Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
18 H
38

Digitized by Google

Digitized by Google

13-14. A. 2

Digitized by Google

DECRETVM GRATIANI

EMENDATVM ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM

Vnà cum gloſsis,

GREGORII XIII. PONT. MAX.

iuſſu editum.

ROMAE

In Aedibus Populi Romani.

M D LXXXIIII.

Digitized by Google

GREGORIVS PAPA XIII.

Ad futuram rei memoriam.

*CVM pro munere paſtorali humeris noſtris iniuncto id præci-
pue nobis propoſitum habeamus, vt omni ſtudio, diligentiaque
omnes Chriſtifideles his præſertim tam grauibus, calamito-
ſiſque temporibus in recta, & Catholica fide continere cure-
mus, ac propterea id in primis nobis agendum, & prouiden-
dum ſit, vt omnem omnibus aberrandi ab ea occaſionem ſub-
trahamus. Dudum ob huius rei executionem, adhibitis non-
nullis ex fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali-
bus, adiuncto etiam aliquorum doctrina, & pietate inſignium
virorum ſtudio, Decretum Gratiani nuncupatum abſque gloſsis, necnon idem Gratiani
Decretum cum Decretalibus Gregorij Papæ Noni prædeceſſoris noſtri, Sexto, Clemen-
tinis, & Extrauagantibus, non modo cum veteribus gloſſarum auctoribus, quibus cum
viri pij, & Catholici fuerint, ignoſcendum videtur, ſi quid vel ob errorem in illis, vel
quia nondum pleraque à ſacris Concilijs diffinita fuerant, liberius locuti ſunt: Verum
etiam cum his, quæ ab impijs ſcriptoribus tam extra in marginibus, quàm etiam intra
aſperſa fuerant Catholicæ veritati contraria reuidendi, corrigendi, & expurgandi cu-
ram demandauimus. Cum autem ipſum Decretum abſque gloſſis à præfatis à nobis de-
putatis iam totum emendatum, & correctum, ac nonnullis annotationibus illuſtratum
exiſtat, ipſiuſque maior pars à dilecto filio Paulo Conſtabili, tunc ſacri noſtri Palatij
Apoſtolici Magiſtro vnà cum dictis Decretalibus felicis recordationis Gregorij Noni
prædeceſſoris noſtri iam impreſſis recognita, & approbata ſit: Reliquum vero eiuſdem
decreti vnà cum annotationibus prædictis tam abſque gloſſis, quàm ipſum totum cum
gloſſis, Sextumque & Clementinas ſimul, & Extrauagantes à dilecto filio Sixto Fabri,
eiuſdem Palatij noſtri Apoſtolici Magiſtro recognoſcenda omnia, & approbanda in of-
ficina Populi Romani, quæ ad hoc potiſſimum vt libri ſacri in ea fideliter, & incorru-
pte imprimantur, erecta fuit, imprimi, & impreſſa diuulgari iuſſerimus, ac vt ad ma-
iorem Chriſtifidelium vbique tam intra, quàm extra Italiam citra, & vltra montes com
morantium commoditatem hoc iuris Canonici Corpus fideliter, & incorrupte iuxta exem
plar hic Romæ impreſſum à Catholicis Typographis à Romano Populo, ſiue ab eo Depu-
tatis, vel pro tempore deputandis electis imprimi poſſit. Nos opportune prouidere vo-
lentes, vt hoc Ius Canonicum ſic expurgatum ad omnes vbique Chriſtifideles ſartum te-
ctum perueniat, ac ne cuiquàm liceat eidem operi quicquam addere, vel immutare, aut
inuertere, nullave interpretamenta adiungere, ſed prout in hac noſtra Vrbe Roma nunc
impreſſum fuit ſemper, & perpetuo integrum, & incorruptum conſeruetur. Mõtu pro-
prio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnibus, &
ſingulis in noſtro, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Dominio, nobis, & eidem Romanæ Eccle-
ſiæ mediate, vel immediate ſubiecto commorantibus, vel ad illud quouis prætextu ad-*

uenientibus,ac etiam extra dictum dominium vbilibet exiſtentibus Typographis, & librorum impreſſoribus, ac Bibliopolis, & quibuſcumque alijs perſonis vtriuſque ſexus cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, & quo ad nunc, & pro tempore in dicto noſtro, & Romanæ Eccleſiæ dominio mediate, vel immediate ſubiecto commorantes, etiam vltra præmiſſa ſub amiſſionum librorum, ac mille ducatorum auri de Camera pro vna videlicet officio Inquiſitionis hæreticæ prauitatis, & pro alia accuſatori, & pro reliqua tertijs partibus Iudici Executori irremiſſibiliter applicandorum, alijſque arbitrij noſtri pœnis eo ipſo ſi & quoties contrafactum fuerit, & per quemlibet contrauenientem incurrendis apoſtolica auctoritate tenore præſentium inhibemus, & interdicimus, ne ipſius Gratiani Decretum cum annotationibus, & idem cum gloſſis, Decretalibus Gregorij Noni prædeceſſoris noſtri, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, vt præfertur, de cetero per Decennium à Data præſentium ſub quouis titulo alibi quàm in Vrbe noſtra, & in eadem officina impreſſoria dicti Populi Romani, & ijs, quibus ab eodem Populo Romano, & ab eo ad hoc pro ipſo Populo deputatis, tam in Italia, quàm extra Italiam vbilibet facultas, & licentia per dictum tempus deſuper conceſſa fuerit, prout nos eidem Populo Romano, & eiſdem ab eo Deputatis, vt huiuſmodi licentiam, & facultatem tam in Italia, quàm extra Italiam vbilibet cuicumque, & quibuſcumque ipſi Populo Romano, ſeu eius pro eo Deputatis pro tempore videbitur, & placebit, ac pro tempore eidem Populo, & eius Deputatis viſum fuerit, ſignificata prius nobis, & approbata perſona, concedere, illamque ſic conceſſam prout, & quando ſibi placuerit, reuocare libere, & licite valeant, indulgemus, impreſſum, & imprimendum tenere, vendere, dare, donare, vel aliàs quomodolibet habere, vel transferre: neque etiam ipſi abſque expreſſa etiam in ſcriptis licentia eiuſdem Populi Romani, & ab eo Deputatorum dictum Gratiani Decretum cum ipſis annotationibus, & idem cum gloſſis, Gregorij Noni prædeceſſoris noſtri Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, vt dictum eſt imprimere, nec per dictum decennium ab eis, vel alijs præterquam à dicto Populo Romano, & ab eo Deputatis, vel de eorum licentia, vt præfertur, impreſſum, & imprimendum aliàs habere, ſeu tenere, aut etiam vendere, vel donare, ſeu imprimi, teneri, vendi, donari, aut aliàs transferri facere per ſe, vel alium, ſeu alios publice, vel occulte, directe, ſeu indirecte quouis quæſito colore, vel ingenio audeant, ſeu præſumant: ita quòd etiam nulli omnino hominum tam in Vrbe, & tota Italia, quàm extra vbiuis Terrarum, Regnorum, Regionum, & Prouinciarum totius orbis liceat huiuſmodi libris dicti Iuris Canonici ſic, vt præfertur, de mandato noſtro recognitis, correctis, & expurgatis quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut inuertere, nullaue interpretamenta adiungere, ſed prout opus huiuſmodi Romæ nunc impreſſum fuit ſemper, & perpetuo integrum, & incorruptum conſeruetur, ſtatuimus, ſancimus, & ordinamus, Mandantes vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, Ceteriſque locorum ordinarijs, & eorum Vicarijs in ſpiritualibus, & temporalibus, & in ſtatu temporali ſanctæ Romanæ Eccleſiæ etiam Legatis, Vicelegatis Sedis Apoſtolicæ, ac ipſius ſtatus Gubernatoribus, Poteſtatibus, & Locumtenentibus, vt quoties pro parte dicti Populi Romani, & ab eo Deputatorum, ſeu licentiam, & facultatem ab ipſis, vt præfertur, pro tempore habentium, fuerint requiſiti, vel eorum aliquis fuerit requiſitus, eiſdem Populo, & Deputatis, ac ab ipſis licentiam, & facultatē haben. efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præmiſſa ad omnē Populi Romani & ab eo Deputatorum prædictorum licentiam, ſeu facultatem haben.

requi-

Digitized by Google

requiſitionem contra inobedientes, & rebelles etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, etiam ſæpius aggrauan. & per alia iuris remedia auctoritate Apoſtolica exequantur: inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Et inſuper quia difficile admodum eſſet præſentes litteras ad quælibet loca deferri, volumus, & eadem apoſtolica auctoritate decernimus, illarum tranſumptis, & exemplis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Curiæ, vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, & etiam in ipſis operibus impreſſis plenariam, & eandem prorſus fidem vbique tam in iudicio, quàm extra iudicium haberi, quæ præſentibus haberetur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac quorumcumque locorum, Gymnaſiorum, & Vniuerſitatum, etiam ſtudiorum generalium iuramento confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris apoſtolicis etiam illis, & illorum, ac quibuſuis alijs perſonis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, etiam Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis, & approbatis, ac in poſterum concedendis, & approbandis. Quibus omnibus etiam ſi de illis ſpecialis mentio habenda eſſet, eorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, Contrarijs quibuſcumque. Aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facien. plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die prima Iulij. M. D. L X X X. Pontificatus noſtri Anno Nono.

Ca. Glorierius.

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

Liber Decreti diuiſus eſt in tres partes. Quarum prima eſt de diſtinctionibus. Secunda de cauſis. Tertia de conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in diſtinctiones centum & vnam.

PRIMA diſtinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipſum naturaliter eiuſque ſpecies omnes diffiniens, & inter ius ſcriptum, & non ſcriptum differentiam ponens. 1

ii. de iure Quiritũ ſiue Romanorũ, ipſum per ſpecies diffiniens. 6

iii. iuris canonici varia nomina diſtinguit, breuiterque exponit. 7

iiii. ad quid leges inuentæ ſunt, & quid ſacri canones mandent. 9

v. quomodo ius naturale eſt immobile, nec obſtat quod ibi ponitur. 12

vi. an illuſiones nocturnæ ad peccatum imputentur, & circa finem proſequitur de iuris naturalis dignitate. 14

vii. ponit legis latores, oſtendendo qualiter ius inceperit. 18

viii. ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem. 19

ix. auctoritate & exemplo probat conſtitutiones hominum iuri naturali cedere. 24

x. oſtendit quod leges Imperatorum vincuntur à canonibus. 27

xi. dicit conſuetudinem legibus approbatis cedere. 33

xii. habet laudabilem conſuetudinem eſſe ſeruandam, quæ nec canonibus ſacris, nec veritati, nec bonis moribus obuiet. 38

xiii. vult quod contra ius naturale non admittatur diſpenſatio, niſi in fuga maioris mali. 44

xiiii. quod quis non debet minus peccatum committere, vt aliud maius euitare poſſit 47

xv. notat de tempore quo ſacri canones, librique & concilia celebrata fuerunt: & quæ opuſcula ſunt admittenda. 48

xvi. ponit quod canones Apoſtolorum ſunt recipiendi, poſtea oſtendit quo tempore & quo reſidente in papatu vel imperio quodlibet concilium eſt celebratum. 54

xvii. dicit non concilia, ſed conuenticula celebrari ſine Papa. 62

xviii. oſtendit quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, ideo conſequenter declarat ad quid ſint vtilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate ſunt celebrãda. & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis ad conciliũ conuenientibus. Addit de pœna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit. 66

xix. vim decretalium oſtendens dicit mandata eccleſiaſtica deuote ſeruanda. 73

xx. Dicit quod in cauſis diffiniendis ſacri canones, in exponenda vero ſacra ſcriptura ſancti doctores attenduntur. 81

xxi. tractat de diuerſis ordinibus & gradibus miniſtrorũ, docẽdo qui ſunt executores ſiue miniſtri canonũ à maiori vſque ad infimũ. Et differẽtias miniſtrorum locorũ aſſignat, probãs quod maior à minori non debet iudicari. 84

xxii. de dignitate Romanæ eccleſiæ, & quarumdam aliarum. 92

xxiii. de ordinatione miniſtrorum incipiens à Romano Pontifice, & deſcendens vſq; ad oſtiarium. 96

xxiiii. de examinatione ordinandorum. 108

xxv. de officiis clericorum, incipiendo ab oſtiario, & aſcendendo vſque ad epiſcopum. Circa mediũ diſtinctionis inchoat. xiii. præcepta regulæ apoſtolicæ, vt proſequitur ibi, Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine. Et inde nacta occaſione ponit varias ſignificationes huius nominis, crimen. Et oſtendit quod ſit mortale, & quod veniale. 111

xxvi. exequitur ſecundũ præceptũ apoſtolicæ regulæ, Oportet epm eſſe vnius vxoris virum. 118

xxvii. probat quod nolentes vouere continentiam, ad ſacros ordines promouendi non ſunt, aſſignans differẽtiam inter ſolenne & ſimplex votum. 122

xxviii. probat quod clericis habere vxores non licet in eccleſia occidentali, addẽs de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus non erat. 125

xxix. oſtendit quædã capitula tradita eſſe ex cauſa, quædã ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona. 133

xxx. quia dictum fuit. xxviii. diſt. ſupra, quod ſacerdotes non debẽt à ſe abiicere vxores ſuas prætextu religionis: hic dicit ꝙ ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur. 134

xxxi. probat & ponit exempla in terminis, qualiter clerici continere debẽt, & quod ab omnibus eſt ſeruanda continentia, niſi ab orientalibus. 139

xxxii. adhuc proſequitur de continentia clericorum, & dicit quod conſtituti in quattuor ſacris ordinibus tenentur continere, & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum Miſſam audiat. 145

xxxiii. oſtendit quod bigami, corpore vitiati, vſurarii publice pænitentes, luſores in ſcena ludentes, furioſi, arreptitii, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes promoueri nõ poſſunt. 154

xxxiiii. ponit quod oportet epiſcopum vitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarum, & etiam cõſanguinearũ: & quod venari non licet. 157

xxxv. agit de tertio capitulo apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum non eſſe vinolentum. 164

xxxvi. exponendo illud, prudentẽ, dicit quod clerici debent habere peritiam litterarũ ſacrarum. 168

xxxvii. oſtendit quod clerici non debent libros gentilium reſpicere, peritiã tamen ſæcularium debent habere. 170

xxxviii. probat quod litteris debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare non debet. ignorantia enim ipſi eſt periculoſa 177

xxxix. oſtendit quod oportet epiſcopum eſſe prudentem in negotiis ſæcularibus, vt ſua cautela reddãtur eccleſiæ indemnes. 181

xl. proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ. Oportet epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui conſiſtit in virtutibus. 182

xli. tractat de ornatu, qui conſiſtit in grauitate, inceſſu, habitu, & tẽperantia potus & cibi. 188

xlii. declarat illud, hoſpitalem. 191

xliii. illa duo, pudicum, & doctorem. 193

xliiii. illud, non vinolentum: quod eſt

Digitized by Google

eſt pars eius, quod diximus ſupra xxxv. diſt. 198
xlv. illud, non percuſſorem. 202
xlvi. illud, non litigioſum. 210
xlvii. illud non cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 213
xlviii. illud, non neophytum. 218
xlix. prædicta præcepta apoſtolicæ regulæ ſub compendio, & breuiter recapitulat. & ponit cauſas & rationes quare criminoſi & vitioſi nõ debent in epiſcopos promoueri. 220
l. agit de lapſu, & reparatione clericorum. 223
li. de curialibus ſiue officiariis ratiocinijs obligatis, iudicibus, & aduocatis ordinandis vel nõ. 254
lii. de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltum promoto. 258
liii. de curiæ annexis in clero vel monaſterio recipiendis vel non. Et ibi probat quare curiales, & aliter obligati ordinandi non ſunt. 258
liiii. de ſeruis à non dominis manumiſſis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 259
lv. de corpore vitiatis, bigamis, illitteratis, publice pœnitentibus ordinandis vel non. 270
lvi. de filiis presbyterorum, & natis de fornicatione, & adulterio non ordinandis. 275
lvii. de baptizatis in ægritudine an ordinentur. 281
lviii. de monachis non ordinandis ſine licentia abbatis. 282
lix. de laicis litteratis non ſubito ordinandis. 282
lx. oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum vel decanum vel archipresbyterum vel epiſcopum. 284
lxi. oſtendit quòd laici non ſunt eligendi in epiſcopos: ſed poſtulandi. 286
lxii. oſtendit ꝙ clericorum eſt eligere, & populi conſentire. 295
lxiii. probat ꝙ nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. 296
lxiiii. ponit quo tempore & quibus præſentibus debens epiſcopi conſecrari. 314
lxv. dicit ꝙ præſentibus omnibus epiſcopis comprouincialibus vel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archieſpiſcopo. Et ibi dicit, ꝙ ſi ceteris ordinationi epiſcoporum cõſentientibus duo vel tres contradicant, obtineat plurimorum ſententia. 317
lxvi. de promotione archiepiſcopi, qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus, & non eſt conſecrandus: & à paucioribus quam à tribus. 322
lxvii. de promotione ſiue ordinatione presbyterorum. 323
lxviii. dicit quod illi qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos iterũ ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione nõ iterãda, & de epiſcopis. 323
lxix. ꝙ prima tonſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic ꝙ determinat de non ordinatis ne in eccleſia Dei miniſtrent. 327
lxx. tractat ne quis ordinetur ſine titulo. 328
lxxi. ne quis ordinetur à non ſuo epiſcopo. 329
lxxii. ne ignotus clericus ſine litteteris dimiſſoriis ſiue commendatitijs recipiatur. 332
lxxiii. oſtendit qualiter litteræ formatæ & dimiſſoriæ fiant. 333
lxxiiii. tractat an inuitis ordines conferantur. 335
lxxv. de tempore & die cõſecrationis epiſcoporum, necnon de temporibus ordinationum aliorum clericorum. 340
lxxvi. de ieiuniis quattuor temporum, & quare ſunt ieiunanda. 343
lxxvii. ponit qualiter clerici ſunt per gradus ordinandi. & etiam tractat de interſtitijs temporum. 349
lxxviii. in qua ætate ſunt ſacerdotes ordinandi. 354
lxxix. repetit de ordinatione ſummi Pontificis, quæ à ſolis Cardinalibus fieri debet. 355
lxxx. in quibus locis ſunt ponendi epiſcopi vel archiepiſcopi. 359
lxxxi. epilogando docet, ꝙ ordinandus in epiſcopum debet eſſe ſine crimine, nec clerici mulieribus cohabitare debent. 362
lxxxij. docet ꝙ epiſcopus his qui ſuis manibus laborare non poſſunt, prouidere debet. Et addit ꝙ ſi quis miniſtrorum fornicationem committat, & agat pœnitentiam, ex diſpenſatione poteſt in ordinibus remanere. 372
lxxxiij. docetur quod prælatus nõ ſolum à peccato immunis eſſe debet: ſed etiam peccatis aliorum conſentire non debet. 377
lxxxiiij. vult ꝙ prælatus ſit vigilans circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, & curationem monaſteriorum, 379
lxxxv. tractat de hoſpitalitate clericorum, quæ epiſcopis eſt neceſſaria. 382
lxxxvj. probat ꝙ oportet epiſcopũ eſſe doctorem vt ſciat ſubditos corrigere: item liberalem circa patientes neceſſitatem, non circa hiſtriones. 384
lxxxvij. probat quod viduis, orphanis & oppreſſis epiſcopus debet dare ſubſidium. 393
lxxxviij. dicit ꝙ clerici cupiditatis cauſa negotiatores eſſe non debent: ſed pietatis cauſa coram orfanis & viduis impendere. 396
lxxxix. dicit ꝙ oportet epiſcopum eſſe domui ſuę bene præpoſitum, vt ſciat in diſpenſatione rerum eccleſiæ regulam eſſe obſeruandam. 401
xc. docetur qualiter litigioſi corripiendi ſunt, & non ordinandi, tractans de licitis & honeſtis operibus. 405
xcj. de modo cantandi in eccleſia: etiam de electi poteſtate. dicit etiam quod ſi clericis ſua beneficia non ſufficiant: poſſunt ſibi neceſſaria quærere artificio licito. 408
xcij. dicit ꝙ magis corde, quàm vocibus cantandum eſt. 410
xciij. de obedientia minorum erga maiores, & ꝙ nullus debet cõmunicare inimicis Romanæ eccleſiæ. 414
xciiij. de legato Romani Pontificis, qui impediendus non eſt. Et impediẽtes ſunt excommunicandi. Probat etiam ꝙ maior in officio minori vices ſuas committere poteſt. Et de præſumptione archidiaconorum. 428
xcv. dicit ꝙ etiam præſentibus epiſcopis presbyteri quãuis eis ſubditi poſſunt ſacra myſteria celebrare, & prædicare. 429
xcvj. dicit ꝙ laicis (etiam imperatoribus) non licet aliquem ordinare, vel de rebus eccleſiarum iudicare. 435
xcvij. dicit ꝙ precibus eccleſiæ imperator & ceteri principes poſſũt eam iuuare: ſubijciens, eccleſiam Romanam legationem vndecunque ſine ſignatis apicibus non recipere. 447
xcviij. dicit ꝙ clerici peregrini & vltramarini ſine teſtimonio quinque epiſcoporum recipiendi non ſunt. 450
xcix. docet de primatibus & poteſtate eorum qualiter nullus eſt appellandus vniuerſalis. 452
c. Tractat de pallio, & vſu eius. 454
cj. & vltima dicit vnã prouinciam in duas non diuidendam. 459

SECVNDA PARS,

quæ eſt de Cauſis, diſtincta eſt in cauſas triginta ſex, quarum quælibet plures ſub ſe quæſtiones continet.

Prima Cauſa quæſtiones habet. VII.

Prima quærit vtrum vendere ſpiritualia ſit peccatum. Solutio, ſic. 461
ii. an pro ingreſſu eccleſiæ vel monaſterii pecunia ſit exigenda, vel perſoluenda. Solu. non. 529
iii. vtrum præbendas eccleſiæ emere ſit ſimonia. Solutio. ſic. 535

iiii. vtrum ille reus criminis ſit, cuius pater pro eo ignorante ſimoniam commiſit. Sol. ignorantia facti non iuris excuſat eum. 545

v. vtrum liceat ei retinere, quod pater pro eo ſimonia acquiſiuit. So. de rigore iuris non, de miſericordia ſecus. 553

vi. vtrum ignoranter à ſimoniaco ordinati ſint abijciendi, vel non So. probata ignorantia miſericorditer tolerantur. 556.

vii. vtrum renuntians ſuæ hæreſi in epiſcopali dignitate ſit ſuſcipiendus So. rigor vult eum deponi: ſed diſpēſatio ſuſtineri. 557

Secūda Cauſa habet VIII. quæſtiones, & in ea quinta præcedit quartam.

Prima quærit vtrum in manifeſtis ſit ordo iuris ſeruandus. Sic, niſi ſint notoria. 575

ii. vtrum ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus. Non, ante reſtitutionem. 591.

iii. qua pœna ſint feriendi in accuſatione deficientes. Talione. 592

v. vtrum accuſatore deficiente reus ſit cogendus ad purgationem. Non, niſi infamia publica laboret. 599.

iiii. an duorum teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus 612

vi. quo remedio cauſa ſubleuatur. Appellatione, quę tamen ei danda nō eſt, qui cauſa dilationis appellat. 614

vii. an laici vel monachi, vel quilibet inferiorum ordinum ſint admittēdi in accuſatione maiorū. Non, de iure nouo. 640

viii. qualiter accuſatio fieri debeat. Sol. in ſcriptis. 667.

Tertia Cauſa quæſtiones XI. complectitur.

Prima vtrum reſtitutio ſit facienda quibuſlibet ſpoliatis. Sol. ſic, niſi in certis caſibus, nā infamatus, apoſtata, iuſte ſpoliatus, præciſus, & ſuſpectus non ſunt reſtituendi. 670

ii. quærit de inducijs quo ſpatio ſint dandæ: an poſt reſtitutionē tantum, an poſt vocationem ad cauſam quibuſlibet concedendę ſint. Sol. ad arbitrium iudicis. 673

iii. quo ſpatio menſium ſint vtriq; concedendæ So. vt prius. 676.

iiii. vtrum infames ſint recipiendi ad teſtimonium. Sol. non, niſi contra ſui ſimiles. 680

v. an teſtes domeſtici vel inimici ſint producendi. So. non. 683

vi. vtrum reus extra prouinciam ſit producendus. So. non. 689

vii. vtrum criminoſus poſſit eſſe iudex. Sol. ſi ab eccleſia toleratur. 697

viii. vtrum epiſcopus poſſit ab vno iudicari. Sol. non, niſi à xij. epiſcopis: reſeruata ſententia ſummo Pontifici. 704

ix. vtrum accuſatores teſtes in abſentem vocem accuſationis vel teſtificationis exhibere valeant. So. non. 705

x vtrum deficientes in vno capitulo ſint admittendi ad ſequentia. So. non. 712

xi. vtrum accuſatus in accuſatorem poſſit conuertere accuſationē. So. non, niſi in maiori crimine. 713

Quarta Cauſa habet VI. quæſtiones.

Prima an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat. Sol. non. 717

ii. an infra duodecim annos in criminali cauſa quis teſtificari poſſit. Sol. non. 718

iii. an ab accuſatione prohibitus poſſit eſſe teſtis. Sol. non. 718

iiii. an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis. Sol. non. 725

v. an ſi vocatus ad cauſam non veniat, ſit excommunicandus? Sol. ſic, niſi iuſtam abſentiæ cauſam probauerit. 727.

vi. an calumniator in propria cauſa ſit audiendus. Sol. ſic, ſi cauſa non ſit criminalis. 729

Quinta Cauſa habet VI. quæſtiones.

Prima qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum ſcribit. Solu. anathemate, niſi ſcripturā probauerit. 730

ii. quoties quis ſit ad cauſam vocādus antequā excōicetur. Sol. non tantum ſemel: ſed bis. 732.

iii. an per procuratorem quis cauſam agere valeat criminalem. Solu. non, niſi ſit perſona illuſtris. Cauſam vero iniuriarum ciuilē ſic. 734

iiii. an abſque ſynodali audientia ep̄s ſit damnandus. Sol. non. 736

v. an ſit habendus pro inimico, qui aliquem accuſat. Sol. non, ſi hoc faciat ex charitate. 737

vi. qua pœna ſit plectendus, qui nō probat obiecta. Sol. talione. 740

Sexta Cauſa quæſtiones V. continet.

Prima vtrū criminoſi vel infames religioſum epiſcopum poſſint accuſare de ſimonia. Non. 743

ii. ſi epiſcopus accuſationem in accuſantem conuertere voluerit: an eius verbo ſimplici fides adhibenda ſit. Non. 753

iii. an liceat petere iudicium epiſcopi alterius prouinciæ, Non, niſi in cauſa damnationis. 755

iiii. cuius iudicium ſit expetendū cum epiſcopi prouinciæ in ſua ſententia diſcordāt, Archiepiſcoporum & epiſcoporum vicinæ prouinciæ. 757

v. an accuſator deficiente reus ſit ad probationem cogendus. Nō; ſed bene ad purgationem ſi laboret infamia. 759

Septima Cauſa habet II. quæſtiones.

Prima vtrū viuente epiſcopo alius poterit in eadem eccleſia ordinari. Nō, niſi transferatur vel cedat. Tamen pro infirmitate vel ſeneᷓctute datur ſibi coadiutor. 761

ii. vtrum hi qui ceſſerunt cauſa infirmitatis, ſanitate recepta poſſint cāthedram repetere. Non. 790

Octaua Cauſa quæſtiones V. colligit.

Prima vtrum liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem eligere. Non. 791

ii. an amicorum patrocinia in electione valeat. Non. 802

iii. an ſit ſimonia poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ iuramētum pręſtare. Sic, ſi pactum ſuper hoc præceſſerit. 803

iiii. an liceat clericis declinare iudicia epiſcopi de crimine accuſati ante ſententiæ tempus. Non ante condemnationem, niſi per appellationem. 805

v. an accuſatus coram apoſtolico, ſine eius litteris debeat reuerti. Non. 805.

Nona Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an ordinatus ab excōicato eijciendus ſit. Nō, ſi ignorauit illū eſſe excommunicatum. 806

ii. an liceat archiepiſcopo vel ep̄o clericos alterius ordinare. Nō, ſine litteris proprij epiſcopi. 809

iii. an liceat archiepiſcopo clericos ſui ſuffraganei abſoluere vel dānare. Nō, niſi data neglig ētia vel appellatione interpoſita. 813

Decima Cauſa tribus quæſtionibus eſt contenta.

Prima an eccleſia cum omni dote ad epiſcopū pertineat vel ad eius ordinationes Sol. ſic. 822

ii. an liceat ep̄o res eccleſiæ diſtrahere. So. nō, niſi certis caſibus. 827

iii. quid à ſingulis eccleſiis nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos ſolidos. 834.

Vndecima Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an clericus ante ciuilem iudicem ſit trahendus. Non. 840

ii. qua pœna dignus ſit qui clericū ad ſęcularem iudicem traxit. Excommunicatione. 859

iii. qua pœna dignus ſit qui ſententiam epiſcopi non ſeruauerit. Depoſitione. 859

Duodecima Cauſa quæſtiones continet V.

Prima an liceat clericis proprium habere. Non, regularibus. 902

ii. an res eccleſiæ poſſint dare. Nō, niſi in caſibus. 916

iii. vtrū clerici acquiſita de rebus eccleſiæ poſſint relinquere quibus

bus voluerint. Non, niſi eccleſiæ. 951
iiii. quibus poſſunt clerici relinquere quæ de ſuis & eccleſiæ rebus prouenerunt. Partim eccleſiæ, partim heredibus. 953
v. an liceat clericis teſtamentum facere. Sic, de proprijs rebus. 954

Trigeſima Cauſa habet II. *queſtiones.*

Prima vtrum decimæ ſint dãdæ ratione territorij vel perſonæ. Sol. ratione vtriuſque. 958
ii. an ius percipiendi & ſoluẽdi decimas tollatur ratione temporis. Sol. ſic. 961

Decimaquarta Cauſa habet. VI. *queſtiones.*

Prima an liceat clericis in iudicio ſua repetere. Sic. 978
ii. an ſuper rebus eccleſiæ teſtes eiuſdem ſint audiendi. Sic. 980
iii. an præter ſortem aliquid accipere ſit vſura. Sic. 982
iiii. an liceat clericis vel laicis vſuras accipere. Non. 984
v. an eleemoſynæ ſint de vſuris faciendæ. Non. 987
vi. an vſurarij poſſint pœnitentiam agere. Non, ſi habeant vnde poſſint reſtituere. 992

Decimaquinta Cauſa habet VIII. *queſtiones.*

Prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus vel mente alienatis ſint eis imputãda. Non, niſi culpa ſua ad ignorantiam deuenerint. 995
ii. an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere. Sic. 1003
iii. an per confeſſionem mulieris cum qua peccauit ſacerdos ſit condemnandus. Non. 1004
iiii. an die Dominico debeant epiſcopi cauſas audire. Non. 1008
v. an neganti crimen purgatio ſit indicẽda. Sic, ſi laborat infamia. 1009
vi. an in criminibus confeſſio ſit extorquenda. Non. 1011
vii. an ſolus epiſcopus diaconum vel presbyterum deponere poſſit. Non. 1015
viii. ſi confeſſus vel conuictus de his quæ ante ordinationem cõmiſit, valeat miniſtrare. Nõ. 1017

Decimaſexta Cauſa habet VII. *queſtiones. Et in ea quinta queſtio ponitur in tertio loco.*

Prima an liceat monachis officiũ celebrare. Sol. ſic cum permiſſione epi, & licentia abbatis. 1031
ii. an liceat eis in capellis ſuis ſacerdotes inſtituere. So. ſic. ſi quas poſſideant pleno iure. 1056
v. an eps vel abbas iure territorii capellã valeãt vẽdicare. So. nõ. 1060
iii. an iura eccleſiæ per præſcriptionem tollantur. Sol. ſic. 1061
iiii. an eccleſia contra eccleſiã vel monaſterium poſſit præſcribere. Sol. ſic. 1076
vi. ſi quis in rem eccleſiæ ab aliquo detentam ſua auctoritate irrepſerit: an cadat à cauſa. Sol. ſic, ſed non eccleſia. 1077
vii. an liceat alicui eccleſiam de manu laici recipere. Sol. non, niſi eccleſia vel monaſteriũ habeat ius patronatus. 1082

Decimaſeptima Cauſa habet IIII. *queſtiones.*

Prima an reus ſit voti qui à propoſito ſui cordis recedit. Sol. non, quantum ad eccleſiam: niſi ore pronuntiauerit. 1098
ii. an beneficia ei reddenda ſint qui eis in infirmitate renũtiauit. So. ſic, ſi non erat ſui compos. 1100
iii. an liceat illi qui ſe monaſterio tradidit poſtea ad propria redire. Sol. non. 1101
iiii. an diſcedens de monaſterio ſine ſui abbatis licentia, poſſit ſua vendicare. Solu. non. 1102

Decimaoctaua Cauſa habet II. *queſtiones.*

Prima an abbas factus epiſcopus acquirat eccleſiæ vel monaſterio. Sol. dũ fuit abbas, acquiſiuit monaſterio, ſed factus epiſcopus eccleſiæ. 1119
ii. an per epiſcopum ſit eligendus vel inſtituendus. Sol. ab epiſcopo eſt ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120

Decimanona Cauſa cõtinet III. *queſtiones.*

Prima an epiſcopus debeat permittere clericos tranſire ad monaſterium. Sol. ſic. 1133
ii. ſi noluerit, an liceat eo inuito trãſire. Sol. ſic. 1134
iii. an liceat canonicis regularibus tranſire ad monaſterium monachorum. Solut. non, ſine licentia prælati. 1135

Viceſima Cauſa queſtiones IIII. *comprehendit.*

Prima vtrum pueri traditi monaſterijs ſint cogendi ibi manere. Non, niſi poſtquam venerint ad annos diſcretionis. 1140
ii. ſi præter voluntatem parentum intrauerint monaſterium, an per eos inde poſſint extrahi. Sic, infra annum & diem: ſi ſint infra annos diſcretionis. 1145
iii. an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. Non, niſi poſt conſenſerit. 1147
iiii. an liceat ab vno monaſterio ad aliud tranſire. Sic. 1150

Viceſimaprima Cauſa habet V. *queſtiones.*

Prima an clericus poſſit in duabus eccleſiis inſcribi. Solutio, non. 1152
ii. an liceat clericis à ſua eccleſia ad aliam tranſire. Solut. non ſine litteris vel licentia ſui prælati. 1155.
iii. an liceat clericis ſuſcipere procurationem ſecularium negotiorum. Sol. non, niſi cauſa pietatis. 1157
iiii. an liceat clericis veſtibus fulgidis ornari. Sol. non. 1159
v. qua pœna ſint puniendi clerici ad iudicium ſæculare fugientes. Sol. excommunicationis. 1161

Vigeſimaſecunda Cauſa gerit *queſtiones* V.

Prima an iuramentum ſit præſtandum. Sic, cauſa neceſſitatis. 1163
ii. an ſit periurus qui iurat falſum & credit verum. Sic, propter intẽtionem fallendi, tamen poſtea dicitur contrarium. 1171
iii. an liceat clericis denegare epiſcopo conſuetam obedientiam. Nõ, ante condemnationem. 1183
iiii. an iuramẽtum illicitum ſit ſeruandum. Non. 1183
v. an periurus ſit qui alium peierare cogit. Sol. ſic. 1193

Vigeſimatertia Cauſa habet VIII. *queſtiones.*

Prima an militare ſit peccatum. Non, ſi iuſte ſit. 1202
ii. quid ſit bellum iuſtum. So. quod ſit edicto ſuperioris repetendarũ rerũ, aut propulſandarum iniuriarum cauſa. 1207
iii. an iniuria ſociorum ſit armis propulſanda. Sic. 1209
iiii. an vindicta ſit inferenda. Sic, ab eo cuius intereſt. 1213
v. an ſit peccatum iudici vel miniſtro reos occidere. Non, cauſa iuſtitiæ. 1250
vi. an mali ſint ad bonum cogendi. Sol. Sic. 1272
vii. an hæretici ſint ſpoliandi ſuis & eccleſiæ ſuæ bonis. Sic. 1275
viii. an liceat clericis arma mouere. Non, manu propria, niſi cauſa neceſſitatis. 1278

Viceſimaquarta Cauſa habet III. *queſtiones.*

Prima an hæreticus aliquem poſſit excommunicare. Non. 1295
ii. an poſt mortẽ poſſit aliquis excommunicari. Sic, pro hæreſi. 1320
iii. an pro peccato domini, eius familia poſſit excommunicari. Non, ſed interdicto ſupponi. 1325

Viceſimaquinta Cauſa habet II. *queſtiones.*

Prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat ſe tueri. Sol. ſic. 1346
ii. an ſequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, ſi ex certa ſcientia fuerint conceſſa. 1352

Viceſima

Vigeſimaſexta Cauſa quæſtionês VII. contingit.

Prima an ſint ſortilegi, qui ſub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. ſic. 1363
ii. an ſit peccatum eſſe ſortilegum. Solutio. ſic. 1363
iii. à quibus genus diuinationis ſumpſit exordium. Sol. à Perſis. 1367
iiii. quot ſunt genera diuinationis. Sol. quattuor ſecũdum numerũ: duo ſecundum formam: quod videre potes. 1367
v. an ſortilegi ſint excommunicandi. Solutio ſic. 1370
vi. an excommunicatus ab epiſcopo poſſit reconciliari à presbytero. Solu. non, epiſcopo inconſulto, niſi in neceſſitatis articulo. 1378
vii. an morientibus ſit pœnitentia imponenda, Sol. Non, tamen eſt eis innoteſcenda. 1383

Vicesimaſeptima Cauſa habet quæſtiones II.

Prima an coniugium poſſit eſſe inter vouentes. Sol. non, ſi votum ſit ſolennizatum. ſecus ſi ſimplex fuerit. 1390
ii. an liceat ſponſo à ſua ſponſa recedere. Sol. non, ſi deſponſatio ſit de præſenti. 1411

Vigeſimaoctaua gerit quæſtiones III.

Prima an coniugium ſit inter infideles. Sic. 1434
ii. an liceat conuerſo ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, ſi ſit diuiſus ab ipſa infideli. 1449
iii. an bigamus ſit qui ante baptiſmum vnam vxorem, & poſt aliã habuit. Sic. 1450

Vigeſimanona Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima an ſit coniugiũ inter ſeruũ & ingenuam. Sol. ſic: niſi error impediat. 1451
ii. ſi prius putabat hunc eſſe liberum, & poſtea deprehenderit ipſum eſſe ſeruum: an poſſit eum deſerere, Sol. Sic. 1454

Triceſima Cauſa habet V. *quæſtiones.*

Prima an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de ſacro fonte leuauit. Sic, niſi ex conſenſu vtriuſque ſit factum. 1458
ii. an ſponſalia contrahantur inter infantes. Non. 1464
iii. an ſpirituales vel adoptiui filii poſſint naturalibus copulari. Non. 1464
iiii. an liceat alicui commatrem vxoris ſuę ducere in vxorem. Sic mortua vxore: ſi commaternitas matrimonium præceſſerit. 1468
v. an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet. Non apud eccleſiam. 1470

Trigeſimaprima Cauſa habet III. *quæſtiones.*

Prima an poſſit duci in vxorẽ quæ prius fuit polluta per adulteriũ. Sol. ſic, niſi adulter dederit ei fidem viuente viro: vel machinatus ſit in mortem eius. 1477
ii. an filia ſit inuita alicui in vxorem tradenda. Sol. non. 1483
iii. an poſt patris ſponſionem poſſit alij nubere. Solu. ſic, ſi non cõſenſerit. 1486

Trigeſimaſecunda Cauſa habet VIII. *quæſtiones.*

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic. 1488
ii. an ſit vxor appellanda quæ ducitur incontinentiæ cauſa. Non. 1495
iii. an mulier ſequatur arbitrium aui liberi, an patris ſerui. Aui. 1504
iiii. an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios quærere. Non. 1504
v. an ea quæ patiatur inuita, pudicitiam perdat. Non. 1514
vi. an adulter adulteram dimittere poſſit. Non. 1523
vii. an viuente dimiſſa aliam accipere poſſit. Non. 1525
viii. ſi in hoc ſaltem infidelem ducere poſſit ea conditione vt ad fidem conuertatur. Non. 1536

Triceſimatertia Cauſa habet V. *quæſtiones.*

Prima an propter impotentiam coeundi ſit aliqua à viro ſeparãda. Sol. ſic. 1537
ii. an ſeparata poſſit ei nubere cum quo prius eſt fornicata. Sol. ſic pœnitentia peracta. 1540
iii. an ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri. Sol. ſic, vbi facultas confitendi non ſuppetit. 1552

NOTANDVM HIC *quòd ratione huius tertiæ quæſtionis more agitur de Pœnitentia, cuius tractatus per diſt. VII. eſt diſtinctus.*

Prima quæritur, an ſola cordis contritio deleat peccatum. Sic, ſi cõfitenti facultas deſit. 1552
ii. an charitas ſemel habita poſſit amitti. Sol. ſic, in via. ſecus tamen in patria. 1603
iii. an pœnitentia poſſit reiterari. Sol. ſic, præter ſolennem. 1633
iiii. an peccata ſemel dimiſſa redeant. Sol. non ſimpliciter. 1662
v. quis modus debeat obſeruari in imponenda & accipienda pœnitẽtia. Sol. ad arbitrium proprij ſacerdotis diſcreti. 1677
vi. cui quis cõfiteri debeat. Sol. proprio ſacerdoti, ſi ſit diſcretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683
vii. an pœnitentia timore mortis accepta ſit fructuoſa. Sol. ſic. 1686
iiii. quæſtio cauſæ ſupra proximæ eſt, an actus coniugalis ſit prohibitus tempore orationis. Sol. ſic. 1689
v. an vir ſine conſenſu vxoris & econuerſo vouere poſſit continẽtiam. Sol. Non. 1693

Trigeſimaquarta Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima an rea ſit adulterij quæ credens maritum mortuum nupſit alteri. Sol. non. 1702
ii. an redeunte priore cogenda ſit recedere à ſecunda, & ad priorem redire. Sol. ſic. 1702

Trigeſimaquinta Cauſa habet X. *quæſtiones.*

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nõ. 1708
ii. an liceat aliquam ducere de cognatione vxoris ſuæ. Solu. non. 1711
iii. vſq; ad quẽ gradũ debeat quis abſtinere à conſanguineis ſuis, & vxoris ſuæ. Solu. olim vſque ad vii. hodie vſq; ad iiii. 1711
iiii. quare vſque ad vii. gradũ cõputatur conſanguinitas. Sol. ad inſtar ſeptem ætatum mundi. 1718
v. quomodo gradus conſanguinitatis ſunt computandi. Sol. ſicut oſtenditur in arbore. 1718
vi. qui iuſiurãdum de propinquitate firmare debent. Solu. propinqui & vicini. 1731
vii. an inceſtuoſi filij reputentur. Sol. Non. 1736
viii. ſi conſanguinei ignoranter coniuncti ſimul poſſint remanere. Solu. non niſi, ex diſpenſatione Papæ in quinto gradu vel ſupra. 1736
ix. an matrimoniũ per falſos teſtes ſeparatum: ſi poſtea apparuerit eccleſiam fuiſſe deceptam, ſit reintegrandum. Sol. ſic. 1739
x. ſi relicta alicuius in ſecundas nuptias trãſierit: an proles ex eis ſuſcepta poterit copulari conſanguineis prioris viri. So. nõ. 1743

Trigeſimaſexta & vltima Cauſa habet II *quæſtiones.*

Prima an virginem opprimens raptum committat. Sic. 1745
ii. an rapta raptori nubere poſſit. Vtique. 1747

TERTIA PARS EST *de Cõſecratione, quæ quinque diſtinctiones dumtaxat cõplectitur.*

Prima agit de cõſuetudine eccleſiarũ & miſſarũ celebratione. 1752
ii. de ſacramento Euchariſtiæ. 1776
iii. de feſtiuitatibus per anni circulum celebrandis. 1826
iiii. de baptiſmi ſacramento. 1835
v. de cõfirmatione & ieiunio. 1892

DECRETI TOTALIS MATERIA
per metra notatur ſequentia.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima eſt de diſtinctionibus, quæ ſunt vna ſupra centum. Et ſingulas diſtinctiones ſinguli verſus ſequentes luculenter aperiunt.

1 PRimo legat quiſque diuinum ius, hominiſque. pag. 1
2 Altera dat textum,quo noſces iura Quiritum. 6
3 Canonico varia iuri dat nomina terna. 7
4 Quarta docet legum quæ cauſa,modusque ſtatuti. 9
5 Ius naturale probat immutabile quinta. 12
6 Sexta notat vitium diſtinctio ludificatum. 14
7 Septima ſignat eos,qui leges compoſuere. 18
8 Parte octaua mores,naturaque pugnant. 19
9 Nona ſtatuta tenet naturæ cedere iuri. 24
10 In decima regum leges canon ſuperabit 27
11 Canonis & ſecli,ſuperatur legibus vſus. 33
12 Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit. 38
13 Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple. 44
14 Non facias leuia,quo quis vitet grauiora. 47
15 Canonis hæc ortum dabit,apocryphosque libellos. 48
16 Suadet apoſtolici vim canonis iſta teneri. 54
17 Auctor ſit Papa, ſi concilium celebretur. 62
18 Dicitur hic quòd bis ſynodus celebretur in anno. 66
19 Hæc Decretalis reſerat quid epiſtola poſsit. 73
Pri. c. apoſtolicæ regulæ & ii.
20 Biſdena Papæ ſanctorum dogmata cedunt. 81
21 Inferior ſummum non iudicat hac prohibente. 84
22 Iſta locos diſtinguit,& ordinat eccleſiarum. 92
23 Ordinat hæc omnes, maiores ſiue minores. 96
24 Poſt examen honos ordini eſt attribuendus. 108
25 Optat apoſtolus hic,quòd ſit ſine crimine præſul. 111
26 Sit poſt baptiſma contentus coniuge ſola. 118
27 Nullus poſt factum præſumat nubere votum. 122
28 Iſta ſacratorum connubia pagina damnat. 125
29 Hac locus,& cauſa, tempus,perſona notantur. 133
30 Connubium ter dena probat contra Manichæos. 134
31 Tangitur hic quòd contineant offerre volentes. 139
32 Deſere presbyterum,qui ſcorta palam retinebit. 145
33 Luſori bigamove ſacer non traditur ordo. 154
34 Femina Pontifici perſona domeſtica non ſit. 157
iii. cap. 35 Non vinolentus præſul,ſed ſobrius eſto. 164
iiii. cap. 36 Inſtruit hæc prudens,quòd debeat eſſe ſacrandus. 168
37 Hæc prohibet legere gentilia metra ſacratum. 170
v. cap. 38 Scripturas ſacras ſacrandus ſcire iubetur. 177
39 Vult hæc Pontifices callere negotia ſecli. 181
40 Internis pars dena quater virtutibus ornat. 182
41 Sit modus ingreſſu, cunctis,verboque, ciboque. 188
42 Clericus hoſpitiis peregrinos collocet omnis. 191
43 Factis & verbis doctor ſis,atque pudicus. 193
44 Vites ingluuiem, conuiuia,ſiue tabernas. 198

Atque

vi cap. vii. & viij. 45 Atque caue quenquam palma linguave ferire.
46 Reſpuit hæc hominem diſtinctio litigioſum. 208
ix capi. x. 47 Non bene præpoſitos domui, cupidóſque repelle. 210
capi. xi. & 48 Abiicitur ſacrandus in hac, ſi neophytus ſit. 213
xii. xiii. ca 49 Crimina non delet reliquorum, crimine vinctus. 218
pit. 50 An reparetur habet pars quinquageſima lapſus. 220
51 Sacrari vetat hæc homines, quos pondera ſtringunt. 253
52 Præpoſitus primo datur hic præpoſterus ordo. 254
53 Eſt ratione ne quis annexos ordinet vllos. 258
54 Hæc prohibet ſeruos ſine libertate ſacrari. 258
55 Cæſos iſta viros reiicit, membriſque carentes. 259
56 Condemnatur in hac generatio presbyterorum. 270
57 Qui baptizatur æger, manet ordinis expers. 275
58 Hæc vetat abbate monachos nolente ſacrari. 281
59 Officium negat hæc: niſi ſit bene quiſque probatus. 282
60 In ſacris præſul vult ſexageſima quòd ſit. 282
61 Non in Pontifices laicos aſſumere debes. 284
62 Clerus, plebs, princeps: hic eligit, hæc petit, hic vult. 286
63 Vſurpans laicus id vt eligat, audiat iſtam. 295
64 Pars hæc Pontifices iubet à tribus eſſe ſacrandos. 296
65 Cum diſſenſio ſit, à pluribus edita ſtabunt. 314
66 Vt ſacretur ab omnibus archiepiſcopus, hæc vult. 317
67 Presbyter inſtitui valet hic à præſule ſolo. 322
68 Si dubius præſul quos ordinet, hi reſacrentur. 325
69 Si benedictus erit, lectoratum, dabit abbas. 325
70 Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit. 327
71 Reſpice dicta patrum, ne promoueas alienum. 328
72 Vlli non detur miſſoria, ni rogitetur. 329
73 Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet. 332
74 Inuitus nullus erit hic ad ſacra trahendus. 333
75 Diſtinguit tempus hæc in quo promoueatur. 335
76 Temporibus vult hæc nos ieiunare quaternis. 340
77 Rectos indicat hæc modulos interſtitiorum. 343
78 Iſta dat annorum numerum, quo promouearis. 349
79 Ad cardinales ſpectat delectio Papæ. 354
80 Vrbes præſulibus pars octogeſima tradit. 355
81 Crimine quòd careat ſacrandus, in hac replicatur. 359
82 Præſul pauperibus dabis, & lapſos reparabis. 362
83 Nunquam peccatis conſenſum des alienis. 372
84 Sollicitus quòd ſis, & monogamus, iubet iſta. 377
85 Non præſul ſies, hoſpes niſi noſceris eſſe. 379
86 Corrigito, doceas: ſed non turpibus vllis. 382
87 Libertos, inopes, viduas defendere debes. 384
88 Reſpuitur clerus opus exercens, & auarus. 393
89 Iſta beneficia te diſpenſare docebit. 396
90 Placat diſcordes pars nonageſima fratres. 402
91 Arte parabis opes: niſi ſint ſatis eccleſiæ res. 405
92 Hæc plus corde probat domino quàm voce canendum. 408
93 Hæc dat obedire maioribus inferiores. 410
94 Sub leuita vices Papæ geſtare valebit. 414
95 Presbyteris præſente licent hic præſule multa. 428
96 Hic tecti princeps non ordinet eccleſiæ res. 429
97 Eccleſiæ precibus huic princeps auxilietur. 435
98 Vult [illegible] peregrinos quinque ligatus. 447
99 Vniuerſalem nullum finit iſta vocari. 450
100 Pallis [illegible]. 453
454
Abbas

101 Abſit vt vna duos habeat prouincia patres.

Decreti ſecunda pars principalis eſt de cauſis: quæ ſunt XXXVI.

Prima cauſa.

Cauſa prior labem condemnat ſimonialem.

Septem quæſtiones primæ Cauſæ. 461

1 Delinquit qui res mercatur ſpirituales. 529
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos. 535
3 Si pro præbendis dederis quid: dicere ſimon. 545
4 [illegible] maculant natos delicta paterna. 552
5 Vult rigor vt linquat natus ſibi quæ pater emit. 556
6 Ordinet ignaros ſi quos ſimon, tolerantur, 557
7 Abiurans hæreſim præſul poterit tolerari.

Secunda cauſa.

Accuſare docet, ac appellare ſecunda.

Octo quæſtiones ſecundæ Cauſæ: & in ea quinta præcedit quartam. 575

1 Si ſit cauſa patens, iuris non quæritur ordo. 591
2 Nemo ſuis rebus diiudicet expoliatum. 592
3 Talio punit eos, qui falſo crimina ponunt. 5[illegible]9
5 Si cadit accuſans, ſe non purget reus inde. 612
4 Per teſtes binos præſul conuincitur aptos. 614
6 Qui cauſas differt appellans reiicitur. 640
7 Arguit inferior maiorem crimine vinctum. 6[illegible]7
8 Mandato legis datur accuſatio ſcriptis.

Tertia cauſa.

Tertia reſtitutus tempus dabit induciarum.

Vndecim quæſtiones tertiæ Cauſæ. 670

1 Singula reſtituit ius omnibus expoliatis. 673
2 Inducias debet varias ſpoliatus habere. 676
3 Inducijs varium dat tertia quæſtio tempus. 680
4 Accuſare nequit hominem vir turpis honeſtum. 683
5 Ipſa domeſtica vox nulli nocet, aut inimica. 689
6 Sub ſenſore rerum proprio producere debes. 697
7 [illegible] condemnet, niſi quem culpa remordet. 704
8 Solus Pontificem iudex non iudicet vnquam. 705
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificanſque. 712
10 Submouet à reliquis teſtem delectus in vno. 713
11 Mutua numquam ſit delatio iure vetante.

Quarta cauſa.

Quarta quis accuſet, quis poſſit teſtificari.

Sex quæſtiones quintæ Cauſæ.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt. 718
3 [illegible] 718
4 [illegible] valebit. 725
5 [illegible] anathemate, qui nequit eſſe. 7[illegible]
6 [illegible] tantum. 7[illegible]9

Quinta cauſa.

Quinta vocare docet, delatoremque [illegible].

Sex quæſtiones quintæ Cauſæ.

1 Mulctent ſcriptorem famoſi flagra libelli. 730
2 Eſt condemnandus ſemel, & bis vterque vocandus. 732
3 Nemo [illegible] crimen, iudicia curet. 7[illegible]

4 Præſulis in ſynodo ſit condemnatio ſola. 736
5 Celans crimen obeſt multo plus quàm manifeſtans. 737
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur. 740

Sexta Cauſa.

Sexta dat infames, delatos atque forenſes.

Quinque quæſtiones ſextæ Cauſæ.

1 Non accuſabunt infames ſimonialem. 743
2 Accuſans verbo non vincis ſimplice Præſul. 753
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant, ſi ſit ſententia diſcors. 757
5 Si cadit accuſator, erit reus exoneratus. 759

Septima Cauſa.

Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.

Duæ quæſtiones ſeptimæ Cauſæ.

1 Præſule viuente nullus det Pontificatum. 761
2 Nec cathedram repetit præſul, quam ſponte reliquit. 790

Octaua Cauſa.

Octaua legitur deſertio Pontificalis.

Quinque quæſtiones Octauæ Cauſæ.

1 Vult ius ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi præſul. 798
2 Nullus amicorum mihi poſsit vt eligar inde. 802
3 Detur ab electo vitandi cautio damni. 803
4 Linquendus non eſt (niſi ſit ſententia) Præſul. 805
5 Ad dimiſſa redire nequis Papæ ſine ſcriptis. 805

Nona Cauſa.

Soluere nona vetat alienos atque ligare.

Tres quæſtiones nonæ Cauſæ.

1 Bannitus præſul nequit ordinis eſſe miniſter. 806
2 Alterius patriæ clerum tondere vetamus 809
3 Pontificis clerum primas non ordinet vllum. 813

Decima Cauſa.

Dena dat, in ſacra quid ſumat epiſcopus æde.

Tres quæſtiones decimæ Cauſæ.

1 Baſilicæ iuri ſubduntur Pontificali. 822
2 Nullus eccleſiæ præſul fructus alienet. 827
3 Nihil præter ſolidos præſumat quærere binos. 834

Vndecima Cauſa.

Præfigens vndena forum ligat atque relaxat.

Tres quæſtiones vndecimæ Cauſæ.

1 Non coram laico clericus producitur vllus. 840
2 Officii punit tales ſuſpenſio culpas. 859
3 Seu bona, ſeu mala ſit ſententia dic timendam. 859

Duodecima Cauſa.

Eccleſiæ res ac propria biſſena docebit.

Quinque quæſtiones vndecimæ Cauſæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 902
2 Accipiens vel emens res eccleſiæ ſibi reddat. 916
3 Linquas eccleſiæ totum quod habebis ab illa. 951
4 Ex re communi quæſitas diuide terras. 953
5 Si fortaſſe voles teſtari, de proprio des. 954

Tertiadecima Cauſa.

Tertia poſt decimam decimas, & funera tractat.

Duæ quæſtiones tertiædecimæ Cauſæ.

1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt. 958

2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 961

Decimaquarta Cauſa.

Improbat vſuras poſt denam quarta voraces.

Sex quæſtiones decimaquarta Cauſa.

1 Quiſque poteſt licite ſua quærere, dummodo non plus. 978
2 Pro propria valet eccleſia quis teſtificari. 980
3 Si tulerit plus quàm dederit quis, fœnus habetur. 982
4 Non petat vſuras laicus vel clericus vllas. 984
5 Ex male quæſitis eleemoſyna non fit egenis. 987
6 Si male parta tenet, & digne non pænitet vllus. 992

Decimaquinta Cauſa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæſtiones decimaquinta Cauſa.

1 In furia pœnam non des, nam ſat furor vrget. 995
2 Pro patrociniis non quærat munera clerus. 1003
3 Sola voce nequis condemnari mulieris. 1004
4 Nullas luce Dei cauſas tractare valemus. 1008
5 Infami detur purgatio probra neganti. 1009
6 Extorquenda rei pœnis confeſsio non eſt. 1011
7 Solus non tollit præſul quem præſtat honorem. 1015
8 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellant. 1017

Decimaſexta Cauſa.

In ſextadecima præbent monachi ſacramenta.

Septem quæſtiones decimaſexta Cauſa. Et in ea quinta quæſtio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac monachi paſtores eccleſiarum. 1028
2 Plena poſſeſſas dabit abbas iure capellas. 1056
5 Eccleſias iure terræ non vindicat abbas. 1060
3 Temporis eccleſiæ tollit præſcriptio iura. 1061
4 Hæc quadragena dabit dominus ius religioſis. 1076
6 Vſurpans ſine iudicio rem, decidet à re. 1077
7 Si dedit eccleſiam laicus, non hanc retinebis. 1082

Decimaſeptima Cauſa.

Septima poſt decimam prohibet diſſoluere vota.

Quattuor quæſtiones Cauſa decimaſeptima.

1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota. 1098
2 Gonſaldus tenuit ſua quæ dimiſerat æger. 1100
3 Abbas ad propria monachum nunquam ſinat ire. 1101
4 Dum reddit illicite, quæ contulit illa manebunt. 1102

Decimaoctaua Cauſa.

Fratribus abbatem bis nona dat inſtituendum.

Duæ quæſtiones decimaoctaua Cauſa.

1 Si monachus fiat præſul: bona parta bipartit. 1119
2 Inſtituit præſul abbates à grege lectos. 1120

Decimanona Cauſa.

Dat decimanona præſul clero monachatum.

Tres quæſtiones decimanona Cauſa.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 1133
2 Præſule nolente clauſtrum bene clericus intrat. 1134
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. 1135

Vigeſima Cauſa.

Biſdena pueri traduntur religioni.

Quattuor

Quattuor quæſtiones vigeſimæ Cauſæ.

1 Quem pater offert, ſi placet exit cum ſit adultus. 1140
2 Extrahit clauſtro puerum pater illico, ſi vult. 1145
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1147
4 Strictius ad clauſtrum monacho tranſire licebit. 1150

Vigeſimaprima Cauſa.

Ter ſeptima docet veſtes geſtare decentes.

Quinque quæſtiones vigeſimæprimæ Cauſæ.

1 Prima ſit in titulo: ſit commendata ſecunda. 1152
2 Præſulis eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat. 1155
3 Hæc prohibet clero tractare negotia ſecli. 1157
4 Veſtibus hic claris inhibetur clericus vti. 1159
5 Si proprium linquas cenſorem: ſis anathema. 1161

Vigeſimaſecunda Cauſa.

Iurantes falſum damnat biſdena ſecunda.

Quinque quæſtiones vigeſimæſecundæ Cauſæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando neceſſe. 1163
2 Non eſt periurus iurans veluti putat eſſe. 1171
3 Pare maiori quanquam malus eſſe putetur. 1183
4 Debent iurata mutari, turpia ſi ſint. 1183
5 Si periurare cogis, periurus haberis. 1193

Vigeſimatertia Cauſa.

Biſdena terna tractantur bellica geſta.

Octo quæſtiones vigeſimætertiæ Cauſæ.

1 Ex iuſta cauſa multis licet arma mouere. 1202
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 1207
3 Ius eſt dum læſis ſociis ſuccurritur armis. 1209
4 Inferri vindicta valet, quæ crimina purget. 1213
5 Occidens iudex peruerſos, inde meretur. 1250
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos. 1272
7 Eccleſiæ rebus ſunt hæretici ſpoliandi. 1275
8 Si ſis de clero, tu nunquam belliger eſto. 1278

Vigeſimaquarta Cauſa.

Hæreſiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæſtiones vigeſimæquartæ Cauſæ.

1 Si ſis hæreticus, tua ſit ſententia nulla. 1295
2 Sunt poſt facta mali nonnunquam corripiendi. 1320
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1325

Vigeſimaquinta Cauſa.

Biſdena quinta ſunt priuilegia tacta.

Duæ quæſtiones vigeſimæquintæ Cauſæ.

1 Tuta ſit eccleſia, quam lex priuata tuetur. 1346
2 Et ſi ſubſequitur lex altera, derogat illi. 1352

Vigeſimaſexta Cauſa.

Biſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.

Septem quæſtiones vigeſimæſextæ Cauſæ.

1 Qui ventura ſciunt per ſortes, ſortilegi ſunt. 1363
2 Peccat qui ſcriptis vel ſortibus abdita quærit. 1363
3 A Perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes. 1367
4 Quattuor his genera Varro fert ſortibus eſſe. 1367
5 Ceſſent ſortilegi, ne ſint anathemate ſtricti. 1370
6 Quando neceſſe ſubeſt, vinctos à præſule ſoluens. 1378
7 Aegris non dentur pœnæ, ſed notificentur. 1383

Vigeſima-

Vigeſimaſeptima Cauſa.

Edocet an ſponſas ducant ter nona vouentes.

Duæ quæſtiones vigeſimæſeptimæ Cauſæ.

1 Si ſit ſolenne, dirimit connubia votum. 1390
2 Sponſum ſponſa, virum non vxor deſerit vnquam. 1411

Vigeſimaoctaua Cauſa.

Biſdena octaua gentiles nubere noſces.

Tres quæſtiones vigeſimæoctauæ Cauſæ.

1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe. 1434
2 Deſerat vxorem vir Chriſtum deſpicientem. 1449
3 Vir poſt baptiſma reliquam ducens, bigamus ſit. 1450

Vigeſimanona Cauſa.

Coniugium ſeruile tenet vigeſimanona.

Duæ quæſtiones vigeſimænonæ Cauſæ.

1 Connubij vires perſonæ diſsipat error. 1451
2 Inſcia cui nupſit dimittat libera ſeruum. 1454

Trigeſima Cauſa.

Terdena claret cognatio ſpiritualis.

Quinque quæſtiones trigeſimæ Cauſæ.

1 Fonte leuans proprium puerum non vincula ſoluit. 1458
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1464
3 Tu naturalem non iungito ſpirituali. 1464
4 Vxor compatris vxoris non mihi nubat. 1468
5 Fœdera non fiant clandeſtina coniugiorum. 1470

Trigeſimaprima Cauſa.

Terdena prima mœcho polluta negatur.

Tres quæſtiones trigeſimæprimæ Cauſæ.

1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter. 1477
2 Inuitam ſponſo non det natam pater vlli. 1483
3 Tunc niſi conſenſum dederit: reliquo bene nubit. 1486

Trigeſimaſecunda Cauſa.

An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.

Octo quæſtiones trigeſimæſecundæ Cauſæ.

1 Turpia linquentem, bene ducit vir meretricem. 1488
2 Obſtat coniugio ſacro complenda libido. 1495
3 Liber auus neptem ſponſat ſeruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quærat ſibi nullus. 1504
5 Non ſine mente caro fertur violata puellæ. 1514
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore ſuperſtite prima. 1525
8 Non duc gentilem ſi ſpondeat eſſe fidelem. 1536

Trigeſimatertia Cauſa.

Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quæſtiones trigeſimætertiæ Cauſæ.

1 Si vir ſit gelidus, ab eo ſeiungitur vxor. 1537
2 Nubere mœcha poteſt mœcho ſeiuncta marito. 1540
3 Quæritur an crimen purget contritio ſola. 1552

Tractatus de pœnitentia habens ſeptem diſtinctiones hic inſeritur.

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1552
2 Perditur hic diuinus amor: non in paradiſo. 1603
3 Pœnam peccator bene pro vitijs iterabit. 1633
4 Iſta probat dimiſſa ſemel peccata redire. 1662

5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic, qui ſapiens ſit. 1683
7 Tandem lætus erit, qui continue gemet iſtic. 1686

Redeamus ad quartam quaſtionem trigeſimatertia Cauſa.

4 Reddito temporibus poſcenti debita ſacris. 1689
5 Mens vtriuſque niſi ſit, non bene continet alter. 1693

Trigeſimaquarta Cauſa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

Dua quaſtiones trigeſimaquarta Cauſa.

1 Morte viri dubia quæ nupſit, adultera non ſit. 1702
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta ſecundo. 1702

Trigeſimaquinta Cauſa.

Cognatos gradibus numerat trigeſimaquinta.

Decem quaſtiones trigeſimaquinta Cauſa.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1708
2 Omnes vxoris conſanguineas reprobabis. 1711
3 Copula ſeptennis gradibus, talis prohibetur. 1711
4 Hic graduum numerus ætates reſpicit vrbis. 1718
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1718
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1731
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1736
8 Diſpenſat ſolus cum iunctis ſanguine Papa. 1736
9 Non bene ſeiuncta connubia priſca reformes. 1739
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi. 1743

Trigeſimaſexta Cauſa.

Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.

Dua quaſtiones trigeſimaſexta Cauſa.

1 Raptus committes per vim rapiendo puellam. 1745
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1747

DEcreto tertia pars adiungitur, quæ eſt De Conſecratione, quinque diſtinctiones continens.

1 Conſecrat eccleſias, miſſaſque canit tibi prima. 1758
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1776
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1826
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1835
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 1894

Expliciunt verſus peculiares, quibus ſatis clare vniuerſalis materia Decreti comprehenditur.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex
Eſt in cauſarum tractatu rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia, in quibus ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet xxxvj. Et quælibet dictio cauſam vnam repræſentat. Prima dictio primam cauſam, ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt litteræ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa, per illam dictionem repræſentatæ. Verbi gratia, prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primā cauſam repræſentat, ſeptem habet litteras: & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarum: vbi ſunt octo litteræ ad denotandum, quòd ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de aliis. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas: & inferior quæſtiones. Verſus.

Prima cauſa ij iij iiij v
vij vj xj vj vj
Diſcere cauſam quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v iij iij iij v ij vj
Optes vt doceo: ſed non ſis deſes, et anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Inſtanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v
Eſficies. Res id ſamatum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
iij viij v ij x ij
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Carmina ſubiecta eandem prorſus materiam complectuntur, neque ſunt ſententiæ ſalubris expertia.

Tempora labuntur vernantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſer es.
Sperne fluentia, reſpice: cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. eſt ſiquidem tutum, da præueniens te.

Dominus Baptiſta de ſancto Blaſio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tales verſus.

Si numeres caute, ter mille capitula lector,
Atque decem nouies, decretum continet in ſe,

Cauſæ Decreti ſunt trigintaſex.

Sub magni longa decreti parte ſecunda,
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in ſeptē ſubiectis verſibus poſita, ex quibus non tantum numerum, ſed etiam principalem materiam cuiuslibet facile cognoſces. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto vltimo, qui ſex habet.

j ij iij iiij v
Simon a appellat b ſpoliatus c teſte d libello e.
vj vij viij ix x
Infames f viuens g ſucceſſor h ſolue i legendo K.
xj xij xiij xiiij xv
Cenſuram l teſtator m funus n fœnus o furioſus p.
xvj xvij xviij xix xx
Monachus q occidit r abbates ſ clauſtra t volentes u.
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat x iurans y pugnas z hæreſis a violatas b.
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus c ſponſis d infidelis e ſeruiat f infans g.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha h coit i à mente k dubitans l gradibus m rapiente n.

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR

Cauſæ, quia longe prolixior & difficilior eſt reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum eſt. Illius profecto obſcuritatem paucis elucidatam conſpiciet quiſquis hic impreſſa diligenter annotauerit.

SImon. Simoniacus eſt, & peccatū cōmittit, qui ſpiritualia vēdit. Damnantur epī per pecuniā facientes ordinationē, & ideo leprā, non officium conferre dicuntur. Simoniacorum ſacramēta effectū gratiæ nō habent. Sacerdotes digniores facilius quàm reliqui à Deo exaudiūtur. Et ibi de dignitate verbi Chriſti, quod eius corpori æquiparatur. c. i. interrogo. Et in fine de crimine concuſſionis tractatur.

ii. Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterij pecunia exigatur, vel exacta perſoluatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt. c. clericos.

iii. Simonia an cōmittatur, ſi præbendæ emātur. Inueſtitura eccleſiæ à laicis fieri prohibetur. c. ſaluator.

iiii. Simonia paterna an ſit ignorāti filio nociua. Et ibi tractatur, an pro crimine vnius alter pœnā patiatur.

v. Simoniace acquiſita eccleſia per patrem, an poſſit per filium licite obtineri. Item an poſſit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

vi. Simoniacus eſt, qui peccatum largitur, vt eligatur.

vii. Simoniaci in ordine male accepto pœnitentiam agere non poſſunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hæreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiendi: & quòd decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b **Appellat.** Appellare non eſt opus à ſententia à non ſuo iudice lata: quia talis ſententia nulla eſt. c. in primis. circa fin. Et in prima quæſtione huius ſecundæ cauſæ principaliter tractatur an ordo iudiciarius ſit in manifeſtis obſeruandus, & quòd excommunicatio non eſt ferenda, antequam cauſa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum ſibi ſoli notum damnare non debet. c. ſi peccauerit.

ii. Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionem ſibi factam accuſatori reſpōdere cogeretur. Nullus enim debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

iii. Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intendit. Præuaricator, qui vera crimina abſcondit. Tergiuerſator, qui in vniuerſum ab accuſatione deſiſtit. §. notandum.
Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

iiii. Appelatur purgatio quædam vulgaris, quædam canonica. & ibi tractatur an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur teſtimonium ſufficiens, quod ore duorum vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot teſtes requiruntur non tantum ad conuincendum epiſcopum, ſed etiam contra quemlibet clericum.

vi. Appellatio eſt remedium contra cauſas vitiatas. Appellatio ante decendium debet interponi cap. anteriorum. Et ibi de libellis dimiſſorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vii. Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis, ſed vitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit epiſcopum, ſed vita. c. non omnes epiſcopi. Et ibi tractatur principaliter an laici poſſint epiſcopos accuſare. Chriſtiani per infideles accuſari non poſſunt, nec ſacerdotes per eos, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi.

viii. Appellatur, & dicitur accuſatio rite facta, quando fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe debet inſcribere ad pœnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

c **Spoliatus.** Spoliatus & eiectus ante omnia venit reintegrandus. c. reintegranda. Boni à malis ſemper moleſtantur.

ii. Spoliatus & eiectus poſtquam fuerit reſtitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio reſpondere. c. & ibi in ſumma videas de multiplicitate induciarum.

iii. Spoliatis epiſcopis & alijs ad iudicium venientibus induciæ ſunt præſtandæ.

iiij. Spoliati communione eccleſiæ, & anathematizati, infames, inceſtuoſi, ſacrilegi, detractores, & multi alij ſunt ab accuſatione repellendi. Et ibi dicitur quòd anathema differt ab excommunicatione. cap. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & alijs quibuſcumque inimici iudices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes. Vox enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quòd teſtes familiares & domeſtici, & etiam conſanguinei non ſunt contra extraneos producendi.

vi. Spoliatus & quilibet alius ſi aduerſariū vult cōuenire, ipſius forū ſequi debet. c. pulſatus. Nec epiſcopi damnari, nec concilia celebrari poſſunt ſine Papa.

vij. Spoliati & alij volentes litigare non debent aduerſarios ſuos coram infamibus trahere, quoniam tales ſcilicet infames & criminoſi, non poſſunt eſſe iudices. Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile. c. iudices.

viij. Spoliationem vel alium reatum committens epiſcopus, à quot epiſcopis eſt iudicandus.

ix. Spoliatorum & aliorum teſtes teſtimonium dicant de his tantum, quæ præſentialiter & veraciter nouerunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent iudicari nec accuſari.

x. Spoliatorum & aliorum teſtes in vno deficientes, an ſint in alijs admittendi. Et accuſans de pluribus criminibus ſi in vno deficiat, an in alijs admitti debeat.

xj. Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores & inuaſores ab eis accuſari non poſſunt, quoniā accuſati niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt.

d **Teſtes.** Teſtes iuris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

ij. Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij. Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

iiij. Teſtis, accuſator, & iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

v. Teſtantur iura illum non eſſe à communione repellendum, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

vj. Teſtis eſt iuris diſpoſitio deficientem in epiſcoporum accuſatione non poſſe decetero agere, niſi in ciuili & proprio dumtaxat negotio.

e **Libello.** Libello famoſo vtentes, & ipſum contra aliquem ſcribentes, qualiter puniendi ſunt.

ij. Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reum

tribu

ſtibus citationibus debet in ius euocari. Et per ſcripta nullius accuſatio debet ſuſcipi.

iii. Libelli famoſi ſcriptor, aut aliter criminoſus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiii. Libellus accuſatorius ſi in epiſcopo datur, id eſt, ſi epiſcopus accuſetur: eius cauſa à xii. epiſcopis audiatur.

v. Libellum famoſum ſcribentes, aut aliorum crimina ſponte confitentes, non debent ad accuſationem admitti. capit. iiii. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, eſt amicus: nec qui verberat, eſt inimicus. capit. non omnis.

vi. Libellum famoſum in alterum ſcribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna ferietur, ſi crimen illatū non probetur.

f **Infames.** Infames excommunicatos, & criminoſos à ſacerdotū accuſatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames. cap. infames.

ii. Infamis eſt quodāmodo epiſcopus & reprehendendus, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuū fuiſſe cōfeſſum. Et ibi dicitur, quod epiſcopus alios accuſantibus non creditur niſi probent quod obijciunt.

iii. Infamē quodammodo dicimus & reprehendēdum qui ponit falcem in meſſem alienam. ca. i. Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat. c. ſcitote. Et quod epiſcopus iudicio primatis, & non aliorum ſe ſubijcere debet.

iiii. Infamia aut criminalis accuſatio, ſi imponatur epiſcopo, id eſt, ſi epiſcopus criminaliter accuſetur, & epiſcopi comprouinciales de cauſa cognoſcentes ſunt in ſententia ferenda diſcordes: quid iuris.

v. Infamis eſſet quodammodo & reprehendēdus iudex, qui vellet reum cogere ad probandum accuſatore in probationibus deficiente: quia negatiua per rerū naturam eſt improbabilis. c. accuſator.

g **Viuens.** Viuens ſi adhuc ſit epiſcopus, alius ſibi ſuccedere non valet, nec in eius locum ſubrogari: quod vetum eſt, niſi eſſet depoſitus, vel de licentia Papæ renuntiaſſet, aut per ambitionem ſe ad aliam eccleſiā tranſtuliſſet. Epiſcopo autem ægrotanti aut nimia ſenectute grauato, dandus eſt coadiutor. Epiſcopus eccleſiam ſuam deſerere non debet. c. ſi vir. Nec etiam eſt à ſuis ſubditis relinquendus. c. denique. Prælati duo in vna eccleſia eſſe non debent. c. in apibus. Beatus Auguſt. acceſſit & non ſucceſſit Valerio Hypponēſi epiſcopo. c. non autem.

ii. Viuens epiſcopus aut ſacerdos, qui pro ægritudine à miſſarum celebratione abſtinuit: an poſſit celebrare recuperata ſanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Succeſſor.** Succeſſor an poſſit eligi ab epiſcopo viuente hoc eſt an ſucceſſorem ſibi poſſit epiſcopus eligere. Et ibi habetur quod locus regiminis eſt fugientibus offerendus. Et epiſcopati poteſt, qui prodeſſe deſiderat. c. qui epiſcopatum.

ii. Succeſſor epiſcopi mortui non eſt eligendus munerum datione, aut amicorum patrocinijs.

iii. Succeſſor epiſcopi an poſt electionem teneatur iuramentum præſtare pro indemnitate eccleſiæ.

iiii. Succeſſus ſeu proſper euentus denegatur clericis, qui ante ſententiam ſuſpenſionis vel depoſitionis à ſuo epiſcopo diſcedere præſumunt. In tales enim ferenda eſt cenſura.

v. Succeſſus non continget epiſcopo à ſede Apoſtolica vocato, ſi ad propria reuertatur, niſi prius fuerit purgatus, & apoſtolicis litteris munitus.

i **Solue.** Solue & ſolui procura teipſum o prælate excommunicate: aliàs non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

ii. Solui ſunt clerici vnius prouinciæ à prælato alterius; ideo quod archiepiſcopus, primas, vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non poteſt ordinare.

iii. Soluere vel damnare ſubditos ſuffraganei non licet archiepiſcopo illo inconſulto. Soluit Papa ab alijs excōmunicatos: & cuiuſlibet eccleſiæ clericos poteſt ordinare. Eſt enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. ibidem.

k **Regendo.** Regendo vnamquamque parochiam, & res ipſius diſponendo facit epiſcopus quod debet. c. regenda. &c. nouerint. Regendi ſunt ſubditi per epiſcopos viſitantes: vt cap. placuit.

ii. Regendi officium epiſcopus tranſgreditur, ſi bona eccleſiarum vſurpare nititur, quamuis de illis precarias facere poſſit.

iii. Regendi ſunt ſubditi ſine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipſius valeat epiſcopus habere.

l **Cenſuram.** Cenſuram formidare debent, qui clericos ad iudices ſæculares trahunt. c. inolita. & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ii. Cenſura ligatus, id eſt, excommunicatus vel ſuſpēſus celebrans eſt depoſitione dignus.

iii. Cenſura ſiue iuſta ſiue iniuſta eſt timenda. Cenſura ligati ſunt vitandi pluſquam pagani. c. ad menſam. Cenſura eccleſiaſtica feriri debet, & ore dæmonum diſcerpi, qui ſuo epiſcopo eſt inobediens. cap. abſit. Cenſuram ex ira proferens grauiter delinquit. c. ira. &c. cum apud. Cenſura ſiue ſententia vel iudicium quattuor modis peruertitur. c. quattuor modis. Cenſura ferēdi ſunt & Iudæ proditori comparādi, qui veritatem negant & occultant. capit. quiſquis. & c. abijt Iudas. Cenſura ſiue ſententia iniuſte prolata, viribus caret. Epiſcoporum præceptis non ſemper obediendum eſt. Cenſuræ ſeu anathematis forma habetur in cap. debent.

m **Teſtor.** Teſtari ſeu teſtamenta facere cum de proprio liceat, an permittitur clericis proprium habere. Clericis cauſas agere non licet. c. duo ſunt genera Chriſtianorum.

ii. Teſtamenta condentes clerici, an poſſint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis eccleſiæ acquiſiuerunt. Teſtatur multiplex canon illos eſſe grauiter puniendos, qui res & prædia eccleſiaſtica inuadunt. De bonis eccleſiæ quattuor ſunt portiones faciendę. c. quattuor. Et ipſarū rerum alienatio an ſit permiſſa. c. ſine exceptione, &c. terrulas. Liberti eccleſiæ an poſſint ab ea diſcedere. Res ſacrę ex quibuscauſis alienari valent. c. aurum habet eccleſia. Pauperibus eſt prouidendum. c. gloria epiſcopi.

iii. Teſtamentum an facere poſſunt illi, qui prius nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquiſiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiii. Teſtamenta an facere poſſint clerici de bonis ſuis & rebus eccleſiæ quæſitis.

v. Teſtamenta facere de rebus eccleſiæ an ſit permiſſum ſacerdotibus. Et quis ſuccedat eis ab inteſtato.

n **Funus.** Funera & exequias ſuas celebrare & decimas ſoluere vbi debent illi, qui ſe de vna diœceſi aut parochia ad aliam tranſtulerunt.

ii. Funerandi iura an poſſint præſcribi. Funera, i. corpora mortuorū vbi debent ſepeliri. Et an pro ſepultura aliquid poſſit exigi. Funerum, id eſt, mortuorum animæ quattuor modis ſoluuntur. c. animæ. Funera, id eſt, corpora mortuorum deflenda non ſunt. c. quæ præpoſterum.

o **Fœnus.** Fœnus ſiue vſuram quodammodo committit & peccat, qui vltra debi-

 tum

tum exigit. c. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici poſſint ſua repetere, & pro illis litigare.

ii. Fœneraria cauſa ſiue criminali aut etiam ciuili an poſſint produci teſtes domeſtici. Et an clerici poſſint pro ſua eccleſia teſtificari.

iii. Fœnus ſeu vſura committitur, ſi præter ſortem aliquid exigitur.

iiii. Fœnera ſeu vſuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera ſeu vſuræ an ſint aptæ, vt inde fiant eleemoſynæ.

vi. Fœneratores & vſurarij veram pœnitentiam agere non poſſunt, niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

p **Furioſos.** Furioſos punire non decet ex his, quæ faciunt, cum ſint mente alienati. & ibi habetur de Loth, & alijs ebrioſis.

ii. Furioſis clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrocinijs impenſis munera exigere vellent.

iii. Furioſo iudex comparari poſſet, qui ex mulieris confeſſione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos teſtimonium ferre nõ poſſunt.

iiii. Furioſi quodãmodo ſunt eccleſiæ miniſtri, qui diebus Dominicis, & feriatis cauſas tractare volunt.

v. Furioſo ſimilis dici poſſet iudex, qui negatiu purgationem, indiceret: niſi infamia laboraret.

vi. Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi à miniſtris & ſubditis confeſſio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda. cap. auctoritate. & c. alius. in quo cap. habetur, quòd ſolus Romanus Pontifex regem Franciæ tamquam inutilem depoſuit. Excommunicatis fidelitas ſeruanda non eſt.

vii. Furioſe procederetur, ſi diaconus vel presbyter ſine concilij examinatione deijceretur.

viii. Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus eſt in iudicio, confeſſus vel conuictus, poſtea præſumitur offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare, quod verum eſt de crimine depoſitionem inducente.

q **Monachus.** Monachus an poſſit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de conſenſu epiſcopi ſacerdotibus dari debent. cap. reuertimini.

ii. Monachi an poſſint in ſuis capellis presbyteros inſtituere.

iii. Monachorum & eccleſiarum iura, an per præſcriptionem tolli poſſint.

iiii. Monachi an poſſint præſcribere contra eccleſias, & prælatos ſæculares.

v. Monachi & prælati res eccleſiæ ſua auctoritate repetere non valent.

vi. Monachi, epiſcopi, & alij prælati ſi ſua auctoritate vſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant à cauſa.

vii. Monachi & abbates an poſſint retinere eccleſias, decimas & iura patronatus de manibus laicorum ſibi conceſſa ſine epiſcopi conſenſu. Et ibi habetur, quòd epiſcopus habet diſpoſitionem omnium eccleſiarum, quæ in ſua diœceſi conſtitutæ ſunt. capitul. omnes baſilicæ. & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicumque. capi. filijs. capitu. decernimus.

r **Occidit.** Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui à voto reſilit.

ii. Occidit quodammodo temporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium, ſed ſi in infirmitate reſignauit, an ſit ei reſtituendum poſtquam conualuerit, & ibi habetur quòd ante probationẽ triennij nullus in monaſterio debet ſuſcipi.

iii. Occidit animã ſuam monachus ad propria rediẽs poſtquam ſe & ſua monaſterio tradidit.

iiii. Occidens vel percutiens clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo iure. capitul. ſi quis ſuadente diabolo. & ibi habetur, quòd eccleſiæ conceſſa non ſunt reuocanda: & qui talia aufert, ſacrilegium committit: & eccleſiæ immunitas non eſt violanda.

ſ **Abbates.** Abbates aut monachos factos epiſcopos ius obligat ad relinquendũ quod ante habuerũt, monaſterio: quod poſt eccleſiæ propriæ. cap. ſtatutum.

ii. Abbates ſunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab epiſcopis. Abbates expellere non eſt permiſſum monachis: neque commatres facere. Abbates & monachos poſſunt epiſcopi viſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas. Abbas & monachi cum ſanctimonialibus habitare non debent quia ſexuum cõmiſtio eſt periculoſa. c. diffinimus.

t **Clauſtra.** Clauſtra ſiue religionẽ intrare volentibus clericis nõ eſt à ſuo epiſcopo denegandus ingreſſus.

ii. Clauſtrum ingredi clericis permittitur etiam epiſcopo inuito.

iii. Clauſtrum vnum petere altero derelicto, an ſit permiſſum monachis, & regularibus canonicis ſine permiſſione abbatum.

u **Volentes.** Volentes & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propoſitum tenere. Voluntarie puellæ virginitatis propoſitum ſuſcipientes, nuptias eligere non poſſunt.

ii. Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an à patre reuocari poſſit?

iii. Voluntarie habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt: ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiii. Volentes religioſi ad arctius monaſterium tranſire non ſunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam vnam eccleſiam poteſt habere clericus in altera intitulatus. Commendandi ſunt clerici, qui in vna, & non in pluribus eccleſijs volunt conſcribi. Et ibi habetur, quòd duos epiſcopatus poteſt quandoque quis habere. c. relatio.

ii. Commendandi non ſunt clerici, qui ſine litteris dimiſſorijs de vna eccleſia tranſeunt ad alteram. Matrimonium ſpirituale contrahitur inter curatum & eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum. cap. ſicut.

iii. Commendatio nulla, ſed potius vituperium eſt clericis, qui ſæcularium negotiorum procuratores eſſe volunt.

iiii. Commendãdi ſunt clerici, qui veſtibus ſibi congruentibus vtuntur, vnguenta & fulgida veſtimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, qui à ſuo epiſcopo depoſitus imperatorem, aut iudicem ſæcularem adit.

y **Iurans.** Iurans verum non peccat: ſed ſecus ſi pererat, & per creaturas iurare non licet.

ii. Iurans falſum, quod putat verum, an ſit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot ſunt genera mendacij.

iii. Periurum prælatum & criminoſum ante ſententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiii. Iuramenta illicita an ſint ſeruanda.

v. Pererare & contra iuramentum ſuum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non ſit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis, c. de forma.

Pugnas

a **Pugnas.** Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.

ii. Pugnas ſiue bellum quod dicatur iuſtum.

iii. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorũ iniuria.

iiii. Pugna non ſemper eſt exercenda contra malos. Mali enim ſunt à bonis quandoque tolerandi, & nõ abiiciendi. Quædam tamen mala ſunt repellenda & punienda, quædam toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonum cogendi, vt Nabuchodonoſor. Et hæretici etiam inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis, & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.

v. Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, præcepta nõ occidendi minime tranſgreſſi ſunt. Et ibi an mali ſint occidẽdi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.

vj. Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, vt teneant bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonum non ſuſceptum cogendi.

vii. Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hæretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari.

viij. Pugna ſeu bellum an poſſit per clericos committi, & an poſſint clerici arma ſumere. Qui ſacramenta Dei tractant, iudicium ſanguinis agitare non debẽt.

a **Hæreſis.** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.

Hæreticus an poſſit alium excõicare, priuare, vel ſententia notare. Excommunicatus aliũ excommunicare non poteſt. Hæreticorum conſortia, & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda.

ii. Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viuentes & non mortuos an ligare poſſit, vel ſoluere.

iii. Hæreticus ſi dominus eſt, aut alio crimine irretitus, an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas vxores habent: teſtes falſi, homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem variæ ſpecies ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificũ cenſuras à nullo decet eſſe.

Violantes ſacros canones in ſpiritum ſanctum blaſphemant. Violanda nõ ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.

ii. Violari non debent priuilegia eccleſiarũ, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules, epiſcopali dignitate priuatur. capi. ita nos.

c **Sortilegus.** Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.

ii. Sortilegium eſſe an ſit peccatum. Sortibus an ſit credendum.

iii. Sortes ſiue diuinationes à quibus exordium ſumpſerunt.

iiii. Et de multiplici genere diuinationis. & quot modis dæmones futura prænoſcunt.

v. Sortilegi, vel diuinatores an ſint excõicandi, ſi ceſſare voluerint. Sortilegia & magicã artẽ debent epi eliminare. Sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debẽt ſacerdotes operam dare, aliàs abijciendi ſunt.

vi. Sortilegus vel alius ab epiſcopo excommunicatus an per alium ipſo inconſulto poſſit abſolui, & an presbyteri poſſint conciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.

vii. Sortilegis & alijs morientibus non eſt pœnitentia imponenda, ſed bene innoteſcenda. In pœnitentijs imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pœnitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quàm nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Spõſis.** Sponſis Dei ſe Deo dedicantibus, & virginitatem vouentibus nuptias contrahere non licet.

Sponſalia de præſenti, ſiue matrimonia per vouẽtes ſolenniter contracta non tenent.

ii. Sponſa vnius an poſſit à ſponſo ſuo recedere, & alii nubere.

Sponſa ſine cõſenſu ſponſi & econtra, religioſam veſtem ſuſcipere non poteſt poſt culpam carnalem, ſecus ante. Sponſalia vera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis.** Infidis ſeu infidelibus coniugium contrahere licet, & inter eos dicitur eſſe matrimonium, licet non ſit ratum. Infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis vitanda.

ii. Infidelium vnus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidem conuerſus alij ſe copulare.

iii Infidelis qui ante baptiſmum vnã vxorẽ habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus. cap. acutius. ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adſtrictus, vt puta ſeruus ſi cõtrahat cum libera: quæ per errorẽ eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium: quia error perſonæ, & conditionis impediunt, & dirimũt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.

ii. Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſſunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet per tale factũ ſuæ vxoris cõpater efficiatur: nõ propter hoc ab ipſa vxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandã continentiam poſſit induci.

ii. Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.

iii. Infantes ſiue filij ſpirituales vel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.

iiii. Infantem ſiue filium aliquem non debet vxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere, capit. fin. quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur, q. non poteſt quis ducere in vxorem relictam compatris ſui vxoris: nec etiam duas commatres.

v. Infantibus ſi conceditur nuptias contrahere, ipſorum, & quorumcumque aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debẽt clã fieri, ſed publice: & ſic nõ debent eſſe clandeſtina. Tandem inſtituuntur iudices ad cuncta rimandum.

h **Mœcha.** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta an poſſit per eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. c. quod ſi dormierit.

ii. Mœcham ſæpe mulierem efficit coactio: & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere.

Non licet viro uxorem deſerere, vt fecit Lotharius.

iii. Mœchiæ notam an dicantur incurrere filij & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum alijs contrahunt, hoc eſt, an filii & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cum alijs contrahere.

i **Coit.** Coire ſolita (vt eſt meretrix) poteſt in vxorem duci, ſi de eius correctione ſpes habetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt vxor dimitti.

ii. Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.

iii. Coitui ſiue copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem ſeruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium aui, & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cũ ſit ſeruus.

iiii. Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere, viuente enim vxore ex quacumque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.

Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. meretrices.

v. Coire coacta, & per violentiã accepta, an perdat pudicitiã & virginitatem. Carnis virginitas nõ ſeruatur, ſi mens corrumpitur. Viro vxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.

vi. Coiens vir cum alia, & ſic adulter, vxorem adulterã dimittere non poteſt.

vii. Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens vxorem, ea viuente aliam ducere non poteſt. Coitus cõtra naturam, & cum perſonis coniunctis eſt grauiſſimum peccatum.

viii. Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere vxorem infidelem ſub ea conditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

x

Mente. Mente ſeu volũtate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos: tamen eius vir eſt frigidus & maleficiatus: an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

ii. Mens & voluntas eſt mulieri poſt mortem viri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an poſſit. Viro vxorem dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.

iii. Mentis ſeu cordis ſola contritione abſque oris confeſſione an poſſint peccata deleri: & verum poſſumus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionẽ prolixe tractat Gratianus, eius occaſione interſerens tractatum de pænitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

iiii. Mentis feruculo ceſſante, an poſſit maritus tempore orationis & pænitentię vxori debitum reddere. Et ibi habetur, ꝙ tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

v. Mens & voluntas eſt viro continentiam vouere. Non poteſt hoc facere ſine conſenſu vxoris tacito vel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita. Mulier viro debet ſubeſſe, cum vir ſit caput mulieris. cap. hæc imago.

l

Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuum, ſi cõtrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.

ii. Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius rediit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m

Gradibus. Gradibus conſanguinitatis nobis contingẽtes mulieres nõ poſſumus ducere in vxores. Quare conſtitutum fuit ne conſanguineæ ducantur.

ii. Gradu conſanguinitatis vxori contingentem nõ licet vxorem ducere.

iii. Gradus cõſanguinitatis & affinitatis, ſecundũ decreta vſq; ad ſeptimã generationẽ habent prohibitionẽ, hoc eſt, ꝙ ratione cõſanguinitatis & affinitatis prohibitum eſt matrimonium vſque ad ſeptimum gradũ.

iiii. Gradus ſextus conſanguinitatis quare prohibitus eſt, ſecundum Canones.

v. Gradus conſanguinitatis, quomodo cõputandi ſunt.

vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probant. c. de parentela.

vii. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicem carnaliter commiſceantur, filij ex tali inceſtuoſo coitu procreati, non ſunt filij appellandi.

viii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis, quis dicatur eſſe diſpenſabilis. id eſt, quo gradu poſſit diſpenſari cum conſanguineis & affinibus.

ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte ſententia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio vel contra ipſum lata poteſt retractari veritate comperta: quia talis ſententia nullo curſu temporis tranſit in rem iudicatã. Et ibi dicitur ſententiam etiam Romani Pontificis in melius poſſe mutari. c. ſententiam.

x. Gradus affinitatis, ſiue ipſa affinitas in ſuperſtite nõ deletur. Item ſoboles ex ſecũdis ſuſcepta nuptijs cõſanguineis prioris viri copulari non debet, ſecũdum decreta: ſed hoc corrigitur per cap. non debet. de cõſanguin. & affin.

n

Rapiente. Rapiente virginem per vim aliquo, raptus committi dicitur.

ii Rapiens violenter puellam, poteſt illam peracta pænitentia in vxorem ducere. Et ſic rapta raptori de iure canonico nubere poteſt. c. denique. & melius extra de rapto. cap. cum cauſa, cum ſimilibus.

Ex libris Gabrielis de Rubeis [illegible]

DECRE-

DECRETI TOTIVS CANONES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter ceteras vtilitates multimode correctioni eſt adiumento non mediocri.

De littera A.

AB accuſato.3.q.11. Gratianus. 715
Ab antiqua.de cõſecr.diſt.4. Gregorius. 1856
Abbas . 18 . q. 2. Gregorius. 1120
Abbas.18.q.2.Mogunt. conc. 1123
Abbati vel.diſt.54 Octaua ſynod⁹. 269
Abbatem.18.q.2.Gregorius. 1120
Abbatem.18.q.2.Pelagius Papa. 1121
Abbates.18.q.2.Aurelianẽſe conc. primum. 1126
Abbatibus.12.q.2.Aure.conc.iij. 935
Abbatibus 18.q.2.Paſchalis ii. 1127
Ab eo.2.q.6.Theodoſianæ. leges. 623
Ab epiſcopis.diſt.70.Gratianus. 328
Ab exordio.diſt. 35. Hieronymus. 165
Ab excõmunicatis.9.q.1.Vrban.ii.807
Abijt Iudas.11.q.3.Beda. 889
Ab illo.14.q.4 Ambroſius. 986
Ab Imperatoribus 23. q. 5. Carthaginen.concililium v. 1213
Ab infirmis.26.q.7.Theodor. in Pœnitentiali. 1383
Ab iſto die.35. q. 6. Innocentius Papa ii. 1735
Ab iſto die.ea.cauſa. & q.Alex.ii.1735
Abſens j.3.q.9.Zepherinus Papa. 708
Abſens ij.3.q.9.Felix Papa. 711
Abſente.j 3.q.9.Calixtus Papa. 706
Abſente ij.3.q.9.Felix Papa. 708
Abſit.diſt.50.Auguſt. 255
Abſit.11.q.3.Anterus Papa. 866
Abſq; ſynodali 15.q.7.Gratianus.1015
¶ Accedens diſt.50 Gregor. 227
Accuſatio j.2.q.7.Anacletus. 643
Accuſatio ij.2.q.7 Sixtus Papa. 646
Accuſationes.3.q. 5. Hadrianus Papa in ſynod.Romana. 686
Accuſator.6.q.5.Codex. 760
Accuſatores.diſtin.46.Carthagin.con. iiij. 212
Accuſatores j. 3.q. 5. Anacletus Papa. 684
Accuſatores ij.3.q.5.Stephanus. 686
Accuſatores iij.3.quæſt.5.Calixtus Papa. 687
Accuſatores.3.q.8.Zepherinus. 704
Accuſatori 3. q. 9. Theleſphor. Papa. 706
Accuſatoribus.3.q.5.Symmachus Papa. 684
Accuſatũ.3.q.6.Silueſter Papa p. 605.
Accuſatus.2.q.5.Sixtus Papa.ij. 691
Accepiſti.j.de conſe.diſtin.4. Ambroſius. 1868
Accepiſti ij.de conſec. diſt.4. Ambroſius. 1869
Acceſſerunt.de conſe.diſtin. 2. Auguſtinus. 1824
Accipite.de conſe. diſtin, 2. Hieronymus. 1825
Achab rex.de pæ.diſt. 3.Hierony.1645
Achatius j.24.q 1.Gelaſius. 1295
Achatius ij.24.q.1.Felix Papa. 1296
Acolythus.diſt.23.Carthaginenſe cõc. iiij. 106
Actione.22.q.4.Eliberitanũ conc.1187
Acutius.diſt. 16.Auguſtinus. 119
Acutius.28.q.3.Auguſtinus. 1451
¶ Adam.diſt.40.Gregorius. 187
Adam.de pæ.diſt.1.Ambroſius. 1589
Adam.33.q.5.Ambroſius. 1701
Ad Deum.32.q.5.Auguſt. 1517
Addidiſtis.20.q.1.Gregorius. 1141
Additur.27.q.2 Hieronymus. 1416
Ad eius vero.diſtin 5.Gregorius. 13
Ad epiſcopos.17.q 4.Gelaſius. 1106
Ad fidem.23.q.5.Auguſtinus. 1262
Ad hæc.13.q.2.Gratianus. 961
Ad hoc.diſt.89.Greg.& Bonifac. 404
Ad hoc.16.q.1.Gregorius. 1052
Ad hoc de conſec.diſtinct.4. Auguſtinus. 1887
Adhuc inſtant perfidi.de pœn. diſt. 3. Auguſtinus. 1647
Adijcimus.16.q.1.Leo Papa. 1028
Ad limina.30. quæſt.1. Ioannes Papa v.ij. 1462
Ad menſam. 11. q. 3. Ioannes Chryſoſt. 870
Admittuntur.diſt.54.Leo Papa. 268
Adminiſtratores. 23. q. 5. Ioannes viij. 1261
Admoneant.26.q.7.Auguſtinus.1388
Admonemus. 16. q. 1. Vrbanus Papa palea. 1058
Admonendi.2.q.7.Gregorius. 665
Admonere.16.q.1. Gregorius. 1026
Admonere 33. q. 2. Stephanus Papa v. 1543
Ad nuptiarum.de conſe.diſt.1.Aurelianen.conc. 1766
Ad reatum.diſtin. 81. Carthaginenſe conc.iiij. 372
Adrianus j.diſt.63.Octaua ſynod.297
Adrianus ij. ead. diſt. Hiſtoria eccleſiaſtica. 305
Ad Romanam.j.2.q. 6.Marcellus Papa. 616
Ad Romanã ij.Zepherinus Papa. 617
Ad ſedem Apoſtolicam.35.q.5.Alexander ij. 1718
Aduerſitas.7.q.1.Gregorius. 787
Adulterij.32.q.7 Auguſtinus. 1529
Adulterio.32.q.1.Gratianus. 1477
Aduocauit.24.q 2. Ambroſius. 1306
¶ Affectum.26.q.7.Octaua ſynod.1386
Afros.diſt.98.Gregorius. 450
¶ Agatho.diſt.63. Ex geſtis Romanorum. 304
Agathoſa.27.q.2.Gregorius. 1420
Agapitus.16.q.1.Gregorius. 1026
Agapitus.de conſe.diſtinct. 1. Gregorius. 1761
Agite.de pœn.diſt.1.Auguſtinus. 1569
Agnouimus. 26. q. 6. Cæleſtinus Papa. 1382
Agunt homines.de conſe. diſt. 4. Auguſt. 1870
¶ Ait Cæleſtinus.24.q.1.Nicolaus Papa. 1315
A iudicibus.2.q.6. Mileuitanum concil. 632
¶ Aliud eſt. de conſe.diſt. 4. Auguſtinus. 1851
Aliud quidem.11.q.1.Leo Papa. 8[illegible]1
Aliud quidem.de pœn.diſt. 1. Leo Papa. 1583
Alius item.15.q.6.Gregorius. 1014
Aliorum hominum. 9. q. 3. Symmachus. 819
Alia cauſa.16.q.1.Hieronymus. 1023
Alienationes . 12. q. 2. Vrbanus Papa. 933
Alienati.2.q.7.Dionyſius Papa. 647.
Alieni.3.q.4.Iginus Papa. 680
Alienum.diſt.50 Leo Papa. 253
Alienum.19.q.2.Leo. 1134
Alienus.diſt.90.Octaua ſynod. 406
Alienus.24.q.1. Cyprianus. 1304
Aliter legitimum.30. q. 5. Euariſtus Papa. 1471
Aliter ſe orientalium.diſt.31.Stephanus Papa in conc. 145
Aliquando.32.q.2.Auguſtinus. 1498
Aliquanti.26.q.5.Agathen.conc.1372
Aliquantos.diſt.51.Innocentius. 255
Aliquos.15.q.1.Auguſtinus. 1000
Alligant.26.q.7.Ioan.Chryſoſt. 1386
Altare.1.q.3 Paſchalis ij. 544
Altaris palla.de conſecr.diſt.1.Clemẽs Papa. 1765
Altaria j.de conſect.diſt.1. Epaunenſe conc. 1763
Altaria ij.de conſe.diſt. 1. Agathenſe concilium. 1763
¶ A malis.23.q.4.Auguſtinus. 1216

Am-

Amputato.25.q.2.Iulius Papa. 1555
¶ Ananias.17.q.5.Greg.in regeſt.1099
Anaſtaſius ſecundus. diſt. 19. Ex Pontificali. 80
Ancillam, 32 q. 2. Leo. 1506
Animaduertendum.22.quæſt. 2. Hieronymus. 1171
Animæ defunctorum.13.q.2. Gregorius Papa ij. 973
Annis ſingulis.diſt.18.Bylon.conc.73
An non diſtricta.24.q.3. Nicolaus Papa. 1336
An putatis.diſt.86.Ambroſius. 388
An quod in ſubditos 33.q.2.Ambroſius. 1541
Anteceſſor.11. q. 3. Bonifacius martyr. 898
Anteriorum 2. q. 6. Iuſtinian. in nouel. 624
Ante baptiſmum.de conſe. diſt.4.Rabanus. 1859
Ante benedictionem. de conſ. diſt. 2. Ambroſius. 1795
Ante omnia. diſtinct. 35. Agathenſe conc. 168
Ante omnia.diſt.40.Auguſtinus. 185
Ante triennium.diſ.31.Gregorius.139
Ante viginti.de conſec.diſt.4.Bracharen.conc.ij. 1859
Antiqui.33.q.2.Tolet.conc.vj. 1551
Antiquos.10 q.1.Aurelian.conc.j.824
Antiquis. 9. quæſt. 3. Athanaſius Patriar. 818
Antiquitus.2.q.2.Ioan.Papa.j. 592
¶ A paruulo.de conſec.diſt.4.Auguſtinus. 1885
Aperte inquit.24 q.1.Nicolaus. 1315
Aperiant.31.q.1.Hieronymus. 1482
Apoſtolica.diſt.56.Alexander. ij. 280
Apoſtolica.8.q.1.Innocentius ij. 703
Apoſtolica.de conſecr.diſt.1. Anaſtaſius epiſcopus. 1774
Apoſtolicę 24.q.3.Pelagius Papa.1334
Apoſtolicæ.35.q.9.Gregorius. 1741
Apoſtolicis.16.q.1.Hieronymus.1055
Apoſtolicos.12.q.2.Octaua ſynod.921
Apoſtolorum vero canones.diſtin.16. Gratianus. 54
Apoſtolicus.diſt.79.Gratianus. 355
Apoſtolus.diſt.81.Auguſtinus. 362
Apoſtolus.32.q.7.Auguſtinus. 1526
Apoſtolus.de pæn.diſt.2.Auguſt.1627
Apoſtolus.33.q.4.Auguſtinus. 1693
Appellantem.2.q.6.Fabia.Papa. 615
Apud miſericordem. 32. q. 5. Gregorius. 1492
Apud nos.32.q.5.Hieronymus. 1522
Apud omnipotenté.36.q 2.Greg.1749
Apud veros.23.q.1.Auguſtinus. 1207
¶ Aquam ſale.de conſ.diſt.3. Alexander v.à Petro. 1831
A quibus ordinibus. diſt. 55. Gratianus. 164
A quibus.26.q.3.& 4.Gratianus. 1367
A quodam Iudæo.de conſe.diſt.4.Nicolaus. 1843
¶ Archidiaconũ.diſt 81.Gregorius.371
Archidiaconum Florentinum.diſ.85. Gregorius. 382
Archiepiſcopus.di.66 Gratianus. 322
Archiepiſcopus. diſt.66. Anicetus Papa. 322
Archiepiſcopus. 9, q. 3. Anicetus Papa. 816
A recta ergo. 24.q.1.Lucius Papa.1300
Arguta.2.q.6.Nicolaus Papa. 619
Arianorũ.de pæ.diſ.1.Gregorius.1760
Arianos 1.q.1.Innocentius. 498
Arcaldus.8.q.3.Vrbanus Papa ii. 804
¶ A ſanctis patribus.25.q.1. Chalced. conc. 1350
Aſſumi aliquem.diſtin.28.Arelatenſe conc. ij. 128
A ſubdiacono.diſt 93.Synodus Romana S. Silueſtri. 417
¶ Atho.27.q.2 Ioannes viij. 1432
Attendendum . 17. q. 4. Vrbanus Papa. 1106
¶ Auctoritatem.15. q. 6. Nicolaus Papa. 1012
Audacter.8.q.1.Hieronymus. 799
Auditum eſt.2 q.5 Sixtus & Leo. 607
Audite chariſſimi.diſ.34.Auguſtinus. palea. 159
Audiuimus.1.q.3.Gregorius. 536
Audiuimus.3.q.2.Euariſtus Papa.674
Audiuimus.24 q.1.Alexander ii.1296
Audiuimus 33.q.1.Leo Papa. 1549
Audi denique. 11. q. 3. Hieronymus. pag. 868
Audite epiſcopũ. diſt.25. Clemẽs. 114
Augurijs.26.q.5. Carthaginen. conc. iiij. 1373
Auguſtino.12.q.2.Pelagius. 917
Aurelius.26.q.6. Carth. conc.ij.1379
Aurum eccleſia habet.12.q.2. Ambroſius. 948
Aut facta,de pæn.diſt.1.Digeſt. 1558

B

Baptiſmus.de conſecr.diſt.4.Auguſtinus. 1844
Baptiſmi vicem.de conſec. diſt.4.Auguſtinus. 1848
Baptizantur.de pæ.diſt.3. Greg. 1638
Baptizari.diſt 5.Gregorius. 13
Baptizádi.de conſ.diſ.4. Gelaſius.1842
Baptizandi.de conſe.diſt 4. Carthaginen.conc.iiij. 1860
Baptizandis.1.q.1.Gelaſius Papa. 516
Baptizandos.de conſ.diſt 4.Laodicen. conc. 1860
Baſilicas.de conſec. diſtin.1. Gelaſius Papa. 1755
¶ Beata Maria.27.q.2 Auguſtin⁹. 1415
Beati Petrus & Paulus.2.q. 7. Ambroſius. 655
Beatus Paulus. 22.q.2. Gelaſius Papa. pag. 1173
Beatus Petrus 6.q.1.Clemẽs Papa.745
Beatus prædeceſſor 3. q. 4. Anacletus Papa. 680
Benedictio.1.q.1.Gregorius.j. 463
Benedictus. de pæn.diſtinct.4. Paulus Apoſt. 1668
Bene nouit diſt.61.Gregorius. 294
Bene quidem.diſ.96.Symmachus.436
Bene valet.diſt.50.Auguſtinus. palea. pag. 234
¶ Biduum 2.q.6.Digeſtis. 627
¶ Bonæ rei. 12.q. 2. Toletanum conc. ix. 950
Boni principis.diſt. 96. Marcellus Papa. 447
Bonorum auctori.diſt. 47. Gregorius. pag. 216
¶ Breuiter quæ diſt.23.Gratianus. 96
Breuiter monſtratum.diſt.62.Gratianus. 291

C.

Calumniator.2.q. 3. Damaſus Papa. 594
Canon.diſt. 3.Iſidorus. 8
Canones. diſt. 15. Conſtitutiones eccleſiaſticæ Sanctorum patrum. 48
Canones.diſt.16.Iſidorus. 54
Canones.diſt.50 Innocentius. 250
Canonum ſtatutis. 14.q.4. Tarracon. conc. 984
Canonica ſanctorum.3.q. 5. Pelagius Papa ij. 615
Canonica inſtituta.11.q. 3. Arauſicũ conc. 900
Canonici.cauſa 14.Gratianus. 978
Canonicos.19.q.3.Gratianus. 1155
Cantantes diſt 92.Hieronymus. 410
Carnem. de conſecr. diſt. 5. Fructuoſus epiſcopus. 1900
Caſellas.10.q.2. Agathenſe conc. 827
Catholicus.2.q.6. Carthaginen. conc. iiij. 631
Catholica eccleſia . diſt. 11. Auguſtinus. 36
Catechiſmi.de conſecra. diſt.4. Nicolaus Papa. 1859
Catechumenum.de conſecr.diſt.4.Auguſtinus. 1850
Catinenſis.diſt 61 Pelagius Papa. 294
Caue 28.q.1.Ambroſius. 1448
Cauete.32.q.5.Ambroſius. 1200
Caueant iudices.3.q.9. Eleuterius Papa. 706
Cauendum eſt. 1.q.7. Meldenſe conc. pag. 560
Cauendum eſt.10.q.3.Cabilonenſe concil.ij. 837
Cauendum nobis.de pæn. diſtinct. 5. Greg. 1660
Cauſa vero.diſt.4 Gratianus. 5
¶ Ceterum Dei traditio.diſt. 86. Ambroſ. 390
¶ Celebritatem.de conſecr. diſt.3. Victor Papa xiij à Petro. 1832
Cellulas. 17.q.2.Agathenſe conc.1125
Cœnomanenſem.diſt. 6.Vrbanus Papa ij. 280
Cœpiſti habere. 11 . q. 3. Auguſtinus. pag. 878
Cœpit Ermigildus.24. q.1. Grego. Papa. 1319
Certe ego.12.q.1.Auguſtinus. 912
Certis de cauſis 15.q.3.Digeſtis. 1005
Certum eſt.diſt. 10.Felix Papa. 19
Certum eſt.diſt.10.Gelaſius Papa. 32
Certum eſt 11.q.3. Tiburienſe conc pag. 877
Certũ eſt 24.q 3. Quinta ſynod. 1332
Certum eſt.de conſecr.diſtin.1. Gelaſius Papa. 1755
¶ Charitas quæ.de pæn. diſtin.2 .Auguſt. 1604
Charitas eſt.de pæn.diſt. 2. Proſper & Auguſtinus. 1604
Charitas numquam.de pæn. diſtin.2. Paulus Apoſt. 1607
Charitas eſt aqua. de pæn.diſt. 2. Auguſt. 1609
Charitas in quibuſdam. de pæn. diſt. 2.Auguſtinus. 1613
Charitaté tuã.12.q.2.Gregorius. 936
Chartæ quas dedit. 3. q. 9. Pelagius pag. 718
Chorepi.diſt.68. Damaſus Papa. 328

Chri-

Chriſtus quid fecit. 1. q. 1. Auguſtinus. 1507
Chriſtianis.11.q.1.Gelaſius Papa. 843
Chriſtiana.32.q 5.Innocentius. 1523
Chriſtus panis,de conſe.diſt.2. Auguſtinus. 1805
Chriſtiano.diſt.34.Iſidorus, 159
Chriſtiano.33.q.4.Auguſtinus. 1690
¶ Cyprianus 21.q.3.Cyprianus. 1158
Circumciſio.de pœn.diſtin. 2. Paulus Apoſt. 1615
Circumcelliones. 23.q.5. Auguſtinus. pag. 1250
Cito turpem.1.q.1.Ambroſius. 468
Citius ad hoc.de pœn.diſtin.2.Gregorius. 1628
¶Clemens. 8.q.1.Petrus Apoſtolus.797
Clemẽtis librum.diſt.16.Leo Papa.55
Cleri plebis.diſtin.63.Cæleſtinus 308
Cleros & clericos.diſt.21.Iſidorus, 85
Clericus profeſſionem.diſt.41.Carthagin.conc.iiij. 190
Clericus j.diſt.46.Carthaginen. conc. iiij. 212
Clericus ij.Carthaginen.conc.iiij.212
Clericus iij.Carthaginen.cõc.iiij. 212
Clericus ſolus. diſtinct.81. Lucius Papa. 368
Clericus j.diſt.91.Carthaginen. conc. iiij. 409
Clericus ij. diſtin. 91. Carthaginen. conc.iiij. 410
Clericus ab inſtanti. 21.q. 1. Septima ſynod. 1152
Clericus aduerſus.1.q.7. Silueſter Papa in conc.Romano. 643
Clericus vero.3. q. 4.Stephanus Papa. pag. 682
Clericus ſiue laicus. 11.q.1. Hadr. Papa. 858
Clericus qui . 11. q. 3. Carthag. conc. iiij. 874
Clericus qui.12.q.1.Hieronymus. 405
Clericus.24. q. 3. Carthaginen. conc. iiij. 1339
Clerici.diſt.23.Agathen.conc. 107
Clerici.diſt.33.Nicolaus Papa. 156
Clerici. diſt. 44. Carthaginenſe conc. iij. 200
Clerici vel continentes.diſt.81.Africanum conc. 371
Clerici vero.diſtinct. 91. Aurelianen. conc.i. 410
Clerici omnes.1.q.2.Agathenſe conc. pag. 535
Clerici 13.q.2. Agathen.conc. 968
Clerici aut ab indignis. 15. q. 4.Gelaſius Papa. 983
Clerici. 16. q.3. Agathenſe conc. 1068
Clerici qui.19 q.1 Tolet.conc.iiii.1134
Clerici 23.q.8.Tolet.conc.iiii. 1280
Clerico iaciẽte.diſt.50.Vrbanus ii.243
Clericum ſcurrilem.diſt. 46. Carthaginenſe concil.iiii. 212
Clericum qui. diſt. 50. Nicolaus Papa. 225
Clericum alienum. diſt.71. Carthaginenſe conc.iii. 333
Clericum cuiusl.bet.11. q 1.Marcellinus Papa. 841
Clericum nullus.11.q.1. Agathen.concil. 845
Clericum nullus.11.q.1.Agathen.concil. 858
Clericum. 11.q.1.Chalcedonenſe concil. 1153
Clericũ 22.q.2.Carthag.conc.iiii.1166
Clericos autẽ.3.q.2. Hieronymus.533
Clericos aut laicos. 2.q. 7. Chalced. conc. 663
Clericos in ſuis. diſt.71. Chalced.concil. 330
Clericos nihil.12.q.1: Gratianus. 902
Clericos qui. de conſecr. diſt. 1. Sexta ſynod. 1764
¶ Cogitatio.de pœ.diſt.1.Gratian⁹.1560
Cogitationis. de pœn. diſt.1. Digeſtis. pag. 1556
Cognoui ex dilecto 8 q 7.Cyrillus.5[illegible]
Cognouimus.12.q.2.Gregorius. 930
Cognouimus 16.q.6.Gregorius. 1080
Cognouimus 18.q.2.Gregorius. 1127
Cognoſcamus.diſt.32.Ambroſius.162
Comeſſationes.diſ.44.Auguſtinus.199
Commendauit.de conſec.diſt.2.Auguſtinus. 1807
Cõmunis filius.diſt.23.Gregorius.104
Communiter diffinimus. diſt.35.Pius Papa. 155
Comperimus.14.q.6.Gregorius. 993
Comperimus.14.q.3.Gregorius. 1328
Comperimus.de conſecr.diſt.1. Gelaſius. 1782
Cõprouinciales.diſt.64.Anicetus.315
Comprouincialium.diſtin.65.Gratianus. 317
Concedimus. de conſec. diſt.1. Tribirienſe conc. 1763
Conceſſo.12 q.2.Gelaſius. 929
Concilia ſacerdotum. diſt.17.Symmachus Papa. 65
Concubinæ 32.q.2.Auguſtinus. 1497
Concubuiſti.32.q.7. Zacharias Papa. pag. 1534
Concuſſionis.1.q.1.Digeſt. 528
Confirmandum eſt.diſt.50.Carthaginenſe conc.v. 253
Confidimus.25.q.1. Gelaſius. 1346
Congregato.16.q.7. Vrbanus ii.palea. pag. 1083
Congregatio.16.q.7. Tolet.conc. 1098
Coniunx.27 q.2.Auguſtinus. 1415
Coniuges.27.q 2.Iſidorus. 1414
Coniunctiones.35. q.3 & 4. Calixtus. pag. 1711
Coniurationũ.11.q.1.Chalced.coc.847
Connubia.32.q.2.Hieronymus. 1497
Cõqueſtus eſt.9.q 3.Nicola⁹ Papa. 817
Conſanguinitas.35.q.4. Iſido. 1718
Cõſanguinei.3.q.5.Calixtus Papa.684
Conſanguineorum.3.q.4.Calixtus Papa. 681
Cõſanguineos 35.q.6. Fabianus. 1711
Conſecrationem.de conſecr. diſt.1.Felix iiii. 1712
Conſentire.diſt.83.Gregorius. 378
Cõſequens.diſt.11. Nicolaus Papa.i. 33
Conſequens eſt.diſtin.88.Gelaſius Papa. 397
Conſiderandum nobis diſt.50. Gregorius. 248
Cõſiderandũ.16.q.7.Gregorius. 1095
Conſidera.22.q.1.Hieronymus. 1166
Conſideratio.16.q.1.Gelaſius. 1026
Conſideranda.diſt.86 Ambroſius.389
Conſideret.de pœn.diſt.5.Auguſtinus. pag. 1677
Conſpirationum.11. q.1. Calixtus Papa. 847
Conſpiratores.3.q.4.Calixtus. 681
Cõnſtantinus j.diſt.96.palea. 443
Conſtantinus ij.diſt.96. palea. 443
Conſtantinopolitanæ.diſt.22.Conſtantinop.ſynodus j. 94
Conſtat autem.diſt 2. Gratianus. 6
Conſtat baptiſma. de conſecr. diſt.4. Iſidorus. 1842
Cõſtat multos.1.q.1.Innocentius. 521
Conſtat ex dictis. de pœn. diſt.4.Gregorius. 1663
Conſtitutio.diſt.2 Iſidorus. 6
Conſtitutio. diſt.63.Leo iiij. 318
Conſtituimus. diſt.76. Moguntinum conc.i. 344
Cõſtituimus.3.q.5.Euſebius Papa.686
Conſtitutũ eſt.7.q.1.Carth. cõc.v.775
Conſtitutũ eſt.16.q.1.Tolet.conc. iiii. pag. 1050
Conſtituit ſane.16.q.7.Mogunt conc. pag. 1097
Cõſtituit.17.q 4.Tolet.conc. iiii. 1113
Conſtituit.20. q.3. Mogunt.cõc. 1150
Conſtitutiones.diſt.10. Gratianus. 27
Conſtitutiones.diſtin.10.In capitular. Hadr. 29
Conſtitutiones.16. q.7. Paſchalis Papa ii. 1089
Conſuetudo autem.diſt.1.Iſidorus. 3
Conſuetudo.diſt.8. Cyprianus. 23
Conſuetudo.diſt. 12. Codex. 40
Conſuetudo.16.q.6. Gregorius. 1078
Conſuetudinis.diſt.11. Codex. 33
Conſuetudinẽ.diſt.12.Pius Papa 1. 36
Conſuluiſti.2.q.5.Stephanus v. 609
Conſuluit.diſt 74.Gelaſius. 339
Conſulto omnium. de conſec. diſt.1. Euſebius & Silueſter Papa. 1767
Conſulendum.diſt.28. Nicolaus. 133
Continua.11.q.1.Cod. Theod. 841
Cõtra idolorũ.26.q.5.Gregorius.1372
Contra morẽ.diſt.100.Gregorius. 457
Contra ritum.4.q.4.Nicolaus. 727
Cõtra ſanctorũ.16.q.7. Leo iiii. 1093
Contra ſtatuta.25.q.1. Zozimus. 1348
Contradicimus. 35. q.2. & 3.Cabilon. conc. 1717
Contrarium eſt.de pœ. diſt.5. Leo Papa. 1631
Contraria. de conſec. diſt. 5. Ambroſius. 1897
Contumaces clerici. diſt.50.Agathenſe concilium. 233
Conuenit.de conſecr.diſt.5. Agathenſe concilium. 1895
Conuenior.23.q.8. Gregorius. 1286
Conuenientibus. 1. q.7. Septima ſynod. 560
Conuertimini.de pœn.diſt.1.Ioel.1565
Conuiuia.diſt.44.Gregorius. 200
Corpus & ſanguinem.de conſe.diſt.2. Auguſtinus. 1807
Corpus Chriſti.de conſec. diſt.2 Hilarius. 1818
Corpore vero viciati. diſt. 55. Gratianus. 270
Corpora ſanctorum.de conſecr.diſt.5. Moguntinen.conc.j. 1764
Corporalia.1.q.1.Auguſtinus. 490
Corporeum.de conſec. diſt 2.Ambroſius. 1824
Corripiantur.24.q.3.Auguſtinus.1314
¶Credo.21.q.3.Nicaſius eps. 1158

Credere in Ieſum.de conſec. diſtin. 2. Auguſt. 1806
Crimen vel pœna.1.q.4. Digeſt. 546
Criminationes.2.q.7.Iginus Papa.664
Crucis Domini.de conſec.diſt.3.Euſebius Papa. 1831
¶Cuius rei.29.q.2.Gregorius. 1456
Cui eſt illata.11.q.3.Gelaſi⁹ Papa. 878
Cui portio. 12.q.1 Ambroſius. 905
Cui autẽ.de pæ. diſ.6.Gratianus.1683
Cum autem vinolentus.diſt. 44. Gratianus. 198
Cum autem ad eccleſiam.diſt.92.Gratianus. 410
Cum à Iudęis.23.q.8.Innocent. 1279
Cum accuſatus.3.q.3.Felix ij. 676
Cum ad celebrandas.de conſe.diſtin. 1.Aurelianenſe conc.j. 1774
Cum ad verum.diſt.96. Nicolaus Papa. 439
Cum Hadrianus. diſt. 63. Gregorius. pag. 310
Cum apud Theſſalonicam. 11. q. 3. Ruffin.eccl.hiſt. 885
Cum aliquis.11.q.3.Arauſi.conc.900
Cum aliquis.24.q.3.Origenes. 1331
Cum baptizat.de conſecr. diſtinct.4. Auguſtinus. 1844
Cum beatus.diſt.45. Bracharen.conc. iii. 205
Cũ beatiſſimus.24.q.1.Leo Papa.1302
Cum caput.13.q.5.Hieronymus.1700
Cum de quorundã. diſt. 84. Carthaginenſe concil. v. 381
Cum deuotiſſimam.12.q.2.Greg. 919
Cũ eccleſiæ.3.q.2.Pelagius Papa. 673
Cum enixa.diſt.5.Gregorius. 13
Cum ergo.24.q.3 Hieronymus. 1332
Cum ergo.22.q.3.Gratianus. 1183
Cum exaudiero.diſt.50.Hierony. 233
Cum excõicato.11.q.3.Iſidor. 867
Cum frangitur.de conſ.diſt. 2. Auguſtinus. 1794
Cum grauia.13.q.2.Gregorius. 971
Cum homo.23.q.5.Auguſtinus. 1258
Cum humilitatis.22.q.2.Auguſt.1176
Cum igitur.35.q.1. Auguſtinus. 1708
Cum in captiuitate.34.q.1.& 2.Innocentius Papa. 1703
Cum in præterito. diſt.84. Carthaginenſe conc.ij. 380
Cum in lege.23.q.4.Gregorius. 1220
Cũ initiatur.27.q 2.Ambroſius. 1414
Cũ initiatur.27.q.2.Ambroſius. 1427
Cum ita puniantur. de pæn. diſtin.4. Hierony. 1676
Cum itaque.32.q.8. Gratianus. 1536
Cum itaque.diſt.38.Gratianus. 177
Cum itaque.de conſe. diſt. 4. Leo Papa. 1873
Cum liqueat.1.q.1.Gregorius. 467
Cum longe.diſ.63.Tolet.conc.xij 307
Cum maiores.6.q 1.Gratianus. 751
Cum multa.diſt.86.Gregorius. 386
Cum multæ.15.q.8.Tolet.cõc.ix.1019
Cum miniſter.23.q.5.Auguſt. 1258
Cum omnis auaritia.1.q.1.Greg. 471
Cum omne crimen.de conſecr.diſt. 2. Iulius Papa. 1779
Cum omnibus.diſt.81. Carthag. cõc. iij. 370
Cũ ordinaretur.1.q.1.Ambroſius.468
Cum paſtoris.2.q.7.Gregorius. 665
Cum Paulus.1.q.1.Gregorius. 479
Cum per bellicam.34.q.1.& 2.Leo Papa. 1702
Cum percuſſio.7.q.1.Gregorius. 762
Cum pix.25.q.2.Gregorius. 1355
Cum pro vtilitate.16.q.1.Ilerd. conc. pag. 1034
Cum pro paruulis.de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1865
Cum quibus.24.q.3.Gelaſius. 1340
Cũ quiſque.23.q.4.Auguſtinus. 1222
Cum renuntiatur.32.q.1.Ambr.1491
Cum redẽptor.12.q.2.Gregorius.946
Cum ſancti.24.q.3.Gregorius. 1333
Cum ſanctam.de pæn. diſt. 2. Gregorius 1610
Cum ſcriptura.1.q.1.Ambroſius.502
Cum ſimus.9.q.3 ſeptima. Synod.815
Cum ſocietas.27.q.2 Leo Papa. 1417
Cum tantum.de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1857
¶ Cũctis fidelib⁹.16.q.1.Clemẽs.1040
Cuncta per mundum.9.q.3. Gelaſius Papa. 810
Cuncta per mundum.9.q.3 Gelaſius. pag. 820
Curandum ergo.diſt.34. Hilarius Papa in ſynod.Romana. 161
Curæ ſit omnibus.11.q. 3. Honorius Papa. 867
Curiales autẽ diſt. 53.Gratianus. 258
Cuſtodi intus.11.q.3.Auguſtinus. 880

D

DAibertum.1.q.7. Vrbanus ij. 572
Damnationis.24.q.2. Leo Papa. pag. 1323
¶ De abiectione.diſtin. 64. Arauſican. conc.j. 315
De accuſationibus.3.q.5.Euſebius.685
De accuſatoribus.3 q.9.Gratia. 705
De accuſatione vero.2.q.8.Gratianus. pag. 667
De affinitate.35 q.2 & 3.Grego. 1711.
De aliena.diſt.71.Innocentius. 330
De Arianis.de conſec.diſt.4. Arelatenſe conc.i. 1872
De Benedicto.32. q. 1. Pelagius Papa. pag. 1490
Debet homo.23.q.4.Auguſtinus.1249
Debent duodecim.11.q. 3. Zacharias Papa. 900
De capitulis.diſt.10.Leo iiij. 31
De capellis.16.q.2.Gratianus. 1056
De catechumenis.de conſec.diſt.4.Gerundenſe conc. 1842
De cetero. 1. q. 1. Nicolaus Iunior. & Alex.ij. 521
Deceſſorum.25.q.2.Gelaſius. 1359
Decernimus vt dum.diſt. 18. Toletanum concil. 73
Decernimus.diſt 28.Innocẽtius.ii.126
Decernimus.3.q. 9. Bonifacius Papa. pag. 707
Decernimus.16.q.7.Tolet.cõc.ix.1094
Decẽtet oĩbus.diſ.89..Tolet.cõc.x.404
Decimæ 16.q.1.Auguſtinus. 1054
Decimas à populo.16.q.1.Paſchalis.ij. pag. 1042
Decimas j.16. q. 7. Gregorius vij. in conc.Lateranen. 1082
Decimas ij.16.q.7.Moguntinenſe cõc. pag. 1084
Decimas iii.16.q.7.Mogũt. conc.1085
Decimas iiij.16.quæſt.7. Vrbanus Papa ij. 1097
De clericis vero.diſ.71.Gratianus.329
De conciliis.diſt.18.Leo I. 67
De cõmunione.24.q.2. Leo Papa.1320
De Conſtantinopolitana.diſt.22.Gregorius. 98
De cõiugali.17.q.2.Syricius Papa.1433
De conſanguinitate.35.q.2.& 3. Nicolaus ij. 1718
Decreuit ſancta ſynodus.diſt.88.Melchiades Papa. 396
Decreuit.22.q.5. In conc. apud S.Medardum. 1199
Decreuimus.10.q.1.Tarracon.cõc.825
Decreto noſtro.2.q.6.Gregorius. 618
Decretis ergo.diſt.21 Gratianus. 84
Decreta.27.q. 2. Gregorius in regeſto. pag. 1423
Decretum eſt.2.q.7. Mogũt.conc. 642
Decretum eſt.10.q.1.Cabilon.conc.ii. pag. 824
Decretales itaque.diſt.20.Gratian. 81
De crimine.15.q.3.Codex. 1005
De crimine.15.q 3.Stephanus. 1009
De decimis.16.q.1 Leo Papa iiij. 1041
Dedit baptiſmum.1.q.1.Auguſt. 488
De diuerſis 11.q.1.Carthag.cõc.iij.856
De ea vero.35.q.10.Gratianus. 1743
De eccleſiaſticis.25.q.2.Gregor. 1355
De eo autem.diſt.50 Cyprianus. 242
De eo autem.14.q.1.Gratianus. 980
De eo quod. 30. q. 1. Moguntinenſe concil. 1461
De epiſcopis.23.q.8.Gratianus. 1278
De epiſtolis.diſt.19.Gratianus. 73
De eſu carnium.de conſecra.diſtin.3. Leo Papa iiij. 1818
De eulogiis.diſt.18.Leo iiii. 70
De excommunicationis.24.q.3.Gregorius. 1334
De fabrica de conſecra.diſt.1.Vigilius Papa. 1761
Defenſionis.diſt.87.Gelaſius. 394
De filia.27.q. 1. Martinus Bracharẽſis in concil. 1401
Deficientibus.2.q.5.Gratianus. 599
De forma. 22. q. 5. Fulbertus epiſcopus. 1199
De gradib⁹ vero. 35.q.5.Gratian⁹.1718
De gradibus vero.35.q.8.Gregorius in regeſto. 1736
De hac quidem.de conſ.diſt.2.Hieronymus. 1817
De hymnis.de conſe.diſtin.1.Toletanum conc.iiij. 1770
Dehinc iterum. de conſecra.diſt.4.Rabanus. 1861
De his clericis. diſt. 50. Nicolaus Papa. 225
De his clericis.diſ.50.Ilerden. cõc.242
De his quę.10.q.1.Aurelian.cõc.i.824
De iis qui contra.diſt.12. Tolet. conc. xj. 44
De his qui.30.q.1.Nicolaus Papa.1461
De his qui.31.q.1.Neocæſarien. conc. pag. 1480
De his qui.de pæn.diſt.5. Aurelianen. conc.j. 1686
De his qui.35.q.2.& 3. Ilerdenſe cõc. pag. 1714
De iis quos. diſt.28.Toletanum conc. ii. 127
De his vero.diſt.50 Rabanus. 241
De his vero.20.q.2.Gratianus. 1145
De his vero.26.q.6.Nicænũ conc.1380

De his vero.16.quæſt.7.Nicolaus Papa. 1384
De his vero 33.quæſt.2.Syricius Papa. 1548
De his vero.35.q.8.Gratianus. 1736
De his vero.de conſe.diſtin.5.Melchiades Papa. 1893
De homine.de cõſ.diſ.4 Gre.iij. 1894
De ieiunio.diſtinct.76.Salegunſtan.conc. 344
De illicita.24.q.3.Pariſien.conc. 1329
De illo clerico.diſt.32.Grego. 147
De illis autem.6.q.3.Meldenſe conc.palea. 757
De illis presbyteris.12.q.3.Ioãnes viij.pag. 901
De illis.24.q.3.Auguſtinus. 1331
De inceſtis.35.q.2.& 3.Agathẽ.conc.pag. 1713
Deinde à ſacerdote.de conſ.diſt.4.Rabanus. 1862
Deinde ponitur.diſt.26.Innoc. 120
De inducijs.3.q.2.Gratianus. 673
De inducijs.3.q.3.Felix ij. 677
De Iudæis.diſt.45.Tolet.cõc.iiii. 204
Delator.5.q.6.Elibertianum cõc. 742
Delatori.5.q.6.Hadrianus Papa. 742
De laicis.12.quæſt.2.Vrbanus Papa in conc. 936
De lapſis.16.q.6.Gregorius. 1080
De libellis.diſt.20.Leo Papa iiij. 82
De libertis.12.q.2.Conc.Tolet.iii. 944
Deliciæ quælibet.diſt.41.Auguſtinus. 188
De Liguribus.23.q.4.Pelagius Papa.pag. 1266
De locorũ.de conſ.diſ.1.Gelaſius 1754
De manifeſta.2.quæſt.1.Stephanus Papa v. 586
De monachis.16.q.1.Innocẽtius. 1022
De monachis.18.q.2.Agathenſe conc.pag. 1325
Dæmoniũ.26.q.7.Hieronymus. 1389
De nepotis.31.q.2.Vrbanus ij. 1484
Denique ſacerdotes.diſtin.4.Gregorius. 11
Denique ſi in epiſtola.diſtin.21.Nicolaus Papa. 90
Denique hi.diſ.96.Nicolaus Papa. 439
Denique 6.q.3.Nicolaus Papa. 756
Denique.7.q.1.Cyprianus. 765
Denique.14.q.5.Ambroſius. 989
Denique.31.q.1.Auguſtinus. 1477
Denique & puellæ.36.q.2.Amb. 1749
De nominibus.de conſe.diſt.1.Innocentius. 1776
Denuntiamus.25.q.2.Simplicius Papa. 1360
De obſeruatione.de conſe.diſt.3.Arelaten.concilium.j. 1833
De occidẽdis.23.q.5.Auguſtinus. 1254
De ordinationibus 1.q.1.Grego. 524
De parẽtela.35.q.6.Vrbanus Papa. 1733
De parẽtela.35.q 6.Innocẽtius ij. 1734
De pœnitentibus.de conſ.diſt.3.Innocentius Papa. 1830
De pertuſo.de pœn.diſt.4.Gregorius Papa. 1674
De perſona.diſt.65.Leo Papa. 318
De perſona.11.q.1.Gregorius. 853
De Petro.diſt.47.Gregorius. 215
De precarijs.10.q.2.Carthag.conc.palea. 833
De præſentibus.19.q.1.Pelagius. 1028
De presbyterorum.27.q.4.Nicolaus Papa. 1109
De primatibus.diſt.99.Gratianus. 458
De prima quæſtione.10.q.1.Gratianus. 822
De prima q̃ōne.4.q.1.Gratia. 717
De prima.5.q.1.Gratianus. 730
De propinquis.35.q.3.& 4.Fabianus.pag. 1712
De pudicitia.32.q.5.Auguſtinus. 1516
De puellis.36.q.2.Cabilonenſe conc.pag. 1748
De quarta vero.4.q.4.Gratianus. 725
De quinta vero.4.q.5.Gratianus. 727
De quibus.diſ.20.Innocẽtius Papa. 83
De quibuſdam.diſt.37.Eugenius Papa ii. 175
De quotidianis.de pæ.diſ.3.Aug. 1639
De raptoribus.36.q.1.Aurelianen.conc. 1746
De rebus vero.diſtin.54.Toletanum conc.palea. 262
De rebus.12.q.2.Nicolaus Papa. 927
De reditibus.12.q.2.Simplicius Papa.pag. 930
De ſeruorum ordinatione.diſt.54.Toletanum.conc.palea. 262
De Syracuſanæ.diſt.28.Pelagius. 130
Deſignata ſunt.diſ.52.Innocẽtius. 255
De ſpiritu.de conſecr.diſt.5.Epheſinum conc. 1903
Deſponſatam.27.q.2.Euſebius Papa.pag. 1423
Deſpõſatas.27.q.2.Ancyranũ cõc. 1432
Deteriores.6.q.1.Anacletus. 749
Detractores.3.q.4.Zepherinus Papa.pag. 682
Detrahe verbum.1.q.1.Auguſt. 491
De tempore.26.q.7.Gratianus. 1383
De tertia.32.q.3.Gratianus. 1504
De trina merſione.de conſe.diſtin.4.Greg. 1866
De vltima.15.q.8.Gratianus. 1017
De viduis.27.q.2.Toletanum conc.iiij. 1394
De viduis.27.q.1.Gelaſius. 1410
De vito nefando.12.q.2.Nicolaus Papa. 923
Deuotã.27.q.1.Toletanũ conc.j. 1402
Deuotis.20.q.1.Gelaſius. 1144
Deus diffinitionem.de pæ.diſt.1.Ambroſius. 1589
Deus ergo.3.q.1.Fabianus Papa. 672
Deus maſculũ.31.q.1.Auguſtinus. 1483
Deus quando.24.q.3.Vrbanus. 1341
Deus omnipotens.2.q.1.Euariſtus Papa. 590
¶Diaconus.diſ.23.Carth.cõc.iiii. 104
Diaconus.diſt.27.Marc.Brach. 113
Diaconus.diſt.93.Carth.conc.iiii. 420
Diaconi eccleſiæ.diſt.93.Clemens. 417
Diaconi ita.diſt.93.Carthagin.conc.iiii. 420
Diaconi qui.diſt.93.Euariſtus. 418
Diaconi quicumque.diſt.28.Ancyrana ſynod. 128
Diaconi ſeptem.diſt.93.Neocæſarien.conc. 418
Diaconi ſunt.diſ.93.Hieronymus. 421
Diaconi vel presbyteri.12.q.2.Agathẽſe conc. 932
Diaconũ vero.diſt.89.Gregorius. 401
Diaconos propriam.diſt.93.Gelaſius Papa. 419
Diaconiſſam.27.q.1.Calced.cõc. 1401
Dicat aliquis.23.q.5.Ambroſius. 1251
Dicat aliquis.32.q.4.Ambroſius. 1511
Dicenti.25.q.2.Pelagius. 1356
Dictum eſt nobis.diſtin.82.Mogunt.conc. 365
Dictũ eſt.diſ.94.Cabilonẽſe conc. 429
Dictum eſt.1.q.1.Auguſtinus. 509
Dictum eſt.1.q.1.Triburiẽſe conc 519
Dictum eſt.29.q.2.Cabilonenſe conc.ii. 1458
Dictum eſt.30.q.1.Cabilonenſe conc.ii. 1468
Dictum eſt nobis.de conſ.diſt.5.Tarraconenſe conc. 1894
Didici à diligendo.1.q.7.Cyrillus. 567
Didicimus.24.q.1.Cyprianus. 1318
Didicimus.de conſec.diſt.2.Sexta ſynod. 1779
Differt autem.diſt.8.Gratianus. 19
Diffinitio.11.q.4.Elibertanum cõc.pag. 1287
Diffinimus.diſt.22.Octaua ſynod. 96
Diffinimus.4.q.1.Carthag.cõc.vii. 717
Diffinimus.18.q.2.Septima ſyno. 1128
Diffiniuit.17.q 4.Tolet.conc xii. 1114
Dignum eſt.3.q.9.Toletanum conc.vi. 707
Dilectio tua.16.q.3.Gelaſius. 1066
Dilectionis tuæ.diſt.76.Pelagius. 348
Dilectiſſimi.8.q.2.Gregorius. 802
Dilectiſſimis.12.q.1.Clemens. 904
Dimiſſorias vero diſt.72.Gratia. 312
Diſciplina.diſt.45.Gregorius. 206
Diſcipulos.de conſe.diſtin.5.Ex dictis Apollonii. 1898
Diſcordantes.diſt.90.Carthaginenſe conc.iiii. 405
Diſcutere.3.q.6.Damaſus Papa. 691
Diſſidentes epiſcopos.diſt.90.Carthaginenſe conc.iiii. 407
Diſpar.23.q.8.Alexander ii. 1282
Diſpenſatio.diſt.45.Nicolaus. 197
Diſpenſationes.1.q.7.Cyrillus. 568
Diſplicet.23.q.4.Auguſtinus. 1238
Diuina clementia.de pæn.diſt.4.Gelaſius Papa. 1676
Diuinæ retributionis.diſt.87.Gelaſius. 394
Diuinis præceptis.25.q.1.Leo. 1346
Diuortiũ.de pæn.diſt.1.& Digeſt. 1560
Diuturni mores.diſt.12.Iuſtinianus inſt. 40
Dixit Apoſtolus.24.q.3.Auguſt. 1338
Dixit dominus.14.q.5.Auguſt. 990
Dixit dominus.32.q.1.Hierony. 1488
Dixit dominus.de pæ.diſ.4.Aug. 1663
Dixit Sara.32.q.4.Ambroſius. 1508
Dixi confitebor.de pæ.diſt.1.Ambroſius ex Dauid. 1554
¶ Doctos.16.q.1.Ambroſius. 1029
Doctorem autem.diſt.86.Gratia. 384
Docendus eſt.diſt.62.Cæleſtinus. 295
Domeſticarum.diſt.34.Gratianus. 157
Dominus ad illud.32.q.7.Auguſtinus. 1527
Dominus declarauit.1.q.1.Aug. 505
Dominus noſter.diſt.56.Hierony. 278
Dominus noſter.diſt.93.Cyprianus. 426
Dominus noſter.23.q.3.Auguſt. 1208
Dominus non vult.diſt.86.Ambr 389
Domino ſancto.diſt.50.Iſidorus. 236
Domui quoque.diſt.89.Gratia. 401
Donate res ſuas.diſt.86.Auguſt. 387

Donatum autem. 1.q.7.Leo. 570
¶ Dudum.3.q.6 Iulius Papa. 692
Dudum.18.q.2.Gregorius. 1130
Duæ ſunt eleemoſynę.diſ.45.Aug.208
Duæ ſunt.19.q.2.Vrbanus ij. 1134
Duo iſta.23.q 4.Auguſtinus. 1256
Duo mala. diſt. 13. Toletanum conc. viii. 45
Duo ſunt quippe.diſt.96.Gelaſius.441
Duo ſunt genera.12.q.1.Hierony.405
Duo tépora.d cóſ.diſ 4.Leo Papa.1839
Duobus modis.17 q.2.Auguſt. 1433
Duodecim 5.q.4.Zepherin⁹ Papa.736
Dupliciter.de conſ.diſt.2.Hieroy.1801

E.

Ea enim.10.q.2.Codex. 828
Ea quæ à ſanctis.1.q.3.Vrbanus ii. in conc.Placentino. 537
Ea vindicta.23.q.4.Auguſt. 1248
Eadem lege.1.q.1 Digeſt. 529
¶Ebron.13.q.2.Hieronymus. 965
¶Ecce à quibus.diſt.49.Gratianus.220
Ecce autem.24.q.3.Proſper. 1335
Ecce dico.22.q.5 Auguſtinus. 1196
Ecce ego dico.diſt.95.Hierony. 432
Ecce in præfatione.diſt.99.Grego 453
Ecce inquiũt.23.q.4.Auguſtinus.1215
Ecce nunc tempus.de pæn.diſt.1.Ambroſius. 1568
Ecce oſtenſum.diſt 28.Gratianus.125
Ecce oſtenſum eſt.diſt.60.Gratia. 284
Ecce plenariæ.diſt.59.Gratianus. 181
Ecce quibus.diſt.41.Gratianus. 188
Ecce q̃ criminoſi.diſ.51.Gratian⁹.254
Ecce quòd iſta.32.q 6.Gratianus.1525
Ecce q̃ in ſacris.diſt.33.Gratian⁹. 154
Eccleſia.2.q.4.Gregorius. 548
Eccleſia 16.q.1.Hieronymus. 1024
Eccleſia Chriſti.de pæn. diſt. 1. Ex B. Hieronymo. 1586
Eccleſia.de conſec. diſtin.1. Nicolaus Papa. 1756
Eccleſia.de conſec.diſt.4.Auguſt.1857
Eccleſiæ antiquitus.16.q.1.Cabilonenſe concil. 1041
Eccleſiæ charitas.de conſecr. diſtin 4. Auguſtinus. 1886
Eccleſiæ meæ.diſt.97. Bonifacius epiſcopus. 447
Eccleſiæ principes.diſt.35.Hieron.166
Eccleſiæ vel altaria. de conſecr.diſt.1. Meldenſe conc. 1759
Eccleſiam j.de conſec.diſt.1. Aurelianenſe conc. 1762
Eccleſiam ij.de conſ.diſtinct.1.Agrip. conc. 1762
Eccleſiarum ſeruos.12.q. 2. Toletanũ conc.uj. 947
Eccleſijs ſemel.diſt.68. Nicænum concilium. 325
Eccleſiis ſemel.de conſec.diſt.1.Nicænum conc. 1760
Eccleſias.13.q.1. Dionyſius Papa. 958
Eccleſias.16.q.7.Clemens. 1093
Eccleſias.de cóſe.diſt.1.Clemens.1757
Eccleſias.de conſec.diſt.1.Ioannes Papa. 1760
Eccleſiaſtica.diſt.23.Bracharen. conc. iij. 105
Eccleſiaſtica.diſt 38 Hieronymus.181
Eccleſiaſticæ.23.q 2 Gregorius. 1355
Eccleſiaſticis.12.q.2.Gregorius. 946
Eccleſiaſticarum.diſt 21.Baſilius. 54
¶Ego autem.1.q. 6.Gregorius. 556
Ego Berengarius.de conſec. diſt. 2. ex actis ſyn. Rom.ſub Nicolao.ij.1796
Ego dixi.34.q 1.& 2. Hermes. 1706
Ego Lodouicus.diſt.63.Gregorius. 310
Ego ſolis.diſt.9.Auguſtinus. 25
Egreſſus itaque.27.q.2.Hierony. 1429
Aegrotantes.de conſec.diſt.4.Carthag. conc.iii. 1864
¶Electis.3.q. 2.Caius. 674
Electionem vero.diſtin. 89 Anacletus Papa. 359
Eliciens Dominus. diſtin.88. Ioannes Chryſoſtomus. 399
Et qui appellat.2.q.6 In Authen.Conſtit. 656
¶Eleemoſyna.14 q 5. Gregorius. 986
Eleutherius diſt 91. Pelagius. 409
Eleutherius.18 q.2.Pelagius. 1132
¶Emendari.1.q.1.Eliberit. conc 518
Emeſiſti. de conſecr.diſt. 4. Ambroſius. 1868
¶Engeltrudam. 3. q. 4. Ioannes Papa viii. 683
Enimuero.diſt.19.Stephanus Papa.76
¶Eodem modo.de conſec. diſt.4.Hieronymus. 1866
Eos ad ſacrificia. diſt.32. Innocẽtius 1. pag. 141
Eos autem.27.q.1. Gregorius. 1403
Eos etiam. diſt.81.Alexander ii. 368
Eos qui poſt.diſt 32. Vrbanus Papa ii. pag. 151
Eos qui ad eccleſiam. diſt 87.Arauticanum conc.j. 395
Eos qui per pecunias. 1.q.1.Tharaſius Conſtant. epiſcopus. 472
Eos qui.1.q.5.Vrbanus. 554
Eos qui.3.q.10 Arelatenſe conc ii.712
Eos qui. 20.q.3. Chalcedonenſe concil. 1148
Eos qui.36 q.2. Chalcedonenſe concil. 1747
Eos quos.de conſec.diſtin.4. Felix Papa. 1875
Eos ſacerdotes.7. q. 1. Damaſus Papa. pag. 782
Eos vero.diſt.50.Ancyranũ conc. 245
Eorum qui accuſantur.11.q.3.Damaſus. 887
Eorum qui pauperes. diſt.90 Carthaginenſe concil.iiii. 407
¶Epheſiis.diſt 43.Gregorius. 197
Epiphanium.5.q.6. Gregorius. 741
Epiſcopus ad ſynodum. diſt.18. Carthaginen.conc. iiii. 70
Epiſcopus aut presbyter.diſt.35.Canon Apoſt. 165
Epiſcopus aut presbyter. diſt. 47. Canon Apoſtolorum. 213
Epiſcopus aut presbyter.diſt. 88. Canon Apoſt. 397
Epiſcopus autẽ.diſ.100.Gratianus.454
Epiſcopus benedictionem.diſt.77.Agathenſe conc. 351
Epiſcopus cum ordinatur.diſt.23.Carthaginenſe conc. iiii. 103
Epiſcopus de loco.7.q. 1.Carthaginenſe conc. iiii. 780
Epiſcopus Deo.de conſecr.diſt.1.Anacletus Papa. 1772
Epiſcopus dum fuerit. diſt.61. Gregorius. 291
Epiſcopus eccleſiaſticarum. 12.q.1.Antiochenum conc. 914
Epiſcopus gentilium.diſt. 37. Carthaginenſe conc.iiii. 139
Epiſcopus gubernationem. diſtin.88. Carthaginenſe conc.iiii. 398
Epiſcopus habeat.10.q. 2. Mart. Brachar.ex conc. 853
Epiſcopus in eccleſia. diſt.95.Carthaginenſe conc.iiii. 435
Epiſcopus in quolibet.diſt.95. Carthaginenſe conc.iiii. 435
Epiſ in diœceſim.7.q.1.Anacletus. 776
Epiſcopus in ſynodo. 35.q.6.Eutychianus Papa. 1734
Epiſ nec 14 q.1.Carth.conc.iiii. 979
Epiſcopus ſecundum.diſtin.17.Gregorius. 66
Epiſcopus non debet.diſtin.18.Turon. conc. 72
Epiſcopus non eſt.diſtin. 65. Antioch. conc. 318
Epiſcopus nullius.15.q.7. Carth. concil.iiii. 1017
Epiſcopus nullum. de conſe. diſtin.1. Carthaginenſe conc.iiii. 1774
Epiſcopus nullam.diſtin.88.Carthag. conc.iiii. 398
Epiſcopus pauperibus.diſt.82.Aurelianenſe concil.j. 372
Epiſcopus presbyter.11.q.3.Moguntinenſe conc. 883
Epiſcopus qui filios.12.q.2 Agathenſe conc. 952
Epiſcopus qui inuitũ.diſt.74.Aurelianenſe conc.iii. 345
Epiſcopus qui mancipium.12.q.2.Toletanum conc.iiii. 948
Epiſcopus ſacerdotibus.diſt. 67.Hiſpalenſe concil.ii. 329
Epiſcopus ſacerdotibus. 15.q.7.Hiſpalenſe conc.ii. 1017
Epiſcopus ſi clerico. 6.q.2.Carthaginenſe conc.iiii. 755
Epiſcopus ſi infirmitate, de conſecr. diſt.3. Aurelianenſe conc.1. 1817
Epiſcopus ſi tertiam.12.q.3.Toletanũ conc.ix. 953
Epiſcopus ſine concilio.diſtin.24. Carthaginenſe conc. 110
Epſ ſubiecto. diſt.72.Leo Papa. 332
Epiſcopus tuitionem.diſt.88.Carthaginenſe conc.iiii. 398
Epſ vilem.diſt.41.Carth.conc.iiii.190
Epiſcopi ab omnibus.diſt.64.Nicænũ concil.i. 315
Epi de rebus.12.q.1.Agathen.cóc. 912
Epiſcopi eorumque miniſtri. 26. q.5. Anquirenſe concilium. 1373
Epi iudicio.diſt.24.Laodicéſe cóc.110
Epi lectiones.2.q.7.Paſchalis Papa. 666
Epiſcopi non in caſtellis.diſt.80.Anacletus. 360
Epi presbyteri.21.q.4. Zach.Papa.1161
Epiſcopi qui. 9. q. 2. Conſtantinop. ſynod.ii. 812
Epiſcopi ſi à proprijs.3.q.1. Fabianus. pag. 671
Epiſcopi ſi ſacerdotali.11.q.3.Agathenſe conc. 863
Epiſcopi vel presbyteri.7.q.1. Carthaginenſe conc.iiij. 780
Epiſcopo non licere. 18. q. 1. Antioc. conc. 792
Epiſcopo non liceat.ii.8.q.1. Martin⁹ Brachar.ex conc. 795

Epiſcopo

Epiſcopo non licet. 39. q. 6. Moguntconc. 108
Epiſcopo ſcribit. 9. q. 3. Beda. 818
Epiſcopum aut presbyterum. diſtin. 45. Canon Apoſtolorum. 205
Epiſcopũ. de diœceſi. 7. q. 1. Antiochenum conc. 776
Epiſcopum non oportet. diſt. 61. Laodicenſe conc. 288
Epiſcopum non debere. 9. q. 2. Anthiochenum conc. 811
Epiſcopum oportet. diſt. 64. Ex concil. Martini Brachar. 317
Epiſcopum per cunctas. 10. q. 1. Toletanum conc. iiij. 825
Epiſcopum presbyterum. diſt. 34. Aurelianenſe conc. iiij. 158
Epiſcoporum etiam. diſt. 74. Agath. conc. 336
Epiſcoporum igitur. diſt. 18. Gratianus. 66
Epiſcopos autẽ. diſt. 100. Gratian⁹ 454
Epiſcopos per Aemyliam. diſt. 63. Nicolaus Papa. 301
Epiſcopos presbyteros. diſt. 32. Carthaginen. conc. ii. 140
Epiſcopos ſecundum. diſt. 17. Gregorius j. 66
Epiſcopis ſuis. 3. q. 1. Gaius Papa. 670
Aequaliter. 35. quæſt. 2. & 3. Iulius Papa. 1715
¶ Erga eũ. 26. q. 7. Octaua ſynod. 1386
Erga ſimoniacos. 1. q. 1. Nicol. iunior. pag. 521
Erit autem. diſt. 4. Iſidorus. 9
Error cui non reſiſtitur. diſt. 83. Innoc. 378
Erubeſcant. diſt. 32. Vrbanus ii. 152
¶ Eſau venator. diſt. 86. Hierony. 388
Eſt aliud. 24. q. 1. Ambroſius. 1300
Eſt etiã cõtra. 22. q. 4. Ambroſius. 1183
Eſt iniuſta. 23. q. 4. Ambroſius. 1235
Eſt ordo. 33. q. 5. Auguſtinus. 1698
Eſto ſubiectus. diſt. 95. Hierony. 434
Eſtote ergo. 1. q. 1. Gregorius. 525
Eſt probanda. diſt. 86. Ambroſius. 389
Eſt veritas. de conſ. diſt. 4. Auguſt. 1858
¶ Et dixit dominus. de conſec. diſt. 2. Aug. 1787
Et hoc attendendum. de conſ. diſt. 2. Auguſtinus. 1769
Et hoc diximus. 16. q. 7. Origenes. 1085
Et hoc quoque. 35. q. 2. & 3. Iulius Papa. 1714
Etiam corde. 1. q. 1. Auguſtinus. 489
Et iurabunt. 22. q. 1. Hieronymus. 1166
Et purgabit. diſt. 50. Hieronymus. 230
Et qui emendat. diſt. 45. Auguſt. 208
Et quia aliquos. 27. q. 2. Grego. 1406
Et ſi ad tempus. 1. q. 3. Auguſt. 880
Et ſi illa. 1. q. 7. Gelaſius. Papa. 571
Et ſi illi. 12. q. 2. Toler. conc. iiii. 934
Et ſi Iudæorum. diſt. 54. Tolet. conc. iij. palea. 267
Et ſi non frequentius. de conſe. diſt. 2. Fabianus Papa. 1784
Et ſacrorum. 12. q. 1. Gregorius. 922
Et ſancta. de conſe. diſt. 2. Augu. 1808
Et temporis. 16. q. 1. Gregorius. 1043
Et venit. de pæn. diſt. 1. Hierony. 1569
¶ Eũ qui aſſeuerat. diſt. 50. Codex. 246
Eum qui. 7. q. 1. Gregorius. 781
Eunuchus. diſtin. 55. Cano. Apoſtolorum. 278
Euphemium. 2. q. 3. Gregorius. 595
¶ Ex antiquis. diſt. 54. Gelaſius. 262
Ex auctoritate. 16. q. 1. Gregorius. 1030
Et catholica. 1. q. 1. Auguſtinus. 482
Excellentiſſimus. 11. q. 3. Nicolaus Papa. 897
Excõmunicati. 9. q. 1. Greg. palea. 807
Excommunicatos. 11. q. 3. Calixtus Papa. 867
Excõicatorum. 23. q. 5. Vrba. ii. 1269
Exemplum domini. 12. q. 1. Auguſtinus. 909
Ex eo ꝙ prohibet. 15. q. 3. Digeſtis. 1005
Ex epiſtola. diſt. 23. Hiſpalẽſe conc. ii. pag. 105
Ex his adt. 12. q. 1. Canones Apoſt. 913
Exhinc iã. de conſ. diſt. 4. Raban. 1860
Exiſtimãt quidã. 11. q. 3. Hierony. 890
Exigunt cauſæ. 1. q. 7. Leo. 569
Ex merito. 6. q. 1. Anterus Papa. 748
Ex multis temporibus. 1. q. 3. Alexan. [illegible] 541
Exorciſta. diſt. 23. Carthag. cõc. iiii. 106
Ex pænitentibus. 50. diſt. Carth. conc. iiii. 248
Expedit. 12. q. 1. Proſper. 909
Experientiæ. 11. q. 1. Pelagius. 845
Ex præmiſſis. diſt. 50. Gratianus. 223
Ex quo inſtituta. de conſ. diſt. 4. Auguſtinus. 1837
Extra catholicam. 1. q. 1. Auguſt. 498
Extra conſcientiam. diſt. 64. Innoc. Papa. 316
Extra prouinciam. 3. q. 6. Gratia. 689
Extraneo clerico. diſt. 71. Calced. conc. pag. 332
Extra ordinaria. 35. q. 2 & 3. Vrbanus ii. 1714

F.

FActat hom o. 22. q. 2. Auguſt. 1178
Facientis. diſt. 86. Ioan. viii. 384
Facilius. de pæn. diſt. 1. Proſper. 1564
Factus eſt. 7. q. 1. Cyprianus. 783
Facta ſubditorum. 9. q. 3. Anterus Papa. 820
Factæ ſunt. diſt. 4. Iſidorus. 9
Facultates. 23. q. 2. Gelaſius Papa. 962
Falſas pænitentias. de pæn. diſt. 5. Gregorius vii. 1682
Fatendum eſt. 13. q. 2. Auguſtinus. 976
¶ Felix epiſcopus. 15. q. 7. Carthaginen. conc. ii. 1016
Felix epiſcopus. 16. q. 1. Carth. conc. iii. pag. 1044
Feminæ. 30. q. 3. Iſidorus. 1475
Feminas. diſt. 81. Syricius Papa. 371
Ferrum de terra. diſt. 50. Gregori⁹. 232
Fertur ſimoniaca. 1. q. 1. Grego. 480
¶ Ficta charitas. de pæn. diſt. 2. Ambroſius. 1608
Fidelis femina. 32. q. 7. Elibert. conc. pag. 1528
Fidelior factus. diſt. 50. Ambroſi. 248
Fieri poteſt. 32. q. 7. Auguſtinus. 1527
Filius Dei. de conſ. diſt. 4. Auguſt. 1838
Filium veſtrum. 1. q. 1. Gregorius. 526
Filijs vel nepotib. 16. q. 7. Conc. Toler. ix. 1093
Firma autem. 20. q. 1. Nona ſynodus. pag. 1140
Firmum Dei. de pæn. diſt. 2. Hieronymus. 1615
Firmiſſime. 1. q. 1. Auguſtinus. 492
Firmiſſime. 15. q. 1. Auguſtinus. 998
Firmiſſime. de conſe. diſt. 4. Auguſtinus. 1836
Fixum ab hinc. 12. q. 5. Hiſpalenſe conc. 956
¶ Flagitia. 32. q. 7. Auguſtinus. 1530
Fleat pro te. de pæn diſt. 1. Ambr. 1589
Florentinum archidiaconum. diſt. 85 Gregorius. 382
¶ Forte aliquis. 14. q. 5. Auguſt. 988
Forte dicas. de conſ. diſt. 2. Ambr. 1797
Forte in populo. 23. q. 4. Auguſt. 1217
Forte nata. de pæn. diſt. 2. Auguſt. 1613
Fornicari omnibus. diſt. 88. Aug. 399
Fortitudo. 23. q. 3. Ambroſius. 1212
¶ Frater & coepiſcopus. 17. q. 4. Gelaſius. 1105
Frater noſter. 16. q. 1. Gregorius. 1045
Frater veſter. diſt. 50. Codex. palea. 246
Fratris & coepiſcopi. 11. q. 1. Gregorius. 854
Fratrem noſtrum. diſt. 86. Gregor. 386
Fratres noſtros. de pæn. diſt. 5. Innoc. ii. 1682
Fratres non ſolum. 33. q. 4. Ambr. 1690
Fratres quos. 9. q. 3. Sixtus Papa ii. 820
Fraternitas. 12. q. 2. Gregorius. 920
Fraternitatis tuæ. diſt. 54. Pelagius Papa. 160
Fraternitatis veſtræ. 35. q. 10. Gregorius. 1743
Fraternitatem tuam. diſt. 71. Greg. 331
Fraternitatem tuam. diſt. 80. Gregorius. 361
Fraternitatem veſtram. diſt. 54 Gregorius. 266
Frequens. diſt. 54. Gelaſius. 263
Frigentius. 16. q. 7. Gelaſius. 1092
Fruſtra. diſt. 8. Auguſtinus. 22
¶ Fucare. de conſ. diſt. 5. Auguſt. 1903
Fuerunt autem. diſt. 7. Iſidorus. 19
Fugitiui. 12. q. 2. Agathenſe conc. 909
Fuit ſemper. 9. q. 3. Athanaſius Patria. pag. 818
Fur autem. 14. q. 6. Hieronymus. 994
Fures. 13. q. 2. Moguntinenſe conc. palea. 977
Futuram. 12. q. 1. Melchiades Papa. 910

G.

GEneralis. diſt. 54. Gelaſius. 264
Generali. 25. q. 1. Hadr. Papa. 1349
Generalia concilia. diſtin. 17. Gratianus. 62
Generaliter etiam. diſt. 82. Gratia. 372
Generaliter ſancimus. 16. q. 2. Codex. pag. 1038
Genuit Ioſeph. 27. q. 2. Hierony. 1419
Geſta quæ nobis. diſt. 74. Grego. 335
¶ Gloria epiſcopi. 12. q. 2. Hieron. 948
¶ Gonſaldus. 17. q. 2. Gratianus. 1100
¶ Gratia ſi non gratis. 1. q. 1. Leo Papa. 462
Gratia quæ per Chriſtum. de cõſ. diſ. 4. Auguſtinus. 1887
Gratiam. 1. q. 1. Ambroſius. 468
Graue non. 35. q. 9. Innocentius. 1742
Graue ſatis. 11. q. 3. Gregorius. 887
Gregorius. 35. q. 9. Ex Pontificali. 1743
¶ Guiliſarius. 23. quæſt. 4. Siluerius Papa. 1232

H.

HAbeo librum. diſt. 16. Petrus epiſcopus Nicomediæ. 56
Habet hoc proprium. 2. q. 5. Greg. 608
Habemus. 22. q. 1. Hieron. 1167

Habent

Habent [illegible]. 23. q. 2. Anaſtaſius Papa. 975
Habuiſſe te. diſt. 33. Gregorius. 157
Habebat dominus. 12. q. 1. Auguſt. 911
Habita dinumeratione. 2. q. 6. Cod. Theo. 623
Habetur quoque. 3. q. 9. Damaſus. 707
Habeatur ſemel. diſtin. 18. Nicænum conc. 67
Hac conſona. 25. q. 1. Gregorius. 1349
Hac ratione. 31. q. 1. Ioãnes Chryſo. 1480
Hadrianus Papa. diſt 63. Octaua ſyno. pag. 297
Hadrianus. diſt. 63. ex hiſtor. eccl. 305
Hanc conſuetudinem. 10. q. 1 Damaſus Papa. 827
Hanc ergo. 17. q. 4. Gregorius. pal. 1117
Hanc regulam. 1. q. 1. Leo. 493
Hanc ſocietatem. de pæn. diſt. 4. Gratianus. 1671
¶ Hæc autem ſcripſimus. diſt. 30. Gangrenſe concil. 137
Hæc autem verba. de pæn. diſtin. 1. Digeſt. 1558
Hæc autem vita. 23. q. 4. Grego. 1219
Hęc de charitate. de pę. di. 3. Grat. 1633
Hæc de ordinandis. diſt. 81. Grat. 362
Hęc eſt fides. 24 q. 1. Hieronym⁹. 1301
Hæc huius placiti. 12. q. 2. Ilerden. conc. 933
Hæc imago. 33. q. 5. Auguſtinus. 1699
Hæc quæ de priuilegijs. diſt. 5. Gratianus. 12
Hæc ſalubriter. 35. q. 8. Greg. in regeſto. 1737
Hæc quippe. 3. q. 6. Ioannes Papa. 693
Hæreſis 24. q. 3. Hieronymus. 1338
Hæreticus. 24. q. 3. Auguſtinus. 1338
Hæretici cum à fide. 24 q. 1. Innocentius Papa. 1311
Hæretici non. de pæ. diſt. 4. Hierony. pag. 1670
Hæ vero. 27. q. 1. Innocẽtius Papa. 1395
¶ Hic ergo. de conſe. diſt. 1. Clemens pag. 1758
Hi de quibus. de conſe. diſt. 4 Leo Papa. 1851
Hi duo ſolummodo. de conſ. diſtin. 1. Leo ix. 1771
Hi ergo. 27. q. 1. Triburienſe cõc. 1397
Hinc conſiderandum. diſt. 64. Gratianus. 314
Hinc eſt etiam. 16. q. 1. Gregorius. 1036
Hinc etenim. diſt. 49. Gregorius. 221
Hi qui arbores. diſt. 50. Nicolaus Papa. 246
Hi qui altario. diſtinct. 50. Ilerdenſe conc. 247
Hi qui altario. 15. quæſt. 8. Ilerdenſe conc. 1018
Hi qui baptiſmum. 1. q. 1. Leo. 490
Hi qui de paginis. 26. q. 2 Aug. 1364
Hi qui epiſcopos. 3. q. 4. Alexander Papa. 1682
Hi qui in furtis. 14. q. 6. Gregorius. 994
Hi q in eccleſia. 21. q. 3. Cyprian⁹. 1159
Hi qui intrant. de conſ. diſt. 2. Toletanum conc. i. 1785
Hi qui matrimonium. 32 q. 7. Nicolaus. 1534
Hi qui poſt ſanctam. diſt. 50. Arelatenſe conc. ii. 254
Hi qui ſe carnali. diſt. 55. Arelat. conc. ii. 272
Hi quoſcumque. 1. q. 1. Hieronym. 487
Hi a quibus. 23. q. 8. Toletanum conc. xi. 1292
His breuiter. de pæn. diſt. 1. Grat. 1552
His igitur. diſt. 23. Iſidorus. 100
His poteſtatis. de pæ. diſ. 1. Ambr. 1575
His qui tempore neceſſitatis. 26. q. 6. Leo epiſcopus. 1381
His qui diuerſorum. 26. q. 7. Laodi. conc. 1384
His temporibus. diſt. 77. Gratia. 349
Hiſtoria 33. q. 2. Nicolaus. 1541
Hi vero qui vxores. 32. q. 7. Gregorius
Hi vero hæretici. de conſe. diſt. 4. Gregor. 1867
¶ Hoc ad nos. diſt. 59. Gregorius. 285
Hoc capitulo. diſt. 97. Gratianus. 447
Hoc eſt quod dicimus. de conſ. diſt. 2. Auguſtinus. 1800
Hoc etiam placuit. 2 q. 6. Carthag cõc. iii. 614
Hoc habet. diſt 46. Gregorius. 217
Hoc ipſum. 33 q 2 Iſidorus. 1544
Hoc nequaquam. 7. q. 1. Eugenius Hoſtienſis epiſcopus. 78
Hoc nobis. de pæn. diſt. 4. Gregor. 1674
Hoc quoque. de conſe. diſt. 1. Soter Papa. 1773
Hoc ſacramentum. de conſ. diſt. 2. Auguſt. 1807
Hoc ſanctum. 32. q. 2. Toletanum cõc. iiii. 1503
Hoc ſi in iudicio. 26. q. 7. octaua ſynod. 1385
Hoc ſolum. 33. q. 5. Hieronymus. 1697
Hoc tantum 28. q. 2. Toletanum conc. iiii. 1120
Hoc tamen. 23. q. 5. Auguſtinus. palea. pag. 1252
Hoc veſtræ. diſt. 11. Leo Papa. 37
Hoc videtur. 22. q. 5. Auguſtinus. 1195
Homo Chriſtianus. diſtinct. 40. Chryſoſt. 184
Homini. 1. q. 4 Gregorius. 547
Homines. 22. q. 2. Auguſtinus. 1172
Homicidium. de pæn. diſt. 1. Auguſtinus. 1563
Homicidiorum. de pæn. diſt. 1. Clemens. 1561
Homicidas. 23. q. 5. Hieronymus. 1262
Honeſtũ 12. q. 5. Cornelius Papa. 1199
Honoratus. diſt. 74. Gregorius. 338
Honorantur. 32 q. 2. Ambroſius. 1502
Horrendus. 32. q. 5. Ambroſius. 1521
Hortatu. 3. q. 9. Pelagius. 711
Hortamur. diſt 71. Auguſtinus. 332
Hortamur. 23 q. 8. Alcuinus. 1281
Hoſpitalitas vero. diſt. 85. Grat. 382
Hoſpitalem. diſt. 42. Gratianus. 191
Hoſpitiolum. diſt. 32. Hieronym. 153
¶ Huic ſoli. diſt. 17. Damaſus Papa. 163
Huiuſmodi beneficij. 10. q. 2. Codex. palea. 831
Huius obſeruantiæ. diſtin. 76. Leo Papa. 345
Humanum genus. diſt. 1. Gratianus. 1
Humanæ. 22. q 5. Gregorius. 1196

I.

Iacobus frater. de conſec. diſt. 1. Sexta ſynodus. 1767
Iam itaque 1. q. 4 Auguſt. 547
Iam nunc 28. q. 1. Auguſtinus. 1439
Iam vero. 23. q. 6. Gregorius. 1174
¶ Ibi adunati. 7. q. 1. Gregorius. 789
Ibi ſemper. 5. q. 5. Fabianus Papa. 690
¶ Idcirco frater. de pæ. diſ. 7. Aug. 1687
Id conſtituimus 17. q. 4. Aurelianenſe conc. i. 1114
Ideo diuina. 24. q. 3. Auguſtinus. 1345
Ideo huic ſanctæ. 2. q. 6. Iulius Papa. pag. 627
Ideo huic ſanctę. 2. q. 6. Iulius Papa. 621
Ideo permittente 25. q. 1. Leo Papa iiii. pag. 1350
Ideo prohibetur. diſt. 37. Iſidorus. 176
Idololatria. 28. q. 1 Auguſtinus. 1457
Id ſemper. de conſ. diſt. 4. Gerundenſe conc. 1895
¶ Ieiunium. diſt. 76. Calixtus Papa. 343
Ieiunium quarti. diſt. 76. Hierony. 345
Ieiunium. de conſe. diſt. 3. Melchiades Papa. 1829
Ieiunium. de conſe. diſtin. 5. Auguſtinus. 1898
Ieiunia. de conſ. diſt. 3. Ex dictis ſancti Apollonij. 1830
Ieiunia. de conſ. diſt. 4. Euſebius Papa. pag. 1896
Ieſus. diſt. 10. Hieronymus. [illegible]
¶ Igitur cũ ſæpe. 23. q. 8. Leo iiii. 1280
Igitur genus 26. q. 3 & 4. Auguſt. 1367
Igitur poſt ſanctę. diſ 75. Leo Papa. 345
Igitur ſecundum ſanctorum. 25. q. 1. Leo. 1354
Ignis ſuccenſus. de pæn. diſtin. 3. Auguſt. 1658
Ignorantia. diſt. 38. Toletanum conc. iiii. 178
¶ Illa anima. de pæ. diſt. 2. Ambr. 1617
Illa autem. diſt. 12. Auguſtinus. 42
Illa cauenda. 15. q. 1. Ambroſius. 1000
Illa præpoſitorum. 11. q. 3. Gregor. 885
Illæ autem. 32. q. 5. Leo Papa. 1520
Ille gladium. 23. q. 4. Auguſtinus. 1236
Ille pænitentiam. de pæn. diſt. 3. Smaragdus. 1637
Ille proculdubio. diſtinct. 93. Anacletus. 418
Ille qui. 22. q. 5. Auguſtinus. 1194
Ille rex. de pæn. diſ 3. Ambroſius. 1642
Illi autem. 12. q. 1. Proſper. 915
Illi offerunt. 1. q. 1. Hieronymus. 495
Illi qui aut. 5. q. 5. Euſebius Papa. 739
Illi q peregrinos. 24. q. 3. Nicola⁹. 1337
Illiteratos. diſt. 36. Gelaſius Papa. 168
Illos planetarios. 26. q. 2. Auguſt. 1366
Illud autem. diſt. 30. Gratianus. 134
Illud autem. diſt 40. Ambroſius. 186
Illud autem. diſt. 93. Gregorius. 422
Illud autem. diſt. 96. Gratianus. 435
Illud autem 20. q 1. Marcellus Papa. pag. 1143
Illud breuiter. diſt. 21. Hieronymus. 39
Illud diuini. 7. q. 1. Toletanum conc. xi. 770
Illud etiam. 13. q. 2. Gelaſius Papa. 965
Illud etiam. 23 q. 4. Innocentius. 1245
Illud etiã. 30. q 3. Triburiẽſe cõc. 1467
Illud generaliter. diſt. 94. Nicænum conc i. 317
Illud inferendum. 8. q. 1. Hierony. 800
Illud magnitudinẽ. 10 q. 3. Pelagi⁹. 839
Illud nos. diſt. 77. Caius Papa. 349
Illud perſcrutari. de conſe. diſt 4. Auguſtinus. 1837
Illud plane. 11. q. 3. Auguſtinus. 893
Illud quidem. 8. q. 2. Gregorius. 802
Illud quod 12. q. 2. Innocentius ii. 937

Illud

Illud quod 16.q.2.Auguſtinus. 1365
Illud quoque. diſtin. 50. Syricius Papa. 253
Illud quoq; diſt.71.Ianuarius eps. 330
Illud quoque.21.q. 1.Gregorius. 1154
Illud relatum.15.q.1.Digeſt. 997
Illud ſacramentum.35.quæſt. 6. Ordo Rom. 1733
Illud ſane.diſt 80.Leo Papa. 361
Illud ſane.24 q.3.Leo Papa. 1339
Illud ſtatuẽdum diſtin.23.Carthagin. conc.iii. 101
Illud ſtatuẽdum.16.q 6.Gelaſius. 1081
Illud ſuperfluũ.diſt.95.Innocen. 431
Illud te volumus.10 q.3.Pelagius. 836
Illud vero.4.q 6.Carthag.conc.iii. 729
Illud vero.31.q.1 .in concilio apud Althæum. 1477
Illud vero.de pœn diſt 3.Ambro. 1644
¶ Imitare Petrũ.6.q 1.Ambroſius. 747
Immolans.14.q.5.Auguſtinus. 987
Impœnitentia.de pœn. diſt. 5. Gratianus. 1677
Imperium veſtrum. diſt. 10. Nicol. papa. 29
Imperiali 25.q.2.Greg.in regeſto. 1356
Imperatores.diſt.9.Auguſtinus. 24
Imperatores.11.q.3.Auguſtinus. 895
Importuna.de pœn.diſ.1.Hieron. 1578
Impudicas.27.q.1.Tribur.conc. 1396
¶ In actione.de pœn.diſt 1.Aug. 1592
In adoleſcentia.33.q.2.Leo Papa. 1549
In altari.de conſ.diſt.2.Vrbicum concilium. 1825
Inanis eſt. de pœ.diſt.3.Auguſti. 1637
In antiquis.12.q.2.Ioan.papa 3. 919.
In ap.bus 7 q.1.Hieronymus. 781
In baptiſmate.de conſ.diſt.4 Moguntin.concil. 1871
In calicẽ.de conſ.diſt 2. Ambro. 1831
In canonicis diſt.19.Auguſtinus 77
In canonibus 16.q. 1. Symmachus in ſynod.vi.Rom. 1948
Incautè ſunt. 2 .q 2.Gregorius. 1177
In catechiſmo.de conſ. diſt. 4. Iginus Papa. 1871
Incaſſum.de pœ.diſ.3 Gregorius. 1538
In capite quadrageſimæ. diſt. 50. Agathenſe conc. 252
Inceſtuoſi.25.q.5.Turronẽ.cõc.iii. 1260
Inceſtuoſi 35.q.8.Aurelian.cõc. 1738
In cœna domini.de conſ.diſt.2. Soter Papa. 1784
In Chriſto pater.de conſ diſtin.2. Hilarius. 1819
In Chriſto ſemel.de conſe.diſt.2.Ambroſius. 1802
In clericorũ.11.q.1.Hadr.Papa. 859
Incommutabilis. 22. q. 4. Tolet. conc. viii. 1185
In coniugio. 32. quæſt. 1. Hieronymus. 1489
In copulatione.35.q 2. & 3. Vuormacien.conc. 1716
In criminalibus.5.quæſt.3. Hadr. Papa. 755
In cunctis.12.q.3.Gregorius. 879
In decima actione. 18. q. 2. Hiſpalen. conc.ii. 1129
Indicas.3.q.9.Nicolaus Papa. 708
Indicatum eſt.diſt.89.Gregorius. 403
In die. de conſecr. diſt. 5. Gregorius. vii. 1895
Indignum.diſt.38.Gregorius. 181
Indigne.12.q.2. Symmachus in ſynodo ſexta. 826
Indignantur.32.q.6.Auguſtinus. 1525
In dulo.22.q.2.Auguſtinus. 1171
In dominicis diebus.9.q.2.Nannetenſe concilium. 810
In domopatris.de pœn. diſt. 4. Auguſtinus. 1669
In duabus.21.q.1.Gratianus. 1152
Induciæ.3.q.3.Eleuther.Papa. 677
Induciæ.3 .q.3.Damaſus.palea. 677
In ea ſynodo.diſt. 100.Gregorius. 456
Inebriauerunt Lot.15.quæſt. 1. Auguſtinus. 1001
In eccleſia.1.q.1.Leo. 496
In eccleſia.de conſecr. diſt.4. Auguſtinus. 1883
In eccleſiaſtico.13.q.2.Tribur. cõc. 970
In eo.32.q.4.Hieronymus. 1512
In eum,qui.1.q.1.Digeſt.lib.3. 528
Infans.20.q.1.Theodor.in pœnit. 1142
Infamis perſona.3.q.7.Romana ſyno. in capitular.Hadriani. 697
Infames.3.q.7.Digeſt. 698
Infames.6.q.1.Stephanus. 749
Inferior ſedes.diſt. 21.Nicol.Papa. 89
Inferiorum.diſt.86.Leo epiſc. 364
Infideles.23.q.4.Auguſtinus. 1221
In Galliarum.25.q.2.Gregorius. 1353
In grauibus.3.q.7.Gregorius. 702
In his rebus.diſt 11.Auguſtinus. 36
In illo ſacramento.de conſe.diſtin. 2. Ambroſius. 1822
In illis vero.diſt.80.Clemẽs Papa. 360
In iſtis temporalibus.diſt.4.Auguſt. 10
In ipſarum.22.q 2.Auguſtinus. 1174
Iniquum eſt.32 q.6.Auguſtinus. 1525
Iniuſtum iudicium. 11. q. 3. Calixtus Papa. 892
Iniuſtum videtur.12.q. 2. Tanſiacum conc. 940
In lectum.34.q.1.& 2.Triburien.concil. 1706
In legibus.12.q.2 Euſebius Papa. 920
In libro.2.q.5.Gregorius. 610
In loco.5.q.4.Tolet.conc.xi. 737
In malis.22.q 4.Iſidorus. 1184
In mandatis diſt 43.Clemens. 196
In memoriam.diſ.19 Capit.Caroli. 76
In neceſſitate.de cõſ.diſt 4 Aug. 1843
Innocens.22.q.4 Ambroſius. 1190
In nona actione.16.q.7. Hiſpal. conc. ii. 1091
In nouo teſtamẽto.diſt.21.Anacle. 88
In nouo teſtamento 22.q.1.Aug. 1165
Innouamus.diſt.60.Innoc.ii. 285
In nomine domini.diſt.23. Nicol.Papa.ii. 97
In nomine patris. diſtinct.73. Litera formata. 335
In nullo.18.q.2.Greg. in reg. 1128
Innolita.11.q.2.Mileuit.conc. 855
In omni.27.q.2.Ambroſius. 1427
In omnibus.diſt.81.ſeptima ſyno. 370
In omnibus.de conſe. diſt.5. Capitul. lib.v. 1901
In oratorio.diſt.42.Auguſtinus. 193
In ordinatione.diſt.61.Ex regul.B.Benedicti.palea. 291
In parochia.16.q.1.Pelagius Papa. 1033
In præſenti.13.q. 2.Hieronymus. 972
In primis.2. q.1.Gregorius. 577
In qualibet ciuitate.23.quæſ. 8.Codex: Theodoſianus. 1288
Inquit apoſtolus.de conſ.diſt.2.Auguſtinus. 1818
In quibus.22.q.2.Auguſtinus. 1174
In quibus.de conſ.diſt.2.Leo. 1794
In ſabbato.de conſecr. diſt.4. Capitul. lib.6. 1878
In ſacerdotibus.diſt.61.Hormiſda Papa. 286
In ſacramento.de conſ.diſt.2.Carthaginen.conc.iii. 1779
In ſacramentorum.de conſ. diſtin. 2. Alexan. 1776
In ſacris.16.q.1.Anaſtaſ. 1047
In ſalicibus.de pœn.diſt.3.Ambr. 1653
In ſancta Romana.diſt.91.Grego. 411
In ſancta apoſtolica.de conſ.diſ.1.Sixtus Papa. 1766
In ſancta Nicęna.2.q.7.Iuli⁹ Papa. 641
In ſcripturis. diſtin. 96. Nicolaus Papa. 441
In ſcripturis.2.q.2.Euſebius. 552
In ſcripturis 8.q.1.Gregorius. 795
In ſede.24.q.1.Euſebius Papa. 1300
In ſingulis.diſt.77.Zozimus. 349
in ſingulis.diſt.86.Ambroſius. 390
In ſynodo.diſt.63.Leo Papa. 305
In ſynodo.de conſ.diſt.4.Zachar. 1867
Inſolitum eſt.12.q.2.Codex. 943
Inſtitutio eſt.27.q.2 Auguſtinus. 1428
Inſtitutionis.25.q.2.Gregorius. 1354
Inſtitutio miſſarum.de conſ.diſt.2 Gerumdenſe conc. 1789
Intantum.diſt.21.Nicol.Papa. 91
Intantum hominum.de pœn. diſt. 3. Auguſtinus. 1649
Integritas.32.q.1.Ambroſius. 1494
Intelligi.26.q.2.Auguſtinus. 1365
Inter cetera.10.q.3.Tolet.conc.vii. 838
Inter cetera.22.q.4.Auguſtinus. 1189
Interdixit.diſt.32.Nicæn.conc. 153
Interdicimus.16.q.1.Calixtus ii. 1025
Interfectores 33.q.2.Nicol.Papa. 1543
Inter hæc.33.q 2.Nicolaus Papa. 1543
Inter hæc.de pœn.diſt.2.Gregor. 1614
Inter hæc hircũ.de pœn. diſtin.3.Adamantius. 1650
Inter hæc hircum.de pœn. diſt.3. Iſychius. 1652
Inter hæreſim.24 q.3.Hieronym. 1337
Inter memoratos.16.q.3. Innocentius Papa. 1065
Intermittentes.de pœn. diſt. 4. Paulus Apoſtolus. 1674
Inter nos.diſt.63 Leo iiii. 311
Inter querelas.23.q.4 Gregorius. 1250
Interrogo.1 q.1.Auguſtinus. 508
Interrogatum eſt. 2. q. 5. Saleguſtan. conc. 612
Interuenięte.32.q.7.Auguſtinus. 1525
Inter verba.11.q.3.Gregorius. 880
Intra catholicam.1.q.1.Auguſti. 500
In tuis litteris.1.q.2.Alex.ii. 790
In venditionibus. 17. q. 4. Agathen. conc. 1116
Inuenta eſt 27.q.2.Origenes. 1430
Inuenimus.de conſecr. diſtin. 1. Pelagius ii. 1775
Inuentum eſt.16.q 7.Cabilonen. concil.ii. 1096
In veteri lege.diſt.77.Tolet. cõ.iiii. 352
Inuitat dominus.de conſ. diſt.2.Auguſtinus. 1812
Inuito vero.29.q.2.Gratianus. 1134
In vna autem.diſt.101.Gratianus. 459

In ſtile.diſt. 88.Gregorius. 398
¶ Ioannes Chryſoſtomus.diſt.50.Martinus Papa.i. 228
¶ Ipſa pietas.23 q.4 Auguſtinus. 1227
Ipſe ligandi.11 q.3 Gregorius. 882
Ipſi apoſtoli.2.q.7.Fabianus. 656
Ipſi ſacerdotes.2.q.1.Alexander. 508
Ipſi ſunt canones. 9.q. 3. Gelaſius Papa. 820
¶ Ita ſæpe.11.q.3.Ambroſius. 885
Irreligioſum.diſt.87.Gelaſius. 394
Irreligioſa.de conſe.diſt.3 Tolet.conc.iii. 1827
Irriſor eſt.de pæ.diſt.3.Iſidorus. 1637
Irritam eſſe 3.q.6 Felix Papa.i. 694
Irritam eſſe.11.q.3.Carth.cōc.iiii.875
¶ Is autem 22.q.2.Auguſtinus. 1172
Iſmael.diſt.56.Auguſtinus. 279
Is qui pœnitentiam.26.q.6.Carth.cōc.iiii. 1380
Is qui non habet.diſtinct. 34. Tolet.conc.i. 159
Iſte Abrahæ.32.q 4.Auguſtinus. 1505
Iſtud eſt.11.q 1.Gregorius. 847
¶ Ita corporis.11.q.3.Nicol.Papa. 894
Ita diligere.30 q.3.Nicol.Papa. 1465
Ita dominus.diſt.19 Leo Papa i. 78
Ita ergo.22.q 1.Auguſtinus. 1165
Ita fit verbum.1.q.1.Auguſtinus. 502
Ita ne.32.q 5.Auguſtinus. 1515
Ita nos Scyllacenorum. 25. q. 2 Gelaſius. 1361
Ita plane.23.q.4.Auguſtinus. 1216
Itaq; cēſuimus 24.q.3.Agath.cōc.1336
Item aduerſus.diſt.13.Gratianus. 44
Item laici.diſt 61.Gratianus. 286
Item ex monachali.diſtin 58.Gratianus. 282
Itē qui eccleſiaſticis.diſt.59.Grat. 282
Itē qui in ægritudine.diſ 57.Grat.281
Iteratur quotidie.de conſe.diſt. 2. Paſchaſius. 1812
¶ Iubemus.1.q.1.Codex lib ix. 528
Iubemus eos qui.16.q.3.Codex. 1074
Iubemus.de conſec. diſt. 1. Lucius Papa. 1773
Iudas 17.q.4. Gelaſius. 1013
Iudas pœnituit.de pæ.diſt.3.Ioā.Chryſoſtomus. 1653
Iudex criminoſum.2.q. 1. Conſtantinus Imperator. 576
Iudex non eſt.23 q 5.Hieronym. 1262
Iudæi baptizati 1.quæſt 4.Tolet conc.iiii. 537
Iudæi.28.q.1.Tolet.conc.iiii. 1445
Iudæi quorum.de conſe diſt.4.Agath.concilium. 1869
Iudæorum.28.q.1 Tolet conc. 1446
Iudicare.11.q.3.Gregorius. 882
Iudicantem 30.q.5.Eleutherius 1475
Iudices autem. 11. quæſt. 1. Nicæni conc. 841
Iudices inquit.1.q.1.Hieronym. 476
Iudicet ille.3.q.7.Ambroſius. 702
Iudicet ſeipſum. de pæn. diſtinct. 1. Auguſtinus. 1593
Iudicium vero.6.q 3 Gratianus. 755
Iulianus.11 q.3. Ambroſius. 893
Iuramenti 22 q.5.Chromatius. 1197
Iurauit Dauid.22.quæſtio.4. Auguſtinus. 1184
Iuratos.15.q.6 Vrbanus ii. 1014
Ius generale.diſt.1.Iſidorus. 2
Ius autem.diſt.1.Iſidorus. 4
Ius naturale.diſt.1 Iſidorus. 4
Ius ciuile diſt.1 Iſidorus. 5
Ius gentium.diſt.1 Iſidorus. 5
Ius militare.diſt 1 Iſidorus. 5
Ius publicum.diſt 1 Iſidorus. 5
Ius Quiritum. diſt 1.Iſidorus. 5
Ius autem.diſt 7.Gratianus. 18
Iuſtitiæ 23.q.1.Gregorius. 1350
Iuſtum eſt bellū 23 q.2 Iſidorus.1208
Iuſtum eſt principem diſtin. 9. Iſidorus. 24
Iuſtum eſt vt qui. 13. quæſt. 3. Calixtus. 1213
Iuuenculas. 20. q 1. Gregorius in regeſt. 1144
Iuxta Chalcedonenſis. 16.q.1. Alexander ii. 1025
Iuxta ſanctorum.diſt.93.Anacletus & Zacharias Papæ. 416

L.

LAcrymæ de pæn.diſtin.1. Ambroſius. 1553
Laici in accuſatione 2. quæſt.7. Anacletus. 643
Laici vero nullo modo.diſt.63. Gratianus 296
Laici presbyteros. 16.q.7. Moguntin.conc. 1096
Laici qui diſt.33.Innocentius i. 156
Laico non licet.2.q.7. Marcellinus Papa. 642
Laicos non accuſare 2.quæſt. 7. Euſebius. 641
Laicis quamuis.16. q. 7. Eulalius epiſcopus. 1091
Lator Nemeſianus.2.q.7. Gregorius.660
Lator præſentium.diſtinct.55. Stephanus. 273
Lator præſentium.16.q.5.Grego. 1061
Latorem præſentium.1.q.1.Greg. 526
Latorem præſentium 33.q.2.Nicolaus Papa 1550
Lauamini.de pæn diſt.3.Grego. 1638
¶ Lector cum ordinatur.diſt.23. Carthagi conc.iiii. 106
Lector ſi viduam. diſt. 34. Martinus Bracharen. 163
Lectores cum ad annos.diſ.32.Carthagin.conc.iii. 151
Lectis ſagacitatis diſt.63 Leo iiii. 303
Legatur.24.q 2.Gelaſius Papa. 1320
Legant epiſcopi.diſt 37. Hieronymus.pag. 171
Lege imperatorum. diſt. 10. Nicolaus Papa. 28
Lege Iulia 1.q.1.Digeſt.lib 3 pale. 529
Legem quam piiſſimus.diſ.53. Gregorius. 259
Leges eccleſiæ.3.q.6.Anacle. Papa. 695
Legi epiſtolam.16.q.1. Auguſti. 1034
Legi Syromaſten.23.q.8.Hierony.1282
Legitur quod beatus. diſt.81.Greg. 370
Legimus aliqua.diſt.37.Ambroſi. 174
Legimus de beato.diſ.37.Rabanus.172
Legimus in Eſaia.diſt.93.Hierony.424
Legimus quoſdam.de conſ.diſt.5.Hieronymus. 1900
Legum eccleſiaſticarū 2. q.1. Hincmarus ex conc.apud Medardum. 582
Lex continentiæ.diſt.31.Leo Papa.142
Lex diuinæ. 27. q. 2. Benedictus Papa palea. 1417
Lex eſt.diſt.1.Iſidorus. 3
Lex eſt.diſt 2.Iſidorus. 6
Lex æterna 23.q 5.Auguſtinus. 1258
Lex illa.27 q.2 Gelaſius Papa. 1430
Lex illa.36.q.1.Gelaſius. 1745
¶ Libenter ignoſco de pæn.diſt.1 Ambroſius. 1578
Libertorum 32.q.4.Hieronymus. 1518
Liberti.diſt.87.Toletanū conc.iiii 395
Liberti diſt. 32.q 4.Iſidorus. 1513
Liberti eccleſiæ.12.q.2 Toletanū concil iiii. 943
Liberti.12.q 2.Toletanū conc.iiii. 945
Libertos.diſt. 87.Agathenſe conc. 395
Licet aliquid. 26.q 2 Ambroſius.1367
Liceat appellatori.2.q.6. Fabianus Papa. 614
Licet ergo 8 q.1.Hieronymus. 798
Licet in regulis.16.q.3 Gelaſius. 1064
Licet nonnumquam. diſt. 45. Leo Papa 204
Licet omnibus.diſt.87.Gelaſius. 393
Licet plerumq;diſt.45.Greg.iiii. 203
Licet etiam. 2 q 6.Fabianus. 622
Licite dimittitur.32.q.7.Auguſt. 1526
Ligna eccleſiæ.de cōſ. diſt.1. Hyginus Papa. 1764
Liquido.de conſ.diſt.2.Auguſti. 1803
Litigioſus d ſt 90.Gratianus. 405
Litteras charitatis diſt. 63.Pelagius Papa 308
Litteris veſtris.de conſe. diſt.3. Fabianus Papa. 1830
¶ Loca vero in quibus.diſ.80.Gra.359
Loci noſtri.35.q.9.Stephanus v. 1719
Locutio diuinarum.diſt 38.Aug. 181
Lōginquitate.12.q.2.Tolet.cōc.vi. 945
Loquitur Domin⁹.24.q.1. Cypria.1303
Lotharius.31.q.2. Nicolaus. 1485
¶ Lugdunēſis 9. q.2 Vrbanus Papa.813
Luminoſo. 18.q. 2.Gregorius. 1122
Luxuriam facit.diſt.35.Proſper. 166
Luxurioſa res.diſt 35.Hieronym. 165

M.

MAgnus epiſcopus.diſtin. 54. Carthag conc.i.palea. 260
Magna pietas.de pæn.diſtin.1. Auguſtinus. 1554
Magnum quidem.11.quæſt.1. Ambroſius. 849
Magnæ ſapientiæ 22.q 4.Auguſt.1186
Magis. 32.q. 5. Auguſtinus. 1517
Maiores 16.q.7.Auguſtinus. 1085
Maiores.24.q.1.Gelaſius. 1295
Maiorum quiſpiam.2.q.7. Zepherin⁹ Papa. 649
Mala conſuetudo.diſt.8.Nicolaus Papa. 21
Maledicam.1.q.1.Hieronymus. 500
Mali ſunt.23.q.4 Auguſtinus. 1249
Mancipia Chriſtiana.diſ.54.Greg 265
Mandamus.19.q.3. Vrbanus ii. 1135
Mandaſtis.2 q. 5.Sixtus Papa iii. 604
Manet ergo 24.q.1.Leo Papa. 1298
Manifeſta.2.q.1.Ambroſius. 585
Manifeſta. 12. q. 1. Mart. Brachar. in conc. 913
Manifeſtum eſt.1.q 1.Leo. 496
Manifeſtum eſt.33.q.5.Auguſti. 1698
Manus impoſitio.1.q.1.Auguſti. 499
Manus quoque.de conſe. diſt.5. Euſebius Papa. 1893
Marchion.& Baſilides.1.q.1.Hieronymus. 495
Mariſtum duarum.diſtinct.33. Gregorius. 155

Mater eccleſia.de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1886
Matrimonium.27.q.1.Iſidorus. 1412
Maximianus.diſt.81.Innocentius. 364
Maximianus 23.q.3.Auguſtinus. 1211
Maximum quoque.1.q.7.Leo. 570
¶ Medicina.de pœn.diſt.1.Ambr. 1585
Medicamentű.de pœ. diſt.1.Chry. 15[illegible]
Meliore.27.q.1.Auguſtinus.ii. 1400
Memor ſum.24.q.1.Sixt⁹ Papa ii. 1300
Mennam. 2.q.5.Gregorius. 602
Menſuram autem.de pœn. diſtinct.1. Hieronymus. 1593
Meretrices eſſe.32.q.4.Auguſt. 1502
Merito quæritur. 15. q.1. Auguſt. 997
Merito.32.q.2.Auguſtinus. 1503
Metropolitano.diſt.63.Leo i. 304
Metropolitanum.2.q.7.Gregorius. 661
Metuentes.17.q.4.Gelaſius. 1112
¶ Mihi auté 21.q.2 Auguſtinus. 1177
Miles 23.q.5.Auguſtinus. 1157
Militare.23.q.1.Auguſtinus. 1206
Miniſtri altaris. diſtin. 81. Lucius Papa. 368
Miniſtri.14.q 4. Arelatenſe conc.i 984
Miniſtrum.diſt 23.Laodicen. cõc. 107
Miniſtrare 26.q.6.Agathéſe cõc. 1578
Miramur tantum.diſt.61.Leo. 287
Miramur.24.q.1. Nicolaus. 1315
Miratus valde.93.diſt.Gregorius. 415
Mirandam eſt.de pœn.diſt.2.Auguſtinus. 1628
Miror autem.de pœn. diſt. 1. Cyprianus. 1577
Miror minus.diſt 50 Ioannes viii. 225
Miror quomodo.17.q.4.Auguſt 1104
Miſerum eſt.diſt.61.Innocentius. 287
Miſſas die. de conſ. diſt. 1. Agathenſe conc. 1774
Miſſarum ſolennia.de conſ.diſt 1.Triburienſe conc. 1757
¶ Moderamine.16.q.1.Gregorius. 1030
Modo quæritur.35.q.4.Gratia. 1718
Moyſes.diſt.7.Iſidorus. 18
Moyſes.8.q.1.Hieronymus. 793
Moyſes.32.q.2.Auguſtinus. 1500
Mollitijs.21.q.3.Cyprianus. 1159
Monach⁹ vero.diſ.77.Gelaſi⁹ Papa. 352
Monachus.16.q.1.Hieronymus. 1023
Monachi i.16.q.1.Agathenſe cõc 1033
Monachi ij.16.q.1.Tarraco. cõc. 1034
Monachi ſibi.de conſ.diſ.4. Capitulatium liber. 1871
Monacho.20.q.4.Baſilius. 1158
Monacho.27.q.1.Aurelia.conc.i. 1404
Monachum.20.q.1. Toletanum conc. iiii. 1148
Monachű.20 q.4.Agathéſe conc. 1151
Monachos quoque.16.q.1. Syricius Papa. 1032
Monaſterium. 16. q. 7. Eugenius ii. & Leo iiii. 1095
Monaſteria.18.q.2.Arelatenſe,vel Aurelianen.conc. 1126
Monaſteria. 18. q.2. Agathenſe conc. pag. 1129
Monaſteriis.19.q.3.Gregorius. 1137
Monemus. 12.q.2. Leo iiii.in cõc. 924
Monomachiam. 2. q. 5. Nicolaus Papa. 611
Mos antiquus.diſt. 65.Nicænum concil. 319
Mos eſt.diſt.1.Iſidorus. 3
Mos eſt.12.q.2.Gregorius. 930
Mouet te.22.q.2.Auguſtinus. 1169
¶ Mulier debet. 33. quæſt. 5. Ambroſius. 1701
Mulier quamuis.diſt.23. Carthaginéſe conc.iiii. 108
Mulier quamuis.de cõſ.diſt.4.Carthaginenſe conc.iiii. 1843
Mulier quæ acceſſerit.15.q.1. Auguſtinus. 999
Mulier ſi fide.22.q.4.Auguſtinus. 1189
Mulier ſi quidpiam. 32. q. 2. Ambroſius. 1503
Mulier ſi ſine.33.q.5.Ex cõcilio apud Compendium. 1694
Mulierem conſtat.33.q.5.Auguſt. 1700
Mulieres.diſt.32.Laodicen.conc 154
Mulieres 27.q.1.Eugenius Papa. 14 4
Multum ſtupeo.3.q.6 Leo. 692
Multi bene.de pœn.diſt 2.Grego 1628
Multi corriguntur.2.q.1.Auguſti 587
Multi ſacerdotes.diſt.40 Ioan. Chryſoſtomus. 187
Multi ſæcularium.1.q.1.Grego. 503
Multi ſine.14.q.5 Hieronymus. 988
Multi ſunt.de conſe.diſtin 4. Pelagius Papa. 1866
Multiplex.de pœn.diſt.1.Leo. 1572
Multipliciter multuſque.1.q.1.Taraſius epiſcopus Conſtantinop. 474
Multorum auctoritatibus. 1.q.2. Gratianus. 555
Multorum relatione.diſt. 32 Greg. 146
Multorum relatione. 27. q. 2. Gregorius. 1419
Multorum relatione.35.q. 6. Alexander ii. 1735
Multis ab vrbe.diſt.44.Gregorius. 200
Multis concilijs. 16. q. 1. Africanum conc. 1044
Multis denuo.diſ.17.Pelagi⁹ Papa 11.64
Multos de eccleſiaſtica.diſt. 54 Gregorius 269
Multæ autem operationes.1.q. 1. Auguſtinus. 484
Mutationes.7.q.1.Anterus Papa. 778

N

NAbuchodonoſor.23.q 4.Auguſtinus. 1223
Nam qui Deo.26.q.2. Ambroſius. palea. 1059
Nam ſicut.diſt. 31. Innocentius 1. palea. 141
Nam ſi conſenſerimus.diſt 27.pal. 125
Naſci de adulterio. diſtin. 56. Hieronymus. 277
Naum prophetam.de pœn.diſt.3. Hieronymus. 1646
¶ Ne amiſſo.23.q.4.Auguſtinus. 1235
Nec aliqua.27.q.1.Cyprianus. 1393
Nec artificioſo. 22.q.2.Auguſti. 1177
Nec damnoſa.25.q.2.Codex. 1356
Nec eam quam.35.q.2.& 3.Greg. 1714
Nec exta.3.q 9.Damaſus.palea. 707
Nec emeritis.diſt. 61. Cæleſtinus. 291
Nec foris.1.q.1.Auguſtinus. 483
Nec hoc quoque 14.q 4 Leo Papa. 985
Nec illud.30.q.5.Ambroſius. 1474
Nec illud.33.q.5.Ambroſius. 1702
Nec is qui inuitus.15.q.1.Ambr. 1001
Nec licuit.diſt.27.Greg.al.Pelagius. 63
Nec mirum.26.q.5.Auguſtinus. 1375
Nec Moyſes.de conſ.diſt.2.Hiero. 1823
Nec nouum.8.q.1.Gregorius. 799
Nec numerus.50.q.3.Gelaſius. 836
Nec quemquam.de conſe. diſt. 4. Cyprianus. 1878
Nec quiſquam.24.q.2. Gelaſius Papa. pag. 1 22
Nec ſolo.32.q 5.Auguſtinus. 1519
Nec ſufficere.8.q.1.Beda. 802
Nec vxoré.33.q.4.Nicolaus Papa. 1693
Neceſſe eſt.diſt.29.Hieroymus. 134
Neceſſe eſt.1.q.1.Gregorius. 508
Neceſſe eſt.3.q.9.Nicolaus Papa. 711
Neceſſe eſt. 22. quæſt. 4. Toletanum conc. 1186
Neceſſe eſt.de conſecr. diſtinct. 1. Leo Papa. 1769
Neceſſarium eſt.de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1855
Neceſſaria 1.q.7.Gelaſius. 564
Neceſſaria. 12. quæſt.1. Eug. ii. & Leo iiii. 904
Neceſſario. de conſ.diſt.2.ex Epheſino ſymbolo. 1818
Ne forte.de pœn.diſt 1.Hierony. 1587
Ne forte.de pœn.diſt 4.Oſee. 1676
Neganda i. 3.quæſt. 11. Stephanus Papa. 713
Neganda ii.3 q 11 Codex. 714
Negare non poſſum .diſt. 9. Auguſtinus. 25
Negotium. de pœn.diſtinct.5. Gregorius. 1682
Negotiatorem clericum.diſt.88. Hieronymus. 399
Negligere.2.q 7.Eleuterius Papa. 668
Nemo ad ſacrum.diſt 32.Vrbanus ſecundus.in Melphien. Syn. 152
Nemo contemnat.11.q.1.Ioan. Chryſ. pag. 874
Nemo blandiatur . 32. quæſt. 4. Ambroſius. 1508
Nemo de annorum. 16. q.3. Ioannes viii. 1075
Nemo deſperandus.de pœn. diſtin. 7. Leo Papa. 1686
Nemo eccleſiam.de conſ.diſt.1.Aurelianen.conc. 1756
Nemo epiſcopus.2.q.1. Conſtit. apud Iulia.anteceſ. 583
Nemo epiſcoporum.11.q. 3. Melden. conc. 877
Nemo iudicabit 9.q.3.Innocẽtius. 819
Nemo peritorum.11. quæſt. 3. Auguſtinus. 889
Nemo per ignorantiã.de conſec. diſt. 1.Clemens Papa. 1765
Nemo poteſt.16.q.1.Gregorius. 1022
Nemo poteſt.de pœn.diſt. 1. Ambroſius. 1578
Nemo presbyter. diſt.78. Authen. de ſan.epiſcopis. 354
Nemo quippe.diſt.83.Gregorius. 377
Nemo qui ſapit.14.q.5.Hieronymus. palea. 988
Nemo recte. diſt.81. Symmachus Papa. 363
Nemo tollit.de conſecra.diſt.4.Auguſtinus. 1887
Nemo vel in foro.de pœn. diſt. 1. Codex. 1555
Nemo vnquam.21. q. 1. Caius Papa. pag. 840
Nemini eſt.17.q.4.Nicolaus. 1112
Nemini præterquam.15.q.3.Iulius Papa. 1008
Nemini regum.16.q.7.Silueſter. 1097

Neminem abſolute.diſtin.70. Chalcedonenſe conc. 328
Neminem extra.3. q. 6. Romana ſyno 1.in capitular.Hadriani. 696
Neminem pu.es.de pœn.diſt.1. Auguſtinus. 1569
Neminem quiſquam. diſt 45. Romanum conc ſub Siluest. 202
Neophytus.diſt.61.Ambroſius. 290
Neophytu.de conſ.diſt 5. Carthaginéſe conc.iiii. 1895
Ne pro cuiuſlibet.16.q.1.Grego. 1035
Neque ad Cain. diſtinct. 90. Cyprianus. 406
Neque apud altare.diſ.88..Cypria.401
Neque decennij.16.quæſt. 4. Iuſtinia. Nouel. 1077
Neque enim.14.q.5.Auguſtinus. 988
Neque furioſus 32.q.7.Fabianus.1535
Neq; in homine.1.q.1.Auguſtinus 483
Neque poteſt.1 q.1.Auguſtinus. 509
Neque quorumlibet. diſt. 9. Auguſtinus. 27
Neque viduas.27.q.1.Gratianus. 1393
Ne quis arbitretur.22 q.2.Augu. 1177
Ne quis ieiunet.de conſ.diſt.3. Cęſaraugust.conc. 1829
Ne quod abſit.de conſ. diſt. 4. Gregorius. 1870
Nerui teſticulorum.diſt.13.Grego. 45
Ne tales. de conſe. diſtin. 5. Hieronymus. 1899
¶ Nicæna ſynodus.diſtin.31. Hiſtoria Tripart. 143
Nihil contra.2.q.1.Eleutherius epiſcopus. 576
Nihil contra.7. q.1. Toletanum conc. vii. 770
Nihil enim prodeſt.de conſ diſt. 5 Pius Papa. 1897
Nihil enim.de cõſ.diſ.5. Ioannes Chryſoſtomus.palea. 1899
Nihil eſt aliud.de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1865
Nihil illo.diſt.83.Anacletus Papa. 378
Nihil iniquius.32.q.6 Auguſtinus.1524
Nihil in ſacrificijs de conſ. diſt. 2.Alexander v.à Petro. 1781
Nihil Iudæ.de pœn.diſt 3.Hieron.1654
Nihil prodeſt.de pœn. diſtinct. 3. Pius Papa. 1640
Nihil ſic debet.11 q 3.Auguſti. 874
Nihilominus quoque.3.q.9.Leo. 710
Nimium certe.23. q. 8. Ioannes Papa viii. 1279
Nimiũ ſunt.23.q 4.Auguſtinus. 1237
Niſi aut in cœnobiis. diſtin . 56. Vrbanus. 280
Niſi bella.23.q.1.Gregorius. 1203
¶ Nobis dominus.diſt 63.Leo iiii. 303
Nobilis homo.2.q.5. Triburienſe cõc. palea. 605
Nobiliſſimus vir.diſt.97.Nicolaus Papa. 449
Nocte ſancta. de conſ. diſt. 1. Teleſphorus.Papa. 1768
Noli exiſtimare.23.q.1.Auguſti. 1205
Noli frater.diſt.9.Auguſtinus. 26
Noli meis litteris.diſt 9.Auguſti. 24
Noli putare de pœn.diſtin.1. Auguſtinus. 1562
Nolite errare diſt.11. Iulius Papa. 33
Nolite nos exiſtimare.diſt.11.Nicolaus Papa. 90
Nolite recedere.11.q.3.Hieronym.869
Nolite timere.11.q.3. Ioannes Chryſoſtomus. 891
Nolite velle.14.q.5.Auguſtinus. 987
Nolo vt aliquis.12.q.1.Auguſtinus. 907
Noluit itaque 33.q.5.Auguſtinus. 1700
Nomen presbyteri.2 q.1.Auguſt. 583
Non afferamus.24.q.1.Auguſt. 1303
Non autem.7.q.1.Auguſtinus. 767
Non confidat diſt.50 Gelaſius. 250
Non cogantur.diſt.41.Auguſti. 189
Non debet. diſt. 65. Martinus in concil. 318
Non debet.11.q. 3.Gregorius. 883
Nõ debet.30.q.1.Cæleſtinus Papa. 1463
Non debere.diſt 80 Laodicen.cõc. 361
Non decet diſt.12. Calixtus Papa i. 38
Non dico.de conſe.diſtin 4. Hieronymus. 1891
Non dicatis.12.q.1.Auguſtinus. 908
Non dubito.de conſe. diſt.4. Auguſtinus. 1889
Non enim.32.q.1.Auguſtinus. 1493
Non eſt à plebe.2.q 7.Euariſtus. 641
Non eſt aqua.de conſec. diſt.4. Auguſtinus. 1858
Non eſt credẽdum.3.q.11. Hadrianus Papa. 714
Non eſt crudelis 23.quæſt.5.Hieronymus. 1262
Non eſt contra 22.q.1.Auguſti. 1164
Non eſt contra.22 q.1.Iſidorus. 1169
Non eſt culpandus.32.quæſt.1.Hieronymus. 1494
Non eſt dubium.27.q 2.Auguſt. 1417
Non eſt facile.diſt.40.Hieronym.183
Non eſt innocentiæ.23. q. 5. Auguſtinus. 1264
Non eſt iniquitatis.23. q. 5. Auguſtinus. 1258
Non eſt noſtrum.23.q.5.Hieron. 1257
Non eſt obſeruandum.22. q. 4. Iſidorus. 1186
Non eſt peccatum. diſtinct. 6. Iſidorus. 17
Non eſt permittendum.diſt. 63.Laodicen.conc. 299
Non eſt putanda.1.q.1.Gregorius. 479
Non eſt q cuiquam. 15. quæſt. 1. Ambroſius. 1001
Non eſt tam iniuſtus. de pœn. diſt. 2. Hieronymus. 1616
Non æſtimemus.13.q.2.Auguſti. 972
Nõ erit turpis.32.q.1.Auguſtinus.1491
Non exemplo 26 q.2. Beda. 1364
Non ex quo. de conſe. diſt.4. Auguſtinus. 1887
Non fidelibus 32.q.5.Auguſtinus.1516
Non fruſtra.23.q. 5.Auguſtinus. 1258
Non furem.7.q.1. Leo iiii. 766
Non habentes. 12.quæſt. 2. Africanum conc. 938
Non hoc corpus.de conſ.diſt.3. Auguſtinus. 1798
Non illud.de conſecra.diſt.4. Auguſtinus. 1847
Non imputantur.1.q.4.Auguſti. 548
Non iſte panis.de conſe.diſt.2.Ambroſius. 1805
Non inuenitur.23.quæſt.4. Auguſtinus. 1242
Non inuitati.9.q. 2. Conſtantinopol. ſynod.i. 812
Non in perpetuum . 24. quæſt. 3. Rabanus. 1326
Non in inferenda 23 quæſt.1 Ambroſius. 1126
Non in vobis.de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1856
Non ita.2 q.6.Eutychianus Papa. 621
Non ita.22.q.2.Auguſtinus. 1177
Non licet.diſt.10.Symmachus Papa.25
Non licet.diſt.46.Laodicẽſe conc.212
Non licet.diſtin.63. Martinus Papa ex conc. 299
Non licet.11.q.3.Auguſtinus. 886
Nõ licet.26.quæſt.7. Martinus Brachaten. 1387
Non licet. 33. q.4. Martinus Brachaten.in conc. 1692
Non licet i.de conſ.diſt.4. Antiſſiodoren concil. 1871
Non licet ii.de conſ. diſt.4. Carthaginenſe conc. iii. 1872
Non liceat.diſtin.86. Agathenſe concil. 398
Non liceat i.diſtinct. 23. Brachatenſe conc. 108
Non liceat ii.diſt.23.Apud Martinum Brachaten.epiſcopum. 108
Non liceat.diſt.44.Martinus Brachareñſis ex concil. 202
Non liceat.diſt.92. Martinus Brachar. ex conc. 412
Nõ liceat.1. q.1.Martinus Bracharen. ex conc. 496
Non liceat 3.q 6.Innocẽtius Papa 695
Non liceat . 12. quæſt. 2. Symmachus Papa. 925
Non liceat. 12.quæſt. 2. Chalcedonen. conc. 935
Non liceat. 12. quæſt. 2. Innocentius Papa ii. 937
Non liceat.19.q.3.Nouella cxxiii.1157
Non liceat.26.q.6. Mart.Brac.in concil. 1378
Non liceat.de cõſ.diſt.3.Martinus Bracharen.in conc. 1827
Non liceat de conſe. diſt. 4.Martinus Bracharen.in conc. 1860
Non loca.diſt.40.Gregorius. 184
Nõ mœchaberis. 32.q.5.Iſidorus.1521
Non mœchaberis 32.q.6.Auguſt.1525
Non mediocriter.de conſ. diſt.5. Hieronymus. 1897
Non multum.diſt.100.Greg.pal. 457
Non nocet.1.q.1.Gregorius. 507
Non negamus.diſt. 61. Hormiſda Papa. 287
Nonne vobis.diſ.17.Hieronymus.171
Nonne directa.8.q.4.Symmachus Papa. 805
Nonne Sodomitæ.1.q.1.Auguſt. 483
Nonne vobis.diſt 37. Hieronymus.171
Nonnulli diaconi. diſt.93.Tolet. concil. iiii. 421
Nonnulli.de pœn.diſt.1.Ambro. 1576
Non nocet 1.q.1.Gregorius. 507
Non nos beatũ diſ.40.Symmachus.183
Non obſeruetis.26.q.7 Auguſt. 1388
Non omnis diſt.37.Auguſtinus. 277
Non omnis.5.q.5. Auguſtinus. 738
Non omnes.2.q.7.Hieronymus. 652
Non omnis.32.q.2.Leo Papa. 1502
Non omnis.de conſecra.diſt.1.Auguſtinus 1807
Nõ omnis, qui.2.q.7.Auguſtinus. 652
Non oportet.diſt.18.Laodicen.con.68

Non oportet.1.diſtinct.23.Laodicen. conc. 107
Non oportet.2.diſtinct.23.Laodicen. conc. 108
Non oportet.3.diſtinct.23.Agathen. conc. 108
Non oportet.1.diſtin.42.Laodicen. conc. 193
Non oportet.2.diſtinct.42.Laodicen. conc. 193
Non oportet.1.diſtinct.44.Laodicen. conc. 199
Non oportet.11.diſtinct.44.Laodicen. conc. 201
Non oportet.diſtinct.69.Laodicen. conc. 328
Non oportet.diſtin.81.Laodicen.concil. 371
Non oportet.diſt.93.Laodic.con. 420
Non oportet.diſt.93 Laodicenſe concil. 420
Non oportet.diſtin.95.Laodicen.concil. 434
Nō oportet.1.q.1.Laodicen.conc. 495
Non oportet.3.q.9.Marcellus. 707
Non oportet.7.q.1.Nicæn.conc. 774
Non oportet.26.q.5.Laodic.conc.1371
Non oportet.28.q.1.Agath.conc. 1448
Nō oportet.30.q.3.Zacharias & Deuſdedit. 1466
Non oportet.33.q.4.Laodicenſe concilium. 1692
Non oportet.33.q.4.Ilerdēſe cōc 1692
Non oportet.de conſ.diſt.1.Martinus Brachar.in conc. 1763
Non oportet.de conſ.diſt.2.Martinus Bracha.in.conc. 1778
Non oportet.de conſ.diſt.3.Laodicenſe concilium. 1828
Non oportet.de conſ.diſt.5.Laodicenſe conc. 1902
Non oportet.de conſe.diſt.5.Laodic. conc. 1901
Non oſculatur.5.q.5.Ambroſius. 738
Nō peterabis.22.q.4 in Leuitico.1187
Non pila.23.q.8.Ambroſius. 1279
Non placuit.16.q.7.Symmachus.1091
Non plures.de conſe.diſtin.4.Leo Papa. 1871
Non poteſt.2.q.7.Tolet.conc.iiii. 647
Non poteſt.23.q.4.Auguſtinus. 1234
Non poteſt.32.q.5.Iſidorus. 1517
Non poteſt.de pœn.diſt.1.Ambr.1567
Non poteſt.de pœ.diſt.1.Ioannes Chryſoſtomus. 1568
Non poteſt.de conſe.diſtin.4.Ioannes Chryſoſt. 1837
Non prohibeat.de conſe.diſtin 2 Auguſtinus. 1809
Non putes.23.q.5.Auguſtinus. 1264
Non quales.1.q.1.Nicolaus. 505
Non ratione.de conſe.diſt.4.Syricius Papa. 1839
Non regenerabantur.de conſ.diſt.4. Auguſtinus. 1885
Non reuertebantur.de pœn.diſt.1 Gregorius. 1608
Non ſanat.1 q.1.Ambroſ. 490
Non ſane.14.q.5.Auguſtinus. 991
Non ſatis.diſt.86.Ambroſius. 388
Non ſatis.34.q.1.& 2.Hieronym.1703
Non ſemel.18.q.2.Aurel.conc. 1131
Non ſemper.11.q.3.Auguſtinus. 893
Non ſemper.22.q.4.Ambroſius. 1186
Non ſolent.2.q.6.Vlpianus. 629
Non ſolum.1.q.3.Beda. 543
Non ſolum.i.11.q.3.Synodus viii.887
Non ſolum ii.11 q.3.Auguſtinus. 890
Non ſolum.22.q 4.Beda. 1184
Non ſolum.23.q.5.Hieronymus. 1261
Non ſolum.28.q.1.Auguſtinus. 1438
Non ſolum.32.q.7.Iſidorus. 1530
Non ſolum.32.q.8.Auguſtinus. 1536
Non ſufficit.de pœn.diſt.1. Aug 1581
Non ſunt audiendi.11.q.3. Aug. 881
Non ſtatim.26.q.2.Hieronymus. 1364
Non turbatur.24.q.1.Ambroſius .1299
Nō vos hominū.23.q.5.Pelagius. 1265
Non vos iudicetis.5.q 4.Auguſt. 757
¶ Nos ad fidem.diſtin.96. Chalcedo. conc. 439
Nos autem.de conſ.diſt.2.Aug. 1795
Nos conſecrationē.9.q.1.Greg. 807
Nos conſuetudinem.diſt.12.Grego 41
Nos in hominem 9.q.1.Gregorius 809
Nos in quemquam 2.q.1.Auguſt. 576
Nos volumus.17.q.2.Auguſt. 1100
Nos qui præſumus.diſt.40.Greg. 183
Nos ſacramentum.2.q.5.Cornelius Papa.& Tribur.conc. 600
Nos ſanctorum.2.q.5.Cornelius Papa & Tribur.conc. 600
Nos ſanctorum.15.q 6.Greg. vii.1014
Nos ſequentes 6.q.1.Euſeb.Papa. 750
Nos ſi incompetenter.2.quæſt.7.Leo iiii. 658
Noſſe credo.diſt.76.Ambroſius. 348
Noſſe debditas.30.quæſt.1.Nicolaus Papa. 1460
Noſſe tuam.diſt.63.Stephanus. 301
Noſſe vos.de cōſ.diſ.3.Pius Papa.1832
Noſtrates.30.q.5.Nicolaus. 1472
Noſtri.23.q.3.Auguſtinus. 1211
Notandū eſt.23.q.2.Auguſtinus.1209
Notandum eſt.24 q.3.Vrbanus. 1340
Notificaſti.35 q.5.Alexan.ii. 1694
Notificamus.35.q.6.Vrbanus. 1732
Notum ſit.2.q 1.Nicolaus Papa. 582
Nouatianus.7.q.1.Cyprianus. 764
Nouerint.10.q.1.Tolet.conc.iiii. 824
Nouiſſime.de conſ.diſt.5.Raba. 1893
Nouit Deus.de pœn.diſtin.4.Auguſtinus. 1668
Nouit domin⁹.de pœ.diſ.1.Amb.1583
Nouit fraternitas.diſt.12.Gregor. 41
Nouit ſanctitas.diſt.100.Gregorius.456
¶ Nubendi.27.q.1.Auguſtinus. 1400
Nullus abbas.1.q.2.Vrbanus Papa.531
Nullus abbas.19.q.3 Educenſe concil. ſub Greg.vii. 1135
Nullus acolythorum.diſt.24. Silueſter Papa. 109
Nullus ad eccleſiaſticum.diſt.68.Gregorius. 282
Nullus aliqua.diſ.98.Silueſter Papa.in conc.generali. 450
Nullus alterius.9.q.2.Calixtus. 809
Nullus anathematizatorum.3.q.4.Stephanus Papa. 681
Nullus autem.de cōſ.diſ.4.Aug. 1852
Nullus clericus.11.quæſt.1.Silueſter Papa. 851
Nullus clericus.11 q.1.Matiſcon.cōc. 1.palea. 842
Nullus clericorum.14.q.4.Carthagin. conc.iii. 985
Nullus clericorum.17.q.4.Ilerdenſe conc. 1107
Nullius crimen 2.q.4.Auguſtinus. 545
Nullus debitæ.de pœn.diſt.1.Aug.1568
Nullus decimas.16.q.1.Leo Papa.palea. 1059
Nullus ducat 32.q.1.Leo. 1477
Nullus eorum.21.q.4.Sexta ſyno.1160
Nullus eorum.18.q.1.Sexta ſyno.1446
Nullus epiſcoporum.de pœn.diſtin.2. Hieronymus. 1615
Nullus epiſcopus.diſt.38.Clemens Papa. 181
Nullus epiſcopus.diſt.60.Vrbanus in concilio celebrato Auerniæ. 284
Nullus epiſcopus.1 q.1 Gelaſius ex vi. ſynod. 516
Nullus epiſcopus.1.q.1.Grego.vii. 527
Nullus epiſcopus 5.q.4.Iul⁹ Papa.736
Nullus epiſcopus.11.q.1.Bonifacius.742
Nullus eps.15.q.4.Hadrian.Papa.1009
Null⁹ epiſcop⁹.22.q.5.Vrbanus ii.1201
Nullus epiſcopus.de conſ.diſt.1.Zacharias Papa. 1772
Nullus epiſcoporum.diſt.54.Leo. 259
Nullus eporum 2 q.2.Steph.Papa.592
Nullus epiſcoporum.15.q.4.Tarraconenſe conc. 1008
Nullus ex eccleſiaſtico.22.q.5.Rhemēſe conc. 1201
Nullus eſt à plebe.2.q.7.Euariſtus Papa. 903
Nullus expectet.de pœ.diſ.7.Aug.1688
Nullus fidelis 30.q.5.Hormiſda Papa. 1471
Nullus in epiſcopum.diſt.62.Calixtus Papa. 1471
Nullus in epiſcopum.diſt.62.Calixtus Papa. 296
Nullus in epiſcoporum.diſt.60.Vrbanus Papa. 285
Nullus in præpoſitū.diſt.60.Calixtus Papa. 285
Nullus inuitis.diſt.61.Cæleſtinus. 291
Nullus introducatur.4.q.4.Damaſus Papa. 716
Nullus itaque.1 q.1.Symmachus. 525
Nullus iudicum.11 q.1.Caius Papa.palea. 840
Nullus laicus 2.q.7.Silueſter Papa.641
Nullus laicorū.diſt.63.Hadrianus Papa in viii.ſyn. 296
Null⁹ laicorū.16.q.7.Paſchalis ii 1089
Nullus miniſtrorum.de conſe.diſt.4. Arauſicanum conc. 1877
Nullus miſſam.diſt.32.Nicolaus. 147
Nullus monachus.2.quæſt.7.Pelagius ii. 664
Nullus monachus.18.q.2.Aurelian. conc.1. 1125
Nullus neque.36.quæſt.2.Pariſienſe conc.1. 1748
Nullus mortuus.13.quæſt.2.Mogun. conc.1. 972
Nullus omnino 6.q.1.Codex. 752
Nullus oīno.26.q 7.Calixt⁹ Papa.1087
Nullus ordinet.diſ.24.Cart.cōc.iii.109
Nullus patriacharum.diſt.99.Pelagius ſecundus. 452
Nullus pœnitentem.diſt.55.Arelatenſe conc.iii. 271
Nullus pōtifice.diſt.79.Bonifacius iii. ex conc. 358
Nullus poteſt.2.q.2.Iulius Papa. 593
Nullus presbyter.9.q.2.Nannetenſe conc. 810

Nullus presbyter.de conſecra.diſtin.1. Silueſter Papa. 1758
Nullus presbyter. de conſecra. diſt. 1. Hormiſda Papa. 1761
Nullus presbyterorum. diſt.44. Nannet. conc. 200
Nullus presbyterorum.de conſec.diſt. 5.Nannetenſe conc. 1902
Nullus primas.9.q.2. Calixtus. 810
Nullus primas 9.q.3.Calixtus. 816
Nullus res eccleſiæ. 17. q.4. Carthag. conc. 1115
Nullus ſacerdotum. 11. q. 3. Aruen. conc. 877
Nullus ſeruus.3.q.5.Felix Papa ii.687
Nullus vmquam. diſt. 79. Stephanus Papa iii.ex conc. 357
Nullus vmquam.4.q.4.Fabianus. 726
Nullius crimē.1.q.4.Auguſtinus. 767
Nulli archiepiſcopi. diſt. 99. Anicetus. 452
Nulli ciuium.de conſe. diſt.3. Aurel. conc.1. 1827
Nulli clerico.diſt.44 Sexta ſynod. 199
Nulli de ſeruili. diſt.54. Tribur. concil. 260
Nulli dubium.3.q.1. Alexander Papa. pag. 672
Nulli dubium.12.q 5.Gregorius. 955
Nulli epi.diſt.42.Carth. conc.iii. 193
Nulli epiſcoporū.3 q.5.Paſchalis. 687
Nulli epiſcoporum. 12. q 1. Romana ſynod.habita ab Eugenio ii. 915
Nulli epiſcoporum. 16. q.1. Leo Papa iiii.in concil. 1051
Nulli eſt.de conſe.diſt.4.Auguſt.1883
Nulli ex propinquitate. 35. q. 2. & 3. Lugdunenſe conc. 1716
Nulli fas.diſt. 19.Gregorius iiii. 77
Nulli fas ſit. 25. q. 1. Hilarius Papa. pag. 1347
Nulli liceat. 12.q.2. Bonifacius Papa, pag. 918
Nulli ſacerdotum.diſt.38.Cæleſtinus. pag. 178
Nulli vmquam.3.q.4.Eutychianus Papa primus. 682
Nulla ædificia.12.q.1.Nicolaus Papa. pag. 905
Nulla officia.diſ.54.Tolet.cōc.iii.266
Nulla præter.de conſe.diſt.4.Auguſtinus. 1887
Nulla ratio diſt.62.Leo Papa. 295
Nulla ratione.diſtin.93.ex conc.Pariſienſi. 418
Nullā damnationē 2 q.4. Leo iiij.613
Nullam poteſtatem. 18. q.2. Pelagius Papa. 1123
Nullum abſque formata.diſt. 71.Antiochenum conc. 312
Nullū ante.30.q.5.Euariſt.Papa. 1475
Nullum epiſcoporū. 9 q.2.Antiochenum concilium. 810
Nullum facere.diſt.28. Gregorius.126
Nullū in vtroque. 35. q.2. & 3.Iulius Papa. 1712
Nullum ſine dote. 30. q. 5. Arelaten. conc. 1473
Nunc autem.diſt.21.Nicol.Papa. 90
Nunc autem.1 q.7.Gratianus. 557
Nunc autem.23 q.7.Gratianus. 1275
Nunc autem.de conſecr.diſt.4. Auguſtinus. 1857
Nunc autem.32.q.7.Gratianus. 1525
Nunc autē quęritur.5.q.5.Gratia.737
Nunc ergo.1.q 4. Gratianus. 545
Nunc quæritur.12.q.2.Gratianus. 916
Nunc quæritur.12.q.3.Gratian⁹. 951
Nunc quæritur.35.q.6. Gratia. 1731
Nunc quæritur.36.q.2.Gratia. 1747
Nūc vero.9.q.3 Stephanus epiſc. 821
Nuntiatum eſt.diſt.84.Gregorius.380
Nunquam aquæ. de conſecr.diſtin.4. Chromatius. 1839
Numquam de manu.de conſecr.diſt. 5.Hieronymus. 1901
Numquam de Pontificibus.diſtin.96. Gelaſius. 443
Numquam de vitijs.diſt.56. Chryſoſtomus. 277
Numquā diuinatio.1.q.1.Hieron.478
Numquid Cain.de pæn.diſt. 1.Cyprianus. 1562
Numquid non erunt.28.q 1.Innocentius. 1435
Numquid non omnia.de conſecr.diſtin.5.Stephanus v. 1894
Nup foro populū. 7.q 2. Gelaſi⁹ 790
Nuptiæ terram implent. 32.q. 1.Ambroſius. 1493
Nuptiarum bonum 27.q.1.Aug. 1407

O

OBedientiam.diſt.53.Gratian⁹.414
Obedientib⁹.diſt.63.Innoc.in ſyn.313
Obitum victoris.diſt.61.Gregori⁹. 253
Obitum 12.q 5. Gregorius. 955
Obiiciuntur.32 q.4.Auguſtinus. 1510
Oblationes diſſidentium. diſt.90.Carthagin.conc.iiii. 405
Obſeruandum quoque. 15 q.2.Tarraconen.conc. 1004
Obtineri.23.q.4.Gregorius. 1223
¶Occidit Phinees.23.q.8. Ioan.Chryſoſtomus. 1282
¶Octaua diſcuſſio. 12. q. 2. Hiſpalen. concil. 943
¶Odi & proieci.24.q. 1. Hieronymus. pag. 1310
Odio habeantur.diſt.86. Leo epiſc 384
Odit Deus.1.q.1.Hieronymus. 495
¶Offerebat.32.q.7.Ambroſius. 1530
Officii noſtri.24.q.1.Iulius Papa.1301
Officia.23.q.5.Auguſtinus. 1258
¶Olim idem erat.diſt.95. Hieron.432
Olim iuſſus.8.q.1.Auguſtinus. 794
¶ Omnis autem.diſt.3.Iſidorus. 8
Omnis Chriſtianus.11.q.3 Aug. 874
Omnis Chriſtianus.de conſecr.diſt.1. Greg.vii.in ſyn.Rom. 1774
Omnis cuiuslibet.1.q.1.Leo. 522
Omnis electio diſt 63.Septima ſynod. quæ eſt ſecunda Nicæna. 299
Omnis ætas 12.q.1.Tolet.conc.iii. 902
Omnis homo de conſe.diſt.2.Eliberitanum conc. 1785
Omnis iactantia. 21. q 4. Septima ſynod. 1160
Omnis iniquitas.de pæn.diſt 1.Hieronymus. 1562
Omnis oppreſſus.2.q.6. Anacletus Papa. 615
Omnis presbyter. de conſec. diſtin.4. Ilerdenſe concilium. 1872
Omnis qui alii.5. q.6.Hadrianus Papa. 740
Omnis q gemebat.7.q.1.Pelagius.779
Omnis qui iam.de conſe.diſt.4.Auguſtinus. 1870
Omnis qui iuſte.diſt.45.Iſidorus.207
Omnis qui non diligit. de pæn.diſt.1. Ioannes. 1567
Omnis qui recedit.24 q.1. Beda. 1307
Omni res.27.q.2. Ioannes Chryſoſtomus. palea. 1413
Omnes cauſationes.32.q. 7. Hieronymus. 1527
Omnes baſilicæ. 16. q. 7. Aurelianen. conc.3. 1087
Omnes baſilicæ.de conſe. diſt. 1. Iginus Papa. 1754
Omnes decimæ.16.q.7.Rothomagen. conc. 1084
Omnes deinceps. 18. q. 1. Agathenſe conc. 1146
Oēs eccleſiæ.17.q.4.Lucius epiſc. 1[illegible]
Omnes epi. 2.q.6.Syxtus Papa. 616
Omnes feminæ. 27.q.1.Tolet. conc.1. pag. 1405
Omnes fideles. de conſe. diſt.1. canon Apoſtolorum. 1778
Omnes fideles.de conſec. diſt.5.Vrbanus Papa. 1892
Omnes hæ ſpecies. diſt.3.Gratianus.7
Omnes huius.diſt.47.Gregorius. 214
Omnes illi.6 q.1. Fabianus. 745
Omnes itaque 11.q.1.Codex Theodoſianus. 852
Omnes leges.diſt.1. Iſidorus. 2
Omnes leges 2.q.2.Nicolaus Papa.592
Omnes presbyteri. 17.q. 4.Triburienſe conc.palea. 1110
Omnes pſallentes.diſt.38.ex dictis Auguſtini. 179
Omnes qui aduerſus. 3.q. 5. Pelagius Papa ii. 687
Omnes qui in peregrinatione.diſt.98. conc. Eliberitanum. 451
Omnes quos.3.q.4.Fabian⁹ Papa. 681
Omnes quos.30.q.1. Symmachus Papa. 1465
Omnes quos.de conſ diſt.3.Aug.1834
Omnes ſiue patriarchii.diſt.22. Nicolaus Papa ii. 92
Oēs vero.6.q.1.Hadrianus Papa. 744
Omne genus.22.q.2.Iſidorus. 1179
Omne itaque.27.q.2.Auguſt. 1415
Omne quod.22.q.1.Tolet.cōc.viii.1164
Omne qđ.25.q.1.Marcellin⁹Papa.1348
Omnem vim.diſt. 37. Hadrianus Papa.palea. 72
Omnino cōfitemur.diſt 31.Leo ix. 143
Omnino puniendus eſt.2. q. 6. Theodoſiana lex. 624
Omni die.de conſecr.diſt.5. Carthag. con.iiii. 1895
Omni timore.23.q.8.Leo Papa. 1181
Omni tempore.de conſe.diſt.4. Martinus Bracharen.in conc. 1877
Omnium ſacerdotum.diſt.32 Leo Papa. 145
Omnium veſtrum.23.q.5.Nicol.1269
Omnia decretalia.25.q.1. Damaſus Papa. 1349
Omnia quæ aduerſus.3.q.9.Cornelius Papa. 706
Omnia quæcumque. de conſe. diſt.2. Ambroſius. 1816
Omnia ſacramenta.1.q.1. Aug. 501
Omnia talia.diſt.12 Auguſtinus. 43
Oībus conſideratis. 24. q 1.Aug. 1305
Omnibus modis.35.q.9. Grego. 1739
Oībus nobis.19.q.2.Iulius Papa. 1455

Omnibus quibus.4.q.6. Carthagin. con.vii. 729
Omnibus ſeruis.diſt.54.Extra de cler. ven.c.ij.palea. 158
Omnibus vobis.2.q.5.Leo. 607
¶Oportet epiſcopum.28 q.3. Hieronymus. 1450
Oportet eum.8.q.1. Petrus Apoſt. 797
Oportet infantes.20. q. 2. Nona ſyn. pag. 1147
Oportet etiam ordinandum. diſt. 36. Gratianus. 168
Oportet quoque.diſt.40.Gratian⁹.182
Oportet ſacerdotes.diſt.81.Grego. 369
Oportet vt primum. 3.q.2. Stephanus Papa v. 674
Oportebat.diſtin.79. Stephanus Papa iii. 357
O propheta.1.q.1.Hieronymus. 501
Optatū ubi.diſt. 100.Ioānes epiſc.456
¶Oratorium.diſt.42. ex dictis Benedicti. 193
Ordinatos.diſt.49. Cæleſtinus. 284
Ordinationes.diſt.64 Anacletus. 316
Ordinationes.diſ.75.Anacle.Papa 340
Ordinationes.diſt 75. Zepherinus Papa. 341
Ordinationes.diſt.75.Gelaſius. 343
Ordinationes.1. q.1. Grego vii. 522
Ordinationes.9 q.1.Vrban⁹in ſyn.808
Origo.32.q 4.Hieronymus. 1509
¶Oſius epiſcopus.diſtin.61.Sardicenſe concilium. 290
Oſius epiſcopus, 6.q.4.Sardicenſe concilium. 759
Oſius Papa.diſt 56.Damaſus Papa.276
Oſtendit propheta.23. q.4.Aug. 1213
Oſtenſum eſt.16.q.4.Gratianus. 1076
Oſtenditur illos.de conſe.diſt.4.Auguſtinus. 1847
Oſtiarius.diſt.23.Carthagin.conc.iiii. pag. 106
¶Oues paſtorem.6.q.1.Pius Papa. 746
Oues,quæ.2 q.7.Euſebius Papa. 643

P

PAcem igitur. de conſecr.diſt.2.Innocentius Papa. 1781
Pagani.2.q.7.Caius Papa. 648
Palam eſt diſt.11.Auguſtinus. 37
Pallium ubi.diſt.100.Gregorius. 457
Pallium vobis.diſt.100.Gregorius 459
Panis eſt.de conſe diſt.2.Ambro.1803
panis & calix.de cōſ.diſt.2.Amb.1795
panem cæleſtem.de conſ.diſt.2.Auguſtinus. 1808
Paratus.23.q.1.Auguſtinus. 1204
parentelæ.35.q.5 Zacharias. 1721
parſimoniam. diſtinct. 41. Gangrenſe conc. 190
Paruuli.22.q.5.Capitular. 1198
paruuli de conſ.diſ. 4.Iſidorus. 1864
paruulos.de conſe. diſtinct. 4. Gregorius. 1872
Paruuli.de conſecr.diſtinct 4.Auguſtinus. 1886
Paſce fame.diſt 86.Ambroſius. 390
paſchæ ſolennitas.de conſe.diſt.3.Carthaginen.conc.iiii. 1832
paſtor eccleſiæ.1.q.2.Proſper. 535
paſtoralis officii.7.q.1.Grego. 782
patet profecto.9.q. 3.quæſt. Nicolaus papa 818
patet ſimoniacos.1.quæſt. 7. Paſchalis Papa. 574
paternatū.24.q.3.Vrbanus Papa. 1336
patrem.32.q 5.Pelagius. 1504
paulus Dyaconus. 2. quæſt. 7. Gregorius. 660
Paulus dicit.2.q.7.Gregorius. 652
Paulus Petrum. 2. quæſt. 7. Hieronymus. 654
Paulum itaque.2.q.3. Gregorius. 595
Paulianiſtæ.1.q.1.Innocentius. 491
pauper.12.q.3. Iſidorus. 886
¶ Peccatum.de pæn.diſtin.4.Auguſtinus. 1664
Pecunia.17.q.4.Teod.in pænitentiali. pag. 1107
Pœna illorum.23.q.5 Auguſt. 1251
pœnale.14.q.5.Auguſtinus. 990
pœnæ ſicut. de pæn.diſtinct. 1.Digeſt. pag. 1558
pænitentia.de pæn.diſt.1. Leo. 1583
pænitentia.de pæn.diſtin.3. Auguſtinus. 1635
pæni entiam agere.de pæn. diſt.3.Gregorius. 1636
pænitentiam.33.q.4.Arelatenſe concil. 1693
pænitentia.de pæn. diſtin. 3.Ambroſius. 1634
Pænitentem. 26. q. 7. Octaua ſynod. pag. 1385
pænitentes.diſt.50.Agatheſe cōc.251
pænitentes.diſt.55.Hilarius in cōc.Romano. 271
pænitentes.de pæ.diſt.3.Auguſt. 1637
pænitentibus. 26.q. 7. Carthaginenſe conc.iii. 1385
pennata.de pæ.diſt.2.Gregorius. 1607
per adoptionē.30.q.3.Paſchalis ii.1467
per aquā.de conſ.diſt.4.Ambro. 1838
peracta.de conſe.diſt. 2. Anacletus Papa. 1782
per baptiſmum.de conſ.diſt.4. Auguſtinus. 1836
per Eſaiam.1.q.1.Auguſtinus. 515
per illicitam.1.q.7.Damaſus Papa.573
per illicitam.9.q.1.Damaſus Papa.palea. 807
perlatum ad nos.de conſ.diſt.3.Gregorius. 1833
perlatum eſt.diſt.88.Gregorius. 397
perlatum eſt.diſt.90.Victor Papa.408
perlatum eſt.19.q. 3. Gregorius. 1138
perlatum eſt.29.q.2.Tributieſe cōc.14
perlectis.diſt.25.Iſidorus. 111
per laicos.16.q.7.Alexander ii. 1090
per principalē.1.q.1.Nicola⁹ Papa.526
per principalē.9 q.3.Nicolaus Papa.21
per ſcripta.2.q.8.Stephanus Papa.668
per ſingulas 9.9.q.3.Martinus Bracharenſis in conc. 813
per ſingulas ii.9 q.3 Antioch.cōc.314
per ſingulas.16.q. 3. Chalced. conc.& Gelaſius Papa,& Tolet.conc. 1061
peregrina iudicia.3. q. 6. Sixtus Papa iii. 693
perfecta pænitentia de pæ.diſt. 2. Ioānes Chryſoſtomus. 1636
perfecta pænitentia.de pæ.diſt.3. Ioānes Chryſoſtomus. 1568
pernicioſe.de pæn.diſt.1.Auguſt.1561
pernicioſam 18.q.2.Innocētius ii.1129
Peruenit ad nos 18.q.2.Grego. 1127
peruenit ad nos.2 q.7.Gregorius. 666
peruenit ad nos.7.q 1.Gregorius.774
peruenit ad nos.diſt.50.Grego. 227
peruenit ad nos diſt.101.Chalcedonēſe concilium. 459
peruenit ad nos.16.q.7.Greg.vii. 1085
peruenit ad nos.1.q.3.Greg.vii. 544
peruenit ad nos.30.q.1. Deuſdedit. S. R.E.epiſcopus. 1459
peruenit ad nos.18.q 2.Grego. 1127
peruenit ad nos.26.q 5.Grego. 1372
peruenit ad nos. 16.quæſt.1. Paſchalis ii. 1024
peruenit ad nos.diſt.84.Grego. 379
peruenit ad nos.27.q.1.Grego. 1398
peruenit ad nos.diſt.93.Grego. 421
peruenit ad nos.11. q.1.Grego. 853
peruenit ad noſtras.diſt. 18. Chalced. conc. 68
peruenit ad notitiam.de conſe.diſt. 2. Rhemenſe conc. 1789
peruenit ad ſanctum.diſt.93. Nicænū concil. 419
peruenit ad ſanctam.diſt.86. Chalcedonenſe conc. 393
peruenit ad me 18.q.2.Gregorius.1130
peruenit ad me.de cōſ.diſ.3.Gre.1828
peruenit in ſanctā.21.q.3. Nicaſius epiſcopus.palea. 1158
peruenit quoque.diſt.95.Gregorius.42
Peſſimam.23.q.8.Innocentius. 1295
petimus.11.q.1.Carthag conc. iii. 846
petiiſti.7.q.1.Zacharias Papa. 772
Petrus Simoni.1.q.1 Ambroſius. 470
Petrus diaconus.diſt.39.Grego. 180
Petrus doluit.de pæ.diſt.1.Ambroſius. pag. 1555
Petrus poteſtatem.2.q.7.Grego. 657
Petrus qui Thabitā.33.q.8.Greg. 1283
¶ Præmētis.17.q.7.Gelaſi⁹ Papa. 1092
pium eſt.de pæn diſt.3. Auguſt. 1660
pittacium.30.q.5. Zacharias. 1465
¶ Placet omnibus. diſt.65. Carthagin. conc.ii. 319
placuit cōmuni.16.q.1. Eugenius Papa. 1024
placuit de infantibus. 1. q. 4. Africā. conc. 546
placuit de infantibus.de conſe.diſt. 4. Carthaginenſe conc.v. 1873
placuit epiſcopos.diſt.32. Carthaginēſe conc.v. 152
placuit corū.2.q.7.Hadrian⁹Papa.664
placuit etiam. diſtinct. 90. Agathen. conc. 407
placuit huic ſanctæ. diſt. 16 Sexta ſynod. 55
placuit huic ſanctæ.19.q.3.Gela.1066
placuit igitur.de conſ.diſt.4. Mileuitanum conc. 1891
placuit omnibus. diſtinct. 12. Bracha. conc.1. 44
placuit omnibus.10.q. 1. Bracharenſe conc.ii. 825
placuit oībus 16 q.1 Nicena ſyn.1028
placuit per omnia.23.q.2. Melchiades Papa. 966
placuit pro communi. 6. q. 3. Concilium apud Compendium. 736
placuit ſancto conuentui 4. q. 2. & 3. Maticenſe conc. 719
placuit vniuerſo. 11. q. 3. Africanum conc. 864
placuit vt altaria.de conſ.diſt.1.Africanum conc. 1762
placuit vt à nullo.7.q.1.Carth. conc. iij. 776

placuit vt quibuſcumque. 2.quæſt.6. Iulius Papa. 617
placuit vt ante.20.q.1. Carthag. conc. iii. 1144
placuit vt clericus.21.q.5.Aga.cõc.1161
placuit vt deinceps . 9. q.2. Vrbanus. palea. 810
placuit vt deinceps.de pæn.diſt. 6. Vrbanus Papa ii. 1686
placuit vt dies.de conſe. diſt.3. Carth. conc. 1833
placuit vt ii.23. quæſt.5. Bracharenſe conc.1. 1775
placuit vt hi. 36. q. 2. Aquiſgranenſe conc. 1750
placuit vt nullus. 1.q.1. Brachar. conc. ii. 518
placuit vt nullus.10.q. 3. Bracharenſe conc.ii. 834
placuit vt vnuſquiſque.1.q.1. Bracharenſe conc.ii. 518
placuit vt conſeruato.diſt.18.Cabilon. conc. 67
placuit vt quicumque.de conſ.diſt. 4. Mileuitanum conc. 1891
placuit vt quicumque.diſ.72.Mileuit. conc. 333
placuit vt quicumque.diſt. 74. Carth. conc. 336
placuit vt quicumque.de conſ.diſt. 4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt quicumque.de conſe. diſt 4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt qui . 23. quæſt 5. Brachar. conc.1. 1257
placuit vt quicumque.16.q.6. Mileuit. conc. 1078
placuit vt quicumque.11.q.1. Cartha. conc.viii. 843
placuit vt quicumque. 16. q. 3. Afric. conc. 1070
placuit vt omnes.de conſ.diſt.3. Agathenſe conc. 1828
placuit vt dies venerabilis.de cõſ diſ. 3.Carthag.conc v. 1833
placuit vt poſtquàm . de conſ. diſt. 3. Bracharenſe conc ii. 1833
placuit vt ante.diſt.77.Carthag. conc. iii. 351
placuit vt nemini.7.q.1.Carthaginen. con.v. 774
placuit vt ordinandis.diſt.38.Carthaginenſe conc iii. 179
placuit vt quiſquis.11.q.1.Cart. conc. iiii. 856
placuit vt presbyteri. 2. q. 6. Mileuit. conc. 632
placuit vt presbyteri.12.q.2.Cart.cõc. vnicum. 938
placuit vt quoties 1. q. 2. Bracharen. conc.ii. 530
placuit vt quotieſcumque. diſtin. 18. Cart.conc.v. 71
placuit vt quotieſcumque.3 q.10. Carthaginenſe conc.vii. 712
placuit de infantibus.1.quæſ.4. Afric. conc. 546
placuit vt ſi quis.2.q 4.Brac.cõc.ii.613
placuit vt ſi quis. 21.q.2.Hiſpal. conc. ii. 1155
placuit vt pænitentes.diſtin. 50.Tolet. conc.1. 254
placuit vt de ordinatione.1.q.1. Brac. conc.ii. 475
placuit vt epiſcopi.12.q.3. Carthagin. conc. iii. 952
placuit vt epiſcopi.21. q.3. Carthag. conc.iii. 1158
placuit vt ſi.6.q.2.Africanũ conc.754
placuit vt ſi. 33. quæſt. 2. Toletanum conc.i. 1546
placuit vt ſecundum.32. q.7.Mileuit. conc. 1527
Placita ſæcularia.15.q.4.Ex cõc. apud Erphesfurt. 1009
Plebs Diotrenſis.diſt.63. Gelaſius. 301
Plebiſcita.diſt.2.Iſidorus. 6
Plerique.8.q.1.Hilarius Papa. 793
plerique.14.q.3. Ambroſius. 983
plerique.de conſ.diſtin.4. Toletanum conc.iiii. 1866
Plerumque boni.2 q.7.Auguſti. 649
plerumque cõtingit.11.q.3.Greg. 892
pluit dominus.de pæ.diſ.3.Greg.1656
Plures.16.q 1.Pelagius. 1046
plurimos ſacerdotes.diſt. 82. Syricius Papa. 374
§ Ponderet.diſ.50.Calixtus i. 229
Pontifices.7.q.1.Nicolaus Papa. 763
Pontifices.12.q.3.Agathenſe conc.952
Porro de affinitate.35.q.5.Grego.1721
porro duorum 35. q.2. & 3. Paſchalis ii. 1717
porro & Hieroſolymitanus.diſtin. 66. Anacletus. 322
porro cuius.6.q.4.Gratianus. 757
porro gloria.de cõſ.diſt. 1.Nicol.1771
porro illi.de pæ.diſt.2.Proſper. 1561
porro Moyſi.diſt. 84.Anacletus. 382
porro ſcias.diſt.61.Nicolaus I. 298
porro ſi.16.q 3.Ioannes Papa viii.1070
Poſſeſſio.16 q.5.Toletanũ cõc.iiii.1061
poſſeſſiones.16. quæſt. 1. Symmachus Papa. 1051
poſſeſſiones.16.q.4.Vrbanus ii. 1076
Poſt appellationẽ. 2.q.6.Digeſtis. 630
poſt baptiſmum.de conſ.diſt.4. Rabanus. 1869
poſt Paſcha.diſt.76.Iſidorus. 348
poſt quingentos. 16. q. 3. Gelaſius Papa. 1067
poſt ſuſceptũ.30.q.3.Paſchalis ii.1467
poſt vxori.30.q.4.Paſchalis ii. 1467
Poſtea ſignatur.de conſe.diſt.4. Rabanus. 1860
poſtea tanguntur.de conſe. diſt.4. Rabanus. 1861
poſtea quàm.25.q.2 Pelagius. 1359
Poſtquam aſcenderit.de conſe. diſt.4. Rabanus. 1868
poſtquam hoſtilis.16.q.1.Grego. 1044
poſtquàm pretio.13.q.2.Hierony. 969
poſtquàm quemquã. diſ. 50.Greg. 228
poſtquàm ſe. de conſe.diſtin. 4. Rabanus. 1860
poſtquàm vos credere.de conſe.diſt.4 Auguſtinus. 1865
Poſtulatus.3.q.7.Beda. 703
Poteſt diſcurſus.de pæ.diſt. 2. Gregorius. 1608
poteſt fieri.de pæn.diſt.1.Ambro.1673
§ Precariæ i.10.q.2. Mediomat.cõc.832
precariæ ii.10.q.2.Beluacenſe conc.palea. 832
precariæ . 12. quæſt. 2. Mediomatric. conc. 935
præceptum.2.quæſ.1. Zepherinus Papa. 395
præceptum.32.q.7.Toletanum conc. xii. 1522
Præcepta canonum.diſtin. 55.Gelaſius Papa. 274
præcepta ſynodalia de conſ.diſt.1.Gelaſius. 1716
præcepit.32.q.5.Hieronymus. 1522
Præceptis apoſtolicis.diſt.12.Greg. Papa iiii. 39
Præcipimus diſt.34.Gregorius. 161
præcipimus.diſt.90.Innocẽtius ii.408
præcipimus.diſt.93.Sexta ſynod. 427
præcipimus.12.q.1.Can.Apoſt. 914
præcipimus.16.quæſt. 1.Gregorius iunior. 1046
præcipimus. 16.quæſt. 2 Nicolaus ii. palea. 1058
præcipimus.21. quæſt. 2. Innocentius ii. 1157
præcipimus 21.q.4.Innocẽtius ii.1161
præcipue.11.q.3.Nicolaus Papa. 860
præcipiendum eſt.13.quæſ. 2.Varenſe conc. 970
Prædia.12. q.2.Pius Papa. 918
prædixerat.de pæn.diſtin. 1.Hieronymus. 1587
prædicator. 16. quæſt. 1. Septima ſynod. 1052
prædicandum eſt.22.q.1.Eutychianus Papa. 1170
Præſumunt.2.q.7.Auguſtinus. 646
præſul non damnabitur.2. q.4. Silueſter Papa. 615
præſulum.16.q.3.Gelaſius. 1063
præſens.20.q.3.Nicolaus Papa. 1148
præſenti concilio.diſt.34.Matiſconen. conc.1.palea. 267
præſenti decetero.5.q.2.Silueſter.732
præſente presbytero.diſt.93. Carthag. conc.iiii. 420
præſentium latoris.7.q.1.Grego. 762
præſentium portitorem.1.q.5.Vrban. ii. 515
Presbyter ante.diſt.78. Neocæſarienſe concilium. 354
presbyter aut diaconus.diſt.81. Can. Apoſtolorum. 368
presbyter aut diaconus . 15. q. 5. Nicol. 1010
presbyter cum ordinatur.diſt.23.Carthaginenſe conc.iiii. 103
presbyter dum diœceſi. 12. q. 4. Agathen.conc. 954
presbyter Euchariſtiam.de conſ.diſ.2. Vuormacienſe concilium. 1824
presbyter inconſulto.i.26.q.6.Carthaginenſe conc.iii. 1378
Presbyter inconſulto ii.26.q.6. 1382
presbyter.26.q.9.Euariſtus Papa.1379
presbyter mane.diſt 91.Nãnetẽſe cõc. palea. 409
presbyter præſente.diſt. 65. Martinus Brachar in conc. 435
presbyter quidã.diſt 32.Gregorius.154
presbyter ſi vxorem.diſt.28.Neocæſarienſe conc. 128
presbyter ſi fornicationem.diſ.82.Hybernenſe conc. 375
presbyter ſi per pecuniam.1.q.1. Ex regeſto Gregorij. 463
presbyter ſi à plebe.2.q.5.Ilerdenſe cõcil. 604
presbyter vel quilibet.2.q.5.Gregorius Papa iii. 601

presby-

Presbyteri baptizatbi. de conſec. diſt. 4. Gregorius in regeſt. 1877
presbyteri diaconi.diſtin. 24 Gelaſius Papa. 109
presbyteri diaconi.diſt.34. Agatheſe conc. 163
presbyteri diaconi.11.q.3.Mileuitanū conc. 874
presbyteri de occultis.26.q. 6. Euariſtus Papa. 1379
presbyteri ruris in eccleſia. diſtin.95. Neocæſarienſe conc. 433
presbyteri qui diœceſanas. de conſec. diſt.4.Ex conc.apud Valentias.1877
presbyteri qui per diœceſes.diſtin.95. Carthaginen. conc.iiii. 431
presbyteri quos.diſt 68.Greg. iii. 324
presbyteri vero.diſt. 67. Gratia. 325
Presbyterum. diſt. 28.Sexta ſynodus in Trullo. 132
presbyterum.diſt.50.Gregorius. 224
presbyterorum etiam.diſt.56. Gratianus. 275
presbyterorum filios.diſt.56.Vrbanus ii. 275
presbyteros.diſt.50. Ancyranum concilium. 240
presbyteros.diſt.95. Gelaſius. 430
presbyteros.16.q.1. Gregorius. 1036
presbyteris.diſ.27.Calixtus Papa ii.125
presbyteri.de conſecr.diſt.4.Innocentius. 1876
Præter hoc.diſt.32.Alexander ii. 147
præterea deuotionis.23. q.8. Ioannes viii. 1282
præterea frequenter.diſt.51.Inno. 256
præterea placuit.diſtin. 28.Arelatenſe conc.ii. 128
præterea ſciſcitaris . diſt.23. Nicolaus Papa. 104
¶Pridē præcepimus.18.q.2.Greg. 1122
Primus homo.de pœn.diſt.2.Ambroſius. 1617
prima actione. 16.q.3.Hiſpalenſe concil.ii. 1069
prima adnotatio.diſt. 16.Beda. 59
prima autem.diſt 16 Beda. 60
prima conſolatio.de pœn.diſt.3. Ambroſius. 1656
prima igitur.de conſ.diſt 4.Aug.1863
prima quæſtio.18.q.1.Gratianus.1119
prima quidem.de conſec.diſt.2.Auguſtinus. 1797
prima ſalus.25. q.1. Hormiſda Papa. pag. 1348
primum eſt.22.q.2.Auguſtinus. 1175
primū itaque.diſt. 25.Hierony. 118
primum interrogatur. de conſec.diſt. 4. Rabanus. 1870
primæ ſedis. diſt.99.Africanum concil. 452
primo gradu.35.q.5. Iſidorus. 1721
primo ſemper.2.q.1.Melchiades Papa. pag. 583
primatus epiſcopus.diſt.71. Carthaginenſe conc.i. 331
primates.2.q.1.Felix Papa i. 577
Principatus.1.q.1.Leo epiſcopus. 479
princeps vitiorū.de pœ.diſ.2.Aug.1617
principes.23.q.5.Auguſtinus. 1259
principali.diſt.63 Pelagius. 301
principiū.de pœn.diſt.2.Grego. 1631
Priſca conſuetudo.diſtin.100. Gregorius. 453
priſcis igitur.diſt.55.Gelaſius. 270
priſtis quidem . 10. q. 3. Emeritenſe conc. 834
Priuilegium.11.q. 3. Gregorius. 883
priuilegia.diſt.3.Iſidorus. 8
priuilegia i.25.q.2. Anacletus. 1352
priuilegia ii.25.q.2.Leo Papa. 1353
priuilegia iii.25.q.2.Leo Papa. 1358
Prius ergo.3.q.2.Euſebius Papa. 674
prius eſt 3.q.11.Codex. 714
priuſquam.diſt.28.Gregorius. 126
priuſquam conuenirent.27.q.2. Ioannes Chryſoſtomus. 1429
¶Probinum.16.q 1.Pelagius. 1027
proclitus.20.q.3 Toletanū cōc.vj.1147
Prodeſt.25.q.1.Auguſtinus. 1252
pro dilectione. de conſecr. diſt.2. Cyprianus. 1825
productior eſt.de pœ.diſt 4. Aug.1656
progeniem ſuā 35 q.2.& 3.Greg.1715
Prohibentū.diſt.54.Eliberit.cōc. 270
prohibentur.diſt 48.Gratianus. 218
prohibentur diſt.88.Gratianus. 396
prohibentur 2 q.1.Digeſtis. 584
prohibere.diſt.23 Anicetus Papa. 107
pro impenſis.25.q.2.Gratianus. 1003
pro mēbris.23.q.3. Auguſtinus. 1212
pronunciandum.de conſ. diſt.3.Lugdunen.conc. 1826
pro obitu.23.q.3.Greg.Papa ii.975
propter eccleſiaſticas.diſt.18.Antioch. conc. 67
propter eccleſiaſticas.diſtin. 18.Conc. Martini Papæ. Bracbar. eps. 72
propter eos.7.q.1. Chalced.conc. 776
propter gloriam.de conſec.diſt 4. Ambroſius. 1861
propter ſuperfluam.2. q.6.Theod.leg. pag. 623
propter totius.diſt.19.Conſtan.ſyn.82
propter vitandum.de conſec.diſtin.4. Toletanum conc.iiii. 1867
propter.de conſ.diſt.4.Leo Papa. 1840
prophetauit 1.q.1. Auguſtinus. 501
propoſitum.20.q.3.Leo Papa. 1147
propoſito.32.q 5. Auguſtinus. 1515
propoſuiſti.diſt.82.Innocentius. 372
pro qualitate. 26. q.7. Octaua ſynod. pag. 1385
pro reuerētia.diſ.44.Tolet.cōc.iii.201
prouidendū quoque.diſ.83.Grat.1377
prouinciæ.diſt.99.Anacletus Papa.451
¶Pſalmiſta.diſt.23. Cartha. conc.iiii. pag. 106
¶Pudenda.24 q 1.Pelagius Papa. 1312
pudicus.diſt.43.Gratianus. 193
pudor eſt.32.q.2. Ambroſius. 1495
Pueri ad ſacros.1.q.1. Gregorius. 525
pueri ante annos. 22.q.5. Elibertanū conc. 1198
Puella.20.q.2.Triburienſe conc. 1146
puellæ.20.q.1. Leo. 1142
Pulchra etiam.diſt.86.Ambroſius.389
Pulſatus.3.q.6. Fabianus. 691
Pura & ſimplex.3.q.9.Ambroſius.710
purgationem.15.q.5.Gratianus. 1009
Puto Chriſtianum.32.q.5. Aug. 1521
puto quod ſine.2.q.7. Auguſt. 654
putant quidam.14.q.3.Hierony. 983

Q

QVa autem.2.q.3.Gratianus. 593
Quæcūque arte.12.q.5.Iſid.1196
Quadrageſima.diſt 4. Ambroſius. 11
quadrageſima.de cōſ.diſ 5.Greg. 896
Qualis condēnatio.2.q.7.Clemēs.642
qualis debeat.10.q.5.Leo Papa. 1472
qualis enim.8.q.1. Hieronymus. 801
qualis hinc.diſt.25. Gregorius. 117
quali nos.23.q.5.Pelagius. 1267
qualiter epiſcopus.diſt.24.Gratia.108
qualiter ordinati.7.q.1.Gregori9. 768
qualiter vero.diſt.73. Gratianus. 333
qualitas lucri.de pœn. diſt. 5. Leo Papa. 1680
Quàm magnum.23.q.4.Auguſt. 1217
quamobrem.de pœn.diſt.1. Hieronymus. 1584
quàm periculoſum.7.q.1.Cypria.765
quàm pio mentis.1.q.2.Bonifacius Papa. 530
quàm præpoſterū.13.q.2.Cypria. 975
quàm ſit neceſſariū.18.q.2.Greg.1122
quamuis caute.de pœn.diſtin. 3.Auguſtinus. 1640
quamuis chorepis.diſt.68.Leo i. 325
quamuis dictum.22.q.1.Auguſt.1168
quamuis errare.diſt.38.Auguſt. 180
quamuis liceat.3.q.6.Eleutherius.692
quāuis plenitudo.de pœ.diſ.1.Leo.1601
quamuis triſte.7.q.1.Gregorius. 769
quamuis vera.11.q. 3.Auguſtinus.887
quamuis vniuerſe.diſt.21.Gelaſius.88
quamuis vnum.de conſec. diſt.4.Auguſtinus. 1845
quamquam omnes.diſt. 23. Toletanū conc.xi. 102
quamquam ſacerdotū.24.q.2.Eugen. ii.in ſyno.habita Romæ. 981
quamquam ſecundum honorum. 2. q.7. Auguſtinus. 654
Quando ab Hieroſolymis. de conſec. diſt 4.Auguſtinus. 1889
quando Adam.de pœn.diſt.2.Ambroſius. 1617
quando autem.diſtin.44. Nannetenſe conc. 203
quando autem.de conſec. diſt. 1. Cyprianus. 1775
quando epiſcopus.diſt.24. Nannetenſe conc. 110
quando ergo.11.q.3.Hieronymus.870
quando & vbi. diſt. 79. Ordo Romanus. 343
quando neceſſitas. diſtin.86.Auguſtinus. 385
quando presbyteri.diſt.28.Tolet.concil.iiii. 126
quando presbyteri. diſt.38. Toletanū conc.iiii. 178
quando presbyteri.diſt.44. Nannetenſe conc. 203
quando quis.de conſec.diſt.4.Ioannes Chryſoſtomus. 1880
quando vult Deus.23.q.4.Aug. 1240
Quanto à nobis.2.q.5.Gregorius. 603
quanto Apoſtolica.diſt.63. Grego.300
quanto tempore.3.q.2.Ioannes Papa. pag. 673
quantū dicit.diſt.50.Gelaſi9 Papa.246
quantumlibet.diſt.47.Auguſt. 218
quantus.23.q 4.Auguſtinus. 1219
quantuslibet.de pœn.diſt.1.Amb.1574
Quapropter.2.q.7.Gelaſius. 662
quapropter.27.q.2.Hieronymus.1427
qua traditione.diſtin.22. Gelaſius Papa.i. 95
Quatuor autem.12.q.2.Gelaſius.929
quatuor modis.12.q.4. Gregor. 888

qua

quæ vero ætate.diſt.78.Gratianus. 354
quæ ad perpetuam.25. q.1. Leo Papa. 1347
quæ Chriſto.27.q.1 Innocentius.1396
quæ circa ordinandos.diſt.98.Gratianus. 450
quæ contra mores.diſt.8.Auguſt. 21
quæ de cauſa.2.q.5.Gregorius. 603
quæ dignior.24.q.1.Ambroſius 1309
quæ ipſius ſacerdotiu.diſt.38.Aug.178
quæ Lotharius.2.q.1.Nicola⁹ Papa.585
quæ ſemel ſunt.19.q.3. Chalced. cõc. pag. 1136
Quæcumque cõtentiones.11.q.1.Marcellinus Papa.palea. 848
quæcumque enim.de pæn.diſtinct.4. Beda. 1663
quæcūque à parentibus.25.q.2. ex Codice Theod. 1359
quæcumque mulier.diſt.30.Gangrenſe concil. 115
quæcumque res.10.quæſt.1. Antioch. conc. 823
Quædam capitula.diſt.96. Chalced. conc.in vi.actione. 439
quædam cum fratre.32.q.7.Cõcilium quoddam,ſiue Capitular. 1533
quædam etiam.diſt.2.Iſidorus. 6
quædam lex terrena.35.q.2.& 3.Gregorius. 1716
quælibet occulta.diſt.40.Gregor. 186
Quem pœnitet.de pæ.diſt.1.Aug.1599
quem progenitores.20.q.1. Triburiẽſe conc. 1142
Quemadmodum.diſt.12.Gregorius 41
quemadmodum 23.q.7.Auguſt. 1277
quemadmodum.32.q.7.Auguſti.1529
Quærat hic aliquis.de pæn.diſtin.3. Hieronymus. 1658
quærendũ eſt.2.q.7.Calixtus Papa.645
quærendũ eſt.de pæ.diſt.2.Beda.1606
quæris à me.de conſ.diſt.4. Auguſtinus. 1880
quæritur de his.diſt.74.Gratianus.335
quæritur de illis.diſt.68.Gratia. 323
quæritur pater.2.q.7.Auguſtinus 655
quæritur.22.q.2.Auguſtinus. 1181
quæro ergo.6.q.1.Auguſtinus. 751
quæſitũ eſt.1.q.3.Vrbanus ex cõc. 546
quæſitũ eſt.13.q.2.Mogũnt.cõc.ii.977
quæſitũ eſt 23.q.4. Innocentius. 1245
quæ ſemel.19.q.3.Calced.conc. 1609
queſta eſt nobis.13.q.2.Grego. 968
queſti ſunt.16.q.1.Moguns.conc.1041
queſti nobis ſunt.17.q.4.Grego. 1117
quæſtionem.12.q.2.Codex. 942
¶Qui abſtulerit.12.q.2.Anacletus.918
qui accuſare.3.q.9.Damaſus. 707
qui admiſſa i.de pœn.diſ.3.Gregorius. pag. 1638
qui admiſſa ii.de pæn. diſt. 3. Gregorius. 1638
qui admiſſa.15.quæſt.8. Neocæſarien. conc.j. 1018
qui aliorũ.24.q.3.Vrbanus Papa.1339
qui ambulat.5.q.5.Prouerb.c.2. 739
qui apud.1.q.4.Africanum conc. 546
qui autem.de pæn.diſt.6.Gratia. 1683
qui autem.diſt.91.Gratianus. 408
qui autem.5.q.6.Gratianus. 740
qui bona agunt.17.q.1. Gregorius in regeſ. 1099
qui his ignoranter.de conſe. diſtin. 4. Theodorus in Pœnitentiali. 1875
qui bene.de conſe. diſtin. 2.Arelatenſe conc. 1825
qui calumniam.5.q.6.Gregorius. 740
qui cathedram.diſt.93.Cyprianus.416
qui Chriſti 12.q.2.Stephan⁹ Papa.917
qui Clementiam.diſt.86.Hierony.391
qui communicauerit.11.q.3.Carthaginenſe conc.iiii. 867
qui compulſus 22.q.5.Pius Papa.1193
qui conſentit.11.q.3.Iſidorus. 896
qui contra.24.q.1.Liberius Papa.1312
qui contempta.diſt.8.Auguſtinus. 22
qui crimen.2.q.8.Sixtus iii. 668
qui crimen. 3.q.6. Hadrianus Papa in capitular. 697
qui crimen. 6. q.1. Hadr. Papa in capitu. 745
qui de mẽſa.diſt.37.Hieronymus. 174
qui deſponſatam.27 q.2.Grego. 1416
qui die ſolenni.de conſ.diſt.1.Carthaginenſe concil.iiii. 1774
qui diſcordat de conſ.diſ.2.Aug 1808
qui diuina 13. q. 2. Toletanum conc. iii. 976
qui diuinationes.26.quæſt.5.Ancyra. conc. 1370
qui diuini.de pæn.diſt.4. Auguſt 1663
qui dormierit. 27.q. 2. Aurelianenſe conc. 1425
qui dormierit.32.q.7 Mogunt.cõc.1535
qui ea quæ Dei ſunt.diſt.38.Greg. 180
qui eccleſiaſticis. diſt.36. Zozimus Papa. 168
qui eccleſiaſticis.diſt.59.Zozimus Papa. 283
qui egerit pænitentiam.de pæn.diſt.7. Auguſtinus. 1687
qui epiſcopus.diſt.23 Carthag cõc. 99
qui epiſcopatum deſiderat.8.q.1. Auguſt. 796
quæſcamus.diſt. 42. Ioan. Chryſoſtomus. 198
quieſcite.6.q.1.Felix ii. 748
qui & diuinis.12.q.2.Gelaſius. 928
qui ex familiis.diſtin 54. Tolet. conc. ix. 261
qui exigit 22.q 5.Auguſtinus. 1194
qui habetis.14.q.5. Auguſtinus. 990
qui in caſtigatione. 33.q. 4. Io. Chryſoſt. 1690
qui in maternis.de cõſ.diſ 4.Iſid.1875
qui in aliud.diſt.25.Auguſtinus. 118
qui in aliquo diſt.51.Tolet.cõc.iiii.257
qui in qualibet.1.q.7.Felix Papa. 566
qui in eccleſia.24 q.3 Auguſt. 1333
qui in alterius. 5.q. 1. Hadrianus Papa in capitular. 730
qui iubente.11.q.3.Ilerden.conc. 876
qui iuſtus eſt.11.q.3.Auguſtinus. 892
quilibet fratrum.8.q.5. Sixtus Papa ii. pag. 804
qui malos.23.q.5. Hieronymus. 1262
qui manducant.de conſe. diſt. 2. Auguſt. 1817
qui manducat.de conſe.diſt.2 Auguſtinus. 1805
qui metito.11. q. 3. Carthagin. conc. ii. 873
qui natus eſt.de pæn. diſt. 1. Ioannes Euang. 1567
qui nec regiminis.2.q.7.Auguſt. 653
qui negligunt.24.q.3.Hierony. 1328
qui non probauerit.2.q.3. Hadrianus Papa. 594
qui oblationes i. 13.q. 2. Carth.conc. iiii. 968
qui oblationes ii.Vaſenſe conc.i. 968
qui occiderit. 17. q. 4. Capitularium lib.6. 1111
qui omnipotentem. 11.q. 3. Fabianus papa. 894
qui partem.diſt.55.Innocentius. 272
qui peccat.23 q.4.Auguſtinus. 1241
qui peierat.22.q.5.Pius Papa. 1193
qui peierare.22.q.5.Chromatius.1197
qui per pecunias.1.q.1.Octaua ſynod. pag. 466
qui perfectionẽ.1.q.1.Innocentius.469
qui plures.21.q.1.Leo iii. 1153
qui poteſt.25 q.3 Anaſtaſius & Damaſus Papæ. 1213
qui presbyterum.17.q.4.Mogunt.cõc. pag. 1110
qui propinquam.35 q.3. & 4. Fab. Papa. 1712
qui rapit.17.q.4 Anacletus. 11[illegible]7
qui recte iudicat.11.q 3.Gregori⁹. 884
qui recedit.de pæ.diſt.4 Proſper. 1675
qui recedũt 26 q 6 Africanũ cõc.1380
qui religioſi.18. q. 2. Carthag. conc. iiii. 1125
qui reſiſtit.11 q.3. Auguſtinus. 894
qui ſaccum.diſt.50.ſt.iii.de fur. 245
qui ſanctus.de pæn.diſt.n 1. Hieronymus. 1583
qui ſacramento.32. quæſt. 4. Ilerden. conc. 1186
qui ſcelerate. de conſec. diſt. 2. Iſidorus. 1786
qui ſecundum carnem.23.q.4. Hieronymus. 1219
qui ſe ſcit. 2.q.6.Vigilius Papa. 619
qui ſcit ſe.2 q.6.Leo Papa. 620
qui ſemel.diſ 50.Martinus Papa i.224
qui ſincera.diſt.45.Gregorius. 203
qui ſine peccato eſt 3.q.7. Grego.701
qui ſine crimine.diſt.26.Ambro. 122
qui ſine ſaluatore.25.q.2.Aug. 1366
qui ſunt.26 q.1.Gratianus. 1363
qui ſitit.33.q.5.Hieronymus. 1697
qui ſpirituale.30.q.4.Tribur.cõc.1469
qui ſtudet.1.q.1.Gregorius Nazianzenus. 466
qui ſub gradu.diſt.50.Baſilius. 239
qui ſubdiaconum.17 q.4.Capitulariũ lib.2. 1111
qui ſuis epiſcopis.diſt.93.Clemẽs. 418
qui venatoribus i.diſt.86 Auguſt. 387
qui venatoribus ii.diſt.86.Augu. 389
qui vere.16.q.1.Chalced.conc. 1025
qui vero.diſt.50.Matiſcen.conc.p. 244
qui vero.diſt.52.Gratianus. 258
qui vero.11.q.3.Gelaſius.palea. 876
qui vero.21.q.2.Gratianus. 1155
qui viderit.32.q.5.Gregorius. 1510
qui viris.23.q.5.Auguſtinus. 1264
qui vos ſpernit.8.q.1.Hieronym. 797
qui vult confiteri.de pæn. diſt. 6. Auguſt. 1683
qui vult facere.de pæ.diſt.1.Aug.1612
qui vult ordinare.de pæn. diſt. 3. Auguſtinus. 1639
qui vxorem ſuam. 33.q. 5. Rhemenſe conc. 1697
¶Quia Agatho.27 q.2.Gregori⁹. 14[illegible]2
quia alii 13.q 2 Ambroſius. 974
quia a iquã.i.diſ.82.SyriciusPapa.375
quia aũt.20.q.1. Grego. iii regeſt.1142

quia cognouimus.10.q.3. Toletanum conc.iii. 837
quia corpus.de conſe. diſt.2. Euſebius Emiſſenus. 1791
quia dies.de conſe. diſt.5. Gregorius vii. 1900
quia diuinitatis. de pœn.diſt.1.Hieronymus. 1587
quia ea.3.q.2.Pelagius Papa. 676
quia epiſcopus. 5. q. 3. Anacletus Papa. 735
quia ergo.35.q.2.& 3.Gratianus. 1711
quia ergo.diſt 22.Gratianus. 92
quia ex ſola.24.q.1.Gregorius. 1306
quia frater.7.q.1.Pelagius Papa. 772
quia igitur.diſt.63.Gregorius. 299
quia ingredientibus.19.q.3.Greg.1138
quia in quibuſdam.diſt 89.Chalcedonenſe conc. 403
quia Ioannes.12.q.5.Gregorius. 955
quia iuxta.5.q.6.Greg.in regeſto. 740
quia iuxta.16 q.1.Capit.Caroli, & Ludouici. 1049
quia morte.de conſ.diſt.2.Ambr.1801
quia paſſus eſt de cõſ.diſt.2 Aug.1592
quia per ambitiones.diſt.64. Gelaſius. pag. 316
quia præſulatus.1.q.4.Leo IIII. 546
quia radix.de pœn.diſt.2.Augu. 1609
quia res.11.q.1 Gelaſius Papa. 859
quia ſacerdotes.10.q.1.Hierony. 826
quia ſancta diſt.63.Stephanus. 308
quia ſanctitas.diſt.50.Gregorius. 231
quia ſimpliciter.diſt 56.Vrbanus. 281
quia ſunt.diſt.28.Gregorius. 129
quia te quaſi.diſ.50.Stephanus v. 243
quia tua fraternitas.12.q.1.Greg. 906
quia vero.de pœn.diſt.2.Gratia. 1603
quia vero.de pæ.diſ.4.Gratianus. 1662
quia vero diſt.6.Gratianus. 14
¶ Quibus epiſcopi.12.q.3.Vrbanus. 873
quibus peccata.13.q.2.Auguſti. 971
quibuſdam narrantibus.1.q.1.Gregorius. 524
quibus temporibus.diſt.76.Grat. 343
Quicquid.1.q.1.Toletanũ conc.xi.517
quicquid.12.q.2.Agathenſe conc. 932
quicquid.32.q.2.Auguſtinus. 1496
quicquid.32.q.5.Nicolaus Papa. 1523
quicquid de conſ.diſt.5.Hierony.1899
¶ Quicũque.diſt.31.Gangrẽſe cõc.142
quicumque.diſt.50.Hieronymus. 239
quicumque diſt.50.Syricius Papa.249
quicũque.diſt.54 Tolet.conc.iiii. 261
quicumque.diſt.77.Syricius Papa 350
quicumque.diſt.81. Nicænũ conc. 364
quicumque.1.q.1.Gregorius. 462
quicumque.ſacros.1.q.1.Grego. 467
quicumque.1.q.5.Vrbanus in cõc.554
quicumque.2.q.6.Theodoſ.lex. 623
quicumque.6.q.1.Fabianus Papa.750
quicũque.11.q.1.Codex Theodo. 852
quicũque.11.q.3.Petrus Apoſtolus. 865
quicumque.11.q.3.Gelaſius. 875
quicumque.11.q.3 Hieronymus. 889
quicumque.12.q.5.Tribur.conc. 957
quicumque.12.q.2.Gregorius vii. 918
quicumque.12.q.2.Tolet.cõc.iiii. 946
quicumque.12.q.3.Tolet.conc.ix. 953
quicumque.12.q.5. Bracharenſe concil.iii. 954
quicumque.14.q.4.Iulius Papa. 983
quicumque.16.q.1. Vuormacien. cõc. pag. 1041
quicũque.16.q.3.Tolet.conc.iiii. 1065
quicumque.16.q.7.Ambroſius. 1084
quicũque.16.q.7.Tolet.conc.iiii.1093
quicumque.17.q.4.Symmachus.1102
quicumque.17.q.4.Auguſtinus. 1118
quicumque.20.q.1.Iſidorus. 1141
quicumque.23.q.7.Auguſtinus. 1275
quicumque.23.q.8.Meldenſe cõc.1280
quicumque.23.q.8. Triburienſe conc. pag. 1280
quicumque.23.q.8.Auguſtinus. 1294
quicumque.24.q.1.Beda. 1310
quicumque.24.q.5. Toletanum conc. xiii. 1374
quicũque 27.q.2.Iſidorus.palea. 1414
quicumque.33 q.2.Pius Papa. 1543
quicũque.de pœn.diſt.1.Codex. 1555
quicumque. de conſ.diſt. 4. Martinus Papa iii. 1843
¶ Quid autem.diſt.45.Gregorius. 202
quid autem.8.q.1.Ambroſius. 801
quid autem.24.q.3.Leo Papa. 1338
quid crudele.23.q.4.Auguſtinus.1244
quid culpatur.23.q.1.Auguſt. 1206
quid dicam.14.q.4.Auguſtinus. 986
quid enim prodeſt.diſtin.83.Pius Papa. 378
quid ergo.11.q.3.Gregorius. 895
quid ergo.23.q.4.Auguſtinus. 1214
quid ergo.23.q.5.Hieronymus. 1253
quid ergo.de pæ.diſt.3.Ioannes Chryſoſtomus. 1660
quid eſt aliud diſ.88.Caſſiodorus.400
quid eſt Chriſtum.de conſ.diſt.2. Auguſtinus 1799
quid eſt hoc.diſt.50.Gregorius. 232
quid eſt manus.diſt.78.Leo papa. 354
quid eſt quicumque. 35.q.7. Auguſtinus. 1736
quid eſt quod dicitur.de pœn. diſt. 4. Gregorius. 1673
quid faciet.23.q.4.Auguſtinus. 1229
quid in omnibus.32.q.7.Clemẽs.1551
quid obeſt.11.q.3.Auguſtinus. 879
quid prodeſt ieiunare.diſtin. 86. Ambroſ. 388
quid proderit.diſt.61.Cæleſtinus. 289
quid in ſanguis.de conſ.diſt.2.Gregorius Papa. 1814
quid vero.1.q.6.Gratianus. 556
quid vero.10.q.3.Gratianus. 834
Quidã autem hæretici. 24. q. 3.Iſidorus. 1341
quidam vero econtrario.23. q. 4. Auguſtinus. 1221
quidam clerici diſt.81. Toletanũ cõc. iiii. 372
quidam Deo.de pœn. diſt. 1. Theodorus archiepiſcopus Cantuar. 1602
quidam deſponſauit.27.q.2. Triburiẽſe conc. 1426
quidam fornicatus.34.quæſt. 1.Tribu. conc. 1707
quidã maligni.5.q.1. Gregorius. 731
quidam monachi. 16.q. 1. Chalcedonenſe conc. 1027
quidam monachorum.18.q.2.Chalcedonenſe conc.iiii. 1124
quidam nubentes.diſt.27.Auguſt. 113
quilibet fratrum. 8. q. 5. Sixtus Papa i. 805
quinque modis.de cõſ.diſ.4.Gre.1897
¶ Quis aliquando.de pœn.diſt.1.Ioannes Chryſoſtomus. 1594
quis autem ſuper.diſt.54.Gelaſius. 264
quis autem.diſt.10.Gelaſius. 32
quis autem.de conſ.diſt.4. Aug. 1887
quis dubitet.diſt.96.Gregorius vii.441
quis enim noſtrum.23.q.5.Aug. 1269
quis æſtimaret.16.q.7.Auguſt. 1388
quis ignorat.32.q.4 Hieronymus.1510
quis locus.1.q.4 Auguſtinus. 545
quis neſciat.diſt.9.Auguſtinus. 26
quis neſciat.diſt.11.Innocentius i. 37
quis nos.23.q.4 Auguſtinus. 1244
Quiſquis Chriſtianũ.23.q.4.Aug.1249
quiſquis clericus.diſt.84. Syricius Papa. 382
quiſquis cum militibus.de pæ. diſt.1 Codex. 1555
quiſquis dixerit.de conſ.diſ.4. Milcuitanum conc. 1898
quiſquis epiſcopus.12.q.2.vii.Syn.924
quiſquis epiſcoporum 4.q. 5. Carthaginenſe conc.iii. 728
quiſquis ex concupiſcentia. de conſe. diſt.4.Auguſtinus. 1886
quiſquis ille. 2. q. 8. Eutychianus Papa. 668
quiſquis inuentus 17.q.4.Ioannes Papa viii. 1108
quiſquis metu.11.q.3.Auguſtinus.889
quiſquis in negotijs.diſt.87.Gela.398
quiſquis per pecuniam.1.q.1. Gregorius i. 463
quiſquis per dolum.24.q.3.Gregorius Papa. 1356
quiſquis præceptis.14.q.1.Aug. 980
quiſquis probatus.1. q. 6. Mileuitanũ conc. 611
quiſquis pro aliquo.24.q.1.Aug. 1317
quiſquis rebus.diſt.41.Auguſtinus.188
quiſquis vel.23 q 4. Auguſtinus. 1255
¶ Quo auſu.23.q.8.Gelaſius. 1290
quo iure.diſt.8.Auguſtinus. 19
¶ Quod autem diſt.9 Gratianus. 24
quod autem.diſt.27.Gregorius. 112
quod autem diſt.47.Gratianus. 215
quod autem.diſt.95.Gratianus. 429
quod autem.1.q.1.Gratianus. 461
quod autem.2.q.1.Gratianus. 575
quod autem.2.q.2.Gratianus. 591
quod autem.3.q.8.Gratianus. 704
quod autem.4 q.1.Nicolaus. 717
quod autem.5.q.3.Gratianus. 734
quod autem.61.q.4.Gratianus. 736
quod autem.6.q.1.Gratianus. 743
quod autem 6.q.2.Gratianus. 753
quod autem.4.q.5.Gratianus. 759
quod autem.6.q.5.Gregorius. 760
quod autem.7.q.1.Gratianus. 761
quod autem.7.q.2.Gratianus. 790
quod autem.8.q.1.Gratianus. 791
quod autem.8.q.2.Gratianus. 802
quod autem.8.q.3.Gratianus. 803
quod autem.8.q.4.Gratianus. 805
quod autem.9.q.2.Gratianus. 809
quod autem.9.q.3.Gratianus. 813
quod autem.12.q.4.Gratianus. 953
quod autem.14.q.1. Gratianus. 978
quod autem.14. q.3.Gratianus. 982
quod autem 15.q.1.Gratianus. 995
quod autem.16.q.3.Gratianus. 1061
quod autem.16.q.6.Gratianus. 1077
quod autem 16.q.7.Gratianus. 1082
quod autem.17.q.3.Gratianus. 1101
quod autem.20.q.3.Gratianus. 1147
quod autem.21.q.3.Gratianus. 1157

quod

quod autem.22.q.2.Gregorius. 1171
quod autem.22.q.2.Augustinus. 1179
quod autem.22.q.4.Gratianus. 1183
quod autem. 22.q.5.Gratianus. 1193
quod autem.23.q.2.Gratianus. 1207
quod autem.23.q.4.Gratianus. 1213
quod autem.23.q.5.Gratianus. 1250
quod autem.23.q.6.Gratianus. 1272
quod autem.23.q.7.Augustinus. 1277
quod autem.24 q.1.Gratianus. 1295
quod autem 24.q.2.Gratianus. 1320
quod autem.24.q.3.Gratianus. 1325
quod autem.25.q.2.Gratianus. 1352
quod autem.25.q.2.Gratianus. 1352
quod autem.26.q.2.Gratianus. 1363
quod autem.26.q.5.Gratianus. 1370
quod autem.26 q.6.Gratianus. 1378
quod autem.27 q 2.Gregorius. 1424
quod autem.28.q.1.Gratianus. 1434
quod autem.29.q.1.Gratianus. 1451
quod autem.30.q.4.Gratianus. 1458
quod autem.30.q 5.Gratianus. 1464
quod autem. 30 q.4.Vrbanus ii. 1470
quod autem.31.q.1.Gratianus. 1483
quod autem.31.q.3.Gratianus. 1486
quod autem.32.q.1.Gratianus 1488
quod autẽ.32.q. 1. Augustinus. 1490
quod autem.32.q.2. Gratianus. 1495
quod autem.32.q.4. Gratianus. 1504
quod autem.32. q.5.Gratianus. 1514
quod autem.33.q.1. Gratianus. 1537
quod autem.33.q.1.Gregorius. 1538
quod autem.33.q.2. Gratianus. 1540
quod autem.33.q.4.Gratianus. 1689
quod autem.33.q.5.Gratianus. 1693
quod autem.35.q.1.Gratianus. 1708
quod autem.35.q.5.Alexãder ii. 1721
quod autem.35 q.7. Gratianus. 1736
quod autem.36.q.1.Gratianus. 1745
quod autem.de consecr.dist.4.Gregorius. 1837
quod à patribus.dist.75.Leo episcopus pag. 341
quod à voto.17.q.1.Gratianus. 1098
quod absque.dist.12.Gratianus. 38
quod ad nos.dist.47.Cyprianus. 218
quodam loco.26.q.3.& 4.Augustinus. pag. 1370
quod ait Sodomitis. distin.13. Augustinus. 47
quod bene.6.q 4. Nicolaus Papa. 759
quod Christus. 23. q. 4. Ambrosius. pag. 1229
quod clericus.11.q.1.Gratianus. 840
quod conditio.27.q.1.Isidorus. palea. pag. 1414
quodcunque.24.q.1.Augustinus. 1299
quod Dauid.22.q.4.Augustinus. 1184
quod debetur.14.q.1.Augustinus. 979
quod Deo pati.33.q.5.August. 1695
quod dicit dominus.dist 41.Aug. 189
quod dicitis.dist.26 Nicolaus Papa. 62
quod die Dominico.dist.75. Leo. 342
quod eps.19.q.1.Gratianus. 1133
quod ei lauerat.23.q.6. August. 1273
quod interrogaui.dist.27.Nicolaus Papa. 124
quod intra.10.q.1. Gratianus. 1040
quod iudex.3.q.7.Gratianus. 697
quod iuramẽtum.22.q.1.Gratia. 1163
quod militare.23.q 1.Gratianus. 1202
quod monachi.16.q.1.Gratianus. 1021
quod nullus.dist.25.Gratianus. 111
quod ordinatio.9.q.1.Gratianus. 806
quod prædecessor.11.q. 3. Zacharias Papa. 899
quod priori.13.q.1. Gratianus. 958
quod pro remedio.1.q.7.Innocentius Papa. 564
quod pro necessitate. 1.q. 1. Innocentius. 486
quod proposuisti.32.q.7. Grego. 1532
quod quidam.1.q. 1.Augustinus. 510
quod quis commisit.35. q.9. Hilarius in conc. 1740
quod restitutio.3. q.1.Gratianus. 670
quod si accusatorũ.4. q.6. Hadrianus Papa in capit. 729
quod si dormierit.31.q.1.Aug. 1483
quod si pœnitentiam.27.q.1. Cyprianus. 1394
quod suspecti 5.q.5.Nicolaꝰ Papa. 688
¶ Quod vero.dist 11 Gratianus. 33
quod vero.1.q.5.Gratianus. 554
quod vero.1.q.4 Gratianus. 612
quod vero.1.q.7 Gratianus. 640
quod vero.3.q.3.Gratianus. 676
quod vero.3.q.4.Gratianus. 680
quod vero.3.q.5.Gratianus. 683
quod vero.3.q 10.Gratianus. 711
quod vero.11.q.2. Gratianus. 859
quod vero.14.q.1. Gratianus. 984
quod vero.14.q.5.Gratianus. 987
quod vero.14.q.6. Gratianus. 992
quod vero.15 q 4.Gratianus. 1008
quod vero.15.q.6. Gratianus. 1011
quod vero.20.q.4.Gratianus. 1150
quod vero.22.q.4. Gratianus. 1159
quod vero.22.q.3. Gratianus. 1109
quod vero.25.q.1. Gratianus. 1346
quod vero.25.q.2.Gregorius. 1355
quod vero 28.q.2. Gratianus. 1449
quod vero.32.q.2.Augustinus. 1499
quod vouentes.27.q.1.Gratianus. 1390
Quomodo exaudit.de consecr. dist.4. Augustinus. 1853
quomodo renouari.de pœn.dist.2.Augustinus. 1617
quomodo sacerdos.11.q.3 Hieron. 877
quomodo virginibus.31.q.1 Hieronymus. 1481
¶ Quoniam à quibusdam.19. q.3.Septima synod. 1137
quoniam de iure.dist 15.Gratianus. 48
quoniam diuersatum.21.q.2.Sexta synodus. 1155
quoniam Festus.dist.61.Gregorius. 295
quoniã idẽ.dist.10.Nicolaus Papa. 30
quoniam inuestituras. 16.q.7.Gregorius vii. 1088
quoniam in quibusdam.dist 32. Chalcedon.conc. 153
quoniam in quibusdam. 16.q.7.Chalcedonense conc. 1090
quoniam in Romani. distin.31.Sexta synod. 144
quoniam mos. dist.65. Nicænum concil. 319
quoniam multi.dist.47.Nicænum cõcil. 213
quoniã multi. 14.q.4.Nicænũ cõc. 985
quoniam multos.11.q.3.Greg.vii. 897
quoniam multa.dist.48.Nicænum cõcil. 219
quoniam nõ cognoui.dist.88.Ex verbis Augustini. 400
quoniam quidem.dist.18. Septima synodus. 69
quoniam quicquid.1.q.7.Hilarius Papa. 566
quoniam quicquid.16.q.1. Hieronymus. 1055
quoniam quidam.dist. 75. Chalcedonense conc. 341
quoniam quidam, dist.100. Pelagius Papa. 414
quoniam sanctæ. dist. 16. Sexta synodus. 57
quoniam sunt.de consec.dist.3.Nicænum conc. 1828
quoniam Velina. 12.q.1.Grego. 919
quoniam vetusto. 24. q. 1. Hieronymus. 1508
quoniam videmus.distin.63.Septima synod. 327
Quorum vices.dist 68.Vrbanus II. 326
Quorumdam clericorum.dist.23.Toletanum conc & Hispalen.ii. 105
quorumdam.dist.34. Nicol.Papa. 157
quorumdam.dist 34.Gregorius. 157
Quos à paganis.de consec. dist 4. Gregorius. 1859
quos constiterit. 1.q 1.Gelasius. 464
quos Deus coniunxit.33.q 2 Isidorus. pag. 1551
Quoties à populis. 1.q.7. Innoc. 567
quoties.24.q.1.Innocẽtius Papa. 1300
quoties.1.q.7. Gregorius. 565
quoties episcopi.2.q.6. Felix ii. 620
quoties.2.q.5. Innocentius. 606
quoties.22.q.5.Hieronymus. 1201
quoties post.2. q. 6. Theodosiana lex. pag. 623
Quotiescumque.33.q.4. August. 1690
Quotquot.27.q.1. Ancyra.syno. 1401
Quotidie.de consec. dist. 2. Augustinus. 1783

R

Radicata est.de pœn.dist.1.Augustinus. 1604
Raptor.17.q.2.Capitular. 1426
Rapinam emere.14.q.5.Ambro. 988
Raptores igitur.36.q. 2. Symmachus. pag. 1748
Raptus est.27.q.2.Isidorus. 1432
Raptus quoque.36.q.1. Isidorus. 1745
Raptus nulla.17.q.4.Gregorius. 1102
Rationis ordo.dist.100.Gregorius. 458
Rationis.16.q.7. Gregorius. 1095
¶ Reatina ecclesia.dist.63.Leo iiii. 303
Rebaptizare.de cons dist.4.Aug. 1872
Recurrat.32.q.4. Augustinus. 1505
Recedite.dist.45.Hieronymus. 209
Recedite.23.q.4.Augustinus. 1217
Redintegranda.3.q.1.Ioãnes Papa. 671
Redintegranda.3.q.1.Eusebius. 672
Regum officiũ.23.q.5.Hierony. 1260
Regula.dist.3 Isidorus. 8
Regula vestra.dist.17.Iulius Papa. 63
Regulæ sanctorum.dist.29. Greg. 134
Regenda est.10.q.1.Leo Papa iiii. 824
Regenerante.de cons.dist.4.Aug. 1885
Relatum nobis.distin.37. Clemens Papa i. 176
Relatum est.31.q.1. Triburien. conc. pag. 1478
Relatum est.de consecra. dist.2. Toletanum conc.xii. 1782
Relatum est 10.q 3. Gregorius. 839
Relatum.12.q.1. Alexander. 844
Relatum est.5.q.2.Damasus. 733
Relatio.21.q.1.Gregorius. 1154

Relata

Relata eſt 10.q. 1. Toletanū conc. 824
Relegente.23.q.5.Pelagius. 1267
Reliqui ſacerdotes.diſt.67.Anacle. 325
Religioſam 12 q.2. Gregorius. 951
Relictam.30.q.4.Gratianus. 1468
Remittuntur.23.q.5.Ambroſius.1270
Remiſſionem.1.q.1. Auguſtinus. 484
Remoto.7.q.1.Hilarius Papa. 777
Renouantes.diſt.22. Sexta ſynod. 96
Reos ſanguinis.23.q.5.Grego. 1253
Reperiuntur.1.q.1.Ambroſius. 464
Reperiuntur.de pæn. diſtin.3.Ambroſius. 1614
Reprehenſibile.23.q 8.Nicolaus. 1285
Requiſiſti.33.q.1.Gregorius. 1538
Requiritis.1.q.7. Leo iiii. 563
Res autem.23.q.5.Leo Papa. 1260
Res eccleſiæ.1.q.3.Vrbanus Papa. 543
Res eccleſiæ.12.q.1.Vrbanus Papa.915
Res in epatu 12.q 2. Gregorius. 921
Reſponſa.diſt.2 Iſidorus. 6
Reſecandæ.24.q.3 Hieronymus. 1334
Reſuſcitatus.de pæn.diſt.1.Aug. 1566
Reſcripta 25 q 2 ex Codice. 1356
Retulerunt.de conſecr.diſt.4. Zacharias Papa. 1867
Reū ad eccleſiā.17.q.4.Capitul.v.1105
Reuertimini.16.q 1.Hieronymus.1053
Reuertar.de pæn.diſt.4 Beda. 1663
Reuera.de conſecr.diſt.2 Ambr. 1809
Reuera.3 q.9. Nicolaus Papa. 708
Reuera 32.q.5.Ambroſius. 1515
Rex debet.23.q.5. Cyprianus. 1265
¶Rhodiæ diſt.2 Iſidorus. 7
¶Ridiculum eſt.diſt 12. Nicolaus Papa. 40
Ridiculū eſt.11 q.3.Auguſtinus. 878
¶Rogo,hortor & moneo.11. q. 3 Gregorius. 872
Rogamus vos 24 q.1. Marcellus Papa. pag. 1301
Rogationes.de conſecr. diſt.3. Aurelianenſe conc i. 1827
Romanus. diſt.81.Pelagius Papa. 365
Romanus Pontifex. de conſec. diſt.4. Iſidorus. 1843
¶Rurſus 11.q.3.Carthag.conc.v. 875

S.

SAbbato.de conſec. diſt.3.Innocentius Papa. 1829
Sacerdotes.26.q.7. Carthag. concil iiii. pag. 1389
ſacerdos.3 q 7.Auguſtinus. 703
ſacerdos de conſec. diſtin.2. Hieronymus. 1823
ſacerdos.1 q.2.Proſper. 534
ſacerdos de pæn.diſt.6 Grego. 1685
ſacerdos.diſt 81.Eupericius Papa. 394
ſacerdos.diſt.50.Auguſtinus.pa. 2 4
ſacerdote.de conſec. diſt. 1. Carthaginenſe conc iiii. 1774
ſacerdotes.de conſ diſt.4.Grego. 1861
ſacerdotes.diſt.37 Hieronymus. 171
ſacerdote..6.q 1.Teleſphorus. 746
ſacerdotes. 2 q.7.Clemens. 641
ſacerdotes.12.q.4. Toletanum concil. ix. 953
ſacerdotes.1.q.1.Hieronymus. 507
ſacerdotes.diſt.43. Hieronymus. 223
Sacerdotes vero. diſtinct.93.Clemens. pag. 417
ſacerdotes.diſtinct 50.Nicolaus Papa. pag. 241
ſacerdotes.2.q.7.Damaſus Papa. 663
ſacerdotum.de conſecr.diſt.2.Clemes Papa. 1789
ſacerdotium.21.q.3.Cyprianus. 1159
ſacerdotibus.11. q.1.Gregorius. 854
ſacerdotibus. diſt. 31. Beda. 140
ſacerdotibus.de conſecr.diſt. 3. Aurelianenſe concil.j. 1827
Sacerdotale officium. diſt.61. Gregorius. 286
Sacratas diſt. 23. Soter papa. 107
Sacramentum hactenus.2.q. 5. Cornelius. 600
ſacramenta.1.q.1. Auguſtinus. 483
ſacramenta altaris. de conſe. diſt. 1. Africanum conc. 1768
Sacrificium.de pæn. diſt. 1. Ambroſius ex Dauid. 1553
ſacrificium.de conſ.diſt.2.Aug. 1790
ſacrilegium.17.q.4. Gregorius. 1103
Sacroſancta religio.1.q.1.Gelaſius.508
ſacroſancta Romana.diſtin. 22. Anacle. 93
ſacrorum canonum.diſt 63. Ex Capitular. Carol. Impera. 312
ſacrorū canonū.12 q 1.Gregorius.922
Sal cæleſtis.de cōſec.diſt 4.Beda. 1861
ſaluator.1.q. 3. Vrbanus ij. 539
ſaluator.de cōſe.diſt.5.Didymus. 1904
Salomon.32.q.4. Gregorius. 1513
Salonitanæ. diſt. 63. Gregorius. 366
ſaluo in omnibus.9.q.3.Higinus. 815
ſa'ubertimum.1.q.7. Leo. 571
Sancimus.12 q 2. Tolet. conc. 931
ſancimus.1.q.7. Cod. 573
ſancitum eſt. 23. q. 8. Vuormacen. concil. 1290
ſancitum eſt vt. 7. quæſt.1.Rothomo conc. 777
Sancta Romana. diſt.15. Gelaſius. 51
ſancta octo. diſt. 16. Ex diurno lib. &c.pag. 58
ſancta quippe 2 q.7.Hieronymus.665
ſanctum eſt.de conſec. diſt. 4. Auguſtinus. 1849
ſanctiſſimo in Chriſto.diſt.73.Epiſtola formata. 334
ſanctimoniales.20.q.1. Carthaginenſe concil.iij. 1144
ſanctimonialis.diſt.23. Carthaginenſe concil.iiij. 107
Sanctis quippe.12.q.3.Vrbanus ij. 901
ſanctorum canonum. diſt. 70. Vrbanus ij. ex concil. 328
ſanctorum patrum.20. q.1. Calix. pa. ij. 826
ſanctorum patrum. 1. q. 1. Calixtus papa. 466
Sana quippe diſt.9. Auguſtinus. 27
ſane cauendum.de pæn.diſt 3.Auguſtinus. 1638
ſane conſanguinitatis.35. q.2. Iſidorus. 1715
ſane dicimus. 15. quæſt. 1. Ambroſius. 1000
ſane percuſſor. diſtin. 45. Anacletus papa. 210
ſane profertur. 24. quæſt. 2. Quinta ſynod. 1323
ſane quia 16.q.2. Vrbanus ij. 1859
ſane quiſquis.25.q 3. Codex. 1806
ſane quod ſuper. 24. quæſt. 2. Vrbanus ij. 1328
ſane ſi communi. diſt. 65. Nicænum concil. 317
ſane ſi ex conſenſu 2. q. 6. Carthaginenſe concil. iij. 632
ſane Theſſalonicenſes. 16. q. 7. Anaſtaſius bibliothec. 1088
ſapiens non eſt.6. quæſt.1. Lucius papa. 748
ſapiens nunquam. de pæni. diſtin. 2. Ambroſius. 1618
ſatagendū.25.q.1.Pelagius papa.1349
ſatyra. diſt.2 Iſidorus. 7
ſatis euidentes. diſtin. 96. Nicolaus papa. 440
ſatis hinc apparet.33.q.5.Augu. 1699
ſatis oſtendimus.de conſecra. diſt. 4. Auguſtinus. 1858
ſatis peruerſum.diſt.56. Gregor. 278
ſatiſfactio pænitentiæ.de pæn. diſt. 3. Auguſtinus. 1635
¶ Scelus. 2.q.1. Nicolaus papa. 591
ſceleratior omnibus.de pæn. diſtin. 3. Leo. Papa. 1655
ſcenicis.de conſec.diſt.2.Carthaginenſe concil. iij. 1825
¶Scit ſancta.diſt 12. Leo. ix. 39
ſcitote.6.q.3 Pelagius papa ij. 755
ſciant cuncti.2. q.8 Codex. 667
ſcias frater.7.q.1. Pelagius papa. 778
ſciatis fratres.33. q.4. Hieronym. 1689
ſcire debet.diſt.78. Ambroſius. 347
ſcire debes.7.q.1. Cyprianus. 765
ſcire vos oportet.23. q. 8. Leo. 1281
ſcimus autem.diſt.43. Anacletus 197
ſcimus vos non ignorare. 12. q.1. Vrbanus papa. 909
ſciendum.8.q.1. Gregorius. 796
ſciendum.26.q.3.& 4. Auguſt. 1368
ſciendum eſt. 27. q.1. Arelaten. concil. 1406
ſciendum.de pæn.diſt.2.Grego. 1614
ſciendum.diſt 29. Iſidorus. 133
ſcindite corda de pæn. diſtin. 1 Ioelis. 1564
ſciſcitatis.7.q.1. Nicolaus papa. 786
ſciſcitatur.36.q.4.Nicolaus papa.1468
ſciſcitantibus. 15. quæſt. 8. Nicolaus papa. 1019
Schiſma 24.q 1.Pelagius. 1323
ſchiſmatici.23.q.6 Auguſtinus. 1272
ſcriptura diuina.de conſecra.diſt.2 Cyprianus. 1778
ſcripſit mihi.7.q.1. Gregorius. 768
ſcripſit nobis 27.q.2. Nicolaus. 1432
ſcriptum eſt 6.q.3. Gregorius. 755
ſcriptum eſt 14.q 5. Gregorius. 959
ſcriptores veſtrorū.diſt.100 Greg. 459
¶Sæculares 33.q.5.Carthag.conc. 1545
ſæculares.de conſecr.diſt 2. Agathenſe concil. 1785
ſecūda autē.4.q 2 & 3.Gratianus. 718
ſecūda quæſtio.29.q.2.Gratianus.1454
ſecunda.de pæn.diſt.1. Hieron. 1587
ſecundam.18.q.2. Gratianus. 1110
ſecundum canonicam.13. q. 8. Pariſien. concil. 1289
ſecundum catholicam.11.q.3. Auguſtinus. 878
ſecundam eccleſiæ. diſt. 19. Anaſtaſius ij. 79
ſecundum verba.33.quæſt. 5. Auguſtinus. 1695
ſecuti ſunt.2.q.7. Beda. 632
ſed adhuc.1.q.3. Gratianus. 535
ſed cum in epiſcoporum.10.q.2. Gratianus. 827

ſed continuo.de pœn. diſt.1. Ambroſius. 1570
ſed & illud.26.q.2. Hieronymus. 1366
ſed illud. diſt.45. Origenes. 210
ſed nec Adam.de pœn.diſt.2.Ambroſius. 1618
ſed notandum.diſt.29.Gratianus. 133
ſed penſandum.diſt.6. Gregorius. 16
ſed ponatur.11.q.3. Gratianus. 859
ſed quæritur.diſt.37.Gratianus. 170
ſed ſi forte.diſt.81.Lucius Papa. 369
ſeditionarios. diſt. 46. Carthaginenſe conc.iiii. 212
Sedulo monendi. diſtinct.38.Auguſtinus. 180
Semel Chriſtus.de conſe.diſt.2.Auguſtinus. 1801
Semel immolatus.de conſ.diſt.2. Auguſtinus. 1801
Sententia Cham.2.q.7.Anacletus Papa. 643
Sententia paſtoris.11.q.3.Grego. 860
Sententiam Romanæ. 35. q. 9. Nicolaus Papa. 1742
Senatuſconſultum.diſt.2.Iſidorus. 6
Senu.11.q.3.Auguſtinus. 879
Sæpe contingit.diſt.50. Vuormacienſe conc. 247
ſæpe contingit.2. q. 5. Vuormacienſe conc. 611
ſæpe fit.12.q.2. Tolet.conc.vi. 949
ſæpe malorum.28.q.1. Toletanū concil.iiii. 1446
ſæpe principes.23.q.8. Toletanum cōcil.iiii. 1292
ſæpe ſe vitia.diſt.41.Gregorius. 190
Septuaginta.diſt.16. Athanaſius. 61
Species cadit.de pœ.diſtin.3. Hieronymus. 1641
Sequitur in vtraque.diſtin.26.Gratianus. 118
ſequitur non percuſſorē.diſt.45. Gratianus. 202
ſequitur non litigioſam.diſt.46. Gratianus. 210
ſequitur ſecunda.1.q.2.Gratianus. 529
ſequitur ſecunda.27.q.2.Gratia. 1418
ſequitur ſexta.2.q.6.Gratianus. 614
ſeruatis priuilegijs.25. q.1. Hormiſda Papa. 1354
ſeruanda eſt.diſt.32.Gratianus. 145
ſeruetur.21.q. 3. Nicænum conc. 886
ſerui autem. diſt.54.Gratianus. 259
Seruitium 18.q.2.Vrbanus ii. 1131
Series conſanguinitatis.35. q.5. Iſidorus. 1718
ſeriatim.diſt.32.Leo ix. 152
ſerpens decepit.de pœ. diſt.1. Ambroſius. 1578
ſex differentiæ.23.q. 3. Auguſti. 1210
Sexaginta.diſt.16. Zepherinus. 55
ſexto die.diſt.35.Ambroſius. 166
ſexta actione. 15.q.7.Hiſpalen.concil. ii. 1015
ſexta ſynodus. diſt.16.Beda. 58
ſexta vero.4.q.6.Gratianus. 719
ſextam ſanctam.de conſe. diſt. 3.Hadrianus Papa. 1834
ſextam ſynodum . diſt.16. Hadrianus Papa. 56
¶ Si accuſatorum.3.quæſt.10.Felix Papa. 713
ſi accuſatorum.4.q.6.Felix Papa. 729
ſi ad ſcripturas.diſt.9. Auguſtinus. 26
ſi ad peccatum.22.q.4.Auguſti. 1188
ſi ad mattis.de conſ.diſt.4.Aug. 1874
ſi agamus.de pœn.diſtin. 1. Hieronymus. 1584
ſi aliquid.22.q.4.Beda. 1184
ſi aliquid.22.q.4.Soterus Papa. 1187
ſi aliquis 26.q.6.Epaunen.conc. 1381
ſi aliqua .cauſa.22.q.1. Ioannes Chryſoſtomus. 1167
ſi apoſtolus.de pœ.diſt.3.Auguſt. 1635
ſi apud 23.q.5.Hieronymus. 1260
ſi audierit.23.q.5.Cyprianus. 1262
ſi auerterit. de pœn. diſt. 4. Dominus per Ezechielem. 1674
ſi autem aliquis. 9. q. 3. Anicetus Papa. 816
ſi autem needum . 36.q. 2. Meldenſe conc. 1749
ſi autem presbyteri.15.q. 7. Carthaginenſe conc.iii. 1016
ſi autem prouocatum.2.q.6.Africanū concil. 655
ſi autem ſine 17.q.4.Gratianus. 1112
ſi autem vobis.11. q.3. Clemens. 865
ſi baptizata eſt.de conſe.diſt. 4.Auguſtinus. 1884
ſi cauſa.33.q.4 Ambroſius. 1690
ſi clericus.11.quæſt. 1. Chalcedonenſe conc. 857
ſi clerici.11.q.1.Toletanum conc. 848
ſi clericatus.16.q.1.Hieronymus.1031
ſi concupiſcentia.15. q.1.Aug. 1001
ſi conſuetudinem.diſt.8.Grego. 22
ſi credas.de conſ.diſt.2 Ambro. 1825
Si non ſunt.de conſ.diſtin.2.Hilarius epiſcopus. 1784
Sic autem.1.q 1.Auguſtinus. 482
ſic decet.25.q. 2.Siluerius Papa. 1360
ſic enim.28.q 1.Auguſtinus. 1440
Sic non ſunt.32.q.4. Auguſtinus. 1511
ſic in ſanctificando.de conſ.diſt.2. Cyprianus. 1777
ſic omnes.diſt.19.Agatho Papa. 76
ſic populus.1.q.1.Hieronymus. 494
Sic quidam.10.q. 1. Toletanum conc. iii. 822
ſic quippe.27.q.2.Gregorius. 1431
ſic viue.16.q.1.Hieronymus. 1031
Sicubi.12.q.5. Tarraconen.conc. 957
ſi cui etiam.de pœn.diſt.1. Aug. 1563
ſi cuius parruus.35.q. 10. Innocētius. pag. 1744
ſi cuius vxorem. diſtinct. 34. Neocæſar.conc. 161
ſi cupis.16.q.1.Hieronymus. 1023
ſi cuſtos.27.q.1.Gregorius. 1399
Sicut Apoſtoli.11.q.3. Fabianus epiſcopus. 866
ſicut Achab.de pœn.diſt.3.Greg. 1646
ſicut ait.de pœ.diſt. 3.Hieronym. 1646
ſicut alterius.7.q.1.Calixtus Papa.780
ſicut antiquitus.17.q.4. Nicolaus.1104
ſicut bonum. 27. q. 1. Carthaginenſe conc.iiii. 1390
ſicut Chriſtus.1.q.1.Hieronym. 499
ſicut crudelis.32.q.1. Ioannes Chryſoſtomus. 1488
ſicut diœceſim.16.q.3.Toletanum concil.iiii. 1063
Sicut domini.16.q.7.Paſchalis ii.1089
ſicut eccleſia.12.q.2 Gregorius. 937
ſicut enim 11.q.1.Clemens. 850
Sicut enim.32.q.5.Ioannes Chryſoſtomus. 1517
ſicut epiſcopum.1.q.1. Gregorius 556
ſicut ergo.35.q.9.Gratianus. 1745
ſicut eunuchus.1.q.1.Auguſtinus. 481
ſicut excellentiam.23.q.4. Greg. 1246
ſicut ficti.1.q.1. Auguſtinus. 483
ſicut ij.qui.diſt.47.Ambroſius. 216
ſicut inquit.2.q.7 Gregorius. 661
ſicut in ſacramentis.de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1890
ſicut in vnaquaque.21.q.2.Rhemenſe conc. 1157
ſicut Iudas.de conſe. diſt . 2.Auguſtinus. 1809
ſicut ii.1.q.6.Gregorius. 557
ſicut neophytus.diſt.48.Grego. 220
ſicut non alij.de conſecra. diſt. 1. Felix. 1717
ſicut non eſt.23.q.4.Auguſtinus. 1223
ſicut non omnis . 32. q . 2.Hieronymus. 1498
Sicut non ſuo.diſt.46 Leo Papa. 213
ſicut nollus.de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1860
ſicut omnino.12.q. 2. Gregorius. 923
ſicut primi.de pœn.diſt. 1. Aug. 1598
ſicut quædam.diſt.14.Leo Papa. 48
ſicut quamuis.diſt.96.Gelaſius. 446
ſicut qui. 17 q.4 Pius Papa. 1106
ſicut qui monaſteria 20.q 1. Eugenij.in ſynodo. 1145
ſicut ſacerdotes.2.q.7. Fabianus. 648
ſicut ſancti.diſt.15.Gregorius. 50
ſicut ſatius.32.q 4. Auguſtinus. 1515
ſicut ſemel.diſt.68.Gregorius. 324
ſicut femina.32 q.2 Hierony. 1500
ſicut ſeta.de pœn.diſt.2.Aug. 1612
ſicut ſine.2.q.1. Gregorius. 576
ſicut ſtellas. diſt. 38. Zepherinus. Papa. 179
ſicut tribus. de pœn. diſt.2.Aug. 1613
ſicut verus.de conſ.diſt.2. Ambroſius. pag. 1822
ſicut vir.7.q. 1.Euariſtus Papa. 766
ſicut viri.diſt.40.Iſidorus. 186
ſicut vrgeri.1.q.1.Auguſtinus. 489
¶ Si de area.26 q.2.Auguſtinus. 1367
ſi decreta.diſt.20.Nicolaus i. 83
ſi de rebus.23.q.7.Auguſtinus. 1276
ſi diaconus.diſt.81.Aurelianenſe concil.i. 366
Si dicat vir.33.q.5.Auguſtinus. 1693
Si dominus.11.q.3.Hieronymus. 893
ſi ducturi.32.q.6.Auguſtinus. 1524
ſi duo forte.diſt.79.Honorius Auguſtinus. 358
ſi duo fratres. diſt.50. Triburienſe cōcil. 247
ſi duo vel. 35. q. 6. Vrbanus in concil. 1732
¶ Si ea de quibus.23.q.4.Auguſt. 1247
ſi ea deſtruerem.25.q.2. Gregor. 1354
ſi eccleſia.23.q 4.Auguſtinus. 1245
ſi ægrotans.5.q.3. Romana ſyn. tempore Hadriani. 734
ſi enim.27.q.2.Ioan.Chryſoſto. 1410
ſi enim inquit.de pœn.diſt.2.Hieronymus. 1620
Si eos de quibus.de conſe. diſt.4. Auguſtinus. 1889
ſi epiſcopus.diſt.50.Agath.conc. 226
ſi epiſcopus ante. 11.quæſt.3.Sardicen. conc. 861
ſi epiſcopus.11.q.3.Epaun.conc. 876
ſi epiſcopus.3.q.2.Felix i. 675

¶ epiſcopus.16.q.3. Aurelianen. concil.i. 1069
ſi epiſcopus.12.q.2.Tolet.conc.iii.950
ſi epiſcopus metropolitanus. diſt. 18. Conc.Agathen. 72
ſi epiſcopus 12.q.5.Agath.conc. 956
ſi epiſcopo 2 q.5.Vuormac.conc. 612
ſi epiſcoporum 16.q.6.Gregorius. 1079
ſi epiſcoporum.21.q.5.Gregorius.1163
ſi ergo.8.q.1 Origen ex lib Num. 799
ſi euangelica diſt.55.Pelagius. 274
ſi ex bono.de pœn.diſt 4.Auguſt 1665
ſi ex laicis.10.q.1.Ilerden.conc. 822
ſi expoſitus.diſt 87.Arelat.conc.ii.396
¶ ſi femina 29.q.2.In conc. apud Vermeriam. 1456
ſi fœnerauerit.14.q.3.Auguſtinus. 932
ſi forte.diſt.63.Leo Papa. 314
ſi forte.de pœn diſt.1.Codex. 1555
ſi forte.17.q.4.Clemens. 1106
ſi forte.diſt 65.Sardicen conc. 320
ſi forte 27.q.5.Arelat.conc. 1162
ſi fortaſſis.16.q.6.Leo iiii. 1081
ſi fur aut latro.13.q.2.Aurel.conc.palea. 977
¶ Si gens Anglorum. diſt.56. Bonifacius martyr. 279
ſignificaſti.1.q.1 Fabianus. 505
ſignum eſt.de conſ.diſt.2.Aug. 1790
¶ Si habes.24 q.3.Auguſtinus. 1326
ſi hæreticus.2.q 7.Nouel. conſt. apud Iul. 648
ſi homo 35. q. 2. & 3. in conc. apud. Vermerias. 1742
ſi homo.27.q.1.Gregorius. 1400
ſi homicidium.23.q.5.Auguſt. 1265
¶ Si igitur.24.q.3.Hieronymus. 1332
ſi ille qui.diſt 50.Hormiſda Papa 250
ſi illic. 23 q 4.Gelaſius. 1231
ſi Imperator.diſt.96.Ioan.Papa. 442
ſi in adiutorium.diſt. 10.Auguſt. 30
ſi infidelis 28.q 2.Gregorius. 1449
ſi infidelis 28.q.1 Ambroſius. 1459
ſi in laicis.diſt 38.Leo Papa. 178
ſi inimicus eſt.diſt 93.Petrus in ordinatione Clementis. 415
ſi inimicus 11.q.3 Petrus Apoſt. 866
ſi in morte.23.q 8 Gregorius. 1285
ſi in plebibus.diſt 63.Iſidorus. 304
ſi in qualibet.20.q.2. Tolet conc.1145
ſi inter bonos.de confeſ.diſt 4. Auguſtinus. 1544
ſi inter epiſcopos.6.q.4.Bonifacius Papa. 758
ſi is qui præeſt 11.q 3.Iſidorus. 896
ſi is qui.23 q.4.Gregorius 1231
ſi iubet.26.q 6 Carthag.conc 2. 1378
ſi Iudas.de pœn diſtin 4. Auguſtinus. pag. 1663
ſi iuſtus.1 q 1 Auguſtinus. 482
ſi iuxta Apoſtolom.diſt.38. Hieronymus. 180
¶ Si laicus.diſt 31.Hieronymus. 141
ſi laici vxor.diſt.34. Martinus Brach. in conc. 162
ſi lapſis.diſt 50.Gregorius. 224
ſi legitimi.2.q.5.Agathen. conc. 604
Siluester.15.q.1. Gelaſius Papa. 844
¶ Si mala fama 2.q.5.Hincmarus epiſcopus. 606
ſi metropolitanus.6. q.4. Alex. palea. pag. 758
ſimiliter. 3.q.5.Iulius Papa. 687
ſimiliter. 16.quæſt. 1. Symmachus in vi synodo. 1049
ſimili modo.28.quæſt.1.Eutychianus. pag. 1436
ſimilem Dei. de pœn. diſt. 2. Ambroſius. 1618
ſi monachus.16.q.1.Innoc.Papa. 1029
ſi motum fuerit.de confeſ.diſt.1. Iginus Papa. 1759
ſi mulier.diſt 5.Gregorius. 13
¶ Sine exceptione. 12. q. 2. Leo Papa. pag. 939
ſine litteris.8.q.5.Gratianus. 805
ſine ornatu.21.q.4.Leo iiii. 1161
ſine pœnitentia.de confeſ. diſt.4 Ambroſius. 1870
ſi non ſunt.de confeſ.diſt.2.Hilarius epiſcopus. 1784
ſi non ſanctificatur. de confeſ.diſt.4. Auguſtinus. 1862
ſi non ex fidei.23.q.4.Gregorius. 1246
ſi non licet 23.q.5.Auguſtinus. 1255
ſi nulla.23.q 8.Nicolaus Papa. 1283
ſi nulla.de conſ diſt.4.Leo Papa. 1874
ſinguli accipiunt. de confeſ. diſtin.2. Hieronymus. 1817
ſingula eccleſiaſtici diſ.89.Gregorius. pag. 401
ſi nupſerit.diſt.27.Hieronymus. 124
ſine manifeſtæ.12.q.1.Canon.Apoſto. pag. 915
ſint tibi quotidiana de confeſ. diſt 5. Hieronymus. 1896
ſint tibi ieiunia.de confeſ.diſt 4.Hieronymus. 1897
¶ Si officia.diſt.59 Zozimus. 283
ſi omnia in hoc ſæculo.6.q.1.Anacletus. 746
¶ Si Papa.diſtin. 40. Ex dictis Bonifacij. 184
ſi pater.30.q. 4 Chalcedonenſe conc. pag. 1468
ſi Paulus.32.q.5.Hieronymus. 1518
ſi peccatum eſſet.22. q.1. Auguſtinus. pag. 1168
ſi peccatum Dauid. de pœn. diſtin. 1. Gregorius. 1598
ſi peccauerit 2.q. 1.Auguſtinus. 588
ſi per ebrietatem.de confeſ.diſt.2. Beda. 1789
ſi per ordinationem.diſt.64.Pariſienſe conc.i. 299
ſi per ſortiarias. 33. q. 1. Hincmarus Rhemen.arch.epiſcopus. 1540
ſi per negligentiam. de confeſ. diſt.2. Pius Papa. 1789
ſi Petrus.24.q.1.Ambroſius. 1302
ſi Petrus.8 q.1.Ioannes iii. 798
ſi plures.16 q.7. Tribur.conc. 1095
ſi poſt ordinationem.diſtin.50. Martinus Papa 1. 228
ſi presbyter.1.q.1.extra de preſb. non bap. palea. 494
ſi presbyter 26 q.6.Iulius. 1382
ſi primates.5.q 2.Felix Papa ii. 733
ſi priuatum. 12.q.1.Auguſtinus. 916
ſi propterea.23 q.5.Auguſtinus. 1263
ſi propterea.de pœn.diſtin.1.Auguſtinus. 1563
ſi publicis.22.q. 4 Tolet. concil. viii. pag. 1183
¶ Si quæ de rebus.12.q.2.Ancyra. ſyn. pag. 935
ſi qua femina. diſt.50. Eliberit. conc. pag. 245
ſi qua fuerit.31.q.1. Eliberitan. conc. pag. 1479
ſi qua monachatũ.27.q.1. Gregorius. pag. 1403
ſi qua mulier.35.q.10. Romana ſyn. pag. 1745
ſi qua mulier. 31. q. 1. Ex conc. apud Vermerias. palea. 1479
ſi qua mulier.diſt.30. Gangren. concil. 135
ſi qua mulier ſuo.diſtin.30.Gangren. conc. 136
ſi qua mulier.de confeſ.diſt.4. Ex cõc. Mart. Bracharen. 1875
ſi qua mulier.35.q. 10.Innocent.1745
ſi qua mulier.35.q.10.Hyginus Papa. pag. 1745
ſi qua mulier.29.q.3.Authen. 1138
ſi qua vidua.diſt.28.Martinus Brach. in conc. 130
ſi qua virgo.27.q.1.Chalcedonen.concil. 1401
ſi quando videris.de pœn. diſt. 3. Hieronymus. 1660
ſi quando.2.q.6.Hadrianus Papa. 636
ſi quandoque à ſacerdotibus. 15. q. 6. Alexander Papa. 1011
ſi quattuor.23 q.8.In conc. apud Vermerias. 1294
¶ Si quæ cauſæ.11.q.1. Innocentius Papa. 848
ſi quælibet.22.q.2.Gregorius. 1179
ſi quem à clericatu.16.q 1 Greg 1033
ſi quem forte.24 q.1.Auguſtinus.1318
ſi quem pœnituerit.2.q 3.Capitulariũ liber. 597
¶ Si qui apud.de confeſ. diſt.4.Auguſtinus. 1845
ſi qui à ſimoniacis.1.q.1.Vrbanus Papa. 120
ſi qui clerici.diſt.74.Carthaginen.cõcil. 336
ſi qui clerici.11.q.1.Chalced.cõc. 847
ſi qui clerici.1.q.1.Leo. 484
ſi qui clericorum.11.q.1.Aurelianen. concilium iii. 849
ſi qui epiſcopi.25 q 2.Leo. 1360
ſi qui epiſcopi.1.q.1.Leo. 487
ſi qui epiſcopi.diſt.92. Ancyran. concil. 413
ſi qui ex fratribus 11.q.1.Clemens.852
ſi qui filij.diſt.30.Gangren.conc. 134
ſi qui inuenti.5.q.1. Eliberitanum cõcilium. 731
ſi quilibet.diſ.54.Gregorius.palea.267
ſi qui neceſſitate. de confeſ.diſt.4. Leo Papa. 1848
ſi qui parentes.31.q.3. Eliberit. conc. pag. 1487
ſi qui presbyteri.1.q.7.Cyprianus.557
ſi qui ſine examinatione.diſt.81. Nicænum conc. 363
ſi qui ſunt vituperatores.2.q.7.Euariſtus Papa. 645
ſi qui ſunt.diſt.81.Gregorius vii. 364
ſi qui vel temeritate. 2.q. 7. Gelaſius. pag. 566
ſi qui voluerint.2.q.7. conc. Nicænũ. pag. 564
ſi qui vero.7.q.1.Nicæn.conc. 775
ſi qui vero.de pœn.diſtin.5.Nicænum conc. 1682
ſi qui vero.diſt.32.Gregorius. 146
Si quidquid.de conſ.diſt.4.Aug. 1849

ſi quid de quotcunque.15.q.7.Gregorius. 1016
ſi quid in eccleſia.2.q.7.Gelaſius. 663
ſi quid inuenisti.14.q.5. Auguſt. 988
ſi quid vero.diſt.57.Auguſtinus. 175
ſi quid vero diſt.86.Gregorius. 391
¶ Siquis abbas.18.q.2.Tributien.concilium. 1126
ſi quis ab epiſcopo.2.q.7.Aurelianen.concilium i. 646
ſi quis abſcidit.diſt.55.Canon Apoſtolorum. 271
Si quis acceperit.33.q.1. In cõcil.apud Compendium. 1539
ſi quis a catholica.23.q.4. Auguſtinus. 1816
ſi quis ad te.22.q.2. Auguſt. 1179
ſi quis à medicis. diſt.55. Nicænum concilium. 272
ſi quis apoſtolicæ.diſtin.79. Nicolaus papa ij. 355
ſi quis à proprio.11. q.3. Antiochenũ concilium. 860
ſi quis à proprio.21.q.5. Antiochenũ concilium. 1162
ſi quis amodo. diſtin. 81. Alexander ij. 367
ſi qs ancillã.29.q.2.Iulius papa. 1455
ſi quis ariolos 26. quæſt. 5. Gregorius iunior. 1370
ſi quis artẽ.diſt.37. Hieronymus.174
ſi quis auſus.diſt. 71. Nicænum concilium. 330
ſi quis autem.de conſecr. diſt. 4. Leo papa. 1841
ſi quis autem diſt.18. Arelaten.concilium ij. 72
ſi quis autem.1.q.6 Symmachus.556
ſi quis autem diſt.94. Alexand j. 428
ſi quis autem.de pæn.diſt 7. Auguſtinus. 1687
ſi quis autem.de pæn.diſt.3. Auguſtinus. 1661
¶Si quis baſilicam de conſecr. diſt 1. Brachaten.concil.ij. 1756
¶Si quis calendas 26.quæſt. 7. Zacharias papa. 1387
ſi quis carnem. diſt. 30. Gangrenſe concilium. 137
ſi quis circa.2. q. 3. Gaius papa. 594
ſi quis clericus.diſt. 81 Aurelianen.ſynodus iij. 365
ſi quis clericus.16.quæſt..7. Paſchalis ij. 1089
ſi quis clericus 14. q. 4. Tarraconen. concilium. 985
ſi quis clericus.17.q.4. Ex pænitentiali Romano. 1107
ſi quis clericus. 26. q. 5. Aurelianen. concilium.1. 1372
ſi quis clericus.3.q.6. Sixtus. 696
ſi quis clericus. 11.q.1. Sylueſter. 843
ſi quis clericorum.diſt. 47. Elibertanum concil. 215
ſi quis coactus. 22. q. 5. Theodorus in pænitentiali. 1194
ſi quis confugerit. 1.q.1. Nicæn. concilium. 491
Si quis coniugatus.27.quæſt.2.Octaua ſynod. 1431
ſi quis contumax. 17. q. 4. Tributien. conc. 1107
ſi quis contriſtatus. diſt. 90. Fabianus Papa.
ſi quis conuictus.12.q.5. Matiſc. concil.1. 1194
ſi quis cum clerico.11.q.1. Carthag. conc.iij. 857
ſi quis cũ duabus.33.q.2.Nicola⁹.1550
ſi quis cum duabus.34.q 1.& 11.Tributien.conc. 1706
ſi quis cũ matre.33 q 2.Nicolaus.1551
ſi quis cum matre.34.q.1.& 2. Ex cõc. Triburien. 1707
ſi quis cum matre.35.q 2.& 3. In concilio apud Vermer. 1712
ſi quis cũ militibus.6.q.1. Codex. 752
ſi quis cum nouerca.32.q.7.Tributiẽ. conc. 1534
ſi quis cuiuſlibet.21.q.1.Carthaginen. conc.v. 1162
¶ Si quis dator.1.q.3.Gregorius. 536
ſi quis de alio.de conſ.diſt 4. Lugdun. conc. 1877
ſi quis de alterius.diſt.58. Carthagin. conc.v. 282
ſi quis de clericis. 12.quæſt. 2. Agath. conc. 931
ſi quis de clericis.12 q.2. Aurelianenſe conc. 934
ſi quis de corpore.26. q.6.Mart. Brac. in conc. 1379
ſi quis dederit.24.q.1.Iulius Papa.1318
ſi quis deinceps. 17.q.4. Alexander ii. pag. 1109
ſi quis deinceps.16.q.7.Greg.vii.1087
ſi quis de ordine.7.q.1.Meldenſe concil. 777
ſi quis de laicis.diſt.34 Aurelian.concil. 163
ſi quis de potentibus.24.q.3. Toletan. conc.1. 1336
ſi quis dereliquerit.diſt.30. Gangrenſe conc. 137
ſi.quis de religioſo. diſt. 77. Gelaſius Papa. 352
ſi quis deſpicit.diſt.42. Gangrenſe cõcil. 192
ſi quis deſponſata.27.q.2.Ambr. 1428
ſi quis deſponſauerit. 27. q. 2. Iulius Papa. 1417
ſi quis deſponſauerit. 27. q. 2. in canon. 1415
ſi quis diaconus.diſ.50. Iſidorus.Hormiſda Papa. 238
ſi quis diſcernit.diſtin.28. Gangrenſe conc. 132
ſi qs diuinis.30.q.5.in Nouellis. 1474
ſi quis dixerit.11.q.3.Hieronym. 881
ſi quis docet.diſ.30.Gangrẽſe cõc. 137
ſi quis docuerit.diſt.28.Canon apoſtolorum. 132
ſi quis dogmata.25.q.2. Nicolaus Papa. 1358
¶Si quis eccleſiam 17. q. 4. Iginus papa.palea. 1106
ſi quis eorum.diſt. 30. Gangreſe concilium 136
ſi quis eorum. diſtin. 32. Sexta ſynodus. 150
ſi quis epiſcopus. diſt. 18. Agathenſe. concilium. 72
ſi quis epiſcopus.27. q. 1. Sexta ſynodus in Trullo. 1394
ſi quis epiſcopus ordinatus.diſtin. 92. Antiochenum concil. 412.
ſi quis epiſcopus. diſt.81. Canon apoſtolorum. 366
ſi quis epiſcopus. 26 q.5.Toletan.concilium iiij. 1371
ſi quis epiſcopus.23.q.8. Antiochenũ concilium. 1291
ſi quis epiſcopus.1.q.3.Gregorius.536
ſi quis epiſcopus. diſt. 83. Gregorius. vij. 377
ſi quis epiſcopus.16. q.7. Canon apoſtolorum. 1088
ſi quis epiſcopus.7.quæſt 1.Leo epiſcopus. 777
Si quis epiſcopus.1.q.7. Martinus Brach. ex concil. 578
ſi quis epiſcopus.11.quæſt.3.Martinus Brach. ex concil. 863
ſi quis epiſcopus damnatus.11.q.3.Antiochenum concil. 862
ſi quis epiſcopus.11.q.3. Eutychianus papa. 893
ſi quis epiſcopus.6.q.4. Martinus Bracharenſis in concil. 758
ſi quis epiſcopus.2.q.6.Sardicenſe cõcilium. 633
ſi quis eps 2.q.7.Romana ſyno. 663
ſi quis epiſcopus per manus. diſt. 92. Antiochenum concilium. 413
ſi quis eps.diſt.92.Antioch.conc. 413
ſi quis epiſcopus vacans.diſt. 92. Antioch.concilium. 413
ſi quis epiſcopus. 6.q.4. Antioch. concilium. 759
ſi quis epiſcopus.6.q 4. Antioch. concilium. 757
ſi quis epiſcopus.10.q.2. Martinus Bracha.in concil. 834
ſi quis epiſcopus.1.q.1. Chalcedonenſe concilium. 465
ſi quis epiſcopus.21.q.5.Martinus Bracha. in concil. 1162
ſi quis epiſ.2.q.3.Damaſus papa. 594
ſi quis epiſcopo.um.16.q.5. Nicolaus papa. 1060
ſi quis eporum.3.q.6. Fabianus. 690
ſi quis epiſcoporum.diſt.18.Tarracen. concilium. 74
ſi quis erga 2 q.7.Alexander. 644
ſi quis etiam.de conſecr. diſt. 1. Agathen.concilium. 1764
ſi quis ex clericis. diſt. 23. Gregorius ij. 107
ſi quis ex epiſcopis.diſt.79. Stephanus papa iij. 357
ſi quis ex ſacerdotibus. Leo papa iiij. ex concilio. 357
ſi quis extra eccleſiam.diſt. 30. Gangrenſe concilium. 137
ſi quis ex vno.30.q 4.Innocen. 1469
¶Si quis falsũ.5.q.6.Octaua ſyno. 742
ſi quis filiaſtrũ.30.q.1.Ex concil.apud Vermerias. 1460
ſi quis fortitudinem.23.q.5.Hieronymus. 1212
ſi quis frater.11.q.3.Syn. octaua. 871
ſi quis fuerit. 32. q.7. Martinus Brachar.in concil. 1528
¶Si quis gentilis. 28. q. 1. Eutychia. papa. 1436
¶Si quis habuerit 28. q. 2. Melden. concilium. 1449
ſi quis hæreticæ.1.q 1.Leo. 486
ſi quis hominem.11.q.3.Hieron. 882
ſi quis homicidium.diſt.50.Maticen. concilium.palea. 244
¶Si quis iã.21.q.2.Chalced.conc. 1156

ſi quis

ſi quis in atrio.17.q.4.Triburien.concil. 1104
ſi qs in clero.7.q.1.Agathéſe.cõc. 776
ſi quis incognitus.17.q.2. Bonifa.1101
ſi quis in ægritudine.diſt.57.Neocæſarienſe concilium. 281
ſi quis ingenuus.29.q.2.In conc,apud Vermeriam. 456
ſi quis in infirmitate.diſt.55. Ilerden. concil. 273
ſi quis in metropolitana.diſt.65.Tarraconen. concil. 320
ſi quis inquit.1.q.1. Cyprianus. 496
ſi quis iratus.2.q.3.Fabianus papa.594
ſi quis iratus.de pæn.diſt.1. In canonibus. 1561
ſi quis iraſcitur. 13.q.3. Auguſt. 967
ſi quis inſaniens.15.q.1.Theodo.1002
ſi quis in tantam.1.q.4.Codex.p. 553
ſi quis iteraſ.de conſ.diſt.2. Martinus Brach.in conc. 1784
ſi quis Iudaicæ.28.q.1.Vrbanen. concil. 1448
ſi quis iudicem.2.q.6.Fabia.Papa.612
¶Si quis laicus.16. q.1. Mogunt. concil. 1040
ſi quis laicus.11.q.3.Tolet.conc.1. 872
ſi quis laicus. 22.q.5.Auguſt. 1200
ſi quis liber.29.q.2.Zacharias. 1455
¶Si quis membrorum. 23. q.8. Eutychianus papa. 1292
ſi quis monachus.diſt.90. Octaua ſynod. 406
ſi quis monach⁹,16.q.1.Gelaſius.1032
¶Si quis necandi. de pæn. diſt. 1. Codex. 1555
ſi quis neceſſitate.34.q.1.& 2. Ex conc. apud Vermerias. 1705
ſi quis neque.1.q.1. Grego. 523
ſi quis non dicam.36.q.2.Codex.1554
ſi quis non dicam.de pæn. diſt.1. Codex. 1748
ſi quis non iratus.15.q.1.Hieron.1002
ſi quis non recto.24.q.3.Hieron.1328
ſi quis nuptias.diſt.30.Gangrenſe concil. 137
¶Si quis obiecerit.1.q.3. Paſchalis Papa. 538
ſi quis obligatus.diſt.54.Martin⁹ Bracharen.ex concil. 262
ſi quis oblitus.14. q. 4. Martinus Bracha.ex concil. 984
ſi quis omnem.1.q.7.Septima ſyn.558
ſi quis ordinatus.diſt.92. Martin.Bracharen. in concil. 412
¶Si quis papa. diſtin. 79.Symmachus papa. 356
ſi quis pecunia.diſt. 79. Nicolaus papa ij. 358
ſi quis peierauerit 22.q.5.Gelaſius papa. 1194
ſi quis per capillum.22 q.1.Pius papa. pag. 1167
ſi quis per ignorantiam.1.q. 1. Iſidorus. 494
ſi quis per ſuperbiam. diſt. 30. Gangrenſe concil. 136
ſi quis per vetus.12. q.2. Greg. 1179
ſi quiſpiã.diſt.81.Eugenius papa. 369
ſi quis poſt.diſt 33.Canon.Apoſt. 154
ſi quis poſitus.de pæ.diſt.7.Aug. 1686
ſi quis poſt baptiſmum.diſt.51. Toletan.concil.j. 256
ſi qs poſt remiſſioné diſt.50.Inno.251
ſi quis poteſtatem.23.q.4.Ambr,1233
ſi quis præbendas. 1.q.3.Innoc.ij. 544
ſi quis præpropera.diſtin. 50. Cyprianus. 256
ſi quis presbyter.diſt.24.Brach. conc. Martini. 111
ſi quis presbyter. de conſe.diſt.4 Canones Apoſtolorum. 1865
ſi quis presbyter. 7. q. 1. Antiochen. concil. 775
ſi quis presbyter.2.q.5. Grego.iij. 600
ſi quis presbyter.diſt.30 Ex conc.Martini Brach. 138
ſi quis presbyter. diſtin. 50. Martinus Brach. 234
ſi quis presbyter.diſt.92.Martinus Bracha.in concil. 414
ſi quis presbyter. 15.q.8.Martinus Bracha.ex concil. 1019
ſi quis presbyter.11.q.3. Cartha. concil.ij. 862
ſi quis præuentus.22.q.4. Iſido. 1188
ſi quis principum. 16. q. 7. Calixtus papa. 1091
ſi quis propter.1.q.2.Proſper. 533
ſi quis propter Deum.diſt. 30. Gangr. concil. 135
ſi quis pro ægritudine.diſt.55.Ex Martino Brach. 273
ſi quis pulſatus de pæn. diſt. 1. Digeſtis. 1556
ſi quis putauerit.2.q.6. Victor. 617
ſi quis putauerit. 2. q. 6. Sixtus papa ij. 620
¶Si quis qualibet. 12. q. 2. Agathen. concil. 940
ſi quiſquam.11.q.3.Pelagius. 845
¶Si quis rapuerit.27.q.2.Nouella Iuſtiniani Imper. 1403
ſi quis dereliquerit.diſt.30. Gangren. concil. 137
ſi quis rompetas 24.q.3.Calixtus papa. 1336
¶Si quis ſacerdos.30 q.1.Cæleſti. 1465
Si quis ſacerdotiũ.diſt.81.Alex.ij. 367
ſi qs ſacerdotiũ. 11.q. 1.Pius papa.846
ſi quis ſacro.27.q.1. Aurelianen.concil. 1398
ſi quis ſeruum.17.q.4. Gangren. concil. 1115
ſi quis ſeruum.17.q 4.Mart.Brac.1115
ſi quis ſemel.de pæn.diſt.2.Octaua ſynod. 1603
ſi quis ſponſam. 27. q. 2. Triburien. concil. 1416
ſi quis ſuadente.17.q.4.Innoc. 1111
ſi quis ſuper his.2.q.7.Gregorius. 660
¶Si quis tam feminam.de pæn.diſt.1. Digeſt. 1556
ſi quis tãquã diſt.30.Gangr.conc. 136
ſi quis triginta. diſtin. 78. Bonifacius papa. 354
ſi quis tumidus.15.q.7. Carthag. concil.j. 1016
¶Si quis vel virginitatem.diſt.30.Gangrenſe concil. 135
ſi quis veſtrum.2 q.6.Sixtus papa.616
ſi quis vero.3.q.4.Pius papa. 681
ſi quis vero.11.q. 3.Ambroſius. 865
ſi quis vero.5 q.6.Agathen.conc. 743
ſi quis viduam. diſt. 50. Ex Martino Bracharenſi. 226
ſi quis viduam. diſtin. 34. Innocen. papa. 162
ſi quis viduam.diſt.34. Canones Apoſtolorum. 163
ſi quis viduam. 32.q.7.Mogutin.concil. 1533
ſi quis virginem.36.q.2.Grego.ij.1748
ſi quis virorum.diſtin. 30. Gangrenſe concil. 137
ſi quis vituperat.diſtin.31. Gangrenſe concil. 142
ſi quis viuente.31.q.1.Triburienſe concilium. 1478
ſi quis voluntarie.diſtin.50. Martinus Brach.ex capitulis. 245
ſi quis voluerit. de conſecra.diſtin. 4. Ex concilio apud Belluacum. 1877
ſi quis votum.27.q.1 Theodorus.1410
ſi quis vſuram.14.q.4.Ambro. 986
ſi quis vult.16.q.7. Bonifacius. 1097
ſi quis vult.diſt. 56.Hieronymus. 170
Si quis vxorem. 32.q.1.Ioann.Chryſoſto. 1489
ſi quis vxorem.32.q.1. Theodorus in pæniten. 1490
ſi quis vxoré.27.q.2. Gregorius. 1416
¶Si quod verius.33.q.2.Auguſt. 1546
ſi quos de ſeruis.12.q.2.Agathen.concil. 940
ſi quos.23.q.4.Gregorius. 1145
ſi quotieſcumque.de conſecr.diſtin.1. Ambroſius. 1784
ſi refugientes.de pæn.diſtin.4. Petrus Apoſt. 1674
ſi res aliena.14.q.6.Auguſtinus. 992
ſi renera. de conſecr.diſtin.4.Pelagius papa. 1845
ſit rector.diſt.43.Gregorius. 194
ſi Romanorum.diſt. 19. Nicolaus papa. 74
ſi ſacerdos.6.q.1.Anacletus papa. 743
ſi ſacerdos.de pænit. diſt. 1. Hieronymus 1578
ſi ſacerdotes.16.quæſt.3.Tolet.concil. ix. 1058
ſi ſæculi.12.q.1 Gregorius. 920
ſi ſe cuiquam. diſt.28. Aurelian. concil.j. 130
ſi ſermo meus.de pæn.diſt.2. Auguſtinus. 1613
ſi ſeruus.diſt.54. Aurelianen. concil. j.pag. 267
ſi ſeruus.diſt.54.Iuſtin.authen.de ſan. epiſc. 267
ſi ſolus. diſt.8.Cyprianus. 13
ſi ſubdiaconus.diſt.34.Martinus Bracharen. 163
ſi tantum episcopus. 6. q. 2. Vaſenſe concil.j. 754
ſi teſtes omnes.4.q.2.& 3. Digeſt. 719
Si tranſitus. diſt. 79. Symmachus papa. 359
ſit rector diſcretus.diſt.43.Grego. 194
ſi tributum.11.q.1.Ambroſius. 849
ſi triginta annorum. diſt. 78. Zacharias. 355
ſi tu abſtines.17.q.2.Ioan.Chryſ.1422
ſiue de coniugij.33.q.2. Nicolaus papa. 1542
ſiue hæreticus.de conſecra.diſt.4. Beda. 1858
ſiue paruuli.de conſe. diſt. 4. Cæleſtinus papa. 1859
ſi vero qui.diſtin.50. Gerunden. concil. 249
ſi verum.31.q.2. Vrbanus. 1484

ſi vir ſimplex diſt.27.Theodorus. 124
ſi vir & vxor,35.q.2.&.3.Auguſt. 1715
ſi vir & vxor.27. q.2. Eugenius papa in ſynod. 1422
ſi virgo.34.q.1.& 2.Auguſtinus. 1705
ſi vos contra.23.q.5. Auguſtinus.1263
ſi vobis fratres. 23. q.8. Oſius epiſcopus. 1291
ſi vxorem.32.q.5. Auguſtinus. 1522
¶Solet quæri.32.q.2.Auguſtinus.1498
Solet etiam.de conſe. diſt.4. Auguſtinus. 1846
ſolent plures.de conſec.diſt.1. Cabilonen.conc. 1768
ſolennitates.de conſe. diſt.1.Felix Papa. 1758
ſolennitates.de conſecr.diſt.1. Gregorius. 1759
ſolicitum quoque.diſt.84.Gratia. 379
ſolicitudo.diſt.52. Alexander.ij. 258
ſolicitatores.de pæn.diſtin.1. Digeſtis pag. 1556
ſors non aliquid.26.q.2.Auguſt. 1364
ſortes. 26.q.5.Leo iiij. 1372
ſortilegi ſunt.26 q.1.Iſidorus. 1363
¶Species & ſimilitudo.de conſe.diſt 2. Gregorius. 1790
Spiritus ſanctus.1.q.1. Auguſt. 493
ſpiritus ſanctus. de conſec.diſt.5.Melchiades papa. 1892
ſponſus ille.diſt.56.Au uſtinus. 278
ſponſus & ſponſa. diſt. 23. Carthaginenſe conc. iiij. 108
ſponſus & ſponſa.30.q.5.Carthaginēſe.concil. iiii. 1473
ſponſalia.30.q.2.Gratianus. 1464
¶Statuit quoque.2. q.5. Saleguſt. concil. 612
ſtatuimus.16.q.1.Anaſtaſius. 1047
ſtatuimus.19.q.3 Vrban.ij. 1136
ſtatuimus.20. q.2. Eutychianus papa. pag. 1146
ſtatuimus.diſt.4. Teleſphorus papa.10
ſtatuimus.12.q.2.Agath. concil. 931
ſtatuimus.diſt.61 Leo. 289
ſtatuimus.11.q.1.Fabian.papa. 850
ſtatuimus etiam.d ſt.76.Vrbanus.345
ſtatuimns decretum. 1. q. 1. Nicolaus papa ij. 519
ſtatuimus vt ſicut.1.q.1.Cabilon.concil. 519
ſtatutis.2.q.1. Codex. 581
ſtatutum eſt.27.q.2.Tolet.conc. 1427
ſtatutum eſt.2.q.6. Carthaginen concil.v. 634
ſtatutum eſt.8.q.1. In conci.apud Alteum. 1119
ſtudendum eſt.diſt. 90. Carthaginen. concil.iiij. 407
ſtatuendum nobis.16.q.2.Fauen concil. 1059
ſtudeat ſanctitas.diſt.50. Nicolaus Papa. 244
ſtudij veſtri.diſt.61.Gregorius. 293
Subdiaconus.diſt.77.Sexta ſynod⁹.351
ſubdiaconus.diſ.23.Carthaginen. con. iiii. 105
ſubdiaconus.24.q.1.Auguſtinus. 1317
ſubdiacono etiam.diſt.94.Gratia. 428
ſubdiaconi ſuis.diſt 32.Gregorius.151
ſubmittitur.diſt.21.Nicol.Papa. 91
ſufficit pænitenti.de pæ.diſt.1.Leo Papa. 1583
ſufficit ſacerdoti.de conſecr. diſtinct. 1.Alexander ii. 1769
ſufficiat.27.q.2.Nicolaus Papa. 1412
ſuggeſtum nobis eſt.7.q.1.Liberius Papa. 786
ſuggero.3.q.8.Felix epiſcopus in Carthag.conc.ii. 705
ſumma iniquitas.6.q.1. Alexander Papa. 749
ſumma militiæ.23.q.1.Gregorius.1207
ſummopere.11.q 3.Gregorius. 886
ſunt in eccleſia.8.q.1.Auguſtinus.800
ſunt namque.diſt.45.Gregorius. 209
ſunt nonnulli. 16.q.1. Bonifacius Papa. 1030
ſunt nonnulli.1.q.1.Gregorius. 523
ſunt nonnulli.diſt.46.Gregorius. 211
ſunt nonnulli. 2.q. 7. Euariſtus Papa. pag. 646
ſunt plures.de pæn.diſt 3.Augu. 1617
ſunt plurimi. 6. q. 1. Gregorius Papa. pag. 747
ſunt quędam.17.q.1.Auguſtinus.1058
ſunt quædam.23.q.5.Haymo. 1264
ſunt qui arbitrantur.de pæn.diſtin. 1. Ambroſius. 1576
ſunt qui dicunt.27.q.2.Gregorius 1418
ſunt qui opes.17.q.4 Ambroſius. 1102
ſunt quidam.1.q.1.Paſchalis ii. 527
ſunt quidā.25.q.1.Vrbanus Papa.1347
ſuper cauſa.2. q.5.Alexander. 604
ſuper quibus 30.q 3.Vrbanus. 1466
ſuper tribus.de pæn.diſt. 2. Hieronymus. 1586
ſuper tribus.de pæn. diſt. 2. Hieronymus. 1614
ſuper prudētia.14.q.2.Paſchalis ii.981
ſuperueniente.1.q.1.Gregorius. 498
ſuppliciter gloriæ veſtræ. 23. q.8.Gregorius. 1284
ſuſcipitis ne.diſt.10.Gre.Nazian. 30
ſuſpectos.3.q 5.Pontianus Papa. 685
ſuum vero.21.q 4.Gratianus. 1161
¶ Symbolum.de conſ.diſt.4. Agathen. concilium. 1859
ſynodum epiſcoporum. diſ.17.Marcellus Papa. 63

T

TAbernaculum.de conſ.diſt.1. Felix iiii. 1752
Talis mihi.de pæn.diſt.3. Ioan. Chryſoſt. 1645
Tali coniugio.1. q.7.Meldēſe con.569
Tales ad miniſterium. diſtin. 23. Clemens. 101
Tales & ſi.16.q.5.Gratianus. 1060
Talia quidē.8. q.3.Pelagius Papa. 803
Talibus Deus.de pæn.diſt. 2. Hieronymus. 1615
Tam ſacerdotes. 24.q.3. Anacletus Papa. 1334
Tantū valet.32.q.7.Auguſtinus. 1535
Tantus Daniel. diſt 81,Cæleſtinus. 363
Tanta nequitia.1.q.7.Gregorius. 566
Tanta nequitia.diſ.86. Gregorius. 391
Tamdiu.3.q.1.Felix ij. 674
¶Tempus quod inter.13.q.2.Auguſtinus. 973
Tempus autem.diſt 75.Gratianus.340
Tempus quoque.diſt.31.Gratia. 139
Tempus vero.de pæn. diſt.7.Gra.1686
Temporis qualitas.7.q.1.Grego. 783
Tempora pænitudinis.26.q.7. Leo Papa. 1384
Temerarium.11.q.3.Auguſtinus. 879
Tenere debet.diſt.11.Innocētius i. 148
Teneamus.1.q.1.Auguſtinus. 492
Te quidem.12.q.1.Clemens. 849
Tertio cogitur.15.q.3.Gratianus.1004
Terrulas.12.q.2 Agathenſe conc. 939
Teſtamentum.d.ſt.6.Gregorius. 11
Teſtamenta vero.12.q.5.Gratia. 954
Teſtes per quamcumque.3. q.9. Calixtus Papa. 709
Teſtes abſq; .2.q.7.Damaſus Papa.656
Teſtes autem.4.q.2.& 3.Carthaginen. conc.vii. 718
Teſtimonium.11.q.1.Silueſter. 842
Teugualdū.11.q.3.Nicolaus Papa.864
¶ Tibi domino. diſt 63.Leo iiii. 312
Timorem.de conſ.diſt.2.Baſilius epiſcopus. 1787
¶ Tolle charitatem.de pæn.diſ.2. Auguſtinus. 1616
Tolerandi ſunt.23.q 4.Auguſt. 1214
Tolerabilius.32 q.5.Ambroſius. 1514
Tonſura vero.diſt.69.Gratianus. 327
Totum.1 q.3 Auguſtinus. 538
Totam pænitentiam.de pæ.diſt.3. Hieronymus. 1642
¶ Tranſmarinos.diſt.98. Anaſtaſius i. pag. 450
Transferūt.24.q.3.Hieronymus. 1319
¶ Tres perſonas.23.q.4.Auguſti. 1219
Tres ſunt autem.de pæn.diſt.1.Auguſtinus. 1589
¶ Tria legitima.36.q.2.Hierony. 1749
Tria ſunt genera. diſt. 45. Albinus & Alcuinus. 108
Tribus ex cauſis.de cōſ.diſ.1.Aug.1764
Tribus gradibus.de conſ.diſ.2.Clemēs Papa. 1786
Tributum.23.q.8.Vrbanus. 1288
Triforme eſt.de conſ.diſt. 2.Sergius Papa. 1785
¶ Tua ſanctitas.31.q.2. Hormiſda Papa.palea. 1484
Tu bonus.23 q.4.Auguſtinus. 1214
Tu dixiſti.23.q.5.Auguſtinus. 1237
Tu malum.22.q 1.Auguſtinus. 1166
Tunc ſaluabitur 33.q.5.Hierony.1696
Tunc vera.11.q.3.Gregorius. 882
Tunc eis,de conſ.diſt 2.Auguſti. 1824
Tunc valere.de conſ.diſt.4.Aug. 1856
Turbat acumen.diſt.37.Beda. 173
Turbatur nauicula.1.q.4.Ambr. 552

V

VAlet interdum.81.diſt.Iſidor. 365
Valētinianus.diſt.63.Hiſtoria Tripar. 297
Valentino clerico.diſt.34.Pelagius Papa. 164
Valida eſt.de pæn.diſt.1.Gregor. 1604
Valde neceſſarium.diſt.94.Greg. 428
vaſa in quibus.de conſ.diſt.1.Tribur. conc. 1766
Vaſa iræ.23.q.4.Auguſtinus. 1224
¶ Vbi iſta didiciſti. diſt.74.Simplicius Papa. 337
Vbi non eſt 30.q.2.Nicol.Papa. 1464
Vbi ſana.24.q.1.Auguſtinus. 1310
Vbi pars eſt.de cōſ.diſt 2.Hilari⁹.1817
Vbinam legiſtis.diſt.96.Nicolaus. 439
Vbicumque.16.q.1.Tribur.conc. 1026
Vbicumque.13.q.2.Tribur.conc. 965
Vbicumque.13.q.2.Io.Chryſoſt. 975
¶ Væ eis.de pæn.diſt.4.Oſee. 1675
Væ qui dicitis.11.q.3.Eſaias. 882
¶Venit ſacerdos.de cōſ.diſ.4.Am.1862

Vena-

Veniſti ad fontem.de conſ.diſt.4.Ambroſius. 1868
Veniam nunc.35.q.9.Innocentius.1741
Ventum eſt.1.q.1.Innocen. 470
Vendentes.1.q.3.Gregorius. 543
Venerabiles.de conſ.diſt.3.Septima ſynodus. 1834
Venerabilis.de conſ.diſt.4.Gelaſius Papa. 1842
Venter mero.diſt.35.Hieronym. 166
Verbum Dei.de pæ.diſt.1.Ambr. 1573
Verus baptiſmus.de conſ. diſt.4. Proſper. 1890
Veritate.diſt.8.Auguſtinus. 21
vera iuſtitia.diſt.45.Gregorius. 209
Vereor.8.q.1.Hieronymus. 801
Verum hoc.diſt.14.Gratianus. 47
Veſtram flagitamus.diſ. 10 Leo iiii.12
Veſtimenta eccleſiæ.de conſ.diſt.1.Stephanus. 1766
¶ Victor Honorius.diſt. 97. Honorius ad Bonif.Papam. 448
Vide benignum.de pæ.diſt.1.Hie.1585
Vide quantum.1.q.1.Hieronym. 495
Vides fili.diſt.10.Ioan.viij. 32
Vides vt opinor.23.q.6.Auguſt. 1273
Vident homines.diſt.86.Auguſt. 387
Videntes autem. 12.q.1. Vrbanus Papa. 911
Videtur nobis.35. q.6.Cæleſt.Papa.palea. 1731
Vidua.27.q.1.Nicolaus. 1405
Vidua eſt.diſt.34 Hieronymus. 163
Vidua.20.q.1.Tolet.conc.x. 1145
Viduæ.27.q.1.Auguſtinus. 1045
Viduæ quæ.diſt.81.Carth. cõc.iii. 372
Viduæ.27.q.1.Arelat.conc.palea.1406
Viduas.27.q.1.Gregorius. 1392
Viduas autem.27.q.1. Martin. Brach. in conc. 1395
Viduas honora.1.q.2. Paulus Apoſtolus. 532
Viduæ.27.q.1.Aurelian.conc. 1398
Viduis autem.diſt.87.Gratianus. 393
Viduitatis.27.q.1.Arauſic.conc. 1405
Viginti tantum.diſt.16. Stephanus Papa. 62
Viliſſimus.1.q.1.Symmachus. 488
Vino inebriantur.diſt.37.Hierony.171
Vinolentum ſacerdotem.diſt.35. Hieronymus. 166
Violatores.25.q.1.Damaſus Papa.1347
Vir cum propria.33.q.4 Gregor. 1691
Virum catholicum . diſt. 47. Leo Papa. 285
Virginem.27.q.1.Triburien.con. 1397
Virgines non velentur.20.q.1. Pius Papa. 1144
Virgines.27.q.1. Eliberitanum conc. pag. 1401
Virgines quæ.diſt.47.Hieronym. 125
Virgines ſacræ 20 q.4.Tribur.cõc 1150
Virginibus 27,q.1.Tribur.conc. 1397
Viſum præterea.de conſ.diſt.1. Cabi. conc.ii. 1775
Viſis litteris.16.q.2. Ioannes Papa 1057
Viſitandi. 18.q.2.Gregorius. 1131
¶ Vltra prouinciarũ.3.q.5.Steph. 691
Vltima voluntas.13.q 2.Gregorius.964
¶ Vnus ex vobis 2 q.1.Auguſtinus 577
Vnaquæque mulier.13.q.2.Aug. 963
Vnaquæque.3.q.6.Anacletus. 696
Vna tantum.diſt.26.Ambroſius. 122
Vna ſola 33.q 5.Auguſtinus. 1696
Vnctio inuiſibilis. de pæn.diſt. 2. Auguſtinus. 1607
Vnde quæritur.35.q 9.Gratianus 1739
Vnde ipſe.8.q.1.Clemens.palea. 792
Vndecumque.diſt. 56.Auguſt. 276
Vnio noſtræ.19.q.1 Tolet.cõc.xvj.835
Vnius vxoris.diſ. 26.Hieronymus.119
Vnicuique.11.q.3.Pelagius Papa 11.889
Vnicuique fidelium.de conſ diſt 1.Aurelianenſe conc. 1764
Vnum abbatẽ.21.q. 1.Agath.con.1154
Vnum oratium. diſt.25.Tolet. concil. iiij. 114
Vnum ſolum.23.q.5.Auguſtinus.1211
Vnuſquiſque.12 q.4.Ambroſius. 1185
¶ Vobis enim.12.q.2.Gelaſius . 927
Vocatio autem.5.q.2.Gratianus. 732
Vocatio ad ſynodũ.5. q.2.Dama. 731
Volumus vt frater.diſt.89.Grego. 402
Volumus.16.q.4 Gregorius. 1077
Volumus.diſt.81.Gregorius. 370
Volumus.11.q.1.Codex. 852
Voluiſſent.de pæ. diſt.1.Gregorius.1580
Vos ante omnia.de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1878
Vos autem,16. q.1.Auguſtinus. 1032
Vota ciuium.diſt.63 Leo i. 308
Volentibus.diſt.27.Hieronymus. 124
Vouentibus 17.q.1.Hieronymus.1099
¶ Vrbes & loca.diſtinct. 80.Lucius Papa. 360
¶ Vſque adeo.32. q.7. Auguſt. 1535
Vſqe adeo.diſt.33.Gelaſius Papa. 156
Vſus auctoritati.diſt.11.Iſidorus. 33
Vſus naturalis.32 q.7. Auguſti. 1530
Vſura eſt.14.q.3.Agathen.conc. 984
¶ Vt calix domini.de conſ.diſt.1. Rhemen.conc. 1767
Vt cognouerunt.de pæn.diſtin.2. Ambroſius. 1618
Vt conſtitueretur.diſt.50.Auguſti.234
Vt epiſcopi de conſ. diſtin.5. Melden. conc. 1894
Vt euidenter.1.q 1.Auguſtinus . 502
Vtilem.22 q.2.Hieronymus. 1180
Vt ieiunii.de conſ.diſt.5.Aurelian. cõcil. 1894
Vt illud. de conſe.diſt.1. Soter. 1772
Vtinam omni tempore.diſt.76. Hieronymus. 348
Vt lex.27.q.1.Innocen.ii. 1406
Vt nouerint 22.q 1.Auguſtinus. 1165
Vt oſtenderet.de conſ.diſt.4. Auguſtinus. 1884
Vt pridem.23.q 8.Gregorius. 1283
Vt presbyteri.17.q.4.Tribur.conc. palea. 1110
Vt quid paras.de conſe. diſt. 2. Auguſtinus. 1799
Vtraque quæſtio. 34.q. 1. & 2. Gratianus. 1702
Vtrum vero.28.q 3.Gratianus. 1450
Vtrum ſola.de pæn.diſt.1. Gratianus. pag. 1552
Verum ſub figura.de conſ. diſt.2. Auguſtinus. 1813
Vt veterum.diſt.9. Auguſtinus 25
¶ Vulgaris.de pæ.diſt.1.ex Digeſt.1557
Vulneratæ.12.q.2 Gelaſius. 928
¶ Vxor à viro.32.q.7.Ambroſius. 1531
Vxor Felicis.17.q.4.Gelaſius. 1113
Vxor legitima 26.q.1.Auguſti. 1436

F I N I S.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS
ET NOVIS NOTATIONIBVS.

AAron ſactificauit hiscum:& ignis egreſſus à domino deuorauit holocauſtum. 1650
Abbas in aliquib⁹ diſpenſat. 1151
Abbas an minores ordines hodie conferre poſſit. 527
Abbas monachum excõmunicatum abſoluere poteſt. 407
Abbas in epiſcopum quandoq; non eligitur. 1036
Abbas quem ordinẽ debet habere. 217
Abbas nihil proprij habet. 269
Abbas factus epiſcopus cui eccleſiæ acquirit. 1119
Abbas non conſecratur. 933
Abbas an poſſit donare. 935
Abbatem ab abbatia poteſt ſolus epiſcopus deponere. 1126
Abbates tenentur ad concilium epiſcopi venire. 72
Abbates & chorepiſcopi minores ordines conferunt. 106
Abbates non exerceant epiſcopalia. pag. 1025
Abbatiſſa debet eſſe ſexagenaria. 1144
*Abiurandæ hæreſis modus ex vij. ſynodo. 562
Abolitio fit tripliciter. 584
*Abortiuum. 1050
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes. 1177
Abraham an ſit mentitus. 1181
Abrogare. 10
Abſens an poſſit condemnari. 705
Abſens in criminali poteſt in bonis puniri. 705
Abſens an poſſit excommunicari & abſolui. 586
Abſens non eſt feſtina ſententia condemnandus. 762
Abſenti vtrum ſubueniatur. 628
Abſentes vnde vocantur ad electionem. 300
Abſentes an ſint ad electionem vocandi. 763. & 1379
Abſentes poſſunt per litteras conſentire. 315
Abſolutio ex cauſa differri poteſt. 72
Abſolutus ſemel in duobus caſibus accuſari poteſt. 602
Abſtinere à licitis quandoque debemus. 370
Abſtinere à venialibus difficillimum eſt. 1889
Abſtinentia Chriſti & Ioannis Baptiſtæ diuerſa fuit. 189
Abſtinendum eſt quandoque ab vxore. 1678
Abſtinendum eſt ab omni ſpecie mali. 518
¶Acephali. 1344
Acephalitæ. 1342
¶Actor & procurator, & Syndicus, differunt. 645
Actor libellum offerẽs, duplicem cautionem præſtare debet. 679
Actoris punitio reum ad iudicem nõ ſuum trahentis. 855
Actori denegantur induciæ. 678
Actore non probante reus abſoluitur regulariter. 760
Actio propter culpam reuiuiſcit. 1888
Actio perpetuatur litis conteſtatione. pag. 1073
Actio ſecundum canones, non eſt de neceſſitate proponenda. 619
Actio vtrum ſit proponenda de iure canonico. 20
Actio non datur ex improbitate. 1188
Actiones, ſed non paſſiones, communicantur inter coniuges. 1469
Actiones plures habens an vna electa perdat alias. 962
Actiones ſeu pactiones interuenire poſsũt ĩ ſpiritualiũ donatione. 456
Actiones quattuor ex contractu infamant. 701
Accuſans vxorem adulteram qualiter conuincitur de adulterio. 1524
Accuſatus lite pendente promotus an ſit deponendus. 363
Accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori. 660
Accuſatoribus quandoque præmium datur. 356
Accuſare ſe poſſunt mutuo vir & vxor de adulterio. 1492
Accuſare prohibitus, an à teſtimonio repellatur. 718
Accuſare ſimul plures, an liceat vni. pag. 584
Accuſare an quis cogatur. 1167
Accuſare prohibentur aliqui. 719
Accuſare quis quandoq; cogitur. 662
Accuſare non poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis. 656
Accuſare cogitur aliquis quandoque. pag. 728
Accuſari poteſt quis poſt mortem. 401
Accuſari quis non poteſt ſimul de pluribus criminibus. 630
Accuſari poſſunt plures ſimul. 364
Accuſari poteſt quis de crimine per pænitentiam purgato. 1544
Acquiſita de bonis eccleſiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt. 954
Accuſari poſt mortem an poſſit aliquis. 1320
Accuſator calumnioſus cogitur ſe purgare. 608
Accuſator an & quando poteſt deſiſtere. 742
Accuſator, pendente accuſatione, poteſt deſiſtere. 407
Accuſator, & iudex, poteſt idem eſſe. pag. 1734
Accuſator, & teſtis, idem eſſe non poteſt in cauſa matrimonali. 1731
Accuſator deficiens in vno an admittatur ad alia. 712
Accuſator in quinq; peccare põt. 595
Accuſator non ſemper cogitur ſe ad pœnam talionis inſcribere. 667
Accuſatori an dãdæ ſint induciæ. 595
Accuſatori in cauſa ſanguinis licet pecuniam dare. 584
Accuſato abſente poteſt dari libellus. pag. 668
Accuſati punitio. 667
Accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri. 618
Accuſatio ex charitate debet prouenire. 663
Accuſatus an pendente accuſatione poſſit ſuũ accuſatorẽ reaccuſare. 713
Accuſatio, denuntiatio, & infamatio diuerſa ſunt. 667
Accuſatio adulterij poſt quinquennium non auditur. 1544
Accuſatio epiſcoporum præſumitur ex odio fieri. 425
Accuſationem admonitio debet præcedere. 548
Accuſationem deſerens qualiter punitur. 597
in Accuſationibus non cogitur quis diem cõmiſſi criminis ponere. 1358
*Accuſationem deſerẽti quomodo B. Gregorius veniam dederit. 595
Accuſatur ne quis de diuerſis criminibus. 1268
¶Adam & Eua confeſſi ſunt. 1571
Adam ante peccatum habuit duplicẽ ſtatum. 1616
Adam ſi non peccaſſet ſemper iuuenis fuiſſet. 1891
Adam erat immortalis. 1891
Adam ſi non peccaſſet nulla in coitu voluptas eſſet. 1495
Adam ante peccatũ erat nudus. 1570
Adam ſi viueret, vxorem habere non poſſet. 1708
Adamiani. 1342
Admonitio quandoq; eſt neceſſaria, quandoque non. 685
Admonitio præcedat denuntiationem. 644
Admonitio ſemper vindictam præcedat. 926
Adoptio & arrogatio differunt. 926
Aduerſarius an debeat aduerſario aperire quæ dicit. 1444
Aduocatus, an poſſit operas ſuas locare. 886
Aduocatus idem ius ſæpius allegare poteſt. 1278
Aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio. 1055
Aduocati militant. 1207
Aduocati ſunt audiendi. 1742
Aduocato quandoque ſilentium imponendum eſt. 699
Aduocato qualiter fit ſatisfactio. 699
Adulatio tripliciter fit. 116
Adulterium non fit ſine dolo. 1706
Adulterium & periurium ſolo animo committuntur. 1520

Adulte-

Adulterium & ſimonia poſſunt eſſe ex parte vnius. 1516
Adulterium quandoq; cum propria vxore committitur. 1401
Adulterium non committitur ſi coniugata ignoráter cognoſcitur. 1706
Adulterium cum ſponſa non committitur. 1426
Adulterio polluta an poſſit à ſuo corruptore duci. 1477
Adulterio multa ſunt grauiora. 1531
Adultera etiam poſt pœnitentiam accuſari poteſt. 1491
Adultera licet interficiatur, dos tamẽ ad eius filios deuoluitur. 1544
¶Aemulos varia ſignificata habet 197
Aetiani. 1343
Aer eſt communis. 903
Aetiani. 1345
Aetas virilis diuerſimode interpretatur. 352
Aetas in honoribus & multis aliis neceſſaria eſt. 358
Aetatis probatio cui incumbit. 554
Aetatis ratio in pœnitentijs eſt habenda. 212
¶Affectus, & effectus non æqualiter puniuntur. 1557
Affectus ſine effectu punitur. 539
Affinitas ſpiritualis maior eſt carnali. 1425
Affinitas tantum per carnis commiſtionem contrahitur. 1712
Affinitas non naſcitur ſine carnis cõmiſtione. 1714
Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur. 1728
Affinitas per coitum nefarium contrahitur. 1728
Affinitatis definitio. 1728
Affinitatis gradus computantur ſicut gradus conſanguinitatis. 1729
Affinitatis arboris formatio. 1729
Affinitatis prohibitio inter aſcendentes & deſcendẽtes eſt perpetua. 1730
Affinitas p notabilia declaratur. 1729
Affirmatiua in negatiuam reſoluitur. 373
Afflictio quandoque datur afflictis. pag. 15. & 761
¶Ager & manſus, differunt. 1289
Agilitas eſt dos corporis glorioſi. 1778
¶Agnoitæ. 1344
¶Alabaſtri fractio, q d ſignificet. 1575
*Alaticum ex varijs libris volumen ſuum collegiſſe, & vſum eſſe epiſcoporum opera. 612
Alienatio facta ab eccleſia quandoq; tenet, quandoq; non. 938
Alienatio quid comprehendit. 917
Alimentorum nomine comprehenduntur veſtes & habitatio. 833
Aliud eſt in via, aliud in muro. 1674
Alogii. 1342
Altare quãdo eſt reconſecrandũ. 1759
Altaris myſterium eſt incomprehenſibile. 503
Altaria ante conſecrationem erigi poſſunt. 325
¶Ambiguitas eſt triplex 157
*Ambroſium electum à Synodo non ab Imperatore. 290
*Ambroſij librum de alendis pauperibus deſiderati. 398
Amicos facere de mammona iniquitatis, quid eſt. 903
Amittit quis quod nũquã habuit. 105
Amuſſis. 658
*Anaſtaſius papa immerito reprehenſus à Gratiano. 79
Anathema. 683
Ancilla contrahere permiſſa eripitur in libertatem. 1511
Ancilla cum domino cõtrahens, libera efficitur. 163
Ancillam ignoranter ductam etiam poſt manumiſſionem poteſt liber dimittere. 1456
Angaria perangaria. 527
Angelici. 1342
Angeli non fuerũt ex traduce. 1650
Anianus interpres Pauli. 1721 & 1722
¶Anima ſine virtutibus cornix. 502
Anima pro homine ponitur. 470
Anima plus ſimilitudinis habet cum Deo quàm corpus. 1648
Anima maribus citius infunditur quàm fœminis. 12
Anima noſtra vnde procedit. 1499
Animæ infirmitas eſt duplex. 995
Animæ vnius perditio eſt grauior quàm mille corporum. 1194
Animæ vis eſt duplex. 995
Animalia immunda quæ dicebãtur eſſe. 1493
Animatum & non animatum interficiens, qualiter punitur. 1500
Animoſitas quandoq; in bonam, quãdoq; in malã partem ſumitur. 394
Animus & opinio præfertur veritati & facto. 1173
Annus qñque à Martio incepit. 343
Annus quo pater filiũ à religione reuocare põtqñ incipit currere. 1146
Annus quot dies habet. 271. & 1896
Annus biſextilis duos dies fecit habere pro vno. 271
Annus in æſtatem & hyemem diuiditur. 343
Anni excurſus aliqua facit. 945
Annulus nuptæ quid notat. 1472
Annuli datio, facit præſumi pro matrimonio. 1473
Annotatio quid ſit. 1356
Antiquitas non dat priuilegium. 422
Antidicomaritæ. 1343
Anthropomorphitæ. 1342
Antiochus multa facinora perpetrauit. 481
Aphoriſmus vnde dicatur. 1899
¶Apoſtolus vſus eſt poeticis ſententijs. 173
Apoſtoli virum potuiſſent conficere in triduo. 1787
Apoſtoli an de continentia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illam docuerunt. 374
Apoſtoli de paſſiõe dñi doluerũt. 1679
Apoſtoli virum omnes fuerũt epiſcopi. 322
Apoſtoli vindictam deſiderantes an peccauerunt. 1229
Apoſtoli quando fuerũt cõſecrati. 11
Apoſtolici. 1342
Apoſtolos non petens intra tempus, videtur renũtiare appellationi. 630
Apoſtolorum locum tenent viri eccleſiaſtici diuerſimode. 911
*Apoſtolicam ſedem in tribus locis eſſe vnam. 87
Apoſtata quilibet an ſit excommunicatus. 107
Apoſtatæ qui dicuntur. 354
Apocriſarius. 560
Apologia. 347
Apellitæ. 1342
Apollinariſtæ. 1343
*Appellatio à iudicibus ex conſenſu partium electis, an detur, in c. ſane ſi ex conſenſu 2. q. 6. 631
Appellat qui ad ſuperiorem iter arripit. 1515
Appellat coniũctus pro cõiuncto. 619
Appellatur de epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum. 65
Appellatur ad Papã omiſſo medio. 616
Appellatur à iudice ſæculari ad eccleſiaſticum. 615
Appellare tertio non licet 615. & 1486
Appellare ante ſententiam ſecundum leges non licet. 451
Appellare à iudice communiter electo an licitum ſit. 630
Appellare non licet à compromiſſario. 633
Appellare, aut iudicem recuſare non ſemper licet. 629
Appellare ante ſententiam verum liceat. 621
Appellare non licet à maiori ad minorem. 626
Appellari non poteſt in tributis & decimis. 635
Appellari non poteſt ab excommunicatione. 874
Appellãdũ ne eſt, iudice præſente. 628
Appellandũ nõ eſt omiſſo medio. 75
Appellans fruſtratorie iudicem offendit. 136
Appellans per calumniam, ad quid punitur. 626
Appellans ſecundo multis in caſibus non auditur. 626
Appellans à delegato, ad quem appellare debet. 614
Appellans abſente iudice quid debet facere. 631
Appellans à grauamine iuſte appellat. 628
Appellantis iniuſte punitio. 624
Appellanti diuerſa tempora dantur ad proſequendum. 636
Appellanti impedito, quomodo ſuccurritur. 625
Appellatio & nunciatio noui operis differunt. 631
Appellatio plurium. 631
Appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrari. 624
Appellatio poteſt ad Papam, omiſſo medio, interponi. 96
Appellatio in multis caſibus non admittitur. 615
Appellationis tempus poteſt iudex moderari. 636
Appellationis cauſa eſt eadem cum principali. 635
Appellationis cauſa non eſt ad iudicẽ à quo remittenda. 632
Appellationis termin⁹ eſt triplex. 636
Appellationis cauſa virum ſit aſſignanda. 623

Appellationis tempus an ſit vtile, an continuum. 624
Appellationis dies cōputatur in decēnio quod datur ad appellandū. 624
Appellationis diffinitio. 614
Appellationem pro me factam an teneat ratificare. 629
Appellationes friuolas recipiens punitur. 639
¶ Apulia eſt patrimonium beati Petri. 1157
¶ Aqua an ſit de neceſſitate conſecrationis. 1777
Aqua baptiſmi an ſit ſacramentū. 492
Aqua quæ fluxit de latere Chriſti, an fuerit vera aqua. 1777
Aqua de petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti. 1818
Aqua in baptiſmo eſt ſacramentum, ideſt ablutio cum aqua. 1835
Aqua multipliciter accipitur. 1780
Aqua de petra populum per deſertū ſecuta eſt. 1821
Aquarij. 1342
¶ Arabici. 1344
Arboris cōſanguinitatis formatio. 1724
Arbitros eligere quādoque coguntur litigantes. 857
Arbitrium liberū ad quid valet. 1892
Arbitrium inimici an ſit tolerādum. pag. 1278
Arbitrorum duo ſunt genera. 632
Archiepiſcopus an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ. 814
Archiepiſcopus ſolus cauſam epiſcopi audire non poteſt. 158
Archiepiſcopus in confirmatione non tenetur primatem conſulere. 318
Archiepiſcopus de cauſis ſubditorum epiſcopi cognoſcere non poteſt. 817
Archiepiſcopus quot habeat ſuffraganeos. 86
Archiepiſcopus nō cōuocat ſynodum ante palij ſuſceptionem. 457
Archiepiſcopus conſecratur à ſuis ſuffraganeis. 459
Archiepiſcopus à quibus eſt conſecrandus. 157
Archiepiſcopi pallium non petentis negligentiam qui ſupplere debet. pag. 454
Archiepiſcopi ſubſunt Patriarchis. 817
Archiepiſcopum negligentem circa pallij petitiones quis mouere debet. 455
¶ Archidiaconus an habeat iuriſdictionem delegatam. 429
Archidiacon⁹ an poſſit inſtituere. 1087
Archidiaconus inſtituendos examinare debet. 110
Archidiaconi ſunt oculi epiſcopi. 417
Archidiaconi multare poſſunt. 429
Archidiaconatum, quis conferre poteſt. 285
¶ Archimandrita. 568
Archontiaci. 1342
Archiuium. 1459
Archiflamines. 360
* Arelatenſem archiepiſcopum pertinere non ad Narbonenſem, ſed ad Viennenſem. 804
Arenæ non ſunt ſine cæmento ligandæ. 384
Argumentum ab ordine verborū ſumitur. 196
Argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſſimum. 629
Argumentum ſumi poteſt ex rubricis. 1558
Argumentum à contrario eſt in iure fortiſſimum. 24
Argumentatur quādoque ex iure abrogato. 19
Argumentamur in iure varijs modis. 1311
* Arianos ſolitos fuiſſe rebaptizare. pag. 1873
Ariani. 1343
Artotyritæ. 1342
Articulus ſuper quo eccleſia eſt fundata. 78
Articulos fidei oēs ſcire tenemur. 1314
* Aſchiſis quid ſit apud Græcos patres. 155
A ſcriptitij dupliciter fiunt. 264
¶ Aſinæ quam Dominus equitauit feſtum non eſt celebrandum. 1851
Aſſecla. 487
Aſſeſſoris officium. 1245
Aſſiduitas facit aliquid eſſe peccatum. 1166
Aſſiſterium quid ſit. 1403
Aſtronomia nō eſt reprehēdēda. 1371
Atrium eſt cœmeterium. 1403
Attentatio ſola, & ſolus conatus, quandoque puniuntur. 1556
* Auguſtini opuſcula de cōmuni vita clericorum ſæpius ſub diuerſis titulis haberi. 385
* Auguſtino quę attribuūtur eſſe apud Paſchaſium. 500
* Auguſtini ſentētiam de veritate ſacramentorum etiam in hæreticis eſſe certiſſimam, licet eā Gratianus tanquam dubiam proponat. 515
* Auguſtini epiſtolam ad Iulianum Comitem in recentioribus editionibus haberi ſub titulo de ſalutaribus documentis. 703
Auguſt.n⁹ quandoq; dormitauit. 1409
Auguſtinum diſputationes, Hieronymum tranſlationes, & Gregorium moralia commendant. 26
¶ Auarus eſt inſatiabilis. 216
Auari non dant peccatorū remiſſionem. 485
Auaritia promouendum impedit. 383
Auaritia eſt fornicatio. 1437
Auaritia eſt idolorum ſeruitus. 471
Auctoritas canonis eſt maior auctoritate ſanctorum. 82
Auctoritas ſanctorum quandoque Papali præfertur auctoritati. 82
Auctoritas maioris in omnibus pactis eſt excepta. 21
Authentica ſcriptura quot modis dicatur. 1358
Audientia eſt multis deneganda. 98
Aures male intelligentibus ſunt euellendæ. 171
Auturgia. 925
Aurum pro ſapientia ponitur. 1628
Azahel fuit rex Damaſci. 1586.

B

Babylonia eſt in Chaldæa regione pag. 1519
Babylonij per quos reges fuerunt in captiuitate. 1508
Balthaſar vaſis Dñi abuſus eſt. 1760
Balnea multis periculoſa ſunt. 372
¶ Baptiſmus fit in nomine, & non in nominibus patris, &c. 1859
Baptiſmus quādo fuit inſtitutus. 1837
Baptiſmus eſt ſacramentū fidei. 1865
Baptiſmus non viciatur precum vitio. 1863
Baptiſmus an poſſit conferri furioſo. pag. 1845
Baptiſmus paſſionem Chriſti ſignat. pag. 1623
Baptiſmus vtrum tollat infamiā. 558
Baptiſmus an poſſit dari in nomine Chriſti. 1866
Baptiſmus eſt prima tabula. 1572
Baptiſmus & pœnitentia miniſtrātur tempore interdicti. 1587
Baptiſmus eſt efficacior pœnitentia. pag. 1871
Baptiſmus an poſſit dari per laicos. pag. 1850
Baptiſmus Ioannis non fuit proprie baptiſmus. 1837
Baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorum remiſſionem. 488
Baptiſm⁹ an tollat irregularitatē. 281
Baptiſmus adultorum an valeat ſine ſatisfactione. 1870
Baptiſmus Ioannis non fuit remiſſionis operatiuus. 1851
Baptiſmus tollit infamiam præcedentem. 122
Baptiſmus ſolennis bis tan tum in anno celebratur. 1870
Baptiſmus in maris littore factus, non conſecrat totum mare. 492
Baptiſmus an præſumatur eſſe in aliquo. 1889
Baptiſmus vtrum ante paſſionem fuit inſtitutus. 1851
Baptiſmus an ficte accedenti dandus eſt. & vide notata ex B. Tho. in glo. in ver. ficti. 483
Baptiſmus triplex eſt. 999
Baptiſmus ante Chriſti paſſionē nulli erat neceſſarius. 488
Baptiſmus omnem peccati; maculam tollit. 451
Baptiſmus delet actualia cum originali. 1883
Baptiſma eſt omnium ſacramentorū ianua. 350
Baptiſmi effectus. 1835
Baptiſmi forma debet eſſe ſimplex. 408 & pag. 1835
Baptiſmi definitio. 1835
Baptiſmi forma corrupte prolata, nō vitiat ipſum. 1858
Paptiſmi tria ſunt genera. 1835
Baptiſmi forma an vitietur ſi aliquid ſuperfluum apponatur, aut interponatur, aut ſi ipſius ordo mutet. 1863
Baptiſmi forma apud Græcos & Latinos eſt eadem. 1866
Baptiſmi ſacramentum, etiam imperfectum, non iteratur. 494
Baptiſmi forma. 1855
Baptiſmi vis, quā data fuit aquæ. 1840
Baptiſmi ſeptem ſunt dona. 1459
Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem. 408
Baptiſmo carens neque corpus Domini ſumat, neque prædicet. 1861

¶ Bapti-

¶ Baptizare ſeipſum nemo poteſt. 516.& 1848
* Baptizatum in lecto non conſueuiſſe Romæ in clericum aſſumi. 282
* Baptizari quid ſignificet apud B. Cyprianum. 1880
Baptizare poteſt paganus. 149
Baptizare ſolenniter laicus non poteſt pag. 140
Baptizare in nomine Genitoris,&c. an valeat. 1867
Baptizandus, ter debet immergi. 1865
Baptizandi ius non habent laici. 511
Baptizando an ſit opus totum corpus immergere. 1890
Baptizando non ſufficit habere bonã conſcientiam. 1890
Baptizans debet habere intentionem baptizandi. 1847
Baptizatur quis in nomine Chriſti, nõ autẽ in nomine Trinitatis. 1843
Baptizatus in ęgritudine non eſt promouendus. 281
Baptizatus vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 324
Baptizatus iocoſe, non eſt baptizatus. pag. 493
Baptizatus ſola voluntate an poſſit cũ Chriſtiana contrahere. 1448
Baptizati à Ioanne an debuerint rebaptizari baptiſmo Chriſti. 488
Baptizatum ſe dicenti creditur. 324
Baſilius à Symmacho rogatꝰ interfuit electioni Papæ. 364
Baſilidiani. 1341
* Baſilij regulæ citãtur nomine octauæ ſyn. 1385
¶ Beati immaculati, continet xxiii. diſtinct. 1656
Beemoth, qualiter interpretatur. 1631
Bella an ſint permiſſa, & quibus. 1202
Bellum poteſt indici à iudice eccleſiaſtico. 1013
Bellum dicitur quinque modis iniuſtum. 1208
Beneficium conferens indigno propter amorem, ſimoniacus eſt. 524
Beneficium quandoque permittitur, & non officium. 367
Beneficium poteſt auferre Papa. 821
Beneficium cõferri poteſt inuito. 377
Beneficiũ cõiugatis interdicitur. 1420
Beneficium inuito confertur. 208
Beneficium iuris ſpernens, ſibi debet imputare. 1213
Beneficium per timorẽ obtinens, peccat mortaliter. 556
Beneficij ſpe ordinem recipiens, non peccat. 291
Beneficij renunciatio vt alij detur, non eſt ſemper ſimoniaca. 522
Beneficij collatori reuerentia debetur. 802
Beneficij fructus an vendi poſſunt. pag. 933
Beneficio ſine culpa ſua nemo priuari debet. 1096
Beneficio priuatur, qui priuatur officio. 535
Beneficio quis priuari non debet, niſi ſecundum ordinem iuris. 605
Beneficia ſub conditione nõ dant̃. 782
Beneficiatus in diœceſibus duorũ epiſcoporũ ab vtroque iudicatur. 1155
Beneficiatus, ſuis conſanguineis ſubuenire poteſt. 143
Beneficiatus tranſiens de vna eccleſia ad aliã, an ſtatim perdat primã. 1156
Benemeritus quis dicitur. 940
* Bibliothecæ, ideſt Bibliorum prologus primus B. Hieronymi. 665
Bigamus. 122
Bigamus eſt cũ corrupta etiam ignoranter contrahens. 152
Bigamus propter quattuor rationes promoueri non poteſt. 118
¶ Blandiri poſſumus infidelibus. 531
¶ Bonus & malus quis ſimul eſſe non poteſt. 1491
Bonus non eſt qui malos non tolerat. pag. 788
Bona mortificata per pœnitentiam reuiuiſcunt. 1674
Bona ſeipſos interimentium quando fiſco applicentur. 1239
Bona in peccato facta, quo ad aliqua proſunt. 1660
Bona prima per ſequentia mala mortificantur. 1616
Bona inſtanter ſunt facienda. 1578
Bona deuouentis ſe religioni, ad quos deuoluuntur. 1394
Bona mortificata reuiuiſcunt, ſed nõ mortua. 1660
Bonũ facere, vtrum quis cogatur. 1278
Bonum quodlibet deſurſum eſt. 1665
Bonum facere nemo cogitur. 1237
Bonum prouẽnit ex malo. 1268
* Bonifacij nomine ea interdum referri, quę habẽtur in nouellis apud Iulianum anteceſſorem. 392
* Bonifacii archiepiſcopi Moguntini & Martyris verba de Pontifice Romano ex collectione Deuſdedit. 184
* Bonifacij nomine qui citantur plerumque habentur apud Iulianum anteceſſorem. 842
Bonoſiani. 1343
Brephotrophium quid. 1889
Britania eſt duplex. 1354
¶ Bulgari qui ſunt. 133
Bulgari cur haberent presbyterum cõiugatum. 133
Buſtum, rogus & pyra differunt. 1286

C

Caiphas prophetauit. 484
Cainani. 1341
Calix an poſſit eſſe ligneus aut vitreꝰ. pag. 1767
Calumniator non ſemper punitur talione. 594
Calumniator. 593
Calix qualiter ſumitur. 1625
Candor munditiam ſignat. 1869
Candelabrum qualiter ſumitur. 1624
Cana deliberatio. 686
* Canones ſynodi quæ in Trullo, quo tempore ſint editi, & quam vim habeant ex Theophane, Humberto, Anaſtaſio. 57
Canones præferuntur legibus. 28
Canon canoni an præiudicet. 237
Canon dicitur regula. 1901
Canone non definiente, diffinire non licet. 1483
Canones apoſtolorum vtrum ſunt recipiendi. 54
Canonicus pro canonico teſtificari poteſt. 981
canonicus de communi iure non poteſt duas præbendas habere. 458
canonicus de gremio præfertur extraneo. 383
canonici contra epiſcopum agentes, procuratorẽ cõſtituere poſſunt. 736
captus in bello an licite poſſit aufugere. 5
capitulum non poteſt licentiare clericum ſede vacante. 331
capitulum vacante ſede non confert præbendas. 109
Capitulum eligendo indignum, quãdoque diſpenſat. 1024
* Capitum numerum interdum citari, vt eſt in codice canonum. 662
capellæ olim non erant eccleſiæ. 1763
cardinali noto ſine litteris credi poteſt. 449
cardinales an ſuppleant defectũ mortui Papæ. 358
cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconis. 357
* cardinale & cardinalem cõſtituere quid ſignificet. 331
carmina ſingularia circa Euchariſtiæ ſacramentum. 1801
* caro peccati vocatur interdum quæ habet tãtum ſimilitudinem carnis peccati. 1838
carnem Chriſti nõ manducat qui ab eo diſcordat. 1808
carnes hœdinæ prouocant dæmones. pag. 791
carnes comedere die ſabbati, vtrũ ſit licitum. 1828
* Caroli magni modeſtia in cauſis eccleſiaſticis. 608
Carpocratiani. 1342
* Carthaginenſis vnica ſynodus quæ ſit. 83
caſtitas eſt inter coniugatos. 1493
* Carthaginenſis viij nomine videri ſignificat Mileuitanum. 843
caſtrati an poſſint matrimonium cõtrahere. 1535
caſtaldiam emere peccatum eſt. 465
Caſtaldus. 540
caſtigatio quibuſdam committit̃. 1817
caſſanda ſunt facta ab intruſis. 81
caſus fortuiti nõ poſſunt prouideri. 247
caſula nõ fiat de veſte domicellę. 1766
Cathari. 1342
cathedra nõ facit magiſtrum. 801
cathedratici nomine quid exigẽdum ſit. 834
cataclyſmus eſt diluuium. 1481
Cataphriges. 1342
* Cataphriges eſſe baptizandos cũ ad catholicam confugiunt. 491
catechumenꝰ ſi moriat̃ ſine baptiſmo an ſit imputandũ presbytero. 1842
catechumeni quandoque ſunt de eccleſia expellendi. 1713
¶ Cautio iuratoria an poſſit peti ab eligendo vel electo. 803
Cautio idonea quæ eſt. 1864
cautionis nomen per ſe poſitum nudam promiſſionem deſignat. 1490
Cautela ad obligandas mulieres. 619
cauſa inter clericum & epiſcopum coram quo debet tractari. 816
cauſa qualibet eccleſiaſtica per Papã

laico committi poteſt. 457
cauſa pendente ſuper matrimonio nõ eſt denegandum debitum. 1737
cauſa pauperis eſt tractanda prius quàm diuitis. 578
cauſa reconuentionis eſt eadem cum principali. 704
cauſa eſt duplex. 840
cauſa ſæcularis eſt duplex. 840
cauſa criminalis ſecundum canones delegatur. 1292
cauſa eadem diuerſos effectus nõ operatur. 121
cauſa ſanguinis multos impedit promoueri. 255
cauſæ matrimoniales an ſint legibus decidendæ. 31
cauſas mediocres tractãt epiſcopi. 1045
¶ Cæcus cæco ducatum præſtare non debet. 514
ceteri & alii quandoque ponũtur impropriè. 120
Cæli portam quæ eſt Chriſtus, ingredimur. 1611
¶ Celebrare nullus debet ante digeſtionem. 771
celebrare pranſo non licet. 771
celebrare quandoq; licet ſub diuo. 1757
Cedoniani. 1342
Cæremoniæ. 203
ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio ex ea orta. 564
* Cephas quot modis exponatur. 94
* Chiriſſim quid ſignificet. 241
Character hodie ſine miſſa non confertur. 352
character non amittitur. 581
* Chryſoſtomi, ideſt, auctoris operis imperfecti in Matthæum (qui vere Chryſoſtomus non eſt) multas ſententias partim reijciendas, partim piè interpretandas. 400
¶ Charitas ſemel habita poteſt amitti. 1603. & 1627
charitas & odium ſunt immediatè contraria. 1616
charitas perfecta multa facit. 1610
charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1615
charitas in infinitũ creſcere põt. 1569
charitas per pœnitentiam recuperatur. 1615
charitatem habet qui pro Chriſto ſuſtinere paratus eſt. 1612
charitatem ſe habere an poſſit aliquis cognoſcere. 1619
charitatem habens, multa poteſt. 1604
Chaldæi ignẽ pro Deo colebant. 1710
Cerinthiani. 1341
* Chirothesia interdum ſignificat benedictionem, non ordinationem. 564
Chorepiſcopi aliquid habebant vltra presbyteros. 325
chorepiſcopi an fuerint ab Apoſtolis inſtituti. 326
¶ Chriſtus in eccleſia habitat. 1309
Chriſtus ſeipſum cõmunicauit. 1802
Chriſtus eſt mihi viuere, &c. quid ſibi vult. 1612
Chriſtus nemini fuit ſubiectus. 849
Chriſtus quare poſt cœnã corpus ſuũ dedit. 1803
Chriſtus qualiter nos dilexit. 1813
Chriſtus tres ſuſcitauit. 1613
Chriſtus fecit nos corpus ſuum. 1793
Chriſtus officium ſacerdotis & Imperatoris geſſit. 440
Chriſtus manducatur duobus modis. pag. 1799
Chriſtus quędam vt Imperator & Rex geſſit. 440
Chriſtus pro dęmonibus & angelis nõ eſt paſſus. 1822
Chriſtus fuit Imperator & Sacerdos. pag. 50
Chriſtus eſt in nobis, & nos ſumus in Chriſto. 1820
Chriſtus poſt dies xl. aſcendit in cælum. 347
Chriſtus qua ætate baptizatus eſt. 354
Chriſtus quare baptizatus fuit. 1023
Chriſtus induitur in baptiſmo. 1545
Chriſtus tributum ſoluit. 880
Chriſtus non eſt filius adoptiuus Dei. pag. 1791
Chriſtus ſeipſum comedit. 1823
Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. pag. 1801
Chriſtus eccleſiæ Romanæ primatum dedit. 693
Chriſtus eſt aliquid ſecundum quòd homo eſt. 1301
Chriſtus vtrum Iudam prodiderit. pag. 1780
Chriſtus bis in carne transfiguratus eſt. 514
Chriſtus numquid reuelauit crimen Iudæ. 589
Chriſtus non pingatur figura agni. pag. 1834
Chriſtus eſt nobiſcum vnum. 1820
Chriſt⁹ humilitate ſua nos erexit. 440
Chriſti humanitas magna veneratione eſt adoranda. 1824
Chriſti patres fuerunt duplices. 794
Chriſtum negat qui mortaliter peccat. 1876
Chriſtum negans etiam ſolo ore, peccat. 890
Chriſtianum occidere an grauius ſit quàm paganum. 187
Chriſma vendi non poteſt. 518
Chuſarsaton quid repræſentat. 1585
¶ Cibaria omnia ſunt in neceſſitate communia. 590
* Cinctus iudex. 851
Circumciſio non fuit facta in deſerto. 1367
circumciſio quare fiebat. 165
circumciſio & baptiſmus, differũt. 165
circunſtantiæ peccata aggrauãtes. 184
Circumcelliones. 1343
citatio nulla non arctat citatum. 842
citatio peremptoria an poſſit à quocũque iudice mitti. 133
citatio multis caſibus non valet, nec aſtringit citatum. 675
citatio de iure debet eſſe trina. 718
citatio peremptoria quantum tempus continere debet. 133
citandæ ſunt partes in appellationis cauſa. 637
citatus impeditus, an mittere teneatur. 70
citatus die feriato an debeat comparere. 1009
* Citãdi modus Gratiano vſitatus. 581
citati multis cauſis excuſantur. 69
ciuitas pro delicto perſonarum puniri poteſt. 1262
ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 311
ciuitate tota excommunicata qui naſcuntur, quãdo ſunt excõicati. 1326
ciuitates ſex deſtruxit Dominus iuxta Iordanem. 1570
ciuitates refugij erant tres. 1000
Cyprianus ſemel tantum immergebat. 1866
Citharistæ & alij varijs vtentes inſtrumentis an peccent. 387
¶ Claudus an poſſit promoueri. 273
Clauis ſacerdotalis an ſit vna, an plures. 82
Clemens noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrum. 792
* Clemens vir arma ſumens non ęque punitur ac ſeditioſus. 1560
clericus duas habens eccleſias, vnam cõtra alterã ſuſtinere nõ debet. 558
clericus coram ſæculari quandoque conuenitur. 845
* Clerica ordinatio. 1159
clericus Ciuitatẽſis eſt extraneo præferendus. 328
clericus an poſſit reconueniri coram iudice ſæculari. 704
clericus infelix eſurit in plateis. 318
clericus laico præfertur. 353
clericus à laico citatus venire non tenetur. 1287
clericus de crimine conuictus, qualiter punitur. 676
clericus laicũ accuſare non poteſt. 642
clericus perdit adminiſtrationem per diutinam abſentiam. 1902
clericus tutor eſſe poteſt, ſi vult. 394
clericus locare per totam diem operas ſuas non poteſt. 409
clericus qui vxorem accepit, an ſtatim ſit ſuſpendendus. 367
clericus ſtans contra eccleſiam illius beneficium perdit. 443
clericus an de omni crimine poſſit iudicare. 753
clericus legem de interficiendo poteſt exponere. 1293
clericus amplectens mulierem præſumitur bene agere. 866
clericus propter cuius conqueſtionem laicus occiſus eſt, an teneatur. 1313
clericus habens pauperem eccleſiam, quærat victũ artificio honeſto. 1153
clericus ſtatim traditur curiæ ſæculari in aliquibus caſibus. 846
clericus iniuriam eccleſiæ factam, remittere non poteſt. 644
clericus coniugatus, an teneatur ferre tonſuram. 1148
clericus, inuito epiſcopo, nõ ſit epiſcopus, ſed bene monachus. 796
clericus arma ferens an perdat priuilegium. 1108
clericus eccleſiam mutat quinque cauſis. 773
Clericus an poſſit foro renuntiare. pag. 695
clericus proprijs manibus ſibi victum quærere poteſt. 408
clericus poteſt relegari. 205
clericus ſine ſui prælati licentia, non eſt transferendus. 282

de

clericus ſæcularis eſt dignior monacho. 417
clericus per quem caſtigandus eſt epiſcopo iubente. 392
clericus ſolenniter non poteſt pœnitere. 129
clericus depoſitus nõ ſemper eſt curiæ ſæculari tradendus. 645
clericus ſub pœna ſe poteſt obligare. pag. 103
clericus coniugatus, non gaudet priuilegio clericali. 107
clericus tabernam habere poteſt. 399
clericus an poſſit furem tradere iudici. 993
clericus an poſſit per epm cogi trãſire ad maiorem eccleſiam. 780
clericus an poſſit fideiubere. 849
clericus an poſſit verberari. 202
clericus cõtrahens cum corrupta perdit omne priuilegium clericale. 382
clerici maiores aliter puniũtur, quàm minores. 233
clerici non coguntur teſtificari. 382
clerici cum mulieribus cõſanguineis habitare poſſunt. 370
clerici non ſunt æqualiter verberandi. 205
clericus dat decimas de proprijs prædijs. 1040
clerici clericos accuſare poſſunt. 641
clerici an obedire teneãtur epiſcopo qui ciuitatem ſuam amittit. 330
clerici incorrigibiles poſſunt à iudice ſæculari corrigi. 1250
clerici poſſunt pecuniariter puniri. 70
clerici de diœceſi ſunt extraneis præferendi. 332
clerici poſſunt habere proprium. 902
clerici numquam fuerunt de iuriſdictione ſæculari. 443
clerici debent eſſe deuotiores quàm laici. 1785
clerici ſæculares principatus habere poſſunt. 1148
clerici an poſſint aduocare. 1003
clerici quomodo appellantur Dii. 440
clerici an poſſint pro teſtimonio torqueri. 739
clerici in tabernis poſſunt quoque comedere. 193
clerici percuſſionem ratificans an ſit excommunicatus. 1103
clerici non debent laico fidelitatem iurare. 298
clerici an libros Gentilium reſpicere poſſunt. 170
clerici ſunt à muneribus ciuilibus exẽpti. 947
clerici communiter viuentes & monachi habent idem priuilegium. 1042
clerici an poſſunt eſſe tutores. 1159
clerici an poſſunt in iudicem non ſuũ conſentire. 855
clerici quandoque licite iurant. 600
clerici nihil poſſunt dare in vltima voluntate. 912
clerici ſine litteris ſuorum epiſcoporum non ſunt recipiendi. 450
clerici ludere aut luſores ſpectare nõ debent. 165
clerici an poſſint emere & vendere. pag. 139
clerici duo ad minus debent eſſe in eccleſia. 1756
clerici ſoli ad reparationem fabricæ compellantur. 930
clerici an poſſint ſua repetere. 978
clerici in ſua eccleſia morari debent. pag. 530
clerici ſæculares nõ eligũtur ad prælaturas regulares. 1036
clerici in quattuor ſacris ordinibus conſtitui continere tenentur. 245
clerici quæ bona habent. 915
clerici an poſſint negotia ſæcularia exercere. 1157
clerici non ſunt perſonæ priuatæ. 11
clerici inſecutor an incidat in canonem 1556
clerico excommunicato eſt ſubtrahẽdum beneficium. 148
clerico criminoſo quis pœnitentiam imponit. 1015
clericum percutiens non ſemper incurrit excommunicationem. 1111
clericum depoſitum verberans incidit in canonem. 365
clericis continentiam quis primo indixit. 373
clericis indigentibus eſt prouidendum. 554
clericorum arma quæ ſunt. 539
clericorum bona an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ. 913
¶ Coactio in ordinibus excuſat. 523
coactio eſt duplex. 204. 1012. & 1876
coacto ſubuenitur. 1272
coactio impedit obligationem. 1147
coauditor debet habere liberam adminiſtrationem. 762
¶ Cogitatio ſola punitur. 234
cogitatio ad conſenſum perueniens eſt mortalis. 1556
cognatio eſt triplex. 1464
¶ Coitus coniugalis an careat peccato. 45
coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt. 1497
¶ Collatio numeri ad numerum, &c. eſt in electione facienda. 314
* Collegium apud B. Cyprianum ſenſu non ita viſitato. 764
collegium, populus, grex, ex quot ſiũt. pag. 822
collegium numquid iurare poſſit. 374
Columba quæ deſcendit in baptiſmo Chriſti, vera fuit. 1835
columba in aquam deſcenderat antequam Chriſtus baptizaretur. 1852
columba deſcendit ſuper Ieſum, dũ baptizaretur, & mãſit ſuper ipſũ. 1606
Colluthiani. 1343
¶ Comitatus. 452
commendatio ſui ipſius quandoque permittitur. 1215
commendare eſt deponere. 1153
cõmendare põt aliquis ſeipſum. 141
commiſſum eſt ſceleratius quod punitur durius. 468
communicare quis non cogitur. 238
communitas diſcordiam patit. 330
* Communionem neque in fine dari in aliquot canonibus concilij Eliberitani. 594
* Communio an ſemper detur in fine vitæ. 742
Compagi. 421
compaternitas an cõtrahatur ſi Chriſtianus filium Iudæi de fonte ſacro ſuſcipiat. 1459
Compaternitas contrahitur per catechiſmum. 1871
Compaternitas an per fornicariũ coitum contrahatur. 1469
cõpaternitas viri porrigitur ad vxorem. 1469
compaternitas verum contrahatur ex his quæ baptiſmũ præcedunt. 1459
compaternitas an contrahatur per ſacramentum pœnitentiæ. 1463
Comedere poſſumus ad menſam Saracenorum. 1282
comedere ante horam peccatum mortale. 116
comedens plus quam debeat, mortaliter non peccat. 1447
compenſatio in pœnitentiali foro nõ admittitur. 48
Competentes qui dicuntur. 1859
Compitum. 923
¶ Conatus ſolus quandoque punitur. pag. 1748
¶ Concedenda ſunt quædam cum inſtantia. 332
conceſſo aliquo, eius cohærens conceditur. 500
conceſſa intelliguntur quæ prohibita non ſunt. 619
concilium prouinciale an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere. 662
concilium eſt multiplex. 63
concilium facit vt quis puniatur. 226
concilium quomodo contra Apoſtolũ diſpenſet. 376
concubinam an licuerit olim habere. 1512
concubinarij an ſint in officio fugiendi. 147
* Concubinatũ duplex genus, in quorum vno permittebatur habentibus communicare. 159
concubinarium promouens an videatur cum ipſo diſpenſare. 257
Concuſſoris pœna. 1207
concuſſionis pœna. 403
concutere quid ſit. 1265
¶ Condemnatus de crimine an poſſit accuſare. 714
condemnati & iuſte & iniuſte, ſunt ab eccleſia iuuandi. 1254
condemnatur aliquando ſine accuſatore. 586
condictio l. ſi quis in tantam. non habet locum in rebus eccleſiæ. 1078
conditio affirmatiua & negatiua diuerſimode exponuntur. 731
conditiones in matrimonijs appoſitæ ſunt in multiplici differentia. pag. 1498
conditiones aliquæ ſunt in iuramentis intelligendæ. 1536
Confeſſio non eſt diuidenda. 1680
confeſſio extra ius quandoque valet. pag. 709
confeſſio latronis contra latronem auditur. 1008
confeſſio cui facienda eſt. 1683
confeſſio confitenti nõ nocet, niſi multa interueniant. 576
confeſſio eſt maxima pars pœnitẽtiæ. pag. 1394

Con-

Confeſſio oris neceſſaria eſt. 1597
Confeſſio eiuſdem peccati quandoq; debet iterari. 1595
Confeſſio & ſatisfactio mũdant. 1567
confeſſio eſt præcepti. 1569
confeſſio eſt duplex. 1567
confeſſio facta in inſtrumento an præiudicet. 1485
confeſſio cõtra aliquem extorta non præiudicat illi. 1694
confeſſio vnius an alteri noceat. 612
confeſſio quando facienda eſt. 1677
cõfeſſio vnius quãq; nocet alteri. 293
confeſſio vbi fuit inſtituta. 284
confeſſio an debeat fieri de venialibus. 1568
confeſſioni metu tormentorum factæ non ſtatur. 576
confeſſus de crimine an habeatur pro conuicto. 811
confeſſionem reuelantis punitur. 703
Confiteri non licet in ſexta feria ante Paſcha. 1776
conficere an poteſt pranſus. 1803
Confirmatio Papæ tria operatur. 1106
confirmatio à ſolis epis cõfertur. 1892
confirmationis Papalis effectus. 18
confirmatus quãdoq; deponitur. 455
Confitens extraneo ſacerdoti nõ conſequitur remiſſionem. 89
confitere primo Deo, dehinc ſacerdoti. 1565
confiteri pluribus vtile eſt. 1600
¶Coniugatus in Papam electus an debitum reddere debeat. 159
coniugatus promoueri poteſt, licet vxor religionẽ non ingrediatur. 129
coniugati an poſſint promoueri. 352
coniugalis prohibitio in recta linea eſt perpetua. 1725
coniugale debitum non eſt in eccleſia reddendum. 1693
coniuges an commiſcendo mereantur. 1419
coniuges infideles ſi efficiantur Chriſtiani, vtrum teneantur ſe mutuo recipere. 1436
coniuges quantum ad votum continentiæ non ſunt pares. 1698
coniugia imparia dicuntur tribus modis. 1451
coniugium infidelium ſi alter conuertatur ad fidẽ an poſſit cum infideli habitare. 1434
coniugum ſeparatio non fit ſine eccleſiæ auctoritate. 1422
Coniunx ne eſt quæ cauſa incontinẽtiæ ducitur. 1495
Coniuratio an ſit licita. 848
¶Connexorum eſt idem ius. 20
¶ Conſanguinei præferuntur extraneis quãdo ſuper matrimonio eſt quæſtio. 1731
conſanguinitas elidit ſuſpicionẽ. 833
conſanguinei & affines quo iure prohibentur coniungi. 1730
conſanguinitas vſque ad quotum gradum impedit matrimonium. 1708
conſanguinitatis diffinitio. 1724
conſanguinitas nõ probatur per coniuges, niſi fama concurrat. 1732
¶Conſcientia dupliciter ſumitur. 1643
conſcientia ſola damnandos accuſabit. 239
conſcientia ſola non ſufficit. 1773
¶Conſecratio fit in inſtanti. 1795
conſecratio altaris eſt ſacramentum large ſumptum. 545
conſecratio rei animatæ & inanimatæ eſt diuerſa. 263
conſecratio rei inanimatæ tollit dominium, ſecus in re animata. 993
conſecratio an poſſit fieri interueniẽte promiſſione. 548
conſecratio eccleſiæ in quo conſiſtit. 1760
Conſecratio epiſcopi & archiepiſcopi differunt. 332
Conſecratio eccleſiæ & altaris eſt diuerſa. 1769
Conſecratio epiſcoporum quandoque differtur vltra annum. 290
Conſecratione facta ſubſtantia panis non eſt. 1790
Conſecrare quid eſt. 103
Conſecrans eſt inferior conſecrato. 98
Conſecrandus an ſit ante examinandus. 99
conſentit quis tripliciter. 582
conſenſus maioris partis præiudicat. 318
conſenſus matrimonij an ſit voluntarius. 1412
conſenſus in electionibus & alienationibus debet interuenire. 473
conſenſus clericorum non ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum. 436
conſenſus parentum an ſit in matrimonio requirendus. 1413
conſenſus plebis eſt in electione requirendus. 295
Conſequitur quis ex alterius perſona quod non habet ex ſua. 427
Conſiliarij quandoq; plus puniuntur quàm facientes. 392
¶Conſobrini qui ſunt. 1713
Conſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
Conſilio bono eſt acquieſcendũ. 379
conſilium neminem obligat. 1177
conſilium facit vt quis puniatur. 226
conſilium facit quem puniri. 1371
¶Conſtantini tempore multi epiſcopi fuerunt in exilium miſſi. 1306
* Conſtantinopolitani primi concilij canon quintus ſero à Romana ſede receptus. 94
* Conſtantinopolitani primi concilij canonem ſextum & etiam cæteros diu in eccleſia Romana habitos nõ fuiſſe. 718
* Conſtantinopolitani concilij canon 6. de excommunicatis & ſchiſmaticis ponderatus. 718
Conſtitutio & edictũ diuerſa ſunt. 6
conſtitutio à qua Moyſes cœpit iudicia ſua. 18
conſtitutio ſecunda an reuocet priorem de illa mentione non facta. 69
conſtitutio publice promulgata intra quod tempus ligat. 374
conſtitutionis cauſa ceſſante, an ceſſet ipſa conſtitutio. 290
conſtitutionẽ præuenientia non ſunt irritanda. 1508
¶Conſuetudo debet eſſe rationabilis & præſcripta. 434
conſuetudo an poſſit annuas præſtationes inducere. 1133
conſuetudo quam ſcholares, & peregrini debent ſequi. 21
conſuetudo generalis eſt ſequẽda. 426
conſuetudo antiqua non excuſat. 375
conſuetudo an poſſit inducere vt aliquid recipiatur in ſpiritualib9. 309
conſuetudo non excuſat ſimoniã. 545
conſuetudo in multis præiudicat iuri. 21
conſuetudo vtrum vincat legem. 14
conſuetudo illicitum non facit licitum. 21
conſuetudo eccleſiarum non poteſt eſſe vniformis. 458
conſuetudo vtrum præiudicet iuri ſcripto. 3
conſuetudo in electione attẽditur. 41
conſuetudo quot vicibus inducitur. pag. 3. & 1361
conſuetudo quandoque excuſat à crimine. 1310
conſuetudo eſt obſeruanda in matrimonio. 152
conſuetudo duplex eſt. 33
conſuetudo multa tribuit. 817
conſuetudo an excuſet in delictis. 11
cõſuetudo particularis an excuſet 36
conſuetudo à Cain, conſtitutio à Moyſe cœpit. 18
conſuetudo Romana non ſemper eſt ſeruanda. 33
conſuetudo rei debet à iudice ſeruari. 40
conſuetudo præſumitur iuſta. 42
conſuetudo & præſcriptio differunt. pag. 133
conſuetudo attenditur quandoq; circa ordinandos. 254
conſuetudo an egeat inſtitutione. 3
conſuetudinis multæ ſunt conditiones. 23
conſuetudinis trãſgreſſor punitur vt tranſgreſſor legis. 36
cõſuetudini præceptũ Dei pfertur. 21
ex conſuetudine ſola nunquam ius aliquod quæritur. 1133
conſuetudo præſcripta & præſcriptio quomodo differunt. 1133
ad conſuetudinem probandam multa requiruntur. 1133
conſuetudo veterum in ſignum repudij. 1577
conſuetudinem in vſu veſtium debemus obſeruare. 137
cõſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
¶Continuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
Contractus duo ſunt gratuiti. 982
contradicere poteſt vnus multis. 144
contrahentes ſe frequenter decipiũt. pag. 1681
contraria duo quandoque ſunt bona. 153
cõtraria allegans audiri nõ debet. 336
contraria poſſunt proponi agendo vel excipiendo. 1475
contraria contrarijs curantur. 1386
contraria contrarijs opponuntur. 462
cõtrahere licet in quadrageſima. 1472
contra rationem communem pro religione iudicatur. 981

con-

contritio virtus. 1563
contritio ſola an tollat peccatũ. 1553
contritio præcedit remiſſionem. 1565
contritio, dilectio. iuſtificatio, & remiſſio ſimul ſunt. 1554
¶Contritio vera includit propoſitum confitendi. In notatione marginali. 1552
continentia difficilior eſt virginibus quàm viduis. 1392
continentia per coniuges promiſſa, ſi alter fornicetur, an poſſit reliquus ab eo debitum petere. 1462
continentia eſt duplex. 1517
continentia ratione delicti quandoque imperatur. 1493
continentia nil melius. 1348
continere difficile eſt. 231
cõtinuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
Contumax quo ordine punitur. 319
contumax non appellat. 1330
contumacia tanto maior eſt quanto ex re minori conſurgit. 442
contumacia prima an facit aliquem puniri. 338
¶Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, qualiter intelligitũ. 1565
conuerſus an intelligatur proprijs renunciaſſe. 1406
conuerſum verberans incidit in canonem. 906
conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam. 592
conuiuia reprobata. 198
conuincitur quis quadrupliciter. 576
¶Corpus Chriſti ſumere volens, quale propoſitum debet habere. 1783
corpus Chriſti ſaltem ſemel in anno ſuſcipiatur à laicis. 1782
corpus domini an poſſit ab amẽtibus recipi. 1380
corpus eſt animæ veſtimentum. 1622
corpus Chriſti quotidie ſumimus. 1812
corpus Chriſti ſumitur cum diuinitate, & anima. 1799
corpus chriſti dupliciter dicitur. 1823
corpus Chriſti ſub alia ſpecie ſumitur triplici ratione. 1797
corpus Chriſti ſuſcipere volens, tria debet habere. 1787
corpus Chriſti ſine ſanguine non ſumitur, nec sãguis ſine corpore 1782
corpus Chriſti nunquid erat totum ante fractionem ſub qualibet parte hoſtię. 1794
corpus Chriſti à mure non ſumitur. pag. 1825
corpus Chriſti an circũſcribatur, loco. 1817
corpus glorificatum ñ lædi nõ põt. 1806
corpus eſt iumentum. 167
corpus Chriſti excedit alia ſacramenta quo ad reuerentiam. 504
corpus non eſt homo. 1605
corpus Chriſti & ſanguis an conſecrentur ſeparatim. 1780
corpus Chriſti non conſecratur, nec etiam panis. 504
corpus Chriſti non digeritur vt cæteri cibi. 1805
corpus liberum æſtimationem non recipit. 1293
corpus Chriſti poſſumus quotidie facile comedere. 1806
corpus Domini an poſſit etiam in ſine quibuſdam denegari. 1545
corpus Domini non datur paruulis. pag. 1845
corporis Chriſti partes quid ſignant. pag. 1786
corporis Chriſti ſumptio quid ſignat. pag. 419
corporalia debent eſſe linea certa ratione. 1767
corpore vitiati ſunt à promotione repellendi. 270
Cor omne Deo patet. 422
Cordis deuotione magis quàm vocis iubilatione cantandum eſt. 411
Correctio fraterna an ſit de præcepto. 589
Correctio occulta eſt præcepti. 1236
Corona non debet eſſe magna. 106
Corrigens debet multa attendere. 202
Corruptus in epiſcopum conſecrari poteſt, ſed non corrupta inter virgines. 219
¶Credit parũ qui incipit credere. 1611
Creditor aliquando oneratur. 829
Credulus non debet quis eſſe nimis. pag. 236
¶Crimen quodlibet eſt eccleſiaſticum. 395
crimen quadrupliciter dicitur. 114
crimen ſuum in ordinatione vel in iure an teneatur quis prodere. 249
crimen ciuiliter probatum depoſitionem inducit. 219
crimen indicans non ſemper dicitur maleuolus. 737
crimen quodlibet infamat. 749
crimen ante ordinationem commiſſum an impediat frui officio. 1017
crimen alterius nocet innocenti. 480
crimen falſi qua pœna punitur. 741
crimen fraudatæ annonæ. 584
crimen publicum quod dicitur. 736
crimen concuſſionis. 528
crimen ſacrilegij & læſæ maieſtatis quandoque comparantur. 580
Criminis probatio an ſemper remoueat promotum. 578
crimina quæ ſunt depoſitione digna. pag. 1018
crimina leuia non impediunt celebrationem. 17
crimina ſunt deflenda. 1679
crimina facta palã ſunt occultis grauiora. 1509
crimina quædam nullis ſacrificijs mundabantur. 1653
crimina occulta vindictam non habent. 448
crimina quædam matrimonium impediunt, ſed non dirimunt. 1397
crimina digna depoſitione quæ ſunt. pag. 362
criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur. 362
criminoſus poſt pœnitentiam an poſſit admitti in teſtem. 1523
criminoſus occultus, an debeat vitari à ſcientibus ipſum eſſe talem. 754
Criminoſus vbi debet puniri. 690
criminoſus qñq; poteſt accuſare. 731
criminoſum ſe dicenti an ſit credendum. 336
criminoſi in exceptis criminibus teſtificari poſſunt. 743
criminalis cauſa an poſſit delegari. pag. 1245
¶Crucis ſignaculum in quibus membris debet fieri. 34
¶Culpa leuis eſt quę temporaliter punitur. 1659
Culpa de latere, & gratia de latere. pag. 1822
culpa lata in lege Cornelia non venit. 248
culpa & dolus purgãtur tẽpore. 468
culpa eſt ſubiectionis cauſa. 95
Cupidus deuiat à veritate. 215
Curator datur cauſa cognita dicenti ſe dementem. 1824
Curiales qui dicuntur. 255
Curiales triplici ratione non poſſunt promoueri. 255

D

DAmaſi nomine citari ea, quæ in Pontificali etiam poſt ipſius mortem ſumpta ſunt. 276
Damnum dediſſe videtur, qui occaſionem damni dat. 518
Damni dans cauſam, damnum feciſſe videtur. 1422. & 1485
Damni dans occaſionem, non ſemper damnum dediſſe videtur. 1255
Dantis affectum conſiderat Dominus. 1310
Daniel & ſocij ſui. 174
Dare turpibus an ſit permiſſum. 387
Dare an poteſt quis quod non habet. pag. 1843
Dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus, an liceat. 462
Dauid peccatum multipliciter accuſatur. 1641
Dauid prohibitus eſt ædificare. 229
Dauid etiam poſt pœnitentiam non eſt permiſſus ædificare templum. pag. 558
Dauid quare fuit prohibitus templũ ædificare. 1753
Dauid ꝑ plebe morti ſe obtulit. 1644
Dauid, Vrias, & Bethſabee qualiter interpretantur. 1480
De Babylonica captiuitate. 501
Debitum petens impendat quod debet. 1525
Debitor non cogitur ſeruire creditori. 1746
Deceptio quandoq; permittitur. 1208
Deceptus ſemel, cautius ſibi cauet. pag. 1680
Decretalis epiſtola. 7
Decretales canonibus æquipollent. 73
Decretales ſunt duplices. 74
Decretum non ligat ignorantes. 374
Decretum fuit editum anno milleſimo centeſimo quinquageſimo. 631
Decretum. 7
Decimarum quantitati virum poſſit præſcribi. 1084
Decimum numquid poteſt dari laico. pag. 544
Decimæ pecorum vbi ſunt dãdæ. 960
Decimæ qua actione peti poſſunt. pag. 1030
Decimæ cui eccleſiæ ſunt dandæ. 958
Decimæ an ſint de illicite acquiſitis dandæ. 1015

Decimæ olim dabantur quattuor modis. 969
Decimæ an poſſint cōcedi laicis. 1056
Decimæ an poſſint præſcribi per laicos. 1076
Decimæ ſunt ſoluendæ eccleſijs baptiſmalibus, & non capellis. 1041
Decimæ quo tempore ſunt dādæ. 1054
Decimæ ſunt tributa egentium. 1054
Decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ. pag. 1047
Decimæ ſunt à colonis partiarijs dandæ. 1042
Decimæ an poſſint præſcribi 962
Decimas ſoluere pauper non tenetur. pag. 907
Decimarum dominium eſt penes eccleſiam. 1050
De circuncíſione Domini. 483
Decus eccleſiæ hodie creuit. 1153
Defenſio cuilibet eſt permiſſa. 1209
Defunctus de quibuſdam criminibus poteſt accuſari. 105
Defuncti vtrum ſciant quæ hic aguntur. 976
Defuncti voluntas an ſit ſemper ſeruanda. 964
Degradatum percutiens incurrit excommunicationem. 227
De igne Hieremiæ. 481
Delegatus non habet plus iuriſdictionis quàm delegans. 428
Delegatus vtrum criminales cauſas audire poſſit. 1045
Delegat^9 epiſcopi an poſſit citare. 854
Delegatus etiam Papæ poteſt recuſari. 428
Delegatus mandatum ſine litteris probare poteſt. 449
Delegati inferiorum ſuas ſententias exequi non poſſunt. 612
Deleri de libro vitæ quid ſit. 1667
Delicta iam dimiſſa an redeant. 1635
Delicta excuſantur auctoritate maioris. 990
Delicta commiſſa in Deum remittere non poſſumus. 236
Delicta paria pari pœna ſunt punienda. 1749
Delicta maiorū alios corrumpūt. 378
Delictum ſuperueniens non vitiat legitime factum. 554
Delictorum quadruplex eſt generatio. 548
Delictorum memoria an ſit bona. 365
Delinquens in alterius territorio an tenetur ibi crimen confiteri. 1022
Delinquens publice, publice arguendus eſt. 210
Delinquens pluries, pluries pœniteat. pag. 747
Delinquentes quandoque ſunt patienter expectandi. 1233
Dæmon quare nos perſequitur. 187
Dæmones an futura prædicere poſſunt. 1369
Dæmones malis prelatis dominantur. pag. 652
Dæmoniacorum promotorum & promouendorum diſtinctio. 155
* Denominari ad eccleſiam quid ſignificet. 1093
Denuntiatio alia euangelica, alia canonica. 1195
Denuntiatio canonica omnibus præcipitur. 1228
Denuntiatio. 667
Denuntiati punitio. 667
Deo nihil nocet. 1053
Deo propter Deum eſt ſeruiendū. 319
Depoſitio eſt perpetua. 224
Deprehēſus in crimine poteſt per xx. horas detineri. 242
Deprehenſio ſola in crimine an ſufficit ad aliquem condemnandū. 238
Derogare. 10
Deſertor, quis ſit. 1178
Deſidia nimia in prælato caſum inducit depoſitionis. 1399
Deſperandum eſt de nemine. 406
Detrahe verbum ab aqua, &c. quid ſignificat ibi, verbum. 491
Detrahere quid ſit. 1562
Detractores dicuntur homicidæ. 1562
Detruſus in monaſterium an cogatur ibi perpetuo eſſe. 365
* Deus quomodo ſolus peccata dimittat in notatione marginali. 1552
Deus membra non habet. 1310
Deus à quo poteſt videri. 1577
Deus non iudicat bis in idipſum, qualiter intelligitur. 1655
Deus eſt non ſolum miſericors, ſed etiam iuſtus. 1569
Deus quomodo dicatur tradere hominem peccato. 1224
Deus vendi non poteſt. 890
Deus nullum ſine cauſa punit. 1562
Deus non eſt auctor mali. 1224
Deus qualiter abſtulit peccatum Dauid. 1642
Deus tripliciter loquitur. 1185
Deus præſumitur plus diligere illos qbus plus perfectionis tribuit. 1631
Deus quæ a ſe dicta reuocet. 1185
Deum nemo vidit vnquam. 793
Dei ſerui ſumus omnes. 1298
§ Diabolus morte Chriſti eſt in inferno religatus. 1626
Diabolus à Chriſto fuit deceptus. 1111
Diabolus an ſit auctor omnis peccati. 1621
Diabolus dicitur oriens vetus. 1308
Diabolus crucem timet. 1860
Diabolus perdit vires per baptiſmum. 1879
Diabolus dicitur mūdi princeps. 1495
Diabolus dicitur tranſiens. 1519
Diabolus an habuerit charitatē. 1632
Diabolus quomodo pater dicitur. 423
Diabolus intrat in homines per duas portas. 1621
Diabolus eſt pater mendacij. 462
Diabolus quomodo bonum operetur. 1622
Diaboli vtrum cognouerūt Chriſtum eſſe filium Dei. 176
Diabolum multa latent, & quotidie diſcit. 1495
Diaconus poteſt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare. 419
Diaconi ſeptem debent eſſe in eccleſia epiſcopali. 418
Diaconi Cardinales vtrum præponantur omnibus presbyteris. 425
* Diaconis in Latina eccleſia numquā fuiſſe permiſſum vſum coniugij. pag. 158
Dico, præceptiue & admonitiue ponitur. 1449
Dicto plurium ſtatur. 659
Dies & anni non ſunt obſeruandi. pag. 1387
Dies quando incipit. 1826
Dies pro anno ponitur. 141
Dies pro anno inuenitur. 303
Die dominico incœpit Dominus mundum facere. 1467
Difficile dupliciter ſumitur. 628
Dignitas aggrauat peccatum. 10.8
Dignitas. 11
Dignitas an compenſetur cum numero. 77
Dignitas augmentat vtilitatem. 458
Dignitati regiæ defertur. 72
Dignitate præditus, minus punitur quàm alter. 668
Dignitates & matrimonia non debēt eſſe venalia. 574
Dignitates conferantur ſecundū merita. 929
Dignitatū electio ad quos ſpectat. 86
Dilationes in cauſis dandæ. 667
Diligens in ſuis debet & in alienis ſimiliter facere. 1238
Diligere proximum ſicut ſe ipſum, quid ſit. 1606
Diluuium aquarum. 490
Dina filia Iacob fuit à Sichem oppreſſa. 1680
Diœceſis pro regione ponitur, & econtra. 812
Diœceſes fuerunt à Dionyſio diſtinctæ. 8,6
Dionyſius per prædicationem Pauli fuit conuerſus. 873
* Dipthyca. 1524
Diſcendum eſt ſemper 1527
Diſciplina eccleſiæ non eſt deferenda. 1269
Diſcordia eſt in pluralitate. 1303
Diſcretione maiore in maioribus opus eſt. 192
Diſſimulatio eſt multiplex. 1301
Diſſimulare an liceat. 1482
Diſpar habitus quandoque eſſe poteſt in eodem choro. 1136
Diſpenſare. 564
Diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt. 548
Diſpenſari vtrum poſſit cum occulto peccatore. 242
Diſpenſari quandoq; non poteſt. 563
Diſpenſatur quandoq; in vno matrimonio, & non in ſecundo. 1558
Diſpenſatur cum bigamo facilius quam cum pœnitente. 254
Diſpēſatur facilius in ſumpto quàm in ſuſcipiendo ordine. 249
Diſpenſatur quandoq; in beneficio, non in officio. 246
Diſpenſationes quædam mutilatæ ſunt. 573
Diſpenſandū eſt certis ex cauſis. 573
Diſpenſatio. 563
Diſpenſatio circa matrimonia inducitur propter tria. 1736
Diſpenſatio vtrum poſſit cum bigamo fieri. 163
Diſpenſatio quandoq; fit. 564
Diſpenſatio quandoque eſt debita. pag. 255. & 569

Diſputari vtrum poſſit de fide catholica. 439
Diues aut pauper fieri nemo appetat. pag. 721
Diuites aliqui boni ſunt. 138
Diuitiæ facilius in ciuitate quàm extra congregantur. 1153
Diuitiæ an bonæ ſunt. 1153
Diuitias habere peccatum nõ eſt. 905
Diuinatio an poſſit eſſe prophetia. 478
Diuinus à deitate & à diuinatione dicitur. 1153
Diuortio facto nõ debetur mutua ſeruitus. 1529
Diuortium & repudiũ differunt. 1425
Diuortiũ quid proprie ſignificet. 1415
Diuortium vnde dicitur. 1525
¶ Docere ſe velle promittens, Deo obligatur. 230
Docilis & docibilis differunt. 99
Doctores reprehendendi nõ ſunt. 1814
Doctoribus bona dona dãda ſunt. 699
Doctrina eſt ab omnibus accipienda. pag. 379
Doctrina epiſcopi in quo cõſiſtit. 384
Dogma & doma, differunt. 440
Dogma. 7
Dolus in hoſtem bonus eſt. 1180
Dolus quando bonus. 197
Doli capax. 461
Doloſus an poſſit in perpetuum cõtineri. 671
Domeſtici qui dicantur. 684
Dominus non poteſt in ſeruum ſæuire 245
Dominus vobiſcum, vnde ſumit. 1773
Dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui. pag. 644
Dominus miſcuit aquã cũ vino. 1779
Domina adultera an poſſit à ſeruo ſuo accuſari. 942
Dominium an transferatur in vſurarium. 986
Dominium non ita facile perditur vt poſſeſſio. 1412
Dominica & ieiunium ſimul concurrere non poſſunt. 344
Domus, & pro familia & pro eccleſia accipitur. 402
Domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur. 117
Donatio in aliquibus tenet, quam maritus vxori facit. 1903
Donare & dare differunt. 1274
Donatiſtæ. 1343
Dona quæ contrahuntur per catechiſmum, ad quid proſunt. 1460
Dormiendum non eſt in ſcholis 1577
Doti non renuntiat quæ à viro legatũ recipit. 1155
¶Drachma eſt ſiclus. 1749
¶Dubitatio facit vitioſa tolerari. 869
Dubitationis ratione fiunt aliqua. 972
Dubitandum non eſt de fide. 440
Dulia fit ſeruo: debetur latria Chriſto. 1834
Duplicitas reprobatur. 930

E

Ebionitæ. 1343
Ebrietas quandoque eſt mortalis. pag. 116
Ebrietatis mala. 167
¶Eccleſia poteſt ſine Miſſa conſecrari. 340
eccleſia quælibet poteſt ſibi ius ſtatuere. 66
eccleſia in ſex caſibus eſt reconſecranda. 1759
eccleſia fugientes ad ſe tutatur. 1105
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia eſt vxor clerici. 1705
eccleſia ſine dote conſecrata, à quo debet dotari. 1756
eccleſia iudicat aliquando de his quæ ſunt foris. 1446
eccleſia de manu laici non poteſt recipi. 1056
eccleſia poteſt pœnam pecuniariam infligere. 1047
eccleſia ſucceſſiue reparata, non eſt reconſecranda. 1761
eccleſia eſt duplex. 1309
eccleſia multipliciter dicitur. 765
eccleſia eſt mater noſtra. 1506
eccleſia pro derelicto habita an poſſit repeti re integra. 783
eccleſia euicta an poſſit agi contra epiſcopum, qui illam contulit. 763
eccleſia ab hæreticis conſecrata an ſit reconſecranda. 1760
eccleſia præſens dicitur area. 1507
eccleſia ſæcularis poteſt conuerti in monaſterium ſed non econtra. pag. 950
eccleſia pro infidelibus orat. 1621
eccleſia an nullũ cogat continere 127
eccleſia tota deficere non poteſt. 1623
eccleſia habet carcerem. 1106
eccleſia eſt Chriſti ſponſa, & non vxor. 278
eccleſia in prædio tributario fundata an teneatur pro illo ad tributa. pag. 1290
eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt. 1065
eccleſia ſemper aliquos bonos habet. pag. 539
eccleſia ignorat quis ad prędeſtinationem pertineat. 1572
eccleſia eſt mater, vxor, & filia. 327
eccleſia quandoque cogit ad eleemoſynam dandam. 216
eccleſia an poſſit petere rem ſuam cũ augmento. 921
eccleſia non ſubijcitur legibus. 1286
eccleſia de his quæ foris ſunt quãdoque iudicat. 1112
eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare. 203
eccleſia non ſemper vicem defuncti ſuſtinet. 316
eccleſia parochialis an poteſt conferri exiſtenti in minoribus. 285
eccleſia magnam habet iuriſdictionẽ in laicos. 306
eccleſia quanto tempore poteſt rẽ priuati præſcribere. 1067
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia quod tenet, hoc credẽdum eſt ab Apoſtolis etiam inſtitutum. 1203
eccleſia abundans, per epiſcopum in plures diuidi poteſt. 1157
eccleſia dote ſua non tenet ad tributa. pag. 1289
eccleſia numquam moritur. 270
eccleſia cum eccleſia permutari poteſt. 1097
eccleſia an poſſit pro oĩbus orare. 972
eccleſia potentibus laborare non debet prouidere. 372
eccleſia poteſt in duos conſentire. 293
eccleſia nõ poteſt errare, de qua eccleſia intelligitur. 1300
eccleſia ſuum quandoque cũ augmento repetit. 404
eccleſia qualiter poteſt ligare. 1328
eccleſia non diſpenſat in aliquibus caſibus. 557
eccleſia ex pluribus adunatur. 1793
eccleſia quattuor genera hominũ cõtinet. 1586
eccleſia ſi ab vno ſuum ius conſecuta eſt, an poſſit alium conuenire. 924
eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem. 978
eccleſiæ res non confiſcantur. 1080
eccleſiæ ſæculari offerens ſe & ſua, an poſſit poſtea contrahere. 1406
eccleſiæ prædia de quibus tributum non ſoluitur an poſſint ab Imperatore vendicari. 849
eccleſiæ emunitatem violãs qualiter punitur. 1108
eccleſiæ immunitate non omnes malefactores potiuntur. 994
eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitibus danda. 533
eccleſiæ ingreſſus an ſit alicui pro peccato mortali prohibendus. 1691
eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorum licet. 289
eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione non licet. 534
eccleſiæ bona cũ qua ſolennitate ſunt alienanda. 917
eccleſiæ & clericorum bona eodẽ potiuntur priuilegio. 1049
eccleſiæ concedens aliquid, an poſſit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere. 823
eccleſiæ data, cum epiſcopo diuiduntur. 952
eccleſię res confiſcari nõ poſſunt. 1048
eccleſiæ ingreſſus quibus eſt interdicendus. 1584
Eccleſiæ res aliquãdo nullo modo poſſunt alienari. 828
Eccleſiæ immunitate multi priuantur. 1104
eccleſiæ variis modis vniuntur. 1043
eccleſiam recipiens à laico, vtrum ſit ſuſpenſus. 1088
eccleſiam etiam pauperẽ tenetur clericus officiare. 410
eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur. 672
eccleſiam pauperem quam dicemus eſſe. 1153
eccleſiam Romanam non permittet Deus errare. 1299
eccleſiam recipiens à laico, eſt excommunicandus. 298
eccleſiam à patre emptam vtrum quis poſſit retinere. 553
eccleſiarum maiorum ordo. 92
eccleſias plures in ſex caſibus habere licet. 1153
eccleſias duas non poteſt quis habere in titulum. 534
Eccleſiaſtes & Eccleſiaſticus. 982
*Eccleſiaſticum [illegible] Salomonis. 59

eccle

eccleſiaſticæ res ſunt pauperum. 1056
eccleſiaſticæ res in quattuor caſibus licite alienantur. 917
eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quàm olim. 911
eccleſiaſticam vnitatem impugnare grauiſſimum eſt. 1579
eccleſiaſticarum rerum prælati ſunt procuratores, & non domini. 1277
eccleſiaſticarum rerum dominium apud quem eſt. 909
eccleſiaſticas res male alienās qualiter punitur. 922
¶Aedificium de pecunia eccleſiæ factum an acquiratur ipſi eccleſiæ. pag. 928
Editio facienda eſt ſine die & conſule. 1358
edictū ligat tantum eos ad quos peruenit. 1182
¶Effectus vini eſt duplex. 167
effractor. 1559
effuſio duo notat. 1054
¶Electus ſemel approbatus, an poſſit poſtea reprobari. 803
Electus per quæ verba conſentire debet. 796
electus à maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia. 280
Electus quod ius habet. 500
electus in archiepiſcopum & confirmatus electos in epiſcopos confirmat. 455
electus ante confirmationem non adminiſtrat. 98
electus ſuo ſuperiori multa cum iuramento promittit. 102
electus confirmatus à quo debet conſecrari. 314
electo ius acquiritur per conſenſum eligentium. 300
electum ſalutans electioni eius præbet conſenſum. 310
electum laici poſſunt accuſare. 102
electio facta per Cardinales ſi dicatur contra fas eſſe: quis erit iudex. 358
electio vel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an valeat. 302
electio Papæ habet aliqua ſpecialia. pag. 355
electio an fieri debeat intra tres menſes. 228
electio ſit communis, conſonans & canonica. 295
electio facta de bono an valeat vbi melior eſt. 798
electio an poſſit fieri de eo qui nō eſt de gremio. 292
electio facit quem præſumi meliorem. 288
electio debet fieri intra trimeſtre. 341
electio eſt periculo eligentium. 298
electio principi præſentanda eſt. 1121
electio quæ fit in loco non determinato, nulla eſt. [illegible]
electio ſola non facit verū Imperatorem. 425
electio ad clamorem populi non debet fieri. 799
electio vtriuſque electi caſſatur timore ſcandali. 314
electio ex cauſa poteſt differri. 294
electio canonicorū ad quos ſpectat. 84
electio facta ſine decreto tenet. 291
electio imperiti qui credebatur peritus, an debeat caſſari. 1741
electio ad quem ſpectat de iure communi. 298
electioni an poſſit populus contradicere. 798
electioni nullus laicus debet intereſſe. pag. 296
electioni abbatis quis conſentire debet. 322
electioni epiſcopi qui debent intereſſe. 301
electioni poſſunt laici cōtradicere. 100
electioni qualiter cōſentiendū eſt. 795
electionē tractatus præcedere debet. 97
electione dicitur quis tripliciter excludi. 313
electis duobus æqualiter, quis alteri præfetatur. 314
eleemoſyna redimit peccata. 1588
eleemoſyna danda eſt anathematizato. 531
eleemoſyna quibus eſt danda. 192
eleemoſyna liberat à morte. 1584
eleemoſyna de male acquiſitis fieri non debet. 479. & 987
eleemoſyna an poſſit fieri per vxorem ſine licentia viri. 1695
eleemoſyna virum fieri poſſit de illicite acquiſitis. 987
eleemoſyna in peccato facta non eſt proprie eleemoſyna. 1639
eleemoſyna magna. 208
eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda. 390
eleemoſyna vnde dicitur. 1639
eleemoſynæ dator poteſt venialiter peccare. 208
eleemoſynæ defunctis proſunt. 974
eleemoſynæ fieri poſſunt de bonis per oppreſſionem quæſitis. 405
eleemoſynam ſibi primo quiſque facere debet. 1256
eleemoſynam primo nobis faciamus. 1588
¶Eligit ſeipſum nemo. 1311
Eligi non debet in epiſcopum habens vxorem & filios. 131
eligere ſeipſum nemo poteſt. 797
eligendus an potius eſt qui peccauit & pœnituit, quàm qui nunquam peccauit. 248
eligendus eſt magis exercitatus. 287
eligendus, an debeat eſſe de gremio eccleſiæ. 98
eligendus ſ quo ordine debet eſſe. 284
eligens vnum renuntiat alteri. 367
eligentes an variare poſſunt. 130
¶Emanſor quis dicitur. 1559
emere adminiſtrationem rei eccleſiaſticæ ſimoniacum eſt. 540
emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca. 535
emptor inter præſcribendum ſi percipiat venditorem non fuiſſe dominum, quid faciet. 1705
Emphyteuta non ſoluens canonem expellitur. 830
emunitas eccleſiæ quæ eſt. 919
*emunitas. 1104
¶Enchiridion eſt liber manualis. 1638
Encratitæ. 1342
Energumeni. 806
Energumeni qui ſunt. 1895
*Engeldrudam viuere potuiſſe Ioannis viij. tempore. 683
¶Epilepticus an poſſit celebrare. 790
Epimenides Thebanus ſacerdos malus fuit. 506
Epiphania & Theophania idem. 1826
¶Epiſcopus poteſt dare quinquageſimam vel centeſimam. 950
epiſcopus eccleſiam à ſe totaliter non poteſt eximere. 1068
epiſcopus an poſſit clericum infamatum cogere ad purgationem. 1010
Epiſcopus quandoque peccat ſi non diſpenſat. 237
epiſcopus nec per ſe nec per laicum verberet clericos. 1251
epiſcopus iurans non tenetur ſacra tangere. 843
epiſcopus ſemel monaſterium ingreſſus an poſſit iterum redire ad epiſcopatum. 784
epiſcop⁹ ſine diacōno nō celebret. 422
epiſcopus in ſua eccleſia nouam conſuetudinem inducere poteſt circa officia. 409
epiſcopus ſuperintendens dicitur. 386
epiſcopus diſpenſat in inceſtu. 1397
epiſcopus non corrigens ſubditum eſt ſuſpendendus. 517
epiſcopus an poſſit diſpenſare in ſimonia ordinis vel beneficij. 555
epiſcopus ſeruum eccleſiæ an poſſit manumittere. 934
epiſcopus duarum eccleſiarum an poſſit aliquis eſſe. 782
epiſcopus poteſt ſuorum ſubditorum factum promittere. 409
epiſcopus œconomum corrigere poteſt. 403
epiſcopus an poſſit ſemper diſpenſare. 224
epiſcopus diebus dominicis debet eſſe in eccleſia ſua. 1827
epiſcopus quandoque ſumit & quandoque deponit mitram & baculum non ſine cauſa. 207
epiſcopus non debet eſſe ſolus. 361
epiſcopus an maior ſit presbytero Cardinali. 654
epiſcopus nullam ſecum habeat mulierem. 370
epiſcopus an poſſit aliquē pro propria iniuria excommunicare. 645
epiſcopus iurans non debet tangere librum. 565
epiſcopus non poteſt ſanctum canonizare. 1326
epiſcopus in multis caſibus diſpenſare non poteſt. 225
epiſcopus non erubeſcat à ſubdito doceri. 1327
epiſcopus deponitur & reſtituitur à ſolo Papa. 883
epiſcopus debet eſſe prudens in negotijs ſæcularibus. 182
epiſcopus prædicans habeat mitram & baculum. 1773
epiſcopus etiam hæreticus confert ordinē, ſed nō ordinis executionē 224
epiſcopus paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis. 426
epiſcopus non plus poteſt petere ab eccleſijs quàm quod ex canonibus ſibi deberi probat. 1120

epiſco-

epiſcopus quando viſitet monaſteria. pag. 1131
epiſcopus clericum alienum recipiẽs eſt puniendus. 1155
epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum, ideo illarum conditionem deteriorem facere non poteſt. 1231
epiſcopus iniuriantem ſibi non poteſt excommunicare. 1230
epiſcopus inter ordinandum debet obſeruare interſtitia temporũ. 340
epiſcopus ſolus beneficia conferre nõ poteſt ceſſante conſuetudine. 321
eppiſcous beneficio priuare non poteſt clericum, cuius parentes ipſum offenderunt. 546
epiſcopus excommunicat propter cõuitium ſibi factum. 646
epiſcopus an poſſit ſolus delinquentem condemnare. 1017
epiſcopus an poſſit vni auferre, & alteri dare. 1041
epiſcopus an poſſit iniuriam ſibi factam remittere. 307
epiſcopus patri, & eccleſia filio comparatur. 327
epiſcopus conuertens eccleſiam ſęcularem in regularẽ quorũ clericorum conſenſum requirere debeat. 950
epiſcopus poteſt aliquos verberibus caſtigare. 1373
epiſcopus clericum alienum recipiẽs eſt puniendus. 1155
epiſcopus in quibus criminibus diſpenſat. 224
epiſcopus aliorum doctrina non debet egere. 169
epiſcopus à ſuis familiaribus poteſt accuſari. 715
epiſcopus demandat tam ea quæ ſunt ordinis, quàm ea quæ ſunt iuriſdictionis. 430
epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet. 809
epiſcopus debet habere capituli conſenſum in multis. 111
epiſcopus ſolus conſecrare non poteſt epiſcopum. 103
epiſcopus quid iuris habeat in eccleſia quam fundauit. 1060
epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos debet conuocare. 391
epiſcopus in hæreſi diſpenſat. 234
epiſcopus an inuitis poſſit dari. 292
epiſcopus eſt iudex corporum & animarum. 168
epiſcopus vtrum ſit iudex omnium clericorum ſuæ diœceſis. 252
epiſcopus per laicum non verberet clericum. 168
epiſcopi ſubditos debent fratres appellare. 434
epiſcopi an poſſint circa beneficiorũ pluralitatem diſpenſare. 1156
epiſcopi conſenſus cum canonicis ſufficit in rei alienatione. 831
epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe. pag. 768
*epiſcopi damnari non poſſunt ſine auctoritate Romani Pontificis. 577
epiſcopi inſcio metropolitano conſecrati quid facere debent. 320
epiſcopi poſſunt cõdere canones. 1827
epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda. 937
epiſcopi pręceptum etiam difficile eſt adimplendum. 1207
epiſcopi litteratos ſecum habeant. 434
epiſcopi cauſa à quibus eſt audiẽda. 704
epiſcopi clericos ſine examinatione ordinantis punitio. 363
epi an poſſunt intereſſe bellis. 1281
epi vtrũ hodie poſſint circa beneficiorum pluritatem diſpenſare. 328
epiſcopi cum multis diſpenſant. 563
epiſcopi an citius propinquis quàm alijs dant. 404
epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione non valet. 456
epiſcopi & archiepiſcopi à quot ſunt conſecrandi. 257
epiſcopi duo in vno epiſcopatu eſſe non poſſunt. 1311
epiſcopi & monachi non poſſunt eſſe tutores. 1038
epi petitio eſt p canones limitata. 1355
epiſcopi ſibi mutuum debent præſtare auxilium. 408
epiſcopi an olim erant pauperes. 824
epiſcopi dicuntur ſummi. 1893
epiſcopi epm deponere nõ poſſũt. 614
epiſcopi non ſint tantũ cuſtodes chartarum. 1281
epiſcopi litteras habeat, qui peregrinari volet. 1902
epiſcopo viuente an poſſit alius ſubrogari. 761
epiſcopo debet ſynodus prouidere, qui ad eccleſiã ſuam non audet accedere. 422
epiſcopo viſitanti dandum eſt lac ad bibendum. 836
epiſcopo inuito an poſſit in ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri. 1045
epiſcopum damnare quis poteſt. 577
epiſcoporum conſecratio fit hora tertia. 340
epiſcopum conſecrare quid ſit. 96
epiſcoporum conſecratio fit tantum die Dominico. 342
epiſcopis an liceat leges audire. 170
epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti. 362
epiſcopatus eſt ordo. 419
epiſcopatum ſuſcipere poteſt quis cogi. 294
epiſcopatũ deſiderare an poſſim⁹. 797
epiſcopatum deſiderare eſt valde periculoſum. 186
epitimium quid ſignificat. 1160
¶Eremita an ſit pſona religioſa. 1423
eremitæ habent proprium. 1138
eremita licite tranſit ad monachatum. 1032
eremitæ ſubſunt epiſcopo. 418. & 1025
eremitę ſubſunt epiſcopis, & poſſunt ad prælaturam vocari. 1025
errare. 178
errans in meliori conditione an poſſit matrimonium dirimere. 1454
error Pelagianorum. 1665
*Error ſynodi quæ in Trullo Cypriani ſynodum probantis. 58
error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale. 337
error à multis corrigi poteſt. 1740
error quãque eſt peccatũ mortale. 881
*Error in inſcriptionibus ſæpe oritur ex interpoſitione palearum. 1479
error Monothelitarum. 1856
error Baſilidis hæretici. 495
error Sabellianorum. 490
error Paulianiſtarum. 491
error perſonæ non facile committitur. 1452
error aliorum non eſt defendendus. pag. 1399
error eſt contrarius conſenſui. 1434
errores Petiliani. 505
eruca. 1054
AErugo. 1054
AEquum, & ius, differunt. 2
AEſopus. 524
¶Eua quare de coſta Adę facta eſt. 1708
eucharistia etiam ſuſpendendis in patibulo non eſt deneganda. 1379
euchariſtia gladiatoribus non eſt danda. 611
euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio. 1825
euchariſtiæ ſacramentum non eſt ab hæretico accipiendum. 1318
euchariſtiæ ſacramentum à quo fuit inſtitutum. 1777
euchariſtiæ ſacramento tria continentur. 1777
euchariſtiam infirmus euomens punitur. 1380
euenientia de nouo per quem ſunt diuidenda. 423
eulogia. 839
eulogiæ. 70
eunuchi ſunt triplices. 1528
Eunomiani. 1343
*Euſtathiani & Bogomilici quid ſenſerint de perfecta vitæ ratione. 136
Eutychiani. 1344
¶Excedendum eſt potius circa miſericordiã, quàm circa crudelitatẽ. 230
exceſſus modicus nõ attenditur. 1809
exceptio iudicis recuſatoria eſt dilatoria. 679
exceptio in teſtem quando eſt obijcienda. 572
exceptio ſpoliationis eſt dilatoria. 592
exceptio reuocandi domum. 734
exceptionẽ vnam opponẽs, ad aliam tranſire poteſt. 1074
exceptiones ſunt multiplices, & varijs temporibus opponendæ. 690
excipiendo conſequimur quod non conſequimur agendo. 1524
excommunicare poteſt ſimplex preſbyter. 583
excommunicare ſeipſum nemo poteſt. 565. & 896
excommunicare non poteſt hæreticus hæreticum. 1159
excommunicari nequit eccleſia vel ciuitas. 767
excommunicari poteſt abſens per ſcripturam. 681
excommunicari & abſolui poteſt quis per litteras. 603
excommunicari poſſunt qui decimas non ſoluunt. 148
excommunicari poteſt quis ſub conditione. 306
excommunicatur quis à mortuo. 307
excommunicandus maxime hæreticus, quoties admoneri debet. 1166

Excom-

excommunicandus quis non eſt pro minimis cauſis. 442
excommunicandus eſt populus ſuum non recipiens epiſcopum. 413
excommunicatus an poteſt reconuenire,& excipere,& compenſare. 716
excommunicatus nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 776
excommunicati beneficium cui eſt aſſignandum. 410
excommunicatus an poſſit abſolui nõ præmiſſa ſatisfactione. 1110
excõmunicatus an poſſit abſolui aduerſario ignorante. 867
Excommunicatus conquerens metropolitano,an poſſit ab eo abſolui. 861
excommunicatus à quo eſt abſoluendus. 866
excommunicatus eligere non poteſt. pag. 859
excommunicatus matrimonium poteſt contrahere. 430
excommunicatus vitandus eſt. 872
excommunicatus non intret eccleſiam. 866
excommunicatus perpetuo tripliciter exponitur. 465
excommunicatus vtrũ quis poſſit eſſe in vna eccleſia,& non in alia. 71
excõmunicatus ratione ſocietatis toleratur. 188
excommunicatus iniuſte celebrãs an ſit puniendus. 883
excommunicatus excommunicari nõ poteſt. 1197
excommunicatus an ſimplici verbo poſſit abſolui. 900
excommunicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare. 716
excommunicatus prælatus an poſſit ordines conferre. 806
excommunicatus eſt qui communicat excõmunicato à canone, etiam ante denuntiationem. 1322
excommunicato an debeat fieri ſolutio. 1014
excommunicato cõmunicans, à quo abſolui debet. 873
excommunicatum celebrantem non abſoluit epiſcopus. 863
excommunicatum ab epiſcopo non abſoluit archiepiſcopus. 816
excõmunicatio duas habet ſpecies. 866
excommunicatio an pro ſola contumacia feratur. 863
excommunicatio an feratur per hæc verba, Præcipio ſub pœna excõmunicationis. 307
excommunicatio pro modica iniuria non eſt ferenda. 580
excommunicatio dicitur mucro epiſcopi. 133
excõmunicatio eſt maxima pœna. 583
excommunicatio lata ſub conditione tenet. 627
excommunicatio Domini nõ liberat vaſallum à ſacramento. 894
excõmunicatio & abſolutio ſolo verbo fieri poſſunt. 1328
excõmunicatio an poſſit poſt mortẽ in aliquem ferri. 1323
excommunicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferenda. 1410
excommunicationis ſentẽtia in duobus caſibus non eſt timenda. 860
excommunicationis duo ſunt effectus. 683
excommunicationem incurrit quandoque iuſte impeditus. 728
excommunicationem opponere viro vxor non poteſt. 898
excommunicatis ſine periculo communicat eorum familia. 898
excommunicatis communicare non poſſumus, ſed bene paganis. 870
excommunico te,& abſoluo te, an liget vel ſoluat. 897
excuſantur ne hi ad quos apoſtolorũ prædicatio non peruenit. 177
executor an poſſit recuſari,& ab eo appellari. 639
executor an poſſit de incidentibus quæſtionibus cognoſcere. 1357
executori & nuntio creditur. 712
executio eſt duplex. 1357
Exhedræ. 970
exempti delinquentes in diœceſi epiſcopi, an poſſint ab eo puniri. 758
exẽptio ſimpliciter, an eximat vniuerſaliter. 1045
exemplis quibus eſt vtendum. 84
exemplaria correctoria quæ ſunt. 26
ex,& de, ſignificant deformitatẽ. 1312
exilium eſt tẽporale,& perpetuũ 1291
Exorciſta. 352
exorcizare quid ſit. 1859
exorciſmi fiunt tribus diebus. 1861
exorciſmi effectus. 1859
expenſæ circa infantem expoſitũ an poſſint repeti. 396
expenſæ ſemper ſunt deducendæ. 927
expenſarum materia. 579
expediunt non omnia. 1583
expilare quid ſit. 1559
exponẽs filium vel ſeruum an poſſit illum recolligere. 396
* Expresbyteri nomen apud B. Gregorium. 228
extra eccleſiam eſt qui cum epiſcopo non eſt. 416
Ezechiæ commendatio. 909

F

Fabulas poetarum prædicãdo moraliter exponere non multum laudatur. 386
Facere amicos de mammona iniquitatis quid ſit. 480
Faciat quilibet quæ ſuæ conueniunt conditioni. 1260
Facies humana nõ eſt deturpãda. 1861
Facti cauſa eſt inquirenda. 1282
Factis mentimur ſicut verbis. 1200
Facto quandoque licet quod nõ licet verbo. 1176
Facto proprio poteſt quis contrauenire. 912
Facta publica debent ab omnibus ſciri. 62
Facta per intruſos non valent. 1758
Facta ab inuitis an ſint imputãda. 14
Facta tenent multa,quæ fieri prohibentur. 32
Factum non dicitur,quod non perfecerat. 1561
Factum legitime irritatur delicto ſuperueniente. 558
Falcidia eſt triplex. 6
Fallere & falli quandoque parum differunt. 1174
Falli vitium eſt. 1023
Fama per ſe nihil probat. 723
Fama an probet. 588
Fama non probat. 1850
Fama. 584
Fama bona cum conſcientia requiritur. 879
Fama ſola non ſufficit vt excommunicatus vitari debeat. 415
Fama ſola non ſufficit ad depoſitionẽ. pag. 598
Famæ diffinitio. 700
Familia an pro delicto domini ſit excommunicanda. 1525
Familia pro domini delicto non eſt excommunicanda. 898
Familiæ delictum, an dominum obliget. 312
Familiaritas nimia parit contemptũ. pag. 385
Familiaritas in cibo eſt maior quàm in colloquio. 1448
Familiares inimici ſunt peſtiferi. 415
Famis neceſſitas multa licere facit. pag. 1518
Fatuus eſt qui fatua loquitur. 424
¶ Femina ventriloqua Paulum ſæpe ſecuta eſt. 1366
Femina calore excuſatur. 1561
Femina an poſſit eſſe iudex. 1004
* Feminis non committi cauſas purgationis presbyterorum, quod videbatur colligi ex cap. Mennam. 2. q. 5.& auctori gloſſæ admirationem attulerat. 601
Feriatis diebus an poſſit litigari. 1008
Feriæ legitimæ ſunt tres. 176 & 1193
Feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum. 1826
Feudum poteſt auferri excommunicato. 1522
Feudum de nouo conceſſum non dicitur nouum ſi prius fuerat conceſſum. 1359
¶ Fictio intẽtionis,& fictio operis. 124
* Fides vera habetur ſine charitate, ſed non vera fidei virtus. 1846
Fides multipliciter dicitur. 1169
Fides eſt fundamentum omnium bonorum. 495
Fides an ſit exemplo adhibenda. 1314
Fides mala defuncti an noceat ſucceſſori. 578
Fides hoſti ſeruanda eſt. 1205.& 1530
Fides inter coniuges eſt duplex. 1414
Fides recta in principe ſplendet. 458
Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri. 360
Fidei diſputatio cũ hæreticis eſt prohibita. 340
Fidem ſuſcipere nemo cogitur. 202
Fidei iubere debenti an ſufficiat dare pignora. 679
Fidelis quilibet debet eſſe rex& ſacerdos. 1869
Fideles ſunt domus Dei. 542
Fideles ſunt in eccleſia:& ipſa in ipſis. pag. 1886
Fideles dicuntur aquilæ. 1794
Fideles oẽs ſunt proximi noſtri. 389
¶ Filacteria. 1571
Filia nubere poteſt ſine parentum voluntate. 1503

Filius

Filius in diuinis quidquid habet, à patre habet. 1904
Filius téporalis eſt à lege incognitus pag. 1498
Filius patrem conuenire poteſt. 655.
Filius quandoque poteſt dici maior patre. 1698
Filius pro patre poteſt donationem patris reuocare. 1118
Filius ambulans ſuper terram, teſtatur patris incontinentiam. 373
Filius matrem quandoque poteſt exheredare. 684
Filius contra patrem, & econuerſo agere poteſt. 1243
Filius qui ſe mimis ſociat, exheredari poteſt. 1825
Filius egentem patrē cogitur alére. 4
Filius patrem corrigere nō debet. 441
Filius non eſt qui bonus non eſt 1746
Filius in tribus patrem ſequitur. 1919
Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt. 793
Filius Dei quare dicitur verbum. 1573
Filius quandoque facit quem præſumi maiorem. 294
Filius monialis ex monacho genitus eius monaſterio applicabitur. 1396
Filius apoſtatæ eſt baptizandus inuito patre. 1884
Filius familias teſtari non poteſt. 1138
Filij vtrum poſt parentum ſponſionē poſſint cum alijs contrahere. 1487
Filij ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ. pag. 278
Filij Dei erimus ſecundum animam & corpus. 1672
Filij Iudæorum baptizati ſunt à parentibus ſeparandi. 1870
Filij presbyterorū duplices ſunt. 275
Filij ſunt quadruplices. 1513
Filij Iacob ex ancilla geniti, cum alijs ei ſucceſſerunt. 1501
Filij Dei & filij hominum qui dicūtur. 1710
Filium religionem ingreſſum an poſſit pater reuocare. 1145
Filium de ſacro fonte leuans, & multi alij perdūt ius debiti exigēdi. 1461
Filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi. 1736
Filiorum appellatione nepotes continentur. 275
Phinees Hebræum occidit. 1234
Fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes. 538
¶ Flamines. 360
¶ Floriani. 1343
Fluuius etiam quandoque areſcens dicitur perennis. 347
Formatæ ſiue dimiſſoriæ. 325
*Formula vitiata in epiſtolis Pontificum reſtituta. 274
Fornicatio vxoris maculat corpus viri. 1527
*Formata & pacifica. 332. & 334
Fornicatio eſt crimen canonicū. 1509
Fornicatio ſimplex non eſt digna depoſitione. 660
Fornicatio ſeparat coniuges. 767
Fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponendus. 376
Fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad vxorem dimittendam. 1489
Fornicationem pauci euitant. 1018
Fornicariam abiurans, an cum illa cōtrahere poſſit. 1740
Fornicantur aliqui citius quàm fuerint. 1605
Forū ſortitur quis multis modis. 688
Forum rei ſequi debet actor. 660
Forum mutare an alicui liceat. 966
¶ Frangenti fidem fides frangatur eidem. 434
Frater an ex ſorore in caſu poſſet prolem ſuſcitare. 1709
Fraus eſt genus doli. 363
¶ Frigidus naturaliter nullus eſt ſecūdum Cardinalem. 1697
Frigiditas quandoque mutari non poteſt. 1538
¶ Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi. 925
Fructus diu expectatus gratiſſimus eſt pag. 1428
Fructus in ſtipulatione rei quandoque veniunt quandoque non. 1443
Fructuarius non præſcribit. 950
¶ Funiculus quid ſit. 905
Furari intendens quandoque furtum non committit. 988
Fur & communicator differunt. 512
Fur ad pœnam dupli vel quadrupli poteſt conueniri. 979
Furtum committitur ratione acceſſionis. 245
Furtum committens quandoque furti tenetur. 1702
Furtum an ſæpius committatur ſi ſæpius eadem res contrectetur. 1557
Furtum in duobus committitur. 1747
Furtum ſæpe committitur: & tamen furti actio non naſcitur. 1557
Furtum non fit ſola cogitatione. 1557
Furtum ſuſpēſus quis cōmittit. 267
Furti agitur pro modico. 994
Furem tenetur quis indicare. 512
Furem nocturnum, ſed non diurnum licet occidere. 1259
Fures nocturni acerbius puniuntur. 1559
Furor ſatis punit. 708
Furioſus conſenſu caret. 1535
Futurum pro præterito ponitur. 266

G

Allia eſt triplex. 1353
Gazophylacium quid ſit. 266
Gerontocomium. 1289
* Gloſſæ error in c. Noli frater, quod eſt B. Auguſtini. 27
*Gloſſæ error in c. De capitulis, quod eſt Leonis iiij. Vnde occaſionē ſumpſerit. & ibi locus reſtituendus ex coniectura. 31
*Gloſſæ & fortaſſe Gratiani error in c. de Conſtantinopolitana. 95
*Gloſſæ error in c. Faciendum 13. q. 2 ex textu deprauato. 977
*Gloſſæ error putantis Papam minori teſtiū numero cōdemnari, quàm eos q ſunt ī minorib' ordinib'. 613
¶ Gnoſtici 1341
*Gradus aſcendendi ad Pontificatū ex Stephano iij. 356
Gloſſis Ioannis ſuppleuit in multis Bartholomæus Brix. 8
¶ Gradus altior agrauat delictum 525
Gradatim aſcenditur ad honores. 283
Gradus deſcriptio. 1724
*Gratiani mos citandi cauſas. 785
Gratianus quādoque deceptus fuit. 599
Gratia omnibus in baptiſmo confertur. 1879
Gratiam primam nemo mereri poteſt pag. 1645
Gratia confertur in collatione ſacramenti. 340
Gratia datur in baptiſmo omnibus æqualiter. 1858
Gratia in ſepultura nō confertur. 527
*Græcis poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent, nō licuiſſe contrahere matrimonium. 145
Græci in ſacris ordinibus non poſſunt contrahere. 150
Græci non obediunt Papæ. 1302
Græci conficiunt in panibus fermentatis. 1778
*Gunebo digni cogebant paruulos iurare. 1198
*Gregorio interdum tribui quod eſt Ioannis Diaconi. 742
*Gregorij vij. ſentētiæ de caſtitate ab ijs qui ſunt ſacris ordinibus initiati, ſeruanda. 367
Gemmæ ſunt nodi virgarum. 1901
*Gennadius auctor libri de eccleſiaſticis dogmatibus. 1764
Gerens ſe pro milite qui non eſt, punitur. 1762
Germani vnde dicuntur. 157
Gerulum quid. 1288
Gladius materialis ſpiritualem adiuuare debet. 1400

H

Abere dupliciter ſumitur. 1275
Habenti dare eſt perdere. 390
Habitus ſolus non ſolemnizat votum pag. 1398
Habitus eſt triplex. 1391
*Hadriani capitula iudicari ſynodi Romanæ nomine. 686
Hebræi vnde dicuntur. 1710
Helias Iezabel fugiens quibus verbis vſus eſt ad populum. 223
Heluidiani. 1344
*Heptateuchum interdum à latinis vocatur Heptaticum. 54
Heptateuchum quid dicitur. 769
Hereditas. 4
Hereditas parētum debetur filijs. 1052
Heres non adimplens defuncti voluntatem qualiter punitur. 844
Heres an teneatur ex maleficio defuncti. 1080
Heres onera defuncti ſuſtineat. 932
Hermaphroditus an poſſit eſſe teſtis in teſtō & verū poſſit ordinari. 722
Hermogeniani. 1342
Hæreticus omnis eſt excommunicatus. 1295
Hæreticus eſt qui in fide titubat. 1315
Hæreticus quando eſt vitandus. 1338
Hæreticus numquam accuſat. 648
Hæretici ignem accendunt in eccleſia. 1652
Hæretici baptizare poſſunt, 1858
Hæretici diuerſimode ab eccleſia recipiuntur. 1856
Hæretici vario modo poſſunt ab eccleſia puniri. 1263
Hæretici qualiter ſunt in ſymbolo nobiſcum. 1856

Hæretici nullum poſſunt excommunicare. 1317
Hæretici pñt acquirere eccleſię. 1506
Hęretici non conferunt effectum ſacramenti. 489
Hętetici ſunt duplices. 1294
Hęretici & ſimoniaci ęquiparant̃. 516
Hęreticum reconciliare poteſt epiſcopus hodie ſine concilio. 242
Hæreticis reſiſtendum eſt. 1241
Hæreſis, & ſchiſma differunt. 1337
*Hæreſis de communione vxorũ. 904
Hæreticorũ ſacramenta ſunt vera. 482
Hæreticorũ bona cui applicant̃. 1275
¶Hierarchitæ. 1343
Hierobaal vnde dicatur. 503
*Hieronymi nomine ſæpe citari ſcripta Origenis. 170
*Hieronymi locus in cap. ſicut Chriſtus. 1. q. 1. §. Sed hoc. explicatus. 506
*Hieronymũ citari pro Origene. 789
Hieruſalem quando fuit capta. 346
Hieruſalem varia habet nomina. 319
Hircus pro peccato principis oblatus nõ fuit à filijs Aaron comeſtus. 1650
Hirci oblati hiſtoria quid repręſentet. pag. 1650
*Hiſtoria de rebus eccleſiæ non alienandis ex capitulis Gallicis manuſcriptis. 1049
Hiſtriones à promotione prohibentur. 387
¶Hoc eſt enim, &c. quid demonſtrat ly hoc. 787
Holocauſtum. 495
Homo in alia vita apparebit ꝙ eſt filius Dei. 1672
Homo non habet natiuitatem à Chriſto. 1820
Homo liber verberari non debet. 1204
Homo eſt imago Dei. 1699
Homo ratione carens non eſt homo. pag. 1400
Homo liber an poſſit obligari. 1284
Homo eſt digniſſima creaturarũ. 18[illegible]
Hominis dies ſunt cxx. anni. 1587
Hominum genera quattuor ſunt. 974
Hominum duo ſunt genera. 1508
Homicida eſt etiã qui nõ occidit. 1294
Homicida & adulter an conficere poſſint 500
Homicida ante baptiſmum, an promoueri poſſit. 226
Homicida nõ admittit̃ ad ſacra. 1753
Homicidium clerici eſt grauius quàm laici. 1106
Homicidium vtrum impediat promouendos, & deijciat iã promotos. 225
Homicidium tres, periurium duos offendit. 45
Homicidium quid ſit. 1562
Homicidiũ grauius eſt adulterio. 1546
Honor an peti poſſit. 557
Honores non ſunt inuitis dandi. 535
Honores mutant mores. 501
Hoſtem æquiuocando deludere an liceat. 1181
Hoſpitale ſine licentia epiſcopi conſtitui non poteſt. 1124
*Humberti reſponſionem tribui Leoni nono, & librum Ennodij Symmacho, & orationem Petri Damiani Nicolao ſecundo. 142
¶Humilitas Deum placat, in tex. 2375
Humilitas nimia prælatorum conteritur. 453
*Hyperberetæus menſis non idem apud omnes. [illegible]
¶Hypocrita Plus peccat quàm manifeſte delinquens. 912
Hypocritæ non habent Spiritum ſanctum. 1331
Hypocritæ videntur deaurati. 1628
Hypocritæ ſunt iuncis ſimiles. 1626

I

Iacobus frater Domini nuncupatur. 322
Iacobus fuit primus archiepiſcopus. pag. 322
Iacob⁹ dicebatur frater Domini. 1767
Iamnes & Mambres magi tria fecerunt miracula. 492
¶Idem incipit & deſinit in eodem inſtanti. 492
¶ Ieiunare per alium vtrum aliquis poſſit. 1635
Ieiunare ſemper nõ reprobatur. 1829
Ieiunari poteſt per alium. 376
Ieiunia quattuor temporum. 344
Ieiunium plus prodeſt viuis quàm defunctis. 973
Ieiunium eſt duplex. 1827
Ieiunium quadrageſimale eſt decima dierum. 1896
Ieiunandum eſt in vigilijs Apoſtolorum. 347
Ieiunandum non eſt inter Paſcha & Pentecoſten. 1827
Ieiunus quis dicitur. 1768
Ieiuno ſtomacho cõficiendũ eſt. 1768
Ieiunat nihil, qui per vnum diem deficit. 1827
Ieiunantes, in veſpera comedere debent. 376
¶Iezabel præcipitata fuit de turri. 1645
¶Ignis alienus quis dicebatur. 1787
Ignis diu occultari miraculoſa inuentio. 481
Ignominia ſatis punit. 247
Ignorãtia iuris quandoq. excuſat. 1319
Ignorantia facti eſt multiplex. 177
Ignorantia iuris quattuor genera perſonarum excuſat. 552
Ignorantia iuris eſt duplex. 552
Ignorantia iuris eſt multiplex 177
Ignorantia iuris facilius diſpenſari facit. 575
Ignorantia probatur dupliciter. 928
Ignorantia iuramento probatur. 1706
Ignorantia eſt triplex. 996
Ignorantia eſt duplex, ſcilicet facti & iuris. 552
Ignorantia non excuſat illum qui ſcire potuit per ſe vel per alium. 579
Ignorantia quomodo probatur. 574
Ignorãtiam probare quis cogitur propter præſumptionem. 574
Ignorantiam allegans, illam probare debet. 808
Ignorantiam allegans, eam probare tenetur. 520
Ignoti ſunt examinãdi & nõ alij. 109
¶Illegitimi ſunt poſtulandi. 280
*Ille, antiquam eſſe notam. 565
Imago eſt triplex. 1579
Imago pœnitentiæ. 498
Impedimentum non præſtat quod nihil eſt. 470
Impedimẽtũ legationis quale eſt. 1702
Impeditus per alium expedire poteſt officium ſuum. 416
Imperator inferior eſt epiſcopo. 29
Imperator imperij res alienare poteſt pag. 318
Imperator an aliquem debeat habere ordinem. 298
Imperator vtrum habet iuriſdictionem à Papa. 440
Imperator pro quo peccato deponi poteſt. 185
Imperator iurat Papæ. 1199
Imperator ab epiſcopo excommunicari poteſt 1213
Imperator lepra percutitur ſi officium ſacerdotalem uſurpat. 29
Imperator verus quis eſt. 442
Imperator imperium diuinitus conſecutus eſt. 448
Imperator poteſt à Papa deponi. 1014
Imperator quare dicat̃ Auguſtus. 296
Imperator poteſt ab epiſcopo excommunicari. 298. & 865
Imperium & ſacerdotium ab eodem procedunt. 129
Imperium tranſtulit eccleſia Romana. 782
Imperij meri eſt de criminib⁹ cognoſcere. 641
Imperium nõ poteſt ſacerdotium impugnare. 446
Imperiũ Franci primo, Deinde Theutonici habuerunt. 318
Imperium minus eſt ſacerdotio. 442
Imperatores duo eodem tempore fuerunt. 491
Imperatores multa perdiderunt priuilegia. 306
Imperare ſibi nemo poteſt. 871
Imperitia nõ facit quem deponi. 181
Imperitia culpæ adnumeratur. 1265
Imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus. 82
Imperfecta duo non conſtituunt vnũ perfectum. 105
Imperfecta duo faciunt vnum perfectum. 771
Impœnitentia finalis capitur duobus modis. 1580
Imperator lepra percutitur ſi officiũ ſacerdotale vſurpat. 29
Impœnitentia finalis eſt peccatum in Spiritum ſanctum. 508
Impoſtor quis dicitur. 1637
Impoſitio manus eſt multiplex. 499
Impoſſibile multipliciter dicitur. 294
Impoſſibilitas coeũdi eſt triplex. 1537
Impuberes an poſſint iurare. 1198
Impuberes teſtificari non poſſunt. 719
Imputatur mihi quod mea culpa accidit. 1880
Imputantur multa propter vnum delictum 225
Imputandum non eſt ei per quem nõ ſtat. 197
¶ Incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus. 919
Incendiarij qualiter ſunt puniendi. pag. 1293
Inceſtuoſus an poſſit matrimonium contrahere. 1550
Inceſtuoſi quantum ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpenſi. 1713

Incitatio optima ad dicendum. 182
Incorporalia dicuntur quãdoque poſſideri. 382
Indebitum per errorem ſolutum an poſſit repeti. 553
Indignus minoribus ad maiora non promoueatur. 335
Indignari & dedignari, differunt. 209
Induciæ non dantur ob aduocati abſentiam. 677
Induciæ ſunt arbitrariæ. 675
Induciarũ quinque ſunt genera. 673
Indulgentia an ſit ius. 1543
¶ Inermes non poſſunt inimicis reſiſtere. 593
¶ Infamis ne eſt in adulterio deprehẽſus. 1020
Infamis an poſſit accuſare. 681
Infamis an poſſit eſſe procurator. 697
Infamis infamem regulariter accuſare non poteſt. 648
Infamis poteſt eſſe procurator. 328
Infamis eſt de bello publico fugiens. pag. 511
Infamis arbiter eſſe poteſt. 697
Infames quandoque poſſunt poſtulare. 698
Infames efficiuntur qui mortali peccato aſperguntur. 1832
Infamia aboletur in baptiſmo. 1836
Infamia ſequitur depoſitum. 555
Infamia irrogat dignitatẽ petẽti. 529
Infamia canonica tollit pœnitẽtia. 744
Infamia an poſſit per pœnitentiã purgari. 744
Infamia eſt duplex. 700
Infamiã poteſt epiſcopus tollere. 237
Infamiam tollit epiſcopus. 596
Infamatus ſuper crimine non eſt ſtatim ſuſpendendus. 605
Infernus & paradiſus vbi ſunt. 1219
Infideles poſtulare non poſſunt. 1555
Infideles qui dicuntur. 1690
Infideles poſſunt eſſe in eccleſia vſq; ad miſſam catechumenorum. 1869
Infirmitas ſæpe nos armat cõtra Diabolum 1574
Infirmitas non repellit ab officio diuino. 790
¶ Ingenium & alia tempus ſupplere poſſunt. 353
¶ Iniuria an poſſit repelli, & à quibus pag. 1202
Iniuria ſociorum an ſit armis repellenda. 1209
Iniuria duobus modis remittitur. 1231
Iniuriam nobis factam an teneamus remittere. 1231
Iniuriam eccleſiæ illatam an poſſit epiſcopus remittere 1231
Inimici ſunt diligendi. 1787
Inimicitiæ repellunt ab accuſando & teſtificando. 684
Inimicorum amicus eſt ſuſpectus. 415
Iniquitas omnia præcipitat. 286
Initium quandoque ſumitur à tormẽtis 943
Initium ſpectandum eſt. 479
¶ Inobediens prælato, eſt ei inimicus. pag. 238
Inobediẽtia an ſit capite puniẽda. 866
Innocens pro ſtulto quandoque ſumitur. 1191
Innocentiæ tres ſunt gradus. 385
Inofficioſa quæ dicuntur. 26
Inquirens, quos teſtes admittere debeat pag. 590
Inquiſiti punitio. 667
Inquiſitio. 667
Inquiſitio an poſſit fieri contra volentem ſe purgare. 601
Inquiſitio quando fieri debet. 601
In quo quis deliquit, in eo puniri debet. 487
*Inſeruitur. 1456
¶ Inſtructio reſpondentis. 489
Inſtrumentum pro parte verum & pro parte falſum eſſe poteſt. 522
Inſtrumentum quare ſit. 1359
Inſtrumentũ multa habere debet. 669
Inſtrumentum an corruat totum aliquibus neceſſarijs deficiẽtibus. 456
Inſtrumenta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari. 175
¶ Intentio quandoque approbatur, & factum reprobatur. 1853
Intẽtio bona malũ factũ excuſat. 1508
Interrogatus non confitetur. 1181
Interrogationes à quibus poſſunt fieri. 1476
Interrogans ponit. 1483
Interemptores ſunt proxenetæ. 410
Interpretatio eſt triplex. 850
Inter leprã & leprã vnde dicatur. 82
Interdictum. 7
Interiora dinoſcũtur p exteriora. 1393
Interruptio fit tripliciter. 1072
Intereſſe conſecutus in bello, vtrum poſſit adhuc de hoc agere in iudicio. 1208
Intruſus an recipiat quæ eccleſiæ cõtulit. 414
¶ In via & in triuio differunt. 547
¶ Ioannes dicitur filius tonitrui. 425
Ioſeph fuit pater putatiuus Domini. pag. 1428
Ioſeph venditio. 481
Ioſeph tempore paſſionis viuebat: & à Virgine ſeparatus fuerat. 1430
Ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione. 964
Iouinianiſtæ. 1344
¶ Ipſo facto multa fiunt. 890
¶ Ita duos habet effectus. 594
Irregularitas tollitur per monachatum 1139
Irregularitas per pœnitentiam non aboletur. 470
*Iterari non eſt contra rationẽ ſacramẽti illius quod characterẽ nõ imprimit, in notatione marg. 1634
*Iſidori præfatio in conciliorum collectionem alia à vulgata, & prope contraria. 54
¶ Iube domne benedicere. 350
¶ Iudas an mortu° ſit ante Chr̃m. 1655
Iudas quare ſe ſuſpendit. 961
Iudas vendens Chriſtum commiſit ſimoniam & plagium. 467
Iudæ Machabæi ſomnium. 1579
Iudæi filios ſuos ad eccleſiam conuerſos exheredare non poſſunt. 546
Iudæi vtrum conſtitutionibus humanis regantur. 23
Iudæi peiores fuerunt Sodomitis. 483
Iudæi tenentur ad decimas perſonales. 1055
Iudæi an mortaliter peccaſſent ſi Chriſtum non crucifixiſſent. 84
Iudæi & Gentiles ſubſunt Imperio. 5
Iudæi lingua ſolum Chriſtum crucifixerũt. 1561
Iudæi facilius fallunt animas quàm Pagani 1435
Iudæorũ ſacramenta fuerũt vera. 483
Iudæorum filij non ſunt per vim baptizandi. 1436
Iudæis & Sarracenis ſua auferre non debemus. 1276
Iudæis non licebat interficere quemquàm, qualiter intelligitur hoc, 1561
Iudex ſit amator æquitatis & miſericordiæ. 203
Iudex an poſſit quandoque propriã ſententiam impugnare. 700
Iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere. 641 & 663
Iudex mediocritatem ſequatur. 206
Iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat. 9
Iudex an poſſit ſuis ius dicere. 700
Iudex vſque ad quam horam expectare debet. 627
Iudex ſuſpectus dupliciter deſerit. 621
Iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare debeat. 40
Iudex opinionem ſuam potius quàm aliorum ſequi debet. 702
Iudex corrũpitur multis modis. 889
Iudex, aduocatus, aſſeſſor & executor non poſſunt eſſe teſtes in cauſa appellationis. 635
Iudex pœnam arctare & ampliare poteſt. 598
Iudex ſecundũ allegata iudicet. 1475
Iudex delegatus an poſſit abſoluere quem excommunicauit. 1400
Iudex de quo poteſt ſupplere. 1476
Iudex qualiter poteſt habere rigorem & miſericordiam. 207
Iudex ex officio põt aliqd obijcere. 215
Iudex per quæ iura debet iudicare. 9
Iudex ordinarius recuſari poteſt. 688
Iudex à quo reſcribere debet iudici ad quem. 759
Iudex citans peremptorie, hoc debet exprimere. 732
Iudex de ſubditis iuſtitiam non exhibens poteſt conueniri. 701
Iudex lacrymis ſlectĩ non debet. 1235
Iudex quãdoque de facto ſupplet. 127
Iudex eccleſiaſticus poteſt virga punire. 737
Iudex male iudicans qualiter punitur 871
Iudex an poſſit inter partes componere. 733
Iudex etiam delegatus die feriato procedere non debet. 1008
Iudex non ſit iuris ignarus. 1685
Iudex facil° repellitũ quàm teſtis. 787
Iudex ad cõcordiã laborare debet. 405
Iudex ã poſſit dari ad arbitriũ rei. 841
Iudex falſus non eſt iudex. 209
Iudex non iudicet ſecundum conſciẽtiam ſuam. 1809
Iudex male iudicãs facit litẽ ſuã 128
Iudex parte nõ petente multa poteſt facere. 647
Iudex an ſecundum cõſcientiam debeat iudicare 886
Iudex non condemnat, ſed lex. 2

Iudex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis alij committere poteſt. 305
Iudex eccleſiæ poteſt in exilium mittere. 682
Iudicis male iudicantis punitio. 634
Iudicis inſtrumēto & dicto creditur. 634
Iudici qualiter fit contumelia. 856
Iudici dans pecuniam vt iuſte iudicet an peccet. 884
Iudicem duo faciunt. 845
Iudicij principium non ſemper conſideratur. 626
Iudice eccleſiaſtico negligente non recurritur ad ſæcularem. 843
Iudice recuſato quid fiet. 854
Iudices plures ſi in ſententia diſcordant, quid iuris. 638
*Iulij Pauli ſententiæ citantur nomine Theodoſianarum legum. 622
Iumēto noſtro adhibeamus ſaccum, paleam & flagellum. 1605
Iura vario modo poſſunt exponi 232
Iurare per creaturas non licet. 1166
Iurare coguntur presbyteri in ſex caſibus. 565
Iurare quid ſit. 1164
Iurare nolēs eſt habēdus hereticꝰ. 1165
Iuramentum contra bonos mores nō obligat. 19
Iuramentum non eſt iniquitatis vinculum. 46
Iuramentum, quod Iudæi Gabaonitis præſtiterūt, nō fuit ſeruādū 1190
Iuramentum filij an poſſit à patre reuocari. 1503
Iuramentum de calumnia præſeruata à cōdemnatione expenſarū. 579
Iuramentum verum infamet. 750
Iuramentum non ſemper eſt adimplendum. 1164
Iuramentum an poſſit retractari. 759
Iuramentum per vim extortum, virū obliget. 1012
Iuramentum per coactionem extortū non tenet in quattuor caſibus. 1190
Iuramentum illicitum an propria auctoritate poſſit infringi. 1191
Iuramentum tripliciter dicitur illicitum. 1191
Iuramentum expurgationis non debet clericus præſtare corā laico. 1201
Iuramentum de re illicita factum nō infamat. 1187
Iuramentū non eſt recipiendū ab illo quem ſcimus falſum iuraturum. 1168
Iuramentum duplici cauſa eſt inſtitutum. 1164
Iuramentum an ſemper ſit mortale peccatum. 116
Iuramentum plus operatur quàm triplex promiſſio. 1197
Iuramentum ſex modis dicitur illicitum. 1183
Iuramenta ſunt & oneris & honoris. 1198
Iuramenta qualiter ſunt intelligenda. 1195
Iuramenti differentia ſecundum tria tempora. 1164
Iuramenti forma. 1164
Iuratur propter vtilitatem. 1188
Iurādum ne eſt de indemnitate eccleſiæ ante electionem. 309
Iurans ad epiſcopatum non accedere, an ſit ab epiſcopatu repellēdus. 383
Iurans de cetero non cognoſcere concubinam, ſi cum illa contrahit, periurium non incurrit. 1478
Iurans nunquam mulierem cognoſcere, an poſſit poſtea matrimoniū contrahere. 1410
Iurans per Deum an plus obligetur quàm iurans per Euangelium. 1167
Iurans per Deos falſos an peccet. 1169
Iurans ſoluere certo tempore, ſi poſt ſoluat, non eſt periurus. 1492
Iure cuius non eſt auctor, verum poſſimus vti. 210
Iure ſuo multis modis quis priuatur. 56
Iuri ſuo renuntians, illud repetere nō poteſt. 765
Iuris abrogati notitia eſt neceſſaria. pag 75
Iuriſdictio epiſcopi ſine cauſa non poteſt declinari. 661
Iuriſdictio archidiaconi eſt ordinaria. 113
¶Ius aliquod eſt nec equum nec iuſtum. 4
Ius ciuile quadrupliciter dicitur. 4
Ius eligēdi pōt in vno remanere. 320
Ius patronatus quadrupliciter transfertur. 1092
Ius patronatus quale eſt. 1092
Ius patronatus ad quos heredes trāſit. 1094
Ius patronatus qualiter diuiditur inter heredes. 1096
Ius patronatus tranſire facit nouus hæres. 1092
Ius naturale in quattuor differt ab alijs. 12
Ius naturale dicitur multipliciter. 4
Ius naturale reliquis antiquius eſt. 4
Ius multa fingit. 231
Ius idē eſt in toto quod in parte. 536
Ius commune propter perſonam non eſt relinquendum. 288
Ius ignorare quibus permittitur. 1192
Ius canonicū eſt excellētius ciuili 1725
Ius commune propter tumultum populi non eſt violandum. 287
Ius primogenituræ an ſit ſpirituale. 765
Ius vniuerſitatis penes vnum ſtat. 315
Ius vnde incepit. 1632
Ius ſpirituale an poſſit redimi. 1085
Iuſtiniani pater. 56
Iuſtus ſeipſum accuſat. 1807
Iuſtorū preces facilius exaudiuntur 485
Iuſtitiam ſitiens, beatus eſt. 1609

L

LAbor eſt remunerandus. 789
Laicus in epiſcopum poſtulari poteſt. 286
Laicus quandoq. poteſt clericos ſuſpēdere & excommunicare. 149
Laicus numquam eſt eligendus. 290
Laicus nō conuenitur corā iudice eccleſiaſtico, niſi in quinq; caſibus. 840
Laicus ſi in neceſſitate peccata mulieris audiuit, an cum ea poſtea contrahere poſſit. 1463
Laicus etiam in exceptis criminibus non admittitur contra clericum. 644
Laicus an poſſit ordinari à non ſuo epiſcopo. 331
Laicus in epiſcopū poſtulatur. 1900
Laicus an poſſit de rebus eccleſiæ iudicare. 958
Laicus poteſt decimas petere quibus ſpoliatus eſt. 979
Laicus an epiſcopi auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere 438
Laicus contra clericum teſtificari nequit. 166
Laicus verum rem eccleſiæ poſſit præſcribere. 417
Laicus poteſt excommunicare ex Papæ delegatione. 437
Laici an poſſint in eccleſia cātare. 412
Laici coram iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri. 403
Laici iuris peritiam debēt habere. 177
Laici quandoque in clericos habent iuriſdictionem. 1259
Laici an poſſint clericos accuſare. 641. & pag. 663
Laici eccleſias aut decimas habere nō poſſunt. 1082
Laici ad aliqua ſpiritualia induuntur pag. 197
Laici verum poſſint aliquando clericos punire. 64
Laici ſuper clericos quandoque iuriſdictionem habent. 446
Laici de rebus eccleſiæ nihil poſſunt conſtituere. 435
Laici an poſſint ſine peccato decimas percipere. 1082
Laici an poſſint clericos accuſare. 647
¶Lamech punitio. 1482
Lamech plꝰ peccauit quàm Cain. 1482
Lamech fuit venator. 165
Lapſorum reparatio tribus regulis declaratur. 223
Lardum an comprehendatur nomine carnis. 1545
Laſciuia & violētia diuerſa ſunt. 1559
Latronem inſidiantem in itinere licet cuilibet occidere. 1259
Latro bonus an fuerit martyr. 1578
Latrones occidi poſſunt. 1222
Latronum punitio. 1212
Latria & dulia quid exigunt. 1833
Laus ciuilis ſapientiæ. 543
Laudis preconiū ſuperbire facit. 424
Legatus an poſſit clericos epiſcopi loci iudicare. 1553
Legatus verū poſſit cōciliū facere. 8
Legatus quā poteſtatem habeat. 1354
Legatꝰ poſterior an reuocet priorē. 1353
Legatus an virtute generalis mandati diſpenſare poſſit. 603
Legato ſine litteris ſuæ legationis credendum non eſt. 449
Legata eccleſię an poſſint defalcari. 953
Leges ſæculares eccleſiam non aſtringunt. 11
Leges vbi debent legi. 361
Leges allegari poſſunt in cauſis matrimonialibus. 1424
Leges poſteriores trahunt ad ſe priores. 1832
Leges licet allegare ī ſpiritualibꝰ. 440
Leges an habeāt locū in matrimonio. pag. 1455
Legis auctoritas excuſat à peccato. 1168
Legi ſit fraus quadrupliciter. 983
Legis duodecim tabularum origo. 18
Legibus an ſit vtendum in cauſis ſpiritualibus. 440
Legitimatus à principe nō eſt quo ad eccle-

eccle

ecclesiam legitimatur. 283
Legitimatus quo ad temporalia non censetur quo ad spiritualia. 28
Legum contemptor an peccet. 32
Legitimis deficientibus assumuntur minus legitimi. 270
Lenocinium multipliciter committitur. 1492
* Leonis iiij. in c. vestram. petitio exaudita. 41
* Leonis ix. nomine citatur Humbertus eius legatus. 55
* Leonis tertij purgatio quàm caute facta sit. 606
* Leonis noni caput in vulgatis Gratiani codicibus omissum. 967
Lepræ genera sunt quattuor. 1581
Letes qui dicuntur. 608.
Leuita à Leui dicitur. 352
Leuitæ officium. 352
Lex diuina an recipiat mutationem. pag. 17
Lex diœcesana & iurisdictionis in quo consistunt. 822
Lex tripliciter sumitur. 471
Lex vetus vim euágelicam obtinet in moralibus. 1749
¶ Libellus est in causa appellationis porrigendus. 635
Libellus repudij quare fuit permissus. 1480
* Libellus de duodecim gradibus abusionum ab aliquibus tribuitur Cypriano. 1264
Libellum famosum componens, qua actione punitur. 730
Liber qui ignoranter cum ancilla cótraxit, an sine iudicio ecclesiæ illam dimittere possit. 1456
Libri Iudæorum sunt legendi ex præcepto 1203
Liberorum numerus ad quid prodest. pag. 8.
* Liber de ecclesiasticis dogmatibus cui auctori adscribebatur. 155
Liberalis in necessitate est nemo. 1697
Libera quæ ignoranter cum seruo cótraxit, an ab eo recedere possit. 1454
Libertus proprijs sumptibus præstare debet operas patrono. 1032
Libertus contra patronum non testificatur. 721
Libertus dominis poterit seruire duobus. 1901
Libertus an teneat ad operas. 943
Libertus propter ingratitudinem reuocatur in seruitutem. 944
Libertus patronum quandoque alere tenetur. 890
Liberti patronú in ius sine venia vocantis rusticitati parcendum non est. 552
Liberti ecclesiæ differunt à libertis priuatorum. 932
Libertorum ecclesiæ filij sunt ecclesiæ obnoxij. 944
Licet post, quod non licet ante. 531
Licitum dupliciter dicitur. 1696
Licentia coacta nulla est. 1694
Limes diœcesis est imprę̃scriptibilis. pag. 1064
Lineæ definitio, & eius multiplicitas. pag. 1724
Litigiosus duplici ratione ordinari non debet. 211
Litigiosa res quæ dicitur. 859
Litigiosa res certis in casibus alienari potest. 859
Litteræ dicuntur falsæ multipliciter. pag. 76
Litteras esse à quocúque signatas an sufficiat. 449
Litteris episcopi an sit credendú. 877
Litteratura æquipollet dignitati. 113
¶ Locus facit præsumi ꝙ aliqué. 1704
Locus non sanctificat. 276
Locus nó sanctificat hominem. 1514
Loci intemperies excusat. 104
* Lotharij capitulare compositum ex canone Eugenij & Leonis. 735
Lot etiam ebrius peccauit. 1001
Lotio Mediolanensium. 519
¶ Luciferiani. 1343
Lucretia adulterium commisit. 1516
Ludo perditum an repeti possit. 165
Lupanaria castitaté nó infamát. 1571
Luxuria quandoque plus iuris habet quàm castitas. 160
Luxuria & immunditia differût. 1515
Luxuriæ sedes vbi est. 1626

M

Macedoniani. 1343
magister pro docendo an possit collectam facere. 175
magister perhibet testimonium de discipulo. 902
magister & pater clericum verberantes non incidunt in canonem. 1261
* Magister diuinorum officiorum Imperatoris. 853
magistri debent gratis docere. 70
magistro plus quàm discipulis credédum est. 346
maior est dignitas in quibusdam ecclesijs. 402
maioris auctoritas non semper excusat. 927
maiori licet quod licet minori. 431
maiores in minoribus in electione præferuntur. 383
maius nó licet cui nó licet minus. 810
maledictú dicitur multipliciter. 1507
male meriti debent egere. 769
maledicens an semper puniri debeat. pag. 1533
malefici qui sunt. 886
maleficium nullú secundum aliquos est perpetuum. 1540
in maleficijs voluntaté magis quàm exitum spectari. 1560
* maledictio mulieris sterilis non inuenitur expresse in scriptura. 1518
mali sunt bonis mixti. 1858
mali hic prosperantur, & boni patiuntur. 1660
mali dicuntur paleæ. 1854
malum vnde prouenit. 1630
malum minus permittitur, vt maius cuitetur 1364
malum propter bonum non est faciendum. 988
malos nó corrigere, an sit peccatú. 665
mammona iniquitatis quid sit. 1512
mancipium dicitur nouum quod per annum non seruiuit. 1737
mandatum. 7
mandatú & pceptú diuersa sunt. 980
manducatur Christus dupliciter. 1800
Mambres & Iamnes magi, tria fecerunt miracula. 980
Manichæi. 1342
manifestum. 585
mansiones multæ paratæ sunt in domo domini 1669
manumissi ab ecclesia vbi sunt conueniendi. 395
mappulæ quid significent. 421
maranatha. 1233
Marcus Crassus, Iulius Cæsar, & Pompeius fuerunt contemporanei. 512
Marcus sibi pollicem abscidit. 272
Marcus, Petrus & Clemens fuerunt cótemporanei. 435
Marcionistæ. 1342
Maria & Ioannes apostolus peccare non potuerunt. 1836
Maria vnicum genuit. 1429
Maria continentiam non vouerat absolute. 1415
maritus ab vxore per sententiam separatus, si postea adulteretur, an sit ei restituendus. 1526
maritus ab accusatione adulterij repellitur in casibus septem. 1523
maritus qui vxoré ppter fornicationé dimisit, an aliá ducere possit. 1525
maritus permittés vxorem velari, an teneatur continere. 1698
maritus ab vxore, quæ simulacrum facit debet recedere. 1438
maritus an possit religioné intrare solo cósensu vxoris interueniéte. 1420
maritus qñque abstinere pôt ab vxore etiá cótra præceptú episcopi. 497
maritus sine metu bigamiæ an vxori debitú reddere possit, pédente accusatione adulterij. 161
maritus religiosus ab vxore repetitus an possit debitum exigere. 1421
maritus an possit vxorem criminosam relinquere, vel an debeat eá accusare 1488
maritus duplici iure potest vxorem accusare. 727
maritus vxoré castigare pôt. 116. & 780
maritus propriú filiú de fóte suscipiés nó ob hoc est ab vxore separád^9. 1458
maritus continentiam sine consensu vxoris vouere non potest. 1693
maritus qui inuita vxore vouit religionem, an post eius mortem contiuere debeat. 1694
maritus exactus semper tenetur reddere debitum. 1689
maritus vxorem castigare potest. 116
maritus vsque quo potest vxoré suam reuocare, quæ sine eius consensu religionem ingressa est. 1695
maritus an possit dimitti propter opus Sodomiticum. 1528
maritum leprosum an teneatur mulier sequi. 1522
* Martini Papæ concilium appellantur capitula Martini Bracharensis episcopi. 73
martyr dicitur confitens. 1848
martyrium nó semper prodest ad salutem æternam 495
Martinus dí canonú renouator. 72
mater & pater quandoq. pro filio testificari possunt. 723
mater pro filio agere non potest. 629

Mater non poteſt filium religioni tradere. 1146
Mater non reuocat à religione filium à patre oblatum. 1146
Matrimonium an contraham ſi dicã, iuro ꝙ te pro vxore habebo. 1474
Matrimonium vnde dicitur. 1389
Matrimonium non poteſt contrahi per inceſtuoſos. 1409
Matrimonium eſt antiquius & communius alijs ſacramentis. 1389
Matrimonium an ſit inter ſponſum & ſponſam. 1412
Matrimonium poteſt eſſe inter ſeruũ & liberam. 1455
Matrimonium ſoluitur voto, ſed non iuramento. 1410
Matrimonium à vouente contractum vtrum teneat. 1390
Matrimonium inter abſentes contrahi poteſt. 1417. & 1474
Matrimonium vtrum per coactionẽ impediatur. 1189
Matrimoniũ non tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit 521
Matrimoniũ eſt res ſacratiſſima. 1414
Matrimonium quandoque fuit de præcepto. 1495
Matrimonium infidelium bene diſſoluitur. 1412
Matrimonium ſine dote tenet. 1472
Matrimonium multipliciter impeditur ſine conſtitutione eccleſiæ. 1709
Matrimonium ſerui an poſſit ad teſtimonia ſeruorum diſſolui. 1732
Matrimonium nouum eſt quod non excedit annum. 1831
Matrimonium inter paucas perſonas olim fuit prohibitum. 1708
Matrimonium vtrum errore impediatur. 1452
Matrimonium ſpirituale timore paterno impeditur. 1149
Matrimonium coacte factum non tenet. 997
Matrimonium vtrum poſſit ſucceſſiue contrahi cum duabus commatribus. 1468
Matrimonium per procuratorẽ contrahi poteſt. 1502
Matrimonium fidelium ob duplicẽ fornicationem ſeparatur. 1437
Matrimoniũ claudicare non põt. 1450
Matrimonium raptoris & raptæ tenet. 569. & 1427
Matrimoniũ an ſit inter īfideles. 1435
Matrimonio tria ſunt neceſſaria. 1464
Matrimonium vbi & per quæ verba fuit inſtitutum. 1389
Matrimonium verum fuit inter Mariam & Ioſeph. 1429
Matrimonium ad tempus non contrahitur. 1415
Matrimonium vtrum impediatur ob delicti enormitatem. 1476
Matrimonium quantum ad diuerſos ſoluitur & non ſoluitur. 225
Matrimonium fuit inter Dauid & Bethſabee. 1479
Matrimonium quandoq; ex vna parte tantum tenet. 1499
Matrimonium inter liberam & ſeruũ contractum poteſt etiam à ſeruo diſſolui. 1455
Matrimonium tenet inter raptam & raptorem. 569
Matrimonij contrahendi cauſæ multiplices. 1389
Matrimonium inter abſentes contrahitur. 1474
Matrimonium vtrum inter aliquos præſumi poſſit. 1471
Matrimoniũ põt eſſe ſine dote. 1472
Matrimoniũ per quid perficitur. 1427
Matrimonium poteſt à ſenibus contrahi, ſed non à ſpadonibus aut frigidis. 147
Matrimonij contrahendi cauſæ multiplices. 1389
Matrimonij bona ſunt tria, quicquid dicat Gandulphus. 1415
Matrimonij impedimenta. 1390
Matrimonio accuſato poteſt vxor petere vt detur libertati ſuæ. 1542
Matrimonio tria ſunt neceſſaria. 1464
Matrimonio propter conſanguinitatem ſeparato, an filij prius nati ſint legitimi. 1703
Matrimonia clandeſtina quæ ſunt, & vtrum teneant. 1470
Matrimonialis cauſa eſt miſta. 1731
Matrimonialis cauſa ad epiſcopum pertinet. 1541
*Maximum de quo in cap. Propter totius. non fuiſſe epiſcopum, ideoque ordinatos ab eo non recepiſſe ordinis characterem. 81
Mauſoleum quid ſit, 436
¶Medicus pro ſanitate conferenda poteſt pecuniam recipere. 466
Medicus poteſt promoueri. 278
Mediocres cauſæ quæ ſunt. 1045
Medium ſeruare difficile eſt. 1610
Media via eſt tenenda. 269
Melancholia triſtitiam inducit. 1898
Melchiſedech vinum lymphatum obtulit. 1821
Melchiſedechiani. 1348
*Melchiadi cur tribuatur ſcriptum de primitiua eccleſia. 397
Membra in ſacra Euchariſtia nõ ſunt miſta. 1818
Membra poteſt quis quandoque diminuere vt Hier. & Eſaias. 272
Menandrini. 1341
Mendacium eſt triplex, nec eſt ſemper mortale. 1177
Mendacium ſaluans aliquem à morte, an ſit mortale. 44
Mendacio quomodo ducitur quis ad æternam ſalutem. 1175
Mẽs potius q̃ verba attẽdi debet. 1196
Menſura doloris eſt cõſideranda. 1382
Menſtrui tempore an coniugale debitum debeat reddi. 14
Mente alienato an ſit imputandum quod facit. 995
Mentiens nihil dicit. 1173
Mentiri Deo poſſumus, ſed nõ ipſum fallere. 493
Mentitur quis operibus & ore. 557
Meretur nullus niſi in corpore. 1879
Meretrix. 163
Meretrix poteſt duci. 1488
Meretricis diffinitio. 1512
Meretricibus ſine peccato dari nequit. 387
Metangiſmonitæ. 1343
Metropolitanus an poſſit circa ordinem diſpenſare. 286
Metropolitanus an poſſit abſoluere ſuffraganei ſubditũ, qui ad ipſum non appellauit. 1378
Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare non poteſt. 813
Metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt. 816
Metropolitanus neminem cõtemnat cum ſuffraganeum conſecrat. 325
Metropolitanus & ſui ſuffraganei ſi diſſentiant in conſecratione epiſcopi, quis præfertur. 317
Metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrandus. 257
Metropolitanus de cauſa criminali epiſcopi cognoſcere poteſt. 628
Metropolitanus ſuffraganeos excommunicat. 44
Metropolitanus delinquens in aliena diœceſi, an poſſit ibi puniri. 690
Metropolitani vtrũ poſſint canones condere. 8
Metropolitani iuriſdictio. 452
Metropolitanos confirmare ad quem pertinet. 300
Metus attenuat peccatum. 1876
Metus diſperationis plerumq; retrahit à peccato. 1624
Metus quandoque attenuat peccatũ. 578
Metus verborum excuſat. 19
Metus cadens in conſtantem virum qualis eſt. 1018
Metus ꝓbatur per proteſtationẽ. 1486
Meum amplius meũ eſſe nõ põt. 1288
Meum & tuum turbant humanum omnium. 903
¶Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis. 274
Miles poteſt eſſe clericus. 1148
Milites an promoueri poſſint. 256
Militari manu poteſt quandoq; alicui res auferri. 846
Millenarij. 1342
Miniſtri ſacramentorum debent eſſe boni. 1844
Minor agere & conueniri non poteſt niſi in certis caſibus. 1006
Minor læſus cõtra quem habet actionem. 394
Minor quieſcit præſente maiore. 90
Minor xxv. annis cur non debeat eſſe prælatus. 1049
Minor ſeruire debet maiori. 417
Minores annis dicuntur multis modis. 1390
Minores non poſſunt quod maioribus eſt denegatum. 1518
Minus malum de duobus eſt faciendum. 47
Miraculum eſt quod raro accidit. 426
Miracula bonis & malis ſunt communia. 491
Miſericordia quãdoq; eſt iniuſta. 390
Miſericordia eſt rigori anteponenda. pag. 569
Miſericordia eſt rigori præferẽda. 569
Miſericordia eſt debita. 127
Miſericordia eſt ꝑferẽda rigori. 1387
Miſſa per vnum inchoata, an poſſit per alterum terminari. 771
Miſſa an ſit de conſecrationis ſubſtantia. 1754

Miſſa triplex in natiuitate Domini poteſt cantari. 1767
Miſſa in die dominico eſt de præcepto. 1774
Miſſa à ſolo cantari poteſt. 1773
Miſſa vna an tantum profit omnibus quantum vni. 1898
Miſſio in poſſeſſionem non eſt ſtatim facienda. 638
¶ Moabitæ & Amonitæ fuerunt idololatræ. 397
Moſes fuit ſacerdos. 84
Moſes petit deleri. 207
Moſes fuit de tribu Leui. 793
Moſes fuit maior Aaron. 95
Moſis oratio pro populo in quo fuit exaudita. 207
Moſem filia Pharaonis in filium adoptauit. 1618
Moli debemus inter duas molas. 1571
Monachus ſæpius peccans qualiter punitur. 1594
Monachus ius ſuccedendi nõ dat monaſterio. 1119
Monachus an poſſit conueniri. 877
Monachus abbati potius quàm epiſcopo obedire debet. 894
Monachus factus epiſcopꝰ proprium habere non poteſt. 906
Monachus plus ſubeſt abbati quàm vxor viro. 1700
Monachus non poteſt eſſe ſæcularis canonicus. 337
Monachus albus an poſſit habere locum inter nigros. 1091
Monachus verum poſſit præfici eccleſiæ parochiali. 1021
Monachus an poſſit eleemoſynam facere. 1023
Monachus abbati potius quàm epiſcopo obedire debet. 894
Monachus poteſt in eccleſia ſæculari eſſe prælatus. 282
Monachus factus Papa ſine licentia abbatis redire debet. 1121
Monachꝰ poteſt eſſe procurator. 1034
Monachus an poſſit eſſe iudex vel aduocatus. 1029
Monachus ad clericalem vitam tranſire permittitur. 1034
Monachus epiſcopus carnes non comedat. 1900
Manachi olim non erant clerici. 417
Monachi nõ tenẽtur ad decimas 907
Monachi an teneãtur ad decimas. 959
Monachi accuſare poſſunt. 666
Monachi an poſſint ad vitam ſtrictiorem compelli. 1494
Monachi fugitiui cui eccleſiæ acquirunt. 1126
Monachi latent. 268
Monachi ſubſunt epiſcopo. 1027
Monachi ſunt ad ſucceſſionem admittendi. 1149
Monachi leuando compatres fieri nõ poſſunt, ſed bene baptizando. 1127
Monachi quoad renuntiationẽ proprietatis tenẽt locũ Apoſtolorũ. 1893
Monachi an faciant publicam pœnitentiam. 1147
Monachi quid iuris habent in ſuis capellis. 1057
Monachi tenent locũ Apoſtolorum. pag. 1893
Monachi poſſunt terras ad firmam habere. 392
Monachi an teneantur ad decimas de agris ſuis. 1040
Monacho malo nil deterius. 1594
Monachum pluries exeuntem tenet abbas pluries recipere. 1398
Monachum à patrono præſentatum, debet epiſcopus inſtituere. 1033
Monachum inuito abbate ſibi poteſt epiſcopus ſociare. 666
Monachorum laus. 118
Monachorum coërtio ad quem ſpectat. 1120
Monachis inuitis an diſtrictior vita poſſit imponi. 336
Monaſterium ſæpe arguitur negligentiæ. 1403
Monaſterium intranti an ſit pœnitentia imponenda. 1594
Monaſteriũ intrante vno coniugũ an poſſit alter in ſæculo remanere. 1419
Monaſteriũ ingreſſus ante perfectam ætatem an poſſit poſtea exire. 1140
Monaſterium poteſt eſſe ſub iuriſdictione archidiaconi. 1023
Monaſterium intrare an poſſit alter coniugum poſt copulam altero cõſentiente. 1421
Monaſterium cogitur quis intrare propter delictum. 1143
Monaſterio deſtructo poſſunt licite ligna comburi. 1137
Monaſteria ſunt exempta à lege diœceſana. 838
Monaſteria à lege diœceſana nõ ſunt prorſus exempta. 1132
Monaſteriorum regimen, ad quem ſpectat. 44
¶ Monialis publice nubens nunquam poteſt recipere corpus Chriſti. 1402
Monialis delinquens in vno monaſterio, cum ſit ad aliud cum ſuis bonis trãſferẽda, an primo p̃iudicet. 1404
Monialem corrumpens, triplex peccatum committit. 1397
Moniales vinum non bibant. 1900
Moniales velle non habent. 1748
Moniales veſitare non licet. 1128
Moniales otioſæ eſſe non debent. 372
Montani. 1343
*Monamachiam in qua cauſa prohibuerit Nicolaus Papa. 611
*Monophyſitæ. 1857
¶ Mora poteſt purgari. 398
Morbo caduco laborantes an miniſtrare poſſint. 155
Moriuntur boni & mali. 863
Mors Chriſti ſufficit ad omnia peccata delenda. 1623
Mors eſt duplex. 1884
Mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali ſunt inflictæ. 1592
Mortale quodlibet eſt dignum excõmunicatione. 1784
Mortali in peccato tria attẽdunt. 1568
Mortem timere, naturale eſt. 891
Morticinum tãgere quis dicitur. 1879
Mortuus ſi ſuſcitatur, an debeat iterũ baptizari, & vxorem & bona recipere. *1526
Mortuus etiam ſine pœnitentia admittitur ad eccleſiæ orationes. 1157
Mortui ſemel ſemper viuamus. 1840
Mortuum tangens erat ſeptem diebus immundus. 1638
Mos & mores differunt, 3
Motus primi non ſunt puniendi. 1333
Motus primi non ſunt in noſtra poteſtate. 1614
Mox varia tempora cõplectitur. 1146
¶ Mulier an poſſit eſſe teſtis. 1004
Mulier nubens intra tempus luctus, non infamatur. 599
Mulier ſi credit maritum mortuum, an poſſit alij nubere. 1702
Mulier an poſſit teſtificari in crimine contra clericum. 1004
Mulier ad fidem conuerſa debet virũ infidelem relinquere, ſed non è conuerſo. 1445
Mulier ſi dicat ſe incognitam, & vir contrarium, cuius probatio admittetur. 1424
Mulier prægnans, an baptizari poſſit. 1874
Mulier prægnas mortua vbi eſt ſepelienda. 1762
Mulier, an teneatur ſequi virum vagabundum. 1705
Mulier quare debet caput velare. 1701
Mulier dat dotem & vir donationem facit. 1426
Mulier in plures ſimul conſentiens nihil agit. 1481
Mulier intra tẽpus luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur. 1415
Mulier poſt conceptum deberet continere. 1510
Mulier ſumitur diuerſimode. 1503
Mulier infidelis an poſſit duci ſub ea conditione vt conuertatur. 1536
Mulier vacans eſt quæ virum non habet. 413
Mulier quæ ſcienter cum frigido contraxit, an ſeparationem petere poſſit. 1540
Mulieris violatio p q̃d cognoſcit. 1699
Mulieri quare permittitur coma. 151
Mulieri interdicenti, ſed non danti ſubuenitur. 404
Mulieres prædicare poſſunt. 1028
Mulieres enixæ non tenẽtur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere. 13
Mulieres ad quid producuntur. 277
Mulieres Iudæ Pharaoni promiſerunt omnes mares interficere, bis ſunt mentitæ. 1180
Mulieres filios adoptare poterant ſecundum legem Moyſi. 278
Mulieres ordinari non poſſunt, nec characterem recipiunt. 1401
Mulieres & pro clerico & contra clericum poſſunt teſtificari. 1129
Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio. 371
¶ Multi & pauci. 567
Multitudo eſt reprobata. 101
Multitudo non excuſat à delicto. 416
Multitudini eſt parcendum. 567
Multitudine creſcẽte multa fiunt. 452
Multitudine excreſcente an poſſit eccleſia in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſtrui. 452
Multitudinem fidelium fecit Deus vnum ſecum. 1744
Multiplex Papæ mutatio. 97
Munus fraudulentum. 524

mutaſter baptizare poteſt. 491
munda animalia cur ingreſſa ſunt arcam in pari numero 1494
mutus,& ſurdus teſtificati põt. 709

N

NAbuchodonoſor. 346
Nabuchodonoſor vidit ſomniũ. pag. 1584
Natales qui dicuntur. 1693
Natura nihil permittit eſſe in pendenti. 1394
* Narbonenſem archiepiſcopum ad Toletanas ſynodos aliquando conuenire ſolitum. 838
Naues ſunt duplices. 1309
Nazaræi. 1342
¶ Necat qui non alit. 1190
Neceſſitas. 335
Neceſſitas quandoque excuſat, quandoque non. 219
Neceſſitatis occaſione, multa licent. pag. 1319
Neceſſitate vrgente multa licent, quæ aliàs non licerent. 1899
Neceſſitates publicæ ſunt ab omnibus ſupportandæ. 1355
¶ Negatiua eſt triplex. 760
Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda. 804
Negligentia quandoque dolo comparatur. 365
Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos. 402
Negotia maiora an excuſent à iuramento. 1177
Negotia multa ſunt,quæ vix ſine peccato fiunt. 117
Negotiatio vix poteſt eſſe ſine peccato 1055
Negotiationes per clericos quacumque cauſa exerceri nõ debent. 397
Nemo dat quod non habet. 462
Nemo ſe opponat illi à quo beneficiũ recipit. 427
Neophitus 219
Neſcio vos, ideſt non approbo. 1680
Neſcire quædã melius eſt quàm ſcire. pag. 1372
Neſcire dicitur quis multipliciter. 997
Neſtoriani. 1344
* Nicænum concilium integrum in Armenia. 61
* Nicænæ ſynodi canones eſſe ex Arabico ĩ latinũ ſermonẽ cõuerſos. 418
Nicolaitæ. 1341
* Nicolai factum à Rheginone recitatum. 864
Nidor quid ſignificat. 1899
Nihil mihi conſcius ſum,qualiter exponitur. 1648
¶ Nobiles an ſint maiori pœna afficiendi quàm ignobiles. 1312
Nobilis aliter quàm ignobilis punitur. 1559
Nobilium & ignobilium pœna non eſt æqua. 189
Nobilitas in electionibus non eſt attendenda. 1308
Nobilitatis ratione pro aliquo præſumitur. 187
Noctis quattuor ſunt partes. 498
Noetiani. 1343
Nomen amittitur ex virtute vel peccato. 1567
Nomen clericorum quandoque reſtringitur. 313
Nomen aufertur à malitia. 654
Nomina aliquorum non ſunt in Miſſa exprimenda. 1776.
Nominatio an tribuat aliquid iuris nominato. 309
Non omni verbo credendum. 497
Nota quærere licet. 112
* Notoria & notaria. 1251
Notarius an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid recipere. 532
Notiſſimũ põt amplius probari. 1313
Notorius nõ conuincitur teſtibus,nec appellare poteſt. 639
Notorium eſt triplex. 585
Notoriũ & fama per duos teſtes probari poſſunt 591
Notus non examinatur. 210
Normanni feroces ſunt. 273
Normanni bibunt fortiter, ne eorum anima in ſicco habitet. 1500
Nouatiani. 1343
* Nouellæ locus illuſtratus, qui Gratiano negotium dedit. 1007
Nouum. 39
¶ Nubere decetero non poſſunt ſanctimonialibus copulati. 1397
Nubere non eſt aliqua cogenda. 1483
Nubere expedit,& nõ expedit. 1441
Nubens poſt votum peior eſt adultero. 124
Nubens ſecundo nõ benedicitur. 1398
Numerus minor non excludit maiorem. 1711
* Numeri verbum militare quid ſignificat. 259
Nuntij miſſio an habeatur pro appellatione. 650
Nuptiarum opera non ſunt mortalia. pag. 1513
¶ Nyctages. 1344

O

OBedientia in tribus cõſiſtit. 415
Obedientia eſt ſumme neceſſaria pag. 895
Obedientiæ commendatio. 1135
Obediendum eſt etiã in dubijs. 1206
Obediendum non eſt alicui in malo. pag. 307
oblatio Cain grata non fuit. 1823
Oblationes an ſint debitæ à parochianis. 1775
* Oblationes etiam volũtarias in collatione ordinũ interdici 517
Oblationes facere multis eſt vetitum. pag. 405
Obligare ſe poteſt aliquis ſub pœna beneficij. 600
Obligatio nõ inducitur tempore. 837
Obligatio non contrahitur in turpibus. 1188
Obligatio extincta nõ renaſcitur. 1881
Obligatur ne qui rem vitioſam commendat. 1134
Obligatur & ſoluitur quis eodem momento. 1855
Obligant parentes in baptiſmo,ſed nõ in voto. 1141
Obligatus ad aliquid faciendum nõ impeditur ingredi monaſteriũ. 256
Obligatus per alium, per alium liberari poteſt. 1864
Obtemperans caſu fatali non videtur obtemperare. 1278
Obiecta per ſurreptionem abſente aduerſario,retractantur. 1741
¶ Occidere ſeipſum nemini eſt permiſſum. 1257
Occidere vtrum liceat clerico in neceſſitate. 243
Occidere an ſit alicui ꝑmiſſum. 1250
Occidẽs in ludo an ſit puniẽdus. 246
Occidens hominem qua lege tenetur. pag. 610
* Octaua dies proferri ſolita nomine viuitudinis, deſt, octauæ. 54
Oculis multa ſubijciuntur. 1724
Occultare licet ex cauſa. 1430
Oculus & auris quos in eccleſia ſignificant. 402
Oculus quos culpa claudit pœna aperit. 1615
Oeconomus debet eſſe clericus. 540
Oeconomus & procurator diuerſimode iurant. 322
Oeconomus à quo eligatur. 1090
Oeconomus quid. 815
¶ Omega,& alpha,quid ſignent. 969
¶ Offendens in vno factus eſt omniũ reus. 1678
Offẽſa prima debet eſſe impunita. 414
Offerentes qui dicuntur. 368
¶ Officium quãdoque eſt damnoſum. pag. 775.& 1254
Officio ſubtracto,ſubtrahi debet beneficium. 335
Officioſa & inofficioſa quæ dicuntur. 26
Officio priuatus,beneficio priuari debet. 362
Officioſa quæ dicuntur. 26
Officia virilia ſunt mulieribus interdicta. 1700
Officia matutina & veſpertina. 414
Officiales ſolum notoria denuntiare debent. 727
¶ Oleo quæ mẽbra ſunt vngenda. 44
¶ Omnia proceſſerũt ab Adam. 1699
Omnia ſunt communia iure naturali. 2
Omnia licent, ſed non omnia expediunt. 851
¶ Operi coniugali an liceat tempore orationis vacare. 1689
Opera mortificata verũ remunerentur à Deo. 1574
Opera Trinitatis qualiter ſunt inſeparabilia. 1441.& 1707
Opera ſunt duplicia. 1904
Ophitæ. 1342
Opinio publica non eſt fallenda. 370
Opinio cõmunis multũ operatur. 697
Opinio præfertur veritati. 1173
Opinio mutari poteſt. 1273
Oportet,non ſemper eſt verbum neceſſitatis. 1346
Oppoſitio 528
Oppreſſis debet prælatus patrocinari. pag. 393
Optatus malus fuit catholicus. 506
Opus coniugale an poſſit ſine peccato exerceri. 1691
Opus per ſe laudabile,ratione temporis reprobatur. 518
Opꝰ duplex fuit ĩ Chři paſſione. 1408
Orare publice,quàm clam,melius eſt pag. 190

Orare non deſinit, qui bene facit. 1690
Orandum eſt verſus Orientem. 34
Orandum ne eſt pro his, qui in mortali peccato deceſſerunt. 973
Orarium, quid ſignificat. 1404
Oratio pro defunctis fiat in omni Miſſa. 1776
Oratio ſit aſſidua. 1587
Oratio breuis debet eſſe. 44
Oratio quæ poſt conſecrationem dicitur, ſuperflua non eſt. 1813
Oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet. 893
Orationes malorum an noceant. 702
Ordinari nequit qui baptizatus non eſt. 491
Ordinati à Papa ſubſunt epiſcopis. 526
Ordinandus eſt quis inuitus ſuadente vtilitate, aut neceſſitate. 335
Ordinandi de quibus ſunt examinandi. 110
Ordinatus ſine titulo, deponi debet. pag. 328
Ordinatus à ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem. 520
Ordinatus ſemel an poſſit iterum ordinari. 324
Ordinatus prius alijs præfertur. 343
Ordinatus coacte an ordinem recipiat & continere debeat. 337
Ordinatus à maiore, maioris eſt dignitatis. 427
Ordinatus ordinem quem habet confert Papa delegante. 1895
Ordinatus à ſimoniaco caret executione. 808
Ordinatio clericorũ facilius fit, quàm depoſitio. 116
Ordinato quandoque non tenetur epiſcopus prouidere. 267
Ordinantis iniuſte punitio. 168
Ordinantium indignos punitio. 487
Ordo ſit in honoribus gerendus. 525
Ordo iuris eſt duplex. 575
Ordo inter beneficiatos. 66
Ordo præfertur ſcientiæ & militiæ. 268
Ordo purgat infamiam. 198
Ordo ſeruandus in pluribus quæſtionibus. 714
Ordo nominũ multũ operatur. 1820
Ordinis ſuſceptio obligat ad continendum. 133
Ordinem recipere cogitur quis. 285
Ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt. 479
Ordine quem pater emit, an quis poſſit fungi. 553
Ordines conferendi ſunt tantum die ſabbati. 342
Ordines minores an ſimul conferri poſſint. 330
Ordinum emptores & vẽditores qualiter pænitere debeat. 563
Ordinarius, an poſſit eſſe arbiter. 700
Ordinarius, & delegatus poſſunt eſſe arbitri. 632
Orientales ab Occidentalibus differunt. 128
Origenes ſe eunuchum fecit. 272
Origeniani. 1349
Originarius filium non habet in poteſtate. 1504
Originarij qui ſunt. 264 & 1487
* Originarij fundis & poſſeſſionibus addicti: vnde emẽdatus eſt locus in cap. Generalis. diſtinct. 54. 265
Originalia ſecundũ aliquos ſunt plurima. 1691
Ornatus exterior clericorum. 188
Orphanotrophium quid ſit. 1289
¶ Othoniel fuit filius Senem. 1556
¶ Oua & caſei æquiparantur ſagimini ſeu lardo. 376

P

PActum ſuper futura iniuria non valet. 1887
Pactio in ſpiritualibus, an interuenire poſſit. 839
pactio quandoque licite fit in ſpiritualibus. 1249
pactio an in ſpiritualib⁹ interuenire poſſit. 1132
pactiones interuenire poſſunt in ſpiritualium donatione. 456
¶ Pagani & Iudæi etiam in exceptis criminibus nõ ſunt audiendi. 648
pagani citius trahuntur ad fidem quàm Iudæi. 1445
paganum interficere an ſit grauius quàm Chriſtianum. 1327
Palla quid ſit. 1765
¶ Pallium quid confert, & quando peti debet. 414
¶ Panem ſubtrahens, alium occidit. pag. 390
panes propoſitionis. 827
panis ad conficiendum debet eſſe ex frumento. 1778
panis ante conſecrationem non eſt ſacramentum. 1804
panis conuertitur in corpus, ſed non fit corpus. 1792
pannis rubeis & viridibus clerici non vtantur. 1160
¶ Papa Papam inducit in teſtem. 818
Papa iudicatur à nemine. 84. & 184
Papa per ſuum mandatum an iuri alterius derogare velit. 454
Papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cum cardinalibus deliberare. 559
Papa de homicidio vel adulterio accuſari nequit. 183
Papa an poſſit eſſe quis non idoneus. pag. 98
Papa ſolus condemnat epiſcopos. 39
Papa an de crimine accuſari poſſit. pag. 185
Papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus. 183
Papa dat gladij poteſtatem. 306
Papa habens vtrumque gladium tranſtulit imperium. 92
Papa in abſentem, an ſententiam ferre poſſit. 391
Papa delinquens debet ſine venia puniri. 819
Papa ſeipſum deponere poteſt. 658
Papa vtrum poſſit in primo, vel ſecũdo gradu diſpenſare. 1465
Papa à quibus & quando eſt eligendus. 555
Papa an omnia iura habeat in pectore ſuo. 104
Papa bene diffinitum reſcindere non poteſt. 1743
Papa ſibi alios præponit. 448
Papa an poſſit in iuramentum diſpenſare. 1018
Papa iudex eſſe non debet in cauſa propria. 1078
Papa communicans cum excommunicato non ſoluit. 415
Papa vtrum poſſit delegare ſimplici ſacerdoti vt in fronte chriſmet. 430
Papa quandoque nimium papaliter diſpenſat. 602
Papa diſpenſare poteſt cum ſimoniace ordinato, licet ordini male ſuſcepto non renunciet. 523
Papa an habeat vtrumque gladiũ. 32
Papa dicitur ſeruus ſeruorum. 565
Papa vtrum poſſit contra Apoſtolum diſpenſare, vide quæ ibi notantur. pag. 1348
Papa ſolus cum ſolenniter depoſito diſpenſat. 234
Papa an quandoque ſubeſt Imperatori. 1349
Papa tranſtulit imperium. 443
Papa in aliquibus non diſpenſat. 1347
Papa Papam ligare poteſt. 1295
Papa vtrum poſſit accuſari de ſimonia. 358
Papa non diſpenſat in duobus caſibus. 541
Papa neminem odio habeat. 415
Papa laico cauſam ſpiritualem committere poteſt. 428
Papa an poſſit abſoluere à licito iuramento. 1184
Papa confeſſori ſuo parere debet. 819
Papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat. 617
Papa ligat in cælo per approbationẽ. pag. 1299
Papæ duo non poſſunt eſſe. 768
Papæ ſtatutis non obediens, an ſit hæreticus. 77
Papæ ſentẽtia præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum. 10
Papæ electio olim per triduũ differebatur. 311
Papæ ſoli competens generali mandato non transfertur. 63
Papæ eſt terminare quæſtionẽ de fide motam. 1301
Papæ mentiens, ſacrilegus eſt. 1578
Papam nullus mortalium iudicare poteſt. 925
Papam imitari debemus. 74
Papalis confirmationis vires. 76
Papatus eſt primus locus. 186
¶ Par in parem quandoque imperiũ habet. 320
par pari poteſt cauſam delegare. 717
* Paritatem non induci epiſcopi Romani & Alexandrini ex ca. Mos antiquus. diſt. 65. 329
paradiſus eſt duplex. 1857
parentes an poſſint iurare, qui filios & filias ad inuicem nuptui dabunt. pag. 1464
* Parochiæ nomẽ cur ſit retentũ. 109
pars continetur in toto. 436
pars eſt turpis, quæ toti ſuo non cohæret. 1304
Parſimonia. 190
Partes nõ fiunt de corpore Chri. 1796
partiarij coloni qui ſint. 1043
partus eſt pars viſcerum. 547
Paruulus non confirmatus minorem habebit gloriam. 1894

Pa-

paruuli poſſunt in omni tempore baptizari. 1842
paruuli ſine charitate in actu vadunt in patriam. 1865
¶ Paſcha citra quod & vltra quod tempus debet eſſe. 1832
* Paſchaſii & Rabani idē fere opus eſt inſcriptum de ſacramento altaris. pag. 1814
paſſio ſupplet defectum baptiſmi. 1848
Paſſus quid ſit. 1104
Paſtinare. 961
¶ Pater eſt in filio, qualiter intelligitur. 1820
pater tenetur dotare filiā, quæ eo inuito nupſit. 1747
pater ſpiritualis licite copulatur ſorori filiæ ſpiritualis. 1467
pater ſine cauſa filiū exheredare non poteſt. 967
pater in cauſa filij poteſt teſtificari. pag. 613
pater etiam impius eſt paſcendus. 390
pater loquitur de filio, quid ſignificat. pag. 1904
pater & mater filium denegare non præſumuntur. 396
pater malus an ſit extraneo bono præferendus. 135
pater carnalis an plus ſit diligendus quàm ſpiritualis. 1466
pater filiam (ſed non maritus vxorē) turpiter coeuntem poteſt occidere. pag. 1543
pater mundus immundum producit. 1884
Paterniani. 1344
patri infideli an potiùs ſubueniendum ſit, quàm extraneo fideli. 388
patrini filios inſtruere debent. 1871
patris delictum etiam grauiſſimum non tollit filio beneficium. pag. 278
patris delictum an noceat filio. 277
patris iniquitas non reſpicit filium. pag. 1663
patria ſi tenuis ſit potiꝰ iuuāda quàm ſpolianda. 1052
patria poteſtas ſoluit adueniente adulta ætate quo ad matrimonium & iuramentum. 1503
Patricidæ punitio. 1559
Patritiani. 1343
Patripaſſiani. 1343
Patronus tribus cauſis efficitur. 1092
patronus an poſſit iuri ſuo renunciare. 1095
patrocinium à libertis debitū an poſſit remitti. 941
patronus à liberto non poteſt conueniri. 942
patronus ſacerdotem accuſat. 1094
patronus tria conſequitur ex iure patronatus. 1092
patronus plures præſentare poteſt ad vnam eccleſiam. 1060
patronus prælatum de dilapidatione accuſare poteſt. 364
patronus vtrum inſtituere poſſit. 303
patronus laicus an poſſit clericum de dilapidatione criminaliter accuſare. 1058
patronus quæ iura poteſt libertis remittere. 261
patrono pauperi debet ab eccleſia ſubueniri. 1093
patrono debetur honor, onus, & emolumentum. 1092
patroni nō exigant xenia ab eccleſia. pag. 1756
patronis diſcordantibus, quid faciendum eſt. 1096
¶ Paulus prædicans nihil accipiebat. pag. 144
Paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt. pag. 343
* Paulus primus eremita inteſtatus mortuus eſt. 1138
Pauli charitas magna fuit. 654
Pauliani. 1342
pauper parce viuendo non meretur. pag. 1624
paupertas in delictis non excuſat. 921
Paupertas quandoque repellit à teſtimonio. 584
paupertas non facit mulierem abiectam. 426
pauperibus quandoque ſufficit bonis cedere. 992
¶ Pax non datur in Miſſa defunctorū nec inter monachos. 1781
pax vobis, dicitur primo ab epiſcopo. pag. 1773
¶ Peccare vter magis dicitur, an occulte, an manifeſte delinquens. 368
peccare grauius eſt in mortuū, quàm in viuum. 1324
peccatur vario modo in patrē & filiū & ſpiritum ſanctum. 117
Peccatum comparatur ſalici, & organum orationi. 1654
peccatū & peccati pœna, diuerſa ſunt pag. 996
peccatum iteratum eſt grauius puniendum. 1394
peccatum mortale & non veniale eſt prohibitum. 1443
peccatum in ſpiritum ſanctum quod dicitur, & quot ſunt eius ſpecies. pag. 1579
peccatum contra naturam peſtilentias inducit. 1530
peccatum diuerſimode accipitur. 1591
peccatum originale quando contrahitur. 188
peccatum quare dimittitur. 1601
peccatum in ſpiritum ſanctum eſt irremiſſibile. 1575
peccatum mortale non ſemper deijcit iam promotum. 213
peccatum ducit ad non eſſe. 1566
peccatum veniale dicitur multifariam. 1571
peccatum quando dicitur donari. 1643
peccatum nullum eſt in corpore tantum. 1657
peccatum vitam abbreuiat. 904
peccatum originale dimiſſum non redit. 1673
peccatum originale diuerſos habet effectus in hominibus. 1663
peccatum originale non tenemur confiteri. 1677
peccatum dicitur large & ſtricte. 1644
peccatum vnum committēs, multa cōmittit. 1176
peccatum ignorantis minus eſt quàm ſcientis. 751
peccatum per pœnitentiam purgatum an poſſit in accuſationem deduci. pag. 1231
peccatum futurum Deus non indulget. 448
peccatum & delictum an ſint idem. pag. 1591
peccatum quo tempore pœnitentiæ remittitur. 1598
peccatum diaboli fuit irremediabile ſed hominis remediabile. 1581
peccatum mortale an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ. 467
peccati occaſiones ſunt fugiendę. 1635
peccati originalis pœna quadruplex. pag. 1836
peccati dimiſſio & eiuſdem remiſſio ſimul fiunt. 1663
peccati conſcius an poſſit propria auctoritate à communione abſtinere. pag. 1583
peccat qui de minimis ambitioſe loquitur. 187
peccat mortaliter qui alium cogit peierare. 1193
peccator an tamdiu debeat pœnitere quamdiu fuit malus. 214
peccator quilibet occultus eſt ſuſpenſus. 464
Peccator habet duo remedia. 1171
peccatorem ſe dicens, verum peccet. pag. 1176
Peccatores ſunt cauendi & recipiendi. 1386
peccamus quotidie. 1770
peccamus plus erga patres ſpirituales quàm carnales. 642
peccatorum venia eſt triplex. 1646
peccans in multos grauius peccat. pag. 428
peccantibus voluntarie non relinquitur hoſtia pro peccato, qualiter exponitur. 1653
peccata adulti an dimittantur per fidem ante baptiſmum. 1431
peccata quis reſecat tripliciter. 1656
peccata vtrum deleantur ſola contritione. 1552
peccata quædam teguntur. 1643
peccata ſine charitate non delentur. pag. 1568
peccata ſemel dimiſſa an redeāt, ſunt opiniones. 1662
peccata non ſunt à Deo creata. 1646
peccata actualia & originalia differunt. 1889
peccata per quæ remittuntur. 1854
peccata nos faciunt miſeros. 1792
peccata cardinalia ſunt ſeptem. 1538
peccata in patrem & in filium. 1614
peccata quædam in baptiſmo nō ita delentur vt nō relinquant aliquod impedimenti. 1479
peccata ſolius voluntatis, ſola voluntate deleri non poſſunt. 1500
peccata publice puniri intereſt. 1639
peccata grauia grauiter ſunt punienda. 1659
¶ Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda. 536
pecunia pro ſpiritualibus interuenire poteſt in quinque caſibus. 462
pecunia quid continet. 538
pecuniæ interuentu non vitiatur matrimo-

trimonium. 1502
pecuniam ſeruare, vtrum ſit licitum. pag. 906
pecuniam dās iudici, vt iuſte iudicet, an illam repetere poſſit. 992
peculatum committitur in re ſacra vel religioſa. 1214
peculium ſerui. 262
peculium ſeruus habere poteſt, ſed nō liber homo. 395
peculium manumiſſis inter viuos videtur conceſſum. 947
pecus occidi iubetur, cum quo peccauit mulier. 1788
pedes pro affectionibus accipiuntur. pag. 1577
pedes, in litteris ſacris, ſignificant affectiones. 519
Pelagiani. 1344
* Pelagij integra epiſtola apud Anſelmum. 847
Pellices vnde dicuntur. 1624
¶ Pænitet me feciſſe hominem, qualiter exponitur. 1635
pænitere per alium quis non poteſt. pag. 1406
Pænitendi tempus. 1577
pænitentes vti nō poſſunt armis. 1205
pænitentes ſolenniter, extra eccleſiam quanto tempore debeant eſſe. 252
pænitens eſt interrogandus ſpecialiter. 1685
pænitens ſolenniter, an poſtea ad honorem redire poſſit. 1548
pænitēs vere poteſt digne Chriſti corpus ſumere. 1574
pænitens ſolenniter, an poſtea poſſit matrimonium contrahere. 1548
pænitens vere quis dicitur. 1638
pænitentia quare pro peccato imponitur. 1592
pænitentia an poſſit ab hæreticis recipi. 150
pænitentia nouum hominem parturit. 1589
pænitentia non impedit accuſationem. 745
pænitentia ſolennis non de facili iuuenibus imponitur. 1549
pænitentia in mortis articulo iniuncta vtrum ſit vtilis. 1686
pænitentia licet ſacramentum ſit, bene iteratur. 1847
pænitentia eſt arbitrio ſacerdotis iniungenda. 1383
pænitentia non tollit pœnam ciuilem. 1601
pænitentia non valet ad ſalutem niſi perſeueret vſque in finem. 524
pænitentia eſt arbitraria. 407
pænitentia ſolemnis tantum pro notorio imponitur. 1394
pænitentia publica non eſt violatoribus voti ſimplicis imponenda. 1392
pænitentia ex cauſa minuitur vel augetur. 1186
pænitētia ſeptennis debetur pro quolibet mortali. 1170
pænitētia impoſita, auctoritate ꝓpria mutari non poteſt. 376
pænitentia eſt à ſacerdotibus imponē da. 1652
pænitentia ſit longa ſi lōga fuerit culpa. 1636
Pænitentia perſeueranti in peccato an ſit vtilis. 1661
pænitentia non eſt morientibus iniūgenda. 1383
pænitentia minor an liberet pænitentem. 1593
pænitentia eſt iteranda. 1633
pænitentia interiori & exteriori dolēdum eſt. 1678
pænitentia ſolemnis an poſſit agi per ſanctimonialem. 1890
pænitentia vnius peccati non prodeſt ad ſalutem in altero exiſtenti. 1596
pænitentia an poſſit agi in peccato. pag. 1501
pænitentia ſacerdotis filiam ſpiritualem cognoſcentis. 1463
pænitentia tribus modis agitur. 1589
pænitentia an ſit imponenda illi, qui tempore opportuno ſegetem ſecuit, & illa relicta diſceſſit. 1557
pænitentia poſt baptiſmum ſæpius eſt vtilis. 1649
pænitentia eſt vtilis, licet ſequatur offenſa. 1643
pænitentia in tribus continetur. 1575
pænitentia fortificat. 231
pænitentia publica vtrum per ſacerdotem agi poſſit. 1463
pænitentia ſeptennis cuilibet mortali debetur. 1657
pænitentia ſolemnis impedit clericatum. 251
pænitentia ſuper vno peccato non eſt deneganda. 1640
pænitentia perfectiſſima quæ eſt. 1634
pænitentia vera quæ eſt. 1646
pænitentia ſolennis non iteratur. 251
pænitentia infirmis non eſt imponenda. 250
pænitentia an faciat vt quis reuertatur ad priorem ſtatum. 230
pænitentia puerorum & adultorum debet eſſe diuerſa. 1876
pænitentia publica imponitur raptori. 1750
pænitentia peracta an ſit licitum ad ſecularem militiam redire. 1682
pænitentia circa multa eſt attendenda. 1552
* Pænitentia inceſtorum. 1738
pænitentia ſeptennis eſt pro mortali imponenda. 1547
pænitentiæ ſunt arbitrariæ. 1547
pænitentiæ effectus quis eſt. 1634
pænitentiæ ordo. 1593
pænitentiæ omnes ſunt arbitrariæ. pag. 1384
pænitentiæ menſura per canones nō ponitur. 1548
pænitentiæ tractatus ſeptem diſtinctiones continet. 1553
pænitentia iniungens debet eſſe ſine peccato. 1684
pænitentiam à Papa impoſitam, poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare. pag. 1550
pænitentiam ſibimet nullus poteſt iniungere. 1572
pænitentiam ſeptennem agens, an ſingulis annis in cœna domini debeat in eccleſia introduci. 1830
Pænitentiam facere compellitur quis pag. 1643
Pænitentiam an dare poteſt laicus in neceſſitate. 1022
¶ Pœna vna in aliam commutatur. pag. 1191
Pœna infligatur ſecundū delictum. pag. 487
pœna ſapientem facit. 380
pœna ſapientiorem efficit. 1392
pœna corporalis ab eccleſia poteſt infligi. 990
pœna legis Corneliæ. 528
pœna eſt triplex. 545
pœna vnius non debet eſſe præmium alterius. 275
pœna in dubio intelligitur de minori. 1558
pœna eſt imponenda ſine mora. 319
pœna an poſſit peti cum re. 1359
pœna corporalis eſt duplex. 545
pœna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia. 919
pœna quare infligitur à Deo. 1636
pœna ſpiritualis eſt quadruplex. 545
pœna an poſſit excedere quadruplū. pag. 919
pœnam & præmium cōſequitur quis ex eodem facto. 1180
pœnam quadrupli quandoque poteſt iudex excedere. 1109
pœnarum mutatio eſt permiſſa. 376
pœnæ fugientis in bello. 5
pœnæ legatos impedientis. 5
pœnæ in ſpiritualibus cōmutari poſſunt. 189
pœna periurij. 1264
¶ Percuſſio eſt duplex. 202
perdere verba leue eſt. 525
perdit quis quod numquam habuit. pag. 740
perfectus non cito quis fit. 218
perfectio non eſt præcepti. 1647
perfectum amplius perficitur. 899
peribit qui in eccleſia non inuenietur. 1308
periculum ad tutorē ſpectat vbi ſcit ſe tutorem, licet ſimpliciter ſciat. pag. 1355
periurus quandoque punitur capite. pag. 1265
periuro non eſt credendum. 719
periuri teſtimonium non eſt amplius recipiendum. 1284
periurium quatuor modis committitur. 1272
permiſſio fit tripliciter. 8
permiſſio comparatiua. 9
Pernoctantes. 347
perpetuum dicitur multipliciter. 829
perplexitatis varietas. 44
perſeuerantia laudatur. 1666
perſecutio eſt duplex. 787
perſecutiones propter peccata mittuntur. 786
perſona loquentis non includitur in generali ſermone. 1173
perſona loquentis, an in generali ſermone comprehendatur. 222
perſonæ deteſtatio, an faciat illius dicta reprobari. 484
perſonæ quæ poſſunt corrigere. 205
perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt. 371
perſonarum acceptio nō debet eſſe in iudicio. 726

¶Pe

¶ Pet. 1104
pes & naſus an ſint in Euchariſtia cõiuncti. 1817
¶ Petendum nihil eſt pro ingreſſu monaſterii. 529
petendi inſtantia prodeſt. 455
petra qualiter ſequebatur filios Iſrael. pag. 1810
Petrus non dicitur cecidiſſe qui ſtatim ſurrexit. 1623
Petrus propter Chriſtum abnegauit ſeipſum. 533
Petrus noluit & voluit pedes ſuos à Chriſto lauari. 1174
Petrus quando peccauit, herba non fuit. 1611
Petrus præfuit alijs in iuriſdictione. pag. 1300
Petrus Malchi aurem abſcidit. 1302
Petrus cecidit non ſine cauſa. 209
Petrus per quæ verba fuit factus Papa. 245
Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit. 88
Petrus & Paulus eodem die paſſi ſunt. pag. 89
Petrus ſe vocat presbyterum. 425
Petrus vtendo gladio peccauit. 1212
Petrus poſt paſſionem fuit paſtor ecclesiæ. 87
¶ Pharao regem Medorum oppugnauit. 1626
philoſophicum temperamentum. 511
Phinees Hebræum occidit. 1233
Photiniani. 1443
Phutiſar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit erectus. 481
¶ Piaculare flagitium. 463
Pietas multa facit. 563
pignus prætorium & conuentionale. pag. 671
pinguius ius habent monachi in eccleſijs quàm laici. 1059
piper frumento additum non tranſit in corpus. 1779
Piſcatio non prohibetur. 388
Pittacium quid ſit. 1465
¶ Plebis nomine qui cenſentur. 308
plurale in ſingulare reſoluitur. 2
plures vnũ accuſare non poſſunt. 593
plures eccleſiæ ab eodem quibus caſibus haberi poſſint. 1152
plures præbendæ an poſſint alicui conferri. 529
plus punitur conuictus quàm confeſſus. 225
¶ Pollicitatio nuda quandoque obligat. 907
pollutio nocturna an ſit peccatum. pag. 15
pollutio tripliciter accidit. 15
pollutio nocturna turpem cogitationem ſequens imputatur. 15
pomerio interdicto interdicitur ciuitas. 1550
Pontifex debet eſſe humilis. 287
populus vtrum legem poſſit cõſtituere. 6
populus tantum habet iuriſdictionẽ. pag. 1213
porro quandoque copulatiue tenetur. 1676
portiones quattuor non ſolum de decimis fiunt, ſed etiam de penſionibus & alijs redditibus. 1052
poſſeſſio ſine cauſa poſſidendi nõ ſufficit ad præſcriptionem. 837
poſſeſſio vbi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ. 1757
poſſeſſio an ſit de iure diuino an humano. 19
poſſeſſio momentanea. 640
poſſeſſor titulum probare debet quinque caſibus. 599
poſſeſſor lite pendente fructibus vtitur. 694
poſſidẽs rem eccleſiæ ſiue ſuo ſiue alieno nomine, an ſemper ſit conueniẽdus. 918
poſſidens ab Imperatore, non eſt ſemper tutus. 918
poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus. 336
Poſtliminium. 4
poſtliminij diffinitio. 1069
Poſtulare. 698
poſtulare quid eſt. 698
poſtulatio qualiter fit. 290
poſtulatus poteſt poſtulantes conuenire vt ſibi prouideant. 291
potentia ad multa refertur. 1178
poteſt quis per alium quod non poteſt per ſe. 593
poteſtas Papæ & epiſcoporum diuerſa eſt. 33
poteſtas ligandi & ſoluendi ſolis eſt ſacerdotibus tradita. 1575
potius quandoque prius ſignificat. pag. 1243
¶ Pragmatica ſanctio. 459
¶ Pragmaticum ſacrum. 460
præbenda dicitur dupliciter. 535
præbendam poteſt quis habere, & tamen non erit canonicus. 1153
precariæ, precaria, & precarium differunt. 832
preces quandoque ſimoniam inducunt. 522
preces iuſtæ ſunt exaudiendæ. 386
preces pro digno, ſimoniam non inducunt. 1741
preces dignas pro ſe poteſt quis offerre. 516
preces carnales pro digno porrectæ ſimoniam non faciunt. 525
preces an inducant ſimoniam. 793
pretium in emptione debet eſſe in numerata pecunia. 472
præceptum an morte expiret ſicut mãdatum. 1131
præceptum ſi peccauerit, an ad omnes pertineat. 1264
præcepta etiam moralia quędam ſunt per eccleſiam mutabilia. 346
præcepta decalogi continebantur in duabus tabulis. 1531
præcipere & imperare differunt. 979
præceptio vnius contrarij eſt alterius prohibitio. 1
præcipitans ſe an mortaliter peccet. pag. 47
præcedentia per ſequentia præſumuntur. 69
præcedentia determinant ſequentia. pag. 1527
præda publica eſt domini ſub quo militatur. 1261
prædeſtinatio eſt Deus pdeſtinans. 1125
prædeſtinati quodã ſigno diſtinguuntur à damnandis. 1615
prædium eſt duplex. 437
Prædia monaſterij inconſulto epiſcopo non poſſunt alienari. 1116
prædicare eſt officium ſacerdotis. 355
prædicare nemo põt niſi mittatur. 82
prædicatores quãdoque dicuntur angeli. 337
prædicatio eſt quo ad aliquid efficacior corpore Chriſti. 508
prædicant & veri & falſi prædicatores. 1028
præiudicium eſt prauum iudicium. pag. 122
prælatus an ſit recipiendus qui ad eccleſiam dimiſſam redit. 413
prælatus à ſubditis aurem vel argentum non exigat. 1052
prælatus ex negligentia ſua tenetur. pag. 542
prælatus ſententialiter depoſitus ſi appellauit, an interim poſſit ſubditũ excommunicare. 805
prælatus negligens eſt deponendus. pag. 1126
prælatus quid facere debet. 1222
prælatus quandoque ſuſpenditur à ſubdito ſuo. 774
prælatus modum excedens in correctione an debeat à ſubditis veniam petere. 385 & 1242
prælatus columbam imitetur. 170
prælatus nolentibus non eſt dandus. pag. [illegible]
prælatus vtrum pro propria iniuria poſſit punire. 208
prælatus qui poteſt remoueri à teſtimonio, an poſſit repelli à iudicio. pag. 1516
prælatus quid debet facere de re, quam ſcit non eſſe eccleſiæ ſuæ. pag. 255
prælatus propter perſecutionem non deſerat prædicationem. 197
prælatus an poſſit criminoſos repellere. 1215
prælatus quilibet presbyter eſſe debet. 355
prælatus quandoque debet mortem ſubire. 1286
prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ. 954
prælatus an propter perſecutionem licite poſſit eccleſiam deſerere. 787
prælati in multis excedunt. 487
prælati criminoſi ante ſententiã derelinqui poſſunt. 642
Prælati tacere non debent. 184
prælati delictum an redundet in eccleſiæ damnum. 1361
prælati non ſunt tutoribus comparandi. 736
prælati confeſſio an noceat eccleſię 95
prælati præceptum etiam iniuſtũ eſt faciendum. 457
prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum. 916
prælati negligentia aufert capitulo ius eligendi. 455
prælato negligenti auferatur iuriſdictio. 821
prælato, qui fecit quod in ſe eſt, imputari non debet. 1410

præ-

prælatorum exempla mala alios corrumpunt. 652
prælatorum eccleſias negligentiū punitio. 233
prælatio quælibet poſt iudicium ceſſabit. 405
prælatio inter miniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit. 425
præordinatio Dei duos habet effectus pag. 1670
præpoſitus & œconomus differūt. 540
presbyter ſimplex an poſſit benedicere epiſcopo præſente. 432
presbyter pauper pro celebratione miſſæ accipere poteſt. 477
presbyter an pro ſimplici fornicatione ſit deponendus. 564
presbyter fornicās quomodo plus puniatur quàm legitime ꝯhens. 129
presbyter in adulterio deprehenſus quanto tempore detineri poſſit. 366
* Presbyteris non imponebatur pœnitentia more laicorum. 139
* Presbyteræ vel præſidentes mulieres. 153
presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare. 181
presbyter excōmunicatus tenetur ad horas dicendas. 133
presbyter an poſſit ab inferiori epiſcopo iudicari. 853
presbyter ſimplex, an poſſit aliquē reconciliare eccleſiæ. 1378
presbyter malus, coruo æquiparatur. pag. 652
presbyteri plus in decimis habeant quàm diacones. 339
presbyteri conductitij qui dicuntur. pag. 1157
presbyterum verberans plus peccat quàm verberans ſimplicem clericū. pag. 1193
¶ Præſcientiæ duplex eſt effectus. 1664
præſcribere non poſſunt aliquæ perſonæ 1069
præſcriptio dupliciter interumpitur. pag. 1062
præſcriptio vtrum poſſit currere contra Ro. eccleſiam. 1076
præſcriptio non defendit inualidum. pag. 1695
præſcriptio an currat contra Ciſtercienſes. 1077
præſcriptio quæ & quotuplex eſt. pag. 1062
præſcriptio interrumpitur dupliciter. pag. 1062
præſcriptio non habet locum in multis rebus. 1069
præſcriptio nō currit in aliquibus caſibus. 1070
præſcriptio ad quid eſt inuenta. 1063
præſcriptionis effectus. 1062
præſcriptionem probans, an debeat docere de continua poſſeſſione. 1077
præſcriptione cōpleta ſi ſuperueniat mala fides an debeat reſtitui, 992
præſcribi poteſt res epiſcopi. 1076
præſcribi quid poteſt in alterius diœceſi. 1063
præſcribi non poſſunt aliqua. 422
præſcribi non poteſt procuratio. 825
præſcribitur quandoque triennio iuri epiſcopali 1070
præſens, & abſens, qui dicuntur. 1072
præſens pro futuro quandoque ponitur. 1818
præſentari dicitur quis per litteras. pag. 318
præſentatus eſt admittendus. 1095
præſentia non exhibetur per alium. pag. 428
præſumptio cōtra aliquem & pro aliquo ex multis ſumitur. 1128
præſumptio ex ſignis colligitur. pag. 1874
præſumptio an ſemper ſit pro matrimonio. 159
præſumptio eſt triplex. 746
præſumptio præcedat tormenta. pag. 722
præſumptio vario modo contra aliquem ſumitur. 201
præſumptio ſumitur ex ſolitudine & ſocietate. 368
præſumptio ſumitur ratione numeri, loci, temporis, & perſonæ. 370
præſumitur in multis contra tacentem. 321
præſumitur ex præſenti circa præteritum. 1703
præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio. 634
præſumitur plus pro illo qui plura habet ſtipendia. 183
præſumitur ex præſentibus circa futura. 375
præſumitur contra aliquos. 646
prætor contra legem neminem tuetur. 1440
Præuaricator. 595
¶ Primas & Patriarcha idem. 360
primas in concilio archiepiſcopi, non debet intereſſe. 67
Primatis iuriſdictio. 452
primitiæ vt decimæ ſoluendæ ſunt. pag. 959
princeps habet omnia iura. 1357
princeps etiam ab epiſcopo poteſt excommunicari. 442
principis mandato contradicere licet. 798
principis conſenſus eſt electione celebrata requirendus. 303
Principis ſunt omnia. 5
principes eccleſias tueri debent. 1240
principium, medium, & finis, an vnū trahat aliud. 129
principio malo inchoata non conualeſcunt. 413
¶ Priſcillianiſtæ. 1543
Priuati dupliciter dicuntur. 8
priuata lex in tribus caſibus videtur præiudicare publicæ. 1135
Priuati qui ſunt. 1312
priuilegium dari non poteſt rei, quæ non eſt. 1499
priuilegium à quibus poteſt dari. 1351
priuilegium quandoque perſonæ, quādoque rei datur. ibidem
priuilegium, multis ex cauſis perditur. pag. 883
priuilegium exemplatim exhiberi vtrum ſufficiat. 457
priuilegia quædam, licet perſonalia, tranſeunt ad ſucceſſores. 459
priuilegium à conſuetudine inducitur. 316
priuilegium poteſt concedi à Primate. pag. 1079
priuilegium & confirmatio, differunt pag. 1352
priuilegia vnde dicantur. 1351
priuilegium contra ius diuinum, an concedi poteſt. 1042
priuilegium debet eſſe manſurū. 1353
priuilegium vnius ad alterum nō extenditur. 1037
priuilegium, priuilegio quandoque derogat. 1352
priuilegium lædens an poſſit tolerari. pag. 1356
priuilegium ceſſat ceſſante ipſius cauſa. 1362
priuilegij tenor, eſt attendendus. pag. 1354
priuilegio & iuri communi, licet quādoque inniti. 458
priuilegiorum verba cauſaliter ponenda ſunt. 8
* Priuilegium Romanæ eccleſiæ datū à Conſtantino, & lectionis varietates ex Balſamone græco. 445
prius quandoque non notat ordinē. pag. 1429
¶ Probare tenetur qui dicit ſe non citatum. 374
probari quis quanto tempore debet. pag. 259
probatio per obſtetrices facta, eſt inualida. 1391
probatio quæ fit per ſuum contrariū eſt optima. 796
probatio quid dicatur. 87
probatio quandoque fit ex abundāti. pag. 586
probatio non auditur contra iuris præſumptionem. 1539
probatio quandoque reo incumbit. pag. 263
probatio vtrum cōtra præſumptionē admittatur. 233. & 266
probatio admittitur contra violentā præſumptionem. 1714
probatio incumbit actori. 1457
probato vno coniunctorū probatur reliquum. 141
¶ Proceſſiones Rogationum. 278
Prochotrophium. 1289
procurator in animam domini iurare debet. 1119
procurator quandoque cauſam criminalem poteſt tractare. 694
procurator in cauſa populari nō poteſt dari. 734
procurator reuocatus ſi aliqua fecit an teneant. 312
procurator in cauſa liberali interuenit. 265
procurator in cauſis criminalibus interuenit quandoque. 656
procuratoris conſtituendi forma quędam reprobata. 1154
procuratorem nō tenetur mittere habens iuſtam cauſam abſentiæ. 734
procuratores poſſunt eſſe plures. pag. 631
procuratio nō ſemper eſt debita epiſcopo. 1138
¶ Prodere eſt in publico dicere. pag. 249
Proditor. 871

prodi-

Proſſior multiplicìter dicitur. 212
profeſſio facta ante xiiij. annos an ſtatim poſt obliget. 1143
* Profeſſio fidei quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, in collectione Deuſdedit Cardinalis. 58
profeſſio religionis impedit matrimonium. 1590
prohibitio & permiſſio contraria nõ ſunt. 2
prohibitum videtur quod conceſſum non oſtenditur. 411
promiſſa ob reuerentiam non ligant. pag. 1185
promiſſiones negatiuæ ad duo obligant. 1201
promoueri vtrũ poſſit ille qui ſemel peccauit. 118
promoueri non poſſunt rebaptizati etiam ignoranter. 1875
* Pronuntiatio ordinandi facta per Archidiaconum. 328
promouendus crimen ſuum confiteri debet. 796
prompti ad loquendum ſunt arguendi. 198
* Propoſiti nomine quid ſignificetur apud B. Auguſtinum. 541
propinqui præferuntur alijs in certis caſibus. 1731
Proreta eſt nauis rector. 786
proſperitas in hoc ſęculo eſt periculoſa. 1180
Proteſtatio an valeat. 123
Protoflamines. 360
prouerbiorum locum uarie legi. 739
* Prouerbiorum nomine non ſemper ſignificatur liber prouerbiorum. pag. 1203
prouinciæ quo tempore fuerunt diſtinctæ. 451
Proximi qui ſint. 1030
¶ Pſalmi tres & lectiones totidẽ, dicuntur in hebdomada paſchæ & penteceſtes. 1895
pſalmi dicuntur ſoliloquia. 1637
pſalmiſtatus eſt primus ordo. 349
ptochotrophium quid ſit. 1289
* Prochium. 1125
¶ Pubertas quando finitur. 350
publice factis nemo contradicere poteſt. 260
pudicitia an poſſit per violentiam auferri. 1514
puella nata patre ſeruo & auo libero, cuius conſenſum requirere debet. pag. 1504
puer nouennis nutricem grauidauit. pag. 1140
puer quid ſignificat. 352
puer in ſacris ordinatus characterem recipit. 525
pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt. 127
Pueri qui ſunt. 525
pueri ſeptennes poſſunt mentiri, & verum dicere. 1864
Pueri dicuntur fideles. 1800
pueros in baptiſmo tenere nõ poſſunt qui Chriſtiani non ſunt. 1872
puniatur quis in eo in quo peccat. 428
punitur temporaliter vnus pro alio. pag. 549
punitur quis & meretur ex eodem facto. 155
punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato. 116
punietur in futuro qui hic non pœnitet pro peccato. 1571
puniri non debet alter pro altero. 989
Pupillus. 393
pupillus vbi debet educari. 902
purgatorium non ſentiet qui vere pœnituit. 1687
purgatorij pœna eſt acerbior omni mundana. 150
purgatio eſt duplex. 599
purgatorij duo ſunt ignes. 1396
purgans ſe quid debet aſſerere. 607
¶ Pictacium quid ſit. 1465

Q

QVæſtio circa homicidium. 1299
Quæſtio duplex circa matrimonium. 1475
quæſtio in quibus cauſis ſit. 629
* Quæſtionum ordo cur à Gratiano mutatus. 599
Quæ ad alium vſum conuerti nõ poſſint. 1136
¶ Quinquageſima hodie non ſeruatur. 10
Qui nihil habet, nihil dat. 573
Quinimo dupliciter ponitur. 598
Qui non habet in ære, an ſit puniendus in corpore. 388
¶ Quod approbo, non reprobo. 725
Quod i vno negotio ſtatuitur, ad omnia extenditur. 1065
Quodcũque ligaueris, &c. qualiter intelligitur. 1321
Quod minus plene fit, eſt iterandũ. pag. 573
quod non eſt, non poteſt diſſolui. 125
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 439
Quod per ſuperabundantiã dicitur, vni ſoli conuenit. 304
Quod vix fit, fieri dicitur. 416

R

RAncorẽ dimittere, tenemur. 208
Rancorem, ſed non iniuriam, an tenemur dimittere. 408
Rapere rem etiam propriam, non licet. 5
Rapere aliena dicitur, qui vltra neceſſitatem ſibi retinet. 138
Raptor raptam bene ducit. 1747
Raptum in ſponſam ſuam quis non committit. 1745
Rapta nubens raptori punitur ſecundum leges. 1748
Ratio multorum eſt habenda in pœnitentia imponenda. 1384
Ratihabitio quando comparetur mãdato. 1104
¶ Recedens ab eccleſia an perdat illam. 774
Recipere licet quæ non licet exigere. pag. 530
Reconciliatio eſt duplex. 1378
Reconciliatio, ſiue manus impoſitio, qualiter fit. 1851
Reconuentio ceſſet in certis caſib⁹. 704
Recuſari poteſt quis, non tamẽ ab eo appellari. 635
Recuſatur iudex facilius quàm teſtis pag. 889
Recurritur quãdoque de ſimilibus ad ſimilia. 174
¶ Reditus eorum qui ſunt in eadem eccleſia, debent eſſe pares. 1083
Redemptio quandoque eſt neceſſaria, pag. 923
Redemptus ab eccleſia illi ſeruiat per quinquennium. 923
Rediens ab hæreſi an poſſit ordinari, pag. 41
¶ Regem Francorum Papa deponere poteſt. 442
Regem imitantur ſubditi. 748
Reges eligendi ſunt. 793
Regis filius rex vocari debet. 1319
Regi an metropolitano potius debeat obedire epiſcopus. 1285
Regula lineæ rectæ. 1725
Regula collateralium. 1725
Regula canonica pro collateralibus in linea æquali. 1725
Regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali. 1725
Regula canonica in linea inæquali. pag. 1725
Regula ciuilis in linea inæquali. 1726
Regula magiſtralis gradus affinitatis & genus manifeſtans. 1729
Regula apoſtolica habet xiij. capitula. pag. 1414
Regulæ diffinitio. 8
Regularis pro culpa leui remouetur, pag. 1057
Regum Hiſpaniæ reprehenſio. 569
Regum filij debent eſſe reges. 765
¶ Rei venalis commendatio an ſit licita. 541
¶ Religio intratur dupliciter. 1138
Religio vtrum ſoluat vinculum iuramenti. 1423
Religio fidei non impedit matrimonio vti. 1449
Religio in quo habitu probari debeat. pag. 1108
Religio multa ſoluit. 1544
Religionis aſperitas in quo habitu probanda eſt. 1259
Religionis ingreſſus morti æquiparatur. 1004
Religionem quandoque cogitur quis intrare. 161
Religioſus etiam in veſte proprietatẽ non habet. 909
Religioſi poſſunt intrare balnea. 1507
¶ Religioſorum cõſenſus an ſit in epiſcoporum electione requirendus. pag. 313
Religioſa veſtis poteſt in domo accipi. 1594
¶ Remiſſio peccatorum per quid habetur. 1855
Remoti qui dicuntur. 416
¶ Renunciatio illicita non præiudicat pag. 1100
Renunciatio illicita an teneat. 756
¶ Reprehenſio eſt triplex. 88
Reprobare non poſſum pro me inductum. 74
Reprobãtur, multa ne ſint exẽplo perniciosa. 479
Reputamur nos feciſſe quod alter mãdato noſtro fecit. 1193
¶ Requieſcere ſuper dominum quis dicitur. 476

¶Res

¶ Res deſiderata tanto amplius cupi-tur, quanto amplius ſubtrahit. 1669
Res eccleſiæ res publica appellatur. pag. 1214
Res eſt nomen generale. 539
Res inanimata conſecrata Domino non eſt reſtituenda. 776
Res inter alios acta, alijs regulariter non nocet. 481
Res iudicata veritati non præiudicat. pag. 1740
Res eccleſiæ omnibus ſunt communicandæ. 1084
Res permutata, donatio, venditioque. pag. 1092
Res ſacræ an poſſunt vendi. 462
Res ſua quæ dicitur. 723
Res ſpirituales emi non poſſunt. 538
Reſcriptum contra ius eſt reijciendũ. pag. 1378
Reſcriptum quantum ad verba quandoque non ſeruatur. 898
Reſcripto non poteſt quis trahi extra ſuam prouinciam. 696
Reſcripta apoſtolica nihil reprehenſibile contineant. 1741
Reſtitutio petitur quatuor auxilijs. pag. 670
Reſtitutionem quandoque petit qui poſſidere nequit. 978
Reſurrectio negabatur à Sadducæis. pag. 1483
¶ Reuertens in breui non diuertit. pag. 1570
Reuocantur facta contra violẽter detentum. 70
Reus innocentia purgatur. 801
Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta. 724
Reus eſt omnium, qui in vno offendit. 1311
¶ Rex deſinit eſſe rex ſi monachus efficiatur. 1422
Rex præbendas dare non poteſt. 64
¶ Rigor quandoque præfertur æquitati. 3
Rigor, diſpenſatio, & ius differunt. 235
Rituales qui dicuntur. 1522
¶ Rogo, qualiter ponitur. 872
Romana ciuitas non eſt Imperatoris, ſed Papæ. 128
Romulus Remum interfecit. 781
¶ Rubus ardens qui non comburebatur, quid repræſentabat. 1577
Ruſticitas dupliciter ſumitur. 1266

S

SAbelliani. 1343
¶ Sacerdos proprius propter imperitiã poteſt deſeri, & alius adiri. 1686
ſacerdos præciſus conficere poteſt. pag. 506
ſacerdos melior pro cõfeſſione eſt eligendus. 1683
ſacerdos debet eſſe hoſpitalis. 191
ſacerdos tempore pænitentiæ an poſſit ſuum officium exercere. 242
ſacerdos quilibet infirmum, ſed non mortuum abſoluit. 1381
ſacerdos emẽs aliqd, cui acquirit. 952
ſacerdos malus conficit. 501
ſacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe. 508
ſacerdos parochialis cui dabit cẽſum. pag. 1059
ſacerdos poteſt excommunicare. 1316
Sacerdos tam bonus quàm malus gaudet priuilegio clericali. 426
ſacerdos grauius punitur quàm epiſcopus. 517
ſacerdos ſimplex pſalmiſtatum conferre poteſt. [illegible]
ſacerdos præconis officium ſuſcipit. pag. 1762
ſacerdos quis non efficitur ſine alijs ordinibus. 258
ſacerdos non efficiatur qui vinum bibere non poteſt. 657
* Sacerdotib⁹ & diaconis ſemper apud Latinos fuiſſe interdictũ vſum cõiugij. 139
* Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? an hæc ſententia habeatur in ſcriptura. 253. & 1979
* Sacerdotibus in eccleſia Latina nũquam licuiſſe vti coniugio. 281
ſacerdos plenam poteſtatem habet circa canones pænitentiales. 243
ſacerdos poteſt quandoque publicam pænitentiam facere. 243
Sacerdotis fornicarij pænitentia. 376
ſacerdotis ſolius eſt prædicare. 411
ſacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis. 168
ſacerdotes iubentur litigare per procuratores. 736
ſacerdotes dicuntur medici. 1565
ſacerdotes comedunt peccata populi. pag. 508
ſacerdotium quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit. 465
ſacramenta epiſcopalia an poſſint epiſcopo concedente per ſimplicẽ presbyterum conferri. 1877
ſacramenta non præſumuntur excepto matrimonio. 324
ſacramenta omnia in virtute Spiritus ſancti perficiuntur. 1903
ſacramenta neceſſitatis ſunt quinque. 485
ſacramenta triplici ratione fuerũt inſtituta. 1789
ſacramenta ſunt duplicia. 482
ſacramenta dignitatis. 485
ſacramenta conferri poſſunt poſt comeſtionem. 549
ſacramentorum veritas an ſit apud hæreticos. 79
ſacramentum altaris poteſt dici ſacramenta. 1804
ſacramentum fuit inter Chriſtum & ſynagogam. 1710
ſacramẽtum quadruplex eſt circa cauſas matrimoniales. 1735
ſacramentum vni eſt ſalutiferũ, alij mortiferum. 1783
ſacramentum vnũ eſt altero dignius quatuor modis. 1780
ſacramentum vnum dicitur altero maius multifariam. 432
ſacramentũ omne ſalutẽ cõfert. 1460
ſacramentum duplex eſt in matrimonio deſignatum. 117
ſacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum. 1854
ſacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos. 489
ſacramentum male acceptum duplici caret effectu. 485
ſacramenti effectus non eſt apud infideles & hæreticos. 497
* Sacramẽti vulgata definitio ex quibus B. Auguſtini locis colligatur. pag. 1790
ſacramento cadente an cadat corpus Chriſti. 1789
Sacra lectio. 464
ſacrificium Deo offerimus nõ in forma carnis, neque ſanguinis. 1818
Sacrilegus triplici pœna punitur. 1109
Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati. 900. & 1103
Sacrilegi pœna. 1109
Sacrilegi, homicidæ, & venefici capite puniuntur. 1262
ſacrilegium eſt depoſitione dignum. pag. 429
ſacrilegium tripliciter committitur. pag. 1108
Sacrilegij diffinitio. 1103
¶ Sagimen & lardum die Veneris comedere licet. 376
¶ Sal miſcetur cum aqua benedicta. pag. 1832
Salomoni bis fuit Deus reuelatus. pag. 1625
ſalua Apoſtolica auctoritate. 570
ſalus æterna non omnibus dabitur. pag. 1324
¶ Samuel inunxit Dauid. 340
¶ Sancta malis obſunt. 1808
ſanctio. 8
ſanctimonialibus pauperibus debet prouidere epiſcopus. 572
ſanctificabor in his, &c. qualiter exponitur. 1652
ſanguis pro peccato accipitur. 1652
ſanguis Chriſti non eſt ſeruandus. pag. 1828
ſanguis Chriſti vtrum poſſit ex vino ſine aqua confici. 1778
ſanguis ſubditorũ requiretur de manibus prælatorum. 508
ſanguinis ſumptio quid repræſentat. pag. 417
ſanitatis cauſa multa toleranda ſunt. pag. 1679
¶ Sapientia eſt ſoror mea, dicit Salomon. 1605
¶ Sara perſequebatur ancillam. 1243
Saraceni & Iudæi ſunt à nobis diligẽdi. 1606
* Sardicenſis concilij canones à Latinis latine, à Græcis græce ſcriptos fuiſſe. 328
* Sardicenſis concilij cap. xviij. non haberi græce. 330
* Satiandi vox apud B. Cyprianũ qua notione vſurpetur. 766
¶ Saul adorauit dæmonem. 1458
Saul prophetauit. 1619
ſcholares quibus confiteri debent. pag. 1686
¶ Scãdali ratione tolerãtur crimina. 11
ſcandali ratione aliqua tolerantur. pag. 255
Scenophegiæ feſtiuitas quæ erat. 1587
Scientia prælati ſit ſaltem ſufficiens. pag. 498
Scientia aliqua an ſit à diabolo. 1366
Scientia aliqua dicitur mala. 180
Scientia mediocris ſufficit. 168
Scientia vnde eſt. 1366

Sciẽn-

ſcientiæ ſæculares non ſatiant. 172
ſcientiam ignorans ignorat Chriſtũ. pag. 180
ſcire debet quiſque ad alios pertinere quod ſuum non eſt. 421
ſchiſma eſt grauiſſimum peccatum. pag. 1306
ſchiſma eſt non habere caput Romanam eccleſiam. 1266
ſchiſma an ſit maius peccatum quàm hæreſis. 1306
ſchiſma committit qui ſe à bonis ſeparat. 789
ſchiſmaticus omnis eſt hæreticus 1311
ſchiſmatici ſunt in duplici differentia. 1314
ſcriptura non mentitur. 25
ſcripta ſanctorum an ſunt ad vnguem obſeruanda. 25
ſcriptura diuina quadrupliciter exponi poteſt. 347
ſcripturæ lapidis creditur. 1321
ſcripturæ canonicæ an ſint in eadem veneratione. 77
ſcripturas concordabis, ſi tempora concordes. 1244
* Sculta. 1284
Scoto iopiel. 1343
¶ Secretorum proditor capite punitur. 1199
Secretarium. 108
ſedes transfertur propter malitiam plebis. 1764
ſede vacante an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere. 935
ſeminiuerbius quis dicatur. 196
ſcribi in libro vitæ ſecundum præſcientiam & prædeſtinationẽ quid ſit. 1667
Sennacherib fuit rex Aſſyriorum. pag. 1270
Senecæ dictum aureum. 997
ſenectus impedit promouendum. 383
ſenectuti & ſimplicitati parcendum eſt. 392
ſenes non debent erubeſcere à iuuenibus diſcere. 95
Senes caleſcere poteſt. 1407
ſeniores ſ multis ſunt iunioribus anteponendi. 291
ſenſus ſpiritualis abſconditur indignis. 1305
ſenſus contrarius non eſt ſemper pro lege ſuſcipiendus. 521
ſenſualitas eſt lex. 1518
ſenſualitas rationi repugnat. 1568
¶ Sententia contra iudicem litigatoris lata valet. 638
ſententia potius quàm verba attendi debet. 181
ſententia lata contra eum ad quẽ citatio non peruenit, an valeat. 706
ſententia nulla an poſſit retractari. 577
ſententia principis an poſſit retractari. 1741
ſententia ſuper crimine in clericum lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſæcularem, an ipſum infamet. 587
ſententia triplici modo retractatur. pag. 1739
ſententia à qua non eſt appellatum, non eſt retractanda. 1739
ſententia principis etiam non ſcripta facit ius. 1354
ſententia poteſt in pariete ſcribi. 703
ſententia dictari debet ſecundum petitionis formam. 537
ſententia lata contra electores præiudicat electo. 693
ſententia interlocutoria vtrum obſit. 693
ſententia ſuper crimine lata ſtatim mãdatur executioni, præterquàm in caſibus quinque. 885
ſententia non dat nouum ius. 878
ſententia per pecuniam data, eſt nulla. 543
Sententia eſt duplex. 637
ſententia in dubio fertur pro reo. 708
ſententia in confeſſum ferenda eſt. pag. 576
ſententia poteſt pro parte teneri, & pro parte non. 630
ſententia abſolutionem aut condemnationem continere debet. 627
ſententia eſt triplex. 575
ſententia pro reo ferenda eſt, data pari ate probationũ, niſi in quatuor caſibus. 720
ſententia dicitur iuſta vel iniuſta tripliciter. 860
ſententia contra res prius iudicatas quandoque valet. 637
ſententia nulla an poſſit ratihabitione confirmari. 809
ſententia eſt multiplex. 860
ſentẽtia multipliciter retractat. 1739
ſententia pro matrimonio vel contra ipſum lata retractari poteſt. 1739
ſententia an poſſit corrigi. 1739
ſententia non eſt ſub conditione ferẽda. 1741
ſentẽtia ſit condicta miſericordię 203
ſententia intra quod tempus mandatur executioni. 885
ſententia lata contra vnum aliquando alteri præiudicat. 363
ſententia legis eſt præferenda ipſius verbis. 1513
ſententia miſſionis in poſſeſſionem requirit ſemiplenã cauſæ cognitionem. 575
Sententia poteſt moderari. 1740
¶ Separatio à corpore Chriſti eſt quædam damnatio. 1680
Sepeliri poſſunt ſuſpenſi. 977
ſepeliantur corpora in eccleſijs aut cœmeterijs. 971
ſepultura denegatur mortuis in torneamentis. 1280
ſepultura an poſſit vendi. 963
ſepultura quandoque contrito denegatur. 1257
ſepulturæ electio vnicuique libera eſt. pag. 963
ſepulturam an poſſit aliquis ſibi eligere. 966
ſepties, id eſt, omnibus modis. 1641
ſequeſtratio fit in aliquibus caſibus. pag. 630
ſeruus heredẽ habere non poteſt. 965
ſeruus poteſt agere contra dominum, pag. 1243
ſeruus ab eccleſiæ ſacramentis non eſt amouendus. 1454
ſeruus nõ canonice ordinatus an gaudeat priuilegio clericali. 290
ſeruus priuati ſine libertate nõ poteſt promoueri. 259
Serui inutiles ſumus. 1628
ſerui ſine libertate ordinati an ſint in ſeruitutem reuocandi. 262
ſerui Iudæorum ſi volunt baptizari, an eripiantur ſtatim in libertatem. pag. 265
ſerui ordinati poſſunt quandoq; propter ingratitudinem in ſeruitutem reuocari. 262
ſeruos manumittere eſt opus miſericordiæ. 269
Seſcuplum. 218
* Seſcuplæ & ſeſquialteræ vſuræ quæ eſſent. 214
Sethiani. 1342
Seuertiani. 1342
ſeueritas an propter multitudinem vel paucitatem detrahatur. 199
¶ Sica quid ſignat. 1555
Sicera. 1544
Sicilia eſt de patrimonio Petri. 428
ſi Deus præuidit aliquid, neceſſario illud euenit: habet duplicem ſenſum. pag. 1225
ſigilla nõ ſtatim ſunt recipienda. 497
ſigillis ignotis fides non eſt adhibenda. 450
Siloe eſt fons. 1859
ſimilago eſt flos farinæ. 515
Simonia an inducatur per amicorum patrocinia. 808
ſimonia non fit in modico. 994
ſimonia vtrum committatur ſi quis emat ſeipſum vt promoueatur. 265
ſimonia dicitur hæreſis. 358
ſimonia & crimen læſæ maieſtatis nõ omnino conueniunt. 1006
ſimonia eſt dare pecuniam pro hoſpitali. 559
ſimonia an in modico committatur. pag. 983
ſimonia quomodo deletur. 468
ſimonia quatuor exemplis eſt deteſtabilis. 466
ſimonia dicitur à Simone mago 468
ſimonia in omni ſacramento committitur. 108
ſimonia eſt emere vel vendere res corporales eccleſiæ. 539
ſimonia committitur & circa ordinem, & circa beneficium. 466
ſimonia & crimen læſæ maieſtatis æquiparantur. 463
ſimonia tribus modis cõtrahitur. 456
ſimoniæ diffinitio. 462
ſimoniæ crimen dicitur cæteris grauius. 574
ſimoniam numquid committit dans pecuniam pro ſpiritualibus ſicut accipiens. 517
ſimoniam non committit qui cum Deo contrahit. 376
ſimoniacus non ſemper eſt qui pro beneficio ſeruit. 524
ſimoniacus furi comparatur. 123
ſimoniacus an ipſo iure excommunicatus. 464
ſimoniacus an ſocium accuſare poſſit pag. 356
ſimoniacus & fornicator tripliciter differunt. 149
ſimoniacus prælatus ſi vult ſubditum ſuum

ſubitum ordinare, quid iuris. 520
ſimoniacus an quis fiat ſola voluntate. 463
ſimoniacus fit dupliciter. 463
ſimoniacus duobus modis poteſt conuinci. 469
ſimoniacus an ſit ſuſpenſus 149
ſimoniacus ex ſola voluntate non eſt excommunicandus. 466
ſimoniaci. 1341
ſimoniaci dicuntur ſacrilegi. 527
ſimoniacum eſt emere officium pulſandi campanas. 535
ſimoniacũ quilibet põt accuſare. 461
ſimoniace ordinatus ordinatorẽ ſuũ conuenire nequit. 752
ſimoniaci quadruplex pœna imponitur. 461
*Simoniacorum ſacerdotium quomodo dicatur non ſubſiſtere. 469
ſimplicitas eſt duplex. 182. & 1023
ſimplicitas promouẽ ſũ impedit. 336
ſimplicitati parcendum eſt. 272
ſimulatio fit ex cauſa duplici. 124
ſimultas. 67
ſi nõ ſemper conditionem notat. 456
ſi peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 588
ſi vinco vincentem, vinco te. quandoque fallit. 816
ſi vinco vincentem te, vinco te. 1302
¶Socius in crimine non ſemper repellitur à teſtimonio. 724
ſocij mei ſocius non eſt meus ſocius. pag. 370
ſocietas inter bonum & malum contrahi poteſt. 1495
¶Solemnitas non eſt de eſſentia ſacramenti. Ianotac oue marg. 1405
ſolemnitas actus quandoque probanda eſt. 1485
ſolemnitas non eſt de ſubſtantia matrimonij. 1409
Soliloquium eſt pſalmus. 646
ſolicitudo nimia eſt prohibita. 982
ſol, pro labore ponitur. 1607
ſolui poteſt reo accuſato. 805
ſolutio an poſſi fieri ante tẽpus. 1768
ſolutio partis non liberat pignus. 1657
ſonus eſt duplex. 492
ſors in electionibus eſt reprobata. pag. 85
ſortes ſunt in duplici differentia. pag. 1563
ſortilegos conſulentes & ipſi ſortilegi qualiter puniuntur. 1363
¶Specialitas an ſit generalitati præferenda. 102
ſpecies ſacramentales an deſcendant in ſtomacum. 1788
ſpes rerum inducat ſimoniam. 283
ſpiritus ſanctus quando deſcendit in Apoſtolos. 1894
ſpiritus ſanctus a patre & filio procedit. 1903
ſpiritus ſanctus olim viſibiliter, nunc inuiſibiliter operatur. 503
ſpiritus ſanctus extingui non poteſt. pag. 1421
ſpiritus ſanctus per tres partes non datur. 1879
ſpiritualis iudicat omnia. 1198
ſpiritualia tribus modis dicuntur. pag. 462
Spoliatus à ſpoliatore reconueniri poteſt. 671
ſpoliatus eſt ſemper reſtituendus legitimè. 669
ſpoliatus per vim vel metum, agit ad quadruplum. 671
ſpoliatus reſpondere non tenetur. pag. 674
ſpoliatus reſtitutus an recipiat fructus medij temporis. 604
ſpoliato in multis caſibus denegatur reſtitutio. 669
ſpoliato à ſpoliatore nullum crimen poteſt obijci. 593
ſpoliator an poſſit ſpoliatum poſt reſtitutionem accuſare. 671
ſpoliationis ratione quis conueniatur. pag. 582
ſponſus ſi religionem ingrediatur quanto tempore expectabit ſponſa. pag. 1423
ſponſa virum cogatur ſtare cum ſpõſo. 143
ſponſa non eſt vxor 1415
ſponſa fornicata an erat olim lapidãda. 1430
ſponſalia & matrimonium denotant duplex ſacramentum. 1474
ſponſalia quæ ſunt nulla, impediũt matrimonia 1417
ſponſalia ſoluuntur multis caſibus. pag. 1432
ſponſalia ante ætatem legitimam cõtracta, an ſola taciturnitate poſt aptam ætatem confirmentur. 1465
ſponſalia an inter infantes contrahi poſſint. 1464
ſponſalium definitio. 1412
ſportula. 172
ſportulæ iudicibus debitæ. 679
ſpurius ſuccedit matri. 1019
¶Statuta vniuerſalis concilij per quẽ poſſint interpretari. 64
ſtatuti cauſa eſt aſſignanda. 45
ſtatus ſaluandorum eſt triplex. 1569
ſtatus humanus eſt inſtabilis. 405
ſtipulatio intercedit in baptiſmo, per quam obligantur paruuli. 1863
ſtrena. 172
¶Stultitia per verba & ſigna perpenditur. 211
ſtultus vnde dicitur. 97
ſtuprum in quibus perſonis committitur. 1746
ſtuprum in multis committitur. 1509
¶Subdiaconus an de licẽtia Papæ poſſit contrahere. 147
ſubdiaconus an olim poterat cõiugari. 1420
ſubdiaconus in epiſcopum poteſt eligi. 284
ſubditus an ſemper teneatur obedire prælato. 46
ſubditum laxare non cogitur quis. pag. 383
ſubditi non debent plus eſſe ſubditi quàm expediat. 1123
*Subdiaconos etiam ante legem B. Gregorij in pleriſque eccleſijs abſtinuiſſe ab vxoribus, non tamen in omnibus. 146
ſubſtantiæ tres non ſunt in trinitate contra Arianos. 1819
ſubſtituto mortuo an poſſit qui tenẽtur ab eccleſia repeti. 781
ſubtilitas reprobatur. 1333
ſucceſſor factum anteceſſoris confirmare tenetur. 876
ſucceſſorem ſibi inſtituere nulli licet pag. 798
ſucceſſores prædeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt. 309
ſuffraganei quandoque ſupplent defectum archiepiſcopi. 633
ſumma minima. 624
ſumme malus, aut ſumme bonus quis eſſe non poteſt. 1649
ſumme malus an nullus poteſt eſſe, vide quod ibi notatur. 214
ſuperius infinitatum efficitur pars inferioris infiniti. 1564
ſupplicium patietur æternum qui temporale non ſubijt. 1565
ſuſcipiendus non eſt aliquis vltra facultates eccleſiæ. 532
ſuſpectus an poſſit ab omnibus accuſari. 676
ſuſpectus quis eſt. 676
ſuſpenſus quid interim exercere poteſt. 1297
ſuſpenſus in vna eccleſia, eſt in omnibus ſuſpenſus. 718
ſuſpicio eſt triplex. 589
*Symbolum. 69
*Symmachi nomine indicari libellũ Ennodij. 183
*Synodum nullam abſque præcepto ſummi pontificis debere generalem vocari, ex dictatu Greg. vij. pag. 64
*ſynodi prouinciales quomodo prohibeantur. 64
*ſynodus Beneuentana tempore Victoris. iij. 285
*ſynodi octauæ nomine ſignificari regulas B. Baſilij. 370
*ſynodi nomine ſignificari B. Baſilij libellum de inſtitutis Monachorũ interprete Ruffino. 406
*ſynodi Conſtantinop. ſub Ioan. viij. locus Græce & noua cum verſione pag. 784
*ſynodus octaua duplex. 873
*ſynodo octauæ multa tribui, quę habentur in ſcriptis ad monachos pertinentibus. 873
*Syromaſtes. 1282

T

Tabernaculum. 352
Tabula qua nauigamus in hoc ſeculo, eſt duplex. 1587
Taces non conſentit. 1865
Taces an conſentiat. 183
Tatiani. 1342
Taciturnitas quandoque non obſtat. pag. 649
Taciturnitas in prælatis eſt peccatum mortale. 116
Taciturnitas in non puniendo ſimoniacum nocet. 465
Telum quid comprehendit. 1555
*Talamaſcu. 201
*Taraſij epiſtola ad Hadrianum græce & noua conuerſione ex qua apparet flagitioſum mendum in impreſſa verſione Balſamonis. 474
¶Templum Hieruſalem ter conſecratum fuit. 1759

Templarij & hoſpitalarij qui ſunt laici. 108
Tempus feriatum vtrum impediat & dirimat matrimonium. 1692
Tempus non eſt modus tollendæ obligationis. 527
Tempus vnum pro altero ſæpe ponitur. 1819
Tempore neceſſitatis omnia ſunt communicanda. 4
Temporum interſtitia ſunt in ordinibus obſeruanda. 349
*Tempora quatuor ieiuniorũ in concilio Moguntino non recte accipi. pag. 344
Temporaliter remunerantur aliqui, vt puniantur æternaliter. 1253
Tentare non eſt facere. 1305
Tergiuerſator. 593
Terminus primus an poſſit eſſe peremptorius. 728
Territorium quid ſit. 1060
Tertia oblationũ an pertineat ad epiſcopum. 835
Tertullianiſtæ. 1344
Teſſareſcedecatitæ. 1344
¶Teſtamentum vtrum per ingreſſum monaſterij rumpatur. 1139
Teſtamentum imperfectum nullum eſt. 1638
Teſtamentum ſecundum an reuocet primum. 69
Teſtamenta coram quo ſunt aperienda. 398
Teſtes an ſint de tempore interrogandi. 723
Teſtes quinque capitula iurare debẽt. pag. 614
Teſtes an poſſunt produci poſt publicationem. 725
Teſtes ſi contradicunt inſtrumento quid iuris. 720
Teſtes in criminibus exceptis, qui debeant admitti. 465
Teſtes præfectẽdi ſunt qui pro reo deponunt. 372
Teſtes deponere poſſunt de actu continuo diuerſis horis viſo. 710
Teſtes contra quodlibet inſtrumentũ admitti poſſunt. 720
Teſtes noui publicatis atteſtationibus quãdoque poſſunt admitti. 1149
Teſtes duo æquipollẽt tabellioni. 1075
Teſtes ſæpius poſſunt interrogari. 1742
Teſtes an debeant eſſe rogati. 709
Teſtes lite non conteſtata poſſunt quãdoque recipi. 705
Teſtes contra matrimonium deponẽtes quid tenentur facere. 1734
Teſtes ſynodales quid iurant. 1733
Teſtes viles poſſunt torqueri. 739
Teſtes multi ſub vna dilatione poſſunt produci. 677
Teſtes coram vtraque parte iurare debent, ſed non deponere. 592
Teſtes in cauſa criminali debent eſſe præſentes. 709
Teſtibus eſt præſtanda ſecuritas. 718
Teſtificari quis cogitur. 566
Teſtificari poſſunt quandoque domeſtici. 980
Teſtificari multi prohibentur. 684
Teſtificari contra collaterales nemo cogitur. 684
Teſtificari licet de his quę viſa ſunt in ætate pupillari. 1574
Teſtificari poteſt quis de eo quod vidit in ætate puerili. 176
Teſtimoniũ de auditu vtrum valeat. pag. 1195
Teſtimonium per litteras poteſt exhiberi. 733
Teſtimonium viſus quandoque fallitur. 1393
Teſtimonium de auditu admittitur in matrimonio. 1733
Teſtimonium de auditu ſæpe admittitur. 709
Teſtimonium de auditu quandoque proprie ſit. 1195
Teſtimonium patris pro filio admittitur aliquando. 1149
Teſtimonio vnius creditur in baptiſmo, & in cõſecratione eccleſiæ. 1873
Teſtimonia coniunctorum an faciant fidẽ in cauſa matrimoniali. 1475
Teſti ſoli quandoque creditur. 724
Teſtis nõ eſt talione puniendus. 1700
Teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit, an iterum contra eumdem teſtificari poſſit. 719
Teſtis an deponere debeat de die. 669
Teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe. 725
Teſtis præſumitur nolle peierare. 574
Teſtis rationem ſui dicti aſſignare debet. 1127
Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum. 656
Teſtis repellitur probato crimine cõtra ipſum. 745
Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus. 723
Teſtis an teneatur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 724
Teſtis quandoq. vnus ſufficit, quandoque plures duobus requiruntur. 613
Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus. 645
Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant. 719
Teſtiũ dignitas, an ſit attẽdenda. 720
¶Theodoſiani. 1344
Theologi & decretiſtæ docẽtes, an poſſunt aliquid accipere. 543
Theſaurus inuentus cuius eſt. 988
Thymelici qui ſunt. 1902
Thymele. 1902
¶Timotheus fuit circuncisus. 1742
Timor tollit meritum. 1263
Timor eſt duplex. 232
Timor initialis quis eſt. 1613
Timor charitatem introducit. 1613
Titulus quid ſit. 1062
*Titulum patrimonij ad quem quis ordinetur non haberi in cap. neminem diſt. 70. 328
*Toletanũ iiij. vocari vniuerſale. 945
¶Tonſura prima eſt ordo. 86
Tonſura quandoque tres minores ordines comprehendit. 327
Tonſuram ferre non tenetur, qui in minoribus contrahit. 254
Tormenta non ſunt ſine præſumptione infligenda. 465
Torquere poteſt iudex aliquas perſonas. 1011
Tot aſcendent ad gloriam, quot ecciderunt. 1771
*Tractoria & tractatoria. 76
¶Tragœdi vnde dicuntur. 418
Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt, ſed bene amicabilis compoſitio. 537
Tranſcriptum an valeat ſine originali. 346
Tranſigi licet in aliquibus criminibus pag. 598
Tranſire per agrum alienum multis in caſibus licet. 2
Tranſitus ad religionem arctiorem permiſſus eſt, non ad parem. 1134
Tranſubſtantiatio ſit ad vocem ſacerdotis. 1815
Tremiſſis eſt media pars ſolidi. 518
Tres dicuntur multi. 323
Tres regulæ notabiles. 458
Tribulatus agere debet gratias Deo. pag. 1163
Tributum eſt ſignum ſubiectionis. pag. 1288
Trifaria. 34
Triſmegiſtus. 18
Triſtitiæ cauſa permittuntur aliqua. pag. 1374
Tritheitæ. 1344
Tropologia. 1586
Tropologia eſt moralitas. 1586
¶Turpitudinẽ allegans, audiri nõ debet. 1485
Tutela eſt triplex. 395
Tutelam non tenentur clerici recipere. 395
Tutor teſtamentarius non tenetur ſatiſdare. 812
Tutor pupilli nomine non debet vſuras exigere. 219
Tutor an teneatur de leuiſſima culpa. pag. 393
Tutiorem in partem interpretandum eſt vbi periculum vertitur. 1478
Tutoris dolus pupillo non obeſt. 1881

V

Valentiniani. 1342
Vaſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentum præſtare. 312
Vaſallus dominum non accuſat. 1199
Vaſallus an teneatur contra omnes dominum ſuum iuuare. ibid.
Vaſallus poteſt ſeruire quãdoque per ſubſtitutum. 1550
¶Vectigalia noua à ſolo principe induci poſſunt. 1336
Velum quibus diebus imponi debet. pag. 1144
Velum eſt quadruplex. 1142
Venatio eſt multiplex. 387
Venatio prohibetur, ſed non piſcatio. pag. 388
Vendere quandoq; quis compellitur. pag. 472
Vendere quandoque quis cogitur rem ſuam. 266
Vendens duobus ſucceſſiue, & tradens poſteriori ipſum efficit potiorem. pag. 1453
Venditio hominis liberi tenet, quinque interuenientibus. 1457
Venditio tripliciter reſcinditur. 1454
Venditio non eſt, vbi in materia erratur. 1459
Venditor non tenetur de partu cuſto. 1849

Vena-

Veneti patriarcham & epiſcopum habent. 360
Veniam vnius peccati non poteſt quis obtinere, niſi de omnibus ſatisfaciat. 1655
Veniale ſine mortali non remittitur. 1684
Veniale poteſt ne quis committere, vt alter euitet mortale. 48
Venialia delentur ſacrificijs. 1951
Venialia triplicia ſunt. 115
Venialia remittũtur varijs modis. 115
Venire poteſt quis cõtra factum ſuũ. pag. 270
Verbum vnius temporis ſæpe pro alio ponitur. 1518
Verbum indefinite prolatum, eſt generaliter intelligendum. 1256
Verbum generale omnia debet comprehendere. 75
Verbo bona quandoque mala intentione proferuntur. 1196
Verba rebus deſeruiunt. 495
Verba an ſint ſemper attendenda. 1173
Verba ad quod inſtituta fuerint. 1811
Verba in ſacramentis ſunt neceſſaria. pag. 482
Verba in contrahendo matrimonio an ſint de neceſſitate. 195
Veritas à quocumque dicatur eſt omnibus præferenda. 25
Veritas, figura, & res ſacramenti ſunt in altaris ſacramento. 1813
Veritas conſcientiæ à furto excuſat. pag. 1171
Veritas diſciplinæ quandoque poteſt deſeri. 1222
Veritas præiudicat opinioni. 21
Verſus circa materiam baptiſmi. 1861
Veſtes ferantur ſecundum regionis cõſuetudinem. 1160
Veſtis domini indiuiſa remãſit. 1313
Vetus ius manet ſimul cum nouo niſi expreſſe corrigatur. 1156
Vexationem redimere vtrum licitum ſit. 527
¶ Via paradiſi eſt arcta. 1629
Viæ Domini miſericordia & veritas. pag. 1322
Vicarij conductitij presbyteri dici poſſunt. 1157
Vicedominus quis dicatur. 403. & 1090
Vicinorum facta præſumimus ſcire. pag. 1205
Victimæ impiorum abominabiles dicuntur. 1788
Victus & veſtitus ſufficit clerico. 198
Victus nomine comprehenditur veſtitus. 143
¶ Vidua. 347
Vidua non benedicitur. 1410
Viduæ poſſunt indiſtincte cõtrahere. pag. 1482
Viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ. 532
Viduæ & pupilli ſunt circa forũ priuilegiati. 393
Vigilia Pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda. 347
Vigilantibus iura ſcripta ſunt. 380
Vilitas eſt fugienda. 251
Vim vi repellere licet. 316
Vim faciens non ſemper vi poſſidet. pag. 1641
Vindicta infert duplici ex cauſa. 1214
Vindicta ratione multitudinis relaxatur. 1234
Vinum & aqua vtrum tranſeant in ſanguinem chriſti. & vide quod ibi notatur. 1778
Vinum tranſubſtantiatur in corpus: hæc propoſitio concedenda non eſt, nec iſta panis tranſubſtantiatur in ſanguinem. 1783
Violẽtia infert perſonis & rebus. 1205
Vir & vxor erunt duo in carne vna, qualiter exponitur. 1419
Vir non ſit vxoris ardens amator. 1510
Vir pro dote nõ tenetur fideiubere 914
Vir vtrum puniebatur talione in veteri lege. 1699
Vir & vxor tenentur duplici ſeruitute. 1450
Vir & mulier non debent iudicari ad imparia. 1522
Vir debitum vxori non ſemper, nec vbique reddere tenetur. 144
Vir quandoque habetur ab vxore, & non habet eam. 1551
Vir nõ poteſt eſſe curator vxoris. 1701
Vir cur miſceatur vxori cauſæ quatuor. 1497
Viro non licet adulterum interficere. pag. 1393
Virgo dici poteſt etiam corrupta. 778
Virgo velata repræſentat eccleſiam. pag. 1398
Virgo beata & ſanctus Ioannes fuerũt in vtero ſanctificati. 115
Virginitas ſoror eſt angelorum. 1493
Virginitas æquiuocatur. 1697
Virginitatis laudes. 1408
Virginitatẽ Deus reſtituere nõ põt. 1518
Virgilium putare eſſe Platonem eſt impoſſibile. 1452
Virtus omnia percunctatur. 1329
Virtus non eſt ſine fide & charitate. pag. 1447
Virtus quælibet intenditur & remittitur. 1610
Virtutis diffinitio. 1516
Virtutem ingreditur, qui malitiam egreditur. 1229
Virtutes omnes habet, qui vnam habet. 1846
Virtutes omnes ab vno vitio detrimẽtum patiuntur. 423
¶ Viſitator an ius habeat in electione. pag. 293
Viſitatorẽ quis conſtituere poteſt. 295
Viſitatio quoties fieri debet. 825
Viſitans ſit contentus euectionibus à iure taxatis. 838
¶ Vita an ſit pecunia redimenda. 376
Vita actiua non eſt contemplatiuæ præferenda. 666
Vita hominis eſt peregrinatio. 1507
Vita præſens ſine venialibus non ducitur. 1808
Vitæ præſentis tempus breue dicitur eſſe. 424
Vitæ mutatio non eſt facilis. 1635
Vitam hominum corrigi bonum eſt. pag. 384
Vitijs reſiſtere eſt verum poſſe. 1633
¶ Vnctio extrema poteſt iterari. 430
Vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo. 430
Vngere an poſſit quis ſine oleo non cõſecrato. 430
Vnguntur varijs varia membra. 430
Vnguntur infirmi propter duas cauſas. 437
Vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum. 1819
Vnius dicto quandoque creditur. 392
Vniuerſitas delinquere poteſt. 761
Vniuerſitas an poſſit accuſari. 948
*Vniuerſale cõcilium vocari interdũ ipſius Africæ. 729
Vniuerſalis et indefinita colligit. 541
* Vniuerſalis Papæ nomẽ qua non ne Romano conueniat. 453
Vnus an puniatur pro alio. 545
Vnus vicem plurium ſupplere non poteſt. 408
¶ Vocatis ad munera quot dies dentur ad ſe excuſandum. 628
Vocem aptare ad clarius cãtandum non eſt peccatum. 411
Voci vnius quandoque creditur. 449
Voci viuæ magis credendũ eſt quàm mortuæ. 450
Voluntas verbo aut facto declarari poteſt. 1416
Voluntas etiam in bonis nõ operatur pro facto. 1554
Voluntas potius quàm factum attendi debet. 738
Voluntas ſola non punitur. 752
Voluntas manifeſtatur ſignis, & voce. pag. 335
Volũtas ſine effectu nõ punitur. 1558
Voluntas an ſit magis attendenda, quàm perſeuerantia. 1560
Voluntas bona ſufficit. 383
Voluntas nuda eſt quandoque plectenda. 546
Voluntas ſola an facit ſimoniacũ. 462
Voluntate delinquendi efficitur quis reus. 1563
Voluntates duæ fuerunt in Chriſto. pag. 56
Voluptas eſt ſpernẽda teſtimonio Horatij. 1900
Votum de præſenti plus obligat quàm votum de futuro. 1644
Votum continentiæ tribus modis ſolennizatur. 1391
Votum quodlibet aliquas conditiones continet. 1173
Votum ſolemnizatur tripliciter. 124
Votum quoddam eſt expreſſum: quoddam tacitum. 1413
Votum ſimplex frangens an ſit adultero peior. 1041
Votum an impediat & dirimat matrimonium. 1390
Votũ an pro opere ſit reputandũ. 1554
Votũ diuerſa ſortitur vocabula. 1393
Votum ſolemne poteſt fieri coram priuata perſona. 1445
Votũ vxoris põt maritus impedire. 893
Votum emittens an ſemper teneatur illud ſeruare. 1103
Votum deſerere vtrum ſit permiſſũ. pag. 1098
Votũ ſolemne quod dicemus eſſe. 1390
Voti ſimulatio obligat. 1392
Voto nemo obligatur ante legitimam ætatem. 1140
Vouere nõ omnibus eſt pmiſſũ. 1099

Vouere religionem & vouere continẽtiam differunt. 1391
Vouentes ſimpliciter an poſſint ad inuicem contrahere. 1410
Vouentes contrahendo & contrahere volendo peccant. 1408
Vouens ſimpliciter qui contraxit. an mortua vxore continere teneatur. pag. 1409
Vox præconiſa paucis innoteſcit. 1181
*Vrbani II. decretum ex codice manuſcripto de loco vbi dandæ ſint decimæ. 1042
Vrbani II. capitula duo ex vetuſtis Gratiani codicibus relata. 969
¶Vſucapio quid ſit:& quot in ea exigantur. 1062
Vſucapio non currit contra creditores. 1072
Vſucapio. 6
Vſus quattuor ſpecies. 1493
Vſucapi nequeunt res aliquæ. 1075
Vſusfructus an tollatur per ingreſſum religionis:vel an quæratur monaſterio. 1139
Vſusfructus eccleſiæ relictus durat centum annis. 1051.& 1076
Vſura quandoque non fit licet pro quattuor quinque ſoluantur. 986
Vſura centeſima. 828
Vſura aliquando non committitur licet vltra ſortem quid accipiatur. pag. 982
Vſurarij & alij multi non poſſunt promoueri 154
Vſuratio poſt mortem non eſt communicandum. 1522
Vſuræ cauſa damni vitandi poſſunt peti. 985
Vſuræ etiam ſecundum leges nō ſunt dandæ. 486
Vſurpare quis dicitur. 588
Vt, dupliciter ponitur. 635
Vt, eſt conſecutiuum. 463
Vtile per inutile quādoque vitiatur. pag. 711
Vtile non debet per inutile vitiari, pag. 1863
Vtilitas quando eſt fugienda. 251
Vtilitas. 335
Vtilitatem ſuam an poſſit quis præferre publicæ. 779
¶Vulnerans occidiſſe dicitur. 1292
*Vuitigeldum. 1106 & 1110
¶Vxor quæ à viro diſceſſit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur. pag. 1440
Vxor inconſulte dimiſſa eſt reſtituenda. 1421
Vxor adultera perdit dotem. 1544
Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt. 244
Vxor clerici eſt de foro eccleſiæ. 151
Vxor à viro ſeparata, ſub qua cautione eſt ei reſtituenda. 1490
Vxor dans viro licentiam promouendi, vouere videtur. 1420
Vxor duplicem ſeruitutẽ viro debet. pag. 1635
Vxor quæ plures viros habuit, cum quo ſepelietur. 964
Vxor ſequitur forum viri. 841
Vxor an teneatur ſequi virum vagātem. 963
Vxor viro leproſo an debitum reddere teneatur. 470
Vxor promoti an matrimonium contrahere poſſit. 552
Vxor poteſt accuſare virum de adulterio. 1523
Vxori virum impotentem allegantiſ virum ſit credendum. 1539
Vxori virum petenti non ſemper fit reſtitutio. 436
Vxore adulterante, an perdat vir ius exigendi. 1489
Vxorem occidere grauius eſt quam matrem. 1545
Vxorem habens, nauiganti in periculis comparatur. 1101
Vxorem cognoſcens, cum qua votum emiſit, inceſtum committit. 368
Vxores à viris, per dominos non ſeparentur. 1458
Vxores pluſes ſimul habere nō licet, pag. 1481
Vxores quare debeant eſſe viris ſubditæ. 1700
Vxores ordinandorum quid vouere debeant. 130
Vxores viris ſubſunt. 1402
Vxores clericorum ſi peccent: quid iuris. 1546

X

XEnodochium, 1289

Z

ZElus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. 1241
Zelum bonum quidam ex Iudæis habuerunt. 996
¶Zizania eſt à tritico ſeparanda. 505

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGANTVR.

Pag. 21 In marg. concoſ.] Concor.
25 marg al. certum bebas] al. certum habebas
26 C. quis neſcias. lin. 8. ſcribuntur per] ſcribuntur,& per.
35 Colu. 2. §. Dogmatum,&c. lin. 17. ſolem, ecquæ] ſolem conuerti, ecquæ.
41 adnot. Ordo,&c. lin. 2. auctor gloſſa] auctor gloſſæ
48 Quoniam,&c. lin. 4. aſſignates] aſſignantes.
51 Colu. 2. lin. 23. ſicut Gregorij] ſicut Georgij. Hoc idem mendum eſt etiam in prima impreſſione Romæ 1582. pag. 71. lin. 40. & in Decreto impreſſo Venetijs 1584. abſque gloſſis pag. 20. lin. 50.
53 marg. in 2. col. Noſtoriu.] Neſtorius.
56 §. Item cum,&c. lin. 2. ſanctam octo] ſancta octo. adnot. Sextam,&c. lin. 4. propriæ.] propria.
57 col. 1. Adnot. Habeo libeum. lin. 22. ſexta] ſextæ. Col. 2. lin. 20. ſeptimo] ſeptima.
Item margines ad C. Quoniā. non ſunt ſuis locis poſitæ,& in pag. 58. ſunt partim repetitæ.
60 col. 2. lin. 16. epiſcopus, S. Martinus] epiſcopus, & S. Martinus.
Item §. Quartadecima. Araucicenſis] Quartadecima Arauſicenſis.
Item Margo in fi. al. Britutſtenſis] al. Bituricēſis.
100 C. His igitur. lin. 2. abſtineat.] abſtineant.
115 lin. 28. quæ lectionem] qui lectionem.
151 lin. vlt. Graadenſi] Gradenſi.
161 Margo Syllacino] Scyllacenos
158 C. Omnibus ſeruis. ante verbum PALEA. deeſt verbum [item]
193 C. Oratorium. lin. vlt. miniſteris] miniſterijs.
214 Adnot. Seſcupla. lin. 11. ſe ſeſcuplam] abundat ſe.
221 lin. 45. vſquaque] vſquequaque.
232 Adnot. Sicut. lin. 2. & duabus] & duobus.
239 Adnot Sancto ſpiritu lin. 3. habetur] habentur.
250 §. Hoc non lin. 1. pænitenlibus.] pænitentibus
276 C. Oſius. lin. 9. & 10. ex parte] ex patre.
350 lin. 8. ab bonos] ad bonos.
423 Margo al. ſubuinctorum] al. ſubiunctorum.
433 lin. 22. iudces.] iudices.
434 Adnot. Ad epiſcopum. lin. 1. orationi] oratio in.
453 Adnot. Apud B. Gregorium. lin. 29. vt gregem] & gregem.
678 lin. 23. interpellatione plenaria.] interpellatione planaria
998 lin 5. cecideris] exciderit.
1657 C. Sunt plures. lin. 11. oportere] oporteret

Si quæ alia occurrēt, æquus lector veniam dabit.

E A

EA DE QVIBVS LECTOREM principio viſum eſt admonere, hæc ſunt.

IN Eccleſia Romana omnium eccleſiarũ magiſtra ſolitas eſſe aſſeruari cõciliorum canones, & Pontificum decreta, ac ceteris eccleſiis communicari plane compertum eſt. Atque in vſu præcipue videtur fuiſſe collectio illa, quam Nicolaus Papa in c. ſi Romanorum. diſt. 19. Codicem canonũ nominat: in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recenſetur à Leone IIII. cap. de libellis. diſt. 20. Huius codicis tria manuſcripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impreſſus Moguntiæ Ann. Salu. M D XXV. Repertus eſt autem in vetuſtiſſimo Cardinalis Vercellenſis codice Creſconij ad epiſcopum Liberinum quidam quaſi nomocanon: in quo, cum pluribus cauſarum titulis propoſitis, exponatur deinde, quibus ſynodorum, ac Decretalium epiſtolarum locis cauſa illa tractẽtur; capita capitibus Moguntini codicis, & numeri numeris optime reſpõdent. Quæ quidem à Creſconio adhibita diligentia ſatis indicat frequentiſſimum fuiſſe huius collectionis vſum: & hæc ea eſt, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, abſolute Codex canonum vocatur. Ceterũ inter priuatos collectores, qui multo plura congerere ſtuduerunt, perantiquus eſt Iſidorus: cuius collectio protenditur à canonibus Apoſtolorũ vſq. ad conciliũ Hiſpalenſe ſecundũ: habeturq. in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, et vno monaſterij Dominicani ſanctæ Mariæ ſupra Mineruã: extat autem impreſſa in editionibus conciliorũ, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem multis alijs concilijs, ſcriptisq. admiſta. Iſidorũ hunc Igmarus archiepiſcopus Rhemẽſis in libro de ſynodis celeberrimũ illum Hiſpalenſem fuiſſe affirmat, à quo teſtatur etiã Trittemius librum Decretorũ eſſe conſcriptũ: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, ſunt in libro quinto Ethymologiarũ. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, Iſidorus mercator ſeruus Chriſti lectori conſeruo ſuo, &c. nec multo ſecus in Vaticanis: quo loco in impreſſis eſt. Iſidorus peccator ſeruus Chriſti, &c. Secutus deinde eſt (vt de ijs primũ quorum opera typis excuſa ſunt, loquamur) Burchardus Vuormacienſis epiſcopus Othonis III. & Hẽrici II. Bauari Imperatorũ ætate: qui non ordinem temporũ, & prouinciarum, vt Iſidorus, ſed rerum, & cauſarum ſibi ſequendum putauit. Iiſdem veſtigijs inſtitit non ita multo poſt Iuo Carnotenſis epiſcopus: ſed exorta interim Berengarij hæreſi multa ad illam confutandã pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoq. officijs ſibi agendum putat: quod Burchardo minus neceſſariũ viſum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inſcripta, eamdemq. habentia præfationem: quorũ vnum, quod Pannormia, alterius, quod abſolute Decretum inſcribitur, quaſi epitome quædam eſt. Verum in hoc eodem campo alij etiam grauiſſimi viri (quorũ libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuſcripti habẽtur) Creſconius, Anſelmus, Deuſdedit Cardinalis, Gregorius presbyter qui volumẽ ſuum Polycarpum inſcripſit, alijq. nonnulli præclare ſe exercuerunt, ſuamq. operam probauerunt. Nouiſſimus iſtorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortaſſe eſt) Gratianus monachus Benedictinus non tantum decretis colligendis, quod ſuperiores fecerant, operam dedit: ſed Iuonis fortaſſe præfatione excitatus eo potiſſimum incubuit, vt certis quæſtionibus propoſitis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter ſe nonnumquam pugnare videbãtur, dici poſſet, ipſe & aſſereret & explicaret; omninoq. eorum varietatem, quæ ſpeciem diſſenſionis habebat, ad concordiam reuocaret. Ceterũ in longo, ac perdifficili opere multa à parum æquis hominibus exagitabantur: nonnulla pij etiam & verecundi interdum deſiderabant. Quamobrem ne huiuſce vtiliſſimi & grauiſſimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio IIII. ac ſubinde Pio V. & Gregorio XIIJ. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo ſumma opera daretur, mẽda librariorum tollerentur, ſi qua etiã in re Gratianus vt homo minus vidiſſet, modeſte notaretur, ipſaq. omnino capita ſuis auctoribus quam diligentiſſime reſtituerentur. Itaq. & Romæ Vaticana bibliotheca, & monaſterij Dominicani ſupra Mineruam, aliaque non pauca excuſſa ſunt: & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctiſſimi homines, qui idem facerent

De codice canonum.

De collectione Iſidori.

Burchard.

Iuo.

Pãnormia. Decretum.

Creſconius. Anſelmus. Deuſdedit Cardinalis. Gregorius presbyter auctor Polycarpi. GRATIANVS.

rent

rem, & ſi quid inueniſſent, quod ad hanc rem pertineret, pro ſua pietate libenter cõmunicarent, atq. ad Pontificẽ mitterent. Qua diligentia illud factum eſt, vt cum iam magnam partẽ ſuum vnicuiq. tributum ſit, ac propterea intelligi plerumq. poſſit, quæ ſynodorũ generaliũ, quæ ſummorũ Pontificum, quæ prouincialium conciliorũ, quæ Patrum decreta, ac ſententia, atq. inter hæc, quæ ſancta Romana ſedi probata ſint quæ minime; vix quiſquã errare, atq. incerta pro certis ſequi, certa vero pro incertis ſuſpecta habere poſt hac queat.

De citationibus.

Quod ad citationes auctorũ pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atq. ab alijs collectoribus allata citatione cõſentiebant, ſublatis falſis inſcriptionibus vera ſunt reſtituta. Vbi vero, quamuis caput apud aliũ auctorẽ eſſet inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoq. eſſet, quẽ Gratianus citaret, (ſunt enim haud raro decreta tralatitia, & ſententiæ ſimiles in bonis auctoribus) retẽta Gratiani citatione ſatis viſum eſt locũ, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniã interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris eſt qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde ſunt mutata; id quoq. eſt indicatum, adſcriptumq. præterea in margine, quo loco idem caput in gloſſa Bibliorum ordinaria, in libris ſententiarum, & apud ceteros collectores habeatur, eos præſertim, qui in huius operis emendatione magno vſui fuerunt. Animaduerſum vero eſt multa olim fuiſſe (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina: quibus homilijs nomen auctoris aut non eſſet prapoſitum, aut etiam mutatum: quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occaſionem. Sæpe etiam Gratianus multas Patrum ſententias ſimul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumq. in diuerſa capita ſint diſtracta, ſed fere ſine rubrica:) idq. cum facit, nõ ipſa prorſus auctorum verba affert: ſed arbitratu ſuo mutat, addit, imminuit, ſummatim complectitur: quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, Ex dictis Auguſtini, Ex dictis Hieronymi.

De emendatione textus.

In emendando textu, primum initia capitum ob vſitatas doctorum citationes non ſunt mutata: ſed vbi ab originali diſcrepabãt; in margine, aut in notatione eſt indicata germana lectio. Deinde hac gloſſæ ipſius habita ratio eſt, vt nihil in textu ſit mutatum; vbi mutatio ipſa impeditura erat, quo minus quid ſibi auctor gloſſæ voluiſſet, animaduerti poſſet: ſed eodem modo aut in margine, aut in notatione mendum eſt indicatum. Vbi vero hæc non obſtabant, hæc fere ſeruata corrigendi ratio eſt: vt ſi videretur voluiſſe Gratianus auctorum, quos citaret, ipſa prorſus verba referre, ea ex ipſo originali emendarentur, & interdum etiam non leui propoſita vtilitate, aliqua adderentur: niſi ſicubi vulgata lectio viſa eſt melior: nam tunc illa retenta notatum eſt, quomodo originale ipſum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorſus verba afferre voluerat, ſed aut in ſummam quamdam ipſe redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore gloſſæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre; tunc nihil fere emendatum, vel additum eſt: niſi forte Patris illius, vnde collector acceperat, reſtituta lectio magnam afferre viſa eſſet vtilitatem, multiſq. locis id notatum eſt, & verba ipſius originalis allata: vt lector identidẽ in memoriã huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod ſi idem caput ex pluribus vicinis alicuius Patris locis confectum eſt; (nam quæ multum diſtabant, ſatis plerumque fuit in margine indicare) adiecta ſunt in textu particulæ illæ, & ſupra, & infra: *Scilicet, vbi ſeriẽ & nexum collectionis impeditura nõ erant. Vbi vero Gratianus ipſe loquitur, ex manuſcriptis huius libri exẽplaribus pura, germanaq. lectio eſt reſtituta.*

De verſionibus.

In codice canonum capita, quæ ex græcis ſynodis recitantur, ſunt à Dionyſio Exiguo in linguam latinam conuerſa, cuius præfatio manuſcriptis ipſius codicis exemplaribus prapoſita legitur. Iſidorus autem partim hac ipſa Dionyſii verſione, quamquam raro, partim fortaſſe priſca illa, cuius mentionem in præfatione ſua Dionyſius facit, vſus eſt aut integris aut aliquantulum immutatis, partim etiam alijs, quæ tunc, vt ipſemet Iſidorus teſtatur, extabant hodie, præterquam apud iſtos decretorum collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non eſt; ſi ceteri collectores, & omnium fere poſtremus Gratianus, qui & codicem illũ canonum, & Iſidori collectionem, & alias etiã habebant, eumdem canonem non ſemper ex eadem verſione recitent. Qua de re ſæpe in notationibus lector eſt admonitus, & vbi neceſſarium viſum eſt, græca canonis verba cum verſione noua ſunt allata: idemq.

ta idemq. in ceteris patrum græcorum ſententijs factum eſt.

De paleis.

De nomine Paleæ ſunt variæ doctorum hominum ſententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur, hoc nomine appellari cenſuerunt: alij quaſi τὰ παλαιά, ideſt antiqua: alij quaſi additiones quaſdam, deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν, ideſt, rurſum, quo ſcriptores etiam latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioannes Andreæ in addition ad Specul. tit. de diſputation. & allegation. prope finem (quē Imola in rubri. de verborum obligation. Alexandrinus in proœmio Decretal. Iaſon in rubr. tit. de action. & alij ſunt ſecuti) putat quemdam Protopaleam, quem Iaſon addit Cardinalem fuiſſe, collectioni Gratiani capita hæc adiunxiſſe. Atque vt in re tam incerta aliquid elici coniectura poſſit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obſeruatū fuerit. In tribus, quæ ſunt antiquiſſima, & videntur ſcripta paulo poſt Gratiani ætatem, pauciſſima ex huiuſmodi capitibus habentur. In vno valde emendato ſunt appoſita in margine ſine vlla nota, ſed non omnia quæ in impreſſis: quamuis viciſſim in illo additiones aliquæ ſint, quæ in his non habentur.

In alio litteris perantiquis deſcripto, Paleæ ipſæ recentiori ſcriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur aut omnes, aut pleræq. & partim quidem cum paleæ nomine, partim vero ſine vllo à ceteris capitibus diſcrimine. Ex qua obſeruatione illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adſcriptas, ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum: quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum coniunctè cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo diſcrimine. Falſam vero eſſe illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo conſtat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetuſtiores Gratiano collectores habentur: quod ſuis locis indicabitur.

De titulo.

In pleriſq. vetuſtis huius collectionis exemplaribus hæc tamquā inſcriptio rubris litteris poſita eſt, Cōcordia diſcordantium canonum, *addita in quibuſdā dictione,* Incipit, *ſine vlla Gratiani mentione. Verū in Vaticano illo vetuſtiſſimo, cui voluminis ipſius initio recētiori ſcriptura paleas eſſe præpoſitas dictū eſt, ante ipſas paleas eſt hic titulus,* Decretum Gratiani monachi ſancti Felicis Bononienſis, ordinis ſancti Benedicti, compilatum in dicto monaſterio Anno Domini Milleſimo centeſimo quinquageſimoprimo, tēpore Eugenij Papæ tertij. *In alijs vero duobus codicibus, in extremo eſt.* Explicit Decretum compilatum à Gratiano monacho monaſterij ſancti Felicis de Bononia. *In chronico, quod inſcribitur,* Pomærium Eccleſiæ Rhauennatis, *qui liber in Bibliotheca Vaticana ſeruatur, hæc de Gratiano leguntur:* Anno Chriſti milleſimo centeſimo quinquageſimo primo Gratianus monachus de Claſſa † ciuitate Thuſciæ natus decretum compoſuit apud Bononiam in monaſterio ſancti Felicis. *Idem teſtatur Huguccio vetuſtiſſimus huius codicis interpres ſecunda, quæſtione ſexta, cap. poſt appellationem. & Vincentius in libro Hiſtoriarum bis, ſemel libro vigeſimotertio, capit. trigeſimo primo, loquens de Iſidoro, & iterum libro vigeſimoquinto cap. octuageſimo quarto, agens de Iuone, & alijs decretorum collectoribus: & ſanctus Antoninus par. tertia hiſt. titulo decimooctauo, cap. ſexto. Trittemius vero in libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis Gratianū agnoſcit huius collectionis auctorem: itemq. in libro ſecundo de viris illuſtribus ordinis ſancti Benedicti: quo tamen loco addit (ipſam fortaſſe operis inceptionem ſpectans) fuiſſe ab eo compoſitū Anno Domini Milleſimo centeſimo vigeſimoſeptimo. Hanc collectionem Innocentius tertius in epiſtola ad Archiepiſcopum Compoſtellanum vocat corpus Decretorum. Ob has igitur auctoritates, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpoſitus eſt titulus nomine Gratiani.*

† Alij, Chrſio, alij Ginſa.

De notationibus in gloſſas.

Quod ad gloſſas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt; quæ in illis errata paulo maioris ponderis pro humani ingenij infirmitate obrepſerunt, ea in margine ſunt notata, & quid catholice ſentiendum ſit, oſtenſum eſt. Hæ autem notæ, quibus aſteriſcus affixus eſt, neceſſario poſt hac in omnibus impreſſionibus apponendæ erunt.

INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

A

AMbroſij ſermones aliquot, qui adhuc non extant impreſſi, ex bibliothecis Vaticana, & monaſterij Mediolanẽſis ſancti Ambroſij.

Anſelmi collectio canonum ex Vaticana, & Hieronymi Pariſetti.

Alexãdri ij. epiſtolæ aliquot, partim miſſæ ab Antonio Auguſtino archiepõ Tarraconẽſi, partim ex bibliothecis, Vaticana, Nicolai Ormanetti epi Patauini, Michaelis Thomaſij epiſcopi Ilerdenſis.

Anaſtaſij bibliothecarij chronicon, & verſio ſeptimæ ſynodi, & octauæ ſub Hadriano ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

B

Bonifacij Papæ concilium ex Hiſpania ex vetuſto codice monaſterij Populeti.

Bonifacij martyris epiſtola ex bibliotheca monaſterij B. Mariæ ſupra Mineruam.

C

Creſconij Nomocanon ex bibliotheca Cardinalis Vercellenſis.

Capitula aliquot Pontificum ex eodem codice monaſterij Populeti.

Capitularũ liber ſeptimus & capitularia adiecta, miſſa à Iacobo Amioto epiſcopo Antiſſiodorenſi ex bibliotheca eccleſiæ Belluacenſis.

Collectio decretorum Romanorum Pontificum ab Auguſtino archiepiſcopo Tarraconenſi.

Codex canonum, qui apud veteres pontifices in vſu fuit, ex Vaticana, Dominicana, & Cardinalis Sirleti.

Collectio canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Collectio canonum ex bibliotheca eccleſiæ Mutinenſis.

Collectio canonum pœnitentialium incerti auctoris ex bibliotheca Michaelis Thomaſij epi Ilerdenſis.

Conciliorum Hiſpalenſiũ, & Carthaginenſiũ varietates lectionis ex bibliothecis regis catholici, Lucenſi & Soriẽſi à Cardinali Quiroga.

Cencij Camerarij liber de formis iuramentorum ex bibliotheca Achillis Statij.

Concilij alicuius fragmenta quædã poſt Anſelmi collectionem in codice Hieronymi Pariſetti.

Cypriani operum exemplaria ex Vaticana, & monaſterio ſancti Saluatoris Bononienſi.

D

Decreti huius vndeuiginti exemplaria manuſcripta, partim ſine gloſſis, partim cum gloſſis, duodecim quidẽ ex Vaticana, reliqua vero ex bibliotheca Marcelli Papæ ij. Cardinalium Vercellenſis, & Sirleti, Michaelis Thomaſij epiſcopi Ilerdenſis, Achillis Statij.

Decretorũ excerpta ex bibliotheca sãcti Trudonis ab Alberto Leonino nomine vniuerſitatis Louaniẽſis.

Deuſdedit Cardinalis collectio canonum, & libri quattuor de rebus eccleſiaſticis ex Vaticana.

E

Eugenij ij. concilium ex Vaticana, & tertij ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritẽſe cõciliũ à Cardin. Quiroga.

Epheſini cõcilij primi antiqua verſio ex Vaticana.

F

Fulberti epiſcopi epiſtola deſcripta ex vetuſto codice eccleſiæ Belluacẽſis à Iacobo Amioto epiſcopo Antiſſiodorenſi.

G

Gregorij III. epiſtolæ ex bibliotheca monaſterij ſupra Mineruam.

Gelaſij ſcripta quædã, & aliorum Põtificum epiſtolæ ex Vaticana.

Gelaſij epiſtola ab Antonio Auguſtino archiepiſcopo Tarraconenſi.

Gregorij I. epiſtolæ manuſcriptæ ex Vaticana, & epiſcopi Ilerdẽſis.

Gregorij vii. regeſtum ex Vaticana, & multis priuatis.

Gregorij iiij. epiſtola ad vniuerſos epiſcopos per Galliam, &c. ex bibliotheca monaſterij ſupra Mineruã.

Gregorij x. epiſtola ad regẽ Armeniorũ ex bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Græcorũ Patrũ commentarij in ſacram ſcripturã, aliaque eorumdem ſcripta, & concilia ex Vaticana.

H

Humberti legati Leonis ix. ad libellũ Nicetæ cõtra Latinos reſponſio ex monaſterio S. Mariæ nouæ.

I

Iſidori Hiſpalenſis operum codex ex Monaſterio Neapolitano ſancti Auguſtini in Carbonaria.

Iſidori collectio canonum ex Vaticana, & Dominicana ſupra Mineruã.

Ioannis viij. epiſtolæ ex Vaticana.

Iſidori collectionis canonum præfatio alia à vulgata, miſſa ab archiepõ Tarraconẽſi, & Aluaro Gomez ex bibliotheca eccleſiæ Toletanæ.

Iſidori epiſtola ad Lanfredum ex bibliotheca ſupra Mineruam.

Innocentij ij. conciliũ ex Vaticana.

Iſidori Hiſpalenſis regula monachorum ex Hiſpania.

L

Leonis iiij. epiſtolæ duæ: vna ex bibliotheca M. Antonij Mureti, altera ex bibliotheca Franciſci Turriani.

Leonis ij. epiſt. à Cardin. Quiroga ex vetuſto codice regiæ bibliothecæ.

Leonis iiij. concilium ex Vaticana.

N

Nicolai primi plures epiſtolæ ex bibliotheca ſupra Mineruam.

Nicolai concilium aduerſus Ioannẽ Rauennæ archiepiſcopum ex bibliotheca eccleſiæ Mutinenſis.

Nicolaus ad conſulta Bulgarorũ ex Vaticana.

P

Pontificalia manuſcripta ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

Polycarpus, id eſt collectio canonum Gregorij presbyteri ex Vaticana.

Petri Damiani oratio de priuilegio ſedis Apoſtolicæ & diſceptatio inter regium aduocatum, & Romanæ eccleſiæ defenſorem ex bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Paſchalis primi epiſtola, & decreta ex bibliotheca Ormaneti epiſcopi Patauini, & fragmentum concilij apud Guardaſtallum ex Vaticana.

R

Rhemenſe concilium in pago Troſleiano habitum miſſum, ab epiſcopo Antiſſiodorenſi.

S

Scriptum de moribus, vita, & morte Agapiti ex Vaticana.

Stephani v. epiſtola in collectione canonũ incerti auctoris ex Vaticana.

Sanctorum vitæ ex bibliotheca S. Mariæ maioris.

Stephani iiij. conciliũ in collectionẽ Deuſdedit Cardinalis ex Vaticana.

Synodus octaua ex bibliotheca cardinalis Sirleti, & Vaticana.

T

Ticinẽſe cõcilium à Iacobo Amioto epiſcopo Antiſſiodorenſi.

Theodulphi capitula ex bibliotheca M. Antonij Mureti.

Theophanis chronicon ex Vaticana.

Toletanæ eccleſiæ priuilegiorum liber ex Hiſpania.

Toletana concilia xiiij. xv. xvi. xvij à Cardinali Quiroga, & xvi. etiam à Petro Põtio epiſcopo Placentino.

V

Vrbani ij. concilium Placentinũ & fragmentũ alterius cõcilij, & epiſtola L. præpoſito sãcti Iuẽtij ex Vaticana. ſynod. apud Melphiã ex Vaticana, & à Iacobo Pamelio canonico Brugẽſi, & cõcilij Claremõtenſis, apud Aluerniã ſummæ capitũ à Frãciſco Riccardoto epõ Atrebatenſi ex vetuſto codice Lãberti epiſcopi Atrebatẽſis, eiuſdemq; cõcilij fragmẽtũ à Iacobo Pamelio.

Z

Zozimi, & epiſcoporum Africanorũ ad ipſum epiſtolæ ex Vaticana.

Zachariæ decreta ex bibliotheca Ormaneti epi Patauini, Synodus Romana ex Vaticana, Francica ex Dominicana ſupra Mineruam.

Hæc ſunt, quorum nunc memoria ſuppetit: cæterum & alia aliunde habita: & omnium fere librorum, quorũ in hoc opere mentio fit, editiones cum manuſcriptis codicibus Vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collatæ ſunt.

Quoniam

ſas loſ
upple-
n mul
artho.

GREGORIVS
PAPA XIII.

Vniuerſis Chriſtifidelibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

EMendationem Decretorum, locorumque à Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & teſtimoniorum deprauationibus pleniſſimus) à nonnullis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris optimo conſilio ſuſceptã, ſelectiſq. ad id negotium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & alijs eruditiſſimis viris adhibitis cõmiſſam, multis autem, varijſq. impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetuſtiſſimis codicibus vndique conquiſitis, auctoribusq. ipſis, quorum teſtimonijs vſus erat Gratianus, perlectis, quæque perperam poſita erant ſuis locis reſtitutis, magna cum diligentia abſolutã, atque perfectã, edi mandauimus. In quo magna ratio habita eſt operis ipſius dignitatis, & publicæ eorũ præſertim, qui in hoc ſtudio verſantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quæ emendata, & repoſita ſunt, omnia quamdiligentiſſime retineãtur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum eſt in præfatione.

CONCORDIA
DISCORDANTIVM CANONVM,

Ac primum [a] de iure diuinæ & humanæ conſtitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

1 P. HVmanum genus [a] duobus [b] regitur, naturali [c] videlicet iure, & moribus [d]. Ius naturale eſt, quod in lege & Euangelio continetur: quo quiſque iubetur alij facere, quod ſibi vult [e] fieri; & prohibetur [f]

QVONIAM nouis ſuperuenientibus cauſis, nouis eſt remedijs ſuccurendum: idcirco ego Bartholomæus Brixienſis cõfidens de magnificentia Creatoris, apparatũ Decretorũ duxi in melius reformandũ, non detrahendo alicui, nec attribuendo mihi gloſſas, quas nõ feci: ſed ſupplendo defectum ſolummodo, vbi correctio neceſſaria videbatur, vel propter ſubtractionẽ decretalium, & diminutionem earumdem, vel propter iura, quæ ſuperuenerunt de nouo. Interdum etiam ſolutiones interpoſui, quæ prætermiſſæ fuerant à Ioanne. Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Eccleſiæ Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium ſtudentium in iure canonico. Bar.

HVmanum genus.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quattuor canones, quod humanum genus regitur duobus, ſcilicet iuribus, & conſuetudinibus. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, [Eſt & alia.] ponit ſeptẽ differentias iurũ. Ioan. de Fan. & Pet.

CASVS iſte ſic ponitur. Dicit̃ hic quod duo ſunt inſtrumẽta, per quæ genus humanũ regit̃ & gubernatur, ſcilicet ius naturale, & conſuetudo ſiue mos. Ius naturale eſt quod in lege & in Euangelio continetur: quo iure quiſque iubetur alij facere, quod ſibi vult fieri: & hoc prohibetur alij inferre, quod ſibi nolit fieri: & hoc probatur auctoritate Chriſti dicentis: Omnia quæcumque, &c.

a ¶ Humanũ genus.] Tractaturus dñs Gratianus de iure canonico, primo incipit à ſimplicioribus ſecundum naturam, ſcilicet à iure naturali, quod antiquius & dignius eſt 1: Cœpit enim ab ipſa rationali creatura, vt inſt. de re. diui. §. cõmodius. Aſſignat ergo multas differẽtias iuris naturalis ad alia iura, vſq. ad 15. diſt. in qua aggredit̃ principale propoſitum de iure canonico, originẽ eius aſſignans.

b ¶ Duobus.] Signat̃ contrarium infra 96. diſt. duo. ſed illis duobus regit̃ tãquã auctoribus, iſtis tamquam inſtrumẽtis. 11. q. 1. c. ſicut enim. §. ex his.

c ¶ Naturali.] ideſt, diuino 2.

d Moribus.] ideſt, cõſuetudinario iure, vel etiam iure humano, ſiue ſcripto, ſiue non ſcripto. 25. q. 2. inſtitutionis.

e ¶ Vult.] Sed nõne ego volo quòd alter det mihi rem ſuam, nõ tamen ego volo ei dare rem meam? Expone ergo, vult, ideſt debet velle. & ſic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod vis. & ſic exponitur lex. ff. de ſolu. l. 1. vel expone, iubet̃, ideſt conſulitur 3. ſic e conuerſo verbũ rogandi pro verbo præcipiendi ponit̃. 11. q. 3. rogo.

f ¶ Prohibetur.] Numquã inuenimus expreſſe prohibitũ in lege, vel in Euãgelio, niſi per quamdã conſequentiã. Nam vbi vnũ contrariorũ præcipitur, per cõſequens aliud prohibetur: ſic vbi aliquid iudicatur meũ eſſe, per conſequẽs iudicatur tuum non eſſe. ff. de procu. Pomponius. §. 2.

Ius naturale reliquis antiquius eſt.

1 Vt 5. diſt. c. 1. in prin.

2 Idẽ Alex. de Imo. in l. militis. C. de teſt. militis.

Volo, ideſt, velle debeo.

3 Conſulitur, & male: quia omnino præceptũ eſt: ſed expone, vult ex eodẽ naturali dictamine, nõ autẽ ex perturbatione concupiſcentiæ.

alij inferre [a], *quod ſibi nolit fieri. Vnde Chriſtus in Euangelio:* [b] *[Omnia quæcunq. vultis* [c] *vt faciant vobis homines, & vos eadē facite illis. Hæc eſt enim* [d] *lex & prophetæ.]* Matth. 7.

Hinc [e] *Iſidorus in quinto lib. etymologiarum, c. 2. ait.*

NOT. a ¶ Ac primum.] *Hoc loco in manuſcriptis codicibus magna eſt varietas. Nam partim nulla eſt hoc loco inſcriptio: partim vero legitur,* De iure ſcripto, & non ſcripto, & quod cui præponatur, & legum auctoribus, & duorum malorum electione, ſiue diſpenſatione. *Aut,* Ac primum de iure conſtitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. *Aut,* De iure naturæ, & humanæ conſtitutionis, *quam Dominicus de Geminiano agnoſcit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De iure naturæ, & conſtitutionis: *quæ inſcriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui ſæpe ad hæc capita reuertitur, vt initio diſt. 5. 7. 8. 15. & 11. q. 1. c. ſi quæ cauſa. hunc totum locum indicans ſcribit:* Require in principio, vbi differentia ſignatur inter ius naturale, & ius conſtitutionis. *Verumtamen in hac tanta varietate, quæ, vt alia coniectura mittantur, argumento eſſe poteſt, nullam hic à Gratiano ipſo poſitam eſſe rubricam, ſatis viſum eſt retenta vulgata lectione ceteras indicare.*

¶ Diuinæ leges natura, humanæ moribus conſtant. C. I.

OMnes leges [f] aut diuinæ ſunt, aut humanæ. Diuinæ natura, humanæ moribus conſtant: ideoque hæ diſcrepant [g]; quoniam aliæ alijs [h] gentibus placent. ¶ Fas lex diuina eſt: ius lex humana. ¶ Tranſire per † agrum alienum [i] fas eſt [k]; ius non eſt.

† per alienū] in Iſid. manuſc.

Ex verbis huius auctoritatis euidenter datur intelligi, in quo differant inter ſe lex diuina & humana: cum omne quod fas eſt, nomine diuinæ vel naturalis legis accipiatur; nomine vero legis humanæ, mores iure cōſcripti, & traditi intelligantur. Eſt autem ius generale nomen, multas ſub ſe cōtinēs ſpecies. Vnde in eo. lib. Etymol. c. 3. Iſidorus ait.

¶ Ius genus, lex autem ſpecies eſt. C. II.

IVs generale [l] nomē eſt; lex autē iuris eſt ſpecies. Ius au-

---

Iudex non cōdemnat, ſed lex.

a ¶ Inferre.] Sed nonne iudex vult inferre mortē reo, ſed tñ non vult vt ſibi mors inferatur? Sed dic, q; iudex non infligit mortem, ſed lex, vt 23. q. 5. homicidas. & c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus miſericordiæ, ad q̃ quilibet tenetur, vt 86. diſt. nō ſatis. Io.

b ¶ In Euangelio.] Matthæi 7.

c ¶ Vultis.] id eſt, debetis velle.

d ¶ Hæc eſt enim.] id eſt, in his cōſiſtit. ſic ponitur ibi, Deum time, & mādata eius obſerua: hoc eſt omnis homo, Eccleſiaſtici 12. de pæ. diſt. 2. charitas.

e ¶ Hinc.] ad probandam diuiſionem ſupradictam.

OMnes leges.] CASVS. Capitulū iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, q; legum aliæ ſunt diuinæ, aliæ humanæ: diuinæ natura, humanæ autem moribus conſtant: & quia mores hominū ſunt diuerſi, p̄p quos humanæ leges ſtatuuntur, ideo humanæ leges diſcrepant: qm̃ aliæ alijs placent, & aliæ alijs. In ſecunda parte dr̃ q; hoc nomine, fas, lex diuina: hoc nomine, ius, lex humana continetur. In tertia parte dr̃, q; trāſire per agrum alienum fas eſt, id eſt iure diuino permittitur: ius aũt nō eſt, id eſt, nō permittitur iure humano. Scḋa pars incipit ibi, [Fas.] Tertia ibi, [Trāſire.]

Plurale in ſingulare ſeſoluitur.

f ¶ Omnes leges.] id eſt, omnis lex. & ponitur plurale pro ſingulari. ſi enim demonſtrares duas leges, vnam diuinam, & aliam humanam, non poteſt vere dici; iſtæ leges aut ſunt diuinæ, aut humanæ: Et valet talis interpretatio in reſcriptis q̃nque cum ita ſcribitur: ſi iſta vera ſunt, id eſt, ſi hoc verum eſt, & ſi illud verum eſt: ſic extra de appel. ſignificauit. in fin. & extra de præben. cum iam dudum. & extra de reſcrip. ex parte. ſic. j. 2. q. 1. in primis 1. & ff. de cond. & demon. falſa. & ff. de ſtatu homi. ſumma.

2 Ibi, ſi alij accuſatores &c.

g ¶ Diſcrepant.] Non tamen ſunt contrariæ. nam tranſire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: ſed prohibitio & permiſſio non ſunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apoſtolus prohibet, vt 28. q. 1. iam nunc.

h ¶ Alijs.] vt j. 12. diſt. illa. & j. 32. diſt. placuit.

Omnia eſſe cōia iure naturali.

i ¶ Alienum.] Sed nōne iure naturali omnia ſunt cōmunia, vt j. cap. ius naturale. & j. diſt. 8. quo iure, non ergo aliquis ager alienus eſt, ideo expone, alienum, id eſt; qui eſt alienus modo.

Vel dic, id eſt licitū

k ¶ Fas eſt.] id eſt, æquum eſt à cum ſubeſt cauſa, & innoxius eſt tranſitus, vt 23. q. 2. c. vlt. Item iure diuino licitum eſt comedere vuas in agro alterius, ſed non exportare. conterere ſpicas & comedere licitū eſt. 6. q. 3. c. 1. ſed non mittere falcem, vt j. de conſe. diſt. 5. diſcipulos. ſed licet ſit æquum iure diuino, tñ non eſt ius, id eſt, ius non dat ciuilem actionē. Vbi enim aliquid mihi prodeſt, & tibi non nocet: æquum eſt vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, vt ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. §. item Varus. Tranſire tñ per agrum alienum licet in caſibus, ſcilicet, ſi ſeruitutem debeat, vt C. de ſeru. per agrum. Item ſi theſaurum ſuum quis vult effodere. ff. ad exhib. theſaurus. in fi. Item ſi glans mea decidit in agrum tuum. ff. de glan. legen. l. vnica. & dum quæro hominem fugitiuū. ff. de ſer. fugi. diuus. & in alio caſu 23. q. 2. c. vlt. Item dum via publica deſtructa eſt, vt ff. quemadmo. ſer. amit. ſi locus. §. vlt. Io.

EX VERBIS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto cap. differentiam eſſe inter legem diuinam & legem humanā: cum omne qđ fas eſt, nomine diuinæ vel naturalis legis intelligatur: nomine vero legis humanæ mores conſcripti & traditi intelligantur. In fine dicit, q; ius eſt generalem nomen multas continens ſpecies. & hoc probat per ſequentia.

IVs generale.] Caſus trium capitulorum ſequentium planus eſt: & per te videbis.

l ¶ Ius generale.] quia iuſtum eſt: nec iudex dr̃ niſi iuſtus ſit.

---

eſt, ſ. domino non prohibēte. Prohibitio enī domini tollit hanc permiſſionē. Et dicas licitum eſſe in ſua natura, & à iure naturali pmiſſum, & à l. Moſaica. nam ius poſitiuum ex conſtitutione licitum eſt non ſemper æqui eſt. ſ. miſas

ſum ſit,vt 23.q.2.c.1.Quandoque eſt aliquod ius quod non eſt æquum nec iuſtum,vt ſi alicuius vxor adulteratur,q̃ ille non poſſit promoueri,vt 34.diſt. ſi cuius. q̃d intelligo ſi ille poſtea cognouerit eam 1: quia ſine culpa ſua puniri non debet,vt 16.q.7.inuentum.Itẽ æquũ &

1 Siue ſcienter, ſiue ignoranter.

q̃ non refert vtrum conſuetudo ſit ſcripta, an ſola ratione,ideſt ſine ſcriptura conſtet:quoniam & legem ratio commẽdat.In tertia parte,quæ incipit ibi. [Porro.] dicitur q̃ lex eſt ratio:quia rationem habet; & conſuetudo erit lex,ideſt, ſeruabitur pro lege, quæ rationem habet,dummodo religioni congruat, diſciplinæ cõueniat,ſaluti proficiat.& dicitur conſuetudo,quia in vſu communi eſt.

tem eſt dictum: quia iuſtum eſt. Omne autẽ ius legibus, & moribus conſtat.

¶ Quid ſit lex. C. III.

Iſid. eod. l.c.3.

LEx eſt [a] conſtitutio ſcripta.

¶ Quid ſit mos. C. IIII.

Iſid. ibidem. Iuo p.4 c.200. † tantũdem] in ori.manuſc. & aliquot Gratiani.

MOs eſt longa [b] conſuetudo de moribus [c] tantummodo † tracta.

¶ *Apud Iſidorum hæc antecedunt*. Mos eſt vetuſtate probata conſuetudo, ſiue lex non ſcripta. Nam lex à legendo vocata eſt, quia ſcripta eſt. Mos autem longa conſuetudo eſt, &c.

¶ Quid ſit conſuetudo. C. V.

Iſid. ibidem. Iuo ibidem. Pann.l.2.c.161. Tertullian⁹ in lib. de corona militis.

COnſuetudo autem eſt ius quoddam moribus inſtitutũ [d]; quod pro lege ſuſcipitur,cũ deficit lex [e]. ¶ Nec differt,an ſcriptura, an ratione conſiſtat,quando & legem

d ¶ Inſtitutum.] Videtur hic manifeſte, q̃ plures vices nõ ſufficiunt ad hoc vt aliquid dicatur conſuetudo:niſi inſtitutum ſit,q̃ illud pro cõſuetudine amodo ſeruetur. nam poteſt eſſe q̃ ex gratia vel tolerãtia hoc ſæpius permiſſum ſit, vt extra de verb.ſig.abbate.& 10.q.3.quia cognouimus.vnde licet aliqd ſępius factum ſit,niſi eo animo factum ſit,vt in poſterum fieret: etiam ſi ſuo iure id faceret,talis vſus non dicitur vſus,vt ff.de itine. actuq;priua.l.1.§.Iulianus recte ait.&.l.vlt.Item alia ratione patet,q̃ ſolæ vices non inducunt conſuetudinem: quia licet pluribus vicibus aliquid iudicatum ſit, non ideo in poſterum ita iudicandum eſt: quia non exemplis,ſed legibus eſt iudicãdum,vt C.de ſen. & inter.nemo.ſed ſecundum conſuetudinem bene iudicatur 2,vt extra de eo qui mit.in poſ.cum veniſſent.12.diſt.illa.& 32.diſt.placuit.Item multa alia requiruntur ad hoc, vt aliquid dicatur cõſuetudo,vt dicemus ĩ.diſt.8 fruſtra.

Cõſuetudo an egeat inſtitutione.

& iuſtum eſt, vt nemo cum alterius iactura locupletetur,vt extra de pœnis,ſuam.& ff.de condi inde.nã hoc. & tamen contra illam æquitatem inducta eſt vſucapio ſiue præſcriptio. Item iniquum eſt vt vnus puniatur pro alio:quia non debet vltra progredi pœna quàm reperiatur delictum, vt extra de his quæ fiunt à ma. par. cap.quæſiuit.tamen contra hanc ęquitatem multa iura loquuntur,vt 1.q.4. eccleſia. §. item ex peccato Achor. & 6.q.1.ſunt plurimi.§.veri.& extra de ſpon.nõ eſt vobis.Sed dic q̃ in oĩbus caſibus ex cauſa & pro bono pacis vel publico inducitur quãque rigor cõtra naturalem æquitatẽ,quãque tñ ſine ratione inducitur rigor contra æquitatẽ:& hoc ſolũ pro ratione ſufficit, q̃ ita ſcriptũ eſt,vt ff.qui & à qui.manu.libe.non fi.l.proſpexit.

a LEx eſt,&c.] iuſtum præcipiens, & cõtrarium prohibens.23.q.4.ſi eccleſia. in fi.& dicitur lex eo q̃ legitime ligat.2.diſt.omnis.Archi.

b MOs eſt longa.] Quam conſuetudinem dicis eſſe longam,vel quot vices dicis inducere conſuetudinem? nunquid illud quod bis factum eſt, vt 25. q. 2. ita nos.Vel illam,quæ ter facta eſt, vt extra de elect. venerabilem.in fin.Vel illam,quæ ſæpius quàm ter eſt facta,vt extra de cauſa poſ.& propric.cum eccleſia Sutrina. Vel illam,quæ decies facta eſt: ſicut longa præſcriptio dicitur,quæ eſt x.annorum,vt C.de præſcrip. lon. temp.per totum.Vel illam cuius nõ extat memoria, vt 3.q.6. hæc quippe. ff. de aqua quoti.hoc iure.§. ductus aquæ?Dici conſueuit q̃ in criminalibus duæ vices inducunt conſuetudinem:ſed in alijs tres non ſufficiunt.C. de epi.aud.l.4. in fi. Io.Hoc teneas pro certo,q̃ ſecundũ ius canonicum non valet cõſuetudo, niſi præſcripta ſit & rationabilis,vt extra de conſue.cap.vlt.Videtur tamẽ hic q̃ quaternarius actus inducat conſuetudinem.C.de ſer.l.vlt.Bar.Brix.

c ¶ De moribus]Hæc deſcriptio dupliciter videtur inconueniens,& quia idem ponitur in deſcriptione qd in deſcripto:& quia idem ponitur pro ſpecie & genere.Sed dic,q̃ aliter ſumitur hic hoc nomen, mos; & aliter hoc nomen, moribus;& aliter hoc nomen,cõſuetudo. Nam mos ſumitur pro iure non ſcripto, conſuetudo ſumitur generaliter pro iure ſcripto & non ſcripto,vt ſ.cap. proxi.ſed hoc nomen moribus,ſumitur hic pro frequẽtibus actibus hominum.Ioan.

COnſuetudo.]CASVS.Capitulum iſtud diuiditur in tres partes.In prima parte ponitur diffinitio conſuetudinis,quæ talis eſt.[Conſuetudo eſt ius quoddã, &c.] In ſecunda parte,quæ incipit ibi, [Nec differt.] dicitur

e ¶ Cum deficit lex.] Hic videtur q̃ tunc demum recurrendum eſt ad cõſuetudinem,cum lex deficit. Et ſic eſt arg.q̃ numquam ſ̃m conſuetudinẽ eſt iudicandũ,ſi ius contrarium præcipiat,& arg ĩ 11.diſt.cõſuetudinis. & cap. conſequens.& ĩ.diſtinct.8.ſi conſuetudinem. & cap.conſuetudo.& extra de ſen.& re iudi.cum cauſa. & extra de foro comp.quod clericis. Rñdetur,q̃ nõ ſecundum conſuetudinem,ſed ſecundum iura eſt iudicandũ, vt ff.de ſepul.vio.l.3.§.diuus. ſecundum hoc multa occurrunt cõtra,vt ĩ.diſt.32.placuit.& extra de eo qui mit. in poſ.cum veniſſent.& extra de cog.ſpi.ſuper eo.& extra de arbi.dilecti.& extra de conſue.cap. 1. & extra de teſta.cap.ad hæc.Ex iſtis omnibus habetur,q̃ conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum. Solutionem aũt iſtius quando conſuetudo præiudicet iuri, dicemus ĩ.8. diſt. cap.fruſtra. Ioan. Hoc tene, q̃ conſuetudo rationabilis & præſcripta iuri ſcripto præiudicat. ita mihi videtur, vt extra de conſue.ca.vlt.etiã ſi alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan.in illo cap. fruſtra.B. Sed ad quam cõſuetudinem dicis recurrendum? an ad conſuetudinem terræ: an ad Romanã conſuetudinem: an ad conſuetudinem loci vbi contractum fuit: an ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum? Videtur q̃ ad conſuetudinem Romanam,vt ĩ.11.diſt.cap.vlt.Inſti. de ſatiſd.§.vlt. Econtra videtur, q̃ ad conſuetudinem loci,vt 12.diſt.illa.& C.de ædi.priua.an in totum.& iura præalleg.ad hoc inducas.Ad hoc dico, q̃ iudex maxime delegatus primo ſecundũ canones iudicabit:deficientibus canonibus,iudicet ſecundum leges 3, vt extra de nou.oper.nunt.intelleximus.& ĩ.diſtinct.10.ſi in adiutoriũ.deficiente omni iure procedat ad generalem cõſuetudinem 4,vel etiam particularem,cum defuerit generalis:licet quidam tunc dicant recurrendũ ad conſuetudinem Romanam: deficiente iure & cõſuetudine procedat de ſimilibus ad ſimilia,vt 20. diſt. de quibus. ff.de legib.l.nõ poſſunt. oĩbus deficiẽtibus ad Romanã con-

2 Arg.extra de teſtib. Raynutius §. dictus. ver.pcedit. de hoc no. 12. diſt. illud.in glo. arg.contra ibi videas.

Cõſuetudo vtrũ prę̃iudicet iuri ſcripto.

Iudex per q̃ iura debet iudicare.

3 De hoc 13. q.3.§. cum autẽ. verſi. ſed ſicut.

4 Adde Bald. i l.ad teſtes.C.ſi aduer.rem iud.& Alexan.ĩ l.me. i l.ſolet.ff. de iuriſ.om. iud. circa princ.

conſuetudinē ꝓcedat, vt ff. de legi. & cōſt. de quibus, in prin. licet ſit arg. ꝙ ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum ſit recurrendum, vt extra de cen. ſuper eo.
a ¶ Ratione.] Arg. ꝙ deficiente lege vel canone poteſt allegari ratio, vt 19. diſt. ſi Romanorū. & diſt. 8. fruſtra.

vel ius gentiū. ſecundum hoc ius canonicū dicitur ius ciuile, ſm ꝙ hic ſumit. Secūdo modo dr ius ciuile omne illud qđ nō eſt canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dr lex xij. tab. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Io.

Ius ciuile quadrupliciter dicit.

f ¶ Con-

ratio cómendat. ¶ Porro ſi ratione [a] lex conſtat: lex erit omne iam quod ratione cōſtiterit; dūtaxat quod religioni conueniat [b], quod diſciplinæ congruat [c], quod ſaluti proficiat [d]. Vocatur autem conſuetudo, quia in communi eſt vſu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum conſuetudo ſcriptura, vel ratione cōſiſtat; apparet, quòd conſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantum vtentium eſt reſeruata. Quæ in ſcriptis redacta eſt, cōſtitutio, ſiue ius vocatur † *: quæ vero in ſcriptis redacta non eſt, generali nomine, conſuetudo videlicet appellatur. Eſt autē & alia diuiſio iuris, vt in eodē lib. 5. c. 4. teſtatur Iſidorus ita dicēs.*

¶ Quæ ſint ſpecies iuris. C. VI.

IVs † autem aut naturale eſt, aut ciuile, aut gentium *.

¶ Quid ſit ius naturale. C. VII.

IVs naturale [e] eſt commune omnium nationum, eo quòd vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur; vt viri & feminæ coniunctio [f], liberorū ſucceſſio a [g], & educatio [h], communis omnium [i] poſſeſſio, & omnium vna libertas, acquiſitio eorū, quæ cælo, terra, mariq. capiuntur [k]; item depoſitæ [l] rei, vel cōmendatæ † [m] pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim [n] repulſio. ¶ Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, numquam iniuſtū, ſed naturale, æquumq. habetur.

a ¶ Succeſsio.] *In tribus codicibus manuſcriptis Iſidori, & aliquot Gratiani legitur*, liberorum ſuſceptio, & educatio; *quæ lectio conuenit cum l. 1. ff. de inſt. & iur. verſ. hinc deſcendit.*

† Q̄ſi ius ſimpliciter, vt ex nunc ſtatuit. ſed ſi cōſuetudo publica auctoritate in ſcriptis redigit, & auctorat, ne dubitet, & alia probatione opus ſit; nihilominus conſuetudo ē.

† *Ius aut naturale.*] orig. & aliquot Gratiani codices.

* Concor. tex. I §. huius ſtudij. verſ. dicendum. Inſti. de iuſt. & iur.

Iſid. eo. l. c. 5.

† *al. cōmodatæ reſtitutio*

b ¶ Quod religioni cōueniat.] multa enī ſunt cōtra rationē *, tamen congruunt religioni, vt virginem peperiſſe.

* *Proprie non ſunt cōtra rationē, ſed ſupra rationem.*

c ¶ Quod diſciplinæ congruat.] quia licet ꝓlatus de rōne poſſit coercere ſubditū delinquentē: tamen diſciplinate tenet ipſū coercere, vt proficiat ei ad ſalutem, vt 45. diſt. cum beatus.

d ¶ Quod ſaluti ꝓficiat.] licet ratio * ſit ꝙ homo debeat perſequi inimicum: tñ non proficit hoc ad ſalutem.

* *Eſt ratio vel deprauata, vel infirma, cū nō ꝓficit ad ſalutem.*

CVM ITAQVE. Casvs. Infert ex ſupradicto cap. conſuetudo. dicens, cum nō refert, an ſcripta ſit conſuetudo, vel non ſit ſcripta, apparet ꝙ quędam conſuetudo eſt tradita in ſcriptis: quædā moribus vtētium reſeruatur. quę autem ſcripta eſt, cōſtitutio ſiue ius vocatur: quæ ſcripta non eſt, conſuetudo vocatur. Et dicit etiam ꝙ eſt alia diuiſio iuris, & ad hoc inducit ſequens capitulum, exempla ponendo de quolibet membro diuiſionis.

IVs autē. Casvs. Capitulū iſtud diuiditur in tres partes. In prima diuidit Iſidorus ius trifariā, in ius naturale, in ius ciuile, & in ius gentiū. In ſcda parte, quæ incipit, [Ius naturale.] dr ꝙ ius naturale eſt cōe oīum nationū, eo ꝙ inſtinctu naturę procedit, & nō ex conſtitutione aliqua. In tertia q̄ incipit ibi, [Vt viri.] ponit vij. quæ ex naturali iure ꝓcedunt, vt viri & feminæ cōiunctio, &c. nā iſta aut his ſimilia de iure naturali ꝓcedūt.

e IVs naturale.] Ad intelligentiam iſtorum nota, ꝙ natura multis modis dicitur. q̄nque dicitur natura vis inſita rebus ſimilia de ſimilibus ꝓcreans. Scdo modo dr natura quidam ſtimulus, ſeu inſtinctus naturæ ex ſenſualitate ꝓueniens ad appetendū, vel ad ꝓcreandū, vel ad educandū. 32. q. 5. horrendus. ff. de ven. inſpi. l. 1. §. ius naturale. Inſti. de iure nat. gen. & ciui. in prin. Tertio modo dr inſtinctus naturæ ex rōne ꝓueniens, & ius ex tali natura ꝓueniens dicit naturalis æquitas, & cōmunia ſm hoc ius naturę dūr oīa, ideſt, cōicanda tpe neceſſitatis, vt 47. diſt. ſicut. Quarto modo dicitur ius naturale ꝓcepta naturalia, hoc eſt: Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q. 7. quod adulterio. Inſti. de obli. quæ ex delic. naſ. circa prin. & omne ius diuinū * dr naturale ius. & ſecundū iſtud ius ſimiliter oīa dūr cōia. i. cōicanda: bene enim fuit aliquid propriū * de iure diuino. nam ipſi Adæ fuit dictū: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. & alibi: Nō concupiſces rē proximi tui. 47. diſt. ſicut. Similiter ius ciuile dicitur varijs modis. Q̄nq; dicitur ius ciuile illud ius, quod nō eſt naturale,

Ius naturale dicitur multipliciter.

* *Declaratur infra diſt. 6. c. nō eſt peccatum. §. his itaq;*

* *Vide B. Th. 2. 2. q. 57. art. 3.*

f ¶ Coniunctio.] ſi intelligas de coniunctione corporū, ſecundum hoc eſt ius naturale proueniens ex ſenſualite. Si intelligas de coniunctione animorum 1, eſt ius naturale ex ratione proueniens. extra de big. debitum.

1 Sub. ď qua coniunctione eſt intelligendum ſm Ber.

g ¶ Succeſſio.] Non intelligas de ſucceſſione quæ fit per hereditatem, cum illa nō ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus. ff. vnde lib. l. 1. & l. ſcripto. §. non ſic.

h ¶ Educatio.] Patres enim theſaurizant filijs, nō filij parentibus, vt 16. q. 1. prædicator. ſimiliter filius patrem egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alend. lib. l. 1. & 2. & in caſu mater filium, & libertus patronum, vt ff. de lib. agno. ſi quis. §. idem in liberis. & §. ſolet.

Filius egentē patrem. cogit alere

i ¶ Cōis omnium.] ideſt, nihil erat propriū alicui iure diuino 2. Vel dic cōis, ideſt, cōicanda tpe neceſſitatis, vt 74. diſt. ſicut. nam etiam ſecundū legē Rhod tpe periculi cibaria maxime erant communia, vt ff. ad leg. Rhod. l. 2. §. cum in eadem naue. in fi. 12. q. 1. dilectiſſimis.

2 Concor. tex. in. l. ex hoc iure. cū ibi not. ff. ď iuſti. & iu. Tpe neceſſitatis omnia cōmunicanda.

k ¶ Capiuntur.] Hæc enim & alia, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti, vt Inſti. de re. diui. §. feræ.

l ¶ Item depoſitæ.] Fallit in duobus caſibus, vt j. 22. q. 2. c. ne quis. & ſi dominus & deponens ſimul petunt rem, potius reſtituitur domino, vt ff. depo. bona fides.

m ¶ Commendatæ.] commendare idem eſt quod deponere, vt ff. depo. Lucius Titius.

n ¶ Per vim.] quod cuilibet licet, vt ff. de iuſt. & iur. vt vim. in fi. extra de ſent. excom. c. 3. §. ſi vero. in fi. De illa materia habes not. 23. q. 1. in ſumma. Ioan.

Ius

IVs ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile quod populus vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei vel hominum.

a ¶ Vel quæq; ciuitas.] ſic aliqua eccleſia ius ſibi ſtatuit, vt j̄. diſt. 11. catholica. & de conſe. diſt. 5. pronunciandū.

b ¶ Di-

f ¶ Legatorum.] ſi quis legatum vel amicorum vel hoſtium impedit, ſm canones excommunicatur, vt 94. diſ. ſi quis. 24. q. 3. ſi quis. ſm leges traditur hoſtibus, vt ſit ſeruus illorum. ff. de lega. l. vlt. Ioannes Theutonicus.

g ¶ Alienigenas.] vt 28. q. 1. caue. & cap. ſeq.

¶ Quid ſit ius ciuile. C. VIII.

Iſid. eo. l. c. 5.

IVs ciuile eſt, quod quiſque populus, vel quæq. ciuitas[a] ſibi proprium diuina[b], humanaq. cauſa conſtituit †.

¶ Quid ſit ius gentium. C. IX.

Iſid. eod. l. c. 6.

IVs gentium eſt ſedium[c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes[d], poſtliminia[e], fœdera, paces, induciæ †, legatorum[f] non violandorum religio, cōnubia inter alienigenas[g] prohibita. Hoc † inde ius gentium appellatur; quia eo iure omnes fere gentes vtuntur.

† Et inde ius gentium, quia eo] orig.

¶ Quid ſit ius militare. C. X.

Iſid. eod. l. c. 7.

IVs militare eſt belli inferendi ſolennitas, fœderis[h] faciendi nexus, ſigno dato egreſsio in hoſtem, vel pugnæ cōmiſsio; item ſigno dato receptio: item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratur[i]: item ſtipendiorū modus[k], dignitatum[l] gradus, præmiorum honor; veluti cum corona[m], vel torques[n] donātur: item prædæ deciſio, & pro perſonarum qualitatibus & laboribus † iuſta diuiſio, ac principis portio[o].

† laboris] ori.

¶ Quid ſit ius publicum. C. XI.

Iſid. eod. l. c. 8. l. 1. §. Ius publicum. ff. de iuſt. & iur.

IVs publicum eſt[p] in ſacris, & in ſacerdotibus, & in magiſtratibus.

¶ Quid ſit ius Quiritum. C. XII.

Iſid. ibid. c. 9.

IVs Quiritum[q] eſt proprie Romanorum, quod nulli[r]

IVs militare.] CASVS. Hic oſtendit Iſidorus quæ ſpectāt ad ius militare videlicet belli inferendi ſolennitates, fœderis faciendi nexus, &c.

h ¶ Fœderis.] ideſt, pacis componendæ.

i ¶ Deſeratur.] ſecūdum canones, qui fugit in bello publico, infamis eſt, vt 6. q. 1. infames. ſecūdum leges capite punitur, vt ff. de re mili. omne. §. qui in acie. Ioānes Theutonicus.

Pœnæ fugientis in bello.

k ¶ Modus.] j̄. 12. q. 2. Vulteranæ. & j̄. 16. q. vlti. c. 1. & cap. contra.

l ¶ Dignitatum.] quis ſit dignior, vel ſuperior alio.

m ¶ Cum corona.] ideſt, maius munus.

n ¶ Vel torques.] id eſt, minus munus.

o ¶ Ac principis portio.] non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, ſunt principis: & ſic eſt contra 23. quæſt. 5. dicat. vbi dicitur, quòd regis ſunt omnia. Sed dic quòd principis ſunt omnia quo ad tuitionem: ſed ipſe tenetur ea diuidere ſecundum merita perſonarum. 12. q. 2. Vulteranæ. & cap. conceſſo.

b ¶ Diuina humanaque.] ideſt, contemplatione Dei. de conſe. diſt. 3. c. 3. & hominum, vt ff. de fer. l. 1.

IVs gentium.] CASVS. Hic enumerantur xj. quæ procedunt à iure gentium, ſcilicet ſedium occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter vtuntur eo.

c ¶ Sedium.] ſ. hoſtiliū, vt 23. q. 7. ſi de rebus. & q. 5. dicat aliquis. Inſti. de re. di. §. item quæ ex hoſtibus. ff. de acq. re. do. naturalem. §. ſi. Vel dic, ſedium vacantiū, quæ occupanti conceduntur, vt Inſti. de rer. diui. §. feræ. Alioquin ſi propria auctoritate caperet etiam rem ſuam, cadit à dominio 1, vt j̄. 16. q. 6. placuit. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi. ſi quis in tantū. niſi forte alio modo nō poſſet eam conſequi per iudicem, vt 23. q. 1. c. 1. & 2. & ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. ſi debitorem. Ioan.

d ¶ Seruitutes.] alibi dicitur ꝙ ſeruitus ſit inducta per ebrietatem. 35. diſtin. ſexto die. alibi videtur inducta ex præſcriptione ſeptēnij, vt dicam j̄. diſt. 7. §. ius autem, in ſumma. in glo. quæ incipit, à iudicijs. ſuper illo ver. iuſtificationibus. ſed dicitur inducta de iure gentium: quia ius gentium eam approbat: non ꝙ eam primo inuenerit. Si ergo bellum iuſtum eſt, qui capitur, fit ſeruus capientis; vt 23. q. 5. dicat. ſecundum hoc peccat taliter captus, ſi recedat à domino ſuo, vt 17. q. 4. ſi quis ſeruum. ſed ſi bellum non eſt iuſtum, licitum eſt ei fugere dū poteſt, vt ff. de cap. nihil intereſt. Ioan.

e ¶ Poſtliminia.] Poſtliminium eſt ius, quo reſtituitur alicui res, quam per captiuitatem amiſerat, vt 16. quæſt. 3. prima actione. & 34. quæſt. 1. cum per bellicam. niſi ſint arma, quæ non reſtituuntur; quia illa turpiter amiſit, vt ff. de capti. l. 2.

IVs publicum.] CASVS. Ius publicum conſiſtit in ſacris, ſacerdotibus & magiſtratibus, quia ſi aliquis iſtos vel alias publicas perſonas offendit; ius publicum eſt, & contra publicum facit, cum hæ perſonæ principaliter ad ſtatum reipublicæ ſpectent.

p ¶ Ius publicum eſt.] Vnde qui lædit ſacerdotes, vel res ſacras, ab omnibus tanquam pro publico crimine poteſt accuſari. arg. 2. q. 1. in primis.

IVs Quiritum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ ius Quiritum eſt proprie Romanorum, quod nulli habent, niſi Romani, vel eis ſubiecti. In ſecunda parte dicitur ꝙ iure Romanorum agitur de legitimis hereditatibus, de cretionibus & tutelis, & de vſucapionibus: quæ omnia tantum Romanis competunt. Secunda pars ibi, [In quo.]

q ¶ Ius quiritum.] à Quirino, id eſt, Romulo.

r ¶ Quod nulli.] contra C. de Iudæis. Iudæi. vbi dicitur, ꝙ Iudęi vtuntur Romano iure. Sed ibi omnes vocantur Romani ſubiecti Romano imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum eſt habere filios in poteſtate: prout etiam gentiles ſunt ſub Romano imperio. nam Imperator eſt princeps totius mundi, vt 7. q. 1. in apibus. ſed in diuerſis prouincijs diuerſi reges ſub eo conſtituti ſunt. 6. quæſt. 3. ſcitote. & ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuandæ. & l. deprecatio. Qui ergo non vult eſſe ſub Romano imperio, nec hereditatem habere poteſt, nec alia, quæ hic de iure Romano enumerantur. argum. 8. diſtin. quo iure.

a ¶ De legitimis hereditatibus.] ab inteſtato vel ex teſtamẽto delatis. Et hereditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.

b ¶ De vſucapionibus.] Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis temporis lege diffiniti. ff. de vſu. l. 3. [1]

electi æquitatis arbitri,qui reſponſiones ſuas ediderunt in ſcriptis,quibus diſſidentium lites ſopiebant.

h ¶ Reſponſa.] olim * licuit cuilibet totã hereditatem ſuam relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit, q; quarta pars hereditatis deberet relinqui legitimis heredibus. Eſt

tenẽt,niſi Quirites,ideſt Romani †. ¶ In quo agitur de legitimis hereditatibus [a], de cretionibus [α], de tutelis, de vſucapionibus [b]; quæ iura apud nullum alium populum reperiuntur; ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

α ¶ Cretionibus.] *Antea legebatur*, vel curationibus, vel de contractibus. *Emendatum eſt ex codicibus Iſidori tam impreſſis, quàm manuſcriptis. Quid autem ſit cretio, declarat Vlpianus in ſuis titulis, c. 22. & ipſemet Iſidorus eod. lib. 5. Etymol. c. 24.*

Alciatus 3. diſpunct. c. 7.

*Hæc gloſſa eſt tranſpoſita; pertinet enim ad ca. proxime ſeq.

† Tex. eſt ſi mi. i §. ſed ius quidẽ: ciuile. cum glo. in ver. ius Quiritũ. & in verſic. à Quirino. Inſtit. de iur. nat. gen. & ciui.

1 De hoc dic, vt plene not. 16. q. 1. § prim.

C Onſtat autẽ.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima parte ponit quinque differentias ſecularium legum. Secunda ibi, [Quædam.] Ioan. de Fantu.

Casvs. In ſuperiori diſt. facta fuit mẽtio de iure Quiritum, ideo Gratianus adnectit ſecundam diſtinctionẽ, in qua oſtendit q; ius Quiritum conſtat ex legibus, plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, cõſtitutionibus principum, edictis ſenatorũ, & prudentum reſpõſis. Interſerit etiã de quibuſdã legibus, quæ à nominibus conditorum nominantur, vt conſulares & tribunitiæ, &c. Et exẽpla ponit de ſingulis. Quatuor autẽ ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

c ¶ Conſtat.] In hac ſecunda diſtinctione agitur quæ ſint partes ſiue ſpecies Romani iuris: agitur etiã quare leges cõſulares vel tribunitiæ vel aliæ ſic ſunt appellatæ, &c.

d L Ex eſt.] Populi] olim popul[us] ſtatuit leges: ſed hodie non; quia tranſtulit hanc poteſtatem in Imperatorem [2], vt Inſtit. de iure nat. §. ſed quod principi.

DISTINCTIO II.

C Onſtat [c] *autem ius Quiritum ex legibus, & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, & conſtitutionibus principum, & edictis †, ſine reſponſis prudentum.*

Ex Iſid. ibid.

† antea legebatur, *ex edictis ſenatorũ*

¶ Quid ſit lex. C. I.

L Ex eſt conſtitutio populi [d], qua maiores [e] natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

Iſid. eod. l. c. 10.

¶ Quid ſit plebiſcitum. C. II.

P Lebiſcita [f] ſunt, quæ plebes tantùm conſtituunt: & vocantur † plebiſcita, quòd ea plebs ſciat; vel quòd ſciſcitatur, & rogat, vt fiant.

Iſid. eod. l. c. 11.

† *vocata ſciſcita* orig.

¶ Quid ſit ſenatuſconſultum. C. III.

S Enatuſconſultum eſt, quod tantum ſenatores populis conſulendo decernunt †.

Iſid. eod. l. c. 12.

¶ Quid ſit conſtitutio vel edictum. C. IIII.

C Onſtitutio [g], vel edictum eſt, quod Rex, vel Imperator conſtituit, vel edicit †.

Iſid. eod. l. c. 13.

† antea legebatur, *edidit*

† Concor. tex. in §. cõſtat autem. verſi. ſenatuſconſultũ. cum gl. in ver. ſenatus. Inſtit. de iur. nat. gen. & ciui.

¶ Quæ ſint reſponſa prudentum. C. V.

R Eſponſa [h] prudentum ſunt, quæ iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus: vnde & reſponſa Pauli dicta. Fuerunt enim quidã prudentes, & arbitri æquitatis, qui inſtitutiones † ciuilis iuris compoſitas ediderũt, quibus diſsidentium lites, contentioneſq. ſopirent [i].

Iſid. eod. l. c. 14.

† *al. conſtitutiones*

¶ Quæ ſint tribunitiæ, vel conſulares leges. C. VI.

2 Q Vædam etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderũt,

Iſid. ibid. c. 15.

2 Adde an poſſit facere ſtatutũ, & ſi põtnan principe exiſtente in ciuitate nõ conſentiente, not. Bal. in l. hominum. C. de lega.

Vel dic q; populus hodie poteſt, & quod dicitur ibi, tranſtulit, ideſt, conceſſit.

e ¶ Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, antiquitate, dignitate, ſcientia, vt 2. q. 7. quærendum & c. criminationes.

f P Lebiſcita ſunt.] Plebiſcita primo facta fuerũt propter diſcordiã, quæ fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eiſdem temporibus.

g C Onſtitutio vel edictum eſt.] Proprie dicuntur conſtitutiones principum, & edicta prætorũ [3]. Dicitur etiam edictum iudicis, vt eſt citatio. 24. q. 3. de illicita. ff. de re iudi. contumacia.

3 De hoc nota. ff. de ædil. edic. per totum. Laur.

R Eſponſa.] Casvs. Dicitur hic q; reſponſa ſunt, quæ iuriſconſulti interrogantibus reſpondebant, vt fuerunt reſponſa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes

Eſt autẽ triplex Falcidia. Vna eſt debita iure naturę, quę competit legitimo heredi*. Alia eſt debita iure inſtitutionis, quam poteſt iure heres inſtitutus petere cum tota hereditas eſt exhauſta. Io. Et iſtas duas poteſt hodie habere filius inſtitutus. extra de teſt. Raynaldus. & ita ceſſat opi dominorum. C. ad leg. Fal. quamquam. B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica [4]: & competit heredi inſtituto, qui rogatus eſt hereditatem alteri reſtituere, vt legitur extra de teſt. Raynutius. Ioannes.

4 Adde an appel. Falc. veniat Trebellianica not. in l. 2. ſi quis aliteſta. phi. & in l. 1. ff. de iure cod.

i ¶ Sopirent.] nec enim licet iudici ab eorum reſponſis deuiare, vt Inſti. de iure natu § reſponſa.

Q Vædam etiam.] Hæc eſt ſecũda pars diſtinctionis. in qua ponit quaſdam leges denominatas à conditoribus. Io. de Fan.

Casvs. Hic enumerantur ſeptem leges denominatæ à no-

& nominibus conditorum, quorum quatuor Octaniānum Cæſarem præceſſorunt: tres aũt fuerunt ſub Octauiano Cæſare: ſcilicet Papius & Poppæus, qui leges condiderũt, præmia ꝓ ſuſcipiendis, idest, ſuſceptis liberis continentes, & Falcidius tribunus plebis, qui parentibus per-

b S Atyra.] De hac ſatyra nihil habemus: ſed tangitur in C. de lati. lib. l. vnica, in prin. & in proœmio digeſtorum §. & antea, in fin. z

c R Hodiæ.] Iniquiſſima eſt illa lex: ſcilicet ꝙ patien tibus naufragium inhabitatores omnia auferāt, vt ff. eod. Modeſtin⁹. Sed hodie lex illa correcta eſt. C. de fur. Auth. nauigia. & extra de conſue. c. fin. immo tales ſunt excommunicati ipſo iure, vt extra de cap. excommunicationi.

z Dī enim hæc lex de latinali bertate eſſe, q̃ quaſi per ſatyrā fuit introducta ſm Hugo.

vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & ſub Octauiano Cæſare ſuffecti conſules Papius a, & Poppæus legem tulerunt; quæ à nominibus eorum appellatur Papia Poppæa continẽs patrum præmia[a] pro ſuſcipiendis liberis. ſub eodem quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis c in teſtamento legaret, quàm vt quarta pars ſupereſſet heredibus: ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata eſt.

a ¶ Papius.] *Antea legebatur* Papius, & Pompeius. *& paulo poſt*, Papia, & Pompeia. *Emendatum eſt ex manuſcriptis exẽplaribus Iſidori. Nam in impreſſis notauerat errorem Alciatus lib. 3. diſp. c. 3. In tabulis autem Capitolinis anno vrbis* DCCLXI. *ex Kal. Iul. ſuffecti conſules numerantur* M. Papius, Q. Poppæus.

c ¶ Extraneis.] *Hæc dictio non eſt in Chronico Euſebij à B. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hæc videtur ſumpſiſſe Iſidorus) neq; in l. 1. §. 2. ff. ad leg. Fal. vbi referũtur propria verba ipſius legis. Eſt tamẽ apud Iſidorũ etiã in codicib. manuſcrip.*

¶ Quæ ſit lex Satyra. C. VII.

Iſid. ibid. c. 16. † *al Satura*

SAtyra † a b vero lex eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur; dicta à copia rerũ, & quaſi à ſaturitate: vnde & ſatyram ſcribere eſt poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis, & Perſij.

a ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuſcriptis codicibus & vno Iſidori legitur.* Satura, *de qua ita Feſtus:* Satura eſt cibi genus ex varijs rebus conditum; & eſt lex multis alijs conferta legibus. Itaque in ſanctione legum adſcribitur; neve per ſaturam abrogato, aut derogato. *& alia quædam in hanc ſententiam.*

¶ Quæ ſint Rhodiæ leges. C. VIII.

Iſid. ibid. c. 17.

RHodiæ c leges naualium commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum vſus fuit.

DISTINCTIO III.

OMnes d hæ ſpecies ſæcularium legum partes ſunt. Sed quia conſtitutio alia eſt ciuilis, alia eccleſiaſtica: ciuilis vero forenſe, vel ciuile ius appellatur; quo nomine eccleſiaſtica cõſtitutio appelletur, videamus. Eccleſiaſtica conſtitutio, canonis nomine cenſetur. Quid autem ſit canon, Iſidorus in lib. 6. Etymolog. c. 16. declarat dicens.

OMnes hę.] Hęc diſt. diuiditur in tres partes. In prima ꝓbat qd ſit canõ. Scda ibi, [Porro.] Tertia, ibi [Officiũ.] Ioa. d Fan. CASVS. Ab illo cap. ius autem naturale, aſſignauit partes legum ſæcularium: ſed quia conſtitutio alia eſt ciuilis, quæ ius ciuile vel forenſe appellatur: alia eccleſiaſtica, de qua principaliter intendit tractare, ideo ſupponit diſt. 3. in qua oſtendit quo nomine lex eccleſiaſtica cenſeatur, & dicit ꝙ nomine canonis cenſetur. Interſerit etiã quid ſit priuilegium, & qd ſit officium legis. Caſus autem ſequentis cap. patet per ſe.

d ¶ Omnes.] Sed q2 ſ tractauit de ſpeciebus ſæcularium legum, modo vult tractare de eccleſiaſticis cõſtitutionibus, q̃ varijs nominibus appellant. q̃nq; illud appellatur canon, quãdoque decretũ, quãdoque decretalis epiſtola. Canon dr id quod ſtatuitur in vniuerſali concilio. extra de biga. altercationis. Decretum dicitur quod Papa ſtatuit de concilio Cardinalium ſuorũ ad nullius conſultationem. Decretalis epiſtola dicitur quam ſtatuit Papa vel ſolus, vel cum Cardinalibus ad conſultationem alicuius. 59. diſt. hoc ad nos. 19. diſt. ſi Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ conſtitutionis, vt dogma, mandatum, interdictum, ſanctio, vt 25. q. 2. ſi quis dogmata. Dogma eſt, quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. 23. diſt. qui epiſcopus. Mandatum, quod conſiſtit in doctrina de moribus. 23. diſt. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcitur. 32. diſt. interdixit. Sanctio, vbi pœna adijcitur. 36. diſt. c. 2.

bus permiſit facere de ſua ſubſtantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, præter quartam, quam ſuis heredibus relinquere tenentur iure naturæ. Caſus autem duorum ſeq. cap. planus eſt, & per te pone.

a ¶ Præmia.] Hæc fuerunt præmia, ꝙ ſi quis haberet Romæ tres filios, in Italia quattuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ 1. Inſti. de excuſa. tu. in prin. Vel aliter conſtitutũ eſt, ꝙ ſi quis habet min⁹ q̃ xxv. an. excluditur ab honoribus: tñ ſi eſſet xx. an. & haberet quinq; filios, numerus filiorũ ſupplet numerũ annorũ. ff. de mu. & ho. ad rem. & ff. de mino. l. 2.

a Canon.] Habet autē canon ſub ſe quatuor ſpecies, vt 25. q. 2. ſi quis dogmata.

Regula.] Casvs. Regula dicta eſt, eo q̄ recte ducit nec aliorſum nos trahit, quàm ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam eſſe eo q̄ regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorſum.] Ergo ſi regula numquam trahit aliorſum, omnis regula eſt ius. male ergo dicit lex, quæ ita diffinit regulam. Regula eſt quæ rem breuiter enarrat, nō vt ex ea ius ſiat. ff. de reg. iur. l. 1. Ad hoc dicas, q̄ ſi illud appellas regulam, in quo aliquid generaliter ſtatuitur non adiunctis exceptionibus, ſm hoc ex regula nō ſumitur ius: & ita loquitur lex. ſed ſi appellas regulam id q̄d includit in ſe ſuas exceptiones, ſm hoc regula numquā fallit: & ita ſumitur hic.

PORRO. Hæc eſt ij. pars diſt. in qua diſtinguitur inter concilia prouincialia, & generalia, & priuilegia. Ioan. de Fan.

Casvs. Facit hic Gra. quandam diſt. ſcilicet, canonū alij ſunt decreta Pontificum, alij ſunt ſtatuta conciliorum vniuerſalium, alij ſunt ſtatuta prouincialiū conciliorū, quæ quādoque fiunt auctoritate Papæ vel patriarcharū, vel archiepōrum: & hæc quidem generales regulæ dicuntur. Sunt autem quædam priuatæ leges, quæ priuilegia appellantur. & ad hoc inducit ſeq. cap. cuius caſus planus eſt.

Legatus vtrum poſſit concilium facere.

c ¶ Legato.] ad hoc ſpecialiter deſtinato. licet enim aliquis ſit generalis legatus, non tamen poteſt facere generale. vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ ſpecialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iuriſdictione nō transferuntur, vt extra de of. leg. q. tranſlationem. & mandata generali iuriſdictione concilium non poteſt exercere is cui mandatur, vt ff. de offi. eius cui man. eſt. iu. l. 2. Sed numquid metropolitani in ſuis concilijs poſſunt condere canones? Non vř, vt j. 17. diſt. nec licuit. & c. ſeq. Arg. contra. j. 11. diſt. catholica, & de conſe. diſt. 3. cap. 1. Dicas 1 q̄ de paruis negotijs, & de his quæ ſpectant ad onus, poſſunt condere canones. de magnis rebus non poſſunt, vt 17. diſt. multis. & 24. q. 1. quotiens.

Metropolitani vtrum poſſint canones condere.

1 Hanc ſententiam hic tenet Hugo. not. 18. diſ. in ſum.

Addit 10. Et de hoc not. 18. diſt. in ſumma. & hanc ſequitur de verbo ad verbum. Ioan.

d Priuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur proprie qui non ſunt conſtituti in aliqua dignitate, vt 24. q. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur omnes exempti à iure communi: ſiue ſit collegium, ſiue aliqua ſpecialis perſona. 7. q. 1. petiſti. Hic patet ratio quare verba poſita in priuilegijs potius ponuntur cauſaliter quàm conditionaliter, cum dř: ſicut iuſte poſſides, ſi illud verbum inuenis in priuilegio, exponas, ſicut, pro quia: & hac ratione, quia cum priuilegium ſit lex, & lex debet eſſe certa, vt ſ. diſt. proxi. c. erit. & verba priuilegij debent eſſe certa 2. hanc rationem aſſignat Innocen. extra de verbo. ſignifi. abbate. & ſuper verb. præteriti temporis motam.

Priuati dupliciter dicuntur.

Priuilegiorum verba cauſaliter ponēda ſūt.

2 Aliàs inutile eſſet priuilegiū. extra ð priui. in his. arg. ff. de leg. 1. ſi qſi. lo.

e ¶ In priuato.] id eſt, in priuatis.

OFFICIVM. Hæc eſt iij. pars, in qua dicit quid ſit officium legis. Ioan. de Fan.

Casvs. Dicitur q̄ officium legis eſt præcipue neceſſaria prohibere mala, permittere licita, & quandoque illicita, ne grauiora fiant.

Omnis autem.] Casvs. Dicitur hic q̄ quadruplex eſt officium legis: aut enim permittit aliquid, vt ſi vir fortis præmium petat: aut vetat, vt monialium petere nuptias: aut punit, vt qui cædem fecerit, capite plectatur; aut præcipit, vt diliges dominum Deum tuū.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt ſecundas nuptias ɔ̄here, vt 31. q. 1. hac ratione. Secundo modo quod ɔ̄ conſtitutiones humanas indulgetur, vt ɔ̄here in quinto gradu, vt 35. q. 3. quædam. & eſt hæc vera permiſſio: &

Permiſſio fit tripliciter.

¶ Quid ſit canon. C. I.

Canon a græce, latine regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. C. II.

Regula dicta eſt, eo quod recte ducit, nec aliquando aliorſum b trahit. Alij dixerunt regulam dictam, vel quòd regat, vel quòd normam recte viuendi præbeat; vel quòd diſtortum, prauumque † corrigat.

Iſidorus ibidē.

† prauumque quid] orig.

2 *Porro canonum alij ſunt decreta Pontificum; alij ſtatuta conciliorum. Conciliorum vero alia ſunt vniuerſalia, alia prouincialia. Prouincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, præſente videlicet legato c ſanctæ Romanæ eccleſiæ: alia vero auctoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitanorum eiuſdem prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt. ¶ Sunt autem quædam priuatæ leges tam eccleſiaſticæ, quàm ſæculares, quæ priuilegia appellantur. De quibus. 5. lib. etymolog. c. 18. Iſidorus ait.*

¶ Quid ſit priuilegium. C. III.

Priuilegia ſunt leges priuatorū d, quaſi priuatæ leges. Nā priuilegiū a inde dictū eſt, quòd i priuato e feratur.

a ¶ Priuilegium.] *Cicero, 3. lib. de legibus hæc habet:* Maiores noſtri in priuatos homines leges ferri noluerunt; id eſt enim priuilegium. *Verum non ſemper eadem notione hanc vocem vſurpari ſolitam fuiſſe Budæus, & alij notarunt.*

3 *Officium vero ſæcularium, ſiue eccleſiaſticarum legum eſt, præcipere quod neceſſe eſt fieri c, aut prohibere quod malum eſt fieri, vel permittere licita, vt præmium petere; vel etiam quædam illicita; vt dare libellum repudij, ne fiant grauiora. Vnde in eod. lib. c. 19. Iſidorus ſcribit dicens.*

c ¶ Fieri.] *Quæ ſequuntur, in aliquot vetuſtis codicibus ſic habent,* prohibere, quod malum eſt fieri; permittere vel licita, vt præmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quod ſit officium legis. C. IIII.

Omnis autem lex aut permittit f aliquid, vt vir fortis

ſio & dr abſoluta permiſſio. Tertio modo dicitur illicitum permitti, vt magis illicitum vitetur, vt commeſſationes die Dominico, vt diſt. 4. denique. & permittitur adulterium, ne fiat homicidium, vt 33. q. 2. ſi quod verius, & permittitur ſubdiacono habere vnam fœminam ne pec-

g ¶ Cauſa.] Hic intitulatur 4. diſtin. in qua oſtēdit quare inter leges ſint inuentæ: ſecundo oſtendit quæ ſint conſideranda in conſtituendis legibus. vltimo oſtendit quaſdā leges eſſe abrogatas per contrariā conſuetudinē.

F Actæ.] Casvs. Quæſitum fuit ab Iſido. quare leges ſunt factæ & inſtitutæ: & reſpondet, q̄ triplici de cauſa factæ ſunt. Vna, vt earū metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta ſit inter improbos innocētia. Tertio, vt vnius ſupplicio aliorum facultas nocendi refrænet.

petat præmiū; aut vetat, vt ſacrarum virginū nuptias nulli petere liceat; aut punit, vt qui cædem [a] fecerit [b] capite plectatur: eius [c] enim præmio [d], aut pœna vita moderatur [e] humanā: diuina γ autem præcipit [f], vt [Diliges Dominum Deum tuum.]

Deut. 6.

γ Diuina.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori, neque in aliquot exemplaribus vaticanis Gratiani. In alijs vero omiſſa voce,* diuina, *legitur,* aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO IIII.

CAuſa [g] vero conſtitutionis legum eſt, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare: ſicut in eod. lib. c. 20. Iſidorus teſtatur dicens.

¶ Quare leges factæ ſint. C. I.

FActæ ſunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [h] audacia, tutaque [i] ſit inter improbos innocentia; & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrænetur nocendi facultas.

2 *Præterea in ipſa conſtitutione legum, maxime qualitas conſtituendarum eſt obſeruanda; vt contineant in ſe honeſtatem, iuſtitiam, poſſibilitatem, conuenientiam, & cetera, quæ in eod. lib. Iſidorus enumerat dicens.*

c. 21. & l. 2. c. 10

¶ Qualis debeat eſſe lex. C. II.

Iuo p. 4. c. 168. Pann. l. 2. c. 142

ERit autem lex honeſta [k], iuſta [l] poſsibilis [m], ſecundum naturam [n], ſecundum patriæ conſuetudinem [o], loco [p] temporique [q] cōueniens, neceſſaria [r], vtilis [ſ]; manifeſta [t]

h ¶ Coerceatur.] Nā per leges nemo cogitur bene facere, ſed malefacere probibetur, vt 23. q. 5. ad fidē.

i ¶ Tutaque.] ideſt, vt boni inter malos quiete viuant, vt 23. q. 5. non fruſtra. Ioan.

PRAETEREA. Hæc eſt ij. pars diſt. in qua ponit viij. quæ ſunt ſeruanda in legibus promulgādis. Ioan. de Fan.

Casvs. Modo dicit Gra. quæ ſint illa, quæ in lege conſtituenda conſiderant, ut contineat, &c. & ad hoc inducit c̄ ſeq.

ERit.] Casvs. In hoc cap. enumerat Iſidorus x. quæ lex in ſe cōtinere debet, ita quòd hæc, ſcilicet patriæ, loco, tēpori vere conueniēs, p̄ vno ponātur, ſcilicet honeſta, iuſta, poſſibilis, &c.

ne peccet cum pluribus, vt extra qui cler. vel vo. ſignificauit. & hæc dr̄ comparatiua permiſſio: ſed potius appellatur tolerantia, quàm permiſſio. & ſecundum hanc permiſſionem dicit canon q̄ ea, quæ permittimus, non approbamus, vt 31. q. 1. hac ratione. & ſecundum hanc permiſſionem dicit decret. quòd multa toleramus, quæ ſi in iudicium deduceremus, caſſarentur, vt extra de præbend. cum iam dudum.

a ¶ Vt qui cædem.] Sed numquid iudex eccleſiaſticus poteſt taliter dictare ſententiam in cauſa ſanguinis: cum nec cauſis ſanguinum poſſit intereſſe, vt 23. q. 8. his à quibus? Sed dic q̄ iudex eccleſiaſticus poteſt dicere ius interroganti: ſed non poteſt illud præcipere vel conſulere. ſic 5. q. vlt. delatori. 23. q. vlt. peſſimam. Ioan. ſed videtur hodie correctum de exceſ. prælа. ex litteris. B.

b ¶ Fecerit.] vt de pæni. diſt. 1. ſi quis cum telo.

c ¶ Eius.] ideſt, legis.

d ¶ Præmio.] ideſt, permiſſione.

e ¶ Moderatur.] paſſiue.

f ¶ Diuina autem præcipit.] hoc reſpicit ſuperiora.

CAuſa.] Hæc diſt. diuiditur in quattuor partes. In prima quæritur quare ſunt factæ leges. Secūda ibi. [Præterea.] Tertia ibi. [Ideo autem.] Quarta ibi, [Hæc etiā] Io. de Fan. Casvs. Dixit ſupra quod ſit legis officiū. in hac 4. diſt. oſtendit ad quid ſit lex inſtituta, & quid in ea contineatur, & quando inſtituitur; & q̄ etiā quædam capitula ſunt abrogata.

k ¶ Honeſta.] quia in iure non tam deſideratur iuſtitia, quàm honeſtas. 35. q. 3. porro.

l ¶ Iuſta.] aliter enim non eſt ius. niſi ſit iuſtum, vt ſ. diſtin. 1. ius generale.

m ¶ Poſſibilis.] quia ſi de impoſſibilitate legis quis trāſgrederetur, fruſtra imputaretur ei ad pœnā, vt 15. q. 1. non eſt. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. & ff. quando appella. ſit. l. 1. §. dies autem iſtos.

n ¶ Secundum naturam.] ideſt naturalem rationem. ſ. diſt. 1. conſuetudo. Ioan.

o ¶ Secūdum patriæ conſuetudinem.] quia ſi eſt contra conſuetudinem inhabitantium, per contrariam conſuetudinem abrogatur, vt ī. eod. §. leges. & cap. ſtatuimus. Item quia conſuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. ſign. abbate ff. de legib. cum de conſuetudine. & l. ſi de interpretatione.

p ¶ Loco.] quia in aliquibus locis aliqua ſtatuuntur, quæ alibi non reciperentur. vt 31. diſt. ante. & c. aliter. Item in iure conſtituendo conſideranda eſt vicinitas locorum, vel remotio, vt 63. diſt. cum longe.

q ¶ Temporique.] Omnia enim debent conuenire ſuis temporibus, vt 23. q. 4. ſi eccleſia. & 2. q. 1. ſi peccauerit.

r ¶ Neceſſaria.] quia non niſi inſtante neceſſitate ius ſtatui debet, vt 29. diſt. regulæ.

ſ ¶ Vtilis.] quia inutilis eſſet abijcienda. 68. diſt. chorepiſcopi. 12. diſtin. omnia.

t ¶ Manifeſta.] 4. q. 3. non in teſtibus.

a ¶ Captio-

a ¶ Captionem.] ne aliquis captioſe poſſit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eam 1.27.q.1 de viduis. Ioan.

b ¶ Priuato.] Tunc enim eſſet priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc eſt iij. pars diſt. in qua ponit, q leges per deſuetudinē abrogantur, & per conſuetudinē cōfirmantur. & hoc probatur per iiij. auctoritates. Ioan.

CASVS. Dicit Gra. q ideo iſta in lege cōſiderantur ſtatuēda: quia cum inſtitutæ fuerint, non erit liberum de ipſis iudicare: ſed poſtquā inſtitutæ fuerint, minori iudici non licebit iudicare de ipſis: ſed ſecūdum ipſas. & ad hoc inducit cap. ſeq.

IN iſtis.] CASVS. Dicit Aug. q quādo leges inſtituūtur, poteſt quis de ipſis iudicare: ſed poſtquam inſtitutæ fuerint, minori iudici non licebit de ipſis iudicare: ſed ſecundum ipſas.

c ¶ Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, epi poſſunt contradicere, & dicere; canon iſte nō conuenit conſuetudini regionis noſtræ, vt ī. cap. proxi. Sed numquid potius ſtabitur ſententiæ Apoſtolicæ, vel omnium epſorum, videt q omnium epiſcoporum: quia orbis maior eſt vrbe, vt 93. diſt. legimus. Arg. q ſententia Papæ præualet. 35.q.9. veniam. nam etiā error principis ius facit, vt ff. de ſup. leg. l. 3. in fin. Dicas q ſententiæ Papæ ſtabitur contra omnes. 9.q.3. nemo. & c. cuncta. niſi contra fidem diceret. 25.q.1. ſūt qdam.

cum non poſſit condere canonem? maxime ex quo tota poteſtas tranſlata eſt in principem. ff. de conſtitutionibus principum. l. 1. Sed dic quòd non poteſt abrogare niſi per expreſſum conſenſum Papæ: vt extra de præb. cum iam dudum. licet quidam dixerint, q ſufficeret

r Vide qd no. 14.q.3. plerique. & ff. de le. cōtra legē. Io. de Fan.

diretur pri[mo] quin[quagesima?] poſtea. a[d] hoc arg. ſ[upra] diſt. Nic[e]na. nā mu[l]ta impediunt promouendū. & c. 15. q[.] ca. fin. ſecundum. Lau.

quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionē α[a] contineat; nullo priuato[b] commodo, ſed pro communi ciuiū vtilitate conſcripta.

α ¶ In captionem.] *Antea legebatur,* incautum captione. *Reſtituta eſt vera lectio ex codicibus Iſidori manuſcriptis, lib. 5. c. 21. & ex impreſsis etiam lib. 2. c. 10. vbi eadem ſcribuntur, partimque ex antiquis Gratiani exemplaribus, à quibus abeſt dictio,* cautum. *Simili vero locutione vtitur Paulus lib. 5. ſenten. tit. 33. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 *Ideo autem in ipſa conſtitutione iſta conſideranda ſunt; quia cum leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipſis; ſed oportebit iudicare ſecundum ipſas.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de vera religione, c. 31.

¶ De legibus tunc eſt iudicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtitutæ ſunt. C. III.

IN iſtis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent[c] cum eas inſtituunt; tamen cum fuerint inſtitutæ & firmatæ, non licebit[d] iudici de ipſis iudicare, ſed ſecundum ipſas. Iuo p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 143.

Leges inſtituuntur, cum promulgantur; firmantur, cum moribus vtentium approbantur. Sicut enim moribus vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ[e] ſunt; ita moribus vtentium ipſæ leges confirmantur. Vnde illud Teleſphori Papæ, (qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquageſima β à carnibus, & delicijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non eſt: aliter agentes, transgreſsionis reos non arguit.

Teleſphorus vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis, epiſt. I.

Papæ ſententia præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum.

β ¶ Quinquageſima.] *Poſt hoc verbum in codicibus impreſsis ſequebatur,* ieiunandi propoſitum ſuſciperent, & à carnibus, & delicijs abſtinerent: *ſed omnes fere manuſcripti habent eo modo, quo reſtitutum eſt.*

¶ Septem hebdomadibus à carne, & delicijs ante Paſcha clerici abſtineant. C. IIII. Iuo par. 4. c. 25. Pann. l. 2. c. 174

STatuimus, vt ſeptem[f] hebdomadas plenas ante ſanctū Paſcha omnes clerici in ſortē Domini vocati à carne † † al. carne, et delicijs

d ¶ Non licebit.] argum. quod ſemel eſt approbatum, amodo non poteſt reprobari, vt 8.q.2. dilectiſſimi. & c. licet. & 32.q.5. horrendus 2. Ioan. Niſi ex noua cauſa. extra de offi. deleg. cap. inſinuante.

LEGES. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte, dicitur q leges inſtituuntur, cum promulgantur; & confirmantur, cum moribus vtētium approbantur. In ſecūda parte, quę incipit ibi, [Sicut.] dicitur, q ſicut leges moribus vtentium confirmantur: ita quædam leges ſunt per deſuetudinem abrogatæ: ſicut & illud Teleſphori abrogatur, quod dixit de propoſito ieiunādi ſuſcipiēdo à clericis à quinquageſima. & ad hoc inducit ſeq. cap.

e ¶ Abrogatæ.] Abrogare eſt in totum tollere legē: derogare eſt pro parte detrahere legi, vt ff. de verb. ſign. derogatur. ſed qualiter poteſt populus abrogare canonē,

a Vnde dicas q hæc littera loquitur de inferiori iudice: nā ſi inferior iudex vellet aliquid proponere quare lex illa nō deberet cōdi. facilius au

ceret ſola ſcientia Papæ. Io. Sed credo, q conſuetudo rationabilis & præſcripta tollit leges, vt extra de conſue. cap. vlt. etiam ſine ſcientia principis. difficile enim eſſet eum omnes conſuetudines, quæ ſeruantur, ſcire. B.

STatuimus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dr, q clerici debent incipere ieiuniū à quinquageſima: vt clericorum vita à laicali diſcernatur. In ſecūda parte, q incipit ibi, [Illas ergo.] dr q per ſeptem hebdomadas ante Paſcha clerici ieiunādo hymnis, vigilijs, & orationibus inſiſtere debēt die noctuque.

f ¶ Statuimus vt ſeptem.] iſtis duobus cap. ob. ſ. de cōſec. diſt. 5. à ſacerdotibus. vbi quadrageſima præcipitur ſeruari. Sed dic q iſtud cap. non tenet, quia hodie quinquageſima nō ſeruatur, cū ipſa celebretur poſt Paſcha. Io.

f ¶ Statuimus.] ideſt, abrogamus: vel ponitur ſtatuimus pro conſulimus.

Quinquageſima hodie nō ſeruatur.

a ¶ Cleri-

a ¶ Clericorum.] aliàs viles reputetur.1.quæſt.1.viliſſimus.

Q Vadrageſima.] Casvs. iſtius cap.patet per ſe. Et hæc duo cap.abrogata ſunt ſicut & ſeq.cap.in prin.& hoc dicit ſequens §.quod ſimiliter.

ſi.cap.quærebatur an vino ſit vtendum, & reſpondet q; ſic,vt tamen ebrietatem vitemus.

b ¶ Dignitas.]Hic habes q; quilibet ordo eccleſiaſticus dicitur dignitas vel honor,vt 1.q.1.reperiuntur. quãque ſæculares poteſtates dicuntur dignitates. 23.q.5. adminiſtratores.quãq; conſtantes homines dicũtur habere dignitatẽ, ſecundum quod ſerui dicũtur habere dignitatem,vt ff.de vſufru. ſed & ſi quid. §.1. Et ex hoc patet clericos non eſſe priuatas perſonas: cum illæ ſolæ dicantur priuatæ perſonæ,quæ non habent dignitatem,vt 24.q.1. qui contra.

c ¶ Ad penſum.] id eſt,ad quantitatem 1. vt ſint duæ partes.

d ¶ Sicut loco.] id eſt, dignitate. Et eſt hic argu. q; qui præcedit alium dignitate,debet & præcedere in alijs, vt 1.q.1.viliſſimus. Io.

e ¶ Dominica.] carniſpriuij.

f ¶ Hæſitamus.] non quid iuris ſit,ſed quid ſtatuendũ ſit,ne ſcandalum oriatur. C. de teſta. l. omnium, 1.q.2.quàm pio.

g ¶ Et ſæculares.] & pro id eſt.

h ¶ Conſuetudine.] argu. q; conſuetudo excuſat in delictis, vt hic,& 32.q.4.obijciũtur. & extra de temp. ord.ſane 2. Sed contra, conſuetudo non minuit peccatum, ſed auget,vt 24.q.1.ſchiſma.32.q.7.flagitia. extra de ſi. non ſatis 3. immo conſuetudo veniale peccatum facit mortale, vt 25.diſtin. vnum orarium.§.criminis.Sol.conſuetudo excuſat à pœna temporali, ſed non à gehennali.

Denique.

ieiunent: quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum[a] à laicorum conuerſatione,ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. *& infra.* ¶ Has ergo ſeptem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunent,& hymnis, & vigilijs, atq. orationibus Domino inhærere die noctuq. ſtudeant.

Item Ambroſius in lib. ſermonum a.

a ¶ Sermonum.] *Inuenti ſunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monaſterij S. Ambroſij ſermones aliquot manuſcripti, Ambroſij nomen præferentes: inter quos eſt ſermo de ſexageſima, cuius initium eſt:* Adeſt tempus. *vnde hoc caput ſumptum eſt.*

¶ Septimam hebdomadam Teleſphorus quadrageſimæ addidit. C. V.

Q Vadrageſima ſex ſeptimanas habet, cui addidit Teleſphorus Pontifex ſeptimam hebdomadam: & vocatum eſt hoc tempus quinquageſima.

Quod ſimiliter de eo capitulo eſt intelligendum, quod B. Gregorius Auguſtino Anglorũ epiſcopo ſcribit dicens.

¶ A quinquageſima ieiunandi propoſitum ſumant, quos eccleſiaſtici gradus dignitas exornat. C. VI.

Iuo par.4.c.29. D Enique ſacerdotes,& diaconi,& reliqui oẽs,quos dignitas[b] eccleſiaſtici gradus exornat,à quinquageſima propoſitũ ieiunandi ſuſcipiant;quo & aliquid ad penſum[c] ſanctæ inſtitutionis adijciant,& eorũ, qui in laicali ordine conſiſtunt,obſeruantiã, ſicut loco[d],ita religione præcellãt. ¶ De ipſa vero die Dominica[e] hæſitamus[f],quidnam dicendũ ſit:cum oẽs laici,& ſæculares[g] illa die plus ſolito ceteris diebus accuratius cibos carniũ appetant:& niſi noua quadã auiditate vſq. ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe huius ſacri tẽporis obſeruationẽ ſuſcipere putant;quod vtiq. non rõni, ſed voluptati,immo cuidam mentis cæcitati adſcribendum eſt;vnde nec à tali cõſuetudine[h] auerti poſſunt:& ideo cũ venia[i] ſuo ingenio relinquẽdi ſunt;ne forte peiores[k] exiſtant †, ſi à tali conſuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon: [Qui multũ emungit,elicit ſanguinẽ[l].] *& poſt pauca.* ¶ Par[m]

Prouerb. 30.

† Siue menſurã,ſiue inſtructionẽ.

1 Conſuetudo an excuſet in delictis.

2 Vbi plene de hoc. & ĩ. diſtin.8. mala.

3 Extra de cõſue. cum tanto.

D Enique.] Casvs. Iſtud cap.diuidit̃ in quinq; partes.In prima parte quærebat Auguſt.à Greg.an clerici incipere debeant ieiuniũ à quinquageſima. & rñd. q; ſic: vt ſicut loco pcellunt laicos,ita & religione pcellant.In ſcda parte,quæ incipit ibi,[De ipſa vero.]quærebatur an laici,qui in diebus dñicis conſueuerint ſolennius epulari,debeãt à tali cõſuetudine remoueri?& rñd. q; non, ne deteriores fiant, & hoc probatur auctoritate Salo.dicentis,q; qui nimis emungit, elicit ſanguinẽ. In tertia parte,quæ incipit ibi, [Et poſt pauca.]quærebatur an tpe ieiuniorum ſit abſtinẽdũ ab ouis, caſeo,& lacte, & rñdet Greg.q; ſic:quia ſicut à carnibus,ita ab omnib⁹ quæ trahunt ſementinã originẽ carnis eſt abſtinẽdũ. In quarta parte,quæ incipit ibi,[Et poſt pauca.Ceterũ.] quærebatur an piſcibus in quadrageſima ſit vtendũ; & reſpon.q; ſic,ad infirmitatis ſolatium, & non ad luxuriam:& nõ magnis piſcibus,ſed paruis. Quinto loco in

i ¶ Venia.]Quid eſt ergo quod dicitur alibi numquam eſſe veniam datam impœnitenti,vt 24.q.2.legatur. ideo intelligas de venia pœnæ, non de venia culpæ. tolerat ergo Grego. crimen tale propter periculum ſchiſmatis vel ſcandali.vnde non eſt dicendum quòd ignoſcatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem vel ſcandalum. ſuſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali vel ſchiſmatis,vt 23.quæſt.4.non poteſt. & ratione multitudinis,vt 50.diſtinct. vt conſtitueretur.hodie non toleratur, vt extra de vita & honeſta. clerico. à crapula.

k ¶ Ne forte peiores.]hæc eſt comparatiua permiſſio.

l ¶ Sanguinem.] ſic qui multum corrigit, offendit, vt 45. diſtin. cum beatus. & alibi dicitur: Noli eſſe nimium iuſtus,vt de pœn.diſtin.1.ſerpens. 2.q.7. cap.plerumque.§.de his.

m ¶ Par.]id eſt,æquum & iuſtum.

Scãdali ratione tolerantur crimina.

a ¶ Ab

autem eſt, vt quibus diebus à carne animaliũ abſtinemus, ab omnibus [a] quoque, quæ ſementinam † [b] carnis trahunt originem, ieiunemus: à lacte videlicet, caſeo, & ouis. *& poſt pauca*. ¶Ceterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abſtinet, nequaquã ſumptuoſiora [c] marinarum beluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] reſtat, vt omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus.

†*al. ſementi-nam*

†*al. permittimur*.

4 *Hæc etſi legibus conſtituta ſunt; tamen quia communi vſu approbata non ſunt, ſe non obſeruantes tranſgreſſionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore; cum illi, qui ſacris neſciunt obedire canonibus, penitus officio iubeantur carere ſuſcepto: niſi forte quis dicat hæc non decernendo eſſe ſtatuta, ſed exhortando conſcripta [e]. Decretum vero neceſſitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.*

Ex Greg. ꝫ. 25. q. 1. hæc conſona.

DISTINCTIO V.

Hæc, quæ [f] de priuilegijs, & ceteris infra poſitis ſcripta ſunt, tã ſæcularibus, quàm eccleſiaſticis legibus conueniunt. Nunc 1 ad differentiam naturalis iuris, & ceterorum reuertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet tẽpore, & dignitate. Cœpit [g] enim ab exordio rationalis creaturæ; nec variatur tempore, ſed immutabile [h] permanet. 2 Sed cũ naturale [i] ius in lege & Euangelio ſupra dicatur eſſe comprehenſum; quædam autem contraria his, quæ in lege ſtatuta ſunt, nunc inueniantur conceſſa; non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege namque præcipiebatur, vt mulier, ſi maſculum pareret, quadraginta [k]: ſi vero feminam, octuaginta diebus à templi ceſſaret ingreſſu: nunc autem ſtatim poſt partum eccleſiam ingredi non prohibetur. Item mulier, quæ menſtrua patitur, ex

Leuit. 12.

Ibid. 15.

a ¶Ab omnibus.] q.d. ex quo caro prohibetur: ergo & omnia, quæ de carne procedunt.

b ¶ Sementinam.] id eſt, ſemen.

c ¶ Sumptuoſiora.] Sed paruos piſciculos poteſt homo comedere, vt ꝫ. 82. diſt. presbyter.

d ¶ Alioqui.] argu. ex quo vnum cõceditur: ergo omnia ſimilia intelligũtur eſſe cõceſſa, vt ꝫ. diſt. prox. ad eius. & 27. diſt. quod interrogaſti. 22. q. 2. ſi quis per teſtamentum 1.

1 Ad hoc facit qđ ſ ile. & not. 95. diſt. illud. in glo. arg. omnia, &c.

HAEC ETSI. Hæc eſt iij. pars diuiſtin. in qua ſoluit ſupradicta. Archid.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ hæc tria cap. ſupradicta ſunt abrogata: & ideo qui non obſeruant ea, non dicuntur tranſgreſſores: ſed ſi non eſſent abrogata, nõ obedientes eis proprio priuarentur honore: niſi forte quis velit dicere, ꝙ hæc ſupradicta cap. loquantur de conſilio, & non de præcepto.

e ¶ Conſcripta.] nam qui exhortatur, mandatoris opera nõ fungitur. ff. de his qui no. infa. ob hæc verba:

HÆc quæ.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. In prima probat, ꝙ naturale ius nõ mutatur. Secũda ibi, [Sed cum naturale.]

CASVS. Continuat magiſter dicta ab illo §. priuilegia. hucuſque dicendis: & dicit ꝙ illa omnia conueniunt tã ſæcularibus, quàm eccleſiaſticis legibus. Nunc autem in hac 5. diſt. reuertitur ad ius naturale, aſſignando differentiam iuris naturalis ad alia iura: nã iſtud ius primatum obtinet inter alia iura tempore & dignitate: tẽpore, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ: dignitate, quia nõ variatur. Sed cum ius naturale dicatur ſupra comprehenſum lege & Euangelio, quædã autem contraria legi nunc inueniantur conceſſa; apparet ꝙ ius naturale mutabile * eſt, & variatur. & hoc probatur exemplo mulieris, quæ ſtatim poſt partũ & menſtruum poteſt nunc ingredi eccleſiam: hoc aliter eſſet ſecundum legem: & puer ſtatim cũ natus eſt, poteſt baptizari. & ad hoc inducit cap. ſequentia.

*Declaratur infra diſt. 6. c. nõ eſt peccatũ. §. his itaque.

f ¶Hæc quæ.] In hac 5. diſt. incipit aſſignare differentiã iuris naturalis ad alia iura. Notãdũ ergo ꝙ ius naturale in iiij. differt ab alijs iuribus, 1 origine, dignitate, amplitudine, & ſuæ rigore. In origine differt: quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ, ut inſti. de rer. diui. §. commodus. ſed alia iura ortũ habent ab inuentione hominum 2. ꝫ. diſt. 6. c. vlt. Dignitate differt: quia hoc ius nullam patitur immutationem. inſti. de iure natu. §. penul. nam ſi quid eſt contrarium iuri naturali, illud iniquũ eſt. 8. diſtin. 1. ius naturale. in ſi. Item amplitudine: quia iure naturali omnia ſunt communia: ſed hoc non eſt alio iure. Item ſententiæ rigore: quia cõtra ius naturale nulla fit diſpenſatio, ſed aduerſus alia iura ſæpe.

Ius naturale in iiij. differt ab alijs.

2 Vt in ſi. pcedẽtis §. & ꝫ. diſtin. proxi. §. his itaque.

g ¶ Cœpit.] per intelligentiam, nõ per eſſentiam: immo verius poſſet dici, ꝙ cœpit quo ad vſum 3: quia ius naturale, id eſt naturalis æquitas ab æterno fuit: niſi velis intelligere de iure diuino. illud enim prius fuit, quàm eſſet redactum in ſcriptis.

3 Et exercitiũ: nam tunc creaturæ cœperũt eo vti. Archid.

h ¶ Sed immutabile.] quo ad præcepta & prohibitiones, vt diſt. 6. §. vlt.

i ¶Sed cum naturale.] Hæc eſt 2. pars diſt. in qua obijcit ꝫ id qđ dicit, ꝙ ius naturale non mutatur, & probat per tria ſequẽ. cap. ꝙ mutetur. Sol. ponet ꝫ. diſt. proxi. §. His itaq;. Et eſt talis obiectio magiſtri. Puerpera & mẽſtruata vſq; ad certum tps prohibebantur intrare eccleſiam: ſed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio eſt de iure naturali: ergo reſtat ꝙ ius naturale ſit variatum.

K ¶ Quadraginta.] quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionẽ animæ: ſed fœtus femineus lxxx. diebus.

Anima maribus citius infunditur ꝗ feminis.

lege immunda eſſe reputabatur; nunc autem nec ſtatim intrare eccleſiam, nec ſacræ communionis myſteria percipere; ſicut nec illa, quæ parit; vel illud, quod gignitur, ſtatim poſt partum baptizari prohibetur. Vnde eidẽ Auguſtino Anglorum epiſcopo Gregorius ſcribit dicens,

a ¶ Nunc ad differentiã.] *In vulgatis legebatur,* Nunc autem ad doctrinam. *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus, & ex principio diſt. 15. vbi hoc repetitur.*

PALEA. β C. I.

c. 10. ad interrogata Aug. Anglorum epiſcopi.

CVm enixa fuerit mulier, poſt quot dies intrare eccleſiam debeat; teſtamenti veteris præceptione didiciſti: quia pro maſculo xxxiij. pro femina vero lxvj. diebus debet abſtinere: qđ tñ ſciendũ, quia in myſterio accipitur.

β ¶ Palea.] *De Paleis vniuerſe in præfatione dictum eſt. Hoc vero, cui primum præponitur nomen Palea, habetur etiam in manuſcriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis:) & in quattuor coniunctum eſt cũ ſequenti capite,* Si mulier. *addita ad illius initium voce,* Nam; *quemadmodum eſt apud Gregorium.*

Gregorius ibidem continenter. Beda l. 1. de hiſt. Angl. c. 27. Nicolaus ad cõſulta Bulgarorum, c. 68.

¶ Mulier enixa gratias actura eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur. C. II.

SI mulier [a] eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat eccleſiam; nullo pondere peccati [b] grauatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autẽ commiſtione voluptas eſt: in † prolis vero partu dolor & gemitus. Vnde & ipſi primæ matri omniũ dicitur: [In doloribus paries.] Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare eccleſiã; ipſã ei pœnã[c] ſuã, in culpam deputamus.

† *nam in prolis prolatione gemitus.*]ori.

Idem ad eumdem.

¶ Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. C. III.

Greg. ibid. continenter. Burch. l. 4. c. 32. Iuo par. 1. c. 62.

BAptizari autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, ſi periculo mortis vrgetur, vel ipſa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum eſt, nullo modo prohibetur: quia a ſicut ſãcti myſterij gratia viuentibus, atque diſcernentibus cũ magna diſcretione prouidenda eſt; ita quibus mors imminet, ſine vlla dilatione offerenda eſt: ne, dum adhuc tempus ad præbendũ redemptionis myſterium quæritur, interueniente paululũ mora [d], inueniri non valeat qui redimatur.

a ¶ Quia ſicut.] *Hinc vſque ad ver.* Ne dum. *addita ſunt ex B. Gregorio.*

Item.

Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad cõſulta Bulg. c. 68. Beda lib. 1. de hiſt. Angl. c. 27. Iuo par. 8. c. 88.

¶ Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius vero concubitũ vir ſuus accedere nõ debet,

---

diebus ſecundum hoc videtur, quòd tempore quo concipit, debet abſtinere: ſed ratione dubitationis ſecus eſt: quia neſcitur quo tempore concipit: item quia neſcit vtrum maſculum vel feminam pariat. Io.

SI mulier.] CASVS. Mulier ſtatim poſt partum poteſt

test

teſt eccleſiam ingredi: nam ex hoc nullo peccato grauatur: quia voluptas carnis in culpa eſt, non dolor: alioquin dolorem partus ſibi verteremus in culpam. h. d.

a ¶ Si mulier.] quidam libri habent, cum enixa: ſed illud eſt palea vſque ad hunc locum.

b ¶ Pondere peccati.] Sed nonne in brochardo legitur in pœnitentiali Theodori, ꝙ femina poſt partum maſculi abſtinebit xxxiij. diebus ab ingreſſu eccleſiæ: ſed poſt partum feminæ lxvj. & ſi ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit eccleſiam: & qui illis diebus commiſcetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua? Item conſuetudo eſt contraria illis c. Gre. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nõ ex deuotione intrat: vel đ illa quę ſine neceſſitate intrat: Sed verius credo ꝙ poteſt intrare ſiue ſit neceſſitas, ſiue non, vt extra de pur. poſt partum. volens. conſuetudo tamen in contrarium ſe habet. Io.

c ¶ Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi, vt 7. q. 1. cũ percuſſio. iſtud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non conſecratur. ĵ. 26. diſt. Acutius. & 32. quæſtio. 5. ille autem. & mutilati membris non promouentur, vt 55. diſtinctio. per totum 1.

BAptizari.] CASVS. Mulier vel quod ex ipſa natum eſt, ſtatim in periculo mortis baptizari poteſt, ne parua mora imminente inueniri non poſſit quod redimatur.

d ¶ Mora.] argu. ꝙ mora eſt vitãda vbi timetur periculum, vt 28. diſt. de Syracuſanæ. de conſec. diſt. 4. ne quod abſit. argumen. contra, ff. de iud. ſi debitori. & ff. de ſol. l. quod dicimus. Solu. illud in cõtractibus: iſtud in periculo animæ. Ioan.

AD eius.] CASVS. Tria dicit præſens cap. Primo, quòd vir nõ debet dormire cũ vxore ſua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad nutriendũ ca uſa incontinentiæ. Secundo: ibi, [Quæ tamen.] dicit ꝙ mulier tempore purgationis poteſt eccleſiam ingredi: quia ſuperfluitas non debet culpæ adſcribi. Tertio ibi: [Sancta quoque.] dicit quòd mulier tempore partus non eſt arcenda à corpore Chriſti: ſi

tamen

Mulieres enixæ non tenẽtur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere.

Afflictio afflictis quandoque datur.

1 De hoc not. ĵ. ead. ad eius. in gl. hoc eſt. Archid.

Menſtrui tempore cõiugale debitũ an debeat reddi.

quouſque qui gignitur, ablactetur [a]. Praua autem in coniugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eoſque alijs mulieribus ad nutriendum tradãt: quod videlicet ex ſola cauſa † incontinentiæ videtur inuentum; quia dum ſe continere nolunt; deſpiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque, quæ filios ſuos ex praua conſuetudine alijs ad nutriendum tradun[t], niſi purgationis tempus prius tranſierit †, viris ſuis non debent admiſceri: quippe cum & ſine partus cauſa, cũ in conſuetis menſtrualis detinentur, viris ſuis miſceri prohibeantur [b]: ita vt morte lex ſacra feriat, ſi quis vir ad mẽſtruatã mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum ex cõſuetudine menſtrua patitur, prohiberi eccleſiam intrare non debet; quia ei naturæ ſuperfluitas in culpam nõ valet imputari: & per hoc quod inuita [c] patitur, iuſtũ nõ eſt, vt eccleſiæ ingreſſu priuetur. Nouimus nãque, quòd mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur, poſt tergum Domini veniens †, veſtimenti eius fimbriam tetigit, atque ſtatim ab ea ſua infirmitas receſsit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita, laudabiliter potuit Domini veſtimentum tãgere; cur quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat Domini eccleſiam intrare? *& infra.* ¶ Si igitur bene præſumpſit, quæ veſtimentum Domini in lãguore poſita, tetigit; quod vni perſonæ [d] infirmanti conceditur; cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur? ¶ Sanctæ autẽ communionis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præſumit; laudanda eſt: ſed ſi percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium eſt ibi etiã [aliquo † modo] culpas ſuas agnoſcere, [e] vbi culpa nõ eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum eſurimus, ſine culpa [f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum eſt, vt eſuriremus.

† al. carnis incontinentia

† tranſierint orig.

Leuit. 15.

Matth. 9.

† al. humiliter veniens

† additę ſunt iſtæ duæ voces ex beato Greg. & Beda.

Facta ab inuitis an ſint imputãda. ¶ Nec talia poſſunt, vt patet in co... quod ...legi. & no. ỹ. 15. q. 1. quam prępoſterũ.

DISTINCTIO VI.

QVia vero [g] de naturæ ſuperfluitate ſermo cœpit haberi; quæritur, an poſt illuſionẽ, quæ per ſomniũ ſolet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat; vel ſi ſacerdos ſit, ſacra myſteria celebrare.

De his ita ſcribit B. Gregorius Auguſt. Anglorum epiſcopo, reſp. 11.

Ex 11. interrogatione Augu. Anglorum epiſcopi.

Beda lib. 1. hiſt. Ang. c. 27.

tamen abſtinẽt ex deuotione, laudanda eſt.

a ¶ Ablactetur.] tempus ablactationis hic appellatur tempus poſt partum, quando mulier nimis abundat lacte: & niſi extraheretur per puerũ, oporteret ipſam infirmari. ideo autem prohibetur illis temporibus commiſceri cũ eis, quia ex tali coitu naſcuntur morboſi, & leproſi. ſed quid ſi mulier petat debitum à viro tẽpore menſtrui, vel tẽpore purgationis? Dico q; non reddet debitum ei, niſi timeretur fornicatio eius. 13. diſt. duo mala. Item ſi vir petit debitum tempore menſtrui à muliere: mulier negabit, & exponet ei cauſam quare non poteſt. ff. de ſolu. l. quod dicimus.

b ¶ Prohibeantur.] ideſt, ſub forma prohibitionis diſſuadeãtur. ſic exponũt quidam.

c ¶ Inuita.] hoc eſt regulare, vt qđ quis inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, vt hic, & 50. diſtin. presbyteros. & C. de inſti. & ſub. l. 1. & C. qui pe. tu. l. cum à matribus. C. de app. præſes. Argu. contra. ỹ. 55. diſt. c. vlt. 49. diſt. c. vlt. C. de cõdi. inſer. legatum. Item arg. q; quæ fiunt ab inuitis & nolentibus eis inputari non debent 1, vt de conſec. diſt. 5. diſcipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. Io. Sel. ſi aliquis cogitur coactione abſoluta aliquid facere 5. Deum, non imputatur ei quo ad Deum. ſecus ſi conditionali coactione, vt extra. qđ me cau. ſacris. 50. diſt presbyteros. In ỹctibus ſi aliqs cogitur p metum, qui debuerit cadere in conſtantẽ virũ, non imputatur ei, vt ibi. & quod me. cau. ad audiẽtiã. niſi culpa ſua incideret in talem metum, vt ff. quod me. cau. ſi mulier. Sed in ordinibus ſecus. nam ſi quis per vim mutiletur, promoueri non poteſt. vt extra de cor. vi. expoſuiſti. etiam corrupta p vim non conſecrabitur inter virgines, vt 32. q. 5. ille. & hoc fit propter reuerentiam ſacramentorum. & defectum myſterij. ſic mihi Bar. Brix. vĩ breuiter diſtinguendum.

d ¶ Quod vni perſonæ.] Arg. q; vni conceditur, per cõſequens videtur alijs eſſe conceſſum. ſic ỹ. diſ. 4. deniq;. & hoc verum eſt ſi de iure communi aliquid concedi-

tur. ſecus ſi ex priuilegio, vt 16. q. 1. hinc eſt. & 7. q. 1. petiſti.

e ¶ Agnoſcere.] Arg. contra. ỹ. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic q; quilibet poteſt dicere ſe peccatorem, dumtamen non credat ỹrium. de pœn. diſt. 5. ad hæc.

f ¶ Sine culpa.] Arg. q; non ſemper imputatur factum vbi culpa præcedit. 15. q. 1. ſane.

QVia vero.] C A S V S. Grat. quærit an poſt nocturnam pollutionem vel illuſionẽ valeat quis ſumere corpus Chriſti: & an ſacerdos Miſſã valeat celebrare? & de hoc quid iuris ſit, in cap. ſeq. diſtinguitur.

g ¶ Quia vero.] Hic intitulatur. diſt. 6. in qua, quia fecerat mentionem de ſuperfluitate naturæ, digreditur à principali propoſito agens de nocturna pollutione. oſten-

oſtendit ergo auctoritate Greg. quibus modis, & ex quibus cauſis cõtingit, & qñ ſit peccatum, & qñ non: poſtea rñdet obiectioni factæ in pmiſſa diſt. in illo §. his itaq;. Et not. ſm quoſdã, ꝙ nocturna pollutio, & illuſio, quæ pcedit ex infirmitate non eſt peccatũ, etiã veniale, maxime cũ ſit pœna, vt ĩ. c. pxi. ibi; oĩno hæc pollutio, vel illuſio nõ eſt timenda, quia animus, &c. Illa vero q̃ pcedit ex crapula, eſt veniale peccatũ, vt ĩ. c. proxi. ibi; habet exinde animus aliquẽ reatũ. ſimiliter illa q̃ prouenit ex cogitatione pcedente, peccatũ eſt, ſed diſtinguitur; quia ſi illa cogitatio nõ proceſſit ad cõſenſum, veniale peccatum eſt 1 pollutio ex ipſa pueniens. Si vero pceſſit, tũc eſt mortale 2, ſm iſtorũ opi. accedit, ꝙ aliquis neſciens peccat mortaliter & venialiter 3, & operatur bonũ, & ẽt meretur vitã æternam; quia ſi corpus dormit, anima vigilat. Vnde illud, Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioſo dicũt, ſi culpa ſua deuenit ad furorẽ. arg. 15. q. 1. ſi quis. in fi. immo neſciens peccat. 32. q. 7. quẽadmodũ. Arg ͻ. ff. de act. & oblig. ex maleficio. §. ſi quis abſens. vbi dr̃, ꝙ neſciens non peccat. Alij dicũt, ꝙ dormientes non peccant. 15. q. 1. ſi cõcupiſcẽtia. & c. aliquos. dormiens. n. furioſo cõparatur. ff. de acqui. poſ. l. 1. §. adipiſcimur. & ita nõ peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo nõ venit ad conſenſum, nullo modo peccat: ſi vero peruenit, peccat mortaliter ſm iſtos, niſi forte imaginetur cum vxore ppria; quia tunc dirigit affectũ in vxorẽ, & non peccat mortaliter. hãc opi. fouet H. & pbatur ĩ. ea. diſt. non eſt. ibi; luxuriæ, &c Sed hoc nõ eſt verũ; quia nullo modo peccat, vt ĩ. c. proxi. & 15. q. 1. aliquos. Sed ͻ priorẽ opi. obijcitur; quid ſi cogitaui turpiter, ſed antequam dormiui ſtatim pœnitui, poſt polluor in ſomno, peccaui, vel non? & vr̃ ꝙ ſic. Reſp. licet contritus ſim: tñ veſtigia remanent, & reliquiæ, ſicut in liberto veſtigia ſeruitutis. vnde patronus ei ſuccedit. inſti. de ſucc. lib. §. ſed noſtra. ſic matrimonium in furioſis manet propter reliquias prioris voluntatis. ff. de his qui ſui, vel alie. iuris ſunt. l. patre furioſo. Imputetur ergo mihi ſaltem ſi initialiter turpiter cogitaui.

TEſtamentum.) Casvs. Capitulũ iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, ꝙ ſi qs pollutus fuerit pollutione nocturna, niſi aqua lot⁹ fuerit, ei vſq; ad veſperã intrare eccleſiam nõ cõceditur. In ſcda parte q̃ incipit, ibi; [Quod tamen.] dicit Greg. ꝙ hoc põt intelligi ſpiritualiter. ſ. de illo, qui in mente prauis cogitationibus eſt pollutus, qui aqua pœnitẽtiæ lauãdus eſt, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, ſe reum vſq; ad veſperã cognoſcat. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sed eſt.] dr̃, ꝙ pollutio tripliciter accidit. Aliquando. n. accidit ex ſuperfluitate naturæ, vel infirmitate, aliqñ ex crapula, aliqñ ex præcedenti turpi cogitatione. Cũm ex ſuperfluitate vel infirmitate naturæ pcedit, pollutio nõ imputatur alicui; quia potius eſt pœna q̃ peccatũ. Cũ vero pcedit ex crapula, talis pollutio habet aliquẽ reatũ: veruntamen, ſi neceſſitas adeſt, pp hoc ſacerdos non prohibetur à celebratione miſſarum; ſed ſi alij ſacerdotes adſint, celebrare non debet, ſed à corpore Chriſti non prohibetur, maxime, ſi dormientem turpi imaginatione non concuſſerit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione pcedenti procedit, abſtinere debet ab vtroque; quia animo patet reatus ſuus; quia quod cogitauit ſciens, pertulit neſciens.

¶ De multiplici genere illuſionis. C. I.

Burch. l. 5. c. 43. Iuo par. 2. c. 52. Pann. l. 1. c. 160. Poly. l. 3. tit. 16. † paulo aliter in orig. & apud ceteros collectores.

TEſtamentum [a] veteris legis hunc[b] pollutum Domino dicit; & niſi lotum aqua, etiam vſque ad veſperã † intrare eccleſiam non concedit. Quod † tamen aliter intelligens populus ſpiritualis quaſi per ſomnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia [c], veris imaginibus [d] in cogitatione inquinatur. Sed lauandus eſt aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat; & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi vſque ad veſperam [f] cognoſcat. ¶ Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio; qua † ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda; quia hanc animus neſciens pertuliſſe [g] magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum [h], non tamen vſque ad prohibitionẽ percipiendi ſacri myſterij, vel miſſarum ſolemnia celebrandi; cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere † myſterium pro eo, quòd ſacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſsitas [i] compellit. Nam ſi adſunt alij, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, à perceptione ſacri myſterij prohibere non debet; ſed ab immolatione ſacri myſterij abſtinere †, vt arbitror, humiliter [k] debere ...

† al. quia

Iuo p. 9. c. 111.

† al. exhiberi

† al. abſtineri

Pollutio tripliciter accidit.

a ¶ Teſtamẽtum.] In Leuitico legitur Dominũ dixiſſe, Si fuerit homo pollutus nocturno ſemine, egrediatur extra caſtra, & nõ reuertatur vſq; ad veſperã donec lauetur, & poſt ſolis occaſum reuertatur ad caſtra. hoc Greg. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mẽte.

b ¶ Hunc.] talem morẽ, de quo quæris, adhuc Romani ſeruant 4, vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.

4 Sub. Iudæi à côtactu mortui in pollutis. de conſecr. diſt. 4. nec quemquã. Hug.

c ¶ Immunditia.] ideſt immunda cogitatione.

d ¶ Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.

e ¶ Aqua.] id eſt pænitentia.

f ¶ Ad veſperam.] i. quouſq; receſſit ignis tentationis. Additio. Id eſt, prauæ cogitationis. i. quouſq; cedat illa cogitatio reatu: licet enim peccatum tranſeat actu, remanet tamen reatu. 22. q. 7. non ſolũ. de conſe. diſt. 4. non ex quo. Vel dic, ad veſperam, ideſt, pænitentiã; quia veſpera, id eſt finis eſt peccati. & idem ſenſus eſt. Hu.

g ¶ Pertuliſſe.] quaſi dicat, potius intelligitur tunc pati, quàm facere.

h ¶ Reatum.] ideſt veniale peccatum, & ideo non prohibet à ſumptione Euchariſtiæ, ſed prohibet vel diſſuadet à confectione, niſi ſit neceſſitas.

i ¶ Neceſſitas.] quæ legẽ non habet. de cõſe. diſt. 1. ſicut.

k ¶ Humiliter.] ergo eſt conſilium. bene. n. poteſt celebrare

brare, ſi vult: nam ꝑ leuibus criminibus non abſtinebit ſacerdos à celebratiõe miſſarum, ſed ꝑ talibus abſtinebit, ꝑ quibus poſſet excõicari, vt de conſe. diſtin. 2. ſi non ſunt. & c. quotidie. & pro quolibet mortali peccato quilibet eſt ſuſpenſus quo ad ſe, vt extra de coha. cler. & muli. c. vlt. niſi peregerit pœnitẽtiam, vt extra de tẽp. ord. quęſitum. Hu.

a ¶ Tamen.] id eſt maxime.

b ¶ Non cõcuſſerit.] pollutio ipſa.

c ¶ Rea.] quaſi dicat, nec mens eſt rea in ſomno, nec eſt rea poſt ſomnum, cũ eſt libera in ſuo iudicio: ſed tunc fuit rea qñ ſe ingurgitauit. vnde ſatis patet hic, quòd homo in ſomno non peccat.

d ¶ Libera.] ſupple. ſed prius peccauit.

e ¶ Radice.] id eſt, mala cogitatione.

bet: ſi β tamen [a] dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit [b]. Nam ſunt, quibus ita plerumq. illuſio naſcitur, vt eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus non fœdetur turpibus imaginationibus. ¶ Qua in re vnum ibi oſtenditur, quòd ipſa mens rea [c] non ſit tunc γ: ſed ſuo iudicio penitus libera [d]; cum ſe, etſi dormienti corpore nihil meminit vidiſſe, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiẽ cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormiẽtis, patet animo ſuus reatus: Videt eñ à qua radice [e] inquinatio illa ꝓceſſerit; quia †, qđ cogitauit ſciẽs, hoc pertulit neſciẽs; & δ pp talẽ pollutionẽ à ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. † al. qui

Non

α ¶ Veris.] *In pleriſq. codicib. B. Gregorij, & apud Bedam, & in collectione conciliorum Coloniæ* 1530. *impreſſa, legitur*, vanis: *in aliquibus vero* B. *Gregorij codicib.* varijs: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶ Si tamen.] *In codicibus* B. *Gregorij, & apud Bedam eſt*, ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio nõ concuſſerit. *In collectione vero Iſidori etiam manuſcripta*, ſi tamen animum dormientis turpes imaginationes concuſſerunt: *quem ſenſum retinet etiam lectio Pannormiæ: nam Burchardus & Iuo parum ab originali diſcrepant.*

γ ¶ Non ſit tunc: ſed ſuo.] *Omnia fere Gratiani manuſcripta exemplaria habent*, vel ſuo: *ceterum magna hoc loco eſt inter ceteros collectores, & Bedam, & B. Gregorij codices varietas. In collectione Iſidori etiam manuſcripta eſt*, qua in re vnum ibi oſtenditur, ipſa mens non rea, nec tamen ſuo iudicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil eſt in contextu mutatum.*

δ ¶ Et propter.] *Hæc vſque ad finem, neque in codicibus* B. *Gregorij, neque apud Bedam, neque in tribus vetuſtis Gratiani exẽplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiam, & Polycarpum.*

¶ Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione ſolum, ſed delectatione, & conſenſu. PALEA. α C. II.

SEd penſandũ eſt, ipſa cogitatio vtrum in ſuggeſtione, an delectatione, vel (quod maius eſt) peccati cõſenſu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatũ, videlicet ſuggeſtione, delectatione, cõſenſu: ſuggeſtio quippe fit per diabolũ, delectatio per carnem, cõſenſus per ſpiritũ; quia & † primo culpã ſerpens ſuggeſsit, Eua velut caro delectata eſt, Adam velut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem β, delectationem, & conſenſum iudex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente: ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: ſi autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt; in delectatione fit nutrimentum; in conſenſu perfectio. Et ſæpe contingit, vt hoc, quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trahat; nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cum caro ſine anima delectari nequeat; ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit; ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Vnde & ille cæleſtis exercitus præcipuus miles gemebat dicens: [Video aliã legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentẽ in lege † peccati, quæ eſt in membris meis.] Si autem γ captiuus erat, minime repugnabat; quapropter & captiuus erat, & repugnabat. Igitur legi mẽtis eius lex, quæ in mẽbris eſt repugnabat

Beda ibidem. Burch. l. 5. c. 45. Iuo par. 2. c. 52.

† al. cũ primã

Rom. 7.

† al. legem

pugnabat: ſi auté repugnabat, captiuus nó erat. Ecce itaq. homo eſt (vt ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iuſtitia, quá diligit; captiu⁹ ex delectatione, quá portat inuitus.

a ¶ Palea.] *Abeſt hæc palea non ſolum à primo et decimo Vaticanis, verum & ab alijs, quæ aliquot paleas habent. Rubrica autem abeſt ab omnibus. In quibus enim caput hoc réperitur, coniunctū ponitur cum ſuperiore, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

c ¶ Suggeſtionem.] *Sic emendatum eſt ex originali, à quo parum diſcrepat Iuo: antea legebatur*, & neceſſaria eſt magna diſcretio inter ſuggeſtionem & delectationem; & inter delectationem atque conſenſum, iudicem ſui faciat animum præſidé. *Burchardus*, iudicé ſui præſidere animum. *Reliqua fere vt Gratianus. Apud Bedam vero*, & inter ſuggeſtionem atque delectationem; inter delectationem & conſenſum iudex ſui animus præſideat. *In collectione Iſidori*, & neceſſarium eſt magna diſcretione inter ſuggeſtionem & delectationem, atque conſenſum iudicem ſui prodere animum

y ¶ Si autem] *Magna etiam hoc loco codicum varietas eſt: breuiſſima, & ſatis integra lectio eſt in codice epiſtolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impreſſo.* Si autem captiuus erat, minime pugnabat; ſed pugnabat, quapropter captiu⁹ nó erat. Ecce itaq;, &c.

Item Iſidorus lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 6.

¶ Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi. C. III.

Iuo p.9.c.112. NOn eſt peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur, ſed túc eſt peccatum; ſi, antequam illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriȩ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent: ſed innoxiæ, ſi non concupiſcendo[a] occurrunt. Qui nocturna illuſione polluitur, quamuis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe perſentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat.

† al. ita *His itaq; † [b] reſpondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur; non tamen quæcumque in lege & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, vt non occides: quædā myſtica, ut pote ſacrificiorū præcepta, vt de agno, et alia ſimilia his. Moralia mandata ad naturale ius ſpectant; atque ideo nullam mutabilitatē recepiſſe monſtrantur. Myſtica vero quantum ad ſuperficiē à naturali iure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur ſibi annexa; ac per hoc, & ſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata; tamen ſecundum moralem intelligen-*

NOn eſt.] CASVS. Quæſitum fuit ab Iſidoro; an peccet homo cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & reſpondet, ꝙ non; niſi adſit concupiſcentia: ſed tunc peccauit cú vigilans luxuriam prouocauit; ſed tamen quocumque modo accidit pollutio, ſuæ culpæ attribuere debet.

a ¶ Non cócupiſcendo.] ideſt abſq; libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. CASVS. Iſte §. diuidit in duas partes. In prima parte ſoluit Gratianus qōné, quā fecit ſ. i illo. c. hæc quæ de priuilegijs. in ſ. diſt. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis dicens, ꝙ ius naturale in lege, & in Euangelio continetur; ſed tamen nó oīa q̄ ſūt in lege & i Euangelio cohærēt iuri naturali quantū ad ſuperficié. Sūt eīn in lege quædá ꝑcepta moralia, vt nó occides, &c. iſta nó mutātur, nec ius naturale in eis: quædam myſtica præcepta, vt de agno ſacrificādo, & his ſimilia. iſta mutātur quantū ad ſuperficié, & non quātū ad moralé intelligétiā: & quātú ad hoc ius naturale immobile perſeuerat, & permanet ſicut fuit ab exordio rónalis creaturæ. In ſecunda parte, quȩ incipit ibi, [Ius vero cóſuetudinis.] dí, ꝙ ius cóſuetudinis cœpit poſt legé naturalé: ex quo hóies cœperūt ſimul habitare, qđ creditur factū eo tpe quo Caī legitur ædificaſſe ciuitaté: quod ius cum fere eſſet extinctū ꝑpter diluuiū, fuit reparatum à Nemroth ſiue poti⁹ immutatū; qa cœpit opprimere hóies. & hoc ꝓbatur auctoritate Gene. ibi; [Cœpit Néroth, &c.]

b ¶ His itaq;] Hic ponit Magiſter ſol. obiectionis, quā fecerat ſ præcedēti diſtin. Nos ergo cū ipſo plenius diſtinguamus, ꝙ eorū, quæ continentur in lege, alia ſūt moralia, alia myſtica. moralia ſunt quæ mores informāt, & ſic ſunt intelligenda, vt ipſa verba ſonant, vt dilige Deū: nó occides: honora patrem, de quibus notatur 32. quæſt. 7. quid in omnibus. myſtica ſunt figuralia, quæ aliud ſignificant præter id quod littera ſonat. horum alia ſunt ſacramentalia, alia ſūt cæremonialia. Sacramētalia ſunt de quibus ratio reddi poteſt quare ad litterā ſic fuerint præcepta, vt de circūciſione, & obſeruatióe ſabbati, de qbus habes extra dè bapt. maiores. & extra de conſt. trāſlato. Cæremonialia ſūt de qbus ratio reddi nō pōt quare ad lrā ſint mādata, vt nó arabis in boue, & aſino, vt 16. q. 7. in noua. nó feres veſté de lana, & lino ꝑtextā, nó feres agrū diuerſo ſemine. Lex ergo q̄tū ad moralia

non recipit immutationem: ſed quantum ad ſacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad ſuperficiem litteræ. ſed non ob hoc dicitur eſſe mutatum ius naturale: quia in his non conſiſtebat ius naturale, quo ad ſuperficiem litteræ, ſecundum quam hæc ſunt mutata: ſed quo ad myſticam intelligentiã, ſecundum quam nõ ſunt mutata: ſed myſticus eorum intellectus nõ eſt mutatus. vnde lex nõ dicitur mutata. 1. q. 1. Marchion.

f ¶ Quas.] nam & à diuinis ſcripturis ornatus omnis ſcientiæ ſumpſit initium, vt ꝓ. 37. diſtin. legimus. §. hinc etiam.

Moyſes.] CASVS. In prima parte huius c. enumerantur ſeptem perſonæ q primo leges alijs ediderunt,

tiam mutabilitatem neſcire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiens, vt ſupra dictũ eſt, manet immobile. Ius [a] *vero conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit; ex quo homines conuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare, quod ex eo tempore factum creditur; ex quo Cain ciuitatẽ ædificaſſe legitur: quod cum diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum* [b]*, poſtea à tempore Nemroth reparatum, ſiue potius immutatum exiſtimatur: cum ipſe ſimul cum alijs alios cœpit opprimere, alij ſua imbecillitate eius ditioni cœperunt eſſe ſubiecti; vnde in Geneſi legitur de eo: [Cœpit Nemroth robuſtus venator eſſe coram Domino* [c]*] id eſt* [e] *hominum oppreſſor, & extinctor; quos ẽt ad turrim ædificãdã allexit.*

Gen. 4.
Gen. 7.
Gen. 10.

e ¶ Id eſt.] *Gloſſa ordinaria ad iſtum locum ex Alcuino ita habet*, id eſt hominum oppreſſor, & extinctor: quos allexit, vt turrim contra Deum conſtruerent.

DISTINCTIO VII.

I*VS autem* [d] *conſtitutionis cœpit à iuſtificationibus* [e]*, quas* [f] *Dominus tradidit Moyſi dicens: [Si emeris ſeruũ Hebræum, etc.] Vnde Iſidorus in lib. 5. Etymol. c. 1. ait.* Exod. 12.

¶ De conditoribus legum. C. I.

MOyſes gentis Hebrææ primus omnium diuinas leges ſacris litteris explicauit. Phoronæus rex Græcis primus leges, iudiciaque cõſtituit. Mercurius Triſmegiſtus [g] primus leges Aegyptijs tradidit. Solon primus leges Athenienſibus dedit. Licurgus primus Lacedæmonijs iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus [h] leges Romanis edidit. Deinde, cum populus ſeditioſos † magiſtratus ferre non poſſet; Decemuiros [i] legibus ſcribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in latinum ſermonem tranſlatas Xij. tabulis expoſuerunt.

† al. ſeditioſus

a ¶ Ius.] nunc oſtẽdit à quo tẽpore cœpit ius conſuetudinarium, & conſtitutionis, & dicit, ꝙ à tempore Cain cœpit ius conſuetudinarium, qui primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij ſui vocauit Enoch: ſed ius conſtitutionis à Moyſe 1. lo.

b ¶ Extinctum.] ius ergo nõ terminatur. i. nõ finitur in vij. ſicut nec incipere poteſt à vij. qa ad minus x. debent facere plebẽ, vt ꝓ. 10. q. 3. vnio. [1]

1 Hoc non debet hic eſſe, qa hoc dicitur in ſeq. di. nec hoc ponit Hug. nec Laur. nec ẽt ponitur in antiqua gloſ. lo.

c ¶ Corã Domino.] ideſt eorũ, qui ſunt Dñi, vel permittente Dño, quidquid en. in fit iudicio Dei fit, vt 26. q. 5. nec mirum.

IVs autẽ.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. ſecunda, ibi: [Paulatim.]

CASVS. ſupra oſtenſum eſt, quo tempore ius naturale, & ius conſuetudinis incœperunt. Nunc autem oſtẽdit in hac 7. diſt. quo tempore incœpit ius cõſtitutionis; & dicit Gra. ꝙ primo incœpit à Moyſe, & poſtea ab alijs, vt dicitur in ſeq. cap.

d ¶ Ius autem.] In hac vij. diſt. oſtendit quando, & à quibus cœperint conſtitutiones humanæ tam eccleſiaſticæ, quàm ſæculares. Eccleſiaſticæ cœperunt à Moyſe, & tempore Moyſi: Sæculares à diuerſis, & tempore diuerſo cœperunt, vt patet in ſeq. cap.

e ¶ A iuſtificationibus.] i. à iudicijs. Legitur in Exo. ꝙ Dominus dixit filijs Iſrael per Moyſen. Si emeris ſeruũ Hebræum. ſ. qui ante ſeruus non fuit, vj. an. ſeruiat tibi, niſi annus iubilæus interueniat & vij. an. egrediatur liber & gratis, cũ quali veſte intrauit. ſi habuit prius vxorẽ cũ filijs, cũ vxore & liberis exeat: ſi dñs dedit ei vxorẽ, mulier cũ filijs erit dñi: ſed ſi elegerit ſeruus manere cũ dño amore dñi, vel vxoris, & filiorum, offeret eum dñs dijs. i. ſacerdotib. & applicabit ad oſtiũ tabernaculi, & perforabit aurem eius cum ſubula in ſignum perpetuæ ſeruitutis [2]: & eius erit ſeruus vſq; dum viuet, vel vſq; ad annum iubilæum: Ab hac conſtitutione cœpit Moyſes iudicia ſua, vt dicitur in Exod. 12.

2 Et ita hic inducitur ſeruitus ex præſcriptione ſeptennij, vt not. 2. diſt. ius gentium.

runt, vt Moyſes. Phoronæus, Mercurius, & c. In ſecunda parte, quæ eſt ibi, [Deinde] dicitur, ꝙ populus Romanus ordinauit x. viros qui leges ex libris Solonis x. tab. tranſtulerunt in latinum ſermonem; & eas poſtea exponentes duas tabulas addiderunt.

g ¶ Triſmegiſtus.] propter tres potentias. ſ. eloquentiã, ſcientiam, & virtutem. de quibus habes 37. diſ. relatũ. & 16. q. 1. ſic viue. C. de profeſ. l. magiſtros.

h ¶ Primus.] immo prius Romulus tradidit: ſed paucas. ff. de orig. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iſte primus edidit. 3.

3 Vt ff. de orig. iur. l. 2. Laur.

i ¶ Decem viros.] cum enim leges ꝓp diſcordiam plebeiorum cum nobilibus fere per xxx. an. in deſuetudinem abijſſent, creati ſunt x. viri, qui de Græcis ciuitatibus leges collectas trãſtulerũt in latinũ, & eas in tabulis eburneis ſcripſerunt. poſtea ijdẽ x. viri accepta poteſtate corrigendi, & interpretandi leges, videntes multa deeſſe tabulis x. poſtea duas tabulas ſuperaddiderũt: & appellatæ ſũt illæ leges xij. tabularum: qui autem fuerunt illi x. viri, ſtatim determinat Iſidorus dicens ſeq. cap.

Fue-

FVerunt.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo tranſtulerunt, & dicitur etiam, quod Pompeius primus conſul, & Cæſar leges cōdere voluerunt, ſed nō potuerunt perficere. In ſecunda parte dicitur, quod leges propter

ria non vt probentur, ſed vt reprobentur male dicta, vt 37. diſt. legimus. & c. qui de menſa.

c ¶ Vocauit.] hunc tamen immutauit poſtea Iuſtinianus, & fecit vnum codicem ex tribus. C. de no. cod. com. verſus princ. Ioan. Theutonicus.

¶ Nomina eorum, qui leges xij. tabularum expoſuerunt. C. II.

Iſidorus ibidē continuenter.

† Adde tex. ſim. in l. 2. §. iuris ciuilis. cum §. ſe. ff. de origi. iuris.

FVerunt autē hi †, Ap. Claudius, T. Genutius, P. Seſtius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Poſtumius. Hi Decemuiri legum conſcribendarum electi ſunt. Leges autem redigere in libris † primus conſul Pompeius inſtituere voluit: ſed non perſeuerauit obtrectatorum metu [a]. Deinde Cæſar cœpit id facere: ſed ante interfectus eſt. Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate, atque incuria obſoluerunt †; quarum etſi nullus iam vſus eſt; notitia tamen neceſſaria [b] videtur. † ¶ Nouæ leges à Conſtātino Cæſare cœperunt, & reliquis ſuccedentibus: erantque permiſtæ, & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor † Auguſtus ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum conſtitutionum à Conſtantini temporibus ſub proprio cuiuſque Imperatoris titulo diſpoſuit; quem à ſuo nomine Theodoſianum vocauit [c].

† al. libros

† exoleuerūt] orig.
Iuo p. 4. c. 170.
Pann. l. 2. c. 141.

† Adde an lex abrogata ſit abroganda. no. C. de lat. lib. tol. l. 1. & C. d nou. cod. com. l. 1.

† al. iunior

DISTINCTIO VIII.

† al. natura

DIffert autem [d] ius naturale † à conſuetudine, & conſtitutione. Nam iure naturali omnia ſunt communia omnibus: quod non ſolum inter eos [e] ſeruatum creditur; de quibus legitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, &c.] verum etiam præcedenti tempore à philoſophis traditū inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iuſtiſſime ordinata traditur; in qua quiſque proprios neſcit [f] affectus. Iure vero conſuetudinis, uel conſtitutionis hoc meum eſt, illud alterius.

Act. 4.

Vnde Auguſtinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶ Iure diuino omnia ſunt communia omnibus: iure vero conſtitutionis hoc meum, illud alterius eſt. C. I.

Anſel. l. 12. c. 62.
Iuo p. 3. c. 194.
Pann. l. 2. c. 63.

QVo iure defendis [g] villas eccleſiæ? diuino, an humano? diuinum ius in ſcripturis habemus; humanum ius in legibus regum. Vnde quiſque poſsidet, quod poſsidet? nonne iure humano? Nam iure [h] diuino, [Domini eſt terra,

Pſal. 23.

DIffert autē.] hæc diſt. diuidit in duas partes, in quarū prima probat, quòd de iure naturali omnia ſunt communia. Secūda, ibi: [Dignitate.] CASVS. Supra in ſe. diſtin. aſſignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate. nunc autem aſſignat differentiā iuris naturalis ad alia iura in amplitudine: quia hoc iure omnia ſunt cōmia: ſed non alio iure. Repetit etiā de dignitate. Dicitur ergo in hoc §. quod hoc ius naturale differt à conſuetudine, & cōſtitutione: nam iure naturali omnia ſunt communia. & hoc, probatur auctoritate noui teſt. & auctoritate Platonis: ſed iure conſuetudinis dr̄ hoc meū, illud tuū: & ad hoc inducitur ſeq. cap.

d ¶ Differt autem.] in hac 8. diſt. oſtēdit magiſter, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine: quia ſecundum hoc ius omnia ſunt communia.

e ¶ Inter eos.] id eſt, Apoſtolos. 12. q. 1. dilectiſſimis.

f ¶ Neſcit.] quiſque enim tantum diligit alium, vt ſe. 1. finxit enim Plato quādam rempublicam, in qua omnia ſunt communia. 12. quæſt. 1. cap. 2.

† Vt de peniten. diſt. 2. charitas eſt. iuxta fin.

propter vetuſtatem ab vſu ceciderunt, quarum notitia eſt neceſſaria, etſi in vſu nō ſint. In tertia parte dicitur, quod nouæ à Conſtantino & eius ſucceſſoribus cœperunt: ſed quia permiſtæ & confuſæ erant, Theodoſius minor ad ſimilitudinē Gregoriani, & Hermogeniani codicis, compoſuit codicem ex cōſtitutionibus Imperatorum, quem Theodoſianum vocauit. ſecunda pars incipit ibi: [Paulatim.] tertia ibi: [Nouæ.]

a ¶ Metu.] arg. quod metus verborū excuſat. arg. 23. q. 8. cōuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff. de acqui. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. ſacris.

b ¶ Neceſſaria.] ſed ſi nullus eſt earum vſus, vt quid membranas occupant. 19. diſt. ſi Romanorum. ſed ideo notitia eſt neceſſaria, vt ſciatur cauſa quare tollantur, vt C. de cadu. tol. l. vna. quia & ipſe Papa argumentatur ex abrogato iure, vt extra de iud. nouit. Vel eſt neceſſa

QVo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebantur ſe iniuſte expoliatos rebus quas noīe eccleſiæ poſſidebant, contra quos inuehit Aug. dicens eos non poſſe conqueri; nam aut poſſident iure diuino, aut iure humano. ſi iure diuino omnia ſunt communia, & ita res eccleſiæ poſſidere non poſſunt: ſi iure humano: ſed iura humana ſunt leges Imperatorum, quæ ſtatuunt, vt hæretici nil noīe eccleſiæ poſſiderent. ſi ergo renunciant legibus Imperatorum, per conſequēs & poſſeſſionibus ſiue noīe eccleſiæ, vel proprio noīe velint, poſſidere: cum Apoſtolus reges præceperit honorari.

g ¶ Defendis.] id eſt petis, vel defendendo retines.

h ¶ Nam iure diuino.] ex hoc vi. quod tantum iure humano aliqua poſſideātur, & non diuino. & ſic ob. contra 23. q. 7. c. 1. vbi dr̄, quod iure diuino aliquid poſſidetur. Sed non eſt contrarium: quia dr̄ ibi, quod iuſtorum ſunt omnia communia,

Poſſeſſio an ſit de iure diuino, an humano.

iure diuino,& bene poteſt eſſe,ꝙ iure diuino aliquid ſit proprium;ſed ideo dicit hic,ꝙ iure humano poſsident poſſeſsiones; quia iura humana potiſsime tractant de poſſeſsionibus: ſed ius canonicũ principaliter de decimis,vel primitijs.Vel dic,ꝙ ibi ius diuinũ ſtricte ſumit ꝓ iure canonico: ſed hic ius [1]canonicum cõprehẽditur ſub iure humano.& hinc [1] habẽs,ꝙ petenti reſtitutionem obſtat exceptio hæreſis. Hæretico enim nihil eſt licitũ poſſidere, vt 23.q.5.ſi vos. & q.7.c.1.& 2. Item hic eſt arg. ꝙ à petẽte reſtitutionem poſſumus quærere quo iure petat: an per interdictum vel iudicis officio.Itẽ ꝙ cauſam petendi tenetur explicare: & ꝙ ſecũdũ iura canonica actio ſit proponẽda: habes extra de iudi. examinata. & extra de libe. obla. dilecti. nec obſtat extra de iudi.dilecti [2]. Ioan. Sol. ego credo, quòd cauſa,& modus agendi eſt proponendus, vt ſecundum illum modum iudex ferat ſententiam. extra de ſimo. licet Heli. licet non cogatur actionẽ proponere: quia etiã ſecundum leges, ſola cauſa ſufficit,vt C.de edic.diui Hadria.tol. l.3 .Bar.

1 Illud hĩc elicit̃ ſm illã expoſitionẽ, quæ fit 3. ea. in ver. defendis.i.petis, ſm Ioan. de Faut.

2 Vbi de hoc & 2.q.6. decreto.

a ¶ Meus eſt.] hæc verba meum, & ſuũ ſpectant ad dominũ, non ad bonæ fidei poſſeſſorem, vt ff.de re.& ſump.fu.l.2.§.1.

b ¶ Gaudeatis.] retinendo poſſeſſiones, vel eas recuperando.

c ¶ Leges.] conſtitutiones Imperatorum ſuper rebus eccleſiaſticis,non valuiſſent, niſi poſtea cõfirmatę fuiſſent ab eccleſia; vt 96.diſt.bene.

d ¶ Poſſidere.] hoc canones præcipiunt, vt 23.q.7.c.1.& 2.

e ¶ Dicere.] arg. eſt hic, ꝙ qui vnũ dicit, dicit & omnia, quæ ſequuntur ex illo, vt 11.q.3.æſtimant, & cap. ſeq. & extra de do. & contum.c.cum dilectus filius. & ff. quod met.cau.l.1.Item arg. ꝙ idem iuris eſt in vno connexorum, quod in reliquo,vt 1.q.3. ſi quis obiecerit. & 3.q.6.hæc quippe. Item argu. quòd qui renunciat vni, renunciat omnibus,quæ ſequuntur ex illo,& etiam omnibus cohęrentibus,vt 81.diſtin.ſi quis ſacerdotum. & prima quæſt.prima,ſi quis epiſcopus.& 9.quæſt.2. nullus primas.

DIGNITATE. Casvs. Oſtendit,ꝙ differt dignitate ab alijs ius naturale; quia ſi [1]conſtitutio, vel conſuetudo aliqua ſit huic contraria,irritatur: & hoc probatur ſeq.cap.

f ¶ Dignitate.] hic incipit 2. pars diſt.in qua oſtendit quare ius naturale,ſit dignius ꝗ alia iura:nam quęcũq. conſti-

& plenitudo eius.] Pauperes & diuites Deus de vno limo fecit: & pauperes & diuites vna terra ſupportat. Iure tamen humano dicitur †;hæc villa mea eſt; hæc domus mea; hic ſeruus meus eſt [a].Iura † autem humana,iura Imperatorum ſunt:quare? Quia ipſa iura humana per imperatores, & reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.*¶Tolle iura Imperatorum: & quis audet dicere, mea eſt illa villa; aut meus eſt ille ſeruus; aut domus hæc mea eſt †? ſi autem, vt teneantur iſta ab hominibus;regum iura fecerunt; vultis,vt reticeamus leges, vt gaudeatis [b]? *Item ibid. paucis interiectis.* ¶Legantur β leges [c]; vbi manifeſte præceperunt Imperatores,eos †,qui præter eccleſiæ catholicæ communionem vſurpãt ſibi nomen chriſtianum;nec volunt in pace colere pacis auctorẽ, nihil nomine eccleſiæ audeant poſsidere [d]. Sed quid nobis & Imperatori?Sed iam dixi:de iure humano agitur: & tamen Apoſtolus voluit ſeruiri regibus: voluit honorari reges;& dixit: [Reges reueremini.] Nolite dicere [e], quid mihi, & regi? Quid tibi ergo & poſſeſsioni? Per iura regum poſsidentur poſſeſsiones. Dixiſti, quid mihi & regi? Noli dicere poſſeſsiones tuas: quia ipſa † iura humana renuntiaſti,quibus poſsidentur poſſeſsiones.

Gen.2.

† *dicit*] orig.

† *Iure ergo humano, iure Imperatorũ: quare?*] orig.

Cod.lib.1.tit.5.cap.4. & Cod. Theod. lib.16. tit.5.c.43.52.54.

† *al. vt*

† Concor. tex. in l.ex hoc iure. cũ ibi no. ff.de iuſt.& iur.

1.Pet.2.

† *ad ipſa*] orig.& Iuo

α ¶ Eccleſiæ.] *Hæc dictio nõ eſt apud B. Auguſtinũ. Nam ibi agit cõtra Donatiſtas,qui legibus Imperatorum villas ſibi ademptas, & Eccleſiæ catholicæ attributas eſſe querebãtur. Quare,cum Donatiſta dicerent,*villas noſtras tulerunt: fundos noſtros tulerunt, *vt eos ipſe conuincat nullum ius in illis habuiſſe,aut habere, quibuſdã prępoſitis addit iſta.*Quo iure defendis villas? diuino,&c. *Et infra 11.q.1.c.ſi quæ cauſæ. vbi Gratianus citat initium huius capitis,iſta dictio,* Eccleſiæ,*nõ habetur: eſt tamen apud Anſelmũ, Iuonem, & in Pannormia locis indicatis.*

β ¶Tolle.]*Quoniam gloſſa obſtitit,ne omnia emẽdarentur, aut adderentur; quæcumque addenda videbantur; placuit integrum apponere locũ B. Auguſtini. Apud ipſum igitur poſt ver.* humano, *antecedentis paragraphi, hæc ſequuntur:* Vultis legamus leges Iuriſperitorum?& ſecundum ipſas agamus de villis? Si iure humano vultis poſsidere;recitemus leges Imperatorum: videamus,ſi aliquid voluerint ab hæreticis poſsideri. Sed quid mihi eſt Imperator? ſecundum ius ipſius poſsides terram. Aut tolle iura Imperatorum;& quis audet dicere; mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſeruus,aut domus hæc mea eſt? Si autem vt teneantur iſta ab hominibus, iura acceperũt regum;vultis recitemus leges,vt gaudeatis,quia vel vnum hortum habeatis, & nõ imputetis niſi manſuetudini columbæ; quia vel ibi vobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifeſtæ,vbi præceperunt Imperatores, &c.

2 *Dignitate* [f] *vero ius naturale ſimiliter preualet cõſuetu-*

conſtitutio, vel conſuetudo eſt ꝯ illud ius, eſt irrita, & ad hoc inducuntur omnia. c. ſeq.

QVæ contra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ flagitia, quæ ſunt ꝯ mores hominum vitari debent: ita vt pactum hominum, vel conſuetudo ciuitatis ſeruetur, tenentur ſequi conſuetudinem illorum inter quos cōmorantur? Ar. vĩ hic, ꝙ ſic 1, & 12. d. illa. & 41. di. c. 1. Arg. ꝯ quia viatores non ſortiuntur forum illius loci ꝑ quem tranſeunt, vt ff. de iudi. hæres. §. 1. Et eſt ar. ꝙ ſoli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis, vt ff. de pi. debitor.

dini, & conſtitutioni. Quæcunque enim vel moribus recepta ſunt, vel ſcriptis comprehenſa; ſi naturali iuri fuerint aduerſa; vana & irrita habenda ſunt.

Vnde Auguſtinus ait lib. 3. confeſſ. c. 8.

¶ Aduerſus naturale ius nulli quidquam agere licet. C. II.

Iuo p.4. c. 178.

QVæ contra mores [a] hominum ſunt flagitia [b], pro morum diuerſitate [c] vitanda ſunt; vt pactum inter ſe ciuitatis, aut gentis conſuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregrini [d] libidine violetur. Turpis enim omnis pars eſt ſuo vniuerſo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet iubet; etſi numquã ibi factum eſt, faciendum eſt; & ſi omiſſum, inſtaurandum eſt; & ſi inſtitutũ non erat, inſtituendum eſt. ſi enim regi licet in ciuitate, cui † regnat, iubere aliquid, quod neque ante illum quiſquam, nec ipſe vmquam iuſſerat; & non contra ſocietatem ciuitatis eius obtemperatur, immo [e] contra ſocietatem non obtemperatur (Generale [f] quippe pactum eſt ſocietatis humanæ obedire regibus ſuis) quanto magis Deo regnatori vniuerſæ creaturæ ſuæ, ad ea quæ iuſſerit, ſine dubitatione ſeruiendum eſt? ſicut [g] enim in poteſtatibus ſocietatis humanę maior [h] poteſtas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus.

† *al. in qua*

Item Nicolaus Papa Igmaro Remenſi archiepiſcopo.

¶ *Caput hoc eſt ex epiſtola Nicolai, quæ incipit*, Epiſtolã Beatitudinis tuæ, *extatque vnà cum alijs eiuſdem & aliorum Pontificum epiſtolis manuſcriptis Romæ in Bibliotecha monaſterij Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum eſt.*

¶ Radicitus eſt euellenda perniciosa conſuetudo. C. III.

Iuo p.4.c.203. Pan.l. 2.c.28.

MAla [i] conſuetudo, quæ non minus [k] quàm pernicioſa corruptela † vitãda eſt, niſi citius radicitus euellatur, in priuilegiorum ius ab improbis aſſumitur: & incipiunt præuaricationes, & variæ † præſumptiones celerrime non compreſſæ pro legibus venerari, & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

† *al. vana*

Sub perſona Iliboſi Vagenſis. Iuo p. 4. c.208. Pann. l, 2.c. 165. ꝯ. ead. c. qui contempta. Ibid.c.8. ſub ꝑſona Felicis à Buſlacenſis.

Item Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 6.

¶ Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda. C. IIII.

VEritate [l] manifeſtata [m] cedat cõſuetudo veritati: plane reſpondeo, quis dubitet [n] veritati manifeſtatæ debere conſuetudinẽ cedere? *Item.* Nemo conſuetudinem rationi,

tur, nec ab aliquo violetur: ſed perpetua gaudeat firmitate: ſi tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum, vel conſuetudinem, ei eſt obtemperandũ: nam ſi regi eſt obtemperandũ in regno, vel ciuitate ſua, multo fortius regi vniuerſæ creaturæ eſt obediendum.

a ¶ Mores.] bonos.

b ¶ Flagitia.] ideſt quaſi flagitia. 32. q. 7. flagitia.

c ¶ Diuerſitate.] id eſt aduerſitate. Io.

d ¶ Aut peregrini.] nunqd ergo peregrini, & ſcholares tenentur ſequi conſuetudinem illorum inter quos cōmorantur? (continued above)

e ¶ Immo.] q. d. nõ eſt ꝯ pactum humanæ ſocietatis ei obtẽperare: immo ſm pactum: quia in omni pacto ſemper intelligitur excepta maioris auctoritas, vt extra de iu. iur. veniẽtes.

f ¶ Generale.] ideſt generalis lex.

g Sicut.] in hoc facit ad ꝓpoſitũ: quia id qđ Deus præcipit cũ ſit de iure naturali, præfertur conſuetudini, vel conſtitutioni.

h ¶ Maior.] ergo magis obedit monachus epiſcopo quàm Abbati 2: qđ falſum eſt, vt 58. diſt. c. 1. & 2. ſed de hoc dic. vt no. 11. q. 3. qui reſiſtit.

MAla.] CASVS. Quædam praua conſuetudo inoleuit in archiepatu Remeñ. quare Papa præcipit Igmaro Remeñ. archiepõ, vt illã cõſuetudinem tollat: qa niſi illa conſuetudo radicitꝰ euellatur, ab impijs in ius aſſumetur: & pſũptiones incipiẽt pro legibus venerari.

i ¶ Mala conſuetudo.] arg. quòd id, quod aliàs eſt illicitum, ratione conſuetudinis non fit licitũ. Ar. ꝯ. 5. di. 4. deniq. arg. ꝯ extra de cõſue. c. vlt. ẽt minus rationabilis cõſuetudo inducit ius. extra de in integ. reſt. cõſtitutꝰ. Itẽ hic eſt ar. ꝙ honeſta cõſuetudo inducit priuilegiũ, vt 9. q. 3. cõqueſtus. & 82. diſt. plurimos.

k ¶ Nõ minus.] hæc vij. c. de mala conſuetudine loquuntur. CASVS autẽ ſequẽtis cap. planus eſt, & per ſe patet.

l VEritate] arg. ꝙ veritas præiudicat opinioni, vt hic. & 8 1. di. quicũque, & extra đ biga. nup. extra q. fi. tinc legi. ꝑ tuas. & ex. de pur. vul. ſignificantibus. & extra de frig. & ma. fraternitatis. ar. ꝯ. ĵ. 3. q. 7. infamia. §. tria. & ex. de iurepa. cõſultationibꝰ. & C. đ teſt. l. 3.

m ¶ Manifeſtata.] per doctrinam, & reuelationem.

n ¶ Dubitet.] qñq: tñ conſuetudo præualet legi. extra de conſue. c. vlt.

1 Et eſt hic arg. ꝙ conſuetudo loci attẽdenda eſt i ſcacorũ ludo ſecundum Lau. ſed ar. contra 41. diſt. illud. in fi.

2 Ad hoc facit quod no. 2. q. 7. cũ paſtoralis. ſed contra 18. q. 3. in fin. Archid.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SI conſuetudinem.] C a s v s. Quidam epiſcopus habebat quandam prauam conſuetudinem. ſcribit ei Greg. & mandat, vt illam aboleat, & q̃ hoc facere debeat, probat auctoritate Chriſti, qui dixit: Ego ſum veritas, & non dixit: Ego ſum conſuetudo. & ſententia Cypriani, q dixit, q̃ quãtũcumque ſit vetuſta conſuetudo veritati cõtraria, eſt abolẽda.

a ¶ Dicit arg. q̃ verbis eſt inhærẽdũ. extra de deci. ad audientiam.

b ¶ Vetuſta.] 1. q. 3. ſi quis præbendas. ar cõtra. ff. de legi. de qb⁹. §. inueterata. cõmunia prædi. l. venditor. §. ſi cõſtat. & extra de conſuetu. cũ dilectus. & extra de iurepa. c. cura paſtoralis, in his propter diuturnitatẽ temporis ſuſtinetur, id qđ eſt minus rationabile. dic q̃ vetuſtas eſt ſeruanda, ſi poteſt ſine ſcandalo ſeruari. contra di. 4. denique.

QVi contempta.] C a s v s. Quidam cõtempta veritate cõſuetudinem ſequebãtur, quos dicit Aug. facere cõtra fratres, & contra Deum, q dixit: Ego sũ veritas, & non dixit: ego ſum conſuetudo: & hoc ẽt probatur exẽplo Petri, qui ceſſit Paulo veritatem prædicanti. Ratio igitur & veritas conſuetudinem excludit.

c ¶ Circũcidebat.] & cibos diſcernebat propter quod Paulus ei reſtitit in faciem, vt 2. q. 7. c. Paulus Petrum. 27. q. 1. ſicut enim. ver. ecce.

FRuſtra.] C a s v s. Quidam contra ſacramenta, & alia ſpiritualia conſuetudinem veritati p̃ponebant, quare quæſitũ fuit ab Auguſtino, qđ iuris eſſet? Et reſpondet Auguſtinus, q̃ fruſtra obijciunt conſuetudinem veritati. ſi tñ conſuetudini veritas ſuffragatur, nil oportet firmius retineri.

d ¶ Conſuetudinẽ.] ex his omnibus cap. videtur, quòd ſemper ius præiudicet conſuetudini. Videamus ergo quando conſuetudo præiudicet iuri? Ecce inuenio in electione conſuetudinem præiudicare iuri. nam perſona, quæ aliàs eſt ineligibilis, ratione conſuetudinis fit eligibilis, vt j. 12. diſt. nos conſuetudinem. Itẽ rõe cõſuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena eccleſia, vt extra

Conſuetudo in multis præiudicat iuri.

& ueritati præponat: quia conſuetudinem ratio & ueritas ſemper excludit.

Item Gregorius a *VVimundo* † *Auerſano epiſcopo.*

† *al. Guitmũdo*

a ¶ Gregorius.] *In aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem eſt,* Gregorius vij. *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auerſanus epiſcopus ſcripſit de corpore & ſanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.*

¶ Quælibet conſuetudo veritati eſt poſtponenda. C. V.

SI conſuetudinem fortaſſis opponas; aduertendum eſt, quòd Dominus dicit [a]: [Ego ſum veritas, & vita.] Non dixit, Ego ſum conſuetudo; ſed, veritas. Et certe (vt Beati Cypriani vtamur ſententia) quælibet conſuetudo, quantumuis vetuſta [b], quantumuis vulgata, veritati omnino eſt poſtponenda: & vſus qui veritati eſt cõtrarius, abolendus.

Iuo p. 4. c. 213. Pann. l. 2. c. 166.
Ioa. 14.
Cyprianus in toto illo ſuo cõcilio.

Itẽ Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo cõtra Donatiſtas, ca. 5.

Sub perſona Caſti Siccenſis.

¶ Veritate reuelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet. C. VI.

QVi contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi; aut circa fratres inuidus eſt & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus eſt, cuius inſpiratione eccleſia eius inſtruitur. *& infra.* In Euangelio Dominus, Ego ſum, inquit, veritas: non dixit, ego ſum conſuetudo. Itaque veritate manifeſtata, cedat conſuetudo veritati. *& infra.* ¶ Reuelatione facta veritatis, cedat conſuetudo β ueritati: quia & Petrus, qui prius circumcidebat [c], ceſſit Paulo ueritatem prędicanti. *& infra.* Cum Chriſtus ueritas ſit; magis ueritatem, quàm conſuetudinem ſequi debemus; quia γ conſuetudinem ratio & ueritas ſemper excludit.

Iuo p. 4. c. 234. Ibid. c. 6. ſub p̃ſona Liboſi Vagenſis.
Io. 14.
ſ. ead. c. veritate
Ibid. c. 7. ſub p̃ſona Zozimi à Tharaſſa.
Gal. 2.
Ibi. c. 9. ſub perſona Honorati à Tucca.
ſ. ea. c. veritate

β ¶ Cedat conſuetudo.] *Apud B. Auguſtinum, & Iuonem, & in Pãnormia legitur,* cedat error. *Sed vere B. Auguſtinus ex ipſiuſmet Zozimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuiſſe conſuetudinem. Ita enim reſpondet.* Noluit quidem iſte dicere, conſuetudinem; ſed, errorem. Veruntamen cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, ceſsit Paulo veritatem prædicanti, ſatis indicat, quòd aliud etiã de baptiſmo fieri ſolebat.

γ ¶ Quia conſuetudinem.] *verba hæc vſque ad finem, apud Iuonem, & Gratianum ſatis commode hic adnectuntur, repetita ex verbis Felicis, quæ referuntur ſup. c. veritate.*

Idem in lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 5.

Hic refert B. Auguſtinus verba B. Cypriani in epiſt. ad Iubaia. Iuo p. 2. c. 94. & par. 4. c. 235.

¶ Conſuetudo rationi fruſtra opponitur. C. VII.

FRuſtra, inquit, quidam, qui ratione uincuntur, conſuetudinem [d] nobis obijciũt: quaſi conſuetudo maior ſit ueritate; aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendũ, quod in melius fuerit à ſpiritu ſancto reuelatũ. ¶ Hoc plane verũ eſt: quia ratio & veritas cõſuetudini pręponẽda eſt. Sed cũ cõſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Hic B. Auguſtinus reſpondet.

Item

extra de conſuetu.cum dilectus.in fi. Item ratione conſuetudinis poteſt eps eligi in præpoſitum. extra de conceſ.præb.cum noſtris.Item ratione conſuetudinis eligit minor eccleſia cum cathedrali.extra de cauſa poſſeſ.& proprie.cum eccleſia.extra de conceſ. præb. & eccl.non vac.

tra de præb.cum iam dudũ. Item q non p errorẽ ſit inducta.ff.de leg.q non rõne.j.ea.cõſuetudo.Itẽ q maior pars populi conſueuerit illa cõſuetudine vti: quia ſicut maior pars populi non poſſet inducere legem : ſic nec conſuetudinem. Quidam tñ dicunt,q illa conſuetudo præiudicat iuri,quæ excedit hoium memoriã. Illud.n.loco cõſtituti habetur, vt ff.de aqua quotid. & æſti. hoc iure. §.ductus aquæ. & 3. q.6. hæc quippe. Io. Hoc breuiter teneas, q ſufficit ſm canones, q ſit rõnabilis,& præſcripta,vt extra de cõſue.c.vlt.Bar.Brix.

tit Inn. q.ſ dic vt plene not extra de conſue. in pri. ibi videas. & eo. tit. c. vlt. in glo. arg. cõtra, quia, & c. quã gl.quidam habẽt ſignatã ad tit. ex parte. De hoc etiam not. 3.diſt. c.in iſtis. §. leges. ibi videas. Arch.

Item Cyprianus in epiſtola ad Pompeium contra epiſtolam Stephani.

¶ Rationem conſuetudo impedire non debet. C. VIII.

CONſuetudo [a], quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire non debet, quominus veritas præualeat, & vincat. Nam cõſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore ſequamur veritatem, ſcientes, quia & apud Eſdram [b] veritas vicit, ſicut ſcriptum eſt: [Veritas manet, & inualeſcit in æternum, & viuit, & obtinet in ſæcula ſæculorum.] *Idem in epiſt. ad Iubaianum, circa med.*

Eſdra 3. et 4.

Ignoſci [α] poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit apoſtolus Paulus [Qui primo, *inquit*, fui blaſphemus, & perſecutor, & iniurioſus: ſed miſericordiam merui; quia ignorans [c] feci.] Poſt inſpirationem vero, & reuelationem factam, qui in eo quod errauerat, perſeuerat, prudens & ſciẽs ſine venia ignorãtiæ peccat: præſumptione enim atq. obſtinatione quadam nititur, cum ratione ſuperetur.

1. Tim. 1.

α ¶ Ignoſci.] *Apud B. Cyprianum legitur,* Ignoſci enim poteſt, *& his antecedunt ea, quæ leguntur* *j.c. fruſtra. vſque ad ver.* reuelatum.

Idem lib. 2. epiſt. 3. ad Cæcilium.

¶ Dei veritatem, non hominum conſuetudinem ſequi oportet. C. IX.

SI ſolus [d] Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit; ſed quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus, prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet; ſed Dei veritatem, cum per Eſaiam prophetam Deus loquatur, & dicat, [Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum [e] docentes.]

Anſel. l. 9. c. 6. *Matth. 17. Hic eſt filius meus, &c.*

Eſa. 29. Matth. 15.

Liquido igitur apparet, quòd conſuetudo naturali iuri poſtponitur.

CONſuetudo.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte dr, q conſuetudo praua, quæ apud quoſdã obrepſerat, præiudicare nõ debet veritati & rõni. & hoc pbat exẽplo Eſdræ, qui dicit, veritas valet, & inualeſcit. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Idem. Ignoſci.] dr q ſimpliciter erranti poteſt & debet ignoſci: & hoc pbatur exemplo Pauli dicentis: Miſericordiã merui: quia ignorans feci: ſed qui ſciẽter facit, veniam non meretur.

a ¶ Conſuetudo.] pone caſum, vt j. de cõſec. diſt. 3. c. 2. & 3.

b ¶ Eſdram.] quãdo prohibuit Iudæis ne alienigenas ducerent vxores, niſi eſſent de tribu ſua: ipſi autem duxerũt alienigenas de filiis Chananæorum, vt 28. q. 1. §. 1. Vel tangit qualiter bibliotheca & pſalterium à Babyloniis deſtructa, per Eſdram reparata ſit. Vel aliter quæſitum eſt quæ virtus eſſet maior? Reſpondet quidam mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, alius veritatis. hanc approbauit Eſdras.

c ¶ Quia ignorans.] arg. q ignorantia iuris excuſat, vt hic, & 30. q. 1. de his. & 2. q. 3. ſi quem. §. notandum 2. & 24. q. 1. ſi quis dederit. & 28. diſt. presbyterum.

2 Not. etiã 38. diſt. in prin. de cõſec. diſt. 2. cap. 3.

SI ſolus.] CASVS. Dicit Cyprianus in hoc cap. q non omnis conſuetudo imitanda eſt, ſed Chriſti veritas: & illud quod ipſe fecerit, qui prior eſt ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Eſaiæ reprehendentis Iudæos, qui veritatem non ſequebantur.

d ¶ Si ſolus.] id eſt, nullus ei contrarius. ſic j. 8. q. 1. ſciendum. in fi.

e ¶ Hominum.] ergo Iudæi reguntur humanis conſtitutionibus, & ſic eſt contra. j. 12. diſt. omnia. vbi dicitur q Iudæi tantum diuinis conſtitutionibus reguntur: ſed verum eſt q olim regebantur conſtitutionibus humanis, ſcilicet ſcribarum & Phariſæorum, vt hic dicit. ſed hodie non, vt ibi.

Iudæi viiã conſtitutionibus regãtur.

vac.cum noſtris.& c.litteras. Item ratione cõſuetudinis ſolus abbas ſine cõſenſu fratrũ confert ſtipendia, vt extra de his, quæ fi. à pla. ſine conſ. cap. ea noſcitur. Itẽ in ſacramento baptiſmi pualet conſuetudo, vt j. de cõſec. diſt. 4. c. de trina. Item in matrimonio reſpicitur cõſuetudo. extra de cog. ſpi. ſuper eo. Item in continentia clericorũ. 84. diſt. cum de quorumdã. Item in aliis caſibus, quos not. j. 1. diſt. c. conſuetudo. Scias ergo, q ad hoc q cõſuetudo præiudicet iuri, requiritur, q ſit præſcripta, vt extra de cauſa poſ. cũ eccleſia. & extra de cõſue. c. vlt. Item q obtinuerit in contradictorio iudicio populi, vt extra de verb. ſig. abbate. ff. de leg. cũ de conſuetudine. Item q eo animo fiat, vt credant ſe ius habere, & in poſterum illud intendant facere. alioquin talis vſus non dr vſus, vt ff. de iti. actuq; pri. l. 1. §. Iulianus recte ait. Itẽ vt res illa ſit pſcriptibilis, vt 93. diſt. c. illud. Item q poſſit dici antiqua & approbata, vt extra de poſtula. pla. bonæ 2. circa fi. Item cõtinere debet naturalẽ æquitatẽ. extra de do. & contu. c. 1. extra de conſue. ex parte. Item q ſit de ſcientia principis inducta, non tñ de tolerantia 1, vt ex-

Conſuetudinis multæ ſunt cõditiones.

ε Idem ſen-

DISTINCTIO IX.

QVod autem[a] *& conſtitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.*

Ait enim Auguſtinus ad Bonifacium comitem, epiſt. 50.

¶Leges principum naturali iuri præualere non debent. PALEA.[α] C. I.

IMperatores, quando pro falſitate contra veritatem conſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeuerantes: quando autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque[β] [a] ergo legibus [b] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtẽperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Quicũque vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Iuo p.4.c.184. Pann.l.2.c.154.

Nam & temporibus prophetarũ omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cum ſeruus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegã legẽ, vt ſimulacrũ adoraretur: ſed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, pie, fideliterque fecerũt. Dan. 3. Idem tamen rex diuino correctus miraculo piam, & laudabilem legem pro veritate conſtituit, vt quicumque diceret blaſphemiam in Deũ † Sidrac, Miſac, & Abdenego, cum domo ſua penitus interiret. Ibid.

† Deũ verũ] orig.

[α] ¶Palea.] *In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nulla, aut pauca ſunt paleæ, hoc loco habetur tantũ à verſ.* Quicunque. *vſque ad verſ.* Nam & temporibus. *In alijs autẽ in quibus ſunt, habetur integrum hoc caput, & ſine nota Palea. Eſt autẽ totum in eodem B. Auguſtini loco.*

[β] ¶Quincumque.] *Commutatus etiam apud Iuonem, & in Pannormia eſt ordo verborum B. Auguſtini, apud quem qui meretur præmium, priore; qui ſupplicium, poſteriore loco ponitur.*

Item ex verbis Iſidori, lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, c. 52.

¶Principes tenentur & ipſi viuere legibus ſuis. C. II.

IVſtum eſt principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim iura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quãdo & ipſe illis reuerentiam præbet. Principes legibus teneri ſuis, nec in ſe conuenit † poſſe damnare iura, quæ in ſubiectis conſtituunt. Iuſta eſt enim vocis eorum auctoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur. Burc. l.15.c.42. Iuo p.16.c.43.

† conuenit fruſtrare iura] orig.

¶*In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc nõ habetur: in alijs vero coniunctum eſt ſuperiori, & non habet rubricam.*

Item Auguſtinus in prologo libri tertij de Trinitate.

¶Scripturis canonicis tractatorum litteræ deſeruiunt. C. III.

NOLI MEIS Iuo par.4.c.71. Pann.l.2.c.120.

QVod autẽ.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima ꝓbatur ꝙ nõ valet cõſuetudo contra Deũ. In ſcd̃a ibi, [Noli.] ꝓbatur p ix. cap. ꝙ cõmenta Sanctorũ nõ p̃iudicãt nouo & veteri teſta. Io. de Fã. CASVS. In ſuperiori diſtin. oſtẽſum eſt, ꝙ ius naturale præponitur cõſuetudini, in hac 9. diſt. oſtendit ꝙ ius naturale præponitur cõſtitutioni: & hoc ꝓbatur p ſequentia cap. & itellige hoc de iure naturali, qđ conſiſtit in præceptis & prohibitionibus.

a ¶Quòd autem.] ſ. in proxi. diſt. 3. oſtendit qualiter ius naturale præualet conſuetudini. In hac 9. diſt. oſtendit qualiter ius naturale præiudicat & præualet conſtitutioni hominum. & ſumitur per totam hanc diſtin. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hanc diſtin. vocat canonicam ſcripturam nouum & vetus teſtamentum.

IMperatores.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ qui bonis legibus, & quæ ꝓ veritate latæ ſunt, non obtemperat, puniri debet: qui vero malis legibus, & quæ ꝯ̃ Dei volũtatem latæ ſunt, non obtemperat, remunerari debet.

a ¶Quicumque.] Hic incipit cap. aliud eſt paleã. & habes idẽ 23. quæſt. 4. non inuenitur.

b ¶Ergo legibus.] not. arg. à contrarijs, vt 15. quæſt. 3. de crimine. & 24. quæſtione prima. quodcumque ligaueris. & ead. cauſa. quæſt. 2. ſane. 35. diſt. qualis. & fortiſſimũ eſt arg. à contrarijs, 1. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdi. l. 1, & 11. q. 3. Argumẽtũ à cõtrario, eſt in iure fortiſſimũ.

1 De hoc legi. & not. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

NOli meis.] Imperatores. CASVS.

litteris, quaſi canonicis [a] ſcripturis inſeruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in iſtis. [b] autem quod certum † non habebas: niſi certum intellexeris, noli firmum † tenere.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4. de anima, & eius origine, cap. 1.

¶ In tractatorum opuſculis multa corrigenda inueniuntur. Cap. IIII.

NEgare [c] non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis maioribus †, ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſint iuſto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum, epiſt. 19.

¶ In ſcriptis canonicis mendacia non admittuntur. C. V.

EGo ſolis eis ſcriptorum † [d] qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, vt nullum eorum † ſcribendo erraſſe [e] audeam credere: ac ſi aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendoſum eſſe codicem, vel interpretem non aſſecutum eſſe quod dictum eſt, vel me minime intellexiſſe non ambigā. Alios autem ita lego, vt quantalibet [f] ſanctitate, doctrinaque polleant ‡, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi ● per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles [g] rationes, quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.

● ¶ Mihi per alios.] *Sic etiam in manuſcriptis, & in gloſſa. Apud B. Auguſtinum eſt*, mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *nec multo ſecus apud Iuonem. Alias vero nonnullas varietates ſatis viſum eſt in margine indicare.*

Idem ●.

● ¶ Idem.] *Verba huius capitis ſunt B. Hieronymi ad Lucinium Bæticum, epiſt. 28. ſed mutata non eſt inſcriptio ob gloſſam, in ver. Græci.*

¶ Libris veterum hebræa volumina, nouis græca auctoritatem impendunt. Cap. VI.

VT ueterum [h] librorum † fides de hebræis uoluminibus examinanda eſt, ita nouorum græci [i] ſermo-

CASVS. Quærebant quidam ab Aug. vtrum ſcriptis eius eſſet fides adhibenda tamquam ſcripturis canonicis noui & vete. teſta. & reſpondet q non. In ſcripturis enim canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum eſt, in ſcripturis autem Auguſtini quod reperitur non

non eſt habendum pro firmo, niſi certum appareat.

a ¶ Canonicis.] quia de canonicis ſcripturis non poſſumus diſputare an iuſtę ſint, vel non. vt j. ead. quis neſciat.

b ¶ In iſtis.] Loquitur hic ſecundum illa tempora, cū adhuc ſcripta Aug. & aliorum ſanctorum Patrum non erant authentica, ſed hodie iubentur * omnia teneri vſque ad vltimum iota, vt j. 15. diſt. c. vlt. Vel hoc ideo dicit, vt oſtēdat q maior ſit auctoritas veteris teſtamenti, quàm ſanctorum Patrum, vt 10. diſt. in canonicis.

NEgare.] CASVS. Vinc. reprehendebat opuſcula Aug. dicens ibi eſſe multa mendacia. Et certe non eſt mirum dicit Augu. ſi ſua opuſcula culpanda ſunt, cum maiorum opuſcula reprehendantur.

c ¶ Negare.] iuſto iudicio. Vnde Aug. multa opera

poſtea retractauit, vt 29. q. 6. videlicet 12. q. 1. certe. & 26. q. 4. quodam loco.

EGo ſolis.] CASVS. Quæſiuit Hiero. ab Aug. an credat ſcriptores vete. & noui teſta. erraſſe in ſcribendo. Et reſpondet Aug. q non: ſed ſi aliquid in illis ſcriptis mēdacij inuenitur, dicendū eſt codicē eſſe mēdoſum, vel interpretem non bene de græco in latinū tráſtuliſſe, aut dicam me nō intelligere quod ſcriptū eſt. Alijs autem ſcriptoribus nō eſt credendum, & ſi ſancti ſint, niſi quod ſcripſerint probauerint per canonicas auctoritates.

d ¶ Scriptorum.] id eſt, ſcriptoribus.

e ¶ Erraſſe.] Nefas enim eſt dicere, q ſcripturā mentiatur, vt 23. q. 5. quid ergo. immo qd in eis dr, defendere debem⁹ uſq; ad ſāguinis effuſionē, vt 25. q. 1. ſūt qdā.

f ¶ Quantalibet.] Arg. q non eſt conſiderandum quis dicatur, vt 19. diſt. ſm. & eſt arg. p dictis quorundam teſtium, q non eſt credendum magis honorabilior[i] perſonæ q̄ alij: q2 veritas à quocumq; prolata ſemper pręferenda eſt, vt 2. q. 7. quæritur. & ſ. eo. neque. ff. de ſup. leg. l. Labeo. Eis enim magis creditur, qui ſcit aptiora dicunt, vt 4. q. 3. §. item in criminali. ver. ſi teſtes. Nec ſanctitas perſonæ prodeſt, vt eius credat. 50. diſt. ſi quis proponſera. & arg. ad idem 1. q. 1. teneamus. 6. q. 2. placuit. & j. q; 9. c. vlt. Arg. contra 2 11. q. 1. quicumque. 97. diſt. nobiliſſimus. & 8. q. 3. c. 1. & 41. diſt. c. 1. & 11. q. 3. abſit.

g ¶ Probabiles.] Arg. q ratio æquiualet canoni, vt ſ. diſt. 1. conſuetudo. & j. c. ſane. Ioan.

VT veterum.] CASVS.] Dr in hoc cap. q ſicut recurrendū eſt ad volumina Hebræorum, ſi dubitatio aliqua oriatur de veteri teſtamēto: ſic ſi dubitat ſuper libris noui teſta. recurrēdū eſt ad Græcorū ſcripta.

h ¶ Veterum.] id eſt, veteris teſtamenti.

i ¶ Græci.] Hierony. in ſecundo prologo Bibliæ cōtra ait dicens, q emendatiora ſunt exemplaria latina, quam græca, & græca q̄ hebræa. Sed Aug. ad primitiuam eccleſiam reſpicit, quando exēplaria græca & hebręa non erant corrupta: ſed procedente tempore cum populus Chriſtianus multū eſſet auctus, & hæreſes multæ eſſent factæ inter Græcos, in inuidiam Chriſtianorum Iudæi & Græci ſua exemplaria corruperunt, & ſic factū eſt, vt exem-

1 Ad idem 28. q. 4. c. vltimo.

† al. certum habebas. exēpp.

† al. firmiter retinere orig.

Iuo par. 4. c. 73.

† moribus orig. & Iuo.

Iuo par. 4. c. 74. Pann. l. 2. c. 119.

† ſcripturarum libris orig. & Pann.

† eorum auctorem in ſcribēdo aliquid erraſſe firmiſſime credam orig. Iuo, & Pann.

† præpolleat origin.

Scriptura non mentitur.

Veritas à quocumq; dicat, omnibus eſt præferēda.

† Adde Iacob. But. & etiam aliquid p Barto. in l. in tantum. §. ſi cum lege ſeq. ff. de re di. & Alex. de Imo. in l. bene ad cognitionem. col. 9. ff. ſi cer. pe.

1 Iſta contraria omnia quę ſequuntur, aut nullo modo contradicunt, aut valia ſunt contraria. Vel dic quōd hoc ſūt cōtraria: q2 vni ſoli quandoq; creditur, vt ſlla iuta ꝑbant proptec dignitatem perſonę ſecundum Ioan. de Fan.

* Hoc in c. illo. vlt. ſubetur de epiſtola B. Leonis ad Flauianū.

exemplaria eorum magis corrupta sunt quàm latino-rum, ad quod tempus respicit Hiero. Vel respicit ad lati-na exemplaria à fidelibus interpretibus translata. Aug. re-spicit ad exemplaria latina à non fidelibus & falsatori-bus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eundum esse ad originalia: Vel dic quod in hoc magis credendũ est Hieronymo, quàm Aug. quia inter istos tres Aug. Hieron. & Greg. Augustino magis credẽdũ est in disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus: Gregorius in moralibus præponitur, quia non oẽs in omnibus: sed certi per certa, &c. C. de vete. iu. enu. l. 1. ibi, quia non oẽs. Et est hic arg. quod quãtũcumq; authenticũ sit aliqd instrumentũ: si tñ de ipso aliquid in dubium reuocatur, semper exhibendum sit illud à quo originem ducit, vt 76. dist. c. ieiunium. in prin. & ꝟ. 25. q. 1. sancimus. & optime extra de senten. & re iudicata inter. Et hoc ꝟ dominum Alberic. qui dicit, quod si vna publica charta originem ducit ab alia publica charta, non est necesse exhibere originalem arg. in Authent. vt fratrum filij. §. quia vero. coll. vij. sec⁹ in priuata. Authent. vt spõ. larg. §. & hoc insuper. coll. 8. arg. pro ipso 19. dist. si Romanorũ. Quid iuris sit de hoc, dixi ꝟ. 100. dist. contra morem.

Augustinũ disputationes, Hieronymũ trãslationes, & Gregoriũ moralia cõmendant.

falsitatis reperiatur in instrumento, quod totum redditur suspectum: nec ei credetur. vt ff. de fide instr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quæstionibus Bart. Brixien.

d ¶ Pondere.] idest, auctoritate.

Quis nesciat sanctam.] Casvs. Dicitur in hoc c. quod qui-

[...]nis[a] normam desiderat.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. C. VII.

Si ad scripturas sanctas admissa fuerint vel † officiosa[b] mendacia; quid in eis[c] remanebit auctoritatis? Quæ tandem de scripturis illis sentẽtia proferetur; cuius pondere[d] contentiosæ falsitatis obteratur † improbitas?

† al. certum ... [...] Iuo p. 4. c. 115. † al. velut officiosa.] orig. al. fuerint officiosa † al. subruatur.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶ Litteris omniũ episcoporũ sacra præponitur scriptura. C. VIII.

Qvis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quàm noui testamenti certis suis terminis[e] contineri, eamque omnibus posterioribus episcoporum litteris ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari[f] non possit, vtrum uerum vel vtrum rectum sit quidquid in ea scriptum esse constiterit: Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum canonem uel scriptæ sunt, uel scribuntur per sermonem forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum episcoporum grauiorem auctoritatem, doctioremque † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à ueritate deuiatũ est.

Iuo p. 4. c. 117. Polyc. l. 3. tit. 21.

† al. doctiorumque

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶ Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. C. IX.

Noli frater contra diuina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias[g] ex episcoporum scriptis, siue nostrorum, sicut Hilarij, siue (antequam pars Donati[h] separaretur) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim

Deusdedit p. 1. Ansel. l. 4. c. 58. Iuo p. 4. c. 116.

Officiosa quæ dicuntur. Inofficiosa quæ dicãtur.

a ¶ Sermonis.] totum enim nouum testamentum scriptum est græce præter Euangelium Matthæi, & epistolã Pauli ad Roma. quæ est scripta latine. Ioan.

§ Scilicet super diuersis articulis: scilicet si ille articulus non est vitiosus, in quo tota est vis quæstionis, vt in hac decret. ex litteris. & sic intelligitur C. de testa. si vitiosus. & ff. de fide instru. l. 2. secundũ Io. de Fan. ab[...]

Si ad.] Casvs. Dicit Aug. quod si in sacris scripturis inueniatur mendacium etiam officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis potest fides ferri.

b ¶ Officiosa.] Officiosa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obsunt, & alicui prosunt: sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officium pietatis, vt ff. de inoffi. testa. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Arg. quod si instrumenta, vel attestationes pro parte inueniuntur falsæ, quod in totum reprobantur, vt ꝟ. 16. dist. canones. & 3. q. 9. pura. & ꝟ. de cons. dist. 5. non liceat. & ff. de ædil. edic. eiusdem. Arg. ꝟ. 32. dist. qui de mensa. 11. q. 2. si quis. & de consec. dist. 4. si non sanctificatur. & 17. q. 4. quæsitum est. & extra de arbi. cum tempore. & de præb. dilectus. & C. de transac. si ex falsis. Sol. si plura sibi connexa sunt, vel vnum est accessorium alteri, vno cassato connexa & accessoria cassantur: secus si diuersa & separata sunt. ff. de mi. etiam. §. fi. & ff. de neg. gest. cum actum. & 2. q. 6. diffinitiua. ver. est autẽ quique. circa fi. Vel distingue, vt distinguitur extra de fide instr. ex litteris. Donat ego dico, quod si aliquid

quilibet debet scire scripturam veteris & noui testa. præponi scripturis episcoporum: & nemo debet dubitare de ea vtrum verum sit vel rectum quod in ea continetur. scripta vero aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis.] id est, libris.

f ¶ Disceptari.] ita vt in dubium reuocentur quæ ibi statuta sunt. Sed disputare licet de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 96. dist. satis.

Noli.] Casvs. Vincen. Donatista reprehendebat scripta noui & vete. testa. quia in scriptis quorundã episcoporum quædam reprehendenda inueniebantur. Sed eum reprehendit Aug. quia illa reprehendenda nõ sunt: hæc vero sic: quia ab auctoritate canonum distinguuntur, vnde reprehendi possunt, si contra veritatem scripta sunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis; &c.

g ¶ Calumnias.] verba enim iuris non sunt calumnianda. ꝟ. 37. dist. relatum. & ff. ad exhib. l. penult.

h ¶ Donati.] Donatus primo fuit catholicus: sed postea est in hæresim lapsus: cuius hæresi adhæserunt Cyprianus & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eum reprehendebat: Nunc autem ei reſcribit, & dicit quod non vult adhibere tantam fidem illis ſcripturis quantam adhibet canonicis. & licet eis honor debeatur: tamen vult eas corrigere ſi quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de ſuis ſcriptis.

a ¶ Diſputationes.] id eſt, expoſitiones. nõ enim ex ipſo lęditur fama alicuius per id quod reprobatur teſtimonium ſuum, vt extra de excep. denique.

b ¶ Eorum ſcriptis.] Arg. quod quiſq. iuris in alterum ſtatuit, &c. ſic 2. q. 6. qui ſe ſcit. 22. q. 5. de forma. ff. quod quiſq. iur. l. 1. extra de conſti. cum omnes.

ſic leguntur, tamquam ita ex eis teſtimonium proferatur, vt contra ſentire non liceat, ſicubi forte aliter ſapuerint, quàm veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, vt nõ dedignemur etiã nobis dictum ab Apoſtolo accipere: [Et] ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.] — *Phil. 3.*

α ¶ Siue antequam.] *Antea legebatur, ſiue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati ſeparetur. Reſtituta eſt vera lectio ex B. Auguſtino, & aliquot exemplaribus Gratiani, & Iuone. Cyprianus enim & Agrippinus multo ante Donati ſchiſma in eccleſiæ vnitate deceſſerunt: qua in re errauit auctor gloſſæ.*

β ¶ Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo. & aliquot editiones noui teſtamenti. Sed idem B. Auguſtinus in Ioannem, tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere ſemper legit, reuelabit, & explanat. Græce eſt ἀποκαλύψει.*

Item ad Fortunatianum, epiſt. 111.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & expoſitionibus earum. C. X.

Iuo p. 4. c. 137.

NEque quorumlibet diſputationes [a], quáuis catholicorum, & laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat ſalua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcriptis [b] improbare, atque reſpuere; ſi forte inuenerimus, quòd aliter ſenſerint, quàm veritas habet, diuino adiutorio vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis† ego ſum in ſcriptis aliorum, quales † volo eſſe intellectores meorum.

† al. Qualis.] orig. Ante. † al. tales]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei, lib. 1. c. 23.

¶ Exemplis ratio ſana prefertur. C. XI.

Poly. c. 1. tit. 26.

SAna [c] quippe ratio etiam exemplis anteponenda eſt: cui [d] quidem & exempla concordant [e]; ſed illa [f], quæ tanto digniora ſunt imitatione, quanto excellentiora [g] pietate [h].

Cum ergo [i] in naturali iure nihil aliud præcipiatur, quàm quod Deus vult fieri; nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica ſcriptura nihil aliud, quàm in diuinis legibus inueniatur; diuinæ vero leges natura conſiſtant; patet, quod quæcumque diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ contraria probantur; eadem & naturali iuri inueniuntur aduerſa. Vnde quæcumque diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ, ſeu diuinis legibus poſtponenda cenſentur; eiſdem naturale ius præferri oportet. Conſtitutiones ergo vel eccleſiaſticæ, vel ſæculares, ſi naturali iuri contrariæ probantur, penitus ſunt excludendæ.

DISTINCTIO X.

CONSTITV-

SAna.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. verum ratio iuris naturalis ſit exemplis anteponenda? Et reſpondet quod ſic, ſed non illis, quæ cũ ratione concordant.

c ¶ Sana.] alias ſane.

d ¶ Cui.] rationi.

e ¶ Cõcordãt.] quinque.

f ¶ Sed illa exẽpla.] Hoc ideo dicit, quia non ſemper imitãda ſunt exempla. C. de ſen. nemo. ſed exemplũ Papæ eſt ſequendum, vt 16. q. 3. licet. extra de ſen. & re iud. in cauſis.

g ¶ Excellentiora.] Non eſt tale exemplũ Lucretiæ 1. 32. q. 5. propoſito. verſ. Lucretiam.

1 Sed in ratione. q. d. vbi exẽplũ non cõcordat rõni, non eſt ſequẽdũ: nã illud exemplũ Lucretiæ nõ concordat rõni. Archid.

h ¶ Pietate.] Arg. pro miſericordia à iudice impetrãda, vt 45. diſt. licet plerumq; 26. q. vlt. alligant. 50. diſt. ponderent. 1. q. 7. diſpenſationes. & c. exigunt. 86. diſt. non ſatis. 35. q. 9. veniam. de pœn. diſt. 1. quia diuinitatis 2. Arg. cõtra 50. diſt. abſit. 23. q. 4. eſt iniuſta. 35. q. 9. loci. contra 45. diſt. ſed illud. extra de ſortileg. ex tenore.

2 Et extra de ſortil. c. 2. in parte deciſa.

i ¶ Cum ergo.] Infert ex ſupradictis vel cõtinuat ad inferiora hoc modo. cum in iure naturali nihil præcipiatur, vel vetetur quàm quod Deus vult fieri vel non fieri, & in canonica * ſcriptura nihil aliud quàm quod in diuinis legibus inueniatur: diuinæ vero leges naturæ conſiſtunt: patet quòd quæ contraria diuinæ ſeu canonicæ legi inueniũtur, iuri naturali cõtraria ſunt, & iuri naturali poſtponuntur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicam ſcripturam & diuinas leges.

* *Vide ſupra diſ. 6. c. non eſt peccatũ. §. his itaque.*

COnſtitutiones.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinque capitula, quòd leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

Canones præferũtur legibus.

C A S V S. Oſtenſum eſt ſupra ꝙ ius naturale præfertur conſuetudini & conſtitutioni tam eccleſiaſticæ, quàm ſeculari. In hac vero 10. diſt. oſtenditur, ꝙ cõſtitutio eccleſiaſtica præfertur ſeculari cõſtitutioni. & ad hoc inducuntur ſequentia cap.

a ¶ Conſtitutiones.] in hac 10. diſt. oſtendit magiſter, ꝙ ſecularis conſtitutio cedit eccleſiaſticæ: quia ſacræ leges non dedignantur ſequi ſacros canones, vt 2. q. 3. §. hinc colligitur. extra de iudic. clerici 1.

1 Concor. text. in l. 1. leges ſacratiſſimæ. cũ concor. vulga. C. de epiſcopis & cler.

Lege.] C A S V S. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte quærebatur à Nicolao, an legibus imperatorũ ſit in omnibus controuerſijs eccleſiaſticis vtendũ. Et rũdet ꝙ nõ, vbi leges videtur canonibus obuiare. In ſecunda parte quæ incipit ibi, [Item. &c.] quærebatur an lex Imperatoris præſit diuinæ, vt per eã iura eccleſiaſtica diſſoluantur. Et reſpondet ꝙ non, & hoc probatur duorum auctoritate, ſcilicet Innocentij & Gregorij. Dicit enim Innocentius, ꝙ in vna prouincia non debet eſſe niſi vnus metropolitanus: cum eccleſia hoc ſtatuat. Vnde ſi Imperator diuidat vnã prouinciam in duas, nõ propter hoc erũt ibi duo metropolitani. Item ſtatutum eſt ab eccleſia, vt dicit Gregorius, vt poſt carnalem cõmiſtionẽ alter coniugum nõ poſſit ad religionem tranſire ſine conſenſu alterius: ſed lex ſecularis ſtatuit contrarium. ſed ſtatutũ eccleſiæ præualet: quia etſi lex humana conceſſit, lex tñ diuina prohibuit. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Non quòd.] circa fi. dicitur ꝙ bene vti poſſumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

b ¶ Diuiſis imperiali iudicio prouincijs.] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de offic. aſſeſ. ſi eadem. & Papa epiſcopatus diuidit: & vnit epiſcopus eccleſias, vt extra de exceſ. præla. ſicut vnire. Quid autem iuris ſit dum vniuntur vel diuiduntur, no. 16. q. 1. poſtquàm. &c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat vnã prouinciã in duas, nõ ideo erunt duæ metropoles, vt hic. & 101. diſt. peruenit. Et eſt hic arg. ꝙ ſi princeps legitimat aliquẽ in temporalibus, non ideo eſt legitimatus in ſpiritualibus. extra qui filij ſint legi. per venerabilem. niſi vbi princeps reſtituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, vt 6. q. 1. §. verum.

Legitimatꝰ quo ad tẽporalia nõ cenſetur quo ad ſpiritualia.

c ¶ Eccleſiam.] Eccleſia non adſtringitur mundanis legibus. 33. q. 2. inter. nec etiã de rebus eccleſiaſticis poteſt Imperator legẽ cõdere, vt 96. diſt. bene 2. niſi hoc eccleſia petat, vt 17. diſt. §. hinc etiã. & niſi in eccleſia priuilegiũ ſtatuat aliquid, vt 16. q. 1. generaliter. & q. 3. nemo. Io.

1 Leges ſæculares eccleſiam non adſtringũt.

d ¶ Diuiſiones.] Arg. ꝙ epiſcopus inuito plebano non poteſt diuidere parochiam eius: nec Papa inuito epiſcopo diuidere epiſcopatum, vt 16. q. 1. multis. quod enim eſt vnũ, diuidi non poteſt, vt 24. q. 1. loquitur. & cap. ſchiſma. Ioan. Sed credo ꝙ Papa hoc poſſit facere ex cauſa, & etiam epiſcopus 3, vt in extra de exceſ. ſicut vnire. Bart.

2 Vide quæ not. 5. q. 6. presbyteri 2. & 22. q. 8. conuenior. in gl. eccleſia cũ. &c.

3 Sub. & hoc eſt verum cum nulli ſit præiudicium. aliàs ſecus. 2. q. 6. qui ſe ſcit. Ioã. de Fan.

e ¶ Lex humana.] vt habes 27. q. 2. ſunt qui dicunt. Sed mirum eſt cum Iuſtinianus fuerit valde catholicus Imperator, qualiter illud ſtatuerit cõtra legẽ Dñi: cum Dñs dixerit ꝙ ob ſolã cauſam fornicationis mulier poſſit ſeparari à viro, vt 33. q. 2. quos Deus. Sed dic (vt quidã dicunt) ꝙ ignoranter fecit: & ideo veniã meruit, vt 8. diſt. conſuetudo. Vel errauit ſicut Hiero. vt 26. diſtin. c. 1. Vel ideo permiſit 4 hoc, vt grauia vitarentur: ſicut vſuras permiſit vt vitarentur rapinæ: & coniugia permiſit diſſolui, vt vitaretur vxoricidium, vt 33. q. 2. ſi quod verius.

4 De comparatiua permiſſione, & qua not. 3. diſt. cap. vlt.

f ¶ Contra hereticos.] Et ſi ...tor pro me quo non vtor contra me. 7. 37. diſt. ſi quid verius & 2. q. 7. ſi hæreticus. & ſic eſt contra 19. diſtin. ſi Romanorum. in fi. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſi quis teſtibus.

...tiones a vero principum eccleſiaſticis conſtitutionibus non præeminent, ſed obſequuntur.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit epiſcopis in concilio apud Compicinum congregatis.

¶ Lex Imperatorum eccleſiaſtica iura diſſoluere non poteſt. C. II.

Iuo par. 4. c. 87. Pann. l. 2. c. 138. Anſel. l. 1. c. 97. Polyc. l. 1. tit. 27.

LEge a Imperatorum non in omnibus eccleſiaſticis controuerſijs vtendum eſt, præſertim cum inueniatur euangelicæ, ac canonicæ ſanctioni aliquoties obuiare. *Item* †. ¶ Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ad quod oſtendendum duorum horum †, ſcilicet Innocentij, & Gregorij ſatis ſufficiunt teſtimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epiſtola ſua ad Alexandrum Antiochenum epiſcopum ait: [Nam quod ſciſcitaris, vtrũ diuiſis b imperiali iudicio prouincijs, vt duæ metropoles fiant, ſic duo metropolitani epiſcopi debeant nominari; non viſum † eſt ad mobilitatem neceſſitatum mundanarũ Dei eccleſiam c commutari, honoreſque, aut diuiſiones d perpeti; quas pro ſuis cauſis faciẽdas duxerit Imperator.] Beatus autem Gregorius ſcribens ad Theoctiſtam patritiam, inter cetera: [Si, inquit, religionis cauſa coniugia debere diſſolui dicantur; ſciendum eſt, quia etſi hoc lex humana e conceſſit; lex tamen diuina prohibuit.] Ecce quẽadmodum imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ecce qualiter, quod lex humana conceſſit, diuina lex prohibuit. ¶ Non quòd Imperatorum leges (quibus ſæpe eccleſia vtitur contra hæreticos f, ſæpe contra tyrannos; atque cõtra prauos quoſque defenditur) dicamus penitus renuendas; ſed quòd eas euangelicis, apoſtolicis, atque canonicis decretis (quibus poſtponenda ſunt) nullum poſſe inferre præiudicium aſſeramus.

† al. Idem

In cap. adiectis, c. 17. Burch. l. 15. c. 10. Iuo p. 16. c. 11. Pann. l. 2. c. 139.

† horum] orig.

Innoc. 1. epiſt. 18. c. 2.

† vere viſum] orig.

Lib. 9. reg. epiſt. 39.

Iuo p. 4. c. 187. Pann. l. 2. c. 140 ex capit. adiectis, c. 17.

a ¶ Lege.] *Caput hoc ſumptum eſt ex epiſtola Nicolai, quæ extat in codice bibliothecæ Dominicanæ; de quo dictum eſt ſupra.*

Non

a Non licet.] Caſũ pſentis capituli pone p te ipſum. ¶ Non licet.] Arg. ꝯ illas leges, quæ permittunt vſuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicumque litem. & 9. diſt. c. 3. ver. quicũque. & 96. diſt. bene 11. q. 3. qui omnipoten tẽ. 15. q. 1. omne qd. & c. nulli. & c. generali. 23. q. 8. cõuenior.

Certum.] Casvs. Imperator volebat præeſſe rebus eccleſiaſticis; & prælatis eccleſiarum obedire nolebat: immo quod plus eſt, eis dñari volebat, & iura præſcribere, quem Felix Papa docet eccleſiæ debere colla ſubgere, quem Felix Papa docet eccleſiæ debere colla ſubmittere, & non velle eius ſacerdotibus dominari: ne ſi ꝯ fiat, eatur in contumeliam creatoris.

diſt. 8. c. mala. Titulus autem epiſtolæ, hic eſt, Nicolaus ſeruus ſeruorum Dei, Reuerendiſſimis, ac ſanctiſſimis cõfratribus noſtris metropolitanis epiſcopis, & ceteris diuerſarum prouinciarum, ac vrbium præſulibus, qui in Conuicinum villam publicam ſecus ciuitatem Siluanectis conueniſtis. *Eadem epiſtola nuper impreſſa eſt in appendice bibliothecæ ſanctorum Patrum.*

C ¶ Obuiare.] *Apud Nicolaum ſequitur continenter,* ad quod oſtendendũ, &c. *Quæ autẽ apud Gratianũ ſunt interiecta, non ſunt hoc loco in epiſtola, neque in Polycarpo, neque apud Anſelmũ: ſed verba illa,* Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, *à Burchardo, & Iuone citantur ex decretis Pij Papæ, c. 3. habentur autem in capitularibus adiectis, c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite. §. ecce quemadmodum.*

Item Symmachus † Papa in ſexta ſynodo Romana tempore Theodorici regis.

¶ Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. C. II.

Deuſd. p. 1. & 3. Burch. l. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & par. 16. c. 9. Pann. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1.

NOn licet a Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti aliquid contra diuina mandata præſumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apoſtolicis regulis obuiet, agere.

† In exẽplari Veronẽſi eſt] *Felix iij.*

Item Felix † Papa.

¶ In eccleſiaſticis cauſis regia voluntas ſacerdotibus eſt poſtponenda. C. III.

Anſel. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18.

CErtum eſt b hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, vt cum de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionem, regiam voluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre; & ſacroſancta c per eorum præſules potius diſcere, quàm docere, eccleſiaſticam † formam ſequi, non huic humanitus ſequenda iura præfigere; neque eius ſanctionibus velle dominari, cuius d clemẽtiæ Deus voluit tuæ piæ deuotionis colla ſubmittere e: ne, dum menſura f cæleſtis diſpoſitionis † exceditur, eatur in contumeliã diſponentis.

† *al. eccleſiæ*

† *al. diſpenſationis*

Item †.

† antea legebatur.] *Idem*

¶ Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt. C. IIII.

Habetur in cap. Hadriani, n. 39. Deuſdedit par. 1. & 3. Anſel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. Iuo par. 5. c. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. l. 1. c. fin.

COnſtitutiones g cõtra canones, & decreta præſulũ Romanorum, vel bonos mores h nullius ſunt † momenti.

Item Nicolaus Papa I. in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt, [*Propoſueramus.*]

¶ Quæ ſacerdotum ſunt, regibus vſurpare non licet. C. V.

IMperium veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus i debet eſſe contentum; non vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos, & Magiſtratum iratum.

b ¶ Certum eſt.] Hoc cap. & c. ſuſcipitis. & c. quoniam loquuntur quaſi de eadem materia.

c ¶ Et ſacroſancta.] id eſt, præcepta.

d ¶ Cuius.] ſcilicet eccleſiæ.

e ¶ Submittere.] Imperator enim fili9 eſt eccleſiæ, non præſul. vt 96. diſt. ſi Imperator. & inclinabit caput ſuũ epis, vt 63. diſt. Valẽtinianus. & excõicari poteſt ab epõ, vt 18. diſt. qm quidem. & 96. diſt. duo.

Imperator inferior eſt epiſcopo.

f ¶ Menſura.] ideſt, Imperator excedis menſuram ſuam.

g COnſtitutiones.] Nunquid ergo legibus ſemper derogatur per canones? Abſit, niſi quo ad cauſas ſpirituales. & hoc eſt quod dr̃ de cõſec. diſt. 3. celebritatẽ. ibi alia eſt ratio cauſarum ſecularium, alia diuinarũ. arg. ĩ. eod. c. 1. vtrumque enim ſuo modo rationabiliter conſtitutum eſt, ſed diuerſo modo. arg. ĩ. ea. certum. Nec Papa põt leges tollere, niſi quo ad ſuum forum. Imperiũ eñ & ſacerdotium ex eodem principio ꝓdierunt, vt in authẽtica quomodo oporteat epiſcopos. in princ. coll. 1. arg. ĩ. ead. diſt. quoniam. ſed hoc non credo, vt extra de præſcriptio. quoniã omne.

Caſus duorum iſtorũ capitulorũ planus eſt.

Imperium & ſacerdotium ex eodem procedunt.

h ¶ Mores.] nec iuramentum obligat ꝯ bonos mores, vt extra de iureiu. quemadmodum. & ff. de leg. 1. ſi quis inquilinos. §. vlt.

Iuramentum cõtra bonos mores, non obligat.

i IMperium.] ¶ Adminiſtrationibus.] Diſtincta eſt enim poteſtas ſua à poteſtate Pontificali, vt ĩ. ea. qm. & 96. diſ. cum ad verum. Alioquin ſi vſurpat eorũ officia, lepra percutitur, vt Ozias. 2. q. 7. §. item Dauid.

Imperator lepra percutitur, ſi officium ſacerdotale vſurpat.

maior. arg. contra diſt. 63. cap. Hadrianus 2. 2.

Tamen

Tũ inuenitur, ꝙ reges conferunt decanatus, vt extra de conſue. cum inter, in parte deciſa. Ioan.

SVſcipitis.] CASVS. Imperatores Conſtantinopolitani volebant ſuas conſtitutiones præferri eccleſiaſticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit ꝙ maiorẽ principatum dedit Chriſtus præſulibus eccleſiarum & perfectiorẽ, quàm ipſis Imperatoribus. vnde ſi legem ſuſcipiunt Ieſu Chriſti, poteſtati eccleſiæ ſubijci debent: cum ſpiritus carni præferatur, & lex diuina præferatur humanæ.

i ¶ Dei & hominũ.] Ideſt, diuinæ & humanæ naturæ. de conſecr. diſt. 2. In Chriſto pater.

K ¶ Sic actibus.] ſcilicet ipſorum officiorum. Quædã enim fecit tamquam Imperator, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit. 1. q. 3. ex multis ꝫ. & c.

Chriſtus fuit Imperator & ſacerdos. ꝫ c. accuſator. 2. q. 7.

¶ Tribunalia regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubiecta. Cap. VI.

SVſcipitis ne libertatẽ [a] verbi? libenter accipitis [b], quòd lex Chriſti ſacerdotali vos ſubijcit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit? Dedit enim & nobis poteſtatem: dedit & principatũ multo perfectiorem [c] principatibus veſtris. Aut nũquid iuſtũ vobis videtur, ſi cedat ſpiritus [d] carni [e]; ſi à terrenis cæleſtia ſuperẽtur; ſi diuinis præferãtur humana?

2 *Ecce quòd conſtitutiones principum eccleſiaſticis legibus poſtponendæ ſunt. Vbi autem euangelicis, atque canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerentia digna habeantur. Vnde Auguſtinus ait in dialogo, ideſt lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 58.*

¶ Leges Imperatorum in adiutorium eccleſiæ a licet aſſumere †. Cap. VII.

† *al. aſſumi.* Iuo p. 4. c. 183. Pann. l. 2. c. 113.

SI in adiutorium [f] veſtrum etiã terreni imperij leges aſſumendas putatis, nõ reprehendimus. ¶ Fecit hoc Paulus, cum aduerſus iniurioſos ciuẽ [g] Romanũ ſe eſſe teſtatus eſt. Act. 22.

a ¶ Eccleſiæ.] *Auctor huius rubricæ caput hoc ita accepit, quaſi hic agatur de legibus Imperatorum in fauorem eccleſiæ latis; cum ibi B. Auguſtinus Petiliano, & Donatiſtis hæreticis concedat, legibus Imperatorum ipſos in adiutorium ſuum vti poſſe; modo id fallaciter non facerent; quod eos feciſſe conuincit.*

Item β Nicolaus Papa I. in epiſtola 7. ad Michaelem Imperatorem.

β ¶ *Huic capiti in codicibus impreſſis erat præpoſitus hic titulus,* Cyprianus Iuliano Imperatori: *quod eſt contra omnem temporum rationem. In manuſcriptis omnibus, excepto vndecimo Vaticano, abeſt dictio,* Imperatori, *quemadmodum & apud Iuonem. Nonũ autem habet,* Iuliano epiſcopo. *aliud peruetuſtum,* Iubiano. *Ceterũ integrum hoc caput eſt in epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Propoſueramus; *ex quo refertur infra diſt. 96. c. cum ad verum, vnà cum alijs verbis eiuſdem epiſtolæ, ex quibus hæc pendent. Et ſumptum eſt ex Gelaſio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶ Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

Iuo p. 4. c. 188. ꝫ. diſt. 96. c. cum ad verum.

QVoniam [h] idem mediator Dei [i], & hominum homo Chriſtus Ieſus ſic actibus [k] proprijs & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis vtriuſq. diſcreuit [l] propria α, 1. Tim. 2.

a ¶ Libertatem.] ideſt, verbum prædicationis.

b ¶ Accipitis.] ideſt, accipere debetis.

c ¶ Perfectiorem.] vt 95. diſt. duo ſunt.

d ¶ Spiritus.] ideſt, eccleſiaſtica cõſtitutio.

e ¶ Carni.] ideſt, ſæculari conſtitutioni.

ECCE. Hæc eſt ij. pars diſt. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ contradicunt canonibus, amplectendæ ſunt. Archid.

CASVS §. per ſe patet, & ad probandum iſtud quod dr̃ in §. inducit Grat. ſeq. cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat ſe legibus contra Auguſtinum, & alios catholicos. Aug. de hoc ipſum non reprehendit, quoniam & Paulus hoc fecit, cum teſtatur ſe eſſe ciuem Romanum.

f ¶ Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non ſunt allegandæ 1 leges, niſi in defectum canonum, vt extra de no. ope. nũt. intelleximus.

1 Ideſt, in cauſis eccleſiaſticis recipiẽdæ.

g ¶ Ciuem.] ciuem Romanum appellat ſe: quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligentiam ſcias ꝙ gloſ. 2. tit. 3. dicit ſic: Penula veſtis erat conſularis, qua induebantur cõſules ingredientes curiam.

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator vendicabat ſibi imperium & pontificatum: quod locum habuit in veteri teſtamento. Sed dicit Cyprianus, quòd poſtquam Chriſtus venit, ſic officia vtriuſque poteſtatis diſcreuit, vt Imperator terrenis, Pontifex cæleſtibus præſideret: ne propter duplicem poteſtatem homo ſuperbiens rurſum ad inferna demergatur: ſed cum opus eſt, altera poteſtas viciſſim alteram ſubleuaret. Idem caſus eſt 96. diſt. cum ad verum.

h ¶ Quoniam.] Hoc cap. eſt pars illius 96. diſt. cum ad verum.

& c. vendentes. Quædam vt ſacerdos, cum ſeipſum obtulit hoſtiam diſcipulis ſuis dicens: Hoc eſt corpus meũ. &c. de conſec. diſt. 2. ſacerdos. Sed contrarium probatur per auctoritatem iſtam: ſcilicet ꝙ Deus noluit ea eſſe diſtincta, cum per ſeipſum vtriuſque poteſtatis actus exercuit. Reſpon. hoc ideo fecit, vt oſtenderet, ꝙ vtraque poteſtas ab eo proceſſit 4, non ꝙ vna perſona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc enim duo dona, imperium & ſacerdotium ab eodem principio ſunt, vt in Authen. quomodo oporteat epiſcopos, in princ. coll. 1.

4 Ad hoc 23. q. 4. quãtum.

l ¶ Diſcreuit.] Cum ergo poteſtates iſtæ ſint diſtinctæ, eſt hic

Papa an habeat vtrunque gladium.

eſt hic arg. φ Imperium non habetur à Papa, & φ Papa non habet vtrunque gladium. nã exercitus facit Imperatorẽ, vt 93. diſt. legimus. & imperium à ſolo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæſitũ. alioquin ſi ab ipſo haberetur, licite appellaretur in tẽporalibus ad ipſum: qd̃ ꝓhibet Alex. & dicit φ illa non cõtingunt ſuã iuriſdictionẽ. extra de app. ſi duob⁹. & extra qui filij ſint legi. cauſam 1. & c. lator. Item eccleſiæ ſoluunt tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnum. Sed contra, & cæleſtis & terreni imperij iura ſunt ei conceſſa, vt 22. diſt. c. 1. Itẽ Imperator iura Papæ, vt 63. diſt. ubi dño. & Papa deponit Imperatorẽ, vt 15. q. 6. alius. Itẽ ipſe tranſtulit imperiũ de Oriẽte in Occidentẽ. extra de elec. venerabilẽ. Ego credo poteſtates eſſe diſtinctas, licet Papa quãque vtramq; poteſtatem ſibi aſſumat: ſcilicet cũ legitimat aliquem in ſpiritualibus & tẽporalibus, vt extra qui fil. ſint legi. per venerabilẽ. ſed illud fuit ad petitionẽ regis, qui hoc ipſum feciſſe potuit, vt ibi dicit. Nec ob. φ à ſæculari iudice appellatur ad Papam: quia hoc fit propter defectum iudicis ſæcularis, vt exprimit extra de foro cõpe. licet. ſed facit ad petitionem regis. Nã etiã vacante imperio ſupplet defectum imperij, vt extra de fo. cõpe. licet. 1 2. vbi & hoc in glo. ſic patet. & de iud. nouit. in gl. a.

volẽs medicinali humilitate hominũ corda ſurſum efferri, nõ humana ſuperbia rurſus in inferna demergi: vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerẽt; & pontifices pro curſu [a] temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus ſpiritalis actio à carnalibus diſtaret incurſibus; & † ideo militans Deo minime ſe negotijs ſæcularibus implicaret; ac viciſsim non † ille rebus diuinis præſidere videretur; qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus.

† al. & militans

† al. ne

a ¶ Propria.] *In originali eſt*, propriam volens medicinali humilitate ſurſum efferri. *Ino habet vt Gratianus hic in pleriſque codicibus. In nonnullis tamen eſt*, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri; *quemadmodum etiam infra diſt. 96. c. cum ad verum. Apud Gelaſium loco indicato legitur*, ſic actionibus propriis, dignitatibusq. diſtinctis officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit, ſuos volens medicinali humilitate ſaluari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, vt & Chriſtiani, &c.

Item Leo iiij. Lothario Auguſto.

¶ Leges Imperatorum cuſtodiri oportet. C. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149

DE capitulis, vel pręceptis imperialibus veſtris, veſtrorumque [a] pontificum [b] prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſeruandis; quantum valuimus, & valemus Chriſto propitio, & nunc & in æuum † nos conſeruaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem [c].

† al. æternum

c ¶ Veſtrorumque.] *Epiſtola hæc non eſt inuenta; & in iſtis verbis videtur ſubeſſe mendum, ex quo auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſerit; qui Chriſtianis Imperatoribus, cuiuſmodi fuerant prædeceſſores Lotharij, attribuat illud, quod Iſidorus de ethnicis dicit, nimirum Imperatores ſolitos fuiſſe appellari pontifices. de qua re optime Gelaſius in tomo de Anathematis vinculo, & infra diſtin. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, veſtris, noſtrorumq. etiam pontificum prædeceſſorum. *in Pannormia*, noſtris, noſtrorumque pontificum, & prædeceſſorum. *Sed fortaſſe cetera quidem recte apud Gratianum habent: tantummodo ante dictionem*, prædeceſſorum, *eſt addenda coniunctio*, &, *quemadmodum eſt in Pannormia. Nam hoc ſignificabitur, Imperatores illos ſolitos fuiſſe edere capitula adhibitis in conſilium pontificibus regni, quod veriſsimum eſt. Omnino hæc, quæ à Leone ſcribuntur, ſpectare videntur ad capitula Caroli, & Lodouici, quæ Lotharius in vniuerſa Italia ſeruari mandauerat. Nam in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 35. Lotharius ita conſtituiſſe traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpſimus de capitulari bon. mem. glorioſiſsimi Domni noſtri Caroli, & genitoris noſtri Lodouici Imper. inuictiſsimi, his omnibus, & fidelibus noſtris, & ſanctę eccleſiæ in regno Italiæ cõſiſtentibus per legem teneantur.

a ¶ Pro curſu.] Arg. φ in matrimonio & ceteris cauſis ſpiritualibus nõ ſit vtẽdum legib. imperialibus. ſed contra 35. q. 5. ad ſedem. Dic ergo φ illud tantũmodo determinat illud verbum, temporaliũ: ſed non illud verbum, vterẽtur, vt ſicut ſpirituales cauſæ ad iudicem ſæcularẽ non pertinent, ſic nec cauſa ſanguinis ad eccleſiaſticũ, vt ĩ. 23. q. 8. ſępe principes. & cap. his à quibus.

Cauſæ matrimoniales, an ſint legibus decidendæ.

DE capitulis.] CASVS. Lotharius audiuerat, φ Leo Papa nolebat leges ſeruare imperiales. vnde interrogauit de hoc Papã, an eſſet verũ. quare Leo ſcribit ei, & dicit, φ ipſe vult leges obſeruare irrefragabiliter, & q aliter dicit, mendax eſt.

b ¶ Pontificũ.] Imperatores eñ olim pontifices appellabãtur, vt 21. diſt. cleros.

c ¶ Mendacem.] ex magna humilitate hic loquitur, ſicut alibi. ĩ. 2. q. 7. nos ſi incompetenter.

tur & ſeruentur: & quicumque horum capitulorum contemptor extiterit, ſexaginta ſolidis componatur. *Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum vti prohiberetur, valde diſplicuit: ſicut ex c. fin. infra ead. diſt. colligi poteſt: diſſeminatusque etiam rumor fuit eamdem eſſe Pontificis ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola videtur purgare voluiſſe; & tamen poſtea pro conſeruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit: quod apparet ex dicto cap. finali.*

Item Ioannes viij. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate diſſoluitur quod contra eam fit. C. X.

VIdes fili chariſsime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolui [a] meretur. Iuo p.4.

Item Gelaſius Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. C. XI.

QVis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere cõtemni [b], niſi qui impunitũ ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? J. diſtinct. 54. c. quis aut. Iuo p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 150. † *al. aut* † *al. moderna*

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum ſeruandæ ſunt ab omnibus. C. XII.

CErtum eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum cuſtodiendas eſſe præcepit, multo magis circa † reuerentiam beati Petri apoſtoli pro ſuæ felicitatis augmento velle ſeruari. Iuo p. 4. c. 180. Pann. l. 2. c. 151. † *al. propter*

Item Leo iiij. Lothario Auguſto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. C. XIII.

VEſtram [a] flagitamus clemẽtiam, vt ſicut hactenus Romana lex viguit abſq. vniuerſis procellis, & pro nullius [e] perſona hominis reminiſcitur [f] eſſe corrupta; ita nũc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat. Iuo p. 4. c. 181. Pann. l. 2. c. 152.

a ¶ Veſtram.] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt, conceſsiſſe. Nam in legibus Longobardicis lib. xi. tit. 57. ſic habetur,* vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere; vt tali lege, quali lege viuere profeſsi ſunt, viuant: illiſque denuntietur, vt hoc vnuſquiſque tam iudices, quàm duces, vel reliquus populus ſciat, quòd ſi offenſionem contra eamdem legem fecerint; eidem legi, qua profitentur viuere per diſpenſationem Pontificis, & noſtrã ſubiacebunt.

VIdes.] CASVS duorum ſequentium ca. planus eſt.

a ¶ Diſſolui.] J. 25. q. 2. imperiali. hæc regula ſuppletur per aliam regulã, q. principali deſtructo deſtruitur acceſſorium, & omne qđ ſequitur ex eo. [1] vt extra de fi. inſtru. inter dilectos. in fi. ſed hæc regula multas recipit inſtantias. contra legem enim fit ſi ſ̃hibitur poſt ſimplex votum, tñ ſ̃ctus tenet, vt 27. q. 1. nuptiarũ. Item prohibetur ne ſñia feratur ſub conditione; tñ ſi lata fuerit tenet, vt 2. q. 6. §. biduum, circa princ. Itẽ ꝓhibetur ne eps̃ conſecret alterius eccleſiam, tamen ſi cõſecrauerit, tenet conſecratio, vt 7. q. 1. eps̃ in diœceſi. Sed dic, ꝙ hæc regula intelligitur de talibus vbi eſt perpetua cauſa prohibitionis [2], ſ. ne filius contrahat cum matre. Vel dic, ꝙ merentur diſſolui, niſi vbi per conſtitutionem aliam tolerarẽtur. ar. contra 45. diſt. de Iudæis. ſed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & ſump. fun. ſunt perſonæ.

[1] Ad hoc l. nõ dubiũ. & ibi no. C. de leg. & l. eius. C. de vſu. & inſt. de pupil. ſubſt. §. ſi libertus.

Facta tenẽt multa quæ fieri prohibentur.

[2] De hoc ſatis no. extra de ſpõ. duo. tuas. vbi hæc ſolutio approbatur p Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide p Archid.

b QVis autẽ] ¶ cõtemni.] qui cõtemnit leges, peccat; non tamẽ omnis peccat, qui nõ paret legibus vbi de conſilio loquuntur, vt 14. quæſt. 1. quiſquis. & ſic aliud eſt contemnere [3], aliud eſt non parere. Ioan.

Legum cõtemptor an peccet.

[3] Ad huius declarationẽ vide qđ not. 2. q. 7. metropolitanum. in gl. ea ex cõtemptu.

CErtum eſt.] CASVS Quidã nolebant ſeruare leges in negotijs clericorum; ſed in negotijs laicorum bene ſeruabãt. de hoc ſcribit Papa regi Theodorico, quòd ſi leges ſeruãtur in negotijs laicorum, multo fortius debent ſeruari in negotijs clericorum.

c ¶ Quas.] id eſt, quia eas.

d ¶ In negotijs.] hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges ſeruantur in negotijs laicorum, multo fortius ſunt ſeruãdæ in negotijs clericorum, niſi obuient canonicis inſtitutis.

VEſtram.] CASVS. Quidam nolebant leges ſeruare, vt poſſent alios licentius offendere. Quare Papa ſcribit Lothario, & rogat eũ, vt faciat leges obſeruari ſicut ſunt hactenus obſeruatæ.

e ¶ Et pro nullius.] quia in nullius perſona omittendũ eſt, quod ſtatutis generalibus continetur, vt 61. diſt. miramur.

d ¶ Remi-

f ¶ Reminiſcitur.] paſſiue.

QVòd vero.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. In prima ꝓbat Gratia. ꝙ cōſuetudo cedit legi. ſecunda ibi, [Cū vero.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. diſt. dictum eſt, ꝙ conſuetudo cedit iuri naturali; nūc autē dicit, quòd

legis vigorem, vt ꝭ. ea. diſtin. catholica. niſi ſit oneroſa, vt 12. diſt. omnia. 68. diſtin. chorepiſcopi. vel niſi pariat occaſionem malignandi; tunc enim reijcitur. arg. 2. diſtin. nos conſuetudinem. Olim enim Donatiſtę de facili recipiebantur, & de cōſuetudine ad primariam ꝓmouebantur: q [i] abolitum eſt: quia hæretica prauitas inde minus cauebaſ, vel niſi ſit contraria cōſtitutioni [1], vt ꝭ. eod. c. 2. & 3. Et niſi cōſuetudo ſit prodita ex illis cauſis, vt ꝭ. 29. diſtin. ſciendum. vel niſi princeps conſentiat: vel niſi ſit ſuper tali articulo, qui indiffe rens eſt, vt ꝭ. proxi. diſt. illa. Io. Sed melius diſtingue, vt dixi. ꝭ. 8. diſt. fruſtra. Io.

[1] Ad hoc cōcor. Placen. dicens cōſuetudinē legi ꝯtriā nō tollere ius cōmune ſ eo municipio vbi obtinet: niſi de cōſenſu principis. arg. ff. de ſepul. viol. l. 3. §. diuus.

DISTINCTIO XI.

In ſynonymis c. 16. ꝙ malis iuſſionib. non ſit obtemperādum.

P. QVòd vero [a] legibus conſuetudo cedat, Iſidorus teſtatur dicens in ſynonymis, lib. 2.

¶ Prauus vſus ratione ſuperatur, & lege. C. I.

Iuo p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vſum lex & ratio vincat [d].

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non poteſt ſtatutis pontificum conſuetudo cuiuſquam refragari. C. II.

Sententia elicitur ex epiſt. cuius initium, *Propoſueramus*. Iuo p. 4. c. 211.

COnſequens eſt [e], vt quod ab huius ſedis rectoribus plena [f] auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis [g] præpediente occaſione, proprias tantum ſequendo voluntates, remoueatur: ſed firmiter, atque inconcuſſe teneatur.

Item Iulius Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 1.

¶ A conſuetudine Romanæ eccleſiæ membris diſſentire non licet. C. III.

Anſ. l. 1. c. 8. Polyc. l. 1. c. 17. Heb 13.

NOlite errare fratres mei chariſimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, inſtituta Apoſtolorum, & Apoſtolicorum virorum, canoneſque habetis: his fruimini, his circumdamini [a], his delectamini, his armamini; vt his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium, hanc regulam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat, & docere [h]. Multum enim conuenit, vt totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, vbi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

Anſ. l. 5. c. 4. Polyc. l. 3. tit. 3.

[a] ¶ His circumdamini.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali, & Anſelmo.*

tit. 53. leg. 2.

Item Imperator Conſtantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod. tit. Quæ ſit longa conſuetudo.

¶ Non poteſt vſus & conſuetudo legem & rationem vincere. C. IIII.

Iuo p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 163.

COnſuetudinis, vſusque longæui non vilis auctoritas eſt, verum non vſque adeo ſui valitura momento, vt

ꝙ conſuetudo cedit diuinæ & humanæ conſtitutioni, & ad hoc inducit ca. ſeq. quorū primum planum eſt, & intelliguntur c. vſque ad §. [Cum vero] de praua conſuetudine, reliqua vſque ad finem, de bona.

[a] ¶ Quòd vero.] Hic intitulatur 11. diſt. in qua dr, ꝙ conſuetudo praua cedit legi tā eccleſiaſticę, q̄ ſæculari. Sed not. ꝙ conſuetudo quędam eſt gñlis: quædam eſt ſpecialis. Specialis, vt ꝭ. ea. catholica. & 12. diſt. illa. Generalis eſt, quę vniuerſaliter conſenſu omnium eſt approbata, & omnes adſtringit, & hæc tāquam canon, vel tanquam lex eſt obſeruanda, vt ꝭ. ea. eccleſiaſticarum. & ca. quis neſciat. Specialis ſiue particularis eſt illa, quæ homines alicuius loci adſtringit, & in eodem loco habet

Conſuetudo duplex eſt.

[b] VSus.] malus.

[c] ¶ Auctoritati.] ſcripturæ.

[d] ¶ Et ratio vincat.] vt ꝭ. diſtin. 8. veritate. Io.

COnſequens.] CASVS. Ignatius Patriarcha Conſtantinop. iniuſte fuit à ſuis ſuffraganeis depoſitus fauore Michaelis Imperatoris, & aucto itate: ſed Nicolaus Papa eum reprehendit ſe propter conſuetudinem excuſantē. Dicit ergo Nicolaus ī hoc c. ꝙ nulla cōſuetudo poteſt impedire, qn illud, qđ ſtatuitur à Papa, inconcuſſe ſeruetur.

[e] ¶ Conſequens eſt.] id eſt, conueniens.

[f] ¶ Plena.] Papæ auctoritas plena eſt, aliorū epiſcoporum ſemiplena eſt: quia ipſi ſunt in partem ſollicitudinis vocati nō in plenitudinē poteſtatis, vt 2. q. 6. decreto. & c. qui ſe ſcit.

Poteſtas Papæ, & epiſcoporū diuerſa eſt.

[g] ¶ Conſuetudinis.] niſi talis ſit conſuetudo, quæ poſſit præiudicare iuri, vt no. ꝭ. 8. diſt. fruſtra. Io.

NOlite.] CASVS. Quidam epiſcopi deſerentes regulam Rom. ec. varijs doctrinis, & conſuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens eos ſeruare debere regulam, quā Sedem beati Petri ſequi videant & docere, vt inde auctoritatem habeant vbi Dominus poſuit principatum.

[h] ¶ Et docere.] patet hic, ꝙ non ſemper conſuetudinem Rom. eccl. tenemur ſequi; niſi ipſa præcipiat eam eſſe ſeruādam, vt ꝭ. ea. c. vlt. multa enim ſeruat Ro. ec. quæ aliæ non ſeruant, vt 31. diſt. aliter. & de conſec. diſt. 4. de trina. & diſtinct. 5. de hymnis.

Conſuetudo Romana nō ſemper eſt ſeruanda.

COnſuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quòd magna eſt auctoritas conſuetudinis; & non vilis

verumtamē nō eſt tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rōnem, aut legē, ſed tm̄ in eo loco in quo obſeruať vincit. Quidam tñ intelligunt primā partē de bona cōſuetudine, & ſecundam de mala: quod non credo.

Conſuetudo vtrum vincat legem.

a ¶ Vincat.] arg. ꝙ cōſuetudo numquam tollit legem. vt ſ. 1. diſt. conſuetudo. Sed obijcitur hæc lex, aut loquitur de bona conſuetudine, aut de mala: ſi de bona, illam nulla ratio vincet: ſi de mala, de illa non poteſt dici, ꝙ non ſit vilis eius auctoritas. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ principium loquitur de bona: finis autem de mala conſuetudine: ſed ille intellectus ineptus eſt, qui ſeparat caudā à capite, quod nō licet. extra de b. p. maiores. Alij fere omnes ita exponunt, ꝙ hic dicitur, nō vincit 1 legē, ſupple generalē, ſed in eo municipio bene vincit vbi ſeruatur. Sed certe de hoc numquam aliquis dubitauit, ꝙ conſuetudo particularis nō debet vincere legē in oībus alijs locis: ideo exponas de conſuetudine particulari, quæ licet bona ſit, tñ nō vincit legem etiam in illo loco, niſi adſint illa, quæ dixi ſ 7. diſt. 8. fruſtra.

1 Sub. immo æquiparatur ei. ſ. ca. ſ. his.

m ¶ Latura.] id eſt, paſſura.

n ¶ Intente.] id eſt mente.

o ¶ Scriptura.] veteris vel no. te. nō enim ſcriptura vete. vel no. te. hoc docuit, ſed docet canonica in fronte, & in alijs membris ſignaculum crucis debere fieri. de conſe. diſt. 4.

Crucis ſignaculum in quibus mēbris debet fieri.

aut rationem vincat[a], aut legem.

2 *Cum vero*[b] *nec ſacris canonibus, nec humanis legibus*[c] *conſuetudo obuiare monſtratur, inconcuſſa ſeruanda eſt.*

Vnde ex dictis « *Baſilij.*

¶ Inuiolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legibus, nec ſacris canonibus obuiare monſtratur. C. V.

Baſilius in lib. de ſpiritu ſancto. c. 27.

Burc. l. 3. c. 127. Ino p. 4. c. 69. Pann. l. 2. c. 159.

ECcleſiaſticarum inſtitutionum quaſdā ſcripturis, quaſdam vero Apoſtolica traditione[d] per ſucceſsiones in miniſterio[e] confirmatas accepimus; quaſdā vero conſuetudine[f] roboratas approbauit vſus; quibus par ritus, & idē vtriſq. pietatis debetur affectus: Vnde[g] quis vel[h] aliquātulum ſacrarū expertus ſcripturarū hæſitauerit[i]? Si enim attentauerimus conſuetudines eccleſiæ nō per ſcripturas[k] à Patribus traditas nihil æſtimare[l], quātum religio detrimenti ſit latura[m], intente[n] inſpicientibus liquido cōſtabit. ¶ Quæ enim (vt inde ordiamur) ſcriptura[o] ſalutiferæ crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri? vel quæ trifariā[p] digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, vel conſecrationis verba cōmendauit? Nam non modo, quod in Euāgelio cōtinetur, vel ab Apoſtolo inſertū eſt, in ſecretis dicimus; ſed & alia[q] plura adijcimus magnā quaſi vim cōmendantia† myſterijs. Quæ orientē[r] verſus nos orare litterarū forma docuit? Benedicimus fontē baptiſmatis oleo vnctionis. Huc accedit, quòd ter oleo[ſ] inungimus, quos

† al. conſummandis accōmodantia] Burch.

2 Idē ſentit Io. de Fan. hic.

b ¶ Cum vero.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat per vij. c. ꝙ conſuetudo bona eſt amplectenda. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona conſuetudine vſq; in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Archid.

ECcleſiaſticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti conſuetudine, niſi quæ in ſcriptis eſſet redacta à Patribus, quos reprehendit Aug. in hoc c. oſtendens tria genera inſtitutionum eſſe in eccleſia, quaſdam ſcilicet in ſcripturis, quaſdam ab Apoſtolis traditas, & per ſucceſſores in miniſterio confirmatas: quaſdam vero ſola cōſuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin niſi conſuetudines in eccleſia ſeruarentur, Chriſtiana religio multū detrimenti pateretur; & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim.] ꝓbat ꝙ hæc ſupra dictā in eccleſia ſeruari debent. & hoc probatur, verſ. [Exemplis.] Primum eſt de crucis ſignaculo. Secūdum eſt de verbis trifariam digeſtis, id eſt, ter repetitis ſuper panem, & calicem. Tertium de oratione, quę fit verſus orientē. Quartum de benedictione baptiſmatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione ſatanæ, & angelorum eius.

¶ Caſus ſeq. c. per ſe patet.

d ¶ Traditione.] ſine ſcriptis. Io.

e ¶ In miniſterio.] diuino.

f ¶ Conſuetudine.] non ab Apoſtolis, ſed neſciť à quo.

ADDITIO ſcilicet ritu, id eſt, obſeruantia. Hug.

g ¶ Vnde.] id eſt, de quo ritu, vel obſeruantia.

h ¶ Vel.] id eſt, etiam.

i ¶ Hæſitauerit.] q. d. nemo etiam inſcius hic dubitat.

k ¶ Non per ſcripturas.] ſed per conſuetudinem.

l ¶ Aeſtimare.] id eſt, valere.

diſtin. 4. poſtea ſignatur. & diſtin. 5. numquid 3. veruntamen videtur ſignum crucis traxiſſe originem ex vete. 4 quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum eſt filijs Iſrael vtrumque poſtem linire de ſanguine agni ad modum thau litterę, quæ eſt ad modum crucis, & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus ſuis benedixit filijs Ioſeph, ſcilicet Effrain, & in Manaſſe. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuiſſent ei ſex viri vaſa habentes in manibus, & quidam vir apparuiſſet in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eū; ſigna thau in frontibus dolentium, & gementium: ſed illud fuit tantum in figura præceptum. 12. q. 2. gloria.

3 Iſte concor. nō erāt ſcriptæ tēpore Aug. & ideo ipſe ſic loquitur: nā hodie ſecus ſecundum Ioā. de Fan. 4 Vel vt no. in ꝓdicto. cap. numquid. Ezechiel. 8.

p ¶ Trifariam.] trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in ſecretis, ſcilicet hoſtiam ſanctam, hoſtiam puram, hoſtiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri teſtam. nec in nouo eſt præfixus: ſed à ſanctis Patribus vſualiter traditus: vel ideo dicunť trifaria quaſi ſub triplici ſilentio fiant. primum eſt vſq. ad ſanctus. ſecundum vſque ad Dominicam orationem. tertiū vſque ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] hæc habes extra de celeb. Miſſarum. cum Marthæ.

r ¶ Quæ orientem verſus.] ſcilicet noui & vet. teſt. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat verſus templum, & Iudæi ſimiliter. templum autem erat verſus orientem, & in Salomone legitur; mane ad ſolem orabis. ſed dic, quòd illa faciebant in venerationem templi.

Orandum eſt verſus orientem.

ADDITIO. Poteſt tamen dici ſecundum Io. Damaſ. ꝙ octo ſunt cauſæ quare eccleſiæ ſic ſunt ordinatæ, ꝙ fideles orent verſus orientem, quæ habentur in Archidiac. hoc loco.

ſ ¶ Oleo.] oleo in ſcapulis, & pectore, vt de conſecra. diſt. 4.

Oleo quæ membra ſunt vngēda.

dist.4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: ſed hoc fit criſmare, vt de conſec. diſt. 4. poſtquam aſcendit. ſed larga acceptione hic appellatur oleũ criſma. ſicut econuerſo. ꝟ 95. diſt. Illud ſuperfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenuntiare Satanæ & Angelis eius informamus. Vnde hæc, & alia in hũc modum non pauca, niſi quia tacita & myſtica traditione à Patribus eccleſiaſtico more, reuerentiori diligentia ſunt in myſterijs obſeruata ſilentio, quàm publicata ſcripto?

a ¶ Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur ex* Auguſtino in lib. ex dictis Baſilij. *In codice Vercellenſi eſt:* vnde Auguſtinus ait, vel ex dictis Baſilij, *& retenta eſt poſterior pars huius diſtincti, quoniã ita citant Burchar. & auctor Pannormiæ. Iuo autem citat ex lib. Baſilij de ſpiritu ſancto, c. 27. quomodo in margine eſt indicatũ. Ceterum, quoniam multis locis gloſſa obſiſtit, ne emendaretur, neceſſarium viſum eſt integrum B. Baſilij locum & græce & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες· εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρεὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἄλλα δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν; καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

1. Dogmatum, & inſtitutorum, quæ in eccleſia ſeruata ſunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ litteris conſignata eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos tranſmiſſa in myſterio recepimus. Quæ vtraque eamdẽ vim ad pietatem habent: atque his nemo ſane contradixerit, qui vel exigua legum eccleſiaſticarum peritia ſit præditus. Nam ſi aggrediamur ea, quæ non ſcripto, ſed tantum conſuetudine cõſtant, repudiare, imprudẽtes Euãgelio & quidẽ in præcipuis ipſius partibus officiemus: vel potius ipſamet inſtituta ad inane quoddã nomẽ redigemus. Exẽpli cauſa (vt qđ primũ, maximeq. cõe eſt, primo loco cõmemorẽ) eos, qui in Dñi noſtri Ieſu Chriſti nomine ſpẽ poſuerũt, figura crucis ſignari, ecquis ſcripto docuit? dũ oramus ad oriẽtẽ ſolẽ, ecquę nos litteræ docuerũt? Verba inuocationis, cũ panis Euchariſtię, & calix benedictionis offerẽ, quis ex ſanctis Patribus ſcripta nobis reliquit? Non.n. ijs cõtenti ſumus, quorũ Apoſtolus, & Euãgeliũ mentionẽ fecerunt; ſed alia quoq. cũ antea, tum poſt dicimus, vtpote quæ magnum momentum ad ipſum myſterium habeant, doctrina non ſcripta, ſed tradita erudíti. Benedicimus aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, atque illum ipſum præterea, qui baptizatur, ex qua ſcriptura? nonne ex occulta, & myſtica traditione? Quid? ipſam olei vnctionem quis ſermo ſcriptus docuit? Quod homo ter mer-

gendus ſit, vnde accepimus? Abrenuntiare Satanæ, atq; Angelis eius, & reliqua omnia quæcunque in baptiſmo obſeruamus, quæ ſcriptura iuſſit? Annon hæc ipſa minime vulgata, ſed ſecreta doctrina, quam quieto, minimeque curioſo ſilentio Patres noſtri cuſtodierunt? probe quidẽ illi intelligentes, myſteriorum maieſtatem taciturnitate ſeruari.

Item Pius Papa I in decretis, decreto ſeptimo.

¶ Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fidei contrarium vſurpat. C. VI.

CONſuetudinẽ [a] laudamus, quæ tamen contra fidem [b] catholicam nihil vſurpare dinoſcitur. Burc.l.3.c.124. Anſel.l.4.c.42. Iuo p.4.c.66. Pann.l.2.c.157. Poly.l.3.tit.23.

¶ *Verba huius capitis, quod antea tribuebatur B. Auguſtino, leguntur in editione conciliorum Colonienſi tribus tomis inter decreta Pij 1. decreto ſeptimo, & in epiſtola eiuſdem Pij ex codice ſexdecim librorum, lib. 3.c.19. quam etiam citant Burchardus, Iuo, & auctor Pannormiæ: cuius tamen epiſtolæ omnia fere verba habentur 1. lib. regeſti B. Gregorij (qui citatur in Polycarpo) epiſt. 75. & ea, quæ ad hoc caput pertinent, referuntur infra diſt. 12. c. nos conſuetudinem.*

Item B. Auguſtinus ad Caſulanum, epiſt. 86.

¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum inſtituta pro lege ſeruantur. C. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege [c] tenenda ſunt. Et ſicut [a] præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum [d] coercendi ſunt. Anſel.l.4.c.43. Burc.l.3.c.126. Iuo p.4.c.68. Pann.l.2.c.158. Poly.l.3.tit.23. c.fin.

a ¶ Et ſicut.] *Hinc vſque ad finem nõ ſunt in epiſtola indicata: ſed a Burchardo etiam, & Iuone, & in Pannormia referuntur.*

Idem in libro de fide Chriſtiana.

¶ *Hodie inter opera B. Aug. nullum extat hoc titulo. In epiſtola vero ad Ianuarium, quæ eſt 118. c. 1. & 2. hæc eadem ſententia copioſe exponitur.*

¶ Auctoritate & traditione generali, vel ſpeciali eccleſia regitur. C. VIII.

CAtholica eccleſia per orbem terrarum diffuſa tribus modis probatur exiſtere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas eſt ſcripturarum, aut traditio vniuerſalis, aut certe propria & particularis [e] inſtitutio. Sed auctoritate [f] tota [g] conſtringitur, vniuerſali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero conſtitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæque pro locorum varietate, prout cuique viſum eſt, ſubſiſtit, & regitur [h].

Idem in libro contra Manichæos.

CONſuetudinem.] CASVS huius cap. per ſe patet.
a ¶ Conſuetudinem.] j. diſt. 12. c. nos conſuetudinem. & j. diſt. prox. omnia. contra. ibi enim dicitur, quod quamuis conſuetudo non ſit contra fidem, tamen eſt repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de ſuperſtitioſa & intolerabili conſuetudine: & ſic omnes auctoritates intelligendæ ſunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

b ¶ Contra fidem.] id eſt, contra bonos mores, & quod ita * ſit exponendum, habes de conſecra. diſt. 4. ſi nõ ſanctificatur. vbi ex neceſſitate oportet facere eamdẽ expoſitionem.

IN his.] CASVS. Quærebat Caſulanus ab Aug. vtrum conſuetudines eſſent ſeruandæ vbi nihil ſtatuit diuina ſcriptura certum. Et reſpondens quod ſic: & tũc pro lege ſeruandæ ſunt: & ſicut tranſgreſſores legum puniuntur, ita & contemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum puniri debent.

c ¶ Pro lege.] ſemper diuturni mores pro lege ſeruantur, vt j. diſt. proxi. diuturni. ſic s. ead. diſt. conſuetudinis.

d ¶ Conſuetudinũ.] not. quod æque punitur tranſgreſſor legis, vt 1. q. 7. ſi quis omnẽ. & s. ea. eccleſiaſticarum. vnde ſicut canonice non licet obuiare legi ſine licentia Papæ, ſic nec conſuetudini [1], vt dicitur in hoc eo. c. & iſi de cõi conſenſu poſſunt venire contra conſuetudinem etiam iuramento firmatam, ſi cauſa ſubeſt, vt extra de his quæ fi. à ma. par. cap. cum in cunctis: ſed contrarium eſt in ſtatutis. 25. q. 6. auctoritatem. Ioan. [2]

CAtholica eccleſia.] CASVS. Tria ſunt quibus eccleſia per orbem diffuſa regitur, & ſubſiſtit. ſ. ſcriptura ve. & no. te. & traditio patrũ, & vniuerſalis & particularis inſtitutio, vel cõſuetudo. Primis duob9 modis vniuerſaliter tota regitur eccleſia: particulari vero inſtitutione, vel cõſuetudine nõ tota, ſed pro locorũ varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuique viſum eſt.

e ¶ Particularis.] ſed contra j. ea. diſt. 100. contra morem. vbi dicitur, quod particularis conſuetudo non excuſat, ſed tantum generalis. Sed hoc verũ eſt in illis, quæ tantum ex priuilegio poſſunt haberi, vbi non valet conſuetudo, niſi vniuerſalis ſit.

f ¶ Sed auctoritate.] ſcilicet ſcripturæ.

g ¶ Tota.] eccleſia.

h ¶ Regitur.] quia quælibet prouincia abundat in ſuo ſenſu, vt 76. diſt. vtinam. & extra de ſepul. c. certificari.

Cõſuetudo particularis an excuſet.

* Longe rectius exponitur ibi in glo. c. ſi nõ ſanctificatur. de conſec. diſt. 4. Vide Turrecre. ſuper hoc cap.

Conſuetudinis tranſgreſſor punitur vt tranſgreſſor legis.

1 Antiquæ conſuetudinis ordo ſub decreto mandatur obſeruari. vt 10. q. 1. decernimus. prin.

2 Ad idem ext. de iure iur. ſicut noſtrum. Archi.

Sed

Palam.]

PAlam.]C A S V S. Manichæi dicebant, q̄ auctoritas Rom.eccl. in re dubia nō debebat introduci ad fidē faciendam. Contra quos inuehit Aug. dicens, q̄ auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendā valet, cum ſit ab ipſis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus confirmata, vt 20. diſt. de libellis, & ſic ſeruandæ ſunt leges Apoſtolicæ, ſicut leges Petri. 19. diſt. ſic omnes.

d ¶ Et tot.] arg. q̄ priuilegium, quod à pluribus epiſcopis datur, præualet illi, quod à paucioribus datur. & arg. 19. diſt. in canonicis 2.

a ¶ Palam

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas eccleſiæ. C. IX.

PAlam eſt [a], quòd in re dubia, ad fidem [b] valeat auctoritas eccleſiæ catholicæ [c], quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum vſque ad hodiernum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & tot [d] populorum conſenſione firmatur.

¶ Apud B. Auguſtinum lib. xi. contra Fauſtum Manichæum c. 2. legitur. Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid eccleſiæ catholicę valeat auctoritas, quæ ab ipſis, &c. *Hanc vero epiſcoporum ſucceſsionem potiſſimum in ſede Petri, & in libro contra epiſtolam Fundamēti, & in epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum merito certiſſimum, putamit eccleſia catholica indicium.*

Item Leo Papa ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſt. 4. c. 6.

¶ Ab Apoſtolicis inſtitutis non licet recedere. C. X.

Anſel. l. 1. c. 45.
Poly. l. 1. tit. 17.

HOc veſtræ indicimus charitati, vt ab Apoſtolicis inſtitutis nullo vlterius recedatur exceſſu; quia inultū poſt hoc [e] eſſe non poterit: ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium [f] epiſcopum Eugubinum, epiſt. 1.

¶ Ab omnibus ſeruari debet, quod Romana ſeruat eccleſia. C. XI.

Burc. l. 3. c. 125.
Anſel. l. 1. c. 41.
Iuo p. 4. c. 67.
Poly. l. 1. tit. 17. & l. 3. tit. 24.

† al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exēplum?

QVis neſciat, aut non aduertat, id quod à principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari? nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat; aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus [g], aut eius ſucceſſores conſtituerunt ſacerdotes: aut legant; ſi in iſtis prouincijs alius [h] Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur, oportet eos hoc ſequi, quod eccleſia Romana cuſtodit; à qua eos principiū accepiſſe nō dubiū eſt: ne dum peregrinis ſermonibus † ſtudēt; caput inſtitutionū videātur omittere †. Sæpe dilectionē tuam ad vrbē veniſſe, ac nobiſcū in eccleſia cōueniſſe; & quē morē [i] vel in cōſecrandis myſterijs, vel in ceteris agēdis arcanis teneat [k], cognouiſſe [a]. Quod ſufficere arbitraremur ad informationē eccleſię tuæ, vel reformationē;

† al. aſſertionibus

† al. amittere

HOc veſtræ.] C A S V S. Quidā epiſcopi volebant recedere ab inſtitutis, & conſuetudine Ro. ec. ſed Leo Papa præcipit ne hoc faciāt, qa de cetero non poterit inultum remanere.

e ¶ Poſt hoc.] ar. q̄ grauius punitur delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.

f ¶ Ad Decentium.] iſte fuit electus in epiſcopum, & licet ſciret conſuetudines Rom. eccl. tamen petijt à Papa, vt ei ſcriberet eas ꝓpter maiorē auctoritatem. 12. diſtin. quamquam.

[1] Arg. contra tex. de pæni. & remiſ. lib. 6. c. indulgentiæ.

QVis neſciat.] C A S V S. Quidā cui nota erat inſtitutio, & cōſuetudo Ro. ecc. electus eſt in epm̄ in ciuitate quadā vbi erāt hoīes, qui ſuperinducebant aliter inſtitutiones, & conſuetudines, q̄ beatus Petrus docuit, & ſucceſſores ipſius, quod patefaciens epūs dn̄o Papæ, ſupplicauit, vt ſibi inſtitutiones Ro. Ec. ſcriberet, quibus ſuum populū erudire volebat. Cui Papa reſpōdet dicēs: Licet noueris conſuetudinem noſtram, in qua toties interfuiſti, vt ſufficiat ad informationē eccleſię tuę; quia tamen auctoritate noſtra tuum vis populū informare: faciemus quod petiſti, vt populū tuum inſtruas, & errantes cōmoneas, aut nobis indices, vt qui ſint ſcire valeamus.

g ¶ Petrus Apoſtolus.] vel aliqs ex eius mandato, vt Paulus: nam Petrus Paulo dedit licentiam prædicandi auctoritate Dn̄i dum dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabā, vt 75. diſt. quod dic.

[a] Non vř hæc bona expoſitio: quia nullus Apoſtolus fuit Petro cōtrarius; & ideo aliꝗ ſubaudiūt primo ex xii. nullus niſi Petrus, vel ab eo miſſus. Ac clud.

a ¶ Palam eſt.] In his tribus c. loquitur de generali cōſuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs eccleſijs ſtatuit obſeruandam.

b ¶ Ad fidem.] ſcilicet aſtruendam.

c ¶ Catholicæ.] ſ. Romanæ, ad quā recurritur in dubijs.

h ¶ Alius.] id eſt contrarius 2 ſic ponitur 11. q. 3. c. 4.

i ¶ Morem.] ſic conſtrue, ſatis certum haberemus dilectionē tuam agnouiſſe quē morē in celebrandis, &c.

K ¶ Teneat.] ſcilicet Rom. Eccl. vel teneat, id eſt, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus.] ſcilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxiſſet.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum ſcire, & neſcire: ſed vulgariter loquitur, quaſi dicat, ſatis crederem te ſcire, niſi à me quæſiuiſſes.

ſcretione deuiare non debemus: ſed cum ratione poſſumus, quod probat per duo. cap. proxi. à contrario ſenſu. Ioan.
ADDITIO. Et male: Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Laur. ſed contra hoc dictum

ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & ſatis certum haberemus ᵃ, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet ᵇ: quibus idcirco reſpondemus, nó quòd te aliqua ignorare ᶜ credamus; ſed vt maiori auctoritate ᵈ tuos inſtituas: vel ſi qui à Romanæ eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus, qui ſint, qui aut nouitates ᵉ inducunt, aut alterius ᶠ eccleſiæ, quàm Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

a ¶ Cognouiſſe.] *Locus hic in originali concilijs quattuor tomorum inſerto ſic habet,* cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ, vel reformationem, (ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) ſatis certum haberem; niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam præcipuè in ver. morem non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

QVòd ᵍ abſque diſcretione iuſtitiæ nulli agere licet.

Vnde Calixtus Papa primus omnibus epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.

¶ Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitiæ contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. C. I.

NOn decet à capite membra ʰ diſcedere: ſed iuxta ſacræ ſcripturæ teſtimonium omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omniũ ⁱ eccleſiarũ, à cuius vos regulis nullatenus cõuenit deuiare. Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem patris; ſic & vos voluntatẽ veſtræ impleatis matris, quæ eſt eccleſia; cuius caput, vt prædictum eſt, Romana exiſtit eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione ᵏ iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit. Anſel. l. 1. c. 12. Polyl. l. 1. c. 17.

Item Gregorius ᶜ Papa quartus.

c ¶ Gregorius.] *Integrum hoc caput inuenitur in epiſtola Gregorij quarti vniuerſis epiſcopis per Galliam, Germaniam, Europã, & vniuerſas prouincias cõſtitutis: quæ eſt in codice ſupra citato.*

d ¶ Auctoritate.] cũ iſte epiſcopᵘˢ hoc ſua auctoritate poterat facere, & per confirmationẽ Papæ nihil noui iuris datur 1, vt ĩ. diſt. proxi. præcepnt. qui enim confirmat, nihil donat, vt extra de fid. inſtru. inter dilectos. in quo eſt ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidam, q; ſolet plus timeri, &c. vt 23. diſt. quamquam. immo dico, quòd auctoritas Papæ, vel eiᵘˢ confirmatio id quod minus fuit validum facit validum, vt extra de tranſac. c. 1. Item quia nulli præter auctoritatẽ Rom. Pon. licet illud reuocare, vt extra de confir. vti. vel inut. c. 2. 2

1 Ad hoc 25. q. 2. nõ tam nouũ. & no. ĩ. ea. q. in ſumma. ibi videas. Arch. Confirmationis Papalis effectus.

e ¶ Nouitates.] ĩ. 33. di. & hæc autem ſcripſimus. & ff. de conſti. prin. in rebus. ĩ. 4. diſt. erit autem lex.

2 De hoc & 1 legit, & no. 17. q. 4 frater. & extra de tráſa. veniẽs. ibi videas. & de cõſti. c. pe. & per Inn. extra de decã. dudum.

f ¶ Alterius.] ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluitur cõtra. ĩ. diſt. proxi. nouit. contra ſic. Inſti. de ſatiſda. §. vlt.

g ¶ QVòd abſque.] Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. In quarũ prima probat, q; bona conſuetudo ſeruáda eſt, ſcda ibi, [Hoc aũt.] tertia ibi, [De his.]

CASVS. In ſuperiori di. oſtendit, quòd conſuetudo Ro. Eccl. eſt ſeruanda. Nũc vero oſtendit, quòd à conſuetudine Rom. ec. non eſt recedendũ ſine cauſa, & ſine diſcretione. Et ad hoc probãdũ inducit prima duo cap. à contrario ſenſu. Addit etiam, q; bona conſuetudo eſt ſeruanda: mala vero reſecanda: & quòd cõſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia, exceptis monaſterijs.

g ¶ Quòd.] id eſt, vt noua conſuetudo teneatur. In hac 12. diſtin. magiſter proſequitur materiam præcedentis diſtin. ſcilicet, quòd conſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali, vel conſtitutioni. In fine dicit, quòd omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſiæ, vt ĩ. ead. diſtin. de his. niſi ſint monaſteria, vt ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ vult interpretari vlt. c. præcedentis diſtin. vbi dicitur, quòd à conſuetudine Rom. Ecc. deuiare non debemus: & ſic intelligit, quòd ſine diſcretione deuiare non debemus dictum Lau. eſt 56. diſt. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.

NOn decet.] CASVS. quidam epiſcopi deuiabãt à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa ſcribit omnibus epiſcopis, vt ipſi tamquam membra Rom. Ecc. quæ eſt caput, non diſcedant ſine diſcretione: ſed voluntatem eius faciant velut ſuæ matris: ſicut Chriſtus venit facere voluntatem patris.

h ¶ Membra.] ſic ĩ. de conſecra. diſtin. 3. celebritatem. & in auth. de eccle. titu. in princip. 3 Et eſt hic ar. idem iuris eſſe in toto, quod in parte 4, vt 1. q. 3. ſi quis epiſcopus. vbi idem hoc.

i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, vt 24. q. 1. rogamus.

K ¶ Diſcretione.] numquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere? certe non, vt 17. q. 4. §. qui autem. vnde hic vacat arg. à contrario ſenſu.

3 Lauren.
4 Nã quod ius eſt in toto quo ad totum: eſt in parte quo ad partem. ff. d admi. tu. ſi duo. & ã vſu. qui ſcit. ĩ prin. ſecundum lo. de Fano.

a Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiſcopi contra ſtatuta Rom. eccleſię faciebant epos ſine licentia ſedis Apoſto. deponendo: quos Greg. reprehendit dicens, quod accuſatio epiſcoporum, & depoſitio ſicut quæſtio fidei tantum ad ſedē Apoſtolicā ſpectant: ſicut antiqua ſtatuta declarant, quæ Greg. in hoc c. cōfirmat, nihil nouum circa hoc ſtatuendo: quare præcipit eis Grego. ne caput ſuum omittant, vnde normam aſſumere debent. & qui contra hoc fecerit, deponetur.

a ¶ Non dura.] quamuis graue, & intolerabile ſit, tñ adimplendum eſt, vt 19. diſt. in memoriā. & 100. diſt. § morem. vel aſſignetur ratio quare adimpleri non poſſit, vt extra de reſcrip. ſi quando.

b ¶ Non nouum.] arg. quod non dr nouū, quod quandoq; ſtatutum fuit: licet modo renouetur [1], vt 24. q. 1. Achatius. & 24. q. 1. non ſatis. vnde ſi eps iurauit, quod non alienabit nouū feudum, tñ feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, quod per confirmationem Papæ non datur ius nouum, vt extra de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. Quid iuris ſit, dixi de hoc per diſt. prox. c. vlt.

[1] Et eſt arg. cōtra illos, qui innouatas quæſtiones vilipendunt. 12. diſt. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Cauſatio epiſcoporum.] ſolus enim Papa poteſt condemnare epm, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 4. quamuis. & c. dudum. & 5. q. 4. duodecim. Item ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6. ideo 1. Item ſolus agit de eorū renūtiatione, vt. 6. q. 3. deniq;. & de eorū mutatiõe, vt 7. q. 1. mutationes. & de eorū exēptione, vt 16. q. 1. frater.

Papa ſolus cōdemnat epiſcopos.

Scit ſācta. CASVS. Reuertitur modo Gratianus ad propoſitū ſuum oſtendens, quod conſuetudo. quæ non obuiat iuri naturali, vel conſtitutioni eſt ſeruanda. Dr ergo in hoc c. quod bene poſſunt diuerſæ conſuetudines pro locis & tēporibus obſeruari, dūmodo illis canonica auctoritas nō obſtaret, nec obeſt ſaluti credentium.

d ¶ Conſuetudines.] vt 31. diſt. alter. & de conſe. diſt. 4. de trina. & de conſec. diſt. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idē ſ. ea. diſt. illa.

Illud.] CASVS. Lucinius inueniebat C 4 varias

ta Bibliotheca monaſterij Dominicanorū. Initium vero eſt etiam in epiſtola Anaſtaſii. II. ad Anaſtaſium Auguſtum, c. 6.

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat. C. II.

Anſel. l. 1. c. 10. Polyc. l. 1. tit. 17.

PRæceptis Apoſtolicis non dura [a] ſuperbia reſiſtatur; ſed per obedientiam, quæ à ſancta Romana ecclesia †, & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutifere impleantur, ſi eiuſdem ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrū, communionem habere deſideratis. *& poſt multa.* ¶ Non nouum [b] aliquid præſenti iuſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiū ſit, quòd non ſolum Pontificalis cauſatio † [c], ſed omnis ſanctæ religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normam ſumere, vnde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolūt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc † Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

† abeſt ab orig. & aliquot vetuſtis Gratiani exēplaribus.

† *al. accuſatio*

† *al. hec præcepta ſedis Apoſtolicæ præcepta.*] orig.

a ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatum eſt ex ipſa epiſtola; & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* ſpei Romanæ eccleſiæ.

Item Leo ix. Michaeli epiſcopo Conſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29. & Nicolaus 1. epiſt. 2. ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. C. III.

Iuo p. 4. c. 225. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſuetudines [d]; ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere †.

† *al. reſiſti*

¶ *Caput hoc confectum eſt ex duobus longe diuerſis locis. Nam vſque ad ver.* ſi illis, *ſumptum eſt ex prima epiſtola, ſeu libello Leonis ix. aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporum, c. 29. vbi loquens de Romana eccleſia ait:* Scit namque, quia nihil obſint ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſuetudines; quando vna fides per dilectionem operans bona, quæ poteſt, vni Deo commendat omnes. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormia referuntur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecunda Nicolai ad Photium, quæ incipit,* Poſtquam Beato Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De conſuetudinibus, quas nobis opponere viſi eſtis, ſcribentes per diuerſas eccleſias diuerſas eſſe conſuetudines: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obuiare debeamus; nihil iudicamus, vel eis reſiſtimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ Conſuetudines, quæ fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. C. IIII.

ILlud breuiter te admonendum puto, traditio-

varias conſuetudines, & diuerſas, vnde dubitabat vtrũ altera deberet alteri præiudicare: & de hoc Hierony. cõſulebat; qui reſpondit dicens, q̃ conſuetudines à ſanctis patribus traditæ obſeruari debent, quæ fidei non obſtant: nec vnius loci conſuetudo alterius loci conſuetudine debet ſubuerti. Tria autẽ ſequẽtia capitula plana ſunt.

a ¶ Traditiones.] i. cõſuetudines. 8. diſt. quæ contra mores.

b ¶ Præſertim.] i. tantum. ſic ponitur 11. q. 3. ſi quis epiſ dãnatus, & 16. q. 3. per ſingulas. 7. q. 1. ſi quis presbyter. & 27. q. 2. multorũ. Et dic non officiant: id eſt, quæ fidei nõ aduerſentur, vel moribus bonis, vt ſ. ca. oſſ.

c ¶ Cõtrario more.] arg. eſt hic cõtra epiſcopos qui ſic argumentantur ꝯ eccleſiã aliquam: ex quo aliæ eccleſiæ hoc, vel illud faciunt: ergo & iſta idem faciet. Reſpondeatur ergo eis, q̃ conſuetudo vnius eccleſiæ non ſubuertitur propter ꝯrias conſuetudines aliarũ. arg. tñ eſt pro eis. 100. diſt. ꝯ morẽ. extra de cenſi. ex parte 1. arg. ꝯ extra de ca. mo. dilect. circa fi. lo. Sol. quælibet eccleſia faciat id quod aliæ faciunt de iure cõi. 61. diſt. miramur. niſi præſcripſerit, vt extra de præſcri. auditis. vel niſi habeat priuilegium. 16. q. 1. hinc & B. Ex his duobus cvr q́, iudex delegatus iudicabit ſm conſuetudinem loci, vt ſ. ca. diſt. illa. & ſ. diſt. 8. c. quæ ꝯ mores. vbi dicit, nullã ciuis, vel peregrini. & extra de conſue. cum olim: in fi. & de rog. ſpirit. ſuper eo. & optime extra de eo, qui mit. in poſſ. cum veniſſet. & C de ædi. pri. an in totum. vbi dr, q̃ iudex ſeruabit 2 ea quæ in oppido frequenter ſeruata ſunt 3. Et legatus ſeruabit conſuetudinem prouinciæ, nam magnũ exiſtimãt prouinciales ſibi ſeruari conſuetudines ſuas. ff. de offi. procon. obſeruare. Item lex præcipit, q̃ iudex ſeruet cõſuetudinẽ prouinciæ. ff. de teſta. l. 3. in fi. Econtra probatur, q̃ iudicabit ſm ius Romanum, vt 3. diſt. proxi. c. vlt. & c. conſuetudinis & in ſatiſdatione dicit lex ſeruandã cõſuetudinẽ vrbis Romanæ, vt Inſti. de ſatiſda. §. vlt. & extra de ſen. & re iudi. in cauſis & c. cũ cauſa. & 35. q. 2. ſeruatis. in fi. Itẽ qa delegatus nõ ſua, ſed delegãtis vice fungit 4, vt 93. diſt. c. vlt. extra de offi. dele. ſane 2. ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſdictio. l. 1. & 3. Item magnum ſequeretur inconueniens, ſi ſm conſuetudinem loci iudicaretur. quia ſi illa loca haberent diuerſas cõſuetudines in quibus iudicatur: ſic ſequeretur q̃, eadẽ cauſa regeretur ſm cõſuetudines ꝯrias. 12. q. 2. nemo nemus. Item vr, q̃ ſm cõſuetudinẽ rei ſit iudicandũ: tũ qa actor ſemper ſequitur forũ rei, vt 11. q. 1. experientiæ. tũ qa fauorabiliores rei ſunt, quàm actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, q̃ ſi aliqui ſe ſponte ſubijciant iudicio alicuius, vel ſponte petant iudices delegatos, q̃ ſemper ſecundum conſuetudinem delegantis iudicandum ſit, Si autẽ inuitis datus ſit iudex: tunc iudicabitur ſecundum conſuetudinem litigantiũ, & potius ſm cõſuetudinẽ rei, q̃ actoris, vt in d. l. fauorabiliores. Melius põt diſtingui, aut appellatur ad Papam, aut non: ſi propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum debere ſequi conſuetudines illius loci à quo eſt appellatũ, qa iudex appellationis tenetur ſequi legem prioris ſniæ, vt in authen. coll. 8. vt cum. de ap. cog. in prin. arg. ad hoc extra de teſt. Raynutius, vbi iudex ap. ſequitur conſuetudinem loci à quo fuit appellatum. Sed ſi ſine ap. impetretur iudex: tunc tenetur ſequi conſuetudinem delegantis. arg. ad hoc ff. de condi. & dem. quæ conditio. in fi. lo. Ego credo, q̃ iudex iudicabit ſecundum conſuetudinem rei, cum actor forum rei ſequatur: vt extra de fo. compe. cũ ſit generale. niſi ratione cõtractus, vel maleficij factus ſit de foro alterius: quia tunc ſeruabitur conſuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit, vt 8. diſt. quę contra mores. & extra de for. compe. c. vlt. Bar.

Marginal notes: 1 Et c. ſopite. vbi de hoc. & c. ſuper eo. vbi de hoc. extra de offi. archi. c. fi. vbi plene d hoc p Inn. & facit ad hoc quod not. extra d decimis, quoniam.

Iudex iudicando an loci cõſuetudinẽ ſeruare debeat.

2 In iudicando.

3 Scilicet in ſimili genere controuerſiarũ. Archid.

4 Idẽ Bal. in l. aduerſus. C. ſi aduer. rẽ iu. & Alexã. d Imo. in l. ſolet. ff. de iuriſ. om. iu. circa. princ.

Conſuetudo rei debet à iudice ſeruari.

nes [a] eccleſiaſticas, præſertim [b] quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt, nec aliorum conſuetudinem, aliorum contrario more [c] ſubuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiſcopo.

¶ Traditiones à Patribus inſtitutæ non ſunt infringendæ. C. V.

RIdiculum eſt [d], & ſatis abominabile dedecus, vt temporibus noſtris vel falſo inſimulari ſanctam Dei eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantiũ infringi patiamur. Iuo p. 4. c. 212. Pann. l. 2. c. 156.

¶ Habetur in epiſtola ſcripta Hincmaro, & ceteris archiepiſcopis & epiſcopis in regno Caroli eccleſias regentibus; quæ extat in codice iam memorato Bibliothecæ Dominicanorum, & ex ea caput hoc locupletatum eſt. Nam antea breuius erat, vt etiam apud Iuonem, & in Pannormia.

Item Iuſtinianus Inſtitutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Diuturni mores pro lege ſunt habendi. C. VI.

DIuturni [e] mores conſenſu vtentium approbati legem imitantur. Iuo p. 4. c. 194. Pann. l. 2. c. 160.

Item Cod. lib. 8. tit. quæ ſit longa conſuetudo. l. 1.

¶ Quidquid contra longam conſuetudinem fit, reuocari oportet. C. VII.

COnſuetudo [f] præcedens, & ratio, quæ conſuetudinem ſuaſit, tenenda eſt. Et quidquid [g] contra longam [g] con Iuo p. 4. c. 201. Pann. l. 2. c. 162.

c ¶ Cõtrario more.] C. de temp. in integ. reſt. l. vlt. contra vbi dicitur, q̃ abſurdum eſt ex locorum differentia aliquod induci diſcrimen. Sol. verum eſt, q̃ propter loca diuerſa non debet induci ius diuerſum: niſi alia ratio ſubſit. 29. diſt. ſciendum.

d RIdiculum eſt.] ff. de interdictis, & relegatis, l. relegatorum. §. vltimo.

e DIuturni.] Hoc dicitur. Inſti. de iure naturali. §. ex non ſcripto.

f COnſuetudo.] vbi non eſt contraria iuri ſcripto.

g ¶ Contra longam.] ſed longum eſt illud quod eſt x. vel xx. annorum, vt C. de præſcrip. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, q̃ conſuetudo excedat hominum memoriam, vt dicunt quidam: vel etiam, q̃ ſit præſcripta. Sed illud verum eſt, vbi conſuetudo non eſt cõtra ius, vel quando eſt vetuſta: ita vt excedat memoriam hominum. ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. §. itẽ varus. quia tunc habetur loco conſtitutionis, vt l. hoc iure. §.

iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſti. vbi autem eſt iuri ɔ̃ria, requiruntur ea, quæ not. ĩ. 8. diſt. fruſtra. 1

NOs conſuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatiſtæ, quos cum ad eccleſiam redibant archiepiſcopi, & primates de cõſuetudine in epiſcopos pro-

ſionis & proprie. Item eſt hic argu. quòd perſona, quæ aliàs eſt ineligibilis, ratione conſuetudinis fit eligibilis. & ſic extra de clericis coniuga. cũ olim 2. & ff. de decu. non tantum. in fin. arg. contra extra de conſuetu. cum venerabilis. Item habes hic, quòd diſpenſantur in vno

ſuetudinem fiet; ad ſolicitudinem ſuam reuocabit præſes prouinciæ.

a ¶ Quidquid.] *In originali eſt*, & ne quid contra longã conſuetudinem fiat, *ſed quoniam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani, quæ eſt etiam apud Iuonem, & in Pannormia; non eſt mutatum.*

Itẽ Gregorius vniuerſis epiſcopis Numidiæ, li. 1. epiſt. 75.

¶ Immota permaneat conſuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil vſurpare dignoſcitur. C. VIII.

ĩ. diſt. 11. c. conſuetudinem. Iuo p. 4. c. 204.

NOs conſuetudinem, quæ tamen contra fidem catholicam nihil vſurpare dinoſcitur, immotam [a] permanere concedimus; ſiue de primatibus [b] conſtituendis, ſiue de ceteris capitulis; exceptis ijs, qui ex Donatiſtis ad epiſcopatum peruenerint: quos prouehi ad primatus dignitatem (etiam cum [c] ordo [d] clericorum eos ad locum eumdem deferat) modis omnibus prohibemus [e]. Sufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis † curam gerere; non autem etiã illos antiſtites, quos catholica fides in eccleſiæ ſinu & edocuit, & genuit, ad obtinẽdũ culmẽ primatus anteire.

† *tantummodo.*] orig.

c ¶ Ordo clericorum.] *Sic etiam legitur in aliquot vetuſtis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorij codicibus; ſed auctor gloſſa non videtur habuiſſe verbum* clericorum: *quemadmodum neque Iuo neque pleraque Gratiani manuſcripta exemplaria, neque aliquæ etiam B. Gregorij operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum epiſcopum lib. 7. reg. epiſt. 81.

¶ Non negantur quæ conſuetudinis ſunt. C. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari non patimur; ſic [f] quæ ſunt conſuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum, reſp. 3.

¶ Non locus conſuetudinem [3], ſed conſuetudo locum commendat. C. X.

Iuo par. 2. c. 80.

NOnit fraternitas tua Romanæ eccleſiæ conſuetudinẽ, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in Gallicorum † [g], ſiue in qualibet eccleſia aliquid inueniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicite eligas; & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc in

† *Gallicanorum*] orig. *Gallicana.*] Iuo.

ordine cum aliquo, qui tamen non poteſt promoueri ad ſuperiorem ordinẽ, vt 34. diſtin. lector, & 1. q. 5. ca. primo. & quæ ſho. 7. ſaluberrimũ. poteſt enim aliquis habere minorẽ honorem, qui non poteſt habere maiorẽ, vt ff. de interdi. & rele. relegatorum. §. vlt. & 15. quæſt. vlt. c. 1.

c ¶ Etiam cum.] id eſt quamuis.

d ¶ Ordo.] licet ſint talis ordinis, ꝙ poſſint eſſe primates.

e ¶ Prohibemus.] 23. q. 4. ipſa pietas 3. ver. itẽ ĩi ɔ̃. 1. q. 1. ſi qs hæreticæ. 1. q. 7. c. 1. & c. conuenientibus. contra. Sol. de iure communi eſt ꝙ nullus rediens ab hæreſi poteſt ordinari. 1. q. 7. c. 1. ſed diſpenſatur cum eis multipliciter. Diſpẽſatur enim cum eis quandoque ſemiplene, quãdo ad minores ordines promouentur, vt 1. q. 1. ſi quis hæreticæ. plena eſt, quãdo poteſt fieri ſacerdos, & nõ vltra 1. q. 7. conuenientib⁹. plenior quando poteſt fieri epiſcopus: ſed non primas, vt hic. pleniſſima quando ad omnes ordines, & dignitates promouetur. 23. q. 4. ipſa pietas. Io.

QVemadmodũ.] CASVS huius cap. per ſe patet.

f ¶ Sic.] ſimilis comparatio eſt. 2. quæſt. prima, ſicut ſine. Ioã.

NOuit.] CASVS Gregorius miſit Auguſtinũ monachũ ſuum ad prædicãdũ

2 Poteſt dici id quod dicitur i hac decre. plus fieri ꝓpter ſcãdalũ vitãdũ: q̃ propter cõſuetudinẽ: vt ĩ hoc c. nos cõſuetudinem.

Rediens ab hæreſi an poſſit ordinari.

3 Hoc cap. potius eſt cõcordãtia cum hoc, & ibi tales pmittantur epiſcopari, ſecũdũ Hu.

promouebant: cum hæc conſuetudo eſſet contra eccleſiaſticas conſtitutiones. Dicit ergo Papa in ceteris articulis conſuetudinem eſſe ſeruandam. In ꝓmotione vero Donatiſtarum ſeruari non debet; licet in dignitatibus ex diſpẽſatione tolerentur, cũ in quibuſdam antea conſiſtebant.

a ¶ Immotam.] contra extra de conſue. cũ venerabilis. ſed ibi de conſuetudine circa ſtatuta canonum, vt 22. q. 1. & iurabunt.

b ¶ De primatibus.] ar. eſt hic, ꝙ conſuetudo attẽditur in electione, vt 24. q. 1. pudenda, in fi. & extra de elec. cum inter vniuerſas, & c. cum eccleſia, de cauſa poſſeſ-

Cõſuetudo in electione attẽdit.

Anglicis, qui iuit, & conuertit eos; & fact⁹ eſt ibi epiſcopus. Vnde quæſiuit à Gregorio, an ſecundũ conſuetudinem Romanæ eccleſiæ, quam Aug. bene nouit, deberet Angliam informare? Et reſpondet Greg. ꝙ vbicumque inuenerit bonas conſuetudines, illas aſſumat, quib⁹ in vnũ collectis Anglicorũ mores informet: nec debet ꝓ loci dignitatem conſuetudinẽ approbare: qa nõ res ꝓ loca, ſed loca ꝓpter res, & conſuetudines ſunt amanda.

g ¶ Siue in Gallicorũ.] ĩ. proxi. diſt. c. vlt. contra. Sed ibi de generali conſuetudine. Vel ibi de illa, quæ conſiſtit in ordine. 54. diſt. ex antiquis. hic de illa, quæ conſiſtit in obſequijs.

a ¶ Res.]

a ¶ Res.] id eſt conſuetudines, quaſi dicat non ideo eſt comprobanda conſuetudo mala; quia bonus locus eſt. 40. diſtin. non loca.

Additio. Nec bona conſuetudo repellenda eſt, ideo q͞a locus ſit vilis ac ignobilis, ſm Hu.

e ¶ Liberas.] Hic dicit Aug. ꝙ liberũ eſt ſabbato ieiunare quantum ad extraneos, non quãtũ ad illos vbi talis conſuetudo ſeruata eſt. Sed ↄ͞trium dicit Inn. ſ. de conſe. diſt. 3. ſabbato. Sed ibi loquitur de conſilio. Vel ſpecialiter illud præcipitur Romanis. 76. diſt. vtinam. f ¶ So-

fide noua eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſijs colligere poteris †, infundas. Non enim pro locis res,[a] ſed pro rebus † loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque eccleſijs quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.

† *potuiſti*] orig.

† *bonis reb'*] orig.

Item Auguſtinus ad Ianuarium, epiſt. 118. c. 1.

¶ Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum. C. XI.

ILla autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, datur intelligi [b] vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs concilijs, quorum eſt in eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata [c], atque ſtatuta retineri [d]: ſicuti quòd Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, & aduentus de cælo ſpiritus ſancti, anniuerſaria ſolennitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab vniuerſa, quacumque ſe diffundit, eccleſia. ¶ Alia vero, quæ per loca terrarum, regioneſque variantur, ſicuti eſt, quòd alij ieiunant ſabbato, alij vero non; alij quotidie communicãt corpori & ſanguini dominico, alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi ſabbato tantum & dominico, alibi tantum dominico; & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt; totum hoc genus rerum liberas [e] habet obſeruationes. Nec diſciplina vlla eſt in his melior graui, prudentique Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit eccleſiam, ad quamcumque forte deuenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur †, indifferenter eſt habendum; & pro eorum inter quos viuitur, ſocietate [f] ſeruandum eſt. Mater mea [α], Mediolanum me conſecuta inuenit eccleſiam ſabbato non ieiunantẽ: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium. At ille ait; cum Romam venio, ieiuno ſabbato: cum Mediolani ſum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam forte eccleſiam veneris [g], eius morem ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renuntiaſſem, libenter amplexa eſt [h].

Ibidem. c. 2.

fere idem epiſt. 119. c. 18.

† *al. eſſe conuincitur*

α ¶ Mater mea.] *In hoc capite, quemadmodũ & in ſequẽti, multa*

ILla autẽ.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte quærebat Ianuarius ab Auguſtino, quare gñaliter p totum orbem ſeruentur paſſio Domini, reſurrectio, & aſcenſio: & his ſimilia: cũ non inueniatur in auctoritate, ꝙ illa ſeruari præcipiat? Et reſpondet Aug. ꝙ ideo ſeruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc eſſe traditũ ab Apoſtolis, vel à cõcilijs ſtatutum. vnde debent ab vniuerſis ſeruari. In ſecunda parte, quæ icipit ibi, [Alia vero.] dicitur, ꝙ particulares cõſuetudines liberã habẽt obſeruantiam: nec ad alios q ibi non habitant, pertinent: ſicut eſt de ieiunio ſabbati, & de quotidiana ſumptione corporis Chri, & de his ſimilibus, & hoc pbat exẽplo Ambroſij. Nam cũ mater Auguſtini iiſſet Mediolanum, & dubitabat vtrum deberet ieiunare die ſabbati: cum ibi eccleſia non ieiunaret, Aug. conſuluit Ambroſium ſuper hoc, qui reſpondit. Cum ſum Romæ, ſabbatum ieiuno: Cum ſũ Mediolani, non ieiuno; & tu Auguſtine ad quacumq; eccleſiam veneris, eius morem ſerua: ne ſcãdalum generetur alicui pp te. Hoc cum Auguſt. renuntiaſſet matri, libenter amplexa eſt.

Cõſuetudo pſumitur iuſta.

b ¶ Intelligi.] arg. quòd præſumendũ eſt conſuetudinẽ eſſe iuſtam, & ex iuſta cauſa proceſſiſſe, niſi probetur contrarium argu. contra, infra eadem diſtinctio. omnia, & 68. diſt. chorepiſcopi. & extra de cẽſi. peruenit. vbi habes, quòd licet ordo chorepiſcoporum diu ſeruatus ab omnibus fuerit: tamẽ aboletur; quia cauſa inſtitutionis ignoratur 1. Sed illa conſuetudo mala fuit & oneroſa, & iõ fuit extirpata. Hic aũt loquitur de bona cõſuetudine, & nõ oneroſa, vt in Auth. de referen. §. ſi. Itẽ eſt hic arg. ꝙ ex tempore præſumitur àliquid eſſe debitum, vt 18. q. 2. ſeruitium.

1 Poteſt dici ſecundũ Lau. ꝙ ibi non negat Damaſus eos in concilijs inſtitutos fuiſſe: ſed cauſã inſtitutionis dicit ſe negare.

c ¶ Commendata.] eſſe.

d ¶ Retineri.] id eſt, vt retineantur.

f ¶ Societate.] arg. quòd quilibet tenetur viuere ſecundum conſuetudinem illorum inter quos verſatur, vt ſupra 8. diſtinct. quæ contra. & 41. diſtin. quiſquis. B. Vnde verſus:

Si fuerit Romæ, Romano viuito more:
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.

g ¶ Veneris.] ar. ꝙ viatores tenentur ſequi conſuetudinem loci ad quẽ veniunt, vt hic, & 3. diſt. 8. quæ contra. arg. cõtra. ff. de iudi. hæres abſẽs. Sol. vt in diſt. 100. quæ contra. quia refert an ſint moraturi, vel cito receſſuri, vel an ſit conſuetudo apparens, vel latens.

h ¶ Amplexa eſt.] ſed forte non libenter ieiunauit.

HOC

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars in qua dr. ꝙ licet conſuetudo nō ſit contra fidē, ſi tamen arguat, remouenda eſt ſi pōt fieri ſine ſcandalo. Ioan de Fant. CASVS. Hic aſſignat Gratianus, ꝙ ſupradicta cap. loquuntur de generali cōſuetudine, vel particulari rationabili,

luit religionem Chriſtianam liberā eſſe in pauciſſimis ſacramētis: nec eam voluit ſeruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum eccleſiam premunt, vt tolerabilior ſit conditio Iudęorum, quàm noſtra: qui licet legē Chriſti non ſuſceperint: legalibus tamen ſacramentis, non præſumptionibus ſubijciuntur humanis.

ſunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco vſque in finem, quorum verba B. Auguſtini apte erant in epitomen redacta, nihil additum eſt.

2 *Hoc autem* [a] *de conſuetudine illa intelligendum eſt, quæ vel vniuerſalis eccleſiæ vſu, vel temporis prolixitate roboratur. Ceterum ſi pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum variæ conſuetudines introducantur, inuenta opportunitate reſecandæ ſunt potius, quàm obſeruandæ.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad inquiſitiones Ianuarij, epiſt. 119. c. 19.

¶ Reſecanda ſunt quæ neque auctoritate, neque moribus vniuerſitatis comprobantur. C. XII.

Iuo p. 4. c. 206. Pann. l. 2. c. 168.

OMnia [b] talia, quæ neque ſanctarum ſcripturarum auctoritatibus continentur, nec in concilijs epiſcoporum ſtatuta inueniuntur, nec conſuetudine vniuerſalis † eccleſiæ roborata ſunt, ſed diuerſorum locorum diuerſis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut omnino numquam inueniri poſſint cauſæ [c], quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, vbi facultas [d] tribuitur, ſine vlla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamuis enim neque hoc inueniri poſſit, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen religionem [e], quam pauciſſimis [f], & manifeſtiſſimis [g] celebrationum ſacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſeruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior ſit conditio Iudæorum, qui etiam ſi tempus libertatis non agnouerint; legalibus tamen ſacramentis †, non humanis præſumptionibus ſubijciuntur.

† *vniuerſæ.*] orig. Iuo, Pann.

† *al. adeo ſeruilibus operibus*

† *ſarcinis*] orig.

Item ex concilio Toletano xi. c. 3.

¶ Omnes prouinciæ † eumdem in pſallendo modum teneant, quem metropolitanam ſedem † habere cognouerint. C. XIII.

† *al. prouinciales*

† *al. eccleſiam*

Epheſ. 4.

3 DE ijs, qui contra Apoſtoli voluntatem [h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto concilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuſcuiuſque prouinciæ [a] ciues [i], rectoreſque eccleſiarū vnū eumdemque in pſallendo teneant modum, quem in † metropolitana ſede cognouerint inſtitutum; nec aliqua diuer-

† *al. à*

b ¶ Omnia talia.] loquitur de conſuetudine irrationabili, ne ſit ꝯ. 3. eo. illud.

c ¶ Cauſæ.] ar. ꝙ nō ſufficit dicere ita ſtatutū eſt, niſi cauſa ſtatuti aſſignetur, vt extra de cēſi. peruenit. ꝯ. 2. q. 5. cōſuluiſti. ꝯ. de conſec. diſt. 1. placuit. ꝯ. 68. diſ. chorepiſcopi. arg. cōtra. ff. de leg. non omnium 1.

Statuti cauſa eſt aſſignanda.

d ¶ Facultas.] id eſt, vbi poteſt fieri ſine ſcandalo, vt 50. diſt. vt conſtitueretur.

1 De hoc extra d reſcr. ſi qñ. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. in prin.

e ¶ Religionē.] Chriſtianam.

f ¶ Quam pauciſſimis.] arg. ꝯ illos, qui nimias fundunt orationes. ff. quod met. cau. l. 1. quia gaudent breuitate Moderni, vt not. ff. eo. tit. l. 1.

g ¶ Manifeſtiſſimis.] 3. diſt. 4. erit.

DE ijs.] Hæc eſt tertia pars, in qua dr. ꝙ cōſuetudo in celebrādis officijs, quā obtinet metropolitana eccleſia debet obſeruari in omnib⁹ eccleſijs, exceptis monaſterijs, in quibus celebrātur officia ſecundum regulā, beati Benedicti. Hug. CASVS. Quidā erāt epi, qui non ſeruabāt ordinē in diuinis officijs, quem ſeruabat metropolitana eccleſia: quare ſtatutū fuit in concilio Tolet. vt oēs epiſcopi eūdem modū in officijs ſeruent, qui in eccleſia metropolitana ſeruatur. Abbates vero officia publica. i. veſperas, matutinas, & miſſas celebrent ſicut in eccleſia principali celebrantur: alia vero officia dicant ſicut in corū regula cōtinetur. Et hæc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quiſquis.] dr. ꝙ ſi quis ꝯ hoc fecerit. vj. menſibus excōicationi ſubdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sub iſta.] dr ꝙ metropolitani debent epiſcopos prouinciæ cogere ſupradictum modum ſeruare, & epiſcopi ſibi ſubiectos rectores ſupradictam regulam ſeruare compellant.

nabili, quæ omnino ſeruari debent, & ſi malæ, vel onoroſæ conſuetudines ſint, reſecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum ſequens.

a ¶ Hoc autem.] quod ſupra dictum eſt de conſuetudine ſeruanda.

OMnia.] CASVS. Quædam conſuetudines onoroſæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus ſcripturarum, nec in concilijs epiſcoporum, nec conſuetudine vniuerſali roboratæ erant; & vix ratio poterat inueniri quare eſſent inuentæ. Vnde Ianuarius ab Auguſtino quæſiuit, an tolerandæ eſſent? Et reſpondet, ꝙ non: immo reſecandæ cum ſe facultas obtulerit: quia Deus vo-

h ¶ Voluntatem.] ſcilicet doctrinis varijs nolite abduci, vt ꝯ. diſt. proxi. nolite.

i ¶ Ciues.] ciues ergo cantant 1 cum clericis. & dicūt amen. 38. diſtin. ſedulo.

1 Id eſt, reſpondēt.

a ¶ Suā

Monaſteriorum regimen ad quem ſpectat.

a ¶ Sui epiſcopi.] arg. q. regimen omniũ monaſteriorũ ſpectat ad epm 1, vt 9. q. 3. p ſingulas, & 16. q. 1. qui vere. & 61. diſt. obitum. Sed nonne monaſteria monachorũ potius ſunt ſm abbatem regenda, ad quem tota poteſtas monaſterij ſpectat. 18. q. 2. c. nullam? Sed illud verũ eſt de regulis viuẽdi, non de regulis cantãdi. 12. q. 1. nõ dicatis.

b ¶ Publica.] ſcilicet clericorum ſæcularium, quorũ officia publica ſunt, cũ ipſi populum habeãt: ſed monachi nõ ſemper habent populũ, vnde ipſi non faciunt publica officia, vt 16. q. 1. interdicimus.

c ¶ Adſtringat.] arg. metropolitanũ poſſe ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum, vt ĩ. 18. diſt. placuit, & cap. ſi epiſcopus. ĩ. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 3. ſi quis eps.

1 Dicit Hug. q. hoc non colligitur hic & eſt ſẽſus, ſecundũ voluntatẽ ſui epiſcopi: qa epiſcopus, hoc etiam velle debet: non q. eis formã huius rei dare debeat. Ar. ĩ. 16. q. 1. Agapitus.

Metropolitanus ſuffraganeos excommunicat.

ſitate cuiuſque ordinis, vel officij à metropolitana ſe patiantur ſede diſiungi. Sic enim iuſtũ eſt, vt inde vnuſquiſq; ſumat regulas magiſterij, vnde honoris conſecrationẽ accipit, vt iuxta maiorum decreta, ſedes, quæ vnicuique ſacerdotalis dignitatis eſt mater, ſit eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Abbatibus ſane, indultis officijs, quæ iuxta voluntatem ſui epiſcopi [a] regulariter illis implenda ſunt, ceteræ officia publica [b], id eſt veſperas, matutinum, ſiue miſſam aliter quàm in principali eccleſia, celebrare non liceat.

¶ Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex mẽſibus communione priuatus apud metropolitanum ſub pænitentiæ cenſura permaneat corrigendus; quatenus apud illum & præteritæ tranſgreſsionis culpam lacrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſe addiſcat. ¶ Sub iſta ergo regula diſciplinæ, non ſolum metropolitanus totius ſuæ prouinciæ pontifices, vel ſacerdotes adſtringat [c]; ſed etiam ceteri epiſcopi ſubiectos ſibi eccleſiarum rectores obtemperare his inſtitutionibus cogant.

a ¶ Prouinciæ ciues.] *in codice Lucenſi peruetuſto bibliotheca Regis catholici, & in concilijs impreſsis, in margine legitur*, prouinciæ pontifices: *qua dictio in fine huius capitis repetita oſtẽdit hanc eſſe veram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ciues.

Placuit.] Casus huiꝰ capituli planus eſt, qui de eadem materia loquitur cũ ſuperiori.

d ¶ Placuit.] ĩ. de cõſec. diſt. 5. conuenit. iſtis tñ capitulis derogatur per cõtrariam conſuetudinem 2.

2 Idem dicunt hic Hug. Lau. & Ioan. de Fant.

Item ex concilio Bracarenſi 1. c. 19.

¶ Ordo ſeruetur in matutinis, & veſpertinis officijs vnus & idem. C. XIIII.

Sententia habetur etiã in Toletano 4. c. 2.

PLacuit [d] omnibus communi conſenſu, vt vnus atque idem pſallendi ordo in matutinis, vel veſpertinis officijs teneatur, & non diuerſæ, ac priuatæ, neque [ß] monaſteriorum conſuetudines cum eccleſiaſtica regula ſint permiſtæ.

ß ¶ Neque monaſteriorum.] *In concilio ipſo poſtremo Coloniæ excuſo, abeſt vox*, neque. *In ceteris autem editionibus ſic legitur*, priuatæ monaſteriorum conſuetudines contra eccleſiaſticas regulas ſint permiſtæ.

Item aduerſus.] Hæc diſtin. diuidit᷑ in duas partes. ſecunda. ibi, [Eſt tamen.] Casus. Supra in 5. diſt. oſtendit Gratianus ius naturale præferri alijs in origine & dignitate, & ſ. in 8. diſt. oſtendit, quòd præfertur amplitudine. In hac vero 13. diſtinct. oſtendit, quòd præfertur in ſententiæ rigore: quia nulla diſpenſatio admittitur contra ius naturale in preceptis, & prohibitionibus, niſi duo forte mala ita vrgeant, vt neceſſe ſit alterum eligi, & ad hoc probandum inducit ſequentia cap.

DISTINCTIO XIII.

ITem aduerſus [e] *naturale ius nulla diſpenſatio admittitur; niſi forte duo mala ita vrgeant, vt alterum eorum neceſſe ſit eligi.*

Vnde in concilio Toletano 8. c. 2. legitur.

e ¶ Itẽ aduerſus.] aſſignauit magiſter differendam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc aſſignat differentiam eiuſdem iuris ad alia iura in ſniæ rigore: nam contra alia iura admittitur diſpenſatio. 25. quæſt. 1. c. ſi. 3 ſed contra ius naturale, quod conſiſtit in præceptis & prohibitionibus numquã: magiſter tamen excipit vnum caſum de perplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris ſit de perplexitate. Dicunt quidam, q. aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo mortalia, vt Iudæi qui crucifixerunt Chriſtum, peccauerunt mortaliter. de pæni. diſt. 1. periculoſe. & ſi non occidiſſent, ſimiliter peccaſſent mortaliter: quia feciſſent ꝯ conſcientiã, quæ dictabat eis ꝯtriũ; quia dictum erat eis. Quicũq; fecerit ſe filiũ Dei, morte moriatur. & omne qđ fit ꝯ conſcientiam, ædificat ad gehennã. 28. q. 1. c. 1. §. ex his. extra de præſcrip. qm̃. Itẽ vt dicũt, poteſt aliquis eſſe perplexus * inter mortale, & veniale, vt cũ aliquis q̃rit aliquẽ inimicũ ſuum, quẽ ſcio eſſe in loco aliquo, ſi dico quærenti illũ eſſe in loco illo, pecco mortaliter 4. quia prodo eũ; ſi nego eũ eſſe ibi, pecco ſaltẽ venialiter, vel & mortaliter ſi ſum perfectus, vt 22. q. 2. ne quis. ſi taceo, ex taciturnitate mea præſumitur eum eſſe in loco illo. Itẽ in alio exemplo: ſi vxor petit debitum à viro, & vir negat,

3 Vt ſ. diſt. prox. §. conſuetudinis & c. ſeq.

Perplexitis Vatica[…]

* Vide D. Th. 3. ſen. diſ. 38. q. 1. 4. quæſtum.

Mendaciũ ſaluans aliquem à morte, an ſit mortale.

4 27. q. 2. […] tu. 35. q. 5. […]dicat.

negat, peccat mortaliter. ſi reddit, vt peccare venialiter: quia delectatio carnis non poteſt eſſe ſine veniali peccato, vt vř 33.q.4.vir cū propria, & ſic eſt perplexus.§ Similiter vi. q aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo venialia, vt ſi aliquis ſimplici verbo promiſit ſe bibere pluſ-

le opinetur vtrumque eſſe malum.

b ¶ Neceſſitas.] id eſt caſus, vel refertur ad opi. ſtultam.

c ¶ Reſoluere.] id eſt, facere.

d ¶ Quod minori.] ſecundum q ipſe opinatur, cum alterum illorum nō obligat ipſum:

§ Ideſt neceſſitate adſtrictus ad aliqđ malum perpetrandū, ſecúdū Lau.

Iuo p. 12.c.16. Pann.l.8.c.119.

¶ Minus malum de duobus eligendum eſt. C. I.

DVo mala [a], licet ſint omnino cautiſſime præcauenda, tamen ſi periculi neceſſitas [b] ex his vnum perpetrare † compulerit; id debemus reſoluere [c], quod minori [d] nexu noſcitur obligare†, ¶ Quid autem ex his leuius, quidve ſit grauius, puræ † rationis acumine inueſtigemus. Etenim dū peierare [e] compellimur, creatorem quidem offendimus; ſed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Illic † [f] enim duplici [g] culparum telo perimimur †, hic † [h] tripliciter iugulamur.

† *al. tentare*] *al. tēperare*] *al. temerare*, † *obilgari*] ori. Iuo, Pan. & Grat. † *al. piæ*] *al. pio*] *al. pietatis acumine*] † *al. Illinc*] Gra. † *perimur*] orig. † *al. hinc*] Gra.

¶ *In ipſo concilij capite multa antecedunt, & ſequuntur, quæ perlegenda ſunt.*

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Iob, lib. 32. c. 18. & 19. & 20.

¶ De eodem. C. II.

Iob. 40.

NErui [i] teſticulorum [k] Leuiathan [l] perplexi ſunt [m]; quia ſuggeſtionum † illius argumenta implicatis [n] inuentis † [o] illigantur, vt pleroſq. ita peccare faciant, quatenus ſi fortaſſe fugere peccatū appetāt, hoc ſine aliquo peccati laqueo nō euadant, & culpā faciant, dū vitant, ac nequaquā

† *al. per ſuggeſtionum* † *al. inuentionibus*] ori.

e Peierare.] ſecundum q talis opinati: non enim peierat, licet non ſeruet tale iuramentum, vt 22. q.4. ſi aliquid.

f ¶ Illic.] id eſt in iuramento.

g ¶ Duplici.] Non intelligas, q in homicidio tria peccata cōmittant̃ §, & in periurio duo: ſed ibi dicit, q in homicidio tres offendunt̃, in piurio duo. Et eſt hic arg. q q plures offendit, pl⁹ peccat. 94. diſt. ſi quis aūt legationē, & 11. q.3. præcipue. Itē eſt hic arg. q pro illo po ti⁹ eſt iudicandū pro quo plures rationes faciūt, vt extra de pba. licet, in fi. & q potiora iura oſtenderit obtinebit. 21. diſt. 1. & C. de edi. diui Hadri. tol. l. vlti. Sic & deterior eſt cauſa illius, cōtra quem plura faciunt, vt 28. diſt. de Syracuſanæ. Item contrariū hic ſignat̃. 22. q.5. ille qui, vbi dicitur, q piuriū ſit mai⁹ homicidio: Sed ibi ſoluit̃.

Homicidiū tres, periuriū duos offendit. § Sub: Sed vnū tantū: ſed hoc dicitur ad exaggerationem. arg. 23.q.5. relegentes. ſecúdū Laur.

h ¶ Hic.] ſcilicet in homicidio.

plusquā poſſitu ſi plus bibat peccat venialiter. 25. diſt. vnum orariū. §. criminis. ſi ē verbū ſuū facit peccat venialiter, vt 22. q.2. primū. Sed dicēdū eſt, q nullus pōt eſſe pplexus inter duo mala: qa ſm hoc ſequeretur, q aliqs ex neceſſitate teneretur facere malū: ſed dicit catō, q Deus nunq̄ redderet interitū, niſi ſpōtaneū reperiret homo habere delictū, vt 23.q.4. Nabuchodonoſor. ver. vaſis itē. Præterea ſi ex neceſſitate teneremur aliqđ mali facere, lex q illud prohibet, eſſet impoſſibilis: cum tñ oīs lex debeat eſſe poſſibilis 4, vt ī. di. 4. erit. Perplexio ergo quantū ad rem nihil eſt: ſed quantum ad animū, & ad ſtultam opi. alicuius pplexio aliqua eſt: vnde Iudæi non erant pplexi niſi quātum ad animū, & ideo debuiſſent conſulere peritiores, vt Apoſtolos, vel ſacras ſcripturas. In alio exemplo dř, q ille, q interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, ſi alter ex taciturnitate ſua aliquid præſumat. Abſit. n. q ea quæ, &c. vt 23.q.5. de occidendis. præterea nō ſemper ſequitur, q qui tacet conſentit, vt 86. diſt. tanta. Qđ aūt obijcit de vxore, non credo q talis delectatio ſit aliquod peccatum, vt 32. q.2. quidquid. Si tamen vis tenere, q ſit ibi veniale peccatum, dicas cum H. q vir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere, promittendo ſe poſtea facturū donec ipſa eſferueat: & ſi nec ſic illa deſiſteret, tunc vir det ei copiam corporis ſui, vt q̄ cito mulier expleuerit libidinem ſuam, ſtatim vir ſecedat, nec pcedat ad actū.

4 Idē q ex neceſſitate peccat, pœnā non meretur, quia volūtarios reos, &c. 15. q.1. illa.

Coit⁹ cōiugalis, an careat peccato.

DVo mala.] CASVS. Statutū fuit in cōcilio Toleta. q quoties duo mala inſtant, ita q alterum eligi ſit neceſſe: illud debet eligi, qđ minus grauat: & illud vitari, qđ magis. & hoc in prima parte. In ſcdā q̄ incipit ibi, [Quid aūt.] oſtēditur qđ grauius; & quod leuius. Nam ſi iuraui hominem interficere, magis pecco interficiendo, quàm deierando; quia occidendo tripliciter pecco, deierando tantum dupliciter, & ideo eligendum.

a ¶ Duo mala.] intellige quantum ad fatuā illius op. qui ſe credit pplexum; & ſic intelligas omnia verba hic poſita: nō enim vtrumque illorum malum eſt: licet iſ-

NErui teſticulorum. CASVS. Hoc cap. diuidit̃ in tres partes. In prima parte oſtenditur, q perplexitas pueniт ex ſuggeſtione diaboli. In ſecūda parte, quæ incipit ibi: [Quid michi⁹.] ponuntur tria exēpla pplexitatis. Vnū ē de illo, q iurat ſe celare oīa ſecreta ſocij ſui, quē ſcit velle interficere maritum adulteræ ſuæ; ſed timet eum propter iuramentū, qđ fecit, manifeſtare. ſecūdū de eo, qui malo plato obedientiā fecit, timēs ſi nō obediat ei ē in malo, propter obedientiam quā ei fecit. Tertiū exēplū eſt de eo, qui per ſimoniā prælaturā acquiſiuit, qui timet peccare ſi gregē ſibi cōmiſſum derelinquat. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Eſt tamen.] datur conſiliū quid in huiuſmodi perplexitatibus ſit faciendum. Nam dicitur, q de duobus malis minus malum eſt eligendū, & hoc probatur exemplo Pauli, qui conceſſit minima, id eſt matrimonia, & coitum coniugalem cauſa incontinentiæ, vt maiora, & grauiora vitētur, ſcilicet fornicationes.

i ¶ Nerui.] id eſt ſuggeſtiones diaboli neruoſæ, id eſt callidæ, & illaqueantes.

K ¶ Teſticulorum.] teſticuli dicuntur ſuggeſtiones ei⁹: quia ſicut teſticuli ſunt miniſtri, & inſtrumenta humanæ generationis, & in ſe continent omne incentiuum libidinis 6, ita ſuggeſtiones diaboli generant in hominibus vitia, & ad omnia illicita accendunt. ſ. 6. diſt. ſed penſandum.

6 Ad hoc 44. diſt. §. 3.

l ¶ Leuiathan.] id eſt, diaboli.

m ¶ Perplexi ſunt.] id eſt, perplectentes, & ſic omnia verba intelligas actiue.

ADDITIO Perplectentes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in veritate tamen perplexio nihil eſt. Archid.

n ¶ Implicatis.] ideſt, implicantibus.

o ¶ Inuentis.] ideſt inuentionibus.

a ¶ Par-

a ¶ Particeps.] ſm opinionẽ eorũ ſtultá ſẽper intelligas.
b ¶ A tranſgreſſionis contagione.] Iſte admonebit illum ne faciat, vt 2.q.1.ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat qd dr̃ 22.q.5.hoc vt.& ſic liberabit ſe. qa ſacramẽtũ nõ fuit inuentũ, vt eſſet vinculũ iniquitatis. 22.q.4. inter cetera, vnde ſi quis iurauit alium non accuſare, tamen poteſt denunciare crimen eius, vt extrà de iureiur. quemadmodum. in fin. cum autem non poteſt ꝓbare, debet tacere, vt 2.q.7. plerique. Si aũt põt ꝓbare, faciat qd dr̃ 2.q.1. ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic: frater ſcias, quòd quidã te vult occidere; nõ tñ nominãdo aliquẽ. extra de offi. iudi. ordina. ſi ſacerdos. Contra tamen eſt extra de fur. qui cum fure. ſed non eſt ꝯ: quia fur non manifeſtauerat furtum indicanti.

Iuramẽtũ nõ eſt iniquitatis vĩculum.

c ¶ Formidat.] Quid ſi ſubditus credit, q. præceptum prælati ſit ꝯ Deum? ſecure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, non tamẽ eſt intelligendũ niſi de licitis & iuſtis & honeſtis, vt 11.q.3. non ſemper. & c. ſi dñs. & c. Iulianus, & extra de iureiuran. ad noſtrã 2. & c. venientes. ff. de pigno. obligatione, generali. Sed ſi dubitet an ſit ꝯ Deum, obedire debet, vt 23.q.1. qd culpat. in fin. Verum aũt teneatur recipere ordines ab eo quẽ ſcit ſimoniacũ eſſe, not. 1. q. 1. ſi quis à ſimòniacis.

Subdit⁹ an ſẽp teneat̃ obedire ꝓlato.

a Ad hoc extra li. 6. de iureiur. contingit.

d ¶ Suſcepti.] iſte ſi vult ſaluari, dimittat locũ, & ſit in perpetua pœnitentia, vt 1.q.1. ſi qs neq;. & q. 7. requiſitus. & extra de ſimo. Matthæus. non tamen dimittat ſine auctoritate Papæ 2, vt 7. quæſt. 1. mutationes. & cap. ſuggeſtum. Sed credo, vt Ioan. de Fan. dicit, q. bene põt dimittere ſine licẽtia Papæ: quia rem habet furtiuam: vnde ipſam tenetur ſtatim reſtituere; aliter nõ pœnitet. 14.q.6. ſi res aliena. & fur ſemper eſt in mora, vt ff. de cond. fur. ſi ꝓ fure. §. vlt. Sed arg. ꝯ extra de renun. c. niſi. & c. poſt tranſlationẽ. Sed illa intelliguntur in his qui non per oſtium intrauerunt, vt 1.q.1. ordinationes.

2 Iſta et ꝯ fuit ſententia Hug. quã ſequitur Laur. Ad hoc 6. q. 3. denique. Arch.

ESTTAMEN. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua con-

ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia conſentiant ſe ligari. ¶ Quod melius oſtendimus, ſi qua ex conuerſatione hominum illigationis huius exempla proferamus † *. & nonnullis interiectis*. ¶ Ecce quidã, dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri ſimilem ſibi vitam ducenti [c] quod ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit. Sed is, cui iuratum eſt adulterium perpetrare cognoſcitur, ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iuſiurandum præbuit, ad mentem reuertitur, & diuerſis hinc inde cogitationibus impugnatur, atq; hoc ſilere formidat, ne ſilentio † adulterij ſimul & homicidij particeps [a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quamlibet partem declinet, metuit, ne à tranſgreſſionis contagione [b] liber non ſit. ¶ Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atq; per omnia frangere proprias voluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit, ſed eum, qui ſibi apud Deũ præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, qui ſine iudicio eligitur, cũ præeſſe iã cœperit, agere †, quæ Dei ſunt, prohibet; quæ mũdi ſunt, iubet. Penſans itaq. ſubditus, vel quæ ſit culpa inobediẽtię, vel quod cõtagiũ ſęcularis vitæ, & obedire trepidat, & non obedire formidat [c], ne aut obediens, Deũ in ſuis præceptis deſerat; aut rurſus nõ obediẽs, Deũ in electo priore cõtemnat. *& infra.* ¶ Alius penſare pondus honoris eccleſiaſtici negligens, ad locum regiminis præmijs aſcẽdit. Sed quia omne quod hic eminet, plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet, dum cor tribulationibus premitur, ad memoriã culpa reuocatur, doletq. ſe ad laborem cum culpa perueniſſe, & quàm ſit iniquum quod admiſerit, ex ipſa fractus † difficultate cognoſcit. Reum igitur ſe cum impenſis præmijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere; ſed timet, ne grauius delictum ſit ſuſcepti gregis cuſtodiam reliquiſſe: vult ſuſcepti [d] gregis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ † empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde ſe conſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrum videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquatur, aut rurſum ſacra actio ſæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne, lugeat, quod non etiam deſerens emendat [a]; aut certe regimen deſerens, dum aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. *& infra.*

2 ¶ Eſt tamẽ quod ad deſtruẽdas Beemoth verſutias ſubtiliter † fiat, vt dũ mẽs inter minora, & maxima peccata cõſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia & qui murorum vndiq. ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam

Ibid. c. 19.
† *conferam⁹*] orig.
† *al. ſilendo*
† *agi*] orig.
† *fractus*] orig.
† *al. gregis*
Ibid. c. 20.
† *vtiliter*] orig. vt infra.

conſulit quid in prædictis perplexitatibus faciendum ſit. Archid.

a ¶ Præcipitat.] quid ſi præcipitet ſe in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? Et diſtinguendum eſt: i, q. ſi non ita eſſet altus murus, q. bene præſumebat

ſit, ideſt conceſſum oſtendit.

e ¶ Et quia.] Arg. contra H. qui dicit, ꝙ vir nunquã poteſt cognoſcere vxorem ſine peccato, vt not. 33. q. 4. vir cum propria.

f ¶ Sed pro ſuſcipienda.] Et cauſa reddendi debitũ, vt no. 32. q. 2. quidquid.

g ¶ Minimis.] quoties enim ſine captione nihil fieri poteſt, id faciendum eſt quod minus captioſum eſt vt ff. de reg. iur. quotiens. & l. ſemper.

h ¶ Sine venia.] ſimile dicit̃ alibi. Quod permittimus, nolẽtes præcipimus, vt 31. q. 1. hac ratione.

VErum.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat, ꝙ nullus debet peccare minus, vt maius ſiue grauius alius non peccet. Secunda ibi, [Cõſuetudinis,] CASVS. Hic dicit Grat. ꝙ illud quod dictum eſt in ſuperiori diſt. de minori malo eligendo, intelligendum eſt cũ duo mala circa eandem perſonam contingunt, ſed ſi circa diuerſas contingãt, vtrum minus malum ſit eligẽdum & faciendum, vt alius vitet maius, quæritur in hac diſt. & probatur quod nõ, per capitulũ ſequens. dr̃ etiam ꝙ ius cõſuetudinis vel cõſtitutionis relaxatur quãque.

i ¶ Verum.] In hac diſt. 14. quæritur, an aliquis debeat minus malum committere vt alter euitet grauius malum? Et dicendũ eſt ꝙ non, vt j. c. pxi. & continuatur iſte §. ad id quod dixerat in ſuperiori diſt. ſ. ꝙ cũ duo mala nobis inſtãt, minus eſt eligẽdum: ſed hoc non eſt verum circa diuerſas perſonas.

præcipitat [a], vbi breuior murus inuenitur. Hinc Paulus, cũ quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſsit [b] minima [c], vt maiora [d] declinarent, dicens [Propter fornicationem autem vnuſquiſque vxorem ſuam habeat.] Et quia [e] tunc ſolum coniuges in admiſtione ſine culpa ſunt, cum nõ pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda [f] prole miſcentur, vt hoc etiã, quod cõceſſerat, ſine culpa (quamuis minima) non eſſe monſtraret, illico adiunxit: [Hoc autẽ dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.] Non enim eſt ſine vitio: quod ignoſcitur, non præcipitur. Peccatum profecto vidit quod poſſe indulgeri præuidit. Sed cum in dubijs conſtringimur, vtiliter minimis [g] ſubdimur, ne in magnis ſine venia [h] peccemus. ¶ Itaque plerũq. neruorũ Beemoth iſtius perplexitas ſoluitur, dum ad virtutes maximas per commiſſa minora tranſitur.

1. Cor. 7. — *Ibidem. 6.*

a ¶ Emendat.] *Hoc loco in originali videtur conſtructio verborum perturbata, & reſtituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIIII.

[1] *VErum [i] hoc in vna eademque perſona intelligitur. Ceterum an in diuerſis eadem diſpenſatio locũ habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De his ita ſcribit Auguſtinus lib. Queſt. ſuper Gen. cap. 42.

¶ Non ſunt à nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

Iuo p. 9. c. 117. *Gen. 19.*

QVod ait [k] Sodomitis Loth: [Sunt mihi duæ filiæ, quæ nondum nouerunt viros: producam illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tantum in viros iſtos ne faciatis iniquum:] quoniam proſtituere volebat filias ſuas hac compenſatione, vt viri hoſpites eius nihil à Sodomitis tale paterentur; vtrum admittenda ſit compenſatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non conſilio tribuendum ſit.

Minus malum de duobus eſt faciẽdum.

mebat ſe euadere, non peccat mortaliter: aliter ſic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro ſecundo arg. 23. q. 5. ſi non licet. & c. non eſt noſtrum. & maxime ſi ex honeſta cauſa ſe præcipitaſſet, vt extra de ſepult. ex parte 2.

b ¶ Conceſſit.] i. conceſſum oſtendit: ſicut alibi exponitur da, i. datum pronuntia, vt 23. q. 5. c. remittuntur. §. hinc notandum.

c ¶ Minima.] ideſt, matrimonia 2.

d ¶ Maiora.] ideſt, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionẽ debiti coniugalis. & illud potius permiſit Apoſtolus, quàm fornicationem, vt 22. q. 2. quidquid. & ſecundum hoc proprie ponitur conceſſit. ſecundum priorem intellectum ponitur conceſ-

QVod ait Sodomitis. CASVS. Legit̃ in Geneſi, ꝙ miſit Dñs duos Angelos in ſpecie iuuenum ad Sodomam ſubuertendã, & cũ hoſpitarent̃ in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domũ eius volẽtes eis abuti. Loth autẽ ne illi violarentur, obtulit eis duas ſuas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, q̃ hoſpites aliquid paterent̃, ſcilicet opus Sodomiticũ. Modo quærit Aug. an talis compenſatio ſit admittenda, ſ. an Loth potius debuit conſentire fornicationi filiarum, quàm vt illi cum hoſpitibus opus Sodomiticum facerent. Et reſpondet ꝙ talis compenſatio periculoſa eſt, & hoc eſt attribuendum perturbationi Loth.

k ¶ Quod ait.] verba ſunt Aug. & incipit ibi, merito quæritur.

a ¶ Peri-

quia hoc dixerit,merito quæritur. Et nimirum periculoſiſsime [a] admittitur hæc compenſatio [b]. Si autem perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda eſt.

2 *Conſuetudinis autem,vel conſtitutionis rigor nonnumquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum,epiſt.90.ante caput 1.

¶Quæ conſtitutiones valeant tẽperari,vel quæ non. C. II.

SIcut quædam ſunt [c],quæ nulla poſſunt ratione conuelli; ita multa ſunt,quæ aut pro neceſsitate temporũ [d], aut pro conſideratione ætatum [e] oporteat temperari: illa conſideratione † [f] ſemper ſeruata, vt in ijs,quæ vel dubia [g] fuerint,aut obſcura,id nouerimus ſequendum,quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum Patrum inueniatur aduerſum.

Pann.in prologo.c.12.

Ordo verborũ non reſtitutus ob gloſſam.

† *conditione*] orig.

DISTINCTIO XV.

1 *QVoniam de iure naturali [h], & conſtitutione,vel conſuetuetudine hactenus diſſeruimus,differentiam,qua inuicem diſcernuntur,aſſignates;nunc ad eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum originem & auctoritatẽ, prout ex libris ſanctorum Patrum colligere poſſumus,breuiter aſſignantes.*

¶Quo tempore cœperint canones generalium conciliorum. C. I.

CAnones generalium cõciliorum (vt Iſidorus ait lib.6. Pann.l.2.c.104.

Veniale poteſt ne quis cõmittere vt alter euitet mortale.

a ¶ Periculoſiſſime.] hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidam, ꝙ nemo debet minus mortale committere,vt alius euitet maius mortale, ſed veniale debet committere vt alter euitet mortale. nam etiam animam quis debet ponere ꝓ proximo 1, & ſic mortẽ temporalẽ poteſt aliquis ſubire, ne alter incurrat pœnã æternam. de pœn. diſt.2. charitas. & §. proxi. ſed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis 2, pro mortali æterna. 11.q.3. nemo. ergo aliquis poteſt peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Item quia Apoſtolus dicit: Orabam eſſe anathema ꝓ fratribus meis. ſed nemo anathematizatur niſi pro mortali, vt 11.q.3.nemo. Item cum virtus & vitium ſint contraria, nec ſe compatiantur, vt 32.q.7. cum renuntiatur. ſed venialia ſimul cum virtutibus ſ insunt homini. non ergo proprie dicũtur vitia,vt de pœn.diſ.3. ſepties. Alij dicunt, ꝙ nullum peccatum debet homo facere, vel pro ſuo bono vel alterius, vt 23.q 5.cũ homo.ver. quid ſi alius. non enim Deus vult tale damnũ cũ tali lucro cõpẽſari, vt 33.q.5. ſi dicat. non enim debet quis crimẽ ſuũ alienis commodis impendere,vt 46.diſt.ſicut non ſuo. Pręterea neque pro ſalute alterius temporali vel æternali debet quis peccare venialiter: quia nullus perducendus eſt ad ſalutem 3 opitulante mendacio,vt 22.q.2.c.faciat.& c.primum.1o. Sed quare redarguitur hic Loth ab Aug.cum alibi commendetur ab Ambroſio,vt 32.q.7.offerebat? Sed Ambroſius conſiderauit pietatem quam habuit ad hoſpites. Aug. vero delictum filiarum. 26.diſt.c.1.& 2.

1 De pœn. diſt. 2. qui vult. & c. ſequen.

2 25.diſt. §.peccata.

Ad Ro.9.

3 De hac materia no 12.extra ne cle.vel mo. c. 3. in glo. arg.ꝙ, &c. Arch.

b ¶ Hęc compenſatio.] arg.ꝙ non eſt admittenda compenſatio in malis,vt 24.q.5.forte.& 23.q.5.c.1.& 32.q.8. non ſolum.& 1.q.1.non eſt putanda. admittitur tamen compenſatio in criminibus vel excipiendo vel replicando,vt 32.q.6.nihil.& ff.ſol.mat.viro. verum eſt in iudicijs admittitur compenſatio,]non in foro pœnitentiali. 34.q.5.quod Deo.

Cõpẽſatio ĩ pœnitẽtiali foro nõ admittuť.

CONSVETVDINIS. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis: in qua dicitur quando rigor eſt relaxãdus,& quando non. Io.de Fan.

CASVS. Iſte §.continuatur ad illud,quod dictum fuit ſupra in principio 13.diſt. vbi dictum fuit, ꝙ aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio: ſed hic dicitur,ꝙ conſuetudinis vel conſtitutionis rigor relaxatur. quandoque etiam hoc probatur in ſeq.cap.

SIcut.] CASVS. Quæſitum fuit à Leone Papa,vtrum contra conſuetudinem & conſtitutiones poſſit diſpenſari. qui reſpondit, dicens ꝙ ſicut ſunt quædam 5 quæ diſpenſari non poteſt,vt ius naturale: ſic quædam ſunt,vt conſuetudines & cõſtitutiones, contra quas ratione temporum & ætatum poteſt diſpenſari: hac habita diſcretione, vt in dubijs nihil contra Euangeliũ vel decreta fiat Patrum.

c ¶ Sicut quædã ſunt.] vt præcepta decalogi,& forma 4 baptiſmi:& forma cõficiendi 5 corpus Chriſti. de conſec.diſt.4.proprie.& diſt.2.accipite.

4 Extra ... bapt.c.1.

5 De con... diſt.2.c...

d ¶ Temporum.] vt 1.q.7.quod pro remedio.& 81.diſt. presbyter.& 34.diſt.fraternitatis.

e ¶ Ætatũ.] vt j.33.q.2.in adoleſcẽtia 6.& 86.diſt.tãta.

f ¶ Conſideratione.] j.29.diſt.ſciendum.

g ¶ Vel dubia.] extra de ſponſa.iuuenis.

QVoniam de iure.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt cõcilia ortum. Secunda ibi,[Quintum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, conſuetudine & conſtitutione dixit Gratianus, inter iſta differentiam aſſignando. In hac vero diſt. reuertitur ad conſtitutiones eccleſiaſticas:& earum originem & auctoritatem breuiter oſtendit.

h ¶ Quoniã de iure naturali.] hactenus tractauit magiſter de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. aſſignat itaq; rõnem & originẽ ipſius. & oſtendit quæ opuſcula recipiantur ab eccleſia,& quæ non.

6 Hoc ... loquitur ... iuuenili ... tate,ſed ... quens ... cor. loq... tur de ... li. ad ... 26.q.7. ... pora. ... hoc fit.

7 Sub... diuiſion... & differ... tias ad ... tera iu... multipli... ces aſſig... vt cõpet... tius ad ... ctandũ ... iure can... nico de... decret. ... ad,&c.

CAnones.] CASVS. Hoc cap. diuidiť in tres partes. In prima parte oſtẽdiť,quòd à tpe Conſtãtini canones gñaliũ cõciliorũ incœperũt. Ipſe. n. primo dedit auctoritatẽ Chriſtianis libere cõgregandi; cum eccleſia antea fuiſſet paſſa perſecutionẽ. In ſecunda parte,quæ incipit ibi,[Inter cetera.] dr̃ ꝙ ſub quattuor Imperatorib⁹ ſunt quattuor cõcilia vniuerſalia celebrata,ſ.ſub Cõſtãtino, Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore,& Martiano: & oſtendi-

oſtendit quæ in eis fuerit reprobatū; & q. iſta quattuor concilia & his ſimilia debent inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi, [ſynodus.] ponit etymologias iſtorum nominum, ſ. ſynodus, concilium, & cœtus.

a ¶ Conſtantini.] ꝫ.16.diſt. Iſidorus. ꝫ. ibi di à tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Rñ. q̃ ante fuerunt celebrata: ſed non ita generaliter 1: & ita hoc verbum, generaliter, ſoluit ꝯtrarium.

b ¶ Apoſtolos.] Apoſtoli enim fecerūt primū ſymbolum, ſ. Credo in Deum patrem: ſed Nicæna ſynodus fecit, Credo in vnum Deum. & dr̃ à ſyn, q̃d eſt cum: & bolos: q̃d eſt morſellus: quia quilibet Apoſtolorum de ſuo morſello aliquid appoſuit.

c ¶ CCCXVIII.] Alibi dicit̃ de ccc.epis, vt 10.q.1.hāc. Sed dic q̃ minor numerus non excludit maiorem, ff. de in lit. iuran. cum furti.

etymol.c. 16.) à temporibus Conſtantini [a] cœperunt. In præcedentibus namq; annis perſecutione feruente, docendarum plebiū minime dabatur facultas inde Chriſtianitas in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat licentia epiſcopis in vnum conueniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apoſtolicam, ſecundū poſt Apoſtolos [b] ſymbolum tradiderunt. ¶ Inter cetera autem concilia, quattuor eſſe ſcimus venerabiles ſynodos, quæ tota principaliter fidem complectuntur, quaſi quattuor Euangelia, vel totidem paradiſi flumina. ¶ Harum prima Nicæna ſynodus cccxviii. [c] epiſcoporū Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt: in qua Arianæ perfidiæ cōdemnata blaſphemia, quam de inæqualitate [d] ſanctæ Trinitatis idem Arius aſſerebat, conſubſtantialem Deo patri Deum filium eadē ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. ¶ Secunda ſynodus cl. Patrum ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli [e] congregata eſt, quæ Macedonium [f] ſpiritum ſanctum Deum eſſe negantem condemnans, conſubſtantialem patri & filio ſpiritū ſanctū demōſtrauit, dans ſymboli formā, quā tota [g] Græcorū, & Latinorum confeſſio in eccleſiis prædicat. ¶ Tertia ſynodus Epheſina [h] prima cc. epiſcoporū ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtoriū duas perſonas [i] in Chriſto aſſerentem, iuſto anathemate cōdēnauit, oſtendens manere [k] in duabus naturis vnā [k] Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. ¶ Quarta ſynodus Chalcedonenſis DCXXX. ſacerdotū ſub Martiano principe habita eſt; in qua Eutychem [l] Conſtantinopolitanum abbatē verbi Dei & carnis vnam naturā pronuntiantem, & eius defenſorem [m] Dioſcorum, quondam Alexandrinum epiſcopū, & ipsū rurſus Neſtorium cū reliquiis hæreticis vna Patrum ſententia damnauit, prædicans eadē ſynodus Chriſtum Dominum de Virgine ſic natum, vt in eo ſubſtātiam diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. ¶ Hæ ſunt quattuor ſynodi principales, fidei [n] doctrinā pleniſsime prædicantes. Sed, & ſi qua ſunt concilia, quæ ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quattuor auctoritatē omni manēt ſtabilita vigore: quorum geſta in hoc opere [o] condita continētur. ¶ Synodus autem ex græco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilij [3] vero nomen tractum eſt ex more Romano. Tempore enim quo cauſæ agebantur, conueniebant omnes in vnum, cōmuniq; intentione tractabant. Vnde concilium à cōmuni intētione dictū

d ¶ Quā de inæqualitate.] Dicebat enim patrem maiorē filio, & filium maiorē ſpiritu ſctō. 24. q. 3. quidā. ver. Ariani. Hug.

e ¶ Conſtantinopoli.] ꝫ. ea. ſicut.

f ¶ Macedonium] q̃ dixit ſpm̃ ſanctū ſeruū patris & filij, vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vlt. quidā, ver. Macedoniani.

g ¶ Quā tota.] Hoc non habemus: q̃a nō habemus niſi Apoſtolorum, & Nicænum. & Athanaſij, Quicunque vult.

h ¶ Epheſina.] hoc dicit ad differentiā ſecūdæ, quæ fuit reprobata, vt ꝫ. 16. diſt. quoniam ſanctæ.

i ¶ Perſonas.] verbi. & hominis.

K ¶ Vnā] Vna eſt perſona: ſed habet duas naturas, ſ. diuinam & humanā. ꝫ. c. ſicut. ver. quintum.

l ¶ Eutychē.] q̃ poſt reſurrectionē Chrm̃ habere vnā naturam dixit, ſ. diuinā. 16. di. c. ſexta. ver. quarta.

ADDITIO Habet. n. vtráque, extra de hæreticis, cum Chrs. vbi notat Ala. q̃ ante illā definitionē, de qua loquitur ipſa decr. ꝯtrariū dicere licebat, cū prohibitū non eſſet: ſed poſt, nequaq̃. ergo qd prius non fuit fidei articulus, poſt ꝯſecrationē factus eſt fidei articulus. Arch.

m ¶ Defēſorē.] Peccabat ergo i fide, ex quo erat defenſor hæreticorū, vt 24. q. 1. c. 1. & q. 3. q alioru. & extra de hære. vergētis 3. ſicut dicit lex de latrone. C. de his q la. oc. l. 1. Sed cōtra 21. diſt. i tantū. & 14. q. 2. ſane pferē. verſi. itē Romanorū. ibi. n. dicit, q̃ Dioſcorus nō peccauit in fide: ſed expone, non peccauit in fide, idest, non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, q̃ auſus fuit Papam Leonem excommunicare. 21. diſt. in tantū.

n ¶ Fidei.] articulos.

o ¶ In hoc opere.] Iſidori: ne ſit contra 19. diſt. ſi Romanorum. verſi. præſertim.

1 Quod dicit littera, generaliter innuit ſolutionem. Hug. Lau. & Archid.

2 Notandū q̃ Damaſus Papa cōſtituit vt ſymbolū cantaretur i Miſſa ex decreto ſanctæ ſynodi vniuerſalis apud Cōſtātinopolim celebratæ. Archid.

3 Parū aut nihil facit, ſed melius eod. tit. ſicut. & c. excommunicamus. §. credentes. Pet.

SIcut ſancti Euangelij.] CASVS. In prima parte huius cap. dicit Greg. quod ita vult ſeruare quattuor concilia ſicut quattuor Euangelij libros: & oſtendit in vtroque illorũ quid fuit reprobatũ. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quintũ.] dicit Greg. quod quintũ conciliũ vult venerari, in quo tria ſunt reprobata; ſ. epiſtola erroris plena, quæ Ibæ dicebatur, & opinio Theodori, qui perſonam Chriſti mediatoris Dei & hominũ in duabus ſubſtantijs ſeparabat, ideſt, perſonis, dicẽs Chriſtũ duas habere perſonas; & ſcripta Theodori, qui vitam B. Cyrilli, & fidẽ reprehẽdebat: & quod ſupradicta cõcilia nõ obſeruat, ſeipsũ deſtruit.

a ¶ Ibæ dicitur.] ab Inuentore.

b ¶ Mediatoris.] ideſt, Chriſti. Ioan.

c ¶ Subſtantijs.] ſcilicet perſonis.

d ¶ Præſumit.] Vr ergo, quod Papa nõ poſſit deſtruere ſtatuta cõcilij: quia orbis maior eſt vrbe. 93. diſt. legim°. circa mediũ. vnde requirit Papa cõſenſũ cõcilij.

quaſi conſilium; conſilium, quaſi conſidium, d. in l. litteram tranſeunte: vel concilium dictum eſt à communi intentione, eo quòd in vnum dirigant omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum ſunt: vndè qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium: quia non conſentiunt in vnum. Cœtus vero conuentus eſt, vel congregatio, à coeundo, ideſt à conueniendo in vnum. Hinc etiam conuentus eſt nuncupatus, eo quòd ibi homines conueniunt in vnum: ſicut à conuentu cœtus dicitur, ſic & concilium à ſocietate multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Iſidori ante ipſius præfationem, non autem in codice bibliothecæ Dominicanæ: in quo tamen vſque ad verſiculum,* Inter cetera. *ponitur etiã (quemadmodum & in alijs) ante initium concilij Niceni.*

a ¶ Manere.] *In pleriſque antiquis Gratiani exemplaribus, & Iſidori codice impreſſo legitur vt eſt emendatum. Sed in alijs eorũdem manuſcriptis, et impreſſis Gratiani legitur,* manere in Chriſto duas naturas, & vnam Dñi noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

b ¶ Concilij vero.] *Apud Iſidorum in lib. Etymol. locus hic mendoſe legitur. Verum in præfatione eiuſdem Iſidori editioni Pariſienſi conciliorum præpoſita, quæ cum aliquot vetuſtis codicibus collata eſt, ſic legitur:* Concilij vero nomen tractum ex communi intentione, eo quòd in vnum dirigant omnes mentis obtutũ. Cilia enim oculorum ſunt. vnde & qui ſibimet diſſentiũt, non agunt concilium, quia non ſentiunt vnum. Cœtus vero conuentus eſt, vel congregatio à coeundo, ideſt conueniẽdo in vnum; vnde & conuentus eſt nuncupatus, quòd ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium à ſocietate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicibus ſunt multæ varietates, ex quibus ea lectio retenta eſt, quæ viſa eſt melior, quamuis adhuc aliquid fortaſſe deſideretur.*

De quattuor vero † concilijs ſcribit B. Gregorius ita dicens, lib. 1. Regeſti, epiſt. 24. † *al. quoque*

¶ De auctoritate quattuor conciliorum. C. II.

SIcut ſancti Euangelij quattuor libros, ſic quattuor concilia ſuſcipere, & venerari me fateor; Nicænum ſcilicet, in quo peruerſum Arij dogma deſtruitur, Conſtantinopolitanum quoq;, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorij impietas iudicatur, Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis, Dioſcorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cuiuslibet a vitæ, atque actionis norma conſiſtit. ¶ Quintum quoque concilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur a, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus perſonam mediatoris b Dei & hominum in duabus ſubſtantijs c ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur; & in quo ſcripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: quia, dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, & non illa deſtruit quiſquis præſumit d aut ſoluere, quos religant †, aut ligare †, quos ſoluunt. † *al. ligant* † *al. religare*

a ¶ Cuiuslibet.] *Apud B. Gregorium legitur:* Et cuiuſlibet vitæ, atq. actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in ſequentib. ſignificantur tria illa capitula, quorum occaſione nonnulli quintam ſynodum non recipiebant.*

De iiſdẽ etiã Gelaſius in cõcilio habito Romæ cũ lxx. epiſcopis ſcribit dicẽs.

Quæ

†*al. Quas ſcripturas*

Burc. l. 3. c. 110. Iuo p. 4. c. 64. Pann. l. 2. c. 91. Poly. l. 3. tit. 10.

¶ Quæ † concilia ſancta Romana Eccleſia ſuſcipiat. C. III.

SAncta Romana Eccleſia poſt illas veteris teſtamenti & noui ſcripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi nõ prohibet: Sanctam ſynodũ Nicænam cccxviij. patrum, mediante Conſtantino Maximo Auguſto, in qua Arius hæreticus condemnatus eſt: Sanctam ſynodum Conſtantinopolitanam, mediãte Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnatioñe excepit: Sanctam ſynodum Epheſinam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſsimi Papæ Cæleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Arcadio epiſcopo ab Italia deſtinato: Sanctam ſynodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro, eiuſque complicibus damnatæ ſunt: ſed & ſi qua ſunt concilia à ſanctis patribus hactenus inſtituta, poſt † iſtorum quattuor auctoritatem & cuſtodienda, & recipienda decernimus, & mandamus. ¶ Iam nũc ſubijciendum eſt de opuſculis ſanctorum patrum, quæ in eccleſia catholica recipiuntur. ¶ Opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginenſis epiſcopi. ¶ Itẽ opuſcula beati Athanaſij Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni epiſcopi. Item opuſcula beati Baſilij Cappadociæ epiſcopi. Itẽ opuſcula beati Ioannis Cõſtãtinopolitani epiſcopi. ¶ Item opuſcula Theophili Alexãdrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Cyrilli Alexãdrini epiſcopi. ¶ Itẽ opuſcula beati Hilarij Pictauienſis epiſcopi. ¶ Itẽ opuſcula B. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Auguſtini Hipponenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuſcula B. Proſperi viri religioſiſsimi. ¶ Item epiſtolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Conſtantinopolitanũ epiſcopũ deſtinatã: cuius textum quiſpiam ſi vſque ad vnum iota diſputauerit, & nõ eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema ſit. ¶ Item opuſcula, atq. tractatus omnium patrum orthodoxorũ, qui in nullo à ſanctæ Romanæ eccleſiæ cõſortio deuiauerunt, nec ab eius fideli † prædicatione ſeiũcti ſunt, ſed communionis ipſius, gratia Dei, vſq. ad vltimum diẽ vitæ ſuæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epiſtolæ, quas beatiſsimi Papæ diuerſis tẽporibus ab vrbe Romana pro diuerſorũ Patrũ conſulta tione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt. ¶ Item geſta † ſanctorũ martyrũ, qui multiplicibus tormẽtorum cruciatibus, & mirabilibus confeſsionũ triumphis irradiant. Quis ita † eſſe catholicorũ dubitet, & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adiutorio vniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſecundũ antiquam cõſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana eccleſia nõ leguntur: quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis † ſuperflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdã Quirici †, & Iulitæ: ſicut Gregorij, aliorumq. huiuſmodi paſsiones, quæ ab hæreticis perhibẽtur conſcriptæ. Propter quod, vt dictum eſt, ne vel leuis ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia nõ legũtur. Nos tamen cũ prædicta eccleſia omnes martyres, & eorũ glorioſos agones, q. Deo magis q̃ hominibus nóti ſunt, omni deuotione veneramur. ¶ Itẽ vitas patrũ, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omniũ eremitarũ, quas tamen vir beatiſsimus ſcripſit Hieronymus, cũ omni honore ſuſcipimus. ¶ Item Actus beati Silueſtri Apoſtolicæ ſedis præſulis, licet eius, qui cõſcripſit, nomen ignoremus; à multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitãtur eccleſiæ. ¶ Itẽ ſcripta de inuẽtione ſanctæ Crucis Dominicæ, & alia ſcripta de inuẽtione capitis B. Ioãnis Baptiſtæ, nouellæ quidẽ † reuelationes ſunt, & nonnulli eas catholici legũt: Sed cũ hæc ad catholicorũ manus peruenerint, B. Pauli apoſtoli ſentẽtia præcedat, [Omnia probate, quod bonũ eſt, tenete.] ¶ Itẽ Ruffinus vir religioſus plurimos eccleſiaſtici operis edidit libros: nõnullas etiã ſcripturas interpretatus eſt: ſed qm̃ B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa ſentimus, quæ prædictum B. Hieronymũ ſentire cognoſcimus: & non ſolũ de Ruffino, ſed etiã de vniuerſis †, quos vir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nónulla opuſcula, quæ vir beatiſsimus Hie-

†*al. præter*

Anſel. l. 6. c. 191.

†*fide, vel prædicatione*] *orig.* & Burch.

Nicolaus in epiſtola

... eiuſ. 19. diſt. Anaſtaſius. arg. cõtra 17. diſt. c. hinc etiam. & extra de electio. ſignificaſti. vbi dr̃ q. conciliũ nõ poteſt Papæ legẽ imponere. & 35. q. 9. veniam: ſed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. 25. q. 1. ſunt quidam.

SAncta Romana Eccleſia.] CASVS. In hoc cap. ponuntur ferè eadẽ, quæ dicta ſũt in illo cap. canones & in c. ſicut. Dicit enim Gelaſius, q. ſupradicta quattuor concilia vult venerari: & ſi qua alia fuerunt à ſanctis Patribus inſtituta: & oſtendit quæ opuſcula ſanctorũ Patrum in eccleſia recipiantur.

a ¶ Cy-

impreſſa ad epos Galliæ en ius initio. [*Quamuis*]

† *al. iſta*

† *al. dictis*

† *al. Cyrici*

† *quædam relationes*] orig.

1. *Theſ.* 5

†*al. diuerſis*] orig.

†*al. religioſe*

a † Cyrici.] al. Quiricii.

ADDITIO. Apocryphum dr occultum & ſecretũ, ab apo, quod eſt de: & cryſis, quod eſt ſecretum. inde liber dr apocryphus, id eſt, occultus & ſecretus: ſcilicet cuius auctor ignoratur: non eſt ab eccleſia recipitur, ſed reprobatur. quaſi dicat, non in eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia eſt legẽdus, ſm Hug. Vnde dic apocrypha

† al. Chronica] ori.

ronymus nõ repudiat, legenda ſuſcipimus: reliqua autem omnia cũ auctore ſuo dicimus eſſe remenda. ¶ Item Chronicon † Euſebij Cæſarieñſis, atq. eiuſdem hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & poſtea in laudibus, atq. excuſatione Origenis ſchiſmatici vnũ conſcripſerit librũ: propter rerũ tamẽ noticiã ſingularẽ, quæ ad inſtructionem pertinent, vſquequaq. non dicimus renuendos. ¶ Item Oroſium virũ eruditiſsimũ collaudamus, quia valde nobis neceſſariam aduerſus Paganorũ calumnias ordinauit hiſtoriã, miraq. breuitate cõtexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus †. ¶ Item Iuuenci nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Ceterum, quæ ab hæreticis, ſiue ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica, & Apoſtolica eccleſia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriã venerũt, & à catholicis vitanda ſunt; credimus eſſe ſubdenda. In primis Ariminenſem ſynodum à Conſtantio Cæſare Conſtantini filio congregatam mediãte Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vſque in æternum cõfitemur eſſe damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatur ſancti Clementis lib. viij. † apocryphũ. Actus nomine Andreæ apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Petri apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ apoſtoli, apocryphi. Euangelium nomine Thaddæi, apocryphũ. Euangelium nomine Thomæ apoſtoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphũ. Euangelium nomine Barnabæ, apocryphũ. Euãgeliũ nomine Bartholomæi apoſtoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apoſtoli, apocryphum. Euangelia, quæ falſauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quæ falſauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de ſancta Maria, & de obſtetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Paſtoris, apocryphus. Libri oẽs, quos fecit Lenticius † diſcipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellat̃ fundamentũ, apocryphus. Liber, qui appellatur theſaurus, apocryphus. Liber, qui appellat̃ de filiab' Adæ [vel † Geneſeos, apocryphus. Centimetrũ de Chriſto virgilianis cõpaginatum verſibus, apocryphum. Liber, qui appellatur Actus Teclæ, & Pauli apoſtoli, apocryphus. Liber, q appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & ſancti Xiſti † nomine ſignatus eſt, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellat̃ Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus † ſanctæ Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pænitentia Adæ, apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hæreticis cũ dracone poſt diluuium pugnaſſe perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur teſtamentum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pænitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pænitentia ſancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pænitentia Iamnis, & Mãbræ, apocryphus. Liber, qui appellatur, ſortes Apoſtolorum, apocryphus. Liber Luſanæ †, apocryphus. Liber canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſiologus, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebij Pamphili, apocrypha. Opuſcula Tertulliani †, ſiue Africani, apocrypha. Opuſcula Poſthumiani, & Galli, apocrypha. Opuſcula Mõtani, Priſcillæ, & Maximillæ, apocrypha. Opuſcula oĩa Fauſti Manichæi, apocrypha †. Opuſcula alterius Clemẽtis Alexandrini, apocrypha †. Opuſcula Caſsiani presbyteri Galliarũ, apocrypha. Opuſcula Victorini Pictauienſis †, apocrypha. Opuſcula Fauſti Rhegienſis Galliarũ, apocrypha. Opuſcula Frumentij †, apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Agbarũ regẽ, apocrypha. Paſsio Georgii, apocrypha. Paſsio Cyrici[a], & Iulitę, apocrypha. Scriptura, quæ appellatur, ꝯdictio Salomonis, apocrypha. Philacteria oĩa, quæ non Angelorum, vt illi confingunt, ſed dæmonum magis arte cõſcripta ſunt, apocrypha. ¶ Hæc, & oĩa his ſimilia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerũt, Montanus quoq. cũ ſuis obſcœniſsimis ſequacibus, Apollinaris, Valentinus, ſiue Manichæus, Fauſtus †, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cæleſtius †, Donatus, Euſtathius, Iouinianus, Pelagius,

† al. præferimus] orig.

Burch. l. 3. c. 221. Iuo par. 4. c. 65. Pann. l. 2. c. 123.

† decem] orig.

† al. Eſitius,] al. Heſychius

† al. Lentius] al. Leutius

† Abeſt à r g.

† al. Sixti

† tranſitus, id eſt, aſſũptio] orig.

† al. Iob] orig.

† qui appellatur, laus Apoſtolorũ] orig.

† Tertulliani apocrypha. Opuſcula Lactantij apocrypha. Opuſcula Africani apocrypha] orig.

† Opuſcula Cõmodiani apocrypha] orig.

† Opuſcula Tatij, Cypriani apocrypha. Opuſcula Arnobij apocrypha. Opuſcula Tyconij apocrypha.] ori.

† al. Pitabionenſis

† al. Frumenti cæci] orig.

† Africanus] ori.

† al. Cælicius

† Iulian' Celanenſis, Caleſtin',&c. orig. † orig.] Priſcillianus ab Hiſpania. Neſtorius Cōſtantinopolitanus, Maximus, Vnicus, Lãpetius. † hæreticici, eorumque diſcipuli] Ori. Burch. l. 3. c. 222. Iuo p. 4. c. 53. Pann. l. 2. c. 90.

Iulianus,& † Latienſis, Cæleſtinus, Maximinus, Priſcianus † ab Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petr'; e quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiā maculauit, Acacius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis, nec non & omnes hæreſes †, quas ipſi, eorumque diſcipuli, ſiue ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt: quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, verumetiam ab omni Romana,& Apoſtolica eccleſia eliminata, atque cum ſuis auctoribus, auctorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata. ¶ Ceterum ●, qui libri in eccleſiaſticis officijs per anni circulum à nonnullis legantur (quòd ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur eccleſia) pro fidelium ædificatione adnotandum cenſuimus. Quidam, quòd in Septuageſima ponunt Pentateuchum ζ vſque in xv. diem ante Paſcha, xv. die ponunt Hieremiam vſque in cœnam Domini. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ: [Quomodo ſedet ſola ciuitas,&c.] & tres de tractatu ſancti Auguſtini in pſalmum 54. [Exaudi Deus orationem meam,& ne deſpexeris.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in epiſtola ad Corinthios: [Cōuenientibus vobis in vnum.] Secūda lectio ſic incipit: [Similiter & calicem poſtquam cœnauit,] Tertia, [De ſpiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres.] In Paraſceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ,& tres de tractatu ſancti Auguſtini in pſalmum 63. [Exaudi Deus orationē meā, cū deprecor.] & tres de Apoſtolo; vbi ait in epiſtola ad Hebræos, [Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia, [De quo grandis nobis ſermo.] In ſabbato Sancto tres lectiones de lamētatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in eundem pſalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in epiſtola ad Hebræos, [Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim teſtamentum eſt.] Tertia, Vmbram enim habens lex futurorum bonorum.] In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinentes, infra hebdomadam homilias. In octauis θ † Paſchæ ponunt actus Apoſtolorum, & epiſtolas canonicas, & Apocalypſim vſque in octauas † Pentecoſtes. In octauis Pentecoſtes ponunt libros Regum, & Paralipomenon η vſque in kalendas Auguſti. In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem vſque in kalendas Septembris. In Dominica prima Septēbris ponunt Iob, Tobiam †, Heſter, Eſdram vſque in kalendas Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponūt librum † Machabæorum vſque in kalendas Nouembris. In Dominica prima menſis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas vſque in kalendas Decembris. In Dominica prima menſis Decēbris ponunt Eſaiam prophetā vſque ad † Natiuitatē Domini. In Natali † Domini legunt primū de Eſaia tres lectiones. Prima lectio,]Primo tēpore alleuiata eſt terra Zabulon,&c.] Secunda, [Conſolamini, conſolamini.] Tertia, [Conſurge, conſurge.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipsū diē pertinentes. In natali ſancti Stephani homilia de ipſo die. In natali ſancti Ioānis ſimiliter. In natali Innocentiū ſimiliter. In natali ſctī Silueſtri ſimiliter. In octaua natalis Dñi homilia đ ipſo die. In Dñica prima poſt Natiuitatē Dñi ponūt epiſtolas Pauli vſque in Septuageſimā. In Epiphania lectiones tres đ Eſaia. Prima lectio incipit, [Oēs ſitiētes.] Secūda, [Surge, illuminare Hieruſalē.] Tertia, [Gaudēs gaudebo in Dño.] Deinde legūtur ſermones, vel homiliæ ad ipsū diē ptinētes.

Lam. 1. 1. Cor. 11. 1. Cor. 10. Heb. 4. Heb. 5. Heb. 9. Heb. 10. † al. octaua † al. octauam

† Iudith, Heſter.] Iuo † ·b·oſ] Iuo. † al. in natalem † al. in vigilia natalis Dñi] Bur. & Iuo, & ordo Romanus. Eſa. 9. Eſa. 40. Eſa. 52. Eſa. 55. Eſa. 60. Eſa. 61.

phagræce, latino ſecreta. Et quia in cameris ſolent virgines abſcondi, & ſecrete morari, ſecundū Ioan. de Ean. inde eſt, q̃ virgo in Hæbreo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur ſecreta.

α ¶ Mandamus.] *Poſt hoc verbum in Decreto Gelaſii ſequitur continenter:* Item opuſcula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pãnormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis diſcrepant collectiones ab originali, vt ſatis certo ſtatui non poſſit, quæ vera, & pura ſit Gelaſii lectio; nec magnopere ſit mirandum, ſi nonnulla ſint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum toto emēdari poterāt, ea ſunt emendata: ceteris locis partim indicata varietates; partim, quoniam omnes indicare infinitū fuiſſet, labor hic ad libros adeundi accurato lectori eſt relictus.*

ζ ¶ Item geſta.] *Hinc vſque ad finem capitis omnia abſunt à pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamen eiuſdem Gelaſii vſque ad verſ.* Ceterum qui libri, *& apud Burchardum, & Iuonem referuntur proxime poſt ſuperiora.*

γ ¶ Iuuēci.] *Antea legebatur,* Itē Vincētij. *reſtituta ē vera lectio ex Gelaſio, Burchardo, et Iuone. De quo Iuuēco meminit B. Hieron. in Cathalogo.*

¶ De ſacta Maria] *In collectione Iſidori legitur*, & de Maria & obſtetrice. *Apud Burchardũ*, & de Maria vel obſtetrice. *Apud Iuonem vero*, & de ſancta Maria, vel de obſtetrice Saluatoris.

¶ Ceterum.] *Hinc vſque ad finem neque in collectione Iſidori, neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata ſunt, inueniuntur. A verbo tamen*, in Septuageſima ponunt, *referuntur à Burchardo, & Iuone ſine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelaſio ipſo cum lxx. epiſcopis. Fere autem omnia habentur ſparſim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

¶ Pentateuchum.] *Apud Iuonem legitur*, Heptateuchum. *vt vltra quinque libros cõprehendat librũ Ioſue, & Iudicũ, qua voce, ac librorũ coniunctione Beatus Hieronymus ad Luciniũ ſcribẽs vtitur. Alij vero Heptaticũ appellãt, vt ſanctus Gregorius lib. 7. ind. 2. epiſt. 48. & lib. 10. epiſt. 22. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiã, & ordo Romanus, cap. de Septuageſima.*

¶ In Pſalmum 54.] *ſic etiã apud Iuonẽ. In ordine Romano, c. de officijs diuinis à cœna Domini vſque in octauas Pẽtecoſtes, & apud Burchardũ legitur*, in Pſalmũ 63. *ideſt*, Exaudi Deus orationem meam, cũ deprecor. *Itẽq; in cap. de ordine in nocte Paraſceues*, Tres de tractatu ſancti Auguſtini de Pſalmo 63.

¶ In octauis.] *Ipſam diem octauam ſolitã fuiſſe proferri nomine multitudinis, ideſt octauas, notabitur infra de conſecratione diſt. 3. c. pronuntiandum.*

¶ In natali Domini.] *Burchardus, & Iuo habent*, in vigilia natalis Dñi, *et ita in ordine Romano. c. quod inſcribitur*, In Chriſti nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in eccleſia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

Apoſtolorum[a] vero canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, ſicut quidam aſſerunt, dicũtur eſſe tranſlati[a], ſunt quinquaginta.

a ¶ Tranſlati.] *In titulo qui proponitur canonibus Apoſtolorum in collectione Iſidori, & in cõcilio Stephani Papæ IIII. (cuius magnam partẽ Deusdedit Cardinalis in ſua canonũ collectione refert) pro voce*, trãſlati, *habetur*, prolati. *Dionyſius certe Exiguus nullã huius verſionis mentionem facit, & aliqui ſcriptores ſolẽt epiſtolas Clementis hoc modo citare*, Ex dictis Petri Apoſtoli per Clementẽ prolatis; *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendos, ſed inter apocrypha deputatos Iſidorus ſcribit dicens.

¶ Apoſtolorum canones Apoſtolica reijciuntur auctoritate. C. I.

CAnones[b] qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdẽ nec ſedes Apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dinoſcuntur, quamuis in eis vtilia[c] inueniãtur; tamen ab auctoritate canonica, atque Apoſtolica eorũ geſta conſtat eſſe remota, atque inter[d] apocrypha deputata.

¶ *Caput hoc eſt in præfatione Iſidori ad collectionẽ conciliorum, quæ ex bibliotheca eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romã miſſa eſt. Nã in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni, de qua initio dictum eſt, præponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra c. Placuit. hac ead. diſt. ſi modo idem eſt Iſidorus.*

Apoſtolorũ.] Hæc diſtinctio diuidit̃ in duas partes. Secũda ibi,] Et ſoluta.]

CASVS. In hac 6. diſtin. oſtendit Gratianus canones Apoſtolorum eſſe recipiendos. primo tamen ponit quãdã cõtrietatẽ de canonibus apoſtolorum: primo de nõ recipiendis, & poſtea de recipiendis: & eã ſoluit.

a ¶ Apoſtolorum.] hic intitulatur 16. diſt. in qua probat, quod canones apoſtolorum ſunt recipiendi: poſtea oſtendit quo tẽpore & quo reſidente in Papatu vel imperio quod libet concilium eſt celebratum. Et nota quod Gratianus ponit quamdam contrarietatem de canonibus Apoſtolorum, & eam non ſoluit. probat enim auctoritate Iſidori, quod canones apoſtolorum nõ ſunt recipiendi, quia ſunt apocryphi: poſtea probat auctoritate Zepherini & Leonis, quod ſunt recipiendi, & nõ ſunt apocryphi. Sol. breuis eſt, quia illi canones ſunt recipiendi, q à veris Apoſtolis ſunt editi: ſed illi, non, qui à pſeudo apoſtolis ſunt editi. 3. ꝑx. diſt. ver. itẽ geſta.

CAnones.] CASVS. Quærebatur ab Iſidoro an canones, qui dicũt̃ Apoſtolorum, ſint approbandi: & reſpondet, quoniã ab hæreticis ſub noĩe Apoſtolorũ ſunt compoſiti, nec Rom. eccle. nec ſancti Patres eos approbauerunt, quamuis in eis multa vtilia inueniãtur, tamẽ apocryphi reputantur.

b ¶ Canones.] Sic cõſtrue: quamuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apoſtolorum.

c ¶ Vtilia.] Arg. quod vtile vitiatur per inutile: vt not. s. diſt. 9. ſi ad ſcripturas.

d ¶ Atque inter

Ad idem 3. q. 9. para. Aschi.

apo-

* Quinimmo libri iſti nõ apocryphi, ſed canonici sũt, quãuis olim quidam etiã catholici de illis dubitauerint. Cõcil. Trid. ſeſſ. 4. de can. ſcrip.

apocrypha.]id eſt, ſine certo auctore *, vt ſapientia Salomonis: liber Ieſu filij Sirach, qui dicitur eccleſiaſticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorũ: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur: ſed forte nõ generaliter.

d ¶ Orthodoxæ.] id eſt, rectæ: orthos, rectum: doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, ideſt, catholica recta, ſcilicet in qua recte gloriamur. Ioan. de Fan.

e Placuit.] Ex his tribus cap. ſurgit contrarietas, quam Gratianus non ſoluit, nec ponit: ſexta ſynodus dicit lxxxv. capitula canonum Apoſtolorum eſſe ſeruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidam 1 ita ſoluũt, quòd ſexta ſynodus fuit ante Zepherinum, & Zepherinus ante Leonem, & obſeruabãtur lxxxv. canones, prout dicit ſexta ſynodus. ſed poſtea in deſuetudinem abierunt xxv. & remanſerunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore x. ex illis perierũt, & ſic remãſerunt tantum l. vt dicit Leo. Sed hæc ſolutio ſtare non poteſt: nam Zepherinus præceſſit vj. ſynodum. nam vj. ſynodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt infra ead. diſtinct. cap. ſexta. qui longo tempore fuit poſt Zepherinum, vt ex chronicis apparet. Omiſſis alijs ſolutionibus, dic, quòd non contradicunt ſibi: quia dicebat ſynod⁹ lxxxv. fuiſſe capitula: Leo dicebat quinquaginta fuiſſe capitula: Zepherinus nõ dicit de capitulis, ſed de ſententijs: & poteſt eſſe, quòd in vno capitulo ſunt ſententiæ plures. ne huius mundi, id eſt de nobis in hoc mundo remanẽtib⁹, quid. ſ. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.

1 Vt Goffredus.

Sexa-

Zepherinus autem econtra ſcribit epiſcopis per Siciliã conſtitutis, epiſt. 1.

¶ Apoſtolorum canones ſunt recipiendi. C. II.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 105. Poly. l. 3. tit. 20.

Sexaginta a ſententias Apoſtoli præſcripſerunt † cum alijs plurimis epiſcopis, & ſeruandas cenſuerunt.

† al. *præfixerunt*] orig.

a ¶ Sexaginta.] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent*, Sexaginta. *Itemque originale in margine. Sed in textu*, Septuaginta, *Polycarpus*, Quinquaginta.

Item Leo β Papa nonus contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur. C. III.

Iuo p. 4. c. 105. Pann. l. 2. c. 124.

Clementis a librum, ideſt Petri Apoſtoli itinerarium b & Apoſtolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis c quinquaginta capitulis, quæ decreuerũt orthodoxæ † d fidei adiungenda.

† *al. regulis orthodoxis*] *al. regulis orthodoxiæ*]

β ¶ Item Leo. *Hoc caput ſumptum eſt ex reſponſione Humberti legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi contra Latinos editum: quæ Romæ in monaſterio ſanctæ Mariæ nouæ, & in multis priuatis bibliothecis extat manuſcripta. Merito autem potuit citari Leo ix. quòd eius auctoritate, & iuſſione Humbertus legatus ſedis Apoſtolicæ ea ſcripſerit.*

Item vi. ſynodus, cap. 2.

C. IIII

Iuo p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 125.

Placuit e huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula.

Epiſtola a Iſidori in capite canonum.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.

Iſidorus ſeruus Chriſti lectori ſuo conſeruo. ¶ Propter eorum auctoritatem ceteris concilijs præponimus f canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet à quibuſdam apocryphi dicantur, quoniã plures eos recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Item infra.* ¶ Primo quidem ordo, vt prædictũ eſt, de celebrando concilio inſertus habetur: & poſtmodum canonum Apoſtolorum, ac primorum apoſtolicorũ (id eſt à ſancto Clemente vſque ad ſanctum Syluestrum) decretorum,

ISIDORVS. Casvs. Probat Iſidorus in hoc cap. canones Apoſtolorum eſſe recipiendos tribus rationibus. Primo, quia plures eos receperunt. Secundo, quia ſancti Patres eorum ſententias confirmauerunt, & eas inter canonicas conſtitutiones poſuerũt.

Sexaginta.] Casvs. Tria ſequentia capitula plana ſunt.

a Clementis.] id eſt, qui ſub nomine Clemẽtis compoſitus eſt ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit 1.

c ¶ Exceptis.] impropria videtur hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falſis. Non de falſis: quia nullus ex illis obſeruatur. Item non de veris: quia nullus eorum eſt apocryphus. Vel dic quòd hoc nomen, canones, ſumitur large, tam pro veris, quàm pro falſis canonibus, vt ponitur ſ. 32. diſt. §. verum.

1 Vel dic ideo itinerarium appellatur, quia ibi agit de itinere, ideſt actio-

Tertio, quia poſiti ſunt & inſerti in Breuiario, in quo decreta diuerſorum conciliorum poſita ſunt: quod factum fuit à Clemente vſque ad Silueſtrum. Quæ autẽ ſequuntur, plana ſunt.

f ¶ Præponimus.] argumen. quòd illi qui ſunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. diſtin. in canonicis 3. vnde licet Ancyrana ſynodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt ſ. ead. diſt. c. ſexta. ibi, [Prima adnotatio, &c.] argu. extra de reſcrip. ab excommunicato.

3 Ad idem ff de pact. l. maiorẽ. Archid.

atque diuerſorum conciliorum breuiarium interpolatur ſequens ordinem ſuum.

α ¶Epiſtola.] *Hæc epiſtola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum, & eſt ea, quæ Iſidori nomine eſt præpoſita tomis conciliorum, licet in vetuſtiore editione, in qua purior eſt Iſidori collectio, nonnulla verba deſiderentur. Eſt autem confectum hoc caput ex duobus locis illius præfationis. Nam verba illa,* Propter eorũ auctoritatẽ, & c. *vſque ad ver.* conſtitutiones. *non longe abſunt ab initio. Reliqua vero ſunt in extremo.*

β ¶Iſidorus ſeruus.] *In Pannormia eſt eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem, & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt,* Iſidorus Mercator ſeruus Chriſti conſeruo ſuo, & parenti fidei † in Domino ſalutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Iſidorus peccator, ſeruus, &c.

† *al. fideli*

Item cum Hadrianus Papa ſextam ſynodum recipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſanctam octo vniuerſalia concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata; in ſexta † autẽ ſynodo, ſiue in ſeptimo concilio, Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati: patet, quòd non ſunt inter apocrypha deputandi: Vnde ſcribit Hadrianus Papa Tharaſio Patriarchæ.

† *al. ſeptima ſynodo, ſiue cõcilio.*] *al. ſexta ſynodo, ſiue in ſexto concilio.*

¶Sexta ſynodus auctoritate Hadriani corroboratur. C. V.

Iuo p. 4. c. 122.

SExtam α ſynodum ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

α ¶Sextam.] *Hoc habetur in ſecunda actione ſeptimæ ſynodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſiũ. Sed eo in loco Hadrianus refert verba ſynodicæ epiſtolæ à Tharaſio ad ſe miſſæ. Et hic Gratianus nõ refert ꝓpria eius epiſtolæ verba. In verſione.n. Anaſtaſii bibliothecarij ſic legitur,* Inuenimus autẽ in prædicta ſynodica epiſtola ſanctitatis veſtræ, poſt plenitudinem fidei, & confeſsionem ſacri ſymboli, & omnium ſanctarum ſex ſynodorum, & de ſacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignisſimum contineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex ſynodos ſuſcipio cum omnibus regulis, quæ iure, ac diuinitus ab ipſis promulgatæ ſunt. *Et hæc quidem poſtrema verba ſunt etiam in illa ipſa Tharaſii epiſtola: quod ex concilio Græco, & noua interpretatione clare apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ β ſynodi a facile abſoluitur.

β ¶Sextæ.] *In ſecundo & xij. Vaticanis eſt,* ſextæ, *aliàs* ſeptimæ, *& vere ſeptima eſt, ſed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Ait enim Petrus epiſcopus Nicomediæ.

¶Sexta ſynodus canones conſcripſit. C. VI.

Ex actiõe quarta ſeptimæ ſynodi.
Iuo p. 4. c. 123.

HAbeo α librum continẽtem canones ſanctæ ſextæ ſynodi. Patriarcha dixit: ¶Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis, dicentes; numquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo, quòd ſancta ſynodus ſexta ſub Conſtantino cõgregata eſt contra eos, qui dicebant vnã operationẽ, & vnã voluntatem b eſſe in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, vt hæreticos anathematizauerũt, & orthodoxam fidẽ explanauerunt. 2 ¶Et ſoluta ſynodus eſt Conſtantini c xiiij. anno. Poſt quatuor vero,

Iuſti.

SExtam.] ſed dubitatur.
Casus. Probat Gratianus, quòd ſexta ſynodus canones fecit: & hoc probat per ſequẽ. cap.
a ¶ Sextæ ſynodi.] falſa eſt littera, & debet ibi eſſe ſeptimæ 1 ſynodi. qualiter enim dubitaret ſexta ſynodus de eo quod ipſa fecerat.

1 Tu dic, quòd in c. ſextã ſynodũ. facit mentionẽ de ſexta ſynodo cõgregata, quæ debet ſeptima dici: ſed ꝓp eos patres, qui in vtraq; fuerunt, non mutat nomen, & per hoc patet, quòd illa littera ſeptimę, &c. eſt falſa, & illa ſextæ eſt vera, ſecundũ Io. de Fant. Arch.

HAbeo.] Casus. Dicitur in hoc cap. quòd ſexta ſynodus canones fecit, quæ congragata fuit ſub Conſtantino Imperatore, reprobans perfidiam hæreticorum quorũdam dicẽtium, Chriſtum fuiſſe tantũ operatum ſcđm opera humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera, vt reſuſcitare mortuos, & ambulare ſuper aquas, phantaſtica fuerunt, & non vera. & hoc in prima parte. In ſecũda parte quæ incipit ibi, [Et ſoluta.] dr̃, quòd hæc ſexta ſynodus fuit poſtea congregata ſub Iuſtiniano filio Conſtantini: in qua ijdẽ plures eoſdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem ſexta ſynodo. In tertia parte quæ incipit ibi, [Eadem ſancta.] repetit fere ea, quæ dicta erant in ſecunda parte.
¶Caſus §. planus eſt.
b ¶ Voluntatem.] quidam dicebant tantum vnam fuiſſe voluntatem in Chriſto. Sed dicendum eſt, quòd duæ fuerunt voluntates in eo quòd homo fuit, vna ſenſualitatis, ſecundum quã ipſe dixit: Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me, &c. alia rationis, ſecundum quam ipſe dicit: verumtamen non ſicut ego volo: ſed ſicut tu vis.

Voluntates duæ fuerũt in Chriſto.

c ¶ Conſtantini.] nõ illius magni Conſtantini, qui fuit tempore Silueſtri: ſub eo enim fuit Nicænum concilium tempore Silueſtri.
c ¶ Conſtantini.] ſ

aũt quinque annos ijdem ſancti Patres congregati ſunt ſub Iuſtiniano [a] filio Conſtantini, & prædictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino in ſynodo fuerunt, ijdem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim vt ſynodus vniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item.* ¶ Sancta ſexta ſynodus poſt promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo poſt defuncto, & Iuſtiniano eius filio regnante pro eo. § Eadẽ [b] ſancta ſynodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantinopoli quarto, aut quinto anno congregata eſt, & canones numero cij. ad correctionem eccleſiæ promulgauit.

Ex ſexta actione ſeptimæ ſynodi.

a ¶ Habeo librum.] *Verba ſunt Petri epiſcopi Nicomediæ, ac Tharaſii patriarchæ Conſtantinopolitani actione quarta ſeptimæ ſynodi: quod quidem ipſi de centum, ac duobus canonibus dixerũt, qui in Trullo tempore Iuſtiniani Rhinotmeti ſecundo anno ſuæ reuocationis ad Imperium, editi ſunt. Verum ex his ipſis verbis Tharaſii apparet, eos canones non eſſe proprios ſextæ ſynodi; quia fatetur poſt annos quattuor, aut quinque, quàm ea ſynodus fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos; quo tempore certiſſimum eſt neque eundem Romanum Pontificem, neque eoſdem epiſcopos fuiſſe. Quamquàm in hac ratione temporis potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco, quod in bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tralata leguntur apud Franciſcum Turrianum libro de vi. vij. & octaua ſynodo) & Anaſtaſio, & Georgio Cedreno, quàm Tharaſio. Illi enim non quattuor, aut quinque, vt Tharaſius, ſed viginti ſeptem annos à fine ſextæ ſynodi tempore Agathonis habitæ, vſque ad hanc huiuſmodi Decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe. Epiſcopos vero, qui hos edidérũt, noluiſſe ipſos edere tãquã canones ſextæ ſynodi, ſed voluiſſe ſupplere, quod videbatur in quinta, ac ſexta ſynodo deeſſe, ipſamet illorũ ad Imperatorẽ allocutio teſtatur. Itaqꝫ nona dicẽda eſt hæc epiſcoporũ coitio, ideoqꝫ Græci illã, vt ſcribit Balſamon πενθέκτην, ideſt quintam ſextam ſynodum appellant. Ceterum non fuiſſe omnes illos canones à Romana eccleſia receptos, duo viri rerum eccleſiaſticarum peritiſſimi, Anaſtaſius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte teſtantur Humbertus quidem his verbis :* Non autem miror, ſi Agathoni Papæ, & ſanctis Patribus ſextæ ſynodi veſtra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupiſtis, aut finxiſtis capitula: cum & ipſi Domino Ieſu, & Apoſtolis eius imputetis figmenta. Vnde nos ſcientes ſextam ſynodum ad deſtruendam hæreſim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas conſtitutiones congregatam, capitula, quæ nobis ſub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſeruat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in ſeptimam ſynodum ad Ioannem viij. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quas Græci in ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſeptimo ſynodo principalis ſedes admittit, vt nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis ſanctorum ſedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduerſæ: quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in ceterarum Patriarchalium ſedium, licet græca vtantur lingua, reperiuntur archiuis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inuenta eſt. Quamquam eoſdem Patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inuenti: ſed nullis certe probare poſſimt indicijs.

Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit: ſecundo ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde ſancti Patres in eadem ſynodo ſecundo congregati dixerunt.

¶ Conſtitutiones ſynodi ſextæ. C. VII.

QVoniam a ſanctæ [c], & vniuerſales ſynodi, quinta ſub Iuſtiniano Auguſto, ſexta ſub Cõſtantino patre tuo Auguſto, de myſterio ß fidei pleniſſime diſputãtes, canones nõ fecerũt, ſicut ceteræ quattuor vniuerſales

Inſti. de do. §. eſt & aliud. Inſti. qui. non eſt per. ſa.te. §. ſecus. vbi Iuſtinianus vocat patrem ſuum Iuſtinum. Sed lõquitur hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt ĵ. ea. c. ſexta. Sub Iuſtiniano autem, cuius leges leguntur, celebrata eſt quinta ſynodus, vt ĵ. eod. c. ſexta.

a ¶ Sub Iuſtiniano.] Sed certe nec ſic ceſſat contrarietas: quia tam Leo quàm ſynodus loquitur de cap. Tu diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶ Eadem.] Not. ꝙ eadem dicitur ſynodus, quia ijdem patres illic conuenerunt. ſimile 7. q. 1. denique. & ff. de iud. proponebatur. Et eſt hic arg. ꝙ eadem ſit cauſa ı appellationis, cum cauſa principali. 2. q. 6. ſi quis in quacumque.

c QVoniam ſanctæ.] CASVS.

Idem Spec. & Io. And. in tit. de iura. calum. § ſequitur. ver. quod de cauſa. & plene per Cy. & Salic. in l. inuitus. C. de procu. & p Alexan. de Imo. in l. ita demũ. col. 3. co. 11.

Ino ſeptimã vocat Ino par. 4. c. 125.

In oratione allocutoria Pa-

Dicitur in hoc c. q quinta, & ſexta ſynodus non ita plene canones fecerunt, ſicut ceteræ ſynodi, & ideo ſancti patres eiuſdẽ ſextæ ſynodi conuenerunt apud Cõſtantinopolim, vt canones conderent in eadem ſexta ſynodo ſub Iuſtiniano congregata ſuper quo iã primo fuerant congregati, & dẽ quinta primo congregata ſub Iuſtiniano ꝓpter maiorem auctoritatem, quia in ea confirmati fuerunt canones facti ſub Conſtantino, quæ etiam ſexta fuit. Sequentia capitula plana ſunt vſque ad c. qđ dicitis.

Iuo ſeptimã vocat

Iuo par. 4. c. 123.

In oratione allocutoria Patrum, qui in Trullo conuenerant, ad Iuſtinianum Imperatorem.

c. 2. eius ſynodi.

Ī. ead. cap. placuit.

Iuo. par. 4. c. 106.

Iuo par. 4. c. 134.

Pann. l. 2. c. 117.

b S Ancta.] viij. hęc concilia dicuntur octo; quia octies ſunt celebrata, vt hic dicũtur, & quattuor, quia in quattuor locis celebrata, vt ī. diſ. proxi. ſicut.

c S Exta ſynodus, &c.]

ſales ſynodi; propterea nos conuenientes in hanc imperialem vrbẽ ſacros canones conſcripſimus. *Item.* ¶ Placuit huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula. *Item.* ¶ Confirmamus γ & ceteros ſanctorũ canones, & ſynodos, id eſt Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonenſem, Sardicenſem. & Carthaginenſem δ, & opuſcula Theophili Alexandrini epiſcopi, & Dionyſij ε Alexandrini epiſcopi, & Petri Alexandrini epiſcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocæſarienſis epiſcopi, Athanaſij epiſcopi Alexandrini, Baſilij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi, Gregorij Nyſeni epiſcopi, Gregorij Theologi, Amphilochij Iconienſis epiſcopi, Timothei Alexandrini epiſcopi, Gennadij † Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli Alexandrini epiſcopi, Cypriani Carthaginenſis epiſcopi, & ſynodum ζ ſuam.

† al. Germani

α ¶ Quoniam.] *Emendata ſunt multa in hoc capite ex canone ſecundo eorum, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autẽ verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in ſummam redacta.*

β ¶ De myſterio.] Gręce eſt, τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανώσαντας μυστήριον, ideſt fidei myſterium paterne declarantes.

γ ¶ Confirmamus.] *Iuo habet*, confirmamus ſanctorum Patrum canones, & ſynodos, &c. *Græce eſt*, ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας τουτέστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. ideſt, obſignando autem confirmamus & ceteros omnes ſacros canones, qui à ſanctis, & beatis Patribus noſtris ſunt editi; ideſt ab ijs, qui Nicææ conuenerunt, &c.

δ ¶ Carthaginenſem.] *Apud Iuonem ſequitur*, Conſtantinopolitanam ſub Nectario, & opuſcula Theodoſij, al. Theophili, &c. *Græce autem eſt.* καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, *id eſt* & eorũ, qui rurſus in hac à Deo cuſtodita, & imperiali vrbe conuenerunt ſub Nectario imperialis huius ciuitatis præſide, & Theophilo, qui Alexãdrię fuit archiepiſcopus.

ε ¶ Et Dionyſij.] *In canone græco vulgato ferè eſt, quemadmodum antea apud Gratianum,* Dionyſij Alexandrini epiſcopi, & martyris. *Sed apud Balſamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum reſtitutum eſt,* Dionyſij archiepiſcopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandrię archiepiſcopi, & martyris. *Reliquas varietates per ſe accuratus lector notabit.*

ζ ¶ Et ſynodum.] *In iſto canonis loco eſt error; quia illa ſynodus Cypriani probatur, in qua ipſe cum multis alijs Africæ epiſcopis putauit baptizatos ab hæreticis verum baptiſma non recepiſſe: cũ tamen B. Auguſtinus aſſerat aliam extitiſſe traditionẽ Apoſtolorũ, & ipſam Cypriani ſentẽtiã plenario totius orbis cõcilio excluſam fuiſſe teſtetur.*

Item ex diurno η libro profeſſio Romani Pontificis.

¶ Auctoritate Romani Pontificis ſancta octo concilia roborantur. C. VIII.

SAncta b octo vniuerſalia concilia, id eſt, primum Nicænum, ſecundum Conſtantinopolitanum, tertium Epheſinum, quartum Chalcedonenſe, item V. Conſtantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octauum quoque Conſtantinopolitanum vſque ad vnum apicẽ immutilata ſeruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & ſtatuerunt modis † omnibus ſequi, & prædicare; quæque condẽnauerunt, ore & corde cõdemnare profiteor.

Iuo par. 4. c. 132.

Pann. l. 2. c. 103.

† al. omnimodis] Iuo

η ¶ Item ex diurno] *Integram profeſſionem fidei, quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deuſdedit Cardinalis in collectione canonum, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore ſexta ſynodus, & prima, ſecunda, tertia, quarta, & quinta congregata ſint, Beda in libro de temporibus, c. 65. ſcripſit, dicens.

¶ De temporibus conciliorum. C. IX.

SExta ſynodus c vniuerſalis Conſtantinopoli ce-

Iuo par. 4. c. 125.

Pann. l. 2. c. 113.

poli celebrata eſt, & græco ſermone cõſcripta tẽporibus Papæ Agathonis, exequente, ac reſidente pijſsimo principe Conſtantino intra palatium ſuum, ſimulq. legatis Apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis cl. reſidentibus. ¶ Prima enim vniuerſalis ſynodus in Nicæa cõgregata eſt cõtra Arium cccxviij. Patrum, temporibus Iulij α Papæ ſub Conſtantino principe. ¶ Secunda in Conſtantinopoli cl. Patrum contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis; quando Nectarius eidem vrbi eſt ordinatus epiſcopus. ¶ Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Auguſtæ vrbis epiſcopum ſub Theodoſio magno principe, & Papa Cæleſtino. ¶ Quarta in Chalcedone DCXXX. Patrum ſub Leone Papa, tẽporibus Martiani principis contra Eutychẽm nefandiſsimorum præſulem monachorum. ¶ Quinta item Conſtantinopoli temporibus Vigilij Papæ ſub Iuſtiniano principe contra Theodorum & omnes hæreticos.

Pann. l. 2. c. 111.

α ¶ Iulii.] *Certum eſt ſynodum Nicænam primam celebratam eſſe tempore Silueſtri. Sed in illa temporum obſcuritate mirandum non eſt Bedam & alios erraſſe.*

C. X.

Anſ. in prolegom. In principio collectionis conciliorum.

PRima β autẽ ſynodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arium Alexandrinum presbyterũ, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, patrem ſcilicet maiorem, filium minorem, ſpiritum ſanctum creaturam temporibus Conſtantini principis, & Silueſtri Papæ Romani, Macharii Hieroſolymitani, Alexandri γ Alexandrini; qui condemnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones viginti; quorum auctor maxime præfatus † Alexander epiſcopus fuit. ¶ Secunda in Conſtantinopoli contra Macedonium, Cõſtantinopolitanum epiſcopum, qui negabat ſpiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani, & Theodoſij principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, [Nectarij δ † Conſtantinopolitani; qui condemnata præfata hæreſi ſtatuerunt canones tres: quorum maxime auctor Nectarius Conſtantinopolitanus fuit. ¶ Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis, temporibus Theodoſii principis † iunioris, Cæleſtini Papæ Romani, Iuuenalis Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli epiſcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Neſtorii blaſphemiarum totidem capitula auctore eodẽ ſancto Cyrillo anathematizando cõſcripſerunt. ¶ Quarta in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Conſtantinopolitanum abbatem, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanam aſſumptionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hieroſolymitani, Anatolii Conſtantinopolitani, qui condemnata præſcripta hæreſi ſtatuerunt canones vigintiſeptem: quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Cõſtantinopolitanus epiſcopus fuit. ¶ Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſueſtenum, & omnes hæreticos; qui Theodorus dicebat aliud † eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum, & ſacram virginem Mariam negabat Dei genitricẽ fuiſſe, temporibus Iuſtiniani principis, Vigilii Papæ Romani, Domnini † Antiocheni, Eutychii Conſtantinopolitani; qui quattuordecim capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori, & ſociorum eius blaſphemias. ¶ Sexta in Conſtantinopoli cl. Patrum contra Macharium Antiochenum epiſcopum, & ſocios eius, qui vnam voluntatem, & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione aſſerebant, temporibus Conſtantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgii Conſtantinopolitani: qui cõdemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt nouẽ ε capitula inferius annexa.

† Sanctus Alexander] orig.

† deeſt in] orig.

† magni principis] orig.

† al. aliũ Deum eſſe verbũ, & aliũ Chriſtum

† al. Domnó

β ¶ Prima.] *Caput hoc inuenitur & in recentioribus editionibus conciliorum, & in vetuſtiore Colonienſi An.* M D X X X. *& in manuſcripta collectione, quam dictum eſt aſſeruari in bibliotheca Vaticana: ſed non in collectione, quæ eſt in bibliotheca monaſterij Dominicanorum. Ponitur autem ante præfationem, quæ nomen Iſidori, mercatoris quidem in manuſcriptis, peccatoris autem in impreſſis præfert. Et ſane in illa præfatione tantum quattuor generalium ſynodorum mentio fit; ſexta vero poſt Iſidori Hiſpalenſis ætatem eſt habita.*

γ ¶ Alexandri.] *Apud Anſelmum eſt vt apud Gratianum. In originali,* Alexandri Conſtantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, ſi vtraque coniungatur. Nam & epiſcopus Conſtantinopolis, & epiſcopus Alexandriæ, tempore illius* ſynodi

PRima adnotatio.] a ¶ Maiorē.] arg. q̄ non qui prior eſt tēpore potior eſt iure, ſed melior pferēdus eſt 1; quia nō grad⁹ elegantior, ſed vitę melioris actio cōprobat, vt 23.q.4.ſicut.& 40.diſt.non loca.& c. multi.in fi. in Auth. de monachis.§.ordinatiōe. honeſtiorib⁹ eñ honores debētur. arg.J.25. diſtin. c. 1. in fi.& ff.de munc.& hono. honores. Arg. cōtra.C.de off.magi. officiorū nemo agentiū. & 41.diſt. miramur.& arg.cōtra.65. diſt.c.pen.&vlt.vbi d hoc i fi. & no.de hoc 67.diſt. eps. Archid.

1 De hoc ēt no. J. 74. diſt.epori. & facit ad hoc quod dixi ꝫ.eod. quoniā. in verſi.ſexta. ibi videas. Archid.

a ¶ Septima- *ſynodi, Alexandri nomine vocabantur.*

ſ ¶ Nectarii.] *Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anſelmum*, Nectarii Alexandrini. *Emendatum eſt ex originali. Sed fortaſſe & hoc loco integra lectio hæc eſt*, Nectarii Conſtantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

ι ¶ Nouem.] *In loco citato ex collectione Iſidori legitur*, ſcripſerunt octo capitula, *& verba illa*, inferius annexa, *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impreſſis poſt actionem ſextæ ſynodi ex vetuſto codice monaſterij S. Bauonis referuntur nouem capitula, & ante primum capitulum ſunt hæc verba*, ſcripſerunt nouem capitula inferius annexa, *quæ apud Anſelmum quoque habentur.*

C. XI.

Deus dedit Cardinalis Anſelmus in proleg. Ante candē Iſidori collectionem.

PRima a adnotatio Ancyranæ ſynodi, quæ ante Nicænam fertur fuiſſe, ſed propter auctoritatem maiorem a poſtponitur; in qua Patres xviij. ſtatuerunt canones xxiiij. † quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus epiſcopus extitit. ¶ Secunda Neocæſarienſis, quæ poſt Ancyranam, & ante Nicænam ß legitur fuiſſe, in qua Patres ſexdecim ſtatuerunt canones xiiii. † quorū auctor maxime Vitalis epiſcopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrenſis, quæ poſt Nicænā legitur fuiſſe, in qua Patres xvi. ſtatuerunt canones xx. propter quaſdā neceſſitates eccleſiaſticas; maxime cōtra Euſtathium: qui dicebat, quòd nullus in coniugali ordine poſitus, nec vllus fidelis, qui nō omnibus renuntiaret, quæ poſſideret, ſpem apud Dominū haberet; & multa alia venenoſa, quæ enumerare longum eſt. ¶ Quarta Sardicēſis, in qua Patres ſexaginta γ ſtatuerunt canones xxi. quorū auctor maxime Oſius Cordubēſis epiſcopus, & Vincentius Capuanus epiſcopus, & Ianuarius ſ Beneuentanus, & Calepodius Neapolitanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ legati extiterunt. ¶ Quinta Antiochena, in qua Patres xxix. † ſtatuerunt canones xxv. quorum maxime auctor Euſebius Palæſtinenſis epiſcopus extitit. ¶ Sexta Laodicenſis, in qua Patres xxxii. ſtatuerunt canones lix. quorum auctor maxime Theodoſius epiſcopus extitit. ¶ Septima ι Carthaginenſis, in qua Patres ccxvij. † ſtatuerunt canones xxxiii. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginenſis epiſcopus extitit. Etiam ſanctus Auguſtinus Hyponenſis epiſcopus in eadem ſynodo legitur fuiſſe, tēporibus Honorij Auguſti. ¶ Octaua Africana ſub Theodoſio minore Auguſto, in qua Patres ccxvii. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuerſa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthaginenſis epiſcopi leguntur eſſe conſcripti. ¶ Nona Arelatenſis, in qua Patres cc. † ſtatuerunt canones quattuor: quorum auctores maxime Silueſter vrbis Romæ epiſcopus, S. Marinus Arelatenſis epiſcopus extiterunt temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. ¶ Decima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime S. Cęſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶ Vndecima itē Arelatenſis, in qua Patres xvi. ſtatuerūt canones. ¶ Duodecima itē Arelatenſis in Vico Hortenſij †, in qua Patres xi. ſtatuerūt canones: quorum maxime auctor ſanctus Cæſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶ Tertiadecima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime Sarpidius † Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶ Quartadecima Araucicenſis, in qua Patres xvi. † ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime Hilarius epiſcopus extitit. ¶ Quintadecima Epaunenſis ζ, in qua Patres xxvi. ſtatuerūt canones xxxix. quorū auctor maxime Cęſarius epiſcopus extitit. ¶ Sextadecima Agathenſis, in qua Patres xxix. † ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Cęſarius epiſcopus extitit. ¶ Septimadecima η Aurelianēſis, in qua Patres lxxij. ſtatuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatēſis epiſcopus extitit, tēporibus Clodouei Regis. ¶ Octauadecima item Aurelianenſis, in qua Patres xxxi. ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime Melanius Rhedonenſis epiſcopus extitit. ¶ Nonadecima itē Aurelianenſis, in qua Patres xxx. ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime S. Albinus Andegauenſis epiſcopus extitit. ¶ Vigeſima Aruernenſis, in qua Patres xv. ſtatuerunt canones: quorū auctor maxime Honoratus Breutenſis † epiſcopus extitit. ¶ Vigeſimaprima Maticenſis †, in qua Patres xxi. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Priſcus Lugdunēſis epiſcopus extitit.

¶ Vige-

† *in græco vulgato, & apud Balſamonē ſunt xxv.*

† *ibidem ſunt xv.*

† *al. Zelametanus*

† *al. xxx.*

† *al. ccxviij.*

† *abeſt numerus à collectione etiam Vaticana*

† *al. Hortenſico*

† *al. Sapidus*] *al. Sapidius*

† *al. xxvi.*

† *al. xxxiij.*

Hactenus ī collectione Iſidori impreſſa.

† *Brinatenſis*] *al. Brituricenſis*

† *al Matiſcenſis*

Iactenus in Collectione Iſidori Vaticana

¶ Vigeſima ſecunda itē Maticēſis, in qua Patres lxxxvi. ſtatuerūt canones: quorū auctor maxime idē Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit. ¶ Vigeſima tertia Lugdunēſis; in qua Patres xviij. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Philippus Viēnenſis epiſcopus extitit. ¶ Vigeſimaquarta item Lugdunenſis, in qua patres xx. conſtituerunt canones: quorum auctor maxime idē Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit.

a ¶ Prima.] *Maior pars huius capitis, id eſt vſque ad finem verſiculi,* Nonadecima, *habetur in collectione Iſidori impreſſa, ante præfationem ipſius Iſidori: In Vaticana autem vſque ad finem verſ.* Vigeſima prima. *Deuſdedit, & Anſelmus integrum ante ſuas collectiones habent. Neque vero ſummula hæc eiuſdē Iſidori eſſe poteſt: nā neq; præfationi ipſius, neq; collectioni reſpōdet; in qua, vt cetera mittantur varietates, multa referuntur concilia Hiſpaniæ, quorum hic nulla mentio.*

c ¶ Ante Nicænam.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & Deuſdedit, & Vaticana collectione. Nā ante legebatur,* Antiochenam. *In collectione autem Iſidori impreſſa legitur quidem,* Nicænam, *ſed deeſt vox,* ante. *Sic antē legendum eſſe, quemadmodum eſt emendatum, oſtendunt verba, quæ ipſum Neocæſarienſe concilium antecedunt,* οἵτινες δεύτεροι μὲν εἰσι τῶν ἐν ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν νικαίᾳ προγενέστεροι, *id eſt,* qui canones poſteriores quidē Ancyranis, anteriores autem Nicænis ſunt, *quo loco in collectione Iſidori impreſſa mendoſe eſt:* Et hi quidem canones ſecundi ſunt eorū, qui in Ancyra, & Cæſarea expoſiti ſunt, *redundat enim illud*, & Cæſarea: *quare in recentioribus editionibus cōciliorū omiſſum eſt. Similis error eſt in codice canonum Moguntino.*

γ ¶ Sexaginta.] *In codice canonum lx. epiſcopi reperiuntur ſubſcripſiſſe: ſed poſtea additur:* & ceteri, & ſubſcripſerunt omnes epiſcopi diuerſarum prouinciarum, vel ciuitatum, nu. cxxi. *Socrates lib. 2. c. 36 in eo concilio ex occidentis partibus epiſcopos circiter ccc. conueniſſe dicit, ex orientis vero lxxvi. qui etiam ſeceſſionem fecerunt. Idem Nicephorus lib. 9. c. 12. & Tripertita. Theodoritus autem lib. 2. c. 7. docet ex antiquis narrationibus, epiſcopos ccl. conueniſſe. Omnino & in his, & Patrum, & canonū numeris multa ſunt emendata. Sed in multis etiam ſatis viſum eſt indicare varietates: nonnulla autem lectoris diligentiæ ſunt reſeruata.*

δ ¶ Et Ianuarius.] *Anſelmus habet vt Gratianus. In collectione indicata eſt,* & Vincentius Capuanus epiſcopus. & S. R. E. Legatus extiterunt. *In concilio ipſo c. 18. nominatur Ianuarius eps. In ſubſcriptione vero in codice canonū, nō nominatur, ſed tantū Vincētius Capuanus S. R. E. legatus. & Calipodius Neopolitanus legatus S. R. E.*

ε ¶ Septima.] *hic numeratur tantummodo vnica ſynodus Carthaginenſis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx. diſt. c. de libellis. dicitur.*

ζ ¶ Epaunenſis.] *Ita emēdatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & collectione Iſidori Vaticana. Nam antea legebatur.* Empanenſis. *Veruntamen in concilio Epaunenſi impreſſo nullus Cæſarius nominatur: ſed Auiti primū eſt mētio.*

η ¶ Septimadecima.] *Hic numerantur tria concilia Aurelianenſia, quorum hæc in concilijs impreſſis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianenſi, ſubſcribit primo loco Aurelius Arelatenſis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonenſis. In tertio ſubſcribit quarto loco Albinus epiſcopus Andegauenſis.*

Sed quòd Nicæna ſynodus xx. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium videtur ei, quod in epiſtola Athanaſii inuenitur.

Scribit enim Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.

¶ Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Nicæni concilii. C. XII.

In epiſtola Athanaſij, & vniuerſorum Aegypti epiſcoporū ad Marcū Papā: ſed copioſius, q̄ hic.

Iuo par. 4. c. 108.
Pann. l. 2. c 106.
Anſ. l. 1. c. 59.
Polycar. l. 3. tit. 20.
Ibidē paulo ſuperius

SEptuaginta θ [a] Nicæni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium epiſcoporum attuli, quæ ſunt igne combuſta, optamus, vt à veſtræ ſanctæ ſedis auctoritate percipere per præſentes legatos mereamur. *Item.* ¶ Præſentibus nobis octoginta capitula in memorata ſynodo tractata ſunt; quadraginta à Græcis, græca edita lingua, & quadraginta à Latinis ſimiliter latina edita lingua. Sed viſum eſt cccxviij. epiſcopis † ſpiritu ſancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ ſedis Apocryſarijs, vt decem capitula adunarentur alijs, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. diſcipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, ſeptuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula; quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem.

† *Patribus.*] ori.

θ ¶ Septuaginta.] *Ex his Athanaſii verbis conſtat, non omnes Nicænæ ſynodi canones aut græce, aut latine nunc haberi. Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricio, & alij multos ex illa canones citant, qui non ſunt in his viginti, qui in manibus omnium verſantur. De qua re ſcribit Iſidorus in præfatione cōciliorum tomis inſerta. Et ex epiſtola quadam Gregorij decimi ad*

a SEptuaginta.] Sed contra. 21. diſt. in nouo. 68. diſt. chorepiſcopi. ibi enim dicitur, q̄ diſcipuli fuerunt lxxij. ſecundum Hug. Dic, q̄ minor numerus non excludit maiorem. arg. 10. q. 1. hanc. ſic not. 3. 15. diſt. cap. 1. ver. harum.

Regem Armeniorum, cum concilium Lugdunenſe indixiſſet, (quam manuſcriptam habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitiſſe. Sic enim ſcribit: Quia vero multipliciter expedit, vt in eiuſdẽ celebratione concilii, antiquorum conciliorum copiam habeamus, celſitudinem regiam rogamus, & hortamur attente; quatenus integrum Nicænum concilium, & alia concilia, quæ habere diceris in Armenica littera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea, qua poteris celeritate transmittas. *Tuneti quoque, & Alexandriæ inuenti ſunt octoginta canones Arabice ſcripti ſub nomine huius concilij, qui Romæ in Arabica, & Armenia lingua ſcripti penes eundem Cardinalem Sirletum, ſunt, & nuper etiam in latinam linguã conuerſi ſunt, & impreſſi.*

Quomodo ergo viginti tantũ capitula in Nicæna ſynodo ſtatuta dicuntur, cum ſeptuaginta capitula (vt Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? ¶ His ita reſpondetur: Capitulorum Nicænæ ſynodi quedam in deſuetudinem abierunt: viginti tantũ in Romana eccleſia habentur.

Vnde Stephanus Papa ſcribit dicens Luythobio epiſcopo Moguntino.

¶ Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. C. XIII.

V Iginti [a] tantum capitula Nicænæ ſynodi in ſancta Romana eccleſia habentur, ſed quo neglectu alia defecerint, ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio eſſe inſerta. Iuo p.4.c.132. Pann.l.2.c.107.

¶ *Apud Iuonem parte quarta, c. 132. habetur magis integrum hoc caput:* Capitula Nicæni concilii teſtimonio Athanaſii ſeptuaginta in figuram ſeptuaginta diſcipulorum ſcripta non dubitamus, e quibus viginti tantum in eccleſia ſancta Romana, & quæ ſequuntur.

Sardicenſe quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

Vnde idem ſcribit clero † Conſtantinopolitano. *† al. electo*

¶ Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe concilium recipitur. C. XIIII.

Q Vod dicitis neque Sardicenſe concilium, neqũe decreta † alia vos habere ſanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur maxime cum Sardicenſe concilium, quod penes vos in veſtris regionibus [b] actum eſt, & omnis eccleſia recipit, qua ratione conuenerit †, vt hoc ſancta Conſtantinopolitana eccleſia abijceret; &, vt dignum eſt, non retineret?

Habetur in epiſtola 6. quæ prima ad Photiũ eſt. Iuo p.4.c.135. Pann.l.2.c.117. ver. Quod dicitis.]

† decretalia vos

† al. conuenerat

DISTINCTIO XVII.

G *Eneralia [c] concilia, quorum tempore celebrata ſint, vel quorum auctoritas ceteris præemineat, ſanctorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apoſtolicam ſedem eſt.*

a ¶ Viginti.] ā Sardicenſi.

Q Vod dicitis.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani dicebant ſe non habere ſtatuta cõcilij Sardicẽſis, vel ſanctorum Patrum, nec recipere: ſed Papa redarguit eos dicens, non eſſe facile credẽdum eos non habere ſtatuta illa, cũ publice penes eos facta fuerunt, & cum tota eccleſia ea recipiat, Conſtantinopolitana ea recipere debet. b ¶ Regionibus.] hic eſt duplex arg. vnum tale: ex quo oẽs alij hoc faciunt, ergo & tu obſeruabis hoc, vt not. ī. 12. diſ. illud. & c. quemadmodum. Itẽ arg. ꝙ nulli licet ignorare ea, quæ publice facta ſunt. 11. q. 2. qui & humanis. 8. q. 1. licet. 11. q. 3. curę. 20. diſt. ſi decreta. 87. diſt. c. vlt. 33. q. 1. paratus. ff. de inſtitutoria ac. ſed & ſi. §. ꝑſcribere. C. d lib. cau. ſi filia. extra d poſtu. prælat. ad hãc 1. arg. ꝰ. 82. diſt. propoſuiſti. & 1. q. 1. ſi q à ſimoniacis. & 24. q. 1. ſi quis dederit. primũ regulare, ſm caſuale propter caſum ignorantis. extra qui ma. ac. poſſ. cum in tua.

Facta publica debẽt ab omnibus ſciri.

1 Ibi ꝯ hoc. & extra. de conſti. cognoſcẽtes. in gloſ. vlt. Archid.

G Eneralia.] Hęc diſ. diuiditur in tres partes. In quarũ prima magiſter intendit ꝓbare, ꝙ nullũ robur habet concilium generale ſine licencia Papæ celebratũ. Secũda: ibi, [Quaꝑpter.] Tertia ibi, [Hinc ẽt.] CASVS. Supra diſt. 15. c. 1. & 16. c. ſexta. oſtẽſum eſt quo tpe generalia cõcilia celebrata fuerũt, & quorũ auctoritas ceteris prçeminebãt eſt ſimiliter oſtẽſum. In hac vero 17. diſt. oſtẽdit, ꝙ tantũ auctoritate ſedis apoſtolicæ poſſunt congregari, & hoc ꝓbat per c. ſeq. que Generalia quoque. c ¶ concilia.] In hac 17. diſt.

17.diſtin. oſtenditur qui poſſunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quædam vniuerſalia, quędã particularia ſiue prouincialia, quędã epiſcopalia. Vniuerſale eſt quod à Papa, vel eius legato cum omnibus epiſcopis ſtatuitur: particulare, ſiue prouinciale eſt, quod metropolita-

Vniuerſale enim ſcilicet ſine auctoritate Papæ vel eius legati celebrari non debet. 17. dist. §. porro. Archid.

Vnde Marcellus Papa ſcribit Maxentio a.

a ¶ Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio epiſcopo. *In tomis autem conciliorum in epiſtolæ inſcriptione eſt*, ad Maxentium tyrannum, *ſed in principio epiſtolæ ipſius eſt*, Marcellus Maxentio, *quæ lectio viſa eſt retinenda*.

¶ Abſque Romani Pontificis auctoritate ſynodus congregari non debet. C. I.

Anſ.l.2.c.60. Iuo p.4.c.140. Polyc.l.1.c.al.tit.13.

SYnodum[a] epiſcoporum abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate, (quamquam quoſdam epiſcopos poſsitis congregare[b]) non poteſtis regulariter facere. Neque[c] vllum epiſcopum, qui hanc appellauerit Apoſtolicam ſedem, damnate; antequam hinc ſententia definitiua procedat. Nam ſi ſæculares in publicis iudicijs libellis vtuntur appellatorijs, quãto magis ſacerdotibus hæc eadem agere licet, qui ſuper illos ſunt? De quib. dictũ eſt, [Ego dixi, Dij eſtis.]

Pſal. 81.

c ¶ Neque vllum epiſcopum.] *hinc vſque ad finem non habentur in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus.*

Item Iulius Papa primus in reſcripto contra orientales pro Athanaſio, c.xxix.

¶ Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ eccleſiæ fultum non fuerit. C. II.

Anſel.l.2.c.47. Poly.l.1.c.13.

REgula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis epiſcopis hoc concilium actum eſt, nec Romanæ eccleſiæ legatus † [c] interfuit; canonibus præcipientibus ſine eius auctoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum eſt[d], aut erit vmquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

† al. legatio

Item Damaſus Papa I. ad Stephanum, epiſt. 3.

¶ Nullus vſurpet conceſſa Romanæ eccleſiæ. C. III.

Anſel.l.1.c.55. Polyc.l.1.c.17.

HVic ſoli † ſedi conceſſa[e] nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult honore eccleſiaſtico indignus, vt contemptor, iudicari.

† ſeculta

Item Gregorius † a.

† al. Pelagius Papa Valeriano Patritio.

¶ Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate ſynodum particularem contra vniuerſalem aliquibus congregare non licet. C. IIII.

Iuo p.4.c.239. Anſ.l.12.c.43. Poly.l.1.c.14.

NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem[f]

tropolitanus, vel primas facit cũ ſuffraganeis ſuis, vt: 8. diſt.c.1.92.diſt. ſi quis eps. Sed vniuerſale nõ debet fieri ſine auctoritate Papæ, vt hic, nec particulare ſine auctoritate metropolitani, vel primatis, nec epãle ſine auctoritate epi: metropolitanus tamen poteſt facere conciliũ ſine auctoritate primatis, vt 92. diſt. ſi quis eps. ſimiliter eps ſine auctoritate metropolitani, vt 18. diſt. quãdo. & 12.q.2. placuit. Nec ob. quod legitur, ſ. diſtin. proxi. c. propter. in fine. & c. pen. quia illud eſt intelligẽdum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus conſtituendis. Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxẽtius epiſcopus volebat generalem ſynodum ad condendum canones cõgregare: ſed Marcellus dicit, q; nõ poteſt ſine licentia Papæ: quãuis poſſit particularem ſynodum facere.

a ¶ Synodum.] ſcilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter ſtatuendum. Archid.

b ¶ Cõgregare.] Cum conueniunt epi ad examinandã cauſam criminalem alicuius clerici in ſacris. & ſecundum hoc eſt arg. quòd talis congregatio epiſcoporum nõ dicitur ſynodus generalis.

REgula.] CASVS. Orientales epi facti hæretici multas fecerunt facto concilio cõſtitutiones: cui concilio, nec Papa, nec eius legat⁹ interfuit. Et ideò Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qđ in eo eſt ſtatutũ. & hoc probat auctoritate canonũ dicentiũ, concilia ſine auctoritate ſedis Apoſt. fieri non debere.

CASVS. ſeq. cap. patet.

c ¶ Legatus.] ad hoc ſpecialiter deſtinat⁹, aliàs non poſſet legatus facere conciliũ, vt no. ſ. diſt. 3. c. regula. §. porro. & ext. de off. leg. q; tranſlationẽ.

d ¶ Ratum eſt.] arg. q; id, quod nullũ eſt, non põt ratum haberi, vt not. 9.q.2.c. nullus alterius. extra de elect. auditis.

e HVic ſoli ſedi cõceſſa.] Hic expreſſe habet, q; illud quod ſoli Papæ cõpetit, non transfertur generali mãdato niſi ſpecialiter mãdetur, vt extra de offic. leg. quod trãſlationem: quæ autem illa ſint, dixi 12. diſtin. præceptis. & alia habes extra de off. leg. quod tranſlationem.

Papæ ſoli competẽs, gñrali mãdato non transfertur.

NEc licuit.] CASVS. Celebrato cõcilio quinto apud Conſtantinopolim, epiſcopi Venetiæ, Hiſtriæ & Liguriæ volentes recipere ſtatuta illius concilij, conuenerunt ad examinandum, an illa ſtatuta eſſent bona, vel mala, contra quos inuehitur Gregorius dicens, q; ſi aliqua dubitatio emerſerit de ſtatutis in eodẽ cõcilio, mittere debebãt ad ſedem Apoſtolicã. Si vero fuerint contumaces, ab eccleſia ſunt coercendi, & ſi per eccleſiã non poſſunt, per ſæcularem debent comprimi poteſtatem.

f ¶ Particularem.] Ad aliquid gene[ra]liter, ſtatuendũ a, vel ad reuocandum illud, quod in [vniu]erſalibus concilijs eſt ſtatutum, vt iſti epiſcopi, qui [vol]unt retractare ſtatuta

a Vel dic q; particularem dicit propter illos, qui partem faciunt, ſcilicet hæreticos, quibus nullo modo licet cõcilium celebrare, ſecũdum Laur.

ſynodum β congregare: ſed quoties aliqua de vniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam [a] de eo, quod non intelligunt, rationem, aut ſponte ij, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant, ad Apoſtolicam † ſedem pro recipienda † ratione conueniant; aut ſi forte (ſicut de talibus † ſcriptum eſt: [Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit]) ita obſtinati, & contumaces extiterint, vt doceri non velint; eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquomodo neceſſe eſt, aut (ne aliorum perditio eſſe poſsint) ſecundum canones per ſæculares [b] comprimi † poteſtates.

† *Apoſtolicas ſedes*] ſuo. † *al. pcipiẽda* † *al. quibuſdã* Prou. 18 † *al. opprimi*

α ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio eſt Pelagij, ſicut ab Anſelmo & Iuone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apoſtolicas ſedes recurrendum eſſe, cum inferiores epiſcopi, aut quiuis alij cognoſcere deſiderarent quid in aliqua vniuerſali ſynodo eſſet conſtitutum, & valde illos condemnandos, qui Apoſtolicis ſedibus non communicant, vt 23. q. 5. c. non vos. & c. de Liguribus. Ex hoc autem capite, nec licuit. & capite, iſtud, 11. q. 1. habetur integra epiſtola Pelagij, quemadmodum ab Anſelmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine eſt additum*, ad epiſcopos Mauritaniæ. *Atque in ſummarijs capitum dictatus ipſius Papæ, qui habetur lib. 2. Regeſti Gregorij ſeptimi, inter cetera hoc eſt*, quod nulla ſynodus abſq; præcepto ſummi Pontificis debet generalis vocari.

β ¶ Synodum.] *Apud Anſelmum, Iuonem, & in Polycarpo adduntur hæc*, ad iudicandum vniuerſalem ſynodum. *Hoc enim eſt, quod prohibetur hic à Pelagio, Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi peruerſitate adducti nolebant quintum concilium recipere, (Qua de re B. Gregorius, lib. 7. epiſt 53. & alibi ſæpe) & particularem ſynodum vniuerſali, ac ſedium Apoſtolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, ſiue Gregorius, ne epiſcopi poſsint diœceſanas, & metropolitæ prouinciales ſynodos conuocare, ſed ne ipſas ad iudicandum vniuerſalem ſynodum congregent, atque ita eſt in rubrica emendatum.*

Item Pelagius Papa II. epiſcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani, epiſt. 1. c. 1.

¶ Non eſt concilium; ſed conuenticulum, quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur. C. V.

MVltis denuo Apoſtolicis, & canonicis, atq; eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶ Quapropter, vt iam dictum eſt, recte non concilium, ſed veſtrũ conuenticulum, vel cõciliabulum caſſatur, & quidquid in eo actũ eſt, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, vt nullius hortatu [c] talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non vultis. *& infra.* ¶ Si vero

Anſ. l. 2. c. 36. Polyc. l. 1. c. 14. Cap. 3.

Statuta vniuerſalis cõcilij p quẽ poſſunt interpretari.

ſtatuta Conſtantinopolitanæ ſynodi. videtur hic, q; ad ſolum Papam ſpectat interpretari ſtatuta vniuerſalis concilij, vt extra de conceſ. præb. & eccle. non vacan. dilectus. Arg. contra, q; ab omnibus epiſcopis, vel à ſaniori parte eorũ, qui interfuerũt, põt fieri interpretatio; quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius ſtatuit. extra de ſenten. excom. inter. de iudi. cũ veniſſent.

a ¶ Ad recipiendã.] Eo ipſo q; quis errat, non dicitur hæreticus, ſi paratus eſt corrigi, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. ſed ſi dubitat d' fide, hæreticus dicitur, vt extra de hære. c. 1.

Laici vtrũ poſſint aliquando clericos punire.

b ¶ Per ſeculares.] Poſſunt ergo laici coercere 1 clericos etiã non depoſitos in caſibus, vt not. 23. q. 5. principes. aliàs autẽ etiam depoſitum nõ poteſt laicus punire: niſi incorrigibilis ſit, vt extra de iudi. cum nõ ab homine. numquã eñ clericus quãtumcumq; ſit criminoſus tradendus eſt curiæ ſeculari, dummodo poſſit corrigi p eccleſiaſticam poteſtatem, vt 81. diſt. dictum. extra de iud. at ſi clerici. niſi in crimine falſi litterarũ Apoſtolicarum. vt extra de crimi. fal. ad falſariorum. Item habes hic, q; vbicũq; deficit eccleſiaſtica poteſtas, ſemper recurritur ad brachium ſeculare, 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de Liguribus. ADDITIO. Ad idem ead. q. adminiſtratores.

1 Hic videas quod legitur & notatur 17. q. 4. d' pſbyterorum. Archid.

MVltis.] CASVS. Hoc ca. diuidit̃ in duas partes: In prima parte dicitur, q; Conſtantinopolitani epiſcopi celebrauerũt cõcilium ad vocationem Ioannis, qui tũc erat patriarcha: quod factum fuit abſq. ſedis Apoſtolicæ licentia: quare Papa concilium illud euacuat & caſſat, & quidquid in eo fuit conſtitutũ, & prohibet ne deceтero talia fiant. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si vero.] dicitur, q; ſi epiſcopi cœperunt ſuper aliquo diſcrepare negotio, referatur quæſtio ad ſedem archiepiſcopi, vel patriarchę: & ſi ibi non poteſt terminari, referuetur ad ſynodum epiſcoporum: difficiliores vero quæſtiones ad ſedem Apoſtolicam referuentur.

c ¶ Hortatu.] Arg. q; auctoritas ſuperioris nõ excuſat, vt 11. q. 3. quicumq; militũ. arg. cõ 11. q. 3. de rebus. 63. diſt. Salonitanæ 1. Tu dic, q; in leuibus excuſat, aliàs non.

a ¶ Ad

1 Vbi hoc. & ... diſt. an... tabis. A... chid.

a ¶ Ad maiorem.] ideſt, ad metropolitanum: & ita cũ appellatur ab omnibus epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum, videtur, ꝙ metropolitanus ſolus maior ſit omnibus epiſcopis prouinciæ; quia de parj ad parem non licet appellare. 2. q. 6. c. anteriorũ. ver. illo videlicet. Item hic appellatur à metropolitano ad cõcilium metropolitanum. ꝟ. 2. q. 6. omnis. & ſic cõcilium eſt maius à ipſo metropolitano, & ſic appellatur ab aliquo ad ſe ipſum cum alijs. & eſt ſimile ff. quando appell. ſit l. 1. §. ſolent. Sed quid eſt, qd hic dicitur, ꝙ ſi diſſentiũt epiſcopi, recurratur ad ſuperiorem, quare non ſtatur hic ſententiæ plurium. 65. diſt. ſane.[3] Intelligunt quidã, ꝙ hoc dicitur in cauſa criminali epiſcopi, vbi oportet omnes epiſcopos conſentire, vt 6. q. 4. c. 1. & 2. Sed poteſt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter epiſcopos: tunc recurritur ad ſedem ſuperiorem. Vel intelligas in eo caſu etiam quando diſſentiunt epiſcopi in ſententia, non quòd ſententiam aliquam proferant, ſed videtur quibuſdã vno modo ſententia, alijs alio modo.

b ¶ Maiores.] vt de fide, vt 24. q. 1. quoties.

appellatur epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum.

[3] Ex hoc dicto vi. q. cõcilium poſſet cognoſcere de cauſis delictorum metropolitani. & hoc dicam 11. q. 1. ſi clericus. ibi videas. Arch.

in qualibet prouincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius prouinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat; ad maiorẽ[a] tunc ſedẽ referantur. Et ſi illic facile, & iuſte nõ diſcernũtur; vbi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonice, & iuſte iudicentur. Maiores[b] vero & difficiliores † quæſtiones (vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

† al. difficiles orig.

Item Symmachus Papa.

¶ Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carent. C. VI.

In lib. Enno. pro defenſione 4. & 5. ſyn. ſub Sym. Papa. Iuo p. 4. c. 241. Anſ. li. 2. c. 56. Polyc. l. 1. tit. 7.

CONcilia ſacerdotum[c] eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per prouincias, quia præſentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt[a][d] Legiſtis † inſaniſſimi, aliquando in illis præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum; & non de maioribus negotijs ad conſultationem †, ſi quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe ſeruatum?

† al. Legi.

† collationẽ] orig.

a ¶ Perdiderunt.] *Hic in libello Ennodij in recentioribus editionibus eſt nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tamquam abſurdum quidpiam obijcientium. Quibus Ennodius in ſequentibus verbis reſpondet,* Legite, &c.

Verba omnia ſumpta ſunt ex quarta ſynodo Romana ſub Symmacho.

2 [*Hinc etiam cum auctoritas Theodorici Regis ex diuerſis prouincijs ad vrbem Romam ſacerdotes conuenire præcepiſſet*[e], *vt ſanctum concilium indicaret de ijs, quæ venerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſarijs ipſius dicebantur impingi; Liguria, & Aemilia, ſeu Venetiarũ epiſcopi ſuggeſſerunt ipſum, qui dicebatur, impetitus, debere ſynodũ conuocare, ſcientes, quia eius ſedi, primũ Petri Apoſtoli meritũ, deinde ſecuta iuſſione* †[f] *Domini, conciliorũ venerandorũ auctoritas ſingularẽ in eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorũ ſubiacuiſſe iudicio.*] & *infra.* [¶ *Ad hæc sereniſſimus* Rex, *Deo adſpirante reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tãto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam*[g] *de eccleſiaſticis negotijs pertinere. committens etiam poteſtati Pontificum, vt ſiue propoſitum vellent audire, ne-*

† iuſſionem] Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaelem Imp. pag. 501.

COncilia.] CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis ſine ſede Apoſtolica concilia faciebant, quare Symmachus Papa ea caſſat, cũ non inueniatur aliquid conſtitutũ ſine auctoritate ſedis Apoſtolicæ, immo ſemper ei maiora negotia reſeruantur.

c ¶ Sacerdotũ.] ideſt epiſcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. ꝙ aliquis dicit perdere quod numquam habuit, ſic 5. q. 6. quia iuxta. 23. q. 4. Guiliſarius. 23. diſt. quorumdã 2. ſic 33. q. 2. quòd vero, &c. Moyſes.

2 Vbi de hoc. Arch.

HINC ETIAM. Hæc eſt 2. pars diſt. in qua ponitur quid iuris ſit de ſynodis.

CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Symmachus Papa erat de quibuſdam criminibus diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniens Romam, concilium cõgregauit, vt examinarentur ea quæ obijciebantur Papæ: Tũc ſurgentes epiſcopi Liguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori, ꝙ ad Papam ſpectabat conuocare cõcilium: Imperator ad hoc benigne reſpõdit omnia eſſe in poteſtate ſynodi: cõmittens negotium auctoritati Põtificum, dũmodo pax in ciuitate Romana ſeruetur. In ſcdã parte, quæ incipit ibi, [Epi vero,] dicitur, ꝙ epi ibi cõgregati auctoritate eiuſdẽ Symmachi interueniente abſoluerũt ipſũ ab humano iudicio, à ſolo Deo iudicandũ, & reſtituẽdos clericos, q receſſerant à Symmacho Papa, in ſuis officijs decreuerũt: dummodo primo Symmacho ſatisfaciãt: Cui ſtatuto primo ſubſcripſit Laurentius eps eccleſiæ Mediolanenſis, ſecundo Rauennas, & poſtea lxxv. epi. Omnia quæ poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſt. 18.

e ¶ Præcepiſſet.] Iſti epi venerunt ad citationem Regis, non ꝙ venire tenerentur, ſed vt reuocarent eum ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de exceptionibus, olim.

f ¶ Iuſſione Domini.] Habet ergo Romana eccleſia auctoritatem à concilijs, ſed Imperator à populo, vt 93. diſtin. legimus. in fi. Contrariũ huic ſignatur 21. diſt. quãuis. & 22. diſt. omnes. vbi dicitur, ꝙ Romana eccleſia habet primatũ à Domino, & nõ à cõcilijs. Sed dic principaliter habuit à Domino, ſecundario * à concilijs.

g ¶ Reuerentiã.] Debet Imperator reuerentiã eccleſiæ: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſponere, vt 96. diſt. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare poteſt 3, vt

* *Concilia proprie nõ dederunt primatũ Romanæ eccleſiæ, ſed explicarunt datum à Domino.*

3 Contra not. 10. diſt. Imperium ibi dixi. Arch.

vt 16 q.7.ſi quis deinceps. arg. contra. extra de conſuetu.cum inter. in parte deciſa. vbi dicitur rex conferre decanatum:ſed hoc forte ex conſuetudine, & ex priuilegio.16.q.1.hinc etiam.

a ¶ Immunis.] 7.2.q.7.§.item cum Balaam.in fi. contra.ibi dicitur, q; ſimoniacus poſt reſtitutionem tenetur reſpondere accuſatoribus. Sed dic,q; primo fuit accuſatus de hæreſi, ſed cũ appareret calumnia accuſantis,poſtea fuit abſolutus,vt hic dicit.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri nõ debuit, vt 8. q. 4. nonne. §. illud.

c ¶ Synodo.] vt 96. diſt. bene.

in anno,& quo tempore anni, & cuius auctoritate ſint celebranda 3, & q; metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis cõuenientibus ad concilium. addit de pœna epiſcopi,qui vocatus ad ſynodum non venit. In fine dicit, q; intra ſex menſes debet epiſcopus indicare ſuis

gotium,ſiue nollent, quod magis putarent vtile deliberarẽt, dummodo venerandi prouiſione concilij pax in ciuitate Romanæ daretur †: epiſcopi vero in ſynodo reſidentes cõgregata auctoritate eiuſdem Symmachi dixerũt: Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus† impetitus, quantum ad homines reſpicit,ſit immunis [a], & liber,cuius cauſam totã Dei iudicio reſeruamus.] & infra. ¶ [De clericis vero memorati Papæ,qui ab epiſcopo ſuo ante tempus [b] contra regulas diſceſſerũt, & ſchiſma fecerunt; hoc fieri decernimus, vt † illi ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordiã cõſequantur, & officijs eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui.] Ibidem infra. ¶ [Laurentius eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopus huic ſtatuto noſtro,in quo totã cauſam Dei iudicio commiſimus,ſubſcripſi. Petrus eccleſiæ Rauennatis epiſcopus ſub eiſdem verbis ſubſcripſit, & poſt eum ſeptuaginta quinq.epiſcopi.] Illud de clericis pro pace in vrbe reformanda miſericorditer & diſpenſatiue factum dinoſcitur. ¶ Hoc quoque notandum eſt,quod in hoc concilio, & in alia ſynodo [c] Symmachi Papæ, ante Rauennatem epiſcopum Mediolanenſis ſubſcripſiſſe, & reſpondiſſe legitur: ex quo & ſedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.

Ait enim Gregorius primus lib.7.reg.epiſt.112.Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

† Chriſtianis omnib. redderetur] orig.

Ibidem infra

† al. propoſitionib.] orig.

† vt eos ſatiſfacientes epiſcopo ſuo miſericordia ſubſequatur] orig.

C. VII.

EPiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus [d], ſiue ad conſidendum in concilio:ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re,ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogatiuam ordinum vindicare.

Anſ.l.6.c.134.

Verum tempus ordinationis non ad eccleſias,ſed ad perſonas refertur, ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & epiſcoporum vniuſcuiuſque prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

EPiſcoporum [e] igitur cõcilia, vt ex præmiſſis apparet, ſunt inualida ad definiendũ, & conſtituendum [f], non autem ad corrigendum. Sunt enim neceſſaria epiſcoporum concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etſi non habent vim conſtitutionis †; habent tamen auctoritatẽ imponendi, & indicẽdi,

† al. conſtituendi

Ordo inter beneficiatos.

d EPiſcopos] ¶ Tẽpus.] Generale eſt,q; qui prius dignitatẽ receperunt, præferendi ſunt alijs 1, vt 74. diſt. epiſcoporum. & 75.diſt. c.vlt. & extra de maio. & obed.c. 1.quoniam ille gradus ceteros antecedit, quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerunt anteire, vt C. de offic. ma.offi.l. nemo. niſi aliquis receperit dignitatem à principe: ille enim præponitur alijs, vt extra de maio. & obed. per tuas. & ff. de albo ſcrib.l. 2. & niſi ſint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis,qui licet ſint poſterius ordinati, tamen præponuntur alijs, vt hic in Palea, placuit.diſt.proxi.

1 Contra 16. diſt. 6. ſynodus. ver. prima adnotatio, vbi de hoc. Archid.

EPiſcoporũ.] Hęc diſtinctio diuiditur in tres partes: in prima pbat,q; concilia epiſcoporum debẽt fieri bis in anno, & hoc probat per ſex canones:quod iã correctũ eſt. Secunda ibi, [Quoniam quidẽ.] Tertia ibi, [Singuli.] CASVS. Dictum eſt ſupra & oſtenſum,q; epiſcopi non poſſunt celebrare cõcilia ſine licentia Romanæ ſedis, in quibus aliquid generaliter definiant,vel ſtatuãt; ad correctionem tamen concilia celebrare,& indicere quæ iam ſtatuta ſunt generaliter vel ſpecialiter,poſſunt.

e ¶ Epiſcoporum.] Hic intitulatur 18.diſt. In proxima diſtin. magiſter oſtendit 2, quòd prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere:ideo cõſequenter oſtendit ad quid ſint vtilia; addit etiam quotiens

2 T. diſtin. proxi.c. cõcilia. ſecundum Huguonem.

ſuis ſubditis ea,quæ in concilio acta ſunt.

f ¶ Conſtituendũ.] Illud nõ eſt verũ: quia epi bene poſſunt condere canones epales, & archiepiſcopus prouinciales; quia quilibet populus, & quælibet eccleſia ſibi poteſt ſtatuere aliquod ius, vt 1. diſt. 1. ius ciuile. & 8 diſt. quæ contra.& 11.diſt.catholica.& 12.diſt.illa.& de conſecra.diſt. 3 cap. 1.& extra de fer.conqueſtus. ſed de maioribus negotijs non poſſunt aliquid ſtatuere, vt hic, & 12.diſt.præcep.is, vbi de hoc.

3 Vt] c. 1. 2. c. perue & c. q niam.

Eccleſia libet po ſibi ius ſtatuere.

De

DE concilijs.] CASVS. In hoc c. ſtatuit Leo, vt concilia epiſcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorũ quæſtiones dirimantur: & ſi ibi dirimi non poſſunt, referantur ad primatem; & ſi nec ibi poterunt terminari, ad ſedem Apoſtolicam referantur.

quod aliàs ſtatutum eſt, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſeruari præceptum.

[*Ex Cabilonenſi concilio, c. 6.*]

¶ *In peruetuſto Gratiani codice palea hæc eſt in extremo præcedentis diſtinctionis, conuenitque cum vltimo illius capite,* epiſcopos. *Ex Cabilonenſi autem citant etiam ceteri collectores. extat vero in Bracarenſi primo, c. 24. & concordat cum c. 13. concilij Mileuitani, & c. 53. concilij Africani.*

PALEA. C. I.

Burch. l. 1. c. 55. Iuo p. 5. c. 165. Pann. l. 4. c. 20. † *al. ſedendi deferat*

PLacuit, vt conſeruato metropolitani primatu ceteri epiſcopi ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alij deferat † locum.

Vnde Leo primus, epiſt. 82. c. 7. Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo.

¶ Bini conuentus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrentur. C. II.

Burch. l. 1. c. 43. Iuo p. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Poly. l. 3. tit. 19.

DE concilijs autem epiſcopalibus non aliud indicimus, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinarunt, vt ſcilicet bini [a] conuentus per annos ſingulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuerſos eccleſiæ ordines [c] naſci aſſolét, iudicetur. At ſi forte inter ipſos, qui præſunt, de maioribus (quod abſit) peccatis cauſa naſcatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus [d] curabit inſtruere [e], & ſi coram poſitis partibus nec tuo fuerit res ſopita iudicio, ad noſtram cognitionem quidquid illud eſt, transferatur.

Poly. l. 1. tit. 15.

Item ex Nicæno concilio, c. 5.

¶ Quo tempore concilia epiſcoporum ſint celebranda. C. III.

Poly. l. 3. tit. 19.

HAbeatur ſemel concilium ante dies Quadrageſimæ [f], vt omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus [g] amputatis mũdum [a] ieiunium, & ſolemne Deo poſſit offerri: ſecundum vero agatur circa tempora [h] autumni.

a ¶ Mundum.] *Caput hoc eſt ex verſione, qua vſus eſt Iſidorus. In ea tamen hoc loco* ẽ. mundũ ſolemne Deo munus; *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus eſt,* mundũ, & ſolemne Deo munus. *Græce eſt,* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ, id eſt, vt omni ſublata animi anguſtia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio, c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuerſiarum diſſolutionem bis in anno epiſcopale concilium fiat. C. IIII.

Burch. l. 1. c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Poly. l. 3. tit. 19.

PRopter eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt, controuerſias diſſoluendas, ſufficere viſum eſt bis in anno per ſingulas prouincias epiſcoporum concilium fieri, ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Pachalis feſtiuitatis, ita vt in quarta hebdomada, quæ conſequitur, id eſt [a] media Pentecoſte, concilium compleatur [c]. Admoneant [i]

a ¶ Bini.] Hoc corrigitur ĩ. eo. quoniam. & extra de accuſ. ſicut olim.

b ¶ De omnibus.] ad eos ſpectantibus.

c ¶ Ordines.] id eſt, laicos vel clericos. loquitur Primati vel Patriarchæ.

d ¶ Metropolitanus.] Not. q. in magnis negotijs ſemper conſulet archieps ſuũ Primatem, vt hic, & 65. diſtinctione, de perſona. & 6. q. 4. ſi inter epiſcopos. Item habes hic, q. Primas non debet intereſſe concilio metropolitani. & 91. diſt. c. pen. & 11. q. 1. ſi clericus aduerſus.

Primas in concilio archiepiſcopi non debet intereſſe.

e ¶ Inſtruere.] ergo iudex à quo appellatur, poteſt inſtruere iudicem ad quem appellatur, & eius cauſam quare non recipit eius appellationem, & exemplũ ſibi reddere debet, vt ff. de appella. recipi. l. ſciendum. non tamé tamquam teſtis, vt 2. q. 6. ſtatuendũ.

HAbeatur.] Caſus trium ſequentium capitulorum plani ſunt.

f ¶ Dies Quadrageſimæ.] In ſeq. c. dr. q. poſt tertiam hebdomadam Paſchæ, ſed iſte canõ præiudicat illi: quia iſte canon eſt Nicæni cõcilij [1], vel loquitur ſecundum diuerſas conſuetudines, 76. diſt. cap. ſexta. ver. primo. ADDITIO. arg. 76. diſt. vnam. Archidiaconus.

1 Sub. q. ſ. ter alia primatũ obtinet. 15. diſt. c. 1. & 2.

g ¶ Simultatibus.] Simultas eſt odium priuatum. 65. diſt. cap. tertio.

h ¶ Circa tempora.] Idibus Octobris, vt ĩ cap. ſeq.

i PRopter.] ¶ Admoneant.] id eſt, conuocent, vel propria, & ſic eſt arg. q. mora poteſt purgari, licet certus dies ſit appoſitus [2], aliàs quare admonerentur? ſic

2 Id eſt, adiectio diei non facit aliquem eſſe in mora. Lau.

autem comprouinciales epiſcopos ij, qui in amplioribus, id eſt in metropolitanis ciuitatibus degunt. ¶ Secundum vero concilium Idibus[a] Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi † menſis [b], decimus [γ] inuenitur. In ipſis autem concilijs, & presbyteros, & diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes [c] quotquot ſe læſos exiſtimant, & ſynodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos concilia [d] ſine metropolitanorum epiſcoporum conſcientia facere, quibus de omnibus cauſis conſtat [e] permiſſum eſſe iudicium.

α ¶ Id eſt media.] *Antea legebatur*, & in medio temporis inter Paſcha & Pentecoſtem, *nec multo aliter apud Iuonem*, id eſt medio temporis, &c. *Sed repoſita eſt hæc lectio, ex pleriſque Gratiani exemplaribus, & collectione Iſidori, in qua eſt hæc eadẽ verſio. Nam ceteri collectores ſecuti potius videntur verſionẽ Dionyſii, quæ eſt in codice canonum: quamuis & Burchardus, & Panormia hoc loco habeant,* id eſt medio Pentecoſtes, *vel*, in medio Pentecoſte, *vbi in verſione Dionyſii eſt*, ita vt quarta ſeptimana Pentecoſtes, *verbum plane e verbo. Græce enim eſt :* ἐν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς.

β ¶ Cõpleatur.] *vocẽ*, ἐπιτελεῖσθαι *Dionyſius vertit*, conueniat.

γ ¶ Decimus.] *prorſus ex græco. Dionyſius autem, quem Burchardus, & Iuo ſequuntur, habet*, Idibus Octobris, id eſt, quintodecimo die menſis Octobris, quem hyperberetæum Græci cognominant. *In canone autem Apoſtolorum 37. legitur ſecundam anni ſynodum celebrandã eſſe*, ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ, *id eſt*, duodecimo die hyperberetæi. *Non conuenire autem omnino Latinorum menſes cum Græcorum ſatis conſtat. Suidas quidem ſcribit apud Macedonas hyperberetæum eundem eſſe qui October, Galenus autem Pergami eundem qui September.*

Item ex concilio Laodicen. c. 40.

¶ Semetipſos accuſant, qui vocati ad ſynodum venire contemnunt. C. V.

Burch. l. 1. c. 47. Iuo p. 5. c. 157. † al. abire

NOn oportet vocatos epiſcopos ad ſynodum, contemnere, ſed adire † debere, & aut docere, aut doceri [f] quæ ſunt ad eccleſiæ ceterorumque correctionem vtilia: quòd ſi contempſerint, ſeipſos videntur accuſare [g], niſi forte pro infirmitate ire non poſſint.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 19.

¶ Corripiantur epiſcopi, qui ad concilium vocati, venire contemnunt. C. VI.

Anſe. l. 6. c. 199. Iuo p. 4. c. 243.

PEruenit ad noſtras aures, quòd in prouincijs conſtituta epiſcoporũ concilia minime celebrentur. Hoc [a] ex eo

---

tur? ſic ĩ. ea. diſt. quoniam. & extra de conceſ. præben. & eccle. non va. quia diuerſitatem. & ff. de peri. & com. rei ven. l. 1. §. licet autem. Arg. ꝯ extra de elect. cum in cunctis. arg. contra 7. q. 1. præſentium. & 20. q. 2. puella. & C. de contrah. ſtipu. magnam. & extra de dolo & contuma. cum dilecti. Sol. vbi dies præfigitur à canone, mora poteſt purgari: ſecus ſi ab homine præfigitur dies. arg. ff. de arb. ſi cum dies. §. vlt. & l. Celſus. Io. Sed hoc nõ eſt verum, vt extra de ſup. neg. præ. licet. ibi dici videtur, ꝙ mora purgari non poſſit. ſed certe noua decre. dicit ꝙ in ſolutione penſionis mora intra breue tempus poſſit purgari, vt extra de loc. c. vlt. ſed illa loquitur in alio caſu quàm decret. licet. Vel dic, ꝙ illa corrigit decre. licet. B.

a ¶ Idibus.] Hoc falſum videtur: quia idus ſemper eſt in xiij. die vel xv. ſecundum quod nonæ ꝓcedunt: ſi enim menſis habet quattuor nonas, ſunt idus in xiij. die. ſi vero ſex nonas, ſunt in xv. die. Et ita idus numquã ſunt in x. die. verum eſt apud nos, ſed apud Græcos bene eſt in x. die. Dicunt quidam 1, ꝙ idus quãque dr̃ large, vt hic, ſcilicet totum illud tempus ex quo poſt nonas ſtatim incipiunt computari, vt cũ dr̃ viij. idus. vij. idus. & ſic deinceps, nam in principio menſis dr̃ kalendæ, deinde iiij. vel vj. nonas, deinde terminatis nonis dr̃ viij. idus. vij. idus. quare ergo dr̃, ꝙ ſit decimus? Sed dicas ꝙ hic vocat hoc nomine, idus, quemlibet diẽ, qui eſt inter illos dies, qui dicũtur idꝰ, non vltimum diem illorum, qui proprie & abſolute dr̃ idus. Alia expoſitio, quæ fit hic, non valet.

1 Vt Laurentius.

b ¶ Hyperberetæi menſis.] id eſt, Octobris.

c ¶ Et omnes.] Et, pro, id eſt: aliàs ſi omnes debent conuenire de prouincia, quare epiſcopus reſeraret eis omnia ea quæ fierent 2 in ſynodo, vt ĩ. c. decernimus.

2 De hoc ĩ. 10. c. pen. Lau. &.

d ¶ Concilia.] Prouincialia, quia quilibet epiſcopus irrequiſito metropolitano poteſt facere concilia epiſcopalia, vt 38. diſt. quando.

ADDITIO. Sic legit & not. ĩ. ea. diſt. c. pen. in fi. Archi.

e ¶ Cauſis conſtat.] quæ ad ſtatũ prouinciæ ſpectant.

f ¶ Doceri.] Licet enim non debeant indigere doctrina, vt 1. q. 7. conuenientibus 3 tamen diſcere debent. 24. q. 3. ſi habes. Laur.

3 Ad idem 36. diſt. ecce.

g ¶ Accuſare.] id eſt, debent excommunicari, vt 2. q. 6.

a ¶ Hoc ex eo quiſquis probatus.

PEruenit. CASVS. Quidam erant epiſcopi, qui concilia non celebrabant, quod apparebat ex eo, quòd correctione egebant multæ res eccleſiaſticæ, quæ iam neglectæ fuerant: Quare ſtatutũ fuit in ſynodo, vt bis in anno epõrũ concilia celebrentur ad correctionẽ eorum, quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam quòd omnes epiſcopi prouinciæ interſint: niſi neceſſitates aliquæ

† Vide hunc loc. Io. Bap. adnotatio num poſ riorũ. c. 6 kalẽdæ ... næ, & id...

aliquo excuſentur, alioquin corripiantur.

a ¶ Mulier.] Arg. q̧ per ſequentia intelliguntur, & præſumuntur præcedentia: nã ſi quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit, & per menſem ſtete at cum eis, præſumitur non tractus, vt 1. q. 1. conſtat. Item arg. contra

Præcedentia per ſequentia præſumuntur.

diuinis mandatis: & q̧ metropolitanus non habeat licentiam petendi aliquid ab epiſcopis vel clericis ſynodum: & ſi conuictus fuerit aliquid exegiſſe, in quadruplum reſtituet.

c ¶ Quoniam quidem regula.] Illud not. q̧ cũ hæc ſynodus i velit corrigere antiquam conſtitutionem, facit mentionem de ipſa: & ſic eſt arg. q̧ vna cõſtitutio non reuocetur per aliam, niſi faciat mentionem illius: ſic eſt in reſcriptis: quia aliter nõ videtur Papa ex certa ſcientia contrarium conſtituere. Sed hoc non dico verum: & licet in reſcriptis & priuilegijs requiratur q̧ fiat mentio priorum, ad hoc vt priora reuocentur 3, non tñ eſt ita in conſtitutionibus: & hoc ideo quia conſtitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet in ſcrinio ſui pectoris, vt C. de teſta. omnium. Item & eſt arg. ad hoc extra de cog. ſpi. c. 1. ſimiliter in teſtamentis non requiritur q̧ fiat mentio prioris: quia teſtamentũ pro lege ſeruatur. 13. q. 2. c. vlt. niſi in duobus caſibus, vt ſi ſit teſtamentum factum inter liberos 4, vt C. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. & Auth. hoc inter liberos. & niſi ipſe teſtator legẽ ſibi teſtandi dixerit, cum dixerit: ſi fecero aliud teſtamentum, nõ valeat: quia tunc faciendo ſecundum, oportet q̧ faciat mentionẽ de primo: vt ff. de leg. 3. ſi quis. in prin. in concilijs autem antiquius obtinet, ſi eſt potioris auctoritatis, vt 50. diſt. dño ſancto. in ff. Ioan. Verum eſt q̧ in reſcriptis continetur: ſed omnium factorum habere memoriam, potius eſt diuinitatis quàm humanitatis. C. de vete. iur. enu. l. 2. §. ſi quis. nec præſumitur Papa ex certa ſcientia indulgere per ſecundum reſcriptum poſt primum ſuper eodẽ: ſed pſumitur q̧ hoc faciat immemor prioris. extra de offic. deleg. ex parte 1. Ipſum enim fallit obliuio. 23. diſt. præterea. ſed vt tangitur in gl. Ioan. ipſe habet vel præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui. In legibus & cõſtitutionibus continentur iura: & poſterior tollit priorẽ, licet nõ faciat mẽtionẽ de ipſa. ff. de legibus. nõ eſt nouũ. In teſtamẽtis autẽ alia eſt ratio, ne libertas ſupremi iudicij infringatur: qđ eſſe non debet. ff. pro ſocio. cũ duobus. § idẽ rñdit. quia nihil eſt qđ magis hominibus debeatur, quàm qđ ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus & liberũ qđ iterũ non redit arbitriũ. C. de ſacroſan. eccl. l. 1. in fi. ſed in duobus caſibus 3. not. in glo. Ioan. eſt ſpeciale Bar.

Cõſtitutio ſecũda an reuocet priorẽ de illa mentione non facta.

a Scilicet, ſeptima, ſecũdũ Hug. Ioa. de Fãt.

3 Extra de præſcr. veniens. & de reſcr. cũ ordinem. Archid.

Teſtamentum ſecundum an reuocet primum.

4 Item & ſi primũ derogatoriũ eſt ſcđo. ff. de lega. 1. ſi mihi & tibi. § vlt. Archid.

probatur, quòd multæ a, quæ correctione opus habent, eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta ſynodus, ſecundum regulas Patrum bis in anno in vnum cõuenire per ſingulas prouincias epiſcopos, vbi ſingula β, quæ emerſerint, corrigantur. Qui vero noluerint cõuenire epiſcopi cõſtituti in ſuis ciuitatibus, & hoc maxime, cum ſui corporis ſanitate cõſiſtentes, etiã ab omnibus alijs vrgentibus [neceſsitatibus † b, & inexcuſabilibus negotijs liberi ſunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abeſt à collectione Iſidori, & Iuone.

α ¶ Hoc ex eo.] In collectione Iſidori, vbi alioquin eadem videtur eſſe verſio, legitur, ex hoc probatur, quòd multæ, &c. itemque apud Iuonem, addita tamen particula, &, Græce eſt: καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ideſt: & propterea multę ex rebus eccleſiaſticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

β ¶ Vbi ſingula.] Ita in collectione Iſidori, & apud Iuonem, & Anſelmum. Græce eſt: ἔνθα ἂν δόξῃ τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ δοκιμάζειν, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. quæ Dionyſius ſic vertit: Quo metropolitanus antiſtes probauerit, & corrigere ſingula, ſi qua fortaſsis emerſerint.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 6.

¶ Canonicis ſubiaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltẽ ſemel in anno celebrare concilium negligit. C. VII.

Ex verſione Anaſtaſij.

In concilio Niceno. c. 5. & Antiocheno. c. 20. Iuo. p. 5. c. 373. ſ. ead. c. habeat. & c. propter. Cap. 9.

2 QVoniam quidẽ regula c eſt, quæ dicit, bis in anno per ſingulas prouincias oportere fieri per conuentũ epiſcoporũ regulares inquiſitiones, propter fatigationẽ, & vt opportune habeantur ad iter agẽdũ hi, qui cõgregãdi ſũt, definierũt ſextæ ſynodi ſancti Patres, omni excuſatione d

tra prælatos ex vitijs ſubditorum, & contra magiſtros ex vitijs diſcipulorum, vt 28. diſt. præſdquam. & 11. q. 4. quod autem ait. 55. diſt. legem. 12. q. 2. quatuor. 44. diſt. multis. 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. ſi quis.

b ¶ Neceſſitatibus.] Quæ neceſſitas excuſet, habes de conſec. diſtin. 4. hi qui 1. Item ſi quis propter tempeſtatem vel flumen, vel quia vocatus eſt ad teſtimoniũ vel ad dignitatem, vel ſi incipit abeſſe cauſſa reipublicæ, vel ſi domeſtico funere impeditur, vel ſi maius negotiũ ipſum trahit, excuſatur, vt ff. ſi quis cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex quibus cau. maiores. item hi. vel ſi ad maius tribunal vocatus eſt, vt ff. de re iudi. contra pupillum. §. is qui. Item timor hoſtium. extra de app. ex parte.

QVoniam quidem.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſ. in qua probat q̧ ſufficit q̧ ſemel in anno fiat prouinciale concilium. Ioan de Fan. & q̧ ſingulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur ſub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, q̧ antiqua regula præcipiebat ſynodum bis in anno celebrari: Sed quia hoc difficile erat, ideo ſexta ſynodus ſtatuit ſemel in anno fieri. Princeps vero, qui hoc prohibuerit, excommunicetur, & metropolitanus, qui concilium neglexerit celebrare, canonice punietur. in ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Dum autem.] dicitur, q̧ donec ſynodus agitur, epi debent eſſe intend

ABDITIO. Et 33. quæſt. 2. hoc ipſum in fin. Archidiaconus.

d ¶ Excuſatione.] friuola: nam rationabiles exceptiones ſemper admittuntur 5, vt extra de offi. deleg. ex parte,

5 Supra ea. c. proxi. ſ. ead. ſi eps. Archid.

a ¶ Communione.] Nec. principes poſſe excõicari: qđ verũ eſt etiã à ſacerdotibus, vt ſ. diſt. 96. duo ſunt. 11. q. 3. ſi autem vobis. & C. vbi de crimi. agi opor. Authen. qua in prouincia.

b ¶ Vel vi.] Videtur ergo ꝙ ſi aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cõtra ipſum, ꝙ retracta ſi poſſit illud. Idẽ eſt ſi per dolum alterius non veniat, vt extra de in integr. reſti. ex litteris. Sed contrariũ legitur. ff. ſi quis cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. vbi dicitur, ꝙ ſi per dolum aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudicium, non reuocatur id quod factũ eſt, ſed datur actio cõtra ipſum impedientem. Sed dic ꝙ non reuocatur ipſo iure: ſed per in integrum reſtitutionẽ 1: vel in eo caſu reuocatur qñ detentor non eſt ſoluendo. extra de reſtitu. ſpo. olim.

c ¶ Minus.] Argu. quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus vt libentius veniant ad ſcholas. ſic 1. q. 1. baptizandis. & cap. placuit, vt vnuſquiſque. 1. quæſt. 2. vendentes.

f ¶ Reſpuendæ.] Arg. ꝙ quædam licite poſſumus recipere,

remota, omnibus modis ſemel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & ſi quiſquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere abſq. neceſsitate, vel vi [b], ſeu aliqua rationabili occaſione; canonicis pœnis ſubiaceat. Dum autem ſynodus agitur ſuper canonicis, & euangelicis negotijs, oportet congregatos epiſcopos in meditatione, & ſolicitudine fieri cuſtodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum: *& poſt pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quę defert epiſcopus ſecum, ſiue iumentum, ſiue aliam ſpeciem expetendi. Quòd ſi hoc egiſſe conuictus fuerit, ſoluat quadruplum [c].

a ¶ Et vt opportunę.] *Græce eſt:* καὶ τὸ ἱερατικὸν ἔχειν ἀπαρασκεύαστον *id eſt*; Et quod nõ bene parati ſunt ad iter faciendũ.

Item Leo iiij. ad epiſcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad ſacra concilia eulogias deferre. C. VIII.

De eulogijs [d] ad ſacra concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatũ: ſed ſicut vniçuique presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forſitan minus [e] libẽter ad ſynodos occurrent: & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non ſunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, reſpuendæ [f].

¶ *Habetur hæc epiſtola Romæ manuſcripta, vt in indice dictũ eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 21.

¶ Sine graui neceſsitate epiſcopus ad ſynodum ire non tardet. C. IX.

Epiſcopus ad ſynodum ire nõ tardet, niſi ſatis graui neceſsitate inhibeatur: ſic tamen, vt in perſona ſua legatũ [g] mittat, ſuſcepturus ſalua fidei veritate, quidquid ſynodus ſtatuerit.

¶ *Similem ſententiam, & pene eadem verba referunt Burch. l. 1. c. 51. & Polycar. l. 2. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c. 10.

c ¶ Quadruplum.] Argum. ꝙ clerici poſſunt pecuniariter puniri & punire, vt 23. diſtin. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & cap. ſi quis deinceps. & 23. q. 5. de Liguribus. Arg. contra, extra de pœn. ſicut 2. Sed dic ꝙ vbi pœna ſpiritualis eſt in iure ſtatuta, non debet infligi pecuniaria 2 aliàs ſecus. extra vt lit. non conteſta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplum: quia crimen cõcuſſionis 3 commiſit: quod punitur pœna quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7. ſancimus. in fine. & tam laicus, quã clericus punitur pœna concuſſionis, vt 23. q. 1. militare. hic ſignatur contrarium 12. q. 2. fraternitas. vbi dicitur, quòd eccleſia non debet ſuum cum augmento recipere. Sed dic ꝙ hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine. 16. q. 6. ſi epiſcopum.

De eulogijs.] Casvs. Quærebat quidam epiſcopus à Papa, vtrum presbyteri tempore ſynodi deberent afferre eulogias, id eſt, munuſcula epiſcopis? Et reſpõdet Papa nil ſe inueniſſe à maioribus definitum: ſed eſt in arbitrio cuiuslibet presbyteri, qui voluerit exhibere. Nam ſi definitum eſſet aliquid tempore ſynodi à presbyteris dandum, minus libenter venirent ad ſynodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ reſpui.

d ¶ Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt ſubditi ſuis prælatis.

pere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit. ea quæſtio. quàm pio. 13. q. 2. quæſta.

Addit10. Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. dinus. vbi de hoc. Archidiaconus.

Epiſcopus.] Casvs. Dicitur hic, quòd epiſcopus vocatus debet ire ad ſynodum, niſi graui neceſſitate fuerit impeditus: & tunc mittat pro ſe legatum, qui ſuſcipiat quæ in ſynodo ſtatuentur.

g ¶ Legatum.] Arg. quòd licet citatus ad iudicium venire non poſſit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæſtione 3. ſi ægrotans. & extra de appellat. conſtitutus. Argumẽ. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæſtione 3. ſi ægrotans. ſed illud c. querelam loquitur in ardua cauſa.

Reuocantur facta contra violenter detentum.

1 ff. de eo per quẽ factum eſt. l. vlt. §. 1. Archid.

Clerici poſſunt pecuniariter puniri.

2 Dic vt not. ſ. 23. q. 5. ſi vos. Archid.

3 Aget iſte à quo accepit contra eum ſuperiorem. 11. q. 1. ſi clericus. Archi.

Magiſtri debent gratis docere.

An. l. 7. c. 191.

Citatus impeditus ad mittere teneatur.

Placuit.]

PLacuit.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q. epiſcopi niſi fuerint impediti, ſemper debent ad ſynodum ire: & ſi ire non potuerint, ſuas excuſationes in litteris mittant: q. ſi neglexerint ad Primatem mittere, à communione fratrum priuentur, & eccleſia ſua tantum ſint contenti. Idem fere eſt caſus trium cap. ſequentium: & per te videbis. Additur tamen ibi, q. priuantur communione fratrum vſque ad ſequentem ſynodum.

¶ Excuſatorias litteras dirigant, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt. C. X.

Anſel. l. 7. c. 188

PLacuit, vt quotieſcumque congregandum eſt concilium; epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine [a], neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, competenter occurrant. & infra. ¶ Quòd ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas litteratorie [b] conſcribant: niſi autem [β] rationem [c] impedimenti ſui apud Primatem ſuum reddiderint, eccleſiæ ſuę communione [d] debent eſſe contenti.

α Litteratorie.] In concilijs impreſſis legitur, in tractatoria. Dubitatum fuit, an legendum eſſet, in tractoria. Nam epiſtola, quibus Imperatores, vel Reges ſuos præſides vocabant, vel euectionem aliquam concedebant, tractoria dicebãtur. Sic in codice Theodoſiano lib. 8. titulus ſextus eſt, de tractorijs, & ſtatiuis. & ſic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quamuis in impreſſis legatur, de tractatoriis. quam vocem tractoriam, eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitolaribus vſurpauit lib. 4. c. 30. & 69. & eadem notione eſt in concilio Meldenſi, c. 71. Sanctus quoque Auguſtinus in lib. poſt collationem contra Donatiſtas, c. 24. tractoriã pro epiſtola vocatoria vſurpat, his verbis: Sic autem a Primate ſuo per tractoriam fuerunt euocati. Atque in hoc canone, vbi de vocandis epiſcopis ad concilium agitur, vox iſta eſſet aptiſſima. Nam in concilio Africano inſerto in codice canonũ, c. 43. vbi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus. & §. Alypius. in vetuſtis codicibus ſemper legitur, tractoria, vbi in impreſſis eſt, tractatoria. & in Carthaginenſi græco, c. 91. eſt ἡ συνοδική. Verũ idem B. Auguſt. vtitur dictione, tractatoria in eam, quæ nunc ſubijcietur ſententiam. Loquens enim de epiſcopis, ſi vocati noluiſſent venire ad concilium, & ibi obiecta crimina purgare, epiſt. 162. ait; Quod ſi non fecerint, ibi etiam eorum prauitas, & peruerſitas innoteſcet: miſſaque tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarũ, quacumque iam Chriſti eccleſia dilatata eſt, ab omnibus eccleſiis, eorũ cõmunio præcidetur. In concione quoq; ſecunda in pſ. 36. eadem vox quater inuenitur: & epiſtola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptenſi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mentionem faciens Innocentius in epiſtola ad Exuperium Toloſanum, c. 1. ait: De his, & beatæ recordationis viri Syricii epiſcopi monita euidentia commearũt: quibus verbis videtur indicare non ad ſolos Africæ epiſcopos, ſed ad omnes prouincias miſſam fuiſſe illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa ſecundus, poſtquam ſextum vniuerſale concilium finem habuerat breuem eius concilij ſummam ad Hiſpaniæ epiſcopos, vt ei ſubſcriberent, miſit; quam tractatoriam vocat: quæ Leonis ij. epiſtolæ manuſcriptæ ex Hiſpania Romam ſunt miſſæ.

β ¶ Niſi autem.] In originali eſt, vel ſi poſt aduentum tractatoriæ aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderint, ab eccleſiæ communione debere eſſe contemptos. In Africano c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo eſt fere vt apud Gratianum: eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentos. Itemq; in Carthaginenſi græco: ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. Similis quædam pœna imponitur in eodem concilio, infra diſt. 58. c. finali.

a ¶ Neque ægritudine.] graui, vt j. ead. ſi quis epiſcoporum. nõ enim excuſat leuis febricula, vel venus quartana, vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. ſed ſciendum.

ADDITIO. Arg. 5. 7. q. 1. præſentium, & extra de procur. quædam. vbi d hoc. Archidiaconus.

b ¶ Litteratorie.] vel etiam per certum nuntium [1], cui credi poſſit, vt 97. diſt. nobiliſſim'. extra de offic. deleg. prudentiam, extra de reſcript. ex parte. & cap. ſciſcitatus.

1 Tenet hoc idẽ Hugo.

c ¶ Rationem.] Not. non ſufficit dicere ſe non poſſe venire, niſi rationem impedimenti aſſignet. ſic extra de offic. & po. iu. deleg. prudentiam. & de reſcript. ſciſcitatus. & illam cauſam probabit, vt 4. q. 5. quiſquis. in fi. & per vnum teſtem eam poteſt probare, vt extra de procura. ex inſinuatione. licet ſit argu. contra. extra de in integ. reſti. ex litteris 2. Ioã. Sed certe credo hoc eſſe ſpeciale, vt vni teſti credatur cum ſuo iuramento.[2]

2 Vbi de hoc. & extra de teſti. veniens 1. ibi videas.

d ¶ Communione.] Videtur q. aliquis poteſt eſſe excommunicatus in vna eccleſia, & non in altera, vt hic. & 58. diſt. ſi quis de alterius. & ſic eſt 5. 4. q. 5. q̃ſquis. Sed dic q. iſte non eſt excõicatus: ſed cũ alijs epis non communicabit quia nõ venit ad negotia ipſorum, vel ad conſecrandum epiſcopum cũ alijs.

Excõicatus verum qui poſſit eſſe in vna eccleſia, & nõ in alia.

Item ex concilio Turonenſi, c. 2.

a Epiſcopus.] ¶ Abbatem.] Hoc 1 intelligi poteſt de abbatibus Ciſtercien. ordinis, vt extra de ſta. mona. c. 1. niſi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegiũ. Arg. extra de priuile. tutorum. ſed alij abbates debent venire ad concilium, vt 18. q. 2. abbates, & ĩ. eo. decernimus. & hãc paleam habes 18. q. 2. §. vlti.

1 Hãc glo. quidã non habent, ſed iſta eſt in antiquo apparatu. Io.

Abbates tenentur ad concilium epiſcopi venire.

PALEA C. XI.

Epiſcopus non debet abbatẽ [a] cogere ad ſynodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat.

Burc. l. 8. c. 73. Iuo par. 7. c. 91.

¶ Hac Palea abeſt ab illis tantum exemplaribus, in quibus pauciſſima reperiuntur, & refertur infra 18. q. 2. poſt c. fin. à Gratiano ex codẽ Turonico, quẽadmodmodũ & à Buchardo, & Iuone.

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 19.

¶ A communione ſit alienus, qui ſynodo adeſſe contempſerit. C. XII.

1 Si quis autem ſynodo adeſſe neglexerit, vel cœtum fratrum, antequã [b] diſſoluatur, concilium, crediderit deſerendum; alienum ſe à fratrum cõmunione cognoſcat: nec eum recipi liceat, niſi in ſequẽti ſynodo [c] fuerit abſolutus.

Burch. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo p. 5. c. 160. ex concilio Spalenſi, vt Burch.

2 Cum tribus c. ſeq. ibidem.

Item ex concilio Agathenſi, c. 35.

¶ Vſque ad proximam ſynodum à communione abſtineat, qui à metropolitano vocatus abſque graui neceſſitate ſynodo adeſſe neglexerit. C. XIII.

Si epiſcopus metropolitanus ad comprouinciales epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem ſummi Pontificis [d], aut ad ſynodum inuitet; poſtpoſitis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione [e] regia [f]) ad conſtitutum diem adeſſe non differant. Quòd ſi defuerint (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) vſque ad proximam ſynodum à charitate fratrum, & eccleſiæ communione priuentur.

Burch. l. 1. c. 49. Iuo par. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 6.

¶ A communione priuetur epiſcopus, qui à metropolitano vocatus ad ſynodum venire contemnit. C. XIIII.

ij Si quis epiſcoporũ commonitus à metropolitano ad ſynodũ nulla graui intercedente neceſſitate corporali venire contempſerit, ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt † vſque ad futurum concilium cunctorum epiſcoporum charitatis communione priuetur.

Simile in Panormia l. 4. c. 18. ex Auernẽſi. † *al. cenſuerunt*

Item ex concilio Martini a Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui ſe læſos exiſtimant, ad metropolitanam ſynodum conueniant. C. XV.

Apud Martinũ Bracarenſem eṗm in cap. ſynod. græc. c. 18. Poly. l. 3. tit. 17.

Propter eccleſiaſticas cauſas [g], & altercationum ſolutiones, bene placuit per ſingulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante metropolitano epiſcopo omnes prouinciales epiſcopos; ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel [a] hi [h], qui ſe læſos exiſtimant; vt in concilio cauſæ examinatæ ad iuſtum iudicium perducantur. Et ſi qui manifeſte epiſcopi, vel

† *procedant* orig.

b Si quis autem.] ¶ Antequã.] ſic ĩ. de conſecr. diſt. 1. omnis 2. 11. q. 3. certum.

c ¶ Niſi in ſequenti ſynodo.] ſic ergo quandoq; differtur abſolutio, vt maior rubor ſit ei abſolui coram multitudine, ſimiliter in ſacrilego differtur, vt diutius confundatur. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. ſic differtur abſolutio illius, qui multipliciter deliquit, vt 11. q. 3. qui iubente, vnde licet ante voluerit abſolui, non auditur, aliàs regulariter non debet differri, vt extra de appella. qua fronte.

d Si Epiſcopus.] ¶ Summi Pontificis.] id eſt, epi, vt 2. q. 7. c. accuſatio. vel audire de eis, quæ ordinauerit ſummus Pontifex.

e ¶ Præceptione regiã.] licet eṗs ſuo metropolitano tamquã maiori teneatur obedire, vt ĩ. diſt. 8. quæ §. mores. tamen hic defertur regiæ dignitati 3, vt 12. q. 2. de rebus. 63. diſt. Salomitanæ. Item in hac ſynodali citatione, vnica citatio ſufficit, vt hic, & ſimile ĩ. 4. & c. quiſquis. ſed in iudiciali trina requirit, vt 24. q. 3. de illicita.

3 Arg. cõtra 36. q. 2. nullus. vbi de hoc. Arch.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. ſi vobis. & c. ſi quis eṗs. §. ſed hic loquitur de ijs qui habent feudum 4, ibi non: immo & quilibet deberet venire, ſi vocaretur propter negotium regni. vel illud intelligitur cum epiſcopus relicto eccleſiaſtico iudicio pergit ad Imperatorem petens ibi iuſtitiam: quòd nullus clericus debet facere. 11. quæſt. 1. placuit.

4 Et videas quod leg. & not. extra de appella. cũ parati. in gloſ. argu. quod, &c. Arch. diac.

Si quis epiſcoporum.] Nihil notatur.

Propter eccleſiaſticas cauſas.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q. metropolitanus bis in anno debet concilium congregare, omnes eṗos prouinciæ conuocando: ad quod etiam conuenire debent ſacerdotes vel diaconi, vel omnes, qui ſe læſos exiſtimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, ſecundum canonem excõmunicentur. In fine capituli dicitur q. nullus eṗs poteſt concilium celebrare, niſi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter eccleſiaſticas cauſas.] Martinus, qui fuit ſollicitus pro Republica, renouauit canones: vnde dicitur renouator canonum.

h ¶ Vel hi.] quaſi dicas, vel omnes veniant: vel ſaltem.

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offenſa; ſecundũ rationem excommunicentur: quamdiu communi conſenſu [a] de his placuerit dare ſententiam [b]. Nulli autem epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum concilia [c] facere, præter eos, quibus metropoles ſunt creditæ.

a ¶ Martini] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus: quæ omnia ſumpta ſunt ex libro capitulorum Græcarum ſynodorum Martini epiſcopi Bracarenſis: (antiquitus enim Epiſcopi Papæ dicebantur). Hic enim, cum eſſet græcus, ad vtilitatem eccleſiarum Hiſpaniæ, vbi epiſcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit: & in nonnullis quędã addidit: in alijs vero aliqua detraxit; quemadmodum in hoc capite, quod ſumpſit ex concilio Antiocheno, c. 20. ſup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

c ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorũ editionib. legitur*, vt eorum, qui ſe læſos exiſtimant, in concilio cauſæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon.*]

PALEA γ C. XVI.

ANnis ſingulis epiſcopus in ſua diœceſi ſynodum faciat de ſuis clericis, necnon abbatibus & diſcutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli vero epiſcoporum ſuis eccleſijs notificare ſtudeant, quæ in concilijs ſtatuuntur.*

γ ¶ Palea.] *In nulla collatorum exemplarium habetur. ſed verſiculus, ſinguli coniunctus eſt præcedenti capiti*: Propter eccleſiaſticas. *ſuntque verba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano 16. c. 6.

¶ Quę in concilijs ſtatuuntur, ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſijs notificent. C. XVII.

DEcernimus, vt dum [d] in qualibet prouincia conciliũ agitatur, vnuſquiſque epiſcoporum admonitionibus ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes abbates [e], presbyteros, diaconos, atque clericos, ſeu etiam omnem conuentum ciuitatis ipſius, vbi præeſſe dinoſcitur, necnon & cunctam diœceſis ſuæ plebem aggregare nequaquam moretur: quatenus δ coram eis pleniſſime omnia referet, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita eſſe noſcuntur. *& infra.* ¶ Quòd ſi quiſpiam hæc paruipendenda crediderit, ſententia excommunicationis [f] duorum menſium curriculo perſiſtat vſquequaque multatus.

δ ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimi ſexti concilij Toletani, locus hic ita legitur*: quatenus coram eis publice omnia reſerata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

1 DE epiſtolis 8 vero decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita ſcribit Nicolaus Papa archiepiſcopis, & epiſcopis per Gallias conſtitutis.

ſalté hi q ſunt læſi: 1 nõ enim oẽs tenentur venire, vt ĩ. ea. ca. proxi.

a ¶ Communi conſenſu.] epiſcoporũ, Ioan.

b ¶ Sententiam.] abſolutionis.

c ¶ Cõcilia.] prouincialia ſcilicet, cũ alijs epiſcopis, ſed epiſcopale 2 põt, vt 38. diſt. c. qñ. 12. c. q. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc eſt 3. pars diſt. ĩ qua dicitur, q ſinguli epi eccleſijs ſuis notificare debeant quæ in concilijs ſtatuuntur.

DEcernimus, vt dũ.] CASVS. In hoc capitulo dicit, q eps poſtquã redierit à concilio archiepiſcopi, intra ſex menſes debet oẽs ſuos ſubditos conuocare, & eis indicare quæ ſunt in ſynodo acta: qđ ſi nõ fecerit, duobus menſibus excommunicetur.

d ¶ Vt dum.] ideſt, poſtquam.

e ¶ Abbates.] immo abbates non vocabit ad ſynodũ, vt ĩ. ea. in illa palea, Epiſcopus.

f ¶ Excommunicationis.] id eſt, ſuſpẽſionis ab officio duorum mẽſium. ſic 56. diſt. tanta. & 10. q. 3. vnio. in fi.

DE epiſtolis.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. In prima dicitur qđ dictũ eſt, ſcilicet q decretales vim habet canonũ. P. Secunda ibi. [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus de auctoritate canonũ, & conſtitutionibus ſanctorũ in diſt. 18. In hac vero 19. diſt. tractat de epiſtolis, quæ emanant à Papa; & oſtẽdit q decretales epiſtolæ eamdẽ vim habent & auctoritatẽ quã & canones; & hoc p ſequentia cap. patet.

8 ¶ De epiſtolis.] ĩ. prima diſt. tractatũ

1 Vt ſupra ea. cap. propter. vbi de hoc.

2 Vel dic vt ĩ. ea. in ſumma, in fine.

Decretales canonibus æquipollẽt.

1 Subaudi & conſtitutionibus Sāctorum, vt 25. diſt. Decretales ſunt dupli[c]es.

2 Hanc ſententiā hic ſequitur Hug. & La.

[ſol]uit magiſter de auctoritate canonum 1. Hic agitur de auctoritate decretalium: & oſtēdit hic q̄ eiuſdē ſint auctoritatis decretales & canones. Sciendū itaque q̄ quædā decretalis epiſtola eſt generalis: quædā ſpecialis. Generalis 2 eſt, quæ ad omnes dirigitur, vt 2. q. 5. omnib°. Specialis eſt, quæ ſpecialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 3. q̄ ſcripſit. 7. q. 1. pedſti. ſiue ſit generalis, ſiue ſit ſpecialis: dūmodo aliquid definiatur p̄ eā, pro iure generali habēda eſt: vt 16. q. 3. licet. extra de ſen. & re iud. i cauſis. niſi ſit tradita ex tp̄e, ex loco, & ex cauſa, vt 29. diſt. ſciēdū. Sed ſi dubium eſt an ſit decretalis, recurrēdū eſt ad regiſtrū, vt 3. diſt. 9. vt veterum. Præſumitur tamen q̄ ſit decretalis, ſi reperitur inter alias decretales, ad inſtar illius, quæ reperitur inter alias moniales, q̄ p̄ſumitur ex hoc monialis. arg. 20. q. 1. quē progenitores. Vel ſi plures eā tenēt, tenēda eſt, vt 16. diſt. Iſidorus. diſtinguēd. pūt dicit extra de fide inſtrum. paſtoralis.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc cap. diuidit in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehēdit quoſdā, qui nolebāt recipere decretales epiſtolas, quia in corpore canonū, qd̄ Iſidorus fecit, nō habēt īſertę: & facit hoc Nicola° tribus rationib°. Prima ē: qa cū Papa p̄ſtet auctoritatē opuſculis aliorum, multo fortī° ſuis. Secūda ratio eſt: qa ipſi recipiūt eas cū pro ſe faciūt: ergo & cū cōtra eos faciunt, recipere debēt. Tertia ratio ē, ſi ideo nō admittūt eas, qa ī corpore canonū nō habēt, ergo eadē ratione nō debēt admitti ſcripturæ beati Gregorij, & aliorū multorū, q ante ipſū & poſt ipſū fuerūt, & nouū & vet° teſtamētū ī corpore canonū nō inueniūtur. Prima ratio eſt in p̄cipio cap. Secūda īcipit ibi, [Cū & ipſi.] Tertia ibi, [Item ſi ideo.] In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Sed reſponſuri ſunt.] continet reſponſio illorum dicētiū, q̄ etſi nouū & vetus teſtamentum in corpore canonū nō inueniantur: tamen ea admittimus, quia vnum cap. Innocentij vtrumque teſtamentum approbat, & dicit eſſe recipiendum: etſi nullum eorum in corpore canonum ſit inſertum: quibus Nicolaus reſpondet dicens, q̄ eadē ratione debent recipere decretales epiſtolas; quia vnum cap. Leonis Papæ præcipit omnes decretales epiſtolas cuſtodiri: et ſi quis in illas commiſerit, puniatur. & ad hoc inducit cap. Gelaſij. In tertia parte, quæ incipit ibi [His itaque.] cōcludit ex ſupradicto decreto tales epiſtolas ſicut canones, eſſe recipiendas, breuiter recapitulando ſupradicta.

a ¶ Reprobantur.] Arg. quòd illud, quod Papa approbat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. & 35. q. 9. veniam.

b ¶ Quanto.] Satis enim abſurdū eſt aliquem alij opitulari, & non ſibi. vt C. de natura. liberis, l. nuper. in fin.

c ¶ Suffragari.] Arg. q̄ illud qd̄ pro ſe quis inducit, etiā contra ipſū inductū nō debet reprobare, vt inſtrumēta, & ſi qua ſimilia ſūt arg. diſt. 9. neq; quorūlibet. & 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. vet. ſi qs teſtibus. & 4. q. 8. cuius in agendo. extra de cen. cū olim. Arg. cōtra 2. q. 7. ſi hęreticus. contra, diſt. 38. ſi quid veri. & 3. diſt. 10. lege. primum regulare. ſecundum ſpeciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. arg. ad hoc extra de foro competenti, cum ſit generale.

d ¶ Membranas.] licet leges abrogatas non teneamus, tamen

Papā in[...] ci debea[...]

¶ Decretales epiſtolæ vim auctoritatis habent. C. I.

Iuo p. 5. c. 33.

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuſcula tractatorum approbantur [a], vel reprobantur; ita vt, quod ſedes Apoſtolica probauit, hodie teneatur acceptū; & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quāto [b] potius, quæ ipſa pro catholica fide, pro ſanis dogmatibus, pro varijs & multifarijs eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus diuerſo tempore ſcripſit; omni debent honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuslibet opportunitatibus diſcretione, vel diſpenſatione magiſtra reuerēter aſſumi? Quāquàm quidā veſtrū ſcripſerint, haud illa decretalia priſcorū Pōtificū in toto canonum codicis corpore cōtineri deſcripta †; cū & ipſi, vbi hæc ſuæ intētioni ſuffragari [c] cōſpiciunt, illis indifferenter vtantur; & ſolū nunc ad imminutionē ſedis Apoſtolicæ poteſtatis, & ad ſuorū augmentum priuilegiorū minus accepta eſſe perhibeāt. *Item infra.* ¶ Si ideo non eſſe decretales epiſtolas priſcorū † Pontificū Romanorū admittendas dicunt, quia in codice canonum nō habentur adſcriptæ, ergo nec ſancti Gregorij, nec vllius alterius, qui ante vel poſt ipſum fuit, eſt aliquod inſtitutum, vel ſcriptum recipiendum, eo quòd in codice canonum non habeatur adſcriptum. Ergo doctrinam eorū, & ſanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adſcriptæ, de codicibus ſuis eradant. Vt quid vel membranas [d] occupant, poſtquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoramur, cū nec ipſas diuinas ſcripturas veteris & noui teſtamenti iam recipiemus, ſi iſtos duxerimus audiendos? Etenim † neutrum horum in codice canonum eccleſiaſticorum habetur inſertum. Sed reſponſuri ſunt iſti, qui non ad obediēdū potius, quàm ad reſiſtēdū ſēper ſunt parati, dicētes †, quòd inter canones inueniatur capitulū ſancti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrūque teſtamētū eſſe recipiendū, quāquàm in ipſis paternis canonibus nullū eorū ex toto cōtineatur inſertū. Quibus ad hæc aſſerendum † eſt; quoniam ſi vetus, nouūque teſtamentū recipiēda ſunt, nō quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed quòd de his recipiendis

† Cōcor. L[...] ab hoſtib[...] §. ſed quòd ſimpliciter. ff. ex q. b° cau. m[...] & ff. de of[...] fic. p̄ſid[...]

† al. ſanctorū

† al. etiam

† al. aientes

Innoc. PP. 1. ad Exuperiū epiſt. 3. c. vlt.

† al. referēdū

Reprobare nō poſſum pro me inductum.

ſancti Papæ Innocentij prolata videatur eſſe ſententia; reſtat [a] nimirum, quòd decretales epiſtolæ Romanorum Pontificum ſunt recipiendæ, etiam ſi nõ ſint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipſos canones vnum B. Leonis capitulũ [b] conſtat eſſe permiſtum; quo ita omnia decretalia conſtituta ſedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, vt ſi quis in illa commiſerit; nouerit ſibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † ſuarum decretalium: [Ne quid vero ſit, quod prætermiſſum à nobis forte credatur, omnia decretalia cõſtituta tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium deceſſorũ noſtrorum, quæ de eccleſiaſticis ordinibus, & canonũ promulgata † ſunt diſciplinis, ita à veſtra dilectione cuſtodiri mandamus, vt ſi quis in illa cõmiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari.] Dicẽdo [c] vero, [omnia decretalia cõſtituta,] nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandauerit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo, [omnium deceſſorum noſtrorum,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante ſe fuerunt, excepit: cuius ita non præceperit decretalia cõſtituta ab omnibus cuſtodiri, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil refert, vtrum ſint omnia nec ne decretalia ſedis Apoſtolicæ conſtituta inter canones conciliorum immiſta; cum omnia in vno corpore compaginari nõ poſſint; & illa eis interſint, quæ firmitatem his, quæ deſunt [d], & vigorem ſuum aſsignẽt; præſertim cũ ſynodalia geſta, inter quæ ipſi canones ſtatuti ſunt, in codice canonum nõ habeantur; ſed à nobis omni cultu debito venerentur. Conſonat autem huic beatiſsimo Papæ Leoni ſanctus & facũdiſsimus in decretis ſuis Papa Gelaſius, ita inquiẽs: [Decretales epiſtolas, quas beatiſsimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiẽdas decernimus.] In quo notãdum eſt: quia nõ dixit, [decretales epiſtolas, quæ inter canones habentur;] nec tantum, [quas moderni Pontifices ediderunt;] ſed, [quas beatiſsimi Papæ diuerſis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt.] Dictis autem [diuerſis temporibus] etiam illa tempora vir ſanctus comprehendit, quæ crebreſcentibus paganorum perſecutionibus, ad ſedem Apoſtolicam deferri cauſas epiſcoporum difficillime permittebant. His ita diuina fauente gratia prælibatis, oſtendimus nullam differentiam eſſe inter illa decreta, quæ in codice † canonũ habentur, ſedis Apoſtolicæ præſulum, & ea, quæ præ multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium deceſſorum ſuorum decretalia conſtituta, atque decretales epiſtolas, quas beatiſsimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore ſuſcipiẽdas & cuſtodiendas, eximios præſules, Leonem ſcilicet & Gelaſium, mandaſſe probauimus.

Leo PP. 1. epi. 1. in fine.

† al. quinto ſuorum decr.

† al. ordinata

Gelaſius Papa 1. cum 70. epiſcopis. Habetur ſ. 15. diſt. c. ſancta Romana. §. Itẽ decretales.

† al. corpore

a ¶ Cum ipſi.] *Locus fuit emendatus ex ipſa epiſtola Nicolai, quæ Romæ manuſcripta habetur: & nuper impreſſa eſt in appendice bibliothecæ ſanctorum Patrum, vt dictum eſt, ſ. diſtin. 10. c. leges. in qua epiſtola multa alia habentur ad epiſtolas decreta-*

tamẽ notitia earum eſt neceſſaria. ſ. diſt. 7. fuerunt. & eſt hic arg. quod nullum verbũ poſitũ in aliqua ſcriptura debet vacare, vel ſuperflue poni, vt 28. q. 1. ſic enim. & extra de maio. & obed. ſolitæ 1. & ff. de vſuris. l. 4. arg. contra. C. de fideiuſſoribus, nõ recte.

a ¶ Reſtat.] quaſi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus ſimilibus, vt 4. diſt. denique. in fin. & 26. diſt. deinde.

b ¶ Capitulum.] illud cap. eſt 26. q. 1. c omnia, vbi tamẽ attribuitur Damaſo Papæ: & poteſt eſſe quod vterque fecerit illud. & eſt ſimile 1. q. 1. de cetero. & de conſec. diſt. 1. conſulto.

c ¶ Dicendo.] arg. quod verbo generali omnia debent comprehendi, vt hic, & 1. q. 1. ſunt nonnulli. & 14. q. 3. putant. & 12. q. 1. dilectiſsimus. & 13. q. 2. non æſtimemus. Contra de conſecra. diſt. 2. reuera. & j. 75. diſt. quod dic.

d ¶ Deſunt.] eſt hic arg. quod ſi Papa in aliquo priuilegio vel reſcripto confirmat alicui eccleſiæ priuilegia exemptionis, vel alterius rei, quã habet in priuilegijs ſuis, quod eo ipſo robur habeãt illa priuilegia, licet non poſſint exhiberi: dicitur enim hic, quod decretales ſunt recipiendæ, cum capitulum Leonis, quod eſt in corpore canonũ, de hoc dicat, quamuis illæ non ſint in corpore canonum. De hoc dixi ſ. diſt. 9. vt veterum.

e ¶ Diuerſis.] not. quod verbũ indefinite prolatum generaliter eſt intelligẽdũ, vt 1. q. 3. ſaluator. & 15. q. 2. nec his. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. quod ſi dormierit. arg. contra. 1. q. 1. ſunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habetur extra de priui. quia circa. & extra de teſta. relatum.

1 Vltra medium capituli, verſic. ſin autem. vbi de hoc. Archid.

literis arrogati notitia eſt neceſſaria.

Verbũ generale oĩa debet comprehẽdere.

2 Cũ iſta gl. concor. not. per Bal. Ang. & Io. de Imol. l. ſciendũ. in princ. ff. de verb. oblig. & quæ notantur per Bal. in authẽ. ſi quis in aliquo; in 2. col. C. de eden. & per Ang. in §. & hoc in ſuper. in 3. col. in auth. vt ſponſal. lar. & per Ale. de Imo. in l. admonendi. ff. de iureiur.

les etiam antiquiſſimas pertinentiā.

Item Agatho Papa omnibus epiſcopis.

¶Omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis irrefragabiliter ſunt obſeruandæ. C. II.

SIc omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiēdæ ſunt, tamquam ipſius diuini Petri [a] voce firmatæ ſint.

Item ex capitulis [a] *Caroli Imperatoris.*

¶Tolerandum eſt iugum, quod à ſancta ſede imponitur, licet importabile videatur. C. III.

IN memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctā Romanam & Apoſtolicam ſedem; vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitas: vt licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur iugum [b], tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, ſiue ſit presbyter, ſiue diaconus, aliquam perturbationem machinādo, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam [c] ab Apoſtolica † ſede detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non venerit †; ſalua fide [b], & integra circa Apoſtolicū humilitate, penes epiſcopum ſit poteſtas, verum eum in carcerem [d], aut aliam detrudat cuſtodiam, vſquequo per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, vt potiſsimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iuſto ordine lex Romana ſtatuat definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.

a ¶Capitulis.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Iuone. Ac Nauclerus vol. 2. Gen. 28. narrat hoc eſſe vnum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes ſuas prouincias miſit. Burchardus autem citat ex concilio Triburieſi, cap. 30. vbi etiam extat.*

b ¶Salua fide.] *Apud Burchardū eſt, falſa fide, & nō integra.*

Item Stephanus † Papa.

¶Quidquid Romana eccleſia ſtatuit, vel ordinat, ab omnibus obſeruandum eſt. C. IIII.

ENimuero, quia in ſpeculum [d], & exēplum ſancta Romana eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit: propoſita † eſt; ab omnibus quidquid ſtatuit, quidquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obſeruandum eſt.

ſclatum 2. in princ. vbi de hoc Archidiaconus.

SIc omnes.] Caſus huius cap. planus eſt.

a ¶ Petri.] nam Papa ſanctitatem recipit à cathedra, vt 40. diſt. non nos. lo.

IN memoriam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̄ q̄ Romana eccleſia ob reuerētiā B. Petri intantum debet honorari, vt ſi ēt vix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In ſecūda parte, quæ incipit ibi. [Si vero.] dicitur, q̄ ſi qs presbyter vel diaconus arguatur ab Apoſtolica ſede, falſam epiſtolam detuliſſe: licentia ſit ep̄o tenere eum in carcere vel alia cuſtodia, donec conſulat Papam per litteras vel legatos, quid de hoc voluerit definire: vt is corrigatur, & certus modus imponatur.

b ¶ Iugum.] vt 100. diſt. contra morem. 11. q. 3. quid ergo. idē eſt in alijs prælatis, vt 2. q. 7. ſacerdotes.

c ¶ Falſam.] dicitur charta falſa ex dicto vel tacito 1 & in tali falſo diſtinguitur, vt extra de reſcri. ſuper litteris. & talis dr̄ bene falſarius, vt ff. de fal. ſi quis obreperit. Itē dicitur falſa ſcriptura, vt cum ſcribitur, omnes vel maiorem partem fratrum fuiſſe præſentē, quæ nō fuit vere præſens: vt extra de his quæ fiunt à pla. ſine conſen. cap. quanto. & talis falſarius ſuſpenditur ab officio & beneficio, vt extra d teſti. tam litteris. in fine. Item ipſo facto di falſarius, vt ſi charta appares raſa vel immutata 1. & talis falſarius deponitur, vt extra de crimi. fal. ad audientiā. Qui autē falſam chartā fabricat de nouo, non ſolum deponitur, ſed & curiæ traditur 2. vt extra de fal. ad falſariorum. Pœna falſitatis ſecūdum leges eſt depoſitio, & omnium bonorum confiſcatio in libero: in ſeruo mors. ff. de fal. l. 1. Dicitur etiā falſa charta, quæ non habet teſtes inſcriptos, vt extra de procur. c. 1. Item dicitur falſa, quæ habet ſubſcriptiones varijs manibus notatas: & quæ non eſt perfecta eadem manu, vt extra de priuile. c. cum olim. in fi. niſi ex hoc ſit ibi diuerſitas, q̄ ſit ibi calami vel atramenti mutatio, vt in auth. de fide inſtru. & cau. in princ. coll. 6. Item dr̄ falſa ſi eſt alieno ſigillo ſigillata, dummodo ille habuit proprium, vt extra de appel. ſignificauit. Item dr̄ falſa ſi eſt contraria alteri ex eadē parte prolatæ, vt extra de fide inſtru. imputari. & C. de fide inſtr. ſcriptura. Itē dicuntur falſæ litteræ Papæ pp falſam grammaticam, extra de reſcrip. ad audientiam. Item dicuntur falſæ, ſi ſint ſuſpectæ, & eis non imponitur fides, vt C. de proba. iubemus. Item dicitur falſa charta, ſi ſigillum eſt fractum: vel ſi nō eſt annus indictionis appoſitus, vt extra de fide inſtr. inter. Item ſi filum eſt ruptum, vt extra de crimine fal. licet. Item ſi ſunt impetratæ litteræ pendente appellatione, vt extra de teſti. cauſam. Itē ſi ſunt impetratæ ſine mandato domini, vt extra de reſcri. nonnulli.

d ¶ In carcerem.] ſi certum eſt eum eſſe falſatorem 3. 50. diſt. ſi epiſcopus. & extra de crimi. fal. ad falſariorū. ſed vbi eſt dubium, fit quod hic dicitur.

ENimuero.] Caſus iſtius capituli planus eſt.

e ¶ In ſpeculum.] ſpeculum per doctrinam: exemplum

Litteræ dicuntur falſæ multipliciter.

1 Extra de fide inſtru. cap. 3. extra de fal. c. fi. extra d priuileg. cum olim. Archid.

2 Sed quid ſi ille, qui vtitur falſo inſtrumēto, vult ſe purgare, quod ignorauit, eſt ne audiēdus ?

Deus ſedit. p. 3. Poly. l. 1. tit. 17. Iuo p. 4. c. 238.

Extat in concilio Triburieſi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo par. 5. c. 50.

† al. Apoſtolico detuliſſe

† al. conuenerit

† al. Stephanus v.

† al. poſita eſt omnibus, quidquid

plum per bonam operationem. 16. quæſt. 1. prædicator. & cap. nulli. 7. q. 1. ſuggeſtū. 8. q. 1. ſi ergo. 25. quæſt. 2. inſtitutionis. & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. diſtin. ſcit ſancta. Archid.

NVlli.] CASVS. Quidam erant epiſcopi erigentes cal-

Item Gregorius iiij.

¶ A Pontificalibus ſit alienus officijs; qui Apoſtolicis non vult obedire præceptis. C. V.

Poly. l. 1. tit. 17. Anſel. l. 2. c. 21. Iuo pat. 5. c. 11. & 349.

NVlli fas eſt vel velle, vel poſſe transgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſteriū; quod veſtram ſequi oportet charitatem. 2 ¶ Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus [a], quiſquis Apoſtolicis voluerit cōtraire decretis, nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris à ſancto miniſterio fiat; nec de eius iudicio [b] quiſquā poſtea curā habeat, quoniā iam dānatus à ſancta & Apoſtolica eccleſia, ac auctoritate ſua de inobedientia, atq. præſumptione à quoquam eſſe nō dubitatur: quia maioris [c] excommunicationis deiectione eſt abijciēdus †, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina, qui non ſolum præfatæ ſanctæ Eccleſiæ iuſſionibus parere debuit, ſed etiam alijs [d], ne præterirent, inſinuare. Sitq. alienus à diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare †.

† al. exigēdus

† al. obedire.

¶ *Caput hoc eſt in eadem epiſtola Gregorij iiij. ex qua ſumptum eſt c. decreto noſtro. infra 2. q. 6. Extat autem in codice ſæpe memorato bibliotheca Dominicanæ.*

Item Auguſtinus de doctrina Chriſtiana, lib. 2. c. 8.

¶ Inter canonicas ſcripturas Decretales epiſtolæ connumerantur. C. VI.

Polyc. l. 1. tit. 15. Anſel. l. 3. c. vlt. & l. 6. c. 112.

IN canonicis ſcripturis eccleſiarum catholicarum quamplurimū diuinarum ſcripturarum ſolertiſſimus indagator auctoritaté ſequatur, inter quas [e] ſane illæ ſint, quas Apoſtolica ſedes habere [f], & ab ea alij meruerūt accipere epiſtolas. Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiuntur eccleſijs, præponat [g] eis, quas quædā non accipiunt. In eis vero, quæ nō accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures [h], grauioresq. accipiunt eis, quas pauciores, minoriſq. auctoritatis eccleſiæ tenēt. Si autē alias inuenerit à pluribus, alias

calcaneum contra Romanam eccleſiam, & nolentes ſedis Apoſtolicæ pcepta obſeruare, ſed Græcos reprehendit, & hortatur eoſdem ne ab Ec. Romana recedant; alioquin deponentur, & eorum ſententiæ inutiles erūt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

a ¶ Proſtratus.] 1 Hic videtur ꝙ omnis, qui non obedit ſtatutis Romanæ ſedis ſit hæreticus: & varios modos hęreſis notaui 24. q. 3. §. quia vero. &c. quidam. Sed intelligas, ꝙ hic dicitur, ꝙ qui dicit Romanam eccleſiam nō eſſe caput, nec poſſe condere canones, iſte eſt hæreticus, vt 22. diſt. c. 1. & 25. quæſt. 1. violatores. & quæſt. 2. ſi quis dogmata. Sed ſi quis aliàs tranſgreditur eius mādata, non propterea eſt hæreticus, licet peccet. extra de reſcri. ſi quando. lo. 2

b ¶ Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. ſubdiaconus. Sed ibi non admittit damnatū ab hæreticis: ſed ſi vult pœnitere, admittit eum: ſed hoc non eſt ideo quia hæreticus eum damnauit, ſed quia aliàs malus eſt.

c ¶ Maioris.] Arg. quòd quanto aliquis delinquens eſt maior, tanto magis eſt puniēdus, vt 40. diſt. homo Chriſtianus. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 3. nulli fas.

d ¶ Sed etiam alijs. Arg. ꝙ qui tenetur aliquē defendere contra alios, multo fortiꝰ contra ſe, vt 16. q. 1. ſi in canonibus. & ff. ſi ſer. ven. aliꝰ. 3

1 Papæ ſtatutis nō obediens, an ſit hęreticꝰ.

2 Intellige cū determinatiōe eius quod legit & not. extra de reſcri. ſi quando. & dicit Hu. ꝙ canō iſte poteſt intelligi eſſe datæ ſententiæ, & pro hoc faciūt illa verba, pſtratus. & ibi iā dānatum. Archi.

3 Arg. extra de natis ex lib. ven. c. 1 l. alius. ſ glo. alle. ff. de cond. in deb. frater à fratre. ff. de pact. cū in eo.

IN canonicis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: In prima parte dicit quod bonus indagator diuinarū ſcripturarum debet ſequi auctoritatem catholicarum eccleſiarū in ſcripturis recipiendis & ꝓponendis: inter quas ſcripturas præponendæ erunt ſcripturæ ſedis Apoſtolicæ. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Tenebit igitur.] dicit, ꝙ illæ ſcripturæ, quæ recipiunt ab omnibus, ſunt præponēdæ illis, quas nō recipiūt qdā: iter illas vero, q̄ non recipiunt ab oībus, præponēdas eas, quas plures & grauiores recipiunt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiūt. Sed, ſi aliæ à grauioribus, aliæ à pluribus recipiantur, æqualis erunt auctoritatis, licet hoc de facili inueniri non poſſit.

e ¶ Inter quas.] canonicæ ſcripturæ ſunt epiſtolæ.

f ¶ Habere.] meruit ab alia eccleſia.

g ¶ Præponat.] Argu. ꝙ ſemper præſumitur pro multitudine, vt 61. diſtin. nullus inuitis. Item argu. qđ à pluribus recipitur maioris eſt auctoritatis, quàm quod à paucioribus 4, vt 3. 16. diſt. Iſidorus. & 2. q. 7. puto. 63. diſt. c. vlti. Sed qualiter ſtare poteſt quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiendæ. arg. 15. diſt. ſancta Romana? Quomodo ergo vna præponitur alijs? Reſpondeo poteſt eſſe ꝙ omnes recipiantur, nō tamen quòd omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas iſtud de localibus canonibus, vt ille præponatur alijs, qui à pluribus tenetur: & ſic poteſt intelligi 50. diſtin. Domino ſancto. in fin. vbi de hoc in gloſ. nonne.

h ¶ Plures.] Nota quòd hic dignitas perſonarum compenſatur cum numero: ſimiliter in teſtibus, vt extra de teſtib. in noſtra. ſimiliter in creditoribus, vt ff. de pactis, maiorem. Sed in electione ſemper par numerus præiudicat, licet maior ſit dignitas ex parte altera, & maius meritum perſonæ, vt extra de elect. dudum 1. licet ſit arg. contra 63. diſt. c. vlt. & 76. diſt. ieiunium. §. non autem. 5

4 ſ. dl. pr. de quibꝰ. extra de offi. leg. prudentiā. 63. diſt. c. 2. & 3. Archid.

Scripturæ canonicæ non ſunt eadem veneratione.

Dignitas an cōpenſetur cū numero.

5 Iuxta finem, ibi, æqualis coiū, &c. Archid.

AD-

ADDITIO. Non eſt contra: ibi enim erant æquales in numero, non in meritis. Cy.

a ¶ Inueniri.] Arg. q iura aptantur ad ea, quæ raro accidunt. de conſe. diſt. 4. ſanctum eſt. & ff. ſi pars hæred. pe. antiqui. Arg. contra 28. diſt. de Syracuſanæ. 14. q. 5. denique. ff. de leg. nā ad ea.

ADDITIO. Ad idē in Auth. de conſul. coll. 4. in authen. vt ſi ne prohib. ma. & c. circa med. coll. 7. Archidiaconus.

k ¶ A veteribus.] Arg. q dicta veterum ſunt ſequenda, vt 37. diſt. relatum. 24. q. 3. transferunt. & j. diſt. proxi. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum eſt ſupra, quòd decretales epiſtolæ vim habent auctoritatis: quod verum eſt (ſicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & ſcripturis Euangelicis non contradicunt. Vnde quia Anaſtaſius Papa fauore Anaſtaſij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi poſſe ſuis officijs fungi: ideo Romana eccleſia eius decretum repudiauit.

à grauioribus haberi (quamquam hoc inueniri [a] vix poſſit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum loco indicato ſic habet:* In canonicis aūt ſcripturis eccleſiarū catholicarum quamplurium auctoritatem ſequatur: inter quas ſane illæ ſunt, quæ Apoſtolicas ſedes habere, & epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus accipiuntur eccleſijs, præponat eis, quas quędam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioreſq. accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſq. auctoritatis eccleſiæ tenent. Si aūt alias inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi, (quāquā hoc †, inuenire non poſsit) æqualis tñ auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. Auguſtini ſententia non ad decretales Romanorum Pontificum, ſed ad canonicas, & ſacras ſcripturas referenda eſt.* † facile] orig. Antuerp.

Item Leo Papa I. ad epiſcopos Viennenſes, epiſt. 87.

¶ Miniſterij † diuini ſe exortem intelligat, qui à ſoliditate Petri recedit. C. VII. † Myſterij

ITa Dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum preconio continebatur, per Apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret: ſicut ſcriptum eſt: [In omnem terram exiuit ſonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris ſacramentum [b] ita Dominus ad omnium Apoſtolorū officiū pertinere voluit; vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omniū ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet: vt exortem ſe myſterij †, intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc [c] enim in conſortium indiuiduæ [d] vnitatis aſſumptū, id quod ipſe erat [e], voluit nominari dicendo, [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram [f] ædificabo eccleſiam meā:] vt æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditate conſiſteret, hac eccleſiam ſuam firmitate corroborās, vt illā nec humana temeritas poſſet appetere [g], nec portæ [h] contra illam inferi præualerent. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſsimam firmitatem Domino, vt diximus, ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare; quiſquis eius poteſtatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] ſuis, & id quod accepit à veteribus [k], non ſequendo.

Iuo p. 5. c. 6. — Pſal. 18. — † al. miniſterij — Matth. 16.

Hoc autem [l] intelligendum eſt de illis ſanctionibus, vel

ITa Dominus.] CASVS. Quidam epi contra eccleſiam Romanam erigebāt ceruicem, ei obedire nolentes: nec volebant ſequi doctrinā, quā à veteribus receperūt: cōtra quos inuehitur Leo, probans, q ab eccleſia Romana non debēt recedere: q ita [illegible]firmata à Dño [illegible]roborata in Petri ſoliditate, q nec temeritas hominū, nec portæ inferi aduerſus eam præualebunt: oſtendit etiam q à principio ſic voluit Dominus Euangelicam prædicationem ab Apoſtolis & alijs prædicatoribus per vniuerſum orbē diffūdi, vt Petrus cuius vice Papa fungitur, eſſet quaſi quoddam caput illius prædicationis: & quicunq; à Petri ſoliditate recedere voluerit, deponatur.

b ¶ Sacramentum.] id eſt, hoc ſanctū munus i. ¶ Scilicet prædicandi, qd eſt Petro cōceſſum. 11. diſt. c. vlt. Sed id ideo dicit ſacramentū, qa oīa fiebant in figura. 43. diſt. ſit rector. Archi.

c ¶ Hunc.] id eſt, Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] ſcilicet Eccleſię.

e ¶ Erat.] id eſt, ab eo quod ipſe Dominus erat, ſcilicet petra: voluit eum vocari dominus Petrum. de cō ſe. diſt. 2. reuera.

f ¶ Et ſuper hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonſtraſſe, quàm hæc verba, q Petrus reſpondit Domino cum dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui: quia ſup illo articulo fidei fundata eſt Eccleſia: [ego ſuper ſeipſo fundauit Deus eccleſiam.]

g ¶ Appetere.] id eſt, laceſſere & calumniari.

h ¶ Nec portæ.] id eſt, vitia vel etiam hæreſes: quia eccleſia non poteſt errare, vt 24. q. 1. à recta. Nec Eccleſia poteſt eſſe nulla, vt 24. q. 1. pudenda. quia ipſe Dominus rogauit pro ea vt non deficeret, vt 21. diſt. c. 1. in fin.

i ¶ Cupiditatibus.] id eſt, voluntatibus.

l ¶ Hoc autem.] ſcilicet q decretales epiſtolæ ſint paris auctoritatis cum canonibus.

a ¶ Acu-

a ¶ Acacius.] hæreticus & excommunicatus: 24. q. 1. Acacius. i fuit enim excommunicatus propter hæreſim à Gelaſio, & à Felice Papa, vt ibi dicitur.

SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit & ordinauit multos tempore ſuæ hæreſis, quos dicebat quidam nõ poſſe ſua officia de iure communi exequi: quare Anaſtaſius Imperator de hoc dubitans quæſiuit à Papa, qui reſpondit eos poſſe de iure communi ſuis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi poſſe. Nam baptiſmata & ordines à malo collata, per ipſius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc vj. rationibus. Prima ratio eſt: quia in ſacramentis virtus Chriſti operatur, quæ omnem maculam repellit. Secũda eſt de radijs ſolis, qui & ſi transeant per loca fœtida, tamen non coinquinant. idem eſt de ſacramentis per malos miniſtratis. Tertia eſt de Iuda: qui licet malus fuiſſet, multa tamen fecit, quæ rata ſunt habita. Quarta eſt de auctoritate Domini, qui præcepit verba Scribarũ, & Phariſæorum ſeruãda & impleda. Quinta ratio eſt, q; omne bonũ à quocunq; fiat, fit à Deo. Sexta ratio eſt, quia in ſacramentis nõ eſt attendendum qualis vel quis conferat; ſed quid conferatur: quia incrementũ ſolus Deus præbet, & neq; qui plãtat neq; qui rigat eſt aliquid: ſed qui incrementũ, &c. Poſtea concludit ex ſ. dictis, q; ſacra eius ſeruari debent.

decretalibus epiſtolis, in quibus nec præcedentium Patrum decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anaſtaſius a *enim ſecundus fauore Anaſtaſii Imperatoris, quos Acacius* a *poſt ſententiam in ſe prolatam ſacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit, ita inquiens.*

a ¶ Anaſtaſius.] *Minime verum eſt ſenſiſſe Anaſtaſium, ordinatos ab Acacio poſt latam in ipſum ſententiam, ritè fungi acceptis officijs potuiſſe. Hoc enim dumtaxat inquit in capite ſequenti, firmam eſſe ſacrameti gratiam ab Acacio traditam: quod veriſſimũ eſt, ſicut & aliæ omnes ſententiæ, quas in ea epiſtola ex B. Augu. Anaſtaſius accepit, vera ſunt. Habetur autẽ hæc eadem Anaſtaſij Papæ ij. epiſtola in corpore canonum, quod Romana eccleſia ſemper approbauit, vt infra diſt. 20. c. de libellis eſt adnotatum. Itaq. ſine cauſa reprehenditur hoc loco Anaſtaſius à Gratiano.*

Anaſtaſius II. ad Anaſtaſium Auguſtum, epiſt. 1. c. 7. & 8.

¶ Nulla læſionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. C. VIII.

In codice canonũ, fol. 156. Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 62. Iuo p. 2. c. 151.

SEcundum b eccleſiæ catholicæ conſuetudinẽ ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, quòd nullum de his, quos baptizauit c Acacius, vel quos ſacerdotes, ſiue leuitas ſecundum canones ordinauit, vlla ex nõie Acacij portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptiſma (quod procul ſit ab eccleſia) ſiue ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipientem munus d peruenit illibatũ: quia vox e illa, quæ ſonuit per columbam f, omnem maculam humanæ pollutionis excluſit: qua declaratur, ac dicitur: [Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſãcto, & igne g.] Nam ſi viſibilis h ſolis iſtius radij, cum per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam & Iudas, cum fuerit ſacrilegus, atq. fur, quidquid egit inter Apoſtolos pro dignitate commiſſa, beneficia per indignum datá, nulla ex hoc detrimẽta ſenſerunt, declarante hoc ipſum Domino manifeſtiſſima voce: [Scribæ, inquit, & Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicũt enim, & non faciũt.] Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in eccleſia miniſter pro officio ſuo videtur operari; hoc totũ contineri i implente † diuinitatis effectu k: ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad cõſulta Bulgic. 25

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Matth. 23.

† al. implendo diuinitatis effectum

Sacramentorum veritas an ſit apud hæreticos.

b ¶ Secundũ.] varijs modis ponitur caſus huius cap. G. inducit quaſi ſit abrogatũ: & Meledus ſẽtit cũ eo & oẽs qui dicũt veritatẽ ſacrorũ non eſſe apud hæreticos, vt 24. q. 1. ſchiſma. & 1. q. 1. extra eccleſiã. H. dicit q; nec capitulũ eſt reprobatũ, nec auctor p ijs, quæ hic continentur, dãnatus fuit: quia nihil hic continetur qđ nõ canonice dicatur: ſed ideo fuit iſte damnatus: quia cõicauit Photino hæretico: & quia voluit reuocare Acaciũ hæreticũ poſt mortẽ, & ideo iſte Anaſtaſius fuit dãnatus, vt j. c. Anaſtaſius. Alij dicunt, q; hoc c. cũ auctore reprobatũ eſt: quia voluit dicere q; ordinati ab hæretico ſine omne diſpenſatione de iure poſſunt ſua officia exercere. Dicit eñ H. q; hæretici habẽt veritatem ſacrorum, ſed nõ habẽt executionẽ eorũ, vt de cõſe. diſt. 4. ſicut in ſacris. &c. nõ in vobis. vt not. 1. q. 1. qui perfectionẽ. &c. dñs.

c ¶ Baptizauit.] in forma eccleſiæ.

d ¶ Munus.] idest, baptiſma.

e ¶ Quia vox.] hic eſt qui baptizat. de conſe. diſt. 4. baptiſmus. in fi.

f ¶ Per columbam.] ideſt, per ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ. Hu.

g ¶ Et igne.] ideſt, charitate.

h ¶ Nam ſi viſibilis.] r. q. 1. ſi fuerit.

i ¶ Contineri.] ideſt, perfici.

k ¶ Implente diuinitatis effectu.] ideſt, Deo cooperante.

a ¶ Plan-

a ¶ Plantaui.] prædicando.
b ¶ Apollo.] diſcipulus Pauli.
c ¶ Rigauit.] baptizando.
d ¶ Incrementum.] i. gratiã & remiſſioné peccatorũ i.
e ¶ Vel qualis.] hoc intellige de toleratis. aliàs bene quæritur, vt 42. diſt. quieſcamus. nã nemo poteſt pdicare niſi mittat, vt 16. q. 1. adijcimus. & extra d hære. cũ ex iniũcto. Vel loquitur ſcdm antiqua tpa, qñ oẽs poterant pdicare.
f ¶ Prædicet.] ſed quæ prædicet l.
g ¶ Vt inuidos.] i. pſeudo apoſtolos z.
h ¶ Affirmet.] & hoc in epiſtola ad Philippẽſes, cũ dicit; ſiue p veritaté, ſiue alio modo Chr̃s pdicet, i hoc gaudeo & gaudebo.
i ¶ Hoc.] i. inuidiã.
K ¶ Et hic.] ſ. Acaci⁹.
l ¶ Alijs.] ſcilicet ignorantibus.
m ¶ Suę virtutis.] quo ad veritatem ſacri.
n ¶ Generaliter.] i. in omni ſacramẽto.
o ¶ Vt imaginẽtur.] ſcilicet Acacium.
p ¶ Metuere.] ſ. ſcdm ſuã opinioné falsã. Nam in veritate ſuſteperũt ordiné, ſed nõ executioné. 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum 35.
§ QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſ. dictis, & dicit q qa Anaſtaſi⁹ ita decreuit, ideo Felix, & Gelaſius & Hormiſda cũ excõicauerũt: ſed Acaciũ prius.

ANaſtaſius.] CASVS. Photinus diaconus Theſſaloniceñ. cõicauit Acacio in hæreſi. Poſt morté vero Acacij Anaſtaſius Papa cõicauit Photino ſine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hæreſi, vt orationes p eo in eccleſia fierent, & ideo multi clerici receſſerunt ab obedientia eius, & lepra percuſſus eſt.
¶ Caſus autem ſequẽtis §. planus eſt.
q ¶ Abegerũt.] i. remouerunt 32. diſt. c. preter hoc. §. verũ. Sed ſ. 8. q. 4. nõne. vbi dr̃, q ante tps ſententiæ nõ poſſunt clerici recedere ab epo. Sed hic nõ receſſerunt ante ſniam. quia inciderunt in hæreſim iam damnatã, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. ⁴
r ¶ Concilio.] videtur ergo q Papa tenetur requirere cõcilium epiſcoporum: quod verum eſt vbi de fide agitur: & tunc ſynodus ᵃ maior eſt Papa, vt 15. diſt. ſicut in fi. arg. ad hoc 93. diſt. legimus.
ſ ¶ Qui communicauerat.] ſ. 11. q. 3. quoniam. vbi dr̃, q excõicatio non tranſit in tertiam perſonam: ſed hic communicauit ei in maleficio, vnde potuit tranſire ad tertiam perſonam, vt extra de ſent. excom. nuper.
t ¶ Occulte.] magis inde præſumitur ꝯ ipſum, vt extra vt eccle. benefi. vt noſtrum. extra de offi. deleg. cõſuluit. ff. de ritu nup. palam. ff. de admi. tut. non exiſtimo. Lau.
u ¶ Diuino.] quia dum aſſellaret, emiſit inteſtina, ignominioſe lapſus.

ᵃ 23. q. 5. c. vlt. Arch.

ᵃ Sub. qui ex inuidia bonorũ, & cauſa lucri Chriſtum pdicabant. 28. q. 1. iam nunc. in fi. Archid.

§ Quia cõcludit Gra. ſcdm opi. fortè ſuam, ſ. qua aſſerit veritaté ſacramentorũ non eſſe apud hæreticos: quod falſum eſt. Io. de Fan.

⁴ Hic videas quod not. 2. q. 7. ſacerdotes.

Chriſtus, Paulus affirmat, [Ego plantaui ᵃ, Apollo ᵇ rigauit ᶜ: ſed Deus incrementũ ᵈ dedit. Itaq. neq. qui plantat eſt aliquid, neq. qui rigat; ſed qui incremẽtũ dat Deus.] Adeo autem non quæritur, quis, vel qualis ᵉ prædicet ᶠ, ſed quid † prædicet, vt inuidos ᵍ etiã bene Chriſtum prædicare affirmet ʰ: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt, & hoc ⁱ ipſe ‡ prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic ᵏ, cuius nomen dicimus reticendum, male bona miniſtrando ſibi tantũ nocuit. Nam inuiolabile ſacramentũ, quod per illũ datum eſt alijs ˡ, perfectioné ſuæ virtutis ᵐ obtinuit. Quod † quidem generaliter ⁿ verũ eſt, niſi aliquorum in tantũ ſe extenderet curioſa ſuſpicio, vt imaginẽtur ᵒ prolato à Felice Papa iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramẽtis, quæ Acacius vſurpauit, egiſſe; ac proinde eos metuere ᵖ, qui vel in conſecrationibus, vel in baptiſmate myſteria † tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

1. Cor. 3.
† al. quem
Philip. 1.
† al. ipſo
Cap. 8.
† Quod cum ita ſit, aliquorum in tantũ ſe extendit curioſa] orig.
† al. miniſteria

Quia ergo illicite, & non canonice, ſed contra decreta prædeceſſorum, & ſucceſſorũ ſuorum hæc reſcripta dedit (vt probat Felix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eumdem Acacium poſtea damnauit) ideo ab eccleſia Romana repudiatur, & à Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

¶ Anaſtaſius à Deo reprobatus, nutu diuino percuſſus eſt. C. IX.

ANaſtaſius ᵃ ſecundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri ſe à communione ipſius abegerunt ᑫ, eo quòd communicaſſet ſine concilio ʳ epiſcoporũ, vel preſbyterorum, & cleri cunctæ eccleſiæ catholicæ, diacono Theſſalonicenſi, nomine Photino, qui communicauerat ſ Acacio; & quia voluit occulte ᵗ reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino ᵘ percuſſus eſt.

Ex libro (vt in corpore conciliorũ citatur) Pontificali.
Iuo p. 14. c. 40.

ᵃ ¶ Anaſtaſius.] *Caput hoc habetur quidem tomo ſecundo conciliorum in vita Anaſtaſij: ſed eſſe omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeſte oſtenditur, quòd Acacius (ſicut Nicephorus. lib. 16. c. 12. & Euagrius, lib. 3. c. 18. & ſequentibus, & clariſſime Anaſtaſius bibliothecarius in chronologia teſtantur) tempore Felicis iij. obijt, cui ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius, qui initio epiſtolæ ſuæ, & c. 1. ad Anaſtaſium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Chriſtum vnà cum Felice adſtare ſcripſit, vt Gelaſius quoq. ante ipſum ſcripſerat, & habetur infra 24. q. 2. c. nec quiſquam. quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

a Propter

Hinc etiam de Maximo episcopo in Conſtantinopolitana ſynodo ſtatutum eſt ſub Damaſo Papa, c.6.

¶ Quæ circa indiſciplinatos præſules, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. C. X.

PRopter totius indiſciplinationis eius doctrinam, quæ Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutũ eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe iam putetur epiſcopus, neq. hi, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcumque gradum clericatus obtineant [a]; omnibus ſcilicet, quæ circa eum [b], vel ab eo geſta ſunt, in irritum reuocatis.

a ¶ De Maximo.] *Ex verbis huius canonis, præſertim græcis, et interpretatione Balſamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum deſcripta, & alijs ex locis (tametſi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractaſſe) apparet hunc Maximum numquam fuiſſe epiſcopum, ac propterea recte ſtatui nullum ab eo potuiſſe imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio aſſerendum. Verba græca huius canonis hæc ſunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης. ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, *id eſt*, De Maximo cynico, deque ijs rebus, quæ nullo ordine circa ipſum Conſtantinopoli geſtæ ſunt. Neque Maximum aut fuiſſe, aut eſſe epiſcopum, neque eos, qui ab ipſo ſunt ordinati, in vllo cleri gradu cenſendos: omnibus, quæ & in ipſo, & ab ipſo facta ſunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd numquam fuerit epiſcopus, eſt locupletiſſimum teſtimonium in epiſtola Hadriani Papæ ſcripta Baſilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ ſynodi manuſcriptæ, quæ eſt penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum ait:* Dicit enim altiſona tuba, ſanctus videlicet ſedis Apoſtolicæ Papa Leo, cuius ſententiam, quidquid vbique catholicum eſt, velut cæleſte miraculum celebrat, & veneratur oraculum, cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum cynicum ſynodo ſecunda damnatum, vel inter ordinationes huius & illius, diſtinctionis aliquid eſſe conuicimus.

DISTINCTIO XX.

DEcretales [c] *itaque epiſtolæ canonibus conciliorum pari iure exæquantur. Nunc autẽ quæritur de expoſitionibus † ſacræ ſcripturæ, an exæquentur, an ſubijciãtur eis. Quo enim quiſque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba eſſe videntur. Plurimi autem tractatorũ, ſicut pleniori gratia ſãcti ſpiritus, ita ampliori ſcientia alijs præcellentes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Vnde nonnullorum Pontificum conſtitutis, Auguſtini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur eſſe præferenda.*

† al. expoſitoribus] exẽp.

2 ¶ *Sed aliud eſt cauſis terminum imponere: aliud ſacras ſcripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

a ¶ Propter.] ¶ Obtineant.] quia præter formam eccleſiæ contulit. 1. q. 1. extra eccleſiam.

b ¶ Quæ circa eum.] Arg. q. quidquid fit ab intruſis vel vitioſe electis, totũ caſſat. vt 12. q. 2. alienationes. 15. q. 1. oẽ. Arg. 3. 3. q. 7. c. infamis. §. verumtamen. in princ. & C. de ſacroſan. eccle. l. decernimus §. Sed hic fauor tutorũ eccleſiæ: quia aut ſũt in vtilitatẽ eccleſiæ, & tunc valent, aliàs non 16. q. 6. ſi epiſcopum.

¶ Dic vt not. de ele. nihil in gl. vlt. & de ſchiſm. c. 1. & de cõſe. diſt. 1. hi ergo. & 1. q. 1. ſi q à pſeudo. ibi videas. Arch.

DEcretales] CASVS. Supra oſtẽdit Gratianus decretales epiſtolas parem vim hẽre cũ canonib⁹ cõciliorum. In hac vero 20. diſt. q̃rit an expoſitiones ſctõrũ Patrũ exæquentur canonib⁹ & decretalibus, vel præferantur. Quòd præferãtur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus ſancti ea præcellat. Vnde expoſitiones Auguſtini, Hieronymi, & aliorum videntur præponendæ ſtatutis Pontificum, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Sed aliud.] ſoluit Gratianus, & dicit q. in negotijs definiendis nõ ſolum neceſſaria eſt ſcientia, ſed etiam poteſtas: quod ſignificatur per claues, quas Chriſtus tradidit Petro: In quarũ altera denotatur ſciẽtia diſcernendi inter lepram & lepram: in altera vero notatur poteſtas ſoluendi, & ligandi. Cum ergo in cauſis definiendis neceſſaria ſit poteſtas, apparet, q. Pontifices expoſitoribus præferuntur, & hoc probatur per ſequen.

c ¶ Decretales.] In hac 20. diſtin. magiſter quærit de expoſitionibus factæ ſcripturæ an ſint pares aucto-

auctoritatis cū canonibus, & decretalibus. & ſ. ſoluit, q quātū ad ſacrā ſcripturam exponendam præualet ſanctorum auctoritas: quantum autem ad cauſas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificum, nes conciliorum, & ad decreta, vel decretales Pontificū. Secundo ad Sanctorum expoſitiones ſ. Hierony. & Aug. & aliorum ſanctorum, in quibus ſi veritas non reperiatur, tunc recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam, cuius ſtatuta qui non recipit, hæreticus eſſe conuincitur.

Auctoritas ſctōrū quādoq; papali præfert auctoritati.

a ¶ Scientia.] Arg. q nullus poteſt eſſe iudex, maxime eccleſiaſticus, niſi ſit peritus, vt extra de conſan. & affini. ex litteris. in fi. & 1. q. 1. vt euidenter. 11. q. 3. & ſi ad tempus 1. 24. q. 3. ſi qs nō. de pœn. diſt. 7. conſideret. & diſt. 6. qui vult. & qa leges ſcire tenetur. in authent. de indic. colla. 6. §. quia vero. Item quia ſententia ferenda eſt in ſcriptis, vt 2. q. 1. in primis. in fine. Itē quia iudices per ſe debent ſcribere ſententias & recitare, vt C. de aſſeſ. præſides. Sed ꝯ. C. de iud. c. certi. vbi dicitur, q milites poſſūt eſſe iudices, quia per quotidianum vſum poſſunt habere peritiā iudicandi. Mediocris tamen ſcientia ſicut in prælato, ita & in iudice ſufficit, vt extra de electio. cū nobis olim.

Imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus.

1 Iſta concor. & ꝓxima ſequēs pārū auc ni hil faciunt ad hoc. nec eas ponunt Hug. & L. quorū fuit illud dictū. Archid.

non ſolum eſt neceſſaria ſcientia[a], *ſed etiam poteſtas. Vnde Chriſtus dicturus Petro:* [*Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, &c.*] *prius*[b] *dedit*[c] *ſibi claues regni cælorum: in altera dans ei ſcientiam diſcernendi inter lepram & lepram*[d], *in altera dans ſibi poteſtatē eijciendi aliquos ab Eccleſia, vel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finem accipiant vel in abſolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, abſolutio vero vel condemnatio non ſcientiam tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium deſideret; apparet, quod diuinarum tractatores ſcripturarum, et ſi ſcientia Pontificibus præmineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non ſunt adepti, in ſacrarum quidem ſcripturarum expoſitionibus eis præponuntur: in cauſis vero definiendis ſecundum poſt eos locum merentur.* Matth. 16.

Vnde Leo Papa IIII. ſcribit epiſcopis Britanniæ. In ſuo regeſto.

¶ Aliorum ſcripturæ, Romanorum Pontificum decretis non ſunt præponendæ. C. I.

De libellis[e] & commentarijs aliorum[f] non conuenit aliquem iudicare, & ſanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, ideſt, quæ habentur apud nos ſimul cum† canonibus. Quibus autem in omnibus eccleſiaſticis vtimur iudicijs, ſunt canones Apoſtolorum †, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium, Gangreſium, Antiochenſium, Laodicenſium, Conſtantinop. Epheſ. Chalcedonenſium, Sardicenſium, Africanenſium, Carthaginenſium, & cū illis regulæ præſulum Romanorum, Silueſtri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cæleſtini, Leonis, Gelaſij, Hilarij, Symmachi, Hormiſdæ, Simplicij, & Gregorij iunioris[g]. Iſti omnino ſunt & per quos iudicant epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul iudicantur & clerici. Nam ſi tale emerſerit, vel contigerit inuſitatū negotiū, quod minime poſsit per iſtos definiri; tūc ſi illorū[h],

Deus dedit p. 2. Poly. p. 3. tit. 20. Anſ. l. 3. c. vlt. Iuo p. 4. c. 72. Pann. l. 2. c. 118.
† al. cum illis in canone
† al. qui dicūtur Apoſtolorum
Apud Anſelmū, & Polycarpum deſūt oia Pontificum nomina.

b ¶ Prius.] Arg. ex ordine facti aliquid pſumendum, vt 23. q. 4. diſplicet. & 1. q. 1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborū, vt 43. diſt. ſit rector. & extra de reſcrip. eſt dilecta. ff. de ſolu. nec ordo. ꝯ.

c ¶ Dedit.] G. hic videt velle, q alia ſit clauis ligādi, & ſoluendi, alia ſciētiæ: & ita q ſint duæ claues. Sed dico tātū vnam eſſe, ſed & dicuntur duę eſſe pp duos effectus. Sed qualiter ſciētia dicitur eſſe clauis, cum aliquis poſſit habere ſcientiam, qui non habet clauem: & cōt. Sed dic, q licet ſcientia prius nō fuiſſet clauis antequā haberet ordinē: tū poſt ordinē incipit eſſe clauis. Si tū quæras qd proprie ſit clauis ſacerdotalis, dico ipſā poteſtatem ſacerdotalem, per quam ligat & ſoluit.

Clauis ſacerdotalis an ſit vna an plures.

d ¶ Inter lepram & lepram.] ideſt, inter cauſam & cauſam. alludit ei quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo an eſſet infectus lepra, ducebatur ad ſacerdotes: & ſm eorum arbitrium vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo. de pœn. diſt. 1. §. ex his. verſi. Moyſi.

Inter leprā & leprā vnde dicat.

Additio Hug. & de pœn. diſt. 1. §. denique. verſi. Moyſi. & extra qui filij ſint leg. per venerabilem. §. rationibus. Archid.

De libellis.] Casvs. Epi Britanniæ iudicabant cauſas tantū ſecundum expoſitiones Aug. & Hierony. & aliorum, poſtponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, oſtendēs quòd in cauſis definiendis primo recurrendum eſt ad cano-

e ¶ De libellis.] ideſt, ſecundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] ideſt, Hieronymi & Auguſt. per quorum ſcripta non eſt iudicandum omiſſis canonibus, 50. diſt. ſi ille.

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videtur reprobari. 32. q. 7. c. quod propoſuiſti. & in ſeq. §. vbi dicit G. quòd ſunt contraria Euangelio. ſed illud c. intelligitur de arcta. & ſic bene tenet. Io.

h ¶ Illorum.] Hic videtur, q potius iudicandum ſit ſecundum illum, qui innititur auctoritati canonis, q̄ ſecundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel Aug. quod verum eſt, niſi Auguſt. iuuetur auctoritate no. vel veter. teſtamen. vel etiam aliquo canone. nā licet concilium apud Aquiſgranum factum, conſtituerit, q raptor non poſſit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit. tamen Hierony. contrarium ſtatuit, & ei ſtatur, vt 36. q. 2. tria. Sed hoc eſt quia iuuatur auctoritate Meldenſis concilij, ead. cauſa & quæſt. cap. ſi autem.

a ¶ Con-

quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel ceterorum ſimiliter ſanctorum doctorũ ſimilium reperta fuerint; magnanimiter ſunt retinenda, ac promulgãda; vel ad Apoſtolicã ſedem referẽdum de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo; quia, qui illa, quæ diximus, ſanctorum patrum ſtatuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (ſiue ſit ille epiſcopus, ſiue clericus, ſiue laicus) non γ indifferẽter recipere conuincitur [a]; nec catholicam & Apoſtolicam fidẽ, nec ſancta quattuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † ſuum retinere, vel credere probatur.

† al. profeſſũ

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus conſtat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum eſt, quo Romani Pontifices, præſertim in iudicijs vtebantur, in quo codice ſunt canones tantum, non ſynodalia geſta, vt ſuperius Nicolaus, in c. Romanorum. 19. diſt ſcripſit.*

β ¶ Carthaginenſiũ.] *In codice canonũ vnica eſt ſynodus Carthaginenſis, continens canones triginta tres, qui ex varijs concilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones ſedes Apoſtolica videtur probaſſe, & vſa eis eſſe, quando in codicem canonum referẽdos curauit. Eoſdem etiam Græci, quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs præterea multis Africanarum ſynodorum coniunctos in linguam ſuam verterunt, & hi ipſi ſunt, quos ijſdem numeris Anſelmus, Burchardus & Ivo citant: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum vero ex ſingulis Carthaginenſibus concilijs canones accipiat: quod ſuis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginenſi ſynodo intelligendum eſt, quod habetur ſupra diſt. 16. c. prima adnotatio, verſi. ſeptima. quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter] *Anſelmus, Deuſdedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent,* qui eadem indifferenter non recipit, ipſe ſe conuincit minime catholicam, & Apoſtolicam fidem ad effectum ſuæ retinere ſalutis.

Eſt eadem epiſtola 6. ex qua ſumptum eſt c. quod dicitis. 7. diſt. 16.

Item Nicolaus 1. Photio, in epiſtola, cuius initium eſt [Poſtquam beato Petro.]

¶ Corripiendi ſunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obſeruant. C. II.

Anſel. l. 3. c. 33.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis [b]; de neglectu [c], atque incuria eſtis arguendi. Si vero habetis, & non obſeruatis; de temeritate eſtis corripiendi [d], & increpandi.

Item Innocentius Papa.

¶ Ad quos ſit recurrendum, cum ſacræ ſcripturæ auctoritas non occurrit. C. III.

Poly. l. 7. tit. 3. Burc. l. 3. c. 128. Iuo p. 4. c. 70.

DE quibus cauſis nulla ſoluendi, ligandique auctoritas in libris veteris teſtamenti, quattuor Euangeliorum cum totis ſcriptis Apoſtolorum [e] appareat; ad diuina recurre ſcripta græca †. Si neque in illis; canones β Apoſtolicæ ſedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ eccleſiæ hiſtorias catholicas à doctoribus catholicis ſcriptas manum mitte. Si nec in illis; ſanctorũ exempla [f] perſpicaciter recordare. Quòd ſi omnibus his inſpectis, huius quæ-

† al. græca

a ¶ Conuincitur.] ſed nonne Orientalis eccleſia recipit canones? Videtur quòd non, vt 31. diſt. aliter. num quid ergo ipſa eſt hæretica? Sed dic, quòd licet ipſa nõ recipiat iſtos canones, non tamen contemnit eos. Vel dic quòd Papa approbat conſuetudinem ipſorum. 3. diſt. prorſus Romanorum.

SI decreta.] Caſus huius c. planus eſt.

b ¶ Non habetis.] per ſcientiam.

c ¶ De neglectis.] nulli enim eſt licitũ ignorare canones, vt 38. diſtin. nulli. & c. oẽs. 3. diſt. proxima. ſi Romanorum.

d ¶ Corripiendi.] arg. ſimile. 16. diſtin. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam quæſiuit, ſi aliqua dubitatio emergat in ſolutione alicuius quæſtionis, ad quas ſcripturas potius ſit recurrendum, & dicitur in hoc cap. quòd iſte ordo ſeruandus eſt. Primo enim recurritur ad vetus, & ad nouum teſtamentum, & ad ſcripturas Apoſtolorum: Et ſi in illis nõ appareat quod ſit faciendũ, ad Græcorum ſcripturas recurrendum eſt: poſtea ad geſta Conciliorum & Pontificũ: deinde ad Sanctorũ expoſitiones, vltimo ad ſeniores. Sic Beneuenta. poſuit caſum. Hugo. ſic dicit, quòd primum locum obtinent vetus & nouum teſtamentum: ſecundum canones Apoſtolorum & cõciliorum: tertium decreta, & decretales epiſtolæ Romanorum Pontificum: quartũ ſcripta græca: quintum dicta ſanctorũ patrum Latinorum: vltimũ exempla ſanctorum patrum: deinde ad ſeniores eſt recurrendum. Tu autem pone ſecundum quod littera iacet.

e ¶ Apoſtolorum.] id eſt, Apoſtolicorũ.

f ¶ Exempla.] arg. quòd exempla

c Ad idem 3.q.5. quia ſuſpecti.C. de edi.pri. an in totũ ff. de leg. nam Impe rator. 2.q. 5. de Liguribus.in fi. Archid.

Exemplis quibus eſt vtendum.

exempla poſſe iudicari: vt 37. diſtin. qui de menſa. & 24.q.3.ſi habes.arg.contra.C.de ſententi.nemo. Sed illud intelligitur cum ius habetur.tunc enim per exẽpla non eſt iudicandum.Vel dic. ꝙ exemplis priuatorum nõ eſt vtendum,ſed exemplis publicæ perſonæ ſiue authoritas, vt exemplis Principis primi,ſiue Apoſtolicorum,vt 16.q.3. licet. extra de ſent. & re iudic.in cauſis,vel dic. ꝙ exemplis paucorum non eſt vtendum, ſed plurium bene.

a ¶ Seniores.] id eſt, ſapientes, vt 84. diſt. porro.

b ¶ Pluribus.] ſic extra de offi.deleg. prudentiã. in fi. 1.reſpõ. nam per ampliores homines manifeſta veritas reuelatur, vt C.de fideicom.l.pen. & C. de inge. manu. l.3. Hic patet, ꝙ primo ad conſuetudinẽ loci recurritur, cum lex deficit, quàm ad conſuetudinem Ro. eccle.ſic 12. diſt. illa. & ff.de leg.& ſenatuſcon. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad conſultationem Ro. eccle.recurrendũ eſt, vt arg. 11.diſt.c.vlt. Ioan. quid autem de hoc ſeruetur, nota ſ.12.diſt. illud. melius 1.diſtin. conſuetudo.

Additio. De hoc etiam not. C. quæ ſit long. conſuet. l.1.ibi vide. Archid.

teſtamento incepit à Chriſto, qui Petrum in ſummum ſacerdotem conſtituit, xij. Apoſtolos maiores ſacerdotes, lxxij. diſcipulos minores. Sed nunc loco Petri eſt Papa: loco duodecim Apoſtolorũ epi. loco lxxij. diſcipulorũ ſunt archipreſbyteri. Leuitas vero ſtatuerunt Apoſtoli, Eccleſia

ſtionis qualitas non lucide inueſtigatur; ſeniores [a] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namque inuenitur quod à pluribus [b] ſenioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait: [Si duo ex vobis, vel tres conuenerint ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo.] Matth.18.

α ¶ Innocentius.] *Caput hoc non eſt inter epiſtolas Innocentij primi, quæ multæ extant; neque vero Innocentij ſecundi eſſe poteſt, cum ante ipſum ſcripſerint Burchardus, & Ivo, à quibus hoc ipſum citatur.*

β ¶ Canones.] *Verba hæc, quæ apud Gratianum deerant, ſunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum; in quo Polycarpo habentur hoc ipſo loco, in quem ſunt reſtituta.*

DISTINCTIO XXI.

Decretis [c] ergo Romanorum Pontificum, & ſacris canonibus conciliorum eccleſiaſtica negotia, vt ſupra moſtratum eſt, terminantur. Miniſtri vero ſacrorum canonum, & decretorum Pontificũ ſunt ſummi Pontifices, & infra præſules, ac reliqui ſacerdotes, quorum inſtitutio in veteri teſtamento eſt inchoata, & in nouo plenius conſummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti per Moyſem, qui ex præcepto Domini, Aaron in ſummum Pontificem, filios vero eius vnxit in minores ſacerdotes: Poſtea vero Dauid, cum miniſteria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores inſtituit. Porro Salomon quemdam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorciſtæ vocati ſunt. de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri (videlicet exorciſtæ) in quo eiiciunt?] Hæc omnia

Exo.28. 1. Paral. 25. & 2. 23. Luc.11.

Decretis.] hæc diſtin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicit, ꝙ miniſtri eccleſiæ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

Casus. Supra actum eſt de decretis, & canonibus conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac vero 21. diſtin. agit Gratianus de miniſtris eccleſiæ & ſacrorum canonum, & dicit ꝙ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Et hoc in prima parte. In ſecũda parte, quę incipit ibi, [Summi etenim.] dicit ꝙ ſummi Pontifices & minores ſacerdotes à Domino per Moſen ſunt inſtituti in veteri teſtamento, qui vnxit Aaron in ſummum Pontificem, & filios eius in minores ſacerdotes & leuitas. Dauid inſtituit cãtores, & ianitores. Salomon exorciſtas: & hæc omnia in nouo teſtamento eccleſia imitatur. Habet enim oſtiarios & lectores pro ianitoribus, & habet exorciſtas: pro filijs vero Aaron habet omnes poſitos infra ſummum Pontificem, pro quo ſummo Pontifice ponitur Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos.] dicitur ꝙ inter iſtos eſt differentia ſeruanda. Nam alij appellantur ſimpliciter ſacerdotes, &c. Et hæc differentia incipit à paganis, qui habebant flamines, & archiflamines. Similiter in nouo

Eccleſia vero ſubdiaconos, & acolythos ſibi conſtituit.

c ¶ Decretis.] hic agitur de eccleſiaſticis ordinibus, & oſtendit originem ipſorum, & vnde ſic appellentur: poſtea oſtendit, ꝙ ille qui eſt in maiori ordine, vel dignitate, non poteſt iudicari à minori, & ſic Papa à nemine poteſt iudicari.

Additio. Vt infra eod. inferior. & cap. ſubmittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moſes elegerit ſacerdotes in veteri teſtamento, & Dominus in nouo, vt infra ead. in nouo. videtur, ꝙ ad epiſcopum de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, quòd epiſcopus eligit clericos in Conſtantinopolitana ciuitate, vt in Auth. de menſura ordinandorum clericorum, in 1. §. colla. 3. Ad hoc dicas, quòd epiſcopus de iure communi cum alijs eliget, vt extra de his quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu cap. nouit. & c. cum noſcitur, conſuetudo tamen eſt ſeruanda, vt extra de elect. cum eccleſia. Item videtur ex loco iſto, ꝙ Moſes fuit ſacerdos, cum vnxerit ſacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. ſolitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, vt 23. q. 5. nõ in inferenda. Sed dic, quòd olim ſacerdotes bene erant homicidæ, vt 2. quæſt. 7. §. his

lia.

ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus coſtruere templũ, quia vir ſanguinum erat 1. de conſecr. diſt. 1. c. Quare autem iudices & executores teſtes & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri non poſſunt, dic vt notaui in queſtionibus in illa quæſtione, quæ ſic incipit: Aliquis ex officio &c.

thinc; extra de ætate & qualitate, 3 addidi.

Cleros.) Casvs. Hoc cap. diuidit in tres partes. In prima oſtẽdit Iſidorus, quo nomine generaliter miniſtri eccleſiæ vocentur & dicit, quod generaliter clerici vocantur: & dicit quare ſic vocantur, & ponit nomina & numerum miniſtrorum. In ſecunda parte, quę incipit ibi. [Ordo vero.] facit quadrimembrem diuiſionẽ huius nominis epiſcopi. & ponit etymologiã eorũ, quæ ſub diuiſione illa continentur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Pontifex princeps ſacerdotum,] ponit officia ſingulorũ ordinum, interſerendo interpretationes eorum.

in nouo teſtamento eccleſia imitata habet ianitores ſuos, quos oſtiarios appellamus: Pro cantoribus lectores et ſimul cãtores inſtituit: Exorciſtas aũt nomine antiquo, & officio permanente recepit. Pro filijs vero Aaron, omnes infra ſummũ Pontificẽ ſacerdotiũ adminiſtrãtes ſunt cõſecrati. ¶ Inter eos quadã diſcretio ſeruata eſt, vt alij appellentur ſimpliciter ſacerdotes, alij archipresbyteri, alij chorepiſcopi, alij epiſcopi, alij archiepiſcopi ſeu metropolitæ, alij primates [a], alij patriarchæ, alij ſummi Pontifices. Horum diſcretio à gentilibus maxime introducta eſt, qui ſuos flamines, alios ſimpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabant. Simpliciter vero maiorum, & minorum ſacerdotum diſcretio in nouo teſtamento ab ipſo Christo ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes, & lxxij. diſcipulos [b] quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrum vero quaſi in ſummum ſacerdotem elegit, dum ei præ omnibus, & pro omnibus claues regni cælorum tribuit, & à ſe petra, Petri ſibi nomẽ impoſuit, atque pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt, & vt ceteros cõfirmaret, ſibi iniunxit, dicens: Luc. 22. *[Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.] Per hanc eandem formam Apoſtoli ſecuti in ſingulis ciuitatibus epiſcopos, & presbyteros ordinauerunt.* Act. 6. *Leuitas autem ab Apoſtolis ordinatos [c] legimus; quorũ maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos [d], & acolythos procedẽte tẽpore eccleſia ſibi cõſtituit. ¶ De his ita ſcribit B. Iſidorus lib. 7. etymol. c. 12. nomina illorum, & nominum cauſas exponens, ita inquiens.*

¶ Vnde nomina eccleſiaſticorum graduum ſumantur. C. I.

De officijs l. 2. c. 1. Rabanus de inſti. cler. l. 1. c. 2.

Cleros [e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias [f] ſorte electus eſt, quem primum [g] per Apoſtolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim græce, ſors latine, vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt clerici, Act. 1. quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Domini partem [h] habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes, qui in eccleſia Christi deſeruiunt; quorum gradus, & nomina ſũt hæc, oſtiarius, pſalmiſta [i], lector, exorciſta, acolythus,

e ¶ Cleros.) Primo oſtẽdit Iſidorus, quo nomine vocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic vocentur miniſtri eccleſiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum. Tertio ponit interpretationes omnium ordinũ eccleſiaſticorum, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero epiſcoporũ.] tertia ibi. [Pontifex,]

f ¶ Matthias.) Cum quo fuit electus Ioſeph. 26. q. 2. cap. 1.

Additio. Hic habetur, quod hoc nomen clericus à Matthia incepit. ipſe enim ſorte electus eſt. Hug.

g ¶ Primum.) In clericum. ſcilicet: alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus, vt ſ. 66. diſt. porro. Et eſt hic arg. pro ſorte facienda, vt ff. de iudi. ſed cum ambo. & quod in electionibus tempore neceſſitatis poſſumus ſecundum ſortem procedere, vt 26. q. 2. non exẽplo. contra extra de ele. eccleſia veſtra. & ita iſta glo. nõ valet extra de elec. quia propter. Vel dic tunc eſſe vtẽdum ſorte, cũ eſt vtrobiq; paritas in omnibus, & ſubeſt cauſa neceſſitatis, vt cum eſt contentio de electione. 25. q. 2. non exemplo.

Sors in electionib⁹ eſt reprobata.

officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi quinquageſima diſt. per totum. Quæſtio venerialis eſt. Archid.

a ¶ Alij primates.) Hæc diuiſio non eſt niſi ratione nominum: quia ijdem ſunt primates, quod patriarchæ. 99. diſt. c. 1.

b ¶ Lxxij. diſcipulos.) Contra ſ. ead. diſt. in nouo. vbi dicitur, quod diſcipuli Dñi, id eſt, Apoſtoli elegerunt lxxij. diſcipulos: hic dicitur, quod à Domino. Sed dic, quod Domin⁹ bene dicitur feciſſe quod ei⁹ miniſter facit: quia qui per aliũ facit, per ſeipsũ facere videtur, vt extra de ſen. excõ. mulieres.

c ¶ Ordinatos.) vt 93. diſt. Dominus noſter. &c. diaconi.

d ¶ Subdiaconos.) Non videtur verũ dicere, quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi, vt 35. diſtinct. epiſcopus, quia ille eſt canon Apoſtolorũ. Sed dic, quod ſubdiaconatus tunc fuit: ſed nõ * fuit ſacer ordo ad-

h ¶ Partem.) id eſt, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei 2. vt 12. q. 2. c. quiſquis. 16. & c. qui abſtulerit.

2 Subaudi quãuis dñi ſit terra, & plenitudo eius, vt I Pſ. 8. diſt. quo iure. Archi.

i ¶ Pſalmiſta.) Hic patet, quod pſalmiſta, & oſtiarius, & lector ſunt clerici. 23. diſtinct. perlectis. & 32. diſt. ſeriatim. & 71. diſt. clericum. & 11. q. 1. de perſona. & depoſiti poſſunt ſicut alij clerici, vt 27. q. 1. ſi quis epiſcopus. & qui in eos manus iniecerit excommunicatus eſt, vt 17. q. 4. ſi quis. & extra de ſenten. excom. non dubium. & cum parochianos. Et per primam tõſurã fit aliquis pſalmiſta, vel clericus, & illa tonſura eſt ſacramentale

Tõſura prima an ſit ordo.

 ſignum

ſignum,vt 12.q.1.duo.Sed ſi hoc dicatur,tunc erunt nouem ordines:Veruntamen videtur,ꝙ non ſit ordo:ꝗa vbi tractatur,ꝙ clericus alij obedientiam præſtabit, nihil agitur de iſtis ordinibus,vt 93.diſt. à ſubdiacono.ſimiliter alibi,vt 77.diſt illud. Sed dic,ꝙ tantum ſeptem ſunt ordines,qui cõferuntur cum ſolennitate, ſed tamen nouem ſunt. Io. Sed certe omnes conferuntur cum ſolennitate hodie præter Pſalmiſtatum, qui à ſolo ſacerdote confertur, vt 23. diſtin. pſalmiſta. Bar. ſine conſenſu cap.ex noſcitur.& ex.quanto.

g ¶ Ex græco.] ſcilicet dos,quod eſt datio.

h ¶ Virga.] qua arcebant aues à carnibus ſacrificiorũ.

i ¶ Nudis.] Arg. ꝙ non incedit nudus qui filum fert in capite.

ſubdiaconus,diaconus,presbyter,epiſcopus [a]. ¶ Ordo epiſcoporum quadripertitus eſt,id eſt in patriarchis [b], archiepiſcopis [c],metropolitanis,atque epiſcopis. Patriarcha,græca lingua,ſummus patrum interpretatur;quia primum, id eſt Apoſtolicum retinet locum, & ideo, quia ſummo honore fungitur,tali nomine cẽſetur, ſicut Romanus, Antiochenus,& Alexandrinus. Archiepiſcopus græco dicitur vocabulo,quòd ſit ſummus epiſcoporũ; tenet enim vicem apoſtolicam,& præſidet tam metropolitanis, quàm ceteris epiſcopis. Metropolitani autem à menſura [d] ciuitatum vocantur: ſingulis enim prouincijs præeminẽt, quorum auctoritati,& doctrinæ † ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt,ſine quibus nihil reliquos agere licet [e] epiſcopos: ſolicitudo enim,totius prouinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes aũt ſuperius deſignati ordines vno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo priuato nomine quidam vtuntur,propter diſtinctionẽ poteſtatũ, quam ſingulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps: Αρχων enim princeps;inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum,ſicut metropolitanus à menſura ciuitatum. ¶ Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum,quòd ille, qui efficitur † epiſcopus;ſuperintendat,ſcilicet curã gerens ſubditorũ: Σκοπεῖν enim grecæ,latine intendere dicitur. Epiſcopi autem grece,latine ſpeculatores interpretantur: nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia dictus,eo quòd ſpeculetur, & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. ¶ Pontifex princeps ſacerdotum eſt, quaſi via ſequentiũ, Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & Pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes,atq; leuitas;ipſe oẽs ordines eccleſiaſticos diſponit [f];ipſe, quid vnuſquiſque facere debeat, oſtendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat conſuetudo, vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates à vi mentis appellatus eſt,cuius ſignificatio multiplex eſt; nam modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat, modo poetam. ¶ Antiſtes ſacerdos dictus eſt,quod anteſtat: Primus eſt enim in ordine eccleſiæ,ſupra ſe nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex græco [g] & latino,quaſi ſacrum dans:ſicut enim rex à regendo,ita ſacerdos à ſacrificando vocatus eſt;conſecrat enim,& ſacrificat. Sacerdotes autem gentilium flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga [h] deſuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æſtum ferre non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis [i] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo, quo vtebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia. ¶ Presbyter græce

a ¶ Epiſcopus.] arg. ꝙ epiſcopatus eſt ordo 1,vt 93.diſt.diaconi.

b ¶ In patriarchis.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas,vt Romanũ, Coſtãtinopolitanũ, Alexãdrinum, Hieroſolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepis.] idest,primatibus, quo nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates,vt Aquilegienſem 2, Cantuarienſem, Bituricenſem.

d ¶ A mẽſura.] Quia x. vel xj. debet ſub ſe habere,vt 6.q.3. ſcitote. Vel dicitur à metros, quod eſt mater, & polis,quod eſt ciuitas, quia eſt mater aliarum ciuitatum. 12.diſt.de his.

e ¶ Licet.] de ijs,quæ ſpectant ad totã prouinciam: ſed de ijs, quę ad ſuam diœceſim ſpectant. ſine eorum licentia poſſunt diſponere. 11.q.3.c.1. & 2.

f ¶ Diſponit.] Ergo epiſcopus confert dignitates eccleſiaſticas,vt 73. diſtin.epiſcoporum 3. Arg.contra. 93. diſtinctione, legimus. vbi dicitur, quòd tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio: ſed hoc refertur ad diuerſas cõſuetudines, vt extra de electio. cũ in cunctis.& c. cum eccleſia Vulterana. Io. Ego credo,ꝙ de iure communi tantũ electio dignitatũ ſpectet ad capitulum, cum epiſcopo, vt extra de ijs quæ fiũt à prælato.

Sacerdos ſimplex pſalmiſtatum cõferre poteſt.

1 Quid ſit ordo habes ꝗ 32.diſt.c. 1. ibi, de hoc. & ad idem extra de renunt. poſt trãſlationem. §. vlti. vbi de hoc.

2 Sub. de quo habetur 9. q. 3. nunc vero. Archid.

Archiepiſcop⁹ quot ſuffraganeos habeat.

3 60.diſt.c. 1.Archid.

Dignitatũ electio ad quos ſpectat.

a ¶ Di-

† al. doctrinæ, & poteſtati] orig.

† ſuperefficitur, ſuperintendat] orig. & Rab.

latine ſenior interpretatur: non modo pro ætate, vel de-
crepita ſenectute, ſed etiam propter honorem, & dignita-
tem[a], quam acceperunt, presbyteri nominantur. vnde
& apud veteres, ijdē epiſcopi, & presbyteri fuerunt; quia
illud nomen dignitatis eſt, & non ætatis[b]. ideo autem
& presbyteri ſacerdotes vocātur, quia ſacrum dant, ſicut
& epiſcopi; qui licet ſint ſacerdotes; tamen Pontificatus
apicem non habent: quia nec chriſmate frontem ſignant,
nec paraclitum ſpiritum dant, quod ſolis deberi epiſco-
Act.8. pis lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. Leuitæ ex
nomine auctoris uocati. De Leui enim leuitæ exorti ſunt;
à quibus in tēplo Dei myſtici ſacramēti miniſteria exple
bantur. Hi græce diaconi, latine miniſtri dicūtur; quia ſi-
† al.myſterij cut in ſacerdote cōſecratio, ita in diacono miniſterij† di-
ſpenſatio habetur. Hypodiacones græce, quos nos ſubdia
conos dicimus, qui ideo ſic appellantur, quia ſubiacent
præceptis, & officijs leuitarum. Oblationes enim in tem-
plo Dei à fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & leuitis ſuperponen-
das altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi[c] vo-
cantur. Lectores à legendo, pſalmiſtæ à pſalmis canendis
vocati: illi enim prædicant[d] populis, quid ſequantur; iſti
canunt, vt excitent ad compunctionem animos audien-
tium; licet & quidam lectores ita miſerabiliter[e] pronun-
tient, vt quoſdam ad luctum, lamentationemque cōpel-
lant. Iidem etiā & pronuntiatores vocātur, quòd porro†
† al.populo annuntient. Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt
quamuis longe poſitorum aures adimpleant. Cantor autē
vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo ge-
nera dicūtur in arte muſica, ſicut ea docti homines latine
dicere potuerunt, præcentor, & ſuccentor: præcentor ſci-
licet, qui vocem præmittit in cantu; ſuccentor autem, qui
ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem di-
citur, quia conſonat: qui autem non conſonat, nec conci-
Iuo p.6.c.8. nit; nec cantor, nec concentor erit. Acolythi græce, latine
ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis, quando legen
dum eſt Euangelium, aut ſacrificium offerendum: tunc
enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, nō ad
effugandas tenebras, dum ſol eodem tempore rutilet, ſed
ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis
Ioa.1. corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux vera,
quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Exorciſtæ
ex græco in latinum adiurantes, ſiue increpantes vocantur: inuocant enim
ſuper catechumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomē
Domini Ieſu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. Oſtiarij ijdem, &
ianitores, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi; vt non
ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem oſtiarij, quòd præ-
ſint oſtijs templi. Ipſi enim tenentes clauem, omnia intus, extraque cuſto-
diunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, &
reſpuunt infideles[f].

a ¶ Dignitatem.] vt 84. diſt. porro.
b ¶ Et non ætatis.] tantum ſupple: quia alibi dicitur, q. eſt nomen ætatis, vt 93. diſtin. legimus.
c ¶ Nathinæi.] Iſti dicuntur miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, vel Deo donati: & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas donauit ad miniſterium templi, ſcilicet, vt ligna ibi cæderent in ipſo, & aquam portarent ad opus ſacrificij, de quibus dr 22. q. 4. innocens. H. Et not. q. iſti Nathinæi lauabant hoſtias in probatica piſcina. Probaton græce dicitur ouis latine. ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. ſicut prædixi, vt legitur in hiſtorijs euāgelij, c. poſt hoc erat, &c. Arch. Probaton quid dicit.
d ¶ Prædicant.] id eſt, legunt recitando, non autē prædicando: quia illud eſt officium ſacerdotū. 16. q. 1. adijcimus.
e ¶ Miſerabiliter.] non per prauam, vel raucam vocē: ſed potius p altam vocē & ſonoram, & iſte intellectus patet ex littera ſequēti, vbi dicit, tanta enim, &c.
f ¶ Et reſpuunt infideles.] id eſt, excommunicatos. Et ita oſtiarius remouet 1 excōicatus ab eccleſia
1 Scilicet ab ingreſſu eccleſiæ corporaliter arcendo. Hug.

a ¶ Id eſt Apoſtolicum.] *Antea legebatur,* poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori, & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum Patriarchas propterea vocat: quia Apoſtolicum locum tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ſcribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis:* Itaque cum multi ſint Apoſtoli,

1 Arg. contra. 1.q.1.q studet. i fi. ibi videas qd not. ibi. ſic etiá not. 23. diſt. oſtiarius. Archid.

ſia 3, vt hic, & 25. diſtin. perlectis.

IN nouo teſtamẽto.] Hæc eſt ſcda pars huius diſtinctionis, in qua ꝓbat, ꝙ Romana eccleſia ſit caput, ab ipſo Dño ſpecialiter inſtituta: ſecũdario à cõcilijs. Io. de Fan.

Casvs. In hoc cap. oſtendit Anacletus, ꝙ primus ſacerdos poſt Chriſtum fuit Petrus, cui data eſt poteſtas ligandi & ſoluendi: ceteri vero Apoſtoli, qui cum eo parem honorem aſſecuti ſunt, ipſum in principem elegerũt, loco quorum hodie ſunt epiſcopi: Videntes autẽ apoſtoli prædicatores paucos, elegerunt lxxij. diſcipulos, loco quorũ ſunt presbyteri ĩ eccleſia: & qui hos recipit, Chriſtum recipit; & qui hos ſpernit, Chriſtum ſpernit, & ab eo ſpernetur.

quòd dic. & de Iacobo. 66. diſtin. porro.

c ¶ Prætaxato.] in parte cap. quæ hic non eſt.

d ¶ Operarios.] arg. hic ſignauerunt doctores 3, ꝙ licet ſit ſtatutus certus numerus canonicorũ, ſi tñ excreſcant eccleſiæ facultates, ꝙ præbendæ debeant augeri, vt extra de

3 Vt La...

pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum principis ſedes in auctoritate conualuit; quæ in tribus locis vnius eſt. Ipſe enim ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt: ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit: ipſe firmauit ſedem, in qua ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit. *Atque hoc idem ait Anacletus c. ſacroſancta infra diſt. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud ſanctum Iſidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali eſt, hoc ætatis, & ita apud Hieronymũ in epiſt. 83. ad Oceanũ: ſed ob gloſſam non eſt mutatũ.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Romana eccleſia à Chriſto primatum accepit. C. II.

2 IN nouo teſtamento poſt Chriſtum Dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo; quia ipſi primo Pontificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicente ad eum: [Tu es Petrus [a], & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cælorum.] Hic ergo ligandi atq. ſoluendi poteſtatem primus accepit à Domino; primuſq. ad fidẽ populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apoſtoli cum eodem pari [b] conſortio honorem, & poteſtatem acceperunt: ipſumq. principem eorum eſſe voluerunt; qui etiã iubente Domino in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt. Ipſis quoq. decedẽtibus in locum eorum ſucceſſerunt epiſcopi: quorum ordinatio prætaxato [c] debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit: qui autẽ ſpernit eos, eum, à quo miſſi ſunt, & cuius legatione funguntur, ſpernit; & ipſe indubitanter ſpernetur à Domino. Videntes autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios [d] paucos; rogauerunt [e] dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam: inde ab eis electi ſunt lxxij. diſcipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atq. in eorum locum ſunt conſtituti in eccleſia.

Anſ. l. 1. c. 1.
Burch. l. 1. c. 1.
Iuo p. 5. c. 1.
Pann. l. 3. c. 81.
Matth. 16.

Matth. vlt.

Luc. 10.
Matth. 9.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

In decretis cũ lxx. epiſcopis.

¶ Primatum Romanæ eccleſiæ non aliqua ſynodus, ſed Chriſtus inſtituit. C. III.

QVamuis vniuerſæ per orbẽ catholicæ eccleſiæ vnus thalamus Chriſti ſit; ſancta tamẽ Romana Catho-

Poly. l. 1. tit. 2.
Anſ. l. 1. c. 69.
Burc. l. 3. c. 220.
Pann. l. 4. c. 3.

a ¶ Tu es Petrus.] videtur ergo, ꝙ per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro pontificatus, & ita ante paſſionẽ; quia ante fuit ei dictum: & ita videtur contradicere 50. diſt. conſiderãdũ. & c. fidelior. nam ibi dicitur, ꝙ poſt paſſionem fuit datus eccleſiæ paſtor, & nõ ante. Sol. primo fuit Apoſtolus ante paſſionẽ: ſed poſt paſſionem fuit paſtor creatus p illa verba: Si diligis me; &c. vt extra de elect. ſignificaſti. quod tamen hic innuitur cum dicit; tibi dabo claues, &c. 2 hoc enĩ eſt promittere, & nõ dare.

2 Idem tenet Alex. de Imo. in l. iuriſgẽtium. col. 3. ff. de pactis.

Additio. Ad huius verbi declarationem vide quod legitur & not. 23. q. 6. iã vero. §. ex his. iuxta prin. in glo. ſed qualiter. Archid.

b ¶ Pari.] arg. quòd omnis epiſcopus ſit par apoſtolico quantum ad ordinem & rationem conſecrationis. 24. q. 1. loquitur, in princ. Petrus tamen maior fuit alijs in adminiſtratione, vt 2. q. 7. puto. poteſt enim aliquis eſſe maior alio in ordine, ſed tamen minor in adminiſtratione, vt archipresbyter maior eſt archidiacono, vt 25. diſt. perlectis. De apoſtolis quãdo fuerunt conſecrati, nõ legimus: Dicunt tamen quidam ꝙ in cœna, quando dictum eſt eis: Hoc facite in meam commemorationem. de conſec. diſt. 2. in Chriſto. in fine. Alij dicunt, ꝙ cum dictũ eſt eis: Ite, baptizate omnes. de conſec. diſt. 5. propter. De Paulo & Barnaba habemus 75. diſtin.

Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit.

Apoſtoli qñ fuerunt conſecrati.

de vita & hone. cleri. quoniam. hoc expeditum eſt, extra de conſti. cum M. Fer. & extra de cenſi. quanto.

e ¶ Rogauerunt.] argu. ꝙ non niſi volentibus dabitur prælatus, etiã à Papa, vt ĩ. iſta ſuprem. ſacroſancta. ſi. 8. q. 1. ſciendum 4. & c. audacter. Dic, à principio nõ datur inuitis, ſed ex poſtfacto ſic, ſi ſint negligentes. 61. diſtin. nullus inuitis.

Prælatus nolentibus nõ eſt dandus.

4 al. ſi ei

QVamuis.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd eccleſia Romana caput eſt aliarum eccleſiarum, & ꝙ præte-

præfertur alijs. Et hoc probatur duabus rationibus. Prima eſt, quia Chriſtus dedit ei primatum & auctoritatem voce ſua dicens: Tu es Petrus & ſuper, &c. Secunda eſt, quia Petrus & Paulus vna die glorioſa morte in vrbe Romana ſub Cæſare Nerone coronati, eccleſiam Romanam conſecrauerunt, & eam alijs ſua præſentia prætulerunt. Et oſtenditur hic quis miniſter præſit alijs: vnde bene facit ad propoſitum Gratiani.

INferior.] C a s v s. Omnia cap. ſeq. loquuntur de Ignatio Cõſtantinopolitano patriarcha, qui fuit depoſitus à ſuis ſuffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, q ſuffraganei Ignatium deponere non potuerunt, quia inferior ſedes non poteſt ſuperiorem abſoluere vel ligare. & hoc probatur auctoritate Eſaiæ dicentis: Numquid gloriabitur ſecuris, &c.

lica, & Apoſtolica Eccleſia nullis ſynodicis conſtitutis [a] cęteris eccleſijs prælata eſt, ſed euãgelica voce Domini, & ſaluatoris noſtri primatum obtinuit, [Tu es Petrus (inquiens) & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum; & quodcumque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.] Cui data eſt etiam ſocietas beatiſſimi Pauli vaſis electionis, qui non diuerſo (ſicut hæretici garriunt) ſed vno tempore, vno eodemque die [b] glorioſa morte cum Petro in vrbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt, & pariter ſupradictam ſanctam Romanam eccleſiam Chriſto domino conſecrarunt [c], eamque omnibus vrbibus in vniuerſo mundo ſua præſentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Eſt ergo prima [d] Petri apoſtoli ſedes Romana eccleſia non habens maculam, neq; rugã, nec aliquid [e] huiuſmodi.

Matth. 16.

✝. diſt. 22. c. ſacroſancta. ex Anacleto.

3 *In his omnibus quanto gradus [f] celſior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus ſi quidem eſt regendi & iubendi poteſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas.*

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cuius initium eſt [Propoſueramus.]

¶ Inferiorum facta ſuperiorum ſententijs obnoxia ſunt. C. IIII.

INferior [g] ſedes ſuperiorem abſoluere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem conuenienter abſoluit. Hinc [h] liquido peruidetur, quia quem non poteſt abſoluere, non poteſt iudicio inferior potiorem ligare. *& infra*, Vnde propheta [i] ait: [Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, qui

Eſa. 10.

g ¶ Inferior.] Ex hoc cap. & ✝. ca. denique colliguntur regulæ. Prima eſt hæc: inferior ſuperiorem non poteſt ligare vel ſoluere 3. Secunda hæc eſt: qui poteſt ligare, põt & ſoluere. Tertia talis: qui põt ſoluere, põt & ligare. quælibet harum regularum videtur habere exceptionẽ. Prima regula videtur recipere inſtantiam cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris, vt 2. q. 1. peruenit. Secunda regula ſimiliter fallit in incendiarijs & excommunicatis, qui debent per Papam abſolui. extra de ſenten. excommu. tua. & extra de offic. deleg. quærenti. & in excommunicato propter iniectam manum in clericum: [illegible] ſententiam, qui per Papam abſoluitur. Tertia regula fallit. ✝. de conſe. diſt. 4. ſanctum. vbi habes, q quidam pœnitens abſoluit aliũ tempore periculi, quẽ tamen ligare non poſſet. Item fallit. 3. q. 6. quamuis. & C. vbi ſenatores. l. 3. Similiter fallit (vt videtur) cum aliquis confitetur extraneo ſacerdoti, qui ipſum tunc abſoluit, non tamen poſſet ligare. Ioan. Sed illa exceptio non valet: quia non concedo q aliquo modo eum ſequatur quis remiſſionem qui confitetur extraneo ſacerdoti, vt dicitur extra de pœni. & remiſ. omnis. niſi prius obtenta licentia à proprio ſacerdote, vt dicitur in ea decre. omnis niſi in neceſſitate, vt extra eod. tit. c. vlt. de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. verſi. tanta. Bar. Et eſt hic arg. quòd ſi Papa mandat alicui q excommunicat aliquem, quòd poſſit etiam ipſum abſoluere: quia excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur, vt cui vnum permittitur, & reliquum: vt ✝. de pœniten. diſtinc. 1. verbum. argu. contra. 27. quæſt. 1 ſi homo 4. Sed ibi Papa præcipit non abſolui eius auctoritate, ſecundum quoſdam. Ita [illegible] iſto cap. vſque in finem loquitur de eadem materia, ſcilicet de facto ſuffraganeorum Ignatij Conſtantinopolitani archiepiſcopi, qui à ſuis ſuffraganeis eſt depoſitus fauore Imperatoris.

3 De hoc etiam habetur 26. q. 2. in ſumma. Archi.

Romanam conſecrauerunt, & eam alijs ſua præſentia prætulerunt. Et oſtenditur hic quis miniſter præſit alijs: vnde bene facit ad propoſitum Gratiani.

a ¶ Conſtitutis.] ſcilicet, tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic videtur q eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q. 7. beati. dicunt tamen quidam q reuoluto anni ſpatio Paulus fuit decollatus, ſed eodem die poſt annum. Hiſtoria [illegible] dicit, xiiij. an. imperij Neronis eos fuiſſe occiſos.

Petrus & Paulus eodem die paſſi ſunt.

c ¶ Conſecrarunt.] Sic ergo eccleſia conſecratur ſanguine alicuius: ſicut aliquis baptizatus in ſanguine ſuo, vt de conſecra. diſt. 4. baptiſmi vicem.

1 Scilicet Romana. I.

d ¶ Prima.] dignitate. Nam eccleſia Antiochena prius ceſſit iſtam, vt 24. q. 1. rogamus.

e ¶ Nec aliquid.] Arg. q vbicumque ſunt boni, ibi eſt eccleſia.

IN HIS. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit [illegible] cap. de materia de pœnis Ignatij Conſtantinop. patriarchæ, qui fuit depoſitus à ſuis ſubditis & excommunicatus, & poſtea per Romanam eccleſiam reſtitutus. 63. diſt. Hadrianus. l. 1. de Ian.

C a s v s. Dicit Gratianus in hoc §. q quanto gradus eſt celſior, tanto maior eſt auctoritas: in maioribus eſt regendi poteſtas: in minoribus obſequendi neceſſitas.

f ¶ Gradus.] In ordinibus 2. de quibus ✝. dixi. ead. diſt. cleros.

Ex ordinatione Archid.

Confitens extraneo ſacerdoti nõ conſequitur remiſſionem.

h ¶ Hinc.] Arg. q idem iuris eſt in vno contrariorum, quod in reliquo. vt ✝. ca. denique. & 26. diſt. deinde. & 31. q. 6. h. to quippe. & ff. de verb. oblig. inter.

4 Vbi de hoc extra de [illegible] ma. & obe. cũ inferior. in ✝ gl. 1. dic vt ibi. Archi.

i ¶ Vnde propheta.] Eſaias.

k ¶ Exhi-

trahit eam?] His ita ex diuina ſcriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus [a], non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt, eum, qui maioris poteſtatis eſt, iudicijs ſuis addicere, aut proprijs definitionibus ſubiugare.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. V.

NOlite nos exiſtimare facta cuiuſcumque proximorũ noſtrorum, quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere; ſed quod ita velimus filios circa ſpiritalem patrem, & diſcipulos erga magiſtrum deuotos, ac ſobrios eſſe; vt nulla penitus temeritate ad eorũ vitã (vt non dicã diiudicandã,) ſed nec saltẽ tenuiter reprehendendã [b] proſiliant.

Idem Nicolaus Papa eadem epiſtola.

¶ Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt. C. VI.

DEnique ſi in epiſtola legimus ad Hebræos [c], quòd minor à maiore benedicitur; reſtat profectò, vt exigente ratione etiam maledicatur [d]. Si quidem hæc vtique prænoſcentes periculoſa tempora illi, qui ante nos fuerũt; prouidam in eccleſijs conſuetudinem tradiderunt; hodieque in Romana eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum imprætermiſſa † ſeruatur: ita vt nullus ſacerdos maiore [e] ſuo non innuente † cõſacerdote, cuilibet rei benedictionem † dare nitatur: ſed & anterior ſtans ad pronuntiandam aliquam lectionem, benedictionem quidem poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere [f]. Cur hoc? numquid benedicere peccatum [g] eſt? abſit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus; quia regnum Dei non poſſidebunt: ſed per hoc innuitur, quantæ cenſuræ fræno inferiores quique à ſuis præpoſitis iudicandis coercendi ſunt, ſi his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. VII.

NVnc autem diuina inſpiratione non nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit, oſtẽdere vobis (ſi tamẽ audire velitis) non poſſe quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Marginal references: Matth. 16. — Anſel. l. 7. c. 144. Iuo par. 5. c. 17. & par. 6. c. 355. — Heb. 7. — † al. impratermiſſe — † al. iubente — † al. benedicere nitatur — Gal. 5. — Poly. l. 1. tit. 20. Anſel. l. 1. c. 67. al. 65. Iuo. par. 5. c. 8. Pann. l. 4. c. 6.

a ¶ Exhibuimus.] id eſt, probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ quòd vellet defendere Ignatiũ in malo: quibus Nicolaus reſpõdet, dicẽs ſe nolle eũ in malo defendere: ſed vult quòd filij ſint deuoti patri ſpiritali, & diſcipuli magiſtro: ita vt eos nullo modo iudicẽt: ſed nec etiã reprehẽdãt.

b ¶ Reprehẽdendã.] Sed cõtra 2. q. 7. oues 1. & c. ſecunt. & 9. q. 5. ſi autem. vbi dicitur quòd ſubditi poſſunt reprehẽdere prælatos. Sol. triplex eſt reprehenſio; imperioſa, quæ fit imperio poteſtatis: hæc tantũ maioribus conceditur. 45. diſt. ſit rector. vt hic. Alia ſocialis: hæc minoribus cõceditur. 81. diſt. in omnibus. Tertia temeraria eſt, quæ infamandi cauſa fit & hæc nulli cõceditur, vt 5. q. vlt. delator. ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2. q. 7. nos ſi. §. item cum Balaam.

Hoc c. potius facit pro, quàm cõtra, prout ibi notatur in gl. vlt. Archi. Reprehenſio eſt triplex.

DEnique.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. quòd maiores poſsũt iudicare minores, & benedicere, ſed non econtra. Et hoc probat exẽplo Melchiſedech, qui ſicut legitur in epiſtola ad Hebræos, benedixit minori, ſcilicet Abrahæ. Similiter hoc probatur conſuetudine eccleſiæ: quia numquam maior legens lectionem, benedicitur à minori. Vnde patet, quòd maiores poſſunt iudicare minores, cum ab eis benedici non poſſint.

c ¶ Ad Hebræos.] vbi legitur, quòd Melchiſedech benedixit Abrahæ. & per hoc probat Apoſtolus Melchiſedech fuiſſe maiorem.

d ¶ Etiam maledicatur.] Contrariorum enim eadem eſt ratio, vt ſ. ead. inferior. ff. de verb. obli. inter ſtipulantem.

e ¶ Maiore.] Argu. quòd minor iudex non poteſt exercere iuriſdictionem ſuam præſente maiore iudice, vt 95. diſt. presbyter. ff. de offi. proconſul. l. vlt. Arg. contra. 11. q. 1. peruenit. & C. de donat. in hac. 95. diſt. ecce. Dic quòd ſi minor habet iuriſdictionem à maiore, nihil agit, quod ſit ad derogationem illius, extra de offic. lega. volentes.

Minor gerit præſente maiore.

f ¶ Benedicere.] Sed dicitur epiſcopo, qui poſtulat hãc benedictioné. Ora pro nobis pater ſancte. in quibuſdã locis ipſe inferior dicit epiſcopo, Iube domine benedicere. & epiſcopus benedictione facta legit.

g ¶ Peccatum.] Argu. quòd aliquid prohibetur, non quòd ipſum malum ſit, ſed quòd inde malum poteſt ſequi, vt 22. q. 1. in nouo. & 12. queſt. 5. nolite. & 63. diſtin. cum Hadrianus. §. verum.

NVnc autem.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. quòd ſubditi non poſſunt iudicare prælatos. Et hoc facit duobus exẽplis, ſcilicet Marcellini Papæ, qui licet confeſſus fuiſſet in ſynodo epiſcoporum ſe à Paganis compulsũ grana thuris diabolo immolaſſe: nullus tñ epiſcoporum auſus fuit eum iudicare, ſed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudica teipſum: quia prima ſedes non iudicabitur à quoquam. Et exemplo Xiſti Papæ. cui cũ in concilio vbi Valẽtinianus Imperator interfuit, multa obijcerentur: tribuit ei Imperator poteſtatem iudicandi ſeipſum: cũ ipſe nõ ſit ſubiectus iudicio minorũ.

a ¶ Diocle-

a ¶ Diocletiani.] Nota ſimul duos fuiſſe Imperatores. Dic quod erant duæ perſonæ, ſed tamen erant loco vnius. Sed cōtra 7.q.1.in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem, alter adminiſtrationem.

Additio. Dic quod huic contrario ſtandum eſt: quia nō debet eſſe niſi vnus. Ad hoc extra de offic. ordi. quoniā. §.1. & hoc caſuale fuit ſecundum Pet.

dignitatis, vel ordinis ſunt, iudicialibus ſubmitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani[a], & Maximiani Auguſtorum Marcellinus[b] epiſcopus vrbis Romæ, qui poſtea inſignis martyr effectus eſt, adeo compulſus[c] eſt à paganis, vt in templum eorum ingreſſus, grana thuris ſuper prunas imponeret: cuius rei gratia collecto numeroſorū concilio epiſcoporū, & inquiſitione facta, hoc idem Pontifex ſe egiſſe confeſſus eſt. Nullus tamen eorum proferre ſententiā in eum auſus eſt, dum ei ſæpiſſime omnes perhiberent; Tuo ore iudica cauſam tuā, non noſtro iudicio. Et iterum: Noli, aiunt, audiri in noſtro iudicio; ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam. & rurſus: quoniā ex te, inquiunt, iuſtificaberis, aut ex ore[d] tuo condemnaberis. Et iterū dicunt: Prima ſedes non iudicabitur à quoquā. *Idem in eadem.* ¶ Sed & cum quidam tempore quodam cōtra Xiſtū Papam tentaſſent quædam mali † rumoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Auguſtus intererat, dictū fuiſſet; Non licere aduerſus Pontificē dare ſententiā; ſurrexit idē protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pōtificis tribuit iudicare iudiciū ſuū. Etenim nullus Pontificū minorum, vel inferiorum vrbium ſubactus iudicijs inuenitur.

† al. non boni] orig.

Idem Nicolaus eadem epiſtola.

¶ Maiores à minoribus iudicari non poſſunt. C. VIII.

Svbmittitur Ignatius minorum, inferiorum, & ſubiectorum deliberationibus, cum ſacris canonibus præcipientibus, & exemplis ſanctorum Patrum, ſemper, vbi eſt maior auctoritas, ſit eundum, & in omnibus controuerſijs ad potioris ſedis iudicia [actio †] dirigatur. Quod non ſolum à catholicis, verum etiam ab ipſis conſtat obſeruatum hæreticis[e], Alioquin acephalum liquet eſſe concilium, vbi de tanta perſona agitur, & maiorum non expectatur ſententia; cum nec in cauſa clericorum inferioris[f] gradus, ſolius epiſcopi ſui iudicium tantummodo poſtulandum † ſit.

† orig. non habet

† al. præſtolandum

Idem Nicolaus ead. epiſt.

¶ Minorum ſententię maiores damnare non valent. C. IX.

Poly.l.1.tit.20. Anſel.l.2.c.65. Iuo p.5.c.8. Pān.l.4 c.6.&7.

In tantum hanc præſumptionē[g] ſancti Patres apud Chal-

quod non fuit ſententia quam tulit, ſed quædam interpretatio, & infuit ei tacita conditio, ſcilicet, niſi Deus aliter reuelauerit 2, & Dñs reuelauit aliter; quia ſepultus fuit poſt xxx. dies poſt mortem. Item quæritur, quare iſti epiſcopi non depoſuerunt Papam cum eſſet confeſſus de hæreſi, vt 40. diſtin. ſi Papa? Dicit Hugo? quia paratus erat corrigi. licet enim Papa, vel alius ſit hæreticus, ſi tamen paratus eſt corrigi 3, non deponitur, vt 24. q. 3. dixit Apoſtolus. Vel ideo non debebant ipſum deponere; quia coactus fecit. 50. diſt. presbyteros.

2 Argu. ad hoc 27. q. 2. §. cū vero. Arch.

3 Immo dicit Hug. quod nec potuerunt nec debuerunt eum condēnare inde; quia ſponte & humiliter confeſſus eſt errorem ſuum. Tunc enim Papa pōt cōdemnari de hæreſi, cum pertinax fuerit, aliàs non. Hugo.

c ¶ Compulſus.] conditionali nō abſoluta coactione. ſi enim fuiſſet abſoluta, non deliquiſſet, vt 50. diſtin. presbyteros.

d ¶ Ex ore.] Argu. quod aliquis poteſt eſſe iudex in ꝓpria cauſa. ſic ff. de adop. l.3. C. de fideicōm. l. vlt. ſed iudex ibi impropriè dicitur, id eſt, arbitrator. in iuriſdictione contentioſa non pōt, ſed in voluntaria ſic.

Svbmittitur.] Casvs. Probat Nicolaus in hoc cap. quod Ignatius non potuit deponi à ſubditis, quia canones & exēpla ſanctorum patrū præcipiūt ſemper eſſe recurrendū ad maiorem ſedem in cauſis epiſcoporū: quod non ſolum à catholicis, ſed etiam ab ipſis hæreticis obſeruatur, quia etiam clericus à ſolo epiſcopo iudicari non poteſt; & niſi Dominus Papa interſit vbi epiſcopus iudicatur, acephalū erit iſte concilium.

e ¶ Hæreticis.] argu. quòd ab exēplis gentilium eſt argumentandum, vt 11. quæſtio. 1. ſacerdotibus.

b ¶ Marcellinus.] Sed de iſto legitur, quod concilio congregato confeſſus eſt quod fecerat, & in ſe tulit ſententiam depoſitionis: & veniens corām Diocletiano cōfeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe, & excommunicauit quicumque eū poſt mortem ſepeliret. Sed videtur quod hæc ſententia, quæ præcepit non ſepeliri corpus ſuum, contineat errorem: vnde nulla deberet eſſe: vt extra de ſenten. excom. per tuas. ſi quis enim præcipiat quod corpus ſuum non ſepeliatur, hoc præceptum non eſt adimplendum, vt ff. de condict. inſtit. quidā. Præterea qualiter, poterat iſte ſeipſum excōicare 1, vel deponere, cū par in parē nō habeat imperium, vt extra de electio. innotuit. Ad hoc poteſt dici,

Videtur, bene. 11. q.3. ſi is q. 31 de hoc. Archid.

15. quæſt. 2. queſta. & c. non æſtimemus.

f ¶ Inferioris.] ʒ. 15.q.7. ſi autem. in fi. contra, vbi dicitur, quod ſolus epiſcopus illorum cauſas poteſt audire. Sed non excluduntur ibi clerici, ſed alij epiſcopi. 15.q.7. epiſcopus nullus.

In tantum.] Casvs. Dioſcorus in tribus deliquit, quia ſcilicet per Regem fuit inthronizatus in eccleſia Cōſtantinopolitana, vnde multi clerici receſſerunt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Poſt hæc duo delicta auſus fuit excōmunicare Papam Leonem: vnde ſancti patres apud Chalcedonem congregati ipſum damnauerunt, non tantum de hæreſi, ſed etiam quia auſus fuit ſuum maiorem excommunicare.

g ¶ Præſumptionem.] ſcilicet depoſitionem Ignatij.

a ¶ Vt

a ¶ Vt Dioſcorum.] qui hæreticatus fuit per Regē & qui poſtea excommunicauit Papam.
b ¶ Quoniam ſecundis.] Videtur hic, quod iudex in ſententia tenetur exprimere cauſam, quæ ipſum monuit, vt C. de iudi. properandum. ſ. illo. & ff. de in. qui nec infa. l. quod ait. §. penul. argu. contra extra de ſenten. & re iudic. ſicut. Ad hoc dico, quod ſemper tenetur exprimere cauſam, ſi tamen non expreſſerit, tenet ſententia. 2. q. 6. biduum.

ADDITIO. De hoc not. in præd. c. ſicut. & extra lib. 6. de ſenten. excommu. cum medicinalis. in prin. Archid.

c ¶ Fidem.] tantum, ne ſit contra. §. 15. diſtin. canones. circa medium. ver. quarta ſynodus.

Q Via ergo.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda, ibi, [Prima ergo.]

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod maior à minori iudicari nō poteſt. In hac vero 22. diſt. videndum eſt quæ dicatur prima ſedes, quæ ſecunda, & quæ tertia. & quidem primum locum obtinet Roma. eccle. Alexandrina ſecundū. Antiochena tertium. & hoc probat Gratianus per 7. cap. ſubſequentia.

d ¶ Quia ergo.] In hac diſt. oſtendit ordinem maiorum eccleſiarum. Et primo oſtendit quem ordinē habuerūt ſecundum antiqua tempora. Secundo oſtendit quem ordinē habuerunt poſtea ſecundū moderna tēpora. Secundum antiqua tēpora talis fuit ordo: Prima fuit Romana eccleſia: Alexandrina ſecunda: Antiochena tertia: quarta Hieroſolymitana, vt ſ. ca. §. 1. & c. 2. ſed Conſtantinopolitana nullum locum habuit, vt ſ. ea. c. quia traditione. ſed poſtquā imperium fuit tranſlatum Conſtantinopolim, Conſtantinopolitana eccleſia obtinuit ſecundum locum poſt Ro. Alexandrina tertiū, Antiochena quartū, Hieroſolymitana quintū. & hoc di. ſ. ea. renouantes. extra de priuileg. antiqua.

O Mnes.] CASVS. Mediolanēſes nolebāt Ro. ec. ſequi, nec ei reuerētiam exhibere, ſed Nicolaus Papa probat quod Ro. ec. omnibus eſt prælata, & omnes alias inſtituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum per quod cælum & terra & cetera elementa ſunt creata, ædificauit ſuam pontificalem eccleſiam ſuper Petrum. Vnde qui priuilegium Roma. eccle. detrahit, hæreticus eſt: qui vero alijs, iniuſtitiam facit. Secundo probat exemplo Ambroſij, qui confeſſus eſt in omnibus ſe velle ſequi Roman. eccleſiam.

cedonem deteſtati ſunt, vt Dioſcorum [a] Alexandrinum antiſtitem inter cetera, idcirco potiſsimum ſine vlla reſtitutione damnauerint: quia in contumacia [a] permanens erga primæ ſedis Romanæ priuilegium, reſipiſcere à ſuis ſuperſtitionibus, vt ſeruaretur à prima ſede Apoſtolica, noluit: & ponens in cælo os ſuum, & lingua eius tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in ſententia contra ipſum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes: [Quoniam ſecundis [b] exceſsibus priorem iniquitatem valde tranſcendit: Præſumpſit enim & excommunicationem dictare aduerſus ſanctiſsimum, & beatiſsimum archiepiſcopum magnæ Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam, vtrum iuſte, an iniuſte ipſam Dioſcorus excommunicationem dictaſſet? Non plane: ſed abſque omni controuerſia hoc in eo vlti ſunt: quia cum eſſet inferior, potiorem quibuſlibet conatus eſt laceſſere contumelijs, teſte Anatolio Conſtantinopolitano præſule: qui dicit: [Propter fidem [c] non eſt damnatus Dioſcorus: ſed quia excommunicationem fecit domino archiepiſcopo Leoni.]

Pſal. 72.

In concilio Chalcedonen. actione 5.

a ¶ In contumacia.] *Hinc vſque ad verb. ponens, addita ſunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

Q*Via* [d] *ergo maior à minori iudicari non debet, videndum eſt, quæ inter ceteras eccleſias primum locum, quæ ſecundum, vel tertium obtineat. Romana eccleſia (ſicut ſupra dictum eſt) primum locum inter ceteras obtinet. Alexandrina ſecundū, Antiochena eccleſia tertium ab ea locum accepit.*

Vnde Nicolaus Papa 2. † *ſcribit Mediolanenſibus per Petrum Damianum legatum ſuum.*

Eccleſiarū maiorum ordo.

†*iunior.*] Anſel.

¶ Romana eccleſia ceterarum primatum tenet. C. I.

OMnes [e] ſiue patriarchij cuiuſlibet apices, ſiue metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cuiuſlibet ordinis dignitates inſtituit Romana eccleſia. Illam vero ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei mox [f] naſcentis [g] erexit, qui beato æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis [h] imperij iura cōmiſit. Non er-

Anſ. l. 1. c. 63. al. 64.

e ¶ Omnes.] 1 Sic cōſtrue, Rom. eccle. inſtituit omnes, ſcilicet prælatos, ſiue apicē cuiuſlibet patriarchæ, ideſt, patriarchatus. & per hoc patet quod ſolus Papa nouas facit dignitates.

f ¶ Mox.] ideſt ab initio.

g ¶ Naſcentis.] quantum ad nouum teſtamentum.

h ¶ Cæleſtis.] 3 Arg. quod Papa habet vtrumq; gladiū, ſcilicet ſpiritualē & temporalem. 63. diſt. tibi dno. & 15. q. 6. alius. & cap. nos ſanctorum. & c. iuratos. & 1. q. 4. quia præſulatus & 86 diſt. duo. tāſtulit enim de Græcia imperium vt extra de elec. venerabilem. Arg. cōtra 96. diſt. duo, & 93. diſt. legimus. & 2. diſt. §. 1.

2 Ordo [illegible] terræ.

3 Papa [illegible] bēs vtr[illegible] gladiū [illegible] ſtulit im[illegible] rium.

4 Et cap. Imperat[illegible] in prin. [illegible] de hoc S[illegible] q. 6. §. [illegible] cum di[illegible] Archid.

a ¶ Intu-

go quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum, per quod conſtructum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundauit eccleſiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ ius ſuũ detrahit, iniuſtitiam [a] facit. Qui autem Romanæ eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur [b], hic proculdubio in hæreſim labitur; & cũ ille vocetur iniuſtus, hic eſt proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduerſus illã agit, quæ mater eſt fidei: & illi contumax inuenitur, qui eã cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur. *& infra.* ¶ Vnde & ipſe S. Ambroſius ſe in omnibus ſequi magiſtrã ſanctam Romanam profitetur [c] eccleſiam.

Lib. 3. de ſacramentis. c. 1.

Item Anacletus ſeruus Chriſti Ieſu ad omnes epiſcopos, epiſtola 3. c. 3.

¶ Non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Eccleſia Romana primatum accepit. C. II.

In præfatione cõcilij Niceni. Polyc. l. 1. tit. 2. Anſel. l. 1. c. 2. & 65. Iuo par. 5. c. 2. & 26. Pann. l. 4. c. 2. *Matth. c. 16.* 7. diſt. 21. cap. quamuis.

SAcroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino ſaluatore noſtro primatum obtinuit: & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt: ſicut ipſe B. Petro apoſtolo dixit: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meã; & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatũ & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cælis.] Adhibita eſt etiã ſocietas in eadem Romana vrbe beatiſſimi apoſtoli Pauli vaſis electionis, qui vno die, vnoq. tẽpore glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizans coronatus eſt: & ambo ſanctã eccleſiam Romanã conſecrauerunt, alijſque omnibus vrbibus in vniuerſo mundo ſua præſentia, atq. venerando triũpho prætulerunt. Et licet pro omnibus aſſidua apud Deũ omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus beatiſſimus apoſtolus Romanis proprio chirographo pollicetur dicens: [Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euãgelio filij eius: quòd ſine intermiſſione [d] memoriã veſtri facio ſemper in orationibus meis.]

Rom. 1.

Pann. l. 4. c. 4.

2 ¶ Prima ergo ſedes eſt cæleſti beneficio Rom. eccleſiæ, quam (vt memoratũ eſt) beatiſſimi Petrus & Paulus ſuo martyrio conſecrarunt. Secunda autẽ ſedes apud Alexandriã B. Petri nomine à Marco [e] eius diſcipulo atq. Euangeliſta conſecrata eſt: quia [a] & ipſe in Aegypto primum verbũ veritatis directus à Petro prædicauit; & glorioſum ſuſcepit martyrium, cui venerabilis ſucceſſit Abilius. Tertia vero ſedes apud Antiochiam eiuſdem, ideſt, beati Petri apoſtoli nomine habetur honorabilis; quia illic, priuſquam Romã veniret, habitauit, & Ignatium epiſcopũ conſtituit: & illic primum [f] nomen Chriſtianorum [g] nouellæ gentis exortum eſt, *& poſt pauca.* ¶ Inter beatos Apoſtolos quædã fuit diſcretio † poteſtatis; & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen à Dño conceſſum eſt (& ipſi inter

Polyc. l. 1. tit. 1. Anſel. l. 1. c. 7. Burc. l. 1. c. 159. Iuo p. 5. c. 269.

† al. diſcretio, & licet.

a ¶ Iniuſtitiã.] nec Papa debet vni eccleſiæ detrahere 1, & dare alteri, vt 99. diſt. ecce. & c. nullus. & 25. q. 2. de eccleſiaſticis. niſi ſubſit cauſa, vt 9. q. 3. conqueſtus. & cap. nunc vero. & cap. per principalem. b ¶ Conatur.] ſolus ergo conatus hic punitur, vt 6. q. 1. §. quo verum. & 1. q. 1. qui ſtudet. de pœni. diſt. 1. ſi quis. c ¶ Profitetur.] Arg. quod confeſſio prælati nocet eccleſiæ ſuæ arg. ſ. ea. de Conſtantinopolitana. in fi.

1 In cuiuſquã enim iniuriã beneficiũ tribuere noſtri moris non eſt, dicit Imperator. C. de emãci. nec auus. ar. ad hoc 14. q. 5. denique. Archi.

SAcroſancta.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primã eſſe ſiue priorem, & alijs præferri. & hoc oſtenditur tribus modis. Primo auctoritate Chriſti dicentis: Tu es Petrus, &c. Secundo in glorioſa morte Petri & Pauli, qui Rom. ecc. conſecrauerunt & eã alijs ſui præſentia prætulerunt. Tertio ſpeciali oratione facta pro Romanis. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Prima ergo.] dř quod prima ſedes eſt Romana: Secunda Alexandrina: Tertia Antiochena. In tertia parte, quæ incipit: ibi, [Et poſt pauca.] diſcretio fuit inter Petrum & alios apoſtolos: quæ hodie eſt inter Papam & alios epiſcopos. Hoc etiam fuit in veteri teſtamento. Vnde Moyſes & Aaron ceteris præfuerunt ſacerdotibus.

¶ Caſus autẽ ſequen. §. & c. per ſe patet.

d ¶ Sine intermiſſione.] non tamen in quolibet inſtanti, ſed horis conſtitutis 2. ſic ſ. 31. diſt. ſi laicus. & 37. diſt. ď quibuſdã. e ¶ A Marco.] vt 24. q. 1. cũ beatiſſimus. f ¶ Primum.] vt 7. q. 1. mutationes. g ¶ Chriſtianorũ.] primo enim omnes fideles fuerunt dicti diſcipuli, de conſec. diſt. 2.

2 Quaſi ſieri ſine intermiſſione dicatur licet medius actus interueniat. ar. ff. ď duobus reis. lege duos. §. duo. Arch.

ſe idipſum voluerũt) vt reliquis omnibus præeſſet Apoſto-lis, & Cephas β idest caput, & principium teneret apoſtolatus: qui & eamdem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis γ epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutũ, ſed etiã in veteri fuit; vnde ſcriptum eſt: [Moyſes [a], & Aaron in ſacerdotibus eius.] ideſt primi inter eos fuerunt. *& poſt pauca.* ¶ Hæc vero Apoſtolica ſedes cardo & caput (vt prætactum eſt) omnium eccleſiarum à Domino, & non ab alio eſt conſtituta: & ſicut cardine oſtium regitur; ſic huius ſanctæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ (Domino diſponente) reguntur.

Pſal. 98. Poly. l. 1. tit. 1. Anſ. l. 1. c. 2. Burc. l. 1. c. 178. Iuo p. 5. c. 134.

α ¶ Quia.] *Hinc vſq. ad ver.* Tertia. *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶ Cephas.] *In Euangelio Ioannis c. 1. Cephas (quæ vox Syriaca eſt) exponitur* πέτρος, *quod græce petram ſignificat, idque docet etiam B. Hieronymus in comme. epiſt. ad Galatas, c. 2. neq. credendum eſt ignoraſſe Anacletum, ſed voluiſſe eam dictionẽ ad græcam linguam eo tempore notiſſimam referre. Quod fecit Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi decima in nomine, Ieſus, non modo hebraicam, ſed etiam græcam illi etymologiã tribuens. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, libro ſecundo, eodem modo, quo Anacletus, accepit, his vtens verbis:* Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe collatam: in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt. *Et Iſidorus lib. 7. etym. c. 9. ſic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quòd in capite ſit conſtitutus Apoſtolorum. Κεφαλὴ enim græce caput dicitur. *Verum apud Burchardum & Iuonem ſic habetur:* vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, id eſt vt Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

γ ¶ Et reliquis.] *In originali eſt,* & reliqui Apoſtoli epiſ.

Hac auctoritate Alexandrina eccleſia ſecundum à prima locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitana ſynodo eccleſia Conſtantinop. ſecundum à ſede Apoſtolica locum accepit. Vnde in eadem ſynodo, ideſt, Conſtantinop. 1. c. 5. ita conſtitutum eſt.

¶ Secundum à Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. C III.

COnſtantinopolitanæ [b] ciuitatis epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum epiſcopum: propterea quòd ſit noua Roma.

Ex priſca verſione. Poly. l. 1. tit. 11.

¶ *Canon hic ex iis eſt, quos Apoſtolica Romana ſedes à principio, & longo poſt tempore non recepit: quod ex epiſtola 51. aliàs 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum, & aliis eiuſdem epiſtolis facile eſt cuiuis cognoſcere: itemque ex duabus epiſtolis Leonis noni, vna aduerſus præſumptiones Michaelis & Leonis, c. 28. altera ad eumdem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Gregorii epiſtola 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atque ex epiſtola Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem: quæ incipit,* Propoſueramus. *Quamquam Conſtantinopolitani epiſcopi, Imperatorum potentia freti ſecundum locum Patriarchalium ſedium ſibi vſurparũt: idque tandẽ pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum, ſicut in c. antiqua. de priuil. Innocentius Papa iii. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 7. epiſt. 63.

diſt. 2. prima. vel fratres. 11. q. 3. c. ad menſam. ſed poſtquam Apoſtoli fecerũt concilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani. 24. q. 1. rogamus.

a ¶ Moyſes.] Licet Moyſes & Aaron primi & ſummi dicti ſint ſacerdotes: tamẽ Moyſes fuit maior quàm Aaron in adminiſtratione, non quo ad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc enim ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias nõ offerebat: ſed vota offerebat pro populo, vt 36. diſt. ſi quis vult. & 88. diſt. decreuit. Itẽ & in hoc erat maior Moyſes, quàm Aaron: quia inſtruebat & redarguebat eũ tamquam minorem [1], vt de pœn. diſt. 3. inter hæc hircum.

1 Nam in hoc caſu dicitur quis minor alio. 2. q. 7. Paulus Petrũ. Archi.

b CONſtantinopolitanæ.] ¶ Roma noua.] dicta eſt Conſtantinopolis: quia Conſtantinus illuc cum aliis Romanis iuit, & eam cõſtituit. vnde & Conſtantinopolis & [Roma noua] eſt dicta. 96. diſt. Conſtantinus.

DE Conſtantinopolitana.] CASVS. Dicit Grego. in hoc cap. quòd nullus debet dubitare Cõſtantinop. eccleſiam eſſe Romæ ſubiectam: & tamen ſi quid boni habet ipſa, vel alia eccleſia, libenter ſumere ab ea paratus eſt: quia ſtultus, &c. Nam cũ Conſtanti. epiſcopus confiteatur eam eſſe ſubiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶ De

a ¶ De Conſtantinopolitana.] Immo ipſe Imperator eam fatetur ſubiectam Rom. eccle. vt in Auth. de eccle. ti. in prin. coll. 9.
ADDITIO. Et C. de ſum. tri. l. inter claras. l. au.
b ¶ Stultus.] Stultus, ta, tum. dicitur quaſi extultus, ab extol-

e ¶ Subijci.] ita demum ſi qua culpa, &c.
f ¶ Neſcio.] q. d. ex quo Cōſtātinop. eps fatet ſe eſſe ſubiectum Ro. ec. multo magis & alij tenentur fateri. Sic videtur ꝙ cōfeſſio prælati nocet eccleſiæ, vt extra de ca. mo. dilectus. & de ſen. & re iu. ſuborta. & de poſtu. præla. ad hæc. Ioan. 1 quod credo verum eſſe ſi de conſenſu ſui capituli facta eſt in iudicio, vt extra de iu. cauſam. & de procu. c. 1. B.

Prælati cōfeſſio an noceat eccleſiæ.

1 De hoc teneas vt legitur & no. extra lib. 6. de reſtitu. præſentiū. quæ eſt Inno. iiij. & not. de ele. dudum. 2. Archid.

¶ Apoſtolicæ ſedi Conſtantinopolitanam conſtat eſſe ſubiectam. C. IIII.

Anſ. l. 2. c. 66.

De Conſtantinopolitana [a] eccleſia quod dicunt, quis eā dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſe ſubiectam? quod & D. pijſſimus Imperator, & frater noſter Euſebius eiuſdem ciuitatis epiſcopus aſſidue profitentur? Tamen ſi quid boni vel ipſa, vel altera eccleſia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus [b] eſt enim, qui in eo ſe primum exiſtimat, vt bona, quæ viderit, diſcere [c] cōtemnat. *Idem eidem, epiſtola 64.* Nam, quòd Primas Byzanzenus [d] ſedi Apoſtolicæ dicit ſe ſubijci [e], ſi qua culpa in epiſcopis inuenitur, neſcio [f] quis† ei ſubiectus non ſit: cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis [g] æquales ſumus.

† al. ei epiſcopus ſubiectus

¶ Hoc caput ſumptum eſt ex duabus epiſtolis eidem Ioanni epiſcopo Syracuſano ſcriptis: ſed in epiſt. 63. ex qua accepta eſt prior pars, agitur de Conſtantinopolitana eccleſia: in ſequenti vero 64. agitur de Primate Byzaceno prouincia Africa, nō autem Conſtantinopolitano, quod videntur & Gratianus & Anſelmus, apud quē eodem modo legitur, voluiſſes adducti fortaſſe ſummula illa, quæ præpoſita eſt epiſtola Gregorij. Auctor quidem gloſſa, quod Gratianum putauit ſenſiſſe, aperte expoſuit.

Item Gelaſius Papa I. ad Fauſtum magiſtrum legationis.

¶ Conſtantinopolitanus epiſcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. C. V.

Iuo p. 5. c. 9.

Qva traditione maiorum Apoſtolicam ſedem in iudicium vocant [h]? An ſecūdæ ſedis antiſtites, & tertiæ, ceteriq. bene ſibi conſcij ſacerdotes depelli [i] debuerunt; & qui religionis extitit inimicus [k], depelli non debuit? Viderint ergo, ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequantur. Ceterū iſti, qui ſacri [l], qui eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, ſedem Apoſtolicam ad iudicium vocare non poſſunt, & Cōſtantinopolitanæ ciuitatis epiſcopus, quæ vtiq. per canones inter ſedes nullū nomē [m]

g ¶ Humilitatis.] Hoc vult dicere, ꝙ omnes eſſent æquales, ſi omnes vellet eſſe boni: ſed quia aliqui peccare volunt, neceſſe eſt quòd aliqui ſint maiores qui puniant peccata eorum. culpa eñ cauſa ſubiectionis eſt. nam non peccantes legi nō ſubijciuntur, vt in Auth. de inceſt. nup. §. ſi vero. coll. 2. 19. quæſt. 2. duę ſunt. Et aliter nō poſſet conſiſtere genus humanum niſi quidam eſſent maiores, & alij minores, ſicut eſt in Angelis, vt 89. diſtin. ad hoc.

Culpa eſt ſubiectionis cauſa.

Qva traditione.] CASVS. Acacius Cōſtātinop. patriarcha cum eſſet in hæreſi, excommunicauit Alexandrinū & Anthiochenum patriarchas, & eos à ſuis ſedibus fecit expelli, quia ſibi non fauebant in ſuo errore, quare Gelaſius Papa in illa ſynodo cōgregata excōmunicauit Acacium & Cōſtantinopolitanos ei fauētes, qui inciderant in hæreſim tam damnatā. Acacius vero Conſtantinopolitanus eps & complices cōquerentes dicebant, Papā non debuiſſe eos excōmunicaſſe niſi in ſynodo congregata, & ſic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de ſuo facto iterum cognoſceretur in ſynodo, & hoc intendebāt probare auctoritate quorumdam canonū, quos fallaciter inducebant. Sed Gela. contra eos dicit, ꝙ iuſtiſſime ſunt damnati, cum illi iniuſte condemnauerunt Alexandrinum, & Antiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere poſſunt 2. ¶ Capitula quæ ſequuntur cum §. plana ſunt vſque ad finem diſtin.

extollo, lis. quia ſe extollit. vel dicitur ſtultus, quaſi ſtatim vltus, ab vlciſcor, eris. quia ſtultus ſtatim vltionem experit: nec deliberat. Vel dic ꝙ proprie ſtultus eſt qui per ſtuporem non mouetur iniuria; ſæuitiam enim perfert, nec vltus eſt. nec vllo ignominiæ mouetur dolore: quia ſtultus eſt hebetior corde. vnde quidam ait: Ego me eſſe ſtultum exiſtimo, fatuum eſſe non opinor, id eſt, obtuſis quidem ſenſibus, non tamen nullis: ſecundum Pap. & Hug.
c ¶ Diſcere.] Arg. eſt hic contra ſeniores, qui erubeſcūt diſcere à iuuenibus. ſic 38. diſt. nullus. & 24. q. 3. ſi habes. & 84. diſt. peruenit. Item habes hic, ꝙ maiores tenentur ſequi exempla minorum ſi bona ſunt. 1. q. 1. ſi fuerit. & c. neq; in homine. & 19. diſt. ſecundum.
d ¶ Bizanzenus.] id eſt, Conſtantinopolitanus. primo enim Conſtantinopolis dicta fuit Bizantium.

h ¶ Vocant.] ad concilium faciendum 3.
i ¶ Depelli.] ab Acacio Conſtantinopol. patriarcha.
K ¶ Inimicus.] Acacius.
l ¶ Qui ſacri.] ironice dicit.
m ¶ Nullum nomen.] quia tēpore Gelaſij Conſtantinopolitana eccleſia non habuit ſecundū locum adhuc. vel nullum vocat propter hæreſim ibi ſtatutam.

2 De hac materia loquitur 24. q. 3. cū quibus.

3 Scilicet propter dānationem alicuius, quaſi Papa non poſſit ſine concilio aliquē damnare, quod falsū eſt. Hug.

Reno-

a Renouantes.] ¶ Similia.] Simile priuilegium habet in quibuſdam: quia ad ipſum appellatur medijs prætermiſſis, vt 11. q. 1. ſi clericus. Et quia deponit epiſcopum, vt videtur, vt 3. q. 5. quia ſuſpecti. Et Imperator dicit, quod idē iuris habet in ſuis ſubditis, quod Papa in ſuis, vt in Auth. de eccle. tit. §. 1. coll. 9. Similiter Alexandrina eccleſia forte in prædictis ſimile habet priuilegiū Romanæ, vt 65. diſt. quoniam &c. mos antiquus.

b ¶ Priuſquam.] Sic ergo aliqua eccleſia priuatur iure ſuo ſine culpa ſua, & hoc fit quandoque propter fauorē, quandoque propter odium. Propter fauorē multipliciter. vno modo vt hic: alio modo fauore ſacerdotij, vt 54. diſt. frequens. Et alio modo propter vim cōſecrationis, vt 14. q. 6. comperimus. Quandoq; propter fauorem religionis, vt extra de ecc. ædi. ad audiētiā 2. Quādoq; propter ſcādalū, vt extra de cleri. ægro. tua. Quandoque propter defectū ſacramēti, vt 34. diſt. ſi cuius. Item propter odiū alterius, vt 70. diſt. neminē. 16. q. 7. decernimus. Propter paupertatē. 10. q. 3. c. vnico. Itē propter ordines, vt diſ. 54 frequēs. Aliàs regulare eſt, quod nemo ſine culpa ſua priuādus eſt iure ſuo, vt 16. q. 7. inuentum. & 56. diſt. ſatis peruerſum 1. Hic nōt habere locum diſtinctio, quòd quandoque perditur priuilegiū propter fauorē, vt hic. quandoque propter enorme damnum, vt extra de deci. ſuggeſtū. quandoque propter abuſum. 11. q. 3. priuilegiū. quandoq; propter delictum. 25. q. 2. ita nos. quandoque propter negligētiā. ff. de nūdinis. l. 1. quandoque propter contrarium factum. extra de priui. ſi de terra. & c. accedentibus. Et not quod licet quis ſine culpa perdat priuilegium, [2] numquā tamen ſine cauſa. extra vt lite non conteſt. quoniam frequenter, §. porro. vnde verſus:

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, & ordo,
Perſonas ſpoliant & loca iure ſuo.

c Diffinimus.] ¶ Ac Hieroſolymorum.] Sunt & alij [3] patriarchæ, vt Bituricen. Aquilegien. vt 9. q. 3. cōqueſtus. & c. nunc vero, ij. 32. diſt. erubeſcant.

Breuiter.] Hæc diſtin. diuiditur in ſex partes, in quarum prima ponit quid iuris ſit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi, [Epiſcopi vero.] Tertia ibi, [His igitur.] Quarta ibi, [Dalmaticis.] Quinta ibi. [Quæritur.] Sexta ibi. [Subdiaconus.]

Casvs Supra oſtenſum eſt quæ differentia ſit inter eccleſiaſtica officia, & miniſtros eccleſiæ in illo cap. cleros. In hac vero 23. diſt. oſtenditur qualiter quiſque debet ordinari à ſummo vſque ad vltimum gradum.

d ¶ Breuiter.] In hac diſt. 23. oſtenditur qualiter ſinguli ordines

Appellatio poteſt ad Papam omiſſo medio interponi.

Iure ſuo multis modis quis priuatur.

[2] De hoc etiam no. extra de priui. antiqua. Arch.

[3] Scilicet qui patriarchalibus ſedibus præſident, vt Piſanus, Bituricēſis, Grādēſis. nam plures debent eſſe qui in capite cuiuſque prouinciæ, &c. 99. diſt. c. 1. ſecundum Hug.

accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoueri?

Item ex vi. ſynodo ſub Iuſtiniano congregata, c. 36.

¶ Conſtantinopolitana eccleſia ſecundum à Romana obtinet locum. C. VI.

Renouantes a ſancti Conſtantinopolitani decreta concilij, petimus †, vt Conſtantinopolitana ſedes ſimilia a priuilegia, quæ ſuperior β Roma habet, accipiat; nec nō γ in eccleſiaſticis rebus magnificetur vt illa: ſed hæc ſecūda poſt illā exiſtens, prius quàm b Alexandrina ſedes numeretur; deinde Antiochena, & poſt eam Hieroſolymitana.

† ὁρίζομεν, id eſt, ſtatuimus

α ¶ Renouantes.] *Hic agitur de quinto illo canone primæ ſynodi Conſtantinopolitanæ, de quo ſupra ead. c. Conſtantinopolitanæ. dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, videnda eſt notatio ad c. ſextam. ſupra 16. diſt.*

β ¶ Superior.] *Ita habetur in aliquot vetuſtis exemplaribus: nam in vulgatis erat,* inferior, *græce eſt,* τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *id eſt* antiquioris vel ſenioris Romæ, *vt infra c. proximo. Omnino autem caput hoc longe breuius eſt in hac verſione, quàm in græco exemplari, vno tantum loco copioſius, quòd Antiochenam numerat ſedem, cuius in græco vulgato nulla mentio.*

γ ¶ Nec non.] *ſic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & græco; antea enim legebatur,* non tamen.

Hinc datur intelligi, quòd Alexandrina eccleſia de ſecunda facta ſit tertia, & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi forte quis duas contendat eſſe ſecundas, vt Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis velit locum obtinere.

Vnde in viij. ſynodo habita ſub Hadriano Papa ij. can. 21.

¶ Quæ Patriarchalium ſedium primum, vel deinceps teneat locum. C. VII.

Diffinimus neminē prorſus mundi potentū, quemquam deorū, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare; ſed omni reuerētia, & honore dignos iudicare, præcipue quidē ſanctiſsimū Papā ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtantinopoleos Patriarcham, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorum c.

Deus dedit p. 3. Anſ. l. 2. c. 72.

DISTINCTIO XXIII.

Breuiter d quæ inter eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc à ſum-

ordines ſunt cõferendi. Et primo oſtendit qualiter debet Papa eligi & ordinari 1. Secundo qualiter ordinandus in epiſcopum debeat examinari 2. Tertio qualiter epiſcopus, & alij inferiores ſint ordinandi 3. Quarto annotat de habitu clericorum, & quòd moniales non debent ſix, ordinandi Rom. Eccl. ſi inthroniʒari non poteſt. In tertia parte, quę incipit ibi, [Quòd ſi quis cõtra hoc.] maledicitur ei qui contra hoc decretum fuerit ordinatus, cum ſuis fautoribus, pœna depoſitionis adiuncta; & benedicitur omnibus obſeruatorib⁹. Et no. quòd ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vſque in finem, ſunt verba Nicolai.

mo incipientes, & vſque ad vltimũ gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.

Vnde Nicolaus Papa 2. in conc. Lateranenſi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis. C. I.

IN nomine [a] Domini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Anno ab incarnatione eiuſdem M L I X. menſe Aprili, indictione [b] xij. propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, preſidente quoque reuerendiſsimo †, ac beatiſsimo Nicolao Apoſtolico Papa in baſilica Lateranenſis Patriarchij [c], quæ cognominatur Conſtantiniana, cõſidentibus etiã reuerendiſſimis epiſcopis abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo veſtra dilectiſsimi fratres, & coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui auctore Deo, deſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas [d] repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubiacuerit; adeo [e], vt columna Dei viuentis iam iam pene videretur concuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragij profunda ſubmergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus [f] prudenter occurrere; & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiua † (quod abſit) mala præualeant, præcauere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque ſtatuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuerſalis eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligentiſsime ſimul de electione tractantes [g], mox Chriſti † clericos Cardinales adhibeant: ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum nouæ electionis accedat; nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſsimi [h] viri præduces [i] ſint in promouenda Pontificis electione; reliqui autem ſequaces. Certus vero, atque

Pān. l. 5. c. 1.

† al. reuerentiſsimo

† al. redimiua

† al. epiſcopi

¶ Caſus §. ſeq. per ſe patet.

a ¶ In nomine.] hęc ſunt verba notarij vſq; ibi, [Nouit beatitudo.]

ADDITIO. Sic 8. q. 3. Artaldus. 16. q. 1. hinc eſt etiam. & 1. quæſt. 7. conuenientibus. arg.

b ¶ Indictione.] indictio dicitur ſpatiũ trium luſtrorum.

c ¶ Patriarchij.] in quo Papa reſidet.

d ¶ Trapezitas.] id eſt, campſores.

e ¶ Adeo.] Hic tangitur latenter quod legitur in chronicis, q̃ Benedictus x. qui ſucceſſit Stephano, electus eſt de pontificatu, & factus eſt Papa Ioannes Sabinen. epiſcopus pro pecunia 4: cui impoſitũ eſt nomen Silueſter, & iſte etiam deiectus eſt. & deinde reparatus, & reſtitutus eſt Benedictus, & iterum electus eſt Benedict⁹, & datus papatus Ioanni archipresbytero ante portam Latinam, cui impoſitum eſt nomẽ Gregorius: & hic ab Henrico Imperatore eſt depoſitus, & vltra montes tranſlatus eſt. hoc totum vno anno factum eſt, & propter hoc datum fuit priuilegium Henrico de quo hic fit mentio.

f ¶ Futuris caſibus.] No. ad cautelam futurorum aliquid ſtatui, vt 63. diſt. cum Hadrianus. & 12. q. 7. conuenientibus. ſ. hoc. ſi quis domum. §. 2. argum. contra, quia non imputatur alicui ſi non damnauit eccleſia, vt extra, vt eccle. benefi. vt noſtrum, & ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator.

g ¶ Tractantes.] Videtur, q̃ electionem ſemper debet pcedere tractatus: alioquin electio nulla eſt; ſicut alienationem debet præcedere tractatus, vt 12. q. 2. ſine. lo. q̃ hodie expreſſum eſt extra de electio. in Geneſi. & ca. quia propter. B.

h ¶ Religioſiſſimi.] id eſt, epiſcopi Cardinales.

i ¶ Præduces.] ĩ. diſtinct. 89. c. 1. contra. Sed hic dixit, præduces, non reſpectu Cardinalium, ſed aliorum clericorum. Vel religioſos appellat hic epiſcopos Cardinales.

Multiplex Papę mutatio.

4 Nũquid iſte ſic electus, poſſet accuſari de ſimonia? arg. q̃ ſic 79. diſt. ſi quis pecunia. vbi de hoc ĩ. ead. diſt. c. 1.

5 Electiõem tractatus præcedere debet.

6 Et no. q̃ hinc et colligit, q̃ clerici prius deberẽt in aliquẽ conſentire, & poſtea alijs religioſis viris vel laicis tenuitate. Lali.

debent contingere ſacra vaſa.

IN nomine Domini.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba notarij. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Nouit beatitudo.], dicit Nicolaus, q̃ mortuo Stephano Papa, eccleſia multas paſſa fuit tribulationes, & iniurias. & ideo volens futuris caſibus prouidere, ſtatuit, vt quoties mortuo Papa electio de ſucceſſore eius imminet facienda, conuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi ſunt, qui debent eligere vnum de ſe ipſis, ſi ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia eccleſia eligatur, & conſecrabitur à Cardinalibus, ſicut archiepiſcopi cum epiſcopis ſuis conſecrant, & confirmant epiſcopos: & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in neceſſitate, & ex ſola electione habeat poteſtatem diſponẽdi de rebus eccleſiæ

Cōſecrans eſt inferior cōſecrato.

a ¶ Legitimus.] id eſt, canonicus.
b ¶ Nulla.] diſt. 62. c. 1.
c ¶ Funguntur.] non tamen ideo ſunt maiores Papa; quia conſecrant eum; quia ſuffraganei conſecrant metropolitanum, non tñ ideo ſunt maiores, vt 66. diſt. c. 2.

vt extra de elect. noſti. niſi ſint archiepiſcopi tranſmontani: extra de elec. q. ſicut. Vel niſi ſint exēpti, qui ſi vltramontani ſunt, ſtatim poſſunt adminiſtrare, vt extra de elect. nihil. ſed certe videtur, q. in omnibus idem iuris eſt, vt ſi electus non poſſit intrare poſſeſſionem rei ad quam

legitimus [a] hic electionis ordo perpenditur: ſi perſpectis diuerſorum Patrum regulis, ſiue geſtis, etiā illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur: [Nulla [b], inquit, ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeantur qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati.] Quia vero ſedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarū præfertur eccleſijs, atque ideo ſuper ſe metropolitanum habere non poteſt; Cardinales epiſcopi proculdubio metropolitani vice funguntur [c]; qui videlicet electum epiſcopū ad Apoſtolici culminis apicem prouehāt. Eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio [d], ſi reperitur idoneus; vel ſi de ipſa non inuenitur, ex alia aſſumatur; ſaluo debito honore, & reuerentia dilecti filij noſtri Hērici; qui in præſentiarū Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente, ſperatur; ſicut iam ſibi conceſſimus; & ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede perſonaliter hoc [e] ius impetrauerint. Quòd ſi prauorum, atque iniquorum hominum ita peruerſitas inualuerit, vt pura, ſincera, atque gratuita fieri in vrbe [f] non poſſit electio; Cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licet [g] paucis; ius poteſtatis obtineant, eligere Apoſtolicæ ſedis Pontificē, vbi congruere viderint. Plane, poſtquā electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, vt is, qui electus eſt, in Apoſtolica ſede iuxta conſuetudinem inthronizari nō valeat: electus tamen, ſicut verus Papa, obtineat auctoritatē regendi Romanā eccleſiā, & diſponendi [h] omnes facultates illius: quod beatū Gregoriū ante ſuam conſecrationē feciſſe cognouimus. Quòd, ſi quis contra hoc noſtrum decretum ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionē, vel præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus, & ſequacibus à liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus abijciatur, ſicut Antichriſtus, inuaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis: nec aliqua † ſuper hoc ei audientia [i] reſeruetur: ſed ab omni eccleſiaſtico gradu, in quocumque fuerat prius, ſine retractatione deponatur: cui quiſquis adhæſerit; vel qualemcumque tanquā Pontifici reuerētiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit, pari ſententia † ſit mancipatus. Quiſquis autem huius noſtræ † decretalis ſententiæ

7. diſt. 62. nulla ratio.

† al. aliquando

† al. ſententiæ
† al. noſtri

Papa an poſſit eſſe qs nō idoneus.

d ¶ Gremio.] Ergo aliquis in Romana eccle. poteſt eſſe nō idoneus ad papatum, & ſic eſt contra 21. diſt. quamuis. in fi. vbi dr, q. ibi non eſt macula, nec ruga, ſed bene poteſt eſſe, q. omnes ſunt ſancti, non tamen omnes ſunt idonei ad papatum, vel quia ſunt corpore vitiati, vel aliud habēt impedimentum. Itē habes hic, q. ſemper de clericis ipſius eccleſiæ eligendus eſt prælatus, ſi ibi eſt idoneus, vt 61. diſt. nullus. & c. obitū. & 63. diſt. metropolitano. idem in abbate, vt 18. q. 2. quàm ſit 1. & tunc ſufficit, q. ſit bonus 2. ſed ſi de altera eccleſia eligit̃, requirit̃ q. ſit optimus, vt dicūt quidam, & eſt arg. ad hoc ff. de tutori. & curatori. diuus. De hac materia plene inuenies 8. q. 1. licet Ioan. & tamen tali iuri poteſt renuntiari. vnde ſi maior pars capituli eligat de alia eccleſia, valebit electio. extra de electio. cū nobis olim. & cap. cum inter canonicos. & cap. in cauſis. licet Ioan. dixerit contra. & ſufficit etiā tunc, quòd ſit bonus, vt in prædi. decreta. cū nobis. B.

Eligendus an debeat eſſe de gremio eccleſiæ.

1 Et cap. Abbatē. 22. Arch.

2 Ad hoc extra de elect. cū nobis olim, immo ſufficit ne malus exiſtat, vt 16. q. ſi. monaſterium.

e ¶ Perſonaliter hoc.] Ex his verbis apparet perſonale priuilegiū hoc fuiſſe: & ideo ad alios non prorogari. ff. de cenſi. ætatem. & 7. q. 1. ſpecuſti. & 16. q. 1. hinc etiam.

Electio ſi ſit in loco non determinato nulla eſt.

f ¶ Fieri in vrbe.] Semper enī ibi faciēda eſt ordinatio, & examinatio clericorū, vt 24. diſt. qñ. & ſi alibi fit electio, quàm in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla, vt extra de elect. venerabilē. niſi ſubſit cauſa, vt hic dicitur, & 63. diſt. quanto. & extra de elect. bonæ memoriæ.

Elect⁹ ante cōfirmationē nō adminiſtrat.

ADDITIO. Nā duæ partes Cardinaliū ſemp debēt adeſſe. extra de elec. licet. niſi ſint valde remoti. Io. de Fan.
g ¶ Laicis licet.] hoc tantum ad laicos refertur.
h ¶ Et diſponendi.] In alijs prælatis ſecus eſt, nā illi ante confirmationem; non habent ius adminiſtrandi;

3 Supra

quam eſt electus, nihilominus pro poſſeſſore eſt habendus, vt 92. diſtin. ſi quis epiſcopus. & extra de reſtitu. ſpolia. ſæpe. ſed illa cap. loquuntur quando impeditur per aduerſarium: ſecus poſſet dici quando impedimentum eſt in ſeipſo: puta quia nondum eſt conſecratus. extra de do. & contu. contingit.
i ¶ Audientia.] Hic habes caſum vbi alicui denegatur audientia, ſcilicet in caſu inuaſionis; & 3. q. 1. §. patet. Item

Item & in caſu ſchiſmatis, vt 23. quæſt. 5. non vos. Item cũ quis recipit eccleſiã de manu laici. vt 16. q. 7. ſi quis deinceps. Item cum quis excõicat ſuum maiorem, vt 21. diſt. inſtantum. vnde vi q. ſpoliatus pro aliquo iſto, rũ caſuũ non poſſit petere reſtitutioné, ex quo ei denegatur.

maledictorum duo ſunt genera. 24. q. 3. cum ſanct. EPISCOPI VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua ponit quę ſunt quærenda in epiſcopo tempore conſecrationis. Ioan. de Fan.

¶ Caſus huius §. per ſe patet.

temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere, & conturbare cõtra hoc ſtatutũ tentauerit, perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur; & cum impijs, qui non reſurgent in iudicio, reputetur; omnipotentis iram contra ſe ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli (quorum eccleſiam præſumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [a] ſentiat: fiat habitatio eius deſerta, & in tabernaculis eius non ſit qui inhabitet: fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipſe, & filij eius, & mendicent, & eijciantur de habitationibus ſuis: ſcrutetur fœnerator omnẽ ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa [b] ſint ei contraria, & omnium ſanctorum quieſcentium merita illũ confundant [c]: & in hac vita ſuper eum apertã vindictã oſtendant [d]. Obſeruatores autem huius noſtri decreti, omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorũ apoſtolorũ Petri & Pauli ab omnium peccatorũ vinculis abſoluat.

Pſal. 1. — *Pſal. 68.* — *Pſal. 108.* — *Sap. 5.*

¶ Huius decreti integrum exemplum eſt in vetuſtiſſimo libro Abbatiæ monaſterij Farfenſis litteris Longobardicis ante annos pene quingentos ſcripto, & alibi.

z Epiſcopi vero, & ceteri ordines infra conſtituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginenſis concilij quarti, c. 1 cui interfuit Auguſtinus tempore Honorij Auguſti, oſtendamus; ab eorum examinatione incipientes.

¶ Quomodo ſit examinandus, qui in epiſcopum eligitur. C. II.

Ordo Romanus pag 95. Burch. l. 1. c. 8. Iuo par. 5. c. 61. Polyc. l. 2. tit. 9.

QVi epiſcopus ordinandus [e] eſt, antea examinetur [f], ſi natura ſit prudens, ſi docibilis [g], ſi moribus temperatus [h], ſi vita [i] caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſuis negotijs cauens [k], ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi litteratus, ſi in lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus; & ante omnia, ſi fidei documenta [l] verbis ſimplicibus [m] aſſerat [n], id eſt, patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum vnum Deum eſſe confirmans, totamque Trinitatis deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicans; ſi ſingulas † quaſque in Trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas vnum Deum; ſi

† al. ſingulam quamque perſonam.

QVi epiſcopus.] CASVS. In hoc c. oſtenditur quot & quæ ab electo in epiſcopum & confirmãdo ſint quærenda tẽpore conſecrationis: in quibus ſi inueniatur inſtructus, ab omnibus epiſcopis conſecretur præſente archiepiſcopo, vel auctoritaté præſtante.

e ¶ Ordinandus] id eſt cõſecrandus: quia tunc eſt ſcrutinium faciendum.

f ¶ Examinetur.] Iſta examinatio non eſt facienda, niſi circa ignotos ȷ. 47. diſt. de Petro. & 94. diſt. valde. & hoc verum eſt de ſcrutinio electionis: niſi forte ſummatim etiam circa notũ quæreretur de modo eligendi, & de ijs quæ habes extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in cõſecrando, illud numquã eſt omittendũ, etiã circa notũ, vt hic, & 65. diſ. c. 1. 2. & 3. & 75. diſt. c. 1. immo repellitur, & ſi in vno deficiat. 38. diſt. quæ ipſis.

g ¶ Si docibilis.] Melius diceretur, docilis qa homo eſt docilis & doctrinalis, liber docibilis: quãdoque tamen ponitur vnũ pro alio, vt hic: & Ioan. in Euang. Et erunt omnes docibiles Dei. debet autem rationẽ reddere omni poſcenti. 36. diſt. c. qui eccleſi. §. ecce.

h ¶ Temperatus.] ȷ. 11. q. 3. illa præpoſitorum.

i ¶ Vita.] infra. diſt. 53. legem.

Conſecrandus an ſit ante examinandus.

¶ Arg. ad hoc ȷ. diſt. prox. nullus. vbi de hoc.

Docilis & docibilis differunt.

gatur audientia. Ar. § extra de reſti. ſpol. in litteris. Ioã. Sol. quilibet ſpoliatus reſtitui debet, niſi ſpoliatus ſit à iudice iuſta de cauſa, vt extra de reſcri. dilectus 1. & niſi in caſibus exceptis. vt extra de reſti. ſpol. litteras, &c. ex tranſmiſſa. 3. q. 1. in ſumma. nec excommunicatus directe poterit reſtitutionem petere a, vt extra de except. cum inter. 3. q. 1. in ſumma. vbi de hoc. Ber.

a ¶ Furorem.] id eſt, vindictam.

b ¶ Elementa.] id eſt, ſiue ſit in terra, ſiue in aqua, puniatur.

c ¶ Confundant.] id eſt, à confuſione non liberentur.

d ¶ Oſtendant.] Nec peccauit iſte maledicendo: quia

k ¶ Cauens.] Nam propter ſimplicitaté repellitur quis, vt 39. diſt. Petrus. ſed iam promotus non deponitur: ſed ei coadiutor datur. 7. q. 1. quia frater noſter.

l ¶ Fidei documenta.] id eſt, fidem.

m ¶ Simplicibus.] id eſt, apertis non implicitis. extra de ſum. trin. firmiter. & 8. diſt. 4. erit autem. non inuſitatis 4. ȷ. diſt. 36. illiteratos. melius 37. diſt. relatum. argu. ad teſtes repellendos. arg. 4. q. 3. ſi teſtes. §. item in teſtibus. arg. contra inſtrumenta.

n ¶ Aſſerat.] Profiteri debet q obſeruabit patrum regulas. in Authen. quomodo oportet epiſcopos. §. ad nos ergo, circa princ. coll. 1.

¶ Vñ Apoſtolus ad Timo. profanas vocũ nouitate. deuita. Io. de Fan.

incarnationem diuinam non in patre, neque in ſpiritu ſancto factam, ſed in filio tantum credat, vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo verus ex matre, carnem ex matris viſceribus habens, & animam humanam rationalem, ſimulque in eo veritas vtriuſque naturæ, idem Deus & homo, vna perſona, vnus filius, vnus Chriſtus, vnus Dominus creator omnium, quæ ſunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & ſpiritu ſancto, omnium creaturarum: qui paſſus ſit vera carnis paſſione; mortuus vera corporis ſui morte; reſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione †, & vera animæ reſumptione; in qua veniet iudicare viuos & mortuos. Quærendũ etiam ab eo, ſi noui & veteris teſtamenti, id eſt legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum vnum eumdemque credat auctorem, & Deum: ſi diabolus non per conditionem [a], ſed per arbitrium factus ſit malus. Quærendum etiam ab eo ſi credat huius, quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem; ſi credat iudicium futurum, & recepturos ſingulos pro his, quæ in carne geſſerunt, vel pœnas, vel præmia †; ſi nuptias non prohibeat †; ſi ſecunda matrimonia non damnet, ſi carnium perceptionem non culpet, ſi pœnitentibus reconciliatis communicet, ſi in baptiſmate omnia peccata, id eſt tam illud originale contractum, quàm illa, quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimittantur [b], ſi extra eccleſiam [c] catholicam nullus ſaluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuentus plene inſtructus: tunc cum conſenſu clericorum, & laicorum [d], & conuentu totius prouinciæ epiſcoporum, maximeque metropolitani vel auctoritate, vel præſentia ordinetur epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti epiſcopatu; non ſuæ delectationi, nec ſuis motibus, ſed his Patrum definitionibus acquieſcat [a].

† al. receptione

† al. gloriam

† al. improbet

¶ *Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus,* Statuta eccleſiaſtica, *cui ſimilem titulum toti Carthaginenſi quarto concilio eſſe præpoſitum in aliquot vetuſtis codicibus teſtantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

a ¶ Acquieſcat.] *Poſt hoc verbum tam in concilio, quàm in ordine ſequitur,* In cuius ordinatione etiam ætas requiratur, quã ſancti Patres in præeligendis epiſcopis conſtituerunt.

Item Iſidorus de eccleſiaſticis officijs, lib. 2. c. 2.

Item Iſidorus de eccleſiaſticis officijs, lib. 2. c. 2. C. III.

¶ Qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio.

Refertur in concilio Moguntino primo c. 10.

3 HIs igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita ſeclusi à mundi voluptatibus ſe ſe abſtineant; non ſpectaculis [e], non pompis interſint; conuiuia publica fugiant, priuata non tantum pudica [f], ſed & ſobria colant; vſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorũ, fraudiſque cuiuſquam ſtudium appetãt; amo-

a ¶ Non per conditionem.] id eſt, per creationem ſ. Vult n. dicere, q non eſt creatus malus, vt quidã dicunt, ſed ex libero arbitrio factus eſt malus, immo adhuc habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt ad malũ tantũ: alioquin, ſi non haberet liberum arbitriũ, nõ demereretur. 15. q. 1. vaſis iræ. imo quotidie fit [e] peior. ſimiliter angelus habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt tãtũ ad bonũ. & p id quotidie meretur, & fit melior. homo habet liberũ arbitriũ æque ad bonum & ad malum, vt 23. q. 4. Nabuchodonoſor.

b ¶ Dimittantur.] id eſt, dimiſſa oſtẽdantur. nã per contritionẽ dimittuntur adulti peccata. nõ per baptiſmũ. 2. aut. n. adultus accedit ad baptiſmum cum charitate, aut non: ſi cũ charitate, iam nullũ in eo eſt peccatũ, vt legitur de Centurione, vt 26. diſ. deinde. & de conſec. diſt. 4. non dubito. ſi ſine charitate, nullũ peccatũ ei dimittit. de conſe. diſt. 4. oſtenditur. Dimittuntur tñ ſatisfactiones, quas p peccatis facere debet. vt de cõſe. diſt. 4. ſine pœnitentia. Itẽ & originalia dimittũtur p baptiſmũ adultis, ſed nullum mortale, ſi non habet charitatem. 1. q. 1. vide.

c ¶ Extra eccleſiam.] 1. q. 1. extra eccleſiam catholicam, & cap. ex eccleſia.

d ¶ Et laicorum.] Sed quare hic poſt examinationẽ requirit conſenſus clericorũ & laicorum? qui enim electioni conſẽſit, poſtea electo nihil obijcere põt, vt 8. q. 2. dilectiſſimi. Sed dicas hic loqui de examinatione, quæ fit tẽpore cõſecrationis: nec aliud vult dicere, niſi q cõſecrari debet, ſi ita eſt, q oẽs conſenſerint in eũ. Item patet hic, q laici poſſunt contradicere electioni, vt dicãt ſ. cap. illud. &c.

His igitur.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua oſtendit Iſidorus qualiter clerici debeãt viuere, & quæ vitare, & quæ obſeruare debent, vt doctrinæ gratiam poſſint populis miniſtrare. Io. de Fan. & P. & hæc ſint loco caſtæ.

e ¶ Non ſpectaculis.] vbi turpes ludi exercentur, vt ſ. de conſecr. diſt. 2. non oportet & 34. diſt. presbyteri.

f ¶ Pudica.] id eſt continentia quo ad ſermones laſciuos ſ., & quotidie eſurire debent, & eſſe cum vacuo ventre, vt ſ. de conſe. diſt. 5. ſi ſint tibi,

t Sub. non neceſſitatẽ.

* *Nec diabolus ſit peior, nec Angelus melior ſine quorum meritum vel demeritum augetur, niſi quo ad pœnam, vel præmium accidentale: Vide B. Thom. 4. diſtin. 50. ar. 1 q. 6. et 1. pa. q. 62. art. 9.*

* *Per ſacramentũ ex attrito quis fit cõtritus, ideo dimittuntur peccata nõ tantum oſtenduntur dimiſſa. Vide B. Tho. 4. diſt. 4. q. 2. ar. 1. q. 1. ad primum. & diſt. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad quintum, & 1. pa. q. 69. ar. 4. ad ſecũdum.*

2 Sed remanet inquiritur ipſa, i. [illegible] omnes peccata [illegible] pœn. [illegible] diſt. 4. c. ille [illegible] ex. & [illegible] quod [illegible] & [illegible] de cõſ. [illegible] c. 4. c. 2. & [illegible] non ex [illegible] Arch. [illegible] lectioni [illegible] dicere.

a ¶ Pœnit.]

a ¶ Pecuniæ.] Diuitiæ tamen non ſunt abijciendi cum bonis operibus. 40. diſt. hæc autem ſcripſimus.

b ¶ Pro beneficijs.] & pro ſacramentis eccleſiaſticis, quæ dicuntur medicinæ: quia ſanant vulnera peccatorum. 13. q. 2. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus ſacramentis

Simonia omni ſacramento committi-

mentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio, ideo forte quia ibi non confertur gratia ſpiritus ſancti, vt 32. q. 2. connubia. ſed in alijs ſacramentis confertur, vt 1. q. 1. quidquid inuiſibilis. Greg. dixit, quod ibi committitur ſimonia, cum ſit maius inter ſacramenta, vt dixi 32. q. 2. honorantur.

c ¶ Frequentationem.] Nota ſolam frequentationem prohiberi. ex eo enim quod frequenter fit, præſumitur quod male fiat, vt 81. diſt. clericus, & ſi quiſpiam. & volumus. & 32. diſt. hoſpitiolum.

d ¶ Senioribus.] id eſt, prælatis.

e ¶ Exercitio.] j. de conſec. diſt. 5. numquam.

rem pecuniæ [a], quaſi materiem cunctorum criminum fugiant, & ſecularia officia, negotiaque abijciant; honoris gradus per ambitiones nõ ſubeant: pro beneficijs [b] medicinæ Dei, munera nõ accipiant; dolos, & coniurationes caueant: odiũ, æmulationẽ, obtrectationẽ, atque inuidiã fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † geſtu incedant; ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuque oſtendant: obſcœnitatẽ etiam verborum ſicut & operum penitus execrentur: viduarũ, & virginum frequentationem [c] † fugiant; contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant; caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur; ſenioribus [d] quoque debitam obedientiam præbeant, neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollãt: poſtremo doctrinæ lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent eſſe qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere; ſcilicet, vt dũ ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

† al. tumidoque greſſu

† al. viſitationes frequentiſſimas

† al. iugi

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epiſt. 2.

¶ Qui digne ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur diuinum. C. IIII.

Poly. l. 4. tit. 31.

TAles ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quàm multos [f] inutiles, qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Et in cõc. Afri. c. 17.

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 40.

¶ Si electo in epiſcopum aliqua obijciuntur, quinq. vel ſex epiſcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 55. Burch. l. 1. c. 6. Iuo p. 5. c. 60.

ILlud [h] ſtatuendũ eſt, vt quando ad eligendũ [i] epiſcopũ conuenerimus; ſi qua contradictio fuerit obotra [k], (quia ſæpe talia facta ſunt apud nos) nõ præſumãt ad purgãdũ [l]

TAles.] Casvs. Quidam epiſcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes, promouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicẽs quod melius eſt habere paucos & bonos, quàm multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.

f ¶ Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis viles, vt 93. diſt. legimus. & multitudo eſt canonibus inimica, vt extra de præben. quia infantiam. & multitudo oneroſa nihil habet honeſti, vt in Auth. de referendarijs. in fi. coll. 2. Item eſt hic arg. contra illos, qui allegãt multa. de conſec. diſt. 5. non mediocriter. 24. q. 1. odi, & proiecit. nam vulius eſt pauca effundere, &c. C. de vete. iur. enucle. tanta. §. ſi quid autem.

g ¶ Graue.] Qui ex certa ſcientia indignũ ordinat, aut deponitur, aut priuatur poteſtate ordinãdi 1, vt 50. diſt. ex pœnitentibus. & 51. diſt. aliquantos.

1 De hac materia legit, & not. 36. diſt. qui eccleſiaſticis. & ibi dicam. Arch.

ILlud.] Casvs. Quidam epiſcopi conueniunt ad epiſcopum cõſecrandũ in ſcrutinio. cõtradicunt quidã ne cõſecretur, & crimina obijciente: deficiunt in probatione. cogitur clericus ad purgationem propter infamiã: quærebatur per quot vel vbi debeat fieri purgatio? reſpon. quod non tantum cum tribus, ſed cum quinque vel ſex debet ſe purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipſe eſt præferendus, & facta purgatione ordinari debet. Poteſt & alio modo poni caſus. Quidã epiſcopi cõuenerunt ad conſecrandũ epiſcopum. cõtradicitur ei, nõ debet ordinari niſi de cauſa cognoſcatur. ſed de cauſa illa cum ſit criminalis, nõ debent cognoſcere pauciores quàm ſex epi. & ſi tres conueniant, addant tres: ſi quattuor, addãtur duo; & tunc ſi accuſator deficiat, ille ſe purget publice, & poſtea ordinetur.

h ¶ Illud.] Si electo conſecrando obijcitur crimen, non eſt cõſecrandus ante cauſæ examinationem, & ſi prius venerant quattuor epiſcopi ad conſecrationem, adhuc veniant duo: & ſi ante venerant tres, veniant adhuc alij tres ad audiendam cauſam criminis obiecti. & ſecundum hoc exponas, eligendum, id eſt, conſecrandum 2. & expone, purgandum, id eſt, examinandum. & ita intellige, quod hic obijciebatur crimen in modũ accuſationis. nam ſi eſſet obiectum in modum exceptionis, non viderẽtur neceſſarij tot epi, cũ cauſa illa poſſet experiri per procuratorem, vt extra de accu. ſuper his. & ſic patet quod metropolitanus poſſit audire cauſam criminalem epiſcopi, licet non poſſit eum deponere: tamen requiritur præſentia plurium epiſcoporum. Alij intelligunt tantum de eo qui tenetur ſe purgare. Dic vt 3. q. 6. c. quãuis. & c. accuſatus.

2 Sub. & ſic tenetur. ſic improprie exponitur eligere, id eſt, confirmare. 7. q. 1. remota. & eligere. i. cõſecrare. 8. q. 1. epiſcopo. in fi. ſecundum Hug. & Io. de Fan.

i ¶ Ad eligendum.] id eſt, conſecrandum.

k ¶ Oborta.] id eſt, quod obijcitur crimen ei.

l ¶ Ad purgandum.] id eſt, examinandum.

a ¶ Tres.]qui ſoli poſſent conſecrare eum:ſed ipſi non poſſunt audire cauſam criminalem.
b ¶ Tantū.]ſcilicet accedere.aliàs eſt in textu,accedere.
c ¶ Et in eadem.]Ibi enim melius poteſt inquiri de crimine,vbi aliquis conuerſatus eſt,vt 24.q.1. pudenda. extra de elect. poſtquam.
d ¶ Plebe.]Not arg. q̃ laici admittuntur ad accuſandum electum.vt 5.ca.qui epiſcopus.in fin.61.diſt. ſtudij. 63. diſt. vota. nam eps debet habere bonū teſtimoniū ab his qui foris ſunt, vt 8. q.1. licet. & de conſe.diſ.1.iubemus. Itē q̃a intereſt ipſorum,vt extra de teſti. ca.decetero.& eſt arg. ad hoc extra de teſti. ex pte Ad.z.& in Authē.de ſan.epi.§.ſi q̃s aūt. coll.9. & eſt arg. ad hoc 81.diſt.Maximianus.arg.ɔ̃ 28.diſt. cōſulendū.vbi etiam ad denuntiationē nō admittuntur laici, ſi malo zelo ducantur. Itē, ſi ideo dicis admittendos laicos, q̃a ipſorū intereſt, ergo ſiue ſint bonæ famæ ſiue malæ admittunť q̃a nullus remouetť ab accuſatione, qui ſuam iniuriā pſequitur,vt 4. q. 6. omnibus. male ergo dicit decretū,q̃ laici infames non admittunť ad accuſationē clericorū 1,vt 2.q.7.accuſatio. Poteſt hic dici, q̃ hic loquitť cū ciuiliter agit,& in eo caſu quilibet admittitur, etiam femina, vt extra de teſt. cum litteris. Si quæris quare ergo tot epi conuocantur, cum ciuiliter agitur?Reſpon.quia agitur de crimine,licet non criminaliter.Vnde oportet etiā inſcribi ad pœnam extraordinariam,vt extra de accu.ſuper his.Et eſt argu.ad hoc 3.q. 6. hæc quippe. vbi xij.epiſcopi requiruntur,& tamen ibi ciuiliter agitur,vt videtur.

Eleſtū laici poſſunt accuſare.

1 Præterea ex hoc ſequeretur, q̃ ſiue iſte electus malæ famę fuerit,ſiue nō: ſemper admittuntur laici per illud c. omnibus. q̃d tamen falſum eſt, 2. q. 1. in primis.ver. ſi. lo. de Fan.

eum,qui ordinandus eſt,tres [a] tantum† [b]; ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum duo, vel tres, & in eadem [c] plebe [d], cui ordinandus eſt, diſcutiantur primo perſonæ contradicentium:poſtremo illa etiam, quæ obijciuntur [e], pertractentur,& cum purgatus fuerit [f] ſub conſpectu publico,ita demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat,roboretur veſtræ dignitatis† reſponſione. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

† *al. tantum accedere*

† *al. dignitationis*

Item ex concilio Toletano xi.c.10.

¶ Vota ſuę promiſsionis ſpondeant, quos eccleſiaſtica promouet diſciplina. C. V I.

QVamquam omnes,qui ſacris [g] mancipātur ordinibus, canonicis regulis teneantur adſtricti;expedibile [h] tamen eſt, vt promiſsionis ſuæ vota ſub cautione [i] ſpondeant,quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica probat† diſciplina. Solet enim plus [k] timeri quod ſingulariter pollicetur,quàm quod generali ſpōſione cōcluditur. Et ideo placuit huic ſancto cōcilio, vt vnuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt adſcenſurus, non ante honoris conſecrationem accipiat, quàm placiti† [l] ſui adnotatione [m] promittat, vt fidem [n] catholicā ſincera cordis deuotione cuſtodiens, iuſte & pie viuere debeat, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem,atque obſequij reuerentiam præeminenti ſibi vnuſquiſque dependat, iuxta illud beati Leonis Papæ edictum: [Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam,quam exigit,etiam ipſe dependat.] Pœna etiā† iuxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem,& placitis taliū

Anſel.l.7.c.88.

† *al. prouehit*

† *al.placita ſibi*

epiſt.82.ad Anaſtaſium Theſſ. epiſcopum

† *al. tamen*] orig.

e ¶ Illa quæ obijciuntur.]ſi ſint grauiora,vel non.
f ¶ Et cum purgatus fuerit.]id eſt,iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toleta.an clerici qui promouentur ad ordines, & prælaturas promittere debeant ſuis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiā præſtare.& reſpondet,q̃ quamuis ad hoc teneantur generaliter:tñ ab eis hoc exigitur expreſſe. Solet enim plus timeri, &c. & qui contra hoc promiſſum venerit,iuxta conſuetudinem,pœnam perſoluat.

g ¶ Sacris.]id eſt,eccleſiaſticis.
h ¶ Expedibile.] id eſt,iuſtum.
i ¶ Cautione.] ſcilicet iuratoria.
K ¶ Plus.] Si ergo aliquis iure communi ſe poteſt tueri 2, & priuilegio.87.diſt.quiſquis. & extra de reſcript. ca.1.arg.contra de fid.inſtr. inter.vbi dicitur,q̃ idem nō pōt dari & cōfirmari.Item arg.cōtra.C.de theſau. l.vnica.de hoc plura arg.inuenies 100.diſt.contra morē. Sed ita dicat conſilio meo.ſi quæratur ab eo; hoc habeo de iure communi:& ſi hoc non eſſet,habeo ex priuilegio, vt extra de præſcrip. veniens. Item not. q̃ plus valet ſpecialis cautio,quàm generalis,vt hic,& ff.ſi quis caut. l.ſed & ſi.§.quæſitum. Item & plus ſpecialis confirmatio quàm generalis. extra de confirmatio.bonæ. Item & ſpecialis appellatio quàm generalis,vt extra de appel. ſuper eo. & ſpecialis delegatio quàm generalis,vt extra de reſcr.ad hoc. & ſpecialis ſubſcriptio quàm gñalis. ff. ad l.Corne.de fal.diuus 1.reſpon. & ſpeciale mandatū, vt extra de reſcri. c.1. & melius cap. paſtoralis. aliàs tñ plus valet generalis correctio, quàm ſpecialis, quando multitudo eſt in cauſa,23.q.4.non poteſt. & generalis petitio,vt 13.q.2.non æſtimemus. & generalis quæſtio. ff.de quæſtio.l.1.§.qui quæſtionem.
l ¶ Placiti.]id eſt, pacti.
m ¶ Adnotatione.]id eſt,ſcriptura.
n ¶ Vt fidem.]Not.q̃ quilibet clericus ſuo prælato præſtabit obedientiam,vt infra de conſecra. diſt. 5. in omnibus.& not.quòd præſtat electus ſuo maiori iuramentum de fide & canonibus ſeruandis,vt hic. de indemnitate rerum eccleſiæ ſeruanda,vt 28.diſt.de Syracuſanæ. de immoderata exactione non facienda.10.q.vlt.c.1.in fin.Item de fidelitate. extra de iureiuran. ego N. Item de penſionibus debitis ſoluendis. argum. extra de nou. ope.nuntia. cum ex iniuncto. extra de elect. qualiter. Item de penſionibus non augendis.argum.extra de iu. tua.Item ſuſpectus de inobedientia, iuramentum præſtat de obedientia ſeruanda. extra de maiorita.& obe. cū in eccleſijs. in fine Nec obſtat contrarium extra de maiori.& obedien.legebatur.quia ibi loquitur de iā p̃moto,& non ſuſpecto.

2 Scilicet ɔ̃ promittentē.& dic,ſolet enim,& c. q. d. ad cautelā ſit: hic enim non magis tenetť ſi ſpecialiter p̃mittatť, q̃ ſi generaliter.& q̃d dicit glo. ex priuilegio, dic iure ſpeciali, ſcilicet ex ſua promiſſione. Archid.

Specia... an ſit g... ralitat... ferenda...

Electus ... ſuperi... multa ... iuram... promi...

a ¶ Transgreſſores.] Hic habes, quòd clericus ſe poteſt obligare ſub pœna ſpirituali, & pecuniaria. ad ſpiritualem pœnam ſe poteſt obligare, ſcilicet ad pœnam depoſitionis, vel anathematis, vt 1. q. 7. quoties. de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius. extra de elect. cum dilectus. in fin.

DEHINC. Supra oſtẽſum eſt de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione epõrum, & quales eſſe debeant epĩ, & alij clerici. Nunc vero oſtendit qualiter debeat fieri ordinatio, primo ep̃i, & poſtea cęterorũ.

EPiſcopus.] CASVS. Quando ordinatur epiſcopus, duo epiſcopi debent tenere librum Euangeliorum ſuper caput ordinandi. tertius ſuper eum fundat benedictionem: reliqui epiſcopi, qui adſunt, caput eius tangant.

† al. inferenda

inferenda †, & ab ijs, qui tranſgreſſores [a] fuerint, perſoluenda eſt.

Dehinc diſponitur, qualiter eccleſiaſtica officia ordinantur, in concilio Carthag. 4. c. 2.

Ordo Romanus, pag. 100. Polyc. l. 2. tit. 9. Anſel. l. 6. c. 49. al. 55. Iuo p. 5. c. 124. Pann. l. 3. c. 18.

¶ Qualiter ordinetur epiſcopus. C. VII.

EPiſcopus, cum ordinatur, duo epiſcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem [b] ſuper caput, & ceruicem eius; & vno ſuper eum fundendo benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant.

¶ Caſus ſequentis c. & §. per ſe planus eſt.

b ¶ Codicem.] Conſueuit quæri, an quilibet iſtorum epiſcoporum ordinet epiſcopum, & an appoſitio libri ſit de ſubſtantia conſecrationis? & poteſt dici, quod nullus ſolus eum ordinat: ſed quilibet eorum conſecrat eũ; quia conſecrare eſt cum alio ſacrare, vt 24. q. 1. pudenda. ſicut plures ferunt trabem, ita quod nullus per ſe. ff. ad legem Aquil. ita vulneratus. §. 1. non autẽ credo, quod liber ſit de ſubſtantia conſecrationis.

Epiſcopus ſolus conſecrare nõ poteſt epiſcopum.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. C. VIII.

Ex eod. concilio. c. 3. Poly. l. 2. tit. 32. Anſel. l. 7. c. 53. Iuo. par. 6. c. 12. Pann. l. 3. c. 33.

PResbyter cum ordinatur, epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis ſacerdos orario vtroque humero ambitur; ita tempore conſecrationis eodẽ orario debet vti inſtanter.

Conſecrare quid eſt.

Vnde in concilio Bracarenſi 3. c. 3. legitur.

¶ Quod quiſque accepit tempore conſecrationis ferat tempore oblationis. C. IX.

ECcleſiaſtica, & antiqua inſtitutione præfixum nouimus, vt omnis ſacerdos, cum ordinatur orario [c] vtroq. humero ambiatur, ſcilicet, vt qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & aduerſa, virtutum ſemper ornamento vtroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificij non aſſumit quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde modis omnibus conuenit, vt quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis; ſcilicet, vt cum ſacerdos ad ſolemnia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramẽtum corporis [d] & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quàm orario vtroque humero circumſeptus, ſicut & tempore ordinationis ſuæ dinoſcitur conſecratus, ita vt de vno eodemque orario ceruicem [e] pariter, & vtrumque humerum premens ſignum in ſuo pectore præparet † crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubiaceat.

† perferat] manuſcr.

ECcleſiaſtica.] CASVS. Quidã epiſcopi vel ſacerdotes cum cantabant Miſſam, non habebant orarium, id eſt, ſtolam. Quæſitum fuit in concilio Bracharen. quid iuris eſſet? Et reſpondet quod ſicut in die ſuæ ordinationis habuerũt orarium, ſic cum Miſſam cantãt, orarium teneant, quod vtrique humero attribuatur: & qui aliter fecerit, debet excommunicari. Sequens §. patet.

b ¶ Orario.] id eſt, ſtola.

b ¶ Corporis.] Not. quod ſi in ægritudine ſumit ſacerdos Euchariſtiam, circumdabit ſtola vtrumque humerum.

a Conſecrationis Euchariſtiæ. Hug.

4 *Dalmaticis autem nec epiſcopis, nec diaconis abſque Apoſtolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio epiſcopo Francorum, lib. 7. epiſt. 111.

c ¶ Ceruicem.] Si ſacerdos legit Euangeliũ, numquid vtetur ſtola ſecundum quod diaconus? Arg. quod ſic, vt 93. diſt. præcipimus. & 94. diſt. c. 1. & 2. Potius credo ſequendam conſuetudinem, vt 12. diſt. ſcit. maxime de his, quæ breuiter ſunt edita. ff. de ventre inſpicien. l. 1. §. vlt.

ſi. ſimiliter ad pecuniariam pœnam ſe poteſt obligare. 21. q. 5. ſi quis cuiuſlibet. extra de arbit. cum dilecti 1. Sed numquid pœna ſoluta poteſt agi ad obedientiam, vel ad id quod promiſſum eſt ſub pœna, vel an ſufficiat tantũ pœna eſſe contentum? De hoc dic, vt no. 25. q. 1. quæcumque.

3 DALMATICIS. Hæc eſt quarta pars vbi quæritur quid iuris de dalmaticis. Ioan. de Pan. & P.

3 Lau. & Hu. dicunt hoc nõ eſ-

ſe in iure determinatũ, & ideo ſtatur conſuetudini, aliàs crederet verum eſſe quod §. prox. dictum eſt, ſcilicet quod debet ſtolã habere vt diacon⁹. Scripſit etiã Lau. de ſubdiacono: ſtola quam portat in manu ſiniſtrã conſuetudine reperitur, nõ iure.

Loci intemperies excuſat.

¶ Abſque Apoſtolica licentia Dalmaticis, nec epiſcopis, nec diaconis vti licet. C. X.

COmmunis filius [a] Petrus Diaconus nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit, popoſcerit, vt ſibi & archidiacono ſuo vtendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum ſuorum infirmitate [b] compulſus feſtinanter abſceſſit, vt nec ipſe mœror incumbens diutius (vt dignum erat, & res deſiderata poſcebat) fineret permanere, & nos in multis implicitos, eccleſiaſticæ rationis conſideratio nouum [c] hoc inconſulte, & ſubito non permitteret indulgere; idcirco poſtulatæ rei prolongatus effectus eſt. Nunc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis noſtræ ſerie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum dalmaticarum vſu decorandos eſſe conceſſimus, eaſdemque dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus.

Anſel. l. 6. c. 88. al. 96.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. C. XI.

DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus [d], qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat; quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.

Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Roman⁹ p. 91. col. 2 Poly. l. 2. tit. 32. Anſ. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo par. 6. c. 13. Pann. l. 5. c. 34.

§. *Quæritur autem, an poſt benedictionem manus presbyterorũ, & diaconorũ chriſmatis liquore debeant perungi. De his ita ſcribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiſcopo Bituricenſi.*

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in conſecratione, chriſmate manus perungere licet. C. XII.

PRæterea ſciſcitaris, vtrum ſolis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chriſmatis [e] liquore perungi. Quod in ſancta hac Romana eccleſia, cui Deo auctore deſeruimus, neutris agitur. Sed & quia ſit à nouæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat [f] obliuio) legimus. Ergo ad B. Innocentij Papæ canonica decreta ſanctitatem tuam tranſmittimus, & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinibus † obſeruanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum epiſcopum miſſæ te affatim † edocebunt.

Iuo par. 6. c. 121

Inno. PP. a. ep. 1. † *al. ordinationibus*

† Adde de hac dictiõe affatim, not. in c. vni. in gloſ. ſuper ver. affatim extra de reli. domi. lib. 6. & per Archi. hic.

COmmunis filius.] CASVS. Epiſcopi & archidiaconi olim dalmaticis non vtebantur, niſi Papa eis concederet ſpecialiter: quare Aregius epiſcopus ſupplicauit Papę per Petrum diaconũ, vt concederet ſibi, & archidiacono ſuo vſum dalmaticarum: ſed tunc tẽporis Papa non conceſſit; quia Petrus nuntius epi cito receſſit propter infirmitatẽ ſuorum hominum, & quia multis implicitus negotijs erat, illud nouum ſubito & inconſulte ſibi cõcedere non potuit: nũc vero concedit eis priuilegiũ vtẽdi dalmaticis, & eas per Cyriacũ abbatẽ ſibi tranſmittit. Quod ſequitur planum eſt vſque ad capitulũ, præterea.

a ¶ Communis filius.] ille diaconus.

b ¶ Suorum infirmitate.] Nota quod propter infirmitatẽ ſuorum poteſt aliquis ſe excuſare, ſicut propter timorem ſuorũ, vt extra de appe. ex parte. Item nota, quod propter intemperiem loci aliquis excuſatur, vt hic, & 74. diſtinctio. quorumdam. Arg. contra, extra de dolo & contumac. cũ dilecti. in fi. ioa.

c ¶ Nouũ.] No. quod ea quę de nouo petunt, non ſine magna deliberatione cõceduntur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maxime à Romana eccleſia, quę oĩa cũ magna maturitate ſolet tractare, vt 35. q. 9. apoſtolicæ. quia in reb⁹ nouis conſtituendis euidẽs debet eſſe vtilitas, vt ff. de conſti. princip. rebus. hodie vero diaconi indiſtincte vtuntur dalmatica, vt 31. q. 3. eps aut presbyter [1] 76. diſt. de ieiunio.

d DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus.] Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri aſtantes, vt ſupra ea. presbyter.

QVÆRITVR. Hæc eſt quinta pars diſtinct. vbi quæritur, vtrum ſacerdotes vngãtur oleo vel chriſmate, & reſpondetur quod oleo tantum. Ioan. de Fan.

PRæterea.] CASVS. Bituricen. archiepiſcopus quæſiuit à Papa, an manus presbyteris tantum debent vngi chriſmate: an etiam presbyteris & diaconis, quando ordinantur? & reſpondit Papa, quod neutris debet hoc fieri; ſed tranſmittit eũ ad decreta Inno. vbi in prima pagina ad Decentium epm miſſa inueniet quæ ſunt in conſecrationibus obſeruanda.

e ¶ Chriſmatis.] Manus ſacerdotis inunguntur oleo: ſimiliter inungitur & brachium ſiue humerus principis: ſed & manus & caput epi inungitur chriſmate, vt extra de ſacra vnc. cum veniſſet. in fin. contrarium hic aſſignatur 16. q. 1. §. ecce ſufficiẽter, vbi dr, quod manus ſacerdotis ſicut manus epiſcopi conſecrantur: ſed verum eſt, quod conſecrantur oleo; ſed non chriſmate [2] vt dixi. ſi autẽ aliquis eſt vnctus oleo pro chriſmate, vel econuerſo: nihilominus ordinatus eſt: ſed suppleri debet id quod omiſſum eſt, vt extra de ſacra. non ite. paſtoralis.

f ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore ſuo [3]. vnde etiam Vrbanus dicit, quod non reperitur prohibitum quin vir & vxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, vt 30. q. 4. quòd autem. & tamen anteceſſor huius Leo illud prohibuerat. de conſecra. diſt. 4. non plures. & hoc concedo. Quòd autem dicitur quòd Papa habet omnia iura in pectore ſuo [4], vt C. de teſti. omnium. verum eſt per interpretationem: quia omnia

[1] Hoc cap. non videtur hoc probare: quoniam ibi habetur de albã ſic. 93. diſt. diaconus in conuentu. ſed Hug. & Laur. intelligunt albam id eſt, dalmaticã. ſic etiam exponitur in præcedenti cap. diaconus.

omnia interpretari poteſt. nam & quandoque impeditur minori intelligentia, vt extra de cenſi. cū inſtantia.

QVorumdam.] Casvs. Vnus in presbyterum, duo in leuitas promoueri volebant: epiſcopus autem cū pateretur infirmitatem oculorū, manū ſuper caput or[illegible] & de ordinatis. & reſpondes, vt epiſcopus qui defunctus eſt, relinquatur diuino examini: ordinati vero careant ordine, quem peruerſe acquiſiuerunt.

¶ Caſus autem alij qui ſequuntur vſque in fi. diſt. plani ſunt, & per te facile videbis.

PALEA. C. XIII.

Ex conc. Hiſpalenſi. 2. c. 5. Burch. l. 1. c. 3. Ino par. 5. c. 213 & par. 6. c. 102.

EX a epiſtola Simplicij Papæ Seuero, & Florentino epiſcopis directa, Ad cognitionem noſtri examinis, Gabrenenſis diaconi relatu, peruenit de quibuſdam ipſius eccleſiæ clericis; quorum cū vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum miniſterium cōſecrarentur, epiſcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & presbyter quidam illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: qui propter tantā præſumptionis audaciam poterat accuſatus iudicio præſenti damnari, ſi adhuc in corpore poſitus, non fuiſſet mortis vocatione præuentus. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non poteſt, ij, qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius elogiū acceperunt, ne ſibi licētiam talis vltra vſurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu ſacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruerſe adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio abijciantur. Tales enim merito iudicati ſunt remouendi; quia praue inuenti ſunt conſtituti.

a ¶ Ex epiſtola.] *Hæc palea in nullo manuſcripto exemplari eſt inuenta Burchardus & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddā caput, quod incipit,* Relatio, *ex epiſtola Simplicij miſſa Equitio Florentio, (ſiue Florentino) & Seuero epiſcopis. Quamobrem inde poteſt hoc eſſe translatus titulus. Ceterum caput hoc à Burchardo citatur ex concilio Braggaſ ab Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginenſi; in ſexta vero, c. 102. ex Hiſpalenſi 2. c. 5. quo etiam loco extat. & ſequens caput,* Quorumdam *eſt quaſi huius ſumma.*

Item quæritur, an eorum ordinatio ſit rata habēda, quibus epiſcopus oculorum languore detentus manus imponit, & presbyter ſuper eos orationem dicit.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Toletano.

In cōc. Hiſpal. 2. c. 5. Ino par. 6. c. 58. Pann. l. 3. c. 59.

¶ Et ordinator & ordinatus damnationis ſubeat pœnam, cum epiſcopus manum imponit, & alius orationem dicit. C. XIIII.

QVorumdam clericorum, dum vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum miniſterium ſacrarentur, epiſcopus oculorum dolore detentus, fertur manum ſuam ſuper eos impoſuiſſe a tantum, & presbyter quidam illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: Sed quia iā ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non poteſt b; ij, qui ſuperſunt, gradum ſacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruerſe adepti ſunt, amittant c.

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

Ordo Roman. pag. 91. Rabanus de inſti. cler. l. 1. c. 8.

¶ Qualiter ſubdiaconus ordinetur. C. XV.

SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

a ¶ Impoſuiſſe] Hic habes q duo imperfecta ſacramenta nō conſtituūt vnū perfectum 1: & hoc ideo quia ſacramenta ſūt vnitatis. de cōſe. diſt. 2. quia paſſus, & vnitas diuiſionē nō recipit. 24. q. 1. loquitur. 2: Idem dico in ſacramento baptiſmi & euchariſtiæ, & in omnibus illis, vbi certa forma deſideratur, q duo imperfecta non faciunt vnum perfectum. Idem eſt in excuſatione tutorum: q duæ imperfectæ excuſationes non faciūt vnā perfectam. vt C. qui numero tutela. l. 2. Idem eſt in ſtipulatione, quia illa non diuiditur. ff. de verb. obli. l. 1. & l. continuus. Sed ſacramentum ſolennitatis (vt eſt Miſſa) bene diuidit: & ibi duo ipfecta faciūt vnū pfectū, vt 7. q. 1. nihil.

1 Ar. contra 16. q. 3. §. pſcriptionū. ver. q ſi ab eo. vbi de hoc in glo. an. aliqua, &c.

2 Adde gl. huic cōtrariā in c. nihil. in verb. presbytero. 7. 7. q. 1. & concor. ca. vt ibi.

b ¶ Non poteſt.] qa crimina morte extinguuntur, & nullus poſt mortem poteſt accuſari, vt 24. q. 2. c. 1. ff. de bonis eorum qui ante ſententiam mortem ſibi conſci. l. 1. & 24. q. 2. admonere. niſi i crimine hæreſis, vt 24. q. 2. ſane 2. vel ſi aliquis hæreticos inſtituit hæredes, vt extra de hæ re. ſi qs epus. vel ſi in notorio crimine deceſſit, vt 88. diſtin. neque. prout conſueuit notari. 24. q. 2. i ſūma.

Defunct[illegible] quibuſdā criminib. poteſt accuſari.

c ¶ Amittant.] & tamen numquā cū receperunt: & ita aliquis dicitur amittere quod nunquam habuit, vt 5. q. 6. q. 2. 24. q. 4. Guiliſarius.

Additio. Ad idē 17. diſt. concilia. vbi de hoc Archi.

SVbdiaconus.] Hæc eſt ſexta pars diſtin. qua probat p xvij cap. qualiter, minores ordinātur. Io. de Fan. & B. Ab hoc loco vſque ad finem diſtinctionis pone caſum, quia littera plana eſt.

ordinandorum impoſuit, & presbyter quidam orationem dixit: quærebatur quid deberet fieri de epiſcopo,

a ¶ Quia manus] ſcilicet conſecratorias, ſed ordinatoriam accipit.
b ¶ Impoſitionem:] Verũ eſt, quòd nõ imponitur manus ſuper caput 1 ſubdiaconi ſicut ſuper caput diaconi vel ſacerdotis: ſed imponitur manus ſuper ipſũ ſecũdũ q̃ impoſitio manus idem eſt, q̃ ordinatio: & ſic non obſtat contrarium 79. diſtin. quoniam. vbi dicitur, q̃ etiam lectori manus, imponitur. diſt. plectis: vbi dicit, q̃ collatio illorum ordinũ ſpectat ad epum: ſed illud verum eſt de ſolenni ordine.
l ¶ Debet.] parũ. Nam magnitudo coronæ eſt ſignum conuerſionis, vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilecti. in parte deciſa. duodecima q. 1. duo.

1 Hic videas qd legit & not. 5. q. 6. quia. 1. reſponſo

nus [a] impoſitionem [b] non accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua †, manile, & manutergium.

a ¶ Pro. Iſidorus lib. 2. offic. c. 10. Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 59. Iuo p. 6. c. 14. Pan. l. 3. c. 35.

† al. aqua manibus

Item ex eodem concilio, c. 6.

¶ Qualiter acolythus ordinetur. C. XVI.

ACOlythus cum ordinatur, ab epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab archidiacono accipiat ceroferarium [c] cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda [d] eccleſiæ luminaria mancipari: accipiat & vrceolum [e] vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam [f] ſanguinis Chriſti.

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 58. Iuo p. 6. c. 15. Pann. l. 3. c. 35.

Item ex eodem, c. 7.

¶ Qualiter exorciſta ordinetur. C. XVII.

EXorciſta cum ordinatur, accipiat de manu epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi epiſcopo: [Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, [g] ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.]

Poly. l. 2. tit. 31. Anſ. l. 7. c. 57. Iuo p. 6. c. 16. Pann. l. 3. c. 37.

Item ex eod. concilio, c. 8.

¶ Qualiter lector ordinetur. C. XVIII.

LEctor cum ordinatur, faciat de illo epiſcopus verbum ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium: poſt hæc ſpectante [h] plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: [Accipe, & eſto relator † verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerint †.]

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 55. Iuo par. 6. c. 17. Pann. l. 3. c. 38.

† al. lector

† bene adminiſtrauerunt] ordo Ro.

Item ex eodem, c. 9.

¶ Qualiter oſtiarius ordinetur. C. XIX.

OStiarius cum ordinatur, poſtquam ab archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari: ad ſuggeſtionem archidiaconi tradat ei epiſcopus claues [i] eccleſiæ de altario, dicens: [Sic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 54. Iuo par. 6. c. 18. Pann. l. 3. c. 39.

Item ex eodem concilio, c. 10.

¶ Qualiter pſalmiſta ordinetur. C. XX.

PSalmiſta, ideſt cantor, poteſt abſq. licentia epiſcopi, ſola [k] iuſſione presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi presbytero: [Vide, vt quod ore cantas, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.]

Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 53. Iuo par. 6. c. 19. Pann. l. 3. c. 40.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſum eſſe debet.

Vnde Anicetus Papa epiſcopis Galliæ.

c ¶ ACOlythus.] Ceroferarium.] id eſt, candelabrum.
d ¶ Ad accendẽda.] non in lampadibus, ſed cum legitur Euãgelium, vt 21. diſtin. cleros.
e ¶ Vrceolum.] ad vinum.
f ¶ Euchariſtiam.] id eſt, calicem.
g EXorciſta cum.] ¶ Super energumenum.] Energumeni dicunt lunatici, & obſeſſi à dæmonibus: ab en, quòd eſt in: & erge, q̃ eſt labor: & mene, q̃ eſt defectus: q̃ eſt quaſi in opere deficiẽs. Archi.
h LEctor.] ¶ Spectãte.] 67. diſt. reliquis. contra, vbi dicit, q̃ epiſcopus minores ordines poteſt conferre ſub teſtimonio triũ. Sed hic loqt de ignotis.
i OStiari.] ¶ Claues.] vt eijciat excommunicatos. & infideles 2. vt 21. diſt. cap. 1. in fin.
k PSalmiſta.] ¶ Sola.] de abbatibus 3 non dubitatur, & chorepiſcopis, qui minores ordines conferant, vt 7. 68. diſt. quãuis. & 69. diſtin. qm. ſimiliter eps, qui renũtiauit epiſcopatui. extra de eo q renun. epi. regſiuit. Sed qualiter ſacerdotes cõferunt ordinẽ primũ, cũ ordinari nemo poſſit ſine titulo, vt 70. diſt. c. 1. & ſolus eps titulum confert, vt 16. quæſt. 7. c. nullus. & extra de off. archidia. cũ ſatis. Sed hoc verum eſt de maioribus ordinibus. Vel dic q̃ poſſũt aſſignare titulũ, ſed non curã animarũ. Signat contrariũ 25. diſt.

Energumeni.

2 Et recipiat fideles. Archi.
3 Scilicet benedictis: aliàs nõ eſt: verũ q̃ minores cõferant, vt dicã in hoc ca. qm. hic alle. Archi.

a P Rohibete.]Iuxta Apoſtolum.] in epiſtola ad Corinthios dicitur. 1: Vir ſi comam nutrit, ignominia eſt ei. mulier ſi comam nutrit, gloria eſt ei.
b ¶ Sphæræ.]ſ. 12. q. 1. duo. Clerici

c C Lerici.]etiam vxorati, vt extra de vita & ho. cler. clericus. 32. diſt. ſi qui vero. ſed illud poteſt intelligi ſi vult gaudere priuilegio clericali, aliàs ſecus, vt 84. diſt. quiſquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tonſuram, cum hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt extra de cleri. côiu. cap. Ioannes. Bar.

Apoſtolus nõ dixit illud generaliter: nõ de clericis tantum ſecundum Lau.

Clericus côiugatus nõ gaudet priuilegio clericali.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. C. XXI.

Iuo p. 6. c. 46.

PRohibete fratres per vniuerſas regionum veſtrarum eccleſias, vt clerici iuxta Apoſtolum[a] comam non nutriant; ſed deſuper caput in modum ſphæræ[b] radant.

Item ex concilio Agathenſi, c. 20.

¶De eodem. C. XXII.

Iuo chcor. p. 6. c. 265. & 378.

CLerici[c], qui comam nutriunt, ab archidiacono etiam ſi noluerint, inuiti detondeantur. Veſtimenta etiam, vel calceamenta eis, niſi quæ religionem[d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ij. in concilio Romæ habito in Baſilica S. Petri, c. 17.

¶De eodem. C. XXIII.

Extra de vita & honeſt. cler. c. ſi quis.

SI quis ex clericis relaxauerit comam[e], ſit anathema[f].

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 11.

¶Quibus veſtibus monialis ſit induenda, cum conſecratur. C. XXIIII.

† al. ſui

Poly. l. 4. tit. 35. Burch. l. 8. c. 23. Iuo p. 7. c. 43.

SAnctimonialis virgo, cum ad conſecrationem ſuo† epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper[g] vſura eſt, profeſsioni, & ſanctimoniæ aptis.

Vaſa quoque ſacrata, & veſtimenta altaris mulieres Deo dedicatæ contingere, & incenſum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus epiſcopis Italiæ, epiſt. 2.

¶Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. C. XXV.

Poly. l. 3. tit. 9. Anſ. l. 7. c. 240. Burc. l. 3. c. 215. Iuo par. 2. c. 72. & par. 3. c. 265.

SAcratas Deo feminas, vel monachas[h] ſacra vaſa, vel ſacratas pallas[i] penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedē: quæ omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione, nulli recte ſapientum dubium eſt. Quamobrem huius ſanctæ ſedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus, quanto citius poteritis, cenſemus. Et ne peſtis[k] hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi citiſsime mandamus.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 21.

¶Sacrarium ſubdiaconis ingredi non licet. C. XXVI.

Anſ. l. 7. c. 90. Iuo p. 3. c. 105.

NOn oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſacrarium[l], ſiue ſecretarium (quod Græci diaconium[m] appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

¶De eodem. C. XXVII.

Anſ. l. 7. c. 88.

MInistrum[n] non oportet vti orarijs; nec hoſtias derelinquere[o].

ADDITIO. Ad hoc plene notatur 50. diſt. cap. vlt. 20. q. 3. cos. & 32. diſt. ſi qui. Archi.
d ¶ Religionē.] alioquin perdit priuilegium clericale. extra de vita & hone. cler. c. vlt. extra de ſenten. excom. in audientia. De habitu clericorū plene habes 21. q. 4. in ſumma.
e S I quis.] ¶ Comam.] vel barbam, vt extra de vita & hone. cler. cap. 5.
f ¶ Sit anathema.] videtur ergo, quod omnis apoſtata ſit excōmunicatus, vt extra de apoſt. c. 1. & infamis eſt. 3. q. 4. ſi quis à vero †. 6. q. 1. infames. quod non concedo 2: & expone ſit, id eſt, fiat. nam & monachus in apoſtaſia poteſt recipere ordinem, vt extra de tēp. or. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri debet priuſquam ſuſpēdatur, vt extra de ſenten. excom. ſacro.
g S Anctimonialis.] ¶ Semper 3.] & in lecto, & in infirmitate, vt 20. q. 1. vidua.
h S Acratas.] ¶ Monachas.] non ſacratas.
i ¶ Sacratas pallas.] ſcilicet corporalia.
k ¶ Et ne peſtis.] ſic 5. 8. diſt. mala.
N On oportet ſubdiaconos.]
l ¶ Sacrarium.] id eſt, altare: ne ſit côtra 3. e2. non liceat.
m ¶ Diaconiū.] diaconiū appellatur altare: quia ibi diaconus miniſtrat ſacerdoti.
n M Iniſtrum.] id eſt, ſubdiaconum.
o ¶ Derelinquere.] ſed ſumere deberēt cū alijs miniſtris, vt de côſe. diſt. 2. tribus.

Apoſtata quiliber an ſit excōicatus.

† al. ſi quis vero à ſuo.

2 Dicas quod hoc nō pōt verū intelligi in clerico ſeculari, nā in regulari ſecus, vt extra libro 6. ne cle. vel mo. vt periculo ſa. Archd.

3 Et eſt arg. quod monachus electus in epm nō debet habitū mutare: ſecūdū Lau. Ad idē extra de vi. & hon. cler. in magno. in fin. & hoc argu. ſumitē ex eo, quod hic dicitur, ſemper.

a Mulier

a Mulier.] ¶Docere non præſumat.] Hoc enim eſt ſacerdotale officium, vt 16. q. 1. adijcimus. Hic plenius habes 33. q. 5. mulierem.

ADDITIO. Idem Hug. not. hic, ſcilicet, quòd habent à Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, ſecundum Lau.

CASVS. Supra dictum eſt, qualiter epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe ſit ordinandus. In hac vero 24. diſt. quæritur de ſacerdotibus & reliquis clericis, an ſine examinatione ſint promouendi: & probat Gratianus auctoritate Pauli, quòd examinandi ſunt, dicentis: Manum cito nemini impoſueris: & nihil ſine præiudicio facias, id eſt, præcedente iudicio, id eſt ſine præexaminatione. Item probatur per ſequentia. Et caſus primi capituli per ſe patet.

Templarij & hoſpitalarij non ſunt laici.

b ¶ Laicus.] arg. contra templarios & hoſpitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum ſint Deo deuoti, vt 12. q. 1. duo. vel ipſi habent hoc ex ſpeciali priuilegio.

c ¶ Præſentibus.] maxime: nam nec abſentibus, quomodo enim prædicabit quis, niſi mittatur? extra de hære. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.

d Non oportet inſacratos.] id eſt, non ſacros.

e Non liceat.] ¶ Portare.] in proceſſione. & vocat hæc vaſa ſacra, vbi continentur reliquiæ.

f Non liceat.] ¶ In ſecretario.] hic ſecretarium dicitur locus, in quo ſacra vaſa ponuntur. & ſic non eſt contra ſupra ead. diſt. non oportet. vbi dicitur, quòd ſubdiaconi ſecretarium ingredi nõ debent.

g Sponſus.] ¶ Vel à paranymphis.] id eſt, parentibus vel ancillis. & dicuntur paranymphæ, quaſi parentes nympham.

ADDITIO. Dicas quòd paranymphi, vel paranymphæ ſunt cuſtodes puellæ et aſſiſtentes, & docentes qualiter ſe debeãt habere: à para, quod eſt iuxta. & nympha, quod eſt puella, ſecundum Hug. Vel dic, lympha id eſt, aqua, ſecundũ Lau.

h ¶ In virginitate.] P. alibi dicitur de biduo vel triduo, vt 30. q. 5. aliter. Sed intelligo & illud & iſtud eſſe conſilium.

a ¶Hoſtias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuſcriptis, eſt, oſtia ſed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item ex eodem, c. 25.

¶De eodem. C. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut pſalmiſtas orarijs vti, & ſic legere aut pſallere. Anſ. l. 7. c. 83.

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 99. & 98.

¶Mulier in conuentu viros docere non permittitur. C. XXIX.

MVlier quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere [a] non præſumat. Laicus [b] autem præſentibus [c] clericis (niſi ipſis rogantibus) docere non audeat.

Supra de conſe. diſt. 4. c. mulier. Burc. l. 8. c. 83. Iuo p. 7. c. 101. & par. 8. c. 324. Ibid. c. 98.

Item ex concilio Agathenſi, c. 66.

¶Miniſtris non ſacratis vaſa Dominica contingere non licet. C. XXX.

NOn oportet inſacratos [d] miniſtros licentiam habere in ſacrarium (quod græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Fere idẽ ſupra ead. c. non oportet ſubdiaconos.

Item ex concilio Bracharenſi 1. c. 28.

¶Cuilibet ex lectoribus vaſa ſacra altaris portare non licet. C. XXXI.

NOn liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare [e], nec alijs, nec ijs, qui ab epiſcopo ſubdiaconi fuerint ordinati.

Apud Martin. Bracar. ſupra cap. græc. ſynod. c. 41. & c. 66.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 41.

¶De eodem, vt clerici comam non nutriant. C. XXXII.

NOn liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acolytho in ſecretario [f] vaſa Dominica.

Iuo p. 6. c. 377. Ibid. c. 66. Iuo p. 6. c. 378.

¶Nec oportet clericos comam nutrire, & miniſtrare, ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato.

Exo. 22.

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 13.

¶Qualiter ſponſus & ſponſa ſint benedicendi. C. XXXIII.

SPonſus & ſponſa cum benedicendi ſunt à ſacerdote, à parentibus ſuis, vel à paranymphis [g] offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerẽtia ipſius benedictionis in virginitate [h] permaneant.

Supra 30. q. 5. cap. Sponſus. Burch. l. 9. c. 5. Iuo p. 8. c. 143.

DISTINCTIO XXIIII.

QValiter epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe ſimul cum reliquis infra ipſum conſtitutis ſit ordinandus, breuiter monſtratum eſt. Nunc autem [i] videndũ eſt de ſacerdotibus, & reliquis, an ſine examinatione ſint promouendi. De his

QValiter epiſcopus.] Hæc diſtin. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur quòd probatæ vitæ debent eſſe ad eccleſiam ſacerdotes: & ad hoc tres canones inducuntur. Secunda ibi, [Cum itaque.] Tertia ibi, [Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fan.

i ¶ Nunc autem.] in hac diſt. agit magiſter de examinatione clericorum. Primo oſtendit oẽs examinandos eſſe

eſſe 1. Secundo oſtendit qualiter & quando examinandi ſunt, & à quibus 2. Tertio qualiter puniantur, qui ſine examinatione promouentur.

a ¶ Manus.] 78. diſt. quid eſt.

ADDITIO. Et extra de elect. cum nobis olim. & eſt hoc c. ſe.

Epiſtola. 1. c. 5. Paulo aliter in orig.

ita ſcribit Paulus ad Timotheum: [Manus[a] nemini cito impoſueris, & nihil ſine praiudicio[b] facias in alterā[c] partem declinando.

Ex decretis Silueſtri Papæ in Synodo Rom. c 9.

¶ De eodem. C. I.

Burch. l. 5. c. 34. Iuo par. 2. c. 43.

NVllus acolythorum vel ſubdiaconorum [a] rē conſecratam à presbytero alijs porrigat (quia aliud eſt miniſter, aliud aſſiſtens) niſi tantum ſupportet, quod ei ſacerdos impoſuerit ſuo ore benedictum.

a ¶ Vel ſubdiaconorū.] *Verba hæc non ſunt in ſynodo Romana ſub Silueſtro, ſed habentur apud Burchardum, & Iuonem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus, in quibus eſt hoc caput. Nam in antiquioribus non eſt: ſed poſt verſiculum,* declinando, *ſequitur continenter,* Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 22.

¶ Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Anſ. l. 7. c. 89. † *nō probatus vel*] orig.

NVllus ordinetur clericus, niſi † probatus fuerit, vel epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio [d].

Item Gelaſius Papa Celeſtino epiſcopo.

¶ Ad miniſterium alicuius eccleſiæ, clerici eiuſdem promoueantur. C. III.

Anſ. l. 7. c. 85. al. 89. 93. † *Storienſis*] Anſ.

PResbyteri, diaconi, & vniuerſi clerici Stomenſis † ciuitatis [e] petitorio nobis ſuggeſſere porrecto, in eccleſia beati martyris Eleutherij epiſcopi (quæ in ſupradicta ciuitatis parochia [β] probatur eſſe conſtructa) presbyterum, qui conſtitutus fuerat, defeciſſe; atque in eius locum Iulianum diaconum ipſius eccleſiæ pro celebritate ipſius loci quātocyus debere ordinari. Et ideo frater charíſsime, ſi de eius vita, vel moribus nihil eſt, quod contra canonum veniat ſtatuta, ſupraſcriptum presbyterij honore decorabis, ſciturus [f], eū viſitatoris te nomine, non Cardinalis creaſſe [g] pontificis. Pariter etiam & Feliciſsimum diaconum in eius eccleſiæ miniſterio, ſi conuerſatio eius patitur, ſubrogabis, vt locus proceſsionis celeberrimus ad myſteriorū † conſecrationē nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro [h].

† *al. miniſteriorum*

β ¶ Parochia.] *In omnibus antiquis codicibus tā impreſſis, quàm manuſcriptis ſic legitur: cuius vocis loco in recens impreſſis erat poſitum, paroecia. ſed viſum eſt antiquam lectionem eſſe retinendam: præſertim cum dictio hæc etiam græcè aptiſsimam habeat etymologiam.*

PResbyteri.] CASVS. vacante Stomeſ. eccleſia, defecit ſacerdos in eccleſia beati Eleutherij martyris, & cum illa eccleſia epō indigeret, nec erat eps, qui eam ordinaret, clerici Stomenſis ciuitatis ſupplicauerunt Papæ, vt præciperet Cæleſtino epiſcopo, quatenus nomine viſitatoris tantū, & non tanquam ꝓprius epiſcopus ordinaret in præfata eccleſia Iulianum presbyterum diaconem in locum deficientis presbyteri electum. Præcipit ergo Papa epiſcopo Cæleſtino, vt Iulianum diaconem promoueat in presbyterum in prædicta eccleſia tantum nomine viſitatoris: & Feliciſsimum in locum Iuliani ſubſtituat diaconem, vt eccleſia illa nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro.

¶ Caſus ſequentis capituli & §. patet.

e ¶ Ciuitatis.] carentis epō. Sed nūc vacante ſede epiſcopali capitulū potuit dare inueſtiturā, vt extra de hære. ad abolendā. & extra de ele. qa diligentia 3? Rñ. q̄ inueſtitura tantū ad epiſcopos ſpectat, vt 16. q. 7. nullus. Ioā. & eſt hodie expreſſum extra ne ſe. va. illa. vbi dicit̄, q̄ capitulū ſ. 3 ſuplet defectū epi in collationibus p̄bēdarū. B. Vel dic. q̄ capitulū, iſtū diaconū nō potuit alienare ſede vacāte: quia eccleſiaſticæ res alienari nō poſſunt ſede vacāte, vt 12. q. 2. ſi qua de rebus. & 71. diſt. fraternitatem. & maior eſt alienatio 4 perſonæ, quàm alterius rei, vt 12. q. 1. præcipimus. Sed quare non petebant hoc ab archiepiſcopo? Forte quia eccleſia erat exempta. Itē quare nō petebāt hoc à vicinis epīs, vt 65. diſtin. ſi forte? Rñ. forte nolebant. poterant enim ire ad Papam omnibus omiſſis medijs, ſicut ad eum appellatur omiſſis medijs. 2. q. 6. ad Romanam. & cap. omnes. Vel capitulū ipſum elegit, & petijt à Papa confirmationem. nam idem non poteſt eligere & confirmare.

3 Iſte decretales nō ꝓbāt ſtuenti, id, ad qd̄ ꝓbādū inducuntur.

4 Dic q̄ per confirmationē nulla fit alienatio: nec ꝓiudicat̄ futuro epō: & ſic loquit̄ extra de maiori. & obedi. his q̄. & c. cū olim Io. de Fan.

c. ſecundum Hug. & Lau.

b ¶ Præiudicio.] id eſt, præcedenti iudicio.

c ¶ In alteram.] id eſt, in contrariam, prout ponitur 3. q. 5. §. notandum. ibi, præuaricator.

d NVllus.] ¶ Teſtimonio.] Hic habes, quòd teſtimonium populi æquiualet examinationi. Vnde ſufficit q̄ clericus ordinandus habeat famam pro ſe: & per hoc etiam patet q̄ noti non ſunt examinandi: ſed tantum ignoti, vt 47. diſtinct. de Petro. 94. diſtin. valde. extra de præſump. mandata 2.

f ¶ Sciturus.] Semper hoc ergo eſt exprimendum, ne ꝑ iure poſſit hoc in poſterū ſibi vendicare. vt 6. queſt. 1. pontifices. extra de iure pat. ex litteris.

g ¶ Creaſſe.] id eſt, ordinaſſe illum.

h Nec miniſtro.] Et ita qualibet eccleſia habebit ſacerdo-

cerdotem & diaconum:alibi dicit͂ q; habebit duos ſacerdotes.7.q.1.illud.& extra de fil.pſbytero.propoſuit. non fuerit in his tribus examinatus,deponendus eſt,vt extra de elect.nihil eſt.

a E ¶ piſcopi.] ¶ Qui plurimo.] Tales.n.pferẽdi ſũt alijs,in ordine,& in dignitate 1,vt 61.diſt.c.ſtatuimus. 75.diſt.cap.vlt.

f ¶ Iam condemnati.]Sũt ergo tales ipſo iure ſuſpenſi.1.q.1.reperiuntur.

ALIAS.Dictũ ẽ ſ̃.q; clerici collaterales ẽpi debẽt ꝓbare & exa-

1 Idẽ Alex. de Imo. in l. cum qd. circa princ. ff. ſi certũ pet.

CVM ITAQVE. Hæc eſt ſecũda pars, in qua dicitur, q; ordinãdi ſunt examinandi.Ioan.de Fan.

Q Vãdo.]CASVS. Dicit͂ in hoc c.q; in feria quarta ante ſabbatum ordinationis archipſbyteri & ſacerdotes debẽt præſẽtare ordinãdos i ciuitate: & tũc epiſcopus ad examinationẽ illorũ trib⁹ dieb⁹ cõtinuis faciẽdã debet eligere viros prudẽtes,q diligẽter d vita & ſtatu eorũ inquirant:& illi qbus hoc cõmittitur ſint tales, q gratia vel pecunia nõ corrũpãt: q; ſi ſecus fecerit, deponãt, & promoti repellãt.

b ¶ Sacerdotes.] Tũ hoc videt͂ eſſe officiũ archidiaconi, & repſentare abbates ordinandos, & abbatiſſas in ſede ponere,vt extra de offi.arch.vt noſtrũ.Et eſt arg.ad hoc 5.diſt.proxi. oſtiarı⁹. Et ſm hoc videt͂,q; ſi archidiaconus debet examinare inſtituẽdũ,q; tenetur ordinato ad beneficiũ conferendũ.arg. 54. diſt. ſi ſeruus. Arg. contra extra de ꝓbend. epa. Sol. illud eſt qñ epſ ordinat ſine repſentatione:vel qñ repræſentans non eſt ſoluendo.

Archidiaconꝰ inſtituẽdos examinare debet.

ADDITIO. De hoc not. extra de offi.archi.ad hæc.

c ¶ Patriam.] Nam ꝓpter natiuitatẽ vel patriã cari⁹ vel vili⁹ emitur mãcipiũ.ff.d ædi.edic.q; ſi nolit.§.qui mancipium.

d ¶ Inſtitutionẽ.] id eſt,titulum.

e ¶ Inueſtigẽt.] Sed nũquid ordinãdi ita rigide ſunt examinãdi?qd videt͂, vt extra de pur.cano.cõſtitutus.& extra de elect.cũ in cũctis.Argu.contra.ff.de ædil.edict. ſi quid venditor.in princip. vbi dicitur,q; non ita amarè, ſed cũ quodã temperamẽto accipiendũ eſt.vt non requiratur nimia perfectio. extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potiſſime requirenda ſunt,ætas legitima,litteratura ſufficiẽs, morum honeſtas,vt extra de elect.cum in cunctis. & ſi

Ordinandi de qbus ſũt examinãdi. Hæc in monacho non eſt neceſſaria, vt legit͂ & not.ĩ.16. q.1.legi.

Item ex concilio Laodicenſi,c.12.

¶ Metropolitanorum, & epiſcoporum examine promoueantur epiſcopi. C. IIII.

Diſt.61.c. epm. & 63.c.nõ licet. Burch.l.1.c.9. Iuo p.5. c. 63.

EPiſcopi iudicio metropolitanorum, & eorum epiſcoporum,qui circumcirca ſunt, prouehantur ad eccleſiaſticam dignitatem † ; ij videlicet, qui plurimo [a] tempore ꝓbãtur tã verbo fidei,quàm rectæ cõuerſationis exẽplo.

† *al. poteſtatẽ*

2 *Cum itaque ſine examinatione nullus ſit ordinandus, quẽadmodum, & quo tempore ſacerdotum, & ceterorum infra poſitorum examinatio debeat fieri, conſiderãdũ eſt. De his in concilio Nannetenſi,c.xi.ita legitur.*

¶ Qui ordinandi ſunt feria quarta ad examinationem conueniant. C. V.

Burch.l.2.c.1. Iuo p. 6.c. 21. Poly.l.2. tit.29. Pann.l.3. c. 21.

QVando epiſcopus ordinationes facere diſponit omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem euocandi ſunt ad ciuitatem vnà cum archipresbyteris † , qui eos repræſentare debent: & tunc epiſcopus à latere ſuo eligere debet ſacerdotes [b],& alios prudẽtes viros gnaros diuinæ legis , & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus:qui ordinandorũ vitam,genus,patriam [c],ætatem,inſtitutionem,[d], locũ,vbi educati ſunt,ſi ſint bene litterati,ſi inſtructi in lege Domini,diligenter inueſtigent [e];ante omnia , ſi fidem catholicã firmiter teneant,& verbis ſimplicibus aſſerere queant.Ipſi autem,quibus hoc committitur, cauere debent,ne aut fauoris gratia, aut cuiuſcumque muneris cupiditate illecti à vero deuient,vt indignum , & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint,& ille, qui indigne acceſſit , ab altari remouebitur;& illi,qui donum ſancti ſpiritus vendere conati ſunt, coram Deo iam condemnati [f] eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur:& ſic ſabbato, qui probati inuenti ſunt, epiſcopo repræſententur.

† *al. presbyteris*

Aliàs [g] autem,ſine clericorum videlicet concilio, & populi teſtimonio nullum epiſcopus ordinare præſumat. Vnde in concilio Carthagin.4.c.22. legitur.

¶ Sine clericorum ſuorum concilio epiſcopus clericos non ordinet. C. VI.

EPiſcopus ſine concilio † clericorum [h] ſuorum clericos non ordinet,ita vt ciuium conniuentiam †,& teſtimonium quærat.

† *al. conſilio* † *aſſenſum, & conniuentiã*] orig.

& examinare ordinãdos:& ordinãdi debẽt eſſe ꝓbati populi teſtimonio.Nũc vero dicit͂, q; ſi neutrũ iſtorũ interueniat,epſ non debet præſumere facere ordinationem.

¶ Caſus ſeq.cap cum § patet.

g Aliàs]ideſt,ſi nõ ſũt examinati à collateralib⁹ ẽpi 2,vel ꝓbati p teſtimoniũ populi, ad hoc 3.ca.nullus.

h E ¶ piſcopus. ¶ Clericorum.] Sed contra 15. quæſt.7. cap.

2 Vt ſup. c.proximo

cap.vlt.ibi dicitur, q̧ ſolus epiſcopus honorem dare poteſt:ſolus auferre non poteſt. Sed ibi hæc dictio, ſolus, non excludit clericos ſuos:ſed alios epiſcopos.adhuc ſignatur aliud contrarium 67.diſt. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis.requiritur ergo conſenſus canonicorum

Eps debet habere capituli conſenſum in multis.

modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quãtum ad ordinatos. Et qđ dicit, ordinatum deijciendum,ſi prius fuerit criminoſus,intelligas de maiori crimine: quia ſi quis in minori crimine exiſtens ordinari ſe permiſerit,non deponitur:ſed imponitur ei pœnitentia, vt 68.diſt. cap.1. 82.diſt.presbyter. extra de renun. niſi. §. pp criminis conſciẽtiã. Qui ergo tpe ordinationis ſuæ tacet crimen ſuum, deponitur,vt 50.diſtin.ex pœnitentibus. vel ſi quis ſine examinatione promotus fuerit,vt 84.diſt.quiſqs. & 81.diſt. ſi qui ſine examinatione. Sed pone, q̧ in omnibus ſit idoneus, qui ordinatus eſt ſine examinatione: nũquid propter hoc ſolũ deponendus eſt 2.q. nõ eſt examinatus:ita videtur hic dici: & hoc non eſt pp ſuum vitium, ſed pp vitium ordinãtis, vt 70.diſt. cap.1.& 16.q.7.decernimus. Item quia nõ intrauit per oſtium, vnde mori debet, vt Rhemus.ff.de rerum diuiſ. l.vlt.Alij contrarium dicunt: arg. contra extra de ꝑbẽ. cum ſecundum. Io.

Quæritur, quid fieri debeat de his, qui ſine examinatione prouecti ſunt.

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

Apud Martinũ Bracarenſem, c.24.

¶De ijs,qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur. C. VII.

Facit ad hoc c. epiſt.5. Zachariæ ad Bonifacium epm. & 15. q.8. Siquis presbyter. Anſ.l.8.c.23.

SI quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt,aut certe,cum diſcuterentur criminoſa peccata ſua confeſsi a [a] ſunt,aut poſt ordinationẽ ab alijs detecti ſunt,abijciantur ex clero. Similiter vero & de vniuerſo ordine clericorũ ſeruetur: Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile [b] eſt, ſancta catholica defendit eccleſia.

a ¶Confeſsi ſunt.] *In originali eſt*, confeſsi non ſunt, & poſt ordinationẽ, &c. *Verum in concilio Niceno, c. 9. vnde hoc caput videtur ſumptum, habetur ſine negatione, quemadmodum hic: & infra diſt. 81. c. ſi quis ſine.*

2 Hæc depoſitio fieri debet nõ ab eo qui eũ ordinauit: cũ ipſe debeat deponi: ſed ab eius ſuperiore, ſecũdũ Hug. Idẽ ſentit Goff.

DISTINCTIO XXV.

QVòd nullus ſine examinatione ordinandus ſit, breuiter demonſtratum eſt. Quid autem [c] ad epiſcopum, quid ad vnumquẽque inferiorem pertineat, Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus in epiſtola ad Ludifredum † ſcribit ita dicens.

†al. Lantfredum

¶Integra hæc epiſtola habetur in codice bibliotheca monaſterij Dominicanorum.

¶Quod epiſcopi, & ceterorum ſit officium in eccleſia. C. I.

Burch.l.3.c.50. Ivo par.6.c.20. Pann.l.3.c.41.

PErlectis ſanctitatis tuæ litteris gauiſus ſum, quòd optatã ſalutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in ſequentibus inſinuare eloquij tui ſermo ſtuduit, gratias ago Deo; quòd ſolicitudinẽ officij paſtoralis impendis, qualiterque eccleſiaſtica officia ordinẽtur, per-

b ¶ Quod irreprehẽſibile.] ergo minores ordines cum examinatione 3 conferendi ſunt.Nam & deponitur quis à minoribus ordinibus,vt 27. [illegible] ſi quis epiſcopus.

3 Arg. contra ſ. ead. diſt. quando.ſumpto arg. à ꝯtrio ſenſu. ſed iſta hic & ibi ſub.maxime Archidia.

QVòd nullus.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes.In prima ponitur officia minorũ clericorum,eporum & aliarum dignitatum,ſ.archidia.archipresbyt. primicerij, ſacriſtæ, theſaurarij. Petrus.Secunda ibi, [Ex hac.] Tertia ibi.[Nunc autem.]Ioan.de Fan.

1 Scilicet in diſpenſatione rerum eccleſiæ.12.q.2. in qua de rebus.Item in alienatione. 12.q.2.ſine exceptione. 10.q.2.hoc ius. Itẽ in omnibus ſibus negotijs,vt q̧ omnibus incumbit. ab omnib⁹ approbet. extra de p̄ſcrip.acceſſ. Archi.

Confeſſus crimine habeat pro cõuicto.

nicorum in ordinibus conferendis,vt hic. Item in cauſarum diffinitionibus,vt 15.q.7.epiſcopus. Item in conferendis beneficijs. extra de his quæ fiunt à prælа.ſine conſenſu cap.ea noſcitur.93.diſt.legimus. Item in priuilegijs cõferendis,& alijs negotijs,vt extra, de ijs quæ fiunt à præla.quanto 1.

QVÆRITVR QVID FIERI.) Hæc eſt tertia pars diſt.in qua dicitur, q̧ ſi aliqui ſine examinatione ordinantur:ſi criminoſi ſint,deponantur.Io.de Fan.

SI quis.]CASVS.Tres caſus in hoc cap.continentur. Primus eſt,q̧ ſi quis presbyter vel diaconus ſine examinatione fuerit ordinatus,debet deponi 2. Secũdus eſt, q̧ ſi examinatur, & cõfitetur crimina ſua in examinatione,debet repelli & non promoueri.Tertius ſi examinatur,& non confitetur crimina ſua: ſi poſtea inde conuincatur,debet deponi. Idem dicendum eſt de ceteris clericis inferioribus.

a ¶ Confeſsi.] ſi metu probationum aliquis confitetur crimen,talis habetur pro conuicto.ſed ſi ſponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, ſeruatur qđ legitur 15.q.8.qui admiſerit. & c.ſi quis presbyter,& ponitur hoc verbũ,abijciantur,impropriè:vno

CASVS. Supra oſtenſum eſt de examinatione clericorum. In hac vero 25.diſtin. oſtenditur quid ad epiſcopum,& quid ad alios inferiores pertinet.& hoc probat per ſequentia cap.Et poſtea interſerit regulam Apoſtoli: Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, &c. & eius occaſione ponit ſignificationes huius nominis, crimẽ.

c ¶ Quid autem.]In hac diſtin. oſtendit quid pertineat ad vnumquemque ordinem 4. Secundo ponit regulam Apoſtoli: Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine: & inde nacta occaſione ponit varias ſignificationes huius nominis,crimen:& oſtendit qđ ſit mortale,qđ veniale.

4 Et hoc vſq; ad §. nunc autẽ.

PErlectis.]CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Iſidorus, quæ officia pertineant ad ſingulos ordines. In ſecunda parte: quæ incipit ibi.[Hi ſunt ordines:] oſtẽdit q̧ quattuor dignitates debent eſſe ſub epiſcopo in eccleſia maiori, ſcilicet, archidiaconus,archipresbyter, primicerius, & theſaurarius: & quæ ad ipſos pertineant, & quibus præponantur

nantur: quod proſequitur vſque ad §. [Nunc autem.]

a ¶ Cognita.] not. quòd quærere poſſumus ea quæ ſunt nobis nota, vt 11. diſtin. quis neſciat. 24. q. 1. pudenda. verſi. fin.

Nota quærere licet.

b ¶ Infideles.] contra ꝗ. de conſe. diſt. 1. epiſcopus nullum. ſed illud nõ tenet: quia contraria conſuetudine abrogata ſunt. diſtin. 4. §. leges.

ADDITIO. Hoc legitur & not. 1. q. 1. nõ liceat. ibi uideas. Vel dic vt not. in prædic. cap. epiſcopus. & 30. q. 3. de inceſtis. in gl. de hac materia, &c. ſed qd hic not. fuit in ſumma Goffre. Archid.

c ¶ Benedictiones.] id eſt, benedicamus.

d ¶ Laudes.] id eſt, alleluia, vel illud, Chriſtus vincit, &c.

e ¶ Sacrificium.] id eſt offertorium.

f ¶ Lectiones.] legendas in matutinis.

g ¶ Prædicare.] id eſt, legere: ne ſit contra 16. q. 1. adijcimus.

h ¶ Apoſtolum.] id eſt, epiſtolam: cum deeſt ſubdiaconus.

i ¶ Precum.] dicendo litanias.

K ¶ Et recitatio.] ordinandorum, & baptizãdorum, & mortuorum, & excõmunicatorum. 2. q. 1. legum.

l ¶ Præmonet.] cum dicit, Humiliate vos, &c.

m ¶ Clare.] Kyrie eleiſon in Rogationibus. Idem Gof.

n ¶ Pacem.] cum dicit, Dñs vobiſcum. vel pax vobiſcum: ſecundum conſuetudinem alterius loci. Vel cũ dicit, Agnus Dei &c. Lau.

o ¶ Annuntiat.] feſtiuitates.

p ¶ Chriſmatis.] alia plura ſpectant ad epiſcopum, vt 68. diſtin. quamuis.

q ¶ Et ſacrificij.] portanda ad altare.

r ¶ Et iurgia.] hic vr ꝙ archidiaconi habeant ordinariam iuriſdictionem. & ꝙ poſſint inſtituere clericos, & ſuſpendere vel excõmunicare 1, vt 63. diſt. ſi in plebibus, & extra de pœ. licet. & extra de exceſ. præla. ad hoc. & de offi. deleg. ſuper eo. & de præben. referente. & extra de inſti. cum veniſſet. Arg. contra 16. q. 7. nullus, & extra de offi. archid. cap. 4. & 5 Item vicarius eſt epiſcopi, vt infra cap. 1. & extra de offic. archidia. cap. 1. ergo habet delegatam iuriſdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, ꝙ archid. habet ordinariã iuriſdictionẽ 1: & qd legitur extra de offi.

1 Ad hoc facit quod not. 9. q. 4. nullus primas. in gl. ergo nec. & ꝗ. dicã. & ẽt de hoc dicẽ 24. q. 3. tá ſacerdotes. ibi vidas. Arch.

quiris; & licet omnia prudentiæ tuæ ſint cognita [a]; tamen, quia affectu fraterno me conſulis, ex parte, qua valeo, expediam: & de omnibus eccleſiæ gradibus, quid ad queq. pertineat, eloquar. Ad oſtiarium namque pertinet claues eccleſiæ, vt claudat & aperiat templum Dei, & omnia, quæ ſunt intus, extraq. cuſtodiat: fideles recipiat; excõicatos, & infideles [b] excipiat. † ¶ Ad exorciſtã pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. ¶ Ad acolythum pertinet præparatio luminariorũ in ſacrario: ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta † pro Euchariſtia, calices ſubdiaconis præparat. ¶ Ad pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere benedictiones [c], laudes † [d], ſacrificium [e], reſponſoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶ Ad lectorem pertinet lectiones [f] pronuntiare, & ea quæ prophetæ vaticinarunt, populis prædicare. [g] ¶ Ad ſubdiaconũ pertinet calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre, & leuitis tradere, eiſque miniſtrare; vrceolum quoque, & aquam †, manile, & manutergium tenere; epiſcopoque, & presbytero, & leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. ¶ Ad diaconum pertinet aſsiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti; in baptiſmo ſcilicet, in Chriſmate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atque veſtire, crucem ferre, & prædicare Euangelium, & Apoſtolum [h]. Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconis nouum prædicare præceptum eſt: ad ipſum quoque pertinet officium precum [i], & recitatio [k] nominum: ipſe præmonet [l] aures haberi ad Deum: ipſe hortatur clare [m]: ipſe donat pacem [n], & ipſe annuntiat [o]. ¶ Ad presbyterum pertinet ſacramentum † corporis & ſanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, vnctio altaris, & confectio chriſmatis [p]. Ipſe prædicta officia, & ordines eccleſiaſticos diſtribuit: ipſe ſacras virgines benedicit: & dũ præceſsit vnuſquiſq. in ſingulis; ipſe tamen eſt prærordinator in cunctis. ¶ Hi ſunt ordines, & miniſteria clericorum; quæ tamen auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac theſaurarij ſolicitudine diuidũtur. ¶ Archidiaconus enim imperat ſubdiaconis, & leuitis: ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris à leuitis, cura incenſi, & ſacrificij [q] neceſſaria ſolicitudo; quis leuitarum Apoſtolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria † in Dominicis diebus, aut ſolennitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum [β] †, & ordinatio, & iurgia [r] ad eius pertinent curam pro repa-

† al. eijciat

† al. vaſa ſuggeſta

† laudis ſacrificium] orig.

† aquamanilem] orig.

† al. ſacrificiũ

† al. reſponſorium

† Solẽnitatẽ] ori. & Pann.

Solemnitatũ] Burc. & Iuo

† Parochitanorum] orig.

offic.archidia. c.4. intelligo cum archidiaconus extēde bat manus ad ea quæ ſibi non competebant ex officio: niſi cōſuetudo ſit præſcripta, vel generalis aliarū eccleſiarū illius dioec. Nec ob. ꝙ dicitur eſſe vicarius epi: qa nihilominus eſt ordinari⁹ iudex. nā & vicarius alicu⁹ eccle- vt hic dicitur: ergo eſt pedaneus iudex. vt C. de peda. iudi. l. vlti. ſed pedanei iudices delegati ſunt, vt C. de ped. iudi. l. penulti. Item quia epiſcopus hoc officium delegat alijs, vt 10. q. 1. epiſcopum. Sed illud intelligas de illo iure viſitandi, quod epiſcopo competit. H. dicit ipſum habere ordinariam: ſed tamen eam non poteſt exercere ſine auctoritate epiſcopi; ſicut metropolitanus ius habet conſecrandi epiſcopum: illud tamen ius non poteſt exercere ſine alijs epiſcopis. 64. diſt. cap. 1. Ioan. Mihi videtur, quòd ſolus epiſcopus in ciuitate ſua debeat eſſe iudex ordinarius, vt 7. q. 1. in apibus. niſi ſecus ſit de conſuetudine iam præſcripta, vt extra de præſcript. de quarta. & cap. auditis. & meli⁹ de off. archid. cap. vlti. quod eſt Honorij. B.

randis [a] dioeceſanis baſilicis ipſe ſuggerit ſacerdoti [b]; ipſe inquirit parochias † cum iuſſione [c] epiſcopi, & ornamenta, vel res baſilicarum [d] parochiarum †; geſta libertatum † eccleſiaſticarum epiſcopo idem refert: collectam pecuniā de communione [e] ipſe accipit, & epiſcopo defert, & clericis proprias partes idem diſtribuit. ¶ Ab archidiacono nuntiantur epiſcopo exceſſus diaconorum: ipſe denuntiat ſacerdoti in ſacrario ieiuniorum dies, atque ſolennitatū, & ab ipſo publice in eccleſia prædicatur [γ]: quādo vero archidiaconus abſens eſt, vicem eius diaconus [f] ſequens adimplet. ¶ Archipresbyter [δ] [g] vero ſe eſſe ſub archidiacono, eiuſque præceptis, ſicut epiſcopi ſui, ſciat obedire: & (quod ſpecialiter ad eius miniſterium pertinet) ſupra omnes presbyteros in ordine poſitos curam agere, & aſſidue in eccleſia ſtare; & quando epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice eius Miſſarū ſolennia celebret, & collectas [h] dicat, vel cui ipſe iniunxerit. ¶ Ad primicerium pertinēt acolythi, exorciſtæ, pſalmiſtæ, atque lectores: ſignū [i] quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honeſtate, & officij meditandi, & peragendi ſolicite; lectiones, benedictiones, pſalmum, laudes, offertoriū, & reſponſoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus [k] pſallendi † in choro pro ſolennitate temporū: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam neceſſarium eſt pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in vrbe [l], ipſe denuntiat ſacerdoti: epiſtolas epiſcopi pro diebus ieiuniorum parochitanis † per oſtiarios ipſe dirigat: clericos [m] [ε], quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat: quos vero emendare non valet, eorum exceſſus ad agnitionem epiſcopi deferat: baſilicanos † [n] ipſe conſtituat, & matriculam † [n] ipſe diſponat. Quādo autem primicerius abſens eſt, ea, quæ prædicta ſunt, ipſe exquirat, qui ei aut lege † [p] proximus eſt, aut eruditione [ζ]. ¶ Ad theſaurariū pertinet baſilicarum, & oſtiarij ordinatio † [q], incenſi præparatio, cura chriſmatis conficiendi, cura baptiſterij ordinādi, præparatio luminariorum in ſacrario, & in ſacrificijs †.

† *Parochiam*
† *Parochitanorum*] orig.
† *al. & libertatum*
† *al. canendi*
† *al parochianis*
† *al. baſilicarios.*
† *al. matriculas*] or. & manuſcr.
† *loco.*] orig.
† *reparatio.*] orig.
† *præparatio ſacrificij*] ori.

α ¶ Clamare.] *In epiſtola B. Iſidori, et apud Iuonem legitur*: ipſe hortatur orare, ipſe clamat, & pacem ipſe annunciat.

β ¶ Parochiarum.] *In epiſtola legitur*, parochitanorum, *quemadmodum & paulo inferius: & Vox iſta frequens eſt in*

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, ꝙ hoc ad præpoſitum ſpectet, vt 70. diſt. ſanctorum. ſed ibi nomen præpoſiti large ſumitur. vt extra de verbo. ſignifica. quamuis.

b ¶ Sacerdoti,] id eſt, epiſcopo.

c ¶ Cum iuſſione.] generali, quando recipit archidiaconatū ab epiſcopo.

d ¶ Baſilicarum.] ruralium: quia ea quæ ſunt in vrbe, cuſtodit primicerius.

e ¶ De communione.] id eſt, de oblationibus.

f ¶ Diaconus.] Cum ergo poſſit vices ſuas delegare, ergo eſt ordinarius, vt C. de iudi. à iudice

g ¶ Archipresbyter.] In quibuſdam eccleſijs vocatur iſte decanus. 50. diſt. I capite. ſed ille eſt archipresbyter ruralis [1].

eccleſiæ perpetuus dicitur & ordinarius, vt extra de ꝑben. de monachis. Sic video ꝙ vicarius iudicis ordinariam habet poteſtatem. quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de offi. eius qui ui. alie. gerit. l. 2. ſed hoc non poſſet facere, ſi haberet delegatam iuriſdictionem, vt ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſdi. l. 2. videtur tamen ex hoc ꝙ habeat delegatam iuriſdictionem: quia appellatur ab ipſo ad archiepiſcopum, vt extra de præben. referente: ſed ſi haberet ordinariam iuriſdictionem, gradatim fieret appellatio, vt 2. q. 6. anteriorum. Item alia ratione videtur hoc, quia tantum de humilioribus negocijs cognoſcit,

h ¶ Collectas.] ſcilicet orationes.

i ¶ Signum.] id eſt, pulſatio campanarum.

k ¶ Modus.] id eſt, cum organo, vel ſine eo.

l ¶ In vrbe.] ſed archidiacon⁹ extra vrbē, vt ſ. dictū eſt.

m ¶ Clericos.] Ciuitatenſes.

n ¶ Baſilicanos.] id eſt, cuſtodes baſilicarum [a].

o ¶ Et matriculam.] id eſt, tabulam. nam in matricula faciat ſcribi, quod quilibet canonicus legere debeat.

p ¶ Aut lege] i. ordine. & eſt ar. litteraturā æquipollere dignitati.

q ¶ Ordinatio] id eſt, vt ordinet ea, quæ ſunt neceſſaria ad baſilicam. ſ. claues & candelas.

1 De quo hic nō loquit, ſecundum Lau.

a Aliter accipit 50. di. cōtumaces Archid. Litteratura æquipollet dignitati.

antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum.

γ ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum eſt ex manuſcr. Grat. & originali. Antea legebatur*, prædicantur.

δ ¶ Archipresbyter] *Hinc vſque ad verſ.* Ad primicerium, *non ſunt in ipſa epiſtola Iſidori, neq. in Pānormia, neq. apud Burch. & extra c.1. de offic archipresb. citatur ex cōcilio Toletano.*

ε ¶ Clericos.] *In primo Vaticano eſt*, clericos vrbis, *et poſt verbum*, deferat, *additur*, ceteri enim qui ſunt extra vrbem, ad archidiaconi curam pertinent: *quemadmodum & in nōnullis alijs exemplaribus.*

ζ ¶ Eruditione.] *In origin. eſt*, eruditione his explēdis certus.

2 *Ex hac epiſtola liquet, quid cuiuſque officij ſit. ¶ Eſt etiam alia diſtinctio epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, quam fecit Clemens in epiſtola ſua tertia ita dicens.*

¶ Quid ab epiſcopis, quid à presbyteris, quid à diaconis audire oportet. C. II.

AVdire epiſcopum attentius oportet [a]: & ab ipſo ſuſcipere doctrinam fidei; monita [b] autem vitæ à presbyteris inquirere, à diaconis vero ordinem diſciplinæ [c]. Anſ.l.7.c.76.al. 81.

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus vero ſiniſtrum tātum, ut ad miniſterium expeditius diſcurrat.

Vnde in concilio Toletano 4.c. 39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerū orario ambit. C. III.

VNum orarium oportet leuitam geſtare in ſiniſtro humero [d] propter quod [e] orat, id eſt, prædicat: dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat. Anſ.l. 7. c. 80. al.86.

3 *Nunc autem [f] per ſingulos gradus ordine recurrentes; qui ex quibus ordinibus in quem gradum conſcendere poſſint; qui poſt lapſum valeant reparari, vel qui non; quibus culpis à proprio gradu mereātur deijci; quo accuſante, quibus teſtificantibus poſſint conuinci; cuius ſententia ſint abſoluēdi, vel cōdēnādi, breuiter [g] conſideremus. Ac primū à pontificali gradu incipientes, qualē oporteat eū eſſe, qui in epiſcopū eſt ordinandus, diligenter inueſtigemus. Apoſtoli regulā [h] ſecuti, quā in huiuſmodi re Timotheo, & Tito ſcribit dicens: [Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.] ideſt non obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheum [i]. Ad Titum autem: [Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe.] quod (ut Hieronymus ſcribit ad Oceanū) idē eſt. Nomine autē [k]*

1. Timoth. 3. Ex gloſſa interlineari ad eū locum. Epiſt. 83. & T. ead. c. primum, & in gloſſa ordinaria ad locū epiſt. ad Timotheum.

Cap. 1.

EX HAC EPISTOLA. Hæc eſt ſecunda pars huius diſ.i. qua ponit d̄ ordinatione p̄sbyterorū & diaconorū.

a AVdire.] ¶ Oportet.] ſubditos.

b ¶ Monita.] ideſt, conuerſationem.

c ¶ Diſciplinæ.] ideſt, regulam viuendi, vt 16. q.1. ſicut.

d VNum.] ¶ In ſiniſtro humero.] Et hoc ideo, vt oſtendatur, q; debet tranſire de læua ad dexterā, id eſt, de temporalibus ad ſpiritualia: & hoc oſtenditur cum circumflectitur poſtea verſus dexteram.

NVNC AVTEM. Hęc eſt tertia pars huius diſtinct. in qua ponuntur 13. capitula apoſtolicæ regulę: & ſub hac occaſione ponit quattuor acceptiones criminis. Io. de Fan.

CASVS. Oſtēſo qualiter in quolibet ordine ſint examinandi clerici & ordinandi; nunc Grat. breuiter vſque ad 12. cauſam tractat ex quibus ordinibus quis valeat promoueri: & qui poſt lapſum valeant reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accuſante, & quibus teſtificantibus poſſint cōuinci clerici: & ſub quo iudice ſint abſoluendi vel damnādi: Et incipiendo ab epiſcopo proſequitur 13. c. apoſtolicæ regulæ. Primū cap. eſt, oportet epiſcopum eſſe irreprehēſibilem, vel ſine crimine. Et dicitur primo crimē quodlibet peccatum mortale vel veniale ex deliberatione procedēs, vel ſine: de quo dicitur; res pene contra naturam eſt, &c. ſed talis eligatur cuius comparatione ceteri grex dicantur. Secundo dicitur crimē accuſatione & condemnatione dignū vel infamia criminalis. Quod autem dicitur; oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, intelligitur poſt baptiſmum, & non ante.

e ¶ Propter quod] ideſt, quia ſimile ponitur 22. diſt. de Conſtantinopolitana. verſi. nam quòd.

f ¶ Nunc autem.] Ab hoc loco vſque ad 49. diſt. aſſignat 13. cap. apoſtolicæ regulæ, quæ in locis ſuis diſtinguemus. & pertingit hic tractatus vſque ad 12. cauſam, aſſignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quē debeant promoueri, q lapſi valeāt reparari, & q non: & ſub quo iudice qlibet accuſetur, & ſub quo iudice ſint ligādi vel abſoluēdi. ſi qua autē alia interponit, incidentia ſunt, vt in 6. 7. 8. 9. & 10. cauſis, continua.

¶ Hactenus oſtendimus quales ſint promouendi, & qualiter ſint examinandi: nunc autem oſtendit quales in quolibet ordine debeant ordinari. Ioan. de Fan.

g ¶ Breuiter] ideſt, vſque ad 12. cauſas.

h ¶ Regulam.] Hæc ſunt 13. capitula, quæ proſequitur: Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, Vnius vxoris virum, Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hoſpitalem, Pudicum, Doctorem, Non percuſſorem, Non litigioſum, Non cupidum, Domui ſuæ bene præpoſitum, Non neophytum.

i ¶ Ad Timotheum.] ſcribit.

k ¶ Nomine autem.] Gratianus volēs exponere auctoritatem

1 Quā tractat vſque ad 50. diſ. per ordinē. deinū repetit eadē & ordinate à diſt. 81. vſque ad diſ. 91. ſi qua alia interponit in diſtinctionibus vel in cauſis, incidentia ſūt, vt 7. ſeqt' in gl. ſm Hu.

Regula apoſtolica habet 13. capitula.

tatem Apoſtoli; oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, aſſignat hic plures ſignificationes huius nominis, crimen: licet hic quidā quinque ſignificationes aſſignent: ego non aſſigno niſi quattuor. Dicitur enim quādoq. crimen omne delictum ſiue mortale, ſiue veniale, ſiue ex delibe-

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimē. Dicitur. n. crimen quodlibet mortale peccatū, vel veniale qđ ex deliberatione procedit: & non deletur niſi p penitentiā *. Quę vero procedunt ex infirmitate vel ignorantia, præcepit Iacobus * alterutrū confiteri: quia facile dimittuntur.

f ¶ Late.] ſed latius q. ibi, nomine autē. hoc. n. ſolū mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.

g ¶ Ex ignorantia.] ſ. venialia peccata.

h ¶ Quia facile.] quia etiā laico * poſſumus ea confiteri, quū habeatur copia ſacerdotis: ſed mortalia nō cōfitebimur niſi ſacerdoti, dummodo poſſit haberi eius copia: aliàs laico poſſumus ea cōfiteri, vt de pæn. diſt. 1. quē pænitet. & diſt. 6. qui vult. Vel ideo facile, quia p oratioñē dñicam, vel per eleemoſynam, vel p modicū ieiunium, vel p aſperſionem aquæ benedictæ dimittunt̃, vt de pæn. diſt. 3. de quotidianis. & diſt. 6. qui vult. & de conſe. diſt. 3. aquam.

i ¶ Hinc etiā.] reſpicit ad id qđ dixit, ſi ex deliberatione. Ioan.

ADDITIO. Et expones ſic. Hinc, id eſt, ad oſtendendū, q̃ illa q̃ cōmittunt̃ ex deliberatione indigēt pænitentia. & poſſunt iſta eſſe verba Grat. vel Bedæ introducētis auctoritatē Aug. ſm H.

* Vide Turrecrematam h. c.

* Vide S. Tho. 4. diſtin. 17. q. 3. art. 4. q. 1. ad 1.

* Nec venialia nec mortalia poſſumus cōfiteri ſacramentaliter, niſi ſacerdoti, vide B. Tho. 4. diſtin. 17. q. 3. arti. 4. q. 1. 2. & 3.

Venialia remittuntur varijs modis.

criminis [a] *quodlibet peccatum intelligitur: vnde in eadem epiſtola* [b] *Hieronymus dicit:* [*Res* α *contra naturam pene* [c] *eſt, vt ſine peccato aliquis ſit: ſed talis eligatur, cuius comparatione ceteri grex* [d] *dicantur.*] *In epiſtola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum* [e], *vel criminalis infamia: vnde ibi* β *legitur:* [*Crimen eſt querela, id eſt peccatum accuſatione, & damnatione dignum.*] *Quòd autem ſine criminatione iubetur eſſe, qui in epiſcopum eligitur; non ante baptiſma, ſed poſt baptiſmum intelligendū eſt: vt à tēpore videlicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem eius remordeat* γ. ¶ *Criminis autem appellatio aliàs late* [f] *patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda* δ *ſuper epiſtolā Iacobi,* [*Peccata, quæ ex ignorantia* [g], *vel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile* [h] *dimittuntur: quæcumque vero fiunt ex deliberatione, non, niſi per pænitētiam.*] ¶ *Hinc etiam* [i] *Auguſtinus ait,* [*Nullum peccatum* ε *eſt adeo veniale, quod non fiat criminale* [k]*; dum placet.*] ¶ *Aliàs autem ea demū ſignificat, quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiūt. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ niſi ſæpius iterata, & in conſuetudinem fuerint deducta; quāuis grauem poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia & ſi quadam ratione crimina appellentur; tamen mortifera, & capitalia nō ſunt. Vnde Auguſtinus in homilia de igne purgatorio exponens verba Apoſtoli,* [*Si quis ſuper hoc* [l] *fundamētum ædificauerit ligna* [m], *fœnum, & ſtipulā, &c.*] [*Multi ſunt, qui lectionem iſtam male intelligentes, falſa ſecuritate decipiuntur: dum credunt, quòd ſi ſupra fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari; & ipſi poſtea ad*

In gloſſa interlineari.

J diſt. 81. c. Apoſtolus 1.

ead. c. primum.

Iaco. vlt.

Sermone 41. de ſanctis, ſiue 4. de animabus defunctorum.

1. Cor. 3.

deliberatione procedat, ſiue ex ignorantia, ſecundum quod dicitur, Nemo ſine crimine viuit. & hanc ſignificationem innuit ibi, nomine autē criminis. Quandoq; dicitur crimē infamia procedens ex crimine: prout ibi ſumitur in epiſtola ad Titum. quādoq; dicitur crimen ſolum id, quod ex deliberatione procedit: ſiue illud ſit mortale, ſiue veniale: prout ibi ſumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dr̃ crimen ſolū id, quod eſt dignum depoſitione, prout ibi ſumitur: aliàs ea demum. Ioan. Deinde exemplificat quod crimen ſit mortale, quod veniale: oſtendens quòd mortalia delentur per pænitentiam, venialia in purgatorio. hæc videas qualiter dixi in caſibus. B.

a ¶ Criminis.] in præcedenti auctoritate.

b ¶ Vnde in eadem epiſtola.] ſic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia ſecūdum hoc fere nullus eſſet idoneus, &c.

c ¶ Pene.] J. de pæni. diſt. 1. cap. vlt.

c ¶ Pene.] pene dicit propter beatam Virginem & ſanctum Ioannem, qui fuerunt ſanctificati in vtero. vel eſt philoſophicum temperamentum.

d ¶ Grex.] ſic 1. q. 1. viliſſimus. 61. diſt. in ſacerdotibus.

e ¶ Vel.] pro ad cit.

k ¶ Criminale.] id eſt, cuius aſſiduitas, & contemptus * vitandi veniale nō ſiat mortale i. non. n. vr̃ q̃ id quod eſt veniale, poſſit fieri mortale: quia ſm opinionē iſtorum nihil poteſt ſpeciē permutare: niſi velis dicere, q̃ veniale & mortale nō ſint ſpecies peccati, ſed accidētia. Vnde ſicut mortale fit veniale recepta pænitentia, de pæn. diſt. 1. ſerpēs. ſic ècōuerſo fit veniale mortale. Alij dicūt, q̃ tm̃ ipſe cōtēptus venialiū eſt mortale peccatū; ſm hoc expone, ſit mortale, i. tibi per contemptum ſit mortale: ſicut ibi exponitur, accedit verbum ad elementum, * & fit ſacramentum. 1. q. 1. detrahe.

ALIAS EA DEMVM. Hic ponitur quarta acceptio huius nominis crimen. ſ. q̃ ſemel cōmiſſum ſufficit ad dānationē & depoſitionē: non tñ infamat: & oſtēditur in hoc §. quæ peccata ſint mortalia, & quę venialia: & quædam ex his enumerantur mortalia, quę p pænitentiam purgantur: venialia in purgatorio poſt mortem. Et dr̃ q̃ p lignum magna venialia deſignātur: per fœnum minora: per ſtipulam minima intelliguntur.

l ¶ Super hoc.] id eſt, ſuper fidem, id eſt, poſt quàm fidē quis ſuſceperit, id eſt, licet quis poſt fidem ſumptam venialiter peccauerit, nihilominus ſaluus erit.

m ¶ Ligna.] per hoc innuit tria genera venialiū. ligna vocat grauiora venialia: fœnum minora: ſtipulam mi-

* Vide B. Tho. 1. 2. q. 88. art. 4. et 5. & q. 74. art. 8. ad 2.

i Quod dicit vt legit̃ & not. de pæ. diſt. 1. tres. prope finē.

2 Id eſt, oritur. Archi.

* inepta ſimilitudo.

Venialia triplicia.

vitam perpetuam peruenire. Intellectus iſte, fratres chariſſimi, corrigendus eſt: quia ipſi ſe ſeducũt, qui taliter ſibi blãdiuntur. Illo enim tranſitorio igne, de quo dicit Apoſtolus, [Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.] non capitalia [a], *ſed minuta peccata purgantur: de quibus, & ſi non omnia* [b], *vel* [c] *aliqua commemoranda ſunt; ne aliquis ſe inaniter excuſare conetur; & dicat ſe neſcire, quæ ſunt minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. Et quamuis Apoſtolus capitalia plura commemorauerit; nos tamen, ne deſperationẽ facere videamur, breuiter dicimus, quæ ſunt illa, ſacrilegium, homicidium, adulterium, [fornicatio †, falſum teſtimonium, furtũ, rapina, ſuperbia, inuidia, auaritia; & ſi longo tẽpore teneatur, iracundia; & ebrietas* [d], *ſi aſſidua ſit, in eorum numerum computantur. Quicunq. enim aliquod † de iſtis peccatis in ſe dominari cognouerit; niſi digne ſe emendauerit, & ſi habuerit ſpatiũ, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas erogauerit, & à peccatis ipſis abſtinuerit; illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus, purgari non poterit: ſed æterna illũ flamma ſine vllo remedio cruciabit. Quæ autem ſint minuta peccata, licet omnibus nota ſint; tamen quia longum eſt, vt omnia replicẽtur; opus eſt, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit* [e], *quàm neceſſe ſit, ad minuta peccata nouerit pertinere: quoties plus loquitur, quàm oportet; aut plus tacet* [f], *quàm expedit: quoties pauperes importune petentes exaſperat: quoties cum ſit ſanus corpore, alijs ieiunantibus* [g] *prandere voluerit, aut ſomno deditus tardius* [h] *ad eccleſiam ſurgit: quoties, excepto* [i] *deſiderio* [k] *filiorum, vxorem ſuam cognouerit: quoties in carcere clauſos, aut in vinculis poſitos tardius requiſierit: quoties infirmos tardius viſitauerit: ſi diſcordes ad concordiam reuocare neglexerit* [l]: *ſi plus aut proximũ, aut vxorem, aut filium aut ſeruum* [m] *exaſperauerit, quàm oportet: ſi amplius fuerit blãditus, quàm expedit: ſi cuicũq. maiori pſona, aut ex volũtate, aut ex neceſſitate adulari* [n] *voluerit: ſi pauperibus eſuriẽtibus nimium † delicioſa, vel ſumptuoſa* [o] *conuiuia ſibi præparauerit: ſi ſe in eccleſia, aut extra eccleſiã fabulis otioſis (de quibus in die iudicij ratio reddenda eſt) occupauerit: ſi dum incaute iuramus* [p], *& cũ hoc per aliquam neceſſitatẽ implere non poterimus, vtique*

Ibidem.

hic omittuntur aliquot B. Auguſtini verba.

† Vox iſta abeſt ab originali.

† aliqua] ori.

† Cibum non dederit, aut nimium] orig.

nima. ligna enim diutius ſunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius quàm ſtipula.

a ¶ Non capitalia.] hac auctoritate dicunt quidam, q nullus pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: ſed tm̃ pro veniali. Alij dicunt, q ſi aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & nõ perfecit hic pœnitentiam: perficiet eã in purgatorio. ſed ſi hic non eſt contritus de mortali, nõ purgabitur p illo in purgatorio. ſic vł Aug. hic velle, & de pœn. diſt. 1. ſi peccatum. & c. ſicut primi & de pœn. diſt. vlt. cap. vlt.

b ¶ Non omnia.] ſcilicet quæ ſint mortalia, quæ venialia.

c ¶ Vel.] pro ſaltem.

d ¶ Ebrietas.] quæ q̃nq; eſt mentis obliuio: & hæc eſt pœna, & nõ eſt aliquod peccatũ, vt 15. q. 1. ſane. q̃nq; dł ſtudium ad inebriandũ ſe: & hoc eſt mortale peccatũ, vt 35. diſt. ante oĩa. extra de vi. & ho. cle. à crapula. q̃nq; dł frequens actus bibendi: & illud eſt veniale, vt in verſi. ſequen.

e ¶ Plus accipit.] caſu, non ex contẽptu, & non ad ingurgitationẽ: aliàs eſſet mortale peccatum, vt 4. diſt. denique.

f ¶ Plus tacet.] in prælatis eſt taciturnitas mortale peccatũ, vt 44. diſt. ſit rector. 40. diſtin. ſi Papa. in alijs eſt veniale.

g ¶ Ieiunantibus.] ſed nonne comedere ante horã comedẽdi ẽ mortale peccatũ †, vt de conſe. diſt. 1. ſolent. & diſt. 5. quinq; modis? Sed nõ intelligas de ieiunijs ſtatutis: ſed de illis quæ quilibet pro ſua voluntate ſeruat. 76. diſtin. vtinam.

h Tardius.] ſic peccatũ eſt, aliqd tardi⁹ dare. 13. q. 2. q oblationes. 16. q. 1. decimæ.

Additio. Dic q ipſum ſurgere non eſt peccatum: ſed tarditas & negligentia. cum iſtis concor. ſecundũ. Hug.

i ¶ Excepto.] arg. contra H. qui dixit, q vir non poteſt cognoſcere vxorem quin venialiter peccet, vt dixit 3. diſtin. 13. neruí.

k ¶ Deſiderio.] ſupple, & cauſa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] hoc eſt in prælato mortale, vt 90. diſtin. præcipimus.

m ¶ Seruum.] in hoc caſu ſeruus auditur agens contra dominum ſuum: & dominus talis cogitur eum vendere, vt ff. de his qui ſui vel alieni iuris ſunt. l. 2. §.

dominorum. Similiter maritus vxorem tenetur moderate caſtigare, vt 7. q. 1. ſicut. in fine. niſi ſit clericus, qui eam durius poteſt caſtigare, vt 33. q. 2. placuit.

n ¶ Adulari.] 11. q. 3. primum. Contra 11. q. 3. nemo perniciorum. & 46. diſtin. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: vel attribuendo alicui homini bonum quod non habet: vel nimium extollendo bonum quod habet. vtrumque iſtorum eſt veniale. vel approbando malum quod habet: & iſtud eſt mortale. 11. quæſt. 3. væ qui dicitis.

o ¶ Vel ſumptuoſa.] 41. diſt. non cogantur.

Additio. Hoc vult ſonare iſta concor. ſicut infirmatur diues, ſi vtatur vilibus: ita infirmantur pauperes, ſi vtuntur delicioſis, ſecundum H. Archid.

p ¶ Iuramus.] intellige cũ quis iocando iurat. Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet,

* Vide B. Tho. 4. diſtin. 18. q. 1. art. 2. q. 3. & diſtin. 21. q. 1. arti. 1. q. 1.

Punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato.

Ebrietas q̃nque eſt mortalis.

Taciturnitas in prælatis eſt peccatũ mortale.

† Quærit, nõ aſſerit, nã hoc dicere eſſet durum. Archid.

Marit⁹ vxorem caſtigare poteſt.

Adulatio triplicis ſit.

Iuramentum an ſemper ſit mortale peccatum.

licet non tanta pœnitentia imponatur ei, ſicut ſi ſolenniter & ex diſcretione iuraſſet, vt 22.q.4. qui ſacramento. Idé dico in iuramento per metum extorto, vt extra de iureiur. verum. Contra. 2.q.4. nos ſanctorum. Sol. ibi de ſ[o]lenni, hic de non ſolenni.

a ¶ Te-

periuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate[a] *maledicimus, cum ſcriptum ſit:* [*Neque maledici regnum Dei poſſidebunt.*]

1. Cor. 6.

a ¶ Res contra.] *Sic fere in gloſſa ordinaria ad vocem illam:* irreprehenſibilem, *& eſt epitome quædam verborum* B. *Hieronymi in epiſtola ad* Oceanum, *explanantis locum Apoſtoli ad Timotheum, & ad Titum.*

c ¶ Vnde ibi.] *id eſt non apud B. Paulum, ſed in gloſſa ordinaria ad locum B. Pauli. Sũpta autem ſententia eſt ex B. Auguſtino ex tractatu 41. ad c. 8. Ioannis: eiuſq. verba habẽtur & apud Bedã ad eundem B. Pauli locum, & infra diſt. 81. c. Apoſtolus, primo.*

y ¶ Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* vnde Hieronymus ſcribit in eadẽ epiſtola ad Titum: *quæ verba ſunt inducta, quoniam in nullo manuſcripto ſunt inuenta: habentur autem infra ead. ante c. primum.*

δ ¶ Vnde Beda.] *In commentarijs ipſius ad c. 5. epiſtolæ Iacobi, ad illa verba:* confitemini alterutrum, *ſic legitur:* In hac autem ſententia, illa debet eſſe diſcretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur: eorumque quotidiana credamus oratione ſaluari: porro grauioris lepræ immũditiam iuxta legem ſacerdoti pandamus, atq. ad eius arbitrium, qualiter, & quanto tempore iuſſerit, purificari curemus.

ε ¶ Nullum peccatum.] *In gloſſa ordinaria in cap. 11. 1. Corinth. ad ea verba:* reus erit corporis & ſanguinis Domini, *citatur hæc ſententia ex* B. *Auguſt. homilia 24. in Ioannem in hæc verba.* Nullum peccatum veniale eſt, dum placet, quantumcumque paruum: ſicut mortale, ſi vere diſplicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39.

¶ Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam purgantur. C. IIII.

Qualis hinc [b] quiſq. egreditur, talis in iudicio [c] præſentatur: ſed tamen de quibuſdam leuibus culpis [d] eſſe ante iudicium purgatorius ignis credendus eſt [e], pro eo, quòd veritas dicit: [Quia ſi quis in ſpiritum ſanctum blaſphemiã [f] dixerit; neque in hoc ſæculo remittetur ei, neque in futuro.] In qua ſẽtẽtia datur intelligi, quaſdã culpas in hoc ſæculo, quaſdã vero ĩ futuro poſſe laxari. Quod enim de vno negatur [g], cõſequẽs intellectus patet, quia de quibuſdã cõceditur. Sed tamẽ, vt prędixi, hoc de paruis, minimiſque peccatis fieri poſſe credẽdum eſt; ſicut eſt aſſiduus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix ſine culpa [h] vel ab ipſis agitur, qui culpã qualiter declinare debeant, ſciunt; aut in non grauibus rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam poſt mortem grauant, ſi adhuc in hac vita poſitis minime fuerint relaxata.

Matt. 12.

a ¶ Temeritate.] ſed ſi ex odio, eſſet mortale. vnde ſequitur, quoniam.

Qualis hinc.] Casvs. Quærebatur qualis repræſentabitur homo ante Deum in die iudicij. Et reſpondet quod ſi bonus decedit, bonus repræſentabitur: & ſi malus decedit, malus repræſentabitur. Sed tamen ſunt quædam peccata in iuſto, quæ purgantur poſt mortem: ſcilicet venialia, vt ſermo otioſus: riſus immoderatus: & peccatum curæ familiaris. & hoc probatur auctoritate Euãgelij dicentis: Si quis dixerit blaſphemiam in ſpiritum ſanctum, nec in hoc ſæculo, nec in futuro remittetur ei. Vnde à contrario ſenſu appatet, quod peccata quædã in futuro remittẽtur. nam quod de vno negatur, de alijs conceditur.

b ¶ Qualis hinc.] Hoc verũ eſt de ſumme bonis vel ſũme malis. nam quidam ſunt ſumme boni quidam ſumme mali 1.

c ¶ In iudicio.] vt 13.q.2. tempus. Ioã.

d ¶ Culpis.] ſcilicet venialibus.

e ¶ Credendus eſt.] Hic vult dicere, quod quædam culpæ tolluntur per ignem purgatorij, ante diem iudicij.

f ¶ Blaſphemiam.] Qui peccat per impotentiam, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia 24. diſt. qui epiſcopus. Qui peccat per ignorãtiã, dicitur peccare in filium: quia filio attribuitur ſciẽtia. 38. diſt. ſi iuxta. Sed qui ex contẽptu peccat, dicitur peccare in ſpũm ſctũ. vt ille qui eſt obſtinatus in peccato, & illud dicitur irremiſſibile 2. id eſt, non ita de facili remittitur ſicut præcedentia. de pœnitẽt. diſt. 1. §. poteſt, & diſt. 2. ſciendum.

g ¶ Negat.] Argumẽ. quod de vno negatur, de alio conceditur, vt 16.q.3. de crimine. ff. de iudi. l. cum prætor. ſic quod de vno cõceditur, de alio negatur. vt 45. diſt. diſciplina. 1.q.1. per Eſa-iã. 33. q 5. qui ſunt 3. Argumen. contra C. de natu. lib. Authen. item ſi quis. vbi licet vnum nominet, tamen extenditur ad alios. ſic 61. diſtin. miramur. arg. ff. de cuſto. reo. ſi quis.

h ¶ Sine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio, ſiue

1 De hoc etiã not. extra de cele. miſſa. cum Marthæ. in fi.

Peccatur vario modo in patrẽ & filiũ & ſpm ſanctum.

2 Quod dic vt legitur & not. ĩ. de pœ. diſt. 1. § poteſt etiã. & diſt. 2. & c. ſciendum. Archid.

3 In fine.

Negotia multa ſunt quæ vix ſine peccato fiunt.

ſiue adminiſtratio aliqua vix ſine peccato ſit, vt de pæ ni. diſt. 5. falſas. &c. qualitas.

QVi in aliud.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod ſi quis non egit pœnitentiam in hac vita de aliquo veniali, in futuro ſæculo purgabitur igne purgationis, qui ſuperat omnem pœnam, quam aliquis poteſt pati in hoc mundo.

ALIAS. Hic proſequitur Gratianus ſecundum H. quintam acceptionem huius nominis, crimen, dicens quod crimen dicitur quodcumque irrogat perpetuam infamiam.

PRimum.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui eligitur in epiſcopum, debet eſſe ſine crimine, & ſine criminali infamia poſt baptiſma, nec ſufficit, ſi eo tempore ſit ſine crimine quo eſt ordinandus, cum forte per pænitentiam diluit peccata ſua. Quomodo enim poterit alios corrigere qui in ſimile corruit delictum?

d ¶ Reſpondeat.] ſic 7. diſt. proxi. vna tantum. & 42. diſt. §. 1. & 62. diſt. in ſacerdotibus. §. 1.

SEquitur.] Hæc diſtinct. diuiditur in duas partes. Secũda ibi, [Sicut duobus.] Io. de Fan. CASVS. Supra tractatum eſt primum cap. apo-

[*Item Auguſtinus in libro de vera & falſa pænitentia, c. 18.*] Infra de pænit. diſt. 7. c. vltimo §. fin.

De eodem. PALEA C. V.

QVi in aliud ſæculum diſtulit fructum conuerſionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autem ignis, & ſi æternus non ſit, miro tamen modo grauis eſt. Excellit enim omnem pœnam, quam vmquam aliquis paſſus eſt in hac vita, vel pati [a] poteſt.

a ¶ Vel pati poteſt.] *Hæc verba non ſunt in originali, neque infra de pænit. diſt. 7. c. vlt. §. fin. vbi hoc idem recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta ſignificat, quorum eſt perpetua infamia.

Vnde Hieronymus ſcribit in eadẽ epiſtola ad Titũ, c. 1. In commentarijs ad c. 1.

¶ A die baptiſmi ſine crimine debet inueniri, qui in epiſcopum eſt ordinandus. C. VI.

PRimum [a] itaque ſine crimine iubetur eſſe † epiſcopus; quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilem nominatum; non quòd eo tantum tempore, quo ordinandus eſt ſine vllo ſit crimine, & præteritas maculas noua conuerſatione diluerit: ſed quòd ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia remordeatur. Quomodo enim poteſt præſes [b] eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto ſimili corruerit? aut qua libertate corripere [c] peccantem poteſt; cum tacitus ſibi ipſe reſpondeat [d], eadem admiſiſſe, quæ corripit †?

† ſit] orig.

1. Cor. 5.

† Cõr ot. frater iſti tre. ff. c cõd. id & l. alium ff. ſi ſer. di.

Ecce, qui ordinandus eſt in epiſcopum, non ſolum tempore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt baptiſma à crimine immunis eſſe debet.

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur [e] *in vtraque epiſtola,* [*vnius vxoris virum.*] *poſt baptiſma videlicet, non ante baptiſmum.* 1. Tim. 3. & Ti. 1.

Vnde Hieronymus [a] *ſcribit ad Oceanum, epiſt. 83.*

Promoueri verum poſſit ille qui ſemel peccauit.

a ¶ Primum.] Ex hoc cap. tres oriuntur opiniones. dicit H. quod qui ſemel peccauit, non poteſt amodo promoueri, vel aliquos actus legitimos exercere, vt hic, & 48. diſt. quam. & 1. q. 7. ſi quis omnẽ. & 50. diſt. illud. & 6. q. 1. qui crimen. & 8. q. 1. in ſcripturis, in fi. & extra de temp. ordi. cap. ex tenore. Et ar. pro eis, ff. de ædil. edic. quis ſit fugitiuus. l. reſponſo. fur enim non purgat vitium furti, licet rem reſtituat. ff. de furtis, qui ea mente, nec raptor vitium rapinæ. ff. vi bono. rap. l. penul. Alij dicũt, quod poſt quodlibet mortale acta pænitentia poteſt quis promoueri, niſi ſit crimẽ enorme, vt 81. diſt. Apoſtolus. Et eſt arg. ad hoc 50. diſt. ferrum. ff. de ædil. edic. quod ita ſanatum eſt, quia ſtatus noſtri temporis, &c. vt 84. diſt. fraternitatis. & dicũt quod ille ea nõ corrigit alios, qui de rigore loquũtur. Tertij dicunt, quod quantũcũque ſit graue delictum, dummodo ſit occultum, poſt pænitentiam nõ impedit promouẽdũ, vt 50 diſt. de his. Ego credo, quod ſiue ſit occultũ, ſiue manifeſtũ, dũmodo ſit enorme, impedit promouẽdũ, licet egerit pænitentiam. 50. diſtin. miror. Ioã. Sed certe hoc nõ eſt verũ, licet Ioã. hoc dicat. nã pro occulto crimine nemo repellitur poſt pænitentiã, niſi in homicidio, vt dicit noua decre. extra de tẽp. ord. c. vl. quod declarat hoc totũ. Ber.

1 Ad idem de pæ. diſt. 1. quantus liber. & c. quãobrẽ. ver. neque enim, &c. & 32. q. 1. quod aũt, in fin. 56. diſt. numquã. nam Deus vitijs tantũ iraſcitur, non hominibus. de pæ. diſt. 1. quamobrẽ. Arch.

b ¶ Præſes.] id eſt, epiſcopus.

c ¶ Corripere.] Not. quod poteſt quis accuſari de peccato, de quo pænituit. 33. q. 2. admonere.

apoſtolicæ regulæ, ſcilicet: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine: quod intelligitur non ſolum ſuæ ordinationis tempore, ſed etiam omni tempore, poſt baptiſmum. In hac vero 26. diſtinct. proſequitur ſecundum cap. apoſtolicæ regulæ, ſcilicet; oportet epiſcopum eſſe monogamum, id eſt, vnius vxoris virum, id eſt, non plurium. & hoc intelligitur poſt baptiſmum: quod probatur per ſequens capitulum quod abrogatum eſt.

e ¶ Sequitur.] in hac 26. diſt. exequitur ſecundum præceptũ apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum; quod negatiue exponitur, id eſt, non plurium. tamen in caſu neceſſitatis bigamus promouetur vſque ad ſubdiaconatum, vt 34. diſtinct. lector. Aſſignantur autem quattuor rationes, quare bigamus non poſſit promoueri. Vna propter defectum ſacramenti; quia non eſt ibi ſacramentum vnitatis, cum carnem

Bigamus propter quattuor rationes promoueri nõ poteſt.

nem ſuam diuiſerit in plures; vt ῑ.ea.acutius. Item pp prærogatiuã ordinum, vt ῑ.ead.vna. Item propter ſignũ incontinentiæ, ex eo quòd de vna tranſiuit ad aliam, vt 82.diſtin. propoſuiſti. Item ex eo q᷑ non habet frontem hortandi viduitatem, vt ῑ.ea.vna, in fi.

Vnius

¶Poſt baptiſmum debet eſſe monogamus, qui in epiſcopum eſt ordinandus. C. I.

Beda, & Gloſſ. ord.1.Tim.3 ad hæc verba.

VNius [a] vxoris virum, id eſt, monogamum [b] poſt baptiſmum [c]. Si enim & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorſus nouo [homini †] [d] nec ſtupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obſunt.

†Gloſſa non habet.

a ¶Hieronymus.] *Sententia quidem huius, & ſequentis capitis ſunt Patrum, qui citantur, ideſt, Hieronymi, & Auguſtini: verba tamen ipſa potius videntur ſumpta ex collectaneis Bedæ, & ex gloſſa ordinaria; huius quidem capitis in primã ad Timot. c. 3. ſequentis vero in epiſtolam ad Titum, c. 1.*

Auguſtinus vero contra teſtatur ſcribens † in epiſtola ad Titum.

† In gloſſa ordinaria in c.1.epiſtolę ad Titum, ſumpta tamen ſententia ex B. Augu. in lib. de bono cõiugali, cap.18.

¶Qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum aliam, ordinandus non eſt. C. II.

28.q.3.c.acuti°. Iuo p.8. c. 294. Pann.l.6.c.66. Anſ.l.9. c.59. Poly.l.2. tit.31.

ACutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus vel paganus habuit alteram, ordinandũ cenſuerunt: quia de ſacramento [e] agitur, non de peccato [a]. Nam in baptiſmo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, [Si nupſerit virgo, non peccat] ſatis declarauit nuptias non eſſe peccatum. Propter ſanctitatem autem ſacramenti, ſicut femina, ſi catechumena vitiata eſt, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari [f]; ita non abſurdè viſum eſt bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramenti amiſiſſe, non ad vitæ meritum, ſed ad ordinationis eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Et ſicut plures antiquorũ patrum vxores, ſignificauerunt futuras ex omnibus gentibus eccleſias, vni viro ſubditas, ideſt Chriſto: ita noſter antiſtes, id eſt, epiſcopus vnius vxoris vir ſignificat [g] ex omnibus gẽtibus vnitatẽ vni viro [h] Chriſto ſubditã [i]. 2 ¶Itaque ſicut duobus dominis ſeruire, ſic ab vno Deo apoſtatare, & in alterius ſuperſtitionem ire, non licet †.

1.Cor.7.

Matt.6.

†Concord. tex.in l.naturaliter. quem vide C.de epiſc. & cler.

a ¶De peccato.] *ſequebatur*, propter ſanctitatem ſacramen-

ACutius.] CASVS. Capitulũ hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. q᷑ ille qui habuit vnam coniugem ante baptiſma, & aliam poſt, promoueri non poteſt, cum ſit bigamus. & hoc fit, non pp peccatum, quod cõtraxit, ſed pp ſacramenti defectum, quod in eo deficit, cũ hic non de peccato, ſed de inordinatione agatur. Et ſi catechumena fuerit ante baptiſmum corrupta, licet poſtea baptizetur, tamen non poterit inter virgines conſecrari. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Sicut.] dicitur, quòd ſicut vnitas vni viro, id eſt, Chriſto debet eſſe ſubdita, & nõ diuerſis, id eſt, Deo & diabolo, ita à Deo recedere in ſuperſtitionem diaboli non licet. Vel intellige ſic, vt faciat ad propoſitum Gratiani, id eſt, ſicut duobus coniugijs non poteſt aliquis deſeruire ſimul, ſic ab vno coniugio in aliud ire nõ licet; q͞a talis apoſtataret à via ordinandi.

e ¶ De ſacramento.] Senſus eſt, bigamus non repellitur, quia peccauit, ſed propter ſacramenti defectũ, qui eſt in eo. extra de biga. à nobis. & c. nuper. Et not. q᷑ in matrimonio triplex deſignatur ſacramentum 1, coniunctio animorum p̄ verba de præſenti deſignat coniunctionem fidelis animæ ad Chriſtum, ſed commiſtio carnis deſignat coniunctionem Chriſti, & eccleſiæ, vt extra de biga. debitum. Itẽ deſignatur ibi vnio deitatis cum humanitate, vt de conſecra. diſt. 2. In Chriſto. & illam deſignat coniunctio corporum.

1 Hic videas q͞d dicã de pæ. diſtin. 2. §. Adã. ſuper glo. dicens hoc, &c. Archidia.

VNius.] CASVS. Quæſitum fuit à Hierony. vtrum cap. apoſt. dicæ regulæ; oportet epm̃ eſſe monogamum, intelligatur ante baptiſmum, vel poſt. Et reſpondet q᷑ poſt baptiſmum, & non ante. ſi enim ante coniugem habuit, non imputatur ei, ſicut nec ſtuprum.

a ¶ Vnius.] ideſt, non plurium. ſic extra de teſti. licet. Et ſic verba affirmatiua exponuntur negatiue, vt 1.q.1. iudices. 23.q.4. ſi ea.

b ¶ Monogamum.] monos vnum, gamos mulier vel nuptiæ. inde monogamus, ſcilicet qui vnam tantum habuit vxorem. H.

c ¶ Poſt baptiſmum.] non dicit verum; quia matrimonium non ſoluitur in baptiſmo, vt ῑ.ead.cap. deinde. & male ſentit hic Hierony. vnde Auguſtinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini.] ſub eo modo loquendi ſeruus poſt manumiſſionem dicitur nouus homo, vt ff. de adi. leg. ſi ſeruus legatus. & alia lex dicit, q᷑ poſt manumiſſionẽ alius intelligitur, vt ff. de ſolu. qui res. §. aream.

f ¶ Conſecrari.] quæri conſueuit, cum conſecratio epiſcopi maior ſit & dignior quàm virginum, quare poſſit cõſecrari in epiſcopum, qui non ſolum vxorem habet, ſed etiam poſt mortuam vxorem habuit concubinam, vt 33. diſt. habuiſſe. & 34. diſt. cap. fraternitatis. & ſi qua fuerit corrupta vel ante baptiſmum vel poſtea, non poſſit inter ſacras virgines conſecrari, vt 20 q.1. iuuenculas? Reſpõdetur, ſacra virgo ſignificat eccleſiam triumphantem, vbi non eſt macula neq; ruga. 21. diſt. quamuis. ſed epiſcopus eccleſiam militantem, vbi ſunt boni & mali. 32. diſt. quoniam. 11.q.3. audi.

Corruptus in epm̃ cõſecrari poteſt, ſed nõ corrupta inter virgines.

g ¶ Significat.] & ita * ipſe epiſcopus eſt ſacramẽtum, ſicut aqua ipſa. 1. q. 1. detrahe verbum ab aqua, quid erit niſi aqua?

* *Neque epiſcopus neq. aqua proprie eſt ſacramentum. Vide Turrecrematã hic.*

h ¶ Vni viro.] id eſt, Deo, & non diabolo, & ſic bene aptatur ſequens littera.

i ¶ Subditã.] id eſt, nõ ab eo diuiſam. & bene ſequitur.

DEinde.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q; Ruffus, & Euſebius, & ceteri epiſcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, q; ille non debet bigamus reputari, qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſtea aliam, & eam quã poſt baptiſmũ aliquis habuit, videri quaſi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionem reprobat Innoc. per duo inconuenientia. Primum eſt, q; ſecundum illorum opinionem, ſi aliquis ante baptiſmum tres habuerit vxores, & poſt baptiſmum quartã, quæ quarta eſt, erit prima ſecũdum eos. Secundum inconueniens eſt, q; hæc talis quę quarto ducta eſt, debet loco virginis reputari. Secũda opinio erat; q; totum quidquid agit homo ante baptiſmum, in baptiſmo deletur, qđ Inno. reprobat, cum in baptiſmo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cũ Deo auctore ſint conſtituta. Tertia opinio erat, q; matrimoniũ ante baptiſmum nõ erat legitimum: & hoc improbat tali ratione; quia ſi hoc verũ eſt, filij inde nati non erunt legitimi, nec hereditatem habebunt: ſed erunt ſpurij vel naturales. Hoc etiã improbatur auctoritate Domini. nã interrogatus à Iudæis, ſi liceret homini dimittere vxorem ſuã, reſpondit: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. & de his tantum loquebatur, ſcilicet Iudæis, qui ante baptiſmum contraxerunt. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæro, & ſolicitus.] reuertitur Innoc. ad ſecundam opin. & eam improbat duabus rationibus vſque in finem. Prima eſt, q; ſecundum hoc filij nati ante baptiſmum, & poſt non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciſcundæ iudicium, quod eſt abſurdum. Secunda eſt, quia ſecundum hoc, bona quæ facit aliquis catechumenus, non proſunt ei, ſi quod ante baptiſmum geſſit, in baptiſmo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et ſic concludit, q; per baptiſmum non aboletur matrimonium, ſed peccatum.

vt ibi; & cum eo alij duo lattones. ſic 56. diſt. Cœnomanenſem 1. 34. diſt. ſi quis viduam. 8. q. 3. Attaldus. vnde licet ſic inueniatur ſcriptum in aliquo inſtrumento; hæc eccleſia cum ceteris capellis, per hoc non probatur eccleſiam iſtam eſſe capellam.

ADDITIO.

ti, ſicut ſi femina, &c. *Reſtitutus eſt totus hic locus ex gloſſa ordinaria. Nam apud B. Auguſtinum, & reliquos collectores copioſior etiam eſt.*

Item Innocentius Ruffo, & Euſebio, & ceteris epiſcopis Macedon. epiſt. 22. c. 2.

¶ Bigamus α probatur, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. C. III.

DEinde ponitur non dici oportere bigamum eum, qui catechumenus habuerit atque amiſerit vxorem, ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata ſit; quia illud coniugium per † baptiſmi ſacramentum cum ceteris [a] criminibus ſit ablutum †. Quod cum de vna vtique dicitur, certe, ſi tres habuerit in vetere poſitus homine vxores β, erit ei, quæ poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus prima, & virginis æque [b] nomen accipiet, quæ quarto ducta eſt loco. Quis (oro) iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe præceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri ſacerdotẽ? Sed obijcitur [c], quòd in baptiſmo totum quidquid in vetere homine geſtum eſt, ſit ſolutũ. Dicite mihi (cum pace veſtra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundum Domini † præcepta, ac Dei inſtituta complentur? Vxorem ducere crimen eſt, an non eſt crimen? Si crimen eſt, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, vt crimina committerentur, in paradiſo præcepit γ, cum ipſe eos benedixit. Si vero non eſt crimen, quia quod Deus inſtituit †, nefas ſit crimẽ appellari, & Salomõ addidit, [Etenim à Deo præparatur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſũ, quod auctore Deo legitur conſummatum? Quid de talium [d] filijs percenſetur? Numquid non erunt admittendi in hereditatis conſortio †, quia ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit vxor, eruntque appellandi vel naturales [e], vel ſpurij: quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud (vt vobis videtur) quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus, cum interrogaretur à Iudæis, ſi liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iũxit, homo nõ ſeparet.] Ac ne de his locutus eſſe credatur, qui δ poſt baptiſmum ſortiuntur [f]; meminerint hoc & à Iudæis interrogatum,

Burch. l. 4. c. 98. Iuo p. 1. c. 292. & p. 8. c. 303. Poly. l. 6. tit. 4.

† *poſt*] orig. † *al. ablatum*

1. *Tim.* 3. *ad Tit. c.* 1.

† *legis*] orig.

Gen. 1.

† *iunxit*] ori. *Prouerb.* 19.

28. q. 1. nũquid. † *al. conſortiũ*

Matth. 19.

Ceteri &

a ¶ Cum ceteris.] im proprie ponitur hæc dictio, ceteris,

ADDITIO. argu. contra 1. q. 7. & ſi illa. in princip. vbi de hoc. Archid.

b ¶ Æque.] id eſt, ſimili ratione.

c ¶ Sed obijcitur.] nunc obijcit contra ſecundam opinionem.

d ¶ Quid de talium.] hic obijcit contra tertiam opin.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. quæſt. 4. liberi. qui ſpurij. ff. de ſtatu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.] vxores & viros.

a ¶ Reſpon-

a ¶ Reſponſum.] Nō interpretandas eſſe locutiones ſm perſonas, quæ loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & prima. q. 7. dici. & extra de maiori. & obe. ſolitæ. & q perſona loquens comprehenditur in generali ſermone, argumen. ff. de pigno. Paulus. §. vltimo. Sed contra argu. C. de ſolu. inquiſitio. & arg. contra. ff. locati, qui inſulam. §. vlti. vbi nec dominus nec familia excipitur in generali ſermone.

Perſona loquentis an in generali ſermone comprehēdatur.

b ¶ Auctoritate.] Quod enim ratione probari non poteſt, extirpandum eſt, vt 68. diſt. chorepiſcopi.

c ¶ Lex præcepit.] 23. q. 5. qui peccat, non peccat legis auctoritate, &c.

d ¶ Deſtinatos.] Quid d hoc iuris ſit, habes 23. q. 5. reos.

& Iudæis eſſe reſponſum[a]. ¶ Quæro, & ſolicitus quæro, ſi vna eademque ſit vxor eius, qui ante catechumenus, poſtea ſit fidelis, filioſque ex ea, cum eſſet catechumenus, ſuſceperit; ac poſtea alios, cum fidelis; vtrū ſint appellandi fratres, an non habeant poſtea, defuncto patre, erciſcundæ hereditatis conſortium, quibus filiorū nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire, atque iudicare abſurdum eſt, quæ (malum) ratio eſt, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate[b] roborari? cum non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit[c] & Deus iunxit? Numquid ſi quis catechumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatem ſecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos[d] qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem tenuerit; quæro, ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptiſmum, totum, quod vetus homo geſſerat, putatur auferri? Aſpiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque eleemoſynis vacantem, angelum audiētem per reuelationem, ipſumque ε Petrum videntem; numquid per baptiſmū hæc illi ablata ſunt, propter quæ ei baptiſmus videtur eſſe conceſſus[e]? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene geſtum fuerit, & ſecundum præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, nō poteſt dici peccatum: & quod peccatum nō eſt ſolui inter peccata[f] credi omnino non debet: eritque integrum æſtimare aboleri non poſſe prioris nomen vxoris, cū nō dimiſſum ſit pro peccato, quod † ex Dei ſit volūtate completū.

Act. 10.

† al. quia

α ¶ Bigamus.] *Rubrica huius capitis & ſequentis, quæ in codicibus impreſſis erant tranſpoſita, in ſuum locum ex aliquot manuſcriptis ſunt reſtituta.*

β ¶ Homine vxores.] *Sic in omnibus manuſcriptis, & apud Burchardum, & Iuonem par. 1. c. 292. quãuis in originali, & apud eumdem Iuonem par. 8. c. 303. paulo aliter, & obſcurius legatur.*

γ ¶ Præcepit.] *In orig. & apud ceteros collect. legitur:* in paradiſo cum ipſe eos iungeret, benedixit.

δ ¶ Qui poſt baptiſmum.] *Apud Burchardum, & Iuonem in prima parte legitur,* quæ poſt baptiſmum ſortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonem par. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. c. numquid. hoc modo:* qui poſt baptiſmum vxores ſortiuntur. *Verum ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

ε ¶ Ipſumque Petrum.] *Apud Innocentium in codice canonum, & Burchardum eſt:* atque eleemoſynis reuelationem, Petrumque ipſum vidiſſe. *Apud ipſum Innocentium in tomis conciliorū:* per reuelationem angelum, Petrumq. ipſum vidiſſe. *apud Iuonem:* Petrum ipſum reuelatione vidiſſe.

e ¶ Conceſſus.] quaſi dicat, eadem cauſa non operatur 9trios effectus. ſic 57. diſt. ſi quis in ægritudine. ſicut eadem ſolutio non parit liberationem & repetitionem, vt ff. de ſolu. qui hominem. §. vlti. extra de bap. maiores.

Cauſa eadem diuerſos effectus non operatur.

f ¶ Inter peccata.] Videtur ergo, q infamia cōtracta ante baptiſmum nō tollitur per baptiſmū. & ita q ante baptiſmum fuit infamis, poſtea non pōt promoueri, vt 48. diſt. quū. & 1. q. 7. ſi quis omnem. Hoc non credo: ſed dico infamiā & irregularitatem ex proprio delicto prouenientē tolli in baptiſmo: quia dona baptiſmi ſunt ſine omni pœnitentia, & ſatiſfactione, vt de conſe. diſtin. 4. ſine. Si enim peccatum non deleretur quantū ad infamiam, adhuc poſt baptiſmum obeſſet, qd negat Ambro. ī. ead. vna. vnde ſi aliquis occidit mille homines ante baptiſmum omnis infamia & irregularitas tollitur, vt 51. diſt. ſi quis poſt acceptum. hoc etiam patet in Paulo: q ante baptiſmū fuit homicida: & tñ poſtea factus eſt apoſtolus, vt 50. diſt. §. econtra. Si obijcis, q ſecundum hoc illa quæ corrupta eſt ante baptiſmū, poſt baptiſmum non ſit irregularis: & ideo debet cōſecrari: bene concedo, q non eſt irregularis: ſed tñ impeditur conſecratione propter defectū ſacramēti. Sed quare repellitur mulier ꝓpter fornicationis, quam ante baptiſmū commiſit, vt extra de diuor. gaudemus. in fine. ſic vr̄ in promouendo. Sed hoc ideo eſt, quia illud delictū nō tantum vxorem, ſed etiam virum maculat, vt 32. q. 1. in coniugio. Sic vides, q per libertatem tollitur delictum, vel infamia quam quis in ſeipſo commiſit: ſed illud

Baptiſmus tollit infamiam præcedentem.

Ar. ī. de cōſec. diſt. 4. nō ex quo. in ſi. Arch.

illud delictum quod in alio commiſit, non tollitur, vt ff. de his qui not. infa. l. penult. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptiſmum tollitur crimen præcedens: non tamen tollitur exceptio competens ex crimine [1], ſicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tamé exceptio competens ex crimine, vt ſ. diſt. proxi. c. vlt. & 33. q. 2. admonere. Io. Quod autem hic dicitur, non eſt peccatum, ſed ſequela peccati, ſcilicet infamia ex peccato contracta. ſecus autem eſt in illa quæ non prouenit ex peccato, ſed ex conſtitutione eccleſiæ, vt in illa quæ inuita eſt corrupta, vt ſ. ea. c. 2. & in iudice & executore, vt 50. diſt. ſi quis viduam. & 51. diſt. aliquantos. & tamen non peccant tales. ſi. 23. q. 5. miles. Sed ſecundum H. videtur ſequi inconueniens, ſcilicet quod melioris cõditionis ſunt delinquentes, quã illi qui nõ deliquerunt. 34. diſt. fraternitatis. 9. q. 3. mãdamus. in gloſ. nõ qu. ſed hoc contingit virtute ſacramenti.

1 Idẽ not. Inn. extra de diuortijs, gaudemus. ibi videas. & idẽ no. ĩ. 28. q. 1. ſi quis. Arch.

e ¶ Sacerdotis.] idem de quolibet ſacro ordine. 42. diſt. quieſcamus.

QVi ſine crimine.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ille qui habuit tantum vnam vxorem, & eſt ſine crimine, promoueri poteſt: qui vero bis contraxit, licet non peccauerit: tamen prærogatiua ſacerdotij eſt exutus, nec poterit promoueri.

Item Ambroſius lib. 1. de officijs, c. vlt.

¶ In baptiſmate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. C. IIII.

VNa tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipſo coniugio lex eſt non iterare coniugiũ, nec ſecundæ coniugis ſortiri coniũctionem. Quod pleriſque mirum videtur, cur etiam ante baptiſmum iterata [a] coniugia electioni muneris, & prærogatiuæ ordinationis [a] impedimenta generent, cum etiã delicta obeſſe nõ ſoleant [b], ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptiſmo culpa dimitti poteſt, lex aboleri nõ poteſt. In coniugio non culpa, ſed lex eſt. Quod culpæ eſt igitur, in baptiſmo relaxatur: quod legis eſt, in coniugio non ſoluitur. Quomodo autem poteſt hortator [c] eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit?

Iuo p. 8. c. 291. Pann. l. 6. c. 64.

[a] ¶ Iterata] *Apud B. Ambroſium locus hic varie legitur. Nam in antiquis impreſſionibus habetur*, iterato coniugio. *in recentioribus vero*, iterati coniugij, *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ ſequuntur, concordant, ſic legendo*, ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur,

Ioannes etiam Baptiſta dum Herodem ab inceſtu prohiberet dicens: [Non licet tibi habere uxorem fratris tui;] euidenter oſtendit inter infideles coniugia eſſe. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur non ſolum qui poſt baptiſma coniugia frequentant, ſed etiam, qui ante baptiſmum vnam, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. Bigamus [d] vero in ſacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit ſecundam accipiendo uxorem: ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis [e].

Matth. 14.

Vnde Ambroſius ad Vercellenſes, lib. 10. epiſt. 82. ait.

¶ Non peccat bigamus, ſed prærogatiua ſacerdotis exuitur. C. V.

QVi ſine crimine eſt vnius vxoris vir; tenetur † ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogatiua exuitur ſacerdotis.

Iuo p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63. † al. teneatur

VNa tantũ.] CASVS. In hoc cap. dr, quod ſi quis iterauerit coniugium, id eſt ſecundã habuit vxorem, non poteſt poſtea promoueri ſecũdum legem promotionis: quod quibuſdam mirum vr, ſcilicet vt matrimonia ante baptiſmũ contracta obſint: peccata, vero non obſint volentibus promoueri: quod non debet videri mirum: cum peccata in baptiſmo deleantur, bigamia vero non. Per §. autem ſequentem, qui planus eſt, probatur, quod bigami reputantur, non ſolum qui ante baptiſma, ſed etiam qui poſt coniugia frequentauerunt.

¶ Caſus ſeq. §. patet.

[a] ¶ Ordinationis.] ſi. ps ĩ. 32. diſt. ſeriatim.

[b] ¶ Non ſoleant.] Ergo infamia ex delicto prouenient non nocet, quantum ad legem promotionis: ſcilicet per baptiſmum deleta.

[c] ¶ Hortator.] ſic 25. diſt. c. vlt. & 47. diſt. c. ſicut hi. §. neceſſe.

[d] ¶ Bigamus.] Bigamus componitur à bis & gamos, quod eſt mulier, vel vxor. & ſic dicitur bigamus, qui duas habet vel habuit vxores. Archid.

DISTINCTIO XXVII.

QVòd au-

QVòd autem.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. In prima intẽdit Gratianus ſuperficialiter allegando probare, quod ſi diaconus fuerit proteſtatus, quod non poterit continere: ſi contrahit, tenet matrimonium, ſed hoc eſt falſum. Secunda ibi, [Quidam.] Ioan. de Fan.

CASVS.

Casvs. Supra oſtenſum eſt, ꝙ oportet epm eſſe vnius vxoris virũ. In hac 27. diſt. quæritur, an tẽpore adminiſtrationis poſſit eius copula fungi, quã vnicã & virginẽ habuit? Et reſpon. ꝙ nõ. & hoc probatur per ſequẽs cap. a ¶ Quod autem.] In hac 27. diſt. primo ponit incidentem

c ¶ Si conteſtatus.] Not. ꝙ proteſtatio valet, vt extra de no. oper. nunti. cũ ex iniuncto. & ſ. diſt. proxi. diaconi. extra qđ met. cau. perlatum. & 31. q. 2. Lotharius. & ff. de neg. geſt. Neſennius ff. qui. mo. pig. vel hy. ſol. ſi debitor. §. 1. Arg. cõ extra de conſti. cũ M. Ferrarienſis. & de ap. ſolicitudinem. Ioan. Hoc credo tenẽdum, ꝙ proteſtatio ſemper valet facta præſente aduerſario, niſi cõdicat aduerſarius 3, vel iudex ſi facta fuerit re adhuc integra exiſtente, vt in hoc cap. & extra de in integrũ reſti. cum veniſſent. niſi in caſibus quib⁹ expreſſum eſt, ꝙ proteſtatio non valeat vt ibi, extra de conſt. cum M. & de ap. ſolicitudinem.

d ¶ Tacuerit.] Not. taciturnitatẽ haberi pro conſenſu, vt hic, & 54. diſt. ſi ſeruus. & 65. diſt. ſi forte. & 20. q. 2. puella. ff. ſol. ma. l. 1. arg. cõtra extra de præſc. nihil. Sol. taciturnitas ſemper habetur pro conſenſu, niſi in tribus caſibus no. 2. q. 7. plerumque. Item & in caſibus illis vbi requiritur expreſſus conſenſus, vt in ſeruitute imponenda non ſufficit cõſenſus tacitus, ſed expreſſus, vt ff. de ſer. vrb. præd. inuitum. Item in procuratore conſtituendo. ff. de procur. filius. §. inuitum. Itẽ in furto, vt ff. de fur. qui vas. §. vetare. Itẽ in ſoluendo matrimonio, vt ff. de ritu nup. in eo iure. §. 3. Vel diſtingue, an tale ſit factũ qđ poſſit fieri me iubente. In eo caſu non obeſt taciturnitas, vt rẽ meã quis poſſit vendere me inuito: & ideo ibi non nocet taciturnitas, vt ff. de cõtrahen. emp. rem alienã. Si autẽ tale factũ eſt, qđ non põt fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro conſenſu 4, vt extra de his quæ fiunt à præla. c. 2. ſic diſtinguit lex. ff. de re iud. ſæpe. ſic 11. q. 3. quando. & extra de ſent. & re iud. quamuis. Ioan.

tem[a] *vnius vxoris vir epiſcopus eſſe iubetur; quæritur, an de tempore ordinationis hoc ſit accipiendum, vt tempore ſuæ adminiſtrationis, eius poſſit copula fungi, quam vnicam, & virginem ſibi deſponſauit.*

Apud Martinũ Bracarẽſẽ, c. 39.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

¶ Non ordinetur diaconus, niſi caſtitatem fuerit profeſſus. C. I.

Diſt. 28. diaconi. Iuo p. 6. c. 376. Pann. l. 3. c. 97.

DIaconus[b] qui eligitur, ſi conteſtatus[c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quòd ſi in ordinatione tacuerit[d], & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſiderauerit; alienus ſit à miniſterio, & vacet à clero.

Hac auctoritate datur intelligi, quòd illi, qui vxores habent, vel accipere volunt, nec diaconi, nec ſacerdotes fieri poſſunt, niſi continentiam profiteantur. § Si vero diaconus à miniſterio ceſſare voluerit; & contracto matrimonio licite[e] poteſt vti. Nã etſi in ordinatione ſuæ caſtitatis votũ obtulerit; tamẽ tanta eſt vis in ſacramẽto coniugij, quòd nec ex violatione voti poteſt diſſolui ipſum coniugium.

3 Argu. ad hoc extra de ele. Cumana. Archid.

Tacens an conſentiat.

Vnde Auguſtinus in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam, c. 10.

¶ Nubentes poſt votum non ſunt adinuicem ſeparandi. C. II.

§. 27. q. 1. c. nuptiarum. §. proinde.

2 QVidam nubentes poſt votum[f] aſſerunt adulteros eſſe. Ego autem dico, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt.

1 Nam vltra propoſitum principale hoc interſerit de continentia clericorum, vſque ad 35. diſt. vt dixi ſ. in rub. huius libri. Archid. Textũ dupliciter exponit.

dentem 1 quæſtionem, ſcilicet, an eps poſſit vti matrimonio contracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundã, quæ loquuntur de vouentibus: & ea ſoluit diſtinguendo inter vouentes ſolenniter, & vouentes ſimpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum. & protenditur iſte tractatus vſque ad 36. diſt.

DIaconus.] Casvs. Aliquis volebat in diaconum promoueri, ſed caſtitatem ſeruare nolebat: quæſitum fuit an deberet ordinari? Et reſpondet M. Papa ꝙ non. ſed ſi cum ordinaretur tacuit, & poſt ordinationẽ contraxit, deponi debet.

b ¶ Diaconus.] ſecundum ꝙ patet per §. ſequẽtem, hoc cap. põt intelligi de matrimõnio iam cõtracto, & de cõtrahendo. & ſecundũ hoc diuerſis modis exponitur litera: ſecundũ ꝙ intelligitur de cõtracto, planũ eſt: quia iſte M. Papa præceſſit Greg. qui indixit continentiã ſubdiaconis. 31. diſtin. ante. ſed hoc expone pro accipiẽdo; ideſt, pro cõtracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Siricij vſque ad Greg. ſubdiaconis vti iam contracto matri. 87. diſtin. quicumque. 82. diſt. propoſuiſti. expone ergo quod dicit, matrimonium deſiderauerit 2, id eſt, deſiderauerit vti iam cõtracto. Secundum autem ꝙ loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæſitum, & de eo tantum reſponſum. Idẽ tamen eſt de ſubdiacono ſ. 32. diſtinct. ſi quis eorum. & ſecundum hoc plana eſt litera. Quod tamen dixi, quòd M. præceſſit Greg. H. dicit per chronicam ſuam falſum eſſe. & dicit ꝙ Gregorius præceſſit Martinum lxvj. annis.

2 Scilicet cũ effectu, & de facto cõtraxerit. Arcid.

Hac avctoritate. Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradicto ca. ꝙ illi qui habẽt vxores vel habere volũt, nec diaconi nec ſacerdotes fieri poſſunt. ſed ſi diaconus à miniſterio ceſſare voluerit, matrimonio iam contracto, vti poteſt: quia etſi etiam in ſui ordinatione caſtitatem promittat, tamen tanta eſt vis matrimonij, vt ipſum matrimonium non diſſoluatur. & hoc ꝓbat per ſequentia. Quod tñ dicitur ab illo verſi. [Si vero,] falſũ eſt, niſi hoc intelligas in orientali eccleſia. ¶ Caſus autem plani ſunt vſq; ad cap. qđ interrogaſti.

4 De hoc etiã not. extra de præſump. nõne. ibi videas. Arch.

e ¶ Licite.] allegando dicit.

QVidam.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. In qua corrigit & dicit, ꝙ vouentes ſimpliciter, licet non debeant contrahere, tamen tenet matrimonium. Io. de Fan.

f ¶ Poſt votum.] Quidam dicunt illud votum eſſe ſimplex, quod fit per verba de futuro, vt, ego voueo, ꝙ poſt mortem vxoris continebo. hoc votum impedit, vt dicunt

ſuut, ſed non dirimit matrimonium. Votum ſolenne eſt, quod fit per verba de præſenti, vt; ego voueo continentiam. iſtud impedit & dirimit, extra qui cle. vel vo. meminimus. & c. conſuluit. Ego credo tribus modis votum ſolennizari, vel per ordinem, vel per habitū, vel ex eo q; coram aliquibus teſtibus deuouit ſe alicui religioni. & dic vt no. 27. q. 1. cap. 1. Ioan. Quod Ioan. dicit de habitu, intelligas ſi recipiẽdo habitum fecit profeſſionem expreſſam vel tacitam, vt extra de reg. ſtatuimus. & cap. præced. quia ſolus habitus non ſolẽnizat votum, vt eod. tit. porrectũ. Bar.

Votum ſolennizatur tripliciter.

plana ſunt, & per te videbis.

e ¶ Et finxit.] Quædã ſimulatio fit ex honeſta cauſa, quædam ex inhoneſta. Ex honeſta, vt 22. q. 2. vtilem. & 23. q. 2. dominus. Similiter ſi aliquis ſimulat ſe religionem intrare propter timorem, talis ſimulatio non nocet:

Simulatio fit cauſa duplici.

α ¶ Auguſtinus.] *Verba propria huius capitis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum. Sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc eſt de voto ſimplici, vt Gratianus in fine huius diſtinctionis exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶ De eodem. C. III.

SI vir ſimplex β votum [a] virginitatis habens adiungitur vxori, poſtea non dimittat vxorem, ſed tribus annis [b] pæniteat.

Ibidem. c. ſi qs votum.

β ¶ Simplex] *Abeſt vox iſta ab omnibus manuſcriptis, & infra 27. q. 1. c. ſi quis votum. etiam ab impreſſis. In aliquot tamen pervetuſtis, eſt gloſſa interlinearis.*

Hieronymus γ vero econtra ſcribit.

¶ Damnabile eſt vouentibus virginitatem, velle nubere. C. IIII.

VOuentibus virginitatem, nõ ſolum nubere, ſed etiam velle [c] damnabile eſt.

J. 17. q. 1. c. vouentibus. Sent. 4. diſt. 38.

γ ¶ Hieronymus.] *Gratianus hic, & infra 17. q. 1. c. vouentibus & Magiſter ſententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non eſt inuentum. In gloſſa ordinaria 1. Tim. c. 5. ad ea verba,* habentes damnationem, *refertur ex B. Auguſtino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum. 27. q. 1. poſt principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Damnationem habebit, ſi nupſerit quæ virginitatem vouit. C. V.

SI nupſerit virgo [d], non peccat †, non illa virgo, quæ ſemet † Dei cultui dedicauit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem; quia primam fidem irritam fecit.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 191. † *peccauit*] Hier. † *al. quæ ſe ſemel*

1. Cor. 7. 1. Tim. 5.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. eccleſiæ archiepiſcopum.

†Valde variant hæc nomina in exẽplaribus, & Burc. & Iuone.

Quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet. C. VI.

QVod interrogaſti de femina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit [e] ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe; poſtea vero ad nuptias rediſt; bonum mihi videtur: quia per hypocriſim eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto ſuo permanſit; vt pænitentiam agat

Burc. l. 8. c. 47. Iuo p. 7. c. 65. & 152. Pann. l. 3. c. 205.

a SI vir ſimplex votum.] id eſt, propoſitum perpetuæ cõtinentiæ habendæ.

b ¶ Sed tribus annis.] Alibi dicitur, q; iſti ſunt peiores adulteris, vt 27. q. 1. nuptiarũ. Quare ergo iſtis tantũ triennij pænitentia indicitur, cum adulteris ſeptẽnij indicatur. 33. q. 2. hoc ipſum? Item cum iſti in Deũ peccent, grauius eſſent puniẽdi, quàm illi qui in hominẽ peccant, vt 27. q. 4. ſicut qui. 22. q. 1. mouet. Sed iſtud eſt propter bonum matrimonij adiunctũ 1, & ſic habes, q; minuitur pœna delicti propter adiunctum bonum, vt 32. q. 2. quidquid. & q. 4. dixit. & cap. origo. & 22. q. 2. ſi quis liber.

Nubẽs poſt votum, peior eſt adultero.

1 Ad hoc facit quod no. 1. q. 1. quibuſdã. Inno. hic arg. &c.

c VOuentibus.] ¶ [Etiam velle.] ſic ergo videtur, q; ſola voluntas etiã quo ad eccleſiã punitur, vt 19. diſ. Anaſtaſius. ſic ergo licet nubere per ſe ſit bonum, tamen malum eſt iſtis, ſicut corpus Chriſti malum fuit Iudæ, vt de conſe. diſt. 2. ſicut Iudas & arbor paradiſi mala fuit Adæ, vt 11. q. 3. qd ergo.

d SI nupſerit virgo.] quæ non vouit.

QVod interrogaſti.] CASVS. Quędam vidua clauſtrum monialium intrauit, & velamen ſuper caput ſuum impoſuit continentiam profitendo, & inter alias monachas ſicut ſanctimonialis eſt morata, poſtea contraxit matrimonium, dicens ſe ficte monaſteriũ intraſſe; quęſitum eſt, quid fieri debeat. Et reſpondit Nicolaus Papa, quòd ipſa debet agere pænitentiam de illuſione nefanda, & reuerti ad monaſterium, vt ſeruet quod promiſit. Omnia autem quæ ſequuntur, plana ſunt, & per te videbis.

cet: dummodo proteſtatio præcedat 2, vt extra quod met. cau. perlatum. Simulatio autem ex inhoneſta cauſa ſemper facit monachum: nec ad mitteretur, ſi vellet probare contrarium, vt 27. q. 1. vidua. & extra de reg. vidua. & C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. ſed & qui domini funus pileati. Et not. quòd Io. Faucntinus diſtinxit: eſt fictio 3 intentionis, & fictio operis. Fictio intentionis eſt cum quis ficte ad baptiſmum accedit, & licet ficte accedat *, tamẽ verum baptiſmum recipit, vt 1. q. 1. ſicut ficti 4. ſimiliter ſi quis ficte fit monachus ad hoc, vt poſſit

2 Et hoc ideo: quia ſemp præſumit durare voluntas, niſi ꝓbetur mutata. ff. de proba. cum qui. & ff. de leg. 2. Lucius. in fi. legis. Arch.

3 Fictio intẽtionis, & fictio operis.

* *Vide B. Th p. 3. q. 68. ar. 7. & q. 69. ar. 9. et 10*

4 Quod leg. & not. ca. q. ſponſus. §. ecce qñ. in fin.

poſſit fieri abbas: nihilominus eſt monachus, licet ficta, & non ſincera ſit eius intentio 1. Fictio operis dr, vbi factum fingitur eſſe quod non fit, vt ff. de rit. nuptia. ſimulate. vel cum ſimulat ſe vendere, & donat, & ſecūdum quod dr C. plus valere, quod agitur, quàm qđ ſimulate concipitur. Similiter dico, q ſi aliquis eo propoſito copulatur alicui mulieri, q nolit ſtare legitime cum ea, & hoc paratus ſit probare, q non eſt audiēdus, nam in ſponſalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum, licet contrahens alium intellectum habuerit, vt extra de ſponſ. ex literis 2. vbi enim verba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi, vt ff. de leg. 3. l. ille aut ille 2.

1 Ad hoc 16. q. 7. per laicos. Ioã. de Fan.

de illuſione nefanda, & reuertatur[a] ad id, quod ſpopondit & in ſacro miniſterio † permaneat, quod inchoauit.

† *al. miniſterio inchoauit*

P A L E A. C. VII.

Burchar. & Iuo ibidem. Pān. l. 3. c. 106.

NAm ſi conſenſerimus, quòd omnia ſacramenta eccleſiaſtica quiſque, prout vult, fingat, & non vere faciat; omnis ordo eccleſiaſticus turbabitur, nec catholicæ fidei, iura conſiſtunt, nec canones ſacri rite obſeruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptiſmum ſacrum ficte ſuſcipere, & in Chriſtianitate permanſurū ſe finxiſſe, cum per Apoſtolum fraude eius detecta, quod ſibi futurum eſſet, prænuntiatum fuit? Ait enim [Pecunia tua tecum ſit in perditionem, cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaq. age ab hac nequitia tua, & roga Deū, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.] Ideo tales, niſi reſipiſcant, ſpirituali gladio percutere cēſemus. Non enim fas eſt ſpiritui ſancto mentiri, ſicut Ananias, & Saphira mentiti ſunt, & ſtatim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶ *Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur ſine nomine, Palea) eſt coniunctum ſuperiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Pānormia autem eſt ſeiunctum.*

Item Calixtus Papa. ij.

¶ In ſacris ordinibus conſtituti non ducant vxores; & ſi duxerint, ſeparentur. C. VIII.

PResbyteris, diaconis[b], ſubdiaconis, & monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contracta quoque matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi[c], & perſonas ad pœnitentiam redigi debere iuxta ſacrorum canonum diffinitiones iudicamus.

¶ *Hic canon inuentus eſt in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento cuiuſdam concilij ab Vrbano ſecundo habiti, c. 2. ex eodem vero concilio ſunt canones, Alienationes. 12. q. 2. & Paternarum. 24. q. 3.*

Hic diſtinguendum eſt, quòd vouentium alij ſunt ſimpliciter vouentes, de quibus Auguſtinus, & Theodorus locuti ſunt: alij ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt.

Vnde idem Hieronymus contra eumdem Iouinianum libro primo ſcribens ait.

¶ Inceſtæ ſunt virgines, quæ poſt conſecrationem nubunt. C. IX.

Iuo. p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 193.

VIrgines, quæ poſt conſecrationem nupſerunt, non tam adulteræ ſunt, quàm inceſtæ[d].

DISTINCTIO XXVIII.

E*Cce oſten-*

a ¶ Reuertatur.] Hoc intellige, quādo poſt habitum aſſumptum ſtetit inter moniales, vt 27. q. 1. vidua. aliās ſolus habitus non dirimeret ſequens matrimonium, vt extra de regular. porrectum. & extra de conuerſione coniugatorum, ex parte. in fi.

2 Idem no. etiam Io. & Ber. extra de reg. vt cle. vbi no. de materia huius glo.

b PResbyteris, diaconis.] vt extra qui cle. vel vo. c. 2. contra. Sed ibi fuit diſpenſatio comparatiua.

c ¶ Diſiungi.] Non enim debet diſſimulatione culpabili nefanda ſententia corroborari. C. de inceſt. nup. l. vlt. in fi.

c ¶ Diſiungi.] quo ad carnis copulam: quia quod non eſt, non poteſt diſſolui, neque accuſari. extra de deſpon. impu. ad diſſoluendum. ſed dicit lex q matrimonium nō dr diſſolui, quod ab initio nullum fuit, vt in Auth. de nup. §. ſi vero ab initio.

Quod non eſt, non poteſt diſſolui.

d VIrgines.] ¶ Quā inceſtæ.] ſacrilegæ etiam ſunt. 27. q. 1. virginibus. quia vaſa dni. id eſt, ſcipſas contaminant 3. ſ. diſt. proxi. decernimus.

3 Sub. & ideo in omnem eccleſiam delinquere videtur. 26. q. 2. ſed & illud. 55. diſ. in cap. ſed illud. in fi. Archid.

ECce.] Hæc diſt. diuiditur in xi. partes, in quarum prima probatur, q nullus debet eſſe ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate, & hoc per cap. Greg. & cap. Innoc. Ioan. de Fan. Quę autem fuit cauſa inſtitutionis, habetur 31. diſtin. ſe cauſa. Secunda ibi. [Quando.] Tertia ibi, [Priuſquam.] Quarta ibi. [De his.] Quinta ibi. [Aſſum.

Sexta

ſum eſt [a], *quòd nolentes vouere continentiam, nec ad ſubdiaconatum, nec ad ſuperiores poſſunt gradus conſcendere. Vnde ad ſubdiaconatum accedentes, non ſine voto caſtitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui ſcribens Petro ſubdiacono, lib. 1. epiſtola 42. in fine ait.*

¶ Non fiat ſubdiaconus, qui ſe caſte victurum non promiſerit. C. I.

NVllum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit [b]. *& nõnullis interiectis.* Quia nullus ad miniſteriũ altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptũ miniſteriũ fuerit approbata. Infra .diſt. 31. c. ante triẽnium.

Item Innocentius ſecundus in concilio Rom. c. 5.

¶ Subdiaconus, & ſupra conſtituti, incontinentes vxorem, aut concubinã ducentes eccleſiaſtico beneficio, & officio careant. C. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine ſubdiaconatus †, & ſupra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant [c]. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium ſpiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt eos cubilibus & immunditijs deſeruire. Pann. l. 8. c. 142. † *diaconatus*] Pann.

Item ex concilio Toletano 4. c. 26.

¶ Caſte ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. C. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias conſtituuntur; oportet eos primum profeſſionem [e] epiſcopo ſuo facere, vt caſte, & pure † viuant ſub Dei timore, vt dum eos talis profeſſio obligauerit, vitæ ſanctæ diſciplinam † retineant. Burc. l. 2. c. 157. Anſe. l. 7. c. 106. Iuo p. 3. c. 130. & p. 6. c. 148. Pann. l. 3. c. 22. † *al. pie* † *al. diſciplina retineat.*] cod. Regius.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſtola 40.

¶ Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet. C. IIII.

3 PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent † Ioannẽ diaconũ, qui ab altera parte [f] electus eſt paruula [g] Anſel. l. 6. c. 9. al. 16. Polyc. l. 2. tit. 2. † *al. recurrerent.*] *al. diſcurriſſent*

Sexta ibi, [Presbyter.] Septima ibi, [Quia ſunt.] Octaua ibi, [De Syracuſanæ.] Nona ibi, [Si quis docuerit.] Decima ibi, [Presbyteram.] Vndecima ibi, [Conſulendum.] Ioan. de Fant.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra in illo cap. diaconus. & c. presbyteris. ꝙ diaconi, presbyteri & ſubdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. diſt. de eodẽ tractat, & annectit de his, qui ab infantia eccleſiaſticis officijs mancipantur, & ꝙ relictæ diaconorum & ſacerdotum non contrahant, & ꝙ ſacerdotes proprias vxores à ſua cura non abijciant. Sequentia plana ſunt vſque ad cap. [priuſquam.]

a ¶ Ecce oſtenſum eſt 1.] in hac 28. diſt. agit de continentia clericorum in tribus ordinibus, oſtendit etiam qualiter ſint ordinãdi q ab infantia eccleſiaſticis officijs adiunguntur. Item oſtendit, ꝙ relictæ presbyterorũ & diaconorum nõ poſſunt alijs nubere, & quòd ſacerdotes à ſua cura non debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos non ſpectat iudicare de ſacerdotibus, licet mali ſint.

b NVllum.] ¶ Promiſerit.] expreſſe vel tacite. expreſſe, vt 23. diſt. quãquam & 27. q. 1. vt lex. Tacite, vt infra ea. diaconi. Si quæras quomodo eccleſia imponat alicui neceſſitatem continendi, cum continentia ſit res voti, non præcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dico ꝙ eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine quem dat, poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ, vt ff. de pact. in traditionibus.

c DEcernimus.] ¶ Careant.] Mitius agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri poſt admonitionem, vt extra de coha. cler. ſicut.

ADDITIO. Vt hoc dictum eſſet; dic, careant ſi præmoniti non ceſſauerit, ſecundum Lauren. vel dic, ꝙ decret. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit vxorem, qui plus contemnit. Arch.

QVando.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat ꝙ prælati eccleſiarum parochialium debent facere profeſſionem epiſcopo, quòd honeſte viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hoc dic etiam acolythis conſtituitur eccleſiæ ex diſpenſatione 2. vt extra de æta. & qua. li. præterea.

e ¶ Profeſſionem.] Quid promittere debeat, dixi 24. diſt. quanquam.

PRiuſquam.] Hæc eſt tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulã non debet eſſe epiſcopus.

CASVS. Vacante eccleſia Neapolitana, quidam nomine Ioannes fuit ibi in epiſcopum electus à minori parte capituli, alijs contradicentibus, quia filiã habebat paruulã. ſupplicabatur Papæ vt ipſum cõfirmaret: ſed Gregorius noluit eum confirmare, dicens, ꝙ nec ipſi debuerunt eũ eligere, nec ipſe debuit electioni conſentire, cum ſita iſte conuincatur ſui corporis continentiam non habere.

f ¶ Ab altera parte.] id eſt, medietate: quia nomine partis medietas deſignatur, vt ff. de verb. ſigñ. nomen. §. portionis. & ff. de vſufru. l. [illegible]

g ¶ Paruulam.] paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens. vnde aliud eſſet ſi habuiſſet magnam filiam 3, vt ſic non obſtet, vt ſ. ead. de Syracuſanæ. vnde ibi fuit diſpenſatũ. Sed hodie iure cõmuni nullus talis promouendus eſt in epiſcopum, vt 61. diſt. Cauendũ.

1 Hic ſub. ſic ſ. diſt. proxi. c. 1. & pe. eſt oſtenſum, ꝙ diaconi ſubdiaconi & presbyteri debent continentiam promittere, & adhuc in hac. &c. ſecundũ Bar th. Brixiẽ.

2 Hæc diſpẽſatio eſt in corpore iuris clauſa, ideo omnibus epiſcopis eſt permiſſa, ſecundum Ara. & Goffre.

3 Nam per temporis proceſſum quandoq; purgatur, vt ... 1. q. 1. cito. & nos. 2. q. in prima. Archid.

a ¶ Filiam.]

a ¶ Filiam.] Nota quòd per factum ipſum probatur aliquid, vt 82. diſt. propoſuiſti. 12. q. 2. quatuor. & 18. diſt. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quòd iudex ex ſuo officio poſſit aliquid ſupplere de facto, quod ſibi non conſtat tamquàm iudici. Et licet non obijciatur aliquid à partibus

Iudex quilibet quoque de facto ſupplet.

habere filiam[a] ex quorumdam relatione cognouimus. Vnde, ſi rationem voluiſſent attendere, nec alij eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumptione ad epiſcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis ſui continentiam filiola[a] teſte conuincitur non habere?

a ¶ Filiola.] *Sic emendatū eſt ex originali, Anſelmo, & Polycarpo, cum antea legeretur, filia. Superius etiam dixerat*, paruulam filiam, *quibus vocibus recens incontinentia manifeſte exprimitur.*

Item ex concilio Toletano 2. c. 1.

¶ Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur. C. V.

Anſel. l. 7. c. 42.

4 De ijs, quos voluntas parentum à primis infantiæ[b] annis clericatus[β] officio mancipauit, ſtatuimus obſeruandum, vt mox detonſi, vel miniſterio lectorum[c] traditi, in domo eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia à præpoſito ſibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum[d] ætatis ſuæ compleuerint annum, coram totius cleri, plebiſque conſpectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab epiſcopo perſcrutetur: quibus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirante placuerit, & promiſſionem † caſtimoniæ ſuæ abſque coniugali neceſſitate ſpoponderint ſeruaturos; hi tamquam appetitores arctiſſimæ vitæ, leuiſſimo Domini iugo ſubdantur; ac primo ſubdiaconatus miniſterium habita probatione[e] profeſſionis ſuæ à vigeſimo anno ſuſcipiant †. Quòd ſi inculpabiliter, ac inoffenſe vigeſimumquintum annum ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officium, (ſi ſcienter implere poſſe ab epiſcopo comprobantur) promoueri debēt. Cauendum tamen eſt his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores ad terrenas[f] nuptias, aut ad furtiuos † concubitus vltra recurrant. Quòd ſi forte fecerint, vt ſacrilegij rei † ab eccleſia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiā auferre[g] nō poſſumus; ita vt cū prouectæ ætatis in coniugio poſiti renuntiaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros ordines † adſpirent.

† al. profeſſionem

Adde quòd hæc dictio, hic ponitur excluſiue. tex. eſt i. in l. ratio §. fi. ff. de act. emptio.

† al. abortiuos

† rei damnentur, & ob] orig. manuſcri. reg.

† al. gradus

β ¶ Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorū legitur*, in clericatus officio, vel monachali [al. monachi] poſuiē. *Sed in codice Lucenſi regio habetur eodem modo atque apud Gratianum.*

Dicitur enim, quòd illi recepti minoribus ordinib⁹ in pueritia, cū ad decimūoctauum annū peruenerint, interrogari debent, an velint continentiam profiteri, vel non. Et ſi dixerint ſe velle continere poſt xx. annū, debent ad ſubdiaconatū promoueri: & ſi poſtea caſte vixerint, poſt xxv. annū diaconi fiant: ita tamen quòd deceteró ad nuptias vel furtiuos concubitus non accedant: quod ſi fecerint, deponantur. Si vero dixerint ſe nolle continere, ducant vxores; ita vt ſi poſtea tenuerint pari cōſenſu copulæ nuptiali, ad ſacros ordines poterunt promoueri.

b ¶ Infantiæ] id eſt, pueritiæ: quia infantia non durat niſi vſque ad ſeptennium: vt C. de iur. delib. ſi infanti. Sic ergo videtur, quòd pueri bene poſſunt habere beneficia eccleſiaſtica: nam & promoueri poſſunt vt 77. diſtin. in ſingulis. Sed contra 1. quæſtio. 1. pueri. Sed dic, quòd beneficia poſſunt habere, ſed non prælaturas, vt extra de æta. & qualit. indecorū.

Pueri beneficia ſed nō prælaturas habere poſſunt.

c ¶ Lectorum.] Nomine lectoris hic cōprehendit omnes minores ordines. 3. 25. diſt. cap. 1.

d ¶ Octauumdecimum.] In clerico ſæculari requiritur votum in xviij. anno, vt hic, & 77. diſtin. in ſingulis 2. ſed in monacho in xv. vt 20. q. 1. illud. quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deſeratur, niſi vbi dura eſt conuerſatio, vt in inſulis, vbi datur maius ſpatium, vt extra de regu. quia in inſulis.

a Hoc canil facit ad hoc qd dicit, requiritur, & c. Arachid.

citur, quòd in xviij. anno debet perſcrutari conſcientia iuuenum, vtrum velint contrahere, vel caſtitatem tenere.

Casvs. Hoc capitulum loquitur de illis filijs, qui tradantur à parentibus in eccleſijs ſæcularibus erudiendi.

bus contra perſonam electi: ipſe tamen ſuperior poteſt obijcere 1. Sed hoc ideo ſupplet de facto, quia illud ſpectat ad ſubſtantiam electionis; ſicut ſupplet de tali facto, quod ſpectat ad ſubſtantiam iudicij, vt dixi 2. q. 7. alieni. Ioan. Alias iudex non ſupplet de facto, niſi qđ conſtat iudici tamquam iudici, vt C. de temp. appe. l. 1. §. vlt. & C de appe ampliorem. circa principium. & ff. de teſtib. l. 3 §. tu magis ſcire. Sed licet poſſit ſupplere, tamē ei ſoli non creditur, vt extra de probat. quoniam contra falſam. Sed de iure ſupplet. C. vt quæ deſunt aduoca. Ioan. Bar. Brix.

1 Quod dic, vt legitur & not. extra de elect. cū nobis olim. de poſtu. c. 3. & hic adde qđ dict. J. 3. q. 7. iudicet. Arch.

De ijs.] Hæc eſt quarta pars huius diſtin. in qua dicitur

Addit io. Hæc palea eſt 20. q. 1. quia.

e ¶ Probatione.] Debet enim longa præcedere cōtinentia, vt 3. eod. proxi. cap. & 77. diſt quicumque.

f ¶ Ad terrenas.] quia terram replent, virginitas vero paradiſum. 32. q. 1. nuptiæ.

g ¶ Auferre.] quod ergo de iure cōmuni competit, negandum non eſt. in Auth. de nupt. circa finē. §. ſed hoc quia. ff. de re iu. l. 4. §. ſi quis condemnatus.

Aſſumi.

ASſumi.] Hæc eſt 5. pars diſt. in qua probatur, quòd nullus debet eſſe ſacerdos, diaconus, vel ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate. Ioan. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco vſque ad §. ecce. omnia cap. inducuntur ad probandum, q; ſubdiaconi non tenentur cõtinere contra priora ca. Et idem probat de ſacerdote & diacono. Inducũt duo prima à contrario ſenſu, & inducũtur omnia ſophiſtice: vel verum eſt quod dicit, ſi de illorum tempore intelligatur, quo continentia cœpit introduci. Omnia quæ ſequuntur vſque ad cap. diaconi, plana ſunt.

DIaconi.] CASVS. Statutũ fuit in ſynodo Ancyrana, q; ſi aliqui in diaconos ordinentur, & dicãt ſe nolle vel non poſſe cõtinere, & epiſcopus nihilominus ordinat eos, ſi poſtea contraxerint, ab vxore ſeparabuntur, ſed in miniſterio remanebũt; quia videtur, q; epiſcopus eis licentiam dederit: ſi vero in ordinatione ſua tacuerint, videntur cõtinentiam profiteri: & ideo ſi poſtea contraxerint, officio & beneficio priuabuntur.

a ¶ Diaconi.] Ad intelligentiã horum capitulorũ notabis, q; in orientali eccleſia & in occidẽtali licite contrahit' in minoribus ordinibus, vt 32. diſt. ſi quis eorum. & cap. lectores. & ca. placuit. ſed conſtituti in ſuperiori ordine nec apud nos nec apud græcos poſſunt contrahere, nec poterant tẽpore Apoſtolorũ, & ſi contrahant, nõ eſt matrimoniũ. & hoc patet ex ſexta ſynodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulam ſtatuit eis, vt 32. diſt. ſi quis eorum. 31. diſtin. Nicæna. & 84. diſt. cum in præterito. In hoc autem eſt differentia inter eos, & nos, ipſi enim ſiue ſint coniugati ſiue non, promouentur ad ſacros ordines nõ promiſſa continentia, vt 31. diſt. quoniam. ſed occidentales numquam promouentur niſi continentia promiſſa, vt 3. eod. nullum. & cap. aſſumi. A tempore autem Syricij & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, vel ſupra promoueri, niſi promiſſa continentia; vt 82. diſtinct. propoſuiſti. & ca. plurimo. Sed ſubdiaconis vſque ad tempus Gregorij licuit, vt 32. diſtinct. ante triennium. Orientales ergo licite vtuntur matrimonio facto ante ſacros ordines: poſtea in ſacris ordinibus contrahere non licet, vt 31. diſt. quoniã. & cap. aliter. & extra de cle. coniuga. cũ olim. ſed poſt receptũ ſacrum ordinem non poſſunt contrahere, vt ibi dicit.

Orientales ab occidentalibus differunt.

γ ¶ Miniſterio lectorum.] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucenſi) legitur,* miniſterio electorum. *Verum in epiſtola prima Syricij ad Himerium, c. 9. & Innocentij 24. c. 5. (vbi de eodem fere te agitur) eſt,* lectorũ miniſterio, ſeu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c. 2.

¶ In coniugio conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet. C. VI.

5 ASſumi aliquem ad ſacerdotium in coniugij vinculo conſtitutũ nõ oportet; niſi fuerit promiſſa cõuerſio. — Paulo aliter in orig.

Item ex eodem tertio.

¶ Non ordinentur diaconi, qui caſtitatem non profitentur. C. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, niſi qui prius conuerſionis propoſito profeſſi fuerint caſtitatem.

¶ *In Arelatenſibus, quæ extant hic, ipſe penitus canon non inuenitur: Sed ſententia habetur in tertio, c. 2. in fine.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad ſacerdotium tantum coniugati prohibeantur aſſumi. Porro ſequenti auctoritate videtur permitti ſubdiaconis, cum de diaconis ſpecialiter precipitur, vt ſine probatione caſtitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana ſynodo videtur eſſe permiſſum, in qua, c. 10. (al. 9.) ſic ſtatutum eſt.

¶ Diaconi non prohibeantur à miniſterio, ſi in ordinatione dicunt ſe continere non poſſe. C. VIII.

Pann. l. 3. c. 87. Poly. l. 4. tit. 32.

DIaconi [a] quicumque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati [b] ſunt dicentes, velle ſe habere vxores, nec poſſe ſe continere; hi ſi poſtea [c] ad nuptias venerint, maneant in miniſterio [d]; propterea quòd his epiſcopus licentiam dederit. Quicumque ſane tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, à miniſterio ceſſare debebunt.

Item ex concilio Neocæſarienſi, c. 1.

¶ Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. C. IX.

Burc. l. 2. c. 108. Iuo p. 6. c. 185. Pann. l. 3. c. 91.

6 PResbyter ſi vxorem duxerit,

b ¶ Proteſtati.] ſupra diſt. proxi. diaconus. & extra de in integr. reſti. c. 1. in fin.

c ¶ Poſtea.] Sic extra de cle. cõiuga. diuerſis. & extra de conceſ. præb. & eccle. non va. cum ſuper, in fin. de filijs presbyterorum. veniens.

d ¶ In miniſterio.] quia videretur venire contra promiſſionem propriam, vt extra de condi. appo. per tuas.

PResbyter.] Hæc eſt 6. pars, in qua ponitur pœna ſacerdotibus fornicarijs. Ioan. de Fan.

Caſus.

Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd ſi presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium vel fornicationem commiſerit, debet extra eccleſiam abijci, & ad pænitentiam inter laicos redigi.

a ¶ Ab ordine.] ideſt, ab officio, & non beneficio: & ſecundum hoc magis punitur ſacerdos, qui fornicatur, quàm qui legitime contrahit: & hoc ideo, quia facit contra ſacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc ſibi licere: ſicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quàm quæ priuate delinqueret: quia credit hoc ſibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlti.

Presbyter fornicans plus punitur, quàm legitime cõtrahens.

ab ordine[a] ſuo illum deponi debere: Quòd ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra eccleſiam abijci, & ad pænitentiam[b] inter laicos redigi oportet.

¶ Inter laicos.] *Græce legitur, ἐξωθεῖσθαι πλέον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: quæ Dionyſius exiguus vertit:* amplius pelli debet, & ad pænitentiá redigi. *vbi nulla mentio fit pænitentiæ inter laicos agendæ: de qua re copioſius dicetur infra 30. diſt. c. ſi.*

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 59.

¶ De eo, qui relictam cuiuſdam diaconi duxit vxorem. C. X.

Iuo p. 9. c. 126.

7 QVia ſunt[c] culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, quærenda ſemper eſt veritas, vt inquiri debeat, vtrum accuſatum noxa condemnet, an à pœna innocentia patefacta ſubducat. Itaque peruenit ad nos Fantinũ defenſorem vltionem exercere in Petrum latorem præſentium voluiſſe, pro eo, quòd (quantum dicitur) relictam cuiuſdam diaconi, tempore, quo cõductor[d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iſte coniugem diaconi aſſerit non fuiſſe, dicens[e], nec eam virginem † [f] ad eum veniſſe; denique † nec religioſam[g] mutaſſe veſtem, poſtquã ille in ordine ſacro promotus eſt; adijciens etiam, priuſquam ad diaconum perueniret, & poſtea, praua illam opinione vixiſſe: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, ſicut decet, timore cauſam hanc ſubtili omnino inueſtigatione perquirat, vt, ſi in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe[h] conſtiterit, & ſupraſcriptus lator memorato defenſori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis omnibus tradatur †, & cum competenti emendatione ij, qui male ſociati ſunt, diſiun-

Iuo p. 6. c. 84.

† *virginem illã*] orig.
† *vt nec religioſam veſtẽ mutare præſumeret*] in orig. & apud Iuonem.

Ad hoc fa. tex. in l. obſeruan. um. in fi. de offic. [illegible]

b ¶ Ad pænitentiam.] 50. diſt. confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de ſolenni pænitentia, quam clericus facere non debet: iſtud de publica, vt 50. q. 1. ſi quis ſacerdos. & 50. diſt. ſi quis presbyter. ſed ſi depoſitus fuerit, bene poteſt ſolenniter pænitere, vt de pæn. diſt. 6. ſacerdos. Adhuc ſignatur contra. 80. diſt. presbyter, vbi dicitur, quod ſacerdos non debet publice pænitere inter laicos. Sed illud verum eſt quando crimen eſt occultũ. ſed hic loquitur quãdo crimen eſt publicum apud laicos. 2. q. 1. ſi peccauerit.

Addictio. Et publica delicta publico remedio egent. de pæni. diſt. 1. quamuis. & §. hoc ergo. & videas quod legitur & not. 50. q. 1. cap. vlti. & 81. diſtin. ſi quis epiſcopus. Archid.

Clerici fornicantes pænitere non ... Hoc etiã ... extra ... pecu. c. & c. quæſitum. ibi ... deas. Archid.

QVia ſunt culpæ.] Hæc eſt 7. pars diſt. in qua probatur, quod vxor ſubdiaconi, diaconi vel presbyteri poſt mortem mariti contrahere non poteſt: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

Casvs. Clericus quidam in conſortio ſuo quamdam habuit mulierem: poſtea factus eſt diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nũc erat procurator & defenſor patrimonij beati Petri, volebat ipſum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc cõqueſtus eſt domino Papæ: & tribus rationibus ſe excuſauit: quibus probat, quod illa mulier non fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illum diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem ſacrum, illa nõ mutauit veſtem, nec continentiã promiſit. Tertio, quia antequam ille perueniret ad diaconatũ, & poſtea mulier illa vixit incontinenter. Quare Grego. præcipit cuidã, vt inquirat, vtrũ illa fuerit vxor diaconi: & tradat eũ puniendum Fantino defenſori: ſi nõ fuerit, nullo modo puniatur.

c ¶ Quia ſunt.] quod hæc allegatio valeat, probatur 34. diſtin. quis viduam.

d ¶ Conductor.] ideſt, defenſor.

e ¶ Dicẽs.] & ita nõ potuit vxor eius cenſeri: quia maritus corruptæ nõ poteſt promoueri.

f ¶ Nec eam virginem.] Hic per duo extrema colligit medium: ex eo enim quod ab initio non erat virgo, & poſtea iſte promotus fuit in diaconum, colligitur eam non fuiſſe vxorem. argum. ff. de here. inſtit. ſed & ſi. §. ſolemnus. & 53. diſt. cap. legem. quandoque medium trahit extrema. ff. de ſer. ru. præ. qui ſella. §. vlti. & l. tria prædia. quandoque principium trahitur ad finem. j. 51. diſtin. ab exordio. ff. de lega. 3. ſi quis. in principio. quandoque finis trahit ad ſe principium, vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principiũ medium & finis an vnũ trahat aliud.

g ¶ Nec religioſam.] ideſt, religioſum habitum, quem ſolent ſumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam eccleſiã. Nec enim credo, quòd vxor illius qui promouetur ad ſacrum ordinem, teneatur intrare religionem: ſed ſufficit, quòd voueat perpetuam continentiam, vt 77. diſt. epiſcopus. Nec obſt. extra de conuer. con. ſane. quia illud ſpeciale eſt in vxore epiſcopi. Sed adhuc ob. extra de cleri. coniug. quod à te. Sed illud intellige cum ordinatus vult trãſire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veſte: ſed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri poteſt, licet vxor religioné non ingrediatur.

h ¶ Fuiſſe.] ſupple, & eum ordinatum ipſa ſciente a. nam ſi ea inuita ordinaretur vel ignorante, non fieret ei præiudicium. ſed ſi ſciuit & tacuit, fit ei præiudiciũ, vt poſt mortem illius non poſſit nubere, vt 32. diſt. ſeriatim. Vnde nõ requiritur quod mulier voueat: ſed ſufficit, ſi ſcit virum ſuum ordinari.

a Sub. & cõtinentiam profitente, vt extra de cõuer. coniug. coniugatus. Arch.

SI ſe cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q; ſi relicta presbyteri vel diaconi nupſerit ſecundo, ſeparari debet: & ſi caſtigati, id eſt, moniti noluerint ſeparari excommunicentur. Si eſt in littera, [caſtitate,] id eſt, propter caſtitatem ſeruandam.

¶ Caſus ſequẽtis capituli de eadem materia loquitur, & per ſe patet.

a ¶ Duplici.] quantũ ad primum.

b ¶ Separentur.] Dubitatur de vxoribus ordinandorũ, qualiter vouere debeãt, & dare licentiam. vĩ q; ſolo verbo, vt ĩ. ead. diſt. de his. in fi. & ca. quia ſunt culpæ. & 32. diſt. ſeriatim. ſed ꝯ extra de conuerſi. cõiug. ſane. & 34. diſt. fraternitatis. vbi dicitur q; vxor promouendi intrabit monaſteriũ 1. Itẽ alia ratione: quia cœtus clericorum præeminet cœtui monachorum: qa vix bonus monachus facit bonũ cleri cũ. 16. q. 1. legi. & facit ad hoc extra de conuer. coniug. coniugatus. ſed nullus ſuſcipitur in monachũ niſi cõuertatur vxor. 27. q. 2. Agathoſa. Dic nõ eſſe neceſſe, quòd cõuertatur, ſed quòd voueat caſtitatẽ tantum, niſi de ea habeatur ſuſpicio. extra, de conuer. coniugato. cũ ſis præditus. Et ſpeciale eſt in illa decre. ſane. in vxore epi. Sed obijcitur; hęc mulier nõ vouit ſolenniter: ergo ſi contraxerit, tenet matrimoniũ. quod hic negatur. Solu. ſecundũ quoſdã, votũ iſtud eſt ſolenne ex propria profeſſione †, vt extra qui cle. vel vo. conſuluit. aliàs non videtur q; ſola ſcientia mulieris ſolennizet votum, niſi ipſa expreſſe vouerit. Ioan. Sed videtur q; ſola conſtitutio eccleſiæ hoc matrimonium dirimat, non ſcientia vel votũ: quod ex eo patet, q; Græcus non promittit continentiam dum recipit ſacros ordines, vt 31. diſt. quoniam. tamen ſi contraxerit poſt ſacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo nõ facit votum, ſed ſola conſtitutio eccleſiæ.

Vxores ordinandorũ quid vouere debeant.

1 Dicũt q. dã, q; monaſterium ſibi aſſignabitur per epm, & ipſius auctoritate fiet ſeparatio, ſiue dabic licentia. ĩ. 27. q. 2. ſi vir. ibi videas. Arch.

† confeſſione

c SI qua.] ¶ Aut diaconi.] ideo non facit mentionem de ſubdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in ſubdiaconatum non promiſſa continentia: nec fiebat vxoribus aliquid præiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

DE Syracuſanæ.] Hæc eſt 8. pars. diſt. in qua probat, q; nullus debet fieri epiſcopus habens filios & vxorem, niſi ex neceſſitate, & remota cauſa impedimenti, ſcilicet quòd per tales res eccleſiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum eccleſia Syracuſana paſtore vacaret, quidam minus idoneus ibidem eſt electus, habens filios & vxorem: pro quo Cethegus patricius ſupplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionẽ confirmaret. ſed quia perſona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo diſtulit eum confirmare fere per annum, vt Syracuſana electio in melius proueniret. Sed quia irreuocabiliter in ſuo propoſito perſtiterunt, & in illa eccleſia non erat alius idoneus: ne amplius inſaniſent (ſicut prætor magnificus Papæ ſignificauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua cõtinebatur, quanta eſſet ſuarum rerum ſubſtantia: & quòd nihil de rebus eccleſiæ vſurpabit: & q; quæſita tempore epiſcopatus eccleſiæ reſeruabit.

d ¶ Solet.] Nota caueri debere ex eo, quòd ſolet aliquid fieri, vt 98. diſt. Afros. & 63. diſt. noſſe.

e ¶ Perſtiterũt.] Nota argu. quòd ambulatoria eſt voluntas eligentium vſque ad confirmationẽ, vt 61. diſt. ſtudij. & 63. diſt. quanto. & extra de elect. cum terra. & quòd nullum ius acquiritur electo ante confirmationem 2, vt extra de accuſa. ſuper his. & 27. q. 2. nõ eſt dubiũ. & extra de elec. cum in cunctis 3. & cap. noſti. Arg. contra extra de elect. cum inter. in fine. & per illã decre. dico quòd non poteſt variari. Ioan. Sed hodie publicato ſcrutinio variare nequeunt electores, vt extra de elect. publi-

gantur. Si vero in eius coniugio non fuit; memoratũ Fantinũ ex noſtro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præſumat, nec falſa † illum accuſatio apud eum in aliquo prægrauet.

† Eſt etiã apud Iuonem, nõ autem in orig.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 15.

¶ De vxore presbyteri, vel diaconi, ſi alijs ſe coniunxerit. C. XI.

SI ſe cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † ſeparẽtur [b]; aut certe, ſi in criminis † intentione perſtiterint, pari excomunicatione plectantur.

† *al. caſtigati al. caſtitate ſeruata ſeparentur*

† *al. criminum*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinũ Bracar. c. 29. & cõc. Tol. 1. c. 18.

¶ De eodem. C. XII.

SI qua vidua epiſcopi, vel presbyteri, aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religioſa [perſona † cum ea conuiuium ſumat; numquam communicet †: morienti tamen † ei ſacramenta ſubueniant.

† abeſt à concilio

† *al. tantum*

Item Pelagius Cethego patricio.

¶ Cuiuſdam epiſcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. C. XIII.

8 DE Syracuſanæ vrbis antiſtite optaueramus in ipſo initio gloriæ veſtrę deſiderijs obedire, niſi nos multiplex ratio ipſius non paucis temporibus ordinationem differre ſacerdotij coegiſſet, ob hoc, quòd vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes vxor, aut filij (per quos eccleſiaſtica ſolet [d] periclitari ſubſtantia) noſtros animos diutius ab eius ordinatione ſuſpenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinantes, quòd in melius Syracuſanorũ prouenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuæ propoſito irreuocabiliter perſtiterunt [e], & nullus eſt alius

Anſel. l. 6. c. 41. al. 46. Poly. l. 2. tit. 1.

in eadẽ repertus eccleſia, niſi longioribus adhuc temporũ differretur ſpatijs; ne paulo amplius inſanirent (ſicut filij noſtri magnifici viri prætoris teſtificatione didicimus) inter huiuſmodi ambiguitates illud conſultius iudicauimus faciendum, vt congrua prouidentia cauſam, propter quam principalis [a] conſtitutio habentem filios, & vxorem ad epiſcopatus ordinem promoueri prohibet, ſalua diſpoſitione cõſilij † muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ vrbis epiſcopo, priuſquam à nobis contingeret ordinari, huiuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuã fateretur, quantula eſſet, præſentis temporis habita rerũ deſcriptione, ſubſtantiã; & nihil vnquam per ſe, aut per filios, & vxorem, ſiue quãlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus vſurparet eccleſiæ, & vniuerſa ſui epiſcopatus quæſita [b] tempore, eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret; nihil vltra id, quod modo deſcriptum eſt, filijs ſuis, vel heredibus relicturus.

Nouella 6, & 123. in princ.

† al. concilij] Grat.

* ¶ Item Pelagius.] *Anſelmus, & auctor Polycarpi ex eadem epiſtola referunt hæc, quæ caput iſtud antecedunt*: Quod de ordinando eccleſiæ Catinenſis epiſcopo. ſalubris electione iudicij fieri deſideraſtis, agnouimus: confeſtim ſequenti die, eum iuxta morem diſcutientes, tertio, quo venit, die epiſcopum conſecrauimus: ſimili quidem modo & de Syracuſanæ, *& quæ ſequuntur. In Polycarpo tamen inſcriptio eſt.* Gelaſius Papa Ceto. *Iuo autem in epiſtola ad Hugonem archiepiſcopum Lugdunenſem, quæ incipit*, Cauſam Beluacenſis, &c. *ita ſcribit*. Si enim Papa Gelaſius quondam Syracuſanæ vrbis electum vxorem habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in epiſcopatum non [a] prohibetur habere vxorem, & filios †. Eligi autem ad epiſcopatum non debet, niſi aut ſacerdos, aut diaconus: ſubdiaconus vero nõ, niſi neceſſitate cogẽte [c]: ſiue ergo presbyter, ſiue diaconus, ſiue ſubdiaconus fuerit, apparet, quòd in præfatis ordinibus conſtituti licite † matrimonio vti poſſunt. ¶ Quia ergo auctoritate Gregorij, qui relictã diaconi, marito tradidit, puniendus eſt. ¶ Item in Neocæſarienſi concilio presbyter ducens vxorem, non diaconus, iubetur deponi. ¶ Itẽ in Ancyrana ſynodo, diaconi, qui in ordinatione ſua dicũt ſe velle habere vxores, ſi poſtea venerint ad nuptias, non prohibẽtur à miniſterio: patet, quòd nec diaconi, nec ſubdiaconi ſunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, verum quidem eſt in epiſcopatum non eligendum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum vxorem habere, & filios, non repugnat præmiſſis auctoritatibus de continentia clericorum. ¶ In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus cõſtitutus potuit habere vxorẽ, & filios: & ſi poſtea ex cõſenſu vxoris continentiã profeſſus ſubdia-

† al. legitime

---

publicato. poſtulatio autem variatur ſi poſtulantes diffidunt de iure ſuo: niſi ſit iam præſentata ſuperiori, vt extra de poſtu. præla. bonæ 2.

a ¶ Principalis.] id eſt, principũ. vt in authen. de ſanc. epi. circa princ. Hic prohibetur in epm eligi habẽs vxorem &

rem & filios, & 61. diſt. Catinenſis. idem eſt ſi habet nepotes, vt in auth. quomodo oportet epi. §. 1. coll. 1. Sed hoc poteſt intelligi, quando filij mali ſunt vel nepotes. nã propter tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen. vel quando ita tenere diligit eos, q; præſumitur ratione ipſorum, quòd dilapidentur bona eccleſiæ, vt hic dr. idem eſt ſi habet patrẽ, vel ſi habet fratres de quibus eſt timor: aliàs non repellitur quis propter vxorem vel filios, cũ hoc permittat Apoſtolus. Et eſt arg ad hoc 12. q. 2. eps, qui filios 1. & extra de teſta. c. 1. dũ tñ longa continentia præceſſerit, vt ĩ. eod. prius quàm. & 77. diſt. quicumque.

1 Et c. ſacrorum. 12. q. 1 ſint manifeſta.

b ¶ Quæſita.] de rebus eccleſiæ, vel intuitu eccleſiæ, vt 12. q. 1. manifeſta. & c. ſeq. & q. 5. cap. pen.

ECCE HAC. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte ɔcludit Gratianus ex ſupradictis ab illo aſſumi. vſque huc, q; ſiue ſit ſubdiaconus, ſiue diaconus, ſiue presbyter, licite põt vti matrimonio 5ẽto. Et ad hoc allegat breuiter ſupradicta recapitulando. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Sed q; d electione.] ſoluit prædictas obiectiones, q̃a quod dr in illo c. de Syracuſanæ. non ob. quia in minoribus ordinib⁹ conſtitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille habere vxorem & filios: & poſtea de conſenſu vxoris continentiã profeſſus bene potuit promoueri. illud autẽ c. quia ſunt culpę. intelligitur de diacono, cuius eccleſia nondũ ſuſceperat votũ continentiæ: vel de eo diacono, qui ſuſcepit eam in minoribus ordinibus: ſicut dictum eſt d epo Syracuſano. Alia autẽ c. ex tẽpore vel loco intelliguntur. Ex tẽpore: q̃a nõdũ erat indicta cõtinentia miniſtris altaris. Ex loco: quia orĩẽtalis eccleſia nondũ ſuſceperat votũ cõtinentię. hoc tñ ſeruat: q̃a ſi moritur vxor, quæ ducta eſt in minoribus ordinibus, eã qua eſt aliqs factus ſacerdos, ſi poſtea 3hit, deponet.

c ¶ Niſi neceſſitate cogente.] Hodie iure cõmuni eligi-

tur,vt extra de ætate & quali.à multis.
a ¶ Gregorij.] ſupra ea.quia ſunt.
b ¶ Suſceperat.] Hæc ſolu.non valet 1, quia à tempore Apoſtolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu,vt 84.diſt.cum in præterito.

1 Ad idem Hug. & Lau.quorũ fuit iſta gl. Arch.

das nuptias per ignorantiam iuris 2.
k ¶ Habere.] ſcilicet dignitatem,beneficium enim retinebit,& locum in choro,& cantabit cũ alijs, & intererit electionibus: ſed hoc ſolum deeſt ei, ꝙ non debet miniſtrare vt ſacerdos, vt 15.q.vlt. qui admiſerit. & cap.

2 Sic int[...] git Gra[...] diſt. 5.[...]

c ¶ Neocæſarienſis.] ĩ ea.cap.presbyter ſi.
d ¶ Ancyranæ.] ĩ. eadem,diaconi.
e ¶ Ex tempore.] illud ſtare non poteſt, quod dicitur in fi. illius cap.diaconi profeſſi continentiam. Additio. Alij vero ſentiunt cum Gratiano,& ſecundũ hoc ꝙ dicit ibi, profeſſi, &c.dic,id eſt ceteroꝗ quia prius licuit ei contrahere. Archid.
f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, ꝙ in orientali eccleſia diaconi poſſent ꝯhere: ſed hoc non eſt verum.
Item opponitur. Adhuc opponitur ꝑ ſequentia cap. quorum prima duo ſunt plana.& poſtea I diſ. 30. ponit ſolutionẽ.
Si quis.] Hæc eſt 9.pars diſt.in qua dicit presbyterum religionis cauſa nõ debere cõtemnere propriam vxorem.
g ¶ Contemnere.] quantũ ad exhibitionem neceſſariorũ, vt 31.diſ.omno.& §.pót.
h Si quis diſcernit.] & infra,&c.
Presbyterum.] Hæc eſt 10. pars huius diſt.in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentum ab officio abſtinere debere.
Casvs. Quidã presbyter orientalis mortua ſua vxore duxit ſecundam,cũ putaret ſibi licere. quæſitum eſt in ſexta ſynodo. quid de eo fieri debeat.Et reſpondetur, ꝙ debet priuari omni ſacro miniſterio: ita ꝙ neque publice, neque priuatim benedicat: quia benedictionem non habet propter delictũ ſuũ: ſed imploret veniam à Domino de ſuo delicto: honorẽ tñ ſuæ cathedræ per diſpenſationem tenebit.
i ¶ Non legalibus.] poteſt intelligi de eo qui contraxit ſecun-

conatũ,vel diaconatum,vel presbyterij gradũ adeptus fuerat,attamen vxori, & filijs ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij [a] duobus modis ſoluitur: vel quia eccleſia illa, cui diaconus ille miniſtrauerat †,nondum continentiæ votum ſuſceperat [b] in diaconis, & reliquis miniſtris: vel quia (ſicut de electo in epiſcopum antea ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocæſarienſis [c] & Ancyranæ [d] ſynodi, vel ex tempore [e], vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco [f], quia vtraque ſynodus orientalis eſt, & orientalis eccleſia non ſuſcipit generale votum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, vt poſt adeptum ſacerdotium, defuncta priore vxore, cũ qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

† al. militauerat

a ¶ Non prohibetur.] *A pleriſque vetuſtis exemplaribus abeſt dictio,* non: *Retenta tamen eſt, quoniam hic Gratianus in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis præ ſe fert hoc probare, ſubdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuiſſe prohibitum vſum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum ſit, ipſe poſtea declarat à ver.* Sed quòd *vſque ad verſ.* illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium diſt. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, c.6.al.5.

¶ Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. C. XIIII.

9 SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere [g], anathema ſit.

Burch.l.1.c.78. Iuo.p.5. c. 184. Pann.l.3.c.113.

¶ *Gratianus refert ſenſum canonis, ceteri collectores ipſa etiam fere verba.*

Item ex concilio Gangrenſi, c.4.

¶ Anathema ſit, qui presbyterum coniugatum diſcernit à communione, nuptiarum occaſione. C. XV.

SI quis diſcernit [h] presbyterum coniugatũ tamquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo ſe abſtinet, anathema ſit.

Burch.l.3.c.75. Iuo p.2. c. 128. & p.3.c.158.

¶ *Græce eſt.* Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω. *id eſt:* Si quis ſecernat ſe à presbytero, qui vxorem duxit, tamquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit. *quæ verſio non multum diſcrepat à verſione Dionyſij exigui.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c.26.

¶ Ab officio abſtineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. C. XVI.

10 PResbyterum per ignorantiã non legalibus [i] nuptijs detentũ cathedram quidẽ habere [k], ſed ꝛ ab officio

Simile etiã in 3. canone eiuſdem ſynodi, & apud Baſilium in epiſt.ad Amphilochium, c. 27.

cap. ſi quis presbyter. Et not. quòd de vtroque iure eſſet priuandus, vt 84. diſtinct. quiſquis. ſed hoc beneficium conceditur 1 ſublato officio, vt 50. diſtinct. presbyteros. & cap. ſtudeat. & extra de cle. pug. Henricus. & extra de cle. ægro. tua.

a ¶ Pro- dummamen non faciat hoc officiando ſuam eccleſiam, vt colligitur 11. q. 2. ſi quis epiſcopus.

C Onſulendum.] Hæc eſt xi. pars. diſtin in qua dicit presbyteros non à laicis eſſe iudicandos, licet aliquando ſint reprehenſibiles.

1 Ratio eſt, ne ad ſæcularia negotia redeat in opprobriũ ordinis clericalis. 93. diſt. diaconi. Archid.

abſtinere præcipimus: ſufficit enim huiuſmodi indulgentia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera ſua debet curare, conſequens nõ eſt. Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui vero hanc nõ habet propter delictũ † [a] ignorantiæ [b], quomodo alijs tradet? Non igitur publice, neque priuate benedicat; nec corpus Domini diſpenſet alijs; nec alio modo miniſtret: ſed ſufficiat ei, quòd præſidet: & imploret à Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autem, quòd huiuſmodi non legitimæ nuptiæ ſoluentur, & nullatenus vir acceſſum habebit ad eã; propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt [c].

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

γ ¶ Ab officio.] græce eſt, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν; ideſt, a ceteris officijs.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 70.

¶ De presbyteris non eſt laicis iudicandum. C. XVII.

Iuo p. 3. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

11 C Onſulendum decernitis, verum presbyterum [a] habentẽ vxorem debeatis ſuſtẽtare, & honorare; an à vobis proijcere. Ad quod reſpondemus, quoniã licet ipſi valde ſint reprehenſibiles [d]; vos tamen Deũ conuenit imitari; qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos. Deijcere vero eum à vobis ideo non debetis: quoniã nec Iudã Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorũ eiecit. Verũ de presbyteris, vobis, qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de eorum vita quidpiam inueſtigandum; ſed epiſcoporum iudicio, quidquid eſt, per omnia reſeruandum.

Matth. 5.

a ¶ Presbyterum.] *In vltimo capite harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium multos apud ſe eſſe Græcos, & Armenos, & alios, qui diuerſa docerent. Nondum enim à Romana ſede epiſcopum, aut presbyterũ acceperant. Quamobrẽ nihil mirandũ, ſi presbyter, de quo in hoc capite agitur, coniugatus erat.*

CASVS. Bulgari ſunt populi inter Vngariam & Græciam cõſtituti: apud iſtos presbyteri quidã habebant vxores. quare quæſiuerunt Bulgari (qui laici erant) à Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et reſpondet q; non, licet illi ſacerdotes ſint reprehẽſibiles. & hoc probatur exẽplo Domini, qui Iudã proditorẽ non eiecit: & quia laici clericos iudicare non debent: ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

Bulgari q ſunt.

d ¶ Reprehenſibiles.] ſi. 15. q. vlt. ca. vlt. Sed cõtra. 32. diſt. nullus. Sed illud intelligit' 2, cum notoriũ eſt crimen eius.

2 Hunc intellectum approbat hic Lau. qd dic vt ibi dicã. Arch.

S Ed notandũ.] Hic intitulatur 29. diſtinct. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus, & exponit: Et dicit q; quædã cap. intelliguntur ex tempore, & loco, & cauſa, & perſona.

e ¶ Sed notandũ eſt.] Quia dixerat ſ. proxi. diſt. §. ecce. in fin. quædam cap. eſſe tẽporalia vel localia: ideo ad ſoluendum multa contraria, oſtẽdit in iſta 29. diſtin. quędam capitula tradita eſſe ex cauſa, quędam ex tempore, quædã ex loco, quædã ex perſona, quędam ex negotio, quędam ex neceſſitate.

DISTINCTIO XXIX.

S *Ed notandum eſt* [e], *quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona cõſideranda ſunt. Ait enim Iſidorus.*

¶ Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. C. I.

S Ciendum eſt, quòd pleraque capitula ex cauſa [f],

S Ciendũ.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd quædam cap. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignantur, & quia hoc multi non reſpiciunt, cadunt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cum non intelligant ad plenum.

a ¶ Propter delictum.] ideſt, quòd factum commiſerit per ignorantiam.

b ¶ Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret ſe debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo quòd recipit ordinem, tenetur continere. 23. diſt. quamquam.

c ¶ Priuatus eſt.] Videtur hic q; ſi ſacerdos eſt excommunicatus vel ſuſpenſus, q; non debet priuatim dicere horas ſuas: quòd non eſt verum, immo ad hoc tenetur.

¶ Caſus ſequentis cap. patet.

f ¶ Ex cauſa.] Ex cauſa fuit ſtatutum ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus, vt 48. diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerẽtur. ſed hęc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus in epiſcopum, vt 61. diſt. §. his omnibus.

a ¶ Ex perſona.] vt in Augu. qui factus eſt coepiſcopus alio viuente, vt 7. q. 1. non autem. & c. petiſti.
b ¶ Ex loco] quia propter propinquitatem vel remotionem loci aliquid ſtatuitur, vt 64. diſtin. cum longe. 24. q. 1. pudenda. & ī. diſtin. 4. erit autem 1. Vel ideo dicit: quia quædam ſunt localia, quædam non.

Casvs. Hic ponitur 30. diſt. in qua adhuc ſoluit oppoſitioné quam fecerat 28. diſt. in quattuor cap. & dicit quod tria prima ca. intelliguntur ex cauſa & tempore. cauſa fuit hæreſis Manichæorum, qui coniugia deteſtabātur: ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationé hæreticorú. &

ex perſona [a], ex loco [b], ex tempore [c] conſideranda ſunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quàm intelligant [d]; ante inculpant, quàm iterando lecta perquirant. [e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. C. II.

Regulæ ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio [f], inſtante neceſsitate [g] traditæ ſunt. Anſ. l. 4. c. 53.

Item Hieronymus in proœmio epiſtola ad Epheſios.

¶ Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. C. III.

Neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitates locorum, & temporum, & hominum, quibus [a] ſcriptæ ſunt; diuerſas & cauſas [h], & arguméta, & origines habeāt. Et quomodo B. Ioannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias, Apocal. 1. in vnaquaque earum ſpecialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat; ita & ſanctus apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus [i] medetur illatis: nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare. Matth. 9.

a ¶ Quibus ſcriptæ.] *Antea legebatur; quibus* diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

Illud autem [l], quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur, ex cauſa conſideratur, & ex tēpore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorum [β], quia coniugium deteſtabantur, ſicut etiam quorumdam [m] ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.

β ¶ Manichæorum.] *Proprie Gangrenſis ſynodus ſtatuit contra Euſtathianos, vt ſup. diſt. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerunt à Manichæis.*

¶ De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I.

Si qui filij parentes, maxime Iuo p. 8. c. 319.

1 Ad idem 93. diſt. iuxta.

c ¶ Ex tempore.] ſicut Anglicis datum fuit propter nouitatem, vt coniugantur in quarto gradu, vt 35. q. 3. quædam.
d ¶ Intelligant.] quod eſſe non debet. 11. q. 3. eorum.
e ¶ Perquirant.] quod inciuile eſt, vt ff. de legi. inciuile.
f Regulæ.] ¶ Negotio] id eſt propter qualitatem negotij aliquid ſtatuitur quod eſt contra ius: ſicut in cauſa matrimonij, cōſanguinei admittuntur in teſtimonium, vt 35. q. 6. cōſanguineos & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, quod domeſtici admittantur in teſtimonium, vt 14. q. 2. ſuper prudentia 2.
g ¶ Neceſſitate.] lex nō debet inſtitui niſi propter neceſſitatem, vt ī. diſt. 4. erit.

Neceſſe.] Casvs. Quidā ſcripturas varias & diuerſas tantū vno modo intelligebāt: quos docet Hieronymus intelligere ſcripturas ſecundū diuerſitaté tēporum, locorū, & cauſarū. Et hoc probat exēplo Ioannis Euangeliſtæ, qui ſcribens vij. eccleſijs, in vnaquaque ſpecialia vitia vario modo corrigebat: nec imitatur medicos imperitos, qui vno collyrio oculos omniū infirmorum volunt curare.

2 Dicit Io. de Fan. Quod dicit Ioā. nō eſt verum: immo de iure cómuni eſt vt domeſtici admittantur. C. de repu. l. ex cōſenſu. extra de teſt. inſup. nā edictū de teſtibus eſt prohibitoriū: vt quilibet admittatur qui nō prohibetur. ff. de teſt. l. 1. & de hac materia no. 3. q. 5. in ſum. & c. 1. Arch.

h ¶ Cauſas.] 23. q. 8. occidit.
i ¶ Vulnerib⁹.] Not. quòd varietas delictorum requirit varietatem pœnarum; vt 45. diſtin. licet. 50. diſtin. vt conſtitueretur. 44. diſt. comeſſationes. 41. diſt. non cogantur.
k ¶ Collyrio.] Arg. cōtra illos qui tales in omnibus varijs pōnunt ſolutiones: aliud ſecundū leges, aliud ſecundū canones. vel hoc nouū, illud vetus.

Illud.] Hæc diſt. diuidit in tres partes. Sēda ibi, [Hæc autē.] Tertia ibi, [Si quis presbyter.] In prima ponunt quędā cap. cōtra Manichæos. & ad hoc inducit ca. ſequentia. de tēpore dicet 31. diſt.

l ¶ Illud autem.] Dictum fuit ī. 28. diſt. cap. ſi quis docuerit. & cap. ſeq. quòd ſacerdotes non debent à ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis. hic dicit, quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.

m ¶ Quorumdam.] ſcilicet hæreticorum.

Si qui filij.] Casvs. Quidam filij occaſione illius verbi

verbi Euangelij, Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus: debitum honorem pa- … rentibus denegabant, & alimenta eis ſubtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic quod tales debent anathematizari. Plana ſunt cap. vſque ad cap. ſi quis eorum.

fideles [a], deſeruerint occaſione Dei cultus [b], hoc iuſtum eſſe iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum [α] in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint †.

† al. ſit

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrenſi, vnico capite, & continuata oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſii exigui, longe magis reſpondet originali græco, quamuis neque ipſa vſquequaque.*

[α] ¶ Vt hoc ipſum.] *Græce eſt*, Πρὸ τῆς εὐσεβείας … *i.* Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos omnibus rebus præferatur.

Item ex eodem, c. 17.

¶ De eodem. C. II.

Burch. l. 8. c. 62. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 310.

QVæcumque [c] mulier, religioni [β] iudicans conuenire, comam ſibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius [γ], & ad memoriam ſubiectionis illi dedit tamquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit †.

[β] ¶ Religioni.] *græce eſt*, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, *id eſt*, Ob eam, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit*; propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religioſorum, quos nos dicimus, vitam propriè* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in parte 7. ſecuti ſunt verſionem Dionyſii, in octaua autem Iuo priſcam.*

[γ] ¶ Ad velamen eius.] *hæc non ſunt in græco originali, neque in verſione Dionyſii. Videntur autem ſumpta ex epiſt. prima ad Corinthios, c. xi.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. C. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317. † al. contemnendo

SI qua mulier derelicto viro diſcedere [d] voluerit ſoluto vinculo coniugali, nuptias condemnando †, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 10.

¶ De eodem. C. IIII.

Repetit. ꝺ. diſt. 31. c. quicumque. ex verſione Diony. Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. c. 82. & par. 8. cap. 16. & hoc ſecundo loco ex hac eadem verſione.

SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in coniugio poſitos per arrogantiam vituperauerit, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 9.

¶ De eodem. C. V.

Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus [δ], tamquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc ſolum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

[δ] ¶ Profeſſus.] *Hic erat additum*, in coniugio: *quod neque eſt in canone græco, neque etiam in latino, qui citatur infra diſt. 31. c. quicumque, neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

[a] ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenemur ſubuenire: magis tamen fidelibus. 86. diſt. non ſatis. Sed pone quod habes patrem hæreticum: numquid præferes ipſum extraneo bono? P. manducator dixit hanc quæſtionem eſſe nebulam, & tenebroſam aquam in nubibus aeris. Sed dicas quod patrem, qualiſcumque ſit, debemus præponere extraneo, etiam ſancto, in his quæ ſpectant ad opus miſericordiæ in prouidendo ei in neceſſitatis: niſi alter magis indigeat: quia tunc potius tenemur extraneo ſubuenire, vt 86. diſt. paſce. Ambroſius tamen videtur contradicere huic opinioni in canticis ſ illo loco: Ordinauit in me charitatem. ait enim, Multorum eſt charitas inordinata: quidam enim id, quod eſt primum, ponunt tertiũ vel quartũ. Sed primo diligendus eſt Deus [1]: ſecundo parentes: deinde filij, poſtea domeſtici: qui ſi boni ſunt, malis filijs ſunt præponendi. de pæ. diſ. 2. charitas. ſed illa auctoritas intelligenda eſt de affectu interiori, non de beneficiorũ exhibitione. nam magis debemus diligere extraneos bonos quam propinquos malos, licet illis potius debeamus ſubuenire. 13. q. 2. non æſtimemus.

Pater malus an ſit extraneo bono præferendus.

[1] Dicit beatus Bernar. in li. de diligẽdo Deũ, cauſa diligendi Deũ Deus eſt: modus, ſine modo diligere. ob duplicẽ cãm Deum propter ſe diligẽdum dixerunt; ſiue quia iuſtius, ſiue quia nil diligi fructuoſius poteſt. Arch.

[b] ¶ Dei cultus.] quod quidam hæretici fecerunt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrem & matrem propter me, centuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

[c] QVæcumque.] infra, de conſe. diſt. 5. fucare. 33. q. 5. mulier. Ioan. [2]

[2] Sed in multis locis moniales tondentur, vt Rhegij & Mutinæ, & amputant ſibi comas: forte & male faciunt. ar. 20. q. 1. c. 2. vbi etiam dicã. Arch.

[d] SI qua mulier,] ¶ Diſcedere.] niſi eius conſenſit.

a ¶ Si qua

a SI qua mulier ſuo propoſito.] quia magis eſt habilis, & magis parata in ſciſſa veſte, q̃ in clauſa ad meretricandum.

b SI quis contemptum.] quia ſi non facit in contemptum illius diei, etiã omni die bonum eſt ei ſi ieiunat, vt 76. diſt. vtinam.

SI quis eorũ.] CASVS. Beneuentan᷒ ſic ponit caſũ. Quidã dum ieiunaſſet, cœpit eũ fames affligere: ille propter famem ſuperbiens dicebat non eſſe ieiunandum, & ſufficere ſolam conſcientiam ꝓ facto. de iſto dr̃ ꝙ debet anathematizari. Ego Barth. Brixi. aliter caſum intelligo, ſic ponens. Quidam dum permaneret in propoſito abſtinentiæ, id eſt, continentiæ: propter neceſſitatẽ corporalem, ideſt, abſtinentiam, ꝑ quam multa neceſſaria corpori ſubtrahũtur, ſuperbiebat, omnia ieiunia paruipendens, cum plus alijs ieiunaret: perfectam conſtitutionẽ eccleſiæ iudicans in ſua conſcientia, dr̃ ꝙ talis anathema ſit. Seq. cap. vſque ad cap. ſi quis virorum. patẽt.

c ¶ Neceſſitatem.] id eſt, continentiam.

d SI quis.] ¶ Baſilicas.] niſi cum fiunt per inanes reuelationes, vt de conſecra. diſt. 1. placuit.

a ¶ Si quis

De eodem. C. VI.

SI qua mulier ſuo propoſito [a] vtile iudicans, vt virili veſte vtatur; propter hoc virilem habitum imitetur [a], anathema ſit. Burc.l.8.c.60. Iuo par.7.c.78.

a ¶ Imitetur.] *Græce legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι *quæ Dionyſius exiguus apte vertit*, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit: *ſicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c. 18.

¶ De eodem. C. VII.

SI quis tamquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiuſdem β diei contemptum [b], anathema ſit. Burch. l. 13. c. 19. Iuo par.4.c.51.

β ¶ In eiuſdem.] *In originali huius priſca verſionis eſt*, aut in eiuſdem diei contemptum: *quod in verſione Dionyſii, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, iſtis vocibus videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in græco vulgato nihil eſt, quod iſtis reſpondeat.*

Item ex eodem, c. 19.

¶ De eodem. C. VIII.

SI quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter γ neceſſitatem [c] coporalem ſuperbiat, & ieiunia communia putauerit contemnenda, totius eccleſiæ perfectam in ſua conſcientia iudicans rationem, anathema ſit. Burc.l.13.c.5. Iuo par.4.c.38.

γ ¶ Propter neceſſitatem.] *Nihil mutatum eſt ob gloſſas: ceterum multis modis diſcrepat à priſca verſione, & à Dionyſiana, quam ſecuti ſunt Burchardus & Iuo, Priſca ſic habet:* Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem, & ſuperbiens ieiunia communia totius eccleſiæ putauerit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rationem, anathema ſit. *Dionyſiana autem hoc modo:* Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. *Quæ verſio in ceteris quidem partibus originali græco, etiam vulgato, ſatis reſpondet: ſed in poſtrema inſignis eſt varietas. Nam vbi Dionyſius habet*; ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, *in græco vulgato eſt*, ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirũ perfecta, quæ in ipſo eſt, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuſcriptis autem huius canonis exemplaribus partim eſt*, ὑποικουροῦντος. *i.* perfecta in *eo reſidente ratione, partim*, ἐπικουροῦντος, *ideſt*, perfecta, quæ in ipſo eſt, ratione ſibi auxiliũ ferẽte. *Notantur vero Euſtathiani (quos poſtea Bogomilici ſectati ſunt) qui ita ſtatuebant, peracto certo quodã ieiunio, ad eam ſe perfectæ vitæ rationẽ perueniſſe, vt poſtea omnia ſibi eſſent indifferentia, nulliſq. præceptis obligarentur; ſed ſoluti omnino eſſent, ac ne peccare quidẽ poſſent: qua de re Balſamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, c. 20.

¶ De eodem. C. IX.

SI quis per ſuperbiam tamquam perfectum ſe exiſtimans, conuentus, qui per loca, & baſilicas [d] ſanctorum martyrum fiunt, vel accuſauerit, vel etiã oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque ſanctorum contemnendas, anathema ſit. Paan.l.2.c.8.

Item ex eodem, c. 5.

¶ De eodem. C. X.

Burch.l.3.c.94. Iuo par. 3.c.84.

SI quis docet domum Dei contemptibilem eſſe debere, & congregationes, quę in ea fiunt, anathema ſit.

Item ex eodem, c.6.

¶ De eodem. C. XI.

Burch.l.3.c.95.

SI quis extra [a] eccleſiā priuatim populos congregans, contemnat eccleſiaſticas ſanctiones *a*, ipſamque eccleſiam apud ſe ſine concilio † epiſcopi cum presbytero agat, anathema ſit.

† *al. conſilio*

a ¶ Sanctiones.] *Poſt hoc verbum in priſca verſione iſta ſunt interſecta*, aliterque ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, nō conueniente presbytero iuxta decretū epiſcopi, ipſamq. *& cetera, quæ hic ſequuntur. Dionyſii autem verſio, quæ optime reſpondet verbis græcis, & refertur à Burchardo, hæc eſt:* Si quis extra eccleſiā ſeorſum conuentus celebrat, & deſpiciens eccleſiam, ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum epiſcopi, anathema ſit.

Item ex eodem, c.1.

¶ De eodem. C. XII.

Infra 31. diſt. c. ſi qs nuptias. ex verſione Dionyſii. Burc.l.8.c.61. Iuo par.7.c.79.

SI quis nuptias in accuſationem duxerit; & mulierem fidelem, ac religioſam cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tamquam non poſſe coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit.

Item ex eodem, c.2.

¶ De eodem. C. XIII.

Iuo par.4. c.30. † *al. immolatam, & ſuffocatam*

SI quis carnem manducantem ex fide [b] cum religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum † [c], & ſuffocatū, crediderit cōdemnandum, tamquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

Item ex eodem, c.15.

¶ De eodem. C. XIIII.

Iuo p.8.c.318.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] ſuos, & non eos aluerit, & (quod pietatis [e] eſt) neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putauerit, anathema ſit.

e ¶ Quod pietatis eſt.] *Longe fidelius Dionyſius:* & quod ad ſe pertinet, nō ad pietatē diuini cultus informat. *Græce enim eſt:* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ. *Subintelligitur autem particula negans, id eſt, μὴ, ex ſuperiore membro.*

† *al. ἀνάγῃ*

Item ex eodem, c.12.

¶ De eodem. C. XV.

Burc.l.8. c.63. Iuo p.7. c.81.

SI quis virorum putauerit ſancto propoſito (id eſt continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tamquam ex eo iuſtitiam habiturus; & reprehendat vel iudicet alios, qui cū reuerentia birris † vtuntur, & alia veſte [e] communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.

† *al. beris.*

Item ex eodem, c. vltimo.

¶ De eodem. C. XVI.

Iuo p.8. c.321.

2 HAec autem ſcripſimus non abſcindentes eos, qui in

a SI quis extra.] Et domus in qua hæc fiunt, publicanda eſt, vt in auth. de eccl. tit. §. ſi quis in ſua domo. collat. 9. Ioan.

b SI quis.] ¶ Ex fide.] ideſt, ex bona conſcientia. extra de pſcrip. quoniam omne.

c ¶ Immolatū]. Idolothytis nō debemus veſci, vt hic. & 5. diſtinct. presbyteros. & 32. q. 4. ſicut ſatius. Sed contrariū videt illud Apoſtoli ad Corinth. Si qs infideliū vocat vos ad cœnā. omne quod vobis apponitur manducate nihil interrogātes. 1 Sed illud, loquitur ſecundū ſua tēpora, cū adhuc pauci erant fideles. Quod aūt dicit de ſanguine & d carne ſuffocata, hodie non tenet quia tātū in figura fuit iſtud prohibitum.

1 Vt 11.q.3. ad menſam. & 1.q.4.§. notandū. Archi.

ADDITIO. 11.q.2. gloria epi. Archidia.

d SI quis. ¶ Filios.] Nam ex iuramento nō poſſumus adſtringi ad illud, vt 22.q.4. inter. de hoc habuiſti 5.diſt.1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam in quadam pretioſa veſte iuſtitiam ponebat quaſi propoſito continentiæ conueniret, reprehendens eos, qui alia veſte vtebantur, dr ꝙ talis anathema ſit.

e ¶ Veſte.] Sufficit ergo ꝙ quis veſte vtatur ſm conſuetudinem regionis: & ſic tranſmontani non coguntur vti affibulatis veſtibus, vt Italici, non obſtante noua cōſtitutione, extra de vi. & honeſta. cle. clerici. quia lex debet conuenire conſuetudini, vt 5. diſt. 4. erit.

Conſuetudinē in vſu veſtiū debemus obſeruare.

HAec autem ſcripſimus.] Hæc ē ſcda pars diſt. in qua conciliū interpretat prædicta. Archi.

CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ ea quæ ſtatuta ſunt ī ſuperioribus

bus cap. non ſubeſtatuta, niſi ꝯ eos, qui religionis habitum & propoſitum continentiæ aſſumentes in ſuperbiam efferuntur cōtra eos, q ſimpliciter viuūt, facientes noua ſtatuta ꝯ diuinas ſcripturas, & eccleſiaſticos canones: illi vero commendantur, qui continentiā ſeruant, & proprijs abrenuntiant cū humilitate: & qui diuitias poſſident cū iuſtitia, & bonis operibus.

a ¶ Et noua.] ff. de cōſtitu. princ. in teb⁹.

b ¶ Diuites.] Hoc verum eſt de talibus, qui faciunt miſericordiam non habentibus, vt 33. q. 5. ſecūdum. nam & Dominus habuit pecuniā, vt 12. q. 1. exēplum, alias abijciēda eſt pecunia exēplo Cratis, vt 12. q. 2. gloria epi §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui vltra neceſſaria ſibi retinet, vt 42. diſ. §. 1. Io.

Rapere aliena dicit' q vltra neceſſitatē ſibi retinet.

Diuites aliqui boni ſunt.

b ¶ Diuites.] Non eſt contra illud, facilius eſt camelum per foramen acus trāſire: qa illud de talibus intelligitur, q in diuitijs ſpem ponentes, gratuis inquirentur aurū, quàm ſolē, de quibus habetur 47. diſt. ſicut hi 1.

1 Et dicit Hieronym. Diuitias habuiſti, regē perdidiſti. Dū vigilas augmentū diuitiarū cogitas. Dū dormis latronē ſomnias. In die ſolicitus, in nocte pauidus, & ſic ſēper mendicus. Arch.

SI quis presbyter.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur q ſi quis presbyter accepta publica pænitentia in die Dominica ieiunauerit ea intētione qua Manichæi ieiunabāt, anathema ſit. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Similiter.] dicit, q in diebus Dominicis & inter Paſcha & Pētecoſtē nō debemus flectere genua; ſed vultu erecto orare ad Dñm. In tertia parte q incipit ibi, [Si quis etiā.] dicit: [Si qs nō comedit carnes vel olera, i qb⁹ carnes coquūt, ꝓpter execrationē eſcarū, cōpelli debet deguſtare, & ſi noluerit, tanquam hæreticus deponatur.

e SI quis.] Propter publicā.] quam facere pōt ſacerdos, ſed nō ſolēnē, vt dixi s. 28. diſt. presbyter.

e ¶ Prægustet.] Ecce q ſuſpectus cogitur comedere ſiue guſtare. Sed nūquid idem eſt ſi aliquis eſt ſuſpectus eo q non cōicat in anno? numquid cogēdus eſt cōicare? Non: quia illa non recipitur ſine peccato, ſi recipiens eſt peccator, ſed ad hoc poteſt cogi vt faciet ſe dignum, id eſt,

ecclesia Dei ſecundum ſcripturas ſanctum propoſitū continentiæ eligunt: ſed eos a, qui ſuſcipiunt habitum eius, & in ſuperbiam efferuntur aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt. Sed & hos condemnamus, qui ſe extollunt aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones, & noua a introducūt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur; & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſsimam dicimus; & renuntiationem ſæculariū negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum c vinculum, quod ſecundum caſtitatem † perdurat, honoramus; & diuites b cum iuſtitia, & operibus bonis non abijcimus γ.

† *caſtitatem ſecū*] orig. & Iuo.

a ¶ Eos, qui ſuſcipiunt habitum.] *Græce eſt:* τοὺς καταχρωμένους τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφανίαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους, καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: id eſt, qui ex inſtituto exercitationis huiuſmodi, capiunt occaſionem ſeſe efferendi: ſeque extollunt aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt, & aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones introducunt nouitates.

c ¶ Et nuptiarum vinculū.] *Græce* καὶ γάμου συνάφειαν σεμνὴν, *quæ Dionyſius vertit:* & nuptiarum caſtum vinculum.

γ ¶ Non abijcimus.] *Poſt hæc verba in concilio ipſo proxime ſequuntur quæ habentur infra c. parſimoniam. diſt. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinū Bracarenſem, c. 57.

¶ Anathematizatur, qui Manichæorum ſuperſtitiones ſequitur. C. XVII.

SI quis presbyter a propter publicam c pænitentiam à ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, ſicut Manichæi, anathema ſit. Similiter c quia, quod ab Apoſtolis traditū eſt, canon tenet antiquus; placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paſchæ vſq. ad Pentecoſten †, nō γ proſternant d ſe in oratione cauſa † humilitatis: ſed recto vultu ad Dominum fungatur orationis officio: quia in his diebus gaudium reſurrectionis Domini celebramus. Si quis e etiam non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum à carne abſtineat; placuit ſancto concilio vt prægustet e; & ſic, ſi vult abſtinere, abſtineat. Si autem ſpernit, ita vt olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis à ſe remouens, deponatur de ordine clericatus.

Burc. l. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 52.

† *al. quinquageſimam*

† abeſt vox iſta ab orig.

Ibid. c. 58.

a ¶ Presbyter.] *Sequebatur,* vel diaconus, *quæ ſublata ſunt, quoniam abſunt à pleriſq. manuſcriptis, & originali. Ceterum Burchardus, & Iuo ſimilem canonem citant ex concilio* Turon. *atq. ita habent:* Si quis propter publicam pænitentiā à ſacer-

a Vt de cō[...] ſe. diſt. 2. [...] culares. c[...] duob⁹ ca[...] ſeq. ſm Hu[...] & cap. & i[...] nō.

d ¶ Proſternant.] vt de conſecrat. diſtinct. 3. quoniam ſiaut.

id eſt, vt pæniteat. de conſec. diſt. 2. ſi qui intrat. 2. diſt. hi qui. ſecundum Hu. cuius fuit iſta glo.

TEmpus quoque.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes. In prima corrigitur ſententia Pelagij per Greg vt in c. ſeq. Secunda ibi, [Cauſa vero.] Tertia ibi, [Poteſt & aliter.] Quarta ibi, [Sed obijcitur.] Quinta ibi, [Aliter.] Sexta ibi, [Similiter.] Ioan. de Faſ.

CASVS. In hac 31. diſt. dicit Gratia. quòd illa cap. quæ fuerũt poſita in diſt. 28. intelliguntur ex tempore: quia nondum erat indicta continentia ſacerdotibus. & hoc probat per ſequentia. Dicit etiam quæ eſt cauſa, ſcilicet ꝙ propter munditiã fuit continentia indicta: & ꝙ ſacerdotes vxores non abijciant à ſua cura, quin eis neceſſaria miniſtrẽt.

a ¶ Tempus.] in hac 31. diſt. oſtendit, ꝙ à tempore Grego. ſtatutũ fuit ut ſubdiaconi non ordinarentur niſi promiſſa continentia 1. Secundo agit de cauſa continentiæ presbyterorũ & diaconorum 2. Tertio dicit, ꝙ licet ordinati in ſacris ordinibus vxoribus nõ debeant commiſceri, tamen neceſſaria prouidebunt eis 3. Vltimo aſſignat differentiam inter orientales & occidentales.

1 Vt ĩ. ead. cap. 1.

2 Vt ĩ. ead. §. cauſa. vſque ad §. ꝙ autem.

3 Hoc facit ad prędictũ §. qd antẽ. vſq; ad cap. Nicæna. Archidia.

ANte triẽnium.] Caſus iſtius cap. ex quadam conſtitutione Pelagij pendet: vnde ſcire debes, ꝙ vna conſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continentia clericorum, vt 84. diſt. cum in preterito. Item fuit poſtea à Syricio repetitum in 82. diſt. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. q. 2. multorũ. de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius cap. Pelagius fecit quandam conſtitutionem per quemdam diaconum nomine Seruũ Dei, vt omnes ſubdiaconi Siciliæ à ſuis vxoribus abſtinerẽt, quas in minorib' ordinibus duxerãt, aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionẽ, quia dura fuit & iniqua, vt ſubdiaconi cõpellerentur ad continentiã, Grego. primus qui ſucceſſit Pelagio, retractauit, & ſtatuit vt nullus de cetero fiat diaconus, niſi continentiã promittat: ita tamen, vt mala præterita, id eſt, continentia, quæ ſolet eſſe iuuenib' mala, id eſt, pœnalis: vel mala ſi nõ ſeruetur, per

dote acceptam, aut pro aliqua neceſsitate. *In aliquot Gratiani manuſcriptis eſt*: ſi quis præter publicum pœnitentiam, à ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſsitate, &c. *quæ optima videtur lectio. Nam in capite* 18. *concilij Gangrenſis, vnde hoc videtur Martinus ſumpſiſſe, nulla presbyteri fit mentio, ſed vniuerſe pronuntiatur vt ſupra ead. c. ſi quis tamquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema ſit, *& verba illa*: abſque aliqua neceſſitate, *videntur hæc importata ex cap.* 19. *eiuſdem cõcilij.* Neque *vero presbyteris huiuſmodi pœnitentia more laicorum imponebãtur. c. illud. cum ſequentibus. diſt.* 50. *& c. fin. verſi. nec enim.* 82. *diſt. Sed quando in grauiſsima crimina publice incurrebant; depoſiti peregrinari iubebantur. c. ſi quis ſacerdos.* 30. *q.* 1. *c. ſacerdos. de pœn. diſt.* 6.

β ¶ Similiter quia.] *Hoc ſumptum eſt ex canone vltimo concilij Nicæni.*

γ ¶ Non proſternant.] *In codice Lucenſi regio legitur*: non proſtrati, ſed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶ Si quis etiam.] *Hoc ſumptũ eſt ex concilio Ancyrano, c.* 13. *al.* 14. *& in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

1 TEmpus a quoque, quia nondũ a erat inſtitutũ, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent.

a ¶ Nondum.] *Quod ait hic Gratianus, fuiſſe tempus, quo nondum erat inſtitutum, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent, in ſubdiaconis (Nam & hi ſacerdotũ nomine interdum comprehenduntur, valetque idem ſacerdotis nomen atque in ſacris conſtitutus, vt infra ad initium diſtinctionis* 33. *notaturque in gloſſa* 1. *q.* 1. *qui per pecuniam.) locum habere poteſt. Fuit enim tempus, cum ſubdiaconi in aliquibus prouincijs, vt in Sicilia, continentiæ legibus non adſtringebantur: quod Gregorij locus, qui ſolus ad hanc rem confirmandam proxime à Gratiano citabitur, manifeſte probat. Diaconis autem & presbyteris in Latina eccleſia numquam licuiſſe vxoribus, quas ante ſacros ordines duxerãt, vti, ex canonibus, qui poſt primum in hac eadem diſtinctione citantur, & alijs multis, præſertim epiſtola ſecunda Syricij ad Himerium Tarraconenſem clare demonſtratur.*

Vnde Gregorius ſcribit Petro ſubdiacono Siciliæ, lib. 1. *epiſtola* 42.

¶ Qui caſtitatem non promiſit, ab vxore ſua ſeparari non cogatur. C. I.

Pann. l. 5. c. 89. Poly. l. 4. ti. 31. ANte triennium ſubdiaconi omnium eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ eccleſiæ nullatenus ſuis vxoribus miſcerentur. Quod mihi du-

rum [a],atque incompetens videtur, vt qui vſum eiuſdem continentiæ non inuenit [b], neque caſtitatem ante promiſit,compellatur à ſua vxore ſeparari,atque per hoc(quod abſit)deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt à præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, vt nullum ſubdiaconum facere præſumant,niſi qui ſe victurum caſte promiſerit [c],quatenus & præterita mala ª [d],quæ per propoſitum mentis appetita nõ ſunt,violenter nõ exigantur, & futura caute caueantur. ¶ Qui vero poſt eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis vxoribus vixerunt,laudandi,atque remunerandi ſunt,& vt in bono ſuo † permaneant,exhortandi. ¶ Eos autem,qui poſt prohibitionem factam ſe à ſuis vxoribus cõtinere noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad miniſteriũ altaris accedere,niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

7.diſt.28.c.nullum.

† ſic]orig.

a ¶ Mala.]Vox iſta abeſt à Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus.

2 *Cauſa vero huius inſtitutionis munditia ſacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi poſſint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab vxoribus eſt ceſſandum, vt expeditius orationi vacemus; miniſtris vtique altaris, quibus quotidiana neceſsitas orandi incumbit, numquam coniugali officio vacare permittitur.* 1.Cor.7.

Vnde Beda in commentarijs ſuper Lucam ad c.1.ait.

¶ Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. C. II.

SAcerdotibus [e],vt ſemper [f] altari queant aſsiſtere,ſemper ab vxoribus continendum, ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Pann.l.3.c.92.

Item in concilio Carthaginenſi 2.c.2.

¶ Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt,continentes eſſe oportet. C. III.

EPiſcopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet ſacros antiſtites,ac Dei ſacerdotes, necnon & leuitas,vel qui [h] ſacramentis diuinis inſeruiunt) continentes eſſe in omnibus.

7.diſt.84.c.cum in præterito. Pann.l.3.c.95. Raba.pæn.c.19.

Item Innocentius I.Victricio Rothom. epiſcopo, epiſt.2. cap.9.

per violentiam non exigatur:& hoc in prima parte. In ſecunda parte,quæ incipit ibi,[Qui vero.]commendat illos,qui conſtitutionem illam,quæ facta fuit ante triẽnium ſeruauerunt: & hortatur eos vt debeant in ſuo propoſito permanere. Illi vero qui noluerint à ſuis vxoribus abſtinere, promoueri non debent: q̃a nullus debet promoueri, niſi eius caſtitas fuerit approbata. Vel ſic: Olim promouebantur ſubdiaconi non promiſſa continentia: & licite vtebantur vxoribus & beneficijs: Poſtea Pelagius prædeceſſor Gregorij ſtatuit, vt vel contenti eſſent vxoribus tantum, vel beneficijs tantum: de qua conſtitutione Gre. facit mentionẽ 27. q.2. multorum. Poſtea idẽ Pela. aliã edidit conſtitutionẽ, in qua præciſe prohibuit, vt ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeant amodo vxoribus ſuis: & illam conſtitutionẽ quidam ſubdiaconi ſeruabant, quidam non:ſed quia illa cõſtitutio fuit iniqua, ſcilicet ꝙ aliquis,qui non promiſit continentiam, cogeretur continere: ideo retractatur hic à Greg. & ſtatuitur, ꝙ ſi q̃ ſubdiaconi non ſunt,nõ cogantur continere, niſi velint. ſi qui autem in futurum ſũt ordinandi, non admittantur niſi promittant continentiã. a ¶ Durum.]ſtatutũ Pelagij fuit contra Euangelium, in quo excipitur ſola fornicatio 1. 33.q.2.quos Deus.& ideo reprobatum fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit, vt aut beneficia,aut vxores dimittant: cum idem ſtatuerit Alexander extra de cler.coniug. cap.1. Sed dic, cũ aliquis in minoribus ordinibus exiſtens poſtea contrahit, poteſt priuari beneficio prius habito.& de illis loquitur Alexan. cum vero aliquis primo contrahit,& poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre:& de illis loquit᷑ Pelagius.& ideo cõſtitutio eius fuit iniqua. ſimile ext.de cle.coniug.diuerſis.

1Vt 32.q.1. dixit.

b ¶ Non inuenit.]id eſt,non ſuſcepit.

c ¶ Promiſerit.]hoc intelligo ſi habeat licentiã vxoris.

d ¶ Mala.]id eſt,continentia, quæ iuuenibus eſt mala. 33.q.2.in adoleſcentia a.

a Sub,& ad

CAVSA VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur,ꝙ cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis.& hoc probat per vj.c.Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ propter munditiam ſacerdotalem inducta fuit continentia in eccleſia; quia cum ſacerdotes ſemper debeant orare,ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli p̃ ſeq.cap.quorum prima duo patent.

e SAcerdotibus.]idem eſt de alijs clericis. Lau.

f ¶ Semper.] id eſt,horis debitis. ſic ̃j.eod.ſi laicus. 22.diſtin.ſacroſan.& infra 37.diſtin.de quibuſdam. 36. diſt.cap.vlt.Archid.

g EPiſcopos.]Hoc cap.habetur 84.diſt.cũ in p̃terito.

h ¶ Vel qui.]id eſt,ſubdiaconi. nam & ſubdiaconi ſacramẽtis inſeruiunt 84.diſt.cum in preterito. Et expone.

pone iſtud, vel,pro,&, ſecundum Hug. & ita per hoc, & per illud infra 32.diſtin.placuit. ſuppletur illud 84. diſtinct.cum de quorumdam. quia hæc tria cap. ſunt Carthaginenſis concilij,& faciunt pro opi.Hug. ſecundum Lau. Tene-

Ideo quæſiuit à Papa, an presbyteri & leuitæ deberent viuere continenter? Et reſpondet quod ſic,& hoc probat auctoritate prophetæ dicentis; Sancti eſtote,&c. id eſt, mundi. & exemplo ſacerdotum vete. te. qui in ſua hebdomada à ſuis vxoribus abſtinebant,ſed finita ſua hebdomada ſuis vxoribus commiſcebantur propter ſobolem procreandam: quia nullus poterat fieri ſacerdos niſi de tribu Aaron. hodie vero cum ſacerdotes quotidie debeant orare, nec requiritur de qua tribu promoueantur, ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Sequentia duo c. plana ſunt, & per te videbis.

¶ Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. C. IIII.

Burc.l. 2.c.118.
Anſ.l. 7. c.134.
Iuo p.6.c.94. & 194.
Pan.l.3.c.94.
Leuit.11.
Luc. 1.
Num.18.
† al præceptum fuerat

TEnere debet omnino eccleſia,vt ſacerdotes,& Leuitę cũ vxoribus ſuis nõ miſceãtur; quia miniſterij quotidiani neceſsitatibus occupãtur.Scriptũ eſt enim;[Sãcti eſtote,quoniã & ego ſanctus ſum[a] Dominus Deus veſter.] Nam ſi priſcis temporibus anno [b] vicis ſuæ de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec domum ſuam omnino tangebant,quibus vtique propter ſobolis ſucceſsionem, vxoris vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron,ad ſacerdotium nullus accedere præcipiebatur †; quanto magis hi ſacerdotes,vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent,quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſsione eſt,nec præterit dies, [c] qua vel à ſacrificijs diuinis,vel à baptiſmatis [d] officio vacent?

PALEA. C. V.

1.Cor. 7.
Ibidem continentes
Anſ.l.7. c.132.
† al. offerimus

NAm [α] ſicut Paulus ad Corinthios ſcribit dicens:[Abſtinete vos ad tempus,ut vacetis orationi:]& hoc vtique laicis præcepit; multo magis ſacerdotes, quibus orandi,& ſacrificandi iuge ſacrificium † eſt: ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

α ¶ Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus vaticanis (in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cum ſuperiori capite, quemadmodum etiã in epiſtola Innocentij. & legitur,* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum,quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo,epiſt.3.c.1.

¶ Qui ab vxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur. C. VI.

Infra diſ. 82. c. propoſuiſti.
Pann.l.3.c.95.

EOs [ϛ] ad ſacrificia fas ſit admitti,qui vel cum vxore[e] nõ exercent carnale officium[f].

ϛ ¶ Eos.] *Apud Innocentium, & infra diſt. 82. c. propoſuiſti. vbi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti,qui exercent vel cum vxore carnale conſortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum,lib. 1.

¶ Sacerdoti,cui eſt ſemper orandum,matrimonio ſemper eſt carendum. C. VII.

Pann.l.3.c.96.

SI laicus, & quicumque fidelis orare [g] non poteſt, niſi careat officio coniugali;ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt:ſi ſemper orandum eſt;ergo ſemper matrimonio carendum [h].

a ¶ Quoniam ego ſanctus ſum.] Ex quo Dominus ſe commẽdauit,& Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. 81.diſt. igitur, ergo & nos poſſumus nos commendare, & Aug. ſe commendat, æquiparando ſe prophetis,vt 23.q.4.ecce, & proconſul poteſt præmittere libellum cõmendationis ſuæ, vt ff.de offi.procõ. obſeruare. Similiter ille qui impetrat veniã ætatis, ſe commendat.[1] C. de his qui ve. æta.imp.l. 2.

Commendare poteſt aliquis ſeipſum.

[1] Ad idem quod dicit Bal. Cuſtodi animã meam quoniam ſanctus ſũ,&c. & in pſal. Inclina Domine.

b ¶ Anno.] id eſt ſeptimana. ſic alibi ponitur dies pro anno, vt 33.q.2.hoc ipſum. & tempus pro anno, vt de conſe.diſ.4. omni tempore.[2]

[2] Ideo autẽ fit hoc, quia annus dicitur ab an, quod eſt circum, quia circũ voluitur. ſic & quodlibet tps. Lapren.

c ¶ Nec præterit dies.] excepto ſabbato ſcdõ, & die veneris præcedente, vt de conſecr. diſt. 3. ſabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. ſic ĩ.de cõſ.diſt. 2. teneri.

d ¶ Vel à baptiſmatis.] dum eſt neceſſitas. arg. 5.diſt in. baptizari.

e EOs.] ¶ Vel cum vxore.] ne dũ cum alia.

f ¶ Officium.] poſt votum factum.

g SI laicus.] ¶ Orare.] Quid de hac materia iuris ſit, habes 33.q.4.ca. 1. & 2.

h ¶ Matrimonium carendũ.] ar. quod ſi aliquis ex alio, vno probato

Probato vno cõiunctorũ, probatur reliquũ.[3]

[3] Sic de talibus vno conceſſo & aliud cõceſſũ eſt. j. q. ſicut Chriſt. vbi de hoc Arch.

TEnere debet.] CASVS. Victoritius Rothomagenſis epiſcopus, habebat quoſdam presbyteros & leuitas in ſua diœceſi, qui nolebant à ſuis vxoribus abſtinere. quæ ſibi cohærẽt,vel ſi aliquid ſequitur & reliquũ eſt probatũ, vt 33.diſ.ſi quis viduã.26.diſt. deinde.3.q.6.hæc quippe.arg. ĩ.de pæ.diſ. 1.ſicut primi. ĩ ſi.

Quod

que laudauit ſententiam [a] eius; & nihil ex hac parte ſanciuit: ſed hoc in vniuſcuiuſque voluntate, non in neceſſitate dimiſit.

a ¶ Et ſubdiaconi.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & in originali Socratis non ſunt duæ illæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam græce, quàm in latina vetere, & noua verſione, ut etiam Nicephorus.*

Item ſynodus ſexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, ſed tempore oblationis à complexu ſuarum vxorum ſacerdotes abſtineant. C. XIII.

Quoniam [g] [b] in Romani [c] ordine canonis eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati † ſunt [d] diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quòd iam ſuis non copulentur vxoribus; nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ [e] diligentiæ, & conſtitutiones, ſacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tẽpore opportuno [f]. Quicumque ergo diligens † [g] inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem aſcendere gradum pro vxoris ſuæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri cogatur; quòd abſtinere debeat à legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶ Oportet eos, qui altari miniſtrant, in tempore oblationis † ſanctorum continentes [h] eſſe in omnibus; vt à Deo poſsint conſequi, quæ ſimpliciter poſtulant. ¶ Si quis igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones, aliquos presbyterorum, & diaconorum priuare contactu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis cauſa vxorem ſuam expellit, excommunicetur: ſi vero in hoc permanſerit, deponatur.

g ¶ Qm.] *Græce ſic habetur:* ἐπειδὴ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν. *idest.* Qm in Romana eccleſia loco canonis traditũ eſſe cognouimus, &c. *Hanc vero eccleſiæ Romanæ traditionem non ſolum B. Hieronymus contra Iouinianum, Humbertus ſupra citatus, & alij Latini ſcriptores defendunt, ſed etiam Balſamon in explanatione huius canonis ſatis aperte probat. Verum de omnibus huiuſmodi canonibus, qui ſexta ſynodo adſcribuntur, quid ſit ſentiendum, ad caput, Habeo librum. diſt. 16. ſatis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum eſt. orientalis enim eccleſia (cui ſexta ſynodus regulam viuendi præſcripſit) votum caſtitatis in miniſtris altaris non ſuſcepit.

Pann. l. 3. c. 86.

† *ordinandi*] ſed ob gloſſam nõ eſt mutatũ.

† *leg. dignus*] ſed ob gloſſam nõ eſt mutatũ.

† *al. tractationis*

a ¶ Sententiam.] vnus ergo poteſt cõtradicere toti vniuerſitati, ſi habet rationabilem cauſam, vt extra de his quæ fi. à ma. par. cap. c. 1. nam ſententia vnius poteſt alios trahere ad partem ſuam, vt extra de eo qui mit. in poſ. cap. cum ſicut. ff. de arbi. item ſi vnus. §. vlt. C. de vete. iu. enu. l. 1. § ſed is, &c.

Quoniam.] Casus. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur q in canone Romano ſtatutum erat q diacones & presbyteri orientalis eccleſiæ deberent continentiam profiteri: quod male ſeruabãt, quod ſexta ſynodus cognouit: ideo ſtatuit iuxta antiquum canonẽ Apoſtolorum, vt vnuſquiſque clericus ſuã poſſit habere vxorẽ: nec pp. hoc repellat à promotione ſi dignus fuerit: nec tempore ſuæ ordinationis cogatur continentiam profiteri: eo tñ tempore, quo miniſtrat altario, debet abſtinere. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Si quis] dicitur q ſi quis presbyteros vel diacones à contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet: & quicumq; clericus cauſa religionis ſuam vxorẽ abiecerit, deponi debet, ſi in contumacia perſeuerer.

b ¶ Quoniam.] id eſt, quia.

c ¶ Romani.] hic aſſignatur differentia inter oriẽtales & occidentales.

d ¶ Qui ordinati ſunt.] i. ordinantur.

e ¶ Apoſtolicæ.] quia Apoſtolus præcepit, vt vir reddat debitũ vxori. 33. q. 1. c. 1.

f ¶ Opportuno.] iſtud eſt ſ Gandulphum & alios, qui dicũt q vir quolibet loco etiã in eccleſia, & quolibet tempore tenetur reddere debitũ vxori petenti. Sed hoc non eſt verum: quia ſi duę debitor non debet ſemper venire cum ſacco paratus, vt ff. de ſo. quod dicimus. ſic nec vir ſemper debet eſſe paratus. 33. q. 4. Chriſtiano. 1.

g ¶ Diligens.] id eſt, dignus.

h ¶ Continentes.] ſed numquid in oriẽtali eccleſia vir poteſt promoueri ſine licentia vxoris? Dicit H. q. ſic: quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei: quia poſt mortem viri non poteſt contrahere 4. Item & in alio fit ei præiudicium: quia tempore vitæ ſuæ non debet ei commiſceri etiam ad tẽpus vir inuita vxore non poſſit orare, vt 33. q. 4. Apoſtolus. ſed ibi expone, orare, id eſt, peregrinari. Ioan.

HOC AVTEM. Casvs. Modo Gratianus ſoluit ſupra

Contradicere poteſt vnus multis. ...

1 Et eſt hic arg. q vnus canonicus põt ſe opponere pro defenſione eccleſię ſuę. Ad idẽ extra de conceſ. pbẽ. ex parte. vbi dicit Ioan. & Fan. hoc eſſe verum etiã ſi capitulũ illius eccleſię nollet defendi. & hoc fauore eccleſiæ. arg. ff. de liber. cau. l. 1. 2. & 3.

Vir debitũ vxori non ſemper nec vbiq. reddere tenet.

2 Melius ea. cauſa & q. c. apoſtolus. ſ gl. vlt.

3 Sc... Lan. ...

4 Hæc ... non vi... na. na... vxoribus ... oriẽtali... non h... loci ... habem... 28. diſt. ... ſunt ... & ſeq. ... conn... non ... tunt ... vel ... ſe. Arch...

ſupra dictã obiectionem:& dicit ꝙ hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis eccleſiæ, qui non ſuſceperunt votum caſtitatis,cui ſexta ſynodus præfuit: licet occidentalis ſic:& hoc probatur per ſequens cap.

ALiter.]Casvs.Dicitur in hoc cap.ꝙ alia eſt traditio

tant votum continentiæ.In cap.presbyterum.non legitimæ nuptiæ intelliguntur ſecundæ ſcilicet. ſi quis diſcernit,locale fuit : vel intelligitur de vxore,quæ ducta fuit in minoribus ordinibus.Similiter cap.illud,ſi ſubdiaconus.de ſecunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione ſynodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregata.

¶ Occidentalis, non orientalis eccleſia caſtitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

Pann.l.3.c.84.

5 ALiter ſe orientalium traditio habet eccleſiarum,aliter huius ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Nam earum ſacerdotes diaconi,atque ſubdiaconi matrimonio a copulantur[a],iſtius autem eccleſiæ,vel occidentalium nullus ſacerdotum à ſubdiacono vſque ad epiſcopum licentiam habet coniugium ſortiendi.

a ¶ Matrimonio.]*Id eſt poſſunt ſimul eſſe in ſacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neque illis, poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent,licebat contrahere matrimonium.*

Ꝟ.28.diſt. c.vl.

Similiter & capitulum Nicolai[b] *ex loco conſideratur; quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuerſa, propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nondum didicerat.* ¶ *Quòd autem in cap. 6.ſynodi*[c] *presbyter non legitimis nuptijs detectus punitur, non legales nuptiæ ſecundæ intellig ẽdæ ſunt; à quibus auctoritate canonica ſacerdos quilibet debet eſſe immunis. Illud autem Gangrenſis concilij [Si quis*[d] *diſcernit presbyterum coniugatum,&c.] ſimiliter intelligendum eſt vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum,quam ante tempus ordinationis ſuæ duxerat.Illud quoque Martini Papæ. [ſi ſubdiaconus*[e] *ſecundam duxerit vxorem] non diſſimiliter intelligendum eſt.Primam enim vxorem ante ſubdiaconatum habere permittitur: qua defuncta,vel caſtitatem profeſſa, promouetur iſte ad ſubdiaconatum.Promotus autem, ſi ſecundas deſiderauerit nuptias;ſententiæ Martini Papæ ſubiacebit.*

Ꝟ.28.diſt.c.presbyterum.

Ꝟ.28.diſt.cap.ſi quis.

Infra 34.diſt.c. ſi ſubdiaconus. ex Martino Bracarenſi.

b ¶Nicolai.]28.diſt. conſulendum.

c ¶ Synodi.] 25.diſt. presbyterum.

d ¶ Si quis.] Ꝟ. 28. diſt.ſi quis.

e ¶ Si ſubdiacon⁹.]Ꝟ. 34.diſt.ſi. ſubdiacon⁹.

SEruãda.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes: In prima parte probat, ꝙ in ſacris nullus põt habere vxorẽ; in minoribus autẽ poteſt:& etiam habere beneficium.hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Nullus.] Tertia ibi, [Verum.] Quarta ibi, [Prohibentur.] Quinta ibi, [Interdixit.] Sexta ibi, [Presbyterã.] Ioannes de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 32. diſt.in qua dicitur, ꝙ in occidentali eccleſia clerici in ſacris ordinibus conſtituti debent continentiam ſeruare, vt probatur per ſequẽs cap. Sed in minorib⁹ ordinibus non cogũtur: & hoc per cap. Ꝟ.ea.ſeriatim.

DISTINCTIO XXXII.

1 ps SEruanda eſt[f] ergo continentia ab omnibus in ſacris ordinibus conſtitutis.

Vnde Leo.Papa ad Anaſtaſium epiſtola 82.c.3.& 4.ait.

Burc.l.1.c.5. & l.2.c. 148. Anſ.l.7. c.137. & l.6. c. 18.1 ſi. Iuo p.5.c.59. & par. 6. c. 98.& 221. Pann.l.3.c.100.

¶ Neque etiam ſubdiaconis connubium conceditur. C. I.

OMnium ſacerdotum tam excellens eſt electio, vt hæc,

f ¶ Seruanda eſt.] In hac 32.diſtin. adhuc pſequit̃ de continentia clericorum. Dicit ergo ꝙ conſtituti in quattuor ſacris ordinibus tenẽt̃ continere:& qui non fuerint continẽtes, priuãt̃ officio & beneficio:& ſi habent publicas concubinas, nullus Miſſã eorũ audiat 2.& vt facilius poſſint ſeruare cõtinentiã, præcipitur eis vt extranearum feminarũ familiaritatẽ vitẽt 3. Ioã.Sed nũqd qlibet ordo eſt ſacer? Et certe vĩ ꝙ ſic.nã dĩ in lib.4.ſententiarũ,22. diſt.cap. 1.Ꝟ princ.ꝙ ordo eſt ſacrũ ſignaculũ, in quo traditur ſpiritualis poteſtas ordinato,& officiũ : & in quolibet ordine confertur gratia ſi digne ſumatur,vt ibi dicitur. Solut.reuera quilibet ordo 4 ſacer eſt:ſed quattuor præcipue dicuntur ſacri à ſanctimonia,id eſt,caſtitate,& continentia,quam indicunt.Ꝟ.28. diſt.nullum. & cap. decernimus.

Clerici in quattuor ſacris ordinibus conſtituti cõtinere tenẽt̃. 2Vt Ꝟ.c.nullus.& c. præter.hoc.Archi.

3 Ꝟ.ead. interdixit. & c.ſeq.

4 Hic q̃ro an ordo ſit vnũ ſacramẽtũ? Dic ſm Pe.ꝙ vnũ dicit̃ pfectione vnius finis: qa cõſtituit̃ ex diuerſis ordinibus ſpecialibus, q oẽs ordinãtur ad vnũ actũ cõſecrationis,ſicut ẽt domus vna dicit̃ Arch.

no orientalis eccleſiæ,& alia occidentalis, Nam in oriẽtali eccleſia oẽs clerici indiſtincte poſſunt vti matrimonio cõtracto.In occidẽtali vero eccleſia aliter ſeruatur.

a ¶ Copulantur.]id eſt,copulato vtuntur:Multi ex hac litera dixerunt, ꝙ orientales poſſunt contrahere in ſacris ordinibus.ſed eis obſtat Ꝟ. diſt. proxi. ſi quis eorũ. ſed ipſi dicunt ꝙ ibi ſexta ſynodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. Casvs.In hoc §.oſtendit Gratian⁹ qualiter intelligantur tria cap.in 28.diſt. ſcilicet,conſulendum. & presbyterum.& ſi quis diſcernit. & vnum cap. in 34 diſt.ſi ſubdiaconus. Dicit enim ꝙ illud cap. conſulendum. locale fuit. quia Bulgari nondum ſuſcepe-

OMnium.]Casvs. Quæſitum fuit à Leone,an ſubdiaconi poſſint habere vxores. Et reſpondet quòd clerici in minoribus ordinibus conſtituti ſi contrahãt, immunes ſunt à culpa : ſed hoc ſubdiaconis non licet.

tur, vt extra de ætate & quali. à multis.
a ¶ Gregorij.] ſupra ea. quia ſunt.
b ¶ Suſceperat.] Hæc ſolu. non valet 1, quia à tempore Apoſtolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu, vt 84. diſt. cum in præterito.
c ¶ Neocæſarienſis.] ſ. ea. cap. presbyter ſi.
d ¶ Ancyranæ.] ſ. eadem, diaconi.
e ¶ Ex tempore.] illud ſtare non poteſt, quod dicitur in fi. illius cap. diaconi profeſſi continentiam. Additio. Alij vero ſentiunt cum Gratiano, & ſecundú hoc quod dicit ibi, profeſſi, &c. dic, de cetero: quia prius licuit ei contrahere. Archid.
f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, quod in orientali eccleſia diaconi poſſent contrahere: ſed hoc non eſt verum.
ITEM OPPONITVR. Adhuc opponitur per ſequentia cap. quorum prima duo ſunt plana. & poſtea I diſ. 30. ponit ſolutioné.
SI quis.] Hæc eſt 9. pars diſt. in qua dicit presbyterum religionis cauſa nõ debere cõtemnere propriam vxorem.
g ¶ Contemnere.] quantú ad exhibitionem neceſſariorú, vt 31. diſ. omno. & §. põt.
h SI quis diſcernit.] & infra, &c.
PResbyterum.] Hæc eſt 10. pars huius diſt. in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentum ab officio abſtinere debere.
Casvs. Quidã presbyter orientalis mortua sua vxore duxit ſecundam, cú putaret ſibi licere. quæſitum eſt in ſexta ſynodo. quid de eo fieri debeat. Et reſpondetur, quod debet priuari omni ſacro miniſterio: ita quod neque publice, neque priuatim benedicat: quia benedictionem non habet propter delictú ſuú: ſed imploret veniam à Domino de ſuo delicto: honoré tamen ſuæ cathedræ per diſpenſationem tenebit.
i ¶ Non legalibus.] poteſt intelligi de eo qui contraxit ſecundas nuptias per ignorantiam iuris 2.
k ¶ Habere.] ſcilicet dignitatem, beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cantabit cú alijs, & intererit electionibus: ſed hoc ſolum deeſt ei, quod non debet miniſtrare vt ſacerdos, vt 15. q. vlt. qui admiſerit. & cap.

1 Ad idem Hug. & Lau. quorú fuit iſta gl. Arch.

2 Sic le-git Gra… diſt. §…

conatú, vel diaconatum, vel presbyterij gradú adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij[a] duobus modis ſoluitur: vel quia eccleſia illa, cui diaconus ille miniſtrauerat †, nondum continentiæ votum ſuſceperat[b] in diaconis, & reliquis miniſtris: vel quia (ſicut de electo in epiſcopum antea ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocæſarienſis[c] & Ancyranæ[d] ſynodi, vel ex tempore[e], vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco[f], quia vtraque ſynodus orientalis eſt, & orientalis eccleſia non ſuſcipit generale votum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, vt poſt adeptum ſacerdotium, defuncta priore vxore, cum qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

† al. militauerat

a ¶ Non prohibetur.] *A pleriſque vetuſtis exemplaribus abeſt dictio*, non: *Retenta tamen eſt, quoniam hic Gratianus in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis præ ſe fert hoc probare, ſubdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuiſſe prohibitum vſum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum ſit, ipſe poſtea declarat à ver.* Sed quòd *vſque ad verſ.* illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium diſt. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, c. 6. al. 5.

¶ Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. C. XIIII.

9 SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere[g], anathema ſit.

Burch. l. 2. c. 78. Iuo. p. 5. c. 184. Pann. l. 3. c. 113.

¶ *Gratianus refert ſenſum canonis, ceteri collectores ipſa etiam fere verba.*

Item ex concilio Gangrenſi, c. 4.

¶ Anathema ſit, qui presbyterum coniugatum diſcernit à communione, nuptiarum occaſione. C. XV.

SI quis diſcernit[h] presbyterum coniugatú tamquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo ſe abſtinet, anathema ſit.

Burch. l. 3. c. 75. Iuo p. 2. c. 128. & p. 3. c. 158.

¶ *Græce eſt.* Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω. *id eſt:* Si quis ſecernat ſe à presbytero, qui vxorem duxit, tamquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit. *quæ verſio non multum diſcrepat à verſione Dionyſij exigui.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abſtineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. C. XVI.

10 PResbyterum per ignorantiá non legalibus[i] nuptijs detentú cathedram quidé habere[k], ſed ab officio

Simile etiá in 3. canone eiuſdem ſynodi, & apud Baſilium in epiſt. ad Amphilochium, c. 27.

cap. ſi quis presbyter. Et not. quòd de vtroque iure eſſet priuandus, vt 84. diſtinct. quiſquis. ſed hoc beneficium conceditur ſublato officio, vt 50. diſtinct. presbyteros. & cap. ſtudeat. & extra de cle. pug. Henricus. & extra de cle. ægro. tua.

a ¶ Pro-

abſtinere præcipimus: ſufficit enim huiuſmodi indulgentia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera ſua debet curare, conſequens nó eſt. Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui vero hanc nó habet propter delictũ † [a] ignorantiæ [b], quomodo alijs tradet? Non igitur publice, neque priuate benedicat; nec corpus Domini diſpenſet alijs; nec alio modo miniſtret: ſed ſufficiat ei, quòd præſidet: & imploret à Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autem, quòd huiuſmodi non legitimæ nuptiæ ſoluentur, & nullatenus vir acceſſum habebit ad eá; propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt [c].

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

γ ¶ Ab officio.] *græce eſt, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν; id eſt,* a ceteris officijs.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 70.

¶ De presbyteris non eſt laicis iudicandum. C. XVII.

Iuo p. 3. c. 81. Pann. l. 5. c. 12.

II CONſulendum decernitis, verum presbyterum [a] habenté vxorem debeatis ſuſtẽtare, & honorare; an à vobis proijcere. Ad quod reſpondemus, quoniá licet ipſi valde ſint reprehenſibiles [d]; vos tamen Deũ conuenit imitari; qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos. Deijcere vero eum à vobis ideo non debetis: quoniá nec Iudá Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorũ eiecit. Verũ de presbyteris, vobis, qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de eorum vita quidpiam inueſtigandum; ſed epiſcoporum iudicio, quidquid eſt, per omnia reſeruandum.

Matth. 5.

a ¶ Presbyterum.] *In vltimo capite harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium multos apud ſe eſſe Græcos, & Armenos, & alios, qui diuerſa docerent. Nondum enim à Romana ſede epiſcopum, aut presbyterũ acceperant. Quamobrẽ nihil mirandũ, ſi presbyter, de quo in hoc capite agitur, coniugatus erat.*

DISTINCTIO XXIX.

SEd notandum eſt [e], quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona cõſideranda ſunt. Ait enim Iſidorus.

¶ Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. C. I.

SCiendum eſt, quòd pleraque capitula ex cauſa [f],

COnſulendum.] Hæc eſt xi. pars. diſtin in qua dicit presbyteros non à laicis eſſe iudicandos, licet aliquando ſint reprehenſibiles.

CASVS. Bulgari ſunt populi inter Vngariam & Græciam cõſtitutι; apud iſtos presbyteri quidá habebant vxores. quare quæſiuerunt Bulgari (qui laici erant) à Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et reſpondet q; non, licet illi ſacerdotes ſint reprehẽſibiles. & hoc probatur exẽplo Domini, qui Iudá proditoré non eiecit: & quia laici clericos iudicare non debent: ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

Bulgari q ſunt.

d ¶ Reprehenſibiles] ſi. 15. q. vlt. ca. vlt. Sed cõtra. 32. diſt. nullus. Sed illud intelligitur a. cum notoriũ eſt crimen eius.

a Hunc intellectum approbat hic Lau. qd dic vt ibi dicá. Arch.

SEd notandũ.] Hic intitulatur 29. diſtinct. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus, & exponit: Et dicit q; quædá cap. intelliguntur ex tempore, & loco, & cauſa, & perſona.

e ¶ Sed notandũ eſt.] Quia dixerat ĩ. proxi. diſt. §. ecce. in fin. quædam cap. eſſe tẽporalia vel localia: ideo ad ſoluendum multa contraria, oſtẽdit in iſta 29. diſtin. quędam capitula tradita eſſe ex cauſa, quędam ex tempore, quædá ex loco, quædá ex perſona, quędam ex negotio, quędam ex neceſſitate.

SCiendũ.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd quædam cap. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignantur, & quia hoc multi non reſpiciunt, cadunt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cum non intelligant ad plenum.

¶ Caſus ſequentis cap. patet.

a ¶ Propter delictum.] id eſt, quòd factum commiſerit per ignorantiam.

b ¶ Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret ſe debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo quòd recipit ordinem, tenetur continere. 23. diſt. quamquam.

c ¶ Priuatus eſt.] Videtur hic q; ſi ſacerdos eſt excommunicatus vel ſuſpenſus, q; non debet priuatim dicere horas ſuas: quòd non eſt verum; immo ad hoc tenetur,

f ¶ Ex cauſa.] Ex cauſa fuit ſtatutum ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus, vt 48. diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerẽtur. ſed hęc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus in epiſcopum, vt 61. diſt. §. his omnibus.

ex perſona [a], ex loco [b], ex tempore [c] conſideranda ſunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quàm intelligant [d]; ante inculpant, quàm iterando lecta perquirant. [e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. C. II.

Regulæ ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio [f], inſtante neceſsitate [g] traditæ ſunt. Anſ.l.4.c.53.

Item Hieronymus in proœmio epiſtolæ ad Epheſios.

¶ Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. C. III.

Neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitates locorum, & temporum, & hominum, quibus a ſcriptæ ſunt; diuerſas & cauſas [h], & argumẽta, & origines habeãt. Et quomodo B. Ioannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias, in vnaquaque earum ſpecialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat; ita & ſanctus apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus [i] medetur illatis: nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare. Apocal.1. Matth.5.

a ¶ Quibus ſcriptæ.] *Antea legebatur; quibus* diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

Illud autem [l], quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur, ex cauſa conſideratur, & ex tẽpore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorum [β], quia coniugium deteſtabantur, ſicut etiam quorumdam [m] ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.

β ¶ Manichæorum.] *Proprie Gangrenſis ſynodus ſtatuit contra Euſtathianos, vt ſup. diſt. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerunt à Manichæis.*

¶ De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I.

Si qui filij parentes, maxime Iuo p.8.c.319.

a ¶ Ex perſona.] vt in Augu. qui factus eſt coepiſcopus alio viuente, vt 7. q. 1. non autem. & c. petiſti.

b ¶ Ex loco.] quia propter propinquitatem vel remotionem loci aliquid ſtatuitur, vt 64. diſtin. cum longe. 24. q. 1. pudenda. & 3. diſtin. 4. erit autem 1. Vel ideo dicit: quia quædam ſunt localia, quędam non.

1 Ad idem 93. diſt. iuxta.

c ¶ Ex tempore.] ſicut Anglicis datum fuit propter nouitatem, vt coniugarent in quarto gradu, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Intelligant.] qd eſſe non debet. 11. q. 3. eorum.

e ¶ Perquirant.] qd inciuile eſt, vt ff. de leg. inciuile.

f Regulæ.] ¶ Negotio.] id eſt ꝓpter qualitatem negotij aliquid ſtatuit qd eſt cõtra ius: ſicut in cauſa matrimonij, cõſanguinei admittunt in teſtimoniũ, vt 35. q. 6. cõſanguineos & ꝓpter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, ꝙ domeſtici admittantur in teſtimonium, vt 14. q. 2. ſuper prudentia 2.

g ¶ Neceſſitate.] lex nõ debet inſtitui niſi propter neceſſitatem, vt ſ. diſt. 4. erit.

Neceſſe.] CASVS. Quidã ſcripturas varias & diuerſas tantũ vno modo intelligebãt: quos docet Hieronymus intelligere ſcripturas ſecundũ diuerſitatẽ tẽporum, locorũ, & cauſarũ. Et hoc probat exẽplo Ioannis Euangeliſtę, qui ſcribens vij. eccleſijs, in vnaquaq; ſpecialia vitia vario modo corrigebat; nec imitatur medicos imperitos, qui vno collyrio oculos omniũ infirmorum volunt curare.

2 Dicit Io. de Fan. Quod dicit Ioã. nõ eſt verum; immo de iure cõmuni eſt vt domeſtici admittantur. C. de repu. l. ex cõſenſu. extra de teſt. inſup. nã edictũ de teſtibus eſt prohibitoriũ: vt quilibet admittatur q nõ prohibet. ff. de teſt. l. 1. & de hac materia no. 3. q. 5. in ſum. & c. 1. Arch.

h ¶ Cauſas.] 23. q. 8. occidit.

i ¶ Vulnerib9.] Non quòd varietas delictorum requirit varietatem pœnarum; vt 45. diſtin. licet. 50. diſtin. vt conſtitueretur. 44. diſt. comeſſationes. 41. diſt. non cogantur.

K ¶ Collyrio.] Arg. cõtra illos qui tales in oſbus ſ[illegible] põnunt ſolutiones: aliud ſecundũ leges, aliud ſecundũ canones, vel hoc nouũ, illud vetus.

Illud.] Hæc diſt. diuidit in tres partes. Scd'a ibi, [Hęc aũt.] Tertia ibi, [Si qs pſbyter.] In prima ponunt quędã cap. cõtra Manichęos.

CASVS. Hic ponitur 30. diſt. in qua adhuc ſoluit oppoſitionẽ quam fecerat 28. diſt. in quattuor cap & dicit q. tria prima ca. intelliguntur ex cauſa & tempore. cauſa fuit hæreſis Manichæorum, qui coniugia deteſtabãtur: ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationẽ hæreticorũ. & ad hoc inducit ca. ſequentia. de tẽpore dicit 31. diſt.

l ¶ Illud autem.] Dictum fuit ſ. 28. diſt. cap. ſi quis docuerit, & cap. ſeq. quòd ſacerdotes non debent à ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis. hic dicit, ꝙ ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.

m ¶ Quorumdam.] ſcilicet hæreticorum.

Si qui filij.] CASVS. Quidam filij occaſione illius vetiti

verbi Euangelij, Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis ſubtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic quod tales debent anathematizari. Plana ſunt cap. vſque ad cap. ſi quis eorum.

fideles [a], deſeruerint occaſione Dei cultus [b], hoc iuſtum eſſe iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum [α] in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint †.

† al. ſit

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrenſi, vnico capite, & continuata oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſii exigui, longe magis reſpondet originali græco, quamuis neque ipſa vſquequaque.*

α ¶ Vt hoc ipſum. *Græce eſt,* [Greek illegible] *Dionyſ.* i. Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos, omnibus rebus præferatur.

Item ex eodem, c. 17.

¶ De eodem. C. II.

Burch. l. 8. c. 62. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 320.

QVæcumque [c] mulier, religioni [β] iudicans conuenire, comam ſibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius [γ], & ad memoriam ſubiectionis illi dedit tamquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit †.

β ¶ Religioni.] *græce eſt.* [Greek illegible] *id eſt,* Ob eam, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit;* propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religioſorū, quos nos dicimus, vitam propriè* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in parte 7. ſecuti ſunt verſionem Dionyſii, in octaua autem Iuo priſcam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *hæc non ſunt in græco originali, neque in verſione Dionyſii. Videntur autem ſumpta ex epiſt. prima ad Corinthios, c. xi.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. C. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317.

SI qua mulier derelicto viro diſcedere [d] voluerit ſoluto vinculo coniugali, nuptias cōdēnando †, anathema ſit.

† al. contemnendo

Item ex eodem, c. 10.

¶ De eodem. C. IIII.

Repetit' j. diſt. 31. c. quicumque. ex verſione Diony. Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. c. 82. & par. 8. cap. 16. & hoc ſecundo loco ex hac eadem verſione.

SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in coniugio poſitos per arrogantiā vituperauerit, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 9.

¶ De eodem. C. V.

Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus [δ], tamquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc ſolum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

δ ¶ Profeſſus.] *Hic erat additum,* in coniugio: *quod neque eſt in editione græca, neque etiam in latino, quæ citatur infra diſt. 31. c. quicumque. neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

[a] ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenemur ſubuenire: magis tamen fidelibus. 86. diſt. non ſatis. Sed pone quod habes patrem hæreticū: numquid præferes ipſum extraneo bono? P. manducator dixit hanc quæſtionem eſſe nebulam, & tenebroſam aquam in nubibus aeris. Sed dicas quod patrem, qualiſcumque ſit, debemus preponere extraneo, etiam ſancto, in his quæ ſpectant ad opus miſericordię in prouidendo ei in neceſſarijs: niſi alter magis indigeat: quia tunc potius tenemur extraneo ſubuenire, vt 86. diſt. paſce. Ambroſius tamen videtur cōtradicere huic opinioni in cāticis in illo loco: Ordinauit in me charitatem. ait enim, Multorum eſt charitas inordinata: quidam enim id, quod eſt primum, ponunt tertiū vel quartū. Sed primo diligendus eſt Deus [1]: ſecundo parentes: deinde filij, poſtea domeſtici: qui ſi boni ſunt, malis filijs ſunt præponendi. de pæ. diſ. 2. charitas. Sed illa auctoritas intelligenda eſt de affectu interiori, non de beneficiorū exhibitione. nā magis debemus diligere extraneos bonos quam propinquos malos, licet illis potius debeamus ſubuenire. 13. q. 2. non æſtimemus.

[b] ¶ Dei cultus.] quod quidam hæretici fecerunt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrem & matrem propter me, centuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

[c] QVæcumque.] infra, de conſe. diſt. 5. furare. 33. q. 5. mulier. Ioan. [2]

[d] SI qua mulier,] ¶ Diſcedere.] ſine alius conſenſu.

Pater malus an ſit extraneo bono præferendus.

[1] Dicit beatus Bernar. in li. de diligēdo Deū, cauſa diligendi Deū Deus eſt: modus, ſine modo diligere. ob duplicē cām Deum propter ſe diligēdum dixerunt; ſiue quia iuſtius, ſiue quia nil diligi fructuoſius poteſt. Arch.

[2] Sed in multis locis moniales tondentur, vt Rhegij & Mutinæ, & amputant ſibi comas: forte & male faciunt. ar. 20. q. 1. c. 2. vbi etiam dicā. Arc.

De eodem. C. VI.

SI qua mulier ſuo propoſito [a] vtile iudicans, vt virili veſte vtatur, propter hoc virilem habitum imitetur [α], anathema ſit. Burc.l.8.c.60. Iuo par.7.c.78.

α ¶ Imitetur.] *Græce legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι *quæ Dionyſius exiguus apte vertit,* & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit: *ſicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c.18.

¶ De eodem. C. VII.

SI quis tamquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiuſdem β diei contemptum [b], anathema ſit. Burch. l. 13. c. 19. Iuo par.4.c.51.

β ¶ In eiuſdem.] *In originali huius priſcæ verſionis eſt,* aut in eiuſdem diei contemptum: *quod in verſione* Dionyſii, *quam attulerunt Burchardus, & Iuo, iſtis vocibus videtur exprimi,* aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in græco vulgato nihil eſt, quod iſtis reſpondeat.*

Item ex eodem, c.19.

¶ De eodem. C. VIII.

SI quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter γ neceſſitatem [c] coporalem ſuperbiat, & ieiunia communia putauerit contemnenda, totius eccleſiæ perfectam in ſua conſcientia iudicans rationem, anathema ſit. Burc.l.13.c.5. Iuo par.4.c.38.

γ ¶ Propter neceſſitatem.] *Nihil mutatum eſt ob gloſſas: ceterum multis modis diſcrepat à priſca verſione, & à Dionyſiana, quam ſecuti ſunt Burchardus & Iuo, Priſca ſic habet:* Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem, & ſuperbiens ieiunia communia totius eccleſiæ putauerit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rationem, anathema ſit. *Dionyſiana autem hoc modo:* Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. *Quæ verſio in ceteris quidem partibus originali græco, etiam vulgato, ſatis reſpondet: ſed in poſtrema inſignis eſt varietas. Nam vbi Dionyſius habet;* ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus: *in græco vulgato eſt,* ἀποκρατοῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, *i.* nimirũ perfecta, quæ in ipſo eſt, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuſcriptis autem huius canonis exemplaribus partim eſt,* ὑπεισκρατοῦντος. *i.* perfecta in *eo reſidente ratione, partim,* ἐπισκρατοῦντος, *id eſt,* perfecta, quæ in ipſo eſt, ratione ſibi auxiliũ ferẽte. *Notantur vero Euſtathiani (quos poſtea Bogomilsci ſectati ſunt) qui ita ſtatuebant, peracto certo quodã ieiunio, ad eam ſe perfectæ vitæ rationẽ perueniſſe, vt poſtea omnia ſibi eſſent indifferentia, nulliſq. præceptis obligarentur: ſed ſoluti omnino eſſent, ac ne peccare quidẽ poſſent: qua de re Balſamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, c.20.

¶ De eodem. C. IX.

SI quis per ſuperbiam tamquam perfectum ſe exiſtimans, conuentus, qui per loca, & baſilicas [d] ſanctorum martyrum fiunt, vel accuſauerit, vel etiã oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque ſanctorum contemnendas, anathema ſit. Pann.l.2.c.8.

Item ex eodem, c. 5.

a SI qua mulier ſuo propoſito.] quia magis eſt habilis, & magis parata in ſciſſa veſte, q̃ in clauſa ad meretricandum.

b SI quis contemptum.] quia ſi non facit in contemptum illius diei, etiã omni die bonum eſt ei ſi ieiunat, vt 76. diſt. vtinam.

SI quis eorũ.] CASVS. Beneuentan[9] ſic ponit caſũ. Quidã dum ieiunaſſet, cœpit eũ fames affligere: ille propter famem ſuperbiens dicebat non eſſe ieiunandum, & ſufficere ſolam conſcientiam pro facto. de iſto dr̃ q̃ debet anathematizari. Ego Barth. Brixi. aliter caſum intelligo, ſic ponens. Quidam dum permaneret in propoſito abſtinentiæ, id eſt, continentiæ: propter neceſſitatẽ corporalem, id eſt, abſtinentiam, per quam multa neceſſaria corpori ſubtrahũtur, ſuperbiebat, omnia ieiunia paruipendens, cum plus alijs ieiunaret: perfectam conſtitutionẽ eccleſiæ iudicans in ſua conſcientia, dr̃ q̃ talis anathema ſit. Seq. cap. vſque ad cap. ſi quis virorum. patet.

c ¶ Neceſſitatem.] id eſt, continentiam.

d SI quis.] ¶ Baſilicas.] niſi cum fiunt per inanes reuelationes, vt de con ſecra. diſt. 1. placuit.

a ¶ Si quis

¶ De eodem. C. X.

Burch.l.3.c.94. Iuo par. 3.c.84.

I quis docet domum Dei contemptibilem eſſe debere, & congregationes,quę in ea fiunt,anathema ſit.

Item ex eodem,c.6.

¶ De eodem. C. XI.

Burch.l.3.c.95.

SI quis extra [a] eccleſiã priuatim populos congregans, contemnat eccleſiaſticas ſanctiones α, ipſamque eccleſiam apud ſe ſine concilio † epiſcopi cum presbytero agat,anathema ſit.

† *al. conſilio*

α ¶ Sanctiones.] *Poſt hoc verbum in priſca verſione iſta ſunt interiecta*, aliterque ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, nõ conueniente presbytero iuxta decretũ epiſcopi, ipſamq. *& cetera, quæ hic ſequuntur. Dionyſii autem verſio, quæ optime reſpondet verbis græcis, & refertur à Burchardo, hæc eſt:* SI quis extra eccleſiã ſeorſum conuentus celebrat, & deſpiciens eccleſiam, ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum epiſcopi, anathema ſit.

Item ex eodem,c.1.

¶ De eodem. C. XII.

Infra 31. diſt. c. ſi qs nuptias. ex verſione Dionyſij. Burc.l.8.c.61. Iuo par.7.c.79.

SI quis nuptias in accuſationem duxerit; & mulierem fidelem, ac religioſam cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tamquam non poſſe coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit.

Item ex eodem,c.2.

¶ De eodem. C. XIII.

Iuo par.4. c.50. † *al. immolatam, & ſuffocatam*

SI quis carnem manducantem ex fide [b] cum religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum † [c], & ſuffocatũ, crediderit cõdemnandum, tamquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

Item ex eodem,c.15.

¶ De eodem. C. XIIII.

Iuo p.8.c.318.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] ſuos, & non eos aluerit, & (quod pietatis ε eſt) neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putauerit, anathema ſit.

ε ¶ Quod pietatis eſt.] *Longe fidelius Dionyſius:* & quod ad ſe pertinet, nõ ad pietatẽ diuini cultus informat. *Græce enim eſt:* *καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ. Subintelligitur autem particula negans, id eſt, μὴ, ex ſuperiore membro.*

† *al. ἑαυτῷ*

Item ex eodem,c.12.

¶ De eodem. C. XV.

Burc.l.8. c.63. Iuo p.7. c.81.

SI quis virorum putauerit ſancto propoſito (id eſt continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tamquam ex eo iuſtitiam habiturus, & reprehendat vel iudicet alios, qui cũ reuerentia birris † vtuntur, & alia veſte [e] communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.

† *al. beris.*

Item ex eodem, c. vltimo.

¶ De eodem. C. XVI.

Iuo p.8. c.321.

2 HAec autem ſcripſimus non abſcindentes eos, qui in

a SI quis extra.] Et domus in qua hæc fiunt, publicanda eſt, vt in auth. de eccl. tit. §. ſi quis in ſua domo. collat. 9. Ioan.

b SI quis.] ¶ Ex fide.] id eſt, ex bona conſcientia. extra de pſcrip. quoniam omne.

c ¶ Immolatũ]. Idolothytis nõ debemus veſci, vt hic. & 5. diſtinct. presbyteros. & 32. q. 4. ſicut ſatius. Sed contrariũ videt̃ illud Apoſtoli ad Corinth. Si qs infideliũ vocat vos ad cœnã. omne quod vobis apponitur manducate nihil interrogãtes. 1 Sed illud, loquitur ſecundũ ſua tẽpora, cũ adhuc pauci erant fideles. Quod aũt dicit de ſanguine & d̃ carne ſuffocata, hodie non tenet: quia tãtũ in figura fuit iſtud prohibitum.

1 Vt 11.q. 3. ad menſam. & 1.q. 4.§. notandũ. Archi.

ADDITIO. 11.q.2. gloria epi. Archidia.

d SI quis. ¶ Filios.] Nam ex iuramento nõ poſſumus adſtringi ad illud, vt 22. q.4. inter. de hoc habuiſti ĩ. diſt.1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam in quadam pretioſa veſte iuſtitiam ponebat quaſi propoſito continentiæ conueniret, reprehendens eos, qui alia veſte vtebantur, dr̃ q̃ talis anathema ſit.

e ¶ Veſte.] Sufficit ergo q̃ quis veſte vtatur ſm̃ conſuetudinem regionis: & ſic tranſmontani non coguntur vti affibulatis veſtibus, vt Italici, non obſtante noua cõſtitutione, extra de vi. & honeſta. cle. clerici. quia lex debet conuenire conſuetudini, vt ĩ. diſt. 4. erit.

Conſuetudinẽ in vſu veſtiũ debemus obſeruare.

HAec autem ſcripſimus.] Hæc ẽ ſcda pars diſt. in qua conciliũ interpretat̃ prædicta. Archi.

CASVS. Dicitur in hoc ca. q̃ ea quæ ſtatuta ſunt ĩ ſuperiori bus

bus cap. non ſunt ſtatuta, niſi ꝯ eos, qui religionis habitum & propoſitum continentiæ aſſumentes in ſuperbiam efferuntur cōtra eos, q ſimpliciter viuūt, facientes noua ſtatuta ꝯ diuinas ſcripturas, & eccleſiaſticos canones: illi vero commendantur, qui continentiā ſeruant, & proprijs abrenuntiant cū humilitate: & qui diuitias poſſident cū iuſtitia, & bonis operibus.

a ¶ Et noua.] ff. de cōſtitu. princ. in reb⁹.

b ¶ Diuites.] Hoc verum eſt de talibus, qui faciunt miſericordiam non habentibus, vt 33. q. 5. ſecūdum. nam & Dominus habuit pecuniā, vt 12. q. 1. exēplum, alias abijciēda eſt pecunia exēplo Cratis, vt 12. q. 2. gloria epi §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui vltra neceſſaria ſibi retinet, vt 42. diſ. §. 1. Io.

b ¶ Diuites.] Non eſt contra illud, facilius eſt camelum per foramen acus trāſire: qa illud de talibus intelligitur, q in diuitijs ſpem ponentes, gratis incumbunt aurū, quàm ſolē, de quibus habetur 47. diſt. ſicut hi 1.

Rapere aliena dicit q vltra neceſſitatē ſibi retinet.

Diuites aliqui boni ſunt.

1 Et dicit Hieronym. Iuſtitias habuiſti, regē perdidiſti. Dū vigilas augmentū diuitiarū cogitas. Dū dormis latronē ſomnias. In die ſolicitus, in nocte pauidus, & ſic ſē⟨per⟩ et mendicus. Archi.

ecclesia Dei ſecundum ſcripturas ſanctum propoſitū continentiæ eligunt: ſed eos a, qui ſuſcipiunt habitum eius, & in ſuperbiam efferuntur aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt. Sed & hos condemnamus, qui ſe extollunt aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones, & noua [a] introducūt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur; & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſſimam dicimus: & renuntiationem ſæculariū negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum c vinculum, quod ſecundum caſtitatem † perdurat, honoramus; & diuites b cum iuſtitia, & operibus bonis non abijcimus γ.

† *caſtitatem ſecū*] orig. & Iuo.

a ¶ Eos, qui ſuſcipiunt habitum.] *Græce eſt:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους δὲ καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: id eſt, qui ex inſtituto exercitationis huiuſmodi, capiunt occaſionem ſeſe efferendi: ſeque extollunt aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt, & aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones introducunt nouitates.

c ¶ Et nuptiarum vinculū.] *Græce* καὶ γάμου σύνδεσιν σεμνὴν, *quæ Dionyſius vertit:* & nuptiarum caſtum vinculum.

γ ¶ Non abijcimus.] *Poſt hæc verba in concilio ipſo proxime ſequuntur quæ habentur infra c. parſimoniam, diſt. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinū Bracarenſem, c. 57.

¶ Anathematizatur, qui Manichæorum ſuperſtitiones ſequitur. C. XVII.

SI quis presbyter a propter publicam c pœnitentiam à ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, ſicut Manichæi, anathema ſit. Similiter c quia, quod ab Apoſtolis traditū eſt, canon tenet antiquus; placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paſchæ vſq. ad Pentecoſten †, nō γ proſternant d ſe in oratione cauſa † humilitatis: ſed recto vultu ad Dominum fungatur orationis officio: quia in his diebus gaudium reſurrectionis Domini celebrāmus. Si quis e etiam non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum à carne abſtineat; placuit ſancto concilio vt prægustet e; & ſic, ſi vult abſtinere, abſtineat. Si autem ſpernit, ita vt olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis à ſe remouens, deponatur de ordine clericatus.

Burc. l. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 52.

† *al. quinquageſimam*

† abeſt vox iſta ab orig.

Ibid. c. 58.

a ¶ Presbyter.] *Sequebatur*, vel diaconus, *quæ ſublata ſunt, quoniam abſunt à pleriſq. manuſcriptis, & originali. Ceterum Burchardus, & Ivo ſimilem canonem citant ex concilio Turon. atq. ita habent:* Si quis propter publicam pœnitentiā à ſacer-

Si quis presbyter.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur q ſi quis presbyter accepta publica pœnitentia in die Dominica ieiunauerit ea intētione qua Manichæi ieiunabāt, anathema ſit. In ſe. parte, quæ incipit ibi, [Similiter.] dicit, q in diebus Dominicis & inter Paſcha & Pentecoſtē nō debemus flectere genua; ſed vultu erecto orare ad Dñm. In tertia parte q incipit ibi, [Si quis etiā.] dicit. [Si qs nō comedit carnes vel olera, i qb⁹ carnes coquūr, ꝑpter execrationē eſcarū, cōpelli debet deguſtare, & ſi noluerit, tamquam hæreticus deponatur.

c Si quis.] Propter publicā.] quam facere pōt ſacerdos, ſed nō ſolēnē, vt dixi 3. 28. diſt. presbyter.

d ¶ Proſternant.] vt de conſecrat. diſtinct. 5. quoniam ſiut.

e ¶ Prægustet.] Ecce q ſuſpectus cogitur comedere ſiue guſtare. Sed nūmquid idem eſt ſi aliquis eſt ſuſpectus eo q non cōicat in anno 1: numquid cogēdus eſt cōicare? Non: quia illa non recipitur ſine peccato, ſi recipiens eſt peccator, ſed ad hoc poteſt cogi vt faciet ſe dignum, id eſt, vt pœniteat. de conſec. diſt. 2. ſi qui Intrat. 2. diſt. hi qui. ſecundum Hu. cuius fuit iſta glo.

Tem-

TEmpus quoque.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes. In prima corrigitur ſententia Pelagij per Greg vt in c.ſeq. Secunda ibi, [Cauſa vero.] Tertia ibi, [Poteſt & aliter.] Quarta ibi, [Sed obijcitur.] Quinta ibi, [Aliter.] Sexta ibi, [Similiter.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 31. diſt. dicit Gratia. quòd illa cap. quæ fuerũt poſita in diſt. 18. intelliguntur ex tempore: quia nondum erat indicta continentia ſacerdotibus. & hoc probat per ſequentia. Dicit etiam quæ eſt cauſa, ſcilicet ꝙ propter munditiã fuit continentia indicta & ꝙ ſacerdotes vxores non abijciant à ſua cura, quin eis neceſſaria miniſtrẽt.

dote acceptam, aut pro aliqua neceſsitate. *In aliquot Gratiani manuſcriptis eſt*: ſi quis præter publicam pœnitentiam, à ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſsitate, &c. *quæ optima videtur lectio. Nam in capite 18. concilij Gangrenſis, vnde hoc videtur Martinus ſumpſiſſe, nulla presbyteri fit mentio, ſed vniuerſe pronunciatur vt ſupra ead. c. ſi quis tamquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema ſit, *& verba illa:* abſque aliqua neceſſitate, *videntur huc importata ex cap. 19. eiuſdem cõcilij. Neque vero presbyteris huiuſmodi pœnitentiæ more laicorum imponebãtur. c. illud. cum ſequentibus, diſt. 50. & c. fin, verſi. nec enim. 82. diſt. Sed quando in grauiſsima crimina publice incurrebant; depoſiti peregrinari iubebantur. c. ſi quis ſacerdos. 30. q. 1. c. ſacerdos. de pœn. diſt. 6.*

β ¶Similiter quia.] *Hoc ſumptum eſt ex canone vltimo concilij Niceni.*

γ ¶Non proſternant.] *In codice Lucenſi regio legitur*: non proſtrati, ſed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶Si quis etiam.] *Hoc ſumptũ eſt ex concilio Ancyrano, c. 13. al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

1 Can. 7.

DISTINCTIO XXXI.

TEmpus [a] quoque, quia nondũ [a] erat inſtitutũ, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent.

a ¶Nondum.] *Quod ait hic Gratianus, fuiſſe tempus, quo nondum erat inſtitutum, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent, in ſubdiaconis (Nam & hi ſacerdotũ nomine interdum comprehenduntur, valetque idem ſacerdotis nomen atque in ſacris conſtitutus, vt infra ad initium diſtinctionis 33. notaturque in gloſſa 1. q. 1. qui per pecuniam.) locum habere poteſt. Fuit enim tempus, cum ſubdiaconi in aliquibus prouincijs, vt in Sicilia, continentiæ legibus non adſtringebantur: quod Gregorij locus, qui ſolus ad hanc rem confirmandam proxime à Gratiano citabitur, manifeſte probat. Diaconis autem & presbyteris in Latina eccleſia numquam licuiſſe vxoribus, quas ante ſacros ordines duxerãt, vti, ex canonibus, qui poſt primum in hac eadem diſtinctione citantur, & alijs multis, præſertim epiſtola ſecunda Syricij ad Himerium Tarraconenſem clare demonſtratur.*

Vnde Gregorius ſcribit Petro ſubdiacono Siciliæ, lib. 1. epiſtola 42.

¶Qui caſtitatem non promiſit, ab vxore ſua ſeparari non cogatur. C. I.

Pann. l. 3. c. 89. Poly. l. 4. tit. 31.

ANte triennium ſubdiaconi omnium eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ eccleſiæ nullatenus ſuis vxoribus miſcerentur. Quod mihi du-

a ¶Tempus.] in hac 31. diſt. oſtendit, ꝙ à tempore Grego. ſtatutũ fuit ut ſubdiaconi non ordinarentur niſi promiſſa continentia 1. Secundo agit de cauta continentiæ presbyterorũ & diaconorum 2. Tertio dicit, ꝙ licet ordinati in ſacris ordinibus vxoribus nõ debeant commiſceri, tamen neceſſaria prouidebunt eis 3. Vltimo aſſignat differentiam inter orientales & occidentales.

1 Vt ĩ. ead. cap. 1.

2 Vt ĩ. ead. §. cauta. vſque ad §. ꝙ autem.

3 Hoc facit ad prædictũ §. qđ ante. vſq; ad cap. Nicæna. Archidia.

ANte triẽnium.] Caſus iſtius cap. ex quadam conſtitutione Pelagij pendet: vnde ſcire debes, ꝙ vna conſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continentia clericorum, vt 84. diſt. cum in præterito. Item fuit poſtea à Syricio repetitum in 82. diſt. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. q. 2. multorũ. de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius cap. Pelagius fecit quandam conſtitutionem per quemdam diaconum nomine Seruũ Dei, vt omnes ſubdiaconi Siciliæ à ſuis vxoribus abſtinerẽt, quas in minorib⁹ ordinibus duxerãt, aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionẽ, quia dura fuit & iniqua, vt ſubdiaconi cõpellerentur ad continentiã, Grego. primus qui ſucceſſit Pelagio, retractauit, & ſtatuit vt nullus de cætero fiat diaconus, niſi continentiã promittat: ita tamen, vt mala præterita, id eſt, continentia, quæ ſolet eſſe iuuenib⁹ mala, id eſt, pœnalis: vel mala ſi nõ ſeruetur,

per

rum [a], atque incompetens videtur, vt qui vſum eiuſdem continentiæ non inuenit [b], neque caſtitatem ante promiſit, compellatur à ſua vxore ſeparari, atque per hoc (quod abſit) deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt à præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, vt nullum ſubdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit [c], quatenus & præterita mala [α] [d], quæ per propoſitum mentis appetita nõ ſunt, violenter nõ exigantur, & futura caute caueantur. ¶ Qui vero poſt eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis vxoribus vixerunt, laudandi, atque remunerandi ſunt, & vt in bono ſuo † permaneant, exhortandi. ¶ Eos autem, qui poſt prohibitionem factam ſe à ſuis vxoribus cõtinere noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri; quia nullus debet ad miniſteriũ altaris accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

7. diſt. 28. c. nullum.

† ſic] orig.

α ¶ Mala.] *Vox iſta abeſt à Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus.*

2 *Cauſa vero huius inſtitutionis munditia ſacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi poſſint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab vxoribus eſt ceſſandum, vt expeditius orationi vacemus; miniſtris vtique altaris, quibus quotidiana neceſsitas orandi incumbit, numquam coniugali officio vacare permittitur.* 1. Cor. 7.

Vnde Beda in commentarijs ſuper Lucam ad c. 1. ait.

¶ Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. C. II.

SAcerdotibus [e], vt ſemper [f] altari queant aſsiſtere, ſemper ab vxoribus continendum, ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Pann. l. 3. c. 92.

Item in concilio Carthaginenſi 2. c. 2.

¶ Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt, continentes eſſe oportet. C. III.

EPiſcopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet ſacros antiſtites, ac Dei ſacerdotes, necnon & leuitas, vel qui [h] ſacramentis diuinis inſeruiunt) continentes eſſe in omnibus. 7. diſt. 84. c. cum in præterito. Pann. l. 3. c. 95. Raba. pæn. c. 19.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. epiſcopo, epiſt. 2. cap. 9.

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Qui vero.] commendat illos, qui conſtitutionem illam, quæ facta fuit ante triẽnium ſeruauerunt: & hortatur eos vt debeant in ſuo propoſito permanere. Illi vero qui noluerint à ſuis vxoribus abſtinere, promoueri non debent: quia nullus debet promoueri, niſi eius caſtitas fuerit approbata. Vel ſic: Olim promouebantur ſubdiaconi non promiſſa continentia: & licite vtebantur vxoribus & beneficijs: Poſtea Pelagius prædeceſſor Gregorij ſtatuit, vt vel contenti eſſent vxoribus tantum, vel beneficijs tantum: de qua conſtitutione Gre. facit mentionẽ 27. q. 2. multorum. Poſtea idẽ Pela. aliã edidit conſtitutionẽ, in qua præciſe prohibuit, vt ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeant amodo vxoribus ſuis: & illam conſtitutionẽ quidam ſubdiaconi ſeruabant, quidam non: ſed quia illa cõſtitutio fuit iniqua, ſcilicet quod aliquis, qui non promiſit continentiam, cogeretur continere: ideo retractatur hic à Greg. & ſtatuitur, quod ſi qui ſubdiaconi non ſunt, nõ cogantur continere, niſi velint. ſi qui autem in futurum ſũt ordinandi, non admittantur niſi promittant continentiã.

a ¶ Durum.] ſtatutũ Pelagij fuit contra Euangelium, in quo excipitur ſola fornicatio 1. 33. q. 2. quos Deus. & ideo reprobatum fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit, vt aut beneficia, aut vxores dimittant: cum idem ſtatuerit Alexander extra de cler. coniug. cap. 1. Sed dic, cũ aliquis in minoribus ordinibus exiſtens poſtea contrahit, poteſt priuari beneficio prius habito. & de illis loquitur Alexan. cum vero aliquis primo contrahit, & poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre: & de illis loquitur Pelagius. & ideo cõſtitutio eius fuit iniqua. ſimile ext. de cle. coniug. diuerſis.

ſ Vt 32. q. 1. dixit.

b ¶ Non inuenit.] id eſt, non ſuſcepit.

c ¶ Promiſerit.] hoc intelligo ſi habeat licentiã vxoris.

d ¶ Mala.] id eſt, continentia, quæ iuuenibus eſt mala. 33. q. 2. in adoleſcentia [ſ].

ſ Sub. & ad

CAVSA VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, quod cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis. & hoc probat per vj. c. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quod propter munditiam ſacerdotalem inducta fuit continentia in eccleſia, quia cum ſacerdotes ſemper debeant orare, ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli per ſeq. cap. quorum prima duo patent.

e SAcerdotibus.] idem eſt de alijs clericis. Lau.

f ¶ Semper.] id eſt, horis debitis. ſic 7. eod. ſi laicus. 22. diſtin. ſacroſan. & infra 37. diſtin. de quibuſdam. 36. diſt. cap. vlt. Archid.

g EPiſcopos.] Hoc cap. habetur 84. diſt. cũ in præterito.

h ¶ Vel qui.] id eſt, ſubdiaconi. nam & ſubdiaconi ſacramẽtis inſeruiunt. 84. diſt. cum in præterito. Et expone.

pone iſtud, vel, pro, &, ſecundum Hug. & ita per hoc, & per illud infra 32. diſtin. placuit. ſuppletur illud 84. diſtinct. cum de quorumdam: quia hæc tria cap. ſunt. Carthaginenſis concilij, & faciunt pro opi. Hug. ſecundum Lau.

Ideo quæſiuit à Papa, an presbyteri & leuitæ deberent viuere continenter? Et reſpondet quod ſic, & hoc probat auctoritate prophetæ dicentis, Sancti eſtote, &c. id eſt, mundi. & exemplo ſacerdotum vete. te. qui in ſua hebdomada à ſuis vxoribus abſtinebant, ſed finita ſua hebdomada ſuis vxoribus commiſcebantur propter ſobolem procreandam: quia nullus poterat fieri ſacerdos niſi de tribu Aaron. hodie vero cum ſacerdotes quotidie debeant orare, nec requiritur de qua tribu promoueantur, ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Sequentia duo c. plana ſunt, & per te videbis.

Tene-

¶ Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 118. Anſ. l. 7. c. 134. Iuo p. 6. c. 94. & 194. Pan. l. 3. c. 94.

TEnere debet omnino eccleſia, vt ſacerdotes, & Leuitę cũ vxoribus ſuis nõ miſceãtur; quia miniſterij quotidiani neceſsitatibus occupãtur. Scriptũ eſt enim; [Sãcti eſtote, quoniã & ego ſanctus ſum[a] Dominus Deus veſter.] (Leuit. 11.) Nam ſi priſcis temporibus anno [b] vicis ſuæ de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) (Luc. 1.) nec domum ſuam omnino tangebant, quibus vtique propter ſobolis ſucceſsionem, vxoris vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere præcipiebatur † (Num. 18. † al. præceptus fuerat); quanto magis hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſsione eſt, nec præterit dies, [c] qua vel à ſacrificijs diuinis, vel à baptiſmatis [d] officio vacent?

PALEA. C. V.

1. Cor. 7. — Ibidem continenter Anſ. l. 7. c. 132.

NAm [a] ſicut Paulus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi:] & hoc vtique laicis præcepit; multo magis ſacerdotes, quibus orandi, & ſacrificandi iuge ſacrificium † (al. offitium) eſt: ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

a ¶ Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus vaticanis (in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cum ſuperiori capite, quemadmodum etiã in epiſtola Innocentij. & legitur,* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo, epiſt. 3. c. 1.

¶ Qui ab vxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur. C. VI.

Infra diſ. 82. c. propoſuiſti. Pann. l. 3. c. 95.

EOs [e] ad ſacrificia fas ſit admitti, qui vel cum vxore [e] nõ exercent carnale officium [f].

e ¶ Eos.] *Apud Innocentium, & infra diſt. 82. c. propoſuiſti, vbi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale conſortium,

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Sacerdoti, cui eſt ſemper orandum, matrimonio ſemper eſt carendum. C. VII.

Pann. l. 3. c. 96.

SI laicus, & quicumque fidelis orare [g] non poteſt, niſi careat officio coniugali; ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt: ſi ſemper orandum eſt; ergo ſemper matrimonio carendum [h].

a ¶ Quoniam ego ſanctus ſum.] Ex quo Dominus ſe commẽdauit, & Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. lectio. 81. diſt. legitur, ergo & nos poſſumus nos commendare, & Aug. ſe commendat, æquiparando ſe prophetis, vt 23. q. 4. ecce, & proconſul poteſt præmittere libellum cõmendationis ſuæ, vt ff. de offi. procõ. obſeruare. Similiter ille qui impetrat veniã ætatis, ſe commendat. 1 C. de his qui veniam ætatis imp. l. 2.

Commendare poteſt aliquis ſeipſum.

b ¶ Anno.] id eſt ſeptimana. ſic alibi ponitur dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipſum. & tempus pro anno, vt de conſe. diſ. 4. omni tempore 2.

1 Ad idem quod dicit Bal. Cuſtodiam animam meam quoniam ſanctus ſum, &c. & in pſal. Inclina Domine. 2 Ideo autẽ fit hoc, quia annus dicitur ab an, quod eſt circum, quia circumuoluitur. ſic & quod ibet ipſa Lapren.

c ¶ Nec præterit dies.] excepto ſabbato ſancto, & die veneris præcedente, vt de conſecr. diſt. 3. ſabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. ſic j. de cõſ. diſt. 2. teuera.

d ¶ Vel à baptiſmatis.] dum eſt neceſſitas. arg. 5. diſt. ad baptizari.

e EOs.] ¶ Vel cum vxore.] ne dũ cum alia.

Probato vno coniunctorũ, probatur reliquũ. 3 Sic de talibus vno conceſſo & aliud cõceſſũ e. 1. q. ſicut Chriſtus. vbi de hoc Arch.

f ¶ Officium.] poſt votum factum.

g SI laicus.] ¶ Orare.] Quid de hac materia iuris ſit, habes 33. q. 4. ca. 1. & 2.

h ¶ Matrimonium carendũ. iar. quod ſi aliquæ ſibi cohærẽt, vel ſi aliquid ſequitur ex alio, vno probato & reliquũ eſt probatũ 3, vt 33. diſt. ſi qs viduã. 26. diſt. deinde. 3. q. 6. hæc quippe. arg. j. de pæ. diſ. 1. ſicut primi. l. ſi.

TEnere debet.] CASVS. Victorius Rothomagenſis epiſcopus, habebat quoſdam presbyteros & leuitas in ſua diœceſi, qui nolebant à ſuis vxoribus abſtinere.

Quod

Quod autem [a] Manichæorum cauſa de coniugio [a] ſacerdotum illud ſupradictum ſit, ex Gangrenſi concilio apparet, in quo c. 1. ſic ſtatutum legitur.

a ¶ De coniugio] *Sequentem canonem Gratianus reſtringit ad coniugia ſacerdotum, cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquẽ Chriſtianum etiã laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manichæos, ſed contra quemdam Euſtathium, qui hunc errorem cum alijs multis in Armenia diſſeminauerat. Eſt autem caput hoc idem cum capite, ſi quis nuptias. ſupra diſt. 30. ſed ex alia verſione.*

¶ Anathema ſit, qui nuptias vituperat. C. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabilem æſtimat, velut quæ regnũ Dei introire nõ poſſit, anathema ſit. *ſ. diſt. 30. c. ſi qs nuptias.*

Item ex eodem, c. 8. & 9.

¶ De eodem. C. IX.

QVicumque virginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & ſanctum eſt, nomen virginitatis aſſumit, anathema ſit. *ſ. diſt. 30. c. ſi qs vel virginitaté, ex alia verſione. Burch. l. 8. c. 61. Iuo. p. 7. c. 79. ſ. diſt. 28. c. ſi qs.*

3 *Poteſt & aliter intelligi illud, quod in canone [b] Apoſtolorum legitur, vt iſte ſit ſenſus capituli: [ſi quis docet ſacerdotem vxorem ſuam contemnere,] non quam vxorem in ſacerdotio accepit, ſed quam, dum adhuc eſſet laicus, vel in minoribus ordinibus conſtitutus, ſibi copulauit, cũ qua continentiam profeſſus eſt, cum ad ſacros ordines aſcenderet, quam nullus debet contemnere, hoc eſt ab animo, & cura ſua abijcere, quin ei neceſſaria prouideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epiſt. 90. c. 3. ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo ait.*

¶ Miniſtris altaris cum epiſcopis, & presbyteris eadem eſt lex continentiæ. C. X.

LEx continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quæ epiſcopis, atque presbyteris, qui cum eſſent laici, ſiue lectores, licite & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: ſed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere [c], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat ſpiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quaſi non habeant, ſic habere, quo & ſalua ſit charitas, & ceſſent † opera nuptiarum. *Burc. l. 2. c. 114. Anſ. l. 7. c. 135. & 6. c. 104. Polyc. l. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 68. Pann. l. 3. c. 106. 1. Cor. 7* *† al. ceſſet exercitatio nuptiarum*

Item Leo [a] ix. contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

a ¶ Leo.] *Habetur in reſponſione Humberti ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi aduerſus Latinos editum: quam reſponſionem, cum nomine Leonis ix. cuius erat legatus, ſcripſerit, poteſt recte nomine ipſius citari, ſicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur ſupra diſt. 12. c. concilia. & infra 40. diſt. c. non nos & 81. diſt. c. nemo recte. 8. q. 4. c. nonne. & 9. q. 3. c. aliorum. Ac ſupra diſt. 22. nomine Nicolai j. citatur caput, omnes. quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM. CASVS. Dr in hoc §. q; illud qđ dictũ fuit in Gãgrẽſi cõci. ſ. 28. diſt. in c. ſi qs docuerit. & c. ſi quis diſcernit. ex cauſa fuit ſtatutum, ſcilicet ꝓpter Manichæos, qui nuptias cõdẽnabãt exẽplo ſacerdotũ. Et hoc probat duobus ſeq. c. q̃ plana ſunt, & per ſe patent.

a ¶ Quod autẽ.] Reſpicit tria pen. cap. 28. diſt. dicẽs q; illud ſtatutũ fuit ꝓpter hæreſim Manichæorũ, q nuptias cõtemnunt.

QVicũque.] POTEST ET ALITER. Hæc eſt tertia pars diſt. I qua dr, q; illud qđ ſupra dictum eſt in cã. ſi qs docuerit. diſt. 28. ex cauſa vel ex tpe intelligiť. Nũc autẽ aliter exponit, dicẽs q; illud c. põt intelligi de ſacerdotibus noſtri tẽporis, vt ſi qs docuerit ſacerdotẽ cõtẽnere vxorem, quam in minoribus ordinib⁹ duxit, vel cũ erat laicus, vt eã à ſua cura abijciat, cũ qua poſtea cũ promoueretur cõtinẽtiã eſt profeſſus, anathema ſit. & hoc ꝓbatur per duo cap. ſeq.

b ¶ In canone. ſ. 28. diſtin. ſi quis docuerit. lo.

LEx.] CASVS. Ruſtic⁹ Narbon. eps quæſiuit à Leone, vtrum diaconi poſſint vel debeant cognoſcere vxores ſuas? Qui reſpondet quòd non, ſed debent continere ſicut epiſcopi & presbyteri. nam cum erant laici vel lectores, hoc eis licebat, ſed poſtquam promoti ſunt ad ſacros ordines, cœpit eis non licere quod ante licebat; eas tamen à ſua cura abijcere non debent, quin eis neceſſaria ſubminiſtrent.

c ¶ Eis non licere.] Nota q; propter commutationem ſtatus incipit aliquid non licere quod prius licuit 1. 12. quæſt. 2. ne quis arbitretur.

s Ad hoc ſ. 27. q. 1. nuptiarũ. 32. q. vlt. c. vlt. 27. q. 1. ſũt quidam. & habes & ad hoc 88. diſ. fornicari. ff. de ſolut. cũ quis. 1. reſpon. ar. contra extra de diuort. gaudem⁹. Arc.

Om-

OMnino.] Casvs. Abbas Nicæta dicebat licere epiſcopo, presbytero & diacono ampleċti vxorẽ ſuã, & cognoſcere. & hoc probabat auctoritate Apoſtoli dicentis ſe habere poteſtatem circumducendi mulierem ſicut frater Domini, & Cephas. Leo autem Papa eum reprehendit, & ſcribens contra eum dicit non eſſe verum vt poſſint cum ea dormire more ſolito, tamen debent eis largiri victum & veſtitum: & hoc probat exemplo Apoſtolorum, reprehendens eum ex eo q̃ male intelligebat illud verbum, circumducendi.

a ¶ Et veſtitum.] Ex quo dicit victum & veſtitum, videtur q̃ nomine victus non comprehendatur veſtitus, vt ff.de tranſ. cum hi. §.qui tranſigit 1. quod non eſt verum. ff.de verb.ſig. verbo, victus.

b ¶ Largiatur.] ſequeſtrato tamen habitaculo, vt 77. diſtin. epiſcopus. & hoc cum perſona eſt ſuſpecta.

c ¶ Paulo apoſtolo dicente.] ducebant enim vxores ſecum, vt ſeruirent eis in cibis parandis, & ab eis paſcerentur (cũ eſſent pauperes) de mercede prædicationis.

d ¶ Sororem.] id eſt, quaſi ſororem.

e ¶ Circumducẽdi.] nobiſcum.

f ¶ Vt de mercede.] argu. q̃ ſi quis habet vxorem & filios, de bonis eccleſiæ ipſos poteſt paſcere, ſi non habet propria, vt 86. diſt. non ſatis. ĩ. diſt. proxi. ſi quis vero. & 50. diſt. ſtudeat. in fi. & 37. diſt. legãt. quia nemo carnem ſuam vnquã odio habuit, vt 13. q. 2. nõ æſtimemus. & hæc vera ſūt ſi indigẽt. 1. aliàs ſecus, vt 28. diſt. de Syracuſanæ. vnde & ſi viro relictus eſt vſus alicuius rei, mulier eadem re poteſt vti, vt ff. de vſu & habi. l. ceterum. §. mulier.

g ¶ Hinc & illud.] ĩ. in illo cap. presbyter quidam. quod eſt infra diſtinct. proxi. Ioan.

sed hoc verũ eſt quo ad tranſactionẽ, aliter bene cõtinetur. Archi.

Beneficiat⁹ ſuis cõſanguineis ſubuenire põt.

1 Ad hoc 12. q. 1. habebat in prin.

¶ Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriam à cura ſua non abijciat. C. XI.

Pann. l. 3. c. 115.

OMnino confitemur non licere epiſcopo, presbytero, diacono, ſubdiacono propriam vxorem cauſa religionis abijcere à cura ſua, ſcilicet, vt ei victum & veſtitum [a] largiatur [b]; non vt cum illa ex more carnaliter iaceat. Sic & ſanctos Apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo apoſtolo dicente [c], [Numquid [a] non habemus poteſtatem mulierem ſororem [d] circumducendi [e], ſicut fratres Domini, & Cephas?] Vide inſipiens, quia non dixit, [numquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem amplectendi?] ſed, [circũducendi,] ſcilicet vt de mercede [f] prædicationis ſubſtentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale coniugium.

1. Cor. 9.

a ¶ Nunquid non habemus.] *variæ ſunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in primo libro contra Iouinianum oſtendit.*

Hinc & illud [g] Gregorij, [Presbyter quidã.] quod require infra diſt. ſequenti. c. penultimo: ¶ Vt igitur ex his auctoritatibus apparet, ſacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus conſtituti ſibi legitime copularunt, neceſſaria miniſtrare, debita vero reddere non valent.

VT IGITVR. Casvs. Concludit Gratian⁹ ex ſupradictis, q̃ ſacerdotes debent ſuis vxoribus cũ quibus in minoribus ordinibus vel in laicali habitu contraxerũt, neceſſaria miniſtrare, ſed debitum reddere non valent. Sed cõtra hoc duo ſequẽtia cap. inducuntur, ſcilicet q̃ ſacerdotes debent reddere debitum vxoribus ſuis.

4 *¶ Sed obijcitur illud tripertitæ hiſtoriæ, lib. 2. c. 14.*

SED OBIICITVR. Hæc eſt 4. pars diſtin. in qua ponit duos canones orientales, in quibus cõceditur clericis habere vxores. Ioan. de Fan.

¶ Diſſuaſu Paphnutij Nicæna ſynodus non conſtituit, quòd presbyteri cum ſuis vxoribus non dormirent. C. XII.

Pann. l. 3. c. 85.

NIcæna ſynodus corrigere volens hominum vitam in eccleſijs commorantium, poſuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere [h] legem, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, & [a] ſubdiaconi cum coniugibus, quas ante conſecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confeſſor contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem [i] eſſe dicens, cum propria coniuge concubitum †: ſuaſitque concilio, ne talem poneret legem, graue eſſe aſſerens cauſam, quæ in ipſis, aut eorum coniugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum eſſet inexpertus) expoſuit: ſynodus-

Adde glo. concord. in cap. propoſitiſti. 1 ver. ſtote. ĩ. 62. diſt.

NIcæna ſynodus.] Casvs. Nicæna ſynodus volebat legẽ imponere & neceſſitatem epiſcopis, presbyteris, diaconis & ſubdiaconis vt ſeruarent caſtitatem cum vxoribus, cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt. Sed quia hæc lex erat occaſio fornicandi, ſurrexit Paphnutius confeſſor inexpertus nuptiarum, & ſynodo contradixit ne talem poneret legem, cũ caſtitas ſit cognoſcere vxorem propriam. ſynodus autem ſententiam eius laudauit, & approbauit.

h ¶ Introducere.] de cõſenſu vxoris, aliter eſſet iniqua.

i ¶ Caſtitatem.] ſic qui bene comedit, abſtinens eſt. 44. diſt. conuiuia. in fine.

Victus nomine comprehenditur veſtitus.

Vbi not.

Contradicere poteſt vnus multis.

† Et eſt hic arg. quod vnus canonicus poteſt ſe opponere pro defenſione eccleſiæ ſuæ. Ad idē extra de conceſ. pbē. ex parte. vbi dicit Ioan. de Fan. hoc eſſe verum etiā ſi capitulū illius eccleſiæ nollet defendi, & hoc fauore eccleſiæ. arg. ff. de liber. cau. l. 1. 2. & 3.

a ¶ Sententiam.] vnus ergo poteſt cōtradicere toti vniuerſitati 1 ſi habet rationabilem cauſam, vt extra de his quæ fi. à ma. par. cap. c. 1. nam ſententia vnius poteſt alios trahere ad partem ſuam, vt extra de eo qui mit. in poſ. cap. cum ſicut. ff. de arbitris. ſi vnus. §. vlt. C. de vete. iu. enu. l. 1. § ſed is, &c.

Qvoniam.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur quod in canone Romano ſtatutum erat quod diacones & presbyteri orientalis eccleſiæ deberent continentiam profiteri: quod male ſeruabatur, quod ſexta ſynodus cognouit: ideo ſtatuit iuxta antiquum canonem Apoſtolorum, vt vnuſquiſque clericus ſuā poſſit habere vxorē: nec pp. hoc repellatur à promotione ſi dignus fuerit: nec tempore ſuæ ordinationis cogatur continentiam profiteri: eo tñ tempore, quo miniſtrat altario, debet abſtinere. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Si quis.] dicitur quod ſi quis presbyteros vel diacones à contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet: & quicumque clericus cauſa religionis ſuam vxorem abiecerit, deponi debet, ſi in contumacia perſeuerat.

b ¶ Quoniam.] id eſt, quandoque.

c ¶ Romani.] hic aſſignatur differentia inter orientales & occidentales.

d ¶ Qui ordinati ſunt.] i. ordinantur.

e ¶ Apoſtolicæ.] quia Apoſtolus præcepit, vt vir reddat debitū vxori. 33. q. 1. c. 1.

Vir debitū vxori non ſemper nec vbiq. reddere tenet.

f ¶ Opportuno.] iſtud eſt contra Gandulphum & alios, qui dicunt quod vir quolibet loco etiā in eccleſia, & quolibet tempore tenetur reddere debitū vxori petenti. Sed hoc non eſt verum: quia ſicut debitor non debet ſemper venire cum ſacco paratus, vt ff. de ſo. quod dicimus. ſic nec vir ſemper debet eſſe paratus. 33. q. 4. Chriſtiano 2.

poteſt promoueri ſine licentia vxoris? Dicit H. quod ſic 3 quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei: quia poſt mortem viri non poteſt contrahere 4. Item & in alio fit ei præiudicium: quia tempore ſacrificii ſui non debet ei commiſceri: etiam ad tempus vir

3 Sc... Lan. ci...

4 Hæc ... non vi... na. nan... vxoribu... orientali... non ha... locū qu... habetur ... 28. diſt ... ſunt al... & ſeq. ... conuen... non pr... tunt ... vel m... ſe. Arch.

que laudauit ſententiam [a] eius; & nihil ex hac parte ſanciuit: ſed hoc in vniuſcuiuſque voluntate, non in neceſſitate dimiſit.

a ¶ Et ſubdiaconi.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & in originali Socratis non ſunt duæ iſtæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam græce, quàm in latina vetere, & noua verſione, vt etiam Nicephorus.*

Item ſynodus ſexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, ſed tempore oblationis à complexu ſuarum vxorum ſacerdotes abſtineant. C. XIII.

Qvoniam [β] [b] in Romani [c] ordine canonis eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati † ſunt [d] diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quòd iam ſuis non copulentur vxoribus; nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ [e] diligentiæ, & conſtitutiones ſacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tēpore opportuno [f]. Quicumque ergo diligens † [g] inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem aſcendere gradum pro vxoris ſuæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri cogatur; quòd abſtinere debeat à legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra*. ¶ Oportet eos, qui altari miniſtrant, in tempore oblationis † ſanctorum continentes [h] eſſe in omnibus; vt à Deo poſſint conſequi, quæ ſimpliciter poſtulant. ¶ Si quis igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones, aliquos presbyterorum, & diaconorum priuare contactu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis cauſa vxorem ſuam expellit, excommunicetur: ſi vero in hoc permanſerit, deponatur.

Pann. l. 3. c. 86.

† ordinandi] ſed ob gloſſam nō eſt mutatū.

† leg. dignus] ſed ob gloſſam nō eſt mutatū.

† al. tractationis

β ¶ Qm.] *Græce ſic habetur: ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν. id eſt.* Qm in Romana eccleſia loco canonis traditū eſſe cognouimus, &c. *Hanc vero eccleſiæ Romanæ traditionem non ſolum B. Hieronymus contra Iouinianum, Humbertus ſupra citatus, & alij Latini ſcriptores defendunt, ſed etiam Balſamon in explanatione huius canonis ſatis aperte probat. Verum de omnibus huiuſmodi canonibus, qui ſextæ ſynodo adſcribuntur, quid ſit ſentiendum, ad caput, Habeo librum. diſt. 16. ſatis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum eſt. orientalis enim eccleſia (cui ſexta ſynodus regulam viuendi præſcripſit) votum caſtitatis in miniſtris altaris non ſuſcepit.

1 Melius ea. cauſa & q. c. apoſtolus. ſ. gl. vlt.

g ¶ Diligens.] id eſt, dignus.

h ¶ Continentes.] ſed numquid in orientali eccleſia vir

vir inuita vxore non poſſit orare, vt 33. q. 4. Apoſtolus. ſed ibi expone, orare, id eſt, peregrinari. Ioan.

HOC AVTEM. Casvs. Modo Gratianus ſoluit ſupra

ſupra dictã obiectionem:& dicit ꝙ hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis eccleſiæ, qui non ſuſceperunt votum caſtitatis,cui ſexta ſynodus præfuit: licet occidentalis ſic:& hoc probatur per ſequens cap.

ALiter.] Casvs. Dicitur in hoc cap.ꝙ alia eſt traditio

tant votum continentiæ.In cap.presbyterum.non legitimæ nuptiæ intelliguntur ſecundæ ſcilicet. ſi quis diſcernit,locale fuit: vel intelligitur de vxore,quæ ducta fuit in minoribus ordinibus.Similiter cap.illud.ſi ſubdiaconus,de ſecunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione ſynodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregata.

¶ Occidentalis, non orientalis eccleſia caſtitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

Pann.l.3.c.84.

§ ALiter ſe orientalium traditio habet eccleſiarum,aliter huius ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Nam earum ſacerdotes diaconi, atque ſubdiaconi matrimonio [a] copulantur[a],iſtius autem eccleſiæ, vel occidentalium nullus ſacerdotum à ſubdiacono vſque ad epiſcopum licentiam habet coniugium ſortiendi.

a ¶ Matrimonio.] *Id eſt poſſunt ſimul eſſe in ſacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neque illis, poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent,licebat contrahere matrimonium.*

Ӻ.28.diſt. c.vl.

Similiter & capitulum Nicolai[b] ex loco conſideratur; quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuerſa, propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nondum didicerat. ¶ Quòd autem in cap. 6.ſynodi[c] presbyter non legitimis nuptijs detectus punitur, non legales nuptiæ ſecundæ intelligẽdæ ſunt; à quibus auctoritate canonica ſacerdos quilibet debet eſſe immunis. Illud autem Gangrenſis concilij [Si quis[d] diſcernit presbyterum coniugatum, &c.] ſimiliter intelligendum eſt vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum,quam ante tempus ordinationis ſuæ duxerat. Illud quoque Martini Papæ. [ſi ſubdiaconus[e] ſecundam duxerit vxorem] non diſſimiliter intelligendum eſt. Primam enim vxorem ante ſubdiaconatum habere permittitur: qua defuncta,vel caſtitatem profeſſa, promouetur iſte ad ſubdiaconatum. Promotus autem, ſi ſecundas deſiderauerit nuptias; ſententia Martini Papæ ſubiacebit.

Ӻ.28.diſt.c.presbyterum.

Ӻ.28.diſt.cap.ſi quis.

Infra 34.diſ.c. ſi ſubdiaconus. ex Martino Bracarenſi.

DISTINCTIO XXXII.

§ ps

SEruanda eſt[f] ergo continentia ab omnibus in ſacris ordinibus conſtitutis.

Vnde Leo.Papa ad Anaſtaſium epiſtola 82.c.5.& 4.ait.

¶ Neque etiam ſubdiaconis connubium conceditur. C. I.

Burc.l.1.c.5. & l.2.c. 148. Anſ.l.7. c.137. & l.6. c. 18.I ſi. Iuo p.5.c.59. & par. 6. c. 98. & 211. Pann.l.3.c.100.

OMnium ſacerdotum tam excellens eſt electio, vt hæc,

b ¶ Nicolai.] 28.diſt. conſulendum.

c ¶ Synodi.] 25.diſt. presbyterum.

d ¶ Si quis.] Ӻ. 28. diſt.ſi quis.

e ¶ Si ſubdiacon⁹.] Ӻ. 34.diſ.ſi.ſubdiacon⁹.

SEruãda.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes: in prima parte probat, ꝙ in ſacris nullus põt habere vxorẽ; in minoribus aũt poteſt:& etiam habere beneficium.hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Nullus,] Tertia ibi, [Verum.] Quarta ibi, [Prohibentur.] Quinta ibi, [Interdixit.] Sexta ibi, [Presbyterã.] Ioannes de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 32. diſt.in qua dicitur, ꝙ in occidentali eccleſia clerici in ſacris ordinibus conſtituti debent continentiam ſeruare, vt probatur per ſequẽs cap. Sed in minorib⁹ ordinibus non cogũtur: & hoc per cap. Ӻ.ea.ſeriatim.

f ¶ Seruanda eſt.] In hac 32.diſtin. a ſhue proſequit̃ de continentia clericorũm. Dicit ergo ꝙ conſtituti in quattuor ſacris ordinibus tenẽt̃ continere:& qui non fuerint continẽtes, priuãt̃ officio & beneficio:& ſi habent publicas concubinas, nullus Miſſã eorũ audiat 2.& vt facilius poſſint ſeruare cõtinentiã, præcipitur eis vt extranearum feminarũ familiaritatẽ vitẽt 3. Ioã. Sed nũqd qlibet ordo eſt ſacer? Et certe vr̃ ꝙ ſic.nã dr̃ in lib.4.ſententiarũ,22. diſt.cap. 1.ſ princ.ꝙ ordo eſt ſacrũ ſignaculũ, in quo traditur ſpiritualis poteſtas ordinato,& officiũ: & in quolibet ordine confertur gratia ſi digne ſumatur,vt ibi dicitur. Solut.reuera quilibet ordo eſt ſacer eſt:ſed quattuor præcipue dicuntur ſacri à ſanctimonia,id eſt,caſtitate,& continentia,quam indicunt. Ӻ.28. diſt.nullum. & cap. decernimus.

Clerici in quattuor ſacris ordinibus conſtituti cõtinere tenẽt̃. 2Vt Ӻ.c.null⁹.& c. præter.hoc.Archi.

3 Ӻ.ead. interdixit. & c.ſeq.

4 Hic q̃ro an ordo ſit vnũ ſacramẽtũ? Dic ſcd̃m Pe.ꝙ vnũ dicit̃ ꝑfectione vnius finis: qa cõſtituit̃ ex diuerſis ordinibus ſpecialibus, q oẽs ordinãtur ad vnũ actũ cõſecrationis,ſicut ẽt domus vna dicit̃ Arch.

uo orientalis eccleſiæ, & alia occidentalis, Nam in oriẽtali eccleſia oẽs clerici indiſtincte poſſunt vti matrimonio cõtracto.In occidẽtali vero eccleſia aliter ſeruatur.

a ¶ Copulantur.] Id eſt,copulato vtuntur: Multi ex hac littera dixerunt, ꝙ orientales poſſunt contrahere in ſacris ordinibus.ſed eis obſtat Ӻ. diſt. proxi. ſi quis eorũ. ſed ipſi dicunt ꝙ ibi ſexta ſynodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. Casvs. In hoc §.oſtendit Gratian⁹ qualiter intelligantur tria cap.in 28.diſt. ſcilicet,conſulendum, & presbyterum.& ſi quis diſcernit. & vnum cap. in 34 diſt.ſi ſubdiaconus. Dicit enim ꝙ illud cap. conſulendum. locale fuit. quia Bulgari nondum ſuſcepe-

OMnium.] Casvs. Quæſitum fuit à Leone,an ſubdiaconi poſſint habere vxores. Et reſpondet quòd clerici in minoribus ordinibus conſtituti ſi contrahãt, immunes ſunt à culpa: ſed hoc ſubdiaconis non licet.

quæ in alijs [a] membris eccleſiæ vacant † à culpa: in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem conſtitutis, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec ſubdiaconis quidem connubium carnale conceditur; vt & qui habent, ſint tanquã nõ habentes; & qui non habent, permaneant ſingulares [c]. Quod ſi in hoc ordine [d], qui quartus eſt à capite [e] dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel in ſecundo, tertioue ſeruandum eſt, ne aut leuitico miniſterio aut presbyterali honore, aut epiſcopali excellentia quiſquam idoneus æſtimetur, qui ſe à voluptate vxoria ₢ nec dum frænaſſe detegitur.

† al. non vocãtur ad culpã

₢ ¶ Vxoria.] *Sic emendatum eſt ex epiſtola Leonis, & ceteris collectoribus, præterquam Iuone in parte 6. c. 98. nam ibi eſt vt antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex iſto autem epiſtolæ loco oſtenditur eo quoque tempore in multis eccleſijs eam fuiſſe conſuetudinem, vt ſubdiaconi à proprijs vxoribus abſtinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus eccleſiis præceptũ, quippe cum in Sicilia aliter obſeruaretur. c. nullum. ſupra diſt. 28. & c. ante triennium. diſt. 31.*

[*Item* [f] *Gregorius Leoni epiſcopo Catin. lib. 3. epiſt. 34.*]

PALEA C. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, vt ſubdiaconi ſuis licite miſcerentur vxoribus. quod ne denuo quiſquam præſumeret, à Seruodei ſedis noſtræ diacono ex auctoritate noſtri deceſſoris eſt iſto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnum è duobus eligerent, id eſt, aut à ſuis vxoribus abſtinerent, aut certe miniſtrare nulla ratione præſumerent. Et quantum dicitur, Specioſus tunc ſubdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & vſque in obitus ſui tẽpus, notarij quidem geſſit officium, & à miniſterio, quod ſubdiaconum oportuerat exhibere, ceſſauit. *et poſt aliqua.* ¶ De cetero vero fraternitas tua ſit omnino ſolicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quã maxime diligenter inſpiciat, ne ſi vxores habent, miſcendi ſe cum eis licentia potiantur; ſed ad ſimilitudinem Apoſtolicæ ſedis, eos cuncta obſeruare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.

Infra 27. q. 2. Anſ. l. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, cap. 2. ad ſecundam interrogationem.

¶ Extra ſacros ordines conſtituti ducant vxores, & ab eccleſia ſtipendia accipiant. C. III.

SI qui vero ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſunt, ſortiri vxores debent, & ſtipendia ſua exterius [g] accipere; quia & de eiſdem patribus, de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum, quòd diuidebatur ſingulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo ſtipendio cogitandum atque prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, vt bonis moribus uiuant, & canendis pſalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſeruent.

Infra 12. q. 1. quia tua. §. ſi qui. Iuo par. 6. c. 86. Pann. l. 3. c. 108. Act. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni † Viennenſi archiepiſcopo.

† al. Adoni

Vnde qui habẽt, ſint tamquam non habentes: & qui non habent, permaneãt ſingulares. Et ſi hoc cuſtoditur in ſubdiacono, multo fortius in diacono, presbytero, & epiſcopo cuſtodiri oportet.

a ¶ Quæ in alijs.] id eſt, laicis.

b ¶ Clericorum.] ſacrorum.

c ¶ Singulares.] id eſt, diuiſi ab eis.

d ¶ In hoc ordine.] id eſt, ſubdiaconali.

e ¶ A capite.] id eſt, ab epiſcopatu. & ſic videtur q̃ epiſcopatus ſit ordo. 54. diſt. ſi ſeruus. & 93. diſt. diacones. & diſt. 21. cleros. ſic 28. diſt. nullũ.

f ¶ Item.] Hic habẽt qdã cap. qđ eſt 27. q. 2. multorũ, &c.

SI q vero.] CASVS. Quæſiuit Augu. Anglorum epiſcopꝰ à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinibꝰ cõſtitutis, qui continere non poſſunt. & reſpondet Greg. q̃ ipſi debẽt vxores accipere. & ſtipendia ſua recipere exteriꝰ. Et hoc probat exemplo patrum, qui diuidebant ſingulis prout quibusque opus erat. Et debent viuere ſub regula ſua eccleſiaſtica, & lingua, & corde à malo abſtinere.

g ¶ Exterius.] Signatur contrarium 12. quæſt. 1. neceſſaria. & de conſec. diſt. 5. in omnibus. vbi dicitur, quòd omnes clerici ſimul dormient. Sed dic, vt not. 12. quæſt. 1. quia tua.

h ¶ Inuigilent.] Licet enim ſint vxorati, tñ abſtinebunt à negotia-

tiatione & armis, vt 88. diſt. fornicari. 20. q. 3. eos. ſic extra de elect. transmiſſam. & 81. diſt. dictum.

De illo.] Casvs. Quidam epiſcopus permiſit alicui ſubdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra ſubdiaconatum liceat contrahere matrimonium.

a ¶ Damus.] ſed numquid Papa dare poteſt ſubdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod ſic. Nam diſpenſat eccleſia cum conſanguineis 1, & diſpenſat in alijs votis, vt extra de vot. & voti redemp. ex multa. & in iuramentis, vt 15. q. 6. auctoritatem. vbi dicitur: diſſolue obligationes impietatis. Econtra videtur, vt extra de ſtatu mona. cum ad monaſterium. in fi. Solu. ſi votum ipſum obliget ordinatum, Papa non poteſt diſpenſare. ſed ſi conſtitutio obliget, & non votum, tunc poteſt Papa diſpenſare: quia contra conſtitutiones eccleſiæ bene diſpenſat. 25. q. 1. ſunt quidam. Ioan. Ego credo quòd Papa poſſit * diſpenſare, cum hoc non ſit contra articulos fidei 2, & ipſe habeat plenitudinem poteſtatis, vt 2. quæſt. 6. decreto. & cap. ſeq. B.

* Vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 7. et 11. et Caiet. ibidem.

1 Nec etiam poteſt diſpenſare contra Apoſtolum. 25. q. 1. ſunt quidam. Ioan. de Fan. ſed hic videas quod le. & not. extra de voto. c. non eſt.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. C. IIII.

Iuo p. 6. c. 119.

† al. Alvico

De illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines eccleſiaſticos vſque ad ſubdiaconatum caſte vixiſſe dicitis, cur veſtra auctoritate vxorem duxerit, miramur; eo quòd nulli vmquam (exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus [a].

† al. habendi

In ſynodo Romana cxiij. epo rum in baſilica Conſtãtiniana.

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

¶ Non audiatur Miſſa presbyteri concubinam habentis. C. V.

Pann. l. 3. c. 135.

a Nullus Miſſam audiat [b] presbyteri, quem ſcit [c] concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductã mulierem. Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulũ ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: [Quicũque ſacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in* a *ſubſequenti capitulo Alexandri ſecundi continetur.*]

a ¶ Sicut in ſubſequenti.] *Hæc clauſula eſt Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quæ proxime ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus ſecundus in epiſtola, quæ extat, omnibus epiſcopis catholicis ſcripſit ſe in concilio, quod Romæ habuit centum tredecim epiſcoporum, hunc canonem edidiſſe, quem poſtea Alexander ſecundus (vt ipſe etiam teſtatur in epiſtola manuſcripta) in concilio à ſe habito ijſdem verbis repetiuit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexandri.*

Nullus.] Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua dicitur quod in duobus cap. ſeq. continetur. Ioan. de Fan.

Casvs. Præcepit Nicolaus Papa in hoc cap. vt nullus audiat Miſſam ſacerdotis, quem ſcit indubitanter habere concubinam, aut ſubintroductam mulierẽ. Synodus etiam hoc ſub excommunicatione præcipit. quod ſequitur eſt §. Gratiani.

b ¶ Audiat.] contrarium legitur 28. diſt. conſulendũ. 15. q. vlt. c. vlt. Sed hic loquitur de illo cuius crimen notorium eſt vel per ſententiã, vel per propriam cõfeſſionẽ, vt extra de cohab. cler. & mu. veſtra. Immo ſi adhuc poſt ſuſam corrigi voluerit, non dicã eum ſuſpenſum ipſo iure, vt 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri. extra de cohab. cleri. & mulie. cap. ſicut. B. tamen dicit hũc canonẽ fuiſſe q;q; latæ ſententiæ; ſed hodie nõ eſſe: & hoc quod dixi ſpeciale eſt in hoc crimine fornicationis, vt notorius fornicator ſit ſuſpenſus ipſo iure, & etiã ſimoniacus, vt §. verũ. ſed in alijs criminibus non eſt expreſſum. & ideo licet notoria ſint, nõ eſt pp illa abſtinẽdũ ab officijs ipſorum. vel dic quod licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpenſus, tamen pp contrarium actũ ipſo iure reſtituitur ei officium. 81. diſt. ſi qui ſunt. vnde quàm cito pænitet, licite celebrat. Io. Sed certe quidquid dicat Io. hoc tene pro certo, ſiue ſit notoriũ per ſententiam, ſiue per confeſſionẽ, vel per rei euidentiam de fornicatione ipſius, quod vitari debet, vt extra de cohab. cler. cap. vlt. B.

Concubinarij an ſint in officio fugiendi.

3 Et quod ſic debeat intelligi, probatur 20. q. c. 2. ibi d hoc in glo. arg. quod, & c. vbi ita no. Archid.

c ¶ Quem ſcit.] ſcientia iuris, non facti. Io. 3.

Item Alexander ſecundus.

In epiſt. prima notat. indicata.

¶ Non eſt audienda Miſſa presbyteri, qui concubinam habet. C. VI.

Pann. ibidem, & lib. 8. c. 142.

Præter hoc autem præcipiendo mandamus, vt nullus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, vel ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens. ¶ Quicumq. ſacerdos, diaconus, ſubdiaconus poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſsimi Papæ Leonis, ac Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, vt Miſſas non cantet, nec Euangelium, aut Epiſtolam ad Miſſam legat, neque in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ cõſtitutioni obedien-

Leo ix. in conc. Romano.

Præter.] Casvs. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod nullus debet audire Miſſam presbyteri quem ſcit cõcubinam indubitanter habere, vel ſubintroductam mulierẽ. Hoc idem ſtatuit ſynodus ſub excommunicatione ſeruãdũ, præcipiens, vt

vt talis ſacerdos Miſſam non cantet, niſi ceſſauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic conſtitutioni, nec aliquid ab eccleſia percipiat. In ſcda parte quæ incipit ibi, [Præcipientes etiã ſtatuimus.] dicitur, ꝙ illi qui ſeruant caſtitatẽ, ſimul manducent & dormiãt, & decimas, & primitias, & oblationes percipiant à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur. ſtiones ſcribit, & ſolutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap. vel hæc epiſtola in duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæſtiones: quarum prima eſt vtrũ ſacramenta ſint recipiẽda à criminoſis? Reſpõdet Vrbanus, ꝙ vera ſunt ſacramenta in ſui eſſentia à quocumque fiant.

tes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia [a] ſuſcipiat. ¶ Præcipientes etiam ſtatuimus, vt hi prædictorum ordinum, qui eiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta eccleſias, quibus ordinati ſunt, (ſicut oportet religioſos clericos) ſimul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab eccleſijs competit, communiter habeãt. Et rogantes [a] monemus, vt ad Apoſtolicã, communem ſcilicet vitã, ſummopere peruenire ſtudeãt; quatenus perfectionem cum his conſecuti, qui centeſimo fructu ditantur, in cæleſti patria mereantur adſcribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes viuorum & mortuorum eccleſijs Dei fideliter reddantur à laicis; & vt in diſpoſitione [b] epiſcoporũ ſint, quas qui retinuerint, à ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur [c]. Matt. 13.

a ¶ Et rogantes.] *Hæc vſque ad verſ.* Deinde, *addita ſunt ex epiſtola manuſcripta Alexandri, quorum aliqua etiam ſunt in concilio Nicolai, in quo eſt præterea ſequens Verſiculus,* Deinde, *qui in epiſtola Alexandri non eſt.*

3 *Verum* [d] *principia harum auctoritatum contraire videtur Hieronymo* [e], *& Auguſtino* [f], *& ceteris, qui Chriſti ſacramẽta neque in bono, neque in malo homine fugienda oſtendunt; ſicut ſubſequẽs cauſa ſimoniacorum plenius demonſtrat. Sed Vrbanus ſecundus in epiſtola* [g] *deſtinata præpoſito ſancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatẽ determinat dicẽs:* 1. q. 1. neque in homine.

{*Ad* β *hoc* [i] *vero quod ſubiungitur in eadem epiſtola, id eſt, vtrum ſit vtendum ordinationibus, & reliquis ſacramẽtis à criminoſis exhibitis; vt ab adulteris, vel ſanctimonialium violatoribus, vel huiuſmodi: Ad hoc, inquam, ita reſpondemus. Si ſchiſmate, vel hæreſi ab*

a ¶ Ab eccleſia.] hoc concedo in ſuſpenſo à canone. idem eſt in excõicato. extra de appel. paſtoralis. non ita dico in ſuſpenſo ab homine, ꝙ ibi ſtatim debeat amittere beneficium 1, quia relegato ad ipſ bona non adimuntur, niſi hoc in ſnia exprimatur. C. de pœn. deportatorum, quia dum alijs rationibus quis conſtringi põt, non ſunt ei ſubſidia ſubtrahẽda. C. de execu. rei iud. ſtipendia. Io. immo dico, ꝙ nec hæc admitterentur, niſi in ſnia exprimeretur. quid de hoc iuris ſit, notatur in quæſtionibus. B.

b ¶ In diſpoſitione.] arg. pro cõi vita clericorum 2, vt 1. q. 2. ſacerdos. Sed õ, variæ ſunt cõſuetudines. 7. ead. placuit. extra de conſti. cum omnes. & de elect. cum eccleſia Vulterana.

c ¶ Separentur.] arg. ꝙ laici excõicãdi ſũt qui decimas vel oblationes ſoluere noldt. 16. q. 1. ſtatuimus. & c. reuertimini. 13. q. 2. qui oblationes. 12. q. 1. duo ſunt genera.

VERVM. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit cap. Vrbani. in quo dr̃ quæ differentia ſit inter ſacramenta celebrata à malis catholicis, vt in neceſſitate poſſint ſumi, & ſacramenta ab hæreticis, quæ nullo modo poſſunt ſumi, præter baptiſma. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. in c. nullus. & cap. præter hoc. ꝙ nullus debet audire Miſſam ſacerdotis quem ſcit concubinam indubitanter habere. ſed hoc videtur ꝯdicere Hierony. & Augu. & multis alijs, qui dicunt ſacramẽta non eſſe ſpernenda in bono vel malo prælato, vt 1. q. 1. in multis cap. Sed hæc contrarietas ſoluitur in epiſtola Vrbani, quæ epiſtola infra ſequitur ſtatim.

d ¶ Verum.] hic §. diuiditur in tres partes.

e ¶ Hieronymo.] 1. q. 1. ſicut Chriſtus.

f ¶ Auguſtino.] 1. q. 1. ſi fuerit. & c. neque in homine.

g ¶ In epiſtola.] 1. q. 3. ſaluator.

h ¶ Præpoſito ſancti Iuentij.] epiſtola deſtinata fuit ab hæretico, in qua multa 3 obijciebantur ei, ſ. vtrũ vera eſſent ſacramenta vel ſacrificia hæreticorum. cui cum non reſpondere poſſet, miſit eam Papæ Vrbano, vt reſponderet: ipſe vero reſpondit ad ſingula.

AD HOC VERO. CASVS. Quidam miſit epiſtolam quãdam præpoſito ſancti Iuentij, in qua duæ quæſtiones continebantur: quas cum neſciret ſoluere, Vrbanum ſuper hoc conſuluit. Vrbanus vero ei eaſdẽ quæſtiones ſcribit, & ſolutiones ponit.

fiant, dummodo fiant in forma eccleſiæ, & ab his qui poteſtatem habent cõficiendi, & recipienda ſunt ab eis niſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici: & hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus tñ & Greg. præceperunt ab officijs ſimoniacorum & iacentium in fornicatione manifeſta abſtinendum eſſe. Secunda quæſtio fit complexiue: Aut non ſunt vera ſacramenta quæ cõficiuntur ab iſtis, nec habent virtutis effectũ; aut ſunt vera. Si non ſunt vera, ergo neq; agentibus, neq; ſuſcipientibus obſunt. Si ſunt vera, ergo ſperni non debent. Et reſpondet Vrbanus, ꝙ vera ſunt. Veruntamen ꝯ ſtatuta Grego. & Nicolai non ſunt recipienda de manibus eorum. In neceſſitate tamẽ ab iſtis, ſcilicet ſimoniaco, & notorio fornicatore poteſt baptiſma ſuſcipi, & etiam euchariſtia. In ſecunda parte quæ in incipit ibi, [Hæc de malis.] dicitur, ꝙ ſacramẽta ſchiſmaticorum, & hæreticorum vera ſunt, vt dicunt doctores eccleſiæ, ſed non habent effectum donec fuerint reconciliati eccleſiæ vel ipſi, vel ordinati ab ipſis per manus impoſitionẽ; ſed nõ ſunt recipiẽda ab ipſis, in mortis tamẽ articulo tantum baptiſma ab eis recipi poteſt. Cyprianus tamen, & lxxx. epi cum eo dixerunt baptiſma hæreticorum eſſe lauacrum diaboli. Sed reprehenſi ſunt ab Auguſtino, Stephano, Cornelio, & alijs Pontificibus Romanis, cum melius ſit à talibus baptiſmum recipere, quàm in æternum perire. Et hanc ſententiam ſequitur tota eccleſia.

i ¶ Ad hoc.] hic incipit cap. Vrbani.

Clerico excommunicato eſt ſubtrahẽdum beneficiũ.

1 Forte non bene dicit Io. quia ꝙ nõ facit officium, nõ debet percipere beneficium. extra de cle. coniug. quod à te. & c. diuerſis. Archid.

2 12. q. 1. neceſſariũ. de conſec. diſtin. 5. in omnibus. vbi de hoc.

Excommunicari poſſunt ꝙ decimas non ſoluunt.

3 Quæ continentur 1. q. 3. ſaluator.

a ¶ Et

eccleſia non ſeparantur, eorundem ordinationes, et reliqua ſacramenta, ſancta, & veneranda[a] non negamus, ſequentes B. Auguſtinum, qui ſuper Ioannem de huiuſmodi tam copioſe, quam veraciter diſſerit. Ait enim: [Baptizat ſeruus bonus, ſiue ſeruus malus[b]: non ſciat ſe ille, qui baptizatur, baptizari, niſi ab illo, qui ſibi tenuit baptizandi poteſtatem]. & paulo poſt: [Non horreat columba[c] miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem.] & infra. [¶ Attamen[d] deceſſores noſtri Nicolaus, & Gregorius à Miſſis ſacerdotum, quos tales reuera eſſe conſtiterit[e], fideles abſtinere decreuerunt, vt & peccandi licentiam ceteris auferret, et huiuſmodi ad digna pænitẽtia lamẽta reuocarẽt. Scribit hoc prædeceſſor noſter. Gregorius Rodulpho duci[f] Sueuia, et Bertulpho duci Carẽtanorũ inter cetera: [Officiũ[g] ſimoniacorũ, & in fornicatione iacẽtiũ ſciẽter nullo modo recipiatis, & quãtũ poteſtis, tales à ſanctis miniſterijs†, vt oportuerit, prohibeatis, &c.] ¶ Porro[h] ad hæc, quæ tibi ſyllogiſtice in eadem epiſtola obijcimuntur, id eſt, ſi corpus & ſanguis Chriſti non ſunt, & alia, quæ prædiximus, proprias nõ habent virtutis dignitates, quid agentibus obſunt? quod ſi habent, cur ſpernuntur, ſi[i] ab indigno præſumuntur[k]? Ad hæc, inquam, ita reſpondemus: proprias quidem habent virtutis dignitates, vt præfatus Auguſtinus ait ſuper Ioannẽ contra Donatiſtas; ſed agentibus[l], vel ſuſcipientibus eadẽ ſacramenta contra præfatorum[m] Pontificum inſtituta[n] (niſi forte ſola morte interueniente, vt poſe, ne ſine baptiſmate, vel communione[o] quilibet humanis rebus excedat) eis, inquam, intantũ obſunt; vt vere† idololatræ ſint, cũ talibus[p] & ordinationũ[q], & ſacramentorum[r] cõfectio[f] et aliter quàm præmiſſũ eſt, ſciẽter ſuſceptio, vehemẽter à ſanctis canonibus phibeãtur. Ait enim Samuel ꝓpheta: [Quoniã quaſi peccatũ ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.] ¶ Hæc de malis[s] catholicis, qui intra eccleſiam ſunt. Ceterum ſchiſmaticorum, & hæreticorum, De cu...

Tract. 5. ad c. 1. Ioãnis, circa medium.

Citta. 45. 46. 47.

Lib. 1. epiſt. 22 ad Ianuariũ, & epiſt. ad Iuliana...

Gregorius. vij. l. 2. regiſtr. epiſt. contra Donatiſtas.

† myſterijs] orig.

† al. fere

1. Reg. 15.

a ¶ Et veneranda.] & etiam ſuſcipienda, & per hoc reſpondet duabus quæſtionibus. ſcilicet q ipſa ſacramenta vera ſunt, & præterea q ſuſcipiẽda ſunt: & ita faciat vim in verbo illo, veneranda.

b ¶ Malus.] Non ſufficienter probat hoc, cum aliud dicat po- ei poteſt in baptiſmo, aliud in ceteris. nam & à pagano conferri poteſt. de conſec. diſt. 4. à quodam. ſed melius probat per ſequens, non abhorreat, &c.

Baptizare poteſt Paganus.

c ¶ Columba.] id eſt, bonus Chriſtianus.

d ¶ Attamen.] Hucuſque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶ Conſtiterit.] per ſententiam, vel per confeſſionem, vel per rei euidentiam, vt ſ. dixi in c. nullus.

f ¶ Duci.] arg. hic q laicus de mandato ſuperioris poteſt ſuſpendere clericos. & excommunicatio eſt iuriſdictionis potius quàm ordinis. arg. extra de elect. tranſmiſſam. nam electioni poſſunt intereſſe laici. 64. diſt. Hadrianus & c. in ſynodo & arg. 96. diſt. bene quidem. & c. nos ad fidem. & cauſis matrimonialibus. 35. q. 5. ad ſedẽ circa me. 2. q. 5. Mennam. Ioan. Hoc tñ videtur alienũ à laico, cũ de rebus ſpiritualibus ſe non intromittat, vt extra de iudi. decernimus, immo vt ibi dicitur, prohibetur prælatis vt talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui habet plenitudinẽ poteſtatis, eis poſſet cõmittere vt excõmunicarẽt. 2. q. 5. Mẽnã. Bar. audiri

Laicus quandoque poteſt clericos ſuſpẽdere, & excõmunicare.

g ¶ Officium.] Hug. iſtud intelligit de notorio ſimoniaco, ſicut de notorio fornicatore. melius credo, q etiã occultus ſimoniacus ſuſpenſus ſit, ſi eſt ſimoniacus in ordine, vt 1. q. 1. reperiuntur. ſuſpenſus eſt enim quo ad ſe, & quo ad alios. Vnde ideo dicas: quia quilibet peccator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, licet non quo ad alios[1], præter notorium fornicatorẽ, & occultũ ſimoniacũ. vnde ab occulto ſimoniaco in ordine, quẽ ſcis eſſe ſimoniacũ, nõ debes recipere ſacramẽta, vt dixi 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & probatur extra de ſimo. per tuas, ſed à quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere: qa licet quilibet peccator ſit quo ad ſe ſuſpẽſus, vt 1. q. 1. ſacerdotes. nõ tñ quo ad alios, vt hic patet, & 55. q. vlt. ca. vlt. ſic quandoque aliquis eſt ſuſpenſus quoad alios, & non quo ad ſe, vt extra de cler. peregri. tua.

Simoniac9 an ſit ſuſpẽſus.

1 De hoc etiam nor. 50. diſt. de his vero. in glo. vlt. ibi videas.

h ¶ Porro.] Hæc ſunt verba Vrbani.

i ¶ Si.] exponitur, id eſt, quamuis.

k ¶ Præſumuntur.] id eſt, præſumptiue conficiuntur.

l ¶ Sed agẽtibus.] Ab illo loco vſq; ad illũ locum, ceterum, agit de ſimoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco vſq; ibi, ſciendum, loquitur de hæretico, & ſchiſmatico, & tres innuit differẽtias, ſcilicet inter hos duos, ſ. ſimoniacum, & fornicatorem, & inter illos duos, ſ. hæreticum & ſchiſmaticũ. Prima eſt, q ſimoniacus & fornicator ipſe neceſſitatis conferunt duo ſacra ſ. baptiſmum & corpus Chriſti; ſed illi[2] baptiſma tantum. Secũda eſt, q iſti cõferunt ſacramentum & effectũ ſacramenti, illi tantũ ſacramentũ[3]. Tertia: quia ordinati ab iſtis recipiuntur ſine manus impoſitione, ſed ab illis nõ, 1. q. 1. manus. & ca. quod quidam.

Simoniac9 & fornicator tripliciter differũt

2 Scilicet hæreticus & ſchiſmaticus.

* Niſi in caſu neceſſitatis; quia qui à perſo accipit ſacramentũ, extra caſum neceſſitatis, peccat, nõ tñ qui à malo. B. Tho. p. 3. q. 64. art. 6. ad 2. et ar. 9. ad 2. et q. 67. art. 5.

m ¶ Contra præfatorum.] Nicolai & Gregorij. Et ſic patet q hic tãtũ loquitur de ſimoniacis & fornicatoribus.

n ¶ Inſtituta.] ſcilicet obſunt.

o ¶ Vel communione.] Sic ergo ab iſtis recipitur Euchariſtia, ſed non ab hæreticis, vt 24. q. 1. ſi quis dederit[4].

3 Et nõ corpus Chriſti 34. q. 1. c. vl. & q ſit rationo. 1. ca. q. 5. ſed illud. Arc.

4 Et hoc eſt pp ipſi9 Euchariſtiæ reuerentiam. arg. de conſe. diſt. 4. pp regulam.

p ¶ Talibus.] Sacerdotibus.

q ¶ Et ordinationum.] id eſt, ordinum.

r ¶ Et ſacramentorum.] aliorum.

ſ ¶ Confectio.] improprie dicuntur ordines confici.

s ¶ De malis.] Hæc littera bene innuit, q ab illo loco, porro ad hæc, &c. vſque huc, tantum de malis catholicis intelligitur, non de præciſis. nec contradicit illud contra Donatiſtas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. à minori. Nam hic dicit de ſacramentis Donatiſtarum,

ſtatum, & q. habent proprias virtutes, &c.

a ¶ Formam.] id eſt, virtutem habent; quia vera & integra ſunt. 1. q. 1. quod quidam. & de conſe. diſt. 4. oſtenditur. & cap. ſicut in ſacramentis.

b ¶ Initiati.] id eſt, conſecrati: ſi. de conſecra. diſt. 2. q̃ corpus. 12. q. 2. aurũ. 28. q. 1. caue. Sed aliter accipitur 27. quæſtio. 2. cum initiatur.

K ¶ Neceſſarior.] immo eſt ianua omniũ ſacramentorum; 1. q. 1. ſi quis confugerit. de conſe. diſt. 4. hi vero. extra de presby. non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes, qui in ſacris recipiunt.

hæreticorum ſacramenta, quoniam extra eccleſiã ſunt, iuxta ſanctorum Patrũ traditiones, ſcilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Auguſtini, & Hieronymi, formam [a] quidem ſacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum ſacramentis initiati [b] per manus [c] impoſitionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendũ vero, quòd canones Apoſtolorum [d], (quorum [e] auctoritate orientalis, & ex parte [f] Romana vtitur eccleſia) & inſignis Cyprianus martyr, & lxxx. epiſcopi cum eodem baptiſma hæreticorum, lauacrum diaboli [g] appellant [h]. Stephanus vero, & Cornelius martyres, & Pontifices Romani, et venerabilis Auguſtinus in libro de baptiſmo eundem Cyprianum, & præfatos epiſcopos ob hanc cauſam vehementer redarguunt, affirmantes baptiſma, ſiue ab hæretico, ſiue ſchiſmatico, eccleſiaſtico more celebratum ratũ eſſe, & merito: quia alia in baptiſmo [i], & alia in reliquis ſacramentis conſideratio eſt; quippe cum & ordine prior, & neceſſarior [k] ſit. Subito enim morituro, prius baptiſmate, quàm Dominici corporis communione, vel alijs ſacramentis conſulitur, & dum forte catholicus nõ inuenitur, ſatius eſt ab hæretico baptiſmi ſacramentum ſumere, quàm in æternum perire. Et hanc ſententiam præſcriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, & Auguſtini, ſecuti ſunt Innocentius † Syricius Leo, Anaſtaſius, & magnus Gregorius; et omnis catholica eccleſia. 4. § Prohibentur ergo de manibus talium ſacerdotum ſacramenta ſuſcipi, non quin ſint vera quantum ad formam, & effectum: ſed quia, dum huiuſmodi ſacerdotes ſe à populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.

§ ¶ Ad hoc.] *Hinc vſque ad finem capitis omnia accepta ſunt ex epiſtola Vrbani ſecundi L. Præpoſito ſancti Iuuentij apud Ticinum, quæ habetur in vetuſto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epiſtolæ initium, & magna pars habetur infra c. ſaluator. 1. q. 3. atque in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus eſt caput diſtinctum cum rubrica,* De eodem.

Item ex ſexta ſynodo, c. 6.

¶ Qui vxorem ducere voluerit, ante ordinem ſubdiaconatus hoc faciat. C. VII.

SI quis eorum [l], qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

c ¶ Per manus.] 1. q. 1. hi qui. Sed quid dices de pœnitentia? nũ quid eſt ab iſtis præciſis accipienda? Reſpon. in caſu neceſſitatis eis poſſumus cõfiteri. nã & cuilibet. de pœn. diſt. 1. quẽ pœnitet. ſed licet eis cõfiteamur, tñ non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo caſu imponenda eſt pœnitẽtia, ſed innoteſcẽda. 26. q. 7. ab infirmis. vel dic q̃ nõ debem⁹ cõfiteri. 24. q. 1. §. ſed iſtud. in fi. de pœnit. diſt. 6. c. qui vult. & illud ne inducãt nos in deſperationem ſicut Iudæi Iudam, cũ ei pœnitenti dixerũt; quid ad nos tu videris: de pœnit. diſt. 1. ii poteſtatis.

d ¶ Apoſtolorũ.] id eſt, qui ſub nomine Apoſtolorum facti ſunt, ſed ſunt apocryphi. 15. diſtin. ſancta Romana. 16. diſt. canones. Hu.

e ¶ Quorum.] ſimplex eſt hæc relatio.

f ¶ Ex parte.] 31. diſ. aliter.

g ¶ Diaboli.] Si quo ad effectum dixiſſent in deteſtationem criminis hæreſeos, bene dixiſſent: ſed hoc dixerunt, quia non credebant eſſe ſacramẽtorũ veritatem apud hæreticos, & ideo reprehenſi fuerunt ab Aug. H.

h ¶ Appellant.] j. de cõſec. d. 4. quomodo.

i ¶ In baptiſmo.] Videtur q̃ nec baptiſmus in neceſſitate ab hæretico ſit accipiendus. nam cordis contritio ſufficit, vt de conſe. diſt. 4. baptiſmi vicem. ſic nec corp⁹ Chriſti. 24. q. 1. c. penul. & vlt. quia qui credit manducat, de cõſecra. diſt. 2. vt quid paras? Reſp. hæc eſt ratio, quia baptiſmus neceſſarior eſt; nam in eo delentur oĩa peccata, adeo q̃ et ignis purgatorij pœna non ſentietur. de conſe. diſt. 4. fine. nõ autem ita eſt in cordis cõtritione vel pœnitentia: nam per ea non poteſt purgatorium euitari, q̃d excedit omnẽ pœnã quam hic quis poſſit ſuſtinere, ſm quod hæc colliguntur. de pœni. diſt. vlt. c. vlt. & 25. diſt. qui in aliud.

piunt vxores, vel retinent cõcubinas, & dicit q̃ debent à clero ſubmoueri, & vxores mancipari ſeruituti: & hoc probat per viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, q̃ ſacramẽta de manibus hæreticorum ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium non ſunt recipienda, non quin ſint vera ſacramenta; ſed ideo fit, vt tales ſacerdotes pp verecundiã facilius ad pnĩam prouocentur, ſi viderint ſe contemni. Caſus ſeq. cap. patet.

l SI quis eorum.] Iſtud c. euidenter eſt contra illos q̃ dicũt q̃ Græci poſſunt contrahere in ſacris ordinibus

Pœnitentia an poſſit ab hæreticis recipi.

Can. 45. 46. 47.

Lib. 1. epiſt. 12. ad Ianuariũ, & epiſt. ad Iubaianũ, q̃ ante illius concilium poſita eſt.
In cõc. Steph. 3.
Auguſt. l. 7. contra Donatiſtas.

† Inn. Victricio epiſt. 1. c. 15.
Syricius Himerio. c. 1.
Leo de cõſe. diſ. 4. hi de quibus.
Anaſtaſius diſt. 19. c. ſecundũ.

Extra de æta. & qualit. c. à multis.
Pann. l. 3. c. 103.

1 Vt continetur in præ̃di. ca. nullus. De hoc legitur & not. 24. q. 1. §. ſed illud. ibi videas. Arch.

Purgatorij pœna eſt acerbior omni mundana.

Græci in ſacris ordinibus nõ poſſunt cõcumbere.

r Argu. ad hoc 31. diſtin. aliter. vbi etiã de hoc. ſed H. dicit, ꝙ hoc Nicolaus cõſtituit, & ſm Lau. eſt ꝑ eo ar. opti. ff. cõmod. l. 1. & l. in commodato. §. ſicut aũt. Archi.

nibus 1, cum hoc cap. ſit ſextæ ſynodi, & ſexta ſynodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. diſt. Nicæna. & cap. quoniam. §. hoc autem. patet etiam quòd apud eos in ſacris ordinibus nõ contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere in

SVbdiaconis.] CASVS. Quæſiuit Bonifacius an ſubdiaconi ſui epiſcopatus poſſint vxores ducere. & reſpondet Greg. ꝙ non: ſed hoc ſtatuit de illis quod decreuit de alijs: nec quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

prial iure mulieri copulari, hoc ante ordinem ſubdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. C. VIII.

Pann. l. 3. c. 121.

LEctores, cum ad annos pubertatis a venerint, cogantur b aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio epiſcopo Rhegino, lib. 3. epiſt. 5.

¶ Subdiaconos continentiam ſeruare oportet. C. IX.

Pann. l. 3. c. 99.

SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis ſtatuimus, decernimus obſeruari, nec illam definitionẽ noſtram cuiuſquam ſinas contumacia c aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in ſynodo apud Melphiam, c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui poſt diaconatum vxoribus vacant. C. X.

Pann. l. 3. c. 101.

EOs, qui d poſt ſubdiaconatũ a vxoribus vacare volũt, ab omni ſacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio eccleſiæ carere decernimus. Quòd ſi ab epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum feminas mancipent ſeruituti. Si vero epiſcopi conſenſerint e eorum prauitatibus; ipſi officij interdictione mulctentur.

a ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur*, diaconatum. *Sed emendatum eſt ex aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & ex ipſo concilio, cuius vnum exemplar eſt in bibliotheca Vaticana, & alterum miſſum eſt è Gallia. Diaconis enim numquam in latina eccleſia legitur permiſſum fuiſſe coniugium, aut vſum ipſius; quos Syricius, & Innocentius ſemper eadem continentia lege cum epiſcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque poſt B. Gregorium, & prohibitionem illam, quæ continetur in cap. ante triennium ſupra diſt. 31. eadem lex fuit conſtituta; quam Vrbanus ſecundus hic innouandam ſtatuit.*

Item Dominico Patriarchæ Grandenſi.

c ¶ Contumacia.] quia non eſt fauore alicuius pſonę omittendũ quod ſtatutis generalib. cõtinet. 61. diſt. miramur.

EOs qui.] CASVS. Quidam diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerant ante ſacros ordines cognoſcebãt. Quæſitum fuit quid de eis deberet fieri, & de vxoribus eorum? Et reſpondet Vrbanus, quòd clerici ab officio & beneficio ſuſpendãtur, & ſi incorrigibiles fuerint, datur licentia principibus vt eorum feminas mancipent ſeruituti, & ſi epiſcopi huic prauitati conſenſerint, ſuſpendantur.

d ¶ Eos qui.] quod hic dicitur, intelligo quãdo quaſi matrimonialiter z ducunt vxores, & in eo caſu filij redigũtur in eccleſiæ ſeruitutem, vt 15. quæſt. vlt. cum multæ. primo tamen ipſe epiſcopus rediget in ſeruitutem eas ſi poteſt, vt 81. diſtin. quidam clerici: ſed ſi ipſe nõ ſufficit, tunc itur ad brachium ſeculare, vt hic dicitur. Sed obijcitur, nonne principes habent iuriſdictionẽ ſup iſtas, cum ſint laicæ? quare ergo eis indulgetur iſtud, cum ipſi eas per ſe poſſunt punire? Si legitima eſſet vxor iſta, tunc planum eſſet, quia legitima vxor ſortitur forũ ex perſona viri, vt ff. de iur. om. iud. cũ quædam. Sed illa quę nõ eſt legitima, non, vt ff. ad munici. de iure. §. vlt. Ad hoc põt dici, ꝙ cũ ſit de familia ſacerdotis, eſt de foro eccleſiæ, ſicut & alij, ꝗ ſunt de familia eius, vt 89. diſt. indicatũ. & 12. q. 2. eccleſiaſticis ſeruos. vel ideo cenſetur de foro eccleſiæ, quia deliquit in perſona eccleſiæ; quia ratione delicti dicitur in me princeps habere iuriſdictionem: & ratione delicti fit quis de foro alterius, vt 6. quæſt. 3. placuit.

z Hanc ſententiã ſequitur Vin. & Inn. extra de cohabi. cler. c. 2. in fi. vbi & de hoc. Archi.

Vxor clerici eſt de foro eccleſię.

in ſubdiaconatu, vt 84. diſtin. cum in præterito.

LEctores. CASVS. Clerici quidam in pubertate xviij. ann. poſiti volebant ad ſubdiaconatum non promiſſa continentia promoueri. Quæſitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & reſpõſum fuit, ꝙ iſti aut ducant vxores, aut cogantur continentiã profiteri, ſi volunt ſubdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis.] plenæ, quæ eſt xviij. ann. in ſecularibus clericis, ſed xv. in monachis. 20. q. 1. illud. 28. diſt. de his. hic enim dicitur plena pubertas, vt inſtitu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum dicitur plena pubertas xiiij. anni in viro, vel xij. anni in muliere, vt extra de deſponſa. impube. puberes.

b ¶ Cogantur.] ꝟ. eod. placuit. contra. Sed illud quando eccleſia penuriam non patitur. argumen. 55. diſtin. cap. 1.

e ¶ Conſenſerint.] hodie deponitur, vt extra de vita & honeſta. cleric. & clericorum mores. & 83. diſtin. ſi quis epiſcopus. & extra de ſimo. nemo. Sed illud ꝙ verum quando prece vel pretio conſenſit, vt ibi dicitur in illa conſtitutione, vt clericorum. Si autem epiſcopus negligens eſſet, ſuſpendatur per duos menſes, vt 1. q. 1. quidquid.

ꝫ Id eſt qđ dr̃ in illis c. prædictis Grandenſi pẜiarchę. iſte ſub nomine archiepi continetur, vt patet 21. diſtin. in c. 1. ver. ſi ordo.

¶ Excludendi ſunt à ſuorum graduum dignitate ſubdiaconi, & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt. C. XI.

ERubeſcant impij, & aperte intelligant iudicio ſpiritus ſancti eos, qui in ſacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu ſunt poſiti, niſi mulieres abiecerint, & caſte vixerint, excludendos ab omni eorũdem graduum dignitate. De manifeſtis quidem loquimur: ſecretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex eſt.

In c. à multis. §. erubeſcant. extra de æta. & qual.
Pann. l. 3. c. 101.

Idem in Melphienſi ſynodo præſidens dixit, c. 12.

¶ Ad ſacros ordines non accedat, niſi virgo, aut probatæ caſtitatis. C. XII.

NEmo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo [b], aut probatæ ſit caſtitatis, & qui vſq. ad ſubdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit.

In c. à multis. extra de æta. & qual.
Pann. l. 3. c. 104.

Item in concilio Carthaginenſi 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus conſtituti etiam ab vxoribus abſtineant. C. XIII.

PLacuit epiſcopos, presbyteros, diaconos α ſecundum priora β ſtatuta etiam ab vxoribus abſtinere [c]; quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueatur officio: ceteros vero clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum vniuſcuiuſque [d] eccleſiæ conſuetudinem obſeruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *ſequebatur, ſubdiaconos: quæ vox ſublata eſt, quoniam abeſt ab originali, & ab Africano, c. 37. & à Carthaginenſi græco, c. 71. & infra diſt. 84. c. cum de quorumdam: quãuis habeatur in Carthaginenſi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora ſtatuta.] *græce eſt* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους *& Balſamon interpretatur, tempore vicis ſuæ: quod ab originalis ſententia alienum eſt.*

Item Leo IX. contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

Hûbertus Cyno manenſ. legatus Leonis ix. in reſponſione contra Nicetam.

¶ In minoribus ordinibus cõſtituti vxorem ducant, niſi voto, aut religioſo habitu prohibeantur. C. XIIII.

SEriatim, & aperte proſequemur, quid ſancta Romana eccleſia in gradibus clericorum agat. Clericos tantũ, oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolythos, ſi extra votũ, & habitum [e] monachi inueniantur, & continẽtiam profiteri noluerint, vxorẽ ducere virginem cũ benedictione ſacerdotali permittit; non autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatum prouehi poterunt: quia nec laicus non virginem ſortitus vxorem, aut bigamus ad clericatum poteſt aſcendere. Quod ſi quis ex

Pann. l. 3. c. 107.

ERubeſcant.] CASVS. Quæſiuit patriarcha Gradenſis quid debeat fieri de his qui erant in ſacris ordinibus poſiti: nihilominus tñ mulierculas ſibi habebant. Et reſpon. Vrbanus niſi eas abiecerint, & vixerint continenter: ſi eſt manifeſtum, ſunt ab omni dignitate eccleſiaſtica remouẽdi: ſi autem occultũ eſt, diuino iudicio reſeruentur. Sequentia duo cap. plana ſunt.

a ¶ Secretorum.] ex hoc patet quod eccleſia nõn iudicat de occultis, ſic 32. q. 5. Chriſtiano. 2. q. 5. cõſuluiſti. & 6. q. 1. ſi omnia. Et eſt ar. pro opinione illorum, qui dicũt quod occultum delictũ non irrogat irregularitatem. Ioã. quod eſt expreſſum hodie extra de temp. ord. cap. vlt. niſi in homicidio & ſimonia in ordine, 1. q. 1. reperiuntur. B.

Eccleſia nõ iudicat d occultis.

b NEmo.] Virgo.] quid ſi credit ſe contrahere cũ virgine, & eſt corrupta? Dico eũ non promouendum, cum ſit maritus corruptæ, vt ſ. 1. diſtin. qui in aliquo. quia ibi nec error nec violentia excuſat, vt 32. q. 5. ille autem. ſicut nec caſus excuſat, vt 15. q. 1. cap. vlt. Quid ſi primo corrupi virginem, & poſtea eam deſpõſaui? Argu. quod promoueri non poſſum, ſi volo eã ducere, vt 30. q. 5. qualis. & ſ. diſt. pxi. maritum. hoc notaui in quæſtio. B.

Bigamus eſt cũ corrupta etiã ignorãter contrahẽs.

ADDITIO. Quæſtio dominicalis eſt: & incipit, Aliquis cognouit virginem, &c.

c PLacuit.] Etiã abſtinere.] id eſt, non contrahere.

d ¶ Sed ſecundum vniuſcuiuſque.] nota conſuetudinem ſeruãdam in matrimonio, vt hic, & ſ. ead. quoniam. & extra de cog. ſpi. c. 2. Sed contra extra de ſpõ. duorum, tua. & ex hoc videtur quod epiſcopus in ſua diœceſi poſſit ſtatuere ne acolythi cõtrahant. Sed credo hanc conſuetudinem referendam ad beneficia, vt ſi conſuetudo ſit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipſa ſeruetur. ſed hodie corrigitur per decreta. extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum decorem.

Conſuetudo eſt obſ[e]ruanda in matrimonio.

SEriatim.] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in ſacris ordinibus poſſe cognoſcere vxores ſuas. Leo autem Papa reprehendens eius epiſtolam dicit, quod clerici in minoribus ordinibus, ſi ſunt extra votum vel habitum monachalem, poſſunt vxores ſortiri virgines, nõ viduas vel repudiatas: alioquin nec ipſi nec bigami poterunt promoueri poſtea. Si autẽ poſtea voluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de conſenſu vxoris: quæ poſtea nec maritis nec alijs debet carnaliter copulari viuente marito, vel poſt mortem. Sequẽ. cap. plana ſunt vſque ad cap. presbyter.

e ¶ Votum & habitum.] bene dicit, habitum & votum: quia ſolus habitus non ſolennizat votum, vt extra de reg. porrectum.

Vxor promoti at matrimo[nium] niſi con[t]rahere po[teſt]

a ¶ Poſt mortem.] De iſta vxore promoti dic, quod eo ipſo quod dat licentiã, intelligitur vouere: ſimiliter etiam ea cuius maritus ſuſcepit habitum religionis: vnde neutra debet contrahere. ſi tamen contraxerit, tenet ſecundum quoſdam: nam votum nõ fuit ſollennizatum ¹. Diſtingue tamen vtrum huius vxor ſciat ius, vel dicatur ſibi, quia tunc vouere intelligit, nõ tamen ſolennizatur votum. Si vero ignorat, nec ei dicitur, non intelligitur vouere. In vxore tamen promoti ſecus poſſet dici non propter votum, ſed propter conſtitutionem eccleſiæ: ſcilicet vt non ſit matrimonium ſi contrahat. & videtur expreſſum ſ. 28. diſt. quia ſunt. H. dicit, quòd in vtraque vxore promoti & ingreſſi votum de præſenti dirimit, licet non ſolennizet actum. Ioan. Faber dicit aliud eſſe in vxore ingreſſi, aliud in vxore promoti: quia illa poſt mortem contrahit, ſed vxor promoti non: quia eſt ratio diuerſitatis: quia dignior eſt clericatus quàm monachatus. nam etiam bigamus poteſt eſſe monachus. 16. q. 1. legi. ſed mirum eſt, quod tantus vir hoc dixerit, cũ manifeſte obuiet 27. q. 2. Agathoſa. & c. ſi quis coniugatus. & 33. q. 5. qui vxorem. poſſet autem dici, quod votum vxoris ſolennizatur ex voto viri promoti: & ita vir vxori communicat votum, vt 28. diſtin. quia ſunt. de hoc not. in d. c. qui vxorem.

ADDITIO. Idem no. Hoſt. extra de reg. ad apoſtolicã. Archi.

¹ Arg. 17. q. 2. multorũ. vbi de vxore promoti loquitur, quæ quia votũ nõ fecerat. poſt viri mortẽ nubere nõ prohibet. ſed illud ſecundũ ſua tempora. 31. diſt. c. 1. Dic ergo ſecundũ Io. de Fan. quod illud nõ eſt verum in vxore promoti. 38. diſt. quia. & c. ſeq. Archidia.

præfatis ordinibus deſiderat ad ſubdiaconatum aſcendere, nequibit hoc ſine cõſenſu vxoris ſuæ: vt fiat de carnali deinceps ſpirituale coniugium, nemine eos ad hoc cogente. Neque permittitur poſtea vxor iungi eidẽ marito ſuo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut poſt mortẽ ª illius.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 14.

¶ Non liceat clericis alterius ſectæ vxorem accipere. C. XV.

Pan. l. 3. c. 110.

QVoniam in quibuſdã prouincijs conceſſum eſt lectoribus & pſalmiſtis vxores ducere ᵇ; ſtatuit ſancta ſynodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ ᶜ † alterius vxorem.

† ἑτερόδοξον

Item in Niceno concilio, cap. 3.

¶ Non habitent cum clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt. C. XVI.

Burc. l. 2. c. 109. Anſe. l. 7. c. 133. & 6. c. 202. Iuo p. 6. c. 186. Pann. l. 3. c. 112.

INterdixit per omnia ſancta † ſynodus nõ epiſcopo, nõ presbytero, nõ diacono vel alicui omnino, qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte aut matrem, aut ſororem ᵈ, aut amitam, aut α etiam eas idoneas ᵉ perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones ᶠ.

† magna

α ¶ Aut etiam.] *græce eſt*: ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν, *id eſt*, vel eas tantum perſonas, quæ omnem fugerint ſuſpicionem.

[Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.]

PALEA. C. XVII.

In ep. ad Ocea. ibidem. In ep. ad Nepotianum prope finem. In ep. ad Ruſt. In ep. ad Ocea. Et cõtra Iouin.

HOſpitiolum α tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant: ¶ Quia non poteſt β toto corde cum Deo habitare, qui feminarum acceſſibus copulatur. ¶ Femina γ conſcientiã ſecũ pariter habitantis exurit. ¶ Numquam de formis mulierum diſputes. ¶ Feminæ nomen tuum nouerint δ; vultum neſciant. ¶ Feminam, quam bene videris conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentia ¹. Si bonum eſt mulierem non tangere, malum eſt ᵍ ergo tangere.

α ¶ Hoſpitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuſcriptis, & ſine Palea nomine. Eſt autem collectum ex varijs B. Hieronymi locis, in quibus de vitanda mulierum conſuetudine agitur.*

β ¶ Non poteſt] *In epiſtola ad Oceanum, quæ non putatur eſſe B. Hieronymi, legitur*, Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶ Femina.] *Ibidem paulo ſuperius*: flammigero igne percutit femina cõſcientiã pariter habitãtis, exuritq. fundamẽta mõtiũ.

† δ [illegible]

b QVoniam.] ¶ Vxores ducere.] id eſt, retinere.

c ¶ Sectæ.] ſ. 28. q. 1. cane. & c. nõ oportet. ¹.

INterdixit.] Hæc eſt quinta pars huius diſt. in qua vt clerici facilius contineãt, ſupponit Gratianus auctoritatem. horum cap. quod clerici debent vitare familiaritatem & cohabitationem feminarum extranearum. Ioan. de Fan.

¹ Iſtud ca. non oportet. potius cõtradicit: ſed dic, quod loquitur in ſponſalibus de futuro: quæ inter tales poſſunt contrahi, vt ibi nota. Hug.

d ¶ Aut ſororem.] in quibus nil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit, vt ext. de coha. cle. c. pe.

e ¶ Idoneas.] vt vxores ſeruorum ſuorũ, vt 81. diſt. volumus. & cap. cum omnibus.

f ¶ Suſpiciones.] quia ſuſpectas mulieres habebat, vt extra de cohabi. cleri. cap. 1. & 2.

HOſpitiolũ tuũ.] ¶ Malum eſt.] Arg. à cõtrarijs, ſi vnũ eſt bonũ, reliquũ eſt malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria quandoque inueniuntur bona, vt nubere, & nõ nubere: quotidie cõicare, & non cõicare. 18. q. 1. ſic enim. & de conſec. diſt. 2. quotidie. & arg. C. de procu. exigendi. ibi, ſed multo iuſtius fuit.

Contraria duo quandoq; ſunt bona.

Presbyter.]

PResbyter.] C A S V S. Quidam de conſenſu vxoris ſuæ factus fuit presbyter: quem Gregorius valde cõmendat: quia & ſi eam poſt ſacerdotiũ diligeret vt ſororem, tñ quo ad carnis officium vitabat vt hoſtem: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſtinctionem: & per te videbis.

a ¶ Presbyteram.] cũ qua in minoribus ordinibus contraxerat.

b MVlieres.] ¶ Et matricuriæ.] id eſt, habẽtes curam de rebus eccleſiæ.

ECce.] Hęc diſt. diuiditur in quattuor partes. In prima ponuntur x. impedimenta quæ impediunt promouendos. Secunda ibi, [Communiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi, [Ceterum.] Ioan. de Fan.

C A S V S. Concludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ in ſacris ordinibus conſtituti vxores non poſſunt habere: nec bigami poſſunt ad ſacros ordines promoueri. In hac vero 33. diſt. quęritur, an ille, qui præter vxorem concubinam habuit, poſſit promoueri? Et reſpõdet ꝙ non. Et accipitur hic cõcubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac diſtinctione de arreptitijs, dæmoniacis, & caducis maxime. 1

c ¶ Sed quæritur.] ps Hic intitulatur 33. diſt. In qua magiſter oſtendit ꝙ bigami, corpore vitiati, vſurarij, publice pænitentes, luſores, in ſcena ludentes, furioſi, arreptitij, accipiẽtes meretrices in vxores, habentes ꝯcubinas non poſſunt promoueri: quandoque tamẽ diſpenſatur in cõcubinarijs ī. ea. c. vlt. 1. Et nota ꝙ in primis duobũs capitu. magiſter accipit concubinã ꝓ vxore 2, quã qs duxit ſine ſolennitate, vt ī 34. diſt. §. concubinã, ſed H. intelligit de vera concubina: quam ſi quis habuit poſt baptiſmum, promoueri non debet, vt 25. diſt. c. vlt. Io.

Vſurarij & alij multi nõ poſſunt promoueri.

1 Ad idem 34. diſt. fraternitatis. Archidia.

2 Idem tenet Goffre. prout no. ī. c. 1.

SI quis.] C A S V S. Quidam poſt baptiſma duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinã: quęſitum fuit ab Apoſtolis vtrum talis poſſit promoueri & reſpon. ꝙ nõ poteſt talis promoueri ad ordinẽ clericalẽ.

d ¶ Poſt acceptum.] maxime. Idem enim eſt ſi ante baptiſma habuit vnam, & poſt aliam vxorem vel concubinam: vel determinat verbũ infra poſitũ, habuerit. 3

e ¶ Aut concubinam.] poſt primam vxorem: talis tñ ex diſpen-

3 26. diſt. cautius.

1 ¶ Nouerint] antea legebatur, feminę nomen tuum neſciant. *Emendatũ eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum monachum.*

2 ¶ Frequentia.] *In epiſtola ad Oceanum eſt*, frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. c. 2.

¶ Presbyter vxorem ſuam quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat. C. XVIII.

PResbyter quidam ſibi commiſſam regebat eccleſiam cũ magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] ſuam vt ſororem diligens, ſed quaſi hoſtem cauens, ad ſe propius accedere nõ ſinebat; eamq. ſibi appropinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſcidit. Pann. l. 3. c. 114.

Presbyteram vero quam debeamus accipere, Laodicenſe concilium, c. xi. oſtendit dicens.

¶ Viduæ, vel ſeniores presbyteræ appellantur. C. XIX.

MVlieres [a], quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in eccleſia tamquam ordinatas conſtitui non debere.

a ¶ Mulieres.] *ſic habet priſca verſio. Græce:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. *id eſt*: quòd nõ oporteat eas, quæ presbyteræ, vel præſidentes dicuntur, in eccleſia collocari. *quæ eſt Dionyſii verſio præterquam in vltimis verbis. Ille enim habet*, eccleſijs ordinari. *Et videndus eſt Balſamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

ECce, *quòd in ſacris ordinibus conſtituti vxores habere non poſſunt; vel ſi bigami aliqui fuerint inuenti; ad ſacros ordines aſcẽdere nõ valent. Sed quæritur* [c], *ſi quis præter vxorem concubinam habuerit; vtrum in ſacerdotem promoueri valeat. Talis à ſacris ordinibus auctoritate canonum Apoſtolorum prohibetur: in quibus, can. xvij. ſic ſtatutum legitur.*

¶ Secundis nuptijs poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens ad ſacrum ordinem conſcendere non valet. C. I.

SI quis poſt acceptũ [d] baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam [e] habuerit; non poteſt fieri † epiſcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorſus eorum, qui miniſterio [a] ſacro deſeruiunt. Anſe. l. 6. c. 143. Iuo p. 8. c. 387. al. 151. † al. eſſe

a ¶ Miniſterio.] *græce* τῶν ἐν καταλόγῳ τοῦ ἱερατικοῦ. *id eſt*, qui ſunt in catalogo ſacerdotali.

ex diſpenſatione quandoque promouet. ſ. ea. habuiſſe. & 34. diſt. fraternitatis.

DESERVIENTES. Exponit modo Gratianus qui dicantur ſacro miniſterio deſeruire: & dicit quod ſubdiaconi & acolythi: & qualiter deſeruiant, dicit. Exponit etiã quòd

punitur quis & meretur, vt ſ. qui. vt indig. l. 1. 1

c ¶ Vel iniuſto.] id eſt ex indignatione, vel ex nimia commotione. ſecus ſi propter neceſſitatem faceret, vt 55. diſt. ſi quis à medicis.

d ¶ Illum.] talis etiam deponitur. 47. diſt. de Petro. & cap. quoniam.

e ¶ Pœnitentia.] vt 51. diſt. § in aliquo. & 50. diſt. de his.

f ¶ In furiam.] tamen promotus non deponitur, vt 7. q. 1. quamuis.

Deſeruientes ſacro miniſterio intelliguntur ſubdiaconi, qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos præcedunt; vnde & ceróferarij dicuntur: qui etiam vinum, & aquam præparando calici ſubminiſtrãt. Concubina intelligenda eſt præter vxorem; vt iſte ſit ſenſus capituli: [Si quis poſt acceptum ſacrũ baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinã duxerit:] diſtinguendũ eſt, antequam vxorem duxerit, ſiue poſt mortẽ vxoris.

Vnde B. Gregorius a ait.

a ¶ Gregorius.] *Hoc caput ſumptum eſt ex c. 72. libelli de eccleſiaſticis dogmatibus, qui inter opera B. Aug. editus eſt; atque ex eo alibi ſæpiſſime ab ipſo Gratiano citatur. A Tritemio autẽ adſcribitur Alcuino, ab alijs Iſidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt: vt Valfridus Strabo, lib. de re. eccleſ. c. 20. Petrus Lombardus ſent. 2. diſt. 8. S. Thomas quolib. 12. art. 10. Platina in Symmacho, & alij.*

¶ Duarum matronarum maritus poſt baptiſmum, clericus non ordinetur. C. II.

Anſ. l. 7. c. 22. al. 26. Iuo p. 8. c. 295. Poly. l. 2. tit. 32.

MAritum duarum poſt baptiſmum matronarum clericum non ordinandum, neque eum qui vnam quidem, ſed concubinam [a], nõ matronam habuit; nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricẽ [b] in matrimoniũ aſſumpſerit: nec eum, qui ſemetipſum quolibet corporis ſui membro indignatione aliqua, vel iuſto, vel iniuſto [c] timore ſuperatus truncauerit: nec illum [d], qui vſuras accepiſſe conuincitur, aut in ſcena luſiſſe dinoſcitur: nec eum, qui publica pœnitentia [e] mortalia crimina defleuit † : neque illũ, qui in furiã [f] aliquando verſus inſaniuit, vel afflictione diaboli vexatus eſt: neq. eum, qui per † ambitioné ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit †.

† defleuit] Iori.

† al. pro ordinatione

† offert] orig.

Act. 8.

Item Pius Papa.

¶ Arreptitij, vel epileptici ſacris altaribus non miniſtrent. C. III.

Burc. l. 5. c. 72. Iuo p. 2. c. 125. Polyc. l. 4. ti. 32.

2 COmmuniter diffinimus, vt nullus de ijs [g], qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant

COmmuniter.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua probatur per tres auctoritates ſanctorum patrum, quod dæmoniaci, & epileptici, & furioſi non debent promoueri. Io. de Fan.

CASVS. Sequitur in hoc capitulo, quod illi qui dæmonibus arrepti eliduntur, non debẽt ſacris altaribus miniſtrare, niſi ſuſpenſi per annũ inueniantur ab incurſu dæmonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico vel caduco laborant, non miniſtrent, niſi prius inquiratur qualiter illi laborent: qui ſi in terram cadunt, non miniſtrẽt. Alijs vero ægritudinibus laborãtes nõ prohibentur. Et not. quod hoc cap. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶ De ijs.] qui ita vexantur, diſtinguendũ eſt: nã ſi frequenter cadunt, non debent miniſtrare, vt ſ. 7. q. 2. c. 1. ſi vero raro, & emittunt voces cõfuſas, ſimiliter nõ debent miniſtrare, vt ſ. 7. q. 2. c. 2. ſi autem raro, nec emittunt voces confuſas, poſſunt: ſed habere debẽt coadiutores, vt 7. q. 1. illud. promoueri autẽ

quòd concubina intelligitur illa, quæ ante vxorem ducta fuit, vel poſt mortem vxoris.

MAritum.] CASVS. In hoc cap. 10. enumerantur impedimenta pro quibus aliquis repellitur à promotione, vt ſi maritus fuit duarum matronarum: vel præter vxorem, concubinam, vel meretricem in matrimonium aſſumpſit, &c.

a ¶ Concubinam.] Arg. quod ſi quis habuit virginem cõcubinam: licet poſtea ſumat eam in vxorem, quod non poteſt promoueri, vt 34. diſt. curandũ. & cap. præcipimus. & 30. q. 5. qualis.

b ¶ Vel meretricem.] 32. q. 1. cap. nõ eſt culpandus. arg. cõtra. Sol. illud in figura. & ita ex vno eodemque facto

non poſſunt tales ex quo paſſi ſunt ſemel, vt ſ. ea. cap. maritum. Et hæc eſt opinio H: nec in hoc habet contradictionem. In dæmoniacis ſimiliter nulla eſt contradictio inter H. & alios quo ad promotionẽ: quia omnes dicunt quod nullus talis debet promoueri, vt cap. maritum. & c. clerici. In promotis autem diſtinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij, quod ſicut nõ debet promoueri qui ſemel eſt arreptus à dæmone, ita nec officium põt exercere etiam ſi iam promotus ſit: & qui hoc dicunt, illam litteram, qui tamen, aliter intelligunt quàm H. [nam dicunt quod hoc relatiuum, qui, refertur ad proxime poſitũ: ſcilicet epilepticos 2: & eſt ſenſus litteræ: Epileptici nõ debent ſe ingerere diuinis ſacramẽtis, exceptis illis qui ſine

Punitur quis & meretur ex eodem facto.

1 Dic melius: illud nõ contradicit: nam quãtum ad legẽ promotionis reus eſt, vt hic: ſed quantũ ad gratiam innocẽs, vt argu. 10. q. 1. cap. ſi. 32. q. 5. c. ille. Archid.

Morbo caduco laborantes an miniſtrare poſſint.

Dæmoniacorũ promotorũ & promouendorum diſtinctio.

2 Ad huius verbi declarationem dic, quod epilepſia græce appẽſio dicitur: eo quod mẽtẽ appẽdes pariter & corpus poſſideat. ſit autẽ ex melãcholico humore quoties exuperauerit, & ad cerebrũ conuerſus fuerit. Arch.

ſine paſſionibus, id eſt, qui ſine vocis confuſæ emiſſione & ſpumæ iactatione: qui tamē & ipſi, id eſt, iſti qui hoc non faciunt, ſed tantum cadunt, debent eſſe tamdiu ſuſpenſi, donec appareāt eos per annum liberatos, id eſt, non occupatos incurſu dæmonū, id eſt, appareat, quod illa paſſio nō eſt dæmoniaca, ſed epileptica. H. vero dicit in dæmoniacis proprie, quod ſi per annū ſteterūt, & nō fuerunt paſſi ſupradicta, poſſūt exercere diuina officia. vnde dicit, quod illud relatiuū, qui, refertur proprie pro dæmoniacis: & improprie ſecundū eū ponitur in fi. liberati.

tiat opinionis, niſi præter vxorem concubinam vel meretricem vxoris affectu cognouerint.

n ¶ Inſtituerunt.] id eſt, informauerunt.

o ¶ Si non pellicem.] Pellicem vocat quam quis ad tēpus habet cauſa ſaturandæ libidinis.

altaribus miniſtrare, vel indiſcuſſe[a] ſe ingerant ſacramētis diuinis, exceptis illis[b], qui corporis incōmoditatibus dediti, ſine huiuſmodi paſsionibus[c] in terrā probantur eliſi: qui tamē[d] & ipſi tamdiu erūt ab officij ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque vnius anni ſpatio[e] per diſcretionem epiſcopi inueniantur ab incurſu dæmonum liberati †.

† alieni] ceteri collectores.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. IIII.

CLerici, qui in adoleſcentia à dæmonibus cognoſcuntur obſeſsi, ad ſuperiorem ſacri regiminis[f] gradum aſcendere non poſſunt. Iuo p. 11. c. 104.

¶ *Simile quiddam habetur in concilio Aranſico 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Ionanſi archiepiſcopo, ad quem etiam fortaſſe ſcribitur c. quorundam, infra diſt. 34.*

Item Gelaſius Papa, epiſt. ad vniuerſos epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, c. 21.

¶ De eodem. C. V.

VSque adeo ſane comperimus illicita quæque prorumpere; vt dæmonibus, ſimilibuſque paſsionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. Quibus ſi in hoc opere[g] poſitis, aliquid propriæ neceſsitatis[h] occurrat; quis fidelium de ſua ſalute confidat, vbi miniſtros ipſos curationis humanæ, tanta perſpexerit calamitate vexari: Atque ideo neceſſario remouendi ſunt, ne quibuslibet[i], pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremo, ſi corpore fauciatum[k] fortaſsis, aut debilem nequaquam ſancta contingere lex diuina[l] permiſit; quanto magis[m] doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non conuenit (quod eſt deterius) mente perculſos?

Burch. l. 2. c. 20. Polyc. l. 3. tit. 9. c. vlt. Iuo par. 2. c. 88. & p. 6. c. 40. Leuit. 21.

Item Innocentius Papa 1. Felici epiſcopo Nucerino, epiſt. 4. c. 4.

¶ Qui tempore baptiſmi vxores habent, ſi poſtea religioſe vixerint, clerici fieri non prohibentur. C. VI.

3 LAici, qui habentes vxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt[n], vt opinio eorū in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti ſint, aut monaſterijs, ex quo baptizati ſunt, adhæſerint, ſi non concubinam, non pellicem[o] nouerint, ſi in omnibus bonis operibus vigilauerint; non prohibentur huiuſmodi ad clericatus ſortem aſſumi.

Anſ. l. 7. c. 29. al. 34. Iuo p. 6. c. 95. Pano. l. 3. c. 45.

4 *Ceterum ante ſuſceptum ſacrum ordinem quoſdam legimus concubinam habuiſſe, quos tamen ſacri canones nō*

a ¶ Vel indiſcuſſe.] id eſt, temere.

b ¶ Exceptis illis.] epilepticis, qui raro cadunt.

c ¶ Paſſionibus.] id eſt, ſine ſpuma, &c.

d ¶ Qui tamē.] ſcilicet dæmoniaci. H.

e ¶ Spatio.] 7. q. 2. c. vlti. contra. Sed ibi fuit dubiū: hic certū.

f CLerici.] ¶ Sacri regiminis.] Ex hoc quod dicit, ſacri regiminis, videtur quod ad minores ordines bene poſſunt promoueri. Lau.

VSque adeo.] CASVS. Quidam epiſcopi permittebāt dæmoniacos presbyteros caducos & furioſos miniſtrare diuina: quos Gelaſius reprehendit: & probat quod hoc fieri non debet, ne per hoc generetur ſcandalū Chriſtianis, & probat hoc à minori: quia lex Moſaica nō permittebat ægros corpore tāgere ſacra: multo ergo minus in nouo teſtamēto dæmoniacis, caducis, & furioſis debet hoc permitti.

g ¶ Opere.] id eſt, diuino obſequio.

h ¶ Neceſſitatis.] id eſt, infirmitatis.

i ¶ Ne quibuslibet.] Prima ratio.

k ¶ Sauciatū.] id eſt, debilitatum, vt 49. diſt. c. 1.

l ¶ Diuina.] id eſt, Moſaica.

m ¶ Quanto magis.] q. d. ex quo vitiati corpore remouētur, multo magis vitiati mente: arg. 38. diſt. ſedulo 1.

1 Ar. ad hoc 44. diſtin. c. nulli clerico. 16. q. 1. miramur. nam mens maior eſt quam corpus. 38. diſ. ſedulo. ſecundum Lau.

LAici.] CASVS. Felix epiſcopus quæſiuit ab Inno. an laici, qui tempore maxime baptiſmi vxores habuerunt, poſſint promoueri. Et reſpon. quod ſic, ſi bonæ fue

CETERVM. CASVS. Supra dictum eſt, quod ille qui præter vxorē habuit concubinam, promoueri non poteſt. Nunc vero dicit quod multi inueniuntur concubinas habuiſſe, quos canones non reijciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ſe immaculatos cuſtodiunt.

Habuiſſe.]

HAbuiſſe.] CASVS. Andreas Tarentinus epiſcopus habuit concubinam ante quàm eſſet eps. & hoc Greg. bene nouerat. Sed quidam dicebant poſt epiſcopatum eum habuiſſe acceſſum ad eam. Greg. autẽ hoc audiens, cum dubium eſſet, certam noluit ferre ſniam: ſed cum ſuæ conſcientiæ cõmittens præcepit ei, vt nullo modo accederet ad miniſtrandũ, ſi cõmiſtione illius concubinæ ſe poſt epiſcopatum ſciret eſſe maculatum.

a ¶ Ambiguis.] ſ. 14. diſt. ſicut contra. Sed dic quod triplex eſt ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas perſonæ: vbi ambiguitas iuris eſt, ibi de ſimilibus ad ſimilia proceditur, vt 20. diſt. de libellis. & de tali ambiguitate loquitur illud c. 14. diſt. ſicut. ſed vbi factum ambiguum eſt, tunc numquam ferenda eſt ſententia in alicuius præiudicium, vt 11. q. 3. graue, hoc ideo dico, quia ſi nulli ſit præiudicium, vt in baptiſmo, conſecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa ſententia, ſcilicet vt baptizetur, vel eccleſia conſecretur, vel denuo ordinetur, vt de conſecr. diſt. 4. paruulos. & diſt. 1. ſolemnitates. & 68. diſt. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur ſententia in præiudicium alterius, vt extra de ſpo. iuuenis. ſed illud eſt propter periculum animæ. Vbi autem eſt ambiguitas perſonæ, ſed factum eſt certum, bene fertur certa ſententia, vt 5. q. 1. quidam.

Ambiguitas eſt triplex.

b ¶ Cõmittendum.] Sed quare nõ indicitur ei hæc purgatio: quia exilis fuit infamia[1]: & ſic quandoque aliquis propriæ conſcientiæ committitur[2]: vt ſ. diſt. 4. c. denique. & 15. q. 8. c. 1. & 33. q. 4. vir cum propria.

[1] Sed tunc habet locũ circa hoc quod legitur & not. 2. q. 5. quanto. Archid.

[2] Ad idem 35. q. 6. ſi duo. extra de voc. poſtulaſtis. vbi de hoc.

c ¶ Depoſito.] i. ſuſpẽſio ad tẽpus quouſque ſatisfaciat. ſic ponit 21. q. 2. quoniã.

d ¶ Præſumas.] Arg. quod occultum delictũ reddit hominem irregularem. Arg. contra diſt. proxi. erubeſcant. Dic vt ibi. hoc forte in eo caſu quãdo non pœnituit ſuper crimine.

reijciunt; ſi poſt ſacrum ordinem ab eius commiſtione ſe ſe immaculatos cuſtodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino epiſcopo, l. 2. epiſt. 44. ſiue c. 83.

¶ De quodam epiſcopo, qui ante ſui epiſcopatus apicem concubinam habuit. C. VII.

Burc. l. 1. c. 195. Iuo p. 5. c. 310. Poly. l. 4. tit. 39.

HAbuiſſe te concubinam manifeſta veritate comperimus [a]; de qua etiam contraria eſt quibuſdã nata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis [a] abſolutum non debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum [b]. Qua de re, ſi in ſacro ordine coſtitutus eius te permiſtione eſſe recolis maculatum; ſacerdotij honore depoſito [c] ad miniſtrandum nullo modo præſumas [d] accedere; ſciturus in animæ tuæ periculo † te miniſtrare, & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationẽ; ſi huius ſceleris cõſcius in eo, quo es ordine, celans veritatẽ permanere volueris.

† al. periculũ

a ¶ Comperimus.] *ſequebatur,* & te illius criminis participationem habere. *quæ verba ſunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum ſublata ſunt, quoniã abſunt & ab alijs editionibus, & à cæteris collectoribus, & à Ioanne diacono lib. 3. num. 43. vitæ eiuſdem Gregorij, omninoq. ſententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIIII.

DOmeſticarum [a] *quoque perſonarum immoderatã familiaritatem epiſcopum vitare oportet.*

Vnde Nicolaus Papa ad Albinum † archiepiſcopum.

† al. Alcuinũ

¶ Etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem epiſcopum vitare oportet. C. I.

Iuo p. 5. c. 353.

QVorumdam relatione fideliũ, noſtris auribus intimatum eſt, quod Lanfredus epiſcopus, qui & iuuenis eſſe dicitur, venationi ſit deditus: quod vitium plurimos etiam de clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos [f]

Domeſticarum.] Hæc diſt. diuiditũr in 9. partes. In quarũ prima reprehendit Gratianus quemdã epm, qui erat venator: & cum filia nimiã familiaritatẽ habebat. ſecunda ibi, [Concubina] tertia ibi, [Ceterũ.] quarta, [Quod ergo.] quinta ibi, [Similiter.] ſexta ibi, [Quæ aũt.] ſeptima ibi, [Sed poſtea.] octaua ibi, [Quibus autem. nona ibi, [Vidua.] Io. de Fan.

CASVS. In hac 34. diſt. oſtendit Gratianus abſtinendũ eſſe à nimia familiaritate domeſticarũ mulierum. Addit etiam qualiter in ſuperioribus c. accipiatur concubina, & de quibuſdam perſonis, quæ à promotione repellunt.

e ¶ Domeſticarũ.] In hac 34. diſt. oſtendit, quod clerici etiam domeſticis perſonis non exhibebunt nimiam familiaritatem: & quod clerici non intererunt venationibus aut aucupationibus. Secundo oſtendit qualiter accipiatur cõcubina in ſuperioribus c. ſi quis poſt maritum, & habuiſſe quæ ſunt ſ. diſt. proxi. Tertio adiungit de multis non promouendis, & quod bigami quãque promouentur ad ſubdiaconatum, vt j. cap. lector. Quarto oſtendit quod clerici non debent intereſſe conuiuijs nuptiarum. In fine oſtendit propter cuius viduæ copulam quis impeditur à promotione.

QVorumdam.] CASVS. Lanfredus epiſcopus in duobus peccabat: ſcilicet in venatione more Germanorum & Gallorum, & in moderata filiæ ſuæ familiaritate: propter quæ mala fama erat orta de ipſo: & ideo ſæpe correptus ab Albino & eius ſuffraganeis fuit: nullatenus tñ emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit vt concilio epiſcoporum conuocato moneant illum, vt à ſupradictis ſe abſtineat: quod ſi non fecerit, excommunicetur: tandem ſi contumax fuerit, deponatur.

f ¶ Germanos.] id eſt, Theutonicos, qui ſunt veri germani, vel

Germani vnde dicitur.

mẽ, vel vere nobiles. Argu. extra de elect. venerabilem. & de præben. venerabilis.
a ¶ Venatorem.] exiſtentem venatorem: ne obijciatur de Euſtachio 86. diſt. Eſau. Additio. Sub. qui prius fuit venator, poſtea fuit ſanctus: poteſt tamen aliquis ſimul eſſe venator & ſanctus. Archidia.
b ¶ Fama.] nõ quod aliquid ibi ſæui criminis exiſtimaretur propter fœdus naturæ. i. ſ. qa coram omnibus eã nimis oſculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio. ſic extra de pur. cano. cap. cum in iuuentute.
c ¶ Epiſcopis.] Argum. quòd ſolus metropolitanus non poteſt audire cauſam 2 epiſcopi, etiam ciuilẽ vt 11. quæſtio. 1. ſi clericus. & 6. quæſtione 4. ſi inter.
d ¶ Beſtiarum.] infra 86. diſt. qui venatoribus.
e ¶ Excommunicatus abſcedat.] vt non interſit cum eis negotijs communibus.

1 Id eſt, propter ſanguinis propinquitatem. extra de pſump. cum in iuuentute. C. de epi. & cle. cũ qui. Archid.

Archiepiſcopus ſolus cauſam epiſcopi audire non poteſt.

2 Scilicet miſtam vt hic erat. nã de vitio hic agitur. Ar.

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iſte (ſi ita eſt, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur; qui iuuenilibus deſiderijs occupatus nulla † grauitate conſtringitur. *& infra.* Nam (vt beatus dicit Hieronymus) venatorem [a] numquam legimus ſanctum. *& infra.* Nihilominus autem de hoc epiſcopo relatum eſt apoſtolatui noſtro; quòd cum quadam filia ſua immoderatam teneat familiaritatem; & ob id mala fama [b] ei orta ſit: pro qua re à ſanctitate tua, ceteriſq. coepiſcopis ſuis commonitus, atque correptus eſt; ſed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maxime diſplicet, & magis ac magis deteriorem de ſe reddit opinionem in quo beatitudinis tuæ, & ceterorum coepiſcoporum ſuorum rationibus non obedit; & per inobedientiam in culpam protoplaſti relabitur. Oportet ergo fraternitatem tuam ſynodale cum epiſcopis [c], & ſuffraganeis tuis conuocare concilium, & hunc ſalutaribus eloquijs epiſcopũ conuenire, atque illi paſtorali auctoritate præcipere, quatenus ab omnium beſtiarũ [d] vel volucrum venatione penitus alienus exiſtat; atque ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omnino coerceat. quod ſi parere contempſerit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filię ſuæ conuerſatione vitanda vobis admonẽtibus obedire diſtulerit; à veſtro collegio excommunicatus abſcedat [e]. Quòd ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, à miniſterio ceſſare debebit.

† nulla ſenum grauitate] Iuo
Ad c. 5. Micheæ & in pſ. 90.

CON-

[*Ex concilio* [a] *Aurelianenſi* 4.]

PALEA. C. II.

Extra de cleric. ven. c. 1. Burc. l. 2. c. 213. Iuo p. 5. c. 366. & par. 6. c. 288. & par. 13. c. 30. Pan. l. 5. c. 167.

EPiſcopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut huiuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate † ſæpius detentus fuerit; ſi epiſcopus eſt, tribus menſibus à communione [b] ſuſpendatur; diaconus vero ab omni officio & communione ſuſpendatur.

† al. voluntate ſæpius detectus

a ¶ Aurelianenſi.] *Hæc Palea etiam in decretalibus tit. de cleric. ven. c. 1. citatur ex concilio Aurelianenſi, & in Panormia ex c. 8. Sed in Aurelianenſibus, quæ extant, non eſt inuenta. Burchardus, & Iuo par. 6. c. 288. citant ex Meldenſi. Eadem vero ſententia eſt in Agathenſi, c. 55. (quod etiam citat Iuo par. 5. c. 366. & par. 13. c. 30.) & in Epaunenſi c. 3.*

b ¶ A communione.] *In decretalibus legitur* à communione ſi presbyter, duobus; ſi diaconus, ab omni officio ſuſpendatur. *Apud Burchardum eſt*, ſe à communione ſuſpendat, presbyter duobus; diaconus vno ab omni officio & communione ſuſpendatur: *neque multo aliter apud Iuonem par. 6. & in concilio Epaunenſi. In Agathenſi autem, & apud Iuonem par. 5.* Se à communione ſuſpendat presbyter duobus menſibus ſe abſtineat: diaconus vero ab omni officio & † communione ceſſabit. *Verum apud eundem Iuonem par. 13. ex concilio item Agathenſi hoc modo legitur:* ſe à cõmunione abſtineat † ; presbyter duobus menſibus ſe abſtineat; diaconus vno ab omni officio, vel communione ceſſet.

† al. vel

† al. ſuſpẽdat

PALEA. C. III.

Extra de cleric. ven. c. 2. Burc. l. 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289.

OMnibus ſeruis Dei venationes, & ſiluaticas vagationes † cum canibus; & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

† al. fatigationes

¶ *Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de cleri. ven. c. 2. vbi ex eodem concilio Aurelianenſi citatur quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. Sententia ijſdem pene verbis eſt in ſynodo Franctca ſub Zacharia Papa. quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & habetur lib. 5. capitular. c. 2. & manuſcripta etiam inter epiſtolas Zachariæ in codice ſæpe memorato monaſterij Dominicanorum.*

Concubina[a] *autem hic ea intelligitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis vnita eſt, & coniugali affectu aſciſcitur*[b]*; hanc coniugem facit affectus; concubinam vero lex*[c] *nominat. De hac dicitur in concilio Toletano 1. c. 17.*

¶ Qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, à communione non repellitur. C. IIII.

Iuo p. 8. c. 64.
Pann. l. 6. c. 49.
† al tantum

IS, * [d] qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet; à communione non repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ ſit coniunctione[e] contentus.

† al. fidelem
† al. tantum

* ¶ Is qui non.] *Integer concilij canon, qui apud Iuonem quoque, & in Pannormia refertur, eſt hic:* Si quis habens vxorem fidelis †, concubinam habeat; non communicet. Ceterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet; à communione non repellatur: tamen †, vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) ſit coniunctione contentus. Aliàs viuens abiiciatur, donec deſinat, & ad pænitentiam reuertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiam tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus eſt referre. Certe Iuſtinianus nouella 18. c. 5. (vt eſt apud Iulianum antecesſorem) quaſdam concubinas comparat quodammodo vxoribus, quæ ſine dotalium tabularũ ſolennitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum eſt quod ſcripſit B. Auguſtinus in libro de bono coniugali, & refertur infra 32. q. 2. c. ſolet. In quibus hæc tria erant neceſſaria: primum, vt vterque eſſet ſolutus: deinde fides mutua, quòd alteri non iungerentur, neque à procreatione filiorum abhorrerent: tertium, vt vſque ad mortem in ea vita coniunctione manendum ſibi proponerent. Et in his quidem ſcribit B. Auguſtinus poſſe aliquo modo dici, nuptias eſſe, & connubium; quamuis ſic habitam non audeat appellare vxorem; quia non interuenerant inſtrumenta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, vt eſſet legitima vxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & infra. 30 q. 5. c. aliter. Itaque huiuſmodi mulieres, cum non eſſent vxores, vocabantur concubinæ: ſed ob illa tria, ac præcipue, quòd in affectu maritali permanere ſtatuerant, permittebatur ipſis communicare; habebanturque tamquam vxores minus ſolenniter ductæ. Et hoc eſt, quod hic, & in ſequenti capite dicitur, pro vxore, & loco vxoris habere concubinam: Idque Gratianus ipſe ad finem capitis antecedentis. §. concubina. indicauit. Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiam ſi filiorum procreandorum cauſa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod aſſerit idem B. Auguſtinus, c. audite. infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, c. concubina, infra 32. q. 2.*

† a. conſonantia

Item Iſidorus de diſtantia † noui & veteris teſtamenti.

De eodem. C. V.

Iuo p. 8 c. 66.
Pann. l. 6. c. 50.

CHriſtiano[f] non dicam plurimas †, ſed nec duas ſimul habere licitum eſt, niſi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, (ſi coniunx deeſt) concubinam.

[*Ex dictis Auguſtini in lib. 50. homiliarum, homilia 49.*]

PALEA. C. VI.

Burc. l. 9. c. 15.
Polyc. l. 6. tit. 8.
Iuo p. 8. c. 153.
Pann. l. 6. c. 43.

AVdite chariſsimi mẽbra Chriſti, & matris catholicæ eccleſiæ filij. Quod dico competentibus * & fidelibus, audiãt pænitentes. Quod dico fideli-

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic quod in præcedenti diſt. accipitur concubina, quæ cognoſcitur vxoris affectu: ſed nõ fuit ducta cum ſolennitate: & talem lex concubinam vocat. Duo ſequentia capitula plana ſunt.

a ¶ Concubina.] hic reſpicit id quod dixi §. proxi. diſt. cap. 1.

b ¶ Aſciſcitur.] id eſt amplectitur.

c ¶ Lex. 1] Canonica. vt infra cap. proxi. vel etiam lex ciuilis: quia concubinatus à lege nomẽ accepit, vt ff. de cõcu. in concubinam.

1 Nam & canon lex appellatur. 31. diſt. Nicæna. Arch.

d IS qui.] 30. q. 5. aliter. cõtra. Sed ibi loquitur quando non conſtat de mutuo conſenſu.

e ¶ Cõiunctione.] ſecundum leges ita eſt, quod ſi impares ſunt perſonæ contrahentiũ, non præſumit matrimonium, niſi dotalia inſtrumenta interuenilſe. C. de nup. imperialis. §. Imo. & illud ff. de do. donationes. ſecus ſi pares. ff. de ritu nup. in liberæ. ſecundum canones ſemper præſumitur adulterium niſi appareant legales ſolẽnitates, vt 30. q. 5. aliter 2. extra de clande. deſpon. cum inhibitio.

2 De hoc not. ead. q. noſtrates. in fi. & 3. q. 4. conſanguineorũ. in prin.

f CHriſtiano] ¶ Concubinã.] id eſt, mulierem non ſolenniter ductam: ſi tamẽ mutuus cõſenſus interuenit. aliàs concubinã non licet habere, vt 32. q. 4. nemo 3.

3 Et 35. q. 3. de conſanguinitate. nam nulli fornicari licet. 88. diſt. fornicari. Hu.

CETERVM.

¶ Cum hoc tex. concordat Alex. & Imo. in l. 86 ſi poſt tres. circa prin. ff. ſi qs cau. & gl. in authẽ. de triẽ. & ſe. §. & quia ſæpe. in ver. filiorum. & ibi no. Ange. col. 3. ad hoc quod dictio, plurimas, importet numerũ triũ. Item adde Bar. in l. ſi gemmæ 2. ad fi. ff. de aibo. ſus, ea.

bus, dico & competentibus & pænitentibus. Audiant catechumeni; audiant omnes, omnes timeant; nemo contemnat: ſit mihi in conſolationem veſter auditus, ne vobis ſit in teſtimonium dolor meus; Competentibus dico, fornicari vobis non licet: ſufficiant vobis vxores [c]: audiat Deus, ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli, ſi vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet: & ſi non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas poſtea dimittatis, & ducatis vxores: tanto magis damnatio vobis erit, ſi volueritis habere vxores & concubinas.

a ¶ Competentibus.] *Hoc loco verba ſunt ex originali in ſuum ordinem reſtituta. Qui autem vocarentur competentes, declarat B. Auguſtinus in ſermone ad competentes; atque intelligi etiam poteſt ex eodem B. Auguſtino alibi, & ex alijs.*

c ¶ Vxores.] *In hac præcipue parte non ſunt relata propria verba B. Auguſtini; ſed nonnulla omiſſa, ac mutata. Nam ipſe ita ſcribit:* Sufficiant vobis vxores, aut nec vxores: concubinas vobis habere non licet: Audiat Deus, ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli eius, ſi vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: ſi audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis vxores, non licet vobis habere concubinas, quas poſtea ducatis vxores; quanto magis damnatio vobis erit, ſi habere volueritis & concubinas, & vxores dimittatis?

§ *Ceterum, ſi nõ talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incõtinentiæ ſuſpicionem auferre dinoſcitur, apoſtolica conceſſione ad ordinem diaconatus promoueri poteſt.*

Vnde Pelagius Papa ſcribit Florentino † epiſcopo. † al. Florẽtia

¶ Qui poſt mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. C. VII.

Anſel. l. 7. c. 68. al. 73. Poly. l. 2. tit. 1.

FRaternitatis tuæ relatione ſuſcepta, eius latorem ſecundas quidem nuptias expertum non fuiſſe didicimus; caſtitatem tamen cum † priori non ſeruaſſe coniugio deſignaſti. Et quamuis multa ſint, quę in huiuſmodi caſibus obſeruari canonice iubeat ſublimitatis † auctoritas: tamẽ quia defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis illius non patitur [a] in omnibus manere cenſuram, & ætas iſtius de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dinoſcitur; vt ad diaconatum poſsit prouehi, temporum, vt dictum eſt, conſcendentes defectui conceſsiſſe nos noueris. *& infra.* ¶ Micenam † vero ancillam eius, de qua ſe poſt tranſitum vxoris filios habere confeſſus eſt, iubemus, vt tua diſpoſitione cuiquam monaſterio continentiam profeſſura [b] tradatur [γ].

† al. cum

† al. ſubtilitatis

† al. Micinam

γ ¶ Tradatur.] *Apud Anſelmum ſequitur:* vt meliori ſorte [illegible] quod promouetur officium, ſub bonæ poſsit famæ merito miniſtrare; nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occaſio; *neque aliter in Polycarpo.*

Hoc ex diſpenſatione miſericordiæ: ceterum ex rigore diſciplinæ intelligitur illud [δ] Aurelianenſis concilij.

δ ¶ Aurelianenſis.] *hæc ad verbum habentur in conc. Gerundenſi, c. 8.*

CETERVM. Hæc eſt tertia pars diſtinctio. in qua dicitur, quod vero cõcubinatio ex cauſa poteſt diſpenſari. Ioannes de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod ſi quis præter vxorem habuit vxoris affectu concubinam, promoueri non poteſt: ſed ſi fornicariam habuit, nec habetur ſuſpectus de incontinẽtia in futuro, poterit promoueri.

FRaternitatis.] CASVS. Clericus quidam mortua vxore in ſubdiaconũ eſt promotus, qui ſecundas nuptias non contraxit, verumtamen cũ Micena ancilla ſua fornicationem cõmiſit: modo volebat in diaconũ ordinari: vnde quæſiuit Florentinus eps an poſſit? Et reſpondet Pelagius Papa quod ſic, duabus rationibus. Vna eſt, quia defectus noſtri temporis non patitur rigorem antiquorum canonũ valere: & quia ætas iſtius ſubdiaconi ſuſpicionẽ incontinentiæ à ſe remouere videtur: Micena vero ancilla, de qua cõfeſſus eſt filios habuiſſe, monaſterio tradatur. Plana ſunt quę ſequuntur vſque ad §. quod ergo.

a ¶ Nõ patitur.] Ecce caſus vbi plus iuris habet luxuria quam caſtitas: quia caſtus repelleretur ſi cõtraxiſſet cum ſecunda, ſed fornicator non. ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per iſtud cap. quidam dicunt derogatum eſſe illi 25. diſtin. cap. vlti. quia cũ iſtud ſit æquitas & illud rigor, merito æquitas præponitur rigori, vt 45. diſtinct. licet. 50. diſtin. pōderet. extra de fur. cap. vlt. C. de iud. placuit.

b ¶ Profeſſura.] alibi dr quod debet vendi, vt 81. diſ. quidã. alibi dr quod redigitur in ſeruitutem, vt 32. diſt. cos. Sed dic quod diuerſitas pœnarũ epiſcopo dat [illegible] optio-

Luxuria quãdoque plus iuris habet quam caſtitas.

Immo fuit diſpenſatum, vt §. pater, & §. proximo & not. 5. di. proxi. c. 1.

1 De hoc no. 21. q. 2. in ſumma. Religionẽ quandoq; cogitur quis intrare.

optionẽ 1. vt extra de off. deleg. de cauſis. Vel diſtinguas an ſint publice ductæ quaſi vxores, vel non. 15. q. vlt. cũ mulier. Sed qualiter p̃cipitur iſti intrare religionem, cũ hæc res nõ ſit p̃cepti, vt 32. q. 1. integritas 1 Dic q̃ rõne delicti cogiẽ intrare monaſteriũ q̃nque aliquis ad agendam. ſeruant: vel quia corrupit eam cum qualibus non tractum, vel meretricari non ceſſant, licet in vxorem ducantur. & hoc probatur per cap. quæ ſequuntur.

b ¶ Meretricari.] hæc ratio non valet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. C. VIII.

Burch. l. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

SI quis de laicis poſt vxorem, aliam cuiuſcumque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium ſcribitur; propter ſpem futuræ incontinentiæ conſtitutum creditur: quia difficile continentiam ſeruat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit. Vel* † al. & *prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiſerit, vel quia meretricari* [b] *non deſinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque enim, impedimentum cuilibet præſtat, quominus ad ſacros ordines pertingere valeat.*

Vnde Hilarius Papa in ſynodo Romana, c. 2. ſcribit dicens.

¶ Qui virginem non duxit vxorem, ad ſacros ordines non accedat. C. IX.

Anſel. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50.

† Cauendum] orig. † gradus] orig.

CVrandum † ergo in primis eſt, ne ad ſacros ordines † (ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt) quiſquã, qui vxorem non vriginem duxit [c], aſpiret.

† forte] Syllacino

Item Gregorius vrbis Romanæ præſul Squilatino † Epiſc. lib. 2. epiſt. 25.

¶ Bigamus, vel pænitens, corpore vitiatus, litteras ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. C. X.

Anſ. l. 7. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. Iuo p. 8. c. 288.

† al. pænitẽtẽ. al. publice pænitentem. al. ſolenniter pænitentem

PRæcipimus, ne vnquã illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem nõ eſt ſortitus vxorem, aut ignorantem litteras [d], vel in qualibet parte corporis vitiatum [e] vel pænitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad ſacros ordines permittas accedere: ſed ſi quos [f] huiuſmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæſarienſi concilio, c. 8.

¶ Non fiat ſacerdos, cuius vxorem euidenter conſtat adulterium admiſiſſe. C. XI.

Anſ. l. 7. c. 19.

SI cuius vxorem adulterium commiſiſſe, cũ eſſet laicus, euidenter fuerit comprobatum; hic ad miniſterium eccleſiaſticum admitti [g] non poteſt. Quòd ſi in clericatu iam

CVrandum.] CASVS. In hoc cap. dicit q̃ ad ſacros ordines p̃moueri non poteſt qui vxorem virginẽ ſortitus non fuerit.

c ¶ Virginem duxit.] 30. q. 5. qualis.

PRæcipimus.] CASVS. Septẽ genera hominũ in hoc cap. enumerantur, qui à p̃motione repellunt, vt bigamus, &c.

d ¶ Ignorantem litteras.] ſcilicet prorſus, vt 36. diſt. illiteratos 5.

5 Et 1. q. 1. § ecce ſi clericus. ver. hoc. ſol. extra li. 6. de tempo. or. nullus. ver. pœna imponitur talem ordinanti.

e ¶ Vitiatum.] enormiter.

f ¶ Sed ſi quos.] ſcilicet ordinatos ſupple. aliter idem repeteret.

SI cuius.] CASVS. Aliquis accepit virginem in vxorẽ: ipſa poſtea adulteriũ cõmiſit: quærebatur vtrũ talis deberet p̃moueri, vel remanere in ordine iam ſuſcepto. Et reſpondet q̃ ſi laicus eſt, nõ põt poſtea ad eccleſiaſticũ ordinẽ promoueri: ſi clericus eſt, dimittat eam: alioquin ſit à miniſterio alienus. Idẽ eſt ex toto caſu ſequentis capituli.

g ¶ Admitti.] Sed nonne hic videtur nimius rigor, q̃ aliquis ſine culpa ſua puniatur 4? Propter hoc intelligunt quidam quod hic dicitur, quando maritus patronus eſt turpitudinis, & leno: ſed certe tũc repelleretur p̃pter p̃priũ delictũ, vt 32. q. 1. cap 1. & c. Dic ergo q̃ ideo p̃hibetur, quia eſt maritus corruptæ: etiã ſi non cognouit eam poſt adulterium perpetratũ, promouetur, vt ĩ. ea. cap. vlt. Sed pone q̃ vir accuſet vxorẽ de adulterio: nunquid pendente accuſatione tenet ei reddere debitum, ſi talis eſt qui vult p̃moueri? Dicũt quidã q̃ non: q̃a ſi reddit, fit ei præiudiciũ: ſicut nec cogitur reddere debitũ ei quam audiuit eſſe ancillam, vt extra de coniugio ſeruorum, propoſuit 5. Sed tamen ibi alia ratio eſt: quia cum ſerua non eſt matrimonium, ſed hic eſt matrimonium. vnde melius videt q̃ ſibi præiudicet cognoſcendo eã, quàm q̃ illi iniuriã faciat, ſcilicet denegando ei debitum & ſm hoc ſequitur q̃ aliqs punitur ex eo qđ tenet facere ex neceſſitate, & eſt contra id 23. q. 4. Nabuchodonoſor 6. vbi dicitur q̃ nemo puniẽdus eſt ex eo, quod neceſſe habet facere.

4 Sub. quod fieri nõ debet. vt videtur 16. q. 7. inuentum 56. diſtin. ſatis. 74. di. geſta. Archid. Maritus ſine metu bigamiæ an vxori debitum reddere poſſit pẽdente accuſatione adulterij.

5 Vbi de hoc. & extra d adul. c. vlti. ibi videas.

6 Aliàs incipit. vaſitæ.

dã pænitentiã. vt 50. diſt. ſi ille. & 81. diſt. ſi quis clericus vel expone, iubemus, id eſt, conſulimus.

a SI quis. ¶ Nullatenus.] Hic de ſtricto iure loquitur, vt 2 illud 25. diſtin. primum.

Sub. & il d. 1. q. 7. quis omnium.

QVOD ERGO. Hæc eſt quarta pars huius diſtin. in qua probat per ſex auctoritates ſanctorum patrum, q̃ nullus epiſcopus debet ordinare bigamum, vel viduæ maritum, illitteratum, pænitentẽ, obnoxium curiæ; nec illum qui cognouit vxorem ſuam poſtquam ſciuit illã adulteram. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictũ eſt ſ. in cap. fraternitatis. q̃ ille, qui fornicatus eſt, põt promoueri. ſed quia videbatur cõtrium ei quod dictum eſt ſ. in 33. diſt. in ca. maritũ. & cap. laici. ideo conſtitutũ eſt q̃a tales cũ difficultate continentiã

Item ex hoc ſequeretur q aliquis pro vno facto mereretur pœnam & præmium: quod eſt contra id 8.q.1.ſcitdum. Item ex hoc ſequitur, q aliquis pro vno facto & meretur & demeretur: quod eſt contra id ff. de neg. geſt. ſiue. meretur enim dum cognoſcit vxorem, vt 33.q.5. ca.1. Et q vna res habet contrarios effectus: quod eſt contra id ff. de ſol. qui homi nem. §. vlti. Ioan. Poſſet tamen dici quòd ſi maritus reddat debitũ vxori corruptæ, non præiudicet ſibi quin poſſit promoueri: quia tunc potius dicitur cognoſci ab vxore, quàm cognoſcere ipſam, vt 32.q.5. ita ne. ſicut nec facit ſibi præiudicium qn poſſit eã accuſare de adulterio: licet ſit arg. 33.q.1. ſi quis 1. ff. ſol. mat. cũ mulier. ff. de adul. ſi vxor. §. vlti. quid iuris ſit de hoc, in quæſtione nonaui, ibi. Videas, &c. Poſſet tñ probabiliter dici, q ſibi præiudicat quo ad legem promotionis, quæ factum ſolum requirit, nõ quo ad legem Moſaicam, vt 15.q.1. §. fin. non obſtat q inuitus hoc fecit, vel paſſus fuit. arg. 26. diſt. acutius. hoc totum determinat decre. extra vt lite pen. c.2. Barth.

1 De hoc ead. q. c. 1. & 33. q. 2. placuit.

5. clericos autem non aliter ordinari. coll. 9.

b ¶ Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus videretur de eo: vel ideo quia ſi clericus hoc faceret, non ſolum non promoueretur, ſed omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis priuaretur, vt 84. diſtin. quiſquis.

eo cõſtituto, adulterauit, dato repudio dimittere eam debet. Si vero retinere eius conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinũ Bracarenſem, cap. 28.

¶ De eodem. C. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehenſa, hic talis ad miniſterium eccleſiaſticũ nullo modo adducatur. Si autem poſt ordinationẽ alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipſa voluerit permanere, à miniſterio alienus ſit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmiſsis auctoritatibus bigami, & qui virgines non ſunt ſortiti vxores, à ſacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, ſi quis ante baptiſma viduam duxerit vxorem, an propterea ſit prohibendus à ſacris ordinibus.

De his ita ſcribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. epiſcopo, epiſtola 2. c. 5.

¶ Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma viduã duxit vxorem, non admittatur ad clerum. C. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorem, ſiue ante baptiſmum, ſiue poſt baptiſmum, non admittatur ad clerum: quia eodẽ vitio [c] videtur excluſus. In baptiſmo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris conſortium relaxatur. *& infra.* ¶ Quòd ſi non putatur vxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filij, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filijs habeantur.

Anſ. l. 7. c. 11. Iuo p. 6. c. 35.

C. 6. eiuſdem epiſt.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambroſii epiſt. 82. ad Vercellenſem eccleſiam.

¶ Qui ſecunda coniugia ſortitur, clericus non fiat. C. XIIII.

COgnoſcamus nõ ſolùm hoc de epiſcopo, & presbytero [d] Apoſtolum ſtatuiſſe; ſed etiam Patres in cõcilij † Nicæni tractatu addidiſſe [e], neque clericum quemquã debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit.

Iuo p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63.

† *concilio Nicæni tractatus*] orig.

5 *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non poſſunt.*

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 18. legitur.

SI laici.] PRAEMISSIS. CASVS. Ex ſupradictis infert Gratianus, q bigami, & qui virgines nõ habuerunt vxores: promoueri non poſſunt. Nũc incidenter quæritur an ille, qui ante baptiſma viduam duxerit vxorem, poſſit promoueri: & probatur quòd non, per ſeq. c.

SI quis viduam.] CASVS. Quidam dicebat, quòd ſi quis ante baptiſma viduã duxerit in vxorem, q propter hoc non debet repelli à promotione: quia illa vxor non reputatur. quare Victricius Rothomageñ. epiſcopus quæſiuit an hoc eſſet verum? Et reſpondet Inno. ſiue ante baptiſma, ſiue poſt viduam duxit vxorem, repelli debent à promotione: quia eadem cauſa videtur excluſus qui ante baptiſma duxit eam, qua is qui poſt baptiſma. Nam in baptiſmo vitia dimittuntur, & non conſortium vxoris: alioquin qui ante baptiſma nati ſunt, non debent filij reputari. Omnia quæ ſequuntur vſque ad cap. ſi ſubdiaconus. per te videre potes.

a ¶ Si quis.] hoc bene habes in Authen. de ſan. epiſc.

c ¶ Vitio.] id eſt defectu 2. ſi. 56. diſtin. quia ſimpliciter. & 26. diſt. acutius.

d COgnoſcamus. ¶ Et presbytero.] ſupple & diacono. 81. diſtinct. c. 1. ¶ Addidiſſe.] Augu. tamẽ dicit quòd ſecundum interpretationem Apoſtolus intellexit 3 de quolibet ordine, vt 81 diſt. c. 3.

SIMILITER. Hæc eſt 5. pars diſtinct. in qua dicit, quòd qui contrahit cum ancilla, vel cum ioculatrice, non poteſt fieri epiſcopus vel presbyter. Ioann. de Fan.

a ¶ Si quis.] ¶ Ancillā.] Sed quare hic prohibetur, vel tamen eo ipſo q aliquis ducit ancillam ſuam in vxorem, ipſa libera efficiatur? vt C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertæ. ſimiliter tenet matrimonium cum aliena ancilla, vt 29. q. 2. cap. 1. & 2. Reſpondeo propter prærogatiuam ſacerdotij. Vel ideo quia non videtur ibi eſſe plenum matrimonium, vt 32. q. 2. ſicut non omnis. & ideo non videtur ibi eſſe plenū ſacramentum [t]. Vel hoc ideo contingit: quia vilis perſona præſumitur quæ contrahit cum ancilla.

Ancilla cū domino ꝯtrahens libera efficitur.

¶ Spectaculis publicis mancipatam, vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. C. XV.

SI quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam [a], vel aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipantur: non poteſt eſſe epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

6 *Quæ autem ſit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epiſt. 128. ad Fabiolam de veſte ſacerdotali oſtendit dicens.*

¶ Quæ ſit vidua, vel eiecta, vel meretrix. C. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

VIdua eſt [b], cuius maritus [c] eſt mortuus: Eiecta eſt, quæ à marito viuente proiicitur: Meretrix [d], quæ multorum [e] libidini paret.

Apud Martinū Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4.

7 *Sed poſtea temporum defectui condeſcendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos conſtitui permiſit, non † regulam præfigendo, dicens.*

† Hæc verba, *non regulam præfigendo*, abſunt ab aliquot exemplarib.

¶ Inter lectores, vel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens vxorem. C. XVII.

SI ſubdiaconus [f] ſecundam vxorem duxerit, inter lectores [g] vel oſtiarios habeatur, ita vt Apoſtolum non legat.

Neceſſitate tamen exigente bigamus vſque ad ſubdiaconatum poteſt promoueri.

Vnde Martinus Papa ait.

Ibidem. c. 43. Ex concil. Tole. 1. c. 3.

¶ Viduam ducens vxorem, ſubdiaconus, ſi neceſſitas exigat, fieri poteſt. C. XVIII.

LEctor, ſi viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut ſi forte neceſſitas ſit, ſubdiaconus fiat [h]; nihil autem ſupra. Similiter & ſi bigamus fuerit.

Diſpēſatio vtrum poſſit cum bigamo fieri.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuiis intereſſe.*

Vnde in Agathenſi concilio, cap. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuiis presbyteri intereſſe non debent. C. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

PResbyteri, diaconi, ſubdiaconi, vel deinceps, quibus

[t] Id eſt, tale matrimoniū nō videtur plene deſignare Chriſti & eccleſiæ ſacramentum, ſm Lau. & Hu.

b ¶ VIdua eſt.] Vt hoc melius intelligas, dic q vidua dicitur quæ à viro idua, id eſt, diuiſa vel ſeparata eſt. Nā iduo, as, dicitur ſeparare vel diuidere. & dicitur ſic ab idus quod eſt diuiſio vel ſeparatio, ſecundum Pol. & dic vidua, ſcilicet ex cuius copula quis impeditur, Hug. Ioan. de Fan.

c ¶ Maritus.] qui in eam geſſit maris ſitum, eam carnaliter cognoſcendo. Laur.

d ¶ Meretrix.] alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publice venalis eſt. 32. q. 4. meretrices [z].

e ¶ Quæ multorum.] quæ admiſerit plures quàm 23. millia hominum. vt 45. diſt. diſciplina. vel quæ admiſit 60. vt extra de clerico excomm. cap. latores.

SED POSTEA. Hæc eſt vij. pars huius diſ. in qua ponit quomodo olim cum bigamis diſpenſatum fuit, vt ſubdiaconi eſſent. Ioan. de Fan.

SI ſubdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad ſubdiaconatum ſecundam duxit vxorem, quærebatur quam pœnā pati deberet? Et reſpondet Martinus papa, q debet redigi inter minores ordines: epiſtolam vero poſtea legere non debet. Sequens autem §. patet.

f ¶ Si ſubdiaconus.] collige caſum ex eo, quod habetur ī. 31. diſt. §. ſimiliter. in fine.

g ¶ Inter lectores.] hoc ex diſpenſatione, ſed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. diſtin. quiſquis. ideo ſit hoc ex diſpenſatione, q remanet in ſacris minoribus ordinibus.

LEctor.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſi aliquis in minoribus ordinibus conſtitutus viduam duxit in vxorem, vel bigamus fuerit, ex diſpenſatione poterit ad ſubdiaconatum promoueri, aliàs non.

h ¶ Fiat.] Sic ergo Papa [*] diſpenſat contra Apoſtolum, vt hic, & 32. diſt. presbyter. Innocētius tamen dicit, q non licet diſpenſare cum bigamo, vt extra de bigamis, nuper. & hoc idem dicit Martinus. 50. diſt. ſi quis viduam. Lucius tamen diſpenſauit cum Panormitano archiepiſcopo, q fuit bigamus. Item habes hic, q licet ſit diſpenſatum in vno ordine, non ideo intelligitur diſpenſatum in ceteris, vt 12. diſt. nos conſuetudinem. & 50. diſt. quicumque pœnitens. ſic diſpenſatur in primo matrimonio, & non in ſecundo, vt 56. q. 2. ſi autem.

[z] Adde gl. de ſpon. inter opera. glo. & Cyn. in leg. mercalem. C. de con. ob tur. cauſā. Bal. in l. neque natales. C. de prob.

[*] *Non eſt abſurdum quo ad ius poſitiuū. Vide B. Thom. 4. diſ. 2. q. 3.*

PResbyteri.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd illi quibus non eſt licitum contrahere matrimonia conuiuiis nuptiarum intereſſe non debent, ne propter motus obſcœnos & turpia cantica viſus & auditus eorum contaminentur.

a ¶ Etiam alienarum.] Et ſi clerici fuerint in aliquo conuiuio, & aduenîant ioculatores, ſurgant, & recedant de menſa, vt de conſec. diſtin. 5. non oportet.

VIDVA. CASVS. Dictum eſt ſupra q qui viduam habuit vxorem, repellitur à promotione. Nunc vero dicit, q vidua eſt cuius vir poſt copulam carnalem eſt defunctus. Verumtamen ſi antequam cognoſcatur à viro ſuo, mortuus fuerit vir eius, non debet propter hoc vidua appellari, licet traducta fuerit & velata. Et ſi quis cum tali contraxerit, non repellitur à promotione. quod probatur ſeq. cap.

gulæ, oportet ordinandum non eſſe vinolentum, ſed ſobrium. & introducit multa in commendationem abſtinentiæ, & in reprobationem ebrietatis. interſerit etiam de pœna illorũ, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit q minores corporaliter puniantur, maiores poſt admo-

ducendi vxores licentia [a] non eſt, etiã alienarũ [a] nuptiarum euitent conuiuia, nec his cœtibus miſceãtur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obſcœni motus corporum choreis, & ſaltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus ſacris myſterijs † deputati turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione polluantur. † al. miniſterijs

a ¶ Licentia non eſt.] *In codicibus impreſſis legebatur*, licentia modo non eſt. *Expuncta eſt dictio*, modo. *quæ neque in originali, neque in vetuſtis exemplaribus Gratiani, aut Burchi. Imo ne, concilio Venetico. c. xi. (vbi hoc idem reperitur) habetur, Ac presbyteris quidem numquam, ne apud Græcos quidem, licuit ducere vxores.*

Vidua vero intelligenda eſt, ſi poſt ſolemne fœdus nuptiarum, morte interueniente, à viro ſuo diuiſa fuerit. Ceterũ, ſi antequam conueniant, fatali neceſſitate ab alterutro diuiſi fuerint; licet ex ſponſalibus vxor ſit appellata, non tamen poſt mortem ſponſi, etiam ſi in propria ſit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex eius copula à ſacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa ſcribit.

¶ Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, vxorem duxit, ſacerdos fieri non prohibetur. C. XX.

VAlentino [b] clerico, cui mulierem cum alio ante velata, non tamen ei nupta, ſed virgo permanens, poſt mortem eius, cum quo velata erat ſponſa †, coniugali eſt copula ſociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obſtaculum, quia nihil eſt (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet inſtitutis. Simile 27. q. 2. c. quod autē. §. item ſi ſponſa. Iuo p. 6. c. 113. † al. ſponſo † al. interim

VAlentino.] CASVS. Valentinus duxit quamdam in vxorem, quæ antea fuit alteri deſponſata, & cum illo velata: ſed non fuit ab eo cognita, quia fuit morte præuentus, & ſic virgo permanſit. Dicitur hic, q propter hoc Valentino nullum impedimentum generatur, quin valeat promoueri poſt mortem vxoris, vel ea viuente de conſenſu ipſius.

b ¶ Valentino.] hunc caſum habes extra de biga. debitum.

DISTINCTIO XXXV.

A Quibus.] CASVS. Dictum eſt ſupra à quibus ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum bigami reputentur q ante baptiſmũ vnã, & poſt baptiſmum alteram, vxores habuerunt, & an liceat ſortiri vxores in ſacris ordinibus conſtitutis. In hac vero 35. diſt. proſequitur Gratianus tertium cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet ordinandũ nõ eſſe vinolentum, ſed ſobrium; quia in vete. teſtam. miniſtris templi prohibebatur vinum & ſiceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & quia venter mero æſtuans deſpumat in libidinẽ. & hoc, pbatur exemplo Noe, & exemplo Loth: & dicit q vinolentus eſt qui frequenter vino repletur. Sequitur cap. pater.

A *Quibus* [c] *ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptiſmum habuerunt vnam, & poſt baptiſmum alteram, & an liceat ſortiri vxores in ſacris ordinibus conſtitutis, multorum auctoritatibus breuiter monſtratum eſt.* Prima Tim. 3. & in gloſſa ad eũ locum habẽtur hæc omnia ex Hiero. epiſt. 83.

¶ *Sequitur autem in deſcriptione illa Apoſtolica, vt ſit ſobrius, qui ordinandus eſt, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris teſtamenti introductum eſt. Miniſtri enim tẽpli prohibentur vinum, & ſiceram bibere, ne ebrietate grauẽtur corda eorum, & vt ſenſus eorum vigeat ſemper, & tenuis ſit, vel quia vẽter* [d] *mero æſtuans facile deſpumat in libidinẽ. Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth, quẽ Sodoma nõ vicit, vina vicerũt.* ¶ *Quod tamẽ* † *vinolẽ-* 1. Tim. 3. Leuit. 10. ʃ. ead. c. venter. Gen. 9. & 19. Gl. interlinearis. 1. Tim. 3. † al. autem

c ¶ A quibus.] Hic agitur de tertio cap. apoſtolicæ re-

admonitionẽ xxx. dieb⁹ cõione priuẽtur, vt. ʃ. ea. c. vlt.

d ¶ Quia venter.] pinguis venter groſſum generat ſenſum. ea. diſt. §. ſi ergo.

a ¶ Epiſco-

Clerici ludere aut luſores ſpectare non debent. Ludo perditū an repeti poſſit.

a ¶ Epiſcopus.] ¶ Alea.] Clerici non debent ludere, vel ludibus intereſſe, vt extra de vi. & ho. cler. clerici. nec participes erunt ludentibus, nec inſpectores ludi, vt in Auth. de ſac. epiſco. §. interdicimus. coll. 9. Sed numquid poteſt repeti id, quod in alea perditur? Dicūt qui-

d ¶ Priuetur.] aut verberetur, vt infra ea. cap. vlt.

AB exordio.] CASVS. In hoc cap. triplex ſtatus humani generis denotatur. Nā à principio mundi carnes nō comedebamus, nec dabamus libellū repudij, nec circūcidebamur. poſt diluuium vero data lege vinū cū carnibus eſt aſſumptū & repudij duritia eſt conceſſa, & cultellus circumciſionis eſt datus. Poſtquam vero Chriſtus venit, ω reuolauit ad α, id eſt, finis ad principium: quia hodie non circumcidimur, nec damus repudij libellū, nec carnes omni die comedimus dicente Apoſtolo, Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.

tus eſſe prohibetur, non ſemel, ſed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apoſtolorum can. 43. & 42. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & epiſcopus ebrietati, & aleæ deſeruientes, niſi deſierint, deponantur †. C. I.

† communione priuentur.

Burc. l. 14. c. 5. Polyc. l. 6. ti. 17. Iuo p. 13. c. 73. Pan. l. 3. c. 170. Rab. pæn. c. 18.

† καθαιρείσθω. i. deponatur

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aleæ [a], atque ebrietati deſeruiēs [b] aut deſinat [c], aut certe damnetur †. Subdiaconus, aut lector, aut cantor ſimilia faciēs aut deſinat, aut communione priuetur [d]. Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus libro primo contra Iouinianum.

¶ Eſus carnium, & vini potus, poſt diluuium conceſſus legitur, poſt Chriſti aduentum inhibitus. C. II.

AB exordio conditionis humanæ nec carnibus [e] veſcebamur, nec dabamus repudiū, nec præputia nobis eripiebantur in ſignum [f]. Hoc curſu ad diluuium vſque peruenimus: Poſt diluuium autem cum datione legis, quam implere [g] nullus potuit, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendū, & repudia conceſſa duritiæ [h], & cultellus circumciſionis appoſitus, quaſi Dei manus plus in nobis creauerit, quàm neceſſe eſt. Poſtquam autem Chriſtus venit in fine temporum, & ω [i] reuoluit ad α [k], & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circumcidimur, nec comedimus [l] carnes, dicente Apoſtolo: [Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinū enim cum carnibus poſt diluuium dedicatū eſt [m].

Matth. 19. Act. 15. Gal. 5. Rom. 14.

Idem lib. 2. contra Iouinianum.

¶ Alienum eſt à ſapiente potationibus & ebrietatibus vacare. C. III.

Prou. 20.

LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas; omnis, qui cum his miſcetur, non erit ſapiens.

e ¶ Nec carnibus.] tamen Lamech fuit venator, ſed illud fuit propter pelles, nō propter carnes. 32. q. 1. quomodo.

Lamech fuit venator.

f ¶ In ſignum.] vt per eā fideles diſcerneretur ab alijs. vel fuit ſignū interioris circūciſionis. vel fuit ſignum futuri baptiſmi: quia tūc per circūciſionem tollebantur peccata, ſicut nūc per baptiſmum, vt j. de conſecra. diſt. 4. quod autem apud nos.

Circumciſio quare fiebat.

g ¶ Implere] ℥. diſt. 4. erit contra. Sed dic, quod facile non poteſt impleri. Vel dic quod tunc nullus potuit eā implere quo ad hoc vt adipiſceretur vitam æternam: quia per circumciſionem nō aperiebatur ianua cæli, licet ianua inferni etiam eſſet præcluſa, ſecus hodie per baptiſmū. extra de bap.

Circumciſio, & baptiſmus differunt.

Secundū autem.

quidam 1 quod non, ſed pauperibus eſt eroganda pecunia illa. arg. 14. q. 5. non ſane. cū enim turpitudo verſatur ex parte vtriuſque, melior eſt conditio poſſidentis. ff. de cond. ob tur. cau. l. ſi ob turpem 2. melius credo quod poſſit repeti, vt ff. de aleatoribus. l. vlt. in fi. etiā vſque ad quinquaginta annos, vt dicit græca conſtitutio. C. de religio. & ſump. fun. & de alea. Et ſi quis exiſtens in alea rem ſuam vendiderit, tenetur de euictione, vt ff. qua. rerum actio non da. ſi filio. §. 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo poteſt ludi. ff. eod. l. vlt.

ff. de cōd. ob tur. cau. vbi autē. hæc fuit opi. Pla. & Iar.

3 Ad hoc extra de cle. peregri. 1. vbi de hoc: ſed cō tra 46. diſt. quoniam. not. 27. 1. nec aliqua. in glo. quod.

b ¶ Deſeruiens.] id eſt, valde ſeruiens, vt illa præpoſitio, de, augmentet. ff. depoſi. l. 1. in princip. quandoque priuat, vt ibi:

Sæpe precor mortem, mortē quoq; deprecor idem.

c ¶ Aut deſinat.] Non ergo pro quolibet delicto ſtatim epiſcopi debēt fulminare, vt vel excommunicēt, vel deponāt 3 ad idem facit 67. diſtin. epiſcopus, & 92. diſtin. cap. vlt. Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

maiores. Vel ideo iſtud dicit, quia contrarietas fuit in lege. cum enim præceptum fuit quod ſabbati die non fieret aliquod opus 4, item præceptum fuit quod viij. die circūcideretur puer 5, potuit contingere quod ſabbatum eſſet dies viij. ab ortu pueri, ſed tamen in hoc non peccabāt, quia excuſabantur propter impoſſibilitatē: ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex ſuperbia eorum dixerunt, non deeſt qui impleat, ſed deeſt qui iubeat 6.

4 Vt Exod. 20. c.

5 Gen. 18.

6 Hoc ſententialiter pōt ſumi de primo lib. regum. cap. 8.

h ¶ Duritiæ,] tamen peccatum erat, vt extra de diuor. gaudemus.

i ¶ Et ω.] quæ eſt vltima littera Græcorum.

K ¶ Ad α.] quæ eſt prima Latinorum, & eſt arg. quod reſtituta re ad priſtinum ſtatum, priora iura reſtituuntur, vt 26. q. 6. ſi quis de corpore 7. ff. de ſer. ruſti. præd. ſi qui. aliàs, & Attilicinus. Itē arg. quod non fit iniuria rei, ſi reſtituitur ad priſtinum ſtatum. ff. de pac. ſi vnus. §. quod & in ſpecie dotis.

7 Vbi de hoc. & facit quod no. 11. q. 7. donatum.

l ¶ Nec comedimus.] id eſt, ſuademus non comedere, conſilium eſt.

m ¶ Dedicatum eſt.] id eſt, in vſum aſſumptum.

Idem in Micheam ad c. 2.

¶ Ignominioſum eſt ſacerdoti affluere delicijs, epulis, atque laſciuiis. C. IIII.

Eccleſiæ principes [a], qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credunt, propheticus [b] ſermo deſcribit, quòd eijciendi ſint de ſpatioſis domibus, lautiſque [c] conuiuijs: & multo labore epulis conquiſitis [d], & eijciendi propter malas cogitationes, & opera ſua. Et, ſi vis ſcire, quo eijciendi ſunt; Euangeliũ lege: in tenebras ſcilicet exteriores [e], vbi erit fletus, & ſtridor dẽtium. An nõ cõfuſio, & ignominia eſt, Ieſum crucifixũ, magiſtrum pauperem atq. eſurientẽ fartis prædicare corporibus? ieiuniorumq. doctrinam rubentes buccas [f], tumentiaq. ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationẽ quoque, & abſtinentiam amplectamur.

Michea 2.

Matth. 22.

[*Idem ad Oceanum, epiſtola 83.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

Venter mero æſtuans cito deſpumat in libidines. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor.

I. Initio diſtin. Hiero. in epiſt. ad Titũ ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

Vinolentum ſacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniſtrant † in templo Dei, prohibentur vinum, & ſiceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorũ. Sicera hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt. *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & ſtatũ mentis euertit, fuge ſimiliter vt vinum. [Nolite, ait Apoſtolus, inebriari vino, in quo eſt luxuria.] *& ſupra.* ¶ Qui altario deſeruiunt, vinum, & ſiceram non bibant. Sponſa [a] Chriſti vinum fugiat vt venenum: vinum & ebrietas incendium eſt.

In epiſt. ad Oceanum.

Leui 10. nu. 6

Ad Nepotianũ.

Epheſ. 5.

Ad Euſtochiũ, epiſt. 22.

† *altario deſeruiunt*] on

[a] ¶ Sponſa Chriſti.] *In epiſtola ad Euſtochium ſic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. *& paulo poſt:* vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis.

Item Proſper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶ De eodem. C. VII.

Luxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambroſius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶ In paradiſo abſtinentia, poſt paradiſum edendi laſciuia incœpit. C. VIII.

Sex-

Eccleſiæ principes.] Casvs. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia ſeruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabãt: contra quos inuehitur Hiero. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos dijciendos à prælaturis ſuis in tenebras exteriores: quas vitare poſſunt, ſi imitentur apoſtolos non ſolum ſermone, ſed etiam vitæ conuerſatione. Quæ autem ſequũtur, plana ſunt vſque ad cap. ſexto die.

a ¶ Principes.] id eſt, prælatos, vt de cõſec. diſt. 1. corpora.

b ¶ Propheticus.] ſcilicet Micheæ.

c ¶ Lautiſque.] id eſt, delicatis.

d ¶ Epulis conquiſitis.] id eſt, terrenis delicijs, quę multo labore quæruntur. de conſe. diſt. 5. ne tales.

e ¶ Exteriores.] id eſt, ex toto extra lucem. argu. 40. diſtin. quælibet.

f ¶ Buccas.] Plenus venter facile de ieiunijs diſputat. 11. q. 2. gloria epiſcopi. Arg. quòd archidiacono cũ viſitat parochias non eſt exilis præſtanda procuratio, vt 10. quæſt. 3. illud. Hoc verum eſt ante viſitationem factam. extra de cenſi. exigit. Grego. X.

Sexto die.] Casvs. Secundum H. capitulum iſtud diuidit in tres partes. In prima parte Ambr. deteſtatur vitium gulæ, & commendat abſtinentiã in cibo: & hoc probat per Adam, qui dum voluit abſtinere à cibo vetito, pſeuerauit in bono. ſed poſtquã nõ abſtinuit, ſpoliatus eſt omni bono gratuito, & vulneratus eſt in naturalibus. In ſecunda parte quę incipit ibi, [Et infra:] deteſtatᷣ ebrietatẽ: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus eſt: ex qua ebrietate ſeruitus eſt ſecuta. & per Loth, qui propter ebrietatem commiſit inceſtum cum duabus filiabus ſuis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] commẽdat ſobrietatem in vino: & hoc per Abraham, qui angelis hoſpitibus ſuis non vinum: ſed lac appoſuit. Et per Ioannem Baptiſtam, qui nec vinum bibit, nec panẽ comedit. Beneuentanus autẽ ſic ponit caſum. In hoc cap. probat Ambr. vij. rationibus & exẽplis eſſe abſtinẽdum

dum à ſuperfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio eſt prin. cap, Secunda ibi, [Vt ſciamus.] Tertiá ibi, [In prin.] Quarta ibi, [Manebat.] Quinta ibi, [Legimus.] Sexta ibi, [At non Abraham.] Septima ibi, [Denique annunciauit.] miniſtrauit angelis ſine vino: & exemplo Ioan. Baptiſtę.

a ¶ Sexto.] a ¶ Sexto die.] id eſt, die veneris. nã Dominico die Dominus cœpit facere mundum, vt 75. diſt. q̃ die. Alij dicunt, q̃ omnia ſimul creauit. vnde Salomon [1] Qui viuit in æternum, omnia ſimul creauit: ſed licet omnia ſimul facta fuerint, non ſimul dici omnia poterant: & ideo ſcriptura vtitur tali diſtinctione, extra de ſum. trin. c. 1.

Die Dominico incœpit Dominus mundũ facere.

1 Eccleſiaſtici 18. c.

Sexto [a] die beſtiæ [b] ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum. Vbi cibus cœpit [c], ibi finis factus eſt mundi: ibi † cœpit ſua incrementa neſcire, vbi † cœperunt diuina opera circa eum feriari [d]. Quo indicio declaratum eſt, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos deſijt [e] augeri. *& infra.* ¶ Et vt ſciamus non eſſe nouum ieiunium [f], primam illic legem conſtituit de ieiunio. *& infra.* ¶ Eouſque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta non eſſet, quæ prima eſt præuaricatio. Indictum ieiunium, abſtinentiæ lex à Domino Deo, præuaricatio [g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra [h] poſt cibum: cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶ Serpens gulæ perſuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaque gula de paradiſo regnantem expulit; abſtinentia ad paradiſum reuocauit [i] errantem. *& infra.*

† vbi] orig. † ibi] orig.

Ibidem. c. 5. ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantauit: dedit naturam, ſed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec ſuo pepercit auctori. *& infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem. Semel enim inebriatus eſt Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumentum † [k] ſuum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcuſſa libertas: nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet [l] hodie ſeruitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem iam fraternæ prælationis inuidia [m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læſa pietas [n] eſt, dum ridetur ebrietas [o]. Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant [p], ſed & illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiam, quòd patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quem timentes incendium ſodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. *& infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo inceſti, peſſimæ regenerationis partus [q] deterior.

† *inuentum*] vera lectio.

Gen. 19.

Gen. 18. ¶ At non Abraham vina in ſuo conuiuio miniſtrabat: ſed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hoſpitibus exhibebat. Cæli dominum, mundi agnoſcebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati [r], vbi erat remiſſio [ſ] peccatorum.

Matth. 11. Denique annuntiauit eum Ioannes non manducans panem neque bibens vinum. Qui enim Chriſtum annuntiat, ab omni vitiorum incentiuo præſtare ſe debet alienum.

Item ex concilio Agathenſi, c. 41.

b ¶ Beſtię.] id eſt, animalia in terra. nã quinto die fuerunt creata volatilia & piſces. Gene. 1.
c ¶ Cœpit.] mundus.
d ¶ Feriari.] id eſt, ceſſare.
e ¶ Deſit.] tunc fuit homo ſpoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. de [illegible] nit. diſt. 1. Adam.
f ¶ Ieiunium.] id eſt, abſtinentia.
g ¶ Præuaricatio.] ſcilicet fuit.
h ¶ Latebra.] quia abſcondit ſe Adam à facie Domini. de pœnit. diſt. 1. & venit.
i ¶ Reuocauit.] arg. q̃ primi parentes ſaluati ſunt, vt de pœni. diſt. 1. ſicut primi. & de conſecratio. diſ. 1. hic duo.
k ¶ Iumentum.] id eſt, carnem ſuã quam paſcit homo quaſi iumentum. Vel dicitur corpus iumentum, quaſi iuuamentum.
l ¶ Non eſſet.] 1. diſt. 1. ius gentium. contra ſed ibi ſoluitur.
m ¶ Prælationis inuidia.] quia Cain interfecit fratrem ſuum.
n ¶ Pietas.] paterna.
o ¶ Ebrietas.] id eſt ebrius.
p ¶ Tentant.] id eſt, inebriant.
q ¶ Partus.] id eſt, effect9. iſtud vult dicere q̃ vinum ex ſe duos producit effectus: primo ebrietatem; deinde inceſtum. & ebrietas fuit deterior effectus vini [1] Vel aliter: ex ebrietate proceſſit ſeruitus. Item ex ea proceſſit inceſtus, qui deterior eſt. Vel illud vult dicere, q̃ filia eſt deterior, quàm mater: quia Moabitæ & Amonitæ, quæ ab illis proceſſerunt, fuerunt deteriores, quàm matres.
r ¶ Materia peccati.] ſcilicet vinum.
ſ ¶ Remiſſio.] id eſt, Deus remittens peccata.

Corpus eſt iumentũ.

Effectus vini eſt duplex.

1 Et ſecundum hoc expone regeneratricis, id eſt, vini quod generauit ebrietatẽ in inceſtũ. Ar.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad deteſtandam ebrietatem ſiue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio, Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia ſeruitus eſt inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatem exemplo Abrahæ, qui cibũ

ANte omnia.] CASVS. Dictum fuit in concil. Agathen. vt prius à clericis vitetur ebrietas, quàm alea, quæ cunctorum nutrix est vitiorum. ſi quis clericus fuerit inebriatus, ſi eſt in ſacro ordine, xxx. diebus à communione remoueatur: ſi eſt in minorib⁹ ordinibus, verberibus ſubijciatur.

a ¶ Aut corporali.] recipiat 40. ictus: ſed epiſcopus non verberabit clericũ per laicum, vt extra de ſenten. excom. vniuerſitatis. niſi ſit incorrigibilis, vt extra de ſent. excõ. vt fame 1.

Epiſcopus per laicum non verberet clericũ.

¶ Triginta diebus à communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit. C. IX.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaque eum quem ebriũ fuiſſe conſtiterit, (vt ordo patitur) aut tringinta dierum ſpatio à comununione ſtatuimus ſubmouendum, aut corporali [a] ſubdendum ſupplicio. Burc. l. 14. c. 11. Iuo p. 13. c. 79.

DISTINCTIO XXXVI.

OPortet [b] etiam ordinandum eſſe prudentem. *Quod contra eos notandum, qui ſub nomine ſimplicitatis* [c] *excuſant ſtultitiam ſacerdotum. Prudentem autem epiſcopum oportet intelligi non ſolum litterarum peritia, verumetiam ſæcularium* [d] *negotiorum diſpoſitione* †. Glo. ordinaria. 1. Timo. 3. † al. diſpenſatione.

Vnde in epiſtola Gelaſii Papæ ad epiſcopos per Lucaniam, c. 18. & 19.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. C. I.

ILlitteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos [a], vel immminutos [f] nullus præſumat ad clericatus ordinem promouere; quia litteris carens ſacris nõ poteſt eſſe aptus officijs: & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. ¶ Similiter qui ſeipſos [g] abſcindunt. Burch. l. 2. c. 18. Iuo par. 6. c. 37. & 75. Pann. l. 3. c. 46. Leuit. c. 22. Ibidem c. 19.

a ¶ Vitiatos, vel.] *Iſta duæ voces abſunt à pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expreſſa eſt potius ſententia, quàm verba relata.*

Item Zozimus Papa epiſt. ad Iſichium epiſcopum Salonitanum.

¶ Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret, qui diuinis ſtipendijs vel diſciplinis non eſt erudi tus. C. II.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non eſt imbutus, & temporum approbatione diuinis ſtipendijs [h] eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat; & non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores eius careãt eo ordine [i]. Infra di. 59. c. 1. Anſel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102.

b ¶ Oportet tigitur.] CASVS. Hic intitulatur 36. diſt. in qua proſequitur quartum c. ſcilicet, oportet epiſcopũ eſſe prudẽtem, quod verum eſt nõ ſolum in litteratura, ſed etiã in ſæcularibus negotijs. Et hoc dictum eſt propter eos, qui ſub nomine ſimplicitatis ſtultitiam ſacerdotũ excuſant. De litteratura tractatur in his tribus diſt. continuis. De peritia vero ſæcularium negotiorum tractatur in 39. diſt.

1 De hoc etiam nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

b ¶ Oportet.] Ab hoc loco vſque ad 40. diſ. oſtendit quam peritiam debent habere clerici: & in hac oſtendit, ꝙ habebunt peritiam litterarum ſacrarum. in prox. diſt. oſtendit, quòd etiam habebunt peritiam ſæcularium ſcientiarum. & inde ſumpta occaſione oſtendit in 38. diſt. ꝙ ignorantia eſt periculoſa clericis. in 39. diſt. dicit ꝙ habebunt peritiam ſæcularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apoſtolicæ regulæ.

c ¶ Simplicitatis.] Nec ſimplicitas, nec aliud poteſt excuſare ſacerdotis imperitiam, vt 38. diſt. ſi in laicis.

Sacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis.

d ¶ Sæcularium.] cum enim epiſcopus ſit iudex & corporũ, vt 11. q. 1. de perſona. & 12. q. 1. præcipimus. & animarum. 10. q. 1. quæcũq;. oportet ipſum tam ſpirituali, quàm ſæculari ſcientia ornari. 39. diſt. circa prin.

Epiſcopus eſt iudex corporum & animarum.

ILlitteratos.] CASVS. Quæſitum fuit à Gelaſio, vtrum illitterati & corpore vitiati, qui ſe ipſos ſponte abſciderunt, poſſint promoueri. & reſpondet ꝙ non: quia ſecundũ legẽ Moyſi nihil vitioſum Deo debeat offerri.

e ¶ Illiteratos.] ſcilicet penitus. Sufficit tamen mediocris ſcientia, vt extra de elec. cum nobis olim. non enim requiritur in clerico ſumma perfectio. ſic ff. de ædil. edi. ſciendum. §. illud. & l. ſi quis venditor. licet ſit arg. contra extra de pur. ca. cõſtitutus. Sed quid ſi penitus laicus ordinaretur, numqnid reciperet characterem? Sic arg. 1. q. 1. ventum. ibi, ſed dicitur. De hoc not. 40. diſt. ſicut. & extra de cle. per ſal. promo. cap. vno.

Sciẽtia mediocris ſufficit.

f ¶ Imminutos.] enormiter.

g ¶ Se ipſos.] ex indignatione. Ioan.

QVi eccleſiaſticis.] CASVS. Quidam archiepiſcopus promouit quemdam ad epiſcopatum, qui nõ erat litteris eruditus, nec diſciplinis eccleſiaſticis imbutus. Quæſitum eſt de eo, & de ordinatoribus quam pœnam debeant pati. Et reſpondet Zozimus, ꝙ ordinatus debet remoueri ab ordine quem ſuſcepit: ordinatores vero careant poteſtate ferendi eumdem ordinem, quẽ illicite tradiderunt.

h ¶ Stipendijs.] id eſt, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes ꝙ qui iniuſte confert aliquem ordinem priuatur poteſtate conferendi illum .7. q. 1. ſi qui epiſcopi. alibi ſuſpenditur à celebratione miſſæ per annum.

annum, vt 55. diſt. nullus. alibi deponitur, vt 51. diſt. c. 1. & 62. diſt. c. vltim. & 81. diſt. tantis. cum in hoc ſit pœnarum varietas, forte minor amplectitur. 50. diſtin. eos. vel dic vt not. 21. q. 2. in ſumma, in fin. Conſueuit diſtingui, q. ſi ex negligentia ordinat quis indignum, tunc ſu-

bus, vt extra de præben. graue.

ECCE. CASVS. Bene no. ſic ponit caſum huius §. in hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus vel auctoritatibus, quòd epiſcopus debet eſſe peritus in litteris. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam veſtes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta [Salomon quoque.] [Quinta, Hinc etiam Dñs.] Sexta. [Hinc ẽt Malachias.] Septima. [Hinc ẽt idem ſaluator. Octaua. [Hinc ẽt Salomõ.] Nona, [Hĩc idẽ Dñs.] Decima. [Hinc ẽt prius.] Vndecima. [Hĩc Petr⁹.] Duodecima, [Hinc ẽt Paulus.] Decimatertia. [Vnde ſacerdotes.] Decimaquarta. [Hĩc ẽt ĩ cãticis.]

quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum.

Ecce quòd ſacrarum litterarum oportet epiſcopum habere peritiam: vnde in veteri teſtamento inter cetera ornamenta pontifex rationale ferebat in pectore, in quo ſcribebatur manifeſtatio, & veritas: quia in pectore pontificis

Exo. 28. [ex interpre. lxx.

manifeſta debet eſſe cognitio veritatis. ¶ Hinc etiam veſtes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inſerti,

Exo. 25.

vt cùm arca eſſet portanda, nulla fieret mora de intromittendis uectibus: quia predicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris literis ſemper debent inſiſtere; ne tunc quærant[a] diſcere, cũ ex officio alios debeãt docere. ¶ Hinc

2. Reg. 5.

etiã Dauid prius ex gratia ſpiritus ſancti donum ſcientiæ percepit, & poſtea adminiſtrationem regni aſſecutus eſt.

3. Reg. 3. 2. Paral. 1.

¶ Salomon quoque non diuitias, non longa tempora huius vitæ, ſed ſapientiam à Deo petijt, & impetrauit. ¶ Hinc

Hier. 1.

etiam Dominus prius ponit verba ſua in ore prophetæ, & poſtea conſtituit[b] eum ſuper gentes, & regna, dicẽs ad Hieremiam: [Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna.] ¶ Hinc etiam Malachias ait: [Labia ſacerdotis cuſtodiẽt[c] ſcientiam, & legẽ requirẽt de ore eius; quia Angelus Domini exercituũ eſt.]

Mal. 2.

Luc. 2.

¶ Hinc etiam Saluator noſter prius in medio doctorũ ſedit audiens illos, & interrogans, & poſtea prædicare cœpit: quia prius quiſque diſcere; & poſtea prædicandi officium vſurpare debet. ¶ Hinc etiã Salomõ prius ait [tẽpus tacẽdi] et poſtea [tẽpus loquẽdi]; quia veritas prius tacẽdo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur. ¶ Hinc idem

Eccle. 3.

Apocal. 2.

Dominus ait [Qui audit[d], dicat, ueni.[e]]. ¶ Hinc etiã prius Apoſtolos docuit, deinde eos ad prædicandum miſit, dicens [Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes[f], & ſimplices[g] ſicut columbæ]. Sic etiam poſt reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit, & poſtea dixit eis [Euntes in mundum vniuerſum, &c.] Vnde, cum de quinque panibus quinque millia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit, & per eos demum turbis appoſuit: quia ſacramenta legis, & prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiam diſcipulis dedit; & per eos tandem illam fidelibus diſpenſauit. ¶ Hinc & Petrus, cum rectoribus eccleſiæ ſcriberet, ait: [Parati eſſe debetis reddere rationem omni poſcenti vos ſatisfactionem[h] de ea fide[i] & ſpe[k], quæ in vobis eſt.] ¶ Hinc etiam Paulus ſcribens ad Timotheum ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquidò colligitur, quòd non ſufficit

Matt. 10.

Marc. 16.

Matt. 14.

1. Pet. 3.

1. Tim. 4.

a ¶ Quærãt.] nec. n. eps debet egere doctrina aliorum, qm̃ alios debet inſtruere, vt 1. q. 7. conuenientibus. 16. q. 1. ſic viue. Ioann. in Auth. de ſanc. epiſco. circa princ.

Eps aliorũ doctrina non debet egere.

ADDITIO. Si tamẽ eps minus ſit eruditus, ab alio doceri nõ contemnat, vt patet 18. diſt. non oportet. & 22. diſt. de Conſtãtinopolitana. & 10. q. 3. ſi habes.

b ¶ Conſtituit.] No. ex ordine loquẽdi ꝓbari ordinem factorũ. ſic 45. diſt. ſit rector. & 10. diſt. §. 1. lo. & 2. q. 2. vt euidẽter.

c ¶ Cuſtodient.] q. uidere debet quibus prædicet, & quibus non, vt 45. diſ. in mãdatis. & 32. queſt. vlt. c. penul.

d ¶ Qui audit.] diſcendo.

e ¶ Veni.] docendo.

f ¶ Serpentes.] ne eorum dolis ſupplantemini.

g ¶ Et ſimplices.] ne alijs dolos machinemini. Ioan. vt 16. quæ. 1. ſi cupis.

16. q. 1. ſi cupis.

h ¶ Satisfactionẽ.] ſcilicet reſpondendo eis ſatisfaciatis. Et eſt arg. q. prælati tenentur reſpondere ad omnes quæſtiones: nam tñ debent differre prælati à ſubditis, quantum granum à

ſuſpenditur: ſi ex certa ſcientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illum cum quo de facili diſpẽſare põt, vel cum quo diſpẽſare non poteſt, vt ſm̃ hoc magis vel minus puniatur. hodie tamen mitius agitur cum tali-

palea, vt 25. diſt. §. nomine autem criminis. 1. q. 1. validiſſimus. & 8. q. 1. licet. Ioan.

i ¶ De ea fide.] id eſt, de articulis: q̃d creditis & tenetis. Io.

k ¶ Spe.] id eſt, de his quæ ſperatis.

a ¶ Ora-

a ¶ Oculi.] ſcilicet ſponſæ.
b ¶ Pleniſſima.] ſic ſemper prælati ſedebũt iuxta fluẽta Euangeliorum & ſacræ ſcripturæ: & ſicut columba ſedet ex natura iuxta aquã vt videat in ipſa aqua vmbram superuenientis accipitris, & ſic ſibi præcauere conſueuit; ſic prælatus ſibi per ſcripturã præcauebit contra hæreticos. 10. diſt. in ſi. 13. diſt. nolite.

...leſtationis & voluptatis; & hoc eſt prohibitũ: quidã legunt ad eruditionem, & illud licitum eſt, vt per eos ſciant recte loqui, & diſcernere verum à falſo. Io. vt ¶. eo. §. cur ergo. Et no. q; in omnibus vſque ad §. ſed contra. videtur ſola voluptas prohiberi.

f ¶ Epi-

Prælat⁹ columbã imitetur.

prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ. ¶ Vnde ſacerdotes ingreſſuri tabernaculũ, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierum. ¶ Hinc etiam in canticis canticorum oculi [a]*, per quos prælati eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident iuxta fluenta pleniſſima* [b]. Exo. 38. Cant. 5.

Hinc etiam Hieronymus [a] *in Leuit.*

Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus vacare. C. III.

SI quis vult pontifex non tam vocabulo eſſe, quàm merito, imitetur Moyſem, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? quòd non diſcedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? vt, aut à Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt, aut à Deo diſcat legendo ſcripturas diuinas, & ſæpius meditando: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ ſpiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit [c], non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius: ſi relaxauerit, & demiſerit † manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & ſacerdos eccleſiæ indeſinenter [d], vt vincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechitas: qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Chriſto.

Leuit. 8. Exo. 17. † al. dimiſeris

a ¶ Hieronymus.] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia ſexta Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cum aliis multis B. Hieronymus latinas fecit; ſed ita, vt noxia quæque detruncarit, vtilia tranſtulerit. Quod ipſemet ad Theophilum epiſt. 62. ad Vigilantium epiſt. 75. & in prologo ſecundi libri in Michæam profeſſus eſt. Ac frequenter Gratianus ea, quæ ſunt Origenis, Hieronymi nomine citat; vel quia præcipui eccleſiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus ea, quo dictum eſt, modo illa vertendo, pene ſua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

SEd quæritur [e]*, an ſæcularibus litteris oporteat eos eſſe eruditos.*

De his ita ſcribitur in concilio Carthaginenſi 4. c. 16.

¶ Libros gentilium non legat epiſcopus. C. I.

EPiſcopus gentilium [f] libros non legat: hæreticorum autem pro neceſſitate, aut tempore.

Anſ. l. 7. c. 202. Burc. l. 1. c. 95. Iuo p. 4. c. 160. & p. 5. c. 197. Pan. l. 2. c. 130. Polyc. l. 4. tit. 7.

SI quis vult.] CASVS. Tria ſunt opera, quæ Moyſes & Aaron, faciebant, ſcilicet legere, docere populum, & orare: hæc tria opera debet epiſcopus facere, ſi vult imitari Moyſẽ & Aaron. & ſi orauerit epiſcopus, vincet populus eius dæmones, ſicut populus Iſrael vicit Amalechitas orãte Moyſe.

c ¶ Non vadit.] Nũquid ergo epi nõ vtentur bellis? immo [1], quia etiã poſſunt alios hortari ad bellũ, vt 23. q. 7. igitur. & c. hortatu. Ioan.

1 No. in c. hic allega. 23. q. 8. igitur. in fin. Arch.

d ¶ Indeſinẽter.] omnino, vel horis ſtatutis. ſic 21. q. 3. hi qui. de conſecrat. diſt. 5. nũquã. 31. diſt. ſi laicus. ff. de condi. & demonſt. ſi quis ita. 12. diſt. ſacroſancta.

SEd quæritur.] Hæc diſt. diuidit in quinque partes. Secunda ibi, [Cur ergo.] Tertia ibi, [Relatũ.] Quarta ibi, [Ideo.] Quinta ibi, [vt itaque.] CASVS. Ponitur hic 37. diſt. in qua quæritur an oporteat clericos eſſe eruditos litteris ſæcularibus, ſcilicet libris gẽtiliũ: Et primo ꝓbat eos nõ eſſe legendos, vſq; ad §. ſed ecõtra. deinde ꝓbat cõtrariũ. poſtea dat ſolutionẽ ¶. eo. §. [1] cur ergo. Prima duo ꝗ cap. plana ſunt.

e ¶ Sed quæritur.] in hac 37. diſ. quæritur [2]. G. an ordinandus debeat habere peritiã ſæcularium ſcientiarum. Primo autem oſtendit, q; clerici nõ debent reſpicere libros gentilium [3]. Sequentium ponit argu. in contrarium, & talem dat ſolutionem, q; quidam legunt libros gentilium cauſa de-

2 Scilicet incidẽter. H. Clerici an libros gẽtiliũ reſpicere poſſint.
3 Et hoc facit vſque ad §. ¶. ead. ſed contra.

f EPiſcopus gentilium.] ergo nec leges audire debent. nam opprobrium eſt eis, ſi ſe velint eſſe peritos

Epiſcopis an liceat leges audire.

Idem Hieronymus ad Damaſum Papam de filio prodigo, epiſt.146.

¶ Reprehenduntur ſacerdotes, qui omiſsis Euangelijs comœdias legunt. C. II.

Iuo p.4. c. 162. Pann.l.2.c.131.

SAcerdotes Dei omiſsis Euangelijs, & prophetis videmus comœdias legere, amatoria bucolicorum verſuū verba canere, Virgilium tenere †; & id, quod in pueris neceſsitatis [a] eſt, crimen in ſe facere voluptatis.

† al. tenere in manibus

Idem ad cap.4. epiſt. ad Epheſios, lib.2. comment.

¶ In vanitate, & obſcuritate ſenſus ambulant, qui ſæcularibus diſciplinis occupantur. C. III.

Eph. 4.

NOnne vobis videtur in vanitate ſenſus, & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui phyſicus perſcrutator oculos trans cælum leuat, & vltra profundū terrarū, & abyſsi †, in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit [a]? qui tantam † metrorum ſiluam in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem tranſeam) qui diuitias per fas & nefas quærit? qui adulatur regibus, hereditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui ſit relicturus, ignorat?

† al. abyſsi quoddam immane demergit

† al. tantum

a ¶ Ferit.] *Antea legebatur,* iambum feruet. *In originali autē impreſſo eſt,* Iambum ſtruit. *Emendatū vero eſt ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo ſic ſcribit:*

Iambus ipſe ſex enim locis manet,
Et inde nomen inditum eſt ſenario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. *At de ijſdem ſenarijs Iſidorus l. 1. Etymol. c.38. ait,* hos græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Idem lib.9. ad c.28. Eſaiæ.

¶ Qui ſcripturas ſacras male intelligit, vel ſæculari ſapientia abutitur, vino inebriatur, & ſicera. C. IIII.

VIno inebriantur, quando ſcripturas ſanctas male intelligunt [b], atque peruertunt: ſicera, quando ſæculari abutuntur ſapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula † ſunt appellāda, quàm phaſmata, id eſt vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque ſoluuntur. *Idem.* ¶ Secundum tropologiam [c] pſeudo prophetas eos debemus accipere; qui aliter ſcripturarū verba accipiunt, quàm ſpiritus ſanctus ſonat; & diuinos eos, qui coniectura mentis ſuæ incerta futurorum quaſi vera pronuntiant abſque diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* ¶ Quicumque ſcripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuam acerbam comedit.

† al. ædicula

Hie.l.5.ad c.29. Iere.

Hier. l. 6. comment. ad c.31. Iere.

Idem lib.3. ad c.6. epiſt. ad Epheſi.

¶ Reprehenduntur epiſcopi, qui filios ſuos ſæcularibus erudiunt litteris. C. V.

Iuo p.4.c.166.

LEgant epiſcopi, atque presbyteri, qui filios ſuos ſæcularibus litteris erudiunt, & faciunt illos comœdias

---

peritos q diſciplinarū forēſium. C. de teſta. conſulta diualia. Sed contra, leges ſunt per ora principum diuinitus promulgatæ, vt 16.q.3. nemo 1. Dic q ad hoc licet audire leges, vt per eas melius intelligantur canones. argu. ī. ea. diſt. §. ſed ſæculares. Ioan.

1 Ad idem C. de long. tēp. pſcrip. l.fi. 25. q. 1. ideo. Arch.

a SAcerdotes.] ¶ Neceſſitatis.]. vt ſciant recte loqui.

NOnne.] CASVS. Quattuor genera hominum in hoc cap. reprehenduntur, ſcilicet dialectici, qui quotidie in arte dialectica torquentur, & phyſici, qui oculos trans cælum leuant, & verſificatores, & cupidi, qui diuitias per fas & nefas acquirūt, quas in momēto cui ſint relicturi, ignorant.

VIno.] CASVS. In hoc cap. exponit quinque Hierony. Dicit enim, q illi inebriantur vino, qui ſacras ſcripturas male intelligunt, atque peruertunt. Secundo inebriātur ſicera, qui ſæculari ſcientia abutuntur. Tertio exponit, qui dicant pſeudo prophetæ. Quarto qui ſint diuini. Quinto q ille comedit vuam acerbā, qui aliter exponit ſcripturam, q veritas habet, etſi non ꝯ fidem.

b ¶ Intelligunt.] talibus qui male intelligūt dicta magiſtri, eſſent aures præcīdendæ, vt 24. q. 1. ſi Petrus.

Aures male intelligētibus ſūt euellendæ.

c. ¶ Secundum tropologiam.] id eſt, ſecundum moralē intellectū à tropos, qđ eſt conuerſio 2, qñ verba noſtra cōuertimus ad mores informandos. 43. diſtin. ſit rector.

2 Et longos ſermo. inde tropologia, id eſt cōuerſio ſermonis. Hug. de hoc no. 76. diſtin. ieiunium. in fi.

ADDITIO. Iſti contrarium faciebant & facit de pœnit. diſt. 1. ſuper tribus. Arch.

LEgant.] CASVS. In hoc cap. reprehenduntur ſacerdotes à Hieronymo, qui filios ſuos & nepotes faciebant legere comœdias

legere, & mimorum turpia ſcripta cantare, de eccleſiaſticis [a] forſitan ſumptibus eruditos. Et quod in corbonam pro peccato virgo, vel vidua, vel totam ſubſtãtiam ſuam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in kalendariam ſtrenam [b], & ſaturnalitiam ſportulam [c], & mineruale munus grammaticus & orator, aut in ſumptus domeſticos, templi ſtipes, aut in ſordida ſcorta conuertit. Heli ſacerdos, ipſe ſanctus fuit: ſed quia filios [d] ſuos non erudiuit in omni diſciplina, & correptione, ſupinus cecidit, & mortuus eſt.

1. Reg. 2.

[Item ex reſponſione Hadriani [a] Papæ ad Carolum, cap. 49.]

PALEA C. VI.

Omnem vim venenorum † ſuorum in dialectica diſputatione conſtituunt hæretici, quæ, philoſophorum ſententia, definitur non adſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo ſaluum facere populum ſuum. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis.

Iuo p. 4. c. 129.
† al. inueterũ

a ¶ Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed eſt in ſcripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnum, c. 49. & inde emendatum eſt. Eadem vero habentur apud B. Ambroſium lib. 1. de fide ad Gratianum Imper. c. 3.*

Item Rabanus de preſſuris eccleſiaſticis.

¶ Beatus Hieronymus ab angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat. C. VII.

Legimus de beato Hieronymo, quòd cum libros [e] legeret Ciceronis, ab angelo eſt correptus, eo quòd vir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet.

Ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia virg.
Iuo p. 4. c. 164.
Pann. l. 2. c. 132.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur; qui de ſiliquis [f], quas porci manducabant, ventrem ſuum replere cupiebat. ¶ Hinc etiam Origenes cinifphes, & ranas, quibus Aegyptij ſunt percuſſi, vanã dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumẽta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quòd non eſt ab eccleſiaſticis ſecularium litterarum quærenda peritia. Sed contra legitur, quòd Moyſes, & Daniel omni ſcientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerint. Legitur etiam, quòd præcepit Dominus filijs Iſrael, vt expoliarent [g] Aegyptios auro & argento, moraliter inſtruens, vt ſiue aurũ ſapientiæ, ſiue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. ¶ In Leuitico etiã primitias mellis, id eſt, dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre. ¶ Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes [h] philoſophiæ voluit intelligi. Denique (vt in expoſitione pſalterij Caſſiodorus teſtatur) omnis ſplendor rhetoricæ eloquentiæ, omnis modus poeticæ locutionis, quælibet varietas decoræ pronuntiationis à diuinis ſcripturis ſumpſit exordium. ¶ Hinc & Ambroſius ait ſuper epiſtolam Coloſſenſium. [Omnis ratio ſcientiæ ſupernæ, vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum, & auctor: ut qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic eſt perfecta virtus, & ſapientia; quicquid alibi quæritur,

Luc. 15.
Actorum 7.
Dani. 1.
Exo. 3. & 11.
Leuit. 2.
Matt. 2.
Rab. ad hunc locum Matt.
C. 2.

[Glossa:] mœdias & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniam eccleſiaſticam & ad alios turpes vſus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad inſtar Heli, qui cecidit de ſella ſupinus, & mortuus eſt, quia ſuos filios non correxit. Quæ ſequuntur plana ſunt vſq; ad §. ſed econtra.

a ¶ Eccleſiaſticis.] arg. contra 37. diſt. omnino.

b ¶ Strenam.] ſtrena eſt primum donum, quod datur in principio Kalẽdarum. & datur pro augurio: 26. q. vlt. non obſeruetis. & dicit ſtrena quaſi ſine threna, id eſt, ſine lamẽtatione.

c ¶ Sportulam.] quæ datur pro fabulis ſaturni, vel pro feſtis ſaturni celebrandis, vel pro ludis ſaturni bonæ fortunæ.

d ¶ Sed quia filios.] talis repellitur à teſtimonio, vt 6. q. 1. qui crimen. Item nec poteſt eſſe epiſcopus, vt 28. diſt. §. neceſſitate: imo potius dicitur canis, quàm epiſcopus, vt 2. q. 7. qui nec.

e. Legimus.] ¶ Libros.] quia legit eos cã delectationis, non cã eruditionis, vt de conſe. diſt. 5. non mediocriter.

f ¶ De ſiliquis.] id eſt, ſæcularibus ſcientijs, quæ inflant, non ſatiant.

SED ECONTRA

CASVS. Amodo probat Gratianus, quòd clerici ſæcularibus ſciẽtijs debeãt eſſe eruditi. Et hoc probatur ſex rationibus. Prima eſt in principio. Secunda ibi, [Legitur etiam.] Tertia ibi, [In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi.] Quinta ibi, [Denique.] Sexta ibi, [Hinc etiam Ambroſius.]

g ¶ Vt expoliarent.] 14. q. 5. dixit.

h ¶ Tres partes.] ſcilicet moralem, naturalem, rationalem.

Sciẽtiæ ſæculares nõ ſatiant.

1 Sicut enĩ ſiliquæ onerant ventrẽ & inflant, ſed nõ ſatiant, ſic, & illæ à ſpirituali fame nõ liberãt nec cæcitatẽ expellũt, ſed onere peccatorũ & gehennæ reatu grauant. quicũque ergo ad remouẽdã cæcitatẽ ignorantiæ illas artes & ſcientias diſcere appetit, quaſi ſiliquis vẽtrem ſuũ replere cupit, ſecũdũ Hug.

a ¶ Deſpecta] reſpectu aliarum ſcientiarum. Ioannes.

Turbat.] CASVS. Quidam prohibebant Chriſtianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens, quòd bene poſſunt legi ſine peccato, vt vtilia inde ſumantur, ad inſtar Moſi & Danielis, & et Pauli, qui ſuis epiſtolis inſeruit verſus poetarum, ſcilicet, Cretenſes, &c.

b ¶ Si qua.] arg. quòd vtile non vitiatur per inutile, vt 17. q. 4. quæſt. 5. diſt. 9. ſi ad ſcripturas. contra. Ioan.

c ¶ Magiſter.] Nam legitur quòd cùm Paulus veniſſet Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat ſcriptũ, Hæc ẽ ara ignoti Dei [1], in quo viuimus, mouemur, & ſumus. à qua ſcriptura Apoſtolus incœpit prædicationẽ ſuã, & aperuit illis Athenienſibus ſenſũ illius ſcripturæ, proſequens de Deo noſtro, & dicens: Quem vos dicitis ignotum, ego prædico, & colo. tunc Dionyſius areopagita videns quemdam cæcum tranſeuntẽ dixit illi: Si illuminaueris iſtum cæcũ, credã tibi, qui ſtatim inuocato nomine Chriſti illuminatus eſt, & ille credidit.

[1] Aliàs, ignoto Deo datiui cas⁹.

Dionyſius p̃ p̃catiõẽ Pauli fuit conuerſus.

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone oſtẽdit infidelibus ſe totius auctorem ſapientiæ. Quod infideles nõ putant, quia non legunt in Euãgelijs, et Prophetis aſtrologiã, geometriam, & alia huiuſmodi: quæ ideo deſpecta [a] ſunt à noſtris, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem; & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui uero Chriſtum nouit, theſaurum ſapientiæ, & ſcientiæ inuenit; quia id nouit, quod vtile eſt.]

α ¶ Origenes] *Is homilia 4. ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat poetis; ciniphes autem dialecticis.*

β ¶ Primitias.] *Leuitici c. 2. prohibetur fermentum, ac mel adoleri in ſacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, ſed non ſuper altare imponi. Vbi in gloſſa ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Iſychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem beati apoſtoli Pauli poſſunt Deo offerri.*

γ ¶ Caſsiodorus.] *In prologo pſalterij, c. 15. & ſequenti multis verbis Caſſiodorus diuinæ ſcripturæ eloquentiam explicat, et commendat. Sed quæ affert in principio explanationis pſalmi 6. valdè videntur his, quæ nunc referuntur, conuenire.*

δ ¶ Ambroſius.] *Ex B. Ambroſij principio expoſitionis capitis ſecundi epiſtolæ ad Coloſſenſes, hæc ſummatim collecta ſunt, referunturque in gloſſa ordinaria, & ab Anſelmo ad idem caput ſecundum, cuius Anſelmi verbis Gratiani verba magnopere ſũt ſimilia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expoſitionibus.

¶ Non prohibeantur clerici ſacras litteras legere. C. VIII.

Iuo p. 4. c. 85. Pann. l. 2. c. 133.

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis ſæcularibus litteris omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus † ſi qua [b] inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioquin nec Moyſes, & Daniel ſapientia, vel litteris Aegyptiorum paterentur erudiri; quorum tamen ſuperſtitiones ſimul & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter [c] gentium aliquot verſus poetarum ſuis vel ſcriptis indidiſſet [d], vel dictis.

† *al. quibus vbilibet inuẽta vtilia*

d ¶ Indidiſſet.] In epiſtola Pauli ad Titũ illud Epimenidis poetæ, Cretẽſes ſẽper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. 1. q. 1. Dñs declarauit. Interſeruit etiam in prima epiſtola ad Corinthios illud Menãdri, Sæpe bonos mores corrumpunt colloquia praua. 28. q. 1. ſæpe. Item vſus eſt illo verſu. Odero ſi potero, ſi non, inuitus amabo. ſed Hiero. de conſecra. diſt. 5. nonnumquam vſus eſt verſibus Virgilij, & Aug. illo Lucani, mens hauſti nulla, &c. 26. q. 5. nec mirũ. & iuriſperitus auctoritate Virgilij. ff. de rerũ diuiſione. in tantũ. §. cenotaphium. & Homeri, inſti. de contrah. emp. §. pretium.

Apoſtolus vſ⁹ eſt ſententijs poeticis.

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratian⁹ cõtrarietatẽ hanc, dicẽs quòd ſæculares ſciẽtias debet quis addiſcere non ad voluptatẽ, ſed ad eruditionẽ, vt quæ in eis vtilia inuenũt, ad vſũ ſacræ eruditionis cõuertãt. vnde Gregori⁹ quẽdã epm reprehẽdit, nõ quia ſæculares ſciẽtias didiceſſet: ſed quia ad voluptatẽ grãmaticã loco Euãgelij exponebat.

2 Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed ſæculares [e] litteras quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam vero ad eruditionem eas addiſcunt, vt errores gentilium legendo deteſtentur, & vtilia, quæ in eis inuenerint, ad vſum ſacræ eruditionis deuotè cõuertant. Tales laudabiliter ſæculares litteras addiſcunt. Vnde B. Gregorius quemdam epiſcopum non reprehendit, quia eas didiceratſed quia contra epiſcopale officium pro lectione Euãgelica, grammaticam populo exponebat.

l. 9. reg. epiſt. 48. Infra 86. diſt. 1. c. cum multa.

e ¶ Sed ſæculares.] Vnde beat⁹ Gregori⁹ infra 86. diſtinct. cum multa.

LEgimus aliqua.] CASVS. Totum hoc cap. legi pōt de ſæcularibus ſcientijs ſm H. & oſtenditur ratio triplex quare legantur, ſcilicet ne negligantur, ne ignorentur, & vt repudientur. Vel ſic legimus aliqua vt nouum & vetus teſt. ne negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, vt ſcripturas hæreticorum, vt repudiemus.

a ¶ Ne negligātur.] vt vetus teſtamentū.

b ¶ Ne ignoremus.] Nam quamuis null⁹ ſit vſus, tamen ſcienda neceſſaria eſt, vt 3. diſt. 7. cap. vlt.

c ¶ Repudiemus.] vt libros hæreticorum, vt 24. q. 3. c. vlt.

SI quis.] CASVS. Ca. iſtud diuidit i duas partes. In prima parte dicitur, q̄ nō eſt reprobādum, ſi quis addiſcit grāmaticā vel dialecticam, vt inter verū & falſum diſcernat. In ſa parte quæ incipit ibi, [Geometria,] dicitur q̄ quadriuiales ſcientiæ veritatē i ſe habent: ſed non ſunt ſcientiæ pietatis, & aſſumendæ. Sed vet⁹ & no. teſt. ſunt ſcientiæ pietatis, & aſſumendæ; & grammatica in bonus vſus aſſūpta proficere pōt.

d ¶ Geometria.] De aſtronomia non facit mentionē: quia hæc abijt in deſuetudinem, vt 26. q. 2. §. his ita.

QVi de Menſa.] CASVS. Duæ quæſtiones factæ fuerūnt Hieronymo. Prima fuit, an ſit peccatum diſcere doctrinam & ſcientiā paganorum? Et reſpondet Hieronym⁹, q̄ nō: & hoc probat exemplo quattuor puerorū, ſcilicet Danielis, Ananiæ, Azariæ, Miſaelis, & exēplo Moyſi: qui ſi sciuiſſent eſſe peccatū, nunq̄ didiciſſent. Diſcebant enim vt cōuincerent incredulos, aliter riſui paterent, ſi de dogmatibus eorum cum eis diſputarent, cum inde nihil ſcirēt. Secunda quæſtio fuit, an ſit peccatum recordari ſæcularium legū in prædicatione vel diſputatione? Et reſpondet, q̄ non: qa hoc fit ex neceſſitate, vt probemus ea, q̄ ſancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶ Qui de menſa.] Daniel, Ananias, Miſael, Azarias 1: nam turpe eſt alicui decretādi ius in quo verſatur igno

Daniel & ſocij ſui.

1 Illi alio nomine dicti sūt Balthaſar, Sidrac, Miſac, & Abdenago: ſecūdū Hug. & Lau.

tate, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. Seruius.

f ¶ Scirent eſſe peccatum.] Ex eo q̄ Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur arg. q̄ in dubijs recurrendum eſt ad exempla maiorū & aliorū. 16. q. 1. ſunt nonnulli. 22. q. 1. vt nouerit. 1. q. 7. cōuenientibus. 12. q. 2. queſta. 16. q. 3. præſulū. 14. q. 1. c. vlt. 16. q. 2. non ſtatuti. & c. non exemplo. C. de ſen. & interlo. nemo 2. contra Sol. vbi iura deficiunt, recurrendum eſt de ſimilibus ad ſimilia: aliàs nō. 20. diſt. de qbus dic vt ibi. Itē arg. præſumi eo ipſo bonum, q̄ ab āliquo bono ſit factū, vt 7. q. 1. oīs q. & 34. q. 1. cū beatiſſimus. 9. q. 2. Lugdunenſis. 12. q. 1. expedit. 28. q. 1. ſic n. 31. diſt. omnino. Io.

2 Vt no[...] diſ. c. [...] Recurri[...] quādo[...] de ſimi[...] ad ſimi[...]

Hinc etiam Ambroſius ſcribit ſuper Lucam in explanatione proœmij.

¶ Sæculares litteræ legendæ ſunt, ne ignorentur. C. IX.

LEgimus aliqua, ne negligantur [a] α; legimus, ne ignoremus [b]; legimus, non vt teneamus, ſed vt repudiemus [c]. Pann. l. 2. c. 134.

α ¶ Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, ſed in originali & in vno Gratiani manuſcrip.* ne legantur. *Ibi enim agitur de pſeudeuangelijs. Sed non eſt mutatum ob gloſſam.*

Item Hieronymus ad c. 1. epiſtolæ ad Titum.

¶ Grammatica legenda eſt, vt per eam ſacræ ſcripturæ intelligantur. C. X.

SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationem recte loquendi habeat, & inter falſa & vera dijudicet, non improbamus α. ¶ Geometria [d] quoq., & arithmetica, & muſica habent in ſua ſcientia veritatem: ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legem, intelligere prophetas, Euangelio credere, Apoſtolos non ignorare. ¶ Grammaticorum β autem doctrina etiam poteſt proficere ad vitam; dum fuerit in meliores vſus aſſumpta. Pann. l. 2. c. 135. Iuo p. 4. c. 167. Pann. l. 2. c. 136.

α ¶ Non improbamus.] *Abſunt iſtæ duæ voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epiſtolæ ad Titum,* & cognitionem veritatis, quæ eſt iuxta pietatem, *ita ſcripſit:* Eſt plane veritas, quæ non habet pietatem; ſi quis grammaticam, &c.

β ¶ Grammaticorum.] *Hæc non ſunt B. Hieronymi, ſed Iſidori lib. 3 de ſummo bono, c. 13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶ Exemplo Danielis probatur non eſſe peccatum ſæcularibus litteris erudiri. C. XI. Poly. l. 4. de. 7.

QVi de menſa [e] regis, & de vino potus eius nolunt † comedere, ne polluantur; vtique ſi ipſam ſapientiā, atque doctrinam Babyloniorum ſcirent [f] eſſe peccatum; nūquā acquieſcerent diſcere, quod non licebat. Diſcunt autē, nō vt ſequātur, ſed vt iudicēt, atque conuincant; quo modo ſi quiſpiā aduerſus mathematicos velit ſcribere imperitus mathematis, riſui pateat: & aduerſus philoſophos diſputās, ſi ignoret dogmata philoſophorū. Diſcunt ergo ea mente doctrinā Chaldæorū, qua & Moyſes oēm ſapiētiā Aegyptiorū didicerat. *Idē.* ¶ Si quādo cogimur litterarū ſæculariū recordari, & aliqua ex his dicere, q̄ olim omi

† non vult.] orig. & Polyc. & ſic deinceps.

Act. 7.

Hier. in prologo in Danielē.

a ¶ Prædicta.] ſcilicet de incarnatione, vt illud Virgilij.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
b ¶ Contineri.] vt illud Ouidij.
Odero ſi potero: ſi non, inuitus amabo.
De

Virgilius.
Ouidius.

norem adipiſcendum legunt: non propter vtilitatem aliorum, quare tamquam ſuorum negotiorum geſtores nihil ab auditoribus petere debent, vt ff. de neg. geſt. ſi pupilli. § 2. Sed contra: qui pro tempore præſtat obſequium, debet conſequi beneficium, vt 12. q. 2. charitaté. Item quare non poſſet magiſter vendere doctrinam ſuã, ſicut iuriſperitus conſiliũ, vt 14. q. 5. non ſane? Item nonne teſtis gratis teſtatur, & tamen recipit procurationem, id eſt pecuniam procurationis nomine, vt 4. q. 3. cap. venturis. & epiſcopus gratis conſecrat eccleſiam: tamen recipere poteſt procurationé: vt extra de ſimo. cũ ſit. & officium magiſtri remunerandum eſt, vt ff. de donatio. Aquilius? Solu. tunc petat magiſter collectam cum ei ſua pleniſſime nõ ſufficiũt, vt 10. q. 3. priſcis, & 12. q. 1. epiſcopus eccleſiarũ rerum. Ioan. Ego credo quidquid dicat Ioan. quod magiſter poteſt facere collectam de qua viuat, & procuretur, etiam ſi abundet [2]: quia epiſcopus cum conſecrat eccleſiam, & cũ viſitat, recipit procurationem etiã ſi abũdet, vt in decre. de ſi. cum ſit Romana. & extra de cenſi. cum Apoſtolus. & co. titu. ſopite. nec védit magiſter ſciẽtiam, quia æſtimari non poteſt: ſed pro labore ſuo promittitur ei præmium. nam prædicator non dicitur vendere prędicationem: & tamen petere poteſt ſuſtentationem, vt extra de præſcrip. cum ex officij. & de cenſi. cum venerabilis. & 13. q. 1. §. quia ergo. & §. his ita. Bar. [3]

ſimus nõ noſtræ eſt volũtatis, ſed, vt ita dicã, grauiſſimæ neceſſitatis; vt probemus ea, quæ à ſanctis prophetis ante ſæcula multa prædicta [a] ſunt, tam græcorum, quàm latinorum, & aliarum gentium litteris contineri [b].

Item ex ſynodo Eugenij [a] *Papæ ſecundi.*

¶ Magiſtros, & doctores epiſcopi congruis locis conſtituant. C. XII.

Iuo p. 4. c. 214. Anſ. l. 7. c. 2. Poly. l. 4. tit. 32.

DE quibuſdam locis ad nos refertur neq. magiſtros [c], neque curam inueniri pro ſtudio litterarum. Idcirco in vniuerſis epiſcopijs, ſubiectiſque [d] plebibus, & alijs locis, in quibus neceſſitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magiſtri [e] & doctores conſtituãtur; qui ſtudia litterarum, liberaliumque artium dogmata aſſidue [f] doceant: quia in his maxime diuina manifeſtantur, atque declarantur mandata.

a ¶ Eugenij.] *Apud Anſelmum citatur ex ſynodo habita Romæ in conſiſt. Lateran. à Beato . . . . . . In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenij: ex quo etiam citat Iuo. Inuentum vero eſt in ſynodo Eugenij Papæ II. & in ſynodo Leonis IIII. quarũ ſynodorum, vt alibi dictum eſt, exemplaria ſunt in Vaticana bibliotheca. In indice etiam ſynodi à Gregorio VII. Romæ habitæ, talis cuiuſdam capitis hæc ponitur ſumma*, Vt omnes epiſcopi artes litterarum in ſuis eccleſijs doceri faciant.

Item Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, lib. 13. cap. 15. †

† ſed ibi fuſius.

¶ Auctoritatibus gentilium, eorum vanitas retunditur, atque conuincitur. C. XIII.

SI quid veri [g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alijve gẽtiũ vates, aut philoſophi prædixiſſe perhibentur, valet

DE quibuſdam.] Casvs. Relatum fuit Eugenio in ſynodo ſua, quod in quibuſdam locis non erant magiſtri, qui erudirent alios in liberalibus artibus: & ideo præcepit omnibus epiſcopis, vt in congruis locis magiſtros conſtituant. qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶ Neque magiſtros.] arg. quod ſcholares [1] in ſcholis de eccleſijs ſuis debent habere præbendas. ī. diſt. 32. ſi qui. ff. ex quib. cau. maio. in integ. necnon. ff. de neg. geſt. l. 1. extra de cler. non reſid. inter quattuor. 1. q. 2. ſacerdos. Sed contra 1. q. 2. placuit. ī. de conſec. diſt. 1. nemo. infra 12. q. 1. conceſſa. 16. q. 1. generaliter.

d ¶ Subiectiſque.] id eſt, baptiſmalibus eccleſijs.

e ¶ Vt magiſtri.] Quid iuris ſit de magiſtris, habes extra de magiſt. quia nonnulli. & extra de magiſt. cap. 1. quia à clericis ipſius eccleſiæ, & à pauperibus nihil petent, vt ibi dicitur. Sed numquid magiſter iure licito poteſt facere collectam? Videtur quod non: quia ſciẽtia donum Dei eſt: vnde vendi non poteſt, vt 1. q. 3. nõ ſolum. quia profeſſores iuris & ſi honeſte accipiunt, tamen inhoneſte petunt, vt ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. eſt quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniam exẽplo Cratis. 12. q. 2. gloria. §. Crates. Item quia propter ho-

f ¶ Aſſidue.] id eſt, horis competentibus. ſic ſupra 31. diſtin. ſacerdotibus. ff. de condi. & demon. ſi quis ita legauerit.

SI quid veri.] Casvs. Manichæi dicebant, quòd ſi Orpheus & Sybilla, & alij vates & philoſophi gentilium de Deo aliquid dixerũt, tantæ eſt auctoritatis quãtæ ſunt verba prophetarum. Et reſpondet Augu. dicẽs, quòd ſi quid veri ibi reperitur, valet ad conuincendum eos: ſed non vt habeatur in auctoritate ſicut verba prophetarum. Et hoc probat ſimilitudine Dæmonum & Angelorum: qui dæmones, licet vera dixerint de Chriſto, non tamen ſunt tantæ auctoritatis quantæ verba Angelorum.

g ¶ Si quid veri.] argu. quòd teſtes vel inſtrumenta poſſunt pro parte rata haberi, pro parte non, vt dixi ſupra diſtin. 9. ſi ad ſacras. ſed illud verum eſt, quando reprobantur ratione perſonæ: ſecus ſi reprobentur propter dicta. Item argu. quod ſi aliquid induxero pro me, quod non teneor recipere contra me. ī. diſt. 19. ſi Romanorũ. contra.

[1] Intelligo liquẽ eſſe a ſcholis, cet aliqſi iuertat cã ſtdi ad cu ã Romaã vel alii, ſtatim tuerſur: ã nũc nec inertiſſe ſ. de pæn. iſtin. 1. diortium. rchid.

Magiſter procẽdo an poſſit collectã facere.

[2] Arg. contra. 10. q. 5. cauẽdum. iuxta fin. vbi de hoc. & ibi dicã. Archid.

[3] De hoc ẽt not. 1. q. 3. vendẽtes. & plene extra de magiſtris. quia. Archid.

Inſtrumenta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

contra.Ioan.Sol.ſi vtor aliquo contra me,& pro me vti debeo:niſi in caſibus ſpecialibus.2.q.7.ſi hæreticus.Dic vt ibi.Bart.

a ¶ Valet quidem.]argu.eſſe argumentandũ ab exemplis paganorum,& in dubijs ad ea recurrendum. ſ.13. q.2.queſta. ſ.diſt.21. ſubmittitur.

b ¶ Dæmoniorum.] cum dixerunt filio Dei, ad quid veniſti ante tẽpus torquere nos? Apoſtolus tamẽ in epiſtola ad Corin. vi contrarium dicere, cum dicit. Si cognouiſſent eũ nũquã dñum gloriæ crucifixiſſent. Dic q̃ ſic perfecte eum non nouerunt: tamen credebãt eum filium Dei, cum viderunt eum ambulantẽ ſuper aquas; cum viderunt eum eſurire,non credebant.

Diaboli vtcũ cognouerũt Chriſtũ eſſe filium Dei.

RElatum.] Hæc eſt 3. pars huius diſt. in qua dicit q̃ à ſapientibus debemus audire,quæ leguntur in ſacra ſcriptura. Ioan. de Fan.

CASVS. Quidam erant,qui cum veritatis doctorem non haberent,diuinam ſcripturam exponebant pro ſuæ voluntatis arbitrio: & non ſecundũ traditionem ſanctorum patrum: ex ſuo ingenio quaſdã ſimilitudines capientes: quos clemens reprehendit, oſtendens q̃ diuina ſcriptura non debet intelligi ſecundum arbitriũ alicuius, nec extraneus ſenſus debet quæri, vel à littera alienus: licet multa ſint in diuinis ſcripturis, quæ poſſunt trahi ad varios & diuerſos intellectus. Et ideo docet ſcientiam eſſe diſcendam ab eo,q veritatẽ à ſuis maioribus percepit: vt poſſit poſtea veritatem prædicare, & alios recte docere: & ad aſſertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti, vt falſa & ſimulata declinet.Sequens cap.patet.

16.q.1.ſi clericatus.& c.ſic viue.& 36.diſt.ſ.ecce.

g ¶ In pueritia.] arg. q̃ aliquis pôt teſtificari de eo qđ vidit in puerili ætate,vt hic,& de cõſec.diſt.4. cũ itaq. & c.placuit.& 26.diſt.deinde. nã & liber factus pôt teſtificari de eo qđ vidit,cum eſſet ſeruus,vt ff.de verb.ſigni.

Teſt... pôt q... eo qd ... in æ... pueril.

quidem [a] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendã; non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectendã. Quantum enim diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationem Angelorum,& confeſsionem dæmoniorum [b];tantũ inter auctoritatem prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorũ. Ibidem infra

Item Clemens Papa I. epiſt. 5. ad ſuos diſcipulos.

¶Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum,ſæcularium peritia neceſſaria oſtenditur. C. XIIII.

3 RElatum eſt nobis,quòd quidam in veſtris partibus commorantes aduerſantur ſacris † doctrinis: & † *al. ſanis* prout eis videtur,non ſecundum traditionem [c] patris,ſed iuxta ſenſum ſuum, docere videntur. Multas enim quidam, vt audiuimus, veſtrarum ingenioſi † homines ex ijs, quæ legunt, veriſimilitudines [d] capiunt. Et ideo diligenter obſeruandum eſt; vt lex Dei cum legitur, non ſecundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque ſponte præſumpſit; ſed fieri non oportet. Non enim ſenſum †, quem extrinſecus adulteretis, alienum [e], & extraneũ debetis quærere, aut quoquo modo ipſum ſcripturarum auctoritate confirmare: ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere [f] ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruauit; vt ipſe poſsit ea, quæ recte ſuſcepit, competenter aſſerere. Cum enim ex diuinis ſcripturis integram quis, & firmam regulam veritatis ſuſceperit; abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus ſtudijs, quæ forte in pueritia [g] attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, vt vbi vera didicerit, falſa & ſimulata declinet.

† *ſecundum ingenium hominum*]orig.

† *al. ſenſum extrinſecus alienum*

Item Iſidorus in lib. 3. ſententiarũ de ſummo bono, c. 13.

¶Quare prohibetur Chriſtianus poetica figmenta legere. C. XV.

4 IDeo prohibetur Chriſtianus figmenta legere poetarum; quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolũ tura [h] offerendo, dæmonibus immolatur; ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Iuo p.4.c.167. Pann.l.2.c.137.

c ¶ Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum,vt 24.q.3.trãsferunt.

d ¶ Veriſimilitudines.] ideſt,ſtatim volunt per ſimilitudines procedere in alijs.& licet per ſimilia licitum ſit argumentari, vt 20.diſt.de libellis.non tamen ſemper,vt 17.q.1.nuptiarum.& 28.q.1. ſic enim.

e ¶ Alienum.] niſi illud reperiatur in auctoritate. vt cum inuenimus annum poni pro die,vel ecõtra, vt 31. diſt.tenere.33.q.1.hoc ipſum.

f ¶ Diſcere.] Prius enim debet diſcere quàm docere,vt

f Ad hoc extra de cõſti.trãſlato. & de reſer. inter. & de transla. inter. extra d app.vna.ff. ad l Aquil. illud. Arcidia.

gni.nationem.§. vlt. 2. Arg.contra, quia hæc ætas neſcit quid agat,vt C.de falſa moneta.l.1. & impubes nihil intelligitur ſcire,vt ff.de iur.& fac.igno.l.vlt.Dic q̃ ſi fuerit capax doli, bene poteſt de eo quod tunc vidit, teſtari de puro facto:ſed de circumſtantijs,ſcilicet qualiter qđ factum ſit, non:quia in hoc facile potuit falli memoria.Ioan.quod ſatis credo.argu.inſtitu. de inuti. ſtipu.§.pupillus.ff.de reg.iur.l.in negotijs.Bart.

IDeo prohibetur.] Hæc eſt 4.pars huius diſt.in qua dicit cauſam quare fuit prohibitum ſtudere in libris gentilium.Ioan.de Fan.

h ¶ Tura.] quaſi dicat non refert,an qđ fiat,an eius ſimile,vt 11.q.3.exiſtimant.& 86.diſt.paſce.ff.man.l.vlt.

a Ad id... facit c... ſe, vt v... ff.ad Sy... l.excip... tur. Au...

VT ITAQVE. Casvs. Concludit Gratia.ex ſupradictis, q̃ ſacerdotes debent ignorantiam omnino vitare: quia ſi ſacerdotes cæci & ignorantes velint docere ſubiectos, ambo in foueam cadunt: qđ probatur auctoritate pſal. Et licèt quis velit ſe excuſare auctoritate Euã gel:j

pdicatio Apoſtolorũ nõ puenit, vt 82. diſ. pposuiſti. ſed nõ eſt ita: quia in oẽm terrã exiuit ſonus eorũ. 19. diſt. ita dñs. nec excuſatur quis p ignorãtiã, q pôt habere copiã peritorũ. ff. de iuris & facti ignorantia. l. regula. vel ſi ſua prudentia facile potuit illud ſcire. C. de ingenuis manumiſſis. l. 3. & ff. quis ordo in bonorum poſſeſſione ſeruet. l. 2. §. in bonorũ.

Excuſant ne hi ad quos Apoſtolorũ pdicatio non peruenit?

Ex Greg. in l. 1. paſtor. c. 1.

Vt itaque ex præmiſsis apparet, imperitia ſacerdotibus sẽper eſſe debet aduerſa: quia cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præſtare cœperint, ambo in foueam cadunt: Matt. 15.

Pſal. 68. *vnde dicitur in pſalmo: [Obſcurentur oculi eorum [a], ne videant, & dorſum [b] eorum ſemper incurua.] Cum enim obſcurantur illi, qui præeunt; ad ferenda onera peccatorum facile ſequentes inclinantur. Elaborandum eſt itaque ſacerdotibus, vt ignorantiam à ſe, quaſi quamdam peſtem abijciant.*

Luc. 12. *Licet enim ſeruus neſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, dicatur vapulare paucis; non tamẽ hoc de omnibus generaliter intelligitur.*

1. Cor. 14. *Aut enim Apoſtolus [Qui ignorat [c], ignorabitur.] Quod de eo intelligendum eſt, qui*

Pſal. 35. *noluit [d] intelligere, vt bene ageret.*

Vnde Auguſtinus ait in lib. quæſt. veteris, ac noui teſtamenti, quæſt. 67.

C. XVI.

NOn omnis ignorãs immunis eſt à pœna. Ille enim ignorans poteſt excuſari à pœna [e], qui à quo diſceret, non inuenit. Iſtis autem hoc ignoſci petit, qui habentes à quo diſcerent, operam non dederunt. Huiuſmodi nõ licet ignorare: accipiant ergo veniam, ſi conuertantur.

¶ *Caput hoc in plerisque vetuſtis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori. Eſt autem reſponſio ad quæſtionem, quam præmiſit B. Auguſtinus his verbis.* Quid eſt, quod in carne poſitus Saluator ait: [Pater ignoſce illis: nõ enim ſciunt quid faciunt?] Si

Luc. 23. enim neſciunt; quid eſt, quod ignoſcitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum: [Numquid gẽtem ignorantem perdes? Non omnis ignorans, immunis eſt, &c.] *In extremo autem addita ſunt nonnulla ex ipſo B. Auguſtino, quò ſententia ſit integrior.*

Gen. 20.

DISTINCTIO XXXVIII.

CVm [f] *itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia ſit; ſacerdotibus eſt periculoſa. Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.*

e NOn omnis.] ¶ A pœna.] ideſt, à peccato pro quo debet̃ pœna, vel à pena æterna: aliter nõ congrue diceret, nec verum, & cum in quolibet ignorante ſit pœna eo ipſo q̃ ignorat, ſm Hugo.

CVm itaque.] Hæc diſt. diuidit̃ĩ tres partes. In prima intẽdit probare, q̃ oẽs ſacerdotes & alij maiores & minores debẽt eſſe inſtructi in lege diuina, & pcipue ĩ canonica, & pbat hoc per auctoritates. Secũda ibi, [Quãuis.] Tertia ibi, [Sed licet] Ioa. de Fan. Casvs. Facta mentione ſ. de ignorantia in §. vt itaque. & in c. nõ omnis. ſupponit Gra. 38. diſt. in qua oſtẽdit, q̃ ignorãtia periculoſa eſt, maxime ſacerdotib⁹.

f ¶ Cum itaque.] Superiori diſ. facta fuit mẽtio de ignorãtia: ideo magiſter annectit iſtã 38. diſt. ĩ qua oſtẽdit, q̃ ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus. Notandum eſt ergo, quòd ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis, alia ciuilis vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat, ſi eſt adultus,

Ignorantia iuris ẽ multiplex.

gelij dicentis, Seruus neſciens voluntatem domini, &c. non tamen prodeſt, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli, Qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit à quo potuit diſcere: aliàs punitur. quòd probatur auctoritate Auguſtini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

a ¶ Oculi eorum.] ideſt, prælati, qui regunt alios, Additio. vt 36. diſt. §. ecce. in fi.

b ¶ Dorſum.] ideſt, ſubditos qui ſuſtentari debent à prælatis quaſi in dorſo: vel quia ſequuntur dorſum ipſorum. vndecima q. 3. præcipue.

c ¶ Qui ignorat.] ideſt, qui negligit ſcire, vel contemnit ſcire.

Additio. Nam ignorantia q̃ eſt ex culpa, nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶ Qui noluit.] Videt̃ ergo q̃ illi ſint excuſati ad quos

Aliàs oculi eorum. ſ. prælatorũ, q. &c.

vel diſcretus: quia in his parum intereſt decipere vel decipi poſſe, vt 16. q. 1. ſi cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis vel canonici neminem excuſat, vt ĩ. ea. ſi in laicis. &c. quæ ipſis. aliquos tamen excuſat, vt milites, mulieres, ruſticos, minores. Ioan. In damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti igno. error. in fi. niſi in ijs, quæ introducta ſunt ad rigorem iuris conſeruandum, vt in conſtitutione, ſi quis infantem. C. vnde vi. & in præſcriptionibus. Bar. Ignorãtia facti alia probabilis, & hæc excuſat: quia etiam peritiſſimos fallit, vt ĩ. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 9. q. 1. ordinationes. alia eſt craſſa & ſupina, vt cũ quis ignorat id quod publice factum eſt in ciuitate. hæc neminem excuſat, vt 16. diſt. quod dicitis. 12. quæſt. 2. qui & humanis. Hoc plenius inuenies 1. quæſt. 4. §. vlti. in fin.

De hoc legi. & no. 22 q. 4. § illud. tñ. feminas tñ non in oĩbus excuſat ignorãtia: ſed in quibuſdã, vt no. ff. de iuris & fa. ig. l. regula. in princ. & C. eo. tit. l. fin.

Ignorantia facti ẽ multiplex.

¶ Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda, eſt. C. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in ſacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Paulus apoſtolus dicens ad Timotheum [a]:[Attẽde lectioni, exhortationi, & doctrinæ;] & [ſemper permane in his.] Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat: atq. ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina.

Burc.l.1.c.110. Iuo p.5.c.202. Anſ.l.7.c.134. 1.Tim.4. Ibidem inferius. Conc.Arel.4.c.3.

Item ex eodem Tolet.4.c.25.

¶ Officialem libellum ab epiſcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. C. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem [b] à ſuo ſacerdote [c] accipiant, vt ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant; ne per ignorantiam etiam in ipſis diuinis ſacramentis offendant. Cum vero ad Litanias [d], vel ad concilium [e] venerint, rationem epiſcopo ſuo reddãt, qualiter ſuſceptum officium celebrent vel baptizent.

Burc.l.2.c.157. Anſ.l.7.c.113. Iuo p.3.c.129. Pann.l.3.c.23.

Item Leo epiſcopus ad clerum, & plebem Conſtantinopolitanæ vrbis, epiſt.22.

¶ Inſcitia ſacerdotum nec excuſatione digna eſt, nec venia. C. III.

SI in laicis [f] vix tolerabilis videtur inſcitia; quanto magis in ijs, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?

Anſ.l.7.c.119. Polyc.l.4.tit.4.

Item Cæleſtinus vniuerſis epiſcopis per Apuliam, & Calabriam conſtitutis, epiſt.3.

¶ Canones non licet ſacerdotibus ignorare. C. IIII.

NVlli ſacerdotum liceat canones [g] † ignorare, nec quicquam facere, quod patrũ poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digne † ſeruabitur; ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur?

Burc.l.1.c.160. Iuo p.6.c.251. Anſ.l.7.c.108. Poly.l.4.tit.4.

Item ex dictis Auguſtini.

¶ Quæ ſint ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum. C. V.

QVæ ipſis ſacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum [h];

Burc.l.2.c.2.& l.19.c.8. Anſ.l.7.c.109. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.22. Pann.l.3.c.24.

IGnorantia.] CASVS. Docet hic concilium Toletañ. ꝙ ignorantiam ſacerdotes Dei debent vitare, q̃ mater ẽ cunctorũ errorũ: & ideo maxime in ſacerdotibus eſt vitanda. Vnde ſacras ſcripturas legere debent, quibus populos ſibi commiſſos valeant erudire tam in ſcientia fidei, quam in moribus: & hoc probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: Attende lectioni, &c.

a ¶ Ad Timotheũ.] Arg. qđ vni dicitur, ad omnes extẽditur, vt 14.q.1. quodcũq;. & 16.q.1. prædicator. 61.diſt. miramur. de pœniten. diſt. 1.§. his auctoritatibus 1. C. đ diuer. reſcrip. l.1. ff. de pac. iuriſgentiũ. §. pactorũ. Argumen. contra 25. diſtinct. qualis.

1 Verſi. nũc aũt. aliãs ẽ c. ad idẽ de conſec. diſ. 4. ꝓprie.

QVãdo.] CASVS. Docet conciliũ Toletan. ꝙ quando epiſcopi ordinãt presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeant celebrare, ne ꝑ ignorantiam in diuinis ſacramẽtis offendãt. & cũ ad litanias venerint, vel ad concilium, debent epiſcopo ſuo reddere rationem qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. Sequens cap. patet.

b ¶ Officialem.] in quo continetur officium eccleſiaſticum.

c ¶ A ſacerdote.] ideſt, epiſcopo.

d ¶ Ad litanias.] ideſt, in rogationib⁹. Et ſic patet quòd omnes ſacerdotes veniẽt ad cathedralem eccleſiam in feſto rogationũ. ſic ĩ. de conſe. diſ. 3. c. 3. de conſec. diſt. 1. & hoc.

Proceſſiones rogationum.

e ¶ Vel ad conciliũ.] Sic patet, quòd conuentus quem habet epiſcopus cum clericis ſuis, dicitur concilium, vt 18.q.2. abbates. 2.q.2. placuit. 18. diſt. propter. &c. placuit.

f SI in laicis.] Videtur ergo ꝙ laici habebunt periciam iuris: maxime ſi ſint iudices, cum teneantur ferre ſententiam in ſcriptis, vt dixi 20. diſt. §. 1. Sed poteſt intelligi de iure conſuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculoſa eſt ignorantia, vt 16.q.1. ſi cupis 1.

Laici iuris peritiã debent habere.

1 Vel dic ꝙ hoc poteſt intelligi de illis laicis, q in dignitate sũt cõſtituti, de q bus habetẽ exẽplũ 59. diſt. ſi officia. Archi.

NVlli ſacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonum & decretorum non ſeruabant: & epiſcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cæleſtinus, vt nulli epiſcoporum liceat canones ignorare, quatenus cum fuerit neceſſe, corrigãt delinquentes.

g ¶ Canones.] pœnitentiales, ſi intelligis de ſacerdotibus, vt 26.q.7. tempora. ſi intelligis de epiſcopo, planum eſt.

eſt, vt 23. diſt. qui epiſcopus 3.

QVæ ipſis.] CASVS. Octo exponit in hoc capitulo Auguſtinus, quæ ſunt ſacerdotibus neceſſaria, ad hoc vt ignorantiã vitẽt: ſcilicet libri ſacrorum, &c. de q bus octo ſi vnum defuerit, vix ſacerdotis nomen habebit.

h ¶ Ad diſcendum.] ſupple hæc ſunt.

a ¶ Sacramentorum.] id eſt, Miſſale.
b ¶ Computus.] quò ad dies & menſes.
c ¶ Si vnum.] arg. quod vbi plura requiruntur ex neceſſitate, ſi vnū ex his deeſt, nihil agitur, vt de conſec. diſt. 4. in ſynodo. 22. q. 2. animaduertendum. ſic qui offendit in vno, factus eſt reus omnium, vt de pœn. diſt. 7. conſideret. & eſt ſimile 1. C. de teſta. ſi vnus. & ff. de tranſa. cum hi. §. ſi prætor. Arg. contra 30. q. 5. aliter. ff. de vent. inſpicien. l. 1. in fi. 2
d ¶ Vix.] quia vbi res deeſt, nec nomen habebitur, vt 68. diſt. chorepiſcopi. 7. quæſt. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 7. quid eſt.

1 Scilicet à principio glo.
2 Hic adde quod leg. & not 23. q. 5. c. 2. in gl. 1. 23. diſ. quorumdam. Archid.

id, eſt liber ſacramētorum [a], lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus [b], canon pænitentialis, pſalteriū, homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi vnum [c] defuerit; ſecerdotis nomen vix [d] in eo conſtabit: quia valde periculoſæ ſunt euangelicæ minæ; quibus dicitur, [Si cæcus cæco ducatum præſtet: ambo in foueam cadunt.] *Matth. 15.*

¶ Ceteri etiam collectores Auguſtinum citant, Vere autem omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs eccleſiaſticis, & alibi.

Item ex 7. ſynodo, c. 2.

¶ Quæ oportet ſcire eum, qui epiſcopus eſt ordinandus. C. VI.

Pſal. 118. — Mutatus eſt periodi ductus. Iuo p. 5. c. 372.

OMnes pſallentes repromittimus [e] Deo, [In iuſtificationibus tuis meditabor: non obliuiſcar ſermones tuos.] Quod omnes quidem Chriſtianos obſeruare ſaluberrimum eſt; ſed præcipue hos, qui hierarchicam conſecuti ſunt dignitatem. Vnde definimus omnem, qui ad epiſcopatus prouehendus eſt gradum, modis omnibus pſalterium [f] noſſe; vt ex hoc & omnis clerus, qui ſub ipſo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligēter à metropolitano, ſi in promptu habeat legere ſcrutabiliter, & non tranſitorie tam ſacros canones, & ſanctū Euangelium, quàm diuini Apoſtoli librum, & omnem diuinā ſcripturam; atque ſecundum mandata Dei conuerſari, & docere populum ſibi cōmiſſum. Subſtantia [g] enim ſummi ſacerdotij noſtri ſunt eloquia diuinitus tradita, ideſt vera diuinarum ſcripturarum diſciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionyſius. Quòd ſi diſceptauerit [h], & ita libenter facere, & docere minime ſpoponderit; nullatenus conſacretur. Ait enim prophetice Deus: [Tu ſcientiam repuliſti; & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. eccl. Hierarchiæ. — *Oſeæ 4.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

PLacuit †, vt ordinandis epiſcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur [i]; ne ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe pæniteat †.

† al. pœniteāt] al. aſſerant

Pro declaratione huius c. vide le. ā Ino. l. ſi quis. de pac. & ig. rur or nandus. auth. nō por. epiſc.

Item Zepherinus Papa epiſt. 1. ad epiſcopos Siciliæ.

¶ Sacræ ſcripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana. C. VIII.

SIcut ſtellas cæli non extinguit nox; ſic mentes fideliū, firmamento [k] inhærentes ſanctæ ſcripturæ, non obſcurat mundana [l] iniquitas.

Item Hieronymus ad Euſtochium in proœmio commēt. in Eſaiam.

OMnes pſallētes.] Caſus. In hoc capitulo ſtatuit ſynodus, vt omnis qui ad epiſcopatum promouendus eſt, pſalteriū ſciat, vt ex eo omnis clerus, qui ſub eo fuerit, inſtruatur: & tempore ſuæ ordinationis debet metropolitanus ordinandum epiſcopum interrogare, ſi ſciat legere canones ſacros: & omnem diuinā ſcripturam: & ſi inueniatur ignorans, repellatur. Et hoc probatur auctoritate prophetæ dicentis: Tu ſcientiā repuliſti, &c. Si vero legere & alia ſupradicta ſcierit, niſi promittat ſe ſecundum illa victurum, non ordinetur. Quæ ſequūtur, plana ſunt vſque ad capitulum, quamuis.
e ¶ Repromittimus.] id eſt, videmur nos obligare, cum dicimus illa verba: In iuſtificationibus tuis meditabor.
f ¶ Pſalterium.] 85. diſt. archidiaconū 3. 22. diſtinctione, qui epiſcopus.
g ¶ Subſtantia.] id eſt, de ſubſtantia ſacerdotij videtur eſſe, quod ordinandus habeat ſcientiam.
h ¶ Si diſceptauerit.] id eſt, ſi contradixerit.
i PLacuit.] ¶ Inculcentur.] ſimiliter cum nouum celebratur conciliū, vt 18. diſtin. decernimus. 11. q. 3. curæ.
k SIcut ſtellas.] ¶ Firmamento.] id eſt, meditationi & lectioni. Hug.
l ¶ Mundana.] vnde dicitur, Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. de conſecra. diſt. 5. numquā. Hug. & Lauren.

3 al. incipit, Florentinum.

a SI iuxta.] ¶Sapientiã.] ſic argumentatur: Chriſtus eſt ſcientia: ergo qui ignorat ſcientiam, ignorat Chriſtum 1: & intellige de tali ignorantia, quæ contemnit diſcere. ſ. proxima cap. ſi. Ioan.

b QVi ea.] ¶Sapiuntur.] id eſt, approbantur.

c ¶Ignorat.] Intellige de eo qui contemnit ſcire, vel de eo qui de facili ſcire poſſet, ſi habuiſſet tractatũ cũ peritis, vt C. de inge. ma l. 3. ſ. diſt. proxi.

SED LICET. Supra dictum eſt, ꝙ presbyteri debent ignorantiam euitare: ſed licet quãdoq; per ignorantiã peccent in grammatica, non tamen propter hoc ſunt à grammaticis, id eſt, ſcholaſticis deſpiciendi: quoniam vitia ſunt magis præcauenda quàm verba.

. . Sedulo

¶Ignorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti. C. IX.

SI iuxta apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt, Deique ſapientia, & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem, eiuſque ſapientiam a; ignoratio ſcripturarum, ignoratio Chriſti eſt. 1. Cor. 1.

Item Gregorius in paſtorali, par. 1. c. 1

¶A Domino ſciuntur, vel ignorantur, qui ea quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant. C. X.

QVi ea, quæ Dei a ſunt, ſapiunt, à Domino ſapiũtur b; & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, à Deo neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait, [Si quis ignorat c, ignorabitur.] *Idem.* Quicũq. ſtultus eſt in culpa, erit ſapiens in pœna. 1. Cor. 14. Lib. Moralium 15. c. 23. mutato verborum ordine.

a ¶Dei ſunt.] *In loco indicato legitur:* Qui ea, quæ ſunt Domini neſciunt, à Domino neſciuntur, Paulo atteſtante, &c.

Item Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, c. 17.

¶Non qui aliqui l neſcit, ſed qui putat ſe ſcire quod neſcit, errare probatur. C. XI. Sentent. l. 3. diſt. 38. c. illud.

2 QVamuis errare † d, quanta poſſumus cura, cauendum ſit, non ſolum in maioribus, verumetiam in minoribus rebus, nec niſi rerum ignorantia poſſit errari; non tamen eſt conſequens, vt continuo erret quiſquis aliquid neſcit, ſed quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit. Pro vero quippe approbat falſum: quod eſt erroris proprium. Verumtamen in qua re quiſque erret, intereſt plurimum. Nam in vna eademque e re, & neſcienti ſciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuerſis autem rebus; id eſt, cum iſte ſcit alia, ille alia; & iſte vtiliora, ille minus vtilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille ſcit, ei præferat neſcientem? ſunt enim quædam, quæ neſcire quàm ſcire f ſit melius. † al. error q. p. c. cauẽdus] orig.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitioſum proferant epiſcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à ſcholaſticis ſunt deſpiciendi: quia morum vitia magis quàm verborum ſunt præcauenda.*

Vnde Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus, cap. 9.

¶Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem. C. XII.

SEdulo monendi ſunt ſcholaſtici a, vt humilitate induti Iuo p. 6. c. 383.

QVamuis.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicit, ꝙ illi errãt, qui falſa ꝓ vero approbant, vel econtrario. Io. de Fã. CASVS. Quidam ꝯ Aug. ita argumentabantur: non põt quis errare niſi ignorantia rerum: ſed omnis ignorantia eſt neſciẽtia. ergo quicumque neſcit errat. Dicit Auguſt. ꝙ ignorantia eſt vitãda in maioribus & in minoribus: non tamen ſequitur, ꝙ quicumque neſcit, errat. Sed ille dicitur errare, qui putat ſe ſcire quod neſcit: & qui falſum pro vero aſſerit. Verumtamen multũ refert in quibus rebus quis erret. Nã ſi in re honeſta, & quæ ad ſalutem animæ ꝓficiat quis erret, ſciens præponitur neſcienti, & non errans erranti. In rebus autem diuerſis, ſi iſta ſint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxijs neſciens præponitur ſcienti: quia talia melius eſt neſcire quàm ſcire.

d ¶Errare.] errare enim eſt aliud ꝓ alio putare, vt 22. q. 2. in quibus 2.

e ¶Eademque.] in his quæ ſpectant ad ſalutem animę, nihil intereſt decipi vel decipere, vt 16. q. 1. ſi cupis.

f ¶Quàm ſcire.] hic videtur quòd bonũ ſit ignorare mala, vt 32. diſt. hoſpitiolum. Sed contra. omnis ſcientia ẽ Deo eſt 3, vt 37. diſt. §. hinc. & bonum eſt ſcire mala, vt ea vitemus, vt ſ. diſtin. proxi. qui de menſa. & c. ſi quid veri. Dic ꝙ omnis ſcientia bona eſt: ſed dicitur aliqua ſciẽtia mala, quia mala eſt illi, cui dat occaſionẽ peccãdi: ſicut Adæ fuit malũ pomum paradiſi, vt 2. q. 3. quid ergo. & Iudæ buccella, vt 1. q. 1. §. opponitur. ver. nec mirum. de conſecra. diſtin. 2. & ſancta.

SEdulo.] CASVS. Quidam prælati per ignoratiã grãmaticæ lectionis Deum cum ſolœciſmo & barbariſmo inuocabant: & pp hoc à peritis ſcholaſticis deſpiciebãtur. quare quęſitũ fuit ab Auguſtino, an hoc deberent facere? Et reſpondet ꝙ non: & hoc probatur tribus rationibus. Prima eſt, quia diſerta lingua ſcholaſticorum caſto cordi non debet præponi. Secunda eſt, quia ſcientia præponitur verbis, ſicut animus corpori: & ſicut prudens

1 Adde quę tenent̃ ſcire Chriſtiani ad beatitudinẽ conſequendã. not. Bal. in gl. ſup rub. C. de ſum. trini. Inno. & Io. And. in c. 2 §. p defectu. de renuntia.

2 Adde qualiter errare, ignorare, neſcire titubare differunt, not. gl. ſup rubri. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de ſtatu. ff. de teſta.

3 Arg contra. 26. q. 2. qui ſine. & q. 5. epi. in princ.

Scientia aliqua dicit̃ mala.

Chriſtiana, diſcant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quàm verborum amplius deuitare; & cordi caſto linguam exercitatam nec conferre audeant; quam etiam præferre conſueuerant. *& infra*. His etiam maxime vtile eſt noſſe ita eſſe præponendas verbis ſentẽtias[a], vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quàm diſertiores audire ſermones; ſicut malle debent prudentiores, quàm formoſiores[b] habere amicos. Nouerint etiam non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum. Ita enim non irridebunt, ſi aliquos antiſtites, & miniſtros eccleſiæ forte animaduerterint, vel cũ barbariſmis, & ſolœciſmis Deum inuocare; uel eadem uerba, quæ pronuntiant nõ intelligere[c], perturbateque diſtinguere: non quia iſta minime corrigenda ſunt; vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat[d], Amen[e]: ſed quia † pie toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt, vt ſono[f] in foro, ſic voto in eccleſia benedici. Itaque[g] forenſis illa[h], nonnum quã forte bona dictio[i], numquam tamen benedictio dici poteſt.

† al. tamen] orig.

a ¶ Scholaſtici.] *Vox iſta abeſt ab originali. Sed in eo hæc præcedunt.* Sunt item quidam de ſcholis vſitatiſſimis grammaticorum, oratorumque venientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctiſſimos quorum mens magnarum rerum eſt exercitata quæſtionibus. His ergo, qui loquendi arte ceteris hominibus excellere videntur, cum veniunt, vt Chriſtiani fiant, hoc amplius, quàm illis illiteratis impartire debemus; quòd ſedulo admonendi ſunt, vt humilitate, &c.

Item Gregorius ad Leandrum epiſcopum Hiſpalẽſem, in præfat. Moral. ad finem.

¶ De eodem. C. XIII.

INdignum vehementer exiſtimo, vt verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.

¶ *Hoc, & duo ſequentia capita abſunt à multis antiquis exemplaribus, neque gloſſam habent.*

[*Item Auguſtinus de vera religione, c. 49. & 50*]

PALEA C. XIIII.

LOcutio diuinarum ſcripturarum ſecundum cuiuſque linguæ proprietatem accipienda eſt. Habet enim omnis lingua ſua quædam propria genera locutionum; quæ cum in aliam linguam transferuntur, videntur abſurda.

[*Item Hieronymus ad Pammachium, epiſt. 52. cuius initium eſt* [*Chriſtiani interdum pudoris eſt.*]

PALEA. C. XV.

ECcleſiaſtica interpretatio, etiam ſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere †; vt non otioſis philoſophorum ſcholis, paucisque diſcipulis; ſed vniuerſo loquatur hominum generi.

† *al. nõ fugere*

Item Clemens Papa, epiſt. 3.

¶ Propter opprobrium ſenectutis, à paruulis, & à minimis non erubeſcat diſcere epiſcopus. C. XVI.

NVllus epiſcopus † propter oppro-

† abeſt ab originali.

prudens amicus formoſo præponitur. Tertia ẽ quia De⁹ magis ĩſpicit affectũ quàm vocẽ, ignorãtia tamẽ talis eſt reprehendenda: ſed ab his tolerãda q didicerũt: quia ſicut ſonus in foro, ita votum in eccleſia benedicitur.

a ¶ Sententias.] Nota q magis cõſiderãda eſt ſententia q̃ verba. vt 1. q. 1. marchion. 22. q. 5. humanæ. de conſec. diſt. 4. retulerunt. & ſi non ſanctificatur. & potius mens eſt cõſideranda quàm verba. vt 23. q. 1. paratus. Argu. contra extra de ſpõſa. ex litteris. Sol. non eſt à verbis recedendum, niſi ex verbis prau⁹ generetᷣ intellectus: & tunc verba ſunt ĩterpretãda.

Sententia pot⁹ q̃ verba attendi debet.

b ¶ Quã formoſiores.] Vnde Seneca. Infirmus non q̃rit medicũ eloquẽtẽ, ſed curare ſcientem.

Seneca.

c ¶ Intelligere.] Ar. q nõ ẽ deponẽd⁹ aliqs pp imperitiam 2. vt 10. q. 1. placuit.

In peritia non faciat quẽ deponi.

2 Ad idem 73. diſ. epiſcoporũ in fi. 25. q. 2. ſ Galliarũ in fi.

d ¶ Dicat.] Arg. contra extra de fi. presbyte. propoſuit. 7. q. 1. illud. ſed nec hic populus reſpondet, Amen, officiando eccleſiam vel Miſſã. Et ita videtur, q nec ſine miniſtro põt p̃sbyter Miſſã dicere. licet H. dixerit, q bene poſſit cum populo tantum eccleſiam officiare.

Presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare.

4 Dicit Hugo, q qdẽ verũ ẽ, ſed hoc nõ colligitur hic. nõ .n. dicit̃ q populus ſic reſpondeat officiãdo, &c. vt ſequitur. de hoc ĩ. ſ glo. præceden. Arch.

e ¶ Amen.] Videt̃ ergo ſufficere, ſi popul⁹ reſpõdeat ſacerdoti ĩ Miſſa 4. & ſic ẽ cõtra 7. q. 1. illud. Sed dic q nõ reſpõdet popul⁹ officiando Miſſam.

f ¶ Vt ſono.] hoc eſt dicere, ſicut in cõcione laici cõpoſitos ſermones & politos cõſiderãt: ſic viri eccleſiarũ votũ & intẽtionẽ conſiderare debent ſacerdotis.

g ¶ Itaque.] id eſt, quamuis.

h ¶ Illa.] concio.

i ¶ Bona dictio.] nomine: nõ tñ põt dici benedictio. 28. diſt. presbyterum.

NVllus.] CASVS. Quidã epiſcopi de-

brium[a] ſenectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis † eruditis, ſi quid forte eſt vtilitatis, aut ſalutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & diſcere, atque agere bona recuſat; magis diaboli, quàm Chriſti membrũ eſſe oſtenditur; & potius infidelis, quàm fidelis monſtratur.

† al. minus

DISTINCTIO XXXIX.

*E*Cce[b] *plenarie monſtratum eſt, quòd ſacerdotes oportet litterarum tam ſacrarum, quàm ſecularium eſſe peritos. Nunc quaritur, an ſecularium negotiorum oporteat eos habere peritiã*[c]. *Hãc prælatis eſſe neceſſariã multis rationibus probatur. Debent namq. prælati ſubditis nõ ſolum ſpiritualia, ſed etiam carnalia ſubſidia miniſtrare, exemplo Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum verbo docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia plene poſſint perficere, ſecularium negotiorum oportet eos habere ſolertiam*[d]: *vt eorum cautela & eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cuique neceſſaria pro ſuo modo*[e], *miniſtrentur. Vnde quidam in epiſcopum electus, à Beato Gregorio pro ſua ſimplicitate repellitur, ne eius occaſione res eccleſiæ dilapidarẽtur. Sic enim ſcribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. lib. 8. epiſt. 40.*

¶ Sæcularium negotiorum imperiti non ſunt in epiſcopos ordinandi. C. I.

PEtrus diaconus, quem à vobis electum aſſeritis, omnino (vt dicitur) ſimplex eſt[f]: & noſtis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca[g] ſubiectorum vtilitate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus. — Anſ. l. 6. c. 13. Poly. l. 2. tit. 2.

DISTINCTIO XL.

*O*Portet[h] *quoq. epiſcopum eſſe ornatum, &* — 1. Tim. 3.

---

dedignabantur diſcere à iuuenibus vel ignobilibus ꝓpter opprobrium ſenectutis, vel nobilitatem generis: quos Clemens reprehendit, dicẽs q̃ poti⁹ ſunt membra diaboli quàm Chriſti: & potius ſunt infideles q̃ fideles.

a ¶ Opprobrium.] Et dicit Auguſtin⁹. Ego ſenex à puero nõdum anniculo paratus ſum edoceri, vt 24. q. 3. ſi habes. & ſtultus eſt, q bona q̃ videt diſcere contemnit, vt 22. diſt. de Cõſtãtinopolitanæ, & ſi vnum pedẽ haberẽ in ſepulchro, aliũ extra, adhuc vellẽ diſcere, vt ff. de fidei cõ. liber. apud Iulianũ. Vnde Seneca, Nulla ætas ſera eſt ad diſcendum. — Incitatio optima ad diſcẽdum. — Seneca.

ECce.] Hęc diſt. breuis eſt: & ideo nõ diuidit.

b ¶ Ecce.] In trib⁹ ſuprapradictis diſt. demonſtratũ eſt, epm̃ debere eſſe prudẽtẽ in litteris tã diuinis q̃ ſæcularibus. Nũc vero in hac 39. diſt. oſtendit, q̃ oportet epm̃ eſſe prudẽtẽ in negotijs ſæcularibus, vt ſua cautela reddãtur eccleſiæ idemnes, & cuique neceſſaria ꝓ ſuo modulo miniſtrentur. & hoc exẽplo Dñi, q turbas ſequẽtes non ſolũ verbis ſpiritualibus, ſed etiã corporalibus alimẽtis reficiebat quã peritiã qa Petrus diaconus nõ habuit, eſt à dignitate repulſus, ad quam fuerat electus, vt probat ſeq̃ns cap. quod per ſe patet. — Epiſcopus debet eſſe prudens in negotijs ſæcularibus.

c ¶ Habere peritiã.] Et ita hoc eſt adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 36. diſ. p̃s ſcilicet, oportet epm̃ eſſe prudentem. ſecundum Hugo. & Lau.

d ¶ Solertiam.] id eſt induſtriam, & ſolicitudinẽ. Solers enim antiquitus dicebat̃ q erat oĩ bona arte inſtruct⁹. Et dicit̃ ſolers, q̃ ſit ſolicitus i arte & vtilis, ſm̃ Papiam.

e ¶ Pro ſuo modo.] qa plus quandoque conferendũ eſt vni quàm alteri, vt 1. q. 2. clerici. 12. q. 2. vulteranæ. ext. de præbend. de multa. in fi.

f PEtrus.] Simplex eſt.] Quædã eſt ſimplicitas, quæ eſt contraria dolo: & illa eſt bona, vt 16. q. 1. ſicupis. ſed hic vocat ſimplicitatem negligentiam ſiue ſtultitiam, vt 36. diſt. in princi. illa enim impedit ꝓmouendum, vt hic. & arg. 74. diſt. epiſcoporum. ſed promotum non deijcit: ſed datur ei coadiutor, vt 7. q. 1. quia frater. & 12. q. 2. vobis. tamen iſte Petrus non tãtum ꝓpter ſimplicitatem fuit remotus, ſed etiam quia ſolidos dedit ad vſuram, vt 47. diſt. de Petro. — Simplicitas eſt duplex. 12. q. 7. ſancta quippe ruſticitas, id eſt ſimplicitas. Aliquando eſt ſimplicitas contraria difficultati. C. de fu. l. vl. in prĩ. inſtitut. de fidei commiſ. hæredi. §. quia. Archi.

g ¶ Extrinſeca.] Debet .n. cautus circa ſua negotia eſſe, vt 23. diſt. qui eps. & ẽ ſimile 86. diſt. fratrem. Ioannes.

OPortet.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes, in quarum prima probat primo & principaliter, q̃ ornat⁹ debet eſſe ſacerdos, & oẽs alij clerici, vt honorẽ faciant ſuis cathedris & dignitatibus: & hoc ꝓbat per quattuor aucto. Secũda ibi, [Homo Chriſtian⁹.] Tertia ibi, [Si Papa.] Quarta ibi. [Ante oĩa.] Quinta ibi, [Illud.] Sexta ibi, [Multi,] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 40. diſt. in qua proſequitur quintum cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epm̃ eſſe ornatum, ſed per ornamenta virtutes intelligũtur: & hoc probatur auctoritate Pſal. & exemplo ſacerdotũ veteris teſtamentĩ, q varijs veſtibus vtebantur, quæ deſignãt veſtes interiores, ſcilicet virtutes & bonos mores, quibus ſuæ cathedræ conferant decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant ſibi licentiam peccandi conceſſam ex dignitate ſibi data, ſed neceſſitatem bene viuendi, quod probat ſeq. cap.

h ¶ Oportet.] Hic proſequitur 5. cap. Apoſtolicæ regulæ opor-

oportet epiſcopum eſſe ornatum. Eſt autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus conſiſtit in grauitate, & in inceſſu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. de iſto ornatu agitur in proxima ſeq. diſt. Interior ornatus eſt virtus & de hoc agitur hic: & oſtendit

tiæ, quam p bona opera acquiſiuit: verumtamen nullus debet dubitare ſanctum eſſe quē apex tantæ dignitatis attollit: in quo ſi bona propria deſint, ſufficiunt merita Petri, vt bonæ opinionis habeatur. Quæ ſequuntur vſq; ad cap. ſi Papa. plana ſunt.

hoſpitalem. Ornamenta epiſcopalia virtutes debent intelligi, quæ à Domino eis repromittuntur, cum dicitur, [Sacerdotes eius induam ſalutari.] Vnde in veteri teſtamento varijs veſtibus ex præcepto Domini ſacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet ſplendere vita pontificis; vt gradui conferat decorem, quē ab eo non accepit. Non enim loca, ſed vita, & mores ſanctum faciunt ſacerdotem. Vnde ex ſuſcepto officio non licentiam peccandi, ſed neceſſitatem bene viuendi ſe nouerint aſſecutos.

Pſ. 131. Exo. 28.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶ Officium ſacerdotii non confert, ſed adimit peccandi licentiam. C. I.

Poly. l. 3. tit. 7.

NOn nos beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cū ſedis priuilegijs, vel ſucceſſores eius, peccandi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem [a] meritorum dotem cum hereditate [b] innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce [c], ad illos pertinet, quos [d] par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim [e] ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſunt bona acquiſita per meritū, ſufficiunt, quæ à loci deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit: aut, qui eriguntur illuſtrat [f].

¶ Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, eſt in libro, quem pro Symmacho Ennodius diaconus ſcripſit: iureq. Symmachi nomine citatur, quòd eum librum Symmachus, & vniuerſa quinta ſynodus pro cauſa Symmachi habita ſic approbarunt, vt parem ei cum ſynodis, & Apoſtolicis decretis auctoritatem tribuerint.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt. 1.

Infra 2. q. 7. c. non omnes. Poly. l. 3. tit. 8. Burc. l. 1. c. 207. Iuo p. 5. c. 321.

¶ Filij ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum. C. II.

NOn eſt facile ſtare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Chriſto regnantium: quia [a] hinc dicitur; non ſanctorum filij ſunt, qui tenent loca ſanctorum; ſed qui exercent opera eorum [h].

a ¶ Quia hinc.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam ceteri collectores.*

Item Gregorius.

¶ Morum nobilitas, non loci, vel generis, ſacerdotes notificet. C. III.

Burc. l. 1. c. 208. Iuo p. 5. c. 322. Poly. l. 3. tit. 7.

NOs qui præſumus, non ex locorum [i], vel generis di-

a ¶ Perennem meritorum.] id eſt, apoſtolicam dignitatem p bona merita acquiſitam 1.

b ¶ Cum hereditate.] id eſt, ad hoc trāſmiſit vt eſſent heredes bonitatis ſuæ.

c ¶ Pro actuum luce.] id eſt, per bonos actus.

d ¶ Quos.] id eſt, quia eos.

e ¶ Quis enim.] quaſi dicat, & ſi quandoq; forte Apoſtolici non eſſent boni; tñ ſemper præſumūtur eſſe boni. quis enim, &c. Sed nonne contrariū eſt 19. diſtin. Anaſtaſius. 21. diſt. nunc autem? Sed non dr hic, q ſancti ſunt: ſed q ſancti præſumuntur, donec contrariū conſtet: quia hereditatē innocentiæ recipiūt, vt hic dicitur. Sed qd ſi conſtet de ipſo, q adulterium cōmiſit, vel homicidium? Dicit Hug. q licet non poſſit accuſari, inde tñ peccat: & quod hic dr, bene facere, intelligitur de his quę poſſunt æque retorqueri ad bonum vel ad malum: quia ſemper in dubio p ipſius facto præſumitur. Sed hoc certe idem eſt in quolibet ſacerdote, vt 11. q. 3. abſit. & 41. diſtin. cap. 1. & 16. q. 1. ſi clericatus? Reſpon. hoc verum eſt: ſed tamen magis præſumitur p Papa, vt 93. diſt. c. 1. vnde ſacrilegij inſtar eſſet diſputare de facto a ſuo, vt 17. q. 4. §. qui autem. Vel dic q facta Papæ accuſantur, vt homicidia Sampſonis, & furta Hebræorum, & adulterium Iacob, vt extra de diuort. gaudemus. Ioan.

1 Arg. 24. c. 1. pudēda.

Papa ſiue Apoſtolic⁹ ſemper pręſumitur bonus.

Papa de homicidio vel adulterio accuſari nequit.

2 Iſta fuit ſnīa Laur. dicentis, q qui de alijs pſumit, vel dubitat, peccat venialiter: q de Papa, mortaliter. arg. huius §. hic al leg. qui autem.

dit q locus non dat virtutem, nec dignitas: ſed vitæ meritum. Ioan.

NOn nos.] Casvs. Quidam dicebant, q Petrus & ſucceſſores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cū priuilegio dignitatis. Symmachus autem Papa dicit, non eſſe verū: quia Petrus tranſmiſit ad poſteros apoſtolicā dignitatem cum hereditate innocen-

f ¶ Illuſtrat.] id eſt, dat eis occaſionem bene viuendi, vt 81. diſt. valet.

g NOn eſt.] ¶ Stare.] digne, ſicut exigit eminentia dignitatis. Hug.

h ¶ Opera eorum.] 55. diſt. cap. eccleſiæ.

i NOs.] ¶ Non ex locorum.] tantum. ne ſit contra. 81. diſt. valet.

a ¶ Morum.]C.de epiſc.& cler.ſi quemquam.
b ¶ Nobilitate.]ſic ſ.1.q.1.viliſſimus.
c NOn loca,vel ordines.] tantum:quia per ordines confertur gratia,vt 1.q.1.quidquid.& eſt ſimile 23.q.4.ſicut 2.

ſed licet iudicari non poſſit, nihilominus punietur cũ ipſo diabolo in æternum.
e ¶ Taciturnus.]taciturnitas mortalis eſt in prælato,vt 43.diſt.c.1.
f ¶ Mancipio.]id eſt,diabolo,qui mãcipatus eſt gehennæ.

Prælati [illegible] cere nõ [illegible] bent.
Papa iu[illegible] catur à ne[illegible] mine.

gnitate;ſed morum [a] nobilitate [b] innoteſcere debemus: nec vrbium claritate,ſed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anaſtaſium presbyterum, lib.6. epiſt.29.vel c.193.

¶Non loca,vel ordines,ſed merita nos Deo iungunt. C. IIII.

NOn loca,vel ordines [c] creatori noſtro nos proximos faciunt:ſed ei nos merita bona iungunt,aut mala diſiungunt. Poly. ibidem.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [id eſt auctor operis imperfecti in Matthæum, homilia 40.ad c.21.]

¶Magnitudo peccati, vel dignitatis quemque fortiter deijcit. C. V.

2 HOmo Chriſtianus fortiter cadit [d] in peccato propter duas cauſas, aut propter magnitudinẽ peccati,aut propter altitudinem dignitatis †.

† Conc[illegible] tex. in la[illegible] mo. C.c[illegible] ſum. m[illegible] l.omnes.[illegible] q. man[illegible] ff.de re [illegible] lita.

Item ex dictis † Bonifacij [a] martyris. † *al.geſtis*

¶Damnatur Apoſtolicus,qui ſuæ,& fraternæ ſalutis eſt negligens. C. VI. Iuo par.5.c.23.

3 SI Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur inutilis,& remiſſus in operibus ſuis,& inſuper à bono taciturnus [e],quod magis officit ſibi, & omnibus; nihilominus innumerabiles populos cateruatim ſecum ducit,primo mancipio [f] gehennæ,cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus †.Huius culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe iudicaturus à nemine [g] eſt iudicandus;niſi deprehendatur à fide [h] deuius:pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fideliũ tanto inſtantius orat,quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere. † *al.vapulaturos*

a ¶Dictis Bonifacij.] *Nauclerus gen.26. teſtatur hoc fuiſſe dictum Bonifacij martyris. Verum Deuſdedit presbyter Cardinalis,tit. Apoſtolorum in Eudoxia,tempore Victoris Papæ iij. libros quattuor de rebus eccleſiaſticis compoſuit,qui in bibliotheca Vaticana ſeruantur. Et libro primo cap.231. ex geſtis (ſic habent etiam multi Gratiani codices,& Iuo) Bonifacij martyris,& Archiepiſcopi Moguntini ſedis Apoſtolicæ legati,hæc ſanctiſſimi illius viri de Romano Pontifice, ac ſede Apoſtolica verba refert; in*

HOmo.] Hæc eſt ſecũda pars huius diſt.in qua ꝓbat, ꝙ vnus in eodem genere peccati magis punitur q̃ alius: & hoc probat per iſtud c.Ioan.de Fan.

Circũſtantiæ peccata aggrauantes.

d ¶ Cadit.]id eſt,cadere vi ab eccleſia. Ex hoc capitulo plurimi dicunt,ꝙ circũſtantiæ loci & tpis & dignitatis & ſcientiæ aggrauant peccatũ [1]: vt magis peccet clericus, q̃ laicus in eodẽ genere delicti,& magis litteratus, q̃ non litteratus, & magis peccatur in loco ſacro vel tẽpore q̃ extra.arg.19.diſt.nulli. & 50.diſt.quia tua.& 11.q.3.præcipue. & 25.q.1.nulli. de pæn. diſt. 5. conſideret. & 32.q.5.qui viderit.& augetur peccatũ dignitate peccãtis [2],vt ff.de re milit. omne. §.augetur. Alij dicũt ꝙ circũſtantiæ cum ſint bonæ & à Deo, non debẽt eſſe alicui occaſio mali.vnde dicunt, ꝙ circũſtantiæ non aggrauãt peccatum,ſed ſolus contẽptus. ſi ergo laicus ex maiori contẽptu peccat, magis peccat q̃ clericus. Sed quia nõ conſtat eccleſiæ qualiter quis peccat, an ex cõtemptu vel alio modo, 24.q.3. Deus. ideo non poteſt iudicare de peccato ſm contemptum & ideo iudicat per circũſtantias, quaſi ꝑ quaſdã ꝓſumptiones: & magis punitur clericus quàm laicus: quia magis præſumitur ꝯ ipſum.& licet hic duæ cauſæ tantum enumerẽtur,quæ videntur aggrauare peccatum: tamen plures ſunt. de pæ.diſt.5.conſideret.

1 Adde ad hoc tex. gl. & doct. in l.& facta.§.1.ff.de pœ. & de hoc ſatis not. Goſ. in ſu. de pæ.& re. §. cõfitetur quis,&c.

2 Ad hoc 1.q.6. presbyteri. C.de epiſ. & cle. presbyteri.

SI Papa.]Hæc eſt tertia pars huius diſtin.in qua probat,ꝙ Papa magis punitur quàm alij, ſi male regit eccleſiam Dei.& hoc probat per hoc cap.Io.de Fan.

CASVS.Bonifacius martyr conſultus fuit, an Papa ab aliquo poſſit iudicari,ſi inueniatur negligens & remiſſus in operibus ſuis,cum noceat ſibi & omnibus ſubditis ſuis:& ſimiliter multos ſecum trahit.Et reſpondet ꝙ non,cum debeat omnes alios iudicare: niſi hæreticus deprehendatur, pro cuius ſalute,cum ipſe ſit caput eccleſiæ poſt Deum,vniuerſitas fidelium inſtantius orat,

næ.de pæn.diſtin.1.mancipium.
g ¶ A nemine.]Papa à nemine poteſt iudicari,vt 9.q.3. nemo. quod intellige niſi ipſe ſe ſubijciat alij. 2. q. 7. nos ſi incompetenter. Sed contra 24.quæſt.2. ſane profertur.verſiculo,item Romanorum. vbi dicitur, quòd Dioſcorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quãuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Conſtantinopolitanum. Item adhuc obſtat 11.q.2.non liceat.ibi,vnus Papa iudicat de ſuo ſucceſſore.Sed ibi non iudicat de ipſo, ſed dicit ꝙ non liceat ei alienare res eccleſiæ.
h ¶ A fide deuius.] quod intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi; ſi enim paratus eſſet corrigi, non poſſet

quibus eſt hoc caput : & quidem ex antecedentibus, & ſequentibus valde illuſtratur. Sancta Romana Eccleſia priuilegio ſpecialis auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omnium eccleſiarum poſt Chriſtum Ieſum effecta, ſecundum Antiſtitis, vel rectoris ſui qualitatem, & valitudinem afficit totius Chriſtianitatis membra, vt illius incolumitati ſua reſpondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilominus eius languoribus ſuo languore conſentiant: & ſicut eius gloria iuxta Apoſtolum conglorificantur; ſic eius deiectione deijciuntur, vt illud propheticum in eo præcipue compleri deprehendatur: [Omne caput languidum, & omne cor mærens : à planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas.] Et reuera tanta reuerentia apicem præfatæ Apoſtolicæ ſedis omnes ſuſpiciunt, vt nonnullam ſanctorum canonum diſciplinam, & antiquam Chriſtianæ religionis inſtitutionem magis ab ore præceſſoris eius, quàm à ſacris paginis, & paternis traditionibus expetant: illius velle, illius nolle tantum explorant, vt ad eius arbitrium ſuam conuerſationem & ipſi remittant, aut intendant. Quòd ſi, vt ſummopere ſibi, & omnibus expedit, zelo domus Dei ſine intermiſſione tabeſcens, fidelis diſpenſator & prudens exiſtens, Deo & hominibus, opere & ſermone irreprehenſibilem ſeſe conſeruare ſtuduerit, vt vere fateas, vniuerſum pene mundum ſecum attonitum, & ſolicitum poſt Deum currere facit; ex vtroque ſexu populos diuerſæ profeſſionis, conditionis, & ætatis cateruatim Domino ſuo ſuper omnia bona ipſius conſtituendus ducit. Si vero ſuæ, & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur, inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper à bono taciturnus (quod magis officit ſibi & omnibus) nihilominus innumerabiles populos cateruatim ſecum ducit, primo mancipio gehennæ cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus : cuius culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe iudicaturus à nemine eſt iudicandus, niſi forte deprehendatur à fide deuius : pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fideliũ tanto inſtantius orat; quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertunt propenſius pendere. Saluo enim diuinæ omnipotentiæ myſterio, vt dignum eſt, loco ab ipſa ſecundo illud B. Iob non incongrue aptari ſanctæ Romanæ Eccleſiæ poteſt : [Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet : & ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat ei: ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubuertent terram.] nec immerito : cum ipſa ſpecialius in Petro cæli terræque retentet habenas. Hæc cum omnium fidelium in Chriſto ſpiritalis ſit mater, nemo debet renuere illius feriri diſciplina, vel emendari cenſura, iuxta illa prouerbia Salomonis: [Ne dimittas legẽ matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter: qui enim abijcit diſciplinam, infelix eſt & ſtultus homo deſpicit matrẽ ſuam.] & rurſus: [Eſt maledictus à Deo, qui exaſperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta;] illa vtiq. quæ arrogant †, diuiſa à ſede illius, cui dictum eſt: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] & ſuper arenam concupiſcentiæ carnalis, ſeu humanæ præſumptionis probantur poſita : curſus riui minime proſperatur, ſi à ſuo fonte diuidatur.

2. Cor. 1. — Eſa. 1. — Iob. c. 12. — Prou. 1. 6. 18. — Eccle. 3. — † *fortaſſe*] arroganter. — Matth. 16.

Item Auguſtinus ad Valerium, epiſt. 148.

¶ Non ordines, ſed vitæ merita nos Deo commendant. C. VII.

Anſe. l. 6. c. 196. Iuo p. 6. c. 389.

4 ANte omnia peto, vt cogitet religioſa prudẽtia tua,

poſſet accuſari, vt 24. q. 1. aperte. & cap. ait. & c. hęc eſt fides. & 2. q. 3. dixit Apoſtolus. Sed quare non poteſt accuſari de alio crimine? ponamus quòd notorium ſit crimen eius vel per confeſſionem, vel per facti euidentiã: quare non accuſatur vel de crimine ſimoniæ, vel adulterij: etiam cum admonetur, incorrigibilis eſt, & ſcandalizatur eccleſia per factũ eius? Certe credo q ſi notorium eſt crimen eius, quandocũque, & inde ſcandalizatur eccleſia, & incorrigibilis ſit: q inde poſſit accuſari. Nam contumacia dicitur hæreſis 1, vt 81. diſt. ſi qui presbyteri. & contumax dicitur infidelis, vt 38. diſtin. nullus. Hic tamen ſpecialiter fit mentio de hæreſi, ideo quia & ſi occulta eſſet hæreſis de illa poſſet accuſari: ſed de alio occulto crimine non poſſet. Item nũquid poteſt denuntiari crimen Papę ſecundum regulam iſtam, Si peccauerit in te frater tuus 2: cum nomine fratris quilibet Chriſtianus dicatur, vt 11. q. 3. ad menſam. Sed dico q nõ poteſt denuntiari crimen de ipſo, niſi inde poſſet accuſari. nam inutilis eſſet denũtiatio 3. Itẽ nũquid Papa poſſet ſtatuere, q non poſſet accuſari de hęreſi? Reſpon. q non: quia ex hoc periclitaretur tota eccleſia: quod non licet. 𝔍. 2 5. q. 1. ſunt qdã. quia hoc fit in eo caſu quo deſinit eſſe caput eccleſiæ, & ita non tenet cõſtitutio. Sed pro quo peccato poteſt Imperator deponi? pro quolibet ſi eſt incorrigibilis. vñ deponitur, ſi eſt min' vtilis. vt 15. q. 6. alius.

Papa an de crimine accuſari poſſit.

1 Dic, q hæreticus dicitur pluribus modis, vt not. 24. q. 3. inter. & extra de hæret. firmiſſime.

2 Vt 2. q. 1. ſi peccauerit.

3 Sub. nam denuntiatio fit ad correctionẽ, ad quã cõpelli non poteſt: cum ſuperiorẽ nõ habeat. Archidia.

Imperator p quo peccato deponi poteſt.

ANte omnia.] Hęc eſt quarta pars huius diſt. in qua dicit, q difficile eſt bñ regere ſacros ordines & eccleſiaſticas dignitates, ſed facile eſt male rege-

nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius epiſcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, ſi perfunctorie [a] atque adulatorie res agatur; ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. ¶ Item nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius [b] epiſcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio: ſed apud Deũ nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet. Quis autem iſte ſit modus, nec à pueritia, nec ab adoleſcentia mea didici; & eo tempore, quo diſcere cœperam, vis mihi [c] facta eſt merito peccatorum meorũ. Nam quid aliud exiſtimem neſcio, vt ſecundus locus [d] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram.

Item Iſidorus.

¶ Corrumpitur, & ad terram ſacerdotium trahitur, niſi legaliter, & iuſte ſeruetur. C. VIII.

SIcut viri & mulieris digna coniunctio vnum facit matrimonium, & ſicut duorum copulatio vnum perficit corpus; ita clericatus [e] & ſacerdotium vnum faciunt presbyterum; & electio [f] & conſecratio vnum faciunt epiſcopum: quæ omnia vnum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, niſi legaliter ſeruetur, niſi iuſte viuendo laudetur.

Item Ambroſius lib. de paradiſo, c. 4.

¶ Gratia, non locus ſaluat animam. C. IX.

ſ ILlud † autem animaduerte, quia extra paradiſum [g] vir factus eſt, & mulier intra paradiſum: vt aduertas, quòd non loci [h], non generis nobilitate, ſed virtute vnuſquiſque gratiam ſibi comparat. ¶ Denique extra paradiſum factus, hoc eſt in inferiore loco, vir melior inuenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc eſt in paradiſo, facta eſt, inferior reperitur.

Item Gregorius, lib. 6. reg. epiſt. 5. ſeu c. 169.

De eodem. C. X.

QVælibet † occulta [i] loca ſine gratia Dei animam ſal-

Anſe. l. 6. c. 186.

Epiſcopatũ deſiderare valde periculoſũ eſt.

Papatus eſt primus locus.

† Quo loci illud aduerte] orig.

† al. Quamlibet

1 Idem no. 36. diſt. c. 1. in glo.

le regere, & periculoſum: & hoc probat per hoc c. & c. ſeq. Ioã. de Fan.

CASVS. Aug. factus fuit epiſcopus Hipponenſis eccleſiæ. Vnde Valerius referebat gratias creatori. Aug. dicit, q̀ ſi quis vtatur officio epi, presbyteri, diaconi tranſitorie & ſemiplene, nihil eſt leuius & facilius: ſed nihil eſt et damnabilius apud Deũ. ſed ſi qs militet eo modo quo Chriſtus iubet, nihil eſt difficilius, ſed nihil beatius apud Deũ. Et oſtendit q̀ ad tantã dignitatem eligi nõ debuit, cũ minora officia nõ didicerit gubernare. Et hoc p̄bat nauigantis exemplo, cui cura nauis cõmitti non debet, qui remũ tenere nõ nouit.

a ¶ Si perfunctorie.] id eſt, negligenter.

b ¶ Periculoſius.] qa qui epatum deſiderat in terra, inueniet confuſionem in cœlo. 8. q. 1. qui epiſcopatũ. & ĩ. ea. c. multi.

c ¶ Mihi.] & ſic aliqs poteſt cogi vt fiat eps. quod verũ eſt, ſi ab initio cogitur, vt fiat de nolente volẽs, vt 3. q. 4. diſplicet. ſed ſi perſeueraret in voluntate, nõ eſſet cogẽdus, vt 74. diſ. vbi iſta.

d ¶ Vt ſecundus locus.] quia primus locus eſt papatus, ſecundus locus eſt epiſcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus eſt epiſcopus alteri, vt 7. q. 1. non autem.

SIcut viri.] CASVS in hoc c. notatur ſimilitudo inter matrimonium carnale & ſpirituale: quia ſicut legitima coniunctio, ſcilicet animorũ, vnum facit matrimonium; & ſicut duorum commiſtio vnum facit corpus, ita clericatus, & ſacerdotium vnum faciunt presbyterum; & electio & conſecratio faciunt vnum epiſcopum. Et hæc omnia ſupradicta vnum corpus efficiunt, i. eccleſiam. quod cito rumpitur, niſi legaliter obſeruetur.

e ¶ Clericatus.] id eſt, minor ordo. hic videtur, q̀ ſi laicus promoueretur in ſacerdotem, nullum reciperet characterem: ſed ſi haberet aliquem minorem ordinẽ, & per ſaltũ reciperet ſuperiorẽ, bene reciperet characterẽ vt 52. diſtin. ſolicitudo. Alij dicunt, q̀ laicus verum ordinem reciperet, dum tamen baptizatus fuerit. arg. 1. q. 1. ventum. Io. quod verum 1. credo. B.

f ¶ Electio.] conſueuit iſtud induci, q̀ ex ſola electione nõ cõſequitur aliqs ius, vt de hoc dixi 63. diſt. quanto.

ILlud.] Hæc eſt quinta pars huius diſt. in qua probatur, quòd non eſt ita magnus, quin cadere nõ poſſet, ſi gratiam non haberet: & hoc probatur per hoc c. & duo c. ſeq. Io. de Fan.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate, ſed Ambro. probat non eſſe gloriandum: quia in loco nobili poteſt eſſe malus, & in vili loco bonus inueniri, & hoc probat exẽplo Adæ & Euæ: nam Adam creatus fuit in agro Damaſceno, & tñ melior eſt inuentus Eua, quæ in paradiſo eſt creata.

g ¶ Extra paradiſum.] in agro Damaſceno.

h ¶ Non loci.] arg. q̀ rõne loci vel dignitatis, vel nobilitatis pro aliquo non præſumitur, vt 12. q. 2. gloria. arg. 5 24. diſt. qñ. Et certe p̄ nobilibus ſemp debet p̄ſumi in iis, quæ ſpectant ad nobilitatem. ar. ff. de fid. inſt. l. fi. Io.

QVælibet.] CASVS. Quidam dicebant, q̀ aliquis nõ poterat ſaluari, niſi in locis ſolitarijs: ſed. Greg. dicit hoc non eſſe verũ. & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipſa ciuitate fuit iuſtus, & in monte peccauit. Adam in Paradiſo deliciarum peccauit, quo nihil eſt iucundius. Et angelus de cœlo p̄ peccatum deſcendit. Cap. quod ſequitur, patet.

i ¶ Occulta.] arg. contra eremitas.

a ¶ Erta-

a ¶ Erratibus.] id eſt peccatis vel delictis.
b ¶ Peruerſa ciuitate.] arg. q̃ non nocet bono malorũ conuerſatio, vel cohabitatio.
c ¶ In monte.] 15. q. 1. inebriauerunt.
d ¶ Cecidit.] Nam ex varietate locorum nullum diſcrimen

e ADam.] ¶ Electus eſt.] Gen. 4. de pœn. diſt. 1. Adam, & priuatus, vt de pœn. diſtin. 2. c. ſerpens. & c. ſicut primi.

MVlti.] Hæc eſt ſexta pars huius diſtin. In qua dicit, q̃ nomen ſacerdotis debet conſiſtere in re, & non tantum in nomine, vt per hoc ca. probatur. Io. de Fan.

CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erant presbyteri, vel ſacerdotes nomine tantum, & non re vel vita, qui propter cathedrã ſe ſanctificatos putabant: ſed male, quia locus non ſanctificat hominẽ, ſed homo locũ. vnde dicit Ioã. Chryſoſto. q̃ ſi bene docẽt, & bene viuunt, populum inſtruunt, & bene habebunt: & ſi bene docent & male viuunt, ſeipſos cõdemnant.

f ¶ Sed homo locũ.] Sed res accedere debet hominibus, & nõ homo rebus. ff. de ædil. edic. iuſtiſſimæ.

IDEM QVICVMQVE. CASVS. Quidam deſiderabãt dignitatem, vt preeſſent tantum, & non vt prodeſſent: ſed dicit Ioan. Chryſoſt. q̃ tales inuenient confuſionem in cęlo, nec inter ſeruos Chriſti computabuntur. Nõ enim debet aliquis feſtinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iuſtior eſt, maior eſt: & non qui maior eſt dignitate, eſt iuſtior.

g ¶ Deſiderauerit.] Ad hoc vt præſit, nõ vt proſit, ne obſtet. 8. quæſt. 1. qui epiſcopatum.

h ¶ Tractauerit.] No. quòd eo ſolo quòd aliquis loquitur de epiſcopatu, punitur: ſic eo ipſo, quòd quis loquitur ambitioſe de minimis, peccat. 16. quæſt. 1. ſi cupis. & qui loquitur de mulieribus, vt 32. diſtin. hoſpitiolum.

i ¶ In honore.] quia non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. quæſt. 4. ſicut hi. & 16. quæſt. 1. ſunt nonnulli. Et eſt hic argum. q̃ illa pars quæ iuſtiori rationi innititur, maior dicitur, licet ſit minor. ſic 31. diſt. Nicæna. 19. diſtin. & in canonicis. 4. q. 3. §. 2. ex tua de teſtibus, in noſtra 3. & 20. diſt. §. 1.

Peccat qui de minimis ambitioſe loquitur.

3 Extra de elect. eccleſia veſtra 2. ibi videas & dixi plene 31. diſt. Nicęna. Archidia.

Gen. 19.

uare non poſſint: quod aliquando in ipſis quoque conſpicimus erratibus[a] electorum. Nam Loth in ipſa peruerſa ciuitate[b] fuit iuſtus; in monte[c] peccauit. Sed iſta cur dicimus, cũ maiora nouerimus? Quid enim paradiſo iucundius; quid cælo ſecurius? & tamẽ homo ex paradiſo, & Angelus de cælo peccando cecidit[d].

Idem.

De eodem. C. XI.

Burc. l. 1. c. 206. Iuo p. 5. c. 320.

ADam primus homo pro peccato de paradiſo eiectus eſt[e]: hoc eſt, quia Dei nobilitatem à ſe deiecit, nobilitate loci priuatus eſt.

¶ *Primo libro B. Gregorij in Ezechielem homil. 9. leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur*: Quia autem loca mentem non muniunt, ipſe humani generis primus teſtatur parens, qui & in paradiſo cecidit.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [id eſt auctor operis imperfecti, in Matthæum, hom. 43. ad c. 23.]

¶ Non eſt verus ſacerdos omnis, qui nominatur ſacerdos. C. XII.

6 MVlti ſacerdotes, & pauci ſacerdotes; multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo ſedetis ſuper cathedrã; quia non cathedra facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram; nõ locus ſanctificat hominem, ſed homo locũ[f]; non omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedrã, honorẽ accipit ab illa; qui male ſederit, iniuriã facit cathedræ; ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimẽ acquirit, nõ dignitatẽ. In iudicio enim ſedẽs, ſi quidẽ bene vixeris, & bene docueris, omniũ iudex es: ſi autẽ bene docueris, & male vixeris, tui ſolius cõdemnator eris † Nam bene viuendo, & bene docendo, populũ inſtruis, quomodo debeat viuere; bene autẽ docẽdo, & male viuendo, Deũ inſtruis, quomodo te debeat condemnare. *Idem.* ¶ Quicumque deſiderauerit[g] † primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo; nec[α] inter ſeruos Chriſti computabitur, qui de primatu tractauerit[h]; nec vnuſquiſque eorum feſtinet, quomodo alijs maior appareat, ſed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam nõ qui maior fuerit in honore[i], ille eſt iuſtior: ſed qui fuerit iuſtior, ille maior. Conuerſatio ergo melior eſt deſideranda, non dignior gradus.

1. Pet. 3.

† al. es

Ibidem homilia 35. ad c. 20.

† al. deſiderat

α ¶ Nec inter.] *In loco indicato legitur*, vt iam inter ſeruos Chriſti non ſit de primatu certamen, nec vnuſquiſque, &c. *Sed obſtitit gloſſa, ne mutaretur.*

d ¶ Cecidit.] diſcrimen inducitur. C. de tempo. in integ. reſtit. l. vlt. arg. contra. 32. q. 5. qui viderit.
d ¶ Cecidit. 2.] Et hæc eſt cauſa, quare nos perſequitur, quia nos illuc debemus aſcendere, vnde ipſe deſcendit. 16. quæſt. 2. c. 1.

ECce.] Supra in præcedenti diſt. dictum eſt, ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatũ moribus & virtutibus. In hac vero 41. diſtin. dicitur, ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatum in exterioribus, & in habitu ſcilicet & inceſſu, in

Ornatus exterior clericorum.

habitu, ne fulgidis vel ſordidis veſtibus ſe exornet, qđ probat auctoritate Hieronymi dicentis: Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudes pariunt, quod tã de veſtibus q̃ de cibis eſt intelligẽdũ. Et ad hoc inducit ſequens cap. De inceſſu autẽ dicet j. ea. §. vlt.

a ¶ Et inceſſu.] vt grauitate itineris oſtendat grauitatem mentis, vt j. ea. §. vlt.

QVisquis.] CASVS. Hoc capi diuidit in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ nullus debet vti rebus trãſitorijs ſtrictius vel abũdantius quàm ſocij cũ quibus viuit; quia remiſſius vtendo aut hypocriſim ſignificat, aut intemperantiam: abundantius vtendo, vel laudem ſignificat, vel quia eſt guloſus vel prodigus. In ſcda parte quæ incipit ibi, [In omnibus.] oſtendit vſum illorũ pretioſorũ nõ eſſe repudiandũ, ſi trãquille, & ſine turpitudine, vel voracitate aſſumant. Et hoc ꝓbatur exemplo Chriſti, qui cibũ delicatum, ſcilicet piſcẽ comedit, & reprehẽditur vſus vilium ciborum, ſi nimis ardenter & cum voracitate aſſumantur, quod ꝓbatur exẽplo Eſau & iumentorũ.

Excommunicatus ratione societatis toleratur.

b ¶ Viuit.] Nota ꝙ quilibet ſe cõformabit ſocijs ſuis in cibo & in moribus, vt diſ. 8. quę contra. 12. diſt. illa. Et eſt arg. ꝙ ratione ſocietatis toleratur excõicatus, quia excõicatus ratione ꝯtractus ad cõionem admittitur. extra de ſent. excom. ſi vere.

g ¶ Sed libido.] q. d. potius conſiderabimus cauſam facti, quàm ipſum factum. ſic 23. q. 8. occidit. & 29. diſtin. ſciendum. arg. contra j 32. q. 4. origo.

h ¶ Flagitia.] id eſt, non ſtatim dicamus aliquid eſſe vitioſum, nam dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.

DISTINCTIO XLI.

ECce quibus oporteat ſacerdotem eſſe ornatum moribus; ſed præterea oportet illum eſſe ornatum in exterioribus, habitu videlicet & inceſſu [a]; habitu, vt nec fulgidis, nec ſordidis ſe veſtibus ornet. Vt enim ait Hieronymus [α], nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt; quod tam de veſtibus, quàm de cibis intelligendum eſt.*

α ¶ Hieronymus.] *Ad Euſtochium de cuſtodia virg. ſic ſcribit:* nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ mũditiæ cõueniunt Chriſtiano. *Ad Nepotianum quoque in eandem fere ſententiam,* veſtes pullas æque deuita, vt candidas; ornatus, vt ſordes pari modo fugiendæ ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Auguſtinus ait lib. 3. de doctrina Chriſtiana, c. 12.

¶ Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. C. I.

QVisquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quàm ſeſe habent mores eorum cum quibus viuit [b]; aut intemperans [c] [β], aut ſuperſtitioſus [d] eſt. Quiſquis vero ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat; aut aliquid ſignificat [e], aut flagitioſus [f] eſt. In omnibus enim talibus nõ vſus rerũ, ſed libido [g] vtentis in culpa eſt. *& infra.* ¶ Quid igitur locis, & temporibus, & perſonis conueniat, diligenter attendendum eſt, ne temere flagitia reprehendamus. Fieri enim poteſt, vt ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretioſiſſimo cibo ſapiens vtatur; inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimũ olus ardeſcat, & ſanius † quiſque maluerit, more Domini, piſce veſci [h], quàm lenticula more Eſau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorũ. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræque beſtiæ; quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus huiuſmodi rebus nõ ex earum rerum natura, quibus vtimur, ſed ex cauſa [i] vtendi, & modo appetendi, vel probandũ, vel improbandum quod facimus.

Ino p. 4. c. 24. Pann. l. 2. c. 195.

† al. *ſanus*

Luc. 24.

Gen. 25.

β ¶ Intemperans.] *Apud ſanctum Aug. & Iuonem legitur:* tẽperans. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Idem ſuper epiſtolam Ioannis.

¶ Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt. C. II.

DElicitæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiantur, non

c ¶ Aut intẽperans.] ſcilicet nolens conformare ſe alijs.

d ¶ Superſtitioſus.] id eſt, inanis gloriæ cupidus, vel hypocrita.

e ¶ Significat.] forte habet ventrem inſatiabilem, vel cauſa infirmitatis hoc facit.

f ¶ Aut flagitioſus eſt.] prodigus vel hypocrita.

tanda. extra de reg. iur. eſtote.

h ¶ Piſce veſci.] hanc hiſtoriam habes de pœn. diſtin. 2. §. opponitur.

i ¶ Sed ex cauſa.] vt j. 21. q. 4. omnis iactantia.

DElicitæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis viuit cibo delicato ſine immenſo deſiderio, non

peccat,

peccat, vt Helias, qui carnes comedit. Si quis autem vilē cibum nimis ardenter appetit, reprehenditur, vt Dauid, qui aquā de ciſterna Bethleē cōcupiuit nimis ardenter.

NOn cogantur.] Cᴀsᴠs. Quęſitum fuit ab Auguſt. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pœnitentiæ non poſſunt vti cibis vilibus & aridis vt alij pœnitentes? Rñdet Augu. quod non debent ad hoc cogi, ſed vtantur pretioſis, & dent pauperibus vilia: quia ſi conſuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent quod non poſſunt ſicut alij abſtinere.

a ¶ Non cogantur.] Arg. quod mitius agendum eſt cum diuitibus & nobilibus, quàm cum pauperibus, vt 86. diſt. non ſatis. & 84. diſt. peruenit. 50. diſt. contumaces. 26. q. 7. tempora. Arg. 5 11. q. 1. nul. Apoſtolus. Dic quod ignobiles magis puniuntur corporali pœna, quàm nobiles: ſed pecuniariter magis puniſtur nobilis quàm ignobilis, vt 24. q. 1. qui contra. & ff. de pœ. ſi quis aliquid. & l. quædam.

b ¶ Diuites.] cum ſunt in pœnitentia.

c ¶ Si conſuetudinem.] Arg. quod commutationes pœnarū poſſunt fieri in ſpiritualibus. 82. diſt. presbyter.

d ¶ Superfluis.] id eſt pretioſis.

e ¶ Pauperibus vilia.] Argu. contra 5. 49. diſt. c. vlti. in fine.

Nobilium & ignobilium pœna non eſt æqua.

Pœnæ in ſpiritualibus poſſunt cōmutari.

officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abſtinentiæ. Dauid enim aquam male concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

2. Reg. 23.
3. Reg. 17.

¶ In operibus beati Auguſtini aut impreſſis, aut manuſcriptis, quæ hactenus ad manus venerint, hæc non ſunt inuenta. Ceterum apud Proſperum de vita contemplatiua l. 2. c. 22. eadem fere leguntur: Nec deliciæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiantur, officiunt: & viles cibi plerumque abſtinentiæ profectum, ſi appetenter accipiatur, impediunt. Hinc eſt, quòd ſanctus Dauid aquæ in ſe concupiſcentiam caſtigauit, atque eam ſibi à ſuis oblatam, ne deſiderio ſuo ex ea ſatisfacere videretur, effudit: & ſancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

Idem de verbis Domini ſecundum Matthæū, ſerm. 5. †

† *ad illa verba* [petite, & dabitur vobis] *ſed paulo aliter.*

¶ Contra ſuæ infirmitatis conſuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. C. III.

NOn cogantur [a] diuites [b] pauperum cibis veſci: vtantur conſuetudine infirmitatis ſuæ; ſed doleant aliter ſe non poſſe: ſi conſuetudinem [c] mutant, ægrotant. Vtantur ſuperfluis [d], dent inopibus neceſſaria. Vtantur pretioſis, dent pauperibus [e] vilia.

Idem lib. 2. quæſt. Euang. c. xi.

¶ Aequanimitas tolerandi, non vſus vel abſtinentia cibi iuſtitiam facit. C. IIII.

Ivo par. 4. c. 23.
Matth. xi. & Luc. 7.

QVod dicit Dominus in Euangelio [f]: [Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis.] oſtendit, filios ſapientiæ intelligere nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportune ſumendi, vel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed cōcupiſcentia reprehendenda eſt. Non enim intereſt omnino, quid alimentorum ſumas, vt ſuccurras neceſſitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi viuendum eſt. Neque quātum ſumas intereſt multum: cum videamus aliorum ſtomachum citius ſaturari; & eos tamen illi ipſi [g] paruo quo ſatiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare: alios autem pluſculo quidem ſatiari, ſed tolerabilius inopiā perpeti; & vel ante ora poſitas [h] epulas, ſi id in tempore [i] opus ſit, cum tranquillitate aſpicere, neque [k] tangere. Magis ergo intereſt, non quid, vel quantum ali-

QVod dicit.] Cᴀsᴠs. Augu. exponit hic illum locū Euāgelij ſuper Matth. venit Ioannes non manducans neque bibens: & dicunt, demoniū habet. Venit filius hominis manducans & bibens: & dicūt Iudæi: Ecce hic homo vorator eſt, & potator vini. Sed iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis. id eſt, Chriſtus iuſtus eſt oſtenſus à ſuis Apoſtolis. Eſt ergo caſus. Quæſitum fuit ab Auguſt. vtrū ſit virtus in abſtinendo vel manducando. & reſpondet quod non: ſed iuſtitia eſt in æquanimitate tolerandi inopiam, & temperādi ſe in abundantia ciborum: & non ſe corrumpendi. Et hoc probat exemplo Apoſtoli dicentis: ſcio eſurire, & ſcio abundare in cibis enim non multum intereſt ſiue parum ſiue multum ſumat quis: cum ille qui parum ſumit, & ardenter, reprehendatur: & is qui paulo plus & ante horam cū oportet ſumit ſine auiditate, cōmēdetur.

f ¶ In Euangelio.] Tāgit hic quod Chriſtus in Euangelio Matth. xj. dicit de Iudæis: Venit Ioannes non manducans carnes neq; bibens vinū & dixiſtis, dęmonium habet. venit Ieſus mā-ducans, & bibens, & dixiſtis, ecce vorator & potator vini. ſed licet alij male opinarētur d ipſo: tñ iuſtificatus eſt ab Apoſtolis ſuis a. Abſtinētia Chriſti & Ioannis Baptiſtæ diuerſa fuit, id eſt Chriſtus iuſtus eſt oſtenſus à ſuis diſcipulis ſiue apoſtolis ſecundum Bartho. Brixien. qui ipſum omnia iuſte facere intellexerunt.

g ¶ Ipſi.] datiui caſus.

h ¶ Poſitas.] coram alijs.

i ¶ Si id in tempore.] id eſt, pro tempore, ſcilicet cum coram aliquibus tempore neceſſitatis citius proponitur cibus.

k ¶ Neque.] id eſt, nō ideo debet quis ſtatim comedere, quod videt

mentorum pro congruentia hominum, atque perſonæ ſuæ & pro ſuæ valetudinis neceſſitate quis capiat; ſed quanta facilitate, & ſerenitate animi careat; cum [a] his [b] vel oportet, vel neceſſe eſt carere, vt illud in animo Chriſtiani cópleatur, quod Apoſtolus dicit: [Scio [c] & minus habere: ſcio & abundare: vbique & in omnibus imbutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare: & penuriam pati: omnia poſſum in eo, qui me confortat.] *Philip. 4.*

Item ex concilio Gangrenſi, c. vltimo.

Temperantia ciborum, & veſtium, non diſſolutio eorum laudatur. C. V.

Iuo p. 8. c. 321.

PArſimoniam [d] cum veſte humili non reprobamus: ſicut etiam ornatum [α] præter corporis diligentiam [e] infucatum [f] laudamus. Diſſolutos autem, & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tamquam ſanctos & vtiles recipimus: pietatem in priuatis [g] domibus non concludentes, ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes & congregationem in eccleſia factam ad vtilitatem communem recipimus, & bona opera, quæ ſupra [h] vires [β] in fratres pauperes exercentur, ſecundum eccleſiaſticas traditiones beatificamus; & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apoſtolicis, & ſanctarum ſcripturarum præceptis, in eccleſia fieri exoptamus.

α ¶ Præter corporis.] *Eſt ex priſca verſione. Græce eſt:* δι' ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, *id eſt:* propter corporis tantum curam minime ſuperuacaneam atque operoſam. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶ Supra vires.] *In priſca illa verſione eſt:* iuxta vires. *Dionyſiana habet vt Grat. Græce autem:* τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιΐας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, *i.* eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ ſecundum traditiones per eccleſiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Conſtantinopolitano, lib. 1. reg. epiſtola 24.

¶ Sub ſpecie virtutis ſæpe ſe vitia ingerunt. C. VI.

SAepe ſe vitia [i] eſſe virtutes mentiũtur, vt tenacitas, parſimonia; effuſio, largitas; crudelitas, zelus iuſtitiæ; remiſſio, pietas velit videri.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 15.

¶ Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs epiſcopalis auctoritas quæritur. C. VII.

EPiſcopus vilem ſupellectilem [k], & menſam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctoritatẽ fide, & vitæ meritis quærat. ¶ Hoſpitium quoque non longe ab eccleſia habeat. *Ibidem c. 14.*

Item ex eodem, c. 45.

De eodem. C. VIII.

CLericus profeſſionem ſuam & habitu, & inceſſu probet: & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. *Burc. l. 2. c. 209. Iuo p. 6. c. 184. Anſ. l. 7. c. 202.*

---

quòd videt alios neceſſitate exigente comedere, & proponitur cibus.

a ¶ Cum.] id eſt, quando.

b ¶ His.] id eſt, eis.

c ¶ Scio.] ſic faciant epiſcopi, cum veniunt ad pauperes eccleſias: ne breui hora conſumat victum longi temporis. extra de cenſi. cum Apoſtolus.

Parſimonia.

PArſimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in cap. quorum ſex commendantur, & duo reprobantur. & ſcire debes, quòd parſimonia eſt vſus rerum temporalium cum moderatione.

d ¶ Parſimoniam.] id eſt, temperatum vſum.

e ¶ Diligentiam.] id eſt, voluptatem.

f ¶ Infucatum.] id eſt, pretioſum: vel infucatum, id eſt non pretioſe fucatum.

Orare publicè quàm clam melius eſt.

g ¶ In priuatis.] Ar. contra illos, qui dicunt melius eſſe orandum in priuato loco, & non coram hominibus, quàm in eccleſia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem: ſed illud de cubiculo mentis intelligitur.

h ¶ Quæ ſupra.] Nã quidquid ſupererogaueris, reddam tibi, ſic 86. diſt. non ſatis.

SAepe.] CASVS. Dicit hic Grego. quòd vitia diligenter ſunt præcauenda, quia ſæpe ſub ſpecie virtutum vitia latẽter ſubintrãt.

i ¶ Sæpe ſe vitia.] Stulti dum vitãt vitia in contraria currunt.

K EPiſcopus. ¶ Supellectilẽ.] hoc hodie non tenet: quia modo habent amplas poſſeſſiones, vt 12. q. 1. expedit. & ſic nõ eſt ſ. de conſe. diſt. 1. vaſi. & extra de cenſi. cũ Apoſtolus. vbi dicitur quòd archiepiſcopi quinquaginta equitaturas habebunt in viſitationibus.

SICVT

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex ſupradictis, q; ſicut mores eorum cũ quibus viuimus, ſeruandi ſunt in cibis: ſic etiam in indumentis, & in inceſſu etiam debet eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis oſtendat maturitatem. Si enim incompoſite & non decenter

Sicut ergo in cibis mores eorũ cũ quibus viuimus, obſeruare monemur; ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt enim alibi dicitur; [Quiſquis contemptis his, cum quibus viuit, lautiora ſibi, vel auſteriora præceteris indumẽta, vel alimenta quærit, aut intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt.] In inceſſu autem debet eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendat. Incompoſitio enim corporis (vt Auguſtinus ait) inæqualitatem indicat mentis. Vnde hiſtoriographus [a] ille cum eius mutabilitatem [b] deſcriberet, cuius conſcientia excita † curis mentem vaſtabat †; inter cetera hoc etiam notabile indicauit, dicens [Citus modo, & modo tardus inceſſus.]

ʃ. ead. c. quiſquis.

epi. 109. ad Monachas habetur ſenſus.

Salluſtius de Catilina.

† al. excitatã, al. exagitatã

† al. vexabat

DISTINCTIO XLII.

HOſpitalem [c] vero ſacerdotem eſſe oportet, ne ſit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur [Hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis me.] Qui enim Apoſtolum ſecutus, alios ad hoſpitalitatem debet inuitare, quomodo hoſpitalitatis exhortator poterit eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si enim ſacerdos primum à ſeipſo [d], & à domeſtica eccleſia ſua debet exigere quod poſtea populis imperet: ſi primum, imitando Chriſtũ, ipſe debet facere, quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, vt pauperes hoſpitio recipiat, quò ad hoſpitalitatem faciliùs ſuo exemplo ſubditos attrahat. ¶ Ordinandus itaque ſacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hoſpitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hoſpitio meruerunt recipere; quomodo Angeli Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi, Loth cum familia ſua liberauerunt; quomodo clauſas domos cum hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit; quomodo etiam ſecundum Hieronymum, aliena [e] rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur: ac ſic per opera pietatis ſe inſtruat, vt & præſentis vitæ ſubſidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat; vtrumque enim pietati promittitur. ¶ Vnde Apoſtolus ſcribẽs ad Timotheum ait: [Exerce teipſum ad pietatem. Nam corporalis [f] quidem exercitatio ad modicum vtilis eſt; pietas autem eſt vtilis ad omnia [g], habens promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.] Ab hac [h] quiſquis alienus [i] fuerit, in ſacerdotem ordinari non poterit. ¶ Si enim vidua [k] in eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit ho-

Matth. 25.

Gen. 18. et 19

Gloſſ. ord. gen. 19. ex Alcuino.

In regula Monacharum c. de paupertate.

1. Tim. 4.

1. Tim. 5.

31. q. 1. quomodo.

quitur vſque ad cap. quieſcamus. Secunda ibi, [Quieſcamus.] Tertia ibi, [Sed licet. Quarta ibi, [Non oportet.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 42. diſtinct. proſequitur Gra. ſextum cap. Apoſtolicæ regulæ ſcilicet, oportet ſacerdotem eſſe hoſpitalem. quod ꝓbat 8. rationibus. Prima eſt, in principio. Secunda incipit ibi, [Qui enim Apoſtolum.] Tertia ibi, [Si eñ ſacerdos.] Quarta & quinta incipiũt ibi, [Ordinãdus itaque.] Sexta ibi, [Quomodo etiam ſecundum Hierony.] Septima ibi, [Vnde Apoſtolus.] Octaua ibi, [Si enim vidua.] Caſus autem ſequentis cap. planus eſt.

c ¶ Hoſpitalem.] In hac diſtinct. oſtendit Gratianus, quòd hoſpitalis eſt ordinandus: quia nõ haberet frontem inuitãdi alios ad hoſpitalitatem, ſi domum ſuã hoſpitibus clauderet: & quia hęc pietas remuneratur æternaliter & temporaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth: qui quoniã hoſpitales erant, Angelos hoſpitio recipere meruerunt 1. Addit etiã quòd in hoſpitalitate nõ erit electio vel delectus perſonarum 2. adiũgit etiam de conuiuijs in eccleſia non faciendis 3. In fine breuiter tangit 7. ca. Apoſtolicę regulę: ſcilicet, oportet epiſcopus eſſe pudicum 4.

1 Vt ĩ. §. 1.

2 Et ĩ. eadẽ, quieſcam⁹.

3 Vt ĩ. c. nõ debet. & ca. ſeq.

4 Scilicet in §. pudicus.

d ¶ A ſeipſo.] ſi. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. vlti. ff. de fideiuſ. tutor. ff. de pa. cũ in eo. 47. diſt. §. neceſſe. in princ.

e ¶ Aliena.] 47. diſt. ſicut. ĩ. 93. diſtin. diaconi. ĩ. 14. quæſt. 4. quid dicam. ſic extra de reſti. ſpo. ſæpe. & 16 q. 1, decimæ.

f ¶ Corporalis.] ſine operibus pietatis.

ADDITIO. Et quod dicit ad modicum, dicas reſpectu eorum per quæ habetur vita æterna. vtilis tamen eſt, quia opportunitatem peccandi aufert. de conſec. diſtinctio. 5. numquam. Lau.

center incedit (vt dicit Aug.) mentis inæqualitas indicatur. Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter varium inceſſum fuit à Salluſtio notatus.

a ¶ Vnde hiſtoriographus.] Salluſtius.

b ¶ Mutabilitatem.] Catilinæ.

HOſpitalem.] Hęc diſt. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima dicitur, q; ſacerdotes debẽt eſſe hoſpitales, & recipere pauperes Chriſti. & hoc ꝓbatur per id quod ſe-

g ¶ Ad omnia.] id eſt, ad temporalia & æterna, vt 16. q. 1. decimæ.

h ¶ Ab hac.] hoſpitalitate.

i ¶ Alienus.] vt 85. diſt. archidiaconum.

k ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

S I quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hoſpitalitatem eſſe tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab eccleſia, ſicut Ioan. eiecit quemdam Diotrephẽ, quia pauperes nõ recipiebat. Et oſtendit etiã q̃ oĩbus indifferẽter quibus poſſumus debemus hoſpitalitatẽ exhibere: quod probat ſequenti capitulo.

a ¶ Diotrephẽ.] proprium nomen, vel id eſt, ſacerdotem.

Q Vieſcamus.] Hęc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicit, q̃ in eleemoſynis dandis non debet eſſe differentia cum petitur pro nutrimento. ſi autẽ peteretur cauſa prædicationis, tunc eſſet diſcernendum. Hoc autem intelligo de eleemoſynis quotidianis, non autẽ de præmeditatis. alias contradiceret Hierony. 16. q. 1. c. fin. vbi dicit, q̃ in paupere magis eſt attendenda religio, q̃ paupertas. Io. de Fan.

CASVS. Quidam dicebãt, q̃ in omnibus hoſpitibus recipiẽdis facienda erat examinatio. ſed dicit Ioan. Chryſo. nõ eſſe verũ. Nam ſi petat aliquis tamquam prælatus. facienda eſt examinatio, quia forte nõ recte petit, vel eſt intruſus, vel excõmunicatus. Non enim datur tantum temporale, ſed etiam accipitur ſpirituale. Si verò petit amore Dei, indifferẽter eſt omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere; quod forte non feciſſet, ſi diſtinxiſſet perſonas. Quæ ſequuntur, patent vſque ad diſtinctionem.

ſpitio, qui pedes ſanctorum non lauit, quá omne opus bonum non eſt executa; multa magis ſunt prohibendi à ſacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † *hoſpitalitatis opera deſpicientes, in Gangrenſi concilio excommunicantur. Sic enim in eo ſtatutum eſt, c. xi.*

† *al. Vnde quidam*

¶ Non ſunt deſpiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. C. I.

Bur. l. 19. c. 124. Iuo p. 15. c. 136. Anſ. l. 5. c. 76.

SI quis deſpicit eos, qui fideliter agapas †, ideſt conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuſcemodi vocationibus, paruipendens quod geritur, anathema ſit.

Epiſt. 3.

Hinc etiam Ioannes Euangeliſta in epiſtola ſua quemdam Diotrephem[a] *excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de eccleſia eijciebat. In hoſpitalitate autem non eſt habendus delectus perſonarum; ſed indifferenter quibuſcumque ſufficimus, hoſpitales nos exhibere debemus.*

Vnde Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. ad Hebræos hom. xi. ad c. 6.

¶ In recipiendis hoſpitibus nulla debet eſſe diſtinctio. C. II.

† *al. pernicioſa*

2 QVieſcamus ab hac abſurda curioſitate[b], & diabolica, & peremptoria †. Si enim in clero ſe electũ eſſe dicat, ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare: non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt: circa maiora periculum[c] vertitur; non enim das, ſed accipis. Si vero pro nutrimento poſtulat[d]; nihil in his examines. Inquire, quomodo Abraham hoſpitalem ſe circa omnes oſtendebat. Si ſcrutator fuiſſet circa refugientes ad ſe, numquam Angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſsis enim nõ putans eos Angelos eſſe, cum reliquis & hos repuliſſet. Sed quoniam omnes[e] recipiebat, ſuſcepit & Angelos. Non enim ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus eſt Deus; ſed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex miſericordia, ex bonitate.

Diſcretiõe maiore in maioribus opus eſt.

b ¶ Curioſitate.] Nõ enim ſemper erimus curioſi, nam multa ſunt diſſimulanda. ff. de noua. l. doli. in fin.

c ¶ Periculũ.] ſi enim in minoribus adhibẽda eſt diſcretio, fortius I maioribus. ſic 7. q. 2. c. vlt. ff. ad Carb. l. 1. §. 2.

Eleemoſyna quibus eſt danda.

d ¶ Poſtulat.] Ergo indiſtinctè oĩbus eſt danda eleemoſyna, vt ĩ. ea. cap. proxi. & 5. §. proxi. & 86. diſt. paſce. & 1. q. 2. quàm pio. & 11. q. 3. quoniam multos. & 16. q. 1. ſi cupis. & 23. q. 4. duo. alibi dicitur: omni petẽti retribue. Sed cõtra dñs dicit 1, Deſudet eleemoſyna in manu tua, donec inuenias iuſtum cui des. Et in Canticis, vbi dicitur: Ordinauit in me charitatem. Et dicit Ambro. Ordinata eſt charitas vt primo Deus, ſecundo parentes, deinde filij, poſtea domeſtici, vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambroſ. q̃ delectus perſonarum debet eſſe in miſericordia impendenda, vt 86. diſtin. nõ ſatis, & Hierony. dicit, q̃ in pauperibus non tam paupertas quàm religiõ eſt attendenda, vt 16. q. 1. quoniam quidquid. & Aug. dicit: Vtilius eſurienti panis tollitur, quàm de cibo ſecurus, &c. vt 5. q. 5. non omnis. 23. q. 4. nimium. Diſtingue ergo: eorum qui petunt eleemoſynam, alij ſunt cogniti, alij nõ. Item alij petunt quaſi ex debito, vt prædicatores & prælati, alij pro ſuſtentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit ſe ad hoc miſſum vt ibi prædicet, & tale officium conſtat ei commiſſum eſſe, recipiendus eſt. ſi eſt incognitus, eſt examinandus an ita ſit, vt in hoc cap. Si autẽ quis petit pro nutrimento, tunc indiſtinctè omnibus eſt danda; vt hic, & 1. q. 2. quàm pio. & 11. q. 3. quoniam. niſi quis per ſecuritatem cibi negligat iuſtitiam: quia tunc ſubtrahenda eſt ei, vt 5. q. 5. non omnis. niſi iam fame moriatur, vt 86. diſtin. paſce. ſi autem non poſſumus omnibus ſufficere, tunc danda eſt potius bono, quàm malo; conſanguineo, quàm extraneo. & ſic loquitur illud, Deſudet eleemoſyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, vt 86. diſt. non ſatis.

1 H. dicit q̃ hoc dixit I Euangelio: ſed neſcio vbi, Sed poteſt ſumi eccleſ. 12.

e ¶ Sed quoniam omnes.] arg. q̃ ratione dubitationis melius eſt ex abundãti aliquid facere, q̃ aliquid dimittere,

tere, vt 11.q.3. nolite. 15.q.2.non æſtimemus. 24.q.3. corripiantur. Et eſt arg. ad quæſtionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quòd potius ambo admittantur ad ordines, quàm ambo repellantur 1. arg. 23.q. vlt. ſi quatuor. Quid iuris ſit de hoc, notat in q. ſtio-

& eſt contra epiſcopos qui nolūt prouincias viſitare, & tamen petunt redimi procurationes, vt 10.q.1. relata.
b ¶ Propter iniuriam.] id eſt infamiam.
c ¶ NVlli.] ¶ Tranſeuntes.] Sic in tabernis poſſunt clerici comedere cauſa neceſſitatis, vt 44. diſt. clerici. de vi. & hone. cleric. clerici.

Clerici in tabernis poſſūt quãque comedere.

Sed licet ipſa conuiuia deſpicienda non ſint; non tamen in eccleſiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes ſibi tollere oportet.

Vnde in Laodicenſi concilio, c.27.

¶ Clerici ad agapem vocati partes ſibi non tollant. C. III.

Anſel. l.5.c.77. Iuo p.3.c.128.

NOn oportet miniſtros altaris, vel quoslibet clericos α ad agapem † vocatos, partes [a] tollere propter iniuriam [b] β, quæ ex hac occaſione eccleſiaſtico ordini poſsit deputari.

α ¶ Clericos.] *In concilio græco, & priſca etiam verſione additur*, vel laicos.

β ¶ Propter iniuriam.] *græce eſt*: διὰ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προσρίβεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, *ideſt*, eo quòd eccleſiaſtico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, c.28.

¶ In locis Deo ſacratis nec comedere, nec accubitus ſternere liceat. C. IIII.

Burc. l.3.c.82. Iuo p.3.c.32. Anſ. l.5.c.78.

4 NOn oportet in baſilicis, ſeu in eccleſijs agapem facere, & intus γ manducare, vel accubitus ſternere.

γ ¶ Et intus.] *græce eſt*, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ: *quod Dionyſius vertit*, nec intra domum Dei: *ſed apud Balſamonem abeſt vox*, Dei.

Item ex concilio Carthagin. 3. c.30.

¶ Niſi neceſsitate coacti clerici in eccleſia non conuiuentur. C. V.

Burc. l.3.c.83. Iuo p.3.c.74.

NVlli epiſcopi, vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeuntes [c] hoſpitiorum neceſsitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiuſmodi conuiuijs, quantū poteſt fieri, prohibeantur.

[Item ex dictis B. Benedicti abbatis.]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

In reg. B. Benedicti. c.52. Burch. l.3.c.81. Iuo p.3.c.71.

ORatorium [d] hoc ſit, quod dicitur; nec ibi quidquam aliud [e] geratur, vel condatur, quàm quod diuinis miniſteris † conueniat.

† *al. laudibus*
Senſus non verba. Iſidorus Ety mo. l.15.c.4.

Item Auguſtinus epiſt. 109. de regula monachorum.

De eodem. C. VII.

Smaragd. ſ reg. B. Bñdicti. c.52. Burch. l.3.c.80. Iuo p.3.c.72.

IN oratorio præter orandi, & pſallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impenſa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

Cant. 5. ex gloſſa interlin. ibi.

PVdicus [f] quoque debet eſſe ſacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indeſinenter exhibeat. Vnde in canticis canticorum genæ [g] ſponſæ, ideſt prædicatores, turturi comparantur. ¶ *Debet* [h] *etiam gratiam*

d ¶ Oratoriū.] ab orando quippe dicit, vt in eo nihil aliud quàm oretur & pſallatur. 3. ead. in oratorio.
e ¶ Quidquā aliud.] tū eccleſiaſticæ cauſę 2 poſſunt & debēt tractari in eccleſia, vt 2.q.2. præceptum.

2 Sed non ſæculares. extra de immu. eccl. c. 1. vbi de hoc.

PVdicus quoque.] Hæc di. diuiditur in quattuor partes, in quarū prima dicit, quòd rector eccleſiæ debet eſſe diſcretus in ſilētio, & vtilis in verbo, ne aut tacenda dicat, aut dicēda ſubticeat. & ad hoc probandū inducit c. ſequ.] Secunda ibi, [In mandatis.] Tertia ibi, [Scimus autem.] Quarta ibi, [Pariter quoq;.] Io. de Fan.
CASVS. In hac diſt. 43. proſequitur Gratianus 7. cap. Apoſtolicę regulæ, ſcilicet, oportet epm eſſe pudicū: quod verū eſt nō ſolū factis, ſed etiā verbis, vt probat per cantica canticorum.
f ¶ Pudicus.] Hic breuiter tāgit 7. ca. Apoſtolicę regulę, oportet epiſcopū eſſe pudicū.
g ¶ Genæ.] Sicut enim per genas cibi 3. ſic per prædicatores eccleſię fideles incorporantur, vt de cōſecratio. diſt. 2. quia paſſus.

3 Scilicet maſticantur, & maſticādo incorporantur. Hug.

DEBET. In hoc §. proſequitur Gratianus 8. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epm eſſe doctorē, id eſt, talē qui ſciat docere. Nā quantū prodeſt bonis per exēpla bonæ vitæ, tantū nocet malis ſi ſileat. Nam prædicatione prælatorū mali ſunt accēdendi & corripiendi, ſed in ſua prædicatione debet prælatus eſſe diſcretus, ne vel tacenda proferat, vel dicēda taceat. Quod ſequentibus capitulis probatur.

Nſtionibus. & eſt expreſſum de homi. ſignificaſti.
NOn oportet, &c.] ¶ Partes.] & domum mittere.

h ¶ Debet. &c.] Hic proſequitur viii. cap. Apoſtolicæ regulæ,

regulæ, oportet ordinandum eſſe doctorem; id eſt, talem, qui ſciat docere & prædicare. conſiderabit autem prius quibus & quæ prædicet 1: quia nõ omnia oĩbus ſunt prędicanda: hęreticis enim ſecreta fidei non ſunt pandenda 2, nec nimis alta dicet minus capacibus. & ſi ſubditi non obediunt prædicanti, nõ ideo ceſſabit à doctrina & correctione eorum 3.

i ¶ Tacendo.] Not. ꝙ tacens & timens fugere dicitur. vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 63. diſt. ſi forte & ff. de interro. act. de ætate. § qui tacuit.
K ¶ Qui dum fugitiua.] id eſt, tranſitoria.
l ¶ Quos.] ſimplex relatio, nõ refert ad immediate dictũ.
m ¶ Securitate.] eo ipſo ꝙ tacetur, promittitur ſecuritas delinquentibus, vt 83. diſt. error.

1 Vt j. ea. diſt. in mãdatis.
2 11. q. 3. nolite. in fin.
3 Vt j. ea. diſt. tancimus. cum duobus c. ſeq.

docendi habere: quia, vt Hieronymus ait: [*Innocens, & abſque ſermone conuerſatio, quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio* [a] *nocet. Nam latratu* [b] *canũ* [c], *& baculo* [d] [a] *paſtorum, lupi ſunt arcendi.*] *In ipſa autem doctrina diſcretum oportet eſſe rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

Ad Oceanũ ep. 83. & gloſſa or. in 1. Timo. 3. in ver. doctorem.

a ¶ Silentio.] Expone negatiue. ſic 2. q. 7. ſancta.
b ¶ Nam latratu.] id eſt, prædicatione.
c ¶ Canum.] infra 2. q. 7. qui nec.
d ¶ Et baculo.] comminationis.

a ¶ Baculo.] *In epiſtola B. Hieronymi legitur,* baculoque paſtoris luporum rabies deterrenda eſt. *Sed gloſſa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Vnde Gregorius par. 2. ſui paſtoralis, c. 4. ait.

¶ De diſcretione prædicationis, & ſilentii. C. L.

Sit rector.] Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ rector debet eſſe diſcretus, vt ſileat vel loquat cũ viderit expedire. Nã ſicut incauta locutio ponit hominem in errorẽ, ſic indiſeretum ſilentiũ in errore relinquit. & hoc probatur ix. auctoritatibus. In 2a parte, quæ incipit ibi, [Sed cum rector.] dicitur ꝙ ṗdicator debet eſſe vtilis in verbo, id eſt, talia proferat, per quę corda audientiũ non lędantur. & hoc probatur tribus auctoritatibus. In tertia quæ incipit ibi, [Prouidendũ quoq; eſt.] dicitur ꝙ etiam vtilia non debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur, & hoc ꝓbatur trib9 auctoritatibus. CASVS. Primo dicit ꝙ prædicator, vel rector nec ſilenda ꝓferet, nec proferenda ſilebit. & hoc probat ix. auctoritatibus. Secundo dicit, ꝙ talia ꝓponat, quę non deducant homines in errorem: & hoc ꝓbat trib9 auctoritatibus. Tertio oſtẽdit ꝙ etiã vtilia nõ debet nimis effundere. & hoc ꝓbat. tribus auctoritatibus.

Sit rector diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nã, ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretũ ſilentiũ eos, qui erudiri poterãt, in errore derelinquit. Sæpe namq. rectores improuidi humanã amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimeſcunt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis cuſtodiæ, paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum vice deſeruiunt: quia veniente [e] lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc namque eos per prophetam Dominus increpat dicens: [Canes muti, non valentes latrare [f].] Hinc rurſus [g] queritur, dicens [Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini.] Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis, voce libera, huius mundi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtorem enim recta timuiſſe dicere [h], quid eſt aliud, quàm tacendo [i] terga præbuiſſe? qui nimirum ſi pro grege ſe obijcit, murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquenti populo dicitur [Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuã, vt te ad pœnitentiã prouocarent.] Prophetæ quippe in ſacro eloquio nõnumquam doctores vocantur, qui dum fugitiua [k] eſſe præſentia indicant, quæ ſunt ventura manifeſtant: quos [l] diuinus ſermo falſa videre redarguit; quia dum culpas corripere metuunt, incaſſum delinquentibus promiſſa ſecuritate [m] blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis voce conticeſcunt. Clauis quippe apertionis eſt ſermo [n] correctionis; quia increpatio culpam detegit, quam ſæpe neſcit [o] ipſe etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: [Vt potens ſit in doctrina ſana exhortari; & eos, qui cõtradicunt, redarguere.] Hinc per Malachiam

Ioan. 10.
Eſa. 56.
Ezech. 13.
Thren. 2.
Ad Tit. 1.

e ¶ Veniente.] iux ta illud.
Nam ſilniſſe nocet, multoſque ſilentia damnant.
f ¶ Latrare.] propter pigritiam.
g ¶ Hinc rurſus.] Primo conqueritur, & primo ponit verba prophetæ, dein de ea exponit, & ſic procedit per totũ ca.
h ¶ Dicere.] id eſt, dicitur.

n ¶ Sermo.] doctoris.
o ¶ Neſcit.] ſcilicet eſſe peccatum ille cui prædicatur, vel cum eius pœnitentia audiatur, quæritur ab eo locus.

&

& tempus, & perſona cum qua deliquit, quæ forte peccator propter verecundiam vult occultare, vt de pœnit. diſt. 6. diſt. 6. c. 1. in fin. 1 Tamen in quæſtionibus vbi fit præiudicium alij, non fient ſpeciales interrogationes, vt ff. de quæſtio. l. prima. §. qui quæſtionem.

1 Et de pa. diſt. 3. c. 1. in prin.

Malach. 2. dicitur: [Labia ſacerdotis cuſtodiunt [a] ſcientiam, & legẽ requirunt ex ore eius; quia [b] Angelus Domini exercituum
Eſa. 58. eſt.] Hinc per Eſaiam Dominus admonet dicens: [Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.] Præconis [c] quippe officium ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Hinc eſt enim, quòd ſuper paſtores [d] primos in
Act. 2. linguarum ſpecie ſpiritus ſanctus inſedit; quia nimirum, quos repleuerit, de ſe protinus loquẽtes facit. Hinc Moyſi
Exo. 28. præcipitur, vt tabernaculum ſacerdos ingrediens tintinnabulis [e] ambiatur; vt videlicet prædicationis voces habeat; ne ſuperni inſpectoris iudicium ex ſilentio offendat: ſcriptum quippe eſt: [vt audiatur ſonitus, quando ingreditur, vel egreditur ſanctuarium in conſpectu Domini; & non moriatur [f].] Sacerdos namque ingrediens, vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur; quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Apte autem tintinnabula veſtimentis illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta enim ſacerdotis quid aliud, quàm recta opera debemus accipere? propheta teſtante,
Pſal. 131. qui ait: [Sacerdotes tui induantur iuſtitia]. Veſtimentis
† al. ſi itaque illius tintinnabula inhærent; vt † vitæ viam cum linguæ ſonitu ipſa quoque bona opera [g] ſacerdotis clament. Sed cum rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat; ne ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur: & cum fortaſſe ſapiens videri deſiderat, vnitatis compagem inſipienter abſcindat. Hinc namque veritas
Mar. 9. dicit [Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos.] Per ſal quippe, verbi ſapientia deſignatur. Qui ergo loqui ſapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait [Non plus
Rom. 12. ſapere quàm oportet ſapere, ſed [h] ſapere ad ſobrieta-
Exo. 28. tem [i]]. Hinc in ſacerdotis veſte iuxta diuinam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, niſi fidei vnitas deſignatur? Nam ſicut in malo punico, vno exterius cortice multa interius grana muniuntur; ſic innumeros ſanctæ eccleſiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat; hoc, quod iam præmiſimus, per ſemetipſam veritas diſcipulis cla-
Mar. 9. mat: [Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos.] ac ſi figurate per habitum ſacerdotis dicat; mala punica tintinnabulis iungite, vt per omne, quod dicitis, vnitatem fidei cauta obſeruatione teneatis. Prouidendum quoque eſt ſolicita intentione rectoribus, vt ab eis non ſolum praua nullo modo, ſed ne recta quidem nimie [k] & inordinate proferantur: quia ſæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate leuigatur [l]: & auctorem ſuum hæc eadem lo-

a ¶ Cuſtodiunt.] id eſt, cuſtodire debẽt.
b ¶ Quia Angelus.] id eſt, nuntius Domini.
c ¶ Præconis.] infra de conſecra. diſtin. 4. baptiſmus.
d ¶ Paſtores.] id eſt, Apoſtolos.
e ¶ Tintinnabulis.] octoginta tintinnabula, & totidem mala punica i inferiori margine tunicæ ſacerdotalis pendebãt.
f ¶ Non moriatur.] anima ſcilicet peccando, vel vt fama eius non ſit mortua.
g ¶ Opera.] Argum. quod ſi aliqua permiſerit ſe deſponſari vel arrhari, licet expreſſe non conſentiat, videtur quod ſponſalia ſint contracta. arg. 30. q. 5. feminæ. 27. q. 2. ſi quis deſponſauerit, 32. q. 2. honorantur. ff. de ſponſa. ſed ea 2. Nam opera probant, vt. 46. diſt. c. 1. 11. q. 3. exiſtimant. 22. q. 5. cauete. vt extra de his quæ fiunt à ma. par. c. ex ore. argu. ff. de mino. ſi filius. ff. de inoffi. teſta. l. vlt. ff. de ædil. edic. ſi tamen. §. ei qui. Ioan. Ego dico, quod ſi contrahentes poſſunt loqui, exprimere debent conſenſum ſuum; alioquin non iudicaretur pro matrimonio, cum neceſſaria ſint verba quantum ad eccleſiam, vt extra de ſpõ. tuæ fraternitatis. quia etiam mutus ſi contrahit, ſignis debet exprimere cõſenſum, vt extra de ſpon. cum apud. Bar.
h ¶ Sed ſapere.] ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hæret. cum ex iniuncto.
i ¶ Ad ſobrietatem.] id eſt, ſine præſumptione.
k ¶ Nimie.] id eſt, in multiloquio.
l ¶ Leuigatur.] id eſt, leuis & inanis ab auditoribus iudicatur.

2 Dicas quod ſi parentes contrahãt cum filijs, ſufficit eorum taciturnitas, vt in iuribus prędictis, & extra de deſpon. impub. acceſſit. & c. de illis. Archi.

Verba in contrahendo matrimonio, an ſint de neceſſitate.

quacitas inquinat, quæ ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat. Vnde bene per Moyſem dicitur: [Vir, qui fluxum ſeminis patitur, immundus eſt [a]]. In mente quippe audientium, ſemen ſecuturæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis; quia dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi ſapientibus prædicator egregius ſeminiuerbius [c] eſt vocatus. Qui ergo fluxum ſeminis patitur, immundus aſſeritur; quia multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat, quod ſi ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda † potuiſſet: dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad vſum generis, ſed ad immundiciam ſemen effundit. Vnde Paulus quoque, cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dixit: [Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & regnum eius, prædica verbum, inſta opportune, importune:] dicturus [importune,] præmiſit [c] [opportune;] quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas [d] opportunitatem neſcit.

Leuit. 15.

Act. 17.

† al. corde

2. Tim. 4.

Item Clemens epiſt. 3. in extremo.

¶ Porcis, & canibus ſacra non ſunt committenda.

C. II.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus; quanto magis noſſe conuenit, quis, qualiſue ſit is, cui immortalitatis verba credenda ſunt? Soliciti enim, & valde ſoliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & ob alias cauſas vtile eſt viri huius habere me notitiam. Si enim ſciam, quia in his, de quibus non poteſt [f] dubitari, quòd [g] bona ſint, emendatus eſt, & inculpabilis; hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis, & humanus (quæ vtique bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum [h], etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ, conferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si ve-

Matth. 10. Mar. 7.

Matth. 7.

a ¶ Eſt.] ſcillicet vſque ad veſperam, vt ſupra diſtin. 6. teſtamentum.

Seminiuerbius quis dicatur.

b ¶ Seminiuerbius.] A presbyteris Athenienſium dictum eſt de Apoſtolo, quid ſibi vult iſte ſeminator verborum? & ſecundum hoc erit hic ſeminiuerbius, ſed ſi habes ſemiuerbius, tunc dic ǫ obſcurus erat, vel quia (vt dicitur) vitium linguæ habebat.

ADDITIO. Seminiuerbius, id eſt ſeminans verba, vel id eſt, abbreuians verba, ſecundum Lau. Item Paulus in quadam ſequétia dicitur ſpermologus. ſperma enim græce, latine dicitur ſemen, & logos ſermo, ſm Hugon.

Argumentum ab ordine verborum ſumitur.

c ¶ Præmiſit.] argu. ǫ ab ordine 1 verborum eſt argumentandum. 10. diſtinct. §. 1. & 23. quæſt. 4. diſplicet. & 1. q. 1. vt euidenter. & 3. q. 7. in grauibus. extra de reſcrip. cum dilecta. Et ſi præcedens verbum eſt dubium, & ſequẽs manifeſtum, ſequens clauſula eſt ſequenda. ff. de peti. hæred. verum autem quandoque etiam ſecundum præcedenté exponitur ſequẽs. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium, in fin.

1 Aliàs dñ ǫ de ordine ſcripturæ non eſt curãdum. ff. de ſol. nec enim. Archid.

d ¶ Importunitas.] Nota quòd propter tria conſueuit induci cap. ſcilicet quòd tacens & timens videntur fugere. Itẽ quòd æque aliquid probatur factis vt dictis. Itẽ ordinem verborum attendendum, vt per notata 3. poſita patet.

IN mandatis.] Hæc eſt ſecunda pars hius diſtin. in qua dicitur, quòd hæreticis & paganis non ſunt ſecreta noſtræ fidei manifeſtanda. & hoc cap. ad hoc probandum inducitur. Si tu quęras quæ dicta Origenis recipiantur? Reſp. recipit eccleſia tamquam ſua ea, quæ de dictis eius Hiero. recipit. aliàs ſunt cum ſuo auctore damnata per Papam Gelaſium. 15. diſt. Sancta Romana. verſic. item Origenis. Io. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit ab Origene, vtrum indifferenter ſecreta fidei ſint cuilibet reſeranda? & Reſpondit, ǫ nõ, duabus rationibus. prima eſt, quia Chriſtus pcepit vt intrantes ciuitaté examinemus, quis ſit in ea dignus, vt apud eum cibum ſumamus; multo fortius eſt hoc faciendum in cibo ſpirituali, cum non debeamus proijcere margaritas noſtras ante porcos. Secunda eſt quia ſi fidelis eſt, & bonus paratus corrigi, reſerare ſibi debemus, vt quod in eo deficit, per nos ſuppleatur, vt ſi qua in eo macula fuerit, emendetur: ſi autem perfidus eſt & incorrigibilis, nulla ſecreta fidei ei ſunt reuelanda, ſed monendus eſt vt reſipiſcat. Si vero nos prouocet dicere quòd non decet ipſum audire, debemus eum prudenter eludere; ne ſi nil reſpondeamus, putent auditores inopia reſponſionis nos declinare certamen.

e ¶ In mandatis.] ſcilicet Euangelicis, Matthæi 10. c. & Mar. 7. vbi Dominus præcepit diſcipulis ſuis: In quamcumque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ſic ibi manete. Ex verbis illis arguitur, hic à minori. Lau.

f ¶ Non poteſt] Nam timor in dubijs deteriora canit. Et Lucanus. [Peſſimus in dubijs augur timor.]

g ¶ Quòd] id eſt, quia bona ſint.

h ¶ Virtutum.] Ergo videtur, ǫ qui non habet fidem poſſit habere virtutem, quod non eſt verum, vt 24. q. prima, ybi.

a ¶ Qu

a ¶ Quæ palam.]id eſt, dubitanter ſunt mala.
b ¶ Permanet.]ſæpius admonitus.
c ¶ De ſecretioribus.]ſed ea quæ ſpectant ad admonitionem, non autem ſecreta fidei: quia ſi illa ſciret: facilius non inde impugnaret, vt 11.q.3.nolite.
d ¶ Pru-

ro in ijs, quæ palam [a] ſunt peccatis inuolutus permanet [b]; & inquinatus; nõ me oportet ei aliquid de ſecretioribus [c], & remotis diuinæ ſcientiæ proloqui; ſed magis proteſtari, & cõuenire eum, vt peccare deſinat, & actus ſuos à vitijs emẽdet. Quòd ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem non oportet audire; prudẽter [d] eum debemus eludere [e]. Nam nihil omnino reſpondere, auditorum cauſa vtile non videtur: ne forte exiſtiment nos reſponſionis penuria [f] declinare certamen; & fides eorum lędatur non intelligentium propoſitum noſtrũ.

Item Anacletus, epiſt. 1. omnibus epiſcopis.

¶ Verba prædicationis perſecutoribus ſuis prælati non ſubtrahant. C. III.

Iuo p. 5. c. 237. circa medium.

3 SCimus autem multos ob id infeſtare doctores, vt eos perdant [g], & placita propriæ voluntatis adimpleant. Non propterea tamen doctores (in quantum vires ſuppetunt) a recta æmulatione [h], & bona intẽtione † recedere [i] debent; ſcientes, quià beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

† al. inſtitutione

Matth. 5.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epiſt. 33.

¶ Non eſt mundus à ſanguine ſubiectorum, qui Dei conſilium illis non annuntiat. C. IIII.

Act. 20.

EPheſijs Paulus [k] dicit: [Mundę ſunt manus meę à ſanguine [l] omnium veſtrum: non enim ſubterfugi, quominus annũtiarem [m] omne conſiliũ Dei vobis.] Mundus [n] ergo à ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei conſilium annuntiare noluiſſet: quia cum increpare delinquentes noluerit; eos proculdubio tacendo [o] paſtor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cuius initium eſt, [Propoſueramus.]

¶ Aeternæ damnationis pœnam incurrit prædicator, qui ſemen diuini verbi non ſpargit. C. V.

DIſpenſatio † eſt nobis cæleſtis ſeminis iniuncta:

† Diſpẽſatione nobis] orig.

& i recta æmulatione, id eſt, dilectione: quia beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.
g ¶ Perdant.]id eſt, confundant.
h ¶ Aemulatione.]id eſt dilectione. Vnde no. verſum, qui valet ad multas expoſitiones:

Aemulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bar.

Aemulor varia ſignificata habet.

i ¶ Recedere.[Not. quòd propter ſubſannationem vel perſecutionẽ nõ ceſſabit doctor à docendo, vel prelatus à prædicando, vt hic, & 11.q. 3. nolite. quia etſi illi nõ proficiant, tamen ipſe faciat quod ſuum eſt, vt 47. diſt. quod apud nos. & 23. q. 4. ſicut non eſt. nec obſtat 3. c. prox. vbi dicit, quòd prudẽter debem⁹ eludere tales. nec etiã illud ob. 24. q. 3. dixit Apoſtolus. vbi dicit, hæreticum hominẽ poſt primã & ſecundam correctionẽ deuita. quia vtrumque illorũ obtinet in ſecretioribus fidei, quę nõ debemus pandere illis: ſed ab illis quæ faciunt ad correctionem, numquã ceſſandum eſt, vt 1.q. 7. cõuenientibus, Io. Hodie autem ſi hæretici nõ corrigantur, ſtatim tradendi ſunt curiæ ſæculari ad puniendũ: ſi autẽ corrigantur, & iurent ſtare mãdato eccleſiæ, in perpetuo carcere debent detrudi ad agẽdam pœnitentiam, vt extra de hæreti. c. penul. Bar.

Prælatus propter perſecutionẽ nõ deſerat prædicationem.

EPheſijs.]Casvs. Venantius epiſcopus ſuos ſubditos corrigere nolebat, vel negligebat, de quo cum Gr. reprehendit: quia peccata ſubditorum niſi eos corrigat, ſibi

d ¶ Prudenter.]transferendo nos callide ad alienã materiam: cum nec ipſi debeant alieni regni ſcrutari arcana. C. de cõmer. mercatores. & extra de elec. quòd ſicut. immo ſubtili ingenio debemus à barbaris extorquere aurũ, vt C. de cõmercijs, l. 2. & 14. q. 4. ab illo. & q. 5. c. dixit.
e ¶ Eludere.] Nota dolum eſſe bonum contra hoſtem. ſic 22. q. 2. vtilem. & ff. de do. l. 1.
f ¶ Penuria.]Arg. contra infra 24. q. 3. cum quibus 1.

SCimus.]Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua dicitur, ſi prę̨lati non corrigunt ſuos ſubditos, ſanguis ſubditorum de prælatorum manibus requiretur. Si autem faciamus quod in nobis eſt, non imputatur nobis malitia ſubditorum. & hoc probat per iſta tria cap. Io. de Fan.

Casvs. Quidã prælati ceſſabant à correctione, & à recta via, quia infeſtabantur à ſuis ſubditis: ſed dicit Anacletus, quòd propter hoc à prædicatione ceſſare non debẽt.

imputantur. & hoc probat auctoritate Pauli: & quia paſtor videtur occidere delinquentes, niſi eos corrigat.
K ¶ Paulus.] in actibus Apoſtolorum 20. cap.
l ¶ A ſanguine.]id eſt à peccato.
m ¶ Annuntiarem.]Ar. quòd ſi per te nõ ſtat aliquid quominus fiat, nõ eſt tibi imputandũ, vt 24. q. 2. admonere. & 47. diſt. c. vlti. & §. neceſſe. & C. de inſt. & ſubſti. l. 1. Ar. contra extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cap. 1. Ioan. Sed certe ibi ſtetit nõ per petentem poſſeſſionem. ff. de reg. iur. l. culpa. Bar.

Imputandum non eſt ei per quem non ſtat.

n ¶ Mundus.] Argum. à deſtructione antecedentis, vt 24. q. 2. ſane.
o ¶ Tacendo.]infra 83. diſt. error.

DIſpenſatio.]Casvs. In hoc cap. Nicolaus Papa reprehendit prælatos, qui nolunt corrigere ſubditos, & prædicare: quia væ erit eis, ſi verba cæleſtis ſeminis nõ prædicauerint, & nõ ſparſerint in ſubiectos: & hoc

probat auctoritate Pauli. Præterea ſicut magnũ eſt periculũ prælatis ſilere: ſic periculoſũ eſt ſubditis nõ obedire.
a ¶ Væ.] aliàs veh, ſcilicet æterna mors. 11. q. 3. væ qui.
b ¶ Et clamet] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? ſ. 6. diſt. ſed penſandum.

comeſſationes noxiæ non ſolum ſacerdotibus, ſed etiã laicis: qui dies feſtiuos celebrare non putant, niſi comeſſationibus deſeruiant.
CVM AVTEM. Hæc diſtinct. ſpectat ad tertium x. apoſtolicæ regulæ, quæ tractata eſt 35. diſtinct. oportet

ADDITIO. Vel dic, clamet prædicando: vel ſe timere æternã damnationem, ſecũdum Hug.
c ¶ Quanto magis.] Arg. à maiori, vt 32. q. 5. ſi Paulus. & q. 1. ſi ergo tantus.
d ¶ His.] id eſt, ſubditis.
e ¶ Parere.] id eſt, obedire.
PARITER. Hæc eſt quarta pars huius diſt. Dictum eſt ſ. in cap. in mandatis, q ſecreta fidei non ſunt hæreticis reuelãda. Nũc vero dicit Gratianus q idem eſt de catholicis indignis, & non intelligentibus. ſi autem ſecus, fiat nõ fit ad eorũ vtilitatem: ſed potius ad oſtentationem, vel adulationem, vel ſcientiæ iactationẽ, vel propter loquacitatem incautã. Et hoc probat per expoſitionem, Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, q ſi prælatus in prædicando diſcretionem nõ ſeruat, tamquam torto naſo, id eſt, diſcretione carens, ſacerdotis officio videtur indignus.
f ¶ Irreuocabile.] Horatius: [Nam ſemel emiſſum manet irreuocabile verbũ.] extra de verb. ſig. fortius. & Ouidius.
Neſcit vox miſſa reuerti.] iuxta illud:
Vox emiſſa ſemel, irreditura volat 1.

væ [a] ſi non ſparſerimus: væ ſi tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet [b]; quanto magis [c] cuilibet exiguo metuendũ eſt: Proinde, ſicut non leue diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu, & eccleſiæ correctione quod cognruit; ita his [d] (quod abſit) nõ mediocre periculum eſt; qui cũ debeant parere [e], deſpiciunt. 1. Cor. 9.

4 *Pariter quoque obſeruare debet ſacerdos, ne indignis, & non intelligentibus ſecreta myſteria, ſua prædicatione reſerare incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi; non ad eorum vtilitatem, ſed ad ſui oſtentationẽ facit. Vnde in expoſitione, [Beati immaculati] dicitur. [Vitium eſt ſecreta myſteria vulgare indignis: quod fit vel loquacitate incauta, dum ſine iudicio volat irreuocabile [f] verbum; vel adulatione, vt ei placeat †, cui ſecreta reuelat; vel iactatione ſcientiæ, vt plura ſcire videatur.] In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis: quæ ſi forte caruerit, tamquam torto [g] naſo, ſacerdotalis officij iudicatur indignus.*

Gloſſa ordi. ex Ambr. ſer. 2. in pſal. 118. ſ ver. [Abſcondi eloquia tua.]

† Tex. eſt in ſ. in l. 1. C. de ſtat. & imag. vbi vide quid ſit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

Cvm autem vinolentus eſſe prohibetur, gulæ intemperantiam nequaquam habere permittitur: Neque enim ebrietas prohibetur, & voracitas permittitur. Vtrumque [h] enim inter opera tenebrarum Apoſtolus connumerat ſcribens Romanis; [Non in comeſſationibus, & ebrietatibus.] Ventris namq. ingluuies ad luxuriam prouocat facile; & omne opus bonum diſſoluit. Vnde [venter, & genitalia ſibimetipſis vicina ſunt: vt ex vicinitate membrorum confœderatio intelligatur vitiorum.] Hinc etiam Nabuzardam princeps coquorum muros Hieruſalem deſtruxiſſe legitur: quia venter, cui multitudo coquorum deſeruit, ædificia virtutum ad ſolum redigit. Sacerdos itaque de altari viuere [i], non luxuriari quæ-

Rom. 13.

Hier. in epiſt. ad Amandum, & Aug. de Temp. ſerm. 65. Greg. in paſtor. par. 3. c. 20.

4. Reg. vlt. ſecundũ lxx.

1 Ad idẽ 5. q. 5. qui ambulat. ff. de cap. & poſtli. reuer. in bello. §. facta. in authen. de aqua. do. §. hinc igit. in ſ. Arch.

g ¶ Torto.] infra diſ. 49. ca. 1. Hinc etenim naſum cõparat diſcretioni: quia per eũ percipitur ordo & fetor.

CVm aũt.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ. & hoc probat per quattuor auctoritates ſanctorum patrũ. Secunda ibi; [Multis.] Tertia ibi, [Nõ oportet.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in 35. diſt. dictum eſt, q ſacerdos nõ debet eſſe vinolentus, ſed ſobrius: quia comeſſatio & voracitas ebrietatis ſunt cohærentia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44. diſt. voracitas, & gulæ intemperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima eſt, quia comeſſatio & ebrietas ab Apoſtolo enumerantur inter opera tenebrarum dicens: non in comeſſationibus, &c. Secunda eſt: quia ventris ingluuies facile prouocat ad luxuriam: & omne opus bonum diſſoluit. Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui deſtruxit muros Hieruſalem: quia ei multitudo coquorum deſeruit, Sunt autẽ

tet ordinandum eſſe nõ vinolentum, ſed ſobrium. ſed non tractauit ibi niſi de ſobrietate potus: ideo reſumit eam hic, & tractat de temperantia & ſobrietate cibi. Annectit q laici & clerici qui faciunt magna conuiuia cauſa laſciuiæ delinquunt 2. Item addit q clerici non debent comedere vel bibere in tabernis, niſi neceſſitas exigat 3. Deinde dicit, q cibum clericorum ſemper præcedet, & ſequetur oratio. Item q in ſacerdotali conuiuio ſemper debet legi lectio ſacræ ſcripturæ.
h ¶ Vtrumque.] Argumen. quòd vno prohibito vel permiſſo, idem erit in connexo ſibi, vt ſ. diſt. 4. deniq. & 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Et eſt hic argu. q ſi Papa vel epiſcopus ſcienter aliquem ordinat, videtur reſtituere ipſum famæ 4, cum fama & ſacerdotium ſibi ſunt annexa. Ioan. Quod falſum eſt, vt extra de ſchiſma. cap. 2. vbi dicitur quòd probare debet ſecum fuiſſe diſpenſatum. Bar.
i ¶ Viuere.] Sufficere debet ergo clerico, quod viuat, id eſt,

2 Conuiua reprobanda. 2 ſ. ea. c. conuiuium. cap. multis. 3 Vt ſ. c. non oportet. cũ deb. cap. ſequenti. I concor. g. in c. nobis nullis. 1. ſ. 42. d. Ordo purgat infamiam. 4 Arg. C. his qui infamia, leg. 3. Idem ſentit Io. Vt ſtu. & ſtitus ſ. ... co.

eſt, ſola neceſſaria habeat: & attēdatur illa neceſſitas vt eſt ad victum & veſtitū 1, 12. q. 1. epiſcopus. Qualiter tamē hoc intelligendum eſt, dixi 21. quæſt. 1. cap. 1.

COmeſſationes.] CASVS. Quæſiuit Aurelius ab Auguſt. vtrum laici, qui in diebus feſtiuis deſeruiunt comeſſationibus & ebrietatibus, propter hoc debent ſuſpendi vel excommunicari. Et reſpondet quòd non: quia multitudo eſt in cauſa, in quam ſeueritas diſciplinæ non eſt exercēda: ſed monendi ſunt non imperioſe, ſed benigne, vt Deus in noſtro ſermone timeatur, & non nos: & vt cetera multitudo frangatur, incipiendū eſt à ſpiritualibus, vel ſpiritualibus proximis.

1 Quod le. & no. 24. q. 1. reſecandæ. & 32. q. 2. ſic non ſunt. in gl. vlt.

In Michæā c. 3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [*Tibi o ſacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur*] *Sunt autem comeſſationes non ſolum ſacerdotibus, ſed etiam laicis noxiæ: qui feſtiuos, & ſolennes dies non aliter ſe digne celebrare putant; niſi comeſſationibus deſeruiant.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Aurelium epiſcopum, epiſt. 64.

¶ Non eſt vacandum comeſſationibus, & ebrietatibus. C. I.

Iuo p. 13. c. 68.

COmeſſationes, & ebrietates ita conceſſæ, & licitæ putantur [a], vt in honorem etiam beatiſſimorum martyrum non ſolum per ſolennes dies, (quod ipſum quis non lugendum [b] videat, qui hæc non carneis [c] oculis inſpicit?) ſed etiam quotidie celebrentur. *& poſt pauca*: Non ergo aſpere, quantum exiſtimo, non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur; magis docendo, quam iubendo; magis monendo, quam minando. Sic enim agendum eſt cum multitudine [d] [peccantium †. Seueritas autem exercenda eſt in peccata paucorum. Et ſi quid minamur, cum dolore fiat, de ſcripturis comminando vindictam futuram: ne nos ipſi in noſtra poteſtate, ſed Deus in noſtro ſermone timeatur. Ita prius mouebuntur ſpiritales, aut ſpiritalibus proximi; quorum auctoritate, & leniſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus cetera multitudo frangatur.

† abeſt ab orig. Iuo. & aliquot manuſcriptis Gratiani.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 24.

¶ Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. C. II.

Vbi. Aquiſgr. c. 60. Burc. l. 2. c. 131. Iuo p. 6. c. 205.

NOn oportet clericos [a] ſeruientes à presbyteris vſque [e] ad diaconos, & deinceps ordinis eccleſiaſtici omnes vſque ad miniſtros, aut lectores, aut exorciſtas, aut oſtiarios, aut pſalmiſtas, aut etiam eos, qui in propoſito [f] continentiæ ſunt, tabernas [6] intrare.

a ¶ Clericos ſeruientes.] *Græce eſt,* ἱερατικούς, *quod Dionyſius vertit,* ſacro miniſterio deditos: *quam verſionem concilium Aquiſgranenſe, Burchardus, & Iuo attulerunt.*

6 ¶ Tabernas.] *ſequebatur in impreſſis,* niſi cauſa neceſſitatis: *quæ ſunt expuncta, quia neque in pleriſque manuſcriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipſo concilio Laodicenſi, aut Aquiſgranenſi (vbi c. 60. hoc idem repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apoſt. 54.*

Item ex ſexta ſynodo, c. 9.

¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergaſterium habere voluerit. C. III.

NVlli clerico licet tabernā [a], aut ergaſteriū [g] habere.

a ¶ Putantur.] à ſtultis videlicet.

b ¶ Lugendum.] id eſt nonne vnuſquiſque hoc lugendum videat.

c ¶ Carneis.] ſcilicet ſpiritualibus.

d ¶ Cum multitudine.] Multi ſunt xl. vt extra de cle. excom. latores. Aliquā do 23. millia ſunt pauci: vt 45. diſt. diſciplina. Et habes hic q. propter multitudinem detrahitur ſeueritati, vt 50. diſt. vt conſtitueretur. & 11. q. 7. quoties. 33. q. 4. ipſa pietas. &c. nō poteſt. Quandoque & cum paucitate mitius agendum eſt, cū timetur ſcandalum 23. q. 4. cum quiſque. 5. Vbi ergo aliquid male fit: & quaſi ex auctoritate defenditur, tunc non debet dormire ſeueritas: quando vero non defenditur, tunc diſſimulari poteſt propter ſcandalum, vt de pœni. diſt. 6. c. 1. in fi. & 82. diſt. plurimos. & 50. di. domino ſancto. ſed propter ſcandalū nunquā debet deſeri veritas ipſa, vt extra de reg. iu. qui ſcandalizauerit 6. ſed ſeueritas pœnarum poteſt deſeri, vt hic. Io. Item vbi nō habet locum diſpenſationis remediū, vt in matrimonio: propter multitudinē nō eſt recedendū a ſeueritate canonica: vt extra de tranſact. ex parte. Bar. 7.

Seueritati an propter multitudinem vel paucitatē detrahat.

5 Concor. textus in l. decurionū & ibi gl. & doct. C. de pœn.

6 Vbi de hoc, & extra de tēp. ord. ſane. ibi videas.

NOn oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui votum continentiæ fecerunt, prohibentur ingredi tabernas, niſi cauſa neceſſitatis, vt infra. c. ſequenti. Sequentia duo capitula plana ſunt.

7 Scilicet, & tacet quandoque prælatus non propter ſcādalum, ſed propter maius malum qd poſſet eccleſiæ prouenire, vt cum Rex aliquid facit in rebus eccleſiæ, ſecūdū. Lau.

e ¶ Vſque.] improprie ponitur hic, vſque, cum nulli ſint in medio.

f ¶ Qui in propoſito] vt Deo deuoti conuerſi. 12. q. 1. duo, &c.

NVlli clerico licet] ¶ Ergaſterium.] id eſt ſtationē.

a ¶ Quan-

Si enim huiuſmodi, tabernam ingredi prohibetur; quanto magis [a] alijs miniſtrare in ea? ſi quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet [b], aut deponatur.

a ¶ Tabernam, aut ergaſterium.] *Græcè eſt*, καπηλικὸν ἐργαστή-ριον, *id eſt*, cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶ Niſi neceſſitate compulſi clerici tabernas non ingrediantur. C. IIII.

Clerici, edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis [c] neceſſitate compulſi. — Aquiſgran. conc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo p. 6. c. 204.

Item Gregorius Natali epiſcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epiſt. 14.

¶ Corripiendus eſt epiſcopus, qui conuiuijs occupatur. C. V.

2 Multis ab vrbe tua venientibus, frater chariſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conuiuijs occupatum: quæ audita non crederem, niſi hæc actionum † [d] tuarum experimentis adprobarem. Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles [e], ſed ipſum quoque vſum eccleſiaſtici ordinis ignores; hoc eſt in teſtimonium [f], quod eis, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

† Adde, q. actio accipitur pro actu. ſimile in l. magiſtratuū. C. de adm. & in l. 3. ff. de offi. pcon. & j. 100. diſtin. rationis.

Idem ad eumdem, lib. 2. epiſt. 37.

¶ De eodem. C. VI.

Conuiuia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, recte veſtra fraternitas † in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt; quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur [g]; nullus ex irriſione reprehenditur; nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur: cum non plus, quàm neceſſe eſt, ſeruitur corpori; ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendæ virtutis habeatur. Hęc itaque ſi vos in veſtris conuiuijs agitis, abſtinentium † [h], fateor, magiſtri eſtis.

† al. ſanctitas

† al. abſtinentia

[Item ex concilio Nannetenſi.]

PALEA. C. VII.

Nullus presbyterorum, quando ad anniuerſarium diem, trigeſimum aut ſeptimum, vel tertium alicuius defuncti, aut quacumque vocatione ad collectam presbyteri conuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat, nec precatu ſ. amore † ſanctorū, vel ipſius animæ bibere, aut alios ad bibendum cōgere, vel ſe aliena precatione ingurgitare; nec

De conſec. diſt. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6. c. 252.

† al. in amore

a ¶ Quanto magis.] cui non licet minus, non licebit & maius, vt hic. & 14. q. 1. miramur. & 74. diſt. geſta. 14. q. 5. pœnale. † ſicut in caſu conuerſo; ſcilicet cui licet maius & minus. 16. q. 2. viſis.

† Ad idem 30. q. 3. pyttacium. ff. de inter. & rele. l. relegatorū. §. vlt. Archi.

b ¶ Aut ceſſet.] ſic 55. diſt. c. 1.

c ¶ Clerici.] ¶ Niſi peregrinationis.] Not. q̄ permittitur viatori, quod alij non permittitur. Arg. ſimile j. 11. q. 3. quoniam multos.

Multis.] Hæc eſt 2. pars hui⁹ diſt. in qua reprehenditur quidam Natalis epiſcopus, qui ſemper erat in comeſſationibus: ita q̄ officium ſuum neſciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc cap. & per ca. ſeq. Ioan. de Fan.

Casus. In hoc cap. reprehendit Gregor. Natalem epiſcopum, qui tantum conuiuijs deſeruiebat, in quibus vita abſentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabantur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi inſiſtebat: neque ſuis maioribus reuerentiā exhibebat.

d ¶ Actionum.] Arg. præſumi contra aliquem quādoque propter crimen præteritum. 18. diſt. peruenit. 2. 34. q. 2. cum per bellicam. Quandoque ex præſenti circa præſens, vt hic: quandoque circa futurum. 50. diſtin. ſi quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritū. 22. quæſt. 1. non eſt. quandoque ex præterito circa futurū. 23. q. 5. ſi apud. & 82. diſt. plurimos.

† Vbi de hoc & extra de præſumpt. ſcribam. & C. de adul. ſi qui. 31. q. 1. ſi quis viuēte. extra de ele. officij. Archi.

e ¶ Inuigiles.] quæ duo, ſcilicet lectioni ſtudere, & exhortationi inuigilare, ſūt opa pōtificis. 36. di. c. vlti.

f ¶ In teſtimoniū.] hic vnū factū pbat aliud, vt 1. q. 1. cōſtat, & c.

Conuiuia.] Casus. Idē Natalis epiſcopus excuſabat ſe, quia reprehenſus fuit propter cōuiuia, quæ faciebat: dicens quòd bona intentione & cauſa impendendæ charitatis hoc faciebat. Sed Gregorius dicit, quòd tunc fiunt ex charitate, dum vita abſentium non reprehenditur, nec inanes fabulæ recitantur. ſed verba ſacræ lectionis, & cum infirmitas ſola reficitur: & qui hæc in ſuis conuiuijs facit, magiſter eſt abſtinentiæ. quæ autem ſequuntur vſque ad diſtinctionem, plana ſunt, & per ſe patēt.

g ¶ Mordetur.] Vnde verſus.

Quiſquis amat dictis abſentium rodere vitam.
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

h ¶ Abſtinentium.] Nota quòd abſtinens dicitur qui

bene

† al. facere permittat

plauſus, & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre: aut cantare præſumat, aut turpia ioca, vel vrſo vel tornatricibus ante ſe fieri† patiatur: nec laruas dæmonum a ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & à ſacris canonibus prohibitum.

a ¶ Dæmonum.] *Burchardus addit*, quas vulgo Talamaſcas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VIII.

Burc.l. 2. c. 162. Iuo p. 6. c. 253. † decanus, aut aliquis.] Burch.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis †. prior illorum, verſum ante menſam incipiat, & cibum benedicat; & tunc ſecundum ordinem ſedeant, alter alteri honorem præbentes; & per vices cibum & potum benedicãt, & aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta ſcriptura legat. Et poſt refectionem ſimiliter ſanctum hymnum dicant ad exemplum Domini; ſicut in cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur miniſterium illorum.

Matth. 26.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IX.

C. XII.

Burc.l. 2. c. 164. Iuo p. 6. c. 255. † al. miniſterium

QVando presbyteri per kalendas ſimul conueniũt poſt peractum diuinum myſterium †, ad neceſſariam collationem, non quaſi ad plenã refectionem, ſed quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant: ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauent: quia indecẽs eſt, & oneroſum; ſæpe etiam tarde ad eccleſiam redeuntes maius damnum de reprehenſione conſequuntur, quod † de grauedine mutua contrahunt, quàm lucrum ibi † faciant. Nam de huiuſmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit: qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant. Sic & qui ad cœnam Dominicam, ideſt ad collationem verbi ſub occaſione conueniunt, & ex veritate † ventris cauſa coniũguntur; reprehẽſibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant, & ſinguli ſingulos bibere faciant; & maxime vltra tertiam vicem poculum non contingant; & ſic ad eccleſias redeant.

† & † al. cibi 1. Cor. 11. † al. ingluuie tate

Item ex concilio Laodicenſi, c. 55.

¶ Chriſtiani ex ſymbolis conuiuia non celebrent. C. X.

Conc. Aquiſgr. c. 83. Rab. l. pœn. c. 27. † iſta ſunt addita loco cuiuſdã gloſſæ.

NOn oportet[a] miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos, aut etiam laicos Chriſtianos ex ſymbolis[b], [quæ † vulgus comeſſalia appellat] conuiuia celebrare[c].

Item ex concilio Toletano 3. c. 7.

¶ Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus ſemper conuiuijs miſceatur. C. XI.

Burc. l. 2. c. 169. Iuo p. 6. c. 260. Rab. l. pœn. c. 28.

PRo reuerentia[d] Dei, & ſacerdotum id vniuerſa ſancta cõſtituit ſynodus, vt (quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi) in omni ſacerdotali conuiuio lectio diuinarum ſcripturarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum; & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

Apud Martin. Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 61. & 66.

¶ De

---

bene comedit: & continens dicitur q tamen cognoſcit vxorem ſuam, vt 31. diſ. Nicæna.

NOn oportet.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, q nullus debet facere conuiuium de confertis, ideſt, d ſymbolis: quod in vulgari dicitur, eſchot. & ad hoc probandum iſta tria cap. inducuntur, Ioann. de Fant.

a ¶ Nõ oportet.] hic habent quidam ca. nullus. quod ẽ infra de conſec. diſtinct. 5. nullus.

b ¶ Ex ſymbolis.] ſymbolum eſt quando plures conferunt ad conuiuia facienda. idẽ eſt conferuũ.

c ¶ Celebrare.] Nam vt ait Iuuenalis. Miſerum eſt aliena viuere quadra.

d PRo reuerentia.] infra de conſec. diſt. 5. in omnibus.

Non

a Non liceat.] ¶ Hymno.] ſ. de conſec. diſ. 1. panis & calix. & c. didicimus.

Sequitur.] Hæc diſt. diuiditur ī quattuor partes. In quarum prima probatur per ſeptem auctoritates, q̄ prælati nō debēt eſſe acceſſi ad irā vel pturbationē. Secūda ibi, [Salomon.] Tertia ibi, [Ex his.] Quarta ibi, [Percuſſor.] Ioā. de Fan. Casvs. In hac 45. diſt. pſequitur 9. ca. apoſtolicæ regulę, oportet epm non eſſe pcuſſorē· q nō debet eſſe iraſcibilis & perturbati sēſus, ſed patiens exēplo Chriſti, q dorſum poſuit ad flagella. Et primo pbat q. plati nō debēt aliquē pcutere vſq; ad §. Salomō poſtea allegat ī 3rium vſq; ad §. [Ex his.] Not. ergo q. ē pcuſſio ſpiritualis: & eſt pcuſſio corporalis. Spiritualis eſt, cū qs indiſcreto ſermone corrigit aliquos. iſta phibet, vt ſ. c. vlt. Corporalis[1] eſt illa, q manu fit. & iſta vbi fit ex ira vel odio, vel ad hoc vt magis timeat, peccatum eſt, vt ſ. ea. ca. 1. ſed ſi fit cauſa correctionis 1, licita eſt ei q habet poteſtatē in eū, vt ſ. ead. cū beat[9]. & 35. diſt. ante oīa. hoc tamē ſcias, q epſ ſuis manib[9] neminē verberabit, vt 86. diſ. non liceat. ſed p aliū poteſt, vt 5. q. 5. illi. non tamen per laicum, ſed per clericū, ſi clericus fuerit verberandus, vt extra de ſent. excom. vniuerſitatis. niſi penitus ſit incorrigibilis. tūc ēt p laicum pōt, vt extra de ſentent. excomm. c. vt famæ. Item diſtinguendū eſt circa qualitatem ipſarum perſonarum, quæ corrigendæ ſunt, & etiam circa quantitatem criminum. nam qui ſunt in minoribus ordinibus, conſtituti, licite verberantur etiam pro minoribus criminibus, vt infra ead. §. Salomon. & 35. diſt. ante. ſed maiores non ſunt verberandi niſi pro maioribus, vel enormibus criminibus, vt infra ead. cum beatus. & 35. diſtinct. ante. Sunt tamen alij caſus, in quibus licite percutitur clericus, vt not. 16. quæſt. 4. ſi quis ſuadente.

Quidam autem.] Casvs. Quidam prælati erant, qui vt magis timerentur, ſuos clericos verberabant. Et præterea homines ad fidem verberibus non prædicatione cogebant: ſed dicit Grego. in hoc cap. q. hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli dicentis: Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo ſtatuitur, vt nullus clericus percutiatur: qui contra fecerit, triduo ſuſpendatur.

Percuſſio ē duplex.

1 De hoc mēbro dic vt legi. & no. extra d ſent. excō. cū volūtate. ver. q cuā d hu.

Corrigens debet mul ta auēdere

Cleric[9] an poſſit verberari.

a ¶ Ci.

¶ De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. C. XII.

NOn liceat ſacerdotes, vel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de confertis. ¶ Nec oportet clericos, vel laicos religioſos ante ſacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, niſi hymno[a] dicto, comedere panem; & poſt cibos gratias auctori Deo referre.

Burc. l. 2. c. 165. Iuo p. 6. c. 256. C. 66.

Si ergo laicis comeſſationes damnabiles ſunt, multo magis ſacerdotibus imputantur ad gehēnam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) craſſum ſenſum generat: cum ſacerdotalis ſenſus contra vigil eſſe debeat, & tenuis: atque ideo edacitatis vitio obnoxij in ſacerdotes vngi non debet. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitiorum bello ſubiacent, nequaquam per prædicationis vſum præeſſe magiſterio ceterorum debent.

Epiſt. ad Nepotianum.

Lib. 23. c. 12.

DISTINCTIO XLV.

SEquitur, [nō percuſſorem.] Non enim oportet epiſcopum ita eſſe iraſcibilē, & perturbati ſenſus, vt percutiat; qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eum, qui dorſum poſuit ad flagella.

1. Tim. 3. & ibi gloſſa ordin. & Anſ. ex Hier. ad Oceanum.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Conſtantinopol. lib. 2. epiſt. 52. al. c. 91.

¶ Verborum correptione, non verberibus timeri debet epiſcopus. C. I.

QVid autem de epiſcopis, qui verberibus timeri volūt, canones[b] dicant†, bene fraternitas veſtra nouit. Paſtores etenim facti ſumus non percuſſores. & egregius prædicator dicit: [Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, 2. que inaudita eſt illa prædicatio, quæ verberibus exigit fidem[c].

In Diac. l. 3. c. 9. Poly. l. 4. tit. 9.

2. Tim. 4.

† Ar. q ficit al... tio ge... lis nō c... ſo li. d... p gl. I... bo. cō... bat. I... tineb... deſpo... pub.

Item in concilio Romano ſub Silueſtro, c. 17.

¶ De eodem. C. II.

NEminem†[d] quicquam peccantem clericum cæde attingat, non presbyter, non diaconus, non epiſcopus clericum, vel ſeruitorem eccleſiæ ad cædem perducat. Sed ſi ita cauſa exigit clerici; triduo[e] priuetur honore, vt pænitens redeat ad matrem eccleſiam.

† Nemo] ori.

b ¶ Canones.] 86. diſt. non liceat.

c ¶ Fidem.] Ad fidem enim nemo cogendus eſt, vt 23. q. 5. ad fidē. & ſ. e. de Iudæis. ſed fidē rec. ptam cogitur quis tenere. & ſic non obſtat 23. q. 4. quis nos. & q. 6. iam vero.

d ¶ NEminem.] ¶ Peccantē.] dum tamē non nimis & enormiter excedat. vel intellige q. clericus in ſacris ordinibus conſtitutus non eſt grauiter & immoderate verberandus. & ſic nō obſtat extra d. ſen. excom. vniuerſitatis. Ioan.

e ¶ Triduo.] Similis ſuſpenſio eſt 5. q. 3. in loc... &c.

Fidē ſe... pere n... cogitu...

1 Ex ſi... ob. ex... ſens... vt ... io. d...

Qui

Item Gregorius Paſchaſio epiſcopo Neapolita. lib. 11. epiſt. 15.

¶Non aſperis, ſed blandis verbis, ad fidem ſunt aliqui prouocandi. C. III.

QVi ſincera intentione extraneos à Chriſtiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis [a] non aſperitatibus debent ſtudere; ne quorū mentem reddita ad † planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduerſitas. Nam quicumque aliter agūt, & eos ſub hoc velamine à cōſueta ritus ſui volunt cultura ſuſpendere; ſuas illi magis, quàm Dei cauſas probantur attendere. ¶ Iudæi ſiquidem Neapoli conſiſtentes queſti nobis ſunt, aſſerentes, quòd quidam eos à quibuſdam feriarum ſuarum ſolennitatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis ſit licitum feſtiuitatum ſuarum ſolennia colere: ſicut eis nunc vſque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obſeruare. Quòd ſi ita ſe veritas habet, ſuperuacuæ rei videntur operam dare †. Nam, quid vtilitatis eſt, quando, & ſi contra longum vſum fuerint vetiti, ad fidem illis, & conuerſionem nihil proficit? Aut cur Iudæis, qualiter cæremonias [b] ſuas colere debeant, regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum ergo eſt, vt ratione potius, & manſuetudine prouocati ſequi nos velint, non fugere; vt eos, ex eorum codicibus oſtendentes, quæ dicimus, ad ſinum matris eccleſiæ Deo poſſimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad conuertendum accendat, & de ſuis illos ſolennitatibus inquietari denuo non permittat: Sed omnes feſtiuitates, feriaſque ſuas, ſicut hactenus tam ipſi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberā habeant obſeruandi, celebrandique licentiam [c].

Item Gregorius iiij. in epiſtola epiſcopis per Galliam, & Germaniam conſtitutis.

¶Non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos prælati corripiant. C. IIII.

LIcet plerumque accidant in ſacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia [d], quàm ſeueritas; plus cohortatio, quàm cōminatio †; plus charitas, quàm poteſtas: cum nemo noſtrum ſine reprehenſione, aut ſine peccato [e] viuat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinam negationem beatum Petrum apoſtolum præceptorem noſtrum iudicaſſet; non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi [f] ergo,

† al. à plano

Iuo p. 13. c. 105.

† al. adhibere

§. ead. c. licet. Iuo p. 5. c. 368.

† al. commotio

Matth, 26.

QVi ſincera.] CASVS. Neapolitani verberabant Iudæos vt ad fidem cōuerterentur: nec permittebant eos ſuas feſtiuitates celebrare. De hoc cōqueſti fuerunt Iudæi Papæ. Præcepit ergo Papa Neapolitano archiepō, ne hoc fieri permittat: quoniam nō aſperitatibus, ſed rationibus & auctoritatibus vete. teſt. ſunt commonendi, & admonitionibus ad fidem ſunt conuertendi. aliàs eorū conuerſio erit inutilis. ſi autem conuerti noluerint, in ferijs & feſtiuitatibus ſuis, quas ipſi & parentes eorū hactenus coluerunt, inquietari nō permittat, ſed liberam habeant licentiam celebrandi.

a ¶ Blandimentis.] vel etiā muneribus, vt 23. q. 4. c. vlt. licet arg. ſit contra. 1. q. 2. quàm pio. 22. q. 2. primum.

b ¶ Cæremonias.] cæremoniæ dicuntur ſacrificia Iudæorum: quia cereis exercebantur ſupra diſt. 6. §. his ita.

c ¶ Licentiam.] ſed nonne Iudæi mortaliter peccant iſta faciendo? quomodo ergo datur eis licētia peccandi mortaliter? Item ſi peccant mortaliter, quare nō puniuntur, cum ipſi in alijs delictis puniantur, vt 17. q. 4. conſtituit. extra de vſu. poſt miſerabilem? Sed dic ꝙ non dat eis hic licentiam peccādi: ſed liberationē à pœna. & eſt ſimile 4. diſtin. deniq; & 21. q. 2. placuit. 23. q. 1. paratus. Ad aliud reſpondeo, ꝙ ſi Iudæi ab hoc ꝓhiberentur, ergo iam cogerētur ad fidem. & hæc vera ſunt: dū tamen ipſi in cōtemptū noſtræ fidei non exerceant talia, vt C. de Iudæ. Iudæos. & extra de Iudæis, & ſi Iudæos.

Eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare.

1 Nam celebrare & exercere illa cæremonialia eſt peccatum mortale. vnde Hier. Cultus legis ab aduētu Chriſti nō differt ab idololatria. Archid.

LIcet plerumque accidant.] CASVS. Epiſcopi, in Gallia, Germania & Europa ſtatim cū perpendebant clericos ſuos delinquere, eos iudicabant. & eijciebant de eccleſia ſua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, ꝙ ſi aliqui clerici delinquant, nō ſtatim fulminēt illos, ſed ſupportent: cum nec ipſi ſint ſine reprehēſione & peccato. & hoc probat exemplo Chriſti: q ſi Petrum poſt trinam negationem ſtatim iudicaſſet, nō tantum fructum ex eo recepiſſet. Et auctoritate Euāgelij dicens. Quod tibi nō vis fieri, &c.

d ¶ Beneuolentia.] nam ſententia, quæ miſericordiā vetat, fugienda eſt. 50. diſt. ponderet.

Sententia ſit coniuncta miſericordiæ.

e ¶ Sine peccato.] vt 81. diſt. Apoſtolus. & 25. diſt. §. nunc autem.

f ¶ Expectandi.] arg. quòd ſemper iudex potius ſequetur miſericordiam quàm iudicium: vel æquitatem quàm rigorem, vt 86. diſtin. non ſatis. 50. diſtin. ponderet. 26.

Iudex ſit amator æquitatis, & miſericordiæ.

Digitized by

[illegible] 6 quæſt.7.alligant.& 35.quæſt.9.veniam.Ad idem 9.diſtin.ſana.

a ¶ Iudicandi.]id eſt,damnandi.

alterius iniuriam,vt ex .[illegible] de eccle.ædif. cap.2. & extra de app.reprehenſibilis

h ¶ Concordiam.] ſcilicet vt vnus præeſſet alijs, ne fieret

atque corrigendi magis ſunt rectores eccleſiæ, quàm ſtatim iudicandi [a]: cum maiora negotia,& difficiliores cauſarum exitus,ſanctorum patrum canones ſpiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia conſecrati iubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine finiri. Vnde neceſſe eſt hæc, & alia eccleſiaſtica quæque negotia poſt multarum experimenta cauſarum ſolicitius perſpici †, & diligentius præcaueri: quatenus per ſpiritum charitatis,& pacis, omnis materies ſcandalorum [b],& præſumptio inuidorum [α] atq. oppreſsio ſimplicium fratrum de eccleſijs Domini auferantur. Et ſicut non vult quiſquam fratrum ſe aliorum iudicio prægrauari;ita non audeat alij inferre, quod ſibi non vult [c] fieri. Iudæi non ſunt cogendi ad fidem: quam tamen ſi inuiti ſuſceperint,cogendi ſunt retinere.

† *proſpici*]or.

α ¶ Inuidorum.] *In epiſtola Gregorij IIII. (quæ eſt in ſæpe memorato codice bibliothecæ Dominicanæ) & aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani legitur,* Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4.c.56.ſtatutum eſt.

¶ Sicut non ſunt Iudæi ad fidem cogendi; ita nec conuerſi ab ea recedere permittuntur. C. V.

Burc.l.4.c.81. Iuo p.1.c.276. & par.13. c.94. Pann.l.1.c.72. *Rom.*10.

DE Iudæis autem præcipit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. [Cui enim vult Deus,miſeretur; & quem vult indurat.] Non enim tales inuiti ſaluandi ſunt [d], ſed volẽtes, vt integra ſit forma iuſtitiæ. Sicut enim homo proprij arbitrij volũtate ſerpẽti obediens perijt;ſic vocante ſe gratia Dei,propriæ mẽtis conuerſione homo quiſque credendo ſaluatur. Ergo non vi,ſed liberi arbitrij facultate vt conuertantur,ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt [e] venire,(ſicut factũ eſt temporibus religioſiſsimi principis Siſebuti) quia iam cõſtat eos ſacramentis diuinis ſociatos baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe,& chriſmate vnctos eſſe, & corporis & ſanguinis Domini extitiſſe participes,oportet,vt fidem, quam etiã vi,vel neceſsitate ſuſceperunt,tenere cogantur;ne nomẽ Domini blaſphemetur; & fides,quam ſuſceperunt,vilis [f], & contemptibilis habeatur.

Item Leo Papa,epiſt.82.ad Anaſtaſium epiſcopũ Theſſalonicenſem,c.1.

¶ Beneuolentia plus quàm ſeueritas erga corrigendos agat. C. VI.

S. ead. c. licet plerumque. Poly. l.4.tit.29.

LIcet nonnũquam accidant,quæ in ſacerdotalibus ſunt reprehendenda perſonis; plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm ſeueritas;plus cohortatio, q̃ comminatio †;plus charitas,quàm poteſtas.Sed hi,qui quæ ſua ſunt,quærunt,non quæ Ieſu Chriſti,facile ab hac lege diſcernuntur, & dum dominari magis, q̃ conſulere ſubditis quærunt, placet honor;inflat ſuperbia: & quod prouiſum [g] eſt ad concordiam [h],tendit ad noxam.

† *al.cõmotio*

b ¶ Scandalorum.] nam ſcandalum eſt, clericum ſtatim puniri poſt delictũ. ſic 11.q.3.ruſus.

c ¶ Non vult.] ſic 2.q.6.qui ſe ſcit.

DE Iudæis.] CASVS. Quidã cogebãt Iudæos ad fidẽ: & ideo ſtatutum fuit in concilio Toletano, ne de cetero ad fidem per vim adducantur: quia cui vult,Deus miſeretur: & quem vult indurat. Admonẽdi ergo ſunt,& non cogendi. Verumtamen ſi iam coacti ſunt ad fidẽ, ſicut factũ fuit temporibus principis Siſebuti: quia iam ſacramenta diuina receperũt, cogẽdi ſunt ea ſeruare:ne nomen Domini blaſphemetur in eis & fides quã ſuſceperunt, cõtẽptibilis habeat. Sequens c.ſatis planum eſt.

d ¶ Saluandi ſunt.] quia nullus inuitus fit bonus, vt 23.q.6.vides.

Coactio eſt duplex.

e ¶ Coacti ſunt.] coactio cõditionalis de qua hic loquitur, nõ impedit ſacramentũ baptiſmi:nec etiã ſacramentũ ordinis,vt 74 diſt. vbi. impedit tamen ſacramẽtum matrimonij 1,vt extra de ſpon. cũ locũ. ſed ſi fuerit abſoluta coactio,nullus character imprimitur, vt extra de baptiſ.maiores. ſed in dormiẽtibus & amentibus diſtinguitur: q̀ ſi prius habeant propoſitũ baptizandi,recipiunt characterem; aliter non, vt ibidem dicitur in fin. eo q̀ dormiens poſſeſsionem non acquirit,vt ff.de acqui. poſſeſ.l.1.§.1.

1 Arg. contra 22.q.4. inter. vbi de hoc. ita videas.

f ¶ Vilis.] not.pp vilitatem vitandã aliquid fieri.100.diſtin. priſca.& c.ſeq.

g LIcet.] Et quod prouiſum eſt.] ſimile eſt quod dicit decret. qđ alicui pro pietate cõceditur, nõ debet redundare in

ſieret ſchiſma,vt 93.diſt.legimus.& 89.diſt.ad hoc.

EPiſcopum.] CASVS. Statutum fuit in canone Apoſtolorum,vt nullus epiſcopus,presbyter, vel diaconus percutiat fideles delinquentes, vel infideles volens ab eis timeri.quod ſi fecerit,deponatur: quia Dominus hoc nisi p grauioribus & mortalibus culpis. Et hoc probat auctoritate Apoſtoli,q præcipit arguere & obſecrare in patiẽtia.& vna rõne:qa ſi qs Icaute honorabiliora mẽbra pcutit,ſibi debitã ſubtrahit reuerẽtiã:iuxta illud Sapiẽtis. Leuiter caſtigatus reuerentiã exhibet caſtiganti: & q ſecus fecerit, iuxta verborum modũ pœnam excommunicationis & exilij ſuſtinebit.

Item ex canon. Apoſtolorum, c. 28. iuxta priſcam verſionem.

¶ Deijciatur ab officio presbyter, & diaconus & epiſcopus verberibus timeri quærens. C. VII.

Anſ.l. 6. c.159. Poly.l.4. tit. 9. EPiſcopum,aut presbyterum,aut diaconum percutientem fideles delinquẽtes,aut infideles inique agẽtes, & per huiuſmodi volentem timeri, deijci ab officio ſuo præcipimus;quia nuſquam nos docuit [a] hoc Dominus. E contrario vero ipſe cum percuteretur,non repercutiebat: cũ malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur. (2. Petri, 2.)

Item ex concilio Bracarenſi 3.c.6.

¶ Non verberibus,ſed verbis ſubditos epiſcopi corripiant. C. VIII.

2. Tim. 4. CVm beatus Apoſtolus arguere,obſecrare,vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quoſdam ex fratribus tantis cædibus in honoratos ſubditos † efferueſcere,quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ. Et ideo,qui gradus iam eccleſiaſticos meruerunt,ideſt presbyteri,abbates, & leuitæ, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis, nullis debẽt verberibus ſubiacere;non eſt dignum, vt paſſim vnuſquiſque prælatus honorabiliora membra ſua, prout voluerit, & ei placuerit,verberibus ſubijciat,& dolori:ne,dum incaute ſubdita percutit membra,ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reuerentiam ſubtrahat [c],iuxta illud,quod quidam ſapiens dixit:[Leuiter † [d] caſtigatus reuerentiã exhibet caſtiganti:aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit,nec ſalutẽ.] Et ideo,ſi quis aliter,quàm dictum eſt,prædictos honorabiles ſubditos, licentia perceptæ poteſtatis elatus,malitia animi tãtũ,crediderit verberandos;iuxta modum verberum,quę intulerit, excommunicationis pariter & exilij [e] ſententiam ſubſtinebit.

† ſic in codice regio.

† Leuiter] orig.

Prouerb. 23. 2 *Salomon vero contra admonet dicens:[Percute filium tuum virga: & liberabis animam eius à morte.] Hinc etiam B.Gregorius ſcribit in dialogo beatum Benedictum,* (lib.2.dial.c.4.) *quemdam monachum virga percutiendo ſanaſſe; quem crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiã Dominus flagello facto de funiculis, male verſantes in templo* (Io.2.)

b ¶ Grauiorib⁹.] His patet q maiores clerici non ſunt verberãdi,niſi pro maiorib⁹ culpis: ſed minores etiam verberantur pro minoribus,vt 35. diſt.ante.& 22. diſt.c. denique.5.q.5. illi q. ſunt,& aliæ perſonæ, quæ habent coercitionem verberum, ſed temperatam, vt pater, dominus, magiſter, pater familias, magiſter, maritus 1, vt 23.q.4.duo iſta. & q.5.c.1.& 7.q.1.ſicut. vnde ſi pater verberat filium clericum in minoribus ordinibus conſtitutum,non eſt excõicatus: idem eſt de alijs propinquis,vel de ijs qui familiam habent,vt extra de ſenten. excommu.cum voluntate.ſ fi. Ioan.Tancredus th reſpondit, q ſi pater animo corrigẽdi verberat filium in ſacris ordinibus cõſtitutũ, q non eſt excõicat⁹: quia manus illa non eſt iniurioſa:cum nõ faciat animo iniuriãdi, vt extra de ſent. excommu.cap 1.hoc etiam notaui in quæſtionibus.B.2

c ¶ Subtrahat.] Argumen q ex quo prælatus non ſeruat reuerentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſeruare, vt 45. diſt.eſto.22.q.5. de forma. 32.q.5. iniquum.

d ¶ Leuiter.] ff. ad leg.Aquiliam. præceptoris.

e ¶ Exilij.] Not.clericum poſſe relegari in exilium,vt 2.q.1.in primis.& notatur 3.q.4.hi qui.

Clerici nõ ſunt æqualiter verberandi.

1 Adde gl. in l. iurantibus. ff.de iuriſ. om. iud. & i Authen.d nu. §. ſi vero. coll. 3.

2 Quæſtio venetialis ẽ: & incipit qñ verum pater, &c.

Cleric⁹ põt relegari.

hoc non docuit:immo cum percuteretur,non repercutiebat;ſed patiebatur.

a ¶ Docuit.] Sed nõne Dñs flagellis pcuſſit,vt 1.q.3.ſaluator? Sol. Sic:ſed non fecit hoc vt timeretur, ſed cauſa correctionis,vt ĩ.eodem,in ſumma.

CVm beatus.] CASVS. Quidam epi odio inflammati fratres ſuos honorandos ſcilicet abbates, pſbyteros,& diaconos ſic verberabant cum delinquebãt, ſicut conſueuerunt verberari latrones. quod reprehendit cõcilium Bracarenſe: & oſtendit hoc non eſſe faciendũ,

SALOMON. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probatur q ſubditi ſunt caſtigandi: & tunc eos pręlati diligunt cum eos caſtigant. & hæc probantur per iſtum §.& per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit, q epi percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. ſeptem auctoritatibus & exemplis: quod etiam per ſequentia capitula probat.

a ¶ Fla-

a ¶ Flagellauit.]vt 1.q.5.ſaluator.
b ¶ Fornicatorem.]ſ.2.q.1.de manifeſta.
c ¶ Et magum.]ſ.23.q.8.legitur.
d ¶ In canonibus.]in hoc libro non inuenio illos canones. ſed verba correctionis inueniũtur 28.diſt.de his.& 12.q.1.c.1.
e ¶ Ergaſtulis.]infra 27.q.1.impudicas. & c.peruenit.

i ¶ Dele.]Sed quare hoc petijt Moſes[a], cũ nemo deleri poſſit niſi pp peccatum proprium: quia ſpiritus ſanct⁹ nulli ingerit immeritam pœnam, vt 11.q.3.illud[a] Dicunt quidam ꝙ impetu mentis hoc dixit. Alij dicunt, ꝙ ex magna confidentia hoc dixit: quaſi dicat, impoſſibile

a Sub. [...] Et idẽ [...] tijt 23 [...] iuxta [...] Archid.

flagellauit [a]*: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apoſtolus fornicatorem* [b] *illum ſatanæ corporaliter vexandũ tradidit: & magum* [c] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus* [d]*, pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter verſantur, verberibus caſtigari iubentur. Virgines quoque, ſi religionis veſte depoſita alijs ſe copulauerint, ergaſtulis* [e] *retrudi præcipiuntur.*

1.Cor.5.
Act.13.
Siricius Papa epiſt.1.c.6.

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20. lib. par. 4.c.6.

lib.20.c.6.ad c.29.Iob.
paſt.par.2.c.6.
l.1.reg.epiſ.24.

¶ Diſciplina non eſt ſeruanda ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina. C. IX.

Diſciplina.] CASVS. In hoc ca. pbat Gratian⁹ (aliàs Greg.) ꝙ plātus circa correctionẽ ſubditorũ debet in ſe habere miſericordiam & diſciplinã. Et hoc pbat quinque rationibus vel exẽplis, ſcilicet Samaritani, qui vulneribus ſemiuiui appoſuit vinũ & oleum: & arcæ, in qua virga erat & manna: & Dauid, q virga & baculo ſanatus eſt: & Moyſi, q circa populũ exercuit miſericordiã & ſeueritatem: & exẽplo Iob, qui cum ſederet quaſi Rex exercitu circumſtãte, erat tamen mœrentium conſolator. Et qd hæc ſupra dicta ſignificent, diligẽter ĩ hoc cap. exponitur.
f ¶ Diſciplina.] ideſt, rigor ſiue pœna.
g ¶ Miſcenda eſt.] Not. ꝙ iudices ſemp ſequentur mediocritatẽ, vt ar. extra de cẽſi. ex parte. ff. de pig. act. ſi ſeru⁹. ff. de iur. & fac. ign. nec ſupina. extra de offi. cuſto. c.1. & ff. de verb. obli. continuus. §. cũ ita[1]. Arg. contra. ff. d nego. geſt. Neſenni⁹. in fi. lo. Sol. iudex potius ſequatur æquitatem, quàm rigorem, vt C. de iud. placuit. vbi certum eſt ius ab æquitate diſſentire, vt in reſtitutione minorum: niſi ex cauſa magis ſequeret̃ rigorẽ: vbi ſ. multis graſſantibus opus eſt exemplo, vt ff. de pœ. aut facta. in fi. vbi autem ius ſcriptum nõ eſt, iudex ſemper ſequetur æquitatem, vt extra de tranſact. c. vlt. Har.

Iudex mediocritatẽ ſequatur.

1 Ad idem ff. de ſer. le. l. generaliter. nã ſi legaui tibi ſeruũ. nec expreſſi de quo: de mediocri ĩtelligendũ eſt. Laure.

Diſciplina [f], vel miſericordia multũ deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet, & iuſte conſolans miſericordia, & pie ſæuiẽs diſciplina. Hinc eſt, quòd ſemiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleum; vt per vinũ mordeantur vulnera, per oleum foueantur: quatenus vnuſquiſque, qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiẽ pietatis: per vinũ mundẽtur putrida, per oleũ ſananda foueãtur. Miſcenda [g] eſt ergo lenitas cũ ſeueritate, faciendũque quoddã ex vtraque temperamẽtum, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cũ tabulis virga ſimul & manna eſt, quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia, in boni rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & mãna dulcedinis. Hinc etiã Dauid ait: [Virga tua, & baculus tuus ipſa me cõſolata sũt.] Virga etenim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Si ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & cõſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæuiens: ſit pietas [c], ſed nõ plus, quàm expediat, parcens. Intueri libet in Moyſi pectore miſericordiam cum ſeueritate ſociatã. Videamus amantem pie, & diſtricte ſæuientem. ¶ Certe cum Iſraeliticus populus ante Dei oculos pene inueniabilem contraxiſſet offenſam, ita vt eius rector audiret, [deſcende; peccauit populus tuus] ac ſi ei diuina vox diceret: qui in tali peccato lapſus eſt, iam meus non [h] eſt; atque ſubiũgeret, [Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentẽ magnã.] Ille ſemel & iterum pro populo, cui præerat, obicẽ ſe ad impetũ Dei iraſcẽtis opponẽs ait: [Aut dimitte eis hãc noxã: aut ſi nõ facis, dele [i] me de libro tuo, quem ſcripſiſti.]

Luc.10.
Heb.9.
Pſ.22.
Exo.32.

h ¶ Meus non eſt.] Arg. quod de vno conceditur, de alio negatur. ſic. 1.q.1. per Eſaiam. 33.q.5. qui ſinit. & 23.q.4. forte. & 25. diſt. qualis. ſimiliter cum iudicatur rem meam eſſe, per conſequens iudicatur tuam non eſſe, vt ff. de procur. Pomponius. §. 2.

ſibile eſt ꝙ me deleas. Aug. tamen dixit, ꝙ hæc dictio, aut, ponitur hic conditionaliter, ideſt ſi non dimittis eis hanc noxam, dele mecũ eis. poſtea deſtrue cõſequẽs: ſed non deles me: ergo dimittes eis hanc noxã. & Gregori⁹ hic cõditionaliter exponit. Alij intelligũt hoc d mo

te temporali, prout videtur ſonare littera ſequens.
a ¶ Obtinuit.] ꝛ.50.diſt.ſi quis præpoſtera. contra, ibi dicitur ꝙ veniam petijt, ſed non obtinuit? Reſpondeo. Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter: ſed non vt numquam punirentur. Puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana & in Babylonica captiuitate, vt 76.diſt. ieiunium. vel obtinuit veniã quo ad vitam æternam, non quo ad temporalem: ſicut & Dauid remiſſum fuit peccatum quo ad vitam æternam: ſed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pœniten.diſtin. 1. ſicut primi.

Moyſis oratio pro populo i quo fuit exaudita.

Penſemus ergo, quibus viſceribus eũdem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri ſe petijt. Sed tamen iſte, qui tanto eius populi amore conſtringitur, contra eius culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vt petitione prima, ne delerentur, culpę veniam obtinuit [a], ad eumdem populum veniens ait, [Ponat vir gladium ſuum ſuper fœmur ſuum: ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum; & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum: cecideruntque in die illo quaſi viginti [α] tria millia hominum.] Ecce qui vitam omnium etiam cum ſua morte petijt: paucorum [b] vitam gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris: foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tanta fuit pietas, vt ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta ſeueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipſe iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, vt pro eis nec ſibi parceret: & tamẽ delinquentes ſic perſecutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente proſterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator admirabilis, cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladijs allegauit [c]. Intus amans diuinæ iræ ſupplicando obſtitit: foris ſæuiens culpam feriendo conſumpſit. Sucurrit citius omnibus oſtẽſa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelẽ famulum ſuum citius exaudiuit agentem pro populo: quia vidit, quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi vtrumque Moyſes miſcuit, vt nec diſciplina deeſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtramque virtutem dicitur, [Cumque ſederem quaſi rex circumſtante exercitu, eram tamen mærentium conſolator.] Sedere quippe circumſtante exercitu, vigor eſt, ac diſciplina regiminis: mærentium vero corda conſolari, miniſterium pietatis.

(Margin: *Ibid.* beside "veniam obtinuit"; *Iob. 29.* beside "[Cumque ſederem".)

α ¶ Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij, ſed in hebrais, paraphraſi Chaldaica, verſione ſeptuaginta, & vulgata eſt,* tria millia.

Item Iſidorus lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 54.

¶ Iuſte iudicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat. C. X.

Burc.l.16.c.25. §.omnis

OMnis, qui iuſte iudicat, ſtateram in manu geſtat, & in vtroque [d] penſo iuſtitiam & miſericordiam portat [e]: ſed per iuſtitiam reddit peccanti ſententiam; per miſericordiam, peccanti temperat pœnam: vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat; quædam vero per miſerationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis ſuis proponit, ſemper timens & tremens in omni negotio formidat: ne de iuſtitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iuſtificatur, inde potius condemnetur.

Item Auguſtinus in Enchiridio, c. 72.

b ¶ Paucorum.] not. 23. millia dici pauca 1: quia pauci fuerunt reſpectu aliorũ. ſimi. ff. de verb. ſigni. maiorem.

Additio. Et 23. quæſt. 4. §. quod autem.

c ¶ Allegauit.] arg. ꝙ idẽ poteſt eſſe aduocatus vtriuſq; partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nũc pro altera. quod eſt falſum 2: & ſic tutor duorum litigantium pro vno agit, & pro altero reſpõdet, vt ff. de auct. tut. accipientis. Ex hoc loco ſumitur cauſa quare eps accedens ad altare deponit mitram & baculum: ſed cum conuertit ſe ad populum, reſumit comminationis ſuæ inſignia, vt de conſecra. diſtin. 1. nullus epiſcopus.

OMnis.] Casvs. Dicitur in hoc cap. ꝙ omnis, qui recte iudicat, debet in manu geſtare ſtateram, vt iudicet & abſoluat iuſte: & in vtroque penſu, id eſt in condẽnatione vel abſolutione debet habere ſimul iuſtitiam & miſericordiam, vt per iuſtitiam peccati ſententiam reddat: & per miſericordiam peccati temperet pœnam: in omni negotio timens ne iuſtitiæ tramite deuians cadat.

d ¶ In vtroque.] id eſt, in abſoluendo & condemnando.

e ¶ Portat.] ſed qualiter iſtud ſtare poteſt, ꝙ iudex habeat miſericordiam & rigorem? Primum ea ratione, quia iudex non poteſt mitigare pœnam, à canone latam vel lege inflictam, vt 2. quæſt. 3. §. notandum 2. ſed illud ibi: expeditum eſt. Item qualiter miſeretur iudex illius, quem

1 Adde regulariter quot dicatur pauci, not. glo. in l. ſenatus. ff. de don. cau. mor. & in c. cupientes. §. cæterũ. in glo. in ver. contradicẽtiũ paucitas. de elec.

2 Adde de hoc late p Io. And. in mercu. in reg. contracta in lib. 6.

Epiſcopus quãque ſumit, & quando q; deponit mitrã & baculũ non ſine cauſa.

Iudex qualiter poteſt habere rigorẽ & miſericordiã.

1 Nam iudex iuſte & | ei:e inter ſ...it. 23. q. 5. miles. nā nō eſt crudelitas crimina pro Deo punire: ſed pietas. 23. q. 8. legi. Archi.

quem occidit 1? Item quæ miſericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ miſericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6. q. 1. §. verum 2. Solu. ideo dicitur iudex ſeruare rigorem & miſericordiam: non quod ſimul exerceat ea circa aliquem: ſed quia ſi opus fuerit, & cauſa ſubeſt, debet eſſe miſericors in diſpẽſando: ſi cauſa non ſubeſt, debet eſſe rigidus in iudicando. Vel dic quod iudex ſemper habebit miſericordiam etiam occidendo hominem: & ſi non per mitigationẽ pœnæ, saltem per compaſſionem, vt infra ead. vera. Item ex hoc facit miſericordiam, cum facit vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vnde eo ipſo quod iudex punit aliquem, miſericordiam facit, vt infra ead. cap. proxi. & iſte intellectus patere poteſt ex illis cap. 23. q. 4. duo iſta. & c. ea vindicta. qui enim facit finem peccato, miſericors eſt, vt de pœn. diſt. vlt. c. vlt. in fi.

non 3. Contraria vero ſunt in caſibus ſpecialibus loquuntur, in quibus quis cogitur.

SVNT ENIM. Dictum eſt ſupra in cap. proxi. quòd qui corripit & punit, dat eleemoſynam: ideo ponit quot ſunt genera eleemoſynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

3 Supra ead. ... dixis.

¶ Qui remittit, & qui corripit, vterque miſeretur. C. XI.

4. ſentent. diſt. 15.

ET qui emendat verbere, in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina; & tamen peccatũ eius, quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit[a] ex corde, vel orat, vt ei dimittatur; non ſolũ in eo, quòd dimittit, atque orat, verum etiam in eo, quod corripit[b], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat; quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur inuitis[c], quãdo eorum conſulitur vtilitati, non voluntati; quia ſibi ipſi inueniuntur eſſe inimici.

Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus Albinus † ait.

† al. Alcuinus

¶ De multiplici genere eleemoſynarum. C. XII.

Pann. l. 2. c. 192.

TRia ſunt genera eleemoſynarũ: vna corporalis, egẽti dare, quidquid[d] poteris: altera ſpiritualis, dimittere[e] à quo læſus fueris: tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Auguſtinus lib. 50. homil. homilia 6.

¶ Eleemoſynæ pecuniæ præfertur eleemoſyna cordis. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 193.

DVæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemoſyna cordis eſt dimittere ei, à quo læſus es. Nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes; indulgere peccanti, quantũ volueris redundat[f] tibi. *& infra.* ¶ Eleemoſyna cordis multo maior eſt quàm eleemoſyna corporis. *& infra.* ¶ Charitatis eleemoſyna, ſine ſubſtantia terrena ſufficit ſibi; illa vero, quæ corporaliter datur, ſi non benigno corde[g] tribuitur, omnino non ſufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeueritatis, nec zelus rectitudinis ſine*

ET qui emendat.] CASVS. In hoc cap. oſtendit Auguſtinus, quod eleemoſyna dupliciter fit à prælato: ſcilicet dimittẽdo ei à quo læſus eſt, & orando pro ipſo vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigẽdo delinquentes etiã inuitos: quia multa bona præſtãtur inuitis, quia ipſi ſunt ſibi inimici. Capitulũ quod ſequitur, planũ eſt.

Rancorem dimittere tenemur.

a ¶ Dimittit.] quilibet poteſt & tenetur dimittere rancorem, ſed non tenetur dimittere ſatisfactionem, vt 90. diſt. ſi quis contriſtatus. & 23. q. 4. ſi illic.

b ¶ Corripit.] hic videtur, quod aliquis poteſt verberare vel excõicare aliquẽ pro propria iniuria, ſic 23. q. 4. ſi illic. & 2. q. 7. ſi quis. Sed contra infra diſt. proxi. ſeditionarios 2. vbi dicitur, quod clerici non debent eſſe vltores propriæ iniuriæ. ſimiliter eſt contra 23. q. 4. inter. vbi dicitur, quod nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria, ſimiliter eſt contra 23. q. 5. de occidendis. vbi dicitur, quod iudex pro ſua iniuria non debet reũ occidere. Sed ſolue vt dixi 2. q. 7. ſi quis epiſcopus. Ioan. Sol. pro propria iniuria poteſt prælatus aliquem punire, dummodo nõ faciat hoc animo vlciſcendi, vt infra diſt. proxi. ſeditionarios. vel vt magis timeatur, vt infra ead. diſt. cap. 1. ſed ſi animo corrigendi hoc facit, & non ex indignatione, bene licet, vt in hoc cap. dicitur. Bar.

2 Ad idem adde extra de homi. ſignificaſti. 2. in fi. de hoc not. extra de cler. pugnante. c. 1. ibi videas. Archid.

Beneficiũ inuito confertur.

c ¶ Inuitis.] arg. quod inuito confertur beneficium, vt 23. q. 4. diſplicet. & q. 5. non vos. 74. diſt. placuit. & c. conſulint. ff. de neg. geſt. ſoluendo. ff. de libe. cau. l. 1. & 2. & ff. de appel. non tantũ. argu. contra 10. quæſt. 3. præſens. & 23. q. 5. ad fidem. ff. de reg. iuris. inuito. Solu. ad bonum ſemel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere; aliàs cap. ſequen. Ioan. de Fan. & Hug.

d TRia ſunt.] ¶ Quidquid.] hæc eſt magna eleemoſyna qui dat vltra id quod poteſt 4, vt 41. diſtin. parſimoniam.

e ¶ Dimittere.] quantum ad rancorem ad minus, vt 90. diſt. c. ſi quis contriſtatus.

DVæ ſunt.] CASVS. Dicit Auguſtinus in hoc cap. quod duæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, ſcilicet dimittere & parcere inimicis; alia corporis, ſcilicet pecuniæ: ſed eleemoſyna cordis maior eſt, quàm eleemoſyna corporis. quandoque enim volo facere, ſed non poſſum, cum non habeam cui dem, vel pauperes nõ inueniam. eleemoſynam vero cordis ſemper facere poſſum, quæ ſine terrena ſubſtantia ſufficit.

f ¶ Redundat.] id eſt, abundat.

g ¶ Benigno corde.] quia qui dat pauperi eleemoſynã non ex charitate, ſed ideo vt remoueat à ſe importunã petitionem; rem perdit & meritũ, & venialiter peccat 5, vt 25. diſtin. §. criminis.

EX HIS OMNIBVS. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probatur, quod in correctionibus debet ſemper iudex declinare in partem mitiorem, & tamen punire: & hoc

Eleemo... na ma...

4 Domi... nõ vn... pes ... ſed diſ... ſari. 76... non ſ... Archid.

Eleem... næ d... pôt re... ter pe...

5 Sic e... peccat... dando... moſy... vanã... tiã. ar... 1. vid... tum.

& hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan.
CASVS Concludit Gratianus ex ſupradictis, q̄ ſeueritas cum manſuetudine, & econuerſo ſemper eſt habenda. Et ſoluit ſupradictã contrarietatem, dicens quòd in capitulis ſupra dictis vſque ad §. Salomon, illi percuſſores

erant miſericordes, q̄ omnino rigorem iuſtitiæ negligebant. Alij erant intantum rigidi, q̄ nullam miſericordiam, vel manſuetudinem habebant. quos Greg. ĩ hoc cap. reprehendit, dicens q̄ circa delinquentes, & iuſtitiã & miſericordiã ſeruare debent, ita q̄ rigor nõ ſit rigidus, neque mãſuetudo ſit diſſoluta.

manſuetudine in prælatis debet inueniri. Percuſſores ergo, qui præmiſsis auctoritatibus ab epiſcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes; ſed prætermiſſa manſuetudine ad uerbera ſemper parati intelligendi ſunt: qui per flagella non vitia corrigere, ſed timeri appetunt, quibus Petrus ſcribit: 1. Pet. 5. *[Ne ſitis dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo]. Hinc etiam Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 19 parte 4. c. 23.* in c. 29. Iob. c. 16

¶ Manſuetudo, & diſtrictio ab inuicem non ſeparentur. C. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita diſtricti, vt omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iura regiminis. Vnde cũctis rectoribus vtraque ſummopere ſunt tenenda, vt nec in diſciplinæ vigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſum in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ, quatenus nec à compaſsione pietatis obdureſcant, cum contumaces corrigunt: nec diſciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos conſolantur. Regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem: & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

¶ Vera iuſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur. C. XV.

VEra iuſtitia compaſsionem habet; falſa vero † [a] dedignationem: quamuis & iuſti ſoleant recte peccatoribus dedignari. Sed aliud eſt, quod agitur typho ſuperbiæ; aliud, quod zelo diſciplinæ. Dedignantur † etenim, ſed nõ dedignantes. *& poſt pauca.* ¶ At contra hi, qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, ceteros quoſque deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deterius peccatores fiunt.

† *iuſtitia*] or.

† *al. Indignantur*

Item Hieronymus ad c. 4. Threnorum.

Rabani ſunt, non Hieron. ij commentarij

¶ Peccantes manſuetudine prouocentur, non auſteritate abiiciantur. C. XVI.

Thren. 4.
Eſa. 52.

REcedite [b], inquiunt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non ſanat ægrotum, non curat infirmum; ſed magis occidit, atque in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex ſua infirmitate [c] aliorum infirmitates penſantes magis per humili

VEra iuſtitia compaſſionem.] CASVS. In hoc cap. aſſignatur differentia inter veros iuſtos, & falſos hypocritas, quia veri iuſti compaſſionem habent, & indignantur aduerſus delinquentes, eos corrigendo. Falſi vero iuſti deſpiciunt peccatores, & dedignantur eos, & nulla miſericordia, vel compaſſione delinquentibus condeſcendunt, & ĩquãtum ſe extollũt, ĩtãtũ deteriores fiunt.
a ¶ Falſa vero.] Vnde falſa iuſtitia non eſt iuſtitia, & iudex ſi iuſtitia in eo nõ eſt, non eſt iudex, ſicut nec iniuſta miſericordia, miſericordia, vt 23. q. 4. eſt iniuſta. ſicut falſus denari' [1] non eſt denarius: & falſus tutor non eſt tutor, vt ff. de ver. ſig. Paulus. Et nota q̄ facit hic differentiam inter indignari & dedignari, vt indignatio ſpectet ad malos [2] & dedignatio ad bonos: & illud odium eſt bonum, quo quis odit peccata, non homines, vt 86. diſt. odio. & iuſtus iraſcetur peccatis populorum, vt 7. q. 1. §. cum vero.

1 Sic dicit falſa virt'. 28. q. 1. §. ex his.
Iudex falſ' nõ ẽ iudex.
Indignari, & dedignari differũt.
2 Vnde dicas, q̄ dedignari proprie ẽ cum ſupbia iraſci, & corripere, & increpare, ſecũdũ Hug.

REcedite.] CASVS. In pricipio hui' ca. ponit Hieron. verba hypocritarũ ſcripta ĩ Hieremia, qb' vtunt̃ hypocritæ eijciendo peccatores à ſua cõmunione, dicẽdo: Recedite, &c. Sed dicit Hierony. q̄ talis loquela nõ ſanat, immo peccãtes ĩ dſperationé ĩducit. Bon' autẽ paſtor cõpatiet̃ delinquẽti, & p humilitaté conatur eum ab errore reuocare, ſicut

res ab epiſcopali officio repelluntur, qui verberant, nõ vt vitia corrigant, ſed vt magis timeantur: & qui prætermiſſa mãſuetudine ſemper ſunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus, Ne ſitis dominantes, &c.

SVnt namque.] CASVS. Quidam prælati intantum

Paulus faciebat, qui dixit: Factus ſum infirmus ĩfirmis.
b ¶ Recedite.] Hæc ſunt verba illorum, qui habent falſam iuſtitiam: ſed hæc verba non de corporali, ſed de ſpirituali receſſu intelligenda ſunt, vt 23. q. 4. recedite.
c ¶ Infirmitate.] ideo enim Dominus permiſit Petrum

Petr' cecidit nõ ſi.e cauſa.

eadere,vt ex ſua infirmitate ſciret qualiter deberet aliorum infirmitatibus compati,vt 50. diſt.conſiderandū.
a ¶ Leuamentum.] Debet enim prælatus ſingulos iuuare pro poſſe,vt 8.q.1.Clemens.

SEd illud.]CASVS. Quidam ſacerdotes volebant videri beneuoli inter ſuos ſubditos, & qa timebant ne homines male loquantur de ipſis,negligūt corrigere delinquentes, quos Hieronymus redarguit: & q̀ debent eſſe vigiles,& corrigere peccatores, probat quatuor auctoritatibus,ſcilicet, Peccantē coram omnibus, &c. Oſtendit etiam quantum malum ex negligentia prælatorum ſequatur,ſcilicet vno peccante vniuerſa plebs polluitur. Qd probat duobus exemplis, ſcilicet Achor,& ouis morbidæ.
b ¶ Vno.] ſcilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de hiericontino anathemate,vt 1. q.4. §. item peccato ciuium.
c ¶ Vt ceteri.] Not. q̀ cū quis delinquit publice, publice ē arguendus, & non occulte 1, vt ſic ceteris metus incutiatur, & etiam ſcandalū auferatur,vt 2.q.5.ſi mala. & q.7. qua ꝓpter. & 23.q.4.ita plane.& 28.q.2. ꝑuenit. & 11. q.3.cap.vlt. & multis perſonis craſſantib⁹ exemplo opus ē,vt ff. d pœn.aut facta.§. vl.
d ¶ Duob⁹.] Ex hoc cap.videt̃ q̀ illa auctoritas:ſi peccauerit, intelligatur etiam de manifeſto delicto. Quid iuris ſit,dixi 2. q.1.ſi peccauerit.
e ¶ Morbida.] infra 1.q.1.fertur. 24.q.3. reſecandæ.
f ¶ Hinc etiā alibi.] arg. q̀ poſſumus vti iure aliquo, cuius nō habemus auctorē, vt ſ. ead.neminē. & extra de frig. & malef. cap.1. de conſec. diſt. 4.ſanctū arg. contra. ff.de fal.l.vl. vbi dicitur, quòd falſarius ē qui allegat leges,quarum non habetur auctor. Ioann. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla ſine auctore certo inueniuntur. B.

1 Pone q̀ aliquis peccauit publice & ſatisfacere vult ī occulto, nūquid ſufficit? Non. Nā dicit canō vbi malū contingit,ibi moriatur 2. q. 1. ſi peccauerit. Ad hoc de pæ. diſtin. 1.§. hic ergo. Archid.

Iure cuius nō eſt auctor verum poſſumus vti.

PERCVSSOR. Hæc eſt quarta pars diſt. in qua præſequitur de percuſſione ſpirituali,quia ſupra dixit de corporali.Arch.

CASVS.Hactenus expoſuit de percuſſore corporali:Nūc intendit tractare de ſpirituali,de illo ſcilicet qui inutili ſermone infirmorum animos vulnerat. Hoc probat, per ſequens cap. cuius caſus facilis eſt, & per te uidebis.

Equit.]Hæc diſ.diuidit̃ ī tres partes, in quarū prima reprehendit ſuperbos doctores Secun-

tatis,& manſuetudinis leuamentum [a] ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere,quàm per auſteritatem in foueā perditionis nutantes propellere. Vnde doctor gentium: [Factus ſum,inquit,infirmus infirmis.] 1.Cor.9.

Item ex Origene,homilia 7. in Ioſue.

¶ In populum ira Dei deſæuit,cum prædicator delinquentes palpat,non corripit. C. XVII.

SEd illud non otioſe tranſmittendum eſt,quòd vno [b] peccante ira Dei ſuper omnem populum venit. Hoc quando accidit?quando ſacerdotes,qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantiū linguas,ne forte male de eis loquantur, ſacerdotalis ſeueritatis immemores nolunt complere quod ſcriptum eſt: [Peccantem coram omnibus argue, vt ceteri [c] timorem habeant.]& iterum: [Auferte malum ex vobis ipſis.] nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolū dicentem: [Tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.]Neque illud Euangelij implere ſtudent, vt ſi viderint peccantem; primo ſecrete conueniant: poſt etiam duobus [d], vel tribus adhibitis †; quod ſi contempſerit,& poſt hæc eccleſiæ correctione non fuerit emēdatus, de eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum:& dū vni parcunt, vniuerſæ ecleſiæ moliuntur interitum.Quæ iſta bonitas?quæ iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus. Sicut ex vna oue morbida [e] vniuerſus grex inficitur;ſic vno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente plebs vniuerſa polluitur. 1.Tim.5. 1.Cor.5. Ibid. Matt.18. †al.arbitris

Hinc etiam alibi [f] dicitur [Rectorem ſubditis pietas matrem,diſciplina vero patrem exhibeat.] 4 ¶ *Percuſſor quoque dicitur,qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat.* Greg. paſt. 2. par.c.6.

Vnde Anacletus Papa epiſt. 2.ad epiſcopos italiæ.

¶ Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor vocatur. C. XVIII.

SAne percuſſor ille dicitur doctor,qui ſermone inutili cōſcientiam percutit infirmorum.Ideo tenere vos,& omnes fideles oportet eum,qui ſecundum doctrinam eſt,fidelem ſermonem,vt potēs ſit conſolari in doctrina ſancta †; & contradicentes redarguere; & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes conſolidare. Ad Titum.1. †al.ſana

DISTINCTIO XLVI.

S*Equi-*

Secunda ibi, [Ecce quare.] Tertia ibi, [Non licet.] Ioan.de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 46. diſt. in qua proſequitur decimũ cap. Apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epm eſſe nõ litigioſum. Nihil enim deterius eſt arrogantia prælatorũ incom-

promptiſque ſecundum ordinem hic exequitur 2.

HOc habet.] CASVS. In hoc cap. dicitur ꝙ duo genera ſunt prælatorum. Nam alij ſunt arrogantes: alij ſunt humiles. Arrogantes ſunt qui humiliter neſciunt proferre quod docẽt: qui quaſi in quadam ſublimitate reſidentes, quos docent tanquã in imo poſitos deſpiciunt: & vix dominãdo eis loqui dignãtur. Et hoc probat auctoritate prophetæ dicẽtis: Vos autem, &c. Humiles vero ſunt q tanto vehemẽtius vitiũ elationis fugiũt, quãto ardentius verborũ iaculis ipſum magiſtrũ elationis, ideſt, diabolum perſequuntur.

2 Terra quia cum ipſe ſit litigioſus, & per conſequentiam prouocet alios ad diſcordiam, non poſſet ad concordiam reuocare: q; th tenetur ex officio facere. 93. diſtin. c. 1. p totũ, ſecundum Hoſt.

1. ad Tim. 3. & ibi gloſſa ordi. & Anſ. ex Hierony. in epiſt. ad Oceanum.

tur [a], [*Non litigioſum.*] *Nihil eſt enim impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant; & parati ad lites, in ſubiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & ſuperbia prouenire manifeſtum eſt.*

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 23. par. 5. cap. 12. ad cap. 33. Iob.

¶Arrogantes neſciunt inferre humiliter quæ docent. C. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantium, vt humiliter neſciant inferre quod docent: & recta, quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſint. In verbis [b] enim eorũ proditur; quòd cum docẽt, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eoſq. quos docent, vt longe infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt †; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignãtur. recte autem his per prophetam Dominus dicit: [Vos autem cũ auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum auſteritate enim, & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquille ratiocinando corrigere, ſed aſpere inflectere dominando feſtinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationẽ †: quanto ardentius verborum ſuorum iaculis ipſum magiſtrum [c] elationis inſequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur [d].

† al. deſpiciũt

Ezech. 34.

Ibid. c. 13.

† al cognitionem.

b ¶ In verbis.] ex verbis enĩ perpendimus alicuius ſtultitiã, vt 93. diſt. legimus. & extra de ſucceſ. abintecum dilectus. & ex verbis perpenditur quãta fides adhibeat teſtibus, vt ff. de qõn. de minore. quãq; etiã p ſigna perpenditur: quia impudicus oculus, &c. vt 32. q. 5. nec ſolo. & de pœn. diſt. 1. in actione.

Stultitia p verba ac ſigna perpẽditur.

c ¶ Magiſtrum.] id eſt, diabolum.

d ¶ Inſectatur.] id eſt, perſequitur.

ECCE. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, ſeditionarios, & iniuriarum vltores. & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra ꝙ litigioſi non debent in epiſcopos ordinari. quia neſciunt humiliter docere. Ponit Gratianus alias cauſas: quia tales cõſueuerunt eſſe adulatores & detractores, & inter fratres diſcordias ſeminantes: q̃ oĩa ſunt dãnabilia in ꝑlatis. Et ad hoc inducuntur ſequẽtia capitula.

2 *Ecce, quare litigioſi prohibentur in epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa huius prohibitionis. Litigioſi namque vel adulationibus animos principum ſibi conciliant: vel fratribus ſuis detrahendo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres diſcordiam ſeminãdo, ſeditionem numquam facere ceſſant: quæ omnia in prælatis damnabilia eſſe probantur.*

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 18. par. 4. c. 3. ad cap. 27. Iob.

¶De ijs, qui peccatoribus adulantur. C. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent [e] quæ increpare debuerunt †. Hinc enim per prophetam dicitur: [Væ qui cõſuunt puluillos ſub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia ſub capite

Ezech. 13.

Adde tex. l. captarias. ff. de ... in l. 1. & ... Cyn. ... ſta. phi.

... litigioſus ... duplici ... ordi... non ... Vt §. ead. p. 1.

incompoſitorum: vnde ruſticis comparantur, qui garrulitatem auctoritatẽ putant: & parati ad lites, tumide in ſubditos intonant: quod ex ſuperbia prouenit. Et ad hoc inducit ſequens cap.

a ¶ Sequitur.] in hac 46. diſt. exequitur x. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epm eſſe non litigioſum. talis autem duplici de cauſa prohibetur ordinari. Vna, quia cũ talis ſit arrogans, neſcit humiliter docere: vnde ſubditi vilipendunt eius doctrinam 1. Item alia ratione: quia conſueuerunt tales diſtemperati eſſe in moribus. ſolent enim eſſe adulatores, proditores, & detractatores, maledici, inuidi, ſcurriles, ad vlciſcendas iniurias ſuas

SVnt nonnulli.] CASVS. Quidam prælati cũ deberẽt redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Grego. in hoc cap. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicentis: Væ qui cõſuunt, &c. quam auctoritatem Greg. diligenter exponit. Secundo quadam ſimilitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rurſus.] Tertio exemplo Iob, quod incipit ibi, [Sed ſanctus vir.] cuius verba hic exponit Gregorius. Quæ autem ſequuntur vſque ad cap. ſicut, plana ſunt, & per te formabis.

e ¶ Augent.] non enim oportet laudando augere malitiam ſerui, vt ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere, in fi.

vniuerſę ętatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur, vt mollius quieſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adulatur, puluillũ ſub capite, vel cubito iacentis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat. ¶ Hinc rurſum ſcriptum eſt: [Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati duritia deſignatur. Aedificare ergo parietem, eſt contra ſe quempiam obſtacula peccati cõſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruerſe agentes ædificant; ipſi adulantes quaſi nitidum reddant. ¶ Sed ſanctus [a] vir ſicut mala de bonis non æſtimat [b], ita iudicare bona de malis recuſat, dicens: [Abſit à me, vt iuſtos vos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.]

Ibidem.

Iob 27.

Hinc etiam in concilio Carthaginenſi 4. c. 56. legitur.

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur. C. III.

CLericus, qui adulationibus [c], & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Burc. l. 2. c. 176. Iuo p. 6. c. 267. Pann. l. 3. c. 173.

Item ex eodem concilio, c. 55.

¶ Excommunicentur ab epiſcopo qui fratribus non probanda obiiciunt. C. IIII.

ACcuſatores [e] fratrũ epiſcopus excommunicet, qui [a] non probanda fratribus obijciunt. Et ſi emendauerint vitium, recipiat eos ad cõionem, non ad clerum [f].

[a] ¶ Qui nõ probanda fratribus obiiciunt.] *Verba iſta neq. in originali, neq. in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c. 57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, ſcurra, fratrum profectibus inuidens non promoueatur. C. V.

¶ *Rubrica hæc pertinet ſimul ad hoc caput, & ad duo ſequentia.*

CLericus maledicus (maxime in ſacerdotibus) cogatur [g] ad poſtulandã veniam: ſi noluerit, degradetur: nec vmquam ad officium abſq. ſatisfactione reuocetur [h].

Burc. l. 10. c. 66. Iuo p. 11. c. 11. & par. 13. c. 66.

Item ex eodem concilio, c. 60.

¶ De eodem. C. VI.

CLericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum cenſemus.

Anſ. l. 7. c. 163. Burc. l. 2. c. 172. Iuo p. 6. c. 263. & par. 11. c. 79. Pann. l. 3. c. 172.

Item ex eodem, c. 54.

¶ De eodem. C. VII.

CLericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoueatur.

Burc. l. 2. c. 16. Iuo par. 6. c. 35.

Item ex eodem, c. 67.

¶ Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant. C. VIII.

SEditionarios ſtatuimus numquã ordinandos [i] clericos, ſicut nec vſurarios, nec [k] iniuriarũ [l] ſuarum vltores.

Agath. cõc. c. 69. Burc. l. 2. c. 17. Iuo par. 6. c. 36.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 5.

¶ Vſuras exigere clericis minime licet. C. IX.

3 NOn licet fœnerari miniſtris altaris, vel ĩ ſacerdotali

---

a ¶ Sed ſanctus.] ſcilicet Iob: cuius verba Greg. hic exponit.
b ¶ Non æſtimat.] quia dubia in meliorem partem interpretantur, vt extra de regulis iuris, eſtote.
c CLericus.] ¶ Qui adulationib9.] triplex eſt adulatio, vt dixi 25. diſ. §. aliàs.
d ¶ Proditionibus.] Proditor dr̃ qui pp timorem non defendit veritatem: & qui tacet eam, vt 11. q. 3. nolite 1. Item qui crimen alterius ſibi ſoli notum manifeſtat 2, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. Item q malitioſe circumuenit alium, & callide ſeducit, vt in periculum ſalutis trahat. 16. q. 1. ſi cupis. Item qui rẽ ſibi commiſſam exponit hoſtibus 22. q. 5. de forma. Item q iuſſa veritatis contemnit. 11. q. 3. abijt. Item q ſecretum ſibi commiſſum reuelat. 13. diſtin. nerui.
e ACcuſatores.] id eſt, detractores.
f ¶ Non ad clerum.] Optimũ eſt hic argu. pro H. qui dicit, ꝙ q ſemel fuit excommunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos 3, vt dicã 4. q. 1. in princi.
g CLericus.] ¶ Cogatur.] p excommunicationem, vt 6. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prædicandũ.
h ¶ Reuocetur.] arg. quòd epiſcopus poſſit depoſitũ reſtituere. de hoc dixi infra q. 6. ideo. Vel dic degradetur: ideſt, ſuſpẽdatur, & reuocetur per Papam.
i SEditionarios.] ¶ Ordinãdos.] & ordinatos deijciendos.
k ¶ Vſurarios.] quia tales pp auaritiã pro minimo litigant.
l ¶ Nec iniuriarũ.] de hoc dixi 1. diſtin. proxi. & qui emẽdat.
NOn licet.] Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua rñdet & prohibet vſuras præcipue clericis prohi-

Proditor multipliciter dicitur.

1 Et vbi de hoc.
2 Item prodit qui nõ ꝓbãda defert. 2. q. 7. §. de his. in prin. Item qui ſecreta ſibi cõmiſſa reuelat. de pæ. diſt. 6. ſacerdos. Archid.
3 Hoc cap. nil vr̃ facere ad hoc, quia nõ refert ſe ad excõicationẽ: quæ eſt pœna medicinalis: ſed ad vitium quod eſt crimẽ. Archid.

[1]prohibet dico per duas auctoritates. Ioan. de Fan.

a ¶ Seſcupla.] Hic ponitur ſeſcuplum pro ſeſquialtero, quod continent totum, & eius medietatem. Seſcuplū, [2] ſm quod per ſ. ſcribitur, dicit a ſequi, quod eſt totum, & plica. vnde ſeſcupla vſura dicitur cum datur ſumma ali-

vſuræ. Ioan. Vnde ſi aliquis tutorē me recipit vſuras no mine pupilli: finito officio poſſum petere vſuras à tutore: qa ꝑ alio peccare non debuit, vt dr hic: ſecus in alijs contractibus: qa finito officio non conuenitur tutor vel curator, vt C. de admi. tut. ſi nō ſubſcripſiſti. & C. quando tuto. vel cura. eſſe deſi. [3] l. 1. licet ſec[9] ſit in procuratore [4], vt ff. de ꝓcu. ꝓcurator qui ꝓ euictione. quia tutor fit ex neceſſitate, procurator voluntate. ff. de procura. l. 1. Bar.

Seſcuplum[1] [1] Vide Bud. in lib. de aſſe & partibus eius, in prin.

† al. ſeſquipla

ordine cōſtitutis, vel vſuras, vel lucrā, quæ ſeſcupla † [a] dicuntur, accipere.

Item Leo Papa epiſcopis per Campaniam, epiſt. 1. c. 4.

¶ Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat. C. X.

Anſ. l. 7. c. 150. Burc. l. 2. c. 121. Iuo p. 6. c. 66.

SIcut non ſuo [b], ita nec alieno nomine aliquis clericorū exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim, crimen ſuū commodis [c] alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolum aſpicere † & exercere debemus, vt quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum manſura tribuit, recipere valeamus.

† al. accipere

DISTINCTIO XLVII.

QVòd autem [d] in fine huius capituli, vſurarij ordinari prohibentur; inde eſt, quod vſuram exercentes cupiditati deſeruire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur [e]: quia tales facile à iuſto deuiarent.

1. Tim. 3.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 44. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & epiſcopus exigens vſuras niſi deſierit, deponatur. C. I.

Burc. l. 2. c. 119. Iuo p. 6. c. 195. & p. 13. c. 15. Pan. l. 3. c. 157.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras à debitoribus exigens [f], aut deſinat, aut certe deponatur.

Item ex concilio Niceno, c. 17.

¶ Vſuras exigens ſiue clericus, ſiue ſubiectus regulæ, deijciatur. C. II.

Ↄ. 14. q. 4. c. 8. ex alia verſione. Poly. l. 4. tit. 31. Rab. l. 15. c. 32. Burc. l. 2. c. 129. Anſ. l. 7. c. 153. Iuo p. 6. c. 196. & par. 13. c. 8. Pſal. 14.

QVoniam multi ſub regula conſtituti auaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturæ dicentis: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] mutuum dantes, centeſimas [g] exigunt, iuſte cenſuit ſancta, & magna ſynodus, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens, [aut † ex adinuentione ali-

† redūdat iſta particula.

c ¶ Commodis.] qa periculoſa ē talis cōpenſatio. 14. diſtinct. quod ait.

QVod autē.] Hæc diſt. diuidit i quatuor partes: quarū prima principaliter ꝓhibet vſuras: & hoc facit ꝑ quinque auctoritates. Secūda ibi, [Viſum.] Tertia ibi, [Neceſſe ē.] Quarta ibi, [Qd ſūc.] Io. de Fan. CASVS. Dictū eſt ī. ſ. illo ca. ſeditionarios, ꝙ vſurarij prohibentur ordinari. In hac vero diſt. 47. dicit ꝙ ideo hoc cōtingit, qa tales cupiditati deſeruiunt. cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia cito & facile à iuſtitia deuiant. & ꝓſeqt 11. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epm nō eſſe cupidū. Sequens cap. patet.

d ¶ Quod autē.] Hic proſequit 11. ca. Apoſtolicæ regulæ, non cupidū, & continuat illi ca. ſeditionarios. & ideo prohibetur cupidus, quia facile à vero deuiat.

e ¶ Prohibent.] ſcilicet in epiſtola ad Timotheum.

[3] Aliàs, qū mi. ex facto tuto. l. 1.

[4] Adde Paulū. de Caſtro, & Alexādrum de Imola in l. ſi quis iniquum. §. ſi ꝓcurator. ff. qd quiſq; iu. gl. iſt. in l. ſi ſciente. ff. d pact. videt tenere contrariū, quā ſequit ibi Bar. & Ange. per. l. ordinē. §. in fraudē. ff. ad muni. Idē etiam tenet Bar. ſ. l. 1. §. incidit. in ſi. ff. ad Turpil. & Franciſc. tigri. in d. §. in fraudem. facit tex. in l. 1. C. vt nemo ad ſuū ꝑa. li. 11. & ibi Ange.

aliqua, & recipitur ſumma illa cum ſua plica, id eſt, medietate [2]. Sexcuplum ſcriptum per x. dicitur qlibet res ſexies multiplicata.

SIcut non.] CASVS. Quidam quæſiuerunt à domino Papa vtrum liceret alicui clerico tutorio vel curatorio nomine vſuras exercere. Et reſpondet ꝙ ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine debet quis facere vſuras. Incongruum enim eſt pro aliorum commodis perpetrare delicta. Sed illam ſolam vſuram facere debemus, vt quod in hoc ſæculo miſericorditer operamur, à Domino in futuro ſæculo multiplicatum recipere valeamus.

b ¶ Non ſuo.] Arg. quod quis non poteſt facere ſuo nomine, nec alieno, vt 23. q. 8. his à qbus. & ff. de admi. re. ad ci. per. l. 2. in prin. Arg. Ↄ. 88. diſt. eps. & 2. q. 6. ſi eps. 5. q. 3. cap. vlt. ff. quæ res pi. obli. poſ. Ariſto. Et eſt hic argu. ꝙ ſi aliquis quaſi procurator vel tutor quādoq; recipit vſuras, quòd non poſſit petere vt ſibi reddantur

f EPiſcopus.] ¶ Exigens.] ſed non ſuſcipiens. tunc enim deponeretur, vt Ↄ. ca. ſi quis. Ↄ. vbi de accipiēte dicitur. vel exigens cum effectu [5]. vel illud pro tempore datū eſt. & non habet locum hodie, ſed habuit locū tempore Apoſtolorū propter nouitatem eccleſiæ. Et habes hic, ꝙ non quodlibet mortale peccatum deijcit iam promotum, vt 55. diſtinct. cap. 1. & 5. q. 4. in loco.

QVoniam multi.] CASVS. Quidam clerici obliti diuinæ ſcripturæ dicentis, Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. vſuras centeſimas faciebant, quæ in fine anni ſorti æquiparantur. Ideoque ſynodus ſtatuit. vt ſi quis inuentus fuerit vſuras vel hemiolia de cetero exercere, vel aliquam machinationem circa hoc facere, deponatur.

g ¶ Centeſimas.] Centeſima dicitur vſura, quæ ſorti æquiparantur in anno [6].

[5] Iſta ſententia & præcedens fuit Goff. & Hu. ſm iſtā expoſitionē dic exigens .i. exactum recipiens. Peccatum mortale nō ſemp deijcit iā ꝓmotum.

[6] Immo in centū menſibus.

[2] Et ſenatio quatertiū ē ſeſquiplex: er-... ſi qs da... mutuo ſolidos. poſtea ꝑ ... ura ſuſci... ret 6. illa ... ura eſt ſe... ipla, qua ſeſquipli... à ſeſqui... eſt totum & plica, aſi aliotorum, medie... & ſcri... ꝑ ſ. non x. ſm ... ſuo pu... i noīe debet ... ras exi...

a ¶ Tranſigens.]id eſt, quodcumque nouum pactum. vel contractum inueniens in fraudem vſurarum, vt ſi ſumat rẽ in pignore, & nõ cõputat fruct⁹ in ſortẽ. ca. 1 & 2. extra de vſuris.

bonitate. quod non eſt verum, quia charitas poteſt in infinitum extendi. iuxta illud, Bonum mihi lex oris tui ſuper millia, &c. ſed malitia non, quia aliquis non poteſt

qua, vel quolibet modo negotium tranſigens [a], aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla « † exigens; vel aliquid tale prorſus excogitans [b] turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus exiſtat à regula. †al. ſeſquipla

« ¶ Seſcupla. †]*Hoc ſeſquialterarum vſurarum genus, quamuis grauiſſimum, in frugibus humidis, vel arentibus Conſtantinus lege permiſerat, quæ nunc extat in codice Theodoſiano, lib. 2. ti. vlt. de vſuris l. 1. Eodem pertinet, quod ſcribit B. Hieronymus in commentarijs in Ezechielem, lib. 6. c. 18. his verbis.* Solent in agris frumenti, & milii, vini, & olei, ceterarumque ſpecierum vſuræ exigi, ſiue, vt appellat ſermo diuinus, ſuperabundantiæ: verbi gratia, vt hiemis tempore demus decem modios, & in meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius partem mediam. *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias vſuras clericis interdicunt, voluerunt etiam ſe ſeſcuplam frugum expreſſe iiſdem interdicere. Poſtea vero in alijs concilijs, & à Romanis Pontificibus, genus omne vſurarum tamquam iuri naturali, ac diuino contrarium tam clericis, quàm laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus tit. de vſur.* † al. ſeſquipla

Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 25. in 29. c. Iob ſcribit dicens.

¶ Temporalibus lucris deſeruientes, Deo nequaquam militare probantur. C. III.

OMnes huius ſæculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cæleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria vſque ad mortem deſudare appetũt, & pro ſpe perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cæleſti mercede vel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant: terreno iudici toto etiam die aſſiſtere fortes ſunt: in oratione vero corã Domino vel vnius horæ momẽto laſsãtur: ſæpe nuditatẽ, deiectionẽ, famem pro acquirendis diuitijs atque honoribus tolerant: & earum rerum ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant; ſuperna autẽ laborioſe quærere tanto magis diſſimulant, quãto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaque quaſi aliarum arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum [c] deſignatur proficiens vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudijs fortes, & in cæleſtibus debiles; ſed longius, atque diſtantius ſtudioſos ſe Deo exhibent, quàm ſæculo fuiſſe meminerunt. ¶ Nam cum quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur: [Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem]: eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur; ſi nequaquam amplius [d] poteſtis, ſaltem tales [e] eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores Rom. 6.

ADDITIO. Vel dic tranſigens, id eſt, turpia lucra p negotium trãſactionis petens, id eſt, vel trãsformãs, vt qa vẽdit granũ centum ſolidos, ſecundum Goff.

b ¶ Excogitãs.] arg. q ſola cogitatio puniaẽ, vt 6. q. 1. §. ũ qs cum. qd verũ eſt quo ad Deum, etſi non pcedit ad actũ. vt 27. q. 1. nec aliqua.

OMnes.] CASVS. Cap. iſtud diuidiẽ in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. cõtra cupidos, qui I terrenis sũt fortes, & i cæleſtibus debiles. qm circa terrena sũt ardẽtius inſudantes, ſed p vita æterna vix p momẽtũ laborant. In ſa parte. quæ icipit ibi. [Hi itaque.] dicitur, q cupidi & mundanorũ amatores aſſimilantur arboribus quibuſdam, q deorſum vaſtæ ſunt, & ſurſum tenues. Nam hi tales circa terrena ſunt fortes, & in ſuperioribus deficiũt. Boni vero palmæ cõparanẽ, quæ deorſum eſt tenuis, & ſuperius ampla. Nã hi tales in cæleſtibus magni ſunt, in terrenis debiles. In tertia parte q incipit ibi, [Nã cum quibuſdã.] Hortaẽ nos Grego. q ſaltẽ ita ſimus fortes circa bonũ, ſicut fuimus circa vitia corpori ſeruiẽdo.

c ¶ Palmarum.] ſm illud: Iuſt⁹ vt palma florebit.

d ¶ Amplius.] Tantũ faciatis boni, quãtum feciſtis mali, nõ intelligas q tamdiu debeat pœnitere, quã diu fuit malus, quia tanta poſſet eſſe contritio, quòd momentanea pœnitentia ſufficeret. de conſecrat. diſtinctio. 4. baptiſmi.

e ¶ Tales. Videtur hic q aliquis poſſit tantum creſcere in malitia, quantum in

a Adde an & qñ ſola cogitatio puniaẽ, no. i cap. 1. in gl. in verb. nos tñ ſtudioſam. de eo qui mi. in poſſeſ.

Peccato an tamdiu debeat pœnitere, quamdiu fuit malus.

* In eo.c. idem indicium ſit de vtroque.

1 Quæ ideo di aer, quia in ea ſæpe boni pęna cōtēplationis eriguntur ad ſublimia ſicut auis in aere. 23. q. 4. cū in lege. Archid.

poteſt eſſe ſumme malos, vt de pen. diſtin. 2. c. ſi ſerme. §. econtrario*.

a ¶ Aeris.]id eſt, cæleſtis conuerſationis 1.

DE Petro.] Casvs. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiſcopum, de quo confirmando ſuppli-

ens inquiratur, quo inuento recedant ab eius electione, & alium eligant. Si autem hoc falſum fuerit, quia perſona eius ſibi nota non erat, & verum ſit ita ſimplex vt dicitur, præcipit vt de cetero Romã veniat, vbi ſi aptus inuētus fuerit iuuante Dño conſecrabitur. Seq. c. patet.

vos habeat ſancta libertas aeris [a] *, quos in carne validos habuit vſus terrenæ voluptatis.

* ¶ Aeris.] *Apud B. Gregorium legitur*, ſancta libertas heredes: *vel*, ſancta libertas charitatis, quàm in carne: *In vno autem exemplari Gratiani Vaticano*, cæleſtis conuerſationis: *quod in gloſſa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur*.

Item Gregorius clero, & ordinibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt. 40.

¶ Ad ſacros ordines vſurarii promoueri non debent. C. IIII.

Anſel. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

DE Petro [b] inſuper ad nos perueniſſe [c] cognoſcite, quòd ſolidos dedit ad vſuram, quod vos oportet cū omni ſubtilitate [d] perquirere: & ſi ita conſtiterit, alium eligite, & ab huius vos perſona ſine mora ſuſpēdite. Nam nos amatoribus vſurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero ſubtili habita inquiſitione hoc falſum eſſe patuerit (quia perſona eius nobis ignota [e] eſt, & vtrū ita ſit de ſimplicitate eius, quod ad nos perlatum eſt, ignoramus) cum decreto [f] à vobis facto ad nos eum venire neceſſe eſt; vt vitam, moreſque illius ſolicitius inquirentes, ſenſum quoque pariter agnoſcamus, vt ſi huic iudicio aptus extiterit, veſtra in eo (adiuuante Domino) deſideria compleamus.

Item ex concil. Eliberitano, c. 20.

¶ Degradetur clericus, qui vſuras accipere detegitur. C. V.

Iuo p. 13. c. 12. Pann. l. 3. c. 156.

SI quis clericorum detectus fuerit vſuras accipere; placuit degradari [g], & abſtinere [h].

Item Leo Anatolio epiſcopo Conſtantinopolitano, epiſt. 51.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari ſacerdotem oportet. C. VI.

Anſel. 7. c. 149.

2 VIrum catholicum, & præcipue Domini ſacerdotē, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente ſancta ſcriptura, [Poſt concupiſcentias tuas non eas.] Mens [i] enim potentiæ [k] † auida nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſsis, nec * pietati adhibere conſenſum.

Eccli. 18.

† al. pecuniæ

* ¶ Nec pietati] *Hoc poſtremum orationis membrum abeſt ab originali: ſed habetur etiam apud Anſelmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epiſt. 110.

b ¶ De Petro.] de eodem Petro habes 39. diſt. Petrus, & 61. diſt. ſtudij. De hac materia notaui ſ. 28. diſt. priuſquam.

c ¶ Perueniſſe.] iſte repulſus erat propter duo, ſ. pp vitium vſurarum, & pp ſimplicitatē, & tamen neutrum fuit ei forte oppoſitū. & ita eſt argu. ꝙ iudex ex officio ſuo pōt aliquid obijcere. extra de electio. cum nobis.

Iudex ex officio pōt aliqđ obijcere.

d ¶ Subtilitate.] not. ꝙ alicui cōmittitur inquiſitio de proprio facto: ſed hæc inquiſitio erit ſummaria, non plena, aliàs non committeretur.

e ¶ Ignota.] per hoc patet, ꝙ q eſt notus, non examinatur, vt 94. diſt. valde. 35. q. 9. veniam. vnde & notus ſine probatione recipitur, vt extra de regul. ad Apoſtolicā. ſed dum cōſecratur, bene examinetur, vt 23. diſ. qui epiſcopus.

Notus non examinaṫ.

f ¶ Cum decreto.] omnium ſubſcriptionibus roborato, vt 61. diſt. epiſcopus. & 63. diſt. quanto 2.

SI quis clericorum.] g ¶ Degradari.] ſ. 14. q. 4. qui. h ¶ Et abſtinere.] à ſacramentis quouſq; pæniteat.

2 Extra de elect. innotuit. vbi de hoc.

VIrū catholicū.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua probat p tres auctoritates, ꝙ aliàs euū non debentus eſſe cupidi. Io. de Fan.

Casvs. Leo Papa hortatur clericos, & præcipue ſacerdotes, ne alligētur vitio cupiditatis, dicente ſcriptura. Poſt concupiſcentias tuas nō eas. Nam mens potentiæ auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec vti conceſſis, nec pietatem habet. Sequens c. patet.

ſupplicauerant Papæ, duo obijciebātur, ſcilicet quòd ſolidos dederat ad vſuras, & quòd nimis erat ſimplex. De vſura ſcribit Gregorius Neapolitanis, vt de hoc veri-

i ¶ Mens.] alligata vitio cupiditatis cito deuiat à vero, vt 96 diſt. bene. in prin. & 83. diſt. nihil.

K ¶ Potentiæ.] id eſt humanæ dignitatis

Cupidus deuiat à veritate.

Sicut.] Casvs. Hoc cap.diuiditur in tres partes.In prima parte inuehitur Ambro.cõtra auarũ,& eum comparat inſano ; quia ſicut inſanus non videt rei veritatem,ſed ſuæ paſsionis phantaſias,ſic auarus non videt quod debet,ſemper vſuræ & cupiditati deſeruiẽs,& gratius aurum,q̃ ſolẽ contemplatur. In ſecunda parte,quæ incipit ibi,[Sed ait.]reſpondet Ambro.obiectioni auari dicentis: Non pecco ſi propriũ ſeruo diligentius, cũ nõ inuadam aliena. Sed dicit Ambroſius eum nõ habere propria, ſed communia ſunt indigẽtibus quęcumq; poſsidet vltra propriũ vſum. In tertia parte,quæ incipit ibi,[Nũquid iniquus eſt Deus?] ridetur alij obiectioni,quam auarus faciebat. Dicebat. n. ſi non ſunt mea,quæ poſsideo,& pecco retinẽdo, ergo Deus eſt iniquus,qui tãtum mihi dedit,& multis alijs egẽtibus nihil,vel parum. Sed reſpõdet Ambroſius, Ideo voluit Deus diuitias dare, vt p vſũ diuitiarum diuitem, & p virtutem patientiæ coronaret egẽtẽ; quia quidquid vltra neceſsitatem detinet aliquis,totum pauperibus rapit;quia non minus peccat qui aufert,q̃ qui indigẽtib⁹ ſubtrahit neceſſaria.

d. ¶ Etiam violenter.] dicitur hic q̃ p violentiam dr auferre,qui vltra neceſſaria ſibi retinet i. & 12.q.1. nolo. & q.2.aurum . quod verum eſt ſi hoc fiat tpe neceſsitatis.nam aliàs poteſt quis ſibi vltra neceſſaria retinere,vt 12.q.1.expedit.&c.habebat.& q.2.aurum.

¶ Qui cupiditatem à ſe non abſcindit,bonorum auctori inhærere non valet. C. VII.

Bonorum auctori inhærere aliter non valemus,niſi cupiditatem à nobis,(quæ omnium malorum radix eſt) abſcindamus. 1.Tim.6.

Item Ambroſius de eo,quod ſcriptum eſt in Euangelio, Serm.81.
[*Hominis cuiuſdam diuitis fructus vberes ager attulit.*] Luc.12.

¶ Auari eſt hominum bona inuadere, quorum neceſsitatibus ſubuenire valet. C. VIII.

Sicut ij,qui per inſaniam mente tranſlati ſunt, non iam res ipſas,ſed paſsionis ſuæ phantaſias vident;ità etiam mens auari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat;gratius aurum intuetur,quàm ſolem †: ipſa eius oratio,& ſupplicatio ad Dominũ,aurũ quærit. *& poſt pauca.* ¶ Interdum etiam vſuræ arte nequiſsima ex ipſo auro aurum naſcitur.Sed quid agis? Nec ſatietas [a] vmquam,nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais: quid iniuſtum eſt,ſi cum aliena [b] non inuadã,propria diligentius ſeruo? O impudens dictum.Propria dicis?quæ?ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti? Quando in hãc ingreſſus es lucẽ,quando de ventre matris exiſti;quibus,quæſo,facultatibus,quibuſq. ſubſidijs ſtipatus ingreſſus es? *& poſt pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quòd eſt commune [a] [c] quod plus quàm ſufficeret, ſumptum, etiam violenter [d] obtentum eſt. *& infra.* ¶ Numquid iniquus eſt Deus,vt nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia?vt tu quidem eſſes affluens,& abundans;alijs vero deeſſet, & egerent? An idcirco magis,quia & tibi voluit benignitatis ſuæ experimẽta conferre,& alium per virtutem patientiæ coronare? Tu vero ſuſceptis Dei muneribus, & ſi in ſinum tuũ redactis, nihil te putas agere iniquum ; ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tam iniuſtus,tam auidus,tam auarus,quàm qui multorum alimenta ſuum †, nõ vſum,ſed abundantiam,& delicias facit? Neque enim minus [e] eſt criminis habenti tollere;quàm cum poſsis, & abundes,indigentibus denegare. Eſurientium [f] panis eſt, quem tu detines:nudorum indumentum eſt, quod tu recludis: miſerorum redemptio eſt, & abſolutio, pecunia, quam tu in terrã defodis. Tot † te ergo ſcias inuadere bona,quot † poſsis præſtare,quod velis.

Ex Baſilij homilia ad eũdẽ Euangelij locũ.

†*ſolem videt*] orig.

† *al. non ſuũ*

† *al. Tantorũ*
† *al. quantis*

[a] ¶ Commune.] *Apud beatum Ambroſium legitur*, Proprium nemo dicat,quod è communi plus quàm ſufficeret, ſumptũ, & violenter obtentum eſt. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Auarus eſt inſatiabilis.

a ¶ Satietas.] qa totus mundus nec obolus videtur auaro, vt 14.q.4.quid dicã.vnde illud,Semper auarus eget:& illud:
Aeris ſeruus eris:ſi te ſpecies trahat æris.
vnde in Tobia,
Deſit auaritiæ fæx, cui ſua deeſſe ſtupeſcit,
Copia nuda, ſitis ebria,plena fames.
Diues habere cupit quanto plus omnia ſumit.

b ¶ Aliena.] quaſi dicat, circa rem ꝓpriã non poteſt quis peccare [i], ſed certe expedit rei publicæ, ne quis re ſua male vtatur,vt inſtitu.de ijs qui ſunt ſui vel alieni iuris.§.ſed hoc tempore.

[i] Hoc eſt falſum. nã omneq̃.& c. 14. q. 4. quid dicã. in fi.42.diſtinct. §. 1. verſic. quo modo Archidia.

c ¶ Commune.] id eſt,communicandum tempore neceſſitatis,vt 12.q.1.duo.& q.2.aurum.86.diſt.non ſatis. & lex dicit, q cibaria tempore neceſsitatis ſunt omnibus communicãda,vt ff.ad leg.Rhod.de iact. l.2.§.cum in eadem.in fi.

e ¶ Minus.]alibi inuenitur, q magis delinquit qui aufert,quàm qui non dat,vt 12.q.2.& ſi illi.

f ¶ Eſurientium.] numquid ergo pauperes ipſum poſſunt petere? Non directo iudicio:ſed denuntiare poſſunt eccleſiæ illum, qui non dat: & ſic eccleſia poteſt eum cogere vt det.argumen.extra de ſimo.ad Apoſtolicam.

NECES-

NECESSE. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur & probatur, ꝙ prælatus debet bene eſſe diſpoſitus domui ſuæ. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic proſequitur 12. c. apo. regulæ. ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum, ſcilicet, vt vxorem & filios, ſi quos in laicali habitu habuerit, verbo & exemplo prouocet ad virtutes, vt prius à domeſticis exigat quod erit poſtea populis præcepturus. Et ꝙ debeat eſſe bene præpoſitus domui ſuæ, probat Gratianus duabus auctoritatibus Pauli, & vno exemplo, ſcilicet Iob. qui pro filijs ſuis quotidiana ſacrificia offerebat. Si vero non ſit bene præpoſitus, & filios ſuos negligit corrigere, ordinari ꝓhibetur. Et hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Hely & Dauid, & duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli & Hieremiæ.

a ¶ Neceſſe eſt.] Hic proſequitur 12. c. Apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum. Tunc dr̄ quis bene præpoſitus domui ſuæ, quando familiam ſuam bene gubernat verbo & exemplo: quia qui negligenter ſuos gubernauit, præſumitur contra eum, ꝙ circa extraneos ſit magis negligens [1], nec haberet frontem redarguendi alios qui ſuos noluit corripere: tamen ſi per eum non ſtaret, quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei. ꝟ. ea. cap. pen. & vlt.

Domui ſuæ bene præpoſitus qs dicatur.

[1] Et crimẽ negligẽtiæ adeo magnum eſt, ꝙ inducit depoſitionem. 8. diſ. dictũ. Ray.

Hier. Oceano. 1. Tim. 3. & ibi gloſſa or.

3 *Neceſſe eſt*[a] *etiam, vt ille, qui ordinandus eſt, [ſuæ domui ſit bene præpoſitus.] id eſt, ſi in laicali habitu vxorẽ habuit vel filios, à vitijs ad virtutum ſtudia, & verbo, & exemplo prouocet, vt quod poſtea præcepturus eſt populis, prius exigat à domeſticis*[b]. *Vnde Apoſtolus Epheſiis ſcribit, vt vxores ſuas ſicut ſua corpora diligant, & filios ſuos non ad iracundiam prouocent, ſed enutriant illos in omni diſciplina, & correctione Domini. Vnde cum Paulus ad Timotheum ſcribens dixiſſet, [ſuæ domui bene præpoſitum, ſtatim ſubiunxit, [habentem filios ſibi ſubditos in omni caſtitate.] [non in accuſatione luxuriæ.] non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Vnde de beato Iob legitur, quòd pro filiis ſuis quotidiana offerebat Deo ſacrificia, offerens holocauſta per ſingulos, quos tanta charitatis perfectione in vnum conſtrinxit, vt quiſque eorum in ſuo die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum ſecum tres ſorores ſuas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere diſſimulauit, ac falſa pietate ſuperatus delinquentes filios ferire noluit, (ſicut in libro Regum legitur) apud diſtrictum iudicem ſemetipſum cum filijs crudeli damnatione percuſſit: vnde ei diuina voce dicitur: [Honoraſti filios tuos magis, quàm me.] Hinc etiam Dauid erga filios benignitatem, non diſciplinæ ſeueritatem exercẽs eorum iuuentutem experimento didicit pernicioſam, quorum pueritiam vaga licentia permiſit eſſe voluptuoſam. Vnus*[c] *quippe eorum ſororem*[d] *ſuam ſtupro corrumpens, à fratre eius, Abſalone videlicet, inter epulas, quas fratribus ſuis fraudolenter parauerat, obtruncatus eſt. Abſalon, vero poſtquam veniam à patre obtinuit, de regno illũ expulit, & ad concubinas eius ingreſſus eſt; demum per inuia deſerti patrem perſequens, quercui inhæſit, atque ita ſuſpenſus interijt. Hinc etiam Paulus ad Timotheum ſcribit dicens: [Qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidẽ negauit, & eſt infideli deterior.] Iure ergo qui domui ſuæ neſcit præeſſe, in epiſcopũ ordinari prohibetur: quia qui in re minima, de qua ſibi*[e] *familiarior debet*[f] *cura ineſſe, fidelis nõ eſt; quomodo in eccleſia Dei, (vbi tot ſunt, & alieni) ſolicitã diligentiã adhibebit? vnde Hieronymus. [Nõ*[g] *enim † iuſtus polluitur ex vitijs filiorũ, ſed libertas*[h] *ab Apoſtolo eccleſiæ prĩcipi*[i] *reſeruatur; vt talis fiat, qui nõ timeat ꝓp vitia liberorũ extraneos reprehendere.]*

Epheſ. 5. · 1. Tit. 3. · Tim. 1. · Iob. 1. · 1. Reg. 2. · 2. Reg. 13. · 2. Reg. 16. · 2. Reg. 18. · 1. Tim. 5.

In comm. ad c. 1. epiſt. ad Titũ. † Itaque.] orig.

4 *Quod tunc*[k] *fiet, ſi non erit, quod ſibi imputetur.*

b ¶ A domeſticis.] vxor vero dr̄ domeſtica, vt 33. q. 6. cap. vlt. C. de re milit. vnicuique. lib. 12. ff. ad Syl. l. 1. §. verum.

c ¶ Vnus.] Ammon.

d ¶ Sororem.] Thamar.

e ¶ Sibi.] ſic 8. q. 1. quid autem.

f ¶ Debet.] id eſt, conſueuit. Hoc ideo dico: quia nemo debet præferre res ſuas rebus ſibi commodatis, vt 8. q. 1. quod autem. & ff. commoda. ſi vt certo. §. commodatum.

ADDITIO. Ad idem 12. q. 4. quæcũque. ff. de admini. tuto. tutor. & C. arbi. tut. l. quidquid.

g ¶ Non enim.] ſic 2. q. 7. qui nec regiminis.

h ¶ Sed libertas.] corrigendi [2] alios, cum corripit ſuos.

[2] Melius diceret, corripiendi. & ꝟ. ibi corrigit, melius diceret corripit, vt co. ibi corripere quãtẽ, &c.

i ¶ Principi.] id eſt, prælato, &c. Ioan.

QVOD TVNC. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua probatur, ꝙ non imputatur patri peccatum filiorũ, nec prælato peccatum ſubditorum, ſi per eum non ſtetit, & hoc probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ꝟ. in §. neceſſe. ꝙ ordinandus ſuæ domui debet eſſe bene præpoſitus, quod tunc fiet, ſi non ſit quod poſſit ei imputari. Nam ſi corripiat quantum in ſe fuerit filios, licet non corrigantur, quia non ſunt in eis viæ dñi, nec greſſus eorum à Dño diriguntur, non eſt ei imputandum, quia pulſare poteſt, non aperire, nec eorum animũ mutare. Et hoc probat Gratianus ſequenti cap.

k ¶ Quod tunc.] ſcilicet, ꝙ domui ſuæ ſit bene ꝓpoſit⁹.

Quan-

ſequitur ſ. & vlt. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet ordinandum non eſſe neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide 1. vel in religione 2. prohibentur autem tales ordinari duplici de cauſa, ſcilicet ne incidant in ſuperbiam, putantes q; fides Chriſtiana multum eis 3 indigeat, vel quia nondum eſt expertus ſtatum eccleſiæ, vnde neſcit ſe alijs conformare. Verum autē in aliquo caſu talis valeat ordinari, dicetur ĩ. diſt. 61. §. his omnibus.

Vt ĩ. c. 1.
Vt ĩ. c. 2.

c ¶ Momentaneus.] Longò enim tempore debet eſſe aliquis probatus, vt 24. diſt. epiſcopi. in authent. quomodo oportet epiſcopos. §. ſancimus. colla. 1. & graue eſt inexpertos, &c. 19. q. 3. monaſterijs.

d ¶ Miſerum eſt.] Miſerū enim eſt eum fieri magiſtrū, qui nondum formā diſcipuli aſſumpſit. ĩ. 61. diſt. miſerū 4.

1. Tim. 3. gloſſa ordin. ibidem, & Hier. Oceano.

... phyti a in epiſcopos ordinari, vt qui heri erat catechumenus, hodie non fiat epiſcopus; qui heri erat in theatro b, hodie non ſedeat in eccleſia; qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario: qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginū. Cauſa autem huius prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus in ſuperbiam, tamquam religio Chriſtiana plurimum eo egeret, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus c namque ſacerdos neſcit habere humilitatem, obſeruare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non ſe correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidunt, qui puncto horæ nec dum diſcipuli fiunt magiſtri: & ſicut Innocentius ait: [Miſerum d eſt eum fieri magiſtrum, qui nec dum didicit eſſe diſcipulus.]

Leo apud Anſ. l. 6. c. 10.

Epiſt. 12. ad Aurelium.

Vnde in Niçeno concilio, c. 2. legitur.

¶ Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus. C. I.

Martinus Brac. epiſcop. c. 22.

QVoniam multa ſiue per neceſsitatem e, ſiue ex quacumque a cauſa, contra regulam geſta ſunt; ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent f, & continuo, cum baptizati, etiam ad epiſcopatum, vel presbyterium prouecti ſunt; recte igitur viſum eſt de cetero nihil tale debere fieri. Nam & tempore g opus eſt, vt ſit catechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Euidens namque eſt apoſtolicum præceptum dicens. [Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli.] Si vero præcedente † ϛ tempore h aliquod [mortale γ peccatum admiſerit, & conuictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit; ceſſet i à clero, qui huiuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc fecerit k; tamquam contraria ſtatutis ſancti † concilij gerens; ipſe periclitabitur de ſtatu ſui cleri.

1. Tim. 3.
† al. proceden te] orig.
† al. magni

α ¶ Quacumque cauſa.] *Græce eſt*, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων: *quod Dionyſius vertit*, aut aliàs cogentibus hominibus.

ϛ ¶ Præcedente.] προϊόντος, ideſt procedente, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Mortale.] *abeſt vox iſta à priſca verſione. græce eſt*, ψυχικόν τι ἁμάρτημα, *quod Dionyſius vertit*, delictum animæ.

QVoniā multa.] Casvs. Duo in hoc cap. per Nicænum conciliū ſtatuuntur. Primum eſt, q; neophyti non ordinētur, licet quondam ex quadam neceſſitate contra regulam fuerint ordinati: quoniam opus eſt mora tēporis, & multa probatione indigent antequam tales debeant ꝓmoueri. ne elati in ſuperbiā incidant in laqueū Diaboli. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Secundum eſt, q; ſi quis poſt baptiſma conuictus fuerit duobus vel tribus teſtib9 mortaliter peccaſſe, à ꝓmotione repellitur: & qui cōtra prædicta fecerit, ipſe eū deponetur.

4 Vt extra de ele. offi- cij. & c. cū in magi- ſtrū. Arch.

e ¶ Neceſſitatem.] Si ꝓpter neceſſitatē aliquid fit, videtur quod illud licite fit: quia quod non eſt licitū ĩ lege, neceſſitas facit licitū, extra de reg. iur. quod non eſt licitū 5. Itē neceſſitas legem non habet. ĩ. de conſec. diſt. 1. ſicut non. ergo fit contra regulam? Reſpon. neceſſitas quæ reperitur in auctoritate, vt neceſſitas, vitę excuſat, vt extra de furt. ſi quis per neceſſitatem. de conſecra. diſt. 5. diſcipulos. ſed in adulterio neceſſitas nō excuſat. ff. de ritu nup. palā. §. non eſt. Nam potius debemus quælibet mala tolerare, &c. 32. q. 5. ita ne.

Neceſſitas q̃nq; excuſat, quādoque nō.

5 Concor. tex. in Lalquando. ff. de offi. pcon. & de fica. l. ſerent.

6 Sub. & ſic ordinatus eo ipſo debet deponi. 50. diſt. ex pænitentibus. 81. diſ. quicūque. Crimen ciuiliter ꝓbatum depoſitionē inducit.

a ¶ Neophyti.] Non facile eſt tyroni committenda cuſtodia. nam culpa prodita, is culpæ reus eſt, qui ei commiſit. ff. de co. reo. non eſt facile.

Addit. Io. Ex eſt argum. contra nouos magiſtros. Archid.

b ¶ In theatro.] Hæc ſunt verba Hieron. ſuper epiſtolam ad Titum. Ioan.

f ¶ Veniſſent.] ĩ. de conſe. diſt. 5. neophyti.

g ¶ Et tēpore.] diſt. 50. ponderet. & tempore, per interſtitia temporum, vt 77. diſt. in ſingulis.

h ¶ Tempore.] ideſt, ante ordinationem, & poſt baptiſmum 6, ſic intelligitur ĩ. q. 7. ſi quis omnem. hoc ideo dico. quia pro crimine commiſſo ante baptiſmū non deponitur, vt 26. diſt. vna. & cap. deinde opponitur.

i ¶ Ceſſet.] id eſt, non ordinabitur. Vel ſecundum alios etiam ordinatus degradabitur: & ſic vt q; crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionem. ſic 24. diſt. c. vlt.

k ¶ Fecerit,] promouendo tales, &c.

Neophyti vero hodie appellantur, propoſitum ſacræ religionis nouiter aſſumentes.

Vnde B. Gregorius ſcribit Syagrio epiſcopo, & alijs epiſcopis l.7. epiſt. 110.

Et l. 5. epiſt. 51. Vigilio epiſcopo Arelateñ.

¶ Quis dicatur Neophytus. C. II.

Sicut neophytus tunc dicebatur, qui initio † [a] ſanctæ fidei erat eruditione plantatus; ſic modo neophytus habẽdus eſt, qui repente[a] in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores † ſacros irrepſerit †. ¶ Ordinate ergo ad ordines accedendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſummi † [b] loci faſtigia poſtpoſitis gradibus [c] per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi à nouitatis ſuæ humore ſiccentur: ne ſi ante pondera, quàm ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant.

Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 26. Iuo p. 5. c. 131.

† al. in initio

† al. ordines

† al. ſumma

† Adde ... in fi. in ... ff. ad ... Iul. de ... bi. & ... doct. de ... binoſis ... ſtant.

[a] ¶ Initio ſanctæ.] *In lib. 7. epiſt. 110. vbi habetur prior pars huius capitis vſque ad verſ.* Scimus autem *. legitur*, in ſanctæ fidei erat conuerſatione plantatus. *lib. autem 5. epiſt. 51. ſiue c. 95. (vbi & eadem fere ijſdem verbis habentur, ac præterea ſequens pars vſque ad finem) legitur hoc loco*, qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

Ecce [d], à quibus vitijs debeant eſſe immunes, qui in epiſcopum ſunt ordinandi. Qui enim interceſſores [e] pro populo ad Deum parãtur, neceſſe eſt, vt eius gratiã bene viuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in paſtorali. ¶ *Solicite formidandum; ne qui placare poſſe iram Dei creditur; hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus; quia, cum is, qui diſplicet [f], ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſiderijs terrenis adſtringitur; caueat, ne diſtricti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſque metiatur; nec † locum regiminis aſſumere audeat, ſi in ſe adhuc [g] vitium damnabiliter regnat; nec is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.*

Idem in eod. paſtorali eod. c. xi. continenter.

par. 1. c. xi.

† ne] orig.

Sicut neophytus.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod neophytus eſt qui de nouo ad fidem eſt conuerſus, vel qui de nouo intrauit religionem. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinate ergo.] dicitur quod neophytus ordinari non debet ante quàm in fide ſolidetur. aliter enim caſum appetit cum per abrupta, id eſt, præcipitanter quærit aſcẽſum. Et probatur ſimilitudine parietũ: qui niſi prius ſolidentur, & à nouitatis ſuæ humore ſiccentur, tignorum pondera non accipiunt, & ſi apponantur, fabrica tota diruitur.

a ¶ Repente.] id eſt, nouiter in monachali habitu: talis enim non eſt eligendus in prælatum, vt extra de elec. cũ cauſam. & extra de ele. officij. q. aũ. debeant eſſe interſtitia [1]. habes 87. diſt. in ſingulis. & c. monachus.

[1] Scilicet quo ad ordines ſuſcipiendos à nouiter monachato.

b ¶ Qui ad ſummi.] infra 1. q. 1. pueri. & ſi quis epiſcopus per pecuniã. & 61. diſt. ſtatuimus.

c ¶ Gradibus.] id eſt, interſtitijs, nec ob. 52. diſt. ſolicitudo.

d Ecce.] Casvs. Hactenus oſtendit Gratian[9] per 13. cap. Apoſtolicæ regulæ, à quibus ordinandus debeat eſſe immunis. Nunc autem ſupponit 49. diſtinct. in qua generaliter oſtẽdit, quòd non debet eſſe criminoſus: quia cũ is ad intercedendum mittitur, qui diſplicet; cum intercedit, irati animus ad deteriora prouocatur, & ſic ſubditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locũ aſſumat aliquis, vt pro culpis aliorũ oret, ſi in ſe damnabile vitium recognoſcit.

d ¶ Ecce.] A 25. diſt. hucuſque tractatum eſt de 13. cap. Apoſtolicæ regulæ. Hic magiſter in his duobus cap. ſub compendio tractat de eiſdem.

e ¶ Interceſſores.] Videtur hic, quod orationes factæ à ſacerdotibus malis, noceant ſubditis, quod intellige cum ipſi ex certa ſcientia eligunt malum, & cõformem ſuis moribus: aliàs ſcilicet æquè operatur remiſſionem per malum vt per bonum ſacerdotem, vt 1. q. 1. ſi fuerit. ad hoc arg. 6. q. 1. ex merito. arg. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Diſplicet.] 3. q. 7. in grauibus.

g ¶ Si adhuc.] Argum. quod quis non poteſt accuſari de crimine, de quo pœnituit [2] & quod nõ impeditur à promotione 26. q. 5. quicumque ſupra 46. diſtin. clericus, 3. & 8. q. 1. in ſcripturis. Argu. contra 33. q. 2. admonere. Sol. accuſari poteſt ſi commiſſum eſt poſt baptiſma, vt 25. diſt. primum. B.

[2] Adde ... hoc tex. ... 1. q ea ... te. ff. d ...

Hinc

¶ Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs eſt maculatus. C. I.

Leuit. 21. Hinc[a] etenim ſuperna voce ad Moyſem dicitur: [Loquere ad Aaron: homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo; nec accedat ad miniſterium eius.] Vbi & repente ſubiungitur: [Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grandi, & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus[b] †.] Cæcus quippe eſt, qui ſupernæ contẽplationis lumen ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conſpicit, quo greſſus operis porrigat †, neſcit. Hinc etenim prophetãte Anna dicitur: [Pedes ſanctorũ ſuorũ ſeruabit[c]; & impij in tenebris[d] conticeſcẽt.] ¶ Claudus vero eſt; qui quidem, quo pergere debeat, aſpicit; ſed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectæ † non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis ſtatum dũ fluxa conſuetudine non erigitur, quo per deſiderium innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: [Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite; & greſſus rectos facite pedibus veſtris; vt non claudicans quis erret, ſed magis ſanetur.] ¶ Paruo autẽ naſo eſt, qui ad tenendam menſurã diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſque diſcernimus. Recte ergo per naſum diſcretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur: [Naſus tuus, ſicut turris, quæ eſt in libano.] quia nimirum ſancta eccleſia, quę ex cauſis ſingulis tentamẽta prodeãt, per diſcretionem conſpicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe quibuſdam exquiſitionibus plus quam neceſſe eſt, exercentes, ex nimia[e] ſubtilitate falluntur. Vnde hic quoque ſubditur: [vel grandi, & torto naſo.] Naſus enim grandis, & tortus eſt, diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum plus quàm decet, excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. ¶ Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non vt claudus, ſaltem cum infirmitate teneat; ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. ¶ Gibbus vero eſt; quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vmquam ad ſuperna reſpiciat; ſed ſolis his, quæ in infimis calcantur, intendat: qui et ſiquando aliquid ex bono patriæ cæleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem[f] non attollit: quia cogitationis ſtatum erigere non valet; quem terrenæ ſolicitudinis vſus curuum tenet. Ex horum quippe ſpecie pſalmiſta dicit: [Incuruatus ſum, & humiliatus vſquaque.] Quorum culpam quoque per ſemetipſam veritas reprobans ait: [Semen autem, quod in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audiunt verbum, & à ſolicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.] ¶ Lippus vero eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmantes † palpebræ groſſe-

Marginal notes: † herniosus] vulgata. — † al. dirigat — 1. Reg. 2. — † al. perfectè — Hebr. 12. — Cant. 7. — Pſal. 118. — Luc. 8. — † infirmitate] orig.

Hinc etenim.] Casvs. Probat Gregorius in hoc c. quod illi qui vitijs ſubiacent, panes Domino non valent offerre: nec ad miniſterium eius accedere, cum aliena peccata non poſſint diluere: quia in veteri teſtamento corpore vitiati & maculati repellebantur à miniſterio. Et hoc probatur xii. exemplis vitiorum: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamento repellunt. Vnde exponit G. quid per vnumquodque vitium deſignetur, & quare repellant à promotione. Sequens cap. patet.

a ¶ Hinc.] Probat Grego. in hoc cap. quod vitioſi non poſſunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri teſt. corpore vitiati repellebantur: & hoc probat xij. exẽplis: quod vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamẽto repellunt.

b ¶ Vel ponderoſus.] ideſt, criminoſus.

c ¶ Seruabit.] ne labatur in hæreſim.

d ¶ In tenebris.] peccatorum.

e ¶ Ex nimia.] Nimia ſubtilitas in iure reprobatur. extra de iudi. dilecti. & ſic fit aliquid in iure cõtra rationem gratia diſputandi. ff. ad legem Aqui. ita vulneratus. in fi. & magis valet ſimplicitas quàm difficultas. inſt. de fideicom. heredi. §. ſed quia ſtipulationes.

f ¶ Faciem.] id eſt, rationem, quæ eſt facies cordis.

a ¶ Et

a ¶ Et eo.] id eſt, ideo.
b ¶ Quo.] id eſt, quia.
c ¶ Aliarum.] improprie ponitur, ſic ī. 26. diſt. deinde. ibi, cū ceteris criminibus.
d ¶ Ponderoſus.] per immundam cogitationem.
e ¶ Ad opus.] Ex hoc videtur ꝙ occultum peccatum impedit promouendum 1, & ex eo ſequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argu. 50. diſt. Sacerdotes. quia latenna peccata non habent vindictam quo ad eccleſiam militantem, vt 32. q. 5. Chriſtiana. & 32. diſt. erubeſcant.

1 Hoc hodie determinat' extra de tem. ord. c. 5.

ſcunt: quæ quia infuſione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat: qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant; ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit: cui bene per Angelū dicitur: [Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶ Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non finitur: quia arrogantia ſapientiæ, ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet ſenſus humanę cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi iuſtitiæ, ſiue ſapientiæ tribuit; à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatem veri luminis nequaquā penetrat, quo [b] ſe apud ſe per arrogantiam exaltat, ſicut de quibuſdam dicitur: [Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.] ¶ Iugem vero habet ſcabiem, cui carnis petulātia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor uiſcerū ad cutē trahitur, per quam recte luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:] ac ſi aperte diceret. Humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti: dæmoniacū vero eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [c] quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur; & quaſi totum corpus exaſperat; quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: [Radix omnium malorum eſt cupiditas.] ¶ Ponderoſus [d] vero eſt, qui turpitudinē non exercet opere; ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vſque ad opus [e] nefarium rapitur; ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur; quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente: nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere; quia grauat hunc in abditis pondus turpe. ¶ Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur; panes Domino offerre prohibetur: ne [a] profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuaſtant. ¶ Quia igitur paucis ad magiſterium paſtorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimeſcat, oſtendimus; nunc is, qui ad illud digne peruenerit, in eo qualiter viuere debeat, demonſtremus.

Sacerdo-

Apoc. 3.

Rom. 1.

1. Cor. 10.

1. Tim. 6.

Sic & Arnobius

a ¶ Ne profecto.] *Sic etiam in originali impreſſo. In aliquot Gratiani manuſcriptis legitur,* Nec profecto diluere aliena delicta valet is, quē adhuc propria deuaſtant.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehenduntur ſacerdotes, quia nomen Domini deſpiciunt: & quantum in ſe eſt, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel ſacerdotium ſimoniace acquiſiuit: cum doctrinā populo male diſpergit, deſpicit pauperē, honorat potentē. In ſcda parte, quę incipit ibi, [Si offeratis.] reprehenduntur qui indignos inſtituūt: & hoc facit auctoritate veteris teſta. in qua reprehenduntur ſacerdotes vete. teſta. qui Dño offerebant animalia cæca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo teſtamento.

a ¶ Ad ſe.] No. q̄ aliquid dicitur malum quo ad ſe. ſic 1. q. 1. quod quidam. & q. 3. ſaluator. ſic matrimonium dicitur ſolui quo ad ſocerum, qui repudium miſit: non quò ad coniuges. ff. de dona. inter vi. & vxo. cū hic ſtatus. §. ſi ſocer. & facit qs aliqd quantū in ſe ipſo eſt. 11. q. 3. inter verba. ſic 22. q. 2. §. vltim. ſi. de cōſe. diſt. 4. q̃tis.

b ¶ Potentem.] in eo quòd potens eſt.

c ¶ Pauperem.] ī. 11. q. 3. pauper.

d ¶ Locat.] in dignitate.

e ¶ Vſquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente irā Reginæ Iezabelis vniuerſo populo colenti Baal. 3. Regum, 18. nam deficit ambobus qui vult ſeruire duobus: & 26 diſt. acutius 1.

f ¶ Illum.] idest, alium.

g ¶ Indignum eſt.] contra ſupra 41. diſt. nō cogant. ſed ibi ide rebus: hic de pſonis.

Helias Iezabel fugiens quibus verbis vſus eſt, ad populū.

1 Concor. tex. in c. 1. de eo qui ar bel. depo. & ī feu. c. 1. coll. x.

Item Hieronymus ſuper Malachiam, ad c. 1.

¶ Indoctus, terrena lucra ſectans, vitioſus ordinari non debet. C. II.

Senſus aliqua ex parte.

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt, & quantū ad ſe [a], panem pollutum offerūt, qui ad altare indigne accedūt; quique dato munere ſacerdotiū præſumunt. Panem quoque polluit, qui doctrinam Domini in populo male diſpergit † ; & qui honorat potentem [b], & deſpicit pauperē [c] †. *& infra.* ¶ [Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? &c.] ſuperius accuſati de panibus, nunc accuſantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti; magiſtrumque facit, qui vix diſcipulus eſſe poterat. Claudum offert, qui lucra terrena quærentem locat [d]; vtpote pedem in diuerſa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: cui poteſt inferri illud de libro Regum: [Vſquequo [e] claudicatis in duas partes?] Languidum offert, qui vitioſum habet pro religioſo; quique tardum, & pigrum probat [a] patientem, dicens illum [f] negligentiæ redarguendū. Indignum eſt [g] enim dare Deo, quod dedignatur homo.

†al. diſpertit

† Concor. tex. in l. 1. C. de vet. iure enu. & in authen. de mona. §. 1. coll. 1.

3. Reg. 18.

a ¶ Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuſcriptis, & in gloſſas cum tamen ita poſſet etiam diſtingui,* & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

DISTINCTIO L.

EX premiſſis.] Hęc diſt. diuiditur in 7. partes: in quarū prima dicit q̄ lapſi non poſſunt reparari. & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, [Ecōtra exēplis.] Tertia ibi, [Q̄uo igitur.] Quarta ibi, [De lapſis.] Quinta ibi, [Quod vero.] Sexta ibi, [Hic obijcit.] Septima ibi, [Apoſtatæ.] Io. de Fa. CASVS. Supra monſtratum eſt, q̄ criminoſi ordinari nō poſſunt. In hac vero 50. diſt. quæritur, an tales poſt pœnitentiam poſſint in ſuis ordinibus remanere, & ad ſuperiores ordines aſcendere. & probat multis auctoritatibus, q̄ ipſi prohibentur, nec poſſunt aſcēdere. & hoc facit vſque ad §. [Econtra.] Demum probat contrarium vſque ad §. [Quomodo.] & ibi incipit ſoluere.

h ¶ Ex præmiſſis.] Tractauit hucuſque magiſter d̄ qualitate ordinandorū. In hac diſt. 50. tractat primo de iam promotis, an ipſi poſtquam lapſi ſunt, valeāt reparari? Et primo allegat, q̄ nō poſſunt reparari: poſtea allegat p̄ parte contraria. & hoc bene ſoluit. ī. e. §. [Q̄uo.] & pro parte prima allegat vſque ad § [Econtra.] & poſtea inducit multa c. ad probandam ſolutionem ſuam, vſque ab §. ſed illud. vbi aliam ponit: & eam probat per c. ſeq. vſque ad §. [Quod vero.] & poſtea adiungit de lapſis in hæreſim 2, quòd non ſit eis communicandum ante reconciliationem. Ab illo §. [Quòd vero.] ſubiungit tractatum de homicidijs vſque ad illum §. [Præmiſſis.] Deinde addit de ſolenniter pœnitentibus, q̄ non debeant ordinari, vel ad militiam ſæcularem redire: & quòd clericis talis pœnitentia non ſit imponenda. & pro quibus culpis ſit imponenda. Vltimo ſubdit de apoſtatis, qui nec ad habitum ſæcularem, nec ad eccleſiaſticos aſcendere poſſunt poſt pœnitentiam. Circa lapſos tres regulæ ſunt notandæ 3, quæ continentur ī. ca. diſtin. vt conſtitueretur. Prima regula ſecundum H. hæc eſt, vt Qui mortaliter peccauit poſt baptiſmum, non promouea-

EX præmiſſis [h] *auctoritatibus liquido monſtratum eſt; quòd varijs criminibus irretiti in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, vtrum poſt peractam † pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conſcendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti à proprijs ordinibus deijciuntur, & ab acceſſu maiorum prohibentur.*

† al. actam

Vnde Gregorius ait Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo, lib. 4. epiſt. 17. ſiue c. 61.

2 Scilicet in §. de lapſis. Laur.

Lapſorū reparatio tribus regulis declaratur.

3 Scilicet ius commune continētes. Lau.

fatrimonium quā- am ad di- erſos diſ- ſoluitur, & om ſolui- ar.

moueatur,vt 25.diſt.primum.1.q.7.ſi quis omnem. Secunda eſt, Promotus ſi mortaliter peccat,deijciẽdus eſt. infra cap.qui ſemel. Tertia eſt, Qui ab ordine deponitur,amodo non reſtituitur.j.ca.c.1.& 2.& c.peruenit.& vbicumque mitius agitur,diſpenſatio eſt. Iſtæ autẽ tres regulæ ſecundũ tres opiniones recipiunt interpretationẽ. Quidam enim dicunt,q omne peccatũ mortale impedit promouẽdum, & deijcit iam promotum 1.& ſi talis ſit promotus,& egerit pœnitentiam:tamen non poteſt miniſtrare ſine diſpenſatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prędictas regulas; quia minora poſt pœnitentiam nõ repellunt, nec deijciũt,vt 81.diſt.c.Apoſtolus.& diſt.46.clericus.5.q.4.in loco.68.diſtin.c.1.quia nec omne publicum crimen animæ mortem irrogat. inſt.de pub.iudi.§.vlt. Tertij intelligunt prędictas tres regulas de manifeſtis. occulta enim poſt pœnitentiam nõ repellunt, nec deijciunt;immo iure cõmuni promouetur:& ſi promotus eſt,remanet in ordine ſuo. j.ead.c.de his vero.& cap.præcedenti.& hęc opinio verior eſt,& benignior:hoc tamen excepto, q maxima peccata etiam occulta repellunt, vt de hoc plene dixi ſ.25.diſt.c.vlt. De adulterijs autem & ſimilibus poteſt epi ſimplex diſpẽſare.extra de iud.at ſi clerici.j.ea.cõtumaces.de maioribus nõ.j.ea.minor.& in ſimonia.1.q.1.erga.& ſecũdum quoſdam in omnibus criminibus diſpenſat vbi non prohibetur.extra de ſen.excõ.nuper.& de pœn.diſt.6.§.1.in fi.& 81.diſt.presbyter. & in pluribus caſibus inuenio epiſcopum poſſe diſpenſare, vt notaui 1.q.7.§.niſi rigor. Petrus Hiſpanus cõtrariũ dixit.nam cum in quibuſdam certis caſibus ei permittitur diſpenſare,ergo in alijs prohibetur:arg.25.diſtin. qualis.& C.de procu.maritus 2. Quis autẽ cum depoſito poſſit diſpenſare,dixi 2.q.5.ideo. Cum ſuſpenſo autem vel pœnitente etiã in hæreſi bene diſpenſat eps.j.ea.presbyteros. Io. Iſtæ opiniones hodie terminantˀ per decr. Greg.in extrauag.de temp.ordi quęſitũ.vbi reprobatur opi.Io.& credo q epiſcopus ſemper poſſit diſpenſare, niſi ei prohibeatur expreſſe à iure, vt 27.q.2.lex diuinæ.in fi.& extra de ſen.excom.nuper. B.

1 Mortaliter peccat qui poſt baptiſmũ peccauit, ſi ſe promoueri permittit: vel ſi iam ſuſcepto remanet,quã tumcumq; egerit pœnitẽtiã:niſi cũ eo fuerit diſpenſatum.

Iſti intelligunt regulas put ſonant.L.

Epiſcopus in quibus criminib' diſpenſat.

2 Extra de transl. epi. cap. 2. ver. nec q de ceſſiõe,&c. ſecundum. Lauren.

b ¶ Spe.]quia facilitas veniæ,&c.vt 23.q.4.eſt iniuſta. & extra de vi.& hone.cleri.vt clericorum.
c ¶ Supplicatio.]carnalis,ſed ſpiritualis bñ.j.ea.clerico.
d ¶ Reuocare.]j.23.q.4.eſt iniuſta.
e ¶ Non ſtatuta.]perpetuo. Qui enim deponitur,perpetuo deponitur,vt hic 3.& 81.diſt.ſi quis clericus. & C.de pœ.ſeruus. Arg. contra 33.q.4.non oportet 2.Ibi ſimpliciter ponitur,ſeparentur:& tamen ſeparantur ad tẽpus,non perpetuo, vt extra de conſti.ex litteris. in fin. Sed certe illa non ſunt contraria:quia ibi nulla fuit depoſitio: & eſt hoc ideo ſtatutum,ne leges ludibrio fiãt, vt C.de bo.quæ.lib.l.vlti.§.fi.& eſt ſi.quod lex dicit, q damnatus de crimine,ad militiam non recipitur,vt ff. de re mili.qui cum vno.§.adulteri.

Depoſitio eſt perpetua.

¶ Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt. C. I.

SI lapſis [a] ad ſuum ordinem reuertendi licentia concedatur; vigor canonicæ proculdubio frangitur diſciplinæ: dum pro reuerſionis ſpe [b], prauæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. *& poſt pauca.* ¶ Illud igitur præ omnibus ſtudete, vt lapſos, in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] ſuadeat: ne huiuſmodi non ſtatuta [e], ſed temporaliter dilata credatur eſſe vindicta.

Anſ.l.8.c.35. & lib.11.c.13. Iuo p.6.c.80. Pann.l.3.c.145.

Item Martinus Papa I. Amando epiſcopo.

¶ Qui poſt ſuam ordinationem labitur, depoſitus permanebit. C. II.

QVi ſemel poſt ſuam ordinationẽ in lapſum ceciderit; deinceps iam depoſitus erit; nullumque gradum ſacerdotij poterit adipiſci [f].

Pann.l.3.c.141.

Item Gregorius Papa Sabiniano epiſcopo, lib.7. epiſt.25.

¶ Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reparari valet. C. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris præſentium legatione † conſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum, aut permanere [g] aut reuocari poſſe cognoſcas. Circa quem tamen mitius [h] agendum eſt: quia commiſſum facinus facili [i] dicitur profeſſione confeſſus.

Anſ.l.8.c.26. Pann.l.3.c.146. † al. relatione

Item Ioannes VIII. Cœnomantico † Vticenſi epiſcopo.

† al. Cœnomoco Venetienſi

SI lapſis.]CASVS. Conſtantius Mediolañ.eps quæſiuit à Gregorio,an cuilibet lapſo debeat licentia dari ad ſuum ordinem reuertendi? Et reſpondet q non, triplici ratione,quia ſi hoc fieret,vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ frangeretur & quilibet propter ſpem reuerſionis praua deſideria concipere non formidaret: & præterea vindictam ſibi inflictam putaret eſſe temporalẽ, & nõ perpetuam. Sequens cap.patet.

Epiſcopus an poſſit ſemper diſpenſare.

a ¶ Si lapſis.] Hoc cap. loquitur de depoſito,vt patet per ſin.

f QVi ſemel.] ¶Adipiſci.]Hoc ca. intelligitˀ de rigore.25.diſt.primũ.j.ea.miror.vel in maioribus, vel de manifeſtis criminibus. extra de tẽpo. ord.ca.fi.ſic nõ ob.82.diſt.p̃sbyter. & 15.q.vlti.hi qui.

PResbyterum.]CASVS. Sacerdos quidam fuit lapſus in crimen, de quo poſtea in iudicio fuit ſponte cõfeſſus,quare quæſiuit epiſcopus Fabianus, an poſſet in ſacro ordine remanere,vel reuocari deberet? Et reſpõde: Gregorius q non. Sed quia ſponte confeſſus eſt, mitius eſt agendum cum ipſo:ſcilicet vt nomẽ ſacerdotis retineat,vel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶ Aut permanere.]Simile ſ.24.diſt.c.vlt.j.15.q.vlt. ſi quis presbyter.cõtra. Sol. in inferiori miniſtrauit, vt ibi:ſed in ſuperiori, vt hic.

h ¶ Mitius.]Arg.q mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto 4, vt j.eo.de his vero.& 15.q.vlt.Si quis presbyter.Si.61.diſt.quia ſimpliciter.1.q.5.præſentium. Arg. contra 24.diſt.c.vlt. Sed ibi timore probationum eſt confeſſus: hic ſponte.

i ¶ Facili.]id eſt,ſponte,vt extra de homic.lator.

3 Nam verbũ, ſtatuere, rem perfectam ſignat.de p[...] diſtin. 1. hoc autẽ ſecundum Lau. ff. q[...] quiſque iu[...] ris.l.1.

4 Concor. tex. in l[...] & ibi g[...] & doc. quæ ap[...] non r[...].

Miror.]

MIror.]CASVS. Quidam epiſcopus volebat cũ quodam ſacerdote homicida diſpenſare:& perſuadebat dño Papæ, vt ei poſt perpetratũ homicidium concederet miniſtrare Sed Io. Papa eum reprehendit, dicens hoc fieri non poſſe poſt quantamcunq; pœnitentiam: ſed diluat tam immane flagitium lacrymis, vt poſſit inuenire ſuffragium ſalutis.

¶ Poſt perpetratum homicidium ſacerdotale officium miniſtrari non poteſt. C. IIII.

Iuo p.6.c.114. & par.10.c.51. Pann.l.3.c.153.

MIror [a] minus doctam ſcientiam tuam ſacerdotem putare poſt perpetratum homicidium [b] poſſe in ſacerdotio miniſtrare; immo (quod eſt ineptius) nobis ſuadere [c] velle, vt ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque peruerſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcumque pænitentiã concedendũ; cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo ſacerdotio priuatus lacrymarum fonte flagitium tã immane diluere, vt talibus ſaltem remedijs curatus, ſalutis poſsit inuenire ſuffragium.

Item Nicolaus Papa.

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non poteſt, qui paganum occidit. C. V.

Iuo p.6.c.120.

CLericum, qui paganum occiderit [d], non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquiſito: homicida enim eſt. Nam cum diſcreti ſint milites ſæculi à militibus eccleſiæ; nõ conuenit militibus eccleſiæ militare [e] ſæculo, per quod [f] ad effuſsionem ſanguinis neceſſe ſit peruenire.

Item Osbaldo chorepiſcopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo ſe paganum occiderit, ſacerdotali careat officio. C. VI.

DE his [g] clericis, pro quibus conſuluiſti, ſcilicet qui ſe

a ¶ Miror.] Hic habes q epiſcopus non põt diſpenſare [1] cum homicida: item nec cum ſimoniaco, vt 1.q.1. erga. niſi quandoque, vt 1.q.5.c.1.& vlti. Ioa. De ſimoniaco eſt expreſſum extra de elect. ca. pe. vbi dicitur, q ſi aliquo ignorante ſit cõmiſſa ſimonia, eps cum eo põt diſpenſare, ſi in ſimplici beneficio ſit cõmiſſa ſimonia: ſecus ſi in prælatura. ſi autẽ eo ſciente ſit facta: epiſcopus non poteſt diſpenſare cũ eo. extra de ſim. nobis. B. Itẽ nec cum depoſito ſecundũ quoſdam, vt 2.q.6. ideo. Item nec cum eo qui excõicatus celebrat. vt 11.q.3. ſi qs eps. & 7.q.1. ſi quis presbyter. licet ſit arg. contra 2.q.5. quanto. Sed illud de mandato Papę. Itẽ nec cum eo qui accedit ad iudiciũ ſæculare, vt 21.q.5. ſi quis eps. Item nec cũ bigamo, vt extra de biga. c. de bigamis. & 34. diſt. lector. Io. Nec diſpenſat hodie cum filijs presbyterorũ, vt extra de fil. presby. c. pe. vbi ſcilicet miniſtrauit pater immediate. B. Diſpenſat autẽ in pleriſque criminibus, vt notaui 1.q.7.§. niſi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epo diſpenſatio, ſemper diſpenſare poteſt, vt extra de ſen. excom. nuper. licet quidam dicant, q in illis ſolis caſibus diſpenſabit vbi à iure ei permittitur: quia cũ in quibuſdam criminibus ei cõceditur diſpenſatio, vt extra de iud. at ſi clerici. ergo in alijs ei prohibetur. arg. 25. diſt. qualis. & C. de procu. maritus. Et licet diſpẽſatio ſit ius quod peti non poteſt: tamen quandoq; eps tenetur diſpenſare, vt infra ca. vt conſtitueretur. in fi. & c. ſi quis diaconus. & ca. domino ſancto. & 2.q.7. diſpenſationes. & 25.q.1. noli. in fine.

b ¶ Homicidium.] ſponte, vt extra de homici. lator.

c ¶ Suadere.] plus enim eſt ſuadere, quàm compellere. ff. de ſer. cor. l.1.§. perſuadere. & plus punitur ſuaſor, quàm faciens. 86. diſt. tanta. Ioan.

CLericũ.]CASVS. Clericus quidam occidit paganum: poſtea volebat ad ordines promoueri maiores. quæſiuit quidã epiſcopus an poſlet? Et reſpondet Papa, q nõ: immo carere debet etiam acquiſito. Nam milites eccleſiæ non debent ſæcularẽ militiã exercere, per quam neceſſe ſit ad ſanguinis effuſionẽ peruenire.

d ¶ Occiderit.] ſponte. B.

e ¶ Militare.] Per hoc patet quòd loquitur de illo, qui in bello fuit. hortari tamen põt clericus aliquos ad defenſionem ſuæ eccleſię. 23.q.8. vt pridẽ. arg. ff. de his qui no. infa. ob hæc verba. §. vlti.

f ¶ Per quod.] Arg. q ratione vnius delicti imputantur omnia delicta, quæ ſequunt ex illo, vt 15.q.1. ſi qs inſaniens. 22.q.4. inter. ff. qđ metus cau. ſi mulier. Arg. cõtra extra de ſpon. veniens. ADDITIO. Et facit quod no. j. ca. quantum. in gl. hic patet, ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis ſua culpa cadat in metum, non nocet, vt no. extra q metus cau. Abbas. Arch.

Imputãtur multa propter vnum delictum.

DE his.]CASVS. Quidam clerici defendendo ſe, paganum occiderunt: quare quæſiuit Quadrantinus epiſcopus, an peracta pænitentia poſſint ad priſtinum gradum redire, vel aſcendere ad altiores? Et reſpondet q non: quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi: & ideo melius eſt illis in gradu inferiori irreprehenſibiliter famulari, quàm alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.

g ¶ De his.] Circa illos, qui cõmittunt homicidiũ, diſtingue ſic: q aut cõmittitur homicidiũ ex neceſſitate, aut ex caſu, aut ex voluntate. Si ex neceſſitate: aut illa neceſſitas eſt euitabilis: aut ineuitabilis. Si eſt euitabilis, ad ſuperiores ordines non poteſt aſcendere: ſed in iam ſuſceptis toleratur [2], vt j. ca. de his clericis. Si fuit ineuitabilis neceſſitas, ſine omni diſpenſatione poteſt miniſtrare in ordine iã habito: ſed ad ſuperiores habẽdos petet diſpenſationem, vt extra de homici. ſuſcepimus. & c.2. Nec obſt. extra eod. lator. vbi dicitur, q ad ſuperiores talis licite promouetur: quia hoc intelligo ex diſpenſatione [3]. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. de neceſſitate ineuitabili, capitulum videtur expreſſe dicere q talis neceſſitas in nullo obſit, vt j. ca. qa te quaſi obnoxium. De hoc notaui in quæſtionibus. B. Si vero caſu committitur homicidium: aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: ſed põt miniſtrare in ſuſcepto, & aſcendere ad ſu-

Homicidiũ verũ impediat promouendos, & deijciat iã promotos.

2 Scilicet de miſericordia, vt no. extra d homi. ſicut. vbi plene de hoc.

3 Vel dic q ibi fuit caſus fortuitus, vt no. j. ca. de his clericis. in glo. j. in fi. Arch.

defendendo [a], paganum occiderunt, ſi poſtea per pænitétiam emendati poſsint ad gradum priſtinum redire, aut ad altiorem conſcendere; ſcito nos nullam occaſionem dare, nec vllam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum ſi contigerit, vt clericus ſacerdotalis ordinis ſaltem paganum occiderit, multũ ſibi conſulit, ſi ab officio ſacerdotali receſſerit: ſatiuſque eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quàm alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathenſi, c. 50.

¶ Cadat ab officio epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. C. VII.

SI epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen cõmiſerit, aut chartam [b] falſauerit, aut falſum teſtimoniũ [c] dixerit; ab officij honore depoſitus in monaſterium retrudatur; & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 26.

Apud Mar. Brac.

¶ Qui homicidii, facto, aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum conſcius fuerit, clericus non ordinetur. C. VIII.

Anſ. l. 7. c. xl. Ex can. 18. Apoſt.

SI quis [d] viduam, aut ab alio dimiſſam † duxerit, non admittatur ad clericatum. Quòd ſi irrepſerit, deijciatur. Similiter, ſi homicidij aut facto [e], aut præcepto [f], aut conſilio [g], aut defenſione [a] [h] poſt baptiſmum [i] conſcius fuerit, & per aliquam ſubreptionem ad clericatum venerit; deijciatur, & in fine vitæ ſuæ † laicam communionem tantummodo recipiat.

† al. relictam

† al. ſua communionem recipiat

a ¶ Defenſione.] *In codice Lucenſi regio, (in quo ſunt etiam hæc capitula à Martino Bracarenſi epiſcopo collecta) & apud Anſelmum, & in editione conciliorum tribus tomis, in margine legitur,* aſſenſione: *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburienſi, c. xi. circa finem.*

Item Gregorius, Ianuario epiſcopo Calaritano, lib. 3. epiſt. 26.

---

r Et c. hi qui. & cap. ſi duo. niſi forte grãde ſcandalum inde orirẽtur: qa tũc indicitur ei purgatio. extra eo. ex litteris 1. & no. extra de homici. cum dilectus. in glo. qui tamẽ, &c. quę fuit gloſſ. Vin.

ſuperiorem, vt extra eo. c. vlt. & ĩ. ea. ſępe r & extra eo. Ioannes Sed ſi illicitæ rei operam dedit, tunc nec in ſuſcepto poteſt miniſtrare, nec ad ſuperiorem aſcendere, vt ĩ ea. clerico. & cap. ſi quis voluntate. Si vero voluntate occidit: numquam diſpenſandum eſt cum eo ſecũdum quod loquitur ca. miror. H. tamen cum ſuo rigore dixit q in nullo caſu põt homicida promoueri: quia potius debet quilibet permittere ſe occidi, quàm aliũ occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit q hoc verbum, conſulendi, ponitur pro verbo præcipiendi, vt 28. q. 1. ſic enim. Itẽ ſecundum H. etiã ſi crimen homicidij ſit occultũ: tñ poſt pænitentiã nõ poteſt exequi ſuũ officiũ. ſecus eſt ſm eũ in quolibet crimine alio, vt ĩ. ea. de his. niſi in ſimonia. Io. Ex hoc expreſſe dr̃ extra de tẽp. ordi. ca. vlti. & ita duo crimina tãtum excipit: ſcilicet ſimoniam, & homicidiũ. Arg. extra de accuſa. inquiſitionis. B. Alij autẽ pleriq; dicunt, q ſiue ſit homicidium, ſiue aliud crimen, dummodo ſit occultum, poſt pęnitentiam bene exequitur officiũ ſuum ſine omni diſpenſatione, licet nõ poſſit promoueri. Sed in ſimonia poſt nullam pænitentiam poteſt exequi officium ſuum. 1. q. 1. erga. Hodie autẽ obtinet opinio H. circa crimẽ occultum, vt extra de accuſa. inquiſitionis. B.

a ¶ Defendendo.] in culpæ ſine moderamine. cuilibet enĩ licitũ eſt ſe defendere cũ moderamine, vt ſ. diſt. 1. ius naturale. & extra de appel. ca. ſignificauit. C. vnde vi. l. 1.

d ¶ Si quis.] Iudex executor & aſſeſſor in cauſis criminalibus non poſſunt promoueri. hoc nõ eſt ratione peccati; quia non peccant iſta faciendo 2, vt 23. q. 4. quæſitum. & q. 5. miles. ſed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

e ¶ Aut

2 Ideo decebat Be. q iſtud intelligeretur de illis qui nõ peccauerunt.

SI eps.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam debet pati eps, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiſerit, vel chartam falſauerit, vel falſum teſtimonium dixerit? Et reſpondet, q deponi debet, & detrudi in monaſterium ad agendam pænitentiam: vbi donec viuit, non niſi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam.] Dic vt ſ. 19. diſt. in memoriam.

c ¶ Teſtimonium.] ĩ. 5. q. 6. presbyteri 2.

SI quis viduam.] CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, q ſi quis duxerit in vxorem viduam vel relictam: aut homicidium cõmiſerit facto, p̃cepto, conſilio, vel defenſione, poſt baptiſma promoueri nõ poteſt: & ſi irrepſerit, deponatur & eijciatur; & in fine ſuæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.] Vt miles.

f ¶ Aut præcepto.] Vt iudex.

g ¶ Aut conſilio.] Vt aſſeſſor. & ita ex conſilio punitur aliquis, contra illud. ff. man. l. 2. in fin. & l. denique. Sed numquid addi debet de voluntate? argum. quòd ſic. 1. q. 4 quia præſulatus. in fin. quod non concedo, licet antequam fiat, vellet illud factum eſſe: vel poſt factũ gratum habeat.

h ¶ Defenſione.] euitabili. B.

i ¶ Poſt baptiſmum.] Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt. Bazianus dixit: ſi ante baptiſmum occidit non peccando, vt iudex, non poteſt promoueri: quia non tollitur irregularitas: ſed ſi occidit peccando, tollitur totum. Io. Et ſic melioris conditionis eſt peccans, quàm non peccans. De hoc quid iuris ſit, notaui in q uæſtionibus. & 56. diſt. in gloſſ. videtur. B. 3

Conſiliu[m] facit vt q[uis] puniatur. Homicid[a] ante bapti[ſ]mũ an [pro]moueri p[oſ]ſit.

3 Quæſt[io] venerialis eſt: de qua habuiſt[i] diſt. 1 [...] & ibi de hoc. & [...] diſ. in ſu[m]ma. & [...] diſt. de [...] de. Arc[...]

Peruenit.] CASVS. Epiſcopus Caralitanus reſtituebat clericos lapſos in crimen fornicationis ante pænitentiam, vel poſt. prohibet Greg. dicens q tales carere debent ſacris ordinibus: & ad altaris miniſterium numquam accedere.

a ¶ Fue.

¶ De ſacris ordinibus lapſi reparari non poſſunt. C. IX.

Poly. l. 4. tit. 39. Anſel. l. 8. c. 20. Iuo par. 6. c. 78. Pann. l. 3. c. 133.

PErùenit ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pænitentiam, vel ante, ad miniſterij ſui officium reuocari: Quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſſimi quoque canones contradicunt. Qui igitur poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit [a]; ſacro ordine ita careat, vt ad altaris miniſterium vlterius non accedat.

Idem Venantio Lunenſi epiſcopo, lib. 4. epiſt. 5. ſeu c. 49.

¶ De eodem. C. X.

Poly. ibidem. Anſel. l. 8. c. 21. Iuo par. 6. c. 83.

ACcedens ad Gorgonam inſulam fraternitas veſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero [b] perlatum eſt. Peruenit namque ad nos, quia poſtquam pro crimine lapſus ſui, à ſacerdotij ordine eſt deiectus, ad explendum miniſterium ſacerdotij præſumpſit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factum fraternitas veſtra repererit; eum ſacri corporis & ſanguinis Dominici participatione priuatũ in pænitentiam redigat: ita vt vſque ad diem obitus ſui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus ſui tempore percipiat: Sin autem eum fraternitas tua talem pænitentiam agere cognouerit, vt ei iuſte ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat miſereri; hoc in tuæ [c] fraternitatis ponimus poteſtate: *& infra.*

Eodẽ li. 4. epiſt. 16. ſeu c. 60. Pann. l. 3. c. 132.

¶ Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondentes ſtatuimus, diaconum, & abbatem [d] de portu Veneris [e], quẽ indicas cecidiſſe [f], ad ſacrum ordinem non debere, vel poſſe vllo modo reuocari. Quem quidem ſacro ordine priuatum in pænitentiam deputare te conuenit: cuius ſi poſtea actus, conuerſatioque meruerit; priorem [g] inter alios monachos, vbi tu tamen decreueris, ſtandi locum obtineat [h]. Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa conſtringit, ab officio ſuo irreuocabiliter depoſiti, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapſi diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterũ, vt numquã ad ſacri ordinis miniſteriũ præſumat accedere, ſcriptis cauere decreuimus: ſed eũ in inſula Gorgona, atq. Capraria ſolicitudinẽ [i]

a ¶ Fuerit.] de quo fuerit conuictus vel confeſſus. & hoc [1] verum eſt niſi epiſcopus cum eo diſpenſaſſet, vt extra de iudi. at ſi clerici. Sed nõne canoniſta prohibet epiſcopo diſpenſare in hoc caſu? non: ſed redarguitur indiſcreta diſpenſatio, vt dixi extra de præb. de multa.

1 Scilicet q canones ſ- dicunt in hac re, &c.

ACcedens.] CASVS. Hoc cap. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibuſdam ſubdiaconis. presbyter Saturninus propter ſuum delictum depoſitus fuit & tñ poſt depoſitionem Miſſas celebrauit. Diaconus vero abbas & ſubdiaconi mortaliter peccauerunt, crimen fornicationis cõmittendo, Vnde Lunẽſ. epiſ quæſiuit quam pœnã iſti pati deberent; Et reſpondet Gregor. q Saturninus presbyter careat cõmunione corporis & ſanguinis Chriſti donec vixerit, in fine tñ viaticum accipiat: niſi antea epiſcopo viſum fuerit ei eſſe miſerendum. & in ſcriptis caueat, vt de cetero Miſſam non cantet: & gerat curam monaſteriorum in inſula Gorgonia & Capraria ſine præiudicio alicuius. Diaconus vero abbas ſemper ab ordine ſacro depoſitus erit: qui tñ poterit inter alios monachos priorem locum obtinere, ſi eius conuerſatio meruerit: ſed ordinem non obtinebit, in cuius loco debebit alius ordinari. Subdiaconus vero irreuocabiliter deponetur: laicam tamen communionem accipiat.

b ¶ Presbytero.] Ergo clericus degradatus non retinet ordinem arg. 54. diſt. ex antiquis. & 11. q. 3. epiſcopus. & 15. q. vlt. ſi quis presbyter. & 15. q. vlt. clerici. & idẽ videtur per hoc quod dicitur infra inter laicos communionẽ. Sed tamẽ dico q characterem ſemper retinet, per id quod habet 1. q. 1. quod quidam. & 32. q. 7. licite. arg. 81. diſt. dictum. Vnde qui percutit ipſum, incidit in canonem: ſaltem in memoriam priſtinæ dignitatis, vt ff. de decurio. l. vlt. & ff. d queſt. vnius. §. ſeruus. & de conſecra. diſt. 4. oſtenditur. Io. qđ nõ credo cum careat omni priuilegio clericali [2] nec credo q conficiat [3]: quia omnem poteſtatem amiſit. B.

Degradatũ percutiens icurrit excommunicationem.

2 Adde q no. in addi. c. 2. de pœ. lib. 6. & cap. dominus in glo. in verſi. ſacrilegium. ĩ. 93. diſt.

3 Hæc fuit opin. Ray. quam rec. Gof. & B. extra d cle. excom. mi. cap. 1.

c ¶ In tuæ.) Ergo epiſcopus poteſt remittere pænitentiam iniunctam à Papa. ſic 33. q. 2. latorem.

ADDITIO. Vel de hoc vt ibi. argu. ĩ 15. diſ. c. 2. In fi. ibi videas. De hoc etiam not. 26. q. 7. tẽpora.

d ¶ Abbatem.] Ergo abbas poteſt eſſe diaconus: quia abbas potius eſt nomen officij, quàm dignitatis. 18. q. 2. c. 1. immo in minoribus ordinibus conſtitutus poteſt eſſe [4] abbas. extra de ætate & quali. cuam.

Abbas quẽ ordinẽ debet habere.

4 Verũ eſt diſpenſatiue: & ſic loquitur decre. tuã. ibi: ex tua. &c.

e ¶ Veneris.] exiſtentem.

f ¶ Cecidiſſe.] per crimen.

g ¶ Priorem.] id eſt, vt ſit monachus, vt prius fuit: non tamen erit abbas.

h ¶ Obtineat.] non ordinem, vel dignitatem.

i ¶ Solicitudinem.] Vt ſit procurator loci, licet ſit infamis: quia infames non excluduntur à ciuilibus muneribus,

ribus 1, ſed honoribus. Argu. C. de his qui non imple. ſti:ſacra.ſoluti ſunt.l.1.lib.10.& extra de æta.& qualita. titam.& ſic procurator monaſterij poteſt eſſe infamis: ſed non procurator epi.5.q.3.quia eps.quia non requiritur ſumma in eis pfectio integritatis, vt 16.q.1. legi. vt ſ.ea.conſiderandum.vnde non fuit penitus immunis,vt extra de homi.cap.ſicut.§.illi quoque tñ.hoc exéplum non competit, quia iſtud fuit ante baptiſmum. f ¶ Auguſtinus.] qui fuit Manichæus 3: ſed ante baptiſmum:& ideo non competit exemplum,&c.

Ponde-

de monaſterijs gerere, & in eo, in quo eſt ſtatu, ſine cuiuſquam aduerſitate manere permittimus.

a ¶ Presbytero.] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorij, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur*, expresbyteros: *itemque inferius in hoc eodem capite:* Saturninum vero expreſbyterū. *ſive vt in impreſſis B. Gregorij*, expresbytero. *Depoſitos enim presbyteros, expresbyteros, & eos, qui monaſteria deſeruerant, exmonachos appellabant, ſicut illi qui conſulatum, aut quæſturam geſſerant, exconſules, aut exquæſtores vocari ſoliti fuerant.*

Idem Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 6. epiſt. 39. ſeu c. 203.

¶ Loco lapſi alius ordinandus eſt. C. XI.

POſtquam quemquam criminaliter abſcedentem †, in locum, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio reuocari; & vltra tres menſes a eccleſiam vacare pontifice ſtatuta ſacrorum canonum non permittunt: ne cadente paſtore dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet; fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in loco lapſi debet epiſcopum ordinare.

Anſel. l.8.c.15. — † *al.* cedentem — diſt.75.quoniã.

Item Martinus Papa I. in epiſtola ad Amandum.

¶ Qui poſt ordinationem ſuam in lapſum ceciderit, ſacra myſteria non debet tractare. C. XII.

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehẽſus] obnoxius, omnimodo prohibendum eſt, eum manibus lutulentis, atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare.

† *al. deprehendatur*] orig.

2 *E contra* b *exemplis, et auctoritatibus probatur, poſt actã pœnitentiam proprios gradus licite poſſe adminiſtrare, & ad maiores conſcendere. Maria enim ſoror Aaron poſtquam lepra percuſſa eſt, quia in Moyſem murmurauerat, acta pœnitentia à peccato mundata, & ſanata eſt, & priſtinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* c *autem poſt conflatum vitulum, etiam in ſummum ſacerdotem conſecratus eſt. Dauid* d *poſt adulterium, & homicidium ſpiritum prophetiæ recepit, et in proprio † gradu permanſit. Achab quoque poſt mortem Nabuthæ viri ſanctiſſimi per pœnitentiam humiliatus in regia ſede remãſit. Et vt prætereamus multa exempla veteris teſtamenti, Petrus negauit Chriſtũ, & tamen poſtea princeps Apoſtolorum factus eſt: Paulus Sthephanum lapidauit* e*, & tamen à Deo in Apoſtolum electus eſt. Multi quoque ab hæreſi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in ſuis ordinibus ſunt recepti: alij vero ad epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, vt pote Auguſtinus* f*, & alij complures.*

33.q.2.c.hoc ipſum. — Num 12. — Exo 32. — 2.reg. 11. & 12. — † *al. priſtino* — 3.Reg.21. — Matth.26. — Ioan.21. — Act. 7. & 9.

¶ De eodem. PALEA. C. XIII.

IOannes Chryſoſtomus à duabus ſynodis orthodoxorũ

Burc.l.1.c.233. Iuo in prologo. Pann. in prologo.c.32.

POſtquam.] CASVS. Epiſcopus quidã depoſitus fuit: canonici volebat aliũ eligere. Archiepiſcopus vel primas diſturbabat eum reſtituere nolens: quod dicit Greg. de iure fieri nõ poſſe: & cum eccleſia vltra tres menſes vacare non debeat, præcipit Grego. archiepiſcopo, vt deprecationi canonicorum conſentiat, & loco depoſiti alium ordinet.

a ¶ Tres mẽſes.] tres dantur ad electionẽ à die mortis: & alij tres menſes ad conſecrationem petendam. ſ. 100. diſt. quoniam. & 65. diſt. obeuntibus. & extra de elect. ne pro defectu. niſi per neceſſitatem prorogetur 2: vt 28. diſt. de Syracuſanæ.

ECONTRA. Hæc eſt ſecũda pars huius diſtinctionis, in qua magiſter probat contrarium eius quod ſupra probatum eſt: ſcilicet, quod poſt lapſum poſſunt reparari: probat inquã per exẽpla, & per nouẽ auctoritatẽs. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra probatum eſt, quod lapſi poſt pœnitentiam nõ ſunt reſtituendi. Modo Gratianus probat contra, ſcilicet quod poſſunt reſtitui, & ad altiora conſcendere: & probat octo exẽplis: ſcilicet Mariæ & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Auguſtini, & aliorum, quorum nomina in ſequenti palea ponuntur: qui oẽs poſt peccatum ſunt reſtituti.

b ¶ Econtra.] Maria, &c. de hoc dicitur 2. q.7.§. item obijcitur.

c ¶ Aaron.] Hæc hiſtoria habetur 45. diſt. diſciplina.

d ¶ Dauid.] Hæc hiſtoria dicitur 2. q. 7. §. item cum Balaam.

e ¶ Lapidauit.] id eſt, lapidantibus conſenſit, cuſtodiẽdo veſtes,

1 Iſta opi. cõiter tenetur per gl. & doct. in c. cum deputati. de iudi. &c. imperatorũ. de iura. calum. Spec. in ti. de procu. §. 1. ver. item quod eſt infamis & Alexander de Imo. in l. rerum criminis. in fine. C. de procu.

Infamis poteſt eſſe procurator.

Electio an fieri debeat intra tres menſes.

2 De hoc 61. diſt. Oſius. & c. bene nouit. ibi de hoc.

3 Arg. contra. 22. q. 4. vides. vbi de hoc.

† al. iudicatus

episcoporum fuit diiudicatus †, ſed iterũ fuit reſtitutus. Marcellus epiſcopus Ancyræ Galatiæ depoſitus fuit: ſed poſtmodũ propriũ recepit epiſcopatũ. Aſclepius diiudicatus à ſynodo, eccleſiã ſuam poſtea recepit. Lucius epiſcopus Adrianopolites damnatus à Papa Iulio recepit eccleſiã ſui epiſcopatus. Cyrillus epiſcopus Hieroſolymitanus depoſitus fuit, poſtea recõciliatus eſt eccleſiæ ſuæ. Simili modo Polychroniũ eiuſdẽ eccleſiæ Hieroſolymitanæ pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipſe eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum epiſcopum damnauit, ſed poſtea eum in proprium locum reſtituit eccleſiæ ſuæ. Miſenum [a] epiſcopum à Felice Papa damnatum Gelaſius Papa ſucceſſor illius reconciliauit †, & eccleſiæ ſuæ reſtituit. Leontius, dum eſſet presbyter, depoſitus fuit, ſed poſtea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodoſium, quem Eugenius eius anteceſſor presbyterij honore priuauerat, ſanctæ eccleſiæ Signinæ conſecrauit epiſcopum. Ibas naque epiſcopus diiudicatus fuit: ſed ſancta ſynodus canonica ſuam illi reſtituit eccleſiam. Rothadum vero epiſcopũ ſanctæ Sueſsionenſis eccleſię à ſynodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium † Placẽtinum epiſcopum merito reprobatũ, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

Sixtus Papa iij.

35. q. 9. c. Gregorius.

† al. & communicauit

† al. Soffrenum] vel Suffredũ, vt infra 6 q. 3. denique Suffredus.

¶ *Caput hoc à vetuſtioribus codicibus abeſt: in vulgatis inſcribebatur*, Item ex epiſtola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: *quæ inſcriptio ſublata eſt, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex varijs hiſtorijs ſunt collecta, & aliqua longe poſt Cyrillum & Hieroſolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inſcriptio eſt, ſed tantum in Pannormia.*

[a] ¶ Miſenum.] *Antea legebatur*, Nicænum. *Emendatum eſt ex Burchardo, Iuone, & c. Gregorius infra 35. q. 9. Atque in Pontificali Romano manuſcripto in vita Nicolai primi hæc leguntur:* Sicut beatus Papa Felix Vitalem, & Miſenum epiſcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti conſenſerant, ſacerdotali gradu, eccleſiaſtica immo communione priuauit.

Præterea Calixtus Papa I. de huiuſmodi ſcribit ita, epiſtola 2. ad epiſcopos Galliarum.

¶ Clerici poſt lapſum in ſuis ordinibus reparari poſſunt. C. XIIII.

PONderet[a] vnuſquiſq. ſermones ſuos, & quod ſibi loqui non vult, alteri non loquatur. Vnde bene ſacra ait ſcriptura: [Quod tibi [b] non vis fieri, alteri ne facias.] Nos enim tempore [c] indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus cõſilia, & opera noſtra, neque ordinem corrumpamus. ¶ Sed ſi aliquis lapſus quocumque modo fuerit, portemus † eum, & fraterno corripiamus affectu: ſicuti ait B. Apoſtolus: [[d] Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis; conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate; & ſic adimplebitis legem Chriſti.] ¶ Porro ſanctus Dauid [e] de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore permanſit. ¶ Beatus quoque Petrus amariſsimas lacrymas fudit, quando Dominum negaſſe pœnituit: ſed tamen Apoſtolus per-

Tob. 4.

Burc. l. 19. c. 41. Iuo p. 6. c. 48.

† nõ perdamus eũ, ſed fra.] orig.

POnderet.] CASVS. In hoc cap. oſtendit Calixtus Papa, q. clerici poſt lapſum peracta pœnitẽtia poſſunt in priſtinum ſtatum reſtitui. Et hoc probat auctoritatibus & exẽplis xi. Prima eſt in principio capituli. Secũda probatio incipit ibi, [Sed ſi aliquis lapſus.] & ad hoc inducit auctoritatẽ Apoſtoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi, [Porro ſanctus Dauid,] Quarta ibi, [Beatus quoque.] Quinta ibi, [Peccator.] Sexta ibi, [Errãt itaque.] Septima ibi, [Nũquid q dormit.] Octaua ibi, [Redde mihi.] Nona ibi, [Vade, & amplius noli peccare.] Decima ibi, [Nõ ergo.] Vndecima ibi, [Suſam.]

[a] ¶ Ponderet.] Grauis erit quilibet in verbis, vt 4. q. 3. §. item in criminalibus. ver. in teſtibus & qui cito fatur, ad pœnitentiam properat, vt dicit Seneca: & põt quis in proprio facto petere inducias ad reſpondẽdum, vt ff. de interro. act. qui interrogat. an hæres ſit: nam teſtis repẽtinus, &c. 5. q. 5. §. ſed aliud.

[b] ¶ Quod tibi.] ſ Tobia.

[c] ¶ Tempore.] Nã ratio tẽporis mutat cõſtitutionẽ, vt 34. diſt. fraternitatis.

[d] ¶ Apoſtolus.] ad Galatas.

[e] ¶ Dauid.] Hoc exẽplum non competit, nã nihilominus fuit dictum ei: Non ædificabis mihi domũ: quia vir ſanguinũ es. 1. de cõſec. diſ. 1. c. 1. & 1. q. 7. ſi quis omnẽ.

Dauid prohibitus eſt ædificare.

a ¶ Mini-

a ¶ Miniſtrare.] diſpenſatiue, ſi crimen eſt manifeſtum: vel ipſo iure, ſi crimen eſt occultum. extra de tép. ord. c. vlt.
b ¶ Qui dormit.] in peccato.
c ¶ Non adijciet.] id eſt, non conabitur bene operádo.
d ¶ Vt reſurgat.] per pœnitentiam.
e ¶ Docuit.] id eſt, doctură ſe promiſit: & ſic eoipſo q̃ quis promittit ſe velle docere, Deo obligatur. ſic 21. diſt. in nouo, vbi ſimiliter arguit Anacletus ex illa auctoritate: Dabo tibi claues, .i. do in corpore mortali: & ſic futurũ ponit pro pſenti, vt de cõſe. diſt. 2. § Chro. ff. de ver. ſig. verbũ erit. B. ſimile 23. q. 5. §. hic notandũ. ibi, da, &c.
f ¶ Miſericordiã.] Si enim in aliquo redarguẽdi ſumus, melius eſt miſericordiæ reddere rationem, quàm crudelitatis. 35. q. 9. veniã. & ĩ. 26. q. 7. alligãt. & 11. q. 3. nemo. ĩ. 86. diſt. non ſatis. ĩ. 1. q. 7. exigunt. 5. diſt. 9. ſana quippe.

Docere ſe velle] promittẽs, Deo obligatur.

Procedendũ eſt potius circa miſericordiam, quàm circa crudelitatem.

ET purgabit filios.] CASVS. Probat Hiero. poſt peractã pœnitentiam ſacerdotes poſſe Deo placere, & ſacrificare ſibi ſicut ante peccatum faciebant. Et hoc pbat auctoritate Malachię dictis, ſacerdotes vete. teſtamen. purgandos eſſe & colãdos, vt puri remaneant, ſicut aurũ & argentum, vt Deo digne offerãt. Ita & alij, vt dicit Greg. cum emẽdati fuerint poterũt offerre, & placebit Deo ſacrificiũ eorum, ſicut dies ſæculi, & anni antiqui Dño placuerũt, id eſt, ſicut ante peccatum Domino placuerunt, ita & poſt peccatum emendati placent, & placere debẽt.
g ¶ Et purgabit.] Verba Malachię ſunt; Ecce veniet Dominus exercituũ, & quis poteſt cogitare diẽ aduentus eius, & quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis cõflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans quaſi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurũ, & argentũ, & erũt offerẽtes Dño iuſta ſacrificia, & placebit Domino ſacrificium Iuda & Hieruſalem ſicut dies ſæculi, & anni antiqui.
h ¶ Tempus enim, &c.] verba Petri in epiſtola canonica. Anno 110. primæ Petri. 4. c.
i ¶ A domo.] id eſt, ſacerdotibus. Omnia enim * mala à ſacerdotibus pioceſſerunt. 24. q. 3. transferunt.
k ¶ Et alibi.] in Ezechiele. cap. 9.

* Vide g... ſam in c... pite ſu... allegato.

manſit. Et Dominus per Prophetam peccantibus pollicetur, dicens: [Peccator in quacumque die conuerſus ingemuerit, omnium iniquitatũ illius nõ recordabor amplius.] Errant enim qui putant Domini ſacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare[a] non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum ſacerdotium cõdigne cuſtodierint. Et ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam contra † traditas eccleſiæ claues diſputare, & agere videntur: de quibus dictum eſt: [Quæcumque ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cælo.] Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera eſt. ¶ Nos vero indubitanter tam Domini ſacerdotes, quàm reliquos fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus; teſtante Domino per Prophetã: [Numquid[a] qui dormit[b], non adijciet[c] vt reſurgat[d]?] Et propheta Dauid pœnitentiam agens dixit: [Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali cõfirma me.] Ipſe namque poſt pœnitentiã, & alios docuit[e]; & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplũ doctoribus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pœnitentiã Deo geſſerint, verumque facere poſſe. Docuit enim quando dixit: [Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.] Et ſacrificium Deo pro ſe obtulit, dum dicebat: [Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.] Videns enim Propheta ſcelera ſua mundata per pœnitentiam, non dubitauit prædicando, & Domino libando curare aliena. *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo à peccato, & reſurgit gratia Dei lapſus, & in priſtino manet officio iuxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, vt ſententia Euangelij maneat in eo: [Vade, & amplius noli peccare.] Vnde ait Apoſtolus: [Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius.] *& infra.* ¶ Sententiam, fratres, quæ miſericordiam[f] vetat, non ſolũ tenere, ſed & audire refugite, quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus, & ſacrificijs.

Ezech. 18.

Polyc. l. 4. ti. 38. Pann. l. 3. c. 148.

† al: traditas eccleſie claues deſpicere videntur] infra ex Aug. c. vt cõſtitueret.

Matt. 18.

Greg. l. 7. ep. 53.

Pſalm. 40.

Pſalm. 50.

Ioan. 8.

Rom. 6.

a ¶ Numquid.] *In epiſtola Calixti, & apud collectores indicatos legitur:* numquid, qui cadit, non adiiciet, vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? *& alibi:* nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ ſententiæ habentur Hiere. 8. & Ezech. 33. Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Item Hieronymus ad c. 3. Malachiæ.

¶ In priſtinum gradum poſt pœnitentiam reuocari poſſunt ſacerdotes. C. XV.

ET purgabit[g] filios Leui: tempus[h] eſt enim vt iudicium incipiat à domo[i] Dei.] & alibi[k] ſcribitur: [A ſan-

Malach. 3.

1. Pet. 4.

a ¶ Omnem.] arg. quod de vno dr. de omnibus intelligitur, vt 61. diſt. miramur. & 24. q. 1. quodcunque.
b ¶ Antiqui.] id eſt, patres ſancti.
c ¶ In principio.] id eſt, ante peccatum. arg. ꝫ. proxi. c. ... d ¶ Sic
d ¶ Sic poſt peccatum.] immo plus. ꝫ. ea. c. fidelior.

Ezechiel 9.

ctis meis incipite]. In filijs autem Leui omnem [a] ſacerdotalem intellige dignitatem. Si autem ſacerdotes purgandi ſunt, & colandi, vt purum aurũ remaneat, & argentũ; quid de ceteris eſt dicendum? Qui cum emundati fuerint, & cõlati; tunc offerent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hieruſalem, hoc eſt pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conſpiciunt: [ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui [b]:] vt quomodo in principio [c] placuerunt Deo, ſic poſt peccatum [d], & pænitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epiſt. 53.

¶ Lapſi reparari poſſunt. C. XVI.

Rab. in pœn. c. 5. Burc. l. 19. c. 43. Iuo par. 6. c. 85. Pan. l. 5. c. 147.

QVia ſanctitas tua hoc à nobis requiſiuit, vt ſibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus; dum ſe dicit de hoc canones diuerſos legiſſe, & diuerſas ſententias inueniſſe, aliàs reſurgendi, aliàs nequaquam poſſe: Ideo [1] nos generales ſynodos à Nicæna incipiẽtes, hanc cũ reliquis quattuor [e] veneramur; quia, ipſam ſequentes ceteræ in cunctis canonicis ſententijs vnanimiter concordant. Nos vero præcedentes patres ſequi debemus, qui auctore Deo à ſacra doctrina illorũ non diſcordamus. A capite [f] itaque incipientes vſque ad quartum [g] altaris miniſtrum, hanc formam ſeruandam cognoſcimus, vt ſicut minorem maior præcedit in honore; ita & [h] † in crimine; & quem maior ſequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & ſic poſtea † pænitentia credatur eſſe fructuoſa. ¶ Quid enim prodeſt triticum [i] ſeminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum conſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatisfactionem credimus poſſe rediri ad honorem. *& infra.* ¶ Ad fontẽ miſericordiæ recurrentes Euangelij proferamus ſententiam. [Gaudeo [l], inquit, ſuper vno peccatore pænitentiã agente, magis quàm ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pænitentia.] Et ouem perditam, nonagintanouem [m] non errantibus relictis in deſerto [n] †, humero pij paſtoris ad ouile reportatam Dominus ipſe teſtatur. Si ouis perdita errans poſt inuentionẽ ad ouile humero reportatur; cur poſt pænitẽtiã ad eccleſiæ miniſteriũ lapſus nõ reuocetur? Sicut [2] in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ: [Memento vnde excideris, & age pænitentiam, & prima [o] opera fac.] Quid enim eſt grauius, aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci [p] inueniuntur, aut Dei filiũ iureiurando negare? In quo tamen hunc ipſum beatũ Petrũ apoſtolorum principem, ad cuius ſacrum corpus indigni ſedemus, lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pænitentia ſecuta eſt, & poſt pænitentiam miſericordia data eſt; quia poſtea ab Apoſtolatu eum non expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit.

† al. & crimine

† al. vindicta, quæ poſt pænitentiam

Luc. 15.

† in deſerto] abeſt ab orig.

Apoc. 2.

QVia ſanctitas tua.] CASVS. Secundinus inueniebat ꝯrias auctoritates de reparatione lapſorum, quare ſupplicauit Gregor. vt ſolueret ei has ꝯrietates: & ſcriberet ſibi de clericis lapſis, vtrum poſſint poſt pænitentiã reparari. Grego. vero ei ſatisfaciens oſtendit lapſos peracta pænitentia, poſſe in ſtatũ priſtinũ reduci, ſequens concilia & antiquos patres. & hoc probat exemplis & rationibus ſex. Prima ratio eſt ibi, [Quid em.] Secundum exẽplũ vel ratio eſt ibi, [Aut domum.] Tertia ibi, [Gaudeo.] Quarta ibi, [Et ouẽ.] Quinta ibi, [Sicut in Apocalypſi.] Sexta ibi [Quid em grauius.]
e ¶ Quattuor.] ſcilicet Cõſtantinopolitana, Epheſina, Chalcedonenſis, & Ancyrana, de qua habes ꝫ. ea. domino 1.
f ¶ A capite.] id eſt, epiſcopo.
g ¶ Vſq; ad quartũ.] id eſt, ſubdiaconatũ.
h ¶ Ita & in crimine.] ꝫ. 24. q. 1. non afferamus.
i ¶ Triticum.] id eſt, pænitentiam.
k ¶ Et fructum.] id eſt, reſtitutionem.
l ¶ Gaudeo.] ideo dicit, gaudeo; quia poſt pænitentiam fortior reſurgit homo, vt infra ea. fidelior 2.
m ¶ Nonagintanouẽ.] Per hunc numerũ deſignantur nouẽ ordines Angelorũ, de quibus habes ꝫ. de pæ. diſt. 2. principium.
n ¶ In deſerto.] id eſt, in cælo: quod diabolus per caſum deſeruit.
o ¶ Et prima.] arg. q; reſtituti poſſunt accuſare & teſtificari. arg. ꝫ. ead. ferrum. & c. domino ſancto.
p ¶ Pauci.] difficile enim eſt continere, vt 28. diſt. de his. & 33. q. 5. qui ſitit: nec tamen ideo minus delictum eſt, vt 2. q. 1. multi. in fi. & 32. q. 7. flagitia. & licet iſtud ſit naturale, non tamen excuſat. vt ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi fornicarius.

1 De iſtis habes 15. diſt. c. 1.

2 Secundũ hunc intellectũ iſtud, magis, qđ eſt in textu tenetur cõparatiue, & legitur de veris iuſtis & loquitur quadã ſimilitudine vulgari. Archid.

QVid eſt.] CASVS. Probat Gre. in hoc c. q͂ prælati poſt lapſum peracta pænitentia, ex officio ſuo prædicare poſſunt: & hoc probat exéplo Ezechielis prophetæ, q cum ſtaret & videret ſimilitudinem quattuor animalium, & quattuor rotarum, cecidit in faciem ſuã, & Dñs dixit ei: Fili hominis, ſta ſupra pedes tuos, & loquar tecum. Iacenti ergo in peccato prophetæ dicit̃, vt reſurgat per pænitentiã. & poſt pænitentiã ad ꝑdicandũ mittit̃. plati ſimiliter in peccato iacẽtes ꝑdicabunt, ſicut fecit propheta. Nam cum ſtant in peccatis ſuperbiæ plati, dignum eſt, vt ad bona opera conſurgant per pñiã. Et no. q͂ in prædicta auctoritate ſtare dupliciter ſumitur. Nã primo accipitur in mala ſignificatione, poſtea in bona.

a ¶ Prophetæ.] Ezechieli, Ezechie. 2.

b ¶ Stans.] Hic ſtans accipitur in mala ſignificatione, & prius in bona, & ita eſt hic arg. q͂ aduocatus varijs modis pōt iura exponere, ſicut hæc auctoritas, Verbum caro factum eſt. vel illud: veritas de terra orta eſt. quandoque exponitur, id eſt, Chriſtus de virgine natus eſt, vt 35. q. 10. c. 1. quãq; exponitur, ideſt, confeſſio de pænitente. de pæ. diſt. 1. quicũque. arg. contra 23. q. 7. quod autẽ. Sed hæc diuerſo reſpectu. ADDITIO. Ad idem extra de ap. ſolicitudinẽ. in fi. vbi de hoc.

Iura vario modo poſſunt exponi.

c ¶ Timore.] ſeruili ſ. cũ quo charitas dedignatur habitare. Inducit tñ iſte timor filialẽ ſicut ſeta filũ, vt ꝫ. de pæ. diſt. 2. ſi qs tãtam.

Timor eſt duplex.

FErrum.] CASVS. Legitur in Iob. Habet argentum venarũ ſuarũ principia. & locus eſt auro, in quo cõflatur. ferrũ de terra tollitur, & lapis calore ſolutus in æs conuertitur. Per hanc auctoritatem vult Greg. probare q͂ poſtquam prælatus ſeparatus eſt per pænitentiam à peccatis, debet lucidus reputari; nec debet conſpici in eo id quod fuit, ſed quod modo eſt, ad inſtar ferri, quod donec eſt ſub terra, obſcurum eſt: ſed poſtquam ſeparatur à terra, fit lucidum, & vtile ad ſecandum. Sic prælatus ad prædicandum, & ad verba diuina declarandum.

d ¶ Ferrum.] in Iob continetur ita: habet argentum venarum ſuarum principia, & auro locus eſt in quo conflatur: ferrum de terra tollitur. & lapis calore ſolutus in æs conuertitur.

e ¶ Incipit.] arg. q͂ poſt pænitentiam reuertitur q̃s ad priores actus. ſ. 33. q. 1. cum renunciatur. & q. 5. præcepimus. in fi. & 6. q. 1. illi qui. & 3. eo. c. quia ſanctitas tua. in fi. In fi. ff. de ædil. edic. q̃d ita ar. ꝫ. 61. diſt. in ſacerdotibus. Reſp. q͂ numquam per pñiã reuertitur res ad priorem ſtatum, vt 33. q. 2. admonere. & 81. diſt. Romanus. & c. ſi quis clericus. ſed per diſpenſationem, vt 2. q. 3. §. notandum. in fi. Ioan. niſi in occultis criminibus, vt extra de temp. ordinan. c. vlt. B.

f ¶ Quod non fuit.] id eſt, qualis non fuit, & ſic non eſt hic aliqua fictio iuris. Vel dic q͂ ius fingit eum eſſe nouum hominem ſicut baptizatum. 26. diſt. c. 1. de pæn. diſt. 2. §. Romanos. & c quo modo. verſi. expoliantes. alteratus tamen eſt. 2. q. 7. §. quia ergo, ſic fingit non eſſe homici-

¶ Ad hoc ſ. eo. quia tua. ver. ſicut in. vbi de hoc. & 23. q. 6. vides, iuxta fi. vbi etiã de hoc.

a ¶ Ideo nos.] *In duabus editionibus epiſtolarum B. Gregorij legitur*, ideo generaliſſima, quæ à Nicæno concilio incipiunt cum reliquis quattuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In vno manuſcripto codice eſt*, generaliſſime: *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem, Panormiam.* Nam nos generaliter; *ceteroqui parum à Gratiano diſcordant.*

c ¶ Sicut.] *Hinc vſque ad verſ.* Quid enim. *in aliquot codicibus epiſtolarum excuſis, & duabus manuſcriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Idem ſuper Ezechielem, hom. 9. ad c. 2.

¶ Poſt acerrimam pænitentiam lapſi reparantur. C. XVII.

QVid eſt hoc, quod prophetæ [a] iacenti dicitur: [Sta ſupra pedes tuos, & loquar tecum.] Qui enim iacenti loquebatur, cur non ſe, niſi ſtanti promittit eſſe locuturum? Sed ſciendum, quia alia ſunt, quæ iacentes; alia, quæ ſtantes audire debeamus. Iacenti enim dicitur, vt ſurgat; ſtanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confuſione iacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum iam in bono opere ſurgimus, cum iam recti ſtare cœperimus, dignum eſt, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans [b] ergo propheta viſionem ſpiritalem vidit, & cecidit: cadens vero iam monitionis verbum ſuſcepit, vt ſurgeret: ſurgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret. Nam qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus, cum iam de æternitatis timore [c] aliquid ſentire cœperimus, dignum eſt, vt ad pænitentiam cadamus. Et cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter iacemus, per diuini verbi conſolationem ſurgere ad fortiora opera iubemur.

Ezech. 2.

Idem lib. 18. moralium, c. 16. ad c. 28. Iob.

De eodem. C. XVIII.

FErrum [d] de terra tollitur, cũ fortis propugnator eccleſiæ à terrena, quam prius tenuit, actione ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici, quod fuit; quia iam incipit [e] eſſe, quod non fuit [f] †.

Item Hieronymus ad c. 3. Michea.

† Conc. text. in ... in l. 1. §. ... ſumma. ... d aqua ... arc. & in ... prouſcia ... ff. de ve... ſig.

Ius ... fingit.

homicidam qui eſt homicida.23.q.5.ſi homicidiũ.ſimiliter fingit aliquẽ nõ tranſiſſe qui trãſiuit,vt 7.q.1.mutationes.& non eſſe epiſcopum qui eſt epiſcopus, vt 21.q.7.non omnes.& c.qui nec.& eſſe virginem, quæ non eſt virgo,vt 32.q. 5.propoſito. & non eſſe matrimoniũ quod

alienigenis cõpellebantur idololatrare, quas poſtea ad monitionem Eſdræ dimiſerunt. De iſto Ieſu Zacharias propheta vidit viſionem quamdam, quam recitat ſic: Oſtendit mihi Dominus ſacerdotem magnum Ieſum corã angelo Dei,& ſatan, ideſt,vxor idololatra, ſtabat à dextris eius, & Ieſus erat indutus ſordidis veſtibus. Dixitque angelus ad eos qui corã ſe ſtabant: Auferte ei ſordida veſtimenta, & date ei candida veſtimenta,& poſuerũt ſuper caput eius cidarim, induerũtque eũ candidis veſtibus.

¶ Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [a] eos, dabo eis virtutem ſpiritus mei, & implebo eos iudicio meo,& fortitudine.] Animaduerte in præſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum;ſi tamen vitia priſtina,pœnitentia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium,& homicidiũ loquitur in pſalmo:[Aſperges me hyſſopo,& mundabor;lauabis me,& ſuper niuem dealbabor.]Nec ſua tantum puritate contentus eſt;ſed infert: [Redde mihi lætitiã ſalutaris tui, & ſpiritu principali cõfirma me.]cumque hoc feceris,[docebo,ait, iniquos vias tuas,& impij ad te conuertentur.]

Pſal. 50.

Idem Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum.

De eodem. C. XX.

§.de pœnit.diſt. 2.c. ſi enim. §. Ieſus.

IEſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quamquam in typo [b] præceſſerit Saluatoris,qui noſtra peccata portauit, & alienigenam ſibi ex gentibus copulauit eccleſiam; tamen ſecundũ litteram poſt ſacerdotium ſordidatus [c] induitur, & ſtat diabolus [d] à dextris eius: & cãdida [e] illi deinceps veſtimenta redduntur.

Item ex concilio Agathenſi, c. 2.

Et capitular. l. 7.c.311.

¶ Per pœnitentiam clerici correcti gradum ſuum,& dignitatem recipiant. C. XXI.

Iuo.p.6. c. 366.

COntumaces clerici, prout dignitatis ordo [f] permiſerit, ab epiſcopis corrigantur,& ſi qui prioris [g] gradus elati ſuperbia, communionem [h] forraſſe contempſerint, aut eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint [i], peregrina [k] eis communio tribuatur;ita, vt cũ eos pœnitentia correxerit,reſcripti in matricula [l] gradum ſuum, dignitatemque [m] recipiant.

Apud Martinũ Bracarenſem.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 17.

qđ eſt,vt 30.q.5.aliter. Sed nũquid p tales fictiones pjudicabitur iuris veritati:ita vt nõ admittatur probatio ĩ cõtrium?videtur q ſic,vt extra de regularibus,vidua. Videt cõ.vt extra de renun. ſup eo.& ff.qđ met. cau.non ẽ veriſimile. & vna pſũptio p aliã pſũptionẽ tollit. ff. de in inte.reſt.l. diu⁹. Ego dico breuiter,q cõ. oẽm pſũptionẽ admittiť pbatio,niſi vbi ius de iure alicui⁹ nõ tm̃ pſumit,ſed etiã certũ qđ ſtatuit 1, nec multũ appretior illã diſtinctionẽ quorũdã,q eſt qdã pſumptio iuris, qdã hominis, qdam naturæ;de qbus habes extra de ſpõſa. is qui.qa lex dicit.q per fictionẽ iuris veritas nõ cõfunditur, nec deletur, vt C. de iure dotiũ.in rebus. in princ.

CVm exaudiero.] C A S V S. Probat Aug.in hoc c.q pſlatus ſi diluat peccata ſua p pœnitentiã, docere põt ſicut prius. Et hoc pbat auctoritate Eſaiæ,quæ eſt ĩ principio c.& exemplo Dauid.

a ¶ Cum exaudiero.] Eſaias propheta.37.cap.

IEſus.] C A S V S. Iudæi venientes de Ægypto p deſertũ,cũ viderent vxores ſuas valde ſqualidas ex labore itineris,abiecerunt eas, & ſupinduxerunt alienigenas, qđ fecit Ieſus filius Ioſedech ſacerdos magnus;à quibus

b ¶ In typo.] quia duxit alienigenam ſicut Chriſtus eccleſiam.

c ¶ Sordidatus.] quia dimiſit vxorem.

d ¶ Diabolus.] id eſt, vxor q idola coluit.

e ¶ Candida.] quando ad conſilium Eſdræ reliquit illam. 28.q.1.§.1.& 2.

COntumaces.] C A S V S. Quidã clerici cõionem fratrum, & intrare eccleſiam contemnebant, officia ſua penitus negligentes: qſitum fuit in concil. Aga. quam pœnã pati deberẽt:& reſpõdetur,q puniri dbent prout ordo permiſerit,ideſt, maiores ſuſpẽdãť officio & beneficio: & eis peregrina cõio tm̃ tribuatur: minores vero acrius puniãtur: qui tñ ſi poſtea reſipuerĩt & pœnitentiam egerint,in matrice eccleſia reſcribentur, & in ſtatum priſtinum reuertentur.

Clerici maiores aliter puniũtur, quam minores.

2 Lau.dicit cõionem.i. cõmunem obſeruãtiã & cõuerſationẽ. Arc.

Prælatorũ eccleſias negligentium punitio.

f ¶ Prout dignitatis ordo.] Alio enim modo ſunt puniẽdi clerici minorum ordinum, & alio maiorum, vt 35. diſt.ante oĩa.& 11.q.1.ſi clericorũ.& 12. q.2.fraternitas.

g ¶ Prioris.] id eſt, altioris.

h ¶ Communionem.] id eſt, nolunt eſſe inter alios. 3

i ¶ Neglexerint.] Auferetur eis officium & beneficiũ. Ioan. per ſuſpenſionem.ſecundum Hug.

k ¶ Peregrina.] quæ aliàs dicit laica.extra de elec. c.2.

l ¶ In matricula.] ſic.2.q.1.nomen.

m ¶ Dignitatemque.] ſi enim à vigilijs deeſt, auferendũ eſt ei ſtipendiũ, vt 91.diſt.clericus victũ ſed ſi prælatus per tres hebdomadas deeſt, per triennium ſuſpenditur:vel etiam ſi diebus ſolennibus deeſt. vt 7. q. 1. ſi quis in clero. ſi per duos menſes,priuatur eccleſia, vt 7. q.1.præſentium.niſi velis dicere hodie correctum, vt extra de cler.non reſidẽ.ex tuæ 3. Sed an poſſit repetere fructus poſtea cum reuertitur; non videtur, C.de re milit, l. 1.lib.12. alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinqueret,vt ĩ.ea.diſt.cap.1. Item quia pœnæ non ſolent repeti. ff. de condicti. indebi. pœnæ, & pœnam quam quis ex ſuo delicto præſtitit, non repetit 4. ff. de procura. qui proprio. §. pœnam, Item hic & in ſequen.

3 De hoc plene not. extra vt lite non conte. qm̃.§.ſi vero.& 7.q.1. ambitiõis. ibi dicam. Archi.

4 Dic q ſi iuſtã cauſã abſẽtiæ habet, oĩa recuperat. ff. ex q. cau.ma. l.ſed & ſi pro re pub. & ff. de re mili. ex cauſa.nã & ſentẽtia reſcinditur pba'a iuſta cauſa abſẽtiæ. extra de re iudic. cũ Berthold⁹.

quen.c.vł ꝙ ep̃s poſſit diſpenſare cum depoſito. Nam & ſanatus reſtituit.ff.de poſtu.l.1. §. de qua autem. & ſenatus æquiparatᷣ principi.ff.de aqua plu.arcen. quod principis. & eccleſia habet ſuum ſenatũ, vt 16.q.1.eccleſia.argu.ad hoc 11.q.3.§epiſcop⁹.& C. de epiſco. & cler. placet. Argu. §.extra de cleri. non reſiden. ex tuæ.in fi. & dixi de hoc 2. q.6. ideo.Ioan.Solu. cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat, vt de pœni. diſt. 6.c.1.in fi.B.

Papa ſolus cũ ſolenniter depoſito diſpenſat.

SI quis.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Martini Papæ quam pœnam deberet pati presbyter vel diaconus, q in caſu illicito calicẽ vel librum eccleſiæ alienat:& reſpondet ꝙ non debet haberi in ordine clericorum: vel debet ab adminiſtratione cauſæ remoueri. ſ iudicio.n. ep̃i dimittitᷣ, ſi cũ eo voluerit diſpenſare.

a ſ Iudicio tñ epiſcopi.] Hic ergo permittitur epiſcopo diſpenſare in ſacrilegio,ſic & in hæreſi, vt j.ead. presbyteros qui.& in occultis etiam magnis.infra, de his vero.& hoc verũ eſt niſi ſit enorme ſacrilegiũ,vt 12.q.2.de viro.

Epiſcopus in hæreſi diſpenſat.

QVOMODO. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua concordat iura: & dicit ꝙ qui vere pœnitent, poſſunt reparari: & qui ficte pœnitent, non ſunt reparandi; & hoc probat ex aucto. Ioann. de Fan.

CASVS. Probauit ſupra Gratianus, ꝙ lapſi reparari non poſſunt: poſtea probauit ↄ̃triũ. Nunc vero ponit ſolutionem, dicens ꝙ illi qui agunt ficte pœnitentiam, non odio criminis, ſed timore vilitatis, vel affectione honoris, non debent reſtitui: ſed qui vere pœnitentiam agunt, reſtitui poſſunt. Et hanc ſolutionem probat per ſequentia cap. vſque ad §. quicunque.

VT conſtitueretur.] CASVS. Quæſiuit Boniſa.ab Auguſti. quare in eccleſia ſit ſtatutum vt clerici poſt pœnitentiam de criminibus nõ ꝓmouerẽt,vel deijciantur.

¶ De eodem. C. XXII.

SI quis presbyter, aut diaconus a inuentus fuerit aliquid de miniſterijs eccleſiæ venundaſſe; quia ſacrilegium cõmiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In iudicio tamẽ epiſcopi a dimittendum eſt, ſiue dignus ſit, ſiue indignus in ſuo recipi ut debeat gradu: quia multoties hoc ipſum, quod de ſacroſancto altario contaminatũ eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

Burc.l.3.c.179. ex Bracarenſi. Iuo p.3.c.173. ex Martino. & 240. ex Bracarẽſi.

a ¶ Diaconus.] *Sequebatur:* aut ſubdiaconus. *quæ duæ dictiones expũctæ ſunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

[Item Auguſtinus ad Bonifacium.]

PALEA β C. XXIII.

c ¶ Palea.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: ſed poſt finem capitis:* ſi quis presbyter. *ſequitur continenter,* Quomodo igitur: *ſunt tamen in multis, atque in ijs quidem, à quibus plerumque paleæ abſunt. Ac videntur ſumma quadam partim præcedentium capitum,* ponderet. *et,* quis ſanctitas. *partim ſequentis,* vt conſtitueretur. *quod refertur ex Auguſtino ad Bonifacium. Atque inde potuit in has paleas hæc eadem irrepere citatio.*

BEne valet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractam pœnitentiam: licet in hoc diuerſi diuerſa ſentiant, dicentes non poſſe reſtitui ad honorem. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorũdam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA C. XXIIII.

SAcerdos quidem ſi cadit, valet, & habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam, in honorem ſuum, propheta atteſtante, qui ait: [Numquid qui cadit, non adijciet, vt reſurgat?] Et beatus Gregorius hoc dicit ad Secundinum incluſum, amicum ſuum. Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus: qui cum poſt peractum adulterium, & homicidium perpetrauit; tamẽ poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.

Hiere. 8. Greg.l.7.ep.53.

3 *Quomodo igitur huiuſmodi auctoritatum diſſonantia ad concordiam reuocari valeat, breuiter inſpiciamus. Sũt quidam, quos non odium criminis, ſed timor vilitatis, & amiſſio proprij gradus, et ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri canones irrecuperabiliter † deijciũt: quia qui ſimulatione pœnitentiæ, uel affectione honoris: à Deo nõ conſequitur veniam, nec ab eccleſia reparationẽ meretur.*

† al. irreparabiliter

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium, epiſt. 50.

¶ Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiam quis ad clericatum redeat. C. XXV.

VT conſtitueretur in eccleſia, ne quiſquã poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad

In capitular. adiectis, c. 132. Poly.l.6.tit.30. Anſ.l.8.c.3. Iuo in prologo & p.6.c.386. Pann. in prologo,c.8.

tur, vel non reuocentur: & reſpondet Augu. ꝙ hoc non eſt conſtitutum propter deſperationem indulgentiæ, id eſt, ꝙ eccleſia diſpenſare non poſſit: ſed propter ficte pœnitentes eſt conſtitutum, vt depoſita ſpe temporalis altitudinis, nō ſuperbe, ſed humiliter agerent pœnitentiam.

clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione [a] indulgentiæ, ſed rigore [b] factum eſt diſciplinæ. Alioqui cōtra claues datas eccleſiæ diſputabitur, de quibus dictum eſt, [quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cælo.] Sed ne forte etiam de ceteris † [c] criminibus, ſpe honoris eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbe ageret pœnitentiam; ſeueriſsime placuit, vt poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo ſit clericus: vt deſperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior eſſet humilitatis. Nam & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis pœnitentiam egit, & tamen in honore ſuo perſtitit. Et Beatum Petrum, quando amariſsimas lacrymas fudit, vtique Dominum negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus manſit. Sed non ideo [d] ſuperuacua putanda eſt poſteriorum diligentia, qui vbi ſaluti nihil detrahebatur [e], humilitati aliquid [f] addiderunt [g], quo ſalus totius muniretur; experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per [h] affectatas honorum potentias [i]. Cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta [k] morborum. Verum in huiuſmodi cauſis, vbi per graues diſſenſionum ſciſſuras non huius, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages [l] iacent, detrahendum [m] eſt aliquid ſeueritati, vt maioribus [n] malis ſanandis charitas ſincera ſubueniat.

† al. deteſtis

¶. 23. q. 4. ipſa pietas, ¶. verū.

Item ex epiſtola cleri Romani [o] *miſſa Papæ Cypriano* [p].

Extat inter opera B. Cypriani lib. 2. epiſt. 7.

¶Reparationis beneficium non niſi poſt pœnitentiam poteſt concedi. C. XXVI.

Anſ. l. 8. c. 10.

ABſit à Romana eccleſia vigorem [q] ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei [r] maieſtate diſſoluere, vt cum adhuc non tantum

tiam. & licet poſſint reparari poſt lapſum, vt Dauid & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationē, inutiliter ſunt conſtituti: quoniam facti ſunt propter ficte pœnitentes, vt ſecundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non eſt ſeruandus vbi multitudo eſt in cauſa.

a ¶ Non deſperatione.] id eſt, ob hoc quòd eccleſia deſperet ſe poſſe reſtituere tales.

b ¶ Sed rigore.] hic manifeſte colligitur, quòd canones qui dicunt lapſos non eſſe reparandos vel reſtituendos, de rigore loquuntur.

c ¶ Etiam de ceteris.] id eſt, omnibus, nomine enim ceterorum omnes intelliguntur. ff. de ver. ſig. ceterorum.

d ¶ Sed non ideo.] q. d. licet poſſint reſtitui aliqui ſecundum rigorem.

e ¶ Nihil detrahebatur.] id eſt, vbi non timetur periculum.

f ¶ Aliquid.] id eſt rigorem, vt non reſtituerentur, vt ſic fierent magis humiles.

g ¶ Addiderunt.] ſcilicet, vt non poſſint reſtitui.

h ¶ Per.] id eſt, propter.

i ¶ Potentias.] id eſt, dignitates.

K ¶ Experimenta.] ſic 29. diſt. ſciendum. vel aliter vt quandoque fiat reſtitutio, quandoque non.

l ¶ Strages.] ſupra 44. diſt. conuiſſationes.

m ¶ Detrahendum eſt.] hic habes ꝙ diſpenſatio quandoque eſt debita, ſcilicet vbi ſtrages multorum iacet: & alibi, vt 45. diſt. licet. & 1. q. 7. diſpenſationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. q. 1. noli. in fine. & ſ. ead. cōſiderandum. cum. n. diſpēſatio ſit quaſi quædam miſericordia: & eſt certum ꝙ quilibet tenetur eſſe miſericors, vt 86. diſt. non ſatis. & licet debita ſit: tamen peti non poteſt: ſicut epiſcopatus debetur bono: & tamen non poteſt eum petere, vt 8. q. 1. qui epiſcopatum. quandoque autem prohibetur diſpenſatio, vt 1. q. 1. erga. & ī. ead. miror. quandoque etiā permittitur diſpenſatio, vt ſ. ead. domino. & ī. ead. ſi quis presbyter. Et nota ꝙ aliud eſt rigor, aliud eſt ius, aliud eſt diſpenſatio. Rigor eſt quidam exceſſus iuris, & quædam auſteritas facta ad terrorē, ſecundum quod dicit canon, ꝙ pœnitentia imponitur contrahenti ſecundas nuptias, vt 31. q. 1. c. hac ratione. & cap. præcedenti. & quod communio non eſt danda etiam in fine vitæ his qui defecerūt in accuſatione clericorum, hoc eſt epiſcoporū, vt 2. q. 3. ſi quis epiſcoporum. & rigor non eſt ſeruandus [1], niſi vbi timetur exemplum mali, vt 45. diſt. ſed illud. quādoque tamen rigor eſt idem quod ſubtilitas iuris, vt extra de reſtitu. ſpol. in litteris. & extra de noui ope. nun. intelleximus. Diſpenſatio eſt idē quod iuris relaxatio: & ea non eſt vtendū, niſi ſit neceſſitas vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. Ius autem media ſtrata incedit inter rigorem & diſpenſationem. ff. de iuriſd. om. iudi. qui iuriſdictioni. & 24. q. 2. legatur.

Diſpenſatio qñq; eſt debita.

Rigor, diſpenſatio, & ius, differunt.

1 Et dic ꝙ iuris rigor ex cauſa multiplici mitigat, vt not. extra de ſent. exeō. pueris. Archid.

ADDITIO. Dicit Hugo idem, ſcilicet ꝙ rigor non eſt, ius: immo eſt iuris exceſſus in auſteritate. Ius autem eſt æquitas, id eſt, æqualitas ius ſuum vnicuique tribuens, bonis præmia, malis ſupplicia: hoc debet iudex ſemper obſeruare: arg. C. de iudi. placuit. Archid.

n ¶ Maioribus.] ſic diſt. 4. denique.

o ¶ Cleri Romani.] vel Cornelij Papæ.

p ¶ Cypriano.] in chronicis non inuenitur ꝙ aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tū ꝙ fuit Papa, habes ſ. ea. de eo tantum. ſed forte hic & ibi eſt mendoſa littera.

ABſit.] CASVS. Cyprianus ſuaſit Cornelio Papæ, vt Nouatianos & ſchiſmaticos facile reciperet. ſed rñdet Cornelius: abſit vt eos recipiamus tā profana facilitate, cū adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadant de peccato in peccatū: quia per hoc daretur eis & alijs occaſio delinquendi. nam prælatus qui omiſſa pœnitētia delinquētibus parcit: nō curat, ſed potius occidit.

q ¶ Vigorem.] id eſt, rigorem.

r ¶ Fidei.] id eſt, diſciplinæ.

s ¶ Sed

a ¶ Sed etiam cadant.] vlterius.
b ¶ Ruinæ.] id eſt, euerſi & ruentes fratres.
c ¶ Properata.] quia quæ committuntur in Deum, remitti non poſſunt ſine pœnitentia: & quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, vt ỹ. 23.q.4. ſi is qui. & c. eſt iniuſta.
d ¶ Intercepta.] id eſt dimiſſa.

SI quis.] CASVS. Cyprianus reprehendit hic quoſdam presbyteros, qui ad mandatum aliquorum martyrum, id eſt, eremitarum & religioſorum virorum etiam impœnitentibus remittebant pœnam peccatorum, & dicit quod ſi quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiam contra delinquentes. Itē oſtendit, quod ſi martyres præcipiāt ea, quæ ſcripta ſunt & licita, facienda ſunt: quia nō ſunt contra Deū, ſed vt diſpenſetur cū eo qui vere pœnitet, & non ficte. Si vero pcipiant ea, quæ ſcripta non ſunt, expectādum eſt donec probentur ea Deo placere: quoniam non ſtatim concedit Deus quod poſtulat martyr, ſicut Moyſes non ſtatim impetrauit veniam peccatorū populorum cum petijt.
e ¶ Remiſſionē peccatorum.] quæ enim in nos delinquūtur, poſſumus remittere ſine pœnitētia. ſed nō quæ in Deū. 23.q.4. ſi is qui.

Delicta cōmiſſa in Deum remittere nō poſſumus.

f ¶ Sententiam.] qui ergo non ſeruat ſententiam iudicis, offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui fruſtratorie appellat ab ipſo. C. qui prouo. non eſt neceſ. l. vlt. in fin. & hæc poteſt eſſe cauſa, quare iudex debeat eſſe ſuſpectus ei, qui appellauit ab ipſo, vt extra de app. ad hæc.

Appellans fruſtratorie iudicē offendit.

g ¶ Martyres.] id eſt, Chriſti ſacerdotes.
h ¶ Vt ſciamus.] per ſigna exteriora conſiderata in pœnitentibus.
i ¶ Videri.] arg. quod non ſtatim tenetur quis credere etiā bono viro, vt 9. diſtin. ego ſolis. ſi. ff. quod cum fal. tut. l. 2. immo imputatur alicui, quod nimis eſt credulus. 9.q.3. non ſolum. 86. diſt. ſi quid vero, ff. de eo per quem fac. l. 1. §. 2. Non obſtat 23.q.1. quid culpatur. vbi in dubio obeditur: quia ibi loquitur dum prælatus præcipit quod eſt dubium; hic de martyribus, qui non erant prælati. 26. quæſt. 5. nec mirum.

Credulus nimis debet quis eſſe nimis.

DOmino ſancto.] CASVS. Maſſanus epiſcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod lapſi in fornicationem poſt pœnitentiam poterant reſtitui. Alibi inuenerat eos non eſſe reſtituendos: & ideo rogauit Iſidorum vt hanc contrarietatem ei ſolueret. Et reſpondet, quod illi qui vere pœnitent, ad gradum priſtinum reſtituuntur & honorem: qui vero ficte pœnitent, non reſtituuntur. & hoc probat auctoritate Ezechielis & Ioā. Euangeliſtæ. In fine dicit, quod vbicumque inuenitur diſcors conciliorum ſententia, illa ſuſcipiatur, quæ eſt antiquior & potior pietate, id eſt, miſericordior.
K ¶ In epiſtolis.] Maſſanus rogat Iſido. vt ſolutionem canonum

iaceant, ſed & cadant [a] euerſorum fratrum ruinæ [b], properata [c] nimis remedia communicationum vtique non profutura præſtentur, & noua per miſericordiam falſam vulnera veteribus tranſgreſsionis vulneribus imprimantur, vt miſeris ad euerſionem maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere †, ſi etiam ipſe medicus intercepta [d] pœnitentia indulget periculis? ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria tēporis remedia conducere cicatricem? Hoc non eſt curare; ſed, ſi dicere verum volumus, occidere.

† *al. procedere*

¶ *Locupletatum eſt caput hoc ex originali.*

Item Cyprianus in ſermone de lapſis.

¶ Impœnitentibus venia concedi non poteſt. C. XXVII.

Anſ. l. 8. c. 32.

SI quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionem peccatorum [e] dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta reſcindere; nō tantū nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Prouocaſſe eſt iram, non ſeruaſſe ſententiam [f]: nec miſericordiam prius Dei deprecandam putare, ſed contempto Domino de ſua facilitate præſumere. *& infra.* ¶ Mandant aliqua martyres [g] fieri: ſi iuſta, ſi licita, ſi non contra ipſum Dominum à Dei ſacerdote facienda; ſit obtemperantis facilis, & prona conſenſio, ſi petentis fuerit religioſa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri; ſed ſi ſcripta nō ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, vt ſciamus [h] illos de Deo impetraſſe quod poſtulant; tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri [i] poteſt de diuina maieſtate conceſſum, quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nam & Moyſes pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniā cum petijſſet, accepit.

Item Iſidorus ad Maſſanum † epiſcopum.

† *al. Maſonē al. Maſſenū*] orig.

¶ Qui ſunt reparandi poſt lapſum, vel qui non. C. XXVIII.

Anſ. l. 8. c. 37. Poly. l. 4. tit. 39. Iuo p. 6. c. 397. p. 15. 57. & 86. Burc. l. 19. c. 43. & 73. Pann. l. 3. c. 149. Rab. pœ. l. 1. c. 1. Conc. Neocæſar. c. 1.

DOmino ſancto, meritiſque beato fratri Maſſano epiſcopo ſalutem. Quod in epiſtolis [k] venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quod in canone Ancyrano, ca. xix. † legitur, poſt lapſum corporalem reſtaurandū honoris gradum poſt pœnitentiam; alibi vero legitur, poſt huiuſmodi delictum nequaquam reparandū antiqui ordinis meritū; hæc diuerſitas hoc modo ſoluitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœ-

† *al. xx.*

canonum contrariorum circa reſtitutionem lapſorum ei reſcriberet.

a ¶ Vendicare.] id eſt, defendere. ſic etiam econtra ponit.

b ¶ Superſtitioſa.] ſ. 8. diſt. quo iure.

c ¶ Neceſſe.] Ex hoc verbo, neceſſe, & ex illo verbo, præcipiunt ; ſ

patet, q epiſ peccat ſi non diſpenſat, vbi patet ratio diſpenſandi, vt 34. diſt. fraternitatis. arg. 2. q. 5. quanto. tamen cum ſuperiore agi poteſt officio iudicis, vt fiat diſpenſatio, vt extra de iure patro. nullus. licet non poſſit peti iure actionis, ſicut pōt dici de eleemoſyna pauperi debita. 47. diſt. ſicut

Epiſcopus quandoq; peccat ſi nō diſpenſat.

nitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi qui neque à vitio corruptionis † emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vendicare [a] quadam ſuperſtitioſa [b] temeritate nituntur; nec gradum vtique honoris, nec gratiam communionis recipiſit. Ergo ita eſt determinanda ſentētia, vt neceſſe [c] ſit illos reſtaurari in locū honoris, qui per pœnitentiā rēcōciliationē recepiſſe merētur diuinæ pietatis. Hi enim non immerito conſequuntur ademptæ † dignitatis ſtatū; qui per emendationem pænitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne forte magis ſit ambiguum, diuinæ auctoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel quidē propheta ſub typo præuaricatricis Hieruſalem oſtendit poſt pænitentiæ ſatisfactionem priſtinum poſſe reſtaurari honorem: [Confundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuam.] & poſt paululum: [Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatem tuam.] ¶ Quod dixit: [Confundere.] oſtendit poſt † peccati opus debere quemque erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratā demergere, pro eo quòd dignum confuſione perpetrauerit opus. Deindè præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionem nominis ſui, ſiue dignitatis reuertatur ad ſuam antiquitatem [d]. Ergo dum quiſque poſt opus confeſſionis ſuæ confunditur, atq. ignominiam [e] portans, depoſitionem [f] ſuam cum humilitate luget; reuocari ſecundum prophetam ad priorem ſtatum poterit. Item Ioannes Euangeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ inter cetera quædam ſimilia ſcribit: [Memor eſto vnde cecideris, & age pænitentiam, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce ē, in quantum valui, concilij Ancyrani antiquam plane, & plenam auctoritatem ſacris teſtimonijs explanaui; oſtendens eū poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pænitentiæ ſatisfactionē nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget quæ geſſit, & lugenda ſine vllo pudore religionis, vel timore iudicij diuini committit; eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari cognoſcas. In fine γ autem huius epiſtolæ hoc adiiciendum putaui, vt quotieſcumque in geſtis conciliorum diſcors [g] ſententia inuenitur, illius concilij magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior [h], aut potior extat auctoritas.

† al. corporis

† al. adepta

Ezech. 16.

† al. poſt confuſionem, id eſt peccati.

Apoc. 2.

ſ. 35. q. 2. c. hoc ipſum.

d ¶ Antiquitatem.] id eſt, mores antiquos.

e ¶ Atque ignominiam.] Ex hoc verbo, & ex illo verbo; depoſitionem, eſt argum. q epiſ poteſt depoſitum & infamem reſtituere 2; qa ignominia idem eſt quod infamia, vt ff. de ijs qui not. infa. l. 2. ignominiæ. & ſic patet, q poteſt tollere infamiam, quod cōcedo 3 vbicumque poteſt diſpenſare, vt dixi 2. q. 3. §. hinc colligitur.

f ¶ Depoſitionem.] id eſt, ſuſpenſionē. ſic 46. diſt. clericus.

g ¶ Diſcors.] Nonne illa ſententia eſt potius ſequēda, quæ maiorem continet pietatē? vt 9. diſt. ſana. licet enim canon Apoſtolorum potior ſit, qa antiquior ſit alijs canonibus: tñ præiudicatur 4 ei per poſteriores, vt 82. diſt. preſbyter. idem patet in canone Hierony. vt 26. diſt. deinde. & c. acutius. Item quādoque præiudicat ille canon, qui non eſt potior, vt 25. q. 1. contra ſtatuta. quod ergo dē hic, intellige cū ambæ cōſtitutiones ſūt particulares, & locales: & de illis loquitur c. 19. diſt. in canonicis. ſed ſi ambæ ſūt generales, ſemper poſterior præiudicat, vt extra dē cogna. ſpi. cap. 1. ff. de leg. nō eſt nouum. Sed qualiter præfertur vnus canō alteri, cū omnes ſint promulgati inſtinctu ſpiritusſancti. 16. q. 3. nemo 5? Reſpon. q duo canones poſſunt eſſe contrarij, & tamen vterq; eſt iuſte inſtitutus. qđ enim vnus ſtatuit, & iuſte alter contrarium poteſt ſtatuere, & iuſte. 63. diſt. §. verū. extra de conſang. & affi. non debet.

Infamiā poteſt epiſcopus tollere.

2 De hoc leg. & not. ī. ead. contumaces.

3 Idem Io. de Fan. qui approbat illam totam glo.

Canon canoni an p̄iudicet.

4 Videas quod leg. & not. 18. diſtin. quoniam quidem.

5 Et melius 25. q. 1. violatores. & ſ. c. proxi. in prin. & ſ eod. ſi ille. Arch.

α ¶ *Sic habet hoc caput in epiſtola, quæ nuper vnà cum alijs Iſidori operibus eſt impreſſa Pariſijs; & ita inſcribitur*, Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi epiſtola ad Maſſanum epiſcopum. Domino ſancto, meritiſque beato, &c. *In epiſtola autem longiore, eodem argumento, & iiſdem pene verbis, (quæ & ibidem et antea Antuerpiæ cum libris de ſummo bono impreſſa eſt) non ſit hoc loco*

cipiunt, quod ſupra ponitur, patet diſpenſationem quādoque eſſe debitam 1, vt ſ. ea. vt conſtitueretur. & ſic

h ¶ Cuius aut antiquior.] ſi ambo ſunt æqualis pietatis. 19. diſt. in canonicis.

QVICVMQVE. Casvs. Concludit Grat. ex ſupradictis breuiter epilogando ſolutionē, quę eſt ſupra in. §. quomodo. Sed huic ſolutioni obijcit cap. ſequens, & alia vſq; ad §. ſed illud.

SI quis.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte probat Hormiſda, quòd ſi aliquis clericus fuerit in adulterio deprehēſus, vel cōuict⁹, vel cōfeſſus; non poteſt ad ſuum honorē redire. Et hoc probat p verba Nicæni cōcilij ccc. & xviij. epōrum. & reprehendēdo deridet eos, qui dicebant rigorē non eſſe ſeruādum circa delinquētes. In ſecūda parte, quæ incipit ibi [Quod ſi eos.] dī, q; ſi clerici delinquētes vere pænitent, reſtitui poſſunt exēplo Dauid. Si verò nō reſipiſcunt, non eſt eis indulgendū, cū Deus nō indulgeat, & ſi eis falſo indulgeamus, in die iudicij dicturi ſunt contra nos, q; nos nō debuiſſemus eis induſiſſe, nec permiſiſſe eos in delictis propter blanditias permanere, vel minas eorū. Et not. quòd prima pars facit contra ſolutionē Gratiani: ſed ſecunda pro eo. ſequens cap. patet.

a ¶ Si quis diaconus.] prima pars cap. facit contra ſolutionem Gratiani, idem facit pro ea in ſecunda parte, quæ incipit ib. [Quòd ſi eos.]

b ¶ Ecce.] vſque ad hunc locum ſunt verba Nicæni concilij.

c ¶ Cccxviij.] Ergo videtur, quòd hoc ſit ſtatutum Nicæni cōcilij, cui tot interfuerunt, vt 15. diſt. canones. licet Damaſus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. q. 1. hanc conſuetudinem. ſed minor numerus non excludit maiorem.

d ¶ Deprehenſi.] aliquo ſequentium modorum. Videtur ergo, q; ſola deprehenſio ſufficit vt hic, & 81. diſt. presbyter. & habes ȷ. ca. de his. ſed non eſt ita, niſi ſint cōuicti vel confeſſi, vt ſequitur ȷ. 2. q. 1. nos in quemquā. & 12. q. 1. non dicatis. Vel intellige, deprehenſi ita q; factum ſit notorium ex facti euidentia 1. vt extra de coha. cleri. & mulie. tua. talos enim qui in maleficio pu-

1 Sola deprehenſio ſufficit ad notam infamiæ inducēdam. ff. de ri. nup. palā. §. quę in adulterio. ſecundum Goff. q ita no. extra de iud. cū nō ab homi-1. c. Archid.

blice deprehenduntur, ſiue iudicio damnantur, vt C. de defen. ciu. l. defenſores. lex ſeptima eſt.

e ¶ Non poſſunt.] de iure.

f ¶ Pietate.] ironice loquitur.

g ¶ In ſancto.] ȷ. ead. miror.

‡ ¶ Remo-

mentto concilij Ancyrani: ſed tamen in editione Pariſienſi titulus hic eſt, Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi epiſtola de reſtituendis in priſtinam dignitatē clericis pænitentibus, *ſeu,* Explanatio canonū aliquot Ancyrani cōcilij. *Veruntamē in canone illo xix. verſionis Dionyſij (qui apud Græcos, & in alijs verſionibus vigeſimus eſt) vbi legitur,* perfectionē conſequi ſecundum priſtinos gradus, *græce eſt,* κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας, *ideſt,* ſecundum gradus, qui eò deducunt. *& Balſamon longe aliam ſententiam elicit, quam Iſidorus.*

ϛ ¶ Ecce.] *Hic in epiſtola longiore multa interijciuntur.*

γ ¶ In fine.] *Hæc nunc leguntur in longiore epiſtola, non autem in alia, quam ceteroqui Gratianus videtur ſecutus.*

Quicumque igitur pro criminibus ſuis digne Deo pænitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, & Auguſtini, & Hieronymi, & Iſidori gradum priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui autem non odio criminis, ſed timore vilitatis, vel ambitione honoris falſas Deo pænitentias offerunt, in priſtini honoris gradum reparari minime poterūt.

Sed obijcitur illud Hormiſdæ Papæ, qui ſcribit omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias.

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehenſi reparari non poſſunt. C. XXIX.

SI quis a diaconus [a], aut presbyter poſt acceptam benedictionem leuiticam cum vxore ſua incōtinens inuenitur, ab officio ſuo deijciatur †. ¶ Ecce [b] manifeſte cōſtat, quia ſecundum titulos antiquorum Patrum ſancto [c] ſpiritu ſuggerente cōſcriptos, & ſecundū ſententias cccxviij. [c] epiſcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprēhenſi [d], aut ipſi confeſſi, aut ab alijs conuicti ad honorem redire nō poſſunt [e]. Sed quia forte nō deſunt, quibus pro nimia pietate [f] ſupraſcripta ſanctorum patrum ſeueritas minime placeat; ſciant ſe cccxviij. epiſcoporum, qui fuerunt congregati in concilio Nicæno, & reliquos ſtatuerunt canones, ſententias reprehendere, vel damnare. Sed forte maior eſt in illis pietas, quàm in ſupraſcriptis trecentis decem & octo epiſcopis? maior eſt in illis miſericordia, quàm in ſancto [g] Ioanne apoſtolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis ſanctis ſacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia [h] eccleſiarum ſuis definitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate præceptis illorum conſentiant; aut ſi non fecerint, omnibus [i] illis contrarios ſe, & inimicos [k] eſſe cognoſcant. Quæ eſt iſta iuſtitiæ inimica benignitas,

Arauſicā, c. 25. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Anſ. l. 11. c. 87.

ȷ. c. minor.

† *al. pro exēplo & remedio*] Anſ.

† *al. prona*

h ¶ Remedia.] ideſt, pœnas ɔ̄ illos, q nō ſeruāt ſtatuta.

i ¶ Omnibus.] argum. q; qui vni facto contradicit, omnibus ɔ̄dicit. ſic ȷ. 4. diſt. denique. de pæn. diſt. 5. fratres. & extra de regu. iur. deſicat. de conſec. diſt. 2. comperimus.

k ¶ Et inimicos.] not. q; eo ipſo, q; aliquis non obedit prælato

prælato, eius eſt inimicus, vt 24. q. 3. quoniam vetus. & cad. ſi quis præpoſtera.

a ¶ Palpare.] id eſt, adulari.

b ¶ Deberemus.] nota diſpenſationem eſſe debitam, vt §. ead. vt conſtitueretur. & 11. q. 3. plerumque.

A ꝟ ꝟ ꝟ ꝟ ꝟ o. Dicas breuiter, quod vbicumque perſona, res, & locus eam exigit, debita eſt. 19. diſt. c. 1. & 2. §. ead. diſt. duo ver. præcipiunt & ver. neceſſe. & §. ead. conſiderandum. Quod dic vt plene not. in Spec. de legato. §. generaliter autem. & not. extra de ſent. excom. pueris. Archid.

Ad-palpare [a] criminoſos, & vulnera eorum vſque in diem iudicij incurata ſeruare? ¶ Quòd ſi eos duriſsimam pœnitentiam per plures annos videremus agere; tunc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulere, & ſtatuta canonum deberemus [b] temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum Dauid imitentur, qui dicit: [Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meũ rigabo.] & illud: [Cinerem tamquam panem manducabã: & potum meum cum fletu miſcebam.] nec eos ieiunijs, vel lectionibus vacare videamus; poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent; credentes, quòd ſic eis, non acta pœnitentia digna [c], dimiſerit [d] Deus, quomodo ſacerdotes indulſiſſe videntur. Vere dico, quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi aduenerint; contra nos cauſam dicturi [e] ſunt, dicentes, quòd dum aut aſperitatem linguæ eorum expauimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus, in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus [f], aut ipſa peccata augere permittimus [g]; non recolentes illud, quod in vetere teſtamento ſcriptum eſt: quia vno [h] peccante, contra omnes ira Dei deſæuijt.

Pſal. 6. *Pſal. 101.* *Num. 16.*

c ¶ Digna.] qđ nulli facit 24. q. 2. legatur.

d ¶ Dimiſerit.] non enim tã cito dimittit Deus ſicut ſacerdos abſoluit. de pœn. diſt. 1. quem pœnitet.

e ¶ Dicturi.] nũquid voce tunc loquetur, cũ Apoſtolus dicat, quod tũc linguæ ceſſabũt, licet propheta §rium dicat: Exultationes Dei in gutture eorũ. Sed quidquid ſit, tũc nullꝰ accuſabit aliũ, ſed ſola conſcientia accuſabit quemlibet. 9. q. 4. aliorum.

Conſcientia ſola dãnandos accuſabit.

f ¶ Indulgemus.] ideſt, indulſimus.

g ¶ Permittimus.] ideſt, permiſimus.

h ¶ Quia vno.] ſcilicet Achor. 8. q. 1. audacter. §. 1. q. 4. §. item peccato Achor. Ioan.

α ¶ Si quis.] *Huc vſque ad verſ. Ecce. ſunt ex c. 23. concilij Arauſici, quod videtur citatum fuiſſe ab Hormiſda, ſiue alio quiſquis fuerit huius capitis auctor. Anſelmus quidem & ipſe Hormiſdam citat.*

β ¶ Sancto ſpiritu] *Apud Anſelmum legitur*, à ſancto Ioanne Papa tranſmiſſos, & cccxviij. epiſcoporum ſententias, *quod videtur conuenire cum his, quæ paulo inferius habetur*, Maior eſt in illis miſericordia, quàm in ſancto Ioanne apoſtolico Papa.

Item Hieronymus †.

† al. ex dictis Hieronymi

¶ Difficile eſt poſt lapſum ad priſtinum gradum redire. C. XXX.

Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 19. c. 78. Iuo p. 15. c. 91. † poſt lapſum] deſunt fere in omnibꝰ exẽpp.

QVicumque dignitatẽ diuini [i] gradus non cuſtodiſſit, contenti fiant animam ſaluare. Reuerti enim in priſtinum gradum [poſt lapſum †] difficile [k] eſt.

¶ *Simile quiddam priori parti huius capitis habetur in can. 27. Baſilij ad Amphilochium, & in can. 26. ſynodi in Trullo.*

i QVicumque.] ¶ Diuini.] i. eccleſiaſtici.

k ¶ Difficile.] tale difficile habes 47. diſtin. quantumlibet. aliàs ponitur pro nõ. 2. q. 6. §. biduum. ver. ſi aduerſus. & 47. diſtin. cap. ſi.

Item Baſilius. α

¶ Lapſus poſt pœnitentiam altario tantum miniſtret. C. XXXI.

Burc. l. 19. c. 80. Iuo p. 15. c. 93. † à ſuo gradu

QVi ſub † gradu [l] ceciderit poſt pœnitentiam, con-

QVi ſub gradu.] CASVS. Aliquis exiſtens in gradu ſacerdotali mortaliter peccando cecidit, dicit quod iſte talis debet eſſe contentus baptizare, cõionem infirmis dare, & diuina officia celebrare: ſed ad ſuperiores ordines non aſcendat, vel diuina officia celebrabit tamquã clericus, ſed non ſacrificabit. Alia littera habet: Qui ceciderit à gradu. & ſecundum hoc ſic pones caſum. Aliquis ſacerdos depoſitus fuit propter peccatũ: qui acta pœnitentia volebat reſtitui, quærit an poſſit reſtitui: dicitur, quod nõ: ſed in neceſſitate poteſt baptizare cõmunionem dare, & altario miniſtrare, nõ tamẽ Miſſam cantabit.

l ¶ Sub gradu.] ideſt, in gradu.

a ¶ Bapti-

a ¶ Baptizare.] ſed nonne iſtud laico conceditur, vt 1.q.1. quod quidam? Sed dic quod iſte poteſt ſolenniter baptizare 4. quod laicus nō poteſt, vt 81. diſt. ſi diaconus. Item obijcitur, quod ſi iſte poteſt baptizare, ergo & ſacrificare, vt dicit Hic. 1.q.1. ſicut Chriſtus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b ¶ Miniſtrare.] ſed non celebrare. Vel dic, quod poteſt remanere 2 in officio ſacerdotali 3: ſed nō poteſt eſſe epiſcopus.

ctionem non eſt ei licitum offerre. & ſic non eſt contra 93. diſt. peruenit.

K ¶ Penes.] hic patet quod epiſcopus diſpenſat in hæreſi, & cum ſchiſmatico, vt ſ. vt conſtitueretur. non tamē cum excommunicato miniſtrante. 11.q.3. ſi quis epiſcopus.

tentus fiat baptizare [a] communionem infirmis dare, & altario tantummodo miniſtrare [b].

a ¶ Baſilius.] *Iuo citat ex dictis Auguſtini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epiſtola Baſilij ad Amphilochium, can. 27. Sed propius etiam ad hanc ſententiam accedit can. 14. concilij Aurelianenſis primi, & canon nonus concilij Neocæſarienſis, (qui habetur infra 15. q. 8. qui admiſit.) præcipue ſi hic legatur, quemadmodum in pleriſque Gratiani codicibus,* communionem infirmis dare, non autem ſacrificare, & altario miniſtrare. *Similem quandam ſententiam refert ex nouella Leonis Balſamon ad canonem 21. ſynodi in Trullo.*

Baptizare ſolenniter laicus non poteſt.

1 Etiam poterit rōne ordinis quod nō poterit laicus. Ioā. de Fan.

2 Diſpenſatiue. Hug.

3 Secundū hunc intellectum poterit conficere, & corpus Chriſti & alia facere, & ea ſola pœna hic imponitur in eū, quia non poteſt amplius promoueri, ſecundū hoc nō eſt contra 1. q. 1. ſicut Chriſtus.

PResbyteros.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte loquitur de quibuſdā presbyteris & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerunt: de quibus quæſitū eſt quomodo debeant puniri. & respondet, presbyteri & diaconi, qui coacti fuerunt coactione cōditionali, ſi vere pœnitet eos feciſſe, & poſtea fideliter & non ficte paganos impugnauerunt, honorem ſuum retineant, ſed in ſuis officijs nullo modo miniſtrēt, niſi epiſcopus laboris eorum poſtea conſcius, cum eis duxerit diſpenſandū. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Qui autē fugientes.] dicitur, quod illi qui fugiētes comprehenſi ſunt, & coacti coactione violenta dæmonibus immolare, nec peccauerunt: & nullo modo ſunt puniēdi, nec laici propter hoc debēt à promotione repelli. In tertia parte, quæ incipit ibi, [De his autē.] dicitur, quod illi qui ſponte hoc fecerunt, ſicut factū fuit ſub tyranno Licinio, admitti debēt ad pœnitētiam & communionem eccleſiæ.

Item ex concilio Ancyrano, c. 1. & ſequentibus.

¶ De ſacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificant. C. XXXII.

PResbyteros, qui immolauerunt [c], & poſtea certamen iterum inierunt [d], ſi ex fide luctati ſunt, & non ex compacto [e] ad oſtētationem, vt caperentur, ipſi fecerunt: hos placuit honorē [f] quidem ſedis propriæ retinere: offerre [g] autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officis fungi [h] non liceat. ¶ Diaconi ſimiliter, qui immolauerunt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, aliàs † quidem honorem habere oportet; ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio, ita vt nec panem, nec calicem [i] offerant, nec Euangelium pronuntiēt; niſi forte aliqui epiſcoporum conſcij ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes [k] ipſos ergo erit de his poteſtas. ¶ Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, vel à domeſticis traditi; vel ademptis facultatibus ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiam truſi proclamauerunt ſe Chriſtianos eſſe, & eouſq. adſtricti ſunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funeſtis ſacrificijs admouerent, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem [l] ſumere cogerentur, confitentes iugiter ſe Chriſtianos eſſe, & luctū rei, quæ contigit, inceſſabiliter oſtendentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ; hos velut extra delictum conſtitutos; à communionis gratia non prohiberi decernimus. ¶ Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam [m], vel propter quorumdam ignorantiā; ſtatim recipiantur. ¶ Hoc autem ſimiliter & de clericis, & de laicis ceteris obſeruari conuenit. ¶ Perquiſitū eſt autē & illud, ſi poſſunt etiam laici, qui in has neceſsitatis anguſtias inciderunt, ad clericatus

Burch. l. 5. c. 40. & 41. Iuo par. 2. c. 49. & 50. Poly. l. 6. tit. 12.

C. 1.

† *illam*] priſca verſio.

C. 3.

4 Dic planius offerre. 1. in altari conficere. q.d. beneficiū retinebit. ſed nō officiū. ſic j. ea. ſtudeat, in fin. 28. diſtin. presbyterū. extra d cle. pug. in du. Henricus. ſic econtra retinet quis officiū, ſed nō beneficium. 1. q. 5 c. 1. Ioan. de Fanc.

c ¶ Qui immolauerunt.] coacti conditionaliter.

d ¶ Inierunt.] ſcilicet ſuperbiæ cauſa.

e ¶ Et non ex compacto.] ideſt, figmento.

f ¶ Honorem.] ſcilicet beneficium.

g ¶ Offerre.] id eſt, officium non retinent 4.

h ¶ Fungi.] hic diſpenſatur in beneficio, ſed nō in officio, vt extra de elect. pugnan. in du. Henricus. & j. ea. diſt. ſtudeat.

i ¶ Nec calicem.] ante confectionem. quia poſt confe-

l ¶ Per neceſſitatem.] famis. Immo potius debent mori fame, quàm veſci idolothytis. 32. q. 4. ſicut ſatius. & j. 32. q. 5. ita ne. Vel vocat hic neceſſitatem coactionem.

m ¶ Ampliorem cautelam.] Quandoq; enim ad cautelam imponitur alicui pœnitentia, vt 34. q. 2. in lectum.

a ¶ Com-

a ¶ Cōmodari.] quia reſtituuntur ad communioné 1, nō ad officium vel beneficium, tamen dabitur ſubſtentatio eis. 16. q. 6. de lapſis. Ioan. de Fant.

ADDITIO. Sed videtur contra, quod nota. 1. q. 7. maximum. & 21. diſt. §. non autem in glo. ſed videtur. in fi.

SED ILLVD. CASVS. Modo reſpondet Gratianus tribus c. ſupra dictis, ſcilicet illis cap. ſi quis diaconus. & duobus ſequentibus; & cuilibet dat ſuam ſolutioné, & generalem ſolutionem ad omnes ſupradictas contrarietates, dicens q; ea. quæ prohibent reſtitutionem lapſorum, intelligenda ſunt cū crimina ſūt manifeſta ante ordinationem, vel poſt. quæ vero permittūt, de occultis intelligūtur, quibus per occultam pænitentiā purgatis in ſuis ordinibus remanere poſſūt. Et hoc probat duob9 cap. ſeq.

b ¶ Sed illud Hormiſdæ.] ſupra ead. ſi quis diaconus.

c ¶ Hieronymi.] ī. ead. quicunque.

d ¶ Baſilius.] ī. ead. qui ſub gradu.

SED

ordinem promoueri. ¶ Placuit ergo & hos, tamquam qui nihil peccauerunt, ſi & præcedens eorum vita probabilis ſit, ad hoc officium prouehi. ¶ De his autem, qui negauerunt præter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiuſcemodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinij) placuit ſanctæ ſynodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari [a].

Conc. Nicænū 1. c. xi.

a ¶ Si ex fide.] Hic verba concilij ſunt in compendium redacta: omnino autem verſio Dionyſii, quam attulerunt Burchardus & Ivo, propius accedit ad verba græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex verſionibus, quas Gratianus videtur ſecutus.

β ¶ Nec Euangelium pronuntient.] *In verſione antiquiore eſt,* nec pronuntient, *in alia. quam Burchardus attulit,* vel prædicando, *græce,* κηρύσσειν, *quod proprie ſignificat Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormiſdæ [b] Papa deſidioſos, & negligentes, non vere pænitentes reparari prohibet. ¶ Illud autem Hieronymi [c] fatetur hoc eſſe difficile, non impoſſibile. ¶ Baſilius [d] autem circa delinquentes rigorem iuſtitiæ ſeruandum oſtendit, quem circa pænitentes alij relaxandum misericorditer affirmant. ¶ Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſa auctoritates. Quorum enim crimina manifeſta ſunt; ante vel poſt ordinationem à ſacris ordinibus deiyciendi ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundum ſacerdotis edictū purgata; in proprijs ordinibus remanere poſſunt. Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Raba. pæn. c. 1.

In geſtis concilij Vormacienſis, c. 11. Vide Iuonem par. 10. c. 180.

¶ Non poteſt reſtitui in ſacerdotem, cuius crimen fuerit manifeſtum. C. XXXIII.

Pann. l. 3. c. 156

SAcerdotes, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & † criminis manifeſtus [e], ſiue oſtenſus fuerit actus; ſacerdotis non poſſunt [f] † habere honorem ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

† *al. aut*

SAcerdotes.] CASVS. Carolus archieps quæſiuit à Papa virum ſacerdotes, quorū fornicatio eſt manifeſta rei euidentia, vel per teſtes, poſſint habere honoré ſacerdotii. Et rñdet, q; non, ſecundū canonicam inſtitutioné.

e ¶ Manifeſtus.] per euidentiam facti.

f ¶ Non poſſunt.] ſine diſpenſatione 1. ſed ſi eſt occultū, poſſunt ſine diſpēſatione poſt pænitentiam.

1 Ad hoc 81. diſt. miniſtri. extra de big. quia, & c. & forte cū hoc poteſt diſpenſare epiſcopus, ſecundum id, qđ no. Inno. extra de cler. per. in cap. 1. in gl. 1. in probatione.

Item Rabanus archiepiſcopus ſcribit ad Heribaldum, lib. pæn. c. 1.

¶ Qui valeant reparari poſt lapſum, vel non. C. XXXIIII.

Bur. l. 19. c. 150. Iuo p. 6. c. 400. Pann. l. 3. c. 151

DE his vero viſum eſt nobis ſcribendum, qui ſacros ordines habentes, ante, vel poſt ordinationem contaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, vt mihi videtur, hæc diſtātia eſſe debet; vt hi, qui deprehenſi [g], vel capti fuerint publice in periurio, furto, atq. fornicatione, & ceteris huiuſmodi criminibus; ſecundum canonum ſacrorū inſtituta, à proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei tales perſonas ſupra † ſe poſitas habere, quas vltra modū vitioſas eſſe conſtat. Népe inde

† *al. ſuperpoſitas*

DE his vero.] CASVS. Quidā in ſacris ordinibus conſtituti fecerunt periurium, furtū, vel fornicationé, vel huiuſmodi: quare q̄ſiuit Heribaldus ab archiepō Rabano, an tales debeāt cadere à primo gradu. Et rñdet quòd ſic, ſi publica ſūt eorum delicta: quia ſcādalum eſt tales præeſſe, & laici inde detrahūt ſacrificio Dei, ſicut factum fuit per filios Heli. Si autem peccata eorum ſine occulta, & per occultam pænitētiam deleantur, ad conſiliū ſacerdotis in ſuis gradibus remanētes indulgentiam à Domino conſequuntur.

g ¶ Qui deprehenſi.] & conuicti, vt 15. q. vlti. cap. vlti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit teſtes,

retrahuntur homines à ſacrificio Dei (ſicut quondá, Heli filiis peccantibus, feciſſe leguntur) & rebelles hinc, atque contrarij exiſtétes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abſcondite à ſe admiſsis, per occultam confeſsioné coram oculis† Dei præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pænitentiam, confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe querũtur; ſi ª ſe per ieiunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certauerint, his etiam gradu ſeruato ª, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt. 1. Reg. 2. † al. angelis

a ¶ Si ſe per ieiunia.] *Sic etiam in manuſcriptis, & apud Iuonem, & Pannormiam. In originali autem legitur,* ſi veraciter pænituerint, & ſe per ieiunia. *itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdenſi.*

4 *De lapſis etiam in hæreſim hoc obſeruandum eſt, vt ante ſententiam concilij nullus eis communicet. Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cetera, lib. 4. epiſt. 2.*

¶ A communione abſtineant, qui lapſis ante reſtitutionem communicant. C. XXXV.

Anſ. l. 8. c. 28. † al. tamen

DE eo autem †, quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorum, diſtuli; vt cum quies, & tranquillitas data eſſet, & epiſcopis in vnum conuenire indulgentia diuina permitteret; tunc communicato ᵇ, & librato de omnium collatione conſilio, ſtatueremus, quid fieri oporteret: Si quis vero ante conſilium noſtrum, & ante ſententiá de omnium conſilio ſtatutam, lapſis temere communicare voluiſſet, ipſe à communicatione abſtineretur.

5 *Quod vero ᶜ ſupra de homicidis ſtatutum legitur, intelligendum eſt, quando facultas effugiendi datur; nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Ceterum, cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt, ſi tunc homicidium admiſerint, purgati per pænitentiam & officio, & communioni reddentur.* Supra ead. c. clericum, & c. de his clericis, & c. miror.

Vnde in concilio Ilerdenſi, c. 1. legitur.

---

per quos probabit ipſum in crimine deprehenſum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adult. capite.

a ¶ Seruato.] Secundum quoſdam iure communi & promouetur, & manet in ordine ſuſcepto occultus peccator poſt peractam pænitentiam 1, vt etiá ſentit Gratianus ſ. ead. §. ſed illud. niſi in ſimonia, vbi qs ordiné emit: qui quãtum ad ſe & ad alios eſt ſuſpéſus, vt 32. diſt. §. verum. & extra de ſi. tanta. licet ſit argu. contra extra de ſi. ex tuæ. ſed ibi non dicitur q̃ diſpenſabat cũ eo: ſed dr̃ q̃ prohiberi non poteſt, cum ſit occultum. Sed obijcitur iſtis quod dicit in fi. de ſpe veniæ. Sed ipſi intelligunt de ſpe veniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, q̃ in occulto peccato non poteſt diſpenſatis quia de illo nõ poteſt quis accuſari vel puniri: quia occulta peccata non habent vindictam, vt 32. q. 5. Chriſtiana 2. Ad hoc ergo q̃ occultus peccator poſſit promoueri, cõfitebitur epõ crimen ſuum: & non ei ſoli, ſed coram aliqbus perſonis: & ſic poterit diſpenſare ſecũ. ſed vt dixi ſ. 25. diſt. cap. vlti. peccatũ ſiue ſit occultum ſiue manifeſtum, dum tñ ſit enorme, ſemper impedit ne poſſit ſine diſpéſatione ꝓmoueri: licet poſſit exequi ſuſceptũ ordinem cum eſt occultũ peccatum: & q̃ occultum peccatum impediat promouendum, habes extra de temp. ord. ex tenore. Io. Sed hę opiniones hodie ſublatæ ſunt per decret. extra de tempo. ordi. cap. vlti. B. Sed numquid ſacerdos tempore pænitétiæ poteſt exequi officium ſuum? Vĩ q̃ non, vt ſ. diſt. 6. teſtamentum, & de conſecr. diſt. 2. ſi non ſunt. & cap. quotidie. & ſ. ea. quid eſt hoc: cum quilibet ſit ſuſpenſus quantum ad ſe propter mortale peccatum, vt 1. q. 1. ſacerdotes. & facit ad hoc extra de celebra. miſſa. de homine. Dico q̃ melius eſt ſi abſtineat, ſi credit ſe indignum. ſi autem conteritur, dico q̃ poteſt 3 celebrare. nõ obſt ſ. diſt. 33. habuiſſe. quod eſt contra. ſed illud intelligitur de eo quem non pænituit adhuc. de pænit. diſt. 3. inter hæc hircum.

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius diſt. in qua loquitur de hæreticis, qui olim ſine conſilijs non reconciliabantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt de alijs lapſis: nunc vero de lapſis in hæreſim dicit, q̃ non eſt communicandũ eis ante reconciliationem: quod probatur ſequenti cap.

DE eo autem.] CASVS. Quoſdá hæreticos debebat Cyprianus eccleſiæ reconciliare: ſed differebat. q̃ſiuit ergo Antonianus quare differret? Et reſpõdet, ideo, vt congregato conſilio epiſcoporum de communi conſilio reconcilientur, ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

b ¶ Communicato.] Olim enim epiſcopus ſolus non poterat ſine conſilio reconciliare hæreticum, vt 1. q. 7. ſi quis epiſcopus. Sed hodie ſecus 4. extra de hæreti. ad abolendam. §. præſenti.

QVOD. VERO. Hæc eſt quinta pars huius diſt. in qua ponitur quid iuris ſit de homicidis voluntarijs, vel caſualibus, vel neceſſarijs. Ioan. de Fan.

CASVS. Iſte §. reſpicit c. illa, miror. clericum. & de his. in quibus dicitur, q̃ clerici homicidæ carere debent officio percepto. quod Gratianus dicit eſſe verum de illis, qui poterant homicidium euitare. Ceterum ſi neceſſitate obſidionis anguſtati fecerunt homicidium, pænitentia purgati remaneát in officio, vt probatur ſequenti capitulo.

c ¶ Quod vero.] ſ. eo. cap. clericum. & c. de his clericis. & c. miror.

Deprehenſus in crimine poteſt per 20. horas detineri.

1 Hoc facit quod talis ſolum Deũ habet vltorem. 6. q. 1. ſi omnia, 32. quæſt. 1. apud. Et Deus nõ ſanat aliqué, niſi ex toto ſanet. de pę ni. diſtin. 3. ſũt plures. & extra de bapti. maiores.

2 Concor. l. 3. §. mitiantur. cũ not. ff. de ven. inſpic. & l. ab Anaſtaſio. C. mád.

Sacerdos tépore pænitentię an poſſit ſuum officiũ exercere.

3 Sub. niſi ſit tale peccatũ q̃ acta pænitentia non poſſit in ordine remanere. extra de tépo. ord. ca. vlum. & de

De his

¶ Poſt duorum annorũ pænitentiam officio, & communioni reſtituantur clerici, qui in obſidionis poſiti neceſsitate ſanguinem fuderunt. C. XXXVI.

DE his clericis, qui in obſeſsionis neceſsitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, vt qui altario miniſtrant, & Chriſti corpus, & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiã hoſtili ſe abſtineant. Quòd ſi in hoc [a] inciderint, duobus annis tam officio, quàm communione corporis Domini priuentur [b], ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemoſynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamẽ ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur. Quod ſi in definito tempore negligentiores circa ſalutem ſuam extiterint, protelandæ ipſius pænitẽtiæ tempus in poteſtate maneat ſacerdotis [c].

Caſu quoque ſi clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex diſpenſatione remanere permittitur.

Vnde Vrbanus II. ſcribit Guernerio Narbonẽſi epiſcopo.

¶ Qui caſu homicidium facit, ex diſpenſatione in ordine ſuo permaneat. C. XXXVII.

Pann.l.3.c.154. CLerico [d] iaciente lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore [e] tuo in ſuo ordine eum permanere permittimus; vt tamen ſemper in pænitentia [f] & timore permaneat.

Item Stephanus V. Sichiberto Corſicæ epiſcopo.

¶ De eodem. C. XXXVIII.

Pann.l.3.c.155. QVia te quaſi obnoxiũ iudicas [g], eo quòd à Sarracenis captus homines interfeciſſe videris; bene facis. Sed quoniam non tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonice [h] nullo modo iudicaris.

Si vero ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & ſi animum occidendi non habuerit; perpetuo tamen depoſitus erit.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Hosbaldo chorepiſcopo [a] Quadrantino.

a ¶ Chorepiſcopo.] *Antea legebatur,* coepiſcopo: *emendatũ eſt ex omnibus, quæ collata ſunt, vetuſtis Gratiani exemplaribus, optimeque conuenit verbis Nicolai.*

DE his clericis.] CASVS. Quidam ſacerdotes leuitæ & ſubdiaconi in obſidione poſiti hoſtes interfecerunt. vnde quæſitum fuit de his, an poſſint in ſuis ordinibus remanere? Reſpon. concilium ꝙ quilibet clericus vitare debet ſanguinis effuſionem. ſed ſi in hoc de neceſſitate

ceſſitate inciderint, officio & cõione corporis Chriſti duobus annis priuentur, in quibus pænitẽtiam agant: qua peracta officio ſuo reddãtur: ita tamẽ ꝙ ad altiora non promoueantur. Si autem in prædicto tempore negligenter pæniteant: in poteſtate epiſcopi erit prolongare tempus pænitentiæ. Sequens §. cum ſeq. c. patet.

a ¶ In hoc.] ex neceſſitate.

b ¶ Priuentur.] ad cautelam, ſecundum H. 1 clerico in nulla neceſſitate licitũ eſt occidere: immo potius debet permittere ſe occidi: ſed nos intelligimus iſtud de neceſſitate euitabili: quia poterat bene exiuiſſe caſtrum ante aduentum Paganorum: ſi enim eſſet ineuitabilis neceſſitas, non imponeretur eis pænitẽtia. vnde dicas, ꝙ ſi eſt neceſſitas ineuitabilis, ſine omni diſpenſatione poteſt celebrare in ordine habito: ſed non debet promoueri ſine diſpenſatione, vt extra de ho. c. continebatur. Sed ob. extra eod. lator. vbi dicitur, ꝙ licite poteſt promoueri ad ſuperiores ordines. ſol. Sed illud eſt diſpenſatio. de hoc dixi ſ. ead. c. de his. Sed melius dicas, ꝙ ibi fuit caſus fortuitus. B.

c ¶ Sacerdotis.] vide quomodo circa canones pænitentiales habet ipſe ſacerdos plenam poteſtatem 2, vt 26. q. 7. tẽpora. ſecundum leges duplicat tẽpus pænitentiæ eis, qui non ſeruant pœnam, & pænitentiam iniunctam, vt ff. de pœ. aut damnum. §. inter eos.

d ¶ CLerico.] ſi iſte dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro ſuo: tunc intellige quòd minus diligenter fecerit: aliàs in nullo puniretur, vt dixi ſ. ead. de his.

e ¶ Pro amore.] ſpirituali. talis. n. amor nõ inducit ſimoniã, vt 1. q. 1. filium. & c. latorem. & 35. q. 9. veniam.

f ¶ In pænitentia.] interiori: quia ſacerdos non facit publicam pænitentiã niſi pro enormi crimine, vt de pæn. diſt. 6. ſacerdos. & 28. diſtin. presbyter.

QVia te.] CASVS. Sichibertus epiſcopus Corſicæ inter anguſtias & iacula Sarracenorum poſitus, vt periculum euitaret, quoſdam interfecit ex illis. Super hoc cõſuluit dominum Papam: qui reſpondet ꝙ bene fecit: quia ſe obnoxium putat: ſed quia non ſponte hoc fecit, ſecundum canones non condemnabitur.

g ¶ Iudicas.] cum non ſis.

h ¶ Inde canonice.] id eſt, non ſecundum rigorem canonum: quia tunc nullo modo, vt ſ. ead. miror. nunc autem miſericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili 3 neceſſitate hoc fecerit.

SI VERO. CASVS. Dictum eſt ſ. ꝙ illi qui neceſſitate obſidionis vel caſu aliquos occiderint, poſſunt in ſuis ordinibus remanere. Nunc vero dicit ꝙ ſi quis ira commotus aliquem occiderit, licet non habeat animũ occiden-

Sacerdos plenã poteſtatẽ habet circa canones pænitẽtiales.

2 Ad idem de pæ. diſt. 1. menſurã. ibi de hoc.

Sacerdos põt qñque publicã pænitentiam facere.

3 Hanc ſententiam teneas: quia de ea intelligitur hoc c. vt no. extra de homi. ſ. in c. ſicut. in gl. not. dic ẽt. in fin. & ſ ead. de his.

occidendi, perpetuo tamen depoſitus erit: quod ſequenti cap. probatur.

STudeat.] CASVS. Quidam presbyter percuſſit quẽdam diaconum equitãtem: diaconus vero de equo cecidit: & fracta ceruice interijt. vnde Nicolaus Papa ꝑcipit Hosbaldo chor episcopo Quadranuno, vt ſuadeat epõ ſuo aſſociare ſibi ſex vicinos epos: qui inſimul cum Hosbaldo cognoſcant, & ſi inuenerint ꝙ diaconus à ſacerdote non eſt percuſſus ad mortẽ: nec ex percuſione ipſius, ſed ex ceruicis fractione mortuus eſt: iniũcta ſacerdoti competenti pœnitentia ſuſpẽdatur ad tẽps à celebratione Miſſarum: & poſtea ad ſacerdotale redeat officium. Si vero ex qualicumque presbyteri percuſſione diaconus mortuus eſt: licet nõ habuit animum occidendi, tñ deponetur: ita vt ſi obediens apparuerit, aſſignet̃ ei beneficium de eccleſia ſua, de quo ipſe & ſui poſſint habere ſolatium ſubſtentationis.

a ¶ Studeat.] Bar. intellexit hoc cap. prout littera ſonat, ꝙ licet ex percuſſione ceciderit & confregerit ceruicem, nõ ideo eſt ſacerdos deponẽdus. arg. ĩ. ca. quãtũ. nam ſi ſeruum tuum vulneraui, & ille poſtea ex ictu alteri⁹ perijt, nõ teneor de occiſo. ff. ad leg. Aquil. huic ſcripturę. §. ſi ſeruus. & l. ita vulneratus. Et hãc regulam, Qui occaſionem damni dat, damnũ dediſſe vr: intelligis de occaſione ꝓxima & ſufficienti. Sed expreſſe eſt contra. extra eod. presbyterum. & ff. ad leg. Corn. de ſic. nihil intereſt. vnde intellige, ꝙ ſi nõ cecidit ex percuſſione, ſed alio modo cecidit: tunc non tenetur de morte eius, ſed de eo quod prius ipſum incaute percuſſit.

b ¶ Sex.] quia tot non erant in prouincia illa 1.

c ¶ Cadens.] poſtea.

d ¶ Interijt.] nõ ex cauſa percuſſionis: ſed ex alio caſu, quia cecidit.

e ¶ Percuſſione.] ſiue directa, ſiue occaſionali.

f ¶ Et ſi voluntatem.] directam.

g ¶ Prodijt.] & ſic ꝑꝑ vnum delictũ imputãtur omnia quæ ſequuntur ex illo. ĩ. ead. ſæpe. & ĩ. ea. clericum.

h ¶ Et tale beneficium.] hic diſpenſatur in beneficio, nõ in officio, vt 28. diſt. presbyterũ. debet autẽ de iure carere 2 vtroq;: quia cui interdicitur vnũ, interdicitur & reliquũ: cũ ſint cõnexa, vt 81. diſt. ſi quis, nã male meriti cõtinua egeſtate laborare debent, vt ff. depoſi. bona fides. Sed ideo diſpenſatur, ne propter neceſſitatem victus ad turpia lucra conuertatur, vt 81. diſt. ad reatum.

i ¶ Et ſui.] ſui enim filij & ipſe eadẽ perſona intelligũtur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princ. & vxor dicitur pars viri. 33. q. 2. admonere. vnde videt̃, ꝙ licet clericus ſit ſuſpenſus ab homine vel canone, ꝙ tamen ei relinqui debeat vnde ſe & ſuos poſsit ſubſtentare. & eſt ſi. arg. ff. de preca. l. penul. ff. de vſu & habi. l. 2. maxime cum

Diſpenſatur qñque in beneficio, non in officio.

2 Per ſententiam, non ipſo iure. Archid.

1 Vel dic ꝓuincijs, ideſt, diœceſibus, ſicut ecõtra ponit̃ 11. q. 3. epĩ qui. ſm Lau. & Hug.

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci per ſunt.

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit. C. XXXIX.

STudeat [a] ſanctitas tua perſuadere epiſcopo tuo, ſibi canonicum ſociare numerum collegarum, ideſt ſex [b] ex vicinis prouincijs fratres, & coepiſcopos ſuos: quibus tecum iunctis, & decernentibus, diligenter inueſtigate, & omni niſu ſcrutari procurate, quatenus inuenire valeatis, vtrum percuſsione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus, vt fertur, extinctus eſt. Et ſiquidem à ſæpe fato presbytero nõ ad mortem percuſſus eſt, ſed ex equo cadens [c] ceruice fracta interijt [d]; ſecundum arbitrium veſtrũ pro percuſsione, incaute agenti presbytero pœnitentiam competentem indicite: & aliquanto tempore à Miſſarum ſolennijs ſuſpendatur; denuo poſt hæc ad ſacerdotale rediturus officium. † Quòd ſi veraciter qualicumque percuſsione [e] iſtius presbyteri, ille mortuus eſt diaconus; nulla hunc ratione miniſtrare ſacerdotis more decernimus: quoniã etſi voluntatem [f] occidendi non habuit; furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodijt [g], in omnibus, ſed præcipue in Dei miniſtris multipliciter inhibentur, atque vbique damnantur. Verum ſi presbyter adeo veſtro ſtudio obnoxius † forte claruerit; præcipimus, vt tale beneficium [h] ſibi eccleſiæ ſuæ concedatur; quo & ipſe, & ſui [i] ſufficienter poſsint habere ſuæ ſubſtentationis ſolatium.

Iuo p. 10. c. 14.

† al. noxius] Iuo

† Addeas excõicatus abſolutus ꝑcipiat fructus medij tẽpis. arg. 9 non, in l. 1. & l. ſi vt allegas. C. de teſt. mili. & in Auth. vt cũ. de app. cog. §. ſi vero. coll. 8.

Item ex concilio Maticen. [a] c. 6.

a ¶ Maticenſi.] Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in concilio Vormac. c. 27.

¶ De eodem. PALEA. C. XL.

QVi vero odij meditatione, vel propter cupiditatem, Iudæum, vel Paganum occiderit; quia imaginẽ Dei, & ſpem futuræ conuerſionis exterminat †, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

Burch. l. 6. c. 33. Iuo p. 10. c. 162.

† *al. extinxit*

¶ De eodem. PALEA. C. XLI.

SI quis homicidium fecerit, ſi epiſcopus eſt, xv. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vitæ ſuæ peregrinando finiat. presbyter xij. annis pœniteat, tres † ex his in pane & aqua; & deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus x. annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua. Clericus & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane

Anſ. l. 11. c. 34.

† *al. quattuor*

eum etiam vxor. & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt, vt 31. diſt. omnino. nec totum extorquendum eſt à debitore quod habet: ſed habenda eſt ratio, ne egeat. ff. de re iud. inter eos. in fi. ille autem qui excõicatur, nihil percipiet nomine eccleſiæ. extra de appell. paſtoralis.
Eos

Dei dicitur, vt 15. q. 1. nec ſi.
b ¶ Humana.] ideo magis eſt tenenda, vt 3. 9. diſt. ſanaſo. Quid iuris ſit de hoc, notaui plene in q̃ſtionibus. H.

SI qua.] CASVS. Quædam domina furore iracundię accenſa, ita acriter ancillam ſuam flagellauit, q̃ intra diem tertium expirauit. quæſitum fuit in concilio Eliberitano quãdo poſſit ad communionẽ admitti. & reſpondet q̃ ſi voluntarie fecit, poſt ſeptem ann. pænitentiam: ſi caſu, poſt v. poterit ad cõmunionem admitti: & non ante, niſi intra hoc tẽpus fuerit infirmata. Sequentẽ caſum per te videbis.
c ¶ Ancillam.] Hic habes q̃ æque punitur dñs occidens ſeruum ſuum ſicut alienum, vt ff. de ijs qui ſunt ſui vel alieni iur. l. 1. in fi. modica tamẽ caſtigatio permittitur domino. ff. de ijs qui ſunt ſui vel alie. iur. l. 2. vnde ſecundum iura noſtra ſeruus poteſt conqueri de domino, ſi ſæuiat in ipſum, vt 23. q. 4. ſi eccleſia. &c. q̃ peccat. in fi. Et dic vt no. ſuper illo c. ſi eccleſia. 1. q. 7. q̃ritur.
d SI quis.] ¶ Semper.] idest, horis ſtatutis. ſic 22. diſ. ſacroſãcta. & 26. diſt. ſi quis vult. & de conſe. diſt. 5. numquam.
e ¶ In exitu.] ſupple, ſi moritur ante finitum tempus pænitẽtiæ: quia poſt tempus pænitentiæ licite cõmunicat, vt 26. q. 7. ſi quis de corpore.
ADDITIO. Hoc fit in quibuſdam criminibus: & præſertim ſi quis pæniteat ſolenniter. 26. quæſtio. 7. ſi quis. ſecundum Hug.

Dominus non poteſt in ſeruum ſæuire.

& aqua; & ad gradum cuiuslibet ſacerdotii accedere non præſumat.

Et priſca verſione. Et Tribur. c. 52.

Item ex concilio Ancyrano, c. 22. §. eos vero.

¶ Quinquennio à communione abſtineant, qui caſu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly. l. 6. tit. 10. Burc. l. 6. c. 15. Iuo p. 10. c. 25. & 144. † al. humanior

EOs vero, qui non voluntate, ſed caſu [a] homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pænitentiam communioni ſociauit, ſecundum gradus conſtitutos: hæc ª vero humana † [b] quinquennij tempus tribuit.

ª ¶ Hæc vero.] *Græce eſt,* ἡ δὲ δευτέρα τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει, *idest:* Secunda vero quinquennij tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionyſii verſione. & infra ea. cap. ſi quis voluntate.*

Et in conc. Vormac. c. 39.

Item ex concilio Eliberitano, c. 5.

¶ Quibus temporum ſpacijs à communione abſtineat, quæ voluntate, vel caſu ancillam ſuam interfecerit. C. XLIII.

Rab. pænit. c. 14. Bur. l. 6. c. 19. Anſ. l. 11. c. 36. Iuo p. 10. c. 22. & 148.

SI qua femina zeli furore accenſa, flagellis verberauerit ancillam [c] ſuam, ita vt infra tertium diem animam cum cruciatu effundat; eo quòd incertum ſit, voluntate, an caſu occiderit; ſi voluntate, poſt ſeptem annos; ſi caſu, poſt quinque annorum tempora (acta legitima pænitentia) ad communionem placuit admitti. Quòd, ſi intra tempora conſtituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

Item ex capitulis Martini Bracarenſis epiſcopi, c. 78.

¶ De his, qui voluntate, vel caſu homicidium faciunt. C. XLIIII.

Iuo p. 10. c. 39.

SI quis [d] voluntarie homicidium fecerit, ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper ſubiaceat, & communionem in exitu [e] vitæ ſuæ recipiat. Si autem non voluntarie, ſed caſu aliquod homicidium fecerit; prior canon ſeptem annis agere pænitentiam iuſſit; ſecundus canon quinque mandauit.

Item ff. tit. de furtis. L. Qui ſaccum.

¶ De eodem. C. XLV.

Pandect. lib. 47. tit. 2. le. 79.

QVi ſaccum habentem pecuniam ſurripuerit; furti actione, etiam ſacci nomine, tenetur; quamuis non ſit ei animus [f] ſacci ſurripiendi.

QVi ſaccũ] CASVS. Quidam furatus fuit ſaccũ cũ pecunia. Quęſitũ fuit an poſſit cõueniri actione furti nomine ſacci. Et rñdet quod ſic: licet non habuit voluntatẽ furandi ſaccũ principaliter.
f ¶ Animus.] Sed contra, furtum ſine affectu furãdi non committitur, 13. q. vlti. c. vlt. & inſtit. de vſucap. §. itẽ ſi is. Sed dic q̃ ratione acceſſionis cõmittitur furtũ: & quæ cõmodatis vel depoſitis rebus accedunt, depoſita vel commodata intelliguntur. ff. commo. l. ſi vt. §. vſque adeo. Vel dic, animus, ſcilicet principaliter: ſed ſecundario & indirecte per quandã conſequentiã fuit ei animus ſaccum furandi: & ſic non eſt contrariũ. ff. de fur.

Furtũ committitur ratione acceſſionis.

EOs vero.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Neocæſarieñ. quanta pænitentia deberet iniungi eis, qui caſu fecerunt homicidium. Et reſpondet q̃ ſecundum antiquam regulam ſeptem annorum pænitentia iniungetur poſtquam reddetur communioni. Hæc vero eſt noua regula, quæ humaniorem imponit pænitentiam quinque annorum tantum.
a ¶ Seu caſu.] dum tamen culpa præceſſerit caſum: & aliqs etiã clericus poſſet promoueri. extra eod. ex parte, & c. ſignificaſti & c. dilectus in fine. Ipſo talis miniſtra.

fur. ſi quid fur. §. 1. ſic.&.ff. quod metus cau.l.ſi mulier.§.penu.15.q.1.mer.10.23.q.4.diſplicet.
CONTRA. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. ſtudeat. quòd ſi quis faciat homicidium ſine voluntate, tamen punitur. Modo probat ɔtrium ſcilicet ꝙ voluntas puniatur, non opus. Et hoc probat vſque ad §. Præmiſsis.
g ¶ Contra.] Hucuſque oſtēdit opus ſine animo puniri: nunc oſtendit cōtrarium.

Occidens in ludo an ſit puniendus.

EVm q.] CASVS. Quidam ludēdo ictu calcis ſuum ſocium percuſſit, adeò ꝙ mortuus eſt. Iudex loci propter hoc delictū cū voluit punire, conſultus eſt Imperator, an ille debeat puniri. Et reſpondet ꝙ non debet puniri: immo debet liberari ab omni ſuſpicione & pœna legis Corneliæ: & hoc ſi probauerit ſe caſu, non voluntate hoc crimen commiſiſſe.
b ¶ Cū calcis.] quoniā fecit ludi cauſa.
c ¶ Si hoc.] ſcilicet ꝙ in ludo occidit. & iſtud obtinet cum ludus licitus eſt. ff. ad leg. Aquil. nam ludus ſed ſi eſt illicitus ludus, non excuſat 1, vt extra de præſump. c. 1. ex quo autem conſtat ꝙ in ludo mortuus eſt, non eſt neceſſe probare ꝙ caſu occiderit, vt ff. ad leg. Aquil. l. in lege. extra de ſen. excom. ſuper eo. aliàs qui caſum allegat, ipſum probare tenetur, vt C. de pigno. act. quæ fortuitus, & C. de iniur. ſi non conuitij. Ergo ſi aduerſarius dixit, ꝙ ipſum dolo occiderit, hoc probabit: quia qui dolum obijcit, ipſum probabit. ff. de proba. quoties. & intellige ꝙ ludus fuit licitus: & ſecundum hoc intellige ꝙ nō punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punit̃ tñ l. Aquil. in qua venit leuiſſima culpa. ff. ad leg. Aquil. i lege.
d ¶ Adnotatione.] id eſt, lege.

1 Si ludus noxius, id eſt, nocens eſt, imputatur. ff. ad l. Aqui. nam ludus. nam omne maleficiū prauæ præſumitur actū hæc tamen p̃ſumptio ex variis circumſtantiis colligitur. 22. q. 2. qd ait. & c. ne quis. & de conſ. diſtin. 4. ſolet. ff. de actio. & obl. l. 3. §. verborum. ff. de iniu. illud. §. poſt. 15. q. 1. illud extra de ſentent. excom. c. 1. ſecundum Goffre. qui ſta not. extra de præſump. c. 1. Archid.

Contra[a] *animum, non opus puniri, lib. 9. codi. tit. ad leg. Cornel. de ſicarijs, exemplo ſacrarum litterarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.*

¶ De eodem. C. XLVI.

EVm, qui aſſeuerat homicidium ſe non voluntate, ſed caſu fortuito feciſſe, cum calcis[b] ictu mortis occaſio præbita videatur; ſi hoc[c] ita eſt, neque ſuper hoc ambigi poterit, omni metu, ac ſuſpicione, quam ex admiſſæ rei diſcrimine ſuſtinet, ſecundum id, quod adnotatione[d] noſtra comprehenſum eſt, volumus liberari.

[*Item Imperator Antoninus C. ad leg. Cor. de ſica. l. 1.*]

PALEA. C XLVII.

FRater veſter rectius fecerit, ſi ſe præſidi prouinciæ obtulerit. Qui, ſi probauerit non occidendi animo hominem à ſe eſſe percuſſum, remiſſa homicidij pœna ſecundū militarem diſciplinam ſententiam proferet. Crimen enim contrahitur, ſi & voluntas nocendi intercedat. Ceterum ea, quæ ex improuiſo, caſu potius, quàm fraude accidunt; fato plerumque, non noxæ imputantur.

Hinc, & Gelaſius Papa. †*al. Pelagius*

¶ De eodem. C. XLVIII.

QVantum[e] dicit iſte Placidus †, anno præterito dictū eſt de vxore illius; quia ſubito inter caballos inuenta eſt, & dum traherentur caballi, colliſa eſt illa, & abortū fecit. ¶ Quod ſi ita eſt; forte ſi caballos alienos[f] tulerit, inde eſt culpabilis[g]. Nam de muliere, quæ caſu inter caballos confracta eſt, vbi voluntas illius non agnoſcitur[h] pernicioſa fuiſſe, non poteſt, nec debet addici per leges. †*al. Placidius*

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. XLIX.

HI, qui arbores incidere videntur, ſi contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles[i] ſunt,

QVantum.] CASVS. Cum Placidus traheret caballos de ſtabulo, vxor ſua inter caballos fortuito caſu colliſa eſt: & fecit abortum [confracta & ideo iudex eum punire volebat tamquam homicidā. Conſultus Papa ſuper hoc reſpondet, ꝙ ſuper hoc puniri non debet ſecundum leges, poſtquam volūtas eius pernicioſa nō fuit: ſed de furto poteſt puniri, ſi alienos caballos furatus eſt. Poteſt tñ legi totum illud capitulū de vxore Placidi, quæ dum traheret caballos, colliſa eſt fortuito caſu, & fecit abortū, quā dicit Papa nō eſſe puniendā de abortu, non ſua ſpōte facto: ſed de furto ſi fecit, pōt puniri. Et ita duplicites H. & Bñ. poſuerūt caſū.

e ¶ Quantum.] id eſt, ſicut.
f ¶ Alienos.] Si vis dicere, ꝙ iſte furabatur caballos, & ducendo eos colliſit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, verum eſt l. Cornelia de ſicar. in qua venit dolus, non lata culpa. ff. de ſica. in lege. tamen de culpa bene punitur, vt ĩ. eadem cauſa. ſtudeat.

Culpa lata in l. Cornelia non venit.

g ¶ Culpabilis.] & ſic patet, quòd licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs quæ ſequuntur ex furto. ſic 15. quæſt. 1. ſanc. ĩ. 5. diſt. ad eius. ff. de furtis, verum. extra deſponſa. veniens. Argum. contra. ĩ. ead. clericum.
h ¶ Non agnoſcitur.] quando eam præmonuit. H.
HI, qui.] CASVS. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus quidam homines ſunt oppreſſi ab eis: Quærebatur an eſſent homicidæ, qui arbores incidebant. Et reſpondetur: ſi non eſt factum eorum voluntate, & debitam cautelam adhibuerunt, inculpabiles ſunt. Si vero eorum culpa vel negligentia mortui ſunt, deponendi ſunt, & non ſuſcipiendi de cetero. Idem eſt caſus ſequentis cap. Caſus illius c. ſi duo. facilis eſt: & per te formabis.
i ¶ Inculpabiles.] Si fecit in priuato loco: tūc enim nō

poterit

potuit diuinare, vt ff. ad leg. Aquil. ſi putator. & extra vt eccle. beneſi. vt noſtrum. Si in publico, debuit clamare, caue caue, vt ℥. ead. ſi duo.

a SAepe contingit.] ¶ Vel negligentia.] Arg. q. qui occaſionem damni dat, &c. 1 ſic 86. diſt. paſce. 16. q. 1. decimæ. & extra de homic. presbyterorum. 27. q. 2. ſi tu. & 31. q. 2. ꝺ neptis. & 1. q. 1. placuit 3. B. argu. contra. 15. q. 1. inebriauerunt. & ff. de ſer. corru. Neratius. §. ſi ſeruo. ff. de furtis, verum. de eo qui fregit oſtium meretricis, ſed non ideo punitur amplius, quia ſatis eſt punitus propter ignominiam.

1 Sub. damnum dediſſe videtur, immo plus quamque peccat, vt patet in eo quod legit. & no. 23. q. 5. cũ homo. Ioã. de Fan.

Ignominia ſatis punit.

a Sæ-

atque innoxij; quia nec voluntate eorum, nec deſiderio, homicidium perpetratum eſt. Si vero aliqua culpa eorũ, vel neglectu, morientis hominis interitus cognoſcitur aduenïſſe; abijciendi ſunt à gradu, & in ſacro ordine nullatenus ſuſcipiendi.

Item ex concilio Vormacienſi, c. 29.

¶ De eodem. C. L.

Burch. l. 6. c. 21. Iuo p. 10. c. 150.

SAepe contingit, dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem inciderit, vt aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur: Et idcirco, ſi voluntate, vel negligentia [a] incidentis arborem factum eſt; vt homicida, pænitentiæ debet omnino ſubmitti. Quòd ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contigit; ſed dum ille operi neceſſario fortaſsis incumberet, iſte inſperatus [b] occurrens ſub arbore improuiſus deuenit, & ſub ipſa oppreſſus eſt; inciſor arboris non tenetur pro homicida.

b ¶ Inſperatus.] fortuiti enim caſus nullo hominum cõſilio præuideri poſſunt. ff. de admi. ter. ad ciui. perti. l. 2. C. de pign. act. l. quæ fortuitis.

Caſus fortuiti non poſsũt præuideri.

Item ex concilio Triburienſi, c. 36. [Sed ibi copioſius.]

¶ De eodem. C. LI.

Burch. l. 6. c. 22. Iuo p. 10. c. 151.

SI duo [c] fratres in ſilua arbores ſucciderint, & appropinquante caſura ipſius arboris frater dixerit fratri, caue; & ille fugiens in preſſuram arboris inciderit, & mortuus fuerit; viuens frater innocens de ſanguine germani diiudicetur.

c SI duo.] ff. ad legem Aquiliã, ſi putator.

Præmiſis [d] auctoritatibus, lapſis permittitur [e], vt poſt pænitentiã in ſuis ordinibus reparari valeant: ad maiorẽ autem conſcendere poſt lapſum nulla eis auctoritate permittitur; immo penitus prohibetur.

PRAEMISSIS. CASVS. ℥. in illo c. de his clericis, qui in ſubdiaconis, & in capitulo illo, clerico. dictum eſt q. clericis lapſis permittitur in ſuis ordinibus miniſtrate: ad maiores vero aſcendere nõ poſſunt. Idem dicitur in hoc §. & hoc probat per ſequens cap. Sed poſtea exemplo beati Petri probat, quòd lapſi poſt pænitentiã ad maiora poſſunt promoueri.

d ¶ Præmiſſis.] ℥. ea. de his clericis.

e ¶ Permittitur.] allegãdo dicit propter ſequen. cap. Ioan.

Vnde in Ilerdenſi concilio, c. 5. legitur.

¶ Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt, ſed non ad maiora conſcendere. C. LII.

15. q. 8. c. hi qui. Rabanus pæn. c. 1. Burc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

HI, qui [f] altario Dei deſeruiunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente, digne pænituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti ſacrificium Deo offerant; maneat in poteſtate pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tẽpore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quòd α ſi iterato velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & β veluti ſues in volutabris luti iacuerint; non ſolum dignitate officij careãt; ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

HI, qui.] CASVS. Quidam clerici in ſacris ordinibus conſtituti fornicati ſunt; quæſitum fuit, verum ad ſua officia redire poſſint, & ad maiora promoueri. Et ſtudet concilium: ſi digne pœnituerint, in poteſtate ſit epi vel veraciter afflictos nõ diu ſuſpẽdere: vel deſidioſos prolixiori tẽpore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, vt ſua loca retineant, & ad altiora non promoueantur. qui ſi iterum ipſi lapſi fuerint, omni dignitate carebunt nec habebunt niſi in fine communionem.

f ¶ Hi qui.] hoc cap. habes. 15. q. vlt. hi q.

α ¶ Quod ſi iterato.] *Hinc vſque ad finem abſunt à codicibus illis Gratiani, à quibus paleæ abeſſe ſolent. In alio autem hic præpoſitum eſt nomen palea.*

β ¶ Et veluti ſues in volutabris luti iacuerint.] *Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Colonienſi, ac Pariſienſi, duobus codicibus Vaticanis, Lucenſi regio, neque infra 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt autem apud Iuonem, & in editione Colon. 4. volum.*

SED EXEMPLO. CASVS: Dictum eſt ſupra, q̄ lapſi poſt pænitentiam non poſſunt ad altiora conſcē-dere. Modo dicit Gratianus contrarium: ſcilicet q̄ lapſi non ſolum reſtitui poſſunt ad antiquum ſtatum, ſed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo beati Petri, qui poſt trinā negationem non ſolum permanſit apoſtolus, ſed etiā factus eſt paſtor totius eccleſiæ; quod pbatur duobus ſequen. cap.

ITEM OBIICITVR. Hæc eſt ſexta pars huius diſtin. in qua loquitur de pænitentibus cum ſolennitate, & de Bigamis: & mittit ponit xiiij. auctoritates. Ioan. de Fant.

CASVS. Adhuc obijcit Gratianus, quòd lapſi non poſſunt

Sed exemplo beati Petri, (qui poſtquam trinæ negationis maculas confeſſione diluit amoris; non ſolum in gradu ſui apoſtolatus remanſit, verum etiam in paſtorem totius eccleſiæ à Chriſto inſtitui meruit) probantur lapſi poſt dignam pænitentiam non ſolum propria officia retinere, ſed etiam ad maiora poſſe conſcendere. Quòd autem beatus Petrus poſt negationem paſtor eccleſiæ à Domino ſit inſtitutus, probatur auctoritate beati Gregorij, qui in homilia Dominicæ reſurrectionis de eodem principe Apoſtolorum ſcribit, dicens. Homil. 21. in Euang.

¶Petrus poſt culpam negationis princeps Apoſtolorum à Domino eſt inſtitutus. C. LIII.

CONſiderandum nobis eſt, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillæ vocē pertimeſcere, & ſe ipſum negare permiſit [a]. ¶ Quod nimirum magnæ actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus, vt is, qui futurus erat paſtor eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet [b]. Prius itaq. eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit [c] ceteris; vt ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm miſericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambroſius in ſerm. 47. de fide Petri.

¶Poſt negationem in fide, & gradu Petrus profecit. C. LIIII.

FIdelior factus eſt Petrus, poſtquam fidē ſe perdidiſſe defleuit; atque ideo maiorem gratiā [d] repperit, quàm amiſit. Tamquam enim bonus paſtor tuendū gregem accepit, vt qui ſibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum; & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, ceteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis eccleſiarum petra dicitur; ſicut ait Dominus: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta poſuerit, & tamquam ſaxū immobile totius corporis † Chriſtianitatis compagem, molemque contineat. Matth. 16. — † *operis Chriſtiani*] orig.

6 *Item obijcitur; pænitentes † ad ſacros ordines promoueri non debent: non ergo lapſi poſt pænitentiam ad maiora pertingere poſſunt.* — † *al. ſolēniter pænitentes*]

Vnde in concilio Carthaginenſi 4. c. 68. & 69. legitur.

¶Non ordinetur clericus ex pænitentibus. C. LV.

Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 20. & 25. Burc. l. 2. c. 35. Iuo p. 6. c. 136. & par. 15. c. 5. Pann. l. 3. c. 60.

EX pænitentibus, quamuis ſit bonus, clericus non or-

COnſiderādum.] CASVS. Quæritur hic, quare Chriſtus permiſit Petrum peccare negando ſeipſum ad vocem ancillæ, quem facere diſpoſuerat paſtorē eccleſiæ. Et reſpondet Gregorius, hoc eſſe permiſſum ex magnæ pietatis diſpenſatione: ſcilicet vt Petrus ſuam fragilitatem cognoſceret, & in ſua culpa diſceret qualiter aliorum delictis parcere deberet, & alijs miſereri poſſet.

a ¶ Permiſit.] id eſt, non prohibuit.

b ¶ Debuiſſet.] argu. diſpenſationem eſſe debitam.

c ¶ Præpoſuit.] hoc verbo, Paſce oues meas, factus eſt princeps 1. extra de elec. ſignificaſti. nō illo, Tu es Petrus & ſuper hāc petrā, &c. quia illud fuit ei dictum ante paſſionem. 22. diſt. ſacroſancta.

Petrus per quæ verba fuit factus Papa.

1 De hoc plenius 21. diſt. in nouo teſtamē to. Archi.

FIdelior.] CASVS. Dicit Ambroſius in hoc cap. q̄ Petrus poſt negationem fortior reſurrexit, & fidelior factus eſt, & maiorem gratiam recepit, quam perdiderat. Factus eſt enim paſtor eccleſiæ, vt qui infirm⁹ fuerat in fide, ceteros in fidei ſtabilitate firmaret. Et p̄ ſolida deuotione quam habuit circa eccleſiam, & circa homines conuertendos, dictus eſt petra: quod probat auctoritate Euangelij.

d ¶ Gratiam.] argu. quòd potius eſt eligendus qui peccauit & pænituit, quàm qui ſemper fuit bonus: quia magis ſcit compati peccatoribus, vt ī. cap. proxi. nam infirmus fortior reſurgit. de pæn. diſt. 1. poteſt. & ibidem diſtin. 3. ille. Arg. contra 12. diſt. nos conſuetudinem. & 16. q. 1. legi.

Eligendus potius eſt qui peccauit & pænituit, q̄ qui numquam peccauit.

e ¶ In nationibus.] id eſt, gentilibus.

poſſunt aſcendere ad maiora. nam pænitentes promoueri nō debent: ergo nec ad maiora aſcendere poſſunt. quod probat ſex ſequentibus cap. quæ loquuntur de ſolenniter pænitentibus.

EX pænitentibus.] CASVS. Quidam epiſcopus ordinauit quemdam ſolēniter pænitentē; quærebatur quam

quam pœnam deberet pati epiſcopus vel ordinatus. & reſpondet q; ſi epiſcopus ordinauit talem ignoranter, tantum ordinatus deponitur:quia tempore ordinationis ſuæ, ſuum impedimentum non manifeſtauit epo. Si vero epiſcopus ordinauerit eum ſcienter, etiam ipſe poteſta-

cumque modo poteſt. 2.q.5.§.notandum.& ff.de bo.eo. qui ante ſenten.l.1. ſic & honorem ſuū. Sed numquid clerico promouendo præiudicat confeſſio ſua, vt inde debeat puniri? videtur q; ſic, vt extra de elect.per inquiſitionem.immo idem etiam vr̄ ſi extra iudiciū fieret confeſſio, vt extra de exceſ.prælat.quàm ſit graue. Dico q; nō, niſi in ſolo q; nō admittitur ad ordines, vt 25.diſt.quando.in fi. ſic extra de exce. denique. & eſt ea rō: quia licet confeſſus fuerit, tñ non punit: quia ad hoc non agebatur, vt dixi 3. q. 6. hoc quippe. idē dico ſi teſtis confitetur crimen ſuum, vt probatur extra de accuſ.inquiſitionis.loan.

c ¶ Priuetur.] Hic ſignantur contraria, quæ ſoluta ſunt 36. diſt. q eccleſiaſticis.

Q Vicū;que.] Casvs. Quidam pænitētes, & bigami, & viduarum mariti ordinati fuerunt in minoribus ordinib⁹, vel forte vſq; ad ſubdiaconatum. quæſitū fuit a Siricio Papa, vtrum poſſint pmoueri ad ſuperiores ordines? Et reſpōdet Papa, q; non: immo pro maximo beneficio debent reputare, ſi tolerentur in ordinibus, in quibus inueniuntur, omni ſpe promotionis eis adempta.

dinetur. Si per ignorantiam [a] epiſcopi factum fuerit; deponatur à clero: quia ſe ordinationis tempore non prodidit [b] fuiſſe pænitentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinauerit talem; etiam ipſe ⸰ ab epiſcopatu ſuo ordinandi dumtaxat poteſtate priuetur [c]. Simili ſententiæ ſubiacebit epiſcopus; ſi ſciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut ſecundam.

C.69.

⸰ ¶ Ipſe ab.] *In originali legitur*, ipſe ab epiſcopatus ſui ordinandi dumtaxat poteſtate priuetur. *al.* ipſe epiſcopatus ſui, *quemadmodum & apud Iuonem, par.15.c.5.*

Item Siricus Papa Himerio epiſcopo, epiſt.1.c.15.

¶ Bigamus, pænitens, viduæ maritus, ſacræ militiæ ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat.

C. LVI.

Anſ.l.7.c.17.20.21.

QVicumque pænitēs, quicumque bigamus, quicumque viduæ maritus, ad ſacram militiam indebite, & incōpetenter irrepſerit; hac ſibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo inuenitur [d], ordine perpetua ſtabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundenſi, c.9.

¶ Non prohibeatur à clero, qui preſſus languore per cōionem pænitentiæ benedictionem accepit. C. LVII.

† *Is vero*] manuſcri.& ori.

SI † ⸰ vero [e], qui ægritudinis languore depreſſus pæni-

potestate ordinandi priuabitur. Eamdem pœnam patiatur epiſcopus, qui ſcienter ordinauit bigamum, viduæ vel repudiatæ maritum.

a ¶ Si per ignorantiam.] Bene enim poteſt ignorare cū non ipſe, ſed alij examinent. 24. diſt.quando. extra de offic.Archid.vt noſtrum.

b ¶ Non prodidit.] Ex hoc cap.videtur q; quilibet ordinandus teneatur prodere crimen ſuum 1, vt 24.diſt. c.quando.& c.vlt.& 81.diſt.tantis.& c.quicūque.& 8.q. 3.Attaldus.in fi.Sic vr̄ q; in iure teneatur quilibet confiteri delictum ſuum ſi interrogatus fuerit, vt 11. q.3. quiſquis.& 35.q.6.ſi duo.& 15.q.vlt.c.1.& penul. Quod H.concedit, & dicit q; quilibet in examinatione & in iudicio tenetur confiteri crimen ſuum: ſed in examinatione ſufficit vt dicat q; in genere confiteatur ſe criminoſum: & ſic petat diſpenſationem. Sed ſi ſpecialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc reſpondebit, & dicet ſe feciſſe inde pænitentiam. nec obſt. j. đ pen.diſt. 1.§.his auctoritatibus.vbi dr̄.nō tibi dico prodas. quia illud loquitur de pænitente, qui ſe non debet in publico prodere: niſi enim occultus peccator prodat crimen ſuum, dicit H. non poſſe diſpenſari ſecum & coram pluribus debet dicere, & prodere ſe: quia prodere eſt in publico dicere, vt 2. q.1.ſi peccauerit. ſicut enim epiſcop⁹ non poteſt audire cauſam 2 criminalem, niſi cum clericis ſuis, vt 15.q.7.epiſcopus.ſic nec ſolus poteſt diſpenſare.qualiter enim probaret aliquis ſecum diſpenſatū eſſe, niſi coram pluribus factum eſſet, vt extra de ſchiſmat. fraternitatis? Alij dicunt q; nec in iudicio nec in examinatione tenetur aliquis prodere ſe: quia Deus occultat peccatum.de quo aliq; pænituit, vt 32.q.1. apud. & ſic licitum eſt alicui redimere ſanguinem ſuū quo-

d ¶ Inuenitur.] Sic ergo facilius diſpenſatur in ordine ſumpto, q̄ in ſuſcipiendo: vt extra de renū.niſi cum pridem: quia ſ turpius, &c.vt extra de iureiur. quēmadmodū. Vel vocat hic ſacrā militiā minores ordines, ad quos poſſunt pmoueri, vt j.ca.placuit.& 6.q.1.ca.infames.

Diſpēſatur facilius in ſumpto, q̄ in ſuſcipiēdo ordine.

3 Vt Benedict.

S I vero.] Casvs. Quidā in extremis laborans: pænitentiā poſtulauit, cui ſacerdos ſolennem pænitentiā iniunxit, præbēdo ſibi cōionē corporis Chriſti. Poſtquā vero conualuit, pænitentiā ſolennē ſibi iniunctam non egit. quæritur an valeat pmoueri? Et rñ. q; ex quo caput ſolenni pænitentiæ non ſuppoſuit, bene pōt promoueri, ſi aliàs eſt dignus: ita poſuit Beneuen. hūc caſū. ſed qa hoc ꝯ iura vr̄, cū ille ante ægritudinē mortaliter ſm hoc peccaſſet, & poſtea ſimiliter non adimplendo pænitentiā: ideo ego Barth. Brix. cū H. intelligo caſum hūc de illo qui nō accipit corpus Chriſti vſq; ad articulum mortis: vñ non videbatur vere pænitens. Qui tñ ſi nō egit pænitētiā ſolennē, nec modo eſt criminoſus, pmoueri pōt. Vel forte de illo intelligitur, qui pro occulto & paruo crimine ſolennē pænitentiā facere pmiſit.

4 Sicut qui iniecit manus violentas in clericum: & pter inualetudinem vel aliud impedimētum non poteſt accedere ad curiam, abſoluitur ab inferiori, tamen tenetur accedere reſtituta conualeſcētia, vel opportunitate cū diſt. extra đ ſēt. excō. de cetero, & in illa decre. peruenit.

e ¶ Si vero.] Quidā ita ponunt caſum 3. Aliquis tēpore ægritudinis tale recepit mādatū à ſacerdote, vt poſtquā conualeſceret, ſolennem faceret pænitentiam: talis non prohibetꝰ à promotione, dumtamen nō ſteterit inter pænitentes. Sed iſte caſus non placet: quia poſtquam ſanatus eſt talis, tenetur ſtare in ordine pænitentium, vt 26. q.6.qui recedunt 4. Itē cū pænitentia talis non iniungitur, niſi pro graui peccato mortali: ergo poſt mortale peccatum non debet promoueri, vt 26.q.6.c.vlt. Alij ſic ponunt caſum. Quidam communionem non accepit quouſque

quouſque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrum poſſet promoueri poſt ſanitatem: quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et reſpondetur ꝙ poteſt: & hæc fuit cauſa dubitationis; quia ſicut non poteſt promoueri qui in ęgritudine baptizatur, quia potius præſumitur ex timore, quàm ex voluntate libera baptizatus, vt 57. diſt. ſi quis in ægritudine. idem videbatur de pœnitente tali. ſed nó eſt ſimile: quia multi omittunt ex deuotione ꝙ non cõicant, vt de cõſec. diſt. 2. quotidie. ſed quicumq; differt baptizari, in mora eſt, & etiã in culpa.

ad eumdem poteſt redire, vt ibi dicitur.

NOn confidat.] CASVS. In hoc cap. nouem impedimenta ponuntur, quæ repellunt à promotione. Sequens cap. patet.

e ¶ Vel ſine litteris.] ꝭ. 36. diſt. c. illiteratos.

tentiæ [a] benedictionem [b], quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconualeſcens caput pœnitentiæ in eccleſia publice non ſubdiderit, ſi prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormiſda Papa omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias conſtitutis.

¶ Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio retruditur, presbyter non ordinetur. C. LVIII.

SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfecte agat, nó poteſt epiſcopus, aut presbyter ordinari; ita vt etiam ſi per ignorantiam ordinatus fuerit, & poſtea conuincitur pœnitentiam accepiſſe, deijciatur: ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſteriũ [c], (qui vtique nihil aliud, quàm pœnitens dicendus eſt [d]) qua conſcientia ad ſacerdotium venire permittitur: Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel cccxviij. epiſcoporum, vel reliquorũ canonum conſtituta, obijciat: quia quidquid contra illorum definitioné (in quibus ſpiritum ſanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis per Lucaniam, & cetera. c. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet poſt pœnitentiam ſacris non applicetur miniſteris. C. LIX.

NOn confidat quiſquam pontificum bigamos †, aut coniugia ſortientes ab alijs derelicta, ſiue quoſlibet poſt pœnitentiam, vel ſine litteris [e], vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis [f] expectatione diſcuſſos, diuinis ſeruituros applicare miniſterijs †.

Item Innocentius Agapito, & ceteris, epiſt. 6.

¶ Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt. C. LX.

CAnones apud Nicæam conſtituti, pœnitentes etiam ab infimis [g] officijs clericorum excludunt [h].

Hoc non de quibuſlibet pœnitentibus intelligitur, ſed de illis tantum, qui poſt actam pœnitentiam ſæcularis militiæ cingulum accipiunt. De quibus Innocentius epiſcopus ſcribit Victricio Rothomagenſi epiſcopo, epiſt. 2. c. 2.

Supra c. ex pœnitentibus. Poly. l. 2. tit. 31. Anſ. l. 7. c. 22. & l. xi. c. 87.

Anſel. l. 7. c. 18.

† al. fas eſſe bigamos

† al. myſterijs

In Conc. Nicæno, c. 10.

Pœnitentia infirmis nó eſt imponenda.

a ¶ Pœnitentiæ.] Pœnitentia infirmis nó eſt imponenda, ſed innoteſcéda. 26. q. 7. ab infirmis. Ioan. Tu autem videas caſum, quem notaui ſupra ibi, alij. B.

b ¶ Benedictioné.] ideſt, communioné.

SI ille.] CASVS. Duæ quæſtiones factæ fuerunt Hormiſdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille qui perfecte egit ſolenné pœnitentiam, poſſit eps vel presbyter fieri. Et reſpõdet ꝙ nó: & ſi fuerit ordinat⁹, & de hoc conuincatᷣ, debet deponi. Secunda quæſtio fuit, an ille qui inuitus detruſus eſt in monaſterium ad agendam pœnitentiam, poſſit ad ſacerdotium promoueri. Et reſpondet ꝙ non: quia nihil aliud dicendum eſt, quàm ſolemniter pœnitens ſm decreta ſedis Apoſtolicæ & canones ccc. & xviij. ẽporũ. Si aũt ꝫ factũ fuerit, non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe nó dubito.

c ¶ In monaſteriũ.] ergo pro aliquo delicto. aliàs. n. nó cogeretur ibi manere. 20. q. 1. ſicut. & dic vt ibi notaui, & 16. q. 6. de lapſis.

d ¶ Dicendus eſt.] propter ſimilitudinem in ieiunijs & vigilijs: aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingreſſu monaſterij, vt ꝭ. 33. q. 2. admonere. 2. q. 1. in primis. Contra. ibi epi miſſi in monaſterium ad agendam pœnitentiam, poſt ſex menſes reſtituuntur ordini ſuo: ſed ibi temporaliter fuerunt miſſi, hic perpetuo. Vel dic ꝙ ad ſuperiorem non poteſt promoueri, vt hic; ſed

f ¶ Congruentis.] ꝭ. 77. diſt. in ſingulis, &c. 1.

CAnones.] Pœnitentes.] ſcilicet ſolemniter.

g ¶ Ab infimis.] ſic 24. diſt. c. vlt.

h ¶ Excludunt.] niſi in neceſſitate, vt ꝭ. ead. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quòd prædi. cap. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui poſt pœnitentiam cingu-

f ¶ Con-

1 In hoc c innuitur ꝙ interuallũ debet eſſe inter ordinem & ordinem: & dic, cõgrues, id eſt, o nonibus ſtituti: ſecundũ

cingulum ſæcularis militiæ ſuſceperunt:qui promoueri non poſſunt,vt probatur ſeq.cap. Alia ponitur ſolutio.J.ſeq.§.poteſt.qui §.patet.& per ſe planus eſt.

SI quis poſt remiſſionem.] Qui ſemel egit pænitentiam ſolennem, non poteſt fieri clericus, nec etiam miles,

nitentiam,vt ead.diſt.falſas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam ſolutionem Gratianus,ſcilicet,quod eſt quædam pænitentia ſolennis,quæ reiterari non põt:ſicut nec baptiſmus. Et hoc probat auctoritate Ambroſij.

¶ Non debet fieri clericus,qui poſt remiſsionem peccatorum,militiæ cingulum habuit. C.LXI.

Anſel.l. 7.c.13.

SI quis poſt remiſsionem [a] peccatorum, cingulum militiæ ſæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

Poteſt & aliter intelligi. Eſt quædam pænitentia, quæ ſolennis appellatur, quæ ſemel tantum in eccleſia conceditur: de qua Ambroſius ait:[Sicut vnum eſt baptiſma; ita vnica eſt pænitentia.] Item:[Non eſt ſecundus locus pænitentia.] [Merito reprehenduntur α, qui ſæpius agendam pænitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pænitentiam, iterandam poſtea non putarent.]

lib.2.de pæn. c.10.De pœn.diſt. 3. c.reperiũtur. &c.fin. Hugo lib. de ſacram. p.14.c.4. Ambroſius ibidem

α ¶ Reprehenduntur.] *Legebatur*, reperiuntur. *Emendatum eſt hic ex originali: quod tamen fieri non potuit infra.c.reperiuntur.de pæni.diſt.3.quia vox*,reperiuntur,*ibi eſt initium capitis.*

Item Auguſtinus ad Macedonium,epiſtola 54.

¶ De eodem. C. LXII.

infra de pænit. diſt.5.c.quãuis. Magiſter l. 4. diſt.14.c.3. Iuo p. 15. c.24.

QVamuis caute,& ſalubriter prouiſum ſit, vt locus illius humillimæ pænitentiæ ſemel tantum in eccleſia concedatur, ne medicina [b] β nimis vtilis vilis [c] habeatur; tamen quotidie peccantibus numquam per pænitentiam [d] venia negatur.

β ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani caput hoc eſt coniunctum ſuperiori. Locum enim beati Auguſtini ſuo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur:* Ne medicina vilis minus vtilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt,quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui poſt primam pænitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? &c.

Hæc autem pænitentia quomodo imponenda ſit,in Agathenſi concilio legitur,in quo ſic ſtatutum eſt,c.15.

Cap.l. 5.c.58.& l.7.c.310.

¶ Quomodo pænitentes ad pænitentiam accedant. C. LXIII.

Burc.l.19.c.17. Iuo p.15.c.17.

PAenitentes tempore quo pænitentiam petunt, impoſitionẽ [e] manuũ & ciliciũ ſuper caput à ſacerdote (ſicut vbique conſtitutum eſt) conſequantur. Si autem comas [f]

QVamuis.] CASVS.Macedonius inuenerat, quod pænitentiæ non eſt ſecundus locus,& quod vnica eſt pœnitentia ſicut baptiſma: dubitauit an quotidie peccãtibus deberet pœnitẽtia denegari. & ideo quæſiuit ab Aug. quid iuris eſſet:qui rñdit, quod licet ſolennis pænitentia ſemel tantum concedatur ne vilis reputetur: tñ priuata pænitẽtia non debet quotidie peccantibus denegari.Seq. §. patet. & quod in eo dicitur probat duobus cap.ſeq.

b ¶ Ne medicina.] Hæc eſt vna ratio quare nõ iteratur,ſcilicet ne vilis habeatur ſolẽnis pœnitẽtia,quæ eſt medicina, vt hic. Secũda quia eſt ſacramentũ, & ſignificat eiectionẽ Adæ de paradiſo 2. J. ca.in capite.& non eſt facienda iniuria ſacramento,vt de conſe.diſt. 4. oſtenditur.& 1.q. 1. ſacramenta. Gratianus tñ dixit, quod ſecundũ conſuetudinem quarumdam eccleſiarũ iteratur,vt de pæn.diſt. 3.§.ex perſona.

Pænitentia ſolẽnis nõ iteratur.

a Sub. quæ ſemel tantũ facta eſt.

c ¶ Vilis.] Nota quod propter fugiendã vilitatem multa ſtatuuntur, vt hic, & 45. diſtin. de Iudæis. 80. diſt.epiſcopi.27. q.2. inſtitutum.

Vilitas eſt fugienda.

d ¶ Pænitentiam.] priuatam.

PAenitentes.] CASVS.Dicitur in hoc cap.quod ſacerdotes debent imponere ſuper capita pænitentium manum excluſoriam vel benedictoriã & cilicium;& tunc ipſi pænitentes debent deponere comas,& mutare veſtes: quod ſi non fecerint,abiiciantur.Iuuenibus autem ſolennis pænitentia non facile imponatur propter fragilitatem ætatis: viaticum autem omnibus in morte datur.

miles,vt 33.q.1.admonere.nec laicalem habitum poteſt deferre,vt J. ead.cap.vlti.tñ ſecundum regulam eccleſiaſticam viuet,vt de pæni.diſt.5.contrarium.& cap.falſas, & eſt tamen conueniendus ſub iudice eccleſiaſtico, vt 11.q.1.aliud.Ioan.

a ¶ Remiſſionem peccatorum.] id eſt,baptiſma 1, vt 51.diſt.ſi quis poſt acceptũ. & intellige de officiali, qui ſæua executus eſt præcepta,vt 51.diſt.c.1.

AUDITIO. Vel dic quod intelligit de illa pænitentia, in qua prohibitum eſt ei ne ad militiam redeat.de pæni. diſtinct. 5. contrarium. & hoc ideo quia forte in ipſa militia commiſeras peccatum propter quod egeras pænitentiam,vt ead.diſt.falſas.

e ¶Impoſitionem.]ab epiſcopo,ad quem ſolum ſpectat imponere ſolennem pænitentiam, vt J.cap.proxi.& reconciliatio ad ſolum eum ſpectat niſi in neceſſitate, vt 26.q.6.cap. 1.& vlti.

f ¶ Comas.]Sed numquid deponet mulier comam, ſi etiam ei ſolennis pænitentia imponitur,vt 33. q. 2. de his? Reſpon.non:quia habet eã in ſignum ſubiectionis.

Mulieri quare permittitur coma.

30.diſt.c.2. ideo autem comẽ deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali r. ꝟ.de conſe.diſt.5.dictum.& 81.diſt.dictum.& 33.q.2.admonere.& ꝟ.ead.c.vlti.

r Quod de tonſura, & non veſtibus intelligitur. Lau.

a ¶ Iuuenibus.]& ſi fuerit impoſita, non ideo prohibentur contrahere. 33.q.2.in adoleſcentia. Alij autem non poſſunt cõtrahere 33.q.2. de his. Idẽ dico de decrepitis: qa ætatis ratio habenda eſt in pænitẽtia. 26.q.7. tempora.& c.hoc ſit. Sic præſumitur magis pro ſene, quàm pro iuuene, vt 34.diſ. fraternitatis.

Aetatis ratio in pænitentijs eſt habenda.

b ¶ Omnibus.]2.q.3. ſi quis epm.contra: illud certioris eſt, vel hoc de pænitentibus digne: ibi ficte. 24.q.2.legatur.

Addit10. Vel viaticũ non conceditur. extra de pæ.& remiſ. quod in te.in princi. & de ſent. excõ. permittimus. & adde quod legitur & not. 27.q.1. impudicas. in fi. Archidia.

non debet eps reuocare ſententias excommunicationis iuſte latas ab eorum prælatis ſine eorum conſenſu. B.

Additio. De hoc not. 11.q.3.qui reſiſtit. Arg.

h ¶ Benedictam.]vt per eã tollantur venialia peccata, vt de conſe.diſt.3.aquam.& diſt.4.nec quenquam.

non depoſuerint, aut veſtimenta non mutauerint, abijciantur: & niſi digne pænituerint, non recipiantur. Iuuenibus [a] etiam pænitentia non facile committenda eſt propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte poſitis non eſt negandum.

Item ex eodem [α].

¶ Quæ ſint ſeruanda in ſolenni pænitentia. C. LXIIII.

Burc.l.19.c.26. Iuo p.15.c.45.

IN capite Quadrageſimæ omnes pænitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt [c] pænitentiam, ante fores eccleſiæ ſe repræſentent epiſcopo ciuitatis, ſacco [d] induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu, & vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debent decani, ideſt archipresbyteri [e] parochiarum, & [β] presbyteri pænitentium, qui eorum conuerſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pænitentiam per præfatos † [f] gradus iniungere [g]. Poſt hæc eos in eccleſiam introducant †, & cum omni clero ſeptem pænitentiales pſalmos in terra proſtratus epiſcopus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet: tunc reſurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam [h] ſuper eos ſpargat; cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum gemitu & crebris ſuſpirijs denuntiet eis, quòd ſicut Adam proiectus eſt de paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab eccleſia abijciuntur: poſt hæc iubeat miniſtris [i], vt eos extra ianuas eccleſiæ expellant: clerus vero proſequatur eos cum reſponſorio: [In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c.] vt videntes ſanctam eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam, atque commotam, non paruipendant pænitentiam. In ſacra autẽ Domini cœna [k] rurſus ab eorum decanis, & eorum presbyteris, eccleſiæ liminibus repræſententur [l].

† al. præfixos
† al. introducat
Gen.3.

α ¶ Ex eodem.] *Ex Agathenſi etiam citant Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paſchalis Pontif. claruit) in libro ſuo de pænitentia publice non iteranda. In vno tamen manuſcripto Burchardi exemplari citatur ex Pænitentiali Romano. Sententia vero huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano à pag. 24. vſque ad 30.*

β ¶ Et presbyteri.] *Apud Burchardũ legitur.* ideſt presbyteri.

IN capite.] Casus. Dicit hic q̃ volentes ſolenniter pænitere, debent in capite Quadrageſimæ ſe cũ archipresbyteris & presbyteris ſuis epõ ciuitatis ante fores eccleſiæ repræſentare in triſti habitu, nudis pedibus: & eis in eccleſia introductis, eps ſeptem pſalmos pænitẽtiales decantet: deinde manũ eis imponat: cineres & cilicium ſuper capita eorum ponat: eos aqua aſpergendo benedicta. demũ expellantur de eccleſia, ſicut Adã fuit de paradiſo electus: & totus clerus eos cũ reſponſorio proſequat, & in cœna Dñi à ſuis archipresbyteris & presbyteris liminibus eccleſiæ præſententur.

c ¶ Suſceperunt.]Ergo alio tempore põt pænitentia imponi à ſacerdote: & poſtea hæc ſolennitas fiat ab epiſcopo.

d ¶ Sacco.]ſicut fecit Achab. de pæni.diſt.3.§.ecce.

e ¶ Archipresbyteri.] videtur ergo q̃ alius ſit decanus, alius archipresbyter. & ſic eſt contra 60.diſt.c.1.ſed ibi ponitur hæc dictio, aut, ſubdiſiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

f ¶ Per præfatos.]in parte cap. quæ hic non eſt. ad hoc facit 33.q.2.latorum.

Epiſcopus verũ ſit iudex omniũ clericorum ſuæ diœceſis.

g ¶ Iniungere.]Arg. q̃ eps non poteſt iudicare de ſubditis ſuorum prælatorum, vt extra de offic. ordi. cũ eccleſiarum. Ioan. quod non eſt verum, cum ſit iudex ordinarius omniũ clericorũ ſuæ diœceſis. ſed dicit ibi q̃

i ¶ Miniſtris.]id eſt, oſtiarijs: ad quorum hoc ſpectat officium, vt 21.diſt.cleros.& 25.diſt.perlectis.

k ¶ Cœna.] ꝟ.de conſec.diſt.2.in cœna.

l ¶ Repræſentantur.]ita fit quolibet anno 2, vt tali die immittantur in eccleſiam: & licet ſtent in eccleſia, non tñ communicabunt cum alijs in euchariſtia vel oſculo: & ſic erunt vſq; ad octauam Paſchæ: & tunc iterum exibunt de eccleſia, & erunt extra eccleſiam vſq; ad talẽ diẽ, ſequentis anni: & hoc fiet vſq; ad finẽ pænitẽtiæ. & etiam ſi bene pæniter, ſecundo vel tertio anno poteſt ei reddi ingreſſus eccleſiæ, vt 12.q.2. de viro & 33.q.2. latorem. Quandoque etiam vſque in finem vitæ manebit

extra

extra eccleſiam, vt 33. q. 2. admonere & hæc intromiſſio ſit à proprio ſacerdote, niſi ſolemniter debeat reconciliari eccleſiæ. ſcilicet finito tempore pænitentiæ 1 vel etiam ante ſi epõ viſum fuerit expedire: hanc enim ſol' epũs poteſt facere, vt 26. q. 6. c. 1. Item ſolennis pænitentia

eſt propter hoc eis ſolennis pænitentia iniungatur, ſicut laicis conſueuit imponi: In fine dicitur, q rebaptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ Pænitentibus.] niſi ſit depoſitus: tunc poteſt ſolennem pænitentiam facere. & ſic intelliguntur contraria de pæni. diſt. 6. ſacerdos. ib. tñ publicam pænitentiam poteſt facere ſacerdos, vt 28. diſtin. presbyter. 50. diſt. ſi quis presbyter. & 81. diſt. ſi quis epiſcopus. & hoc pro publico crimine nõ pro priuato.

1 Et hoc cõtingit propter ſcandalum, qd ſubditis imĩneret. arg. ĩ. c. de his vero. 61. di. in ſacerdotibus. Ioan. de Fan.

¶ Hanc pænitentiam nulli vmquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiuſmodi pænitentes ad clerum admitti prohibentur.

Vnde in Carthaginenſi concilio 5. c. xi. ſtatutum eſt.

¶ Clericis non imponatur manus, tamquam pænitentibus, C. LXV.

Burc. l. 19. c. 72. Iuo p. 15. c. 85. Capitu. l. 5. c. 66.

CONſirmandum † eſt, vt ſi quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à miniſterio neceſſe ſit remoueri; non eis manus tamquam pænitentibus [a], vel tamquam fidelibus laicis imponatur, neque vmquam permittendum, vt rebaptizati [b] ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Sirious Papa Himerio, epiſt. 1. c. 14.

¶ Nec clerico pænitentiam agere, nec pænitenti ad clericatum accedere permittitur. C. LXVI.

Anſel. l. 7. c. 10. Burc. l. 19. c. 49. Iuo p. 6. c. 54. & par. 15. c. 65.

ILlud quoque nos par [c] fuit prouidere, vt ſicut pænitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum; ita & poſt pænitudinem, ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adipiſci: quia quamuis ſint omnium peccatorum contagione mundati; nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta [d] ſuſcipere, qui dudum [e] fuerunt vaſa vitiorum.

† al. 92.

Item Leo Papa Ruſtico Narbonenſi, epiſt. 90. † c. 2

¶ Presbyteris, & diaconis tamquam pænitentibus nõ debent manus imponi. C. LXVII.

Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 19. c. 71. Iuo p. 6. c. 67.

ALienum eſt [f] à conſuetudine eccleſiaſtica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint conſecrati; ij pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pænitendi: quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptũ eſt: [Sacerdos a ſi peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendã miſericordiam Dei priuata eſt expetenda ſeceſſio [g] β: vbi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

a ¶ Sacerdos.] *Vulgo ſæpe indicatur in margine locus iſte ex. 1. Reg. c. 2. vt infra de pænitentia diſt. 1. c. ſi ſacerdos, cum tamen in eo ſcripturæ loco in vulgata legatur*, ſi autem in Deum peccauerit; quis orabit pro eo? *Verum B. etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione, talem ſententiam elicit*, Quis ei inter-

b ¶ Rebaptizati.] ſcienter, vt ĩ. de conſec. diſtin. 4. qui bis. tamen in habitu clericali vel regulari ſemper erunt, vt de conſecra. diſt. 5. dictum.

ILlud. CASVS. Quæſitum fuit an laici, qui ſolennem pænitentiam egerit mundati à contagione peccatorum omnium valeant promoueri? Et reſpondet Siricus Papa, q ſicut clericis non permittitur agere ſolẽnem pænitentiam, ſic nullus laicorum poſt ſolennem pænitentiam poteſt promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

c ¶ Par.] id eſt, æquum.

d ¶ Inſtrumenta.] id eſt ordines, vel vtenſilia.

e ¶ Qui dudum.] ſi. ĩ. 61. diſt. in ſacerdotibus. arg. cõtra R. ex. ferrum. & 33. q. 1. admonere.

ADDITIO. Itẽ arg. 2. 26. q. 6. vides. iuxta fi. vbi de hoc. Arch.

ALienũ.] CASVS Quidam quæſiuit à Leone Papa, an presbytero, vel diacono ſollennis pænitentia ſit imponenda? Et reſpondet q non, quia ſic eſt traditum ab Apoſtolis, vel Apoſtolicis. Sed huiuſmodi lapſis ſecretus locus eſt requirendus, ſcilicet monaſterium, vbi ſi

tentia non eſt imponenda, niſi pro crimine manifeſto & enormi, quod totam vrbem commouit. 26. q. 6. c. vlt.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc §. q nulli clericorum permittitur agere ſolennem pænitentiã: & ideo huiuſmodi pænitentes non admittuntur ad clerũ.

COnſirmandum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q ſi presbyter vel diaconus aliquid commiſerit, propter quod debeat à miniſterio eccleſiæ remoueri; non

digne pæniteant, valeant ad ſtatum priſtinum reduci. Quod dicitur in ſequen. §. patet.

f ¶ Alienum eſt.] Hæc omnia capitula loquuntur de ſolenni pænitentia.

g ¶ Seceſſio.] nec tamen credendum eſt ſtatim, q cauſa pænitentiæ ſit in monaſterio. nam quandoque boni viri ingrediuntur monaſterium, quia meritum augere deſiderant, 17. q. 2. ſunt qui dicunt.

Placuit.]

PLacuit.] Casvs. Statutum fuit in concilio Toletano, vt ſolemniter pænitentes non promoueantur, ſi tñ neceſſitas, vel vtilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, ita q̃ ad maiores non promoueantur, in quibus epiſtolam, vel euãgelium legere poſſunt: ſi qui tñ eorũ promoti fuerint in diacones, inter ſubdiacones religantur: ita tñ; q̃ manum altari nõ imponant, nec ſacra contingant. Item cũ dubitaretur quis eſſet ſolenniter pænitens, reſponſum fuit in concilio, vt ſolenniter pænitens diceretur, q poſt baptiſmũ pro homicidio, vel ꝑ alio graui crimine publicam gerens pænitentiã ſub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod ſequitur in §. patet.

tem retinendo eccleſiam dimitteret tonſuram & habitum, vel religioſus religionem a ſuam, apoſtata iudicatur, vt extra de apoſta. cap. 1. & vlt.

f ¶ Sæcularẽ.] qdqd interim acqſierint, cedet monaſterio, 18. q. 2. abbates. & C. de epiſco. & cle. l. vlt. §. hoc etiã.

ceſſor remanet, cum ille ſe tranſgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus eſt?

β ¶ Seceſſio.] *Sic emendatum eſt ex antiquis codicibus, & epiſtola ipſa; & hanc lectionem habuit auctor gloſſæ, quod ex manuſcriptis gloſſis conſtat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur,* eſt expetenda ſucceſſio.

Probantur etiam auctoritate Toletani concilij primi, huiuſcemodi pænitentes ad clerum non admittendi: in quo, capite 2. ſic ſtatutum eſt.

¶ Cauſa neceſſitatis ad clerum pænitentes admittantur. C. LXVIII.

In cap. Martini Bracaren. c. 23.

Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 57. Anſel. l. 7. c. 31. Iuo p. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

PLacuit, vt pænitentes non admittantur ad clerum; niſi tantum ſi neceſſitas, aut vſus [a] exegerit; & tunc inter oſtiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt Euangelia aut epiſtolam [b] † non legant. ¶ Si qui autem ante ordinati ſunt diacones, inter ſubdiacones habeantur; ita vt manum non imponant [c], nec ſacra contingant. Eum † vero pænitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus, grauiſſimiſque peccatis publicam pænitentiam gerens ſub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

† al. Apoſtolũ] &c.

† Ex pænitentem] in cap. Mart. Brac.

† al. concilio

7 *Apoſtata* [d] *quoque ad clericatus officiũ admitti nõ debet. Vnde in concilio Arelatenſi. 2. cap. 25.*

¶ Ad clericatus officium non admittantur apoſtatæ. C. LXIX.

Rab. pæn. c. 33. Burc. l. 19. c. 67. Iuo p. 15. c. 81.

HI, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæcularem [e] † redeunt conuerſationem, & poſtmodum pænitentiæ remedia non requirunt; ſine pænitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicumque ille ſit, poſt pænitentiã ſæcularem [f] habitum accipere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ab eccleſia [g] alienus habeatur.

† ſæcularem redeunt] orig.

DISTINCTIO LI.

ECe, quòd criminoſi, vel non vere pænitentes, vel publicam pænitentiã agentes, à ſacris prohibẽtur ordinibus. Adiecit quoq. [h]

a ¶ Aut vſus.] id eſt, vtilitas: hæc enim inducunt diſpenſationem. 1. q. 7. tali. vel vſus, id eſt, conſuetudo. Sic eſt arg. q̃ conſuetudo attenditur circa ordinandos, vt dixi 12. diſt. nos conſuetudinem.

Conſuetudo attenditur quandoque circa ordinandos.

b ¶ Epiſtolam.] arg. q̃ difficilius diſpenſat cum pænitente, quàm cum bigamo: vt 34. diſt. lector.

Diſpenſatur cum bigamo facilius, quàm cum pænitente.

c ¶ Non imponant.] id eſt, non miniſtrẽt in officio ſubdiaconatus, ſed tantum nomen habeant; & habeant locum ſubdiaconorũ in choro, & in cibo. & eſt ſi. 15. q. 8. qui admiſit. & c. ſi quis presbyter.

Dicit Lau. hoc nõ eſt verum: ſed eſt arg. q̃ magis eſt diſpenſandum. Sed dictũ hoc eſt verius in quo conſentit. Ioã. de Fan.

APOSTATAE. Hæc eſt ſeptima pars huius diſt. in qua tractat de apoſtatis. Io. de Fan.

d ¶ Apoſtatæ.] Apoſtatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione, vel clericatu. 26. q. vlt. non obſeruetis. Io.

Apoſtatæ qui dicuntur.

HI qui.] Casvs. Quidã clerici relicto clericali habitu ad ſęculũ redierunt, quare quæſitum fuit in concilio Arelatenſi, an debeant admitti ad cõionẽ corporis Chriſti? Et rñdet, q̃ non, niſi reſipiſcant, nec etiam ad clericatus officiũ admittantur. Poſt pænitentiam vero habitũ ſæcularẽ non aſſumãt. quod ſi fecerint, excommunicentur.

e ¶ Ad ſæcularem.] quod fieri non licet: quia qui ſemel habuit tonſuram clericalem, ſemper vtetur ea, vt 32. diſt. ſi qui clerici. 20. q. 3. eos. Ioa. Hoc tene ꝑ certo, q̃ in minoribus ordinibus conſtitutus poteſt contrahere, & ad ſæculum redire, nec tunc debet ferre tonſurã: nec apoſtata iudicatur, vt extra de cle. coniug. Ioannes. Si au

Tonſuram ferre non tenetur, q in minoribus cõtrahit.

g ¶ Ab eccleſia.] vt ĩ. ea. diſt. ſi quis poſt remiſſionem.

ECce.] Casvs. Supra oſtenſum eſt, q̃ criminoſi & ſolenniter pænitentes promoueri non poſſunt. In hac vero 51. diſt. oſtendit Gratianus, q̃ curiales, & armata militia vtentes, & aduocati promoueri non poſſunt. quod probat cap. ſeq.

h ¶ Adiecit quoque.] Triplex aſſignatur ratio, quare officiati ſiue curiales non promouẽtur. Vna eſt rõ: quia frequenter contrahunt irregularitatem ex officio ſuo, vt ĩ. c. 1. & 2. Secunda, quia multum moleſtatur eccleſia. cũ tales repetuntur, vt ĩ. c. 2. & 3. Tertia ratio, quia præſumitur

ſumſit contra eos, q non cauſa religionis ordinentur, ſed vt fugiant ratiocinia. 53. diſt. legem 1. Quidã addunt duas alias rationes, ſcilicet, q ecclesia triſtatur de eis cum repetuntur, de quibus gaudere deberet. Item propter voluptates, quas forte habuerũt in ſuis officijs, vt

tamen prohibet ne decetero tale fiat; & ſi contra factũ fuerit, ordinati cum ſuis ordinatoribus deponentur.

a ¶ Qui poſt.] Hoc ideo dicit, quia quæcunique peccata quis fecerit ante baptiſmum, non imputantur ei poſtea, vt ĩ. ca. ſi quis poſt. & ĩ. diſt. proxi. ſi quis viduã. & cap. placuit. & 26. diſt. vnius.

ſancta mater eccleſia, vt curiales, aut poſt baptiſma militantes, aut in foro decertantes à ſacris prohibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa epiſcopis in Toletana ſynodo conſtitutis, epiſt. 24. c. 2.

¶ Poſt baptiſmum militantes, vel in foro decertantes, à ſacris prohibentur ordinibus. C. I.

† Quantos enim] orig. & per interrogationem.

† ſinera] ori.

ALiquantos † ex his, qui poſt[a] acceptam baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione[b] verſati ſunt, & obtinẽdi pertinaciam ſuſceperunt, accitos ad ſacerdotium[c] eſſe comperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibentur: aliquãtos ex militia[d], qui cum poteſtatibus obedierunt, ſæua † neceſſario præcepta ſunt executi: aliquantos ex curialibus[e], qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt: aliquantos, qui voluptates[f], & editiones[g] populo celebrarunt, ad honorem ſummi ſacerdotij perueniſſe: quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat perueniſſe? Quæ ſi ſingula diſcutienda[h] mandemus, nõ modicos motus, aut ſcandala Hiſpaniẽſibus prouincijs, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus: idcirco remittenda[i] potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur: eo videlicet conſtituto, vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

Idem Felici epiſcopo Nuceriano, epiſt. 4. c. 3.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non poſſunt peruenire. C. II.

Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 10. Iuo p. 6. c. 95.

DEſignata ſunt genera laicorum, de quibus ad clericatũ

b ¶ Exercitatione.] vt aduocati.

c ¶ Ad ſacerdotiũ.] Quicumque fuit accuſator, aut aduocatus, aut iudex, aut teſtis, vel etiã notarius in cauſa ſanguinis, non põt promoueri, vt ĩ. diſt. proxi. ſi quis viduam. nam cõſtat, q 3 clericus non põt eſſe accuſator in cauſa ſanguinis, vt 2. q. 7. ſicut. & ca. ſacerdotes 4. nec iudex. 23. q. vlt. his à quib⁹. nec teſtis. 11. q. 1. teſtimoniũ. nec notarius. 23. q. 4. illud. & in extrauag. ne cleri. vel mona. ſententiã. Bar. tñ intelligit hoc de aduocato accuſatoris. nã cuilibet licitũ eſt defendere reũ. 23. q. 5. reos. & C. de epiſco. audi. addictos. Et ſi obijciatur ei, nõne ſi accuſator deficit, puniet pœna talionis & ſic videtur hoc imponẽdum aduocato qui obtinẽdi pertinaciã ſuſcepit? Sed ipſe rñdet, qa ad hoc nõ egit aduocatus, vt accuſator puniret, ſed vt reus abſolueret 5. Item quia alio iudicio agendum eſt de calumnia accuſatoris, & dicit clericum appellare poſſe pro conuicto in cauſa ſanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appellatio. l. non tantum. & ſic cauſam appellationis poteſt exercere. Prior opinio eſt magis tuta, vt nec pro accuſatore, nec pro reo poſſit clericus aduocare 6. nec obſtat 23. q. 5. reos. quia ibi non dicitur, q aliquis poſſit patrocinari pro damnatis, ſed poſſumus intercedere pro eis. licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, q accuſator puniatur: tamen per quandam conſequentiam tendit ad hoc, vt 15. q. 1. merito. & argum. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. ad idem arg. opti. ĩ. diſt. prox. clericum.

d ¶ Ex militia.] id eſt, milites.

e ¶ Ex curialibus.] id eſt officiatis.

f ¶ Voluptates.] id eſt, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

g ¶ Et editiones.] quæ narrabantur voluptatis cauſa, ſcilicet ea quæ edita erant ab hominibus: ſcilicet turpes fabulas vel cantus.

h ¶ Diſcutienda.] id eſt, corrigenda.

i ¶ Remittenda.] arg. ratione ſcandali aliquid tolerari. ſic ĩ. diſt. 4. denique. 28. diſt. de Syracuſanę. & notatur 44. diſt. comeſſationes 7. Item q aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur 8. 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi. ĩ. diſt. prox. quicumque. Ioan.

Cauſa ſanguinis multos impedit promoueri.

3 Aliàs vt 2. q. 7. ſicut ſacerdotes. nec iudex, &c. aliàs. vt 2. q. 7. ſi qs. & c. ſacerdotes.

4 11. q. 1. clericũ nullus.

5 Præterea aduocatus, nec agit, nec accuſat, vt ff. de bon. lib. cũ maior. §. penu.

6 Adde ad hoc tex. in c. 1. & ibi Io. And. de poſt. & in c. ſnſam. ne cle. vel mo.

Scãdali rõne aliqua tolerantur.

7 Concor. tex. in l. ſi oleũ. ff. de do. & in l. equiſſimũ. ff. de vſuf.

8 Ad hoc 45. diſt. de Iudæis. Hugo.

vt ĩ. ead. præterea. Dicuntur autẽ large curiales omnes, qui aliquo modo ſunt obligati curiæ, ſiue milites, ſiue aduocati forẽſes, ſiue iudices, ſiue officiati, ſiue hiſtriones 2: ſed iſti prohibentur à promotione, vt ſequitur. nullus ergo officialis promoueatur, niſi prius abſolutus à curia, poſtea ſic, dummõ ſæua non exercuerit nec effuderit ſanguinem humanum, nec turpia & inhoneſta facta fecerit, vt hiſtriones. De iudicib⁹ autẽ & aduocatis eſt dicendum, q ſi tantum interfuerunt ciuilibus cauſis, non repelluntur, vt 61. diſt. Oſius. & hoc eſt verũ, ſi poſt baptiſma huiuſmodi officiũ exercuerunt: ſecus ſi ante, vt ĩ. ea. ca. ſi quis. Bar. tamẽ dicit, q ſi ante baptiſmũ aliquis ex officio occidit hominẽ, talis poſt baptiſmũ non poteſt ꝓmoueri: quia baptiſmus tãtum crimĩ na tollit, vt 26. diſ. deinde. & cap. vna. B. dicit, q põt quia non debet eſſe melioris conditionis peccans, quàm nõ peccans. ad hoc facit ff. quod vi, aut clam. l. Seruius.

ALiquantos.] CASVS. Quattuor genera hominum notãtur in hoc capitulo, ſcilicet aduocati, milites, curiales, id eſt, officiales, & hiſtriones; qui poſtquã exercuerunt officia ſua, ſunt in ſacerdotes ordinati ab epiſcopis Hiſpaniæ. Quidam etiam ex eis qui hiſtriones fuerant, facti ſunt epiſcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiſcopo. & dicit q tales non debuerũt promoueri; ſed propter ſcandalum quod inde fieret in prouincijs Hiſpanorum, patienter tolerat eos. Veruntamen

DEſignata.] CASVS. Quærebatur verũ illi qui ſæua exer-

exercuerunt iudicibus obtemperando, poſſint promoueri? Et reſpondet Innocentius, Si hoc fecerunt poſtquã fideles ſunt facti, promoueri non poſſunt. Idem dicit de curialibus, quorũ quidam etſi de iure promoueri poſſint, tñ quia eccleſiæ tribulationem ſubſtinét, cũ à curia repetuntur, promoueri non debent.

do religionis ingreſſu, vt 19. q. 3. cap. 1. Sed econtra videtur, q̃ etiam mortuus debitor non poteſt ſepeliri inuito creditore, niſi ſatis faciat ei, vt extra de appella. qua fronte. Satis videtur q̃ poſſit intrare: & q̃ monaſteriũ nõ in amplius tenetur, quàm ad ipſum peruenerit: niſi po-

peruenire non poſſunt, ideſt ſi quis fidelis [a] militauerit; ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt poſtulauerit; ſi quis fidelis adminiſtrauerit [b]. De curialibus autem manifeſta ratio eſt; quoniã etſi inueniantur huiuſmodi viri, qui debeant [c] clerici fieri; tamen quoniam ſæpius à curia † repetuntur, cauendum ab his eſt propter tribulationem, quæ ſæpe [d] de his eccleſiæ prouenit. † *al. ad curiã*

Item Victricio epiſcopo Rothomagenſi, epiſt. 2. c. xi.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium. C. III.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus noſtris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus [e] occupatos, clericos facere contendunt, quibus poſtea maior triſtitia, cum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia naſcitur de accito †. ¶ Conſtat enim eos in ipſis muneribus [f] † etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas eſſe non dubium eſt, & ludorum, & † mimorum apparatibus, aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certe in exemplum ſolicitudo, & triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cum pro his ſæpius rogaremus, quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti: quibus † non ſolum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in ſacerdotio conſtituti ingens moleſtia, vt redderentur, inſtabat [g].

Iuo p. 6. c. 149.
† *al. adſcitis*
† *al. muneris*
† *al. vel munerum*
† *al. ex quibus* orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. octauo.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit. C. IIII.

SI quis [h] poſt baptiſmum militauerit [i], & clamydem

a ¶ Fidelis.] id eſt, poſt baptiſmum.

b ¶ Adminiſtrauerit.] curiæ in ſæuis actibus.

c ¶ Qui debeant.] ex merito vitæ. Et eſt argumentum hic, q̃ ſi aliquid eſt pro me, & aliud contra me, magis nocet mihi, quod eſt contra me, quàm pſit id quod eſt pro me. ſic 56. diſ. Iſmael. & ff. quibus ad liber. pcla. nõ licet. l. vlt. 1, & extra de offi. dele. ſuper queſtionum. §. ſi vero. in fi. arg. contra. ff. de iure fiſ. non intelligitur. §. 1. & extra de ſenten. & re iudi. cauſam. in fi. Sol. primũ regulare propter promptitudiné ad malũ. 12. q. 1. omnes. alia caſualia propter reſtrictionem doli mali. extra de do. & contu. finem. & quia non eſt delegatus à principe.

1 Ad idẽ ff. ad Syl. ſi qs in graui. & ita qd nocet præualet. vt ibi poteſt dici, quod valet pualet. ff. d ſena. emancipatũ. §. vlti. ſecundũ Laur.

d ¶ Sæpe.] Arg. aliqd ſtatui ꝑpter cautelã futurorũ, vt 27. diſt. d Syracuſanæ, 54. diſt. generalis. 23. diſt. in nomine Domini.

PRæterea.] CASVS. Quidam volebãt promouere curiales. cõſultus fuit Papa ſuper hoc à quodam archiepiſcopo, ſcilicet, an poſſent promoueri? Et reſpondet q̃ nõ, propter tres rationes. Prima eſt: quia maioré triſtitiã habet eccleſia de eis reuocãdis, quàm habuit gaudium de aduentu eorum. Nam Imperator præſens quandoque inſtitit ſupradicto archiepiſcopo præſente, vt tales in minoribus non ſolum ordinibus ordinati, ſed etiam ad ſacerdotium promoti reducerentur. Secunda ratio eſt: quia tales in ſuis officijs voluptates turpes exercuerũt. Tertia ratio eſt: quia præfuerunt, vel interfuerunt apparitoribus & ludis mimorum.

e ¶ Functionibus.] id eſt, officijs. & intelligitur de his, qui alicui officio obligati ſunt, vt tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio ſuo licite promouentur, vt extra de obliga. ad ratioci. cap. vnico. Nam qui ex adminiſtratione aliqua eſt obligatus reipublicæ, nõ poteſt prouehi ad honores, vt ff. de mune. & honor. reſcripto. §. debitores. ſecus ſi obligatus eſt pro aliquo debito, vt ibi dicitur, & C. de epiſco. & cleri. quiſquis eniter ſis. Sed quid ſi aliquis eſt obligatus ad ſcribendum aliquid, forte iuramento: numquid talis poteſt conuerti in monaſterium? Dicit Hug. q̃ ſic: nec fit iniuria illi cui ſeruire tenetur: quia inſtinctu ſpiritus ſancti fit. ſic 14. q. 5. dixit. argum. pro eo extra de voto, ſcripturæ. & extra de conuer. coniug. ex publico. & cap. vlti. & 33. quæſt. 3. cap. admonere. 19. quæſt. 2. duæ. ſicut ſoluitur ingreſſu

Obligatus ad aliquid faciendum non impeditur ingredi monaſterium.

poſtea ratione ſui ad pinguiorem fortunam perueniat per ſucceſſionem aliquam, vt 19. q. vlti. ſi qua 2. Vel dic q̃ in monaſterio exiſtẽs poteſt exequi tale officiũ, dum tamen non negligat diuinum obſequium, vt 91. diſtin. clericus.

f ¶ Muneribus.] id eſt officijs munerum mimorum.

g ¶ Inſtabat.] tamen facti ſacerdotes non reſtituuntur. 54. diſt. ex antiquis.

SI quis poſt.] CASVS. Aliquis ex præcepto vel auctoritate maioris poſt baptiſma cingulum militare accepit ad vexandũ fideles, & necauit: quæſitum fuit in concilio Toletano, an poſſit promoueri. Et reſpondet quòd de iure promoueri non poteſt: & ſi non peccauerit, & diſpenſatiue ad minores ordines fuerit promotus: diaconus tamen fieri non poteſt. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles: non interfecit tamen, ſed per eum non ſtetit: quæritur vtrum poſſit promoueri? & reſpondet q̃ non, niſi diſpenſatiue in minoribus ordinibus: ita q̃ diaconus non fiat.

h ¶ Si quis.] Pone caſum ĩ. de pœnit. diſt. 1. ſi quis cum telo. Alij ponunt caſum de officiali.

i ¶ Militauerit.] milites (vt videtur) non poſſunt promoueri ſine licentia Papæ. 19. q. 3. monaſterijs. ſed intelligo illud de his qui irregularitaté cõtraxerunt 3. vnde non concedo q̃ hoc ſolum impediat promotionem, q̃ gladiũ aſſumpſit & militiã: niſi ſæua facta exercuit, vt ĩ.

2 Sub. aliquos bros ſc pſit. q. tñ intel deduct. penſis c dẽ. 16 q de lapſ de cet. his qui nis. te dum La

Milites promou poſſint.

3 Et in caſu tur hoc q5, vt 21. q. 3 ſena. arg. q

ſ.53.diſt.legem:ſi vero ſæpe interfuit bellis, & per eum non ſtat quin occidat aliquem:licet non occidat,tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum.argu.23.q.5.excommunicatorum.

a ¶ Aut cingulum.]id eſt,characterem militarem,vt 1. q.1.

ca conſecretẽ auctoritate metropolitani:& vbi ipſe elegerit. Metropolitanus vero in ciuitate metropolitana ab ep̃is ſuę ꝓuincię cõſecrabitẽ.Et ſi ordinati vel ordinatores cõtra hoc egerint, honoris ſui piculo ſubiacebunt.

ſumpſerit,aut cingulum [a] ad necandos [α] fideles, etiã ſi grauia non admiſerit, ſi ad clerum [b] admiſſus fuerit [c], diaconij non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.] *Verba hæc non ſunt in codice Lucenſi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4.cap. 18.

A quibus debet eſſe immunis, qui in epiſcopum ordinatur. C. V.

QVi in aliquo [d] crimine detecti ſunt, qui infamiæ [e] nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pænitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hęreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcũtur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu mẽbrorum, aut deciſione [α] aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ vxoris coniunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa coniugia frequentauerunt, qui viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas [f], aut fornicarias [β] habuerunt, qui ſeruili conditioni obnoxij ſunt, qui ignoti ſunt, qui neophyti, vel laici [g] ſunt, qui ſæculari militiæ dediti ſunt, qui curiæ nexibus obligati ſunt, qui inſcij litterarum ſunt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt, qui per gradus eccleſiaſticos nõ aſcenderunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui à deceſſoribus [h] in ſacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit. Quicumque ergo deinceps ad ordinem ſacerdotij poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus, probabili vita & doctrina extiterit; tunc ſecundum ſynodalia, vel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuerſis comprouincialibus epiſcopis, aut certe à tribus, in ſacerdotem die Dominica [i] conſecrabitur; conuenientibus † ceteris, qui abſentes ſunt, litteris ſuis, & magis auctoritate, vel præſentia eius, qui eſt in metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprouincialis ibi conſecrandus eſt, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate metropoli [k] †, comprouincialibus ibidem conuenientibus [l]. ¶ Si quis autem deinceps contra

† al. conniuentibus

† al. à cõprouincialibus

Epiſcopi & archiepi quot ſunt cõſecrãdi.

Concubinarium ꝓmouẽs, an videtur cũ ipſo diſpẽſare.

Ad hoc efficax argu. extra de fi. presbyter. ex tua, iuxta fin. vbi dicit, cũ aliquibus clericis diſpẽſaſti, &c. ergo à cõtrario cũ quibus diſpenſatum non eſt, poſſunt procedere iudices illi ſecundũ q̃ eis datũ eſt in mandatis. extra de reſcr. ſi qñ. & c. cũ dilecta. ſecundum Ho.

d ¶ Qui in aliquo.]Primo ponit xxvj. impedimẽta quę impediunt ꝓmouendũ ep̃m. Scdo dicit q̃ ep̃s ad minus à tribus ep̃is eſt conſecrãdus ibi, [vbi metropolitano placuerit.] Metropolitanus autẽ eſt conſecrandus in ciuitate metropoli à ſuis ſuffraganeis.

e ¶ Infamiæ.] etiam de facto, vt dixi 2. q. 7.c.ipſi apoſtoli.

f ¶ Qui concubinas.] Ex hoc videtur q̃ ep̃s ipſo facto non diſpenſet: ſi enim ipſo facto diſpẽſaret, quare hic puniretur promouens cõcubinariũ, cũ tñ cũ ipſo poſſit diſpẽſare ipſo facto? vt extra de iud. at ſi clerici. & facit ad hoc 81.diſ. ſi qui. & extra de ſchiſma. fraternitatis. & extra de pręb. referente. Itẽ ſecundũ hoc ep̃s ſemper diceret ſe diſpenſaſſe, vt ſic nõ puniretẽ. Quod autem ipſo facto diſpenſet, probatur extra de fil. presbyt. veniens. & 28.diſt. diaconi. & extra qui matri. accuſa. nõ poſ. per tuas. 54.diſ. ſi ſeruus. & extra de reſtitu. ſpolia. litteras. §. opinioni. vbi habes q̃ eccleſia mandando vel diſſimulando diſpenſat. Et hoc credo q̃ circa notũ ſolo facto diſpẽſat, ſed nõ circa ignotũ: quia noti examinatione nõ egent, vt 47. diſt. de Petro. Conſulo tamen q̃ teſtes vel litteras habeant ſuper diſpenſatione facta ſibi. Vel dic quòd hic redarguũtur illi qui ex cõtemptu ordinant aliquos non examinando eos, vt 81.diſtinct. dictum. & cap. quicumque. & tantum indiſcreta diſpenſatio redarguitur hic, & in omnibus ſimilibus, extra de præben. de multa.

q.1. quod quidam. in fi.

b ¶ Si ad clerum.]id eſt, ſubdiaconatum.

c ¶ Admiſſus fuerit.]ex diſpenſatione.

QVi in aliquo.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte aſſignantur xxvj. impedimenta, quæ repellunt ab epiſcopatu, vel archiepiſcopatu, vel etiam ab alia dignitate. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Sed nec ille.] dicitur q̃ ep̃s debet eligi à clero, & à populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui poſtea legitime examinatus ab omnibus ep̃is de ꝓuincia, vel à tribus dę cõſenſu aliorũ, die Domini-

g ¶ Laici.] non enim repente de laico fiet epiſcopus. 61.diſtinct.c.1.& 2.

h ¶ Qui à deceſſoribus.] niſi in hoc Papa diſpenſauerit, vt 7.q.1.petiſti.

i ¶ Dominica.]hora tertia.75.diſt.quòd die.

K ¶ Metropoli.] in propria ciuitate conſecrandus eſt metropolitanus, vt hic, & 63.diſt.metropolitano.

l ¶ Conuenientibus.]Hic habes quòd metropolitanus

Metropolitanus in propria ciuitate eſt cõſecrãdus. Archiep̃s à qbus eſt cõſecrandus.

conſecrandus eſt à ſuffraganeis, vt 66. diſtin. cap. 1. extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. & in Authen. de eccleſia. titu. §. 1. coll. 9. Argum. contra 24. q. 1. pudenda, vbi dicit, quod à Papa ſit conſecrandus, ſed primum eſt de iure: Papa tamen iam præſet ipſis contra ius illud.

Curiales autem.] CASVS. Aſſignatis ſupra quattuor rationibus in 51. diſt. in cap. deſigna ſignata. & in capi. præterea. & in capi. 1. quare curiales à promotione repelluntur: ſubiungit 53. diſtinct. in qua aſſignat quintam rationem: quia ſcilicet non voto religionis fiunt eccleſiaſtici, ſed vt officiorum ſuorum ratiocinia fugiant. & hoc probatur ſequenti capitulo.

b ¶ Curiales.] Hic aſſignat tertiam cauſam quare curiales non promouentur. Ioan.

...tè habet, vt extra de cleri. per ſal. promo. cap. 1. & hoc dummodo ſi. baptizatus, nec decretalla, ex litteris. in aliquo ōdicit. B.

extra ... ord abe... qui re... tia. e... c. 1. Arc...

prædicta vetita canonum, ad gradum ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

α ¶ Aut deciſione aliquid.] *Addita hæc ſunt ex concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis. In nouiſſima vero Colonienſi editione legitur,* vel defectione, *pro,* vel deſectione.

β ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucenſi Regio legitur,* ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, vt ſupra diſt. 34. c. is qui. eſt adnotatum.*

DISTINCTIO LII.

Qvi vero prætermiſsis aliquibus gradibus non ſuperbia, ſed negligētia ad maiorem aſcenderit, tamdiu à maioribus abſtineat, quouſque congruo tempore prætermiſſos accipiat.

Vnde Alexander ſecundus ſcribit Grimaldo † Conſtantinienſi † epiſcopo. † al. Rainaldo,] al. Rumaldo † al. Conſtantienſi

¶ De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & presbyter eſt ordinatus. C. I.

Solicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, vtrum portitor iſtarum litterarū, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, nec ne; cum ad id præpoſtero †, curſu, ſubdiaconatus [a] ordine poſtpoſito, negligentia potius, quàm ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Vnde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, vt ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quattuor temporum ieiunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. Ino p. 6. c. 409. † al. præpropero

¶ *In libro peruetuſto eſt epiſtola eiuſdem Alexandri ad Gervaſium Rhemenſem archiepiſcopum: cui hoc idem conſilium dat, quod Rumaldo Conſtantienſi epiſcopo ſe dediſſe narrat.*

DISTINCTIO LIII.

Cvriales [b] autem, vt ſupra ſcriptum eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequēter, dum ab eccleſia repetuntur, plurima incommoda eccleſia conſequitur: vel quia ijdem curiales non voto religionis, ſed vt officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt. diſt. 51. deſignata.

Qvi vero.] CASVS. Supra ī prox. capitulo dicitur, quod qui per gradus eccleſiaſticos nō aſcenderunt, non debét eſſe epi, cuius verbi occaſione ſupponitur hic 52. diſ. in qua oſtenditur quod ſi quis prætermiſſo ordine minori aſcēderit ad maiores non ſuperbia, ſed negligentia: abſtinere debet à maioribus donec prætermiſſum ordinem ſuſcipiat: quod probat ſequenti capitulo.

Solicitudo.] CASVS. Quidam clericus ordine ſubdiaconatus p̄termiſſo, negligentia potius q̄ contemptu factus eſt diaconus & presbyter. quare quæſiuit Conſtantieñ. epiſcopus an poſſet in officio diaconi vel presbyteri miniſtrare? Et rīdet Alex. Tamdiu ceſſet ab officio ſacerdotali, donec in p̄ximo quattuor tēporū ieiunio recipiat ſubdiaconatum.

a ¶ Subdiaconatus.] Videtur ergo quòd aliquis promouetur in ſacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, qui fit ſacerdos [1] ſecundū Hug. ſed huic ob. 40. diſt. ſicut [1]. & extra de presbyt. nō bapti. veniens. Sed cōtra extra de cle. per ſal. p̄mo. ca. vnico. epiſcopus autem nō poteſt eſſe niſi fuiſſet ſacerdos [2], vt extra de exceſ. prælat. ex litteris. in fi. de hoc dixi. 40. diſt. ſicut. Si vero nō baptizatus promoueretur vel chriſmaretur, nullum reciperet ſacramentum: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, vt 32. diſt. § verum. niſi enim poſitum ſit fundamentum, nihil poteſt ſuperædificari, vt 1. q. 1. cum Paulus. Et eſt arg. quod præpoſteratio facti non vitiat factum. Arg. contra. 7. q. 1. nihil. 23. diſt. quorumdam. de conſec. diſt. 4. omnis. Ioan. Sol. dicas quod laicus recipit ordinem ſacerdotij, & etiam epiſcopatus [3]: quia character imprimitur, ſi conferetur in forma eccleſiæ ab eo qui poteſtatè habet, vt extra de cleri. per ſal. promo. cap. 1. & hoc dummodo ſit baptizatus, nec decretalla, ex litteris. in aliquo ōdicit. B.

Sacerdos q; nō efficit ſine alijs ordinibus.

1 Vl: ſ̄rio ſtandū eſt ſecūdū H.

2 Idem ſentit Hug. & Lau.

3 Si intelligas quod primo recipiat ſacerdotium, & poſt ep̄atū, verū dicit. Aliàs falsū eſt: qa nec ī ep̄atu imprimiſ character: ſecūdū quoſ dā. Sed alij contra ar. extra de renunt. poſt tranſlationem §. vlt. vbi de hoc

LEgem.] CASVS. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Greg. q̃ qui militiæ, vel qui rationibus ſunt publicis obligati, nec in clero, nec in monaſterio ſuſcipi debent; quia vitam ſæculi nolũt fugere, ſed mutare, cum eodem modo viuant in eccleſia ſicut

tius in monachali habitu probandus ſit, quia non ſolum alij ipſum probabunt, ſed etiam ipſe probabit aſperitatem ordinis & habitus ipſorum, quod non poteſt facere in ſua veſte. Io. Sed certe licet iura quædam dicãt, q̃ in proprio habitu ſit probandus quis, conſuetudo tamen ſe in contrarium habet, & decre. etiam cõtradicit extra de reg. ſtatuimus.

Vnde Gregorius Papa ſcribit lib. 7. reg. epiſt. xi. epiſcopis Siciliæ de lege Mauritij Auguſti.

¶ Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur. C. I.

Iuo p. 10. c. 124.

LEgem, quam [a] pijſſimus Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, vel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad eccleſiaſticum habitum veniant, vel in monaſterijs conuertantur, veſtræ ſtudui fraternitati tranſmittere; hoc maxime exhortans, quòd hi, qui ſæculi actionibus implicati ſunt, in clero eccleſiæ præpropere ſuſcipiendi non ſunt †; quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quàm vixerant, viuunt; nequaquam ſtudent ſæculũ fugere, ſed mutare. Quòd ſi etiam tales quoque monaſterium petunt; ſuſcipiendi nullo modo ſunt, niſi prius à ratiocinijs † publicis abſoluti fuerint. ¶ Si qui vero ex militaribus [b] viris ✱ in monaſterijs conuerti feſtinant; non ſunt temere ſuſcipiendi; niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et iuxta normam regularem debent in ſuo [c] habitu per triennium [d] probari; & tunc monachicum habitum Deo auctore, ſuſcipere.

† al. actionibus] orig.

✱ ¶ Viris.] *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur,* numeris, *vt ſignificentur milites in breuiculo, ſeu matricula deſcripti.*

DISTINCTIO LIIII.

SErui [e] *autem ordinari prohibentur, niſi à proprijs dominis libertatem legitimam conſequantur.*

Vnde Leo epiſcopus ſcribit epiſt. prima omnibus epiſcopis per Campaniam, &c.

¶ Seruus ad clericatus officium non promoueatur. C. I.

Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 28.

NVllus [e] epiſcoporum ſeruum alterius ad clericatus

d ¶ Per triennium.] incognitus probabitur per triennium, vt hic & 17. q. 2. ſi quis incognitus. ſed laicus cognitus vel clericus ignotus per biennium. 19. q. 3. monaſterijs. clericus notus per annum. 14. q. 2. Gonſaldus 1. vel forte notus ſtatim poteſt recipi. extra de reg. ad apoſtolicam. Sed hodie non debet per decret. Alexand. iiij. extra eod. non ſolum. In cruce ſignatis ſtatuitur dimidius annus. extra de reg. cap. j. 2.

SErui.] Hæc diſtinctio diuiditur in quinq; partes. In prima principaliter tractat de ſeruis nõ ordinãdis, qđ ꝓbatur per decẽ auctoritates ſanctorũ. Scđa ibi, [Hoc tunc.] Tertia ibi, [Si ſeruꝰ abſente.] Quarta ibi, [De ſeruis.] Quinta ibi,] Quod autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 54. diſt. in qua dicitur, q̃ ſerui ordinati non debent niſi prius à dominis ſuis plenam libertatem fuerint conſecuti. Oſtenditur ſecundo quid iuris ſit ſi ſerui fuerint promoti non adepta libertate. Tertio qualiter ſerui Iudæorum, ſiue pagani, ſiue Chriſtiani ab eorum dominio debeant liberari.

Probari q̃ quanto tẽpore debet.

1 Vbi de hoc videas.

a Not. Ho. q̃ dicit H. q̃ ſi vita & cõditio hominis ſit nota, probatur per annum, & ſic loquitur præce. cap. Gõſaldus. Si vero conditio nota eſt, ſed vita ignota, tũc per biennium. & ſic loquitur p̃cc. c. monaſterijs. q̃ ſi vtraque ſcilicet conditio & vita ſit ignota, vel ſaltem con[illegible]itio: tunc triennium eſt ſpectandũ. & ſic loquitur præce. c. ſi quis ignotus. & iſtud c. legem. & j. diſt. prox. multos. Archid.

Seruus priuati ſine libertate nõ poteſt promoueri.

ſia ſicut in ſæculo: & hoc probatur per legem Mauritij Imperatoris: ſed ſi voluerint cauſa religionis intrare monaſterium, non recipiantur, niſi prius à publicis ratiocinijs fuerint abſoluti. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si qui vero.] dr, q̃ milites non ſunt proprie in monaſterijs ſuſcipiendi, niſi vita eorum ſubtiliter inueſtigetur, & per trienniũ in habitu laicali fuerint probati.

a ¶ Legem quam pijſſimus.] nota qualiter ex ſequenti facto & præcedenti probatur medium, vt 28. diſtin. quia. Nam ex bona vita præcedente & ſequente præſumitur medium, ſcilicet, q̃ bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem 33. q. 1. c. 1. ſecundum Hug. 28. diſt. peruenit. Laur.

b ¶ Ex militaribus.] milites non impedit religio ſacramenti; quia & clerici ſacramento tenentur epiſcopis, vt 23. diſt. quamquam. & tamen eis inuitis poſſunt intrare religionem. 19. q. 2. duæ.

c ¶ In ſuo.] Not. q̃ in ſuo habitu quiſque probandus eſt, vt hic, & 54. diſt. multos. & extra de reg. ſuper eo. & 17. q. 2. ſi quis incognitus. Dicunt tamen quidam, q̃ po-

e ¶ Serui.] Primo oſtendit, q̃ nec priuatorum, nec eccleſiarum ſerui ſunt promouendi, niſi libertatem ſint conſecuti. Secũdo oſtendit quid iuris ſit ſi aliter ſint ordinati. Tertio qualiter ſerui Iudæorum à domino ipſorum valeant liberari. Nota ergo, q̃ numquam ſeruus priuati eſt promouendus niſi plenam libertatem ſit conſecutus, ita q̃ nihil iuris retineat in eo dominus, vt j. ead. quicumque. & in c. nullus. Si vero ſunt eccleſiarum, non poſſunt ſimiliter promoueri niſi primo conſequatur libertatem. j. ead. cap. 3. eccleſia tamen non poteſt manumittere ſeruos ſuos pleno iure, niſi det p̃latus duos eiuſdem meriti. 12. q. 2. epiſcopus, qui nec tunc pleno iure manumittit, vt ibidem colligitur. De hoc diſtingue vt extra de ſer. non ordin. eo libentius. & de rebus eccle. non alienan. conſenſus.

NVllus.] CASVS, Prohibet hic Leo Papa ne quis epiſcopus ordinet ſeruum aliquem, niſi prius eorum

eum voluntas acceſſerit, qui in eo ſeruo ſibi aliquid vendicant poteſtatis, ne poſtea in ſeruitutem redigatur, cum immunis eſſe debeat ab omni vinculo, qui caſtris dominicis applicatur.

a ¶ Eorũ petitio.] id eſt, iſti⁹ vel illius, diſtributiue. ſufficit enim vnius volũtas ſi plures ſunt domini, vt inſtitu. de dona. §. erat olim. C. de communi ſer. manu. l. 1. § ſi autem.

b ¶ Aut voluntas.] etiam ſi tacita, vt j. ead. ſi ſeruus.

c ¶ Qui aliquid.] argumentum, q̃ omnium conſenſus eſt requirẽdus, quorum iuri in aliquo detrahitur, vt hic. & 85. diſt. archidiaconum. & extra de offic. del. ſuper eo. C. de auctorit. pſtan. l. vlt. & ff. de aqua pluuia arcen. l. in concedendo. 66. diſt. archiepiſcopus. 8. q. 1. licet.

ipſorũ, ſed etiam odio laicorũ: vnde in odiũ laicorũ vitur eo, vt extra de ſent. excom. contingit. & c. vniuerſitatis. ſed aliàs accuſari poteſt à bigamis, & iudicari à laico 1, licet ſecus ſit in clerico depoſito. 81. diſt. dictũ. & hoc ideo eſt, quia iſte fecit furtum corporis ſui, & C. de ſeru.

officium promouere præſumat, niſi forte eorum petitio [a] aut voluntas [b] acceſſerit, qui aliquid [c] ſibi in eo vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab alijs, qui diuinæ militiæ eſt aggregandus, vt à caſtris dominicis, quibus nomẽ eius adſcribitur, nullis neceſsitatis vĩculis abſtrahatur. Burch. l. 2. c. 22. in fine. Iuo p. 6. c. 64.

α ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte poſteriore ipſius decreti, in qua exceptio eorum, quæ prius ſtatuit continetur: prior autem pars, quæ hic deeſt, habetur infra ead. c. admittuntur.*

Item ex concilio α Triburienſi.

De ſeruili conditione nullus ad ſacros ordines deueniat. C. II.

NVlli de ſeruili conditione ad ſacros ordines promoueantur, niſi prius à proprijs dominis legitimam libertatem conſequantur: cuius libertatis charta ante ordinationẽ in ambone publice legatur [d]; & ſi nullus contradixerit, rite conſecrabuntur. Porro ſeruus non canonice conſecratus, poſtquam de gradu ceciderit [e], eius conditionis ſit, cuius fuerat ante gradum. Polyc. ibidem. Burch. l. 2. c. 21. Iuo p. 6. c. 41. Pann. l. 3. c. 48.

α ¶ Concilio Triburienſi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c. 29. ſententia potius habetur, quam verba, quæ aliqua ex parte videntur conuenire cum ijs, quæ ſcribuntur primo libro capitularium, c. 88. de ordinatione ſeruorum. verſ. & quandocumque.*

[*Ex concilio Carthaginenſi ℓ primo, c. 8.*]

PALEA. C. III.

MAgnus epiſcopus Aſtiagenſis dixit, quid dilectioni veſtræ videtur, procuratores, actores, & executores, ſeu curatores pupillorum ſi debeant ordinari? Gratus epiſcopus dixit: ſi poſt depoſita vniuerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus; debent & cum laude, cleri, ſi poſtulati fuerint honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo ſine conſideratione fuerint ordinati; eccleſia γ infamatur. Vniuerſi dixerũt; recte omnia ſtatuit ſãctitas tua, ideoque ita eſt & noſtra iſta quoque ſentẽtia. Extra de oblig. ad ratioc. nõ ordin. c. magnus. Burch. l. 2. c. 36. Iuo p. 6. c. 117.

ℓ ¶ Carthag.] *In codicibus impreſſis citatur ex Moguntinenſi. Emendatum vero eſt ex Burchardo, Iuone, decretal. in cap. vni. de oblig. ad ratioc.*

γ ¶ Eccleſia infamatur.] *Sic emendatum eſt ex concilio, & decretal. & Burchardo, & Iuone. Antea legebatur*, ab eccleſia infirmentur.

NVlli.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Triburiẽſi, vtrum ſeruus ſit promouendus? Et reſpondet q̃ non, niſi prius à domino plenam libertatem conſequatur, chartula cuius libertatis prius in publico legatur, & ſi nullus contradixerit, ordinetur. Si vero aliquis ſeruus per obreptionèm fuerit ordinatus, deponatur & eiuſdem ſit conditionis cuius ipſe ante fuit.

d ¶ Cuius & c. in ambone publice legat.] argumentum, quod ſi aliqua ſunt publice facta, nemo poſtea auditur cõtradictor. 8. q. 1. licet. & 16. diſt. quod dicitis. & 12. quæſtio. ſecunda. qui & humanis. ſim. extra qui ma. accu. poſ. cap. vlt. arg. contra 15. q. 6. c. 1. in fi. Publice factis nemo contradicere poteſt.

e ¶ Ceciderit.] ita ſit ſeruus ſicut prius; niſi ſit presbyter, vel diaconus, vt j. ead. ex antiquis. Sed numquid gaudebit talis priuilegio clericali quantum ad canonẽ, ſi quis ſuadente. 17. q. 4. arg. q̃ non. extra de foro compe. c. 2. & 17. q. 4. ſi quis deinceps. arg. contra. ff. de decu. l. 6. Ad hoc dico, q̃ iſte in omnibus caret priuilegio clericali, præterquã in eo ſolo, q̃ non poteſt verberari ſine ſacrilegio; quia illud priuilegium datum eſt clericis non tantũ fauore ſeru. fug. l. 1. Item numquid poteſt contrahere matrimonium? Non, quia noluit, quod facere potuit. extra de conuer. coniug. quidam. Ioan. Non credo excõicatũ qui depoſitum percutit, cum ſit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod habebat. arg. ad hoc 84. diſ. quiſquis. B.

quia

QVi ex.]C A S V S. Hoc capitulo loquitur de ſeruis eccleſiarum, qui ordinari nõ debent, niſi prius libertatem ab epĩs conſequantur. & ſi honeſte in clericatu vixerint, poterũt ad maiores ordines ꝓmoueri: ſi vero ingrati extiterint, in ſeruitutẽ redigantur. a ¶ Re-

Item ex concilio Toletano nono, cap. xi.

¶ Poſt donum libertatis famuli eccleſiæ reuocentur in clerum. C. IIII.

Iuo p. 6. c. 173. † al. famulis

QVi ex familijs † eccleſiæ ſeruituri deuocantur in clerum ab epiſcopis ſuis, neceſſe eſt, vt libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitæ claruerint meritis; tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitus conditionis religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, à dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent eſſe alieni, vt in nullo eorum obſequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, cap. 72. legitur.

¶ Ad clericatum ſuſcipiuntur qui nullo obſequio retento à dominis ſuis libertatem percipiunt. C. V.

Poly. l. 2. tit. 31. Burc. l. 2. c. 25. Iuo p. 6. c. 126. Pann. l. 3. c 46. † al. crimine capitali.]ori.

QVicumque libertatem à dominis ſuis ita percipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequium [b] patronus retentet; iſti ſi ſine crimine † ſunt; ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſsione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio, manumiſsi ſunt; pro eo, quòd adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promouendi; ne, quando voluerint eorum Domini, fiant ex clericis [c] ſerui.

Capit. l. 1. c. 88. Extra de ſeru. non ordi. c. 2. Burc. l. 2. c. 31. Iuo p. 6. c. 132. Pann. l. 3. c. 163. † indiſcrete pr mouebantur,]capitul. † aut latitãs] capitul. † ignorauerit]capitul.

[*Ex concilio Toletano*, 82. *cap.*]

PALEA. C. VI.

DE ſeruorum ordinatione, qui paſsim ad gradus eccleſiaſticos promouentur †, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promouere præſumat; niſi prius à dominis proprijs libertatem conſecuti fuerint. Et, ſi quilibet ſeruus dominum ſuum fugiens, aut † per litteras, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit; decretum eſt, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus, vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, & vtrum ſeruus ſit, ignotum † ſit; & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit; ſancitum eſt, vt ſi dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. ¶ Si vero eum catena ſeruitutis à caſtris dominicis abſtrahere

tur remittere. vnde non poſſunt reuocare in ſeruitutẽ, nec tenet lex. C. de epiſcopis & cleri. ſeruus. vbi habes, ꝙ domino redditur ſeruus ſi deſerit monaſterium, per id quod habes extra de cõdi. app. ca. 2. ſed ſi vult tranſire ad aliud monaſteriũ, tunc diſtinguitur, vt extra de ſer. non ordi. eo libentius.

&1. C. de li. & poſth. & in Auth. vt cũ. de ap. cog. § aliud quoq; coll. 8, & Specu. ſ tit. d iuriſ. om. iud. § 2.

QVI AVTEM. C A S V S. Dicitur in hoc §. quòd illi ſerui qui promoueri debent, à dominis ſuis plenam debent conſequi libertatem, ita quòd ipſi, in nullo teneantur ſuis dominis obnoxij.

QVicumque.]C A S V S. Statutum fuit in concilio Toletano, ꝙ illi liberti ordinẽtur, qui à dñis ſuis directa manumiſſione ſunt libertati: ita ꝙ nullũ in eis obſequium domini ſui retineant, & illi ſine crimine appareant. ſi vero in eis obſequium retineatur, ordinari non debent, ne poſſint ſecundum voluntatem dominorum in ſeruitutem reuocari.

b ¶ Nullũ obſequiũ.] Dicunt quidam, ꝙ obſequium, quod cõſiſtit in non faciendo, ſcilicet de nõ vocãdo in ius, vel quod in reuerentia conſiſtit, vt de aſſurgẽdo, non poteſt patronus remittere: quia illud naturaliter debetur, vt C. de bo. lib. l. vlt. C. de in ius voc. l. 2. Sed hoc non eſt verum: quia ſuper eo poteſt libertus tranſigere. ff. de cõdi. indebit. l. ſi nõ ſorteni. § libertus. & bene cõcedo, ꝙ generali remiſſione nõ tollitur (vt ibi dicitur) ſed ſpeciali 2 põt. Nec tenet quod eſt extrà de ſer. non ord. cap. nullus. Non enim in eo retineri poteſt aliqd iuris, licet ſit arg. contra j. ea. frequẽs. in ſi. Ioan. Vel melius dic, quòd honeſta conditio fuit ibi appoſita, quam quia nõ ſeruabat, degradari iubetur in illa decreta. nullus. Bar.

Patronus quæ iura põt libertis emittere.

2 Vt ff. de cõdi. & demon. nonnumquã. in fine.

a ¶ Religet,]Hoc obtinet in ſeruis eccleſiæ tantum, vt propter ingratitudinem reuocentur in ſeruitutẽ. 12. q. 2. octaua 1. etiã ſi presbyter ſit. q. 2. diaconi. ſed in laicis ſecus. nam illi omne ius quod habent in ſeruo, tenen-

c ¶ Ex clericis.], quod tamen facere non poſſunt, niſi probata cauſa ingratitudinis, vt 15. quæſt. 7. epiſcopus ſacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, q neque adſcriptitius, neque originarius, neq; libertus ordinari debet: niſi probatæ vitæ fuerit, & conſenſus patroni acceſſerit.

DE rebus.] CETERVM. CASVS. Dicitur hic, q ſi ſerui ſine libertate ad eccleſiaſticos honores irrepſerint, presbyter amiſſiõe peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in ſeruitutem reuocetur. Ceteri vero ab iſtis in ſeruitutem reuocentur: quod probatur ſeq. cap. Et eſt iſte ſecundus articulus huius diſtinctionis.

a ¶ Ceterum ſi.] Hic agitur quid iuris ſit, ſi ſeruus ordinatur non adepta libertate. Vnde not. q ſi ſciente, & cõtradicente domino ordinatur, reuocatur in ſeruitutẽ, etiam ſi ſacerdos factus ſit ſecundũ quoſdam, licet Hugo hoc neget ɪ. vt ĩ. eo. quis aut. Si ſciente, & non contradicente domino in clerum fuerit ordinatus. ex hoc ipſe liber fit, & ingenuus, vt ĩ. eo. ſi ſeru⁹. ſecũdo. Si autem Domino neſciẽte, diſtinguitur: aut epiſcopo ſciente, aut ignorante. Si ſciẽte epiſcopo, vel eo qui præſentat ipſum ordinetur, duplum reſtituet domino epiſcopus vel præſentans. ĩ. eo. ſi ſeruus abſente. Si vero epiſcopo & præſentatore ignorante, tunc locum habet hoc capi. proxi. infra.

Serui ſine libertate ordinati, an ſint in ſeruitutem reuocandi.

ɪ Infra c. pxi. de hoc extra d ſer. non ordi. caſ. ɪ.

EX antiquis.] CASVS. Quidam epiſcopus ſeruos Amandi eo inſcio, & ignorante ordinauit quoſdam in clericos quoſdã in diaconos, quos idẽ Amandus in ſeruitutem reuocare volebat: & ſic quæſtio delata eſt ad ſedem Apoſtolicam. quare Dominus Papa committit cauſam iſtam duobus epiſcopis, ſcilicet Martino, & Iuſto, redarguendo epiſcopos, qui tales ordinant ɔ canones, & concilia, cum ex hoc plurimæ quæſtiones ad ſedem Apoſtolicã deferãtur. Poſtea præcipit eis, vt ſi præfati Amandi procuratores pbauerint aliquos de ſeruis ſuis nõ canonice pmotos, ſub hac forma procedãt, vt ſi presbyter eſt, amiſſione peculij mulctetur, & in ſuo remaneat ordine. Diaconus vero det vicariũ, vel reuocetur in ſeruitutẽ: ceteri vero reddantur dño, & nulla gaudebunt defenſione.

a ¶ Ante

voluerit, gradum amittat: quia iuxta ſacros canones, vilis perſona manens ſacerdotij dignitate fungi non poteſt.

a ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonẽ. In Pannormia vero à verſ.* ſi quilibet ſeruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiam caput poſt hoc, ſecundum,* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ [.i. ex cap. Mart. epiſcopi Bracarenſis, c. 46.]

Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni conſenſu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet eſt obligatus. C. VII.

SI quis obligatus eſt tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus, non eſt ordinandus clericus: niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

[Ex concilio Toletano a capitulo ſecundo.]

PALEA. C. VIII.

Burch. l. 2. c. 23. Iuo p. 6 c. 38.

DE rebus vero illorum, vel peculiari †, qui à proprijs dominis libertate donantur, vt ad gradus eccleſiaſticos iure promoueantur, ſtatutum eſt, vt in poteſtate dominorum conſiſtat quidquid ante libertatem habuerunt, vtrum illis concedere, an ſibi retinere † voluerint.

† *al. peculio*

† *vendicare*] capit.

a ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniuncta cum palea antecedente.* De ſeruorum, *ſed apud Burchardum, & Iuonem ex eodem Toletano ſeparatim referuntur.*

Ceterum ſi [a] à Dominis ſuis libertatem conſecuti non fuerint, & ad eccleſiaſticos ordines aliquo modo irrepſerint; presbyter peculij amiſſione mulctetur; diaconus vero, aut vicarium pro ſe praſtabit, aut in ſeruitutem reuocabitur: ceteri vero gradus non poſſunt quemquam à nexu ſeruitutis abſoluere.

Vnde Gelaſius ſcribit Martino †, & Iuſto epiſcopis.

† *al. Martyrio*

¶ Seruus ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium, peculij amiſſione mulctetur. C. IX.

Senſus in epiſt. ad epiſcopos p Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 2. ti. 38. Anſel. l. 7. c. 29.

EX antiquis regulis, & nouella ſynodali explanatione comprehenſum eſt, perſonas obnoxias ſeruituti, cingulo cæleſtis militiæ non præcingi †. Sed neſcio, vtrũ ignorantia, an voluntate rapiamini, ita vt ex hac cauſa † nullus pene epiſcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumſtrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. ¶ Actores ſiquidem illuſtris viri filij noſtri Amandi grauiter conqueruntur homines ſuo iuri debitos, alios iam clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum non ſolum poſt modernum concilium, (quod tantorum collectione † Pontificum ſub omnium ſaluberrimæ prouiſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectum) huiuſcemodi perſonæ ſuſcipi non deberent: verum etiam

† *al. culpa*

Iuo p. 6. c. 953. Pann. l. 3. c. 164.

† *al. collatione*

b ¶ Ante fuerint.] arguitur conſtitutionem extendi ad præte. ita 1. 3. q. 4. omnes. & 10. q. 1. ſi quidam. arg. contra extra de conſtitutio. cognoſcentes 2.
b ¶ Religioſo priuilegio.] ergo vi. q. auferatur eis priuilegium clericale. de hoc argu. 84. diſt. quiſquis.
c ¶ Pecu-

Frequens.] Casvs. Sabinus Marcellianenſis vrbis epiſ ordinauit duos ſeruos Placidæ, ſ. Antiochum in presbyterum, & Leontium in clericum. Conqueſta eſt Placida Papæ per ſuos procuratores. Papa vero reprehendendo eos, qui talia faciunt, committit cauſam tribus epiſcopis, ſ. Herculentio, Stephano, & Iuſto, ſub hac forma, vt Leontium omnino dominæ ſuæ reddãt, ſi iuſte non poterant refragari: Antiochũ vero, qui iam gandet ſacerdotij prærogatiua, ſi domina vult eũ in ſua eccleſia collocare, habeat illũ non velut ſeruũ, ſed pro miniſteriorũ celebratione ſuſceptum.

ſi qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [a] ignorantia faciente, ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo priuilegio [b] ad dominorum ſuorum poſſeſſiones iuſta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres chariſſimi, eos, quos ſupradicti viri actores in clericatus officio monſtrauerint detineri, diſcuſſos, & obnoxios approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſſione reſtituite: ita vt ſi quis iam ex his presbyter reperitur, in eodem gradu peculij [c] ſui † amiſſione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [d] præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe reddatur. Reliqua vero officia ſciant neminem poſſe ab hac obnoxietate, ſi conuincitur, vendicari; quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. ſui ſola

Idem Herculentio, Stephano, & Iuſto epiſcopis.

¶ Seruus, clericus factus, ſeruituti obnoxius maneat. C. X.

Polyc. ibidem Anſel. l. 7. c. 30.

Frequens equidem, & aſſidua nos querela circumſtrepit de his põtificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta noſtra nouiter directa cogitantes, obnoxias poſſeſſionibus †, obligataſque perſonas venientes ad clericalis officij cingulũ non refutant. ¶ Nuper enim actores [e] illuſtris feminæ Placidæ, petitorij oblatione conqueſti ſunt, Sabinum Marcellianenſis, ſiue Cluſitanæ † vrbis antiſtitẽ, Antiochum ſeruum iuris patronæ ſuæ (abſentis dominæ occaſione captata) ad presbyterij honorem vſque perduxiſſe, eiuſque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decoraſſe. Et ideo, fratres chariſſimi, inter ſupradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur obiectu, cognitionem vobis noſtra auctoritate deputamus, vt omni veritate diſcuſſa, ſi reuera obiectam ſibi maculam, iuſtæ refragationis non poterit ratione diluere [f], Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad ſequendam conditionis ſuæ neceſſitatem modis omnibus reddi [g] iubeatis: Antiochum vero quia propter ſacer-

† al. poſſeſſoribus

Iuo p. 6. c. 354. Pann. l. 3. c. 165.

† al. Conſilinatis

e ¶ Actores.] id eſt, procuratores. & ſic in cauſa liberali interuenit procurator, cõtra id 2. q. 6. ſi quando. Sed ibi loquitur de eo qui impetitur: hic de eo qui impetit. hic habes, quod ciuiliter agitur: & tñ ad depoſitionẽ, ſic 47. diſt. quõ. ſ regulam illam ff. de mu. & hon. reſcripto. & extra de accuſatio. qualiter. Sed hoc ideo eſt quia aliter nõ poſſet reſtitui domino niſi deponeretur.

Procurator in cauſa liberali interuenit.

f ¶ Diluere.] Hic habes, quod incumbit onus probationis reo, ſ id. 6. q. vlt. cap. vlt. Præterea ei qui eſt in poſſeſſione libertatis, probatio incumbit. Sed dic, quod non habet ideo commoda poſſeſſoris, quia vitioſe fuit in poſſeſſione, vt C. de probatio. l. vis eius. Vel dic, quod ideo probat, quia ſeruus non poteſt interuertere poſſeſſionem ſuam, licet ſit fugitiuus. ff. de acqui. poſſ. rem quæ nobis. Sed quare non conuenit iſtos coram ſæculari iudice, cum ſeruus fugitiuus, & gerens ſe pro libero, remittendus ſit ad forum domini: licet alibi inueniatur? vt C. vbi & apud quem cauſa ſta. l. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

Probatio quandoq; reo incumbit.

ſ Poteſt dici quod non fuit diu in in poſſeſſione libertatis, alias contradiceret. ſ. ca. ſi ſeruus ſciẽte. & intelligitur de clerico ſæculari, ſecus de monacho, vt ibi not. ſm Pet.

Addit10. Dicas, quod in ſpiritualibus, nec incidenter, nec principaliter põteſt laicus iudex cognoſcere. extra de ordin. cog. tuam. qui fil. ſint leg. lator. cognoſcet tñ ſummatenus an ſit vxor. an non: & huiuſmodi: qđ dic vt extra de ſent. excom. ſi iudex. lib. 6. ibi videas. Archi.

c ¶ Peculij.] ſed nonne peculium domini eſt? 13. q. 2. illud. quæ ergo eſt hæc pœna? Dic, peculij, id eſt, rerum quas poſt ſacerdotiũ eſt lucratus, vel forte habuit vſum peculij, & ille auferetur ei.

d ¶ Aut vicarium.] ſed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, quod ſuum videtur eſſe quod inuenitur apud ipſum, & lucratur conniuentibus oculis domini. ff. de ma. l. 3. Dominus enim recipiendo rem à ſeruo, ipſius videtur approbare dationem, vt C. de condictioni. ob turpem cauſam. l. vltima. ſimiliter ſeruus reipublicæ cum manumittitur, dabit vicarium pro ſe, vt C. de ſerui. reipub. ma. l. 1.

d ¶ Vicarium.] arg. quod quis dando vicarium liberat ſe. ſic 36. q. 1. de raptoribus. Sed quid ſi ad præſens non poteſt habere vicarium, numquid poſtea dãdo pretium liberat ſe? Satis credo, quod ſic. arg. C. de patri. qui fil. diſtra. l. ſecunda.

g ¶ Reddi.] Quæri conſueuit quare ſeruus alienus cõſecratus domino reddatur, & non res aliena cõſecrata, vt 14. q. vlt. comperimus? Reſpondeo; quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. ſic 7. q. 1. epĩs. Item quia ibi eſt conſecratio in ſuperficie, ſed in homine eſt in anima, & lex dicit, quod alia eſt ratio in homine, quàm in alia re, ff. de leg. 1. ſi domus. ſ. cum alicui. in fi.

Cõſecratio rei animatæ & inanimatæ eſt diuerſa.

QVis.] C A S V S. Maxima illuſtris femina conqueſta eſt domino Papæ per procuratores ſuos, q; Lucerinus eps duos ſeruos originarios, Silueſtrum .ſ. & Cādidum ꝯ canones, & ea ꝯdicente, in diacones ordinauit. de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino & Aprili epiſcopis, vt ſi vera ſint, à ſacris officijs repellantur, cum non ſint legitime ordinati.

a ¶ Repellantur.] id eſt, reſtituantur ei. Et ſic habes hic, q; plus valet contradictio, q̃ abſentia. contra regulam extra de elect. q; ſicut 1. Item habes hic, q; id quod poſt probabilem ꝯdictionem factum eſt, caſſatur, numquid eodem modo eo ipſo quod aliquid poſt probabilem appellationem factum eſt, caſſandū eſt ſtatim; quod vt, vt 2. q. 6. quoties, in fine. Dico q; non, niſi probetur cauſa appellationis, vt extra de teſti. ex parte Ade. extra de reſtit. ſpol. audita. cum diſtinctione. extra d appel. interpoſita, vel dic vt ibi, vel hoc eſt in optione petentis qđ maluerit. 2. q. 1. in primis. Sed nonne eſt ꝯrium? ĩ. ead. ſi ſeruus. ibi enim epiſcopus ſciens condemnatur in duplum. Sed poteſt eſſe, q; epiſcopus condemnetur, & ſeruus reſtituatur.

1 Et c. bonæ me. 2. dicunt quidam iſtam regulam locum habere in his quorū præſentia, vel contradictio non poteſt per totum, quod agit᷑ confirmare, vel infirmare ſeu infringere, aliàs ſec᷑: vt hic. Archid.

-dotium reconciliari † non poteſt, ſi in ſua eccleſia in hoc, in quo eſt, honore collocare deſiderat domina, non velut redditum ſibi habeat, ſed pro myſteriorū celebratione ſuſceptum.

† *al. retolli*

a ¶ Reddi iubeatis.] *In plerisque vetuſtis exemplaribus Gratiani, Amſelmo, Iuone, & Polycarpo legitur,* redhibete. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Idem Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶ De eodem. C. XI.

QVis aut leges principum, aut patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni; niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? Actores ſiquidē filiæ noſtræ illuſtris, & magnificæ feminæ Maximæ petitorij nobis inſinuatione conqueſti ſunt, Silueſtrū, atq; Candidū originarios ſuos contra conſtitutiones, quæ ſupradictæ ſunt, & contradictione præeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres chariſſimi, tantæ præuaricationis exceſſus noueritis ſagacius inquirendos; & ſi cōſtiterit querelam veritate fulciri, continuo, qui contradictione præeunte non legitime ſunt creati, à ſacris officijs repellantur [a].

T. diſt. 1. c. xi. Iuſtin. nouel. cōſti. 123. circa fi. Deuſdedit p. 4. Iuo p. 6. c. 104. & p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 150.

Idem epiſcopis per Lucaniam, &c. epiſt. 1. c. 16.

¶ Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium ſerui ſine dominorum conſenſu admittantur. C. XII.

GEneralis etiam querelæ vitanda præſumptio eſt, quā propemodum cauſantur vniuerſi paſſim ſeruos, & [b] originarios dominorū iura, poſſeſſionūq; [a] fugientes, ſub religioſæ conuerſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad eccleſiaſticum famulatum, conniuentibus quoquē præſulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt amouenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum [c], aut aliena peruadi, aut publica videatur diſciplina ſubuerti: præcipue cū nec ipſam miniſterij clericalis hac obligatione fuſcari conueniat dignitatem; cogaturque pro ſtatu militantium ſibi, conditioneque iurgari [d]; aut videri (quod abſit) obnoxia: Quibus ſollicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorū, qui monaſterijs præeſſe noſcuntur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenentes nō reſtituendas patronis, aut deinceps vel eccleſiaſticæ ſeruituti [e],

Poly. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 7. c. 196. Iuo p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

GEneralis querelæ.] C A S V S. Multi cōqueſti ſunt Papæ Gelaſio de epis & abbatibus: qui ordinauerant, vel receperant ſeruos ſuos originarios in monaſterijs ſuis: & eos indifferenter ad clericatum admittebant, quos & reddere contra dicebant, propter quæ clericalis dignitas obfuſcatur: & ideo præcipit Papa epiſcopis, vt tales deceтero non ordinent; & abbatibus ne eos in monaſteris ſuis recipiant, niſi de voluntate dominorum ſuorum: & ſi quos habent ordinatos vel in monaſterijs receptos, reſtituant, vel legitime cum dominis tranſigant. Nam nihil eccleſiæ deperit ſi ea quæ ſunt aliena reddantur. Si vero contra fecerint, pœnam depoſitionis & excommunicationis ſubibunt.

b ¶ Et originarios.] Originarij ſunt qui ex adſcriptitijs nati ſunt in ipſo ſolo, vt C. de agri. & cenſi. l. colonus, lib. 11. & tales ſine gleba non poſſunt vendi, vt C. de agri. quemadmodum. nec videtur eſſe differentia inter eos & ſeruos. vt C. eo. ne diutius. Adſcriptitij autem ſunt qui per 30. annos fuerunt in ſolo. C. eodem. cum ſatis. Ioan. Adſcriptij enim duobus modis fiunt: aut præſcriptioné, ptione, aut duplici confeſſione per ſcripturam bis factam, vt C. de agri. & cenſi. cum ſcimus. Ber.

Originarij qui ſut. ſ.

c ¶ Inſtitutum.] Id eſt, ne fauore eccleſiæ aliquid iniuſte ſtatuatur a: quia prætextu pietatis non eſt facienda impietas, vt 14. q. 5. forte. & 1 q. 1. non eſt putanda.

d ¶ Iurgari.] id eſt, litigari.

e ¶ Seruituti.] id eſt, clericatui.

a ¶ Tran-

u ¶ Tranſactione.] Et nonne hoc eſt ſimonia, vt quis ſe emat vt promoueatur, immo vt promotus maneat in ordine, vt ſ. ead. ex antiquis. Sed dic q hic non fit tranſactio ſuper ordine, ſed ſuper libertate, vel ſuper ipſo ſeruo: & ſuper ſeruitio poteſt fieri tranſactio. 16. q. 1. de

lus, id eſt ex propria ancilla natus: aut empticius. Si eſt empticius: aut emit eum antequã fuit Chriſtianus, aut poſt. Item ſi emit eum ante: aut emit eum cauſa ſeruiendi, aut cauſa mercimonij. Vernaculus, ſi vult fieri Chriſtianus, ſtatim eripitur in libertatem nullo pretio dato, vt C. de epiſc. & cleri. Deo nobis. §. vlt. Si enim emptus ad ſeruiendum, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus: multo magis qui natus eſt ex ancilla propria, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus. Dicit enim Gregorius pro illo ſolo dandum pretium, qui cauſa mercimonij eſt emptus, vt ĩ. ead. fraternitatem. Si autẽ eſt emptus poſtquam fuerit Chriſtianus, liber efficitur nullo pretio dato: quia commercium Chriſtiani penitus eſt ei interdictum, vt ĩ. ea. mancipia. Si autem eſſet emptus dum eſſet paganus: ſi cauſa ſeruitij eſt emptus, & vult fieri Chriſtianus, liber efficitur ſine pretio, vt ĩ. ead. fraternitatem. Si autem cauſa mercimonij eſt emptus, ſi eum venalem non exponit infra tres menſes, poſtea ſine omni pretio liberatur: quia præſumitur q ad ſeruiendum eum emerit, vt ea. c. fraternitatem. Si autem infra tres menſes eum exponit venalem, & forte eũ vendere non poteſt: ſi vult fieri Chriſtianus, liberatur relicto pretio duodecim ſo-

Serui Iudæorum ſi volunt baptizari an eripiantur ſtatim in libertatem.

† al ſcriptionis

vel religioſis cõgregationibus putauerint applicandas, niſi voluntate forſitan dominorũ ſub ſcripturæ † teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione ^a conceſſas; periculum ſe proprij honoris non ambigant, communioniſque ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam verax nos querela pulſauerit. ¶ Magnis quippe ſtudijs, ſecundum beatum Apoſtolum præcauendum eſt, ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur. *Idem* ^c ¶ Nihil perire credimus, eccleſiaſticis vtilitatibus; ſi, quæ ſunt aliena ^b, reddantur ^c.

1. ad Tim. 6. 2. Pet. 2.

α ¶ Poſſeſſionumque.] *Emendatum ſic eſt ex decreto Gelaſij cum antea legeretur*, poſſeſſionemque. *Nam originarij non ſolum dominis, ſed fundis, ac poſſeſſionibus addicti erant. l. quemadmodum. & l. origiuarios. lib. xi. cod. tit. de agricol. Ac propterea ſupra in c. frequens. non eſt mutata vox*, poſſeſſionibus; *quamuis in pleriſque vetuſtis codicibus legatur*, poſſeſſoribus.
β ¶ Idem.] *Hæc non ſunt inuenta apud Gelaſium, neque apud ceteros collectores habentur.*

3 *Hoc tunc obſeruandum eſt, cum dominus & ſeruus einſdem profeſſionis inueniuntur. Ceterum ſi Iudæus ^d mancipium Chriſtianum emerit; iudicis, vel epiſcopi auctoritate, etiam eo inuito, ad libertatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Siciliæ, lib. 2. epiſt 37. ſeu c. 76.

¶ Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata. C. XIII.

MAncipia ^e Chriſtiana quæcumque Iudæum comparaſſe patuerit, ad libertatem ^f iuxta legum præcepta ſine omni ambiguitate perducite ^g; ne, quod abſit, Chriſtiana religio Iudæis ſubdita polluatur.

C. ne Iudæus Chriſtianum mancipium. §. nulla.

Item ex concilio Toletano 3. c. 14.

1. de rap. nec eſt magis ſimonia, quàm ſi quis emeret terram vt ibi ædificaret eccleſiam: ſed tñ ipſe ſeruus nõ poteſt tranſigere cũ domino, vt C. de tranſa. interpoſitas.
b ¶ Aliena.] infra 12. q. 2. fraternitas. ĩ. 14. q. 6. ſi res aliena propter quam.
c ¶ Reddantur.] Poſtquam ſcit eccleſia ea eſſe alterius. Sed pone q prælatus ſciat rem nõ eſſe eccleſiæ: nũquid ſtatim tenetur reſtituere? vr hic q ſic, & extra de ſimo. per tuas. in fin. & extra de poſtula. bonæ 2. quia bonam fidem debet agnoſcere, vt ff. manda. quintus. Dico q ſi diffidit de iure eccleſiæ, denuntiabit illi, quem credit dominum, vt rem petat: nec in hoc facit fraudem, vt ff. de neg. geſt. at qui natura. §. cum me abſente. & de hoc inuenies 34. q. 2. ſi vero.
HOC TVNC. CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius diſt. dictum eſt ſ. q ſerui non debent ordinari inuitis vel ignorantibus dominis. & ſi ordinati fuerint, ſunt eis reſtituendi: quod verum eſt cum dñs & ſeruus ſũt Chriſtiani. Sed ſi Iudæus mancipiũ Chriſtianũ emerit: iudicis vel epi auctoritate debet eo inuito ad libertatẽ perduci. Et hoc probat per ſequentia capitula.
d ¶ Iudæus.] Diſtingue, aut ſeruus Iudæi eſt vernacu-

lidorum, extra de Iudæ. c. 1. Idẽ p omnia in ſeruis Paganorum: licet Hugo dicat quòd ſi vernaculus Pagani fiat Chriſtianus, tenetur ſeruire Domino ſuo 1 ſecundum illud Apoſt. Quicumque ſerui ſunt ſub iugo infidelium, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. Et alibi, Serui ſubditi eſtote dominis, &c. Et ſecundum hoc poteſt Paganus eſſe dñs Chriſtiani: ſed non fieri.
MAncipia Chriſtiana.] CASVS. Quidã Iudæi quoſdam ſeruos Chriſtianos emerunt: quæſiuit Libertinus epiſcopus, quid inde eſſet faciendum: & mandat ei Papa Gregorius, vt eos ad libertatem perducat, ne Chriſtiana religio ſubiecta Iudæis polluatur.
e ¶ Mancipia Chriſtiana.] ante emptionem.
f ¶ Ad libertatem.] ĩ. 17. q. 4. iudas qui cõtra. 2. Sed hic de eo agitur quem conſtat eſſe Chriſtianum; ibi de eo qui ſe mentitur eſſe Chriſtianum, vt euadat iugum ſeruitutis.
g ¶ Perducite.] id eſt, perductos oſtendite: quia ſtatim liber eſt extra de iudæ. c. 2. tamen coloni poſſunt eſſe Iudæorum, vt ibi dicitur. Sed nunquid Chriſtianus poteſt emere Iudæum mancipium? Sic: tamen vt cũ illo non moretur, vt 28. q. 1. ſæpe. & cap nullus. Ioan.

1 Vnde dicit illud eſſe in vernaculis Iudæorum propter eorum perfidiã: & magis ſuſpectã eorum cohabitationẽ. Sed vt prædictũ eſt, idẽ dicendum eſt, 1 vtriſq. C. de epiſ. & cleric. Deo nobis. quia hodie pagani ferè omnes iudaizant diſcernẽdo cibos, & alios ritus exercendo: ſecundum Laur.

2 Ad idem eſt tex. in l. fin. & ibi Bar. & per totum. C. de Iud.

Nulla

NVlla officia.] CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum eſt, q publica officia non ſunt committenda Iudæis, occaſione quorum poſſint offendere Chriſtianos Secundum eſt, q ſerui Chriſtiani ab eis circumciſi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatem perducantur.

a ¶ Nulla officia.] ℸ. 17.q.4.conſtituit.

b ¶ Occaſio.] Argu. quòd nemo cogitur ſibi eligere exoſum, vt.63. diſt. cap. vlti. Ioan.arg.54.diſt.c. 1.

c ¶ Non reddito.] ſecundum legem decapitatur. C.ne Iudæus Chriſtianum man. l. vnica.

d ¶ Venditi fuerint.] id eſt, debent vendi: & tunc cum emptor non inuenitur, non perdit ſerui pretium. argu. 16.q.3.placuit. vel forte venditi fuerant ſed emptor abſentauit ſe aliqua de cauſa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, ſcilicet Iudæus, qui qui eos emerat.

¶ Officia publica Iudæis non ſunt committenda. C. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per quæ eis occaſio [b] tribuatur Chriſtianis pœnam inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis judaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

† al. Iudæis opus eſt agere

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiã baptiſmi venire deſiderant, quid fieri debeat, Gregorius Papa ſcribit Fortunato Neapolitano epiſcopo libro quinto, epiſt. 31. ſeu c. 131.

Io.diac.l.4. nu. 47.

DE HIS AVTEM. Supra oſtenſum eſt qd fieri debeat d ſeruis Chriſtianis, quos Iudæi emerint. Nũc oſtẽdit quid iuris ſit de ſeruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc ſcribit Gregorius Fortunato Neapolitano epiſcopo.

¶ In libertatem vendicentur ſerui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. C. X V.

Iuo p.13.c.106. Polyc.l.7.tit.14

FRaternitatem veſtram de his oportet eſſe ſolicitam. Et ſi de Iudæorum ſeruitio non ſolũ Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri voluerit Chriſtianus; poſtquam voluntas eius fuerit patefacta, ne hunc ſub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorum venundandi facultas ſit; ſed is, qui ad Chriſtianam conuerti fidẽ deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan vtilitates ſuas irrationabiliter æſtiment impediri, ſolicita vos hæc conuenit conſideratione ſeruare; vt ſi paganos, quos mercimonij cauſã de externis† finibus emerint, intra tres menſes, dũ emptor, cui † venditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad eccleſiam forte contigerit, & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiam extra eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum à Chriſtiano ſcilicet emptore percipiant [e]. Si autem poſt præfinitos tres menſes quiſquã huiuſmodi ſeruorum velle ſuum edixerit †, & fieri voluerit Chriſtianus; nec aliquis eum poſtmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venundare; ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, ſed ad ſeruiendum ſibi dicitur † [g] comparaſſe †.

† al. extraneis

† cui vendi debeãs] orig.

Vendere quandoq; quis cogitur rẽ ſuã.

† al. dixerit

† emero] ori

Futurum pro præterito ponitur.

† intelligitur] orig.

† al. reſeruaſſe.

Probatio an admittatur contra præſumptionem.

FRaternitatem.] CASVS. Iudæi Neapolim habitãtes emerunt ſeruos paganos vel Iudæos cauſa mercimonij d extraneis finibus: quos Neapoli habebãt, qui volebant fieri Chriſtiani: ſed eorum domini non permittebant, immo eos vendebãt. Quæſiuit Fortunatus eps Neapolitanus, quid de hoc eſſet faciendum. Et reſpon. Grego. vt ſua ſolicitudine in libertatem vendicentur, nec alijs vendi patiatur: hac tamen conſideratione ſeruata circa Paganos, vt intra tres menſes ab eo tẽpore quo Neapolim ducti ſũt, venales eos exponãt emptores Iudæi: intra quos ſi dũ emptor cui vendantur nõ inuenit, ad eccleſiã confugerint, Chriſtiani fiant, & pretium recipiãt à Chriſtiano emptore: vel alius recipiat p eis ſi abſentes ſunt: idem eſt, & ſi extra eccleſiã dixerint ſe velle fieri Chriſtianos. Si vero intra tres menſes eos venales non expoſuerint, & nolunt fieri Chriſtiani: nullus de cetero emat eos ad ſeruiendum: & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur: quia præſumitur q tantũ ad ſeruiendum ſibi emerunt, & non ad vendẽdum: ita poſuit Beneuen. caſum, & ita etiam ſentit Hu. in ſumma ſua. Probabiliter tñ poteſt dici, q principium cap. vſque ad locum illum, [Hi vero.] intelligitur de Iudæis vel Paganis ſeruis, qui cauſa mercimonij non habebantur: qui indiſtincte perueniunt ad libertatem, ſi volũt fieri Chriſtiani. Reliqua vero pars loquitur de illis, qui cauſa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis caſũ in melius commutando, ſicut tibi videbitur.

e ¶ Percipiant.] datis duodecim ſolidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis c.1. Sed quid ſi nemo ipſum vult redimere? quærat pretium oſtiatim, vt ff. de manu.l.3. aut ſeruiat quinque annis. C.de cap. l. vlti. & 36.q. 1.de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur vendere rem ſuam, vt 14.q.6. comperimus.

f ¶ Emerit.] id eſt emet. ſic quandoque ponitur futurum pro præterito, vt 63 diſtinct. noſſe, ibi ponitur fore peruentum pro perueniſſe. ſic ff. de verbo. ſignifi. verbum erit. & ff. de leg. 3. etiam. & ſupra. diſtinct. 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.] id eſt, præſumitur & hæc eſt præſumptio iuris. & dicunt quidam, q contra hanc præſumptionẽ non admittitur probatio 1, cũ hic nõ tantũ præſumat, ſed etiã ſtatuat ius, vt extra de reg. vidua. extra de cõdit. a pp.

1 Adde an & quando cõtra præſumptionẽ iuris, & de iure admittatur pbatio vel nõ, no. I auth. ſed iam neceſſe. C. de donatio. ante nup. glo. in L. in tegẽrium §. quod fere. ff. de pa.

app. per totas. Et iſtud conceſſo ꝙ vbicumque non tantũ præſumit ius ſed etiam aliquid certi ſtatuit, ꝙ non admittatur probatio in contrarium: licet H. contrarium dicat, vt 27. q. 1. nec aliqua. & 35. q. 3. extraordinaria. ꝟ. 17. q. 4. in venditionibus. Ioan. Ego credo ꝙ ſemper admittitur probatio in contrarium, niſi ius ſtatuat quòd non admittatur, vt ꝟ. 17. q. 4. in venditionibus. De hoc habes 50. diſt. ferrum. B.

Ioa. Diaconus l. 4. nu. 46.

[Idem Ianuario Caralitano epiſcopo, lib. 3. epiſt. 9.]

PALEA. C. XVI.

Iuo p. 13. c. 102.

SI quilibet Iudæorum ſeruus ad venerabilia loca confugerit cauſa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizatus, ſine vllo Chriſtianorum a pauperum damno religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

a ¶ Chriſtianorum] *Ioannes diaconus in vita B. Gregorij, lib. 4. num. 46. referens hanc epiſtolã, & Iuo p. 13. c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abeſt à codicibus epiſtolarum S. Gregorij tam impreſſis, quàm manuſcriptis, qui ſunt collati.*

[Item ex concilio Toletano 12. c. 9.]

PALEA. C. XVII.

Burch. l. 4. c. 86. Iuo p. 1. c. 180. † Vt ſi] orig.

ETſi † Iudæorum ſerui nec dũ adhuc conuerſi ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertate donentur.

[Item ex concilio Matiſconenſi 1. c. 16.]

PALEA. C. XVIII.

Burch. l. 4. c. 88. Iuo p. 1. c. 182.

PRæſenti concilio, Deo auctore, ſancimus, vt nullum Chriſtianum mancipium Iudæo deinceps ſeruiat; ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicumque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat; quia nefas eſt, quem Chriſtus Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, blaſphemum Chriſtianæ religionis in vinculis tenere. Quòd ſi acquieſcere his quæ ſtatuimus, quicumque Iudæus noluerit; quamdiu ad pecuniam conſtitutam venire diſtulerit; liceat mancipium † ipſum cum Chriſtianis, vbicumque voluerit, habitare.

† al. mancipio ipſi

a ¶ Præſenti.] *Caput hoc eodem modo refertur à Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipſo paulo aliter habetur, & nonnulla deſunt.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 10.

¶ De eodem. C. XIX.

Poly. l. 2. tit. 31. Burc. l. 2. c. 24. Iuo p. 6. c. 125.

SI ſeruus, abſente a, vel neſciente domino, epiſcopo tamen ſciente, quòd ſeruus ſit, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipſo in clericatus officio b permanente, epiſcopus eum domino duplici ſatisfactione cõpenſet c. Si vero epiſcopus eum ſeruum neſcierit; qui teſtimonium perhibẽt, aut eum ſupplicauerint d ordinari, ſimili redhibitioni teneantur e obnoxij.

Inſtit. ala. de ſan ctiſs. epis. §. ſi ſeruus. & in Authentica, ſi ſeruus. C. de epis. & clericis.

Item conſtitutio noua.

¶ De eodem. C. XX.

SI ſeruus

SI ſeruus.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Aurelianenſi quam pœnam deberet pati epiſcopus, qui ordinauit quemdam ſeruum dño abſente, ſiue ignorante. Et reſpondetur, ſi eps ordinauit eum ſciẽter in presbyterum vel diaconum, ipſo in ordine permanente duos dño reddat. Si autem ignorãter ordinauit: illi qui eũ repræſentauerunt epiſcopo, ſimili pœna teneãtur.

a ¶ Abſente.] videtur enim epiſcopus tunc cum eo diſpenſaſſe. ſi. 28. diſt. diaconi. Et eſt arg. ad hoc, ꝙ eps diſpenſat ipſo facto circa notum, vt dixi 51. diſt. qui in aliquo.

b ¶ Officio.] de diſpenſatione fauore libertatis. deberet enim deponi: quia furtum cõmiſit corporis ſui, vt C. de ſer. fug. l. 1. Sed quid ſi iſti non habent vnde ſoluãt? tunc dico iſtum reddendum domino, vt ꝟ. ea. ex antiquis. arg. ff. de eo per quem factum eſt. l. vlt.

c ¶ Compenſet.] ſi habet ꝓprium, alioquin non: quia delictum perſonæ, &c. vt 16. q. 6. ſi epiſcopum. extra de appel. reprehenſibilis.

d ¶ Supplicauerint.] & ſic patet ꝙ nõ ſemper deponitur ordinatus, qui occultat crimen ſuum 1: qđ eſt ꝯ H. vt dixi diſt. 50. ex pœnitentibus.

e ¶ Teneãtur obnoxij.] item patet hic, ꝙ eps nõ tenetur prouidere ordinato cũ alter eũ examinat, vt ꝟ. 24. diſt. quando.

SI ſeruus.] CASVS. Hoc cap. habetur ex authẽ. de ſanctiſs. epiſc. §. ſi ſeruus. & diuiditur in quattuor partes. In prima parte dĩ, ꝙ ſi dñs ſciat ſeruum ordinari, & non contradicat, ſtatim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra annum recuperabit illum, ſi probauerit ſeruilem fortunam. In ſecũda parte

Furtũ ſui ipſius quis committit.

1 Scilicet defectũ, quia ſeruitus nõ eſt crimen, ſed eſt defectus: ſed ordinandus peccat non manifeſtãdo defectũ: vnde ſi bene iſpicias, non eſt cõtra. Hug.

Ordinato quibus non tenetur eps prouidere.

parte dicitur, q; ſi per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum ſeruitutis. In tertia dicitur, q; ordo epiſcopalis liberat à patria poteſtate, & à ſeruili fortuna, vel adſcriptitia; ſed non à curiali. In quarta dicitur, q; adſcriptitij poſſunt clerici fieri inuitis dominis, ita vt agriculturã adimpleant.

narios, & alijs conditionibus obligatos: quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, q; de cetero hoc non faciãt, niſi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid poteſtatis, acceſſerint.

i ¶ Originatijs.] tales enim liberi ſunt, vt C. de agri. l. diffini-

ſciente [a], & non contradicente domino, in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipſo, quod conſtitutus eſt, liber, & ingenuus erit. Sed ſi ignorante domino; licet ei intra ſpatiũ vnius [b] anni & ſeruilem [c] fortunam probare, & ſeruum ſuum [d] accipere. Verum etiam ſi legitimo probato experimento monachus efficiatur, euadit iugum ſeruitutis. Debent enim per triennium [e], antequam monachi efficiãtur, in monaſterio permanere: poſtea vero ſi monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. Epiſcopalis [f] enim ordo liberat à fortuna ſeruili, vel adſcriptitia, ſed nõ à curiali [g], ſiue officiali: nam & poſt ordinationem durat. Sed & ius patriæ poteſtatis ſoluit epiſcopalis dignitas. Adſcriptitios vero in ipſis poſſeſsionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impoſitam ſibi agriculturam adimpleant [h].

¶ Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum conſtitutionum ab Irnerio deſcriptis; quæ poſt codicem poni ſolent; itemq. in nouella 123. c. 26. per Iulianum antecesſorẽ. Verba autem, quæ addita erant in titulo, Leo Imperator omnibus epiſcopis, *videntur illuc irrepſiſſe ex ſequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 1.

¶ De eodem. C. XXI.

ADmittuntur paſsim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & qui à dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium ſacerdotij (tamquam ſeruilis vilitas hunc honorem iure capiat) prouehuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres chariſsimi, omnes veſtræ prouinciæ abſtineant ſacerdotes: & non tantum ab his, ſed etiam † ab alijs originarijs [i], vel qui alicui cõditioni obligati ſunt, volumus temperari; niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis.

4 *De ſeruis monaſterij quæritur, an eccleſiaſticis officijs poſſint aggregari, an non. Sed famuli eccleſiarum non ſunt ordinandi, ſicut ſupra dictum eſt; niſi à proprijs epiſcopis libertatem conſequantur. Porro ſeruus monaſterij libertatem conſequi non* [a] *valet: non ergo ad clericatum ſibi accedere licet. Quòd autem liber fieri non poſſit, probatur auctoritate octauæ ſynodi, in qua ſic ſtatutum legitur.*

a ¶ Non valet.] *In primo Vaticano poſt hæc verba ſequitur:* qui enim ſunt monaſterij, in nullius ius trãſire poſſunt. Vnde nec abbas poteſt dicere, hoc meum eſt: nõ ergo, &c. *Caput antẽ,*

a ¶ Sciente.] argumẽtũ de taciturnitate [1] extra de his, quæ fiũt à prælа. cap. 1. & dixi 27. diſt. diaconus. & 28. diſt. diaconi.

b ¶ Vnius.] ſed qualiter hoc ſtare poteſt in presbytero, vel diacono? nam epiſcopus debet ſeruare interſtitia temporum, quę ſunt ſ. 77. diſt. in ſingulis. ſed ſi obſeruauit, conſtat q; plus ſtetit, quàm p annum. Reſpon. dicunt quidam, q; iſte fuit ordinatus ſine examinatione, & non obſeruatis interſtitijs. vel dic q; erat grandæuus: vnde vſq; ad annum potuit promoueri in diaconem, vt 77. diſt. monachus. Vel dic q; annus iſte incipiat non à tpe ordinationis, ſed à tpe ſcientię. argu. 17. q. 2. ſi quis incognitus.

c ¶ Seruilem.] plus enim valet ordo, q̃ ſcientia & militia, vt ff. de libe. cau. qui de libertate. in fin.

d ¶ Seruum ſuum.] eum diſt. ſ. ea. ex antiquis.

e ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triennium, ad clericatum annus: quia clerici ſunt in publico, & monachi latẽt.

f ¶ Epiſcopalis.] & ẽt ſacerdotalis, vt ſ. ea. ex antiquis.

g ¶ Sed non à curiali.] quidam dicunt, iſta verba nõ eſſe in ipſa lege: & verũ eſt q; in illa non ponuntur, ſed alibi, vt in authen. de ſanctiſs. epis. §. ſed hoc quidem. coll. 9. ſed ſecundum hæc iura canonica hoc non tenet: quia cũ ordo liberat à ſeruili fortuna, multo fortius à curiali ſoluit epiſcopalis dignitas, quæ autem dignitas liberat à poteſtate patria, habes in auth. conſtitutio. q̃ de dig. coll. 6. & C. de decu. l. vlt. lib. 10. & in auth. vt ordinariæ præfec. coll. 5.

h ¶ Adimpleant.] hoc nõ tenet, vt ſ. ea. quicumque [2].

ADmittuntur.] CASVS. Quidam epiſcopi admittebant indiſtincte ad ſacros ordines ſeruos, & origi-

diffinimus. lib. 11. & l. ne diutius. & extra de Iudæ. cap. 2. [3] Ioan.

DE SERVIS. CASVS. Hic mouet Gratianus quãdam quæſtionem, an ſerui monaſterij poſſint ordinari: & probat ſophiſtice q; non poſſunt: quia ſerui eccleſiarum promoueri non poſſunt, niſi ab epiſcopis ſuis libertatem conſequantur, ſed ſerui monaſterij libertatem

1 Aliàs tacens habet p contumace. ſ. 65. diſt. c. vlt. in glo. vlt.

Eps inter ordinandum debet obſeruare interſtitia temporum.

Ordo præfertur ſciẽtiæ & militiæ.

Monachi latent.

2 Et ideo ſubijcit c. ſequẽs, qđ hoc corrigit. Ioan. de Fant.

3 Ad ordines tñ non admittentur ſine licẽtia dñorum, vt hic. Nec tenet qđ le. & not. c. proxi. in fine. Nam illud h corrigitur lo. de Fa

Auth. de monachis. §. Hinc autem.

Tit. de ſanctiſs. epiſcopis. §. ſed & quidem.

Auth. epiſtolis, de epiſcopi & cler. eod.

Auth. ſed epiſtolis, eod.

Authen. adſcriptitios, eod.

Anſel. l. 7. c. 25. Burc. l. 2. c. 22. Iuo p. 6. c. 64.

† *& ab alijs, qui aut originali, aut alicui*] orig.

tatem conſequi non poſſunt : ergo ad clericatum promoueri non poſſunt:& q; non poſſunt cõſeqũi libertatẽ, ꝓbatur ſequẽti cap. cuius caſus patet,& ꝑ te videbis.

a ABbati.) ¶ Liberũ.] quia, ſi manumittitur ſeruus eccleſiæ, duo dabuntur loco illius, vt 12. q. 2. epiſ. ſed ...

ui monaſteriorum non prohibentur fieri liberi,& ordines recipere, dummodo non recedant ab obſequio monaſteriorum: ſed prohibentur libertatem nanciſci, ſi ab eorum ſeruitio recedere velint: quia turpe eſt, vt monachi laborent,& ſerui ſui otio torpeant: ſicut habetur in quadam conſtitutione 17. q. 4. in venditionibus. & quod ſerui monaſteriorũ poſſint promoueri probatur ſeq. cap.

e ¶ In alio capitulo.] ſ. 17. q. 4. in venditionibus.

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non eſt, quàm apud Iſidorum Hiſpalenſem in reg. monachic. de famil. vita.

¶ Monaſterii ſeruum abbati, vel monacho non licet liberum facere. C. XXII.

Iſidorus Hiſpal. in reg. monach. c. de famil. vita.

ABbati, vel monacho monaſterij ſeruum non licebit facere liberum [a]. Qui enim nihil proprium [b] habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam ſicut etiam ſæculi leges ſanxerunt, non poteſt poſſeſsio alienari [c], niſi à proprio [d] domino.

Hac auctoritate prohibentur ſerui adipiſci libertatem recedendi ab obſequijs monaſterij: ſed non prohibentur nanciſci libertatẽ promouendi ad ſacros ordines. Poteſt enim in ſacris ordinibus conſtitutus, monaſterij obſequijs perpetuo deſeruire: ac ſic ſeruus monaſterij & libertatem adipiſci, & ſacris officijs aſſociari valet. Vnde in alio capitulo [e] præfatæ conſtitutionis hac cauſa redditur: [Iniuſtũ [a] eſt enim, vt monachis rurale opus facientibus, ſerui eorũ otio torpeant, ac delitijs affluant.]

a ¶ Iniuſtum.] *infra 17. q. 4. c. in venditionibus. verſ. iniuſtum. hoc ipſum citatur ex concilio Agathenſi, vbi etiam extat, c. 56.*

Quòd autem ſerui eccleſiarum (quo nomine etiam monaſterij ſeruos ſignificari intelligimus) ad ſacra religionis propoſitum debeant aſſumi; auctoritate Gregorij probatur, qui in generali ſynodo reſidens † dixit.

† *al. præſidens*

¶ Si conuerſationis probatæ fuerit famulus eccleſiæ, poteſt ordinari. C. XXIII.

Ex decreũt B. Gregorij in extremo 12. lib. regeſti, & aliqua ex parte l. 4. epiſto. 44. Ioan. diac. l. 2. c. 16. In conc. Tribur. c. 29. Anſ. l. 7. c. 184. Poly. l. 6. tit. 16.

MVltos de † eccleſiaſtica familia, ſeu ſæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei ſeruitium feſtinare, vt ab humana ſeruitute liberi in diuino ſeruitio valeant familiarius in monaſterijs conuerſari. Quos ſi paſsim dimittimus, omnibus fugiendi eccleſiaſtici iuris dominium occaſionem præbemus. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſeruitium incaute retinemus; illi inuenimur negare [f] quædam, qui dedit omnia [g]. Vnde neceſſe eſt, vt quiſquis ex iuris eccleſiaſtici ſeruitute, vel ſæcularis militiæ [h] ad Dei ſeruitium conuerti deſiderat; probetur prius in laico habitu conſtitutus. Et ſi mores illius, atque conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium ferunt; abſque vlla

MVltos.] CASVS. quæſitũ fuit ab Auguſtino, an ſerui eccleſiarum vel ſæcularium virorũ ſi velint fieri monachi, ſint indifferẽter admittendi? Et rñdet q; non: quia ſi indifferenter eos admittimus, damus eis occaſionem fugiendi dominos ſuos, ſe ad eccleſiam transferẽdo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus quædã, id eſt, eos qui hoc petũt propter Deũ, qui dedit oĩa: & ideo prius in laicali habitu diligenter congruo tempore probati, ſi eorum vita inueniatur honeſta, monachi fiant: & ſi poſtea irreprehenſibiliter vixerint, poterunt ad ſacros ordines promoueri per temporũ interualla: dummodo non ſint illis criminibus maculati, quæ lege veteri morte puniebantur. Quod poſtea ſequitur, planum eſt vſque ad diſtinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc videtur, q; ſerui eccleſiarum ſecundũ præſcriptum modũ probatis impediri non poſſunt, ſi velint ꝓmoueri: cum opus ſit pietatis manumittere ſeruos. 12. quæſt. 2.

Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ.

ſed abbas nihil habet proprij, vt 12. q. 1. non dicatis. vnde non poteſt facere hanc recompenſationem.

b ¶ Proprium.] quia nemo poteſt plus iuris in alium, &c. vt extra de donatio. inter virũ & vxo. nuper. & ff. de regu. iuris nemo. 1. q. 7. Daibertũ. ſed fallit extra d elec. ſuffraganeis. ff. de acquiren. rerũ domi. nõ eſt nouũ.

c ¶ Alienari.] 12. q. 3. ſi quis à proprio. niſi in caſibus, vt ff. de pign. act. ſi conuenerit. & inſtit. quib. als. nõ licet. §. 1. & ff. de vſufruct. l. quod noſtrum.

d ¶ Proprio.] ſim. extra de iure patr. q; autem.

HAC AVCTO. CASVS.] Dicit Gratianus in hoc §. in quo caſu intelligitur ſupra dictum cap. Et dicit q; ſerui monaſteriorum ... cum redemptor. Sed dic quòd Gregorius non dat poteſtatem hic ſeruis conuertendi [2], & ſe ſubtrahendi: ſed prælatos inſtruit, vt non aliter manumittãt quàm probatione adhibita. Vel dic q; loquitur de iam manumiſſis [3], vt etiam tales indiſtincte non ſint recipiendi, niſi probentur per triennium in laicali habitu.

g ¶ Omnia.] & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & ſic media via tenenda eſt, vt 45. diſtin. diſciplina. ff. de offic. proc. l. ſolent.

h ¶ Militiæ.] non obſt. 19. q. 3. monaſterija. & dixi 53. diſt. legem.

2 Aliàs cõferendi.

3 Ita intelligit. Lau.

Media via eſt tenẽda.

1 ¶ Morte.] non tñ omnia nec ſola, quæ tunc puniebā- tur morte 1, hodie repellunt à promotione: qa furtú, & ſimplex fornicatio non puniebantur morte, vt 36. q. 2. denique. & in alijs multis, vt 32. q. 2. ſi quis per vetuſt. hæc tñ hic repellút à promotione. 49. diſt. hinc etenim.

1 De furto probatur de conſec. diſt. 4. diſcipulos. & extra de furtis. ſi quis. Hodie iſta proprie ſumendo repellunt à promotione. 81. diſt. cap. 1.

propter hoſtilem rabiem, vt pauci vel nulli ſacerdotes inuenirentur, qui populis miniſtrarent diuina miniſteria: quæſitum fuit à Gelaſio, an de monachis vel laicis poſſint aliqui promoueri? Et reſpondet q. ſic, neceſſitate inſtāte, dummodo ſint honeſtæ vitæ: ſalua tñ honorificentia

retractatione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo permittatur; vt à ſeruitio humano liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorem ſubire appetit ſeruitutem. Si autem & in monaſtico habitu, ſecundum Patrũ regulas irreprehenſibiliter fuerit cõuerſatus; poſt præfixa ſacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officium proueharur: ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in teſtamento veteri morte [a] mulctātur.

Ecce quomodo ſerui ad clericatum aſſumi valeant; vel quomodo non admittantur. Liberti quoque non ſunt promouendi ad clerũ, niſi ab obſequijs ſui patroni fuerint abſoluti. Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶ Abſque patroni aſſenſu liberti non promoueantur ad clerum. C. XXIIII.

PRohibendum eſt, vt liberti, quorum patroni in ſæculo fuerint [i], ad clerum non proueħantur.

DISTINCTIO LV.

1 ps

C*Orpore vero vitiati [b] ſimiliter à ſacris officijs prohibentur.*

Vnde Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam, & Brutios conſtitutis, epiſt. 1. c. 2. & 3. ſcribit dicens.

¶ Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis; ante acta eius vita examinetur. C. I

PRiſcis igitur pro ſui reuerentia manētibus conſtitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget anguſtia, regulariter cõuenit cuſtodiri) eatenus [a] eccleſijs quæ vel cunctis ſunt priuatæ † miniſtris, vel ſufficientibus [b] vſque adeo deſpoliatæ ſeruitijs, vt plebibus ad ſe pertinentibus diuina munera ſupplere non valeant, tā inſtituēdi quàm promouēdi clericalis obſequij ſic ſpatia diſpēſanda cõcedimus: Vt ſi quis monaſteria lib' [c] diſciplinis 1

Iuo p. 3. c. 142. & 143. Polyc. l. 2. tit. 31 Anſ. l. 7. c. 46.

Ibidem c. 3. ĵ. diſt. 77. ſi qs.

† Concor. tex. in l. generaliter. & ibi C. de epiſc. & cle. gl. & Bar. in 2. §. ſi. ſi. ... don.

P Rohibendũ eſt.] ¶ Fuerint.] ideſt vixerint: vel etiam eorũ heredes, vt C. de lib. & eo. li. libertinæ. filius tñ liberti, poſt vt ff. de obſequijs liber. heredes. C. de operis libertorũ. quod ex liberta. ſecus tñ eſt in libertis eccleſiarũ, vt ſ. ead. q ex famulis. quia eorũ dña, ſ. eccleſia, numquam moritur, vt 12. q. 2. liberti.

Eccleſia nũquam moritur.

C Orpore.] Hæc diſtinctio diuidit in duas partes. Et principaliter in hac diſtinctio. tractat q. corpore vitiati, ſcilicet impotentes vel magnis membris & apparentibus vnde deformarentur, vel minoribus p culpam ſuam, promouendi nõ ſunt. Si autem à barbaris, vel à dominis, vel ab inimicis ſecti fuiſſent, vel à medicis, vel caſu, poſſent pmoueri: & hoc probat in prima parte p xij. auctoritates ſanctorum. Secunda ibi, Hoc autē. Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 55. diſt. in qua oſtenditur, q. corpore vitiati promoueri non poſſunt: & quæ pœna ordinatoribus taliũ ſit imponēda.

a ¶ Corpore vero vitiati.] Hic agitur de corpore vitiatis: & q̃ pœna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum q. ſponte vitiati in quocunq; mēbro, repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti, vt ĵ. eadem, pænitentes. ſunt enim ſui homicidæ. ĵ. eadem, ſi quis. & cap. qui partem. ſi autem caſu vitiati ſunt corpore, ſcilicet, ab hoſtibus inuiti, vel propter ægritudinem voluntarij: ſiue à ſe ſiue à medicis, non obſtet eis. ĵ. ea. ſi quis à medicis. Si autem aliàs ſunt vitiati: aut ipſi inſiſtebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repelluntur: ſi licito, & ſunt vitiati in minimis membris, ſiue occultis, non repellũtur à promotione, vt ĵ. ead. qui partem. & c. eunuchos. Sed ſi in magnis, & manifeſtis, non promouentur, vt ĵ. ea. ſi Euāgelica. Si ergo aliquis in principalibus membris, ſcilicet in oculo vel manu habet enorme vitium, non promouetur: ſecus ſi modicum: & quod non generet ſcandalũ. vt extra de cler. ægro. vel debili. cap. presbyterum. extra de corpo. vitia. c. 1. & 3. 2 Ioan.

Corpore vitiati ſũt à promotione repellendi.

2 Et c. vlt. ibi de hoc & in prec. ca. preſbyterorũ. Archid.

P Riſcis.] CASVS. Tempore Gelaſij in quadā prouincia eccleſiæ erant ita deſolatæ officio clericorũ rificentia priſcorum canonum, qui tales prohibēt, niſi neceſſitate per eccleſias ordinari. & hoc in prima parte In ſecunda parte, q̃ incipit ibi, [Ne ſit.] ponit vndecim impedimenta, quæ prohibent ſupradictos promoueri etiam inſtante neceſſitate.

b ¶ Vel ſufficientibus.] Vbi enim non eſt copia aliorum, bene aſſumuntur minus legitimi, vt ff. de decu. generaliter. §. pen. ſic aliàs in defectum probationum admittitur minus idoneus teſtis, vt 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item ſerui. 14. q. 2. c. 2.

Legitimis deficientibus aſſumũtur minus legitimi.

c ¶ Monaſterialibus.] Hic videtur q. monachi non poſſunt eſſe prælati eccleſiarum ſæcularium, niſi ex diſpēſatione. extra de capel. mona. c. in eccleſijs. extra de ſta. mona. c. 2. Hug. dicit, q. de iure poſſunt: dumtñ habeāt & abbatis, & epi conſenſum. 16. q. 1. cum pro vtilitate. & cap. doctos. De regularibus habes quòd licite poſſunt, vt extra de ſtat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quòd de iure communi poſſunt promoueri, ſi poſſunt ſecum habere ſocium ſui ordinis, vt extra co. tit. mona-

monachi 1. B. De hoc ad plenum. 16. q. 1. In ſumma.

N Vllus.] Casvs. Antiquitus facta fuit conſtitutio, vt nullus epiſcopus ordinaret pænitentē, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam epiſcopi male ſeruabāt; & ideo Arelatan. concilij noue ſtatuit ſtatuit regulam ſeueriorē, vt quicumque amodo tales ordinauerit, anno integro ceſſet à celebratione Miſſarum: & ſi celebrauerit, poſt excommunicationē deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem.] & nonne ſeuerior fuit illa cōſtitutio, quæ priuat tales poteſtate ordinandi, vt 36. diſt. qui eccleſiaſtici, ſic & hic adijcitur alia pœna.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis anteacta eius vita requiratur. ¶ Ne ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſeruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pænitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

α ¶ Eatenus eccleſijs.] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſij, & Iuone.*

β ¶ Monaſterialibus.] *Hic de induſtria videntur Gelaſii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra diſt. 77. c. ſi quis. & ibi legenda.*

b ¶ Anno.] not. hic annum computari à tempore ſcientiæ, vt 17. q. 2. ſi quis incognitus. 2. q. 6. cap. biduū. Quid ſi annus ſit biſſextilis, in quo aliquis ſuſpenſus eſt, numquid ſufficit abſtinere ccclxv. dieb⁹? non videtur: quia illi duo dies habentur p vno 2, vt extra de verb. ſig. quæſiuit, ſed non eſt ita, vt ff. de ſtatulib. cum heres. §. Stichus. quia hoc cap. loquitur de vitiatis in anima 3: & quantum ad hoc facit ad propoſitū magiſtri.

Annus biſſextilis duos dies facit haberi pro vno.

2 Adde hīc ad hoc an biſſextus cōputet' in numero dierum & menſium. no. in gl. ſi. in l. 2. ff. de diuer. & tēporū pſcr. & glo. in l. biſſextus. ff. de verb. ſigni.

Item ex concilio Arelatenſi 3. c. 3.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. C. II.

NVllus pænitentem, nullus bigamum, nullus viduarū maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonū inſtituta contineāt, tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut iam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat; neceſſe fuit, vt nunc ſeueriorem ᵃ regulā ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo, quicūque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, annō ᵇ integro Miſſas facere † non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens Miſſas celebrare præſumpſerit; eccleſiæ γ communione priuetur, & ab omnium fratrum communione † nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, vt ſeueritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter à ſanctis patribus inſtituta obſeruare contemnit.

† al. celebrare

† al. charitate

γ ¶ Eccleſiæ communione priuetur.] *Hæc verba non ſunt in ipſo concilio, & videntur idem ſignificare ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicibus.*

3 13. diſt. vſque.

Item Hilarius in concilio Romano ab ipſo habito, c. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pænitentes, vel illitterati. C. III.

Anſel. l. 7. c. 16.

PAenitentes, vel inſcij litterarum, aut aliqua membrorum damna perpeſsi ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſoluet ᶜ.

P Aenitentes.]

c ¶ Diſſoluet.] Arg. aliquem venire contra factum proprium. 6. 35. q. 9. qd quis. 12. q. 1. certe 4. extra de elect. noſti. argu. contra de cle. coniu. diuerſis fallacijs. extra de conceſ. præb. cum ſuper quæſtione. extra de fil. presbyt. veniens. Vel dic q ipſe dicitur diſſoluere, quia ob ignominiam ſui diſſoluetur. ſic 70. diſt. neminem. & 21. q. 2. c. 1. cū enim ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluet. Ioan. Sol de iure communi non poteſt aliquis venire contra factum ſuum, niſi in caſibus expreſſis in iure 5. B.

4 Vbi de hoc. extra de præbē. cū nō ignores. in ſi.

5 Adde an & qn quis poſſit contra factum propriū venire. & no. in l. poſt mortē. ff. de adop.

Corpore autem vitiati intelliguntur nō caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.

CORPORE. Casvs. Dicit Gratianus hic, q illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui nō caſu, ſed volūtate propria ſe abſciderunt: quod probat ſequentibus capitulis.

Ex priſca verſione.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 22. & 23 legitur.

¶ Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur. C. IIII.

Anſel. l. 7. c. 37.

SI quis

S I quis.] Casvs. In hoc cap. dicitur, q ſi quis laicus ſibi virilia abſciderit, ad clericatū promoueri non poteſt: ſum

eum ſit ſui ipſius homicida. Si vero abſcinderet, debet deponi, quia ſui eſt homicida. Sequens cap. patet.

a ¶ Abſcidit.] ex indignatione, vel etiam cauſa continentiæ.

b ¶ Clericus.] ſed quid dices de Origene, qui ſe eunuchũ fecit, vt liberius in occulto poſſet prædicare tempore perſecutionis eccleſiæ mulieribus: tamẽ poſtea apud Cæſaream factus eſt ſacerdos? Itẽ Marcus præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio: & tamẽ poſtea factus eſt ſacerdos: vt legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc non ſunt trahenda ad conſequẽtiam. 4.q.1.c.vlt. 7.q.1.petiſti 1.

Origenes ſe eunuchũ fecit.

Marcus ſibi pollicẽ præſcidit.

SIMILITER. CASVS. Nũc dicit Gratianus, q̃ illi qui à medicis ſecantur, vel à barbaris, vel qui caſtrantur à dominis, poſſunt promoueri. & ad hoc inducit ſequens capi.

h ¶ Similiter.] iſtud reſpicit vltimam partem præced. cap.

abſcidit [a] ſemetipſum: [id eſt †, ſi quis amputauit ſibi virilia.] non fiat clericus [b]: quia ſui eſt homicida [c], & Dei conditionis inimicus. ¶ Si quis cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur: quia ſui eſt homicida.

† Iſta eſt gloſſa in vetere verſione.

Cap. 23.

Item ex concilio Arelatenſi 2.c.7.

¶ Non producantur ad clerum, qui ſeipſos abſcindunt. C. V.

HI †, qui ſe, carnali vitio [d] repugnare neſcientes, abſcindunt; ad clerum peruenire non poſſunt.

† Si qui] orig.

Item Innocentius ſcribit Felici Nuceriano epiſcopo, epiſt.4.c.1.

¶ Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit. C. VI.

QVi partem cuiuſlibet digiti [e] ſibi ipſi volens abſcidit; hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſsit; hos canones præcipiunt [f] & clericos fieri; & ſi in clero fuerint reperti, non abijci †. ¶ In illis enim voluntas eſt iudicata †; quæ ſibi auſa fuit ferrum inijcere [a]: in iſtis vero caſus [g] veniam meruit.

In cõc. Tribur. c.33. Poly. l.2.tit.31. Burch.l.2.c.14. Iuo par.6.c.58. Anſel. l.7.c.35. Pann.l.3.c.43.

† Inferturex iſto tex. q̃ aliquid impedit faciendũ qđ factum tenet. l. non dubiũ. C. de leg. & l. 1.§.biduũ ff. quando app.ſit.

† al. vindicata

a ¶ Inijcere.] In originali ſequitur, quòd ſcilicet & alij id facere dubitari non poſsit; in iſtis, &c.

Similiter [h] vero intelligendum eſt de ijs, qui per languorem à medicis ſecantur, aut à barbaris abſcinduntur, aut à dominis caſtrantur.

Vnde in Nicano concilio, c.1. legitur.

¶ Qui per languorem à medicis deſecatur, ad clerum valet admitti. C. VII.

SI quis à medicis [a] propter languorem deſectus eſt [k]; aut à barbaris exciſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit; hunc & in clero conſtitu-

In Tribur.ibid. Anſel. l.7.c.36. Poly. ibidem.

a Ad hoc 7.q.2.. §.iſta. 4.q.3. c.vlt.

c ¶ Homicida.] non, quòd homicida tũc ſit factus: ſed propter homicidij periculũ quod ſequi poterat ſectionem, dicitur homicida: ſicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87.diſt. cap.vlt. Et eſt argu. q̃ non eſt conſiderandũ quid eueniat, ſed quid euenire poſſit, vt 22.q.2.in nouo. 21. diſt. denique. 23.q.5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l.ſi vero.§.penul. & C. de vſufru. ambiguitatẽ. Argu. contra. 23.q.5. de occidendis.

d HI qui vitio.] ĩ.33.diſt. maritum, &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui ſemetipſos abſcideruñt: vnus ſponte, alius caſu, cum ruſticano operi curam impenderet. quæſiuit Nucerianus epiſcopus, an valeant promoueri? Reſpondet Felix Papa, q̃ ille qui ſe abſcidit ſponte, nõ poteſt: ille vero qui caſu ſe abſcidit, poteſt promoueri: & ſi clericus eſt, non deponetur: quia caſus veniam meretur: ſed voluntas propria vindicanda eſt.

e ¶ Digiti.] forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes: & Eſaias ſuam linguam amputauit, vt 8.q.1.in ſcripturis. Arg. contra, 35.diſt. ab exordio, vbi dicitur, q̃ Deus nihil ſuperfluũ creauit in nobis: & eſt arg. ad hoc ĩ.ca. quis. vbi dicitur q̃ Dei conditionis eſt inimicus.

f ¶ Præcipiunt.] id eſt, permittunt. ſic 31. q.1. hac rõne.

g ¶ Caſus.] ſic ſimplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. ĩ. de conſecra diſt. 2.c.13. & extra de re. permu. cum vniuerſorum 2. tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ff. de termi.mo.l.2.

Membra poteſt quiſq̃que diminuere, vt Hieronymy. & Eſa.

a Concor. tex. in l. 1. ff. de don. facit tex. in l.tutor. ff. d ſuſpe. tuto.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ſi quis per languorẽ à medicis ſectus fuerit, vel caſu à barbaris abſciſus, vel à domino caſtratus, poterit promoueri ſi aliàs eſt dignus: & ſi eſt clericus, non repelletur. Si quis vero cum ſanus eſſet, ſeipſum ſponte abſcidit, non promouebitur: & ſi promotus eſt, debet repelli. Sequens c. planum eſt.

i ¶ A medicis.] medicus licite promouetur, ſi eum non remordet conſcientia. extra de ætate & qualita. ad aures. ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicut. & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris. circa medium.

Medicus poteſt promoueri.

K ¶ Deſectus eſt.] vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cle. ægro. presbyterum.

a ¶ Audentque.] Qui enim ſibi audet manum inferre, multo potius alijs auderet, vt ff. de ædi. edic. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. ſi non licet.
ADDITIO. Et miles, qui ſe ipſum vulnerauit, punitur ſecundũ id qđ habetur ff. de re milit. omnes. §. qui ſe.

b ¶ Aut domini.] qui autem ſeruum caſtrat, capite punitur & ſeruus, & medicus. ff. de ſic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eun. l. 1.

c EVnuchus.] Talis. n. vitioſus eſt, vt ff. de ædil. edic. eũ adt. & quandoque pretioſior. ff. ad legé Aquil. ſi ſeru⁹. §. & ſi puerũ.

d ¶ Si in perſecutione.] Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnem illam, vel pulueram vt dicunt vulgares.

e ¶ Natus.] vt frigid⁹.

† ἐξεταζόμενον tum† abſtinere conuenit, & deinceps ɓ nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque a ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini b caſtrauerunt, ſi inueniuntur aliàs † digniſsimi; tales ad clerum ſuſcipit regula.
† ἄμοις ἄξιοι

ɓ ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil reſpondet in græco vulgato codice: ſed optime apud Balſamonem quemadmodũ & in Carthagineñſi 6. in capitulis Nicenæ ſynodi à Teſlone & Thearíſto verſis.*

Item ex canone Apoſtolorum vigeſimo primo.

¶ Licite ordinetur epiſcopus, qui per hominum inſidias eunuchizatur. C. VIII.

EVnuchus c, ſi per α inſidias hominum factus eſt, vel ſi in d perſecutione, eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus e eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus ϲ.

α ¶ Per inſidias.] ἐξ ἐπηρείας, id eſt, ex inſultu, & iniuria.
ϲ ¶ Epiſcopus.] *In græcis exemplaribus non habetur vox iſta, & videtur ſubintelligi, κληρικός.*

Item ex Martino Bracarenſi epiſcopo, in capitulis ſynod. græc. c. 21.

¶ Non excluduntur à clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis ſuis caſtrantur. C. IX.

Iuo p. 6. c. 174. Pann. l. 3. c. 56.

SI quis pro ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui à barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem ſanus, nõ per diſciplinam f religionis, & abſtinentiæ, ſed per abſciſionem plaſmati à Deo corporis exiſtimans poſſe à ſe carnales concupiſcentias amputari, caſtrauerit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus à ſuo miniſterio deponatur.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Concordat Triburienſe, c. 33.

¶ Non prohibetur à ſacris ordinibus, qui à medicorũ inciſione claudus efficitur. C. X.

Burch. l. 2. c. 15. Iuo pa. 6. c. 34. Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorum inciſione claudus g efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metenſi epiſcopo.

¶ Non prohibetur à clero, qui digitũ ſibi caſu abſcidit. C. XI.

Iuo p. 6. c. 118. Pan. l. 3. c. 44.

LAtor præſentium Flauius † ſcilicet clericus ad ſãctam ſedem Apoſtolicam veniens detulit à te nobis directam epiſtolã, quã indagare ſtuduiſti, eum à Normannis h nuperrime captum ſiniſtræ i manus digitum habere

SI quis pro ęgritudine.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ ſi quis propter infirmitaté à medicis ſectus fuerit, vel à barbaris, vel à domino ſuo caſtratus fuerit: ſi aliàs dignus eſt, poterit promoueri. Si quis vero cum ſanus eſſet ſponte ſibi virilia amputauit, vt à carnali concupiſcentia abſtineret: ꝓpter hoc, & non propter abſtinentiam nõ poteſt promoueri. & ſi promotus eſt, debet deponi. Sequens capitu. patet.

f ¶ Non per diſciplinam.] vt videatur coram hominibus eius continentia. & forte hoc facit propter hypocriſim: ſic 35. diſt. eccleſiæ principes.

g SI quis claudus.] non tñ vt oporteat ipſum ire cum baculo ad altare, vt de conſecra. diſt. 1. nullus epiſcopus. tamen ſecundum legem veteré claudus non promouebatur. 49. diſt. c. 1. & vlt.

Claudus an poſſit ꝓmoueri.

LAtor præſentiũ.] CASVS. Flauius clericus captus à Normãnis amiſit digitũ ſiniſtræ manus: & ꝓpter hoc Robertus epiſcopus ſuus miſit eum ad Papam cum litteris ſuis: & quæſiuit ſi poſſet promoueri. Et rñ. Papa ſe vidiſſe qđ acciderat. Vnde commendans epm̃ de ſua ſolicitudine dicit, q̃ ſi a barbaris ſectus fuerit, & aliàs dignus eſt, poterit promoueri: cũ canones in ſimilibus caſibus idem dicant.

Normanni feroces sũt.

h ¶ A Normãnis.] de iſtorũ feritate hẽs 1. 7. q. 1. ſciſcitaris 1.

i ¶ Siniſtræ.] idem ſi dextræ.

1 De Vngaris habes 3 cõſec. diſt. 1 concedim⁹ Archi.

dextræ, dum tamen non ſit deformitas magna. extra eod. cap. 1. & extra de cleri. ægrotan. presbyterum. maxime ſi non admiſit aliquem de illis, per quos fit ſignum crucis.

Præcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas ſudes amiſit burſam teſticulorū, dum præſidio fugæ niteretur euadere imminētes gladios Barbarorum, q Thuſciā præ omnibus prouinciis deuaſtabant: & propter hoc Palladius epiſcopus priuauit eū officio & beneficio. Stephanus vero conqueſtus eſt Papæ de facto epiſcopi. præcepit ergo Gelaſius Palladio epiſcopo, vt ſibi reſtituat vniuerſa: quia ſicut canones non patiuntur debilitatos per culpam ſuam in magnis mēbris promoueri: ita promoti per caſum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus epiſcopus priuauit eum officio presbyterij. poſt hoc factū poſtulabat diaconus in ſacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiſerat. Tum quia in recompenſationem ſuæ iniuriæ. quod totum Rufinus epiſco-

abſciſſum: ſciſcitans, ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoueri, an non. ¶ Quod & nos reperientes, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reuerētiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt, quod à Normannis digitum ipſum habeat abſciſſum, ad promouendum (ſi aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit; eo quòd quid de his, qui à dominis vel medicis, ſiue à paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cenſeāt canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶ Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur. C. XII.

Anſ. l. 7. c. 39. Iuo p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 57. Poly. l. 2. tit. 31.

Præcepta canonum, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad ſacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & ſi quis in † eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. ¶ Stephanus ſi quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod [y] habetur in ſubditis, [Olim ſibi ante annos plurimos collatam presbyterij dignitatem, quam re uera immaculati corporis iudicio † ſuſcepiſſet; ſed nuper propter prouinciæ vaſtitatem (quam Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuerſa ſectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dum imminētes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrētia ſibi ſepta trāſiliens, inferiores [b] partes corporis inſeruiſſe ſuggeſſit, quę vix adhibita curatione biennio potuiſſēt abſtergi †.] Et ideo frater chariſſime ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria, ſicut conſueuit, exerceat. Neque enim cōuenit ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum [c] in inualetudinem corporis caſu probatur faciente collapſus.

† in eo actu] Iuo

† al. indicio

† al. abſtringi

a ¶ Debiles.] ſcilicet voluntate, non caſu.

Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis.

b ¶ Inferiores.] Videbatur q iſte non poſſet eſſe ſacerdos: quia nec miles eſſe poſſet niſi haberet ad minus vnum teſticulū. ff. de re mil. l. q cū vno.

c ¶ Poſtmodū.] arg. q licet quis perueniat ad ſtatum à quo non poteſt incipere, tamē toleratur. 29. q. 2. ꝑlatū. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi, q. & c. neque. Arg. ꝯ. extra de æta. & qual. c. 1. Solu. hic non fuit in culpa: ibi ſic. 15. q. 1. c. ſi. 1

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. ca. 1. in fi. in gl. in ca. eccleſia. Archid.

y ¶ Quod habetur.] *Sic eſt emendatū ex Anſelmo & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc eſt vſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum ſubiungunt. Antea legebatur:* quod haberet.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit, licet deſit voluntas; tamen ſacerdotium adipiſci non poteſt.*

HOC AVTEM Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dr qd in proxi. cōtinetur. Ioā. de Fan. & ſic cōtinuatur. Dictum eſt ſupra in pluribus capitulis, q non repellit à promotione qui caſu vel ægritudine vel perſecutione perdidit membrū. Nunc vero dicit Gratianus, q hoc non intelligitur de quolibet membro. Nam qui oculum qualitercumque amiſit, promoueri non debet ad ſacerdotium.

Vnde Gelaſius † ſcribit Rufino epiſcopo.

† al. Pelagius

¶ Non ſunt præſtanda iura ſacerdotij cui oculus erutus eſt. C. XIII.

Polyc. ibidem Anſ. l. xi. c. 169. Matt. 5.

Si euāgelica admonitio iracundiā nec vſque ad verbū furentem proſilire permittit, ne ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehēnæ ignis: quali putamus pœna plectē-

Si euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantā iracundiam quemdam ſacerdotē prouocauit, q ille ſacerdos non ſolum percuſſit diaconū fuſte, ſed etiam

epiſcopus Papæ ſignificauit. præcipit ergo Gelaſius Papa, vt presbyterum detrudat in monaſterium: & loco eius aliū ordinet, nec diaconū in ſacerdotē promoueat: quia

quia ſacri canones nullum caſum in monoculo excipiunt vt promoueri poſſit:nec ei prodeſt,ꝙ oculum inuitus amiſit: maxime cum ad tantam iracundiam ſacerdotem prouocauerit,vt ille officium, & iſte promouendi facultatem amitteret.

bijs vel canonia regulari: & hoc probat p cap.Vrbani, quod ſolum. cap.continet ius commune. Secunda ibi,[Sed hoc.]Tertia ibi,[Contra.]Ioan.de Fan.

Casus. Hic intitulatur 56.diſt. in qua agit Gratianus de filijs presbyterorum: & oſtendit qui eorum promoueri poſſunt, & qui non, allegando pro vtraque parte,& ſolutionem ponendo.

a ¶ Inuitus.]

dum eſſe,qui non ſolum pugno impie percuſsit in leuitici hominem officij miniſterio ſeruientem;ſed quaſi non ſufficeret ad cædem manus,ita(inſtigante ſe diabolo)raptus eſt ad iracundiam,vt fuſte non ſolum percuteret,ſed etiã erueret oculum fratris? Et quamuis huiuſmodi exceſſus grauiori eſſet pœna plectendus; bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remouere.Hoc tamẽ ſolicitudinis tuæ ſit,vt locum ei pænitentiæ conſtituas,& in aliquo eum monaſterio retrudas,laica tãtummodo ſibi communione conceſſa.In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi.Neque enim aliquid ei prodeſt, quòd oculũ inuitus [a] amiſit; cum nec volens quiſquam oculum amiſiſſe credendus eſt; nec ſacratiſsimos canones aliquem caſum in amiſsione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum nõ impediret,ſuis excepiſſe [b] regulis inuenimus: ſed hoc tantummodo ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, vt qui careret oculo,ſacerdotij officium adipiſci nõ poſſit. Sed nec illi vllatenus quaſi in compenſationem iniuriæ [c] ſacratus ordo concedi poterit; qui ad tantam ſacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare [d], vt & ille officium,in quo erat,amitteret, & iſte prouectus ſui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.111.

DISTINCTIO LVI.

Presbyterorum [e] etiam filij ad ſacra officia non ſunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus,ait.

¶ Filij presbyterorum à ſacris prohibentur officiis. C. I.

In concilio Claramontẽſi,c.15 & Melphienſi, & in concilio Iano.ij.c.19. Sentẽtia eſt in conc. Lateran. ſub Alex.iij. p.19.c.2. Ex decretis Grego.vij. & Vrbani ij. Anſ.l.6.c.150. Iuo p.6.c.410. Pann.l.3.c.51.

PResbyterorum [f] filios [g] à ſacris altaris miniſterijs remouemus;niſi aut in cœnobijs [h],aut in canonijs † religioſe probati,fuerint conuerſati.

e ¶ Presbyterorum.] de legitimis filijs nõ eſt dubium, quin licite promoueantur. ĩ.ca. §.cum ergo. ſed illegitimi non: ſi tñ ſint in monaſterijs vel canonijs regularib⁹, licite promouentur, vt ĩ.ea.cap.1.& extra eod.c.1.& c.ad abolẽdam. quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatem 2,vt 16.q.1.legi.19.q.vlt.cap.vlt.& in auth.de monachis.in prin.coll.1. Licet quidam ɔ̃trium dicant: & dicunt ꝙ religio circa eos non plus operatur, niſi ꝙ facilius cũ eis diſpenſatur.arg. pro eis.55.diſt.c.priſcis.& 50.diſtin.c.ſi ille. Et dico ep̃m poſſe diſpenſare circa tales,vt extra eo.veniens. & cap.ex tranſmiſſa 3. ſed ſolus Papa diſpenſat cũ eis in ep̃atu, vt extra de elect.innotuit.Dicunt tñ quidã,ꝙ circa paternas eccleſias immediate habẽdas ſolus Papa poſſit diſpẽſare:arg.extra eo. ex tua 4. quod non credo,per illam decr. veniens.Ioan.Sed certe ſolus Papa diſpenſat in hoc caſu, vt extra eod. c.dilectus filius.& extra eod.cap.vlt. vbi de hoc traditur. B.

Filij preſbyterorum duplices ſunt.

2 Arg.contra extra q cler.vel vouentes,c.2.& de apoſt.c.2. vbi de hoc: & ibi videas.

3 Inno.intelligit iſtã decre.de diſpẽſatione Papæ. Aliq cõtra.co.ti.cõquerẽte. Archid.

4 Dicas ſecũdũ Rayne.& Hoſt. ꝙ in talib⁹ eccleſijs poteſt ep̃s diſpẽſare cũ filio illegitimo,vt ꝓbať in hac decret. ex tua. cũ ibi tñdeať ad cõſultationem.Arch.

a ¶ Inuitus.]Arg.eſt ad qõnẽ,ꝙ ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo,nõ poſſet 1 intrare religionẽ:quia nõ prodeſt ei,ꝙ inuita eſt paſſa.Quid de hoc ſit,in quæſtionibus dixi.B.Dic ꝙ ingredi poterit nõ obſtante corruptela:quia non debet eſſe melioris conditionis malus q̃ bonus. nã nemo ex ſuo delicto,&c.vt ff.de reg.iur.non fraudatur. tamen qui oculum amiſerit,remanet tutor, vt C.de excuſa.tuto.frater tuus.

b ¶ Excepiſſe.] Argu.ꝙ vbi canon non excipit,nec nos excipere debemus.2.q.5.conſuluiſti.

c ¶ Iniuriæ.] quia pœna vnius non debet conuerti in præmium alterius.ff.ad Sylla.l.ſi ſequens.ff.quod met.cau.ſi ent in exceptione.§.Pedius.

d ¶ Prouocare.]Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego.C.ad l.Iul.de vi priua.quoniam.& 23.q.5.cum homo.

PResbyterorum.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. In prima parte probat,ꝙ nullus illegitime natus promouetur niſi in cœno-

PResbyterorum.]Casus.Quæſitũ fuit an filij preſbyterorum ſint promouendi? Et rñdet ꝙ non,niſi in monaſterio vel regulari canonia fuerint cõuerſati.

f ¶ Presbyterorum.] idem de diaconis & ſubdiaconis, quia non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timentur in eis exempla paterni criminis, vt 6.q.1.ſi quis cũ. & etiam pp odium paternum,vt 15.q.vlt. cum multæ. & 24.diſt.quando.

g ¶ Filios.]ſed numquid hoc ad nepotes extenditur?& videtur ꝙ ſic:quia nomine filiorum nepotes continentur.ff.de verb.ſig.liberorum.& arg.ff.ad Maced.filium. Sed non eſt ita:quia odia ſunt reſtringenda, vt de pæn.diſt.1.pœnæ.ff.de liber.& poſthu.cum quidam. tollitur enim vitium per ſucceſſionem,vt ĩ.ead. dominus.& licet ſenator non poſſit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit:tamen poteſt illam ducere cuius auus,vel auia artem ludicrã fecit, vt ff. de ritu nup.l.lege Iulia.§.1.

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

h ¶ Cœnobijs.] ſed ad facilitatem diſpenſationis referas,vt

a ¶ Sic

2 *Sed hoc intelligendum eſt* [a] *de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verum ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus non ſolum ſacerdotes, ſed etiam ſummi ſacerdotes fieri poſſunt.*
[Vnde Damaſus Papa ſcribit.]

In Pontificali

PALEA. C. II.

OSius Papa fuit filius Stephani ſubdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucundi presbyteri. Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo faſciolæ. Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma. Siluerius Papa filius Siluerij † epiſcopi Romæ. Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice presbytero fuit. Item Gelaſius natione Afer, ex parte epiſcopo Valerio natus eſt. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originé duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de ſacerdotibus nati Apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

† *al. Hormiſdæ*

Iuo ſ prologo. Pan. in plogo, c.30. & lib.3. c. 52.

¶ *In nullo vetuſto Gratiani codice adſcribitur hic nomen Palea. In decimo Vaticano, & alijs quibuſdam habetur coniunctè cum verbis ſuperioribus Gratiani. à verſ.* Felix enim tertius, *vſque ad finem. In alio autem ſatis etiam emendato iſta eadem cohærēt cum ſuperioribus: ſed poſt illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originē duxit, *ſequitur:* vnde Damaſus Papa ſcribit. Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucundi presbyteri, Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo faſciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma, Siluerius Papa filius Hormiſdæ epiſcopi Romæ. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandum eſt hæc omnia ex Damaſo citari, qui vixit ante iſtos, qui hic enumerantur. Liber enim qui Pontificalis dicitur, vbi hæc ſcripta ſuis locis leguntur, à Damaſo cœptus eſt ſcribi: ideoque licet ab alijs multa deinde ſint addita; retinuit tamen primi auctoris nomen: Iuo quidem eadem fere iſta refert ex Geſtis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam huius capitis, ſaltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipſo Gratiano ſcriptam eſſe conſtat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite; & capite penultimo huius diſtinctionis. Auctor vero Paleæ, dum vnum per ſe caput conficere voluit, ordinem perturbauit, præſertim in repetitione Felicis tertij, & illud de Oſio temere adiunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Auguſtinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶ Vitia parentum filijs non imputantur. C. III.

Sent. 4. diſt. 33. in fine. 32. q. 4. ſicut, §. vndecumque. Iuo in plogo, & p. 6. c. 415. Pann. in prologo, c. 29.

VNdecumque homines naſcantur, ſi parentũ vitia non ſectentur, & Deũ recte colant, honeſti & ſalui erũt. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura eſt; & eo male vtentibus male erit, nõ ipſum aliquãdo malum erit. Sicut autẽ boni filij adulterorũ, nulla [b] eſt

---

tar, vt quidam dicunt. Idem eſt vbicumque conuerſentur religioſi: quia locus non ſanctificat hominem, vt 40. diſt. non loca. nam conuerſati in monaſterijs ſæpe deteriores ſunt alijs, vt 47. diſt. quantumlibet.

Locus non ſanctificat.

SED HOC. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua probare vult, q; ſi boni fuerint, non nocent illis natales parẽtum. & hoc vult probare per viij. auctoritates Ioã. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quòd ſupradicta intelliguntur de filijs ſacerdotum, q; paternam incontinẽtiam imitantur. ſed ſi ſunt bonæ vitæ, nõ ſolum ſacerdotes, ſed etiam Papæ fieri poſſunt. Quod probatur exemplo Bonifacij, Felicis, & Agapiti, & multorum aliorum, qui fuerunt filij ſacerdotum: & tamen ad ſummum ſacerdotium ſunt promecti.

a ¶ Sed hoc intelligendum eſt.] iſtud ſpectat ad principiũ capituli.

OSius.] Aliàs Oroſius. Omnia iſta exempla intellige de his, qui laicali ſtatu vel minoribus ordinibus orationibus parẽtum ſuſcepti ſunt: quando ſuis parentibus licebat vti vxoribus ſuis. ſ. eo. cum ergo. Archid.

VNdecumque.] CASVS. Ab hoc loco vſque ad [§. Contra.] probat Gratianus peccata parentũ filijs non imputari. eſt ergo caſus iſtius cap. talis. Duæ quæſtiones factæ fuerũt Augu. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputẽtur. Et reſpondet, q; non, ſi paterna vitia nõ ſequãtur. Semen enim hominis ex quocumq; homine bonum eſt, & Dei creatura eſt. ſecũda fuit, an mali filij coniugatorũ nuptias vituperẽt: & reſpondet q; non: ſicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excuſant.

b ¶ Nulla eſt.] ſimilis locutio: Veſtes quas gerid, ſordida lana fuit.]

a ¶ Sic mali.] Nota q bonum præcedens non excuſat malum ſequens: nec bonũ ſequens purgat malum præcedens, vt 23.q.5. ſi legentes.& 14.q.5. forte.& cap. neque. Sed verum eſt, q non nocet delictum patris filio quantum ad vitam æternam, nocet tñ quo ad ordines: item quo ad ſucceſſionem, vt 6.q.1. ſi quis cum. item quo ad alias pœnas, vt 1.q.4.§. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis, qui ſpurii ſunt. q non obeſt eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum; quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit, 1. vt ff. de decu. ſpurii. in pr̃c. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boetius; quid genus aut proauos, &c. & Iuuenalis,

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi ſit Terſites, dummodo tu ſis Eacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas: Quàm te Terſitæ ſimilẽ producat Achilles.

† *al. adulteriorum*] orig. Ad illa verba, *Iudas autem genuit*, &c. Sent. ibidem Iuo p.6.c.414.

defenſio adulterij†; ſic mali filij [a] coniugatorum nullum eſt crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chryſoſtomus homilia tertia in Mattheũ.

¶ De eodem C. IIII.

NVmquàm de vitijs erubeſcamus parentum; ſed vnũ illud queramus [a], & amplectamur, virtutem videlicet. Huiuſmodi enim, etiam ſi alienigenam quis habeat matrem, etiam ſi fornicatione pollutã, vel quolibet eiuſmodi dedecore ſordidatam; nihil tamen de eius aut vilitate fuſcabitur, aut crimine polluetur. Quòd ſi fornicatorem ipſum ad meliora conuerſum nequaquam prior vita commaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera ſi propria virtute decoretur, parentum ſuorum nõ dedecoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Non eſt omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus aliquis, aut culpãdus: nemo inde vere aut obſcurus aut clarus eſt; immo etiam (ſi quiddam [c] à communi opinione abhorrẽs dicendum eſt) neſcio [b] quomodo ille magis reſplendet qui ex parentibus [c] à virtutibus prorſus alienis, ipſe tamẽ fuerit de virtute mirabilis.

a ¶ Quæramus.] *In verſione, quæ nũc vulgata eſt legitur*, atq; omnibus ſtudiis aſſequamur nobilitari propriarum honore virtutum. *Græce integer locus ita habet*, μηδ' ὑμᾶς δὲ τὰ τοιαῦτα μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ' ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετήν.

β ¶ Si quiddam à communi.] *Sic eſt emendatum ex græco.* εἰ δὲ χρή τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata verſione, & apud Iuonem*, vt conſideratius aliquid dicamus, aut expreſſius.

NVmquam.] Casvs. Dicit Ioa. Chryſo. q, numquã filiꝰ debet erubeſcere de vitiis parentũ, dummodo ſit virtuoſus. Nã quãtumcũq; quis matrẽ habeat vilẽ & pollutã, numquã de eius vilitate obfuſcabitur vel polluetur: qa ſi fornicatrix, vel fornicator poſt pœnitentiã ex vita nõ maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, ſi virtute propria decoratur: immo magis laudandus eſt quàm natus ex bonis & nobilibus parentibus, ſi malitiam ſequatur, & malus ſit.

b ¶ Neſcio.] Hoc vult dicere, q ille, qui natus eſt ex parentibus prorſus alienis à virtutibus, dumtamen ipſe ſit bonus, melior eſt quàm ille q natus eſt de bonis parentibus, licet ipſe etiam ſit bonus 2.

c ¶ Parentibus.] id eſt ratione parentũ.

2 Magis. i. admirabilis eſt, qui exẽplar nõ habuit, & bonus eſt: quàm qui habuit, & bonus eſt. arg. 96. diſt. in ſcripturis. Archid.

Item Hieronymus in epiſtola ad Pammachium cõtra errores Ioannis Hieroſolymitani.

¶ Non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat, C. V.

Iuo p.6.c.413.

NAſci de adulterio, non eſt eius culpa, qui naſcitur; ſed illius, qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ fouet; non ſemẽ, quod in ſulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; ſed, verbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit ſemina; ſic in generatione hominũ recipit terra, id eſt vulua, quod ſuum eſt [d], receptum confouet, confotum corporat, corporatũ in mẽbra diſtiguit, & inter illas ſecretas vẽtris anguſtias Dei manus ſẽper operatur, idẽq. eſt corporis creator & animæ. Noli deſpicere bonitatẽ figuli tui, qui te plaſmauit, & fecit, vt voluit. Ipſe eſt Dei virtꝰ, & Dei ſapiẽtia, qui in vtero virginis ædificauit

Eccle. 33. 1. *Cor.* 1. *xi. Iud. xi.*

NAſci.] Casvs. Rufinus natus fuit ex adulterio, & ideo deſpiciebat creatorem, qui ſic eum formauerat, & culpabilem & peccatorem ſe propter hoc reputabat. Sed Io. Chryſoſtomus ſcribit cõtra eum, & docet, q propter hoc non debet deſpicere Dominũ, nec ſe peccatorem reputare; quia nõ ipſe, ſed qui eum de adulterio generauit, peccauit, ſemine abutẽdo: ſicut nec peccat ſemen, quod in ſulcis naſcitur, ſed peccat fur qui rapit: & conſolatur eum duobus exẽplis ſcilicet Iepte, qui licet fuerit filius meretricis, tamen ſanctus fuit. Et exemplo Eſau, qui licet natus fuerit de legitimo coniugio, tñ malus fuit & peſſimus.

d ¶ Quod ſuum eſt.] mulieres enim ad hoc natura genitæ, vt partus ederent 3, vt C. de indict. vidui. l.1. & pudor eſt feminis nuptarum præmia non habere, vt 32.q.2. pudor.

Mulieres ad quid producuntur.

3 Et eſt maximum in mulieribus concipere, &c. ff. de ædil. edic. quæritur. §.1.

a ¶ Sanctos.] tamen in hoc non fuit ſanctus; quod temerarium iuramentū voluit ſeruare, vt 22.q.4. vnuſquiſque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc hiſtoriam, ſecundū Hu.
b ¶ Triticum.] 24.q.1. quoniam vetus.

ſibi domum Iepte inter viros ſanctos[a] Apoſtoli vocē numeratus meretricis eſt filius. Sed audi. Eſau de Rebecca, & Iſaac genitus hiſpidus tam mente, quàm corpore, quaſi bonum triticum[b] in lolium, auenaſque degenerat: quia non in ſeminibus, ſed in voluntate naſcentis cauſa vitiorum eſt atque virtutum.

Item Auguſtinus contra Fauſtum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filiis obeſſe non poſſunt. C. VI.

SPonſus[c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, ſuis congruens inuitatis, naſci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo diſcant fideles parentum ſuorū iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Matt. 22.

¶ *Apud B. Auguſtinum lib. 22. contra Fauſtum, c. 64. ſic legitur,* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipſius diſcere debuerūt, parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Proinde ſponſus ille ſuis congruēs inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam naſci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compoſitum eſt hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum epiſcopum Numidiæ, lib. 10. epiſt. 8.

¶ Non aliena culpa, ſed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deiicit gradu. C. VII.

SAtis peruerſum[d], & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, vt fruſtra pro quorundam voluntatibus quis priuetur, quem ſua cupa, vel facinus ab officij, quo fungitur gradu, non deijcit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus à ſacerdotio non prohibentur. C. VIII.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus voluit non ſolum de alienigenis, ſed etiam de adulterinis commiſtionibus naſci, nobis magnam fiduciam præſtans, vt qualicumque modo naſcamur dumtamen eius veſtigia imitemur, ab ipſius corpore non ſeparemur, cuius per fidem membra effecti ſumus. Et ſicut ille verus eſt pontifex ex adulterinis natus coniunctionibus; ita qualicumque ordine natus ſit aliquis tantum † vt perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, ſitque litteratus, & vir vnius vxoris; nequaquam à ſacerdotio[e] repellitur[f]. Iudas enim

Anſ. l. 6. c. 149. Poly. l. 2. tit. 31.

† al. tamen

SPonſus.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod Chriſtus, qui quotidie vocat bonos & malos ad nuptias ſuas, naſci voluit & bonis & malis parētibus, vt eius exēplo diſcamus vitia parentum nobis non obeſſe.

Eccleſia eſt Chriſti ſpōſa, & non vxor.

c ¶ Sponſus.] eccleſia vocatur ſponſa Chriſti: quia adhuc per delictum ſeparari * poteſt ab ipſo, ſicut ſponſa à ſponſo ante cōſummatū matrimonium, ſed in futuro ſæculo dicet vxor, quæ modo ſponſa dicitur. 7. q. 1. ſicut vir.

* Nō tota ſed in partibus.

SAtis.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat priuare quoſdam clericos officio & beneficio propter peccata parentū. Sed dicit Greg. ſatis eſſe peruerſum, vt deiiciatur ab officiis vel gradu, quem proprium facinus, vel culpa non deiicit.

d ¶ Satis peruerſū.] Iſtud ca. intelligitur de iam promoto. talis enim propter delictū alterius non priuat iure ſuo. non enim priuandus eſt quis iure ſuo, niſi pro grauiſſimo delicto vt 16. q. 7. inuentum. & 74. diſtinctio. geſta. excipiunt quidam caſum in eo, qui ignoranter adeptus eſt beneficium pecunia patris, vt 1. q. 5. cap. 1. Sed illud ideo perdit quia furtiuū eſt. Sed quid ſi pater commiſit crimen læſæ maieſtatis, nonne filius priuandus eſt beneficio, cum ſit infamis factus? vt 6. q. 1. ſi quis cum. & infames promoti etiam deiiciuntur, vt 6. q. 1. infames. Non, quia cum clericus ſit, eſt à iuriſdictione principis exemptus † vt 96. diſ. duo. 1. q. 4. §. ex his. Item fallit illud extra de eccle. ædi. adi. ad audientiā 2. & extra de cle. ægro. cap. 2. vbi quis ſine culpa, priuatur iure ſuo: hoc tamen ſcias, quod multoties quis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam. ſupra 34. diſt. ſi cuius vxorem.

Patris delictum etiā grauiſſimū non tollit filio beneficium.

† Exēptus. Idē Albe. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maie. Lud. Rom. ſing. 686. Ange. tractat. maleficio. ver.

DOminus noſter.] CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui naſcitur de adulterio, repellatur à ſacerdotio. Et reſpōdet quod nō, ſi eſt bonæ vitæ: & hoc probat exemplo Chriſti, qui naſci voluit dè adulterinis commiſtionibus & alienigenis: dans nobis fiduciam vt vndecumque naſcamur, ſi boni erimus, quòd non repellimur à ſacerdotio, & quod Chriſtus natus fuerit de adulterinis commiſtionibus probat per genealogiam, incipiens à Iuda patriarcha, qui cum Thamar nuru ſua inceſtum & adulterium commiſit, & ex illa generatione plures nati ſunt, poſt quos Dauid; ex quibus Chriſtus originem duxit.

e ¶ A ſacerdotio.] non intelligas, quod ipſo iure poſſit promoueri: ſed hoc ideo dicit, quia epiſcopus tenetur in hoc caſu diſpenſare: quia diſpenſatio quandoque eſt debita, vt dixi 50. diſt. vt conſtitueretur.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne filii ſacerdotum ſerui ſunt eccle-

eccleſiæ? vt 15. quæſt. vlt. cum mulier. qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quaſi legitime & ſolenniter ducunt 1, vel derogatum eſt ei contraria conſuetudine. 4. diſtin. § leges.

terreas imagines, & aliàs ſibi nocendo.

a ¶ Fraterna diſcordia.] quam habuit contra Iſaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶ Poteſtas.] hanc olim habuerunt poteſtatem mulieres, vt de licētia, vel pſāte ipſarū viri poſſēt accedere ad ancillas ſuas 2, & filij ita nati dicebātur potius filij dominæ q̄ ancillæ: ſed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita ſecundum legem Moſaicam mulieres poterant adoptare filios 3: ſed ſecundum legem Inſtinians non poſſunt, niſi filij eius ſint in acie admiſſi, vt inſti. de adop. §. feminæ.

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Adde ſacerdotes habere idem ius cū mulierib⁹. nota in l. 2. §. lud. & in l. ſi pater. §. fin. & in l. ſi arrogator, penult. ff. de adop.

Iſmael:

Gen. 38. Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru ſua, & ex illo cōcubitu nati ſunt Phares, & Zaran: inde poſtea Salmon, qui fuit dux in deſerto: inde Obeth α; inde quoq. Booz, inde poſtea Iſai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Chriſti, qui verus ſacerdos eſt: ideoque ſi filij eius ſumus; quæ ipſe fecit, nos imitari debemus.

α ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuiſſe Obeth.*

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo cōtra Donatiſtas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non ſeparat aliquem materna conditio, ſed propria culpa. C. IX.

Iuo p. 8. c. 61. Pann. l. 6. c. 47.

ISmael, vt ſepararetur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, ſed obfuit fraterna [a] diſcordia: nec profuit poteſtas [b] vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipſius iura coniugalia, & in ancilla ſeminatus erat, & ex ancilla ſuſceptus.

CONTRA. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua probat cōtrarium eius quod pmittitur. Io. de Fan.

CASVS. Hactenus pbauit q; peccata parentum filijs nō imputantur. Nunc vult probare contrarium per ſequens cap.

3 Contra Bonifacius martyr ſcribens Ethelbaldo regi Anglorum.

¶ Vitia parentum etiam ad poſteros transferuntur. C. X.

Iuo p. 8. c. 124.

SI gens Anglorum (ſicut per iſtas prouincias diuulgatum eſt, & nobis in Francia, & in Italia improperatur, & ab ipſis paganis improperium eſt) ſpretis legalibus cōnubijs, adulterando, & luxuriando ad inſtar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commiſtione meretricum æſtimādum eſt degeneres [c] populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouiſsime nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem: & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam: ſicut alijs gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionum populis contigit: quæ ſic à Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec iudex † omnipotens talium criminū vltrices pœnas per ignorātes β legem Dei, ideſt † per Saracenos venire, & ſæuire permiſit [d].

† al. vindex

† al. etiam

β ¶ Per ignorantes.] *In epiſtola B. Bonifacij martyris, (quæ vnà cum multis alijs extat manuſcripta in codice ſæpe memorato bibliotheca Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetuſta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

SI gens.] CASVS. Improperabatur Bonifacio in Italia & Francia, & etiā ab ipſis paganis, q; gens Anglorum ducebat fœdam vitam adulterando & fornicando ad inſtar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr Regi Anglorum, dicens non eſſe mirū, ſi nuper fuit in bello deuictus: cum ex tali cōmiſtione vilis gens oriatur, & libidinoſa, nec Deo amabilis & hoc probat exemplo Hiſpanorum & Prouincialiū & Burgundionum, qui tam diu fornicati ſūt donec p Saracenos puniti & deuicti fuerūt.

c ¶ Degeneres.] quo ad fortitudinē & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Permiſit.] not. q; pp delictū permittit Deus inferri 4 pœnas, vt 5. q. 5. non omnis. 16. q. 1. & temporis. & c. reuerentiſsimi. & 7. q. 1. ſciſcitaris.

4 Ad hoc 23. q. 5. remittiſtis. & §. hinc notādum. & q. 4. ſi quos. Archidia.

ſ. ead. c. presbyterorum.

Vnde [e] Vrbanus in fine ſuperioris capitis diſtinguendo ſubiunxit.

VNDE. Iſtud vnde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: vnde non poſſunt promoueri niſi in cœnobijs: vel niſi diſpenſetur cū eis. Quod ſequitur, planum eſt vſque ad cap. apoſtolica.

ISmael.] CASVS. Abrahā auctoritate & licentia vxoris ſuæ, ſcilicet Saræ cognouit Agar ancillā, & ex ea genuit Iſmaelem, qui repulſus fuit à populo Dei. non ideo quia natus fuerat de ancilla, ſed quia faciebat iniuriam fratri ſuo Iſaac, compellendo ipſum adorare terreas imagines, & aliàs ſibi nocendo.

e ¶ Vnde.] iſtud vnde, continuatur ei quod dixi ſupra in illo §. ſed hoc. in prin.

¶ Si religioſi inuenti fuerint filij ſacerdotum, ordinentur. C. XI.

¶ *Rubrica huius capitis abeſt ab aliquot vetuſtis (neque enim eſt vlla capitis diſtinctio) & præponitur ſequenti capiti,* apoſtolica.

NIſi aut in cœnobijs, aut in canonijs † religioſe probati fuerint conuerſari. † *al. canonicis*

Item Alexander II.

¶ De eodem. C. XII.

Anſel. l. 6. c. 29.

APoſtolica auctoritate præcipimus vobis, vt ſi eum, qui ab eccleſia [a] electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque eius electionem probaueritis; fulti noſtra auctoritate cōſecretis. Nam pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi ceteræ [b] virtutes in eum conueniant, non reijcimus; ſed ſuffragantibus meritis conniuendo eum recipimus.

Hoc autem, quod de filijs ſacerdotum dicitur, ex diſpenſatione eccleſiæ introductum videtur: & quod ex diſpenſatione introducitur, ad conſequentiam regula trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. ſcribit Bartholomæo Turon. archiepiſcopo.

¶ Filij ſacerdotum non prohibentur ab epiſcopatu, ſi ceteræ virtutes in eis inueniantur. C. XIII.

Anſel. l. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 53.

COenomanenſem electum [c] pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi ceteræ virtutes in eum conueniunt, non reijcimus; ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus; non tamen, vt hoc pro regula in poſterum aſſumatur; ſed ad tempus [d] eccleſiæ periculo conſulitur.

Cum ergo [e] ex ſacerdotibus nati, in ſummos Pontifices ſupra leguntur eſſe promoti, non ſunt intelligendi de fornicatione [f], ſed de legitimis cōiugijs nati: quæ ſacerdotibus ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali eccleſia vſque hodie eis licere probatur. ꝟ. c. Oſius.

Quòd aūt vitium originis ſemini imputari negatur [g], videtur eſſe contrarium illi ſententiæ: [Adulterorum filij abominatio ſunt Domino.] Sed ſicut ſupra dictum eſt de presbyterorum filijs; ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur; vt illi dicātur eſſe abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hereditaria ſucceſſione deſcendunt. Similiter & illud Vrbani intelligendū eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionen. epiſcopo. Sapi. 3. ſed paulo aliter.

APoſtolica.] CASVS. In quadam eccleſia epiſcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab eccleſia, & canonice, qui dignior erat, altero electo ab eccleſia [1] & digniori obijciebatur, q erat filius ſacerdotis. Super hoc fuit conſultus Papa, qui mandat electum canonice cōſecrandum, non obſtāte eo quod dicitur filius ſacerdotis: ſi aliàs dignus inueniatur.

a ¶ Ab eccleſia.] not. quòd dicitur ab eccleſia electus, qui à maiori parte capituli eſt electus, vt extra de elect. cum nobis. ff. ad munici. quod maior. extra de elect. cum inter. in prin.

Electus à maiori parte capituli dr̄ electus ab eccleſia.

b ¶ Ceteræ.] improprie ponitur. ſic 26. diſt. deinde 1. vel nomine ceterorum, omnes 2 comprehendūtur, vt ff. de verb. ſig. ceterorum.

1 Sic ſ. cap. proxi.

2 De hoc etiā leg. & not. 50. diſ. vt [cōſtitueretur. & ſecundū hoc dic, ceteræ, ideſt, ſi omnes. Arch.

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, q ſupradicta cap. in quibus dictum eſt, q filij presbyterorū poſſunt promoueri, ex diſpēſatione loquuntur, nec faciunt regulam generalem: quod probat ſeq. cap.

COenomanēſem.] CASVS. In eccleſia Cœnomanen. electus fuit in epiſcopū quidam filius ſacerdotis: quare quæſiuit Barth. Turonēſ. archiepiſcopus, an propter hoc eū deberent repellere. Et reſpōdet Papa q non, ſi aliàs bonus eſt: non tamē volumus vt in poſterum hæc regula recipiatur, ſed vt ad tempus neceſsitati eccleſiæ conſulatur.

c ¶ Electum.] hodie non ſunt tales eligendi, ſed poſtulandi à ſolo Papa: quia metropolitanus cum electo in epiſcopum nō poſſet diſpenſare, vt extra de electio. innotuit.

Illegitimi ſunt poſtulandi.

d ¶ Sed ad tempus.] ſ. 1. q. 7. tali. Ioan.

CVM ERGO. Iſte §. reſpicit illum §. ī. ſed hoc intelligendum. Et dicit Gratianus, quòd illi qui dicuntur ibi eſſe promoti in ſummos pontifices, intelligūtur eſſe nati nō de fornicatione, ſed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus ſacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶ Cum ergo.] reſpicit primum §. huius diſt.

f ¶ De fornicatione.] nō dicit bene; quia ſi eſſent legitimi ſine diſpenſatione promouerentur.

QVOD AVTEM. CASVS. Obijcit Gratianus ſibi in hoc §. & poſtea ſoluit dicens, q illud quod dictum eſt ī. in c. vndecumque. q vitium originis non imputatur ſemini: videtur cōtrarium ei, quod dicitur in Eccleſiaſtico.

ſiaſtico, q adulterorum filij abominatio ſunt Domino. Sed dicit illud ſic eſſe intelligendum, ſicut intelligitur quod ſupra dictum eſt de filijs presbyterorum, vt illi tantum dicātur abominatio eſſe Domino, qui paterna vitia vel flagitia eorum ſequuntur.

g ¶ Negatur.] ī. ead. vndecumque.

Quia.

QVia.] CASVS. Hoc.c. intelligitur ex diſpenſatione, ſicut illud cap. Cœnoma. Perronius, qui d adulterio natus eſt, fuit in epm Legioñ. electus: qui poſt electionem ad Apoſtolicum veniens humiliter eſt confeſſus: Papa vero audiens ipſum eſſe bonæ famæ, & bonæ vitæ ab his qui ſecum erant, ipſum confirmauit in dignitate ex diſpenſatione.

ITem qui ægritudine.] CASVS. Hic intitulatur 57. diſt. in qua dr̃ hominem in ægritudine baptizatum non promouendum.

d ¶ Ægritudine.] In hac diſt. traditur, q̃ q̃ baptizatur in ægritudine, non eſt promouendus: & eſt intelligendum de tali, q cũ ſanus eſſet, diſtulit baptizari: ſed timore mortis petijt baptiſmũ, cauſa autem huius cõſtitutionis eſt, quia præſumitur nõ vere pænitens, qui mortis cauſa eſt pænitẽs: & ſic p̃ſumuntur peccata nõ eſſe ei dimiſſa: ſi tñ ſtatim moreretur, præſumeret eccleſia peccata ei dimiſſa eſſe, vt de pœ. diſt. 7. nullus. & ſic eccleſia circa idẽ factũ habet contrarias p̃ſumptiones: ſed diuerſo reſpectu. de cõſecr. diſt. 3. perlatum.

Baptizatus in ægritudine non eſt promouendus.

a ¶ Sacerdotibus ante.] *Hic oſtendit aperte Gratianus, ſe in ea fuiſſe opinione, aliquando in Latina eccleſia presbyteris etiam licuiſſe vti coniugio, quod in eccleſia Græcorum & olim, & nunc permiſſum eſt. Id vero minime ita eſſe ſuperius initio diſt. 31. eſt adnotatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuiſſe ſummos Pontifices, dicendum eſt eos, antequam patres ipſorum vllo ſacro ordine eſſent decorati, fuiſſe generatos.*

¶ De eodem. C. XIIII.

Pann. l. 3. c. 54.

QVia ſimpliciter ad ſedem Apoſtolicam veniens humiliter peccatum confeſſus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus ſis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouiſſe dignoſcitur † [a]: Nos Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonente, à ceteris, quæ ſacerdotium impediunt, criminibus, tam tui profeſſione, quàm fratrum teſtimonio, qui tecum ſunt, immunem te agnoſcentes, & vitam [b] tuam religioſam audientes, ab huius te peccati vinculo abſolutum in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus [c].

† *al. dicitur*

DISTINCTIO LVII.

ITem, qui in ægritudine [d] *conſtitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.*

Vnde in Neocæſarienſi concilio, cap. 12. legitur.

¶ Non ordinetur presbyter, qui in ęgritudine conſtitutus baptizatur. C. I.

Poly. l. 2. tit. 31.
Burch. l. 4. c. 43.
Iuo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101.

SI quis [e] in ægritudine conſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate [f] eſt: niſi forte poſtea [g] ipſius ſtudium & fides probabilis fuerit, aut † hominum raritas [h] exegerit.

† *al. &*

¶ *Quod canon hic ſtatuit, videtur multo ante in Romana eccleſia obſeruatum, quemadmodum ex epiſtola Cornelij Papæ de Nouatiano patet; cuius verba relata ab Euſebio Hiſteria Eccleſ. lib. 6. c. 35. illuc ſpectantia hæc ſunt:* Qui quidem, vbi exorciſtarũ præſidio, ſpiritu illo malo eſſet liberatus, & poſt in tam grauem morbum, vt iam ferme mori putaretur, incidiſſet; in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfuſus baptiſmum accepit: *& paulo poſt, cum de ipſius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem epiſcopus, non ſolum ab vniuerſo clero: ſed etiam à

SI quis.] CASVS. Quęſitum fuit in cõcilio Neocæſarieñ. an ille, qui eſt in ægritudine baptizatus debeat ordinari preſbyter. Et reſpon. q̃ non; quia fides illius non præſumitur voluntaria, ſed metu mortis facta: ſi tamẽ poſtea bonæ vitæ apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶ Si quis.] intellige adultus: nam pueri ab hæreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

f ¶ Sed ex neceſſitate eſt.] præſumitur. & ſic canon præſumit hoc in deteriorẽ partem a: ſimiliter 30. q. 5. aliter. Sed cum hæc irregularitas p̃ueniat à peccato, & baptiſmus tollat peccatũ: quare non tollit irregularitatẽ ipſius? Rñ. quia baptiſmus inducit hanc irregularitatẽ: vnde nõ poteſt eam tollere: quia eadẽ res non p̃õt habere ꝯtrios effectus. arg. extra de bap. maiores. vltra medium, ibi: ſed hæc tãquã impoſſibilia, ſic 3. 26. diſt. deinde. ſic eadẽ cauſa nõ p̃õt parere obligationẽ & liberationem, vt ff. de ſolu. qui hominem. c. vlt.

Baptiſmus an tollat irregularitatem.

a Scilicet q̃ peccata nõ ſunt ei dimiſſa: & hæc p̃ſumptio nõ poteſt tolli p baptiſmũ: cũ ſm Lau. & Ioa. eam inducat: ſed tollitur per aliam p̃ſumptionem. ſcilicet per ſequentem bonam cõuerſationẽ, vt in c. continetur. Arc.

a ¶ Dignoſcitur.] Arg. contra. ff. de acqui. here. ſed & ſi de ſua.

b ¶ Et vitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipſo: & tantum vnum faciebat contra ipſum, & non debuit impediri eius promotio. 28. diſt. de Syracuſanæ. & 13. diſt. duo mala 1.

c ¶ Confirmamus.] Et hoc fit ex diſpenſatione. Ioan.

g ¶ Poſtea.] & ita per ſequens factum eliditur præcedens præſumptio. ſic de conſec. diſt. 4. tunc valere. 34. q. 1. cum per bellicam, ſic quandoque præſumptio ſequẽs elidit præcedentem, vt ff. de in integ. reſtit. diuus.

h ¶ Raritas.] Argu. q̃ propter raritatem hominum aliqua conceduntur, vt 55. diſt. cap. priſcis. 1. q. 7. talis.

Item

multis laicis vetitus; quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, ſicut huic contigerat, in clerum aſſumi; magnopere poſtulabat, ſibi poteſtatẽ dari, huic ſoli manus in ſortem presbyterij imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex monachali [a] *habitu nullus aſſumitur ad eccleſiaſticum officium, niſi fuerit oblatus voluntate proprij abbatis.*

Vnde Gregorius ſcribit Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 7. epiſtola decimaoctaua. paulo aliter

¶ Monachus non ordinetur clericus, niſi voluntate abbatis epiſcopo fuerit oblatus. C. I.

NVllus ad eccleſiaſticum officium ex monaſterio producatur monachus; niſi quem abbas [b] loci admonitus propria voluntate obtulerit epiſcopo.

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c. 13. & in Afri. c. 47.

¶ De eodem. C. II.

SI quis de alterius monaſterio repertum [α], vel ad clericatum promouere voluerit, vel in ſuo monaſterio maiorem [c] monaſterij conſtituere [ς]: epiſcopus, qui hoc fecerit, à ceterorum communione ſeiunctus, ſuæ [d] tantum plebis communione contentus ſit; & ille neque clericus [γ], neque præpoſitus perſeueret.

α ¶ Repertũ.] *Græce legitur,* ἐάν τις ἀπ' ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηται τινά, i. ſi quis ab alieno monaſterio receperit aliquẽ.
ς ¶ Conſtituere.] *Antea ſequebatur,* ſine licentia abbatis, & monachorum: *quæ verba ſunt expuncta: quia abſunt à concilio Carthag. & Africano, & pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*
γ ¶ Clericus.] *Sequebatur,* neque cannoicus, *quæ ob eaſdem cauſas ſunt ſublata.*

DISTINCTIO LIX.

Item [e], *qui eccleſiaſticis diſciplinis imbuti, & temporum approbatione diſcuſſi non ſunt, ad ſummum ſacerdotium non aſpirent. Vnde ait Zozimus Papa ad Iſichiũ Salonitanum epiſcopum, epiſt. 1.*

Item ex monachali.] CASVS. Supra in 54. diſt. dictum fuit, q̃ ſerui ordinari non debent, niſi voluntas dominorum acceſſerit. Sed quia in quibuſdam locis monachi ſeruis comparantur, cum nõ habeãt propriũ, nec ſint ſuę voluntatis, vt 12. q. 2. non dicatis. ideo Grat. ponit hanc 58. diſt. in qua oſtẽdit monachũ ad eccleſiaſticum officiũ non promoueri, niſi de voluntate proprij abbatis, & etiam de conſenſu conuentus.

a ¶ Item ex monachali.] Supra 55. diſ. c. priſcis. dixerat, q̃ monachi poſſunt præfici parochialibus eccleſijs: ſed ne crederet aliquis, q̃ hoc poſſet fieri ſine licentia abbatis: ideo ponit hãc diſt. &c.

NVllus.] CASVS. Quæſitũ fuit à Gregorio, an epiſcopus poſſit monachũ promouere ad officiũ clericatus, vel ad dignitatem. Et reſpondet, q̃ non, niſi cum abbas obtulerit propria voluntate ſibi. Quod ſequitur, planum eſt, vbi dr̃, quod fit ex diſpenſatione, ad conſequentiam trahi non debet; ad quod inducit ſeq. c.

b ¶ Abbas.] Nota, q̃ nullus monachus poteſt promoueri ad eccleſiaſticos honores, niſi cum licentia abbatis, vt 16. q. 1. ſi quis monachus. & c. cum pro vtilitate. idẽ intellige de quolibet clerico, vt ſine licentia prælati ſui non poſſit ab ep̃o transferri [1] ad alium locum, cum nec clericus ep̃i ab archiepiſcopo, qa omnium conſenſus eſt requirendus quorum ius læditur, vt 54. diſt. nullus. 9. q. 3. per ſingulas. Et non ſolum voluntas abbatis eſt requirenda, ſed etiam monachorum, vt 19. q. 3. ſtatuimus. Nam hæc eſt quædã alienatio. vnde non poteſt fieri ſine conſenſu omniũ, vt 12. q. 2. ſine. Io. & quod dicitur de epiſcopo, credo falſum, ſi cauſa ſubeſt. extra de exceſ. præla. ſicut.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ep̃s non poteſt alienum monachum promouere ad clericatũ, vel facere abbatem in ſuo monaſterio, niſi de voluntate proprij abbatis: quod ſi fecerit, cõione ſuæ plebis ſit cõtentus, & promotus remouebitur ab eo quod accepit.

c ¶ Maiorẽ.] Ex hoc loco vr̃, q̃ monachus poſſit eſſe prælatus in eccleſia ſæculari. q̃ ep̃s poſſit eſſe, nõ eſt dubiũ, vt 18. q. 2. ſtatuimus. Item q̃ plebanus poſſit eſſe, habes 16. q. 1. monachos. & c. in parochia. Itẽ q̃ canonicus ſæcularis poſſit eſſe, vt 74. diſt. quorundã. Itẽ q̃ vice dñs ep̃i poſſit eſſe, vr̃: quia ep̃s debet habere teſtimoniũ à monachis, vt 2. q. 7. cum paſtoris. ſed œconomũ debet habere ep̃s, vt ſit ei teſtis, vt 16. q. 7. qm̃ in quibuſdam. ergo põt eſſe œconomus, vel vicedominus ep̃i. & iſtud H. admittit. arg. ꝯ̃ 16. q. 1. de præſentium. De hac materia notaui 16. q. 7. in nona. põt tamen intelligi [2] quod hic dicitur, de eccleſia monachali, quæ epiſcopalis etiam fuit.

d ¶ Suæ.] ſi. ſ. diſt. 18. placuit. Sed contra ĩ. 4. q. 5. c. 1. Dic vt in dicto c. placuit.

Item qui.] CASVS. Supra diſt. 51. in aliquo fecit mentionẽ de illiteratis & promotis ſine interſtitijs temporum, & inde ſumpta occaſione ſpecialẽ ponit Gratianus tractatũ de his, docens tales nõ eſſe promouendos. Caſus iſtius c. habetur ĩ. 36. diſt. qui eccleſiaſticis.

e ¶ Itẽ.] Dictũ fuit ſ. diſt. 50. non confidat. & 55. diſt. priſcis.

Clericus ſine ſui prælati licentia non eſt transferendus.

1 Idem no. hic Hu. & Lau. in vtroq; dicto. Ad quod facit quod leg. & no. 7. q. 1. ep̃s de loco. & idẽ ſentit hic Io. de Fan.

Monachus poteſt in eccleſia ſæculari eſſe prælatus.

2 Et vere ſecundum Laur. ſecundum que iſte intellectus, qui ſequitur, eſt verus: ſic etiã intelligit 74. diſt. quorundam Lau.

priſcis, ꝙ nullus ordinandus eſt niſi ſeruatis interſtitijs temporum, ideo oſtendit hic, ꝙ ad inſtar ſæcularium dignitatum nullus per ſaltum eſt ordinandus.

SI officia.] C A S V S. Quæſitum fuit an epiſcopi debeant promouere aliquos in epiſcopos vel presbyteros

gradatim aliquis promouetur. Et reprehẽdit quoſdam epiſcopos, qui quærentes pompam in multitudine presbyterorum, ordinabant eos in locis ſolitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non poſſunt.

a ¶ Si officia ſæcularia.] id eſt, ſæculares non deferunt principem locũ ingreſſis, &c.

†Vel aliter §. 51. diſt. quæ in aliquo fecit mentionẽ de illitteratis, & de promotis ſine interſtitijs temporũ, inde ſumpta occaſione ſpecialem ponit Gratianus tractatum de his docens tales nõ eſſe promouendos, ſecundum B.

¶ Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. C. I.

Anſel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102. 5. diſt. 36.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem non eſt, & temporũ † approbatione diuinis ſtipẽdijs eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat: & nõ ſolum in eo ambitio inefficax habeatur; verum etiam in † ordinatores eius; vt careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta Patrum credideрant præſumendum.

† tẽporis] orl.

† al. ordinatores eius careant

Idem a eadem epiſtola.

¶ Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus accedat. C. II.

Anſel. l. 6. c. 28. † al. plurimos] orig.

SI officia ſæcularia [a] principem locum, non veſtibulum actionis ingreſsis, ſed per ſingulos † gradus examinatis, temporibus deferunt; quis [b] ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cæleſti militia, quæ propenſius ponderanda eſt, & ſicut aurum, repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret; cum tyro ante nõ fuerit, & prius velit docere, quàm diſcere? Aſſueſcat in Domini caſtris, in lectorum primitus gradu diuini rudimenta ſeruitij; nec illi vile ſit exorciſtam, acolythum, ſubdiaconum, diaconum per ordinem fieri: nec hoc ſaltu [c], ſed ſtatutis maiorũ ordinatione temporibus. Iam verò ad presbyterij faſtigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipẽdia [d] ante acta teſtentur. Iure inde ſummi Pontificis locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſsio cõ ſacerdotũ noſtrorum; qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſsim numeroſa popularitas etiam his locis, vbi ſolitudo eſt, talium reperitur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet diſtricti ſemper eſſe iudicij. Rarũ [e] eſt enim omne, quod magnum eſt.

† al. dum per parochias

a ¶ Idem.] *Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata eſt inſcriptio ex plerìſque vetuſtis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epiſtola.*

Item Gregorius lib. 7. reg. epiſt. 110.

¶ Cuiuſlibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium. C. III.

Anſel. l. 6. c. 31. Polyc. l. 2. tit. 1.

HOc ad nos perueniſſe nõ diſsimili dignum deteſtatione complectimur, quòd quidam deſiderio honoris inflati, defunctis epiſcopis tonſurantur [f], & fiunt repente

b ¶ Quis.] Nota modum argumentandi, ex quo ita eſt apud ſæculares iudices, eodẽ modo erit apud eccleſiã. ſi. 31. diſt. tenere. &c. ſi laicus. 3. q. 5. quia. 19. q. 3. monaſterijs. ſic 12. q. 2. cũ deuotiſſimam. Et eſt arg. ad qõnem illam, ꝙ ſi aliquis eſt legitimatus à principe, ꝙ apud eccleſiã eſt legitimus. quod non credo. arg. ad hoc extra qui fi. ſint legi. per venerabilem. de hoc no. 10. diſtin. c. 2. ibi videas. Arch.

Legitimatus à principe nõ eſt apud eccleſiam legitimatus.

c ¶ Saltu.] Gradatim enĩ deferẽdi ſunt honores, vt 93. diſt. legimus. in fi. & ff. d mun. & ho. vt gradatim. nã caſum appetit qui ꝑ abrupta aſcenſum quærit, vt 48. diſt. ſicut.

Gradatim aſcenditur ad honores.

d ¶ Stipendiæ.] Nota ꝙ magis præſumitur pro illo qui plura ſtipẽdia habet in eccleſia, quia is gradus ceteros antecedit, quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerunt anteire, vt C. de offi. ma. offi. nemo. & 61. diſt. miramur.

Præſumitur plus pro illo qui plura habet ſtipendia.

e ¶ Rarum.] ſic infra 93. diſt. legimus [a].

a Et 2. q. 7. in ſancta. & ſub hoc, & ideo cũ hoc non ſit rarum, nõ eſt magnũ. Iau.

HOc.] C A S V S. Quidã ex laicis honoris deſiderio inflammati repente fiebãt ſacerdotes, & epiſcopi: qui licet nondum didiciſſent in eccleſiaſticã militia famulari: tamen duces eſſe volebant, & locum regiminis obtinere: quod reprehẽdit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶ Tonſurãtur.] arg. ꝙ nullus debet tonſurari ad hoc, vt dignitatẽ cõſequatur [3], vt 16. q. 7. ꝑ laicos. Quid iuris ſit de hoc, ibi notaui: licet ſit arg. cõtra 61 diſt. bene. Io. H. dicit ꝙ ipſa ſpes non inducit ſimoniam, dum tamen non interueniat pactio: quia ſola animi deſtinatio non inducit ſimoniam, vt extra vt eccleſia. bene. vt noſtrũ. Alij 3rium dicunt, vt arg. 8. q. 3. Artaldus. Io. & certe decretalis videtur dicere, ꝙ ſola ſpes inducat ſimoniã, extra de ſimo. ca. vlt.

3 Ad hoc extra ð electione cum ad noſtram.

Spes verò inducat ſimoniam.

ros, qui in minoribus ordinibus nõ ſunt examinati, vel ſine temporũ interſtitijs promoti. Et rñdet Vrbanus, ꝙ nõ, ſed docet eſſe per ordinẽ aſſueſcendum, vt primo aſſueſcat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri; ne dux eſſe deſideret cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad inſtar curiæ ſæcularis, vbi

ca. vlt. & talis ſimonia per ſolam pœnitentiã aboletur, vt ibi dicitur. hoc tamen credo, q ſpes pro honeſto ſeruitio, non inducit ſimoniam.

a ¶ Inculpati.] Nota, q ſemper præſumitur, q in fraudem receperit ordinem, qui ſubito recipit, licet bene meritus ſit; aliàs ſic præſumit, q libertas in fraudem data ſit quique, licet ſeruus ſit benemeritus; vt ff. qui & à quibus ma. l. 1 in fi. arg. ad hoc 61. diſt. miramur 1.

Ordinatos.] Casvs. Quidam archiepiſcopi ex laicis, & parum litteratis in epiſcopos ordinabãt, quod Papæ innotuit ex confeſſione cuiuſdam eorũ vnde præſumit Cæleſtinus alios ſimilia feciſſe: & ideo prohibet, vt ad tantam dignitatem non promoueantur, qui per ſingula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nã prius debet eſſe diſcipulus antequam ſit magiſter, vt poſſit docere qđ didicit.

b ¶ Ordinatos.] Not. q confeſſio vnius non nocet alij 2: qđ eſt contra id 2. q. 5. interrogatũ. ſed hoc eſt propter cauſę connexionẽ, vt 81. diſt. tãtis. & no. 3. q. 6. hęc quippe. Vel dic, q non nocet, niſi quo ad præſumptionem, ſicut dictum vnius nocet quo ad præſumptionem, vt 86. diſt tanta.

c ¶ Ratione.] vt prius ſit diſcipulus.

d ¶ Confirmat.] id eſt, confirmare debet.

e ¶ Difficilius.] ſ. 40. diſt. ante omnia.

1 Et hoc facit arg. q & in perſona probata, & exercitata non eſt permittẽdum, qđ in ſtatutis generalib⁹ cõtinetur, vt ibi dicit. Itẽ 81. diſt. ca. 1. ſecundum H.

Confeſſio vnius quãq; nocet alteri.

a Sequunt' iſtã gl. Cyn. Alexan. de Imol. & Mod. in l. ſi duo. ff. de iureiur.

ex laicis ſacerdotes: atque inuerecunde religioſi propoſiti † ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus quòd iſti ſubiectis præſtaturi ſunt, qui antequam diſcipulatus limen attingant, tenere magiſterij locum non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quamuis inculpati[a] quiſque ſit meriti; ante tamen per diſtinctos ordines eccleſiaſticis exerceatur officijs.

† al. propoſiti

Item Cæleſtinus epiſcopis Galliarum, epiſt. ſecunda, cap. tertio.

¶ Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. C. IIII.

Ordinatos [b] vero quoſdam, fratres chariſsimi, epiſcopos, qui nullis eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra Patrum decreta, huius vſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus, cum ad epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſsime cautum eſt, debeat perueniri, vt minoribus initiati officijs ad maiora firmetur. Debet enim ante eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, vt poſsit docere, quod didicit: omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſe ratione[c] confirmat[d]. Qui minime litteris operam dederit, præceptor non poteſt eſſe litterarum. Qui non per ſingula ſtipẽdia creuerit, ad meritum ordinem ſtipendij nõ poteſt peruenire. Solum ſacerdotium inter iſta, rogo, vilius eſt, quod facilius tribuitur, cum difficilius[e] impleatur?

Burch. l. 1. c. 18. Iuo p. 5. c. 72.

DISTINCTIO LX.

Ecce[f] oſtenſum ex parte eſt, qui poſſint ad ſacerdotij ordinem promoueri, & qui nõ. Nunc autem conſiderandũ eſt, ex quibus ordinibus in archipresbyterũ, vel præpoſitum, vel epiſcopum, vel archiepiſcopum ſint eligendi.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

¶ Archipresbyter, vel decanus, aut archidiaconus non niſi diaconus, aut presbyter ordinetur. C. I.

Nullus[g] epi-

Ecce.] Casvs. Supra oſtẽſum eſt qui poſſint ad ſacros ordines promoueri, & qui non. in hac vero 60. diſt. oſtendit ex quibus ordinibus ſit aliquis eligẽdus in archipresbyterum, vel præpoſitum, vel epiſcopum, vel archiepiſcopum.

f ¶ Ecce.] Hic oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, vel decanum, vel archipresbyterum, vel epiſcopum. & dicit, q nullus eligendus eſt in præpoſitum, niſi ſit diaconus, vel presbyter; nullus in archidiaconum, niſi ſit diaconus; nullus in decanum vel archipresbyterum, niſi presbyter; nullus in epiſcopum, niſi ad minus ſit ſubdiaconus.

Eligendus in quo ordine debet eſſe.

Nullus.] Casvs. Prohibetur in iſto cap. vt epiſcopus non faciat aliquem archidiaconum, niſi ſit diaconus: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanũ, niſi ſit presbyter.

g ¶ Nullus.] Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id quod eſt ſ. e. pe. & vlt. ext. de elect. cum in cunctis 3. vbi dicit, q qui eſt in ſacris ordinibus, poteſt eligi in præpoſitum vel archidiaconum. Sed ſubdiaconatus eſt hodie ſacer ordo. extra de ætate & qualitate, à multis. §. verum. & hoc ſatis ſuſtineri poteſt, cum acolythus etiam poſſit eligi ad prælaturam, vt extra de æta. & qual. præterea. vbi dicitur, q diſpenſatiue poteſt eligi. Vel dic q exponitur hęc dictio, ſit, id eſt, fiat. ſufficit enim ſi talis ſit, q in breui poſſit promoueri ad iſtos ordines, vt extra de æta. & qua. præterea. non enim refert an iam ſit, an cito fiat, vt extra de ver. ſig. ca. 3. & de cõſe. diſt. 4. qñ. Sed quare ſtatuitur iſtud de iſtis dignitatibus; cũ in epm poſſit eligi ſubdiaconus, vt ſ. ead. cap. vlt. Sed huius rationem aſſignãt

3 §. infra ... & i ho... facit, quod ibi de ſacro ordine nul... la habent... mẽtio: ſed tantum de ætate, moribus & ſcientia, vt ibi præmiſit.

Eccleſia parochialis poteſt conferri ... ci in m... ribus. Subdiaconus ... ſõt eli...

ſignat Gratia. ℣. ea. diſt. §. hoꝝ. & de epiſcopo ℣. ea. §. alterum, ſcilicet propter ordinis dignitatem. In quo autẽ ordine debeat eſſe cantor, vel primicerius, cõſuetudini relinquo. 32. diſt. placuit. Licite ergo poteſt quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitatem dum tamen habeat ætatem ſ, Sed his ob. extra de elect. dudum. 1. in fi. ſi vis ſuſtinere dictum H. expone quod dicit illud cap. præterea. diſpenſatiue, ſcilicet ex diſpenſatione canonis. Non ob. cap. dudum. in fi. quia poteſt intelligi de defectu tali, qui impediat promouendum ad talem dignitatem, de quo ibi fit mentio. vnde dicitur, q; acolythus poſſit eligi ad illam dignitatem, vt videtur dicere littera, ſic ſcilicet intelligenda.

a ¶ Epiſcopus.] ℣. ergo collatio archidiaconatus ſpectat ad epiſcopum. 74. diſt. epiſcoporum. & 25. diſt. cap. 1. & 22. diſt. c. 1. & 89. diſt. volumus. Sed contra 93. diſt. legimus. & extra de elect. cum in eunctis. vbi dicitur, q; ad canonicos ſpectat. Dic q; ad epiſcopum tantum ſpectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talibus tamen conſideranda eſt conſuetudo, vt extra de elect. cum eccleſia 2.

Archidiaconatú qs conferre poteſt.

ſcopus [a] in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum, aut decanum, niſi presbyteri [b] ſint, ordinare præſumat. Quod, vt diſtrictius teneatur, apoſtolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuſcriptis cõcilij Claramontenſis habiti ab Vrbano ij. (quæ non ſunt decreta ipſius concilij, ſed ſumma quædam ipſorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præſentem canonem faciunt:* vt nullus fiat decanus in eccleſia, niſi presbyter; nullus archidiaconus, niſi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpoſitum, vel archipresbyterum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur. C. II.

NVllus in præpoſitum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.

¶ *Et rubrica, & caput emendata ſunt ex manuſcriptis codicibus.*

Item Innocentius ſecundus in concilio Romano, c. 10.

¶ De eodem. C. III.

Concordat Eugenius ij. in cõcil. Rhemenſi, c. 6. Pann. l. 8. c. 140.

INnouamus autem, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus, vel presbyter [c] ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari [d] contempſerint, honore ſuſcepto priuentur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus [e], vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia, & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam ſtatutum eſt, qui nomen præpoſituræ adepti, officium cõtemnunt, nolentes fieri ſacerdotes: alias enim inane eſſet, cum etiam in epiſcopum eligi poſſint in ſubdiaconatu conſtituti; iuxta illud Vrbani [a] Papæ.

a ¶ Vrbani.] *In c. multis. extra de ætate & qualit. tamquam decretũ Vrbani primi citatur: Apud Iuonẽ vero, & in Pannormia ex ſynodo Beneuentana, quæ tempore Victoris tertij, cui Vrbanus ſecundus ſucceſſit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum, plus minus annis Nicænam ſynodum anteceſſit.*

¶ Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. C. IIII.

Iuo par. 5. c. 72. Pann. l. 3. c. 5.

NVllus in epiſcopum eligatur, niſi in

b ¶ Niſi presbyteri.] ℣. 23. q. 4. ſicut excellentiam. contra. vbi di. q; non gradus elegantior, ſed vitæ melioris, &c. Sed dic, q; non tantũ ordo conſideratur, ſed ordo & meritum.

2 Quidam dicunt, q; non licet epõ eligere archidiaconum alium de niſi de eccleſia cathedrali, & hoc per decret. extra de his, quæ fiunt à p̃las. ſua. in pri. ibi, aſſumatur.

NVllus.] CASVS. Dicit Calixtus, q; nullus in præpoſitum, vel archiepiſcopum vel archidiaconum eligatur, niſi ſit diaconus, nec aliquis in decanum vel archipresbyterum eligatur, niſi ſit p̃sbyter.

INnouamus.] CASVS. Quidã erant electi in archidiaconos, qui non erant diaconi: quidam in archipresbyteros vel decanos, q non erant presbyteri. Inn. igitur ſecundus confirmãs antiqua decreta prohibet ne hoc decetero fiat: & ſi qui infra prænominatos ordines exiſtentes præſumpſerint ordinari, ſuſcepto priuentur honore. Item prohibet, ne adoleſcentibus, & in minoribus ordinibus conſtitutis, & indignis prædicti cõferant honores.

c ¶ Vel p̃sbyter.] reddẽ ſingula ſingulis.

d ¶ Ordinari.] Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & ſic eſt contra hoc. 74. diſt. geſta. ſed illud ratione adiuncti ordinis. 73. diſt. cap. ſi.

Ordinem recipere cogitur quis.

e ¶ Ne adoleſcentibus.] infra xxv. an. 3 vt extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

3 Nec enim ferendũ eſt eum legitimam tutelam agere. C. de legit. tut. l. vlt. Iun. de Fan.

HORVM. CASVS. Dicit Gratianus, q; illud quod dictũ eſt de clericis non promouẽdis in archipresbyteros, vel decanos niſi ſint presbyteri, & in archidiaconos niſi ſint diaconi; ſtatutum fuit ex cauſa. ſ. pp illos q promoueri cõtemnebant adeptis dignitatibus. Nã etiã in epos diaconi promouentur, quod probatur ſequenti cap.

NVllus in epiſcopatum.] CASVS. Statuit hic Vrbanus, vt nullus eligatur in ep̃m, niſi fuerit in ſacris

ctis ordinibus conſtitutus. Sacros autẽ ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum, quos ſolum legitur primitiua eccleſia habuiſſe. Subdiaconi vero neceſſitate exigente de licentia Romani pontificis, vel archiepiſcopi, ſi bonæ vitæ fuerint, poſſunt in epiſcopos eligi.

SAcerdotale.] CASVS. Brunichilda Regina Francorum faciebat laicos in epiſcopos promoueri. vnde Gregorius ipſam redarguit, & reprehendit.

f ¶ Subito.] & ita inique, & male. Iniquitas enim omnia præcipitat, vt ĩ. de pœnit. diſt. 3. inter hæc hircum. ſi tamen

Iniquitas omnia præcipitat.

a ¶ In ſacris.] poſtulari tñ poteſt in epm laicus. 61. diſt. cap. Oſius. & 63. diſt. cap. Valentinianus.

Laicus in epm poſtulari poteſt.

b ¶ Habuiſſe.] ſupple ſacros. nã & ſubdiaconatus fuit tẽpore Apoſtolorum, vt 35. diſt. epiſcopus.

c ¶ Romani pontificis.] Hodie licite eligitur, vt extra de æta. & qual. à multis.

d ¶ Metropolitani.] ſicut ergo olim metropolitanus potuit diſpenſare circa ordinẽ, ſic vr̃, q adhuc poſſit, cum non auferatur ei hęc diſpenſatio, ſiue iuriſdictio. arg. extra de ſentent. excom. nuper. 1

Metropolitanus an poſſit circa ordinẽ diſpenſare.

1 Et ideo dicunt quidam, q auctoritate mentis iſti iuris adhuc hodie poſſit diſpenſare cum acolytho eadẽ ratione, & hanc ſententiam vr̃ ſequi Tanc. Vin. Gof. & B. extra d ęta. & qualit. à multis.

ALTERVM VERO. p CASVS. Reſpicit hoc illum §. horum vnũ. vbi dictũ eſt aliquẽ nõ eſſe eligendũ in archidiaconũ, niſi ſit diaconus, vel in archipresbyterum niſi ſit presbyter. hoc fuit ſtatutum propter cõtumaciã illorum, qui promoueri nolebãt. Nunc autem dicit, q alterum eſt ſtatutum pp ordinis dignitatem. f. vt non eligatur in epiſcopum, niſi ſit in ſacris ordinibus.

ſacris [a] ordinibus religioſe viuens fuerit inuentus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos † primitiua legitur habuiſſe [b] eccleſia: ſubdiaconos vero, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus; ſi tamen ſpectatæ ſint religionis & ſcientiæ. Quod ipſum non ſine Romani Pontificis [c], vel metropolitani [d] licentia † β fieri permittimus.

† al. ſacros

† al. ſcientia

Alterum vero, vt in epiſcopum, vel archiepiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatutum eſt.

β ¶ Licentia.] *Sic mutatum eſt ex dicto cap. à multis. Iuone, & Pannormia, quamuis etiam in vetuſtis Gratiani codicibus legatur,* ſcientia.

DISTINCTIO LXI.

I*Tem laici* [e] *non ſunt in epiſcopos eligendi: ſed per ſingulos ordines prius ſunt probandi.*

Vnde Gregorius Brunichilda regina Francorum, lib. 7. reg. epiſt. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi. C. I.

SAcerdotale officium veſtris in partibus in tantam (ſicut didicimus) ambitionem perductum eſt, vt ſacerdotes ſubito [f], quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur.

Anſel. l. 6. c. 77. Polyc. l. 2. tit. 2.

Item Hormiſda Papa epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, epiſt. 3. cap. 1.

¶ De eodem. C. II.

IN ſacerdotibus eligendis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis [g]. *& infra.* ¶ Longa [h] debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 22.

Idem eodem loco continenter.

ITem laici.] Hęc diſt. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat per xvij. auctor. ſanctorum, q ex laicis, licet ſint boni, non debet creari eps. Scda ibi, [Econtra.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Itẽ clerici.] Io. de F.

CASVS. Hic ponitur 61. diſt. in qua dr̃, q laici nõ ſunt in epiſcopos eligẽdi, niſi prius per ſingulos ordines fuerint probati. & hoc probatur vſq; ad §. [His omnibus.] Poſtea probatur cõtrarium in eodẽ §. & ibi dat ſolutionem. Et additur etiam q clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi clericis de propria eccleſia benemeritis in electione. Tractatur etiã in vlt. c. di. de viſitatione eccl.

e ¶ Item laici.] Hic oſtendit, q laici non ſunt eligendi in epos, ſed poſſunt poſtulari [1]. Item oſtendit, q uñ de propria eccleſia facienda eſt electio. Deinde oſtendit de viſitatore, q nihil debet præſumere de rebus illius eccleſiæ, cui datus eſt viſitator. Et not. q vocat hic laicos illos, qui nõ ſunt ordinati; & illos qui repente ſunt ordinati: & nec iſti, nec illi ſunt eligendi. Ioan.

1 Vij. ea. §. his omnibus. in cap. Oſius. §. ſed aliud.

tamen neceſſitas eſt, in anno & dimidio poteſt laicus recipere omnes ordines, vt 77. diſtinct. monachus. & cap. ſeq.

IN ſacerdotibus.] CASVS. Duo prohibet Hormiſda in hoc cap. Primum eſt, laicos in epiſcopos non eſſe eligendos, etiam ſi fuerint probatæ vitæ, & bonæ conuerſationis. probatus enim debet eſſe quis antequã eligatur, & diſcere antequam doceat. Nam reprehenſibilis & emendatus eſſe debet, qui præfertur, & orat pro populo. Secundum eſt, q pœnitentes ad gradum epiſcopalem aſpirare non poſſunt: nam præferens memorandi criminis labem non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

g ¶ Corrigendis.] ſic 3. q. 7. iudicet. & c. ſeq.

h ¶ Longa.] ſic ĩ. 48. diſtin. priuſquam.

Non

a NOn negamus.] ¶ Præſtare.] vnde non petere exemplum, ſed dare dignus erat. ad idem 16.q.1. prædicator.
b ¶ Emendatiorem.] ſic 8.q.1. qualis. 1.q.1. ca. viliſſimus.
c ¶ Humilitatis.] quia nihil ita ſplendet in pontifice ſicut

e ¶ Memorandi.] & hoc propter memoriam præteriti delicti. ſi. 25. diſt. cap. vlt. & 48. diſt. c. 1. & 3. q. 4. c. 2. & ff. de decu. l. vlt.
f MIſerum eſt.] ¶ Qui numquam.] ſ. 59. diſtinct. ordinatos 2.

¶ De eodem. C. III.

Anſ. ibidem
Polyc. ibidem

NOn negamus eſſe in laicis Deo placitos mores; ſed milites ſuos probatos ſibi quærũt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplũ religioſæ conuerſationis de ſe potius alijs præſtare[a], quàm ſumere. Emendatiorem[b] eſſe conuenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. Longa obſeruatione religioſus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obſequijs erudiendus inſeruiat, vt ad venerandi gradus ſummam perductus, quis ſit fructus humilitatis[c], oſtendat. *& infra.* ¶ Nec tantum de laicis conſecrari inhibemus; ſed nec de pænitẽtibus quidem quiſquam ad huiuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia: qua conſcientia abſoluat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte[d] confeſſum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentẽ, veneretur antiſtitem? Præferens memorandi[e] † criminis labem, non habet lucidam ſacerdotij digintatem.

† *al. miſerandi. orig.*

¶ *In pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, quemadmodum eſt in ipſa Hormiſdæ epiſtola.*

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum, epiſt. 12.

¶ De eodem. C. IIII.

Polyc. ibid.
Anſel. l. 6. c. 34.

MIſerum eſt eum magiſtrum fieri, qui numquam[f] diſcipulus fuit; eum ſummum fieri ſacerdotem, qui numquam in vllo gradu obſecutus fuerit ſacerdoti.

Item Leo epiſcopus ad epiſcopos Africanos, epiſt. 85. al. 87. c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Iuo p. 5. c. 105.

MIramur tantum apud vos per occaſionem temporis impacati, aut ambientium præſumptionem, aut tumultum[g] valuiſſe popularẽ, vt indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc cõſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen[h]. Integritas enim præſidentiũ[i], ſalus eſt ſubditorum; & vbi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. ¶ Principatus[k] autem, quẽ aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiã ſi moribus, atq. actibus nõ offendit, ipſius † tamẽ initij ſui eſt pernicioſus exẽplo. Et difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. ¶ Quòd ſi in quibuslibet eccleſiæ gradibus prouidẽter, ſcienterque curandum eſt, vt in Domini domo nihil ſit inordinatum[l], nihilque præpoſterum; quanto[m] magis elaborandum eſt, vt in electione eius, qui ſupra

1. q. 1. c. principatus.
Polyc. ibid.
Anſ. l. 6. c. 2.
† *al. ipſo*

MIramur.] CASVS. Quidam archiepi quoſdã laicos in epos promouebant occaſione guerræ ſedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, quod pro nullius perſona faciẽdũ eſt contra decreta ſanctorũ patrũ. Et quod archiepi hoc facere nõ debeãt, pbat quatuor rõnibus. Prima eſt, qa qui tales ſublimat, nõ cõſulit populo, ſed nocet. Secũda eſt, qa qđ habet malũ initium, vix eſt vt bono peragatur exitu. Tertia eſt, quia ſi minores ordines non dantur ſine diſcuſſione, multo minus ordo epiſcopalis eſt ſine diſcuſſione dandus. Quarta eſt, quia ſi laicus laboris inexpertus notari ſolet ambitus, ſi dignitatem appetat ſecularẽ, multo magis eius notari ambitus ſolet, qui ambit adminiſtrationem diuinorum.
g ¶ Aut tumultum.] arg. quod non eſt deuiandum à iure communi propter tumultũ popularem, nec propter ſedandã diſcordiam, vt 62. diſtinct. docendus. 18. quæſt. 2. ſi quis abbas. 8. q. 1. licet. ſic C. de pœ. l. decurionum & argum. extra de appe. conſtitutus. argum. contra. ff. ad leg. Cor. de ſic. l. pen. & 28. diſtinct. de Syracuſanæ. & 11. q. 3. anteceſſor. & 50. diſt. vt conſtitueretur. extra de reg. iur. qui ſcãdalizauerit.
h ¶ Diſcrimen.] id eſt, periculum.
i ¶ Præſidentium.] id eſt, ſacris officijs deputatorum.
K ¶ Principatus.] prima. q. 1. principatus.
l ¶ Inordinatũ.] ſcilicet, vt potius eligatur ille

2. Ad idẽ 48. diſ. §. 1. Sed videtur ſufficere ſi per duos menſes ſit apud magiſterium. ff. de leg. 3. ſeruis. §. ornatricib⁹. Io. de Fan.

Ius cõe propter tumultum populi nõ eſt violandum.

Eligẽd⁹ eſt magis exercitatus.
3 89. diſt. epiſcoporum.

ſicut humilitas, vt 100. diſt. contra morem.
d ¶ Teſte.] quia publica dicta publico egent remedio, vt de pæ. diſt. 1. §. hoc ergo. & capit. quamuis 1.

qui diu militauerit in eccleſia, vt ĩ. eo. qđ pderit. vel etiã ille qui eſt in maiori ordine cõſtitutus 3. vt 75. di. ca. vlt.
m ¶ Quanto.] nota quanto res eſt maior, tanto maior

eſt

eſt inquiſitio facienda, vt 79. diſt. biſſilicitos. & 47. diſt. quantumlibet. 42. diſt. quieſcamus. & 7. q. 2. cap. vlt. & eſt hoc contra illos, qui dicunt, quod in cauſis matrimonialibus nō eſt ita diſtricta examinatio faciē da circa teſtes.

capituli ſui. vt extra de his quæ fiunt à prælatis, nouit.
g ¶ Multo.] ſic ſupra diſtinct. 59. cap. vlt. & 2. q. 7. in ſacerdotibus.

Quid

omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus, & ordo nutabit; ſi, quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi eſt illa beati Pauli apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio? qua in perſona Timothei omniū [a] ſacerdotum Chriſti numerus eruditur; & proinde vnicuiq; noſtrum dicitur; [Manus cito nemini impoſueris, neque cōmunicaueris peccatis alienis.] Quid [β] eſt cito [b] manus imponere, niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris †, ante experiētiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis; niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui nō meruit ordinari? ¶ Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet † in eligendo ſacerdote iudicium; ita graui ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indignum. Non enim in cuiuſquam perſona [c] prætermittendum eſt, quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus. *& infra.* ¶ Merito ſanctorū Patrum venerabiles ſanctiones, cum de ſacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos ſacris adminiſtrationibus cenſuere, quorum omnis ætas à puerilibus exordijs vſque ad perfectiores † annos per diſciplinæ eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet: vt vnicuique teſtimonium prior vita præberet, nec poſſet de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus [d] multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur. ¶ Si enim ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris indignum eſt peruenire, & notari ambitus ſolent, quos probitatis documenta [e] non adiuuant; quàm diligens, & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cæleſtium dignitatum?

α ¶ Principatus.] *In plerisque manuſcriptis* Gratiani *codicibus legitur.* principatus, & cetera: & infra. Quòd ſi, &c. *Id autem factum videtur, quia infra 1. q. 1. c. principatus. citatur hic verſiculus, prout notatur in gloſſa, quæ in illis etiam vetuſtis exemplaribus eſt; in quibus alia gloſſæ non habentur.*
β ¶ Quid eſt.] *Sic in iiſdem manuſcriptis legitur*: Quid eſt cito manus imponere, &c. & infra: Sicut enim. *& in margine citatur,* infra diſt. 78. c. quid eſt manus.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 12.

¶ Non ſunt eligendi ad epiſcopatum, niſi quos probabilis vita commendat. C. VI.

EPiſcopum non oportet præter iudicium metropolitanorum, & finitimorum epiſcoporum conſtitui [f] ad eccleſiæ principatum. Nec eligantur, niſi hi, quos multos ante nota probabiliſque vita commendat; & nihilominus, ſi in ſermone fidei, & † recta operatione per ſuam conuerſationem fuerint probati.

a ¶ Omnium.] Arg. quod vni dicitur, ad alios extēditur, vt dixi 38. diſt. ignorantia. Et arg. 32. q. 7. apoſtolus. & 31. q. 1. quod ſi. & C. de naturali. liber. auth. item ſi quis.
b ¶ Quid eſt cito.] vt 78. diſt. c. quid eſt manus. & 86. diſt. tanta.
c ¶ Perſona.] Nota quod ꝓpter perſonā [1] non receditur à iure cōi, vt hic, & 50. diſt. ex pœnitentibus. & 89. diſt. ſingula. 59. diſt. hoc ad nos. tn̄ quandoque receditur à iure ꝓpter perſonā, vt fuit in Auguſtino, vt 7. q. 1. non autē. Item ꝓpter ſcandalum, quod timetur in perſona, vt 23. q. 4. non poteſt. Similiter pro miſeratione, perſonæ, vt 56. diſt. tanta. Sed dic quod ibi pſonæ fauore, nō receditur à iure; ſed ꝓpter vtilitatē ꝓuenientem ex perſona.
d ¶ Pro laboribus.] Nota quod eo ipſo quod quis electus eſt, præſumitur eſſe melior alijs; vt diſt. 94. c. 1. & diſt. 59. c. 1. & 40. diſt. c. 1. Arg. 3. 8. q. 1. illud.
e ¶ Documenta.] Hic mala vita ꝓbat aliquē ambitioſe peruenisse ad dignitatem: ſic econuerſo merita alicuius excuſant ipſum de ambitione, vt 1. q. 1. quibuſdam v.
EPiſcopum.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod epiſcopus conſecrari non debet ſine cōſcientia & iudicio metropolitani & ſuorum ſuffraganeorū, & quod nō debet eligi niſi ꝓbatæ vitæ, & qui ante longo tempore probatus fuerit in ſermone fidei & conuerſatione.
f ¶ Conſtitui.] id eſt, conſecrari. Solus enim non debet conſecrare epiſcopum, licet ſolus ipſum poſſit confirmare, vt 64. diſ. ca. 1. & 51. diſt. c. vlt. diſtamē adſit cōſenſus

Ius cōe ꝓpter perſonam non eſt relinquendum.

1 id eſt ꝓꝑ amorē perſonæ nō receditur, id eſt, nō debet recedi. ſic no. 1. q. 7. §. pro perſona.

Electio facit quem præſumi meliorem.

2 Et eſt bonum, ſcilicet ad hoc quod hic dicit. 1. q. 7. ſancimus. 1. tñſo. C. de re milit. ad ſi. Ioan. de Fan.

Anſ. l. 6. c. 35.

1. Tim. 5.
J. diſt 78. quid eſt manus.

† al. obediētia

Polyc. ibidem.
† al. ſectatur

† de præuaricatione collatus] orig.

† al. prouectiores

T. diſt. 24. c. epi.

† καὶ ὀρθοῦ λόγου πολιτείας.

QVid proderit.] CASVS. Cæleſtinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in epõs: quia ſi hoc fieret, nihil prodeſſet clericis diu in caſtris Dominicis militaſſe: quare prohibet ne hoc decetero fiat: ſi contra fiat, pœnã depoſitionis minatur promouen- ſoluit. Arg. contra. 8. q. 1. ſunt in eccleſia. & 12. q. 1. habebat 1. Sed dic quòd ſperare poteſt, dum tamen non principaliter ad hoc ſeruiat, vt 77. diſtin. in ſingulis. & 8. q. 1. qui epiſcopatum.

b ¶ Alienum.] ideſt, alijs debitum. ſic ſupra 13. diſt. c. 1. ff. de adop. l. fi.

Item Cæleſtinus ad epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. cap. 2.

De eodem C. VII.

Nicol. ad Mich. Imp. in epiſtola, quæ incipit, *Principatum*. Polyc. ibidem. Anſel. l. 7. c. 53.

QVid proderit [a] per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnem egiſſe in Dominicis caſtris ætatem; ſi hi, qui præfuturi ſunt, ex laicis requirantur? qui vacantes ſæculo, & omnem eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero † in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia eccleſiaſticæ diſciplinę) tranſire? Talibus itaque fratres chariſſimi, qui iuris noſtri, ideſt canonum gubernacula cuſtodimus, neceſſe eſt obuiemus: hiſque fraternitatem veſtram epiſtolis commonemus; ne quis laicũ ad ordinẽ clericatus admittat, & ſinat fieri; vnde & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum † decretalium fiat.

† *al. prepoſtero*

† cõſtitutis decretalibus] orig.

Item Leo, epiſt. 85. al. 87. c. 1. ad epiſcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda. C. VIII.

Polyc. Ibidem. Anſ. l. 6. c. 138. Iuo p. 5. c. 105. in fine.

STatuimus [a], ne in aliquo Apoſtolica, & canonica decreta violentur; & ne his eccleſia Domini regenda credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij †, & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] ſumere incrementum, ſed à ſummis volunt habere principium; cum valde iniquum ſit, & abſurdum, vt imperiti magiſtris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

a ¶ Statuimus.] *In epiſtola ipſa coniunguntur verba huius capitis cum extremis verbis capitis*, Miramur, *ſupra ead. hoc modo:* quàm diligens, & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cæleſtium dignitatum; ne in aliquo apoſtolica, & canonica decreta violẽtur, & his eccleſia Domini, &c. *totaque oratio per interrogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibentur in epiſcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopum: beatus Seuerus ex lanificio aſſumptus eſt in archiepiſcopũ: beatus Ambroſius, cum nondum eſſet baptizatus, in archiepiſcopum eſt electus. ¶ Sed ſciendum eſt, quòd eccleſiaſticæ prohibitiones proprias habent cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant & ipſæ †. Vt enim laicus in epiſcopum non eligeretur, hæc cauſa fuit, quia vita laicalis eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non erudita neſcit exempla religionis de ſe præſtare alijs, quæ in ſeipſa experimento non didicit. Cum ergo quilibet laicus merito ſuæ perfectionis cleri-*

STatuimus.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod illis eccleſia regenda non debet cõmitti, qui neſciunt legitimas inſtitutiones, & qui in minoribus ordinibus incrementum non ſuſceperunt, ſed à ſummis volunt habere principium: cum abſurdũ ſit vt imperiti magiſtris, & noui antiquis præferantur.

1 Itẽ arg. contra extra de elec. cũ ad noſtrã. ibi de hoc. & adde qđ not. 59. diſ. hoc ad nos. Archid.

c ¶ Ab infimis.] ſic 48. diſt. ſicut.

d ¶ Noui.] Seniores in eccleſia ſemper præponẽdi ſunt iunioribus in electione 2, in reſponſione, in ſubſcriptione, vt 75. diſt. ca. vlt. & 74. diſt. epiſcoporũ. & 17. diſt. §. hinc etiam. & cap. ſequenti. 96. diſt. bene quidem.

2 De hoc no. 85. diſt. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. Supra probatum eſt laicos non eſſe eligendos. Nunc autem probatur cõtrarium tribus exemplis. ſ. Nicolai, Seueri, & Ambroſij: ſed hãc contrarietatẽ ſoluit Gratianus, dicens, ideo eſſe prohibitum laicos promoueri, quoniam laici inſcij eſſe conſueuerunt, & imperiti; ſed ſi periti ſunt, & clericos in bonitate tranſcendunt, eligi poſſunt & promoueri: exemplo Nicolai, Seueri, & Ambroſij. Et hanc ſolutionem probat ſequens cap.

e ¶ His omnibus.] Hæc ſolutio non valet: quia laicus quantumcumque ſit perfectus, non eſt eligendus: ſed tantum poſtulãdus, vt infra ca. obitũ. & infra ca. in ſacerdotibus. & ſupra diſ. 59. hoc ad nos. quod autem dicitur de his tribus, nõ obſtat: quia diuina inſpiratione fuit factũ, 4. q. 3. §. vlt. 3 Vel dic quòd iſti poſtulati fuerunt.

3 Subau. cui nemo digne reſiſtere põt. 19. quæſt. 2. cap. 2.

uentibus & promotis.

a ¶ Proderit.] Nota quod licitum eſt alicui ſeruire in eccleſia ſpe ſtipendiorum, vt ſupra 59. diſt. ſi officia. & 74. diſt. cõ

ECONTRA. Hæc eſt 2. pars, in qua probat contrarium ſupradictis. Ioan. de Fan.

NEo phytus.] Casus. Vercellenſes vituperabant electionem Ambroſij: quia neophytus erat: & neophytos Apoſtolus prohibuit ordinari. Sed reſpondet Ambroſius hoc ideo eſſe prohibitum ab Apoſtolo, quia neophyti conſueuerunt propter honores ſuperbire: ſed ſi humiles inueniatur, poſſunt ordinari: quia ceſſante cauſa ceſſare debet effectus. vnde occidentales epiſcopi electionem ſuam legitimã eſſe iudicauerunt: & orientales eam exemplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

K ¶ Presbyteri.] Hoc totum nõ põt fieri intra tres menſes: & ita differri poteſt conſecratio epiſcoporum, quãdoque vltra annum, vt 7. q. 1. conſtitutum. & 28. diſtin. de Syracuſanæ.

Cõſecratio epiſcopor. quãque differtur vltra annum.

SED ALIVD. Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua diſtin-

calem vitam trãſcendit, exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambroſii, eius electio poteſt rata haberi.

Vnde idem Ambroſius in epiſtola 82. ad Vercellenſes ait de ſe ipſo.

C. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiam [a]. Sed ſi non deeſt humilitas competens ſacerdotio; vbi cauſa [b] non hæret, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meã occidentales epiſcopi iudicio [c], orientales etiam exemplo [d] probarunt †.

†Concor. l. 1. §. ferit. cũ ibi not. ff. de poſtu. & l. ſi militem. cũ gl. C. de cõdi. ob cau.

¶ In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori. Nam Gratianus (quod ſæpe facit) ſententiam potius beati Ambroſii afferre voluit: quàm ipſa omnino atque eodem ſeruato ordine verba referre: locus enim integer ſic habet. Quàm reſiſtebam, ne ordinarer; poſtremò cum cogerer, ſaltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præſcriptio; valuit impreſſio. Tamen ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio; orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur ſuperbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogentis eſt: ſi non deeſt humilitas competens ſacerdotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur.

Item obycitur illud Sardicenſis concilij, c. 13.

¶ Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. C. X.

Burc. l. 1. c. 27. Iuo p. 5. c. 71.

OSius epiſcopus dixit. Et hoc neceſſarium arbitror, vt diligentiſsime tractetur: ſi forte aut diues laicus [e] [α] aut ſcholaſticus [f] de foro [g] [β] aut de † adminiſtratione [h] epiſcopus fuerit poſtulatus; vt non prius ordinetur, niſi ante & lectoris [i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri [k] fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen epiſcopatus.

† al. ex adminiſtratore

α ¶ Laicus.] *Abeſt vox iſta à cõcilio: ſed ob gloſſã non eſt indacta.*

β ¶ De foro, aut de adminiſtratione.] *Græce tantummodo eſt, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.*

3 *Sed aliud eſt [l] poſtulari, aliud eligi. Poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore: clericus alterius ciuitatis à ſuo epiſcopo; ſed non eligitur aliquis, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Fit enim electio cum ſolennitate decreti omniũ ſubſcriptionibus roborati; poſtulatio vero ſimplici pe-*

In ordine Romano.

a ¶ Superbiam.] ſ. 48. diſt. quoniam.

Cõſtitutionis cauſa ceſſante an ceſſet ipſa cõſtitutio.

b ¶ Cauſa.] Videtur ergo ꝙ vbi prohibetur electio ex cauſa, ꝙ ceſſante illa cauſa poſſit fieri electio, vt hic, & 28. diſt. de Syracuſanæ. 1. q. 1. quod pro neceſſitate. Arg. contra 32. q. 1. dixit, & 19. q. 2. duæ ſunt. Vno modo ſic poteſt exponi, ceſſante cauſa ceſſat & conſtitutio, ideſt, quando cauſa ceſſat actu & exemplo, ideſt, vt non poſſit trahi in perniciẽ exempli 1. 64. diſt. §. verum. Vel dic ꝙ ceſſat circa perſonam illam ad hoc tantum vt diſpẽſari poſſit ſecum. Vel dic ꝙ tunc ceſſat, quando hoc in iure exprimit ꝙ ceſſare debeat: vel dic quando omnis cauſa ceſſat & impulſiua & finalis, & efficiens & occaſionalis: tunc ceſſat conſtitutio. ff. de poſt. l. 1. §. ſexum.

1 Arg. ff. de pœnis. l. ſi qs aliquid. §. abortionis. 1. q. 1. principatꝰ.

c ¶ Iudicio.] ideſt, per ſententiam.

d ¶ Exemplo.] ſimiles ordinando: ſed diſpenſatiue. & ſic planum eſt.

OSius.] Casus. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi diues vel litteratus laicus, vel quis curialis fuit in epiſcopum poſtulatus, non debet conſecrari, niſi per ſingulos ordines fuit legitime approbatus, deinde poterit ad epiſcopatum aſcendere.

e ¶ Aut diues laicus.] qui de ſuis facultatibus aliquid dedit eccleſiæ: non tamẽ eſt recipiendus ideo: niſi aliàs dignus ſit, vt 1. q. 13. ex multis. nec enim diuites ſunt reijciendi, vt 30. diſt. hæc ſcripſimus.

f ¶ Scholaſticus.] ideſt, litteratus.

g ¶ De foro.] ſcilicet cauſarum eccleſiaſticarum.

h ¶ De adminiſtratione.] ciuili vel curiali.

i ¶ Ante lectoris.] ſ. 77. diſt. quicumque. & 18. q. 2. ꝗ ſit.

k diſtinguit, & bene. Ioan. de Fan.

Casus. Nunc aſſignat Gratianus differentiam inter poſtulare & eligere. Nam poſtulatur qui eſt alteri ſubditus laicus vel clericus. & fit hoc ſimplici petitione. Ille vero eligitur, qui eſt in ſacris ordinibus conſtitutus. & hæc electio fit cum ſolennitate decreti. Et hæc differentia probatur ſequenti capitulo.

Poſtulatio qualiter fit.

l ¶ Sed aliud eſt.] Poſtulatio fit his verbis: petimus vt facias te promoueri 2, quia volumus te eligere, & tunc dicitur poſtulari à ſeipſo. Ab alio autem fit poſtulatio, vt

2 De hoc tas no. extra de poſtu. c. ſi videas.

vt ſi clericus vel laicus ſit de epatu alterius: tunc poſtulatur ab epo loci, vt 71. diſt. primatus. & etiam à ſeipſo: quia vnius conſenſus non ſufficeret. Si autem laicus diceret; nolo tonſurari, niſi certus ſim de electione, vel clericus diceret; nolo ordinari, niſi certus ſim de epatu: de hoc

bonæ 2. Item clericus alterius eccleſię bene poteſt eligi: ſed poſt electionem eſt poſtulandus, vt 76. diſt. dilectionis. 63. diſt. litteras. 85. diſt. Florentinũ. Sed laicus primo eſt poſtulãdus: deinde eligẽdꝰ. extra d ele. in cauſis.

EPiſcopus.] CASVS. Quidam canonici volebant quemdam clericum alterius ciuitatis poſtulare in epiſcopũ. præcepit ergo Gregorius cuidam epiſcopo viſitatori illius eccleſiæ, vt prius poſtuletur, & poſtea eligatur: deinde Romam cum ſolennitate decreti, & cum epiſtola viſitatoris conſecrandus occurrat.

blicatum, ab ea poſtulatione recedere non poſſunt: & ita no. Hu. extra de poſtul. c. vlt. & ele. in cauſis in gloſ. vlt. & c. publicato.

titione. Quam diſtinctionem B. Gregorius innuit in regeſto, lib. 2. epiſt. 19. ſcribens Benenato epiſcopo.

Et alibi ſæpe, & j. ea. c. obitum.

¶ Electio epiſcopi debet fieri cum ſolennitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati. C. XI.

EPiſcopus [a], dum fuerit poſtulatus, cũ ſolennitate decreti ſubſcriptionibus [b] omnium roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandus ocurrat.

a ¶ Epiſcopus.] ideſt, dum aliquis poſtulatur vt fiat epiſcopus, vt 63. diſt. litteras.

b ¶ Subſcriptionibꝰ.] in quibus continetur de vita electi, vt j. ea. Catinenſis. & 7. q. 1. qualiter. Sed nunqd adeo requiritur hoc decretum, vt electio ſine decreto facta ſit nulla? Videtur q; ſic, vt hic, & 47. diſt. de Petro. & 2. q. 1. legũ. & 7. q. 1. qualiter. & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. ſine exceptione. & 63. diſt. quanto. Sed dico, q; licet in electione requiratur decretum cum ſubſcriptionibus canonicorum: tñ electio facta ſine ipſo tenet. Duabus. n. de cauſis fit ſubſcriptio: vna cauſa vt ſi quis vellet variare vota ſua, inciperet ei obuiare propria confeſſio, vt 1. q. 7. ſaluberrimum. alia ratione, vt p ſubſcriptionem ſciatur an omnes canonici fuerint præſentes in electione, arg. extra de his quę fiunt à præla. quanto. in fi. licet ergo ſcriptura requiratur in electione: tñ ſi fiat ſine ipſa, tenet. & eſt ſimile: Nam in matrimonio multa requirũtur interuenire: & tamen ſi non interueniant, tenet matrimonium. 30. q. 5. noſtrates. Ioan. contra, extra de elect. innotuit. B.

Electio facta ſine decreto tenet.

Sic beatus Ambroſius [a] ante ſuſceptũ baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.

a ¶ Ambroſius.] *Quòd ſynodus elegerit Ambroſium, & non Imperator; oſtenditur in c. Valentinianus. infra diſt. 63. Ac de ſua electione ipſemet Ambroſius refert aliqua lib. 1. offi. c. 1. & de pænit. lib. 2. c. 8. & in epiſtola ad Vercellenſes.*

SIC BEATVS. CASVS. Dicitur hic, q; ſupradicto modo fuit Ambro. poſtulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iſte §. illi §. 3. his omnibus. Item probat Gratianus, q; clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi illis, qui in propria eccleſia bene militauerunt. quod probat per ſequentia capit.

4 Item clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi in electione ijs, qui bene militant in propria eccleſia. Vnde Cæleſtinus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.

ITEM CLERICI. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua pbat quamdam incidentiam, & dicitur q; nullus alterius eccleſiæ debet eligi, niſi primo omnes clerici illius eccleſiæ fuerint reprobati. Ad ſecundum inducit ſeptem auctoritates. ſupple hic, niſi maior pars eligat aliunde, quia licitum eſt eis renunciare iuri ſuo. extra de elect. cum inter. Ioan. de Fant.

¶ Extranei emeritis in ſuis eccleſijs non præponantur. C. XII.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. xi. Deuſdedit p. 1.

NEc emeritis [c] in ſuis eccleſijs clericis peregrini, & extranei; & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionem eorũ qui bene de ſuorũ ciuiũ merẽtur teſtimonio, præponãtur.

NEc emeritis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q; ignoti & extranei nõ debent pponi bene in ſua eccleſia militantibus, & qui habent bonũ teſtimoniũ ciuiũ eorum.

c ¶ Emeritis.] ideſt, bene meritis in vita & ſcientia. 1. q. 1. vtiliſſimis.

Idem ead. epiſt. c. 5.

Deꝰdedit ibidẽ. Polycar. ibidẽ. Anſel. l. 6. c. 25. Burch. l. 1. c. 7. Iuo par. 5. c. 61. Pann. l. 3. c. 7.

¶ De eodem. C. XIII.

NVllus

NVllus.] CASVS. Quæſitum fuit à Cæleſtino, an clericis inuitis epiſcopus dari debeat de aliena eccleſia?

de hoc nullum pactum eſt interponendum, vt 59. diſt. hoc ad nos. & 16. q. 7. per laicos. nec peccat qui hac ſpe recipit ordinem, dum tamen principaliter eo propoſito non ordinetur: ſed ad hoc vt poſſit prodeſſe. 8. q. 1. ſunt in eccleſia. Si ergo clericus eſt de eodem epatu, ille non poſtulatur: & eſt monendus & etiam cogendus ſuſcipere ſacros ordines, vt j. ea. bene. ſed laicus de eodẽ epatu à ſeipſo poſtulatur, vt j. ea. Oſius. Ille autẽ à quo poſtulatur, nõ cogitur dare poſtulatũ niſi velit, vt 63. diſt. litteras. 85. diſt. archidiaconũ. 76. diſt. dilectionis. in authen. de ſan. epiſ. §. nullũ. coll. 9. poteſt tñ per ſuperiorem cogi, vt ipſum det quando non ſubeſt iuſta cauſa omittendi. arg. extra de iure pat. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iſte, cum adhuc non ſit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum eccleſiæ, ad quem eſt poſtulatus. Pone ergo, q; alium poſtea eligant. hoc enim facere poſſunt: quia per poſtulationem nõ eſt ius quæſitum poſtulato, vt extra de poſtula. bonæ. & cap. poſtulationem. & ita tenebit electio alterius. Dico q; licet nil iuris ſit quæſitum poſtulato, tamen poteſt eos conuenire, vt prouideant ei in ſtipendio conuenienti, vt extra de iure pa. paſtoralis. non enim debuerunt mutare conſilium in alterius iniuriam, vt 22. q. 2. primum. ff. de regu. iur. nemo. ſi autẽ nondum elegerũt alium, põt eos conuenire, vt eligant ipſum ad illũ epatum: & hoc modo poteſt dici, q; poſſunt variare, ſi aliquis à ſeipſis poſtulatur: ſi vero poſtulatur à ſuperiore & poſtulatio præſentata ei eſt, & ille conſenſit: ſatis poteſt dici, q; non poſſunt variare poſtulationem, vt extra de poſtu.

Beneficij ſpe ordinẽ recipiẽs nõ peccat.

Poſtulatus poteſt poſtulãtes cõuenire vt ſibi prouideant.

Maxime poſtquã fuerit ſcrutinium publicatum

cleſia? Et reſpondetur q̃ non, ne alter ſubripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionem: & tunc de aliena eccleſia eligantur; quando in propria nullus inuenitur idoneus: & ſi clerici ſe viderint in hoc prægrauari, ſit eis facultas appellandi & contradicendi.

de hoc not. extra de elect. cum inter canonicos. Sed quid ſi omnes eligunt de aliena eccleſia præter vnum, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria poteſt eligere, cum quilibet eorum conſenſit in alium: vnde in ſeipſum non poteſt con-

Epiſcopus, an inuitis poſſit dari.

inuitis [a] detur epiſcopus. Cleri [a], plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur eccleſia; ſi de ciuitatis [b] ipſius clero, cui eſt epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus [c]) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi ſunt; vt aliqui de alienis eccleſijs merito præferantur. Habeat vnuſquiſque fructum [d] ſuæ militiæ in eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat: nec alij debitam alter ſibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægrauari, & quos ſibi ingeri ex tranſuerſo agnouerint: non timeant refutare. Qui etſi non debitum præmium [e], vel liberum [f] de eo, qui eos recturus eſt, debent habere iudicium.

a ¶ Cleri.] *Hinc vſque ad verſ.* Tunc. *ſunt addita ex orig. & referuntur infra 63. c. cleri.*

PALEA. C. XIIII.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

IN ordinatione præpoſiti illa ſemper conſideretur ratio, vt hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors congregatio ſecundum timorem Dei, ſiue etiam pars congregationis (quamuis parua) ſaniori conſilio elegerit. Vitæ autem merito, & ſapientia eligatur, qui ordinandus eſt, etiam ſi vltimus fuerit in ordine congregationis. Quòd ſi etiam omnis congregatio vitijs ſuis (quod abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiam epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinet locus ipſe, vel † ad alios vicinos præpoſitos, vel Chriſtianos claruerint; prohibeant prauorũ præualere conſenſum, & domui Dei conſtituant dignum diſpenſatorem.

† vel abbatibus, vel Chriſtianis vicinis claruerint

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. ſed ſi per negligentiam neminem elegiſſent, bene daretur eis inuitis, vt 89. diſt. volumus. ſimiliter vbi minor pars contradicit, nec habet iuſtã cauſam contradictionis, bene datur eis ep̃s inuitis. Idem poteſt dici de laicis q̃ eis inuitis nõ eſt dandus ep̃s ſi habent iuſtam cauſam cõtradictionis, vt 63. diſt. ſi forte. De hoc not. 23. diſt. c. illud.

Electio an poſſit fieri de eo, qui non eſt de gremio.

b ¶ Ciuitatis.] numquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel diœceſis eſſe reprobandos? Videtur q̃ ſic, vt ĩ. 63. diſt. ſacrorum. & c. plebs. & c. noſſe. & extra de vſu pal. cum ſuper. illi enim videntur eſſe de aliena eccleſia, cum totũ non ſit aliud à parte, vt extra de elect. cum nobis olim. & qui in continentibus ædificijs demorantur, Romæ morari videntur, vt ff. de verb. ſig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. ſicut in tutela reprobandi ſunt omnes d̃ ciuitate, antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff. de tuto. & cur. l. diuus. & præſes debet eſſe de diœceſi, vt C. de incol. l. verum. lib. x. & hoc concedit H. Sed credo ſufficere, q̃ reprobati ſunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de verb. ſign. cum clerici. & de reſcrip. cum Rodulphus. Sed quid ſi maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio ſuo 1? Videtur q̃ hic præualebit electio paucorum, vt 7. q. 1. denique. nam in poſtulatione omnes erant concordes, vt 63. diſt. litteras. Ioan. Sol. hoc falſum eſt. ſufficit enim q̃ duæ partes conſentiant in poſtulatione. de ele. ſcriptum. B. Item minor pars iuſtam habet cauſam contradicendi. Vnde licet ſint pauciores, auditur eorũ contradictio, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap. cũ in cunctis. 31. diſt. Nicæna. Arg. contra extra de elect. cũ nobis olim. & cap. cũ inter. Dico tenere electionem minoris partis, cum eligunt ſecundum formam canonũ de ſuo gremio. Vnde ſi diuerſi ſunt clerici: prius examinatur ille, qui eſt de propria, q̃ qui eſt de aliena eccleſia, vt diſt. 85. archidiaconum Florentinum. Nec obſtãt præmiſſæ decre. ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, quia nullus fuit ibi ex aduerſo electus. Sed adhuc ob. extra eo. tit. in cauſis. vbi præualet poſtulatio trium de aliena eccleſia electioni duorum de propria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret, ille eſſet potior, &

1 Ad hoc extra d̃ electio. c. eccleſia 2. vbi de hoc plene per Phi. Arg. contra eo. tit. licet. § fi. De hoc not. 23. diſt. c. 1. in glo. ergo aliqs. ibi videas.

conſentire. Item quid ſi data eſt aliquibus poteſtas vt eligant, & ipſi poſtulant extraneum? Tenet poſtulatio, vt extra de renun. poſt tranſlationem. extra de elect. in cauſis. de poſtula. bonæ. licet autem aperte ſint egreſſi fines mandati, tamen fecerunt id quod eſt vicinũ mandato, vt ff. iudi. ſol. iam tamen. §. vlt. Ioan. Quidquid dicat Ioan. eius opinio nõ ſeruatur de electione 2 minoris partis de eadem eccleſia. vnde cum totum capitulũ facere videatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. ſuperius allegatas: quia multa fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, vt 8. q. 1. licet tamen ſufficit ſi bonus eligatur, vt extra de elect. cum nobis. & c. cum dilecti. & C. de ſtatu. & ima. l. vlt. Bar.

2 Idẽ ſen[illegible] Goff. ex[illegible] de elect. [illegible] cauſis.

c ¶ Non credimus.] No. benignam præſumptionem, q̃ ſemper præſumitur q̃ aliquis ſit dignus in eccleſia, vt ĩ. ea. obitum.

d ¶ Fructum] ſic ff. de adop. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmiũ.] ſcilicet obtinere, vt aliquis de ipſis eligatur. Per hoc videtur q̃ licet aliqui perdiderint ius eligẽdi, q̃ poſſunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, q̃ excipere non poſſunt, ſed tantum agere, vt extra de ap. conſtitutus. in ſi.

f ¶ Vel liberum.] vel, id eſt, ſaltem.

Studij.]

a ¶ Palea.] *Hæc palea abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ ſunt collata. Extat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. reg. epiſt. 40.

¶ De eodem. C. XV.

Anſ. l. 6. c. 13.

† *vt ſi forte huic ordini hic non videatur idoneus*] orig.

STudij veſtri ſit, etiã alium, qui aptus ſit, prouidere, vt † ſi forte Petrus, quem à vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus; ſit in quem † ſe veſtra declinare [a] poſſit electio. Nam graue cleri illius erit opprobriũ, vt ſi hic fortaſſe approbatus non fuerit, alium ſe dicant, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius Barbaro epiſcopo, lib. xi. epiſt. 16.

¶ De eodem. C. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 12. Deuſdedit p. 1. Anſel. l. 6. c. 16.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operã ſolẽniter [b] delegamus: Quam ita te cõuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorũ, reditu, ornatu, miniſterijſque, vel quidquid eſt in patrimonio eiuſdem, à quoquam præſumatur eccleſiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam eccleſiam properabit, & aſsiduis adhortationibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ admonere feſtinet, vt remoto ſtudio [c], vno eodemque cõſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dũ fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio litterarũ ad nos ſacrandus occurrat. ¶ Cõmonemus etiã fraternitatem tuam, vt nullũ de altera eligi permittas eccleſia; (niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri) prouiſurus ante omnia; ne ad hoc a, cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculum [d] ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia [e], ſub tua cura, diſpoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus, eſſe concedimus.

Polyc. ibidem.

a ¶ Ne ad hoc.] *Similis clauſula eſt etiam eodem lib. proxima epiſtola 17. & lib. 2. indict. 10. epiſt. 19. Benenato epiſcopo, &*

STudij.] CASVS. Neapolitani elegerũt Petrum in epiſcopum: ſed quia dicebatur ſimplex & vſurarius, mãdat Gregorius vt alium eligant cum illo de eadem ciuitate, vt ſi ille fuerit reprobatus, ſecundus confirmet. ſic dixit H. in ſumma. Beneuen. ſic dixit: Neapolitani elegerunt Petrum minus idoneum: & quia idoneus nõ inuenitur, præcipit Greg. vt alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum valeat declinare, quem ſi non inuenerint, graue ipſius cleri erit opprobrium. Poteſt tñ dici, q antequã inuẽtus eſſet minus idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem ciuitate, & hæc videtur melius litteræ conſonare.

a ¶ Declinare.] Arg. q eccleſia poteſt in duos conſentire, vt ſi vnus non obtineat, alter ſaltem obtineat. arg. 85. diſt. archidiaconũ. & 8. q. 1. in ſcripturis. maxime vbi diffidunt de iure ſuo, vt extra de poſtu. bonæ. Sed nõne priuati debent eſſe iure ſuo, vt extra de elec. cum in cũctis? Sed hæc & ſimilia loquunt in eo caſu, qñ eligentes latebat vitiũ electi. ſic 28. diſ. de Syracuſanæ. Sm alios ſecundus põt eligi ſub cõditione, vt ſi primus nõ obtineat, ſecũdus maneat, vt 85. diſt. archidiaconũ Florentinum. ſic extra de electio. cũ terra. ſic 7. q. 1. quamuis. & ca. paſtoralis. Hodie euacuat totum per cap. Inno. iiij. quod incipit, in electionibus. de elec. lib. 6.

Eccleſia põt in duos conſentire.

1 Dicas q hic nõ dicitur q aliũ debeat eligere antequam Petrus reprobetur: ſed dicitur vt prouideant aliũ quem Petro reprobato eligãt: & hoc planũ eſt. Archid.

OBitum.] CASVS. Mortuo epõ Panormitano Gregorius poſuit ibi quẽdam viſitatorem, cui quattuor commiſit, vt admoneat clerum & plebem dignã perſonam in epiſcopum eligere: & vt de alia eccleſia nullũ ibi eligi patiatur, niſi in ea non inueniretur idoneus. Nec aliquis laicus ad hoc officium aſpirare præſumat: & vt omnia monaſteria eius diſpoſitione regantur, quouſque illis proprius epiſcop⁹ fuerit ordinatus.

b ¶ Solemniter.] id eſt, ita plene quaſi epiſcopus omnia diſponet, vt 12. q. 1. quoniam Velina.

c ¶ Studio.] id eſt, diſſenſione, vel inuidia.

d ¶ Et in periculũ.] Et ita videtur q ſi vitioſa ſit electio, imputatur viſitatori. Et per hoc c. dicit Hug. viſitatorẽ habere ius in electione, vt ĩ. cap. proximo, & 63. diſt. plebs. aliàs non videt quare pateretur pœnam. Sed dico, q non plus habet iuris, q̃ per canonem exprimatur. argu. 18. q. 2. hoc tantũ. vnde non dico ipſum poſſe eligere, vt 63. diſtinct. §. ex his. ea autem facit viſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri, vt 7. q. 1. pontifices. Item niſi intra annum procuret, q ſit ibi eps, ipſe remouetur. 8. q. 1. conſtitutũ. & viuet de rebus eccleſię. 12. q. 2. charitatem. & c. eccleſiaſticis. Item viſitator dare poteſt præbendas & eccleſias vacãtes, vt hic innuitur in fi. c. & 12. q. 2. nõ liceat.

Viſitator an ius habeat in electione.

e ¶ Parochia.] In tota diœceſi habebit iſte prouiſionẽ, vt 12. q. 1. quoniam Velina. vt patet in fine capituli.

epiſt. 26. Ioãni epiſtopo Scyllaceno, & lib 7. indict. 2. epiſt. 25. Fortunato epiſcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epiſtolarũ, emendatus eſt hic locus, vt nõ multum diſcrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epiſtolarum B. Gregorij in epiſtola hic citata legitur; ne ad id cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicam perſonam aſpirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

¶ De eodem. C. XVII.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 44.

CAtinenſis eccleſiæ viſitationem tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce trãſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Impoſsibile [a] enim eſt, vt nos in prouincia illa dumtaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, cõmittamus; niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere voluerit; de cuius cõſcientia poſsimus eſſe ſecuri, vt à te labores iſtos paululum remouere poſsimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominẽ de clero, qui nec vxorem habeat, nec filios [b], nec crimen aliquod canonibus inimicũ, eligi cũ auxilio Dei cõpellat [c], atque ſuadeat: & ſtatim cum ad vrbem Romam cum decreto, & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte.

Item Gregorius Paſſiuo epiſcopo, lib. 10. epiſt. 13.

¶ Qui in epiſcopum eligitur, non ſit reus criminum, quæ ſacra lex morte punit. C. XVIII.

BEne nouit fraternitas veſtra, quàm longo ſit tempore Aprutium † paſtorali ſolicitudine deſtitutum †: vbi diu [d] quæſiuimus, quis ordinari debuiſſet, & nequaquã potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valde laudatur, & religioſam vitã omnimodo agere dicitur; hũc volumus, vt fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, & de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudijs creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ regulam morte mulctanda ſunt, obuiant; tunc hortandus eſt, vt vel monachus [e], vel à vobis ſubdiaconus fiat: & poſt aliquantum temporis, ſi Deo placuerit, ipſe ad paſtoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas*] orig. † *deſtituta*] orig.

Cui autem viſitatio iniungitur, nihil de rebus eiuſdem eccleſiæ à quoquam præſumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio epiſcopo, lib. 4. epiſ. 12. ſeu cap. 56.

CAtinenſis eccleſiæ.] CASVS. Defuncto epiſcopo Catinenſi Pelagius committit Eucarpo epiſcopo illius eccleſiæ viſitationem, & negotia gubernanda donec ibi per ipſum paſtor dignus eligatur. præcipit ergo ei vt illuc pergat, & de eodẽ clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non ſit criminoſus: & eo electo Romam veniat conſecrandus.

a ¶ Impoſſibile.] id eſt, non commode aliter fieri potuit: qa iſte erat vicinus [1]: ſic ſumit ff. de ver. ſig. nepos Proculo. Item dicit impoſſibile quod nõ eſt honeſtũ. ff. de condi. inſtitu. filius. Item quod non iuſte fit. 24 q. 2. ſane. 22. q. 2. faciat homo.

b ¶ Nec filios.] Tamen aliàs quantũ ad ſeculares honores pſunt filij, vbi filius pro anno cõputatur. ff. de minor. l. 2. Sed nũquid iſtud eſt cõtra præceptum Apoſtoli, qui dixit, vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quando præſumptio eſt, q̃ ꝓpter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic 28. diſtin. de Syracuſanæ. & tunc dabit cautionẽ, & faciet inuentarium. 12. quæſt. 1. ſine manifeſtæ. Idem dico de nepotibus, vt in authen. quomodo oportet epiſcopos. §. 1. coll. 1.

c ¶ Compellat.] Ergo aliquis poteſt cogi ad epiſcopatum [2] ſicut ad alios ordines; vt 40. diſtin ante omnia. 92. diſtinct. ſi quis epiſcopus per manus. 74. diſtin. placuit. Ioan.

BEne nouit.] CASVS. Aprutiana eccleſia diu fuit deſtituta paſtore, & longo tempore quæſiuit Gregorius, nec ibi dignum potuit inuenire. Tandem inuentus eſt ibi quidã Opportunus laudabilis vitæ: quare præcipit Gregorius Paſſiuo epiſcopo, vt illũ Opportunũ moneat vt in bonis ſtudijs creſcat: & ſi nulla crimina ei obſtant, monachus vel diaconus fiat: & demũ epiſcopus conſecretur.

d ¶ Vbi diu.] Argumentum, quòd differri poteſt electio [3], cum non inuenitur idoneus. & licet aliqui intra tempus ſtatutum iuſto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, vt extra de electio. ne pro defectu. nam non currit præſcriptio contra illum, qui non poterat eligere, vt extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan quia diuerſitatem. & argu. C. de anna. excep. l. 1. in fi. C. de inoffi. teſt. cõtra. ff. ex quibus cauſis ma. l. quod quidam [4].

e ¶ Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monaſterium cui deerat prælatus. Vel ideo quia ſi eſt monachus, citius poteſt promoueri ad ſacros ordines, vt 77. diſtinctio. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quàm per tres menſes: quod eſſe non debet, vt 50. diſt. poſtquam. ſic ĩ. eod. Oſius. & 7. quæſt. 1. conſtitutum.

Impoſſibile multipliciter dicitũ.

1 Ad hoc C. de cur. fur. l. pen. ff. de ele. & effu. cũ ſane. ff. locati. cùm plures. § 2.

Filius quãq; facit quẽ præſumi maiorem.

Epiſcopatũ ſuſcipere poteſt qs cogi.

2 Hoc non habet hic: ſed potius clerici ſũt compellendi ad faciẽdã electionem ſecũdum Hug. & ſic nõ be ne arguit gl. Archid.

Electio ex cauſa põt differri.

3 Etiã cuiuſcũq; beneficij. Laur. Et ꝑ hoc vide quod leg. & not. 85. diſt. c. 2.

4 Ex ꝓdictis patet, q̃ tẽpus deputatum ad electionem celebrandã eſt vtile non continuũ: nam nõ currit iuſto impedimẽto detẽtis: nec eũ ignorantibus. Archi.

Quoniam

QVonlam Feſtus.] C A S V S. Capuanus archiepiſcopus Romæ defunctus eſt:& ideo Papa præcipit cuidam epiſcopo,vt illuc viſitator accedat: & nil de rebus eccleſiæ minui patiatur: ſed & clerũ & plebem illius loci moneat,vt in vigilijs mortuorum, & in obſequio...

ri:& q̃ laici nõ debeant in ep̃os eligi. Nunc vero docet, q̃ clericorum eſt eligere,& populi conſentire.

c ¶ Breuiter.] Nunc hic oſtendit,q̃ clericorum ſit eligere,populi cõſentire. Oſtẽdit etiã q̃ ſi aliquis fuerit cõſecratus ſine auctoritate metropolitani,deponit.51.diſ. qui in aliquo. ver. ſi.

¶ Non patiatur à quoquam præſumi de rebus eccleſiæ, cui eius fuerit iniuncta viſitatio. C. XIX.

Anſ.l.5.c.12.

QVoniam Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus in Romana ciuitate poſitus de hac luce migrauit;curæ nobis fuit (quæ vniuerſis eccleſijs à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præſentia ſcripta dirigere, vt memoratæ eccleſiæ viſitator [a] accedas: ſic tamen,vt nihil de prouentionibus † clericorum,reditu [b],ornatu,miniſterijſque, vel quidquid præfati loci eſſe patuerit,à quoquam præſumi patiaris;ſed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum,plebemque eiuſdem eccleſiæ exhibere te conuenit;vt in vigilijs,obſequioque eccleſiaſtico ſedulo, ac deuote debeant deſeruire.

† *al. pronectionibus*

DISTINCTIO LXII.

B*Reuiter* [c] *monſtratũ eſt,ex quibus ordinibus in quos gradus ſunt eligendi. Nunc videndum eſt, à quibus ſunt eligendi, & conſecrandi. Electio,clericorum eſt* α: *petitio, plebis. Vnde Leo Papa Ruſtico Narbonenſi epiſcopo,epiſt.90.al.92.c.1.*

α ¶ Eſt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, conſenſus principis. *In manuſcriptis vero partim legitur*, conſenſus plebis, *partim*, petitio plebis: *atque ita eſt emendatum.*

¶ Non ſunt habendi inter epiſcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. C. I.

Poly.l.2.tit.1.
Burch.l.1.c.2.
Anſ.l.6.c.75.
Iuo p.5.c.65.
† *al. comprouincialibus*

NVlla ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi,nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati. Vnde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur;quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum [e], quod nec † docetur [f] fuiſſe collatum? Si qui [g] autem clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis in eis eccleſijs ordinati ſunt,*&c. vt infra in cauſa ſimoniacorum.*

† *al. non*
ĩ.1.q.1.c.ſi qui.

Item Caleſtinus Papa ad epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt.3.c.3.

Polyc.l.6.tit.1.
Burc.l.15.c.13.
Iuo p.16.c 14.
Deuſdedit p.1.

¶ Populus non debet præire,ſed ſubſequi. C. II.

DOcendus eſt populus,non ſequendus:noſque, ſi ne-

NVlla ratio.] C A S V S. Quidã epiſcopi non fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio conſecrati. Quæritur de iſtis talibus ep̃is, & de ordinatis ab eis,an debeant inter ep̃os & ordinatos reputari? Et reſpon. Leo Papa q̃ non: poteſt tamen diſpenſari cum clericis ab eis ordinatis,vt ĩ.1.q.1. ſi quis à pſeudo epis.

d ¶ Nec à plebibus.] Conſenſus plebis requiritur in electione: & eo ipſo conſentiunt, q̃ perhibent ei teſtimonium:quia teſtimoniũ plebis æquiualet electioni,vt 24.diſt.c.1.& 67.diſt.reliqui. Sed q̃d ſi aliquis eſt cõſecratus,qui nõ habuit conſenſum plebis,numquid caſſabitur conſecratio? Vĩ q̃ ſic, in odium conſecrantium & eligentium, cum contemptus eſt: licet ex gratia populus ſit requirendus vel vocandus,vt 16.q.7.decernimus.21.q.2.c.1. & 70.diſt.c.1.Nam ſemper conſenſus plebis eſt requirendus,vt 8.q.1.licet. Item quia laicus poteſt excipere contra electum: & dicere q̃ ei inuito nõ eſt dandus ep̃s, vt ĩ. 63.diſt.cap.ſi forte.& c.Hadrianus.H.dicit ſi oritur ſcandalum ex hoc,q̃ caſſanda ſit electio & cõſecratio: ſed dico[1] nõ ideo caſſandum, licet non affuerit: quia plura exiguntur, quæ tamen omiſſa non vitiant factum.arg.30.q.5. noſtrates. quia huiuſmodi leuia omiſſa non vitiant rem,vt ff. de ventre inſpicien.l.1. in fin. eo ipſo autem intelligitur laicus conſentire,ſi non diſſentit,vt 54.diſt.ſi ſeruus 2. ff.ſol.ma.l.2.§.vlt.

Conſenſus plebis eſt in electione requirendus.

1 Et bene ſecundum Lan.& Ioã. de Fan.

quio diuino ſedule ſeruiat & deuote.

a ¶ Viſitator.] Hic habes,q̃ Papa viſitationis committit officium.Sed an metropolitanus poſſit viſitatorem conſtituere,ſicut præſes curatorem, vt inſtitu. de cura. §. vlt. Non credo. Ioan. Ego dico q̃ ſic,cum non inueniam prohibitum.argumentum extra de ſent. excom. nuper.B.

b ¶ Reditu.] A quo cuſtodiri debent bona vacantis eccleſiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem.& cap.illud.

BReuiter.] C A S V S. Supra dictũ eſt ex quo ordine,& in quem debeat quis promoue-

e ¶ Tribuendum.] Iſti tamen dant ordinem,& habent eum:ſed non iuſte,vt ĩ.de conſecra.diſt 4. nullus autẽ.

f ¶ Nec docetur.] ſi.extra de iure pa.q̃ autem.

g ¶ Si qui.] 1.q.1. ſacerdotes & cap. ſi qui à pſeudo epiſcopis.

DOcendus.] C A S V S. Quidam populus nolebat epiſcopũ eligere,nec permittebat eligere clericos:

ſciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus. Quiſquis vero conatus fuerit tentare prohibita; ſentiet cenſuram ſedis Apoſtolicæ minime defuturam. Quæ enim ſola admonitionis auctoritate non corrigimus, neceſſe eſt, vt per ſeueritatem [a] congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, eccleſias volumus innoteſcat, vt nullus ſibi aliqua ſpe forſitan blanditus illudat.

Niſi autem canonice electus fuerit, conſecrari nõ debet. Vnde Calixtus Papa ſecundus.

¶ Non conſecretur in epiſcopum, niſi canonice electus. C. III.

NVllus [b] in epiſcopum, niſi canonice electum conſecret. Quod ſi præſumptum fuerit, & conſecrans, & conſecratus abſque recuperationis ſpe deponatur.

In Pontificali eſt mentio huius decreti.

DISTINCTIO LXIII.

LAici [c] vero nullo modo ſe debent inſerere electioni.

Vnde Hadrianus Papa in octaua ſynodo Conſtantinopoli ſub ipſo celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non ſe inſerant. C. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum ſemet inſerat electioni, aut promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuſlibet epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtatiuorum, vel ceterorum laicorum habere conueniat. *& infra.*

¶ Quiſquis autem ſæcularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduerſus communem [d] & conſonantem, atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit; anathema ſit, donec obediat, & conſentiat, quidquid eccleſia [e] de electione, & ordinatione proprij præſulis ſe velle monſtrauerit.

Anſel. l. 6. c. 23. & 72.
Iuo p. 5. c. 122.
Pann. l. 3. c. 8.
Deuſdedit p. 1.

j. c. proximo.
Poly. l. 2. tit. 1.

quæſitum fuit à Cæleſtino quid in hoc caſu ſit faciendum. Et reſpondet, populum eſſe docendum vt prohibita non attentet: qui ſi non corrigitur, punietur eccleſiaſtica ſeueritate, ſcilicet excommunicatione.

a ¶ Per ſeueritatem.] ſcilicet excommunicationem. ferro enim reſecanda ſunt vulnera, &c. vt 26. q. 1. in canonibus.

NISI. CASVS. In hoc §. & ſeq. c. dicit, q epiſcopus conſecrari non debet, niſi fuerit canonice electus. & caſum per te videbis.

b NVllus.] ¶ Deponatur.] 1. q. 1. ſi quis eps. & c. ſi qui epi. j. diſt. 50. ex pænitentibus. ſ. 36. diſ. qui eccleſiaſticis.

LAici.] Hæc diſ. diuiditur in quatuor partes. In prima probat per 8. auctoritates ſanctorum, q laici non debent eligere, nec electioni intereſſe niſi vocati. Secunda ibi, [Contra.] Tertia ibi, [Principibus.] Quarta ibi, [Verum quia.] Io. de Fan.

CASVS. Supra dictũ eſt, q electio eſt clericorum. Sed quia laici volebant intereſſe electionibus clericorum, ideo ſupponit hanc 63. diſt. in qua primo oſtendit, q laici non debent intereſſe electionibus, vſque ad §. [His omnibus.] Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit ſolutionẽ.

c ¶ Laici.] In præcedenti diſt. oſtenſum eſt, q laici tantum debent conſentire electioni. plenius hic proſequitur, q nullo modo debent intereſſe [1], & hoc facit vſque ad illũ §. [His omnibus.] deinde probat contrarium vſque ad illum §. [Electiones.] & ibi ſoluit. deinde oſtẽdit quæ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa electiones, & poſtmodum fuerunt eis ex cauſa ablata. Vltimo dicit, q religioſi viri non ſunt excludendi ab electionibus. ergo hæc veritas, q nullus laicus debet intereſſe electioni, etiã in conuẽtuali eccleſia, niſi hoc habeat ex conſuetudine præſcripta, vt extra de iure pa. nobis 2. licet H. dixerit, q ibi poteſt bene patronus intereſſe, vt 18. q. 2. abbatem. & hoc c. dicit intelligi de non patronis: æqualiter autem eſt patronus, qui minus dat, ſicut qui plus: quia vnus põt ſupplere per operã, quod ei deeſt in patrimonio. ff. pro ſolu. l. 5. & plenius no. 16. q. 7. pie.

NVllus.] CASVS. Hadrianus Papa prohibet in hoc c. vt nullus laicus, etiam in maxima poſitus dignitate ſe inſerat electioni patriarchæ & archiepiſcopi; & quicumque laicus canonicam electionem voluerit diſturbare, debet anathematizari donec obediat.

d ¶ Communem.] cum ergo hæc tria requiruntur ſcilicet communis, conſonans, & canonica, ſi vnum iſtorum deeſt, vitioſa eſt electio, vt arg. 58. diſtin. quæ ipſis non

ſis. non enim ſufficit electionem eſſe communem, niſi ſit canonica, vt hic. & 79. diſt. c. 1. & c. antepe. [3] Item eſt hic arg. q ſi aliqui ſeparatim conſenſerunt in aliquẽ, q talis conſenſus non valet, quia nominationes circa concilium publicum factæ non valent, vt 2. q. 6. nominationes, & priuata conuenticula in electionibus prohibentur, vt 79. diſt. c. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63. diſt. quanto. extra de electio. quod ſicut. & extra de poſtu. bonæ 2. in fi. & ſeruitus ſeparatim conceditur. ff. de ſerui. ruſtico. prædi. per fundum. Dico nullam talem eſſe electionem, cum ſit clandeſtina, vt extra de electio. quia propter. ad finem. Ioan. Hoc hodie determinatum eſt extra de elect. in Geneſi. vbi dicitur, q ſingulares electiones non valent. Bar.

e ¶ Eccleſia.] eccleſiam hic vocat viros eccleſiaſticos: quandoque vocatur congregatio fidelium, vt j. de conſecra. diſt. 1. eccleſia. De hoc dixi 7. q. 1. ſcite.

Electio ſit cõis, conſonans, & canonica.

[1] Vel facias continuationem nõ ad proximã diſt. ſed ad 61. diſt. vbi dicitur, q laici non debent eligi, ſic nec eligere, vt j. i. hac diſt. Io. de Fan. Electioni nullus laicus debet intereſſe.

[2] Idẽ not. j. ead. diſt. Reatina.

[3] Argu. ad hoc 92. diſ. c. pe. & ibi de hoc. arg. ad hoc 18. q. 2. ſi quos abbas.

Hadria-

HAdrianus Papa.] CASVS. Ignatius patriarcha Conſtantinopolitanus iniuſte fuit depoſitus, & Photius loco eius ſubſtitutus. quam præſumptionem Nicolaus voluit remouere, ſed morte præuentus non potuit, ſed Hadrianus ſucceſſor eius miſit nuntios tres Conſtantinopolim ad Baſilium Imperatorem, & ad filios eius, cum quibus fuit cancellarius Romanæ ſedis; & ibi octaua ſynodus congregata, duo fecit. Primo Photium depoſuit, & Ignatium reſtituit. Secundo conſtituit, vt clericorum ſit electio tantum, & quod nullus laicus inſerat ſe electioni patriarchæ metropolitani vel epiſcopi: ſed ſilere debet, & attendere quis clerus faciat, niſi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos.

a ¶ Diſpoſuerat.] arg. ſucceſſorẽ debere conſummare quod anteceſſor inchoauit, vt hic [1], & 12.q.2. hæc hutus. & q.5. quia.

[1] Et 18.q.2. dudum.

ADDITIO. Ad idẽ extra de reſcrip. litteris. vbi de hoc. & 12. q.3. ſi eps ante damnati. Papa tñ non tenebatur ad hoc, nec hoc dr̃ quod teneretur: bene tñ fecit. B.

¶ Hic citantur partes quadam vigeſimi ſecundi canonis octaua ſynodi ſub Hadriano Papa ij. habita, & ab Anaſtaſio bibliothecario latinitate donata.

Item ex octaua ſynodo, actione prima.

¶ De eodem. C. II.

Anſel.l.6.c.23. Iuo p.5.c.122. Pann.l.3.c.8. Deuſdedit p.1.

HAdrianus Papa ſecundus (quod Nicolaus prædeceſſor eius diſpoſuerat [a]) miſſos ſuos, Donatũ ſcilicet Hoſtienſem epiſcopum, & Stephanum Nepeſinum epiſcopum, & Marinum diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad Baſilium Imperatorem, & ad filios eius Conſtantinum & Leonem Auguſtos [b] Conſtantinopolim direxit; cum quibus & Anaſtaſius bibliothecarius [c] Romanæ ſedis, vtriuſque linguæ græcæ & latinæ peritus perrexit: & ſynodo congregata (quam octauam vniuerſalem ſynodum illuc conuenientes appellauerunt) exortum ſchiſma de Ignatij depoſitione, & Photij ordinatione ſedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium reſtituentes. In qua ſic ſtatutum eſt: Conſecrationes † [d], & promotiones epiſcoporum concordans prioribus concilijs clericorum electione, ac decreto epiſcoporum collegij fieri ſancta hæc & vniuerſalis ſynodus diffinit & ſtatuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [e] principum, vel potẽtum ſemet inſerere electioni, vel promotioni patriarchæ vel metropolitæ, aut cuiuslibet epiſcopi; ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; præſertim cum in talibus nullam poteſtatẽ quemquã poteſtatiuorum, vel ceterorum laicorum habere conueniat, ſed ſilere, & attendere ſibi vſquequo regulariter à collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri põtificis. Si vero quiſquam laicorum ad contractandum † [f], & cooperandum inuitatur [g] ab eccleſia, licet huiuſmodi, cũ reuerentia, ſi forte voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus. Taliter enim dignum paſtorem ſibi regulariter ad ſuam eccleſia † ſalutem promouet.

Poly.l.2.tit.1.

† *Promotiones & conſecrationes*] orig.

† *al concertãdum*] orig. & alij collect.

† *al. & eccleſiæ*

a ¶ Promouet.] *Si hic addatur ver.* Quiſquis. *ex capite antecedẽtes erit integer 22. canon 8. ſynodi. In vulgatis ſequebatur vox,* clerus, *quæ in vetuſtioribus eſt gloſſa interlinearis.*

b ¶ Auguſtos.] not. quod filij imperatorum dicuntur etiam Auguſti, quia ſperabatur, quod eſſent futuri Imperatores, & quaſi per auguriũ hoc ſperabatur. Vel ſicut Imperator dr̃ Auguſtus, quia illius propoſitũ debet eſſe, quod augeat, ſic & filius poteſt dici Auguſtus, quia & hoc propoſitũ debet habere, cum habebit imperium [2].

Imperator quare dicatur Auguſtus.

[2] Hoc valet ad ſolutionẽ eius quod habetur 21. diſt. nunc autẽ. 7.quæ.1. in apibus. L.

c ¶ Bibliothecarius.] ideſt, cancellarius. ĩ. 21. diſt. ſubmittitur.

d ¶ Conſecrationes.] hæc ſũt verba cõcilij

e ¶ Laicorum.] ĩ. 96. diſt. bene quidem.

f ¶ Ad contractandum.] id eſt, ſimul tractandum.

g ¶ Inuitatur.] hinc inuitãtur laici ad electionem, alibi ad ſermonem faciendum, vt 23. diſtin. mulier. quandoq; ad cauſas matrimoniales, vt 35.q.5. ad ſedem. cauſis autem fidei intererunt etiam non vocati, vt 96. diſ. vbi nã. Sed nunquid ſubſcribent laici? arg. quod ſic 7.q.1. eps de loco [3].

Laici ad aliqua ſpiritualia inuitantur.

[3] Ad idem quod leg. & no. ĩ. c. quãto. in glo. ex hoc loco. in ſi. &c.

Caput eſt collectoris arbitratu compoſitũ.

Item ex hiſtoria Tripertita, lib. 7. c. 8.

¶ Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet. C. III.

VAlentinianus Imperator veniens ab oriente ad heſperias partes (vt refert hiſtoria eccleſiaſtica) mortuo. Auxẽtio Arianæ perfidiæ magiſtro, qui Mediolanenſem

VAlentinianus.] CASVS. Cum eccleſia Mediolan. vacaret paſtore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. eccleſiam, vt lupus dilaniarat, venit ab oriente Valentinianus Imperator, & ſuaſit epiſcopis cõgregatis, vt talem in archiepiſcopum eligerent, cui etiam ipſe Imperator ſe ſyncere ſubmittere poſſit. epiſcopi vero eum rogarent Imperatorem; vt eligeret, ipſe noluit aſſentire. demum Ambroſium elegerunt nondum baptizatum. vnde Imperator gratias referens, quòd electus eſſet ad ſaluandas animas, cui curam corporum commiſerat, confortauit

cum

eum vt non timeret, dicens: Deus te adiuuabit, & ego te ſemper defendam, & pro te pugnabo.

a ¶ Epiſcopos.] ergo electioni metropolitani intererunt omnes epiſcopi cõprouinciales, vt ĩ. eo. metropolitano, & 66. diſ. c. 1. lo. ſed in his nõ attẽdo 1 niſi cõſuetudinẽ, vt extra de elec. cum eccleſia. & extra de poſtu. bonæ. lo. De iure cõi omnis electio ſpectat ad capitulũ, vt extra de can. poſ. & pprie. cũ eccleſia. B

Electio ad quem ſpectat de iure communi.

1 Vt eſt ecclesia Rauennas.

quidam, gerit tũ officium ſubdiacõi cũ miniſtrat epo.

PORRO.] CASVS. Lotharius Rex non permittebat aliquem ad epiſcopatum eligi in regno ſuo, niſi fauẽtẽ ſibi, id eſt, niſi eſſet amicus ſuus, vel niſi ſibi iuraret ideo præcipit ei Nicolaus, vt in eccleſia Treuerẽſi, & in Agrippina colonia nullum eligi patiatur i a epiſcopũ, niſi prius ſedi Apoſtolicæ referatur.

eccleſiam vt lupus dilaniauerat, cũ vellet catholicũ, Deo ordinante, ibi conſecrare epiſcopum, euocãs epiſcopos [a] hæc eis locutus eſt. Noſtis aperte, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat eſſe pontificem, & quod non deceat eum verbo ſolo [b], ſed etiam conuerſatione gubernare ſubiectos, & totius ſemetipſum imitatorem virtutis oſtendere, teſtemque [c] doctrinæ conuerſationem bonam habere. Talem itaque in pontificali conſtituite ſede cui & nos, qui gubernamus imperiũ, ſincere noſtra capita ſubmittamus [d]; & eius monita, dum tamquã homines deliquerimus, neceſſario velut curantis medicamenta ſuſcipiamus. Hæc cum dixiſſet Imperator, petiit ſynodus, vt magis ipſe decerneret ſapiens, & pius exiſtens. At ille, ſuper a vos [e] eſt, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc ſacerdotes egreſſi de epiſcopali ſede tractabant. *& infra.* ¶ Cum autem ordinatione diuina Ambroſius nondum baptizatus, electus [f] fuiſſet; exultans Imperator ait: Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & ſaluator noſter, quoniam huic viro ego quidem commiſerã corpora [g]; tu autem animas, & meam ſententiam oſtendiſti tuæ iuſtitiæ conuenire. Cumque ſanctus Ambroſius cõtriſtaretur de hoc quod acciderat (vt idem ipſe in ſuis epiſtolis ſcribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus qui te elegit, ſemper te adiuuabit, & ego adiutor, & defenſor tuus (vt meum ordinẽ [h] decet) ſemper exiſtam.

In epiſt. ad Vercellenſes.

a ¶ Super vos.] *Vera lectio eſt,* ſupra nos, μείζον ἢ καθ᾽ ὑμᾶς. *Sed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

b ¶ Solo.] ſic magiſtri moribus, & facũdia alios debent præcedere, vt C. de profeſ. & me. magiſtros. lib. 10.

c ¶ Teſtẽque.] nota ꝙ cõuerſatio præbet alicui teſtimonium, vt 2. q. 7. cũ paſtoris.

d ¶ Submittamus.] arg. ꝙ Imperator eſt minor quolibet epo, & excommunicari põt ab epo, vt hic innuitur, & 18. diſt. quoniã quidem. 96. diſt. duo ſũ. Imperator eſt maior in temporalibus illis, qui ab eo recipiunt tẽporalia: ſed minor eſt in ſpiritualibus. ext. de ma. & obed. ſolitæ. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

Imperator poteſt ab epo excommunicari.

e ¶ Super vos.] id eſt, ad vos ſpectat. ſic reſpondit Theodoricus 17. diſtin. §. hinc. vel ideo hic dicit, ſuper vos; quia electio eſt periculo eligentiũ 2. ſi quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & diſpendio, quod per eũ acciderit. C. de periculo nominatorũ. l. 1. lib. 11. Item ſi inhabilem nominat, & appellatur, tenet' dare ſumptus, quos fecerant aduerſarij. C. de decur. l. 2. lib. 10. 3

Electio eſt periculo eligentium.

2 Vt 61. diſtin. quid proderit. & cap. obitũ.

3 Et de ſũp. recu. l. vna. lib. x. Arch.

Item Nicolaus Papa I. Lothario regi.

¶ Autoritate apoſtolica, non regio fauore epiſcopus eſt eligendus. C. IIII.

PORRO ſcias, quia relatum eſt nobis, quòd quicumque ad epiſcopatum in regno tuo prouehendus eſt; non niſi fauentem [i] tibi permittas eligi [k]. Idcirco Apoſtolica auctoritate ſub diuini iudicij obteſtatione iniungimus tibi, vt in Treuerenſi vrbe & in Agrippina colonia nullũ eligi patiaris antequam relatum ſuper hoc, noſtro Apoſtolatui fiat.

Iuo p. 5. c. 157.

Item ex concilio Pariſienſi primo, c. 8.

f ¶ Electus.] & ita maledicit G. ꝙ fuerit poſtulatus. ĩ. 61. diſt. §. his olbus. & §. ſic beatus. in fi. Sed potes dicere, ꝙ fuit electus in poſtulandum 4: vt extra de renũ. poſt trãslationẽ. Ioan. & dicit T. ꝙ clericus alterius eccleſiæ in ſacris ordinibus conſtitutus eligi poteſt. Ita no. in illa decre. poſt trãslationẽ. niſi ſit eps, vt vř dicere dec. extra de ele. cũ inter canonicos. & poſtea debet poſtulari. B.

g ¶ Corpora.] & ita fuit curialis, ſed abſolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin non promoueretur. 51. diſt. ſi quis poſt.

h ¶ Ordinem.] ex hoc verbo dixerunt quidam, ꝙ Imperator debet habere ordinẽ ſubdiaconalem, ſed non eſt verũ 5, quia habet militarẽ characterẽ, vt 1. q. 1. quod

4 Sic etiam not. ĩ. ca. quanto. in gl. 1. Ad idẽ extra ď ele. in cauſis. Electio tamen ſic celebrata nõ eſt initialis. ſed præparatoria ad electionem faciẽdam ſecundum Ioan. & Goff.

5 Adde Bal. plene hoc

i ¶ Fauentem.] in crimine adulterij cum Gualdrada. Vel forte fecit eos iurare ei fidelitatẽ: quod clerici non debent facere laico. 22. q. vlt. c. vlt. niſi habeant ab ipſo regalia. 22. q. 5. de forma.

K ¶ Eligi.] videtur ergo, ꝙ in illis duabus eccleſijs non poſſit fieri electio, niſi voluntas Papæ requiratur. ſicut eſt in eccleſia Rauennate, vel iſtud pro tempore fuit ſtatutũ. Vel dic eligi, id eſt, conſecrari 6, vel inſtitui.

Si per

Ino p.5.c.123. Pann.l.3.c.9.

† al. epiſcopus

† al. indicta] orig.

¶ Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione epiſcopale culmen eſt adeptus. C. V.

SI per ordinationem regiam honoris iſtius culmen perſuadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit; à comprouincialibus loci ipſius epiſcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum cognoſcunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præſumpſerit, ſit à fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omnium charitate ſemotus.

Item ex concilio Laodicenſi, c.13.

Burc.l.2.c.8. Iuo par.6.c.28. Anſel. l.6.c.38. al.43. Deuſdedit parte 1.& 4.

¶ De eodem. C. VI.

NOn eſt permittendum turbis electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promouendi.

Item ex α ſeptima ſynodo, quæ eſt ſecunda Nicana, eccl. epiſcoporum, c.3.

Can. Apoſt.31. ✠.16.q.7.c.ſi qs. Iuo p.5.c.120. Anſel.l.6.c.8. Burc.l.3. c.109. Deuſdedit ibidem.

¶ Irrita ſit electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta. C. VII.

OMnis electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulã [b], quæ dicit: [Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus vſus, eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur; & ſegregentur β ab eccleſia omnes, qui illi communicant.

α ¶ Ex ſeptima.] *Citabatur antea ex ſecunda actione ſextæ ſynodi. Reſtitutus eſt locus ex* Iuone.

β ¶ Et ſegregentur.] *In aliquot vetuſtis* Gratiani *exemplaribus eſt:* ſegregetur. *Sed pleriſque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apoſtolorum græce ſic legitur.* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, *& infra 16.q.7. cap. ſi quis epiſcopus, vbi hic idem canon ex alia refertur verſione, legitur:* & ſegregetur, omneſque, qui illi communicant. *eodẽq. modo eſt apud Anſelmum. Verum in verſione Anaſtaſii bibliothecarij legitur quemadmodum apud* Gratianum, *& conuenit cum verſione priſca, ac Dionyſiana.*

Apud Martinũ Bracarenſem, c. 1.

Item ex concilio Martini Papæ, c.1.

¶ Non eligantur à populo, qui ſunt promouendi ad clerum. C. VIII.

✠.diſt.24. epi.& diſt.61.epm. Burch.l.1.c.10. Iuo p.5.c.64. Anſel. l.6.c.8. al.12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promouentur: ſed in iudicio epiſcoporum ſit, vt ipſi eum probent, ſi in ſermone, & fide, & ſpirituali vita edoctus ſit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione ſacerdotum, atque iniungitur eis neceſſitas obediendi, non libertas imperandi.

2 *Contra [c] vero ſcribit B. Gregorius Ioanni epiſcopo primæ [d] Iuſtinianæ † Illyricæ, lib.4. epiſt.15. ſeu c.59.*

¶ Voluntas principis in ordinatione Pontificis deſideratur. C. IX.

Anſel. l.6.c.95.

QVia igitur ſuſcepta fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum relatio ad locum vos ſacerdotij, totius

SI per ordinationem.] CASVS. Statutum fuit in concilio Pariſiẽſi, vt nullus per regiam poteſtatem ad honorem aſcendat prælaturæ: & ſi quis præſumpſerit, ab alijs epis non recipiatur: & qui eũ receperit, ab aliorum eporum cõione ſegregabitur. Sequẽtia tria cap. per ſe patent.

a ¶ Recipi.] tñ ille q recipit eccleſiã à laico, non eſt excommunicatus, ſed eſt excõicãdus, vt extra de iure pat. præterea. niſi à ſacramẽtis. 16.q.vlt. c. quoniã. & c. ſi quis deinceps. ſi tñ poſt donationẽ laici acceſſerit cõſenſus epi, cõfirmat donatio 1, vt extra de iure pat. cura paſtoralis. Ioan. Hodie etiam talis intelligibilis ſis, vt extra de electio. quiſquis. Bar.

1 Scilicet facta ab ipſo laico, vt donatario, nõ vt à pͣlato, puta qa ius dat patronatus. non enim itelligo qđ pſcribat eccleſia quã qs habeat a laico, vt à prælato: ſecundũ Lau.

OMnis electio.] b ¶ Regulã.] 16. q.7. quis deinceps.

NOn licet.] His.] CASVS. Hactenus probauit, q laicus nõ debet intereſſe electioni. Modo vult Gratianus probare contrarium.

CONTRA. Hęc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat ſophiſtice, q laici poſſunt & debent intereſſe electioni epiſcopi & archidiaco. Ioã. de Fan. dicit cap. ad hoc inducta eſſe intelligenda, q tantum debent conſentire, non autẽ eligere, niſi hoc habeant ex priuilegio ſpeciali: vel ſunt vocandi ad tempus ex cauſa.

c ¶ Contra.] tu dicas, q laici debent intereſſe non ad eligendũ, ſed ad cõſentiendũ. ✠. ead. noſſe 2.

2 Vt ✠. ea. § electionis.

d ¶ Primæ Iuſtinianę.] id eſt Salonitanæ: quæ ſic dicta eſt: quia Iuſtinianus ibi natus eſt. Alij dicunt de Rauenna, quia vtraq; eſt Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

QVia.] CASVS. Ioannes de cõmuni voluntate

luntate totius concilij & principis electus eſt in epiſcopum primæ Iuſtinianæ: quod cum audiſſet Grego. retulit gratias Deo, & confirmauit eumdem: & rogauit Deũ vt ipſum cuſtodiret.

a ¶ Concilij.] id eſt, collegij.

Metropolitanos confirmare ad quem pertinet.

b ¶ Conſentimus.] confirmãdo electionem tuam: & ita Papa confirmat omnes metropolitanos, vt ĩ. ea. quanto. & c. Salonitanæ. & 100. diſt. quoniam, quod verũ eſt, cum non habent primatem: ſed ei nullo medio ſubſunt, vt ĩ. ea. cum longe. & ĩ. diſt. proxi. quia per ambitiones. niſi velis dicere, q̃ eo ipſo quòd quis recipit palliũ à Papa, intelligitur cõfirmari ab ipſo: imo & plerique archiepiſcopi non confirmantur nec cõſecrantur, niſi à ſuis ſubditis: nec petunt confirmatio à Papa, ſed tantũ pallium, vt dixi. De hoc 51. diſt. qui in aliquo.

iuris acquiratur nominato? videtur q̃ ſic. vt 16. q. 7. contra ſanctorum. & 2. q. 6. nominationes. & 72. diſtin. placuit. & extra de elect. auditis. Arg. cõtra extra de elect. q̃ ſicut. & c. innotuit. Dico q̃ 2 ſi nominatio eſt tractatus præcedens electionem, per nominationem nihil iuris acquiritur

2. Iſta ea fuit hic ... tentia H. quã ... Goff. extra de transl.

concilij [a] vnito conſenſu, & sereniſsimi principis voluntate declarat accerſiri, gratias omnipotenti Deo creatori noſtro magna cum exultatione retulimus, qui vitã actuſque veſtros ita de præteritis fecit eſſe probabiles, vt omnium vos, quod eſt valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq. in perſonam fraternitatis tuæ per omnia conſentimus [b]: atque omnipotentem Dominum deprecamur, vt charitatẽ veſtram, ſicut ſua gratia elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.

Idem Gregorius Ioanni ſubdiacono, lib. 2. Indict. xi. epiſt. 30. ſeu cap. 69.

¶ Clerus, & populus Pontificis electioni interſint. C. X.

Anſel. l. 6. c. 26. Polyc. l. 3. tit. 5.

QVanto Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cunctis prælata conſtat eccleſijs: tanto inter multiplices curas, & illa nos valde ſolicitat, vbi ad conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio eccleſiæ Mediolanẽſis epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filij noſtri Conſtantij diaconi ſui vnanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio [c], ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus; huius idcirco præcepti auctoritate ſuffultũ Genuam [d] te proficiſci neceſſe eſt. Et quia multi

QVãto.] Casvs. Laurentio Mediolanẽ. archiepiſcopo ſublato de medio, Conſtantinus diaconus electus eſt in eius locum vnanimi conſenſu à clericis: qui ſupplicauerunt Papæ vt ipſum confirmaret. Sed quia in petitione eorum nõ continebantur clericorum ſubſcriptiones, ideo Gregorius præcipit Ioãni ſubdiacono, vt Genuam proficiſceretur: & voluntates Mediolanẽ. qui illi coacti barbarica ſeueritate detinebantur, inueſtigaret. & ſi omnium voluntates in electione eius perdurare cognoſceret, auctoritate apoſtolica faceret ipſũ à ſuffraganeis conſecrari.

c ¶ Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, q̃ electio poſſet variari vſque ad ſubſcriptionem: ſed poſt non. arg. 1. q. 7. ſaluberrimum. & 27. q. 1. omnes feminæ. & arg. pro eis. extra de cen. olim. Alij dicunt vſque ad confirmationem eſſe ambulatoriam volũtatem eligentiũ, vt extra de præbe. cum non ignores. & ex eo q̃ dicit hic, perdurare. ĩ. ea. Salonitanæ. 28. diſt. de Syracuſanæ. 71. diſt. ſtudij. vnde & priora ſtipendia retinet electus vſq; ad confirmationem, vt extra de elect. cum in cunctis. nec cogitur inſcribere qui excipit contra electum non confirmatum: quia non deijcitur ab obtento, ſed ab obtinendo, vt extra de accuſa. ſuper his. Item quia ante cõfirmationem non renunciat electus epiſcopatui, cum adhuc nihil iuris ſit conſecutus, vt extra de tranſla. inter. Sed tu dicas, q̃ per conſenſum eligentium ius eſt acquiſitum electo: dum tamen ipſe conſentiat 1, vel conſentire velit, vt extra de electio. cum inter canonicos. in fine. Ioan. nec poſſunt poſt electionem variare: ſed ante publicationem ſcrutinij poſſunt, vt extra de elect. publicato. B. Si quæras quale ius acquiritur electo per electionem, dico q̃ ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi: ſed nõ exercitium prælaturæ vel adminiſtrationis. per confirmationem enim nihil iuris noui acquiritur: ſed tãtum exercitium: extra de reſcrip. paſtoralis. in fine. 16. q. 1. §. ecce. electio enim facit Imperatorem, vt 93. diſt. legimus. Sed quæritur vtrum per nominationem aliquid acquiritur. nam per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro: & eſt ſenſus; nomino talem, id eſt, nomino eum eligendum: ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulandũ, vt extra de renun. poſt trãſlationẽ. & ĩ. ea. Valentinianus. ſicut non contrahitur matrimoniũ carnale per hæc verba; nomino te in mulierem. ſed ſi per denominationem exprimitur conſenſus de præſenti, tunc denominato ius eſt acquiſitum: quia non refert quibus verbis quis exprimat conſenſum, vt 22. q. 5. humanæ. maxime ſi cõſuetudo eſt alicuius eccleſiæ, q̃ per talia verba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam verborum eſt recurrendum, vt extra de ſpon. ex litteris 1. Quid de poſtulatione iuris ſit, dixi. ĩ. 61. diſt. §. ſed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectum ſubſcriptionis? ſed intellige q̃ hic non erant duæ partes præſentes 3, quæ ad minus debent eſſe in electione: & ideo in fraudem nolebant ſubſcribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. vnde cum ab initio non fuerit conſenſus eorum legitimus, bene dicit Papa ſi perdurat. ſic ĩ. 28. diſt. de Syracuſanç. & 39. diſt. Petrus. Sed videtur, q̃ non eſſet denuo requirendus eorum conſenſus, vt ff. de ſer. ru. præd. per fundum. ſed illud non eſt ſimile: quia ſeruitus concedi poteſt ſeparatim: ſed electio debet eſſe communis, vt hic dicitur, & ĩ. ead. c. 1. ſed cũ Gratianus intelligat hoc c. q̃ conſenſus laicorum hic requirebatur: quare ergo dicit ſubſcripta relatione, cum laici non ſubſcribant? Videtur q̃ ſubſcribant, vt 7. q. 1. epiſcopus de loco. & 1. q. 6. ſi quis autem epiſcopatum. Item ſubſcriptio non eſt de electione, ſed de ſolemnitate, vt 61. diſt. epiſcopus.

d ¶ Genuã.] not. q̃ vocant abſentes à Mediolano vſq; ad Genuam: ſed nõ vſque ad 12. dietas, vt extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris ſit, dixi 7. q. 1. factus. extra de elect. in Geneſi.

Electo ius acquiritur per conſenſum eligẽtium.

1 Intellige ſm id qd habetur extra lib. 6. de elect. quam ſit. Gre. x.

Electus qd ius habet.

Nominatio an tribuat aliqd ius nominato.

3 Vel ... indign... cundũ ... cẽ. & B. dic vt ... extra de ... ſtu. bon... glo. ideo cit. &c.

Abſ... vnde ... tur ad... ctione...

b ¶ Bar-

a ¶ Barbarica.] propter hoc verbum inducit magiſter cap. vt etiam conſenſus laicorum requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg. quod non eſt conſenſus niſi duret, vt de pœ. diſt. 1. diuortium. extra de verb. ſig. nam & ego. ff. de in rem ver. ſi pro patre. §. verſum.
c ¶ Aſſenſu.]

viſitatores illius eccleſiæ reprobauerunt. quod cum audiſſet Gelaſius, præcepit viſitatoribus, vt omni turba clericorum & laicorum conuocata moneant eos talē perſonam eligere in prælatum, quæ non poſſent pati repulſam.

illic Mediolanenſium coacti barbarica [a] feritate conſiſtunt, eorum te voluntates oportet conuocatis eis in cōmune perſcrutari. Et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis vnitate diſterminat, ſi quidem in prædicto filio noſtro Conſtantio omnium voluntates, atque conſenſum perdurare [b] cognoſcis; tunc eum à proprijs epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu [c] ſolatiante & auxiliante Domino, facias conſecrari; quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium vigorem retineat, & à ſe conceſſa alijs ſua iura non minuat.

† al. Gerontio

Item Gelaſius Papa Philippo, & Geruntino† epiſcopis.

¶ In electione epiſcopi populus debet adeſſe. C. XI.

Anſ. l. 6. c. 50.

PLebs Diotrenſis data nobis petitione defleuit diu ſe ſine rectoris proprij gubernatione diſpergi. Ac ſicut aſſeritur, is qui à vobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus [d] putatur electus, cum ad vos † pertineat, vniuerſos aſsidua admonitione compellere, vt omnes in vnū quem dignum ſacerdotio viderint, & ſine aliqua reprehēſione, conſentiant. Et ideo fratres chariſsimi diuerſos ex omnibus [e] ſæpe dicti loci parochijs presbyteros, diaconos, & vniuerſam turbam [f] vos oportet ſæpius cōuocare, quatenus non, prout cuilibet libuerit, ſed concordantibus animis talem, vobis admonentibus [g], ſibi quærant ſola diuinitatis attentione perſonam, quam nulla contrarietas, à conſtitutis poſsit reuocare præſcriptis.

† al. nos

Item Stephanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Romano archiepiſcopo Rauennati.

¶ De eodem. C. XII.

Anſ. l. 6. c. 36.

NOſſe tuam fraternitatem volumus ad noſtras aures fore peruentum, Imolenſem [h] epiſcopum ab hac luce migraſſe, in cuius ſucceſſoris electione, populi diuiſionem proueniſſe audiuimus. Quod quia ſæpe [i] contingere ſolet (quærentibus ſingulis quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti) non adeo miramur. Verūtamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi ſolicitudinem, vt conuocato clero [k] & populo, talis ibi eligatur per Dei miſericordiam, cui ſacri non obuient canones. Sacerdotum quippe eſt electio: & fidelis populi conſenſus adhibendus eſt; quia docendus eſt populus, non ſequendus.

Philip. 2.

ſ. 62. diſt. c. docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiſcopo.

¶ De eodem C. XIII.

EPiſcopos per Aemiliam [l] non conſecres, niſi poſt electionem cleri, & populi.

d ¶ Et tenuibus.] id eſt, modicæ auctoritatis. & ſic non tantum numerus, ſed etiam auctoritas eligentiū conſideratur. argu. 19. diſtin. in canonicis. Arg. contra extra de elect. dudum.

e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione epiſcopi totus clerus ciuitatis intererit, vt hic, & j. ca. obeuntibus. & 8. q. 1. licet. ſed verum eſt, quod intererunt ad conſentiendum, non ad eligendum, vel interſunt ſi eſt conſuetudo longa. extra de cau. poſ. & proprie cum eccleſia.

Electioni epiſcopi qui debent intereſſe.

f ¶ Turbam.] Hoc c. & omnia quæ dicūt laicos vocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic vt ſ. in prin. huius diſt.

g ¶ Admonentibus.] Ergo patet hic, quòd viſitator non eligit, vt dixi 61. diſtinct. obitum.

NOſſe.] CASVS. Defuncto Imolenſi epiſcopo vota populi ſe diuiſerūt in partes in electione ſucceſſoris. Vnde præcipit Stephanus archiepiſcopo Rauēnati, vt clero & populo conuocato monente eo talis in epiſcopum eligatur, cui non poſſint canones obuiare. Dicit etiam quòd clericorum eſt eligere: populi vero conſentire. Sequens cap. patet.

h ¶ Imolenſem.] iſto tempore Stephani nō erat Imola ſedes epiſcopalis: ſed iuxta, in caſtro ſancti Caſſiani i. Et ſic eſt arg. quod non vitiatur reſcriptum, licet quis nominetur epiſcopus non nomine cathedræ. ſed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

i Tempore Imperatoris Friderici antiq. & Othonis quartū epiſcopus Imolenſis appellabatur epiſcopus Cornelienſis. ſic vidi contineri in priuilegio prædicti Othonis, quod eſt ipſius epiſcopi Imolēſis. & eccleſia vocabatur eccleſia Cornelienſ. Archid.

c ¶ Aſſenſu.] Hic habes quod Papa confirmat electionem metropolitani, vt dixi ſ. cap. proximo.

PLebs.] CASVS. Vacante eccleſia Diotrenſi, electus eſt ibi quidam à paucis & tenuibus, ceteris diſcordantibus; cuius electionem Philippus & Geruntius

i ¶ Sæpe.] j. ea. cap. vlti. & j. 8. q. 1. nec nouum.

K ¶ Clero & populo.] Et nota verbum ſemel hic poſitum, æquiuoce poni. ſic 28. diſt. presbyterorum.

l EPiſcopos per Aemiliam.] Aemilia dicitur à Rauenna vſque ad Placentiam.

Litte-

Litteras.] Casvs. Iulianus epiſcopus Grumentinus ſignificauit Pelagio, ꝙ clerus & populus Marcellian. eccleſiæ poſtulabat in epiſcopum Latinum diaconum ſuũ. Papa vero reſcribit, quòd gaudet, ſi vult ipſum cõcedere. & deinde ſi poteſt electus occurrat ante paſcha, vt & tunc in ſabbato immediate poſt paſcha ordinetur.

a ¶ Omnes.] Hic colligitur, ꝙ omnes cõſentire debent in poſtulatione extranei, vt dixi ſ. 61. diſt. nullus. & ideo dicit decre. ꝙ poſtulatio non admittitur in diſcordia, vt extra de poſtul. præ. bonæ. quod tamen verum eſt ſecundum diſtinctionem eius quod legitur extra de electio ſcriptum eſt.

b ¶ Et vis.] Hic habes ꝙ clericus alterius epiſcopi eſt poſtulandus, vt 61. diſt. §. ſed aliud. & cap. Oſius. & laicus etiam eſt poſtulandus, vt ibi dic. & illegitimus, vt extra de elec. innotuit. Item hic habes, ꝙ eps non cogitur dare poſtulatum, vt 85. diſt. Florentinum. Nemo enim cogitur emancipare filium ſuum, vt inſtitut. qui mo. inſ. pat. pote. ſol. §. vlti. Sed pone quòd eligatur talis clericus, & epiſcopus eius poſtea non conſentiat, numquid iſti ſũt priuati electione quia elegerunt eum, quem nõ poterant habere: vel numquid conſenſus illius à quo erat poſtulandus, confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat extra eod. auditis. Argu. quòd ſic, extra eo. quod ſicut. & extra de iure pa. cura paſtoralis. Ad hoc dico, ꝙ ſi eligitur in poſtulandum 1, bene tenet talis electio, vt extra de renun. poſt tranſlationem. Vel dic, ꝙ ſi elegerunt eo propoſito, vt ſtatim debeat tenere electio, non ratificatur per ſequentem conſenſum illius à quo eſſet poſtulandus. Si vero ſciebant electionem per ſe inualidam eſſe, ſed ſperabant, ꝙ Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratificatione Domini Papæ confirmatur. ſic 9. q. 2. Lugdunenſis. Similem diſtinctionem facit lex. ff. de ſol. ſi quis offerenti. Vel dic, ꝙ non eſt incõueniens, ſi clericus alienus eligatur, quia talis primo debet eligi, & poſtea poſtulari, vt dixi 61. diſt. §. ſed aliud. Item obiicitur, cum clericus contradicente epiſcopo poſſit fieri Monachus, vt 19. q. 2. c. 2. ergo multo fortius poteſt promoueri ad epiſcopale regimen, cum ille tranſeat pro priuata vtilitate, iſte pro communi, quæ præiudicat priuatæ, vt 7. q. 1. ſcias. & 8. q. 1. in ſcripturis. extra de poſtu. bonæ 1. Reſpon. monachus trãſit ad locum delectionis, vbi nulla præſumitur ambitio: hic vero præſumitur ambitio ex eo, ꝙ nolente epiſcopo vltro ſe ingerit, qui potius trahi deberet, vt 8. q. 1. ſciendum 2, male tamen fecit epiſcopus, ſi eum abſque iuſtitia negat, vt 7. quæſt. 1. omnis qui. & per ſuperiorem cogi poteſt. argum. extra de iure pat. nullus. principali.

Electio vel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an valeat.

1 Idẽ ſi ſimpliciter eligitur, vt ſatis patet 76 diſtin. dilectionis. ext. de ele. eccleſia 1 & extra. li. 6. eod. tit. ca. quam ſit.

2 Et c. epiſcopatum. 1. q. 5. ſicut, C. de epiſ. & cle. ſi quemquã. ſecundum. Io. de Fan. qui ſequitur hęc omnia ſupra dicta.

¶ *In vetuſto codice Mutinenſi ſex cõcilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum ſecundum eſt hoc. Et de hac eadem re habentur multa in pontificali manuſcripto in geſtis Nicolai primi.*

Item Pelagius Papa Iuliano epiſcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

Litteras charitatis tuæ ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum diaconum tuum ad epiſcopatũ eccleſiæ Marcellianenſis à clero & omnibus, qui illic conueniunt, poſtulari. *& infra.* ¶ Sed nunc & hoc dicimus, vt ſi eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis eſſe cognoſce; & ſi poteſt, ante diem ſanctum feſtinet occurrere, vt vel ſabbato ipſo noctis magnæ poſt baptiſmum cum Dei gratia valeat ordinari.

J. diſt. 76. c. vlt. Poly. l. 2. tit. 29. Anſ. l. 6. c. 60. Iuo p. 6. c. 112.

Idem Laurentio epiſcopo Centumcellenſi.

¶ Ex ſacra principis quis ordinatur. C. X V.

Principali [c] deuotiſsimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellenſi conſiſtunt, relatione ad nos directa ſacrã inſinuant ſe clemẽtiſsimi principis [d] impetraſſe, quæ eis presbyterum, diaconum, & ſubdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, vt perſonas ipſas videas, & diligẽter inquiras, ne aliquid cõtra canones cõmiſiſſent; & ſi eos inculpabiles reppereris,

Anſ. l. 7. c. 94.

Principali.] Casvs. Milites Centumcellenſes impetrarunt reſcriptum à principe, in quo dabatur licentiã vt in eccleſia Centũcellẽſi. ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & ſubdiaconus; quod cũ Papæ ſignificaſſent, præcepit Laurentio epiſcopo, vt ſi perſonas illas inculpabiles inueniret, & bonæ vitæ, & laudabilis teſtimonij, adueniente mediana hebdomada vnũquemque per præfata officia promoueret. Et dicit H. ꝙ iſta 4. c. intelliguntur de eccleſijs, in quibus Imperator habebat iuſpatronatus, vel iſti erant curiales, qui poſtulati fuerunt ab Imperatore. Nota ꝙ iſta tria ſeq. cap. ſ. Reatina. nobis. & electis. de vno & eodem clerico loquũtur. ſ. Colono. & illud c. lectis. præcedit alia duo cap. & primo debet legi ſecundum naturam rei geſtæ. Eſt ergo caſus illius cap. lectis. Reatina eccleſia paſtore deſtituta, Colonus diaconus ab omnibus vnanimiter eſt electus, pro quo ordinando, & conſecrando Guido comes Stephano Papæ ſupplicauit. Stephanus vero noluit eum ordinare: quia imperialem epiſtolam abſolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne moleſtaretur imperialis animus: eius petitionem non admiſit, ſed ſuadet comiti, vt acquirat epiſtolam imperialem, & tunc habita licentia iuxta eius volũtatẽ conſecrabitur.

c ¶ Principali.] Ex cap. iſto & ſequen. dicit H. patronum debere eligere cum alijs in eccleſia conuentuali: alij dicunt quòd eccleſia epiſcopalis non habet patronum.

d ¶ Principis.] ſed quare petebatur iſtud ab Imperatore; quia forte iſti curiales erãt, vel forte patronus erat. Et ita eſt argu. ꝙ patronus non tantum prælatum, ſed etiam ſubdiaconum, & diaconũ poteſt inſtituere. arg. 18. q. 2. Eleutherius. 16. q. 2. ſi qs epiſcoporum. in auth. de ſan. epi. §. ſi quis oratorij domum, coll. 9. & extra de fil. preſ. ex tranſmiſſa. dum tamen hoc fiat cum conſenſu prælati, vt extra eo. tit. propoſuit. Sed verius credo hoc ſpectare ad ipſum 3 prælatum, vt ipſe poſſit miniſtros præficere, quos velit, vt extra de iure patro. poſtulaſti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro. nobis. B.

3 Iſtam ſententiam ſequitur Hu. 16. q. 7. decernimus, vbi dixit, Non credo ꝙ patronus debeat eligere niſi prælatum: [illegible] intereſt [illegible] ctioni [illegible] prælati. [illegible] chid.

a ¶ Mo-

& vitæ ipſorum laudabile teſtimonium videris, veniente mediana [a] ſeptimana † Paſchæ, ſi Dominus voluerit, & ſi vixerimus [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

† al. hebdomada

a ¶ Ex ſacra.] *Emendata eſt hæc rubrica, vt indicet illum, de quo agitur, fuiſſe ad petitionem* Imperatoris *ordinatum: ſacra enim epiſtolam Imperatoris ſignificat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.

¶ Papa rogat Auguſtos, vt Reatinam eccleſiã cuidam electo dignentur concedere. C. XVI.

REatina [c] eccleſia, quæ per tot temporũ ſpatia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit; dignum eſt, vt brachio amplitudinis veſtræ ſubleuetur, ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde ſalutationis alloquio præmiſſo veſtram manſuetudinẽ deprecamur, quatenus Colono humili diacono eamdem eccleſiam ad regendum concedere dignemini; vt veſtra licentia [d] accepta [e] ibidẽ eum, Deo adiuuante, conſecrare valeamus epiſcopum. Sinautem in prædicta eccleſia nolueritis †, vt præficiatur epiſcopus, Tuſculanam † eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra ſerenitas dignetur concedere, vt conſecratus à noſtro præſulatu Deo omnipotenti, veſtroque imperio grates [f] peragere valeat.

† al. volueritis

† al. Aſtulanam

Item Ritæ Comitiſſæ.

¶ Regio præcepto ab Apoſtolico Colonus Reatinæ eccleſiæ ordinatur epiſcopus. C. XVII.

NObis dominus [g] Imperator, & Imperatrix per ſuas epiſtolas direxerunt, vt Colonũ in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa iam tempora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

¶ Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur. C. XVIII.

LEctis ſagacitatis veſtræ apicibus, qui defuncto eccleſiæ Reatinæ antiſtite, clerum & plebem eiuſdem eccleſiæ elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, nobiſque conſecrãdum veſtro ſtudio directũ eſſe, ne ipſa eccleſia diu [h] ſine proprio conſtet paſtore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electum vnanimitate †, & canonica ipſius eccleſiæ electione, vt mandaſtis, tam citiſsime ordinare omiſimus, quòd imperialẽ nobis, vt mos eſt, abſolutionis minime detulit epiſtolam. Pro qua ſcilicet re ambiguum eſt nobis: ideo voluntati veſtræ in hoc parere diſtulimus; ne auguſtalis animus duriſsime hoc, quocumque modo perciperet. Sed ſciẽtes eccleſiam Dei ſine proprio diu paſtore non debere conſiſtere, gloriæ veſtræ mandamus, quoniã aliter nos agere non debuimus, vt veſtra † ſolertia, imperiali, vt priſca conſuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos ſcire credimus, imperatoria directa epiſtola tunc voluntati veſtræ de hoc parebimus, eumdemque electum, Domino adiuuante,

S. Antonin. parte 2. tit. 16. c. 1. §. 1.

† al. vnanimi

† al. vt à veſtra

a ¶ Mediana ſeptimana.] ſcilicet cum cantatur, Sitientes. Ioan.

b ¶ Si vixerimus.] ſi habes vixeritis, planũ eſt: ſi habes vixerim⁹, eſt arg. q̃ mandatũ & pceptũ morte mandãtis re integra [1] ſoluitur. extra de offic. deleg. gratum. Io.

1 De hoc ĩ. 13. q. 2. c. vlt. dic vt ibi.

REatina.] CASVS. Leo Papa præmiſſo ſalutationis alloquio rogauit Imperatorem Lotharium, & Ludouicum, vt eccleſiam Reatinã dudum deſtitutã paſtore concederet gubernandam Colono diacono; quod ſi nollet facere, concederet ei Tuſculanã eccleſiã, q̃ diu vacauit: vt conſecratus Deo, & ſibi gratias agere poſſit.

c ¶ Reatina.] hoc cap. & duo ſeq. loquũtur in eadem materia.

d ¶ Licentia.] cõſenſus principis eſt requirendus electione celebrata, vt extra de elect. quòd ſicut. niſi aliud ſuadeat ſcandalũ, extra eo. quia, vel præſcripta cõſuetudo [2], vt extra de iure patro. nobis.

Principis cõſenſus eſt electione celebrata requirendus.

2 Idem notatum eſt ĩ. eo. in ſũma, dic q̃ ius eligẽdi in collegiata eccleſia nõ cadit in laicũ. ſecus parochia. 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Arch.

e ¶ Accepta.] 16. q. 7. decernimus.

f ¶ Grates.] ſpirituales, non carnales. 1. q. 1. filium. hoc enim eſſet ſimonia, vt 1. q. 1. ſunt nonnulli. & q. 2. ſicut. Immo videtur, q̃ non ſit ſimonia, dũmodo ex poſt facto mere ſine aliqua ambitione petentis. 1. q. 2. ſicut epiſcopum.

NObis.] CASVS. In hoc cap. dicitur qualiter Imperator miſit litteras ſuas Papæ, in quibus dedit ei licentiã conſecrandi dictum Colonũ in eccleſia Reatina, quod & Papa fecit.

g ¶ Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit, cum ipſe ſit filius eccleſiæ, vt 96. diſt. ſi Imperator.

h LEctis.] ¶ Diu.] id eſt, vltra tres menſes, vt 50. diſtin. poſtquam. niſi

cauſa

conſecrabimus: quod, chariſsime fili, moleſte nullo modo ſuſcipias.

Item Leo Papa primus ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. al. 84. c. 6.

¶Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus eſt ordinandus. C. XIX.

METropolitano defuncto, cum in loco eius alius fuerit ſubrogandus, prouinciales epiſcopi ad ciuitatē metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atque ciuium voluntate diſcuſſa ex presbyteris [b] eiuſdem eccleſiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

Anſel. l. 6. c. 19. al. 15. Iuo p. 5. c. 348. Deuſdedit p. 1. † *al. metropolitanam*

Item Iſidorus in lib. officiorum.

¶Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. C. XX.

SI in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quāto ocius proficiſcatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor domui Dei conſtituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipſa plebs cuſtodiatur.

† *al. presbyteris*

Item ex geſtis Romanorum Pontificum.

¶Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, niſi eius decretum Imperatori primum præſentetur. C. XXI.

AGatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes epiſcopus Portuenſis Dominico die octauarum Paſchæ in eccleſia ſanctæ Sophiæ publicas Miſſas coram principe, & patriarcha latine celebrauit, hic ſuſcepit diualem † ſecundum ſuam poſtulationem, per quā releuata eſt quantitas, quæ ſolita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda †; ſic tamen vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eius ſcientia, & iuſsione debeat ordinatio prouenire †. ¶ Item Vitalianus natione Signienſis direxit reſponſales ſuos cum ſynodica epiſtola iuxta conſuetudinem in regiam vrbem ad pijſsimos principes ſignificans de ordinatione ſua.

In Pontificali Vaticano. in decretis Agathonis, & Tomo. 2. conc. in decretis eiuſdem.

† *al. iuſsionē*] orig.

† *al. faciendi*

† *al regia vrbe*

† *al. proſperari*

In Pontific. in geſtis Vitaliani Papæ.

causa neceſſitatis 1, vt 75. diſt. quoniam. & 7. q. 1. conſtitutum. Et ita reſtringitur quandoque vaga ſignificatio alicuius verbi, vt 65. diſt. de perſona.

METropolitano.] CASVS. Dicitur hic, q. defuncto metropolitano omnes ſuffraganei debent ad ſedem archiepiſcopalē conuenire, vt omniū ciuium & clericorum voluntate diſcuſſa, ex presbyteris vel diaconis eiuſdem eccleſiæ optimus ordinetur.

a ¶ Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim conſecrandus eſt metropolitanus, vt 51. diſtin. qui in aliquo. Et eſt arg. hic q. prouinciales epiſcopi intererunt electioni metropolitani 2, vt ī. eod. Valentinianus.

b ¶ Ex presbyteris.] presbyterum præmittit. q enim prior eſt in ordine, erit prior ī electione 3. 75. diſt. c. vlt. & 61. diſt. ſtatuimus. vnde hæc dictio, vel, non dat illis optionē ſic vel ſic eligendi, ſed ordo verborum oſtendit quo ordine debeant eligere. ſic ī. de conſe. diſt. 2. in Chriſto 2. & optime hoc dicitur. ff. ad Trebel. l. heredes. in fine.

c ¶ Vel diaconis.] hodie ex ſubdiaconis poteſt eligi, extra de ætate & quali. à multis.

d ¶ Optimus.] ſi. in Authē. de monachis. §. ordinationē. coll. 1. Sed quis dicetur optimus? qui & principalem locum tenet. qd̄ enim per ſuperabundantiam dicitur, vni ſoli conuenit, vt ff. de verb. oblig. vbi autem non apparet, 1. reſpō. ff. de ædil. edic. ſi venditor. §. vlt. Qualiter iſtud intelligatur, inuenies. 8. q. 1. licet.

SI in plebibus.] CASVS. Iſidorus docet hic, q. ad officiū archidiaconi pertinet, vt defuncto vel depoſito archipresbytero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, & à clero, & populo faciat electionem fieri, & ipſam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶ Proficiſcatur.] ſpeciali auctoritate epi, aliàs nō liceret 4, vt extra de offi. archid. cū ſatis. niſi hoc habeat de cōſuetudine pſcripta. & ſic intelligo extra de exceſ. plat. ad hoc. & extra de app. bonæ. & extra de inſtit. cū veniſſent. Quid tamen de hoc iuris ſit, dixi 25. diſt. perlectis.

AGatho.] CASVS. Conſuetudo erat, q. electio Papæ ſubſcripta repræſentaretur Imperatori Conſtantinopoli. & tunc temporis electus dabat quandam ſummam pecuniæ Imperatori, ad quam ſummam releuandam miſit Agatho Ioannem epiſcopum Portuen. Conſtantinopolim, qui in octaua Paſchæ in eccleſia ſanctæ Sophiæ latine Miſſam corā Patriarcha & principe celebrauit, & ad ſuam poſtulationem accepit Imperiale reſcriptum, per quod ſolita quantitas eſt ei relaxata: ita tamen vt electio pontificis Imperatori ſemper repræſentaretur, vt cum imperatoris conſcientia, & iuſſione pontificis ordinatio deberet proſpere fieri; ſicut factū fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præſentata ipſis principibus, ſicut conſuetudo erat.

f ¶ Quæ ſolita.] quilibet enim epiſcopus dare conſueuit aliquid Imperatori in electione ſua, vt ī. ead. quia. dummodo reditus epiſcopales excederent duas libras auri, vt in Authen. de ſanct. epiſc. §. 4. & forte tunc cum mos

Ad hoc ſ. 61. diſtin. Oſius. &c. bene. & ibi de hoc. extra de elect. ne pro defectu.

1 Facit ad hoc 63. diſ. cap. 1.

3 Id eſt, vt prius eligatur. arg. ad hoc 64. diſ. eporū. ſm Lau.

Quod per ſuperabundātiam dr̄, vni ſoli cōuenit.

4 Arg. opt. 94. diſ. cap. vlt. in fi. de cre. hic alleg. cum ſa ꝑs. nō pro

mos erat, et ſmen non erat 1, vt 32. quæ. 4. obiiciuntur. Sed nonne Imperator commiſit ſimoniam relaxando illud ius ſub hac conditione, vt conſenſus eius requiratur in electione? Sed dic, quòd non, quia prius vtrũque ius habuit, vnde modo alterũ potuit 2 remittere. ideo

vt 23. q. 5. principes. & ſi nollent eã defendere, poſſunt excommunicari. 23. q. 5. adminiſtratores. Ioan.

b ¶ Patriciatus.] vt puniret crimina, & ſecundum hoc poteſt intelligi. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Et ita iudex eccleſiaſticus alij poteſt committere cauſam ſanguinis. Vel intellige q̃ eſt aduocatus Romæ, vt extra de elect. venerabilem.

Item ex hiſtoria eccleſiaſtica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificẽ. C. XXII.

Pann. l. 8. c. 135.

HAdrianus Papa Romam venire Carolum regem ad defendendas [a] res eccleſiæ poſtulauit. Carolus vero Romã veniens Papiã obſedit: ibique relicto exercitu in ſancta reſurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam vero reſurrectionem reuerſus Papiam cepit Deſiderium regem: deinde Romam reuerſus conſtituit ibi ſynodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranenſi in eccleſia ſancti Saluatoris: quæ ſynodus celebrata eſt à C LIII. epiſcopis religioſis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa cum vniuerſa ſynodo tradiderunt Carolo ius, & poteſtatem eligendi Pontificem & ordinandi Apoſtolicam ſedem. Dignitatem quoque patriciatus [b] ei conceſſerunt. Inſuper archiepiſcopos, & epiſcopos per ſingulas [c] prouincias ab eo inueſtituram accipere diffiniuit: & vt niſi à rege laudetur, & inueſtiatur, epiſcopus à nemine conſecretur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit, & niſi reſipiſceret, bona eius publicari [d] præcepit.

Item Leo Papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. C. XXIII.

Pann. l. 8. c. 136.

IN ſynodo congregata Romæ in eccleſia ſancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo regi Francorum, & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis, & inueſtituram epiſcoporum conceſſit: ego quoque Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo conſtituimus, & confirmamus [e], & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus, atq. largimur domino Othoni primo [f] regi Teutonicorũ, eiuſq. ſucceſſoribus huius regni Italiæ in perpetuũ facultatẽ eligẽdi ſucceſſorem [g], atque ſummæ ſedis Apoſtolicæ Pontifi-

c ¶ Per ſingulas.] ergo in Francia & in Hiſpania. vnus 3 eſt enim Imperator, vt 7. q. 1. in apibus. quod concedo niſi probẽt ſe exẽptos ab Imperatore, vt 23. q. 8. §. ecce. vnde adhuc de capite ſuo dabunt tributũ Imperatori omnes, cum non probẽt ſe exemptos ab Imperatore, vt ff. de cenſi. l. vlti. ſi enim dicunt ſe nõ ſubeſſe Romano imperio, per conſequens dicunt ſe nõ habere aliquid proprij, vt ſ. diſt. 1. ius Quiritũ. fateamur 4 ergo Imperatorẽ eſſe dñm mundi, vt ff. ad legem Rhod. depreca tio. Obſtat 5 q̃ Reges Hiſpaniæ cũ nõ ſubeſſent imperio, regnum ab hoſtiũ faucibus eruerunt.

d ¶ Publicari.] Hic eccleſia publicat bona laicorũ, & q̃ñq; deponit laicos à dignitatibus. 32. q. 5. præceptorũ. in fi. Vel dic q̃ hic docet eccleſia qđ fieri debeat. ſic 24. q. 3. de illicita. & 5. q. vlti. delatori.

IN ſynodo.] CASVS. In hoc c. continetur, q̃ ſicut Hadrianus conceſſit priuilegium Carolo: ita Leo Papa in ſynodo Romæ cõgregata cõceſſit idẽ priuilegiũ Othoni primo Regi Teutonicorum, & eius ſucceſſoribus, vt ipſe eligat ſibi ſucceſſorem, & ordinet Romanum Pontificem, & epos & archiepos, vt ab eo inueſtiturã accipiãt: niſi aliquorũ inueſtiturã cõceſſerit Romanis põtificibus, vel archiepis: & q̃ cõ venerit: decreuit excõicationi ſubiacere: & niſi reſipiſceret: irreuocabiliter exulare: vel ſi laic⁹ eſt, vltimo ſupplicio affici.

ideo aſt petijt à Papa hanc conſuetudinem tolli, quia continebat ſpeciem mali, vt 1. quæſt. 1. emendari.

HAdrianus.] CASVS. Deſiderius rex morabatur Papiæ, q totam Italiam ſtimulauit: propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire: qui Papiæ dimiſſo exercitu, Romam iuit: ibique honorifice receptus, Papiam rediit: & tamdiu eam obſedit, donec Deſiderium regem cepit. Deinde Romam reuerſus ſynodum congregauit, vbi Hadrianus cum centum quinquagintatribus epiſcopis dedit Carolo poteſtatem eligendi Papam, & ordinandi ſedem apoſtolicam, & cõfirmandi omnes epiſcopos & archiepiſcopos per prouincias: & quicumque contra hoc priuilegium veniret, anathema eſſet: & niſi reſipiſceret, bona eius publicari præcepit.

a ¶ Defendendas.] ad hoc tenentur omnes principes,

e ¶ Confirmamus.] Arg. q̃ idẽ poteſt dare & confirmare. 23. diſt. in nomine. extra de elec. cũ inter. Arg. cõ extra de fi. inſtr. c. inter dilectos 6. dic q̃ non põt eodẽ reſpectu: ſed diuerſis, vt in d. c. cũ inter. & ff. de iuriſ. om. iud. & quia. q̃ñq; etiã dr̃ dare, id eſt, datũ oſtendere, vt 23. q. 5. §. hinc notandum. ff. de teſta. heredes. §. ſi quid.

f ¶ Primo.] non dicas primo regi, ſed primo Othoni, id eſt, ante quem nullus alius fuit. ſic extra de verbo. ſigni. Ioſeph. & ff. de verbo. ſignifi. proximus.

g ¶ Succeſſorem.] Hoc ſpeciale fuit cõ id. 8. q. 1. Moyſes.

1 Vnus eſt. Sol. intelligit per ſingulas prouincias ſui imperij.
4 Iſtam gl. ſequuntur Cy. Bart. & Bal. Sal. & Ia. in l. 1. col. 2. C. de ſũma tri.
5 Adde hic an Reges Frãciæ ſubijciantur Imperio, gl. in c. 1. in prin. de pa. iuram. fir. tenet q̃ ſic. Communiter tamẽ tenetur cõtrarium p tex. in cap. per venerabilem: extra qui fi. ſint legi. Spe. in tit. de app. §. nũc tractemus. I princip. Bar. in l. hoſtes. in 2. col. ff. de cap. & Bal. in d. c. 1. de pa. iur. fir. reprobata. ibi gloſſ. & etiam ibi ponit And. de Yſer. itẽ p hoc ad. de concor. in apoſtl. ad Iaſ. in l. 1. C. d ſum ma trini. Idem de rege Hiſpaniæ, gl. magna ad fi. in c. & neceſſe. de dona. int. vir. & vxo. Pã. c. venerabilem. col. 9. de ele. Iaſ. l. id quod apud hoſtes. d le. 1.
6 Ibi diſtinguitur vtrum eſſet ibi donatiuum vel confirmatiuum. nã non poteſt

donare ſi iam denatum erat, vt in hac decre.in fi. inſtitu. de do.circa fi. nec idē date & confirmare ſimul & ſemel, niſi oſtendatur conceſſio principalis primo. ff. de iur.om. iudic. l. & quia. Archid.

ſic.7.q.1.per iſti.hic patet q. maximam habet poteſtatē Papa circa imperium. Sed dic q. tantum in Italia. permittit ei facere ſucceſſorem.

a ¶ Ac per hoc.] quaſi dicat:ex quo in Romana eccleſia hoc permittitur:ergo & in minoribus. Et eſt argu. q. idem iur.s eſt in mēbris, quod in capite, vt 16. q. 2. cap. 1.12. q.2. cognouimus. & q. 1.præcipimus.& 2. q. 3. ſi quis eps.24.q. 1.rogamus.

b ¶ Conceſſit.] videtur ergo q. imperator poſſit dare priuilegium libertatis, vt extra de reſtitu. in integ.auditis.

c ¶ Sit patricius.] & ſic Papa dat hic gladij poteſtatem:cuius tamen exercitium ipſe non habet. Io. extra de electio. ſuffraganeis.B.

Papa dat gladij poteſtatem.

d ¶ Apoſtolicam.] Sed numquid Papa poſſet ei poteſtatem dare, vt deponeret ipſum? ſic in hæreſi.& de conſenſu Cardinalium: immo in omnibus ſe pōt ſubijcere ei, vt 2.q.7.nos ſi.

e ¶ Exilio.] not. eccleſiam poſſe aliquē mittere in exilium, vt 3.q.4.hi qui.

f ¶ Affici.] Cum hæc priuilegia fuerit omnibus ſucceſſoribus data, quare non vtūtur eis? Reſpon. quia Imperatores eis renuntiauerunt, vt ī. ead.tibi. Itē quia per abuſum ea perdiderunt, vt ī.ead.§.verū. Item quia ex cauſa fuerunt eis conceſſa. vnde ceſſante cauſa, ipſa ceſſauerūt, vt in 1.q.7.quod pro remedio. Nec obſt. qđ hic dr̄ de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendum eſt de illis ſucceſſoribus, qui hoc impetrare poſſunt, vt 23. diſt.in nomine.

Imperatores multa perdiderūt priuilegia.

cumq; & 16.q.1.in canonibus.Io. Sed in malo nulli eſt obediendum:nec aliquis excuſatur, vt 11.q. 3.ſi dn̄s.B.

b ¶ Sub excōicationis.] Ex hoc videtur q. per talia verba fiat excōicatio:cum ſic dr̄; præcipio tibi hoc ſub pœna excōicationis. Et eſt arg.ad idem extra de eo qui or. fur.

Obediendum non eſt alicui in malo.

Excommunicatio aſſeratur per hæc verba præcipio ſub pœna excommunicationis.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiſcopos, ſeu epiſcopos, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant, & conſecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus, & archiepiſcopis conceſsit [b]: & vt nemo deinceps cuiuſque dignitatis, vel religioſitatis eligendi vel patricium, vel Pontificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quēcumque epiſcopum ordinandi habeat facultatem abſque conſenſu ipſius Imperatoris: (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & vt ipſe ſit patricius [c], & rex. Quod ſi a clero & populo quis eligatur epiſcopus, niſi à ſupradicto rege laudetur, & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apoſtolicam [d] auctoritatē aliquid molietur, hūc excommunicationi ſubiacere decernimus: & niſi reſipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis ſuplicijs affici [f].

a ¶ In ſynodo.] *Initium huius capitis videtur eſſe iſtud:* Ad exēplum, *&c. verba autem, quæ antecedunt, ipſa quoque pertinere ad titulum, vt integer titulus ita habeat:* Leo Papa in ſynodo congregata Romæ in eccleſia ſancti Saluatoris. *Eſt autem Leo octauus, de quo multa ſcribit Luitprandus in fine libri ſexti, & S. Antoninus par. 2. tit. 16. c. 16.*

Item Gregorius lib. 4. reg. epiſt. 34. ſeu cap. 78. ad Conſtantiam Auguſtam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quòd abſque auctoritate Apoſtolica ordinatur.

C. XXIIII.

Poly.l.1.tit.5.

SAlonitanæ ciuitatis epiſcopus me, ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt; & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eumdem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, vt omnino Miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius à ſereniſsimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſsiſſent [g]. Quod ei ſub excommunicationis [h] interpoſitione mandaui. Qui † contempto me, atque deſpecto, in audaciam quorumdam ſæcularium hominum, quibus, denudata ſua eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc vſq. Miſſas facere præſumit, atque

† *al.* Et] ori.

SAlonitanæ.] CASVS. Maximus dicebatr in quattuor deliquiſſe. Primo quia p ſimoniā archiepatum Salonitanæ ciuitatis acquiſierat. Secundo quia ordinatus fuerat Papa irrequiſito, vel eius rn̄ſali. Tertio qa ꝯ excōicationē à Papa latā ſub conditione ſi diuina celebraret, eo q. ſic fuerat ordinatus, Miſſas cantare pſumpſit audacia quorundā ſæculariū, quibus multa pmia, ſua eccleſia ſpoliata, dare dicebatur. Quarto, q. fornicationis vitio laborarabat. Sed ad preces principū Conſtantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia vero mala illius indiſcuſſa relinquere noluit: ideoque præcepit ſibi, vt Romam venire non differret: & ſi non venerit, diſtrictione canonica ferietur.

g ¶ Iuſſiſſent. Arg. q. auctoritas maioris excuſat 1, vt 14. q. 5. dixit. 28. diſt. diaconi. 23. q. 5. miles. Arg. ꝯ 12.q.2.q-

1 Etiam in auctoritoribus quo ad q.1, vt not. 86. diſt. an putatis.

fur.rece.c.1. Arg. ꝯ extra de iure patro. relatum. in fi. & de ſagitarijs. cap. vno vbi de hoc. H. dicit q. ſi talis phibitio fiat à canone, nō fit excōicatio per illa verba, vt 30. diſt. per totum. ſecus ſi ab homine 2: quia canon mitius agit quàm homo, vt 26.q.7. alligant & ff. de arbi. Celſus. Alij dicunt, q. refert an diffiniendo illa verba proferantur; vt tunc per ea fiat excommunicatio, an cōſtituendo ius. & tunc non fiat excommunicatio per illa verba. Sed hæc veritas eſt, q. illa verba nō habēt vim ſententiæ, ſed tantum comminationis, vt C. commina. epiſtolas, per totum. Hoc autem ſcias, q. ſub conditione poteſt quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam ſententiā: vnde exiſtente conditione ligat excōicatio, & nō prius: & tamen à tali excōicatione poteſt appellari licet H. contrariū ſcripſerit, vt extra de app. pręterea 2. & hoc ideo, quia excōicatio tunc non valuit ſecū ſuam

2 Quia ... eſt ligat... vt hic. & extra de ap... pel. pręterea ... & de eo qui ... fur. ord... rece. c. 1 ... cundū ... qui h... quitur ... ſentē... Hu.

Exco... nica... teſt ... cōdi...

ſuam executionem; quia non cedit, nec venit dies ante exiſtentem conditioné, vt ff. de verb. ſig. cedere. Sed quid ſi excommunicans moritur priuſquàm exiſtat cõditio? tunc dico excõicatum qñ extat conditio; & ita aliquis excommunicatur à mortuo 1. Vtrum auté conditione exiſtente

Cum longe.] Casvs. Conſuetudo erat in Hiſpania, q quoties moriebatur eps, omnes epi comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu præſulis ſignificarent. Sed quia qñq; nuntiorum impediebatur celeritas, ita q ſine magno incommodo electio principis non valebat expectari: & ſi recederent, oportebat eos iterum conuenire ad conſecrationé electi: & ſic eis difficultas maxima incũbebat: ſimiliter & regi iminebat difficultas, cum alijs negotijs impeditus non poſſet tã cito cõſulto eporum rñdere, quod conſultum numeroſa neceſſitas expectabat: ideo placuit omnibus epis Hiſpaniæ, vt archiepiſcopus Toletanus haberet poteſtatem confirmandi & ordinãdi in quibuſlibet puincijs epiſcopos: quos regalis poteſtas eligat ſaluo priuilegio cuiuſlibet prouincię: ita tamen vt quicumque fuerit ordinatus, poſt ſuam ordinationem intra ſpatium trium menſium proprio archiepiſcopo ſe præſentet.

ad me venire ſecundum iuſsionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorũ obediens [a], eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, quod in ordinatione ſua me, vel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxaui [b], ac ſi me [c] auctore fuiſſet ordinatus. Alia vero peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia, quæ cognoui [d], vel quia cum pecunijs eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere præſumpſit, propter Deum irrequiſita relinquere non poſſum. *& infra.* ¶Et ſi ad me diu venire diſtulerit, in eo exercere diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Item ex concilio Toletano 12. c. 6.

¶In electione epiſcoporum, principis deſideratur aſſenſus. C. XXV.

† *Dum*] orig. in quo hæc oratio pẽdet ab alio principio.

Cvm † longe lateq. diffuſo tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nuntiorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præſulis tranſitus innoteſci, aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio præſtolari; naſcitur ſæpe, & noſtro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ poteſtati [e], dum conſultum noſtrum pro ſubrogandis pontificibus ſubſtinet, innumeroſa † neceſsitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hiſpaniæ, atq. Gallicíæ † [f], vt ſaluo priuilegio [g] vniuſcuiuſque prouinciæ, licitum maneat [h] deinceps Toletano pontifici, quoſcumque regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani epiſcopi iudicium dignos eſſe probauerit, in quibuſlibet prouincijs & in præcedentium ſedibus præficere præſules, & decedentibus epiſcopis [i] eligere ſucceſſores; ſic tamen, vt quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra [k] trium menſium ſpatiũ proprij metropolitani præſentiã viſurus accedat.

† *al. iniurioſa*

† *al. Gallia*

Electiones quoque ſummorum Pontificum, atque aliorũ infra præſulum quondam Imperatoribus repræſentaban-

existente intelligatur retro fuiſſe excommunicatus, per id quod legitur. ff. qui pot. in pign. hab. l. potior. & ff. de manumiſ. teſt. Neratius. Vel tantũ à tpe conditionis extantis, per id qđ eſt. ff. de ędil. edi. bouem. §. ſi ſub conditione. diſputationi relinquo. Ioan. Ego credo q à die exiſtentis conditionis per decre. illam, præterea. extra de appel. B.

a ¶ Obediens.] hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere non poterant. H.

b ¶ Laxaui.] not. epiſcopum remittere poſſe quæ ad ipſum ſpectant, non quæ ad Deum 2: arg. 23. q. 4. ſi is qui prælatus. Sed nonne quæ fiunt in perſonam epiſcopi, vel alterius prælati, fiunt in contemptum eccleſiæ, & ideo in Deum? vtique: ſed principaliter in prælatum, ſ. diſt. 45. & qui emendat. & 23. q. 4. inter.

c ¶ Ac ſi me.] argu. q ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime. extra de iure pat. cura. 18. q. 2. de monachis. 9. q. 2. Lugdunen.

d ¶ Cognoui.] per auditum. 2. q. 5. quanto. 22. q. 5. hoc videtur. non tamquam iudex. 2. q. 1. §. quando.

e ¶ Poteſtati.] nihil tamen hic regi ſubtrahitur: quia ſicut prius eligebat, ita & modo poſt priuilegiũ Toletano epiſcopo cõceſſum. B.

f ¶ Atque Gallicíæ.] connumerat hic Galliciam Hiſpaniæ, cũ tamen ſit pars eius: & ita pars connumerat ſuo toti. ſic ĩ. ea. ego. & C. de excuſa. tuto. exactores. vbi dicitur, oneribus & tutelis.

Additio. Cum tamen omnis tutela ſit onus§. & ita ius non reſpicit talem connumerationem. Vel locus eſt ſicut loquuntur peregrini. vel non eſt pars eius, ſecundum Lau.

g ¶ Priuilegio.] id eſt, iure. ſic 9. q. 3. ſaluo 3. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. 1. potius ergo onus quàm ius primatiæ conceſſum fuit huic Toletano epiſcopo. cum enim rex eligeret olim de conſilio omnium epiſcoporum, hoc conſilium conceditur ei hic.

h ¶ Maneat.] argu. propter loci & temporis difficultaté electionem fieri à quo non debeat: ſic extra de iure pat. ſi vero. & 24. q. 1. pudenda. 93. diſt. iuxta.

i ¶ Epiſcopis eligere.] id eſt, à rege electos conſecrare & confirmare.

K ¶ Infra.] ĩ. diſt. 93. iuxta. extra de iure pat. ſi vero. ĩ 65. diſt. ſi quis contra. ſed non eſt contra 4.

Electiones. Casvs. Iſte §. reſpicit proximum cap. cum longe. Non ſolum in Hiſpania eligebantur epi per reges, ſed etiam electiones ſummorum pontificum & epiſcoporum quondam Imperatoribus repræſentabantur: ſicut factũ eſt de Ambro. & Grego. Vnde appa-

3 Et ſic nota, q cõſentit aliquid ſaluo iure ſuo.

4 Sub. immo potius concordat, cum hic dr intra triũ menſium, & c. in duobus menſibus impletis: qđ idé eſt. ſ. in lo.

ret laicos ab electione non eſſe excludendos. Hanc vero contrarietatem ſoluit Gratianus, dicens q laici non debent vocari ad electionem faciẽdam, ſed ad præbẽdum electioni conſenſum. Nam clericorum eſt eligere, & populi cõnſentire: ſicut ſupra in cap. noſſe. in fi. Et q laici vocentur ad electionẽ non vt eligant, ſed vt conſentiant electioni probat per duo ſequẽtia capitula, quorum primum patet.

notiſſimi conſentirent in electum, quem ſibi viderent in patrem eligi: ſicut de Ambro. fecit Valentinianus. Et q principes intereſſent propter hæreticos & ſchiſmaticos, probat per ſequens capitulum.

k ¶ Legibus.] 23. q. 7. c. 1. & 2. & diſt. 8. quo iure.

tur: ſicut de electione beati Ambroſii, & beati Gregorij [a] *legitur. Quibus exemplis, & præmiſſis auctoritatibus liquido colligitur laicos non eſſe excludendos ab electione, neque principes reijciendos ab ordinatione eccleſiarũ. Sed quòd populus iubetur electioni intereſſe; non præcipitur aduocari ad electionem faciendã, ſed ad conſenſum electioni adhibendum. Sacerdotum enim (vt in fine ſuperioris capituli Stephani* [b] *Papæ legitur) eſt electio: & fidelis populi eſt humiliter conſentire. Deſiderium ergo plebis requiritur, vt clericorum electioni concordet. Tunc enim in eccleſia Dei rite præficietur antiſtes, cum populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.*

Vnde Cæleſtinus Papa ait ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. cap. 5.

¶ Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire. C. XXVI.

CLeri, plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur.

Itẽ Leo primus ad epiſcopos Vienenſis prouinciæ, epiſt. 87. al. 89. [Sed paulo aliter, & copioſius.]

¶ De eodem. C. XXVII.

VOta [c] ciuium [d], teſtimonia populorum, honoratorũ [e] arbitrium [f], electio clericorum in ordinationibus [g] ſacerdotum expectantur. *& infra.* ¶ Per pacem, & quietem ſacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulentur: teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus [h], & plebis [i].

3 *Principibus vero, atque Imperatoribus electiones Romanorum Pontificum, atque aliorum epiſcoporum referendas vſus, & conſtitutio tradidit pro ſchiſmaticorum, atq. hæreticorum diſſenſionibus; quibus nonnunquam eccleſia Dei concuſſa periclitabatur. Contra quos legibus* [k] *fideliſſimorum Imperatorũ frequẽter eccleſia munita legitur. ¶ Repræſentabatur ergo electio Pontificum catholicorum principibus, vt eorum auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel ſchiſmaticorum auderet contraire, & vt ipſi principes tamquã deuotiſſimi filij in eũ conſentirent, quẽ ſibi in patrẽ eligi viderent, vt ei in omnibus ſuffragatores; exiſterẽt ſicut Valentinianus beato Ambroſio ſupra legitur dixiſſe: [Noli timere; quia & Deus, qui te elegit, ſemper te adiuuabit, & ego adiutor, & defenſor tuus: vt meum ordinem decet, ſemper exiſtam.]*

Vnde Stephanus Papa ſtatuit, dicens.

¶ Præſentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. C. XXVIII.

QVia ſancta Romana eccleſia, cui, auctore Deo, præſidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice

Quia.

ī. ead. c. noſſe.

ī. diſt. 61. c. nullus.
Poly. l. 2. tit. 1. & ceteri, vt ī.

ī. c. Valentinianus.

Pann. l. 3. c. 1. §. Stephan⁹ Papa.

a ¶ Et beati Gregorij.] non in hoc volumine, niſi arg. ī. ead. Agatho.

b ¶ Stephani.] ſ. ead. diſt. noſſe.

VOta.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quæ debeant in electione concurrere, ſcilicet conniuentia & conſenſus ciuium, bona fama populi, maiorum laicorum arbitrium & voluntas, & electio clericorum, & ſubſcriptio.

c ¶ Vota.] ideſt, conniuentia & cõſenſus, vt ī. diſtin. 24. epiſcopus.

d ¶ Ciuium.] non ruſticorum extra ciuitatem conſiſtentium.

e ¶ Honoratorum.] ſcilicet maiorum de populo, & clero. ī. ea. Hadrianus, in fi.

f ¶ Arbitrium.] ī. diſtin. 23. c. 1. 24. diſtin. c. nullus.

g ¶ In ordinationibus.] i. electionibus.

h ¶ Ordinis conſenſus.] quia dicitur ordo cerdonum, pellipariorum, vel alterius corporis.

i ¶ Et plebis.] nomine plebis cenſentur illi, qui non ſunt collecti ad aliquod corpus 1 faciendum: de quo corpore habes ff. quod cuiuſq; vniuer. l. 1. & eſt ad hoc bonum ſimile C. de epiſco. aud. l. iubemus.

Plebis nomine qui cenſentur.
1 De hoc le. & no. extra de exceſ. prælat. delicta. & p Inno. extra de off. ord. cum ab eccleſiarum. Archid.

PRINCIPIBVS. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua reddit rationem, quare vocabantur principes ad electiones. Archid.

CASVS. Hic duplex ratio redditur, quare quondam Regibus & Imperatoribus electiones repræſentabãtur: ſcilicet vt nullus hæreticorum & ſchiſmaticorum electioni contrauenirer, pro quibus ſæpe eccleſia periclitabatur; & vt ipſi principes tamquam filij de-

QVia.] CASVS. Romana eccleſia ſæpe patiebatur moleſtias in obitu Papæ, & i electione ſucceſſoris: quia

quia nuntij Imperatoris defuerant: ideo ſtatuit Stephanus, q̃ electio Papæ non fieret niſi præſente populo, & ſenatu, & Imperatore, vel eius legatis: vt ſcandala remoueantur, & eis præſentibus conſecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta vel promiſſiones niſi quæ fuerint de antiqua conſuetudine. ſeruetur talis conſuetudo, vt dicit illa conſtitutio, ad apoſtolicam. H. tamen dicit, q̃ iſtud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana eccleſia petat ab eis, quàm ipſi ſoliti ſunt facere, ſcilicet vt Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quàm iuramentum fidelitatis, quod Imperator cõſueuit præſtare, vt j. ead. tibi. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

obeunte; quæ ob hoc inferuntur, quia abſque Imperiali notitia Pontificis fit conſecratio; nec canonico ritu, & cõſuetudine ab Imperatore directi interſunt nuntij, qui ſcandala fieri vetent, volumus vt cum inſtituendus eſt Pontifex conuenientibus epiſcopis, & vniuerſo clero eligatur præſente [a] ſenatu, & populo, qui ordinandus eſt; & ſic ab omnibus electus præſentibus legatis Imperialibus conſecretur; nulluſque ſine periculo ſui iuramenta [b], vel promiſſiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere; niſi quæ antiqua exigit conſuetudo [c]; ne vel eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.

4 *Verum, quia Imperatores quandoque modum ſuum ignorantes non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuentium, immo exterminantium eſſe voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapſi catholicæ matris eccleſiæ vnitatem impugnare conati ſunt; ideo ſanctorum Patrum ſtatuta aduerſus eos prodierunt, vt ſemet electioni non insererent: et quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur: ſicut ſcriptura quoq; diuina dicit, quod Ezechias diſſipauit excelſa [d] & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, & fregit ſerpentem aneum, quem fecit Moyſes; videlicet, quia illum ſerpentem Deus fieri iuſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret; ideo [e] ipſe populus colere, & venerari eum cœperat: & idcirco deſtruxit [f] iſte, quem iubente Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in eccleſia; vt ſi nonnulli ex prædeceſſoribus, & maioribus noſtris fecerũt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem, et ſuperſtitionem, ſine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate à poſteris deſtruantur [g]. Poſtremo præſentibus legatis Imperatorum, & inconſultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem ijdem Imperatores religioſo mentis affectu præfatis priuilegijs renuntiauerunt; multa inſuper donaria eccleſiæ conferentes.* *Vnde Gregorius* [a] *ſcribit.*

4. Reg. 18.

VERVM. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua dicitur, quare principes poſtea fuerunt prohibiti, ſcilicet quia impedimentum præſtabant: & quia ipſi renuntiauerunt. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. in cap. quia. quòd conſtitutio facta fuit quondam, q̃ Imperatores deberent intereſſe electioni Papæ & epiſcoporum, vt ſ. patet in multis cap. Nunc vero dicit Gratianus in hoc §. q̃ poſtea ſtatutum fuit cõtrarium propter tres rationes. Prima ratio eſt, quia Imperatores abutebantur priuilegio ſuo: quia non ſolum conſentire volebant, ſed etiam electionibus ſe ingerebant. Secunda ratio fuit, quia in hæreſim labebantur, & ſæpe eccleſiam impugnabant. Et q̃ Apoſtolici potuerunt in contrarium ſtatuere, & deſtruere conſtitutiones, quas anteceſſores fecerunt pro bono, probat exemplo Ezechiæ, qui ſerpentem æneum, quẽ fecerat Moyſes pro liberatione populi, deſtruxit: cum populus illum coleret ſicut Deum. Tertia ratio eſt, quia Imperatores ſuis priuilegijs renuntiauerunt: & poſtea electiones Apoſtolicorum celebratæ ſunt præſentibus & inconſultis legatis Imperatorũ: quod probat ſequens capi.

a ¶ Præſente.] infra 79. diſt. nullus.

b ¶ Iuramenta.] videtur ergo, quòd ante electionem non ſit præſtandum iuramentum de indemnitate eccleſiæ, vt 8. q. 3. Artaldus. & ſ. 28. diſt. de Syracuſanæ. præſumeretur enim hæc ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamen quidam, q̃ ſi eſt conſuetudo, quòd præſtetur, præſtari poteſt: & ſic intelligũt quod dicitur hic in fi. Quid tamen iuris ſit de hoc, habes 8. q. 3. in ſumma.

c ¶ Conſuetudo.] Per hoc videtur, quòd in ſpiritualibus ſeruãda ſit conſuetudo in recipiendis muneribus: vt ſ. ead. Agatho. & in auth. de ſanct. epiſco. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. quæſitũ. & 9. q. 3. conqueſtus. & extra de ſimo. ad apoſtolicam. Argu. contra. extra de ſimon. cum in eccleſiæ. & cap. ſicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum eſt aliquid petere in ſpiritualibus, ſed non pro ſpiritualibus, vt non petatur pro conſecratione, ſed pro conſuetudine. Vel dic q̃ ſi conſuetudo illa pietatem continet, non poteſt petere, tamen ſuperior cogere poteſt, vt extra de ſimon. tuam & facit ad hoc q̃ conſuetudo facit non delictũ, quod aliàs eſſet delictũ. 32. q. 4. obijciũtur. Ad idẽ habes arg. opt. extra. de tẽp. ord. c. 2. ibi videas. Arch.

d ¶ Excelſa.] id eſt, templa idolorum in excelſis poſita.

e ¶ Ideo.] quia iuſſu domini factus erat: & quia eum reſpicientes, liberabantur.

f ¶ Deſtruxit.] Hic Ezechias commendatur ex deſtructione imaginis, quæ erat occaſio ſuperſtitionis. quare ergo Maſilienſis epiſcopus condemnatur, qui deſtruxit imagines, in quibus populus idololatriã committebat, vt de conſec. diſt. 3. perlatũ? Dic q̃ ſerpẽs iſte fuit tẽporalis ad ſanandum vulnera. vnde ceſſante cauſa ceſſare debuit effectus: ſed cauſa imaginum perpetua eſt, vt habeatur in eis memoria Dei.

Ezechiæ commẽdatio.

g ¶ Deſtruantur.] Arg. ſucceſſores debere mutare facta & inſtituta prædeceſſorũ etiã bona, ſi viderint eſſe ea perniciosa exẽplo. 7. q. 1. vide etiã 35. q. 1. c. 1. & 96. diſt. bene,

Succeſſores, prædeceſſorũ ſtatuta mutare poſſunt.

bſi. in fi.diſt.63.chorepiſcopi.& extra de dec.ſuggeſtũ: vbi eſt arg.ꝙ priuilegium quod eſt exemplum mali.remouendum eſt.inſtit.ui bon.rap.§. ſed ne dum talia.

CVm Hadrianus.] CASVS. Hadrianus ſecundus ab eccleſia ſanctæ Mariæ maioris deportatus eſt à clero & populo & proceribus certatim ad patriarchium Lateranẽſe.quod audiẽtes nũtij Ludouici Imperatoris moleſte tulerũt ꝙ cum præſentes eſſent,vocati non fuerunt:qui audiẽtes ꝙ non fuit factum in contemptum eorum, ſed ad cautelam futuri temporis, omnẽ indignationem medullitus ſedauerũt,& acceſſerũt humiliter ad ſalutandũ electũ.

a ¶ Traheretur.] Debet enim ire quaſi inuitus, vt arg. 1.q.6. ſicut is.C.de epiſc. & cle.ſi quemquam.ſic enim appellãtur quaſi proprio nomine & quia portatur Papa in manibus,ne offendat ad lapidem.

b ¶ Temporis.] Nota quæ non ſunt mala, interdum debent omitti,ne ſint exemplo pernicioſa, vt ſ. diſt.23.in nomine. ſ diſt.21. denique. 12. q.2.liberti.2.q.7. accuſatio.& 30. q. 1.c. 1. inſti. ui bo. rap. §.ſed ne dum.

c ¶ Et ad ſalutandũ] Ar.eos conſenſiſſe electioni ex quo interfuerunt,& eum ſalutauerunt,& non reclamauerunt, ſic extra de his quæ fi. à ma.par. cap. ex ore. in fi.& extra de priuile.cũ olim. in fi. & extra de ſent.excom. ſi aliquando 1 .& eo ipſo ꝙ qs ſalutat alium,videtur conſentire ei,vt 24.q.1. omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult ſalutare alium,præſumitur inimicus,vt extra de offi.dele.cum ſuper. in parte deciſa.& eo ipſo ꝙ Stephanus dixit perlegatur. intelligitur conſenſiſſe,vt 96. diſt.bene.ſic ĩ.de conſec. diſt.2.pacem.

Electum ſalutãs electioni eius præbet conſenſum.

Ad hoc facit quod leg.& not. extra de p̃bẽ. dilecto. in glo. ad hoc videbatur. Sed poteſt dici. ꝙ ibi epiſcopus ignorabat illum minus canonice fuiſſe receptũ: & ideo nõ obfuit.arg. ff. de interrog. ac. de ætate.§.vlti. Archid.

¶ Inconſultis legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligitur. C. XXIX.

CVm Hadrianus ſecundus ad Romanum Pontificatum ab eccleſia Dei genetricis Dominæ noſtræ,quæ dicitur ad præſepe, traheretur [a] ad Lateranenſe patriarchiũ: certatim à clero,& proceribus, & plebe deportatus eſt. Quod audientes miſsi Ludouici Imperatoris moleſte tulerunt,indignati ſcilicet,quòd dum præſentes eſſent, non fuerunt inuitati,nec optatæ à ſe futuri præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione,quòd non cauſa contemptus Auguſti,ſed futuri tẽporis [b] proſpectu omiſſum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præſulum expectandi,mos per huiuſmodi fomitem inoleſceret) omnem indignationem medullitus ſedauerunt,& ad ſalutandũ [c] electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt [c].

Iuo p.5.c.16.

† Concor. tex. in l. ſi exheredatus. & in l. ſi ꝓponat. §. 1. ff. de inoffic. teſta.

a ¶ Gregorius.] Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius eſſe non poteſt, cum Hadrianus ſecundus, de quo hic mentio fit, poſterior ſit Gregorio quarto. In pontificalibus vero manuſcriptis inter geſta Hadriani ſecundi, itemque in collectione manuſcripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis euſdem Hadriani ſecundi habetur.

c ¶ Acceſſerunt.] *In iiſdem pontificalibus hæc continenter ſequũtur:* Audiens hoc Ludouicus Imperator Chriſtianiſsimus: mox Imperialem ſcribens epiſtolam,cunctos Romanos, qui dignũ tãto peregiſſent officio præſulem, collaudauit: per quã epiſtolam videlicet innotuit,nulli quidpiam præmii fore pro conſecratione Romani Põtificis quoquomodo pollicendum, cum ipſe hanc non ſuorum ſuggeſtione, ſed Romanorum potius vnanimitate ardentiſsime cuperet prouenire, maxime cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana eccleſia vel deperire quidquam ſe diceret anhelare.

Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. C. XXX.

EGo Ludouicus Imperator Auguſtus ſtatuo, & concedo per hoc pactum confirmationis [d] noſtræ tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & per te vicario tuo domino Paſchali ſummo Pontifici,& vniuerſali Papæ,& ſucceſſoribus eius in perpetuum; ſicut à prædeceſſoribus noſtris vſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis Romanam ciuitatem cum ducatu ſuo, & ſuburbanis; atque viculis † [e] omnibus & territo-

S.Antoninus p. 2.tit.16.c.1.§.2. Volaterr. l.3. Anſ.l.4.c.35. Iuo par.5.c.52.

† *al. villulis*

EGo Ludouicus.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur,ꝙ Imperator Ludouicus conceſſit & confirmauit Paſchali & eius ſucceſſoribus Romam cum toto ſuo ducatu & territorio in perpetuum tenere,& habere quiete,ſicut ſui anteceſſores quiete poſſederunt. In ſecunda parte dicitur, ꝙ qñ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem ſucceſſoris cuiuſcumque ſit generis impediat, vel electoribus cõtradicat:ſcilicet Cardinalibus:ſed eo electo & conſecrato nuntij dirigantur ad regem Francorum ad pacem & amicitiam inter eos ſociandam. Secunda pars incipit ibi. Idem quando diuinæ. Sequens cap.patet.

d ¶ Confirmationis.] Argu.quòd aliquid ſimul datur & confirmatur,vt not.ſ.ea.in ſynodo

e ¶ Viculis.] id eſt, villulis.ff.ad muni.qui ex vico.nec

poſſet

poſſet. Imperator illam donationem reuocare. nam dicit lex, q̃ ſola immenſitas eſt menſura rerum donatarũ in eccleſia. C. de ſacroſan. eccle. authen. ſed hodie. immo nec concedit hic: ſed conceſſa confirmat. nam omnia hæc & alia plura iam prius fuerant eccleſiæ conceſſa. ꝟ. 96. ꝟ. 96. diſt. Conſtantinus. præterea quia Imperator poteſt alienare 1 res imperij, vt ff. de leg. 1. apud Iulianũ. §. vlt. Item quia per hanc conceſſionẽ non læditur imperiũ, ex quo res redit ad primum ſtatum, vt ff. de pac. ſi vnus. §. pactus. & 35. diſt. ab exordio. nõ ob. 12. q. 2. non liceat. quia ille non poterat legem imponere ſuo ſucceſſori. extra de elect. innotuit.

Imperator imperij res alienare poteſt.

1 Ad hoc facit opt. q̃ le. & no. 16. q. 3. placuit 1. ſm Ioan.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus ſeu [b] cũctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac villis in Thuſciæ partibus. *Item infra.* ¶ Quando diuina vocatione huius ſacratiſſimæ ſedis Pontifex de hoc mundo migrauerit [c]; nullus ex regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate cõſtitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi; nulluſque in ciuitatibus, aut in territorijs ad eccleſiæ beati Petri apoſtoli poteſtatem pertinentibus aliquod malum propter hoc facere præſumat: ſed liceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo Pontifici exhibere ſepulturam; & eum, quem diuina inſpiratione, & beati Petri interceſſione omnes [d] Romani vno conſilio, atque concordia ſine qualibet promiſſione ad Pontificatus ordinem elegerint, ſine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico conſecrare; & dum conſecratus fuerit, legati ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores reges Francorum [e] dirigantur; qui inter nos, & illum amicitiam, & charitatem, ac pacem ſocient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.*]

¶ Electio, & conſecratio Romani Pontificis non niſi iuſte, & canonice fiat. PALEA. C. XXXI.

S. Antonin⁹ ibidem. Iuo par. 5. c. 14.

INter nos, & vos pacti ſerie ſtatutum eſt, & confirmatum, quòd electio, & conſecratio futuri Romani Pontificis non niſi iuſte & canonice fieri debeat.

[*Item conſtitutio* [a] *primi Henrici, & primi Othonis cũ Romanis Pontificibus.*

¶ Ab Imperatore, vel nuntijs eius electioni Romani Pontificis nullum obſtaculum generetur. PALEA. C. XXXII.

Anſel. l. 4. c. 37. & l. 6. c. 7. Iuo par. 5. c. 52.

In legib. Longob. l. 5. tit. de Pontifi. leg. 3.

COnſtitutio primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Vt nullus miſſorum noſtrorum cuiuſcumque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum Pontificum neque liber, neque ſeruus ad hoc venire præſumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum Patrum antiqua admiſit conſuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd ſi quis contra hanc noſtram cõſtitutionem facere] præſumpſerit, exilio tradatur.

abeſt à Grat. & Iuo.]

a ¶ Conſtitutio.] *Ex antiquo exemplari Gratiani reſtitutus eſt huc titulus: in quo exemplari poſt titulum iſtum, interpoſita rubrica, incipit caput.* vt nullus, &c. *vt etiam apud Iuonem. Verum, quia receptum eſt, vt initium huius capitis ſit à dictione,* Conſtitutio. *relicta ſunt hæc verba etiam in principio ipſius. Extat vero hoc capitulum in vetuſtis quoque exemplaribus, in quibus paleæ eſſe non ſolent.*

a ¶ Et territorijs.] quid ſit territorium, quid ſit oppidũ, quid vrbs, habes ff. d verb. ſign. pupillus. §. territorium. Et ſic eſt arg. q̃ nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria, vt 12. q. 2. c. vlt. & ff. de verb. ſign. l. 2. & ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Argu. contra. de verb. ſig. qui in cõtinentibus. & l. ædificia. ff. de iudi. inſulæ. ff. de offi. præ. vrb. l. 1. ibi, [cum vrbem.]

Ciuitatis appellatione eius territoria nõ comprehẽduntur.

b ¶ Seu.] hæc dictio, ſeu, potius auget donationẽ, quàm diſiungat inter res donatas, vt ff. de au. & arg. leg. l. ſi quis ita.

c ¶ Migrauerit.] olim enim nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertiũ diẽ poſt ſepulturam præmortui, vt ꝟ. diſt. 79. nullus ſed per contrariam conſuetudinem hoc hodie abrogatũ eſt.

Papæ electio olim p triduum differebat.

ADDITIO. Idẽ ſentiunt hic Hug. & I. quorum fuit hæc gl.

d ¶ Omnes Romani.] nota q̃ olim omnes Romani intererant electioni ex conſuetudine. ꝟ. cap. proxi. & cap. ſeq.

e ¶ Francorum.] not. imperium prius Frãcorum 1 fuiſſe: ſed poſtea Theutonici virtutibus promeruerũt imperium, vt 28. q. 1. §. ex his. in quos hodie trãſlatum eſt imperium. extra de elec. venerabilem.

Imperium Franci primo, deinde Theutonici habuerunt.

1 Not. hic, q̃ tunc Frãciam tenebat Romanus Imperator.

COnſtitutio.] CASVS. Dicitur hic q̃ primus Henricus & primus Otho conſtituerunt cum Romanis pontificibus, vt nullus eorum nuntius vel alius cuiuſcumque ſit genus vel cõditionis, in electione Romani pontificis audeat contradicere:

cere: & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

Tibi domino.] Casvs. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per ſuum procuratorem: in quo dicitur q. in 8. cap. tenetur.

a ¶ Tibi domino.] arg. q. qui feudum recipit ab eccleſia, iuramẽtum fidelitatis nõ ſolum eccleſiæ, ſed etiam prælatis præſtare debet, vt extra de iureiurã. Ego N. epiſcopus 1. 3. diſt. 23. quãquam. & 22. q. 5. de forma. immo etiã ipſi capitulo, vt extra de verb. ſign. cum ¹ clerici. cũ ipſi ſint pars corporis ſui, vt 6. q. 1. ſi quis cum 2. Non ob. extra de ſimo. ex diligenti. quia ibi nõ erat ius feudi, de quo iure plene habetur in conſtitutione Friderici, de feudis.

b ¶ Et iurare.] not. q. œconomus ſiue ſyndicus iurat in animã propriam: extra de iura. ca. in pertractandis, ſed procurator iurat in animam domini, vt hic, & 100. diſt. optatum. & 17. q. 4. metuẽtes. & extra de offi. leg. nouit. in parte deciſa. Fit autem hoc iuramẽtum ſub talibus verbis. Ego iuro in animam domini mei, q. ipſe hoc ſeruabit 3. Vel ſic iurat. Dominus meus iurat per me, q. hoc ſeruabit: ſic ipſum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis aliũ per iuramentum contra id quod legitur inſti. de inuti. ſtipul. §. ſi quis alij? Sed dic q. dominus ſemet obligat, ſed per alium, vt extra de ſent. excom. mulieres. ff. de admi. tut. ita autem. §. geſſiſſe. Sed quid ſi dominus reuocet mandatum 4, numquid intelligitur obligatus per talem iuramentum? ita, ſi non peruenit reuocatio ad procuratorem: ſicut id quod facit iudex tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, vt extra de appel. ſi duobus. & ratione ignorantiæ tenet ſententia, vt 3. q. 7. §. tria. in princi. & 9. q. 1. ordinationes. ff. de offic. præſi. ſi forte. ff. de procur. ſi procuratorem. in ſi. ff. mand. ſi mandaſſem. Ioan. Si autem lis eſſet conteſtata, oporteret quòd reuocatio perueniret ad iudicem vel aduerſarium: alioquin firmum eſt quod fit cum procuratore, vt extra de procura. mandato. Si autem non ſit lis conteſtata, videtur ſufficere ſi reuocatio peruenit ad prouratorem, vt dicit expreſſe decre. extra de procu. ex inſinuatione. & cap. ſequen. B. Sunt tamen ſpeciales caſus, in quibus requiritur perſeuerantia: ſicut cum matrimonium cõtrahitur per nuntium, ſi dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuntius ignoret reuocatum 5: & cum pater mandat filio vt aliquem manumittat. ff. de manu. vind. ſi pater. & hoc ideo quia pater & filius cenſentur vna perſona, vt 35. q. 5. §. hac auctoritate. Ioan.

c ¶ Meo.] aliàs, meorum. ſed quam cautionem poteſt de hoc facere, q. ſui non dent damnum, contra id ff. commod. ad eos? Vel qualiter poteſt ſe obligare ad alienum factum, contra id inſti. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ ſuæ, ſi ipſe non mãdauit, nec ratum habuit, vt 1. q. 4. quia præſulatus. extra de reſti. ſpol. cum ad ſedem. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ait prætor. Sed dic q. intelligitur obligaſſe 6 ſe curaturũ, ne ab eis damnum daretur, 22. q. 5. de forma. ſicut eſt cũ quis promittit alium ſiſti in iudicio: tantum ad hoc tenetur vt operam det quam poteſt. ff. de ver. obli. quoties quis. Sed littera illa, meorũ, non eſt in libro meo. Ioan.

Vaſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentũ præſtare.

1 Melius eo. tit. ea te. §. nunc igitur in princ. & de preſcri. cũ non liceat. §. ideoque. in prin. Archidia.

2 Aliàs §. verum. Oeconomus & procurator diuerſimode iurant.

3 De conſimili ma. no. Inn. in l. 6. de teſt. præſentiũ. quæ eſt Innocẽ. in gl. ſcilicet totius, &c.

Procurator reuocat⁹ ſi aliqua facit, an teneant.

4 Idem no. Inno. extra de ſpon. ſuper tub. & ſatis eũ no. 3. 30. q. 6. nec illud. ibi videas. & hæc ſnia etiam hodie approbat extra lib. 6. de proc. c. procurator.

5 Concor. tex. in l. ſti- pulatio iſta in princ. & in l. cum filius. §. 1. ibi no. ff. de verb. obli.

Familiæ delictum an dominum obliget.

6 De [illegible] ma. no. extra de ſpõ. ſicut. Arch.

Item conſtitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. C. XXXIII.

Tibi domino [a] Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare [b] facio per patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has reliquias ſanctorum, quòd ſi permittente Domino Romam venero, ſanctam Romanam Eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundum poſſe meum; & numquam vitam, aut membra, & ipſum honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo [c] conſilio, aut meo conſenſu, aut mea exhortatione perdes; & in Romana vrbe nullum placitũ, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio: & quidquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: & cuicumq. Italicum regnum commiſero, iurare faciam illum, vt adiutor tui ſit ad defendendum terram ſancti Petri ſecundum ſuum poſſe. Sic a me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

S. Antonin⁹ p. 2. tit. 16. c. 1. §. 16. in medio. Anſel. l. 1. c. 90. & l. 4. c. 36.

a ¶ Sic me Deus.] *Addita hæc ſunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multæ formæ iuramentorũ; & extat manuſcriptus Romæ.*

Item ex primo libro capitulorum † Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.

† *al. capitularium*

¶ Liberum ſit clero, & populo de propria diœceſi epiſcopum eligere. C. XXXIIII.

Sacrorum canonum nõ ignari, vt in Dei nomine ſancta eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbuimus, vt ſcilicet epiſcopi per electionem [d] cleri, & populi ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi [e], remota perſonarum [f], & mune-

Anſel. l. 6. c. 6.

Sacrorum.] Casvs. Carolus & Ludouicus conſtituerunt, vt epiſcopi à clero & populo de ſua diœceſi eligerentur ob vitæ meritũ, & ſapientiores remota acceptione munerũ & perſonarum: quatenus verbo & exẽplo ſuis poſſint prodeſſe ſubiectis.

d ¶ Per electionem.] hoc nomen proprie & improprie ſumitur hic cum illis genitiuis, cleri & populi: argu. ff. commo. ſi vt certo. §. commodatum.

e ¶ Diœceſi.] nota pro Hug. q. examinandi ſunt omnes de diœceſi prius quàm eligatur extraneus, vt dixi 61. diſtin. nullus.

f ¶ Perſonarum.] ſic 8. q. 2. dilectiſſimi. & extra de inſti. ad decorem.

a ¶ Et

rum [a] acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur; vt exemplo [b], & verbis ſibi ſubiectis vſquequaque prodeſſe valeant.

Ex conſtitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renuntiaſſe priuilegiis, quæ de electione ſummi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Teutonicorum fecerat. Cum ergo præmiſſis auctoritatibus cunctis liqueat electionem clericorum tantummodo eſſe, quæritur, quorum ſit ipſa electio; an clericorum maioris [c] eccleſiæ tantum, an etiam aliorum religioſorum, qui in eadem ciuitate fuerint. Sed (ſicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthaginenſis eccleſiæ diaconi inuenitur) in ſeptimo capitulo † Nicæni concilij, & in Gangrenſi ſtatutum eſt, vt ad eligendum epiſcopum ſufficiat eccleſiæ matricis arbitrium. Nunc autem ſicut electio ſummi Pontificis non à Cardinalibus [d] tantum, verum etiam ab alijs religioſis clericis auctoritate Nicolai Papæ eſt facienda; ita & epiſcoporum electio non à canonicis tantum, ſed etiam ab alijs religioſiſſimis clericis; ſicut in generali ſynodo Innocentij Papæ Romæ habita conſtitutum eſt. Ait enim.

† *al. ſeptimo Nicæno concilio*

Nicolaus ij. al. 1. in conc. Rom. c. 1.

Innoc. ij. c. 28.

¶ Abſque religioſorum virorum conſilio canonici maioris eccleſiæ epiſcopum non eligant. C. XXXV.

OBeuntibus ſane epiſcopis, quoniam vltra tres menſes vacare eccleſiam ſanctorum patrum prohibent ſanctiones: ſub anathematis [e] vinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant [f] religioſiſſimos [g] viros; ſed eorum conſilio honeſta & idonea perſona in epiſcopũ eligatur. Quod ſi excluſis [h] eiſdẽ religioſis electio fuerit celebrata; quod abſque aſſenſu [i] eorum [k], & conniuentia [l] factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur [m], *ſi vota eligentium in duas ſe*

a ¶ Et munerum.] Cum talis eligatur ſ à Deo dicitur eligi. 8. q. 1. ſi ergo. Hug.
b ¶ Vt exemplo.] nam cœpit Ieſus facere & docere, vt 36. diſt. ecce. & §. ex his.
EX HIS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, q Imperatores renunciauerunt priuilegijs, quę ſibi conceſſa fuerant de electione ſummi Pontificis. Et cum conſtet ex ſupradictis, q electio eſt clericorũ tantum modo: tunc quæritur incidenter, an ſit tantum canonicorum matricis eccleſiæ, an etiam aliorum religioſorum eiuſdem ciuitatis. Cui quæſtioni reſpondens primo probat auctoritate Nicæni & Gangrenſis concilij, q ſufficiant clerici matricis eccleſiæ ad epm eligendũ. Poſtea videtur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens q ſicut electio Papæ non fit à Cardinalibus tantum, ſed etiam ab alijs religioſis: ſic & electio epiſcopi non à canonicis tantum, ſed etiam à religioſis fieri debet: quod probat auctoritate Innocentij Papæ.
c ¶ Maioris.] Sic ergo nomen clericorũ reſtringitur ad maioris eccleſiæ canonicos, vt 10. q. 1. antiquos. 8. q. 3. c. 2. extra de verb. ſigni. cũ clerici. benigne eſt in talib' ſeruanda cõſuetudo, vt extra de cauſa poſſ. cũ eccleſia.
d ¶ Non à Cardinalibus.] vt 3. diſt. 23. cap. 1. &c.
OBeuntibus.] CASVS. Conſtituit in hoc cap. Innocen. Papa, q cum vltra tres menſes à tempore vacationis epiſcopalis eccleſia vacare non debeat: canonici ſub vinculo excommunicationis non faciant electionem epiſcoporum religioſis excluſis, vt eorum conſilio idonea eligatur perſona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, ſi duo à partibus eligantur, quis ſit alteri præferendus: quod p ſequen. c. declaratur.
e ¶ Sub anathematis.] quid de hoc tenere debeas, dixi 3. eadem, Salonitanæ.
f ¶ Excludant.] dicit H. iſtos tripliciter excludi. tunc proprie excluduntur, cũ non vocantur: vel ſi vocati non audiũtur: vel ſi ſponte veniant, nõ admittantur. Credo hoc cap. nõ teneri: aliud enim ſeruatur, & religioſi hic vocantur clerici ciuitatis, vel prælati epiſcopatus arg. 79. diſt. ſi quis pecunia.
g ¶ Religioſiſſimos.] idest, prælatos aliarum eccleſiarum.
h ¶ Excluſis.] quia inuitæ nuptiæ, &c. 31. q. 2. §. 1.
i ¶ Aſſenſu.] Videtur q non tantum conſilium religioſorum, ſed etiam conſenſus ipſorum requirendus eſt: & ita videtur q religioſorum perſonæ faciant partem in electione. arg. extra de electio. cum in veteri. nam & ſequaces ſunt aliorum in electione, vt 79. diſt. c. 1. & cap. ſi quis pecunia. & 23. diſt. c. 1. & ſatis põt dici, q niſi cõſilium ipſorum fuerit requiſitum, q nulla ſit electio: ſi tamen fuit habitum conſiliũ, & non conſenſus, tenet electio, vt extra de arbir. cum olim. & eſt ſi. ff. de admini. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de reg. licet. C. de iure emphy. l. vlt. Et expone conſenſu requiſito, licet non habito.
k ¶ Eorum.] Arg. q non ſufficit religioſorum præſentia, niſi habeatur conſilium. arg. 7. 10. quæſt. 2. caſellas. argu. 12. quæſt. 2. ſine exceptione. §. 1.
l ¶ Et conniuentia.] Ar. qđ aliquorum conſenſu fieri debet, eorum diſſenſu impeditur faciendum, & diſſoluitur factum, vt ſ. diſt. 51. qui in aliquo. & 31. q. 2. ſi verum. ſ. diſt. 62. nulla ratio. 1. q. 1. ordinationes. 10. q. 2. caſellas. 12. q. 2. alienationes. & c. fine. 15. q. 7. epiſcopus nullius. 33. q. 5. quod Deo. & c. manifeſtũ. 20. q. 2. puella.
m ¶ Nunc ergo quæritur.] Super iſto §. poſuit H. diſt. quia cum eligentes diſſentiunt, tria conſideranda ſunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas conſideratur in dignitatibus, zelus conſiſtit in animo, vt ſine carnali amore eligãt, ſed ſm meritũ perſonæ. De numero patet, & dicit q vbicumque duo ex iſtis concurrunt po-

Electione dicit qs tripliciter excludi.

2 Cum hoc dicto vi cõcor. Hug. qui no. hoc qa in multis eccleſijs derogatum eſt huic canoni ex ꝯtraria conſuetudine, quã Papa ſcit, & non improbat: & ſic vr tacite approbare. Arch.

Religioſorum conſẽſus an ſit in epiſcoporũ electione requirendus.

Collatio numeri ad numerũ &c. eſt in electione facienda.

præponderant tertio.vñ ſi ex vna parte eſt auctoritas & bonus zelus,& ex altera numerus:pro priore iudicatur, vt 23.diſt.c.1.& 93.diſt.miratus.7.q. 1.denique.Item ſi ex vna parte eſt numerus & auctoritas, & ex altera eſt bonus zelus pro primo iudicatur.arg.18. diſt. de Syracuſanæ. Ibi enim bono zelo contradicebant qui ſignificabãt Papæ electum habere vxorẽ & filios: ſed tamen quia plures erant ex alia parte,& maioris auctoritatis, conſenſit Papa illis. Item ſi numerus & bon⁹ zelus eſt ex vna parte,& ex altera parte auctoritas, ſtatur primo.65.diſt.c. 1.& 2. Hanc diſt.non approbo: quia licet ex vna parte ſit auctoritas & melior zelus,ex altera numerus: ſtatur pro numero, vt extra de elect.dudum 1. & extra de appel. conſtitutus. niſi numerus eſſet in paruo maior: & auctoritas aliorum longe præcelleret: & poſſet eo caſu fieri compenſatio, vt extra de teſti. in noſtra. nã vbi eſt par debitum, & diſpar numerus creditorum, ſemper numerus pfertur, vt C. qui bo.ced.poſ.l. vlt. §.1.tũc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus eſt hincinde. ff. de pact.maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendũ, cum par vel fere par numerus eſt hincinde.Sed quid ſi par eſt zelus,numerus & auctoritas hincinde?tũc recurratur ad meritum perſonæ,vt ∫.cap.proxi.Sed ſi omnia ſunt æqualia,tunc caſſetur 1 vtriuſque electio,& nouus eligatur,vt 79.diſt.ſi duo.Vel iudex cogat eos ad concordiam,vt inſtit.de ſatiſda.tut.§.ſin autem. Vel res forte dirimatur,vt in Matthia,vt 21.diſt. cleros. & C. cõmu. de leg.l.vlt.in prin.& ff.de iudi.ſed cum ambo.Vel metropolitanus gratificet cui velit,vt extra de paroch.c.1. & arg.ff.ad Sylla.l.3.§ ſi cum omnes. & ff.de relig.l.vlt. Vel præferatur ille,qui prius ordinatus eſt,vt 75.diſt. c. vlt.vel ſenior præferatur,vt 35.q.6.c.1.ff. de fide inſtru. l.vlt.Vel ille qui prius nominatus eſt,vt in auth.de mona.§.penult.coll. 1. Vel præferatur ille,qui quandoque deliquit,illi,qui ſemper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in eccleſia,vt 61.diſt.quid prodeſit.Si autem vtraque electio eſt vitioſa: vtraque caſſatur,vt extra de elect.conſiderauimus.

Electis duobus æqualiter,quis alteri pferẽ.

1 Plane tene tamquã veriorem. De hoc nota.extra de elect. eccleſia veſtra 2. ibi videas, & quodno. Goff. in sũ. de iu. pat. §. ſi plures. verſicu. ſed ſi pſentata.

b ¶ Iudicio.] Sed quid ſi metropolitanus non vult ipſum conſecrare?videtur q tunc a ſuffraganeis petenda ſit conſecratio,vt 89.diſt.volumus.Sed melius eſt, q à ſuperiore petatur 2, vt 9.q.3.nunc vero.& 8.q.3.Artaldus.extra de iure patro.nullus.

2 De h... not. ∫. ... diſt.c....

c ¶ Studijs.] eligentium: quia magis appetit iſte q̃ ille.

d ¶ Tantum vt nullus.] quaſi dicat,ſi timetur ſcandalum, tunc vtriuſque electio caſſabitur,vt 79.diſt.ſi duo. tunc enim eſt aliquid detrahendum ſeueritati, vt 50. diſt.vt conſtitueretur.

Electio vtriuſq; de... caſſa... timore ſcandali.

diuiſerint partes;quis eorum alteri ſit præferendus.

De his ita ſcribit Leo epiſcopus ad Anaſtaſiũ Theſſalonicenſem epiſcopũ,epiſt.82.al.84.cap.5.[ſed paulo aliter.]

¶ Cum vota eligentiũ in duas ſe diuiſerunt partes, quis ſit præferendus alteri. C. XXXVI.

SI forte [quod a nec reprehenſibile, nec irreligioſum iudicamus] vota eligentium in duas ſe diuiſerint [a] partes;metropolitani iudicio [b] is alteri præferatur,qui maioribus & ſtudijs [c] iuuatur,& meritis;tantum vt nullus [d] inuitis,& non petentibus ordinetur;ne ciuitas † epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

Polyc.l 2.tit. 1. Anſel.l.6.c. 19. Iuo p.5. c. 347. Pann.l.3.c.6.

† *al. plebs inuita*

a ¶ Quod nec reprehenſibile, nec irreligioſum iudicamus.] *Hæc verba,quæ à ceteris collectoribus non referuntur, non ſunt inuenta apud Leonem,ſed apud Gregorium,ex quo referuntur infra 8.q.1.c.nec nouum.*

DISTINCTIO LXIIII.

HInc conſiderandum [e] eſt, à quibus, vel quo tempore ſacri ordines ſunt tribuendi; vel quibus in locis patriarchæ,primates,archiepiſcopi,epiſcopi,chorepiſcopi,& reliqui ſacerdotes ſint ordinandi. A quibus ordinentur epiſcopi, in Nicæno primo concilio definitum eſt,in quo ſic legitur,cap.4.

SI forte.] CASVS. Quæſitum fuit à Leone, ſi duo ad epiſcopatum eligantur, quis ſit alteri præferendus? Et reſpondet q iudicio metropolitani prefertur ille,qui maioribus iuuatur meritis & ſtudijs:& licet poſſit archiepiſcopus alterum alteri præferre; tamen omnibus canonicis inuitis vel plebe non poteſt epiſcopum dare; ne quem nolunt,odiant,& contemnant.

a ¶ Se diuiſerint.] quia natura hominis prona eſt ad diſſentiendum. ff.de arbi.item ſi vnus.§.vlt.ar.20. q.3. procliuus.Et præſumit hic canõ.q licet diſcordia ſit in electione,q vtraque pars bono zelo moueatur,vt 8.q.1. nec nouum. Sed contra.ĩ.ead.noſſe. Illud eſt frequentius.hoc autem tarum.22.q.5.omnis ætas.

HInc conſiderandum.]Hæc diſt.diuiditur in tres partes. In prima probat, q epſ debet conſecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus.Secunda ibi,[Quia per ambitiones.] Tertia ibi,[Epiſcopum,] Io.de Fan.

CASVS. Supra oſtenſum eſt,à quibus epiſcopi ſint eligendi. Amodo vult oſtendere Gratianus, à quibus ſacri ordines ſint conferendi:& quo tempore ſint tradendi; & in qbus locis patriarchæ,primates archiepĩ,epĩ,chorepĩ & reliqui ſacerdotes ſint ordinandi.Et durat tractatus vſque ad 81.diſt.videlicet à quibus ordinentur epĩ, in Nicęno concilio diffinitum eſt.Vnde in hac 64. diſt. docet,q epiſcopi ſunt ordinandi ab archiepiſcopo cum omnibus ſuffraganeis,vel ſaltem à tribus poſſunt ordinari de mandato archiepiſcopi.

3 Et in ... quenti ... ad 75.di...

Electus c... firmatus ... quo de... conſecra...

e ¶ Hinc conſiderandum.] Hic depingitur 64.diſt. In præcedenti diſtinctione docuit ad quos pertineat epiſcoporum electio.In hac orditur tractatum ſuum vſque ad 81.diſt.oſtendendo à quibus ſacri, ordines ſunt diſtribuendi,& quo tempore,& in quibus locis.A quibus, hoc facit in hac diſtinctione 3. Ex quo tempore, hoc facit in 75.diſt.In quibus locis,hoc facit in 80.diſt.Primo dicit de conſecratione epiſcoporum. Nota ergo, q electus in epiſcopum confirmatus debet conſecrari à metropolitano cum ſuis ſuffraganeis:vbi autem metropolitanus adeſſe non poteſt,vel,etiam non vult,præſtabit auctoritatem hoc faciendi 4 tribus ad minus alijs omnibus per litteras ſuas conſenſum præbentibus.Item

4 Qui metropolitanus hoc delegare p... ſit, prob... extra d... ſuffraganeis. & ... tranſla... & de ... ordi. c. ... ſedem.

¶ Ab omnibus comprouincialibus epiſcopi ordinentur. C. I.

In concilio Niceno 2.c.3. Anſel.l.6.c.14. & 54. Iuo p.5.c.117. Burc.l.1.c.27. concordat.

EPiſcopi ab omnibus, qui ſunt in prouincia ſua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente neceſsitate, vel itineris longitudine, certe tres epiſcopi [a] debent in vnum congregari; ita vt etiam ceterorum, qui abſentes ſunt, conſenſum in litteris [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Poteſtas [c] ſane vel confirmatio pertinebit per ſingulas prouincias ad metropolitanum epiſcopum.

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ De eodem. C. II.

Diſt.75.c. ordinationes. Anſ.l.6.c.53. Burc.l.1.c.15. Iuo p.5.c.69. Pann.l.3.c.12. & 17. Poly.l.2.tit.6.

ORdinationes epiſcoporum auctoritate [d] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. *& infra,* ¶ Quòd ſi ſimul omnes conuenire minime poterunt; aſſenſum [e] tamen ſuis apicibus α præbeant, vt ab ipſa ordinatione animo non deſint.

α ¶ Apicibus.] *In epiſtolà eſt,* precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum,* precibus, & ſcriptis.

[*Ex concilio Arauſicano primo, c. 21.*]

PALEA. C. III.

Burc.l.1.c.30. Iuo p.5.c.141. Pann.l.3. c. 20.

DE abiectione eius, quem duo præſumpſerint ordinare epiſcopi in noſtris † prouincijs, placuit de præſumptoribus, vt ſicubi contigerit duos epiſcopos tertium ordinare †; & ipſe β, & auctores damnabuntur, quo cautius ea, quæ ſunt antiquitus inſtituta, ſeruentur.

† *al. veſtris*

† *al. conſecrare*

¶ *In concilio ipſo hoc eſt initium huius capitis,* Duo ſi præſumpſerint ordinare epiſcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud ceteros vero collectores eodem fere modo habet, atque hic: & in multis vetuſtis Gratiani codicibus adeſt.*

β ¶ Et ipſe.] *Sic emendatum eſt ex originali, & ceteris collectoribus. Antea legebatur,* & epiſcopi, & auctores.

Item Anicetus in epiſtola ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ceteris aſſentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur epiſcopus. C. IIII.

Poly.l.2.tit.8. Burc.l.1.c.28. Pann.l.3.c.10. Iuo p.5.c.139.

COmprouinciales epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, ceteris cōſentientibus, à tribus iuſſu [f] archiepiſcopi conſecrari poſſunt epiſcopis.

Item Innocentius Papa ad Victricium epiſcopum Rothomagen. epiſtola 2. cap. 1.

metropolitanus ab omnibus ſuis ſuffraganeis debet cōſecrari, aut ſaltem à tribus.

EPiſcopi.] CASVS. Quęſitum fuit in concilio à quot epiſcopis ſit aliquis ordinandus in epiſcopum? Et reſpondet, quòd ab omnibus comprouincialibus epiſcopis, aut à tribus ſaltem præſente metropolitano, vel eo mādante, ita vt illi qui intereſſe non poſſunt, ſuum conſenſum literis præbeant. Poteſtas autem conuocandi, vel cōfirmandi epiſcopos, ſpectat ad metropolitanum. Duo capitula ſequentia plana ſunt.

a ¶ Tres epiſcopi] abſque metropolitano. extra de tēp. ord. cap. nec epiſcopi. Vel dic, quòd duo ſufficiunt cum metropolitano. & ſecundum hoc dic, quòd hæc dictio, præter, ibi ponitur incluſiue, ſic 15. quæſt. 7. felix, argu. ad hoc. ſ. ead. c. 3. Ioan. Sed certe ibi non eſt, præter, nec littera contradicit. B.

b ¶ Litteris.] arg. quòd in quocumque contractu vel cauſa conſenſus aliquorum deſideratur, nil refert, an præſentes conſenſum exprimant, an abſentes per litteras conſentiāt [1], vt 100. diſ. optatum. Et eſt arg. de conſenſu abſentium, vt diſt. 63 quāto. & diſt. 18. placuit. Et eſt arg. matrimonium contrahi inter abſentes, vt ī. 30. q. 5. nec illud. & extra de cōuer. coniug. ex parte. ff. de ſponſa. l. vlt. Nam in conſenſu nō exigitur verborū ſolennitas. ff. de act. & obli. cōſenſu. Sed licet ita ſit in conſecratione, ſecus eſt in electione, niſi per procuratorem fieret electio, vt extra de elec. quia propter. Io.

Abſentes poſſunt per litteras cōſentire

[1] Adde ad hoc nota. per Bart. in l. ſi qs mihi bona. §. iuſsū. ff. de acq. hæred.

c ¶ Poteſtas.] quo ad confirmādum, nam conſecrare non pōt epm cōtempto minimo epo, qui in prouincia ſit; nec ille reciperet executionē: nec dico eū plus poſſe hoc caſu, quàm alium epm. arg. 9. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet ſtatim vel infirmare, ſi ei notus eſt electus, etiā ſimplici verbo, & in camera. extra de appel. qua fronte. Sufficit enim ſi eſt notus, vt dicat; eligatur magis idoneum. argum. 28. diſt. priuſquam. 39. diſ. Petrus. vbi eſt ignotus, examinet eum. In conſecratione vero ſemper examinet, vt 23. diſt. qui epiſcopus.

Metropolitanus neminē contemnat cū ſuffraganeum conſecrat.

d ORdinationes.] ¶ Auctoritate.] generali, vt huius ca. & ſimilium.

e ¶ Aſſenſum.] ſed quomodo præſtabūt aſſenſum, cum eis forte notus non ſit qui eligitur, nec eū viderunt vmquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic, quòd ſufficit ſi non contradicant. Vel dic, quòd quem indignum eſſe non nouit quis, dignum debet æſtimare, & ei teſtimonium ferre, vt extra de ſeru. in ordi. fa. ex parte.

f COmprouinciales.] ¶ Iuſſu.] Sed ſi eccleſia archiepiſcopo vacat, cuius auctoritate hoc facient & cōuenient? Reſpon. Apoſtolici, vel capituli matricis eccleſiæ. extra de hære. ad abolendam. & extra de elect. quia diligentia. Nam & penes vnum ſtat ius vniuerſitatis

Ius vniuerſitatis penes vnum ſtat.

tis. 12.q.2. nõ liceat alicui. ff. quod cuiuſq; vniuer. ſicut. & 65. diſt. ſi forte.

EXtra conſcientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc capitulo. Primum eſt, vt nullus in epiſcopum ordinetur præter conſcientiam metropolitani: quia integrũ eſt iudicium, &c. Secundum eſt, vt vnus epiſcopus alium ordinare nõ præſumat epiſcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ ſynodi.

a ¶ Plurimorum.] nam dicit lex, q; per ampliores homines perfecta veritas tenetur. C. de fidei. l. vlt. & eſt ſimile extra de offic. deleg. prudentiã. 1. reſpon. in fine.

b ¶ Ne furtiuũ.] ideo dicit furtiuũ: quia quod ad omnes ſpectat, iſti ſubripiunt, nil tamẽ vnus iure cõfert. 66. diſt. c. 2. potius ergo hoc dicendo reſpexit ſimilitudinem facti, quàm rei eſſentiam. Laur.

hoc eſt, ideo duximus eam, &c.

l ¶ Meminiſtis.] & ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶ Et.] id eſt, etiam.

n ¶ Decernentes.] in cõmune, communem vtilitatem con-

¶ Non ordinetur epiſcopus extra conſcientiam metropolitani. C. V.

EXtra conſcientiam metropolitani epiſcopi nullus audeat ordinare epiſcopum. Integrum enim eſt iudiciũ, quod plurimorum [a] ſententijs confirmatur. Nec vnus epiſcopus ordinare præſumat epiſcopum, ne furtiuum [b] præſtitum beneficium videatur. Hoc enim & ſynodus Nicæna conſtituit, atque definiuit.

Polyc. ibidem. Iuo p. 5. c. 113. Anſel. l. 6. c. 56.

Item Gelaſius vniuerſis per Dardaniam conſtitutis.

¶ Epiſcopi à ſuo metropolitano, & ipſe ab eiſdem conſecretur. C. VI.

2 QVia per ambitiones [c] illicitas [d] non pudet quoſdã eccleſiarum iura turbare, ac priuilegia, quę metropolitanis [e], vel prouincialibus epiſcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria pręſumptione peruadere; propter quod etiã communionis Apoſtolicæ deſiderant diſſidiũ tenere; quo ſcilicet ab eius auctoritate diuiſi, vel impune [h] proprias vſurpationes exerceant; nõ reſpicientes, quia æterno iudici rationẽ tã de catholicæ ſinceritatis [i] iniuria, quàm de traditionum præiudicijs paternarum, nõ ſine perpetuæ ſint damnationis interitu reddituri, ſi in hac obſtinatione permanſerint; charitatem veſtram duximus [k] inſtruendam †, vt vos omnes in commune fratres, ſiue per Dardaniam, ſiue per quamque contiguam prouinciam conſtituti, qui vos ſub metropolitanis veſtris eſſe meminiſtis [l], & [m] ab eiſdem ſubſtitui decernentes † [n], ſicut vetus cõſuetudo depoſcit, vnanimiter ſtatuatis [o] antiſtites [p], & viciſſim [q] ſi metropolitanus humanæ cõditionis ſorte deceſſerit, à cõprouincialibus epiſcopis, ſicut forma tranſmiſit, ſacrari [r] modis omnibus cenſeatis: nec quemquam ſibi, quod vobis antiqua diſpoſitione cõceſſum eſt, patiamini [ſ]

Anſel. l. 6. c. 41. al. 59. ex Gelaſio ad Natalem epm prope idẽ.

† decedẽtes] vera lectio.

QVia per ambitiones.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat, q; metropolitan⁹ debet à ſuis ſuffraganeis cõſecrari, & nõ ab alijs. licet littera ſit obſcura; ab iſto intellectu non recedatur. Ioan. de Fan.

CASVS. Ab antiquo fuit ſtatutũ, vt archiepiſcopus cum omnibus ſuis ſuffraganeis ordinaret & cõſecraret ſuos epiſcopos: & ſuffraganei cõſecrarent ſuũ archiepiſcopum. Sed hoc male in Dardania ſeruabatur: immo archiepiſcopus alienos ſuffraganeos, & ſuffraganei archiepiſcopum alienum cõſecrabant. Et ideo Gelaſius monet omnes epiſcopos per Dardaniam, vel quamlibet prouinciam conſtitutos, vt ab antiqua conſuetudine non recedant, ita q; nullus archiepiſcopus ordinare præſumat alterius ſuffraganeos, & nulli epiſcopi conſecrent archiepiſcopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum ſeruent, ſicut patres noſtri fecerunt. Sequens capit. eundem habet caſum cũ primo cap. huius diſtin.

c ¶ Ambitiones.] id eſt, diſſenſiones.

d ¶ Illicitas.] dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

e ¶ Metropolitanis.] in conſecrandis epiſcopis.

f ¶ Epiſcopis.] in metropolitanis conſecrandis.

g ¶ Antiquitas] Nota q; conſuetudo priuilegium inducit. 9. q. 3. conqueſtus & præſtationes, quæ ſiunt à ruſticis, tempore acquiruntur. C. de agri. liribus l. 21. Argu. contra 10. q. 3. quia. & dixi 18. q. 2. ſeruitium.

Priuilegiũ à conſuetudine inducitur.

h ¶ Vel impune.] id eſt, ſaltem de facto. Lau. aliàs eſt in text. velut impune.

i ¶ Sinceritatis.] quia catholicam ſinceritatem non obſeruant.

k ¶ Duximus.] hic reſume, quia, quaſi dicat, quia hoc &

conſiderantes, & ad ſeruitium venientes: vos omnes ſinquam vnanimiter.

o ¶ Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶ Antiſtites.] ſubſtitui loco defunctorũ, ſicut vetus, &c.

q ¶ Et viciſſim.] omnibus modis cenſeatis. metropolitanum ſubaudi.

r ¶ Sacrari.] à comprouincialibus epiſcopis, ſi metropolitanus de hac vita, &c. hic eſt verus intellectus huius litteræ: nec habet contrarium. Alij intelligunt ſic, quòd mortuo metropolitano ſuffraganei poſſunt interim aliquem electum conſecrare, ſecundum hoc hæc dictio, ſacrari, ponitur paſſiue: & non ſubauditur ibi, metropolitanus, vt 65. diſt. ſi forte. Sed contra 100. diſt. quoniam. ibi dicitur q; vacante ſede metropolitana non debent epiſcopi ordinari. nec enim eccleſia ſuſtinet ſemper vicẽ defuncti epiſcopi, vt 12. q. 2. ſi qua. & extra de præſ. ca. 1. Sed illud cap. quoniam. poteſt intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium. Ioan.

ſ ¶ Patiamini.] & ita reſiſtere põt quis pro iure ſuo 1 1 arg. C. vnde vi. l. 1. ff. ad leg. Aquiliã. l. ſcientiã. §. pen. arg. Vnde verſus. Cuilibet eſt homini licitum ſua iura tueri: Quodque reſiſto tibi: non potes inde queri. 23. q. vlt. igitur cũ ſæpe. ff. de peti. hæred. illud. & 61. diſt. nullus.

ADDITIO. Nota tamen, ꝙ quis dicitur mouere controuerſiam etiam reſiſtendo. ff. de procura. non ſolum. §. ſi datus. C. de euict. ſi controuerſiam. & not. ff. ad ſenatuſconſul. Trebel. Lucius Titius. §. 1. Archid.

E Piſcopum.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua idem dicit quod iam dictum erat, ſcilicet ꝙ epſ ſine conſenſu archiepiſcopi ordinari non debet. Ioan. de Fan.

C Omprouincialium.] Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. Secunda ibi. [Si auté.] Tertia ibi. [His auctoritatibus.] Io. de Fa. CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ comprouinciales episcopi debent intereſſe conſecrationi epi. Nunc vero in hac 65. diſt. dicit, ꝙ ſi aliqui contradixerint, obtinere debet ſententia plurimorum. & eſt prim⁹ articulus huius diſtinctionis, quæ quattuor habet articulos: qui per quattuor §. diſtinguuntur.

vendicare: quatenus & inter ipſas aduerſantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus cuſtodire ceſſetis, ſicut perſecutionum tempore diuerſarum patres noſtros conſtanter feciſſe non dubium eſt.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. C. VII.

In capitulis Martini Braca. c. 4. ex cõc. Nic. c. 4.

EPiſcopum oportet [a] maxime quidem ab omni concilio conſtitui. Sed ſi hoc pro neceſſitate, aut pro longinquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur †, & omnium præſentium, vel abſentium ſubſcriptiones teneantur; & ſic poſtea ordinatio fiat. ¶ Huius auté rei poteſtas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat epiſcopum.

† *al. colligantur*

Item ex concilio Nicano 1. c. 6.

¶ Non erit epiſcopus, qui præter metropolitani ſententiam fuerit ordinatus. C. VIII.

Anſel. l. 6. c. 42. Deuſdedit p. 1.

ILlud generaliter eſt clarum, quòd ſi quis [c] præter ſententiam metropolitani fuerit factus epiſcopus, hunc magna ſynodus diffiniuit epiſcopum eſſe non oportere.

DISTINCTIO LXV.

COmprouincialium [d] epiſcoporum vniuerſaliter deſideratur conſenſus in ordinatione epiſcopi. Quòd ſi aliqui animoſitate ducti contradicere voluerint, obtinet ſententia plurimorum. Vnde in Nicano concilio, c. 6.

¶ Si ceteris conſentientibus ordinationi epiſcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat ſententia plurimorum. C. I.

SAne ſi communi omniũ conſenſu [a] rationabiliter probato ſecundum eccleſiaſticam regulam, duo, vel tres animoſitate [e] ducti per contentionem contradicant [f], obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum.

a ¶ Conſenſu] *Græce legitur*, ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικόν. *quod Dionyſius vertit*, decreto rationabili, & ſecundum eccleſiaſticam regulam comprobato.

In capitul. Martini Brac. c. 3. ex conc. Antioch. c. 19.

Item ex concilio Martini Papæ.

d ¶ Comprouincialium.] Hic intitulatur 65. diſt. in qua quattuor articuli ponũtur 2. Primus eſt, quid iuris ſit in ordinatione epiſcopi, ſi aliqui epi diſſentiũt. Secundus, ꝙ metropolitanus non debet conſecrare epiſcopũ præter conſcientiam primatis, vbi primas eſt. Tertius, ꝙ epiſcopus non conſecratus in præſentia archiepiſcopi debet eũ intra ſpatium trium menſium viſitare. Quartus eſt, ꝙ ſi vnũ tantum epiſcopum contingit in prouincia ſupereſſe, inuitare debet vicinæ prouinciæ epiſcopos, & cum eis conſecrare comprouinciales epiſcopos: aut ſi ipſe negligit, epi conueniẽt ipſo contradicente, & conſecrabunt epiſcopos. In primo ergo articulo obtinebit ſententia plurimorum.

Hæc diſt. quattuor articulos comprehendit, 2 Concor. l. nominatio num. C. de decu. lib. 10 & l. nulli. cum ſequẽ. ff. ꝙ cuiuſque vniuer.

SAne.] CASVS. In Nicæno concilio quæſitum fuit ſi in ordinatione epiſcopi duo vel tres contradicant pluribus, quorũ ſententiã obtineat? Rñdet ꝙ plurimorũ ſententia obtinebit.

e ¶ Animoſitate.] Per hoc patet eos malo 3 zelo duci: q2 cũcta mala miniſtrat impetus. de pœniten. diſt. 3. inter hæc hircum. aliàs ſecus. idem ſi non animoſitate. 31. diſt. Nicæna.

3 Aliàs hoc verbum ſumitur in bona ſignificatione, vt 87. diſt. quiſquis.

a ¶ Oportet.] id eſt, congruum & opportunũ eſt. Lau. 1

b ¶ Difficile.] ꝭ. diſt. 61. Catinenſis. ibi, vt impoſſibile, &c. Lau. ita ſumitur hic difficile, vt ibi impoſſibile.

ILlud generaliter.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd ſi quis præter conſcientiam metropolitani fuerit ordinatus in epiſcopum, debet deponi. vel melius ab executione epiſcopalis offitij remoueri.

c ¶ Si quis.] ꝭ. diſt. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

f ¶ Contradicant.] Sed quid ſi archiepiſcopus ſolus contradicat, nec vult conſecrare, & omnes alij volunt: vel ipſe vult, & ipſi nolunt? Dico archiepm præferẽdũ, niſi ille malo zelo moueretur: vel niſi ipſi cauſam diſſenſus aſſignarent; & ordinabit ipſum cũ epiſcopis vicinæ prouinciæ, ſecundum Hug. Tu dic, ꝙ ſi archiepiſcopus cauſam non aſſignet ſuæ contradictionis, pro conſentiente habetur: arg. ff. ſoluto matrimo. doté. extra de his quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff. de lega. 1.

Metropolitanus & ſui ſuffraganei ſi diſſentiãt in cõſecratione epiſcopi q̃s p̄fertur.

de lega. 1. filius familias. §. diuus. extra de iure patro. paſtoralis. & vnus omnibus reſiſteret, ſi cauſam aſſignaue rit. 31. diſtin. Nicæna. imo ſi non audiretur, deponeretur & ordinator & ordinatus. 81. diſt. tãtis. & in auth. de ſanctiſs. epiſc. §. 2. colla. 9. Vel dic q̃ peteretur conſecratio à ſuperiore 1, vt dixi 63. diſt. cap. vlt.

epi, vt 6. q. 4. c. 1. & 2. & in re cõi. vt ff. com. diui. Sabin⁹. 5 & in iudicibus delegatis à principe 4, vt C. de appella. in offerendis. & in cauſa liberali, vt C. de con. ſer. ma. l. 1. §. 2. & dum quis plus iuris habet in re, vt C. de dona. ſancimus. §. ne autem. Item dum quis facit hoc, qd reli gio re-

1 Hæc fuit ſẽtẽtia Hu. qui intelligit hoc eſſe verũ vbi metropolitanus non vult cõſecrare, & omnes alij volũt. Archi.

4 De ... videqd ... 2. q. 6. §. ... ſi plures ... gl. 1.

N On debet.] Quæſitum fuit qualiter debeat fieri ordinatio epi. Et reſpondet q̃ debet fieri ab omnibus comprouincialibus epis, & metropolitano pſente, qui per ſuam epiſtolam conuocabit oẽs comprouinciales epos: & ſi omnes interesse non poſſunt, ſaltem tres 1 conuenire debent, ceteris pręſtãtibus conſenſum per ſuas litteras, & ſi aliter fiat ordinatio, nõ valebit. Si vero duo vel tres malitioſe 2di cant, obtineat ſnĩa plurimorum. Idem eſt caſus cap. ſeq.

a ¶ Oportet concurrere.] duos ad min⁹. 66. diſt. porro.

b ¶ Præſentiã.] Exhibet ergo quis per ſuas litteras tantum præſentiam ſuam, & exoneratur procurator à ſatiſdatione, ac ſi præſens eſſet cum litteris de rato 2. ff. de procu. ſi procuratorem. Arg. contra d̃ pœni. diſt. 1. quem pœnitet. in fi. inſti. de aucto. tut. §. 1. & ff. de auctori. tuto. obligari. §. pupillus. ſimiliter per l. gratum repræſentatur ſuperiores auctoritas. 93. diſ. cap. 1. & extra de ap. cum parati. Laur.

Præſentari dicit quis per litteras.

2 De hoc articulo not. extra de pœn. accedẽs. in gl. 2. & c. mãdato in glo. de mandato, &c. ad de quod dicam 16. q. 1. monachi. in additione de canone. Archi.

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars diſt. ſecundum Io. de Fãt. & dicit hic Hug. q̃ generaliter non ſeruatur quod hic dr̃.

¶ De eodem C. II.

N On debet ordinari epiſcopus abſque conſilio, & præſentia † metropolitani epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in prouincia ſacerdotes; quos per ſuã debet epiſtolam metropolitanus conuocare. Et quidem ſi omnes ocurrerint †, bene; ſi autẽ hoc difficile fuerit, plures oportet [a] occurrere. Qui autem nõ conuenerint, præſentiam [b] ſui per epiſtolas faciant; & ſic omnium facto conſenſu, ordinationem epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum eſt à nobis, fuerit factum; talem ordinationem nihil valere decernimus. 2 ¶ Si autẽ ſecundum canones ordinatio epiſcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum cõſenſus obtineat.

† al. conſcientia

† al. concurrerint

Item ex concilio Antiocheno, c. 19. Cap. 18.

¶ De eodem. C. III.

E Piſcopus non eſt ordinandus ſine concilio, & præſentia metropolitani epiſcopi; cui melius erit, ſi ex omni prouincia congregẽtur epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt; hi qui adeſſe nõ poſſunt, proprijs litteris [c] conſenſum ſuũ de ipſo deſignent; & tunc demum poſt plurimorum ſiue per præſentiam ſiue per litteras conſenſum ſententia conſona ordinetur. Quod ſi aliter, quàm ſtatutũ eſt, fiat; nihil valere huiuſmodi ordinationem. ¶ Si vero etiam ſecundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias, & domeſticas ſimultates; his contemptis [d], ſententia de eo obtineat plurimorum [e].

¶ *Verbis græcis multo melius reſpondet altera verſio, quæ Dionyſii eſt; ideoque illa conſulenda.*

Si autem prouinciam primatem habere conſtiterit; nec etiam à metropolitano abſq. eius conſcientia epiſcopum [f] cõſecrare licebit. Vnde Leo Papa Anaſtaſio epiſcopo, epiſt. 82. al. 84. c. 6.

¶ Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet. C. IIII.

D E perſona autem conſecrandi epiſcopi, & de cleri, plebiſque conſenſu metropolitanus epiſcopus ad fra

Deuſdedit p. 1. Iuo p. 5. c. 348.

Archiep. ... cõfirma... ne non ... netur p... matem c... ſulere.

5 Sub. & ... finitũ ẽ, p... mates ... patriarcha ... nil, & c. ... q. 3. conq... ſtus. ... de offi. ... di. dun. ... 1. q. 1. qa ... gnouimu... 16. q. 1. ... li eporũ ... 18. q. 3. ... tantum. ... q. 2. am... tato. A...

E Piſcopus.] c ¶ Proprijs litteris.] Si etiam omnes contradicerent, & vnus conſentiret, non poteſt ille vnus reuocare conſenſum ſuum. ff. quorum lega. l. 1. §. ſi alter. contrarium not. ſ. 63. diſt. quanto.

SI VERO. Hic eſt ſecundus articulus huius diſt. vbi dicitur, q̃ ſi prouincia primatem habeat, archieps ſine eius conſcientia epm conſecrare non debet.

d ¶ Contemptis.] id eſt, omiſſis. ff. de mino. ſi iudex. 11. q. 3. qui reſiſtit. nam neminem debemus contemnere.

e ¶ Plurimorum.] Regulare eſt q̃ præiudicet conſenſus maioris partis, vt hic dicitur 3, niſi in caſu, vt extra de reſcr. paſtoralis. & in cauſa patronorum, vt extra de iure pat. quoniã. & cũ examinatur cauſa criminalis

3 Concor. tex. in l. & ſuum hæredem. §. fi. & l. ſeq. ff. d pact. & l. q̃ maior. ff. ad munici.

gio regrit, vel natura rei, vt inſti. d̃ rerũ diu. §. religioſũ.

f ¶ Epm.] Ex quo ergo primatẽ hẽt archieps, ſẽper cõſulat eũ ſuper conſecratione epi. & ſi primas forte non vult conſentire, dicit H. cum ſuperiore eſſe agendum: arg. 8. q. 3. Attaldus. Vel forte extunc Archieps poterit conſecrare. In confirmatione autem facienda non dico primatem conſulendum: quia non inuenio expreſſum 5: nec primas conſulat Papam ſuper conſecratione ſui ſuffraganei, vt arg. 63. diſt. cum longe. alias nulla vel modica eſſet auctoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi ſ. 18. diſt. cap. 1. &c.

D E perſona.] CASVS. Anaſtaſius patriarcha quæſiuit

fuit à Leone, vtrum archiepiſcopus ſine eius conſenſu debeat epiſcopum conſecrare. Et reſpondet ꝙ non: ſed archiepiſcopus de electione & conſecratione epi ſibi debet notificare, & quod in prouincia factũ eſt, vt ſua fraternitas ipſum confirmet, & approbet ſine mora, ne gre-

electionem, vt no. 63. diſt. quia igitur. aliàs nõ reperitur, ꝙ maiorẽ habeat iuriſdictionẽ in eum: nam concilium ſine eo celebrare poteſt. arg. 92. diſt. c. pe. 18. diſt. c. 1. vbi not. Ioan. de Fant.

b ¶ Confirmet.] infra 16. q. 7. nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat; quodque in prouincia bene placuit, ſcire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam tua quoque confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ [c], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu deſit cura paſtorum.

Item ex concilio Carthaginenſi 2. c. 12.

¶ De eodem. C. V.

PLacet omnibus, vt inconſulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facile nemo præſumat, licet cũ multis epiſcopis, in quocumque [d] loco ſine eius, vt dictum eſt, præcepto epiſcopum ordinare. ¶ Si autem neceſsitas fuerit [e], tres epiſcopi, in quocumque loco ſint, cum primatis præcepto ordinare debeant epiſcopum.

Item ex concilio Nicano, c. 6.

¶ Vnicuique eccleſiæ proprius honor ſeruetur. C. VI.

Anſ. l. 4. c. 46. Poly. l. 2. tit. 21. *† perduret] κρατείτω*

MOs antiquus [f] perdurat † in Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli [g], vt Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: quandoquidem & epiſcopo Romano parilis [h] [a] mos eſt. ¶ Similiter autem & apud Antiochiam, ceteraſque prouincias honor ſuus vnicuique ſeruetur eccleſiæ [i].

a ¶ Parilis.] *Græce legitur, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν, ideſt:* quoniam & Romæ Pontifici hoc vſitatum eſt. *Quibus verbis nulla paritas Romani & Alexandrini Patriarchatus inducitur, vt quidam male interpretati ſunt. De qua re optime Nicolaus primus in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Propoſueramus, *ſic ſcripſit:* Nicæna ſynodus nouerat Romanæ eccleſiæ omnia Domini ſermone conceſſa: Si omnia, ergo defuit nihil, quod non illi conceſſerit. Denique ſi inſtituta Nicænæ ſynodi diligenter inſpiciantur, inuenietur profecto, quia Romanæ eccleſiæ nullum eadem ſynodus contulit incrementum: ſed potius ex eius forma, quod Alexandrinæ eccleſiæ tribueret, particulariter ſumpſit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit ita in Alexandrina eccleſia obſeruandum, quia ſic fieret in Romana.*

Item ex eodem, cap. 7.

¶ De eodem. C. VII.

† al. Hieroſolyma

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio, vt Aeliæ [k], id eſt Hieroſolymorum † epiſcopo ho-

c ¶ Moræ.] ſic 2. q. 6. ſicut & extra de ſent. & re iud. iurgãtiũ. immo. & vbi pœna eſt imponẽda, nulla mora debet interuenire. de pæ. diſ. 1. Adã. arg. cõtra 11. q. 3. cũ apud. negotia ergo cũ celeritate expediẽda ſũt.

Pœna eſt imponenda ſine mora.

PLacet.] CASVS. Hoc c. duas habet partes. In prima dr. ꝙ archieps inconſulto primate non debet epm cõſecrare. In ſecunda dicitur, ꝙ ſi archiepiſcopus abeſt ex præcepto primatis, tres epiſcopi poſſunt epiſcopum ordinare. Secunda pars incipit ibi, [Si autem.]

d ¶ In quocumque.] dumtñ honeſto. vñ dicit lex, ꝙ cũ dicit̃, quidam ſunt alijs ꝓferendi. intelligendũ eſt ſi ſint honeſti. ff. de mune. & ho. vt gradatim. ff. de recep. arbit. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

e ¶ Si autem neceſſitas fuerit.] ideſt, ſi archiepiſcopus non eſt in prouincia.

MOs antiquus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſecundũ antiquam conſuetudinẽ honor ꝓprius reſeruat̃ per ſuas prouincias Alexandrino patriarchæ; qui ſimilis eſt Romano. Idem dicit, de Antiocheno, & alijs patriarchis. In ſequen. ca. dicit ꝙ honor proprius deferatur Hieroſolymitano patriarchæ, ita quòd non fiat præiudiciũ metropolitano.

f ¶ Mos antiquus.] arg. pro cõſuetudine ſeruanda, vt 9. q. 3. conqueſtus.

g ¶ Et Pentapoli.] regio eſt.

h ¶ Parilis.] ideſt, ſimilis in quibuſdã: quia

1 Melius & planius ſecundũ Hi. Hieruſalẽ varia habet nomina.

2 Quæſtore immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euſeb. hiſt. eccleſ. l. 4. c. 6.

gregibus Domini diu deſit cura paſtoralis.

a ¶ Fraternitatem tuam.] O Anaſtaſi patriarcha.

ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, ſcilicet, vt ei aſſenſum præbeat. in hoc enim verſatur primatis iuriſdictio. Similiter ꝙ à metropolitano ad eum appellatur: & ꝙ maiores cauſæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conqueſtus. 2. q. 6. cap. 2. 18. diſt. c. 1. Similiter cõfirmat archiepi

vterque deponit epos. Vel dic 1 Romano, ideſt, Conſtãtinopolitano ſic ponitur. 24. q. 2. ſane profertur. hęc enim ſub eſt Papæ ſicut aliæ. 9. q. 3. cuncta. & 24. q. 1. quoties.

i ¶ Eccleſiæ.] infra diſt. 99. ecce.

k QVoniã.] ¶ Vt Aeliæ.] Aelia vocata eſt ciuitas Hieroſolyma ab Helio quæſtore 2, qui ſitum ciuitatis mutauit cum primo dicta fuit Salem, poſtea

ſim Hiebus, poſtea Salomonia à Salomone, inde dicta eſt Hieroſolyma à Hieron, quod eſt ſacra, & Salomon, quaſi ſacra ciuitas Salomonis.

a ¶ Manente.] vt non minuatur ab eo. electio enim epiſcoporum ad ſolum metropolitanum eſt referenda, ſed conſecratio non debet fieri ſine notitia primatis.

ꝙ vniuerſitas ſtet in vno. vt ff. quod cuiuſq; vni. l. ſicut. immo potius in contrarium poteſt induci, cum iſte ſolus non poſſit id quod vniuerſitas potuit. vnde dico, ꝙ vniuerſitas petijt cum redigitur ad vnum caput, arg. ff. de leg. 1. ſi grege. Vnde ſatis dici poteſt, ꝙ ſi omnes delin-

nor deferatur, habeat conſequenter honorem: manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui vero à comprouincialibus ſuis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infra conſtituta tempora eius ſe repræſentet aſpectibus.

Vnde in Tarraconenſi concilio, cap. 5. legitur.

¶ Metropolitano ſe repræſentet nuper factus epiſcopus. C. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate non fuerit [b] epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per metropolitani litteras honorē fuerit epiſcopi adeptus: id optimū eſſe decreuimus, vt poſtmodū ſtatuto tempore, ideſt impletis [c] duobus [d] mēſibus, ſe metropolitani ſui repræſentet aſpectibus; vt ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus plenius, quod obſeruare debeat, recognoſcat. Quòd ſi forte hoc implere neglexerit, in ſynodo increpatus à fratribus corrigatur. Et ſi forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc ſuis litteris metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quòd epiſcopi à comprouincialibus ſuis debeant ordinari. Sed quæritur, ſi in prouincia plurimi epiſcopi fuerint† & contigerit forte vnū remanere epiſcopum, quid fieri debeat. ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendum ſit, in Sardicenſi concilio definitur; in quo, cap. quinto ſic ſtatutum legitur.*

†al. non fuerint

¶ Si forte vnus tantum in prouincia remanſerit epiſcopus, ad conſecrationem epiſcopi de vicina prouincia conuocentur. C. IX.

SI forte [f] in prouincia vnum tantum cōtigerit remanere epiſcopum; ſuperſtes [g] epiſcopus conuocet [h] epiſcopos

Burc. l. 1. c. 26. Iuo p. 5. c. 137.

QVI VERO. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, ꝙ epiſcopus cōſecratus de metropolitani licētia abſente, tamē eius ſe cōſpectui præſentet intra tres menſes.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ ſi epſ in ſede metropolitana nō fuerit ordinatus, intra tres mēſes à tēpore ordinationis conſpectui metropolitani ſe repræſentet, vt ab illo doceatur quid debeat obſeruare: qđ ſi negligat epiſcopus, in ſynodo corrigatur. Si vero ire non poteſt, hoc ſuis litteris ſtudeat indicare.

b ¶ Non fuerit.] vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinandus eſt epiſcopus, vt 51. diſt. qui in aliquo.

c ¶ Impletis] ſic ergo epſ cōſecratus præter conſcientiā metropolitani eius conſpectui debet præſentari intra tres mēſes, vt ſ. diſt. 63. cum lōge. ſed ordinati à Papa debēt ſe præſentare conſpectui eius ſingulis annis. 93. diſt. iuxta ſanctorum.

d ¶ Duobus.] ſ. diſt. 63. cum longe. cōtra. ſed potius conſonat: q̄a ibi & hic intra tertiū menſē hoc facit.

Epiſcopi inſcio metropolitano conſecrari qđ facere debēt.

a Quidam dicunt, ꝙ hoc dictū nō eſt verū, q̄a hic non loquitur de eo, qui præter conſcientiā eſt promotus ad ordines, ſed loquitur q̄ ordinatur ex mādato archiepiſ: cō firmati nō conſecrati. & ſic eſt ſimile extra de elec. ſuffraganeis. & hoc hic tenebat Lacu. de Alu. Arch. tñ cōtra.

e ¶ Et ſi forte infirmitate.] ſimile ſ. diſt. 18. epiſcopus ad ſynodum. 5. q. 3. c. 1. vbi de hoc tractaui, & ff. de leg. 1. ſi grege. §. fin. idem eſt in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Supradictū eſt, ꝙ epiſcopi à comprouincialibus epiſcopis debent ordinari: ſed nunc quæritur quid fieri debeat, ſi tantum vnus epiſcopus in prouincia remanſerit ceteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in ſequen. cap. dicetur.

SI forte.] CASVS. Quæſitū fuit in cōcilio Sardicenſi, ſi contingat, ꝙ omnes epiſcopi prouinciæ ſint defuncti præter vnum, & aliquis velit in epiſcopum promoueri ſiue ordinari, à quibus ſit ordinandus. Et reſpondet ꝙ ille ſuperſtes debet epiſcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipſis ordinet. Si autem hoc negligat facere, populi conueniant epiſcopos vicinæ prouinciæ, & illum ſolum epiſcopum, qui in prouincia remanſit, ipſi epiſcopi citabunt, vt veniat. Si vero nō venerit, ipſi nihilominus eum ordinabunt.

f ¶ Si forte.] Hoc ca. ſemper ad hoc conſueuit induci, linquant in eligendo præter vnum, ꝙ ille ſolus non pōt eligere, cum non conſiſtat in eo ius vniuerſitatis. Io. qđ credo falſum, vt ff. quod cuiuſq; vniuer. l. ſicut municipij, in fi. & extra de elec. bonæ memoriæ 2. Vnde dico, ꝙ ſi omnes peccent præter vnum, ꝙ ille ſolus poteſt eligere, per iura ſuperius poſita.

g ¶ Superſtes.] & ita ius vniuerſitatis deuoluitur ad vnum. inſtit. de leg. §. ſi grex. ff. qđ cuiuſq; vniuer. ſicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipſis epiſcopis expenſas? Eccleſia quæ vacat. arg. 4. q. 3. venturis. & 10. q. 3. cauendū. & 12. q. 2. charitatē. ſi eſt tenuis, comedent de ſuo, vt extra de vita & honeſta. cler. cum ab omni.

h ¶ Conuocet.] Sed numquid tenentur illi conuenire ad cōuocationem illius? Tenentur quidem: & niſi venirēt peccarent, arg. 11. q. 1. ſicut enim. arg. diſt. 90. p̄cipimus. & debent tunc cogi ab ipſorum prælato vel Papa. H. dicit ꝙ ab iſto cōpelli poſſunt auctoritate huius canonis. nam quandoque par in parem 2 habet imperium, vt 2. q. 6. placuit 2. & 6. q. 4. cap. 2.

h ¶ Conuocet.] arg. ꝙ vacante eccleſia clerici poſſunt vicinos

lus eligēdi pōt in vno remanere. Par in parē q̄nq; imperiū habet.

a Certe in hoc caſu iſte epſ ei nō eſt par, immo ē ſuperior q̄ ad vocationem auctoritate huius canonis

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet cóprouinciales ſibi epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit [a], populi [b] conueniant epiſcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant epiſcopũ, qui in eadem prouincia commoratur, & oſtendant, quòd populi petant ſibi epiſcopum rectorem, & doceant iuſtũ eſſe, vt veniat [a] ipſe, & cum eis ordinet epiſcopum. Quòd ſi litteris conuentus tacuerit [c], & diſſimulauerit, nihilq. reſcripſerit; tunc ſatisfaciẽdum eſt populis, vt conueniant ex vicina prouincia epiſcopi, & ordinent epiſcopum.

¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipue in priore parte, neque cum latino, quod geminum eſt in tomis conciliorum, multoque minus cum græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem varie legitur. Huius vero concilij canones à latinis latine, & à græcis græce à principio ſcriptos fuiſſe Nicolaus Papa Photio ſcribens in epiſtola, quæ incipit,* Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo auté non eſſe apud vos Sardicenſes canones tu ſolus adſtruere poteris, quando non ſolum à latinæ, verum etiam cum aliis à græcæ linguæ hominibus ſtatuti ſunt, & promulgati? Qua de re credibile nõ eſt, quod ibi diffinitum eſt, vnumquemque ipſorum minime propriæ linguæ tradidiſſe. *Dionyſius quoque exiguus in epiſtola ad Stephanum epiſcopum, qua ei ſuam græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicenſe concilium à principio inter latinos latine editum fuiſſe his verbis ſignificat:* Tunc ſancti Chalcedonenſis concilii decreta ſubdentes, in his græcorum canonum finem eſſe declaramus, nequid præterea notitiæ veſtræ credamur velle ſubtrahere. Statuta quoque Sardicenſis concilii, atque Africani, quæ latine ſunt edita, ſuis à ſe numeris cernuntur eſſe diſtincta.

a ¶ Vt veniat ipſe.] *Tam in concilio, quod eſt in codice canonum, quàm quod in collectione Iſidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* vt & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent epiſcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐ-
πίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τι-
να ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπι-
σκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίνεσθαι τὴν κα-
τάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον
τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρ-
χου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ
τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέ-
χεσθαι, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγέ-
νηται, μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γίνε-
σθαι. χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐ-
πισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

ideſt, Oſius epiſcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi ſunt epiſcopi, contigerit vnum epiſcopum morari abſentem, neque is propter negligentiam quamdam conuenire voluerit, neque epiſcoporum creationi conſentire; populi vero congregati poſtulent eum, quem ipſi expetunt, epiſcopum conſtitui: primum oportet epiſcopum illum, qui abſens moratur, admoneri litteris primatis prouinciæ (nimirum epiſcopi metropolitani) de populorum poſtulato, paſtorem ſibi dari petentium: recte autem ſe habere puto, eum quoque, vt interſit,

…cinos epiſcopos conuocare, vt 7. quæſt. 1. Pontifices.

a ¶ Neglexerit.] arg. quod ſi ſubditi negligunt facere quæ debent, ea debeãt ſuppleri à maiori vel per ſe vel per alium, & econuerſo: arg. 9. q. 3. cũ ſimus. arg. 89. diſ. volumus. 8. q. 3. Artaldus.

b ¶ Populi.] large ſumitur hic populus, quia cauſa communis eſt, & ita non eſt contra. 9. q. 3. cum ſimus.

c ¶ Tacuerit.] hic tacens pro contumace habet. Alibi profugiẽte. 63. diſt. ſit rector. Alibi pro ꝯdicente, vt ff. de procur. filius familias. §. inuitus. 86. diſt. tanta. Alibi pro conſentiente. 54. diſtin. ſi ſeruus. ff. de interro. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi ꝑ neutro. ff. de reg. iur. qui tacet.

Præſumit in multis contra tacitem.

ARrchiepiſcopus.]Hæc diſt. diuidit in duas partes. Secunda ibi, [De epiſcopis.] Ioan. de Fan.

Côſecratio epi & archiepi differunt.

CASVS. Supra in duabus proximis diſtinct. dictum eſt de ordinibus epiſcoporũ: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiſcoporũ in hac 66. diſtinct. in qua dicitur, quòd debet ab omnibus epiſcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione epiſcoporum.

a ¶ Archiepiſcopus.] hic depingitur 66 diſtin. in qua oſtendit magiſter duo: ſcilicet qui debeant intereſſe in conſecratione metropolitani: quia oẽs ſuffraganei, & ꝙ nullus debeat conſecrari in epiſcopũ à paucioribus, quàm à tribus. Dicit ergo Hu. hoc referre inter conſecrationẽ epiſcopi, & archiepiſcopi; quia in conſecratione archiepiſcopi omnes epiſcopi intererunt niſi eſſet vrgentiſſima neceſſitas, in conſecratione epiſcopi etiã ſi nõ ſit grauis, dumtamen aliqua ſit neceſſitas, ſufficit per litteras cõſentire. ſ. diſt. c. ſi.

ARchiepiſcop⁹ ab omnibus.] CASVS. Anicetus Papa ſtatuit in hoc cap. vt archiepiſcopus ordinetur ab omnibus epiſcopis ſuæ prouinciæ: nec debet hoc mutari: quia qui omnibus epiſcopis debet præeſſe, debet ab omnibus approbari & conſtitui: quod ſi aliter factum eſt, vel fuerit, irritum erit. Sequens §. patet. in quo dicitur, quòd epiſcopus debet ordinari ſaltem à tribus epiſcopis.

ſit, expectari †. Quòd ſi neque per litteras rogatus affuerit, ac ne reſcripſerit quidem, ſatisfaciendũ populi voluntati eſt. Conuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia epiſcopos ad metropolitani epiſcopi creationem. † *al. admitti.*

DISTINCTIO LXVI.

ARrchiepiſcopus [a] *autem ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis debet ordinari.*† *Vnde Anicetus Papa in epiſt. ad epiſcopos Galliæ.*

†Sic Iuſtin. nouell. 19. in prin.

¶ Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur. C. I.

ARchiepiſcopus [b] ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis ordinetur. *& infra* [β]. ¶ Illud tamen, quod de archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, ideſt, vt omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia, qui illis præeſt, ab omnibus [c] epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin aliter præſumptum fuerit; viribus carere non dubium eſt; quia irrita [d] erit eius ſecus acta ordinatio.

Extra de tẽ. ord. c. ſi. archiepſ. Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 39. Burc. l. 1. c. 28. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 10.

α ¶ Archiepiſcopus.] *Hæc prior pars in epiſtola ipſa, & apud ceteros collectores fuſius exponitur.*

β ¶ *Hic in epiſtola cum multa alia ſunt interiecta, tũ cap.* comprouinciales, *ſupra, diſt.* 64.

De epiſcopis autem non ordinandis à paucioribus quàm tribus [e] *epiſcopis, Anacletus epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ ſcribit, dicens.*

¶ Epiſcopus non minus, quàm à tribus epiſcopis ordinatur. C. II.

POrro & Hieroſolymitarum primus archiepiſcopus [f] beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecundum carnem Domini nuncupatus [g] eſt frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne apoſtolis eſt ordinatus [h], ſucceſſoribus videlicet Iacobi Hieroſolymitani archiepiſcopi, qui fuit ordinatus à tribus: ſcilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam ſuis ſucceſſoribus, vt ad minus à tribus epiſcopis ceteris conſentientibus conſecretur epiſcopus.

Idem repetitur i epiſt. Aniceti. Polyc. ibid. Anſ. l. 6. c. 55. Burc. l. 1. c. 25. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

Electioni abbatis qs conſentire debet.

b ¶ Archiepiſcopus.] Argu. ꝙ ſi eligitur abbas alicuius monaſterij, qui præeſt alijs monaſteriis, omnes abbates illorum monaſteriorum debent conſentire, & electioni intereſſe.

c ¶ Ab omnibus.] Argum. quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt S. quæſt. 1. licet. C. de auctoritate præſtan. l. vlt. & 54. diſtinct. c. 1.

d ¶ Irrita.] quo ad officij executionem.

e ¶ Quàm à tribus.] Sed quare tres epi debent intereſſe? quia in tribus eſt fidei fundamentũ: quã puris & ſimplicibus verbis confiteri tenentur. 23. diſtin. qui epiſcopus. & 21. diſtinct. quando.

POrro.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum epiſcopus poſſet ordinari à paucioribus quàm à tribus epiſcopis. Et reſpondet quòd non, & hoc exemplo

f ¶ Archiepiſcopus.] ſupra 21. diſtin. cleros. contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iſte primus in archiepiſcopum.

g ¶ Nuncupatus.] quia filius fuit ſororis matris Domini: vel quia fuit ei ſimilis prorſus in perſona: vel quia mater ſua fuit filia fratris Ioſeph, qui putabatur pater Domini 1, 27. quæſt. 2. coniunx.

h ¶ Ordinatus.] id eſt, ad certi loci adminiſtrationem electus: vel ordinatus ſimpliciter. Sed nõne omnes apoſtoli erant epiſcopi? Videtur quòd ſic: quia Petro primo fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari poteſtate præditi, vt 21. diſtinct. in nouo 2. Item epiſcopi ſucceſſerunt in locum apoſtolorum, vt 68. diſtin. quorum. ergo apoſtoli fuerunt epiſcopi. Item legitur de Iuda, quòd epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicũt quidam, quòd omnes apoſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant. nam Moyſes ſimplex ſa-

ſacerdos erat : & tamen conſecrauit Aaron, vt 32. diſt. §. 1. nec tunc differentia erat inter epiſcopum & ſacerdotem, vt 95. diſt. olim. Vel dic quod tantum viſibili vnctione hi tres conſecrauerunt eum: ſed prius erat iuiſibiliter vnctus à Domino. vel dic quod non ordinauerunt eum:

ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione vero ceterorum ſufficiunt tres teſtes, & epiſcopi approbatio. Quod ſequitur planum eſt.

b ¶ Vtciues.] quibus debent præeſſe.

c ¶ Sacerdotes.] quibus debet aſſociari: vel de quorum collegio eſt. Vel de clericis maioris eccleſiæ dicit: ſine quorũ conſenſu epiſcopus clericos ordinare nõ debet, vt dixi 24. diſt. epiſcopus.

ſuis dantibus formam, vt non minus, quàm à tribus epiſcopis, reliquiſque omnibus aſſenſum præbentibus, vllatenus epiſcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

1 p. *Resbyteri [a] vero, & chorepiſcopi ab vno epiſcopo ordinari poſſunt.*

Vnde Anacletus epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ.

¶ Sacerdotes ab vno epiſcopo poſſunt ordinari. C. I.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 53.

Reliqui ſacerdotes à proprio ordinentur epiſcopo, ita vt ciues [b] & alij ſacerdotes [c] aſſenſum præbeant, & ieiunantes [d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi [e] ordinentur. Ceterorum autem graduum diſtributioni trium [f] veracium teſtimonium, cùm epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt.

Item in Hiſpalenſi concilio ſecundo, capite 6. legitur.

¶ De eodem. C. II.

15. q. 7. c. ſexta. & c. epiſcopus.

2 Epiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [g] honorem dare poteſt, ſolus auferre [h] non poteſt.

DISTINCTIO LXVIII.

1 p. *Væritur [i] de illis, qui ordinantur ab his, quos non conſtat fuiſſe epiſcopos, an ſint iterum conſecrandi, an non. Quòd vero conſecrandi non ſint, probatur auctoritate Gregorij, qui ſcribens Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 32. ait.*

d ¶ Ieiunantes.] tam ordinantes, quàm ordinati, vt ĩ. de conſecr. diſt. 5. vt epiſcopi. ĩ. diſt. 75. quod à patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam eccleſiæ præcipue cõmittuntur presbyteris & diaconis. 12. q. 2. diaconi.

f ¶ Trium.] infra. 1. q. 1. placuit vt de ordinatione. ver. multorum. contra. Sed ibi multi poſſunt dici tres. inſti. de iure perſo. §. vlt. ĩ. diſt. 23. epiſcopus. contra, ſupra diſt. 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic cũ occulte ordinat, & ſine ſolemnitate: illud cum publice, &c. Tres dicuntur multi.

Epiſcopus, &c.] Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis. & habes hoc 15. q. 7. c. 1. Ioan. de Fan.

g ¶ Solus.] id eſt, ſine alijs epiſcopis põt ordinare aliquos: ſed ſine alijs epiſcopis non poteſt deponere, vt 14. q. 7. felix. nõ autem excluduntur clerici: quia nec ſine illis poteſt beneficia conferre, niſi hoc habeat ex conſuetudine, vt extra de his quæ fiunt à maiori parte cap. ea noſcitur. Epiſcopus ſolus beneficia conferre non põt ceſſante cõſuetudine.

h ¶ Auferre.] ĩ. 21. q. 3. epiſcopus. & 15. q. 7. c. vlt.

eum: ſed tantum formam ordinandi alijs oſtenderũt. Vel dic quod non in epiſcopum, ſed in archiepiſcopum eũ ordinauerunt. Vel dic, ordinauerunt, id eſt, inthronizauerunt eum ad adminiſtrationem certi loci. prius eñ erat epiſcopus ſine titulo.

Resbyteri.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Epiſcopus.] Ioan. de Fan. Casvs. Expedito tractatu de ordinatione epiſcoporum & archiepiſcoporum: nũc in hac 67. diſ. oſtendit Gratianus à quibus presbyteri, chorepiſcopi, & reliqui clerici ſint ordinandi. Et quòd ab vno epiſcopo ſunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hic depingitur 67. diſt. oſtenſo quòd epiſcopus non poteſt ordinari niſi à pluribus: oſtendit hic quòd reliqui ſacerdotes & clerici ordinari poſſunt ab vno ſolo epiſcopo. In ordinatione tamen ſacerdotum & diaconorum alij ſacerdotes & ciues aſſenſum debent præſtare. In reliquorum ordinatione ſufficit teſtimonium trium.

Reliqui.] Casvs. Dicitur hic, quòd reliqui ſacerdotes & diaconi à proprio epiſcopo ſunt ordinandi, ita quod ciues & alij ſacerdotes conſentiant: ita quòd

Væritur.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima quæritur ſi aliquis fuerit ordinatus ab eo, de quo dubitatur an eſſet epiſcopus, vtrum debeat iterum ordinari. & primo probatur quod non, ſuperficialiter. Secunda ibi, [Inter epiſcopos.] Tertia ibi, [Hi vero.] Quarta ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fant.

Casvs. Supra oſtendit Gra. de ordinatione eorum, quos conſtat eſſe epiſcopos: in hac vero 68. diſt. quæritur, an illi ſint reconſecrandi qui ordinantur ab illis, quos nõ conſtat eſſe epõs. Et primo probat, quod nõ ſunt reconſecrandi qui ordinantur ab illis, quos conſtat nõ eſſe epiſcopos. Poſtea probat contra. Tandem dat ſolutionem ĩ. in §. [Quod ergo.]

i ¶ Quæritur.] Hic depingitur 68. diſt. in qua magiſter oſtendit quid iuris ſit de clericis qui ordinantur ab eis, quos nõ cõſtat eſſe epõs: & quæ differentia ſit inter epõs & chorepõs [2], & quare chorepi receſſerunt ab aula domini, quarto oſtẽdit, qui ſucceſſerunt in loco Apoſtolorũ.

2 Quia magiſter ĩ. diſtin. præx. in prin. fecerat mentionẽ de chorepis: ideo de ipſis interſerit in hac diſtinctione etiam. Ho

SIcut.] CASVS. Ioan. archiepſ Rauennæ de duobus quæſiuit. Primo, vtrum ſacerdotes ſemel conſecrati eſſent iterum conſecrandi. Et rńdet q; nō: ſicut nō ſunt rebaptizandi. Secundo, vtrum illi, qui cum leui culpa ſunt ordinati presbyteri, debeant deponi. Et rńdet q; non, ſed eis debet pænitentia imponi.

tis: quare in ſacramēto matrimonij potius pſumit̃ pro ipſo, q̃ ꝯ ipſum, vt 33. q. 1. ſi quis acceperit? Reſpon. ſine omni periculo eſt, ſi ſacramenta illa iterentur. Sed periculum eſſet, ſi iudicaretur nō eſſe matrimoniū vbi eſt. Item quare non creditur hic verbo illius, qui ſe dicit ordinatum:

Baptizat ſe dicens creditur.

¶ Semel conſecratus iterum conſecrari non debet. C. I.

SIcut [a] ſemel baptizatus iterum baptizari non debet; ita qui conſecratus [b] eſt ſemel, in eodem iterum ordine nō debet conſecrari. Sed ſi quis forſitan cum leui culpa [c] ad ſacerdotium venit, pro culpa pænitentia indici debet, & tamen ordo ſeruari.

4. ſent. diſt. 25. Poly. l. 2. tit. 36. Anſ. l. 7. c. 104. Pann. l. 3. c. 76. Iuo par. 6. c. 82.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium epiſcopum, epiſtola 2. ſcribens teſtatur.

¶ De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos conſtat epiſcopos non fuiſſe. C. II.

PResbyteri, quos ibidem repperiſti, ſi incogniti fuerint illi, qui † ordinant [d], & dubium eſt eos epiſcopos fuiſſe, an non, qui eos ordinauerunt; ſi bonæ actionis, & catholici viri ſunt, ipſi presbyteri, & in miniſterio Chriſti, omnique lege ſancta edocti, ab epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratus ſuſcipiant, & conſecrentur [e]: & ſic miniſterio ſacro fungantur.

Anſ. l. 7. c. 115. Iuo p. 6. c. 117. † à quibus fuerint ordinati] orig.

Quòd ergo conſecratus, in eodem ordine iterum conſecrari prohibetur, de eo intelligendum eſt, qui conſecratus eſt ab illo, quem certum erat conſecrandi ius habere. Qui autem ab illo conſecratur, quem non conſtat ius conſecrandi habuiſſe, iterum conſecrandus eſt: quia ſi ille conſecrandi ius non habuit, iſte ex olei effuſione nil cōſecrationis accepit. Et quia in ipſo ordine conſecratus non erat, nūc quaſi primum ad conſecrationem veniens ab epiſcopo ſacerdotalem benedictionem, & conſecrationem conſequitur. Si antē ius conſecrandi habuit, in prima vnctione conſecutus eſt conſecrationem: in ſecunda vero non reiteratur [f] conſecratio, ſed ſola vnctio: ſicut, de quo dubiū eſt, an ſit baptizatus, vel non; debet baptizari: qui ſi prius baptizatus nō fuerat,

a al. 1. q. 1. §. cum honoris.

a ¶ Sicut.] Hoc cap. non facit ad propoſitum Gra. quia hoc c. loquitur, de illis, qui ſunt ordinati à talibus, quos conſtat eſſe epos: & illud ꝯ quod ſequitur, ſimiliter male inducit: quia nullo modo eſt ꝯtriū: & ita ſuperficialis eſt argumentatio magiſtri.

b ¶ Conſecratus.] Prima q. 1. ſi quis cōfugerit. ꝯ. & 1. q. 7. Daibertum. ꝯ ibi dr̃ q; ordinatus male vel baptizatus, iterū ordinat̃. Sed illud verum eſt, cum extra formam eccleſiæ eſt ordinat' vel baptizatus: aliàs ſecus. de conſec. diſt. 4. oſtenditur. ver. ſi. &c. quomodo.

Ordinatus ſemel, an poſſit iterū ordinari.

c ¶ Cum leui culpa.] Dicunt quidam, veniali. arg. 25. diſt. §. criminis. Alij leui 1, id eſt, mortali præcūte, non tñ permanente: nam peccauit, ſed pænituit. Sed qa poſt talem culpam ſe permiſit promoueri, aliā culpam contraxit, cū qua promotus eſt: de qua hic loquitur. Tu dic q; promoueri poteſt cū culpa exiſtente & manente mortali, dummodo leui. De huiuſmodi culpis collige exempla 5. q. 4. in loco. 21. q. 4. c. vlt. 18. diſt. c. vlt. de conſec. diſt. 2. relatum. Sed hic nota, q; omnes concordantiæ iſtæ de promotis loquuntur. ſed ſi enorme peccatum tacuiſſet, ſecus eſſet, vt 50. diſt. ex pænitentibus. Io. niſi eſſet occultum peccatum, vt extra de temp. ordin. quæſitum. niſi in homicidio, vt ibi. B.

1 Hęc fuit ſentētia H. & Lauren. & hic videas quod no. 15. q. vlt. in ſumma. & quod quędam mortalia ſint grauiora, quędā leuiora, habetur de ꝯſe. diſt. 3. de pænitentibus. Archi.

ECONTRA. CASVS. Modo vult probare contrarium ſcilicet, q; ſunt reconſecrandi.

PResbyteri.] CASVS. Quidam cum putarentur epi, quoſdam presbyteros ordinauerunt: ſed poſtea dubitabatur vtrum fuerint epi in veritate, aut non: vnde fuit quæſitum à Gregorio, vtrum illi ſint iterū à proprio epiſcopo ordinandi & conſecrandi. Et rńdetur q; ſic, ex quo ſcilicet dubitabatur: ſi tamen ſint bonæ vitæ, & eruditi in miniſterio Chriſti, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant.] Vera littera eſt, ordinant. ad hoc facit 3. q. 4. omnes quos.

e ¶ Et conſecrentur.] Hic in dubio potius præſumitur non ordinatus quàm ordinatus. ſimiliter in dubio pręſumitur potius non baptizatus q̃ baptizatus, vt de conſecr. diſt. 4. paruulos. & in dubio potius præſumitur eccleſia nō conſecrata q̃ conſecrata, vt de conſecra. diſt. 1. ſolennitates. Sed cum ita præſumitur in his ſacramē-

Sacramenta nō præſumuntur, excepto matrimonio.

dinatum: ſicut creditur ei qui ſe dicit baptizatum, vt de conſecra. diſt. 4. placuit. & cap. de infantibus? Reſpō. qa ſola fides confert alicui ſacramentum baptiſmi, vt extra de presby. non bapt. c. 2. ſed ſola fides non dat ordinem. ad hoc facit 1. q. 1. c. ſpiritus ſanctus 2. §. ecce quęque. Item licet in viuo præſumatur aliquis potius non baptizatus, tñ in mortuo præſumitur ꝫ potius baptizatus, vt de cōſe. diſt. 4. c. ſi eos. ſupple vt ſuffragia eccleſię ei proficiant. 13. q. 2. non æſtimemus. & cap. animæ.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietatē prædictam, dicens q; illud c. ſicut. intelligitur de eo quē cōſtabat eſſe epm: & ideo nō deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aūt c. pſbyteri. intelligitur de eo, quē non conſtabat fuiſſe epiſcopum: & ideo ab eo ordinati reordinantur: qui ſi prius non fuerint ordinati ſecunda ordinatione vere recipiunt ordines: ſi vero in prima ordinatione ordines receperunt, in ſecunda nihil recipiunt niſi ſolam vnctionem. Et hoc probat ad inſtar baptiſmi. & idem dicit eſſe faciendum de eccleſijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc ſolutio eſt canonica. dixit tñ G. q; ſi miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit ſacerdotia. Idem dicit de baptiſmo. aliter enim quomodo fieret iniuria ſacramento, vt ꝫ. de

ꝫ In hoc puncto videas quod not. 3. q. 4. conſanguineorum. & extra de puſum. illud. in glo. ſed quare. & extra qui fil. ſint legi. lator, in glo. ſed vi. Archi.

Baptizatus vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres.

vt ȷ.de conſecra.diſt.4.oſtenditur,vel quomodo diceretur quis bis baptizari,vt ȷ.de conſecra. diſt.4. qui bis.& cap. eos.Item cum dicatur,accedat verbum ad elementum,&c.1.q.1.detrahe.ergo quoties dicuntur verba illa,& apponitur elementum, fit nouum ſacramentū 1. Nam

b ¶ Semine.]fornicario.nam dicit G.ꝙ etiam in eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere,ſed male.arg. ff. de ſolutio.quod dicimus.

c ¶ Propter eas.]adde aliū caſum de cōſec.diſ.1.ſi motū.

INTER EPISCOPOS.Hæc eſt ſecūda pars diſtinctionis, in qua ponit differentiā inter epiſcopos & chorepiſco. Io. de Fan.

1 Dicit ꝙ ſacramenta dicunt iteratiq; uo ad opinionē, vel quo ad facti ſpeciē. arg. C. de adul. cū qui.Nā ibi est matrimoniū nullū eſt.& dicit lex, ꝙ res mea nō pōt amplius eſſe mea. inſtit.de actio. §. ſic itaque. extra de fid. inſtr.inter dilectos. Arch.

conſequitur gratiam baptiſmi : ſi autem baptizatus erat, nihil accipis in ſecunda vnctione † *: nec pertinet hoc ad reiterationem baptiſmi,ſed ad cautelā ſalutis . Hoc & de eccleſiis conſecrandis ſimiliter obſeruandum eſt .*

† lotione

Vnde in Nicano concilio legitur.

¶ Non debet iterum conſecrari eccleſia ſemel conſecrata. C. III.

De conſecr.diſ. 1.c.eccleſijs.

ECcleſijs [a] ſemel conſecratis Deo non iterum debet conſecratio adhiberi;niſi aut ab igne exuſtæ , aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſcūque ſemine [b] fuerint pollutæ: quia ſicut infans à qualicumq.ſacerdote in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti ſemel baptizatus,non debet iterū baptizari;ita nec locus Deo dicatus eſt iterū cōſecrādus, niſi propter eas [c] cauſas,quas ſuperius nominauimus;ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerunt , qui eum conſecrauerunt .

2 *Inter epiſcopos* [d] *& chorepiſcopos autem hac eſt differentia,quòd epiſcopi nō niſi in ciuitatibus,chorepiſcopi etiā in vicis ordinari poſſunt: epiſcopi formatas* [e] *tribuunt;chorepiſcopi non niſi commendatitias* [f]*, & pacificas dare valent. Epiſcopi ius conſecrandi habent ; chorepiſcopi tantū minores ordines tribuunt; leuiticam* [g] *autē & ſacerdotalem benedictionem nō valent præſtare. De his ita ſcribit Leo.I.ad epiſcopos Germaniæ,& Galliæ,epiſt.86.al.88.*

¶ In quibus chorepiſcopi ab epiſcopis differant. C. IIII.

Iuo p.6.c.71. Anſ.l.7.c.121. Poly.l.4.tit.26.

QVamuis chorepiſcopis , & presbyteris plurima [h] cū epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio ; quædam tamen auctoritate veteris legis , quædam nouellis , & eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint : ſicut eſt presbyterorum & diaconorum,aut virginum conſecratio;ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio . Si quidem nec erigere [i] eis altaria, nec eccleſias: vel altaria

CASVS.In hoc §. aſſignat Gratianus differentiam triplicem inter epōs & chorepiſcopos, quia epiſcopi ponuntur tantū in ciuitatib9,chorepiſcopi in vicis. epiſcopi formatas tribuūt litteras,chorepiſcopi commendatitias ſiue pacificas tātum . Item epiſcopi conferunt ſacros ordines , chorepiſcopi tantum minores.

d ¶ Inter epiſcopos.]. Ponit tres differētias inter epōs & chorepiſcopos . iſti autē chorepiſcopi aliquid habebant ſupra presbyteros,ſed non bene determinat quid.

Chorepi aliquid habebāt vltra presbyteros.

e ¶ Formatas.]Formatæ ſiue dimiſſoriæ dicūtur litteræ, qbus quis eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi, quæ olim cum ſolennitate magna fiebāt, vt 73.diſt.cap.1.Commendatitiæ ſiue pacificæ dicuntur , quæ dātur clerico viatori, quibus commendatur, vt pacifice poſſit exequi officium ſuum. Et licet Gratianus dicat , ꝙ chorepiſcopi dare tales poterant, illud nō credo 2 ,ſed ſolus epiſcopus,vt de conſec.diſtin. 5. non oportet.71. diſt. extraneo. Quod archidiaconus eas dare non poſſit,hābes extra de offi.archi. ſignificaſti.

Formatæ ſiue dimiſſoriæ.

2 Et bene Io. de Fan. & ita eſt argu. ꝙ chorepiſcopus nō poteſt dare litteras formatas clericis,vel laicis, vt eant in peregrinationem, qa nō poſſunt formatas dare ſecundū L.& Hug.

Nā & ſæpius ſumit aliquis corpus Chriſti, & ſæpius excōicatur aliquis,& ex pluribus cauſis aliquis poſſidet rē aliquā,vt ff.de acq.poſ.poſſideri.§.ex pluribus.Sed certe ſecundū hoc ſi cōties aliquis ꝯheret cum aliqua, tot eſſent matrimonia,qđ falſum eſt.31. q. 1.quomodo . Itē poſſet ſecūdū hoc deponi ab vno ſacerdotio,& retinere aliud. Dicas ergo ꝙ non iterat niſi vnctio exterior,& ſicut ſcda manumiſſio nihil adijcit primæ,vt C.de manumiſ.vindi.l.1. ſic in ſacramēto.Vltima opinio verior eſt.

ECcleſijs.]CASVS. Quæſitum eſt in Nicæno cōcilio, vtrum eccleſiæ ſemel conſecratæ ſint iterum reconſecrandæ.Reſpondetur,ꝙ non,ſi in forma eccleſiæ ſint conſecratæ,niſi alicuius ſemine vel ſanguinis effuſiōne ſint pollutæ vel combuſtæ. Nam ſicut ſemel baptizatus non debet iterum baptizari, ſic locus in forma eccleſiæ conſecratus non debet iterum conſecrari, niſi propter ſupradictas cauſas.

a ¶ Eccleſijs.]quid iuris ſit de hac materia, notaui de conſecra.diſtin.1.eccleſijs.

f ¶ Commendatitias.]arg. contra 71. diſtin.extraneo.

g ¶ Leuiticam.]nec ſubdiaconalem,niſi tantum lectoratum,vt infra proxi.diſt.c.1,in fi.Sed G. fuit deceptus ex cap.ſeq.vbi non dicitur niſi de duobus ordinibus [illegible] tum.Ioan.de Fan.

QVamuis.]CASVS.In hoc cap.to.enumerantur,quæ pertinent ad officium epiſcoporum,quæ chorepiſcopi ſibi vſurpare non debent , licet multa ſint communia chorepiſcoporum , & presbyterorum cum epiſcopis.

h ¶ Plurima.] quo ad minores ordines conferendos, quo ad prædicationem,quo ad confeſſionem:ita tamē, quòd non poſſit conferre niſi lectoratum,& inferiores, oſtiariatum,& pſalmiſtatum.

i ¶ Erigere.]in eccleſia conſecrata.nam ante conſecrationem licet presbyteris cōſtituere altaria,ſed poſt non niſi de conſenſu epiſcopi : quod ſi fecerit , deportatur,

Altaria ante conſecrationē erigi poſſunt.

arg. ꝟ. de conſec. diſt. 1. nullus presbyter. hæc expoſitio eſt illius verbi, conſtitutio altaris.

a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo intelligit litteram ſic, baptizatis ſcilicet extra eccleſiam, & redeuntibus ad eã, vt de conſecra. diſt. 4. ab antiqua. quod poſtea ſequitur, de hæreticis intelligit in eccleſia baptizatis. Vel dic, quod idem reperitur in ſeq. littera. Alij intelligũt de inſolenniter baptizatis in neceſſitate à patre vel à matre. 30. q. 1. ad limina. quibus poſtea epiſcopus in cõfirmatione debet ea conferre, quæ collata eis nõ fuerunt, vt hic, 1. quæſt. 1. §. ecce. ſequens vero littera intelligitur de baptizatis non in neceſſitate, & ita non repetit idem 1.

tum, ſi non ſubeſt cauſa, vel ſi oneroſum eſt, extirpandũ eſt, vt 12. diſt. omnia. ꝟ. de conſec. diſt. 1. placuit. 10. q. 1. hanc. & 63. diſt. §. verum. extra de cenſi. peruenit.

h ¶ Et quod ratione.] inſtitutionis. Et eſt argumentum, pro ratione reddenda 2, vt extra de cenſi. peruenit. & C. de codicillis. l. pen. ff. ſol. matr. dotem.

conſecrare licet, nec per impoſitionem manuum, fidelibus [a] baptizatis †, vel cõuerſis hæreticis † [b] paracletum ſpiritum ſanctũ tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum fontes ſignare, nec publice [c] quidem in Miſſa quemquam pænitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt chorepiſcopis; qui ad exemplũ, & formã lxxij. † diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel presbyteris, qui eamdem geſtant figuram: quoniam quamquã conſecrationem habeãt; pontificatus tamen apicem non habent.

† baptizãdis] orig. & Iuo. † ex hæreſi] orig.

2 Ad idem extra de ꝑſcrip. ſi qu. vbi de hoc. & 23. q. 4. de ſyrijs.

† al. lxx.

3 *Hi vero propter inſolentiam ſuam, qua officia epiſcoporum ſibi vſurpabant: ab eccleſia hodie prohibiti ſunt. Vnde Damaſus* [d] *Papa ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 4.*

¶ Ordo chorepiſcoporum à ſacra ſede reprobatur. C. V.

CHorepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerant epiſcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua; quia vt hi de ſummo ſacerdotis miniſterio aliquid præſumant, omni auctoritate caret. *& infra.* ¶ Nam non amplius, quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, id eſt duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta † diſcipulorũ. Vnde [e] iſte tertius proceſſerit [f], funditus ignoramus [g]. Et quod ratione [h] caret, extirpari neceſſe eſt.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 123.

† al. lxxij.

4 ¶ Quòd autem † epiſcopi non ſint, qui minus, quàm à tribus ſunt ordinati epiſcopis, omnibus patet: quoniam, vt bene noſtis, prohibitum à ſanctis eſt patribus, vt qui ab vno, vel à duobus ſunt ordinati epiſcopis, nec nominentur epiſcopi. Si nomen non habent [i], qualiter officium habebunt?

† al. enim

Item Vrbanus ſecundus.

¶ Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi teneant. C. VI.

QVorum vices [k] in eccleſia habeant epiſcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiens: [Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.

In Pſal. 44.

1 Hoc dicit La. ſed littera hoc non patitur, quia aperte loquitur de hæreticis Io. de Fant.

b ¶ Hæreticis.] ꝟ. de cõſec. diſ. 4. quamuis.

c ¶ Nec publice.] quod ſolus epiſcopus põt. 50. diſt. in ca. niſi in neceſſitate, vt 26. q. 6. c. vlt. & c. 1.

HI VERO. Hæc eſt tertia pars diſ. in qua probat, quod chorepiſcopi receſſerũt ab aula. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc §. quod chorepiſcopi epiſcoporum officia vſurpabãt, & ideo ordo eorum eſt hodie extirpatus.

d ¶ Vnde Damaſus.] ſed tamen hũc Nicolaus eſt ſecutus, & ſic eſt contra diſt. 50. ſtudeat. ſed iam tempore Nicolai aboleuerat cõſtitutio Damaſi, vel fuerunt prohibiti, nõ quin eſſent, ſed ne eſſent vt prius.

CHorepi.] CASVS. Quæſitum fuit à Damaſo Papa, quare ordo chorepiſcoporũ ſit hodie prohibitus. Et reſpondet, propter duas rationes. Prima eſt: quia ſibi improbe vſurpabant officia epiſcoporum. Secunda eſt: quia tantum duos fuiſſe ordines legitur inter diſcipulos Chriſti, ſcilicet duodecim apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum. & cum non poſſit ratio reddi, vnde iſte tertius ordo proceſſerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod poſtea ſequitur, eſt pars ca. vt dicit Hug. Alij tamen dicũt, quòd eſt §. Caſus patet per ſe.

e ¶ Vnde.] id eſt, ex qua cauſa.

f ¶ Proceſſerit.] quo ad talem præſumptionem.

g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiſcopi, ergo præſumendum eſt, quod fuerunt ab apoſtolis vel concilijs inſtituti, vt 12. diſt. illa. Sed hic non negat illos ab apoſtolis inſtitutos, ſed cauſam inſtitutionis ignorat. Et eſt hic argu. quod à quocumque auctore aliquid ſit inſtitutum, & quantumcumque diu obten-

Chorepiſcopi an fuerint ab Apoſtolis inſtituti.

QVOD AVTEM. Hæc eſt quarta pars diſtin. in qua probat, quod filij eccleſiæ poſſunt fieri patres: ſcilicet poſſunt fieri epiſcopi loco apoſtolorum. Io. de Fan.

i ¶ Nomen nõ habẽt.] arg. [Si re priueris, nec nomen 3 habere mereris.] 32. q. 4. dicat. in fi. C. de fer. à nullo. arg. 86. diſt. fratrem. 16. q. 1. ſi cupis.

QVorum vices.] CASVS. Quæſitum fuit ab Vrbano quorũ locũ epi hodie teneant in eccleſia, & quorum vice fungantur. Et reſpondet, quod locũ tenent apoſtolorũ, & eorum vice funguntur. Et hoc probatur auctoritate Auguſtini dicentis, Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, &c. quæ auctoritas durat vſque in finem.

k ¶ Quorum vices.] infra 12. q. 1. videntes. ꝟ. diſt. 21. in nouo.

3 Vide Nico. Euerar. de loc. legal. ab etymologia, col. vlt.

a ¶ Ec-

a ¶ Eccleſia.] ergo eſt eccleſia mater & filia. Item eccleſia quandoque dicitur vxor. 7.q.1.ſicut.& 21.q.2.ſicut. quandoque mater.12.q.2.qui abſtulerit.quandoque dicitur filia, vt de conſe.diſt.1.eccleſia.nam catholicorũ collectio, quæ eſt eccleſia, per epiſcoporum prædicationem

Casvs. Hic intitulatur 69.diſt.in qua oſtendit, ꝙ non ſolum epiſcopi poſſunt conferre minores ordines, ſed etiam abbates in proprijs monaſterijs poſſunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab epiſcopo manus impoſitio facta eſt.

Quid eſt pro patribus tuis nati ſunt tibi filij? Patres miſſi ſunt Apoſtoli: pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi. conſtituti ſunt epiſcopi. Hodie enim epiſcopi, qui ſunt per totũ mundum, vnde nati ſunt? Ipſa eccleſia [a] patres [b] illos appellat, ipſa illos genuit [c], & ipſa illos [d] conſtituit in ſedibus patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum; quia nõ vides Paulũ; quia non vides illos, per quos [e] nata es [f]. de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, conſtitues eos principes ſuper omnem terram.] & infra [Filios genuit eccleſia; conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.]

DISTINCTIO LXIX.

1 *TOnſura vero [g] clerici de manu abbatis ſuſcipi poteſt, ſi eidem abbati manus impoſitio ab epiſcopo facta noſcatur. Vnde in ſeptima ſynodo cap. quartodecimo legitur.*

¶ Abbates, quibus ab epiſcopo manus imponitur, aliquos tonſurare poſſunt. C. I.

Iuo p.5.c.176.

QVoniam videmus ſine manus impoſitione à paruula ętate tonſuram [h] cleri quoſdam accipientes, nondũque ab epiſcopo manus impoſitione percepta ſuper ambonem irregulariter in collecta legentes; præcipimus amodo id minime fieri. Idipſum quoque obſeruandum eſt etiam inter monachos. 2 ¶ Lectoris [i] autem manus impoſitione † [k] licentia eſt abbati ſolummodo in proprio monaſterio [l] faciendi; ſi dumtaxat eidẽ abbati manus impoſitio [m] facta noſcatur ab epiſcopo, [ſecundum † morem [n] præficiendorum abbatum,] dum conſtet illum eſſe presbyterum. 3 ¶ Simili etiam modo ſecundũ antiquam conſuetudinem chorepiſcopos præceptione [o] oportet epiſcopi promouere lectores.

† al. impoſitionem.

† Hæc non ſunt in græco canone.

Tonſura qſique tres ordines cõprehendit.

g ¶ Tonſura vero.] in hac 69.diſt. tractat de collatione minorũ ordinum vſque ad lectoratum. Et nomine tonſuræ, accipe hic tres minores ordines, pſalmiſtatum, oſtiariatũ, & lectoratum. & hoc licet abbati tantum in ſuo monaſterio: exorciſtam tamẽ facere vel acolythum nõ licet. ĩ.ea.c.vlt.

QVoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes In prima parte prohibetur, ne aliquis ſuper pulpito in eccleſia vel monaſterio legat epiſtolam, vel lectionem, niſi primo fuerit ordinatus. & tonſuram habeat ad modum clerici. In ſecunda parte dr: ꝙ abbates & ſacerdotes, quibus ab epiſcopo manus imponitꝰ iuxta morem præficiendorum abbatum conferre poſſunt in ſuis monaſterijs lectoratum. Id licebat quondam chorepiſcopis. Et nota ꝙ legere epiſtolam pertinet ad ſubdiaconũ, legere lectiones ad lectorem pertinet.

h ¶ Tonſuram.] id eſt coronam. nam aliam tonſuram poſſet femina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiam oſtiarij. nõ autem 1 exorciſtæ, vel acolythi faciendi ius habet: licet ſit arg. contra extra de or. ab epiſcopo, qui renun. epiſ. c.1. ſed & ſi abbas ex priuilegio habeat, vt omnes minores conferat, bene poteſt. Sed numquid hodie abbas põt conferre iſtos ordines? Credo 2 ꝙ ſic, ſi tamen manus ei eſt impoſita. extra de æta. & quali. ord. cum contingat. Io. Ego non credo, ꝙ poſſint conferre tales ordines abbates, niſi lectoratum, vt vř dicere hoc cap. & decre. cũ cõtingat. Si aũt eſſet ſacerdos, abbas poſſet etiam conferre pſalmiſtatum, vt 23.diſt. Pſalmiſta. quia pſalmiſtatum dat ſimplex ſacerdos, vt 23. diſt. pſalmiſta.

k ¶ Manus impoſitione.] ĩ.23.diſt. ſubdiaconus. ⁊ 3.

l ¶ Monaſterio.] ſed & monachos alterius monaſterij poteſt ordinare, ſi inuitatus fuit. 9.q.2. Lugdunenſis.

m ¶ Impoſitio.] quæ non eſt niſi benedictio, vt 1.q.1. manus.

n ¶ Secundum morem.] de quo habes 12.q.2. alienationes. nec hoc poſtulabit à ſuperiore. nã ſufficit ſemel à iure cõcedi. ff. de condi. inſtitu. l. ꝗ ſub cõditione. §. fi.

o ¶ Præceptione.] generaliter arg. 16.q.1. cunctis. 64.diſt. ordinationes. & 75.diſt. ordinationes.

nem generatur, vt 23.q.4. recurrat. Item eccleſia etiam dicitur locus, vbi Deum timentes veniam poſtulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia vero. coll.8.

b ¶ Patres.] quia, eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] per baptiſmũ. & ita eccleſiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tuto. & cur. datis ab his. l. his qui. dic vt notatur 12.q.1.c.vlt.

d ¶ Illos.] in hoc comparatur patri epiſcopus, & eccleſia filio, quia ſicut filius non poteſt ſine auctoritate patris litigare, vt C. de bonis, quæ lib. l. vlt. ſic eccleſia ſine auctoritate prælati, vt extra de iud. cauſam. & 16.q.1. monachi. Itẽ ſicut filiꝰ nõ cõuenitur, ſed pater nomine filij, vt C. de bon. ma. l.1. C. de anna. excep. l.1. ſic ipſe ꝑlatus eſt cõueniẽdus, nõ eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotijs ꝑlati, vt extra de teſti. c. edoceri.

e ¶ Per quos.] per eos pullulauit, & creuit, cum nulla eſſet tunc temporis.

f ¶ Nata es.] id eſt, augmentata.

TOnſura.] Hæc di. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris,] Tertia ibi, [Simili modo.] Ioa. de Fan.

1 Hæc fuit ſnīa H. & Laur. quidi cunt idem quod prox. ſequitur.

2 Credo. Ang. Clauaſ. ver. ordo 2. §. 1. ſemper requirit iuriſdictionẽ quaſi epiſcopalẽ in omni ordine conferendo.

3 Hoc c. n õ obſtat, quia hic loquitur de impoſitione manus ordinaria, ſed ⁊rium de conſecratoria, ſ͂m H. & idem ſentit Gof. extra de æta. & qual. cũ contingat. Archid.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, q; non debent exorcizare in eccleſijs vel in domibus priuatorũ, qui non ſunt ab epiſcopis conſecrati. Et nota q; vnum vel duo, neque, ſuperabundant.

a ¶ Exorcizare.] id eſt, legere exorciſmos.

b ¶ Promoti.] ad ordinem exorciſtæ.

c ¶ In domibus.] id eſt in eccleſijs non ſacratis. Superfluunt duo, neque. Ioan.

h ¶ Abſolute.] id eſt, ſine titulo.

i ¶ Ciuitatis.] hoc ideo dixit, quia potius eſt præſentandus clericus, qui eſt de ciuitate, quàm extraneus, vt j. diſt. proxi. hortamur. C. de epiſco. & cleri. in eccleſijs.

k ¶ Siue poſſeſſionis.] id eſt, ſi ordinatur ad titulũ patrimo-

Clericus e ciuitate eſt ſic extraneo p̃ferendus

Item ex concilio Laodicenſi, cap. 26.

¶ Non exorcizent, qui ab epiſcopo prouecti non ſunt. C. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab epiſcopis ſunt promoti † [b], neque in eccleſijs, neque in domibus [c].

† *al. prouecti*

DISTNCTIO LXX.

AB epiſcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari non poterit, nec etiam à proprio [f] abſolute ordinandus eſt: abſoluta enim ordinatio Chalcedonenſi cõcilio prohibetur, & vacuam habere manus impoſitionem præcipitur. In quo ſic ſtatutũ eſt can. 6.

¶ Nemo ordinandus eſt abſolute. C. I.

NEminem [g] abſolute [h] ordinari presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet in eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi α manifeſte in eccleſia ciuitatis [i], ſiue poſſeſſionis [k], aut in martyrio [l] aut in monaſterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eos autem, qui abſolute ordinantur, decreuit ſancta ſynodus vacuam [m] habere manus impoſitionem, & nullum β tale factum valere ad iniuriam [n] ipſius, qui eum ordinauit.

Anſ. l. 7. c. 105. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 6. Iuo par. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

α ¶ Niſi manifeſte.] *Græce legitur:* εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο, *hoc eſt:* niſi proprie in eccleſia ciuitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monaſterio, qui ordinatur, pronuncietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronuntiationis, epiſcopi nomine per archidiaconum facta.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale factum.] *Græce.* μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id eſt,* numquam poſſe operari.

Item ex concilio Vrbani II. habito Placentiæ.

¶ Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta. C. II.

SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, vt ſine titulo facta ordinatio irrita habea-

S. Antoninus p. 2. c. 1. §. 22.

AB epis.] CASVS. Supra oſtenſũ eſt, q; clerici ſunt à proprio epiſcopo ordinandi. nũc autem vult oſtẽdere Gratianus q; nullus ep̃s debet ordinare clericum alterius ſine eius licentia: qd oſtendit j. 71. diſt. Et oſtendit q; nullus debet ordinari ſine titulo: & ſi ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: quod oſtendit in hac 70. diſt. in cap. 1. & 2. Ioan. de Fant.

d ¶ Ab epiſcopis.] Hic depingitur 70. diſt. Quia dixerat p̃ſbyteros & reliquos clericos ab epiſcopo debere ordinari: vnde ſumpta occaſione oſtendit, q; nullus ordinandus eſt ſine titulo, ideſt ſine eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio. & ſi fuerit ordinatus, debet deponi tam in iniuriam ordinãtis q̃ ordinati: quia permiſit ſe ſic promoueri. 16. q. 7. decernimus 21. q. 2. cap. 1. ſed quoniam ep̃i hãc pœnam nullam reputabant, hodie prouiſum eſt, vt remaneant promoti, & ep̃s vel etiam eius ſucceſſor eis prouideat. extra de præbẽ. epiſcopus. extra eod. tit. cum ſecundum.

Ordinatus ſine titulo deponi debet.

e ¶ Alterius.] hoc exequitur in diſt. ſequenti.

f ¶ A proprio.] hoc exequitur in iſta diſt. &c.

NEminem.] CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, vt nullus ep̃s ordinet aliquem clericum ſine certo titulo alicuius eccleſiæ in ciuitate vel extra ciuitatem. & ſi ordinauerit aliquem clericũ ſine titulo, in opprobrium ordinãtis officij executione carebit.

g ¶ Neminem.] etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari, arg. 12. q. 1. videntes. 32. diſt. ſi qui vero. cum enim habeat officium in eccleſia, ergo & beneficium debet habere. extra de præben. dilectus. extra de fil. presby. propoſuit. ne dicatur, Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. diſt. diaconi.

Cleric⁹ infelix eſurit in plateis.

trimonij ſui, vt extra de præben. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius ſunt illi clerici inſtituendi, de quorũ bonis fundata 1 eſt eccleſia, vt extra de reſcrip. cum adeo.

l ¶ In martyrio.] vbi ſunt reliquiæ martyrũ. vel loquit̃ d regulari eccleſia: Colligitur etiã hic ex eo, q; dicit, ſiue poſſeſſionis. argu. q; ſi quis habet patrimoniũ ſufficiẽs, ordinari poteſt ſine titulo. extra de præben. epiſcopus.

m ¶ Vacuam.] quo ad executionem.

n ¶ Ad iniuriam.] & etiam ſuum delictum: quia ſe ſic permiſit promoueri, aliàs alterius odio non debet alius prægrauari. C. de in officio. teſta. ſi quis in ſuo. extra de his quæ fiunt à maio. parte capit. c. quæſiuit. in fine.

1 Fundata Idem Arch. Præpoſ. Cb. vide Roch. Curt. de iure patr. ve honorificum. q. 1

SAnctorum.] CASVS. In hoc cap. quinque per concilium

tur, & in qua eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuo [a] perſeueret.

¶ Omnino autem in duabus [b] aliquẽ titulari non liceat, ſed vnuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim epiſcopi diſpoſitione vnus diuerſis [c] præeſſe poſſit eccleſiis; canonicus tamen præbendarius, niſi vnius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. ¶ Si quæ tamen capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus clericos ſuſtentare non poſſunt; ea cura [d] ac diſpoſitio præpoſito [e] maioris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat; & tam de poſſeſsionibus [f], quàm de eccleſiaſticis capellarum officiis ipſe prouideat [g].

In eodem etiam concilio antiquis nouem [h] præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet: [Aequum, & ſalutare & te in ven. vel aſſumptione beatæ Mariæ collaudare, benedi & prædi. quæ, & vnigenitum tuum S. S. obumb. cõcep. & virginitatis gloria permanente lumen ætern. mundo effudit; Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.]

DISTINCTIO LXXI.

De clericis vero [i] non ordinandis ab epiſcopo alterius ciuitatis, in Sardicenſi concilio, c. 18. & 19. ſtatutum eſt. In quo Ianuarius epiſcopus dixiſſe legitur.

cilium Vrbani ſtatuuntur. Primum eſt, vt ordinatio ſine titulo facta irrita habeatur. Secundum eſt, vt clericus perpetuo perſeueret in eccleſia, in qua eſt intitulatus. tertium eſt, vt clericus non intituletur in duabus eccleſijs: quia licet ex diſpenſatione epi clericus poſſit duabus eccleſijs præſidere, canonicus tamen præbendarius in duabus eccleſijs eſſe non poteſt. Quartum eſt, vt prępoſitus maioris eccleſiæ curã habeat de eccleſijs pauperibus, quæ clericos ſuos ſuſtentare non poſſunt. Quintum eſt, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Aequum & ſalutare.

a ¶ Perpetuo.] id eſt, dum viuit 1. ff. pro ſol. l. 1. filius enim non debet eſſe temporalis nec heres. ff. de adop. quæſitum 2. & inſtit. de here. inſti. §. heres.

b ¶ In duabus.] qui enim titulum habet in vna eccleſia, ſi recipit ſecundam eccleſiã vel præbendã pro titulo, perdit primam, vt extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan. litteras. ſed ſi recipit ipſam quaſi beneficiũ, & quaſi commendatam ſine ſtipendium, tunc ſecus: & tũc nõ eſt canonicus ſecundæ pbendæ, nec cum eis poteſt eligere. Si quæras quare canon iſte permittit epo diſpenſare in eccleſijs, & non in præbendis: dico q æq; poteſt diſpenſare in præbendis ſicut in eccleſijs, dummodo ſint de eodem epatu. Eſt ergo hæc veritas, q de iure cõi non poteſt quis habere duas eccleſias vel præbẽdas in eodem epatu, vel in diuerſis, niſi in caſibus notatis. 21. q. 1. in ſumma. Sed numquid hodie beneficiũ huius canonis eſt ſublatum epis per illam nouam conſtitutionem, de multa, in tit. de pręben. ex eo q dr ibi, per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari 3? Dico q non: ſed tantum vaga & indiſcreta diſpenſatio eſt ablata ab eis non probabilis: ſicut per remotionem appellationis non remouetur neceſſaria appellatio vel probabilis, extra de appel. paſtoralis. ſic cum dñs prohibuit iurare, non prohibuit iuramentum neceſſarium, ſed temerarium, vt 22. q. 1. cap. ita. ſic cum dñs prohibuit vxorem ſeparari à viro, intelligendum eſt tantum de illa ſeparatione, quæ fit ſine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, q punitur eps, qui permittit ipſum habere prius ſtipendium. vt ibidem dr extra de præbẽ. quia in tantum. de cle. non reſi. quia nonnulli. ergo diſpenſare non poteſt. Non ſequitur: quia eps punitur qui ordinat clericum concubinariũ, vt 51. diſt. qui in aliquo, & tñ cũ ipſo diſpenſare poteſt: ſed ideo punitur, qa indiſcrete diſpenſat. Si obijcis quod dr ibi per ſedem apoſtolicam: ergo non poteſt per alium, non ſequitur: quia eodem modo decretum dicit q ordinationes epo:ũ faciendæ ſunt auctoritate apoſtol. 64 diſt. ordinationes. & tamen propria auctoritate fieri poſſunt. Sic etiam alibi di, q quilibet presbyter poteſt & debet baptizare vel celebrare de licentia epi, vt 16. q. 1. cunctis. & tñ ſuo iure poteſt baptizare: ſed ideo dicit hoc, q eius auctoritate ſaltẽ generali debeat fieri diſpenſatio. Vel dic q tunc ſolus Papa diſpenſat, cum quis diuerſa beneficia in diuerſis epatibus vult habere, propter repugnãtiam, quæ ex hoc proueniret: quia nemo duobus dominis poteſt ſeruire 4, vt 21. q. 1. c. 1. Ioan. Hæc gloſſa nihil valet: qa Papa tñ diſpẽſat circa plures eccleſias habẽtes curã animarum & plures dignitates, vt expreſſe dicit decre. de multa. ſed circa plura beneficia ſimplicia non videtur epiſcopo diſpenſare prohibitum.

b ¶ In duabus.] Nec iure ciuili quis in duobus collegijs poteſt connumerari. ff. de col. l. 1. §. 2. nec duas militias habere. C. qui mili. non poſ. l. 5. §. in poſterum. nec duos honores. ff. ad munici. libertus. §. præſcriptio.

c ¶ Diuerſis.] non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuerſis conuentualibus eſſe poſſit, ergo multo magis nec prȩlatus, ita q ſit in eis canonicus.

d ¶ Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

e ¶ Præpoſito.] id eſt, epiſcopo, qui eſt ordinator in cunctis, vt in contrario hic ſignato. 25. diſt. c. 1. Vel dic præpoſito, id eſt, archidiacono. arg. extra de verb. ſign. quamuis. & ſic nec illud erit contrarium.

f ¶ Tam de poſſeſſionibus.] Arg. pro capel. vt decimæ debitæ maiori eccleſiæ ſic communicentur illis. Argu. contra 12. q. 1. videntes 5. 1. q. 1. c. 1.

g ¶ Prouideat.] vt dentur vni, vel ſimul vniantur, vt 10. quæſt. 3. vnio. de conſe. diſtin. 1. cap. 2. & extra de præb. expoſuiſti.

h ¶ Nouem.] de conſec. diſt. 1. inuenimus.

De clericis.] Casvs. Hic ponitur 71. diſt. in qua oſtẽdit Gratianus, q clericus vnius epiſcopi non eſt ab alio epiſcopo ordinandus, vel in eccleſia recipiendus ſine licentia & litteris ſui epi: alioquin irrita erit ordinatio & receptio: niſi cauſa hoſtilitatis fuerit ab eccleſia ſua eiectus clericus: quia tunc dum durat hoſtilitas, recipi poteſt, vt 7. q. 1. paſtoralis. Ioan. de Fan.

i ¶ De clericis vero.] In hac diſt. 71. oſtendit Gratianus, q clericus vnius epi nõ eſt ab alio ordinãdus epo, vel in aliqua eccleſia inſtituendus ſine litteris ſui epi, quod

An plures præbendæ poſſint alicui conferri, iuxta prin. §... quod dictũ eſt. &c. Archid.

4 De hoc ſt no. 11. q. 1. c. 1. & idẽ ſentit. Hu, c. cauſa. q. 1. in prſ. & Gõffre. & Vin. extra de præbeñ. de multa. Archid.

5 Et 16. q. 1. quicũq;. vbi de hoc. extra de p̄ſcri. ex trãſmiſſa. vbi de hoc. Archid.

quod ſi factum fuerit, irritabitur, niſi hoſtilitatis cauſa clericus exularet. ſ. eod. clericos.

ILlud. Casvs. Quidam epi ordinabant & recipiebant in ſuis eccleſiis aliorum eporum clericos, eis irrequiſitis: vnde contentiones & diſcordiæ naſcebantur: & ideo ſtatutum fuit in concilio Sardicen. ne hoc decetero fieret, niſi cum licentia ſuorum epiſcoporũ: alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo ſequentia c. plana ſunt, quæ fere idem dicunt cũ iſto.

ratione beneficij, ſed etiam ratione ordinis eſt prælatus ſuus. Alij dicunt in pendẽti eſſe vtrum ſit prælatus. nã ſi poſtea liberatur eccleſia, remanet eccleſiæ prælatus. aliàs non. 7. q. 1. paſtoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non reſiden. fraternitati 3. Item pone, q̀ eps dat ei li-

3 Ad idem 7. q. 1. paſtoralis. nam multa ſunt in pendenti. ff. ſi certũ pe. proinde. Sed arg. cõtra. C. de ſentẽ. paſ. l. vlti. Archid.

¶ Clerici ab epiſcopo alterius ciuitatis non ordinentur. C. I.

ILlud quoque ſanctitas veſtra ſtatuat, vt nulli epiſcopo liceat alterius ciuitatis eccleſiaſticum hominem [a] ſolicitare, & in ſua diœceſi clericum ordinare. Vniuerſi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus [a] ſolent naſci diſcordiæ; & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Oſius epiſcopus dixit. Et hoc vniuerſi conſtituimus, vt quicumque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu epiſcopi ipſius, & ſine voluntate [b] ordinare, non ſit rata ordinatio [c] eius. C. 19.

[a] ¶ Hominem.] *In concilio latino legitur:* eccleſiaſticum miniſtrum ſolicitare, & in ſuis parochijs clericum, & c. *Infra ead. c. primatus. (vbi huius canonis ſententia videtur referri) legitur,* vt nemo alterius plebis hominẽ vſurpet. *Græce autem caput iſtud, quod in latino decimum octauum eſt, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſt. 2. c. 7.

¶ De eodem C. II.

DE aliena eccleſia ordinare clericũ nullus præſumat †, niſi eius epiſcopus precibus exoratus [d] concedere voluerit. Pann. l. 3. c. 64.

† al. vſurpet

Item ex Nicano concilio, c. 16. in fine.

¶ Qui ſine epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit eius ordinatio. C. III.

SI quis auſus fuerit, aliquem qui ad alterum pertinet in ſua eccleſia ordinare, cum non habeat conſenſum [e] illius epiſcopi, à quo receſsit clericus; irrita ſit huiuſmodi ordinatio. Burc. l. 1. c. 109. Iuo par. 5. c. 11. ex alia verſione

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 20.

¶ Clericus vnius eccleſiæ in alia non ordinetur. C. IIII.

CLericos in ſuis eccleſiis conſtitutos, ſicut iã diffiniuimus, nõ liceat in alterius ciuitatis eccleſiis ordinari: ſed quieſcant [f] in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerũt: exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderũt, & ex neceſsitate [g] ad alias eccleſias migrauerunt. Si vero quicũq. Anſ. l. 6. c. 115. & l. 7. c. 109. Iuo p. 6. c. 361.

Communitas diſcordiam parit.

a ¶ Cõtentionibus.] Nam cõmunitas mater diſcodię eſt. ff. de leg. 2. cum pater. §. dulciſſimis.

b ¶ Et ſine voluntate.] Argu. expreſsũ ad id quod dixi 7. q. 1. placuit.

c ¶ Ordinatio.] niſi poſtea ratum haberet ſuus epiſcopus 1, vt 63. diſt. Salonitanæ.

1 Ex iſta gl. infertur q̀ ratihabitio retrahitur. Cõcor. tex. in l. vero. §. ſed & ſi. & ibi Bart. ff. de ſol. & in l. obſeruare §. ſi. ff. de officio procon.

d DE aliena.] ¶ Exoratus.] Sed numquid ſufficeret, vt diſsimularet 2; Non, vt 85. diſ. Florentinum. & 63. diſt. litteras. vt not. ſ. 7. q. 1. c. placuit.

2 Dicit ibi Lau. ſufficeret facere vt canonicũ, nõ vt prælatum.

e SI quis auſus.] conſenſum.] Ergo cum conſenſu eius poteſt. C. de ſac. ſanct. eccle. qui ſub prætextu. & expreſſo conſenſu, nõ tacito. ff. de procura. filiusfami. §. inuitus.

CLericos.] Casvs Quæſitum fuit in Chalcedon. concilio, vtrum epo liceat ordinare in ſua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitũ eſt q̀ non: ſed vnuſquiſque clericus perſeueret in ea eccleſia, in qua ab initio conſueuit: exceptis illis, qui cauſa hoſtilitatis & neceſſitatis ſuas eccleſias perdiderũt & ciuitates. & quicumq; eps contrafecerit, excõicatus permanebit cũ eo quẽ ſuſcepit donec ad ſuam eccleſiam reuertatur clericus.

f ¶ Sed quieſcant.] niſi vocentur, & eligantur ad alias eccleſias tunc enim auctoritate maiores poſſunt tranſire ad alias, vt. 7. q. 1. epiſcopus de loco.

Clerici an obedire teneãtur epiſcopo, qui ciuitatem ſuã amiſit.

g ¶ Ex neceſſitate.] Sed pone q̀ presbyter amiſit eccleſiã ſuam, eps ciuitatem ſuam: tñ remanet in aliqua parte ſui epiſcopatus: numquid clericus recedet quo voluerit ſine litteris epi? Dicunt quidam q̀ non. nam adhuc p̃latus remanet amiſſæ eccleſiæ. Alij dicunt c̃triũ, vt dixi 7. q. 1. paſtoralis. Sed verior eſt ratio prior: quia eps adhuc non deſinit eſſe ſuus prælatus: quia non tantum

ei licentiam tranſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, vt ſi redierit prior eccleſia ad libertatem, redeat ad eã; numquid eps interim eſt prælatus eius? Sic: non tñ poteſt eum excõicare, niſi forte eccleſia liberata non velit redire. licet enim interim ſit eius prælatus, ligatam tamen habet executionem. Item ſi ad aliam eccleſiam vellet eum reuocare, non poſſet niſi ad ſuã, ex quo ei licentiam dedit: niſi ei ſub hac conditione licentiam dediſſet, vt poſſet eum quandocumque vellet reuocare. Item ſi totus epatus occupatus eſt à Saracenis: numquid remanent clerici iſtius epi, cũ omnes ſint in epatu alterius? Dico q̀ remanent, ſed non habet iuriſdictionem

ctionem liberam in eos. Item numquid poſſunt eos vicini epiſcopi recipere ſine litteris eius? Sic: ipſe tamen ſi epiſcopatus eius eſſet liberatus, poſſet eos reuocare, etiam ſi eis licentiam dediſſet: niſi forte licentiando eos abſolueret. Vel dic quòd prior definit eſſe prælatus ipſorum,

episcopus poſt definitionem iſtam ad alium epiſcopum pertinentem clericum ſuſceperit; placuit ſanctæ ſynodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu [a] excommmunicatos manere, quamdiu ipſe clericus reuertatur ad propriam eccleſiam.

Item Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano, l. 5. epiſt. 11. ſeu 6. 111.

¶ Apoſtolica permiſsione vnius eccleſiæ clericus in altera valeat ordinari. C. V.

Io.diac.l.3.c.20 Poly.l.1.tit.7. Anſel.l.7. c.80.

FRaternitatem tuam à nobis petiſſe recolimus, vt Gratianum eccleſiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus eccleſiæ cardinandum [a]. Et quoniam nec epiſcopum, cui obſecũdare, nec propriam habet eccleſiã, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſario duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, noſtra interueniente auctoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere cardinalem.

[a] ¶ Cardinandum.] *Antea legebatur,* ordinandum. *Emendatum eſt ex ipſa epiſtola. Cardinare vero, ſeu Cardinalem conſtituere, (quod eſt in fine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepiſſe, vt canonicam tranſlationem ſignificet. Nam cum tempore B. Gregorij canon ſextus concilij Chalcedonenſis accurate obſeruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in eccleſia (qui nunc titulus vocatur) niſi ſimul ad eum locum ordinaretur; cum aliquis iam ordinatus, neceſſitate aliqua in aliam eccleſiã transferebatur, vt in illa in eodẽ gradu, quo in prima ordinatus erat, deſeruiret; in ſecunda dicebatur incardinari; quod ex iſto nunc indicato loco patere poteſt, & ex lib. 3. epiſt. 14. & alibi. Quod etiam in epiſcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2. indict. 10. epiſt. 6. & epiſt. 25. (quod refertur infra. 7. q. 1. c. paſtoralis. & indict. 11. epiſt. 13. & ſequenti; quod habetur infra 21. q. 1. c. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib. 3. c. 8. & 11. & 16. Gregorium vero Ioannes vij. & facto ipſo, & vocabulo in eadem notione accepto, eſt imitatus; quod ex aliquot manuſcriptis ipſius epiſtolis conſtat.*

Item ex concilio Carthaginenſi 1. c. 5.

¶ Sine litteris epiſcopi ſui in aliqua eccleſia clericus non ſuſcipiatur. C. VI.

Burc.l.2.c.43. Iuo p.6. c.144. Anſ.l.6.c.124. †*al. Primatus*

PRimatus † epiſcopus Vegeſelitanus dixit. Suggero ſanctitati veſtræ, vt ſtatuatis non licere clericum alienum ab aliquo ſuſcipi ſine litteris [d] epiſcopi ſui [*]; neque apud ſe retinere; nec laicum vſurpare ſibi de plebe aliena, vt eum obtineat † [e] ſine conſcientia eius epi-

†*ordinet*] or.

ipſorum, vt not. 7. quæſt. 1. paſtoralis.

a ¶ Tamdiu.] infra 21. quæſt. 4. epiſcopi. Argu. infra 7. q. 2. cap. 2. &c.

FRaternitatem.] CASVS. In eccleſia Benafrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus eps volebat in ſua eccleſia ordinare: & cum propter hoc poſtulauit à Papa. & quia in eccleſia Benafrana nõ erat epiſcopus hoſtilitate faciente à quo peti poſſet diaconus ille: Papa eum ſibi ſine mora conceſſit.

b ¶ Habituro.] abſolute ponitur ſine verbo. 63. diſt. Agatho.

c ¶ Licentiam.] ſed numquid capitulum dũ eccleſia vacat poſſet ipſum licentiare? Non: quia quædã alienatio eſt, quæ non poteſt fieri vacante eccleſia. 12. q. 2. ſi qua. de hac materia habes 24. diſt. c. 2. Ioã. Sed quid ſi eccleſia habet viſitatorem 1? Videtur ꝙ iſte poſſit alienare, vt inſti. de cura. §. vlt, nam auctoritate metropolitani debet conſtitui viſitator. Sed videtur contra quod dicit lex: quia ad ea quæ ſolennitatẽ iuris deſiderãt, tutore opus eſt. ff. de conſenſu & aucto. præſtan. l. curatorem. vnde non credo hæc fieri poſſe per viſitatorem, cum ſolennitatem exigant. 10. q. 2. hoc ius. Ioan.

Capitul non poteſt licentiare clericũ ſede vacãte.

1 Sub. queniã debet cõſtitui auctoritate metropolitani. Iau. qđ dic vt plene dixi 61. diſt. c. vlt. & ibi de hoc.

PRimat⁹.] CASVS. Epiſcopus Vegeſelitanus ſurrexit in cõcilio Carthaginen. & ſuggeſſit concilio, vt ſtatueret, ne aliquis epiſcopus vſurparet clericũ vel parochianũ alterius, nec apud ſe retineret ſine alterius epiſcopi licentia: cuius dictum Gratus epiſcopus approbauit & per concilium Sardicen. confirmauit, & auctorizauit. Sequens cap. patet.

d ¶ Sine litteris.] infra proxi. diſt. c. 2. & 3. & ĩ. 76. diſt. c. vlt. & ĩ. c. proxi. & ĩ. 61. diſtin. Oſius. & 85. diſt. Florẽtinum. in fi. & ĩ. 63. diſtin. litteras.

d ¶ Sine litteris.] crederem tamen & teſtes ſufficere. C. de fi. inſtr. in exercendis. & extra de cler. pere. tuæ. Lau.

e ¶ Obtineat.] ſed nonne extraneus epiſcopus poteſt ordinare laicum de alterius epiſcopatu, cũ laicus poſſit transferre domiciliũ quò voluerit? Dico ꝙ ſic: ſed domicilio non tranſlato non poteſt eum ordinare: ſicut nec alia ſacra-

Laicus an poſſit ordinari à non ſuo epo.

ſacramenta ab extraneo recipere poſſet, vt de pœn.diſt. 6. placuit. de conſecra. diſtin.2. tribus. nec peregrinari poteſt laicus ſine licentia epiſcopi. de conſecra.diſtin.5. non oportet.

a ¶ Eius epiſcopi.] ſic C.de offi.ma.mi.milites. vbi dicitur, quod ſine licentia Imperatoris,&c.

b ¶ A collega ſuo.] ſed pone quod eum concedat: vbi dicitur iſte habere domicilium? Dic quod ſi vtrumque beneficium teneat, vtrobique 1.ff.ad munici. l. Labeo. & l.aſſumptio.§.à viris prudentibus.

1 Ad hoc C.de incol. ciues. l.10.

c Extraneo clerico.] ¶Commendatitijs.] ſ.de conſec. diſt.2. tribus. extra de cleri. peregri. c.tuæ.& & 20.q.vlt.c.vlt.& 19. q.2.duæ.& C.de epiſc. & cle.ſi qua.

Hortamur.] Casus. In hoc cap. monet Aug.patronos, ne aliquem clericum in ſuis eccleſijs eligant, niſi fuerit ordinatus ab epiſcopo, in cuius diœceſi ſita eſt eccleſia: vel niſi recipiatur ab eo per litteras commendatitias. Sequens cap.patet per ſe.

d ¶ Veniens.] Hoc verum eſt, cum ille qui clericum præſentat, laicus eſt: quia quamdiu idoneus eſt in ſuo epiſcopatu, non præſentabit extraneum. epiſcopus enim vndecunque poſſet præſentare, vt ſ.16.q.2.ſi quis epiſcoporum 2.

Clerici de diœceſi ſunt extraneis preferendi.

e Nullum abſque.] ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large poſſunt appellari omnes, qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis: ſiue ſint clerici, ſiue laici: quia nulli talium debent recipi ab aliquo epiſcopo ad dignitatem, vel ordines, vel alia ſacramenta eccleſiaſtica. ſ.ead.diſt. per totum. & ſpecialiter. eo.tit.primatus.& hoc extra de cler.peregri.c.2.& 3. Et quod omnes tales dicantur peregrini & extranei, eſt arg.3.q.6.peregrina.6.q.3.c.1.& 2. Ignoti dicuntur quorum origo, vita, & ſingularitas ſunt ignota epiſcopo, non diſtincto, ſint de eodem epiſcopatu, vel alio. 24.diſt.quando.24.diſt.quieſcamus.verſi.ſi enim in clero,&c.Arg.2.q.7.querendum,vex. quorum vita, ſecundum Ra.& Gof.

1 Quod nota.extra de iure pat.ſignificaſti. ſed quod ſ. dictum eſt per lo. per omnia à Laur. approbatur, cuius fuit iſta gl. & idem per omnia ſenſit. Hu. & Ioan. de Fant.

Dimiſſorias.] Casus. Supra in proxi.diſt.dictum eſt, qui clericus alienus ſine litteris dimiſſorijs vel commendatitijs ſui epiſcopi,& ſine eius licentia recipi non debet: ideo ſupponit hanc 72.diſt. in qua oſtendit, quod clerico non debet patere licentia ſine litteris dimiſſorijs: quas epiſcopus non debet dare niſi rogatus. Et caſus omnes plani ſunt.

ſcopi[a], de cuius plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit. Hæc obſeruantia pacem cuſtodit: Nam & memini in ſanctiſſimo concilio Sardicenſi ſtatutum, vt nemo alterius plebis hominem vſurpet: Sed ſi forte erit neceſſarius; petat à collega[b] ſuo, & per conſenſum habeat.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c.13.

¶ Sine litteris commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret. C. VII.

Extraneo clerico, & lectori extra ciuitatem ſuam ſine commendatijs[c] litteris proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare. Burc.l.2.c.159. Anſ.l.7.c.162. Poly.l.4.tit.31.

Item ex ſermone ſancti Auguſtini ad populum.

¶ De eodem. C. VIII.

Hortamur chriſtianitatem veſtram iuxta ſanctorum canonum inſtituta, vt in eccleſijs à vobis fundatis aliunde veniens[d] presbyter non ſuſcipiatur; niſi à veſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epiſcopo, aut ab eo per commendatitias litteras ſuſcipiatur. Burc.l.15.c.30. Iuo p.16.c.31.

Item ex concilio Antiocheno, c.7.

¶ Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur. C. IX.

Nullum[e] abſque formata α, quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum clericorum ſuſcipi oportet.

α ¶ Formata.] *Græce eſt* μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, *quod Dionyſius vertit*, nullus peregrinorum ſine pacificis, ideſt commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis. *atque ita Burc. & Iuo habent.*

DISTINCTIO LXXII.

Dimiſſorias[f] *vero litteras epiſcopus niſi rogatus, non tribuat: ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Romæ.*

Vnde Leo Papa ait.

¶ Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ litteræ præſtentur. C. I.

Epiſcopus[g] ſubiecto ſibi ſacerdoti, vel alij clerico, niſi ab ipſo poſtulatus[h], dimiſſorias non faciat; ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur. Anſ.l.6.c.122.

f ¶ Dimiſſorias.] hic depingitur 72.diſt. Dixerat ſupra magiſter, clericum ſine commendatitijs litteris ſui epiſcopi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, quod epiſcopus non debet eas dare niſi inſtanter rogatus.

g Epiſcopus.] ¶ Niſi ab ipſo.] ſ. qui eum habere deſiderat & poſtulat: ſicut cum quis tranſit in familiam alterius, vt ff.de adop.l.2.ſic ſ.70.diſt.c.2.

h ¶ Poſtulatus.] ſunt enim quædam, quæ non conceduntur

Conced… da ſun… dam… inſtan…

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.21.

¶De eodem. C. II.

Burc.l.2.c.42. Iuo p.6.c.143.

CLericum [a] alienum, niſi concedente eius epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in eccleſia ſibi credita. Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & pſalmiſtæ, & oſtiarij retinent †.

† al. retineant

Item ex concilio Mileuitano, c.15.

¶In vna eccleſia ordinatus, in alia non ſuſcipiatur †. C. III.

† al. teneatur

Côc. Africanū, c.57.

PLacuit [c], vt quicumq. in vna eccleſia vel ſemel; eligitur a ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur.

a ¶Eligitur. *In concilio Mileuitano eſt*, vel ſemel legerit: *itē q. in concilio Carthaginenſi græco, c.92.* κἂν ἅπαξ ἀναγνῷ. *In Africano autem, c.57.* vel ſemel ſuſcepto officio legerit.

DISTINCTIO LXXIII.

Ex Attico ad finē côcilij Chalcedonenſis. Anſ.l.6.c.121. Iuo p.6.c.433.

QValiter vero commendatitia, vel dimiſſoria, ſeu formata epiſtola facienda ſit videndum eſt. Debent namq. litteræ græcæ interponi in ea epiſtola, & nō ſine cauſa. Græca enim elementa litterarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis canonicis, quas mos latinus formatas vocat, aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur; hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis ſaluberrime inuentum eſt, & conſtitutum; vt formata epiſtola hanc calculationis, ſeu ſupputationis habeant rationem: ideſt, vt aſſumantur in ſupputationem prima græca elementa patris, & filij, & ſpiritus ſancti, hoc eſt π, υ, α: quæ elementa octogenarium, & quadringenteſimum, & primum ſignificant numerum. Petri quoque Apoſtoli prima littera, ideſt, π, quæ numerum octoginta ſignificat: eius quoque, qui ſcribit, epiſcopi † prima littera; cui ſcribitur, ſecunda littera; accipientis, tertia littera ſciuitatis quoque, de qua ſcribitur, quarta, & indictionis, quæcumque eſt illius † temporis, numerus aſſumatur. Atque ita his omnibus græcis litteris, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnam, quæcumque fuerit collecta, ſummam epiſtola teneat: hanc qui ſuſcipit, omni cum cautela requirat expreſſe †. Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui ſecundum græca elementa ſignificat ἀμήν.

† al. epiſtolam

† al. id

† al. expreſsū

¶Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in Nicæna ſynodo à cccxviij. Patribus facta eſt. C. I.

Burc.l.2.c.117. Iuo p.6.c.434. ſimile quiddā multoq; magis, c.435.

IN nomine patris. π. & filij. υ. & ſpiritus ſancti. α. π. Vualterio Spirenſi epiſcopo. Ego Burchardus ſanctæ Vuormacienſis eccleſiæ deuotus, gregis Chriſti famulus, in Deo vero ſummæ felicitatis beatitudinem. Cum ſancta catholica eccleſia prompta ſit ſequi documēta Euangelica; quæ dicunt: [Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedem prophetæ: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet, &c.] & Apoſtolus iubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſsitatibus ſanctorum virorum cōicare; tamen

Matth.10.

Rom.12.

duntur niſi cum inſtātia, vt pallium. 100. diſt. priſca. & apoſtoli. 2.q.6. poſt appellationem. bene accedit ad hoc, quia qui præeſt, parciſsime debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericū.] ¶ Epiſcopo.] ſic C. de emancip. iubemus.

b ¶ Clericorū autē.] ¶. diſt. 21. cleros. ergo & q eos verberat, incidit in canonem. 17.q.4. ſi quis ſuadente.

c PLacuit.] Eligitur.] Argu. ex electiōe ius acquiri 1. quidam tamen dicūt contrarium, & exponunt, ſemel, ideſt perfecte, ita q confirmatus ſit. arg. extra de offi. deleg. in litteris. & etiam ſi nondum eſt tranſlatus. vt eſt arg. ff. de dona. qui ſaxū.

1 Quod dic vt not. 63. diſt. quāto. & 16. q. 7. cōtra ſanctorum. ibi Ioan. intelligit hoc c. in nominatione. Acqri, Dic vt in cle. 1. vt lite pendente.

QValiter.] CASVS. Hic intitulat 73. diſt. quæ in ſcholis nō legitur: quia ea quæ ibi continentur, in deſuetudinem abierūt: nec modo locum habēt: ibi enim continetur qualiter & quibus literis vel græcis vel latinis formatæ debent fieri: ſed nunc non ſic fiunt: & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare non debet. 19. diſt. ſi Romanorum.

Quæ-

tamen propter eos, qui cauteriatã habent ſuam conſcientiam, dicẽtes ſe eſſe ſimplices, cũ ſint aſtutia diabolica repleti; & pro opere pietatis dicũt ſe de loco ad locũ tranſire, cũ ſint, ſua malitia faciente, fugitiui; & dicũt ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint; ſtatutum eſt à ſanctis patribus, neminem clericum alienum, & ignotũ recipi ab aliquo epiſcopo, & inthronizari in ſua eccleſia, niſi habeat à proprio epiſcopo epiſtolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † veſtræ; quòd præſens frater noſter harum litterarum portitor nomine Hermannus † nõ pro ſua nequitia expulſus eſt à nobis; ſed poſtulantibus fratribus, eo quòd ex familia noſtra fuit, & noſter baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in † cornu altaris canonice, & ordinauimus eum ad gradum presbyterij. Cui etiam has dimiſſorias, ſiue commendatitias litteras facimus: & eum ad veſtram dilectam fraternitatem dirigimus, vt in veſtra parochia ſub veſtro ſacro regimine, & defenſione conſiſtere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis epiſcopus in nomine patris, † & filij, & ſpiritus ſancti, & in vnitate ſanctæ eccleſiæ, in qua Petro datum eſt ius ligandi, atque ſoluendi, abſoluo Hermannum presbyterum de ciuitate Vuormaciẽſi indictione x. & licentiam do vobis inthronizandi eum in quacumque eccleſia vultis veſtræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epiſtolam græcis litteris hincinde munire decreuimus, & annulo noſtræ eccleſiæ firmare cenſuimus. Fraternitatem veſtrã Chriſtus nobis incolumem *a* conſeruet. π. υ. α. π. β. ι. ζ. ξ. ἀμήν. Data Vuormaciæ Idibus Martij, anno Dominicæ incarnationis, M X I I. indictione X.

†*al. paternitati*
† *Ermannus*] Burc.
† *al.* à
†*al. patris* π. *& filii* υ. *& ſpiritus ſancti* α.
Iuo p. 6. c. 434. ſimile.

a ¶ Conſeruet.] *In hoc & ſequenti capite ea tantum ſunt emendata, quæ exemplarium auxilio reſtitui poterant. Ceterum quæ hoc loco ſequuntur, etiam apud Burchardũ ſunt deprauata. Facile autem reſtitui poſſunt ex regulis initio diſtinctionis traditis. Quibus quidem regulis optime reſpondet exemplum ab Iuone allatum par. 6. c. 435. ſi litteræ in extremo 434. capitis poſitæ, ponantur loco earum quæ in ipſo 435. afferuntur. Addita enim illis dictione, ἀμήν, reſultat numerus ibi notatus, id eſt* IↃCCLXXVIII. *Bene etiam procedet exemplum cap. 434. ſi vbi nunc ſumma eſt 1539. fiat 1439. ſatis ſit locum indicaſſe.*

¶ Incipit epiſtola formata à cccxviij. epiſcopis, & ab Attico Conſtantinopolitanæ vrbis epiſcopo edita. C. II.

Anſ. l. 6. c. 111.

SAnctiſſimo in Chriſto fratri ſumma dulcedine charitatis amplectendo. A. illius ciuitatis epiſcopo, *v.* illius eccleſiæ præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem. π. υ. α. π. De cetero nouerit ſancta fraternitas veſtra, quòd iſte clericus Hermannus nomine, noſtra in parochia inſtructus, ac detonſus paruitatem noſtram rogauit; quatenus illi commendatitias litteras conſcriberemus; quibus veſtræ celſitudini commendatus, ſub tuitione veſtri regiminis degere poſſet: cuius voluntati cõſentientes, ſecundum canonicam auctoritatem litteras ei dimiſſorias dedimus; per quas & ipſi concedimus, vt ſub veſtro magiſterio diuinæ ſeruituti inſiſtens ſuæ deſeruiat vtilitati; & vobis licentiam tribuimus, vt, ſi dignum eum iudicaueritis, ad ſacros ordines promoueatis. Commẽdatum ergo eum curæ veſtræ ſuſcipite; & noſtris ex partibus abſolutum in veſtrarũ ouium numero cuſtodite. Quas litteras, vt vigore veritatis firmatæ, indubitanter à vobis ſuſcipiantur; litteris græcis, vt canonica docet auctoritas, confirmare ſategimus. Sancta Trinitas veſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ eccleſiæ perpetualiter bene valere concedat, ἀμήν; vel ſic, ϛϑ (quæ eamdem ſummam exprimunt) indictione x. Continet hæc formata epiſtola ſummam numeri M C C C X V. † Y. græcam in nomine illius primam ponimus; quia Græci eam in quibuſdam locis pro, u, conſonante ponunt; ſicut eſt Δαβίδ & εὐαγγέλιον.

† *al.* m. cccxxv.

a ¶ Ab Attico.] *Antea legebatur,* abbatibus. *Reſtitutus eſt locus ex coniectura (quod perraro factum eſt) quoniam euidens ratione nitebatur.*

β ¶ ἀμήν.

t ¶ ἀμήν, vel ſic, ϛ ϑ.] *Addita ſunt hæc ex aliquot vetuſtis exẽplaribus, & vtriſque iſtis notis idem numerus nonageſimus nonus ſignificatur. In codicibus vero impreſsis vel nihil erat, vel dictio, amen, latine ſcripta in qua nulla eſt numeri ſignificatio.*

DISTINCTIO LXXIIII.

Quæritur [a] *de his, qui ab epiſcopis ſuis promoueri † contemnunt, an inuiti ſint ſublimandi, an non.*

† al. ordinari ps

De his ita ſtatutum inuenitur in concilio Aurelianenſi 3. c. 7.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat epiſcopus, qui inuitum ordinare præſumit. C. I.

EPiſcopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] præſumpſerit ordinare, annuali pænitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat [d].

Item Gregorius Natali epiſcopo Salonitano, in primo lib. reg. epiſt. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. C. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 379.

GEſta [e], quæ nobis in concilij veſtri confecta ſecretario [f] direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, † plena eſſe cognouimus ſemine iurgiorum: cũ

† al. adducitur

Quæritur.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarũ prima probat magiſter, ꝙ clerici non ſunt ad ordines compellẽdi. Secunda ibi, [Sane.] Tertia ibi, [Verum.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis facta eſt

mentio

mentio de promotione clericorũ. Sed quia clerici quandoque nolunt promoueri: ideo Grat. annectit hanc 74. diſt. in qua quæritur, an aliquis inuitus ſit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent per duo prima c. poſtea probat contrarium: deinde ſolutionem dat. ĩ. ea. §. verum,

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. diſ. in qua quæritur, an quis inuitus ſit ordinãdus: & præciſe continetur in quibuſdam cap. ꝙ non, in quibuſdam qđ ſic, vt ſcilicet de nolentibus fiant volentes. cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ exigant: non eſt cogendus, vt infra ea. c. 1. & 2. ſi autem neceſſitas eccleſiæ hoc exigit, cogiẽ, iuxta illud qđ habes ĩ. ea. c. 3. & 4. & 23. q. 4. diſplicet. ſi autem exigat vtilitas eccleſiæ, tunc debet cogi: iuxta id quod habe. ĩ. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen diſtinctio videtur reprobari ĩ. ea. c. epiſcoporum. & extra de æta. & quali. ordi. quæris. & ideo dici poteſt omnia hæc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices ꝙ vtilitas ſit, & non neceſſitas? tunc dico vtilitatem eſſe tantum cum eccleſia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui ſunt in eadem eccleſia, qui promoueri poſſunt, vt ĩ. ea. c. vlt. Tunc autem dico neceſſitatẽ eſſe, quando eccleſia indiget promotione aliquorũ: nec alij ſunt in eccleſia, qui digne poſſunt promoueri, vt ĩ. ead. c. 4. Si vis diſtinguere ẽm diſtinctio. H. ſ. quis ſit promouẽdus, dic ꝙ promouẽdus ad dignitatẽ cogitur ꝑ ſubtractionẽ beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiam corporis ad ordines, vt ĩ. 1. q. 6. c. vlti. 8. quæſt. 1. in ſcripturis. 23. q. 4. diſplicet. ſi tamen ſit ſemper inuitus, non cogitur. 20. q. 3. præſens. ĩ. ea. c. vbi. Inuitis enim nõ ſunt dandi honores. ff. de decur. l. 2. & 3. §. vlti. Sed promouẽdus ad ordines, vel honores ſuadente vtilitate, tantum cogitur ſecundum quòd habes ĩ. ead. c. vlt. ſ. ꝙ maiores ſunt pluribus beneficijs honorãdi, vt ibi dicẽ. Neceſſitate cogẽte cogitur ſuſpenſione ab officio. ĩ. ead. ſi qui, & cap. placuit. in quo intelligo & priuationem beneficij, regulariter enim vno ſubtracto & reliquũ eſt ſubtractum, vt 81. diſt. ſi quis amodo. Credo tamen ꝙ debeat præcedere ſuſpẽſio ab officio, quaſi quædam excõmunicatio: quam ſi contẽnit, ſequitur beneficij ſubtractio, vt 60. diſt. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero nec neceſſitas, nec vtilitas exigit, non eſt cogendus: & ſi epiſcopus eũ cogat, videtur cauſa odij & ingratitudinis eum cogere. ĩ. c. epiſcopus. & c. geſta. Quidam tamen volunt remouere diſtinctionẽ de neceſſitate & vtilitate. arg. ĩ. ea. epiſcoporum. & dicunt ꝙ diuerſi canones diuerſas pœnas imponunt nolentibus promoueri: & eſt in arbitrio epiſcopi quam imponat. Aliter tamen ſoluitur hæc cõtrarietas extra de æta. & quali. quæris. Ioan. Quidquid dicat Ioan. decre. illa, quæris. dicit, quòd cogi poſſunt, ſi vtilitas vel neceſſitas exigat, per ſubtractionem officij & beneficij. & tunc dico vtilitatem eſſe eccleſiæ, cum ille qui promoueri petitur, vtilior eſt in officio quàm alter, qui iam eſt promotus: & vtile eſt plures eſſe in eccleſia in eodem officio. Neceſſitas eſt cũ iam promotus nõ ſufficit: vel non eſt aliquis promotus. B.

Officio ſubtracto ſubtrahi debet beneficiũ.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd epiſcopus non debet promouere aliquem inuitum vel reclamantem: quod ſi fecerit, à celebratione Miſſarum ſuſpenſus, annuæ pænitentiæ ſubiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] aliquo indicio alio quàm voce voluntatem oſtendente.

c ¶ Aut reclamantem.] voce vel ſigno. 50. diſ. ſi quis diaconus. quamuis enim eſſet inuitus: ſi nec voce nec aliquo indicio reclamaret, præſumeretur voluntarius. 54. diſt. c. ſi ſeruus. aut reclamantem ſigno ſaltem. nam & per ſigna ita apparet voluntas, ſicut per vocem 2. 32. q. 5. nec ſolo. 20. q. 2. c. 1. & 2. Et ſic no. differentiam inter inuitum & reclamantẽ, vt ff. de ſerui. vrb. præd. inuitũ.

Voluntas manifeſtatur ſignis & voce.

2 Ad idem ext. de ſpõ. cum apud. Item adde Bald. in l. quãuis. C. de impu. & ali. ſubſt.

d ¶ Non præſumat.] nihilominus deponetẽ, vt ĩ. ea. vbi.

GEſta.] CASVS. Natalis epiſcopus cum haberet archidiaconum ſuum exoſum nomine Honoratum, qa contradicebat ſibi, ne vaſa ſacra parentibus largiretur: illum inuitum vno eodemque tempore in ſacerdotem promouit: & ab archidiaconatu remouit. Quod cũ ſignificatum eſſet Grego. & cum deprehenderet, quòd hoc malo zelo factum fuiſſet, reprehendit epiſcopum, dicẽs quod ſicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet eijci ſine culpa.

Indignus minoribus ad maiora nõ promoueatur.

e ¶ Geſta.] Hoc cap. & c. Honoratus. loquuntur de eadẽ materia: & idem eſt caſus vtriuſque.

f ¶ Secretario.] aliter ſumitur. 23. diſt. non oportet.

a ¶ Perſo-

a ¶ Perſona.]Argu.non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur.argumen.24.quæſt.3.mira mur.& diſt.44.nulli liceat.ff.de ſenatuſconſ.qui indignus.& cui interdicit pomeriũ,&c.ff.de ſer. expor. cui pacto.ff.de interdict.& releg.l.relegatorum.§.vlt.

in quo caſu minor maiori, vel poſterior priori non eſt præponendus,niſi prior obedire cõtemnat.Secũda pars loquitur de archidiacono iã promoto: qui ſi eſt nimis ſimplex, habebit tantũ nomen archidiaconatus,& alius quem epiſcopus elegerit præponendum,habebit administra-

vno eodemque tempore vna perſona[a] nolens ad ſacerdotij ordinem prouehitur,quæ [b] tamquam immerita à diaconatus officio remouetur. Et ſicut iuſtum eſt, vt nemo creſcere [c] compellatur inuitus; ita cenſendum puto ſimiliter,ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deijciatur iniuſte.

Contra inuenitur in conc.Carthag.c.31. — In codice canonum.

¶ Qui ab epiſcopis ſuis promoueri contemnunt, à locis ſuis deiiciantur. C. III.

SI α qui clerici ab epiſcopis ſuis promoueri contempſerint; nec illic maneant,vnde recedere [d] noluerunt. — Iuo p.6.c.42.

α ¶ Si qui,] *Verba huius capitis ſunt titulus ſequentis capitis*, Placuit. *qui eſt proprius canon trigeſimus primus concilii Carthaginenſis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. C. IIII. — Burc.l.2.c.178. Iuo p.6.c.42. Anſ.l.6.c.103.

PLacuit,vt quicumque clerici, vel diaconi pro β neceſſitatibus eccleſiaſticarum † rerum non obtemperauerint epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorẽ in eccleſia ſua promouere; nec illic miniſtrent in ſuo gradu, vnde noluerunt recedere. — † *eccleſiarum non obtemperauerint*

β ¶ Pro neceſsitatibus.] *græce eſt*, διὰ τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *ideſt*, ob quaſdam cogentes cauſas ſuarum eccleſiarum.

Item ex concilio Agathenſi,c.23.

¶ Poſteriores prioribus epiſcopi non præponant. C. V.

EPiſcoporum [e] etiam, quorum vita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat,niſi † forte ſuperbia elatus,quod pro neceſsitate eccleſiæ epiſcopus iuſſerit,implere contemnat. 2 ¶ Sane [f] ſi officium archidiaconatus † propter ſimpliciorem [g] naturã implere, aut expedire nequiuerit,ille loci ſui nomen teneat, & ordinationem [h] α eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendũ. — † *al. ne*] orig. — † *al. archidiaconus*

b ¶ Quæ tamquam.] ideſt, & illa. Argu. q̃ cõtraria allegans nõ eſt audiendus. 13. q. 2. quàm præpoſterũ. de conſecratio. diſtinctio.2.reuera. 23. quæſt.7. cap.43. extra de apella. ſolicitudinem.

Contraria allegans audiri nõ debet.

c ¶ Creſcere.] Argu. q̃ monachis vel canonicis inuitis diſtrictior vita non poſſit 1 imponi.arg. 15. q. 1. non eſt. & 20. q. 3. præſens.lo.32.q.1.integritas.B.

Monachis inuitis an diſtrictior vita poſſit imponi. 1 Hoc aſſertiue ponũt T. & B. extra ne cle. vel monach. relatũ. ſed hoc dictum forte verũ eſt in clericis nõ pfeſſis.Archi.

CONTRA. CASVS. Hucuſque probauit, quòd aliquis non ſit promouendus inuit⁹.modo vult probare contrarium per quattuor ſequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæſitum fuit in cõcilio Carthaginẽſi, quam pœnam debeat pati clericus,qui propter neceſſitatem eccleſiæ ſuę ad maiores ordines recuſat aſcẽdere. Et reſpondet q̃ debet remoueri ab officio illius ordinis, à quo recedere noluit. Idẽ eſt caſus ſequen. cap.

d ¶ Recedere.] Non quòd amittat quis ordines inferiores, ſi promoueatur ad maiores: ſed dicitur recedere quo ad executionem ſolennẽ:quia nõ ita ſolenniter exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quo ad appellationem. Quòd recedat à priore, eſt argum.37.diſtinct.qui de menſa. 92.diſtin.c. in ſancta. Sed(vt prædixi)recedit quo ad onus 2 ,non quo ad honorem.argum.opti. ff. ad muni. l. municeps. Sed quid ſi ſe dicit crimino ſum, eſt ne ei credendum? videtur q̃ non:quia mota iam ſibi controuerſia hoc dicit.arg. extra de teſti.licet.extra qui maio.accuſa.poſſ.cũ in tua.& cap.peruenit.Sed dic ei credendũ.extra de æta.& quali. quæris à nobis. Similiter ſi ſe dicit inſufficientem,audiẽdus eſt.arg.ĩ.ca.eporum.aliàs ſi nõ auditur eius excuſatio,põt appellare.C.de appel.ciues.& l.q ad ciuilia.

2 Onus. vnde nõ imminẽte neceſſitate nõ poſſet compelli in inferiori miniſtrare. Pan.c.3. de vi. & hon. cle.

Criminoſum ſe dicenti.an ſit credendũ.

EPiſcoporum.]CASVS. Quidam epiſcopi vel prælad præponebant clericos poſteriores tempore vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathen.ne hoc de cetero fieret,niſi in duobus caſibus,ſcilicet ſi prior contemneret ordinari,vel nimis eſſet ſimplex, in quibus caſibus ille minor præponetur, quem epiſcopus elegerit præponendum.Vel aliter, hoc ca.duas habet partes. prima loquitur de promouendo, niſtrationem.Secunda pars incipit ibi,[Sane.]

e ¶ Epiſcoporum.] ſic conſtrue.Nullus epiſcoporum præponat poſteriorem priori, quamuis poſterior ſit de numero eorum,&c.Et nota ſecundum opi. H. q̃ prior debet ſemper eligi,& ꝺ priori,vt dicit,ſufficit ne malus exiſtat,licet poſterior melior ſit,vt ĩ.75.diſt.ca.vlt.Alij dicunt ſemper meliorem præferendum: etiam ſi poſterior ſit.arg.16.diſt.6.ſynodus.verſi.prima.

Poſterior … duobus … ſibus … priori … ferendu.

f ¶ Sane.]hanc litteram intelligunt quidam de promouendo.& etiam totum cap.& ita aſſignantur duo caſus, in quibus poſterior pręfertur priori,ſcilicet cum renuit prior promoueri, vel cum eſt ſimplicior quàm eſſe debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege,ille ſcilicet poſterior,tenebit nomen loci ſui,id eſt,debiti ſibi priori,vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter ſimpliciorem]7.q.1.quia.& cap.petiſti.contra.ĩ.diſt.39.Petrus.& diſt.47.de Petro.

Simplic… promo… dum … dit.

h ¶ Et ordinationem.]ideſt, adminiſtrationem.& dicit Archid.ſ. dandi, & ita ſimplicitas impedit promouendum

1 Adde q dicat ſimplex, no. II. 1. i prin. C. de edili. act.

dum 1, ſed nõ deijcit iam ꝓmotũ. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille ſcilicet ſimplex tenebit, id eſt, habebit honorẽ & dignitatẽ: quia nõ remouebitur, ſed dabitur ei coadiutor, & hoc eſt quod dicit, & ordinationem, id eſt, adminiſtrationem teneat ille, quem elegerit pæ, vt priſtino loco reſtitueretur. Scribit ergo Papa Ioanni ſucceſſori Maximiani quatenus eum in priſtinũ ſtatum reducat, niſi iuſta cauſa ſit iratus contra epiſcopum. & ſi eſt aliqua cauſa culpæ, præcipit ſibi, vt eam ſibi inſinuando manifeſtet.

a ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Coloneſibus legatur,* & ordinationi eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus, præponatur: *tamen in vetere Colonienſi, duobus Pariſienſibus, & duobus codicibus cõciliorum Vaticanis eſt eodem modo atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. xi. epiſt. 34.

¶ In quo loco quiſque ordinatus eſt, inuitus teneri non debet. C. VI.

Quorumdam ad nos relatione peruenit, Coſmam, qui ex monacho monaſterij ſanctæ Luciæ à deceſſore veſtro memorandæ † memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana[a] factus ſubdiaconus, atque à vobis poſtea in poſſeſſione, quæ Iuliana dicitur, presbyter eſt ordinatus, ita nimia triſtitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimet, & cõtritionis † ſuæ fugam quærat auxilium. Et ideo [c], quia tales erga ſubiectos noſtros [d] debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe præpoſitos † magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam, vbi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas veſtra reducere, atque illic presbyterum voluerit conſtituere cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debebitis; ſi tamen nihil eſt, quod iuſte contra ipſum animos veſtros exaſperet. Si vero aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis veſtra fraternitas, vt ſcire poſſimus, inſinuet.

† *al. veneranda*

† *al. contriſtationis*

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum eſt, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa ingratitudinis callide ab epiſcopis ſuis promoueri quæruntur. Illud autem Carthaginenſis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare epiſcopis ſuis propter neceſſitatem eccleſiæ volentibus eos ad altiora promouere. Hanc diſtinctionẽ ex decreto Simplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui ſcribens Ioanni epiſcopo Rauennati, epiſt. 2. ait inter cetera.*

Poly. l. 2. tit. 33. Anſ. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140.

¶ Non eſt aliquis inuitus ad epiſcopatum pertrahendus. C. VII.

Vbi iſta didiciſti, quæ in fratrem, & coepiſcopum noſtrum Gregorium non dilectione †, ſed inuidia perpetraſti? quem inexcuſabili violentia pertrahi ad te paſſus es, atque vexari, vt ei honorẽ [e] tantum, nõ per animi trãquillitatem, ſed per amentiá, ſicut dicendũ eſt, irrogares?

† *al. electione*

a ¶ Syracuſana.] quæ monachorum eſt, ſicut & Cantuarienſis. Et ita non eſt argu. hic ꝙ monachus poſſit eſſe ſecularis canonicus: licet enim poſſit eſſe prelatus, tamẽ non poteſt præbendã habere, quæ priuatæ eſt vtilitatis. H. contra ſentit, vt dixi 63. diſtinct. c. 2. & 16. q. 7. in nona.

Monachus nõ põt eſſe ſecularis canonicus.

b ¶ Qualitate.] arg. ꝙ ſi quis trãſlatus eſt de vna eccleſia ĩ aliã eccleſiam, & deceptus eſt qualitate loci reſtituendus eſt. Et ita error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale 3, & adde quod dixi. 23. diſt. c. communis.

Error qualitatis diſſoluit matrimoniũ ſpirituale.

3 Idẽ dicerem in ſocio Laur. & facit pro reſtitutione illius arg. ff. de adop. & ſi pubes. Io. de Fan.

c ¶ Et ideo.] vt in Auth. vt cum. de appel. cog. §. conſiderare. coll. 8.

d ¶ Subiectos noſtros.] ſic 95. diſ. eſto. 11. q. 5. de forma.

VERVM. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ſoluit & dicit. quód præciſenõ eſt quis compellendus ad aliquã dignitatem. & hoc probat tribus auctoritatibus. Io. de Fan.

Casvs. Soluit Gratianus prędictam cõtrarietatem, dicens ꝙ illud capitul. geſta intelligitur de his, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa odij volunt clericos ꝓmouere. Illa vero ca. ſi qui. & placuit. intelligunt̃ d̃ his clericis, qui cauſa neceſſitatis contẽnunt promoueri. Et hanc diſtinctionem probat ſequens cap.

Vbi.] Casvs. Io. epiſcopus Rauennas conſecrauit quẽdam Gregorium inuitum in epiſcopũ, de quo conqueſtus eſt Papæ: quare Papa ſcribit archiepiſcopo, & redarguit eũ ſuper hoc, & ſi decetero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. eccleſiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

e ¶ Honorem.] hic patet, ꝙ licet quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem. arg. 1. q. 1. quod quidam. & 45. diſt. de Iudæis. Sed ſi abſoluta eſſet coactio, tunc nulle

Ordinatus coacte an ordinẽ recipiat, & cõtinere debeat.

rit epiſcopus 1.

Quorumdã.] Casvs. Maximianus epiſcopus Syracuſanus ordinauit in eccleſia ſanctę Lucię Coſmã monachum in ſubdiaconum. Poſtea Ioan. fecit eum presbyterum, qui ſucceſſor Maximiani fuit, & poſuit eum in poſſeſſione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate & triſtitia affligebatur intantum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimaret: propter quód ſupplicauit Pa-

recipetet ordinem, vt extra de baptiſmo, maiores. Sed numquid ille qui conditionali coactione ordinatus eſt, tenetur continere? videtur ꝙ ſic, vt 45. diſt. de Iudæis. Itē quia coacta voluntas eſt voluntas, vt 15. q. 1. merito. maxime ſecundum illos qui dicunt, ꝙ ordini ſit votum annexum, vt 27. diſt. diaconus. 84. diſt. cū in præterito. Dicunt quidam t, ꝙ talis teneatur continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinem, tamen receptum cogitur ſeruare. Sed hoc non credo vbi metus talis eſt, qui cadit in conſtantem virum, vt extra quod metus cauſa, c. perlatum. & c. cum dilectus. quia integritas eſt res voti. & non pcepti. 32. q. 1. cap. integritas. & continentia non debet eſſe niſi voluntaria. vt 31. diſt. c. ante triennium. & 20. q. 3. c. præſens. nec dico talem in aliquo habere priuilegium clerici. ſi tamen vult vti eo, poteſt; ſed tunc cōtinere tenetur. Secus autem in baptiſmo; quia illud eſt ſacramētum ſalutis & neceſſitatis, ideo illud cogitur retinere. vt in ca. de Iudæis.

t Vt Lau. de hoc ita is not. Goff. & Raynu. in ſuis ſummis, vt dixi ſ. 45. diſt. de Iudæis. ibi videas. & not. ext. de ba. maiores. §. vlt.

Chriſti priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] infra 93. diſt. miratus.

c ¶ Sed cauſa ingratitudinis.] qui alium propter odiū, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. ſi propter inimicitias creatio facta ſit. l. prima, lib. 10.

Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilij. Nolumus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare, quod dignum eſt. Nam priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. *& infra* †. ¶Denuntiamus autē, quòd ſi poſt hac quidquā tale præſumpſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, ſeu presbyterū, ſeu diaconū, inuitum [a] facere forte credideris; ordinationes tibi Rauennatis eccleſiæ, vel Aemilienſis noueris auferendas.

11. q. 3. c. priuilegium.
25. q. 2. c. denūtiamus autem.

† Concor. tex. in l. q. ſint. ff. de neg. geſt. & l. l. Iudæos. C. de pa. ſacri. & tēp.

Item Gregorius Antonino ſubdiacono, lib. ſecundo, epiſt. ſextadecima, indictione x.

¶De eodem. C. VIII.

Anſel. l. 7. c. 75.

HOnoratus archidiaconus eccleſiæ Salonitanæ [b] à ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione popoſcerat; vt ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi non prouehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tunc iam ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & à nobis hæc eidem ſummopere fuerint interdicta; non ſolum mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra contemnens, præfatum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem [d] prouehens, conatus eſt arte callida degradare. Vnde actum eſt, vt eo de archidiaconatus loco ſummoto, alium aſciſceret, qui eius obtēperare moribus potuiſſet. Quem Honoratū archidiaconum arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe; niſi quòd eum vaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam ſubtili voluimus, & tunc ſanctæ memoriæ deceſſor meus, & nunc ego indagatione diſcutere; ſed ipſe ſuorum ſibi actuum conſcius [e], perſonam ad iudicium poſtpoſuit deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiſcopumq. noſtrū ſaltē tot ſcriptis [f] admonitum ſtudeat adhortari; vt ſupra memoratum archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat.

a ¶ Inuitum.] ſ. 23. q. 4. cap. diſplicet tibi. ſ. ſ. 1. q. 6. ſicut is. & contra. & ſ. 7. quæſt. 1. c. ſcias. l. C. de epiſco. & cler. l. ſi quēquam. cōtra. Sed dico, ꝙ ſēper ab initio debet eſſe inuitus, vt dixi ſ. 8. q. 1. in ſcripturis. lo.

a Vbi ꝗ hoc plene habetur.

HOnoratus.] CASVS. Archidiaconus Honoratus contradicebat epiſcopo Natali, ne ſacra vaſa conſanguineis daret, propter quod vt eum callide degradaret, volebat ipſum inuitum compellere ad ſacerdotium, quod antecesſſor Gregor. prohibuit ſibi per ſcripta ad ſupplicationem dicti archidiaconi. ipſe vero contēnens eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in ſacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eū eiicens, alium loco eius ſubſtituit, qui ſuis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conqueſtus eſt poſtea Gre. Greg. vero cum ſæpe citaſſet Natalem, vt Romam veniret, & ipſe ſemper contemneret, commiſit Antonino ſubdiacono, vt pergens in Salonam moneat epiſcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu reſtituat: quod ſi facere contempſerit, auctoritate Apoſtolica primo ei vſum pallii auferat; & ſi adhuc contumax fuerit, communione corporis & ſanguinis

d ¶ Honorem.] nam dicit lex, ꝙ ex quo quis promouet ad maiorem dignitatem, amittit priorē. C. de primice. l. 1. lib. 12. Et eſt argu. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conſcius.] argum. ꝙ qui vocatus nō venit, hoc ipſo videtur diffidere de cauſa. 11. q. 1. Chriſtianus. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot ſcriptis.] arg. hic ꝙ nemo puniendus eſt pro prima contumacia. 92. diſt. cap. vlti. & 84. diſt. c. 1. ſed fieri debet prout canon dicit. 23. q. 4. forte. quod non eſt verum, vt dixi 4. quæſt. 5. quiſquis 3. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. ꝙ puniri debet in expenſis citatus ſi in prima cita-

ma citatione non veniat,licet ius ei concedat trinam citationem, vt 14.q.3.de illicita.& C.quomodo & qñ iudex.Auth.qui ſemel. nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem †, vel miſſionem in poſſeſſionem:puniri tamen debet in expenſis,ſi in prima citatione

† Arg.contra ↄ̃.24.q.3.ſi quis de poteſtatibus. vbi de hoc.

cõtemnẽs promoueri,doleat minores ſibi eſſe prælatos in ordine,& præbenda:& ſic de nolente fiat volens.

Conſuluit.] Casvs. Victor epiſcopus conſuluit Gelaſium quid eſſet ſibi faciendum,cum diaconi ſui pro vtilitate & neceſſitate eccleſiæ promoueri in ſacerdotes cõtemnant: qui reſpondet dicens,ꝙ inuiti compellendi non ſunt:ſed debet acolythos & ſubdiaconos (ſi digni ſũt) in preſbyteros ordinare, eis maiora beneficia aſſignando,vt hac ratione conſtricti & honorem ꝗrant, & quæſtũ.

Quòd ſi facere hoc contumaciter,vt conſueuit, forte diſtulerit,vſum ei pallij, qui ab hac ſede conceſſus eſt, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ contradices †[a]. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc[b] in eadem pertinacia perſeuerare perſpexeris; dominici quoq. corporis & ſanguinis eumdem antiſtitem participatione priuabis[c].

† al.cõtradicito] orig.

Adhibenda eſt etiam diſciplina, qua nolentes promoueri ad ſacros ordines, ad obediendum epiſcopis ſuis prouocentur. In minoribus ſiquidem ordinibus conſtituti paulatim per ſingulos gradus ſunt prouehendi; vt contemnentes ſuis obedire epiſcopis,doleant ſibi eſſe prælatos, quos prius habebant ſubiectos.

Vnde Gelaſius ſcribit Victori epiſcopo †.

† al. epiſcopo Alexandrino

¶ Cum maiores ordinari contempſerint, de minoribus promoueantur ordinibus. C. IX.

Anſ.l.7.c.101. Iuo p.6.c.106. Poly.l.2.tit.31.

Conſuluit dilectio tua de ſuorũ promotione clericorum,perhibens, quòd diaconi ad presbyterij gradũ (quo eccleſiam tuam memoras indigere[d]) venire detrectant.Quapropter quia inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio,grauitaſque non patitur;vt ex nolentibus fiant volentes,ordinatio illa poteſt perficere †; ſi † quos habes vel in acolythis,vel ſubdiaconis maturiores ætate, & quorũ ſit vita probabilis, hos in presbyteratum ſtudeas promouere,vt qui in ſuis ordinibus proficere noluerint,reddantur ſuis inferioribus poſt minores †; ipſaque commoda[e] presbyteri propenſius[f], quàm diaconi conſequantur: vt hac[g] ſaltem ratione[h] conſtricti & honorem, quem refugerant,appetere nitantur[i], & quæſtum.

† al. proficere

† al. quia ſcilicet ſi quos

Iuo p.6.c.43.

† al. poſteriores

d ¶ Indigere.] Hoc verbum temperat H. ita ꝙ ſonat in vtilitatem,non in neceſſitatem.Dicitur enim qs indigere eo quod bonum & vtile eſt ſibi habere:ſi enim neceſſitas eſſet,compelleretur per ſubtractionẽ beneficij vel officij.ſ̃. ea. c.3.4. & 5. licet ſit arg.cõtra ſ̃. ea.epiſcoporum. extra de ætat. & quali.quæris ſecundum quam potes ſoluere canones iſtos.illa tamẽ loquitur de his qui habent plura beneficia,prout ipſa littera dicit: & quod ibi dicit,priuabis, dic parte ſtipendiorum, non omnibus. Ioan.quidquid dicatur, illi decret.quæris.ſtabis.B.

e ¶ Commoda.] Nã exhortatione præmiorum, &c. ff. de iuſti. & iur. l. 1. & 23. q.4. c.vlt.Ioan.

citatione non venit 1.ff.ſi quis ius dicenti non obtẽp. l. vna. & ita in publico conuentu reſponderunt Ia.T. & H.Et eſt arg.contra H.ſententiam,quam not.4. q. 1. in ſumma.Nam ſi poſt contumaciam infamis eſſet, non retineret eccleſiaſticam dignitatem.C.de digni.l. 2. lib. 12.extra de exceſſ.prælato.inter.

a ¶ Contradices.] attende archiepiſcopum à ſubdito excommunicari poſſe.& eiuſdem cenſurę ſimilitudine poſſe deponi illius auctoritate perſonæ,à quo fuit deſtinatus,vt 2.q.6.ſi epiſcopus.Bar.

b ¶ Adhuc.] argu.ꝙ creſcente contumacia debet creſcere & pœna.ff.de inter.& releg.relegatorum.Et iſte ordo eſt ſeruandus,cum aliquis punitur pro contumacia,vt poſt admonitionem ſuſpendatur, ſecundo excomunicetur,tertio deponatur,quarto curiæ tradatur,vt 23.q.4. forte.in fi.55.diſt.quorundam.Sed ſi pro crimine quis punitur, tunc primo deponitur,poſtea excommunicatur,vt 81.diſt.dictum.extra de iud.cũ nõ ab homine 3.

c ¶ Priuabis.] id eſt, priuatum eſſe oſtendes. nam eo ipſo,quod contumax erat, priuatus erat. vel priuabis quo ad hoc vt poſſit vitari ab alijs in ſacramentis.

Adhibenda est.Casvs. Supra in c.placuit. & ſ̃.c.ſi qui.oſtenſum eſt qualiter in tempore neceſſitatis nolens promoueri ſit puniendus. Nunc vero docet Gratianus,ꝙ ſi eſt vtilis eccleſiæ,& non vult promoueri qualiter prouocetur,vt epiſcopo ſuo in hoc obediat. Dicit enim ꝙ minores paulatim ſunt promouendi, vt

f ¶ Propenſius.] Sed quomodo hoc procedet,vbi præbendę omnes æquales ſunt? poteſt dici, quod decurtentur præbendæ eorum.Vel dic conſequantur ſpe,non re.

f ¶ Propenſius.] Eſt hic argumen. de iure communi plus presbyteros quàm diaconos de oblationibus & decimis debere habere: argumen. 32. diſtin.præter hoc. quod verum eſt:ſed de ſpecialitate quandoque aliter fit.1.q.2.cap.vlti.

Additio.De hoc etiam not.1.quæſt. 2. cap. vlti. vbi videas.16.q.7.c.1.Archid.

g ¶ Vt hac.] hic,vt conſecutiuum eſt. 1.quæſt 1. quiſquis.ſi enim eſſet cauſatiuum,ſimoniam committeret qui propter quæſtum Deo ſeruiret. Deo enim propter Deum ſeruiendum eſt principaliter,vt 8. quæſt. 1. ſunt in eccleſia.& 1.q.1.non eſt.& ſi eſſet cauſatiuum, videretur eos inuitare ad inuidendum alijs.Item argu. beneficium ſicut priuilegium quandoque concedi 4. alicui odio alterius.

h ¶ Ratione.] Graue enim videtur quòd plus detur ſocio quàm ſibi etiam fratri.C.de bo.quæ lib. cum oportet.1.reſponſo.nec de eadem ſocietate debet vnus plus quàm alius conſequi.ff.pro ſoc. verum. §. ſi cum tres. nec eſt alicui conferendum vnde alij ſcrupuloſo corde moueantur, vt 16.q.7.c.1.

i ¶ Nitantur.] argu.quòd fit quandoque ſecundario quod principaliter fieri non poteſt, vt hic, & ff. de poſtula.l.1.§.pe.& vlti.

Presbyteri plus in decimis habeãt quàm diaconis.

Deo ꝓpter Deũ eſt ſeruiendum. ¶ Dic quod hoc totum ideo eſt,q[illegible] habetur reſpectus ad vtilitatem eccleſiæ: alias i odio alterius nõ eſſet priuilegiũ conferendũ alicui. C.de ſtat.& ima.l.fi. Arg.ff. ad Treb. ſi cũ ab her. ff.de adm. tut. impuberi. §.ps. Ex. de ſan.

TEmpus autem.] Hæc diſt. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, q. die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent epiſcopi conſecrari quocumque tépore: & hoc probat per c. ſeq. Secunda ibi [Tempus autem.] Tertia ibi, [Ceterorum.] Quarta ibi, [Quod die.] Quinta ibi, [Ordinatiões.] Ioan. de Fan.

ſtantia vnctio ipſa, de qua magis videtur q. ſit de ſubſtantia. immo ſi omiſſa eſt, ſuppletur. extra de ſacra vnct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia iſta eſſe de ſubſtantia: ar. 23. diſt. quorumdam. præter tempus, vel horã, quia quocumque tempore ordinatur, recipit ordinem. arg. ĩ.

eundẽ Hi. & Lau. cuius fuit g. iſta. de hoc plene not. ext. de elec. q. ſicut. vbi idem dicit.

DISTINCTIO LXXV.

CASVS. Oſtenſo qualiter & à quibus ſit clericorum ordinatio facienda, nunc oſtendit Gra. quo tempore ſit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epiſcoporum, poſtea de ordinatione ceterorum explicat, & dicit hic q. in conſecratione epiſcopi certum tempus non eligitur: dum modo in die Dominica & hora tertia & ieiunantibus fiat, vt ĩ. ea. c. 1. Ceterorum vero ordinationes fiunt in certis téporibus, vt ĩ. ea. c. vl.

a ¶ Tempus autem.] Hic depingitur 75. diſt. in qua agit magiſter de conſecratione epiſcoporum, & de temporibus ordinationũ. ſubiungit etiã de ordinatione aliorũ clericorũ. Debet autem ordinatio epiſcoporũ fieri hora tertia, die Dominico. ĩ. ead. ca. 1. & cap. quod die. ceterorum vero in ſex partibus anni, ſcilicet in quattuor temporibus, & in ſabbato mediæ hebdomadæ quadrageſimæ, & in ſabbato ſancto ĩ. ead. c. vlt. extra de temp. ordi. c. 3. & 63. diſtin. litteras.

1 Pa.

TEmpus autem [a] conſecrationis, ſicut in ordine Romano habetur, ad epiſcopi benedictionem non eligitur [b]. Omni enim tempore [c] benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant. Vnde Anacletus Papa ſcribit ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. in princ.

¶ Ordinationes epiſcoporum qua hora fieri debeant. C. I.

ORdinationes [d] epiſcoporum auctoritate [e] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul conuenientes ſcrutinium [f] diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus [g] in ſanctis Euangelijs, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, Dominica die, hora tertia [h] orantes, ſacraque vnctione, exemplo † [i] prophetarum, & regũ capita eorum, more [k] Apoſtolorum, & Moſis [l] vngentes; quia omnis ſanctificatio [m] conſtat in ſpiritu ſancto: cuius virtus inuiſibilis, ſancto chriſmati [n] eſt permiſta: & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.

ĩ. diſt. 64. ordinationes epiſcoporum. Burch. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69. Anſel. l. 6. c. 53. Pann. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 3. re. 19. De Moyſe exo. 29. De regib. 1. re. 10.

† al. pphetarũ exẽplo regum capita ſ. vngentiũ, eos more, &c.

2 *Tempus autem conſecrationis, trium menſium ſpatio clauditur: vltra quod, niſi neceſſitate cogente, epiſcoporũ*

b ¶ Non eligitur.] ideſt, non eſt electum, vel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] ideſt, omni menſe, vel ſeptimana. ſimiliter reſtringitur de conſecra. diſtin. 4. omni tempore: ibi exponitur, ideſt, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiam not. 31. diſt. tenere. Archidia.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc cap. quòd ordinationes, ideſt, conſecrationes epiſcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus epiſcopis die Dominica, & hora tertia, ſacra vnctione interuenientе, exẽplo prophetarum, & apoſtolorũ, & Moyſi. Nam Samuel inunxit Dauid. & Heliſæus Iehu Regem, apoſtoli Iacobum, & Moyſes Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Oſtenditur à quibus, qualiter, qua hora, qua die epiſcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate.] generali. extra de elect. cum in cunctis. 16. quæſt. 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] ideſt, examinationem, de qua habes diſt. 23. qui epiſcopus.

Epõrũ conſecratio fit hora tertia.

g ¶ Manus.] Duo ponent ſuper caput conſecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponẽt manus ſup caput eius, vt 23. diſt. eps.

Eccleſia poteſt ſine Miſſa conſecrari.

h ¶ Tertia.] Multiplex eſt ratio de hora tertia: quia debet tunc Miſſa publice celebrari, vt de conſ. diſt. 1. nocte. ſine qua Miſſa non poteſt conſecrari: quia nec eccleſia ſine Miſſa conſecratur: de conſec. diſtin. 1. omnes. licet quidam dicant contra, q. ſcilicet non ſit de ſubſtantia conſecrationis: quibus ego aſſentio 1: quia nõ eſt de ſubſtantia

1 Et bũ ſe-

arg. ĩ. 77. diſt. ſubdiaconus. extra de temp. ord. ſane. nam quandoque citius, quandoque tardius Miſſa celebratur. Itẽ ideo eſt facienda conſecratio hora tertia: quia Spiritus ſanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cõſe. diſt. 1. nocte. quorum loco ſuccedũt epiſcopi. 21. diſt. in nouo. & quia hora illa dominus eſt crucifixus, vt ibidem dicitur. & tali hora apoſtoli conſecrauerunt Paulum & Barnabam, &c. ĩ ead. quod die.

Samuel inunxit Dauid.

i ¶ Exemplo.] quia Samuel innuxit Dauid & Saulem: Heliſæus Iehu in regem Iſrael.

k ¶ More apoſtolorum.] qui inunxerant Iacobum. ĩ. 60. diſt. porro.

l ¶ Et Moſis.] qui inunxit Aaron & filios eius. 21. diſtinct. §. 1.

Gratia confertur in collatione ſacramenti.

m ¶ Sanctificatio.] ideſt, omnis vnctio ſanctificans, & efficax eſt 2 à ſpiritu ſancto. Et ſic patet q. in collatione ſacramenti confertur gratia: & illa gratia inuiſibiliter operatur. 1. q. 1. multi. & ſi ſacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat virtutem priorem, vt de conſe. diſtin. 5. nouiſſime. & augetur in eo gratia. de conſe. diſtin. 4. non ex quo. Sed ſi ſacramentum confertur indigno, ſolum ſacramentum recipit, & illud recipit ad ſui malum: ſed non recipit rem ſacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de ſacra vnctio. cum veniſſet.

2 Ideſt habet eſſe c... ſtans & c... cax à ſpiritu ſancto. ſignificat enim gr... tiã, q̃ à ſpiritu ſanct... eſt, nec talis effectus, ... eſt, ſignificatio vnctionis p̃t eſſe aliqd in aliqua... niſi à ſpiritu ſãcto veniat: qu... q. gra ſ... ſit vnct... ni, hoc e... ſpiritu ... cto. Hug.

n ¶ Chriſmati.] & ita chriſma eſt ſacramentum: quod concedo. ſic & aqua. 1. q. 1. detrahe. & c. multi.

TEMPVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, q. eccleſia epiſcopalis vltra tres menſes vacare non debet: & poſtquam electus fuerit vſque ad alios tres mẽſes conſecratur: interim eccleſia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Supra dictum eſt qua die, & qua hora debet epiſcopus conſecrari. nũc autem dicit intra quod tempus à tempore electionis & confirmationis debeat conſecrari. Et dicit Gratianus ꝙ intra tres menſes, niſi per neceſſitatem differetur.

b ¶ Neceſſitas.] propter quam quandoque poſſet differri per totam vitam electi, maxime confirmati, vt ſi vitietur in corpore. argu. extra de elect. cum in cunctis. licet ſit arg. contra extra de æta. & quali. c. 1. vel ſi non reperiretur idoneus in eccleſia, niſi in minoribus ordinibus, vt ȷ. 7. q. 1. cõſtitutũ. ȷ. diſ. 61. Oſius. 28. diſ. de Syracuſanæ.

Quo-

conſecrationes poſt electionem differri non licet.

Vnde in Chalcedonenſi concilio, c. 25. legitur.

¶ Vltra tres menſes non differatur epiſcoporum ordinatio. C. II.

Poly. l. 4. tit. 10.
Burc. l. 1. c. 24.
Anſ. l. 6. c. 40.
Iuo p. 5. c. 155.

QVoniam quidam metropolitanorũ, ſicut ad nos perlatum eſt, negligunt creditos ſibi greges, & differunt ordinationes facere epiſcoporum; placuit ſanctæ ſynodo intra tres [a] menſes fieri ordinationes epiſcoporum, niſi forte inexcuſabilis neceſsitas [b] coegerit tempus ordinationis † amplius protelari. Si autem * quis epiſcoporum [c] hæc non obſeruauerit, ipſum debere eccleſiaſticæ condemnationi ſubiacere; reddditus vero eiuſdem viduatæ eccleſiæ integros reſeruari apud œconomum [d] eiuſdem eccleſiæ placuit.

† τὸν ἀναβολῆς

* ¶ Si autem quis.] *Sic etiã in priſca verſione. Græce eſt: εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν (al. αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτιμίᾳ. quæ alter interpres vertit.* Quòd ſi hoc minime fecerit, correptioni eccleſiaſticæ ſubiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

§ *Ceterorum vero ordinationes non niſi in temporibus certis, & diebus, maxime ſacerdotum; & leuitarum fieri debent; veſpera videlicet ſabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

Vnde Zepherinus Papa ſcribit ad epiſcopos Aegypti, epiſt. 2.

¶ Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. C. III.

Poly. l. 2. tit. 28.
Anſ. l. 7. c. 43.
Burc. l. 2. c. 3.
Iuo p. 6. c. 23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adſtantibus, ſolenniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum ſocietate, & adiumento plurimum gaudeatis.

Item Leo epiſcopus Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, epiſt. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & leuitæ qua hora ordinandi ſunt. C. IIII.

Polyc. ibidem.
Anſ. l. 7. c. 44.
Iuo p. 6. c. 71.

QVod à patribus noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatum, à vobis quoq. volumus cuſtodiri; vt nõ paſsim diebus omnib. ſacerdotalis, vel leuitica ordinatio

vt ȷ. 7. q. 1. cõſtitutũ. ȷ. diſ. 61. Oſius. 28. diſ. de Syracuſanæ.

c ¶ Epiſcoporum.] vel metropolitanorũ, vel electorum, qui epi ſunt deſtinatione. cõtra vtroſq; enim pœna eſt ſtatuta 100. diſ. quoniam.

d ¶ Apud œconomũ.] De hac materia dixi ȷ. 12. q. 2. illud.

§ CETERORVM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur quòd ordinationes clericorum non debent fieri niſi congruo tempore. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictũ eſt quo tempore ordinentur epiſcopi. Nũc vero docet Gratianus quo tẽpore ceteri debeant ordinari. Et dicit ꝙ certis temporibus, ſcilicet ſex, ideſt, in quattuor temporibus anni, & I ſabbato ſancto, & in ſabbato quod eſt ante Dominicã de paſſione Domini, vt ȷ. eo. ca. vlt. Minores etiam ordines poſſunt conferri in die Dominica ab epiſcopis, vt extra de tempo. ordi.

¶ Caſus. ſeq. cap. planus eſt.

e ORdinationes] ¶ Leuitarũ.] hoc idẽ I ſubdiacono: niſi in Papa tãtum. extra de temp. ordi. ca. 1. ſed ſecundum hæc decreta nondum ſubdiaconatus erat ſacer ordo. arg. ȷ. e. c. pen. 60. diſt. c. ſi.

f ¶ Tempore.] & in maiori eccleſia, vt argu. ȷ. diſ. 67. reliqui. & arg. 24. diſt. c. vlt. minores autem ordines, vbi, & qñ libuerit poteſt epiſcopus conferre †, vt extra eo. c. 3. & omnes ſimul ſi conſuetudo habeat hoc in prouincia. extra de eo qui fur. or. recep. cum H. lator.

† Ad idẽ ȷ. quando plena eſt.

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primũ ſt quòd nullus archiepiſcopus differat ordinationes epiſcoporum vltra tres mẽſes, niſi neceſſitas compulerit amplius protelari. Secundum eſt, ꝙ redditus viduatæ eccleſiæ debent eſſe in poteſtate œconomi, donec epiſcopus eligatur, & confirmetur.

a ¶ Tres.] vſq; ad tres menſes fit electio, 50. diſtin. poſtquam. & vſq; ad alios tres menſes conſecratio, vt hic dicitur, & 100. diſt. quoniam.

QVòd à patribus.] CASVS. Quæſiuit Dioſcorus Alexandrinus patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnibus diebus ſacri ordines poſſunt, vel debent conferri. Et reſpondet ꝙ non: ſed tantum poſt diem ſabbati, & poſt exordia noctis, quæ luceſcit in prima ſabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio ſabbati vſq; ad diẽ Dominicã, in quibus, ideſt intra

celebretur; ſed poſt diem ſabbati[a] eius noctis, quæ ſuceſcit in prima[b] ſabbati, exordia † conſecrandi eligantur[c], in quibus his, qui conſecrandi ſunt, ieiunis, & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem[d] obſeruantiæ erit, ſi mane, ipſo Dominico die, continuato[e] ieiunio[f] ſabbati, celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quod † ad diem reſurrectionis (ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur[g]) pertinere nõ dubium eſt.

† *Exordia deligantur, hoc eſt ſub lege diuini officii ſubſtituãtur*] orig.

† *quam*] orig.

Idem eodem capite.

¶ Quare die Dominico ſacerdotum ordinationes celebrentur. C. V.

Iuo par. 6. c. 70. Pann. l. 5. c. 13.

4 QVòd [4] die[h] Dominico † ordinationes ſacerdotum[i] celebrentur, non tantum ex conſuetudine, ſed etiam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina; ſcriptura manifeſtante, quòd cum Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſpiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes impoſuerunt eis manus; vt intelligamus, quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum. Et ideò pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis; ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam per eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiam ipſe

Act. 13.

quæ tempora ieiunii, & à ieiunantibus debet fieri conſecratio. ſic vt videtur Beneuen. & etiam mihi caſus ponendus: licet non ſeruetur de conſuetudine.

a ¶ Sabbati.] quidam intelligunt hoc cap. de ſabbato paſchali, vt ſi quis tunc velit conferre ordines, debeat eos conferre in occaſum ſolis: quia Miſſa tunc non eſt cãtanda niſi die illa finita [1], vt ỹ. de conſe. diſt. 3. ſabbato. quod patet ex eo quod dicitur tunc Deus, qui hanc ſacratiſſimam noctem. H. dicit q́ omnes ordines ſunt conferendi die Dominico. Et dicit q́ veſpera præcedentis noctis trahitur ad diem ſequentem [2], vt ſiue de veſpere in ſabbato, ſiue de mane in Dominico conferantur, ſemper in die Dominico videantur conferri. ſed certe ſecundum hoc non eſſet neceſſaria continuatio ieiunij. Præterea omnia iura dicunt, q́ tantum in ſabbato conferendi ſunt ordines, vt extra. eo. c. 3. Alij dicunt, quòd omnes ordines ſabbato conferuntur, & dicunt, q́ mane Dominicæ diei potius trahitur ad veſperam præcedentẽ, quàm veſpera ad mane. Et ita ſiue conferantur veſperæ in ſabbato, ſiue in mane ſequenti, ſemper fictione canonica conferentur ſabbato: & ſecundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innoc. autem non determinat, an mane trahatur ad veſperam præcedentem, an veſpera ad mane. de temp. ordi. litteras. conſuetudo tamen habet, q́ tantum circa horam nonam ſabbati fiunt ordinationes. ſecundum H. exponitur poſt diem ſabbati. ſ. poſt finitum diem ſabbati. Alij exponunt poſt diem ſabbati, id eſt, poſt incœptum diem ſabbati. Io. certe H. opinio vera videtur: & male reprehenditur de cõtinuatione ieiunij: quia iam incœpta eſt dies Dominica: & ideo eſt neceſſarium ieiunium: licet non ſeruetur de conſuetudine. niſi velis dicere, q́ hæc cap. ſint abrogata per decre. extra eo. tit. c. 3. B. in conſecratione autem epiſcopi non eſt neceſſaria continuatio ieiunij: cum tantum die Dominico conſecretur: & in mane quilibet intelligatur ieiunus, vt extra eo. litteras. ſed licet quis poſſit ordinare aliquem in ſacerdotem in ſabbato, & in mane in epiſcopum [3]. tamen alium ordinem non poſſet eidem conferre in mane cui vnum cõtulerat in ſabbato. extra eo. litteras. Sed numquid Dominico die in mane poteſt quis ordinari in ſacerdotem, & eadem die hora tertia in epiſcopum? H. dicit q́ ſic, quia numquam inuenitur prohibitum.

b ¶ In prima.] id eſt, mane die Dominico.

c ¶ Eligantur.] id eſt, electi conſecrentur. Hypallage. 18. quæſt. 2. diffinimus.

d ¶ Quod eiuſdem.] id eſt, conferantur ordines.

e ¶ Continuato.] ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

f ¶ Ieiunio.] quid ſi pranſus conferat ordinem: numquid confertur ordo? H. dicit, q́ ſic, & idem dicit in alijs ſacramentis, præterquam in Euchariſtia, & forte idem poſſet dici de Euchariſtia. argumen. de conſe. diſt. 2. liquido. quod concedo, quia pranſus bene poteſt conficere, licet non debeat. arg. illius c. liquido.

g ¶ Declaratur.] legitur enim in quadam Homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa ſuper Euangelio illo: Veſpere autem ſabbati, vbi dicit Beda, q́ in die iſta noctes incipiunt præcedere dies, ideo [4] forte, vt tres dies & noctes haberi poſſint, in quibus Dominus fuit in ventre terræ, quod nec ſic habetur niſi ſynecdochice [5], vel declaratur, quia Miſſa non decantatur in ſabbato, ſed in principio ſequentis noctis, & dicitur: Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem, &c. & ita eſt de die Dominica nox illa. Lauren.

QVod die.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinctionis, in qua probat, q́ epiſcopi ſemper debent cõſecrari die Dominico more Apoſtolorum, qui de mandato Domini impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ, & quia eodem die Dominus reſurrexit. Io de Fan. CASVS. Leo Papa in hoc oſtendit, q́ ordinationes ſacerdotum debẽt tantum in die Dominica fieri, quæ dies Dominica initium habet à veſpera ſabbati: quod probat per conſuetudinem, & etiam per doctrinam Apoſtolorum, qui die Dominica Paulum, & Barnabam conſecrauerunt. Nam in hac die mundus ſumpſit exordiũ, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶ Quod die.] H. ponit fundamentum ſuæ opinionis in c. iſto, q́ ſcilicet in die Dominico poſſunt ordines cõferri. quod patet per hoc q́d dicit ordinationes ſacerdotum, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrarium dicimus, exponimus, ordinationes ſacerdotum, id eſt epiſcoporum conſecrationes [6]. pro quo intellectu bene facit q́ infra ſubijcit, ex Apoſtolica, &c. Nam Paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt, vnde per eorum exemplũ nihil probatur niſi de epiſcopis: & quod dicit, cui initium, &c. dic nihil facere ad rem, ſed dicit incidenter, immo adſcribitur ei fictione canonis, non in veritate.

i ¶ Sacerdotum.] id eſt epiſcoporum. ſic non erit pro H.

a ¶ Vt

1 Ad hoc de conſecr. diſt. 1. §. in ieiunijs. ibi videas.

2 Adde qualiter accipiatur dies pro intellectu huius glo. Bar. in l. 2. ff. de verbor. ſign. & in l. more Romano. ff. de feri. & l. aut facta, §. tẽpus. ff. ad Sylla.

Epiſcoporum conſecratio fit tãtum die Dominico.

3 Hoc etiã de plano concedunt Vin. & Inn. vt no. extra de tẽp. ord. litteras.

Sacramẽta cõferri poſſunt poſt commeſtionem.

¶ Ex iſto tex. infert, q́ dies Dominicus non accipit generaliter. ſ. ff. l. 1. §. hoc autẽ. & ibi Bar. ff. de ope. no. nũ.

4 Aliàs adeo; id nõ eſt bona littera. & ſic etiam ponit Lau. & Ioan. de Fant.

5 Iſta eſt figura tribuens toti, q́d eſt partis, vt cum dr̃ Ethiops eſt albus, pp dentes, quos habet albos. Nã eũ Dominus fuerit ſiue fuit in ventre terræ per tres dies & noctes, niſi ſic loquendo. nã & aliàs totum ponitur pro parte. vt 1. diſt. §. ſcire. immo totum nõ eſt aliud à ſuis partibus, vt not. 61. diſt. nullus. ſ. Io. de Fan.

6 Argu. ad hoc 95. d. c. olim. Io. de Fano

a ¶ Vt quidquid.] 16.q.1.c.vlt. de conſe. diſt.4. quæris.
ADDITIO. Ex hoc colligitur, quòd generalis ſermo non accipitur generaliter, vt ibi not. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum eſt, quòd ordinationes ſacerdotum, diaconorum

f ¶ Medianæ.] in qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Paſsione.
ADDITIO. Et extrà de temp. ordi. cap. 3.
g ¶ Seu presbyterum.] de hoc dixi ſ. 74. diſtin. epiſcoporum. 8.q.1. licet ergo.

† al. benedictiones tribuantur] orig.
† diſpoſitionũ

ſeruaueris, vt his, qui conſecrandi ſunt, numquam benedictio †, niſi in die Dominicæ reſurrectionis tribuatur: cui à veſpera ſabbati initium conſtat adſcribi *; & tantis diuinarum diſpenſationum † myſterijs eſt conſecrata, vt quidquid [a] eſt à Domino inſignius conſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordiũ: in hac per reſurrectionem Chriſti & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

* ¶ Quòd dic.] *Sumptum eſt caput hoc ex eodem loco, vnde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipſa enim epiſtola poſt vltima verba præcedentis capitis, ſequitur continenter.* Nam præter auctoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cum Apoſtoli, &c.

[*Item in ordine Romano, c. de gradibus eccleſiæ.*]

Anſel. l.7. c.61.

¶ De eodem PALEA. C. VI.

QVando & vbi libitum fuerit, vſq. ad ſubdiaconatus officiũ ordinantur clerici: diaconi vero, atq. presbyteri numquam † niſi in publica ordinatione.

† al. non
Et Gregorius 2. epiſt.3.

Item Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. c. 13.

¶ De temporibus ordinationis. C. VII.

Poly. l.2. tit.28.
Anſel. l.7. c.45.
Iuo par.6. c.74.
Pann. l.3. c.25.
† mediana quadrageſima die ſabbati ieiunio] or.

[f] ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri nõ debent; id eſt quarti [b] menſis ieiunio, ſeptimi [c], & decimi [d]: ſed & etiã quadrageſimalis [e] initij, ac medianæ † [f] hebdomadæ, & ſabbati ieiunio circa veſperam nouerint celebrandas: nec cuiuslibet vtilitatis cauſa, ſeu presbyterum [g], ſeu diaconum his præferre [h], qui ante ipſos fuerint ordinati.

h ¶ Præferre.] ecce hic habes, quòd prius ordinati præferuntur [1] alijs, vt in habendis honoribus, & in alijs; vt 17. diſt. §. hinc. & extra de maio. & obediẽ. c.1. & 74. diſt. epiſcoporum etiam. licet poſteriores ſint meliores, nõ obſtat 23. q.4. ſicut 7. q.1. licet. vt ibi notatur, licet ſit argumentũ ſ. ſ. diſt. 16. ſexta [2] ver. prima. Ioã. Hodie ſufficit ſi electus à maiori parte capituli ſit bonus, vt extra de elec. cum nobis. B.

1 Et ita attẽditur hic tẽpis prioritas. ſic 17. diſt. §. vlt. ext. de ma. & obed. c.1. & alibi excellẽtia ordinãtis, ff. d albo ſcri. l. vlt. extra de maio. & obe. p tuas. Archid.
2 Al. ſancta.

DISTINCTIO LXXVI.

[e g] Q*Vibus tẽporibus* [i] *ieiunia celebranda ſint, Calixtus Papa determinat ſcribens Benedicto epiſcopo, epiſtola prima.*

QVibus tẽporibus.] Hæc diſt. diuiditur I tres partes, in quarum prima dicitur quando debẽt fieri ieiunia quattuor temporum, & hoc probat per ſex auctoritates. ſecundum ca. in fi. non tenet, neque prima pars tertij capit. tenet, ſed ſecunda pars tenet ſecundum Io. de Fan. Secunda ibi, [Primũ.] Tertia ibi, [Non autem.] Io. de Fant.
CASVS. Supra facta eſt mẽtio de quattuor tẽporibus: & ideo Gratianus ſupponit diſt. 76. in qua primo oſtẽdit quando quattuor tempora ſunt celebrãda, & vnde originem habuerunt. Addit & quòd inter Paſcha & Pentecoſten non ſunt ieiunia indicẽda: nec genua flectenda.
i ¶ Quibus tẽporibus.] In hac diſt. 76. agit magiſter de temporibus ieiuniorum. Oſtendit etiam diuerſas origines eorũ. Poſtea ponit differentiã inter nos & Hebræos in computatione menſium [3]. Oſtendit etiam, quòd non ſit ieiunandum à Paſcha Domini vſque ad Pentecoſtem, nec eſſe flectenda genua [4].

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. C. I.

Poly. l.3. tit.25.
Iuo par.4. c.27.
Pann. l.2. c.175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti, conuenientius nunc per quattuor tempora fieri decernimus; vt ſicut annus per quattuor voluitur [k] tempora,

rum & ſubdiaconorum non ſunt faciendæ, niſi in ſex tpibus anni. ſ. in quattuor tpibus, & in ſabbato ante dñicam de paſſione Domini, & in ſabbato ſancto. Secũdum eſt, quòd nullus epſ debet præferre poſteriorẽ priori.
b ¶ Quarti.] id eſt, ieiunij. hoc ſemper in omni ſeptimana Pentecoſtes occurrit, & loquitur ſecundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum à Martio.
c ¶ Et ſeptimi.] idẽſt, Septembris.
d ¶ Decimi.] idẽſt Decembris.
e ¶ Quadrageſimalis.] idẽſt, in prima ſeptimana quadrageſimæ.

IEiunium.] CASVS. Quæſiuit Benedictus epiſcopus à Calixto quoties quattuor tempora eſſent in anno celebranda, qui reſpondit dicẽs quòd hactenus ter celebrata fuerunt: ſed melius eſt vt quater in anno celebretur ſolenne ieiunium, ad inſtar quattuor temporum anni, per quæ voluitur annus.
k ¶ Voluitur.] lex tamen in æſtatem & in hyemem annum diſtinguit. ff. de aqua quotidiana & æſtiua, l.1. §. hoc interdictum.

3 Vt ſ. ead. ieiunium.
4 Vt ſ. ead. ſcire. & c. ſeq.

Annus in æſtatem & hyemẽ diuiditur.

ſic & nos quatemum ſolenne agamus ieiunium per anni quattuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, cap. 34. [ſed ibi fuſius; hic ſummatim.]

¶ De eodem. C. II.

Capitul. 5. c. 86. Burch. l. 13. c. 2. Iuo par. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

CONſtituimus [a], vt quattuor tempora anni ab omnib. communi † ieiunio obſeruentur; id eſt in menſe Martio, hebdomada prima; in Iunio, ſecunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

† al. com

¶ *Auctor Micrologi, c. 24. & 25. de hoc ipſo Moguntini concilii canone diſputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis eccleſiaſticæ fuiſſe profectum. Vnde Leo Papa ait,* Huius obſeruatione, &c. *quod refertur infra ead. diſt. c.* 6. *Et ne quis occaſione horum conciliorum Germanicorum deciperetur; Gregorius ſeptimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ eccleſiæ conſuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claromontenſi Vrbani ſecundi, canone primo ſic ſtatuitur.* Primum ieiunium quattuor tẽporum ſemper fiet prima hebdomada Quadrageſimæ; ſecundum in hebdomada Pentecoſtes abſque genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelſis Deo, & veſtibus ſolennibus fiet; tertium plena hebdomada ante æquinoctium autumnale: quartum plena hebdomada ante Natale Domini vigilia eiuſdem accepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ poſtea habito: quod eſt in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. c. ſtatuimus.*

Item ex concilio Salegunſtadienſi habito, c. 2.

¶ De eodem C. III.

Burc. in fine. Iuo p. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 181.

DE ieiunio autem incerto quattuor tẽporũ hanc certitudinẽ ſtatuimus, vt ſi kalendæ Martiæ [b] in quarta feria, ſiue antea euenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autem kalendæ Martiæ in quintam feriam, aut ſextam, aut ſabbatũ diſtenduntur; in ſequentẽ hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoq. modo, ſi kalẽdæ Iunij [c] in quarta feria, aut antea euenerint; in ſubſequenti hebdomada ieiunium celebretur: & ſi in quinta, aut ſexta feria, aut ſabbato contigerint; ieiunium in tertiam hebdomadam reſeruetur. ¶ Et hoc ſciẽdum [d] eſt, quòd ſi quãdo ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundum prædictam regulã euenerit; non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: [quia [a] vigilia ſimul & ieiunium celebrari [e] non debet.] & tunc propter ſolennitatẽ ſpiritus ſancti, diaconi dalmaticis induantur, & alleluia cantetur; & , flectamus genua, non dicatur.
¶ Eodem modo de Septembris ieiunio cõſtitutum eſt, vt ſi kalendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea; ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur; & ſi in quinta, aut ſexta, aut ſabbato cõtigerint, in quarta hebdomada ieiunandum erit. ¶ In Decembri [g] vero illud obſeruandum erit, vt proximo ſabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiuniũ; quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam & ieiuniũ celebrare non conuenit.

a ¶ Quia vigilia.] *Hæc vſque ad verbum,* debent, *non ſunt in ipſo concilio impreſſo ex Burchardo: eadem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

a CONſtituimus.] hoc ca. eſt abrogatum.

DE ieiunio.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. Prima eſt abrogata, quia nõ habet locum quod in ea dicitur. Secunda eſt authentica, vbi dicitur q. ieiunium æſtiuum celebrandum eſt in prima hebdomada poſt Pentecoſtem: in quo tempore diaconi dalmaticis induãtur, & alleluia cantetur, ſed genua non flectimus. Ieiunium vero autumnale celebratur in Septẽbri in tertio die Mercurij Septembris, computando à prima die Mercurij eiuſdem menſis. Hiemale autem ieiuniũ celebrandũ eſt in mẽſe Decembri ante vigiliam natiuitatis Domini. Secũda pars incipit ibi, & hoc ſciẽdũ.

b ¶ Martiæ.] non ſẽper, immo prima ſeptimana quadrageſimæ.

c ¶ Iunij.] nec hoc ſẽper, immo in ſeptimana Pentecoſtes.

d ¶ Et hoc ſciendum eſt.] quod abhinc dicitur manet immutatum, ſuperiora per ſequentem canonem mutãtur. ſ. ſtatuimus. & ita vtile non vitiatur p inutile. cõtra. 9. diſt. ſi ad ſacras. Lau.

e ¶ Celebrari.] cedit ergo ieiunio minus dignum digniori. arg. ff. de mino. verum. §. vlt. extra de conſe. eccl. vel alta. c. quod in dubijs. Et eſt arg. q. ſi feſtum alicuius Apoſtoli die lunæ euenerit, ſabbato vigilia ieiunanda eſt. quia ieiunium & Dominica ſimul concurrere non poſſunt. extra de obſer. ieiu. c. 1. arg. cõtra extra de verb. ſig. quæſiuit. Lau.

Dominica & ieiuniũ ſimul concurrere nõ poſſunt.

f ¶ Ieiuniũ.] j. de conſe. diſt. 3 quoniam.

g ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ ſeruat ieiunia veris. Pneumatis hebdomada ſeruare ſecunda iubetis. Tertia Septembris cultum ſert mercuris ſ iſtum. Sabbata ieiu-

Ieiunia quattuor temporũ.

a Nominatiui caſus, & feminini generis eſt.

ta ieiunent vigilem præeuntia Chriſtum.] Iau.

STatuimus.] CASVS. In hoc c. recte continetur in quibus temporibus ieiunia quattuor temporum ſunt celebranda: & corrigit & emendat illud c. cõſtituimus. & primam partem illius capituli, de ieiunio.

a ¶ In

HVius.[CASVS. Dicitur in hoc c. quod ex doctrina ſancti ſpiritus conſtitutum eſt, vt quaternum ieiuniũ celebretur in quattuor temporibus anni, ſ. in vere & æſtate, & autumno, & in hieme: ad inſtar quattuor elementorum, & quattuor Cardinum mundi, & quattuor Euangeliorum. Et primum eſt ieiuniũ in Quadrageſima. Secundũ ſ. æſtiuũ poſt Pentecoſtẽ. Autumnale eſt in Septembri. Hiemale in Decẽbri. PRIMVM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dr̃ vnde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, qui aliter computant quam nos. Ioan. de Fant.

Contra Vrbanus in concilio Placentino, c. 15.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. l. 3. tit. 25.

STatuimus etiam, vt ieiunia quattuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadrageſimæ: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes: tertium vero in Septembri [a]: quartum in Decembri more ſolito fiat.

Item Leo Papa, ſermone primo de ieiunio Pentecoſtes.

¶ De eodem. C. V.

Polyc. ibidem.

IGitur poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis, ac deinde in cælos aſcendentis exegimus, poſtque acceptum ſancti ſpiritus donum, ſalubriter, & neceſſarie conſuetudo eſt ordinata ieiunij, vt ſi quid forte inter ipſa feſtiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præſumpſit hoc religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget.

Idem ſermone octauo de ieiunio decimi menſis.

¶ De eodem. C. VI.

Polyc. ibidem.

HVius obſeruantiæ vtilitas, dilectiſſimi, in eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta ieiunijs: quæ ex doctrina ſancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Si quidem ieiunium vernum in Quadrageſima, æſtiuũ in Pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo, hiemale autem in hoc, qui eſt decimus, celebramus; intelligentes diuinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elemẽta ſeruire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quattuor Euangelia inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus, & agamus.

2 Primum [b] vero menſem, quartum, ſeptimum, & decimũ, non Hebræorum ratione, ſed noſtra debemus accipere. Primus enim menſis apud illos eſt Aprilis, quartus Iulius, ſeptimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto menſe, qui eſt Auguſtus, quæ fuerit eis cauſa ieiunij Hieronymus in commentarijs ad cap. octauum Zachariæ exponit dicens.

CASVS. Iſte §. reſpicit illud c. ordinationes. ſ. 75. diſt. in quo facta eſt mentio de primo menſe, quarto, ſeptimo, & decimo. Et dicit Gratianus quod debemus ibi intelligere primũ mẽſem & ceteros ſm̃ cõputatiõnẽ noſtrã, & non ſm̃ computationem Hebræorum. apud quos Aprilis eſt primus menſis: quartus Iulius: ſeptimus October: & Iannarius decimus. Sed Romani olim primum menſem dicebant Martium: nunc vero Ianuarium. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Auguſto, qui eſt eis quintus menſis, rationem aſſignat Zacharias in ſequenti cap.

b ¶ Primũ.] accipe in ſuperiori diſt. c. vlt.

¶ Quare in ſupraſcriptis menſibus ieiunia lex imperauit. C. VII.

Polyc. ibidem.

IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim ſubauditur menſis) domui Iudæ, & Hieruſalem in dies feſtos vertetur, &

IEiuniũ.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero. verba Zachariæ, vbi dr̃ quod Hebræi ieiunant in quarto, quinto, ſeptimo, & decimo mẽſe: & oſtendit quod Latini expoſitores hunc locum varijs modis expoſuerunt, & diſſonantibus. In ſecunda parte ponit multiplices cauſas quare ieiunant Iudæi in prædictis menſibus. In tertia parte primo exponit verba Zachariæ ſm̃ litteram: poſtea ſm̃ anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi, [Cogimur.] Tertia ibi, [Hoc igitur eſt omne.] Et verba ſunt prophetæ vſq; illud, [In hoc loco.] & quod dr̃ ibi, [Quarti, &c., ſubauditur menſis. [In hoc loco,] verba ſunt Hiero. inſerta illi auctoritati.

a ¶ In Septembri.] ſm̃ diſtinctionẽ cap. ſuperioris, in fi.

IGitur.] CASVS. Docet Leo, quod poſt quinquaginta dies lętitiæ computandos à die reſurrectionis, quos in honorem Domini celebrauimus, indicitur ieiunium, vt ſi quid per abundantiam lętitiæ deliquimus, abſtinentia ieiunij caſtigetur.

c ¶ Ieiunium quarti.] Subauditur menſis, & arg. ſumi poteſt

Præcepta etiam moralia ſunt per eccleſiam mutabilia.

poteſt ex hoc e.q. etiam ea, quæ moralia ſunt, immutantur per eccleſiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco.] Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt.] oſtendendo cauſas conſtitutionis talis vel talis ieiunij.

c ¶ De fonte.] Collige in dubijs ad rei originem reccurendū: & plus magiſtro q̃ diſcipulis credendū, vt dixi diſt. 9. vt veterū. & diſt. 20. de quibus. 24. q. 1. loquitur. 3. diſt. 12. pręceptis. Arg. cõ numquã ad rei originem recurrendum. ff. de leg. & ſenatuſc. & ideo. nã dicit lex, q̧ nõ de omnibus q̃ cõſtituta sũt reddi ratio põt, &c. ff. tit. eo. non omniũ.

Magiſtro pluſquam diſcipulis credendum eſt.

d ¶ De riuulis.] Arg. non valere ſumptũ ſine originali. C. de eden. Authen. ibi poſita. arg. cõ extra de fideiuſ. peruenit. Dicit Albericus q̧ ſi eſt trãſcriptũ per manũ tabellionis, valet: arg. ff. de admini. tu. chirographis. Azo dicit nõ valere niſi per iudicem fiat traſlatio, vt in authent. vt fratrũ filij. §. illud. colla. 9. C. de teſt. publicati. Io. Hæc quæſtio determinatur hodie per decre. quã habes extra de fide inſtru. c. vlt. vbi dr̃ q̧ exemplata inſtrumẽta aliqua iuſta cauſa auctoritate iudicis ſcripta eamdem vim habeant cum authenticis & originalib⁹. B. ADDITIO. De hoc not. 100. diſt. contra morem. & extra de verborum ſignifica. abbate. Archid.

Tranſcriptũ an valeat ſine originali.

e ¶ Quærere.] ſupra diſt. 9. vt veterum.

f ¶ Quarti.] menſis, ſcilicet ſecundum Hebraicam computationem.

l ¶ Hieroſolymis.] Legitur 1 in pſalterio. Vt quid Deus repuliſti: q̧ Hieruſalem capta eſt eo tempore, quo interfecerunt Ieſum Chriſtum, ſcilicet in Paſcha: poſſumus dicere q̧ tunc fuerit capta: ſed illæſa conſeruata in ſe vſque ad Auguſtum, quando fuit accenſa ab Iſmael, qui Iudæus erat, & à quibuſdam alijs.

1 Dic legitur, i. d eſt, habetur in Ioſepho: ſecũdũ Goff. Hieruſalẽ quãdo fuit capta.

gaudium: veritatem tantum Deus quærit, & pacem. In hoc loco [a], noſtrorum multi multa dixerunt [b], & inter ſe diſſonantia. *& paucis interiectis*. ¶ Cogimur igitur ad Hebræos recurrere, & ſcientiæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere [e] †. *& paulo poſt*. ¶ Ieiunium quarti [f] menſis, qui apud latinos vocatur Iulius, die ſeptima, & decima eiuſdem menſis illud arbitrantur, quando deſcendens Moyſes de monte Sina tabulas legis abiecit [g] *Exo. 32.* atque confregit, & iuxta Hieremiam muri primum rupti ſunt ciuitatis [h]. *Hier. 52.* In quinto menſe, qui apud latinos appellatur Auguſtus, cum propter exploratores terræ ſanctæ ſeditio orta eſſet in populo, iuſſi ſunt montem non aſcendere, ſed per quadraginta annos longis à † terra ſancta circũire diſpendijs, vt exceptis duobus, Chaleb & Ioſue, omnes [i] in ſolitudine caderent. *Num. 14.* In hoc menſe & à Nabuchodonoſor, & multa [k] poſt ſæcula à Tito & Veſpaſiano tẽplum Hieroſolymis [l] incenſum eſt, atque deſtructum: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia cõfugerant Iudæorum: aratum templum in ignominiam gentis oppreſſæ à Tito Annio Rufo. *4. reg. 25. Hier. 39. & 41.* In ſeptimo vero, qui apud nos appellatur October, ſicut ſupra diximus, occiſus eſt Godolias, & Iudæ tribus, ac Hieruſalẽ reliquiæ diſſipatæ. Legamus Hieremiam. *Hier. 52.* Menſe decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni ſit, atque principiũ) Ezechiel in captiuitate poſitus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto menſe templum eſſe ſubuerſum: quod pleniſſime in eodem propheta cognoſcimus. *Ezechiel. 33.* Hoc eſt igitur omne [m], quod dicitur. Dies planctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitaui, vt benefaciam Hieruſalem, & domui Iuda) in lætitiam & gaudium, & ſolemnitates eſſe vertendos: ita duntaxat, ſi veritatem diligatis, & pacem. Iuxta anagogẽ [n], quia tunc ieiunamus, quando ſponſus aufertur à nobis, & non meremur eius habere præſentiam: *Ioann. 16.* cum reuerſus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, vt benefaciat nobis; omnis triſtitia vertetur in gaudiũ, & fames [o] priſtina ſermonis Dei, præſentia doctrinarũ eius & cæleſtis panis ſaturitate penſabitur.

† *ad terram ſanctã*] orig.

† Ex iſto text. infertur, q̧ quãdoque magis conſideratur accidentale. od. cor. l. 2. §. ex actis. ff. de orig. iur. & l. 1. §. beſtias. ff. de poſtu.

g ¶ Abiecit.] cum inueniſſet Iudęos conflaſſe vitulum, vt 45. diſt. diſciplina. j. de pæ. diſt. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] à Nabuchodonoſor, qui cum Chaldæis cœpit ciuitatem Hieruſalem. 23. q. 5. §. hinc. in fine.

i ¶ Omnes.] qui diffidere cœperunt: ſed cum Moyſes non diffideret, & eſſet maior xx. annis: quare non intrauit terram promiſſionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus. Et dic, omnes, qui à xx. annis & ſupra exierunt de Aegypto.

K ¶ Multa.] Sed quare induxit hoc de Tito & Veſpaſiano, cum ante per multa tempora fuit illud ieiunium conſtitutũ? & dicimus q̧ iſtud non facit ad propoſitũ: vnde eſt arg. q̧ quandoque aliqua inſeruntur decretis, quæ non faciunt ad propoſitum principale. arg. ĩ. prox. diſt. q̧ die. vet. cui initium.

m ¶ Hoc igitur eſt omne.] id eſt, hoc ſignat apud nos: nam apud Græcos decimus inuenitur October, vt ĩ. diſt. 18. propter.

n ¶ Anagogen.] id eſt, ſuperiorem & ſpiritualem vel moralem intellectum: nam ana, ſupra: goge, ducere: inde pædagogus quaſi ductor. hoc modo exponitur. hic eſt enim quidam intellectus hiſtoricus 2, allegoricus, moralis, ſiue tropologicus, & anagogicus: ſicut diximus ĩ. diſt. 37. vino, ſic hæc vox, Hieruſalem, hiſtorice ſignat ciuitatem illam terreſtrem: allegorice eccleſiam: moraliter animam fidelem: anagogice cæleſtem Hieruſalẽ. Moralis intellectus attendit quæ iuxta nos ſunt: allegoricus quæ intra nos: anagogicus quæ ſupra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

o ¶ Et fames.] j. 8. q. 2. audacter.

2 Hiſtoria ſecũdũ Iſi. in 1. l. etymo. dicitur ab hiſtorein Græce, qđ eſt Latine cognoſcere, vel videre. apud veteres enĩ nullus ſcribebat hiſtoriam, niſi q interfuiſſet. Alij dicũt, q̧ dr̃ ab hiſtoron Græce, quod geſticulatio, id eſt, geſtuum repſentatio: vnde & hiſtrio vocat geſticulator. i. aliorũ geſtorum recitator & repſẽtator. Archidia. Scriptura diuina quadrupliciter exponi põt.

NON AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur, q̃ à paſcha vſque ad pentecoſten non debemus de neceſſitate ieiunare. Io. de Fan.

Casvs. Dictum eſt ſupra in c. de ieiunio, q̃ poſt pentecoſtem ieiunium quatuor temporũ eſt celebrandum: [1] modo vult hic Gratianus oſtendere quare nõ ante, ſcilicet quia à Paſcha reſurrectionis vſq. ad pentecoſtẽ non indicũtur ieiunia ex neceſſitate. & hoc ꝓbat per ſeq. c.

a ¶ Non autem videntur.] Improbat quod dictum eſt ſ. de ieiunijs. ſ. ea. c. ſtatuimus. & c. de ieiunio. in prin.

b ¶ Ieiunia.] ſ. de conſe. diſt. 3. rogationes. cõtra Sol. licet ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tñ eſt ibi cõtinuata feſtiuitas. Nã dicit lex q̃ perennis eſt ſiue continuus fluuius, licet quãque exareſcat. ff. de flu. l. 1. §. 1. reſp. Vel dic conſuetudinem ſequendam 1. 12. diſt. illa.

[1] Scilicet an illi tres dies, de quibus, loquitur præd. ca. rogationes. ſint ieiunãdi. Io. de Fan.

3 *Non autem videntur* [a] *ieiunia quarti menſis poſſe celebrari ante diem Pentecoſtes. A die enim Dominicæ reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes non indicuntur obſeruanda ieiunia* [b]. *Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone ſexageſimoprimo, qui ſic incipit:*

¶ De eodem. C. VIII.

Scire [a] debet ſanctitas veſtra. Per hos quinquaginta dies nobis eſt iugis, & continuata feſtiuitas: ita vt hoc omni tempore neque ad obſeruandum indicamus ieiunia, neq. ad exorandũ Deũ genibus ſuccedamus † [c]. *& infra.* ¶ Inſtar ergo Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies, velut dominici deputantur. Reſurrectio enim Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens ſaluator reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionem tota quinquageſima [d] cum hominibus commoratus eſt. Aequalis ergo eorum [e] neceſſarium vt eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet & ſanctitas †. Sic enim diſpoſuit Dominus, vt ſicut eius paſsione in quadrageſimæ ieiunijs contriſtaremur: ita eius reſurrectione in quinquageſimæ ferijs lætaremur. Nõ igitur ieiunamus in quinquageſima; quia in his diebus nobiſcum Dominus cõmoratur. ¶ *Item in Apologia* [f] *Dauid.* Hunc numerum [quinquageſimum videlicet] læti celebramus poſt Domini paſſionẽ, remiſſo culpæ totius debito, chirographo quoque [g] euacuato [h], ab omni nexu liberi, & ſuſcipimus aduenientem in nos gratiam ſpiritus ſancti: die Pentecoſtes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur [i].

† *ſuccidamus*] orig. & aliquot Gratiani exemplaria vetuſta, & recentes editiones.

† *ſic quantitas*] orig.

C. 8.

Coloſſ. 2.

a ¶ Scire debet.] *In multis manuſcriptis exemplaribus à capite,* ieiunium. *vſque ad c.* poſt Paſcha. *in aliquot etiam vſque ad vltimum, nulla eſt diſtinctio capitum. Tamquam enim vnico contextu continentur multa auctoritates à Gratiano citata: Ideo verba iſta,* Scire debet ſanctitas veſtra, *cohærent cum extremis verbis Gratiani ad finem præcedentis capitis, atque ita legendum,* Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 61. qui incipit, Scire debet ſanctitas veſtra, *ac deinde ſubiungendum,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nam apud B. Ambroſium paulo aliter habetur.*

Neceſſario ergo eccleſia conſtituit, vt poſt diem Pentecoſtes ieiunia celebrentur. Sed quòd in illis quinquaginta diebus ieiunandum eſſe negatur; ex obſeruantia [k] *neceſſitate intelligitur.*

Scire debet.] Casvs. Docet Ambro. q̃ quinquaginta dies à paſcha reſurrectionis vſque ad penteco. reputantur velut dies reſurrectionis & dies Dominici: quia reſurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & diſcipulis ſuis ſtetit: & ideo ſicut in reſurrectione gaudendum eſt, & non ieiunamus: ſic & in his quinquaginta diebus gaudendum eſt, nec ieiunia ſunt indicanda: nec genua flectimus.

c ¶ Succedamus.] quia vnũ genu ſuccedit alij: & ita factũ notat.

d ¶ Quinquageſima.] Si quadrageſimã dixiſſet, melius dixiſſet: nam poſt quadraginta dies aſcendit in cælum. de conſe. diſt. 5. ieiunium, & ſic ponitur totum pro parte. ſic 23. q. 4. cum ſuperna. ſic econuerſo pars ponitur pro toto. 14. q. 5. pœnale.

Chriſtus poſt dies xl. aſcendit in cælum.

e ¶ Eorum.] Arg. pro omnib9 vigilijs Apoſtolorum ieiunandis, vel pro nullis: quod falſum eſt: eccleſia tamen Romana cõſueuit in vigilijs omniũ ieiunare. extra de obſer. ieiunio. conſiliũ, niſi Ioannis, Philippi & Iacobi, vt ibi. Lau.

Ieiunandũ eſt in vigilijs omniũ Apoſtolorũ. niſi Ioãnis Philippi & Iacobi.

f ¶ In apologia.] ideſt, ſermone excuſatorio de adulterio, quod Dauid commiſit cum Bethſabee. ab apo, quod eſt re: & logos, quod eſt ſermo: quaſi reſponſio pro aliquo.

g ¶ Chirographo quoque.] ideſt, peccato quo tenebamur diabolo obligati tãquã chirographo.

h ¶ Euacuato.] vt C. de plus pe. l. vna. & eſt argu. q̃ cancellato inſtrumento liberatur debitor 2: quod verum eſt niſi creditor probet contrariũ. ff. de prob. ſi chirographum.

2 De hoc no. extra de renunt. ſane. in gl. & ſic. & extra vt lite pen. eccleſia 2. in ſi. Arch.

i ¶ Cantatur.] ſ. de conſec. diſt. 3. ne quis. & cap. ieiuniũ.

NECESSARIO. Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradicto cap. dicens q̃ eccleſia neceſſario inſtituit ieiunium poſt pentecoſtem: quod dicitur non eſſe ieiunãdum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex neceſſitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia pentecoſtes, ſicut in vigilia reſurrectionis, & ad hoc inducitur ſequens cap.

Vigilia pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda.

k ¶ Obſeruantiæ.] hic male dicit, & in ſeq. §. immo vigilia

gilia pentecoſtes neceſſario ieiunanda eſt, vt infra cap. noſſe.& ī. cap. ieiunio. non obſtat c. ſcire. quia pro vno die, nec plus nec minus 1, ſed ꝙ ieiunari debeat hoc habet eccleſiæ conſuetudo generalis.

f ¶ Auferam.] dicendo tunc eſſe ieiunandum.
ADDITIO. q. d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.
g ¶ In ſuo.] vt morem obſeruet in ieiunijs, ſicut dicitur de vigilia Bartholomæi. extra de obſer. ieiu. conſilium.
h ¶ Apo-

Vnde idem Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 60. qui ſic incipit:

¶ De eodem. C. IX.

NOſſe credo [a] vos fratres. Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quàm ſanctum Paſcha curauimus. Tunc enim, ſicut modo fecinus, ieiunauimus ſabbato, vigilias celebrauimus: orationibus pernoctantes [a] † inſtitimus; vnde neceſſe eſt [b], ſimilem † obſeruantiam ſimilis lætitia ſubſequatur.

† *pernoctantes*] orig.
† *ſimilis obſeruantia ſimilē lætitiam ſubſequatur*] or.

a ¶ Noſſe credo.] *Idem euenit in hoc capite, quòd in ſuperiore eueniſſe notatum eſt. Coheret enim cum ſuperioribus, prima ſermonis periodo quaſi in ſummam redacta.*

Obſeruantia vero ſimilis dicitur quo ad factum, non quo ad neceſſitatem.

Vnde Iſidorus lib. 1. de eccleſiaſticis officijs, c. 42.

De eodem. C. X.

POſt Paſcha vſque ad Pentecoſtem, licet traditio eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit [c]; tamen ſi qui monachorum vel clericorum ieiunare cupiunt, non ſunt prohibendi; quia Antonius, & Paulus, & ceteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſoluiſſe abſtinentiam, niſi tantum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ De eodem. C. XI.

VTinam omni tempore ieiunare poſſimus; quod in actibus [d] Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominico apoſtolum Paulum, & cum eo credētes feciſſe legimus. *& infra.* ¶ Nec hoc dico, quòd Dominicis † diebus ieiunandum putem, & contextas [e] quinquaginta † diebus ferias auferam [f]: ſed vnaquæque prouincia abundet in ſuo [g] ſenſu: & præcepta maiorum leges Apoſtolicas [h] arbitretur.

Poly. l. 3. ti. 25.
Act. 13. 20. & 27.
† *al. feſtiuis*
† *al. ſexaginta*] orig.

Item Pelagius Papa Petro epiſcopo Potentino.

¶ Sabbato magno poſt horam baptiſmi epiſcopus valet ordinari. C. XII.

DIlectionis tuæ ſcripta ſuſcepimus, quibus ſignificas Latinum eccleſiæ Grumentinæ diaconum ad epiſcopatū Marcellianēſis eccleſiæ, ſiue Cluſitanæ † ab omnibus fuiſſe electū: quod iam ante hoc tempus retuliſti & iuſſi-

ī. diſtin. 63. litteras.
Poly. l. 2. tit. 28.
Anſ. l. 6. c. 59.
† *al. Cuſilinatis*

NOſſe credo.] CASVS. Docetur hic, quòd cum tāto gaudio celebrandus eſt dies pentecoſtes, quanto dies reſurrectionis. Et hoc probat per ſimilē obſeruantiam: quia vigilia pentecoſtes celebratur ſicut vigilia reſurrectionis, vnde ſimilis obſeruātia ſimili debet gaudere lætitia.

1 De conſe. diſ. 1. teneta. & vide qd dixi 65. diſt. c. 1.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem ſignificat. ff. de verb. ſign. vrbana. §. pernoctare.

b ¶ Neceſſe eſt.] id eſt conueniens eſt 2 ſecundum G. nam conſilium eſt. non enim quidquid conſulitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. de pœn. diſt. 6. c. 1. in fin. ff. de iudi. non quidquid.

2 Adde glo. cōcor. in l. de pupil. §. meminiſſe. ff. de no. ope. nun. & in l. 1. ff. de off. præfec. præto. Archid.

OBSERVANTIA. CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ ſimilis obſeruātia eſt quo ad factum, & non quo ad neceſſitatem: conſuetudo tñ eccleſiæ præiudicat ei quod Gratianus dicit.

POſt Paſcha.] CASVS. Quæſitū fuit ab Iſidoro, vtrū monachi vel clerici vel laici poſſunt ieiunare à reſurrectione vſque ad pentecoſtem? qui reſpondet dicens, ꝙ licet eccleſia relaxet ieiunia & abſtinētiæ rigorem, ſi quis tñ vult ieiunare, pōt ad inſtar Antonij & Pauli & ceterorū patrū, qui in his diebus in eremo ieiunauerunt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶ Relaxauerit.] intermittendo ieiunia.

VTinam.] CASVS. Lucinius quæſiuit à Hieronymo an ſit peccatū ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha reſurrectionis, & in diebus dominicis. Et reſpondet ꝙ non. Et hoc probat exemplo Pauli & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, ſed vnaquæque prouincia in ſenſu ſuo abundat, & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] ī. 30. diſt. ſi quis tamquam. contra.

e ¶ Contextas] id eſt, interſertas ſolennitates, vel cōtextas id eſt, iuges & continuatas. ī. ea. ſcire.

h ¶ Apoſtolicas.] conſuetudo enim interpretatur legē. ff. de verb. ſig. anniculus.

DIlectionis.] hoc c. inducitur ad oſtendendum varietatem computationis inter Latinos & Hebræos. Nā ſecundum Latinos quartus eſt menſis Iunius, ſecundū Hebræos Iulius: & ita facit ad propoſitum Gra. eſt ergo caſus. Latinus diaconus eccleſiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in epiſcopum Marcellianēſem, qđ negotium.

gotium totum Petrus Pontinus epiſcopus Papæ ſignificauit. Reſcribit ergo Pelagius, q iam iuſſerat Latinum prædictum Romam venire, credens eum habere litteras dimiſſorias à ſuo epiſcopo: quod ſi verum eſt, mittit Petro vt faciat eum venire ad Vrbem in ſabbato ſancto: quia

quicumque. alia in monachis, quia monachus ex diſpenſatione intra annum promouetur, laicus intra annum & dimidium, vt ĩ. ea. monachus. & docet 1. c. huius diſt. q gradatim debet fieri ordinatio.

d ¶ His temporibus.] hic intitulatur 77. diſtin. in qua tractat de interſtitijs temporum obſeruãdis. Not. ergo q ſi qs ab infantia ſit mancipatus militiç clericali, anno vij. poteſt ordinari clericus, oſtiarius, lector, & exorciſta, & ſic ſtabit vſque ad annum xij. exinde acolythus vſque ad annum xx. & poſtea in xxi. ſubdiaconus, in xxv. an. diaconus, in xxxj. preſbyter, exinde poteſt eſſe epiſcopus, vt ĩ. ead. in ſingulis. & c. quicumque. 28. diſt. de his. ſed ſi adultus velit ordinari, ſic põt fieri ordinatio, vt p vij. annos recipiat ordines omnes. in duobus primis quatuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, ſubdiaconus, diaconus, preſbyter, & epiſcopus ſi electus fuerit. ĩ. ea. quicumque. ſi autem ſecus factum fuerit, deponi debet. ĩ. ead. diſt. ſubdiaconus. ex generali tamen conſuetudine his omnibus capitulis derogatũ eſt. vbi vero maior neceſsitas eccleſiç incumbit, laicus per annum & dimidium, monachus vero per annũ poteſt recipere omnes ordines, vt ĩ. ea. c. vlt.

Temporũ interſtitia ſunt in ordin hꝰ obſeruanda

s. diſt. 54. c. frequens.

mus, vt veniret [a]; credentes eos de perſona eiuſdem ab epiſcopo [b] ſuo dimiſſorias accepiſſe. Quod ſi modo fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt ſi Deus iuſſerit, in ſabbato magno poſt horam baptiſmi ordinetur. Quòd ſi ante memoratum diem nõ occurrerit, cogetur vſque ad quarti [c] menſis ieiunia ſubſtinere.

DISTINCTIO LXXVII.

HIs temporibus [d] ſecundum Anacletum, Zepherinum, Gelaſium, & Pelagium, epiſcopi, preſbyteri, & diaconi ſunt ordinandi. Metropolitanus autem iuxta Leonem ex preſbyteris eiuſdem eccleſiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus niſi per gradus eccleſiæ, debet ad ſummum ſacerdotium peruenire.

Epiſt. 82. Anaſtaſio.

Vnde Caius Papa Felici epiſcopo, epiſt. vnica in extremo.

¶ Non niſi per diſtinctos gradus quiſquam ad ſacerdotium aſpiret. C. I.

ILlud nos ſtatuentes vobis, & omnibus ſeruare mandamus, vt ad ordines eccleſiaſticos ſic aſcendant in eccleſia, qui ordinari merentur: id eſt, ſi quis epiſcopus eſſe meretur; ſit primum [e] oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, inde ſacretur acolythus, demum vero ſubdiaconus, deinde diaconus, & poſtea preſbyter; & exinde, ſi meretur, epiſcopus ordinetur.

Vnde Zozimus epiſcopus vrbis Romæ ait ad Iſychium, epiſt. 1. c. 3.

¶ Quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint. C. II.

Anſ. l. 7. c. 49. Rabanus de inſt. cler. l. 1. c. 13.

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſeruanda

quia ſi tunc non venerit, cogetur ſubſiſtere uſque ad ieiunia quarti menſis, id eſt, Iulij.

a ¶ Vt veniret.] quia forte ſuberat Papæ iſte epiſcopus nullo medio.

b ¶ Ab epiſcopo.] arg. q clericus alicuius epiſcopi in alia prouincia nõ debet eligi. nec ipſe debet conſentire niſi habeat litteras dimiſſorias, quibus abſoluatur ab obnoxietate ſui epiſcopi. arg. 85. diſt. Florentinum archidiaconum. & diſt. 71. fraternitatẽ. arg. contra, quod ſcilicet non exigatur conſenſus epiſcopi, inſtitut. de adopt. §. ſed ſi quis nepotis. De hoc dixi ſupra 61. diſt. §. ſed aliud.

c ¶ Ad quarti.] ĩ. 75. diſt. ordinationes.

HIs temporibus.] Casvs. Oſtenſo quibus temporibus ſint clerici ordinandi, nunc in hac 77. diſt. oſtendit quæ vel quanta interſtitia temporum in ſingulis ordinibus ſint ſeruãda, & ſup hoc triplex regula ſeruatur. Nam alia ſeruatur in pueris, qui per interſtitia promouentur, quæ ſunt ĩ. ea. in ſingulis. & quicumq; alia in grandæuis, qui intra vij. an. recipiunt ordines, vt ĩ. ea.

ILlud.] Casvs. Docet Gelaſius in hoc ca. q ſi quis vult ad epiſcopatum aſcendere, debet gradatim promoueri, vt primo oſtiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interſtitia temporum fieri.

e ¶ Primum.] ſupra 21. diſt. cleros. cõtra. ſ. diſt. 32. ſeriatim. contra ĩ. 44. diſt. nõ oportet 1. contra 59. diſt. ſi officia. contra nam ibi colligitur, q pſalmiſtatus ſit ordo primꝰ: ſed meliꝰ colligit̃ ext. de æta. & qua. cũ cõtingat. Sed dic, q hæc dictio, primũ. ſequẽtia reſpicit, nõ q ſit primus ordo oſtiarius, ſed primus eſt reſpectu ſequẽtiũ. Additio. Iſta fuit ſententia Lau. Vel poteſt dici, q ideo tacet de pſalmiſta hic, & 92. diſt. à ſubdiacono. quia ille ordo à ſimplici ſacerdote poteſt cõferri, 23. diſt. pſalmiſta. & noluit enumerare niſi illos, qui ab epiſcopis conferuntur ſecundum Hug.

Pſalmiſtatus eſt primus ordo.

IN ſingulis.] Casvs. Zozimus docet hic tempora eſſe ſeruanda in ordinibus ſuſcipiendis, vt ſi ab infantia litteras didicerit à ſeptennio vſq; ad annos duodecim recipit tres minores ordines, poſt annũ xij. fiat acolythꝰ. in xxj. ſubdiaconus fiat. poſt xxv. diaconus. poſt triginta preſbyter; deinde meretur epiſcopus ordinari. Eadem interſtitia ſeruentur in defenſoribus, id eſt, patronis

patronis eccleſiæ, ſi voluerint ad clericatũ promoueri.
a ¶ Si ab infantia.] id eſt ſeptimo anno. C. de iure de-lib. l. ſi infanti. Ioan.
b ¶ Nomẽ.] vt ſcribatͬ in matricula. 50. diſt. cõtumaces.
c ¶ Quinquennio.] poſt ſeptenniũ. ĩ. eo. c. ſubdiacon⁹.
d ¶ Exinde.] poſt xij. annos cum voluerit.
e ¶ Vel ſubdiacon⁹.] vel pro, id eſt, hoc ꝓbatur in c. ſeq. arg. C. de verb. ſign. l. vlt. arg. extra de eo qui. fur. or. re. c. 2.
f ¶ Xiiij. annis.] cõputatis à tempore ſeptennij. hoc reſpicit quod dicit de infantia, ideſt ſeptennio, & ita in xxj. an. ſubdiaconus fiat.
f ¶ Xiiij. annis.] hęc determinatio xiiij. an. non reſpicit niſi tantum ſubdiaconatum. quod patet ex c. ſe. vbi dicitur, ꝗ ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad xx. annum fiat acolythus, & ſubdiaconus, ſed in xv. anno acolythus, in xxj. ſubdiaconus.
g ¶ Pontificatum.] ĩ. de conſec. diſt. 5. de his vero. ſ. diſt. 18. ſi epiſcopus. & diſt. 59. ſi officia.
h ¶ Defenſores.] id eſt aduocati caſtaldi. 1. q. 3. ſaluatõr 1.
i ¶ Ex laicis.] ĩ. diſ. 89. indicatum. contra. Sed hic iſti laici erant de foro eccleſiæ, ibi non. & conſti tui debent iſti quo ad temporalia, non quo ad ſpiritualia. 16. q. 7. in nona.
K ¶ In ordine.] contra. Nonne iſti ſunt grandæui, cum eis committatur adminiſtratio. ergo per ſeptem annos tantum poſſunt aſcendere ad omnes ordines, vt ĩ. c. prox. quare ergo hic dicit, ſupradicta obſeruatione. Reſp. ideo vt gradatim omnes ordines recipiant. & nullum permittant, nec tamen per tanta interſtitia, vel hoc corrigitur. Io.

vero iam.] Sed duo ſequentia cap. plana ſunt.
l ¶ Pubertatis.] ideſt annum xiiij. ſecundum quoſdam ſm H. ante xij. inſti. qui. mod. tute. fin. in prin. extra de deſpõ. impu. puberes. 20. q. 1. illud. vbi incipit adoleſcentia, exſufflatur & exulat pubertas. Ioan. quod dicit H. de xij.

Pubem quando i nitur.

ſi ab a infantia [a] eccleſiaſticis miniſterijs nomen [b] dederit, vt inter lectores & exorciſtas quinquennio [c] teneatur, exinde [d] acolythus, vel ſubdiaconus [e] xiiij. annis [f] fiat; & ſic ad benedictionem diaconatus, ſi meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, ſi inculpate ſe geſſerit, hærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſtipendijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij ſacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ab bonos mores vita perduxerit) ſummũ Pontificatum [g] ſperare debebit. *& infra.* ¶ Defenſores [h] etiam eccleſiæ, qui ex laicis [i] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordine [k] clericatus.

a ¶ Si ab infantia.] *Prior hæc huius capitis pars ſummatim refertur. Integer locus ſic habet.* Si ab infantia eccleſiaſticis miniſterijs nomen dederit, inter lectores vſque ad vigeſimum ætatis annum continuata obſeruatione perduret. Si maior iam, & grandæuus acceſſerit, ita tamen vt poſt baptiſmum ſtatim ſe diuinæ militiæ deſideret mancipari, ſiue inter lectores, ſiue inter exorciſtas quinquennio teneatur: exinde acolythus, vel ſubdiaconus quattuor annis; & ſic ad benectionem, &c. *Ac ſane in vno etiam peruetuſto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1 c. 13. de inſtitut. cleric. legitur,* quattuor annis, *non,* quattuordecim. *Sed ob gloſſas nihil mutatum, additumve eſt.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconenſem, epiſtola prima, cap. nono.

¶ De eodem. C. III.

Ino par. 6. c. 91. & 92.

QVicumque itaque ſe eccleſię vouerit obſequijs à ſua infantia; ante pubertatis [l] annos baptizari [m], & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcẽtiæ vſque ad a vigeſimum ætatis annum; ſi probabiliter vixerit, vna tantum, & ea quam virginem communi per ſacerdotem benectione percepit, vxore contentus; acolythus [n], & ſubdiaconus eſſe debebit; poſteaque ad diaconij [o] gradum (ſi ſeipſum primitus, continentia præeunte, dignum probauerit) accedat. Vbi ſi vltra [c] quinque annos

ı Adde hic ꝗ defenſor appellatur patron⁹ ſiue aduocatus eccleſię. extra de electio. venerabilem. Item reus dr̃ defenſor. 4. q. 4. c. 1. Item cuſtos patroni Romanę eccleſiæ. 28. diſt. quia ſunt culpæ. Itẽ cuſtos cuiuſlibet eccleſię, vt hic. Item exorciſta. ĩ. ea. monachus nouitius. Arch.

QVicũque.] C A S V S. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima proſequitur de pueris: in ſecunda de grandæuis. In prima igitur dr̃ ꝗ pueri ante pubertatis annos baptizari debent, & fieri oſtiarij, lectores, & exorciſtæ, deinde vſque ad xx. an. ita ꝗ, vſque, teneatur incluſiue: inde fiat acolythus & ſubdiaconus: poſt xxv. diaconus: poſt xxx. presbyter, poſt decennium computandum à xx. ann. fiat ep̃s: quia poſtquam eſt presbyter, ſtatim poteſt fieri ep̃s. In ſecunda vero parte dr̃, ꝗ ſi quis eſt grandis ætatis, prius baptizetur, & in primo biennio fiat oſtiarius, lector & exorciſta. In ſequenti quinquennio fiat acolythus & ſubdiaconus: poſtea diaconus, poſtea presbyter, poſtea ep̃s. Secunda pars incipit ibi, [Qui

xij. annis, nõ eſt verum in maſculo, ſed in puella, vt inſti. qui. mo. ſi. tute. in prima colum. B.
m ¶ Baptizari.] Sed quare dicit ꝗ tunc debeat baptizari, cum ſit dubium & periculoſum intantùm differri baptiſma, vt de conſe. diſt. 4. qn̄ quis. &c. ne quod abſit? ideo dicit quia cũ baptiſma ſit ianua omnium ſacramentorum, vt 32. diſt. §. verum. in fi. non poſſet ordinari ſi nõ eſſet baptizatus, extra d presby. nõ bapti. c. 3. nõ ꝗ debeat differri: ſed ſi caſu dilatũ eſt, baptizari debet.
n ¶ Acolythus.] Ecõſuetudinetur ꝗ de iure non debeant minores ordines ſimul conferri: quod credo niſi diſpenſatiue: vel niſi ſit conſuetudo, vt extra de eo qui fur. or. re. cum H. lator.
o ¶ Ad diaconij.] Cõtinentia præeunte: ideo hic nõ dixit de ſubdiaconatu, quia nondum erat ſacer ordo tempore Syricij, qui antiquiſſimus fuit. 32. diſt. erubeſcant. hodie vero eſt ſacer ordo.

ˡ Baptiſma eſt omniũ ſacramẽtorũ ianua.

Ordines mi notes an ſi mul conf… ri poſſint.

a ¶ Exinde.]

a ¶ Exinde.] ȷ̄.ea.diſt.epiſcopus.contra. Sed referas hoc ad xx. annum, de quo ſermo præceſſit, non ad quinquennium proximū:& ſic erit in xxx.anno, vt ibi dicitur,& extra de elec.cum in cunctis. Vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem. Hug.

b ¶ Gran-

in canone.26.diſt. qui ſine. diſtingue ẽ inter ordinem & ordiné. & ita arbitrio boni viri relinquitur. extra de offic.deleg.de cauſis.ff.de iure delib.l.1.

e ¶ Aliud.] à biennio ſi eſſet in xv.anno. nec refertur ad antecedens quinquẽnium:quia non præceſſit aliud. ſic C.quomodo & qñ iudex. Authen. qui ſemel.

laudabiliter miniſtrauerit, congrue presbyterium conſequatur. Exinde[a] poſt decennium epiſcopalem cathedram poterit adipiſci: ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ,ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grãdæuus[b] melioris propoſiti conuerſatione prouocatus, ex laico ad ſacram militiam peruenire feſtinat; deſiderij ſui fructum non aliter obtinebit,niſi eo,quo baptizatur,tempore, ſtatim[c] lectorum,aut exorciſtarum numero ſocietur: ſi tamen eum vnam habuiſſe, vel habere[d], & hanc virginem accepiſſe conſtet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud[e] acolythus, & ſubdiaconus fiat; & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exinde iam acceſſu temporum,presbyterio,vel epiſcopatui,ſi eũ cleri, ac plebis euocauerit electio,nõ immerito ſocietur.

Ibidem.c.10.

a ¶ Vigeſimum.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & Gratiani, & epiſtola, atque apud Iuonem legitur*, trigeſimum. *Sed in epiſtola Zozimi, cuius pars relata eſt in antecedente notatione*, vigeſimum.

c ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuſcriptis, & in originali ipſo. In vulgatis erat*, intra.

Item ex ſexta ſynodo,c.15.

¶ De eodem. C. IIII.

SVbdiaconus non minor viginti annorum[f] ordinetur. ¶ Si quis vero in aliquo ordine ſacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit,deponatur.

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.4.

Et cõc. Cartha. codicis can.16.

De eodem. C. V.

PLacuit[g], vt ante vigintiquinque annos ætatis nec diaconi ordinentur,nec virgines cõſecrentur, & vt lectores populum non ſalutent[h].

Burc.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3.c.30. Poly.l.2.tit.27. Anſ.l.7.c.96.

Item ex concilio Agathenſi,c.16.& 17.

¶ Minoribus xxv.annis leuitica non præſtetur benedictio. C. VI.

Iuo p.5.c.365.

EPiſcopus benedictionem diaconatus minoribus, quàm xxv. annorum,penitus non committat. ¶ Sane ſi coniugati iuuenes[i] conſenſerint ordinari, etiam vxorum vo-

f SVbdiaconus. ¶Nõ minor xx. annorum.] Ita vt cõpleuerit xx. annum. hoc enim requiritur in honoribus eccleſiaſticis, vt extra de elect.cum in cunctis. licet ſecus ſit in honoribus ciuilibus 3, vbi ſufficit attigiſſe xxv.annum,vt ff. de mu.& ho.ad rem. licet ſit arg. contra ȷ̄. diſt.proxi. cap. presbyter. In vſuſcapionibus ſufficit attigiſſe vltimum diem,vt ff. de diuer. & tempo præſcr. in vſucapione.& ſimiliter quantum ad factionem teſtamenti ſufficit attigiſſe vltimum diem xiiij.anni,vt ff.de teſta. qua ætate. Sed quantum ad excuſationem ciuilium munerum requiritur q̧ annus ſit completus, vt ff.d iure immuni. maiores. Sed quantũ ad beneficiũ reſtitutionis fit computatio de momento ad momentũ.vt ff.de min. l.3.§. minorẽ. Sed in temporalibus actionibus oportet vt vltimus dies ſit cõpletus, vt ff.de act.& oblig.l. in omnibus temporalibus. Ioan.

Aetas in honoribus & muneribus neceſſaria eſt.

3 Etiã forte eſt 16, q̃ honores eccleſię potius ſpectant ad onus q̃ honore n. 8 q.1. illud. Io. de Fan.

g PLacuit. ȷ̄ 20.q.1.placuit.

h ¶ Salutent.] Solebant forte lectori in pulpito aliquam ſalutationem nobis ignotam præmittere, vel dicebant, Dominus vobiſcum.] vbi modo dicunt: Iube domne benedicere. 21.diſtinct. denique.

b ¶ Grandæuus.] ſ.xxiij.anno 1, vel xxx. quia hæc eſt virilis ætas.ȷ̄.ea.c.epiſcopus 2, ætas enim multum facit ad eruditioné 16.q.7.hoc fit.& ſi ſit xxiij.annorũ,ita recipit omnes ordines intra xxx.annũ,ſicut quilibet alius qui à pueritia deſeruiuit eccleſię. Vel grandęuus.ſcilicet xviij.annorum:arg.28.diſt.de his.& 32.diſt.lectores.

c ¶ Statim.] ī.diſtin.47.§.1.argum.contra. Sed non dicit ſtatim, id eſt,incontinenti: ſed ſtatim, id eſt, paulo poſt.tale ſtatim habes ff.de procura.qui procuratorem. vel ibi non prohibetur, niſi de epiſcopatu & presbyteratu.

d ¶ Vel habere.] Ita tñ q̧ dudũ iam promiſerit continentiam.nam præire debet continentia,vt 28.diſt.cap. priuſquam.præterea de iſto grandæuo non exprimitur

EPiſcopus benedictionem.] CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur,q̧ minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In ſecunda parte dicit,q̧ ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas:& ſequeſtrato cubiculo & religione promiſſa ordinetur. In tertia parte dicitur, q̧ ante xxx. annum presbyter vel epiſcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, [Sane.] Tertia ibi, [Presbyterum vero.]

i ¶ Iuuenes] idem eſt de alijs regulariter.arg.32.q.5.per totũ.ſi ſunt ſenes bene poteſt alter cõuerti:& alter in ſæculo remanere.extra de conuer.coniug.cum ſis.

a ¶ Se-

a ¶ Sequeſtrato.]infra 81.diſtinct.volumus.contra. Sed hic de ſuſpectis. Vel dic quòd thalamus tantum debet ſequeſtrari, non autem manſio l. & hoc obtinet in vxore promouendi: ſecus eſt in vxore illius qui vult conuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel ſi eſt ſenex promittet continentiam, vt extra de conuer.coniu.cum ſis. & de illa materia not. 28. diſt. q̃a ſunt culpæ. Quid ſi vxoratũ promouet epiſcopus ad minores ordines? debet ne ab eo exigere cõtinentiã, cũ ſine titulo eũ nõ debeat promouere, & beneficiũ ſimul cũ vxore habere nõ poſſit, extra de cler.cõiu. c.1.&c.diuerſis? Sic: ſi tamen promouetur, nec exegerit, habebit beneficium: arg. 32. diſt. ſi qui. ab eo aũt qui vxorem non habet, non eſt exigenda cõtinentia. 15 q. 3. §. cum autem. Ioan.

l Vel littera idẽ dicere, cum dicat ſequeſtrato mãſionis cubiculo. De hoc le. & not. extra de cõuer. cõiug. coniugatus. ibi vide.

Coniugati an poſſint promoueri.

i ¶ Leuitæ.]Omnes qui in templo ſeruiebant, dicebantur Leuitæ: quia de tribu Leui aſſumebãtur. Sed numquid conferebatur eis tunc character? Sic. arg. de conſecratio. diſtinct.1.c.1. ſed non idem qui hodie. argum. extra de ſacra.vnct.cum veniſſet. in fin. 23. diſtinct. c. 1. quod eſt con-

Leuitæ i[...] ui dico[...]

luntas ita requirenda eſt, vt ſequeſtrato [a] mãſionis cubiculo, religione [b] promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint, ordinentur. ¶ Presbyterum vero, vel epiſcopum, ante triginta annos, ideſt antequam [c] ad viri perfecti ætatẽ perueniat, & diaconos ante vigintiquinque nullus metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ætatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C. 17. Burc.l.2.c.9. Iuo p.6.c.29. Pann.l.3.c.28.

Item ex concilio Toletano 4.c.19.

¶ De eodem. C. VII.

Poly.l.2. tit.27. Burch.l.2.c.12. Iuo p.6.c.32. Pann.l.3.c.31. Num. 8.

IN veteri lege ab anno vigeſimoquinto leuitæ [e] in tabernaculo [f] ſeruire mandantur: cuius auctoritatem in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experiẽtiam vitæ: ideoque ne vlterius fiat à nobis & diuina lege, & canonicis admonemur † ſententijs, vt † à vigintiquinque annis ætatis leuitæ [i] conſecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

† In codice regio [admonemus exiplic[...]] † al. ſe[...]

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. prima, c. tertio.

¶ Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

ſ.diſt.55.c.1. Anſ.l.7.c.47. Iuo p.3.c. 143.

SI quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialibus eruditus ad clericale munus [k] accedat, in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſsis vxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtenditur, ſi α pænitentiam publicam fortaſsis non geſsit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet, ſi ſeruili, aut originariæ non eſt conditioni obnoxius, ſi curiæ iam probatur nexibus abſolutus, ſi aſſecutus eſt litteras, ſine quibus vix fortaſsis oſtiarii poſsit implere miniſterium.

α ¶ Si pęnitentiam.] *Hinc vſque ad finem addita ſunt ex epiſtola ipſa, vt melius percipiatur nexus ſequentis capitis. Nam poſt verbum,* miniſterium, *continenter apud Gelaſium ſequitur:* vt ſi his omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitur; continuo lector, &c.

Item eodem capite, & ſequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

b ¶ Religione.] i. caſtitate: quę qualiter promitti debet, dixi 32. diſt. ſeriatim. nec enim iſta debet religionem intrare: quia nec vir eius intrat. ſecus eſt in vxore monachi vel epiſcopi. extra de cõuer.coniug.ſane.

Aetas virilis diuerſimode interpretatur.

c ¶ Antequam.]No. ꝙ canon aliter interpretatur virilem ætatẽ, aliter interpretatur lex. ff. de minoribus. l.1. C. his qui veni. ętat. impe. l. vlt. ſed diuerſificãt: quia diuerſos habẽt reſpectus. prætor non habuit reſpectum niſi ad rerum ſuarum adminiſtrationem.

d ¶ Ne per ætatem.] Arg. ratione ætatis præſumi pro aliquo, vel contra, vt ſ. 34. diſt. quorumdam. 33. q. 2. antiqui.

IN veteri.] CASVS. Quidam epi ante xxv. annũ leuitas ordinabant: ſed Toletanum concil. prohibet ne hoc deceтero fiat: ſed poſt xxv. annum leuitæ ordinẽtur: & presbyteri poſt xxx. quod probat auctoritate legis Moſaicæ & canonicæ.

Leuitæ officium.

e ¶ Leuitæ.]In veteri lege à xxv. anno Leuitæ deſeruiebant tabernaculo, & cuſtodiebant vaſa tabernaculi auteà, ante non.

Tabernaculum.

f ¶ Tabernaculo.] Quid ſit tabernaculum, habes ff. de verb. ſig. l. inde tabernacula.

g ¶ Nos.] committeret ſe alijs, vt citius reprehendat.

Puer quid ſignificat.

h ¶ Pueros.]Puer quandoque ſeruum, quãdoque puellam ſignificat. ff. de ver. ſig. pueri. quandoque dicitur puer [illegible] ff. de alt. & ci. le. l. mela.

tra opi. Hug. quam dixi ſ. 75. diſt. c. 1. ꝙ ſcilicet ſine Miſſa conferatur character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum. vnde nec Aaron ſine Miſſa conferret hodie characterem.

Charact[...] hodie ſi[...] Miſſa no[...] confertur

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis monachus voluerit promoueri, vita eius præterita requiri debet, ſi fuerit criminoſus vel irregularis, contrahendo. cum ſecunda vxore, vel repudiata.

K ¶ Munus.] id eſt, ſi vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In ſecunda de laico.

laico. In prima ergo dicitur ꝙ monach[a] nouitius, ſi bonæ vitæ & bonæ cōuerſationis fuerit, intra annum poteſt omnes ordines recipere per interſtitia breuia in ca. aſſignata, vt deuotio ſancti propoſiti legitima ſuppleat interſtitia. In ſecunda parte dicitur, ꝙ laicus intra annum

tamen ſcripſit litteras non eſſe notas. ff. de bon. poſſeſſ. ſed cum patrono. §. nous. Notæ autem quandoque dicũtur cicatrices. vnde lex dicit, ꝙ & notæ & nomina fugitiuorũ ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſer. fug. l. 1. iuxta illud: (Foli)ſque notas & nomina mandat.]

chus [a] [a] vero nouitius [b] morum honeſtate fulcitus, continuo lector vel notarius [c], aut certe defenſor [d] effectus, poſt tres menſes exiſtat acolythus: maxime ſi huic ætas etiam ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat; ac ſi modeſtæ conuerſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe diaconus, completoque anno ſit presbyter: cui tamen, quod annorum interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio [e]. ¶ Si vero laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs; tanto ſollicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinari [f] perſonam; quantum inter mundanã, religioſamq. vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia vtique conuenientia [g] eccleſiæ miniſteria reparanda † ſunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc aſſequenda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit; ne † per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia [h] potius diuinis cultibus intuliſſe †, non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia [i]: Quorum [k] promotionibus, ſuper anni metas [l], ſex menſes nihilominus ſubrogamus: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare [m] conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt [β] eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus [n] canonum paternorum vetus forma ſeruetur.

Ibidem. c. 4.

† al. deputanda

† al. nec

† al. intuliſſe indicemur

[a] ¶ Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat, proxima ſuperiore notatione indicatum eſt.*

[β] ¶ Vt eccleſiis.] *Hæc multo plenius à Gelaſio exponuntur:* Vt illis, inquit, eccleſijs, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis, in eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur; nec contra eos vlla ratione præualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur; ceteris eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas priſtinam faciendis ordinationibus conuenit tenere ſententiam.

d ¶ Defenſor.] exorciſta. nam prius ſic oſtiarius, poſt exorciſta. ſ. ea. cap. 1. dicitur exorciſta defenſor: quia defendit corpus à dæmonibus.

e ¶ Deuotio.] Sicut enim ingenium ſupplet tẽpus in bene ſtudẽte, ſic & bonitas ætatis & ita compenſatur probitas cum tempore. ſic ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus, vt C. de præpoſi. ſacro. ſcri. l. 1. li. 12. ſic & malitia dicitur ætatem ſupplere. C. ſi mi. ma. ſe dixe. l. 3. extra de deſponſa impuberum. de illis. ita probitas & honeſtas ſupplet tẽpus. C. de his qui ve. æta. impe. l. omnes. & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. ſic aliquid quod eſt minus, æquiparatur alij quod eſt maius, facta compenſatione hinc inde. 7. q. 1. quæro. & 19. diſt. in canonicis. Iſtud idem conſideratur in teſtibus: quia fit compenſatio auctoritatis ad numerum. extra de teſti. in noſtra.

Ingeniũ & alia tempus ſupplere poſſunt.

f ¶ Examinare.] Arg. ꝙ ſi laicus inducitur in teſtẽ. diligẽtius eſt examinandus quam clericus, propter maiorem dubitationem. 12. q. 1. duo.

g ¶ Conuenientia.] id eſt, cōuenientibus miniſtris.

h ¶ Vitia.] id eſt, vitioſos clericos.

i ¶ Compendia.] id eſt, vtilitates. vel vtiles miniſtros.

k ¶ Quorum.] Argumẽtum poteſt colligi ex hoc ꝙ tantum valeat teſtimonium quattuor clericorum, quãtum ſex laicorum. nam in ſeſquialtera proportione videtur ꝙ ſe habeant, ſicut ſe habent ſex & quattuor: quia tãtum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. 46. diſt. cap. penul.

Clericus laico præfertur.

num & dimidium poterit promoueri ad omnes ordines ſi fuerit cōmendabilis vitæ, vt quod deeſt tempori, & quod prolixior conſuetudo non contulit, ſuppleat in eo morum probitas: & hæc omnia fiunt de diſpenſatione propter neceſſitatẽ: qua ceſſante vetus forma ſeruetur. ſecunda pars incipit ibi, (Si vero laicus.)

a ¶ Monachus.] Hoc cap. loquitur ſecundum caſum illum. ſ. diſtin. 55. priſcis. ſ. de diſpenſatione, procedente de iure communi.

b ¶ Nouitius.] quia de nouitio maior dubietas videbatur eſſe.

c ¶ Vel notarius.] A notis id eſt, litteris legendis. ſ. Pedius

l ¶ Metas.] ſ. diſt. ea. quicumque. contra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc ſpecialiter ex diſpenſatione. vnde ſubijcit, quæ tamen, &c.

1 Ad idem 61. diſt. in ſacerdotib. ſ. 4. diſt. ſtatuimus. &c. deniq; 1. q. 1. viliſſimus.

m ¶ Diſtare.] ſ. 8. q. 1. nec ſufficere 2.

n ¶ Ceſſantibus.] Ceſſante cauſa conceſſionis ceſſare debet pariter & conceſſum, vt 1. quæſt. 7. quod pro remedio

dio.& c.exigunt.ſ.diſt.55.priſcis.56.diſt.Iſmael.arg.cõtra.C.fami.ercif.l.2.Lau.

ADDITIO. Dic vt not.61.diſtin.neophytus.& 19. q. 2. dux.Archid.

QVa vero ætate.] CASVS. Supra in proxima diſt. in cap.epiſcopus benedictionem. dictũ eſt q̃ qui ordinatur i presbyterũ debet eſſe 30. annorum. Nunc vero in hac 78. diſt. idem repetit,vt addat cauſam quare tũc, & nõ ante:ſcilicet q̃a Chriſtus in 30. anno baptizatus fuit, & poſtea cœpit prędicare, vt ſ.ea.presbyter. Et omnia plana sũt vſq; ad c.quid eſt.

a ¶ Qua vero.] Hic intitulatur 78.diſt.in qua oſtẽdit magiſter non debere ordinari ſacerdotes de iure cõmuni ante triginta annos completos: q̃a in tali ętate Dominus baptizatus eſt,& prędicare cœpit & quidam alij prophetæ. ſed quia & ante hoc tempus prophetę ad prædicandum miſſi ſunt,poſsũt neceſſitate imminẽte à 25.anno ordinari.ſ.ea.diſ.ca.vlt.arg.ff.ad Treb.filium.§.1.

b SI quis.] ¶ Non impleuerit.] Extra de elec.cũ in cunctis.

c ¶ Sit dignus.] Arg. eſt non debere derogari iuri cõmuni ꝓpter perſonam.ſ.diſ.50.ex pęnitẽtibus.diſ.61.miramur. Sed ꝓp neceſſitatẽ vel vtilitatem derogatur iuri.licet nõ propter dignitatem tantũ,vt 1.q.7.capit. tali 1.

Christus qua ętate baptizatus eſt.

ter ante xxx. annos ordinari non debet, licet ſit vitæ probabilis:quia Chriſtus tantum in trigeſimo anno cœpit prædicare,& baptizatus eſt.

f ¶ Ante triginta.] Poteſt tamen ei concedi in vigeſimo quinto anno regimen parochialis 3. eccleſiæ. extra de ele

3 Hoc fortè intelligit de conuentuali.ſecundum Laur. ſed intelligas indiſtincte,vt ꝓbatur extra li.6.de elec.li cet canõ.q̃ ẽ concilij. Gre.x.

DISTINCTIO LXXVIII.

QVa vero a ætate ſacerdotes ordinari debeant, Bonifacius a Papa diffiniuit dicens:

a ¶ Bonifacius.] *Ceteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarenſem epiſcopum in cap. græc.ſynod. c. 20. ex Neocæſarien. c. xi.*

¶ Ante annos triginta presbyter non ordinetur. C. I.

SI quis b triginta ætatis ſuæ annos non impleuerit,nullo modo presbyter ordinetur,etiam ſi valde ſit dignus c.

Poly.l.2.tit.10. Burc.l.2.c.10. Iuo p.6.c.30. Pann.l.3.c.29.

[*Item in nouellis in Authentica de ſanctiſs.epiſcopis & clericos.apud Iulian. Antec.conſt. 123.cap.19.*]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

NEmo presbyter conſecretur, qui minor triginta annis ſit:nemo diaconus,vel ſubdiaconus fiat,qui minor vigintiquinque annis ſit: nemo lectoribus connumeretur, qui minor xviij.annis fuerit: nemo inter diaconiſſas conſecretur ſacroſanctæ eccleſiæ, quæ minor ſit xl. annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit.

Poly.l.2. tit.27.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africanos,epiſt.85.c.1.

¶ Non eſt ordinandus ſacerdos, niſi longo ſit probatus examine. C. III.

QVid eſt d manus cito imponere, niſi ante ætatem maturitatis,ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ †, ante experientiam diſciplinæ,ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare e peccatis alienis,niſi talem effici ordinantem,qualis ille eſt,qui non meruit ordinari?

ſ.diſt.61.c.miramur.verſ.q̃d eſt cito.] Anſ.l.6.c.34. Iuo p. 5. c. 105.

† al. laboris

Item ex concilio Neocæſarienſi,c.xi.

¶ Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. C. IIII.

PResbyter ante xxx. f annorum ætatem non ordinetur; quamuis ſit probabilis vitæ:ſed obſeruet vſq. ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt;& tunc prædicauit g.

Poly.l.2.tit. 27. Anſ.l.7.c.95. Pann.l.3.c.29.

1 Ad idẽ 15. q. vlt. cap. vlt.& ḋ hoc etiam not. ſ.ca.c.vlt.

QVid eſt manus.] CASVS. Super epiſtolam ad Timotheum habetur: Manus cito nemini impoſueris, nec communicaueris peccatis alienis. Nunc vero Leo Papa exponit litteram Apoſtoli & dicit,q̃ ille cito manum imponit,qui ordinat aliquem ante congruam ætatem, & ante examinationem, & antequam ſit diſciplinatus. Et ille cõmunicat peccatis alienis, qui efficitur malus 1 ſicut eſt ille quem ordinat,& in malo eſt ei ſimilis.

d ¶ Quid eſt.] Hoc eſt in epiſtola ad Timotheum 2 2 Manus cito nemini impoſueris: neque cõmunices peccatis alienis.

2 Cap.1.

e ¶ Communicare.] Communicat peccatis alienis qui illis conſentit.arg.diſt.86.c.1.& c.culpam.& c.facientis. 83.diſt.cap.quid enim.& c.error.

PResbyter ante.] CASVS. Dicitur hic, quòd presbyter

electio. cum in cunctis. Sed cui incumbet probatio de ætate,ſi dubitat de ętate? Dico q̃ ei qui agit,ſcilicet qui petit ordinem. vnde ſi maior eſt actor, ipſe probabit ſe maiorem,ſiue minorẽ 4,vt C.de ꝓba.cũ te.C.de in integ.reſtitu.mi.ſi.minorẽ.ff. de min. minor ex aſpectu. Sed ſi minor eſt reus. tunc aduerſarius probabit, vt C. qui & aduerſus quos.l.1.ff.de mino.de ætate.

g ¶ Prædicauit.] Sed ſacerdotis officiũ eſt prædicare, vt 16.q.1.adijcimus. Vnde eſt hic arg. cõtra id quod diximus q̃ debeat implere trigeſimũ annũ. Dicit Io. Chryſoſt.q̃ de trigeſimo anno nondũ attigerat Ieſus niſi 30. dies, ſicut in Euangelio continetur:Erat Ieſus quaſi annorũ.30.Sed eſt arg.ſuperficiale 5 ſed probatur per hoc q̃ ante xxx.annum non poſſit promoueri.

Aetatis probatio, cui incumbat. 4 Adde ętate fi... eredatur ... bro pat... vel eius ... ſertioni ... no.gl. ia... etiam.ff. prob.Bal. l.neq; na... les.C.eo 5 Nã fa... domini eſt tra... dum a... ſequen... ſecund...

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat. ꝙ hæc quæ dicta ſunt ſ. de xxx. ann. vera ſunt, & ſeruanda de iure cōmuni. Et hoc probat exemplo Chriſti, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in xxx. anno prædicare cœperunt, ſed diſpenſatiue ante tale tempus potest aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri. & hoc probat ſex exemplis: ſcilicet Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis euangeliſtæ & Pauli, qui omnes ab adoleſcentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem ſuper alios. Et ad hoc ꝓbandū inducit ſequens cap. cuius caſus per ſe patet.

a ¶ Prædicaſſe.] ante hoc tempus.

b SI xxx. annorum.] ¶ Neceſſitas.] vel vtilitas, cum illa etiam inducat diſpenſationem, vt 1. q. 7. tali. immo de iure cōi (vt vř). cum enim in xxv. anno ad regimen eccleſiæ poſſit aſſumi, vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat eſſe presbyter. 11. q. 2. ſicut. cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus poſſit promoueri, vt extra de æta. & quali. præterea. Et breue tempus eſt vt non vacet eccleſia niſi per tres menſes ad plus, vt 50. diſt. poſtquam. ergo prædicta cap. videntur correcta. Ioã. quod non credo, vt extra de elect. dudum. & extra de præben. cum iamdudum. in fi.

APoſtolicus.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes: in quarum prima dicitur, ꝙ nullus debet eligi in eccleſia Romana niſi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo, vel facto de Papatu debet promitti. Et hoc probat per ſex auctoritates. Secūda ibi, [Nullus Pontifice.] Tertia ibi, [Sed quæritur.] Quarta ibi, [Hoc autem.] Quinta ibi, [Electio.] Sexta ibi, [Sicut ſupra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in 23. diſt. c. 1. tractatum eſt de electione & confirmatione Papæ: nunc vero in hac 79. diſtin. idem repetit, vt aliquid addat. Continet enim hæc diſt. quattuor articulos. In primo dicit, ꝙ Papa non debet eligi niſi à Cardinalibus. In ſecundo dř qđ iuris ſit ſi duo apoſtolici eliguntur. In tertio dř ꝙ electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione prędeceſſoris. In quarto dř ꝙ electio Apoſtolicorum ſoli Deo reſeruatur. quæ omnia per ſuos §§. patebunt.

S. Grego. in Ezechielē, hom. 2.

Hoc regulare eſt; vnde & Chriſtus, & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetaſſe, vel prædicaſſe [a]. *Verum, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatem ſpiritū prophetiæ accepiſſe leguntur; Dauid, & Salomon in adoleſcentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangeliſta, cum adhuc eſſet adoleſcens, à Domino in Apoſtolum electus, & cum alijs ad prædicandum miſſus inuenitur; Paulus quoq. apoſtolus in adoleſcentia à Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur; eccleſia ſimiliter, neceſſitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.*

Hier. 1. Daniel. 1. Matth. 4. Act. 7.

Vnde Zacharias Papa, Bonifacio epiſcopo, epiſt. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶ Neceſſitate exigente xxv. annorum presbyteri ordinentur. C. V.

SI triginta annorū non reperiuntur, & neceſſitas [b] † expoſcit; à vigintiquinque annis & ſupra leuitæ, & ſacerdotes ordinentur.

† Ex iſto text. infert ꝙ plura fiunt neceſſitatis cauſa: quæ alias nō fierent. conc. l. non ſolum. §. fi. ff. de excu. tut.

Prælatus q- habet preſbyter eſſe debet.

DISTINCTIO LXXIX.

1 p. A*Poſtolicus autem* [c] *non niſi à Cardinalibus, & religioſis clericis eſt inthronizandus. Vnde Nicolaus Papa II. ait in epiſtola, qua ſynodum à ſe Roma habitam refert, cap. 1.*

c ¶ Apoſtolicus autem.] Hic deſingitur 79. diſtin. in qua ſpecialiter magiſter agit d electione ſummi Pontificis, oſtendens à quibus debeat eligi: & dicit ꝙ à Cardinalibus & qñ: quia die tertia poſt depoſitionem defuncti, vt ſ. eod. nullus. ſubdit etiam quid iuris ſit cum duo malo zelo eliguntur, vt infra ead. ſi duo. vel cum ſimoniace aliqnis eligitur, vt ſ. ead. ſi quis pecunia 1. & dicit ꝙ à ſolo Deo pōt deijci. de ordinatione ei⁹ non tractatur hic. qa de ea dictum eſt ſ. 23. diſt. in nomine.

Papa à quibus & quado eſt eligendus.

1 Et ſ. ea. c. 1.

ADDITIO. Iſtud c. non fuit ibi introductum niſi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & non de ordinatione, ſecundum Hug.

¶ De eo, qui ſine concordi Cardinalium electione inthronizatur. C. I.

Polyc. l. 1. tit. 4. Anſel. l. 6. c. 15. ſ. ead. c. ſi quis pecunia.

SI quis [a] Apoſtolicæ ſedi ſine concordi, & canonica [d] electione Cardinalium eiuſdem eccleſiæ, ac deinde ſequentium [e] religioſorum [f] clericorum inthronizatur; non

SI quis.] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. ꝙ ſi quis ſine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religioſorum clericorum fuerit electus vel inthronizatus, non habeatur apoſtolicus, ſed apoſtaticus.

d ¶ Et canonica.] Quam electionem vocas canonicā? numquid dices idem eſſe quod in aliorum electionibus, ſaltem quo ad hoc vt debeat eſſe de eadem eccleſia 2, vel vt melior eligi debeat 3, vel etiam prior 4, vel vt non ſit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ ſi eſt electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur contra ipſum exceptio, nec de vitio eligentium vel electi: quia nō eſſet corā quo iudice exceptiones illæ præponerentur. vñ ſi tertia pars vellet probare electionē eſſe ſimoniacam 5, non audiretur, vt extra de elect. licet. qui tñ ſic eligunt, peccant: & electio talis vitioſa eſt.

e ¶ Sequentium.] Hi conſentire debent: non tamen vocandi ſunt de neceſſitate.

f ¶ Religioſorum.] ſ. diſt. 23. c. 1. contra. ſed ibi dicit religioſos viros præduces, non reſpectu Cardinalium, ſed reſpectu laicorum.

Electio Papæ habet aliqua ſpecialia.

2 Vt 61. diſ. nullus.

3 Vt 63. diſ. metropolitanus.

4 Vt 75. diſ. c. vlt. in fi.

5 De hoc ſ. c. ſi quis pecuniā. Arc.

SI quis Papa.] CASVS. Hoc cap. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, q. ille debet deponi qui Papa viuo & incolumi præſtiterit fauorem carnalem pro Romano pontificatu: vel qui eo incõſulto ſubſcriptionem fecerit: vel ſacramẽtum dederit alicui: vel ſuũ ſuffragium pollicea tur propter hoc: vel qui hac de cauſa priuata conuenticula facit. In ſecunda parte dicitur q. quicumque huiuſmodi cõiurationes & inſidias patefecerit & probauerit, indulgentiam promerebitur & præmium. Secunda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes.]

a ¶ Pro Romano.] maxime: arg. ĵ. ead. nullus Pontifex.

b ¶ Aut ſubſcriptionem.] aliàs ſubſcriptiones.

c ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicuntur ſcripta obligatoria. 30. q. 3. pyctacium. & ſecundum hoc dicitur pyctacium à pingendo, vel dicuntur munera quædam: & ſecundum hoc dicitur à petendo.

ADDITIO. Quidã dicunt q. eſt generis femini: vnde in quibuſdam libris inuenitur hæc pyctacia: ſed dico eſſe litterã corruptam: vel eſſe accuſatiuum pluralem: & quod dicitur pyctaciolas. ĵ. 16. q. 7. non obſeruetis. dico non eſſe verum: ſed debet eſſe pyctaciola. Hug.

d ¶ Diſtrictionis.] id eſt, diſtrictæ conſtitutionis ſententia.

e ¶ Pertulerit.] Arg. in ſimonia aliquem de ſe confeſſum audiri contra ſocios eiuſdem criminis 1. Sed eſt arg. contra 15. q. 3. nemini. ſed ſubintelligendũ eſt ibi cum ſimonia: & ita per hoc c. determinatur & ſuppletur illud. vnde colligitur q. crimen ſimoniæ & crimen læſæ maieſtatis æquiualent, & æquis paſſibus ambulant, vt 15. q. 3. ſane. & quidem quæcumque perſonæ recipiuntur in accuſatione in crimine læſæ maieſtatis, recipiuntur in crimine ſimoniæ: & cum ibi recipiantur ſocij initæ factionis ꝯ ſe, ſimiliter & hic. Item hic habetur q. aliquis illũ cũ quo ſimoniã cõmiſit, de ſimonia põt accuſare: & ille punietur, & iſte nõ: quod Hug. intelligit vbi res nõ proceſſit ad actum; ſcilicet ad donationẽ vel receptionem pecuniæ. Tunc enim vterq; debet deponi. Io. quod ego nõ credo: cũ crimẽ iſtud procedat ad inſtar criminis læſæ maieſtatis, vt 15. q. 3. ſane. in quo ſi ſocius criminis probat crimen, remuneratur, vt 6. q. 1. ſi quis 2. B. arg. extra de teſti. veniens. Dicunt tñ quidam, q. numquam in ſimonia ſocius ſociũ accuſat, 15. q. 3. nemini. niſi qñ ſimul cõmittitur crimen læſæ maieſtatis, vt hic. Et ad c. ſane, reſpondeo q. quo ad quædam, nõ quo ad omnia ſimonia æquis paſſibus ambulat cum crimine læſæ maieſtatis. Sed vĩ q. ille qui accuſat illum quem dicit fuiſſe ſocium in crimine, non eſſet audiẽdus: Tum ideo quia ſtatim puniendus eſſet, ex quo ſponte confeſſus eſt crimen ſuum, vt 2. q. 1. nos in quemquam. Tum quia turpitudinẽ ſuã allegans nõ auditur, vt extra de dona. inter dilectos. Sed dic eſſe ſpeciale in hoc crimine, vt allegans ſuam turpitudinem audiatur, & vt confeſſio eius non puniatur 3: Tũ quia non eſt directa confeſſio, qñ quis ideo confitetur vt accuſet. Sed licet confeſſio accuſatoris non puniatur in ſimonia, tñ confeſſio teſtis punitur, vt extra de elect. per inquiſitionem. Sed quid ſi confeſſus non poteſt probare crimen quod intendit? Vĩ q. tunc puniendus ſit: qa tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q. 7. plerique. 6. q. 2. ſi tantum. quod concedo. Io.

f ¶ Remuneratione.] non ipſo facto, ſed à iudice eam impetret, vt C. quib. ex cau. ſer. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accuſandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. ſi quis cum.

1 Adde tex. cũ ibi not. in l. qm̃. C. de teſt.

2 al. §. verũ.

Simoniac⁹ an ſocium accuſare poſſit.

Papa, vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

α ¶ Si quis.] *verba Nicolai in epiſtola, quæ in voluminibus conciliorum impreſſis poſt decreta Nicolai primi habetur, hæc ſunt.* Primo namque inſpectore Deo eſt ſtatutum, vt electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium epiſcoporum ſit; ita, vt ſi quis Apoſtolicæ ſedis ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum, & laicorum conſenſu inthronizatur, &c. *Idem fere habetur ad finem illius ſynodi, & refertur infra c. ſi quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in ſynodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶ Papa ſuperſtite, eo inconſulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. C. II.

SI α quis, Papa ſuperſtite, pro Romano [a] Pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem præſtare cõuincitur; loci ſui honore, vel cõmunione priuetur β. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem [b] pro Romano pontificatu commodare, aut pyctacia [c] promittere, aut ſacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certe ſuffragiũ polliceri, vel de hac cauſa priuatis cõuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci ſui dignitate, atque † communione priuetur. *& infra.* ¶ Propter occultas fraudes, & coniurationum ſecretas inſidias, quas huius ſententia diſtrictionis [d] conſequitur †, ſi quis ad eccleſiaſticã pertulerit [e] notitiã conſilia eorum, qui contra hanc ſynodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit; particeps actionis huiuſmodi non ſolum purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione [f], quæ non indigna ſit, ſubleuetur. Vniuerſa ſynodus, &c.

Burc. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 336. Poly. l. 1. tit. 4. Anſ. l. 6. c. 1.

† *al. vel*

C. 5. Poly. ibidem.

† *al. perſequitur*

α ¶ Si quis Papa.] *Initium hoc vſque ad verſiculum* . Si quis presbyter. *eſt caput ſecundum ſuggeſtionis Fulgentii archidiaconi Romanæ eccleſiæ: quod vnà cum tribus aliis capitulis in tomis conciliorum, præcedit primam, vel ſecundam ſynodum ſub Symmacho, cum hac inſcriptione:* Capitula primæ ſynodi Romanæ

Opor-

ſub Symmacho Papa. *In codice vero canonum prænotantur his verbis*: Tituli decretorũ Papæ Symmachi numero quattuor. ¶ Si quis presbyter.] *Hæc ſunt propria verba capitis tertij ipſius ſynodi, quod eſt ſecundum in codice canonum.*

Item ex concilio Stephani Papæ III. [*Deusdedit addit, habito in baſilica Conſtantiniana, act.* 3.]

¶ In Apoſtolatus culmen nullus, niſi ex Cardinalibus promoueatur. C. III.

Deuſdedit p. 1. Anſ. l. 6. c. 25. Poly. l. 1. ti. 4.

OPortebat, vt hæc ſacroſancta domina noſtra Romana eccleſia (iuxta quod à beato Petro, & eius ſucceſſoribus inſtitutum eſt) rite ordinaretur; & in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris, aut diaconis conſecraretur.

Item ex eodem.

¶ De eodem. C. IIII.

S Anſ. l. 6. c. 24. Deuſdedit ibi. Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 24.

NVllus vmquam laicorum, neque ex alio ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri.

¶ *In Pontificalibus manuſcriptis vno Vaticano, & altero Cardinalis Serleti in vita Stephani Papæ III. referendo ſynodum ipſius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia.* Tunc allatis ſacratiſsimis canonibus, eiſque liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali concilio, ſub anathemate interdicentes, ne vllus vmquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebant correctione, in eodẽ concilio ſtatuerũt emendanda.

Item ex eodem.

¶ Anathematizetur epiſcopus, monachus, vel laicus Romanam eccleſiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. C. V.

Deuſdedit ibid. Anſ. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Rom. manuſcr.

iij SI quis ex epiſcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonũ, & ſanctorum patrũ ſtatuta prorumpẽs, in gradum filiorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ideſt presbyterorum [a] Cardinalium, & diaconorum ire præſumpſerit, & hanc Apoſtolicam ſedem inuadere quilibet ex ſupradictis tentauerit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit; ipſi, & ſibi fauentibus fiat perpetuum [b] anathema. *& infra.* ¶ Si quis reſiſtere præſumpſerit ſacerdotibus, atq. primatibus eccleſiæ, vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificem ſecundum canonicam † traditionem, anathema ſit.

† *al. hanc canonicam*

¶ *Deusdedit presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex ſynodo habita à Stephano tertio; in quibus caput hoc integrum continetur.*

Item ex concilio Leonis Papæ IIII.

¶ Anathema ſit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit. C. VI.

Deuſdedit ibi. Anſ. l. 6. c. 28.

iiij SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus [c] nobilibus, ſeu cuncto clero ſanctæ Romanæ eccleſiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit; ſicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur ſtatutum, anathema ſit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat.] CASVS. Hoc ca. & ſequens idem dicunt: ſcilicet quòd nullus debet eligi in Papam niſi de Cardinalibus presbyteris vel diaconis, dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex epiſcopis] CASVS. Hoc c. & ſequẽs fere eundem habent caſum. Dicitur enim hic, quod ſi quis clericus vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel ſedem apoſtolicam voluerit vſurpare, anathema ſit: & non ſolum ipſe, ſed etiam omnes ei fauentes. In ſequenti c. dicitur, quod ſi quis contra dixerit eligẽtibus Romanum Pontificẽ, anathema ſit.

a ¶ Presbyterorum] Arg. Cardinales presbyteros maiores eſſe diaconis [1]: & ex illis primo debere eligi, & poſtea ex diaconis ſi in illis nõ inueniatur idoneus: arg. ſ. diſt. 23. in nomine. Argum. contra. ſ. c. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini litteræ nõ eſt ſtandum. ff. de ſolu. nec enim.

1 Adde no. per Alb. de Roſa. i rub. C. de ſum. trin. Spe. in tra. de l. cõ te. §. iã nũc videndum. ver. ſi vero omnia.

ADDITIO. Et videas quod de hac materia not. 63. diſt. c. metropolitano. Archi.

b ¶ Perpetuũ.] donec pæniteat. 10. q. 1. quia ſacerdotes. ſimile extra de cõſti. ex litteris. & inſti. locati. §. adeo. Aliter ſumitur. ff. pro ſo l. 1. & 10. q. 2. perpetua. ex. de iure. iu. veritatis.

ADDITIO. De hoc no. 70. diſtin. ſanctorum. in 1 gl. & 1. q. 1. reperiuntur. in fin. Archid.

c SI quis] ¶ Seu primatibus.] Primates appellat quoſdam forte nobiles, qui interſunt vt populum ateeant 2, qui ſi iuſte mouerentur, exaudirentur.

2 Ad hoc at. 63. diſt. ca ſancta. 64. diſt. ca per ambitiones. A.

Nullus.

NVllus.] Casvs. Mortuo Apoſtolico vel epo aliquo, Cardinales vel canonici intantum feſtinabãt, q nihil curabant de ſepultura defuncti: quare ſtatutũ fuit, quòd nec Papa nec epiſcopo viuente, nec etiam eo defuncto electio fiat ſucceſſoris, niſi tertia die poſt ſepulturam.

a ¶ Viuente.] Idem dicitur extra de elec. bon.r. Sed numquid mortuo Papa eccleſia erit monſtrum, ſine capite, vel numquid vniuerſitas Cardinaliũ erit caput? Si hoc dicas, Cardinales tũc tẽporis poſſunt deponere epiſcopum: eadem ratione canonici mortuo epiſcopo poſſunt deponere clericũ aliquẽ. Dic ergo & eccleſiã tũc viuere, & tamẽ carere capite. Arg. tñ eſt, ꝙ Cardinales ſuppleant defectũ mortui Papæ j. eod. ſi quis. Io. melius extra de maior. & obedient. his, quæ. & ca. cum olim. B.

Cardinales an ſuppleant defectũ mortui Papæ.

SED QVAERITVR. Casvs. Hic eſt ſecundus articulus, vbi quæritur quid iuris ſit, ſi duo Apoſtolici eligantur temeritate certantiũ: & quis alteri ſit præferẽdus: & quid de hoc ſit, legitur ſequẽti ca.

b ¶ Honorius.] Sed quid ſpectat ad Imperatorẽ ſtatuere aliquid de electionibus, contra id 96. diſt. bene? Sed iſtud fecit rogatu eccleſiæ. Et eſt argu. ad quæſtionem illam ꝙ laicus de rebus eccleſiaſticis vel ſpiritualibus poſſit iudicare. Arg. contra. s. diſt. 96. denique. ſed ibi intelligitur præter auctoritatem eccleſiaſtici prælati. De hoc dixi extra de arbi. contingit.

Laicus an poſſit de rebus eccleſiæ iudicare.

ca. ſi duo. intelligitur quando vterque male eſt electus: & non intelligitur quando vnus per apoſtaſiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intruſionem alterius.

SI quis pecunia.] Casvs. Conſtituit Nicolaus Papa, quòd ſi quis pecunia, vel alio modo illicito vſurpet ſedem apoſtolicam: non apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur: & liceat Cardinalibus eũ anathematizare, & laicorum auxilio eum repellere: & ſi electio ſucceſſoris intra vrbem fieri non poteſt, fiat extra: & electus habeat plenam poteſtatem diſponendi res in vtilitatem eccleſiæ, & faciendi omnia quaſi eſſet inthronizatus.

¶ Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius. C. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente [a], aut epiſcopo ciuitatis ſuæ præſumat loqui, aut partes ſibi facere; niſi tertio die depoſitionis eius, adunato clero, & filijs eccleſiæ: & tunc electio fiat. — In Pontificali Rom. manuſc. Anſ. l. 6. c. 11. Deuſdedit p. 1.

3 *Sed quæritur, ſi duo concertantium temeritate electi fuerint: quis eorum alteri præferendus ſit? De his ita ſcribit Honorius [b] Auguſtus ad Bonifacium Papam.* — In tomis concilioriũ inter epiſtolas Bonif.

¶ Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. C. VIII.

SI duo forte contra fas [c] temeritate concertantium† fuerint ordinati, nullum [d] ex his futurum penitus ſacerdotem; ſed illum ſolum in ſede apoſtolica permãſurum, quẽ ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuerſitatis conſenſus elegerit. — j. diſt. 97. c. Victor Honorius. Anſ. l. 6. c. 17. — † certantes] ori.

4 *Hoc autem capitulum non de eo intelligendum eſt, qui vno per apoſtaſia ordinato, à Cardinalibus, & religioſis clericis Apoſtolicæ ſedi inthronizatur; etiam ſi ille apoſtaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano ſtatuit dicens. — In fine.

¶ De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. C. IX.

v SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum fuerit Apoſtolicæ ſedi inthronizatus, non Apoſtolicus [e], ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus epiſcopis, — j. fere idẽ diſt. ea. c. ſi quis Apoſtolicæ. Anſ. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. Iuo p. 4. c. 8.

SI duo.] Casvs. Bonifacius Papa rogauit Imperatorẽ Honorium vt conderet legem, qua doceretur quid eſſet faciendum, ſi duo Apoſtolici temeritate certanium eligantur. Conſtituit ergo Honorius, quòd neuter illorum duorum ſit Papa, ſed noua electione communi cõſenſu tertius eligatur.

c ¶ Contra fas.] Et ideo neuter obtinet, vt extra de elec. conſiderauimus. nec priuantur Cardinales hoc caſu poteſtate eligendi, contra id extra de elec. cum in cunctis. Sed quis erit iudex de hoc, an electio ſit contra fas? Nõ ipſi Cardinales: quia ſi ſic, eſſent iudices in proprio facto. nã nullus ſuperior poteſt inueniri, vt extra de elect. licet. in fin. Dic iſtud c. locum habere quãdo neuter eſt electus à duabus partibus. Vel dic quòd concilium conuocabitur.

Electio facta per Cardinales ſi dicatur cõtra fas eſſe, quis erit iudex.

d ¶ Nullum.] ſupra diſt. 63. ſi forte contra. Sed quod hic dicitur, ſit cum vtraque pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur: & hoc patet per hæc verba, contra fas.

HOC AVTEM. Casvs. Dicit nunc Gratianus, ꝙ

Papa vtrum poſſit accuſari de ſimonia.

e ¶ Non apoſtolicus.] videtur per principium iſtius ca. ꝙ Papa de ſimonia poſſit accuſari: quia non eſt apoſtolicus, ſed apoſtaticus, & quia ſimonia hæreſis eſt. 1. q. 1. eos qui. & ca. fertur. & ca. liquear. & per primum cap. huius diſt. quod nõ credo. & loquitur hic de eo qui per ſimoniã electus eſt ab illis, qui non habebant poteſtatẽ eligendi, non à Cardinalibus. Simonia autem large dicitur hæreſis. non ſm ꝙ Papa vel alius de hæreſi poteſt accuſari. cum ſcilicet errat aliquis in articulis fidei, ſed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuſlibet criminis repelli poterit. Sed pone ꝙ aliquis accuſat Cardinales, quòd ſimoniace elegerint Papam (hoc enim licite poteſt fieri, vt j. cap. proxi.) numquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponetur? Non. argum. 2. quæſt. 5. interrogatum. ff. de adulte. denuntiaſſe. Sed quid ſi dũ vxor tua creditur mortua, eligeris in Papam & conſecraris, &

Simonia dicitur hæreſis.

vxor tua te repetit, an ei reddendus es: vel ſi tu neges eã tuam vxorem eſſe, apud quem cognoſcetur, cum Papa iudicari non poſſit niſi de hæreſi? Reſpon. ſi reuocetur in dubium, non eſt cogendus ſtare iudicio alicuius, immo excipere poteſt, Dominus eſt qui me iudicat. 9. q. 3. alio-

In quo non ſufficit altera pœna. 23. q. 5. c. quid ergo.

b ¶ Inthronizatus.] ſi. 23. diſt. in nomine.

ELECTIO. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur q͛ electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione anteceſſoris.

cum religioſis, & Deum timentibus clericis, & laicis [a] inuaſorem etiam cum anathemate, & humano auxilio, & ſtudio à ſede Apoſtolica repellere, & quem dignum iudicauerint, præponere. Quòd ſi hoc intra vrbem perficere nequiuerint, noſtra auctoritate Apoſtolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant quem digniorem, & vtiliorem Apoſtolicæ ſedi perſpexerint; conceſſa ei auctoritate regendi, & diſponendi res, & † vtilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum quòd ei melius videbitur, iuxta qualitatẽ temporis, quaſi iam omnino inthronizatus [b] ſit.

† al. in

§ Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.

Vnde Symmachus Papa ait in ſynodo Romana prima, c. 4.

¶ Si Papa de electione ſui ſucceſſoris ante decernere non potuerit. C. X.

Deuſdedit ibid.
Polyc. ibid.
Anſ. l. 6. c. 1.
Pann. l. 3. c. 2.
† al. conuenerit

SI tranſitus Papæ (quod abſit) inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris (vt ſupra placuit) non poſſit [c] ante decernere; ſi quidem in vnum totius inclinauerit † eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus epiſcopus. Si autẽ vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum [d]; ſic tamen, vt ſacerdotio careat [e], qui captus promiſſione, non recto iudicio de electione decreuerit. Synodus dixit, Placet, &c.

6 Sicut ſupra monſtratum eſt, electio ſummorum ſacerdotum à Cardinalibus, & religioſis clericis fieri debet; electio vero eorum, iudicio diuino reſeruata eſt.

Vnde Anacletus Papa ait ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. c. 2.

¶ Summorum Pontificum electionem ſibi Dominus reſeruauit. C. XI.

Iuo p. 5. c. 238.

ELectionem [f] vero ſummorum α ſacerdotum ſibi Dominus reſeruauit, licet electionem eorum bonis ſacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet.

α ¶ Summorum] *ſequebatur*, Pontificum vel ſacerdotũ. *Sublata ſũt duæ priores voces, quia neq; in originali, neq; apud Iuonẽ, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

LOca

1 ps O-

SI tranſitus.] CASVS. Symmachus Papa ſtatuit, vt ſi mors inopinata ꝯtingat, ita vt anteceſſor non poſſit ante decernere de electione ſui ſucceſſoris, ſi quidem ab omnib⁹ fuerit canonice electus, conſecretur. Si autem (vt fieri conſueuit) duo eligantur, electus à plurib⁹ præferatur, niſi fuerit ſimoniace elect⁹.

c ¶ Non poſſit.] j. 8. q. 1. epiſcopo non. contra. Solutio. aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cũ fratrib⁹ deliberare, quod poſſet fieri, vt hic permittitur, & aliud eſt ex teſtamento quaſi dignitatis ſuæ hæredem ſubſtituere, qđ ibi penitus prohibetur, quia nec Papæ licet 3; quia hoc nec Moyſes potuit. 8. q. 1. Moyſes. nec eſt trahendum ad conſequentiam factum Petri Clementem ſubſtituentis ſibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbram curabant͛ infirmi. đ hoc dici ꝯſueuit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Sñtia plurimorũ.] ſ. duarum partium. extra de elect. licet.

e ¶ Careat.] accuſabitur ergo iſte de ſimonia, nec præiudicabitur Papæ. arg. 2. q. 5. interrogatũ eſt.

SICVT. CASVS. Hic eſt quartus articulus, in quo dicitur, q͛ electio ſummorũ Pontificum ſoli Deo reſeruatur, licet electio à Cardinalibus fiat. Quod probatur ſequenti c. cuius caſus planus eſt.

Papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cum Cardinalibus deliberare.

3 Sed numquid Papa poteſt dare licentiam alij vt eligat ſibi ſucceſſorem; certe ſic. 7. q. 1. petiſti. quare ergo non poteſt ſibi eligere? Rñdet H. q͛ multa ſũt, quæ alijs indulgem⁹ licite, nobis tamen talia indulgere non licet. Ep̃s enim ſæpe cum alijs diſpenſat. priuilegium vel honorẽ dat alijs]. Sed numquid talia poſſit ſibi impendere? non: quia nemo aſſumit ſibi honorẽ. 8. q. 1. in ſcripturis ſm H.

aliorum. Si autem certum eſt, tenetur ei reddere debitum, niſi mulier induci poſſit ad continentiam obſeruandam, vel abrenuntiabit papatui, & ſatisfaciet vxori, &c.

a ¶ Laicis.] j. diſt. 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur: in alijs quod ſpecialiter contra inuaſorẽ Apo. ſedis permittitur, vel ſingulis referẽda ſunt ſingula: licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio à ſede Apoſto. pellere. Et ſic aliquis punitur ſimul pœna canonica & ciuili 2, contra id extra vt lit. non conteſt. quoniam. in fi. Sed hoc ſpeciale eſt in intruſo,

f ELectionem.] & ita fallit regula, ad quem ſpectat inſtitutio, & deſtitutio. 16. q. 2. viſis. qui benedicere poteſt, & maledicere, qui ligare, & abſoluere poteſt, vt 21. diſt. inferior, &c. denique.

LOca vero.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes, in quarũ prima quæritur vbi debeat fieri ſedes patriarchalis, vel primatum vel metropolitanorum vel ep̃orum vel aliorũ minorũ. Secũda ibi, [Sedes autem.] Io. de F.

CASVS. Supra oſtendit quando & à quibus clerici debeant ordinari: nunc vero in hac 80. diſt. oſtendit in

quibus locis debeant præponi patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitibus prouinciarum, vt ī.99.diſt.prouinciæ. archiepi in ſingulis prouincijs, vt ī.6.q.3.ſcitote. epi vero in ciuitatibus. Presbyteri per caſtella & villas, vt ī.eo.epi.

f ¶ In fide.] ī.24.q.1.quoties contra.ī.16.q.1.frater noſter. contra vbi dicitur, q̧ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei. ſed expone hoc in fide, id eſt, fideliter. Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiam. vel diſtingue qui ſint qui dubitant. nam

Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedé Petri.

ca[a] vero, in quibus primates, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, presbyteri ſunt ordinandi; hæc ſunt ſecundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum.

Ait enim Lucius Papa.

Exſtat apud Stephanũ 1. epiſ. 2.c.5.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. C. I.

VRbes & loca, quibus primates præſidere debent, non à modernis, ſed etiam multis ante aduentum Chriſti ſunt ſtatutæ[b] temporibus; quarum primates etiam gentiles, pro maioribus etiam negotijs appellabant[c]. In ipſis vero vrbibus poſt Chriſti aduentum, Apoſtoli & ſucceſſores eorum, patriarchas[d], vel primates poſuerunt, ad quos epiſcoporum negotia (ſalua in omnibus Apoſtolica auctoritate) & maiores cauſæ, poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Anſ.l.6.c.118.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epiſt. 1.

¶ De eodem. C. II.

IN illis vero ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi† flamines eorum, atque primi legis doctores erãt epiſcoporũ primates poni vel patriarchas beatus Petrus[e] præcepit, qui reliquorum epiſcoporum cauſas†, & maiora, quoties neceſſe foret negotia in fide[f] agitarent. *& paulo poſt.* ¶ In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant archiflamines, quos tamen minores tenebant[g], quam memoratos primates, archiepiſcopos inſtitui præcepit. *& infra.* ¶ In ſingulis vero reliquis ciuitatibus† ſingulos[h], & non binos, vel ternos, aut plures, epiſcopos conſtitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiſcoporum, aut metropolitanorum nomine, quia matres ciuitatum non tenent, ſed epiſcoporum tantũ vocabulo[i] potirentur: quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par[k] inſtitutio fuit: ſed vnus omnibus præfuit.

Leo 1x. epiſt.3. Poly.l.2.tit.12. Burc.l.1.c.155. Anſ.l.6.c.113.

† al. archiflamines

† iudicia] ori.

† Adde q̃d ſit ciuitas, quid villa, & quid caſtrum. not. Bar. in l. §.ſi autẽ de no. oper. nunt. & l. ſi here. ff. de leg.

Item Anacletus epiſt. 3. c. 2.

Idẽ eſt Clementis in epiſt. proxime citata. Burc.l.1.c.4. Iuo par.5.c.58. & 98.

¶ De eodem. C. III.

EPiſcopi

a ¶ Loca.] hic intitulatur 80.diſt. ſupra magiſter oſtendit à quibus & quãdo ſint ordinandi clerici, nunc ſubdit in quibus locis ordinandi debeant ordinari. & quidem primates ibi conſtituuntur, vbi olim ponebantur protoflamines gentiliũ. archiepiſcopi vbi archiflamines. epiſcopi vbi eorum flamines. & hoc ex maxima parte factum eſt inſtitutione beati Petri, vt ī.eod.c.1.& 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

VRbes.] CASVS. Hoc c. loquit̃ de primatibus gentiliũ & Chriſtianorũ. Eſt ergo caſus. Lucius cõſultus fuit in quibus locis primates Chriſtianorum ſunt collocandi: qui reſpondet dicens, q̧ multo tempore ante aduentum Chriſti vrbes ſunt ſtatutæ, in quibus erant primates gentilium, ad quos ipſi gentiles pro maioribus negotijs appellabant, & in eiſdẽ locis poſt aduentum Chriſti Apoſtoli & eorum ſucceſſores poſuerunt primates Chriſtianorum, ad quos (ſalua apoſtolica auctoritate) epiſcoporũ maiora negotia ſunt referẽda.

b ¶ Statutæ.] à gentibus & ita eſt arg. q̧ conſtitutiones gentilium ſunt authenticæ. arg. 99. diſt. c. 1. Nec eſt contra 13. q. 1. c. 1. nam illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabant.] ergo bene dicitur: appello Papam, appello ſedem Apoſtolicam, & Apoſtolus dixit, Cæſarem appello.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio eſt eiuſdem, quia idem eſt primas & patriarcha. 99.diſt.c.1.ſicut. & dicit lex differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecã. ff. de pign. res hypothecæ. §. inter pignus.

Primas, & patriarcha idem.

IN illis.] CASVS. Gentiles habebant tres ordines ſacerdotum, ſcilicet primiflamines, archiflamines, & flamines. Loco primi flaminum Petrus iuſſit poni patriarchas, qui de maioribus aliorum epõrum cauſis cognoſcunt. Loco archiflaminũ, archiepõs. Loco flaminũ epõs, qui in ſingulis ciuitatibus ſinguli eſſe debent.

e ¶ Petrus.] arg. à tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

nam ſi laici, videtur, q̧ epiſcopi poſſint determinare. extra de hære. ad abolendam. ſi clerici, Papa. extra eodem tit. cum Chriſtus.

g ¶ Tenebant.] id eſt, reputabant.

h ¶ Singulos.] arg. in vna ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos 1, de Auguſtino & Valerio fuit ſpeciale, vt ī. 7.q.1.non autem. Sed quid de Venetis, qui patriarcham habent & epiſcopum? Sed dic q̧ non eſt patriarcha Venetorum, ſed Grandenſis, qui locus differt multum à Venetijs.

1 Ad hoc extra d off. ord. quoniam. 22.c. 2. ſicut.

i ¶ Vocabulo.] nam olim, &c. 95. diſt. olim.

k ¶ Par.] ī. diſt. 21. in nouo. contra. 24.q.1. loquitur. contra. Sed par ſunt quo ad conſecrationem, non quo ad adminiſtrationem.

Veneti patriarcham & epiſcopum habent.

EPiſcopi.] CASVS. In hoc cap. notatur duplex differentia inter epõs & presbyteros. Prima eſt, quia epiſcopi

epiſcopi nõ debent poni in ciuitatibus quin etiam ſint magnæ,& non paruæ.presbyteri vero per caſtella. Scda differentia eſt,quia epiſcopus non poteſt conſecrari ab vno epiſcopo,ſed presbyter ſic.
a ¶ Non in caſtellis.] quandoque tamen epiſcopus eſt in

d ¶ Vileſcat.]quantum ad vulgi opinionem.nam propter hoc non eſt vilior epiſcopus,vt 93.diſt.legimus. Similiter ſponſa non eſt ſtatim tradenda,ne vileſcat deſideranti,vt 27.q.2.inſtitutum eſt.ſimile in fide ſuſcepta per vim,vt 45.diſt.de Iudæis.Sic epiſcopus nõ erit ſolus ne vileſcat per hoc. 93.diſt. diaconi,qui. Idẽ eſt in pœnitentia non iteranda.de pœni.diſt. 3.quamuis.& 50.diſt.quamuis.

Epiſcopus non debet eſſe ſolus.

non in caſtellis [a], aut modicis [b] ciuitatibus debent conſtitui: ſed presbyteri per caſtella,& modicas ciuitates,atque villas debent ab epiſcopis ordinari, & poni : ſinguli [c] tamen per ſingulos titulos ſuos. Et epiſcopus non ab vno, ſed à pluribus debet epiſcopis ordinari,& vt dictum eſt, non ad modicam ciuitatem,ne vileſcat [d] nomen epiſcopi: ſed ad honorabilem vrbem titulandus, & denominandus eſt. Presbyter vero ad qualemcumque † locum,vel eccleſiam in eo conſtitutam eſt præficiendus.

† quemcũque] orig.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africæ,epiſt. 85. cap. 2.

De eodem. C. IIII.

Poly.l.2.tit.23. Burc.l.1.c.32. Iuo p.5.c.107. & 143.

ILlud ſane, quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſeruari, vt non in quibuslibet locis,neque quibuslibet caſtellis, & vbi [e] ante non fuerunt,epiſcopi conſecrentur [f]: cum vbi minores ſunt plebes, minoreſque conuentus, presbyterorum cura ſufficiat: epiſcopalia autem gubernacula non niſi maioribus populis, & frequẽtioribus ciuitatibus oporteat præſidere;ne, quod ſanctorum Patrum diuinitus inſpirata decreta vetuerunt, viculis, & poſſeſſionibus, vel obſcuris, & ſolitarijs municipijs tribuatur ſacerdotale faſtigium.

ext. de priuil. c.1.

Item ex concilio Laodicenſi,c.57.

¶ De eodem. C. V.

NOn debere in vicis,& villis † epiſcopos ordinari; ſed viſitatores [g] [a], ideſt,qui circumeant, conſtitui: hos autem,qui ante hac ordinati ſunt,nihil agere cenſemus ſine conſcientia epiſcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri [h] nihil ſine præcepto † [i], & conſilio epiſcopi agant.

† al. caſtellis

† ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

a ¶ Sed viſitatores.] *In codice græco impreſſo legitur, ἀ περιοδευτάς, in trib. autem manuſcriptis, ἀλλὰ περιοδευτάς.*

2 *Sedes autem epiſcoporum non longo interuallo debent diſiungi, vt ad conſecrationem ſui comprouincialis ſine difficultate poſſint occurrere.*

Vnde Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo,reſponſo octauo.

¶ Epiſcopales ſedes non longo interuallo à ſe debent diſiungi. C. VI.

Pann.l.3.c.16.

FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia epiſcopos ordinare,vt ipſi ſibi epiſcopi longo [k] interuallo mini-

ILlud.]CASVS. Statuitur in hoc ca.,vt in minoribus locis, & vbi eſt paucitas hominum ponantur presbyteri. & eorum cura ſufficiat: epiſcopi vero in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.
e ¶ Et vbi.] vt & ĩ. 16. q.1.felix eps.& c.multis cõcilijs.& 16.q. 1. plures.
f ¶ Conſecrentur.] niſi multitudo exercuerit,vel gens de nouo ſit conuerſa ad fidem,vt ĩ.16.q.1.præcipimus.arg.diſt. 99. nulli archiepi. extra de eccle.ædifi.ad audientiam 3.

NOn debere.]CASVS. Laodicenſe concilium ſtatuit vt epiſcopi non ponant per vicos & villas, ſed viſitatores. i. archipresbyteri, qui debẽt viſitare parochias; q ſine concilio. & conſcientia epi ciuitatis nihil agere debent.
g ¶ Sed viſitatores.] ideſt,archidiaconos, vel archipresbyteros.
h ¶ Similiter etiam presbyteri.]ĩ.12.q.2. abbatibus.
i ¶ Sine præcepto.] ſi volunt res eccleſiæ alienare, 12.q.2.abbatibus.vel intellige de præcepto generali 4, vt 16.q.1.cunctis.

3 Idem & in alio caſu 7. q.1.tẽporis.12.q. 2. abbatib.

4 Sic etiam no.75.diſt. c. 1. & hoc ratione officij eccleſiaſtici. ſecũdum H.

SEDES AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur q epiſcopales ſedes debent eſſe. vicinæ. Ioan. de Fan.

FRaternitatẽ tuã.] CASVS. Præcepit Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo,vt ordinaret epiſcopos non longo interuallo inter ſe diſtantes,vt leuiter poſſint conuenire ad epiſcoporum ordinationem faciendam:quę ad minus cum tribus epiſcopis, vel quattuor fieri debet, & conuenir.
K ¶ Longo.]Dicũt quidam longo,vt xx.miliariũ.arg.ff. de

in caſtro.16. q. 1. & temporis.vbi dicitur, Cumani caſtri ſacerdos.
b ¶ Aut modicis.] ſimiliter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tantũ ſunt docẽdæ,vt in prooemio.ff.1
c ¶ Singuli.] argum. nullum debere in duabus eccleſijs intitulari 2.

de verb.ſign. l.3.melius hoc relinquitur arbitrio boni viri,ideſt,iudicis.ar.ff.de iure delibe. l.1.extra de offic. iudi.dele. de cauſis.Vnde ſi multum diſtant ciuitates illæ inter ſe,in locis intermedijs debet poni epiſcopus. conuenienti ergo interua llo debet diſtingui, habita cõſideratione ſitus & qualitatis regionis ipſius, & difficultatis viarum.ſic 16.q. 1. & temporis.

Epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti.

ſticum officium.& ita patet ꝙ criminoſus etiã a minimo ordine prohibetur,vt hic,& 33.diſt.c.1.& 2.34. diſt. cognoſcamus.24.diſt.c.vlt.hoc hodie terminatur.extra de temp.ordi.c.vlti.

f ¶ Reprobaretur.]j̃.de pæn.diſt.3.ſepties.§.Niniuitæ.

f ¶ Ordi-.

Criminoſus etiam minimo ordine prohibetur.

me diſiungantur: quatenus nulla ſit neceſsitas, vt in ordinatione alicuius epiſcopi conuenire nõ poſsint. Nam epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus[a], vel quattuor epiſcopis fieri non debet.

a ¶Tribus.] ad minus.ſ.diſt. 51. c. vlt. ĩ.diſt.64. epiſcopum.

DISTINCTIO LXXXI.

Haec de ordinandis[b] & ordinatoribus, atque de ſingulorum graduum diſtinctionibus, & officijs dixiſſe nos ſufficiat. Verũ quia aliquantulum diffuſius in his immorati ſumus; quædam præcedentibus cohærentia ſub epilogo[c] ad memoriam ſubijciamus. Debet ordinandus in epiſcopum (vt Apoſtolus ſcribit) eſſe ſine crimine, ideſt ſine peccato mortali: quod nõ ſolum de epiſcopo, ſed etiam de quolibet electo ad aliquam præpoſituram eccleſiæ oportet intelligi.

Ad Titum.1.

Vnde Auguſtinus ſcribit tractatu 41.ad c.8.Ioannis.

Haec de ordinãdis.] 1 In hac pꝛs diſt. incipit ſexta pars tractatus diſtinctionum,& protenditur vſque ad 93. diſt. Et diuiditur hæc diſt. in quattuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligitur illud verbum, [Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine.] Secunda ibi, [Quolibet.]Tertia ibi, [Clericus.] Quarta ibi, [Oportet.]Io.de Fan. CASVS.Egit ſupra Gratianus de ordinationibus & officijs ſingulorum. Ab hoc vero loco vſque ad 91.diſt.breuiter epilogat quædam cap. apoſtolicæ regulæ, vt addat quædã quæ prætermiſerat. Et continuans dicta dicendis. primo ponit de primo cap.apoſtolicæ regulæ:ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, ideſt, ſine peccato mortali: qđ verum eſt non ſolũ de epiſcopo, ſed etiã de quolibet prælato: qđ probat p ſeq. cap.

¶ Sine crimine, & graui peccato debet eſſe, qui ordinatur epiſcopus. C. I.

APoſtolus Paulus quando elegit[d] ordinãdos vel preſbyteros, vel diaconos, & quicumq. ordinandus eſt ad præpoſituram[e] eccleſiæ; nõ ait, ſi quis ſine peccato eſt: (hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur[f], nullus ordinaretur[g]:) ſed ait: [ſi quis ſine crimine eſt.] ſicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus[h], ſacrilegium, & cetera huiuſmodi. *Itẽ.* ¶ Crimen autem eſt peccatũ graue accuſatione, & damnatione[i] digniſsimum.

Beda ad Tit.1

Ad Titum.1. & 1.Tim.3.

Aug.ibid. ĩ.diſt.25.c.vnũ orarium.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari nõ debet; vel ſi iam ordinatus, ante tempus, vel poſt tempus ſuæ ordinationis aliquod eorum admiſiſſe conuincitur, ſuſcepti gradus officio priuabitur.*

Ex libello Ennodij p defenſione ſynodorum Romanarum.

Vnde Symmachus Papa ait.

b ¶ Hæc de ordinandis.]A 25.diſt.vſque ad 50. tractauit magiſter xiij.ca.apoſtolicæ regulæ.Sed quia quædã omiſit,ideo ab hac 81.diſt. vſque ad 93. diſt. nouem c. apoſtolicæ regulæ repetit:non ordine.ſ.illo quo illa executus eſt. Et in hac exequitur illud:oportet epm eſſe ſine crimine addit etiã de incontinentibus:in quo includitur ſecundum c. apoſtolicæ regulæ.& ꝙ qui priuatur officio, debet priuari beneficio 1, & ꝙ archidiaconus ſolus non debet accedere ſub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum 2.

1 Vt ĩ.c.ſi quis ſacerdotũ.Arch.

2 Vt ĩ.ead. clericus. & c.ſequentibus.

c ¶Sub epilogo.]ideſt,breuiter petitione ſuperiorum. ADDITIO.Et dicitur ab epi,quod eſt ſupra; & lagos, quod eſt ſermo.Archidia.

APoſtolus.]CASVS.Paulus apoſtolus docuit, quòd quando eligitur aliquis ad ordines vel ad aliquã dignitatem,debet eſſe ſine crimine, quod ſit dignum accuſatione,& depoſitione,vt homicidium, & adulterium,& huiuſmodi.Sed non ait ſine peccato: quia ſi hoc dixiſſet,omnis homo repelleretur.

d ¶ Quando elegit.]ideſt,eligi pcepit.6.q.1.ſi ſacerdos.

e ¶ Ad præpoſituram.]ideſt,ad quodcumque eccleſia-

g ¶ Ordinaretur.] ſimile de pæn.diſt.3.c. pen. & diſt. 2.ſi enim.

h ¶ Fraus.]Hoc verum eſt,cum fraudi dolus ineſt. nã omnis dolus eſt fraus:ſed non conuertitur. ff.de pactis. iuriſgentium.§.dolo.& ſic ſumitur extra de reſcrip. ceterum. quandoque large ſumitur fraus. ff. de regu. iur.fraudis.

Fraus eſt genus doli.

i ¶ Et damnatione.]Solet quæri propter quæ crimina quis deponi 3 debet.non enim pro quolibet deponitur. 5.q.4.in loco.Et eſt ſuper hoc duplex opinio. Quidam dicunt,ꝙ pro quolibet crimine deponitur, niſi expreſſum ſit in contrarium, ꝙ pro eo deponi non debet. Alij dicunt,ꝙ numquam deponi debet pro aliquo niſi expreſſum ſit.pro quo ego dico,quod pro quolibet crimine,in quo quis eſt incorrigibilis, deponi debet: ſed ſtatim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia,vt 45.diſt.licet.& 74.diſt.honoratus. illud autẽ non eſt crimen.5.q.4.in loco. nec illa quorum exempla poſui 68.diſt.cap.1.& multa exempla de hoc poſui 15.quæſt.8.in ſumma.

Crimina digna depoſitione q̃ ſunt.

3 Ad hoc ext.de iud. cũ non ab homine. Archi.

QVOLIBET.Hic incipit ſecũda pars huius diſt. in qua.

in qua probat per 16. auctori. ſanctorum patrum, q̇ ſi clericus ceciderit in lapſum criminis poſt ordinationẽ debet deponi. Io de Fan.

C A S V S. Supra dictum eſt in c. Apoſtolus, q̇ ordinandus debet eſſe ſine crimine, vt homicidio, & adulterio, & ſimili-

accuſator per annum tacuerit, poſtea poteſt promoueri electus, vt ff. de mune. & hon. reus. ſed in epiſcopatu tãtum tres menſes dantur, vt in auth. de ſanct. epiſc. §. 3. collat. 9. niſi iudex breuius tempus fuerit moderatus. vt 4. q. 5. quiſquis. arg. extra de fide inſt. accepimus. extra de appella. perſonas, in fi.

Gof. q̇ ſi aliquis pẽdente accuſatione vel denuntiatione p̄moueatur, remoueri debet, quãuis innoxius ſit. de re mil. qui ſtatu. & l. qui cum vno. §. reus.

¶Monitoris perſonam non recte ſuſcipit, qui verbis, non operibus docet. C. II.

NEmo recte monitoris [a] perſonã ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuerſatione demonſtrat.

Item Cæleſtinus ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 3.

¶Careat ordine, quem præſtat, qui indignum ſublimare non metuit. C. III.

TAntis Daniel grauatus teſtimonijs, tanta facinorum accuſatione pulſatus, ſacrarum, vt dicitur, virginum pollutus inceſtu, epiſcopus aſſeritur ordinatus. Et, vt in noſtri libellis ſcrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in pontificij dignitatem, hoc tempore, quo ad cauſam dicendam, miſsis à nobis litteris [c], vocabatur, obrepſit [d]. Sacro nomini abſit iniuria. Facilius eſt, vt hãc dignitatem tali dando, ipſe amiſerit ordinator, quàm eã obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] ſociabitur [f], qui ſibi eum credidit, largiendo pontificium, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit, quiſquis tales ordinauerit, oſtendit.

Item ex concilio Nicæno, c. 9.

¶Non recipit ordo eccleſiaſticus eum, qui ſine examinatione, vel poſtea confeſſus ordinatur. C. IIII.

Rab. lib. pæ. c. 1. Burc. l. 2. c. 13. Iuo par. 6. c. 33. Anſel. l. 8. c. 13. 3. diſt. 24. c. vlt.

SI qui ſine examinatione [g] promoti presbyteri ſunt, & poſtea examinati [h], confeſsi ſunt peccata ſua: & cum

e ¶ Conuicto.] de crimine: vel quod poſt accuſationem fuerit ordinatus.

f ¶ Sociabitur.] ſic ergo ſententia lata contra ordinatũ præiudicat ordinatori, vt hic, & 59. diſt. ordinatos. & hoc videtur p̄pter cauſæ cognitionem, vt dixi 3. q. 6. hæc quippe. Vel dic. q̇ tunc præiudicat ordinatori ſententia lata ꝯ ordinatum, quãdo præſens eſt, & ſcit cauſam agi ordinati. cum enim quaſi ſua cauſa agi videatur, & tacet; nec defendit cauſam, ſibi præiudicat, vt extra de ſentẽ. & re iudi. quamuis. & ff. de regu. iur. ſæpe.

SI qui.] C A S V S. Quidam presbyteri promoti ſunt ſine examinatione & poſtea cum examinarentur, ipſi in iudicio confeſſi ſunt omnia peccata ſua. Alij ante ordinationem cum examinarentur, confeſſi ſint peccata ſua & tamen epiſcopi p̄mouerunt eos. quæſitum eſt in Nicæno concilio, vtrum iſti debeant recipi & defendi in ſuis ordinibus? Et reſpondet quòd non. Sic ponit caſum Beneuen. H. vero intelligit de eiſdem perſonis caſum ſic. Aliqui ſine examinatione in presbyteros ſunt promoti: poſtea examinati in iure confeſſi ſunt peccata ſua, nihilominus tamen promoti ſunt ad epiſcopatum, vel ad aliã dignitatem; quæſitum eſt in concilio, vtrum tales debeant recipi? Et reſpondet quòd non.

Epi clericos ſine examinatione ordinantis punitio.

& ſimilibus. Nunc autem dicit, q̇ ſi his criminibus aliquis eſt obnoxius, promoueri non debet nec ordinari. & ſi ordinatus talia conuincitur commiſiſſe ante ordinationem vel poſt, debet deponi, vt probatur per ſeq. c.

NEmo.] C A S V S. Dicit Symmachus in hoc cap. q̇ nullus debet aſſumere prædicandi officium, niſi qui ſuis actibus errata condemnat: & amorem innòcentiæ ſua conuerſatione demonſtrat.

1 Hæc eſt vera littera ſm Lau. & Io. de Fan.

a ¶ Monitoris.] ideſt, prædicatoris.

b ¶ Errata.] ideſt, maiora 1 68. diſt. c. 1. aliàs contradiceret propoſito Gratia. ſic 25. diſt. c. vlt & 3. q. 7. iudicet.

Accuſatus lite pendẽte promotus, an ſit deponendus.

TAntis.] C A S V S. Daniel cum eſſet electus in epiſcopum, accuſatus fuit apud Cæleſtinum de multis criminibus. & præcipue de inceſtu cum monialibus: propter quæ crimina inueſtiganda citatus fuit vt Romam veniret, qui contemptis litteris Papæ, in epiſcopum eſt promotus. committit igitur cauſam quibuſdam Cæleſtinus: & præcipit eis, vt de his cognoſcant, quæ ſi vera eſſe inuenerint, ipſum & ordinatorem ipſius deponãt: quia qui talem ordinat, oſtendit ſe eſſe ſimilem illi.

2 Cum iſta gl. concor. gl. not. in l. reus delatus. ff. de mu. & ho.

c ¶ Litteris.] Et ita res iam erat litigioſa. extra de offi. iudi. delegatum.

d ¶ Obrepſit.] ex quo autem ſe promoueri fecit, lite pendente deponendus eſt, etiã ſi innocens inueniatur 2. extra de accuſ. Deus omnipotens 3. ff. de li. cauſa. qui de libertate. Io. quod falſum credo, prout notaui in quæſtionibus. B. de hoc notaui. 8. q. 4. nonne. Ioan. ſi autem

3 Ibi not.

g ¶ Sine examinatione.] ſed quid de epiſcopo, qui ſine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon eum deponendum. in auth. quomodo opor. epiſc. §. oportet. & 1. q. 1. ſi qui epiſcopi. & 3. diſt. 24. §. vlt. 3. diſtin. 50. de his vero. & c. ex pœnitentibus. Item quid ſi dicat epiſcopus ſe diſpenſaſſe cum eis? non eſt ei credendum, niſi probet ſe cum eis diſpenſaſſe: vel niſi ſibi bonas litteras dederit. nam hæc res commiſſa eſt epiſcopo quærenda, non negligenda. ff. de tranſa. cum hi. §. ſi prætor 4. debet ergo probari diſpenſatio, vt eſt expreſſum extra de ſchiſma. cap. 2. maxime cum epiſcopus diſpenſare non debeat ſine conſenſu capituli vel maioris partis: aliàs poſt errores ſuos ſemper mentiretur epiſcopus ſe cum eis diſpenſaſſe: quod verum credo etiam circa notum. hoc tamen 5 non nego, quin circa notam perſonam ſolo facto diſpenſat epiſcopus, vt dixi 3. diſt. 51. c. vlt. punitur tamen epiſcopus ſi indiſcrete diſpenſat.

h ¶ Examinati.] cum ad maiora promouentur, ſcilicet ad epiſcopatum.

4 Et ſic intelligit̃ extra de filijs presbyt. veniens, ſm Lau.

5 Licet ita habeat̃ in antiqs apparatibus: tñ ſm iſtã correctionẽ R. Brix. non eſt de glo. ſed ita debet eſſe vt hic eſt poſita cum additione Bar. Brix. ſed Ioã. de Fãt. hoc ponit in ſuo apparatu ſicut iacet.

a ¶ Contra

a ¶ Contra regulam.] quæ interdicit tales ordinari.
QVicumque.] CASVS. Quidam criminoſi ordinati ſunt ignoranter ab epiſcopis: quidam vero ſcienter. Quæritur an debeant deponi? Et reſpon. quòd ſic.
b ¶ Per ignorantiam.] ordinantium: & dic ignorantiam iuris vel facti, ſecundum Hug.

K ¶ Remoueantur.] ergo presbyter propter ſimplicem fornicationem deponitur, vt 27. q. 1. vt lex. contra. & j. 82. diſt. cap. presbyter. & 34. diſt. fraternitatis. Io. Communiter autem dicitur, quod pro ſimplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci ſine illo vitio inueniantur.

Presbyter an pro ſimplici ſit fornicatione deponendus.

confeſsi fuiſſent, contra regulam [a] venientes homines eis manus impoſuerunt; hos eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehenſibile eſt, ſancta † defendit eccleſia.

† al. catholica ſic in epi. 1. Cali. 1.

Item eiuſdem concilij, c. 10.

¶ Lapſi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciantur. C. V.

QVicumque ex his, qui lapſi ſunt, per ignorantiam [b] ſunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ eccleſiaſticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *græce eſt in concilio vulgato*, ἢ καὶ προειδότων τῶν χειροτονησάντων, *id eſt*, vel etiam ijs antea ſcientibus, qui ordinauerunt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epiſt. 5.

¶ Alienus fiat à miniſterio, qui illud, viuendo illicite, polluit. C. VI.

Poly. l. 4. tit. 39. Anſ. l. 8. c. 25. Iuo p. 6. c. 96.

MAximianus † [f] filius noſter agens in rebus huiuſmodi, qualem [g] querelam detulerit, libelli [h] eius ſeries annexa declarat. Qui zelo fidei, & diſciplinæ ductus, non patitur eccleſiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios aſſerit procreaſſe. Quod non licere exponerem, niſi noſſem veſtram prudentiam legis totius habere notitiã. Et ideo, fratres chariſsimi, libelli, qui ſubiectus eſt, tenore perſpecto [i], eos, qui talia perpetraſſe dicũtur, iubebitis in medio collocari; diſcuſſiſque obiectionibus, quæ ipſis presbyteris impingũtur, ſi conuicti fuerint, à ſacerdotali remoueantur [k] officio (quia qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt,) atque alieni efficiantur à miniſterio, quod viuendo illicite, polluerunt [l].

† al. Maximilianus

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine depoſito, epiſcopi prouidentia, locus pænitentiæ deputetur. C. VII.

Anſ. l. 5. I prin.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine eccleſiaſtico prouectus, ſi in eo [m] ſcelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depoſitus, prouidentia epiſcopi, bene prouiſo [n] loco conſtituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

c ¶ Vel contemptu.] id eſt eis ſcientibus.
d ¶ Nõ præiudicat.] Factũ enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.
e ¶ Compertũ.] Arg. quod quandocumque de veritate conſtat, ſequenda eſt. 8. diſt. qui contempta. nam diuturnitas temporis, &c. extra de ſimo. non ſatis. inducit tamen diſpenſationem. 35. q. 8. de gradibus 1. & extra qui ma. accu. poſ. per tuas.

Aliqui habẽt hoc extra q ma. accuſ. poſſ. per tuas, vt hic habet: ſed nõ debet eſſe: q illa decreta. eſt remota: fuit tñ in tertia cõpilatione. eo. ti.

MAximianus.] CASVS. Quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt: quos Maximianus zelo Dei accenſus, corã Apoſtolico accuſauit. commiſit ergo causã Innocentius quibuſdam, & præcepit eis, ſi hæc vera inuenerint, remoueant eos ab officio ſacerdotali.
f ¶ Maximianus.] j. 3. q. 2. quia ea.
g ¶ Qualem querelam.] ſubaudi criminalem. nam clericus erat iſte. non. n. laicus poſſet iſtos accuſare. 2. q. 7. per totum. niſi forte patronus prælatũ de dilapidatione: quia tũc ſua intereſt. arg. 16. q. 7. filijs. aliàs laicus nõ auditur de hoc crimine, vt 28. diſt. conſulendum.

Patronus prælatũ de dilapidatione accuſare poteſt.

h ¶ Libelli.] per hoc quod dicit, libelli, & poſtea presbyteris. argumentatur, quod quis in eodem libello plures accuſare poſſit. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, no. plene. 2. q. 1. prohibẽtur. in glo. quæ incipit, quæſitus.

Accuſari poſsũt plures ſimul.

h ¶ Libelli.] id eſt, chartæ, quam Papa miſit. 30. q. 3. Pyctacium. B.
i ¶ Perſpecto.] videtur ergo, quod non ſufficiat ſi authẽtice ipſum exhiberet: ſed vt etiam teneatur exhibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 7. q. 1. præſentium. & 55. diſt. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat litteras, & dubitatur an ille de hoc habuit ſpeciale mandatum. vt extra de reſcrip. nonnulli. vel an fuerit excommunicatus. vt extra de proba. cap. poſt ceſſionem.

niantur, vt 50. diſt. quia ſanctitas tua.
l ¶ Polluerunt.] quantum ad ſe. 49. diſt. cap. vlt.
SAcerdos.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod ſi ſacerdos de aliquo crimine cõuincatur, deponi debet, & eps ei locũ prouidere debet, in quo pænitentiã agere poſſit.
m ¶ Si in eo.] ergo pro omni cauſa non deponitur. B.
n ¶ Prouiſo loco.] id eſt, monaſterio. vt cap. ſeq.

Dictum.

DIctum.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi ſacerdos propter delictum vel negligentiam ſuã fuerit degradatus, detrudi debet in monaſterium, vel canoniam regularẽ ad pœnitentiam agendam, nec debet amodo videre ſæculariter, & ſi cõtra facere pſumpſerit, excõicari debet. a ¶ Negli-

c ¶ Sæculariter.] hic patet, quod depoſitus ſecundum regulam eccleſiaſticam tenetur viuere. arg. ad hoc 32. diſ. ſi qui vero. & 10. q. 3. eos. vnde verberans eos incidit in canonem: & eccleſia eos tueri debet, niſi ſint incorrigibiles, vt extra de iud. cũ nõ ab homine. lo. quod falſum credo, cũ ſit exauctoratus, & nudatus omni priuilegio 1. B. Sed nũquid quando hoc modo detrudit in monaſteriũ, ibi cogit eſſe ppetuo, quod vr diſt. 50 c. 1. ĩ. ca. ſi quis clericus. Sed dic hoc eſſe in arbitrio iudicis, & ſm qualitatẽ delicti; nã quandoque ad tẽpus detruditur, vt 2. q. 1. in primis. quandoq; iubetur peregrinari per orbẽ, vt de pœn. diſt. 6. ſacerdos, quandoque traditur curiæ ſæculari, vt 11. q. 1. ſtatuimus. aliàs nũquã cogitur quis inuitus ingredi monaſteriũ niſi propter delictum, vt 20. q. 1. ſicut & 55. diſt. ſi euãgelica. lo.

Clericum depoſitum verberans incidit in canonem.

1 Argu. ad hoc 54. diſ. c. 2. in fin. vbi de hoc.

Detruſus in monaſterium an cogatur ibi perpetuo eſſe.

¶ Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. C. VIII.

In conc. Cabilonenſi, c. 40. Burc. l. 2. c. 191. Iuo p. 6. c. 236.

DIctum eſt nobis presbyteros propter ſuam negligentiam [a] canonice degradatos, & ſæculariter gradu amiſſo viuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vnde ſtatuimus, vt gradu [b] amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia, in monaſterium *, aut in canoniam regularem mittantur. ¶ Si vero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, vbicumq. ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab eccleſiæ communione ſeparentur.

* ¶ In monaſterium.] *In concilio Cabilonenſi, vbi hic canon habetur (licet Burchardus etiam & Iuo ex Moguntino citent) & apud ceteros collectores legitur*, in monaſterio, aut canonico, aut regulari: *in vno autem peruetuſto Gratiani codice*, in monaſterio iuxta canonicam regulam.

Item Iſidorus, ſententiarum de ſummo bono, lib. 2. c. 10.

¶ Mutatio loci aliquando valet conuerſis ad pœnitentiam. C. IX.

VAlet [d] interdum [e] conuerſis pro animæ ſalute mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur [f] locus, mutatur & mentis affectus. Congruum eſt enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit. Nam locus, vbi quiſque praue vixit, hoc in aſpectu [g] mentis apponit, quod ſæpe ibi vel cogitauit, vel geſſit.

Item ex tertia ſynodo Aurelianenſi, c. 7.

¶ Clericus adulteraſſe conuictus, vel confeſſus, in monaſterio detrudatur. C. X.

Iuo p. 8. c. 285. Pan. l. 3. c. 143.

SI quis clericus adulteraſſe aut confeſſus, aut conuictus fuerit, depoſitus ab officio, communione [h] conceſſa, in monaſterio, toto vitæ ſuæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Conſtantino defenſori.

¶ De eodem. C. XI.

Pan. l. 3. c. 144.

ROmanus eccleſiæ Thæanenſis clericus pro crimine adulterij, quod admiſiſſe perhibetur, à clericatus ordine depoſitus, in monaſterio hic in vrbe Romana [i] ad agẽdam pœnitentiam ex noſtra iuſſione detruſus eſt.

Item ex canone Apoſtolorum 25.

VAlet.] CASVS. Statuitur hic, quod ſi aliquis de crimine fuerit conuictus, debet ſeparari à loco in quo cõmiſit delictũ ad pœnitentiã peragẽdam. Nam interdum valet loci mutatio cũ affectus mentis ſæpe cũ loco mutet, cũ nõ videat vbi male geſſit. Sequentia duo c. plana ſunt, quæ de hac materia loquuntur.

d ¶ Valet.] gratia cooperante.

e ¶ Interdum.] interdum nocet, vt ĩ. diſt. 74. quorũdam. & C. quomodo, & quãdo iud. l. 5. ſed valet ſi fiat ex charitate.

f ¶ Mutatur locus.] ĩ. 35. q. 6. ab iſto die. ĩ. diſt. 86. fratrem.

g ¶ In aſpectu.] Memoria delictorũ, quæ eſt cõcupiſcentia, deteſtabilis eſt 3. 15. q. 1. mulier. quæ autem eſt ad cõpunctionẽ, illa bona eſt. Nullum enim tale delictorũ remedium eſt ſicut eorum continua memoria. de pœn. diſt. 3. Iudas. de pœn. diſt. 1. §. his auctoritatibus. ver. non tibi dico. & verũ. nunc autem. & quandoque bona eſt memoria rei ad terrorem. vt 7. q. 1. denique, in fi.

Delictorũ memoria an ſit bona.

3 Ad hoc 32. q. 7. nõ ſolũ. § prin. vbi de hoc.

a ¶ Negligentiam.] no. quod aliquis æque deponitur propter negligentiam, ſicut propter dolum. 86. diſt. cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. diſt. quoniã. & extra de ſtatu monachorum. cum ad monaſterium. in fi. & C. de offi. præfe. ori. ſi quos. & ff. de cuſt. & exhib. re. l. carceri. & l. milites. quod intelligo cum craſſa eſt negligentia, vt 1. q. 1. quidquid. & ff. de verb. ſignifi. magna.

b ¶ Gradu.] arg. pro illis qui dicunt exauctoratum priuari ſacramento 1. vnde colligitur talem poſſe verberari ſine ſacrilegio. arg. eſt ad hoc 50. diſt. accedens.

h SI quis clericus.] ¶ Communione.] ſcilicet fideliũ & ſacramentorũ. H. Alij dicunt, ſcilicet fidelium, non autem fratrum. arg. ĩ. eod. ſi diaconus. Archid.

i ROmanus.] ¶ Romana.] Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde eſſet? quia ibi forte commiſerat, vt in Auth. vt nulli iudi. §. ſi vero.

Presby-

PResbyter.]C A S V S.Quæſitum fuit ab Apoſtolis quam pœnam pati debet presbyter vel diaconus, qui publice in adulterio, vel fornicatione, periurio vel homicidio fuerit deprehenſus. Et reſpondet, quod debet deponi, ſed excommunicari non debet, cum non debeat duplici contritione flagellari, more tamē laicorum debet pœnitentiam agere, cum eius crimen ſit manifeſtum.

a ¶ Aut furto.] ſed qualiter laici probabunt iſtud eſſe cum non poſſint teſtificari contra clericum. 2. q. 7. epiſcopi.

Laicus contra clericū teſtificari nequit.

b ¶ Captus eſt.] & conuictus. extra de iud. cum nō ab homine. de hoc dixi 50. diſt. de his 1. & c. ſi quis diaconus 1. vnde cum capitur, detineri debet per xx. horas diurnas, & nocturnas, vt videatur, vt ff. de adul. capite. ſed nec teſtibus admiſſis creditur, niſi à principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc; quia laici oppido nobis infeſti ſunt. 2. q. 7. laici. Vel dic, captus per ſententiam vel per confeſſionē 2 propriam, vel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. veſtra. & cap. vlti.

1 Adde qualiter probatur adulterium vel fornicatio no. Bar. in l. 2. §. fin. ff. de adul. & in l. quærebatur. ff. de teſta. mil.

2 Non enim ſufficit ſi capiatur, niſi aliàs conuincatur, vel cōfiteatur. arg. 12. q. 1. nō dicatis. 15. q. vlt. c. vlt. licet quod videatur hic dici. vt 50. diſt. de his vero. &c. ſi quis diaconus. &c. in H.

c ¶ Scriptura.] extra de iud. at ſi clerici. de pœn. diſtin. 3. §. auctoritas. ff. nau. caup. liter. §. vlt.

d ¶ Bis.] id eſt, perfecte.

SI quis epiſcopus.] e ¶ Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen venit in notitiam populi, vt ſ. 27. diſt. presbyter 3.

SI diaconus.] C A S V S. Dicitur hic, quod ſi diaconus, vel presbyter commiſit crimen aliquod dignū depoſitione, ab officio & cōmunione debet repelli: ſi vero non eſt depoſitus, ſed ſe propter delictum ab altaris miniſterio remouit more pœnitentis, ſi alii presbyteri deſunt, poterit in neceſſitate baptizare.

3 Vel cum ex hoc magnum ſcandali ortū eſt, vt 50. diſtin. ſacerdotes.

f ¶ A communione.] corporis Chriſti, vel ad tempus. & ſic ſoluitur contra illius c. presbyter. vel expone, id eſt beneficio, & ſic ſoluitur contra ea. c. presbyter 4.

4 Non eſt extranea iſta expoſitio, quia beneficia clericorū cōia ſunt. 32. diſtin. c. præter: hæc. 16. q. 1. c. ſi.

g ¶ Neceſſitatis.] arg. alicui licere cauſa neceſſitatis baptiſmum conferre, cui non licet aliud ſacramentum conferre. ſ. de conſec. diſt. 4. conſtat. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. contra. ſ. diſt. 50. c. qui ſub gradu.

h ¶ Liceat.] cū ſollennitate, aliàs etiā laicus hoc poſſet.

i ¶ Baptizare.] dic vt 50. diſt. qui ſub gradu.

¶ In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. C. XII.

In conc. Trib. c. 11. Raban. l. pœnitent. c. 1. Anſ. l. 11. c. 29. Burc. l. 2. c. 189. Iuo p. 6. c. 234. Pōly. l. 4. tit. 31.

PResbyter †, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto [a], aut α homicidio captus [b] eſt, deponatur: non tamen cōmunione priuetur β. Dicit enim ſcriptura [c]: [Non † vindicabit Dominus bis [d] in idipſum.]

† Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus] orig.

† οὐκ ἐκδικήσει δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Naum 1. ſecundum lxx.

α ¶ Aut homicidio.] *hæc dictio non eſt in canone 25. Apoſtolorum. Sed in concilio Triburienſi, cum Patres illi ita dixiſſent,* legimus in canonibus Apoſtolorum, quòd eps, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur: *hinc argumentantur, idem multo magis ſtatuendum eſſe de homicida, atque fortaſſe cauſa fuit, quamobrem à Gratiano, & aliis collectoribus ea dictio huic canoni adiecta ſit. In canone autem 32. Baſilii idem ſtatuitur de clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expoſitum erat in canone tertio.*

β ¶ Priuetur.] *In codicibus impreſſis ſequebatur,* ſi paruerit ſententiæ, *quæ verba ſunt expuncta, quia neq. in originali, neq. in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

Item.

¶ De eodem C. XIII.

ſ. diſt. 28. c. presbyter. Anſ. l. 11. c. 31.

ij SI quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus poſt diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur, & ab eccleſia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

¶ *Proprius auctor huius capitis non eſt inuentus: ſed ſimile habetur in concilio Neocæſarienſi, cap. primo, & in capitulis Martini Bracarenſis, c. 27.*

γ ¶ Inter laicos.] *hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilii Neocæſarienſis citato ſupra diſt. 28. cap. presbyter. (vt ibi notatum eſt) neque in capitulis Martini Bracarenſis.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 11. & 14.

¶ De eodem. C. XIIII.

Iuo p. 6. c. 368. & p. 15. c. 18. C. 14.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale commiſerit, ſimul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si vero pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmouerit; his † quoque ſi alij defuerint, & cauſa certa neceſſitatis [g] exoritur † poſcentem baptiſma liceat [h] baptizare [i].

† al. ſic

† Concor. tex. in l. a libertus. ff. de bo. lib. & l. ſed & hæ. §. prot. ff. de pecu.

Item Gregorius ſeptimus omnibus per regnū Italicum, & Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶ Non ingrediantur eccleſiam presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent. C. XV.

Anſ. l. 6. c. 177. Pann. l. 3. c. 134.

iij SI qui ſunt presbyteri, diaconi, vel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceāt, interdicimus eis ex

SI qui.] C A S V S. In Italia & Theutonia presbyteri, diaconi &

coni & ſubdiaconi publice tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit donec pœnitentiam agerent, & ſi vellent in crimine perſeuerare, præcepit omnibus vt eorum officia non audirẽt; quia eorum benedictio in maledictionem conuerteretur. & hoc probat

b ¶ Emendent.] ex hoc videtur, ꝙ ſicut tales ipſo facto ſuſpenduntur, ſic ipſo facto per contrarium reſtituitur eis officium, vt dixi 32. diſt. nullus. arg. ad hoc. 15. q. 6. nos ſanctorum. & 16. q. 7. ſi quis deinceps 1.
c ¶ Audire.] ſ. 32. diſt. nullus. &c. præter hoc. ſed ꝟ. 15. q. 8. ſciſcitantib⁹. contra ſed ibi ſoluam.

parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri auctoritate, eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant [a], & emendent [b]. Si qui vero in ſuo peccato perſeuerare maluerint, nullus veſtrum officium eorum audire [c] præſumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per prophetam: [Maledicam [d], inquit, benedictionibus veſtris.] Qui vero huic ſaluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele teſtante, & beato Gregorio adſtruente: [Peccatum ariolandi eſt non obedire, & quaſi ſcelus idololatriæ non acquieſcere.] Peccatum igitur paganitatis [e] incurrit, quiſquis dum Chriſtianũ ſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit [f].

Malach. 2.
Iuo par. 5. c. 36.
lib. 35. moral. c. 12. 8. q. 1. c. ſciēdum.
1. Reg. 15.

¶ In regeſto epiſtolarum Gregorii ſeptimi non eſt inuenta hæc epiſtola, in qua ſint omnia prorſus verba huius capitis. Sunt tamen in eo multa, quæ huius decreti faciunt mentionẽ, Libro primo epiſtola 30. epiſcopo Salzburgenſi, & lib. 2. epiſt. 61. Leodienſi epiſcopo, & ſequenti epiſtola Sicardo Aquilegienſi. De quo decreto, vt ipſum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epiſt. 66. Burchardo Halberſtatenſi epiſcopo, & epiſt. ſequenti, Annoni Colonienſi archiepiſcopo diligentiſſime ſcribit. & lib. 3. epiſt. 4. Sigifredo archiepiſcopo Moguntino idem mandat, & lib. 4. epiſt. 10. comitiſſæ Flandrienſi, & ſequenti; comiti de eadem re ſcribit. Inter decreta etiam Innocentii II. fit iſtius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis vſque ad verſ. Qui vero huic ſaluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine ſuorum chronicorum. Sequentia autem verba valde ſunt ipſi Gregorio vii. familiaria.*

Item Alexander ſecundus, epiſcopis, & regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur epiſcopus, presbyter, vel diaconus feminam accipiens, vel acceptam retinens. C. XVI.

Pann. l. 3. c. 138.

iii SI quis amodo epiſcopus, presbyter, aut diaconus [g] feminam acceperit, vel acceptã retinuerit, proprio gradu decidat [h] vſque dum ad ſatisfactionem veniat: nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Idem clero Mediolanenſi.

¶ De eodem. C. XVII.

Pann. l. 3. c. 139.

iiii SI quis ſacerdotum, vel diaconorum, vel ſubdiaconorum officium [i] contumaciter deſerens feminam ſibi potius eligit: ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob prænaricationem dimittere cogatur [k] etiam inuitus beneficium.

Idem Populo Mediolanenſi.

d ¶ Maledicam.] id eſt, reprobabo, vel reputabo maledictionẽ cum benedixerint [1] vobis.
e ¶ Paganitatis.] id eſt, infidelitatis.
f ¶ Contemnit.] Qualiter ſit hoc intelligendum, dixi 22. diſt. omnes. 19. diſt. in memoriam. & cap. nulli. lo.
SI quis.] C A S V S. Hic quattuor ſequentia cap. eumdem habent caſum: in quibus dicitur, ꝙ ſi qui in ſacris ordinibus fuerint conſtituti, ad concubinas vel vxores accedere non debent: quod ſi contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.
g ¶ Diaconus.] vel ſubdiaconus, vt in c. ſequenti.
h ¶ Decidat.] quo ad executionem: prout patet in ſequenti littera. ſed nec ſtatim debet ſuſpendi, ſed expectari debet per quadraginta dies. extra de coha. cle. ſicut ad extirpandam. ſed illud diſpenſatio eſt. ius enim erit, quod ſtatim deponatur. ꝟ. ead. c. 1.
i SI quis ſacerdotum. ¶ Officiũ.] Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officiũ, & beneficiũ. quãq; iſti permittitur beneficium, & non officiũ, vt 50. diſt. ſtudeat. & 28. diſt. presbyterum. quandoque econuerſo, vt 1. q. 5. c. 1. quandoque etiam punitur in perſona, & non in rebus. vt 16. q. 6. cognouimus. & c. illud.
k ¶ Cogatur.] Ergo per electionẽ vnius, vel per renuntiationem intelligitur alij abrenũciatum. ꝟ. 8.

1 Dicit Lau. hoc ſpeciale eſſe in notorio.

2 Vel die vero. 1. ꝗ. 1. in c. maledicam. & c. multi. Aliud.

Clericus q vxorẽ accepit, an ſtatim ſit ſuſpendẽdus.

Beneficiũ qñq; permittitur & nõ officiũ.

Eligens vnum, renũtiat alteri.

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam inquit, &c. Et quicumque præceptis noſtris non obedierit, peccatum idololatriæ, & paganitatis incurret.
a ¶ Dum pœniteant.] ex hoc determinantur contraria. ſ. diſt. 61. miramur. verſ. ſicut enim.

diſt. quo iure. C. de furt. l. 1. ff. de tribut. quod in heredẽ, §. eligere. ff. de reg. iur. l. nemo. §. quoties. Arg. ꝟ. ff. quo. leg. l. 1. §. 3. & arg. plura de hoc inuenies. 13. q. 1. in fi. lo. Sol. vbi ſunt aliqua repugnãtia, eligẽdo vnũ, renũciat alteri. aliàs ſecus. B. de pœ. diſt. 1. §. itẽ ſi antequam.

a ¶ Eos beneficio.] j. 16.q.6.illud.arg.ff. de pecu. l. 1. C.de vſur.l.vlti.

b ¶ Miniſtri.] ¶ Propria vxoris.] maxime: quia idẽ eſt in aliena. Et no.ꝙ dicit inuadere, quia tam nõ eſt vxor quo ad debitum reddendum. ſ.77.diſt.epiſcopus. cum qua votum emiſit 1. & ſi eam cognoſcat, inceſtum cõmittit, & filij erunt illegitimi. & ſerui. 15. q. vlti. cum multæ. eſt tamen vxor quo ad adminiſtrationẽ. 31.diſt.lex. & plus peccat cum iſta, quàm cum ſoluta. Hu. arg. contra. j. diſt. proxi. propoſuiſti.

Vxorẽ cognoſcẽs cũ qua votũ emiſit, inceſtum committit.

1 Ad hoc 33. q. 5. qđ Deo. ſed videas quod no. 30. q. 1. noſſe. in gl. ille tamen. in ſi.

c ¶ Sacrarij.] id eſt, ſacrorum vaſorum.

d ¶ Ab offerentibus.] id eſt ſacerdotibus, q offerunt, id eſt, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationem alijs porrigendam. quaſi dicat, nec ipſi ſumant corpus Chriſti, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceãt officium diaconale, nec presbyteri preſbyterale. Vel expone, nec ab offerentibus, id eſt, ſubdiaconis, qui offerre ſolent diacono patenam cum euchariſtia.

Offerentes qui dicuntur.

Additio. 91. diſt. cleros.

e ¶ Holocauſti.] id eſt euchariſtiæ. & dic intranſitiue.

f ¶ Accedant.] presbyteri, id eſt non conficiant.

g ¶ Minora.] id eſt, minorum ordinum officia ſine licentia ſuperioris: & planum eſt capitulum, vt 16. q.6.1.illud. Arg. ſ. C. de vſufru.l.vlti. & ff. de ſupel.leg. l. 1.

Clericus.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, ꝙ archidiaconus non debet frequentare domos matronarum vel aliarum mulierum, nec mittere xenia per clericos, & hoc probatur in ſeq. cap. Ioan. de Fant.

Casus. Hoc cap. de tribus perſonis loquitur, ſcilicet de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo hic, ꝙ clericus ſolus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum ſocio ſine iuſſu prælati. nec presbyter cum ſola femina confabuletur. Archidiaconus vero ſub prætextu officij ſui non frequentet domicilia matronarum: nec illis per clericos ſuos vel domeſticos aliquid ſecrete mittat.

de quo ſi conuincitur: & ille deponatur, & illa excommunicetur.

h ¶ Femina.] arg. ex ſolitudine vel ſocietate præſumi pro aliquo vel ꝯ. j. ea. in omnibus, &c. clerici. arg. 18. q. 2. in decima. & c. diffinimus.

¶ De eodem. C. XVIII.

Eos etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinum officium derelinquunt, & à Deo recedentes, diabolo & operibus eius ſeruiunt; ſicut ſe iuſtiſsime ab officio alienos faciunt; ita beneficio [a] eccleſiarum priuatos eſſe adiudicamus.

Pann. l. 3. c. 140.

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. C. XIX.

Miniſtri altaris presbyteri, ſiue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiam ſeruent. ¶ Si vero poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit propriæ vxoris [b] inuadere cubile, ſacrarij non intrent limina, neque ſacrarij [c] α portitores fiant, neque altare contingant, neque ab offerentibus [d] holocauſti [e] oblationem ſuſcipiant; neque ad Dominici corporis portionem † accedant [f]; neque propinent β, neque ſine maioris natu auctoritate minora [g] gerant officia; vrceum ſane ad altare, vel calicem ne ſuggerant.

Habetur in epiſtola 1. Clementis ad Iacobum fratrẽ Domini. Anſel. l. 8. c. 2. Poly. l. 4. tit. 31. Iuo par. 6. c. 87.

† al. portationem

α ¶ Sacrarij.] *In epiſtola ſecunda Clementis (vnde caput hoc ſumptum videri poteſt, & vnde citat Iuo) legitur:* ſacrificij. *in vno autem vetuſto Gratiani codice,* ſacri.

β ¶ Neque propinent.] *In epiſtola Clementis eſt:* nec aquam ſacerdotibus porrigat ad manus; oſtia forinſecus claudat, minora gerat officia, vrceum, ſiue calicem ad altare non ſufferat †: *Apud Iuonem vero:* Sed aquam tantum ſacerdotum manibus porrigat, oſtia forinſecus claudat, minora geſtet officia: vrceum ſane ad altare ſuggerat.

† al. ſuggerat

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. C. XX.

Clericus ſolus ad feminæ tabernaculum nõ accedat, nec properet † ſine maioris natu ſacerdotis † iuſſione γ: nec ſolus presbyter cũ ſola femina [h] fabulas miſceat. Nec archidiaconus ſub prætextu humilitatis [i], aut officij frequenter [k] intret domicilia matronarũ; aut forte per clericos, aut domeſticos † matronæ mandet aliquid † ſecrete [l]. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur eccleſiæ.

Clemens Papa ibidem paulo inferius. Iuo p. 6. c. 89. Anſ. l. 7. c. 147. Poly. l. 4. tit. 31.

† al. domeſticos eius

† al. ſecreti aliquid

γ ¶ Iuſsione.] *In epiſtola Clementis ſequitur.* Nec presbyter ſolus cum ſola adiungatur: ſed duobus adductis teſtibus viſitet infirmam: nec ſolus cum ſola femina fabulas miſceat: nec

i ¶ Humilitatis.] prætextu enim pietatis non eſt committenda impietas. ff. depoſi. ſi hominem. & 30. q. 1. noſſe. & 14. diſt. quod ait.

k ¶ Frequenter.] ratione frequentiæ pro aliquo, vel ꝯ aliquem præſumitur 2, ſimiliter ex longa mora. argu. 34. diſt. quorundam. 19. diſt. Anaſtaſius.

l ¶ Secrete.] Magis enim peccat occulte peccans, quàm manifeſte.

archidiaconus, aut diaconus ſub prętextu officii humilitatis frequentet, &c.

Idem.

Clemens ibidē continenter. Polyc. ibidem.

¶ De eodem. PALEA. C. XXI.

SEd ſi forte aliqua interceſsio fuerit, epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt, ad quam debeat ire pio interuētu, ipſe pergat: ſinautem, de latere ſuo dirigat [a], cum duobus, aut tribus teſtibus. Nemo tamen cum extranea habitet femina, niſi proxima, aut ſoror fuerit. Et hoc cum magna ſolicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias ſatanæ.

2. Cor. 2.

¶ *Hæc Palea in pleriſque vetuſtis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

a ¶ Dirigat.] *In epiſtola S. Clementis ſequitur*: cum duobus, ac tribus, qui hoc ſanare † debeant. Sane ad viſitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, niſi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

† *al. ſcire*

[*Ex* [β] *decreto Eugenij Papæ.*]

Poly. l. 4. tit. 31. ex Lucio. Anſ. l. 8. c. 9. ex pæn. Romano

¶ De eodem. PALEA. C. XXII.

SI quiſpiam ſacerdotum, ideſt presbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus de quacumque femina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem [γ] inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuerſari, excommunicetur: femina vero canonice iudicetur [a].

β ¶ Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primum a*[b] *Eugenio ſecundo editus, & poſtea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalibus tit. de cohabit. cleri. & mul. Et in pleriſque vetuſtis exemplaribus eſt ſine nomine.*

γ ¶ Admonitionem.] *In eodem canone ſequitur*, metropolitani, vel alterius epiſcopi, aut eius, cui ſubiacere videatur.

Item Gregorius.

¶ Simul cum mulieribus ſacerdotes habitare non licet. C. XXIII.

Iuo p. 6. c. 76. Poly. l. 4. tit. 31.

iiij OPortet ſacerdotes, quibus Domini populus commiſſus eſt, cum magna animi conſtantia vigilare ſuper dominicas oues, ne lupinis morſibus, ideſt diaboli ſtimulis lanientur. ¶ Neque enim hoc ſilere debeo, quod cum graui animi triſtitia dico: ſacerdotes cum feminis habitare conſpicio: quod nefarium [b] eſt dicere, vel audire. & contra ſanctorum canonū ſancita. Vbi enim talis fuerit cōmorantium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli [c] non deſunt. Ideoq. admonendi ſunt, vt nō antiqui hoſtis [d] decipiantur fraude; quatenus iuxta Apoſtoli vocem non vituperetur miniſterium noſtrū. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, vt mundas valeamus ad dominū leuare manus: ſcriptum eſt enim: [Sancti eſtote, quoniam ſanctus ego ſum Dominus Deus veſter.] Si quis vero præſumpſerit aliter agere, ſacerdotij ſui honore priuetur. Vnde omnimodo cauendū eſt, fratres, ne fallamus[d] populū, & illud prophetæ dictū impleatur in nobis: [Sacerdotes mei cōtamināt ſancta, & reprobat legē.] quos & alius propheta increpat dicēs: [O vos ſacerdotes, qui fallitis[e] nomē meū,

2. Cor. 6. 1. Tim. 3. Leuit. 20. Soph. 3. ſecundū 70. Malach. 1. ſecundū 70.

manifeſte, vt 19. diſt. Anaſtaſius. Sed contra. ff. d rit. nup. l. vlt. ff. de aucto. tut. pupillus. §. vlt. qui enim male agit, odit lucē. 18. q. 2. perniciosam. extra de offi. iud. de leg. cōſuluit. & extra vt eccl. benefi. vt noſtrum. Ioā. Sol. * vbi quis magis contēnit, ibi magis peccat, ſiue ſecrete ſiue palā. De hoc 40. diſtin. homo Chriſtianus 1.

* *Textus hic non loquitur de peccato publico, vel ſecreto: ſed dānat ea, quæ ſecrete facta afferunt ſuſpicionem, nō autē facta palam.*

SI quiſpiam.] Hæc palea habetur extra d coha. cle. & mul. c. 2. ibi exponitur.

a ¶ Iudicetur.] No. ꝗ ratione delicti mulier efficit̃ de foro eccleſiæ. Archid.

OPortet.] Hæc eſt quarta pars diſt. in qua probat per x. ca. ſanctorum patrū, ꝗ cū clericis non debēt cohabitare ſuſpectę mulieres, nec ſolus cū ſola debet confabulari. Io. de Fan.

1 Et extra d cel. miſſar. d homine. & 32. diſt. nemo. ibi videas.

CASVS. Greg. monet hic presbyteros eſſe vigilantes ſuper gregē ſibi commiſſum: ne lupi morſibus, id eſt, diaboli laniētur. & reprehendit eos de conſortio mulierū: quia vbi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimulus non deerit, cum quibus ſi fornicentur, ſacrificare nō debent. Quod probat tribus auctoritatibus ꝓphetarū, ſcilicet Moyſi, Sophoniæ, & Malachiæ. Sequens cap. patet.

b ¶ Nefariū.] id eſt, horribile. nā ſi nefarium eſſet dicere, male faceret Grego. dicendo.

c ¶ Stimuli.] nam ex cohabitatione ꝓſumitur acceſſus. 18. q. 2. diffinimus.

d ¶ Ne fallam*.] Publicū eīn teſtimoniū & opinio nō eſt fallēda C. d la. li. tol. l. 1. §. ſed & q ſcim*. & arg. 27. diſt. qd interrogaſti.

e ¶ Qui fallitis.] Dicunt enim fallere, ex quo habēt voluntatē fallēdi 2 nec minus peccāt d pen. diſt. c. 1. ſi cui. aliās aūt nō fallunt.

2 Adde gl. in l. vendicauo. ff. de rei vendi. Bart in l. quæ de tota. co. ut.

lunt.24.q.3.Deus.mētiri enim Deo, &c.de conſec. diſt. 2.panem.

a ¶ Pollutos.]quantum ad ſacerdotes.49.diſt.c.vlti. ADDITIO.Ad hoc 49.diſt.c.vlt.de cōſe.diſt.4.quæris. & 1.q.1.quod quidam.Archidia.

b VOlumus.]qd dicitur in iſtis cap. vt corrigi extra de coha.cle.& mul. c. 1.Vel intellige illud quando perſonæ ſūt ſuſpectæ, vel ſecū habent ſuſpectas. Sed vſque ad quē gradū licet clericis cum conſanguineis habitare? Dici poteſt, q̄ vſque ad 4m in linea tranſuerſali.j̄.ea.cum omnibus.ſed in aſcendente vel deſcendente vſque ad ſeptimū, vel hodie vſque ad quintū:quia cum his naturale fœdus nihil ſæui criminis, &c. vt extra de cohabi. cler. à nobis.& C.de epiſc. & cler. eum qui. etiā ſi illæ perſonæ iuuenes ſint. Vltra ſecundum vero diſtingue an ſuſpectæ ſūt, quia iuuenes ſunt:an non, quia ſunt ſenes; & tunc poteſt. in primo caſu non.ſic etiā diſtingue in ancillis: & ſic intellige j̄.ead.feminas.Sed contra,nōne clerici debent ſimul dormire.12. q. 1. neceſſaria?ſed hoc de alijs, qui ſimul non viuūt.Io.Et no. q̄ illi decre.à nobis.eſt ſtandū,quæ vltima eſt de illa materia,& corrigit decre. primam illius tituli.B.

c ¶ Vel vxore.]ſ.diſt. 77.epiſcopus. argum. contra:ſed hoc de ſenibus;illud de ſuſpectis.Vel loquitur ſecūdum antiqua tēpora.Vel ſolue,vt ibi dixi.& quod dicit caſte.quia caſtitas,&c.31.diſtin.Nicæna.

Clerici cū melioribus conſanguineis habitare poſſunt.

& dixiſtis,in qua re fallimus nomen tuum? quibus reſponſum eſt:offerentes ad altare meum panes pollutos [a]. Non eſt mihi voluntas in vobis,dicit Dominus, & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris;quia polluti eſtis.] *Ibidem.*

Item Symmacho defenſori, lib.1.reg. indict.9.epiſt.50.

¶De eodem. C. XXIIII.

VOlumus [b] vt ſacerdotes † prohiberi debeāt, ne cum mulieribus conuerſentur:excepta dumtaxat matre, ſorore,vel vxore [c],quæ caſte regenda eſt.

Iuo par.6. c.81. † *ſacerdotes, qui in Corſica commorātur*] orig.

Idem,lib.7.epiſt.39.

¶ De eodem C. XXV.

LEgitur [d],quòd beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit † dicens:quæ cū ſorore mea [e] ſunt, ſorores [f] meæ nōn ſunt. Docti ergo viri cautela, magna nobis debet eſſe inſtructio.

Apud Poſſidonium in vita Auguſtini. Iuo par.6. c.77. †*al.conſuenerit*

Item ex vij.ſynodo.

¶De eodem. C. XXVI.

IN omnibus obſeruare cōuenit,vt certus [g] quis,& certo tempore,& certo loco [h], & certis perſonis vel apparere clericus, vel loqui debeat mulieribus,vt excludatur omnis nefanda ſuſpicio. Certe ſolum & ad ſolam accedere nulla religionis ratio permittit.Melius eſt enim duos [i] eſſe ſimul, quàm vnum. Simul enim & fidelius, & tutius res geritur. [Væ enim vni;quia ſi ceciderit,non eſt qui erigat eum.] *Eccli.4.* *Ibidem.*

¶ *Caput hoc etiam in aliquot manuſcriptis citatur ex ſeptima ſynodo,in cuius ſane poſtremo capite aliqua huc ſpectantia habentur.Ceterum in pleriſque citatur ex octaua; & ſententia videtur ſumpta ex c.83. Aſceticorum B.Baſilij; cuius regulas ſub nomine octaua ſynodi ſæpe citari alibi notatum eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.17.

¶De eodem. C. XXVII.

CVm omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent,ſed ſolæ matres,auiæ,& materteræ,ami-

LEgitur.]CASVS.Dicitur hic,q̄ ſacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Aug.qui etiam cum ſorore noluit habitare ꝓpter alias mulieres,quæ cum ſorore erant.

d ¶ Legitur.]arg.q̄ etiam à licitis debemus abſtinere, ſi eorum occaſione peruenitur ad illicita.ar.diſt.63. §. verum.11.q.3.priuilegium.& 21.diſt.denique.

e ¶ Mea.]& hoc intellige cum tales ſunt conſanguineæ, quæ ſine alıis eſſe non poſſunt. Vel intellige de epiſcopo,cui non licet aliquam habere ſecū.C.de epiſ. & cler.Authen.epiſcopo.Laur.

f ¶ Sorores meæ.]quia ſocius ſocij mei, ſocius meus non eſt.ff.pro ſocio.nam ſocij.nec vaſallus mei vaſalli, meus vaſallus eſt:ſicut nec libertus mei liberti,libertus meus eſt ff.d̄ ver.ſig.Modeſtinus. nec frater fratris mei, frater meus.ff.de rit.nup.generali.§.inter priuignos.

Abſtinere à licitis quādoque debemus.

Epiſcopus nullā ſecū habeat mulierem.

Socij mei ſocius non eſt meus ſocius.

IN omnibus.]CASVS.In octaua ſynodo fuit conſtitutum,vt clericus cum talibus perſonis,& in tali loco & tempore cum mulieribus loquatur, vt omnis ſuſpicio remoueatur. Nam ſi clericus vult ire ad domum alicuius feminæ,melius vadat cum alio quàm ſolus:ne ſi ceciderit,non ſit qui ſubleuet eum.

g ¶ Vt certus.]ideſt,ille ad cuius ſpectat officium. 18. q.2.in decima.

h ¶ Loco.]in hoc cap.habes præſumi ꝯ aliquē & pro aliquo ratione numeri, loci,tēporis: ratione etiam ꝑſonæ & cauſæ.23.q.8.occidit.& 19. diſtinct. ſciendum. & 18.q.2.diffinimus.

i ¶ Duos.]arg.q̄ melius eſt eſſe duos ſimul q̄ vnū,vt 7. q.1.illud.12.q.2.nobis.arg.ꝯ.ff.de admi.tut.l.3. §. q̄ in tutoribus. ſi.ff. de exerc act.ne in plures. & Adā dū ſolus fuit non peccauit,vt de pæn.diſt.2.qſi Adam.arg.ꝯ. 21.diſt. ſicut.7.q.1.in apibus. Solu.horum brocardorū eſt vt referas te ad id de quo agitur:licet enim binarius reprobetur.32.q.1.nuptiæ nō tn̄ quo ad oēm ſignificationē. 18.q.1.ſæpe. ideſt. non quo ad omnē locum, in quo ponitur. & ſolue per cap.ſæpe.

Præſumptio ſumitur ratione numeri, loci, tēporis, & perſonæ.

CVm omnibus.]CASVS.Statuitur in hoc cap.q̄ clerici non habitēt cum mulieribus,niſi ſint ſibi coniunctæ in primo gradu vel ſecundo conſanguinitatis, vt mater,auia,ſoror,& amita.Itē cū ancillis,& pediſſequis

quis,quæ cum eis erant anteq̃ ordinarentur.Item cum nuribus,& vxoribus ſeruorum ſuorum.

Perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt.

a ¶ Ex familia.]quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filijs ſeparari? C.cõm.vtriuſq.iudi.poſſeſſionũ. arg.ad hoc 11.q.3.quí multos.dura enim eſſet talis ſeparatio

N On oportet.]C A S V S.Prohibetur hic ne aliquis clericus,vel continens,nec etiam aliquis Chriſtianus communia lauacra cum mulieribus habeat: quia etiam gentiles hoc maxime reprehendunt.

c ¶ Omnino.]Vnde ſi vir accedit ad balneum extraneæ mulieris, priuat donatione: propter nuptias, & mulier dote, ſi cum viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vlt. immo etiã infamis eſt, qui tenet mulieres cuſtodientes balneatorum veſtes, vt ff. de ijs qui not.infam. atletas.

Balnea multis periculoſa ſunt.

tæ,ſorores,& filiæ fratrum, aut ſororum , & quæcumque ex familia [a] domeſtica neceſſitate,etiam antequam [b] ordinarentur,iam cũ eis habitabãt;vel ſi filij eorũ iam ordinatis parẽtibus,vxores acceperunt; aut ſeruis nõ habẽtibus in domo quas ducãt,aliunde ducere neceſſitas fuerit.

Item ex concilio Laodicenſi,c.30.

¶ De eodem. C. XXVIII.

NOn oportet miniſtros altaris,vel etiã clericos quoſlibet,aut continentes ſe,aut omnem omnino [c] Chriſtianum cum mulieribus lauacra habere communia . Hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

Item Gregorius ad Ianuarium epiſcopum Caralitanũ, lib.3.epiſt.26.

¶ De eodem. C. XXIX.

Anſ.l.7.c.136.

ARchidiaconum tuum,vt audio,habitare cum mulieribus prohibuiſti; & nunc vſque in ea prohibitione deſpiceris;qui niſi [d] iuſsioni tuæ paruerit , eum ſacro ordine volumus eſſe priuatum [e].

Item ex concilio Toletano quarto,c.42.

¶ Venundentur ab epiſcopo , quæ appetunt conſortia clericorum illicita. C. XXX.

Anſ.l.7.c.148.
Poly.l.4.tit.39.

QVidam clerici legitimum non habentes coniugium, extranearum mulierum [f], vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt. Ideo,quæ coniunctæ taliter cum clericis ſunt,ab epiſcopo auferantur,& venundentur [g];illis pro tempore relegatis ad pænitentiam,quos ſua libidine infecerunt.

Item Syricius Papa Himerio epiſcopo.epiſt.1.c.12.

¶ Non habitent feminæ cum clericis , niſi quas neceſſitudo excuſat. C. XXXI.

Poly.l.4.tit.31.
Burc.l.2.c.110.
Iuo par.6.c.52.& 187.
Anſ.l.7.c.149.
C.3.

FEminas nõ alias eſſe patimur in domibus clericorum, niſi eas tantum,quas propter ſolas neceſſitudinũ cauſas habitare cum iiſdem ſynodus Nicæna [h] permiſit.

Concord. Carthag.3.c.25.

Item ex concilio Africano,c.5.

¶ Niſi maiorum iuſsione ad feminarum domicilia clerici non accedant. C. XXXII.

Anſ.l.7.c.151.

CLerici,vel continentes [i] ad viduas, vel virgines,niſi ex iuſſu,vel permiſſu epiſcoporum, aut presbyterorum,non accedant.Et hoc non ſoli faciant, ſed cum conclericis,vel cum quibus epiſcopus,aut presbyter iuſſerit. Nec ipſi epiſcopi,& presbyteri ſoli habeant acceſſum ad

ARchidiaconũ.] C A S V S. Ianuarius epiſcopus bis ꝓhibuerat archidiacono ſuo,ne cum mulieribus habitaret. Sed ipſe propter hoc non dimittebat. præcepit ergo Grego. vt eum tertio admoneat,& ſi contemnit, eum ab officio deponat.

d ¶ Qui niſi.] vt 24. q.3.de illicita.

e ¶ Priuatum.] poſt trinam communionem 1, vt extra de co hab. cler. & mulie. ſi quiſpiam.

1 Et dicunt quidam, q̧ non eſt canõ latę ſententiæ, ſed ferendæ,vt patet in decret.hic alleg.ſi quiſpiã.Arch.

QVidã.]C A S V S. Quidam clerici cum nõ haberent vxores, appetebant extranearũ mulierum, vel ſuarũ ancillarum conſortia. Quare Toletan. concilium ſtatuit, vt epiſcopus vendat tales mulieres, clericis ꝓ tempore ad pænitentiam relegatis.Caſus ſequentis c. patet.

f ¶ Mulierum.]ideſt, ancillarum.

g ¶ Et venũdentur.] Et hoc ſi filios habuerint. Si aũt filios non habuerint. claudunt in monaſterio,vt diſt. 34. fraternitatis , ne filij pereant propter eorum abſentiam.itẽ hic ſubaudi quando contrahunt cum eis tanquam cum vxoribus.aliàs non concedo,q; venundari debeat, vel in ſeruitutẽ redigi propter ſimplicem fornicationem. argu.15.quæſt.vlt.c.vlt.vt no.32. diſtinct.cor.& 34.diſt.fraternitatis.

Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio.

paratio.ff.de fun.inſtu.quæſitum.§. ſaltuarium.

b ¶ Etiam antequam ordinarentur.] idem ſi poſt: ſed ideo dicit,quia forte non haberet neceſſe tot perſonas recipere iam ordinatus,vt filius duceret vxorem in domum patris clerici:ſed ſi prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo,non debet eam eijcere. Nam,Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. extra de iureiurando,quemadmodum.

h FEminas.] Synodus Nicæna .] quæ eſt 7. ead. in omnibus.

CLerici.]C A S V S.Idem fere eſt caſus iſtius capit. cũ illo 7.eo.clericus ſolus.Duo ca.ſeq.plana ſunt.

i ¶ Continentes.] vt ſunt conuerſi & deuoti.

A D D I T I O.2.q.2.duo.27.q.1.vt lex.

a ¶ Aliqui.] hoc non poteſt intelligi, niſi de laicis propter litteram præcedentem. Sed quid ſi duo clerici dicunt me commiſiſſe fornicationẽ cum aliqua tali die, & duo laici dicunt me fuiſſe ſecum tota die in alio loco? dico præponendos laicos 1; quia ſtant pro reo. & ita patet hic, q; clericus poteſt ſe purgare quandoque cum laicis, vt 18. q. 2. in decima. vt ibi dixi.

f ¶ Non poſſunt.] ei qui poteſt laborare, non debet eccleſia prouidere: integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemoſyna eſt attendenda. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11. quia robuſti de cibo ſecuri ſine labore, frequenter iuſtitiam negligunt. vt 5. q. 5. non omnis. & dicit glo. ſuper Matthæum. Iuſtius feceris ſi iniuſte petentem correxeris, quàm ſi ei dederis, &c.

Teſtes præferendi ſũt qui pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit quod not. in authen. de here. & fal. §. ſi non abſunt. vbi dicitur, q; talis aſſertio habet in ſe implicitã affirmatiuam. Arch.

Sanctimonialibus pauperib9 debet prouidere eps.

Moniales otioſæ eſſe non debẽt.

huiuſmodi feminas; ſed vbi aut clerici præſentes ſunt, aut graues aliqui [a] Chriſtiani.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 102.

¶ Epiſcopi prouideant, ne occaſione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines ſocientur. C. XXXIII.

AD reatum epiſcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentandæ vitæ [b] præſentis cauſa adoleſcentiores viduæ, vel ſanctimoniales clericorum familiaritatibus ſubijciantur. Poly. l.4. tit. 37. Burc. l. 8. c. 55. Iuo par. 7. c. 75.

Item ex eodem, c. 103.

¶ De eodem. C. XXXIIII.

VIduæ [c], quæ ſtipendio eccleſiæ ſuſtentantur, tã aſſiduæ in Dei opere eſſe debẽt, vt & meritis, & orationibus ſuis eccleſiam adiuuent. Poly. ibidem. Iuo p. 8. c. 327.

DISTINCTIO LXXXII.

GEneraliter [d] etiam pauperibus, & ijs, qui ſuis [e] manibus laborare non poſſunt [f], epiſcopus neceſſaria prouideat.

Vnde in concilio Aurelianenſi 1. c. 18. legitur.

¶ De eodem. C. I.

EPiſcopus pauperibus [g], vel infirmis, qui, debilitate faciente, non poſſunt ſuis manibus laborare, victum, & veſtitum (inquantum † ſibi poſsibile fuerit) largiatur. † *poſsibilitas habuerit*] ori.

Itẽ Innocẽtius [h] Exuperio Toloſano epiſcopo, epiſt. 3. c. 1.

¶ Qui voluptatem officio præpoſuerit, modis omnibus ſubmoueatur. C. II.

2 PRopoſuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in Iuo par. 6. c. 57. Pann. l. 3. c. 137. Anſel. l. 8. c. 8. Poly. l. 4. tit. 32.

b AD reatum.] ¶ Vitæ.] Coguntur enim quandoque ſanctimoniales propter defectum rerum operas aliquas facere clericis, vel alijs, & per talem familiaritatẽ, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. præcipitur ergo hic, q; ſi aliquæ ſint pauperes, q; epiſcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperum. Si obijcias ſ. de conſec. diſt. 5. numquam. vbi numquam permittitur. immo iubetur ne ſint otioſæ, ſed faciant calathos, vel ſimilia, illud intellige, q; eccleſiæ poſſunt facere operas, non extraneo. 54. diſt. ſi ſeruus. in fin.

c VIduæ.] ſ. 87. diſt. cap. 1.

GEneraliter.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, q; epiſcopus debet prouidere pauperibus ſecundũ poſſe ſuum, ſcilicet illis qui laborare non poſſunt. Secunda ibi, [Propoſuiſti.] Tertia ibi, [Qui autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur diſt. 82. in qua oſtendit, q; clerici in ſacris ordinibus conſtituti nec ſuis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commiſceri carnaliter. & qualiter ſint puniendi qui poſt promiſſam continentiam fornicantur, vel de facto contrahunt, vel ſuis vxoribus commiſcentur, & quæ pænitentia iniungantur presbytero fornicanti. Et ſpectat hoc ad cap. apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. vel ad hoc, oportet epiſcopum eſſe monogamum. In principio tamen ponit de hoſpitalitate. Et primum capit. huius diſt. planum eſt.

d ¶ Generaliter.] hic depingitur 82. diſt. in qua tractat adhuc magiſter de continentia miniſtrorum, & addit, q; ſi quis miniſtrorum fornicationẽ committit, & agat pænitentiam, ex diſpenſatione poteſt remanere in ordinibus, vt ſ. ea. c. vlt. & referuntur hæc duo, quę dicuntur in hac diſtin. ad id: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine: & ad id, oportet epiſcopum eſſe monogamum. tamẽ præmittit in cap. 1. qualiter epiſcopi pauperibus & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui ſuis.] pauper enim qui laborare poteſt, ſi ſe immiſcet eleemoſynæ Imperatoris, redigitur in ſeruitutem. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11.

g EPiſcopus pauperibus.] ſ. diſt. 87. cap. 1. & 2.

h ¶ Innocentius.] qui fuit tertius à Syricio.

PRopoſuiſti.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dr̃, q; puniantur ſacerdotes & diaconi, qui non ſeruauerunt ſententiam Syricij de caſtitate. Ioan. de Fant.

CASVS. In archiepiſcopatu Toloſano ſacerdotes & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifeſtabant filij ab eis generati. quod cum vidiſſet Exuperius archiepiſcopus Toloſanus, quæſiuit ab Innocentio quid eſſet de his faciendum. Sed antequam reſpondeat, dicit ſuper hoc conſtitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore eccleſiaſtico remoueri. Deinde oſtendit, quòd ſacerdotes & leuitæ debent viuere continenter, ita etiam vt cum vxoribus carnaliter non commiſceantur. Et hoc probat vno exemplo, ſcilicet ſacerdotum & leuitarum veteris teſtamenti, qui in hebdomada ſua viuebant continenter, ita etiam vt cum vxoribus non commiſcebantur carnaliter: nec diſcedebant à templo: quibus propter ſobolis ſucceſſionem vxoris vſus fuerat relaxatus. Multo magis ſacerdotes debent abſtinere: cum quotidie ſacrificent, & poſſint eligi de qualibet natione: Et vna auctoritate Pauli apoſtoli. Poſtea docet, quòd illi clerici, qui

qui in ſacris ordinibus contraxerũt, vel ſuis vxoribus ſe iunxerunt: ſi poſſunt probare conſtitutionem Syricij non perueniſſe ad eos, in ſuis ordinibus remaneãt: ſed ad altiores non aſcendant: decetero tamen abſtineant. qui aũt contra Syricij conſtitutionem ſcienter ꝯxerint de facto, vel ſe proprijs vxoribus miſcuerint, deponanꝰ.

g ¶ Cum vxore.] multò ergo fortius ſi cum alia. Additio. Dicit q. pp reuerentiã ſacramentorũ vult eos eſſe ſanctos, id eſt mũdos ab omni labe mortali vel veniali: ſpirituali vel corporali: quod non põt eſſe qñ carnaliter vxoribus commiſcentur, ſecundum Hug.

diaconij[a] miniſterio, aut in officio presbyterij poſitos, incontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filij[b] prodiderunt. De his & diuinarũ legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij epiſcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola[c] continentia oportet impleri. Eſt enim vetus admodum ſacræ legis auctoritas iam inde[d] ab initio cuſtodita, quòd in templo[e], anno vicis[f] ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes, vt ſeruientes ſacris oblationibus, puros † & ab omni labe purgatos ſibi vendicent diuina miniſteria, neque eos ad ſacra† officia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore[g] carnale conſortiũ: quia ſcriptum eſt[h]: [Sancti eſtote[i], quia & ego ſanctus ſum, dominus Deus veſter.] Quibus vtiq. propter ſobolis ſucceſsionẽ, vxoris vſus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotiũ nullus fuerat præceptus accedere. Quo† magis[k] hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotiũ, vel miniſteriũ ſine ſucceſsione eſt; nec præterit[l] dies, qua vel à ſacrificijs diuinis, vel baptiſmatis[m] †officio vacent. Nam ſi beatus Paulus apoſtolus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tẽpus, vt vacetis orationi.] & hoc vtiq. laicis præcepit[n]; multo magis ſacerdotes, quibus & orãdi, & ſacrificãdi iuge officiũ eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere: qui †, ſi cõtaminatus fuerit carnali cõcupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare vſurpabit, aut qua conſciẽtia, quoue merito exaudiri ſe credit, cũ dictũ ſit: [Omnia munda mundis, coinquinatis autẽ, & infidelibus nihil mundũ?] Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptũ eſt: [vnius vxoris[o] virũ.] Nõ ꝗ dixit hoc, vt permaneret[p] in cõcupiſcentia generãdi, ſed propter incontinentiã[q] futurã[r]. Neq. enim integros corpore nõ admiſit, qui ait: [vellẽ autẽ omnes ſic eſſe, ſicut & ego.] Quod & apertius declarat dicẽs: [Qui autẽ in carne ſunt[s], Deo placere non poſſunt. Vos autẽ iam nõ eſtis in carne, ſed in ſpiritu.] Et [habentem filios,] non, generantẽ dixit. Sed ea plane[t],

Left margin: ꝟ. c. ſequen. — Luc. 1. — Paralip. c. 24 — † al. puri, & purgati — † al. ſacrificia — ꝟ. diſt. 31. c. eos. — Leuit. 11. & 20. — Num. 18. — † Quãto] or. — † al. orationis — 1. Cor. 7. — † al. quia — Tit. 1. — 1. Tim. 3. — 1. Cor. 7. — Rom. 8. — 1. Tim. 3.

h ¶ Scriptum eſt.] Sufficit ergo ita ſcriptũ eſſe, licet ſit durũ. arg. 19. diſ. in memoriã. ff. qui & à qui. li. ma. l. proſpexit.

i ¶ Eſtote.] Arg. contra 31. diſt. Nicæna. nã caſtitas eſt cũ propria coniuge 1.

k ¶ Quo magis.] i. quanto magis.

l ¶ Nec præterit dies.] præter ſabbatum magnum, & idem præcedentem, vt de conſe. diſt. 3. in ſabbato. Vel dic. ſacrificijs, id eſt officijs diuinis.

m ¶ Vel baptiſmatis.] cũ neceſſitas exigit. aliàs baptiſmus q fit cũ cerei benedictione, & ix. lectionibus, bis in anno tantũ fit. de conſecra. diſtin. 4. proprie.

n ¶ Præcepit.] id eſt ꝑſuaſit, vt 33. q. 4. Chriſtiano. Vel præcepit vxoribꝰ nolẽtibus cõtinere. Vel dic præceptum eſſe cũ vir accipit corpus Chriſti, vt ſcilicet nõ exigat 2: ſed reddere tenetur omni tempore.

o ¶ Vxoris.] id eſt, nõ ideo dicit eũ eſſe virum vxoris vnius, vt ea vtatur tempore ſacerdotij.

p ¶ Vt ꝑmaneret.] Argu. voces affirmatiuas reſoluendas i negatiuas. arg. ꝟ. diſ. 26. vna tãtũ. & ca. vniꝰ 3.

q ¶ Sed propter incontinentiã.] id eſt, vt ea mortua cõtineat. & ſecundã nõ ducat. & ſic negatiue legitꝰ, vnius, id eſt non plurium: argu. extra de teſti. licet.

Right margin: Sufficit ita eſſe ſcriptum. — 1 Idẽ tenet Specu. i tit. de eo qui mit. i poſ. ver. porro. & Bar. in l. mulier. §. proponebatur. ff. ad Turp. — 2 De hoc le. & not. de conſec. diſ. 2. omnis homo. — Affirmatiua in negatiuam reſoluitur. — 3 Concor. text. in l. non debet. ff. de do. & l. l. nã eius. ff. de inoffi. teſt. — Clericis cõtinentiam quis primo indixit.

a ¶ Diaconij.] Ideo non dicit de ſubdiaconis, quia non erat * tunc ſacer ordo: non tamen poterant cõtrahere. 32. diſt. ſi qui.

b ¶ Filij.] Filius enim eſt argumentũ ambulans ſuper terram de incontinentia patris. 28. diſt. priuſquam.

c ¶ Quod ſolæ.] id eſt a ſolis continentibus, vt 84. diſt. cum in præterito.

d ¶ Iam inde.] id eſt de hoc articulo.

e ¶ Quod in templo.] Sufficit ergo ſcholari ad hoc vt ſtipendium conſequatur, vt ſua vice ſeruiat eccleſiæ, ſcilicet cum ibi eſt.

f ¶ Vicis.] id eſt ſeptimanæ. aliàs eſt dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipſum.

r ¶ Futuram] id eſt quam timebat.

s ¶ In carne ſunt.] id eſt carnaliter viuentes.

t ¶ Sed ea plane.] Hic rñdet conſulationi, & reuertitur ad cõſtitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit aũt Hug. & alij q. Syricius bis emiſit conſtitutionẽ: primo illam quę erat data ab Apoſtolis, ſcilicet vt in ſacris ordinibus nullus ꝯheret, & ſi ꝯheret, deponeretur, vt 84. diſt. cũ in præterito. hæc fuit primo ab Apoſtolis ſtatuta: ſed quia aboleuerat, renouata eſt à Syricio. ꝓcedẽte tempore referebatꝰ quæſtio de talibus de quibus Innocẽ. hic loquitur: ſed tñ quia quidam prætendebant ignorantiam primæ cõſtitutionis Syricij, inde ſumpta occaſione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, ſcilicet vt ignorantes excuſarentur, vt ꝟ. ead.

diſpar, & diuerſa [a] ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quæ ab epiſcopo Syricio ad prouincias [b] cõmeauit, nõ probatur [c] † perueniſſe; his ignorantibus [d] † venia non negabitur [e]: ita vt de cetero penitus incipiant abſtinere: & ita gradus ſuos, in quibus inuenti fuerint, retentent, vt eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quòd hunc ipſum locum, quem retinent, non amittunt.

† *probabitur*] orig.

† *al. ignorationis*

¶ Si qui autem ſciſſe formam viuendi miſſam à Syricio deteguntur [f] †, neque ſtatim cupiditates libidinis abieciſſe; illi ſunt modis omnibus ſubmouendi: quia poſt admonitioné cognitá, præponédá arbitrati ſunt voluptáté.

† *al. detegentur*

a ¶ Concupiſcentia.] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex ipſa epiſtola Innocentii, quemadmodum & multa alia in hoc capite, vbi per gloſſam licuit. In epiſtola autem Syricii, quæ refertur in concilio Teleptenſi (ita enim pro Tellenſi legendũ videtur) ſic legitur.* Quid faciet? excuſabit? quo pudore? qua mente vſurpabit? qua conſcientia, quo merito hic exaudiri ſe credit?

β ¶ Non dixit hoc.] *In originali ſic legitur:* non ad permanentem in concupiſcentia generandi hoc dixit.

Itẽ Syricius Papa ad Himeriũ Tarracon. epm, epi. 1. c. 7.

¶ De eodem. C. III.

Ino par. 6. c. 50. Poly. l. 4. ut. 31.

PLurimos ſacerdotes Chriſti, atque leuitas, poſt longa

plurimos. & hanc formam ſcribit, ſcilicet ſecundæ, Innocentius Exuperio. & quòd ſcripſit bis Syricus, patet ex hoc cap. & ſequen. vbi dicitur, q quidam excuſantur ignorantia conſtitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima conſtitutione. Quidam dicunt, q non dedit de hoc facto niſi ſemel conſtitutionem, renouando conſtitutionem Apoſtolorum, & mitigando eã cum ſua diſtinctione. & ſm hoc eadem eſt cauſa deciſionis Innocentij: niſi q Innocentius vtitur diſtinctione circa conſtitutionem Syricij: & Syricius circa conſtitutionem Apoſtolorum. Tertij dicunt, q Syricius duas emiſit conſtitutiones, ſed in nullo renouauit Apoſtolorum conſtitutionem: quia Apoſtoli nihil conſtituerunt de continentia. argu. 31 diſt. quoniã. & dicit Hu. q quędam cõſtituit eccleſia, quæ non fuerunt ſtatuta ab Apoſtolis, vt de cõtinentia miniſtrorũ. 35. q. 1. §. hac itaque. in fi. Quod autem dicitur ȷ. 83. diſt. cum in præterito. quòd ſcilicet Apoſtoli docuerunt: verũ eſt exẽplo. 31. diſtin. omnino. non. conſtitutione. ſed de hoc dixi. 28. diſt. diaconi. Prima ergo cõſtitutio Syricij fuit de continentia, vt quicumque vellet promoueri ad ſacros ordines, faceret hoc non tantum promiſſa, ſed etiã præeunte continẽtia. hoc innui videtur, 77. diſt. quicũque ſed quia illa non ſeruabatur à quibuſdam prætendentibus ignorantiam, ideo aliam fecit cum diſtinctione. ȷ. ead. plurimos. nec fecit prima niſi in promouendis. promotos enim non poſſet adſtringere ſine ſuo velle: ſicut nec poſſet Papa conſtituere de acolythis iam promotis ne ꝯherent. arg. 32. q. 1. integritas. Ioann. quod falſum eſt 1, cum habeat plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. decreto. nec legibus adſtringitur, vt ff. de legib. & conſtitutio, princeps. & C. eo. digna vox. Bart. nec in primo vel in ſecundo capitu. habes, q Syricius aliquam conſtitutionem fecerit: ſed inuehitur in ſecundo cap. ꝯ incontinentes: de quibus conſultus fuerat, diſtinguendo, immo potius diſpenſando: quod patet ex verbo, monita, in principio cap. & per verbum, admonitionem in fi. & dic commeauit non conſtituendo, ſed ignoſcendo & diſpenſando, vt ȷ. ead. presbyter.

Apoſtoli de continẽtia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illam docuerũt.

1 Argu. ad hoc ſ. 32. diſtin. placuit. vbi de hoc: ſed dictum hoc oĩno falſũ eſt, niſi intelligas de promouendis. & ſic not. H. 28. diſt. de his. in fi.

a ¶ Et diuerſa.] diuerſa & bimembris. nam recipit diuiſionem, ideſt diſtinctionem, & hoc de ſecunda.

b ¶ Prouincias.] pro maiori parte.

c ¶ Non probatur.] ex hoc vr q dicit citationem ad ſe non perueniſſe, q hoc non tenetur probare: ſed potius aduerſarius tenetur probare q peruenerit ad eum: cum talis negatiua nõ poſſit probari, vt extra de elect. bonæ. Sed non eſt verum, quia credendum eſt verbo nuncij donec contrarium probetur, vt not. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item teſtes, quos. ſic ergo expone, nõ probatur perueniſſe, ideſt probatur non perueniſſe: cum enim conſtitutio ſit publice promulgata, quilibet eam tenetur ſcire. vt 16. diſt. quod dicitis. extra de poſtu. præla. ad hæc. 12. q. 2. qui & humanis, & ſecundum leges tenetur eam quilibet ſcire vſque ad duos menſes, vt in authen. vt factæ nouæ conſtitutiones. §. 1. colla. 9. ſecundum canones vſque ad ſex menſes, vt 18. diſt. decernimus, quia ergo præſumebatur perueniſſe ad iſtos, tenebantur ipſi probare ignorãtiam: & hoc eſt generale q propter præſumptionem ſumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam, vt hic, & extra de elec. innotuit. & 1. q. 3. ſi q à ſimoniacis. & C. de peri. tut. l. penul. aliãs qui dicit aliquem ſciuiſſe, hoc tenetur probare 2. vt 3. q. 9. indicas. & ff. de adminiſtr. tuto. l. hoc autẽ. quid enim peccat, qui præſentis legis inſcius priſtinam ſequitur obſeruantiam? vt C. de teſta. iubemus. in fi. Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe? dico ſuo ſacramento 3. vt 34. q. 2. in lectum. extra de ſenten. excom. ſi vero. vt not. 4. q. 5. quiſquis, in fi. 4. Ioan. Vel etiam alio modo ſi poteſt probare ſe fuiſſe in alio loco: & forte ſi præſumptio eſt contra eum, non crederem iuramento ſuo. B. Sed quid ſi collegium vel aliquis conuentus dicit ſe ignoraſſe, numquid tunc omnes iurabunt? dico q ſufficit, ſi epiſcopus cum maioribus de capitulo iurat, vt ff. de cõdi. & demonſt. municipibus. Alij dicunt, q eo ipſo probatur ignorantia, q non probatur ſcientia, vt C. qui mili. non poſ. ſuper ſetnis. lib. 12.

Probare tenetur qui dicit ſe nõ citatum.

Cõſtitutio publice ꝓmulgata i-

d ¶ Ignorantibus.] decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ordi. fac. l. vlt. ff. loca. l. ſi ignorans.

Additio. Ad idem 12. q. 2. de laicis. vbi de hoc. Dic q decretum ſecundum canones ligat ignorantes, vt dixi. 19. diſt. 1. ſuper ſumma. ibi videas. Archid.

e ¶ Negabitur.] arg. neminem ligari antequam conſtitutio ad eum peruenit: arg. diſt. 51. ante triennium. 36. q. vlti. ſi autem. 12. q. 5. ſicubi. & 47. diſt. quoniam. 14. q. 4. ſi quis oblitus. 54. diſt. ex antiquis.

f ¶ Deteguntur.] eo ipſo quòd non probant ignorantiam cum ad omnes commeauerit.

PLurimos ſacerdotes.] Casus. Quidam ſignificauerunt Syricio Papę, q plurimi ſacerdotes poſt longa tempora ſuæ ordinationis filios habuerunt tam ante ſacros ordines, quàm de vxoribus, quas poſtea de facto duxerunt. quorum quidam allegabant hoc ſibi licere ad inſtar ſacerdotum & leuitarum veteris teſtamenti.

Quidam

Quidam vero dicebant ſe per ignorantiam lapſos: & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehēdit eos, qui ſuum crimen defendebant exēplo ſacerdotū veteris teſtamenti: cum alia cauſa fuerit in illis q̄ in iſtis: & dicit eos eſſe deponendos: cum ex certa ſcientia deliquerint. Illi vero qui per ignorantiam dolent ſe lapſos fuiſſe, ad altiora non aſcendant: ſed in ſuis ordinibus remaneāt: ita tñ ꝙ decetero viuāt cōtinenter. Sequēs §. patet.

a ¶ Solius ſucceſſionis cauſa.] præcipue. nam & cauſa incontinentiæ. 32. q. 2. §. his ita.

conſecrationis ſuæ tempora, tam de coniugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimē ſuum hac præſcriptione defendere, quia in veteri teſtamento ſacerdotibus, ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nūc, quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptorque vitiorum, ſi æſtimat, quod in lege Moyſis paſsim ſacris ordinibus à Deo noſtro laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicēs: [Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum dominus Deus veſter?] Cur etiā procul à ſuis domibus, anno vicis ſuæ, in templo habitare iuſsi ſunt ſacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus poſsint carnale exercere commercium, vt conſcientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiam expleto deſeruitionis ſuæ tempore, vxorius vſus ſolius ſucceſsionis cauſa [a] fuerat relaxatus: quia nō ex alia niſi ex tribu Leui, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti.

Leuit. 20. Luc. 1.

Idem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. ibidem. Iuo par. 6. c. 50. §. quia. † *ignoratione*] orig. † *al. detecti.*

QVia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua [b] ſanctitas retulit, ignorantia † ſe lapſos [c] eſſe deflent; his hac conditione miſericordiam [d] dicimus non negandam, vt ſine vllo honoris augmento, in hoc, quo deiecti † [e] ſunt, quamdiu vixerint, officio perſeuerent: ſi tamen poſt hac cōtinentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi vero, qui illiciti priuilegij [f] excuſatione nituntur, & ſibi aſſerunt veteri hoc lege conceſſum; nouerint ſe ab omni eccleſiaſtico honore, quo indigne vſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis auctoritate deiectos: nec vnquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præſentia cauere [g] nos præmonent in futurum; ſi quilibet epiſcopus, presbyter, atq. diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inuentus; iam nunc ſibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obſeratum: quia ferro neceſſe eſt vt abſcindantur [h] † vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.

† *excidantur*] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; poſt condignam pænitentiam in ſuo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hibernenſi a.

a ¶ Hybernenſi] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrenſi, in quo non legitur. Emendatum eſt ex Polycarpo; & alio libro manuſcripto peruetuſto, in quo libro ſunt multi canones pænitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiſcopo Hybernenſi.*

¶ Quæ pænitentia ſit imponenda ſacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit. C. V.

Poly. l. 4. tit. 39. Can. Apoſt. 25.

P Resby-

b QVia aliquanti.] ¶ Vt tua.] cū ergo hic ſcribat vni: & in p̄cedēti cap. dicatur ꝙ conſtitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias cōmeauit: patet ꝙ duas emiſit Syricius conſtitutiones: & etiam q̄a hic dicit ignorantiā reſpectu primæ.

c ¶ Lapſos.] reſpectu ſcilicet ſecundæ conſtitutionis.

d ¶ Miſericordiam.] quia illa ignorantia iuris nō eos excuſat [1] à toto: ſed quia facilius cum eis diſpenſatur. Alij dicunt, quòd vnam tantū emiſit: & dicunt, ignorantia Apoſtolicæ conſtitutionis.

[1] Adde ꝙ qñq. iuris ignorantia excuſat à pœna ꝑ ruſticitatē, nō autem excuſat à nullitate actus, vt not. in l. 1. C. de interdic. matri. inter pup.

e ¶ Deiecti.] id eſt, lapſi.

f ¶ Priuilegij.] argu. contra eos, qui prætendunt ſe non debere dare decimas, quia prædeceſſores ſui nō dederunt: & ſic vti volūt priuilegijs ſuorū antiquorum. extra de deci. c. 2. & cap. quamuis. Item arg. contra illos, qui pro ſui iuris tuitione conſuetudines antiquas allegāt. vt 32. q. 4. nemo. & 1. q. 4. c. vlti.

Cōſuetudo antiqua non excuſat.

g ¶ Cauere.] arg. ex præſētibus futura præſumi. arg. diſt. 50. ſi quis diaconus. diſt. 51. præterea.

Præſumitur ex præſētibus circa futura.

ADDITIO. Hoc not. 18. diſt. pertinet.

h ¶ Vt abſcindātur.] ſic 16. q. 1. in canonibus. 24. q. 3. ecce.

QVIA AVTEM. Hic incipit tertia pars huius diſt. in qua quęritur, qualiter pænitētia imponatur ſacerdoti lapſo in fornicationem, ita quòd poſſit poſtea celebrare. Et reſpon. quòd decē annis debet pænitere. Ioan. de Fant.

PResbyter.] CASVS. Hoc cap. loquitᷣ de manifeſta fornicatione, pro qua in tempore Apoſtolorum clerici deponebātur.

ter [a], ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundum canones Apoſtolorum [b] debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem [c] beati Papæ Silueſtri, ſi in vitio non perdurauerit, ſed ſua ſponte confeſſus adiecit, vt reſurgat; decẽ annis [d] in hunc modum pæniteat: tribus quidem menſibus priuato loco à ceteris remotus pane & aqua à veſpera in veſperam [e] vtatur; tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atq. leguminibus recreetur ſine carne & ſagimine, ouis, & caſeo: ſacco indutus humi adhæreat; die ac nocte iugiter miſericordiã Dei omnipotentis imploret: finitis tribus menſibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Nec enim † debet ſacerdos publice pænitere [f], ſicut laicus. Poſtea aliquantiſper reſumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis feſtis, in quibus vino, & ſagimine [g] †, ouis, & caſeo iuxta canonicam mẽſuram vti poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & ſanguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacem veniat; pſalmos cum fratribus in choro [h] vltimus canat; ad cornu altaris non accedat; iuxta beati Clementis vocem [i], minora gerat officia. Deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni, omni quidem tempore, exceptis paſchalibus diebus, tres legitimas [k] ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto [l] ſeptimo anni circulo, ſi ſui confratres, apud quos pænituit, eius condignam pænitentiam conlaudauerint; epiſcopus in priſtinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sane ſciendum eſt, quòd ſecundã feriam vnum pſalterium canendo, aut vnũ denarium [m] pauperibus dando (ſi opus † eſt) redimere [n] poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi anni, ſextam feriam [o] (nulla interueniente

† al. etiam

† al. ſanguine

Epiſt. 2.

Epiſt. 2.

† al. operari] Poly.

tur. ſed ſancti patres in Gangrenſi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, ſtatuentes vt ſi presbyter ſponte confiteatur delictum ſuum, & velit pænitere, decem annis pæniteat iuxta modum, qui in hoc cap. exprimitur: poſtea poterit in honorem priſtinum reuocari. Eadem pænitentia erit ſacerdotibus imponenda pro ſingulis delictis, quæ depoſitionem inducũt.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidam de diſpenſatione, alij de iure: quia eps poſt peractam pænitentiã tenetur diſpenſare: arg. 50. diſt. dño ſancto. &c. vt cõſtitueret. vnde dicunt hodie ꝓ fornicatione neminẽ deponendum. niſi in ea perduret. & ideo quia hodie fragiliora ſunt corpora noſtra q̃ olim erant. 34. diſt. fraternitatis. licet eadé rõne debes dicere de quolibet crimine, vt j. eo. c. verſi. eadem quoque. & not. s. pxi. diſt. c. Maximianus.

b ¶ Apoſtolorum.] Hic concilium diſpẽſat contra Apoſtolum in pœnis, vt ſupra diſt. prox. presbyter. ſic s. 34. diſt. cognoſcamus. &c. lector.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonum B. Silueſtri.

d ¶ Decẽ annis.] Alibi dicitur, q ſacerdoti pro fornicatione imponitur pœna xij. annorum, & epiſcopo xv. 30. q. 1. ſi quis ſacerdos. &c. non debet. alibi vij. vt 33. q. 2. hoc ipſum. Sed varietas delicti inducit varietatem pœnæ: ſcilicet cum fornicatio eſt ſimplex, vel inceſtuoſa, poterit ſacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate perſonę. 26. q. 7. tempora.

e ¶ In veſperam.] nam ea hora debent comedere ieiunantes. de conſecra. diſt. 1. ſolent.

f ¶ Pænitere.] s. diſt. proxi. ſi quis epiſcopus. contra & 28. diſt. presbyter. contra. Sed expone publice, id eſt, ſolenniter.

g ¶ Sagimine.] arg. quòd licet comedere de ſagimine illis diebus quibus oua & caſeum licet comedere. 4. diſt. denique.

h ¶ In choro.] vt ibi miniſtret.

i ¶ Vocem.] quam non habemus in hoc corpore.

k ¶ Tres legitimas ferias.] ſcilicet 2. & 4. & 6. feriam, vt j. ead. innuitur. de conſecr. diſt. 3. ieiunia. & 22. quæſt. 5. cap. 1.

l ¶ Expleto.] ergo reconciliandus eſt quis peracta parte pænitentiæ: etſi tota finita non ſit, vt 12. q. 2. de viro. extra de fur. ex litteris.

m ¶ Denarium.] et ita poteſt dare denarium pro ieiunio, quod ſpirituale eſt: nec tamen ſimoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere: ſicut nec lex Iulia de ambitu, locũ habet in Romana ciuitate [1]: immo ſpirituale datur hic tantum, ſcilicet eleemoſyna pro ſpirituali. bene facit ad hoc, quia ſicut ære peccatorum iſte ſe vendidit, vt 15. q. 1. non eſt, q cuiquam. ita & pecunia ſua ſe redimat. de pæn. diſt. 1. medicina. Et eſt arg. pro commutatione pœnæ, 36. q. 1. de rap. Numquid autẽ poteſt hic ieiunare per aliũ? q videtur [2]: quia denarium poteſt dare vt ſe redimat à ieiunio; ergo multo fortius p alterius ieiuniũ poteſt liberari. Item quia ieiuniũ viui liberat mortuũ, vt 13. q. 2. animæ. de pæn. diſt. 6. c. 1. quod cõcedo ſi p propinquã perſonã ieiunet. & debet iſte denarius eſſe talis, q non euincatur ab eo cui donatur: aliàs non cõtingeret liberatio, vt C. de ſẽt. & inter. libera. ff. de leg. 3. qui concubinam. §. ſi heres. quia non intelligitur datum quod euinci poteſt, vt ibi dicitur: arg. 14. q. 5. immolans. Sed numquid pænitens ſua auctoritate poteſt hanc commutationem facere? Dicunt quidam q ſic [3]: quod non concedo in pænitentia impoſita ab homine [4]. vt extra de vo. & vo. redẽp. ex multa. in fi. Ioan. Sed certe quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere poteſt pænitens: nec decret. illa in aliquo contradicit. Bart.

n ¶ Redimere.] arg. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo poſſe recompenſari: & ita commutationem pœnarum poſſe fieri: arg. 36. q. 1. de raptoribus. diſt. 12. non cogãtur. s. 1. q. 1. nullus epiſcopus. 2.

o ¶ Sextam feriã.] ergo quartam poſſet redimere, quod enim

Fornicarionis cauſa hodie nemo eſt deponendus.

Concilium contra Apoſtolum diſpenſat.

Sacerdotis fornicarij pænitẽtia.

Ieiunantes in veſpera comedere debent.

Sagimen & lardum die veneris comedere licet.

Feriæ legitimæ ſunt tres.

1 Adde . . . Et ſimon . . . not. glo. & Bar. in l. Barbarius. ff. de offi. præt. & in l. 1. glo. 2. ff. ad leg. Iul. de ambi.

Ieiunari pôt p aliũ.

2 Ad hoc facit quia liberat qs iurãdo per aliũ, vt no. 63. diſ. ubi arg. contra ext. de offi. deleg. c. ſicũ ſimilib. Archid.

Pænitẽtia impoſita auctoritate ꝓpria mutari non pôt.

3 Adde bonum text. in l. plerũque. ff. de iure do. & in l. 2. ff. de li. le.

4 Videtur innuere, q ſit ſecus in ieiunijs indictis ab eccleſia. Sed pôt dici ſecũdũ Inn. q licet ieiunia indicta ab eccleſia nõ debe . . . cõmutari vel redimi ſine cauſa . . . tñ ea p . . . ſunt mu . . . ti: ſic vt ie . . . iuniũ . . . quod eſt . . . die Lunæ . . . fiat in ſabbato. & . . . q in quibuſdam locis Franciæ . . . vbi ſũt . . . eccleſiæ ſancti Quirini nõ ieiunatur in vigilia Omnium ſanctorum . . . ſed . . . præcedente die . . . ſecundum Inn. . . .

enim de vna negatur, de alia concedi videtur. 25. diſt. qualis.

a ¶ Eadem.] non tamen eadem diſpenſatio eſt in omnibus: quia in aliquibus prohibetur. 50. diſt. miror.

Proui-

redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadem [a] quoque pænitentia erit ſacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depoſitionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur oneroſum; ſi ſacerdos poſt lapſum, digne, vt ſupra dictum eſt pænitens, ad priſtinos redeat honores.

a ¶ Et caſeo.] *In vulgatis ſequebatur,* utatur: *quæ vox ſublata eſt auctoritate omnium fere exemplarium Gratiani manuſcriptorum, & Polycarpi, & libri manuſcripti in ſuperiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

1. 2. *PRouidendum [b] quoque eſt, ne is, qui ad ordinandum eligitur, & ſi à proprio vitio videatur alienus, conſentiendo alienis inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; non eſt grandis differentia, an lethum inferas [c], an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum poſſit, non excludit. Hinc Gregorius VII. ait in reg. lib. 6. c. 12. Romana ſynodi celebrata Anno Domini 1080. al. 1078.*

In libello Ennodij.

¶ Suſpendatur epiſcopus ab officio, clericorum ſuorum fornicationi conſentiens. C. I.

Anſ. l. 6. c. 177. SI quis epiſcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum [a], vel crimen inceſtus in ſua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus conſenſerit, vel commiſſum, ſibique compertum auctoritate officij ſui non impugnauerit; ab officio ſuſpendatur [e].

a ¶ Subdiaconorum.] *Additum hoc eſt ex originali, & Anſelmo; quemadmodum & paulo poſt verba illa,* ſibique compertum. *Notum autem eſt à tempore Gregorij primi ſubdiaconos eadem lege continentia, qua presbyteros, adſtrictos fuiſſe.*

Item Gregorius prima parte paſtoralis, c. 2.

¶ Maxime eccleſiam lædit, qui ſub nomine ſanctitatis delinquit. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 1. c. 109. Iuo p. 5. c. 323. NEmo quippe in eccleſia nocet amplius, quàm qui

PRouidendum.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prælatos. & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per 7. auctorit. Secunda ibi, [Quamquam.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hucuſque tractauit Gratianus, quod oportet prælatum eſſe ſine crimine, quod in faciendo conſiſtit. ſed quia conſentiens malo aliorum dr̃ committere crimen, ideo ſubiungit hanc 83. diſtin. in qua oſtendit, quod prælatus etiã cõſentire nõ debet peccatis alienis: quia parum differt vtrum quis homicidiũ committat propria manu, vel facienti conſentiat: quia mortem probatur inferre, qui hanc cum poteſt non excludit.

b ¶ Prouidendum.] In duabus ſuperioribus diſtinctionibus tractauit magiſter, quod ordinandus debet eſſe ſine crimine proprio. In hac diſtinctione oſtendit, quod nõ debet alienis criminibus conſentire.

c ¶ Inferas.] Simile eſt ĩ. 86. diſt. paſce. & extra de ſen. excommu. quantæ. & patet hic, quod medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet valere apud eum vita illius, quàm propria pecunia, vt 86. diſt. non ſatis. Sed quid ſi infirmus diues eſt, & nihil vult dare medico: numquid gratis tenetur eum curare? Videtur quod non: cum nemo de ſuo cogatur facere beneficium, vt 10. q. 2. precariæ. cum etiam medicus licite poteſt recipere mercedem [1], vt 14. q. 5. non ſane. Dico quod tenetur eum curare ſuis impenſis [2]: & ſi conualuerit, repetat expenſas: quia vtiliter geſſit negotium eius, vt ff. de negot. geſt. Pomponius. etiã ſi moriatur æger, poteſt petere impenſas: quia ſufficit ſi vtiliter cœpit gerere, licet euentus nõ ſit ſecutus, vt ff. eo. tit. ſed an vltro. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicuti. nec põt ei obijci, quod cauſa pietatis fecerit ſumptus illos: niſi eſſet propinquus infirmo [3], vt C. eo. alimenta. Sed quid ſi infirmus phibet ne aliquę medicinę dentur ei? tunc dicunt quidam, quod medicus nullam habet actionem, vt C. de nego. geſt. l. vlt. Sed dico quod eum inuitum poteſt curare: ſicut inuitum poſſet extrahere de domo ruitura. 23. q. 3. ipſa pietas. Inuito enim poteſt conferri beneficium, vt 45. diſt. & qui emẽdat [4], immo præſumo ipſum fuiſſe furioſum, cum illa verba dixit in ægritudine, vt ff. de condi. inſtit. quidam. & extra de ſucceſ. ab inteſta. c. fina. Sed quid dices, ſi quis vult me interficere niſi dem ei pecuniã, numquid teneor ei dare vt me liberem à morte? ita vr, per hoc quod hic dr̃, & 86. diſt. non ſatis. in princ. Dicunt tamen quidam, ſolos prælatos ad hoc teneri, vt 12. q. 2. gloria. & 16. q. 1. c. vlt. Alij dicunt, quod quilibet tenetur redimere vitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23. q. 3. non in inferenda.

SI quis eps.] CASVS. Quidam epi pretio interuenientibus vel precibus conſentiebant clericis ſuæ diœceſis in fornicatione ſtare, vel inceſtu: & eos nõ puniebant. Quæſitũ fuit à Gregorio quã pœnam pati debeat? Et rñdet quod ſuſpendi debẽt ab officio & beneficio.

d ¶ Pretio.] De hac materia inuenies 16. q. 7. decimas. & 1. q. 1. c. vlt. & cap. nullus epiſcopus. ĩ. 23. q. 4. c. ſi is qui. & cap. ſi illic.

e ¶ Suſpendatur.] id eſt deponatur. 1. q. 3. ſi quis epiſcopus. aliàs eſſet contra 11. q. 3. Teugualdum.

ADDITIO. Vel dic quod ponit pœnam ſolius conſenſus ſecundum L. cuius etiam fuerant verba, quæ præcedunt. De hoc legit̃ & not. ĩ. 32. diſt. eos. in fi. ibi videas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quòd nemo magis in eccleſia nocet quàm prælatus delinquens: quia nullus

1 De hoc not. 1. q. 1. qui ſtudet. ibi videas.

2 Adde ar. ad hoc bonum in l. non tantũ. ff. de app. & ff. de reli. & ſump. fu. l. at ſi quis. §. Labeo.

3 Si eſt coniuncta perſona videtur donaſſe, niſi proteſtetur: ſecus ſi eſſet extraneus ſ fenere. eodem modo diſtinguit ff. de relig. & ſum. fu. ſi quis. §. ſed interdũ. Archid.

4 Adde ad hoc not. in l. ſoluendo. in glo. 2. ff. de neg. geſt. & in l. ſolutionem. ff. de ſolu.

nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam : & alij ſumunt ab eo exemplum delinquendi : & ideo epiſcopus qui tales non corrigit, magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

a ¶ Redarguere.] ſ. diſt. 40. ſi Papa. 6. q. 1. oues. quia vult magis placere ſilendo, quàm diſplicere redarguendo.

dibus malorum. Sed dicit Anacletus, ꝙ ex hoc facto maxima pernicies oritur circa ſubiectos. quia prælatus qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & ſicut nouerca odit priuignum, ita negligentia correctionem & diſciplinam.

peruerſe agens nomen vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere [a] præſumit; & in exemplum culpa vehementer extenditur [b]; quando pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Epiſcopus [a] itaque, qui talium crimina non corrigit [c], magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317. ex Gregorio.

a ¶ Epiſcopus.] *Hæc non ſunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2. q. 7. c. qui nec regimus, ex Auguſtino (cui etiam reliqua huius capitis antea tribuebantur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur. Ceterum ijdem collectores; Burchardus quidem lib. 1. c. 13. Iuo autem parte 5. c. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶ Qui non reſiſtit erroribus, conſentit. C. III.

ERror cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cum minime defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis [d] deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis [e] occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Deuſdedit p. 2. Eleuterius Papa ad Galliæ prouincias, & orientales in epi. ad Iulium, & Aegyptij in epiſt. ad Felicem II.

Item Pius, epiſt. 1. ad omnes Chriſtifideles.

¶ Non prodeſt ſuo errore non pollui, qui alieno conſentit. C. IIII.

QVid enim prodeſt illi ſuo errore non pollui [f], qui [g] conſenſum [h] præſtat erranti?

Item Gregorius [a].

¶ Qui non occurrit, conſentit erranti. C. V.

COnſentire videtur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi [i] debent, non occurrit [k].

Poly. l. 4. tit. 31.

a ¶ Gregorius.] *In epiſtolis impreſſis Beati Gregorij non habetur. Verũ lib. 7. epiſt. 117. Syagrio epõ Auguſtodunenſi poſt ea verba,* qui non reſtiterit, *in regeſto manuſcripto peruetuſto & in Polycarpo, vbi ipſa epiſtola integra refertur, hæc ſequuntur.* Nam conſentire videtur erranti, qui corrigenda, vt reſecari debeant, non occurrit. Quia vero, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa, epiſt. 1. epiſcopis omnibus.

¶ Miſerrimus eſt epiſcopus, qui malorum laudibus gloriatur. C. VI.

NIhil illo eſt paſtore miſerius, qui luporum [l] laudibus gloriatur. Quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. Nullus

Anſ. l. 6. c. 154. Iuo p. 5. c. 237. in fine.

Delicta maiorũ alios corrũpunt.

b ¶ Extenditur.] Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Non corrigit.] cum eſt clamor de talibus. extra de ſi. licet Heli.

ERror.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi poſſum reſiſtere errantibus, & perturbare peruerſos, & negligo: mala eorum videor approbare per conſenſum: & ſocius criminis, ſum cum manifeſto facinori non obuiem. Sequentia autem duo cap. plana ſunt.

d ¶ Cum poſſis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato. arg. 23. q. 4. ita plane. Sed H. de quolibet. 24. q. 3. tam ſacerdotes.

e ¶ Societatis.] Impropriè ſumitur hoc nomen ſocietatis: quia inhoneſtarum rerũ ſocietas nulla eſt. ff. pro ſocio. nec prætermittendum.

QVid enim.] f ¶ Nõ pollui.] directè. nam occaſione alterius bene polluitur ſi ei conſenſerit.

g ¶ Qui.] infra 22. q. 5. ſi quis.

h ¶ Conſenſum.] De triplici conſenſu dĩ 2. q. 1. notum. in ſi.

COnſentire vi.] i ¶ Corrigi.] ſ. 11. q. 3. qui conſentit. ſ. 23. q. 3. oſtendit. & 24. q. 3. qui aliorum.

k ¶ Non occurrit.] ſi. ff. de iure pat. adigere. ff. de noxa. ſi ſeruus. in fin. ff. de ijs q no. infa. qd ergo. §. 1.

SICVT AVTEM. CASVS. Hucuſque oſtendit, ꝙ aliquis peccatis alienis conſentire non debet. Nunc vero oſtendit, ꝙ laudibus malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

NIhil.] CASVS. Quidam prælati gloriabantur lau

l ¶ Luporum.] id eſt laicorum 1 : qui quandoque dicuntur oues, vt 2. q. 7. oues.

1 Scilicet malorum: lupi ſunt qui in eccleſia eſſe videntur cũ non ſint, & cum poſſunt non infeſtant. de conſec. diſ. 4. quomodo. ve- non ob- liud. in ſ- ſm Lau.

a ¶ Place-

a ¶ Placere.] ſic 21.q.1.ca.1.ſimile extra de deri.cōiug. c.diuerſis.ſimile.ff.de oper.liber.duorum.
b ¶ Labiorum.] id eſt, prædicandi: vel etiam redarguendi.
c ¶ Obligata.] ſi.infra 8.q.2.c.viri.& c.dilectiſſimi.
d ¶ Ne-

SOlicitam.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima reprehendit deſides epiſcopos, & hoc per duo c. Secunda, ibi, [Quod autem.] Tertia ibi, [Similiter.] Quarta ibi, [Presbyterorum]. Io.de Fan.

ergo paſtorum, placere [a] lupis, & gregibus ouium poteſt. Perdit enim labiorum [b] memoriam mens terrenis obligata [c] carceribus. Sicut † artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia; ita nouerca eruditionis eſt negligentia [d].

† al. Sicut autem

a ¶ Labiorum] *In epiſtola Anacleti legitur*, laboris: *apud Anſelmum, & in vno ex vetuſtis codicibus Gratiani*, laborum: *vnde potuit irrepſiſſe mendum: quod tamen ob gloſſam non eſt ſublatum.*

2 *Quamquam ſacerdotem tam à ſuis, quàm ab alienis criminibus oportet eſſe immunem; tamen ſi aliorſum ſeſe habuerit, non ideo verba ſuæ prædicationis debent contemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat à ſordibus peccatorum.*

Burc.l.1.c.204. ex dictis Hiero. Iuo p.5.c.318.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, quod prælatus debet eſſe ſine crimine. Nūc vero ſupponit 84.diſt. in qua oſtendit Grat. quod prælatus debet habere ſolicitudinē circa ſubiectos. Et habet hæc diſt. 4. articulos. In primo dicitur, quod epiſcopus debet eſſe ſolicitus circa tuitionem pauperū & monaſteriorū. In ſecundo agitur de munditia ſacerdotū. In tertio, quod ep̄s debet eſſe monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

e ¶ Solicitū.] Tria capitula apoſtolicæ regulæ hic breuiter tangit, quod epiſcopus debet eſſe prudens [1], continēs, monogamus.

1 Prudētia conſiſtit in ſcientia litterarū: ſed nō videtur eſſe aſtutus qui in his quæ debet agere peruigil non eſt, & ſolicitus: & ita patet quod eſſe ſolicitū refertur ad eſſe prudētem ſecundum Hug.

DISTINCTIO LXXXIIII.

1 *SOlicitum [e] quoque, & vigilantem oportet eſſe epiſcopum circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, tuitionem monaſteriorum. Quod ſi facere neglexerit, aſpere corripiendus eſt.*

Vnde Gregorius Anthemio ſubdiacono Campaniæ, lib.xi.epiſt.29.

¶ Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit. C. I.

PEruenit ad nos, fratrem, & coepiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem, negligentemque in cunctis exiſtere; vt in nullo, quia eſt epiſcopus, agnoſcatur: adeo vt neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſiue filij eccleſiæ, vel oppreſſi pauperes † [f] eius erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant; nec aliquam ſupplicantibus ſibi † in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis accommodet; & (quod adhuc dici eſt grauius) conſilia [g] ſapien-

† al. vel pauperes
† his] orig.

PEruenit ad nos.] CASVS. Paſchaſius epiſcopus in duobus delinquebat. ſ. quòd non curabat defendere monaſteria & pauperes & oppreſſos: & præterea conſilia ſapientum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio ſubdiacono reprehēdendo eū, quod talia prætermittebat. & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs epiſcopis, vel coram quibuſdā de nobilibus ſubiectis, quod ſi ſic non corrigat, Romam eſt trāſmittēdus: vbi ſaltē diſcat qualē cōueniat eſſe ſacerdotē, vel prælatum eccleſiaſticū.

f ¶ Pauperes.] quorū curā non per ſe, ſed per archipresbyterū vel archidiaconū gerere debet, vt ſ.88.diſt. epiſcopus gubernationem.

d ¶ Negligentia.] ſupra 38.diſt. ignorantia.

QVAMQVAM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicit, quod licet mali ſacerdotes ſint culpandi: tamen non deſpiciendi. Io.de Fa.

ADDITIO. Et nota, hic malum prælatum lixinio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic. cap. ſi fuerit. Alibi monetario. 1.q.1.quod quidam. & vide quod dixi.44.diſt.cap.1.& in ſumma & dic, lauat, ſcilicet conditionaliter, ſecundum Hug.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod prælatus debet eſſe immunis à ſuis peccatis & alienis. ſed quamuis ſit peccator, non tamen eius doctrina debet contemni: quia ſicut lixiuium per cinerē fluens lauat ſordes, & nō lauatur: ſic doctrina per malum ſacerdotem miniſtrata lauat auditores à ſorde delictorum.

g ¶ Conſilia.] Vnde Augu. dicit, quod à puero nōdum anniculo paratus eſt doceri, vt 24.q.3.ſi habes. aliàs ſtultus eſſe conuincitur, vt 22.diſt.de Cōſtantinopolitana. Qui enim bono conſilio nō acquieſcit, ammittere debet dignitatē: exēplo Roboam, qui ſenioribus non acquieuit.7.q.1.denique. vel ad inſtar vxoris Loth, quæ conuerſa eſt in ſtatuam ſalis, & dicit lex, quod ea firmitate nitūtur, quæ cōſilio geruntur. C.de repud.l.3. cum etiam conſilio clericorū debeat ep̄s diſponere de rebus eccleſiæ. extra de ijs quæ ſi. à præla. ſine cōſe.ca.nouit. & iſte nō excuſatur quia potuit ſcire. ſed noluit 2.38.diſt. qui ea. nec iudici licet deuiare à reſponſis prudentum. inſtit. de iure nat. §. reſponſa. & dicit lex: quòd tunc non prodeſt alicui ignorantia, quia potuit ſcire per ſe vel per alium. ff. de bon. poſſ.

Doctrina eſt ab oībus accipiēda. Cōſilio bono eſt acquieſcendum.

2 Ad hoc. 37.diſtin. §.vlt. c. nō omnis.

Ignorantia nō excuſat illum qui ſcire potuit per ſe, vel per alium.

poſſ.in bonorum.ff.de iuris & facti ign.regula.
a ¶ Sapientum.]prima q.1.eſtote.
b ¶ Ab altero.]ſupra,diſt.38.c.vlti.
c ¶ Poſſit.]Nam omne artificium,&c.ff.de leg.3.ſeruis legatis.§.ornatricibus.

CVm in præterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus ſacris ordinibus,& in eccleſia orientali.Eſt ergo caſus.In primo concilio Carthaginen.conſtitutum fuit,vt epi,presbyteri,diaconi,& ſubdiaconi abſtinerent à matrimonio contrahen-

tum [a], & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere, vt quod per ſe nequit attendere, ab altero [b] ſaltem poſsit [c] addiſcere. *& infra.* ¶ Quod ſi ita eſt, non ſine culpa tua eſſe cognoſcas,qui eum obiurgare, atque coercere,vt dignum eſt, diſtuliſti [d]. Quia ergo hoc totum nõ ſolum ipſum reprobat, ſed etiam ad ſacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus,vt eum coram alijs ſacerdotibus,& † quibuſdam de filijs ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari. Si vero (quod non credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentauerit; ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus, vt hic poſitus diſcere [f] poſsit, quid, vel qualiter ſecundum Dei timorem [g] agere conueniat ſacerdotem.

paulo plenius apud B. Greg.

† *vel*] orig.

Ibidẽ paulo inferius.

Idem ad eundem eodem lib.epiſt.33.

¶ De eodem. C. II.

NVntiatum eſt nobis Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, vt immemores honoris ſui, neque erga eccleſias,neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum, & pauperũ ſe tuitionem impendant. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus,vt eis à † te conuocatis,ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas; quatenus deſides vlterius eſſe non debeant: ſed ſacerdotalem ſe habere zelum, & ſolicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuſte ſecundum Deum agere conuenit, vigilantes [h] exiſtant, vt nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentem eſſe cognoueris; ad nos eum ſine aliqua excuſatione [i] tranſmitte: vt quàm ſit graue,nolle ab his, quæ reprehenſibilia,& valde vituperanda ſunt, corrigi; regulari in ſe valeat [k] diſtrictione ſentire.

† *al. ad*

2 *Quod autem de munditia caſtitatis ſacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari ſeruientibus intelligendum eſt.*

Vnde in Carthaginenſi concilio 2. c.2. Aurelius epiſcopus dixiſſe legitur.

In Carthag.codicis canon. c. 3.& 4.

¶ Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentiam in omnibus ſeruent. C. III.

CVm in præterito [l] concilio de continentiæ, & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres conſcriptione † quadam caſtitati per conſecrationes annexi ſunt. Epiſcopos,inquam,presbyteros,& diaconos ita placuit, vt cõdecet ſacroſanctos antiſtites,&Dei ſacerdotes,

† *al. conſtrictione caſtitatis per*

diſ.31. epos.

d ¶ Diſtuliſti.] Hoc ideo, quia iſte erat legatus iſtius prouinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.]ideſt,epiſcopalis.
ADDITIO. Hoc ideo vt magis verecundetur.H.& hoc ſi publice peccauit. 45. diſt. ſed illud. aliàs ſecus, vt in gl.ſeq.alleg. 15. q.5.c.1.ſecundum Io. de Fan.
f ¶ Diſcere.]15. q. 5. c.1.
g Dei timorem.] 28. diſt.quia ſunt.

Vigilantibus iura ſcripta ſũt.

NVntiatum.]CASVS. Epiſcopi Cãpaniæ negligentes erant circa eccleſias & monaſteria, & circa pauperes& oppreſſos. Scribit ergo Greg.Antemio ſubdiacono,vt epiſcopos in vnum conuocet:& eos ſuper his rebus ita corrigat & emendet, q de cetero apud Papam querela iterari non poſſit. q ſi negligentes fuerint, Romam trãſmittantur, vt ibi per diſtrictionem ſentiãt quàm graue ſit à prauis non corrigi.
h ¶ Vigilantes.]Nam vigilantibus ius ciuile ſcriptum eſt. ff. de ijs quę in frau.credi. pupillus.in fine.
i ¶ Aliqua excuſatione.]Arg. in hoc caſu nõ licere appellare [1]. Argum.j.27.q.1.ſi cuſtos.& c.ſi homo.arg. extra de appel. cum ſit Romana. & c. reprehenſibilis.dic inſufficienti, ne ſit cõtra. extra.de offic.de leg.c.ex parte.
K ¶ In ſe valeat.] vt ſi ſtultus fuit in culpa, ſapiens ſit in pœna,vt 38.diſt. qui ea. & 27.q.1.ſi cuſtos. & c.ſi homo.

1 Hoc ideo qa videtur appellatio interponi ad malitiã confouendã.ar.C.de offic.præ. prætori. l. 1.extra de app.ſuggeſtum. &c. ad noſtrã. Sed tu. dic excuſatione non ſufficiẽti.aliàs ſecus,extra de offi. de leg.ex parte ſm Ioan. de Fan.

QVOD AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinct.in qua probat duabus auctoritatibus, q diaconi, presbyteri, & ſubdiaconi debent eſſe caſti. Ioan.de Fant.
CASVS. Supra in 81.diſt.oſtenſum eſt de munditia ſacerdotũ & diaconorũ. Nũc vero dicit idẽ eſſe intelligẽdum de ſubdiaconis,& eſt iſte ſecundus articulus.

trahendo ſicut à tempore Apoſtolorum fuit obſeruatum. Poſtea ſecundo fuit congregatũ concilium ab ipſis epiſcopis:& forte alij plures etiam prædictã cõſtitutionem confirmauerunt.& approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] ſcilicet in primo concilio Car-

Carthag. † Hoc cap. & ſequens intelligit H. de matrimonio contrahendo, quod ſcilicet non licet presbyteris vel diaconis.

a ¶ Qui ſacramentis in diuinis ſeruiūt.] id eſt ſubdiaconi. & quod dicit ĩ. ead. ab vxoribus abſtinendum, dicas de

latis, aut de facto. Nam dicunt, q̀ iſta * cap. facta fuerint ante tẽpus Gregorij, qui introduxit continentiá miniſtris. 31. diſt. ante trienniū. id eſt ſubdiaconis: presbyteris vero & diaconis Syricius introduxit immo dicunt, q̀ olim ſacerdotes poterant ħere ante Syricium, vnde & Moyſes contraxit. Exponunt ergo Apoſtoli docuerunt exẽplo & opere, & admonitione, ſecundum Hug. non inſtitutione vel conſtitutione ſecundum alios.

* *Vide notata ſupra diſt. 31. in verba Gra. in prin.*

diſt. 31. c. aliter.

necnon & leuitas, vel qui ſacramentis [a] diuinis inſeruiunt, continentes eſſe in omnibus; quo poſsint ſimpliciter, quod à Deo poſtulāt, impetrare: vt quod Apoſtoli docuerūt α, & ipſa ſeruauit antiquitas [b] nos quoq; cuſtodiamus. ϵ Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt. Omnibus placet, vt epiſcopi, presbyteri, & diaconi, vel † qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus abſtineant. Ab omnibus dictum eſt; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.

† *al.* &

α ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, exemplo, *quod eſt ſublatum: quia neque in ipſo ſecundo Carthaginenſi, aut impreſſo, aut manuſcripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon conuenit, neque in vetuſtis Gratiani exẽplaribus habetur: & ex gloſſa videtur translatum in textum.*

ϵ ¶ Cuſtodiamus.] *In codice canonum cap. 5. vnici Carthaginenſis ſequuntur hæc,* Fauſtinus epiſcopus eccleſiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, Legatus eccleſiæ Romanæ dixit, Placet vt epiſcopi, &c. *quæ in recentioribus Colonienſibus conciliorū editionibus adſcripta ſunt alijs characteribus. Verum in priſca Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c. 3.

¶ De eodem. C. IIII.

In eod. cit. c. 25.
In Africa. c. 37.
diſ. 32. c. placuit
† *al. propria*

CVm de quorumdam [c] clericorum, quamuis erga vxores [d] proprias, incontinentia referretur; placuit epiſcopos, & presbyteros, & diaconos [e] ſecundum priora † ſtatuta etiam ab vxoribus continere; quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueantur [f] officio: ceteros autem clericos ad hoc non cogi; ſed ſecundum vniuſcuiuſque eccleſiæ conſuetudinem [g] obſeruari debere γ.

γ ¶ Debere.] *In codicibus impreſſis hæc ſequebantur,* contra Martinus Papa [ſi lector viduam duxerit,] vt ſupra legitur, Sed illud, vbi neceſsitas; hoc, vbi nulla neceſsitas vrget. *Quæ ſunt expuncta: quia in vetuſtis codicibus, aut non habentur, aut ſunt adſcripta in margine.*

3 *Similiter, quòd Monogamus epiſcopus eſſe iubetur, etiam ad reliquos ordines eccleſiaſticos deriuari oportet.*

Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconen. epiſcopo, epiſt. 1. c. xi.

¶ Laica ſit tantum communione contentus clericus viduam, aut ſecundam ducens vxorem. C. V.

Anſ. l. 8. c. 5.
Iuo. p. 6. c. 51.

QViſquis

& Moyſes contraxit. Exponunt ergo Apoſtoli docuerunt exẽplo & opere, & admonitione, ſecundum Hug. non inſtitutione vel conſtitutione ſecundum alios.

b ¶ Antiquitas.] à tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. diſt. plurimos.

CVm de quorumdam.] CASVS. In concilio Carthagin. 6. relatum fuit, q̀ quidam clerici cōtinentiam non ſeruabant, & ideo ſtatutū fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi abſtineant ab vxoribus ducẽdis; & ſi duxerint, deponantur. Ceteri autẽ clerici ad hoc cogi nō debent, ſed vniuſcuiuſque eccleſiæ conſuetudo debet ſeruari. ſed ego Barthol. Brixien. ſatis credo, q̀ hæc duo c. intelligi poſſunt in eccleſia occidentali. & de matrimonio iam contracto, quo vti nō debent clerici in ſacris ordinibus conſtituti. Et ita formabis caſum, vt ſupradicti non vtantur matrimonio iam contracto promiſſa iā cōtinentia cū vxoribus, & bene etiam dixit quoſdā ſic ītelligere.

c ¶ De quorumdā.] ordo. cum referretur de incōtinentia quorumdam clericorū, placuit, &c.

d ¶ Vxores.] cum q̀bus profeſſi erant cōtinentiam ſeruare.

e ¶ Et diaconos.] & ſubdiaconos. 32. diſt. placuit. vbi ſunt eadem verba.

f ¶ Remoueantur.] ĩ. diſt. 81. miniſtri.

g ¶ Conſuetudinẽ.] 32. diſt. cap. placuit. & cap. quoniam in quibuſdam.

cas de ducendis: & ſecundum hoc ſuppletur hic, q̀d dicitur in c. ſeq. in quo non fit mentio de ſubdiaconis, p illud quod habemus 32. diſt. placuit. in quo ſunt fere eadẽ verba. & eſt ſimiliter Carthagi. concil. & hic dicit H. q̀ Apoſtoli non inſtituerunt de nō vtendo iam ꝯtcto: quia ſi Apoſtoli hoc īſtituiſſent, orientales hoc admiſiſſent ĩ. Alij vero intelligunt ea de ꝯtcto: & quod dicit infra, etiam ab vxoribus, dicūt ante legitime ſibi copu-

Vĩ 31. diſt. aliter.

SIMILITER. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probatur, q̀ nullus bigamus poteſt eſſe clericus. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra 26. diſt. dictum eſt, q̀ epſ debet eſſe monogamus: Nunc autem dicit Gratia. idem eſſe ſeruandum in alijs clericis, & iſte eſt tertius articulus.

QVisquis.] CASVS. Tarraconenſis epiſcopus quæſiuit à

fuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt viduas, vel ſecundam vxorem. Et reſpondet, q debent deponi, & inter laicos redigi.

a ¶ Clericus.] in minoribus ordinibus conſtitutus, q a de alijs non poſſet intelligi 1.

1 Nam ſi primo tales ↄtraxiſſent bigamiam, ordinari nõ poſſent. 32. diſt. ſi quis viduarum. 50. diſt. nõ cõfidat. Ar.

b ¶ Viduam.] ſ. diſ. 34. lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit.] & ita non incidit in canonem qui cum verberauit. & hoc verum erat tempore Syricij, qui præceſſit Innocentium, qui edidit illud. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Sed quid hodie? H. dicit, q incidit, quia iſte coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic, q vbi contraxerit cum corrupta, vel vidua, ſtatim priuatur omni priuilegio, prout hoc cap. dicit, & c. altercationis. cõſtitu. Grego. x. de big. lib. 6. Si vero cum virgine, tunc eſt in eius optione, an velit retinere priuilegium, an non. Si vult retinere, portabit coronam, & viuet clericaliter. ſi non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidam contradicãt. Ioan. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioan. B. Item patet hic, q priuilegium perditur per actum contrarium, vt extra de conſti. cum acceſſiſſent. & c. cum M.

Clericus ſciens cum corrupta perdit omne priuilegiũ clericale.

d ¶ Quam.] ſcilicet communionem.

e ¶ Poſſidere.] arg. incorporalia poſſideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus 2. & ſcientia poſſidetur 2, vt 16. q. 1. reuertimini. immo lex dicit plane, q ius poſſidetur. ff. cõia præd. l. 2. extra de cau. poſſ. cum eccleſia: & ita facit ad hoc, q reſtitutio communis poſſit peti vt aliarum rerum.

Incorporalia dicitur quãdoque poſſideri.

2 Et ideo in eligendi pſcribitur. q dic, vt plene no. Gof. extra de elect. humana. & hic adde quod not. 1. q. 1. nullus eps.

nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus eſt presbyter, id eſt, ſenior, niſi Abraham, qui paucioribus annis legitur vixiſſe.

g ¶ Sapientiam.] 7. 35. q. 6. c. 2. ſic 20. diſt. de quibus. ff. de iure immu. ſemper. ff. de fide inſtru. l. 2. & l. vlt. argu. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. ſi. habes extra de elect. cum nobis olim 3.

3 Vbi pa[...] q quis [...]pellitur [...]pter de[...]ctum æ[...]tis. Archid.

clericus [a], aut viduam [b], aut certe ſecundam coniugem duxerit [c], omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica ſibi tantum communione conceſſa. Quã [d] ita demum poterit poſſidere [e], ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum vero nomen, quamquam à ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat ſapientiæ, quàm caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Presbyteri ſeniores dicuntur non tam ætate, quàm ſapientia. C. VI.

Anſ. l. 7. c. 96. Burc. l. 2. c. 5. Iuo p. 6. c. 25.

PORro Moyſi præcipitur, vt eligat presbyteros [† id eſt ſeniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur [Gloria ſenũ canicies,] hæc † vero canicies ſapientiam [g] deſignat, de qua ſcriptum eſt [Canicies hominum prudentia eſt.] Cũque nongentos & amplius annos ab Adam vſq. ad Abraham vixiſſe homines legerimus; nullus alius [h] prius appellatus eſt presbyter, id eſt ſenior, niſi Abraham, qui multo paucioribus vixiſſe annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem; ſed propter ſapientiam presbyteri nominantur.

Nu. 11. exod. 24. † Abſunt iſta ab or. Prou. 20. † al. hic Sap. 4. apud 70.

DISTINCTIO LXXXV.

HOſpitalitas vero vſque adeo epiſcopis eſt neceſſaria, vt ſi ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo, lib. 12. epiſt. 6.

Io. Diac. l. 3. c. n.

¶ Hoſpitalitatem neſciens non fiat epiſcopus. C. I.

ARchidiaco-

PRESBYTERORVM. Hæc eſt iiij. pars diſt. In qua dicitur, q ſenes presbyteri non vocantur niſi propter ſapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt quartus articulus, vbi oſtendit, q licet presbyter dicatur propter ſenectutem, magis tamen congrue dicatur propter ſapientiam.

f ¶ Maturitatem.] id eſt ſapientia, ſcientia, & moribus. 1. q. 1. viliſſimus.

POrro.] CASVS. Anacletus probat in hoc cap. q duplici de cauſa dr presbyter, ſcilicet propter ætatem, & hoc oſtendit exemplo Moyſi; qui cum non poſſet ſuſtinere laborem ad populũ gubernandũ, elegit ex pcepto Domini lxx. presbyteros, id eſt ſeniores Iſrael, qui cũ eo populũ gubernarent. Similiter oſtendit, q presbyter vel ſenior dr pp ſapientiã. & hoc probatur exẽplo Abrahæ, vſque ad tempus cuius, licet homines vixiſſent

h ¶ Alius.] ante Abraham. Melchiſedech enim fuit ſacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de iſto Melchiſedech: ſed dic ſecundum Lau. q non legimus eum appellatum presbyterum, licet ſacerdotem. De hoc etiam not. 63. diſt. porro. Archid.

HOſpitalitatis.] Hic ponitur 85. diſt. in qua de hoſpitalitate tractatur, quam ſi quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] CASVS. Vacante eccleſia Anconitana tres fuerunt ibi electi, nõ temeritate cõcertantiũ, ſed bono zelo. Primo, archidiaconus eiuſdẽ eccleſię, qui dicebat Florentinus. Secundo, fuit electus Ruſticus diaconus eiuſdẽ eccleſiæ. Tertio, Florentius diaconus eccleſię Rauennatis: ſed archidiacono Florentino tria obijciebãtur. ſ. q erat ſenex, & nullo modo ad regimẽ aſſurgere poſſet; & q ſic erat tenax, q in domo ſua numquã amicus ad charitatem intraſſet, & q a iurauerat ſe nũquã fore epm. Ruſtico vero licet

ꝛto, licet homo vigilans eſſet, obijciebatur, quòd pſalmodiam ignoraret. Florentius vero Rauennatis eccleſiæ diaconus neſciebatur qualis eſſet, licet ſolicitus diceretur. Scribit ergo Gre. Ioanni epiſcopo, vnà cum epiſcopo Armenio Anconitanæ eccleſiæ viſitatore, vt in-

† al. Florentinum,] al. Florentium archidiaconum

num † Florentinum [a] eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatum fuerat electus, ſcripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere; ſed ita ætatis ſenio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non poſsit aſſurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] exiſtere, vt in domo eius amicus ad charitatem numquam introeat. Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; ſed, quantum aſſeritur, pſalmos ignorat. Florentium vero diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, ſolicitum eſſe nouimus; ſed qualis ſit interius, omnino non ſcimus. Ideoque fraternitas tua vnà cum fratre, & coepiſcopo noſtro Armenio ſupraſcriptæ eccleſiæ Anconitanæ viſitatore illuc feſtinet accedere, & diligenter de moribus † ſingulorum [e] requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato archidiacono dictum eſt, quia numquam amicus domum eius ingreſſus eſt, ſi ita ſe veritas habeat, & vtrū ex neceſsitate, an ex tenacia † talis ſit; aut ſi ita ſenex eſt, vt ad regendum non poſsit aſſurgere; vel ſi tactis ſacroſanctis [f] Euangelijs (ſicut nobis nuntiatum eſt) iuſiurandum præbuerit, numquam ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono, quantos [g] pſalmos minus teneat, perſcrutandum eſt. Florentio autem diacono Rauennati, ſi nullum, ſicut diximus, crimen eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum [h] eius agi neceſſe eſt, vt ei debeat ceſsionem concedere: non tamen ex noſtro mandato, vel dicto; ne contra ſuam voluntatem [i] eum cedere † videatur.

† al. de vita, & moribus

† al. tenacitate

† al. concedere] in recentioribus editionibus !

inquirant iſta, & primo de archidiacono, & poſtea de Ruſtico: qui ſi inuenti fuerint indigni, confirment tertium, ſi crimen ei non obſiſtat, & hoc de voluntate archiepiſcopi ſui.

a ¶ Archidiaconum Florentinum.] aliàs Florentinum archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ Senio.] ecce quòd ſenectus impedit promouendū, ſed non deijcit promotum, vt 7. q. 1. petiſti. extra de renuntia. litteras.

c ¶ Ita tenacem.] nota, quòd auaritia impedit promouendum, vt 42. diſt. §. 1. [1] nam domus clerici erit omnibus communis 16. q. 1. quoniam.

d ¶ Qui ab omnibus.] id eſt, à minori parte capituli. Vel dic, quòd hic plures ſimul fuerunt electi, vt ſi quis reprobaretur, alter aſſumeretur, vt 61. diſt. ſtudij. & 56. diſt. apoſtolica.

e ¶ Singulorum.] item hic patet, quòd primo examinantur electi de propria eccleſia, quàm de extranea: & ſatis patet hic, quòd licet extraneus electus ſit à maiori parte, quòd tamen præfertur ille, qui eſt de gremio eccleſiæ, vt dixi 61. diſtin. cap. nullus inuitis. & cap. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tamquam maior, quàm diaconus: quia maiores & ſeniores ſemper præferuntur in electione minoribus, vt 74. diſt. epiſcoporum. & 75. diſt. cap. vlt.

f ¶ Sacroſanctis.] Videtur ergo, quòd propter tale iuramentum aliquis repellitur ab epatu. quare cū iuberetur de hoc inquiri, ſi propter hoc non repelleretur? H. diſtinguit, ſi iurans hoc intellexit, quòd nollet recipere epiſcopatum quæcumque neceſſitas inſtaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud ſeruare, vt 7. q. 1. ſcias. & 1. q. 1. in ſcripturis [2]. Sed ſi alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22. q. 4. §. illicitum. Semper autē intelligitur iuramentum eſſe temerarium cum non ſubeſt neceſſitas [3], vt extra de iureiur. & ſi Chriſtus. Si autem ignoratur an generaliter intellexit, vel non: tunc præſumo, quòd tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiur. ad noſtram. Sed numquid tale iuramentum excludit electum. Nō videtur, vt extra de renun. cum inter. in fine. extra de iureiuran. ſicut noſtris. Nec temerariū iuramentum repellit à beneficio, vt extra de teſti. ſpo. ſolicite. nec à teſtimonio, vt extra de teſti. intimauit. extra de teſti. cog. peruenit. cum pœnitentia vnius anni imponatur pro temerario iuramento, vt 22. q. 4. qui ſacramento. E contra videtur, quòd non poſſit eligi, vt hic patet: ſicut nec eligere poteſt qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Item quia etſi eſſet illicitum, tamen propria auctoritate non poteſt venire contra illud, vt 22. q. 4. innocens. extra de elect. venerabilem. Item quia lex dicit, quòd gratia ei facienda eſt, qui hoc iurauit, ſ. ſe ordini non interfuturum, vt ff. ad municip. Imperatores. non ergo eſt ius commune. Sol. credo quòd poſſit eligi, dummodo pœnituit de tali delicto: quia temerarium iuramentum non irrogat perpetuam infamiam iudicio meo, ſed tantum ſolenne. Ioan. Ego credo Ioannem bene dicere. B.

g ¶ Quantos.] de iure debet totum pſalterium ſcire. 38. diſt. omnes. & 23. diſtinct. qui epiſcopus. extra de electio. cum nobis olim.

h ¶ Apud epiſcopum.] not. quòd aliquis ante poteſt eligi, quàm poſtulari à ſuo epiſcopo. 76. diſt. dilectionis. & 63. diſt. litteras. extra de renunt. poſt tranſlationem.

i ¶ Voluntatem.] arg. epm non debere cogi, vt concedat clericum ſuum ſine volūtate ſua. arg. diſt. 63. litteras. 76. diſt. dilectionis. nā nemo cogitur aliquem à ſua poteſtate liberare. C. de emanci. nec auus. nec cogitur quis inuitus mutare familiam. C. de adop. l. pen. §. 1. ſimiliter nec abbas compellendus eſt monachum ſuum concedere. 1. quæſt. 2. quàm pio. & 58. diſtin. c. 1. & 2. ita nec epiſcopus, in Auth. de ſanctiſ. epiſcop. §. nullum autem epiſcopum. Item argum. quòd mandatum Papæ ſic eſt interpretandum, vt nulli faciat præiudicium [4], vt 9. q. 3. nunc vero. extra de offic. deleg. ſuper eo. 99. diſtinct. ecce. C. de emancip. nec auus.

[Marginal notes, left:] Senectus impedit promouendū. Auaritia promouēdū impedit. [1] Adde ad hoc qd le. no. extra de præb. cū iamdudū. 16. q. 7. & hoc in fin. ter. & arbitror. Canonicus de gremio fertur extraneo. Maiores minoribus in electione præferunt. Iurans ad epiſcopatū non accedere, an ſit ab epiſcopatu repellendus.

[Marginal notes, right:] [2] Ad idem 16. q. 1. §. nos autē. ſecundum Lau. [3] Vel dicit temerariū. id eſt, de re illicita factū, vt nor. 22. q. 4. diffinitio. Arc. Subditū laxare nō cogitur quis. [4] Scilicet multū. ſic no. Io. & B. extra de verb. ſigni. olim. i glo. vlti. in fin. Arch.

Docto.

DOctorem.]Hæc diſ.diuiditur in 8.partes;in quarum prima probat tribus auctoritatibus,q. eps & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne:ſin autem corũ peccata imputantur illis.Secũda ibi,[Si aũt.] Tertia ibi,[In doctrina.]Quarta ibi, [Liberalẽ.] Quinta ibi, [In ipſa.] Sexta ibi, [Similiter.]Septima ibi,[Vel percuſſor.] Octaua ibi,[Prohibetur.]Io.de Fan.

d ¶ Non homines.]23.quæſt.4.duo iſta.ſ. de pæn. diſ. 1.quamobrem.ſ.diſtin.45. ſunt namq;.

e ¶ Non ſæuientis.]quia hoc ſolum bene agitur,vt vita hominum corrigatur,&c.ſ.de pæn.diſ.1.importuna.& c.quia diuinitatis.24.q.3.cum ſancti.

DISTINCTIO LXXXVI.

DOctorem autem [a] *epiſcopum oportet eſſe, ne inferiorum culpa in eum refundantur, qui docendi officium accepit; quod exequi neſcit, vel negligit.*

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquilegienſi epiſcopo,epiſt.3.& 84.ſeu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. C. I.

INferiorum culpæ [b] ordinum, ad nullos magis referendæ ſunt,quàm ad deſides,negligentesque [c] rectores: qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorẽ [a] diſſimulant adhibere medicinam. Anſ.l.6.c.155.

a ¶ Auſteriorem.] *Sic legitur in epiſtola 84. Verum in epiſtola tertia eiuſdem Leonis legitur*, neceſſariam. *Reliqua vtrobique eadem ſunt.*

Item Leo epiſcopus Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, epiſt. 90.ſeu 92.in princ.

¶ Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda. C. II.

ODio habeantur peccata,non homines [d]: corripiantur tumidi,tolerentur infirmi; & quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt, non ſæuientis [e] plectatur animo, ſed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet,facientis culpam habet. C. III.

FAcientis [g] culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere,negligit emendare [h]. Scriptum quippe eſt: [Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui cõſentiunt facientibus.]participes iudicãtur. ¶ Et libat Domino proſpera,qui ab afflictis pellit aduerſa. Et negligere, cũ poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere.

Greg.l.7.reg. ep.114.indict.2. Pelagius 2. ep. 3.Eleuterius ſ. diſt.83.c.error. 2.q.7. negligere,& 23.q. 3.c. qui poteſt. Iuo p.6.c.115.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apoſtolicę regulę: oportet epm eſſe doctorẽ,vt inferiorũ culpæ in eũ non refundãtur: quod fieret ſi neſciret docere, vel negligeret. Et habet hæc 86.diſt.7.articulos, qui in ſuis locis diſtinguentur.

a ¶ Doctorem aũt.] In hac diſt.86.repetit illud capitulum apoſtolicæ regulæ:oportet epiſcopũ eſſe doctorem. Hæc autem doctrina debet conſiſtere ĩ diſciplina correctionis,& in ſermone p̃dicationis.In diſciplina, vt corrigat ex charitate, & cum lenitate:non ex odio: nec modum excedat in correctione. ſed ſi exceſſerit,veniam nõ cogitur à ſubditis poſtulare [1]. In ſermone prædicationis:ſcilicet vt prædicet ſciẽtiam ſacræ ſcripturæ,non humanæ.infra.ead. cum multa. Replicat etiã in hac diſtinctione capitulum, oportet epiſcopum eſſe hoſpitalẽ: ſed verbis alijs: ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe liberalem. Lau.

Doctrina epi in quo conſiſtit.

1 Vt ĩ.ea.c. quando.

ADDITIO.vt ĩ.ea.fratrẽ cum ca.ſeq.vſque ad §.ſimiliter.vbi repetit cap.non parcus.ſed alio modo.in ca.ſi. repetit ca.non cupidus.Archid.

INferiorum culpæ.] CASVS.Aquilegien. patriarcha non corrigebat vitia ſubditorum:vnde Leo ipſum reprehendit:& oſtendit, q. inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligunt,faciunt in populo peſtilentiam.

b ¶ Inferiorum culpæ.] Nota quòd per culpam ſubditorum probatur negligentia prælati, vt 18.diſtin.propter.& cap.peruenit.

c ¶ Negligenteſque.] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis.de conſecra.diſtin.1.nemo.2. ff. ad leg. Aquil.ſi ſeruus §.ſi fornicarius.81.diſt.dictum.Ioan.

ODio.]CASVS.Dicitur hic, quòd peccatores tumidi ſunt corrigẽdi:& infirmi,qui ex fragilitate peccant, tolerandi, & cum correctio fit, ex charitate fiat, non ex odio.

f ¶ Sed medentis.]vt 23.q.5.prodeſt.eſt etiam opinio ſimilis in auth.de manda.prin.§.non permittas 2.coll.3. Laur.

FAcientis.]Aliàs incipit, culpam proculdubio facientis.

CASVS. Quidam prælati in proprijs perſonis non delinquebant, ſed delinquentes corrigere negligebant: ſed dicit Ioan. Papa. Non ſufficit prælatos non peccare in propria perſona, ſi delinquentes non corrigant:ideo hortatur eos vt ſint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælati culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.]Hic Ioan.ligat arenas ſine cæmento. & idem decies dicit.B.

h ¶ Emendare.]Culpã habet facientis qui negligit.hoc exaudi poſt admonitionem:argu.27.quæſt. 1. ſi cuſtos. nam aliàs eſſet eadem pœna negligentiæ,& cooperationis:quod falſum eſt.1.q.1.quidquid.

a ¶ Et

Innocentiæ tres ſunt gradus.

a ¶ Et primus.] Nam tres ſunt innocentiæ gradus. 23.q.4.ita plane.primus eſt,malum non facere; ſecundus eſt facientibus non cõſentire; tertius peccantes ſi poteſt corrigere.45.diſt.c.tria.&c.dux.
b ¶ Alieno.] ſ.6.q.1.qui crimen.in fi.37.diſtin.legant. vnde

Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus[a] innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latum pandit delinquẽtibus aditum, qui iungit cum prauitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui nõ puniri proprio, qui puniendus eſt alieno[b] peccato.

¶ Caput hoc ex varijs ſententijs hinc inde collectis confectum eſt: quarum prima vſque ad verſ. emendare. *ſumpta eſt ex epiſtola beati Gregorij 114.lib.7.indict.2.Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 Si autem in corripiendo quis modum exceſſerit, non à ſubditis, ſed à Domino veniam petat.

Vnde Auguſtinus de vita[a] clericorum.

¶ Veniam à ſubditis non petat, qui in corripiendo modum exceſſerit. C. IIII.

Iuo p.6.c.384. † in ipſis] or.

QVando neceſsitas diſciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura[c] compellit; ſi etiam ipſi † modum vos exceſsiſſe ſentitis; non à vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis: ne apud eos[d], quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas[e]. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis[f].

a ¶ De vita.] *Inter opuſcula B. Auguſtini anno Domini 1481. Parmæ impreſſa, ſunt tres ſermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Auguſtini, tomo decimo referuntur duo ſub numero 52. & 53. ad fratres in eremo. Tertius autem cum epiſtola 109. omnino conuenit; ſed quæ in epiſtola diriguntur ad monachas, in ſermone diriguntur ad viros. Ex iſtis tribus ſermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt ſuis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.*

3 In doctrina vero ſacræ ſcripturæ, auctoritatem debet epiſcopus præferre, non ſæcularium litterarum peritiam oſtentare. Non enim epiſcopalis officij eſt grammaticam exponere, ne laudes[g] Iouis perſonent ore pontificis.

Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo, lib. 9. epiſtola 48.

vnde expone, id eſt, alieno, de conſenſu alieni peccati. nã regulariter de alieno peccato nullus punitur, ſaltem in alio ſæculo.1.q.4.iam itaque & c.crimen.& 83.diſ.quid prodeſt.& ſ.ca.quid prodeſt.7.q.1.§.cum autem.Io.

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. & ſecundus articulus, vbi dicitur, quòd ſi prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam à ſubditis, ſed à domino.

QVando.] CASVS. Quidam prælati dum ex charitate corrigerent ſubditos; exceſſerunt modum in corrigendo. Quæſitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à ſubiectis. reſpondet quod non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendatur à ſubditis: ſed à domino petere debent, qui nouit quod ex benignitate hoc fecerint.

c ¶ Dura.] nimium. & tunc peccat prælatus venialiter.23.q.4.qui peccat, in fin. ſic & qui pauperem exaſperat importune petentem.25.diſtin.§.criminis.ſ.2.q.7.nos ſi.contra. Sed illud ex humilitatis leuitate: hoc ex auctoritate prælaturæ: vel ſubaudi, illud eſt caſuale & voluntarium: hoc autem regulare & neceſſarium. Vbi autẽ prælatus ex odio modũ exceſſit, debet veniam poſtulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad leg. Aquil. quẽadmodum. §. magiſtratus. Ideo aũt magis parcitur prælatis, ſ. in hoc caſu, quàm in alijs: quia vix põt quis in cura rei familiaris peccatũ euitare.25.diſt. qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter exceſſit: quo caſu nõ tenet. ff. vi bon. rap. l.2.§.ſi publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm alijs, vt ibi patet, vt extra de ſenten. excom. ſi vero.

Prælatus modũ excedẽs in correctione, an debeat à ſubditis veniam petere.

d ¶ Ne apud eos.] 2.q.7.nos ſi incompetenter.contra.

e ¶ Frangatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatẽ: quia ſæpe nimia familiaritas cõtemptum generat. ff. de officio præſi. obſeruandum. ff. de officio proconſu. ne quidquam. §. circa. quod verũ eſt inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Ioan. illa ergo auctoritas, Vade prius recõciliari fratri tuo antequam offeras ad altare: de prælatis non intelligitur, niſi quando ex odio procedunt.

Familiaritas nimia parit contemptum.

f ¶ Diligatis.] id eſt, diligere debeatis.

IN DOCTRINA. Hæc eſt 3. pars diſt. & tertius articulus, vbi continetur, quòd prælati debent proferre auctoritates diuinæ ſcripturæ in ſua doctrina, & non grammaticã exponere: quia in ore pontificis non bene ſonant laudes Iouis.

g ¶ Ne laudes.] Iuppiter ex alto periuria ridet amantum.

¶ Sacram ſcripturam, non grammaticam debet epiſcopus exponere. C. V.

CVm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudijs nunciata, ita cordi noſtro nata eſt lætitia, vt negare [a] ea, quæ ſibi fraternitas veſtra concedenda popoſcit, minime valeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine verecundia memorare non poſſumus) fraternitatē tuam, grammaticam [b] quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſumus vehementius aſpernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt, in gemitum & triſtitiā verteremus [c]: quia in vno ſe ore cum Iouis laudibus [d] Chriſti laudes non capiunt [e]. Et quàm graue, nefandumque ſit epiſcopis, canere [f], quod nec laico religioſo conueniat, ipſe conſidera. Burc.l.1.c.97. Iuo p.4.c.161. & p.5.c.199.

4 *Liberalem* [g] *quoque neceſſitatem patientibus ſacerdotem eſſe oportet: aliàs autem vacuum portabit nomen epiſcopi.*

Vnde Gregorius ſcribit, lib. 5. epiſt. 29. ſeu cap. 129. Secundino ſeruo Dei inter cætera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi. C. VI.

FRatrem noſtrum Marinianum [h] epiſcopum verbis, quibus vales, excita; quia obdormiſſe eū ſuſpicor. *& infra.* ¶ Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficere, vt remotus [k] ſtudeat ſedere, & de manu minime fructificare: ſed largam manum habeat; neceſsitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum [m] epiſcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum, & perſonarum: rerum, vt non omnia vni, ſed ſingulis quædam præſtentur, vt pluribus prodeſſe poſſimus; iuxta illud Prophetæ: [Diſperſit, dedit pauperibus:] perſonarum, vt primum iuſtis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines ſunt: ſed quia peccatores.* Pſal.111.

CVm multa.] CASVS. Multa bona relata ſunt Greg. de epiſcopo Deſiderio: de quibus lætatus eſt Papa intantum etiam, q quidquid dignum peteretur ab eo, concederet. Poſtea fuit ei ſignificatum, quòd grammaticam ſuo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. eſt contriſtatus, quòd totum gaudium quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Grego. & docet ne de cetero talia faciat: quia laudes Iouis cum Chriſti laudibus non cōueniunt.

a ¶ Vt negare.] Arg. q ſi ſubditus honeſtus eſt, prælatus eius iuſtas preces eius debet exaudire. ĵ. 12. q. 2. religioſam. & 35. q. 9. veniam. — Preces iuſtæ ſunt exaudiendæ.

b ¶ Grāmaticam.] Sed quomodo iſte exponebat grammaticā populo? quia forte dicebat: cum ego dico homo, intelligatis tam de mare quàm de femina: quia communis generis eſt. ff. de verb. ſig. hominis appellatione. Sed melius dic. q grāmaticā hic appellat ſciētiam auctorum. Recitabat enim in eccleſia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione ſua 1. — Fabulas poetarū prædicando, moraliter exponere nō multū laudatur. — 1 Et hoc patet ibi, cū laudibus Iouis, &c. Laur.

c ¶ Verteremus.] id eſt, deberemus vertere.

d ¶ Laudibus.] ſ. diſ. 37. cap. 1. & 2. c. legimus. & §. cur ergo.

e ¶ Non capiunt.] Vnde Ouidius: [Nō bene cōueniunt, nec in vna ſede morantur Maieſtas & amor, &c. — Ouidius.

f ¶ Canere.] Laudes Iouis, agmina Chriſti.

LIBERALEM. Hæc eſt quarta pars diſtin. & quartus articulus: vbi dicitur q epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes: aliàs vanum habet nomen epiſcopi.

g ¶ Liberalem.] Hic §. reſpicit illum §. proxi. ſ. diſtin. 85. hoſpitalitas.

ADDITIO. Et ſcias, quòd hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo: liberalis eſt aliàs largus & munificus, licet non hoſpitetur alios, ſecundum Hug.

FRatrem noſtrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus eſt epiſcopus: & nolebat aliud facere, niſi legere & orare, ſicut in monaſterio conſueuit facere. ſed de pauperibus & hoſpitibus nullam curam habebat. Vnde Gregor. ſcribit Secundino ſeruo Dei, vt moneat eum, quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶ Marinianum.] iſte de monacho factus fuit epiſcopus: & tota die volebat legere, vt in monaſterio faciebat.

i ¶ Mutet.] ſupra diſt. 81. valet. ĵ. diſt. 100. rationis.

K ¶ Vt remotus.] infra diſt. 88. epiſcopus nullā. contra. Sed aliud eſt nulla neceſſitate faciente curam rei familiaris ſuſcipere, & lectionum atq; orationum ſtudio tepide inhærere; quod ibi interdicitur: aliud in neceſſitate alijs ſubuenire: & propter proximos cōtemplationis ſtudium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶ Patientibus.] magis tamen religioſis ſuccurat. 16. q. 1. c. vlti.

m ¶ Vacuum.] quo ad etymologiam: quia non eſt ſuperintendens. 8. q. 1. qui epiſcopatum.

n ¶ Nomen.] immo & nomine & re priuandus eſt, vt 88. diſt. quæ ipſis. 68. diſt. chorepiſcopi. 2

IN IPSA. Hæc eſt quinta pars diſtin. in qua dicitur, quòd epiſcopus non debet dare hiſtrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: niſi forſan in ſumma neceſſitate intuitu naturæ. & hoc probat x. auctoritatibus, Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt quintus articulus, vbi docetur, q in liberalitate habendus eſt modus rerum & perſonarum.

Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, ſed ſingulis diuidantur, quod probatur auctoritate pſalmi. Perſonatum, vt primo iuſtis ſubueniamus, poſtea peccatoribus, quibus debemus ſubuenire in eo, q; ſunt homines, & non in eo, q; ſunt peccatores: quod per ſequentia probat. ¶ Pro-

mulat, qui populum vocibus delectat, vt 92. diſt. in ſancta. ſed ad laudẽ Dei bene, vel ob aliam iuſtam cauſam: puta recreationis: quia debilis eſt vel infirmus. de conſecr. diſt. 3. peruenit. verſi. fin.

ADDITIO. Dumtamẽ obſcœnos motuꝫ corporum ante ſe fieri nõ patiatur. 34. diſt. presbyteri. de conſecr. diſt. 5. non oportet. Archi.

c ¶ Peccator.] j. 23. q. 4. duo.

Vnde Auguſtinus tract. 100. ad c. 16. Ioannis.

¶ Immane peccatum eſt res ſuas donare hiſtrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 84.

DOnare res ſuas hiſtrionibus [a] vitium eſt immane, non virtus. Et ſcitis de talibus [b] quàm ſit frequens fama cum laude: quia ſicut ſcriptum eſt: [Laudatur peccator [c] in deſiderijs animæ ſuæ; & qui iniqua gerit, benedicitur.] *Pſal. 9.*

Idem in pſ. 102. ad verſi. [Faciens miſericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 31. † *amat*] orig. & ſic deinceps. † *al. publicãt*

j QVi venatoribus [d] donãt; quare donant? dicant mihi; quare donãt venatori? Hoc in illo amant †, in quo nequiſsimus eſt: hoc in illo paſcunt; hoc in illo veſtiunt: ipſam nequitiam publicam † ſpectaculis omnium. Qui donant hiſtrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus [e], quare donant? numquid non & ipſi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, ſed nequitiam operis humani.

d QVi venatoribus,] Not. q; venatio quædam oppreſſiua eſt, & hæc illicita eſt, vt j. diſt. 6. §. vlt. quædam arenaria, quædam ſaltuoſa. Arenaria eſt, cum quis pugnat in arena cum beſtia dentata, & ad hoc locat operas ſuas. hanc qui exercet, peccat mortaliter, & qui eã aſpicit: & qui eam exercet, infamis eſt: niſi gratia virium ſuarũ experiendarum. ff. de poſtulat. l. 1. §. item ſenatus. De hac loquitur hoc c. & duo ſeq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuoſa eſt, quæ fit in ſiluis & ſaltibus, & hæc licita eſt: tamen eſt illicita ex tempore, vt in Quadrageſima, & diebus ieiuniorum. j. ead. an putatis. niſi in neceſſitate. argu. j. 23. q. 8. ſi nulla. Item ex perſona: quia clerico non eſt licita, etiam ſi pauper ſit ſecundũ quoſdam, vt 34. diſt. quorumdam, quia poteſt aliàs victum quærere. 91. diſt. clericus. nam faciat ciſtas & calathos & retia. de conſecr. diſt. 5. numquam. Laico *Venatio eſt multiplex.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

Iuo ibidem

ij QVi venatoribus donant: nõ homini donant, ſed arti nequiſsimæ. Nam ſi homo tantũ eſſet, & venator non eſſet, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in pſ. 147.

¶ De eodem. C. X.

Iuo p. 13. c. 32.

VIdent homines venatorem, & delectantur: væ miſeris, ſi non ſe correxerint. Qui enim vident venatorẽ, & delectantur; videbunt Saluatorem, & contriſtabuntur.

Inter opera adſcripta Hieronymo, tomo 7.

Item Hieronymus in pſ. 90. ad verſ. [Sperabo in Domino.]

¶ Prohibemur.] aliter debemus.

Hiſtriones à promotione prohibentur.

DOnare.] CASVS. In iſtis quatuor cap. ſcilicet donate. qui venatoribus. vident. reprehendit Auguſtinus illos, qui donant hiſtrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum cauſa, vt malam exerceant artẽ, non attendentes in eis naturam Dei, ſed nequiſſimam artem: ſed ſi donarent eis quia homines ſunt, non eſſet peccatum.

Dare turpibus, an ſit pmiſſum.

a ¶ Hiſtrionibus.] iſti hiſtriones prohibentur à promotione. 33. diſt. maritum. & à corpore Chriſti. de conſecr. diſt. 2. pro dilectione. & infames ſunt. 4. q. 1. c. 1. & ff. de ijs. qui no. infa. l. 1. §. ait prætor.

1 Arg. 23. q. 3. duo iſta. 11. q. 3. quoniam multos. in fi.

b ¶ Talibus.] dare cauſa vanæ gloriæ pro exercitio ſui vitij, immane peccatum eſt, ſed in neceſſitate 1 non, Idem de venatoribus & meretricibus. in talibus enim non vitium eſt fouendum, ſed natura ſuſtentanda eſt. Sed quid de cithariſtis & alijs, qui varijs vtuntur inſtrumentis, numquid eſt licitum audire ea vel tangere, vel talibus perſonis aliquid dare? Et quidem ſi ad voluptatem vel luxuriam, non: quia Deum manibus ſti-

Cithariſtę, & alij varijs vtentes inſtrumentis an peccent.

licita eſt ob neceſſitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete ſine ſtrepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piſcibus. de conſe. diſt. 5. numquam. De ſaltuoſa loquitur. infra ead. Eſau. & duo. ſeq. capit.

e ¶ Meretricibus.] meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. cau. l. 4. §. ſed quod meretrici. Sed nonne cauſa affectionis meretricibus dare poſſumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, q; ſic pactione non præcedente, ſed cauſa remunerandi bene poſſumus poſt factum, quod non credo: quia ſemper peccatum eſt dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. 3. §. 1 Rem autem quam dedi meretrici, repetere non poſſum. Sed pignus. non pignoratitia, ſed rei vendicatione poſſum, vt C. de condic. ob turp. cau. l. 2. non in text. ſed in glo. Hug. quia conuenitur tunc tamquam quilibet alius poſſeſſor 2. ff. ad exhib. de eo. §. heres.

Meretricibus ſine peccato dari nequit.

2 Arg. j. C. de don. l. 1. vbi de hoc.

ESau.]C A S V S. Hæc tria cap. intelliguntur de iis, qui uenantur cauſa delectationis. Dicitur ergo hic, quòd Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet. Nam piſcatorem ſanctum inuenimus, ſed venatorem non.

a ¶ Venator erat.] dum venator permanet, ne obijciatur de Euſtachio. 50. diſt. ferrum.

b ¶ Piſcatores.] ſed quare prohibetur venari, & non piſcari; quia forte piſcatio fit ſine clamore, venatio non: vel quia maior eſt delectatio in venatione: dum enim quis eſt in venatione, nihil poteſt de diuinis cogitare.

Venatio ꝓhibetur, ſed nõ piſcatio.

QVid prodeſt.] C A S V S. Dicitur hic, ꝙ nõ prodeſt abſtinentia ad vitam æternam, ſi quis luxuriari in venationibus velit. Idem dicitur in ſequenti capit. immo (quod plus eſt) nõ ſolum tenetur de ſuis peccatis, ſed etiã de peccatis ſeruorũ ſuorum, quos ſecum ducit.

c ¶ Ieiunare.] efficaciter ad ſalutem.

AN putatis.] d ¶ Seruulos.] non tamen ſerui debent ei obedire. 11. q. 3. non ſemper. excuſantur tamẽ quo ad quid, vt 22. q. 5. qui ꝯpulſus. C. de ſepul. vio. l. 2. C. de iis qui ſibi in teſt. aſſcri. l. vlt. non in totum; quia in atrocibus non debent obedire. ff. de reg. iur. ad ea. ff. de act. & obl. ſeruus. & dominus tenetur ꝓ omnibus peccatis eorũ. extra de teſt. ſicut. & 22. q. 5. qui compulſus.

tractantur in cap. præſenti vſque ibi, pulchra etiam liberalitas. vbi tractatur præcipue de modo, vſque ibi, ſuper Lucã. exinde oſtendit præceptum de miſericordia impendenda eſſe commune & generale omnibus.

i ¶ Domeſticos.] niſi extraneus indigeret ad mortem, &

¶ De eodem. C. XI.

ESau venator erat [a]; quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem; piſcatores [b] inuenimus ſanctos. — Iuo p. 13. c. 53.

Item Ambroſius in homilia 33. de Quadrageſima.

¶ De eodem. C. XII.

QVid prodeſt ieiunare [c] viſceribus, & luxuriare venatibus? abſtinere cibis, errare peccatis? — Iuo p. 13. c. 54.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XIII.

AN putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad eccleſiam vigilat, non beatorum martyrum loca ſancta perquirit; ſed ſurgens congregat ſeruulos [d], diſponit retia, canes producit, ſaltus, ſiluaſque perluſtrat? ſeruulos, inquam, ſecum pertrahit, fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes, & voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena; neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quàm de perditione ſeruorum. — Iuo ibidem.

Item Ambroſius lib. 1. de officijs, c. 30.

¶ Quæ ſint in liberalitate ſeruanda. C. XIIII.

NOn ſatis eſt bene velle [e], ſed etiam benefacere. Nec ſatis eſt iterũ benefacere; niſi id ex bono [f] fonte, hoc eſt ex bona [g] voluntate proficiſcatur. *& infra.* ¶ Perfecta liberalitas [h] fide, cauſa, loco, tempore commendatur, vt primum opereris circa domeſticos [i] fidei. Grandis culpa, ſi ſciente te fidelis egeat †; ſi ſcias eũ ſine ſumptu eſſe, fame laborare, ærumnam perpeti; qui præſertim egere erubeſcat: ſi in cauſam ceciderit aut captiuitatis ſuorum [k], aut calumniæ, & non adiuues: ſi ſit in carcere, & pœnis, & ſupplicijs propter debitum [l] aliquod iuſtus excrucie-

Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 10.

Gal. 6.

A D D I T I O. argu. ad hoc. C. de accuſa. l. non ideo. Archid.

NOn ſatis.] C A S V S. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ nõ ſufficit opera charitatis velle, niſi opus addatur exterius, ſi fieri poteſt, & econuerſo. in ſecunda parte oſtendit, ꝙ in operibus charitatis nouem ſunt cõſiderãda. ſ. fides, cauſa, locus, tempus, modus, ꝓximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In tertia dicitur, ꝙ miſericordia cõmunis & generalis eſt omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secũda pars incipit ibi, [Item perfecta.] Tertia, ibi, [Nam & ſi.] Sequens cap. patet.

e ¶ Velle.] cum facultas adeſt, & neceſſitas inſtat. aliàs ſufficit bona voluntas cum charitate. 45. diſt. duæ. ſi. extra de eo, qui mit. in poſſ. conſtitutus.

Voluntas bona ſufficiat.

f ¶ Ex bono.] aliàs non eſt bonũ, arg. ff. mãd. l. 1. §. 2. & l. ſi procuratorem; 32. q. 5. ſicut.

g ¶ Ex bona.] informata. ſ. charitate. Laur. ‡

‡ Vt 12. q. 5. ſic enim, ſm Hug.

h ¶ Liberalitas.] not. in liberalitate eſſe attedẽdam fidem, cauſam, locum, tempus, modũ, neceſſitudinem, ætatẽ, debilitatẽ, cõditionem, quæ diligenter & ordine

& domeſtici non: tunc enim prius extraneo ſubuenirem. Sed quid ſi pater meus eſt infidelis, & æqualiter indiget cum fideli. cui teneor magis? Pet. Manducator vocauit hanc quæſtionem tenebroſam aquam in nubibus aeris. poſſet tamen dici, ꝙ magis fideli: quia hic dicit, fideli. & ĩ. ea. cauſam præſtat natura, non gratia. Hu. præfert patrem infidelem, vt dixi. 30. diſt. c. 1. 2. arg. 23. q. 8. §. ecce. infi.

i ¶ Suorum.] quia quis magis timet in filiis, quàm in ſe. ff. quod met. cau. iſti quidem. § vlt.

K ¶ Propter debitum.] hic loquitur ſecundum ea tempora, quando ſi debitor nõ erat ſoluendo dabatur creditoribus ad puniendum ipſum. hodie autẽ ſi aliquis cõuenitur ex maleficio, & nõ eſt ſoluendo, puniri ꝯ poteſt. 14. q. 6. ſi res. ff. de pœn. l. 1. §. 1. & hoc caſu non eſt ei ſubueniendum, nec redimenda eſt pœna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. ſi autẽ conuenitur ex contractu, non eſt cruciandus, ſed ſufficit, ꝙ cedat bonis. C. qui bo. ced. poſ. l. 1. & unanis eſt actio, &c. ff. de do. ma. l. nã ſi. tenetur tñ ſi poſt puenerat ad

tur [a](nã etſi omnibus debetur miſericordia,tamẽ iuſto amplius:)ſi tẽpore afflictionis ſuæ nihil à te impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortẽ [b], plus apud te pecunia tua valeat,quàm vita morituri;non eſt leue peccatũ [β].

α ¶ Non ſatis.] *Hinc vſque ad* c. ſi quid vero. *in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Anſelmum eſt vnicum caput.*

β ¶ Non eſt leue peccatum.] *Verba hæc non ſunt ibi apud Ambroſium,ſed tamen apud Anſelmum,& in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

Polyc.ibidem Anſ.ibidem.

¶ De eodem. C. XV.

† al. Deus] or. 3. Reg. 19.

DOminus † non vult ſimul effundi opes,ſed diſpenſari, niſi forte,vt Heliſæus,qui boues ſuos occidit, & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domeſtica; ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

Anſ.ibidem. Polyc. ibidem.

¶ De eodem. C. XVI.

EST probanda illa etiam liberalitas, vt proximos ſeminis tui non deſpicias,ſi egere cognoſcas. Melius [c] eſt enim, vt ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere,aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitati:non tamen,vt illi ditiores eo fieri velint [d], quod tu poſſes conferre inopibus: cauſam γ enim natura [e] præſtat, non gratia [f]. Neque enim propterea te Domino dicaſti, vt tuos diuites facias:ſed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras: & pretio miſerationis peccata redimas tua. Putant [g] ſe parum poſcere? pretium † tuum quærunt: vitæ tuæ fructum adimere contendunt: & accuſant †, quòd eos diuites non feceris:cũ te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede?

† al. premium

† accuſat] or. & ſic deinceps.

γ ¶ Cauſam enim.] *Apud B. Ambroſiũ legitur,*cauſa enim præſtat,non gratia. *itemque apud Anſelmum, & in Polycarpo. Sed vetuſti codices Gratiani,& gloſſa cum impreſſis concordant. Alia autem nonnulla ex ipſo Ambroſio ſunt emendata.*

Idem ibidem paulo inferius.

Polyc.ibid. Anſ.ibidem.

¶ De eodem. C. XVII.

COnſideranda [h] eſt etiam in largiendo ætas,atque debilitas;nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos [i] prodit natales, vt ſenibus plus largiaris, qui ſibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis,& hæc iuuanda promptius: tum ſi quis ex diuitijs cecidit in egeſtatem [k]: & maxime [l], ſi non vitio ſuo, ſed aut latrocinijs, aut proſcriptione †, aut calumnijs, quæ habebat,amiſit.

† al. præſcriptione

Idem libro ſecundo officiorum,c.21.

Anſ.ibidem. Polyc. ibidem.

¶ De eodem. C. XVIII.

PVlchra [m] α etiam liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato [n] menſuram tenere, vt abundes pluribus, non conciliandi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro,& ſincero promitur, hoc eſt decorum: nõ ſuperfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere neceſſarias [o]. Et maxime ſacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore † [p] congruo, vt

† decore] orl.

niat ad pinguiorem fortunam.ff. de ceſſ. bo.is qui [1].

a ¶ Excrucietur.] de facto,non de iure.extra de pign.c.2. C. de act. & obli. ob æs. in Auth.vt nul.iud.§.qa vero.coll.9.Lau.

b ¶ Ad mortem.] qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

EST probanda.]

c ¶ Melius.] argu. C. de ſeruitutibus. l. reos.

d ¶ Velint.] nam tam quam pauperibus dẽs dare,aliàs non.12. q. 2.quiſquis.

e ¶ Natura.] nam omnes fideles proximi ſunt noſtri.vt d pœn. diſt.1.charitas. verſ. proximos.

f ¶ Non gratia.] vnde ſupple,& affectio.

g ¶ Putant.] parẽtes tui,qui volunt te dare bona eccleſiæ illis.

h COnſiderãda eſt] hic de ætate.

i ¶ Ingenuos.] hic de conditione.

k ¶ In egeſtatẽ.] Dicit Boethius. Inter omnes aduerſitates fortunæ, infeliciſſimũ genus infortunij eſt fuiſſe felicem.

l ¶ Et maxime.] id eſt, tantum. Nam aliter nõ teneor [2] ei ſubuenire,vt ff.depo.l. bona fides.& 5.q.5.non omnis. ſed verũ eſt, quod redimere non teneor:ſed dare eleemoſynam bene.

m PVlchra.] Hic iterum repetit de modo.

n ¶ Dato.] quanto enĩ minora ſũt, quę ſparguntur, tanto plures recipientes erunt. in Authen.de conſul.§. ſi autem.coll.4. vnde pauperibus non ſunt facienda ſumptuoſa conuiuia, vt 25. diſt. §.aliàs.in fin.

o ¶ Neceſſarias.] ff. d cu.fu.l.vlt.§.1.Lau.

p ¶ Honore.] infra de conſec.diſtin.1.c.1.&. 12.q.2.gloria.contra. Sed

1 Et C.qui bo. ce. poſ. l.qui bonis extra d ſol. Odoardus. Ad idẽ.C.d re.vx.act.l. vnica.§. cũ autẽ.Arch.

Fideles omnes ſunt proximi noſtri.

2 Videas quod leg.& not. 12.q.2.cum nino.

Sed ibi notatur illi, qui hoc ita faciunt, q; ſuper Dei pauperes non intendunt: hoc non ita fieri pręcipitur, vt cura pauperum relinquatur.

ADDITIO. Arg. contra 12. q. 2. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, q; neglectis pauperibus templa gemmis & auro ornabãt: hic autẽ ad vtrumque inuitat, ſcilicet ad curam pauperum, & ad ornatum eccleſiarum. mediocritas enim ſeruanda eſt. Omne enim quod nõ ꝑpter neceſſitatẽ, ſed propter venuſtatem accipit̃, elationis habet calumniam. 21. q. 4. c. 1. H. Idem Lau. & Io. de Fant.

quàm perdere. vt 1. q. 2. paſtor.

l C Eterum.] ¶ Quo loco.] id eſt, qua auctoritate.

m C Inſolentẽ.] quæ erat, quia ipſi filij ſua omnia dabant eccleſijs vel ſacerdotibus, & nolebant paſcere parẽtes. 30. diſ. ca. 1. Nam etſi impius pater ſit, tamen paſcendus

Pater etiam impius eſt paſcẽdus.

etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat: impenſas miſericordiæ conuenientes frequentare; quantum oporteat; largiri peregrinis, nõ ſuperflua [a], ſed cõpetẽtia, &c. *Idem.* ¶ Compatiamur alienis calamitatibus, neceſsitates aliorum, quantum poſſumus, iuuemus; & plus interdum, quàm poſſumus [b]. Melius eſt enim pro miſericordia cauſas [c] præſtare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam; vt nos aliquando in inuidiã incidimus, qui confregerimus [d] vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus.

eod. lib. c. 28.

a ¶ Pulchra etiam.] *Apud B. Ambroſium legitur:* pulchra liberalitas erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere. *Sed apud Anſelmum, & in Polycarpo habetur vt apud Gratianum, & adeſt gloſſa in voce,* dato.

Idem ad c. 3. Lucæ, in verſ. [Generatio viperarum.]

¶ De eodem. C. XIX.

IN † ſingulis quoque generibus hominum conueniens tribuit ſanctus Baptiſta Ioannes reſponſum, vnum [e] omnibus [f], ita: publicanis, ne vltra præſcriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant; docens idcirco ſtipendia cõſtituta militiæ, ne dum ſumptus quæritur, prædo graſſetur [g]. Sed hæc, & alia officiorum præcepta propria ſingulorum; miſericordia † cõmunis eſt vſus. Ideo commune præceptum omnibus officijs, omnibus ætatibus neceſſaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper [h], omnes in cõmune admonentur, vt conferant [i] non habenti [k]. Miſericordia enim plenitudo virtutum eſt. Et ideo omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis, alimentisq. ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſsibilitate conditionis humanæ menſura ſeruetur, vt non ſibi vnuſquiſque totum eripiat, ſed quod habet, cum paupere partiatur.

† *Singulis quoque] orig.*

† *al. miſericordia*

Idem ad c. 18. Lucæ.

¶ De eodem. C. XX.

CEterum Dei traditio eſt, vt prius paſcas parẽtes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quãto magis fames, quæ morte grauior eſt? Quo loco [l] inſolentem [m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Matth. 15. Leuit. 20. Exod. 21.

Idem in libro de officijs a.

¶ De eodem. C. XXI.

PAſce [n] fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non pauiſti, occidiſti [o] †.

Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. art. 5.

† Concor. cum hoc cap. & ſua. gl. tex. in l. necare. & ibi gl. ff. de lib. agno.

a ¶ Superflua.] Arg. ĩ. 21. q. 3. c. 1. Lau.

b ¶ Poſſumus.] Quod fit cum nobis neceſſaria ſubtrahimus: ad quod non tenemur, vt 42. diſt. §. 1. ſi autẽ hoc facimus, cõmendandi ſumus, vt 41. diſtin. parſimoniam. Nam dicit lex, q; tũc tenetur libertus patronũ alere, quãdo ſuper eſt ſibi, & deeſt alij, vt ff. de lib. agno. ſi quis. §. de alimentis. C. de oper. lib. l. 1. & dicit canon, q; intantũ debet dare, quantum ſibi poſſibile eſt 82. diſ. c. 1. dic ergo hic, quãtum poſſumus, id eſt, quantum debemus, & tenemur ex præcepto.

Libert⁹ patronũ quãque alere tenetur.

c ¶ Cauſas.] Sic ĩ. diſ. 50. põderet. in fi. & 11. q. 3. nemo. & 26. q. 7. alligant. arg. cõtra. ff. depo. ſi hominẽ. vbi punitur pietas: ſed ibi miſericordia dolo proxima fuit 1: & eſt quãque iniuſta miſericordia. 23. q. 3. eſt iniuſta.

Miſericordia quãque eſt iniuſta.

1 Ad hoc arg. ff. de do. l. elegãter. §. idem Labeo. Arc.

d ¶ Qui confregerimus.] infra 12. quęſt. 2. aurum.

e IN ſingulis.] ¶ Vnũ.] infra 23. q. 1. militare.

f ¶ Omnibus.] de miſericordia impendenda.

g ¶ Graſſetur.] id eſt, impinguatur rapiendo & ſpoliando homines. Lau.

h ¶ Pauper.] Argum. q; pauper de eleemoſynis quas colligit, debet eleemoſynam facere. ĩ. 12. q. 1. habeat.

Eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda.

i ¶ Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi ſufficit, aliorum eſt, vt 47. diſt. ſicut hi.

k ¶ Non habenti,] quia habenti dare, nihil aliud eſt quàm perdere. vt 1. q. 2. paſtor.

Habenti dare eſt perdere.

dus eſt, vt Auth. de inceſt. nup. §. ſi vero cõtingit. colla. 2.

n PAſce.] Tempore enim neceſſitatis cibaria omnia communia ſunt. ff. ad legem Rhodiam, de iac. l. 2. §. idem. etiam.

Cibaria omnia ſũt in neceſſitate communia.

o ¶ Occidiſti.] Occidit quis alium per ſubtractionem panis

Panẽ ſubtrahens aliũ occidit.

1 Ad idem 8.q.1.audacter. Arch.

panis corporalis, vt hic, & 14.q.5.immolans, & ſpiritualis 1, vt diſt. 43. Epheſijs. Detractione occidit quis odio, actu, mente, vt ĩ.de pœnitẽ.diſt. 1. homicidiorũ. &c.omnis. Negligentia.ĩ.diſt.proxi.c.vlt.& 55.diſt.ſi qs abſciderit.& eſt ſi.ff.de lib.agno.necare.ſ.16.q.1. decimæ.ff.

& tunc ſi oportuerit, culpam feriat delinquentis.

b ¶ Si quid.] 15.q.7.c.2. Qualiter hoc cap.debeas intelligere, habes extra de ſimo.licet Hely.

c ¶ Non credas.] ĩ. 22. q.3.innocens.contra ibi de incrudelitate, quæ inter ſocios habenda eſt, loquitur: ſed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert vtrum bona vel mala de aliqua dicantur. De hac materia. not. 23. q.4. quàm magnum.

d ¶ Eccleſiæ.] Cum hoc cap.de cauſa inquiſitionis loquatur vt extra de accuſa. qualiter 2. ergo in cauſa inquiſitionis nõ habet neceſſe eps alios conuocare, niſi canonicos tantum. Nam nomine eccleſiæ tuæ maior eccleſia intelligitur. arg. extra de verb. ſign. cum clerici. Arg. contra. 18.q.2.ſi quis abbas. & extẽditur hoc nomen, eccleſiæ tuæ, ad omnes eccleſias diœceſis. extra de vſu pal.c.1. Item, eſt arg. hic, ꝙ eps non vocatis alijs epis poſſit ſacerdotem cõdemnare. Sed dic ꝙ ſeniores hic vocat epiſcopos: cum iſte Corinthiorum eſſet archiepiſcopus 2. Vel loquitur tantum de cauſa pecuniaria, quam poteſt tractare eps tãtũ cum ſuis clericis. Vel eſt derogatum huic per alios canones. Vel canonica diſtrictio dicatur pœna ſuſpenſionis 3. quam eps cum ſuis clericis poteſt inferre. Vel loquitur de clericis infra ſacros ordines cõſtitutis: quorum cauſas etiam criminales põt eps cũ ſuis clericis tractare & decidere. arg. 15.q.7.ſi autẽ. Quid de hoc iuris ſit, inuenies 15.q.7, in ſũma. Io.

Epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos debet conuocare.

2 Subaud. & ſuffraganei ſint de clerometropolitanæ eccleſiæ. vt colligit 93. diſ.miratꝰ. Io. de Fan.

3 Scilicet perpetuæ. ſecus in temporalibus. quod dic vt not. Inno.extra de excel. præla.cap.1.

a ¶ De officijs.] *Caput hoc non eſt inuentũ apud B. Ambroſium: ſed apud Anſelmũ, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomeus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambroſii, affert hunc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus deſideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, c.6. in ver.[Alter alterius.]

¶ De eodem. C. XXII.

† adimplebit] orig.

QVi clementiam non habet, nec indutus eſt viſcera miſericordiæ, & lacrymarum, quamuis [a] ſpiritalis ſit, non adimplet † legem Chriſti.

6 Similiter etiam oportet epiſcopum nõ eſſe percuſſorem, id eſt non ad vindictam facilem.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11.epiſt.49.

¶ Ad vindictam epiſcopus facilis eſſe non debet. C. XXIII.

15.q.7. ſi quid.

SI quid [b] vero de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere, facile non credas [c]; nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ [d] tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario epiſcopo, lib.7.indic.2.epiſt.1.

¶ De quodam epiſcopo, qui antequam Miſſarum ſolennia celebraret, die Dominico ad exarandam meſſem cuiuſdam profectus eſt. C. XXIIII.

1.q.7.tanta. Burc.l.1.c.197. Iuo p.2.c.78.& par.5.c.312.

TAnta [e] nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus. Dictũ quippe mihi eſt, quòd Dominico die, priuſquam Miſſarum ſolennia celebrares,

mæ. ff. de re mili.l. omnes. §.qui præpoſitum.11.q.3. non ſolum.12.q.2.aurum.ſ.diſt. 50. ſæpe contingit. ĩ. 30.q.5.nullum ante.ſ.diſt.47.ſicut.

a QVi clementiam.] ¶ Quamuis.] id eſt, quamuis faciant opera ſpiritualia. Laurent.

SIMILITER. Hæc eſt 6.pars diſt.in qua dicit, ꝙ prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos: quod probat duabus auctoritatibus. Ioan.de Fant.

CASVS. Hic eſt ſextus articulus huius diſtinctionis, in quo proſequitur illud capitulum apoſtolicæ regulę, oportet epm eſſe non percuſſorẽ. Et exponit alio modo quàm ſ.in 45.diſt.expoſuerit: quoniam hic dr, ꝙ non debet eſſe percuſſor, id eſt, facilis ad vindictam. quod probat duobus ſequentibus capitulis.

SI quid.] CASVS. Ioan.eps Corinthiorum ſtatim cũ audiebat aliquem deliquiſſe, cauſa incognita puniebat. de quo Grego. eum reprehendit, & docet ꝙ ſi aliqd dicatur ſibi de aliquo clerico, non ſtatim credat: ſed pſentibus ſenioribus eccleſiæ ſuæ veritatem inueſtiget:

TAnta nequitia.] CASVS. Ianuarius eps cum habuiſſet rixam cum quodam ſuo ſubiecto: conſilio quorumdam malorum meſſes illius ante Miſſarum celebrationem & die Dominica exarauit: & poſt Miſſam illuc reuertens, terminos agri euulſit & amouit. Quod cum Greg. audiſſet, non credebat: ſed poſtea certificatus eſt per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat ſimplex, & ſenex, propterea Papa ei pepercit: monés eum vt decetero talia non faciat. conſiliarios tamen ipſius ſpatio duorum menſium communione corporis & ſanguinis Chriſti priuauit.

e ¶ Tanta.] ſ.1.q.7.tanta.

f ¶ Fixa.] id eſt certa. Sed cum iſte abſens eſſet, quomodo Papa ferret in eum ſententiam? Dic ꝙ hic loquitur de ſententia comminatoria, ſcilicet cõminando ei. Vel citatus fuit, & noluit venire: & dominus Papa recepit teſtes eo abſente. De vno habes hic. De duobus

Papa in abſentem an ſententiam ferre poſſit.

habet 11.q.1. fratris. Alij dicunt ſententiam fuiſſe latam ſub conditione, ſi ſcilicet conſtaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipſo.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & ſecundum leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, vel relegatione, vt ff. de termi. moto. l. 2. & 3. cum diſtinctione verũ ſit iuuenis, an ſenex, vt ibi dicitur, ſecũdum legem autem diuinã maledictus reputatur 12. quæſt. 2. in legibus.

percuſſor, id eſt, ad vindictam facilis: modo exponit & alio modo, ſcilicet ne percutiat aliquem propria manu, vt ĩ. ca. proxi. cuius caſus planus eſt.

g NOn liceat.] quod tamen poteſt per alium, etſi non per ſe, vt 5.q.5. illi qui. & 14.q.6.c.1. ſicut & aliquis

ad exarandam meſſem latoris præſentium perrexiſti, & poſt exarationem eius, Miſſarum ſolennia celebraſti: poſt Miſſarum ſolennia etiã terminos [a] poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ pœna debeat inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubij autem de tanta hac peruerſitate fueramus, ſed filius [b] noſter Cyriacus abbas à nobis requiſitus, dum eſſet Caralis, ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur †, vt aliquando reſipiſcas miſer ſenex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcas. † Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem [c] tuam † cum ſenectute nouimus; interim tacemus [d]. Eos [e] vero, quorum conſilio hæc egiſti, in duobus menſibus excommunicatos [f] eſſe decernimus: ita tamen, vt ſi quid eis intra duorum menſium ſpatium humanitus aduenerit; benedictione viatici non priuentur. Deinceps autem ab eorum conſilijs cautus exiſte: te quoque ſolicite cuſtodi; ne ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus in bono magiſter eſſe debuiſti, nec ſimplicitati tuæ vlterius, nec ſenectuti parcamus.

† *al. hortamur aliquando reſipiſce*

† *al. compeſce*

† Concord. l. 1. ff. de donat. & l. tutor. ff. de ſuſpec. tut.

7 Vel percuſſor eſſe prohibetur, ne videlicet proprijs manibus aliquem cædat.

Vnde in Agathenſi [a] concilio legitur.

¶ Non licet epiſcopo proprijs manibus aliquem cædere. C. XXV.

NOn liceat [g] epiſcopo manibus [h] ſuis aliquem cædere. Hoc enim alienum a ſacerdote eſſe debet.

Burc. l. 1. c. 202. Iuo p. 5. c. 316.

a ¶ Agathenſi.] *Hoc caput non habetur in Agathenſi, quod extat. Burchardus & Iuo citant ex decretis Boniſacij Papæ. Habetur autem in nouellis conſt. 123. c. 16. apud Iulianum anteceſ. Non diſſimilis etiam eſt canon 28. Apoſtolorum, quem interpretatur ſynodus Conſtantinopolitana, quæ prima, & ſecunda dicta eſt, cap. 9.*

8 Prohibetur etiam epiſcopus turpis lucri eſſe cupidus, ne aliquo inhoneſto negotio victum, vel cetera ſibi neceſſaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, id eſt clericis, & monachis intelligi oportet.

Vnde in Chalcedon. concilio, c. 3. legitur.

Vnius dicto qñque creditur.

1 Concor. text. in l. ſi quis decurio. C. de fal.

b ¶ Sed filius.] Arg. φ creditᷣ dicto vnius, vt ĩ. 8.q.3. talia. & 97. diſt. nobiliſſimus. In forma iudicij 1 quãtum ad veram probationem vni teſti non creditur, vt extra de teſtib. licet. in fin. & eo. tit. veniens ſed quantum ad præſumptionem, vt C. de reb. cred. in bonæ. niſi caſus aliquis ſpecialis inueniatur, vt extra de in integr. reſtit. ex litteris. & de procur. ex inſinuatione. & extra quod met. cau. cap. vlt. & extra de teſti. in omni. Ioan. Similiter vbi non ſit præiudicium alij, creditur vni teſti, vt de conſec. diſtin. 4. cum itaque. B.

2 Sic etiam no. 1. q. 7. tanta.

c ¶ Quia ſimplicitatem.] Not. φ parcitur ſenectuti, vt 34. diſt. fraternitatis. 26. q. 7. hoc ſit. &c. tempora. Item parcitur ſimplicitati, de conſecra. diſt. 2. c. 3. & extra de re. permu. cum vniuerſorum.

3 Sic aliqñ plus punitur conſulens q̃ ſi ipſe idem faceret quod conſuluit, vt ff. ad l. Pom. d̃ parrici. verum & no. eod. tit. l. 1. vt patet exemplũ in medico, qui filio dedit venenũ vt daret patri. nã in hoc caſu plus punitur medicus, q̃ ſi ipſe patrẽ illius filij veneaſſet. vt di. ¿ arct.

d ¶ Tacemus.] Non ergo ſemper qui tacet conſentit 2: nec ſemper idem eſt tacere quod voce conſentire. arg. de conſe. diſt. 4. cũ pro paruulis. & 65. diſt. c. ſi forte. de hoc 27. diſtin. diaconus.

e ¶ Eos.] ff. de reg. iur. conſilij. Lau.

ADDITIO. Videas quod legitur & nota. inſtit. mandati. §. tua gratia. verſic. cuius generis.

f ¶ Excommunicatos.] Argu. φ quandoque magis puniuntur conſiliarij, quàm facientes 3, diſt. 96. duo. 11.q.3. qui conſentit. & 24. q. 3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum eſt, quia in iſtis non conueniebant ea propter quæ fieret diſpenſatio circa eos. Sed licet iſte debuit puniri, tamen indultum eſt ei ratione ætatis & ſimplicitatis.

VEL PERCVSSOR. Septima pars.

CASVS. Expoſuit ſupra Gratianus, ne epiſcopus ſit

aliquis gerit & facit per alium. 88. diſt. epiſcopus gubernationẽ, ita tñ φ ſit clericus. ſi enim per laicũ percutit, incidit in canonem. extra de ſen. excom. vniuerſitatis. Sed quid ſi clericum non habet? Tunc verberet per ſe, vt dixi 45. diſt. in ſumma

h ¶ Manibus.] C. de epiſc. & cler. Auth. ſed neque proprijs manibus.

Clericus p quem caſtigandus eſt epo iubẽte.

PROHIBETVR. Hęc eſt octaua pars diſt. in qua dicitur, φ clerici non debent tractare res laicorum, nec poſſeſſiones eorũ conducere, nec eſſe tutores, niſi ſuorũ propinquorum, id eſt, quibus ſuccederent ab inteſtato, niſi de

niſi de mandato epiſcopi egiſſent cauſas pauperum. Ioan.de Fant.

CASVS. Hic ponitur ſeptimus articulus, in quo repetit Gratianus illud ca. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum non eſſe cupidum, & turpis lucri ſectatorẽ, quod

Cyprianus.contra. Sed illud Cypriani de teſtamentaria tutela ſiue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item 16.q.1. generaliter.contra. Ad hoc dic, quòd clerici nõ coguntur recipere aliquam tutelam: poſſunt tamen legitimam recipere tutelam ſi volunt, vt hic dicitur, & eſt hoc priuilegium clericorũ, quod licet ipſi poſſunt ſuccedere alicui ab inteſtato, non tamen tenẽtur recipere tutelã, licet aliàs illud obtinet. vt inſt. de le. gi. pa. tu. §. 1. Sed epiſcopus vel monachus etiam volens nõ poſſet recipere legitimã tutelam. in Authen. de ſacroſan. epiſ. §. Deo amabiles. Vel dic quod illi Auth. præiudicatur per canonẽ iſtũ, vt eps & monachus, ſi velint poſſint recipere legitimã tutelã, ſed non datiuã, vel teſtamentariam. ſed ad tutelã miſerabiliũ perſonarũ omnes clerici ſiue monachi 1 tenentur, vt 88. diſt. c.1. &c. eps gubernationem.

Tutela eſt triplex.

Tutelã nõ tenẽtur clerici recipere.

¶ Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inſeruiant. C. XXVI.

Burc.l.2.c.145. Iuo p.6.c.218.

PEruenit ad ſanctam ſynodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum poſſeſſionum conductiones [a], & cauſas [b] ſæculares † ſuſcipiunt; & à ſacris quidem officijs ſe per deſidiam ſeparant, ad domos autem ſæcularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes auaritiæ [c] cauſa ſuſcipiunt. Decreuit ergo ſancta & magna ſynodus, neminem horum deinceps, hoc eſt epiſcopum, ſiue clericũ, aut monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus procurationibus; niſi forte, qui legibus ad minorum ætatum tutelas [d], ſiue curationes inexcuſabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis ipſius epiſcopus eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earum perſonarum, quæ maxime eccleſiaſtico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, correctioni [e] eccleſiaſticæ ſubiaceat.

† al. ſæcularium

e ¶ Correctioni.] id eſt, ſuſpenſione. Lau.

1 Vt hic, & ſ. proxi. dictum eſt de monachis intelligo cũ de comminatione eius qđ habetur 16.q.1. qui vere. &c. monachi à monaſterio. Archid.

DISTINCTIO LXXXVII.

VIduis [f] autem & orphanis eccleſia præſidium implorantibus epiſcopi debent adeſſe: & contra improborũ violentias, protectionis patrociniũ eis negare non debẽt. Vnde Gelaſius Gerontio †, & Petro epiſcopis.

† al. Leontio

VIduis autẽ.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarũ prima probat per ſex auctoritates ſanctorum patrum, quod viduis & orphanis debet ſuſtentationis beneficiũ præberi ab eccleſia. Secunda ibi, [Libertos. [Tertia ibi, [Si expoſitus.] Io. de Fant.

¶ Implorantibus patrocinium, epiſcopi debent adeſſe. C. I.

LIcet [g] omnibus de nobis ſperantibus non debeamus, inquantũ poſſumus, nos negare; plus tamen [h] viduarũ,

quod de omnibus clericis generaliter eſt intelligendũ.

PEruenit.] CASVS. Quidam epiſcopi clerici vel monachi poſſeſſiones laicorum cauſa cupiditatis conducebant, cum ſuæ poſſeſſiones eis ſufficerent, & procurationes ſæcularium negotiorum propter lucrum ſuſcipiebant, officia ſua penitus dimittentes: præcepit ergo cõci. Chalcedo. ne hoc decetero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miſerabilium perſonarum quã clerici ſuſcipere debẽt ad iuſſionem ſuorum epiſcoporũ. & quicumque contra hoc ſtatutum fecerit, debet excõicari.

a ¶ Conductiones.] Contra, extra de deci. c. dilecti. nam ibi non reprobantur monachi, qui habent terras ad firmam. ſed dic, quod illud eſt cum ſua eis non ſufficiunt 1, vel cum ipſimet excolunt non vt inde plus lucrentur, ſed vt de fructibus viuant. Adeo autẽ hoc prohibet clericis, quod ſi propter hoc deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis. extra ne cle. vel mo. c. ſacerdotibus.

Monachi poſſunt terras ad firmam habere.

1 Adde qđ le. & no. extra ne clerici vel mo. c.2. & 11.q.3. placuit. Archid.

b ¶ Cauſas.] de hoc notaui 15.q.2. in ſumma.

c ¶ Auaritiæ.] nam propter neceſſitatem bene poſſent. 91. diſtin. cap.2.

ADDITIO. Adde quod le. & no. 88. diſtinct. c.1. in prin. ibi videas.

d ¶ Tutelas.] ſ. diſtinct. 88. cap. vlti. contra 21. quæſt. 3.

CASVS. Supra dictũ eſt, quod eps debet eſſe liberalis: ſed quia hoc nõ ſufficit niſi miſerabiles perſonas tueatur, ideo ſubiungit hanc 87. diſt. in qua oſtendit, quod epi debent defendere viduas & miſerabiles perſonas, & etiam libertos, qui ſunt eccleſiæ commendati.

f ¶ Viduis.] in hac diſt. 87. oſtendit magiſter, quod viduis & pupillis, libertis & oppreſſis tenetur prælatus patrocinium impẽdere, & etiam manumiſſos defendere. Ad vltimum ſubiungit de expoſitis. ſ. ea. c. vlt.

Oppreſſis debet prælatus patrocinari.

LIcet.] CASVS. Quædam viduæ & quidam orphani conquesti ſunt Gelaſio Papæ de violentia quorumdam, vnde præcipit duobus epiſcopis, ſcilicet Petro & Gerontio, vt eas perſonas tueantur. Et quod hoc facere debent, probatur aſſertione diuina.

g ¶ Licet.] 11.q.1. Chriſtianus.

h ¶ Plus tamen.] no. quod etiam cauſæ pauperum & oppreſſorum, & peregrinorum ſpectãt ad eccleſiam, vt 24. q.3. ſi quis de potẽtibus. &c. ſeq. & ſ. c. proxi. & extra de ver. ſig. ſuper quibuſdam. in fin. ſpectant etiam ad iudicium regis, vt 23.q.5. regum. &c. adminiſtratores. Similiter viduis & pupillis cõceſſit Imperator magnum priuilegium, ſcilicet quod aliquis non poſſit illos trahere ad iudicium extra prouinciam, ipſi tamen poſſunt alios tra-

Viduæ & pupilli ſũt circa forũ priuilegiati.

trahere.C.qñ impe.interpu. & viduas. l.vna. Vidua eſt quæ etiam maritum non habuit.ff.de ver.ſig. malum. §.viduam.Pupillus eſt qui intra pubertatem deſijt eſſe in patris poteſtate.ff.eo.pupillus.reſpon.1.

quidquid.Et quod dicit,fidei,eſt ar.contra perfidos aduocatos,qui plena fide clientulos non defendunt. arg. 2.q.3.§.notandum.

K ¶ Paruulos.]nota q̃ ſi minor lædatur in contractu, habet actionem aduerſus dantem & accipientem 2. C.ſi

& orphanorum cauſas, & impenſius ducimus exequendas:quas tueri à nobis,vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio.

Idem Anaſtaſio epiſcopo.

¶De eodem. C. II.

DEfenſionis propriæ deſolatis auxilio,& qui ſuis actibus adeſſe † pro ætatis infirmitate non poſſunt, exoratum pontificem decet ſubuenire: quia pupillis [a] *a* tuitionem etiam diuinitas iuſſit impendi. Et ideo Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum aſſerunt deſtitutos) auxilium ex noſtra delegatione præſtabis: vt aduerſus improbitates aduerſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis [b] anniſu noxia commenta [c] non ſentiant.

† *al.prodeſſe*

a ¶Pupillis.]*In codicibus impreſsis ſequebatur,* & viduis. *quæ voces expunctæ ſunt, quia abſunt à plerìſque vetuſtis. Et quæ antecedunt,ac ſequuntur,oſtendunt agi hic tantum de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro epiſcopis.

¶De eodem. C. III.

QVisquis in negotijs ſuis noſtri nominis interceſsione ſperat ſibi remedia [d] poſſe cõferri,prona nos [e] conuenit animoſitate [f] præſtare.

Idem Honorio epiſcopo.

¶De eodem. C. IIII.

DIuinæ retributionis [g] memor ad pontificalẽ conſcientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam ſolicitudinem non negare.

Idem Fortunato epiſcopo.

¶Tueatur eccleſia,quos in ſui defenſione ſuſcepit. C. V.

IRreligioſum [h] prorſus,& execrabile iudicamus,ſi quiſquam *a* vel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos, non omni fide [i],& tota animi ſui educauerit ſanctitate. Ac cũ Olympius diaconus dilectionis tuæ,Felicis, & Olympij ſuggeratur auunculus,eoſque paruulos [k] tutelæ vice ſuſceperit nutriendos;vltra latrociniũ eſſe iudicamus,quòd eos boniſculis † parentũ(ſicut aſſerunt)reliquit extorres; alia retinendo,alia contra leges [l],& iura vendendo.

Iuo p.6. c.109

† *al.bonuſculis*

DEfenſionis.[CASVS.Maximus & Ianuarius clerici paruuli deſolati erant auxilio parentũ & ꝓpinquorũ, qui cũ nõ poſſent violẽtias quorũdã ſuſtinere,Gelaſio ſunt conqueſti. Præcepit ergo Gelaſi⁹ Anaſtaſio epo, vt eos tueatur à violẽtia improborum, cũ diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq.duo c. plana ſunt.

b ¶ Pupillis.]Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.]id eſt,defenſionis.

c ¶ Commẽta.]id eſt, fraudes.

d QVisquis.]¶Remedia.]arg. q̃ debeat quis de hoc de quo certus eſt vel ſecurus, priuilegium Rom. ſedis ſpetrare, vt hic elicitur, cum omnes teneamur defendere tales ſpecialius.arg.ext. de teſti. licet vniuerſis.ar.diſ. 23.quamquam. Lau.

e ¶ Nos.] vt tamen primo coram ſuo iudice deferatur querela,vt extra de foro compe.ex tranſmiſſa. & in defectu iudicis ſæcularis.

Animoſitas qñq; in bonã,qñq; in malam partem ſumitur.

f ¶ Animoſitate.] in bona ſignificatione ſumitur,aliàs in mala 65.diſt.ſane.

g DIuinæ retributionis.] quia nullum bonum irremuneratum.de pæn. diſt.3.pium eſt.nec aliquod malum impunitũ. de pæn. diſt. 1.nullus. & eſt ſi. 81. diſt.cap.pen.

IRreligioſum.]CASVS.Olympius diaconus ſuſcepit curã duorum ſuorum nepotum, ſ. Felicis & Olympij. Sed cum deberet res illorum fideliter adminiſtrare, partem illarum rerum vendidit,& partem ſibi retinuit.quare Papa præcepit epiſcopo Fortunato, vt eos defendat,& omnia eis reſtitui faciat.

Clericus tutor eſſe põt ſi vult.

h ¶ Irreligioſum.]per hoc cap.& ſupra proxi.diſt. peruenit.colligitur quòd clericus bene poteſt legitimã tutelam ſuſcipere,ſed & etiam extranearum perſonarum ſi vult 1.Laur.

1 Adde ad hoc glo. in Auth.preſbyteros. C.

i ¶ Non omni fide.]& ita videtur,q̃ tutor teneatur etiã de leuiſſima culpa.C.de peri.tuto.& cur.tutoribus. arg. contra,q̃ ſcilicet non teneatur niſi de leui.C.arbi. tut.

C.ſi tuto.vel cur.inter.l.etiam.ſi vero lædatur in iudicio,habet actionem aduerſus tutorem tantũ. C.de iudi.properandum.in fi.Sed contra.ff.de mino.l.etiam.§. 1.Sed illa lex,properandum,intelligitur quando tantũ circa inſtantiam iudicij læſus eſt.Illa lex etiam in prĩcipali cauſa loquitur,cum reſtituatur in iudicijs minor,vt ff.de mino.etiam.§. ex cauſa. & C. ſi aduerſus rem iudi.per totum.Io.immo etiam reſtituitur minor, etſi contumax fuerit,vt ff.de mino.l.minor etiam.B.

l ¶ Contra leges.]C.de prædi.mino.per totum.

Ios.]

de epi... cle.&... de exc... to. §.... in mi... no. B.in. legitima §.fin. ff.de legi.tuto. 2 Arg.contra. ff. de mino. in cauſæ 2. in princi. ſed non ob.quia illud intelligitur quando ꝫ eundem habet ordinarium auxiliũ & extraordinarium ſecus ſi ꝫ diuerſos. Arch.

EOs.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod qui ad eccleſiam confugiũt, propter loci reuerentiam debent ab eccleſia defendi. In ſecunda parte dicitur, quod ſi quis mancipia eccleſiæ occupauerit propter ſua, quæ ad eccleſiam confugerint, excommunicari

a ¶ Quiſquam] *In vulgatis codicibus ſequebatur vox*, clericos. *quæ in aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem nõ habetur, ideoq. ſublata eſt. Non enim hic clericos cum laicis, ſed extraneos cum ſanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arauſicano primo, cap. 5. & ſequentibus.

¶ Confugientes ad eccleſiam extrahere non licet. C. VI.

Raba. pæ. c. 22. Burc. l. 3. c. 195. Iuo p. 3. c. 112. Ibidem. c. 6.

EOs, qui ad eccleſiam [a] confugerint, tradi non oportere: ſed loci ſancti reuerẽtia, & interceſsione defendi. ¶ Si quis autem mancipia clericorum pro ſuis mancipijs [b] ad eccleſiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes [c] eccleſias diſtrictiſsima damnatione feriatur. ¶ In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum [d], eccleſiæ commendatos, ſi quis in ſeruitutẽ, vel obſequiũ, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur † [e].

C. 7. Iuo p. 3. c. 154. & 245. Pann. l. 2. c. 84. † coercebitur] Orig.

Item ex concilio Agathenſi, c. 29.

¶ In libertate eccleſia tueatur libertos. C. VII.

Iuo p. 3. c. 159. & p. 16. c. 51. Pann. l. 2. c. 82.

2 LIbertos legitime à dominis ſuis factos, eccleſia, ſi neceſsitas exegerit, tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 71.

¶ A ſacerdotibus defendantur liberti, ne in ſeruitutem reuocentur. C. VIII.

Burc. l. 3. c. 186. Iuo p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52. Pann. lib. 2. c. 83.

LIberti, qui à quibuſcumq. manumiſſi ſunt, & eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione à cuiuſlibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio [f], quod habere noſcuntur.

Item ex concilio Arelatenſi ſecundo, c. 32.

ciſa, quod ſemper primo conueniendus eſt, qui eis litem facit, ſub iudice ſuo ſæculari. Io. niſi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure pa. relatum. §. ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo eccleſia recipit libertos ſub protectione ſua: cum illud ius ſit in alijs omnibus, quod ſi aliquis non poteſt habere iuſtitiam corã iudice ſæculari, accedit ad iudicem eccleſiaſticum, vt extra de foro compe. ex tranſmiſſa? Videtur ergo quòd liberti ſpectant ad iudicium eccleſiæ, vt 11. q. 1. Chriſtianis. Vel dic, quod licet iſtæ perſonæ & aliæ, de quibus hic agitur, recipiãtur ſub protectione eccleſiæ: non tamẽ eximuntur à iudicio ſæculari, vt extra de priui. recepimus. & eſt expreſſum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

c ¶ Per omnes.] in vna excommunicet, in alijs denuntietur. Si dices, quod nemo poteſt pluries excommunicari, dic vt not. 3. q. 4. c. vlt. & extra de ſen. excommunica. officij.

d ¶ Et per teſtamentum.] extra de ſeru. non ordinan. cap. 1.

e ¶ Coerceatur.] niſi admonitus ſatisfaciat. & eſt argu. hic, quod omne crimen eſt eccleſiaſticum, 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.

Addítio. Arg. ad hoc ſ. c. proxi. vbi Laur. idem ſentit dicens, quod hoc etiam poteſt videri per auctoritatẽ domini, ſi peccauerit. 2. q. 1. ſi peccauerit. extra de iudi. nouit. De hac ma. le. & no. ext. de offi. ord. c. 1. & de purg. cano. nos quidẽ. Archid.

numittunt in eccleſia, & charta manumiſſionis legitur in ambone. 54. diſtin. nulli, & tales generaliter eccleſia defendet. ſm Hug.

Crimen quodlibet eſt eccleſiaſticum.

municari debet. In tertia parte dicitur, quod ſi quis vult reuocare in ſeruitutem, vel ad obſequium, vel ad colonariam conditionem manumiſſos in eccleſia, & eccleſiæ commendatos, cenſura eccleſiſtica coerceatur. Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In eccleſia.]

a ¶ Ad eccleſiam.] ſ. 17. q. 4. reum.

b ¶ Mancipijs.] de iſtis manumiſſis ab eccleſia, vel de commendatis eccleſiæ dicit H. quod ſi poſtea impetantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debent reſpondere. vnde & ſi quis eos detinens nollet reſpondere, niſi ſub ſæculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſũ excommunicare. ſi vero nõ eſt manumiſſus in eccleſia, tunc primo debet conueniri, qui eos moleſtat, ſub ſæculari iudice. & ſi non vult ſatisfacere per eum, tunc eccleſia eũ compellet excõicãdo, vel alio modo. Lau. dicit quod vbicumq; manumittant, niſi manumittantur in eccleſia 1, vt clerici fierent, vt extra de ſer. non or. c. 1. in parte de-

Manumiſſi ab eccleſia vbi ſunt cõueniendi.

1 Quidam enim ma-

LIbertos.] Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua dicitur, quòd eccleſia debet libertos defendere: præſertim eos, qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. Casvs. Hæc duo c. libertos & liberti. vt dicit Beneuen. loquuntur de libertis eccleſiæ commendatis: quos ſi aliquis inuadere ſua auctoritate voluerit, vel in ſeruitutem reuocare, vel bona eorum auferre conatur: & eccleſia & epiſcopus debent eos diſpenſare.

f LIberti. ¶] Peculio.] Sed numquid liber homo habet peculium? Non: quia ſicut ſeruus non habet bona, ita pater familias non habet peculium. ff. de verborum ſignificatio. paterfamilias. ſed loquitur hic ſecũdum tempus, quo ſeruus erat. vel peculium ſumitur hic improprie. arg. C. de inoffi. teſta. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogi. 1. rñ. De peculio autem ſerui, qui manumittitur, hoc in ſumma notabis, quod ſi manumittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, niſi adimat expreſſe. Si autem in teſtamento libertas ei relinquitur

Peculium ſeruus habere põt, ſed non liber homo.

linquitur, peculium apud heredẽ remanet, niſi expreſſe ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expoſitus.] Hæc eſt tertia pars diſtinctionis. in qua ponit de infantibus expoſitis. Ioannes de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debeat cum aliquis recolligit puerũ expoſitum ante eccleſiam. Et reſpõdet ꝙ debet in publicũ duci, vt cuiuſcumque ſit ille puer, ſiue ſit dominus ſiue pater, veniat intra decem dies, & puerum recipiat: ſi autem poſt decẽ dies venerit, audiri non debet: ſed tamquam homicida puniatur.

collectus non vult ducere filiam ſuam in vxorem. C. de nuptijs, patrem.

c ¶ Habeat.] non in ſeruum. C. de infantib. expoſitis. l. vltima. & ideo dicit iſte eum habere, quia alius iam non poteſt petere puerum: puer tamen bene recedet ab eo cum

¶ Expoſitos defendat eccleſia, ſi quis eorum calumniator extiterit. C. IX.

3 SI expoſitus [a] ante eccleſiam cuiuſcumque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat † epiſtolam, vt ſi is, qui collectus eſt, intra decem dies [b] quæſitus, agnituſque non fuerit, ſecurus habeat [c] qui collegit. Sane, qui poſt prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, eccleſiaſtica diſtrictione damnabitur, ſicut Patrũ ſanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 141. concor. Vaſenſe 1. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 253. Poly. l. 3. tit. 13.

† al. ponatur epiſtola

DISTINCTIO LXXXVIII.

PRohibentur [d] ergo clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

Vnde Melchiades [a] Papa.

¶ De eodem. C. I.

DEcreuit ſancta ſynodus nullum deinceps clericum aut poſſeſſiones conducere [e], aut negotijs ſæculari-

In ſcripto de primitiua eccleſia, & munificẽtia Conſtantini ex cõcilio Chalcedon. c. 3.

Exponens filium vel ſeruum an poſſit illũ recolligere.

a ¶ Expoſitus.] exponitur autẽ aliquis à patre vel domino, vel ab extraneo. Si à patre vel domino, aut ne- 1 ceſſitate, vel ſponte. 2 Si ſponte, numquam poteſt recolligere eũ poſtea: nec enim ſuũ dicere poterit quem pereuntem contempſit. C. de infan. expo. l. prima & ſecunda. Si neceſſitate, repetit quandocumque: quia inuitus videtur expoſuiſſe. C. de infan. expoſi. l. 1, & in his caſibus locum non habet conteſtatio. quod tamen dixi de neceſſitate, videtur male dictum. nam dicit lex, quòd ſi ipſe non poteſt eum alere, debet eũ in xenodochium 1 mittere. C. de. lati. li. tol. l. vna. §. ſed ſcimus. Sed quod dixi 2 intelligas cum nullum talem locum inuenit: & intelligas maxime hoc de filijs: nam de ſeruo videtur, ꝙ potius debeat eum vendere, quàm exponere. & eſt iſte caſus, in quo ſeruus habitus pro derelicto, ſtatim in libertatem eripitur, vt C. de lat. lib. tollen. l. vna. in authẽ. de nupt. §. hoc amplius. & §. multo magis. colla. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & ſciente domino vel patre; tunc locum habet quod hic dicitur. Si vero ignorante, ſemper poteſt repetere quandocumque voluerit. C. de infan. expo. l. 1. Hug. dicit, quòd tantum vſque ad decem dies auditur pater in hoc caſu: quod verius credo 3. quia de ijs quæ publice fiunt, non poteſt prætendi ignorantia, vt 17. diſtin. quòd dicitis. Idem poteſt dici quando pater propria voluntate expoſuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quòd ſi à patre infans exponitur, vel ab alio, eo ſciente, vel ratum habente, ſtatim liberatur à patria poteſtate. & ſi dominus idem facit, ſeruus ſtatim eripitur in libertatem, & libertus in ignorantiam. Idem eſt ſi alimenta fuerint iſtis languentibus denegata, aut ſi iſti languentes expoſiti fuerunt, cuiuſcumque fuerint ætatis: & qui eos ſuſcipiũt, non habent aliquod ius in ipſis, vt extra de infan. vel languen. expoſitus. c. 1. Bar.

1 Id eſt hoſpitale.

2 Scilicet de neceſſitate.

3 Adde de iſta quæſtione & alijs in mate. expoſitorum no. in d. l. & 2. per Albe. de Roſa. C. de infan. expoſi. & glo. in l. nemini. C. de epiſc. audien.

b ¶ Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quòd currunt à tempore ſcientiæ, & ſunt continui: & ſi in tali loco eſt, quòd venire nõ poteſt, reſtituitur per clauſulam generalem: argumẽ. ff. ex quibus cauſis maiores. l. prima. Alij dicunt quòd ſunt vtiles: cum ſcilicet experiri poteſt. ff. de ædil. edict. cum ſex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si vero ille qui colligit, expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte, repetit à recolligente. C. de infantibus expoſitis, l. 1. quod autem cauſa alimenti expendit, non repetit niſi in duobus caſibus: ſcilicet cũ proteſtatus eſt. ff. de nego. geſtis, Neſennius. vel vbi

Expenſæ circa infantem expoſitum factæ an poſſint repeti.

eo cum voluerit: & continebit epiſtola, ſcilicet quòd ſi quis in eo aliquid iuris ſibi vendicet, exeat & probet eſſe ſuum: aliàs non crederetur ei. Argu. contra, extra qui filij ſint legitimi, tranſmiſſæ. vbi creditur patri & matri dicentibus aliquem non eſſe filium ſuum: quia non eſt præſumendum aliquem denegare filium ſuũ.

Pater & mater filiũ denegare non præſumuntur.

PRohibentur.] In hac diſtinctione prohibetur cupiditas & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates ſanctorum patrum, ꝙ clerici non debẽt eſſe mercatores. Secunda ibi, [Neque apud.] Ioannes de Fant.

CASVS. Facta interpoſitione miſerabilium perſonarũ, in hac 88. diſt. redit Gratianus ad materiam ſuam: ſcilicet ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negotia clerici ſuſcipere prohibentur: ſed non prohibẽtur opera pietatis orphanis & viduis impendere.

d ¶ Prohibentur.] Facta interpoſitione de Viduis, & libertis, & expoſitis, reuertitur in hac diſt. 88. ad propoſitum ſuum, ſcilicet ad illud capitulum, non cupidum: & oſtendit clericos cauſa turpitudinis & cupiditatis nõ debere opera exercere. tandem ſubijcit ꝙ nullus presbyterum in teſtamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in ſynodo ſua, ꝙ clerici cauſa cupiditatis & lucri non conducant poſſeſſiones, nec negotijs ſæcularibus ſe immiſceant: niſi in duobus caſibus: ſcilicet propter curam miſerabilium perſonarum, & propter curam eccleſiaſticam ab epiſcopis ſibi commiſſam, & ꝙ curam talem debeant ſuſcipere clerici, probat duobus exemplis: ſcilicet Moyſi & angelorum aſcendentium & deſcendentium per ſcalam, quam vidit Iacob: ad inſtar quorum prælati eccleſiæ debent aſcendere contemplando, & deſcendere curam ſubditorum habendo.

e ¶ Conducere.] ſcilicet cauſa cupiditatis, vt notaui 86. diſtinct. cap. vlt. & ſemper intelligo cauſa cupiditatis hoc fieri, niſi neceſſitas probetur. argumen. 12. quæſt. 1. cap. 1.

a ¶ Vbi

a ¶ Vbi patet.] ideſt, propter quod patet.
b ¶ Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores, qui ... qui pro ingenio auditorum debēt ſe aptare, vt 8.q.1.c. oportet. & diſtinctione 43. ſit rector. §. vlti. vnde non propter Iacob, ſed ꝓpter angelos inducitur hæc auctoritas.

Prædicatores quãdoque dicuntur angeli.

tabſũt iſtæ duę voces fere ab omnibus manu ſcriptis.

bus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, [& † orphanorum] ac viduarum, aut ſi forte epiſcopus ciuitatis eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet [a], quia alia ſint negotia ſæcularia, alia eccleſiaſtica. Nonne Moyſes in ſæculo erat, cum crebro tabernaculum intraret, & exiret; qui intus contemplatione raptus, foris infirmãtium negotijs vrgebatur? *& infra.* ¶ Sic & Iacob aſcendentes, & deſcendentes Angelos [b] vidit: quia videlicet rectores eccleſiæ non ſolum Deo contemplando ſuperna appetunt, ſed deorſum quoq. ad membra illius miſerando deſcendũt. Et Domini ſacerdotes horum facta imitantur, & ſe cuſtodiunt, & ſubditorum onera portant.

Exod. 33.

Gen. 28.

a ¶ Melchiades.] *Caput hoc habetur in ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini, quod in antiquis conciliorum voluminibus continenter ſequitur poſt decreta Melchiadis (quamuis in recentioribus concilium Neocæſarienſe ſit interpoſitum) & ex illa coniunctione fortaſſe factum eſt, vt hoc quoque ſcriptum olim decretis Melchiadis adnumerari ſolitum eſſet, cum tamen in eo de Niceno concilio, & alijs, quæ poſt Melchiadem geſta ſunt, mentio fiat: quod ex capite, ad futuram. infra 12.q.1. apparet.*

Item Galaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, c. 17.

Concil. Aquiſgranen. c. 93. 14. q. 4. c. clerici. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ De eodem. C. II.

COnſequens [c] eſt, vt illa quoque de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nuntiauit, nõ prætereunda putaremus: ideſt plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis, & lucris turpibus imminere †, nullo pudore cernentes euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: [Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.] Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſsimulantes aure, cantantem [d]: [Quoniam non cognoui negotiationes [e], introibo in potentias Domini.] Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſthac quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio [f], vel cupiditate ceſſandum [g]: aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, ne per † officia negotiationis potius ſit latronum ſpelunca.

† *al. inhiare*

Matth. 21.

2. Tim. 2.

Pſ. 70. vide infra c. quoniam.

Luc. 19.

† *ne officina negotiationis, & ſpelunca potius ſit latronum]* ori.

Item ex ſeptimo canone Apoſtolorum.

¶ In ſacris ordinibus conſtitutus ſæculares curas aſſumere non debet. C. III.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam ſæculares curas [h] aſſumat; ſin aliter, deijciatur.

Item Gregorius Romano defenſori, lib. 8. epiſt. xi.

¶ Epiſcopus ſæcularibus cauſis occupari non debet. C. IIII.

Anſ. l. 6. c. 179.

PErlatum eſt ad nos reuerendiſsimum fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum, velut vnum de laicis in cauſis

COnſequens] CASVS. Clerici in Picenis partibus turpibus negotiationibus & lucris inhoneſtis immiſcebantur: ſed Gelaſius docet hoc non eſſe faciendũ: & hoc ꝓbat exẽplo Chriſti, qui negotiatores de tẽplo expulit. Et duabus auctoritatibus. ſ. Pauli, vt nemo militãs Deo, &c. & Dauidi: quoniã non cognoui, &c. Si quis autẽ negotiari voluerit, officio carere debet. Sequens cap. planũ eſt.

c ¶ Conſequens.] quia ſacerdotes erant iniuſti, vt 2.q.7. accuſatio. Lau.

d ¶ Cantantem.] id eſt, metrice deſcribentem.

e ¶ Negotiationes.] id eſt, falsã traditionẽ Iudæorũ: quia ſcilicet credebãt ſe iuſtificari ex operibus legis, figuras legis ſectãtes, à gratia reſiliẽtes: vel negotiationes, id eſt, vt vilius emant, & carius vendant.

f ¶ Ingenio.] Argum. ꝙ nec ſub qualibet fraude excogitata poſſunt exerceri negotiationes. ergo nec cauſa neceſſitatis, vt quidam aſſerunt: nec cauſa lucri captandi ad opus pauperum. 1.q.3. ſi quis obiecerit. Arg. contra extra ne cle. vel mona. cap. 1. 91. diſt. clericus. La.

g ¶ Ceſſandum, aut in, &c.] Videtur ergo ꝙ in eius optione ſit an velit abſtinere à quæſtu, aut ab officio. ff. de iure do. plerũque. §. vltimo: quod falſum eſt. Sed hic, aut, cõminatiuum [1] eſt. 11.q.1. placuit.

h EPiſcopus.] ¶ Curas.] infra 21.q.3. ca. 1. 2. & 3. & 11. quæſtione 1. te quidem.

PErlatũ.] CASVS. Baſilius epiſcopus tamquam aliquis laicus ibat extra ſuum epiſcopatum coram iudicibus ſæcularibus aduo-

Negotiationes per clericos quacumque cã exerceri nõ debent.

1 Et eſt ſenſus, ſi moniti ceſſãt diſpẽſatur cũ eis: alias abijciuntur à clero: & non minus à negotiatione ceſſabũt. Arg. 13.q.3.c.1. & 81. diſt. ſi quis. Arch.

ſæcularibus occupari, & prætorijs [a] inutiliter deſeruire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat; ſtatim vt experientia tua hoc præceptum [b] ſuſceperit; eum ita ad reuertẽdum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic te inſiſtente quinque diebus [c] ſub qualibet excuſatione immorari non liceat; ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris; cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Item ex concilio Carthaginenſi 4.c.18.

¶ Teſtamentorum tuitionem, & curam rei familiaris epiſcopus non ſuſcipiat. C. V.

ij E Piſcopus tuitionem [d] teſtamentorum non ſuſcipiat. Poly.l.4.tit.5.

Item ex eodem, c.20.

¶ De eodem. C. VI.

iij E Piſcopus nullam rei familiaris curã ad ſe reuocet [e]; ſed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

Item ex eodem, c.17.

¶ De eodem. C. VII.

iiij E Piſcopus gubernationem [f] viduarum, & pupillorum, ac peregrinorum non per ſeipſum, ſed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat. Polyc.ibidem.

Item Gregorius Quertino exprafecto, epiſtola 30. lib.10.

¶ Ratiociniorum cauſas clericus ſuſcipere non debet. C. VIII.

I Nutile, & valde laborioſum eſt, hominem litteratum, ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis ſe, quod nõ expedit, obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

aduocando. Quod cum audiſſet Gregorius, præcepit Romano defenſori, vt præfatum Baſilium intra quinque dies cogat reuerti: quoniam propter hoc dignitas epiſcopalis vileſcit. Nam ſi ibi amplius eum ſtare permiſerit, vterque grauiter punietur. Sequentia capitula plana ſunt vſque ad paleã: illam, [Eijciẽs.] quæ in ſcholis non legit, ſed in ea ratio aſſignat quare in domo, vel re conſimili non eſt vſura, ſed pecunia ſic: & hoc triplici ratione. Prima eſt: quia pecunia nõ eſt diſpoſita niſi ad emendũ. Secunda eſt: quia ex agro cum arãdo fructum capio, & ex domo vſum mãſionis: & ideo domum locãdo vel fundũ videor quaſi permutare lucrum cum lucro. ſed ex pecunia repoſita nullum fructum capio. Tertia ratio eſt: quia ager vel domus veteraſcit, ſed non pecunia. & hoc eſt in prima columna, vbi dicitur, primo quidẽ.

a ¶ Et pretorijs.] id eſt, locis iudicij tractãdi. Quid ſit prætoriũ, habemus. ff. de iuſti. & iur. l. pen.

b ¶ Præceptũ.] infra 23.q.4. iuſtum. ꝭ. 14. q.4. clerici.

c ¶ Quinq; diebus.] arg. moram poſſe purgari [1]. Item nota inducias & expectationes quinque dierum: & hoc à tempore quo ſuſcepit litteras. extra de ap. ſup eo. 4. q. 4. c. 1. & q. 5. c. 1. quandoque duorum. 5. q. 2. c. pr[illegible]ienti.

d E Piſcopus tuitione.] id eſt, apertionem, vt ſcilicet coram eo non aperiantur: ſed corã magiſtro cenſus. C. de teſta. l. conſulta. Vel dic tuitionem, id eſt, q; ſit aduocatus. aliàs per eũ debet adimpleri [2] quod in teſtamentis relictum eſt. extra de teſt. ſi heredes. & ff. de peti. here. hereditas. in fi. Io. Dic ergo vt dixi, non ſuſcipiet ex hoc officium aduocationis.

e E Piſcopus.] ¶ Ad ſe reuocet.] principaliter, vel p ſe: & tunc non eſt contra 86. diſt. fratrem.

f E Piſcopus gubernationẽ.] ſed per archipresbyterũ. nam paruri debet onera ſua. extra de offi. archipresby. c. vlt. arg. per alios nobis licere quę nobis p nos non licent [3]. arg. 5. q. 3. c. vlt. ar. 12. q. 1. præcipimus. Et valet ad quæſtionem q; eccleſia poſſit alicui concedere

gladium [4]. licet ei non liceat eo vti per ſe. 23. q. vlt. c. ſæpe. Similiter inuenitur: quod licet nobis per alios, & per nos, vt diſt. 95. illud ſuperfluum. & econuerſo, quod non licet nobis per nos, nec per alios. 46. diſt. ſicut. 23. q. vlt. his à quibus. & conſequitur quis per aliũ quod non poteſt per ſe. ff. de ſta. ho. Imperator. & id per ſe, quod non per alium. C. de ijs qui ve. æta. imp. l. 2. ff. de adop. poſt mortem. §. neque. 23. diſt. quorumdam. & quandoque plus per ſe valet factum quàm per alium. de conſe. diſt. 4. illud. Io. Sol. generale eſt quòd quis poteſt per ſe quod poteſt per alium, & econtra. ſed in caſibus ſpecialibus fallit quandoque ratione perſonæ, quę prohibetur per ſe facere, vt in hoc cap. ſed per alium non prohibetur [5]: vel ratione rei: quia in cauſa criminali aliquis

1 Adde an & qñ poſſit mora purgari vel nõ: not. Bar. in l. ſi inſulã. ff. de verb. obli. Bal. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi q: cau. glo. & doct. in c. potuit. de loca.

2 Dic q; vbi pſona à teſtatore deputata eſt: illa exequitur. 12. q. 2. de laicis in fin. Arch.

Poteſt qs per aliũ qd non poteſt per ſe.

3 An hoc procedat re-

gularite[r] not. in l[...] beo. ff. v ſuc. Dy. regula, alteri. lib[...] bonus te[...] & ibi Bar. & Bal. in l. 1. §. ne autem. C. de cad. toll.

4 63. diſt. Hadrianus 2.

5 Hic vi[...] quod ſe[...] not. de c[...] ſecr. diſt[...] quando

¶Fugiendus eſt clericus negotiator. C. IX.

NEgotiatorem [a] clericum,& ex inope diuitẽ,ex ignobili glorioſum,quaſi quamdam peſtem fuge.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum veteris & noui teſtamenti,c.127.

¶Clerico negotiari non licet. C. X.

Iuo par.8.c.89. Pann.l.7.c.16.

FOrnicari omnibus ſemper non licet [b] : negotiari vero aliquando licet;aliquando nõ licet. Antequam enim eccleſiaſticus quis ſit ; licet ei negotiari : facto iam,non licet [c].

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum, [ideſt Auctor operis imperfecti,hom.38.ad c.21.Matt.]

¶De eodem. PALEA C. XI.

Paulo aliter.

EIjciens Dominus vendentes & ementes de templo, ſignificauit,quia homo mercator vix , aut numquam poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator;aut ſi voluerit eſſe, proijciatur de eccleſia Dei;dicente propheta:[Quia non cognoui negotiationes;introibo in potentias Domini.] (*Pſal.70.*) Quemadmodũ enim qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volens,& ſe comendare,ſine maliloquio eſſe nõ poteſt (neceſſe eſt enim, vt iſti male loquatur de illo,& illi male de iſto) ſic qui emit & vendit, ſine mendacio & periurio eſſe non poteſt. *& paucis interiectis.*¶Sed eſt nec ſtabilis ſubſtantia eorum,neque ad bonum proficit,quod de malo congregatur. Quemadmodum enim ſi triticum, aut aliud † tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorſum cadunt;& tandem in cribro nihil remanet,niſi ſtercus ſolum;ſic de ſubſtantia negotiatorum nouiſsime nil remanet,niſi ſolum peccatum. Sed omnes homines videntur eſſe mercatores. Oſtendam ergo,quis non eſt negotiator;vt qui talis non fuerit, eum intelligas eſſe negotiatorem. Quicumque rem comparat, non vt ipſam rem integram,& immutatam vendat; ſed vt materia ſibi ſit inde aliquid operandi ; ille non eſt negotiator. Qui autem comparat rem, vt illam ipſam integrã, & immutatam dando lucretur; ille eſt mercator, qui de templo Dei eijcitur. Vnde ſuper omnes mercatores plus maledictus eſt vſurarius . Ipſe namque rem datam à Deo vendit,non comparatam, vt mercator ; & poſt fœnus rem ſuam repetit,tollens aliena cum ſuis ; mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis. Qui agrum locat, vt agrariam recipiat,aut domũ, vt penſiones recipiat,nonne eſt ſimilis ei,qui pecuniam dat ad vſurã ? Abſit. Primum quidem,quoniam pecuniam non ad aliquem vſum diſpoſita eſt , niſi ad emendum. Secundo, quoniam agrum habens arando accipit ex eo fructũ; habens domum , vſum manſionis capit ex ea . Ideo qui locat agrum vel domum,ſuum vſum dare videtur,& pecuniam accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur cum lucro lucrum:ex pecunia repoſita nullum vſum capis. Tertio ager, vel domus vtendo veteraſcit : Pecunia autem cum fuerit mutuata,nec minuitur,nec veteraſcit : [Et menſas nummulariorum ſubuertit.] (*Matth. 21.*) Pecunia ſpiritualiter homines intelliguntur ; quia ſicut nummus habet

† *aliquam blandi ſpeciem*

aliquis agit per ſe, & non per alium , vt 5. quæſt. 3. in criminalibus.B.

ADDITIO.Circa hoc dicas, quòd quando aliquis poteſt aliquid facere ſua auctoritate:tunc nõ eſt vis ſiue per ſe ſiue per alium faciat,niſi ſpecialiter prohibeatur: ſed vbi ſua auctoritate non poteſt facere,ſed alterius:tunc locum habet quòd non poteſt alteri committere. extra de offi.deleg.quoniam apoſtolica. vbi Innocen. ſic no. Archidia.

a NEgotiatorẽ.] Sed numquid licet clerico habere tabernam 1 ? videtur quòd ſic.C.de epiſc. & cle. l.2.ſed dicimus, quòd licet lex concedat, canon tamen non permittit.5.q.3.cũ autẽ. Vel dic quòd poteſt habere tabernam propter neceſſitatem & honeſtam negotiationem.

Clericus tabernã habere poteſt.

1 Adde quòd veniat appellatione tabernę.nota.in leg.tabernæ. ff.d verb. ſign. & in l. qui tabernas.ff. de cõtrahẽ. emp.

b FOrnicari.] ¶Sẽper non licet.] ideſt, numquam. 32. q.4.nemo. Arg. 5. 31. q.1.hac ratione.ſed licet aliquando licentia pœnæ,ſed licentia culpæ non, quia non euadit culpam.d.ſt.4. c.denique 2.

c ¶Non licet.]argu. quòd propter mutationem ſtatus quod ipſi erat licitum,fit illicitum:& ecõtra. ar. diſt.31.c.lex continẽtię.Arg.cõtra 12. q. 1. non dicatis.

2Dic quòd fornicatio nulli vnquã 2 impune cõceditur.27. q.1. nubendi.Arch.

charagma Cæſaris, ſic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum ſolidus, qui non habet charagma Cæſaris, reprobus eſt; ita & homo, qui non oſtendit in ſe imaginem Dei, reprobus æſtimatur. Vnde Eſaias dicebat ad Hieruſalem: [Pecunia tua reproba eſt, caupones tui miſcent vinum cum aqua, &c.] Ideo ergo menſas nūmulariorum euertit, ſignificans, quia in templo Dei non debent eſſe nummi, niſi ſpirituales, ideſt, qui Dei imaginem, non diaboli portant. Aut certe menſas nummulariorum, ſacerdotum dicit ſcripturas. Nouo enim teſtamento ſuccedente priori, euerſæ ſunt ſcripturæ illorum. Eſa. 1.

¶ Hæc Palea (quemadmodum & ſequens) eſt in aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus Paleæ raro habentur. Eſt autem ſumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multæ ſententiæ partim reijciendæ, partim in bonam partem interpretandæ ſunt.) & quidem multis locis de induſtria, quod ibi plenius, hic in ſummam redactum eſt, incolumi fere ſententia. Quamobrem ea tantum mutata, aut locupletata ſunt: quæ valde conducere viſum eſt. Quod etiam in ſequenti capite eſt obſeruatum.

Item ex verbis Auguſtini: [hinc inde collectis, & in ſummam redactis ad pſ. 70. verſ. Quoniam non cognoui.]

¶ De eodem. PALEA. C. XII.

QVoniam non cognoui litteraturam.] aliqui codices habent: [negotiationes;] in quo diuerſitas interpretum ſenſum oſtendit, non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes; corrigant ſe Chriſtiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces; mercedem laboris mei, vnde viuam, peto: dignus eſt operarius mercede ſua. De mendacio, de periurio agitur, nō de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Poſſem enim dicere: tāto emi, tanto vendam: ſi placet, eme. Quomodo ergo reuocas à negotiatione? omnes artifices mentiuntur, ſutores, agricolæ. Vis, vt optem carum tempus, vt poſſim vendere annonam, quam ſeruaui? Sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum eſt; quia quādo eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas, & incantationes quærunt: omnia iſta hominum, nō rerum peccata ſūt. Quære ergo epiſcope (dicit mihi negotiator) quomodo pſalmiſtam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione; negotiatio enim me non facit malum, ſed iniquitas mea, & mendaciū meum. Quæramus ergo negotiatores, qui præſumunt gloriari ex ſuis operibus; ſi ſunt contra illam gratiam, quam hic pſalmiſta cōmendat, vt nemo de ſuis operibus glorietur. Et ſicut cōtra medicos ſuperbos ſalutis pollicitatores vigilat hoc, quod dictum eſt: [tota die ſalutē tuam.] ſic contra negotiatores de operibus ſuis gloriantes vigilat hoc, quod dictū eſt: [os meū annuntiabit iuſtitiā † tuā.] Vnde & Dominus expulit illos de templo volentes ſuam iuſtitiam ſtatuere, & ignorantes iuſtitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malum eſt, neque quærit verā quietem, quæ eſt Deus.

Luc. 10.

Pſal. 87.

† *iuſtitiam tuā*] *ideſt non meam, &c.* Aug.

Item Caſſiodorus in eumdem pſalmum 70. in eumdem verſiculum.

¶ De eodem. C. XIII.

QVid eſt aliud negotium †, niſi quæ poſsint vilius cōparari, carius velle diſtrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtimantur, qui iuſtitiam Dei minime conſiderantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur, merces ſuas plus periurijs onerando, quàm pretijs. Tales eiecit Dominus de templo dicens; [Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

† *al. negotiari*

Io. 2.

Item Cyprianus ad clerum, & plebem Furnitanorum, lib. 1. epiſt. 9.

Nomine

NEque] Hæc eſt 2. pars diſtinct. & eſt pars illius 21. quæſt.3. Cyprianus.
Casvs. Statutum fuit in concil. Chalcedon. s. 86. diſt. in ca. peruenit. vt nullus laicus clericum in teſtamento ad tutelam nominaret: contra quam conſtitutionem Victor

¶ Nomine ſacerdotis careat, qui Dei miniſtros à ſuis auocat officijs. C. XIIII.

Iuo p.6.c.393.

2 NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros voluit auocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio à ſacerdotibus datam, Geminium Fauſtinum presbyterum auſus ſit tutorem conſtituere; non eſt, quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio; aut deprecatio aliqua nomine eius in eccleſia frequentetur: vt ſacerdotum decretum religioſe, & neceſſarie factum ſeruetur à nobis.

DISTINCTIO LXXXIX.

1. Tit. 3.

1 pars. *DOmui [b] quoque ſuæ oportet epiſcopum bene eſſe præpoſitum, vt quædam inde quodammodo futuræ diſpenſationis argumenta ſumantur. In diſpenſatione vero eccleſiæ hanc regulam obſeruandam nouerit, vt nulli quantumlibet exercitatæ perſonæ duo ſimul officia committat: neque ſecularibus viris res eccleſiaſticas gubernandas committat.*

Vnde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis.

¶ Vni perſonæ duo non committantur officia. C. I.

Poly. l.4. tit. 23.
Anſ. l.7. c.108.
Iuo p.6. c.344.

SIngula [c] eccleſiaſtici [d] iuris officia ſingulis [e] quibuſque perſonis ſingulatim committi iubemus. Sicut enim

Victor cum moriebatur presbyterum Geminium. Fauſtinum in teſtamento ſuo fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullę orationes in eccleſia fiãt, nec oblationes recipiantur.

a ¶ Dei.] Et nonne accuſatur iſte poſt mortem, contra id 23. diſ. quorumdam. C. ſi reus vel accu. mor. fue. l. 1. & 2? Sol. dicunt quidã, q; accuſari poteſt aliquis poſt mortem per inſtrumentũ, ſicut hic: quia apparebat per inſtrumentum, ideſt, per teſtamentum eum deceſſiſſe in mortali peccato. Sed H. dicit q; iſte non accuſatur: quia notorium erat eum impœnitentem deceſſiſſe 2: alias nõ poſſet accuſari poſt mortem niſi de hæreſi. 23. quæſt. 2. ſane. & in illo caſu. Item & in alijs ſecundum quoſdã, vt 24. q. 2. in ſumma. C. ad legem Iul. ma. l. vlt. Sed nõne debet præſumi pro iſto: quia cum in vltimo inſtanti potuit pœnitere, vt 26. quæſt. 6. qui recedunt. &c. cognouimus? Argum. contra de pœ. diſtin. 1. c. agite. Dicit ergo H. q; cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. 13. q. vlt. c. vlt. & punitur hic in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. Vel hoc intelligas quo ad ſepulturam tantum, extra de tornea. c. 1. Io. Credo 3 hoc ad terrorem inſtitutum: nec modo locũ habere. Quod vltimo dicitur, ſeruatur de facto. 86. diſt. c. vlt. B.

Accuſari poteſt quis poſt mortẽ.
1 Adde q; regulariter non põt. l. 1. 2. & 3. C. ſi re. vel ac cuſa.
2 Fecerat enim cõtra id, quod in cõcilio cõtinetur: & ita notoriũ erat eũ impœnitentẽ deceſſiſſe, & ideo nõ fit pro eo oblatio in altari. 13. q. 2. pro obeũtib9. Arch.
3 Idẽ not. hic Lau. & idẽ credit Archid.

DOmui quoque ſuæ.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur, q; vni perſonæ non debent committi duæ dignitates vel officia. Secunda ibi, [Volumus.] Tertia ibi, [Propinquis.] Ioan. de Fan.

Casvs. In hac 89. diſtin. repetit illud ca. apoſtolicæ regulæ: Oportet ordinandum domui ſuæ eſſe bene præpoſitum. Et oſtendit q; in hoc debet eſſe prouidus, vt ſicut in domo ſeculari diuerſa officia vni perſonæ nõ committũtur, ſed pluribus: ſic epiſcopus in eccleſiaſticis officijs obſeruabit, ſingula officia ſingulis committẽdo: ita tamen q; adminiſtrationem rerũ eccleſiæ laicus nõ committat. Et habet hæc diſt. quattuor articulos.

b ¶ Domui.] Hoc c. tractauit magiſter ſ. 47. diſt. §. neceſſe. Sed aliter hic, & aliter ibi 4. ibi enĩ expoſuit, domui, ideſt, familiæ ſuæ. hic aliter, domui ſuæ; ideſt, eccleſiæ ſuæ. & illud eſt quaſi præparatorium ad iſtud, vt in hoc §. innuit G. Oſtẽdit ergo in hac diſt. 89. qualiter, prælatus eccleſiaſtica beneficia debeat diſpẽſare: quia plura non debet committere 5 vni: & q; non debet laicos œconomos cõſtituere in eccleſia vel vicedominos 6: & q; eccleſiaſtica officia propinquis non concedat. Lau. ſ. ead. decenter.

4 Qualiter in ſtatutis, & qualiter in legibus capiat hoc nomen, domus, vide per Bar. in l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniur. & l. qui domũ & l. nec Labeo. ff. de aduſte.
5 Vt ſ. c. 1.
6 Vt ſ. ca. quia. & c. ſeq.

SIngula.] Casvs. Epiſcopi plura officia vni cõmitebant perſonæ: ſed docet Greg. hoc non eſſe faciendum. Nam ſicut in humano corpore ſingula mẽbra ſuum habent officium: ita in eccleſia Dei (ſecundũ Pauli ſententiã) ſinguli ſingula debẽt habere officia: nec vni perſonę quantũcumque exercitatæ vno tempore ſunt plura officia committenda: & ſicut varietas membrorum per officia diuerſa pręſtat corpori fortitudinem & venuſtatem, ſic perſonarum varietas per ſingula officia diſtributa eccleſiæ præſtat fortitudinem & venuſtatem: alioquin eſſet ibi confuſio.

c ¶ Singulæ.] Nota, q; difficile eſt, vt vnus vicem duorũ obtineat 7. ff. de pact. ſi plures. C. de aſſeſſo. nemo. extra de teſt. ad hæc. C. de teſta. conſulta. vbi dicitur, q; abſurdum eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia. Arg. contra ſ. 21. q. 1. cap. vlt. & ff. quod cuiuſque vniuer. ſicut. §. vlt. Similiter lex dicit q; non poteſt quis per plures ciuitates plures habere poteſtatias. ff. ad munic. libertus. §. præſcriptio. Solu. regulare eſt, quòd vna perſona non ſuppleat vicem plurium 8, niſi in cauſa neceſſitatis, vt idem ſit carnalis & ſpiritualis pater 9. 30. q. 1. ad limina. Vel prælatus in diuerſis eccleſijs. 10. q. 3. vnio. vel idem ſit eligens & confirmans. extra de elect. cum inter. vel vt ipſemet tradat ſibi poſſeſſionem. ff. de contrahen. empt. fiſtulas. §. fundum. vel niſi cauſa vtilitatis, vt cum duæ eccleſiæ vni committantur. 16. q. 1. & temporis. vel vt idem ſeruus vicem plurium dominorum ſuſtineat. ff. de ſtipu. ſer. l. 1. §. communis. vel vt apud ſemetipſum aliquis emãcipetur, vel adoptetur. ff. de adopt. ſi conſul. Lau.

Additio. Vbi de hoc, & extra de proba. ex litteris. ibi videas.

d ¶ Eccleſiaſtici.] non ordinum, ſed dignitatum. vnus enim bene habet omnes ordines: licet ab vno tantum denominetur.

e ¶ Singulis.] infra 21. quæſtio. cap. vlt. contra. Sed illud ex ſpeciali priuilegio: hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc. Lau.

7 Ad hoc 2. q. 1. §. ſed ſciendum in fin. & c. multi. 16. q. 1. presbyteros.
Vnus vicẽ plurium ſupplere non poteſt.
8 Concor. tex. l. ſi plures. cũ concor. ibi addi. ff. d pac.
9 Ad hoc ff. de aucto. tut. l. accipiẽtis. arg. ff. de ma. vin. ſi togatus. §. vlt. licet videat contra. ff. de offi. cõſul. l. 1. §. ſi. Fr. Io. de Fan.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent; ita in eccleſiæ corpore ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in vno eodemque ſpiritu alij conferendũ eſt hoc officium, alij committendum [a] eſt illud: neque vni, quantumlibet [b] exercitatæ perſonæ, vno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus [c], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem [d] repræſentat; ita varietas perſonarum per diuerſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinem, & venuſtatem ſanctæ Dei eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, ſimulque turpiſsimum, ſi ſingula rerũ miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

Rom. 12.

a ¶ Gregorius.] *Caput hoc à collectoribus ita citatur, quaſi ſint verba alicuius epiſtolæ B. Gregorij. Verũ à Ioanne diacono. lib. 2. vitæ eiuſdem ſancti Pontificis, num. 54. ſic referuntur.* Singula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere dicebat; aſſerens, quia ſicut in vno, &c. *Ex eo autem nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib. 9. epiſt. 66.

¶ Quilibet epiſcopus vicedominum, & œconomum habeat. C. II.

a VOlumus, vt frater noſter Paſchaſius & vicedominum [e] ſibi ordinet, & maiorem [f] domus: quatenus poſſit vel hoſpitibus [g] ſuperuenientibus, vel cauſis, quæ eueniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si vero & negligẽtem eum proſpicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis clerus [h] eius adhiberi debet, vt communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari.

Poly. l. 4. dt. 22.
Anſ. l. 6. c. 145.

Hinc a *colligi poteſt archidiaconi electionem à cuncto clero, ſi epiſcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri poſſe. Officium vicedomini eſt epiſcopatum* † *diſponere.*

† *epiſcopium*

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib. 1. epiſt. 11. poſt alia.

a ¶ Hinc.] *Verba hæc vſque ad verſ.* officium *abſunt à pleriſq. vetuſtis exemplaribus.*

¶ Quod ſit officium vicedomini. C. III.

DIaconum vero Anatolium, quem ad nos dirigi popoſciſtis, hoc nos facere nõ poſſe, cauſæ magis modus,

Anſel. l. 7. c. 77.

a ¶ Committendum eſt.] Alius habebit Archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum: & ſic de alijs: ar. ſ. 13. q. 1. c. 1. & 2. Laur.

b ¶ Quantumlibet.] arg. non eſſe derogandum iuri generali propter perſonæ prærogatiuam. ſupra diſt. 61. miramur. ſupra diſt. 78. ſi quis. Laur.

ADDITIO. Sed tamen propter perſonę vtilitatem bene receditur. 1. q. ſi. tali. 15. q. vlt. c. 1. Io. de Fant.

c ¶ Oculus.] ideſt, ſi omne officium attribuitur ei, qui dicitur in eccleſia oculus, vbi erit auditus, ideſt auris: ideſt, officiũ quod ei attribuitur, qui dicitur in eccleſia auris? Per oculum intelligũtur maiores in eccleſia, qui ſibi & alijs prouident. Per aurem in eccleſia diſcreti intelliguntur & ſcientes. Vel referas hoc ad illud quod dixit, quod diuerſitas officiorum ſit in eccleſia: aliàs non obſtaret: quia ſi totũ, &c. quaſi dicat, ſi omnes in eccleſia eſſent vnius officij, quomodo impleretur corpus eccleſiæ, cum diuerſis opus eſt?

d ¶ Et pulchritudinem.] Singula quæq. locum teneant ſortita decenter. Lauren.

VOlumus.] hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua probat per quatuor ca. quod in qualibet eccleſia debet eſſe œconomus. Io. de Fã.

CASVS. Paſchaſius epiſcopus nec vicedominum, nec maiorẽ domus in ſua eccleſia ordinabat, qui cauſis intereſſet, & hoſpitibus prouideret. Quare Gregorius præcipit Anthemio ſubdiacono, vt moneat Paſchaſium quatenus vicedominum, & maiorẽ domus in ſua eccleſia ordinet. Si vero hoc negligat, clerus eccleſiæ eligat aliquos, quorum perſonæ ad hoc valent ordinari.

e ¶ Et vicedominũ.] exponit H. ideſt, œconomum rerum epiſcopalium, qui rebus epiſcopalibus, & hoſpitibus ſuperuenientibus prouideat.

f ¶ Et maiorem.] ideſt, œconomum rerum canonicorum, & iſte intellectus habetur ex rubrica quadam. Vel maioratus eſt quædam dignitas, quæ eſt in quibuſdam eccleſijs, vt Vercellis in eccleſia S. Mariæ.

g ¶ Vel hoſpitibus.] quia epiſcopus non poteſt in propria perſona tractare talia negotia. 5. q. 3. quia epiſcopus. & referas quod dicitur de hoſpitibus, ad vicedominum.

h ¶ Clerus.] ar. quod ſi prælatus non vult vel negligit facere ea quæ debet, debent ſuppleri per ſubditos: & econuerſo. arg. ſ. 9. q. 3. cum ſimus. & videtur quod in talibus non ſit neceſſaria admonitio 2. vt extra de ſup. ne. præ. c. licet. extra de conceſ. præb. eccle. non va. quia. in ſi.

OFFICIVM. CASVS. Hic eſt ſecũdus articulus: in quo docet, quod officiũ vicedñi eſt epiſcopatũ diſponere.

DIaconum.] CASVS. Clementina patricia poſtulauit à Greg. Anatolium diaconũ: Sed quia fecerat eum

Ad hoc plene facit quod not. extra de conceſ. præbẽ. literas.

Oculus & auris quos in eccleſia ſignificãt.

Maior eſt dignitas in quibuſdã eccleſijs.

Neglig... tia præ... ſupplem... ſubditos.

a Argu. ad hoc ext. de accu. ſicut & de foro compet. ex trãſmiſſa. nam tẽpo... ei eſt pro... admonit... ne. C. de ... te emphy... l. 2. extra d... locato, ... uit. Arc...

eum vicedominum, vt gubernaret tres epiſcopatus, nõ potuit eum ſibi concedere: & magis propter hanc cauſã, quam propter aliquam aliam duritiam eum ſibi non conceſſit.

a ¶ Vicedominum.] ex hoc cap. patet, ꝙ vicedominus eſt

Vicedominus.

b ¶ Epiſcopos.] vel etiam alios prælatos. quilibet enim prælatus debet œconomum conſtituere. C. de epiſcopis & clericis. omnes. §. hoc nihilominus. arg. 9. q. 3. cum ſimus. extra de offic. ordi. cum vos. De officio œconomi, ſyndici, actoris, not. 16. q. 7. quoniã. Ar. ꝙ epiſcopum

quàm rigoris auſteritas facit. Vicedominum [a] enim eum conſtituimus, cuius arbitrio epiſcopium commiſimus diſponendum.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 26.

¶ De eodem. C. IIII.

16. q. 7. quoniã in quibuſdam. Anſ. l. 6. c. 143. Poly. l. 4. tit. 22. Deuſdedit p. 4.

QVia in quibuſdã eccleſijs, ſicut ad nos peruenit, ſine œconomo epiſcopi res eccleſiaſticas tractant; placuit omnes eccleſias habentes epiſcopos [b], etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet eccleſiæ res cum arbitrio ſui epiſcopi, vt non ſine teſtimonio [c] ſit gubernatio ipſarum rerum eccleſiaſticarũ; & ex hoc eueniat res eiuſdem eccleſiæ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obſeruauerit, diuinis ſubiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16. q. 7. c. quoniam in quibuſdam, ex verſione Dionyſii. Hic enim eſt ex priſca, quæ extat in collectione Iſidori.

Item Gregorius Ianuario Caralitano epiſcopo, lib. 7. epiſt. 66.

¶ Sæcularibus viris res eccleſiaſticæ non committantur. C. V.

Anſ. l. 6. c. 146. † cõmittẽtes] orig.

INdicatum eſt nobis, quòd laicis quibuſdam curam veſtri patrimonij commiſeritis †, qui poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationibus, atque « fatigationibus fuerint deprehenſi; & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quaſi ſuæ ditionis, quippe veſtræ nõ ſuppoſiti curationi, poſtponant, vobiſque deſpiciant actuum ſuorum reddere rationem. Quod ſi ita eſt, diſtrictè à vobis diſcuti conuenit, atque inter eos [d], eccleſiæque veſtræ ruſticos cauſã examinare ſubtilius. Et quidquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna [e] legibus ſtatuta reddere compellantur. De cetero vero cauendum à fraternitate veſtra eſt, ne ſæcularibus viris, atque non ſub regula noſtra degentibus, res eccleſiaſticæ committantur; ſed probatis de veſtro officio clericis. In quibus, ſi quid reperiri

poſſet corrigere œconomus res eccleſiæ diſpenſantẽ; ſicut & archidiaconus [1]: argu. diſt. 74. honoratus.

Epiſcopus œconomũ corrigere poteſt.

1 Immo & patronus, & quilibet alius ſubditus. 16. q. 7. filius. argu. ſm Hu.

c ¶ Teſtimonio.] epiſcopo enim perhibẽt teſtimonium œconomi ſuæ adminiſtrationis: ſed cubicularij ſui perhibent teſtimonium ſuæ conuerſationis, vt 2. q. 7. cum paſtoris. Io.

INdicatum eſt.] CASVS. Ioan. epiſcopus Carolitanus commiſerat curam epiſcopatus in temporalib⁹ quibuſdam laicis, qui ruſticos eccleſiæ ſuis bonis expoliauerunt: de quo ruſtici fuerũt Papæ conqueſti. præcipit ergo Papa Ioanni epiſcopo, vt rei veritatem inquirat: & ſi laici inueniantur in culpa, cum pœna legali compellantur reddere vniuerſa, & de cetero non committat curam epiſcopatus laicis, ſed clericis, quos corrigere poſſit.

d ¶ Inter eos.] Sed nõne iſti erãt laici? ergo debẽt conueniri ſub ſæculari iudice, vt 11. q. 1. experientiæ? Sed ideo conueniũtur corã eccleſiaſtico, quia rapuerunt bona eccleſiæ, vt extra de foro compe. c. cum ſit generale. & eſt hoc contra rectores ciuitatũ, qui compellunt ruſticos eccleſiarum ſub ſe reſpondere [2]. Alij dicunt ſeruos & libertos eccleſiæ ſequi forum dominæ, id eſt, eccleſiæ, vt dixi 11. q. 1. c. 2. ruſticos autem non, ſed ſæculare: niſi eccleſia ab Imperatore conſecuta eſſet iuriſdictionem ſuper eos. argu. 63. diſt. c. ego. extra de app. ſi duobus. verius dicitur hic laicos iſtos conueniri in foro eccleſiæ ratione prædicta, & quia adhuc erant in adminiſtratione, vnde ratione adminiſtrationis ruſticos conuenire poterant ſub epiſcopo. arg. 2. q. 6. c. ei qui. §. nulli quoque. poſt depoſitam adminiſtrationem non, niſi forte in breui, vel niſi fugerẽt. in authen. vt iu. ſine quoquo ſuf. §. ſi quis autem. & §. neceſſitatem. Alij dicunt, quòd iſte epiſcopus reprehenſus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de iſtis laicis, qui tantũ clericus eſſe debet: aliàs bene poſſet eis committere curã ruſticorum, & aliorum bonorum epiſcopatus. 77. diſt. c. 2. in fi.

Laici corã iudice eccleſiaſtico poſsũt quãdoque conueniri.

2 Dicit hic Hug. & in hoc pũcto poteſtas Bonon. voluit obtinere ꝯ Bononien. epm, ſed nõ potuit. de hoc no. 16. q. 1. cap. generaliter. §. nouarum. in ver. iuxta. Arch.

e ¶ Cum pœna.] iſti committebant crimen concuſſionis: cuius pœna quadruplum eſt, vt 18. diſtin. quoniam. & hoc

Concuſsionis pœna.

eſt, qui habet poteſtatem ſuper res ipſius epiſcopatus: œconomus qui ſuper res canonicorum: cui ſcilicet res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. in princip. Et ſicut epiſcopus diſpenſat res epiſcopales ſub teſtimonio vicedomini: ſic canonici res eccleſiaſticas ſub teſtimonio œconomi: & econuerſo. vt 16. q. 7. quoniam. & 12. q. 1. manifeſta. Iſte œconomus in quibuſdam eccleſijs appellatur præpoſitus.

QVia in quibuſdam.] CASVS. Dictum fuit in cõcilio Chalcedonen. ꝙ quidam ſine œconomis res eccleſiæ gubernabant. præcepit ergo concilium, vt vnuſquiſque epiſcopus habeat œconomũ de proprio clero: qui arbitrio epiſcopi res eccleſiæ gubernet: ne propter abſentiam œconomi res eccleſiæ diſpergantur, & epiſcopo infamia generetur: & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis ſubiacebit.

Eccleſia ſuû qñque cû augmento repetit.

& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter punitur pro arbitrio iudicis, vt 1. q. 1. concuſſion it. & ſic eccleſia ſuum quandoque poteſt cum augmento repetere, vt 12. q. 2. c. in legibus 1. ſed argum. contra. ead. q. fraternitas.

q. 3. peruenit. & 10. q. 2. epiſcopus.

d ¶ In duplum.] ſic 12. q. 2. cap. in legibus.

ADDITIO. Hoc cap. videtur potius cõtra. ſed ibi dicit, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. CASVS. Hic eſt quartus articulus, vbi ro redditur quare vni pſonæ nõ ſunt dãda diuerſa officia.

1 De hoc leg. & not. 18. diſt. quoniam. in fi. ibi videas.

a ¶ Vt in ſubditis.] videtur ergo q prædicti laici nõ ſint de foro eccleſiæ: ſed ideo hoc dicit, quia faciliꝰ coercent clerici quàm laici.

b ¶ Quàm accuſēt.] ideſt accuſabiles oſtẽdant.

PROPINQVIS. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, q epiſcopus hoc officium non debet committere ſuis conſanguineis. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, q epiſcopus nõ debet committere cõſanguineis vel fauore ſibi coniunctis res eccleſiæ gubernandas.

DEcẽter.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Toletano, q quidam epiſcopi res eccleſiæ dabant gubernandas conſanguineis, vel fauore ſibi coniunctis, per quos res eccleſiæ lædebantur. Ideo ſtatuit concilium, vt talibus adminiſtratio non committatur: qđ ſi factum fuerit, illi ab adminiſtratione remoueantur, & epiſcopi excommunicationi annuæ ſubiacebunt, & quæ male ablata ſunt, reddantur in duplum ab ijs qui abſtulerunt.

c ¶ Aut ſanguine.] ſic decima q. 2. hoc ius. in fin. Vel intellige de ijs, qui malæ vitæ ſunt. aliàs videtur eſſe contra. ī. diſt. 86. non ſatis. quis enim carnem ſuam odio habuit? 13. q. 2. nõ ęſtimemus. Sed quare ꝓhibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni ſunt epiſcopi ad dandum coniunctis perſonis quàm alijs. Sic ſæpius & fortius prohibetur fornicatio; quia potius peccatur hoc genere pecati 50. diſtin. quia tua. Item ſicut magis punitur qui interficit vxorem, quàm matrem: quia proniores ſunt homines ad illud faciendum, vt 33. q. 2. admonere. Item ſicut hac ratione ſubuenitur mulieri cum intercedit, non tamen cum dat: quia pronior eſt ad intercedendum, quàm ad dandum, vt ff. ad Velleia. l. 4. Item & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia ſẽper præſumitur, q res eccleſiæ latenter lædantur per eos. 2.

Epiſcopi citius propinquis, q̃ alijs dant.

Mulieri intercedenti, ſed nõ dãti ſubuenit.

poterit prauitatis, vt in ſubditis [a], emendare quod illicite geſtum fuerit, valeatis: quo [β] videlicet apud vos habitus ſui officium magis conuenienter adminiſtrent, quàm accuſent [b].

α ¶ Atque fatigationibus.] *In plerisque manuſcriptis legitur,* atque exfatigationibus: *in editionibus epiſtolarum B. Gregorij,* atque per hoc & fatigationibus. *in vno autem vetuſto earumdem epiſtolarum codice,* atque per hoc exfugationibus.

β ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregoriũ legitur,* quos apud vos habitus ſui magis officium commendet, quàm excuſet.

3 *Propinquis etiam, vel fauore ſibi coniunctis eccleſiaſtica officia epiſcopus committere non audeat.*

Vnde in Toletano concilio 10. c. 3. legitur.

¶ Eccleſiaſtica officia non committat epiſcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in præſenti tale reſcindere factum, & non eſſe de cetero faciendum. Quicumque † igitur pontificum deinceps aut ſanguine [c] propinquis, aut fauore perſonis quibuſcumque ſibi coniunctis † talia lucra † commendare tentauerit; ad ſuũ nefandæ præſumptionis excidium, & quod iuſſum fuerit, deuocetur in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi ſubiaceat. Quæ vero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum [d].

† *Nam quiſquis*] orig. † *deuinctis*] or. † *al. loca*

Porro ipſa officia quare ita ſint diſtinguenda, & nõ vni perſonæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi, qui ſic aiunt.

¶ *Caput hoc pene iiſdem verbis legitur in epiſtola Bonifacii ſecundi ad Eulaliũ, & Gregorio primo ad epos Galliarũ, lib. 4. epiſt. 52. Sic quoque in aliis epiſtolis B. Gregorii multa leguntur, quæ in ſcriptis ſuperiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum diſtributio eccleſiaſticam vnitatem conſeruat. C. VII.

AD hoc diſpẽſationis † diuinæ prouiſio gradus diuerſos [c], & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, vt dum

† *al. diſpoſitionis*

AD hoc diſpenſationis.] CASVS. Gregorius & Bonifacius dicunt, q ideo eſt conſtitutum, vt diuerſa officia diuerſis committantur perſonis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat adminiſtratio ſingulorum officiorum. aliter enim vniuerſitas rerum rationabiliter gubernari non poſſet. & quòd in eccleſia Dei debeant eſſe officia diuerſa, probatur ad inſtar curiæ cæleſtis, vbi quidam angeli ſunt minores, & quidam maiores.

e ¶ Diuerſos.] inter prælatum & ſubditum.

a ¶ Et potiores.]hoc erit vſque in diem iudicij tãtum. Dicit enim Apoſtolus, Dum mundus iſte durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, ceſſabit omnis prælatio, non tamen ordo vel maioritas. ali- recipere, non debet eſſe talis, vt inter alios diſcordiã ponat. hæc continuatio mihi placet: & littera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. ſic continuant. ſ. 46. diſt. oſtendit Gra. epiſcopum non debere eſſe litigioſum in ſe, i. quod non debet lites amare. Nunc autem aliter repetit, ſcilicet vt non amet litigia inter alios: ſed diſcordantes reconciliet. Et eſt caſus primus planus.

Prælatio quælibet poſt iudicium ceſſabit.

reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores[a] minoribus dilectionem impenderent; vera[b] † concordia fieret, & ex diuerſitate contextio[c], & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas[d], alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſeruaret. Quia vero quæque creatura in vna eademque qualitate[e] † gubernari, vel viuere non poteſt; cæleſtium militiarum exemplar nos inſtruit: quia dum ſunt Angeli, & ſunt Archangeli; liquet, quia non ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine (ſicut noſtis) differt alter † ab altero.

† *vna concordia fieret ex diuerſitate cõtextio*] orig.

† *æqualitate*] Bon.

† *al. vnus*

DISTINCTIO XC.

f, g *Litigioſus*[f] *quoque prohibetur ordinari; quia qui ſua poteſtate diſcordãtes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes diſſidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad diſſidium debet prouocare.*

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto, c. 59. legitur.

¶ Clerici diſcordes deijciantur, vel reuocentur ad concordiam. C. I.

Burc. l. 2. c. 215. Iuo p. 6. c. 290.

DIſcordantes clericos epiſcopus vel ratione[g], vel poteſtate[h] ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

¶ Diſsidentium fratrum, in eccleſia oblationum dona non recipiantur. C. II.

Burc. l. 5. c. 38. & 39. Iuo p. 2. c. 47. & 48. ĵ. c. eorum.

OBlationes[i] diſsidentiũ fratrum neque in ſacrario, neq. in gazophylacio[k] recipiantur. *Similiter* †. ¶ Dona[l]

† *al. ſimiliter dona eorum*

f ¶ Litigioſus.] In hac diſt. 90. tractat hoc c. nõ litigioſum, quod tractauit 46. diſt. ſed diſſimiliter. ibi enim oſtendit, quod epiſcopus nõ debet eſſe litigioſus. hic vero, quod diſcordantes debet ad concordiã reuocare. vltimo additur, quod epĩ debent ſibi viciſſim pſtare auxilium ad pacem ſeruandam.

g DIſcordantes.] Ratione.] id eſt, amicabili cõpoſitione extra iudiciũ & de plano. nã iudex ad concordiam laborare debet. 5. q. 2. ſi primates 1, & litigantes recõciliare. ff. de vſufr. ſi cuius. §. æquiſſimũ. & de of. pſi. illicitas. ne potẽtiores. Si ergo inter ſe compoſitionẽ faciãt, remanebũt crimina impunita, ſ. illud. ff. ad le. Aquil. ità vulneratus 2. ſed hoc in crimine iniuriarũ obtinet, quod quilibet põt remittere. ſed ſi criminaliter ageret, eſſet falſum: ſed ſi delictũ tãgeret eccleſiã, ibi non poſſet ſubditus componere cum prælato, vt 23. quæſt. 4. ſi hi qui. poteſt tamen renunciare accuſationi, vt extra de acc. veniens.

Iudex ad concordiã laborare debet.

1 Concor. tex. ī Auth. de manda. princ. §. deinde. coll. 3 non tñ põt eos cogere. text. eſt in §. fin. in Authen. vt lit. iu.

2 Et extra de ſen. excom. vt famæ. ff. de fideiu. ſi à reo. §. vlt.

aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, & c. de pæ. diſtin. 4. in domo. ſed non præerit ei, & vide quomodo prælatus & ſubditus ſibi conectuntur, vt 95. diſt. eſto. & hæc diuerſitas ordinum propter maiorẽ concordiam eſt ſtatuta, vt 45. diſt. licet 2.

b ¶ Vera.] id eſt, per veram concordiam. Io.

c ¶ Contextio.] ĵ. 95. diſt. eſto. Io.

d ¶ Vniuerſitas.] creaturarum.

e ¶ Qualitate.] quia qualitas corporum non poteſt manere in vno ſtatu. de conſec. diſtinct. 5. ne tales. & dicit lex, quòd circa ſtatum humanum nihil eſt ſtabile, vt in Auth. de non alie. aut permu. §. vt a item. coll. 2. vel dic, qualitate, id eſt, æqualitate. quia nõ omnes poſſunt eſſe epiſcopi.

Status humanus eſt inſtabilis.

LItigioſus.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. in quarum prima probatur, quòd clerici nõ debent eſſe litigioſi: quia ex officio ſuo tenentur alios ad concordiam reuocare, & ſi talis fuerit, ordinari non debet: & hoc probat x. aucto. ſanctorum. Secunda ibi, [Præcipimus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Repetit hic illud c. Apoſtolicæ regulæ, non litigioſum: qui ordinari prohibetur. Nam cum diſcordantes debeat concordare, & oblationes diſſidentium non

ADDITIO. Ad idem in Authen. de man. princ. §. deinde. coll. 3. Pacis enim turbator capite plectẽdus eſt. ff. de re mili. qui metu. Archid.

h ¶ Vel poteſtate.] ſcilicet coerctione. vt ff. de officio præſidis, congruit. & ĵ. eo. placuit.

OBlationes.] CASVS. Dicitur, quod ſacerdos non debet recipere oblationes diſcordãtium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.

i ¶ Oblationes.] cum odium eorum apertum eſt & notorium: hoc intellige de voluntarijs oblationibus, non de decimis & primitijs. ext. de elect. de terris. 16. q. 1. decimæ. Lau.

k ¶ In gazophylacio.] id eſt, arca; vel locus eſt vbi reponuntur oblationes, à gaza, quod eſt diuitiæ, & phylattin, quod eſt ſeruare.

Gazophylacium quid eſt.

l ¶ Dona.] dicit Hug. hoc generaliter intelligendum eſſe de quolibet, qui eſt in mortali peccato 3, & gratia exẽpli eſt illud poſitum, ſ. diſſidentium. Tu melius dic, quod cum hæc ſit pœna, non debet extendi niſi quatenus reperitur delictum. nam ſpecialiter de quibuſdam perſonis inuenitur prohibitum, vt hic de iſto. Item de eo qui pauperem opprimit. Item de ſacrilego, vt 12. q. 2. de viro

3 Subau. in quo quis cõtumaciter perſiſtit, ſecundum Hug. Oblationes facere multis eſt vitium.

Item de eo,qui vi extrahit ſeruum ad eccleſiam confugientem,vt 17.q.4.mitor.Itẽ de raptore.extra de rapt. ſuper eo.Item de vſurario.extra de vſuris,quia in omnibus. ſed etiam pænitentes quandoque prohibentur oblationes facere.de conſec.diſt.4.eos.Idem dico de meretrice 1.

rantes in deſerto) agere debet pænitentiam ad arbitrium ſacerdotis,iuxta magnitudinem peccati ſui.
f ¶ Opus eius.] id eſt,oratio eius ſi clericus eſt.opus enim eius eſt orare.36.diſt.cap.vlt.vel ſi eſt laicus, opus eius, id eſt,oblatio eius.5.ca.diſt.oblationes.& 12.q.1.duo.

eorum,qui pauperes opprimunt [a], à ſacerdotibus refutanda ſunt.

Item Cyprianus,de vnitate eccleſiæ.

¶Extra eccleſiam eſſe probatur, qui pacem cum proximo non habet. C. III.

NEque ad Cain munera reſpexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat,qui cum fratre pacẽ per zeli diſcordiam non habebat.Quam ſibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? quæ ſacrificia celebrare ſe credunt æmuli ſacerdotum? An ſecum eſſe Chriſtum,cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Chriſti eccleſiam [b] colliguntur? Tales etiam ſi occiſi in confeſſione nominis fuerint,macula illa nec [c] ſanguine abluitur [d]. Inexpiabilis [e],& grauis culpa diſcordiæ nec paſſione purgatur.

Item ex octaua ſynodo.

¶Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. C. IIII.

ALienus ſit à fratrum vnitate,qui murmurat; & opus eius [f] abijciatur,qui murmurans α extiterit: ne pœnam murmurantium incurrat: de qua Apoſtolus dicit: [Neque [g] murmuraueritis,ſicut quidã murmurauerunt [h], & perierunt ab exterminatore [i].] Iuxta β menſuram itaq. operis peccator (quod in hac ſententia Apoſtoli plenius declaratur)ſacerdotis iudicio pæniteat.

¶ *In libello B. Baſilij de inſtitutis monachorũ Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti eſt impreſſus.)c.42. in vltima reſponſione habetur prima pars huius capitis vſque ad ver.* abijciatur.

α ¶Qui murmurans.] *Eiuſdem libelli, c. 50. penultima interrogatio ſic habet*, Si vero etiam quis murmuret propter eſcã, quæ erga eum ſententia ſeruabitur? Reſp. Ea,quæ circa eos, qui murmurauerunt in deſerto. Dicit enim Apoſtolus:[Neq. murmuraueritis,ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.]

β ¶Iuxta.] *Hac pars non habetur in eo Baſilij loco. Apud Burchardum vero & Iuonẽ (à quibus citatur ex concilio Moguntino) ſic legitur*, iuxta menſuram, opuſque peccati,quia in hoc ſententia,&c.

Item ex eodem.

¶Corripiantur,qui rixas,& contentiones amant. C. V.

SI quis [monachus † contentiones,vel rixas amauerit,

a ¶ Opprimunt.] ſi quis tamen officiatus opprimit ruſticos; quia forte debet habere decem,& accipit duodecim: dona eius non ſunt reſpuenda de iure ſecundũ quoſdam: quia transfert dominium in huiuſmodi,& fieri põt inde eleemoſyna: nec eſt vera rapina. arg. 14.q.5.non ſane.ſi tamen propterea correctus nollet ceſſare,debẽt reſpui. Vel dic, quod inde poteſt fieri eleemoſyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice, vt dixi 14. q.5.in prin.

NEque.]CASVS. Quidam inimici fratrum & inuidi confiſi de illo verbo Euangelij: Vbicunq; fuerint cõgregati duo vel tres in nomine meo,&c.inſimul collecti ſacrificabãt Domino. Sed dicit Cyprianus,quod Deus eorũ ſacrificia nõ reſpicit: ſicut ad ſacrificia Cain non reſpexit:talis enim culpa diſcordiæ non dimittitur, etiam ſi paſſionẽ patiatur pro Chriſto.

b ¶ Eccleſiam.] extra quam qui inueniunt, exterminabuntur. 24. q.1.quia ex ſola.Lau.

c ¶ Nec ſanguine.] ſi impænitens decedat. hoc ad exaggerationẽ huius criminis dicit; quia idẽ eſt in quolibet alio crimine.

d ¶Abluitur.] quo ad vitam æternam: ſed valet martyrium quo ad minorẽ pœnam. de pæn.diſt. 4. ſi quis autem non habens.

e ¶ Inexpiabilis.] Verum eſt poſt mortẽ, aliàs de nemine deſperãdũ eſt, vt de pæn. diſt.7.nemo. 32. q. 2. ancillam.nam qui impænitens decedit in martyrio,nõ ſaluatur 2.de pæ.diſt.1.c.vlt.ſed mitius punitur,vt ibidem dicitur, & de pæ.diſt.3.§.poteſt.

ALienus.]CASVS.Dicitur in hoc c. quod quicumque murmurat & diſcordat à fratribus,abijciendus eſt ipſe,& factum eius,qui ne exterminetur ab angelo exterminatore(ſicut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deſerto) agere debet pænitentiam ad arbitrium ſacerdotis,iuxta magnitudinem peccati ſui.

g ¶ Neque.] ſic 2.q.7.§. de his etiam.
h ¶ Murmurauerunt.] & perierunt in deſerto.illa pœna eſt,vt citius moriatur.11.q.3.epiſcopi ſi ſacerdotali.
i ¶ Ab exterminatore.] id eſt,ab angelo malo,qui exterminauit murmurãtes in deſerto à terra promiſſionis. B.

SI quis monachus.]CASVS. Quæſitum fuit quantã pœnam debeat pati monachus,qui rixatur,vel fratribus

1 Argu.ad hoc bonũ in Auth.de leno. § prĩ. & quod ibi not. coll.3.

Deſperandum eſt de nemine.

2 Ad hoc vide quod le. & no.1. q.1.vide.

g ¶ Neq;.]

Burc.l.10.c.52. & 54. Iuo p.13.c.55. & 53.ex conc. Moguntino. 1.Cor.10.

In regula Iſidori,c.17. Burc.l.10. c.62. Iuo p.11.c.63. † abeſt à multis exempl.

ribus conuitia infert:& reſpondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium ſui prælati. Idē eſt & ſi fuerit murmurator. Sequēs cap. planū eſt.
a ¶ Vel manifeſtum.] id eſt manifeſte.
b ¶ Diurna.] Videtur quod tanto tempore debeat quis eſſe in pœnitentia, quanto fuit in peccato. 3. q. 2. c. 1. Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quandoque inuenitur, quod debet eſſe tanta. de pœ. diſt. 1. quãobrem, quandoque minor. de pœ. diſt. vlt. cap. vlt. quandoque maior. de pœ. diſt. 3. productior.
c ¶ Prioris.] id eſt, abbatis. abbas enim poteſt abſoluere monachum ſuum iniicientem manus in monachum ſuum, vel alterius. ſed non poteſt ſi percuſſerit clericū ſæcularem 1, vt extra de ſen. excom. cum illorum, &c.

Pœnitētia eſt arbitraria.

vel manifeſtum [a] conuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati, diurna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ Qui contentioſus aut murmurans extiterit, ſecundum arbitrium prioris [c] tamdiu β pœniteat, quãdiu culpæ qualitas extat.

In l. ſententiarū Patrū. c. 96. ex ſtatutis ſeniorū. Burc. l. 10. c. 53. Iuo p. 13. c. 54.

α ¶ Si quis monachus.] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathenſi, in quo etiam habetur ex codice librorum ſexdecim, lib. 5. c. 22. abeſt autem fere vbique, etiam in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.

β ¶ Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem poſteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro ſententiarum Patrum, c. 96. ex ſtatutis ſeniorū) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 25.

¶ Diſſidentes epiſcopi ad concordiam redire cogantur. C. VI.

Burch. l. 1. c. 61. Iuo p. 5. c. 172.

DIſsidentes epiſcopos, ſi non timor Dei, ſynodus reconciliet.

Item ex eodem, c. 26.

¶ De eodem. C. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo p. 5. c. 203.

STudendum eſt epiſcopis, vt diſsidentes fratres, ſiue clericos, ſiue laicos, ad pacem [d] magis, quàm ad iudicium coerceant † [e].

† *cohortētur*] vera lectio

Item ex eodem, c. 94.

¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. C. VIII.

1. ead. oblationes. Burc. l. 5. c. 39. Iuo p. 2. c. 48.

EOrum, qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus ſunt refutanda.

Item ex concilio Agathenſi, c. 31.

¶ A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. C. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo p. 13. c. 62.

PLacuit etiam, vt (ſicut plerumque fit) quicumq; odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diuturna † obſtinatione nequiuerint, à ſacerdotibus ciuitatis primitus arguantur [f]: Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſsima excommunicatione [g] pellantur.

† *al. diutina intentione*

¶ Diuturna not. doct. quod iudex pōt cogere ad cōpromittendū eos, qui diu litigauerunt in l. quidā æſtimauerunt. ſi certum peta.

Item Fabianus Papa.

STudendum.] CASVS. Dicitur hic, quod epiſcopus diſcordãtes clericos, vel laicos debet ad concordiam reuocare, potiꝰ quàm ad iudicium vocare. & conſueuit hoc capitulum intelligi in crimine iniuriarū. Seq. cap. patet.

d ¶ Ad pacem.] Hæc & ſimilia intelligo, cū ciuiliter agitur de crimine: vel in cauſa ciuili: ſecus vbi criminaliter ageretur. expedit enim peccata nocentium nota eſſe. ff. de iniur. eum qui. & extra de col. deteg. c. 1. Ioan. vel cū agitur actione iniuriatum, vt dictum eſt ſ. ead. cap. 1. B.

e ¶ Coerceant.] argu. quod epiſcopus ſi quis coram eo accuſauerit aliquem, & velit deſiſtere, & ille velit ei remittere, nō debeat eos cogere proſequi cauſam illam 2 etiam lite conteſtata: & quod illi poſſint deſiſtere cum epiſcopus debeat magis hortari ad pacem quàm ad contentionem. arg. 5. q. 2. ſi primates. Io. quod verum credo in crimine iniuriarum, vel cū agitur ciuiliter: aliàs non 3, vt extra de col. c. 1. B.

PLacuit etiã.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi quis habet diſcordiam cum aliquo, debet moneri, vt ad pacem redeat: & ſi contempſerit, debet excõmunicari.

f ¶ Arguantur.] arg. quod admonitio ſemper debet præcedere vindictam. arg. 11. q. 1. indigne.

ADDITIO. Ad idem 32. q. 5. præceptum. ff. de fideicom. lib. cū vero. §. ſubiectum. & §. ſeq. Ad idem 45. diſt. licet plerumque. Archidia.

g ¶ Excõmunicatione.] Videtur tamen, quòd primo iudex ſæcularis coget 4 eos ad concordiam: & ſi hoc non ſufficiat, quòd tunc excommunicabuntur. 17. quæſt. 4. de presbyterorum, &c.

Abbas monachū excōicatū abſoluere poteſt.

1 Iſto caſu debet abſolui à diœceſano epo: quod dic vt ex[illegible] ſen. excom. [illegible] religioſo. ibi videas.

Accuſator pēdente accuſatione pōt deſiſtere.

2 Adde au & qñ poteſt accuſator deſiſtere notat Cy. in l. ſi. C. de accuſa. & in l. 2. C. de exhiben. re. B. in l. athletas. ff. de fal.

3 Et eſt ratio quia expedit peccata nocētiū, &c. vt dr̄ in gl. præ. ſecūdum R.

4 Coget. Vide legiſtas l. quidam æſtimauerunt. ſi cer. peta.

¶ Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri ſuo reconciliari noluerit. C. X.

SI quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente [a] eo, qui contriſtauit, acerrimis maceretur inedijs [b], vſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat.

[Burch. l. 10. c. 59. Iuo p. 13. c. 60. ex Fabiano.]

Item Innocentius ſecundus.

¶ Epiſcopi ad pacem firmiter tenendam viciſſim ſibi conſilium & auxilium præſtent. C. XI.

2 PRæcipimus [c], vt epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalutẽ populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſemota, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium, & auxilium præbeant: neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quòd ſi quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

[In conc. Lateranen. c. 9. extra de treuga, & pace. c. 1. §. præcipimus, ex Alex. iij. Pann. l. 8. c. 147.]

Item Victor Papa ad Afros, epiſt. 2.

¶ Expellendi ſunt à communione fidelium, qui ſibi inuicem reconciliari noluerint. C. XII.

PErlatum eſt ad ſedem Apoſtolicam, aliquos veſtrum nocere fratribus † velle, & vt cadant, decertare: ſimiliter in ſacramentis, diſcrepare [d], & ob id contentiones, & æmulationes fieri inter vos: à quibus diſſenſionibus vos auertere, & in his omnibus concordare [e], & opem ferre viciſſim mandamus. Nam ſi hoc agere cito neglexeritis, & viciſſim reconciliari non ſtudueritis; ab Apoſtolicæ ſedis, & totius eccleſiæ communione vos pelli non dubitetis.

[Poly. l. 4. tit. 13. † *al. fratres*]

DISTINCTIO XCI.

QVi autem [f] turpi lucro, vel inhoneſto negotio victum ſibi quærere prohibentur; de oblationibus eccleſiæ ſtipendia conſequatur. Quòd ſi eccleſia ei ſufficere non potuerit; proprio artificiolo †, vel agricultura (exemplo Apoſtoli, qui de labore manuum viuebat) ſibi neceſſária inueniat: ita tamen, vt occaſione ſui operis vigilijs eccleſiæ non deſit. Quod abſque

[† *al. artificio* Act. 20. 2. & 1. Cor. 4. 1. Theſ. 2. & 2. Theſſ. 3.]

SI quis contriſtatus.] CASVS. Quidam ſatisfacere nolebat alicui cui iniuriam fecerat: ſed iniuriã paſſus reconciliari volebat. Quæſitum fuit, quid de illo fieri debeat; & reſpondet, q. debet fame macerari, donec de nolente fiat volens.

a ¶ Satisfaciẽte.] Immo etiam non ſatiſfaciente eo, rancorẽ tenetur dimittere, vt de pœ. diſt. 5. c. vlt. quia non eſt licitum nobis aliquem odio habere, vt 23. q. 4. c. cum in lege. 11. q. 3. inter verba. ſed actionẽ iniuriarum, id eſt, ſatisfactionem, non tenemur dimittere. nã ad remittendã iniuriam nullus eſt cogendus 1. 23. q. 4. ſic illic. immo bene facit qui dimiſſo rancore agit iniuriarum. 45. diſt. & qui emendat. 23. q. 5. de occidendis.

[Rancorẽ, ſed nõ iniuriam tenemur dimittere.]

[¶ Et vide quod not. 1. q. 4. quia prælatus in gl. ar. q. &c. verſic. ſed nũqd &c. Archi.]

b ¶ Inedijs.] id eſt, pœnis excommunicationis.

PRæcipimus.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat q. epiſcopi debent ſibi præſtare conſilium & auxilium ad pacem tenendam. Io. de Fan. CASVS. Dicitur hic q. ad pacem firmiter tenendam & obſeruandam debent epiſcopi ſibi mutuum auxiliũ exhibere: & qui hoc non fecerit, deponatur.

c ¶ Præcipimus.] per iſta cap. patet q. ad iudicium eccleſiæ ſpectat facere pacem, vt hic, & extra de treuga & pace. treugas. Item patet hic q. epiſcopi puniũtur, qui ſibi nõ præſtãt mutuum auxiliũ, vt 3. q. 1. nulli. & etiam mortuo epiſcopo vel infirmo vicini epiſcopi tenent ſupplere defectũ epiſcopi, vt 7. q. 1. pontifices. Ioan.

[Epiſcopi ſibi mutuũ debent præſtare auxilium.]

ADDITIO. Hinc eliciunt aliqui quare per diuerſa anni tẽpora treugæ conſtituantur, extra de treu. c. 1. vt ſcilicet eo tempore paci reformãdæ detur opera. arg. C. de fer. l. dies. arg. 33. q. 2. placuit. Ioan. de Fant. & hic adde. & videas quod dicam 24. q. 3. illi qui. Archid.

PErlatum.] CASVS. Quidam conabantur vt alij ab officio caderent, & ordinibus: in ſacramentis, ab alijs diſcordantes, vt in baptiſmo & alijs ſacramentis, vnde diſcordiæ ortæ ſunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuiſſet, præcepit vt ad pacẽ velociter redirẽt, & auxilium ſibi viciſſim conferrent. Si vero contempſerint, à communione eccleſiæ repellantur.

[Baptiſmi forma debet eſſe ſimplex.]

d ¶ Diſcrepare.] hoc dicit canon, vt ſimplam teneamus baptiſmi formam propter ſchiſma vitandum. de conſecra. diſtin. 4. propter vitandum. vbi tamen conſuetudo eſt diuerſa, nihil officit, vt de conſecra. diſtin. 4. de trina.

e ¶ Concordare.] cum metropolitana eccleſia. 12. diſt. c. pen. de conſe. diſt. 1. altaria. & diſt. 3. c. litteris. Io.

QVi autem turpi.] CASVS. Supra in diſt. 88. dictum eſt quod clerici negotiari non debent. Sed quia dubitari poſſet vnde viuere debeant: ideo ſubiungit hanc 91. diſt. Gratianus, vbi docet q. viuere debet de oblationibus, & de decimis: quæ ſi deficiant, ad inſtar Pauli quærant ſibi victũ de aliquo artificiolo: dũmodo propter hoc officia ſua non negligant, niſi eſſent infirmi.

f ¶ Qui autem.] dictum eſt s. 88. diſt. clericis nõ licere negotiari: vnde oſtenditur in hac 91. diſt. ex quo debeãt ſuſtentari, quia de eccleſiaſticis ſtipendijs. vbi autẽ clerico nõ ſufficit eccleſia proprijs manibus ſibi quærere victum debet iuxta Apoſtolum: non tamen q. ex hac occaſione ſubtrahatur ab eccleſiaſticis officijs. Io.

[Clericus proprijs manibus ſibi victũ quærere poteſt.]

a ¶ Quod

a ¶ Quod abſque inæqualitate.] id eſt, niſi cum inæquale eſt corpus exuberantia vel defectu humorum: hoc eſt ex cauſa infirmitatis.

Eleutherius.] CASVS. Pelagius qui conſecrauit Eleutherium, compulit eum ad præſtandum cautionem, ut vigilias quotidianas in eccleſia ſua faceret ipſe celebrari: in quo cum clerici ſibi non obedirent, ſed potius negotiationi intenderent, conqueſtus eſt Papæ: præcipit ergo Papa eidem ut illos clericos contumaces compellat vigilijs inſiſtere omnibus modis.

b ¶ Promiſit.] quæ promittẽda ſunt, notani 23. diſt. quãquã.

c ¶ Vigiliæ.] id eſt, mortuorum exequiæ: vel generaliter eccleſiaſtica officia 1. 61. diſt. quoniam feſtus. & propter cauſam hæc cautio fuit exacta ab epiſcopo iſto: quia clerici ſui negligentes erant circa diuina officia: aliàs de iure communi huiuſmodi cautio non eſt in ordinatione epiſcopi exigenda. Sed uidetur quod Eleutherius hoc modo pro ſuis clericis obligari non potuit, promittẽdo eorum factũ 2. inſt. de inutil. ſtipu. §. ſi quis aliũ. Sed dic quod bene potuit, cum ad eius officium ſpectaret eos ad hoc cogere: & ita ſua intereſſe: 3 præterea per illa verba vt promiſiſſe ſe curaturũ vt illi interſint: ſicut cum quis promittit aliũ iudicio ſiſti: arg. ff. de verb. oblig. quoties quis alium & eſt ſi. 63. diſt. tibi dño. Itẽ eſt arg. hic quod epiſcopus poteſt inducere conſuetudinem nouam in ſua eccleſia quo ad officia celebrãda. 12. diſt. nouit. & de conſ. diſ. 3. c. 1.

inæqualitate[a] *ſui corporis nulli impune conceditur.*

† al. Gelaſius — *Vnde Pelagius † Papa.*

¶ Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel veſpertinis ſe ſubtrahunt. C. I.

Anſ. l. 7. c. 165.

ELeutherius frater, & coepiſcopus noſter queritur clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire; & id, quod nobis iubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit [b], vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur eccleſia, illis contemnentibus implere non poſſe: ſed magis vnumquemque ſuis (poſtpoſito eccleſiæ ſeruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtenderit contumaces, debita obiurgatione compeſce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

[Item ex concilio Nannetenſi.]

De eodem. PALEA. C. II.

extra de celebr. miſ. c. 1. ex Agathenſi. Burc. l. 2. c. 104. Iuo p. 6. c. 181. ex Nannetenſi.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ, canendo primam, tertiam, ſextam, nonamque perſoluat: ita tamen vt poſtea horis competentibus, & ſignis deſignantibus iuxta poſſibilitatẽ aut à ſe, aut à ſcholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis viſitatis, ſi voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus; vt iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſiue diuerſorum commeantium, infirmorum quoque, atque defunctorum ſuccurrere poſſit vſque ad ſtatutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate †. *Item ex dictis S. Benedicti* ¶ Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi:] qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis ſic implebitur, ſi matutinæ, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, veſperæ, completorijque tempore noſtræ ſeruitutis officia perſoluamus: quia de his dixit propheta: [Septies in die laudem dixi tibi.] Nam de nocturnis vigilijs idem ipſe propheta ait: [Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper iudicia iuſtitiæ ſuæ.

† al. opportunitatis — Pſal. 118. — In reg. S. Benedicti c. 16. Burc. l. 2. c. 105. Iuo p. 6. c. 182. — Pſal. 118.

Item in concilio quarto Carthaginenſi, c. 52. & 49.

¶ Sine officij detrimento, artificiolo ſibi clericus neceſſaria quærat. C. III.

Burc. l. 2. c. 103. Iuo p. 6. c. 180. † al. præparet — c. 49.

CLericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura [d], abſque officij [e] ſui dumtaxat detrimẽto, paret †. *Item.* ¶ Clericus, qui abſq; corpuſculi ſui inæqualitate vigilijs [f] deeſt, ſtipendio priuatus excõicetur.

CLericus.] CASVS. Dicit in hoc c. quod clericus quærere debet ſibi victũ de artificiolo vel agricultura: dũmodo officium ſuũ non negligat: & ſi clericus (niſi propter infirmitatẽ ſuã) officium ſuũ dimiſerit, excõicari debet. Idẽ dicit i ſeq. c. Addit tamen, quod ſi clericus vadat vagando per nundinas, deponi debet: & quod ſi propter emptiones ab officio declinet, remouebitur ab officio. Aliud c. quod poſtea ſequitur planum eſt.

d ¶ Agricultura.] arg. C. de epi. & cle. l. 2. nã mercari nõ põt. 88. diſ. fornicari. H. ADDITIO. Subaudi vt ibi dicitur. ſed ipſa mercatio debet eſſe honeſtatis cõſcia, vt ibi etiam dicitur, quod eſt ſecundum Azo. ſi faceret libros, & poſtea venderet. ad hoc 14. q. 4. c. 1. & 10. q. 3. cauendũ. in ſi. quod dic vt not. 14. q. 3. in ſumma, in fin. & q. 4. c. 3. & 88. diſt. cap. 1. & 2. Archid.

e ¶ Officij.] Ergo clericus nõ põt operas ſuas per totã diẽ locare, cũ nõ debeat officio deeſſe, vt 54. diſt. ſi ſeruus.

f ¶ Vigilijs.] non tamen videtur puniendi ſi deſint diuinis

1 Vnde eorum culpa in eum redundabat. 86. diſt. c. 1.

) Epiſcopus poteſt ſuorum ſubditorum factum promittere.

2 Hanc gl. dicit ſing. Brix. in ſuo dictionario, in verb. factum. ad hoc quod quis non poteſt promittere factũ alienũ.

3 Vnde bene obligabatur. inſti. §. ceterum. & §. ſeq.

Epiſcopus in ſua eccleſia nouã conſuetudinem inducere põt circa officia.

Clericus locare per totam diem operas ſuas non poteſt.

uinis officijs, cum non poſſint percipere neceſſaria ab eccleſia, cum de altario debeant viuere: ſecus tamen eſt, quia fecerunt ſibi præiudicium, quando permiſerunt ſe promoueri ad tam tenuem eccleſiã, ſicut eſt in matrimonio carnali. arg. 32. q. 5. horrendus. Vnde ſicut vir tenetur miniſtrare neceſſaria vxori, quæ tñ eſt talis, quòd ei debitum reddere non valet, vt 32. q. 7. quod propoſuiſti. & c. 2. qui. ita iſte tenetur officiare eccleſiam, licet pauper ſit, & dicere cũ Apoſtolo: Scio & abundare, & eſurire, & c. 41. diſt. quòd dicit. & miniſtrent ei manus. 21. q. 1. clericus. in fi. immo vr, quòd debeat auferri ei eccleſia, eo quòd ad tenue beneficium ſe promouendum conſentit, vt dr extra de præb. c. vlt. Sed quid ſi à principio fuit diues eccleſia cum ad eam promot' eſt, ſed poſt vergit ad exiguitatẽ? Dices clericum ad hoc teneri? ſic. epiſcopus tñ in hoc caſu, & præmiſſo debet eam vnire eccleſijs alijs. 10. q. 3. vnio. de conſ. diſt. 1. omnes.

Eccleſiam etiam pauperem, tenetur cleric' officiare.

¶ Stipendio priuatus.] ſed cui applicabitur hoc? Poteſt dici, quòd canonicis ſimul cũ epo. Hoc verũ eſt in eo, quòd de cõi percipiebatur: aliàs vr, quòd tñ canonicis. arg. C. de hered. decurio. & naui. l. 1. 2. & 3. niſi cum iniuſte priuatus eſt. tunc enim omnia ipſe recuperat quæ amiſit. ff. de re milita. l. penul. C. eo. l. 1. lib. 12. Laurentius. Sed certe ego credo, quòd ſuũ beneficiũ debet aſſignari alicui, qui celebret pro eo donec ipſe eſt excõicatus, vt extra de appel. peruenit. B.

Excõicati beneficiũ, cui eſt aſſignandum.

Casus. Proxima diſtinctione ſupra dictum eſt, quòd clerici debent vigilijs inſiſtere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac 92. diſt. oſtẽdit Gratianus, qualiter debeant celebrare, cantando ſcilicet magis corde quàm ore. Et continet quinque articulos.

d ¶ Cum

a ¶ Priuatus.] *In poſtrema Colonienſi conciliorum editione legitur,* priuetur. *Sed in vetuſtioribus Colonienſibus, duabus Pariſienſibus, exemplaribus duobus huius concilij manuſcriptis Vaticanis, & vno Sorienſi regio legitur quemadmodum apud Gratianũ.*

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

¶ De eodem. C. IIII.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo [a] victum quærat. *Item.* ¶ Omnes clerici, qui ad operandũ validi ſunt, & artificiola, & litteras diſcãt. Qui vero non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio ſuo degradentur. Interemptores [b] autem ab officio declinantes [c], vel negligentius agentes, ab officio ſuo remoueantur. Burc. l. 2. c. 102. Iuo p. 6. c. 179. & 180. C. 51. C. 48. Burc. l. 2. c. 210. Iuo p. 6. c. 285. Burc. l. 2. c. 51. C. 50.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex multis capitibus Carthaginenſis quarti non ſuo ordine diſpoſitis.*

a ¶ Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuſcriptis legitur,* clericum inter tentationes ab officio ſuo declinantem; vel negligentius agentem, ab officio ſuo remouendũ. *Contra enim in canone 42. iubent,* clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. De tentationibus vero, ob quas (præter tyrannorum perſecutionem) aliqui clerici officium ſuum deſerebant, agit B. Ambroſius, epiſt. 17.*

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 30.

¶ De eodem. C. V.

CLerici vero, qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecundum arbitrium epiſcopi eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam.

DISTINCTIO XCII.

CVm autem [d] ad eccleſiam venerint, corde magis, quàm voce Deo cantandum meminerint.

Vnde Hieronymus lib. 3. comment. ad cap. 5. epiſtolæ ad Epheſios.

¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. C. I.

CAntan- Anſel. l. 17. c. 70. Eph. 5.

a CLericus.] ¶ Artificiolo.] ex quali artificio clericus poteſt ſuſtentare ſe, notaui 14. q. 3. in ſumma.

b ¶ Interemptores.] id eſt, illud ſecundũ quod ſolet eſſe inter emptores? & ſic idem repetit: & tunc ſunt duæ partes, ſecundũ quod eſt hic interẽptores, eſt vna pars, & vocat interemptores proxenetas, de quibus habes ff. de proxonetis. l. 2.

Interemptores ſunt proxenetæ.

c ¶ Declinantes.] ſcilicet clerici. Io.

CVm autem.] Hæc diſt. diuiditur in quattuor partes: in quarum prima dr, quòd corde Deo eſt cantandum: non tantum voce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Nunc autem.] Quarta ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fant.

d ¶ Cum autem.] Oſtendit magiſter in præcedenti diſt. quòd clerici debent celebrare diuina officia in eccleſia. In hac 92. diſt. oſtendit magiſter qualiter, quia. ſ. nõ debent vocis modulationi inſiſtere 1. adijcitur ẽt, quòd in eccleſia Romana diaconi cantare nõ debent, ſed verbo prædicationis vacare 2. Poſtea mouet incidentem q. vtrum epi, qui non recipiuntur in ſua eccleſia, poſſint in alia parochia epiſcopale officium exercere. 3

1 Vt J. ea. c. 1.
2 Vt J. ea. c. 2.
3 Vt J. ea. § de epis. cũ cap. ſeq.

CAntantes.] Casus. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apoſtoli, vſque ibi, [Audiant.] In ſecunda parte ponuntur verba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in eccleſia voce tantũ cãtant, & nõ corde, & vngunt fauces & guttur, vt dulcius reſonent in conſpectu populi.

a ¶ Cantan-

Cordis deuotione magis, q̃ vocis iubilatione cãtandum.

tes[a], & pſallentes in cordibus[s] veſtris Domino.] Audiãt hæc adoleſcentuli: audiant[b] ij, quibus pſallendi in eccleſia officium eſt: Deo non voce[c], ſed corde cantandum: nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ † [d] ſunt, vt in eccleſia theatrales[e] moduli audiantur, & cantica; ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum.

† al. colliniendas, vt

Ab officio autem cantandi, & pſallendi diaconi inueniuntur exempti[f], ne dum vocis modulationi ſtudent, altaris miniſteria negligant.

Vnde Gregorius lib. 4. epiſt. 44. ſen c. 88. & lib. 12. poſt finem epiſtolarum in concilio ab ipſo habito.

¶ Cantandi officium diaconi ſibi non vſurpent. C. II.

Anſ. l. 7. c. 69. Poly. l. 4. tit. 31. Iuo p. 2. c. 73.

IN ſancta Romana eccleſia dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta, vt quidam ad ſacri altaris miniſterium [a] cantores eligantur, & in diaconatus ordine conſtituti, modulationi vocis inſeruiant, quos ad prædicationis[g] officium, & eleemoſynarum ſtudium vacare congruebat. Vnde fit plerumque, vt ad ſacrum miniſterium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor miniſter Deum moribus ſtimulet[h], cum populũ vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto conſtituo, vt in hac ſede[i] ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque[k] Euangelicæ lectionis officium inter Miſſarum ſolennia exoluant: pſalmos vero, ac reliquas lectiones cenſeo per ſubdiaconos, vel ſi neceſsitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema ſit.

a ¶ Miniſterium.] *In impreſſis ſequebatur,* conſtituti, *quæ vox expuncta eſt; quoniam neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus eſt, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in gloſſa ad verſi.* miniſterium, *quæ etiam gloſſa non eſt inter vetuſtiores.*

2 *A quibus ordinandos oporteat eſſe immunes, breuiter monſtratum eſt. De quorum vero manibus ordines ſuſcipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipſum conſtituti ab epiſcopis ſuis debent ordinari.*

a ¶ Cantantes.] hæc ſunt verba Apoſtoli.
b ¶ Audiant.] verba Hieronymi exponentis.
c ¶ Non voce.] tantum. nam & voce decantandum eſt, vt de conſ. diſt. 5. nõ mediocriter. & ibi, pſallite Deo in iubilatione. tamẽ magis cordis deuotione, quàm vocis iubilatione, vt 38. diſt. ſedulo. Vnde verſus.
[Non vox, ſed votum: non chordula muſica, ſed cor:
Non clamans, ſed amans cantat in aure Dei.

d ¶ Liniendæ.] vt populum delectent: nam nec ipſa veritas pnuntianda ſic eſt, vt quis hominibus placeat. 22. q. 2. primum. linire autem vt melius cantent & pronũtient, vel vti electuario, peccatum non eſt, ſi ad laudem Dei, & non gratia laudis conſequendæ deliniãtur. argu. 32. q. 4. obijciuntur, procurare enim debet, vt clara voce non rauca pronunciet, vt 21. diſt. c. 1. vt populus plane intelligens dicat, Amen. vt 38. diſt. ſedulo.

Vocem aptare ad clarius cantãdũ, non eſt peccatum.

e ¶ Theatrales.] Tragœdi ſic faciebat in theatro decantando tragœdias, & dicuntur à tragos, quod eſt hircus: & oda, quod eſt laus: quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœdi vnde dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum eſt ſ. q cordę cantandum eſt. Nunc vero oſtendit, quòd diaconi ab officio cãtandi ſunt exempti, ne dum ſtudẽt cãtilenis, ab altaris officio remoueantur. Et hic eſt ſecundus articulus.

f ¶ Exempti.] hoc intellige quando induti ſunt in eccleſia ad cantandum Euangelium, & ſic intellige ſequens cap.

IN ſancta.] CASVS. In ciuitate Romana cantores aſſumebantur ad miniſtrandum altari: & diaconi dum deberẽt inſiſtere officio prædicãdi, vel eleemoſynarũ largitioni, cantibus operam dabant; & ſępe ad iactantiam cantabant, vt à populo laudarentur, ex quo Deus ſtimulabatur; quod Gregorius valde reprehendit: vnde ſtatuit, vt diaconi tãtum Euangelium dicãt; alia vero officia, ſcilicet cãtandi pſalmos & lectiones per ſubdiaconos expleãtur, & per minores ordines in neceſſitate. Et dicũt quidam, quòd hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curiæ. poteſt tamen intelligi de alijs diaconis, qui dum miniſtrãt altari, cantibus non debent intendere, cum duo officia ſimul exercere non poſſint.

g ¶ Prædicationis.] ſ. 16. q. 1. adijcimus. contra. ſed illud ex cauſa dictũ eſt, ꝓpter quoſdam improbos monachos hoc ſibi vſurpãtes. 16. q. 1. peruenit. aliàs etiã diaconi poſſunt prędicare. Vel hoc intellige ex delegatione. aliàs ſolius ſacerdotis officium eſt prædicare. Vel prædicationem appellat lectionem Euangelicã.

Sacerdotis ſolius eſt prædicare.

h ¶ Stimulet.] id eſt, exaſperet contra ſe.
i ¶ In hac ſede.] Apoſtolica. Ex hoc dicunt quidam hãc prohibitionem in eccleſia Romana tantum locum habere: alij tantum de Cardinalibus intelligunt. H. vero gñaliter intelligit eſſe prohibitũ, cũ ſ. ad legendũ Euangeliũ induti ſunt, quod patet ex illo verbo, qđ ſ. dicit, inter Miſſarũ. & cauſa huius cõſtitutionis fuit honeſtas.
K ¶ Solumque.] arg. q diaconus non niſi cauſa neceſſitatis debet legere epiſtolam. 25. diſt. c. 1. &c.

A QVIBVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur

tur, ꝙ nullus debet eſtare in pulpito niſi ſit ordinatus. & hoc probat per c. ſeq: Io. de Fan.

Casvs. Dictum eſt ſ. à quibus clerici debent eſſe immunes. Nunc vero oſtendit, ꝙ presbyteri, & ceteri inferiores à ſuis epiſcopis debent ordinari. quod probatur ſeq. cap. cuius caſus planus eſt: & eſt tertius articulus.

d ¶ Pro cõtentione populi.] arg. cõtra. 16. q. vlt. ſi plures.

e ¶ Aut pro aliqua.] ſcilicet de iure: quia dicunt ſe non elegiſſe eum, vel dicunt ꝙ renunciauit epiſcopatui.

f ¶ Contingere.] id eſt, nõ epiſcopalia, niſi inuitatus ſit. arg. extra de eo qui renun. epiſ. c. 1. ſ. 7. q. 1. c. epiſcopi.

g ¶ In-

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

In capitulis Martini Bracarenſis, c. 45.

¶ Qui non ſunt ordinati ab epiſcopo, in pulpito non pſallant, neque legant. C. III.

NOn liceat in pulpito pſallere [a], aut legere; niſi qui ab epiſcopo [b] lectores ſunt ordinati.

De epiſcopis autem, à quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, ſupra definitum eſt. 3 ¶ Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, à parochijs ſuis non recipiuntur, vel pro aliqua cauſa eas adire noluerint, an in alterius parochia epiſcopale poſſint officium celebrare.

De his in concilio Martini Papæ ſic ſtatutum eſt.

Capit. Martini Bracarẽſis, c. 10.

¶ Sacerdotis tantum officium gerat epiſcopus, quem ſua parochia non recipit. C. IIII.

SI quis [c] ordinatus epiſcopus α, pro contentione β populi [d], aut pro aliqua [e] ratione, non pro ſua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oportet honorem ſacerdotij tantummodo contingere [f]; ita vt de rebus eccleſiæ, in quam venit †, nihil ſibi præſumat. ſubſtineat autem quod de eo ſanctum concilium iudicare [g] voluerit.

Vide Pelag. 11. in epiſt. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 40. Iuo p. 5. c. 151. † al. conuenit

α ¶ Epiſcopus.] *In vulgatis ſequebatur*, ad parochiam cuius eſt electus: *quæ inducta ſunt auctoritate manuſcriptorum, & originalis, ac ceterorum collectorum.*

β ¶ Contentione.] *In duobus vetuſtis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis catholici legitur*, contemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

In epiſt. Pela. ii. Polyc. ibidem. Burc. l. 1. c. 41. Iuo p. 5. c. 152. † al. cui

¶ De epiſcopo ordinato, quem ſua parochia non recipit. C. V.

SI quis epiſcopus ordinatus ad parochiam, cuius [h] † eſt electus, minime acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quòd eũ aut populus vetet α †, aut propter aliam [i] cauſam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] ſit, & miniſterij particeps: dummodo rebus eccleſiæ, vbi miniſtrare cognoſcitur, in nullo moleſtus exiſtat. Quem etiam obſeruare ϛ conuenit; quidquid ſynodus perfecta γ prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

† al. vitet

Laici an poſſint in eccleſia cãtare.

a ¶ NOn liceat.] ¶ Pſallere.] arg. pro laicis, qui non cãtãt in pulpito, ſed alibi in eccleſia.

b ¶ Qui ab epiſcopo.] vel abbate. 69. diſt. c. 1. vel etiã à ſacerdote, vt 23. diſt. pſalmiſta. Sed aliter accipit' ibi pſalmiſta.

DE EPISCOPIS Casvs. Oſtẽſum eſt ſupra à quibus, & in quibus locis epiſcopi ſunt ordinandi. Nũc vero incidenter quęritur de ẽpis ordinatis, qui à parochianis ſuis non recipiuntur, vel aliqua de cauſa illuc ire nolunt, an in alterius ẽpi parochia poſſint ẽpale officiũ exercere; Et rñdet, ꝙ nõ, niſi inuitarẽtur: ſed officiũ ſacerdotale põt exercere. Et eſt iſte quartus articul9.

NVNC AVTEM. Hęc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, ꝙ ſi ẽps ad parochiã ad quã ordinatus eſt, nõ põt venire ex cauſa põt exercere officiũ ſuũ in eccleſia presbyterali vbi prius fuerat, ita ꝙ nõ ſit epiſcopo iniurioſus, in cuius parochia fuerit: & hoc probat per quinque auctoritates ſanctorum patrum. Ioann. de Fan.

SI quis ordinatus.] Casvs. Aliqs ordinatus in ẽpm non poterat ire ad eccleſiam, ad quã electus erat, nõ ſua culpa interueniẽte, ſed ꝓpter populi cõtentionẽ, vel aliam iuſtã cauſam. Quæſitũ eſt an in parochia alterius poſſit officia celebrare? Et reſpõdet, ꝙ ſic, tamquam ſacerdos, ita tñ, vt de rebus eccleſiæ vbi diuina celebrat, nihil ſua auctoritate vſurpet, ſed expectet quid ſynodus de eo ſtatuat. Idem eſt caſus ſequentis c. & quod dicitur ibi, honoris, id eſt, honorabilis officij, id eſt, presbyterij.

Epiſcopo debet ſynodus prouidere q ad eccleſiam ſuam non audet accedere.

c ¶ Si quis.] hæc tria capitula loquuntur de eadẽ materia, ſcilicet cum quis eſt ordinatus epiſcopus ad aliquam eccleſiam, ſed non audet ire illuc propter ſcãdalum, vel propter hoſtilitatem, vel quia ibi non recipitur aliqua de cauſa; ſine culpa tamen ſua, iſte nõ debet aliquid præſumere de rebus eccleſiæ ad quam diuertit, & expectabit quouſque prouideat ei ſynodus alibi. 7. q. 1. paſtoralis.

g ¶ Iudicare.] nam aliam eccleſiam ſi vacat debent ei conferre. 7. q. 1. paſtoralis 1. ſed & populus eſt excõmunicandus, qui eum non recipit cum iuſtam cauſam nõ prętendat, niſi ſcãdalum timeatur: ſicut & ipſe excõicatur cum ad eccleſiam illam ire non vult. ſ. eo. c. 3. Io.

h SI quis.] ¶ Cuius eſt.] id eſt, ad quam.

i ¶ Aliam.] quam forte allegat.

k ¶ Et honoris.] Videtur contra ſ. prox. c. ſed dic, honoris, id eſt, honorabilis miniſterij; quia in veſtibus epiſcopalibus exercebit ſacerdotale officium, non epiſcopale, niſi inuitatus ſit, vt dixi ſ. c. proxi. & maior reuerentia exhibebitur ei, quàm alij presbytero ſimplici.

AddITIO. Et hoc in memoriam dignitatis, vt ff. de decur. l. vlt.

l ¶ Prouinciæ.] quæ ſcilicet habet decem vel vndecim epiſco-

1 Et ſ. eſt c. pe. ſed hoc ca. paſtoralis. hoc nõ probat: q loquitur i papali cõceſſione. Archid. Excommunicandus eſt populus ſuũ non recipiens epiſcopum.

epiſcopos & metropolitanum. ii.q.3.ſcitote. Lau.

SI qui.] Casvs Quæſitum eſt quid debeat fieri de illis epis, qui cum in ſuis epatibus nō recipiantur, per ſeditiones plebes alienas volunt vſurpare? Et rñdet q ſi volunt pacifice miniſtrare in ordine presbyterij, in quo prius erant ante quam eſſent epi, non ſunt repellendi. Si autem facere voluerint ſeditiones, repelli debent. ſic intelligit caſum H. licet Beneuen. in medio c. aliter intelligat dicens: Si velint pacifice permanere vt presbyteri in eccleſijs, vt prius fuerāt, nō abijciant, &c.

a ¶ Si qui epi ordinati ſunt.] id eſt, ſi qui clerici ordinati ſunt epi.

b ¶ Vbi prius.] id eſt, in quo loco: vel in quo ordine. Sed numquid prior eccleſia tenetur eos recipere? vī q non. 72. diſt. placuit. argu. 7. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. Ad hoc dic q ſi habuit corporalem poſſeſſionem p ſe vel per alium eius eccleſiæ, ad quam modo non recipitur, non tenetur prior eccleſia eum recipere, licet nondum eius beneficium ſit collatū. Si non habuit poſſeſſionē 1, tenet: licet iā alijs conceſſa fuerint eius bñficia, vt extra de elec. cū in cūctis. 7. q. 1. eos. C. de repud. here. l. vlt. Per aliū dixi, quia idē eſt ac ſi per ſe. extra de præben. accedens. arg. 3. q. 1. c. 1. in §. 1. Ioan. hæc glō. nō adaptat ad textū. B.

1 Scilicet pacificam, vel per eū ſtetit quominus eā habuerit, extra lib. 6. de præbendis, licet epis Archidia.

α ¶ Vetet.] ἐπὶ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo quòd popul⁹ recuſet.

β ¶ Obſeruare.] ἐκδέχεσθαι id eſt, expectare & ſuſcipere.

γ ¶ Perfecta.] *Antea legebatur, perfectæ, Reſtituta eſt vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autē ſit ſynodus, quæ hic perfecta, & in paulo poſt ſequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. ſi quis epiſcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 18.

¶ A ſua parochia non recepti alijs moleſtiam non inferant. C. VI.

Polyc. ibidem
Burch. l. 1. c. 36.
Iuo p. 5. c. 147.

SI qui epiſcopi ordinati ſunt [a], nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præſulibus earum inferre, ſeditiones aduerſus eos excitando; hos abijci † placuit. Quòd ſi voluerint in presbyterij ordine, vbi prius [b] fuerant vt presbyteri reſidere; nō abijciantur [c] à propria dignitate [d]. Si autē ſeditiones commouent ibidem conſtitutis epiſcopis, presbyterij quoq. honor talibus auferatur, fiantque damnatione ‡ notabiles.

† ἀφορίζεσθαι i. ſegregari

‡ ἐκκηρύκτους idest abdicatos.

c ¶ Non abijciātur.] Arg. q non debet electus in alia puincia priuari bñficio priori ante quam transferatur ad aliam.

d ¶ Dignitate.] Sed numquid eſt clericus huius epi? Diſtingue: quia ſi non vult renuntiare epatui ad quem electus eſt, non erit clericus eius: remanebit tñ ei prius beneficium, quod ſibi conſeruauit ei. Si vero renuntiauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur, extra de renū. ad ſupplicationē. niſi in criminali cauſa. tñ non poteſt eum deponere in memoriam priſtinæ dignitatis. ff. de decu. l. vlt. Quod ergo dicit, auferatur honor, dic q per Papam: arg. C. vbi ſena. vel clariſ. l. vlti. circa mediū. Ratione autem delicti poterit eum excōicare ſi exceſſerit in ſua diœceſi, licet non abrenūtiet epatui: quia & poſſet quēlibet archiepiſcopum non ſuum. arg. 6. q. 3. placuit. ff. de offic. præſi. præſes. Hoc tamen tene, q ſine licentia Papæ non abrenuntiabit. extra de tranſla. epiſcopo. inter corporalia. Lau.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

¶ Communione priuetur epiſcopus, qui ſibi commiſſam eccleſiam adire neglexerit. C. VII.

Poly. l. 2. tit. 12.
Burch. l. 1. c. 37.
Iuo p. 5. c. 148.

iij SI quis epiſcopus per manus impoſitionem [e] epiſcopatum acceperit, & [ζ] ſibi commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieuerit [f] ire ad eccleſiam ſibi commiſſam; hunc oportet communione priuari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiuſdem prouinciæ ſynodus ſacerdotum.

ζ ¶ Et ſibi.] *Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in verſione Dionyſii, quam in ceteris partibus referunt, legitur:* & præeſſe populo conſtitutus miniſterium ſubire, &c. *quod ad verbum de græco expreſſum eſt.*

SI quis epiſcopus.] Casvs. Dicitur hic, q ſi quis eps negligit ire ad eccleſiā ſuā, debet cōmunione priuari donec coactus vadat: vel donec ſynodus aliquid decreuerit de ipſo.

e ¶ Impoſitionem.] id eſt, ordinem epiſcopalem.

f ¶ Nec acquieuerit.] intra tres menſes. 7. 100. diſt. quoniam ſponſa. tñ intra duos menſes, &c. extra de cōuer. conīu. ex publico. Ioan.

Item ex eodem, c. 16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem epiſcopus vacans eccleſiam non adeat. C. VIII.

Apud Martinū Bracar. c. 9.
Burch. l. 1. c. 39.
Iuo, p. 5. c. 150.

iiij SI quis epiſcopus [g] vacans in eccleſiam non habentem epiſcopum ſurripiens populos ſine concilio

SI quis epi.] Casvs. Quæſitum eſt quid debeat fieri de epo, qui cum non habeat eccleſiam propriam, ſurripit ſine cōſilio metropolitani vacantem epatum? Et reſpondet q debet abijci: etiam ſi populus quem ſeduxit, velit ipſum habere.

g ¶ Epiſcopus vacans.] id eſt, vacans epatu, vel epatum non habens: ſicut dicitur mulier vacans, quæ virū non habet. ff. ad legem Iuliam de vi publica. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

Mulier vacās eſt quæ virum non habet.

Prælatus an ſit recipiendus qui ad eccleſiā dimiſſam redit.

h ¶ Irruerit.]

integri ordinis irruerit [a], etiam ſi populus, quem ſeduxit, deſideret [b] illum; alienum eum ab eccleſia eſſe oportet. Integrum autem & perfectum [c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus [a] epiſcopus interfuit.

¶ *Hæc verſio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Ivo ſequuntur, eadem fere eſt atque illa Martini Bracarenſis. Dionyſiana vero longe magis accedit ad verba græca.*

a ¶ Metropolitanus.] *Addendum eſt,* Metropolitanus etiam. *Sic enim græce:* ὁ τῆς μητροπόλεως.

T. diſt. 91. c. clericus victum.

4 *Quòd autem ſupra clerici ſe vigilijs ſubtrahentes excommunicari iubentur, de his intelligendum eſt, qui ab epiſcopo frequenter admoniti negligentiam ſuā corrigere contēnunt. Unde in concilio Martini Papæ legitur.*

In capitul. Martini Bracar. c. 64. ex. Tolet. 1. c. 5.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo commonitus, matutinis, vel veſpertinis horis adeſſe neglexerit. C. IX.

SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus eccleſiæ deputatus [d], ſi intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo eccleſia eſt, & ad quotidianum pſallendi officium † matutinis [e], vel veſpertinis horis ad eccleſiam non conuenerit [f], deponatur à clero: ſi tamen caſtigatus [g] veniam ab epiſcopo per ſatisfactionem noluerit promereri.

† al. ſacrificium

DISTINCTIO XCIII.

OBedientiam [h] *autem inferiores ordines* † *ſuperioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis inimicus ipſe extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit, qui eius cathedram deſerit.*

† al. ex ordine

Intruſus an recipiat quæ eccleſiæ contulit.

a ¶ Irruerit.] Sed quid ſi iſte intruſus aliqua contulerit ipſi eccleſiæ? tenetur ei eccleſia reſtituere: ſicut de ſimoniaco, extra de ſimo. veniens. & quia nihil perit eccleſiæ. 54. diſt. generalis. Sed ſi bene promotus eſſet, eccleſia non tenetur ei reſtituere: & ideo bonus deterioris eſt conditionis quàm malus Io. Sed contra extra de ſimo. de hoc. Sol. in ſimoniaco dicunt quidam, quòd nihil debet ei reſtitui: & quod dicit illa decret. veniens. diſpenſatio fuit. Alij dicunt quòd propter delictum abbatis & monachorum hoc contingit. T. dicit quòd clerico in ſæculo remanēti nil reſtituitur: ſecus ſi ad religionem tranſit, ut 27. q. 1. ſi quis rapuerit. De clerico autem ſæculari, qui remouetur ab eccleſia, quid iuris ſit ſi aliqua contulit 1, not. extra de cleri. coniug. quod à te. B.

1 In ipſo introitu.

b ¶ Deſideret.] Arg. quòd quæ malo ſunt inchoata principio, nō conualeſcunt, quamuis ad eum caſum deueniant, à quo recte poſſent incipi, ut 7. q. 1. epm. extra de elect. auditis 2. Arg. contra extra de iure patro. cura paſtoralis: extra de conuer. coniug. placet. Ioan. Dic, quòd ipſo iure nullum eſt, non conualeſcit. aliàs ſecus 3. extra de elec. auditis. & c. quod ſicut. B. Item arg. quòd nō valet electio concors, niſi canonica ſit. 18. q. 2. ſi quis abbas. 63. diſt. c. 1.

3 Concor. tex. in authen. ut iu. ſine quo. ſuffra. §. cogitatio. colla. 2.

2 Dic ut dixi 61. diſt. Salonitanæ Archidia.

c ¶ Et perfectum.] Et nota quòd concilium dicitur perfectum, licet non adſit primas, ut 18. diſt. c. 1.

QUOD AUTEM. Hæc eſt quarta pars diſt. in qua dicitur quòd omnis ſacerdos compellatur intereſſe officijs. Ioan. de Fan.

CASUS. Supra in capitulo, clericus victum: diſt. 91. dictum eſt, quòd clerici debent excōicari, qui vigilijs ſe ſubtrahunt, & artificijs ſe applicāt. Nunc autem dicit illud eſſe intelligendum de illis, qui frequenter ab epīs commoniti nolunt obedire: quod probat ſequenti capitulo. Et eſt iſte quintus articulus huius diſtinctionis.

SI quis presbyter.] CASUS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi quis clericus noluerit diuinis officijs admonitus intereſſe, deponi debet.

d ¶ Deputatus.] Per hanc litteram dicunt quidam illum teneri ad hoc tantum, qui alicui eccleſiæ intitulatus eſt: aliàs non, etiā ſi ordinatus ſit ad titulū ſuæ poſſeſſionis. extra de p̄ben. epīs. Tu dic eū & quemlibet clericū teneri ad hoc, licet nō teneatur ſpecialiter ad hanc vel illam eccleſiam. ſic ſubaudi extra de reg. ſuper eo.

Officia matutina & veſpertina.

4 Excluſiue tenetur ſecūdum Hug.

e ¶ Matutinis.] Matutina dicuntur officia, quæ celebrantur à mane uſque 4 ad nonam, veſpertina à nona uſque ad noctem. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus in concilio.

ANDIVTIO. Sed aliter ibi exponitur ſecundum Lau. ut ibi dicam. Archid.

f ¶ Conuenerit.] Nam ex præcepto tenentur clerici ad horas. extra de celeb. miſſā. dolētes. in fi. ibi videas. Arc.

g ¶ Caſtigatus.] Nota quòd pro prima offenſa non eſt quis puniendus, ut 74. diſt. honoratus. & extra de offic. cuſto. c. 1.

Offenſa prima debet eſſe impunita.

OBedientiam.] In hac diſtinctione incipit vij. pars. tractatus diſtinctionum. Et hæc diſtinctio diuiditur in ſeptem partes: in quarū prima tractat de obedientia, quam debent omnes catholici eccleſiæ Romanæ capiti ſuo. & hoc probat quattuor auctoritatibus. Secūda ibi, [Reliqui.] Tertia ibi, [Ut igitur ex præmiſſis.] Quarta ibi, [Compagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi, [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autē.] Io. de Fan.

CASUS. Supra oſtenſum eſt in quibus locis prælati debeant ordinari: ſed quia prælatura contemptibilis eſt ſine obedientia minorum: ideo in hac 96. diſt. oſtendit, quòd minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: & primo docet, quòd Papæ omnes ſubiecti ſunt generaliter, intantum ut nulli liceat ei cōmunicare, cui ipſe Papa pro ſuis malis actibus non communicat.

h ¶ Obedientiā.] Hic intitulatur 93. diſtinctio. in qua oſtendit magiſter hactenus qualiter & à quibus & in quibus locis clerici & prælati debent ordinari: ſed quia dignitas prælatorum ſine obedientia contēptibilis eſt, ideo

ideo oſtendit hic de obedientia quam debẽt inferiores ſuperioribus. Et primo de obediẽtia, quæ debetur Papę. Secundo de obedientia quam debẽt minores maioribus ratione ordinis: poſtea de obedientia quam ſubditi clerici debent ep̃is ſuis. oſtendit etiam differentiã inter presby-

Vnde Beatus Apoſtolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] *populum alloquens inter cætera ait.*

Clemens epi. 1. Anacletus epi. 3. Alex. epiſt. 1. Fabianus epi. 1. Conc. Vaſen. 1. c. 6. 2. q. 3. c. 15. Iuo p. 14. c. 22. Anſ. l. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16.

¶ Cui pro actibus ſuis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus. C. I.

SI inimicus eſt[b] iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite[c] expectare[d], vt ipſe vobis dicat[e], cum illo nolite[f] amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſq. commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur[g]: vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias ferre †, feſtinet citius recõciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & locutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur; vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare[h] Dei eccleſiã volunt; & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multo nequior hoſtis[i] hic, quàm illi, qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ ſunt inimica, gerit, & eccleſiam diſpergit, ac vaſtat. Ideoque [a] chariſsimi his Apoſtolicis inſtitutis vos monentes inſtruimus, vt effecta certior charitas veſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius; ne peruerſi, & infideles homines lædendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

† al. habere] al. gratiã reparare

[a] ¶ Ideoque.] *Hinc vſque ad finem ſunt in Fabiani tantummodo epiſtola. Quamobrem ex ipſo potiſsimum videtur Gratianus cetera etiam ſumpſiſſe.*

Item Gregorius lib. 5. epiſtola 26. ſeu c. 126.

¶ A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia. C. II.

Anſ. l. 12. c. 11.

MIratus valde ſum, quia in tanto Salonitanæ eccleſiæ

presbyteros & diaconos: quãdoque loquens cõtra iſtos; quandoque cõtra illos. ad vltimũ oſtendit presbyteros maiores eſſe diaconis. Nota autem ꝙ obedientia conſiſtit in tribus, in reuerentia exhibẽda, in mandato ſuſcipiendo, in iudicio ſubeundo. Reuerentiam debet minor vt aſſurgat maiori, & cedat ei primum locũ in ſedendo & eundo: niſi minori maior adminiſtratio cõmiſſa ſit. vnde archipresbyter vel presbyter archidiacono debet reuerentiã, licet ordine maior ſit ratione maioris adminiſtrationis. 25. diſt. ca. 1. hac conſideratione quandoq. presbyter tenetur obedire diacono prę1ato. In mãdato autem & iudicio nemo tenetur obedire, niſi ei qui habet adminiſtrationẽ vel iuriſdictionẽ ſuper eũ: & niſi ab eo abſoluatur per appellationẽ, vel recuſationẽ: vel ſi ei controuerſiã i moueat: vel ſi prælatus deponatur. 8. q. 4. in ſumma. & cap. nonne. Lau.

Obediẽtia in tribus conſiſtit.

i Id eſt, ſi moueatur quęſtio inter prę1atũ & clericũ 11. q. 1. c. perſona ... cera de fo... compe. quis con... Arch.

[a] ¶ Clementis.] in presbyterum. nam Petro viuente nõ fuit Clemens Papa. 8. q. 1. ſi Petrus.

ADDITIO. Ad hoc 14. q. 6. c. alius. & cap. ſeq. Archid.

SI inimicus eſt.] CASVS. Petrus apoſtolus cũ inſtituit ſibi Clementem ſucceſſorem, docuit populos & omnes ſubiectos vt nulli cõicarent cũ viderent Clemẽtẽ pro ſuis actibus non cõicare: ſed recederẽt ab eo ſine aliqua cõione, quamuis eis à Clemente nõ dicatur: ad hoc vt ille peccator erubeſcat, & citius ad obedientiam reuertatur, & petat recõciliari. Si qs verò cõtra fecerit, hoſtis eſt eccleſię: & nequior hoſtis, quàm illi q ſunt foris.

[b] ¶ Si inimicus eſt.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõicati: ſicut iudex dicitur crudelis latroni. 23. q. 5. non eſt crudelis. aliàs Papa neminem debet habere odio: immo pacẽ cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus eſt actibus, vt 86. diſt. odio.

Papa nemini nem odio habeat.

[c] ¶ Nolite.] ſic 7. q. 1. ſcire. 11. q. 3. qbus. epiſcopi. Arg. cõtra. 6. q. 2. ſi tantum. ſed ibi ſolutum eſt.

[d] ¶ Expectare.] Ergo denũtiatio nõ eſt expectãda. extra de ſen. excom. cum non ab homine. tamen ſola fama ſemper nõ ſufficit ad hoc vt quis vitandus ſit, vt extra de exceſ. prælato. inter. licet ſit arg. cõtra. extra de elec. venerabilem. Sed quid ſi Papa communicauit excõmunicato? Non incidit ideo in canonẽ. quia Papa nõ ligatur à canone, vt extra de elec. innotuit. ff. de recep. l. pen. Nec eo ipſo eũ abſoluit: arg. extra de ſen. excõm. cum deſideres. Si tamen ei cõmunicaret intendendo eum abſoluere facto, etiã ſi non verbo, habendus eſt pro abſoluto: cum princeps ſola voluntate libertatẽ concedat. ff. de manumiſ. l. apud. & facit ad hoc extra de ſen. excom. ſi aliquando. extra de priuil. cum olim. C. de fideicommiſſ. liberta. l. ſi voluntate.

Fama ſola nõ ſufficit vt excõicatus vitari debeat.

Papa cõmunicans excõicato, nõ incidit in excõicationẽ, nec enim abſoluit.

[e] ¶ Dicat.] non enim debet certiorari qui non ignorauit. ff. de actio. empt. l. 1.

[f] ¶ Nolite.] Nam eoipſo quis ſuſpectus eſt, ꝙ inimicorum eſt amicus. arg. 3. q. 5. c. 3. & ob hoc filius matrem exheredat. C. de inoffic. teſta. l. liberi. Et eſt ſimile extra de accuſa. cum oporteat.

Inimicorũ amicus eſt ſuſpectus.

[g] ¶ Non loquitur.] hoc verum eſt in hoc caſu, ſi qui ſciuerit excommunicati ſunt: ſecus ſi propter priuatũ odiũ alicui non loqueretur.

[h] ¶ Qui exterminare.] ĩ. 24. q. 1. quoniam vetus.

[i] ¶ Hoſtis.] Vnde Boetius. Nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum: quàm familiaris inimicus. argu. C. de dolo l. lata. vnde, Nõ eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus. Non odium grauius, quàm ſimulatus amor. vnde illud etiam. Mus in pera, &c. argu. 13. q. 1. §. itẽ præcepit. final. eſt. 12. q. 1. certe. Ioan.

Familiares inimici ſunt peſtiferi.

MIratus valde ſum.] CASVS. Gregorius excommunicauit Maximũ archiep̃m Salonitan. qui fuerat ſimoniace ordinatus, à cuius cõmunione nullus ſe remo-

nit, niſi epiſcopus Paulinus, & Honoratus eius eccleſiæ archidiaconus. vnde Gregorius omnes alios reprehēdit: quia quem Apoſtolica ſedes repellit, omnes debent habere repulſum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

g ¶ Præſententur.] per ſe vel per alios. extra de iureiur. ego N.

h ¶ De longinquo.] argu. ratione loci permittit quod aliàs non permittitur. argum. 24. q. 1. pudenda. 3. diſtin. 63. cum longe. 3. diſt. 19. c. 1. & 2. 3. diſt. 4. erit. 3. diſ. 63. c. 1. &

clero [a], vel populo, vix [b] duo ex ſacris ordinibus [c] inuenti ſunt, frater ſcilicet, & coepiſcopus noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus archidiaconus eiuſdem eccleſiæ, qui communicare Maximo ſacerdotium rapienti, minime conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim filij [d] chariſſimi penſare ordines veſtros, & quem ſedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, vt prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei veſtra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius exiſteret.

Item Cyprianus de vnitate eccleſiæ.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur. C. III.

Iuo p. 5. c. 161.

QVi cathedram Petri, ſuper quam † fundata eſt eccleſia, deſerit; in eccleſia ſe eſſe non confidat.

† al. quem

¶ *Apud Cyprianum Romæ impreſſum hæc leguntur.* Hanc eccleſiæ vnitatē qui non tenet, tenere ſe fidē credit? Qui eccleſiæ renititur, & reſiſtit, in eccleſia ſe eſſe confidit? *Verum in Vaticana bibliotheca, præter octo integra Cypriani exemplaria, eſt etiam aliud, in quo tantum opuſcula quædam continentur, & inter ea hoc tractatus. Atque in eo codice, itemque in altero integro Monaſterij S. Saluatoris Bononiæ ſunt verba hæc, quæ à Gratiano, & Iuone afferuntur. Ac ſane paulo ante Cyprianus hancipſam Petri cathedram eſſe oſtenderat, vnde vnitas eccleſiæ penderet.*

Epiſcopi vero, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubiacent, etiā hanc reuerentiam debent, vt ſeſe ſingulis annis Apoſtolorum liminibus repræſentent.

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apoſtolorum limina viſitent epiſcopi, qui ordinationibus Apoſtolicis ſubiacent. C. IIII.

Leo epiſt. 4. c. 7. Poly. l. 4. tit. 25. Anſ. l. 6. c. 164.

IVxta [e] ſanctorum Patrum, & canonum inſtituta omnes epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacent, qui propinqui [f] ſunt annue circa † Idus Maij ſanctorum principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur [g] omni occaſione ſepoſita: Qui vero de longinquo [h], iuxta [i] chirographum [k] ſuum impleant. Qui autem huius conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus; ſciat ſe canonicis [l] ſubiacere ſententijs.

† al. Idibus Maii

¶ *Hic eſt canon quartus ſynodi Romæ habitæ ſub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

a ¶ Clero.] & ita quilibet epiſ. ſuffraganeus eſt de clero metropolitani. arg. extra de poſtul. pla. bonę. arg. 86. diſt. ſi qd vero. Forte iſte fuerat canonicus, & ad hoc retinebat ibi præbendam.

Quod vix fit, fieri dicitur.

b ¶ Vix.] qd ergo vix fit, tñ fit. ff. de iudi. vix. 19. diſ. in memoriam. arg. cōtra. ff. ad Vellei. tutor. quia ibi dicit vix fieri, vt quis pro ſe apud eumdem intercedat. & ita vix, id eſt, numquā. ſic 2. q. 6. §. biduum. ver. ſi aduerſus.

Multitudo non excuſat à delicto.

c ¶ Ordinibus.] arg. pro eis, qui multitudinem non ſequunt, vt 7. q. 1. denique. & q multitudo non excuſat à delicto vel pœna, arg. 2. q. 1. multi. 3. diſ. 23. ſi nomine. arg. cōtra 3. diſt. 19. in canonicis.

d ¶ Filij.] qui ergo priuati ſunt à ſacramentis, filij ſunt eccleſiæ: quia ſunt epiſcopi. ſ. filij, cum certum eſt, q qui nō eſt cum epiſcopo, extra eccleſiā eſt. arg. 7. q. 1. ſcire. Vel dic, q iam erant abſoluti; vel qa cauſa humilitatis hoc dixit. 2. q. 7. nos ſi incompetenter.

Extra eccleſiā eſt qui cū epiſcopo nō eſt.

QVi cathedrā epiſcopi. CASVS. Dictum eſt ſ. q omnes debēt obedire Papę. Nunc autem dicit, quòd epi, qui ſubſūt Papę immediate, hanc ei reuerentiam debēt, vt ſingulis annis curiā viſitent. & hoc pbatur ſeq. cap.

IVxta.] CASVS. Dicitur hic, q epiſcopi qui ſubſunt Ro. eccle. nullo mediāte, ſi vicini ſūt, quolibet anno ſedem Apoſtolicā viſitēt p ſe vel p aliū. Si vero ſunt remoti, faciāt ſicut in chirographo ſuo cōtineť. Et quicumq. hoc contēpſerit, niſi ſit valitudine impeditus, canonicis regulis ſubiacebit.

e ¶ Iuxta.] hoc cap. loquitur de eis, qui ſubſunt Domino Papæ nullo medio.

f ¶ Propinqui ſunt.] qui ſcilicet in eadē prouincia ſunt, illos vocat lex præſentes. C. de præſcr. decem ann. l. vlt. ADDITIO. Ad hoc extra de maio. & obe. humilis. vbi. de hoc.

1. & 2. Et dic de longinquo, vt ſunt vltra Italiam conſtituti, vt extra de elec. nihil eſt quod eccleſiæ. Vel remotos vocat vltra duas dietas, vt extra de reſcrip. nonnulli.

Remoti dicuntur

i ¶ Iuxta.] arg. q expediri per alios ſufficit quod iuſte impeditus per ſe facere non poteſt. 18. diſt. epiſcopus.

Impediti per alium expedite poteſt officium

K ¶ Chirographum.] extra de elec. ſignificaſti. in parte deciſa. 3. 65. diſt. ſi quis. 5. q. 3. ſi ægrotans.

l ¶ Canonicis.] 3. diſt. 18. ſi quis epiſcoporum.

RELI-

RELIQVI. Hæc eſt ſecũda pars huius diſt. in qua dicitur, q̃ omnes minores in ordine, vel dignitate debent ſuis maioribus reuerentiam præſtare, & hoc probat per 7. auct.

CASVS. Dictũ eſt ſupra qualiter omnes debent obedire Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quòd in eccleſia ab oſtiario vſq. ad epiſcopum gradatim minor debet obedire ſuperiori. quod probat per ſequens capitulum.

A Subdiacono.] CASVS. Dicitur hic, q̃ à ſubdiacono vſq; ad lectores debẽt oẽs obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.

a ¶ Ad lectores.] hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

b ¶ Honorem.] ratione ordinis. hæc eſt enim iuſtitia, vt minor ſeruiat maiori. 35. q. vlt. eſt ordo. niſi minor in adminiſtratione maioris ſit. 95. diſ. c. 1. vel niſi obuneat locum ſuperioris. ʒ. eo. c. vlt.

2 *Reliqui vero in eccleſia minores ſemper debẽt maioribus ſubeſſe, ſicut in ſynodo Romana S. Silueſtri, c. 7. legitur.*

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant. C. V.

Burc. l. 2. c. 224. Iuo p. 6. c. 299. Anſ. l. 7. c. 66.

¶ Nota ex iſto text. q̃ hęc dictio, à, excludit. ſimilẽ tex. habes in l. ratione. §. fi. ff. de act. emp.

A Subdiacono † vſque ad lectores [a] omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ, in eccleſia repræſentantes ei honorẽ [b]. Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono ſubdiaconus, ſubdiacono acolythus, acolytho exorciſta, exorciſtę lector, lectori oſtiarius, oſtiario abbas α [c], abbati monachus in omni loco repræſentẽt obſequium ſiue in publico, ſiue in gremio [d] eccleſiæ.

¶ *Caput hoc & apud Gratianum, & in ipſius ſynodi editionibus videtur valde mendoſum: Burchardus & Iuo ſic habent.* A ſubdiacono vſque ad lectorem, omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ, in eccleſia honorem repræſentantes tantum. Pontifici vero presbyter, diaconus, ſubdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, abbas, monachus in omni loco repræſentent obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio eccleſiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter gloſſas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum eſt.*

α ¶ Abbas.] *De abbate, & monacho in ſynodi editionibus nulla mentio eſt.*

c ¶ Abbas.] loquitur ſecũdum ea tempora cum monachi non erant clerici, vt ʒ. 16. q. 1. generaliter. Vel forte quilibet clericus dignior eſt quolibet monacho. arg. 16. q. 1. alia eſt cauſa. &c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quàm alijs clericis. arg. extra de æta. & qual. c. 1. 69. diſ. c. 1.

Monachi olim non erant clerici.

Clericus ſæcularis eſt dignior monacho.

d ¶ Siue in gremio.] arg. cõtra 95. diſt. epiſcopus 2. nam ibi dicitur, q̃ in domo collega debet eſſe prçlatus in eccleſia.

Etl. 2. cõſt. c. 48.

Item ex epiſt. 1. Clementis ad Iacobum fratrẽ Domini.

¶ Quod ſit officium diaconorum. C. VI.

DIaconi eccleſiæ tamquam oculi [e] ſint epiſcopi, oberrantes [f], & circumluſtrantes cũ verecundia actus totius eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius, ſi quem videãt vicinum fieri præcipitio [g], & proximũ eſſe peccato, vt referant hæc ad epiſcopum. *& infra* β. ¶ Sed & de peregrinis ſimiliter epiſcopo ſuggerant refouendis; & cetera his ſimilia, quæ ad cultum eccleſiæ, & diſciplinã eius pertinent, diaconis curæ ſint.

β ¶ Et infra.] *Sic legitur in plerisque manuſcriptis. In vulgatis legebatur, & ita. alia vero nonnulla verba reſtituta ſunt ex originali.*

Diaconi.] CASVS. Dicit̃ hic, q̃ diaconi velut oculi epiſcopi debent omnia conſiderare, & ſi viderint aliqua corrigenda, ſignificent epiſcopo. & per hoc oſtẽditur, q̃ debent epiſcopo obedire.

e ¶ Oculi.] Et no. q̃ loco diaconorum ſucceſſerunt archidiaconi, qui dicũtur oculi epiſcopi, qui perluſtrant. alia cauſa habetur ʒ. ea. diaconi.

Archidiaconi ſunt oculi epi.

f ¶ Obertãtes.] Sunt & alij oculi circumluſtrantes ſynodales teſtes. 35. q. 6. epiſcopus i ſynodo, Vel ibi loquit̃ de exceſſibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶ Præcipitio.] ergo nõ tantũ tenetur q̃s denũtiare iã cõmiſſum crimẽ, ſed etiam cõmittendum: qđ verũ eſt. 22. q. 5. hoc videt̃. arg. extra de cog. ſpi. ex ua. de cõſe. diſ. 2. cum omne crimen.

Item ex eodem, eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. VII.

Anſ. l. 7. c. 67.

SAcerdotes vero beatus Petrus ſal terræ [h], & mundi lumen docens, præcepit in ſplendore bonorum operum patrem glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati eſtis, cum maledixerint [i] vobis homines, & rel. & iterum: [Vos eſtis ſal terræ.]

Matth. 5.

Sacerdotes vero.] CASVS. Probat Clemens in hoc capitulo, q̃ reuerentia eſt ſacerdotibus exhibẽda, & hoc probat auctoritate Petri dicentis. Vos eſtis ſal terrę. & auctoritate Domini dicentis. Beati eſtis, &c.

h ¶ Sal terrę.] in omnibus enim operibus noſtris ſal offerre debemus. de conſec. diſt. 4. ſal. & per ſal ſapientia intelligitur. 43. diſt. ſit rector.

i ¶ Maledixerint.] non q̃ ex maledictione benedictionẽ quis conſequatur, ſed ex patientia quam ſuſtinet. 11. q. 3. qui iuſtus. Lau.

NVlla.] Casvs. Quæſitum fuit quid debeat fieri de illis clericis, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina gubernantur? Et reſpondet ꝙ debent à ſuo officio remoueri, tales enim acephali dicuntur: qui vero ſuis maioribus recte obediunt, donum cõſequuntur à Deo. Sequẽs capitulum patet.

tia pars huius diſtinctionis, in qua dicitur ꝙ diaconi debent ſubdere ſe presbyteris, & non præferre. & hoc ꝓbat per nouem auctoritates. Io. de Fan.

Casvs. Supra in cap. à ſubdiacono, dictum eſt ꝙ ſicut presbyteri obedire debẽt epiſcopis, ſic diaconi presbyteris.

Item ex concilio Pariſienſi.

¶ Hi non ſunt habendi clerici, qui epiſcopali prouidentia non gubernantur. C. VIII.

Concordat cõc. Mogunt. ſub Carolo, c. 22. Burc. l. 2. c. 116. Iuo p. 6. c. 501.

NVlla [a] ratione clerici, aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos [b], ideſt ſine capite priſca eccleſiæ conſuetudo nominauit.

Item ex epiſt. 3. Clementis.

¶ De eodem. C. IX.

QVi ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi exiſtunt. Porro ipſi à Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui per iuſtitiæ, & præceptorum eius ſemitas incedentes, doctoribus ſuis, qui recte epiſcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epiſt. 1.

¶ Illi in Deum ſcandalizantur, qui ſuo non obediunt epiſcopo. C. X.

ILle proculdubio ſcandalizatur [c] in Deum, qui recte nõ docet, & qui eius ſcandalizat epiſcopum, vel ſacerdotem. Iuo p. 6. c. 245.

Item Euariſtus ad epiſcopos Africanos, epiſt. 1.

¶ Septem debent eſſe diaconi in vnaquaque ciuitate. C. XI.

DIaconi [d] (qui quaſi oculi videntur eſſe epiſcopi) in vnaquaque ciuitate, iuxta Apoſtolorum conſtituta, ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant epiſcopum prædicantem; ne aut ipſe epiſcopus † [e] ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædatur à ſuis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut inſidiando, polluantur, vel deſpiciantur; ſed veritas ſpirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate [i] concordet.

Poly. l. 2. tit. 38. Anſ. l. 7. c. 69.

† abeſt ab ori.

Item ex concilio Neocæſarienſi, c. 14.

¶ De eodem. C. XII.

Ex priſca verſione. Ordo Ro. c. 9. Conc. Aquiſgr. c. 64. Act. 6.

Burc. l. 2. c. 219. Iuo p. 6. c. 294. & 1[illegible]

DIaconi ſeptem eſſe debent ſecundum regulam, quamuis a magna ſit ciuitas. Regulæ autem auctoritas iſta eſt, quod & liber actuum [k] Apoſtolorum idem inſinuat.

a ¶ Quamuis magna.] *Antea legebatur*, quamuis non magna. *Emendatum eſt ex canone græco, (qui etiam recitatur in ſexta ſynodo, c. 16. & ex vulgatis etiam verſionibus. In canonibus primæ Nicenæ ſynodi, qui ex Arabico in Latinum conuerſi nuper editi ſunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortaſſe canonem ſignificauit Andreas Coloſſenſis ſeptima actione ſynodi Florentinæ.*

3 *Vt igitur ex præmiſſis* [l] *apparet, diaconi debent obe-*

a ¶ Nulla.] ſ. 18. q. 2. abbatibus.

b ¶ Acephalos.] priuilegiati tamen, qui Papæ ſubſunt, non ſunt acephali [1]: quia Papa epiſcopus eorum eſt. arg. extra de priuileg. recepimus. tales ſicut excommunicatos debet quilibet excludere de eccleſia ſua. extr. de parochi. & alie. paro. c. 2. Et eſt hic arg. pro prælatis: & ꝙ etiã eremitæ ſubſunt epiſcopo; in cuius territorio ſunt, vt 16. q. 1. qui vere. Ioan.

1 Adde qđ acephali dicuntur illi q ſunt ſine capite, vt hic. cõcor. gl. in Aut. de appe. . generalẽ. coll. 4.

Eremitæ ſubsũt epiſcopo.

c ILle proculdubio ſcãdalizatur.] id eſt ſcãdalizat Deũ. 8. q. 1. qui vos. Io.

Additio. Ad idem 3. q. 1. nulli. ſ. 2 1. diſt. in nouo Archid.

DIaconi.] Casvs. Præcipit Euariſtus, vt in qualibet ciuitate ſint ſeptẽ diaconi, qui cuſtodiant epm à malis hominibus, ne ꝑdicatio eius impediatur, & ne ipſe deſpiciatur. Sequẽs capitulum patet.

d ¶ Diaconi.] hoc capitulũ loquitur đ epiſcopali eccleſia, vbi debent eſſe ſeptẽ diaconi, vt de conſecratio. diſt. 1. epiſcopus Deo. Et vbi facultates ſuppetunt, vt 7. q. 1. illud.

Diaconi ſeptẽ debent eſſe ĩ eccleſia epiſcopali.

e ¶ Ne ipſe epiſcopus.] quoquo modo infeſtetur, aut lædatur ab iſtis inſidiatoribus, id eſt hæreticis: vel ita, ne quoquo modo offendatur ab illis, aut lędatur à ſuis clericis per oppreſſionẽ. Et ideo debent ei aſtare, & ab eo auertere huiuſmodi oppreſſiones.

f ¶ Aut verba.] hæc eſt ſecunda cauſa huius conſtitutionis.

g ¶ Detrahendo.] timore hæreticorum 2 ſcilicet ſubticendo.

2 Quia forte timore hæreticorũ non audet ſolus prędicare. & hęc expoſitio cõgruit illi litterę, quę habet polluãtur, aut deſpiciant.

h ¶ Redoleat.] id eſt, exeat in publicũ ex frequẽti ardore.

i ¶ Cum voluntate.] ſ. de conſec. diſt. 2. reuera. Io.

k ¶ Actuum.] 6. vbi agitur de ſeptem diaconis ordinatis ab Apoſtolis. Io.

DIaconi.] VT IGITVR EX PRAEMISSIS. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis ... [see above] ris. Sed quia diaconi nõ ſolum volebant adæquari presbyteris, ſed etiam præferri: ideo vt eorum ſuperbia opprimatur, ſtatutum fuit, vt ſacerdotibus dignam reuerẽtiam exhibeant, & ſibi nihil vſurpent.

l ¶ Ex præmiſſis.] Ab iſto loco incipit magiſter altercationem

tionem ſuam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quòd diaconi debent eis ſubeſſe, vſque ad illud cap. diaconi. poſt in illo cap. diaconi. allegat pro diaconis. vltimo in cap. legimus. dabis ſententiam contra diaconos. H.

d ¶ Neceſſitas.] Not. q. vbi neceſſitas exigit, & presbyter eſt abſens, poteſt diaconus etiā iure ſuo baptizare, & corpus Chriſti erogare infirmis, ſi conſecrátum eſt: ſed in eccleſia in pſentia presbyteri non poteſt, etiam ſi neceſſitas exigat, niſi iuſſus à presbytero: puta cum multi ſunt qui indigent baptiſmo. & presbyter non poteſt omnibus ſufficere. ſimiliter ſi multi ſunt, qui volunt accipere corpus Chriſti, nec presbyter ſufficit omnibus.

Diaconus poteſt baptizare, & corpꝰ Chriſti ægris erogare.

Diaco- *dientiam presbyteris, ſicut presbyteri epiſcopis. Sed diaconi ſuperbientes, ſacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum inſolentiam multorum auctoritates manauerunt, eorū ſupercilium reprimentes, atque vt ſacerdotibus condignā obedientiā exhibeant, decernentes.*

Vnde Gelaſius ß *Papa in epiſt. ad epiſcopos per Lucaniam, c. 9. & 10. ait.*

ß ¶ Gelaſius.] *Sic eſt in pleriſque manuſcriptis, & apud Burc. & Iuonem. Nam in impreſſis erat, Pelagius.*

e ¶ Chriſtianis.] Et etiam hæreticis 1, vt ĵ. 1. q. 1. quòd quidam, &c.

1 Quod eſt ergo iſtorū priuilegiū? Dicit vt no. 50. diſt. qui ſub gradu.

¶ Nihil eorum, quæ ſunt decreta primis ordinibus, vendicent diaconi. C. XIII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 7. c. 63. Burch. l. 4. c. 57. Iuo p. 1. c. 252. & par. 6. c. 99.

DIaconos propriam conſtituimus ſeruare menſuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum [a] quidpiam tentare permittimus. Nihil eorum ſuo miniſterio penitus applicare, quę primis [b] ordinibus proprie decreuit antiquitas. Abſque epiſcopo [c], vel presbytero baptizare non audeant niſi prædictis fortaſſis ordinibus † longius cōſtitutis, neceſſitas [d] extrema compellat. Quod & laicis Chriſtianis [e] facere plerumque conceditur. *& infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † ſub conſpectu pontificis, ſeu presbyteri (niſi his abſentibus) ius non habeant exercendi.

† *officijs*] ori.

C. 10. in medio. † *al. erogationem*

In Aquiſg. c. 41.

Item in concilio Nicano, c. 14. ſeu 18.

¶ Inferiores presbyteris ſe diaconi cognoſcant. C. XIIII.

Burch. l. 5. c. 26. Iuo p. 2. c. 36.

PEruenit ad ſanctum cōcilium, quòd in locis quibuſdā, & ciuitatibus, presbyteris ſacramenta [f] diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, vt hi qui offerendi ſacrificij non habent poteſtatem, his qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidā diaconi etiam [g] ante epiſcōpos ſacramenta ſumunt. Hæc ergo omnia amputentur: & in ſua diaconi menſura permaneant; ſcientes, quòd epiſcōporum quidē miniſtri ſunt, inferiores autem presbyteris habentur. Per ordinem ergo poſt presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiant; aut epiſcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio [h] presbyterorum diaconis li-

PEruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebāt. Primo, quia poſt cōſecrationem porrigebant hoſtiam ſacerdotibus. Secundo, quia ſumebant ſacramenta in Miſſa, priuſquam epi. Tertio quia ſedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Niceno concilio, vt decetero talia non faciant: ſed in ſua menſura permaneant: & ſi quis obedire noluerit, ceſſet ab officio. Capitula, quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad c. nonnulli.

f ¶ Sacramenta.] id eſt Euchariſtiam confectam: ſanguinem autē bene porrigunt. ĵ. ca. diaconi ſunt. & ver. ſacerdotibus. & hæc eſt ratio quare ſacerdos corpus Chriſti per ſe ſumat, calicem autem de altari presbyteris ſumere non licet, ſed diaconus eis porriget: quia ſumptio corporis futuram reſurrectionē corporum ſignificat, quam Deus ſua virtute faciet ſine omni miniſterio. Sed ſumptio ſanguinis ſignificat reſumptionē peccatorū, quę fit interceſſionibus aliorū. 13. q. ĵ. c. animæ. ß. diſt. 50. presbyteros qui contra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant: quare de iure licitum eſſe videtur. Ioan. Sed illud intelligitur, quando in principio ſecretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert ſacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario miniſtrando: hic autem prohibetur ne poſt ſacramenta confecta corpus Chriſti porrigant ſacerdoti, vt ſumat. B.

Corporis Chriſti ſūptio, quid ſignat.

Sanguinis ſūptio, qd repſentat.

DIaconos.] CASVS. Diaconi vſurpant officiā epōrum & presbyterorum. baptizabant enim eis præſentibus, & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis diſtribuebant. quare Pelagius ſtatuit ne decætero talia faciant ſine præcepto eorum, niſi in neceſſitate presbyteris abſentibus.

a ¶ Deputatum.] ſcilicet diaconis, ſic 18. q. 2. hoc tantū.

b ¶ Primis.] id eſt maioribus: epiſcopali ſcilicet, & presbyterali: & ita epiſcopatus eſt ordo, vt 83. diſt. cum in præterito. 2. & diſt. clericos. ad idem 21. diſt. c. 1.

Epiſcopatꝰ eſt ordo.

c ¶ Abſque epiſcopo.] ideſt abſente epō, vel presbytero, quibus ſolum baptizandi miniſterium permiſſum eſt, vt de conſe. diſt. 4. conſtat. & dic q. abſque epiſcopo, id eſt, præter auctoritatem eius.

g ¶ Etiam ante epōs.] id eſt, antequā epiſcopi ſumant.

h ¶ In medio.] ſecundum conſuetudinem diuerſorum locorum hæc variantur 2. in quibuſdam enim locis hæc obſeruantur: in quibuſdam non.

2 Arg. ad hoc ff. de offi. procō. l. obſeruare. §. anteequam. & l. idemque. ff. manda.

ceat: quia ſi hoc fiat, præter regulam, & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

¶ *Prior pars huius capitis vſque ad ver.* amputētur. *eſt ex priſca verſione in canone quartodecimo. Reliqua vero pars eſt ex verſione Dionyſii in canone 18. quam quidem totam afferunt, & codex canonum, & Burchardus, & Iuo.*

γ ¶ Sacraméta ſumunt.] *Græce eſt,* τᾶς ἐυχαριστίας ἅπτεσθαι, *quod Dionyſius vertit,* oblata contingant. *quamquam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco diſcrepantes habent, ille quidem,* ſacra oblata contingant: *hic vero,* ſacram oblationē contingant.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 10. & in Agat. c. 65. & Aquiſg. c. 77.

¶ Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur. C. XV.

j NOn oportet diaconum corā presbytero ſedere: ſed iuſſione [a] presbyteri ſedeat: ſimiliter autē diaconus honorem habeat à ſequentibus, id eſt à ſubdiaconis, & omnibus clericis. Anſ. l. 7. c. 65. Burc. l. 2. c. 221. Iuo p. 6. c. 296.

Item ex eodem, c. 25. Aquiſgran. cap. 78.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. C. XVI.

ij NOn oportet diaconos [a] panem [b] dare, nec calicem benedicere.

α ¶ Diaconos.] *In vetuſtioribus priſcæ verſionis editionibus eſt,* diaconem. *Græce eſt,* ὑπηρέτας, *quod Dionyſius vertit,* ſubdiaconos: *& ſic habetur in concilio Aquiſgranenſi.*

Item ex concilio Carthaginenſi quarto β*, c. 37.*

¶ Sicut epiſcopis, ita & presbyteris diaconi miniſtrent. C. XVII.

DIaconi ita ſe [c] presbyteri, ſicut epiſcopi miniſtros eſſe cognoſcant. Poly. l. 2. tit. 39. Anſ. l. 7. c. 62.

β ¶ Quarto.] *Caput hoc cum duobus ſequentibus habetur in concilio quarto Carthaginenſi, & in codicibus Gratiani etiam manuſcriptis, itemque apud Anſelmum titulo huius capitis erat additū:* Carthaginēſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, *quod minime conuenire oſtendunt acta ſextæ ſynodi Carthaginenſis: ad quā Zozimus Fauſtinum Potentinæ eccleſiæ epiſcopum, Philippum, & Aſellum legatos miſit. Nam quarta habita eſt Honorio iiij. & Eutychiano coſſ. ſexta vero Honorio xij. & Theodoſio viij. coſſ. id eſt anno vigeſimo poſt. Quo anno (prout ex Africano concilio can. 76 & ſequentibus apparet) contra Pelagij, & Celeſtij hæreſim quædam ſunt definita; cum Celeſtius ad Zozimum Papam appellaſſet: quod ex nonnullis manuſcriptis Zozimi, & epiſcoporum Africæ ad ipſum epiſtolis, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur, demonſtratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tantum annos, & menſes aliquot vixerit, neceſſarium eſt multo ante ipſius Pontificatum quartam ſynodum Carthaginenſem habitam fuiſſe.*

Item ex eodem, c. 38.

¶ De eodem. C. XVIII.

PRæſente presbytero diaconus Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget [d]. Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 66. Burc. l. 5. c. 13.

Item ex eodem, c. 39. & 40. & 41. Iuo par. 2. c. 23.

¶ De eodem. C. XIX.

DIaconus ſedeat quolibet loco [e], iubente presbytero. Item Diaconus [f] in conuentu presbyterorum interrogatus loquatur [g]. Anſ. ibidem.

a NOn oportet.] ¶ Sed iuſſione.] hoc obſeruatur ſecundum conſuetudinem quarundam eccleſiarum cum receditur à lectione Euangelij. Lau.

b NOn oportet.] ¶ Panem.] id eſt corpus Domini. Dare, id eſt, porrigere, ſcilicet alijs poſt confectionem ſine licentia ſacerdotis. Vel dic, dare, id eſt conficere: quod ad ſolum presbyterum pertinet. 1. q. 1. dictum. extra de ſumma trini. firmiter.

c DIaconi ita ſe.] in Miſſa: nam alibi magis ſunt miniſtri epiſcopi.

d PRæſente.] ¶ Eroget.] iuſſus vel non iuſſus, longe tñ poſitis epō vel presbytero. ſ. q. eccl. diaconus.

e DIaconus.] ¶ Loco.] id eſt, in aliquo: de omni & tñ honeſto. ff. de arbitr. ſi cum dies. §. ſi arbiter. & ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. 1.

1 Sic 1. q. 7. ſi quis omnem. 15. q. 3. mulier.

f ¶ Diaconus in conuentu.] vbi conueniunt ad ſynodum.

g ¶ Loquatur.] id eſt, præ-

prædicet, nam officium prædicandi presbyterorum eſt. 16.q.1.adijcimus.Hug.

a ¶ Alba.] ideſt, dalmatica argu.11.q.3. epiſcopus preſbyter.

b ¶ Vel lectionis.]Euangelij.

Nonnul- cis competunt: & hoc probat per duo capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in cap. diaconi. prohibitum eſt, ne diaconi vſurpent officia eporum vel presbyterorum. Nũc vero dicit, q non debent vti compagis, ideſt, calceamentis epiſcoporũ, quibus nulli diaconorũ vti licet abſque apoſtolica licentia: ſicut nec mappulis vti debent abſque eiuſdem auctoritate: quas conceſſit Conſtantinus Cardinalibus, vt ĩ.96.diſtin. in illa palea, Cõſtantinus.

Alba[a] vero tempore oblationis tantum, vel lectionis[b] vtatur †.

† al. induatur

Item ex concilio Toletano 4.c.38.

¶ Diaconi presbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant. C. XX.

Burc.l.2.c.222. Iuo p.6.c.297.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt ſuperbiam, vt ſeſe presbyteris anteponant, atque in primo[c] choro ipſi priores ſtare præſumant, presbyteris in ſecũdo choro conſtitutis. Ergo vt ſublimiores[d] ſe † presbyteros agnoſcant, tam hi quàm illi in vtroque α conſiſtant.

† al. ſibi

α ¶ In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur,* in vtroque ordine, *& in tomis conciliorum impreſſis,* in vtroq. choro: *tamen in vetuſto codice conciliorum Regis Catholici, & pleriſque vetuſtis Gratiani, etiam impreſſis neutra vox habetur.*

4 *Compagis[e] vero calciari abſque Apoſtolici licentia diaconis nõ permittitur, ſicut nec mappulis[f] vti abſq. eiuſdem auctoritate quibuſlibet clericis conceditur.*

Io.diac.l.4.c.8. *Vnde Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib.7.epiſt. 28.indict. prima.*

¶ Abſque Apoſtolica licentia Diaconi compagis vti non præſumant. C. XXI.

Anſ.l.7.c.74.

PEruenit ad nos, diaconos eccleſiæ Cantinẽſis calciatos cõpagis procedere prǽſumpſiſſe: quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, niſi ſolis tãtummodo diaconis eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim à prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe cõceſſum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus nõ eſt leuiter attendẽdus, cũ omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat: & ſi β ita, ſicut ad nos peruenit, inuenerit verum eſſe; vtrum vel à ſe, vel alicuius[g] hoc auctoritate[h] præſumpſerint, nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ male vſurpantur, omittimus; exceſſus viam[i] alijs aperimus.

β ¶ Et ſi ita.] *Hic & paulo inferius addita ſunt aliquot verba ex originali.*

Ioa.dia.l.4.c.2. *Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib.2.epiſt.54.ſeu c.93.*

e ¶ Compagis.] ideſt, ſandalibus. & dicuntur compagi ſandalia vel caligæ epiſcopales: & eſt maſculini generis. Ioan.

Compagi.

ADDITIO. ſcilicet compagus compagi. Hug.

f ¶ Nec mappulis.] ideſt, ornamẽtis equorum, quæ Conſtantinus cõceſſit Cardinalibus. ĩ. 96. diſt. Conſtantinus. nam mappa ornamentum eſt equi. ſimiliter in Authen. d cõſuli. §. quætacumque 1. & ſunt quædã alba linteamina quibus cooperiuntur equi Cardinaliũ. cum proceſſionem faciunt. Alij dicunt q mappulæ ſunt mitræ epiſcopales.

Mappulæ qd ſignẽt.

aldem arg. C. nulli licere in frenis, &c. l. vnica. libro 11.

PEruenit.] CASVS. Apoſtolicus conceſſerat ſolis diaconis eccleſiæ Meſſaneo. vti compagis: quos tñ poſtea diaconus Catinenſis eccleſiæ portare præſumpſit. Præcepit ergo Gregorius Ioãni epo. Syracuſano, vt ſubtiliter inueſtiget an per ſe, an alterius auctoritate hoc fecerit: quia ſi male vſurpata non puniantur, via delinquentibus alijs aperitur.

NOnnulli.] CASVS. Quidam diaconi in choro volebant eſſe in loco digniori, volentes ſacerdotibus præferri: ſed conciliũ Toletanũ ſtatuit, vt tam diaconi quàm presbyteri perſeuerẽt in locis ſibi deputatis: ita vt diaconi cognoſcant presbyteros eſſe maiores ſe.

c ¶ Atque in primo.] ideſt, in primo ordine, vt fit Patitius.

d ¶ Vt ſublimiores 1.] Sic cõſtrue. ergo tam illi, quàm iſti cõſiſtant in vtroq. or. ita ſcilicet vt diaconi agnoſcãt presbyteros ſublimiores ſe, ſcilicet diaconis: & ſtabunt ſecundum tempus ſuæ ordinationis. 17. diſt. cap. eps.

1 Id eſt, maiores, quaſi ſtẽt in vtroque choro diuiſi, itaq. presbyteri in primo, diaconi in ſcdo. Pet.

COMPAGIS. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua dicitur, q cõpagi, ideſt, ſandalia & mappulæ, ideſt, linteamina, quæ portant Cardinales, ſolis Romanis clericis competunt...

g ¶ Alicuius.] Argum. ex hoc & ſequen. c. habet, quòd illud videtur prohibitum quod non oſtenditur eſſe cõceſſum. argum. diſtinct. 100. contra morem. argum. 25. quæſt. 2. amputato. argum. 10. quæſt. 1. hanc. argum. 2. q. 1. conſuluiſti 2. Et eſt hoc verum in ijs, quæ ſunt de iure ſpeciali. aliàs quod non eſt prohibitum, intelligitur eſſe conceſſum. 27. quæſt. 2. lex diuina. & 30. quæſt. 3. illud. & de deſpon. impu. cap. 1. in fi.

Prohibitũ videtur, qd conceſſum nõ oſtenditur.

h ¶ Auctoritate.] Nam ſi maioris auctoritate hoc feciſſet, hoc eſſet vtcumque excuſabile arg. diſtin. 63. Salonitanæ. & diſtin. 28. diaconi 3.

2 Et extra ne ſe. vacã. illa. vbi de hoc. & extra. de trãſ. inter.

i ¶ Viam.] C. de indi. vidu. l. 2. in fin. C. vnde vi. meminerint. ĩ. 21. q. 2. c. 2. ĩ. 23. q. 4. eſt iniuſta. 1. q. 7. exigunt. contra. ĩ. 35. q. 9. loci noſtri.

3 De hoc no. 86. diſt. an putatis.

Illud.] Casvs. Ioannes archiepiſcopus Rauēnas ſupplicauit Papæ vt liceret ſuis clericis vti mappulis: ſed Papa ei reſcribit dicens, ꝙ Cardinales ei fortiter obuiauerunt, aſſerentes hoc nulli eccleſiæ fuiſſe conceſſum, niſi Romanæ. & ſi eſſet ab aliquibus vſurpatum, non fieret per hoc præiudicium eccleſiæ Romanæ.

ei namq; cor omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24 q.3. Deus 1.

g ¶ Colloquentes.] quo ad contemplationem: vel hoc dum ſunt in oratione. de conſecra. diſt. 1. quando.

h ¶ Patri.] Hoc poteſt intelligi hiſtorice quando Moy-

1 Concor. gl. in l. 2. ff. de don. inter virum & vxo.

¶ Mappulis clerici ſine Apoſtolici licentia vti non debent. C. XXII.

Illud autem, quod pro vtendis à clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vmquam alij cuilibet eccleſiæ conceſſum fuiſſe; nec Rauēnates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum ſua conſcientia præſumpſiſſe, nec ſi tentatū eſſet, ex furtiua vſurpatione ſibi præiudicium generari. Sed etiam, ſi in qualibet eccleſia hoc præſumptum [a] fuerit, aſſerunt emendandum, quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſubreptione præſumitur †. — Anſ. l. 7. c. 168. — † al. præſumit

Item Hieronymus de ſeptem ordinibus eccleſiæ, c. 5. — Inter opera B. Hieron. tom. 4. vel 9.

¶ Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine diacono epiſcopus non viuat. C. XXIII.

5 Diaconi ſunt, quos in Apocalypſi legimus, ſeptem Angeli [b] eccleſiarum: hi ſunt ſeptem candelabra [c] aurea: hi voces [d] tonitruorum. *& infra.* ¶ Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euangelizantes pacem, annuntiantes bona, diſſenſiones, & rixas, & ſcandala reſecantes, docentes † [e], ſoli Deo [f] colloquentes [g], in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri [h], & matri [i]; nō noui † [k] vos, & filios [l] ſuos non agnoſcentes [m]. *& paulo poſt.* ¶ Sine hoc ſacerdos nomen † non habet, ortum non habet [n]; officiū nō habet. Hic miniſter [o] Dei dicitur, quia ſcriptū eſt: [Quis maior eſt, qui miniſtrat, an cui miniſtratur?] Et ſicut in ſacerdotio miniſtratio † [p], ita in miniſtro eſt ſacramēti [q] diſpenſatio. *& paulo poſt.* ¶ Sacerdotibus etiā propter præſumptionē nō licet de mēſa Domini tollere calicē; niſi eis traditus fuerit à diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noſter oīpotens vniuerſa diſpoſuit, vt qui maiorē [r] ſe eſſe crediderit, minor ſit, & qui videretur minor, maior

Poly. l. 2. tit. 39. Anſ. l. 7. c. 72. — *Apoc. 1.* — † abeſt ab or. — *Deuter. 33.* — † *al. nouimus* — † *al. nomen habet* — *Mat. 10.* — † *conſecratio*] vera lectio.

Antiquitas nō dat priuilegium.

a ¶ Præſumptum.] Argu. antiquitatē vel longam conſuetudinem non dare priuilegiū, vt diſ. 100. contra morē. arg. contra. 63. diſ. quia. & 9. q. 3. conqueſtus. Et eſt ratio: quia hoc poſſideri nō poterat de iure cōmuni. arg. extra de præſcrip. cauſam. Nā & ſunt alia iura, quæ non præſcribuntur, vt ſubiectio vel procuratio. extra de præſcr. cū ex officij. vel via publica. ff. d via pub. viam. argum. C. de aquæduc. diligenter. libro. 11. & eſt ff. C. de fundis rei priua. & ſal. diuinę domus. vſus aquæ. li. 11.

Præſcribi nō poſſunt aliqua.

Additio. Dicas ꝙ ſunt multa, quæ non præſcribuntur: quod dic vt leg. & nota. extra de præſcrip. cum liceat. in fin. & 16. q. 3. clerici, in fine. Archidia.

Diaconi.] Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua laudat diaconos quattuor modis: ſcilicet à ſignificatione, quia ſignificant ſeptē candelabra aurea. A virtute, quia debent eſſe virtuoſi. Ab officio, quia ſine illis epiſcopi cantare non debent. Ab inſtitutione, quia à Domino fuerunt inſtituti. Ioan. de Fan.

Casvs. Supradictum eſt diaconos ſubeſſe ſacerdotibus: ſed ne ſacerdotes nimium inſuperbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte commendat Hieron. diaconos quadruplici rōne. Rōne ſignificationis: quia ſignificantur per ſeptem cādelabra aurea, & ſeptē angelos eccleſiarum. Rōne vitæ & conuerſationis. Ratione miniſterij: quia ſine his ſacerdos miniſtrare nō poteſt. & maior eſt qui miniſtrat, ꝙ̄ cui miniſtratur. Et rōne inſtitutionis: quia à Deo ſunt inſtituti. in ſcđa parte reprehēdit rapacitatē epōrum, qui volūt oīa rapere, & oīa ſibi vendicant. In tertia parte oſtendit, ꝙ ſicut in hoc mūdo raptor punitur à iudice, ita epſ qui bona clericorū rapit, à Dño punietur, niſi vniuerſa reddantur. Secunda pars incipit ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Certe vt ipſe.

b ¶ Angeli.] idest prælati.

c ¶ Candelabra.] quæ erant in templo Domini.

d ¶ Voces.] auditæ à Ioanne in Apocalypſi.

e ¶ Docentes.] populum quo ad vitam actiuam.

f ¶ Soli Deo.] quod ſolus Deus nouit eorū conſcientias.

Cor omne Deo patet.

ſes in vltionē idololatriæ a vituli conflati, præcepit leuitis vt nemini parcerent: nec etiam patri. ſimiliter diaconi non deberent eos cognoſcere, ideſt, amori Dei amorem eorū præponere. Vel poteſt intelligi myſtice de diabolo, & de concupiſcentia carnis, & eius moribus, vt in glo. hic depictis.

2 Hæc hiſtoria no. 45. diſt. diſciplina.

Diabolus pater dicitur.

i ¶ Et matri.] ideſt, carnali concupiſcentiæ.

K ¶ Non noui.] ideſt, nolo pręponere veſtrum amorem amori Dei.

l ¶ Et filios.] id eſt, illicitos motus.

m ¶ Non agnoſcentes.] ideſt, non nutrientes ſed ad petram illidentes.

n ¶ Habet.] quia ſine diacono epiſcopus Miſſam celebrare non poterit, niſi neceſſitate inſtante. tunc enim etſi non poſſet habere diaconum, abſque eo Miſſam celebrare poterit.

Epiſcopus ſine diacono non celebret.

o ¶ Miniſter.] Hic commendant eos à miniſterio.

p ¶ Miniſtratio.] ideſt, conſecratio Euchariſtiæ.

q ¶ Sacramenti.] ſ. præſentibus ſacerdotibus coram eis. vt 3. diſt. ead. diaconi.

r ¶ Maiorem.] ideſt, meliorem, vel hoc cum bene adminiſtrat.

a ¶ Orant.]ideſt, prædicant, vt diſt. 25. vnum. & 11. q. 1. ſicut enim. vnde exponendo ſubdit tunc demum. quod autem dicitur in altari anteponi, reſpicit quod de calice præmiſerat, calicem non tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, ideſt, ad orandum inuitant cum

in vete. teſta. fuit inſtitutum. 77. diſ. in veteri. arg. extra de ſenten. excom. mulieres.

f ¶ Perijt lex de ſacerdote.]verba Eſaiæ. idem, multi ſacerdotes non adimplent legem.

g ¶ Et viſio.]ideſt, gratia prophetizãdi propter auaritiam: quia omnes virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio, &c. de pæni. diſt. 5. c. 1.

Virtutes omnes ab vno vitio detrimentũ patiuntur.

exiſteret. Denique quàm hoc verũ ſit, ipſe perpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari: Leuitæ componũt menſam Domini: Leuitæ cum ſacerdotibus, dum ſacramenta benedicunt †, aſſiſtunt: Leuitæ ante ſacerdotes orant [a], vt ſi diſtinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant ſibi epiſcopi, ſi ſuperbi ſunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt; maiores ſe eſſe in eo, quòd ſunt humiles, cognoſcant. Tunc demum † [b], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipſe prædicat [c], ipſe hortatur, ipſe commonet adſtantibus ſacerdotibus [d], ne leuiter hanc vocem, quæ loquitur hæc, & pacem annuntiat, aut negligenter aſpicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic [e] ordini, tantum per Dominum fuiſſe conceſſum, vt non ſolus ſacerdos in templo totum agere, & implere videatur. *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in eccleſijs, ſicut in Romano imperio, creuit auaritia? perijt lex de ſacerdote [f], & viſio [g] de propheta. Singuli quique per † potentiam [h] epiſcopalis nominis, quam ſibiipſi illicite abſque eccleſia [i] vendicarunt *, totum, quod leuitarum eſt, in vſus ſuos redigunt; nec hoc ſibi, quod ſcriptum † eſt, vendicãt; ſed cunctis auferunt vniuerſa. Mendicat infelix clericus in plateis; & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet depoſcit alimoniam †. Et quidem [k] ex eo deſpicitur cunctis ſacerdotale officium, dum miſericordia deſolatus iuſte [l] putatur ad hanc ignominiam deueniſſe. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis †, ſolus miniſterio vtitur [m], ſolus vniuerſa ſibi vendicat? ſolus partes inuadit alienas [n], ſolus occidit [o] vniuerſos. *& paulo poſt.* ¶ Hinc propter ſacerdotum auaritiam odia conſurgunt: hinc epiſcopi accuſantur [p] à clericis; hinc principum † lites; hinc detractionis † cauſa; hinc origo criminis. Etenim ſi vnuſquiſque ita in hoc † mundo viſibili aliquid poſſidere [q] iubetur, vt ſua tantum poſſeſſione contentus ſit, acres non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, non ſubuectorium † aliquod, non famulos, non fructus; quanto magis, qui eccleſiæ Dei præeſt, debet ita in omnibus ſeruare iuſtitiam, vt ſibi [r] hoc tantum vendicet, quod ſui iuris eſſe cognoſcit? aliena non rapiat? aliena non contingat? æqualem [s] ſe ceteris faciat? & ſicut ſine his in miniſterio non viuit, ita in diſpenſatione [t] non viuat?

† *al. benedicuntur*

† *deinde*]ori.

Ezech. 7.

† *pro potentia*] orig.

* Quod eſt cõtra iuris præceptũ, vt ff. de iuſti. & iure. l. iuſtitia. §. iuris præceptũ. & inſt. eod. tit.

† *al. adſcriptum*

† *al. ſeruili*

† *al. eleemoſynam*

† *diuitijs*]or. *al. donis*

† *al. principium litis*

† *deſolationũ cauſa*] orig.

† *hunc mundum viſibiliter poſſi.*]ori.

† *al. ſubiectorum.*]*al. ſubiunctorum*

h ¶ Per potentiam.] inuehitur in epiſcopos.

i ¶ Abſque eccleſia.] ſcilicet in tali modo vt aliena vſurpent. aliter videtur contra. ĩ. ead. c. prox. 95. diſt. olim.

k ¶ Quidem.] ſ. diſ. 86. non ſatis.

l ¶ Iuſte.]ideſt, ſuis meritis.

m ¶ Vtitur.]ideſt, nõ vult partiri onera administrationis cum fratribus. extra de off. archid. c. vlt. & de præſum. mãdata. Vel dic, ideſt, de rebus eccleſiaſticis.

n ¶ Alienas.] cum quod ſuum non eſt, ſcire debet ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur.

o ¶ Occidit.]hoc refertur ad laicos, quibus occaſionem mortis præſtant. 11. q. 3. præcipue. 86. diſt. paſce.

p ¶ Accuſantur.]nã epiſcopi omnia etiã ea, quæ de nouo eueniunt, inſimul cum alijs debent diuidere. arg. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea diſtribuere debet ſine conſenſu canonicorum. extra. de his q̃ fiunt à p̃la. ſine conſen. ca. nouit. licet ſit p̃ordinator in cũctis. 25. diſt. perlectis. niſi hoc ſibi vendicaret epiſcopus ex conſuetudine. extra de his quæ fiunt à p̃ela. ca noſcitur. Et eſt arg. q̃ ſemper præſumit̃ q̃ accuſatio epiſcoporum fiat ex odio, vt no. 2. q. 7. ſi quis epiſcopus. Arg. contra. 6. q. 1. ſi omnia.

Euenientia de nouo p quem ſunt diuidẽda.

Accuſatio epõrũ præſumitur ex odio fieri.

cum dicunt, flectamus genua.

b ¶ Tunc demum.]ſcilicet circa finem Miſſæ, cum diaconus clamando dicit populo: Humiliate vos ad benedictionem.

c ¶ Prędicat.]ſ. 11. q. 1. ſicut enim. ſcilicet legẽdo Euangelium.

d ¶ Sacerdotibus.]Quædam hic referuntur, quę ex toto bene nõ intelliguntur: quia nõ in omnibus eccleſijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.]Commendat hic eos ab inſtitutione. ĩ. ea. dominus. cõtra. ſ. diſ. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter: quia eius auctoritate hoc

q ¶ Poſſidere.]Hoc ad laicos refertur. vnde caute dixit in hoc mundo. & in clericis ſecus, vt ĩ. 12. q. 1. cap. duo ſunt.

r ¶ Sibi.]Argumen. pro diſtributione portionum inter clericos.

ſ ¶ Aequalem.]ſ. 95. diſt. epiſcopus 1. & iſte eſt vnus gradus humilitatis, vt ſ. diſt. 22. de Conſtantinopolitana.

t ¶ In diſpenſatione.]id eſt, diſtributione præbendarum.

a ¶ Per prophetiam.] Ideſt, per electionem.
b ¶ Presbyterij.] ſcilicet presbyterij mei, & ſic loquitur de ſeipſo: cum tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus, cum eum ordinaret.
c ¶ Compresbyter.] Ecce Petrus ſe vocat presbyterum, cum

na erant communia. 95. diſt. olim. & officium erat commune: ſed in ſecunda primitiua cœperunt diſtingui & nomina & officia. H. dicit 1 quod tantum in nominē fuit facta prælatio, primo enim omnes dicebantur ſacerdotes: licet quidam alij prælati eſſent quantum ad officium. Et quod dicitur 80. diſtin. in illis, qui tantum epiſcoporum vocabulo potirentur, expone, ideſt, nō archiepiſcoporū, nec primatum: & ita excluditur ſuperius, non inferius. Tertij dicūt, quod prælatio hęc facta fuit & quo ad nomē, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quædā miniſteria, quæ ſpectāt tantū ad officiū epiſcopale: & fuit hæc p̄latio facta à tēpore Petri. & hoc innuit hæc littera ibi, Nā & Alexādrię à Marco euangeliſta vſq; ad Heraclā & Dionyſium: quia Marcus fuit contēporaneus Petro & Clementi: arg. 24. q. 1. cū beatiſſimus. Heracla autem & Dionyſius fuerunt contemporanei ipſi Hieronymo: & ita eſt illud contra ſedatum, 80. diſtin. in illis. & illud de cōſe. diſtin. 5. manus. Ante prælationē ergo iſta nomina, presbyter, epiſcopus, erant prorſus ſynonyma: & etiam adminiſtratio communis erat: quia cōmuni conſilio ſacerdotum regebantur eccleſiæ. 95. diſtin. olim. In ſchiſmatis ergo remedium (vt hic dicitur) facta eſt prælatio, vt vnus præeſſet & quo ad nomen, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quædam ſacramenta, quæ modo appropriantur epiſcopis.

Petrus ſe vocat presbyterum.

1. Tim. 4. Dei diſpenſatorem.] Et ad Timotheum: [Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ tibi data eſt per prophetiam[a] per impoſitionem manuum presbyterij[b].] Sed & Petrus
1. Pet. 5. in prima epiſtola: [Presbyteros, inquit, in vobis precor compresbyter[c], & teſtis paſſionum Chriſti, & futuræ gloriæ, quæ reuelanda eſt, particeps, regite gregem Chriſti, & inſpicite non ex neceſſitate[d], ſed voluntarie iuxta Deū.] Quod quidem græce ſignificantius[e] dicitur ἐπισκοποῦντες, ideſt ſuperintendentes: vnde & nomen epiſcopi tractum eſt. Parua tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Euangelica, filius[f] tonitrui, quem Ieſus amauit plurimum; qui de pectore Saluatoris doctri-
Mar. 3. narū flueta potauit: [Presbyter[g] Electæ[h] dominæ, & filijs
2. Ioan. in eius, quos ego in veritate diligo.] Et in alia epiſtola: [Pre-
3. Ioan. in ſbyter Caio[i] chariſſimo, quē ego diligo ī veritate.] Quòd autē poſtea[k] vnus electus eſt, qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt; ne vnuſquiſque ad ſe trahens Chriſti eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Euangeliſta vſq. ad Heraclam & Dionyſiū epiſcopos, presbyteri ſemper vnum ex ſe electū, in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorem[l] faciat; aut diaconi[m] eligant[n] de ſe, quem induſtrium nouerint, & archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione[o], epiſcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera[p] Romanæ vrbis eccleſia; altera totius[q] orbis exiſtimanda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Chriſtum adorant, vnam obſer-

cum tamen eſſet epiſcopus & ſummus. j. diſt. 75. quod die Dominico, in ver. ſacerdotum.
d ¶ Non ex neceſſitate.] ideſt, ex gratia turpis lucri: arg. j. diſt. 95. eſto. Et ita eſt arg. quod presbyter non debet locare operas ſuas: arg. 21. q. 2. præcipimus.
e ¶ Significantius.] ſcilicet quod epiſcopus dicitur presbyter. q. d. vbi pro epiſcopo dicitur presbyter, ſignificātius diceretur ſic: ſcilicet epiſcopum: quia magis accedit ad ſignificationem vocabuli epiſcopus, quàm hoc nomen presbyter.

Ioannes dicitur filius tonitrui.

f ¶ Filius.] ideſt Ioannes: quia altius intonuit, & quia eſt Iacobo aſſumptus in montem ſcotium audierunt vocē nubis: Hic eſt filius meus dilectus.
g ¶ Presbyter.] Ecce Ioannes vocat ſe presbyterum, cum tamen eſſet epiſcopus.
h ¶ Electæ.] proprium nomen.
i ¶ Caio.] mitto ſalutem.
K ¶ Poſtea.] Hic reſpondet tacitæ obiectioni quare hoc immutandū eſt & ad hoc reſpondet. Sed quęratur quomodo facta fuit hæc prælatio? Si dicatur quod in officio, contra, de conſe. diſt. 5. manus. quia exercere epiſcopalia nō licuit, niſi his qui ſucceſſerunt in locū Apoſtolorum. 68. diſt. quorum vices. 21. diſt. in nouo. & ita hæc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, quod in nomine, obſtat 80. diſt. in illis. quia ibi dicitur quod quidam præpoſiti ſunt, qui tantum epiſcoporum vocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, quod in prima primitiua eccleſia commune erat officium epiſcoporum & ſacerdotum, & nomi-

Prælatio inter miniſtros eccleſię ad quid facta fuit.

l ¶ Imperatorem.] Ex ſola enim electione principum dico eum verum Imperatorem ante, quàm à Papa confirmetur. Argu. hic. licet non ita appelletur, vt dixi 63. diſt. quanto. contrarium eſt verum, extra de elec. venerabilem. 23. diſt. in nomine 2.
m ¶ Diaconi.] ſupple & quomodo diaconi eligunt, &c.
n ¶ Eligant.] Ecce quòd epiſcopi non eſt archidiaconum eligere, &c. Argum. contra. 74. diſtin. epiſcoporum. Sed variæ ſunt conſuetudines. 21. diſtin. §. 1. extra de electio. eccleſia Vulterranā.
o ¶ Ordinatione.] In ordinatione cetera intelliguntur quæ non fiunt, niſi ab epiſcopis. hæc continentur j. diſ. 68. quamuis chorepiſcopis.
p ¶ Nec altera.] Reſponſio eſt ad tacitam quæſtionem: nonne diaconi Cardinales Romani præponuntur omnibus presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus, quibus videntur parificari? Reſpon. quod conſuetudo Romanæ eccleſiæ non eſt trahenda ad conſequentiam. vel reſponſio eſt hic in prin. ca. 1. ibi, audio quædam &c. dicebant enim quidam, quod ſicut Romæ honorabiles erant diaconi. ita debebant eſſe vbique locorum.
q ¶ Totius.] immo fideles ſunt vna eccleſia: & hoc eſt quod ſequitur, & Galliæ, &c.

1 Ipſe Hugo ſic dicit, ego credo quod ab initio differentia fuit inter epiſcopos & ſimplices ſacerdotes ſicut modo eſt & in adminiſtratione, & in prælatione, & in officijs, & in ſacramētis: ſed quo ad appellationem nō erat differētia: quia cōmuniter & indifferenter illi & illi dicebantur epi & presbyteri Arch. †

† *Et hec Arch. de differētia epi et presbyteri ſēntentia tenenda eſt. Vide cōc. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. & can. 7. S. Th. 2. 2. q. 184. 6. 1.*

Marcus, Petrus, & Clemens, fuerunt cōtēporanei. Electio ſola nō facit verū imperatorem. 2 Adde Albert. de Roſa. in l. bene à Zeno, argu. C. de quadrup. præſcrip. & Bal. in extrauag. ad reprimendū. in verb. tege.

Diaconi Cardinales virum præponantur omnibus presbyteris

¶ Maior

Digitized by Google

a ¶ Maior eſt.]Et ideo magis ſequenda eſt conſuetudo generalis,vt ſ.diſt.12.nouit.ſ.diſt.40.nos qui.& canon loca 1.Et eſt hic ar.q ſtatuta concilij præiudicant ſtatuto Papæ ſi contradicant, vt dixi.9.q.3.nemo.
b ¶ Eiuſdem meriti.]quantum ad ſapientes & peritos & diſeretos.Nam idiotæ & vulgares epiſcopum paruæ ciuitatis contemnere ſolẽt. ar. diſt.80.epiſcopi.

l ¶ Continetur.]Nam in toto continetur.& pars,vt 14.quæſt.5.pœnale.& ff.de reg.iu.in toto.& eſt ſi. ff.quod met.cau.l.1.
m ¶ De minori.]Hoc bene dicitur.ff.de mu.& ho. vt gradatim.

uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur,orbis maior eſt [a] vrbe. Vbicumque fuerit epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubij,ſiue Conſtantinopoli,ſiue Rhegij,ſiue Alexãdriæ,ſiue Tanis;eiuſdem meriti [b],eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potentia diuitiarum,& paupertatis [c] humilitas vel ſublimiorem,vel inferiorem epiſcopum non facit: ceterũ omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. ¶ Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis [e] conſuetudinem [f]? Quid paucitatem [g],de qua ortum eſt ſupercilium, in leges eccleſiæ vendicas? Omne, quod rarum eſt,plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretioſius [h] eſt. Diacónos paucitas honorabiles,presbyteros turba contemptibiles facit. Ceterum etiam in eccleſia Romæ presbyteri ſeden*,& ſtant diaconi;licet paulatim increbreſcentibus vitijs inter presbyteros abſente epiſcopo , ſedere diaconum viderim , & in domeſticis conuiuijs benedictiones † presbyteris dare. Diſcant,qui hoc faciunt, non ſe recte facere, & audiant Apoſtolos: [Non eſt dignum, vt relinquentes verbum Dei,miniſtremus menſis.[i]] Sciãt,quare diaconi conſtituti ſint. Legant acta Apoſtolorum: recordentur conditionis ſuæ. Presbyter, & epiſcopus,aliud ætatis,aliud dignitatis [k] eſt nomen. Vnde & ad Titum,& ad Timotheum de ordinatione epiſcopi,& diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in epiſcopo & presbyter continetur [l]. Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus,vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem creſcit ex paruo: aut ſi ex diacono ordinatur preſbyter,nouerit β ſe laicis maiorem, ſacerdotibus [n] eſſe minorem.

† *al. benedictionem corã presbyteris*

Act.6.

α ¶ Per prophetiam.] *Sic in vulgata editione, & græce* ἐν προφητείαις: *ſed hic apud* B. Hieronymum, prophetiæ.
β ¶ Nouerit ſe.] *In originali eſt*, nouerit ſe lucris minorem, ſacerdotio eſſe maiorem *Quo etiam pertinet, quod idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis ſcribit* Leuitarum multitudinem intelligere ſe à ſacerdotali gradu eſſe disiunctam, & ad decutiendam ſuperbiam miniſtrorum,qui ignorantes humilitatem ſtatus ſui vltra ſacerdotes, hoc eſt presbyteros intumeſcunt, & dignitatem non merito,ſed diuitiis æſtimant. *Verum ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Cyprianus lib.3.epiſt.9.

¶ De eodem C. XXV.

DOminus noſter ipſe Ieſus Chriſtus rex,& iudex, & Deus noſter vſque ad paſsionis diem ſeruauit hono-

Iuo p.5.c.355.

c ¶ Et paupertatis.] Nam paupertas ciuitatis non minuit prærogatiuam regni, vt ſ. 96. diſt. ſicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis vel abiecta. C. de inceſt.nup.l.humilem. Ar.contra.in authen. de defen. ci. §. nos igitur.coll. 3.2
d ¶ Diaconi.]hoc nõ ſolum Romæ fit, ſed etiam aliarum eccleſiarum conſuetudo obſeruat: ſed forte tẽpore Hieronymi non fiebat: hodie fit. extra de ſeru.in or. fa. c. 1.
e ¶ Vrbis.] ſ.diſt.11. quis neſciat.contra.& c. nolite. contra. Sed ibi de ea conſuetudine agitur,quam eccleſia Romana ſeruat,& alijs mandat ſeruandam: hic vero de ea, quam ſola ſeruat,nec vult ab alijs ſeruari. vnde ibi dicitur, quã Romanam eccleſiam viderit ſequi & docere.de conſecr. diſt. 1. baſilicas.
f ¶ Conſuetudinem.] q. d. non quod fiat, ſed quod fieri debeat conſiderandum eſt,vt extra de elect.c. venerabilem.12.q.2.gloſſa in ſi. de offi. præſid. ſed licet.
g ¶ Paucitatẽ.] quia pauci erant tales diaconi: & ideo ſuperbiebãt. quidquid enim raro accidit,miraculum eſt,vt in authen. de conſue. §. itaque. coll.3.
h ¶ Pretioſius.] ſicut & pretia rerũ in quibuſdam locis variantur ſecundum plus & minus.ff.de eo quod cer.lo.l.ideo.
i ¶ Menſis.] viduarũ, & pauperum, ſed tantum inſtemus prædicationi.
k ¶ Dignitatis.] infra 8.q. 1. qui epiſcopatum. cõtra. Sed ibi iuxta etymologiam vis nominis deſignatur: hic quod ex vſu loquendi ex nomine concipitur. Vel dicendum, quòd non eſt nomen honoris tantum, ſed etiam oneris.8.q.1. illud inferendum.

ADDITIO. Extra de tranſla.cap.1.& cap.licet.
n ¶ Sacerdotibus.] infra de pœniten.diſtin.1.§. ex his itaque.

DOminus.] CASVS. Cyprianus probat, q diaconi debent reuereri ſacerdotes tamquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Chriſti: qui ſacerdotib⁹ & ponti-

Conſuetudo generalis eſt ſequenda.
1 Concor. text. in l. obſeruare. ff.de offi.pcon.in l.idẽ que.ff.mandati.
Epiſcopus paruæ ciuitatis contẽnitur ab idiotis.
Paupertas non facit mulierẽ abiectam.
a Ad idem 16.q. 1. ſiit nõnulli in fine.
Miraculũ eſt quod raro accidit.

pontificibus Iudæorum, licet mali eſſent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: quia ſacerdotes à Domino, diaconi vero poſt Aſcenſionem ab Apoſtolis ſunt inſtituti. Primum exemplum eſt ibi, [Nam cum leproſum.] Secundum eſt ibi, [Item ſubditus.] Tertium

d ¶ Conſtituerunt.] hoc in nouo teſtamento. nam in veteri vterque à Domino ſunt electi. ꝟ. ead. c. diaconi. contra. Sed illud in veteri teſta. hoc in nouo. vel per Dominum fit quod ab Apoſtolis ſtatuitur, vt 28. q. 1. ſic enim. tamen auctoritate eius. de conſecra. diſtinct. 4. quando.

rem pontificibus, & ſacerdotibus; quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent. Nam cum leproſum emundaſſet, dixit illi: [Vade, & monſtra te ſacerdoti, & offer donum.] Humilitate ea, qua nos quoque eſſe humiles docuit, ſacerdotem adhuc appellabat, quem ſciebat eſſe ſacrilegum [a]. Item ſub ictu paſsionis cum alapam accepiſſet, & ei diceretur: [Sic reſpondes Pōtifici?] nihil ille contumelioſe locutus eſt in perſonam Pontificis: ſed magis innocentiam ſuam tutatus eſt, dicens: [Si male locutus ſum, exprobra de malo: ſi autem bene, quid me cædis?] quæ omnia ab eo ideo facta ſūt humiliter, atque patienter, vt nos [b] humilitatis, ac patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim ſacerdotes veros legitime, & plene honorari dū circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit †. Meminiſſe autem diaconi debent; quoniam Apoſtolos, ideſt epiſcopos, & præpoſitos † Dominus elegit [c]; diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt [d] epiſcopatus ſui, & eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui epiſcopos facit; poſſunt & contra nos audere diaconi, à quibus fiunt [e].

Luc. 5.

Io. 18.

† al. exiſtit

† al. presbyteros

7 *Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbiq. ſeruādum eſt; niſi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut ſui metropolitani.*

Vnde in ſexta ſynodo, cap. 7. legitur.

¶ Diaconus ſacerdotibus non præferatur; niſi locum metropolitani ſui obtineat. C. XXVI.

Iuo p. 6. c. 123.

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiā in dignitate, hoc eſt in officio quolibet eccleſiaſtico ſit) ante preſbyterum [f] ſedeat, niſi cum locum habuerit proprij patriarchæ, aut metropolitani ſui pro aliquo capitulo. Tunc [g] enim ſicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero præſumpſerit hoc tyrannice facere, à proprio gradu repulſus, vltimus [h] omnium fiat in ordine ſuo.

e ¶ A quibus fiunt.] Argu. quòd nemo debet ſe opponere illi à quo recipit beneficiū, vt 22. quæſt. 5. de forma. & extra de poſtu. capi vlt. ff. de inoffic. teſtamen. ſi pars. in fi. §. hoc autem. 8. q. 2. illud 1.

Nemo ſe opponat illi à quo beneficiū recipit.

HOC AVTEM: Hæc eſt ſeptima pars huius diſtinct. in qua dicitur, quòd quando diaconus vel ſubdiaconus tenet locum patriarchæ, ſuperior eſt. Ioannes de Fant.

1 96. diſt. ſi impator 1. q. 7. §. 1.

CASVS. Supra dictum eſt, quòd officium diaconorū minus eſt, quàm officium ſacerdotū. quod verum eſt generaliter, niſi cum diaconus eſt legatus patriarchæ, vel archiepiſcopi, vt ſeq. cap.

PRæcipimus] CASVS. Statutum fuit in ſexta ſynodo, quòd diaconus non ſedeat ante presbyterum niſi ſit legatus patriarchæ vel archiepiſcopi, pro aliquo negotio decidendo. In quo caſu honorandus eſt ſicut ille cuius vice fungitur. & ſi quis diaconus aliter facere præſumpſerit, repellitur ab officio ſuo.

f ¶ Ante presbyterū ſedeat.] in concilio. 17. diſtin. epiſcopos. in fin.

g ¶ Tunc.] argumen. aliquem tamdiu habere priuilegiū, quādiu tenet eius locū [a]. 16. quæſt. 1. generaliter. C. de teſtamen. milit. l. vltima. & hæc dictio, tunc, extremitatem, id eſt, finem iuriſdictionis complectitur, argumen. ff. de condi. & demonſt. l. quarta §. ſi ita. item argumen. quòd quis conſequetur ex alterius perſona quod non habet ex ſua. ff. quæ res pignò. oblig. poſſunt. l. Ariſto. Et dicit lex, quòd ſi non poteſt prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo. ff. de verborum obligatione, ſi ſtipulatus, tamen ea tantum habet iſte, quæ iuriſdictionis ſunt, non quæ ordinis. argu. ad primum. extra de offi. deleg. ſane 2.

a Concor. text. in l. pen. in fin. C. de aquæ du. l. 11. & Alexan. de Imo. ſ rub. de offi. eius cui mā. eſt iuriſ. col. 4.

h ¶ Vltimus.] nota, q; qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, q; poſtponitur alijs ſui ordinis, vt 50. diſt. accedens. & 19. q. 3. mandantus. 25. q. 2. ſic decet. 24. diſt. §. 2. & 1. q. 7. cap. 1.

tium eſt ibi, [Meminiſſe autem.]

a ¶ Sacrilegum.] Arg. quòd ſi dominus Papa aliquem ſuis priuilegijs primatem appellat, ex ipſa nominatione ius ei acquiritur. 32. quæſt. 4. dicat. in fine. 16. q. vlti. contra ſanctorum. argu. contra. 3. quæſt. 6. hæc quippe. extra de præſump. illud. C. de iuris & facti ignoran. non idcirco. Et eſt argumen. ex hoc, quòd tam bonus quàm malus ſacerdos gaudet priuilegio clericali. 11. quæſt. 1. ſacerdotibus.

Sacerdos tam bonus quàm malus gaudet priuilegio clericali.

b ¶ Vt nos.] ſed debent eſſe fortes, ideſt, debent præſtare exemplum facti boni ex animo. ideſt, ex dilectione: & non velint dominari.

c ¶ Elegit.] not. q; quanto à maiori quis ordinatur, tanto eſt maioris dignitatis, vt 1. q. 1. filium, extra de maio. & obed. per tuas.

Ordinatus à maiori maioris eſt dignitatis.

Subdia-

Svbdiacono.]Hæc diſtin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, ꝙ etiam ſummus Pontifex poteſt ſubdiacono committere vices ſuas, & hoc probat per cap. ſeq. Secūda ibi, [Legatum.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Io. d Fā. ſequen. Ioannes de Fant.

Casvs. Hic eſt ſecundus articulus, vbi dicitur, ꝙ qui impedit legatum Apoſtolicę ſedis, excōmunicari debet.

h ¶ Patrocinių.] ergo Sicilia eſt de patrocinio B. Petri. vt ar. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

Si quis.] Sicilia eſt de patrocinio Petri.

Casvs. Dictū eſt ſ. ꝙ diacono poteſt patriarcha vel archieps vices ſuas cōmittere. Nunc autē dicit Gratianus in hac 94. diſt. ꝙ etiam ſubdiacono poteſt ſummus patriarcha committere vices ſuas. Et iſte eſt primus articulus huius diſt. quæ tres habet articulos.

a ¶ Subdiacono.] Hic intitulatur 94. diſt. in qua magiſter idem dicit de ſubdiacono qđ dictū erat in ſuperiori cap. de diacono. ꝙ ſcilicet etiam legatus Papæ poteſt eſſe. Exponit tres. §§. & in §. ſingulis, mutatur materia. In primo dicitur quod dixi. In ſecūdo, ꝙ ſi quis impedit legatū domini Papæ, excōmunicandus eſt. In tertio, ꝙ archidiaconus vltra ſuum ſtatum exigere non debet. Ioan.

DISTINCTIO XCIIII.

Svbdiacono[a] *etiam ſummus patriarcha vices ſuas committere valet.*

Vnde Gregorius a *ad epiſcopos Siciliæ lib. primo, epiſt. 1. ait.*

a ¶ Gregorius.] *reſtituta eſt inſcriptio ex Palycar. nā antea legebatur*, Symmachus Papa.

¶ Etiam ſubdiaconis vices ſuas Apoſtolica committit eccleſia. C. I.

Valde neceſſarium eſſe perſpeximus, vt ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit iudicium, ita vni, eidemque perſonæ omnia [b] committamus, vt vbi nos præſentes [c] eſſe non poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus [d], repræſentetur [e] auctoritas [f]. Quamobrem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ, intra prouinciam Siciliam vices noſtras, Deo auxiliante, commiſimus. Nec enim de eius actibus dubitare [g] poſſumus, cui Deo auxiliante totum noſtræ eccleſiæ noſcimur patrocinium † [h] commiſiſſe. Poly. l. 1. tit. 14. Anſel. l. 1. c. 26. † *al. patrimonium.*

2 *Legatum vero Apoſtolicæ ſedis quicumque impedierit, vſque ad ſatisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexander Papa 1. epiſt. 2. omnibus epiſcopis. Conc. Triburienſe, c. 9.

¶ Excommunicetur, qui legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tentauerit. C. II.

Si quis autem legationem [i] impedit, non vnius, ſed multorum [k] profectum auertit †. Et ſicut multis nocet [l], ita à multis arguendus eſt; & bonorum ſocietate priuandus †. Et quia Dei cauſam impedit [m] & ſtatum conturbat eccleſiæ; ideo ab eius liminibus [n] arceatur †. Ab omnibus Burc. l. 15. c. 37. † *al. euertit* † *al. arcendus*

Valde.] Casvs. Symmachus intra Siciliam prouinciam cōmittit vices ſuas Petro ſubdiacono. Vnde pcipit Symmachus, vt de eo nō dubitēt quē ipſe præuidit præferendum, ſed eum recipiant.

b ¶ Omnia.] ſ. diſt. 89. ſingula. ſ. ſed dic, oīa quo ad cognitionem cauſarum, nō quo ad dignitates vel officia eccleſiaſtica, vt ibi.

c ¶ Præſentes.] arg. ꝙ pręſentia non exhibetur per aliū. argu. contra. 65. diſt. c. 2. Præſentia non exhibetur per alium.

d ¶ Præcipimus.] argu. ꝙ Papa etiam laico cauſam ſpiritualem committere poſſit. 32. diſt. §. verū. & §. ad hoc. Papa laico cauſam ſpiritualē committere poteſt.

e ¶ Repræſentetur.] nam idem ipſe videtur cognoſcere qui dedit iudicem, vt extra de offi. deleg. ſane. C. vbi & apud quem reſtitutio peti debet. l. 3. C. de iud. l. vlt.

f ¶ Auctoritas.] no. ꝙ delegatus non habet plus iuris, quàm delegās, ſiue par ſit aliàs delegatus. ar. ff. de dam. infe. q bona. §. vlt. ſiue ſit maior. ff. de off. eius cui man. eſt iur. & ſi prætor. qñq. tñ habet minus quis ſi ex delegatione cognoſcat, q̄ ſi ex iure ſuo. extra de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. argu. C. de procu. maritus. Delegatus non habet plus iuriſdictionis, quàm delegans.

g ¶ Dubitare.] argu. ꝙ ſi Papa ex certa ſcientia dat iudicem, ꝙ ille non poteſt recuſari. ff. de offi. præfe. præt. l. vnica. ſic ſ. 17. q. 4. §. qui autem. extra de rerum permut. cum olim. & extra de appe. nouit. Sed contra extra de app. cum ſpeciali. & cap. poſtremo. Ioan. Solu. iudex poterit ſemper recuſari iuſta cauſa interueniente 1, etiam ſi eſſet legatus Papæ, vt ext. de offi. leg. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reſeruentur, vt extra de officio dele. ex parte. B. Delegatus etiam Papę poteſt recuſari. 1 Ad hoc ext. de off. deleg. cum olim magiſter. vbi de hoc. Archi.

LEGATVM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ nullus debet impedire legatos Romanæ eccleſiæ, & ſi fecerit, excommunicetur, vt in c. ſequen. Ioannes de Fant.

Si quis.] Casvs. Dicit Alexander in hoc c. ꝙ quicūque legatum impedit, non vnius, ſed multorum profectum turbat; & ideo à multis eſt arguendus, & à liminibus eccleſiæ arcendus donec reſipiſcat.

† Concor. tex. in §. id leg. Iulia. d vi. cū gl. per quā habe cōcor. inſi. de pu. iud.

i ¶ Legationem.] immo qui legatum hoſtiū impedit, tradendus eſt hoſtibus, vt ff. de lega. l. vlt.

K ¶ Sed multorum.] arg. ꝙ qui peccat in multos, grauius peccat. extra de teſti. ſicut. 22. q. 5. qui compulſus. ſicut qui circa eamdem perſonam multis modis peccat, grauius peccat. 23. q. 5. relegentes. Sed numquid qui eum capit, poteſt ab eo abſolui? ſic, extra de ſent. exco. ad eminentiam. Et no. ꝙ legatus huiuſmodi non poteſt epiſcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus poteſt epiſcopus reſignare, niſi ad hoc haberet ſpeciale mandatum. extra de offi. leg. c. quod tranſlationem. ar. ff. de offi. eius cui mand. eſt iur. l. 1. Bar. legebat hoc c. truſando. ſi quis impedit legatum, non auertit profectum vnius tantum .ſ. Cardinalis: ſed multorum, ideſt, familiæ ſuæ & parentum: & ſicut multis nocet ille, ſ. Cardinalis, ita à multis eſt redarguendus: & ita vſque in finem. Peccans in multos grauius peccat.

l ¶ Nocet.] ergo quicumque aliquid nocumenti fecit, admittitur ad agendum vel accuſandum, vt 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Impedit.] nec legatus delegatum impedire debet extra de offi. leg. ſtuduiſti.

n ¶ Liminibus.] arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 12. quæſt. 2. qui & humanis. 27. quæſt. 4. frater. & coepiſcopus. Punitur quis in eo quo peccat.

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ archidiaconi nõ debent facere collectas in ſubditos; & hoc ꝓbatur per c. ſeq. Io. de Fan. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, ꝙ archidiaconi nõ debent grauare clericos auferendo eis pecuniã, & do-

dic. l. 2. §. vlt. extra de offi. deleg. ex litteris. Illud ergo extra de elec. dudum 2. & de offic. Archid. c. vlt. Arch. audi cum pecuniaria pœna nõ timetur: alias ſi illa magis timeretur, imponenda eſt. 23. q. 5. prodeſt. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur niſi ter in anno. C. de mo. mul. eos.

† al. quoque

itaque † talis eſt cauendus, & non in communionem fidelium vſque ad ſatisfactionem recipiendus.

a ¶ Legationem.] *In epiſtola ipſa, concilio Triburienſi, & apud Burchardum additur,* veſtram. *Ea enim legatio videtur ſignificari, qua Apoſtolos, & epiſcopos pro Chriſto fungi docuit beatus Paulus 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconus vero, quamuis ex officio ſuo clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, epiſcopo nuntiare; tamen dominationem ſuper eos exercere, & cenſum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonenſi concilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi ſuper presbyteros iuriſdictionem non exerceant. C. III.

Iuo p. 3. c. 134.

DIctum eſt, quòd in plerisque locis archidiaconi ſuper presbyteros parochianos quamdam exercent dominationem, & ab eis cenſum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis [a] pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apoſtoli [b] ſententiam, epiſcopi non debent eſſe dominãtes in clero, ſed forma facti gregis ex animo [c]; multo minus facere iſti hoc debent; ſed contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſurã: & quod ab epiſcopis eis iniungitur [d], hoc per parochias ſuas exercere ſtudeãt, nihil per cupiditaté, & auaritiã præſumẽtes.

1. Pet. 5.

DISTINCTIO XCV.

Archidiaco. an habeat iuriſdictionem delegatã.

QVòd autem [e] ſacerdotes ſupra iubentur epiſcopis tamquam ſubditi obedire, non ita intelligendũ eſt, quaſi non liceat eis, præſentibus epiſcopis ſacra myſteria celebrare (ſicut epiſcopali ſupercilio quidam ab his volebant presbyteros prohibere:) ſed quia presbyteri Pontificibus tamquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chriſmate [f] eis tangere conceditur.

Vnde Gregorius ſcribit Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26. indic. 12.

De conſec. diſt. 4. presbyteri baptizatos. Poly. l. 3. tit. 10. Magiſter 4. ſen. diſ. 7. cap. 1.

¶ Vbi epiſcopi deſunt, baptizatos in frontibus presbyteri chriſmate tangant. C. I.

PEruenit quoque ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd presbyteros chriſmate tãgere in frõte eos, qui ba

b ¶ Apoſtoli.] id eſt, Petri: licet alibi dicatur, ꝙ nomine apoſtoli, Paulus deſignatur. 16. q. 1. ꝑdicator. 10. q. 3. quia cognouimus.

c ¶ Ex animo.] id eſt, ex dilectione, vt non velit dominari.

d ¶ Iniungitur.] Videtur ergo, ꝙ archidiaconus non habeat niſi demandatã iuriſdictioné. De hoc nota ui 25. diſt. perlectis.

QVòd autem.] Hæc diſ. diuiditur in tres partes, in quarum prima quęritur vtrum ſacerdotes poſſint chriſmare ſiue cõfirmare pueros in frõte? & dicas, ꝙ non: tamé vult ꝓbare p c. Greg ꝙ poſſunt. ſ. 93. diſt. à ſubdiacono. H. Secunda ibi, [Sed dicitur.] Tertia ibi, [Chriſma.] Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. ꝙ ſacerdotes epis debent obedire. Nũc in hac 95. diſt. dicit Gratianus, ꝙ hoc nõ debet ita intelligi quin poſſint Miſſã corã epo celebrare: ſed qa debét eis ſicut filij obedire. Et primo ponit quamdã ꝯrietaté: poſtea ſoluit eã in §. ſed iſtud. Poſtea auctoritate Innocétij ſoluit duas quęſtiones, vt infra ea. iſtud. Ad vltimũ repetit de dignitate presbyterorũ, oſtẽdens multa eſſe eis licita etiam in epiſcoporum præſentia.

e ¶ Quòd autem.] hic intitulatur 95. diſt. in qua ponit Gratianus quamdam contrarietatem, & eam ſoluit 2. poſtea ponit duas quęſtiones, & eas ſoluit auctoritate Innocentij. Repetit poſtea de dignitate presbyterorum, oſtendens multa licere presbyteris in epiſcoporum præſentia.

2 ſ. eod. c. presbyteros §. ſed iſtud. Arch.

& dominationem in eos exercendo, licet quæ corrigẽda viderint, debeant epiſcopo nuntiare.

DIctum.] CASVS. Quidã archidiaconi dominationé exercebant in presbyteros, & parochianos ſuos, & ab eis cẽſum exigebãt: quod etiã epis facere nõ licet, iuxta Apoſtoli ſententiã: ideo prohibetur ne archidiaconi decetero illã cupiditaté exerceant: ſed teneãt propriã menſuram, & faciant quod epiſcopi eis præceperint.

Archidiaconi mulctare poſſunt.

a ¶ Rectitudinis.] ſed numquid de conſuetudine præſcripta poſſunt archidiaconi mulctare? videtur, ꝙ non: extra de pœn. licet. Sed dic, ꝙ bene poſſunt, ex quo indicare poſſunt de conſuetudine præſcripta 1. arg. ſ. de iu

f ¶ Chriſmate.] ſ. de conſec. diſt. 5. manus. contra. & c. nouiſſime. contra. ſ. diſt. 21. cleros. contra. Hoc ad tẽpus pro ſedando ſcandalo fuit conceſſum: nunc vero antiquatũ: vel in primitiua eccleſia presbyteri chriſmabãt, nũc vero minime. extra de conſuetu. quanto. Iõ.

1 Ad hoc ex

PEruenit.] CASVS. Quidam presbyteri pueros in fronte chriſmabant: quod cum Greg. prohibuiſſet, quidam ex hoc ſcandalizati fuerũt: & ideo ꝓpter ſcãda

lum

ſum remouendum conceſſit presbyteris, vel in abſentia epiſcoporum chriſmarent.

a ¶ Concedimus.] hoc expeditum eſt, q presbyter chriſmando ſi ſua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt. extra. de conſue. quanto. Sed nũquid Papa ei demandare hoc poteſt? Quidam dicũt, q ſic I, ex quo omnia ſacramenta, quæ recipit presbyter ex delegatione Papæ conferre poteſt. arg. hic. vnde diaconus poteſt conferre diaconatum, & confirmare in fronte? ſed non poteſt Papa ei demandare, vt conferat ordinem, quem non habet, vel etiam vt conficiat corpus Chriſti: quia ſolis presbyteris dictũ eſt: Hoc facite in meã commemorationem. arg. 1. q. 1. dictũ. hoc dicit H. Alij dicunt, q non poteſt Papa delegare presbytero, vt chriſmet in fronte. vnde iſti nihil conferebant. Si obijciatur: quare hoc permiſit Greg. illis, cum in hoc videatur eis dare licẽtiam peccãdi? Dicũt quidam, q hoc inuitus permiſit ob nimium ſcãdalum: nec dabat eis occaſionem mali? quia inuitus hoc concedebat. 35. q. 3. quod ſcripſi. & 25. q. 2. ſi quod verius. Alij dicunt, q hoc capit. loquitur ſecundum antiqua tempora. ſed hoc nihil eſt: quia litera huius c. contradicit, ibi, ſecundum veterem vſum. & quia ſecundum hoc Greg. nihil hic concederet. Sed numquid Papa poſſet eis concedere, vt chriſma conficerent? H. dicit quòd non. Item quæritur, numquid epiſcopus demandare poteſt ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis? Sic 2, ſed ea non poteſt demandare niſi epiſcopo. argu. extra de conſe. ecc. aqua. Ea vero quæ iuriſdictionis ſunt, poteſt etiam demandare presbytero, ſicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iuriſdictionis ſunt, quædam non poſſũt demandari niſi eis qui adminiculo ordinis illa exercere poſſunt, vt deponere, verberare clericum. Alia sũt quæ etiam laicis demandari poſſunt: ſicut iudicare in cauſa ciuili. Itẽ dico q epiſcopus nihil habet hodie quod ſit meri imperij quod demandari non poſſit, de quo lex loquitur. ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. quia omnia alij epiſcopo demandare poteſt, niſi vſum palij. extra de vſu pallij. ad hoc.

· Papa vtrũ poſſit delegare ſimplici ſacerdoti, vt in frõte chriſmet.

1 Iſtud dictum cõfirmatur extra de conſue. quãto. §. 1. ibi, ſua temeritate, &c. quaſi dicat ibi ex noſtra auctoritate bene poſſent. & ſic ibi intellig. Hoſ.

* Vide B. Tho. 3. p. q. 72. 11. primũ. & 4. ſen. d. 7. q. 3. 1. 3.

2 Sub. licet ab apoſtolis fuerit inſtitutũ, vt à ſolis epiſcopis conficeretur. de cõſe. diſtin. 5. manus. in multis enĩ ſtatutis apoſtolorũ licita eſt diſpẽſatio, ſecundum Hug.

Epiſcopus demãdat tã ea quæ sũt ordinis, q̃ ea quæ sũt iuriſdictionis.

oleo ſanctificato poſſunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi. Sed quæritur an epiſcopis licet eodem modo vngere infirmos: & an illa vnctio ſit impœnitentibus concedenda, quæ quæſtiones in proximo cap. ſoluuntur.

priuati † ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundũ vſum veterem eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos † chriſmate tangere debeant, concedimus.[a]

† baptiZãdi] orig.

† baptiZãdos] orig.

Supra Leo eps contra: [Quamuis chorepiſcopis, &c.] *dist. 68.*

Item Gelaſius Papa eps per Lucaniam, &c. epiſt. 1. c. 8.

¶ Vltra ſuum modum presbyteri tendere non præſumant. C. II.

PResbyteros vltra ſuum modum tendere prohibemus; nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere; non conficiendi chriſmatis, non cõſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

Sed iſtud[b] Gregorij pro ſcandalo ſedando ſemel conceſſum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelaſii, vſu approbante, præualuit; niſi forte, vbi aliquarum conſuetudo hoc admiſit, vt in abſentia epiſcopi, extrema neceſſitate cogẽte, ex cõceſſione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniant. ¶ Prohibitio vero Leonis, & Gelaſii in eo caſu intelligatur, cum epiſcopi præſentes ſunt, vel cum non cogit vltima neceſſitas. Oleo vero ſanctificato[c] permittitur eis vngere infirmos. Vnde Iacobus ait: [Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, qui orẽt ſuper eũ, vngẽtes eũ oleo in nõie Domini; & oratio fidei ſaluabit infirmũ.] Iac. 5.

2 *¶ Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo vngere*

b ¶ Sed

b ¶ Sed iſtud.] hoc allegando dicit, aliàs conſuetudo non iuuaret in hoc, vt extra de conſue. quanto.

c ¶ Sanctificato.] quo deficiẽte admiſcetur aliud. extra de conſecr. ecc. vel alta. c. quod in dubijs. Et eſt duplex cauſa quare infirmi inunguntur: ſcilicet quia venialia delentur: & præſtat augmentum virtutibus: argu. de cõſecr. diſt. 5. c. 1. & 2. & extra de ſacra. vn. c. 1. & quia infirmus etiam liberatur ab infirmitate corporali. arg. hic. Sed quid ſi quis non habet oleum, & inungit chriſmate, tenet vnctio? Videtur quòd ſic: quia prope eadem vſia eſt: quia chriſma non eſt niſi oleum balſamo admiſtum. extra de ſac. vnc. c. 1. ſicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino: quia eſt prope eadem vſia. vt ff. de contrahen. emp. l. in venditionibus. ſed forte ſecus, quia non eſt forte prope eadem vſia. Item? numquid confert hoc ſacramentum, ſi quis inũgit oleo nõ conſecrato, videturq ſic: quia & baptiſmus confertur in aqua non conſecrata. de conſ. diſt. 4. cap. ſi quis. Alij dicunt contra, nec eſt ſimile *, quia vis baptiſmi tota eſt in verbis: hæc autem vis eſt in re ipſa: ſcilicet in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet. extra de bap. ca. pen. Sed numquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quòd non. 1. q. 1. quod quidam. de conſec. diſt. 4. oſtenditur. Si obijciatur de matrimonio, non valet: quia veritate inſpecta matrimonium non iteratur. 31. q. 1. hac ratione. prius enim vnum deletur, quàm ſecundum contrahatur. Alij dicunt, q poteſt iterari: quia cũ quis ſecundo infirmatur, deſinit in eo eſſe illud ſacramentum quod prius accepit *.

Vnguntur infirmi [ob] duas cauſas.

Vnctio extrema [an] poſſit [fieri ſ]iue oleo.

Vngere an poſſit quis oleo nõ conſecrato.

* Vide S. Th. 3. p. q. 72. 3. & 4. ſen. diſ. 7. q. 1. a. 3.

Vnctio extrema põt iterari.

* Vide S. Th. 4. diſ. 23. art.

SVPRA. CASVS. Modo vult probare contrarium: & inducit c. ſupra 68. diſt. cap. quamuis. & cap. ſequẽs: cuius caſus patet.

PResbyteros.] SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quòd illud quod Grego. conceſſit ſupra in c. 1. huius diſt. factum. fuit propter ſcandalum vitandum. & quod dicitur ſupra in c. quamuis. & cap. presbyteros. eſt generaliter obſeruandũ. Ponitur & alia ſolutio, ſcilicet vbi conſuetudo eſt, abſente epiſcopo & in neceſſitate poſſunt presbyteri hæc facere: & ex conceſſione Gregor. Cap. vero quamuis. & cap. presbyteros. intelliguntur cum epiſcopi ſunt præſentes. ſed de iure

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua quærit, ſi eps poteſt inungere infirmos, eſt dicendum quod ſic, infra cap. proxi. Ioan. de Fant.

Illud.]

infirmos; vel ſi impœnitentibus huiuſmodi vnctio ſit concedenda. De his vero ita ſcribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum epiſcopum, epiſt. 1. c. vlt.

Alcuinus de diuinis officijs, pag. 94. Conc. Vuormacienſe. c. 72. Iuo par. 2. c. 75.

¶ Oleo ſanctificato non prohibetur epiſcopus infirmos tangere. C. III.

ILlud ſuperfluum videmus adiectum, vt de epiſcopo [a] ambigatur; quod presbyteris licere non dubiũ eſt. Nam idcirco de presbyteris dictum [b] eſt; quia epiſcopi occupationibus alijs impediti ad oẽs languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum; & benedicere, & tangere chriſmate [c] ſine cunctatione poteſt, cuius eſt ipſum chriſma conficere. Nam non [α] pœnitentibus [d] iſtud infundi nõ poteſt [e]; quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur [f], quomodo vnum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater chariſſime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus, reſpondere curauimus.

α ¶ Non pœnitentibus.] *In epiſtolis Innocentii tam impreſſis, quàm manuſcriptis (licet aliter teſtetur auctor gloſſæ) in concilio Vuormacienſi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur ſine negatione. Et in gloſſa, (vt eſt in antiquis exemplaribus) vtraque lectio exponitur.*

3 *Chriſma vero à ſuis epiſcopis ad baptiſmi ſanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthaginenſi 4. c. 36.

De conſ. diſt. 4. presbyteri. Burc. l. 4. c. 76. Iuo p. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.

¶ Chriſma ſingulis annis à proprio petatur epiſcopo. C. IIII.

PResbyteri, qui [g] per diœceſes eccleſias regunt, non à quibuſlibet epiſcopis [h], ſed à ſuis; nec per iuniorem clericum, ſed omni [β] [i] anno aut per ſeipſos, aut per [k] illum, qui ſacrarium tenet, ante Paſchæ ſolennitatem chriſma petant.

¶ *Huic capiti rubrica eſt propoſita ex aliquot vetuſtis exemplaribus.*

β ¶ Omni anno.] *Verba hæc non ſunt in editionibus conciliorũ Colonienſibus duobus, & quattuor tomis impreſſorum; neq. infra de conſecra. diſt. 4. vbi hoc idem, ſed ex concilio apud Valentias, refertur. Verũ & in Colonieñſi priſca, ac trium tomorum, & duobus Pariſienſibus, duobuſque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. litteris. de conſecra. diſt. 3. à Fabiano Papa ſingulis annis nouũ chriſma fieri præcipitur.*

ILlud.] CASVS. Quidam epiſcopus cũ legeret in epiſtola Iacobi, inuenit eum dixiſſe tantum de presbyteris vt vngant infirmos: quare quæſitum eſt ab Inn. an epiſcopus oleo ſanctificato infirmos vngere poſſit. Et reſpondet ꝙ ſic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus fecit mentionem: quia epiſcopi alijs negotijs impediti non poſſunt infirmos viſitare. Secundo, quæſiuit an hæc vnctio ſit impœnitentibus concedenda. Et reſpõdet quòd non: quia cui negantur cetera ſacramenta, nõ debet iſtud concedi.

Maiori licet qđ licet minori.

a ¶ Vt de epũ.] arg. qđ licet minori ex officio, multo fortius maiori licere. arg. 33. q. 2. hiſtoria. 35. q. 6. ſi duo. arg. contra. 88. diſt. epiſcopus gubernationem. arg. ſi. per contrarium. 8. q. 1. ſi ergo.

b ¶ Dictum.] à Iacobo, vbi dixit, Infirmatur quis, &c. quamuis in hoc nomine presbyteri poſſunt intelligi epi. ar. ĩ. diſt. 50. placuit. verſic. vt manũ non imponant.

c ¶ Chriſmate.] idest, oleo: vel vt dicũt quidam, epiſcopus chriſmate, presbyter oleo inungit. H.

d ¶ Nõ pœnitẽtibus.] ita continua, vere ei, quẽ epiſcopus dignũ duxerit ad viſitandũ, & ita in originali habetur, non pœnitentibus: quod intelligit đ ſollẽniter pœnitẽtibꝰ.

e ¶ Non poteſt.] ſic 50. diſt. cap. vlt.

f ¶ Negantur.] Arg. ꝙ excommunicatus vel anathematizatus non poſſit cõtrahere matrimonium [1]: qđ non eſt verum, vt extra de eo qui du. in matrimonium quam polluit per adul. ſignificaſti. in fi. H.

1 Adde an poſſit fieri monachus not. Bal. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſan. eccl.

f ¶ Negantur.] Arg. omnia eiuſdem generis eodem iure cenſori. arg. ĩ. diſt. 4. denique. arg. ĩ. diſt. 2. competimus. Arg. contra. 50. diſt. ſtudeat. argu. diſt. 81. ſi quis ſacerdotum.

CHRISMA. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, ꝙ presbyteri debent chriſma à ſuo epiſcopo recipere: & epiſcopi debent honorare presbyteros: quia & ipſi presbyteri ſũt: & inſimul debent Dei eccleſiam gubernare. Quia autẽ vnus epiſcopus eſt maior, hoc fuit đ cõſuetudine *. & hoc probat ꝑ octo capitula. Ioan. de Fan.

* *Vide notata ſupra diſt. 93. c. legimus in gl. ad ver. poſtea.*

CASVS. Nũc vero dicit, quòd presbyteri debẽt petere chriſma à ſuis epiſcopis quolibet anno non per clericum minorem, ſed aut per ſe, aut per ſacriſtam, vt ĩ. ſequen. c. cuius caſus idem dicit.

g PResbyteri qui.] Infra de cõſ. diſt. 4 presbyteri.

h ¶ Epiſcopis.] peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab alijs, quàm à ſuis: niſi forte priuilegiati ſint, vt poſſint petere à quibuſcumque velint.

i ¶ Omni anno.] hoc exponitur de cõſecr. diſt. 4. omni tempore.

k ¶ Per illum, qui ſacrarium tenet.] idest, per diaconũ 23. diſt. non oportet ĩ. Et nota ꝙ ex quo res datur certo nuntio.

nūtio,eius eſt iam periculo cuius eſt nuntius.ſi nuntio rem dari voluit.ſecus ſi miſit nuntium 1.vt eum ad moneret,q ei res mitteretur.& hæc colliguntur ff.cõm. eum qui rem.§.ſi rem.& legibus duabus ſequentibus. & eſt arg.ff.de ſolu.ſi quis:& l.ſi ſoluturus.extra de pig. ſignificante.

1 Si malum miſit,imputa', vt leg. & not.3.q.7.ingrauib. in prin. De hoc etiam not.in c.cõſueuit. ff. nau. caup. ſtab. l.fi.§. ſeruorum. Archid.

e ¶ Duplici.] ſ. clericis ſcilicet & laicis:vel quo ad obedientiam in ſpiritualibus,& ſubminiſtrationẽ in temporalibus.Vel duplici, id eſt, officio prædicandi & ſumendi tympanum,ideſt,temporalia:iuxta illud:Sumite pſalmum,&c.

f ¶ Bene-

Item Hieronymus ad caput primum epiſtolæ ad Titum, ad ea verba:[& conſtituas.]

¶ Presbyter idem eſt qui epiſcopus, ac ſola conſuetudine præſunt epiſcopi presbyteris. C. V.

Anſ.l.7.c.127. Poly. l.2.tit.39.

OLim † idem erat presbyter,qui & epiſcopus. Et antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego ſum Pauli[a], ego Apollo, ego autem Cephæ.] communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero vnuſquiſq. eos, quos baptizauerat,ſuos putabat eſſe,non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, vt vnus de presbyteris electus ſuperponeretur † ceteris, ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret,& ſchiſmatum ſemina tollerentur[b]. *& paulo poſt.* ¶ Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex eccleſiæ conſuetudine ei,qui ſibi præpoſitus fuerit,eſſe ſubiectos; ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine[c], quàm diſpenſationis † Dominicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in commune debere eccleſiam regere.

† *Idẽ ergo eſt presbyter*] or. 1.Cor.1.

† *ſuppeneretur*] orig.

† *diſpoſitiõis*] orig.

OLim.]CASVS. Nũc repetit Gratianus de dignitate presbyterorum.Eſt ergo caſus. Infra oſtendit Hiero. in hoc cap. q olim idẽ erat presbyter qd epiſcopus,& eccleſiæ regebantur communi eorum cõſilio.Poſtea vero cum ſchiſma ortum eſſet, & vnus diceret,ego sũ Pauli; ego sũ Cephę? ego ſum Apollo: quaſi ſum melior te,quia ſum baptizatus à meliori: ideo ſtatutum fuit,q vnus de presbyteris præeſſet omnibus ſicut ergo conſuetudine, presbyteri epiſcopis ſubijciũtur, ita epiſcopi ſciant ſe magis conſuetudine, quàm conſtitutione aliqua præferri: nec ſine presbyterorum conſenſu diſponãt eccleſias.

a ¶ Pauli]ideſt,baptizatus baptiſmo Pauli 2.

2 Sub. & ideo sũ melior.Hæc dicebant quidam credẽtes merita baptizãtiũ aliqd operari in baptiſmo: qd falſum eſt. de conſecr. diſt.4.ſi inter. & c.baptiſmus.H.

b ¶ Tollerentur.] Et dicit lex q cõmodius eſt ſingulas res ſingulis nominibus ſiue appellationibus diſtingui.inſti.qui.mo.teſt. infir.§.ſed quia diſtinctio nominum differentiam rerum declarat, vt 21. diſtin. cleros.ſic C.de codi. nec codicillos.

Idem ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum de ſeptem gradibus eccleſiæ.

Inter opera Hiero.tom.4.vel 9.

¶ Coram epiſcopis,presbyteris docere licet †. C. VI.

† *al.non licet*

Anſel.l.7.c.128.

ECce[a] ego dico,præſentibus epiſcopis ſuis, atque adſtantibus in altari presbyteros poſſe ſacramenta conficere. *& infra.* ¶ Sed quia[d] ſcriptum eſt: [Presbyteri duplici[e] honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini.] Prædicare eos decet, vtile eſt benedicere[f],congruum confirmare[g], conuenit reddere communionem,neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro inualidis,atque omnia[h] Dei ſacramenta complere. *& infra.*

1. *Tim.* 5.

Presbyter ſimplex,an poſſit benedicere eo præſente. 3 Sed tales benedictionẽ cet presbyteri dant præſentia epõrũ licentia eorum, vt c. hic al. 21.diſt. denique. Hug. 4 Adde pro concordia huius glo. an & quando verba generaliter prolatã reſtringatur, glo. in l. 1. vnuſquiſque. C. de ſac.ſan. eccle. Bar. in l. 1. §. hoc autẽ. ſide no.oper.

c ¶ Conſuetudine]Nihilominus ex inſtitutione, vt 3.diſt.93.legimus.& ita exaudi qd ſequitur,magis conſuetudine cõi: arg.extra de his quæ fi. à præla. nouit.

ECce ego.]CASVS.Ruſticus Narbonen.epiſcopus nõ permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere.reprehendit ergo Hierony. ipſum dicens q presbyteri prædicare poſſunt & benedicere.Et hoc probat 4.rationibus:Prima eſt:quia presbyteri debent honorari duplici honore, ideſt,officio & beneficio.Secunda eſt:quia conceſſum eſt eis conficere corpus Chriſti, cui nihil poteſt anteponi:multo fortius eis concedi debent quæ ſunt minora. Tertia eſt:quia ex hoc maxima calamitas creſcit in gregibus Domini, ſcilicet ſi ſacerdotes remoueantur tamquam vitioſi.Quarta eſt: quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices,& etiam appellati ſunt epiſcopi.Quod probat 4. auctoritatibus. Prima eſt circa principium.Secunda ibi,[Etenim abeũtibus.]Tertia ibi, [Quis igitur hic rogo.] Quarta ibi, [Presbyteri negotiorum.]

d ¶ Sed quia.]Ita continua.dico q præſentibus epiſcopis poſſunt conficere:quia non ſolum hæc, ſed alia poſſunt facere. Ex vi litteræ & ẽt probationis videtur, q epi non prohibent presbyteros Miſſam cantare, ſed benedicere & prædicare,& cetera quæ ſequuntur.

f ¶ Benedicere.]Cum epiſcopus abeſt. Sed hæc ſol.non valet: quia hic loquitur cum præſens eſt epiſcopus. Vel intelligas iſtud quando benedicit priuatim ſine ſolennitate 3. aliàs contra 21.diſtin. denique. item contra.27.quæſt.6.miniſtrare. Sed & illud ſimiliter intelligitur de ſolenni benedictione. Vel dic quòd quando cantat Miſſam præſente epiſcopo, debet innuere epiſcopo vt ipſe benedicat. & ſi vult epiſcopus benedicere,non benedicet presbyter. argu.de conſecra. diſtin.1. cum ad celebrandas. aliter presbyter ſuo iure poteſt benedicere. nam eo ipſo quòd ei dat poteſtatem benedicendi. ſupponitur ei tamquam minor: & poteſt ab eo benedici:argu.ff.de iuriſdi.omn.iudi. l.eſt receptum.& ff.ad Trebel. ille à quo. §.tempeſtiuum. Hug. Vel dic quòd eo ipſo,quòd permittit ei Miſſam celebrare, per conſequens omnia quæ ſine Miſſa eſſe non poſſunt, vt extra de offi.deleg.præterea.

g ¶ Confirmare.]in fide.11.q.3.q prædeceſſor. vel inungere oleo infirmorum,vel chriſmate in vertice.

ADDITIO. Prima expoſitio præualet ſecundum Hu. & hoc patet per id Hierony. quod ſequitur, exhortentur.Archid.

h ¶ Omnia.]quæ ad eos pertinent.arg.vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia comprehendere:arg.contra.28.diſt.de Syracuſanæ 4.

a ¶ Bene-

a ¶ Benedicere.] id eſt, abſoluere, vel priuatim reconciliari, non ſolenniter, vt 26.q.6.cap.1.

b ¶ Non debet.] arg. cui licet plus licet & minus, vt 16. q.1.ca.1. Sed maius tripliciter dicitur efficacia, vt baptiſmus, vt 32.diſ.§.verū. ſcilicet qa mortalia tollit & venalia. propter rem ſubiectā, & ſanctitatē, vt corpus Chriſti, vt hic. auctoritate miniſtrantiū, vt quę ad ep̄os ſolos pertinent, vt j̄. de conſe. diſt.5.manus. & quarto modo, pp̄ter ſignificationē, vt matrimonium quod ſignificat Chriſti & eccleſiæ cōiunctionem. extra de biga. debitū. quinto propter multitudinē conuerſorum.1. q.1. interrogo.

¶ Nemo hinc epiſcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus iraſcatur in templo, ſi presbyteri interdum exhortentur plebem, ſi in eccleſijs prædicent, ſi plebibus, vt ſcriptum eſt, benedicāt. Etenim abnuenti mihi iſta ſic dicam: qui non vult presbyteros facere, quæ iubentur à Deo; dicat, quis maior eſt Chriſto? aut quid corpori eius, aut ſanguini poterit anteponi? Si presbyter Chriſtū conſecrat, cum in altario Dei ſacramenta benedicit; benedicere [a] populo non debet [b] qui Chriſtum etiam meruit conſecrare? *& paulo poſt.* ¶ Circa [c] laicos, ac mulieres iubentibus vobis, ò iniuſtiſsimi ſacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, truncatus eſt omni parte virtutum, ſolum presbyteri nomen [c] habet, plenitudinē, ac perfectionem, quæ conſecrationi eius competit, non retentat.

¶ Quis hic, rogo, ò ſacerdotes, honor veſter eſt, vt damnum gibbi † inferatis [d]? Quoniam cum paſtoribus per potentiam veſtram aufertur Deo digna diligentia, contagiū quoddam, & calamitas creſcit in gregibus: ac Dominici patrimonij [e] damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſia potentari. *& paucis interiectis.* ¶ Presbyteri ab initio, vt legimus, negotiorum [f] iudices eſſe mandati ſunt, presbyteri intereſſe ſacerdotum [g] concilio †: quoniam & ipſi presbyteri vt legimus, epiſcopi nuncupantur, ſecundum quod ſcriptum eſt ad epiſcopum: [Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuū presbyterij.] & alibi ad maiores natu: [Qui vos poſuit epiſcopos regere eccleſiam Dei.] *& infra.* ¶ Sed oderunt hoc ſacerdotes ſuperbi in presbyteris nomen, qui nolunt eſſe hoc, quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lauit; qui baptizatus eſt à Ioanne, licet baptizandum ſe Ioannes à Domino proclamaret. Propterea hæc ſcribo, vt ſi præteriti temporis error [h] non poteſt iam reuocari, vel ad præſens [i] in eccleſijs ſeruetur humilitas, vt presbyteri hoc in eccleſijs ſuis faciant, quod Romæ [k], ſiue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, vbi humilitas perſeuerat, quod in cælis fit (quod maius eſt) vbi ſedes angelorum † legis eſſe diſpoſitas.

† *gregibus*] vera lectio.

2. Tim. 3.

† *conſilio*] or.

1. Tim. 4.

Act. 20.

Ioan. 1.

Matth. 3.

† *eorum*] ori.

a ¶ Ecce ego.] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de ſeptem gradibus, & additur negatio*, Nec ego dico præſentibus epiſcopis, atque adſtantibus altari, presbyteros poſſe ſacramenta conficere: ſed ſi forte vſus exegerit, vt venientes ad eccleſiam ſacerdotes eiſdem horis, quibus aut oblatio parata non ſit, aut non poſsit offerri, non debere epiſcopum repudiare Euchariſtiam presbyterorum, &c.

c ¶ Circa laicos.] *In libello ſic legitur*, tamen credendum eſt ſummi ſacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iuſſerit circa laicos, & mulieres. Iubentibus vobis iniuſtiſsime ſacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

c ¶ Nomen.] argu. C. de cura. fur. cū alijs. in fin.

d ¶ Damnum gibbi inferatis.] .i. remoueatis presbyteros à cōſecratione & prędicatione, ſicut illū, qui gibbū habet, vt ſ̄. diſ. 69. hinc etenim. vel demū gibbi, quia nō prædicantibus presbyteris incuruat populus i delictis, & quaſi gibboſus efficitur.

e ¶ Patrimonij.] id eſt, rerum eccleſiæ. ſ̄. 21. diſt. in nouo.

f ¶ Negotiorum.] id eſt, cauſarum, vt 11. q. 1. relatum. & 2. q. 5. ſi quis.

g ¶ Sacerdotum.] id eſt, ep̄orum. ergo & oēs interſūt cōcilio metropolitani, vt 18. diſt. cap. pen. & vlt.

h ¶ Error.] Hic collige q̄ ea quę per errorem ſtatuta ſunt, ex diuturna vtentiū approbatione ius faciunt. Io. q̄d falſum eſt, cū cōſuetudo debeat eſſe rationabilis & præſcripta [1], vt extra de cōſue. c. vlt. nec iſta littera ꝯdicit. B. vt rōne multitudinis excuſentur à pœna, non à culpa, vt ſ̄. diſ. 4. denique. quod enim factū eſt, infectum eſſe nō poteſt. in Auth. de æqua. do. §. 1. coll. 4. ff. de capt. l. in bello. §. factæ.

1 Adde quę ſit conſuetudo rationabilis & præſcripta in l. de quibus. ff. de legib.

i ¶ Vel ad præſens.] id eſt, amodo.

K ¶ Quod Romæ.] ſcilicet vbi minores exercēt ſua officia p̄ſentibus maioribus.

ESto ſubiectus.] CASVS. Quædam conſuetudo peſſima erat in quibuſdam eccleſijs, ſcilicet q; presbyteri præſentibus epiſcopis non audebant prædicare vel loqui. Sed Hierony. oſtendit q; ſubditi debent obedire prælato, & prælatus non debet ſubtrahere ſubditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima eſt ibi, [Scitũ eſt illud.] Secũda ibi, [Quod autẽ Aaron.] Tertia ibi, [Vnus dominus] Quarta ibi, [Recordemur.] Quinta ibi, [Sed ſi aliquid, vt inquit.] Omnia capitula, quæ ſequuntur vſque ad diſt. plana ſunt.

g ¶ Reuelatum.] ſupra diſt. 8. fruſtra. C. de off. rec. pro. l. potioris.
h ¶ Sedenti.] in loco inferiori.
i ¶ Taceat.] deliberando in ſermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

γ ¶ Ac Dominici] *Ibidem eſt*, ac Deo noſtro, nõ patrimonij ſui damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſijs potentari.

δ ¶ Ad epiſcopũ.] *Hoc loco longe plenior eſt orationis libello, & pro hac auctoritate apoſtoli ad Timotheum, multa alia afferũtur.*

Item ad Nepotianum, epiſt. ſecunda.

¶ Epiſcopi, & clerici inuicem ſibi honorem exhibeant. C. VII.

ESto ſubiectus põtifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. *& paulo poſt.* ¶ Sed epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos, honorent clericos quaſi clericos [a], vt & ipſis à clericis, quaſi epiſcopis honor deferatur [b]. ¶ Scitum eſt [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam vt principem [d], cum tu me [e] non habeas vt ſenatorem? ¶ Quod Aaron & filios eius, hoc epiſcopum, & presbyteros eſſe nouerimus. ¶ Vnus Dominus, vnum templum; vnum ſit etiam miniſteriũ. ¶ Recordemur ſemper, quid apoſtolus Petrus præcipiat ſacerdotibus: [Paſcite eum, qui in vobis eſt gregem Domini, prouidentes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum; neq. vt turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque vt dominantes in clerum, ſed forma facti gregi † ex animo, vt cũ apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam.] ¶ Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam eccleſijs tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis nõ loqui: quaſi aut inuideant [f], aut non dignentur audire: [Et ſi alij, inquit Apoſtolus Paulus, fuerit reuelatum [g] ſedenti [h], prior taceat [i].] *& paulo poſt.* ¶ [Gloria patris eſt filius ſapiens.] Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo cum tales Chriſto elegerit ſacerdotes.

Anſ. l. 7. c. 111.

1. Pe. 5.

† al. gregis

1. Cor. 14.

Prou. 10. & 13.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 56.

¶ Presbyteri epiſcopos non præcedant, ſed comitentur, vel ſubſequantur. C. VIII.

NOn oportet [k] presbyteros ante ingreſſum epiſcopi ingredi, & ſedere [l] in tribunalibus [m], ſed cum epiſcopo ingredi; niſi forte aut ægrotet epiſcopus, aut in α peregrinationis [n] commodo eum abeſſe conſtiterit.

α ¶ In peregrinationis commodo.] *Sic priſca verſio: ſed Dionyſius longe propius ad verba græca*, niſi forſitan infirmitate detineatur, aut proficiſcatur epiſcopus. παρ' εἰ μὴ ἀῤῥωστίᾳ, ἢ ἀποδημίᾳ ἐξετάσεται.

Epiſcopi ſubditos debẽt fratres appellare.

a ¶ Quaſi clericos.] Hoc eſt contra ſupercilium epiſcoporum qui ſubditos appellãt filios cũ debeant eos appellare fratres, vt 8. q. 1. quid autem. vel ſocios, vt 10. q. 3. cauẽdum. caueant tamen clerici, ne cũ ſcribunt epiſcopo, vocent eum fratrem, prout dicit dominus Imperator, quòd iudices ſuperioribus honorem debẽt facere in ſalutatione. C. de offic. diuer. iu l. 2. arg. C. de offic. præfe. vr. l. 1. vbi hoc idẽ dicitur.

b ¶ Deferatur.] Sed pone quòd epiſcopus aliter ſe habeat contra iſtũ quàm debeat: numquid iſte ſuo iure poteſt ei obedientiam negare? Videtur quòd ſic arg. 45. diſt. cum beatus. 22. q. 5. de forma. & fides non eſt ſeruanda non ſeruanti. extra de iureiur. peruenit 2. ſecus tamen eſt: 1 conſulo tamen ei, vt agat per ſuperiorem. arg. 11. q. 3. ſi epiſcopis. 9. q. 3. nunc vero.

Frangenti fidem fides frangatur eidem.

1 Ad hoc facit qđ dr in glo. ſeq. arg. qđ, &c. 2 Adde no. glo. in l. vt reſpõſum. & ibi Bal. C. de tranſ. glo. in l. cũ proponas. C. de pact.

c ¶ Scitum eſt.] id eſt, ſapienter dictum eſt. H. & ideo ſciri dignũ. Lau. hoc eſt, ita ſe debet habere epiſcopus erga presbyteros, ſicut Aaron habuit ſe erga filios ſacerdotes.

d ¶ Vt principem.] factum reſpicit. nam de iure tolerãdus eſt prælatus vſque ad ſententiam. 8. q. 4. nonne.

e ¶ Me.] arg. q; fruſtra petis debitum, qui quod debet non impendit, vt 28. q. 1. ſi infidelis. 32. q. 5. non mœchaberis. & c. ſi ductum. 5. diſt. 9. neque in fi. 10. q. 1. placuit. 22. q. vlti. de forma. 18. q. 2. abbatibus. arg. cõ. 11. q. 3. inter verba. 93. diſt. dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.

f ¶ Inuideant.] arg. contra epiſcopos, qui malunt habere illiteratos quàm litteratos circa ſe.

Epiſcopi litteratos ſecum habeant.

k NOn oportet.] Tempore ſolennium officiorũ, vel cum redeunt à proceſſione ad chorum.

l ¶ Et ſedere.] cõiũgas ingredi & ſedere. aliàs falsũ eſſet.

m ¶ In tribunalibus.] ar. C. de hæret. & manichæ. cũcti.

m ¶ In tribunalibus.] id eſt, in ſede iudiciaria, vt iudicent ſine eo.

n ¶ In peregrinationis.] de licentia ſuperioris. J. de cõſ. diſt. 5. non oportet. & de conſenſu ipſius eccleſiæ. extra de voto & vo. redemp. c. magnæ. & etiam domini Papæ.

a ¶ Epi-

a Epiſcopus. ¶]Non patiatur.]ita q. non liceat ei ſedere: niſi presbyter aſſumeret ſibi officiũ ſtandi. C. de poſtula. quiſquis. §. vlti.

b Epiſcopus ¶ Collegam ſe.]ita tamen q. nõ contẽnatur. ff. de officio præto. obſeruandum. Ioan.

c Presbyter. ¶ Non ſignet.]in vertice: quia in fronte non poteſt etiam auctoritate epiſcopi, vt de conſe, diſt. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 34.

¶ Epiſcopus non dominum, ſed collegam ſe presbyterorum cognoſcat. C. IX.

Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare presbyterum non patiatur [a].

Item ex eodem, c. 35.

¶ De eodem C. X.

Iuo p. 5. c. 337.

Epiſcopus in eccleſia, & in conſeſſu presbyterorũ ſublimior ſedeat. Intra domum vero collegam ſe [b] presbyterorum eſſe cognoſcat.

Item ex concilio Martini Papæ.

In capitu. Martini. Brac. c. 52. de conſ. diſt. 4. c. omni tẽpore. Mart. Bra. c. 56.

¶ Sine præcepto epiſcopi presbyter non ſignet infantes. C. XI.

Presbyter præſente epiſcopo non ſignet [c] infantes, niſi ab epiſcopo fuerit illi præceptum.

[*Item ex concilio Neocæſarienſi,* α *c. 13.*]

Anſ. l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 44. Iuo p. 2. c. 53. † ἐν τῷ κυριακῷ

¶ [De eodem.] PALEA C. XII.

Presbyteri ruris, in eccleſia † ciuitatis, epiſcopo præſente, vel presbyteris ipſius vrbis, offerre nõ poſſunt, nec panem ſacrificatum β dare, calicemque porrigere. Si vero abſentes hi fuerint, & ad γ dandam orationem vocentur ſoli, dare debebunt.

α ¶ Neocæſarienſi.] *Antea citabatur ex Gemenſi. Reſtituta eſt inſcriptio ex ceteris collectoribus. Eſt autem hæc fere Dionyſii verſio.*

β ¶ Sacrificatum.] *Alibi vbique legitur,* ſanctificatum, *græce eſt in concilio impreſſo.* ἄρτον δ' ἰδόντας ἐν εὐχῇ: *Sed Apud Balſamonem* ἄρτον εὐχῆς, *ideſt,* panem myſticæ prædicationis.

γ ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν; *ideſt,* & ſolus ad myſticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCTIO XCVI.

7. diſtin. 63. c. ſi duo.

Illud autem [d] Honorij Auguſti, quod de electione ſummi Pontificis ſupra conſtituiſſe legitur, nullius eſſe momenti probatur: cum non ſolum de ordinibus, ſed nec etiam de rebus eccleſiaſticis legatur aliquando laicis attributa diſponẽdi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus decreta inueniuntur, nullius auctoritatis eſſe monſtrantur.

In ſyno. Rom. 3. ſub Symmacho c. 1. & ſeq.

Vnde Symmachus epiſcopus catholicæ eccleſiæ vrbis Romæ ſynodo præſidens dixit.

Illud autẽ. In hac diſtinct. pbatur, q. conſtitutiones laicorum nõ præiudicant eccleſijs quia nihil iuris laicis de rebus eccleſiaſticis cõceſſum eſt, niſi ſola defenſio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in diſ. 79. poſuit Gratia. conſtitutionem Honorij latam ſuper electione Romani põtificis. ſed ne aliquis crederet, q. laicis eſſet attributa poteſtas diſponendi aliquid de rebus eccleſiæ, & faciendi conſtitutionem ſuper ipſis ideo Gratianus nunc dicit, q. illa conſtitutio nullius fuit momenti: cum à laico facta fuerit: quia non habet poteſtatem aliquid diſponendi de rebus eccleſiæ: quare conſtitutio Baſilij nihil valebat, vt j. ead. cap. 1. bene tamen dicit, quòd conſtitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: ideo valuit.

c ¶ Illud autem.] Hic depingitur 96. diſt. magiſter poſuit conſtitutionem Honorij Auguſti latam ſuper electione Romani põtificis. 79. diſt. ſi duo. Sed ne viderentur laici habere poteſtatem conſtituendi vel diſponendi de rebus eccleſiæ; ideo reducit hic illam conſtitutionem ad memoriam, vt oſtendat q. laicus nõ habet poteſtatem ſuo iure conſtituendi aliquid de rebus eccleſiæ. bene tamen poſſunt laici rogati concilijs intereſſe, & de rebus eccleſiaſticis cõſtituere: non tamen vt valeat eorum conſtitutio, quia ipſi conſtituerunt: ſed quia ratum habet eccleſia, vt dicit Gratianus infra diſtinctio. proxi. §. 1. &c.

Laici de rebus eccleſiæ nihil poſſunt conſtituere.

BEne quidem.] CASVS. Symmachus Papa ægrotans cum de ſalute corporis deſperaret, timēs ſchiſma poſſe contingere poſt mortem ſuam, iniunxit Baſilio, vt intereſſet electioni ſucceſſoris poſt mortem ſuam propter ſchiſma remouendū. tempore procedente quidam epiſcopi tractabant de electione ſucceſſoris Symmacho adhuc viuente. quo audito Baſilius congregauit concilium, & fecit conſtitutionē ne liceret electionem Papæ fieri ſine eius ꝓſentia; nec liceret Papæ alienare res eccleſiæ: & ſi alienatæ eſſēt reuocari deberet; & quædam alia, quæ in capitulo recitantur, conſtituit. Symmachus autem poſtea recōualeſcens poſt mortem Baſilij congregata ſynodo oīa poſt recitationē eorum retractauit. Et not. ꝙ quãq; loquitur Symmachus, vt in principio: qñq. notarius, qui cōtinuat verba diuerſorum per totū hoc capit. qñque Synodus, quãdoq. Baſilius: quandoque aliquis de ſynodo. & ego cum Hug. ad maiorem intelligentiam aliquantulum latius poſui caſū, quàm Bene. duo cap. ſeq. per te videbis.

f ¶ Inde diſputem.] non eſt diſputandū de eo, de quo ſtatim conſtare poteſt. ſi ergo vxor petat ſibi virum reſtitui, & vir paratus eſt incontinenti probare conſanguinitatem; non eſt audienda. ff. vti poſſeſſio lega. ſi ab quo. arg. contra. extra de reſt. ſpol. c. litteras.

not. 100. ſtin. optimum. ibi videas. Item adde ſ quibus caſibus requirantur ſubſcriptio not. ff. in l. diuus. §. ſenatus. ff. de fal.

¶ De rebus eccleſiaſticis diſponendis, laicis nulla facultas relinquitur. C. I.

BEne [a] quidem fraternitas veſtra eccleſiaſticis legibus obſecuta ſub diuini timore iudicij, quæ erant ſtatuenda, definiuit; & ad iuſtitiæ cumulum peruenit, dum ſufficienter vniuerſa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo [b], maxime [c] de clericis, quos amor dominationis inuaſit, & iugum diſciplinæ eccleſiaſticæ fecit reſpuere, *& paulo poſt.* ¶ Quorum exceſſus enarrare difficile eſt: vnum tamen, quod occurrit, venerando ordini veſtro intimare non differo. Dixerunt inter alia, ſcripturam quamdam illuſtris memoriæ [d] Baſilium, quaſi pro eccleſiaſticæ amore ſubſtantiæ, cōſcripſiſſe; in qua nullus Romanæ eccleſiæ, nec interfuit, nec ſubſcripſit [e] antiſtes, per quem potuiſſet ſortiri legitimam firmitatem. Ne vero ego inde diſputem [f], vnde † poteſt veſtrum iudicare concilium; requiratur, & deferatur in medium, vt ex lectione cognoſcatis, cuiuſmodi poſſit habere ſubſtantiam. ¶ Sancta ſynodus [g] reſpondit; deferatur in medium, vt cuiuſmodi ſit, poſſit agnoſci. Et dum diceret, Hormiſda diaconus recitauit. [Cum α in † Mauſoleo [h], quod eſt apud beatum Petrum apoſtolū, reſideret † ſublimis, & eminentiſſimus vir præfectus prætorio, atq. patricius, agens etiam vices præcellentiſſimi Regis Odoacris Baſilius, dixit, Quamquam ſtudij veſtri †, & religionis interſit, vt in epiſcopatus electione [i] concordia principaliter ſeruetur eccleſiæ: ne tamen † per occaſionem ſeditionis, ſtatus ciuitatis † vocetur in dubiū, admonitione † beatiſſimi viri Papæ noſtri Symmachi † Simplicij, quā ante oculos ſemper habere debemus, hoc nobis meminiſtis ſub obteſtatione fuiſſe mandatum, vt propter illum ſtrepitum, & venerabilis eccleſiæ detrimentum, ſi cum de hac luce tranſire contigerit, non ſine noſtra conſultatione, cuiuſlibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Creſconius epiſcopus ciuitatis Tudertinæ eccleſiæ, ſurgens è conſeſſu dixit; [Hic perpendat ſancta ſynodus, vti † prætermiſſis † perſonis religioſis, quibus maxime curæ eſt de tanto Pontifice, electionē laici in ſuam redegerint poteſtatē: quod contra canones eſſe manifeſtū eſt.] ¶ Item Hormiſda diaconus legit: [Nam & cū quid confuſionis [k], atq. diſpēdij venerabilis eccleſia ſuſtineret, miramur, prætermiſſis nobis, quidquā de rebus eccleſiæ fuiſſe tentatum, cum etiam

† ſed vt poſſit] orig.

† in vnū apud beatum] orig. — Ibid. c. 2.

† reſediſſent, ſublimis] orig.

† noſtri] orig. — Verba Baſilij.

† al. ne per

† al. ciuilitatis

† al. tamē admonitione

† abeſt dictio [Symmachi] ab orig. ſed auctor caſus, & gloſſæ habuit.

† al. vtrum

† prætermiſſas perſonas religioſas] codex can. verba Baſilij

a ¶ Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne in electione ſui ſucceſſoris ꝓpter ſtrepitū hæreticorū ſchiſma interueniret: rogãuit Patricium Baſiliū, ꝗ gerebat vices Odoacris regis, ꝙ ipſe intereſſet in electione ſui ſucceſſoris. Baſili⁹ ſtatim Symmacho viuēte fecit quamdam cōſtitutionem, ſcilicet ꝙ ſine eius cōſultatione nō fieret electio ſummi Pontificis. Præterea, ꝙ non liceret alicui prædium ipſius eccleſiæ alienare: quæ conſtitutio retractatur hic; tum quia ibi quædam conſtituta ſunt, quæ à laico non poſſunt conſtitui: tum quia res eſſet mali exempli, 63. diſt. §. verum.

Baſilius à Symmacho rogat⁹ interfuit electioni Papæ.

b ¶ Plenitudo.] ỹ. 6. q. 1. ſi omnia.

c ¶ Maxime.] bene diffiniuit, ſupple.

d ¶ Memoriæ.] ergo iam deceſſerat Baſilius tempore huius ſynodi.

e ¶ Vel ſubſcripſit.] arg. in contractibus rerum eccleſiaſticarum non ſufficere conſenſum clericorum: nec in alienationibus, niſi ſpecialiter ſubſcribāt: 1, arg. 10. q. 2. caſellas, 12. q. 2. abbatibus. & c. ſine exceptione.

Conſenſus clericorū nō ſufficit in contractibus rerū eccleſiaſticarum.

g ¶ Synodus.] verba notarij.

h ¶ In mauſoleo.] Verba ſunt ſcriptoris. Mauſoleum proprie eſt ſepulchrū principis. Et dicitur à Mauſoleo rege, cui vxor Arthemiſia pudicitiæ inſignis conſtruxit ſepulchrū miræ pulchritudinis. Vnde & alia ſepulchra ſic ſunt appellata.

Mauſoleū quid ſit.

i ¶ Electione.] non tamen, vt aliquid inde conſtitueres, & ita exceſsiſti finem mandati Baſilij.

K ¶ Ac ne cōfuſionis.] proſecutio legis, & continuant verba ſic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

a De hoc

a ¶ Nihil

a ¶ Nihil debuiſſet.] hoc dicit propter quoſdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt alium eligere, vt diſt. 79. ſi quis Papa. & c. nullus. Io.
b ¶ Præferentes.] id eſt, primo ſtatuentes.
c ¶ Ruſticum.] quid ſit ruſticum prædium, & quid ſit vrbanum

ne Papæ bene: argu. 32. diſtin. §. verum. 10. q. 3. cap. vlti. Sed vtrum epiſcopus laico poſſit hoc committere, ſicut dicemus infra eadem, capit. quòd non. M. tamen dicit contra: quia mucro eſt epiſcopi: immo nec presbyter hoc poteſt.

Laicus põt excommunicare ex Papæ delegatione.

ſacerdote noſtro ſuperſtite nihil ſine nobis debuiſſet [a] aſſumi. Quare ſi amplitudini veſtræ † vel ſanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antiſtitis electionẽ reſpiciunt, religioſa veneratione ſeruemus, hanc legẽ ſpecialiter præferentes [b], quam nobis, heredibusq. noſtris, Chriſtianæ mentis deuotione ſancimus: ne vmquã prædiũ, ſeu ruſticum [c], ſeu vrbanum, vel ornaméta, aut miniſteria eccleſiarum, quæ nunc ſunt, vel quæ ex quibuslibet titulis [d] ad eccleſiarum iura peruenerint; ab eo, qui nunc antiſtes ſub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris ſæculis ſequentur, quocumque titulo, atque cómento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit; inefficax, atque irritum iudicetur; ſitque facienti, vel conſentienti, accipientiq. anathema.] ¶ Maximus [e] epiſcopus Bleranæ eccleſiæ dixit. [Modo ſancta ſynodus dignetur edicere, ſi licuit laico [f] homini anathema in ordinem eccleſiaſticum dictare: aut ſi potuit laicus ſacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat, cõſtituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta ſynodus dixit, Non licuit; & adiecit, lege ſequentia. ¶ Hormiſda diaconus legit: [Et is, qui prædium ruſticum, vel vrbanum iuris eccleſiaſtici fuerit conſecutus, nouerit ſe nulla lege, vel præſcriptione munitum [g]; ſed ſiue is, qui alienauerit, ſiue qui eũ † ſequetur, voluntate contraria prædium huiuſmodi alienatum reuocare voluerit, id cum fructibus reſtituat, quos † illic fuerit conſecutus.] ¶ Hæc cum legeret; Stephanus epiſcopus Venuſinæ eccleſiæ ſurgens è conſeſſu dixit, perlegatur [h]. Hormiſda diaconus legit: [Qua pœna placuit accipiétis etiã heredes [i] afficere. In qua re cuilibet clericorũ contradicendi libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, & ſacrilegij inſtar, vt quæ vel pro ſalute, vel pro requie animarũ ſuarum † vnuſquiſq. venerabili eccleſiæ, pauperum cauſa, contulerit, aut certe reliquerit [k]; ab his quos hæc maxime ſeruare cóuenerat, in alterũ † transferatur. Plane quæcumq. in gemmis, vel auro, atq. argento, necnõ & veſtibus minus apta vſibus, vel ornatui videbuntur eccleſiæ, quæ ſeruari, ac diu manere non poſſunt, ſub iuſta æſtimatione vendantur [l], & erogationi † religioſæ proficiant [m].] ¶ Cumq. lecta fuiſſet; Laurentius epiſcopus Mediolanenſis [n] eccleſiæ dixit: [Iſta ſcriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos ſtatuendi in eccleſia, præter Romanum [o] Pontificem, habere aliquam poteſtatem: quos obſequẽdi

† veſtra ſanctitatis
Verba Baſilii
† al. cõſequenter
† al. qui illud
c. 3. Baſilii verba
† al. ſuorum
† al. alienitatem
† al. erogatio religioni proficiat

g ¶ Munitum.] nã ſi quis emit rem eccleſiæ, vel aliam rem in caſu illicito, non põt præſcribere. Nam dicit lex, q non eſt dubium eũ male fidei poſſeſſorem, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & cenſi. lib. 11. quemadmodum. nã nec iuris ignorantia põt eum excuſare. ff. de iuris & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne ſtatuerat: ſecus tamẽ eſt de iure: quia bene præſcribit laicus rẽ eccleſię cum fructibus etiã percipiendis, ſi ſit malæ fidei poſſeſſor. de reſtitu. ſpol. grauis.
Additio. Ad hoc extra de præſcrip. ad audientiam. iuxta finem. Super hoc videas quæſtionem B. quę incipit, eſto q res eccleſiaſtica. &c. & qđ not. ⁊. 16. q. 3. vniuerſas. in gloſ. non dicit. Archid.
h ¶ Perlegatur.] ff. de legi. & ſenatuſcõſul. l. inciuile.
i ¶ Heredes.] turpia enim lucra ab heredibus ſunt extorquẽda. extra d vſuris, tua. ff. de calũ. in heredẽ. Sed & alienator poſſet cõueniri, vt not. 12. q. 2 monemus.
K ¶ Reliquerit.] in morte. relinquẽdi nãque verbum, & c. ff. de tabulis exhib. l. 1. § vlti. †
l ¶ Vendantur.] arg. C. de admi. tut. lex.
m ¶ Proficiãt.] hic terminatur lex ipſa.
n ¶ Mediolanenſis.] argu. Mediolanenſem prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatẽ, cũ ante eum reſpondet, ſicut in alia ſynodo ante eũ ſcripſiſſe legitur. ⁊. diſt. 17. § hinc. & §. illud

Laicus vtrũ rem eccleſię poſſit pſcribere.

† Et habes hoc qđ hic dicit. 16. q. 3. l canonibus, Arch.

Prædium eſt duplex.

vrbanum prædium, habemus ff. de ſeru. ruſt. præd. & ff. de ſer. vrb. præd. per totum.
d ¶ Titulis.] ſiue donationis, ſiue emptionis.
e ¶ Maximus.] ſic & iuriſperiti dicunt quid ſentiãt. ff. de his quæ in teſtamen. delen. l. proxime.
f ¶ Laico.] nam licuit laico iure ſuo, ſed ex delegatio-

igitur. G. tamen aliter hoc ſoluit. diſt. 17. § illud.
o ¶ Præter Romanũ.] id eſt, Papæ auctoritatẽ, & conſenſum eius. Sed cõtra. 16. q. vlt. in nona actione. Sed ibi nõ phibetur, q eps laico nõ poſſit cõmittere officiũ ad tempus: ſed ne iuriſdictionem largiatur ei in perpetuũ. Et eſt argumentũ, Papam quamlibet cauſam eccleſiaſti-

Cauſa qlibet eccleſiaſtica per Papam laico committi poteſt.

cam committere poſſe laico:arg.23.diſt. mulier. & 94. diſtin valde.5.q.3.qui epiſcopus.contra.79.diſt.ſi duo. ſ.ca.denique contra. Intelligendum eſt non ſua auctoritate. Sed numquid auctoritate epiſcopi poteſt laicus aliquid cõſtituere in eccleſia? videtur, quòd prædicare poteſt inuitatus à clericis.23.diſt. mulier. arg. extra de foro compet. nullus iudicum. Dic cũ Hu. quòd non poteſt ex delegatione epiſcopi cauſas ſpirituales tractare, nec excommunicare.vnde nihil faciunt qui per pueros excommunicant & perſeruientes. Cauſam autem ciuilem laicis epiſcopus committere poteſt,& ita intellige prædictam decretalem,in nona.Et quod dicitur de prædicatione, ſpeciale eſt. Quid ergo dices de templarijs?nõne ipſi poſſũt excommunicare fratrem ſuum? Dici poteſt,quòd ſic:quia ipſi non ſunt laici. arg. 12.q.1. duo. Credo quòd non poſſunt, niſi ſint presbyteri.extra de ſẽten.excom.canonica. tione auctoritatis aliquã repelli,licet ſint bona. arg. 18. diſt.c.1.1.q.1.principatus.ff.de re mili.l.3.§.in bello.ar. contra.1.q.1.Dominus declarauit.argum. contra,1.q.1. nonne Sodomitæ.

Laicus an epi auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere.

a ¶ Imperãdi.] ſ.16. q.vlt.non placuit.

b ¶ Legatur.] verum eſt,quòd non legitur aſſẽſus metropolitanorũ ſecundum canones, ideſt, legitimus: bene tamen legitur cõſenſus epiſcoporum.arg. ſ.ead.c.1. Illa autem determinatio, quæ præcedit, ſecundum canones,ſoluit cõtra.

c ¶ Nec canonibus.] cõiunctim accipe hæc duo diuiſa.

d ¶ Religioſis.] ſ. 16. q.vlt.laicis.

e ¶ Debere.] ſ.9. q.3. cap.2.

f ¶ Qui merito.] ſ. 40.diſt. non vos.

g ¶ Primatum.] ſ.9. q.3.nemo.& cap. antiquis.

h ¶ Tribuere.] ſ.diſt. 16.c.1.& 2.

i ¶ Carere.] ſ.diſt.21. in tantum.

k ¶ Vel Stephani.] iſte tamen Stephanus non dixit, niſi perlegatur, & ſic per tale verbum intelligitur aliquis conſentire, vt not. ſ. 63. diſt. cum Hadrianus.

l ¶ Ratione.] arg. ra-

α ¶ Actio.

manet neceſsitas,non auctoritas imperandi [a]:maxime cũ nec Papa Romanus ſubſcripſerit, nec alicuius ſecundum canones metropolitani legatur [b] aſſenſus.] ¶ Petrus epiſcopus Rauennatis eccleſiæ dixit: [Scripturam, quæ in noſtra congregatione vulgata eſt,nullis eam viribus ſubſiſtere manifeſtum eſt; quia nec canonibus [c] conuenit, & à laica perſona concepta videtur:maxime quia in ea nullus præſul ſedis Apoſtolicæ interfuiſſe, vel propria ſubſcriptione firmaſſe monſtratur.] ¶ Eulalius epiſcopus Syracuſanæ eccleſiæ dixit: [Scripturam,quæ in ſacerdotali concilio recitata eſt, euidentiſsimis documentis conſtat eſſe inualidam. Primum, quòd contra Patrum regulas à laicis,quamuis religioſis [d] (quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur vmquã attributa facultas)facta videtur:deinde quòd nullius præſulis Apoſtolicæ ſedis ſubſcriptione firmata docetur. Quòd ſi cuiuſlibet prouinciæ ſacerdotes intra terminos ſuos concilio habito, quidquid ſine metropolitani ſui auctoritate tentauerint,irritum eſſe debere [e] ſancti Patres ſanxerunt; ſ.9.q.3.c.2.
quanto magis,quod in Apoſtolica ſede, non † exiſtente † al. nunc
præſule (qui merito † [f] beati Petri apoſtoli per vniuerſum orbem primatum [g] obtinens ſacerdotij,ſtatutis ſynodalibus conſueuit tribuere [h] firmitatẽ)à laicis(licet conſentientibus aliquantis epiſcopis, qui tamen Pontifici, à quo conſecrati † probantur,præiudicium inferre non potuerunt)præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere [i] non dubium eſt, nec poſſe inter eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri?] ¶ Sancta ſynodus dixit. Licet † ſecundũ proſecutionem venerabilium fratrum noſtrorum, Laurẽtij,Petri,Eulalij,Creſconij, Maximi,vel Stephani [k], nec apud nos incertum habetur hãc ipſam ſcripturam nullius eſſe momenti; verumtamen etiã ſi aliqua poſſet ratione [l] ſubſiſtere,modis omnibus in ſynodali conuentu prouida beatitudinis veſtræ ſententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret præſumendi quibuſlibet laicis, quamuis religioſis, vel potentibus in quacumq. ciuitate quolibet modo aliquid decernere de eccleſiaſticis facultatibus; quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſſe à Deo cura commiſſa docetur.

† al. prærogatiua

† al. cõſecrari

† al. Liquet

α ¶ Cum in Mauſoleo.] *Hoc initium ſcripturæ Baſilij in tomis conciliorum, & codice canonum ſic habet,* Cum in vnum apud beatum Petrum Apoſtolum reſediſſent,ſublimis,&c. *Omnino autem multæ ſunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani,in varijs conciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quibus ea tantum partim indicata,partim notata ſunt,quæ maioris ponderis ſunt viſa.*

β ¶ Reuocare.] *Sic eſt emendatum ex omnibus concilij exemplaribus & impreſſis, & manuſcriptis,cũ antea legeretur,* retinere.

γ ¶ Qua pœna.] *In omnibus editionibus conciliorum legitur,* Quam pœnam placuit accipientis heredes, proheredeſque

a ¶ Actione.]dicitur prima actio:quia fiebat pro prima die in ſynodo.16.q.7.in nona.

b NOs.]¶Intereſſe.]Similiter ſolebat intereſſe electioni Papæ propter hæreticorum ſcandalum. arg.diſt.63.quia ſancta.

c ¶ Inuen-

peratoris.Reprehendit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui concilijs epiſcoporum intereſſe volebant:quod nõ eſt faciendum,niſi vbi de fide tractatur,quę communiter pertinet ad omnes tam clericos quàm laicos.

f ¶ Vbi nam.]Hæc quattuor cap.[1] loquuntur de materia Ignatij, de quo dicitur §.21.diſt.ſubmittitur.Arg. omiſsũ intelligi quod ſcriptũ non inuenitur. arg. 10.q.1. hanc conſuetudinem. de conſecr. diſt.4.cum itaque.&c. ſeq.ff. de verb. oblig. quidquid.

respicere In *codice vero canonum manuſcripto nõ eſt dictio*, proheredeſque.

Vnde in ſexta actione[a] *Chalcedonenſis concilij Martianus Imperator dixit inter cetera:*

¶Imperatores ad fidem confirmandam, non ad potentiam oſtendendam ſynodo intereſſe debent. C. II.

Anſ.l.3.c.107.

NOs ad fidem confirmandam,non ad potentiam oſtendendam,exemplo religioſiſsimi principis Conſtantini ſynodo intereſſe [b] voluimus; vt inuenta veritate [c],nõ vltra multitudo prauis doctrinis attracta diſcordet.

Item ex eadem ſexta actione,in fine.

¶De eodem. C. III.

Anſel.ibidem. Deuſdedit p.3.

QVædam capitula ſunt,quæ ad honorem veſtræ reuerentiæ vobis ſeruauimus [d], decorum eſſe iudicãtes à vobis hæc regulariter potius firmari per ſynodũ, quàm noſtra lege ſanciri [e].

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Impe. quæ incipit:[*Propoſueramus.*]

¶Synodali conuentui Imperatores intereſſe non conuenit, niſi vbi de fide agitur. C. IIII.

Anſel.l.1.c.75.

VBi nam [f] legiſtis, Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe [g], niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ vniuerſalis eſt; quæ omnium communis eſt;quæ non ſolum ad clericos [h], verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet [i] Chriſtianos?

Idem in eadem epiſtola.

¶De præſulibus diuinarum rerum,qui humanis rebus præſunt,iudicare non poſſunt. C. V.

Anſel.ibidem.

DEnique [k] hi,quibus tantum humanis rebus, & nõ diuinis præeſſe permiſſum eſt; quomodo de his, per quos diuina miniſtrantur,iudicare [l] præſumant [m],penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vſurpet. C. VI.

3.diſt.10. c.quoniam. Anſel.ibidem.

CVm [n] [4] ad verum [o] ventum eſt, vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomẽ

[1] Scilicet iſtud & tria ſeq.

g ¶ Interfuiſſe.] niſi rogatos 2.63.diſt.Hadrianus.

h ¶ Ad clericos.]Dic ꝙ hoc nomen, clericos, ſtricte accipitur, vnde per fidem & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales perſonas. Vel dic prout ſonat.

[2] Et ſecundũ hoc ceſſat contrarium.35.q.1.ad ſedẽ. Archid.

i ¶ Pertinet.]arg. ꝙ omnes tangit,ab omnibus debere tractari. & approbari [3]. argumẽ. diſt 66.c.1. C. de au. præſtan. veterem. de hoc extra de ijs, quæ fi.à prælа.c.fi.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

[3] Concor. extra d his quæ fiunt à præla. fi. conſ.cap.c. vlt.ibi. videas.

DEnique.] CASVS Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores,qui tantum rebus humanis præſident,ſe de rebus eccleſiaſticis nõ intromittant,nec de clericis iudicent.

K ¶ Denique.] argu. ꝙ epiſcopus in cauſis eccleſiaſticis laicum non poſſit præficere. Arg ꝫ.s.ca. bene quidem.

l ¶ Iudicare.]ꝫ.17. q.4 diffiniuit.contra.in fi. ſed ibi dic, principis, ideſt, principalis perſonæ:vel,ideſt,epiſcopi.35.diſt.eccleſiæ.

m ¶ Præſumant.]ar. ꝙ clericus diffinitionibus principum & laicorum non debeat ſupponi 4.niſi per reconuentionem.

[4] Concor. tex. in l.1. C. de ſum. tri. & in l. mercatores C. de cõ. & merca.&in l.1. cũ glo. C.d eunuc.

Diſputari verũ poſſit de fide catholica.

c ¶ Inuẽta veritate.]Et ita vꝫ ꝙ poſſit de fide catholica diſputari.arg.ꝫ.C.de ſum.trin.nemo.24.q.3. cum quibus.Reſpondeo:dubitando non licet diſputare de ea: quia dubius in fide,hæreticus eſt.ext. de hære.dubius. aliàs diſputat.ꝫ.ca.ſatis.23 quæſt.6.vides.C.de epiſc.& cle.quoniam.

QVædam.]infra ea. ſatis.

d ¶ Seruauimus.]confirmanda & terminanda.Hugo.

e ¶ Sanciri.]quaſi dicat,volumus eam per noſtram legem ſiue conſtitutionem determinari & cõfirmari.H.

VBi nam.]CASVS.Hæc quattuor.cap.de Ignatio loquuntur iniuſte depoſito auctoritate Michaelis Im-

CVm ad verum.]CASVS. Michael Imperator auctoritatem præſtitit & præcepit vt Ignatius Conſtãtinopolitanus patriarcha ab epis deponeretur:qđ factũ eſt.ſed dicit Nicolaus Papa, ꝙ hoc facere nõ potuit nec debuit:nam cũ in veteri teſtamento eadẽ perſona Rex erat & ſacerdos,& tpalia ſimul cũ ſpiritualibus adminiſtrabat. Sed poſtꝗ Chriſtus venit in mundũ,præcepit vt Rex tñ terrenis pſideret:Pontifex vero cæleſtia diſpenſaret:ne pp ſuperbiã dignitatis vtriuſq; alteruter ſupbiret.ſed ſibi inuicẽ(ſi neceſſe fuerit)auxilium præbeant.

n ¶ Cum.]Hoc cap.expoſitum eſt ſupra. 10. diſt. quoniam.ideo hic non labores.

o ¶ Ad verũ.].i.ad diſcuſſionẽ veri:vel .i.ad ipſũ Chriſtũ.

Digitized by Google

Imperator vtrum habeat iuriſdictioné à Papa.

a ¶ Vſurpauit.] Argu.cũ iſte poteſtates ſint diuiſæ, Imperator non habet gladium à Papa, vt ĩ.ead.in ſcripturis, & c duo.& c.ſi Imperator.& 93.diſt.legimus.& quia imperium à ſolo Deo eſt.23.q.4.quæſitum 1. Arg.contra.63.diſt.cap.1.& c.tibi domino.Item quia Petro ſunt datæ claues cæleſtis & terreni imperij.22. diſt.c.1.Item quia deponit Imperatorem. ĩ.15.q.6.alius.& c.iuratos.& 1.q.4.quia pſulatus 2. quære ſ.de hac materia. 10. diſt. c.quoniam.

1 Concor. tex. in authen.vt pię po.no. impe.in prin. coll.6.

2 In prin. ſed parum facit.

SAtis.] CASVS. Oſtendit hic Nicolaus, quod Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit: & hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini & Theodoſij Imperatorum.

h ¶ Oſtenditur.] in alia parte c.quæ hic non eſt.

Imperatorium vſurpauit [a]: quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus ſic actibus proprijs [b], & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit [c] propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, nõ humana ſuperbia rurſus [d] in infernũ † demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna [e] vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu tẽporalium [f] tantummodo [g] rerum imperialibus legibus vterentur; quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus; & ideo militans Deo minime ſe negotijs ſæcularibus implicaret; ac viciſsim non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus.

† al. inferna

2.Tim.2.

a ¶ Ad verum.] *Poſt vltima verba capitis antecedentis ſequitur continenter in eadem Nicolai epiſtola.* Fuerunt hæc ante aduentum Chriſti, vt quidam typice reges ſimul & ſacerdotes exiſterent. Quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſancta prodit hiſtoria; quodque in membris ſuis diabolus imitatus: (vt pote, qui ſemper quæ diuino cultui conueniunt; ſibimet tyrannico ſpiritu vendicare contendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum eſt, eumdem Regem atq. Pontificem, vltra ſibi, &c. *Nihil autem mutatum eſt & ob gloſſam, & quoniam eſt initium capitis. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata ſunt ſupra diſt. 10.c.quoniam.*

Gen.14.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A ſæculari poteſtate Pontifex prorſus nec ſolui, nec ligari valet. C. VII.

SAtis euidenter oſtenditur [h], à ſæculari poteſtate nec ligari prorſus, nec ſolui poſſe Pontificem; quem conſtat à pio principe Conſtantino (quod longe ſuperius memorauimus) Deum appellatum [i]: nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtum eſt. Sed & Theodoſius ✝ minor ſanctæ ſynodo ſcribens Epheſinæ [k] primæ, dixit: [Deputatus eſt igitur Candidianus magnificentiſsimus comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire vſque ad ſanctiſsimã ſynodum veſtram, & in nullo quidem ijs, quæ faciendæ ſunt de pijs dogmatibus quæſtiones, ſeu potius [l] expoſitiones, cõicare. Illicitum namque eſt eum, qui non ſit ex ordine ſanctiſsimorum epiſcoporum, eccleſiaſticis inter-

Anſel. l.1.c.71.

Rufinus l hiſt. lib.1.c.2.

b ¶ Proprijs.] ideſt, imperij & ſacerdotij: vel proprijs quo ad Chriſtũ. quædã enim geſſit tamquam Imperator: puta cum eiecit de templo, &c.2.q.7. accuſatio. & cum coronam de ſpinis portauit. quod eſt ſignum regni. 12. q. 1. duo. quædam geſſit vt ſacerdos: quando ſeipsũ obtulit in ara crucis pro ſacrificio.

Chriſtus quædã vt Impator, & quædam vt Rex geſſit.

c ¶ Diſcreuit.] Immo videtur ꝯ: quia non diſcreuit. ſed cõfudit, cum ipſe vnus & idẽ vtrumque officium geſſit. Sed dic quod ideo ipſe vtrumque officium geſſit per ſe, vt notaret quod ex eodem fonte proceſſerũt. 21. diſt. cleros. in fin. nam dicit lex, quod ſumma nobis dona à Deo cõceſſa ſunt, ſcilicet ſacerdotium, & imperium. in Authen. quomodo oportet epiſcopos, in prin. coll. 1.

Chriſtus officiũ ſacerdotis & Imperatoris geſſit.

d ¶ Rurſus.] Primus per ſuperbiã cecidit. vnde homines in infernum demergebantur. Chriſtus autem nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberent oẽs oĩa officia, ſuperbirent, ita quod iterum demergerent in infernum.

Chriſtus humilitate ſua omnes erexit.

e ¶ Pro æterna.] ĩĩ. de pæn. diſtin. 1. multiplex.

Legib⁹ an ſit vtendũ ĩ cauſis ſpiritualibus.

f ¶ Temporalium.] arg. quod in cauſis ſpiritualibus (vt in matrimonio) non ſit vtendum legibus imperialibus. arg. 12. q. 2. inter hęc. 11. q. 1. continua. arg. de conſe. diſt. 3. celebritatem. Sed in alijs licet eis vti, ſi non obuiẽt canonibus 3. arg. diſt. 10. ſi in adiutorium. arg. diſt. 54. ex antiquis. Ber.

g ¶ Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum, temporalium, non illud verbũ, vterentur: & ſic eſt falſum hic notatum ab Hugo. arg. quod in cauſis ſpiritualibus, &c. Nam bene licet leges allegare in ſpiritualibus. 35. q. 5. ad ſedem. 15. q. 3. §. cum autem. Lau. 4 vel ſic tantummodo, ideſt, maxime. ſic econ ũa. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

3 Adde quod qñ contrariantur canonibus. no. Cy. in l. fi. C. de inter. ma. inter pu. & tuto. & in authen. caſſa. C. de ſacro ſan. eccl.

4 Adde ad hoc Cy. & Per. de & perti. in l. 1. C. quæ ſit longa conſue. & in l. cum clericis. C. de epi ſco. & cle.

i ¶ Appellatum.] Legitur enim omnes clericos deos appellaſſe, vt 11. quæſt. 1. ſacerdotibus. 12. quæſt. 1. futuram. ſecundum hanc rationem nec ab epiſcopo poſſent iudicari clerici: ſed hoc dixit vt oſtenderet quanti ſint habendi. ſi. extra de iudi. nouit.

K ¶ Epheſinæ primæ.] quia ſecunda non eſt recepta in auctoritate.

l ¶ Seu potius.] optime corrigit ſe: quia quæſtiones non debent fieri ſuper fide dubitando. argumen. extra de hære. dubius. Dogma autem per g, eſt doctrina in fide: ſine g, eſt angulus: vnde illud. ſedebat domate domus. 25, q. 2. ſi quis.

Dubitandũ non eſt de fide.

Dogma & doma diffe runt.

In ſcri-

IN ſcripturis.] CASVS. Ludouicus Imperator quando audiebat ſacerdotem deliquiſſe, ſtatim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet hoc non eſſe faciendum, ſed potius eſſe defendendum, & peccatum eorum celandum: quod probat duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & exemplo filiorum Noe, ſcilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶ In ſcripturis.] 11.q.1.c.ſacerdotibus.

b ¶ Et cooperirem.] ff.de iniur.eũ qui nocentẽ.§. Sed hoc de occulto quod non poſſet probari: quia talia nõ habent vindictam: & ſic ſolue contrarium illud 83.diſt.c.5. illud autem in manifeſtis, in quibus etiã non deberet eũ prodere, vt not.2. q.1.ſi peccauerit.

c ¶ Contegatis.] Et tñ corripiatis.2.q.1.ſi peccauerit. hoc de occultis intelligitur, nã de manifeſtis cogimur accuſare, præmiſſa tñ admonitione.2.q.7. qua ꝓpter. Arg.§ 1, ĩ. 5.q.2.c. vlt.& q.5.c.1.

Crimina occulta vindictam nõ habent.

† al. pugnares

miſceri tractatibus †.] & poſt pauca. ¶ His itaque manifeſte repertis apparet comminiſtrum noſtrum Ignatium per imperialem tantummodo ſententiam nullo modo potuiſſe prorſus expelli. In cuius damnatione, quia præſulũ quoque aſſenſus eſt ſubſecutus, apparet id cauſa fuiſſe patratum adulationis, non legitimæ ſanctionis.

a ¶ Theodoſius minor.] *Verba hæc ſunt accepta ex epiſtola Theodoſii, ac Valentiniani Imperatorum ſynodo Epheſinæ per Candidianũ miſſa, quæ eſt in extremo primæ actionis ipſius ſynodi. In verſione antiqua, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita eſt, eadem plane hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum græcis.*

Habetur aliqua in ead. epiſt. ad Michaelem

Idem Ludouico Imperatori.

¶ Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. C. VIII.

Anſ. ibidem.

IN ſcripturis [a] narratur Conſtantinus Imperator dixiſſe: [Vere ſi proprijs oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorũ, qui monachico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamidem meam expoliarem †, & cooperirem [b] eum, ne ab aliquo videretur.] In quibus deſideratiſſime fili neceſſario commonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris paritate ei adæquari videmini; ita quoque humilitate, atque deuotione æquiparari nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo, ſed potior inueniamini poſt illius exempla, qui talẽ ſe exhibuit ante alia † prorſus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos vos reddere cupientes, vt ſi de Domini ſacerdotibus, qui iure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos filios Noe imitantes paternam de reliquo verecundiam contegatis [c], vt affluenti, quemadmodum & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

†*explicaſſem, & cooperuiſſem eum*]

Nicolaus in epiſto. ad Mich.

† *al. talia*

Gen. 9.

Item ex epiſtola Gregorij ſeptimi ad Hermannum Metenſem epiſcopum, lib. 8. epiſt. 21.

¶ Regum & principum patres, & magiſtri ſacerdotes eſſe cenſentur. C. IX.

Anſ.l.1.c.84. Iuo p.5.c.378. Pann.l.5.c.168.

QVis dubitet ſacerdotes Chriſti, regum, & principum, omniumque fidelium patres, & magiſtros cenſeri † [1]. Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius [d] patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubijcere; à quo credit non ſolum in terra, ſed etiam in cælis ſe ligari poſſe, & ſolui?

1 Scilicet ad textum. capituli.

† Concor. Alexan. de Imo. in l. generaliter col. 2. ff. de I ius voca.

QVis dubitet.] CASVS. Hermanus eps interrogauit, an pontifices regibus & principibus ſint ſubijciendi. Et ſi dicit, ꝙ non; & hoc probat duobus ſimilibus, ſcilicet filij & diſcipuli: qui inſani reputantur, ſi velint ſibi patrem & magiſtrũ ſubiugare.

d ¶ Si filius.] 21.diſ. nolite. ſic in Auth. de nup. §. ſi vero. coll. 4. vbi dicit, ꝙ erubeſcit lex filios eſſe correctores patrum. ſi tñ pater caderet in furorem, filius daretur tutor, vt eũ regeret. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. his q. 6. q. 1. oues. & c. ſacerdotes.

Filius patrem corrigere non debet.

Item Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori.

In eadem epiſt. Gregorij vij. Capi.l.5.c.167. Conc.Patiſ.l.1.c.3. Poly.l.1.tit.27. Anſ.l.1.c.73. Pann.l.5.c.109.

¶ Auctoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas, huius mundi gubernacula regunt. C. X.

DVo

DVo ſunt.] CASVS. Gelaſius Papa & Anaſtaſius Imperator contendebant de præeminẽtia vnius ad alterum, & de præeminentia dignitatum. ſed Gelaſius oſtendit hic, ꝙ auctoritas põtificalis longe maior eſt, q̃ culmen imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio eſt: quia Papa de anima Imperatoris & aliorum redditurus eſt rationẽ. Secũda eſt quia colla regum & principum ſubmittuntur genibus ſacerdotũ. Et hoc probatur duobus exẽplis. ſ. Innocentij, & Ambroſii: qui Arcadium & Theodoſiũ

propter

propter ſuos exceſſus excommunicauerunt. Prima ratio eſt ibi,[In quibus tanto grauius.] Secunda eſt in fine. Exempla ſunt in medio.

a ¶ Duo ſunt.] In Auth. quomodo oportet epiſco. in princ. coll. 1. ꝟ. diſt. 1. humanum. Additio. Ibi ſoluitur. facit ad iſta 2. q. 8. §. item cum Dauid. Arc.

b ¶ Quibus.] vt ab eis. ſunt autem alia duo quibus, aut per quę regitur, vt ꝟ. diſ. 1. humanum genus.

c ¶ Auctoritas.] neuter pẽdet ex reliquo. & ita eſt arg. pro Imperatore; quia diuinitus conſecutus eſt imperiũ. ſ. ea. c. pxi.

d ¶ In quibus.] id eſt, per quos. nam dicit lex, quod parum eſt ius in ciuitate eſſe, niſi ſint per quos ius reddatur. ff. de orig. iu. l. 2. §. poſt originẽ.

e ¶ Rationem.] ſ. 18. q. 2. cognouimus.

f ¶ Te pendere.] quo ad ſpiritualia. ſ. de pæ. diſt. 1. multiplex.

g ¶ Iudicio.] Zacharias quoque Papa Regem Francorum depoſuit, & in locum eius Pipinum ſubſtituit, vt ſ. 15. q. 6. aliꝰ.

h ¶ Conſenſit.] arg. conſentientem maiori pœna adſtringi quàm facientem. arg. 24. q. 3. qui aliorum. arg. ꝟ. 86. diſt. tanta nequitia.

i ¶ Excõicauit.] not. principem poſſe excommunicari etiam à quouis epiſcopo ꝟ. diſt. 63. Valentinianus arg. ſ. 11. q. 3. ſi autem vobis. vł tñ, quod hoc fecerit ex delegatione ſynodi: quod innuitur ex illo: pro culpa, quę ab alijs ſacerdotibus, &c. Sed primum eſt verum.

k ¶ Videbatur.] ſed male: quia licet pro minimis cauſis non ſit quis excõicandus, vt 11, q. 3. epi. tñ quęlibet contumacia digna eſt excommunicatione, immo tanto maior videtur contumacia, quanto ex re minori conſurgit, 2. q. 7. non poteſt.

l ¶ Fulgorem.] & quanta eſt differentia inter ſolem & lunam, tanta eſt differentia inter imperium & ſacerdotium extra de maio. & obed. ſolitæ.

Imperator imperium diuinitus conſecutus eſt.

Regẽ Frãcorum Papa deponere poteſt.

Princeps & ab epiſcopo excommunicari põt.

Excõmunicandus quis nõ eſt pro minimis cauſis.

Contumacia tanto maior eſt, quanto ex re minori conſurgit.

ſunt [a] quippe Imperator Auguſte: quibus [b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [c] ſacra pontificum, & regalis poteſtas. In quibus [d] tanto grauius pondus eſt ſacerdotum; quanto etiam pro ipſis regibus † hominum, in diuino ſunt reddituri examine rationem [e].] *& poſt pauca.* [Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio [g]; non illos ad tuam redigi poſſe † voluntatem.] ¶ Talibus igitur inſtitutis, talibuſque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia conſenſit [h], vt ſanctus Ioannes Chryſoſtomus à ſua ſede pelleretur) excommunicauit [i] β. Beatus etiam Ambroſius, licet ſanctus, non tamen vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus pro culpa, quæ alijs ſacerdotibus non adeo grauis videbatur [k], Theodoſium magnum Imperatorem excommunicans ab eccleſia excluſit: qui etiam in ſuis ſcriptis oſtendit, quòd aurum non tam pretioſius ſit plumbo, quàm regia poteſtate ſit altior dignitas ſacerdotalis, hoc modo circa principium ſui Paſtoralis ſcribens [Honor, fratres, & ſublimitas epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati; longe erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippe cum videas regum colla, & principum ſubmitti genibus ſacerdotum; & oſculata eorum dextera: orationibus eorum credant ſe communiri.]

† *Al. regiminibus*

† *al. velle*

Amb. de dign. Sacerd. c. 2.

α ¶ Duo ſunt.] *Caput hoc ſumptum eſt ex eadem epiſtola Gregorij ſeptimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vſque ad verb,* voluntatem, *ſunt verba ipſius Gelaſii ex epiſtola, quæ habetur impreſſa, citata à Gregorio ſeptimo.*

β ¶ Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item, *infra 15. q. 6. hæc pars epiſtolæ integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

¶ Imperatores debent Pontificibus ſubeſſe, non præeſſe. C. XI.

SI Imperator catholicus eſt, (quòd ſalua pace ipſius dixerimus) filius eſt [m], non præſul eccleſiæ: quod ad religionẽ competit, diſcere ei conuenit, non docere [n]: habet priuilegia ſuæ poteſtatis, quæ adminiſtrãdis legibus publicis diuinitus [o] conſecutus eſt; vt eius bñficijs nõ ingratus

Poly. l. 1. tit. 19. Anſ. l. 4. c. 12. ex Ioanne viij.

SI Imperator.] Casus. Imperator volebat iudicare de cauſis clericorũ & ſacerdotum: ſed Papa probat, quod hoc facere non debet: quia ipſe filius eſt eccleſiæ, & nõ præſul: & quia Deus voluit ſæculi principes, ſi fideles ſunt, eſſe eccleſiæ ſubiectos. Si vero ꝟ hanc Dei diſpoſitionem facere voluerit Imperator tamquam ingratus perdat poteſtatem, quam ab ipſo eſt conſecutus.

m ¶ Filius eſt.] ſ. 23. q. vlt. conuenior. qui tamen prælati eccleſiarum dicantur, dixi 11. q. 3. præcipue.

n ¶ Non docere.] ſ. 16. q. 1. adiicimus.

o ¶ Diuinitus.] non ergo à Papa. nam imperium à ſolo Deo eſt. vt 23. q. 4. quæſitum. nam à cæleſti maieſtate habet gladij poteſtatem. C. de vet. iu. enu. l. 1. in prin. quod concedo de vero Imperatore. Sed quis eſt verus Imperator; Dicunt quidam quod Cõſtantinopolitanus: ſed iſte alius procurator eſt ſiue defenſor Romanæ eccleſię. arg. de conſe. diſt. 5. in die. §. hinc. & hinc Rom. eccl. conceddit gladij poteſtatem, & coronam. Sed contra extra de elect.

Imperium minus eſt ſacerdotio.

Imperator verus quis eſt.

de eleo. venerabilem. Dicitur ibi quòd Ro. eccl. tranſtulit imperium in occidentem à Græcis, & ita iſte Romanus eſt verus Imperator.

ADDITIO. Ad hoc extra de iud. ſign. ſicauerunt. in princip. Archid.

a ¶ Quas

pro talibus perſonis pro quibus licitū ſit ei contra quēlibet agere: quas habes ff. de poſtu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fin. ſcilicet in propria cauſa vel parentum ſuorum, vel pupillorum ſuorum. Simile eſt inter vaſallum & Dominum, vt 22. q. vlt. de forma. Simile de aduocatis. C. de aduo. diuer. iudi. l. 2. C. de reno. do. l. 1. & 7. q. 1. quia frater. & dixi de hoc 3. q. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de ecclesia, ad quā intitulatus eſt, pro qua ſtare poteſt cōtra quamlibet eccleſiam, etiam in qua habet beneficium; quia ſaluum fuit ius primæ ſimmo ſi aliquod munus ei iniungitur ab eccleſia, nullā excuſationem poteſt prætēdere. C. de excu. tut. libertos. 23. quæſt. 1. in ſumma.

contra diſpoſitionē cæleſtis ordinis nil vſurpet. Ad ſacerdotes enim Deus voluit, quæ eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, nō ad ſæculi poteſtates; quas [a], ſi fideles ſunt, eccleſiæ ſuæ ſacerdotibus voluit eſſe ſubiectas. Non ſibi vindicet alienum ius [b], & miniſterium; quod alteri deputatum eſt: nē contra eum tendat abrumpi, à quo omnia cōſtituta ſunt: & contra illius beneficia [c] pugnare videatur, à quo propriam conſecutus eſt poteſtatem. Non à legibus publicis, non à poteſtatibus ſæculi, ſed à pontificibus, & ſacerdotibus omnipotens Deus Chriſtianæ religionis clericos, & ſacerdotes voluit ordinari, & diſcuti [d]; recipiq. de errore remeantes. Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas eccleſiaſticis præſulibus [e], non præferre.

Item Gelaſius ad epiſcopos Orientales.

¶ De eodem. C. XII.

In originali hæc pendēt ex ſuperioribus. Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 157.

NVmquam de pontificibus, niſi eccleſiam iudicaſſe: nō eſſe humanarum legum de talibus ferre ſententiam, abſque eccleſiæ principaliter conſtitutis pontificibus; obſequi ſolere principes Chriſtianos decretis eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatē; epiſcopis caput ſubdere principem ſolitum, non de eorum capitibus iudicare.

d ¶ Et diſcuti.] ergo ante quàm eſſet aliqua conſtitutio, etiā clerici nō erāt de iuriſdictione ſæculari, vnde omnes conſtitutiones, quæ emanauerunt, quod clerici nō ſunt iudicādi niſi ab epiſcopis, non ſunt niſi iuris declaratio. Ioan.

Clerici nūquam fuerūt de iuriſdictione ſeculari.

e ¶ Præſulibus.] hic bene dicit. nam dicit lex, quod ſi iudex ſæcularis iudicauerit clericū eſſe damnandum, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. q. 1. ſi quis. in Auth. vt cler. apud proprios. §. illud plane. coll. 6. licet illud hodie non teneatur. ſi. extra de iud. at ſi clerici, &c.

¶ [De eodem.] PALEA. C. XIII.

Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit l. 4. c. 1.

j CONſtantinus Imperator coronam, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apoſtolico conceſsit. Nam in geſtis beati Silueſtri (quæ beatus Papa Gelaſius in concilio lxx. epiſcoporum à catholicis legi commemorat, & pro antiquo vſu multas hoc imitari dicit eccleſias) ita legitur.

¶ *Apud Anſelmum libro quarto pro rubrica capitis 32. hæc habentur.* Quòd Conſtantinus Imperator Papæ conceſsit coronam, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. *In principio vero eiuſdem capitis 32. hæc leguntur*, In geſtis beati Silueſtri, &c. *vſque ad finem huius. & ſeq. palea, quemadmodum etiam in collectione Deuſdedit.*

NVmquam.] CASVS. Decreuit Io. Papa vt de pontificibus, & alijs cleris tantū eccleſia iudicaret, & non Imperatores; qui ſubeſſe debent, & non præferri.

¶ [De eodem.] PALEA. C. XIIII.

In edicto Conſtantini, qd eſt poſt conc. Neocæſarienſe. Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit ibid.

ij CONſtantinus [1] Imperator quarta die ſui baptiſmi priuilegium Romanæ eccleſiæ pontifici contulit, vt in toto orbe Romano ſacerdotes ita hunc caput habeant, ſicut iudices Regem. In eo priuilegio ita inter cetera legitur. [Vtile iudicauimus vnà cum omnibus Satrapis noſtris, & vniuerſo ſenatu, optimatibusque meis, etiam &

CONſtantinus Imperator.] CASVS. Palea iſta non legitur in ſcholis, in qua cōtinetur priuilegium, quod Conſtantinus conceſſit Romanæ eccleſiæ, ſcilicet vt primatum inter omnes eccleſias obtineret, & in quo poſſeſſiones & inſignia dignitatis ei conceſſit. & hoc fecit eo tempore quo Conſtantinus ad partes Orientales ſe tranſtulit, cū in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et ſtatuit, vt nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contra facientibus.

1 Concor. tex. ī l. qui cū maior. §. pen. & fi. cū ibi not. ff. de bo. lib.

a ¶ Quas.] ergo debet dici, bona poteſtas eſt iſta.

b ¶ Ius.] ſ. diſt. 10. imperium, &c. certum eſt. 11. q. 1. ſi tributum.

c ¶ Beneficia.] arg. clericum ſtantem contra eccleſiam vnde habet beneficium, debere illo priuari: niſi forte

cuncto populo Romanæ gloriæ imperio ſubiacenti, vt ſicut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei eſſe videtur conſtitutus; ita & Pontifices, qui ipſius principis Apoſtolorum gerunt vices, principatus poteſtatem, amplius, quàm terrena imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam à nobis, noſtroq. imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principem Apoſtolorum, vel † eius vicarios firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtram terrenam imperialem potentiam, ſic eius ſacroſanctam Romanam eccleſiam decreuimus veneranter honorari, & amplius, quàm noſtrum imperium, & terrenum thronum, ſedem ſacratiſsimam beati Petri glorioſe exaltari: tribuẽtes ei poteſtatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam imperialem. Atque decernentes ſancimus, vt principatum teneat tam ſuper quattuor præcipuas ſedes Alexandrinam, Antiochenam †, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum eccleſias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior, & princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat; & eius iudicio, quæq. ad cultum Dei, vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. *& infra.* ¶ Eccleſijs beatorũ apoſtolorum Petri & Pauli pro cõtinuatione † luminariorum, poſſeſsionum prædia contulimus, & rebus diuerſis eas ditauimus, & per noſtram imperialem iuſsionem ſacrã tam in oriente, quàm in occidente, vel etiã ſeptentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Aſia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuerſis inſulis noſtra largitate ei † conceſsimus; ea prorſus ratione, vt per manus beatiſsimi patris noſtri Silueſtri ſummi Pontificis, ſucceſſorumque eius omnia diſponantur. *& infra.* ¶ Beato Silueſtro patri noſtro, ſummo Pontifici, & vniuerſalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius ſucceſſoribus pontificibus, qui vſque in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, de præſenti contradimus palatium imperij noſtri Lateranenſe, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulque phrygium †, necnon & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circumdare aſſolet collum; verum etiam & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumẽta; ſed & dignitatem imperialium præſidentium, equitum, conferentes etiam & imperialia ſceptra, ſimulq. cuncta ſigna, atque banda, & diuerſa ornamenta imperialia, & omnem proceſsionem imperialis culminis, & gloriam poteſtatis noſtræ. Viris autem reuerendiſsimis clericis in diuerſis ordinibus eidem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruientibus illud culmen, ſingularitate, potentia, & præcellentia habere ſancimus; cuius ampliſsimus noſter ſenatus videtur gloria adornari, ideſt patricios, atque conſules effici, necnon & ceteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialis militia ornatur; ita & clerum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia officijs diuerſis, cubiculariorum nempe, & oſtiariorum, atque omnium excubitorũ ornatur, ita & ſanctam Romanam eccleſiã decorari volumus. Et vt ampliſsime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, manipulis & linteaminibus, ideſt cãdidiſsimo colore decorari equos, ita & equitare. Et ſicut noſter ſenatus calceamẽtis vtitur cum vdonibus, id eſt cãdido linteamine illuſtratis; ſic vtantur & clerici, vt ſicut cæleſtia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipſi ſanctiſsimo patri noſtro Silueſtro, & ſucceſſoribus eius ex noſtro indicto vt quem placatus proprio conſilio clericare voluerit, & in religioſorum numero clericorum cõnumerare; nullus ex omnibus præſumat ſuperbe agere. Decreuimus itaq. & hoc, vt ipſe & ſucceſſores eius diademate, videlicet corona, quam ex capite noſtro illi conceſsimus, ex auro puriſſimo, & gemmis pretioſis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe vero beatiſsimus Papa, quia ſuper coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona; nos phrygium candido † nitore ſplendidum reſurrectionẽ Dominicam deſignãs, eius ſacratiſsimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frænum equi ipſius pro reuerentia beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuentes eodem phrygio omnes eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſsionibus ad imitationem imperij noſtri. Vnde vt pontificalis apex non vileſcat, ſed magis, quàm terreni imperij dignitas gloria †, & po-

† al. & eius ſucceſſores

† Antioc. Alexan.] orig. impreſſum.

† al. cõcinnatione

† al. eis libertatem conceſsimus

Iuo p. 5. c. 49. Pan. l. 4. c. 1.

† al phrygium, ideſt mitram

Suidas hoc verbo Cirt[...]

† al. cãdido nitore ſplendid[...]

† al. & gloria p[...]

& potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, vt prædictum eſt, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, ſeu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, præfato beatiſſimo Pontifici noſtro Silueſtro vniuerſali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & à ſucceſſoribus eius per hanc diualem noſtram, & pragmaticum conſtitutum decernimus diſponenda, atque iuri ſanctæ Romanæ eccleſiæ concedimus permanſura. Vnde congruum perſpeximus noſtrum imperium, & regni poteſtatẽ in orientalibus transferri regionibus, & in Bizantiæ prouinciæ optimo loco, nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui imperium: quoniam vbi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. Hæc vero b omnia, quæ per hãc noſtram imperialem ſacrã, & per alia diualia decreta ſtatuimus, atque confirmauimus, vſque in finem mundi illibata, & inconcuſſa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili eius iudicio obteſtamur per hoc noſtrum imperiale conſtitutum omnes noſtros ſucceſſores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, ampliſſimum ſenatum, & vniuerſum populum in toto orbe terrarum nunc & in poſterum, cunctis retro temporibus imperio noſtro ſubiacentem, nulli eorum quoquomodo licere hæc aut infringere, aut in quoquam conuellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus ſubiaceat innodatus, & ſanctos Dei, principes Apoſtolorum Petrum & Paulum ſibi in præſenti, & in futura vita ſentiat contrarios; atque in inferno inferiori concrematus, cum diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius vero imperialis decreti noſtri paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerandum corpus beati Petri principis Apoſtolorum poſuimus. Datum Romæ iij. kal. Aprilis, Domino noſtro Flauio Conſtantino Auguſto quater, & Gallicano v.c. Coſſ.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ eſſe non ſolent.*

a ¶ Conſtantinus.] *Verba hæc vſque ad verſ.* In eo priuilegio, *non ſolum habentur apud Anſelmum, & Deuſdedit, ſed etiam in geſtis beati Silueſtri in his, quæ à Conſtantino per octo dies poſt baptiſmum acta referuntur.*

c ¶ Vtile.] *Hinc vſque ad finem ſumpta ſunt ex geſtis ſeu actis ſancti Silueſtri, in quibus multa præcedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantum videntur relata, quæ in collectionibus Anſelmi, & Deuſdedit habentur. Titulus præ primus huius partis in geſtis ipſis eſt huiuſmodi.* Priuilegium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quod conſtituit D. Conſtatinus Auguſtus ſancto Silueſtro epiſcopo vrbis Romæ, & omnibus ſucceſſoribus eius vſque in perpetuum, & obtulit ſuper corpus beati Petri Apoſtoli. *De quo item priuilegio Leo nonus in epiſtola prima, ſeu libello aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporum, c. 13. ſic loquitur:* Pauca ex priuilegio eiuſdem Conſtantini manu cum cruce aurea ſuper cæleſtis clauigeri venerabile corpus poſito ad medium proferemus. *De iiſdem geſtis, ſiue actis Gelaſius in concilio LXX. epiſcoporum (& refertur ſupra diſt. 15, in cap. ſancta Romana.) ſic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Vſuardi in feſto S. Silueſtri legitur,* cuius actus clari habentur. *Inueniuntur vero etiam hodie peruetuſtis litteris deſcripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nonantula: quorum interpres in proœmio hæc ait:* Hiſtoriographus noſter Euſebius Cæſareæ Paleſtinæ vrbis epiſcopus cum hiſtoriam eccleſiaſticam ſcriberet, prætermiſit ea quæ in alijs opuſculis ſunt, vel quæ ſe meminit retuliſſe. Nam viginti libros omnium pene prouinciarum, paſſiones martyrum, epiſcoporum, & confeſſorum, & ſacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde ſecutus, & ab Apoſtolo Petro, omnium epiſcoporum nomina, & geſta conſcripſit, & earum vrbium, quæ arcem pontificatus per Apoſtolicas ſedes tenere noſcuntur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hieroſolyma, Epheſus, & Alexandria. Harum vrbium epiſcoporum omnium præteritorum nomina vſque ad tempus ſuum, & geſta græco ſermone conſcripſit. Ex quo numero vnum epiſcopum vrbis Romæ ſanctum Silueſtrum me de græco in latinum transferre præcepiſti domine ſancte, ac beate pater. *Quibus verbis, quicumque ſit auctor iſtius proœmij, eadem geſta ab Euſebio græce ſcripta fuiſſe clare profitetur. Quæ etiam in vetuſtiſſimis Pontificalibus, & codicibus, in quibus ſanctorum vitæ ſunt deſcriptæ, in vita beati Silueſtri referuntur. Partem horum actorum (quod ad baptiſmum Conſtantini, & imagines ſanctorum Petri, & Pauli ſpectat) refert Hadrianus Papa in epiſtola Conſtantino Imperatori, & matri Irenæ ſcripta, quæ in ſecunda actione ſeptimæ vniuerſalis ſynodi habetur. Ipſum autem priuilegium fere integrum refert Leo nonus*

loco

Imperium non poteſt ſacerdotiú impugnare.

Laici ſuper clericos ſi-que iuriſdictionem habeāt.

SIcut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dī, q̄ ſicut aliqua parua ciuitas nō minuit prærogatiuā regni, etiam ſi ſit ibi ſedes regalis; ſic Imperator prærogatiuā eccleſiæ minuere nō poteſt. In ſecunda dī, q̄ pontifex quantūcumque ſit malus: dummodo non ſit hæreticus, ab Imperatore puniri non poteſt: Secunda pars incipit ibi, [Sēper eſt.] a ¶ Sicut.] ſenſus eſt: ſicut parua ciuitas non poteſt regnū impugnare: ita nec imperium ſacerdotiū. Vel ſic, licet epſ ſit in parua ciuitate, Rex tñ non pōt iudicare de clericis eius: ſm hoc dic. diſpenſationis religioſæ, id eſt, epiſcopi conſtituti in parua ciuitate.
b ¶ Humanitus.] id eſt, conſuetudine humana, id eſt, fragilitate humanę naturę. H.
c ¶ Non tamen contra religionem.] Nā in eo caſu poſſet à quocumque redargui. 40. diſt. ſi Papa. vel etiam ſi ſchiſma faceret. 23. q. 5. de Ligutibus. Et plures caſus in quibus laici habent iuriſdictionē ſuper clericos, dixi 23. q. 5. principes.
d ¶ Nullatenus.] 63. diſt. Valentinianus.
Boni

loco ſuperius indicato, & Theodorus Balſamon in Photij nomocanonem, tit. 9. c. 1. quamquam alijs in rebus (quod Græci plerumque ſolent) Romanæ eccleſiæ non ſatis æquus. Hanc eamdem donationem ante Gratianum recitarant Anſelmus, Deuſdedit, Iuo locis notatis: Quo ea pertinent, quæ Petrus Damianus in diſceptatione ſynodali inter regium aduocatum, & Romanæ eccleſiæ defenſorem ſcripſit. Lege, inquit, Conſtantini Imperatoris edictum, vbi ſedis Apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus beati Petri baſilicam fundator erexit, poſtquam patriarchium Lateranenſe in beati Saluatoris honore cōſtruxit; mox per imperialis reſcripti ſeriem Romanæ eccleſiæ conſtituit dignitatē, vbi nimirum beato Silueſtro, ſuiſque ſucceſſoribus obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterētur in capite, & ceteras regij cultus inſulas vſurparent. Verum beatus Silueſter ornamenta, quæ ſacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vſus aſſumpſit: coronam vero, vel cetera quæ magis ambitioſa, quàm myſtica videbantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſe palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo iure conceſſit, regnum Italiæ iudicandum tradidit. Nam & ipſius Regis hæc verba ſunt. Vnde congruū, inquit, proſpeximus noſtrum imperium, & regni poteſtatē orientalibus transferri, ac mutari regionibus, & in Bizantina prouincia in optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrū illic cōſtitui imperiū: quoniā, vbi principatus ſacerdotū, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti conſtitutū eſt, iuſtū nō eſt, vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatē. *De hac eadē re ſcribit Ado Viennenſis in commentario ætatis ſextæ, & Gotfredus Viterbienſis in chronicis par. 6. c. 2.*

γ ¶ Præſidentium equitum.] *Græce eſt apud Balſamonem,* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων. *id eſt*, & dignitates imperialium equorum.

δ ¶ Id eſt patricios.] *Locus hic græce ſic habet,* καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κοσμεῖται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλες, ἤτοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. *id eſt*, & illam habere celſitatem, atque amplitudinem, qua ornatus eſt magnus noſter ſenatus, ſiue patricij & conſules, ſiue hypati, & reliquæ dignitates.

ε ¶ Cum vdonibus] *Græce totus hic locus habet paulo aliter,* καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ γήϊνα πρὸς αἴνεσιν τοῦ Θεοῦ. *id eſt*, Et quemadmodum ſenatus noſter fert calceos, ſeu ſandalia cum linteis albis; ita etiam cæleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem.

ζ ¶ Quem placatus.] ἵνα ἐάν τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, καὶ ἀρέσκει γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι, μήτις τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τοῦτο. *id eſt*, vt ſi quis ex ſenatu ſponte ſua, quodque ita ipſi libeat, voluerit fieri clericus, & in ſanctorum clericorum numerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

η ¶ Hæc vero omnia.] *hic quoq; eſt magna verborū varietas, ſed eadē fere ſententia.*

Item Gelaſius ad epiſcopos Dardaniæ.

¶ Imperialis auctoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat. C. XV.

SIcut [a] quamuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni non minuit, ſic imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. *& infra.* ¶ Semper a eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcumque Pontifices ſint, & ſi errore humanitus [b] accidente, non tamen [c] contra religionem vllatenus excedentes, nullatenus [d] videantur à ſæculari poteſtate poſſe percelli.

BOni principis.] CASVS. Hic dicitur, q. officiũ principis eſt, eccleſias deſtructas reſtaurare, nouas ędificare: & clericos potius defendere quàm deſtruere, vel aliquo modo ſubiugare.

a ¶ Contritas.] 25. q. 1. diuinis. & c.

b ¶ Reſtaurare.] 27. q. 4. diffinitiũ. 16. q. 1. ſtatuimus.

CASVS. Hic intitulatur 97. diſt. in qua cõcludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidẽ. q. nulli laico de rebus eccleſiaſticis iudicare licet ſine auctoritate eccleſiæ. & ſi aliter factum fuerit, irritum erit, niſi eccleſia ſubſcribat vel auctoritatem præſtet. Et ideo videtur q. conſtitutio, quã fecit Honorius Imperator ſ. 79. diſt. ſi duo. non valuit. cũ fuerit à laico facta. poſtea ſoluit dicens, q. ſi laicus inuitetur ab eccleſia, vt de rebus eccleſiaſticis faciat conſtitutionem, ſicut fuit Honorius à Bonifacio inuitatus, valebit conſtitutio.

c ¶ Hoc capitulo.] Reſpicit in hac diſt. 97. illud ca. bene quidẽ. 96. diſt. & aſſignat in hoc §. quandam contrarietatem, & dat poſtea ſolutionem.

d ¶ Honorij.] ſ. diſt. 79. ſi duo.

e ¶ Ne hæretici.] ſ. diſt. 8. quo iure. & 23. q. 7. ca. 1. & 2. & 27. q. 3. cap. nimium.

f ¶ Inuitati.] ſ. diſ. 63. Hadrianus. & cap. in ſynodo.

a ¶ Semper.] *Mutatus eſt à collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda eſſent.*

Item Marcellus Papa Maxentio a.

a ¶ Maxentio.] *In impreſſis addebatur,* epiſcopo, *quæ vox abeſt ab omnibus manuſcriptis.*

¶ Eccleſias reſtaurare contritas, non Pontifices perſequi boni principis eſt. C. XVI.

Anſ. l. 6. c. 192.

BOni principis eſt, ac religioſi † (al. regis), eccleſias contritas [a] atque conſciſſas reſtaurare [b], nouas ædificare, & Dei ſacerdotes honorare, atq. tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumq. ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico; neque expellere æterni regis diſpenſatores.

DISTINCTIO XCVII.

HOc capitulo [c] *patenter oſtenditur, quòd nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis* † (al. Pontificũ), *vel de rebus eccleſiaſticis. Quæcumq. autem ab eis cõſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij* [d] *Auguſti, vt ſupra dictum eſt, vanum eſſe videtur, quod contra auctoritatem ſacrorum canonum de electione ſummi Pontificis decernere tentauerit. Sed ſicut ex eodem capitulo habetur, eccleſiæ precibus Imperator in præſumptores valet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondã decreuiſſe leguntur; ne heretici* [e] *aliquid nomine eccleſiæ poſſiderent. Ab ea autẽ non inuitati* [f] *de rebus eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facultatem. Honorius vero Auguſtus non ſua auctoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicante, eccleſiaſticæ quieti conſulere, & concertantium ambitionẽ punire curauit.*

Diſt. 79. ſi duo.

Vnde idem Bonifacius epiſcopus ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinauit, dicens.

¶ Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum. C. I.

epiſtola. 1. ad Honorium.

ECcleſiæ [g] meæ, cui Deus noſter meum ſacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura cõſtringit: ne cauſis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus [h], qui à ſacerdotibus vniuerſis, & clericis, & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitãtur [i], apud aures Chriſtianiſſimi principis deſim. Si enim ſecus, quàm oporteat, eueniat; nõ vos id facere [k], qui cuncta æqua moderatione componitis, ſed nos per noſtram tacentẽ † (al. tacentes) [l] deſidiam videbimur, quod ciuitatis quie-

ECcleſiæ.] CASVS. Hæc eſt epiſtola Papæ Bonifacij, in qua ſupplicat Honorio Imperatori. In prima parte oſtẽdit Bonifacius, q. ipſe eſt ſollicitus de eccleſiaſtico ſtatu, ne ſi negligens inueniatur, ſit redarguendus. In ſecunda rogat Honoriũ de pace & quiete eccleſiæ ſeruanda, et multipliciter applaudẽdo. In tertia rogat eum, vt ſuos legatos honorifice recipiat. Secunda ibi. [Ipſa enim eccleſia.] Tertia incipit ibi. [Habet refugiũ.]

g ¶ Eccleſiæ.] ſ. cap. proxi. victor. contra. Sed vt ibi dicitur: iã erat in cõualeſcentia adhuc tamẽ erat debilis, vt hic.

h ¶ Conuentus.] ideſt, conuenticulas. C. de epiſ. & cle. conuenticulam.

i ¶ Agitantur.] q. d. licet adhuc ſimus inualidi, tamen cura eccleſiæ nos cõpellit, vt inuigilemus eccleſiaſticis negotijs, & pro eis intercedamus apud vos: qa multi clerici turbant eccleſiam Dei. Archidiaconus.

HOc capitulo patenter.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sine ſignatis.] Io. de Fan.

K ¶ Facere.] ſcilicet videmini.

l ¶ Tacentem.] extra de teſta. quia ingredientibus. & 63. diſtin. c. 1.

a ¶ Sub

tem, & eccleſiæ pacem peruertere valeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauéte prouideas† :noſtra culpa erit, ſi nõ id ſub veſtra gloria (quam certũ eſt diuinis ſemper rebus animo promptiore fauiſſe) firmo, & ſtabili iure cuſtodiatur, quod per tot annorum ſeriem, & ſub illis [a] etiam principibus obtinuit, quos nulla noſtræ religionis cura conſtrinxit; ideſt, vt [α] licita ſeruentur, & ſub veſtræ imperio clementiæ minime, quæ ſunt illicita, formidentur [b]. ¶ Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam Chriſtianiſsime Imperator, meo † quidẽ ſermone, ſed ſuo venerabili appellat affectu †, quam Chriſtus Deus noſter, veſtri fidus rector & gubernator imperij, vni deſponſatam ſibi, & intactam virginem [c] ſeruat; ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum [d] fluctus illidi, & quietam faciem [e] tẽpeſtatis inſolitæ tumore turbari, glorioſiſsime & tranquilliſsime Imperator Auguſte †. Ipſa ergo (quæ vni deſponſata, noſtra † tamen mater eſt) Eccleſia, hac pietatem veſtram legatione, quam ſuis ſacerdotibus commiſit, appellat, præterita [f], præſentiaque repetit [g]. Vobis, inquit, religioſe imperantibus [β] creuit meus, qui modo tuus eſt, populus, tam fidus Deo, quàm tibi [h], qui es princeps Chriſtianus. Ecce enim inter ipſa myſteria, inter preces ſuas, quas pro veſtri felicitate dependit imperij, teſte (apud quem, & de cuius ſede agitur) ſancto Petro, ſolicitis pro religionis obſeruantia vocibus clamat; cũ ſolicita petitione miſcetur oratio, ne [γ] humanas res ſolito tentatore occulte ſolicitante ſemel euulſa [i] diſcordia diſtrahat. Angeretur pluribus, princeps chriſtianiſsime, mater Eccleſia; niſi apud te ſuarũ eſſet cura † cauſarum †, & niſi in oppreſsionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum imperio ſemper florente, viciſſet. ¶ Habet refugiũ, pium tuæ manſuetudinis animũ cum ſuæ religionis veneratione coniunctũ: cũ quidquid huic proficiat, vos agatis, & cõſeratis fratribus, & conſacerdotibus meis, probatiſsimis viris, à me, & ab omnibus (qui Eccleſiam faciunt †) legatis: quibus (precamur) ſacræ cauſam religionis proſequentibus [k], in vrbe veſtræ manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis [l] annuitis, in perpetuum ſtatui vniuerſalis eccleſiæ conſulatis.

α ¶ Ideſt, vt licita.] *In epiſtola ipſa legitur,* ideſt, vt fidens vtar licitis.

β ¶ Imperantibus.] *Additis aliquot ex epiſtola vocibus emendatus eſt hic locus,* creuit meus, qui modo tuus eſt, populus.

γ ¶ Ne humanas.] *In pleriſque vetuſtis legitur,* ne hos in varias res ſolito, &c. *In originali vero,* ne hos, *aliàs*, vos, in varias res ſemel euulſa diſtrahat à cultu ſolito, tentatore ſolicitante, diſcordia.

¶ Reſcriptum Honorij ad Bonifacium Papam. C.II.

Victor [m] Honorius inclytus triumphator ſemper Auguſtus ſancto, ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerentiæ gratulatione ſuſcepimus: quibus recenſitis egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quòd ſanctimoniam tuam poſt

† al. præſideas

† al. non meo

† al. affatu

† al. ſemper Auguſte

† al. veſtra

† ſecura] or.

† faciũt iſtiuſmodi] orig.

† Adde q imperator eſt defenſor & filius eccleſię ... in cle. Romani. de iureiuran. & in auth. vt ões obe. ... prouin. §. & hoc cõſiderantes. coll. 5.

a ¶ Sub illis.] vt 11. q. 1. ſacerdotibus.
b ¶ Formidentur.] à Chriſtianis.
c ¶ Virginem.] vt 27. q. 1. nuptiarum. in fi.
d ¶ Procellarum.] id eſt hæreticorum.
e ¶ Faciem.] Eccleſiæ.
f ¶ Præterita.] ſcilicet beneficia. ſic intelligitur de conſe. diſt. 2. panis. q ſcilicet pro omni munere debemus Deo gratias referre, præſenti ſcilicet & præterito, nõ futuro: quia nec Deus futurũ peccatum indulget. ſ. de pęni. diſtin. 3. ſane cauendum. nec pactũ valet, ſi fiat q nõ agã de futura iniuria. ff. de pactis, ſi vnus. §. pacta.

Peccatum futurũ De⁹ non indulget.

g ¶ Repetit.] ideſt, recolit, & ad memoriã reducit.
h ¶ Tibi.] ne ſis ingratus.
i ¶ Euulſa.] per effectum: ideſt, euellens.
k ¶ Proſequentibus.] legationem noſtram. Arg. ad quæſtionem magiſtri P. q archiepſ Bracaren. potuit eum ſpoliare.
l ¶ Poſtulatis.] datiui caſus.

Victor.] Casus. Honorius nũc reſcribit Bonifacio: & primo ſalutat eũ referendo gratias Deo de ſanitate ſibi reddita: & deprecat ipſum, vt debeat orare pro ipſo, commendans eũ in ſolicitudine ſua: & ſignificat ei, q ad poſtulationem ſuorum legatorum, fecit conſtitutionẽ, per quam ſatis putat eſſe prouiſũ eccleſiaſticę quieti. tandem rogat vt cõſtitutionem illam publicet, quatenus omnes clerici ſciant ab ambitionibus apoſtolicæ ſedis eſſe ceſſandũ: quia decetero ad hoc nullæ diſſentiones valebunt.

m ¶ Victor.] Sed quare præmiſit hic Imperator nomẽ ſuũ? Forte hæc conſuetudo erat olim. C. de ſum. trin. inter claras. Papa tñ alios ſibi pponit. 12. q. 1.

Papa ſibi alios præponit.

quæſt. 1. dilectiſſimis. Vel forte tunc nouella erat Eccleſia, & adhuc obtinebat illud, Quare fremuerunt gentes, &c. 1. poſtea autem Imperator ſubiecit ſe Papæ, vt 23. q. 4. diſplicet.

1 23. q. 4. non inueniuntur.

a ¶ Sua ſtudia.] idem, conſpirationes. ſimile 61. diſtin. obitum.

longum incommodum optatæ redditam didicimus ſanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudium noſtrum, ſacrorū apicum atteſtatione ſignamus, ac petimus, vti quotidianis orationibus Apoſtolatus tuus ſtudium, ac votum ſuum circa ſalutem, atque imperium noſtrum dignetur impendere. Illud autem pietati noſtræ ſatis placitum eſſe cognoſce, quod ſanctimonia tua de eccleſiarum, aut populi perturbatione ſolicita eſt. Quæ, ne aliqua ratione poſsit euenire, ſatis clementia noſtra credidit eſſe prouiſum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorū notitiam volumus peruenire, vt ſi quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana ſorte contigerit, ſciāt omnes ab ambitionibus eſſe ceſſandum. Ac ſi duo, *vt ſupra. Et infra.* ¶ Vnde id obſeruandum eſt, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex ſerenitatis noſtræ admonitione cuſtodiant, nec aliquid ſeditioſis conſpirationibus tentare conentur: cum certum ſit, nulli partium ſua ſtudia [a] profutura.

Diſt. 79. ſi duo.

2 *Sine ſignatis apicibus non eſt mos Romanæ eccleſiæ vndecumque legationem ſuſcipere* [a].

Vnde Nicolaus Papa.

a ¶ Suſcipere.] *In vulgatis ſequebatur*, neque mittere: *quæ abſunt à vetuſtis, neque conueniunt cum his, quæ ſequenti capite afferuntur*.

¶ Romana non conſueuit eccleſia ſine ſignatis apicibus legationem vndecumque ſuſcipere. C. III.

NObiliſsimus [b] vir, atque ſtrenuus veſtræ ſublimitatis legatus, licet nullam epiſtolam iuxta conſuetudinem à vobis noſtro Pontificio detuliſſet, licet numquam Apoſtolicæ ſedis modus † fuerit abſq. ſignatis [c] apicibus vndecumque legationem ſuſcipere; Nos tamen vos in illo honorantes, eiuſque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones; nihilominus [d] eum, & ſicut decuit, ſuſcepimus, & ei, ſicut honeſtum fuit, credidimus [e].

† al. moris

obitum. aliàs in bonā partem. ead. diſt. ſtudij. Io.

SINE. CASVS. Quia in ſuperiori ca. facta fuit mētio de ſignatis apicibus: ideo nunc vult oſtendere, q eccleſiæ Romanæ mos eſt non ſuſcipere legatum ſine ſignatis apicibus.

NObiliſſimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidā principi, q licet mos ſit Romanæ eccleſiæ non recipere legatum alicuius ſine litteris ſigillatis; tamen legatum illius principis ſine litteris recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit: honorans principem in perſona ipſius.

b ¶ Nobiliſſimus.] Arg. q ſine litteris non eſt adhibenda fides legatis. 11. q. 2. Lugdunenſis.

Legato ſine litteris ſuæ legationis credēdum non eſt.

c ¶ Signatis.] Oportet ergo q legatus exhibeat litteras legationis ſuæ ad hoc vt credatur ei, vt hic, & 63. diſtin. lectis. C. de man. princip. l. vnica. Sed quid ſi perdidit litteras, & vult probare 2 amiſſionem? Dico q poteſt: non tamen ſufficit probare tenorem litteræ, niſi & probetur, q illa littera fuerit ſine vitio, vt extra de priui. cum

2 Quoddic vt ēt notat

olim. in fi. & C. de fide inſtru. l. vlt. Sed numquid ſufficit mandatum ſine litteris? Dico q legato non ſufficit probare mandatum, vt C. de man. princ. l. 1. quia legati non ſine periculo recipiuntur. Vnde maior eſt in eis facienda examinatio, vt 42. diſt. quieſcamus. Sed delegatus poteſt probare mandatū ſine litteris, vt in authen. de litt. § omnē. coll. 9. & argu. extra de offi. deleg. prudentiam. & extra de reſcrip. ex parte. Ioa. Tan. & quidam alij dicunt, q in iudice delegato non ſufficit probare amiſſionem reſcripti, niſi oſtēdat authenticum, vt extra de offi. dele. cum in iure. 25. q. 2. ſancimus. & extra de fide inſtr. c. 1. Ita notat T. ſuper illa decre. cum olim. Sed pone, quòd partes viderunt & approbauerunt reſcriptum, & poſtea redactū fuit in publicam formam per tabellionem: numquid amiſſo poſtea reſcripto iudex procedere poterit? Satis credo q ſic. Io. vt notaui in quæſtionibus 3. B. Sed cū hic in diſtinctione dicat, q litteræ debeant eſſe ſignatæ, videtur à quocumq; ſint ſignatæ, q ſufficiat ad hoc vt ſcriptura dicatur authentica, vt extra de appel. perſonas. & extra de fideiuſſ. peruenit. Nā & eps ſigillat ſigillo eccleſiæ ſuæ, vt 73. diſt. in nomine Domini. in fi. item & alieno annulo poteſt quis ſignare teſtamētū, vt inſtit. de teſt. §. poſſunt aūt. Itē & alienū ſigillū 4 etiam nō iudicis ſui fidem facit, vt infra diſt. prox. ca. 1 & 2. Sed dic, q alienum ſigillum facit fidem, ſi nō habetur proprium: aliàs non, vt extra de appel. ſignificauit & 65. diſt. epiſcopus. Item litteræ nō dicuntur ſignatæ ſi legi non poſſunt characteres, vt extra de fide inſtr. inter. & ff. de teſta. ad teſtium. §. ſi ſigna. & §. ſignum. Item ſi filum ruptū ſit, non dicuntur ſignatæ, vt extra de cri. fal. c. licet. Si autē filum ex toto non eſt fractū, bene dicuntur ſignatæ, vt ff. de bo. poſſ. ſecundū tabu. l. 1. §. ſi linum. extra de fide inſtr. ſicut.

d ¶ Nihilominus.] Ergo & Cardinali, qui bene notus eſt in aliqua prouincia, credendum eſſet ſine litteris: maxime cum non contingat Cardinalem vmquam abeſſe niſi legationis cauſa. Ioan.

e ¶ Credidimus.] Arg. q interdū voci & aſſertioni vnius credendū ſit. ſi perſona ſit honeſta & authētica ſ arg. 8. q. 3. c. 1. Arg. 5. 9. diſ. ego ſolis ſic è conuerſo ex pſona pferētis inſtrumentū minus creditur inſtrumēto. vt ff. d eden. ſi qs. §. 1. ſic ſi malus aliquid dicat, nō facile ei creditur, vt 24 q. 1. quiſquis. Arg. contra. 19. diſt. ſecundum.

ipſe Ioa. & H. in pœr. decre. d priui. cū olim in glo. hoc eſt. vbi dicūt & Goff. cū eis hoc eſſe verum niſi honeſtus & not⁹ eſſet: & tūc pōt & debet ei credi vt I hoc c. nobiliſſimus. Arch.

Delegatus mandatū ſine litteris probare poteſt.

3 Quæſtio dominicalis eſt, & incipit: quidam impetrauit reſcriptum. &c.

Litteras eſſe à quocūque ſignatas an ſufficiat.

4 Dū tñ ſit authenticū. Arg. C. de bo. pſc. ſi qs intra 2. inſti. de At ti. tu. §. penult. Arch.

Cardinali noto ſine litteris credi poteſt.

Voci vni⁹ cuiuſque creditur.

5 Concor. text. in l. ſi qs decurio. C. de fal. & in l. Theopompus. ff. de do. pſe. regulariter tñ eſt contra.

DISTINCTIO XCVIII.

QVæ circa [a] ordinandos ſint obſeruanda, quæ in eorum electione diligenter ſint conſideranda, multorum auctoritatibus monſtrata ſunt. Sed quia veritas rei nonnumquam obſcuratur mutatione prouinciæ; decretum eſt ſacris canonibus, vt peregrini, niſi quinque, vel eo amplius ſuorum epiſcoporum fuerint commendati chirographis, non ordinentur.

Vnde Silueſter Papa generali concilio præſidens dixit.

¶ Niſi quinque epiſcoporum litteris deſignatum tranſmarinum hominem ad clericatum nullus ſuſcipiat. C. I.

In fine epilogi concilij Romani ſub Silueſtro, ſed paulo aliter. Poly.l.2.tit. 31. Anſ.l.7.c.23.

NVllus aliqua [b] ratione tranſmarinum hominem penes vos† in clericatus gradus ſuſcipiat, niſi quinq. [c] [aut† eo amplius] epiſcoporum deſignatus ſit chirographis.

† al. nos
†Abſunt ab originali & aliquot Grat. codicibus.

Item Anaſtaſius I. vrbis Romæ epiſcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ epiſcopos, epiſt. 1. c. 2.

¶ De eodem. C. II.

Polyc. ibidem. Anſ.l.7. c. 24.

TRanſmarinos [d] homines in clericatus honorem† nemo ſuſcipiat, niſi quinque, aut eo amplius epiſcoporũ chirographis [e] ſint deſignati: quia multa per ſubreptionẽ [f] ſolent euenire.

† *al. honore nolite ſuſcipere*] orig.

Item Gregorius Romanæ eccleſiæ præſul Squillatino epiſcopo, lib. 2. epiſt. 25.

¶ De eodem. C. III.

Polyc. ibidem Anſ.l.7.c.25. Iuo p.6. c.351.

AFros [g] paſsim, vel incognitos peregrinos, ad eccleſiaſticos ordines tendẽtes nulla ratione ſuſcipias [h]: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus conſtituti fortiores [α] [i] de ſe prætendiſſe honores ſæpe probati ſunt.

α ¶ Fortiores.] *Sic legitur in vetuſtis Gratiani & B. Gregorij codicibus; verum in Frobeniana, ac Lugdunenſi eiuſdem B. Gregorij operum editione,* ad fortiores prætendiſſe honores.

QVæ circa ordinandos.] CASVS. Egit. ſ. Grat. diligenter de ordinatione & electione clericorum: ſed quia per mutationem locorũ veritas occultatur: ideo in hac diſtinct. 98. oſtenditur vt clerici peregrini non recipiantur, niſi cum litteris quinque epiſcoporum, cum à ꝓprio epiſcopo fuerunt cõmendati.

a ¶ Quæ circa.] Hic depingitur 98. diſt. in cuius principio vtiť Gratia. tranſitu: ĩ quo oſtendit quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus ſit. Nam quia clerici ſæpe mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter oſtẽdit, ꝙ nõ ſunt recipiendi in alia ꝓuincia ſine litteris epiſcoporum ſuorũ.

Clerici ſine litteris ſuorũ epiſcoporum nõ ſunt recipiendi.

NVllus] CASVS. Diciť hic, ꝙ nullus epiſcopus debet recipere clericum tranſmarinum in ſua eccleſia, niſi habuerit litteras ſigillatas quinque epiſcoporum, vel eo amplius fuerit cõmẽdatus: quia multa per ſubreptionem ſolent euenire. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶ Nullus aliqua.] Iſta ca. introducta ſũt ad cautelã: vel leguntur de primitiua eccleſia: & ſic ſecus hodie.

c ¶ Niſi quinque.] Cõtra 71. diſt. cap. 2. Sed hæc capitula loquuntur, quando ita remoti ſunt, ꝙ ſigilla epiſcoporum & etiam loca ignota ſunt: illud quando epiſcopus ꝓpinquus eſt & eius ſigillum bene cognoſcitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg. tuæ. Sed pone ꝙ non habet litteras: eſt ne recipiendus ſi ꝓbet per teſtes? ita. extra de cleri. pereg. c. vlti. Nam magis credendum eſt viuæ voci. quàm mortuæ. in authen. de fide inſtr. §. ſi vero. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorũ. Sed illud capitulum, tuæ. euacuat opinionem iſtam. Sed certe nõ videtur recipiẽdus, & ſi mille ſigilla haberet ignota: quia non plus fidei præſtant mille ignota, quàm vnum ignotum. præterea in teſtamento ita inuenis ꝙ cum ſigna ſunt ignota, conuocãtur omnes illi quorum dicuntur ſigilla, vt ſciatur an recognoſcãt ſua ſigna: vt ff. quemadmodũ teſtamenta aperiantur, cũ ab initio. ex hoc cõcedo, ꝙ niſi aliqualis habeatur notitia de ſigillis, & de illis remotis eccleſijs, ꝙ non ſit eis credendum, & ſi mille ſint: arg. extra de fide inſtru. cap. quod ſuper his.

Voci viuæ magis credendũ, eſt ꝙ mortuæ.

Sigillis ignotis fides nõ eſt adhibẽda.

d TRanſmarinos.] Idem intelligo de quolibet ignoto, qui ſigillare præſentat ignota. Ioan. 1.

e ¶ Chirographis.] id eſt, litteris, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate ſua.

1 Cõcor. 20 per Bart. l. Lucius. ff. de fide inſtru. & l. ad teſtium. ff. de teſt.

f ¶ Per ſubreptionem.] ſi. extra de procur. cap. 1. & 3. q. 3. induciæ.

AFros.] CASVS. Præcipit Grego. in hoc. c. epiſcopo Squillatino, vt afros & peregrinos clericos ad ordines non ſuſcipiat: quia quidam eorum ſunt hæretici: quidam ſunt rebaptizati: quidam vero ſunt peregrini: & ordines quos non habent, ſe mentiuntur habere.

g ¶ Afros.] Ratione prouinciæ præſumitur contra aliquem. argum. 24. diſt. quando. ff. de ædili. edi. ꝙ ſi nolit. §. qui mancipia 2.

h ¶ Suſcipias.] vt officient populum. aliàs bene: extra de cle. pereg. c. pen.

i ¶ Fortiores.] Hæc eſt vna ratio, quare non admittuntur. aliæ aſſignantur. 19. q. 2. duæ.

2 Arg. contra. extra de iud. cũ deputati. extra de inſtit. ad de cor. Arch.

Omnes.]

OMnes.] CASVS. In hoc cap. ſtatuitur, vt illi, qui in peregrinatione ſunt baptizati, non promoueantur: quia eorum vita eſt incognita, & poſſunt eſſe irregulares.

a ¶ Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne ba-

primates vel patriarchas ab archiepiſcopis appellant epiſcopi. Oſtendit etiam quòd archiepiſcopi debent primatibus obedire in his, quæ iuſte fuerint imperata.

b ¶ De primatibus.] Fecerat Gratianus ſ. in diſt. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: ſed ne quis crederet propter nominum diuerſitatẽ aliquam eſſe realem differentiam; ideo oſtendit in hac diſt. differentiam eſſe tãtum in nomine. Oſtẽdit etiam de reuerentia, quam debent archiepiſcopi ſuis primatibus. Oſtendit etiã quod nec Romanus Pontifex debet vniuerſalis appellari.

Item ex concilio Eliberitano, c. 24.

¶ Non ſunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati. C. IIII.

Iuo p. 6. c. 352. † al. in peregrinatione

OMnes [a], qui peregre † fuerint baptizati, eo quòd eorum minime ſit cognita vita, placuit ad clerum non eſſe promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO XCIX.

1 p̄s

DE primatibus [b] autem) quorum ſupra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in eccleſia obtineant; an in aliquo à patriarchis differant; quam obedientiam archiepiſcopi eis debeant. Primates, & patriarchæ diuerſorum ſunt nominũ, ſed eiuſdem officij. Ab archiepiſcopis autem, quoties neceſſe fuerit, epiſcopi ad primates appellant; ſed à primatibus ad archiepiſcopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi ab eis iuſte fuerint imperata.

Vnde Anacletus Papa ait ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus, & patriarchis. C. I.

Iuo par. 5. c. 55. Pan. l. 4. c. 13.

PRouinciæ multo ante Chriſti aduentum [c] tempore diuiſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & beato Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diuiſio eſt renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis † ſæculi erãt, ac prima iudiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quãdo eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum [d] non erat [e], confugiebant pro oppreſſionibus, vel iniuſtitijs ſuis; ipſoſque appellabant, quoties [f] opus erat ſicut in lege eorum præceptũ erat:) ipſis [g] quoq. in ciuitatibus, vel locis noſtros † patriarchas, vel primates, qui vnam formã [h] tenent, licet diuerſa ſint nomina, leges diuinæ, & eccleſiaſticæ poni, &

† al. leges

† al. noſtris

PRouinciæ.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates inſtituendi ſint: & an archiepiſcopi eis debeant obedire. Et reſpondet quod leges eccleſiaſticæ iuſſerũt poni primates vel patriarchas, qui eandẽ formam tenent (licet diuerſa ſint vocabula) in capitibus prouinciarum, vbi olim erant primates paganorum: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiſcopis appellatur. In alijs vero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiſcopi reſidere, qui debent prædictis primatibus obedire, nec debent nominari primates, ſed archiepi vel metropolitani.

c ¶ Ante Chriſti aduentum.] Ergo ante tẽpus Gelaſij & Dionyſij diſtinctæ erãt prouinciæ. vnde reprobatur quædam ſolutio, quæ ponitur 10. q. 3. nec numerus. quod ſcilicet tunc non erant prouinciæ limitatæ. Sed dic quod prouinciæ fuerunt diuiſæ, vt hic, ſed diœceſes non, niſi à tempore Dionyſij. 13. q. 1. c. 1. Vel ſolue per illam litteram, maxima ex parte: quaſi dicat, non omnes.

Prouinciæ quo tempore fuerunt diſtinctę.

d ¶ Quibus permiſſum.] quia modica erat ſumma. 2. q. 6. anteriorum. §. illud.

e ¶ Non erat.] vt clericis, qui in cauſis eccleſiaſticis nõ poſſunt appellare ad principem, vt ſ. 11. q. 1. placuit.

f ¶ Quoties.] id eſt, bis ante ſententiam: vel poſt ſententiam ſecundum canones. Et no. quod dicit, quoties, ſecundum leges: ſed tamen non licet ſecundum leges appellare ad principem, niſi in caſu ante ſententiam. & ita eſt arg. ad expoſitionem illius 2. q. 6. omnis oppreſſus.

g ¶ Ipſis.] repetit quod dixerat.

h ¶ Formam.] Arg. C. de codic. ſi idem. contra. quia diuerſitas nominum debet deſignare diuerſitatem rerũ, vt 21. diſt. cleros.

Appellare ante ſententiam ſm leges nõ licet.

ptiſmus tollit omnẽ peccati maculam? Vtique. ſic ſ. de pœn. diſt. vlt. cap. vlt. hoc ergo ideo quia forte iſti bigami vel aliàs irregulares ſunt, quia ante baptiſmum forte fuerunt bigami.

Baptiſmus omnẽ peccati maculam tollit.

DE primatibus.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quod vbi erant primates gentilium olim: ibi ſunt modo primates, id eſt, patriarchæ, qui idẽ habent officium, licet nomina ſint diuerſa. Secunda ibi. [Nulli archiepiſcopi.] Tertia ibi, [Vniuerſalis.] Ioan. de Fano.

CASVS. Quia ſupra in 80 diſt. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis, nec aſſignauerat differentiam inter eos, ideo ſupponit hãc 99. diſt. in qua oſtendit, quòd primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, ſed quo ad vocabula, ad quos

eſſe iuſſerunt:ad quos epiſcopi,ſi neceſſe fuerit, confugerent,eoſque appellarent:& ipſi primatum nomine fruerentur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus [a] eſſent) haberēt metropolitanos ſuos, qui prædictis iuſte obedirent primatibus,ſicut & in legibus ſæculi olim ordinatum erat:qui non primatum,ſed aut metropolitanorum,aut archiepiſcoporum nomine [b] fruerentur.

† al. maiorum comitum

¶ *Hoc caput integrum repetitur à Gregorio VII. lib. 6. reg. epiſt. 35. Rothomagenſi Turonenſi, ac Senonenſi archiepiſcopis ſcripta, ex qua & originali nonnulla ſunt reſtituta.*

Item Anicetus ad epiſcopos Galliæ.

¶ Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent. C. II.

Poly. l. 2. tit. 21. Iuo par. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25.

NVlli archiepiſcopi primates vocentur [c], niſi illi, qui primas [d] tenent ciuitates †; quarum epiſcopos Apoſtoli,& ſucceſſores Apoſtolorum,regulariter patriarchas, & primates eſſe conſtituerunt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur [e], cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum †, primatem conſtitui [f]. Reliqui vero, qui alias metropolitanas ſedes adepti ſunt,non primates, ſed metropolitani nominentur.

† al. ſedes
† al epiſcoporum

Item ex concilio Africano, c. 6.

Et Carthag. 3. c. 26.

¶ Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum,vel ſummus ſacerdos. C. III.

Poly. l. 2. tit. 26 Burch. l. 1. c. 3. Iuo par. 5. c. 57

PRimæ [g] ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum,vel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi; ſed tantum primæ ſedis epiſcopus.

3 *Vniuerſalis autem nec etiā Romanus Pōtifex appelletur. Vnde Pelagius II. epiſt. omnibus epiſcopis illicite à Ioanne Conſtantinop. conuocatis, &c.*

¶ Nec etiam Romanus Pontifex vniuerſalis eſt appellandus. C. IIII.

Poly. l. 2. tit. 20 Anſel. l. 6. c. 13] † al. ſummus orig.

† al. latam profano vocabulo] orig.

NVllus patriarcharum vniuerſalitatis † vocabulo vmquam vtatur;quia ſi vnus † patriarcha vniuerſalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à fidelis cuiuſquam mente, hoc ſibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacumqne parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem vmquam ſuis in epiſtolis vniuerſalem nominet;ne ſibi debitum ſubtrahat,cum alteri honorem offert indebitum.

a ¶ Comitibus.] id eſt, comitantibus vel ſequentibus eos. vel comitatibus. id eſt, epiſcopis. Comitatus enim dicitur 1 diſtrictus alicuius ciuitatis, vbi eſt epiſcopus. Vel hoc vult notare, ꝙ archiepiſcopus maiorem habet poteſtatem in prouincia & iuriſdictionem q̄ primas, nā metropolitanus eſt iudex ordinarius omnium epiſcoporū prouinciæ: primas tātum archiepiſcopi, vnde ſecundum hoc maior ē patriarchis. a ¶ Comitibus.] id eſt,propter comites & ꝓpter epiſcopos ſuffraganeos.

1 Adde qđ ſit comitatus, & in quo differt à ciuitate, diſtrictuvel territorio tex. in l. 1. C. quando impe. inter pu. & vidu.

Metropolitani iuriſdictio.

Primatis iuriſdictio.

b ¶ Nomine.] arg. ex nominibus ſemper res nominum, ideſt res ſignificatas per nomina debere attendi.

NVlli archiepiſcopi.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aniceto Papa, vtrum archiepiſcopi ſint appellandi primates vel patriarchæ. Et reſpondet quòd non, niſi multitudo populorum intantum excreſcat,vt d archiepo fiat patriarcha.

c ¶ Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de ꝓba. nec epiſtolis.

d ¶ Qui primas.] ſicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. 5.21. diſt. cleros. Quid de Veneto dic ergo ꝙ eſt primas reſpectu inferiorum. extra de priuile. c. antiqua.

e ¶ Ad fidem cōuertatur.] Nam & apes accreſcentes. 7. q. 1. in apibus. de conſe. diſt. 5. numquam. & iuuentus Romana excreſcens nouam ſibi ciuitatem ędificauit: argu. C. de ſac. ſan. eccle. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nā aliàs vix poſſet cōtingere, ꝙ in aliquo loco intantum excreſceret populus, vt primate indigeret, vt 34. diſt. fraternitatis.

Multitudine creſcente multa fiunt.

f ¶ Conſtitui.] arg. infra parochiam alicuius non debere cōſtitui eccleſiam, niſi multitudo fidelium excreuerit. Sed numquid illo inuito cuius eſt parochia, poterit hoc fieri & irrequiſito? Non, vt 16. q. 1. multis concilijs. & 16. q. 1. felix. &c. ſeq. Sed ſi requiſitus nollet conſentire: non minus tñ fieret per maiorem, ſcilicet per Papam, extra de eccle. ædi. c. 3. eius tñ conſenſu primo requiſito. Et not. ꝙ huiuſmodi requiſitio facienda eſt, cum ille locus eſſet, in quo excreuit multitudo fidelium, iam deputatus alicui epiſcopatui, aliàs non.

Multitudine excreſcēte an poſſit eccleſia in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſtitui.

g PRimæ.] ideſt, patriarchalis.

PVNIVERSALIS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis: in qua dicitur, quòd Papa non debet vocari vniuerſalis. Ioan. de Fant.

NVllus patriarcharum.] CASVS. Epiſcopi in ſuis epiſtolis appellabant patriarchas vniuerſales: quare prohibet Pelagius omnibus epiſcopis vt neminē de cetero appellent vniuerſalem: quia ſi vnus appellatur vniuerſalis, ceteris honor debitus ſubtrahitur.

Io.dia.l.3.c.vlt.

Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib. 7.epiſt. 30.indic. 1.

❡ De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.26. Anſ.l.6.c.131.

ECce in præfatione epiſtolæ, quam ad me ipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbę appellationis verbum, vniuerſalem me Papam dicentes imprimere curaſtis. Quod, peto, dulciſſima mihi ſanctitas veſtra vltra non faciat: quia vobis ſubtrahitur [a], quod alteri plus quàm ratio exigit, præbetur [b]. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus; nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt, honor vniuerſalis eccleſiæ: meus honor eſt, fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego vere honoratus ſum, cũ ſingulis quibuſque honor debitus non negatur [c]. Si enim vniuerſalẽ me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe [d], quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatẽ vulnerant.

❡ *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur* Et quidem in ſancta Chalcedonenſi ſynodo, atque poſt à ſubſequentibus patribus hoc deceſſoribus meis oblatum veſtra ſanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum vti hoc vmquam vocabulo voluit, vt dum in hoc mundo honorem ſacerdotum diligerent omniũ, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum. *Quam rem etiam plenius exponit, lib. 4. epiſt. 32. Refert autem B. Thomas in opuſculo contra errores Græcorum totam illam ſynodum ſancto Leoni ſic acclamaſſe*, Leo ſanctiſſimus Apoſtolicus, & œcumenicus, id eſt vniuerſalis Patriarcha per multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Conſtantinopolitano archiepiſcopo de hac eadem appellatione ſcribens ait:* Licet magno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſoribus ipſius hoc ſancta decreuit Chalcedonẽſis ſynodus. *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia eiuſdem ſynodi habentur, hæc eſt inſcriptio*, Sanctiſſimo, ac beatiſſimo vniuerſali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. *Et in codicibus multarum epiſtolarum ad Romanos Pontifices, quæ manuſcripta in Vaticana bibliotheca ſeruantur (quarum multa exempla ſunt penes priuatos) ad Hormiſdam Papam pluſquam trecenti Archimandritæ, ac monachi ſecundæ Syriæ ſic ſcribunt:* Sanctiſſimo, ac beatiſſimo orbis terræ Patriarchæ Hormiſdæ cõtinenti ſedẽ principis Apoſtolorum Petri, deprecatio, & ſupplicatio minimorum Archimandritarum, & ceterorum Monachorum ſecundæ Syriæ. *Et in media fere epiſtola:* Quoniam Chriſtus Deus noſter principem paſtorum, & doctorem, & medicum animarum conſtituit vos noſtrum ſanctum angelum; dignum eſt paſſiones, quæ nobis contigerunt, exponere, &c. *Auitus quoque Gallus epiſcopus ad eumdem Hormiſdam ſic ſcribit:* Dum religionis ſtatui, & plenis catholicæ fidei regulis perſpicitis conuenire, vt gregem per tota vobis vniuerſalis eccleſiæ membra commiſſum, peruigil cura me adhortationis informat. *Et Ioannes epiſcopus Nicopolitanus ad eumdem:* Decenter ad veſtras orationes concurro, vt iuxta conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis veſtræ cunctarum eccleſiarum curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, ſecundum antiquam ſpecialem diſpoſitionem veſtrã. *Et in breuiario Liberati, c. 22. epiſcopus Pateræ hæc Imperatori de Syluerio Papa ait*, multos eſſe in hoc mundo reges, & non eſſe vnum, ſicut ille Papa eſt ſuper eccleſiam mundi totius.

ECce.] CASVS. Eulogius Alexãdrinus patriarcha in ſua epiſtola Gregorium vniuerſalẽ appellauit: quod ipſe Gregorius ante prohibuerat: quare præcipit ſibi, vt hoc de cetero nõ faciat: quia non verbis, ſed moribus quærit proſperari: & ſi ipſe vniuerſalis appelletur, nullus honor ceteris remanebit. quod ei non placet: quia tunc ipſe honoratur cum alijs honor debitus non negatur.

a ❡ Subtrahitur.] Arg. q. Papa per ſuũ mandatum non vult derogari iuri alicuius ꝟ. 25. q. 2. quod vero dicitis. ꝟ. 9. q. 3. nunc vero. ꝟ. 11. q. 1. peruenit. ꝟ. 63. diſt. quanto. ꝟ. 85. diſt. archidiaconum Florentinum. in fi. 1 Argu. contra 8. q. 3. Artaldus. 9. q. 3. conqueſtus. in fi. ſic extra de offic. deleg. ſuper eo. vbi dicitur, non eſt intentionis noſtræ alicui derogare per reſcriptum noſtrũ. & ita arg. quod vni attribuitur, alij ſubtrahitur: arg. 45. diſt. diſciplina. ff. de iudi. cum prætor. in fi. & extra de 2 reſcript. olim. in fine. 85. diſt. archidiaconum. arg. nemini conſulendũ cum alterius iactura, vt infra 9. q. 3. ſi quis vero. not. 22. q. 2. primũ. 14. q. 5. denique.

b ❡ Præbetur.] Non enim debent plus eſſe ſubditi q̃ expedit. 2. q. 7. admonendi. nec prælati ita humiles vt cotemnantur. 86. diſt. qñ. ff. de offi. præſi. obſeruandum.

c ❡ Non negatur.] Sic C. de cad. tolen. l. 1. §. vlt. C. de nup. imperialis. in prin. nec enĩ publicè prodeſt. & c. 3. C. de ſen. præf. præ. l. 1.

d ❡ Negat ſe hoc eſſe] id eſt, eſſe de vniuerſitate, cum tamen Romana eccleſia nõ ſit vniueſalis, licet ſit de vniuerſitate. Ioan.

Papa per ſuum mandatum an iuri alteri9 derogari velit.

1 Adde ad hoc dubiũ text. in l. nec au9. C. de emen. lib. & in l. 3. §. ſi qs à principe. ff. ne quid in lo. pub.

2 Aliàs extra de præſcrip. cum olim.

Humilitas nimia prælatorũ contemnitur.

3 Singulis legum adminicula denegari. Archid.

Digitized by Google

EPiſcopos.] Hæc diſtinctio diuiditur in quinque partes, & loquitur de pallio, quod eſt Pontificalis officij plenitudo; & ideo poſuit in fine. In quarum prima parte dicitur, quod metropolitanus ſine pallio ordinare epiſcopos non debet. & hoc probat per ca. ſequen. Secunda ibi, [Priſca.] Tertia ibi, [Cauſarum.] Quarta ibi, [Palliũ.] Quinta ibi, [Priuilegia.] Io. de Fant.

CASVS. Supra tractatũ eſt de patriarchis & archiepiſcopis: ſed quia corũ dignitas eſt imperfecta ſine pallio: ideo ſupponit hic centeſimam diſtinctionem, in qua ſpecialiter de pallio tractatur, oſtendens primo, quod patriarchis, vel archiepis ſine pallio conſecrare non licet. Secundo, quod intra tres menſes à tempore cõſecrationis palliũ ſit petendum, vt infra cap. quoniam. Tertio oſtẽdit quibus palliũ ſit dandum, ſcilicet benemeritis, & inſtanter poſtulantibus, vt infra eod. c. priſca. Quarto quo tempore pallio ſit vtendum, ſcilicet tantum, in celebratione Miſſæ, vt infra ead. pallium. Quinto vero, quòd cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur, vel vetera confirmantur, vt infra ea. rationis.

a ¶ Epiſcopos.] Hic intitulatur 100. diſ. & quia fecerat mentionẽ de primatibus & archiepiſcopis, & corũ dignitas videtur eſſe imperfecta ſine pallio, vt extra de elect. ſignificaſti, ideo ſpecialiter tractat de pallio, oſtendens, quod niſi habeant pallium, non poſſunt epiſcopalia exercere officia. Ponit etiã intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres menſes: & quibus, quia benemeritis: & fortiter poſtulantibus [1], & quo tempore ſit eo vtendũ, vt in alio tempore vti eo nõ poſſit: quia tantũ in celebratione Miſſæ, niſi plus ex priuilegio alicui cõceſſum ſit, vt in alio tempore vti poſſit. & qualiter ſit dandũ: quia cum donatione noui priuilegij, vel renouatione veteris. infra eadem. optatum.

Palium quid referre, & quando peti debet.

1 Vt infra ea. c. priſca.

QVoniam quidem.] CASVS. Hoc c. in duas partes diuidit. In prima dicitur, quod ſi archiepiſcopus vltra tres menſes a tempore conſecrationis pallium petere diſtulerit, carere debet dignitate ſibi commiſſa, & alij metropolitani cum conſilio ſummi pontificis viduatæ eccleſiæ prouidebunt. In ſecũda parte, quæ loquitur de epiſcopo, dicitur, quod epiſcopus intra tres menſes à tempore electionis debet conſecrari. Sed ſi vltra menſes quinque diſtulerit, nec ibi, nec alibi in epiſcopum conſecrabitur, immo iudicio ſui metropolitani cedat, & abrenunciet vel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero conſecrandi.]

c ¶ Fidem.] id eſt, fidelitatem, vel etiam ſymbolum, vt infra ead.

Et Regino Germanus lib. 11. Chronicorum de Nicolao primo loquens, ſæpe illum vocat vniuerſalem Pontificem. Sed iſtius dictionis, vniuerſale, *duæ ſunt notiones, quod Innocentius iij. lib. 2. epiſt. 206. (quæ incipit,* Apoſtolicæ ſedis) *Patriarchæ Conſtantinop. ſcribens exponit his verbis:* Dicitur enim vniuerſalis eccleſia, quæ de vniuerſis conſtat eccleſiis, quæ græco ſermone catholica nominatur, & ſecundũ hanc acceptionẽ vocabuli eccleſia Romana nõ eſt. vniuerſalis eccleſia, ſed pars vniuerſalis eccleſiæ, prima videlicet, & præcipua, veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit: ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuerſalis eccleſia illa vna, quæ ſub ſe continet eccleſias vniuerſas. Et ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum eccleſia vniuerſalis nuncupatur: quoniam ipſa ſola ſingularis priuilegio dignitatis ceteris eſt prælata, ſicut & Deus vniuerſalis Dominus appellatur (non quaſi iam diuiſus in ſpecies aut ſpecialiſsimas, aut etiam ſubalternas) quoniam omnia ſub eius dominio continentur. Eſt enim vna generalis eccleſia, de qua veritas inquit ad Petrum: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] *Matth. 16.*

DISTINCTIO C.

EPiſcopos [a] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiſcopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi.*

Ait enim Pelagius Papa.

¶ Intra tres menſes fidem ſuam exponere, & pallium poſtulare à Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat. C. I.

QVoniam quidam metropolitanorum fidem [b] ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neque expetunt, neque percipiunt; ac per hoc epiſcoporum [c]

Poly. l. 2. tit. 19. Burc. l. 1. c. 25. Anſ. l. 6. c. 92. Iuo p. 5. c. 136. Pann. l. 3. c. 11.

infra ea. optatum.

c ¶ Epiſcoporum.] ſcilicet quare differunt per hoc conſecrationes epiſcoporum, cum eccleſia vacante comprouinciales epiſcopi aliquem cõſecrare in epiſcopum poſſint, vt 64. diſtinctione, quia. extra de elec. quia diligentia? Itẽ etſi ipſe non habeat palliũ, tamen alijs mandare poſſet conſecrationem, vt extra de electio. ſuffraganeis 2. Ad hoc poteſt dici, quod illud cap. loquitur quando electus eſt in mora petẽdi pallium. ſ. poſt tres menſes elapſos: vnde ipſe alijs non poteſt committere conſecrationem, nec etiam tunc ſuffraganei ſui poſſunt conſecrare aliquem, vt per hoc maior rubor incutiatur electo, cum viderit ſuum ſuffraganeum conſecrari ab extraneis; quia non multũ curaret, ſi à ſuis cõſecraretur. ſed vſque ad tres mẽſes antequam ſit in mora petẽdi pallium, ſatis videtur, quod cõprouinciales epi poſſunt epalia iura ſupplere: cum ſẽper vicini epi. ſuppleãt defectum alicuius vacantis eccleſiæ,

vt.7.q.1.pontifices.65.diſt.ſi forte.Sed ipſe electus licet ſit conſecratus,iura epiſcopalia non poteſt exercere ante receptum pallium:nec virgines conſecrare,nec ordinare clericos,nec ſynodum celebrare,vt ext.de elec.ꝙ ſicut.in ſi.ext.ea.ſignificaſti.Sed numqd electus in archiepi-

Electus in archiepm, & cõfirmatus electos in epiſcopos confirmat.

terminatio poſt ſecundam,&c.determinat illud verbũ, careat.& ſecundum hoc eſt hic arg.ꝙ mora poteſt purgari.Alij dicunt,ꝙ hæc admonitio debet fieri tantummodo à ſuffraganeis metropolitani,ad quos (vt dicũt) tranſlata eſt poteſtas, cum metropolitanus negligens exiſtat.Si ergo ſuffraganei poſt admonitionem neglexerint,cõſecrare vel eligere,vicani metropolitani ↄſecrabunt conſilio Papæ.Sed quare auferetur capitulo poteſtas eligẽdi?Reſpon.Quia neglexerit admonere ſuum electum ad petendũ palliũ: aliàs dico reuerti ad eos ius eligẽdi. Sed quare deſcendit ad metropolitanum, cum tantum ad Papam deuoluuntur epiſcopatus, vt extra de conceſ.præben.& eccle.non va. dilectus? Sed hic præciſe non deſcendit ad Metropolitanum. ſed ad Papam cũ eis: vel tũc deſcendit ad Papam cum aliquis eſt negligens in eligendo 1.Et eſt ſi.65.diſt. ſi forte. Io. Hodie ſolus Papa facit hoc per decre.illam dilectus. B.

Prælati negligẽtia aufert capitulo ius eligendi.

conſecratio viduatis [a] eccleſijs non ſine periculo protelatur; placuit, vt quiſquis metropolitanus vltra tres [b] menſes conſecrationis [c] ſuæ ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit,commiſſa ſibi careat dignitate, ſitque metropolitanis alijs licentia poſt ſecundam [d] & tertiam commonitionem viduatis eccleſijs cum conſilio [e] Romani pontificis,ordinando epiſcopos †, ſubuenire. ¶Si vero conſecrandi epiſcopi negligẽtia prouenerit, vt vltra [f] tres menſes eccleſia viduata cõſiſtat,communione priuetur, quouſque aut loco cedat [g], aut ſe conſecrandum offerre † nõ differat. Quòd ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam eccleſiam;neque ibi,neque alibi conſecrationis donum percipiat: immo metropolitani ſui iudicio cedat.

† al. epiſcopo. Innocẽ.iij. l.1. epiſt.117.

† al. præbere

¶Burchardus, Anſelmus, & auctor Pannormiæ citant ex decr. Damaſi: Ivo vero citat vt Gratianus, itemque Innocentius iij. lib.1.epiſt.117. Bituricenſi archiepiſcopo(quæ incipit, Ne ſi vniuerſi.) *refert paragraphum,* Si vero conſecrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ,lib.7.epiſt.5.

¶Honor pallij non detur,niſi meritis exigentibus, & fortiter poſtulanti. C. II.

Anſ.lib.6.c.93. Poly. l.2.tit.24.

2 PRiſca conſuetudo obtinuit;vt honor pallij,niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter [h] poſtulãti dari non debeat.

Io.Diac.l.3.c.5.

[Idem Ioanni Corinthiorum epiſcopo, lib.4. epiſt.55. ſeu c.99.]

Anſel. l.6.c.90. Poly.l.2.tit.1.

¶De eodem. PALEA C. III.

NOuit ſanctitas † tua;quia prius palliũ, niſi dato commodo,non dabatur.Quod quoniã incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorũ principis,tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

† al. fraternitas veſtra]or.

1.q.1. c.de ordinationibus.

1 Hoc eſt falſum: vt ext.de elec.ne pro defectu. vbi dr, ꝙ ad proximum ſuperiorem deuolui? in hoc caſu 2 qd dic, vt extra lib.6.eo.tit.quãquam.

e ¶ Cum conſilio.]dicunt quidam hoc generale eſſe,ꝙ vbicumque per negligentiã vnius transfertur poteſtas ad alium,ille nõ procedet,niſi prius requirat auctoritatem ſuperioris:ſed hoc nego,& eſt hic ſpeciale: aliàs ſecus.9.q.3.cum ſimus.ar.ff. de condi.inſtitu.quæ ſub conditione.§.vlti.

f ¶ Vltra tres menſes.]ſed quare non dãtur niſi tres menſes archiepiſcopo, vt 3.eo.ca.quia maius periculũ eſt in mora metropolitani.42.diſt.quieſcamus.

chiepiſcopũ, & confirmatus poteſt confirmare eos, qui ſunt electi in epiſcopos?Dico,ꝙ ſic. ext. de elec.noſti. & c.tranſmiſſam.de tranſla.cum ex illo.immo & capitulũ poteſt confirmare,quia ſupplet vicem prælati.arg.extra de hære.ad abolendam.& ar.de conceſ. præben. nulla. Sed dico,ꝙ nec capitulum ſupplet in hoc defectum prælati,vt extra ne ſe.va.illa.licet ne arg.ꝙ ſolus Papa poſſit.24.diſt.presbyteri.ext. de cõceſ.præb.ꝗa diuerſitatem.

a ¶ Viduatis.] olim:nam poſt confirmationem electi iam eſt matrimonium inter eũ & eccleſiam.de tranſla. prælato.inter corporalia.Vel dic, ꝙ vidua eſt quo ad epiſcopalia.

Archiepiſcopum negligentem circa pallij petitione n quis monere debet.

b ¶ Tres menſes.]accuſatus de hoc corã Papa:aliàs nõ.

c ¶ Conſecrationis.]ideſt,confirmationis, ſi ante erat epiſcopus.

d ¶ Poſt ſecundam.]dicunt quidam faciendã ipſi metropolitano intra alios duos menſes antequam deponatur:ſicut poſt ſequitur de epiſcopis.quod enim dicitur de epiſcopis,ꝗ.hoc exaudi de metropoli. vnde hæc de-

g ¶ Cedat.]ergo metropolitanus poteſt deponere electum. contra.7.q.1.mutationes,& 3.q.6. quamuis. extra de tranſla.inter. Sed hoc ſpeciale eſt, vt confirmatũ poſſit metropolitanus deponere,& hoc in odium negligentiæ.Alius eſt caſus 92.diſt.ſi quis epiſcopus per ſmanus.Tertius 23.diſt.illud.Sed certe hic non deponitur niſi ab obtinendo, non ab ordine quem habet,vt extra de accuſa.c.ſuper his.

Confirmatus qñque deponitur.

PRiſca.]CASVS. Docet hic Gregor. Brunichildam Reginam,ꝙ pallium non datur niſi benemerito,& fortiter poſtulanti.

h ¶ Et fortiter.]ſed ſi fortiter poſtulet, non ne poteſt notari ambitio?Non: quia cum quis ſuo iure vtitur, prodeſt inſtantia.de pœni.diſt.1. importuna.72. diſt. c. 2.& 2.q.6.poſt appellationem.

Petẽdi inſtantia prodeſt.

NOuit.] CASVS: Palea eſt,in qua præcipitur, vt ꝓ recipiendo pallio nihil detur,ſicut olim conſuetudo erat, cum hoc habeat ſpeciem ſimoniæ.

CAVSA

CAVSARVM. Hæc eſt 3. pars huius diſt. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obedientiam iurare debet, & ꝙ canones ſeruet: quod niſi fecerit, pallium non habebit: & hoc probat tribus cap. Io. de Fan.

CASVS In hoc. §. exponit Gratianus quæ ſunt merita cauſarum, ſcilicet, vt is qui poſtulat palliū mereatur recipere, & fidem ſuam iuramento adſtringat, vt apoſtolicis decretis & ſtatutis ſynodalibus obediat. Poſtea oſtendit, ꝙ pallio non eſt vtendū niſi certis diebus, & inter Miſſarum ſolennia. & ad hoc probandum inducit ſequentia capitula.

OPtatū.] CASVS. Vulibertus Agrippinenſis epiſcopus ꝑ ſuum nuncium à Ioāne pallium poſtulauit. ſed ei ꝓpter quattuor cauſas non conceſſit, ſ. quia fidem catholicam ad plenum in epiſtola ſua nō expoſuit: & qa nec vniuerſalium conciliorū nec decretalium Pontificum Romanorū vllā fecerat mentionem: & præterea in illa epiſtola nō ſubſcripſerat: item nec aliquem nuntium miſerat, qui ꝓ eo iuraret.

a ¶ Minus.] arg. totū contractum vel reſcriptum, vel inſtrumentum nil valere, & eſſe irritandum, ſi aliqua neceſſaria deſint in eo. arg. 38. diſt. quæ ipſis. 3. q. 9. puta. & idē facit plus quod minus. vt 9. diſtin. ſi ad ſcripturas ſacras 1. ar. cōtra: quia ſuperflua non vitiant, vt de con ſec. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. ff. de regulis iuris. non ſolent.

b ¶ Mentionem.] de eis conſeruādis. Quid autem iurare debeat qui palliū petit, habes extra de iureiur. ego. & de elect. ſignificaſti. & notatur 23. diſt. quamquam.

c ¶ Subſcriptione.] arg. donationem epiſcopi nihil valere, niſi eius ſubſcriptione firmetur, ſicut cum cōcedit aliquem locum, vel iuriſdictionem alicuius loci alicui loco vel hoſpitali: arg. diſt. 96. bene. arg. 12. q. 2. ſine exceptione. & c. cum redemptor.

d ¶ Aliquem.] arg. quem per alium iurare. 3. diſt. 63. tibi domino. ℑ. 17. q. 4. metuentes.

e ¶ Iureiurando.] extra de iura. calum. inhærentes.

1 Adde tex. in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de eden. no. in authen. vt præpo. no. ſpe. in prſ. & §. ſi qua. coll. 5.

Epī donatio ſine ſubſcriptione non valet.

rumdam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

¶ *Hæc palea habetur in pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

3 *Cauſarum vero merita accipienda ſunt, vt & is, qui poſtulat, mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſſionē prius iuramento confirmet, & apoſtolicis decretis, atque ſynodalibus ſtatutis ſe obediturum nihilominus caueat. Pallio autem non niſi certis diebus, & intra eccleſiam ad Miſſarū ſolennia cuiquam Metropolitano vti licebit.*

Vnde Ioannes epiſcopus Vuliberto a Agrippinenſi epiſcopo.

a ¶ Vuliberto.] *Reſtitutum eſt hoc nomen ex Anſelmo. Nam antea erat,* Giliberto. *Nam Regino in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ eccleſiæ præfuit, meminit Vulberti epiſcopi Agrippinenſis: & inter epiſtolas Ioannis Papæ octaui, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur, eſt epiſtola alterius argumēti ad eūdem, & Deuſdedit refert integram eiuſdem Ioannis epiſtolam ad eumdem Vulibertum.*

¶ Niſi poſt conſuetam fidei profeſsionem pallium dari non debet. C. IIII.

OPtatum tibi pallium nunc cōferre nequiuimus: quia fidei tuæ paginā minus [a] quàm oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam ſanctarum vniuerſalium ſynodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorū conſtitutorum ſecūdum morem feceris mentionem [b]: ſed nec illam propria ſubſcriptione [c] munieris, nec aliquem [d], qui hanc iureiurando [e] firmaret, miſeris. Anſ. l. 6. c. 91.

Item Gregorius Aregio epiſcopo Francorum, libro 7. epiſt. 111.

¶ Qui pallium deſiderat accipere, prius à ſe remouere illicita promittat. C. V.

IN ea ſynodo, quam contra ſimoniacam hæreſim per fratrem, & coepiſcopum noſtrum Syagrium decreuimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe, atq. eidem fratri ita pallium, quod tranſmiſimus [f], tribui, ſi prius ſe promiſerit illicita, quæ prohibuimus, per defini- Anſel. l. 6. c. 90.

IN ea ſynodo quam.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiſcopo, vt deberet contra ſimoniacam hæreſim ſynodum congregare: huic ſynodo vult Aregium epiſcopum Francorum intereſſe. præcipit ergo Grego. epiſcopo, vt illuc vadat, & pallium quod tranſmiſit Syagrio epiſcopo concedat, ſi prius promiſerit illicita, quæ prohibita ſunt in ſynodo ab eccleſia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatem & ordinem de illa ſynodo ſcriptis planis & apertis debeat ſignificare. Capitulum quod poſtea ſequitur, planum eſt: in quo dicitur quando archiepiſcopus, & vbi pallio vti debet.

f ¶ Quod tranſmiſimus.] argu. pactiones in donatione ſpiritualium poſſe interuenire, & conditiones: arg. contra 1. q. 2. quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, ſed hæc eſt licita: cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionem nulla debet eſſe, ſed poſt electionem ante conſecrationem poteſt eſſe, ſaltem licita, vt de rebus & conſuetudine eccleſiæ, & fidei articulis, & huiuſmodi obſeruādis. & hoc à maiori non à minori exigi poteſt: arg. 28. diſt. de Syracuſanæ, vt no. 8. q. 3. in ſumma. Vel dic ꝙ hæc dictio, ſi, non notat hic conditionem, ſed quamdam modificationem: arg. ff. de iu tel. muto. 2. ſecundo ſic ponit. extra de ele. ſignificaſti 2. immo nec dicitur conditio, cum ſub intelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones. Arg. ℑ. quia conditio eſt. Nam ſi dico: date illi ſi iurauerit: hoc eſt dicere, non date illi niſi iurauerit. ff. de condi. & demon. quibus diebus. §. 1.

Actiones interuenire poſſunt in ſpiritualium donatione.

Si, nō ſemper conditionem notat.

2 Immo ibi exponit ꝓ quia, vt no. ext. de ſpōſa. du. c. 1. in glo. ſi de fornicat. Archid.

bus.§.1. Io. Ego credo ꝗ honeſta & licita conditio appo ni poteſt in collatione ſpiritualium, vt extra de elec. ſignificaſti, & extra de ſer. non or. eo libentius. B.

a ¶ Diſcurrentibus.] id eſt, cito directis.

P ¶ Allium tibi.] ¶ Intra tuam eccleſiam.] id eſt, eccleſiam

tionem ſynodicam à ſancta eccleſia remouere. De qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus [a] nuntiare; vt ipſe, cuius nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 4. epiſt. 51. ſeu c. 95.

¶ Non niſi ad Miſſarum ſolennia archiepiſcopo vti pallio licet. C. VI.

Anſ. l. 6. c. 98. 4 PAllium tibi trãſmiſimus, quo fraternitas tua intra eccleſiam ad ſola Miſſarum [b] ſolennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 54. ſeu c. 93. indict. 11.*]

¶ [De eodem.] PALEA. C. VII.

Anſ. l. 6. c. 87. NOn multum temporis interuallum eſt, quòd quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nuntiata, de quibus vobis, veniente illuc Caſtorio notario ſanctæ, cui Deo auctore præſidemus, eccleſiæ, ſubtiliter nos indicaſſe meminimus. Peruenerat namque ad nos quædam in eccleſia veſtra contra conſuetudinis, atque humilitatis [a] tramitem geri; quæ ſola, vt bene noſtis, eſt officii ſacerdotalis erectio. Quæ, ſi ſapientia veſtra manſuete, vel cum epiſcopali ſuſcepiſſet ſtudio, non de illis accendi debuerat; ſed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

a ¶ Humilitatis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſa epiſtola. Antea enim legebatur*, contra vtilitatem eccleſiæ, & conſuetudinis tramitem geri: quæ ſola, vt bene noſtis, eſt officij ſacerdotalis ereptio.

Item Ioanni epiſcopo Rauennati, in eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. VIII.

Anſ. l. 6. c. 95. Poly. l. 2. tit. 20. COntra morem quippe eccleſiaſticum eſt, ſi non patientiſsime [c] toleratur, (quod à vobis abſit) etiam iniuſta correctio †. *& infra.* ¶ Illud frater chariſsime tibi non putamus ignotum, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus ſit auditum, extra Miſſarum tempus, vſum ſibi pallij vindicaſſe. Et quòd bene hanc cõſuetudinem generalis eccleſiæ noueritis, veſtris nobis maniſeſtiſsime ſignificaſtis epiſtolis: quibus præceptũ beatæ memoriæ deceſſoris noſtri Ioannis Papæ nobis in ſubditis tranſmiſiſtis annexum, continens omnes cõſuetudines [d] ex

† *al. correptio*

ſiam quamcumque tuæ diœceſis extra de vſu pal. c. 1. non autem poteſt vti pallio alterius, vt extra eo. cap. ad hæc. nec in alterius diœceſi. eo. tit. cap. ad honorem.

b ¶ Miſſarum.] Et in ſynodo etiam vti poteſt: ſed non põt ſynodũ congregare ad ſuſceptionem pallij, vt extra de elect. ſignificaſti. tamen c. proxi. dicere videtur, ꝗ tantum in eccleſia debeat vti pallio: nec in proceſſione vtetur eo, vt ext. eo. cap. 1.

Archiepiſcopus ante pallij ſuſceptioné nõ cõuocat ſynodum.

COntra.] CASVS. Ioannes archiepſ Rauen. extra Miſſarum ſolennia pallio vtebatur: ſuper quo cum à Gregorio reprehenderetur, defendebat ſe priuilegijs Apoſtolicorũ in quibus omnes cõſuetudines ſuæ eccleſiæ erant confirmatæ: quare Papa ſcribit ei dicens: Aut defendis te conſuetudine generali, aut priuilegio. Generali conſuetudine ſe tueri non põt: quia alij archiepiſcopi hoc non faciũt. Si vero priuilegio ſe tuetur, neceſſe eſt, vt illud oſtendat: qđ ſi oſtendere non poteſt, à tali præſumptione de cetero ceſſet: ne eius exemplo alij archiepĩ talia ſibi velint vſurpare.

c ¶ Patientiſſime.] Arg. ꝗ licet videatur iniuſtum quod præcipit prælatus, patiẽter tamen ferendum eſt. s. diſt. 11 ante triẽnium. & diſtin. 19. in memoriam. 23. q. 1. quid culpatur.

Prælati præcepta etiã iniuſtũ eſt faciendũ.

e ¶ Conſuetudine.] Sed numquid valet priuilegium ita generale? Sic, vt 19. diſt. ſi Romanorum. Et eſt ſi. 9. q. 2. epiſcopi. 23. diſtin. præterea. ff. de leg. 1. l. ſi quando. tamen cum hoc priuilegiũ obſcure loquatur: & faciat mentionem alterius priuilegij vel cõſuetudinis, neceſſe eſt vt illud exhibeatur, vt 76. diſt. ieiunium. in princip. & extra de ver. ſignif. abbate. vt no. s. diſ. 9. vt veteri. Ad hoc dicunt quidam, ꝗ ſi in hoc priuilegio inſeritur totus tenor primi, nõ eſt neceſſe primum exhiberi. extra de iur. cal. inhærentes. C. de do. ſi donatio. ff. de do. ex hac ſcriptura. ff. de admi. tuto. chirographis. Sed certe illud non ſufficit. nam adhuc poteſt eſſe falſitas in bulla vel filo, vt extra de priui. cũ olim, in fin. Alij dicunt, ꝗ ſi auctoritate iudicis eſt reſcriptum publicatum, non eſt neceſſe exhiberi: ſecus ſi p tabellionem: quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet poſtea perdatur, vt C. de teſta. publicari. & iudex diligentius ſingula conſiderat quam tabellio. Sed iſtis ob. extra de ſenten. & re iu. cum inter 1. in fin. Ad hoc dico, quòd ſufficit ſi coram iudice eſt publicatum: ita vt non teneatur exhibere prius inſtrumẽtum niſi aduerſarius dicat ſe velle pbare falſum: tunc eñ debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides impoſita: niſi iuret illud ſe perdidiſſe, vt C. de fide inſtr. l. vlt. Io. Hoc hodie determinatur extra de fid. inſtru. c. vlt. B.

Priuilegiũ exẽplatum exhibere vetum ſufficiat.

1 In fine ver. veritate. vbi dicitur, ꝗ omnia geſta pſumuntur per oĩa rite celebrata. ſi geſta a tabellione ſcribũtur. Archid.

a ¶ Pri-

priuilegio [a] prædeceſſorum noſtrorum conceſſas, vobis, eccleſiæque veſtræ debere ſeruari. Confitemini igitur aliam eſſe generalis eccleſiæ conſuetudinem; poſtquam ea, quæ vos geritis, vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiã à tua eſt fraternitate ſeruandus; aut ſi tuæ eccleſiæ aliquid ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumue à prioribus Romanæ vrbis pontificibus; quòd hæc Rauennati eccleſiæ ſunt cõceſſa, à vobis oportet oſtendi [c]. Quòd ſi hoc non oſtenditur [d], reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vſurpaſſe te comprobes [e], quod feciſti. *& infra.* ¶ Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori; dum nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius [f] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuſlibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis vſum ex non ſcripto [g] ſequi, aut ex ſcriptis † priuilegijs ſe tueri [h]. Quòd ſi poſtremo nihil horũ eſt, alijs metropolitanis huius te præbere nolumus præſumptionis exemplum.

† *al. ſcripto priuilegio*

§ *Priuilegia quoque cum vſu pallij ſemper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 112.

¶ Cum vſu pallij aliqua priuilegia debent concedi. C. IX.

Poly. l. 2. tit. 21. Anſel. l. 6. c. 86.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cũ vſu pallij aliqua ſimul, ſicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura [i] quoque ſolicitudinis debet accreſcere, vt cultui veſtium, actio-

a ¶ Priuilegio.] vide qualiter argumentatur ex quo p priuilegium hoc vendicatur: non ergo de iure communi hoc poteſt vendicari: quaſi ſimul nõ poſſit quis inniti priuilegio, & iuri communi, vt 16. q. 1. hinc eſt. & ff. ad munic. l. 1. ff. de leg. 1. ſi quando. Sed certe quãdoque vtitur quis & priuilegio & iure communi, vt extra de conſue. cum dilectus. nec renunciat quis priuilegio militari, licet vtatur iure communi. vt ff. de mili. teſta. l. 3. ſic ff. de priuile. cre. l. antepe. 23. diſt. quamquam. in princi. Sic iuri communi, & etiam conſuetudini poteſt quis inniti, vt extra de cẽſi. c. ſopitę. & 95. diſt. olim. Io. Sed certe quidquid dicat Io. non dicitur priuilegium de eo quod competit de iure cõmuni, cum priuilegiũ ſit lex priuata. 3. diſt. § . priuilegia. nec illa decre. de conſue. cum dilectus contradicit: immo concordat: cũ confirmatio ad priuilegium, & electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de elect. cum inter. ad ſi. B.

Priuilegio & iuri cõi licet quẽque inniti.

b ¶ Omnium.] Vide qualiter argumentatur, ex quo aliæ eccleſiæ vtuntur tali conſuetudine: ergo & iſta debet vti eadem. arg. ſi. extra de cẽſi. ex parte. Sed huic argumento poſſet reſponderi, quòd conſuetudo aliarũ eccleſiarum non derogat cõſuetudini iſti, vt 12. diſt. illud. & extra de capel. mo. dilectus. circa ſi.

Conſuetudo eccleſiarum poteſt eſſe vniformis.

c ¶ Oſtendi.] Hoc eſt contra tres regulas. Vnam, quòd tenetur poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſſionis. hoc eſt cõtra id, 2. q. 5. §. 1. Aliam, quòd ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio: quod eſt contra id ff. de probatio. ab ea. Tertiam, quòd actore non probante reus non abſoluitur. 9. q. vlti. actor 1. ſed hoc eſt ideo quia præſumptio contra ipſum facit.

Tres regulæ notabiles.

1 Concor. tex. ſ l. qui accuſare. C. de eden.

d ¶ Non oſtenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & oſtendere: extra de priuile. porro. & ca. ſeq. & cap. paſtoralis nullus tamen tenetur edere, niſi illum articulum, qui facit ad rẽ. extra de fide inſtrum. contingit. licet alias nemo poſſet iudicare de priuilegijs ſedis Apoſtolicæ, extra de iudi. cum veniſſent. tamen qui defendit per tale priuilegium, oportet vt illud exhibeat, vt extra de fi. inſtru. accepimus. Sic ergo canonicus, qui poſſidet duas præbendas, cum de iure non poſſit eas poſſidere: ſi contra eum agatur, ipſe tenetur probare qualiter habet. ſecus ſi conueniatur ſuper prima tantum. Dicunt tamen quidam, quòd canonico indiſtincte incumbit onus probandi, ſcilicet inſtitutionẽ ſuã. extra de app. perſonas. argu. extra de procura. ex inſinuatione. arg. 2. q. 1. legum.

Canonicus de cõi iure non poteſt duas pbendas poſſidere.

e ¶ Te comprobes.] nonne præſcriptione poſſet iſte ſe tueri? Non: quia nullum ius proditum eſt, quo talia à talibus taliter poſſideantur. & quod de iure communi non poſſidetur nec præſcriptione acquiritur, vt hic, & 95. diſtinct. illud. & cap. peruenit.

f ¶ Splendidius.] ſic nihil eſt ſplendidius in principe quam recta fides. C. de ſumm. trin. inter claras.

Fides recta in principe ſplendet.

g ¶ Ex non ſcripto.] infra 25. q. 2. inſtitutionis. 8. diſt. 1. conſuetudo.

h ¶ Tueri.] ſupra diſtin. 11. catholica. arg. contra. Sol. onus poteſt quis inducere ſibi ex conſuetudine, non honorem. 8. q. 1. in ſcripturis.

PRIVILEGIA. Hæc eſt quinta pars huius diſt. in qua oſtendit Gratianus quòd priuilegia cum pallio sũt concedenda.

RAtionis.] CASVS. Syagrius epiſcopus à Gregorio pallium poſtulauit. Gregorius vero palliũ ſibi largitus eſt & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet creſcere ſolicitudo: ideo præcipit ſibi vt ſolicitus ſit circa curam ſubiectorum. Duo ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

i ¶ Cura.] arg. ad quem pertinet honor, & onus, vt diſt. 56. Dominus noſter. diſtin. 86. fratrem. diſtin. 13. nerui. 40. diſtin. ante omnia. diſtinct. 35. eccleſiæ. nam dicit lex, quòd vtilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudicijs. l. ſi longius. in fine. ff. de donationib. filius. §. primo.

Dignitas augmentat vtilitatem.

Subie

a ¶ Subiectorum.] ſ.87.diſt.§.1.& c.diuinæ.

b PAllium.] ¶ Vices.] Per priuilegium ferebat eum legatum ſuũ, ſicut ſuus prædeceſſor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, vt 2.q.6.decreto.

confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd ſicut. vt dixi 51.diſt.cap. vlt.

d ¶ Atque priuilegia.] Iſta priuilegia fuerunt perſonalia, & tranſierunt cum perſona. ff. de regulis iur. priuilegia. & extra de inſtit. cum venifſent. Sed licet tranſeãt cum perſona, tamen debent concedi ſucceſſori cum petierit: & fit iniuria ei niſi concedatur ſibi: beneficium tamen eſt ſi ei cõceditur. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. pen. nam ſi impetraui vt ducam aquam de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædiũ, priuilegium non tranſit ad te 1: ſed tamen impetrabile eſt à te: & iniuria fit tibi ſi non concedatur. Sed tamẽ multa poteſt iudex & deberet facere, ad quę compelli non poteſt. ff. de iudic. non quidquid. C. quomodo & quando iudex. l. 1.

Priuilegia quędã licet perſonalia tranſeũt ad ſucceſſores.

1 Concor. tex. in §. ſed quod principi. verſic. plane. cum glo. in ver. perſonales. inſti. de iu. natu.

¶ Adde actioné hic capi pactu. ſi. in l. 1. ff. de offi. præfe. vrb. Ale. & in l. tranſactiones. C. de tráſa. & in auth. hoc ius. C. de ſac. ſan. eccl.

nis † quoque ornamenta conueniant; oportet, vt enixius in cunctis ſe ſtudijs veſtra fraternitas exerceat, & circa ᵃ ſubiectorum ᵃ actus ſit cura vigilans, vt veſtrũ illis exemplum inſtructio, & vita magiſtra ſit.

ᵃ ¶ Et circa.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali.*

Idem Ioanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ Illyricæ, lib. 4. epiſt. 15. ſeu cap. 59.

¶ Vſus pallij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. C. X.

Anſel. l. 6. c. 99. PAllium vobis ex more tranſmiſimus, & vices [b] vos Apoſtolicæ ſedis agere iterata innouatione decernimus.

Idem epiſcopis Epiri, lib. 5. epiſt. 7. ſeu c. 107. indict. 14.

¶ De eodem C. XI.

Anſ. l. 6. c. 100. SCriptorum veſtrorum inſinuatio, fratres chariſſimi, patefecit Andream fratrem noſtrum Nicomedianæ ciuitatis epiſcopum, Deo propitio, ſolenniter ordinatum [c]. *& infra.* ¶ Suprafcripto igitur Andreæ fratri, & coepiſcopo noſtro pallium nos direxiſſe agnoſcite, atque priuilegia [d] atque cuncta conceſsiſſe, quæ prædeceſſores noſtri eius prædeceſſoribus contulere.

DISTINCTIO CI.

IN vna autem prouincia.] C A S V S. Quia ſupra facta eſt mẽtio de metropolitanis: ideo ſupponit hic diſt. 101. in qua oſtendit, quòd in vna prouincia duo metropolitani eſſe non debẽt: quod verum eſt, niſi multitudo populi excreſcat, vt 16. q. 1. præcipimus. & 99. diſt. nulli. & hoc non poteſt fieri niſi de ſpeciali licentia Papę, vt 7. q. 1. mutationes.

IN vna autem prouincia duo metropolitani eſſe non debent: ſicut in Chalcedonenſi concilio, cap. 12. ſtatutum eſt.

¶ Duo metropolitani in vna & eadem prouincia eſſe non debent. C. I.

PEruenit.] C A S V S. Relatum eſt in concilio Chalcedonẽſi quòd quidam epiſcopi ſine auctoritate Papæ per imperialem conſtitutionem vnam prouinciam diuidebant in duas: & ita duo metropolitani in vna & eadem prouincia inueniebantur: quare concilium ſtatuit, vt epiſcopi, qui talia de cetero facere tentauerint, deponantur.

Poly. l. 2. dt. 24. Iuo p. 5. c. 146. Burc. l. 1. c. 35. PEruenit [e] ad nos, quòd quidam præter eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiam, per ᵃ pragmaticum ſacrum [f] vnam [g] prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani epiſcopi in vna [h] eademque prouincia eſſe. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale attentari à quolibet epiſcopo;

creto. Vel prius erat legatus, ſed eſſe deſijt factus archiepiſcopus: argu. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. 1.

c SCriptorum veſtrorum.] ¶ Ordinatum.] à ſuis epiſcopis: nã hoc eſt regulare, vt à ſuis ſuffraganeis conſecretur archiepiſcopus. 63. diſt. quanto. & poteſt perpendi ex hoc c. & 5. cod. quoniam. & 44. diſt. quia. quòd metropolitanus etiam ſine licentia ſummi pontificis poteſt conſecrari: & ad Papam non ſpectat (vt videtur) niſi datio pallij. Alij dicunt iſtud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem: vel cum hoc habet ex conſuetudine. hodie tamen vult Papa, quòd petatur ab eo

Archiepiſcopus à ſuis ſuffraganeis conſecratur.

e ¶ Peruenit.] ſupra, diſt. 10. c. 1.

f ¶ Per pragmaticum ſacrum.] id eſt, principis reſcriptum: pragma enim cauſa dr. vnde pragmatica ſanctio dr cauſa in conſiſtorio principis uentilata coram proceribus ſacri palatij: & conſtitutio principis facta ex cognitione cauſæ dicitur pragmatica ſanctio. Io.

Pragmatica ſanctio.

g ¶ Vnam.] nam ex quo princeps diuidit, duæ ſunt prouinciæ. ff. de offi. aſſeſ. ſi eadem.

h ¶ In vna.] quod fieri non debet niſi excreſcat multitudo populi, vt ſupra 99. diſt. nulli. Io.

a ¶ Tale

eos vero qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de proprio gradu,

[a] ¶ Pragmaticum ſacrum.] *Verſiones priſca, & Dionyſiana habent*, per pragmaticam formam: *græce autem eſt, διὰ πραγματικῶν, quod in eodem capite paulo poſt dicitur, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, ideſt*, per litteras Imperiales.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad ſimoniacorum ordinationes tranſeamus. Et ut facile liqueat, quid ſuper hac hæreſi, ſanctorum patrum decreuit auctoritas, cauſa deducatur in medium: cuius negotium & de ſcienter à ſimoniacis ordinatis, & de ignoranter à ſimoniacis conſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias fiunt, contineat.

a ¶ Tale.] Argu. quòd licet princeps legitimet aliquem 1, non tamen erit legitimus quo ad eccleſiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forum, non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. diſt. cap. 1. & 15. q. 3. cum autem.

1 Sequitur doc. in cap. per venerabilem per illum tex. ext. qui filii ſint leg. 1. & Cyn. in authen. ex cõplexu. C. de ince. nu. & Bat. in l. q in prouincia. de ritu nuptia.

CAVSA

SECVNDA pars Decreti, quæ prolixa & iuridica ſerie cauſas complectitur triginta ſex: intermiſſo, De pœnitẽtia tractatu, ſeptem Diſtinctiones continente.

CAVSA PRIMA.

Q Vidam [a] habens filium, obtulit eũ ditiſſimo cœnobio: exactus ab Abbate, & à fratribus decẽ libras ſoluit, vt filius ſuſciperetur; ipſo tamẽ (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & ſacerdotij gradum peruenit. Exinde ſuffragantibus meritis in epiſcopum eligitur, interueniente obſequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex conſiliarijs archiepiſcopi; conſecratur iſte in Antiſtitem, neſciens paterni obſequij, & oblata pecunia. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinauit; quibuſdam vero gratis benedictionem ſacerdotalem dedit: tamdem apud metropolitanum ſuum accuſatus, & conuictus ſententiam in ſe damnationis accepit.

1.q. *Hic primum quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia.*

2.q. *Secundo, an pro ingreſſu eccleſiæ ſit exigenda pecunia; vel ſi exacta fuerit, an ſit perſoluenda.*

3.q. *Tertio, an ingreſſum, vel prabendas eccleſiæ emere ſit ſimoniacum.*

4.q. *Quarto, an iſte ſit reus criminis, quod eo ignorante pater admiſit.*

5.q. *Quinto, an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.*

6.q. *Sexto, an illi qui ab eo iam ſimoniaco ignoranter ordinati ſunt, abyciendi ſint, an non.*

7.q. *Septimo, ſi renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in epiſcopali dignitate, vel non.*

QVAESTIO PRIMA.

Q Vòd autem

Q Vidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officijs clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam ſunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum proſecutione maiora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina reſpectu ſimoniæ nihil reputãtur, vt ĩ.ea.q.7.pater: ideo de ea præmittit quærens, an ſit peccatum ſpiritualia emere, de quo thema ꝓponit, ſeptẽ eliciens quæſtiones. a ¶ Quidã.] Quia hic tractatur de ſimonia, videamus quid ſit ſimonia, & vnde dicatᷣ, quibus modis ꝯhitur, quis ad accuſandum vel teſtificandum in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur, quæ diſpenſatio circa tales admittatur. Simonia.n.eſt ſtudioſa 1 cupiditas, vel voluntas emendi vel vendendi, aliquid ſpirituale vt ĩ.ea.qui ſtudet 2 nec oportet addi, vel annexum ſpirituali, propter illud c.ĩ.q.3.ſi quis obiecerit, videtur tamen quòd hoc addi debet.arg.extra de iur.pat.de iure.licet quidam dicant iuſpatronatus ſpirituale eſſe, & male. De fructibus vero non eſt quæſtio, quia etiam dati porcis & vendi poſſunt, vt extra ne prælat.vi.ſu. cap. fi.& de emp.& vend.c.conſtitutus. Dicitur autem ſimonia à Simone Mago, qui primo in nouo teſtamento huius ſceleris auctor extitit. Sicut enim Giezi in veteri teſtamento vẽdere ſanitatẽ Naamã Syro regi, ſic & iſte voluit emere donũ Dei, vnde Giezitæus eſt dicẽdus qui vendit gratiam: Simoniacus qui emit. vnde ſimoniaci ſunt appellandi emptores. Contrahitur autem trib⁹ modis, à manu, ab obſequio, & à lingua, vt ĩ.ea. ſunt nõnulli. Et contrahitur qñque ex parte dãtis, qñq; ex parte accipiẽtis, qñq; ex vtraq;, qñque ex neutra. extra de ſim.& ſi quæſtiones.& not.ĩ.ca.q.5. c. 1. Admittitur autem quilibet contra ſimoniacum, ſicut in crimine læſę maieſtatis. 15.q 3.ſane. ſi tamen clericus accuſatur, cũ diſtinctione admittitur laicus, ſcilicet ſi eſt bonæ famę, ꝯ cũ nõ tñ ſm diſtĩctionẽ. extra de ſi. per tuas. 2.q.1.in primis. in fi. Imponitur autem eis pœna quadruplex, qñque excõmunicatio, quandoq; in monaſterium detruſio, vt ĩ.e. reperiuntur. qñq; ſpoliatio omnium bonorum, vt 23.q.5. de Liguribus. qñque depoſitio, vt hic, & in multis capitulis. Clerici enim deponuntur, vt ĩ.ea. ſtatuimus. & ſũt infames, vt ĩ.ead.q.3. cap.fi.& accepta tenẽtur reſtituere. extra de ſimo. de hoc. ĩ.ea. q.3. ſi quis dator. Diſpenſatur autem circa tales qñque, vt laicã habeant cõmunionẽ, vt ĩ.ead.q. 7. cap. 1. & miniſtrant qñque in minoribus ordinibus conſtituti, vt ĩ.ea. q.5.cap.1. quandoque remanent in acceptis. ĩ.ea.q.7. ſaluberrimũ. Quis autẽ valeat diſpenſare, habes ĩ.e.q.5.cap.fi. Ioan.

Q Vod autẽ.] Hæc quæſtio diuidit in 15. partes: in quarum prima probatur 16. aucto. ꝙ pro miniſterijs eccleſiaſticis nihil debet dari. Ioan.de Fan. Secũda ibi, [Quia ergo] Tertia ibi, [Sed obijcitur.] Quarta ibi, [hic opponitur.] Quinta ibi, [Sed obijcitur.] Sexta ibi, [Sed notandum.] Septima ibi, [Patet ergo.] Octaua ibi, [Ex his.] Nona ibi, [Sed notandum.] Decima ibi, [Nemo.] Vndecima ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Ex his] Tertiadecima ibi, [Sicut ergo.] Quartadecima ibi, [Quia ergo.] Quintadecima ibi, [Quolibet.] Io.de Fã. CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, in qua quæritur an emere ſpiritualia ſit peccatum.& probatur quod ſic per ſequentia cap.

non declaratur, quæ ab eccleſia non puniť, quia eius ꝓbatio nõ habeť. 12. q.5.c.vlt.

2 Adde ꝙ vbicũque in ſpiritualibus quis inuitať ad lucrum eſt ſimonia. notat Bar. in l. Titio centum. ff. de condi.& demonſt.

Simonia dť à Simone Mago.

Simoniæ definitio.

1 Hoc apponitur ad excludendum voluntatẽ, quæ ſignis exteriorib⁹

ſpiritualia [a] *emere peccatum ſit, probatur multorum auctoritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶ Simoniaci gratiam non præſtant, quam vendere quærunt. C. I.

GRatia [a] [b] ſi non gratis [c] datur, vel accipitur [d], gratia [e] non eſt. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiã, quæ maxime in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; ſi autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare poſſunt [f]. Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? ſpiritum [g] vtique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia ſi ſpiritus veritatis (teſtante [h] ipſa veritate, de qua procedit) gratis accipitur, procúldubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur.

Deuſdedit in tract. de Simonia.

Matth. 10.

a ¶ Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epiſtola Leonis primi Nicetæ Aquilegienſi epiſcopo ſcripta, quæ eſt* 84. *Loquens enim de gratia ait*, quæ niſi gratis detur, non eſt gratia, ſed merces. *Reliqua apud ipſum non ſunt inuenta.*

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 110.

¶ Inaniter ſacerdos dicitur, quicumque ſimoniace ordinatur. C. II.

QVicumque ſtudet [i] pretij datione ſacrum ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſacerdos eſſe non appetit.

Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 79.

Spiritualia tribus modis dicuntur.

a ¶ Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur tribus modis. Vno modo dicuntur gratiæ virtutum, & dona Dei. hæc non poſſunt emi vel vendi quantum in eis eſt, non enim conferuntur niſi gratis. ꝑ. ead. q. 3. Saluator. & hic c. 1. Quandoq; dicitur dignitas ordinis, & omne ſacramẽtum eccleſiaſticũ præter * matrimonium. Item & omnia iura eccleſiaſtica ſpiritualium rerum, vt adminiſtrationes, ꝑbendæ, ius decimarũ, cœmeteria, ordo: hæc vẽdita trãsferuntur quo ad hoc characterem tñ, nõ quo ad vitæ meritũ. de facto enim non de iure ꝓcedit in talibus venditio. Quandoque ipſæ res ſacræ vt vaſa, & omnia vtenſilia: hæc bene venduntur clericis vel laicis conflata & confracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In ſũma ergo ſcias, ꝙ pro ſpiritualibꝰ in corporalibus, vt ſunt beneficia & ordines, quandoque munus datur pro digno, nec eſt peccatum ſi eſt munus à lingua. ĩ. ea. filiũ. ſed & obſequium temporale, dum tamen ſine pactione. extra de cleric. nõ reſi. decetero. De ſpirituali obſequio quin quandoq; dari poſſit, non eſt q̃ſtio, etiam ex conuentione. extra de præb. ſignificatum, immo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſcilicet meritũ hominis. talis enim ſimonia ſpiritualis nõ reprobatur, ſicut nec ſpiritualis vſura. arg. 14. q. 1. aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalibus numquam interuenire debet niſi in quinq; caſibus. In matrimonio. ĩ. ea. quidquid. 32. q. 2 honoratur. In operis etiã quas clericus non debet, vt ſi ſacerdos locat operas ſuas per annũ. arg. extra ne prælati vices ſuas. c. vlt. 12. q. 2. charitatẽ. Idem eſt & ſi ſint debitæ, dum ſñ iudicat aliquid dandum. arg. 10. q. 3. relatum. extra de ſimo. cũ ſit. Item pro ſalute æterna, & peccatorũ remiſſione. de pœn. diſ. 1. medicina. 13. q. 2. animæ. Item ſecundum quoſdã pro iure ſibi competente, ne vexetur in eo. ĩ. ea. q. 3. quæſitum. extra de vſur. cap. 1. & extra. de ſim. dilectus. Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt. extra de rerum permu. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare non eſt ſimonia, vt pro calice, pro libro. 12. quæſt. 2. aurum. niſi inueniatur prohibitum, vt in eccleſia, in cœmeterio & chriſmate, vt ĩ. c. placuit.

* Vide ſupra diſt. 23. c. his igitur. in ſu ver. pro beneficiis. & Turrecre. infra ſuper c. 1. ad 3.

Res ſacræ q̃ſque poſſunt vẽdi.

Dari aliqd pro rebus ſpiritualibus incorporalibus an liceat.

Pecunia ꝑ ſpiritualibus interuenire nõ debet, niſi in quinque caſibus.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ non eſt gratia, quæ nõ eſt gratuita. Simoniaci igitur qui dant pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus eccleſiaſticis operatur, quam ſi non accipiunt, non habẽt: ſi tamen non habent, alijs eam dare non poſſunt. Quid ergo dant ſimoniaci? Vtique ſpiritum mendacij, quem ſolum habent.

¶ Hug. vero ſic ponit caſum. Dicit enim ꝙ Leo hic intendit dicere, ꝙ ſimoniaci, qui pretio ordinãtur, gratiã cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinant gratiam quam non habent, cum ordinibus non conferunt, ſed ſicut cum peccato ordinati ſunt, ita cum peccato alios ordinant. Quòd autem gratia non detur cũ ordo pretio tribuitur, præmittitur in prin. cap.

b ¶ Gratia.] id eſt donum ſpiritus ſancti, vel eccleſiaſtica dignitas, vel ordo.

c ¶ Si non gratis.] ſine munere aliquo non debito.

d ¶ Accipitur.] Arg. contra 13. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

e ¶ Gratia.] id eſt, cum gratia id eſt, cum charitate, id eſt, non confertur gratia niſi gratis, &c.

f ¶ Poſſunt.] Arg. quemquam non poſſe dare quod nõ habet. 1. q. 7. Dalbertum. ff. de regu. iur. nemo. de conſec. diſt. 4. quomodo. ĩ. ead. q. qui perfectionem. de cõſe. diſ. 4. ſolet. Contra, creditor diſtrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra, ff. de acquir. re. do. non eſt nouum. & extra de elect. ſuffraganeis. Ioan. Sol. generale eſt ꝙ nemo de iure dare poteſt quod non habet. fallit in certis caſibus. B.

Nemo dat quod non habet.

g ¶ Spiritum mendacij.] id eſt, effectũ diaboli, qui pater eſt mendacij. quia iſti ſunt mẽdaces, cum ſint hæretici, & omnis hæreticus mendax eſt. ĩ. ead. ſi quis inquit. vel dic ſpiritum, id eſt, characterem ſine executione.

Diabolus eſt pater mendacij.

h ¶ Teſtante.] cum ait, Gratis accepiſtis gratis date, &c. arg. à contrarijs: contraria enim contrarijs opponuntur, ſ. diſt. 9. cap. 1. & 25. q. 2. deceſſorum. & 24. q. 2. ſane. 32. diſ. hoſpitiolum. 5. q. 6. delatori. & de pœn. diſt. 2. cap. 1. & vide quod no. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

Contraria contrarijs opponunt.

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ quicumque per pecuniam eſt ad ſacerdotium promotus, in veritate non eſt ſacerdos, ſed tantum nomen ſacerdotis habet inane.

i ¶ Studet.] Hic ergo ſola voluntas facit hominẽ ſimoniacũ, vt ĩ. ea. reperiuntur. & q. 3. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominem vſurarium, vt 14. q. 3. cap. 1. Item hic

Volũtas ſola facit ſimoniacũ.

1 Sub. & pu niſ, & hoc probãt con cor. ĩ. p. xi. pro ∑tijs inducũtur. De hoc nota. 6. q. 1. ſi quis cum. Archid.

hic voluntas ſine effectu imputatur 1. & dixit Bar. ꝙ huiuſmodi peccatum ſi non proceſſerit ad actum, ſola voluntate deletur, ſicut & ſola voluntate commiſſum eſt. argu. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc verbum, ſtudet, cum effectu. ĩ. 36. q. 2. ſi quis non dicam. contra

b ¶ Sacerdotij.] hoc verum eſt, ſi in modum accuſationis eſt conuictus. ſed ſi in modum exceptionis, ſecus, vt extra de accuſa. ſuper his 2. Item ſi in modum inquiſitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de ſim. dilectus 2. Dic vt in decre. inquiſitionis. quandoque etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo caſu. vt extra de elec. per inquiſitionẽ. Item regulariter hæc vera ſunt, ꝙ perdit ꝓpria beneficia, ſi eo ſciente fuerit data pecunia. aliàs ſine culpa ſua priuaretur, eo ꝙ eſſet legitime adept⁹, vt 16. q. 7. inuentum. Item nec ipſum beneficium nec ordinem perdet, ſi in fraudem ipſius fuerit data pecunia, vt extra de ſimo. ſicut. & c. nobis. ĩ. q. 6. §. vlt.

Simoniacus duobus modis põt conuinci.

2 Ad idem ff. de his q no. infa. Lucius. & eſt ratio extra de excep. c. 1. §. vlt. & de or. cog. cũ dilectus. in fi.

cerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit.[a]

¶ *Caput hoc ex originali eſt emendatum, & locupletatum.*

Item ex regeſto.

¶ Spolietur honore, qui eccleſiam per pecuniã obtinet. C. III.

ĩ. ead. q. 3. c. altare.

PResbyter ſi per pecuniam eccleſiam obtinuerit, non ſolum eccleſia priuetur, ſed etiam ſacerdotii [b] honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & ſpiritum ſanctum [c] emere, vel vendere, ſimoniacam hæreſim [d] eſſe nullus fidelium ignorat.

¶ *Non eſt inuentum in regeſto B. Gregorii, vnde videtur citatum, ſimilia habentur apud Gregorium vii. lib. 6. reg. in indice cõcilii eo anno habiti, & in concilio Turonenſi ſub Carolo magno, c. 15. in Remenſi. c. 21. Moguntino ſub Rabanõ. c. 12. & altero Moguntino ſub Arnulpho. c. 5. & infra ead. q. 3. c. altare, quod ibi citatur ex Paſchali.*

ĩ. e. cũ liqueat.

Idem Gregorius primus dicta epiſt. 110. lib. 7.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 80. Burc. l. 1. c. 21. Iuo par. 5. c. 75. & 112.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc [e], vt fiat hæreticus, promouetur.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, & præter epiſtolam 110. indicatam, eadem ſententia habetur lib. 4. epiſt. 55. & lib. 5. epiſt. 107. epiſcopis Epyri.*

Idem in eodem.

¶ Partem habebit cum Simone, qui contra ſimoniacos vehementer non exarſerit. C. V.

cõc. Meld. c. 42. Deuſdedit p. 2. Poly. l. 2. tit. 1. Iuo p. 2. c. 84. & p. 5. c. 75. Anſel. l. 6. c. 77.

QVisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc vt fiat hæreticus promouetur. Quiſquis ergo contra ſimoniacã, & neophytorum [f] hæreſim pro officii ſui loco vehementer non exarſerit [g], cum eo ſe non dubitet habiturũ portionem; qui prius commiſit hoc piaculare [h] flagitium.

¶ *Verba prorſus ipſa huius capitis non ſunt inuenta in epiſtolis B. Gregorii. Verum Paſchalis Papa II. (vt eſt apud Iuonem, ac Polycharpũ) citat hæc ex ipſo beato Gregorio: ac ſimillima prioris partis huius capitis ſunt lib. 4. epiſt. 55. & 56. poſterioris vero partis lib. 10. epiſt. 33. Victori epiſcopo: Et Ioannes diaconus lib. 3. c. 4 ſcribit generalem ſententiam à B. Gregorio contra ſimoniæ & neophytorum hæreſim prolatam in epiſtola Victori ſcri*

c ¶ Et ſpiritum ſanctũ.] ideſt, ordinem, & alia officia, quæ dona ſũt ſpiritus ſãcti.

d ¶ Simoniacam hæreſim.] ar. ĩ. ea. q. 3. altare. ĩ. ea. q. 1. quicũq. ſacros. ĩ ea. q. 5. c. 1.

BEnedictio illi.] e ¶ Ad hoc.] ideſt, qui ſic honorem accepit, hæreſim incurrit. Eſt enim, vt, cõſecutiuum 3. non cauſatiuũ, vt diſt. 74. conſuluit. & 3. q. 7. §. item. & 6. q. 1. ex merito. Et eſt ſimile, Lex ſubintrauit, vt abundaret delictum. ſimile C. de obſeq. patro. præſtan. ſi manumiſſori. & ff. ad leg. Aquil. l. ſi ex plagis. §. 1. ſic. & C. de iudi. properandum. in prin.

3 Concor. tex. f l. Mæuia. cũ glo. ff. de leg. 3. & in l. cum delationis. §. itẽ ſi fundo. ff. d fundo inſtr. & in l. Lucius. §. de collegio. ff. de leg. 3.

QVisquis per pecuniã.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſi quis per pecuniam ordinatur, ipſum eſſe hæreticũ eſt manifeſtum. & q contra talem vehemẽter non inuehitur, velut particeps minus deponatur.

f ¶ Neophytorum.] quia à neophyto, ſcilicet à Simone ortũ habuerit: qui de nouo ad fidem conuerſus fuit: vel quia neophyti ſolebant dare pecuniam, vt cito ꝓmouerentur: quia aliàs non poterant, vt 48. diſt. c. 1.

ĩ. arg. ĩ. diſt. 51. ſi quis poſt. contra ĩ. diſt. 19. Anaſtaſius. ĩ. diſt. 50. is vero, qui contra. 6. q. 1. §. verũ. 50. diſt. ſiquis poſt. Ioan. Sol. hodie ſola pœnitentia ſine reſignatione quæſitorum ſufficit, cum ſimonia in animo gerebatur vtrinque, vt extra de ſimo. cap. fi. B.

Simonia quomodo deleatur.

a ¶ Concupiſcit.] ideſt, ex ſua concupiſcentia, ſequitur, vt inaniter dicatur ſacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis emit eccleſiam per pecuniam, & eam perdet, & præterea deponi debet: quia emere decimas vel altaria eſt ſimonia. Seq. cap. patet.

g ¶ Exarſerit.] vt infra c. quicumque. & c. placuit. hoc verum eſt ſi poteſt probare illud: aliàs non noceret ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. ſed ſi nõ poteſt probare faciat quod dicit Auguſt. 22. q. 5. hoc videtur. Item & ſi probare poteſt, & ſi timeatur ſcandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q. 3. tam ſacerdotes. 2. q. 3. forte.

Taciturnitas in puniendo ſimoniacum nocet.

h ¶ Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia ſecundum leges

Piaculare flagitium.

leges comparatur ei quod morte expiatur.15.quæſt.3. ſane.5.quæſt.6.delatori,&c.

QVos cōſtiterit.]CASVS. Dicitur in hoc c.q. conuicti de ſimonia deponi debēt, nō ſine pœna ſimoniā cōmittētes,tā dantes,quàm accipientes cū ſint ſimoniaci, vt lectio actuum Apoſtolorum teſtatur.

a ¶ Quos.]hic vocat arg.à cōtrario ſenſu. ȷ.ea.q.1.Saluator.verſi. quiſquis. ibi, propter ſua lucra.ac. ȷ.e. ſi quis epiſcopus.arg. ī.diſt. 61. miramur.

b ¶ Sacra lectio.] actuum Apoſtolorum, cum dixit: pecunia tua tecum ſit in perditioné.ȷ.c.proxi.&c. qui ſtudet.&c.Petrus. Ioan.

REperiuntur quāplurimi.]CASVS Quidam obliti verborum Petri dicentis ad Simoné, Pecunia tua tecum,&c.epiſcopatus per pecuniam acquiſierunt,& licet de hoc iam pœna fuerit ſtatuta, Ambroſ. tamen huic vulneri canceroſo ferrū ignitum apponit ; ſtatués vt quicumque detectus fuerit ſimoniam commiſiſſe,à communione altaris ſit ipſo iure ſuſpenſus:& ſi per accuſationem fuerit depoſitus, in monaſterium detrudatur. Venditor vero puniatur,vt emptor.Si vero laicus ſit, qui ſimoniam committit, excomunicari debet.

c ¶ Velle.] Ita ſola volūtate eſt ſimoniacus 1, hoc intelligo de voluntate ad actū aliquem exteriorem producta : aliâs non eſt ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ. & ſic etiam exaudi ȷ. ead. qui ſtudet. & ī. ead. quicumque. 24. diſt. quando epiſcopus. extra de ſimonia,tanta.

d ¶ Quia & vſitatum.] argum.q. mos 2 non excuſat à crimine.ȷ.ead.quæſt.3.cap.fin.argu.contra 63.diſtin. Agathoſa, &c. quia. ī.diſtin.4. denique. ȷ. 32.quæſt.4. obijciuntur.

e ¶ Succiſum.]per canones.

f ¶ Inijcimus.]hoc dicit quia adijcit pœnam. Vel dic iniicimus,ideſt,iniectam eſſe oſtendimus,&c.

g ¶ Anathematis.]arg.q. ipſo iure ſit anathematizatus clericus ſimoniacus,vt ȷ ead.q.quicumque.& cap. placuit. Vel dicit anathema ſeparationé à corpore & ſanguine Chriſti:vnde ſubdit atque,pro,ideſt,&c.nam poſtea excommunicandus eſt.ȷ.ea.q.qui ſtudet.& q. 3. ex multis.quod eſt pro quolibet mortali peccato.ſed ad deteſtationem ipſius 3 dicitur,quod generaliter intelligitur: hoc tamen eſt ſpeciale in notorio crimine fornicationis,& ſimoniæ,q. ſuſpenſi ſunt, vt diſtin.32.§. verum.ſed argum.tamen eſt, quòd ſimoniactis non ſit ipſo iure ſuſpenſus.extra ead.ex tuæ. Dicas ergo, quòd omnis peccator occultus ſuſpenſus eſt quo ad ſeipſum, vt ȷ.ead. ſacerdotes. ſed ſimoniacus ſuſpenſus eſt quo ad ſe,& quo ad alios,vt extra dé ſimo.tanta. & hoc verum eſt de illo,qui emit ordinem. talis enim pænitere non poteſt, cum rem furtiuam habeat, vt 14. quæſt.6. ſi res.

h ¶ Condemnatum.] à ſtatutis patrum ipſo iure ex genere delicti.3.q.7.§.porro.

i ¶ Ex quo.]quaſi ex eo tempore ſit excōmunicatus,vel ſciat ſe condemnatum,ex quo tempore conſtat vobis &c.quaſi dicat ex eo tempore ſit excommunicatus,vel ſciat ſe condemnatum,ex quo tempore perpetrauit crimen,& eſt ſi.in crimi.læſæ maieſt. argumen. C.ad leg. Iuliam maieſt.quiſquis.ver.donationes,&c. Et ita illud verbum, ex quo, determinat verbum, perpetraſſe: & ſecūdum hunc intellectum etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus

pta contineri. Capitulum 42. concilii Meldenſis ab Iuone, parte 5.c.75. citatum partim conuenit cū ipſa epiſtola Victori ſcripta, & partim cum iis, quæ Iuo & Polycarpus citant ex Paſchali, & cū his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæreſi è Gallia eiicienda Gregorius lib.4.epiſt.51.ſcribit Virgilio Arelatenſi, & lib.7.epiſt.110. Syagrio, & aliis epiſcopis Galliæ.

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, epiſt.1.c.26.

¶ Simonis damnatio dantem & accipientem pariter inuoluit. C. VI.

QVos [a] conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem;conuictos oportet arceri, nō ſine periculo facinus tale perpetrantes;quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis,quā ſacra lectio [b] teſtatur,inuoluit.

Item Ambroſius [a] in libro paſtorali.

a ¶ Ambroſius.] *Caput hoc in libro paſtorali B. Ambroſii vnde citatur non eſt inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8. c. 3. quem canonem integrum Anſelmus lib. 6. c. 85 partem vero ipſius Iuo p.5.c.83. ex dicto concilio citant.*

¶ Anathematis ſententia damnatur, qui ſimoniace ordinatur. C. VII.

REperiuntur quamplurimi negotio † muneris perituri, mercari velle [c] gratiam ſpiritus ſancti: dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis ſublime culmen accipiant;obliti verborum Petri,qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum ſit in perditionem; quoniam donum Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri]. Proinde,quia & vſitatum [d] eſt tantum malum,& maiorum frequenter conſtat mucrone ſucciſum [e];nos quoque huic vulneri canceroſo ignitum (quod ſupereſt adhuc) iniicimus [f] ferrum; decernentes omnino, vt quicumque deinceps propter accipiendam ſacerdotij † dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtuliſſe;ex eodem tempore ſe nouerit anathematis [g] opprobrio condemnatum [h], atque à participatione Chriſti corporis & ſanguinis alienum:ex quo [i] illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium.

Sacra lectio.

Poly. l.7.tit.6. Deuſdedit p.2. Burc.l.1.c.12. Iuo par.5.c.76. Act. 8.

Anſel. l.6.c.85. † al. negotiatione

Act. 8.

† al. diuini doni

Iuo p.5.c.83.

1 De hoc etiā ī. ead. quicūque. & dicam ȷ. c.eos.ibi videas. Arch.

Simoniacus an quis fiat ſola voluntate.

2 Mos. Sed an à pœna gl. Ant.Bu. cap. vlt. de cōſue. Lud. Ro.in ſing. char. 1.

3 Scilicet crimine ſimoniæ, & ſic anathema ſumit hic pro &c.

Simoniacus, an ſit ipſo iure excōicatus.

Peccator quilibet occultus eſt ſuſpenſus.

ſuſpenſus eſt. Vel determinat hoc verbum, conſtat; & tunc eſt ſenſus. ex quo conſtat eum ſimoniacum, tunc demum erit ſuſpenſus. hoc vltimum dicebat Marti. Hiſpanus.

a ¶ Extiterit.] hoc verum eſt, ſi poteſt probare illud: aliàs non nocet ei taciturnitas, vt 2.q.7. plerique 1. Sed ſi non poteſt probare, faciat quod dicit Auguſtinus. 22.q.5. hoc videtur. Item & ſi probare poteſt, & timeat ſcãdalum, faciat id quod legitur 24.q.3. tam ſacerdotes. & 23.q.4. forte. Ioan.

f ¶ Defenſorem.] ideſt, aduocatum vel iudicem, vel caſtaldum. Hic collige, quod caſtaldiam emere eſt peccatum. nã diſpenſationẽ religioſæ domus emere eſt peccatũ.

Caſtaldiã emere peccatum eſt.

g ¶ Vel quemquam.] ideſt, archipresbyterum, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio eccleſiaſtico mancipatum, vt dicitur ĩ. ead. q. 3. Saluator. hoc exaudi per id quod legitur. 18.q.2. quidam. in Auth. de ſanc. epiſ. §. ſed neque. coll. 9.

Quòd ſi aliquis extiterit [a], qui accuſet; ille, qui hunc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur †. Illi vero, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint; ſi clerici fuerint, honoris amiſsione mulctẽtur: ſi vero laici, anathemate perpetuo [b] condemnentur.

† al. religetur

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 2.

¶ Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. C. VIII.

Poly. l. 2. tit. 37. Anſel. l. 6. c. 88. Burc. l. 1. c. 111. Iuo p. 5. c. 118. & Pann. l. 3. c. 118.

SI quis epiſcopus [c] per pecuniam ordinationem fecerit, & ſub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaueritque per pecuniam epiſcopum, chorepiſcopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias diſpenſatorem [e], aut defenſorem [f], vel manſionarium, vel quemquam [g] omnino, qui ſubiectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſsimi † lucri commodo; is, qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat; ſed ſit alienus à dignitate [h], vel ſolicitudine [i], quam pecunijs acquiſiuit. Si quis vero mediator [k] tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit; & ipſe, ſiquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; ſi vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

† al. turpiſſimo

Item ex octaua synodo.

h ¶ A dignitate.] ideſt, à prælatura.

i ¶ Vel ſolicitudine.] i. adminiſtratione.

k ¶ Mediator.] item nota infamię iſti percelluntur, vt ĩ. q. 3. c. vl. hi omnes ſimoniaci ſunt, nec recipiuntur ad teſtimonium, vt ext. de teſt. veniẽs. Huiuſmodi autem mediator, dum tamẽ non participauerit, recipitur teſtis in crimine ſimoniæ. extra de ſimo. §. quamuis. quod tamen ſubaudi. cum vita accuſati ante talis extiterit. ar. 2.q.1. in primis, in fi. In aliis autem contractibus non recipitur interuentor in teſtimonium, niſi de voluntate partium. in auth. de teſti. §. qũ vero. coll. 7. Not. ergo, quod in criminibus non exceptis. ſ. adulterij, & homicidij, & huiuſmodi, quicumque admittitur ad accuſandum, & ad teſtificandum, vt 4.q.3. c.1. arg. à contrario ſenſu. nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis. niſi propriam iniuriam proſequantur. 4.q.6. omnibus. in quo caſu non admitterentur ad teſtimonium, vt extra de teſti. decetero. & ſecundum Hu. eadem ſeruatur regula in exceptis: quia nec ad accuſandum, nec ad teſtificandum admittuntur teſtes, niſi ſint integræ famę: niſi accuſatus antea malæ extiterit opinionis. arg. 2.q.1. in primis. Sed lex canonica ſec⁹ in exceptis dicit: nam admittit infamẽ ad accuſationem, contra quemlibet clericũ, qui prauæ opinionis eſt: ar. extra de ſimo. c. tanta. ſed non ad teſtificandum, niſi aliqua præeunte præſumptione. arg. extra de ſimo. licet. verſi. præſertim cum alia, &c. nam teſtes in his criminibus torquendi ſunt. 4.q.3. §. item in criminali. verſi. item ſi res exegerit. 5.q.5. illi qui. in auth. de teſti. §. ſi vero ignoti. coll. 7. ſed tormenta ſine præſumptione non ſunt infligenda. extra de reg. iur. cum in contemplatione. ff. de quæſt. l. 1. C. eo. tit. milites. §. oportet. Nota tamen, quod non niſi præeunte præſumptione admittitur criminoſus teſtis in exceptis: non tamen quilibet: quia non inimicus, non conſpirator. extra de ſimo. licet. in fi. licet ibi ageretur non criminaliter, ſed denunciatiue. ibi etiam exaudi tales non fuiſſe admiſſos de rigore iuris, ſed ſecundũ temperantiã æquitatis. præterea ibi accuſat⁹ excipiebat de minorib⁹ criminib⁹ cõ eos, quàm de quo ipſi teſtificabãt, maxime cũ de crimine iã eſſet emẽdati. ext. de ſim. per tuas. & de hoc dixi 2.q.1. in primis, in fi. 15.q.3. ſane. Io.

Teſtes in criminib⁹ exceptis quãdo debent admitti.

Tormenta non ſunt ſine præſumptione infligenda.

ADDITIO. Et 79. diſt. ſi quis Papa. ibi videas. Arch.

Adde an quãdo taciturnitas noceat, no. in l. filius. §. tacitus. ff. de procur. ... in l. quãdo ... in glo. ... peruenit. ff. loc.

Excõicatus perpetuo tripliciter exponitur.

b ¶ Perpetuo.] ſ. quouſque emendet. ſi. extra de conſti. ex litteris. 27.q.1. de viduis. arg. 2.q.5. quanto. Vel perpetuo. ideſt, perpetua ſeparatione à corpore Chriſti, ideſt, vſque ad finem vitæ, etiam ſi ante pœniteat, & hoc eſt in criminis deteſtationem. arg. ff. pro ſocio. l. 1. Vel perpetuo, ideſt, continuo. argumen. ff. de ſerui. vrb. præd. foramen.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur hic, ſi quis epiſcopus in eccleſia per pecuniam aliquem in clericum cuiuſcumque ordinis ordinauerit: aut diſpenſatorem, aut defenſorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus ſimiliter locũ ſuum perdat. Mediator vero ſi clericus eſt, deponatur: ſi laicus eſt excommunicetur. Sequentia duo c. plana ſunt.

c ¶ Si quis epiſcopus.] hucuſque introduxit capitula de ſimonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vſq. ad §. quia ergo: capitula tam de accipiente, quàm de dante ordinem, vel aliud ſpirituale per pecuniam.

d ¶ Redegerit.] quantum in eo eſt. ar. 49. diſt. cap. vlt. ff. de recep. arbitr. l. Celſus. de conſecra. diſt. 4. c. quæris.

e ¶ Diſpenſatorem.] ideſt, œconomum, vel quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt præpoſitũ œconomum, & vicedominum. ĩ. ead. quos conſtiterit. ĩ. ead. q. 3. Saluator. Hug.

Sacerdotiũ quemlibet ordinẽ eccleſiaſticũ cõprehendit.

a Qvi per pecuniam] ¶ A ſacerdotio .] cuius nomine quilibet ordo eccleſiaſticus intelligit, præſertim ſacer, vt 5.diſt.81.ſi quiſpiã.19.q.4.Guiliſarius.§.2. Vel expone, à ſacerdotio, ideſt, ab adminiſtratione temporalium.

proceſſerit in actum argum.24.q.3. Deus.& diſt.3.vetni beſcant.& intellige à communione, ſcilicet fidelium.ab alia ipſo iure ſeparatus eſt etiam occultus, quod tenendum eſt: extra de ſimo.cap. tanta. Ioannes. quod forte hodie correctum eſt, extra de temp.or.c.ſi.B.

f ¶ Ca-

¶ A ſacerdotio eſt alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. C. IX.

Nouella 6. c.1. & nou.123.c.3. apud Iulianum antecesſorem. Anſ.l. 87.c.7. Iuo p.5.c.121.

QVi per pecunias quemquam cõſecrauerit, vel ab alio conſecratus eſt; alienus à ſacerdotio [a] fiat.

a ¶ Octaua.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc citatur ex ſeptima ſynodo, in qua capitulo quinto refertur canon trigeſimus Apoſtolorum ad hanc rem faciens. In epiſtola autem Taraſii ad Hadrianum Papam, (quæ in exemplaribus bibliothecæ Vaticanæ, & aliis, eſt in fine ipſius ſeptimæ ſynodi) refertur canon vigeſimus ſecundus ſynodi, quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui per pecunias ordinati ſunt, ſiue epiſcopi, ſiue quicumque clerici, & non ſecundum probationem, & vitæ optionem, deponi præcipimus; ſed & illos, qui hos ordinaſſe noſcuntur. *Extat etiam hac de re epiſtola Baſilii ad epiſcopos ſibi ſubiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶ Nec ordinari, nec promoueri in eccleſia Dei per pecuniam aliquis valet. C. X.

SAnctorum Patrum exempla ſequentes, & officij noſtri debito innouantes; ordinari quemquam per pecuniã in eccleſia Dei, vel promoueri, auctoritate ſedis Apoſtolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in eccleſia ordinationem, vel promotionem taliter acquiſierit; acquiſita prorſus careat dignitate.

¶ *Eſt Calixti ſecundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot conciliis à ſe habitis contra Simoniam, & inueſtituras eccleſiarum, quas Germanici Imperatores vſurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vſpergenſis ab anno Domini 1118. in quo electus eſt Pontifex, vſque ad annum 1124. accurate ſcribit.*

Item Gregorius Nazianzenus.

¶ De eodem. C. XI.

Deuſdedit p.2. & 4.

QVi ſtudet [b] donum Dei pretio mercari; in ſacro ordine [c] nulla ratione decetero permanere [d], aut reuocari poſſe dubium non eſt. Talis à communione [e] omnibus modis abſcindatur. Nam ſpiritus ſancti donum pretio comparari, quid aliud eſt, quàm capitale [f] crimen, & ſimoniaca hæreſis †? quod quàm deteſtabiliter in vtroque teſtamento vindicatum ſit; multorum exemplis facile apparet: Giezi † gratiam ſanitatis Naaman Syro vendidit, eamdem gratiam ſanitatis [g], Heliſæo vindicãte, leproſus

4. Reg. 5.

† Concor. ſ. text. iuſta ſua gl. in h. ſi quẽquã C. de epiſ. & cle.

† Ideſt. Giezi peccauit; quia tunc cõſtitutiõe vel cõſuetudine prohibitũ fuit aliquid accipere in caſu in quo ipſe accepit: alioqn non peccaſſet. ar. 32. queſt.4. dixit. B.

Qvi ſtudet.] Dicit in hoc capitulo, q̃ qui ſpiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quòd autem deteſtabile ſit crimẽ ſimoniæ, quattuor exemplis probatur, Primo exemplo Giezi, qui ꝓpter ſimoniam, quã cõmiſit, factus fuit leproſus. Secundo, exẽplo Iudæ, qui vẽdidit redẽptorẽ omniũ. propter qđ laqueo ſe ſuſpendit. Tertio exẽplo Simonis magi, qui propter ſimoniam, quam cõmittere voluit, fuit à Petro dãnatus. Quarto exemplo Chriſti, q̃ oĩbus peccatoribus in templo dimiſſis, ſolos ſimoniacos in deteſtationem criminis excluſit. In h. dicit, q̃ q̃ ſimoniaci ſunt, ſpiritus ſancti gratiã habere non poſſunt.

Simonia quattuor exemplis eſt deteſtabilis.

CASVS. Dicitur, q̃ ſimoniacus non poſſit in ordine remanere: ſed talis à cõmunione remouendus eſt: & quàm graue ſit peccatũ, probat exẽplo Giezi, Iudæ, Simonis, & Dñi, qui vendẽtes eiecit de templo.

b ¶ Studet.] cũ effectu. verba enim ſunt recipienda cũ effectu. ff. quod quiſque iur.l.1. extra đ clericis nõ reſidẽ. relatum. vel ſufficit, q̃ det operam.

c ¶ Ordine.] bene dicit, ordine: qa ſi quis emit ordinẽ, non põt diſpẽſari circa ipſum vt j.ea. erga. & extra de ſimo. nobis. in ſi. niſi à patre ſuo, & eo ignorãte eſſet emptus ordo, tunc diſpenſari poſſet. 1. q.5.c. vlt. Sed ſecus eſt in beneficiorum emptione. cum enim renuntiat quis beneficio empto, poteſt in illo vel in alio tolerari, vt j.ea. q.5.c.1.& in decretali de ſimo. ex inſinuatione. Illa tamen decreta. loquitur cum à patre ipſo ignorante eſt commiſſa ſimonia.

Simonia cõmittitur & circa ordinem, & circa beneficium.

d ¶ Permanere.] j.ea. ſi quis. niſi ex diſpenſatione. j. ea.q.5.præſentium.

e ¶ A communione.] numquid pro ſola voluntate eſt excommunicandus quis, cum ſit ſimoniacus? Certe non: quia ex voluntate non ſcandalizatur eccleſia niſi

Simoniac⁹ ex ſola voluntate nõ eſt excommunicandus.

f ¶ Capitale.] ideſt, mortale, vel dignum depoſitione.

g ¶ Sanitatis.] numquid ergo licitum eſt medico recipere pecuniam pro conferenda ſanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quàm pretium, vt 14. q. 5. non ſane. vnde non recipit pecuniam pro danda ſanitate, cum illud ſit gratia, ſed pro labore ſuo. & ſic magiſter non recipit pecuniam pro ſcientia quam dat, ſed pro labore, vel honore, ſicut propheta recipit, vt j.ea. q. iudices. ſic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16.q.1.decimæ.

Medicus pro ſanitate conferẽda poteſt pecuniam recipere.

a ¶ Illu-

a ¶ Iudas.]ſed numquid Iudas commiſit ſimoniam? Certum eſt. Et quidem plagium commiſit in eo,ꝙ liberum hominem vendidit.ff.ad leg.Flau.de plagi. l.1. Simoniam etiam commiſit in eo,ꝙ rem ſacram vendidit. Dicit H.ꝙ Dominus non poteſt vendere ſeruum iam

c ¶ Pecunia tua.]hoc in deteſtationem criminis dictũ eſt.1.q.3.§.econtra.arg.contra.

d ¶ Dimiſit.]arg.expreſſum contra Baz. dicentem,ꝙ quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu eccleſiæ.ar.de pœn.diſt.1.qui ſanctus ſacerdos.33.q.4. vir cum propria. nam Dominus ſolos ſimoniacos de corpore eccleſiæ eiecit, relictis alijs peccatoribꝰ. intellige tamen hoc de illis,qui ſimoniam committunt in ordine accepto:licet auctoritas generaliter loqui videatur. vnde dic cum Baz. & M. ꝙ nec talis ſimoniacus nec publicus fornicator debet eccleſiam ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui 33.q.4. vir cũ propria. Io. tamen dicit,(quòd etiã mihi ſæpe reſpondit)ꝙ peccator quilibet, & etiã excõmunicatꝰ poteſt intrare eccleſiã cauſa orandi, dummodo non interſit diuinis officijs,cum non inueniatur prohibitũ. extra de ſen.exc.cum nuper,H.

Iudas vendens Chriſtum commiſit ſimoniã & plagium.

Peccatum mortale an priuet quẽ libet ab introitu eccleſiæ.

Matt. 27.

† *al. redemtionis*

factus amiſit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit [b], mox laqueo ſuſpenſus eamdem redemptoris † gratiam non obtinuit; & merito, quia nemo poteſt retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eamdem ſpiritus ſancti gratiam emere vellet, damnationis ſententiã à Petro audiuit: [Pecuniã tua [c] tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.] Dominus etiam vt vendentes & ementes huius gratiæ expertes oſtenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimiſit [d]; ſingulariter vendentes & ementes increpans, & flagellãs de templo eiecit, in quo venditores, & emptores ſuos gratia ſpiritus ſancti conſtat deſtitutos eſſe, & vacuos. Quos enim Chriſtus eiecit de templo, numquid ſpiritus Chriſti faciet ſibi templum?

Act. 8.

Ioan. 2.

In operibus B. Gregorii NaZianZeni, quæ multa græce, & latine extant, nihil tale repertum eſt. Habentur autem ſimilia in epiſtola Taraſii ad Hadrianum.

Item Gregorius.

¶Symoniaci, ſacerdotes eſſe non poſſunt. C. XII.

Deuſdedit p.4. ex Paſchali. J.c.placuit.

QVicumque ſacros ordines [e] vendunt, aut emunt, ſacerdotes eſſe non poſſunt. Vnde ſcriptum eſt [f]: [anathema danti, anathema accipienti; hoc eſt ſimoniaca hæreſis [g].] Quomodo ergo, ſi anathema ſunt, & ſancti non ſunt, ſanctificare alios poſſunt? & cum in Chriſti corpore non ſint, quõ Chriſti corpus tradere [h], vel accipere poſsũt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?

¶Deuſdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epiſtola Paſcalis Papæ ſecundi ad Mediolanenſes.

Idem Gregorius Syagrio, & alijs epis, lib.7. epi.110.

¶De eodem. C. XIII.

Io.diac. l.3.c.4. Poly.l.2.tit.1. Burc.l.1.c.121. Deuſdedit p.2. Iuo par.5.c.75. J.c.benedictio.

CVm liqueat hanc hæreſim ante omnes [a] [i] radice peſtifera ſurrepſiſſe, atque in ipſa origine [k] ſua, apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam; cur non cauetur? cur non perpenditur; quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

a ¶ Omnes.]*Antea legebatur*, omnia. *ſed gloſſa videtur magis conuenire lectioni reſtitutæ: quæ eſt in aliquot manuſcriptis, & ipſo originali.*

QVicumque.]CASVS. Dicitur hic,ꝙ Simoniaci promoueri non poſſunt, ſiue dantes, ſiue accipientes. Nam dantes & accipientes ſimoniaci ſunt. & cum maledicti ſint, alios benedicere non poſſunt.

e ¶ Sacros ordines.] quia ſi per pœnitentiam reconcilientur, quod tamen per pecuniam acquiſierint, retinere non poſſunt, vel quantũ ad impẽcationum effectum.

f ¶Vnde ſcriptũ eſt.] qui offert alijs, vel accipit ab alijs, vt ordinetur, excommunicatus eſt, vt hic, & J. ca. c.perlatum.

g ¶ Hoc eſt ſimoniaca hæreſis.].i.ſic dare vel accipere, ſimoniaca hæreſis eſt.B.

h ¶ Chriſti corpꝰ tradere.].ideſt, digne exercere officium ſacerdotis.

iam ordinatum; commutare tamen poterit, vel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, vt hic, & 54.diſt.generalis.

b ¶ Vendidit.]nota,ꝙ dicit, vendidit: & tamẽ iſte quãdo exegit munera, iam ille gratiam fuerat conſecutus, & ita eſt argumentum contra eos, qui non exigunt ante collationem beneficij, ſed poſt.arg.J.ea.cos.& q.3. ſi quis obiecerit.ff.de calum.l.1.§.qui autem. Tamen quidam dicunt Giezi damnatum non pro venditione, ſed pro mendacio, quod mihi non placet.

CVm liqueat.].CASVS. Cum in nouo teſtamẽto pre ceteris criminibus ſimonia, quæ hæreſi comparat, ſit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in ſimoniaco in maledictionem conuertatur? duo ſequẽtia capitula plana ſunt.

i ¶ Ante omnes.]contra de conſecra.diſt.2. prima. ſed hoc verum eſt poſt reſurrectionem. vel ante, ideſt, præ omnibus alijs.

k ¶ Origine.]nota ꝙ dicit origine. Hoc verum nõ eſt, quo

¶ Quod Iudas ſimoniam commiſit, probatur ſ. ca. qui ſtudet. vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

quo ad nouum teſtamentum; nam Iudas ante commiſit 1. Vel dic ſatis fuiſſe in origine: quia quamcito hoc fecit, fuit damnatus ſtatim. infra ead. cito.

a CVm ordinaretur.] ¶ Lepra fuit.] ideſt, peccati vulnere ſe infectum reddidit.

b GRatiam.] ¶ Nō meruiſti.] arg. 23. q. 4. c. 1.

CIto.] CASVS. Tāgitur hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd Naaman Syrus poſtquam ab Heliſæo lepra mundatus eſſet, receſſit: Giezi autem puer Hæliſæi, videns, ꝙ Dominus nihil acceperat ab eo, clam ſecutus eſt eum dicens duos filios prophetarum veniſſe ad Dominum ſuum, mandateque ſi Heliſæum, vt mitteret ſibi talentum argenti, & duo mutatoria veſtimentorum, quæ cū miſiſſet, accepit ea Giezi, & abſcondit. Dum autem poſtea ſtaret coram Domino ſuo, dixit ei Heliſæus, vnde venis? reſpondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meū erat in præſenti, nunc autem accepiſti argentum & veſtes, & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo in æternum. & egreſſus eſt ab eo leproſus ſicut nix.

non contradicunt ſibi: nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur vſque in ſeptimam: per femininū vſque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas. hiſtoriam de illis Moabitis habes 35. diſt.

Item Ambroſius de miniſterijs †, *ſeu de dignitate ſacerdotali, c. 5.* († myſterijs)

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. C. XIIII.

CVm ordinaretur epiſcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cum aliū ordinaret, quod accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a]. (Deuſdedit p. 2. Iuo par. 5. c. 95.)

Idem ibidem.

¶ De eodem. C. XV.

GRatiam, cum ordinareris, non ſuſcepiſti; quia gratuito eam non meruiſti [b]. (Iuo ibidem. Deuſdedit ibid.)

Idem lib. 4. ad cap. 4. Lucæ.

¶ De eodem. C. XVI.

CIto turpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia corpus, animumq. male quæſita commaculat. *& paulo poſt.* ¶ Vides, quia facto auctoris ſucceſsio damnatur heredis †. Inexpiabilis eſt [c] enim venditi culpa myſterij †, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros. ¶ Denique Moabitæ [d], & ceteri non intrabunt eccleſiam vſq. ad tertiam [e] & quartā generationē; tamdiu videlicet (vt ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] ſucceſsio generationis aboleret. Sed cum illi, qui in Deū idololatriæ errore deliquerunt, in quartam [g] generationem videantur eſſe mulctati; profecto durior [h] videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen vſque in æternum proſcribitur.

(Iuo p. 5. c. 132.) († al. miniſterij) (Deuſdedit p. 2.) († Facit ad hoc ca. l. eſt heres. ff. de diuer. & temp. pſcr. & l. Papinianus. §. ſ. ff. de acq. poſ. & l. vitia. C. eo.)

e ¶ Inexpiabilis eſt.] quo ad ordinis executionem: vel dic, ꝙ in deteſtationē criminis dī, & ſicut culpa diſcordiæ, quæ forte nec paſſione purgatur, vt ſupra diſtin. 90. neque ad Cain: vel quia pœnitet vſque ad mortem, vt infra ead. ſi quis.

DENIQVE. CASVS. Dicitur etiam, quòd Ammonitæ & Moabitæ, qui proceſſerunt ex filijs Loth, teſtiterunt filijs Iſrael venientibus de Aegypto, propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti ſunt intrare eccleſiam vſque ad tertiam & quartam generationem. Caſus ergo huius ca. talis eſt. Intendit Ambro. probare, quòd crimen ſimoniæ ſit grauius, quàm crimen idololatriæ. Nam crimen idololatriæ vſque in tertiam & quartam generationem punitur; eum ſemē idololatrū vſq. in tertiā & quartā gñationē intrare eccleſiam prohibeatur: ſemen vero ſimoniacorum in æternum punitur. Semen autem myſtice intelligitur in ſucceſſione vitiorum, & non in ſucceſſione generis, ſicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati eſtis. Simoniaci autem & Giezitici hic large intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere caſum, & poſtea narrare hiſtorias; & econuerſo.

d ¶ Moabitæ.] iſti Moabitæ & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Iſrael de captiuitate Aegyptiaca. & ſcirent iſti, quòd ſitim patiebantur, obuiauerunt eis cum pane ſine potu: ducentes ſecum Balaam ariolum, vt eis malediceret: propter quod peccatum pcepit Dominus ne eos factos proſelytos 2 reciperent in eccleſiam Dei vſque in ſeptimam generationem: licet ſecundum aliam tranſlationem dicatur vſque in 2. ſed diſtinct cap. ſexto die.

2 Proſelyti erant illi, q veniebant ad populi Iudaici ritum, q nō erāt oriūdi de populo Iudaico. Archidia.

c ¶ Vſque ad tertiam.] ideſt, niſi habeant fidem Trinitatis, & quattuor genera virtutum, vel quattuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] argumen. culpam vel dolum purgari proceſſu temporis, vt 2. q. 1. in primis. 35. q. 8. de gradibus. ff. de hæ. vel ac. ven. l. venditor. ff. de ac. & ob. is qui. extra de fi. presby. per totum. extra qui ma. ac. poſ. inſuper. arg. contra. ſ. ead. ventum. ff. depo. l. 1. § ſi rem. ff. de condi. fur. l. qui furtum. & l. vlti. Sed rei veritas eſt, ꝙ licet non poſſit purgari proceſſu temporis quo ad præſentem caſum, purgatur tamē per eccleſiæ diſpenſationem, vt 23. q. 4. ipſa pietas. verſi. eſt enim. Vnde verſus.

Compoſito lacte fœtenti quæſo cibate,
Qui putat excluſum crimen per temporis vſum. de conſue. cap. quanto. in glo. ſolam conſuetudinem.

Culpa & dolus purgatur tpe.

g ¶ In quartam.] Hic non proſequitur Ambroſius noſtram interpretationem, ſed 70. interpretum. Vel dic ꝙ refert ſe hic ad myſticum intellectum, ideſt, donec habeat fidem Trinitatis, & quattuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] & quis dubitat ſceleratius eſſe commiſſū quod durius eſt vindicatum, vt infra 24. q. 1. non afferamus. in fi. quod perpetuum eſt, licet & propriæ vxoris interfector grauius puniatur (vt ſ. 33. q. 2. admonere) quàm matricida. 33. q. 2. latorem. quod tamen ſpeciale eſt ob frequentem cauſam factum, & ob pronā in vxores ſuas malitiam refrenandam. talia (quia ſunt ſpecialia) ad conſequentiam trahi non debent. lo. vt 27. q. 1. nuptiarum. & diſt. 27. ſi vir.

Commiſſum eſt ſceleratius qđ punitur durius.

a ¶ Præ-

Digitized

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præſertim [a] cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus per lauacri [b] regenerationem omnibus remiſſionẽ dederit peccatorum) niſi † vitiorum [c] magis, quàm generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt, æſtimantur in ſemen bonum; ita etiam, qui filij erroris ſunt, æſtimantur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs ſuis poſſident, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.

† al. niſi vt vitiorum

Rom. 9.

Io. 8.

α ¶ In quartam.] *Antea legebatur*, in tertiam & quartã: *Sed & à B. Ambroſio, & ab vno vetuſto Gratiani codice abeſt vox*, tertiã. *Deuteronomij autem 23. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittũtur tertia generatione intrare in eccleſiam* Domini, *ſed de Moabitis ſic ſcribitur.* Ammonites, & Moabites, etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Domini in æternum.

β ¶ Peccatorum.] *ſequebatur.* cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambroſium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ ſimoniaci non niſi ſpiritum mendacij accipiunt, ſecundum Gregorium apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit* γ, *benedictio eorum in maledictionem conuertitur, apud eos manet anathema dãti & accipienti, cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore conſtitui, cũ ſint maledicti; nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: ſecundum* † *Ambroſium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur; cum inexpiabilis ſit culpa venditi myſterij* †, *ſecundum Chalcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, ſecundum Gelaſium Simonis dãnatione inuoluuntur, ſecundum Gregorium Nazianzenũ in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione poſſunt: ab Heliſæo lepra perfundũtur, à Petro in perditionem damnantur, à Chriſto vero de templo eijciuntur, quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod Innocentius de ceteris hereticis teſtatur dicens epiſtola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

† l. c. reperiunt.

† al. miniſterij

γ ¶ Non ſubſiſtit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterem, ſed ſunt ipſo facto ſuſpenſi. Ita ratione habita vſus, vere dici poteſt ipſorum ſacerdotium non ſubſiſtere, ac propterea rectiſſime B. Gregorius lib. 10. epiſt. 33. Victori epiſcopo ſcribens, ſimoniacam ordinationem vocat illicitam, & effectu carentem.*

¶ Qui ſpiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt. C. XVII.

Anſ. l. 6. c. 73.

QVi perfectionem ſpiritus, quam acceperant, perdiderunt, non eius dare plenitudinem [d] poſſunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per ſuam perfidiã perdiderunt. *& iterũ.* Qui honorẽ nõ habuit, honorẽ dare non potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Epiſt. 22. c. 3. ad epos Macedoniæ in fine.

a ¶ Præſertim.] reſpicit id quod dixerat durior: vel incipit ibi verſus, & reſpicit ad litteram ſequentẽ, ſcilicet, cur ergo.

b ¶ Per lauacri.] ſine quo nemo habet vitam æternam, niſi pro Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine, vt 15. q. 1. c. firmiſſime. & de conſec. diſt. 4. cap. firmiſſime.

c ¶ Niſi vitiorum.] ſophiſtice argumentatur. nam idem eſt in idololatria; ſed in prædictis non conſiderat niſi litteralem intellectum.

QVIA ERGO. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua latenter ſupponit de ordinatis ab hæreticis, ſcilicet præter formam eccleſiæ, & dicit q̄ tales non recipiunt niſi ad damnationem. Io. de Fan.

CASVS. Concludit nunc Gratianus fere ex omnibus cap. ſupradictis, dicens q̄ ſimoniaci, ſm Leonem, non accipiunt niſi ſpiritũ mendacij, & quia ſm Grego. apud eos ſacerdotium non ſubſiſtit, & q̄ benedictio eorũ in maledictione conuertitur, &c. nihil aliud poteſt conferre ſimoniacus ſimoniaco q̄ hæreticus hæretico.

QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, q in eccleſia catholica ordinati fuerunt, ſed poſtea labuntur in hæreſim: & ſic gratiam ſpiritus ſancti, quam acceperant (q̄ maxime in ordinib. operatur) amiſerũt. cũ ergo eam non habeant, eã dare non poſſunt: quia qui nõ habet honorem, eũ alij dare non poteſt: ſed damnationem dabit, quam cum vero ordine habet.

d ¶ Plenitudinẽ.] id eſt executionẽ ordinis. hic interſerit magiſter de ordinibus hæreticorum †. Sed quidquid Io. de Fan. & alij d hac materia dixerunt,

† Et hoc vſque ad §. ꝯſtat. ꝟ. ea. Eps etiam hæreticus confert ordinem, ſed nõ ordinis executionẽ.

Digitized by Google

dixerũt, iſtud eſt tenẽdũ, q quilibet epſ ſiue catholicus ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia, ſiue extra conferat ordinem, dũ tñ conferat ſm formam eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. ſimiliter ſi taliter ordinati alios ordinent, idem eſt, & ſic in infinitum, vt ĩ. ea. quod quidam. 9. q. 1. ordinationes. Idem dico de conficiẽdo corpore[a] Chriſti. ĩ. ea. dominus declarauit. & c. non nocet. ĩ. de conſe. diſt. 4. non in vobis. loquitur ergo principium capituli de his qui in forma eccleſiæ receperunt ordinem. Secunda pars de illis qui extra formam, illi nihil recipiunt, nec aliquid ↄferunt: q̃a nemo dare poteſt. &c. vt ſ. c. 8. & ĩ. q. 7. Daibertũ. ADDITIO. Dicit Lau. de huiuſmodi hæreticis multa mẽdacia ſcripta ſunt & inutiliter. Io. de Fan. & Gof. dicunt, q hæreticus, qui recipit vltimã manus impoſitionẽ extra eccleſiã, nõ cõfert, ſed cõfundit eos. ĩ. ea. q. 7. conuenientibus. Archid.

[a] De hoc not. 9. q. 1. in ſumma. Sed ↄ de conſe. diſt. 2. verũ. &c. quid ſit. vbi contra nota. Archid.

nit ĩ. diſt. 26. deinde. Tertia quæſtio erat, an remanerent clerici, id eſt, an reciperent charactatẽ ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad vlteriora promoueri, & dicit q nũquam: & hanc quæſtionem in hoc cap. explicat.
b ¶ Pro ſui difficultate.] quia fuit quæſitum ſi ordinati [illegible]

dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionem dedit.

¶ In hoc capite non referuntur ipſa prorſus verba Innocentii, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arianos. partim in capite nunc ſequenti, ventum eſt. *in verſiculo,* Sed econtrario.

Idem Ruſo, & alijs epiſcopis, epiſt. 22. c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impoſitionem, non benedictionem, ſed damnationem præſtat. C. XVIII.

VEntum eſt [a] ad tertiam quæſtionem, quæ pro ſui difficultate [b] longiorem exigit diſputationem. Cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos, vulneratũ [c] per illam manus impoſitionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixũ eſt, medicina [f] eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatem †. Quæ ſanitas poſt vulnus ſecuta ſine cicatrice [g] eſſe non poterit, atque vbi pænitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere [h] non poſſe decernimus. Nam ſi vt legitur, quod tetigerit immundus, immundum erit; quomodo ei tribuetur [i], quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? ¶ Sed econtrario aſſeritur, eum, qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe, nec illum aliquid accepiſſe [k]: quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationẽ [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impoſitionẽ dedit; & qui particeps effectus eſt damnato, quomodo debeat

Poly. l. 2. tit. 31. & l. 7. tit. 7. Anſ. l. 6. c. 73. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. l. 3. c. 130.

† Tex. eſt ſimi. in l. archiatri. & ibi Bar. C. de profeſ. & me. l. x.

ĩ. ead. Arianos. *Num.* 19. *Leuit.* 15. *& Agæi.* 2.

ſ. qui perfectionem, verſ. qui honorem.

VEntũ.] CASVS. Tres quæſtiones fecerunt epi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrũ ducens viduã in vxorẽ poſſit promoueri, vel iam promotus debeat deponi. Secunda fuit vtrum dicendus ſit bigamus qui ante baptiſmum habuit vnã vxorẽ, & poſt baptiſmum aliam: quibus explicitis, ſ. 34. diſt. ſi quis viduã. & 26. diſt. deinde opponitur, accedit in hoc c. ad tertiam, quæ talis eſt, ſcilicet vtrũ redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines ſunt admittendi. Et rñdet q non: quia in reconciliatione imponitur eis pænitentia, poſt quam remanet quædam cicatrix, id eſt irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed ↄ hoc dupliciter opponitur: ſi hæreticus aliquem ordinauit qui honorem amiſit, nihil contulit ordinato: ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac ſi numquam ordinatus fuiſſet. Sed rñdet Innocentius falſum eſſe: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, ſi quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit, ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, q illud eſt falſum. nam ſi ita eſſet. pro nihilo criminoſus ageret pænitentiam, ſed accederet ad ordinationem vbi omnia crimina delentur. De conſuetudine igitur Romanæ eccleſiæ eſt, vt veniens ab hæreticis, ad laicalem cõronã tantũ admittantur, & nõ clericalẽ: & ita tres q̃ſtiones ponuntur hic, vna principalis & duæ incidentes, & ad omnes ſufficienter reſpondet.

Tres quæſtiones.

a ¶ Ventum eſt.] Tres namque Macedones epi, quibus hæc ſcribit Inno. inter alia fecerãt q̃ſtiones. Prima erat vtrũ quis ducens viduã [2] in vxorẽ poſſit ꝓmoueri: vel factus clericus pp hoc debeat deponi? Cuius determinationẽ ponit ſ. diſt. 34. ſi quis viduã. Secũda erat, vtrũ dicendus eſſet bigamus qui ante baptiſmũ vnam, poſt baptiſmum habuit alteram? cuius determinationẽ ponit ĩ. diſt. 26. deinde.

2 Scilicet primo: ibi tñ ſcribit archiepo Rothomagen. ſed poteſt eſſe q ſolutionẽ eiuſdem q̃ſtionis miſit illis vel illi. Archi.

nati ab hæreticis accepiſſent honorem, & ſi ad eccleſiam reuerſi recipiantur in honorem clericatus.
c ¶ Vulneratum.] Id eſt, capitalẽ & ſacramentalẽ dignitatem cũ vulnere, id eſt, cũ dãnatione ſuſcepta tenere.
d ¶ Caput.] id eſt, animam culpæ macula vulneratã. & anima ponitur pro homine. de conſe. diſt. 5. ne tales.
e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moratur, &c. 2. q. 1. peccauerit.
f ¶ Medicina.] Hoc videtur ſic exponendum, id eſt, reiterandum eſt in his ſacramentum. ĩ. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligendum: cum omiſſa fuit forma, arg. 1. q. vlt. Daibertum. vbi hoc inducitur.
g ¶ Cicatrice eſſe.] quia & ſi pæniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pænitentiam, vt 25. diſt. primum. & 50. diſt. illud. & 1. d. 7. ſi quis omnem.
h ¶ Habere.] ĩ. 23. q. 4. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his quibus hæretici manus impoſuerunt. Vel hoc de rigore, illud de miſericordia.
i ¶ Quomodo ei tribuetur.] Arg. q vxor nõ tenetur reddere debitum viro leproſo. Arg. ſ. 32. q. 7. omnes. & q. 5. ſi quis vxorem. Vide de hoc cui eſt ſtandum, extra de coniug. lepro. cap. 1. & 2.
k ¶ Accepiſſe.] Aliàs accipere, & ſupple & ideo nõ debet ei nocere qn ordinari poſſit. q. d. id quod nihil eſt, nõ debet præſtare impedimentũ, vt extra de iure pa. qd autẽ. in fi. Sed hoc fallit extra de ſpon. c. ad audientiã.
l ¶ Damnationem.] id eſt ſacramentum quod damnabiliter habuit, damnabiliter dedit: & ita factus eſt particeps damnationis. ĩ. ea. q. 7. ſi quis. ĩ. ead. q. 4. §. cum ergo. ĩ. de conſec. diſt. 4. ab antiqua.

Anima pro homine ponitur.

Irregularitas per pænitentiã non aboletur.

Vxor viro leproſo debitum reddere non tenetur.

Impedimentum non præſtat quod nihil eſt.

a ¶ Non

Digitized by Google

a ¶ Non poſſum.] de rigore iuris. nam ex diſpenſatione poſſum. ſ. ea. q. vlt. conuenientibus.
b ¶ Sed dicitur.] id eſt, obijcitur. & hæc erat ſecunda obiectio, quæ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, ſed contra.
c ¶ Benedictio.] quæ eſt cum ab hæreticis rediens reconci-

nis, in qua dicitur q. nō videtur idem de ſimoniacis quod de hæreticis: & ridet q. idem eſt q. ſimoniaci ſunt in fideles: & hoc probat per quattuor auctoritates. Io. de Fā.
CASVS. Dictum eſt ſ. in §. quia & cap. ſeq. q. ſimoniaci comparantur hæreticis. obijcit nunc Gratianus dicens: Hæretici fidem non habēt: ſed ſimoniaci ſic, licet gratiā ſpiritus ſancti venalē putant, & quod dictum eſt in illo ca. qui perfectionem. non poteſt de hæreticis intelligi. Ad hoc reſpondet dicens, q. ſimoniaci etſi fidem habere videantur, tamen infidelitati ſubijciuntur, quod probatur per capitulum ſequens.

adulto qd de infante, ſi vltima neceſſitas cogat, vt 24. q. 1. ſi quē forte. ſed ſecus eſt: quia de ſacramento ordinis hic loquitur. Ioan. de Fan.

ead. epiſt. c. 4. honorem accipere, inuenire non poſſum [a]. ¶ Sed dicitur [b] vera, ac iuſta legitimi ſacerdotis benedictio [c] auferre omne vitium, quod à vitioſo fuerat inflictum. Ergo ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atq. omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus ſit pœnitentiæ locus; quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſueuit. Sed noſtræ [d] lex [e] eccleſiæ eſt, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus [f] impoſitionem, laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum [g] ſubrogare.

Iuo p. 6. c. 60.

Iuo in prœmio Pann. l. 5. tit. 5. c. 17.

§. *Sed obijcitur: alij hæretici à fide exorbitant; ſimoniaci autem & ſi gratiam ſpiritus ſancti venalem putant, tamen à fide alieni non ſunt: atque ideo, quod ab Innocentio de ceteris hæreticis decernitur, non valet de his conſequenter intelligi. His [h] ita reſpondetur. Simoniaci & ſi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.*

Vnde beatus Ambroſius in ſecundo libro de pœnitentia, c. 4. aduerſus Nouatianos ſcribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem non habent. C. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis conſuetudine deprauatus [i] putaſſet, quòd gratiam Chriſti per impoſitionem [k] manus, atque infuſionem ſpiritus ſancti compararet pecunia, ait: [Non eſt tibi pars, neque ſors in hac [α] fide [l]: quia cor tuum non eſt rectum apud Deum, &c.] Vides quòd hunc magica vanitate blaſphemantem in ſpiritum ſanctū, apoſtolica auctoritate condemnet; & eo magis, quia puram conſcientiam [m] fidei [n] non habebat?

Act. 8.

α ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet, in ſermone iſto, græce eſt, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.*

Item Gregorius lib. 9. epiſt. 53. ad Theodoricum Regem.

¶ Simoniacus, infidelis eſſe probatur. C. XX.

Anſ. l. 13. c. 44. CVm omnis auaritia [o] idolo-

h ¶ His.] dictis à ſe. Nam ſibi ipſi opponit propter comparationē inter ſimoniacos & hæreticos in §. qa. in fi. & ita ſub alternatiōe veniet vſq. ad §. conſtat ergo.

PEtrus.] CASVS apparet ex hiſtoria, quæ talis eſt. Legitur in actibus Apoſtolorum q. cum Simon magus nuper ad fidē conuerſus videret ad vmbrā Petri infirmos ſanari, vt hoc donū carius alijs venderet, voluit à Petro emerē, & obtulit ei pecuniā, quem Petrus damnauit dicens: Pecunia tua ſit tecum in perditionem, quia exiſtimaſti, &c. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, eū damnauit. Sequens cap. patet.

i ¶ Deprauatus.] Similiter dicit cap. de Saule, q. deprauatus cauſa peccati ad hoc ſe contulit; q. damnauerat. 26. quæſt. 5. nec mirum, vltra medium.

conciliatur eccleſiæ. Vel quæ erat ſecundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad eccleſiam iterum ordinantur, vel quandocumque aliquis ordinatur. H.

d ¶ Sed noſtræ.] ſcilicet occidentalis. Hæc eſt tertia ratio.

e ¶ Lex.] id eſt, conſuetudo. C. de man. li. l. 1. alibi ponitur pro regula. ſ. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. diſt. conſuetudo. alibi pro canone. 5. diſt. 31. Nicæna 1.

f ¶ Per manus impoſitionem.] q. d. non ſolum qui ab hæreticis ordinati ſunt, non poſſunt habere honorem in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantū, ita q. non ordinati, vt ſ. ead. q. 7. qui in qualibet.

g ¶ Vel exiguum.] ſecus in orientali eccleſia, quę illos per vnctionem chriſmatis reformat, vt ſ. de conſe. diſt. 4. ab antiqua ſ. ea. q. 4. placuit, contra. Sed ibi de infantibus; hic de adultis & diſcretis, de conſec. diſt. 4. c. ſicut 2.

SED OBIICITVR. Hæc eſt tertia pars quæſtio-

Lex tripliciter ſumitur.

1 Adde q. etiam aliquādo pro pacto. l. legem. C. de pact. & l. ſi tibi. ff. de ado.

2 Idem tamen vi de

k ¶ Per impoſitionem.] ſcilicet vt cuicumque imponeret manum, acciperet ſpiritum ſanctum, & ei infunderetur ſpiritus ſanctus.

l ¶ In hac fide.] ſcilicet noſtra catholica: ſed in actibus Apoſtolorum habetur in ſermone iſto, vt ſ. ead. eos qui. vnde poteſt dici, in fide tua, id eſt, in eo quod credis obtinere, ſi licet [3] vel pecunia infundatur ſpiritus ſāctus. In hoc facit ad propoſitum Gratiani: quia dicit, non eſt tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus. & ſic exaudi cap. ſequens, &c.

3 Ideſt, fides & credulitas. H.

m ¶ Puram conſcientiam.] quæ etiam ad actum progreſſa eſt. ſic exaudi de pœ. diſt. 1. cap. ſi cui etiam non contingat.

n ¶ Fidei.] Et in hoc facit ad propoſitum.

o CVm omnis auaritia.] Ideò dicitur auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tamquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam. ſ. 11. q. 3. pauper.

Auaritia eſt idolorū ſeruitus.

a ¶ Ido-

Digitized b

a ¶ Idolorum.]arg.6.q.1.quæro.
b ¶ Perditioni.] & ita eſt hæreticus ſecundum propoſitum Gratiani.
c ¶ Subijcitur.]Potius enim vocatur i quàm ſit.ꝟ. 24.q.2.ſane.& ꝟ.12.q.5.cauete.8.q.1.ſciendum.ꝟ. 23.q.4.forte.Ioan.

i Scilicet ſi delis. 86.diſtin. q clementiam. Arch.

...pitur,vt ꝟ.q.3.per totum.
i ¶ Detrahunt.]Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo,quæ per ſpiritum ſanctum fiebāt;ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti,per diabolum ſibi acquirunt.

rum [a] fit ſeruitus, quiſquis hanc,& maxime in dandis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [b] ſubijcitur [c], etiam ſi tenere fidem,quā negligit, videatur.

a ¶ Quam negligit.] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur,* fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epiſt. Taraſii Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papæ Hadriano.

¶ Simoniacorum hæreſis, ceteris damnabilior eſſe probatur. C. XXI.

Anſ.l.6.c.86. al.75. Deuſde dit p.2

EOs, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel imponunt, Petrus diuinus [d] Apoſtolus (cuius cathedrā ſortita eſt ſanctitas veſtra) tamquam Simonē magum deponit. *& infra.* ¶ Tolerabilior eſt enim Macedonij, & eorum [e], qui circa ipſum ſunt, ſpiritusſancti impugnatorum impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſeruum Dei patris, & filij, ſpiritum ſanctum delirando fatentur: Iſti vero eumdem ſpiritum efficiunt [f] ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult [g], vendit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud eorum, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ [h] illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt [i] ſpiritui ſancto; æqualiter peccantes his, qui blaſphemauerunt dicētes Chriſtū in Beelzebub eijcere Dæmonia; atq. vt verius dicamus, Iudæ comparantur proditori, qui Iudæis Dei occiſoribus Chriſtū vendidit. Cum ergo [k] ſpiritus ſanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, eiuſdē omnino & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt gratia ſpiritus ſancti, ideſt ſacerdotij ſanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Non eſt tibi pars, neq. ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donū Dei pecunia poſſideri.] *& ſupra.* ¶ Nam & viceſimus nonus canon ſanctorum [l] Apoſtolorum, & actus eorumdem & tertius [m], & quartus [n] liber regnorū alienū omnino à ſacerdotio pronuntiant eum, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; ſiue ante manus impoſitionem, ſiue in ipſa manus impo-

Matth. 12.

Matth. 26.

Act. 8.

EOs.]Casvs. Sicut beatus Petrus Simonem damnauit, ita omnes ſimoniacos non immerito dānat & deponit, quod ſex rationibus probatur. Prima eſt, quia deteriores ſunt Macedonianis, qui ſpiritū ſanctum dicunt eſſe ſeruum patris & filij. Iſti vero ſeruū ſuum faciunt, ipſum vendētes. Secunda eſt, quia blaſphemant in Deū: ſicut illi, qui dicebāt Chriſtū in Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia ſimiles ſunt Iudę proditori. Quarta, quia ſunt damnati in canone Apoſtolorum. Quinta exēplo Hieroboā, de quo legitur in tertio libro Regum, ꝙ ipſe dabat ſacerdotij principatum implētibus manum ſuam. Sexta exēplo Giezi, de quo habetur in quarto libro Regum. Sequens cap. patet, in quo quæ iā dicta ſunt, repetuntur.

a Sic. 16.q. 1. prædicationi,ſ prin.

d ¶ Diuinus.] in bona ſignificatione à deitate ſumitur 2, vel à diuinitate. ſic ſupra 38. diſtin. omnes, non à diuinatione, vt infra ea. numquam.
e ¶ Et eorum.] id eſt, ſequacium eius.
f ¶ Efficiunt.] ſcilicet quātum in ſe eſt, ſicut emere & vendere dicuntur. ꝟ. ead. cauſa. quæſt. 3. Saluator. B.
Additio. 49. diſt. c. vlt. de conſe. diſt. 4. c. quæris. ꝟ. ead. iudices. Arch.

g ¶ Si vult.] nihil enim tam conſonum, &c. inſti. de re. diu. §. per traditionem. C. de contrahen. emp. dudum. in ſi. niſi vbi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus. de iure. C. de reb. alien. l. vlti. Immo & quandoq; compellitur vēdere. C. de cōmuni ſer. ma. l. 1. ff. de reli. ſi quis ſepulchrum. & ff. communi diui. l. 1. §. vlt. emere autem nō compellitur quis. C. de iure delib. nec emere. arg. contra. C. de don. ſancimus.

Vendere qñq; quis cōpellitur.

h ¶ Pecuniæ.] nam pretium in pecunia numerata cōſiſtit, vt inſtitu. de emp. & ven. §. item pretium. arg. extra de re. permu. ad quæſtiones. nam vbi aliud pro alio datur in ſpecie, permutatio eſt. ff. de cōtrahen. emp. l. 1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large accipitur, vt ꝟ. q. 3. per totum.

Pretiū in emptione debet eſſe in numerata pecunia.

k ¶ Cum ergo.] melius diceret, cum enim, &c. ſecundū quod poſt ſequitur in littera.
l ¶ Canon ſanctorum.] qui ſic ſe habet: ſi quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipſe & ordinator eius modis omnibus à communione abſcindantur, ſicut Simon magus à Petro. facit ad hoc ꝟ. quæſt. 3. ſi quis epiſcopus. & capit. finali.
m ¶ Et tertius.] vbi dicitur de Hieroboam, ꝙ quicūque volebat implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum: & propter hanc cauſam peccabat domus Hieroboam, & verſa eſt & deleta de ſuperficie terræ.
n ¶ Et quartus.] vbi de Giezi agitur.

a ¶ Accipere.]arg. in electionib⁹ & alie nationibus, vt ſimo- niæ ſint, fieri ex conſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori. ȷ.29.q.1.ſi his ita. ȷ. 16.q.1. c.vlt. & 7. q.c. decimas, &c. & c. eccleſias. extra de iurepa. cura paſtoralis. arg. contra. 24.diſt. cap. vlt.

¶ Contra. tex. in l. ſi fraudator. §. ſi procurator. ff. de his quæ in frau.cred.

a ¶ Accipere.]ſimiliter impẽdere ẽ quãdocumque impendere, vt ȷ ea.q.3. Saluator. & c. ſi quis epiſcopus præbendas. & c. ſi quis obijecerit. & eſt ſi. ff. de calum. l. 1. §. quod autem. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, vel beneficij collati aliquod munus dat, vt dixi de Giezi ȷ. ea. qui ſtudet. Ioan.

ſitione, ſiue poſt. Accipere [a] enim eſt quãdocumque accipere ȷ.

¶ *Caput hoc eſt pars epiſtole Taraſii ad Hadrianũ. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitome quadam adhibita; quemadmodum & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam ſynodum in Vaticana bibliotheca, & in græcis eius ſynodi codicibus, & in latina ex verſione Anaſtaſii bibliothecarii. Extat etiam latine impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione, aut interpretis, aut exemplaris, quod ſcentius eſt, vitio, flagitioſum mendum ineſt. Nam vbi Taraſius Hadrianum mirifice laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis,* Fraterna ergo veſtra ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia. *quamuis cum alia multa tum proxime ſequentia verba manifeſto repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & aliis præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem græca Vaticana, & ſeptimæ ſynodi, & ipſius Balſamonis optime habent. Quare neceſſarium viſum eſt priorem epiſtolæ partem cum græce, tum noua cum verſione afferre. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι, ἢ πραγματεύεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματος εἰσίν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν θειότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως†. † ἀξίας

Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τῆς ἱερωσύνης κεκλήρωται: ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ,] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτοις καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν

ἱερῶν

[ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴτι τούτων παραβαθῇ ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἴδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρῳδοῦντες, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντάπου δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπημπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ περατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† εἴτουν

† ἔρα

† ἀφορίζουσιν.

Fratri, & comminiſtro vſquequaq. ſanctiſſimo, & beatiſſimo domino Hadriano Papæ veteris Romæ,

Taraſius indignus epiſcopus Conſtantinopolis nouæ Romæ, in Domino S.

MVltipliciter, multiſque modis ex Euangelio, & Apoſtolorum, patrumque præceptis docemur in ſanctificatione ſacerdotij mores ab auaritia longe alienos præſtare; neq. in vllius ſacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare: quod ſententiæ ex diuinis ſcripturis, & patrum doctrinis infra ſubiectæ demonſtrabunt. Qui enim manus imponunt, mini

ſtri ſunt ſpiritus, non venditores ſpiritus. Nam cũ gratis gratiã ſpiritus acceperint; gratis etiã ijs, qui ab ipſis accipiunt, dare iuſsi ſunt ex voce Domini hac ipſa libertate, poteſtateque accepta. Quòd ſi quis eam auro emiſſe conuictus fuerit; hunc ex ſacerdotali ordine † excidiſſe pronuntiãt; quamquam nomine ſacerdotiũ ſortitus eſt, ſed in eum falſo nomen iſtud conferri re ipſa comprobatur. Nemo enim poteſt Deo, & mãmonę ſeruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamãtem: [Sacerdotes loquimini ad cor Hieruſalem.] rurſusq. minantem, ac dicentem: [Si ſpeculator viderit gladium venientẽ, & nõ inſonuerit buccina, & populus ſe nõ cuſtoderit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam; ille quidem in iniquitate ſua captus eſt: ſanguinẽ autem eius de manu ſpeculatoris requirã.] huius igitur, quæ ex ſilentio imminet, condemnationis metu, omnibus earũ, quæ apud nos ſunt, eccleſiarum præfectis annuntiamus; ita vt fidenter diuinum Apoſtolũ imitantes, dicamus; mũdi ſumus à ſanguine eorum, qui tranſgrediũtur canonicas conſtitutiones, & multo magis eorum, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati ſunt. quippe cum Petrus diuinus ille apoſtolus, cuius & cathedrã ſortita eſt fraterna veſtra ſanctitas, hos depoſuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, ſeruantes, ac retinentes ea, quæ à ſanctis, & omniquaque benedictis Apoſtolis, & ab inclytis patribus noſtris canonice ſunt tradita. Et ſi quid horũ ab aliquibus violatum eſt, auerſamur. Fraterna igitur veſtra ſummo ſacerdotio congruens ſanctitas legitime & apte ad voluntatem Dei ſacerdotalem ſanctificationem adminiſtrans, celebrem adepta eſt gloriã. Dixit enim per prophetã primus & magnus Pontifex Chriſtus: [Viuo ego, niſi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Noſti enim ò vir eorum deſideriorũ, quæ ſpiritus ſunt, longe tolerabiliorẽ eſſe Macedonij, & eorum, qui ab illo, ſancti ſpiritus impugnatorum hæreſim. Nam cum illi ſanctũ ſpiritum Dei, & patris creaturã, & ſeruum nugentur, hi ſuum ipſorum, quantum putant, ſeruum ipſum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit, ſiue famulum, ſiue aliquid aliud ex his, quæ poſsidet. Similiter & qui emit volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ita qui hoc nefarium facinus admittunt, ſanctum deprimunt ſpiritum, æque peccantes, atque illi, qui Chriſtũ in Beelzebub eijcere dæmonia ore blaſphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori ſunt ſimiles, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur ſpiritus ſanctus conſubſtantialis eſt Chriſto Deo noſtro; perſpicuum omnino eſt, eos in eadẽ parte, ac ſorte numerandos eſſe, vt demonſtrauimus. Quòd ſi nõ venditur, quemadmodum certe non venditur, compertiſsimum quoque eſt in iſtis ſancti ſpiritus gratiam non eſſe, aut ſacerdotij ſanctificationem: Et quod non acceperunt, nõ habent. Meminerint ſancti Petri ad eũ, qui id procurarat, hoc modo dicẽtis: [Non eſt tibi pars, neq ſors in ſermone iſto.] Nã ſi venditur ſacerdotij dignitas; ſuperuacua igitur apud ipſos eſt honeſta vitę inſtitutio, & puritatis, virtutiſque cultus: ſuperuacuus apud ipſos & Paulus diuinus Apoſtolus, docens oportere epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtũ, aptum ad docendum, continentẽ, ſobrium, inſiſtentem fideli ſecundum doctrinam ſermoni, vt potens ſit & exhortari in doctrina ſana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd ſacerdotiũ venditur, & emitur. Subiectæ igitur ſententiæ ex ſanctis collectæ alienum omnino à ſacerdotio pronuntiant eum, qui quocumque tempore dederit, vel acceperit, ſiue ante ordinationem, ſiue in ordinatione, ſiue poſt ordinationẽ. Accipere enim eſt quandocumque accipere. Sed & omnes eccleſiaſticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas eſſe iubent.

Margin: † al. dignitate — Matth. 6. — Eſa. 40. — Ezech. 33 — Act. 20. — 1. Reg. 2. — Act. 8. — 1. Tim. 3. & Tit. 1.

Item ex concilio Bracarenſi 2. c. 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines ſacri pręſtentur, anathema ſit. C. XXII.

PLacuit, vt de ordinatione clericorum, epiſcopi munera nulla accipiant: ſed ſicut ſcriptum eſt, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impoſitio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit, dicens. [Anathema ſit danti & accipienti.] Propterea, quia aliquãti [a] multis ſceleribus obruti †, ſancto altario indigne miniſtrantes, non hoc, teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſsionem, deinde per multorum [c] teſtimonium clericos ordinare.

Margin: Iuo p. 5. c. 128. — Matt. 10. — ſ. e. quieſque. — † al. obnoxii — † oportet ergo ori.

a Placuit vt de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem inſtitutam fuiſſe: porrigitur tamen ad omnes. ſ. eadem q. 3. peruenit. ſ. 15. q. 2. dux.

b ¶ Oportet.] ſupra diſt. 85. cap. 1.

c ¶ Per multorum.] ſupra diſtinct. 67. reliqui, in fin. contra. ſ. 23. diſtinct. lector. contra. & 20. quæſt. 2. oportet. ſi. ſ. diſtinct. 75. cap. 3. Sol. hic appellantur multi duo vel tres. Vel hoc intellige cũ clerici ſunt ignoti.

EX ILLA. Casvs. Concludit Gratianus ex duobus cap. ſupra poſitis: ſcilicet cap. Petrus, & cap. cum omnis. ꝙ ſimoniaci, ſicut hęretici à fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hęc eſt quarta pars quęſtionis, in qua vult probare ſophiſtice, ꝙ dare aliquid pro rebus eccleſiaſticis, nō eſt peccatum. Ioannes de Fan.

Casvs. In hoc §. & ſequenti capitulo probat Gratianus ſuperficialiter, ꝙ vendere ſpiritualia nō ſit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exēplo Saulis, qui nō iuit ad Samuelē ſine munere pro vaticinio expetendo. Exēplo vxoris Hieroboam, quæ non iuit ſine munere ad hominem Dei: ſcilicet Achiam ꝓphetam. Et exemplo Chriſti, qui venditus auriculam ſerui ſanauit. Sed has obiectiones ſoluit ſequenti ca. & §. cum ergo. c. numquàm. ſecūdum Hieronymum.

a ¶ Item opponitur.] Ei ſcilicet, quod propoſitum eſt principaliter: ꝙ ſcilicet vendere ſpiritualia ſit peccatum. vel ꝙ ordo vēditus non habet gratiam ſpiritus ſancti.

b ¶ Iuda.] Huius obiectionis ſolutionē ponit ĩ. in §. cum ergo. in capitu. numquàm.

IVdices.] Casvs. Quidam cum de ſimonia reprehenderentur, excuſabant ſe exemplo quorumdā in veteri teſtamento: ſed Hieronymus oſtēdit ſimoniacos eſſe damnandos. Primo, per verba Michææ prophetæ oſtēdentis propter hoc Hieruſalem fuiſſe deſtructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio, excuſat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicens ꝙ pecuniam oblatam non receperunt: aut ſi ponas eos recepiſſe, non pro munere prophetiæ, ſed in ſtipes templi, & in ſumptus neceſſarios receperunt. Quinto, excuſat Heliſæum, qui non eſt credendus ab Azaele aliquid accepiſſe: quem conſtat munera oblata à Naaman Syro reſpuiſſe. Secunda pars incipit ibi, [Poterat.] Tertia ibi, [Nec quemquā moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipſum.] Quinta ibi. [Vnde in quarto.

c ¶ Iudices.] aliàs incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ: & eſt talis caſus. Quidam cum reprehenderentur de ſimonia, excuſabant ſe exemplo quorumdam in veteri teſtamento: quos Hiero. ponit in hoc ca. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, oſtēdens ꝓpter huiuſmodi ſimoniacos Hieruſalem fuiſſe deſtructā. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit verba Petri cū ꝗ a pecunia Simonē condemnantis. Tertio, excuſat Samuelem de quarta parte ſicli à Saule oblata. Quarto. excuſat Achiā de panibus ſibi ab vxore Hieroboā oblatis. Quinto, Heliſęū de pecunia, quā Azael nūtius Benadab ſibi obtulit: quia non eſt veriſimile ꝙ acceperit.

d ¶ Eius.] populi Iudaici Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambroſii, & Gregorij patet, ꝙ ſimoniaci (ſicut & alij hæretici) à fide exorbitant; & ideo conſequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur.

4 ¶ *Item opponitur* [a], *quod prophetia donum ſpiritus ſancti eſt: hæc† autem in veteri teſtamento à ſanctis prophetis vendi conſueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo non niſi cum munere ire præſumpſit. Vxor etiam Hieroboam ad hominem Dei non niſi cum munere acceſſit. Item Chriſtus à Iuda* [b] *venditus auriculam ſerui ſanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum ſpiritusſancti emere vel vendere non eſt peccatum. Exemplo Chriſti liquet, quòd ſpiritusſanctus etſi iniuſte à ſimoniacis venalis putetur, virtutis tamen ſuæ nō obliuiſcitur, nec deſinit effectum ſuæ gratiæ etiam vēditus præſtare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter ſoluit, malos tantum accepiſſe, non bonos denuntians.*

†al. hoc
1. Reg. 9.
3. Reg. 14.
Luc. 22.

¶ Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant. C. XXIII.

IVdices [c], inquit, eius [d] in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede reſpondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & ſuper Dominum requieſcebant [e] dicētes: Nonne Dominus in nobis eſt? nō venient [f] ſuper nos mala [g]. Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur [h], & Hieruſalem, vt cuſtodia pomarij erit [i].] Nemo ambigit Hieruſalem propter ſcelera, quæ in hoc capitulo deſcribuntur, fuiſſe ſubuerſam. *& infra.* ¶ Poterat vtiq. Petrus Simoni mago vendere, quod petebat; immo poterat ſimulare vendētem (ſpiritus enim ſanctus nec venundari, nec emi poteſt:) ſed oblatam pecuniā cū offerente damnauit. *& paulo poſt.* ¶ Nec quemquā moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, Saulem [k] volentem ire ad Samuelē dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire nō poſſe; quia pretiū quod offerret pro vaticinio, nō haberet;

Michææ 3. ſecundum 70.
Act. 8.
1. Reg. 9.
†al. regnorū

e ¶ Requieſcebant.] Ille dicitur requieſcere ſup Dominū qui obtentu ſacerdotij vel prophetiæ non viuit luxurioſe: & expone, requieſcebant, idest, gratiam eius habebant ſecum, ſecundum opinionem ſuam.

Requieſcere ſuper dominum ꝙ dicitur.

f ¶ Non venient.] quaſi impunitatem ſibi promittebāt.

g ¶ Mala.] quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶ Arabitur.] hoſtili aratro, idest, deſolabitur, & eſſe deſinet: arg. ff. quib. mod. vſus fru. amit. ſi vſus fructus. & hoc factum eſt à Romanis.

i Aliàs contēptu, ſecūdum Laur.

Addit 10. 76. diſt. ieiunium. Archid.

i ¶ Pomarij erit.] Cuſtodia enim pomarij collectis pomis deſeritur: & ideo hoc dicit.

K ¶ Saulem.] Hiſtoria. Legitur in primo libro Regum, ꝙ cum Saul cum quodam ſeruo ſuo aſinas quæſiuiſſet patris ſui, & non inueniſſet: dixit ſeruus Saul: Hic eſt vir Dei, qui ſine ambiguitate loquitur: eamus & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in ſitarchijs noſtris, & ſportulam nō habemus. ait ſeruus: Habeo in manu mea quartam partem ſtateris argenti, & iue.

& puerum reſpondiſſe: [Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis viam noſtram.] Non enim ſcriptum eſt, quòd Samuel acceperit, aut quòd illi obtulerint: quin potius à propheta paſcuntur, & inuitantur ad prandium. Sed fac [a] eum accepiſſe: ſtipes magis æſtimandæ ſunt tabernaculi, quàm munera prophetiæ: ſiclus enim viginti obolos habet; & quarta pars ſicli, quinque ſunt oboli [b]. Et noſtri igitur ſacerdotes, ſi volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas Dominus flagello ſubuertit, quinque α tantum obolorum ſint mercede contenti: qui vtinam [c] non pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent. ¶ Hoc ipſum ſonat, & in tertio regnorum libro, quòd vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei [e], & defert ei decem panes β, & cruſtulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in ſumptum [f] prophetæ, quàm muneri prophetiæ reputanda ſunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire conſueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Iſrael) mala conſuetudine æſtimaſſe id ipſum etiam de prophetis, & voluiſſe ſanctis viris offerre, quod diuinis offerre conſueuerant. ¶ Vnde δ in quarto libro Regum† legitur, [quòd Heliſæus [g] venit Damaſcum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annuntiaueruntq. ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem [h]: Tolle tecū munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens, ſi euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occurſum eius, habens ſecum munera, & omnia bona [i] Damaſci, onera quadraginta camelorum.] Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Heliſæo legitur, quòd Naaman mundatus à lepra obtulit [k] ei munera dicens: [Obſecro, vt accipias benedictionem à ſeruo tuo. At ille reſpondit. Viuit [l] Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque vim faceret [m], penitus non acquieuit.]

Io. 2.
3. Reg. 14.
4. Reg. 8.
†al. Regnorū
4. Reg. 5.

¶ *Caput hoc in vno vetuſto exemplari coniunctum eſt ſuperiori, & loco primæ dictionis,* Iudices, *legitur,* Duces. *quemadmodū eſt apud* B. Hieronymum *in verſione lxx.*

α ¶ Quinque tantum obolorum ſint mercede contenti, qu *Iſta omnia abſunt à recentioribus editionibus B. Hieronymi, atq. etiam à vetuſtioribus, præter dictionem,* qui. *Sed non ſunt expuncta, quia ſententiæ non officiunt.*

Presbyter pauper pro celebratione Miſſę accipere pōt.
*Ideſt, pōt locare operas ſuas.

Concor. in l. aut la §. quā is. ff. de n. & ibi cū con.

& iuerunt ad prophetam: & inunctus eſt Saul in regem à Smuele de præcepto Domini.

a ¶ Sed fac.] ideſt, pone. & ita ſecundum canones poteſt pars ponere falſum. de conſe diſt. 4. ſanctum.

b ¶ Quinque ſunt oboli.] Arg. in delicto quantitatem rei attendi. ǰ. 14. q. vlt. cap. vlt. ǰ. 17. q. 4. quicumque. ꝑ. 17. q. vlt. quæſti ſunt.

c ¶ Qui vtinam.] Et hoc negatiue legas, ideſt, vtinam non plus acciperent. ſimile etiam habes 23. q. 4. ſi ea. & 26. q. 5. epiſcopi. & ideo forte hoc dicit: quia ſi plus non deberent accipere, nullus eſſet qui vellet ſimoniam cōmittere. vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret: ſecundum ꝙ dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco vel oue quàm pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. reſpon. Vel poſſet intelligi ſecūdum illam decr. extra de ſimo. & ſi queſtiones. Argum. contra. ǰ. 14. q. vlt. cap. vlt. 17. q. 4. quicumque. extra de ſimo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando niens corrumpitur.

d ¶ Quod vxor.] Hiſtoria. Legitur in tertio libro Regū, ꝙ cum ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori ſuæ: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetā vt iudicet tibi quid futurum ſit de puero. Quę cum veniſſet ad prophetam: etſi præ caliginatione oculorum videre non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboam: quare te aliā ſimulas? ego miſſus ſum ad te durus nūtius. & cū multa nūtiaſſet ventura ſuper domum Hieroboam, ſubintulit: Vade i domū tuā, in introitu tuo in vrbē morietur filius tuus: qui ſolus de ſemine Hieroboā in ſepulchra patrum ſuorum inferetur. Hiſtoria de Heliſæo ꝓpheta in littera patet.

e ¶ Achiam hominē Dei.] qui ei prædixit mortem filij Abiæ: & qui ei peccata ſua exprobraret, & ſuā viſionem prædiceret, vt ǰ. ead. ſi quis inquit. dic vt 23. q. vlti. cap. vlt.

f ¶ In ſumptum.] Ad ſumptus enim & ſuſtentationem accipere licet. extra de ſim. cum ſit. 23. q. 5. dicat. ff. de offici o proconſulis, ſolent. ff. de officio præſidis, plebiſcito. Et ita presbyter * ſi pauper eſt, accipere poteſt pro celebratione Miſſæ. extra de præbendis, ſignificatum. niſi ſit proprius ſacerdos. de conſecra. diſtinct. 1. ſufficit.

ADDITIO quod not. 21. quæſt. 2. cap. vlt.

g ¶ Heliſæus.] qui miſit lignum in aquam, & natauit ferrum. ǰ. de conſec. diſtin. 2. reuera.

h ¶ Ad Azaelem.] ſuarum rerum diſpenſatorem.

i ¶ Bona.] ideſt, aliqua de omnibus bonis, ideſt, de omni genere bonorum. ff. de regu. iur. aliud. §. refertur.

K ¶ Obtulit.] Arg. in eodem facto ſecundum diuerſitatem intentionis alterum peccare, & alterum non, vt 32. q. 5. propoſito.

l ¶ Viuit.] Hæc iuratio erat in veteri teſtamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶ Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

β ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina B. Hieronymus habet,* panes, & vuas paſſas, & vaſculum mellis. *In Græca autem vulgata, & cruſtula, & vua paſſæ commemorantur, ἄρτους, inquit, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σταφύλας.*

γ ¶ Quia hæc magis.] *Iſta vſque ad ver.* Licet. *non habentur hic apud B. Hieronymum, ſed loco eorum hæc:* Dicitur enim, quid ſecum illa portauerit: & tamen propheta non ſcribitur accepiſſe: quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit; licet, &c.

δ ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem in eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur. C. XXIIII.

NVmquam [a] diuinatio [b] in ſcripturis in bonam partem accipitur. [Non eſt augurium in Iacob, neque diuinatio in Iſrael.] Videbantur ſibi quidem eſſe prophetæ: ſed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipſorum facta eſt diuinatio. Num. 23.

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetuſtis eſt coniunctum ſuperiori, & legitur vt in originali,* Numquam enim.

Cum ergo ſecundum [c] Hieronymum boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi, malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donum, in diuinationem, quæ diabolica eſt, conuertebatur; quid aliud colligitur, niſi quòd ſimoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cum enim ſacramentis neque qui plantat, neque qui rigat, ſit aliquid; ſed qui incrementum dat, Deus; quis operatur in eis, ſi Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, ſed eſt otioſus? 1. Cor. 3. *Item, quod dicitur de Chriſto, quòd ſicut Chriſtus venditus auriculam reſtituit Malcho, & fecit miracula; ſic & ſpiritus ſanctus poſſit vendi, & in ipſa venditione ſuam gratiam operari, non valet hæc ſimilitudo.* Luc. 22. Ioan. 18. *Non enim hoc operatur ſpiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimonys auaritiæ, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterij cauſa ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo, cum credatur poſſe vendi, ſicut Chriſtus; credatur etiam ſpiritus ſanctus poſſe crucifigi: quod impoſſibile eſt. Poteſt etiam intelligi (vt à ſimilitudine non recedamus) quòd ſicut Chriſtus venditus non venditori vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in cruce ſupplicauit; ſic & ſpiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, ſacramenta Dominica accipiunt, ſuæ gratiæ effectum largiri probatur. Item obycitur [d], quòd etſi malum ſit eccleſiaſtica emere, tamen ſæpe ſiniſtra principia ad felices perueniunt exitus. Vt Iacob per ſupplantationẽ [e] peruenit ad benedictionem, vt ſeges, quæ leproſa manu ſeritur, munda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra ſoboles naſcitur; ſic & pecunia, quæ per ſimoniam acquiritur, felicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum ſimoniacis patrocinatur.* Gen. 27. *Ait enim Leo epiſcopus ad Mauros epiſcopos, ep. 85. al. 87.*

NVmquam.] CASVS. Dicitur hic, quòd diuinatio raro in bonam partem accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorum pecuniã accipiebant, non erant veri prophetæ, ſed diuini: licet ſe crederent eſſe prophetas.

a ¶ Numquam.] id eſt, raro: pro maiori enim parte dictũ eſt. aliter falſum eſt. vt ĩ. eadem, eos qui.

1 Cõcor. gl. in l. ſi hæreditatem. ff. ma. & de conſe. diſt. 5. nũquã.

b ¶ Diuinatio.] Hoc enim impoſſibile eſt, quòd diuinatio ſit ꝓphetia. expone ergo ſic: facta eſt diuinatio id eſt, diuinatio eorum quæ credebatur eſſe prophetia. eorũ enim prophetia declarata eſt nõ eſſe prophetia.

Diuinatio nõ põt eſſe prophetia.

ADDITIO. Vt hoc melius intelligas, ſcias quòd prophetia eſt rerum latentium præteritarum, præſentium, vel futurarum ex diuina inſpiratione manifeſtatio, ſecundum Papiam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex præmiſſis, quòd vacua eſt gratia ſpiritus ſancti in eis qui munera accipiũt: non obſtante exemplo quòd Petrus venditus fecit miracula, quia hoc fecit cauſa myſterij ad exemplum patientiæ, vel vt prodeſſet alijs, & non ementi vel vendenti: ſicut ſimoniaci ꝓſunt ignorãtibus eos eſſe ſimoniacos: & non obſtante eo quòd ſæpe ad bonũ finem veniunt quæ malo principio inchoantur.

c ¶ Secundum.] Et ita docet nos magiſter reſiſtere. Arg. à ſimili. 27. q. 1. nuptiarũ. ff. de condi. indebi. ſi reus. 32. q. 7. Apoſtolus. præterea reſpõderi põt per id quod nota. ſ. eo. eos 2.

2 Bene ibi no. per Lau. cuius fuit iſta glo. ſed non no. ſecundũ Io. & ibi dixi ſententiam Lau. I ver. portionis. Archid.

d ¶ Itẽ obijcitur.] In defenſionẽ ſimoniacorũ vſque ad §. ſed nihil. & ibi ſtatim incipit impugnare eos.

e ¶ Per ſupplantationem.] tamẽ factã inſtinctu domini. 7. q. 1. quàm periculoſum.

Prin-

PRincipatum quem.] C A S V S. Prelati, qui dignitates male acquiſiuerunt, etſi alios non offendant: malos tamen exitus conſueuerunt habere. difficile enim eſt vt bono peragantur exitu, &c. Seq. c. patet.

a ¶ Non offendit.] ſic 14. quæſt. 5. neque.

b ¶ Exem- de his qui no. infa. quid ergo. & de orig. iur. l. 1. Arg. contra. ff. de legib. non omniū. 16. q. 3. §. pōt. 3. diſt. 17. regula. ī. 14. q. 5. neque. ī. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. ſi ſacerdotes. extra de iure patro. cura paſtoralis. Ioan. Si quis ſemper habet malam fidem, numquam habebit exitum bonum: ſecus in contrarijs. B.

¶ Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu. C. XXV.

Anſ. l. 7. c. 17. Diſt. 61. c. miramur.

PRincipatus, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit; etiam ſi moribus, atque actibus non offendit[a]: ipſius † tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo[b]. Et difficile eſt[c], vt bono[d] peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio[e].

† al. ipſo

Item Gregorius Antiocheno epiſcopo, lib. 7. epiſt. 47. indict. 2.

¶ Non ſuperædificatur bonum opus, vbi Chriſtus fundamentum non eſt. C. XXVI.

1. Cor. 3.

CVm Paulus dicat: [Fundamentū[f] aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus;] conſequenter probatur, quia vbi Chriſtus non eſt fundamentum, nullum boni operis eſt ſuperædificium.

¶ *Apud B. Gregorium ſic legitur.* Prædicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.] Quiſquis ergo cū dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Chriſto eſt, firmitatem tenet; eumdē Ieſum Chriſtū Dei & hominis filiū apud ſe poſuit fundamentum. Sperandum ergo eſt, quòd vbi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum quoque operum ſequatur ædificium.

Ioan. diac.

Idem Syagrio, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

¶ Non poteſt fieri eleemoſyna ex pecunia ſimoniace acquiſita. C. XXVII.

Polyc. l. 2. tit. 1. Anſel. l. 5. c. 30. Pann. l. 2. c. 194. Iuo p. 5. c. 112.

NOn eſt putanda eleemoſyna; ſi pauperibus diſpenſetur quod ex illicitis[g] rebus accipitur; quia qui hac intentione male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, grauatur potius quàm iuuatur *&c. & paulo poſt.* ¶ Vnde etiam illud certum eſt, quia etſi monaſteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro ſacris ordinibus datur cōſtruantur, mercedi non proficit. *& paulo poſt.* ¶ Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, aperte ſacra ſcriptura nos prohibet dicens: [Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex ſcelere.] Quidquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omni-

Prouer. 21.

f CVm Paulus dicat.] ¶ Fundamentum.] arg. contra, Debile principiū melior fortuna ſequetur. Et argu. non baptizatum nō ſuſcipere ordinem. 24. q. 1. vbi ſana. ī. ead. q. ſi quis per ignorantiā. & ī. ead. ſi quis confugerit. extra de preſbyt. non bapti. veniens. &c. ſi quis.

Ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt.

NOn eſt putanda.] C A S V S. Oſtendit Grego. in hoc c. q̄ nullus debet ſimoniā cōmittere, vt poſtea ex pecunia velit eccleſias conſtruere, vel eleemoſynas facere: tum quia ſcriptum eſt. Honora Deum de tuis iuſtis laboribus. Tum quia dicit Salomon, Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, &c. Et hæc in prima parte. In ſecunda parte inſtruit clericos ad dignitatem, vt antequam accedant ad dignitatē, vires ſuas metiantur, vt ad quā ſe ſufficere credunt, cum metu accedant. Vel ſic.

CASVS. In prima parte probatur triplici auctoritate, q̄ de illicite acquiſitis non eſt eleemoſyna facienda. Prima auctoritas eſt illa, [Hoſtiæ impiorum,] &c. Secunda, [Honora Deum. Tertia, [Qui offert ſacrificium,] &c. In ſecunda parte dr̄, q̄ ſi aliquis ad honorē debet accedere, prius vires ſuas cōſideret: & etiā ſi ſe ſufficiētē videat, cū timore accedat: aliter nullo modo accedat.

Reprobantur multa ne ſint exēplo pernicioſa.

1 Concor. tex. in l. abſurdum. cū ibi not. ff. de iudi. & in l. 1. cum glo. in ver. peſſime. ff. ad Maced.

2 Sed hic dicit difficile, quaſi non impoſſibile.

3 Ad hoc extra de elect. dudū, 1. vbi de hoc. & 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Arc.

b ¶ Exemplo.] Habetur & ratio exempli. Nonnulla ſiquidem in canonibus operantur, Multa enim reprobātur ne ſint pernicioſa exemplo, quę poſſēt tolerari, vt 11. q. 3. pręcipue. ī. 50. diſt. de his vero. ī. diſt. 82. plurimos. ī. diſt. 96. bene. & arg. 21. q. 2. ſi quis iam. argu. 27. quæſt. 2. nec aliqua. ī. 27. quęſt. 2. inſtitutum eſt.

c ¶ Difficile eſt.] id eſt, 1 nūquam. ī. eo. ſi quis neque. quandoque ponitur pro vix. 47. diſt. quantumlibet 2.

d ¶ Bono.] ſic 14. q. 5. neque. Arg. contra, extra qui fi. ſint legi. tanta. & de matrimonio contracto poſt votū de futuro.

e ¶ Principio.] Arg. initium ſpectandum 3: & quantū valeat bona fides a principio, collige ex his, arg. 3. quęſt. 10. placuit. 20. q. 3. propoſitū. 61. diſt. miramur. 92. diſt. ſi quis ep̄s. extra de elect. auditis. extra de cen. peruenit. ff. de rei vēd. ſi in aliena. & de plubliciana. de pretio ff.

g ¶ Ex illicitis rebus.] Hic dr̄ q̄ de male acquiſitis nō debet fieri eleemoſyna: quod verum eſt cum dominiū non eſt tranſlatum: vel ſi repetitio competit, vt dixi in ſumma, 14. q. 5. ſed vbi non competit repetitio, bene: vnde & meretrix poteſt facere eleemoſynā, ſed non latro: arg. ff. de condi. ob tur. cau. l. idem. §. quoties. Sed quid ſi de pecunia ſimoniaca fundata eſt eccleſia? Dico q̄ nō demolietur. 14. q. 6. comperimus. & 12. q. 2. aurum. Sed quid de iure patronatus 4 illius eccleſiæ? Dic q̄ datur eccleſiæ cui facta eſt ignominia. extra de ſimon. de hoc autem. in authen. de ſan. epiſco. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid ſi ex pecunia ſimoniaca quis emit vineam; numquid de fructu faciet eleemo-

4 Scilicet empto per pecuniam. Io. de Fan. 5 id extra de iure patro. de iure.

eleemoſynã? Non: quia eodem iure cenſetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ ſuccedant: arg. extra de vſu. cum tu. in fin. ff. de leg. 2. Imperator. §. vlt. & l. ſequen. & ĩ. 94. diſt. cap. 1. Arg. contra. ff. de fur. qui vas. §. penult. & vlt.

e ¶ Et in ipſo ortu.] quo ad nouum teſtamentum: & intellige poſt reſurrectionem: & ſic non eſt contra de conſecra. diſt. 2. primas.

f ¶ Fides.] profeſſionis ſcilicet.

g ¶ Operibus.] exterioribus.

h ¶ Mor-

a ¶ Facere.] Sed opponitur, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponitur, id eſt, de diuitijs, ſolicitudinibus & laboribus acquiſitis: vel quibus abſtuliſti ſua reſtituas 1, vel eorum parentibus: vel illis more tuis ſacerdotibus offeras: & iſti omnes facti tibi amici orabũt pro te ad Dominum. licet enim dictũ ſit: Quæ in malum acquiſiuiſti, in bonum expande: non tamen id tibi patrocinabit. H. male acquirere propter eleemoſynam, & id in bonum expẽdere, nihil aliud eſt quàm filium in conſpectu patris mactare. 14. q. 5. immolantis. aliter autem acquiſitũ. vt amore filiorum, & in bonũ expẽſum. id tibi patrocinabitur ad præmiũ. Hug.

Facere amicos de mãmona iniquitatis, quid.

1 Hic videas quod habetur 14. q. 5. ſed hic. ibi exponitur prædicta auctoritas.

potentis Dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hinc rurſus ſcriptum eſt: [Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio, quia Dominũ nõ honorat. Hinc quoq. per Salomonem dicitur: [Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum, quaſi victimat filiũ in conſpectu patris.] Quantus autem dolor patris ſit, perpendamus, ſi in eius conſpectu filius victimetur. Et hinc facile cognoſcimus, quantũ apud Deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum eſt, dilectiſſimi fratres, ſub obtentu eleemoſynæ, peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere a: aliud propter eleemoſynas peccata committere †. *& poſt pauca.* ¶ Quiſquis ergo ſacerdotium nõ ad elationis pompã, ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat; prius vires ſuas b cum hoc, quod eſt ſubiturus, onere metiatur, vt ſi impar eſt, abſtineat c; & ad id cum metu etiam, cui † ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

Prou. 3.

Eccli. 34.

† *al. perpetrare*

† *al. qui*

α ¶ Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Eleemoſyna. infra. 14. q. 5. erit integer hic locus.*

β ¶ Committere.] *Hic apud B. Gregorium interijciuntur c. Hoc quoque. diſt. 59. & c. Sicut neophytus. diſt. 48.*

Item Theodorico, & Theoberto † Regibus Francorum, lib. ſeptimo, epiſt. 114.

† *al. Theodeberto*

¶ Paſtor ſimoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

FErtur ſimoniaca d † hæreſis (quæ prima contra Dei eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu e ſuo, zelo † Apoſtolicæ vltionis percuſſa, atque damnata eſt) in regni veſtri finibus dominari: cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides f meritum non habet, beato Iacobo atteſtante, qui ait: [Fides ſine operibus g mortua eſt h.] Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti comminũ citur obtinere per præmium. *& poſt pauca.* ¶ Hinc igitur non ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam i excellentiæ veſtræ regnum † epiſcoporum culpa (quorum magis interceſſionibus iuuari debuerat) prægrauatur *. Si enim dignus is ſacerdotio crẽditur, cui nõ actionis merita, ſed præmiorum copia

Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.

† *al. ſimoniacam hæreſim*

† *al. telo*

Iac. 2.

† *al. regimen veſtrorum epiſcoporum*

* Sic contigit, quia Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniã & Theodebertus intoxicatus à Brunichilda.

b ¶ Prius vires ſuas.] Sumite materiam veſtris qui ſcribitis æquã Viribus: & verſate diu quid ferre recuſent, Quid valeant humeri. arg. ff. de excu. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. 1. & l. qua actione. §. 2.

Horatius in arte poetica.

c ¶ Abſtineat.] Hic præſumitur cõtra indignum prælatum ſtatim quod male ſit electus: arg à contrario ſenſu, 61. diſt. miramur. verſicu. nec putandus eſt honor.

FErtur.] CASVS. Gregorius reprehendit hic reges Franciæ eo quod in ſuis finibus ſinunt ſimoniã vigere. Et oſtendit hoc eſſe damnum regi: quia ſimoniaci nocent regimini eorum de ſuis iniuſtis orationibus, quorum interceſſionibus debuerat adiuuari, quis enĩ de ipſorũ orationibus confidere poteſt, quos intus cognoſcat eſſe vulneratos? & qualis fructus producitur cũ radix eſt infecta?

d ¶ Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo quod dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit quod ipſorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deum interceſſores habent, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

Simonia dominatur in Francia.

h ¶ Mortua eſt.] ſi tempus datur vel locus. de pœnit. diſt. 3. cap. vlt.

i ¶ Verumetiam excellentiæ.] Ecce quod crimen alicuius nocet innocenti 2, arg. diſt. 61. miramur. verſicu. ſicut enim. arg. ea. q. dominus. contra ĩ. ea. q. 4. c. 1. arg. 8. q. 4. c. 1. contra. diſt. 81. ſi qui ſunt presbyteri. Arg. diſt. 37. §. vt itaque. arg. de conſecra. diſt. 1. in ſancta. Arg. contra, 24. q. 1. non turbatur. arg. 6. q. 1. ex merito. arg. 49. diſt. §. 1. arg. 2. q. 7. cap. ſicut 2. arg. ĩ. ea. q. multi. Et eſt arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. ĩ. de pœnitentia diſt. 6. c. 1. ff. de re iudi. ſæpe. Ioan. hoc breuiter tenet

Crimen alterius nocet innocenti.

2 De hoc no. B. extra de pœn. quibuſdam.

quod res

Res inter alios acta alijs regulariter non nocet.

ꝙ res inter alios acta, alijs non nocet generaliter: nec etiamen alterius alij nocet. in caſibus tamen ſpecialibus fallit, qui in iure expreſſe inueniuntur. extra de re iudica. quamuis. & 6. q. 1. §. verum. & alijs ſimilibus caſibus, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.

a ¶ Suffraga-

ſuffragatur [a]; reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil defendat induſtria; ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum vltoris [b]; is, qui fortaſſe fuerat vlciſcendus [c], adducitur: atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potius iudicantur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit? aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas, vbi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocant [d], quam per ſemetipſos populis placare debuerant.

Cum ergo ſecundum Leonem ſimonia non bono peragatur exitu, ſecundum Gregorium nullum boni operis ſequatur ædificium; nec ſit putanda eleemoſyna, quæ ex pretio ſimoniæ erogatur pauperibus; vulnerato paſtore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam ſiniſtro principio quis felix exitus ſperatur?

Hinc etiam Auguſtinus ait.

¶ Simoniacorum ſacramenta effectu gratiæ carent. C. XXIX.

Gen. 39.

SIcut eunuchus [e] fuit, qui Ioſeph comparauit; ita qui gratiam mercatur, viuum [f] ſemen non habet ſiccis genitalibus. Sic quoque ignis ſacrificij, qui per ſeptuaginta

2. Mach. 1. & 4.

annos Babylonicæ captiuitatis ſub aqua [g] vixerat, extinctus eſt, Antiocho [h] Iaſoni vendente ſacerdotium: quod ſignificauit ſpiritus ſancti ignem non lucere [i] in ſimoniacis † ſacramentis.

† al. ſimoniacorum

Quid in his ſimilitudinibus beatus Auguſtinus notare voluit; niſi quia ſacramenta ſimoniacorum (ſicut & ceterorum hæreticorum) licet ſint vera quantum ad formam; inania tamen, & falſa ſunt, quantum ad effectum, cum non poſſint in cordibus hominum gignere, vel accendere cæleſtem gratiam?

fuit qui Ioſeph comparauit: ſic eunuchi ſunt, id eſt, ſine humore gratiæ qui ſimoniam cõmittunt: & in eis ignis ſpiritus ſancti non viget. Quod ꝓbatur exemplo Antiochi, quo vẽdẽte ſacerdotiũ ignis, qui vixerat ſub aqua ſeptuaginta annis, extinctus eſt. Et nota duas hiſtorias in hoc c. ſcilicet de Ioſeph, & igne. Legitur enim in Geneſi ꝙ Ioſeph venditus eſt à fratribus ſuis Iſmaelitis euntibus in Aegyptum: qui poſtea vẽdiderunt eum Phutiſar eunucho Pharaonis Regis: quem exiſtimo miraculoſe eunuchizatũ: ideo quia emerat Ioſeph vt eo abuteretur: cũ ante cõſtet eũ vxorẽ habuiſſe & filiã. Item legitur in libro Machabæorũ ꝙ filijs Iſrael in perfidiam deductis, Hieremias cum quibuſdã alijs ignem ſacrificij abſconderunt in valle vbi erat puteus occultꝰ: poſt multos autem annos ad præceptum regis Perſidis quæſitus eſt ignis: illes quo inuento hauſerunt aquã, qua ligna cõpoſita aſpergebantur, & ſtatim ardebant. pro quo miraculo Rex ſuper puteum illum templum ædificauit. tempore vero procedente cum Rex Antiochus regnũ ſuſciperet & regnaret in Iudæa, Iaſon frater ſummi ſacerdotis adito rege obtulit ei talenta xl. & accepit ab eo ſummi ſacerdotij principatũ: & ſtatim extinctus eſt ignis ſacrificij. Sequẽtes duo §§ plani ſunt.

Ioſeph venditio.

Ignis diu occultati miraculoſa inuentio.

e ¶ Sicut eunuchus.] Phutiſar qui primo habuit vxorem filiã Pharaonis: cũ poſtea fuiſſet ordinatus ſacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidã dicunt, ſiccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vſus emerat Ioſeph.

Phutiſar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit exectꝰ.

a ¶ Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quiſque meretur, non quantum dare ſufficiat æſtimetur. C. de epiſcopis & cleri. ſi quemquam. Sed quæritur quare ſcribit Papa regi, cum non habeat poteſtatem ſuper his. 11. q. 1. ſacerdotibus? Ideo, quia participes erant: vel quia erant incorrigibiles, vt j. ca. q. vlt. c. vlt. 17. diſt. nec licuit. extra de iud. cum non ab homine.

b ¶ Vltoris.] id eſt, prælati, qui vitia aliorũ debet vlciſci.

c ¶ Vlciſcendus.] id eſt, propter peccata ſua puniendus.

Propria q. d. aſſumit officium vltoris ille, de quo debet vltio ſumi.

d ¶ Prouocant.] in ſe, non in illos pro quibus ſupplicabt. & ita etiam exaudi 3. q. 7. in grauibus.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus ſupradictis, ꝙ ex malo initio bonus exitus non ſperatur.

SIcut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſicut eunuchus

f ¶ Viuum ſemen.] ſcilicet boni operis.

g ¶ Sub aqua.] Arg. diſt. 81. ca. ſi qui. Arg. tamen contra 28. diſt. cap. vlt. & j. ca. Dominus. Ioan.

h ¶ Antiocho.] Iſte Antiochus Græcus fuit: & multũ Iudæos oppreſſit, & vendidit ſacerdotiũ templi. Et eſt arg. hic ꝙ in vete. teſt. ſimonia erat ordinem emere.

Antiochus multa ſce. nota perpetrauit.

i ¶ Non lucere.] Ignis miſſus à Hieremia in puteum: qui tamen poſt numquam fuit inuentus: ſed aqua pinguis lapidi ſuppoſita illum comburebat. de illo igne habes de pœni. diſt. 3. inter hæc hircum. & puteus erat in valle Ioſaphat: vbi Rex Perſarum fecit fieri templum, & appellatum eſt à Hieremia nepthar, quod interpretatur purificatio. Ioan.

De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc eſt 5. pars huius quæſtionis, in qua vult probare ꝗ ſi catholicus malus, ſcilicet toleratus conferat ſacramẽtum aliquod, bene valet, dummodo accipiens non ſit in culpa: & idem credo de ſacramentis ab hæreticis collatis in forma eccleſiæ. In tali tamẽ indiget manus impoſitione propter immanitatẽ hæreſis. & hoc ꝓbat 18. autho. Ioan. de Fan. de ſacramentis neceſſitatis, quę ſemper habent effectum niſi culpa ſuſcipientis impediat, & ibi de ſacramẽtis dignitatis. vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos eccleſia tolerat. Vel dic ꝗ ſunt polluta quantum ad illos, vt 49. diſt. cap. vlt. 15. q. vlt. c. ſi.

Sacramẽta ſunt duplicia.

Ex

5. ¶ Sed obijcitur [a] illud Auguſtini contra hæreticos tractatu 5. ſuper Euangelium Ioannis.

¶ Siue bonus, ſiue malus ſit miniſter, per vtrumque effectus gratiæ confertur. C. XXX.

¶. de conſ. diſt. 4. c. aliud. Algerus l. 3. c. 5. Anſ. l. 9. c. 30. Poly. l. 3. tit. 10.

SI iuſtus [b] fuerit miniſter, computo eum cũ Paulo, qui gloriã ſuam non quærit, dicens: [Ego plantaui [c], Apollo rigauit [d], Deus autem incrementum dedit.] Qui vero fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo computatur: ſed non cõtaminatur donum Chriſti, quia [a] per illum purus fluuius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt: &, ſi per lapideos canales tranſit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti vt lux pura ab illuminandis excipitur; ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.

1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis vſq. ad ver.* donum Chriſti. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Auguſtino, cuius tamen propria verba habentur infra de conſec. diſt. 4. c. aliud. §. ſi fuerit.*

a ¶ Quia per illum.] *Apud B. Auguſtinum tractatu 5. legitur,* Quod per illum fluit, purum eſt; quod per illum tranſit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt: per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; ſed tamen hortis plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti ita eſt, vt lux: & ab illuminãdis pura excipitur, & ſi per immundum tranſeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatiſtam, epiſt. 48.

¶ De eodem. C. XXXI.

Algerus l. 3. c. 9. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Poly. l. 3. tit. 10.

EX catholica [f] eccleſia ſunt omnia [g] Dominica ſacramenta; quæ ſic habetis & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam priuſquam inde exiretis.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 5. c. 19.

¶ De eodem. C. XXXII.

Algerus l. 3. c. 2. Iuo p. 1. c. 117.

SIc † autem Deus [i] adeſt ſacramentis, & verbis [k] ſuis,

† al. Si

a ¶ Sed obijcitur.] In defenſione ſimoniacorũ, ꝓbando, ꝗ habent effectũ ſacramẽta ab eis collata. Io.

SI iuſtus.] CASVS. Hic oſtẽditur, ꝗ ſi ſacerdos iuſtus fuerit, eſt bonus miniſter ſacramentorum, & nõ actor: quod probatur exẽplo Pauli. ſi vero malus eſt, ſua malitia ſacramẽtis nõ obeſt: quia ſicut aqua ſterilis nõ eſt, quãuis per canalẽ ſterilẽ fluat, ita virtus ſpiritalis etſi per immundos tranſeat, tamen ab illuminandis excipitur. Et not. ꝗ ab iſto ſupradicto capitulo vſq; ad ca. etiã corde: probatur ꝗ vera ſunt ſacramẽta maiorum ſacerdotum: & vere ab eis conferuntur, dummodo in forma Eccleſię conferantur.

b ¶ Si iuſtus.] Ab iſto cap. vſque ad illud, etiam corde. oſtendit magiſter, quòd ſacramenta hæreticorum vera ſunt, & vere ab eis conferuntur, ſi in forma eccleſiæ conferantur: non tñ quo ad virtutem: cum diſtinctione tamẽ; quia ſacramenta neceſſitatis 1 ſi in neceſſitate quis ſumat ab hæretico, vel etiam ſi ignoranter ſumat: & virtutem & veritatẽ quidem accipit ſacramẽti. Si vero non neceſſitate vel ſcienter accipit: veritatem quidem accipit ſacramenti, non virtutem. ſi tamen ficte accipit, & poſt agat pænitentiam, habebit vtrumque. de conſecratio. diſtin. 4. tunc valere. & §. ſed notandum 2. infra eadem. In ſacramento vero dignitatis, vt in ordine, diſtingue ſecundum illam diſtinctionem 1. q. 1. ordinationes. & in ſumma ibi poſita. In ſacramento Euchariſtiæ dicimus quòd de manu hæretici ſumendum non eſt. 24. quæſt. 1. cap. vlti. & 32. diſtin. 5. verum. ſi tamen accipiatur, verum eſt corpus, ſi in forma eccleſiæ eſt confectum: licet quidam dicunt, ꝗ ipſi non conficiunt. 24. q. 1. ſchiſma.

Hereticorũ ſacramenta ſũt vera.

1 De hoc leg. & no. ¶. eod. §. ſed notandum eſt. Arch.

2 Ad idẽ de pæ. diſ. 3. §. illud autẽ Greg. in fi.

ADDITIO. Arg. de conſecrat. diſt. 2. quid ſit. Arch.

c ¶ Plantaui.] prædicando.

d ¶ Rigauit.] baptizando.

e ¶ Tranſit.] infra ea ſem, ſic populus. contra. Sol. hoc

EX catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd à catholica eccleſia vera ſumpſerunt hæretici ſacramenta; quæ ſic habent & cõferunt ſicut habebant ante quàm de eccleſia exirẽt. Sequẽtia tria ca. plana ſunt, & per ſe patẽt.

f ¶ Ex catholica.] In hoc & in duobus cap. ſequentibus dicitur, ꝗ vera ſunt ſacramenta hæreticorum, quæ in forma eccleſiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] ideſt, omnium ſacramentorum veritas & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. contra ¶. c. extra catholicam. ſed ibi expone, ideſt, extra formam catholicæ eccleſiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adeſſe talibus ſacramentis, vt veritas ſubſiſtat, & vt virtus præſtetur ei qui accipit ignoranter. ſ. ca. ſi iuſtus.

k ¶ Et verbis ſuis.] Et ita verba neceſſaria ſunt: argum. ¶. ca. detrahe.

Verba in ſacramentis ſunt neceſſaria.

a ¶ Sacra-

a Sacramenta.] ¶ Non mutaſtis.] id eſt, non extra formam eccleſiæ tradidiſtis.
b ¶ Iniuriam.] Arg. q. propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de conſec. diſt. 4. oſtenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.
Sicut.

eramenta, quæ ſchiſmatici & hæretici in forma eccleſiæ conferunt. Sequens cap. patet.
c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui ficte accedit? dic quòd * ſic, ſed poſt compellendus eſt fidem obſeruare: arg. 45. diſt. de Iudæis. Verum autem

per quales libet adminiſtrentur, & ſacramenta Dei vbiq. recta ſunt; ſicut † mali homines, quibus nihil proſunt, vbique peruerſi ſunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatiſtas, c. 12.

¶ De eodem. C. XXXIII.

Algerus ibidem. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Anſ. l. 9. c. 48. Polyc. ibidem.

† al. patre diabolo

NEc foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte † diaboli eſt, poteſt vel in ſe, vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt.

Idem ad Emeritum, epiſt. 164.

¶ Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. C. XXXIIII.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

SAcramenta, quæ non mutaſtis [a], ſicut habetis, approbantur à nobis: ne forte cum veſtram prauitatem corrigere volumus, illis myſterijs Chriſti, quæ in veſtra prauitate deprauata non ſunt, ſacrilegam faciamus iniuriam [b]. Neque enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei ſeruus exhibuit.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatiſtas.

¶ De eodem. C. XXXV.

SIcut ficti [c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici, vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt, quàm vera eccleſia, cum ad nos veniunt, non emendamus [d], ſed potius approbamus.

¶ Verba ipſa prioris partis huius capitis vſq. ad ver. reprobatur. *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſed habetur ſententia lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 12. Reliqua autem huius capitis pars eſt in eodem lib. c. 13.*

Idem contra litteras Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur ſacramenta Dei à quocumque miniſtrentur. C. XXXVI.

7. diſt. 32. c. præter hoc. §. verũ principia. Iuo p. 10. c. 75.

NEque in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat, neque in homine malo [e].

¶ *Libro tertio contra litteras Petiliani, vnde videtur ſumptum eſſe hoc caput, ſic legitur.* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput ſignificatur ſupra diſt. 32. c. præter §. verum principia.*

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia ſacramenta non profanat. C. XXXVII.

Matth. 10.

NOnne [f] Sodomitæ ethnici erant, id eſt, gentiles? Peiores [g] ergo erãt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole-

baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes extra de bapti. & eius effectu: cap. maiores. §. item quæritur.
d ¶ Non emendamus.] j. de conſ. diſt. 4. oſtenditur. & c. ſolet quæri. j. ea. ſi quis inquit. Sed contra. j. ea. q. ſicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis, quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma eccleſiæ. 32. diſt. §. verum.
e Neque in homine malo.] id eſt, tolerato 1, vel in neceſſitate: & ſic nõ eſt contra ſ. diſt. 32. nullus. & c. præter hoc. H.

* Vide S. Tho. 3. p. q. 68. art. 3. in cor. et ar. 4. ad 2. & 3. & art. 8. & q. 69. art. 9. & 10.

1 Ad hoc j. c. quam multi. vbi de hoc in gloſ. ex his. Archid.

NOnne.] Casvs. Hic oſtendit q. apud malos erant ſacramenta. Nam peiores Sodomitis erãt Iudæi: & tamen Dominus eorum ſacramenta vera eſſe probauit, dum ad ea celebranda leproſos quos mũdauerat miſit: & dum eius angelus Zachariæ in templo miniſtranti aſtitit: & eum exauditũ denuntiauit. nec etiã gentilium verba reprobant ſancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] vult probare Aug. in hoc c. q. apud hæreticos ſunt vera ſacramenta: q. erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis. item & alia ratione: quia ſi gentiles aliquid boni habuerunt: hoc ſancti viri non reprobauerunt. Quod autem apud Iudæos eſſent vera ſacramenta, probat exemplo Domini & Zachariæ: Zacharias tamẽ bonus fuit: vnde ratione perſonæ nulla eſt probatio: ſed iſte eodem modo ſacrificabat quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerunt vera.

g ¶ Peiores.] j. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem tranſgreſſi ſunt, Iudæi etiam ſcriptã

SIcut ficti.] Casvs. Dicitur hic q. ſicut ſi quis adultus ficte vel ſine contritione accedit ad baptiſmum, veruntamen recipit ſacramentum; ſic &, vera ſunt ſa-

illi prædicatores non habuerunt. iſti etiam Ieſum Chriſtum: apud illos nulla miracula facta ſunt [1], apud iſtos multa facta ſunt: & præterea iſti Chriſtū crucifixerunt. de pæn. diſt. 1. periculoſe.

1 23. q. 4. c. Nabucodonoſor. §. de Tyrijs.

ſus ſanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

h ¶ Cum quodam loco.] id eſt, in epiſtola prima ad Corinthios, 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha, Expedit vt vnus moriatur, &c. ſ. ea. q. prophetauit.

Caiphas prophetauit.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iuſtificaſtis Sodomam.] ideſt in comparatione veſtri † iuſta [a] facta eſt. Numquid tamen ideo ſacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erant quales ipſi erant: quæ [c] Dominus quoque ipſe percepit, & ad ea celebranda leproſos, quos mundauerat, miſit; & ea Zachariæ [d] miniſtranti angelus [e] adſtitit, eumque in templo ſacrificantem exauditum eſſe nuntiauit. Hæc eadem ſacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm ſint ethnici, quandoquidem Sodomitis in malitia prælati ſunt: & tamen illa ſacramenta erant in vtriſque integra, atque diuina. Nam & ipſi gentiles, ſi quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis ſuis habere potuerunt, nō improbauerunt ſancti noſtri †: quamuis illi per ſuas ſuperſtitiones, & idololatriam, & ſuperbiam, ceteroſque perditos mores deteſtandi eſſent, & niſi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Matth. 10. Ezech. 16. † al. veſtra, Sodoma iuſtificata eſt. Luc. 17. Luc. 1. † al. viri

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritus ſancti habere non poſſint. C. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] ſunt ſpiritus ſancti, quas Apoſtolus, cum quodam [h] loco, quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: [Omnia autem hæc operatur, vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult.] Cum ergo aliud ſit ſacramentum, quod habere etiam Simon magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, vt in Saul [i]; aliud operatio eiuſdem ſpiritus, quam niſi boni [k] habere non poſſunt, ſicut eſt finis præcepti charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta; quodlibet hæretici, & ſchiſmatici accipiant, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum eſt catholicæ vnitatis & pacis: nec eſt in omnibus, quia nec eius ſunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 29. 1. Cor. 12. Act. 8. † al. operatio ſpiritus, quæ in m. h. e. f. ſ. ſicut Saul habuit prophetiam aliud, &c.] orig. 1. Tim. 1. 1. Pet. 4.

Idem eodem libro, c. 18.

¶ Licet ſacramenta mali miniſtrent, remiſſionem peccatorum non præſtant. C. XXXIX.

REmiſſionem † peccatorum

Polyc. ibidem Anſ. l. 9. c. 33. † Remiſſam] orig.

a ¶ Iuſta.] id eſt, minus mala. arg. 8. q. 1. vereor. vnde dic, iuſtificaſtis, comparatione melioris vitæ, non poteſtate iudicij.

b ¶ Talia.] ideſt, tale ſacrificiū eſt qualis ſacrificans. ſ. eo. Domin⁹ declarauit. ver. item nos dicimus. ADDITIO. quaſi dicat non ſ. ea. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] ſcilicet ſacramenta, vt circunciſionem quando cū hoſtijs in tēplo fuit præſentatus. de conſec. diſt. 4. proprie. in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos oſtendit ſacrificium fuiſſe apud Iudæos.

e ¶ Angelus.] Hiſtoria. Narratur hiſtoria in nouo teſtamēto, q̄ fuit in diebus Herodis ſacerdos nomine Zacharias, & eius vxor nomine Elizabeth. Dauid autem volens ampliare cultū Dñi, xxiiij. inſtituit ſummos ſacerdotes, quorū tñ vnus maior erat, qui princeps ſacerdotum dicebatur, quorū de numero vnus fuit Zacharias, qui cū in die propitiationis incenſum poneret, prædixit ei angelus filium naſciturum d̄ vxore ſua, qui vſque ad diē partus obmutuit, q̄a credere noluit.

Perſonę deteſtatio an faciat illius dicta reprobari.

f ¶ Et rectum.] arg. propter perſonæ deteſtationem non reprobari dicta illius. ſ. 37. diſt. ſi quid veri. & c. turbat. ſ. 23. q. 4. quid ergo. ſ. ea. q. 1. Dominus declarauit. ſ. 19. diſt. ſecundum. 2. q. 2. ſi de area. ſ. 9. diſt. ſi ad ſacras. contra. diſt. 16. canones. Dic vt in decret. ſi ad ſacras. Vel dic q̄ vtile vitiatur per inutile: cum alteri ſit præiudicium. 65. diſt. c. 1.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ ſunt operationes ſpiritus ſancti, quas hic non enumerat Augu. ſed nos miſit ad Apoſtolum, qui enumerans eas ſubiungit, Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quędā ſunt in bonis & malis, quædam in bonis tantum. In bonis & malis, vt ſacramenta, baptiſmus in Simone, & prophetia in Saule, quorum vterque malus erat. In bonis tantum, vt charitas & aliæ virtutes.

g ¶ Operationes.] id eſt, multa ſunt dona, quæ ſpiritus ſanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

k ¶ Boni.] ſcilicet per gratiam inhabitantem. ſ. 24. q. 3. de illis qui. & ead. cau. q. 1. vbi ſana. H. Ioan. de Fan.

REmiſſionem.] CASVS. Dī hic q̄ cū aliquis baptizatur à quocumq; ſiue bono ſiue malo remiſſionē peccatorum, quam conſequitur per baptiſmū, nō dat ei malus, ſed meritū eccleſiæ. Nā bonis tantum dictū eſt, Cuicumq; remiſeritis peccata, &c. Illa ſola columba pacem habet, & ideo ligat & ſoluit. & ſolus ille ſoluitur q̄ cum columba, id eſt eccleſia habet pacem. Vel ſic, dictū eſt ſupra quaſdā operationes ſpiritus ſancti eſſe in malis, vt baptiſmū, quaſdā vero nō eſſe in malis, vt remiſſiones peccatorū, quę dantur ad preces bonorū eccleſię, qui cum

quì cum columba, id eſt, eccleſia habet pacem. non eſt malis, ſed bonis, dictũ eſt. Quorũ remiſeritis peccata, &c.
a ¶ Auari.]ideſt, idololatræ, ideſt, quilibet mali. 28. q. 1. idololatria.
a ¶ Auari non dant.]ideſt, indigni ſunt dare. ꝟ. de cõſecr.

quæ carent officio diuerſis ex cauſis.
e ¶ Sacramẽta.]reſpicit illud cap. ſi iuſtus fuerit. ſ. eo.
f ¶ Et non inania.]Verum eſt hoc in ſacramento neceſſitatis, 24 q. 1. ſi quem forte.
SED NOTANDVM. Hæc eſt 6. pars. quæſt. in qua facit differentiam inter ſacramenta neceſſaria & voluntaria. Neceſſaria enim ſacramenta, ſine quibus nemo ſaluatur (vt eſt baptiſmus) poſſunt recipi à quocumque. Sed ſacramẽta voluntaria (vt ſunt ordines, niſi rite dentur, data non ſunt: ſed ceſſant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quibus multa ponit exẽpla, quæ probat per 6. ca. Ioan. de Fan.
g ¶ Sed notandum.] ſcilicet ꝟ. ſimoniacos, reſpondet enim per diſtinctionem ſequẽtem ſuæ concluſioni. ſacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo præſtito non percipitur gratia, ſed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus ſacramentis eſt commune: vel quia negatur executio, qđ ſpeciale eſt in ſacramentis dignitatis.
h ¶ Neceſſitatis.]Neceſſitatis quinque sũt ſacramẽta, baptiſmus confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti 2. In baptiſmo tamen hoc eſt ſpeciale ꝙ in ſumma neceſſitate accipi põt à quocũque. 32. diſt. §. verũ. ver. finem. & idẽ * circa pœnitẽtiã.

Auari nõ dant peccatorum remiſſionẽ.

auari [a] non dabant: quæ per orationes [b] ſanctorum, id eſt per columbæ gemitus datur, quicumque baptizet, ſi ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiſeritis peccata, remittuntur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidem nec ligari aliquid poteſt, nec ſolui, vbi non ſit qui aut ligare poſsit, aut ſoluere: ſed ſoluitur, qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba non habet pacem, ſiue aperte [d] foris ſit, ſiue intus eſſe videatur.

Io. 20.

Sacramẽtum male acceptũ duplici caret effectu.

Sacramẽta neceſſitatis ſunt quinque.

2 Extra de pæ. & remiſſio. qd in te. No. ꝙ iſtud ſacramentũ nõ eſt neceſſitatis. Sed ꝟ not. extra de trãſ. venteſ. vbi de hoc ſatis nota. Archidia.

Si ergo ſacramenta [e] in modum lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modum puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt; patet, quòd ſimoniaci ſacramentum vnctionis ſibi quidem inutiliter, & pernicioſe habent; alijs autem vtiliter, & ſalubriter eamdem vnctionem adminiſtrant. Sicut ergo ſunt vera ſacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita ſunt vera, & non inania [f] quantum ad effectum.

Sacramẽta dignitatis.

6 Sed notandum [g] eſt, quòd ſacramentorum alia ſunt neceſſitatis [h], alia dignitatis. Quia enim neceſſitas nõ habet legem, ſed ipſa ſibi facit legem; illa ſacramenta, quæ ſaluti ſunt neceſſaria, quia iterari non poſſunt, cum ſint vera; auferri, vel amitti non debent: ſed cum pænitentia rata eſſe permittuntur. Illa [i] vero ſacramenta, quæ ſunt dignitatis, niſi digne fuerint adminiſtrata, ita vt digni digne à dignis proueh antur, dignitates eſſe deſinunt: non vt minuatur veritas ſacramenti, ſed vt ceſſet officium adminiſtrandi, vel loco, vel tempore, vel promotione.

Loco, vt ait Leo ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſtola 90. al. 92. c. 1.

* *Vide B. Th. 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 1. & 2. et diſt. 20. q. 1. ar. 1. q. 2. ptot. præcipue, ad 3. arg.*

3 Id eſt, ſine crimine, ſine infamia, ſine irregularitate, cũ ad alia ſacramenta oẽs regulariter admittantur, niſi aliqñ caſualiter ratione criminis repellãtur. P.

Γ. diſt. 62. c. 1.
Burc. l. 1. c. 11.
Iuo p. 5. c. 65.

¶ De his, qui à pſeudoepiſcopis ordinantur. C. XL.

SI q clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis [k] in eis eccleſijs ot

ſecr. diſt. 4. quomodo. Vel intellige de præciſis, quia nõ dant in veritate niſi ſacramentũ in neceſſitate, & eius etiam virtutem.
b ¶ Quæ per orationes.] quia facilius precibus iuſtorum qui ſunt in eccleſia, obtinetur remiſſio 1, vt ꝟ. 23. q. 4. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis eccleſiæ dimittunť peccata. ꝟ. de cõſe. diſt. 4. eccleſiæ charitas.
c ¶ Foris.]ſic intelligas cap. de toleratis, dic foris, ideſt, extra eccleſiam, quæ complectitur tantum grana. ſed ſi de præciſis, dic, foris, ideſt, extra eccleſiam militantem, quæ complectitur grana cum paleis, 7. q. 1. §. cũ vero.
d ¶ Aperte.]cum ſit Chriſtianus eccleſiam impugnãs manifeſte, ſiue perturbans eccleſiam occulte. 32. q. 4. recurrat. ver. ſi.
SI ERGO. CASVS. Infert Grã. ex ſupradicto c. ſi iuſtus fuerit. ꝙ ſimoniacorum ſacramenta alijs vtilia ſunt, & ſi iſtis non proſint, ſimilitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ ab immundis non conquinãtur. Sed obijcit de ſacramentis hæreticorum, quæ vera ſunt quantum ad formam, & quo ad effectum, ſed ſoluit dicens, ꝙ ſacramenta neceſſitatis cũ effectu cõferuntur, ſed ſacramenta dignitatis, quo ad formam tantum

Iuſtorum preces facilius exaudiũtur.
1 De hoc de pæ. diſt. 1. multiplex,

nã confiteri poſſum cuicũq; in neceſſitate, de pæ. diſt. 1. quem pœnitet. Circa alia ſacramenta neceſſitatis, vel circa iſta duo cum non inſtat neceſſitas, hoc eſt attendendum, ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In ſacramentis vero dignitatis hoc eſt de iure, ꝙ nõ habeant executionem cum pæniteant accipientes; niſi cum eis diſpẽſetur. Et ſacramenta dignitatis ſunt ordines: & ideo dr̃ in plurali, quia ſunt plures ſpecies ordinis. 21. diſt. cleros. Et dicuntur dignitatis, quia à dignioribus, ideſt, epiſcopis conferuntur: vel quia nõniſi digni 3 aſſumẽdi ſunt. Videtur * etiam ꝙ baptiſmus non ſit neceſſitatis ſacramentum arg. de conſec. diſt. 4. c. baptiſmi vicem.
i ¶ Illa.] Hic aſſignat vnam differentiam inter baptiſmum & alia ſacramenta: aliã ponit ꝟ. in ſe. §. ecce ſi clericus. aliã in illo. §. ecce cum honoris.
SI qui clerici.]CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſi qs ẽbi cõſenſu ab epo qui male fuerit electus, toleratꝰ m fuerit promotꝰ d diſpẽſatiue poterit miniſtrare in eccleſia, ad quam fuerit ordinatus, ſed non in alia. Seq §. planus, & omnia vſque ad §. ecce.
K ¶ Si qui clerici à pſeudo epiſcopis.] ideſt non canonice

* *Non eſt ſemper neceſſarius baptiſmus fluminis: nam eius vicẽ interdum ſupplet baptiſmus ſanguinis, & flaminis. B. Tho. 3. p. q. 68. ar. 2.*

nice electis, toleratis tñ. ſic 62. diſt. c. 1. arg. contra 12. q. 1. alienationes. Ibi ius commune: hic miſericordia.

a ¶ Eccleſijs.] ꝭ. ea. q. 5. c. 1. cõtra. Sol. ibi propter ſcandalũ in eccleſia, quam per manifeſtã adeptus eſt ſimoniã, nõ permittitur miniſtrare. hic, econtra, ſcilicet, ꝑpter ſcandalũ, cũ occultũ ſit delictũ in eccleſia, cui intitulatus eſt, & nõ in alia ſuſcipitur, vel hoc cũ emit illũ ordinẽ, illud cũ dignitatem vel beneficiũ. ꝭ. ea. erga.

i ¶ Munditiæ.] vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. diſtin. ſi quis viduam.

k ¶ Iſtud ſolum.] ſcilicet ordinem.

dinati ſunt, quæ ad proprios epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorũ cum conſenſu, & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi; ita vt in ipſis eccleſijs [a] perſeuerent. Aliter autem vana eſt habenda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum eſt, ac locupletatum ex ipſa epiſtola, & refertur ſupra diſt. 62. c. 1. §. ſi qui.*

Ecce aliquis à pſeudoepiſcopis ordinatus, ſi locum ſuæ ordinationis mutauerit, vana eſt; & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.

Tempore, vt ait Innocentius epiſt. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoſo.

¶ Quæ pro neceſsitate conceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt. C. XLI.

QVod pro neceſsitate temporis [b] ſtatutum eſt, ceſſante neceſsitate debet vtiq; ceſſare pariter. quod [c] vrgebat †: quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quã [a] ad præſens fieri tempus impellit. Iuo in prologo fo. 1. Pan. c. 19. in prologo ꝭ. ea. q. 7. c. qđ pro remedio † Concor. prin. C. de ca. tollend. & 9. q. 1. ordinationes

a ¶ Quam ad præſens.] *Hæc ſunt addita ex Innocentio, cuius verba in hoc capite in ſummam redacta, infra autem q. 7. c. quod pro remedio. plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit, ordinatus ceſſabit ab adminiſtratione, quæ pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, vt ait Leo epiſtola 3. ad Iulianum † Aquilegienſem: †al. Ianuariũ

¶ Qui ab hæreticis redeunt ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. XLII.

SI quis [d] hæreticæ communionis contagione ſe macularit [g], hoc in magno habeat beneficio, ſi adepta ſibi omni ſpe promotionis [e] in quo inuenitur [f] ordine, permaneat. ꝭ. ead. c. omnis. & q. 7. c. ſaluberrimum.

C ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonẽ cum alia verba ſunt interiecta, tum c. ſaluberrimum. infra q. 7. caput enim hoc eſt quaſi ſumma quædam, quemadmodum, & c. omnis, infra eadem, tametſi illud paulo plenius ſit.*

Ecce [g] ſi clericus vel ordinatione, vel quolibet ſacramento hæreticis communicat, ceſſans à promotione vix in ſuo ordine perſeuerat. Non eſt enim de ſacramento hoc, vt de ceteris. Cetera enim vel ad culpas abluendas dantur, vt baptiſmus, & pænitentia; vel pro culpis non in æternũ, ſed ad horam negantur, vt Euchariſtia, quæ in articulo mortis pænitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur: Hoc ſolum non ſolũ pro culpa, ſed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] ſuæ, vel extrinſecæ, vel intrinſecæ perfectionis prærogatiua: vt bigamis, vel viduæ maritis, vel illiteratis, vel corporis qualibet parte vitiatis denegatur, quibus tamen baptiſmus, vel Euchariſtia non negatur. Poteſt etiam talis cetera ſacramenta adminiſtrare; qui iſtud ſolum [k] non valet conferre. †al. interdum etiam pro

b ¶ QVod pro neceſſitate tẽporis, &c.] Ceſſante neceſſitate & diſpẽſatio ceſſare debet.

c ¶ Quod.] id eſt, quia diſpenſatio vrget, vel qđ eſt accuſatiui caſus, id eſt, quod neceſſitas vrgebat, id eſt, inducebat. Arg. contra. ꝭ. 19. q. 2. duę. ibi propter criminoſos. B. Sol. ibi de cauſa impulſiua, hic de finali ff. de poſtu. l. 1.

d SI quis.] Hoc capitulum non loquitur de mero iure.

e ¶ Promotionis.] ſ. 34. diſ. precipimus. C. depoſi. ſi depoſiti. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

f ¶ Inuenitur.] niſi ſi in caſibus notatis. 9. q. 1. in ſumma 1.

1 Illos caſ ponit etiã hic Hug.

ECCE. CASVS. Hic oſtendit Gratianus aliud eſſe i ſacramento ordinis vel dignitatis, quod non cõfertur cum effectu ab hæreticis. aliud in ſacramẽto neceſſitatis, quod cum effectu cõfertur etiam ab hæretico, vt baptiſmus, pænitentia. & Euchariſtia: quia ſacramentũ ordinis nõ ſolum ꝑpter culpam interdicitur, ſed etiam propter irregularitatem, vnde ſacramẽta neceſſitatis pñt conferre q iſtud ſolum conferre non poteſt.

g ¶ Ecce.] Oſtendit magiſter in hoc §. differentiam inter ſacramenta dignitatis, & alia, & cauſam differentiæ.

h ¶ Infamia.] quæ etiam ſine culpa contrahitur. 6. quæſt. 1. §. verum.

S[a]i qui epi.]CASVS. Dr in hoc c. q̄ ſi qs ordinauerit indignū, et ſi depoſitionē euadat, deceterò nō ordinabit, nec intererit illi ordinationi, quā cōtulit indigno.
a ¶ Talem.]extra de temp. ord. litteras.
b ¶ Qualem.]extra de præben. graue.
c ¶ Aliquo

eſt §. extra de temp. or. litteras. quia ibi non indignum ſed indigne ordinauit. alias ſupereſt hæc veritas, q̄ qui promouet indignum, depoſitionem meretur, vt 50. diſt. ex pœnitentibus. & arg. hic ibi, euaſerint, ita tamen ſi ſcienter hoc facit, cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eū repellere ab ordine ſuſcipiendo. extra de temp. or. ex tenore. Vel dic, q̄ variæ ſunt pœnæ, hodie mitius agitur; vt extra de præben. graue.

Ordinantium indignos punitio.

Vnde Leo ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85. al. 87. c. 2.

¶ De epiſcopis, qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licet. C. XLIII.

SI qui epiſcopi talem[a] conſecrauerint ſacerdotem, qualem[b] non liceat, etiam ſi aliquo modo[c] damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis[d] tamen ius vlterius non habebunt[e]: nec † illi[f] vmquam[g] ſacramento intererunt; quod, neglecto diuino iudicio, immerito præſtiterunt.

† Vuſpimis 1. q. 1. c. ſi qui epiſcopi. Anſelm. 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107.
† *nec ei ſacramento*] ori.

Ecce[h] cum honoris periculum euadant, vt cetera ſacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo nō modo pro hæreſi, vel pro qualibet maiori culpa, ſed etiam pro negligentia remouentur. In quibus omnibus ſolicite notandum eſt, quod ſacramētum ſacerdotalis promotionis præceteris omnibus magis accurrate, & digne dandum, vel accipiēdum eſt: quia niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cetera enim ſacramenta vnicuiq. propter ſe dantur, & vnicuiq. talia ſiunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur: & ideo neceſſe eſt, vt vero corde, mundaque conſcientia, quantum ad ſe, ſumatur; quātum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiā ſine omni infamia propter ſcandalum fratrum: ad quorum vtilitatem, non ſolum vt præſint, ſed etiā vt proſint, ſacerdotium datur.

e ¶ Non habebunt.] ſcilicet cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f ¶ Illi.] Baz. dicit, q̄ illum eumdem ordinem non poteſt conferre, ſed minorem vel maiorem bene. ar. extra de temp. or. litteras. quia hæc pœna eſt, & ideo non debet amplius extendi, quam inueniatur delictum. H. contradicit q̄ hæc actio illi; facit ſimplicem relationē.
g ¶ Vmquam.] argu. in eo puniendum eſſe aliquem in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. &c. qui & humanis. ʃ. ea. q. 5. c. 1. ĩ. diſt. 81. valet. 17. q. 4. frater. & 7. q. 1. ſi quis de ordine. & 33. q. 2. admonere. ʃ. 27. q. 2. qui dormierit.

Pœna infligetur ſecundū delictum.

In quo qs deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc §. oſtendit G. quare ſacramentum ordinis magis diſcrete cōferendum eſt, quàm cetera ſacramēta? qa alia pro accipiente tantū: iſtud vero pro alijs confertur, vnde debet conferri non ſolum ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia.
h ¶ Ecce.] adhuc perſeuerat aſſignando differentiam, & cauſā differentiæ.

Vnde Hieronymus ad c. 3. Michææ.

¶ Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui à ſe ſcandalizantur. C. XLIIII.

HI, quoſcumque[i] de aſſeclis ſuis ordinant clericos, & vitam eorum in ſcandalum[k] populis exponētes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Reuera enim qui ad hoc eliguntur, vt ceteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere debent ſanctitate. Alioquin, cur ceteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia à ceteris aſſumuntur? Hinc etiā Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo poſt ſextam ſynodum Romanam.

HI, quoſcumque.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ epiſcopi, qui ſeruientes, vel ſeruos ſuos indignos ordinant, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizātur propter hoc. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad §. dedit. Sed ſcias, q̄ §. ille, Patet, reſpicit ſupradicta c. ſcilicet ſi iuſtus fuerit. &c. ex catholica.

a Aſſecla dicitur aſſecutor; ab aſſequēdo, eo q̄ ſequatur aliquē lucri cauſa ſm Papi.

e ¶ Aliquo modo.] diſpenſatiue. ſ. cum punitur aliquis in eo in quo deliquit. In increpatione, vt 45. diſt. cum beatus. Item in ſententiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini. in fi. Item in poteſtate ligandi vel ſoluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs. 11. q. 3. priuilegium. Item in ordinis collatione, vt in c. præſenti, ſi qui epiſcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. diſt. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.
d ¶ Ordinationis.] ſ. diſt. 50. ex pœnitentibus. contra. ʃ. diſt. 36. qui eccleſiaſticis. contra. ʃ. 55. diſt. nullus. ĩ. diſt. 51. c. 1. in §. 1. Sol. ibi de his, qui ex pertinàcia contra canones ordināt tales. hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1. ar. 2. q. 1. in primis. nec

Prælati in multis excedunt.

1 Et ſic videtur intelligere Gra. ʃ. §. 1.

i ¶ Quoſcumque.] id eſt, aliquos indignos, quod colligitur ex illo verbo, aſſeclis, ab aſſequor x aſſequeris, vnde & aſſecla ſeruit: alter ſi eſſent digni, plus eis tenerentur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 86. diſt. non ſatis.
K ¶ In ſcandalum.] qui ergo occaſionem damni dat, damnum; &c. extra de iniur. & dam. ſi egreſſus 3. infra ead. placuit 2. argumen. contra. 23. quæſt. 5. de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de cauſa proxima, & cum cul-

3 Concor. tex. in l. ſi quis ad ſecū ibi not. C. ad legē Iuliam de vi publi.

Digitized by

cum culpa: contraria de cauſa remota, & ſine culpa. ff. de ſer. cor. l. Neratius.

a ¶ Vliſſimus.] 5. diſt. 25. §. nunc autem.

b ¶ Niſi pręcellat.] id eſt, niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem, extra de elec. cum nobis olim. ſufficit enim quod ſit bonus 1. 65. diſtinct. cap. vlt. Quid ergo ſi omnes ſint valde periti? nō ideo erit iſte viliſſimus, quia non eſt vt Salomon. de hoc octaua quæſt. prima, licet.

Scientia prælati ſit ſaltē ſufficiens.

1 Grauitas & induſtria in prælato requiritur. 3. ca. c. fertur. verſi. ſi enim, &c.

PATET ERGO. Hæc eſt. 7. pars huius q. in qua dicitur, q. ſacramentum collatum in forma eccleſiæ à malo catholico tolerato, ratū eſt. Ioannes de Fan.

c ¶ Patet ergo.] reſpicit illud cap. ex catholica. & ca. ſi iuſtus.

DEdit.] CASVS. In catechumeno baptizando non attēditur meritum dātis, vt probatur exemplo Iudæ: quia quos baptizauit, non ſunt poſtea baptizati: quia Chriſtus eos baptizauit. ſed bene baptizati à Ioanne ſunt poſtea baptizati: quia Ioannis erat baptiſmus. Sic ergo quos baptizat ebrius adulter, & homicida, Chriſtus baptizat.

putaret aquam ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambroſius. Quidam negauerunt ſe ſpiritum ſanctum cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis: quos tamen in aduenientis Ieſu non in ſuo baptizauit nomine. iſti ergo, qui nec in Chriſti nomine

¶ Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet. C. XLV.

VIliſsimus † [a] computandus eſt, niſi [b] præcellat ſcientia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

† *Viliſſimis comparādus*] orig.

7 *Patet ergo* [c] *illud Auguſtini (ſacramēta videlicet Chriſti per hereticos miniſtrata ſuo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

7. c. ex catholica. & c. ſi iuſtus.

Vnde idem Auguſtinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptiſmus ſiue per bonum, ſiue per malum miniſtretur, reiterari non debet. C. XLVI.

DEdit [d] baptiſmum Iudas, & non baptizatum eſt poſt Iudam: dedit [e] Ioannes [f], & baptizatū eſt [g] poſt Ioannem; quia qui datus eſt à Iuda, baptiſmus Chriſti erat [h]; qui autem à Ioanne datus eſt, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, ſed baptiſmum Chriſti, etiam per Iudæ manus datum, baptiſmo Ioannis etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo poſt.* ¶ Quos baptizauit Ioānes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Chriſtus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius [i], quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, ſi baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod ſacramentum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Alg. l. 3. c. 10.

d ¶ Dedit.] quia baptiſmus collatus à Ioanne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus exterius tm̄. de conſe. diſt. 4. baptiſmus. & valebat ad aſſuefactionē.

e ¶ Dedit.] in nomine Chriſti, vel in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: & ideo non fuit, &c. de conſecr. diſtin. 4. aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] in nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannis.

g ¶ Et baptizatum eſt.] ī. de conſecr. diſtin. 4. non regenerabantur.

h ¶ Baptiſmus Chriſti erat.] in quarto libro ſententiarum legitur. Hic conſiderandum eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti à Ioanne baptizati: & qua forma verborum ſit vſus Ioannes. Illi reſpōdēt, qui baptizati ſūt à Ioanne neſcientes ſpiritum ſanctum eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. baptiſmus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi. vnde Hierony. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in ſpiritum ſanctum, nōdum habet claros oculos. Vnde baptizati à Ioanne In nomine venturi, id eſt, domini noſtri Ieſu Chriſti: qui dixerunt, ſed neque ſi ſpiritus ſanctus eſt audiuimus, iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi vero qui ſpem in baptiſmo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum credebant: non fuerunt poſtea baptizati, ſed impoſitione manuū ab Apoſtolis ſuper eos facta, ſpiritū ſanctū receperūt. Alij vero qui nō ita credebāt, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, vt dictum eſt. Vnde Hierony. Qui ſpiritum ſanctum neſciebant cum baptiſmum a Ioanne acceperūt, iterum baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis vel gentilibus nomine, nec cum fide ſpiritus ſancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti, nec iteratum eſt in eis ſacramentum, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non conferetur remiſſio peccatorum, vt de conſe. diſt. 4. non regenerabantur. nec ad veritatē baptiſmi valeat fides alicuius, vel infidelitas officiat: de conſec. diſt. 4. quomodo. & ſeq. c. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam à Ioanne baptizatis: maxime cum per circumciſionem originale fuiſſet deletum, vt extra de bap. maiores, §. caute. Nam ſi dicas baptiſmum Chriſti neceſſarium eſſet etiam circumciſis, concludit ergo, quòd in omnibus baptizatis à Ioanne neceſſariū eſt: ſiue bene crederēt, ſiue male. Si autē dicas nō eſſe neceſſariū: quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iā à Ioanne baptizati, cum iidem eſſent circūciſi? poteſt dici forte, q. ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius 2, ſed tamē baptizati ſunt ab Apoſtolis ne putarent aliqui baptiſmum ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem, quod credo. Vel forte à baptiſmo Chriſti, id eſt, poſtquam Chriſtus baptizatus fuit, oībus baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis *, ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti, tamquam à ſeipſo ratus non indiget fidei adminiculo. ſecus in Ioannis baptiſmo. vnde baptizati ſunt quibus recta fides non affuit: quod locum habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod no. de conſec. diſt. 4. ex quo.

i ¶ Ebrius.] ita tamen, quòd ſentiat quid faciat quia intentio baptizati & baptizantis exigitur 3. vt infra de conſecra. diſtinct. 4. ſolet. quia nemo dicit quod non ſequit. ff. de ſup. le. l. Labeo. & ita non eſt 5 7. ca. §. ergo.

Baptizati à Ioāne an debuerunt rebaptizari baptiſmo Chriſti.

Baptiſmus Ioannis nō conferebat peccatorū remiſſionem.

2 Scilicet quia ianua paradiſi nōdū erat aperta. extra de bapti. maiores. Arch.

* *Vide B. Th. p. 3. q. 38. per totam, & præſertim ar. 6.*

3 Arg. contra de conſec. diſt. 3. baptiſmus. in fi. & ca. non illud. Arch.

Sicut

SIcut vrgeri.] CASVS. Donatiſta dicebat, q. hæreticus ſi baptizat, peccata dimittit: quod Auguſti. negabat. Sed dicit Augu. ergo eadem ratione auarus, id eſt, ſimoniacus dimittit peccata, quod ipſi hæretici negabant: verumtamen ſi attendas vim meriti, neuter dimittit. ſed ſi

rum vero ab auaritia ſeparari. Seq. §. patet.
a ¶ Dimittit peccatum.] ſ. ea. remiſſionem.
b ¶ Sic & ego.] argu. ſufficere reſpondenti dare inſtantiam: & alibi ſufficit aſſignare ratioñ. 18. q. 2. ſic enim. Et dicit Ariſtoteles octano Topicorum: optima inſtãtiarum eſt dicere, quare non ſic. Sic ordinabis argumentum. hæreticus iuſte baptizat. ergo dimittit peccatũ, quod ego nego. & inſto: auarus baptizat iuſte: ergo dimittit peccatum, quod non concederent ipſi. ſed dic inſtantiam non valere; quia ſecundũ ſuam opinionem cõcludit. ſic 27. q. 2. nuptiarum.

Inſtructio reſpondentis.

1 Inſtantiis gl. ſing. ſm Iaſonem in l. vlt. in ſi. C. vnde lib. Glo. ſimilis in l. credito ri. de oper. nous nun. vbi Alex. & Iaſon.

a ¶ Ebrius.] *Addita, ſublata, & emendata ſunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox iſta ob gloſſam. Legendum eſt enim,* ebrioſus.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit[a] peccata? ſic & ego [b] vrgeo, cum dico, ergo qui cæleſtia mãdata nõ ſeruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, non factis ſæculo renuntians dimittit peccata? ſi per vim ſacramenti Dei; ſicut & ille, ita & ille: ſi per meritum ſuum; nec ille, nec ille. Illud enim ſacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur. In corpore autẽ vnicæ columbæ [c], incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, non habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt ſi cuius β manus eſſet arida, verum quidem eſſet membrum; quamuis ſine ſanguine, & inefficax eſſet & mortuum: ſic & fides, cum ſit vera, tamen ſine operibus mortua eſt.] *Item paulo poſt.* ¶ Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templũ Dei, ſi ab auaritia non recedat, quæ eſt idolorum ſeruitus.

Eph. 5.

Iac. 2.

Coloſſ. 3.

c ¶ Vt ſi cuius.] *Verba hæc vſq; ad verſ. Itẽ, in vulgatis B. Auguſtini codicibus eo loco nõ legũtur, neq. apud ceteros collectores.*

8 *Ex his itaque verbis apparet baptiſma, quod ab hæreticis tribuitur, virtute ſua remiſſionẽ conferre peccatorum.*

Sed idem Auguſtinus econtra teſtatur libro ſexto de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1. dicens.

¶ Baptiſma Chriſti, etſi nulla peruerſitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. C. XLVIII.

ETiam [d] corde tardiores, quantum exiſtimo, intelligũt baptiſmum Chriſti nulla peruerſitate hominis, ſiue dãtis, ſiue accipientis poſſe violari. Sed γ quia [e] aliud eſt ſacramentum ab effectu ſacramenti; cũ eos, qui in ipſa vnitate eccleſiæ perdite viuunt, conſtet remiſſionẽ peccatorum nec dare, nec habere poſſe: quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt: [Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; ſi cui tenueritis, tenebũtur.] patet ergo hæreticos [f] tantum dare, vel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

Ioa. 20.

γ Sed quia aliud.] *Hinc vſque ad finem verbis B. Auguſtini in ſummam redactis, ſententia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de conſec. diſt. 4. Quomodo. §. Non ob aliud.*

Idem in ſermone xi. de verbis Domini, de blaſphemia in ſpiritum ſanctum.

c ¶ Vnicæ colũbæ.] quæ complectitur tãtũ grana ſine palea. 32. q. 4. recurrat. ſ. contra remiſſionem. in gloſ. fina.

EX HIS. Hæc eſt 8. pars q. in qua dicitur, q. baptiſmus in forma eccleſiæ datus à quocumque tenet: ſed præciſus baptizatus non ſaluatur, ſicut membrum præciſum à corpore non habet ſpiritum vitæ. Ioan. de Fant.

ETiam.] CASVS. Ab iſto loco probat contrarium: ſcilicet q. baptiſma hæreticorum non habet effectum. Eſt ergo caſus talis. Dicit in hoc c. q. etiã tardi ad credendum intelligunt, q. malus dat & accipit verum baptiſma, ſed non dat remiſſionem peccatorum, qui eſt effectus ſacramenti: quia tantum bonis dictum eſt, Cui dimiſeritis peccata, &c.

d ¶ Etiam.] ab iſto loco inducit magiſter capitula, quibus vult probare, q. hæretici. & ſi ſacramentũ conferre poſſint, non tñ effectum ſacramenti. quandoque tamen inducit, q. poſſint effectum conferre, & ſub iſta alternatione venit vſque in finem q̃onis fracto fræno.

Hæretici non conferunt effectum ſacramenti.

e ¶ Sed quia.] ſicut aliud eſt elementum aliud conſecratio, vt de conſecra. diſtin. 4.

ſed ſi vim ſacramenti attendas, vterque dimittit. Nam quo ad merita vtrumque membrorum mortuum eſt: & ad hoc vt reuiuiſcant, oportet alterũ ab hæreſi, alterum vero ab auaritia ſeparari. Seq. §. patet.

per aquam. & ideo notatus fuit Cyprianus; quia non fecit iſtam differentiam. ĩ. ead. ſi quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] ſacramentum gratiæ dat Deus etiam per ma-

Sacramẽtum gratiæ dat Deus p malos.

per malos; ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vt]. de conſe. diſt. 4. quomodo.

CORporalia.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſicut membrum amputatum ſenſu caret, & inefficax reputatur, ſic & corporalis baptiſmus hæreticorum eſt ablutio ſine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 9. pars q. in qua dicitur, ꝙ quidam hæretici non baptizant in forma eccleſiæ, & talis baptiſmus iteratur. Alij hæretici dant in forma eccleſiæ, & talis non reiteratur. Io. de Fan.
CASVS. Soluit tunc Gratianus dicens, ꝙ ſupradict. c. & ma-

¶ De eodem. C. XLIX.

CORporalia [a] ſacramenta, quæ portant, & celebrant etiam ſegregati ab vnitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis [b]: Virtus vero pietatis inuiſibilis, & ſpiritalis ita in eis non poteſt eſſe; quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore.

¶ *In aliquot vetuſtis codicibus hoc & ſequens caput ſunt coniuncta ſuperiori.*

Item Ambroſius in libro de initiandis rudibus.

¶ De eodem. C. L.

NOn ſanat baptiſmus [c] perfidorum; nõ mundat, ſed polluit [a]: quia in diluuio [d] aquarum multarum ad Dominum non approximatur; quia, vt per Apoſtolum dicitur: [Quidquid non eſt ex fide [e], peccatum eſt.] & ipſis, qui faciunt, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt; ſed & ad iudicium eſt. Algerus l. 3. c. 1. & 13. Pſal. 31. Rom. 14.

a ¶ Polluit.] *Hucuſque Ambroſius. Sed Algerus libro tertio c. 1. referens hunc locum, addit vſque ad ver.* approximatur, *ac deinde c. 13. citans etiam eumdem librum B. Ambroſii, adiungit reliqua huius capitis vſque ad finem.*

Item Leo ad Nicetam Aquilegienſem epiſcopum, epiſt. 77. al. 79. c. 7.

¶ Per manus impoſitionem confirmentur, qui ab hæreticis baptiſma accipiunt. C. LI.

HI, qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati [f] antea non fuiſſent, ſola inuocatione ſpiritus ſancti per impoſitionem manuum confirmandi ſunt; quia formam tantum baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt. Et hanc regulam, vt ſcitis, ſeruandam omnibus eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: [Vnus [g] Dominus, vna [h] fides, vnum [i] baptiſma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt: ſed, vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod [k] ab hæreticis nemo accipit, à catholicis ſacerdotibus conſequatur. Poly. l. 3. tit. 10.]. ead. c. hanc regulam. Ephe. 4.

9 *Sed notandum eſt, quòd hæretici, vt Ariani, & Sabelliani, quorum [l] alij inæqualitatem, alij indiſcretionem perſonarum [m] confitebantur, baptiſma nõ in forma eccleſiæ [n], ſed ſuæ peruerſitatis miniſtrabant.* ¶ *De his ſpecialiter*]. c. non ſanat.

a ¶ Corporalia.] quia miniſterio corporũ, & circa corpora conferũtur, vel quia quędã ſunt corporea, vt chriſma, vel formæ corporum ſunt, vel quia ſub corporalibus ſpeciebus conferuntur 1. Sed numquid cum corpore pereunt. arg. ꝙ nõ.]. ea. quod quidam. 32. q. 7. tantum valet.

1 Vel dic, ꝙ hoc dicit ad differentiam ſpiritualium ſacramentorũ. Eſt enim baptiſmus ſpiritualis & inuiſibilis, vt interior. eſt etiã corporalis, & viſibilis ſicut exterior. Similiter ordo, & confirmatio, & extrema vnctio, corpus Domini, & pœnitentia, ſecundũ Hu. & Pau.

b ¶ Pietatis.] id eſt, ſanctæ religionis & veritatis: ſed ideo dicit, q̃a tunc eſt ibi pietas, cum & veritas, &c.

NOn ſanat.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ baptiſma perfidorum nõ prodeſt. Et hoc probatur Apoſtoli auctoritate dicẽtis, omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: immo potius nocet aſſumentibus illud baptiſma.

c ¶ Baptiſmus.] datus extra formã eccleſiæ, vt]. c. §. ſed notandum.

d ¶ Qui in diluuio aquarũ.] id eſt, multiplicitate diuerſarum ſniarum, vel ſectarũ 2, vel ĩ diluuio tãtũ, quia ſolus baptiſmus non ſufficit niſi & gratia detur.

Diluuium aquarum.

2 Vel dic in diluuio, in carnalibus concupiſcẽtijs. vel, id eſt, cum inundabunt aquę, id eſt, pœnę, & anguſtię ĩ die iudicij, ſm Hug.

e ¶ Ex fide.] id eſt, cũ fide operante per dilectionem.

HI qui.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ hi qui ab hæreticis baptizantur, per impoſitionẽ manus epiſcopi ſunt confirmandi, vt ſic gratiã ſpiritus ſancti in eccleſia recipiant: baptiſma tñ reiterari non debet, dicente Apoſtolo: vnꝰ deus. &c.

f ¶ Baptizati.] nam tunc nihil acceperunt ab eis. 68. diſt. §. hi vero.

g ¶ Vnus.] id eſt, incommutabilis.

h ¶ Vna.] id eſt, ab vno veniens.

i ¶ Vnum.] id eſt, vnam habens efficaciam in omnibus ſiue paruulis, ſiue adultis: niſi malitia ſuſcipientis impediat, vel vnum, quia non iterandum.

k ¶ Vt quod.] ſcilicet ſanctitatis virtutem, gratiam, remiſſionem peccatorum 3, exaudi tamen, vt dicit Gratianus.]. ea. §. nento. Nam aliter conſtitutus in neceſſitate accipit. 32. diſt. §. verum.

maxime ca. non ſanat. intelliguntur de his qui non baptizati ſunt in forma eccleſiæ, qui debent iterum baptizari. Et hoc probat per ſeq. cap.

l ¶ Quorum] vt Ariani, qui dicunt filium non coæternum patri. 24. q. 3. c. quidam. ver. Ariani.

m ¶ Perſonarum.] vt Sabelliani, qui dicunt eamdem perſonam eſſe patris, & filij, & ſpiritus ſancti, vt 24. q. 3. quidam. verſi. Sabelliani. Error Sabellianorum.

n ¶ Eccleſiæ.] quæ neceſſaria eſt. 32. diſtin. §. verum. &]. ea. c. detrahe.

SI quis confugerit.]CASVS. Statutū fuit in Niceno concilio, vt baptizati à Paulianiſtis prætēr formam eccleſię, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, & eorum clerici, ſi aliàs fuerint inculpabiles, poſt baptiſma apud nos ordinentur, ſi vero minus idonei inuē nian-

Cataphrygæ, qui non baptizant in forma eccleſiæ. & ſic ſoluuntur ꝯria infra. de conſe. diſtin. 4. qui bis. ſed hic non fuit facta iniuria ſacramento, cum nullum præceſſerit, ibi contra: vel hoc intelligendum eſt per illud. Nam ibi dicitur, niſi neceſſitas, &c. Item contra. ꝓ. ea. ſi quis per ignorātiā. ſed hoc de diſpēſatione, illud de rigore. Vel hic loquit᷑ de iure; quia cum hic nullum fuit prius baptiſma nec ordo, vnde non fit hic iniuria alicui ſacramento: ſed tantum baptizantur & ordinantur. nec tangit illud cap. hoc: quia ibi alius caſus, ſcilicet quia ibi ſunt duæ quæſtiones ſm vnum caſum.

Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationē.

Ambroſius locutus eſt dicens: [Non ſanat baptiſmus perfidorum, &c.] Sed etiam, vt rebaptizentur, & reordinentur, in concilio Niceno c. 19. ſtatutum eſt.

¶Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianiſtis, & Cataphrygis ad eccleſiam redeunt. C. LII.

SI quis confugerit ad eccleſiam catholicam de Paulianiſtis [a], & Cataphrygis α [b], ſtatutum eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos; ſi quidem inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, rebaptizandi ſunt, & rurſus [c] etiam ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinentur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehenſi; deponi [d] eos oportet. Similiter autem & circa diaconos β, & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma ſeruabitur.

α ¶Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in priſca verſione, quæ eſt in varijs exemplaribus collectionis Iſidori impreſsis, ac manuſcriptis: ſed non eſt in canone græco, neque in verſione Dionyſij, aut alijs recentioribus. Quòd autem & iſti baptizandi ſint, traditum eſt in concilio Laodiceno, c. 8. in ſynodo ſeptima ſeu ſecunda Nicæna. c. 7. & infra de conſe. diſt. 4. c. hi vero. quod eſt Gregorij.*

β ¶Diaconos.] *Græce eſt*, περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *ideſt*, De diaconiſsis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

Item Innocentius ad epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5

¶De eodem. C. LIII.

PAulianiſtæ [e] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti minime baptizabant; & Nouatiani iiſdem tremēdis, venerandiſque nominibus baptizant; nec apud iſtos de vnitate poteſtatis diuinæ, hoc eſt patris, filij, & ſpiritus ſancti quæſtio aliquando mota eſt.

Alij [f] formam eccleſiæ in baptizando ſeruāt. Sed, dum ab eis baptizantur, qui in hæreſi, vel ſchiſmate eis communicant, ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt, virtutem vero non conſequūtur, quam ſine fide nullus conſequi poteſt. Luc. 4. *Vnde de Domino dicitur, quòd in patria [g] ſua non poterat [h] facere ſignum propter incredulitatem eorū.*

Vnde Auguſtinus tract. 80. ad c. 15. Ioannis, & ſermone de cataclyſmo, c. 3. initio.

¶Dum verbum accedit ad elementum, fit ſacramentum. C. LIIII.

DEtrahe [i] verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? acce-

c ¶ Rurſus.] argu. ꝙ non baptizatus nullum recipit ordinem ext. de presby. nō bapti. c. ſi qꝭ presbyter. ꝓ. eo. tit. c. ſi quis p ignorātiā, ꝓ. ea. cū Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus non eſt.

d ¶ Deponi.] de facto i. vel deponi, ideſt, non admitti.

e PAulianiſtæ.] iſti nō baptizabāt in forma eccleſiæ; ſed Nouatiani ſic; ſed rebaptizant iam baptizatos. Sed illi, qui ab eis in forma eccleſiæ ſunt baptizati, ſi eis communicant in hæreſi: tunc effectum ſacramenti non recipiunt, quem nullus ſine fide cōſequi pōt.

Scilicet de eo ordine quem apud hæreticos videbamur habere. Archidia.

f ¶ Alij.] hic §. reſpicit §. ꝭ. poſitum, ſed notandum.

g ¶ In patria.] quia nemo propheta eſt acceptus in patria ſua.

h ¶ Non poterat.] i. nolebat: vel quia poteſtatis ſuæ non congruebat. arg. 32. q. 5. ſi Paulus. quia ipſi erāt increduli. Sed nōne poterat facere ne eſſent increduli. & ita facere miracula? nam dicit regula iuris, ꝙ qui poteſt facere vt poſſit, dicitur poſſe. vt ff. de regu. iur. qui poteſt. ſed lex illa intelligitur de eo, qui tenetur ex neceſſitate, & adſtrictus eſt ad aliquid faciendum.

nianeur, repellantur.

Error Paulianiſtarū. a ¶ Paulianiſtis.] qui dicebant Chriſtum non fuiſſe ſēper, ſed à Maria ſumpſiſſe initium, vt ꝓ. 24. q. 3. quidam §. Paulianiſtæ.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt ſpiritum ſanctū paruulum hominem, &c. vt in prædi. c. quidam, ver.

DEtrahe verbum.] CASVS. oſtēditur hic, ꝙ ſi verbū Euangelicū ſub forma debita apponatur ad aquā, ipſa fit ſacramentum: in qua tanta virtus eſt, vt corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, ſed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

Detrahe verbum ab aqua, &c. qd ſignat ibi verbū.

i ¶ Detrahe.] ideſt, ſi aliquis immergat aliquem, & non

dit verbùm [a] ad elementum,& fit ſacramentum [b]. *& infra.* ¶ Vnde iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat; niſi faciēte [c] verbo? nō quia dicitur; ſed quia creditur [d]. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus [e] trāſiēs, aliud [f] virtus manens.

De his etiam, qui in hæreſi, vel ſchiſmate baptizantur, ſcribit Auguſtinus libro de fide ad Petrum diaconum, c.36. dicens.

¶ Extra eccleſiam baptizati perniciem ſibi cumulant, ſi ad eccleſiam non redierint. C. LV.

Alg. l.3.c.11.

FIrmiſſime tene,& nullatenus dubites extra eccleſiam baptizatis,ſi ad eccleſiam non redierint,baptiſmo cumulari [g] perniciem. Tantum enim valet eccleſiaſticæ ſocietatis communio † ad ſalutem;vt baptiſmo non ſaluetur, cui non ibi datur,vbi oportet,vt detur.

† *vnitas*] ori.

Idem tractatu 13. ad c.3. Ioannis.

¶ Infirma ſunt dona,quæ præter vnitatem eccleſiæ habentur. C. LVI.

TEneamus [h] fratres mei vnitatē. Præter vnitatē, & qui facit miracula, nihil eſt [i]. In vnitate enim erat populus Iſrael, & non faciebat miracula:præter vnitatē erāt magi [k] Pharaonis, & faciebant ſimilia Moyſi. Populus Iſrael, vt dixi: nō faciebat miracula. Qui erant ſalui apud Deum,qui faciebant,an qui non faciebant? Petrus

Exo. 7.

non proferat verba,non baptizat:quia nec ſolum elementum,nec ſola verba ad hoc ſufficiunt. Vel aliter; quidam baptizant tantum in nomine patris & ſpiritus ſancti,& tunc expone, detrahe verbum, idest filium: quid eſt aqua niſi aqua?quaſi dicat,non eſt ibi baptiſmus.de conſec. diſt.4. in ſynodo. Vel aliter, detrahe verbum ab aqua.i.formā,& non erit ſacramentum baptiſmi. Et no. ꝙ Gandulphus dixit, ꝙ ipſa aqua fit ſacramentū. ſ. ipſum elementum. ar.de conſe. diſt.2. c. ſacrificium. vnde ſi aſinus bibat aquam illam,bibit ſacramentum.ſicut de mute diximus.de conſe. diſt. 2.qui bene non cuſtodiunt. Alij dicunt, ꝙ impoſſibile eſt, ꝙ aſinus bibat ſacramentum. nam dicunt, ꝙ aqua illa in eodem inſtanti incipit & deſinit eſſe ſacramentū. ſcilicet in vltima prolatione ipſius formæ, Baptizo te in nomine patris, &c. vt notaui de conſec.diſt.4. c. 1. ſed per alias orationes,quæ primo funduntur ſuper ipſam aquam,non fit aqua ſacramentum,& hoc ita verum eſt ſm eos, ꝙ ſi in eo inſtanti quo forma finitur, & aqua fit ſacramentū, puer nō eſſet in aqua puta ante quam dixiſſet,& ſpiritus ſancti,leuaſſet eum de aqua:non eſſet baptizatus. Nec eſt mirum ſi incipiat & deſinat eſſe in eodem inſtanti,cum ſit idem ēt in alijs caſibus ſecundum legem.nam ſi quid mihi debetur ſub conditione,& illud accepero,tuli ante exiſtentiam conditionis:ſi poſt exiſtat conditio, eodem inſtanti incipit & deſinit eſſe debitum.ff.de accept. l. antepenul.& l.qđ in diem.vt dicit lex. Sed falſum eſt qđ lex dicit:quia intelligitur olim liberatus,vt ff.de ſol. ſub cōditione. debitor. Melius poteſt poni exemplū in ſeruo dato vxori à viro,vt eum manumittat.nam in eodem inſtanti incipit & deſinit habere dominium.ff.de don. inter vir.& vxo.quod autem.§.vlt.arg.hic in fi.contra: quia alius eſt ſonus,&c.ſed quod dicit,ꝙ virtus permanet,non intellige in aqua,ſed in puero. Item arg.cōtra. ff.de vſufru.Titio cum morietur. Item aliud exemplū poteſt poni vbi quis ſimul incipit & deſinit eſſe debitor vt ff.ad Velleia. debitrix. Quidam autem intelligunt aliter illam litteram.

Aqua baptiſmi, an ſit ſacramētum.

Idem incipit & deſinit in eodem inſtanti.

a ¶ Verbum.]nam verba neceſſaria ſunt.argu. in l.1. ff.de verb.obl.

b ¶ Et fit ſacramentùm.]ideſt, ſacramentum fit ibi ex forma verborum & aqua:quod eſt baptiſmus Sed quæritur ſi in littore maris baptizetur quis, an tota aqua conſecretur,an non? Dicendum eſt,ꝙ illa tantum quæ puerum tangit.arg.ff.de relig.l.2.§.Celſus.nam ibi dicitur,ꝙ ſola terra,quæ tangit corpus hominis,eſt religioſa. Vel poteſt dici,ꝙ ēt illa,quæ iſtam tangit,vt ff.de re.vend.quæ religioſis.ſed exaudi per canonem,11.q.3. quoniam multos.quia excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam:ſic nec religio.

Baptiſmus in maris littore fact⁹ non conſecrat totum mare.

c ¶ Faciente.]ideſt,in forma Euangelij:in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti.

d ¶ Creditur.]ſ.ea.ſicut. Videtur ergo,ꝙ mutus poſſit baptizare:quia matrimonium poteſt contrahere:maxime ſi tres perſonas poteſt exprimere; quod concedo ſi eſt mutaſter,aliter ſi loqui non poteſt,nō baptizabit [r]. & quod dicitur,ſed quia creditur,hoc ad ſuſcipientem refertur:quia non exigitur fides conferentis, ſed ſuſcipientis,de conſe.diſt.4.tunc valere.ab ipſo enim dante ſola intentio requiritur,vt dixi ſ.ea ſicut.

r Adde idē eſſe in ſurdaſtro.facit glo. in fi.in l. fin. ff. de leg.tuto.

e ¶ Sonus.]eſt ſonus vocalis,& eſt ſonus mentalis.

f ¶ Aliud.]ideſt efficacia a Deo ſibi collata.ĵ. de conſ. diſt.4.c.ſolet.& c.quamuis.&c.eccleſia paradiſo.

FIrmiſſime.]CASVS. Dicitur hic quòd non prodeſt baptiſmus ſi extra vnitatem eccleſiæ conferatur,niſi baptizatus ad eccleſiam redierit.

g ¶ Cumulari.]cumulū ſupplicij,32.q.7.vſque adeo.

TEneamus.]CASVS. dicitur hic,ꝙ extra vnitatem eccleſiæ non proſunt dona etiā miraculoſa.& hoc probatur exemplo populi Iſrael,& magorum Pharaonis,qui fecerunt miracula,& tamen damnati ſunt:ſed populus non fecit miracula,& tamen ſaluabatur, vt quidam Chriſtiani in nouo teſtamento ſaluantur,licet miracula non fecerint,ſed Simon magus, qui damnatus fuit,miracula fecit. Sequens c.patet.

h ¶ Teneamus.]Probat baptiſmum poſſe cōferri à malis,& ipſi poſſunt miracula facere.ĵ.ea. prophetauit.

i ¶ Nihil eſt.]quo ad vitam æternam.

K ¶ Magi.]Ioannes & Mambres.iſti magi ſcilicet Ioannes & Mambres tria fecerūt miracula. virgas in ſerpentes conuerterunt,& aquam in ſanguinē,& fecerunt aquam ranis ebullire:ſed Cyniphes [2] nō potuerunt educere vt Moyſes.vnde dixerunt [3]. Digitus Dei eſt hic. & ita defecerunt in quarto miraculo,ſcilicet in tertia plaga [4],quia primum non fuit plaga.& ideo quandoque dicuntur defeciſſe in tertio miraculo, quia in tertia plaga

Ioannes & Mābres magi, tria fecerunt miracula.

2 37.diſt. c. legimus. § hinc etiā.

3 Exodi 8.

4 26. q. 5. nec mirū. verſic. nec ideo.

phaga.26.quæſt.5.cap.nec mirum.

a HAnc.]Hoc c.eſt pars illius c.3.ea.hi qui.& repetit hic finē illius cap.vt exponat in §. ſequenti. NEMO.Hæc eſt decima pars quæſtionis, in qua dí.ꝙ baptiſmus poteſt dari a quocumque:& hoc vſque ad §. hoc er-

eſt bona ſolutio & vera,quæ probatur per ſequens cap.
b ¶ Nemo.]argu.ad quæſt.de inuaſore,vtrum per eum poſſit præſentari clericus in eccleſia,& ſi per hæreticū ſententia iuſta detur 1.de conſec.diſt.2.& dixit dominus.Ioan.quorum vtrumque falſum eſt,quia inuaſor nō toleratur, & hæreticus eſt excōicatus.B.

Act. 9. & 8. Apoſtolus reſuſcitauit mortuum,Simō Magus fecit multa.Erant ibi multi Chriſtiani,qui nō poterant facere, nec quod faciebat Petrus,nec quod faciebat Simon.Sed vnde gaudebant?quia nomina eorum erant ſcripta in cælo. *Lu. 10.*

Item Leo ad Nicetam epiſcopum,epiſt.77.al.79.c.7.

¶ Baptiſma ſemel traditum non eſt reiterandū. C.LVII.

3.ead.c.hi qui. HAnc [a] regulam,vt ſcitis,ſeruandam omnibus eccleſijs prædicamus,vt lauacrum ſemel initū nulla iteratione violetur,dicente Apoſtolo:[vnus Dominus,vna fides,vnū baptiſma.] *Eph. 4.* Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt:ſed,vt diximus,ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocāda eſt,vt quod ab hæreticis nemo accipit,à catholicis ſacerdotibus conſequatur.

10 Nemo [b], *in hæreſi,vel ſchiſmate conſtitutus intelligendus eſt.Ceterū ſi cū fidei integritate,& animi puritate de manu hæreticorū in forma* [c] *eccleſiæ aliquis baptiſma acceperit;tunc impletur illud Auguſtini:[Per lapideum* [d] *canalem aqua tranſit ad areolas.] & iterum:[Spiritalis virtus ſacramenti,&c.] Idem ſermone xi. de verbis Domini,de blaſphemia in ſpiritum ſanctum.* *3.ea.c.ſi iuſtus.*

¶ Etiam per malos boni colliguntur. C. LVIII.

3.ead.c.ita ſit. Ivo p. 2. c.104. †area] orig. SPiritus ſanctus in ſancta eccleſia, etiam iſto tempore, quo velut granum † cum palea trituratur,ſic operatur, vt nullius veram confeſſionem aſpernetur,nullius ſimulatione fallatur [e],atque ita reprobos [f] fugiat,vt etiā per eorum miniſterium probos [g] colligat.

†al.quomodo *Ecce quando † ab hæreticis baptiſma cum ſua virtute accipitur:cuius tam neceſſaria adminiſtratio eſt, vt nec etiā à paganis* [h] *datū poſſit reiterari.Vnde in eccleſiaſtica hiſtoria legitur, quòd Alexander epiſcopus Alexandriæ, cum Petri martyris ſolennia celebraret,poſt expleta Miſſarum ſacramenta vidit ſuper oram maris puerorum* [i] *ludum imitantium, vt fieri ſolet, epiſcopum,& gerentium ea,quæ in eccleſia geri mos eſt.Mox eos ad ſe perduci iubet;& quid egiſſent,percunctatur. Illi rei ordinem pandūt baptizatos à ſe eſſe quoſdam catechumenos confitentur per Athanaſium* [k] *puerum,qui illis fuerat epiſcopus ſimulatus. Vbi ex reſponſis eorum vidit ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare;ſtatuit,illis quibus integris interrogationibus* [l]*, & reſponſionibus aqua fuerat infuſā,iterari* *lib.10.c.14.*

c ¶ Forma.] ſcilicet in neceſſitate, vel ignoranter.
d ¶ Per lapideum canalem.]3.ea.ſi iuſtus.

SPiritus ſanctus.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ ſpiritus ſanctus & ſi nullius fictione fallatur,ſic tamen fictis vtitur, vt p eorū miniſterium bonos colligat.
e ¶ Fallatur.] Nam mentiri Deo poſſumus,ſed ipſum fallere non poſſumus. de conſec.diſt.2.panem. omnia enim certa ſunt ei.ff.de iudi.ſed & ſi reſtituatur. §. vlti. argu. 3 81. diſt. oportet.16.q.1.reuertimini.
f ¶ Reprobos.] argu. non præiudicare alicui in ſua cauſa religionē alterius,nō enī melius debet alicui credi, quia ſigna & miracula facit, cum & bonis & malis ſint communia,ſupra ea. c.multæ.
g ¶ Probos.] quia illud ſacramentum puro corde ſumunt,3.e. non nocet.
ECCE.Iſte §.& hiſtoria in eo poſita patent ex textu.
h ¶ A paganis.]ſi in forma eccleſiæ detur. de conſec. diſt. 4. à quodam.
i ¶ Puerorum.] doli capacium.aliter nihil agerent 2. nam tales furioſis comparantur ff.de acquiren poſſeſ. l.prima, §.primo. 15. quæſt.1. illud. Quis autem ſit doli capax, lex dicit, ſcilicet qui eſt proximus pubertati.ff.de reg.iur. pupillum. ignorans tamen acquirit aliquid ff.quemadmo.ſer.amit.ſi partem.§.2.
K ¶ Per Athanaſium.]proprium nomen eſt.
l ¶ Integris interrogationibus.] per hoc ꝙ dicit, integris,patet non iocoſum factum fuiſſe:& ita non ſoluitur hic illa quæſtio.arg.de conſe.diſt.4.ſolet quæri.licet quidam dicant eam hic ſolui.Sed dico etiā ꝙ licet formam ludendo accipiat,dum tamen baptizare intēdat, baptizat.Si autem omnia iocoſe fiant,non erit baptiſmus.ar.22.q.2.c.ꝙ ait.ff.de actio.& oblig. obligationū ſubſtan-

hoc ergo.Ioan.de Fant.
CASVS.Supra in quibuſdam ca.dictum eſt ꝙ baptizati ab hæreticis conſequuntur effectum baptiſmatis,& remiſſionem,vt 3.c.ſi iuſtus fuerit.& in capitulis ſequentibus.poſtea dictum eſt in quibuſdam cap. 3rium,vt in cap.etiam.& ſequentibus.Nunc Gratianus ſoluit hanc contrarietatem,dicens ꝙ illi,qui ignoranter vel in neceſſitate & in forma eccleſiæ recipiunt baptiſma ab hæreticis,conſequuntur remiſſionem, aliàs non, & hæc

1 Arg.3.ea. qđ quidā. in prin.

Mentiri Deo poſſumus,ſed nō ipſum fallere.

Miracula bonis& malis ſunt cōmunia.

1 Quod no. 3. cā. q.dedit.in ſi.

Baptizatus iocoſe non eſt baptizatus.

Digitized by Goo

ſubſtantia.§.vlt.extra de ſenten.excom.ſi vero.
AUDITIO.De hoc etiam not.in præcod.ca.ſolet.in gl. vlti.ibi videas.Archid.
a ¶ Baptiſmum.]Argum.non iterari ſacramentum, licet non ſit perfectum.
b ¶ Non debere.]Arg. ſimulationem alicui præiudicare 1.ī.diſ. 27. quod interrogaſt.ī.22.q.5.ecce.ī.de conſec.diſtin 4 ſolet quæri 2. cōtra.ī.ca.22.q 2.quod ait.ff de act. & oblig. obligationum.
c ¶ Sed adimpleri.] arg 23.diſt.quorumdam.7.q.1.nihil.
d ¶ Ea quæ.]ſc licet vt in vertice & pectore & in ſcapulis vngant.extra de ſac.nō ite.c.1.in fin.Ioan.

Baptiſmi ſacramentū etiā imperfectum non iteratur.
1Adde qualiter probabit ſimulatio, & an p teſtes, not. Bal.ī l.1.C. plus valere quod agi.& in l.ſicut. §.ſuperuacuum.ff. q mo. pi. vel hypo.ſol.
2 Argu ad hoc ī.27.q.2. mulieres obiectu.vbi de hoc.

g ¶ Paganus.] ī. diſt.32.§.verum. ī. de conſec. diſtin.4.quos à paganis.contra,ſed ibi præter formam eccleſiæ fuerunt baptizati;hic autem de eo baptiſmo agitur, qd in forma eccleſiæ traditur.
QUOD AUTEM. CASUS. Dictum eſt ī. q ſacramen-

baptiſmum [a] *non debere* [b], *ſed adimpleri* [c] *ea,quæ* [d] *ſacerdotibus mos eſt. Hinc etiam Iſidorus ait.*

¶ De his, qui per ignorantiam ordinantur, ante quam baptizentur. C. LIX.

Capit.lib.5.c.4. Burc.l.4.c.100. Algerus l.3.c.6. Iuo p.1.c.294. Pann.l.1.c.97. Magiſter l.4. diſt. 5. in principio.

SI quis [e] per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur,debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipſe vlterius non ordinetur [f]. Sed Romanus Pontifex non hominem iudicat,qui baptizat,ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi,licet paganus [g] ſit qui baptizat.

¶ *Caput hoc Burchardus & Iuo citant ex dictis Iſidori : ex qua citandi formula ſolet indicari non eſſe propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte vel proponi quæſtio, vel falſa alicuius opinio recitari,cui deinde in poſteriore parte opponatur vera,* Sed Romanus,&c. *quæ infra etiam de conſecr. diſt.4. cap.* Romanus,*citatur ex Iſidoro,Idque clarius lib.5.capitularium,c.4. exponitur his verbis:* Si quis baptizatus eſt à presbytero non baptizato, & ſancta Trinitas in ipſo baptiſmo inuocata fuit, baptizatus eſt,ſicut Sergius Papa dixit: impoſitione vero manus indiget.Gregorius epiſcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius ſic ſenſerunt.

SI quis.] CASUS. Aliquis antequam baptizaretur,fuit ordinatus in presbyterū, & ante baptiſma multos baptizauit. Modo quæritur vtrū baptizati ab eo debeant iterū baptizari,& an debeat ipſe à promotione repelli: Et rñdet Romanus Pōtifex q nō debēt iterū baptizari: ſed d ordinatione nō rñdet.Et legit littera interrogatiue vſq; ibi , Sed Romanus Pontifex.
e ¶Si quis.]Quidam ponunt ita caſum iſtum . Duæ quæſtiones fiunt hic Iſidoro. Prima,vtrū baptizati ab ordinato ante baptiſma ſint rebaptizandi? Secūda,vtrum ipſe debeat ordinari 3? Ad primā quæſtionem reſpōdet ab illo loco, Sed manus. Secundæ quæſtioni non reſpondet : ſed poteſt decidi per cap. ī.ea.ſi quis confugerit.& ſecundum hoc legitur totum ſub interrogatione vſq; ad illud,ſed Romanus.Sed ſupplebis ſecundum hoc in littera, vlterius non ordinetur:ſed,id eſt,quia,&c.Et ita rñdet vni quæſtioni,non alij.arg. extra de præſump.nonne. inſtit. de inuti.ſtip.§.quoties.C.de diuer.reſcrip.l.1.& hoc verum eſt,cum ſint connexæ. Alij legunt ca.plane.& dicunt q baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicunt,vnde illud.ſed Romanus,eſt correctiuum. & ipſe vlterius non ordinetur.& hoc corrigitur ī.ead. ſi quis confugerit.Vel hic loquitur de rigore ſecundum Iſidorum , ſecundum caſum,quem ponit Iſid. ſecundū falſam quorundam opinionem,q ſcilicet tales debēt rebaptizari. vnde corrigit ſe ſtatim ibi,ſed Romanus.quaſi dicat;ita alij dicunt,ſed Romanus,&c.
f ¶ Non ordinetur.]de rigore, aliàs ſecus. extra de cle. non ordi.miniſtran.c.1.

3Et eſt dicēdum q ſic, extra de pſbytero nō bap. c. 1. & 2.Arch.

PALEA. C. LX.

extra c.1.de presbytero non baptizato. lib.6.cap. c.93. Burc.l.4.c.74. Iuo p.1.c.268. Pann.l.1.c.96.

SI presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum,baptizetur,& ordinetur iterum [a].

¶ *Hæc Palea & locis indicatis, & in collectione , quæ eſt in tomo tertio conciliorum poſt decreta Alexandri tertij , & cap. 1. de presbytero non baptiz. citatur ex concilio apud Compendium.*
a ¶ Iterum.] *Sequebatur* , & omnes , quos prius baptizauit; *quæ ſunt expuncta,quia non habentur in dicto.c.1. de presbytero non bapt. neque in c.veniens, eod.tit. vbi refertur, licet habeantur in alijs locis indicatis.*

Quòd autem cetera ſacramenta ab hæreticis miniſtrari non poſſint [h]*; teſtatur Hieronymus in Aggæum prophetam, c.2.*

¶ Non placent Deo quæ ab hæreticis offeruntur. C.LXI.

SIc † populus [i] [1] iſte hæreticorum omnium eſt in conſpectu meo,dicit Dominus,omne quod fecerint , quod

† al. Sic

cramentum baptiſmi ſumptum ab hæretico in neceſſitate vel ignoranter,valet:cetera vero ſacramēta ab eis miniſtrari non poſſunt;& ſi fiant ab eis,inania ſunt,& intelliguntur ſequentia ca.de ſacramentis hæreticorū, in quibus forma eccleſię prætermittitur,vel quando recipiuntur ab eis præter neceſſitatem & ſcienter.
h ¶Non poſſint.] cum effectu gratiæ.not.facti gratiam nocere . Item not. non quod quis faciat, ſed cuius auctoritate quid faciat,conſiderandum.
SIc populus.]CASUS. Dicit in hoc c.q oblationes hæreticorum vel vota,ſiue pro pace ſiue pro peccatis fiant;itē ſacrificia,ieiuna,& eleemoſynæ,& caſtitas eorum,omnia ſunt cōtaminata in conſpectu Dei. Sequētia c.vſq;ad ca.ſi quis inquit . plana ſunt: quia de eadē materia loquuntur,& idem repetunt,& per te videbis.
i ¶Sic populus.]Sic,conſecutiuum eſt,& hæc ſequentia cap.

cip. loquuntur quando forma prætermittitur, vel ſciē ter præter neceſſitatem ſacramenta recipiuntur.

a ¶ Vel vota.]gñale eſt, & poſtea ſubdiuidit per partes.

b ¶ Vel pro ſalute.]pro ſalute & pro peccato dicit, quaſi ſint nomina ſacrificiorum: quorum vnum ad ſalutem con-

d ¶ Vel in holocauſtum.]Holon totum, cauma incendium. 50. diſt. ponderet. verſi. fina.

e ¶ In conſpectu meo.]Eccleſiaſtica enim dignitas nō facit eū Chriſtianum, vt ỹ. 2. q. 7. non omnes epiſcopi.

f ¶ Specie ſui.]quantum ad ſuperficiem.

a De his ſacrificijs plene legitur I Leuitico. Archid.

mihi obtulerint, vel *β* vota [a], vel pro ſalute [b], vel pacifica [c], vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocauſtū [d], ſiue eleemoſynas, ſiue ieiunia, ſiue victus continentiam, & corporis caſtitatem, contaminata erunt in conſpectu meo [e]. Quamuis enim ſancta videantur ſpecie [f] ſui, quæ offeruntur à talibus; tamen, quia tacta ſunt ab eo, qui pollutus in anima eſt, omnia polluentur.

a ¶ Sic populus.] *In originali legitur*, ſic populus iſte, & ſic gens iſta, Iudæorum videlicet, atque gentilium, & hæreticorum omnium, &c.

β ¶ Vota]*Ibidem habetur*, vel vota pro ſalute. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. C. LXII.

Alg. l. 3. c. 12. Deuſdedit p. 2. Anſel. l. 9. c. 48. † antea legebatur] *in nomine*

ODit Deus ſacrificia hæreticorum, & à ſe proijcit; & quotieſcumq. ſub † nomine Domini fuerint congregati, deteſtatur fœtorem eorum, & claudit nares [g] ſuas.

Idem in Oſee. c. 6.

¶ De eodem. C. LXIII.

ILli offerunt panem ſacrilegum, & dant eleemoſynas, & ſectari videntur humilitaté. Quæ ego, ſi veré [h] fiát, holocauſta interpretor. Cum autem ſcientiam Dei reliquerint; fruſtra truncato [i] capite fidei, cetera membra habere ſe iactant.

Idem in epiſtolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec proſunt aliqua bona. C. LXIIII.

MArcion [k], & Baſilides [l], & ceteræ hæreticorum peſtes non habent Dei Euangelium; quia non habent ſpiritum ſanctum, ſine quo humanum [m] fit Euangelium, quod docetur. Nec putemus in verbis [n] ſcripturarum eſſe Euangeliū, ſed in ſenſu [o]; non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiuſdem epiſtolæ.

¶ De eodem. C. LXV.

† al. ferimus

VIde quantum bonum ſit charitatis. Si ita martyrium fecerimus †, vt noſtras velimus ab hominibus reliquias honorari; ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi, ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram vſque ad mendicitatem propriam dederimus; huic operi [p] non tam præmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quam corona [q] victoriæ.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio eſt. C. LXVI.

Deuſdedit p. 2. & 4. Burc. l. 3. c. 259. Iuo p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorum benedictiones [r] accipere: qm̄ magis ſunt maledictiones, quàm benedictiones.

g ODit.] ¶ Et claudit nares.]humana loquitur ſimilitudine, vt 24. q. 1. odi.

h ILli.] ¶ Vere.] i. ex charitate & fide. de pæ. diſt. 4. c. penul. & vlt.

i ¶ Truncato capite.] i. fide. quæ eſt fundamētū oīum bonorū. ỹ. ead. cum Paulus.

Fides eſt fundamentum oīum bonorum.

k MArcion.] iſte Marcion dixit duo eſſe pricipia, vnum ſuperiorum, aliud inferiorum. 24. q. 3. quidam. ver. & Marcioniſtæ.

l ¶ Baſilides.]iſte negauit Chriſtum fuiſſe paſſum. vt 24. quæſt. 3. cap. quidam.

Error Baſilidis hæretici.

m ¶ Humanum.] id eſt, non diuinum, nō conferens gratiam.

n ¶ In verbis.] argu. verba, rebus, non res, verbis deſeruire. præfertur enim intentio verbis. ar. 13. q. 1. §. 2. ver. verba. arg. 38. diſ. ſedulo. arg. 22. q. 5. humanæ. & q. 2. ne quis. ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit. arg. 29. diſt. regulæ.

Verba rebus deſeruiunt.

o ¶ Sed in ſenſu.] arg. 11. q. 3. antecesſor. & c. quod prædeceſſor. ar. ff. de leg. & ſenatuſc. ſcire leges. arg. extra de ver. ſig. propterea. & c. intelligentia. arg. 22. q. 2. is qui.

p VIde quantū.] ¶ Operi.] ar. q. dare eleemoſynā ad vanam gloriā ſit peccatum. argu. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.

q ¶ Quam corona.] ſupra diſt. 90. neque, in fi. & c. ſi quis autem. infra de pæ. diſt. 3. §. pe. contra. ibi dicit Aug. quòd ſi quis non habens charitatem patitur martyrium, & ſi non prodeſt ei ad vitam æternam, prodeſt tamen ei ad minus ſupplicium ſubeūdum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, etſi non ſecundum conſcientiam martyriū ſubeunt: hic de illis qui arrogāter, vt hic innuitur. Ioā.

Martyriū nō ſemper prodeſt ad ſalu. ē æternam.

tem conſeruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur. quidam codices non habent ſecundum. H.

c ¶ Vel pacifica.]ſic autem dicebatur ſacrificiū quod offerebatur pro pace adepta, vel adipiſcenda.

r NOn oportet.] ¶ Benedictiones.]ideſt, ſacramenta. vel dogmata: vel hoc dicit ironice, benedictiones

ctiones,i.dignitates & prædicationes,quæ idiotis videatur benedictiones,vel benedictionum abuſiones.

a ¶ Non liceat.] ¶ Schiſmaticis.] ſ.de conſec. diſt. 1. epis nullum.cõtra.Solut.illud antiquit[1] 1. iſtud de conſuetudine eccleſiæ roboratum.H.

ethnicis & publicanis, vt cum eis nõ ſumamus cibum, multo fortius ipſi hæretici præciſi. Quinto, quia non tantum ipſi puniuntur,ſed etiam eis fauentes, & eorũ ſacramentis vtentes.Sexto auctoritate Oſeæ prophetæ dicentis,ſacrificia eorum eſſe panem luctus.

1 Sub. & corrigitur. 11.q.3. excõicatos. & c.cũ excõicato. & per hoc c. Ad idẽ 21.diſt. cleros.in fi. & 25. diſt. perlectis. verſi.ad oſtiariũ. Ar.

f ¶ Exie- In capitulis Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ,c.70.

¶ Neque cum hæreticis,neque cum ſchiſmaticis licet orare. C. LXVII.

Non liceat clericis, vel laicis ab hæreticis eulogias accipere;quia maledictiones ſunt magis,quàm benedictiones:neque liceat aut cum hæreticis aut cum ſchiſmaticis [a] orare.

Item Leo ad Anatolium Conſtantinopolitanum epiſcopum,epiſt.38.c.2.

¶ Extra eccleſiam non ſunt vera ſacrificia. C. LXVIII.

In eccleſia Dei,quæ corpus Chriſti eſt, aliter nec rata ſunt ſacerdotia,nec vera [b] ſacrificia: niſi in noſtræ proprietate [c] naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni ſanguis emundet. — Lanfran.in l.de Euchariſtia. Alg. l.1.c.10. Iuo p. 2. c.9.

Idem Leoni Auguſto,epiſt.73.

¶ Impiorum manibus diuina ſacramenta ſe ſubducunt. C. LXIX.

Manifeſtum eſt per crudeliſsimam [d], inſaniſsimãque † ſæuitiam in Alexandrina ſede omne cæleſtium ſacramentorum lumen extinctum [e]. Intercepta [f] eſt ſacrificij oblatio:defecit chriſmatis ſanctificatio:& parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria. — Anſel.l.9. c.40. † al. veſaniã

Item beatus martyr Cyprianus in epiſtola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra eccleſiam miniſtrari poſſunt,ſalutem vero conferre non poſſunt. C LXX.

Si quis, inquit,de eccleſia,hæretica præſumptione exierit [g],à ſemetipſo [h] damnatus eſt [i]. Cum huiuſmodi, ſecundum Apoſtolum,nec cibum quidẽ ſumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum,vbi cũ homo Dei, ad Hieroboam [k] miſſus eſſet ; qui ei peccata ſua expro- — l. 1. epiſt. 6. ad Magnum, vbi declarat locũ Pauli ad Titũ.3 4. ſen.diſt.25. Tit.3. 1.Cor.5. Ibid.paulo inf. 3.Reg.13.

b ¶ In eccleſia Dei.] ¶ Nec vera.] quãtum ad habendum rem ſacramenti, & licitam executionem.

c ¶ In noſtræ proprietate.] ideſt vera fide incarnationis,qua credimus Chriſtianos Deo reconciliari naſcendo, moriendo & reſurgẽdo,&c.25.diſt. qui epiſcopus.

ADDITIO.Vel in ſua ꝓpria natura humana.q.d. non ſunt rata & vera quo ad effectum executionis, vel gratiæ & ſalutis, ſine fide mediatoris, ideſt,niſi credat Chriſtus ver[9] Deus:& nos reconciliaſſe patri.ſine hac fide nil valet offerentibus quo ad vitam & ſalutem, & ſimiliter ſumẽtib. Pe.

d ¶ Manifeſtũ eſt per crudeliſſimam.]ſcilicet Arianam.

e ¶ Extinctum .] vt 24. q.3. reſecandæ.

f ¶ Intercepta.]ideſt, prorſus quo ad effectum 2 cõſumpta. & ita dicit Ouidius in ſexto metamorpho. in fabula ranarum: Colla interecepta videntur.

2 Id eſt ſalutem,ſcilicet miniſtrorum,& ſuſcipientium. Arc.

Si quis.]CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes.In prima dicit Cyprianus, q̃ ſi quis ſequit̃ hæreſim iam damnatam , ſeipſum damnare videtur,nec cum eo cibũ vel potum ſumere debemus: ſicut teſtatur Apoſtolus,& hoc etiam probatur per hiſtoriam de Abdo 3 propheta.In ſecunda dicitur q̃ ſacramenta non ſunt ab eis recipienda;quia falſa ſunt, cum nec cibus temporalis ſit cum eis ſumendus:& q̃ falſa ſint,multipliciter probat.In tertia parte dicit, q̃ quicumque eos defendunt,punientur,& non ſolum duces & auctores, ſed etiã participes. Et hoc probatur auctoritate Moyſi, & Oſeæ prophetæ.Secunda pars incipit ibi,[An debet.] Tertia ibi,[Quare qui,]Io.etiam poſuit in ſuo apparatu caſum,& eum videbis.

3 al. Gaddo

CASVS.Intendit Cyprianus probare, q̃ non debemus vti ſacramentis hæreticorũ.Primo auctoritate Apoſtoli,qui cibum corporalem prohibet cum eis ſumi.Secũdo auctoritate Domini,qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum ſumere.Tertio,quia hæretici more ſimiæ imaginem tamen habent ſacramentorum, ſed non habent vera ſacramenta.Quarto,quia ſi mali,qui ſunt in eccleſia poſt ſ[e]cũdam monitionem comparant[ur]

g ¶ Exierit.]ideſt,egerit,propter quod meretur exire & damnari.arg.24.q.3.ſi quis non recto.

h ¶ A ſemetipſo.]ideſt,ad ſuum effectum,ſiue factum cadendo in hæreſim iam damnatã, vt ſ.4.q.5. c.1.ſ.24. q. 1.c.1. 2. & 3.

i ¶ Damnatus eſt.]ideſt,ipſe iniecit ſe in excommunicationem 4.7.q.1.denique.

4 Vel dic damnatus eſt,id eſt,ipſe fecit vnde merito damnatus eſt. ſ.11.q.3. placuit vniuerſo. &c. & c.ipſe ligandi. Arch.

K ¶ Ad Hieroboã.]hiſtoria.Legit̃ 3.lib.Reg. q̃ cũ Abdo propheta mitteret̃ ad Hieroboã,vt eũ de idololatria redargueret,dictũ ẽ ei ne comederet,vel biberet in Samaria,cũque negotio finito reuerteret̃,decepit eũ ꝓpheta, & in Bethel induxit eũ;vt ſecũ comederet,cũq;comediſſet, locut[9] eſt ei ꝓpheta in ſpiritu dicẽs,qꝛ ꝯ verbũ Dei in loco ꝓhibito comediſti & bibiſti,nõ inferet̃ cadauer tuũ in ſepulchra patrum tuorum cum ergo ſedẽs ſuper aſinum rediret,inuaſit eum leo,& interfecit.

K ¶ Ad Hieroboã.]vt 7.q.1.deniq.q̃ fecerat duo idola, & vnũ poſuerat in Bethel,aliud in Dan.

a ¶Non.

Sacramenti effectus nō ē apud infideles & hæreticos.

a ¶ Non poſſe.] quia ſcilicet effectus, vel res ſacramenti non eſt apud illos. ſed nec veritas ſacramenti ſecundum Cyprianum, vt ĵ. de conſe. diſt. 4. quomodo. ſ. diſt. 32. §. verum. Sed contra eum eſt ĵ. ca. q. 6. per Eſaiam. ſ. diſt. 19. ſecundum. veritatis. arg. de conſe. diſt. 2. ego Berengarius. Magis tamen credo Aug. qui dicit eum erraſſe.

c ¶ Non ſtatim.] arg. q. non omni verbo doctrinæ credendum eſt ĵ. 24. q. 1. aduocauit. ſ. diſt. 19. ſecundum. ar. ĵ. ſ. 50. diſt. ſi quis præpoſtera. ĵ. 23. q. 4. ille. & q. 5. miles. & q. 1. quid culpatur. 8. q. 1. ſciendum. ar. 11. q. 3. ſi quis epiſ. & c. non ſemper. & c. ſi dominus. arg. H. Hic eſt ar. ĵ. ſigilla, quæ non ſtatim debent recipi. ar. extra de proba. c. tertio. nam litteræ approbandę ſunt. ff. de proc. l. ſi procuratorem. ff. q. cuiuſque vni. item eorum. §. q. ſi actor. non tamen ſi ſigillum reprobatur, ſi nomen auctoris non habet. extra de eo, qui mit. in poſ. cum ſicut. in parte deciſa.

Nō oī verbo credendum eſt.

Sigilla non ſtatim ſunt recipiēda.

braret, atq. vltionem futuram prædiceret; panem quoque apud illum † edere, & aquā bibere vetaretur. Quod cum non cuſtodiſſet; diuina ſententia inde rediens, morſu leonis in itinere interijt. ¶ Et audet quiſquam dicere aquam baptiſmi ſalutarem, & gratiam cæleſtem communem cū hæreticis † eſſe poſſe, cum quibus nec terreſtris cibus, nec ſæcularis potus debet eſſe cōmunis? Conſtat autē oleū, vnde baptizati vngūtur, ſanctificari & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe [a], vbi ſpes nulla eſt; & fides falſa, vbi omnia per mendacium [b] geruntur. Nam hæreticus † ſimiarum more, quæ cum homines non ſint, humana tamen immitantur, vult eccleſiæ catholicæ auctoritatem ſibi, & veritatem vendicare, quando ipſe in eccleſia non ſit. Benedicit à Deo maledictus; vitā pollicetur mortuus; Deum inuocat blaſphemus; ſacerdotiū adminiſtrat profanus; ponit altare ſacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt antiſtes diaboli audeat Euchariſtiā facere, quando nec ſanctificari oblatio illic poſsit vbi ſpiritus ſanctus non ſit, nec cuiquam Dominus per eius orationes, & preces proſit, qui Dominum ipſe violauit. Si enim qui eccleſiam contēmnunt & ethnici, & publicani habentur; multo magis vtique rebelles, & hoſtes, falſa altaria, & illicita ſacerdotia, & ſacrificia ſacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt computentur: quos omnes conſtat à charitate, atq. ab vnitate eccleſiæ receſſiſſe. Ergo omnia quæcūq. faciunt hæretici, carnalia ſunt, & inania, & falſa; ita vt nihil eorum, quæ illi geſſerint, à nobis probari debeat. Non ſtatim [c] ſuſcipienda ſunt, & aſſumenda, quæ iactantur in Chriſti noīe; ſed quæ geruntur in Chriſti veritate. Quomodo enim perficere quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo poſſunt; qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur? ¶ Quare, qui hæreticis †, & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura diuina in eorum probantur facinore, & pœnis non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes deſtinari, niſi ſe à communione malorū ſeparauerint [d], præcipiēte per Moyſem Domino ac dicēte: [Separamini à tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ ſunt eis, ne ſimul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moyſem [e] Dominus fuerat, impleuit, vt quiſque ſe à Chore, & Dathan, & Abyron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret: ſicut

† *illos*] orig.

† *ſchiſmaticis*] or.

l. 1. epiſt. 12. & in conc. ipſius. c. 1. ſub perſona Cæcilij.

† *Nouatianus*] orig.

Alg. l. 5. c. 1. Idem ad Iubaianum.

Ex concilio, eodem loco.

Ex epiſ. 7. l. 1. ad Epictetum.

Ex eadē epiſtola ad Magnū.

Ibidem paulo ſuperius.

Ex cōcilio. c. 4.

Ex eadē ep. 12.

Ad Iubaianū.

Ex eadem ad Magnum.

† *Nouatiano ſiue ceteris eiuſmodi ſchiſmaticis*] orig. 24. q. 1. c. didicimus. §. inuenimus.

Num. 16.

† *al.* de

d ¶ Separauerint.] hic eſt ar. q. maritus ſciens ſe vxori in propinquo gradu conſāguineum: licet in probando conſanguinitatem defecerit, debet abſtinere ab eius toro etiam iubente epiſcopo ne abſtineat. argu. diſt. 50. ſi quis præpoſtera. Quid ergo ſi epiſcopus eum excommunicat? patienter ferat, nec curet, cum nō ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. quomodo. & c. quid obeſt. ĵ. ea. vt euidenter. H.

Marit⁹ quādoq. abſtinere poteſt ab vxore etiam cōtra præceptum epiſcopi.

e ¶ Per Moyſen.] hiſtoria legitur in lib. Nume. q. Chore, Dathan, & Abyron, & alij ccl. viri de tribu leui cum eis volentes habere honorem ſacerdotij ſurrexerunt contra Moyſen, & Aaron, & murmurauerunt ſ eos ſpernentes eorum ſacrificia, & conficientes propria. Miſit autem Moyſes, & vocauit eos: qui dixerunt, nō veniemus. ad quos Moyſes: Vos inquit & omnis congregatio veſtra ſtate conſtituti coram Domino & Aarō. Similiter locutus eſt Dominus ad Moyſē & Aarō: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruerſæ, & cum omnis turba receſſiſſet à tentorijs eorum per circuitum, & Dathan & Abyron eſſent in introitu papilionum ſuorum cum filijs, & vxoribus; aperta eſt terra ſub pedib⁹ eorū, & deuorauit eos cū vniuerſa familia & ſubſtātia eorū: ſed & ignis egreſſ⁹ ē à Domino, q interfecit ccl. viros tenentes thuribula ſua & offerentes incenſum: præcepitque Dominus per

b ¶ Per mendacium.] hic errauit Cypria. prout dicit Auguſt. & eum corrigit 32. diſt. §. verum. ĵ. de conſec. diſt. 4. quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excuſare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam eccleſiæ non tenent. vel hoc verbum vbi omnia per mendacium, & c. eum excuſat. arg. de conſe. diſt. 4. ſolet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos ſemper inſequebatur; ſicut & Pelagius. 24. q. 1. ſchiſma. & ſuis ibi exceſſus

Moſen Eleazaro filio Aaron, vt thuribula eorum acciperet, & pduceret ea in laminas, & affigeret altari, vt eſſet in ſignum filijs Iſrael, ne quis auderet accedere & ponere incenſum Domino, niſi de ſemine Aaron. Sequens cap. patet.

k ¶ Arbitramur.] ſubaudi, dici. Non enim videntur clerici, &c. quia eorum laicos, &c. quaſi dicat; cũ hoc aliàs ſit de laicis: merito ſic debet eſſe de clericis. nõ enim clerici ſimili forma recipiẽtur: & ideo patet ꝙ ſunt digni eccleſiaſticis honoribus. & continuatur hoc c. cum fine illius

etiam [a] per Oſee prophetam ſpiritus ſanctus conteſtatur, & dicit: [Sacrificia eorum tamquam panis luctus: omnes, qui manducant ea, contaminabuntur:] docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio coniungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati. Oſee 9.

¶ *Caput hoc collectum eſt ex varijs locis epiſtolarum B. Cypriani, & concilij ab ipſo habiti, interdum immutatis, & in ſummam redactis quæ in margine ſunt indicata.*

a ¶ Cenſura.] *In epiſtola ipſa ſic habetur.* Fruſtra contendunt baptizari, & ſanctificari illic aliquem ſalutari baptiſmo poſſe, vbi conſtet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi poſſet, contra eiuſmodi audaciam, quæ ſit cenſura diuina, inuenimus in tali facinore non ſolum duces & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari, &c.

Item Auguſtinus lib. ſententiarũ [per Proſperum Aquitanicum epiſcopum Regien. collectarum, c. 15.]

¶ Vera ſacrificia non niſi in fide eccleſiæ celebrantur. C. LXXI.

Extra catholicam Eccleſiam [c] non eſt locus veri [d] ſacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigilda rege Leouigili † filio. †al. Liuigildi

¶ De manu hæreticorum communio non eſt recipienda. C. LXXII.

Superueniente paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtæ noctis [e] ſilentio ad eum perfidus pater Arianum epiſcopũ miſit, vt ex eius manu, ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet [f], atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano epiſcopo venienti exprobrauit vt debuit, eiuſque à ſe perfidiam dignis increpationibus repulit. 24. q. 1. c. ſi. §. ſuperueniente. Deuſdedit p. 1.

Item Innocentius ad Alexandrum epiſcopum, epiſtola 18. c. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non habentur digni. C. LXXIII.

Arianos [g] præterea, ceteraſque huiuſmodi peſtes [a], quia eorum laicos conuerſos ad Dominũ, ſub imagine [h] pænitentiæ, ac ſancti ſpiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus; non videntur clericos eorũ cum ſacerdotij, aut miniſterij cuiuſpiã ſuſcipi debere dignitate. Quoniam quibus ſolum baptiſmũ ratum eſſe permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti perficitur.) nec ſpiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate [i], illiſque myſterijs arbitramur [k]. Anſ. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 119.

a ¶ Sic etiam per Oſee.] Oſeæ 9.

b ¶ Peccato.] ideſt, conſenſu peccati eorum. 8. q. 1. §. cum autem. & 23. q. 4. ita plane. & c. ſi quis à catholica.

c Extra catholicã eccleſiã.] ideſt, extra formam 1 eccleſiæ.

1 Formam. Idẽ B. Tho. 1 4. ſenten. diſtinct. 13.

d ¶ Veri.] ratione effectus.

Superueniẽte.] Casus. Pater Ermigildi miſit ad filiũ Arianum epiſcopum hæreticũ, vt de ſua manu communionem acciperet, quàm quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶ Noctis.] quattuor ſunt partes noctis: cõticinium, intempeſtum, gallicinium, antelucanum 2.

Noctis quattuor ſūt partes.

2 Iſido. in 5. lib. ety. dicit ꝙ ſeptẽ ſunt partes, ſcilicet veſperum, crepuſculum, cõticiniũ, intẽpeſtũ, gallicíniũ: matutinũ, & diluculũ: vt ad longũ eſt videre in Archid. i. hoc loco.

f ¶ Perciperet.] Quare in neceſſitate poſſunt ab hæretico baptiſmum accipere, & non Euchariſtiã, dixi rationem 24. quæſt. 1. ſi quem.

Arianos.] Casus. Hoc c. continuũ eſt illi c. ſ. c. ventum. Dicitur enim hic, ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impoſitionẽ manus recipiantur, & recõcilientur quaſi publice pænitentes: tamen clerici, qui ab eis reuertuntur, non recipiuntur cum clericatus vel ſacerdotij dignitate: hoc ideo, quia tantum baptiſma ratum eſt apud ipſos: nec reconciliari poſſunt niſi tantum ſub imagine publicæ pœnitentię. Seq. §. ſcilicet, item legitur, cum ſeq. patet.

g ¶ Arianos.] ſacerdotes indignos 3 Chriſti honoribus.

3 Vult hæc gl. inferre, ꝙ ſacerdotes magis ceteris peccent: arg. l. presbyteris. C. de epi. & cle. & l. moris. §. iſtæ ſerę. ff. de pœnis.

h ¶ Sub imagine pænitentiæ.] Imaginem pænitentiæ appellat publicam reconciliationem, quæ fit per manus impoſitionem.

i ¶ Baptiſmate.] quod fecerunt vel acceperunt c. ſ. ca. q. ſi quis contra.

illius 3. ea. ſuper ueniĕte. Vel dic quia eorum, ſcilicet, quiuis: quaſi dicat, quamuis laicos eorum ita ſuſcipimus, non tamen clericos in ſuſcipiendi ſunt in honore.

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam.] hæc ratio non vř ſufficiens : ſed facias vim in hoc quod dicit, auctores eorum. nam tunc ſunt auctores eorum, cum illi & iſti ſunt extra eccleſiam. Vel dic q. ſufficiens eſt quo ad hoc quod non poſſunt conferre de merito vitæ. 40. diſt. multi.

g ¶ Ex eo.] Non eſt ratio hæc: quia ſunt quædam ſacramenta, quæ iterantur: quædam non, vt vnctio infirmorũ, & dedicatio eccleſiarũ, de conſe. diſt. 1. ſolennitates.
h ¶ Impoſitio.] reconciliatoria: & intelligas de priuata; quia ſolennis non reiteratur.

b ¶ Per. ī. ea. c. qui perfectionem.

Quoniam [a] cum à catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem [b] ſpiritus, quam acceperant, amiſerunt; nec dare eius plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter † quod fieri non poteſt, vt eorum [c] profanos ſacerdotes, dignos Chriſti honoribus arbitremur; quorũ laicos imperfectos [d], vt dixi, ad ſancti ſpiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item.* ¶ Si, vt legitur: [Qui tetigerit [e] [β] immundum, immundus erit;] quomodo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? *& infra.* ¶ Qui particeps effectus eſt damnati † [f], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non poſſum.

† *al. Quomodo fieri poteſt.*

Innocẽtius epis Macedoniæ, ep. 22. c. 3. ī. ea. c. ventum eſt.

Num. 19. & Leuit. 22.

† *al. damnato*

α ¶ Peſtes.] *Antea ſequebatur,* deteſtamur: *quod eſt ſublatum, quia neque in vetuſtis codicibus, neque in ipſa epiſtola, neque apud Anſelmum, aut in Pannormia habetur.*

β ¶ Qui tetigerit *In epiſtola eſt,* quod tetigerit immundus: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum, atque huius etiam lectionis ſententia habetur iiſdem indicatis ſcripturæ locis.*

Ex eo [g] autem, quòd manus impoſitio [h] iterari præcipitur [i], ſacramentum non eſſe oſtenditur.

Vnde Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 16.

¶ Manus impoſitio non eſt ſacramenti iteratio. C. LXXIIII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 24.

MAnus [k] impoſitio [l] non, ſicut [m] baptiſmus, repeti [n] nõ põt. Quid enĩ eſt aliud, niſi oratio ſuper hoĩem? *Cum ergo Innocentius ſolum baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat, cum Gregorius ſacrilegam vocet conſecrationem Arianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania, & falſa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat, cum Leo extra eccleſiam nec rata ſacerdotia; nec vera ſacrificia eſſe teſtetur; patet, quòd ſacramenta eccleſiaſtica præter baptiſma, vt ſupra dictum eſt, ab hæreticis miniſtrari non poſſunt.*

Tomo ſecũdo.

Item obijcitur illud Hieronymi aduerſus Luciferianos.

¶ Qui in baptiſmo ſanctus eſt, ad altare peccator non erit. C. LXXV.

SIcut Chriſtus eſt, qui ba-

i ¶ Præcipitur.] quotieſcumque reuertuntur ab hæreſi. ī. ea. hi qui baptiſmũ, & c. 2.

MAn[9] impoſitio.] CASVS. Dicitur hic (licet obſcure) q. manus impoſitio reconciliatoria q̃ñque reiteratur, etſi baptiſma reiterari nõ poſſit. & eſt ſimilitudo per contrarium.

k ¶ Manus.] Senſus eſt: manus impoſitio poteſt repeti, vt ī. de conſ. diſt. 4. quomodo baptiſmus non. 68. diſt. ſicut.

l ¶ Impoſitio.] conſecratoria [3]: ſed confirmatoria non. Itẽ nec ordinatoria: ſed curatoria bene iteratur, de qua dicitur: ſuper ægros manus imponent, &c. vt 96. diſt. §. ſed illud. Reconciliatoria ſimiliter, vt hic. imponitur enim recõciliatoria manus hæreticis reuerſis, vt ī. ea. Arianos. de conſe. diſt. 4. quomodo. & excommunicatis, vt 9. q. 3. cum aliquis. & pœnitentibus, vt 50. diſt. in capite. & in hæreticis vel excommunicatis non eſt ſacramentum: & ideo repetitur. In pœnitentibus ſi eſt publica [*] eſt ſacramentum: & ideo non iteratur: & conuenit tantum epiſcopis. vt 17. q. 6. c. 1. & 50. diſt. in capite. Si eſt priuata, non eſt ſacramentum, & iteratur: & conuenit cũ presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. § ecce.

m ¶ Non ſicut.] id eſt, licet.

n ¶ Repeti.] ī. ead. q. quòd quidam. contra. Sol. ſed ibi manus impoſitionem conſecrationem nominat: hic vero manus extenſionem ſuper pœnitentem cum oratione inuocato ſancto ſpiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impoſitionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

a Et c. Arianos. de cõſ. diſt. 4. antiqua. & c. Arianos, qui. ſecundum. Hugo.

Impoſitio manus eſt multiplex. [3] Vnde Apoſtolus. 1. ad Timo. 5. nemini cito manum imponas, id eſt nullũ cito conſecrabis. Io. de Fan.

De hoc habet 23. diſt. eps. Archi.

* *Nõ quia publica ſit ſacramẽtũ, priuata non ſit, ideo illa non iteratur hæc iteratur: ſed ob eas cãs quæ afferuntur c. quamuis. de pœnitẽtia, diſtin.* [3] *Vide ẽt Turrecre. ibi.*

b ¶ Perfectionem.] i. ſanctitatem, & officij executionẽ. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] id eſt, quia eorum, vt ſit relatiuum cum cauſa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, id eſt, ideo non videtur, quia, &c.

d ¶ Imperfectos.] quia non receperunt gratiam per illud baptiſma.

e Qui tetigerit.] tactu mentis. extra de ſen. excõ. nup.

f ¶ Damnati.] id eſt, damnationis, vel auctoris tam damnati, &c.

1 Ad hoc videas qd le. & no. ī. c. ventum. Archid.

CVM ERGO. Concludit Gra. ex quattuor ſupradictis c. ſcilicet Arianos. ſi quis inquit. ſic populus. & c. in eccleſia. q. nullum ſacramentum præter baptiſma põt ab hæretico miniſtrari: ſed contra hoc obijcitur.

SIcut Chriſtus.] CASVS. Luciferianus dicebat malũ ſacerdotem verum baptiſma conferre: ſed Euchari

ſtiam nullo modo conficere. quod Hieronymus reprobat. dicit enim aut vtrumque approbet, aut vtrumq; reprobet. Nam qui profanus eſt ad vnum, non eſt ſanctus ad alterum: & econuerſo.

a ¶ Baptizat.] interius. de conſec. diſt. 4. nemo. vel cum effectu.

hue in ſuo officio toleratis. Dicit in hoc c. quod in traditione veritatis ſacramẽti non diſtinguuntur merita conferentis vel cõſecrãtis: ſed potius virtus creatoris. Nã ſicut Chriſtus eſt qui baptizat: ita ipſe eſt qui per ſpiritũ ſanctum hanc ſuam carnem efficit. Seq. c. patet.

ptizat [a]; ita Chriſtus eſt, qui ſanctificat. Vnde oro te [b], vt aut ſacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptiſma probas; aut reprobes eius baptiſma, quem non putas eſſe ſacerdotem [c]. Neque enim poteſt fieri [d], vt qui in baptiſmo ſanctus eſt, ſit ad altare peccator.

Alger. l. 3. c. 10.

¶ *Initium huius capitis vſque ad ver.* oro te. *nõ eſt eo loco apud B. Hieronymum. Eſt tamen apud Algerum, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex ijs, quæ ſequuntur, eodem modo habentur atq. apud Gratianũ, licet apud B. Hieronymũ aliter legãtur.*

Sed hoc de peccatore [α] *tantum catholico, non de hæretico intelligendum eſt. Quidquid enim cum fide catholica pro officio ſuo facit, licet indignus, tamen diuina gratia cooperante* [e] *ratum eſſe creditur. Alioquin ſi de hæreticis dictum intelligeretur, ipſe ſibi contrarius eſſet, cum dicat ad c. 5. Amos: [Sacrificia eorum odit Dominus.] & alibi in perſona Domini.*

α ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumentatur, vt ſolẽt Dialectici dicere, ad hominem: neque id agit, vt conſtituat, ac ſanciat aliquid; ſed tantum vt aduerſarium modeſtum reddat. Nam poſtquam illum eo adduxit, vt ſe non amplius aduerſarium, ſed diſcipulum profiteatur, tunc veriſſimam ei rationem exponit, cur eccleſia epiſcopos recipiat, qui in Ariminenſi concilio imprudentes hæreticis conſenſerant.*

¶ Benedictionibus hæreticorũ Deus maledicit. C. LXXVI.

Sent. 4. diſt. 19. *Malach. 2.*

MAledicam [f] benedictionibus veſtris] hoc eſt, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

¶ *Hæc ſunt in gloſſa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

II *Hoc ergo intelligendum eſt de hæretico: illud autem aduerſus Luciferianos de eccleſiaſtico peccatore.*

De quo Auguſtinus [β] *ait in libro de corpore Domini.*

β ¶ Auguſtinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Auguſtino in libro de corpore Domini: ſed Poſſidius in indiculo operum B. Auguſtini nullam huius libri mentionem facit, &* *ad verbum (excepto vltimo verſiculo) hæc leguntur in libro Paſchaſii abbatis de corpore, & ſanguine Domini, c. 12. ex quo etiã libro ſunt c. iteratur, cum ſequentibus infra de conſecr. diſt. 2.*

¶ Boni & mali ſacerdotes æque corpus Chriſti conficiunt. C. LXXVII.

De conſ. diſt. 2. vtrum. Mag. 4. ſẽt. diſt. 13. Alger. l. 1. c. 21. & l. 3. c. 8.

INtra [g] catholicam eccleſiam in myſterio † corporis & ſanguinis Domini nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote, quia non in merito cõſecrantis, ſed in verbo perficitur creatoris, & virtute ſpiritus ſãcti. *& infra.* ¶ Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquã ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt, qui baptizat; ita ipſe eſt, qui per ſpiritum ſanctũ hãc, ſuã efficit

† *al.* *miſterio.*

Homicida & adulter, an conficere poſſunt.

b ¶ Vnde oro te.] putabat iſte eũ qui homicida vel adulter fuerat, mũdari in baptiſmo: non ita tñ vt dignus eſſet ſacerdotio. Gratianus tamen hoc intelligit de occulto peccatore. Nã dicebant quidam de tali, & male, quod licet poſſet baptiſma dare, non tamen cõficere. & hic tales reprehenduntur. & ſecundum hoc eſt arg. cõtra. 50. diſt. qui ſub gradu. Sed ibi de depoſito, cum quo diſpenſatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ Eſſe ſacerdotẽ.] ideſt, ſacramenta poſſe conficere.

Conceſſo aliquo eius cõhærens conceditur.

d ¶ Poteſt fieri.] ar. quod vno de duobus, quæ ſunt eiuſdem iuris conceſſo, alterũ conceditur, ex quo enim aliquid alicui conceditur, eius cohærens conceditur 1, vt ſ. 3. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 1. ſi monachus. & q. 2. c. 1. ſ. 8. diſt. quo iure. H.

1 Concor. tex. in l. 2. ff. de iuriſ. om. iudi. & l. ad rẽ mobilem. & l. ad legatũ. ff. de procur.

SED HOC. CASVS. Dicit Grat. ſupradictum capitulum de malo catholico intelligi: & non de hæretico. alioquin idem Hieronymus eſſet ſibi contrarius, vt probatur ſequenti c. & §. ſequenti: quæ per ſe patent.

e ¶ Cooperãte.] Iſtud cooperante ſalũ eſt quantum ad dantem vel facientem, non quantum ad recipiẽtem. ſ. ea. Dominus.

f ¶ MAledicam.] Aliam expoſitionem huius verbi habes ſ. ea. multi ſæcularium.

HOC ERGO. Hæc eſt 11. pars huius quæſtionis, in qua probat quod malitia ſacerdotis non nocet alijs in ſacramentis, quãuis ſibi noceat: & hoc vſq; ad §. ex his. Ioan. de Fant.

INtra catholicam.] CASVS. Hæc omnia c. vſque ad c. ſacerdotes. leguntur de malis presbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab iſto loco vſque ad c. ſacerdotes. loquuntur omnia cap. de malis ſacerdotibus toleratis ab eccleſia.

a ¶ Rectean-

a ¶ Recreantur.] quo ad ſuſtentationem corporis, & poſt animæ, vt de conſe. diſt. 2. non iſte panis 1.

b Omnia ſacramenta.] ¶ Et verbum.] ideſt, prædicatio: quæ ſi fiat ab indigno, alijs prodeſt: ſed ſibi nocet. arg. diſt. 83. §. quamquam. arg. 15. q. vlt. c. vlt.

c ¶ Di-

1 Scilicet creatur in ſuſtentationem. de cõſe. diſ. 2. nõ iſte. Archi.

tha ad Samuelem: quod cum nunciatum eſſet Sauli, miſit lictores vt caperent eum: qui cum vidiſſent cœtũ prophetarum, & Samuelem ſtantem ſuper eos: factus eſt in eis ſpiritus Domini; & prophetare cœperunt etiam ipſi: quod cum nunciatum eſſet Sauli, miſit alios nuncios: prophetauerunt autem & illi. rurſus miſit & tertios, & ipſi prophetauerunt: & iratus Saul abijt, & factus eſt ſpiritus Domini ſuper ipſum: & prophetauit cum ceteris coram Samuele: & cecinit nudus tota die ac nocte, vnde exijt prouerbium, Saul inter prophetas.

carnem, & transfundit in ſanguinem. Credendum a eſt enim, quòd in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur [a] ad melius.

a ¶ Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paſchaſij verba, c. 15. hæc ſunt:* Cuius ergo potentia creata ſunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, niſi vnus Deus catholice prædicatur. Propterea veniendũ eſt ad verba Chriſti, & credendum, quòd in eiuſdem verbis iſta conficiantur.

Item Auguſtinus lib. 2. cõtra epiſtolã Parmeniani, c. 10.

¶ De eodem. C. LXXVIII.

Omnia ſacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus: ſicut & verbum [b] Dei †. Vnde dictum eſt [c] [Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt, facere nolite.]

Matt. 23.

¶ ea. è. & Eſaiſ. §. hoc pene. Alg l. 3. c. 11.

† Dei teſtator.] orig.

Idem in pſalmum 103. verſ. [*Qui tegis.*]

¶ De ijs, qui ſanctis male vtuntur. C. LXXIX.

Prophetauit [d] & Saul malus rex, & tunc prophetauit, cũ Dauid ſanctũ perſequeretur. *& infra.* ¶ Non ergo ſe iactent, qui forte ſine charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum: ſed videant, qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſancte vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi ſunt: [In nomine tuo prophetauimus.] Non illis dicetur, mentimini: ſed dicetur, [Non noui [e] vos, &c.]

Matth. 7.

¶ In tractatu 7. in epiſtolam Ioannis ſunt aliqua, quæ ad ſententiam huius capitis referri poſſunt, atque inde antea citabatur. Sed ipſa prorſus verba ſunt loco indicato.

Spiritũ ergo prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, nõ meritũ.

Item Hieronymus in c. 2. Aggæi.

¶ Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtijs, quàm pro peccato polluitur. C. LXXX.

O Propheta [f], qui altari tantũ extructo, & domo mea diruta [g] hoſtias mihi offers in altari, & victimis eius ſanctificari te putas; ſcito, quoniam ſanctum quidem eſt, quod offertur in altari: ſed non tam ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hieronymum ſic legitur:* ò popule, qui altari tantum extructo, & diruta domo mea hoſtias mihi offers in altari, & victimis eius, & carnibus te ſanctificari putas; ſcito non tam ſanctificari te ex hoſtijs, quæ templo diruto tibi prodeſſe non

d ¶ Prophetauit.] hic probat quod malus ſacerdos poteſt conficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: immo mali habent omnia dona ſpiritus ſancti præter charitatem. 3. e. multæ. Hiſtoria autem erit hic pro caſu.

Sacerdos malus conficit.

e ¶ Non noui.] id eſt, non approbaui, ita dicũt aliqui ſcholares, qui noti ſunt aliquibus in ſcholis, cum vident eos in terra ſua, dicunt, non noui vos, vel quando ſunt diuites, dicunt pauperibus 2 non noui vos. vel (quod peius eſt) nolunt loqui cum eis.

Honores mutãt mores.

2 Adde gl. in l. 1. in verſicu. mores. ff. de teſti.

O Propheta.] Casvs. In hoc ca. mali ſacerdotes reprehenduntur, qui etſi verum corpus Chriſti conficiant in altari, ex hoc non ſanctificantur: ſed potius ex ſuis malis operibus polluuntur.

f ¶ O propheta.] Ad litteram intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dãte licentiã reuertendi de Babylonica captiuitate, populus Iſrael ædificauit altare, & deiecerunt fundamentũ templi: ſed per litteras Cambyſe ducis militiæ ipſius Cyri prohibitus eſt in ædificatione procedere vſque ad ſecundum annum Darij: in quo iuſſus eſt ædificare templum cœptũ ab Aggæo propheta ad hoc exhortãte populũ. Loquitur ergo Hiero. de tẽpore in quo immolabant in altari: ſed domũ Dei, ſcilicet templum reædificare negligebant, cum domos proprias reædificarent: quod in ipſo Aggæo plenius patet.

De babylonica captiuitate.

g ¶ Domo mea diruta.] id eſt, ædificatione virtutum, diruitur

c ¶ Dictum eſt.] tales inſtruunt Deum qualiter eos punire debeat. 40. diſt. multi.

Prophetauit.] Casvs. Probatur in hoc cap. quod malus ſacerdos miniſtrare poteſt: quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in 1. l. Regum, quod cum Saul perſequeretur Dauid, ipſe fugiens venit in Rama-

Anima ſine virtutib⁹ corruit.

ditur enim remotis virtutibus anima. 15. quæſtio. 1. merito.

& 11. q. 3. ſi epiſcopus forte. ſ. ea. q. remiſſionem. ſ. 21. q. 5. quid obeſt. H.

CVm ſcriptura.] CASVS. Quis dubitat ſpiritum ſanctum adeſſe ſacramentis ſacerdotum: cum in veteri teſtamento ad preces tam bonorum, quàm malorũ lega-

poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cuncta, quæ agis, ex eo quòd negligis, & tuam magis domum, quàm meã extruere conatus es. Sanctum quidem eſt quod offertur in altari: ſed non tam ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex eo, quòd in conuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetuſtis codicibus legitur, ò popule. Verum idem Hieronymus continuo iſta eadem per anagogem aptat eccleſiaſtico viro.*

Item Auguſtinus in lib. de verbis Domini, ſermone 11.

Iuo p. 2. c. 104. † *dicitur*] or.

¶ Contra ſpiritum ſanctum, verbum dicitur, cum ex diſperſione numquam reditur. C. LXXXI.

ITa fit † verbum [a] contra ſpiritum ſanctum, cum ex diſperſione ad congregationẽ [b] nũquam [c] venitur, quæ ad remittenda peccata accepit ſpiritum ſanctum. Ad quam congregationem etiam ſi per malum clericum, ſed tamen catholicum miniſtrum, reprobum, & fictum aliquis acceſſerit corde non ficto; in ipſo ſpiritus β ſanctus operatur remiſſionem peccatorum; qui in ſancta eccleſia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum miniſterium probos colligat.

ſ. ead. ſpiritus ſanctus.

β ¶ Spiritus ſanctus.] *Hoc loco conciſe refertur ſententia B. Auguſtini, plenius autem ſupra ead. c. ſpiritus ſanctus.*

Idem in ſermone de remiſſione peccatorum.

In l. 50. homil. hom. 23.

¶ Non meritis hominum, ſed virtute ſpiritus ſancti peccata remittuntur. C. LXXXII.

VT euidenter hoc oſtenderet Dominus, à ſpiritu ſancto, quem donauit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis hominum; quodam loco [e] ſic ait reſurgens à mortuis: [Accipite ſpiritum ſanctum;] & continuo [f] ſubiecit, [Si cui dimiſeritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc eſt, ſpiritus [h] dimittit, non vos. Proinde γ ſicut is, quem ſacerdos tolerat in eccleſia, eſt tamen extra eccleſiam, & extra corpus, cuius caput eſt Chriſtus, ſi ei oſtiarius [i] non aperuerit δ: ita non ideo extra eccleſiam eſt, & non eſt de corpore, ſi quis paſtoris præiudicio [k] compellitur foris eſſe.

Io. 20.

γ ¶ Proinde.] *Verba ipſa huius partis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum. Simillima habentur apud Origenem hom. 14. ad c. 24. Leuitici; & referuntur infra 24. q. 3. c. cũ aliquis, &c. ſi quis non recto.*

δ ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetuſtis codicibus legitur;* aperuit. *in alijs,* aperiat. *ab vno autem abeſt negatio.*

Item Ambroſius de ijs, qui initiantur myſterijs, c. 5.

¶ Dominus non merita perſonarum, ſed ſacerdotum officia conſiderat. C. LXXXIII.

CVm ſcri-

Alger. l. 3. c. 10.

ITa fit verbum.] CASVS. Dicitur quòd tunc peccat hæreticus in ſpiritum ſanctum, cum de ſchiſmate ad vnitatem & congregationem eccleſię redire contemnit: in qua eccleſia ſpiritus ſanctus per catholicum & fictũ & reprobum operatur remiſſionem peccatorum. & mali per talem colliguntur.

a ¶ Ita fit verbũ.] i. blaſphemia. ſ. de pę. di. 1. §. poteſt. & di. 4. §. ſine. H.

b ¶ Congregationẽ.] ideſt, vnitatẽ eccleſię.

Impœnitentia finalis eſt peccatũ in ſpiritũ ſanctum.

c ¶ Numquam.] & ita peccatum in ſpiritum ſanctũ eſt finalis impœnitentia: de qua dicit Au. de pę. di. 7. c. 1. & fi. & notaui 23. di. qualis.

d ¶ Et tamen.] Hoc dicit: qa ab iſto poſſum accipere etiam ſine neceſſitate.

VT euidenter.] CASVS. Oſtenditur in hoc c. q̃ nõ homo, ſed ſpirit⁹ ſanctus peccata remittit: & hoc ꝓbatur auctoritate Domini dicentis: Si cui dimiſeritis peccata, &c. & ideo euenit q̃ ille, quẽ ſacerdos tolerat, ſit extra eccleſiam, ſi ei Chriſtus non aperit: & iniuſte excommunicatus ſit intus.

e ¶ Quodam loco.] ita & aduocatus poteſt allegare, vt dicit quędam lex 45. diſt. cum beatus.

ADDITIO. Ad idẽ ſ. ea. multę. 45. diſt. §. hinc etiam. & 32. q. 7. quędam. Archid.

f ¶ Et continuo.] Arg. verborum ordinem ſpectandum eſſe, vt 20. diſt. §. 1. arg. ex ſerie verborum aliquid perpendi. ſ. 24. q. 1. alienus.

g ¶ Dimiſeritis.] Bene dixit, dimiſeritis: non cui putaueritis dimitti. 1.

1 Vt de pæ. diſt. 1. quẽ pœnitet. ar. 50. diſt. ſi quis præpoſtera. Arch.

h ¶ Hoc eſt ſpiritus.] ſ. 1. quęſt. 3. illud. & c. nemo contẽnat. ſ. ea q. dictũ eſt. ſ. de conſec. diſt. 4. nemo. H.

i ¶ Hoſtiarius.] ideſt, Chriſtus. idem eſt & oſtium, vt ſ. ea. q. ordinationes.

Præiudiciũ, eſt prauum iudicium.

k ¶ Præiudicio.] ideſt, prauo iudicio. ſ. 24. q. 3. ſi quis.

legatur ignis deſcendiſſe de cęlo; quorum vtrunque probatur per hiſtoriam Hieroboam, qui fuis malus ſin quoſ-

¶ quoſdam . alias Hierobaal , & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.
a ¶ Cum ſcriptura.] Hic intendit Ambroſius probare ꝙ ſpiritus ſanctus tempore hoc operatur inuiſibiliter in ſacramentis eccleſiæ: quod ex eo probat, quia olim viſibili-

c ¶ Hieroboam.] qui fuit malus ſecundum falſum intellectum Gratiani. alias Hierobaal, quaſi ſacra Baal deſtruens. Hieron enim ſacrum dicitur. ſic enim dictus eſt Gedeon 1 : ſed hoc nõ faceret ad propoſitũ Gra. Io.

M[ulti.] Casvs. Hoc c. diuidit in quattuor partes. In prima parte Gregori⁹ redarguit quoſdam, qui peccata propria negligentes, vitam ſacerdotum reprehendunt, & eorum ſacraméta cõtemnũt. In ſecunda parte oſtẽdit vnde dicatur myſterium, & vnde ſacrificium, & vnde ſacramentum, & vnde Euchariſtia. In tertia parte dicit, ꝙ ad preces myſticas malorũ ſacerdotum vera Chriſti ſacraméta celebrãtur. In quarta parte exponit verbũ Oſeæ prophetæ, ſcilicet, Maledicam (inquit) benedictionibus veſtris. Secũda pars incipit ibi, [Myſteriũ.] Tertia ibi, [Sine ergo.] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

Spiritus ſanct⁹ olim viſibiliter nũc inuiſibiliter operatur.

† *Hierobaal*] orig. Ambr. ſed ſcriptura, *Hierobaal* † *ſacrificiũ cõſecrauit*] ori.

Iud. 6. ... *3. Reg.* 18

ptura[a] tibi teſtetur[b], quòd ad Hieroboam † [c] preces, ignis deſcendit de cælo, & rurſus precante Helia ignis eſt miſſus, qui ſacrificia † conſumeret; datur [a] intelligi, quòd Deus non merita perſonarum conſiderat, ſed officia ſacerdotum. *& paulo poſt.* ¶ Ignis illis viſibilis mittebatur, vt crederent: nobis inuiſibilis operatur, qui credimus. *& paucis interiectis.* ¶ Crede ergo adeſſe Dominum Ieſum inuocatum precibus ſacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi & ego ſum.] *Matth.* 18.

a ¶ Datur intelligi] *In originali non ſunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex ſuperioribus, hic noua incipit periodus.* Non merita perſonarum conſideres, ſed o ficia ſacerdotum. *nonnulla autem alia varietates, & quidem non minimi ponderis in margine ſunt indicata.*

Item Gregorius.

¶ Non merita ſacerdotum, ſed virtus diuina ſacramenta ſanctificat. C. LXXXIIII.

MVlti[d] ſæcularium hominum, cum plus ſacerdotum vitam, quàm ſuam diſcutiunt, in magnũ contemptionis diuinorum ſacramentorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, feſtucam tenuem in aliorum conſpiciunt oculis: quam dum incaute feſtinant auellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem conſiderantes, quòd non eos ſacerdotum vita læderet[e], ſi ipſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriam vitam, vel vitæ negligentias diiudicant, ſpernunt[f] ſancta monita, & ſpiritualia dona. Vnde fit, vt non ſolum ab eis dicta reſpuant, ſed (quod eſt deterius) diuina etiam myſteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti eorum miniſterio confectam aſſumant; putantes hanc minus[g] eſſe ſanctificatam, ſi illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidunt, vt diuina, & occulta myſteria plus ab alijs ſanctificata poſſe fieri credant: cum vnus idemq. ſpiritus ſanctus in eccleſia diffuſa per totum orbẽ terrarum incomprehẽſibiliter[h] ea myſteria, & occulte atq. inuiſibiliter, & operãdo ſan-

4. ſen. diſ. 13.

Matth. 7.

d ¶ Multi.] Hoc c. intelligitur de malis tolerandis: quia generaliter loquitur de omnibus ſacramentis. In prima parte reprehẽduntur, quidam laici, qui vitam ſacerdotum reprehendendo, diuina ſacraméta ab eis collata contemnebant: gerentes trabem in oculis ſuis, & feſtucam volentes mouere de oculis aliorum. In ſecunda parte dicitur, quòd quãtumcumque ſit ſacerdos malus, ſacramenta tamen eius vera ſunt: nec magis ſanctificantur à bono. In 3. oſtẽdit quid ſit myſterium, & quid ſit ſacrificium. Vltimo ponuntur verba Oſeæ prophetæ.

e ¶ Læderet.] Arg. alterius crimen nõ nocere innocenti 2 cad.

Hierobaal vnde dicatur.

1 Ab ea nocte qua dominus dixit ei, deſtrue aram Baal. qđ & fecit, exinde de Gedeon dictus eſt Hierobaal Hieron enim ſacrũ. inde Hierobaal, ſacra Baal deſtruens. vel Hieron fortis. quaſi fortis cõtra Paal. Archid.

ſibiliter operabatur in legalibus ſacramentis.
a ¶ Cum ſcriptura.] quam non habemus: ſed eſt in ſcriptura LXX. interpretum.
b ¶ Teſtetur, &c.] quaſi diceret, cum nullus dubitare hic debet, mendaciter appoſuit Gratia. ſicut datur intelligi vſq; ibi, ignis, nec reddit rationẽ Ambroſius quare olim viſibiliter, nunc vero inuiſibiliter operetur ſpiritus ſanctus: nec fit ibi malorum mentio ſacerdotum; vt in c. interpoſui: ſed dumtaxat bonorum, puta Heliæ, Hieroboam, & aliorum ſanctorum: quos ibi Ambroſius nominat: vnde ad præſentem materiam nihil operatur. Io. & ita falſa eſt littera cum Hieroboam, &c.

¶ 4. c. 1. & c. q. ſeitur. contra. H.
f ¶ Spernunt.] Ex his colligitur ꝙ Miſſa malorum ſacerdotum audiri poſſit, & ſi prohibitum ſit in caſu, vt 15. q. vlt. c. vlt. 8. q. 3. c. vlt. 19. diſt. c ſi. contra 2. diſt. 32. nullus. diſt. 81. ſi qui presbyteri. Sed illud de publico vel de damnato. ſed hic de tolerato. H.
g ¶ Minus.] id eſt non.
h ¶ Incomprehenſibiliter.] Non enim à nobis comprehendi poteſt qualiter tranſubſtantiatio ſub ſpecie panis & vini corpus Chriſti & ſanguis fiat.
Additio. Vt de conſe. diſt. 2. panis. & intellige quod dicit Gratia.

2 Hoc eſt generaliter verũ niſi noceat occaſionaliter, ſecundum Hu. Vel in corpus. & ſic loquitur 3. tum hic ſignatum. Altaris myſterium eſt incomprehenſibile.

a ¶ Ita-

Digitized by Go

ctificet, & benedicendo † benedicat. ¶ Myſterium α itaque [a] fratres, ob hoc dicitur, quod ſecretam, & reconditam habeat diſpenſationem [b]: ſacrificium autem, quaſi ſacrum factum: quia prece [c] myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſsionis. *& infra.* ¶ Sacramentum vero eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, vt aliquid ſignificare intelligatur, quod ſancte accipiendū eſt. Sunt autem ſacramenta, baptiſma, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum virtus diuina ſecretius ſalutem eorumdem † ſacramentorum operatur. Vnde & à ſecretis virtutibus, vel ſacris, ſacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuoſe penes eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens ſpiritus eorumdem ſacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis & calicis ſacramentum græce euchariſtia dicitur, latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & ſanguine Chriſti? ¶ Vnde ſiue per bonos, ſiue per malos miniſtros intra Dei eccleſiā diſpenſetur; ſacramentum tamen eſt: quia ſpiritus ſanctus myſtice illud viuificat, qui quondam Apoſtolico in tempore viſibilibus † apparebat operibus. Nec bonorū meritis diſpēſatorum amplificatur, nec malorum attenuatur [e]: quia neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore, & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc etiam de baptiſmate, & chriſmate ſentiendum eſt, & tenendum: quia virtus diuina ſecretius operatur in eis, & diuina ſolummodo hæc eſt virtus, ſiue poteſtas, non humanæ efficaciæ: Polluimus ϛ itaque panem, ideſt corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. *& infra.* ¶ Maledicam γ, inquit, benedictionibus veſtris, hoc eſt ijs, quæ nunc meis benedictionibus poſsidetis, ſeu quidquid à vobis benedicitur, maledicam: vel quoniam δ non benedicunt ſanctis ex vero corde: vel quia [f] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites ſint.

† al. ſanctificādo

Iſidorus l. 6. Ety. c. 19.

† al. eamdem

† al. viſibiliter

1. Cor. 3.

Hactenus Iſidorus.

Hieronymus in c. 1. Malachiæ.

Idem in c. 2.

¶ *Caput hoc collectum eſt partim ex ſententijs B. Gregorij, partim ex verbis ipſis BB. Iſidori atque Hieronymi.*

α ¶ Myſterium itaque.] *Hæc vſque ad verſ.* hoc de corpore. *ſunt apud Iſidorum, non tamen eodem prorſus ordine.*

ϛ ¶ Polluimus.] *Sumptum eſt ex B. Hieronymo in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis verbis;* & dicitis, in quo polluimus, &c.

γ ¶ Maledicam.] *Apud eumdem ad c. 2. ſic habetur.* & maledicam, inquit, benedictionibus veſtris, hoc eſt, quæ nūc meis benedictionibus poſsidetis: ſiue quidquid à vobis benedicitur à me maledictum erit; & maledicam illis, ſubaudi, benedictionibus veſtris: quoniam noluiſtis intelligere, quæ dicuntur: hoc eſt enim quod dicitur: [non poſuiſtis ſuper cor.]

δ ¶ Quoniam.] *Sumptum eſt ex eodem loco paulo inferius: vbi hæc leguntur*: vel certe, quia ad ſacerdotes proprie mandatum eſt, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem; quando non benedicunt ſanctis ex vero cordis affectu, ſicut Iſaac Iacob, & Iacob patriarchis, & Moyſes duodecim tribubus: ſed per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium; & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites ſint, atque eorum vitijs blandiuntur.

a ¶ Itaque.] & quia occulte & inuiſibiliter.

b ¶ Diſpenſationē.] ideſt virtutem & gratiam à Deo diſpenſatam & collatam.

c ¶ Quia prece.] Sacrificia veteris teſtamēti non faciebant quod figurabāt. arg. de cōſ. diſt. 2. ſacrificium. & quod dicit, prece myſtica conſecretur. hoc referas ad ſpeciem facti ſecundum H. quia nec corpus Chriſti cōſecratur, quia & prius corpus ſacratiſſimū erat: nec panis, qa ibi deſinit eſſe ſtatim.

Corp⁹ Chriſti nō cōſecratur nec panis.

d ¶ Quid melius corpore.] certe anima Chriſti. vnde hoc dictum intelligas dumtaxat amplificationis gratia. ſimile ī. 32. q. 6. nihil. & q. 7. quid ī omnibus. Vel dic hoc maius inter ſacramēta eccleſiaſtica quo ad ſanctitatem & reuerentiam, vt ī. de conſe. diſt. 2. nihil. & cap. qui manducat. & 95. diſt. ecce. Vel inter res eiuſdem generis, ſcilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, qđ eſt Chriſtus. arg. ī. ea. q. interrogo. contra. Sed ibi expone verbum, ideſt, filium. Et ſic non eſt contra. de pœ. diſt. 1. verbum.

Corpus Chriſti excedit alia ſacramēta quo ad reuerētiam.

e ¶ Attenuatur.] ſed cōtra ī. 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri.

f ¶ Vel quia.] iſta duo vel, reſpiciunt tantū proximum membrū, cuius duæ inueniuntur expoſitiones per ſequentia.

Signi-

Significaſtis.] Casvs. Hic probat malos ſacerdotes tolerandos duplici exemplo Chriſti: tum quia Phariſæos & Scribas docuit eſſe audiendos: ſed non in malis operibus imitandos: tum quia miſit Iudam traditorem ſuum ad euangelizandum cum alijs diſcipulis, & eum

ferri nec confici: & hoc per quandam ſuam quæſtionē nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulum iſtud in 5. partes. In prima parte Augu. reprehendit eum de ſua ſtulta quæſtione. In ſecunda parte oſtendit apud malos ſacerdotes vera eſſe ſacramenta, & ſi non ſint veri ſacerdotes: cū quęratur utrum ſit verū ſacramentum, & nō verum ſit verus ſacerdos: & hoc probat exemplo Caiphę, qui malus erat, & tamen prophetauit, exēplo Pauli, qui verum teſtimonium peſſimi approbat. exēplo Dauid, qui Saulis ſacrā vnctionem honorauit. In tertio oſtendit quòd meritum conferentis non attenditur in veritate ſacramenti. In quarta parte oſtendit, ꝙ Optati hęretici ſacrificium illis tantum nocuit, quibus vita ſua non diſplicebat. In quinta parte refert gratias Deo de victoria, quam habuit contra Petilianum. Secunda pars incipit ibi, Qui autē ſolo. Tertia ibi. Item nos dicimus. Quarta ibi. Per hanc ſententiam. Quinta ibi. Itē gratias ago.

Item Fabianus Papa epiſcopis orientalibus, epiſt. 1.

¶ Non ſacerdotum vitam, ſed quæ docent, & miniſtrant conſiderare debemus. C. LXXXV.

Aug. in hom. 50. de pæn. c. 131

Significaſtis inſuper pleroſque attendere, multos in ipſis honoribus eccleſiaſticis non congruenter [a] viuere ſermonibus, & ſacramētis, quæ per eos populis miniſtrātur. O miſeros homines, qui hos intuendo, Chriſtum obliuiſcuntur: qui & multo ante prædixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitandi videantur illi, qui ea, quæ dicunt, non faciunt: & traditorem ſuum tolerans vſque in finem, etiam ad euangelizandum cum ceteris miſit. Nam Apoſtoli talem conſuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt [b].

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epiſt. qua incipit, [Propoſueramus.]

¶ De eodem. C. LXXXVI.

Anſ. l. 1. c. 75. Iuo par. 5. c. 18.

Non quales ſacerdotes Domini ſint, ſed quid de Domino loquantur, eſt vobis magnopere præuidendum: nec in vicarijs beati Petri apoſtoli vobis eſt attendendum, qui ſint: ſed quid pro correctione eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec enim illos [c] inferiores dicetis ſcribis, & phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi; de quibus Dominus præcepit dicens: [Quæcumque dixerint vobis, obſeruate & facite; ſecundum opera vero eorum nolite facere.] Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedrā Moyſi ſedebant; quanto potius his, qui ſuper cathedrā Petri reſident, eſſe exiſtimetis obaudiendum?

Matth. 23.

Item Auguſtinus contra litteras Petiliani, lib. 2. c. 22.

¶ Sacerdotum immunditia ſacramenta non polluit. C. LXXXVII.

Alg. l. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99.

Dominus declarauit [d] in vno cœtu [e] hominum eadem ſacramenta ſumentium, aliquorum immunditiam mundis obeſſe non poſſe. *& infra.* ¶ Petilianus dixit [f], Aut ſi quiſquā carmina ſacerdotis memoriter teneat, numquid inde ſacerdos eſt, quòd ore ſacrilego carmē publicat

Eodē l. c. 30.

d ¶ Dominus declarauit.] Nota quòd Auguſti. in hoc cap. improbat duas opiniones Petiliani: qui Petilianus dicebat, immunditiam malorū mūdis obeſſe: Dicebat etiam, ꝙ mali ſacerdotes non conferebant vel conficiebāt vera ſacramēta. Dicit ergo in prima parte, ꝙ immunditia malorum bonis & mundis nō obeſt. In ſecunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propoſitum, & eam ſoluit. In tertia oſtendit ꝙ ſacramenta ſi in forma eccleſiæ conferantur à quocumque vera ſunt: & hoc oſtendit triplici exēplo Caiphæ, Apoſtoli, & Dauid. In quarta oſtendit ꝙ quales ſunt qui ſacramenta accipiunt, talia ſunt eis ipſa ſacramenta. In quinta infert duplicē cōcluſionē ꝫ duplicē opinionē Petiliani, gratias agēs Deo, quòd acquieuit Petilianus ſuis rationibus. Ioan.

Errores Petiliani.

eum vſque in finem tolerauit: nec Apoſtoli etiam ſacramenta talium deſpiciebant.

a ¶ Non congruenter.] ideo vitabāt eorū ſacramenta.

b ¶ Docuerunt.] Ergo nec nos præſumere, vel inuenire debemus, vt ſ. diſt. 37. qui de menſa. ī. 2. quæſt. 5. conſuluiſti. infra. 51. q. 1. ꝙ ſi. ſ. diſt. 55. ſi euangelica. ſ. diſt. 45. cap. epiſcopum. 7. q. 1. c. 1.

Non quales.] Casvs. Quidā cōtemnebāt ſacramēta malorum ſacerdotū, ſed probat Nicolaus hoc non eſſe faciendum: quia ſi mali ſacerdotes ſedentes ſuper cathedram Moyſi ſunt audiendi, multo potius tegentes cathedram Petri ſunt audiendi.

c ¶ Nec enim illos.] No. modum arguendi de malis ad bonos. de conſec. diſt. 2. c. 1. ī. 11. q. 1. ſacerdotibus. ſ. diſt. 21. ſubmittitur 1.

Dominus declarauit.] Casvs. Petilianus dicebat per prauum ſacerdotem vera ſacramenta non cō-

d ¶ Dominus declarauit.] In parabolis de zizania ſeparanda à tritico. 11. q. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit ſuſtinendo Iudam. 2. q. 1. vnus ex vobis.

e ¶ Cœtu.] ideſt, collectione Apoſtolorum, vel Eccleſię, vbi ſunt boni & mali. 32. q. 4. recurrat.

Additio. De conſe. diſt. 4. eſt vnitas eccleſiæ. Archi.

f ¶ Petilianus dixit.] obijciendo. dicebat enim malum ſacerdotem non poſſe conficere: quia non eſt verus ſacerdos: ſicut nec laicus poteſt.

Zizania ſunt à tritico ſeparāda ſu.

ſ Hinc eliciunt quidam Petrū eſſe maiorem Moſe, Arg. cōtra. 32. q. 4. quis ignorat.

a ¶ Do-

a ¶ Baptiſma.] quaſi hoc quærimus, & nõ illud. & ideo non valet obiectio, &c.
b ¶ Sacramento.] ordine & officio, ſine iuſtitia. argu. contra. 40. diſt. ſicut viri. Sed ibi agitur de eſſentia ſacerdotis: hic de qualitate.

dicis Pelagiũ, ſi veritate duce regimur, non eſt Chriſti corpus quod hæreticus conficit. Item quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum vnitatis, vt de conſ. diſt. 2. quia paſſus. Item quia extra vnitatem eccleſiæ confici non poteſt, vt ſ. ea. extra eccleſiam. ĩ. ead. ſacerdotes.

ADDI-

ſacerdotis? Auguſtinus reſpondit. Ita iſtud dicis quaſi modo quæramus, quis ſit verus ſacerdos, & non quid ſit verũ baptiſma [a]. Vt enim ſit quiſq. verus ſacerdos, oportet, vt non ſolo ſacramento [b], ſed iuſtitia quoque induatur; ſicut ſcriptum eſt: [Sacerdotes tui induantur iuſtitia.] ¶ Qui autem ſolo ſacramento ſacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Caiphas perſecutor vnius & veriſſimi ſacerdotis; quãuis ipſe non ſit verax; quod dat tamen verũ eſt, ſi nõ det ſuũ [c], ſed Dei. *Item* [d] *paulo inferius*. ¶ Dixit quidã ex ipſis proprius eorũ propheta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri †. teſtimonium hoc verũ eſt.] Si ergo [e] Apoſtolus neſcio cuius alienigenæ teſtimoniũ, quia verũ cõperit, etiã ipſe atteſtatus eſt; cur nos apud quemlibet inuenerimus, quod Chriſti eſt, & verũ eſt, etiã ſi ille, apud quẽ inuenitur, peruerſus, & fallax eſt; non diſcernimus vitium, quod homo habet [f], & veritatẽ, quã nõ ſuã, ſed Dei habet? & dicimus, ſacramentũ hoc verũ eſt, ſicut ille ait, teſtimoniũ hoc verũ [g] eſt? Nunquid ideo dicimus, etiã ipſe homo verax eſt, quia dicimus ſacramentum hoc verũ eſt? *& paulo poſt*. ¶ Vos autem neceſſe eſt, vt ſemper erretis, quãdiu propter hominũ vitia, Dei ſacramenta violatis [h], aut nos propter Dei ſacramenta, quæ in nobis † violare nolumus, etiã veſtri ſchiſmatis ſacrilegiũ [i] aſſumere putatis. *Item*. ¶ Baptiſmi ergo puritas à puritate, vel immunditia cõſcientiæ, ſiue dantis, ſiue accipientis omnino diſtincta eſt. *Item*. ¶ Memento ergo ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorũ hominũ, quo illa vel omnino nõ ſint, vel minus ſancta ſint. *Item*. ¶ Quæro, ſi non habebat Saul [k] ſacramenti ſanctitatem, quid in eo Dauid venerabatur? ſi autem habebat innocentiam, quare innocentem perſequebatur? Nam eum propter ſacroſanctam vnctionem & honorauit viuum, & vindicauit occiſum. Et quia vel panniculum [l] ex eius veſte præſcidit, percuſſo corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat ſanctitatẽ, nõ vitæ ſuæ (nã hoc ſine innocẽtia nemo poteſt) ſed ſacramẽti Dei, quod & in malis hominibus ſanctũ eſt. *Item*. ¶ Nos dicimus tale cuiq. ſacrificiũ fieri, qualis accedit, vt offerat, & qualis accedit, vt ſumat: & eos de ſacrificijs taliũ manducare, qui ad illa tales accedunt quales & illi ſunt. Itaq. ſi offerat Deo malus, & accipiat inde bonus; tale cuiq. eſſe, qualis quiſque fuerit; quia & illud ſcriptũ eſt: [Omnia munda mundis [m].] Per hanc ſententiã veridicã, & catholicã etiam vos Optati [n] ſacrificio [o] non eſtis polluti [p], ſi facta eius diſplicebant

Pſal. 131.
Ad Titũ, c. 1.
† *al. vobis*
Eod. lib. c. 35.
Ibidem c. 47.
Ibidem c. 48.
1. *Reg*. 10. & 24.
Ibidem c. 51.
Ti. 1.

† Poteſt [illegible] ferm [illegible] ter. [illegible] glo. [illegible] ctionu [illegible] Pocuri [illegible] genalis [illegible] te q [illegible] ſis [illegible] allega [illegible] cord. [illegible] in l. [illegible] tem, [illegible] g. [illegible] teura [illegible] uuio.

Epimenides Thebanus, ſacerdos malus fuit.
1 Cap. 1. de hoc etiam not. 37. diſ. turbat. ibi videas. Arc.
Optat⁹ malus fuit catholicus.
Sacerdos præciſus cõficere põt.
2 Ad hoc de conſ. diſt. 2. quid ſi ſanguis. verſi. qualis. vbi de hoc.

c ¶ Si non det ſuũ.] i. ſi non ſua, ſed Dei: in forma, ſ. eccleſiæ.
d ¶ Item.] Verba ſũt Epimenidis illius Thebani ſacerdotis, q malus fuit: & Apoſtolus ſumit eadem verba in teſtimoniũ in epiſtola ad Titũ 1.
e ¶ Si ergo.] & verũ eſt ſupple: & ideo approbemus.
f ¶ Habet.] arg. pro teſtimonio alicuius, qui non eſt bonus, vt credatur teſtimonio in quo verum dicit, & ſi in alijs mentiatur. ĩ. diſt. 37. turbat. & cap. ſi quid, ſed cõtra 3. q. 9. pura.
g ¶ Verum.] quaſi dicat, non: & ita nõ quicumque verum dicit, verax eſt. 22. q. 2. homines.
h ¶ Violatis.] ideſt, violãda eſſe creditis.
i ¶ Sacrilegium.] quaſi comprobare ſchiſma veſtrum videamur, ex eo quod ſacramenta veſtra non reprobamus.
k ¶ Si non habebat Saul.] quẽ Dominus elegerat & fecerat Regem. i. fieri iuſſerat, vt ĩ. 8. q. 1. audacter.
l ¶ Panniculum.] q. ſi præcidit clamydem veſtimenti ſui, vt 2. q. 7. c. plerumq; obijcitur. §. de his, & §. item opponitur.
m ¶ Omnia munda mundis.] iuxta illud: Qui manibus ſordes: operum prius ablue ſordes. Intus te munda, quia mundis omnia munda.
n ¶ Optati.] propriũ nomen eſt, & erat malus catholicus, vel hæreticus, ſcilicet occultus.
o ¶ Sacrificio.] Hic patet q præciſus conficit, vt ĩ. c. nõ nocet. & c. dictum. & de conſe. diſt. 4. non in vobis. præterea quæ eſſet ratio quare damnatus à Deo poſſet conficere quamdiu toleratur ab eccleſia, ſed damnatus ab homine non? Dicas ergo q hæreticus excommunicatus depoſitus poteſt hoc ſacramẽtũ & reliqua ſacramenta miniſtrare, per capitula quæ dixi. Quidã tñ contrarium dicũt 2 per id quod eſt 24. q. 1. ſchiſma. vbi

ADDITIO. Intellige omnia iſta vltimo allegata quo ad effectum ſacramenti, vel quando non ſeruant formã eccleſiæ ſecundum Ray. qui de hoc ſatis not. in ſumma de hæret. §. item numquid, &c.
p ¶ Polluti.] Arg. non imputari ſocio peccatum alterius ſi ei diſpliceat, dummodo eum admoneat vt reſipiſcat.

vt

vi. ſ. ea. q. 4. c. 1. quod incipit, nullius crimen. & c. crimẽ. arg. 23. q. 4. recedite. 8. q. 1. quid adt. ſ. 11. q. 3. quod prædeceſſor. ſ. 24. q. 3. ſi habes. 24. q. 1. ſchiſma. contra ſ. de conſ. diſ. 1. in ſancta. contra ſ. ead. q. 5. c. 1. contra. H.

CHriſtus quid fecit.] CASVS. Probatur in hoc c. quòd mali

c ¶ Ore.] cum dixit, hoc eſt corpus meum. ſ. de conſec. diſtin. 2. accipite.

d ¶ Ceteris.] ſ. 23. q. 4. tu bonus. & c. quàm magnũ. ſ. de cõſec. diſ. 2. cum omne. contra. Sol. ſed ibi de buccella panis, quam ſoli Iudę tradidit poſtea: hic de corpore Chriſti, quod primo tradidit ſibi, poſtea oĩbus dedit.

vobis. Nam vtiq. panis illius, panis luctus erat, ſub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat: ſed panem luctus, omnibus vobis communem eſſe, omnium veſtrum malũ ſchiſmatis facit. *Item.* ¶ Gratias Deo, quia tandem confeſſus es poſſe valere inuocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiam ſi à peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige, cum Chriſti nomen inuocatur, nõ obeſſe aliorum ſaluti aliena peccata. *(Ibidem. c. 54.)*

a ¶ Vitæ ſuæ.] *ſequebatur, ſed vnctionis: quæ voces abſunt ab omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiam B. Auguſtini impreſſis legantur.*

Idem in pſalmum 10. in verſ. [*Iuſtus autem quid fecit?*]

¶ Etiam per malum miniſtrum dona Dei ad hoc perueniunt, qui cum fide accipiunt. C. LXXXVIII.

(Iuo p. 2. c. 109. lo. 23. 6. & 12. Matth. 10.)

CHriſtus quid fecit [a] vobis, qui traditorem ſuum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Euchariſtiam confectam manibus ſuis, & ore [c] ſuo cõmendatam, ſicut ceteris [d] Apoſtolis, traderet? Quid vobis fecit Chriſtus, qui eumdem traditorem ſuum, quem diabolum nominauit [e], qui ante traditionem Domini, nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere, cum ceteris diſcipulis ad prædicandum regnum cælorum miſit; vt demonſtraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶ Sacramentis, epiſcopi malitia non nocet. C. LXXXIX.

NOn nocet malitia epiſcopi neque ad baptiſmum infantis, neque ad eccleſiæ [g] conſecrationem [h]: quia baptiſma à Deo datur, non ab homine venit. ſic & Euchariſtia, & omnia, quæcumque in altari ponuntur, non ab homine, ſed à Deo ſanctificationem accipiunt.

Sed obijcitur [i] *illud Hieronymi in Sophoniam, c. 3.*

¶ Non verba, ſed merita ſacerdotum Euchariſtiam faciunt. C. XC.

(Iuo p. 2. c. 110.)

SAcerdotes, qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini, populis eius diuidunt, impie agunt in legem Chriſti, putantes Euchariſtiam, imprecantis [k] facere verba, nõ vitam [l]; & neceſſariam eſſe tantum ſolennem orationem, & non ſacerdotum merita, de quibus dicitur: [Et ſacerdos, in quo fuerit macula [m] non accedet offerre oblationes Domino.] *(Leuit. 21.)*

e ¶ Numinauit.] vbi, neſcio, ſed credo, ꝙ ibi, qui intingit mecũ manum, &c. argu. inſtit. de exhæred. lib. §. ſed feminini.

f ¶ Loculis.] arg. contra infideles ſeruiẽtes ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœni. diſt. 1. §. hoc idem 1.

g NOn nocet.] ¶ Ad eccleſiæ.] ſ. de conſec. diſtin. 2. eccleſijs. contra. ſed illud quando forma ſeruata non eſt.

h ¶ Conſecrationẽ.] dũmodo ceſſet omnis pactio vel aliqua turpis ꝓmiſſio, alioquin execrata potius q̃ cõſecrata dici debet, vt ſ. ea. q. 4. eccleſia. ſed hoc in odium conſecrantis. nam reuera conſecrata eſt 2.

SED OBIICITVR. CASVS. Nunc obijcitur Gra. contra prædicta, & ita alternatim modo ex vna parte, modo ex alia allegãdo procedit in hac quæſtione, & ſolutiones inſerendo.

i ¶ Sed obijcitur.] Reſpicit §. ſi ergo. ſ. ꝓxpoſitum. Nã inducit iſta ſex c. quædã directe: quędam à ſenſu ɔ̃rio ad probandum ꝙ malus ſacerdos nõ poſſit conficere ſacramenta, ſed ibi rñdet in ſeq. §. cum vita.

SAcerdotes.] CASVS. Dicitur ĩ hoc c. ꝙ non tantũ verba: ſed etiã merita ſacerdotũ concurrere debent, quia ſcriptũ eſt, Nec maculam habẽs ad ſacrificandũ accedat. Sequẽtia tria capitula ſũt, in qbus dicitur ꝙ mundi debẽt eſſe ſacerdotes q̃ pro

1 Ad idẽ 13. q. 1. §. ad hoc. vbi de hoc ſcilicet ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœ. diſ. 1. §. hoc idẽ. Archidia.

2 Dũmodo forma eccleſiæ fuerit ſeruata. de cõſ. diſ. 1. eccleſijs. quod etiã videtur cõtra. Ioa. de Fant.

mali ſacerdotes ſunt tolerandi, & ꝙ ſacramenta ſunt ab eis recipienda, & hoc probatur exemplo Domini, qui Iudam tolerauit, & eum cum alijs diſcipulis ad prædicandum miſit. Sequens cap. patet.

a ¶ Chriſtus qd fecit.] qui ſigna patiẽtiæ oſtendit nobis.

b ¶ Primam.] id eſt, primo confectam Euchariſtiã dedit. nam vna ſola eſt, & ideo non eſt prima vel vltima. Vel ſic, primam, id eſt, vnicam, & non plures.

alijs intercedunt, quia facilius exaudiuntur.

k ¶ Imprecantis.] id eſt, inuocantis per preces. H.

l ¶ Non vitam.] quantũ ad rem ſacramenti, ſcilicet, vt digne conficiant; aliàs vita non exigitur vt conficiant. ADDITIO. Sub. ſed vt proficiant offerenti. ſ. ead. cum vita. Archid.

m ¶ Macula.] mortalis peccati 3 arg. de conſ. diſt. 2. quotidie. vel venialis, & tũc eſt cõſilium. arg. diſt. 6. teſtamẽtum.

3 Hic vide as qd not. 51. diſ. de his. ſ glo. vlt. extra de celeb. miſſa. de homine. Arch.

eſt.H. Tamen hæc authoritas intelligitur de macula corporali, vt 49.diſt.hinc etiam.& ita ſophiſtice.inducitur §.non accedat.dum enim æſtuauerit in pectore precantis ignis alienus qui exurit,& non ſatiat:non pōt digne accedere ad altare. de pæn. diſt.5.c. inter hæc hircum. Euchariſtia eſt obſeruanda,ne in terram decidat negligentia miniſtrantis:quia vterq; reus eſt,ſ.qui negligēter verbū Dei audit, & qui corpus Chriſti in terram cadere permittit.& ita ſacerdos non debet indigne miniſtrare. g ¶ Verbum.]ideſt,prædicatio, quæ plures cōuertit, & plus

Sacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe.

Prædicatio eſt efficacior corpore Chriſti.

Item Alexander, epiſt. 2.

¶ Tanto facilius ſacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum ſunt digniores. C. XCI.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellāt, & peccata populi comedunt [a]; quia ſuis precibus, & oblationibus ea delent, atq. cōſumunt: qui quāto digniores fuerint, tāto facilius pro neceſsitatibus, pro quibus clamāt, exaudiūtur. Iuo p.2.c.69.& p.6.c.45.

Sacerdotes comedunt peccata populi.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

¶ Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur. C. XCII.

SAcroſancta [b] religio, quæ catholicā continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini myſterij conſecrationē [c] cæleſtis ſpiritus inuocatus † adueniet [d], ſi ſacerdos, & † qui eū adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur? Iuo p.2.c.90. & par.6.c.110. † al. aduocat † al. etiam

Item Gregorius in regeſto, lib. 1. epiſt. 24. Et Paſt.p.2.c.2.

¶ Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. C. XCIII.

NEceſſe eſt, vt eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere ſordes curat: ne tacta quæq. deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris † lutum tenet: ſcriptum namq. eſt: [Mundamini, qui fertis vaſa [e] Domini.] Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interiora [f] † perducendas, in conuerſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt. † al. inſequēs Eſa. 52. † al. in interna ſacrificia] al. in æterna ſacraria.

Item Auguſtinus lib. 50. homiliarum, homil. 26.

¶ Aeque ſeruandum eſt verbum Chriſti, & corpus Chriſti. C. XCIIII.

INterrogo vos fratres, vel ſorores: dicite mihi, quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere; hoc vtiq. dicere debetis, quòd non ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo, quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat; tanta ſolicitudine obſeruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum [g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere [h] negligentia ſua permiſerit. Iuo p.2.c.106.

Idem lib. 4. de Trinitate, c. 14.

Vnde notatur hic q; quilibet ſacerdos pro macula mortalis peccati ſuſpēſus eſt quo ad ſe, quo ad accipiētes vero non, niſi vt notatur 32.diſt.§.verum.&c.nullus.

a IPſi ſacerdotes.] ¶ Comedunt.] id eſt, oblata pro peccatis [1], vel dicūtur comedere peccata populi, qa delēt, & ſic comedunt peccata populi ordinationibus ſuis. vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prædicationis corrigunt homines, & ita quantū in ſe eſt delent.36.diſ.§.ecce.ver.ex quibus.ſolus enim Deus delet peccatum, ideſt, peccati reatum [2]. ſacerdos pœnam infligendam pro peccato orationibus minuit; pp quod peccatū delere dicit.13.q.2.animæ. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, qui à ſuis poſſunt ſuſtentari, & tū percipiunt de eccleſiaſticis.12.q.2.illud. cum habenti dare,&c.1.q.2.paſtor.

1 Sic.1.q.1. quia.

2 Vt §. e. q. vt euidēter

3 Vt 13.quę. 2.animæ.

b SAcroſancta.]ideſt, religioſa ſacramentorum reuerētia.vel ideſt, Euchariſtia, vel quodlibet aliud ſacramentum. §.ca.ventum.

c ¶ Conſecrationem.] quā diuinū miniſterium fecit, non miniſtri adminiſtratio, vt §.de conſe.diſtinct.4. non eſt aqua.

d ¶ Adueniet.] Adueniet quidē magis ad conficientis detrimētum, quàm ad ſalutē. vt de conſec.diſtin.2. c.& ſancta.

e NEceſſe eſt.] ¶ Vaſa.] .i. ſubditorū animas: quia Dñs in eis ſedet [4], vt 23.q.4.Nabuchodonoſor.32.q.5.ſi Paulus. quorum ſanguis requiritur de manibus noſtris.43.diſt.Epheſijs.

4 al. ſacet

f ¶ Ad interiora.]id eſt, ſpiritualia & cæleſtia. Vel dic, id eſt, ad vitia: & tunc dic perducendas vapulaturas à primo mancipio gehennæ.40.diſt.ſi Papa.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic q; æquali diligentia audiēdum eſt verbum Chriſti, ne de corde labatur ſicut plus facit cōpungi hominem, ita vt omnia peccata per eam tollantur. ſed per corpus Chriſti tantum venialia tolluntur.vt de conſe.diſtin.2.iteratur.& cap. quotidie. & ſic non ob.§.eo.multi.

g ¶ Verbum].id eſt, id quod verbo ſignificatur, vel per verbum concipitur.

h ¶ Cadere.]de conſe.diſt.2.qui bene.

Neque.]

NEque.] CASVS. Dicitur hic, quod ad hoc vt rite & recte ſacrificium offeratur, debet ab honeſto miniſtrari, & à iuſto recipi: & hoc dicit littera. Pro quibus offertur, ſupple digne.
a ¶ Neque.] Nota, quod tria dicuntur hic: ſcilicet quod ſacramenta Domini non rite vel recte conferuntur niſi à dignis conferantur, & à dignis ſumantur, & in forma eccleſiæ. Primũ notatur ibi. [Niſi per ſacerdotẽ.] Secundũ ibi, [Nec niſi.] Tertium ibi, [Atque id, &c.] Quidã diuidunt c. in duas partes. In prima fit mentio de ſacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vſque ad illum locum. [Atque id.] In ſecũda fit mentio de ſacramento, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic. ſine vitio, id eſt, ſine peccato.
b ¶ Rite.] quo ad offerentem & accipientem.
c ¶ Pro quibus offertur.] ſupple, nec poteſt rite offerri niſi ab eis.
d ¶ Sine vitio.] id eſt, non fit citra formam eccleſiæ, ſed in ipſa forma eccleſiæ.
e ¶ Vt pro vitioſis.] Expone vt recte poſſit offerri pro vitioſis, id eſt, Venialia habẽtibus. Sed intellige generaliter, quia offertur etiam pro habentibus mortalia 1.
f ¶ Mundandis.] id eſt, venialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. CASVS. Iſte §. reſpicit illud capit. ſacerdotes. vbi dicitur, quod bona vita ſacerdotis neceſſaria eſt ad conficiendum corpus Chriſti. Modo ſoluit & dicit quòd intelligendum eſt hoc non de conſecratione, quia in veritate conficit etiam malus ſacerdos, ſed de effectu conſecrationis, quia nihil prodeſt ſi ſumatur ab indigno, & quod malus ſacerdos conferat gratiam digne ſumentibus, ſequenti capitulo probatur.

g ¶ Cum vita.] Reſpicit hoc capitulũ ſacerdotes. & bene ſoluit. & ad confirmandã ſuam ſolutionem inducit cap. ſequens.

1 Scilicet vt compungãtur, & vt mitiget pœna 13. q. 2. tẽpus lo. de Fant.

¶ De eodem. C. XCV.

Iuo p. 2. c. 107.

NEque [a] poteſt id rite [b] offerri, niſi per ſacerdotem iuſtum & ſanctum; nec niſi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur[c]; atque id ſine vitio[d] fit, vt pro vitioſis [e] mundandis [f] poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo volunt.

Cum vita [g] ſacerdotum Euchariſtia neceſſaria eſſe dicitur, non conſecrationi, ſed effectus intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apoſtoli: 1. Cor. 11. *[Qui manducat corpus Domini, & eius ſanguinem bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione ſacrificij ſe putant poſſe mundari non ceſſantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi.* 7. ca. ſacerdotes *Quòd vero ſacerdos, etiam ſi malus ſit, tamen pro officio ſuæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, teſtatur Auguſtinus in libro quæſtionum veteris teſt. c. 11.*

¶ Sacerdotes nomen Domini inuocant, Dominus autem benedictionem præſtat. C. XCVI.

Iuo p. 2. c. 100. Pann. l. 3. c. 79. Num. 6.

DIctum eſt [h] à Deo in Numeris ad Moyſem, & Aaron ſacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per miniſterium ordinantis transfundat hominibus: nec voluntas ſacerdotis obeſſe, aut prodeſſe [k] poſſit, ſed meritum benedictionem poſcentis. ¶ Quanta autem ſit dignitas ordinis ſacerdotalis, hinc aduertamus. Dictũ eſt enim de nequiſsimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cetera: Io. 11. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet princeps ſacerdotũ anni illius, prophetauit.] Per quod oſtenditur ſpiritum gratiarum nõ perſonam ſequi aut digni, aut indigni, ſed ordinationem traditionis; vt quamuis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus, vt officium miniſterij exhibeat. Dei autem eſt, effectum tribuere benedictionis.

Quòd vero [l] per hæreticos ſacramenta dignitatis miniſtrata dicuntur carere effectu, improbatur auctoritate Anaſtaſii Papæ, qui ordinationem Acacij, quamuis hæretici,

DIctũ eſt.] CASVS. Hic primo probatur per verba Dñi, & exemplo Caiphæ, quòd apud malos ſacerdotes vera ſunt ſacramẽta, & quòd ex officio ſuo gratiam hominibus transfundunt. Secundo, quòd tanta eſt vis ſacerdotij dignitatis, quòd ſine eo etiam apud bonos non eſt auctoritas benedicendi.
h ¶ Dictum eſt.] Probat Aug. quod benedicere non tantum meritum, ſed etiã ordinẽ requirit. In prima ergo parte ponit auctoritatem Dñi, ibi, [Quãta.] In ſecunda probat intentionem ſuam & auctoritate, & exemplo Caiphæ.
i ¶ Vos ponite.] id eſt, inuocate 2.
k ¶ Prodeſſe.] hic colligitur, quod licet voluntas ſacerdotis non ſit vt proſit, prodeſt tamen, infra de conſ. diſt. 4. non illud te. Sed quid ſi cantet Miſſam, vt Deus perdat aliquos? conficiet tamen vere, ſed debet puniri argum. 26. quæſt. 5. quicumque.

2 Et loquitur ſacerdotibus de his miniſterijs ſine benedictionibus vbi ordo ſacerdotalis exigitur. Archid.

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt 7. in § ſi ergo ſacramenta. quod ſacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anaſtaſij, quam friuolam eſſe oſtendit auctoritate Gelaſij, & Felicis, qui cum Hormiſda excommunicauerunt Acacium ante quam excommunicaſſent Anaſtaſium. Sed H. exponit ante quam Anaſtaſium, id eſt, ante quàm Anaſtaſius eſſet Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anaſtaſium, & Anaſtaſius ſucceſſit illi. Et ita cum ſucceſſerit Gelaſio, non fuit excommunicatus ab eo, nec à præcedentibus.
l ¶ Quod vero.] Dictum eſt 5. in §. ſi ergo. quod ſacramenta

menta dignitatis ab hæreticis collata effectum non habent: contra quod allegat auctoritatem Anaſtaſij, quã oſtẽdit friuolam eſſe auctoritate Gelaſij & Felicis.

a ¶ In tractatu.] per hoc probatur, quod Gratianus nõ diuiſit per diſtinctiones hoc opus. argum. 11. q. 3. §. euidenter.

tripliciter; per baptiſmũ datum à laico, quod non iteratur, licet illud iniuſte detur: per ſignũ publicæ monetæ impreſſum ab eo, qui non debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur 1.

d ¶ Dandi.] ſcilicet ordinem.

ita ratam approbat, vt etiam eis, quos poſt damnationem ſuam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream perſonam nocuiſſe aſſerat. Sed hoc a eum illicite, & non canonice, immo contra decreta ſuorum prædeceſſorum feciſſe probant Felix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eumdem Acacium damnauit. Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & à Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu a decretalium epiſtolarum. 1. diſt. 19.

a ¶ Sed hoc eum.] *Supra diſt. 19. c.* Anaſtaſius, *oſtenſum eſt immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſſima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decreuit.*

Item obycitur b illud Auguſtini lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, c. 13.

¶ Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dandi amittit. C. XCVII.

QVod quidam c dicunt, Baptiſma; quod a accepit, non amittit, qui recedit ab eccleſia; ſed ius tamen dandi d quod accepit, amittit e; multis modis apparet fruſtra, & inaniter dici. ¶ Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum baptiſmum amittere f non poteſt, ius dandi g amittere poſsit. Vtrumque enim ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque h homini i datur; illud, cum baptizatur; iſtud, cum ordinatur; ideoque in catholica vtrumque non licet iterari. ¶ Nam ſi quando ex ipſa parte k venientes etiam præpoſiti pro bono pacis correcto† ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt; etſi viſum eſt opus eſſe, vt eadem officia gererent, quæ gerebant; non ſunt rurſus ordinandi †, ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra; quia in præciſione fuerat vitium (quod vnitate † pacis eſt correctum) non in ſacramentis l; quæ vbicumque ſunt m, ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc videatur eccleſiæ, vt præpoſiti eorum venientes ad catholicam ſocietatem, honores ibi ſuos non adminiſtrent;

Sent. 4. diſt. 25. Alg. l. 3. c. 10. Pann. l. 1. di. 2. c. 80.

Iuo p. 2. c. 97. Pann. l. 3. c. 77.

† *al. correpto*

† *al. ordinati*

† *al. vnitatis pace*

ITEM OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. Arianos. & i. in §. cum ergo Innocentius, quod ſolum baptiſma ratũ eſt apud hæreticos. contra quod obijcit modo in hoc capitulo.

b ¶ Item obijcitur.] ei ſcilicet quod dictũ eſt i. ead. §. cum ergo Innocentius. &c. Arianos.

QVod quidã.] CASVS. Quidã dixerũt, quod catholici ab eccleſia recedentes retinẽt poteſtatem conferendi baptiſma, ſed non poteſtatem conferendi ordinem, ſed eam amittunt. Cõtra quod probat Auguſtinus quatuor rationibus hoc eſſe falſum. Primo, quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumq; quadam conſecratione conferatur. Secundo, quia conſuetudo eſt eccleſię, quod tales nõ reordinãtur cum redeũt, ne fiat iniuria ſacramento. retinet ergo vtrumq, ſed ad perniciẽ. Tertio, quia ſi aurũ, vel argentũ furtiue fuerit ſignatũ, ſi fur poſtea deprehenditur à principe, punit, ſed ſignũ monetę non reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cum miles ad gratiã principis reuocatur. Quinto, cõcludit ex præmiſſis, quod nõ debent iterari ſacramẽta ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramento. Prima ratio eſt ibi, [Primo, quia.] Secunda ibi, [Nã ſi quãdo ex ipſa.] Tertia ibi, [Si enim aliqui.] Quarta ibi, [Si forte.] Quinta ibi, [De his qui.]

c ¶ Quod quidam.] CASVS. Opinio eſt quorumdam, quod ſacerdos, vel eps recedens de eccleſia ad hæreticos, ſacramentum baptiſmi non amittit: ſed ſacramentum ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic: quia cum vtrumque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur vnũ quàm aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſiæ eſt, quod cum tales redeunt, non ſolent reordinari, ſi eos eccleſia vult tolerare. Tertio dicit quod ſicut recedens ab eccleſia vtrũque retinet: ſic videtur, quod vtrumque poteſt cõferre alijs extra eccleſiam, licet male conferat, & cum quis recipit ſacramentum extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiam, non eſt ſacramentum iterandum in eo. Et hoc probat

e ¶ Amittit.] characterem enim non poteſt amittere, licet videatur aliter dici 11. q. 3. epiſcopus.

f ¶ Amittere.] nam vbi eadem ratio, & idem ius. ff. ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc ſit verũ, notatur 28. q. 1. ſic enim. 32. q. 7. Apoſtolus. i. ea. q. §. cum ergo.

g ¶ Ius dandi.] ſcilicet ordinem. de conſec. diſtinct. 4. oſtenditur. Vel poteſtatem conferendi baptiſma. j. 32. q. 7. licite.

h ¶ Vtrumque.] ſcilicet baptiſmus & ordo.

i ¶ Homini.] hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſacramentum: in laico eſt quędam licentia, non ſacramentum 2. arg. quod ſcientia * hæreticũ valeat, & ligatio & ſolutio, cũ ius ligandi, iudicãdi, atq; ſoluẽdi à tẽpore cõſecrationis acceperit. ſ. diſt. 48. 3. c. 1.

k ¶ Parte.] collectio enim hæreticorum rectiſſime pars appellatur; à partiendo, id eſt, diuidendo.

l ¶ Non in ſacramentis.] fuit vitium ſcilicet.

m ¶ Sunt.] quia à quocumq; dentur, iterari non debent.

1 Adde pro intellectu huius gl. quod olim ſignabantur milites quadã nota ſeu figura in illius ab alijs diſcretionem. l. ſtigmata. C. de fab. lib. 11. no. in l. penul. ff. ex quibus cau. maio.

2 Scilicet eſt ius dandi, quia nõ habet niſi ex permiſſione: ſed ſi cõfert eſt verũ ſacramentũ, quod dic, vt legit, & no. de cõſ. diſt. 4. ſanctũ. Arch.

* *Hæretici non poſſunt ligare, & ſoluere, & ſi fecerint, nihil actũ eſt; quia iuriſdictionẽ nõ habẽt. B. Th. 2. 2. q. 39. ar. 3. et 4. diſ. 19. q. 1. ar. 2. q. 3.*

3 Al. 62.

bent, & ideo ipſa ſunt, id eſt, firma & vera ſunt, & bona.
b ¶ Manus.] 3. ea. q. c. manus impoſitio. contra. ſed hic de conſecratoria.
c ¶ Dandi.] i. cōſecrādi. vel dandi ipſam ordinationē.
d ¶ Aliud.] arg. contra illud generale quod eſt extra de tranſlatio. inter corporalia. & 7. q. 1. factus. ff. ſi quis cau. quoties. arg. 63. diſt. Salonitanæ. 45. diſt. de Iudæis. 7. q. 1. epiſcopus.

non eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos. Ideoque nō eis in populo manus [b] imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat iniuria. *& infra.* ¶ Sicut autem habent in baptiſmo, quod per eos dari poſsit; ſic in ordinatione ius dandi [c]: vtrumq. quidē ad perniciē ſuam, quamdiu charitatē nō habent vnitatis: ſed tamē aliud eſt, prorſus nō habere; aliud pernicioſe habere; aliud [d] ſalubriter habere. Quidquid nō habetur, dandū eſt, cū opus eſt dari: quod vero pernicioſe habetur, per correctionē depulſa pernicie, agendū eſt, vt ſalubriter habeatur. Quamquam, & ſi laicus aliqua † pereuntis dederit neceſsitate [e] compulſus, quod cum ipſe acciperet, dandū eſſe addidicit; neſcio [f], an pie quiſquam dixerit eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſsitate ſi fiat, alieni muneris vſurpatio eſt. Si autem neceſsitas vrgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt [g]. Sed, etſi nulla neceſsitate vſurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non poteſt dici non datum: quamuis recte dici poſsit illicite datum. Illicitam ergo vſurpationem corrigit reminiſcentis, & pænitentis affectus. Quòd ſi non correxerit, manebit ad pœnam vſurpatoris quod datum eſt, vel eius, qui illicite dedit, vel eius, qui illicite accepit: non tamen pro non dato habebitur [h]. Neque β vllo modo per deuotum militē, quod à priuatis vſurpatum eſt, ſignum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinarie non in monetis [i] publicis aurum, vel γ argentum percutiendo ſignauerint, cum fuerit deprehenſum, nonne illis punitis [k], aut indulgentia liberatis, cognitum regale ſignum theſauris regalibus cogetur inferri? *& paulo poſt.* ¶ Si forte illum militiæ characterem in corpore ſuo non militans pauidus exhorruerit [l], & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit; numquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur? ac non potius agnitus approbatur? An forte minus hærent ſacramēta Chriſtiana, quàm corporalis hæc nota; cū videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtiq. per pœnitentiā redeūtibus nō reſtituitur, & ideo admitti nō poſſe iudicatur? *& paulo poſt.* ¶ De iis [m], qui ab eccleſiæ vnitate ſeparati ſunt, nulla iā quæſtio eſt, quin & habeant, & dare poſsint, & quin pernicioſe habeant, pernicioſeq. tradāt extra vinculū pacis. *& infra.* Neutri ſacramento iniuria facienda eſt. *& infra.* ¶ Sicut nō recte habent, qui ab vnitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; ſic etiam non recte dat, qui ab vnitate diſcedit: ſed tamen dat; & ideo, quod ab eo accepit venienti ad vnitatem non iteratur. *& infra.* ¶ Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; ſic venienti repetendum non eſt, quod etiam foris accepit. Vnde conſequenter intelligitur peruerſitatem hominum eſſe corri-

† *al. alicui pereunti*

e ¶ Neceſſitate.] hic aperte colligitur, q̄ laici non habent ius baptizandi: niſi large dicatur ius vel poteſtas, id eſt permiſſio, vt ĩ. de conſe. diſt. 4. conſtat. & c. à quodam. & 30. q. 1. ad limina.
f ¶ Neſcio.] id eſt, nō approbo, ſi quis dixerit repetendum.
g ¶ Veniale delictū eſt.] hic philoſophicum temperamentū eſt, nam in veritate nullū eſt. Et eſt ſimile. 22. q. 2. in quibus.
h ¶ Habebitur.] arg. contra extra de iurepatro. quod autem, in fine.
i ¶ In monetis.] id eſt, ſignis, vel ſigillis, numiſmatibus, vel inſtrumentis monetam cudendi.
K ¶ Punitis.] iſti varijs pœnis puniunt. C. de fal. mo. p totū. parcitur tñ illi, qui formauit, ſi ante q̄ ſignū imprimat, pœnitet. ff. ad leg. Corn. de fa. qui falſam, &c.
l ¶ Exhorruerit.] qui forte fugit de bello publico: & ita infamis effectus eſt 1. 6. q. 1. infames. & hoc intelligitur de militibus illis, qui iurauerunt ſe mortē nō euitaturos, p re publica. & iſti habebāt ſtigmata, vel alia ſigna d aliquo colore, de quib⁹ dictū eſt. Milites noſtros arma ſcire volumus nō leges. C. de iure deli. ſancimus. Vel ſenſus eſt huius literæ, q̄ ſi aliquis pter auctoritatē principis adepi⁹ eſt militię cingulū, & poſt reconciliat ipſi principi, erit ne in eo iterādus character? quaſi dica⁹, nō. Additio. Et ſm iſtam lecturā dic, exhorruerit, ſcilicet q̄ à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprimi. Io. de Fan.
m ¶ De his.] repetit, quæ iam dicta ſunt, dubitatur hic fore ſ. ſed non eſt dubitandū; quia non eſt.

Baptizandi ius non habent laici.

Philoſophicum temperamētum.

Infamis eſt de bello publico fugiēs

ß Concor. tex. in l. nō oēs. ſ. item qui deſertorem. cū ibi no. p doc. ff. d re mil.

EX HIS. Hæc eſt duodecima pars huius quæſtionis, in qua intendit probare, q̃ ſacramentũ eccleſiæ tale eſt illi qui accipit, qualis eſt ille qui accipit: vel qualis eſt q ſacrificat, nec malitia dantis impedit bonitatem: & hoc probat per multas ſimilitudines, quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc probat vſque ad c. ſtatuimus. 2. Io de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex ſupradicto capitulo, q̃ vera ſacramenta ſunt apud hæreticos quantum in ſe, ſed ad damnationem ſunt dantium, accipientium, vel habentium, niſi redeant, ſicut verum aurum fuit Craſſo nociuum.

a ¶ Ex his.] infert ex præcedenti c. q̃ ſacramẽta vera ſunt apud hæreticos indiſtinctè vſque ad §. opponitur, & ibi obijcit Aug. prout ipſe intelligit Aug. dicere vſq; ad §. ſed ne. ibi ponit vnam ſolutionẽ vſq; ad §. quamuis. vbi ponit aliam bonã & catholicã, ad quã probandã inducit quattuor exempla, quæ notabo in littera.

b ¶ Perimant.] illa, id eſt, eorum abuſio 1 ab iſto loco dicit Io. de Fan. q̃ verba ſunt Aug. vſque ad §. opponitur. Hug. cõtra: immo Gratiani, vt in notula hic apparet. f. ea.

c ¶ Craſſus.] iſte dictator fuit contemporaneus Iulio Cæſari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus eſt.

ITEM AVRVM. CASVS. Dr̃ hic, q̃ æque verum eſt aurum in arca furis, & in arca Regis, ſed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: niſi innocentiam ſuam allegauerint. Et eſt §. Gratiani ab illo loco, ex his. vſque ad cap. per Eſaiam, ſicut dicit H.

d ¶ Aurum.] cuius opę vel conſilio furtum committitur, tenetur. ff. de com. fur. proinde. Eſt autem differentia inter furem, & cõicatorem: quia communicator manifeſtus eſſe non poteſt. ff. de fur. is qui opem.

e ¶ Furti.] videtur ergo & tenetur quis ſe purgare de cõſcientia. arg. inſti. de obli. quæ ex delic. §. ſed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. 1. q. 4. quia præſulatus. cũ ſuis concor. Et ita eſt arg. q̃ quis poteſt & tenetur indicare furem. arg. ext. de fur. qui cum fure. cum concor. ubi poſitis. arg. contra. ff. de cond. ob tur. cauſ. idem. & ſi ob ſtuprum. §. vlt. & ff. de præſcri. ver. l. ſolet. Nam in vtraque dicitur, q̃ licite poſſum accipere a pecuniam à Domino, vt ſeruum iudicem fugitiuum. Io. Sol. in caſu iſto videtur poſſe dici, q̃ ſecundum canones non eſt licitum accipere: ſecus ſecundum leges B.

f ¶ Vt perhibet.] hic apparet potius hæc eſſe verba Gratiani, quàm Auguſt.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Gratia. 3 ſupradicta, ſcilicet q̃ hæretici non poſſunt conferre ordines, etſi baptizare poſſint. Nam ſacerdos etiam depoſitus etſi baptizare poſſit, conficere tñ non poteſt: nec eps depoſitus põt ordines conferre, etſi poſſit baptizare. Sed huic oppoſitioni opponit duplicem ſolutionem. Prima hæc eſt, quæ incipit ibi, [Sed ne.] q̃ qui extremam manus impoſitionem receperunt in eccleſia, eius potentiam retinent, etiam recedentes ab eccleſia, ac ſimilitudinem characteris matrimonij, qui poſt diuortiũ, vel votũ retinetur ſecus ſi extra eccleſiã. Ponit & aliã ſolutionẽ Grat. q̃ incipit ibi, [Quãuis.] vbi dicit, q̃ ſacramenta hæreticorũ vera ſunt, dũmodo i forma eccleſię ſint celebrata, ſed nõ habẽt effectũ in male miniſtrãtibus, & male ſuſcipiẽtib⁹. Qđ pbat quattuor rõnib⁹. Primo p verã Euchariſtiã traditã proditori. Scđo p verã pñtiã Chriſti i patria ſua, q̃ ibi nõ habuit effectũ: qa ibi fidẽ nõ inuenit. Tertio, p duplicẽ trãſfigurõnẽ Xpi, qua tũ vna ſcredulis ſ[illegible] pfuit. Quarto, qa ita virginitatẽ habuerũt fatuæ virgines vt prudẽtes. Demũ ↄcludit, q̃ vera ſũt hæreticorũ ſacramenta

gendam; ſanctitatem autẽ ſacramentorũ in nullo peruerſo eſſe violandã. Conſtat enim eam in peruerſis & ſceleratis hominibus, ſiue in eis, qui intus ſunt, ſiue in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere; & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipſis eſt, dicuntur; cum illa impolluta permaneant: ſed in bonis permanent ad præmium; in malis permanent ad iudicium. *& infra.* ¶ Quomodo catholici non clarificant Deum, qui promiſſa eius nullis hominum ſceleribus, quominus implerentur, impediri poſſe confidunt? qui ſacramenta eius tam debita veneratione proſequuntur, vt ea, ſi etiam ab indignis tractata fuerint, illis ſua peruerſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrentur? Eod. 2. lib. c. 19.

α ¶ Quod accepit] *Sic etiam Algerus, licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶ Neque vllo modo.] *hæc vſque ad verbum,* violabitur, *addita ſunt ex originali. ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum eſt.*

γ ¶ Vel argentum.] *In codicibus B. Auguſtini impreſſis ſequitur,* ſed æs, *in duobus autem manuſcriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his* [a] *verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tam apoſtatis, quàm hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti ſacramenta vera, quantum ad ſe, & ſancta; & niſi pænitentia, vel indulgentia ſubuentum fuerit, ad damnationem vſurpatoris peruenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quòd vera, & ſancta ſunt, cum vſurpatores ſuos æque perimant* [b]*, ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus* [c] *aurum ſitiuit, & aurum bibit: æque perijt vero auro, ſicut vero veneno. ¶ Item aurum* [d] *æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris regis. Sed à fure, quia illicite habetur, illicitè datur, vel accipitur: à rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipſe fur, & communicator furti (niſi forte de conſcientia furti* [e] *ſe purgauerit) vt perhibet* [f] *Gelaſius ad Anaſtaſium Imperatorem, vterque iuſte, & digne damnabitur. ¶ Opponi-* Alg. l. 3. c. 12.

1 Iſta fuit expoſitio H. & L.

Marcus Craſſus, & Iulius Cæſar & Pompeius fuerunt contẽporanei.

Concord. tex. in l. vxori. cum ibi not. ff. d vſufru. leg.

Fur & cõicator differunt

Furẽ tenetur quis indicare.

2 Sub. & ſi æs accipiat peccat accipiens. ſm canones. & ſic cuã no. Vin. Lau. & Tan. & Ber. in dicto c. qui cum fure. Arch.

In ſe ſed obſunt male ſuſcipientibus,& male miniſtrātibus.Et ad hoc inducit ſequens capitulum.
a ¶ Opponitur.] hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem ſuam contra Aug.quā tangit vſq; ad §.[Sed ne.] ibi ponit quandam ſolutionem ſuam,quæ protenditur vſq; ad §.[Quamuis.]&c.ibi aūt ponit aliā, quæ magis communis eſt,ad quam probādam inducit quadruplex exemplū.primū ibi,[Ipſa enim.] ſecundū ibi,[Itē Dominus in patria,&c.]Tertium ibi,] Quod vt plane.] Quartum de decē virginibus, quod incipit ibi,[Sic & omnes,&c.]Vltimo concludit ab illo loco:[Sciendum vero.] & ad probandam concluſionem ſuam inducit.c.per Eſaiam.
b ¶ Sententiæ.]cap.præcedentis,vbi dicit,q; vtrumque quadam conſecratione datur, & ita videtur parificare ordinem & baptiſmum.

tur[a] *autē huic ſententiæ*[b] *Auguſtini poteſtas dandi baptiſmum,& ius conſecrandi Dominicum corpus, & largiendi ſacros ordines,plurimum inter ſe differunt. Suſpenſo enim vel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur poteſtas ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi non ſolum à ſacerdote depoſito,vel laico catholico,verum etiam ab heretico; vel pagano*[c] *ſi miniſtratum fuerit,nulla reiteratione violabitur: nulla autem ratio ſinit,vt inter ſacerdotes habeantur,qui de manibus laici,vel pagani oleū ſacra(immo execranda) vnctionis aſſumunt. Non ergo cōſequenter*[d] *colligitur, vt ſi recedentibus à fide ius baptizandi relinquitur, poteſtas*[e] *etiam diſtribuendi ſacros ordines relinquatur, quamuis vtrumq. à conſecratione proueniat. Degradatus enim epiſcopus poteſtatem*[f] *largiendi*[g] *ſacros ordines non habet,facultatem tamen baptizandi nō amiſit*[h]. ¶ *Sed ne*[i] *Auguſtinum in hac ſententia penitus reprobemus; intelligamus aliud eſſe poteſtatē diſtribuendi ordines ſacros; aliud eſſe executionē illius poteſtatis. Qui enim intra vnitatē*[k] *catholicæ eccleſiæ conſtituti,ſacerdotalē,vel epiſcopalem vnctionē accipiunt,officium,& executionem ſui officij ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes vero ab integritate fidei poteſtatē acceptam ſacramēto tenus*[l] *retinent; effectu ſuæ poteſtatis penitus priuātur: ſicut coniugati abinuicem diſcedentes,coniugium ſemel inutū nō diſſoluunt*[m]*; ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni.* ¶ *De his ergo, qui accepta ſacerdotali poteſtate ab vnitate catholicæ eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus; non de illis, qui in ſchiſmate vel hæreſi poſiti ſacerdotalē vnctionē accipiunt. Alioquin eſſet cōtrarius Chalcedonēſi*[n] *cōcilio; in quo ordinati à ſimoniacis,in nullo proficere iudicātur, & Innocētio*[o]*, qui ordinatos à ceteris hæreticis, per prauā manus impoſitionē ſolam damnationē,& capitis vulnus aſſecutos teſtatur.* ¶ *Quamuis*[p] *poſſit generaliter dici ſacramenta, quæ apud hæreticos non aliter, quàm in eccleſia Dei celebrantur, vera, & rata eſſe, quantum ad ſe; falſa vero, & inania quantum ad effectum, & in ijs, à quibus male tractantur, & in illis, à quibus male ſuſcipiuntur. Nec mirum. Ipſa enim ſalus noſtra buccelam Iudæ dedit: ſtatim cū buccella non bonus, ſed malignus ſpiritus intrauit: quare? non quia bonus non daret bonum, ſed quia malus male accepit bonum: ſicque bonum, effectum bonum non habuit; quia, vbi illud faceret, non inuenit.* ¶ *Item Dominus in patria ſua præſens, & verus aſſuit: non per malum miniſtrum, ſed per ſeipſum nihil potuit; quia fidem non inue-*

ſ.e. ſi quis eps.
ſ.ea.c. q perfectionem.
Io.13.
Matth.13.

c ¶ Pagano.]ſ.ea.q.ſi quis per ignorantiā. ſ.e. §.ecce quādo. ſ. de conſ.diſ.4. quos à paganis. ſ. de conſe. diſt.4.à quodam.
d ¶ Conſequenter.] noli hic reprehēdere magiſtrum.nam opponēdo dicit hoc, vt patet ex ſolutionibus ſequētibus,maxime ex ſecunda.
e ¶ Poteſtas.] id eſt, executio poteſtatis,& ſic verum dicit. alias mentitur.nam poteſtas ſacrificādi,id eſt, ordo ſacerdotalis in eo remanet.
f ¶ Poteſtatem.]non bene argumentatur: quia ſi vocet poteſtatē ſacerdotalem ordinē vel ſacramentū, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatem: ſed ſi executionem,& hic & ibi amiſit.
g ¶ Largiendi.]ſed eſt hæreticus peiſus poſſet cōferre tā baptiſma, quàm ordinem, quæ ſpecialitas erit in baptiſmo? Dico q; in caſu neceſſitatis nō peccat baptizans. quod numquā eſt in collatione ordinum.
h ¶ Non amiſit.] in neceſſitate,& cum ſolemnitatibus.50.diſ. qui ſub gradu.
i ¶ Sed ne.]hoc dicit Gratianus ac ſi Aug. intellexiſſet,ius dandi habēt,id eſt,executionem. & ita ſoluit.
K ¶ Vnitatē.]hic tāgit Gra.opi.Io.de Fā. dicētis, q; qui recipit vltimam manus impoſitionem in eccleſia,&c. i hæc opinio videtur expreſſe cōfirmari,extra d ſchiſma.c. 1. ſed expreſſe reprobatur.9.q.1.ordinationes.
l ¶ Sacramēto tenus.] .i.,quia ſi ordinat, cōferunt ordines, licet non debeant. & hoc eſt quod ſequitur,ſine effectu,&c.
m ¶ Diſſoluunt.]32.q.7.c.1.
n ¶ Chalcedonenſi.]ſ.ea.q.c.ſi quis epiſcopus.
o ¶ Et Innocentio.]ſ.ea.ventum.
p ¶ Quamuis.]Sol.vera eſt,quam & ſ. tetigit,& quæ recitatur ĩ.11.q.1.in princ.& ſ.ea.§.ſi ergo.

id eſt, qui factus eſt eps in eccleſia & poſt modū fit hæreticus, ordinē confert: Sed q extra eccleſiā, recipit vltimā manus impoſitionem.i. extra eccleſiam factus eſt eps, ordines conferre non pōt: & qui à tali ordinatus eſt,nihil recipit ſcdm Hu.

nit, pro perfidia aliorum non caruit ſua veritate, ſed effectus boni virtute. ¶ *Quod, vt planè in omnibus ſacramentis oſtenderet, bis*[a] *eſt transfiguratus, cum eſſet in carne. In vna transfiguratione, ſicut ſol*[b] *apparuit*[c] *mirabilis, vt fides credentium augeretur ad contemplandam cæleſtẽ gloriam ſuper ſe eleuatam. In altera, vt peregrinus, & incognoſcibilis de ſe dubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur, oculos eorũ tenuit: ad quid aliud? niſi, vt quia per fidẽ non erat in cordibus eorũ, longius ſe ab eis recedere oſtẽderet, et quia ipſum nõ credebãt eſſe, quod erat, viderẽt et eũ aliũ*[d]*, quàm erat? Ecce in vtraq. viſione, ſua erat præſentia, & veritas: ſed in vna exercebatur fides, vt magis crederent, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiã agnoſcerent, quod videbant. Sacramentũ ergo corporis & ſanguinis ſui alijs eſt ad ſalutem, alijs ad iudicium. Fides etiam, quamuis ſit vera, tamen ſine operibus mortua eſt. Sic & omnes decem virgines æqualiter erant virgines: ſed ex his quinque erãt fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat virginitatis veritas; ſed pro eiuſdem virginitatis intentione non omnibus æqua meriti identitas. Sic etiam eſt æs ſonans*[e]*, aut cymbalum tinniens martyrium, vel eleemoſyna, quam neſcit charitas*[f]*. Si vero cæcus cæco*[g] *lucerna miniſtret veritatem; neuter tamen ideo magis ſuam illuminat cæcitatem: Sic & malus miniſtrat malo vera ſacramenta; ſed non ideo dona ſpiritualia: quia malis eorum meritis ſpiritus ſanctus impeditur, ne in eis*[h]*, quod ſuum eſt operetur. Vnde Innocentius*[i]*, cum hæreticorum baptiſma concedat eſſe ratũ: non tamen ex illo baptiſmate concedit haberi ſpiritum ſanctum. Et Leo hos, qui formam baptiſmatis acceperunt, non ſinit rebaptizari: ſed iubet ſpiritum ſanctum, quẽ ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impoſitionem à catholicis ſacerdotibus cõſequi. Sciendũ vero eſt, quòd ſacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnanda, falſa, & inania, non quantum ad ſe, cum ſint ſancta, & vera etiam ab hæreticis celebrata; ſed quia, cum illicite dantibus perfidis ſint ad iudicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt ſpiritum ſanctum. Irrita & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, vt ea dari, vel recipi ab hæreticis non approbetur, ſed interdicatur. Non enim quantum ad ſe polluta ſunt: quamuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius cõionem Arij vocat execrationẽ, & Innocẽtius vocat Bonoſi ordinationẽ, damnationẽ: non quòd ita in ſe ſint, ſed quia male dantibus vel accipientibus id efficiunt. Sic etiã Hieronymus in Oſee ſacrificia*[k] *eorum panem luctus vocat, non quãtum*[l] *ad ſe, ſed quantum ad effectum: quod ipſemet oſtendit, ſubiungens: [Quicumque comederit ex eo, contaminabitur, quia ſibi ad iudicium ſumet.]*

Matth. 17.
Luc. 24.
Iac. 2.
Matth. 25.
1. Cor. 13.
3. ea. c. Arianos
3. ea. c. hi qui.
3. ea. c. ſuperueniente. c. qui perfectionem. c. vẽtum.
In c. 9. Oſee.

Hinc etiam Auguſtinus lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, cap. 5.

a ¶ Bis.] quantum ad primam, vel quantũ ad ſecundam, prout videbatur duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntibus. Sed quare dicit in carne, cũ etiã modo ſit Dñs in carne? ſed dicunt quidã in carne. ſ. mortali, ſed male. nam in carne mortali ſemel tantum transfiguratus eſt; poſt paſſionẽ vero ẽt ſemel. & ideo põt dici cum eſſet in carne, id eſt, inter carnales, vbi carnem aſſumpſit. Vel põt intelligi in carne. ſ. mortali, & ſic fiet ibi punctus. bis trãsfiguratus eſt, cũ eſſet ĩ carne in vna trãsfiguratione, &c. quaſi diceret in carne mortali id eſt, in vna trãsfiguratione. ſ. in mõte Thabor; in altera poſt reſurrectionẽ, in ſpecie. ſ. peregrini apparens.

Chriſtus bis ĩ carne trãsfiguratus eſt.

Additio. ſcilicet duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntibus. H.

b ¶ Sol.] ſcilicet Chriſtus. & hoc eſt primũ exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] coram Iacobo, Petro, & Ioanne in mõte Thabor.

d ¶ Alium.] id eſt, alterius modi.

e ¶ Sonans.] quia ſe ipſum cõſtringit alij ſonum præſtans.

f ¶ Chatitas.] ĩ. ead. q. vide.

g ¶ Cæco.] ſi cæcus cæcũ conetur ducere ſecum: In foueã ductor primum cadet, inde ſecutor.

Cæcus cæco ducatũ præſtare nõ debet.

h ¶ Ne in eis.] exiſtẽdo in hæreſi, vel quo ad effectum: niſi in cauſa neceſſitatis, vel ignoranter. ĩ. ea. q. ſuperueniente.

i ¶ Innocentius.] ĩ. ea. q. qui perfectionẽ. ĩ. ea. q. 7. c. 5. §. itẽ Innoc. & c. quod pro remedio.

k ¶ Sacrificia.] vt dicitur ĩ. e. quæſt. §. ſed hoc. ĩ. e. illi. & c. Dominus. verſi. nos dicimus. & c. ſi quis inquit.

l ¶ Non quantum.] diſt. 49. ſacerdotes. ĩ. ea. q. 3. ſaluator.

a Sed ne Auguſtinum.] *Hic Gratianus ita videtur loqui de B. Auguſtino, quaſi ipſius hac in re ſit dubia, aut incerta ſententia:*

PEr Eſaiam.] Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In ſecunda dicit Aug. ꝙ vbicumque malus offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat, ſed non illis, qui digne aſſumunt. In tertia parte dicit, ꝙ ſpiritus ſanctus diſciplinę effugit fictũ, nec operatur per eũ remiſſionẽ peccatorũ. Secũda pars incipit ibi, [Quilibet.] Tertia ibi, [Spiritꝰ ſanctus.] CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ vbicumque malus Deo offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat, non digne ſumenti. Tertio dicitur, ꝙ ſpiritus ſanctus diſciplinæ ſcilicet dator effugiet fictum. nam per eum non operatur remiſſionem peccatorum, ſed per officium operatur, & de malis toleratis intelligitur quod hic dicitur.

cum tamen nemo ipſo melius, ac fuſius in libro contra Donatiſtas rem hanc expoſuerit, omninoque cum Chalcedonenſi concilio, & Innócentio concordet.

¶ Sacramenta quamuis obſint indigne tractantibus, proſunt tamen digne ſumentibus. C. XCVIII.

Iuo p. 2. c. 97. *Eſa. 66.*

PEr Eſaiam Dominus dicit: [Facinoroſus, qui ſacrificat mihi vitulum [a], quaſi qui canem occidat: & [a] qui coquit [b] ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriã, quaſi blaſphemus.] *& paucis interie ctis.* ¶ Quilibet vbilibet offert ſacrificium tali † corde, vel factis, hoc † [c] vt mereatur audire [d]; perniciem ſibi infert, non illis bonis [e], qui accipiunt ab eis ſacramenta eadem, qui ſecundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamuis non ſe inde corporaliter ſeparent. *& infra.* ¶ Sacrificia impiorum eis ipſis oberunt, qui offerunt impie. Nam vnum atque idem ſacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & ſemper ſanctum eſt, & tale cuique fit, quali corde ad accipiẽdũ acceſſerit. [Qui enim mãducat, & bibit indigne, iudiciũ ſibi mãducat, & bibit.] nõ ait, alijs [f]; ſed, ſibi. *& infra.* ¶ Hoc pene in omnibus talibus quæſtionibus intelligendum admonemus, ſcilicet quia omnia ſacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus. *& infra.* ¶ Spiritus ſanctus in eccleſię præpoſito, vel miniſtro ſic ineſt, vt ſi fictus non eſt, operetur per eum ſpiritus ſanctus, & ad eius mercedem [g] in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem, [h] vel ędificationem [i]: qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euãgelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſime ſcriptum eſt: [Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictũ,] deeſt quidem ſaluti eius, vt auferat ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen eius non deſerit [k], quo per eum ſalutem operatur aliorum.

[Margin: † tale] orig. † al. hac — *Ez. 9.* — eod. l. 2. contra epi. Parme. c. 6. — 1. Cor. 11. eod. l. 2. c. 10. — Ibidem c. 11. — *Sap. 1.*]

a ¶ Et qui coquit.] *Apud beatum Auguſtinum legitur*, & qui ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus, quaſi benedicat idolo, *& ſic etiam Iuo: niſi quòd habet*, & qui ponit ſimilaginem, *ſicut etiã beatus Auguſtinus contra litteras Petilianꝰ lib. 2. cap. 52. Lectioni græcæ vulgatæ optime reſpondet verſio beati Hieronymi ſecundũ* LXX. Iniquus autem, qui immolat vitulum, quaſi percutiens virum; ſacrificans de grege quaſi qui occidat canẽ: qui offert ſimilã, quaſi qui ſanguinem ſuillum: qui dat thus in memoriale, quaſi blaſphemus. *Vulgata autem latina ex Hieronymo ſecundum hebræum exemplar ſic habet:* Qui immolat bouem, quaſi qui interficiat hominem; qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat; qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolum †.

[Margin: † al. idola — ſ. c. qui pfectionem.]

Conſtat [l] *ergo, vt Innocentius ait, de ceteris hæreticis,*

a ¶ Vitulum.] talis eſt, & ita agit, quaſi &c.

b ¶ Coquit.] aliàs colit. id eſt in cultu quaſi ſcolendo in ſacrificio offert. Et eſt ſimilago flos farinæ, de quo fiebat panis propoſitionis.

[Margin: Similago eſt flos farinæ.]

c ¶ Hoc vt.] quod dicit propheta.

d ¶ Audire.] ſcilicet ſibi dictum eſſe.

e ¶ Non illis bonis.] accipientibus ab eis ſacramenta.

f ¶ Non alijs.] Argumentum, ꝙ de vno, &c. vt diſt. 45. diſciplina. ibi, meus non eſt. Arg. contra infra 23. q. 4. forte.

g ¶ Mercedẽ.] ideſt, retributionẽ æternã.

h ¶ Regenerationẽ.] vt infantum.

i ¶ Vel ædificationem.] vt adultorum.

k ¶ Non deſerit.] ſ. ea. c. remiſſionem.

CONSTAT ERGO. CASVS. Superius in c. 1. huius quæſtionis dicit Leo, ꝙ Simoniaci non accipiunt niſi ſpiritum mendacij, & damnationem. in cap. fertur. dicit Greg. ꝙ ſimoniaci vulneratam habẽt animam lethali vulnere. In cap. ventum, dicit Innocen. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput, per quæ c. infert Gratianus idem eſſe de hęreticis & ſimoniacis: ſed ſuę cõcluſioni ſtatim obijcit ibi, [Sed obijcitur.] Et ibi, [Immo.] Concludit tñ ꝙ ſacramenta non debẽt ſimoniace concedi.

l ¶ Conſtat.] Superius introduxit magiſter multa capitula per

Hæretici & ſimoniaci æquiparantur.

1 Quia ſ.c. 1. huius q. dixit Leo, ꝙ ſimoniaci nõ niſi ſpiritum mendacij accipiunt, & dãnationẽ ſ. c. fertur. Dixit Gre. ꝙ ſimoniaci vulneratã habent animam lethali vulnere. ſ. ca. ventũ, dixit Inn. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput. vnde infert & magiſter idem eſſe de ſimoniacis & hereticis, ſm H. ſed ſuæ cõcluſiõi, &c. vt ſequitur Pe. & Bart. Brix.

la per quæ oſtendit de hæreticis & ſimoniacis idem eſſe. ex quibus infert concluſionem ſuam in iſto §. 1 ſed ſuæ concluſioni obijcit ſtatim dupliciter, ibi, ſed obijcitur. & ibi, immo.

a ¶ Sed obijcitur.] Ad hoc quod dixit de ſimoniacis locum habere quod de alijs hæreticis dr̃.

b ¶ Hoc ſolũ.] quod non eſt in ordinatione hæreticorum.

c ¶ Reputetur.] verum eſt quantum ad characterem.

Baptizandis.] Casus. Dicitur in hoc c. ꝙ nec pro baptiſmo, nec pro chriſmatione debet pretium exigi, ne propter paupertatem vel indigentiam homines ſuam negligant ſalutem, & qui hoc decetero fecerit, deponetur.

d ¶ Conſignãdiſq;.] id eſt, chriſmandis. idem eſt in quolibet ſacramento. extra de ſim. cum in eccleſiæ.

e ¶ Præfigant.] ſic infra 10. q. vlt. nec numerus. ſecundum ꝙ ibi eſt in littera nummus, eſt ſimile. aliàs ſi eſt numerus, non eſt ſimile.

f ¶ Renaſcentes.] id eſt, renaſci volentes voluntate ſua vel parentum.

g ¶ Exigere.] aliquid tamen ſponte oblatum recipi poteſt, vt ſ. diſt. 18. de eulogijs.

h ¶ Moliantur.] Sed quid ſi ſacerdos nullo modo vult baptizare, niſi ei detur pecunia? Dicunt quidã ꝙ ſi baptizandus eſt adultus, nihil ei debet dare, quia ſola fides ei ſufficit. de conſec. diſt. 4. baptiſmi. vel ipſemet baptizet ſe. arg. ff. de adop. ſi conſul. arg. contra, extra de baptiſmo & eius eff. debitum. Io. Sed certe ſi in neceſſitate tali aliquis ſeipſum baptizet: non eſt tamen baptizatus 2, licet ad patriam, ſi decederet, cõuolaret, vt dicit decret. illa, debitum. B. Si eſt puer, baptizet eum offerens, vel pater: ſed ſi illi ita debiles ſunt, vel neſciunt formam baptiſmi, vel nullus eſt alius, qui baptizet in neceſſitate, non ideo danda eſt pecunia, & committenda ſimonia, potius permittatur mori ſine baptiſmo. arg. hic, & ĩ. ca. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quàm cum ſic dimitterem mori, & bene, licet non deberem facere. arg. hic, & ĩ. ca. placuit.

Baptizare ſeipſum nemo poteſt.

2 Adde ad hoc quod le. & no. de conſe. diſt. 4. baptiſmi. in glo. poteſt.

i ¶ Correxerint.] relinquendo honorem, & perpetuo pœnitendo, vt ĩ. ca. q. ſi quis neque. Ioan.

Nullus.] Casus. Dicitur in hoc cap. ꝙ nullus clericus à percipiente gratiam communionis pre-
uum

ordinatos à ſimoniacis per prauam manus ſimoniacæ impoſitionem vulneratum habere caput. ¶ Sed obycitur[a] *quòd in ordinatione ſimoniacorum hoc ſolum*[b] *reprehenſibile inueniatur, quod gratia ſpiritus ſancti ſub pretio redigi putetur: aliorſum autem in omnibus integra forma ſacramentorum ſeruetur. Cum ergo illicita ſacramenti vſurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia ſpiritus ſancti gratuita, & nõ venalis exiſtimetur, integer debet adeſſe vnctionis effectus: Immo etiam, ſi non ſequatur pœnitentia, licet ſimoniacè; tamen reuera conſecratus reputetur*[c]*: ſicut illi, qui quondam non, niſi pretio dato, nec ad ſacri baptiſmi regenerationem, nec ad ſancta communionis participationẽ admittebantur; licet ſimoniacè, tamen non ideo minus baptizati, vel ſacræ communionis participes reputati ſunt: ſed hoc tantum † ſacris canonibus conſtitutum eſt, ne de cetero ſacramenta Chriſti ſimoniacè diſtribuantur.* † *al. tamen*

Vnde Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. c. 7.

¶ A baptizandis, vel conſignandis pretia non exigantur. C. XCIX.

Capit. 6. c. 180. Bur. l. 4. c. 71. Iuo p. 1. c. 72. & 165. Matt. 10.

Baptizandis, conſignandiſque[d] fidelibus ſacerdotes pretia nulla præfigant[e], nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes[f]: quoniam, quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorſus exigere[g] moliantur[h], quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant: certũ habentes, quòd qui prohibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potius ſua ſponte correxerint[i], periculum ſubituri proprij ſint honoris.

Item ex ſexta ſynodo, c. 23.

¶ A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. C. C.

† *al. gratia*

Iuo p. 2. c. 92.

Nullus epiſcopus aut presbyter, aut diaconus[k], qui ſacram diſpenſat communionem, à percipiente gratiã[a] communionis aliquod pretium exigat[l]. Neque enim vẽditur gratia, neque pro pretio gratiam ſpiritus ſancti damus; ſed dignis munere ſine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerãtur in clero, ab eo cui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretiũ exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis.

a ¶ Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetuſto Gratiani codice eſt,*

tium exigere debet. quod ſi quis fecerit, deponetur.

K ¶ Diaconus.] ĩ. de conſe. diſt. 2. peruenit. contra. ibi dr̃, ꝙ presbyter dare debet Euchariſtiam; ſed hoc in neceſſitate. 93. diſt. diaconis. & c. præſente. H.

l ¶ Exigat.] cum effectu 3. vel etiam ipſe conatus puniendus eſt in deteſtationem criminis. ſ. ex. qui ſtudet. arg. 6. q. 1. §. verum. arg. 47. diſt. quoniam. H.

Quidquid.]

QVidquid.] CASVS. Dicitũr hic, ꝙ pro ſacramentis vel ordinibus conferendis aliquid accipi nõ debet, niſi quod ſponte fuerit oblatum. & clericus, qui ↄ̃ fecerit, deponetur. & ſi ſciente epiſcopo & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus menſi-

nem. Cetera verbo, ſed iſtud ex conſenſu perficitur. Cetera à iure canonum initium habuerunt, hoc à iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. Illa autẽ non eſt ratio ſufficiens, ꝙ pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in ſepultura nec in funeratione gratia cõfertur: eſt tñ ſimonia. 13. q. 2. quæſtiũ. Imo dicit lex, matrimonia non debent eſſe venalia. ff. de do. inter virum & vxo. l. 2. & dic ꝙ licet quæratur in matrimonio quantũ detur pro dote, hoc non eſt ſimonia. arg. de cõſe. diſt. 1. nemo. nam epiſcopus non conſecrat eccleſiam, niſi dos fuerit ei aſſignata, vt ibi dicitur: & tamen illud non eſt ſimoniacum. ſ. ea. q. 2. placuit.

gratia communionis, *quod græcæ lectioni magis conuenit* : τοῦ μετέχοντος αὐτῆς ἀχράντως, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τι οἱονοῦν, *id eſt*, ab eo qui percipit communionem eiuſmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quamuis ſpeciem exigat. *Sunt etiam aliæ nonnullæ varietates non magni ponderis.*

Item ex concilio Toletano, xI. c. 8.

¶ Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus non ſunt comparanda. C. CI.

Iuo p. 1. c. 73. & par. 5. c. 126.

QVidquid inuiſibilis [a] gratiæ conſolatione β [b] tribuitur, numquam γ quæſtibus [c], vel quibuslibet præmijs venumdari penitus debet, dicente Domino: [Quod gratis accepiſtis, gratis date.] Matt. 10. Et ideo quicumque deinceps in eccleſiaſtico ordine conſtitutus, aut pro baptizandis, conſignandiſque fidelibus, aut collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (niſi δ voluntarie oblata) pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit; equidem, ſi ſciente loci epiſcopo tale quidquam à ſubditis perpetratũ fuerit, idem epiſcopus duobus menſibus excommunicationi [d] ſubiaceat, pro eo, quòd ε ſcita mala contexit, & correptionẽ neceſſariam non adhibuit. Sinautem ſitorum quiſpiam, eodem neſciente, pro ſupradictis quodcumque capitulis accipiendum eſſe ſibi crediderit [e]; ſi presbyter [f] eſt, quattuor menſium excommunicatione [g] plectatur; ſi diaconus, trium; ſubdiaconus vero, vel clericus [h] his cupiditatibus ſeruiens, & ↄ̃ competenti pœna [i], & debita excommunicatione plectendus eſt.

β ¶ Conſolatione.] *In concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis, duobus ipſorũ codicibus vaticanis, vno regis catholici, & apud Iuonem legitur*, collatione: *ſed ob gloſſam nõ eſt emendatũ.*

γ ¶ Nũquam quæſtibus.] *In eodẽ codice Regio, legitur* nũmorũ quæſtu, vel quibuslibet præmijs venumdari penitus non debet: *in alijs vero ſupra citatis*, numquam quæſtu.

δ ¶ Niſi.] *Ab eodem codice Regio abeſt dictio iſta*, niſi, *ita vt in his caſibus voluntarias etiam oblationes prohibeat: ſicut de baptiſmo in concilio Eliberitano eſt conſtitutum, infra ead. c. emendari, & de ſacris ordinationibus in concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. 1. In alijs tamen codicibus eſt ipſa dictio*, niſi.

ε ¶ Quod ſcita.] *Antea legebatur*, in conſcientia mala. *Emendatum eſt ex codice Regio, & Iuone in concilijs vero impreſſis varie legitur.*

men ſibus communione priuetur. Si vero ipſo ignorante clerici aliquid acceperint pro qualitate perſonarum & ordinum punietur pœnis hic poſitis, & nihilominus deponentur.

a ¶ Inuiſibilis] idest, ſacramentum in quo gratia inuiſibilis continetur per ſignificationem.

b ¶ Conſolatione.] nota coniugium non [1] eſſe de his ſacramentis: quæ conſolationẽ cæleſtis gratiæ tribuũt & ideo in ipſo poſſe pretium interuenire. 32. q. 2. honorantur. Cetera ſtã ſacræ rei tenent ſignificationem, vt eius pariter habeant virtutem, iſtud ſolam ſignificatio-

c ¶ Quæſtibus.] A quæro quæris, non à queror quereris.

d ¶ Excommunicationi.] idest, ſuſpenſioni. 32. diſt. eos. no. epiſcopum ſuſpendendum eſſe, quia non corrigit ſubditum.

e ¶ Crediderit.] ad hoc vt occultet illud crimen.

f ¶ Si presbyter.] hãc leuem pœnam antiquitus ſuſtinuit: ex poſterioribus autem decretis ꝑ huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamiæ percelluntur, vt ĩ ea. qui baptizandis. & 1. q. 3. c. viti.

g ¶ Excõicatione.] hic grauius punitur ſacerdos q̃ eps. argu. ſ. 40. diſt. homo 1. Sed hic presbyter in duobus deliquit, & quia contemnit, & quia ſimoniam committit, epiſcopus tantum in negligentia 2. Et quod dicit, quattuor menſium excommunicatione plectatur, hæc pœna non excludit depoſitionem. Alij intelligũt hoc capitulũ tñ de negligẽte 3, nõ de committente. ſed huic intellectui obuiat illud, accipiendum. & illud, cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud. extra de ſimo. nemo. cum ſcilicet quis celat crimen alterius pro pecunia: arg. ſ. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui quod dicit de pœna. quia minor imponitur maioribꝰ. Sed dic quod maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quàm presbytero per quattuor. 40. diſt. homo Chriſtianus.

h ¶ Clericus.] & ſecundum hoc clericus in minoribus ordinationibus poteſt eſſe prælatus.

i ¶ Competenti pœnæ.] depoſitionis. ſ. ead. q. 3. c. viti.

Placuit

Gratia in ſepultura nõ confertur.

Epĩs non corrigens ſubditum, eſt ſuſpendendus.

Sacerdos grauius punitur q̃ epiſcopus.

1 Arg. extra de cle. venat. c. 1.

2 Sic not. ſ. 24. q. 1. qui cõtra. in gl. vlt.

3 Et talis non eſt ſimoniacus quia nil vł emere vel vẽdere: ſed pro tãto dr ſimoniacꝰ: quia ſimoniam committit, & cõtegit. extra de ſimo. nemo. illud

† *Immo, quatenus ſacramẽtũ tribuit gratiam, vt decreuit concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. & ideo dare pecuniam pro eo, vt eſt ſacramentum, illicitũ eſt: licitũ autem, quatenus eſt natura officium. B. Tho. 2. 2. q. 100. artic. 2. ad 6.*

Placuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, vt nullus epſ pro chriſmate tremiſſem exigat, ſicut olim epi facere conſueuerunt, ne ipſi venumdantes, ſicut Simon magus voluit emere, damnabiliter venumdentur.

a ¶ Balſami.] id eſt, chriſmatis, nam poſt conſecrationé chriſma eſt. Chriſma ergo vendi non pōt, nec etiã in neceſſitate, cũ ſit ſacramentũ. 1.q.1.multi. & 1.q.3. ſi quis præbendas. & ĩ.ca.quidquid.

Chriſma vendi non poteſt.

b ¶ Tremiſſem.] tertia pars ſolidi eſt tremiſſis. De hoc tremiſſe habes C. de veſte milit. fortiſſimis. lib. 11. & inde dicitur tremiſſis ſecundũ Iſidorum, quaſi ternuſſius ſolidum conſtituat.

Tremiſſis eſt tertia pars ſolidi.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt pro baptiſmi collatione nihil exigatur: ſponte tamen oblatum poteſt recipi, & ſi timore extorſionis aliquis ſe ſubtraxerit à baptiſmo, anima periclitantis à tali presbytero requiretur.

c ¶ Eorum.] arg. q in eadem ſit perditione & qui dãni cauſam, vel occaſionem dat, & qui damnum dediſſe videtur. ĩ.23.q.5. de occidendis. & c. cũ homo. cõtra. 26.q.6. ſi presbyter. ĩ.27.q.2. ſi tu abſtines. s̃. diſ. 55. ſi quis abſciderit. ĩ.17.q.4. diffiniuit. s̃. 50. diſt. ſtudeat. & c. ſæpe. ĩ.16.q.1. decimæ. Io. Sol. hoc intelligendum eſt de cauſa proxima, maxime cũ malo zelo cauſam vel occaſionem præſtãt. H.

Damnũ dediſſe videtur, qui occaſioné dãni dat.

d ¶ Perditio.] nihil enim intereſt an occidat quis, an cauſã mortis præbeat. ff. ad l. Cor. de ſic. nihil. vnde ſi præſtito impunitatis ſacramento ſeruos fugiẽtes ad eccleſiam ſacerdos non reddiderit, & poſtea fugerint: fuga eorum à ſacerdote quærenda eſt, vt ĩ.17.quæſt.4. diffiniuit, qui enim occaſionem damni, &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. vlt.

e ¶ Requiratur.] not. quòd pro loco, & tempore illicita redduntur, quæ ſimpliciter licita ſunt, vt 27. quæſt. 1. neque viduas.

Emendari.] CASVS. Dicitur hic, q pro baptiſmo nihil recipiatur, nec pedes baptizandoru m lauentur. Sequentia duo cap. plana ſunt, in quibus dicitur, q pro ſacramentis, vel ordinibus, ſepultura, chriſmate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet.

f ¶ Non mittant.] præſumitur enim ſimonia 1. ſimilis præſumptio eſt ex tempore vel loco. ĩ.11.q.1. relatum.

1 Vnde ſubdit, ne ſacerdos, &c.

ſ. diſtin. 81. iſ omnibus. ĩ. 8. quæſt. 3. c. 1. & 2. s̃ diſtinct. 57. ſi quis in ægritudine. ĩ. 18. q. vlt. Eleutherius. contra extra de ſimo. cum ſit Romana. ĩ. ea. q. 2. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam ſponte oblatos accipere poſſum. arg. ĩ. c. proxi. Alij dicunt hoc vitandum propter ſpeciem mali. arg. extra de tranſac. conſtitutus. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. vna. vbi dicitur, quòd accuſatus non debet intrare domum iudicis. Hic argue opus per ſe laudabile ratione temporis reprobari, & ne malignandi occaſionem inducat. licet enim nũmos in concham mittere opus pietatis ſit, tempore tamen ſuſcipiendi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem inducit. argum. eſt ff. ad l. Iul. de ambitu. l. vna. in fin. adeo vt ſi etiã ſub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præſumptio ſimoniæ non euaneſcat. argu. 57. diſtin. ſi quis in ægritudine 1. 8. q. 3. c. primo.

Opus per ſe laudabile ratione tẽporis reprobatur. 2 Et not. ĩ. 18. q. 2. diſ. [illegible]

g ¶ Ne ſacerdos.] argum. non ſolum abſtinendũ eſſe à malis, ſed etiam ab omni ſpecie mali. argum. ſ. 54. diſtin. generalis.

Abſtinendum etiã ab omni ſpecie mali.

ζ ¶ Et competenti.] In *vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna *ſublatæ ſunt voces*, pro arbitrio, *quia in vetuſtis exemplaribus, in concilijs impreſſis, & manuſcriptis, & apud Iuonem non habentur, neque auctor gloſſæ eas agnoſcit.*

Item ex concilio Bracarenſi ſecundo, c. 4.

¶ *Emendata eſt inſcriptio ex aliquot vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat,* ex Carthaginenſi quarto, *in quo non habetur.*

¶ Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in Chriſmate ponitur. C. CII.

Placuit, vt nullus epiſcoporum pro modico balſami [a], quod benedictum pro baptiſmi ſacramento per eccleſias datur; quia ſinguli † tremiſſem [b] pro ipſo exigere ſolent; nihil vlterius exigatur: ne forte, quod pro ſalute animarum per inuocationem ſancti ſpiritus cõſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venumdantes damnabiliter venumdemur.

† *al. à ſingulis tremiſſes exigi*] *al. ſinguli tremiſſes exigi*

Act. 8.

Item ex eodem, c. 7.

¶ Non eſt aliquid exigendum ab ijs, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt. C. CIII.

Placuit, vt vnuſquiſq. epiſcopus per eccleſias ſuas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid voluntarie pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis. Si vero per neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptiſmo retrahunt: qui ſi forte, dum differuntur, ſine gratia baptiſmi de hac vita receſſerint, neceſſe eſt, vt ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur [e], quorũ ſpolia pertimeſcentes, à baptiſmi gratia ſe retraxerunt.

Item ex concilio Eliberitano, c. 48.

¶ Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. C. CIIII.

Emendari placuit, vt qui baptizantur (vt fieri ſolebat) nummos in concham non mittant [f]: ne ſacerdos [g],

g ¶ Lauan-

a ¶ Lauandi ſunt.] quia Medioſanenſes primo aqua conſecrata puerorum pedes lauant, & poſtea baptizant: & non peccant, quia auctoritate Ambr. hoc faciunt: qa qui eſt mundus totus, non indiget niſi vt pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelliguntur pedes, id eſt, affectus

Lotio Mediolanenſium.

pro tempore etiam ſolutionis pretium interdici in extrauagan. Alexan. iij. de his ſane, Hug. ſatis dicitur extra de Simon. non ſatis, & cap. cum in eccleſiæ.
Additio. Adde ad hoc quod legitur, & no. ſupra ea. amicodari. Archid.

quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi ſunt [a] à ſacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburienſi.

¶ Pro perceptione baptiſmi, vel chriſmatis aliquid exigi non debet. C. CV.

Burc. l. 4. c. 101. Iuo p. 1. c. 295.

DIctum eſt ſolere in quibuſdam locis pro perceptione chriſmatis nummos dari, ſimiliter pro baptiſmo, & communione. Hoc ſimoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta ſynodus, & anathematizauit, & vt de cetero nec pro ordinatione, nec pro chriſmate, vel baptiſmo, vel pro balſamo, nec pro ſepultura, vel communione quidquam exigatur, ſtatuit; ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur.

Item ex concilio Cabilonenſi tempore Caroli magni, cap. 16.

¶ Non pro dedicandis baſilicis, vel pro ceteris ſacramentis eccleſiæ conferendis aliquid exigi debet. C. CVI.

Burc. l. 4. c. 93. Iuo p. 1. c. 287. Pann. l. 1. c. 98.

STatuimus, vt ſicut pro dedicandis baſilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum eſt: ita etiam pro balſamo ſiue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaque de facultatibus eccleſiæ balſamum emant, & luminaria ſinguli in eccleſijs ſuis concinnanda prouideant.

13 *Sicut* [c] *ergo hæc ſacramenta* [d] *licet ſimoniace miniſtrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipienti; ſic & ſacerdotalis vnctio, licet ſimoniace miniſtretur; ſuo tamen non debet carere effectu. Sed, ſicut ſupra dictum eſt, illa ſacramenta ſunt neceſſitatis, hæc dignitatis: & ideo priuilegia illorum non poſſunt generare communem legem iſtorum. Habent ergo ſimoniaci vulneratum caput per ſimoniacæ manus prauam impoſitionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excuſat ignorantia, nec attractionis violentia; qui ab illis ordinantur, quos indubitanter ſciunt eſſe ſimoniacos; ſiue ſimoniace, ſiue non ſimoniace ordinentur ab eis. Vt enim diſtinguit Nicolaus Papa alij ſimoniace ordinantur à ſimoniacis: alij ſimoniace à nõ ſimoniacis; alij non ſimoniace à ſimoniacis. Hanc diſtinctionẽ innuit Nicolaus Papa ſecundus ſcribens omnibus epiſcopis.*

T. c. remiſſionẽ. §. ſed notandũ.

¶ De triplici genere ſimoniacorum. C. CVII.

4. ſent. diſt. 25. Pann. l. 3. c. 127.

STatuimus [e] decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi, id eſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de ſimoniacis ſimoniace à non ſimoniacis, & de ſimoniacis non ſimoniace à ſimoniacis. ¶ Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores ſecundum eccleſiaſti-

SICVT ERGO. Hæc eſt 13. pars huius quæſt. in qua intẽdit probare magiſter, q. ſi aliquis ignoranter ordinatus fuerit à ſimoniaco, vel etiam compulſus, q. diſpenſatur cum tali. Si autem ſcienter fuerit ſimoniacus, vel ordinatus à ſimoniaco, non diſpenſatur cum illo: & hoc probat per ſex auctorit. Io. de Fant.

Casvs. Infert Gratia. q. ſicut hæc ſacramenta, ſ. baptiſma & chriſma, habent effectum, licet ſimoniace miniſtrẽtur, ſic & vnctio ſacerdotalis. Sed eſt aliud i illis quàm in iſtis: quia illa ſunt ſacramenta neceſſitatis: hæc vero dignitatis. Simoniaci enim habent caput vulneratum, quos ignorantia, vel alia cauſa non excuſat. Vnde Nicolaus diſtinguit. Alij ordinãtur ſimoniace à ſimoniacis. Alij ſimoniace à non ſimoniacis. Alij non ſimoniace à ſimoniacis. q distinctio probatur p ſequens capitulum.

c ¶ Sicut.] accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quãdoque ſimoniacos comparat hæreticis, quandoque non, vt ſ. ead. §. quia ergo. & §. ſeq.

d ¶ Hæc ſacramẽta.] ſ. baptiſma, & chriſma.

STatuimus.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte idem dicitur, qđ dictum eſt in diſtinctione Nicolai. In ſecunda parte quæ icipit ibi, [Simoniaci.] dicitur, q. ſimoniaci ſimoniace ordinati cum ſuis ordinatoribus debent deponi. Simoniaci verò ſimoniace à non ſimoniacis ordinati, ab officio male accepto remouebuntur, ſed ordinatores non deponentur: cum non ſimoniace à ſimoniacis ordinatis, poterit propter neceſſitatem diſpenſari, vt in ſuo officio permaneant.

Pedes in litteris ſacris ſignificant affectiones.

affectus, ſcilicet vt habeant cor purũ, iuxta illud: Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem, &c.

b STatuimus.] ¶ Luminaribus.] Etiam in conficiendo chriſma neceſſarijs fraudem remouet. Nota

e ¶ Statuimus.] idem dicit hic, quod in §. niſi. qa ſubiungit

iungit quid iuris ſit eum ſic vel ſic ordinantur.
a ¶ Simoniacos autem non.] illi ſola voce non reatu ſimoniaci dicuntur. extra. de ſi. de ſimoniace. ſcilicet propter ordinationem à ſimoniacis factam, ſicut vſurarius quandoque dicitur qui vſuras dat. ff. de vſur. debitor.

recipere ordines ſecundum plurimos doctores: exequi tamen non poſſum ordines ſine diſpenſatione Papæ tantum ſecundum quoſdam, ſecundum alios cuiuſcumque ſuperioris. Iſta tamen diſpenſatio debet fieri in occulto, ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum eſt. huic

cos canones à proprio gradu decidant †. Simoniaci quoque ſimoniace à non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto remoueantur. ¶ Simoniacos autem non[a] ſimoniace à ſimoniacis ordinatos, miſericorditer[b] per manus impoſitionem pro temporis neceſsitate in officio concedimus permanere[c].

† Addendum hunc tex. not. in l. ſi quęquam. C. de epiſc. & cleri.

Sed hoc[d] intelligendum eſt de iis, qui ordinantur à ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos. Hos facit ſimoniacos non reatus criminis, ſed ordinatio ſimoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, cap. 3. & 4. ait.

¶ De iis, qui non ſimoniace à ſimoniacis ordinantur. C. CVIII.

Magiſter ibidem.

SI qui[e] à ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidem probare[f] potuerint ſe, cum ordinarentur, neſciſſe eos ſimoniacos eſſe, & ſi tunc[g] pro catholicis habebantur in eccleſia; talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero ſcientes ſe à ſimoniacis conſecrari (immo execrari) permiſerint; eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

C. 4.

g ¶ Et ſi tunc.] *Antea legebatur, & quòd tunc, quaſi onus id probandi incumberet volenti ſe purgare. Emendatum vero eſt ex duobus manuſcriptis illius concilii exemplaribus.*

Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander ſecundus.

¶ *Verba huius, & ſequentis capituli erga ſimoniacos ſunt in epiſtola Nicolai ſecundi, in qua concilium à ſe habitum refert: atq. ea repetiuit Alexander ſecundus in epiſtola omnibus catholicis epiſcopis directa, quæ habetur Romæ manuſcripta in tribus peruetuſtis codicibus.*

b ¶ Miſericorditer.] & ita dicitur hic, quod non receperunt executionem.
c ¶ Permanere.] in executione.

SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, quod hoc vltimum membrum intelligitur de illis, qui ordinantur nõ ſimoniace à ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos, quos non reatus proprius facit ſimoniacos, ſed ordinatio ſimoniaci.

d ¶ Sed hoc.] reſpicit vltimam partem capituli præcedentis, ſcilicet ſimoniacos non reatu, ſed propter ordinationem, infra ca. proximo.

SI qui à ſimoniacis.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi aliquis gratis ab epiſcopo, ſed aliàs ſimoniaco fuerit ordinatus: ſi probauerit illum tunc temporis ab eccleſia toleratum, & neſciuiſſe illum ſimoniacum fuiſſe, poterit cum illo miſericorditer diſpenſari. ſi vero ſciuerit illum ſimoniacũ eſſe, deponi debet. Sequens. c. patet, quod eſt notabile.

e ¶ Si qui.] H. intelligit hoc c. de præciſis, qui tamen neſciebantur præciſi eſſe ab ordinatis. Nam opinio eius eſt, quod ſi occultum eſt eum ordinatorem eſſe ſimoniacum, qui toleratur, ordinatus ſuſcipit executionem, vt 15. q. 7. c. vlt. niſi ſit notorium, vt 32. diſt. §. verũ. Vel niſi teſtibus hoc probari poſſit, vt s. ea. quiſquis. & ideo vt locum habeat ſecundum eum quod hic ſequitur, miſericorditer, &c. neceſſe habet legere de præciſis. Nos vero qui aliter ſentimus. arg. i. ea. quibuſdam. & s. c. reperiuntur. legimus hoc capitulum de occultis. nam quamtumcumque occulti ſint, & etiam ignoretur, iſte non conſequitur executionem. & hoc in ſimoniaco in ordine, & licet ſine culpa iſtius ordinati contingat, indiget tamen diſpenſatione; & hoc in deteſtationem criminis, & ideo dicit miſericorditer, & licet hoc ignorante, ſecus tamen in eo qui coactus eſt, vt i. ead. conſtat. Nam ille de iure admittendus eſt ad executionem: & ea eſt ratio, quia magis conſtat nobis de voluntate coacti, quàm ignorantis. nec intelligas illud capitulum de abſolute coacto, quia non recipiet characterem. extra de bap. maiores. § ſi autem.

Ordinatus à ſimoniaco occulto an recipiat ordinis executionem.

f ¶ Probare.] per ſacramentum. extra de ſent. excom. ſi vero. Vel probatur eo ipſo, quod non probatur s. C. qui mili. nõ poſ. ſuper ſeruis, lib. 12. Sed pone prælatum meũ eſſe ſimoniacum. & vult me ordinare, ſi probare poſſum non debeo ab eo ordines recipere: ſi non poſſum debeo

Simoniacus prælatus ſi vult ſubditum inuitũ ordinare, quid iuris.

huic tamen obuiat extra cap. per tuas. Io. Hoc teneas pro certo, quod ſi ego ſcio ſimoniacum eſſe aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præ decre. per tuas. & i. ead. de cetero. & ſi vellet me cogere, potius debeo pati excommunicationem, vt extra de ſent. excom. inquiſitioni.

f ¶ Probare.] hinc arg. quod qui ignorantiam allegat, eã probare debet 1. & cum probatio tripliciter fiat, tunc ſcilicet directe cum probato eo ex quo id quod intendit, neceſſario aut veriſimiliter ſequitur: ignorantiæ tamen veriſimilis probatio ſufficit; quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis ſeq. ſi tamen eos laudabilior vita cõmendat, argui poteſt præcedentia merita ad delicti poſt commiſſi veniam impetrandam prodeſſe. arg. ff. de re mili. non omnis. Io. argu. allegantem ignorantiã debere eam probare, vt infra 9. quæſt. 1. ordinationes. i. 34. quæſt. vlti. in lectum. extra. de elect. innotuit. s. diſt. 82. propoſuiſti. contra. i. 3. q. 9. indicas. contra. B.

Ignorantiam allegans, eam probare tenetur.
1 Concor. tex. in l. ſ... rius. & ibi glo. & l. cum de indebito. & glo. in ver. ignorans. ff. de proba.

g ¶ Et quod tunc.] 15. quæſt. vl. cap. vlt. ar. i. 9. quæſt. 1. cap. 5. contra. Solu. ibi namque dicitur quod ſi qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos eſſe damnatos: eorum ordinationes ratæ habebuntur. hic autem dicit tunc ratas eſſe ſi eorum ordinatores pro catholicis habebantur. vnde colligi-

ligitur, q. ſi tunc nõ catholici, ſed dãnati habebantur, talium ordinatio non toleratur. Sed ſciendum eſt, q nõ ſemper contrarius ſẽſus auctoritatis pro lege & certa ratione ſuſcipiendus eſt, ſicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur ſtrictius ſe ha-

Senſus contrarius nõ eſt ſemper pro lege ſuſcipiendus.

d ¶ In dignitate.] id eſt, in ordine, extra de ſimo. tanta, & uo. infra ea. q. 5. c. 1. ¹ cum enim furtiuus ſit character, infra ea. ordinationes. non poteſt diſpenſari. M. ſecus dixit extra de ſimo. ex inſinuatione.

¹ Et not. extra de renũtiatio. poſt tranſlationem. ibi videas.

C Onſtat.] CASVS. Dicitur hic, q. ſi qui per coactionem ab hæreticis fuerint ordinati, ſi eorũ communioni non cõſenſerint, ſed ſtatim ceſſante violentia ad eccleſiã redierint, ſufficienter excuſantur: at qui poſt menſem redeunt, rei tunc ſunt acceptæ dignitatis.

¶ De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe. C. CIX.

Iuo p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 126.

DE cetero ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo, quẽ ſimoniacum eſſe non dubitat [a], ſe conſecrari permiſerit; & conſecrator, & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam [b] ſubeant: ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate perſiſtat.

Item paulo ſuperius.

¶ Simoniacis in dignitate ſeruanda, nulla eſt impendenda miſericordia. C. CX.

Magiſter ibid. Deuſdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 125.

ERga ſimoniacos nullam [c] miſericordiam in dignitate [d] ſeruanda habendam eſſe decernimus; ſed iuxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe, apoſtolica auctoritate ſancimus.

Subaudiendum eſt, niſi violenter attracti fuerint. De his enim, & à quibuſlibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocentius ad epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5.

¶ De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. C. CXI.

† Eodem] ori. id eſt, Bonoſo

COnſtat multos vim paſſos, atque inuitos, attractos, repugnãteſque ab hæreticis † ordinatos: ſed huiuſmodi aliquis, ſi poſt ordinationem talem non interfuit, cum illi conficerent ſacramenta, ſi communioni eorũ participatus non eſt, ſi ſtatim [e] diſcedentibus illis [a] peſſimo conciliabulo eorum abrenuntiauit, & ad Eccleſiam redijt [f]; iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis [g]. Ceterum qui poſt [h] menſem, aut amplius redierunt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos; quãuis nihil ab eis acceperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis.

a ¶ Illis.] *In editione trium tomorũ legitur,* diſcedens de eius peſſimo. *Sed editio quatuor tomorum, & codex canonum habet vt Grat, multa aũt in hoc capite collector arbitratu ſuo aptauit.*

Tales [k] plerũq. intuitu pietatis reformat catholica mater indicamus.

e ¶ Si ſtatim.] Ar. q. ſi qua alicui traditur inuita, & pro viribus renuẽs: ſi ſtatim poſt traditionem fugerit, non tenet illud matrimonium: quod præſumitur ex verbo, ſi ſtatim, maxime ſi numquam conſenſit. ² & ita per ſequentia deprehenduntur præcedentia 1. 22. q. 2. quod aut. de pœn. diſt. 3. Iudas.

Matrimonium non tenet ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit.

² Adde ad hoc quod legi. & not. ĩ. 44. diſt. multis.

f ¶ Redijt.] eo animo vt iterum non redeant ad eos: ſicut dicit lex, q. is qui fugit ab hoſtibus eo animo vt iterum ad eos redeat, non habet poſtliminium. ff. de cap. & poſtli. re. l. nihil intereſt C. e. l. pe. nec enim ſatis eſt domũ quem rediſſe, ſi mente alienus eſt, vt ff. de offic. præſi. l. 1. diuus. & 3. q. 9. indicas.

g ¶ Excuſationis.] ar. q. coactio excuſat in ordinibus. ſic 50. diſt. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præſens. arg. cõtra. 15. q. 1. merito. & infra de conſe. diſt. 4. eos, quos.

Coactio in ordinibus excuſat.

h ¶ Poſt menſem.] ar. q. ſi aliqua alicui inuita tradita fuerit: q. aliquanto tempore cum eo in domo manſerit, & cum potuerit non effugerit; ſi poſtea virum dimiſerit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis conſenſu ratum fuit matrimonium. ar. 31. quæſt. 2. de neptis. 63. diſtin. quanto. 50. diſtin. presbyteros. & diſt. 45. de Iudæis. & extra de ſpon. ad id quod.

i ¶ Amplius.] arg. ad probandum conſenſũ interfuiſſe matrimonio, ſi non ſtatim diuertit dum poterit. 26. q. 7. reuertimini.

ctius ſe habere in ſimoniacis propter odium ipſius hæreſis catholicis: & mitigantius in alijs peruerſis ordinationibus, quod illo c. demonſtratur, 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dr catholicis, non ad ordinantes, ſed ad ordinatos refertur. B.

a ¶ DE cetero.] ¶ Non dubitat.] quia eſt notorium vel per ſententiam. H. ſed contradicit litera.

b ¶ Sententiam ſubeant.] Tu intellige de eo quem probare potuit ſimoniacum, qui eſt ordinandus. melius intellige ſecundum quod dixi in glo. ĩ proxi. c. in glo. per ſacramentum. ver. hoc teneas. A.

ERga ſimoniacos.] CASVS. Dicitur in hoc c. q ſimoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri diſpenſatio. Patet ſequens §. vbi excipit violenter attractos: ſiue à ſimoniacis, ſiue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶ Nullam.] infra ead. ſi quis neque. infra ead. q. 7. requiritis. infra ead. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic ſimonia eſt in promoto & promouente.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. q tales ſ. ab hæreticis violẽter attracti: ſiue ſtatim redierũt, ſiue non, quandoque de miſericordia tolerantur: ſed cum ſimoniacis non diſpenſatur: nec authenticare, id eſt, fructuoſam poſſunt agere pœnitentiam, niſi renuntiauerint illi quam: ſunt ſimoniace adepti: & tunc diſpenſatur cum eis, vt cum minoribus hæreticis diſpenſatur. Sequẽs capit. patet. in quo oſtenditur qualiter cum hæretico diſpenſetur.

k ¶ Tales.] ſcilicet qui cõſenſerint hæreticis: vel ſtatim receſ-

receſſerunt, vel non ſtatim. Idem intelligo etiam poſt momentum, ſi iam conſenſiſſent. Et idem poſt centum annos, ſi non conſenſiſſent. Nam ſemper accuſarentur. ff. de re mil. non omnes. §. qui captus. factum ergo tãgit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui poſt menſem: quia

ff. de his quæ in frau. cre. ſi pignus. Item numquid eſt ſimonia abrenuntiare beneficio vt alij detur. Non: niſi deducatur in pactum: vt extra de præben. dilecto. ſpem tamen a inde habere non eſt ſimonia. extra de pact. cũ pridem. Item qualiter regnũ Dei pecunia poſſit emi: cũ nihil

nus impoſitio cum ſatisfactione, & medicina pœnitentiæ: ſed damnationem ſimoniacorum, & eorum, qui eis conſenſerunt, legimus; medicinam vero authenticam [a] *ex hac hæreſi nominatim non legimus: niſi quòd, ſicut vſurpatũ eſt* [b] *in Nouatianis* [c], *vel Donatiſtis, minoribus* [d] *vtique hæreticis non canonice, ſed ex intuitu pietatis; ita etiam* [e] *ex his poſſe fieri colligimus, ideo etiam, quia aliorſum* [f] *per omnia orthodoxam habent fidem, niſi quòd ſpiritum ſanctum credunt eſſe venalem. Et, vt ait beatus Auguſtinus, hæretici, cum redierint, qua parte ſe absciderint ab eccleſia, curentur; qua vero parte adhæſerint, cognoſcantur* [g]. *Hinc & Leo Ianuario* [a] *Aquilegienſi, epiſt. tertia.*

ã ¶ Ianuario.] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. ſaluberrimum. & ſic habetur in manuſcriptis Leonis codicibus, quamuis in excuſis ſit, Iuliano. Ceterum verba ipſa epiſtolæ referuntur in dicto c. ſaluberrimum. & ex parte. ſupra ead. c. ſi quis hæretica. Nam hic ſententia potius affertur.*

¶ Qui ab hæreſi ad eccleſiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perſeuerent. C. CXII.

OMnis cuiuſlibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens vnitatẽ, hæreticæ, vel ſchiſmaticæ coniunctionis contagione ſe maculauerit; ſi ad eccleſiam redierit cum legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione; hoc in magno beneficio habeat [h], ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inuenitur [i] ordine permaneat.

De his autem, qui ordinantur ſimoniace à non ſimoniacis (vtpote illi, qui data pecunia archidiacono, vel conſiliarijs epiſcopi, epiſcopo ignorante, hoc efficiunt, vt de manu eius ſacros ordines accipiant) ita ſcribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in ſynodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, c. 3.

¶ Ordinationes, quæ ſimoniace fiunt, falſæ iudicantur. C. CXIII.

ORdinationes, quæ interueniente pretio [k], vel precibus [l], vel obſequio alicui perſonæ ea inten-

& ſi intra menſem redierint, ſemper fuiſſe inuiti præſumuntur: niſi contrarium probaretur: ſed poſt menſem præſumerentur conſenſiſſe, niſi contrarium probaretur. Et eſt ſi. C. ad Velleia. l. ſi mulier perfecte.

a ¶ Authenticam.] id eſt, fructuoſam: niſi executioni rei adeptæ renũtiauerint, vt infra ea. q. ſi quis neq.

b ¶ Vſurpatũ eſt.] id eſt, contra rigorem factum eſt: argum. C. de iur. do. vbi.

c ¶ Nouatianis.] infra ea. q. 7. Maximũ. & c. Donatum.

d ¶ Minoribus.] non enim cũ maioribus hæreticis diſpẽſatur, vt infra. q. 7. cap. 1.

e ¶ Ita etiam.] cũ ſimoniacis eſt diſpenſandum, vt iam habebitur.

f ¶ Aliorſum.] quaſi dicat, & hoc facit ad diſpenſationem.

g ¶ Cognoſcantur.] arg. q. ſi inſtrumentũ ſit falſum in aliqua parte, & in aliqua verũ: vbi verũ eſt, debemus illud recipere. C. de tranſ. ſi ex falſis. ar gu contra. 9. diſt. ſi ad ſacras. & 42. diſt. cap. quieſcamus.

h OMnis.] ¶ Habeat.] Si tñ iterata vnctione nõ fuerit maculatus, vt ĩ. q. 7. ſaluberrimum.

i ¶ Inuenitur.] Si tñ illos ordines ſimoniace non reciperet, & cum quibus diſpenſet, & cũ quibus nõ, dicũt a alij verſus.

Si bis ordo datur, ſeu baptiſmus repetatur:
Vt ſubuertatur fidei ſtatus ordo petatur.
Vel ſi præſtetur quod vtrumque Simon operetur.
Vt diſpenſet, ſpes irrita prorſus habetur. ĩ. ea. ſi quis.

DE HIS. CASVS. Proſequitur de his Gratianus hic, qui ſimoniace à non ſimoniacis ordinantur, & caſus planus eſt.

ORdinationes.] CASVS. Dicitur hic q; falſa iudicatur ordinatio, quæ pretio, precibus vel obſequio cõfertur. Idem dicitur de ordinatione eius, qui canonice non eligitur: quia taliter ordinatus nõ intrat per oſtiũ, ſed fur eſt & latro. Patet ſeq. §.

k ¶ Pretio.] dato, vel retento vel promiſſo. C. de trãſa. l. tranſactio. nã remittere dare eſt. extra de teſti. veniẽs a.

nihil ſit ſpiritualius. de pœnit. diſtinct. 1. medicina. & nõ ordo vel honor eccleſiaſticus. & eſt ratio: quia cum vendente regnum cælorum non poteſt eſſe malitia: hic ſecus. ſed falſum eſt regnum Dei emi: ſed ex miſericordia meritiſque præcedentibus acquiritur. 13. q. 2. animæ. de pæ. diſt. 1. medicina.

k ¶ Vel precibus.] Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impenſis, vel à ſe porrectis: aliàs non, vt infra eadem. latorem.

l ¶ Vel precibus.] Hic habes q; preces inducunt ſimoniam, vt ĩ. c. ſunt nonnulli. 8. q. 1. Moyſes. & hoc verum eſt ſi aliquis pro ſeipſo petat. talis autẽ ſe ingerit: quod non licet, vt 8. quæſt. 1. in ſcripturis. & extra de iure patro. per noſtras. Alij dicunt, quòd aliquis pro ſe, ſi eſt dignus

Beneficij renunciatio vt alij detur, non eſt ſẽper ſimoniaca.

a Spẽ ma. Pan. Fel. in c. cõſultationes. de ſimo. Ang. & legiſtæ in l. ſed & ſi le ge §. conſuluit. de petit. hered.

Ĩ. ead. c. quodquidam. verſ. ſed ſicut.

Ĩ. ea. c. ſi qs hæreticæ. & ĩ. ead. q. 7. c. ſaluberrimum. Poly. l. 7. tit. Pann. l. 3. c. 131.

inſtrumẽtũ pro parte verum & pro parte falſum eſſe poteſt.

Poly. l. 2. tit. 38. Iuo p. 5. c. 81.

a Et no. 9. q. 2. i ſum. ibi videas. nã ibi ponuntur cõcord. ad ea que ſequũtur. Arch. Verſus.

Preces aliquãdo inducunt ſimoniam.

dignus, poteſt petere. nam Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis, qui ſecuti ſumus te? & ita pro ſeipſo petijt. Sed ſi preces porriguntur ab alio, diſtinguitur, vt 8. q. 2. in ſũma. & q. 1. c. Moyſes. Io.

a ¶ Intentione.] ergo ſine ea intentione nõ eſt ſimonia, aliàs ſecus, vt not. extra de ſimo. nemo. H.

vult probare in quibus & quibus modis committitur ſimonia directe. & dicit ꝙ tribus: ſ. in munere à manu: munere à lingua: munere ab obſequio, & hoc vſque ad §. [Quolibet.] Ioan.

tione [a] impenſo, vel quæ non communi conſenſu cleri, & populi ſecundum canonicas ſanctiones fiunt, & ab ijs, ad quos conſecratio pertinet, non comprobãtur, falſas † eſſe dijudicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per oſtium, ideſt per Chriſtum intrant; ſed, vt ipſa veritas teſtatur, fures [b] ſunt, & latrones.

† *irritas*] ori. & Polyc.

Io. 10.

14 *Quia ergo ſimonia tripliciter in capitulo notatur, videndum eſt, quot modis pretium in hac hæreſi detur.*

Hoc beatus Gregorius in Euangeliorum tractatu hom. 4. in fine exponit dicens.

¶ De multiplici genere ſimoniacorum. C. CXIIII.

Anſ. l. 6. c. 83. Burc. l. 1. c. 113. Iuo par. 5. c. 86. Pann. l. 3. c. 121.

SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [c], & tamẽ ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis ſolummodo retributionem quærunt. ¶ Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis nõ tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis, nummũ expetunt fauoris. Vnde bene, cum iuſtum virum deſcriberet [d] propheta, ait: [Qui excutit manus ſuas ab omni munere.] Neque enim dicit, qui excutit manus ſuas à munere, ſed adiunxit, [ab omni:] quia aliud eſt munus ab obſequio [e], aliud munus à manu, aliud munus à lingua †. Munus quippe ab obſequio eſt ſubiectio † indebite impenſa. Munus à manu, pecunia eſt. Munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

Eſa. 33.

1 Concor. ex. in l. qd Mæuius. ff. de hære. inſti. & in l. à procuratore. & ibi bona gl. C. manda.

† *al. ſeruitus*

Idem in regeſto.

¶ Aeternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad ſacros ordines accedit. C. CXV.

SI quis neque ſanctis pollens moribus, vel neque à clero, populoq. vocatus [h], vel pulſatione coactus, impu-

SVnt nonnulli.] CASVS. Oſtenditur hic, quòd non ſolum ſi pecunia accipiatur pro ordinatione committitur ſimonia: ſed ſi obſequium vel fauor, ſiue humana gratia propter hoc accipiat. & hoc probatur auctoritate Eſaiæ.

c ¶ Accipiunt.] extra de ſi. & ſi quæſtiones.

d ¶ Deſcriberet.] nõ eſt in Eſaia id quod ſequitur, ſed in pſalmo: Iudica me domine: ibi, in quorũ manibus.

e ¶ Ab obſequio.] & ſic videtur, ꝙ nõ poſſim ſeruire pro beneficio, vt hic. & ſ. c. præ. ar. contra. 12. q. 2. quicumque ſuffragio. & c. charitatẽ. & de cle. non reſi. de cetero. licite etiam poteſt quis ſperare vel appetere dignitates, vt 74. diſt. conſuluit. 61. diſt. qd proderit. & extra de pac. cum pridem. Sol. H. dicit ſi directe habeat animum ad hoc cum ſeruit, eſt ſimoniacus, vt 8. q. 1. ſunt quidam. Sed tu dic ꝙ ſi dignus eſt, & dignũ exhibet ſeruitium, nõ eſt ſimoniacus, vt hic, & extra de cle. non reſi. de cetero. aliàs ſi indignus eſt, vel dignus, & indigne ſeruit, ſimoniacus eſt: & hoc notauit cum dixit, Seruitus indebite, &c. & licet dignus ſeruire poſſit, non tamen hoc poteſt duci in pactionem. nam illud ſimoniacum eſt. extra de pac. pactiones. nullum ergo munus dabit niſi illud quod aliàs fuiſſet daturus propter aliquas neceſſitates, vt extra ead. & ſi quæſtiones. vel niſi det xenium aliquod, vt ff. de of. procon. l. ſolẽt. §. vlt. vel niſi recipiat illud ad ſtipes templi, vt ĩ. ead. iudices.

f ¶ Ab omni.] vt omnia particularia & ſingularia comprehenderet. ſ. 19. diſt. ſi Romanorum. ſi. ĩ. 14. q. 3. putant. infra e. q. 3. ſaluator. §. 3 [2] q. 1. ꝙ ſi dormierit 2. No. ꝙ dicit indebite, nam ſi debite impendatur, nõ ita ſit, vt ĩ. ea. q. 3. ſaluator. Et exponit Bazianus indebite, cũ indebite dignus, vel debite indignus ſeruit pro beneficio. aliàs non. ar. inſti. de ſocietate. §. de illa.

2 Per iſta iura vt ꝙ idem eſſet ſi ſimpliciter dixiſſet.

g ¶ Gratiam.] ſ. 24. diſt. quando.

SI quis.] CASVS. Si quis per ſimoniacam prauitatem ordinem vel dignitatem eccleſiaſticam acceperit, niſi in vita reliquerit, & finaliter pœnituerit, in æternum peribit. Planum eſt ſequens capitulum, & per ſe patet.

h ¶ Vocatus.] Et etiam licet valde dignus ſit, non tamẽ effrænata temeritate, ſed trepida deliberatione onus ſacerdotij

b ¶ Fures.] Videtur ergo cum ſimoniacus furi comparetur, ꝙ cum ſimoniaco nemo poſſit diſpenſare, niſi renunciet ordini male ſuſcepto, vt ĩ. ead. ſi quis neque. & ſ. ead. erga. & extra ea. nobis. in fi. quia nec vitium furti purgatur, niſi res furtiua redeat in poteſtatem Domini, vt 14. q. 6. ſi res aliena. Iſtud ſatis concedi poſſet: & ſecundum hoc poſſet dici, ꝙ ſimoniacus nec etiam characterem reciperet: quia ſimoniacus debet renunciare rei, quam vitioſe eſt adeptus. Conſtat ꝙ executioni nõ renunciet, quia executionem numquam habuit, characteri etiam non poteſt renunciare. Vnde ſatis videtur quòd non receperit characterem: niſi velles dicere ꝙ recepiſſet poſſeſſionem characteris: ſicut fur dicitur habere rem furtiuam, ideſt, poſſeſſionem rei. tamen credibilius eſt vt dicatur quòd habeat characterẽ, & quòd Papa poſſit cum eo diſpenſare, licet ille non renunciet, nam etiam vitium furti poteſt purgare apud furem manente. ff. de vſuca. ſi fur. in prin. idem videtur in violento detentore, vt ff. de preca. certe. §. Iulianus 1.

Simoniacus furi cõparatur.

Papa diſpẽſare põt cum ſimoniace ordinato, licet ordini male ſuſcepto non renunciet.

3 Sub. vnde nõ eſt opus ceſſione. argu. ꝗ pecu. l. peculiũ. §. pe. in fi. ſed ſufficit factũ cõfirmari. ff. de ſucceſ. l. cũ vir.

QVIA ERGO. Hæc eſt 14. pars quæſtionis, in qua

denter Chriſti ſacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore [a], vel ſordidis precibus oris, ſiue comitatu [b], ſiue manuali ſeruitio, ſiue fraudulento [c] munuſculo epiſcopalem, ſeu ſacerdotalem, nõ lucro animarum, ſed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponte [d] reliquerit, eumque inſperata α mors [e] pænitentem non inuenerit; proculdubio in æternum peribit.

α ¶ Inſperata.] *In aliquot vetuſtis Gratiani codicibus legitur,* in aſpera mors pænitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum epiſcopo, lib. 4. epiſt. 55. ſeu c. 99. ſcribit.

¶ Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. C. CXVI.

3. diſt. 100. c. nouit.
Anſ. l. 6. c. 90.
Poly. l. 2. tit. 1.

DE ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum †, neque per gratiam, aut quorumdam ſupplicationem [f] aliquos ad ſacros ordines cõſentiatis, vel permittatis adduci.

† *al. donum*

Item vniuerſis epiſcopis per Elladem † prouinciã conſtitutis, eod. lib. epiſt. 56. ſeu c. 100.

† *al. Helledam*
Et eod. l. ep. 51. & 55. & l. 5. epiſto. 7.

¶ Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec ſupplicatione aliqui ad ſacros ordines accedant. C. CXVII.

Burc. l. 1. c. 21.
Iuo p. 5. c. 108.

QVibuſdam [g] narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullus ad ſacrum ordinẽ ſine commodi datione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemens denuntio, quia cum ſacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq. diu ſtare [h] non poterit. ¶ Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus in templum cathedras vendentiũ columbas euertit. Columbas quippe vẽdere eſt, de ſancto ſpiritu (quem ſibi conſubſtantialem Deus omnipotens per impoſitionẽ manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere. Ex quo, vt prædixi, innuitur, quid ſequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum [i], Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶ Qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque, qui ad ſacrum ordinem perducitur, iam in ipſa prouectus ſui radice vitiatus, paratior [k] eſt alijs vendere, quod emit. Et vbi eſt, quod ſcriptum eſt? [Gratis acce-

Matth. 21.

ſacerdotij debet ſubire, vt ĩ. ead. non eſt putanda. & diſt. 13. nerui. 61. diſt. miramur.

Beneficiũ conferens indigno pp amorẽ, ſimoniacus eſt.

a ¶ Amore.] Ex hoc collige omnem illum eſſe ſimoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert. ar. extra de ſim. nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipſius qui ordinatur. Vel expone hoc ita ꝙ ceſſet iſte intellectus, ſ. iniuſto cordis amore: id eſt, cupiditate & ambitione.

b ¶ Comitatu.] id eſt, ſeruitio.

Mun⁹ fraudulentum.

c ¶ Fraudulento.] Fraudulentũ eſt munus cum dicit ſe aliàs voluiſſe hoc ei dare, vt extra ea. & ſi quæſtiones. Vel quando altera pars dicit ſe expẽſas feciſſe, & illas petit vt credat beneficio, vt extra de pac. cum pridem.

d ¶ Non ſponte.] hoc idem de quolibet crimine: ſed hoc dicitur ad terrorem. Et not. ꝙ dicit ſponte: quia ſi cogeretur iuris ordinem dimittere: niſi ſponte, non valeret ei ad ſalutem.

Pænitẽtia non valet ad ſalutem niſi perſeueret vſq. in finẽ.

e ¶ Mors.] Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine non valet pænitentia ad ſalutem, niſi perſeueret animo vſque in finẽ. de pæ. diſt. 1. §. his autem. verſ. item illud. Ioannes. Et licet de omnibus alijs criminibus poſſit quis pænitere ordine retento, vt 82. diſt. presbyter. 50. diſt. de his. hic non, niſi ſe nuntiet ordini. extra de ſi. tanta. vnde non videtur ꝙ hic locum habeat admonitio vel denũtiatio. Ar. cõtra. ĩ. q. vl. c. patet. dic vt extra de accuſatio. ſuper his.

f DE ordinationibus. ¶ Supplicationem.] ĩ. e. latorẽ. contra: vbi Papa ad ſupplicationem quorumdã ordinat quẽdã. Sed diſtinguetur aut aliquis petit pro ſe: aut alius pro ipſo, vt ĩ. ea. ordinationes. 8. q. 1. §. his. vel dic, ibi de carnali, hic de ſpirituali.

QVibuſdam narrantibus.] CASVS. Dicitur hic ſacros ordines vel eccleſiaſticos gradus non gratis, ſed commodi datione acceptos diu ſtare nõ poſſe: cum intus orti per cõſecrationẽ iam decidãt. Secundo, quia Dominus cathedras vendentium columbas de templo euertit. Tertio, quia paratiores ſunt alijs vendere quod emerunt. Quarto, quia ipſorum hæreſis in primitiua eccleſia fuit damnata. Secunda ratio eſt ibi, [Scimus quippe.] Tertia ibi, [Qui videlicet. Quarta ibi, [Et cum primo.] Patet c. ſeq. per ſe.

g ¶ Quibuſdam.] Primo dicit Gre. ſe dolere ꝙ in illis partibus nemo promouetur ad ſacrũ ordinẽ ſine cõmodi datione. Secũdo probat auctoritate Dñi ſimoniacos ipſo iure eſſe ſuſpenſos. Tertio prohibet hoc de cetero fieri: & ſtatuit pœnam in committentes.

h ¶ Stare.] quo ad id in quo nũq̃ ſtetit. ſ. quo ad executionẽ. ar. ff. de cõſt. pecu. id qd. ar. cõtra. 32. q. 2. Moyſes.

i ¶ Eorum.] et ita ſimoniaci et occulti ipſo iure ſunt ſuſpenſi: non tamen vitandi ſunt ſecũdum quoſdam, cum probari non poteſt eis ſimonia, 6. q. 1. ſi tantũ. ſic exaudi extra de ſimo. tanta. & ĩ. ead. reperiuntur.

K ¶ Paratior.] Quod noua teſta capit, inueterata ſapit. [Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu:] & eſt ſi. i auth. vt iud. ſine quoquo ſuf. §. 1. coll. 2. vbi dici

Acroſ. Horatius epiſtolis

ubi dicitur:dato enim vno illicito principio, neceſſe eſt eum,qui dationē facit plures manus circuire.&c.

a ¶ Et actionis.]Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere ſimoniam.ſecus in pecunia vel obſequio:quæ loco pretij intercedere ſolent, quod preces non

ſed & pro indigno magis deteſtatur eccleſia munerum dationem, quàm precum effuſionem. Vel dic ꝙ hæc dictio,niſi,non excipit à ſupplicatione,ſed à verbo promouere.ſic ponit.ĩ.58.diſt.ſedulo.ver.nouerint.

b ¶ Nullus.] ¶ Culpetur.]Et puniatur pœna centum aureorum: & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iu.de ambitu.l.1.& ĩ. q.7.ſancimus.Arg. ĩ. ff.de offi. præto. Barbarius. ſed ſoluetur, ĩ.q.6.ſicut is.

Preces carnales p digno porrectæ ſimoniam non faciunt.

Bona quæſtio.

Infamia irrogatꝰ dignitatē petenti.

piſtis, gratis date.] Et cum primo contra ſanctam eccleſiam ſimoniaca hæreſis ſit exorta; cur non perpenditur, cur non videtur,quia eum,quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat? Ideoque hortamur, vt nullus veſtrum denuo hoc fieri patiatur;ſed neque gratia alicuius, neque ſupplicatione aliquos ad ſacros ordines audeat promouere,niſi eum,quem vitæ,& actionis[a] qualitas ad hoc dignum eſſe monſtrauerit. Nam ſi aliter factū denuo ſenſerimus, diſtricta, & canonica illud noueritis vltione compeſci.

Item Symmachus ad Cæſarium,epiſt.1.c.5.

¶ Ad epiſcopalem honorem nullus per ambitum accedat. C. CXVIII.

Anſel.l.6.c.76.

NVllus itaque per ambitum ad epiſcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic exceſſus in laica cōuerſatione culpetur[b];quis dubitat,quin religioſis[c], & Deo ſeruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato epiſcopo, lib.2. indict. 11. epiſt.48.

¶ De eodem. C. CXIX.

EStote ergo præcipue in ordinatione ſoliciti, & ad ſacros ordines † niſi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis;ne forte ſemper eſſe deſināt, quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi,prius vitam, moreſque diſcutite; & vt dignos huic officio adhibere poſsitis,non vobis potentia,aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum. Ante omnia autē cautos vos eſſe oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas;ne(quod abſit)& ordinatis,& ordinantibus periculum maius immineat. Si quādo igitur de his tractari neceſſe eſt,graues[d],expertoſque viros conſilijs † veſtris adhibete participes,& cum eis communi de hoc deliberatione penſate.

† ordines aſpirare,niſi]ori.

† al. conſilÿ veſtri

¶ Caput hoc duobus locis, vbi viſum eſt expedire, locupletatum eſt ex originali.

Idem Columbo epiſcopo,lib.2.indict.11.epiſt.47.

¶ Neque fauore, neque venalitate ad ſacros ordines quiſquam promoueatur. C. CXX.

Anſel.l.7.c.46.

PVeri[e] ad ſacros[f] ordines nullatenus admittantur; ne tanto periculoſius cadant,quanto citius[g] conſcende-

c ¶ Religioſis.] ideſt, clericis.& per hoc expone illud c. 20. q. 3. præſens.in fi.arg.gradum altiorem grauius facere commiſſum, vt ĩ. 11.q.3.præcipue.arg. ĩ. 25. q. 1. nulli. & 8. q. 2. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictū.

EStote.] CASVS. Præcipit hic Gre. vt epiſcopi promoueant mundos corpore,& prouectiores ætate,& qui ſunt moribꝰ commendati:nec potentia nec ēt ſupplicatio aliqua præualeat, ſed merita perſonarum.

d ¶ Graues.] ĩ. 24. diſt.quando.

PVeri ad ſacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ pueri ad ſacros ordines nō ſunt præpropere promouendi. Item dicit ꝙ venalitate vel potētia vel ſupplicatione vel fauore,non debet indignus aliquis promoueri.Seq.§.cū ſeq. c.patet.

e ¶ Pueri.] pueri dicuntur intra xiiij. annū ext.de ætat.& qual. c.indecorū.vel pueri, i.Neophyti ĩ.48.diſt. ſicut Neophytus.

f. ¶ Ad ſacros.] nam minores ante xiiij. annum bene poſſunt accipere, licet nō omnes,& ita intelligatur 77.diſt.c.3.quia non acolythatum.77.diſt. in ſingulis. Tamen ſi puer ordinetur in ſacris ordinibus, bene recipit characterē: cū

Pueri quiſūt. Hoc verbum, puer, alias habet ſignificationes, vt not. 77. diſt. in veteri.

Puer in ſacris ordinatus characterē recipit.

ces non faciunt,vt ĩ.ead.q.5.c.vlt.& licet pro indigno porrectæ facerent ſimoniam,tamen propter merita digni ab hac excuſantur,vt ĩ.32. q. 2. quidquid. Io. Sed quare minus committitur ſimonia in precibus oblatis pro digno quàm in pecunia?Reſpondeo:ideo quia in precibus nihil dat de ſuo:& ideo ibi nullum intelligitur eſſe commercium.nam perdere verba leue eſt: & ita nihil peruenit ad accipientem.ar.C.de do. inter vi. & vxo.maritus.ff. de don.Ariſto.ſed in alio caſu dat,

Perdere verba leue

poſſit recipere minores ordines,vt in d.c.in ſingulis.Sed nūquid tenet continere? ſic,ſi eſt doli capax: aliàs nō 2. Nam & voto & ſacramento ſe obligare poteſt doli capax. extra de delī.puc.c.1.ſed religioni non,vt not.27. q.2. §.cum ergo.20 q.2.c.2.

f ¶ Ad ſacros.] ſi tamen ordinentur,ordines ſuſcipiūt ſacros,etiam ſeptennes.

g ¶ Quanto citius.] ĩ.diſt.48.ſicut.nam caſum appetit. &c.Gerendorum enim honorū non pmiſcua facultas eſt.non

2 Idem tenet hic Io. de Fā.& d. hoc ext. de cleri. p ſal. promo.c.1.

Ordo ſit in honoribus gerendus.

eſt. non enim prius gerere debet maiorem honorē, q̄ ſubiſt minorem. ff. de mu. & ho. honor. §. gerendorum.
Additio. Ad idem 58. diſt. c. 1. & 2.

a Latorem.] ¶ Per interceſſionem.] Nam ſæpe Papa ad interceſſionem laicorū ordinat vel diſpenſat vel tolerat, vt 28. diſt. de Syracuſanę. 50. diſt. clerico. 63. diſt. Salonitanæ.

b ¶ Proficere.] extra de ma. & obe. p tuas. extra de tem. or. cum in diſtribuendis.

Additio. Iſte cōcoprobant q̄ iſte ſine licentia Papæ non poterat promoueri: & ad hoc inducuntur. Archid.

Filium.] Casvs. Helias abbas rogauit Papam, vt quemdā ſuum clericū promoueret, & eum poſtea ſibi trāſmitteret. Ad cuius preces Papa eum in diaconū promouit, ſed eum ſibi nō tranſmiſit: q̄a nō eſt cōſuetudo eccleſię Romanæ, cū ſit in ea cōſecratus: & q̄a abſentiā illius abbatis in eius præſentia voluit compenſare.

c ¶ Mandaſtis.] & ita mandat minor maiori. ſic 11. q. 3. rogo.

d ¶ Nō habet.] ſine licētia eius. 63. diſ. litteras. & quo ad hoc nihil eſt ſpeciale in eccleſia Ro. vt 21. q. 2. c. 1. 70. diſ. ſanctorū. Sed ordinati à Papa licet inter alios digni honore ſint, ſubſunt tā epis. extra de ma. & obe. per tuas. ff. de albo ſcri. l. vlt. & præferentur ex tantū q̄ ſunt eiuſdē ordinis. ff. e. l. 1. & ab epō pōt deponi ordinatus à Papa.

NON ITAQVE. Casvs. Gratia. ſoluit hic contrarietatē præmiſſorum c. quā fecit de precibus: & interſerit quædā verba in §. ibi, non ſolum, propter ſequēns capitulum, cuius caſus cū ſeq. §. patet.

e ¶ Ordinandi.] & ita aliquis poteſt pro ſe dignas preces offerre. quod H. nō cōcedit: in quo non credo eū bene dicere: q̄a multos condēmnat. arg. pro Ioan. 14. q. 5. non ſane. 16. quæſt. 1. ſe mertimini.

Ordinati à Papa ſubſunt epis.

1 Cōmuniter no. contra in præ. ce. decre. p tuas. § q. non poteſt eps talē deponere. q̄d ibi approbat p Vin. Inn. Ho. & B. ſed H. & L. ſic ſētiūt cum Io.

Preces dignas p ſe pōt quis offerre.

2 In hac ſētētia eſt H. ſed Lau. ſētit cum Io.

f Per principalem.] Hoc c. habet 9. q. 3. §. vlt.

g ¶ Poteſtatem.] Hoc idem poteſt 3. epiſcopus. 2. q. 7. cum paſtoris. extra de cler. non reſi. de cetero.

Additio. Idem tenet Io. de Fan. de hoc legitur & no. 45. diſt. c. 1. & 11. q. 3. qui reſiſtit. Arch.

Sed cōtra 16. q. ... pro vulunte. ver. de hoc.

...re ad altiora feſtinant. Nulla ſit in ordinatione venalitas: potentia, vel ſupplicatio perſonarum nihil aduerſus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex fauore (quod abſit) aut ex venalitate prouehitur.

Econtra idem Gregorius quibuſdam ſupplicantibus vnū acolythum, & alterum diaconum legitur ordinaſſe: ſicut ipſe ſcribit lib. 7. indict. 1. epiſt. 2. Petro a epiſcopo Corſicæ inter cetera.

a ¶ Petro.] *In codicibus impreſſis epiſtola vnde caput hoc ſumptum eſt, inſcribitur* Chryſanto epiſcopo. *Verum in codice peruetuſto Vaticano, earumdem epiſtolarum, inſcribitur* Petro epiſcopo per Corſicam. *Anſelmus autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum epiſcopum Alexandriæ de Corſica legitur epiſtola alia quinto libro cap. 122. quamuis ſit fortaſſe mendum in voce,* Alexandriæ, *& ſcribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Epiſcopo interueniente, Papa quemdam acolythum ordinauit. C. CXXI.

Anſ. l. 7. c. 79.

Latorem præſentium per † interceſsionem [a] ſanctitatis veſtræ acolythum fecimus: quem ad obſequia veſtra tranſmiſimus, vt ſi in lucrandis animabus amplius ſeruierit, proficere [b] amplius poſsit.

† al. *pro interceſſione*

Idē Heliæ presbytero, & abbati lib. 4. epiſt. 30. ſeu c. 74.

¶ Quiſquis in Romana eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. C. CXXII.

Anſ. l. 7. c. 78.

Filium veſtrum † Epiphanium mandaſtis [c], vt ad ſacrū ordinem prouehere deberemus, vobiſque tranſmittere. Sed in vno vos audiuimus: in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus eſt. Sed quiſquis ſemel in hac eccleſia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet [d]. Si ergo vos videre nō potui; hac ex re conſolationem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

† *noſtrū*] or.

† al. *ſacrum ordinem*

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ falſæ diiudicantur; ſed hæ demū, quæ precibus ordinandi [e], vel eius amici, non ſpirituali, ſed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non eſſent: quas non charitas interueniens, ſed ambitio ſupplicans extorquet. Non ſolum autem clericos cuiuslibet epiſcopi ſummus Pontifex in eccleſia Romana valet ordinare; verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoſlibet clericos conuocare poteſt, & inuitare.

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſt. quæ incipit: [Propoſueramus.]

¶ De eodem. C. CXXIII.

¶ 9. q. 3. c. p principalem. Anſ. l. 3. c. 75. & l. 2. c. 14.

Per principalem [f] beatorum apoſtolorum Petri & Pauli poteſtatem [g] ius habemus non ſolum monachos,

QVOLIBET. Hæc eſt 15. pars q. in qua intendit probare, quòd ſicut ordines pretio non ſunt dandi: ita nec pretio reſtituendi: & quòd ſit ſimoniacus (ſcilicet indirecte) & ſacrilegus qui promotionem vel electionem alicuius impedit, vel eccleſiæ conſecrationem vel fundationẽ: & hoc

verumetiam quoſlibet clericos de quacumque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos conuocare, atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15. Quolibet ergo munere interueniente falſa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniente ſacri ordines non ſunt tribuendi; ita nec reſtituendi. Vt enim ait beatus Ambroſius, ſacri ordines nec pretio ſunt emẽdi, nec redimendi[a]. *Hinc etiã Gregorius VII. ait lib. 6. reg. in concilio habito anno Domini 1078. pontificatus ſui vi. c. 10.*

¶ Pretio interueniente ſacerdotale officium non reſtituatur. C. CXXIIII.

Poly. l. 4. tit. 21.

NVllus epiſcopus grauamen, ſeu ſeruile[b] ſeruitium ex vſu[c] contra eccleſiaſticam[d] normam abbatibus, ſeu clericis ſuis imponat: vel interdictum ſacerdotale officiũ pretio interueniente reſtituat[e]. Quod ſi fecerit, officij ſui periculum ſubeat.

Qui autem[f] *pecuniam accipiunt, vt ordinandis ſacros ordines non tribuant, vel vt canonicæ electioni aſſenſum non præbeant, aut eccleſiis ædificandis, vel conſecrandis lapidem benedictum, vel conſecrationem ſubtrahant, multis argumentis acceptæ pecunia rei, & infames*[g] *eſſe probantur. Ait enim Paſchalis ſecundus.*

¶ Sacrilegi ſunt iudicandi, qui eccleſiam Dei non permittunt regulariter ordinari. C. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittunt eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt ſacrilegos[h] iudicandos.

probat per tres auctoritates ſanctorum, & per ſex leges principum. Ioan. de Fan.

a ¶ Redimẽdi.] extra de ſimo. querelam. & c. ſi nullus.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt epiſcopus prætextu alicuius conſuetudinis clericis vel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium reſtituat: quod ſi fecerit, tamquam ſimoniacus punietur.

b ¶ Seruile ſeruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore ſordidum munus. 16. q. 1. §. nonarum 1. in l. placet.

c ¶ Ex vſu.] id eſt, non aſſueſcat vel ex vſu præter id quod hactenus eſt cõſtitutum: quaſi ratione præſcriptionis, vt angarias ſacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præſcriptione agitur, inſpiciendum eſt verum communi iure talia à talibus poſſideri valeant necne. Primo caſu ſola longæ vſurpationis detentione currit præſcriptio 2, vt 16. q. 3. & 4. per totum. ſaluo eo quod de limitibus dicitur ead. cauſa & q. c. licet. & c. inter memoratos. Secundo caſu non currit præſcriptio. Præſcriptio enim ius aduocat creatum: nouũ autem non creat, vt 33. q. 5. quod Deo. & diſt. 100. §. morem; & diſt. 93. illud autem. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. §. poſt etiam. & quæſt. 7. decimas. & ſ. ead. quæſt. 3. quæſitũ. in his omnibus & in alijs infinitis caſibus præſcriptio euaneſcit quia non eſt proditum, ius commune ſcriptum, vel non ſcriptum, quo tales talia valent poſſidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de cauſa poſ. cum eccleſia, & extra de præſcrip. auditis. Ioan. Sed certe non fallit. quia iura incorporalia quaſi poſſidentur: & interdicta pro eis poſſeſſoria conſtituta ſunt. ff. de ſerui. quoties. B.

Adde quòd licant angariæ & perangariæ. 10. gl. in l. C. quẽad. dui. mun. nd. l. 10. in nemine. de ſacro an. eccl. Dummodo adſit bona fides, quòd dic vt plene no. ext. de præſcri. diligẽti.

c ¶ Ex vſu.] Nam tempus non eſt modus, & c. 10. q. 3. quia cognouimus. ff. de act. & oblig. obligationũ ferè. §. placet. niſi forte cuius non extat memoria. ar. ff. de aqua quoti. & æſti. & extra de verb. ſig. c. abbate.

Tempus nõ eſt modus tollendæ obligationis.

d ¶ Eccleſiaſticam normam.] Nam iuſta de cauſa bene poteſt ab eis auxilium petere. extra de cenſi. cũ Apoſtolus. Et ſic non eſt § 18. q. vlt. ſeruitium. quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Reſtituat.] nec abſoluere poteſt pro pretio. niſi ſit conſuetudo. extra de ſimo. nemo. Item nec reconciliare. extra de ſim. c. nemo. Sed numquid ipſi clerico licet redimere, cum iniuſte ſuſpenſus eſt? Videtur quòd nõ. ſ. §. proxi. in fi. extra de ſi. Matthęus. Arg. contra ſcilicet quòd poſſit redimere ius ſuum & vexationem ſuã. ſ. q. 3. quæſitũ 3. extra de vſu. c. 1. & extra de ſimo. dilectus. dic vt ibi: immo & ſi quid dederit, repetere poterit. C. de cond. ob tur. cau. quod cuſtandi. Quidam dicunt quòd non poteſt in aliquo caſu redimere. Alij contra, ſcilicet cum iniuſte ſuſpenditur. hoc not. 16. quæſt. 7. decimas 3.

Vexationem redimere verũ licitum ſit. 3 Vbi de hoc: & 1. q. 3. altare. ibi videas. Archid.

QVI AVTEM. CASVS. Dictum eſt ſupra, quòd ſimoniam committit, qui pro munere eccleſiaſtico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Gratia. quòd etiam ille ſimoniam committit, qui pecuniam accipit vt ordines non conferat, vel munus aliquod eccleſiaſticum illi cui eſſet conferendum. & ad probandum vtrumque inducit leges, ſeq. cap. patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magiſter quæſtionem iſtam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, ſcilicet vtrum ſit ſimonia dare pecuniam vt non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ in hoc faciunt ad propoſitum, vbi in eis aliquid dicitur negatiue. Quòd autem hoc ſit ſimoniacum, habetur extra de ſimonia, nemo. in fine.

g ¶ Infames.] & ſimoniaci large. argumen. extra de ſimo. nemo. argumen. C. de inoffi. teſt. ſi quando. Sed alij contra, propter deſcriptionem ſimoniæ: ſed mortaliter peccant. infra ead. quæſt. 3. vendentes. L. Sed certe ſimoniaci ſunt, vt dicit illa decre. nemo. Ioan.

h SVnt.] ¶ Sacrilegos.] id eſt, ſimoniacos. aliàs nõ facit ad propoſitum Gratiani. Et quòd ſit ſacrilegium ſic probatur, Si enĩ ille, qui frãgit immunitatẽ eccleſiæ,

Simoniaci dicuntur ſacrilegi.

e Vt extra de immu. ecc. inter. & c. vlt. 17. q. 4. omnes. & c. ſeq. Arch.

vel qui inde aliquid eripit, ſacrilegus iudicatur: multo fortius qui facit ne eccleſiæ ordinentur, vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

ſed vel ad cuius læſioné data eſt, vt ff. de calumni. l. generaliter. §. illud erit.

CONcuſſionis.] Dicitur hic & in legibus ſequentibus, quod illi incurrunt crimen concuſſionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aſpirant in accuſationem innocen-

IVbemus.] CASVS. Dicitur in hac l. quod ſi quis honoré habens ſine adminiſtratione poſſeſſor alicuius decurio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concuſſus, ideſt, grauatus in pecunia: item ſi iudex venalem tulit ſétentiam: vel pretio pœnam impoſuerit vel remiſerit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante adminiſtrationem vel poſt poterit accuſari: & ſi conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] ad hoc introducit has leges vt oſtédat pari pœna multandos qui pretio inducti impediunt fieri quod de iure fieri debet, & qui faciunt quod de iure fieri non deberet.

b ¶ Hortamur.] forte ſe temperat, ne videatur quem iubere accuſare inuitum. C. vt nemo inuitus. in rubro & nigro.

c ¶ Adminiſtrãte.] Si is talis ſit, quem in ius vocari liceat. Sed contra 2. q. 1. prohibétur. Sol. illud de maioribus magiſtratibus: hoc de minoribus. arg. ff. de iniur. nec magiſtratibus. & ff. de in ius voc. l. 2. Vel hoc de perpetuo iudice. arg. ff. de re. cred. præſidis. & l. præcedenti. in auth. vt differentes iudices. §. ſi tamen. coll. 9. & hoc ne crimen eius inultum remaneat. illud de temporali.

Codicis lib. 9. ad legem Iuliam repetundarum Imppp. Gratia. Valentin. & Theodoſius.

Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. eod. ti.

C. CXXVI.

IVbemus [a], & hortamur [b], vt ſi quis forte honoratorum, decurionum, poſſeſſorum, poſtremo etiam colonorum, à cuiuſlibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concuſſus, ſi quis ſcit de iure venalem fuiſſe ſententiam, ſi quis pœnam vel pretio remiſſam, vel vitio cupiditatis ingeſtam, ſi quis poſtremo quacumque de cauſa improbum iudicem potuerit approbare; is vel adminiſtrante [c] eo, vel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & victoriam reportaturus [d], & gloriam.

Item in digeſtis lib. 3. titulo de calumniatoribus, l. 1. [Vlpianus lib. 10. ad Edictum.]

Tit. 6.

¶ De eodem. C. CXXVII.

IN eum, qui vt calumniæ cauſa negotium faceret, vel non faceret, pecuniam dicetur † accepiſſe; intra annum vtilem [a] [e], in quadruplum [f] eius pecuniæ, quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli † in factum actio competit [g].

† al. detegitur

† al. in ſimplū

¶ In hac, & ſequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repoſiti ſunt tituli ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.

a ¶ Vtilem.] *Hæc dictio non eſt in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis, ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Ibidem lib. 47 tit. 13. le. 2. de concuſſione. [Macer lib. 1. publicorum indic.]

C. CXXVIII.

COncuſſionis [h] iudicium publicum [i] non eſt. Sed ſi ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus ſit, poteſt iudiciũ publicũ eſſe ex ſenatuſconſultis [k], quibus pœna legis Corneliæ [l] teneri iubentur, qui in accuſa-

Vel hic cum peccauit in ipſa adminiſtratione, ibi de eo qui extra adminiſtrationé cõmiſit. ff. de iudi. l. 2. §. legatis. in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. ſi qs auté, coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] reportabit enim quadruplum. j. l. prox. 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

IN eum.] CASVS. Qui pecuniam accepit vt controuerſiam alicui cauſa calumniæ faceret, vel non faceret cum iure facere tenebatur: intra annum tenetur in quadruplum, poſtea in ſimplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: poſt continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum.] in quo continetur rei perſecutio, vt tantum triplum ſit pœna, vt ff. eo. l. in hæredem. §. ſi. & hoc eſt verum cum ipſe idem dat. nã ſi alius daret pro eo, tunc totum quadruplum eſt pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de calum. ſi quis ab aliquo: huius autem quadrupli medietas dabitur fiſco: medietas ſpoliato [a].

a Ad hoc C. de alleg. lib.

g ¶ Competit.] non ei qui dedit, cum turpiter dederit

innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accuſando, vel eius contrario: pro teſtificando, vel eius contrario: pro iudicando, vel eius contrario, vel pro quolibet officio exercendo vel non exercendo, ad quod gratis tenebantur. His intellectis per te caſus ſingularũ legum ſingulatim, pones: in quibus quandoque eadem reperiuntur.

h ¶ Concuſſionis.] crimen concuſſionis eſt, cum quis minatur alicui niſi ita vel ita faciat. infra 23. quæſt. 1. militare 5. ff. de concuſ. l. 1. & 2.

i ¶ Publicum.] ideſt, ordinarium, & hoc ſemper: vel non eſt publicum niſi cum quis pecuniam extorſerit, & hoc eſt quod ſequitur: ſed ſi ideo. Publicum eſt ad cuius accuſationem quilibet de populo admittitur, niſi infamis ſit, vt inſtitu. de publ. iudi. circa principium.

k ¶ Senatuſconſultis.] Voluſiano & Liboniano. ff. ad legem Corne. de fal. l. 1. ff. ad le. Iu. de vi pub. ex ſenatuſconſulto.

l ¶ Legis Corneliæ.] cuius pœna in libero homine eſt deporta-

deportatio: in ſeruo vltimum ſupplicíū. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. § vlt.

a ¶ Innocentium.] ſecus ſi nocentium. 16. q. 7. ſane.

b ¶ Eadem lege tenetur.] quia reddit quadruplum, & infamis efficitur. ff. eo. l. eadem. §. 1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur. ff. eo l. lex Iulia. §. fin.

c ¶ Legendum.] ideſt, eligendum, vt eligatur qui non debet, vel contrarium.

d ¶ Mittendumve.] vt mittatur in legationem qui nō eſt mittendus, vel non mittatur qui mittendus eſt.

tionem innocentium [a] coierint, quive ob accuſandum vel non accuſandum, denuntiandum vel non denuntiandum teſtimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum, le. 3. Macer lib. 1. publ. iudic.*]

PALEA. C. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam poteſtatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum α, decernendumve acceperit: [Venuleius Saturninus l. vel quo, eo. tit.] vel quo magis, aut minus quid ex officio ſuo faceret.

α ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam in digeſtis vulgatis: ſed à Pandectis Florentinis abſunt iſta voces. Eſt autem Palea iſta fere in omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani: & à cap.* ſunt quidam. *vſque ad finem quaſtionis nulla eſt diſtinctio capitum.*

Idem eod. tit. l. 6.

¶ De eodem. C. CXXX.

Eadem lege tenetur [b], qui ob denuntiandum, vel non denuntiandum teſtimonium pecuniam acceperit β. *& poſt pauca.* ¶ Lege Iulia repetundarum cauetur, ne quis ob militem legendum [c] mittendumve [d] æs accipiat, neve quis ob ſententiam in ſenatu, conſiliove publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accuſandū vel non accuſandum. ¶ Macer lib. 1. publ. iudic. l. 7. Lex Iulia de repetundis præcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumve dandum [e], mutandum, iubendumve, vt iudicet, neve ob non dandum, non mutandum, non iubendum, &c. neve ob litē æſtimandam [f], iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumque vel exilio puniuntur, vel etiā durius, prout admiſerint. Venuleius eo. tit. l. 6. Hac lege damnatus teſtimoniū publice dicere, aut iudex eſſe poſtulareve ꝓhibetur.

β ¶ Acceperit.] *In Pandectis ſequitur verſiculus,* Hac lege damnatus. *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVAESTIO SECVNDA.

1 g Sequitur [g] *ſecunda quaſtio, qua quaritur, an pro ingreſſu monaſterij, pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluēda. Hoc vtrūque licite fieri, vtriuſque teſtamenti ſerie comprobatur. Legitur enim in primo libro Regum, quòd Anna detulit ſecum*

1. Reg. 1.

Samuelem, poſtquam ablactatus fuerat, in tribus vitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo. ¶ *In actibus vero Apoſtolorum legitur, quòd*

Act. 4.

e ¶ Dandum.] puta non ad probandos fideiuſſores, vel loco iudicis recuſari.

f ¶ Aeſtimandam.] ne ſcilicet æſtimet litem minoris vel maioris pro pecunia: qđ quandoque facere tenetur. ff. ad l. Aqui. proinde. §. notandū.

Sequitur.] Hæc eſt ſecunda quæſtio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur, verum pro ingreſſu eccleſiæ ſit dandum aliquid. & primo dicitur ꝙ non. Secunda ibi. [Item opponitur.] Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, qua quæritur an pro ingreſſu eccleſiæ pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluenda. & certum eſt ꝙ non. quia ſimoniacum ē. Et primo probat per duas hiſtorias, de Anna ſcilicet & Anania, ꝙ pro ingreſſu eccleſiæ pecunia ſit exigenda. Sed ſtatim reſpondet Gratianus, ꝙ Anna non fuit exacta, ſed ſponte quædam obtulit. Ananias vero non ideo damnatus eſt, ꝙ ſua nollet conferre, ſed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequitur.] Hæc quæſtio nō habet quæſtionē. extra de ſimo. cū in eccleſiæ. melius extra eo. veniēs. & melius extra eo. qm̄ ſimoniaca, vnde nec añ nec poſt poteſt peti aliquid, vt: ī. ea. q. 1. eos qui. & ī. e. q. 3. ſi quis ꝓhēdas niſi forte monaſterij ita eſſet tenue, ꝙ nō poſſet ꝓuidere ei. tūc eñ bene poſſet dici ei (nec eſſet ſimonia) bene reciperemus te ſi haberemus [?] poſſeſſiones vnde poſſes ſuſtentari. argu. ī. ead. ſi quis propter hoc. Hoc tamen videtur reprobare illa conſtitutio, qm̄ ſimonia-

Petēdum nihil eſt ꝓ ingreſſu monaſterij.

1 Al[?] habētes, ſecū[?] dum Lau.

multitudinis [a] *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ poſſidebant, quiſquam proprium eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia, & ſinguli vendebant prædia ſua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apoſtolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem ſibi reſeruaret, cum vxore ſua Sapphira, ſententia maledictionis accepta, ante pedes Apoſtoli cecidit mortuus.* Act. 5.

¶ Hinc liquido apparet, quòd ingreſſuri monaſterium ſua debent offerre rectoribus: nec aliter [b] *ſunt recipiendi, niſi ſua obtulerint. Sed aliud eſt, ſua ſponte offerre; aliud, exacta perſoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, ſed ſponte* [c] *munera ſacerdotibus obtulit. Credentes ſua ſponte offerebant Apoſtolis, vt indigentium neceſſitatibus deſeruirent, quæ inſtante perſecutione infidelium, eis poſſidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus eſt, quia ſua nollet offerre: ſed quia ſpiritui ſancto mentitus, pretia eorum, quæ Apoſtolis obtulerat, ex parte* [d] *fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingreſſuris aliquid exigere; ſed ſponte oblata ſuſcipere: quia illud damnabile eſt, hoc vero minime.*

Vnde in concilio Bracarenſi ſecundo, c. 5. legitur. & in Vuormac. c. 3. fere idem.

¶ Pro dedicandis eccleſiis nihil exigatur. C. I.

Burc. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42.

PLacuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas eccleſias epiſcopi inuitantur, non quaſi ex debito [e] munus aliquod [f] à fundatore requirant, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur: ſi vero aut paupertas illum, aut neceſsitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnuſquiſque epiſcoporum meminerit, vt non prius dedicet eccleſiam, niſi antea dotem [g] baſilicæ & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum † accipiat. Nam non leuis culpa eſt iſta temeritas, ſi ſine luminarijs, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum [h], qui ibidem [i] ſeruituri ſunt, tamquam domus priuata, conſecretur eccleſia.

† al. cõfirmatã

Item Bonifacius vrbis Romæ epiſcopus ſcribit omnibus Caralitanæ eccleſiæ cœnobitis.

¶ Ab iis, qui ad conuerſionem accedunt, nihil eſt exigendum, nec pretio aliquis ad conuerſionem eſt inuitandus. C. II.

QVàm

ſimoniaca. q; prætextu paupertatis poſſit peti pecunia. Io. Quidqd dicat Io. ſi ſic dicat, ſimonia eſt, vt vſ expreſſe dicere decretalis extra de ſi. quoniá ſimoniaca. B.

a ¶ Multitudinis.] 12. q. 1. c. 2.

b ¶ Aliter.] Hoc non eſt verum: ſed allegando dicit hoc.

c ¶ Sponte.] quod licet 19. q. 3. ſi qua mulier.

d ¶ Ex parte.] arg. q; nõ debeat quis cõcata reuocare. j. de pe. diſ. 3. ſunt plures. 16. q. 4. ſunt qui opes.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt pro conſecrãdis eccleſijs epi nihil exigãt à patronis, & præcipue ſi pauperes fuerint: ſponte tamẽ oblatum ab eis poterũt epiſcopi recipere. Itẽ nullus epiſcopus debet eccleſiam conſecrare, niſi dotẽ neceſſariam habuerit, quæ ſufficiat luminarib⁹, & ſuſtentationi eorum, qui eidem eccleſiæ ſunt ſeruituri.

e ¶ Ex debito.] arg. 1. q. 1. placuit. j. e. q. 4. eccleſia. ſ. e. q. 1. ſtatuimus. j. 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. ibi.

f ¶ Munus aliquod.] aliud à conuiuio, vel à procuratione ĩ auth. de man. prin. §. illud. & in authen. vt nulli iud. §. nulli. ſed bene illam exigit̃ 1. extra de ſi. cum ſit. alia nõ debet exigere, ſed ſpõte oblata recipere poteſt. Vel poteſt dici q; & illa quæ conſueuit percipere propter procurationem, exigere poteſt quaſi pro labore: arg. 12. q. 2. charitatem. vbi hoc diu obtinuit. 18. quæſt. fin. ſeruitium.

Recipere licet quæ nõ licet exigere.

1 Et ita habes vnũ caſum, ĩ quo mun⁹ à manu põt recipi. ſ. p operibus ſpiritualib⁹, ad quæ qs tenet̃. Alius caſus eſt p operib⁹ ſpiritualibus, ad quæ qs nõ tenetur ex officio. 12. q. 2. charitatẽ. ſecũdũ Rãy. & Goffre.

g ¶ Dotẽ.] immo nec primariũ lapidẽ ponere debuit, vt j. de cõſec. diſ. 1. nemo. in auth. vt deter. ſit numerus cle. §. inueſtigãtes igit̃ coll. 1. j. 16. q. vlt. pie. & c. Frigentius. ſed hic omiſſum fuit. & ideo eſt reſtaurandum, vel iam dederat prius, ſed hic debet facere inſtrumentum. vnde ſi dotem nõ dediſſet prius, nunc eſt compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, ſicut in eo qui promiſit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicit. l. 1.

h ¶ Eorum.] Pluribus ergo ſufficere debet eccleſia, vt 7. q. 1. illud. & de conſe. diſt. 1. hoc quoque.

Clerici in ſua eccleſia morari debent.

i ¶ Ibidem.] arg. contra clericos, qui alibi quàm in eccleſia ſua morantur. ſ. diſt. 37. de quibuſdam. contra. j. 16. q. 1. generaliter. j. 12. q. 2. conceſſo.

QVàm pio.] CASVS. Cum quoddam monaſterium longo tempore caruiſſet abbate, tandem monachi ſibi abbatem de alio monaſterio pauperrimo elegerunt: ſed ille venire recuſabat, vel monachi eum non concedebant, niſi illi monachi ſuo pauperi monaſterio aliqua conferrent. vnde præfati monachi conſuluerunt Papã, ſi hoc eis liceret; quod penitus prohibet, docens exemplo Apoſtolorum neminem ad religionẽ, ſidem, vel eccleſiæ regimen interuentu munerũ debere accedere, cum ſit ſimoniacũ: quia numquã à ſanctis patribus, talia petita fuerũt. Sed ſi electus ad eos ſpõte venerit, & omni pactione ceſſante, poſtea poterũt illi pauperi monaſterio aliqua gratis offerre, & hunc caſum ponit H. quẽ ego Bart. Brixi. approbo magis quàm caſum Beneuen. qui breuior fuit.

a ¶ Quàm

a ¶ Quàm pio.] q.d. petebát ab alijs vt darét eis abbatē ipſorū: ſed hoc illi nolebāt facere gratis, cum eſſet eis vtilis, & hæc eſt conſultatio, an eis liceret aliquid dare.
b ¶ Reſponſum.] non dubitauit Papa quid iuris eſſet in quæſtione. ſed ironice hoc dicit.
c ¶ Anxium.

d ¶ Interuentu.] ī. 23. q. 4. debet. ſ. 45. diſt. qui ſyncera. ȝ. ſed non videtur prohiberi niſi pactio, nam & dando & honorando & loquendo poſſumus blandiri infidelibus vt conuertantur 1 H. Sed tu dic ſimoniacum eſſe, ſi pagano vel hæretico detur vt Chriſtianus fiat. extra de ſimo. querelam. Sed videtur contra: q. cū me poſſim pecunia redimere, vt de pæ. diſt. 1. medicina. videtur q. & aliū poſſim, & Silueſter promiſit omnibus munera q vellét baptizari.

Blandiri poſſumus infidelib⁹.
1 Sub. vt in præced. c. ſecundū Ioã. de Fan. qui iſtam ſ glo. ſequitur vt iacet.

pio [a] mentis affectu, fratres chariſsimi, veſtræ deſtitutioni Romana compatiatur eccleſia, vobis fortaſsis eſt incognitum; ſed cognitori omnium non incognitum habetur. Dubitationi autem veſtræ quod idoneum demus reſponſum [b], Deum teſtificor, ipſa quoque me dubitatio reddit anxium [c], & ineptum. Nuſquam † enim legimus Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos quépiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [d] prouocaſſe; niſi forte de pauperum alimento [e] quis inconcinne [f] proponat, quorum [g] nulli, cuiuſcumq. profeſsionis eſſet, victualia negabantur [h]. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à patre luminum; à quo bonæ voluntatis donum accipit, qui ſācto deliberationis arbitrio gratis Deo ſeruire diſponit. Reſtat ergo, vt qui pro aliqua eccleſiaſtica ſuſceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum deſcendere debuit, vendat; munus autem largiens importunus emat. Quid autem de diuini doni venditoribus, vel emptoribus conſequatur, concludi neceſſe non eſt. ¶ Cauete ergo fratres, quàm ſit ambiguum quod petiſtis conſilium: quod quidem ſecundum veſtræ voluntatis propoſitum nulla inuenimus ratione confirmatum. Verumtamen, ſi veſtræ neceſsitati adeo eſt opportunus, quem reperiſtis †, dum tamen omnis abſit pactio [i], omnis ceſſet conuentio [k], nullaque veſtræ eccleſiæ fiat diſtractio, accedat, gratis Deo ſeruire incipiat, ſuique regiminis deuote geſtet obſequium: & poſtmodum [l] vos quaſi ſubſidij [m] gratia, aliqua ſuæ eccleſiæ munera largiri fratrum ſolatio Romana permittit eccleſia.

†al. Namquā
Iac. 1.
†al. cepiſtis

¶ *B. Thomas citat hoc caput 2.2.q.100. in fine articuli tertij, & rē, quam ibi tractat, ſola huius capitis auctoritate conſtituit.*

[*Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiā, c. 12.*]

¶ De eodem. PALEA C. III.

Anſel. l. 6. c. 91. Pann. l. 3. tit. 2. cap. 7. Iuo p. 5. c. 109. Polyc. l. 2. tit. 1. B. Gregorius l. 4. epiſt. 44. & l. 12. poſt epiſt.

† placiti] orig.

NVllus abbas pretium ſumere, vel exigere ab eis, qui ad conuerſionem veniunt, aliqua pacti † occaſione præſumat. Regulam antiquam ſequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia [a] enim ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem miniſter legit; confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit.

¶ *In nonnullis vetuſtis exemplaribus, in quibus pauca ſunt paleæ, habetur caput hoc vſq. ad verſ.* Regulam. *Reliqua vero ſunt B. Gregorij locis indicatis.*

e ¶ Alimento.] quod dabant Apoſtoli pauperibus conuerſis. ſupra verſus princi. quæſtionis. ver. ſed illud.
f ¶ Incōcinne.] quia non competit oppoſitio.
g ¶ Quorum.] ideſt, quia eorum.
h ¶ Negabantur.] ar. q. anathematizato debet dari eleemoſyna. ſ. diſt. 42. quieſcamus. 11. q. 4. quoniam. 23. q. 4. debet. contra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. ſi cupis. Sed contra. 5. q. 5. c. 2.
i ¶ Pactio.] nō remouetur, niſi pactio inhoneſta. nam honeſta non remouetur. arg. 23. diſt. quamquam. 2. diſt. c. in ea ſynodo. arg. 18. q. 2. Eleutherius. extra de præben. ſignificatum. 16. q. 7. per laicos. ſ. diſt. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes. hoc no. ſ. q. 3. in ſumma.
k ¶ Conuentio.] nomen conuentionis generale eſt. ff. de pa. l. 1. §. 2.
l ¶ Poſtmodum.] ar. q. licet poſt, quod nō licet antea, vt ī. 8. q. 3. talia. & c. Arnaldus 2. Arg. q. nō licet ante 3 nec poſt, vt ſ. ea. q. 1. eos. ad fi. & q. licet ante quod non poſt, vt ſ. diſt. 4. in iſtis. 2. q. 6. quoties epiſcopi. & 8. q. 2. dilectiſſimi. ſ. ea. q. 1. eos. ȝ. Sol. ibi ex pactione datum fuit quidquid datū fuit, hic vero ex mera liberalitate vel gratia ſubſidij conceditur. extra de ſimo. & ſi quæſtiones. Ioan.
m ¶ Subſidij.] vel honoris, vt ī. ea. q. 3. ex multis. & ff. mandati. ſi remunerandi. & certe hoc caſu idem eſſet ante & poſt. ſed hoc fit hic propter præſumptionem vitandam & hoc ſoluit ȝrium. ſ. ead. q. 1. eos.

Eleemoſyna danda eſt anathematizato.

Licet poſt quod non licet ante.
2 Concor. tex. in l. qđ ante. & l. ſeq. ff. de his quæ in frau. cred.
3 Nec in ipſo actu. ſ. ea. q. 1. emē dari. & facit 8. q. 2. dilectiſſimi.

c ¶ Anxium.] quia dubitatis vtrum ad Dei cultum quiſpiam interuentu muneris prouocandus ſit, ſed dubitandum non eſt, extra de ſimo. & ſi quæſtiones.

cos.ſed ex quo ambitio præceſſit.& petitio pecuniæ, nocere certe debuit etiam poſt.vel gratia ſubſidij debuerunt percipere.arg.j.ca. ſicut epm. in ſi. à ͠ctrio ſenſu.

Sicut epiſcopum.]Casvs.Dicitur hic,ꝙ ſicut epiſcopus non debet aliquid accipere pro ordinatione: ſic diaconus non debet aliquid accipere pro Euangelio, quod legit,vel notarius pro ſcriptura, quam fecit ordinato in teſtimonium ſuæ ordinationis. Sed poſt negotiũ expeditum, ſi quid ſpõte offeratur, recipi poteſt.

a ¶ Miniſter.] id eſt archidiaconus, cum examinat vocando ordinandos. 24. diſt. quando.

b ¶ Vocem.] ideſt,lectionem Euangelicã. extra de ſimo. c. 1. & arg.in ſuperiori palea §.regulam,&c.

c ¶ Calamum.]ideſt, ſcripturam, quam ordinatus recipit ab ordinatore, ne dubitet de eius ordinatione, vt j.2.q.1.legum. hoc olim H. Vel hoc intelligit cum habet ſalarium de publico aliàs deputatum 1.hoc tñ dico, ꝙ in collatione ordinis non eſt diſtinguendum an habeat ſalarium de publico, vel non:nam dicit, ꝙ in collatione ordinis nec pro labore nec ꝓ charta debet aliquid recipere,ſed epiſcopꝰ procuret ita vt ſine muneris alicuius acceptione ſcribatur, nec tenetur lex in Auth. de ſanc. epiſc. §.4.coll.9.

1 Adde ad hoc not.in l.cum multis. & ibi glo. C. de prin.agen. in re. lib. 12.

Notatiuꝰ an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliqd accipere.

d ¶ Ex ambientis.] vbi enim cauſa non adeſt,vitium non imputatur.

Additio. Ad hoc 61.diſ.Neophytus.Ar.

AVCTORITATE. Casvs. Infert Grat. ex hoc c.quàm pio.ꝙ ſicut nullus eſt pretio inuitandus ad conuerſionem,ita nulli per pecuniam dandus eſt ingreſſus eccleſiæ.Idem probatur per hoc capitulum proximum.Sed ſtatim contra hoc opponit per auctoritatem Apoſtoli,& per c. ſequentia, per quæ ꝓbat,ꝙ diuites nõ debẽt,recipi niſi offerãt ſua eccleſię.

e ¶ Conuerſionem.]ideſt,fidem & cultum Dei.61.diſt. §.his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt ſecunda pars q.in qua probat,ꝙ diuites non debent ſumere partes de bonis eccleſiæ,qđ intelligitur de illis,qui corporaliter nõ ſeruiunt eccleſijs,& hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum.Io.de Fan.

f ¶ Opponitur.]ad id,qđ dixit nihil exigendum ab ingreſſuris,quaſi dicat indifferenter omnes debeat ſuſcipi,vt paſcantur de rebus eccleſiæ, exceptis talibus de quibus loquitur in c.ſeq. 2

Viduas honora.]Casvs. Præcipit hic Apoſtolus, vt eccleſia prouideat viduis:illis ſcilicet,quæ parẽtum opibus ſubſtentari non poſſunt, vt circa pauperes plus abundent, diuites autem non recipiantur.

g ¶ Viduas honora.]quæ debent ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari 3,& vidua quandoq; dicitur quæ virum nõdum habuit.ff.de verb.ſig.malum.§.viduam.

h ¶ Quæ vere viduæ ſunt.]ideſt,quæ ſicut à viris, ita & à rebus & amore mundi ſunt deſtitutæ.

i ¶ Non recipiantur.]vt ſubſtententur ſumptibus eccleſiæ.niſi ſua dent eccleſię.12.q.1.illi.ĩ. diſt. 42.§.1.ĩ. diſt.47. ſicut.

k ¶ Sufficiat.]argu.quòd non teneantur canonici ſuſcipere aliquem vltra quàm facultates eccleſiæ ſufficiunt,vt de conſe.diſt.1.omnes.& extra de inſtit.cap.1. Clericos.

2 Quod loquitur de iam ſuſceptis, nõ de ſuſcipiendis, ſecundum Hug.

3 Viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſubſtentandæ. Vt 81.diſ. c.pe.& vlt. & 31. q. 1. quo. vnde expone, honora. i. de ſumptibus eccleſiæ ſuſtenta.Arc.

Suſcipiẽdus nõ eſt aliquis vltra facultates eccleſię.

a ¶ Quia enim.] *In pleriſque exemplaribus, quæ habent hanc paleam,non ſunt iſtæ duæ voces. Verum apud B.Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum ijs, quæ in ſequenti capite afferuntur, hoc modo,* Quia enim ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit;ſicut Pontificem non decet,&c.

Item Gregorius in regeſti lib.4.epiſt.44. ſiue cap.88.in ſynodo Romæ habita.

¶ Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec voluntarie oblata reſpui oportet. C. IIII.

ext.de ſimo.c.1 Polyc.] — Anſel.] ibidem Iuo]

Sicut epiſcopum non decet manum,quam imponit,vendere;ita miniſter [a], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [b] ſuam, vel calamum [c] venumdare. *& paulo poſt.* ¶ Is autem,qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito †,neque exactus,neque petitus, poſt acceptas chartas,& pallium,aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo cauſa,dare voluerit;hoc accipi nullo modo prohibemus:quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non † ex ambientis [d] petitione proceſsit.

† *al.pacto*

† *ex accipientis ambitu nõ proceſsit*] or.

Auctoritate Bonifacij patenter oſtenditur, quòd ſicut nullus pretio eſt inuitandus ad conuerſionem [e]*; ita nulli, pecunia interueniente,eccleſiæ largiri oportet ingreſſum. Auctoritate vero Gregorij datur intelligi, quod pro ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniam exigere;ſed ſpontanee oblatam licet ſuſcipere.*

2 ¶ *Item opponitur* [f] *illud Apoſtoli 1.ad Timotheum,c.5.* C. V.

Viduas honora [g], quæ vere viduæ ſunt [h]. [*Quæ autem non ſunt vere viduæ, id eſt, quæ ſuis, vel parentum opibus ſubſtentari poſſunt,non recipiantur* [i],] *vt Eccleſia ſufficiat* [k] *ijs,quæ vere viduæ ſunt.*

¶ *Caput hoc in multis vetuſtis codicibus eſt coniunctũ ſuperiori.*

Item Hieronymus ad Damaſum Papam.

¶ *Infra etiam 16,q.1,c.fi.citatur ex Hieronymo. Ac ſimilia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in c.de paupertate, & in gloſſa ordinaria ad c.5. primæ ad Timotheum ex Hieronymo.*

¶ Qui ſumptibus proprijs ſuſtentari poteſt, ab eccleſia ſtipendia non accipiat. C. VI.

16.q.1.c.fin. CLericos autem illos conuenit eccleſiæ ſtipendijs ſubſtentari, quibus parentũ, & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſubſtentari poſſunt; ſi quod pauperum eſt, accipiunt [a], ſacrilegium [b] profecto committunt, & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant & bibunt.

In conc. Aqſgr. c.107. *Item Proſper de contemplatiua vita, lib. 2. c. 9. & 10.*

¶ Quibus ſua ſufficiunt, eccleſiæ alimentis non ſubſtententur. C. VII.

PAſtor eccleſiæ ijs, quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud ſit, habentibus dare, quàm perdere. Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grãdi peccato ſuo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clericis quidem dicit per prophetam ſpiritus ſanctus: [Peccata populi mei comedunt.] Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.

Proſper ibidem c.10.

Oſea 4.

Verum his auctoritatibus prohibemur ab eccleſia ſuſcipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, poſtea vero omnia reliquerunt, vt Petrus [e], & Matthæus, & Paulus; aut pauperibus diſtribuerunt, vt Zachæus: aut eccleſiæ rebus adiunxerunt, ſicut illi, qui prædia ſua vendentes ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, vt eſſent omnia communia: ſed illi, qui in domibus parentum reſidentes, vel ſua relinquere nolentes, eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant.

Matth.4. Luc.19. Act.4.

Et in concil. Aquiſgr. ibid. *De quibus in eodem libro Proſperi, c. 10. ſubinfertur.*

¶ Qui ſua relinquere non vult, non debet ſumptibus eccleſiæ ſubſtentari. C. VIII.

SI quis propter hoc non vult ſua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt quid [f] accipit vnde rationem reddat; vt quid peccatis alienis [g] ſua multiplicat? *Idem ibidem paulo ſuperius.* ¶ Non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui eccleſiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſuper grauant; propter hoc fortaſſis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes paſcant, ne aduenietes excipiãt, aut ne ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant.

CLericos autem.] CASVS. Dicitur hic, q clerici, qui de bonis parentum ſubſtentari poſſunt, ſi aliquid accipiunt de bonis eccleſiæ, ſacrilegium committunt. Idem repetit in ſequenti capitulo. Addit tamen, q pauperes accipiunt non peccata, ſed alimenta: diuites vero econtra. & hoc c. pars eſt illius cap. 16.q.1. quoniam quidquid.

a ¶ Accipiunt.] & in malos vſus conuertunt, & ſic intellige ſequentia capitula, cum ſcilicet male diſpenſant. ȷ.12.q.1. illi qui.

b ¶ Sacrilegium.] Iar. q ſtipẽdia eccleſiæ non ſunt dãdaus quibus propria ſufficiunt, vt 12.q.1. illi qui. ar. extra de ſimonia, cum ſit Romana. nec vlla eccleſiaſtica. arg. contra. 12.q.2. charitatem. ff. de reg. iur. ſm naturã. Sol. quod hic dr, exhortatio eſt, non præceptum. Vel de his loquitur, qui occaſione patrimonii ampliandi quod habẽt, ſe à diuinis ſubtrahũt obſequiis, quibus ſe abſentantibus dandum non eſt 1. Vel dic de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibetur abundantibus. Panis enim egentiũ, &c. vt ȷ. 14. q. 5. c. 2. & in ſumma. Si abundãtes de bonis eccleſię ſuſcipiunt, ſiue abſentes ſiue pręſentes ſunt, licet non debet eis denegari portio, quia nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare, mortaliter tamẽ peccant 2. pręſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruant. ȷ. ead. §. verum. cũ c. ſequẽti 3.

PAſtor eccleſiæ.] c ¶ Pauper.] Panis egentium vita pauperis eſt, qui fraudat illum, homo ſanguinis eſt, vt ȷ. 14. q. 5. c. 1. & 1. q. 1. nulla.

VERVM. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, q relinquentes propria pro Deo, ſunt recipiendi, alij vero non: ſed H. intellexit de ſuſceptis iã in eccleſia; q nõ debent ali de bonis eccleſiæ, ſi aliunde habent. vnde dicit Gratianus non recte procedere.

d ¶ Suſcipi.] id eſt, ſuſcepti alimentis. nõ enim tantum de ſuſcipiendis loquitur.

e ¶ Petrus.] non videtur competere exẽplũ de Petro, qui fuit pauper piſcator, & ita reliquit paupertatẽ tantum propter amorem Dei, & ſic faciũt multi templarii, & hoſpitalarij hodie, & quaſi omnes religioſi: ſed Petrus ſeipſum abnegauit.

SIquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima reprehendit illos, qui propria retinentes ideo viuũt in collegijs, vt ſuis ſumptibus parcant, & vt pauperes & aduenientes non recipiant. In ſecunda parte reprehendit illos, qui ideo alijs ſe præferũt, quia in ſuo ingreſſu monaſterio pl⁹ ceteris cõtulerũt. Scda pars incipit ibi, [Quod ſi.] Seq. §. patet.

f ¶ Vt quid.] 12.q.1. expedit. 23.q.7. quod autem. 12.q.1. illi autem. §. 1.

g ¶ De peccatis alienis.] id eſt, de oblatis pro peccatis aliorum.

1 Ar. 16. q. 1. generaliter.

2. Iſta eſt ſententia La. quã ſequitur lo. de Fan. ar. op. 42. diſt. §. i. 47. diſt. ſicut.

3. Dic ſi ſit tales habẽtes patrimonium amplum qui bene diſpẽſant dando pauperibus & alijs, quibus debent dare: tales poſſunt bene habere ſtipendia eccleſiæ. ar. 12.q.1. illi qui.

Petrus ꝓpter Chriſtum abnegauit ſeipſum.

Eccleſiæ ſtipendia nõ ſunt diuitibus dãda.

h ¶ Velut

a ¶ Velut pro ipſa expenſa ſua.] arg. aliquem poſſe dare eccleſię de proprijs pro ſua ſuſtentatione. Hu. hoc nõ eſt verum niſi illud fiat ſine peccato, vt extra de ſimon. tua. nec excuſat paupertas, vt extra ead. qm̃ ſimoniacæ.
b ¶ Iactantiã.] nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare.
c ¶ Perfectior.] id eſt, expeditior ad ſeruiendum Deo eſt.
d ¶ Expoliat.] nam tunc dr̃ in eo manere ſpiritus ſanctus, cum voluntariam diligit paupertatem: de pœnit. diſt. 2. quærendum. diuites tamen cum bonis, &c. 30. diſt. hoc ſcripſimus.

Eccleſiæ dare aliqua ꝓ ſua ſuſtentatione nemini licet.

¶ Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis eccleſiæ, velut [a] pro ipſa expenſa ſua contulerint; non ſe prœferant inani iactantia [b] illis, quos nihil habẽtes paſcit, & ueſtit eccleſia; quia perfectior [c] eſt ille, qui ſe mũdi rebus expoliat [d], aut † qui cũ nihil habuerit, nec habere deſiderat, quàm ille, qui ex multis, quæ poſſidet, eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan iactat.

† al. ⁊

Ecce, qui prohibentur ab eccleſia ſuſcipi. Illi vero, qui omnia ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt; & ab eccleſia laudabiliter ſuſcipiendi ſunt, & eius opibus ſuſtentandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11. legitur.

Et in Aquiſgr. c. 108.

¶ Qui ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt, laudabiliter eccleſiaſtica diſpenſant. C. IX.

SAcerdos, cui diſpenſationis [e] cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo diſpẽſanda, & fideliter diſpenſat [g] accepta: quia omnia ſua aut parentibus reliquit, aut pauperibus [h] diſtribuit, aut eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum, paupertatis amore conſtituit; ita vt unde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tamquam pauper volũtarius uiuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione [i] virtutis, vitæ neceſſaria ſiue in domibus [k] ſuis, ſiue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas. *& infra c. 14.* ¶ De talibus dicere videtur Apoſtolus: [Qui in ſacrario [l] operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui in altario deſeruiunt, cum altario participant.] Qui niſi hoc de contemptoribus facultatũ ſuarum vellet intelligi, nũquam ſecutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium adnuntiant, de Euangelio viuere.] De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere uolunt; qui nec habent, nec habere aliquid cõcupiſcunt, non ſuorum, ſed cõmunium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Euãgelio viuere, niſi laborantem inde, vbi laborat, neceſſaria vitæ percipere [m]? Apoſtolus tamen, qui ſic Euangelium prædicauit, ut nec de Euangelio uiueret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus [n] miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: [Ego autẽ nullo horum uſus ſum [o].] Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit dicens: [Expedit mihi mori magis, quàm ut gloriã meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriam [p] ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat uoluiſſet accipere uitæ tẽporalis † expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructũ, ſed in futuro recipere.

In Aquiſ. c. 111.

1. Cor. 9.

† al. *corporalis*

SAcerdos.] CASVS. Dicitur hic, q͡ clerici, qui bona ſua parentibus vel pauperibus eccleſijs reliquerunt, vel qui à natiuitate ſua pauperes fuerunt, viuere debent de bonis eccleſię. & probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: Qui i ſacrario, &c. licet Apoſtolus noluerit de Euãgelio viuere: ſed ſuis manibus victũ quærere, vt liberius arguere poſſet. Seq. c. cũ §. patet.
e ¶ Diſpenſationis.] ſ. 12. q. 1. c. expedit.
f ¶ Accipit.] id eſt accipere debet.
g ¶ Diſpenſat.] id eſt, diſpẽſare debet tam ſibi, quàm alijs, &c.
h ¶ Pauperibus.] quod ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.
i ¶ Cũ perfectione.] id eſt, expeditione ad ſeruiendum Deo.
k ¶ In domibus.] ſ. de conſecr. diſt. 5. in omnibus. contra, ſ. 12. q. 1. neceſſaria. cõtra. ſ. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigentibus, quibus tenetur prouidere ſicut alijs pauperibus. iſti tales accipiũt ab eccleſia: non quia clerici, ſed quia pauperes. arg. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatum percipiant, quod in communi ſoliti erant habere, vt diſt. 32. ſi qui vero.

Clericis indigentibus eſt prouidendum.

l ¶ Sacrario.] ſ. 13. q. 1. §. quia ergo. ſ. 16. q. 1. c. pen. & vlt.
m ¶ Percipere.] ſ. 12. q. 2. charitatem.
n ¶ Manibus.] ſ. 10. q. 3. cauendum. ſ. 21. q. 1. clericus.
o ¶ Vſus ſum.] ne ea occa ſione pſeudoapoſtoli acciperent, & ſic in prædicatione perſiſterent. nam ex quo videbant eũ nõ accipere, verecundabant & ipſi accipere. ADDITIO. De hoc legi. & not. 28. q. 1. iam nunc. in fi.
p ¶ Gloriam.] quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel ſi acciperem cum ſcandalo, vel vltra quàm deberem, vel ſi prædicarem eo obtentu, vt acciperem 1.

1 8. q. 1. eſſe in eccleſia. vel quam habeo ex eo, q͡ maloquer prędicatiõem meam ad bonũ conuerto. Hug.

Cleri-

a Clerici.] ¶ Deſeruiunt.] etiam infirmi ſeruiunt. extra de cle.ægrō.c.1.ff.de ſta. lib.l. cum heres. §. Stichus.
b ¶ Meritum.] 12.q.2.Vulteranæ. & c.de reditibus, ſed j.16.q.7.c.1,contra.ſed ibi ſoluitur.Vel meritum,idest, vt ingreſſu monaſterij aliquid ſit dandum;quia qui monaſterium intrat, non religioné,ſed ſtipendia emit. Et reſpondet Grat.q. ſimonia eſt;quia non ſolú emere ſpiritualia,ſed ſpiritualibus annexa ſimoniacú eſt, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

a ¶ Aut parentibus.] *In aliquot manuſcriptis Gratiani legitur*, aut pauperibus reliquit. *in vetuſto autem Proſperi codice, & in concilio Aquiſgranenſi, legitur*, quia omnia ſua aut reliquit, aut ecclesiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Proſperi habent vulgatam lectionem, nihil eſt mutatum.*

Item ex concilio Agathenſi, c.36.

¶ **Iuxta meritum laboris, eccleſiaſticæ ſtipendia ſacerdotes diſtribuant. C. X.**

CLerici omnes, qui eccleſiæ fideliter, vigilanterque deſeruiunt [a], ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundú ſeruitij ſui meritum [b] per † ordinationem canonum à ſacerdotibus conſequantur.

† al. vel

Multorum [a] *auctoritatibus luce clarius conſtat, quòd ab ingreſſuris monaſterium non licet pecuniam exigere; ne & ille, qui exigit, & ille, qui ſoluit, ſimoniæ crimen incurrat.*

a ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic §.* Multorum. *præponebatur hic titulus*. Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ, *qui ſublatus eſt, quoniam abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus collatis, & in pleriſque hic §. eſt initium ſequentis tertiæ quæſtionis.*

QVAESTIO III.

SEd adhuc [c] *obijcitur, quòd qui ingreſſuri monaſterium pecunias tribuunt, non propoſitum religionis, ſed participationem ſtipendiorum eccleſiæ emunt. Temporalia ergo, non ſpiritualia ementes, nequaquam ſimoniaci habendi ſunt.* ¶ *His itaque reſpondetur. Non ſolum, qui ſpiritualia, ſed etiam, qui tēporalia eis annexa* [d] *pretio accipiunt, vel tribuunt* †, *ſimoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquens ex perſona Domini:* [*Quis eſt, inquit, in vobis, qui claudat oſtia* [e], *& incendat altare meum gratuito? Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra.*] *Oſtia claudere non eſt ſacri muneris officium, ſed tantum ſibi adiunctum.*

† hæ voces] *vel tribuunt*] abſunt à pleriſq. manuſc.

Mal. 1.

Item Gregorius ſcribit vniuerſis epiſcopis Hiſpanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingitur 3.quæſtio, an ſcilicet ingreſſum, vel præbendas emere ſit ſimoniacum. primum membrum expeditum eſt ſ.eo.pr. quæſt. ſecundú expeditur hic. Nō.q. præbenda [2] dicit quandoq; ius quoddam ſpirituale ſ percipiédi ecclesiá.vel ipſam præbendam hoc modo emere ſimoniacum eſt. Quandoque dicitur ipſi fructus præbendæ; quos emere non eſt ſimoniacú, vt extra ne prælati vices ſuas. c. vlt. niſi quis forte emeret fructus ab initio ſuæ ordinationis, vel inſtitutionis in ipſa eccleſia, vt habeat dum vixerit. argum. j.ead. ſi quis obiecerit.& cap. Saluator. tunc enim ita ſunt annexa, vt qui priuetur officio, priuetur & illis, vt 81.diſtinct. ſi quis ſacerdotum.

Præbenda dicitur dupliciter.

2 Præbēda per ſe pſana eſt. Inn. Pan. Fel. c. cū Martin⁹ Ferratienſis, de cōſt.

3 Ad iſtud ius nō poſſūt duo recipi ſimul vno iure vacāte, extra de. pb. dilecto. Arch.

Beneficio priuatur qui priuat officio.

d ¶ Annexa.] arg. q. idem iuris ſit in vno cohærentium & connexorum, quod in altero. vnde qui priuat officio, & beneficio, vt ſ.diſt.28. decernimus.ſ.diſt.81.ſi quis ſacerdotum.&c. cōs. ſ.diſt.50.ſtudeat.cōtra.ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat oſtia.] idest, qui gerat officiú oſtiarij. Vnde videtur,q. emere huiuſmodi officiú oſtiarij, vel pulſandi cāpanas, ſit ſimoniacú: cú illud ſpectet ad officium primicerij. 25. diſtin.perlectis.quod concedo. ſed emere quamcumque adminiſtrationem rerum eccleſiæ, puta q. det panem in refectorio, vel vinú, vel cuiuſcūmque alterius rei, dicit H. ſimoniacum eſſe. argum. contra.ſ.ea.quæſt.1.ſi quis epiſcopus.prope fin.& j.ea.quæſt.Saluator.& dicit, quòd licite poteſt dari pecunia alicui, vt ſuſcipiat tale officium: ſed tamen ille non poſſet dare pecuniam, vt ei daretur [4], & ſic aliquid vendi poteſt licite, quod non poteſt emi. Alij dicunt, quòd tunc eſt ſimonia emere aliquam adminiſtrationem eccleſiaſticam cum aliquod ſpirituale habeat annexum, vel talis eſt, q. per clericum tanú cōſueuit exerceri, & rōne officij: qd magis credo. Aude-

Simoniacū eſt emere officiú pulſandi campanas.

Emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniac.

4 Ratio eſt: quia non pſumitur, q. ita fideliter adminiſtrat in recōpenſatione eius, qd dedit. arg. ff.de pbat. cū de inde bito. Ioan. de Pan.

vt presbyter pluſquam alij percipiat [1], vt diſt.74. conſuluit, quod nō eſt in alia ſocietate. ff.pro ſocio.verum. §.ſed cum tres.

1 Sed cōtra 32.diſ.preter hoc. ſ ſi. & hoc cōtra etiā pbat c.hic allegatú.conſuluit. vt ibi nota. Arch.

SEd adhuc obijcitur.] CASVS. Hic tractatur tertia quæſtio, in qua quæritur an ingreſſum eccleſiæ, vel præbendas emere ſit ſimoniacú. Sed de ingreſſu eccleſiæ eſt expeditú in prima q. Et certum eſt, q. emere præbendam (ſecundum quod dicitur præbenda ius ſpirituale) ſimoniacum eſt: ſed præbenda, idest, fructus præbendæ emere nō eſt ſimoniacum. Sed obijcit hic adhuc, q. pro

AVdiuimus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſacrilegium, & ſimoniam committunt qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea concedunt pro pecunia. vnde præcipitur ne decetero fiat: & quod factum eſt in præterito, irritetur.

Franciæ quaſdam eccleſias ab epiſ habérent, & in illis presbyteros ſæculares, toties eas redimere cogebantur, quoties presbyteri morte vel alia cauſa mutabantur: & ideo præcepit Papa, vt quas ſpatio xxx. anno. ſub hac redemptione poſſederunt, amodo ea ceſſante, quiete poſſideant.

a ¶ Sacrilegio.] & crimine læſæ maieſtatis. 15. q. 3. ſanc. 2. quæſtio. 1. in primis.

b ¶ Cauſatur.] id eſt, in cauſam ducitur, vel pro cauſa, ſcilicet pro acceptione, vel datione pecuniæ fit: vel cauſatur, id eſt, facit vnde cauſari, id eſt, accuſari, debeat.

SI quis dator.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſimoniacus dator & acceptor Simonis perditione, & perpetuo anathemate ſi perſeuerauerit damnatur, & quod iniuſte acceptũ eſt, reſtituatur.

Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda.

c ¶ Reſtituere.] Sed cui dices reſtituendã talẽ pecuniam? Videtur, ꝙ ei in cuius ignominiam data eſt. 17. q. 4. ſi quis in atrio. 15. q. vlt. cum multę. 17. q. 1. ſi quis rapuerit. extra de ſim. de hoc. in Auth. de ſan. epiſ. §. ſed neq; coll. 9. & extra de ſi. audiuimus. E cõtra videtur, ꝙ illi qui dedit eã, vt extra c. veniens. Itẽ videtur, ꝙ illa pecunia non debet remanere penes eccleſiam. cum Petrus dixerit: Pecunia tua, & c. 1 Itẽ quia fiſco cõpetit perſecutio eorũ, quæ ſcelere cõquiſita ſunt. ff. de iur. fiſ. Lucius. ff. de don. inter virum & vxo. cũ hic ſtatus. §. ſi.

1 Supra ea. q. 1. Petrus. & c. q ſtudet. & Act. 8.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis epiſ beneficiũ, vel dignitatẽ eccleſiaſticã ſimoniace contulerit, ab officio debet ſuſpendi: quia iuſtũ eſt, vt qui gratis acquiſiuit epiſcopatũ, minora ſtipendia gratis conferat.

d ¶ Suſpendatur.] id eſt, deponatur. 83. diſ. c. 1. Vel dic, vt 8. e. q. 1. quidquid.

e ¶ Membra.] 3. q. 9. pura. arg. 12. q. 2. cognouimus. 3. diſ. 63. in ſynodo. arg. eſt hic ꝙ idẽ iuris eſt in toto, qđ in parte: & in maiori, qđ in minori. 23. q. 1. de forma. extra de præb. maioribus. 95. diſt. eſto. ff. pro derelicto. l. 3.

Ius idẽ eſt in toto qđ & i parte.

¶ De ijs, qui ſacros ordines munerum acceptione diſpenſant. C. I.

AVdiuimus dilectiſsimi, quod nos audiſſe oportuit: ſed audiſſe profecto non libuit: quoſdam ſcilicet eſſe ſacrorum ordinum profeſſores, qui ſub munerũ datione, vel acceptione, Dei eccleſias, vel earum ſibi beneficia vſurpant. Quod quidem ſcelus vos non iamdudum acriter correxiſſe vehementer admiramur. Iuſte enim vterq. corripiendus eſt, & à ſanctæ liminibus eccleſiæ ſubmouendus, & qui pro eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui vt eccleſiam adeat, quidquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem præſumit vendere. A ſacrilegio [a] quoq. hoc facinus non diſpar dixerim: cum id, quod ſponte, & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur [b]. Quare fratres chariſsimi, quæ taliter facta ſunt, curioſe refellite, infecta prohibete, veſtriſque iuſsionibus reſiſtentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagenſi epiſcopo, & Gallicis omnibus.

¶ De iis, qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia vendunt. C. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) ſub pecuniæ interuentu ſuſceperit, ſiue dando emerit, ſiue accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione. Sed ſi perſeuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nã qui ſub religionis obtentu Deo famulari voluerit; ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod iniuſte receperit, reſtituere [c]; & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa lib. 6. reg. in ſynodo, c. 4.

¶ Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia, vel eccleſiaſtica officia vendens. C. III.

Poly. l. 2. tit. 4.

SI quis epiſcopus præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua eccleſiaſtica officia vendiderit, vel aliter, quàm ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab eccleſiæ officio ſuſpendatur [d]. Dignum eſt enim, vt ſicut gratis epiſcopatum accepit; ita membra [e] eiuſdem epiſcopatus gratis diſtribuat.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶ Nec altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet. C. IIII.

QVæſitum eſt [f] de epiſcopis, qui altaria monaſterijs

QVæſitum eſt.] CASVS. Cum quidam monachi

deant, ſaluo annuo cenſu epiſcoporum, quem ex eiſdẽ eccleſijs habere conſueuerunt. Sequens c. patet.

f ¶ Quæſitum eſt.] ſm H. caſus talis eſt. Quidã epi cõtulerant eccleſias quaſdam cũ omni iure ſuo quibuſdã

locis religioſis. mortuis perſonis illarum eccleſiarum collatarum epiſcopi volebant in eccleſijs inſtituere clericos pro ſua voluntate: niſi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, q; talis datio pecuniæ ſimoniaca eſt 1. arg. ad hoc 17. q. 2. c. 1. Alij caſus inutiles conſueuerunt hic notari, quos omitto.

tra de deſpon. impu. de illis. & plura ſimilia notaui 32. q. 5. propoſito. & licet epiſcopus peccet recipiendo pecuniam: tamen monachi non peccabant dando, vt 25. q. 1. quid culpatur. Contrariũ huic ſignatur j. 16. q. 4. poſſeſſiones. ſed nõ eſt ꝯ, q̃a monachi licite quæſierant iſta altaria, vnde non habuerunt ea iure præſcriptionis, ſed ex iuſta donatione.

1 Ex parte epiſcoporum recipientiũ, monaſteria tamen crimen ſimoniæ nõ incurrebant: quia ſuis ſuũ redimebãt, ſm H.

¶ Adde idẽ eſſe etiam pro honoribus conſequendis, prohibitũ enim eſt. no. Bal. in l. 1. & per totum tit. ff. ad leg. Iul. de amb.

† al. perſonatus

data [a] frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam ſimoniacæ prauitatis vſus in Galliarum partibus iam diutius inoleuit, vt eccleſiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monaſterijs datæ, ſæpius ab epiſcopis ſub palliata auaritia vendantur: mortuis nimirum, ſeu mutatis clericis, quos perſonas † vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quàm ex miniſterijs eccleſiaſticis propellentes †, hoc vlterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus; ſicut etiã præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porro quæcumque altaria, vel decimas ab annis triginta [b], & ſupra [c], ſub huiuſcemodi redemptione [d] poſſediſſe monaſteria noſcuntur; quiete deinceps, & ſine moleſtia quælibet eis poſſidenda firmamus. ¶ Saluo [e] vtique epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere ſoliti ſunt.

2 Sol. hoc eſt verum aliàs. ſed hic non eſt ſicut patet in eo quod not. j. Ioã. de Fan.

¶ In ſummis capitulorum concilij Claremontenſis habiti Aluerniæ (de quibus ſupra ad cap. 1. diſt. 60. dictũ eſt.) c. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videntur ſpectare. Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum per perſonas data, mortuis perſonis, libera redeant in manus epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta, vel priuilegia confirmata.

Sententia dictari debet ſm petitionis formam.

Idem in concilio Placentino, c. 1. & 2.

¶ Antea legebatur, Item Gregorius, *Sed in aliquot vetuſtis codicibus eſt,* Idem, *nimirum Vrbanus ſecundus, in cuius ſynodo hæc habentur.*

¶ Quidquid data, vel promiſſa pecunia in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. C. V.

C. 1.

EA, quæ à ſanctis Patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt; nos quoque & iudicio ſancti ſpiritus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus, vel data †, vel promiſſa [f] pecunia acquiſitũ eſt; nos irritum eſſe, & nullas vmquam vires habere cenſemus.

† al. data, vel accepta, vel promiſſa

Item Auguſtinus de diſciplina Chriſtiana, vel de dono diſciplinæ, cap. 1.

Simoniam numquid committit dans pecuniam pro ſpiritualibus ſicut accipiens?

a ¶ Data.] à prædeceſſoribus ſuis pro redemptione animarum ſuarum.

b ¶ Triginta.] propter quod credebant aliquod ius acquiſitum epiſcopo; quia per xxx. annos & vltra recepit huiuſmodi redemptionem à monaſterijs: ſed non eſt ita, quiá furtiue recepit; & ideo non præſcripſit. Item licet monachi ſingulis annis emerent ius inſtituendi, non tamen epiſcopis ex hoc fuit ius quæſitum inſtituendi. Et licet hic fuerit ſimonia ex parte epiſcoporum, non tamen ex parte monachorum: quia illi quod eorum fuit, redimebant: quod licite facere poterant, vt dixi ſ. ea. q. 1. nullus. & ſic ſimonia eſſe poteſt ex vna parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi: ſicut etiam ſponſalia poſſunt eſſe ex vna parte, & non ex altera. extra de deſpon. impu. ...

c ¶ Et ſupra.] hæc dictio, ſupra, ad modicũ tempus refertur 2. ff. ex quib. cau. maio. ab hoſtibus. §. ſed quod. arg. ff. de verb. ſignific. hæc adiectio.

d ¶ Redemptione.] ſed numquid eſt licitum redimere ius ſuum? Hoc not. ſ. q. 1. nullus eps grauamen. & 16. q. vlt. decimas 2. Dici enim poteſt, q; vbicumque quis ſcit aduerſariũ ſuum non credere ſe ius habere, redimat vexationem ſuam. Sed quare non deponuntur iſti epiſcopi? Dic, quia non agebatur ad hoc: & ſententia debet dictari ſecundum formam petitionis. extra, de accu. qualiter & quando.

e ¶ Saluo vtique.] non enim pleno iure omnino videtur donaſſe eccleſias epiſcopus, nec poteſt donare ſine conſenſu capituli. extra de dona. paſtoralis.

f EA, quæ.] ¶ Vel promiſſa.] Tertium caſum habes, ſcilicet, vel retenta, vt extra de tranſact. ſuper eo. Nam remittere, eſt dare. extra de teſt. veniens. & ff. de calum. l. 2. Et ita in ſpiritualibus nõ poteſt interuenire 3 tranſactio: cum his tribus modis tantũ fiat tranſactio. C. de tranſa. l. tranſactio. ff. eod. l. 1. Sed nec permutatio poteſt fieri ſuper beneficio habito vel habendo 4 aliàs bene ad hoc extra de rerum permut. quæſitum. nec etiam tranſactio, vt extra de tranſac. ſuper eo. arg. contra extra de offi. iudi. deleg. ſi quando. Sed ibi fuit facta tranſactio non ſuper beneficio, ſed ſuper proprietate: & ſic intellige extra de deci. ex multiplici. Io. Item ſuper re ſpirituali tamquam proprietate poteſt fieri permutatio. extra de rer. permu. ad quæſtiones. non tamen vt detur temporale pro ſpirituali. extra de rerum permu. c. vlt. illud autem dubiũ nõ eſt, quin amicabilis compoſitio interuenire poſſit. extra de tranſact. c. 2. Item ex auctoritate iudicis poteſt interuenire pecunia. extra de præben. niſi, in fine. & extra de tranſa. ſtatuimus. ff. de ijs, qui notan. infa. furti Ioan.

3 De hoc dixi ſup. c. q. 2. quæ pio. ibi videas, Arch.

4 Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non põt, ſed bene amicabilis compoſitio.

Totum.]

TOtum.] CASVS. Dicitur hic q̄ nomine pecuniæ intelligit̃ quidquid ab hominibus poſſidet: & ideo ſi aliquid tale pro ſpiritualibus datur, ſimoniacũ eſt.

a ¶ Totum]probatur per hoc c. q̄ ſicut in pecunia ſimonia committitur, ita & in alia re.

b ¶ Pecunia] ſtrictius accipitur tantũ pro pecunia numerata. j. 14. q. 3. cap. 1. 2. & 3.

c ¶ Pecunia.] Nomen enim pecuniæ etiam iura continet quãdoque. ff. d verb. ſignifi. pecuniæ. Item quãque etiam ſpeciẽ & rem quamlibet 1, vt hic. & ff. de leg. 3. quiſquis. Item quandoque ea tantũ, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura. ff. de leg. 1. l. talis ſcriptura 2. Pretium autem non conſiſtit niſi in numero tantum, vt inſti. de emp. & vend. §. itẽ pretiũ.

1 Dicit lex q̄ pecunia eſt quidq̄d p̄ pecunia accipit̃. ff. de calũ. l. 1. §. vl. & l. 2.

2 Adde not per Bar. in d. l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. & l. 2. §. item mutuum. ff. ſi cer. peta.

¶ Quidquid poſſidetur, nomine pecuniæ intelligitur. C. VI.

TOtum [a] quidquid homines poſſident in terra, omnia, quorum domini ſunt, pecunia [b] vocatur: ſeruus ſit, vas, ager, arbor, pecus; quidquid horum eſt, pecunia dicitur. *& infra.* ¶ Ideo autem pecunia [c] vocata eſt, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paſchalis Papa.

¶ Qui eccleſiaſtica beneficia emerit, eccleſias quoque emere probatur. C. VII.

Magſ. l. 4. di. 25. Deuſdedit. p. 2. Polyc. l. 7. tit. 6. Anſe. l. 13. c. 33. Iuo par. 2. c. 84. Pann. l. 3. c. 123.

SI quis obiecerit non conſecrationes emi, ſed res [d] ipſas, quæ ex conſecratione proueniunt, penitus α deſipere probatur. Nam cũ corporalis β eccleſia, aut epiſcopus [e], aut abbas [f], aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat †, ſicut nec anima [h] ſine corpore corporaliter viuit [i]; quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum [k] inuenditum derelinquit. Nullus γ igitur emat eccleſiam, vel præbendam, vel aliquid eccleſiaſticum: nec paſtellum, nec paſtum [l] antea, vel poſtea [m] pro huiuſmodi ſoluat [n].

† Idem Hoſti. in ſumma de re. eccleſ. non alie. in pri. Panor. in proœ. Dec. fo. 4. col. 4. Matt. Aﬄ. de iure protomiſeos col. 72.

α ¶ Penitus.] *Deuſdedit, & Anſelmus legunt,* videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus ſapere.

β ¶ Corporalis eccleſia.] *Deuſdedit ſic habet,* cum corporalis eccleſiæ epiſcopus, vel abbas ſine rebus, &c. *Reliqui collectores, & vetuſti codices Gratiani concordãt cum vulgata lectione.*

γ ¶ Nullus igitur.] *Deuſdedit, Polycarpus, Iuo & codex manuſcriptus Decretorum Pontificum (in quo integra fere Paſchalis epiſtola, vnde caput hoc acceptum eſt, refertur) non habent hæc verba: ſed poſt verbum,* derelinquit: *continenter ſubiungunt,* Quam tamen obiectionem ſacer Chalcedonenſis canon penitus exterminat, &c. *Auctor vero huius capitis, ac totius illius epiſtolæ eſt Paſchalis primus. Nam in eo Decretorum codice hæc epiſtola Paſchalis eſt poſt decreta Hadriani II. cum decreta Paſchalis ſecundi ſint poſt Vrbanum ſecundum eo plane ordine, quo ſibi ſucceſſerunt: quod etiam ex ſequenti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio L. † præpoſito eccleſiæ ſancti Iuuentij apud Ticinum, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Lucio.] Anſ.

SIquis obiecerit.] CASVS. Quidam ſimoniaci excuſabãt ſe dicẽtes ſe nõ emere præbendas, ſed fructus præbendarum: ſed dicit Paſchalis, q̄ ſi quis pro temporali fructu pecuniam offerat ſine quo eccleſiaſticum beneficiũ eſſe non poteſt, neutrum inuenditũ derelinquit, nec ſolum pecuniam, ſed nec paſtũ vel paſtellũ ante vel poſt licet offerre.

d ¶ Sed res.] non de rebus corporalibus, ſed de iure ſpirituali cui cohæret officiũ, intelligitur. Vel intellige de iure percipiendi res, vel de rebus ipſi officio adhærentibus, vel de rebus cõſecratis, vt in ſindone. arg. 17. q. 4. ſi forte. arg. j. q. 6. hæc quippe. j. 16. q. 2. c. 1. §. vlt. Vel intelligas de rerum adminiſtratione 3. Et ſic in hoc cap. de duobus mentio: ſcilicet de conſecratione & adminiſtratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1. q. 6. §. 1. vel de iure 4, quo res ipſæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipſis ſecundum Hug. & tunc q̄n quis promouendus eſt ad eccleſiam vel ordinem fructus prouenientes iure eccleſiæ vel ordinis non licite emit perceptos vel percipiendos: tunc enim præſumit̃ emere eccleſiam vel ordinem. alio autem tempore emere non eſt peccatum, vt extra ne prælati vices ſuas. cap. 3. 12. q. 2. alienationes.

Res ſpirituales emi nõ poſſunt.

3 Super hoc vide quod le. & no. ĩ. ea. §. his ita Arch.

4. Iſta expoſitio approbatur per Bar. & Vin. extrà de teſt. conſtitutus. in glo. ſi in omni. iuxta ſi.

e ¶ Aut epiſcopus.] id eſt, dignitas epiſcopalis.

f ¶ Aut abbas.] id eſt, dignitas abbatialis.

g ¶ Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuf. §. cogitatio. Nam ibi dicit̃ q̄ fiſcus abundare dicitur ſi vtatur ſubiectis locupletibus, vt 3. ea. q. 2. contra. 3. ea. q. 1. cos. contra. Sed hoc cum ex pacto præcedenti.

Fiſci intereſt ſubiectos habẽre locupletes.

h ¶ Nec anima.] id eſt, ipſum collegium. vel ad litterã.

i ¶ Viuit.] exercendo ſenſus corporeos: aliàs falſum eſt, cum antequam ſit in corpore, viuat. ſic exaudi 32. q. 2. Moyſes.

k ¶ Neutrum.] argu. idem iuris eſſe in vno connexorum quod in reliquo: arg. ſ. diſtin. 8. quo iure. 3. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 2. cap. 1. & ff. de iure iuran. cũ qui. § ſi libertus.

l ¶ Paſtum.] arg. contra in Authen. de ſanctis epiſco. §. pro conſuetudinibus, colla. 9.

m ¶ Vel poſtea.] arg. ff. de pactis, iuriſgentiũ. §. dolo. ibi, ne quid fiat ei quod ante promiſit.

n ¶ Soluat.] non etiam ſub obtentu conſuetudinis. j. ea. q. c. vlt. contra. Dic vt ibi.

Salua-

SAluator.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtēdit Vrbanus auctoritate Christi, mundi finē imminere ex eo q; pſeudoapoſtoli,& pſeudoprophetæ apparent multos ſeducentes, quibus à bonis fortiter eſt reſiſtendum,vt qui probati ſunt manifeſti fiant. In ſecunda parte oſtendit,q; rem eccleſiaſticā vendere ſimonia eſt,quod probat quinque rationibus. Primo per damnationē Simonis donum Dei emere volentis, vt poſtea venderet,per quod res eccleſiaſtica intelligitur. Secundo per ſynodum Chalcedonēſ. in qua pcuratur vel defenſor eccleſiæ,vel quilibet regulę ſubiectus fieri per pecuniā prohibetur. Tertio auctoritate Paſchalis,quā ſ. habuimus. Quarto auctoritate Aug. qui reprehendit præpoſituram venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis cōtra ſimoniacos. Vos feciſtis domū patris, &c. nec excuſat ſiue in eccleſia ſiue extra eccleſiā res eccleſiaſtica vendatur. Secunda pars incipit ibi,[Igitur quia.]Vel ſic:

❡ De eodem. C. VIII.

Deuſdedit p. 2. Act.L. ... Matth. 24.

SAluator prædicit in Euangelio circa finem ſæculi pſeudochriſtos,& pſeudoprophetas ſurgere, & multos ſeducere,& fideles ſuos in mundo multas habituros preſſuras; ſed tamen portas[a] inferi aduerſus eccleſiam non præualituras. Proinde (quia,vt ait Apoſtolus, oportet[b] hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant) oportet nos cum propheta ex aduerſo conſurgere, & murū opponere pro domo Iſrael, & cum eodem Apoſtolo per multas tribulationes intrare in regnū Dei: quoniā non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriā,quæ reuelabitur in nobis. ❡ Igitur, quia innotuiſti nobis, quòd tibi obijcitur, vtrum vendere eccleſiaſticā[c] rem ſimoniacum ſit, hoc ſimoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quod beatus Apoſtolus Petrus ait Simoni: [Pecunia tua tecum ſit in perditionē: quia exiſtimaſti donū Dei pecunia poſsideri.]Donū[d] quippe Dei eſt ſpiritus ſanctus, & donū Dei eſt res ipſi eccleſiæ oblata. Et ſi bene animaduertis, Simon magus, qui ad fidem ficte acceſsit, non ſpiritum ſanctum propter ſpiritum ſanctum, quo ipſe erat indignus (quoniā, vt ſcriptū eſt, ſpiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed ideo, quantum in ipſo erat, emere voluit, vt ex venditione ſignorum, quæ per eumdē fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem ſpiritus ſancti (quam bene fieri non poſſe nouerat) ſed ambitionem[e] quæſtus talis,& auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quiſquis[f] igitur res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt; quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua[g] lucra vendit, vel emit, cum eodē Simone donum Dei poſsideri pecunia exiſtimat. Ideo qui eaſdem res non ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria[h] lucra munere linguæ, vel indebiti obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur, ſimoniacus eſt; cum principalis intentio Simonis fuerit ſola pecuniæ auaritia, ideſt idololatria, vt ait Apoſtolus Paulus: Alioquin, cur ſancta ſynodus Chalcedonenſis[i] DCXXX. epiſcoporum, procuratorem, vel defenſorem eccleſiæ, vel quemquam regulæ ſubiectum adeo per pecuniā ordinari prohibet, vt interuentores quoque tanti ſceleris anathematizet, niſi quòd eoſdē ſimoniacos iudicet? Quòd ſi præfati milites †[k] eccleſiæ ob huiuſmodi ſcelus taliter percelluntur, nemo ſa-

1. Cor. 11. — Ezech. 13. — Act. 14. — Rom. 8. — Act. 4. — Sap. 1. —]. c. res eccleſię. — Coloſſ. 3. — C. 2. — †al. militātes

Casvs. In prima parte oſtendit auctoritate Euangelij, hæreſes debere circa finē ſæculi imminere, vnde oportet nos ex aduerſo conſurgere cū propheta, & cum Apoſtolo pro domo Iſrael. In ſecūda oſtēditur quinq; auctoritatibus, q; vendere res eccleſiaſtica beneficia ſit ſimoniacum.

a ❡ Sed tū portas.] id eſt, vitia & etiam hæreſes, quibus intratur in infernum, quæ nō præualent eccleſiæ, quia ſemper aliqui boni ſunt in eccleſia 1.24. q.1. à recta. & c. pudenda.

b ❡ Oportet.] ideſt, vel le eſt vt nos excitēt.]. 24. q. vlt. c. vltį.

c ❡ Eccleſiaſticam.] ideſt, eccleſiaſticū beneficiū, vel aliquā rē conſecratam in caſu non cōceſſo, puta calicem 2 ſm quoſdā. Nam & nomē rei generale eſt. ff. de verb. ſignifi. rei appellatione. ſ. ea. quæſitū. Vel dic eccleſiaſticam rē, id eſt, adminiſtrationem. & ſic bene adaptatur littera Chalcedonenſis ſynodi.

d ❡ Et donum] ideſt, officiū per quod datur ſpiritus ſanctus, ſcilicet poteſtas faciē di miracula.

e ❡ Sed ambitionē.] Arg. effectum vel conatū ſine effectu puniri. arg. 22. diſt. c. 1.

f ❡ Quiſquis.] Hic colligę q; corporales res eccleſiæ emere vel vēdere ſimonia eſt in tali caſu, cum quis intrat eccleſiam, vt ſ. ea. in prin.

g ❡ Propter ſua.] hic vacat arg. à cōtrario ſenſu, vt ſ. e. q. 1. quos conſtitetit. & c. ſi quis epiſcopus.]. 29. q. 2. perlatum.

h ❡ Sed ad propria.] id eſt, precibus quas pro ſe quis offerre non poteſt, ſecundum H. vt no. ſ. ea. q. 1. ſunt nonnulli. ſed quid teneas, ibi dixi.

i ❡ Chalcedonēſis.] ſi illi qui emunt vel vendunt res eccleſiaſticas, non ſunt ſimoniaci, cur, & c.

k ❡ Milites.] clerici ſcilicet, qui tales milites ſunt, quorum

Eccleſia ſemper aliquos bonos habet.

1 Pro qua rogauit dñs. 21. diſt. §. 1. de pę. diſt 1. ſi em. verli. Petrus.

Res eſt nomen ğnale. 2 De hoc nota. 10. q. 2. hoc ius. ibi videas ad hoc]. ea. q. res. Arch.

Affectus ſine effectu punitur.

Simonia eſt emerę vel vēdere res corporales eccleſię.

Clericorū arma quæ ſunt.

ſum arma lacrymæ ſunt. 23. q. vlt. conuenior. vel orationes. 23. q. 8. c. reprehenſibile. vel excõicatio. 16. q. 2. c. 1. & caſtra eorum ſunt eccleſiæ. 54. diſt. c. nullus.

a ¶ Non militantes.] contra. ſ. diſt. 19. nulli fas. ĩ. 8. q. 1. illud. & 32. q. 5. qui viderit. ſ. diſtin. 40. homo. ĩ. 11. q. 3. præcipue. ĩ. 25. q. 1. nulli fas. ĩ. ea. quæſt. peruenit. cõtra. Solu. põt dici, ꝙ ideo dicit̃ laicus peccare magis, qa peccat in duobus, & quia rem eccleſiæ emit, & quia ſuo officio non debitã: arg. ff. de re. iu. culpa. clericus autem in vno, quia emit tantum.

eſt, quæ habeat aliquod ſpirituale annexũ ſibi aliàs nõ.

i ¶ In ſubiecto vero.] nonne etiam œconomus clericus debet eſſe? vtique prout concilium Hiſpaleñ. interpretat̃ 16. q. 7. in noua. Dic ergo ꝙ iſtud, vero, potius aduerſat̃ officio quàm ordini. nã circa alia conſiſtit officiũ œconomi,

Oeconomus debet eſſe clericus.

piens negabit non militantes [a] eccleſiæ multo damnabilius [b] ob hanc cauſam, ideſt emptionis, vel vẽditionis, debere percelli. Sed & beatus prædeceſſor noſter Paſchalis, de conſecratione affirmat, quòd quiſquis eorum alterum vendiderit, ſine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum derelinquit: ac per hoc eum, qui rem eccleſiæ vendit, vel emit, ſimoniacum eſſe intelligitur †. Nomine vero procuratoris [c] intelligit præfata ſynodus quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorẽ, vt verbi gratia, præpoſitum [d], œconomum [e], vicedominum: defenſoris nomine aduocatum [f], ſiue caſtaldum [g], & iudicẽ [h]: in ſubiecto vero [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [k], canonicum, monachum, vel quemlibet eccleſiaſtico mancipatum officio. Quòd vero ſpiritũ ſanctum, quantum in ſe eſt, vendat, vel emat, qui præpoſituram, vel aliquid huiuſmodi vendit, vel emit; audi Auguſtinum ſuper Ioannem. [O quot præpoſituras fecerunt. Alterum præpoſitum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habent in Numidia illi & illi, quos iam nec nominare ſufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam: vnuſquiſque laudat [l] præpoſitum ſuum, quòd vendit, &c.] Ecce venerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agẽs, nomine columbæ ſancti ſpiritus venditionẽ, vel emptionẽ accipit; ſicut & omnes huius Euangelici capituli tractatores. Penſandum vero eſt, qua pœna mulctentur, qui iam Deo, & eccleſiæ ſuæ oblata vendunt, vel emunt: ſi cum flagellis à Dei templo eiecti ſunt, qui, quæ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebant. Si de offerendorũ venditoribus, vel emptoribus dictũ eſt: [Vos feciſtis domũ patris mei, domũ negotiationis, & ſpeluncam latronũ;] quid dicetur de eccleſiæ iam oblatorum venditoribus, vel em-

ĩ. ea. c. ſi quis.

† al. intelligit

Tract. 10. in c. 2. Ioannis.

Ioan. 2.

Matth. 21.

b ¶ Damnabilius.] id eſt, damnabiliter. arg. 27. q. 2. coniuges. Vel hic appellat non militãtes eccleſiæ, nõ laicos, ſed clericos q eccleſiæ nõ ſeruiunt, illi enim, qui emunt & non ſeruiunt, magis peccãt; quoniam in pluribus quàm qui emunt & ſeruiunt, & ſecundum hoc non ſunt cõtraria quę hic ſignantur.

c ¶ Procuratoris.] Generaliter ſumitur hic nomẽ 1 procuratoris. arg. ff. de procu. l. 1.

1 Sic extra de pcu. petiuo. Arch.

Additio. Aliquando procurator actoris vocatur reſponſalis, vt extra de reſtitu. ſpo. ex conqueſtione. in fin.

d ¶ Præpoſitum.] Sed quam differentiã facit inter iſta nomina, põt dici ꝙ nomẽ præpoſiti generale eſt, & continet alia ſub ſe. argum. extra de ver. ſignifi. quamuis. Vel dic ꝙ præpoſitus & œconomus nomina diuerſa ſunt, ſed idem ſignificant ſicut primas & patriarcha. 99. diſt. c. 1. vel bene poſſunt eſſe in eadẽ eccleſia præpoſitus & œconomus. De vicedomino planum eſt, quia ille eſt, qui præeſt rebus epiſcopi. 89. diſt. cap. volumus. vicedominus in rebus epiſcopi, œconomus 2 in rebus canonicorum: ſæpe tamẽ vnũ ponitur pro alio.

Præpoſitus & œconomus, differunt.

2 Adde gl. & Bar. l. l. 1. §. aduocatos. ff. de var. & extraor. cog.

e ¶ Oeconomum.] Oeconomus eſt cui res eccleſiaſtica gubernãda mãdatur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus.

f ¶ Aduocatum.] ſcilicet qui præeſt tantum cauſis tractandis, qui aliàs dicitur ſyndicus.

g ¶ Caſtaldum.] ſcilicet qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs maior domus. 89. diſ. volumus.

h ¶ Et iudicem.] ſicut in eccleſia Boñ. Sed nonne iſti tres poſſunt eſſe laici, ſic ſine dubio. Qualiter ergo in iſtis officijs, quæ nihil ſpiritualitatis habent annexũ, ſimonia committitur? dicit H. ꝙ in omni adminiſtratione rei eccleſiaſticæ committitur ſimonia, ſi ematur, ſicut not. ſ. eo. in prin. & hoc eſt ſimoniacum, quia prohibitum, nõ ideo prohibitum, quia fuit ante ſimoniacum. ſed alij non ita late extendunt ſimoniam, inhærentes conſuetudini generali. dicunt enim quòd tunc tantum eſt ſimonia in empta adminiſtratione, id eſt, dignitate, ſi talis

Emere adminiſtrationẽ rei eccleſiaſticæ ſimoniacũ eſt.

conomi, & circa alia archipreſbyteri, & aliorũ hic ſequẽtiũ. Quidã aũt intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt ſimoniacũ eſſe huiuſmodi officia emere: & quod dicit, in ſubiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis ſunt ſubiecti regulæ eccleſiaſticæ q̃ iſti: licet omnes ſint clerici. nã dũ illi verſantur circa exteriora & adminiſtrationes, iſti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatũ officio, & non dicit, ordini. vel ideo dicit, in ſubiecto, & c. vt notetur ꝙ iſti habent curã animarũ annexã. & qđ dicit de canonico vel monacho, nõ referas ad adminiſtration [illegible] ſed ad emptionẽ præbendę, vel ingreſſus monaſterij. Vel ideo dicit, in ſubiecto regulæ, quia eos ligat illa conſtitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3. Superior autem adminiſtratio circa temporalia. & eos non ligat illa conſtitutio, Nemo militans Deo.

3 21. q. 3. c. 1. & 2. ad Tim. 2. ca.

Additio. Hic adde quod not. ĩ. ead. quæſt. 7. ſi quis omnem Arch.

k ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus ipſis.

l ¶ Laudat.] in eo, ꝙ laudat, nõ cõmittit ſimoniã, ſed in eo qđ vendit: qa qđ cõmendandi cauſa dicit̃, pro nõ dicto habet̃. ff. de dolo, qđ vẽditor: ſed hoc verum eſt, dum cõmendatio conſiſtit in genere. Nã vbi deſcẽdit ad ſpecialia,

eiuſa, teneretur ex eo, quod commendãdo plus vendidit, niſi quod commendãdo, dicit, ſit in euidẽti. ff. de Zhen. ea. quæ. vt ꝟ. q. 1. eos qui. ff. de aleato. l. 1. §. quod autem. ex quo enim à canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, vt 31. q. 1. quod ſi dormierit. ꝟ. 2. q. 5. conſuluiſti. 3. diſt. 19. ſi

Vniuerſalis ex indifini ta colligit.

a ¶ Indefinite.] not. ex indefinita colligi vniuerſalem, vt Romanorum. arg. ꝟ. diſt. 55. ſi euangelica. ꝟ. ea. q. 1. ſunt nõnulli. arg. contra. ꝟ. 27. q. 1. idololatriæ 1.

b ¶ Hæc circa.] hęc particula de capitulo nõ eſt, &c.

ptoribus? Et ne quis inſanus obijciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicaſſe, quia tunc illa in Dei templo vendebantur; eccleſiaſticæ vero res modo extra templũ diſtrahuntur; attende ſuperius Auguſtinum non determinantem locum venditionis, vel emptionis præpoſitorum; ſed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnuſquiſque præpoſitum ſuum laudat, quod vendit.] non adijciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [b] venditores, vel emptores rerum ſacrarum ſufficiant.

¶ *Integram epiſtolam Vrbani II dilecto filio L. præpoſito eccleſiæ B. Iuuentij apud Ticinum refert Deuſdedit in ſua collectione.*

α ¶ Propter ſpiritum ſanctum.] *Additæ ſunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipſa epiſtola, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶ Paſchalis.] *Antea legebatur*, Paſchaſius libro de conſecratione, *reſtitutus autem eſt locus ex vetuſtis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epiſtola Paſchalis Papæ.*

γ ¶ O quot præpoſituras.] *Apud B. Auguſtinum (cuius multi vetuſti codices hoc loco collati ſunt) legitur*, ò quot propoſita fecerunt: alterum propoſitum, &c. *Apud Vrbanum vero vbiq. eſt*, propoſta, & propoſtum.

δ ¶ Præpoſitum ſuum.] *Apud B. Auguſtinum legitur*, vnuſquiſque ad propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *In epiſtola vero Vrbani*, vnuſquiſque propoſtum ſuum laudat, quod vendit. *Nomine autem propoſiti apud B. Auguſtinum interdum ſignificari ſectam quamdam conſtat ex 2. lib. contra Creſconium, c. 56.*

Item Alexander ſecundus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lucenſis eccleſiæ clero, & populo ſalutem perpetuam.

¶ Miniſtri, & ſeruitores eccleſiæ abſque vlla venalitate ab epiſcopis ordinentur. C. IX.

Deuſdedit p. 2.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malum intra veſtram eccleſiam inoleuiſſe cognouimus, vt nulli vmquam clerico, quamuis religioſo, quamuis ſcientia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficiũ concederetur; niſi ei [c], qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatq. eccleſia, & res eius ita venalis, veluti quædã terrena, & vilis merx à negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malũ, quàm deteſtabile, quantũ Deo, ſanctiſq. ſit contrariũ, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exiſtit. ¶ Chalcedonenſe namq. conciliũ vnum ex principalibus [d], ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficiũ interuentu pecuniæ acquirunt, & eos, qui ſacrã manus impoſitionẽ (per quam ſpiritus ſanctus confertur) mercari dinoſcuntur. Vtroſq. enim auctoritate inexpugnabili [e], illos [f] à beneficio, iſtos [g] à ſacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes emẽtes & vendentes de templo eijciens cathedras vendentiũ columbas euertit, nummulariorũ effudit æs, præcepti ſui auctoritate denuntians, & dicens: [Nolite facere domum

C. 2. ꝟ. ead. q. 1. c. ſi quis epiſcopus.

Matth. 21.

Imo mo eſt arg. pro de hoc no. extra de con iu. lepro. cap. 2.

EX multis.] In hoc capitulo Alexãder reprehendit Lucẽſes, qui non niſi per pecuniã clericis quãuis dignis eccleſiaſtica beneficia conferebant, quod Alexãder deteſtatur, & auctoritate Chalcedo. cõcilij oſtẽdit eos deponendos, & auctoritate Chriſti eos d eccleſia deijciẽdos, & ne tantũ malũ de manibus Alexãdri requiratur, ſtatuit & decreuit, ne decetero aliquis pro eccleſiaſtico beneficio conferẽdo pecuniam ſumat, nec aliquis pro eo habendo cõferat: & qui cõtra hoc fecerit, deponatur, & eccleſia priuetur; & niſi reſipuerit, anathematizetur.

CASVS. In prima parte reprehendit Alexãder omnes ſimoniacos, & ſpecialiter Lucẽſes, inducẽdo auctoritatẽ Chalcedonẽſis cõcilij, & Dñi, qui vẽdentes & emẽtes eiecit de tẽplo. In ſecũda cõſtituit, quod nullus cõmittat ſimoniã. In tertia cõſtituit pœnã depoſitionis cõtra trãſgreſſores huius cõſtitutionis.

c ¶ Niſi ei.] ſimile habes 32. diſtinct. interdixit.

d ¶ Ex principalibus.] Papa tamen bene poteſt diſpenſare contra. ſi nõ ſit in articulis fidei. 15. diſt. ſicut ſancti. vel de vniuerſali ſtatu eccleſiæ, vt not. 25. q. 1. c. ſunt quidam. ꝟ. diſt. 16. ſancta.

Papa nõ diſpẽnſat in duobus caſibus.

e ¶ Inexpugnabili.] quantum ad ordines retinendos.

f ¶ Illos.] ſcilicet emẽtes eccleſiaſticum beneficium.

g ¶ Iſtos.] ſcilicet emẽtes ſacrã manus impoſitionem.

Digitized by Google

patris mei domum negotiationis.] Illud quoq. in eodem facto ſolicite conſiderate, quòd per totum textum ſancti Euangelij nuſquam reperitur Dominum tanta ſeueritate, tam diſtricta cenſura iuſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolũ eloquio increpans, verum etiã facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo; aperte demõſtrans, quòd tales negotiatores, nõ ſicut ceteri peccatores ſunt corripiendi [a], ſed à templo Dei, ideſt à ſancta eccleſia [b] longius ſunt proijciendi. Nam ſicut per columbarũ venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur; ſic per nummularios eccleſiaſtici beneficij venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte Euangelio, ſpeluncam latronũ efficiũt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſijs, & maxime in Lucẽſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis [c] iniquorum à diſtricto iudice de manu [d] noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) vt nullus deinceps epiſcoporũ, beneficiũ eccleſiæ (quod quidam canonicam †, vel præbẽdas, ſeu etiam ordines † vocant) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vnquam conferre [e]: ſed omnes miniſtros, & ſeruitores eccleſiæ gratis, & abſq. vlla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores ſacculos pecuniæ conferant; ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atq. ſciẽtia diuites pro officio ſuo ipſam valeant ſubſtentare eccleſiã. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuſcumq. gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat cõferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donarijs eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendũ; quia (teſte [a] ſcriptura [f]) qui aliquid male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, potius grauatur, quàm iuuatur. Quòd ſi aliquis diuinorum præceptorũ, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus vendere, vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi [g] concilio definitũ eſt, gradus ſui periculo eum ſubiacere decernimus: nec miniſtrare poſsit [h] eccleſiæ, quã pecunia venalem fieri concupiuit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Ioan. 2.

Ezech. 3.

† al. canonicas † al. ordinationes.

ȝ. ea. q. 1. c. non eſt putanda.

¶ *Extat integra hæc epiſtola in bibliotheca Vaticana poſt librum Anſelmi Lucenſis.*

a ¶ Teſte ſcriptura.] *Hic referuntur verba ipſa beati Gregorij ex epiſtola ad Syagriũ, quæ habentur ſupra ea. q. 1.* non eſt putãda.

Item Gregorius homilia 39.

a ¶ Corripiendi.] arg. ſimoniacos ſine præcedenti admonitione eſſe puniendos, quod H. nõ concedit: quia ſecundum eum etiam in accuſatione neceſſaria eſt admonitio propter euangelium. 2. q. 1. ſi peccauerit [1]. Itẽ vt volens accuſare ſi defecerit, ſubeat pœnam, quam conuictus aduerſarius ſubiret. Item vt aduerſarius non grauetur in expẽſis, & vt diſciplina eccleſiæ nõ deſeratur. 23. q. 5. excõmunicatorũ. arg. contra Hu. extra de ſimo. licet Hely. Ioan. Quidquid dicit H. illi decre. licet, ſtabitur. B. nuatione. & c. fin. immo cum ſolo animo committitur ſimonia, ſola pœnitentia ſufficit. extra de ſimo. c. fin. & ita dixit T. ſuper decr. de ſimo. nobis. Io. Vel ſic, in prælatione non poteſt epiſcopus diſpenſare, nec in ordine per ſimoniam acquiſito, ſed in beneficio ſic [2], vt innuit illa

b ¶ A ſancta eccleſia.] id eſt, à conſortio fidelium per anathema, nam ipſi fideles ſunt domus Dei, vt ȝ. de pœni. diſtinct. 4. in domo. nam aliàs ipſo iure ſunt ſuſpenſi, vt not. ȝ. ead. quæſt. 1. reperiuntur.

c ¶ Sanguis.] id eſt, vindicta vel proditio, vel peccatũ. ȷ. 9. quæ. 3. epiſcopo.

d ¶ De manu.] nota prælatum ex negligẽtia ſua teneri. 81. diſ. dictum.

Addixio. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus. 83. diſtin. inferior. 81. diſtin. dictum. vbi de hoc. Archid.

e ¶ Conferre.] iſti volebant facere fraudẽ legi: quia nec etiam tali prætextu debet quis aliquid accipere vel dare. extra de vſu. c. ſuper eo. & hoc eſt fraudulentũ munus, vt ȝ. ead. quæſt. 1. ſi quis neque. Argu. contra. ȝ. ead. quæſt. 1. iudices.

f ¶ Scriptura.] ȝ. ea. q. 1. non eſt putanda. 14. q. 5. forte.

g ¶ In Chalcedonẽſi.] ȝ. ead. q. 1. ſi quis epiſcopus.

h ¶ Poſſit.] arg. cum ſimoniaco non poſſe diſpenſari in ordine, vel beneficio ſimoniace acquiſito. argum. ȷ. ead. q. 7. requiritis. ȝ. ea. q. c. ſi qs neque. Ioan. tamen cum eo qui ſcienter committit ſimoniã, ſolus Papa diſpẽſat, 35. q. 1. ſ. his ita. verũ. ſic. & ſũmæ. ſed ſi eo ignorãte ſimonia cõmiſſa ſit, vel ſit tantũ in animo, epiſcopus diſpenſat, vt extra de ſimo. de regularibus & c. ex tuo ... illa decre. nobis. B.

Accuſationẽ admonitio debet præcedere.

1 Arg. ead. cau. q. 7. accuſatio. in fin. vbi de hoc. & de hoc no. ȷ. q. 7. requiritis. Arch.

Fideles ſũt dom⁹ Dei.

Prelatus ex negligentia ſua tenet.

Diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt.

VEndentes.] CASVS. Aug. tripliciter exponit euangelii verba, vbi dicitur, quod Chriſtus eiecit de téplo vendentes, & ementes. Et dicit primo, quod ementes, & vendentes intelliguntur, qui emunt vel vendunt ſpiritualia. Secundo, qui contra iuſtitiam vendunt, quod de iure facere tenétur. Tertio, qui quod debent proximo, perſoluere nolunt gratis.

¶ Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. C. X.

Iuo p. 5. c. 88. Pann. l. 3. c. 119.

VEndentes & emétes è templo eliminat Chriſtus; quia vel eos, qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, vel eos, qui donum ſpiritus emere nituntur, damnat. *Item infra.* ¶ Vendentes in téplo ſunt; qui hoc, quod quibuſdam iure competit [a], ad præmium largiuntur. Iuſtitiã [b] enim vendere, eſt hanc pro præmij acceptatione † ſeruare. Ementes vero in templo ſunt qui dum hoc perſoluere proximo, quod iuſtum eſt, nolunt, dumque rem iure debitam [c] facere contemnunt, dato patronis pretio † emunt peccatum.

† *al. acceptione*

† *al. præmio*

Item Beda ad c. 2. Ioannis.

¶ Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum ſunt. C. XI.

Iuo p. 5. c. 97. Pann. l. 3. c. 124.

NOn ſolum venditores ſunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui ſacros ordines, largiendo pretium pecuniæ, vel laudis, vel etiam honoris inquirunt; verum ij quoque qui gradum vel gratiã [d] in eccleſia ſpiritualem, quã Domino [e] largiente perceperunt, non ſimplici intentione, ſed cuiuslibet humanæ cauſa retributionis [f] exercent, contra illud Petri apoſtoli; [Qui loquitur, quaſi ſermones Dei [g]: qui miniſtrat [h], tamquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum.] Quicumque ergo tales ſunt, ſi nolunt veniente Domino de eccleſia auferri, auferant iſta de actibus ſuis, ne faciant domum Dei, domum negotiationis.

1. Pet. 4.

Item ex epiſtola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuum ius vi, vel munere nemo conuertat. C. XII.

REs eccleſiæ, quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuũ ius vel vi, vel aliquo munere aliquem [i] conuertere non debere docens ſanctus Vrbanus [k] ait: [Quiſquis ¤ res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua

¤ ead. c. ſaluator.

c ¶ Debitam.] videtur ergo, quod theologi, & decretiſtæ non poſſunt aliquid percipere ex eo, quod docent. nam ad hoc tenent, vt 43. diſ. Epheſius. 16. q. 1. reuertimini. arg. contra. 28. q. 1. iam nunc. 12. q. 2. charitatem. Sed dic accipi poſſe licite 1, vt 3. ea. q. 1. qui ſtudet. ſuper ver. ſanitatis. Sed pone promiſſionem factã: quaſi tenetur ſibi ſoluere? Dico, quod in principio anni. arg. C. de profeſ. l. medicos lib. 10. Item aduocatus in principio debet ſalarium accipere 3. ff. loca. qui operas. arg. contra. C. de ſuffra. l. vna. Salarium autem nó debet excedere ſummã cẽtũ aureorũ. ff. de var. & extra ord. cog. l. 1. §. ſi cui cautũ eſt.

1 De hoc 37. diſt. de quibuſdã. Arch.

3 Niſi ſit aduocatus fiſci, qui debet in medio accipere. C. de aduo. di. iud. l. per hanc. Arc.

c ¶ Debitam.] id eſt, quam iure tenetur ſoluere, ſcilicet cum quis aduocato dat pecuniam, vt ipſum defendat. ſic vacat illa glo. Vt ergo.

NOn ſolum.] CASVS. Non dicuntur tantum ſimoniaci qui ordines, vel beneficia eccleſiaſtica pretio largiuntur, ſed etiã ij, qui officium ſuæ dignitatis, ſcientiæ, vel alterius doni nolunt exercere, niſi cauſa retributionis humanæ, quia faciút § auctoritaté Apoſtoli dicẽtis: Qui loquitur, &c. ſequens c. patet. in quo dr, quod qui res quæ intuitu cõſecrationis eccleſiæ proueniũt, illicite alienat, ſimoniam cõmittit.

d ¶ Vel gratiam.] ſcientiæ, vel alterius doni.

e ¶ Domino largiente.] 1. 16. q. 1. reuertimini.

f ¶ Retributionis.] Cum enim ſint litterati, & alijs donis præditi, nolunt niſi intuitu humanæ retributionis hęc exercere in eccleſia, vt. ſ. e. q. 2. quàm pie. & extra de magiſtris. c. 1. 2. & 3. nam dicit etiã lex, quòd ciuilis iuris ſapientia non ſit pretio nummario dehoneſtanda, &c. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. 1. dicit tamen lex, quòd tutor pro facultate pupilli debet magiſtro dare. ff. de admi. tuto. l. cum plures. §. ſi tutor.

Laucinilis ſapientiæ.

a ¶ Competit.] arg. quod in tranſactione illicite pecunia interuenit, cum remittitur alicui quod de iure erat illi remittendum.

b ¶ Iuſtitiam.] arg. quod ſententia etiam iuſta ſi per pecuniam data fuerit, nullius momenti ſit, & ſimoniam cõmittit, vt 14. q. 5. non ſane. 11. q. 3. qui recte 1. ſed quia præmiſit expoſitionem de ſimoniacis, videtur, quòd in his duobus modis non ſit ſimonia, quod verũ eſt: aliàs tamen graue peccatum committitur, & ſententia non ualet. 2. quæſt. 6. §. diffinitiua. ver. venales. C. de pœ. iudic. qui ma. iu. l. 1. Dicunt tamen quidam, quod ſi cauſa eſt eccleſiaſtica, quod qui iuſtitiam emit, ſimoniam committat niſi in matrimonio. ſ. ea. q. 1. quidquid inuiſibilis.

g ¶ Dei.] id eſt, Deo attribuit, non ſibi.

h ¶ Qui miniſtrat.] id eſt, loqui & miniſtrare debet.

i REs eccleſię.] ¶ Aliquẽ.] Et ita videtur quod ſimoniacus ſit violẽtus raptor vel detentor 4: ſicut aliàs dicitur committere ſacrilegium qui res eccleſiæ promiſſas non dat. arg. 17. q. 4. c. 2.

4 Et ſic tanquam violentus tenetur de vi: & verum eſt quod violentiam committit: qui non gratis accipit, & quodãmodo ab initio extorquet, ſm Io. de Fan.

K ¶ Vrbanus.] Hic vnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. diſt. & ſi qui ſunt.

PEruenit.] CASVS. Dr hic q inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis, ſeruientibus vel conſanguineis, & non ſacerdotibus decimas & oblationes concedit: & qui dant & qui recipiunt, æterno incendio puniuntur, quod H. vt intelligere, de iure ſpirituali: ſed Bene. intelligit etiam de temporali fructu. Sequens cap. patet.

a ¶ Peruenit.] 16. q. 7. peruenit.

b ¶ Siniſtra.] Not. de epiſcopis, qui omnia agunt ſiniſtre, vt 35. diſt. eccleſiæ.

c ¶ Oblationes.] 10. q. 1. quia ſacerdotes.

d ¶ Laicalibus.] qđ fieri nō debet, vt extra de deci. prohibemus. Vnde nota, q fructus bene poſſunt dari laico ex cauſa: ſed ius decimale nequaquã: nã aliud eſt ius, aliud eſt ipſa res: ſicut dicit iuriſperitus, q cũ dicimus vitulum eſſe fructum vaccæ, nõ ius, ſed corpus demõſtramus ff. de eui. l. vaccæ. poſſunt ergo dari decimæ, ideſt, res ipſæ in feudum; ſed tñ non tranſibit ad heredes. extra de deci. ad hoc. vnde forte ſecũdum q feudũ proprie accipitur, non poſſunt dari in feudũ. extra de deci. quis 1. De hoc dixi. 16. q. 1. cap. vlt. Et not. q ſi dantur decimæ laicis, & aliqua creſcãt noualia, non accreſcũt eis decimæ noualiũ, ſed eccleſijs. extra đ dec. c. tua. Et dicit Innocentius, q in his reſtringẽda ẽ poteſtas, nõ prorogãda. extra de dec. c. tua nobis.

e ¶ Grauius.] Not. q minus peccatũ propter adiunctum grauius punitur. minus enim peccatum eſt dare conſanguineo, quàm extraneo, 86. diſt. nõ ſatis. hæc eſt ordinata charitas: ſed quia prouidẽdo conſanguineis enormiter lædunt eccleſias, idcirco dicit, q peius eſt dare conſanguineis, id eſt, inde grauiorem læſionem ſentit eccleſia. ſi 33. q. 2. latorẽ. Vel dic grauius, ideſt, cõmunius. 32. q. 7. quid in omnibus nam cæci ſunt epiſcopi circa nepotes. 8. q. 2. dilectiſſimi. vnde tantus impetus in eo omnia fundendi ius reſtringendus, vt dicit L. in alio caſu ff. ad leg. Iul. de adul. nec in ea.

Decima numquid poteſt dari laico.

1 Vbi de hoc. & 16. q. 3. §. ſic etiam. ibi videas.

f ALtare.] ideſt, quæ in altari offeruntur: vel in adminiſtratione altaris: vel in eccleſia.

g ¶ Et decimas.] ſcilicet ſi epiſcopus ab aliquo milite redimeret decimas, non eſt ſimoniacum: ſed rei eccleſiaſtice [illegible] haſti cæ liberatio. ſed ſi emeret à laicis cum nollent itribuere, ſimoniacum eſſet.

ADDITIO. De hoc not. 16. q. 7. decimas. ibi videas. Ar.

lucra vendit, vel emit; cum eodem Simone donum Dei pecunia poſſideri exiſtimat.

a ¶ Quiſquis.] *Hæc ſunt ex epiſtola Vrbani II. quæ refertur ſupra c. ſaluator. Verba autem antecedentia nuſquam reperta ſunt: quamuis ſimilia quædam, diſsimili tamen ſententia, legantur in epiſtola B. Vrbani primi. In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus caput hoc ſic citatur.* Item Beda ex epiſtola Vrbani Papæ, *quod non cohæret.*

Item Gregorius ſeptimus.

¶ Simoniacus eſt epiſcopus, qui decimas, & oblationes laicis non clericis diſtribuit. C. XIII.

PEruenit [a] ad nos fama ſiniſtra [b], quòd quidam epiſcoporum non ſacerdotibus propriæ diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes [c] conferant; ſed potius laicalibus [d] perſonis, militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel (quod grauius [e] eſt) conſanguineis. Vnde ſi quis amodo epiſcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos, & inter antichriſtos nõ minimus habeatur: & ſicut Nicæna ſynodus de ſimoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici ſiue pretio, ſiue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur.

16. q. 7. c. peruenit. Poly. l. 3. tit. 11.

In canonib. Nicænis ex Arabico verſis, c. 49.

¶ *Infra etiam 16. q. 7. c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac ſane Lambertus Scafnaburgenſis narrat epiſcopum quemdam Bambergenſem, eccleſiam illam contra excommunicationem, & priuationem Gregorij ſeptimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuiſſe: & in ipſius Gregorij regeſto lib. 6. epiſt. 5. ſimile quiddam reprehenditur in Hermanno epiſcopo Metenſi.*

Item Paſchalis ſecundus.

¶ Spiritum ſanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit. C. XIIII.

ALtare [f], & decimas [g] per pecuniam dare, & ſpiritũ ſanctum vendere, ſimoniacã hæreſim eſſe nullus fidelium ignorat.

Poly. l. 3. tit. 11.

¶ *Supra ead. q. 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Gregorio, quod hic Paſchali ſecundo. Et fortaſſe Paſchalis hoc, vt multa alia, accepit à Gregorio ſeptimo, quæ ipſe innouauit. In Polycarpo lib. 3. tit. xi. citatur ex concilio Toletano.*

Item Innocentius ſecundus in ſynodo Romana, c. 2.

¶ Caret honore male acquiſito, qui eccleſiaſtica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. C. XV.

Pann. l. 8. c. 138. ex Cabilonenſi.

SI quis præ-

SI quis præbendas.] CASVS. Dicitur hic quòd qui beneficium vel dignitatem vel ſacramentũ ab eccleſia pe-

ſa per pecuniã acquirit, acquiſito careat: & emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur. Vnde ſtatuitur vt nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis aliquid exigatur.

a ¶ Præbendas.] vel benedictiones nubentium: vel ſepulturas. extra de ſimo. cum in eccleſiæ.

bendas [a], vel prioratum, ſeu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum [b] eccleſiaſticum, vtpote chriſma, vel oleum ſanctum, & conſecrationes [c] altarium, vel eccleſiarum, interueniente [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam comparauerit; honore male acquiſito careat; & emptor, atq. venditor, & interuentor nota infamiæ percellantur [e]: & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis [f] ante, vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat; quoniam ſimoniacum eſt: ſed libere, & abſq. diminutione [g] aliqua, collata ſibi dignitate, atque beneficio [α] perfruatur.

α ¶ Beneficio.] *Ex duobus manuſcriptis huius concilij exemplaribus in vno ſic legitur, in altero vero,* officio.

De ſecunda & tertia quæſtione quid ſacri canones diffiniant, auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum eſt.

QVAESTIO IIII.

NVnc ergo de quarta [h] quæſtione eſt pertractandum; an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante conſtat admiſſum. Quòd ignorantia hunc excuſet, multorum auctoritatibus probatur. Ait enim Auguſtinus, epiſt. 48. ad Vincentiũ.

¶ Alienum crimen, neſcientem non maculat. C. I.

NVllius [i] crimen maculat [k] neſcientem.

Item eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

¶ *Verba B. Auguſtini ſunt hæc,* Quis locus innocentiæ reſeruatur, ſi crimen eſt proprium, neſcire crimen alienum?

g ¶ Diminutione.] niſi cũ ex cauſa detinet fructus eps. vt extra, vt eccleſiaſti. benefi. ſine dimi. vt noſtrũ. Et ita ſi dignitas deferaẽ alicui diminuta, inſolidum põt eam petere. argu. extra de inſt. cum veniſſent.

NVnc ergo.] Hæc quæſtio diuidit' in quatuor partes. Et quæritur hic vtrũ teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæſtionis pbat p x. auct. q. nõ teneẽ. Secũda ibi, [Sed objiciẽ.] Tertia ibi, [Hic itaque.] Quarta ibi, [Notandũ.] Io. de. Fã.

CASVS. Hic intitulatur 4. quæſtio, qua q̃ritur an quis reus ſit criminis qđ eo ignorante pater admiſit; & q. ignorantia eum excuſet, multorũ auctoritatibus probaẽ. Sequens c patet.

h ¶ De quarta.] Ad intelligẽtiam huius q̃ſtionis not. q. triplex eſt pœna, æterna, corporalis, & ſpiritualis. Aeterna pœna numquam punitur vnus pro alio, vt ĩ. ead. ca. 1. & c. iã itaque. Corporalis pœna duplex eſt, quędam circa corpus ipſum: & illa ſæpe punitur vnus pro alio. ĵ ea. §. itẽ peccato. quædam circa ſtatum rei, vt eſt ſeruitus vel infamia: & illa etiam punitur filius pro parte, vt 6. q. 1. §. verum. 15. q. vlt. cũ multæ. Spiritualis quadruplex eſt. nam quædam eſt excõmunicationis: & illa numquã punitur vnus pro alio, vt 24. q. 3. ſi habes. Alia interdicti: & illa puniẽ vnus pro alio, vt extra de ſpon. non eſt vobis. Alia eſt remotio ab oblatione: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia eſt ordinis: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. nã ppter delictũ vxoris vir remouetur à promotione, vt 34. diſt. ſi cuius. Item ſi pater neſciente filio emerit ei eccleſiã, ille pro peccato nõ remouetur à promotione: ſed tñ perdit eccleſiam, vt ĵ. q. 5. c. 1. Ioan.

Pœna eſt triplex.

Vn' an puniatur pro alio.

Pœna corporalis eſt duplex.

Pœna ſpiritualis eſt quadruplex.

b ¶ Sacramentum.] in quo confertur gratia: aliter ſumi poteſt pecunia. 32. q. 2. honorantur. M. tamen contrarium dicit. arg. extra de offi. deleg. cauſam. extra de ſpõſa du. duobus.

c ¶ Et conſecrationes.] Sed numquid conſecratio altaris eſt ſacramentum? Sic, large ſumptum, cũ ſit ſacræ rei ſignum, vt hic. & extra de ſimo. cum ſit Romana. argu. 24. q. 1. § ſed illud.

Conſecratio altaris eſt ſacramẽtum large ſumptum.

d ¶ Interuenientẽ.] militiam ſæcularem bene põt quis emere 1. ff. de act. emp. creditor. §. inter venditorem. & §. ſed quod ante.

1 De hoc ĵ. 1. q. 6. c. vlt.

e ¶ Percellantur.] ſcilicet in perpetuum. ĩ. ea. q. 3. ſi quis. & c. ſaluator. ĩ. ea. q. 1. ſi quis epiſcopus.

f ¶ Conſuetudinis.] Arg. conſuetudinem longã non facere ad licentiã vel executionem ſimoniæ. extra de ſim. cum in eccleſiæ. Arg. contra in Auth. de ſanc. epiſ. §. pro conſuetudinibus. coll. 9. 9. q. 3. conqueſtus. ĩ. 100. diſt. c. nouit. ĩ. e. q. 1. reperiuntur. ĩ. diſt. 4. denique. Arg. contra ĵ. 32. q. 4. obijciuntur. contra. ĩ. diſtin. 8. ſi conſuetudinem. ĵ. 8. q. 2. quæſita eſt. Io. Hodie prætextu conſuetudinis nihil peti poteſt, nec ante, nec poſt, vt extra de ſimo. Iacobus. B. niſi hoc reperiatur à iure permiſſum, vt not. ĩ. q. 2. placuit.

Cõſuetudo nõ excuſat ſimoniam.

i NVllius.] ſcilicet alterius. nam ſuum quandoque commaculat, vt de pæn. diſtin. 2. ſciendum. 32. q. 7. quemadmodum. & ita non comprehenditur perſona, de qua ſit ſermo.

K ¶ Maculat.] ĵ. 15. q. 1. mulier. & q. vlt. cum multæ. ĵ. 17. q. 4. miror. 34. diſt. ſi cuius. & 6. q. 1. §. verum. 24. q. 1. non turbatur. Ioan.

Digitized by

PLacuit.] CASVS. Dicitur hic q. illi nõ debent à promotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, ſi hæc ſuo iudicio non fecerunt, nec ex poſtfacto conſenſerunt.

a ¶ Promoueantur.]ſ.ea.q.1.ventum eſt.contra.ĩ.ea.q. 7.qui in qualibet.cõtra.Solu. illud ex nimio rigore:hoc ex diſpenſatione. Vel ibi de his qui poſtmodũ in adulta ætate hæreſi conſentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizãtur: hic de iſtis,qui non acquieſcunt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis [1].

eam.arg.25.q.vlt.c.vlt.& eſt ſi.extra de homi.Petrus,extra de teſti.conſtitutis.

f ¶ Canonice.] Argu.q. ſi conſanguinei alicuius clerici abſque eius conſenſu epiſcopum ſuum offenderẽt, propter hoc epiſcopus non poteſt priuare clericum beneficio.

Epiſcopũ beneficio priuare nõ põt clericũ, cuius parẽtes ipſum offenderũt.

Item in Africano concilio, c. 14. legitur. — Et Carth. 3. c. 48

¶ De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur. C. III.

PLacuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, quod non ſuo fecerunt iudicio, cum ad eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint conuerſi, parentũ illos error impediat, quominus promoueantur [a] ſacri altaris miniſtri. — paulo aliter in originali.

Item in eodem, c. 24.

¶ De eodem. C. IIII.

QVi apud Donatiſtas paruuli [b] baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitũ, & poſtea quam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad eccleſiam Dei catholicam per vniuerſum mundum diffuſam, ordine [c] antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt; tales ad ſuſcipiendum munus clericatus nõ debet impedire nomen erroris. — Deuſdedit p. 2.

Item Leo quartus † Ebrunio, & Adelfrido epiſcopis. — † al. tertius

¶ Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcij fuerint. C. V.

QVia præſulatus noſtri (quod bene noſtis) magiſterium non ſolum de ſacerdotum, verumetiam de ſæculariũ vtilitatibus debet eſſe ſolicitum; propterea fraternitatem veſtram ſcire volumus, hunc præſentem presbyterum ad ſedem Apoſtolicam veniſſe, nobiſq. violentiam, & excommunicationem ſuam per ordinem retuliſſe: quòd etiam ſine iuſto legis tramite illi ſua fuiſſet ablata [d] eccleſia, ſimiliter indicauit: quam alius dato munere ſacerdos zelo ductus inuidiæ vſurpare præſumpſit. Inde parentes eius magno dolore compulſi presbyterum illum, qui ſuam tenebat eccleſiam, mox comprehenderunt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipſe ſæpe dictus ſacerdos dicit, quòd abſque ſua voluntate [e], & ſine eius conſilio hoc ſit peractum. Quod ſi ita eſt, vt ipſe nobis ſuo ore teſtatus eſt, vobis magnopere prouidendum eſt, vt, ſi canonice [f] ipſe excommunicatus non eſt, canonica ſuper eum fiat remiſſio [g].

Digeſtis tit. de pœnis, l. crimen. — Lib. 48. tit. 19. L. 26.

C. VI.

CRimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt. Namque vnuſquiſque ex ſuo admiſſo [h]

[1] Sub.qbus non nocet, & ſi à parẽtibus offerant.arg. d cõſe.diſ. 4. quæris. dũ tñ ſuppleat qd eis deeſt. ſ.e.q.1. §.ecce. de conſ.diſ.4. ab antiqua Io. de Fan.

QVi apud.] CASVS. Dicit hic q. paruuli ab hæreticis, baptizati, ſi tñ poſtquã ad diſcretionẽ peruenerint errori nõ cõſenſerint, recepti ab eccleſia poterunt promoueri.

b ¶ Paruuli.] id eſt, doli non capaces. de cõſecratio. diſtinct. 4. paruuli.

c ¶ Ordine.] id eſt, ſecundum antiquã regulam eccleſiæ.

QVia præſulatus.] CASVS. Quidã presbyter iniuſte fuit ſua eccleſia ſpoliatus, quam alius presbyter ſimoniace acquirere non erubuit, vnde cõſanguinei primi presbyteri dolore cõuicti ſecundũ presbyterum comprehendentes, ei oculos eruerũt: pro quo facto primus presbyter fuit excommunicatus. Sed quia primus ſacerdos (vt dicebat) nullo modo conſenſit: mãdat de hoc Papa inquiri: & ſi inculpabilis inueniatur, abſoluat. Sequens lex, & c. qđ ſequitur, plana ſunt.

d ¶ Ablata.] Et ideo erat ei reſtituenda, licet hoc expreſſe non dicatur. ſufficit enim conqueri de ſpoliatione, licet expreſſe non petatur reſtitutio, vt 2.q.1.notum. extra de cauſa poſ. cum eccleſia. hic tamen non reſpondet ad hoc: ſed reſpondeo eum innocentem, ergo & reſtituendum. arg. C. de diuer. reſcr. l. 1. extra de coniu. lep. c. 2.

e ¶ Voluntate.] Arg. q. nudam voluntatem teneatur quis purgare ſi ſuſpectus habetur: & alibi nuda voluntas legitur grauiter plectenda, vt ĩ. de pœ. diſt. 1. ſi quis eũ, &c. ſi quis pulſatus. & 32. q. 5. qui viderit. Arg. contra de pœ. diſt. 1. cogitationis. Dicas igitur, &, pro id eſt. Vel dic de voluntate in actum producta: aliàs nõ tenetur purgare

Volũtas nuda eſt q̃ſiq̃ plectenda.

ficio. arg. 24. q. 3. cap. 1. ipſe tamen eis non debet cõqueri de conſanguineis, ſi credit q. ita acerbe eũ puniant. Sed nũquid tenetur eis remittere actionẽ iniuriæ, cum ſciat q. ſi non remiſerit, interficient eũ fratres ſui? Nõ: dum tamen ipſe eis nihil dicat: ſed rãcorem tenetur dimittere. 90. diſt. ſi quis contriſtatus.

g ¶ Remiſſio.] Nullam enim pœnam patietur iniuſte excommunicatus, vt 9. q. 3. nõ debet. abſit enim vt iniuſte, &c. C. de pœ. ſancimus.

h CRimen.] ¶ Ex ſuo admiſſo.] Non enim debet aliquis

quis alieno odio prægrauari. C.de inoff. teſt.ſi quis in ſuo. §. legis.& hoc eſt verum in pœnis : ſecus in vſucapionibus:quia vitium tranſit ad hæredem.ff. de acqu. poſ.Pomponius.Item quod hic dicitur,regulare eſt , vt 56.diſt.vndecumque.& c.naſci,& c.ſatis.in caſu tamen quan-

b ¶ Genuit eum.]ſiue de natiuitate in vtero,ſiue de natiuitate ex vtero [1] .

c ¶ Conſenſione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius:ſed ſuo,ſcilicet cum conſentit ad peccatum alterius.ſ.diſt.56.vndecumque.ſ. 15.q. 8.c. 3.contra ſ. 23.q. 4. ita. & cap.ſi quis à catholica.

ſorti ſubijcitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Idque diui fratres Hierapolitanis reſcripſerunt.

Item ex concilio Toletano 4.c.60.

¶ Perfidia parentum filijs obeſſe non debet. C. VII.

IVdæi baptizati,ſi poſtea præuaricantes in Chriſtũ qualibet pœna damnati extiterint ; à rebus eorum fideles [a] filios excludi non oportebit:quia ſcriptum eſt: [Filius nõ portabit iniquitatem patris.]

Ezech.18.

Item Auguſtinus ad Bonifacium,epiſt.23.

¶ Non imputantur peccata parentum ijs,qui ab eis perſonaliter diuiſi probantur. C. VIII.

Iuo p.6. c. 417.

IAm itaque cum homo in ſeipſo eſt , ab eo, qui genuit eum [b], alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſenſione [c] non tenetur obnoxius . Traxit ergo reatum [d]:quia unus [e] erat cum illo,& in illo,à quo traxit;quando, quod traxit, admiſſum [f] † eſt. Non autem trahit alter ab altero, quando ſua unoquoque propria uita uiuente iam eſt , unde dicatur:[Anima [g], quæ peccauerit, ipſa morietur.]Vt autem poſſit regenerari per officium voluntatis alienæ,cũ offertur conſecrandus [h] , facit hoc unus ſpiritus , ex quo regeneratur oblatus .

† *al. admiſſũ*

Ezech.18.

Hinc etiam Gregorius in lib.26.Moralium, c. 8. in c. 35.Iob.

¶ Ei qui imitatur,impietas alterius nocet. C. IX.

Iob c.35.

HOmini [i] , qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua ; & filium hominis adiuuabit iuſtitia tua.] Humana impietas ei nocet [k],quẽ peruertẽdo inquinat: & rurſus eum adiuuat noſtra iuſtitia, quem à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare neſciunt ea , quæ [l] vel à bono corrumpere,vel à malo permutare non poſſunt.

Exo.20.

Econtra Dominus ad Moyſem:[Ego ſum Deus zelotes,qui viſito [m] peccata patrum in filios [n] vſque in tertiã,

d ¶ Reatum.] ideſt, cauſam reatus, ſcilicet originale peccatum.ex hoc c.colligitur, ꝙ aliud eſt in via , aliud in inuio. nam non poteſt quis peccare per alium: licet poſſit ſaluari per alium,vt de pæ. diſt. 1.tres.& de conſ.diſt. 4. quæris. & bonum ſimile eſt in lege. nã dicit lex,ꝙ ſi quis habet filium , & poſtea creatur decurio , iſte non dicetur filius decurionis : ſed illi tantum , qui poſtea geniti ſunt.C. de decur.l.vlti.ff.eod.l. 2. §.in filijs.

[1] De conſe. diſt.4.quæris.&c.ſi ad matris . & hic videas quod not. extra de tépo.or.quęſitum. in gl. ſ.ſ,& c.Ac. In via,& inuio differunt.

e ¶ Vnus .] Partus enim pars viſcerum eſt, vt ff. de ven. inſpi. l. 1. §. 1. licet ſit arg. contra de conſec.diſtin. 4. ſi quidquid.

Partus eſt pars viſcerum.

f ¶ Admiſſum .] id eſt,receptum.

g ¶ Anima .] ſicut Dominus per Ezechielem ait,vt ſ. 24. q. 3.ſi habes.

h ¶ Conſecrandus.] ideſt,baptizãdus. Io.

HOmini .] CASVS. Dr hic, ꝙ malitia alterius nõ nocet alij ,ſi p eã non corrumpatur, ſed ſua tantum . Et primo ponuntur verba Iob vſq; ibi,[Humana.] Deinde ponũtur verba Gregorij exponẽtis verba Iob.

i ¶ Homini.] Verba Iob ſunt vſque ibi,[Humana.] ibi verba Grego.verba Iob exponentis.

k ¶ Nocet.] exemplo.

l ¶ Ea quæ.] ſicut ſunt illa ex quibus exempla non ſumimus,vt venuſtas corporis,ægritudo.

quandoque aliter inuenitur de temporali pœna , vt 6. q.1.§.verum.& c.ex merito.15.q.vlt. cum multæ. & 14. q.3.§.is ita.ſ.q.1. fertur.8. q. 1.audacter.& diſt. 48. §. ecce, cum multis alijs capitulis.

a IVdæi.] ¶ Fideles.] Sed nihil ſpeciale conſtituitur hic circa Iudæos.idem enim fit in filijs aliorum damnatorum.C.de bo.dam.auth.bona.niſi in damnatus crimine læſæ maieſta.vt 6.q.1.§.verum . Præterea ſi conuertantur filij ad eccleſiam,non poſſunt eos parentes exheredare,extra de Iu. Iudæi. Quid iuris ſit de filijs hæreticorum, dixi 23.q.7.in princ.Ioan.

Iudęi filios ſuos ad eccleſiã conuerſos exheredare nõ poſſunt

IAm.] CASVS. Dr hic ꝙ ex quo filius à patre ſuo diuiſus eſt,& alter effectus: patris delictum filium non grauat,ſi filius non conſenſerit:ſed peccatum originale filius,à patre contraxit : quia tunc non erat alter ab eo,immo vnus cum ipſo:quod crimen contrahitur ab Adam:& ſicut per alienum officium quis neſciens regeneratur,ita neſciens peccato originali coinquinatur.

ECONTRA. CASVS . Hactenus probauit Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Gratia.ecõtra auctoritate Moyſi,ꝙ filius pro peccato patris punitur. Sed ſtatim ſoluit per Aug.dicentem, hoc non contigere propter inæqualitatem iudicij , ſed propter clementiam Dei : qui non punit alium pro alio etiam corporaliter,niſi tertia vel quarta generatio veniat.

m ¶ Viſito.]ideſt,poſtea viſitando ad pænitentiam expecto vſque ad ſenium,ſcilicet quouſque videatur tertia & quarta generatio,quod eſt dicere,vſque ad finem vitæ.ſic Aug. exponit. vnde & ſic licet mihi exponere.

n ¶ In filios.] Iſtud poteſt intelligi ad litteram.& hoc ideo dicit , quia homines non conſueuerunt vltra viuere.

& quartam generationem,] licet non inæqualitate iudicij, ſed magnitudine clementiæ Auguſtinus aſſerit hoc dictum, ita dicens: [*In tertia, & quarta generatione peccatũ patrum ſe Dominus comminatur in lege filijs redditurũ* [a], *non inæqualitate* [b] *iudicij, vt alij peccent, & alij puniantur; ſed magnitudine clementiæ: dum ſemper expectat ad pœnitentiam; & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat; niſi & tertia, & quarta generatio venerit* [c].] *Cum ergo* [d] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius ſcribat:* [*Lex eſt eccleſiæ ijs, qui ab hæreticis baptizati ſunt, per manus impoſitionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare.*] *patet, quòd infantes, qui ab hæreticis baptizati ſunt, ſola excuſat ignorantia* [e]; *vt iuxta illud Africani concilij ad ſuſcipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.* ‡.q.1.c.ventum ‡.ea.qui apud.

Item ſicut Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum, epiſt. 75.

¶ De eodem. C. X.

NOn imputantur [f] filijs peccata parentũ, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus committuntur: nec pro peccatis parentum ſpiritali pœna [g] filij ſunt plectendi.

¶ *In aliquot vetuſtis exẽplaribus & caput hoc, & ſequentia vſq. ad finem quæſtionis coniuncta ſunt ſuperiori. Nam ſententijs hinc inde acceptis, verba fere de ſuo (quod ſæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis ſententia eſt apud B. Auguſtinum loco indicato. Verba autẽ ipſa referũtur infra 24.q.3.c. ſi habes.*

Officio autẽ, vel beneficio eccleſiæ priuari, ſpiritualis pœna eſt: nõ igitur hãc ex peccato patris promeretur filius. Itẽ ſi excuſatur [h] *qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, vt ſupra in cap. Vrbani legitur; & iſte excuſandus eſt* [i], *qui per ignorantiam ſimoniace ordinatur.* ‡.ead.q.1.ſi qui à ſimoniacis.

2 *Sed obijcitur illud Gregorij* [a].

a ¶ Gregorii.] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur,* Auguſtini. *Anſelmus vero citat ex Alexandro ſecundo.*

¶ De eccleſia, quæ pactione conſecratur. C. XI.

ECcleſia, quæ pactione [k] conſecrata fuerit, potius execrata, quàm conſecrata dici debet. Anſ. l.5.c.20.

Delictorũ quadruplex eſt generatio.

uere. Vel poteſt intelligi myſtice. nam prima generatio dr̃ primi motus: & iſti non puniuntur, de quibus dictũ eſt: Beatus qui allidet paruulos ſuos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ nõ punitur. de pœn. diſt. 1. cogitationis. Tertia dicitur conſenſus: & iſte punitur. nam facientẽ & conſentientem par pœna conſtringit. 2.q.1. notũ. Quarta eſt opus: & iſta ſimiliter punitur in filios, cum ſint imitatores paterni ſceleris: aliàs non. ‡.ea. q. 1. cito turpẽ. Aliter numerantur iſtæ quatuor generationes. de pœ. di. 1. ſuper tribus.

a ¶ Redditurum.] ideſt, vſque in tempus filiorum, & vltra eos expectaturum ad pœnitentiam de peccatis ſuis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccent, & alij puniantur, prout ſequitur: & eſt vna dictio inæqualitate. & hæc verba, licet non inæqualitate, ſunt verba Aug. & auctoritas iſta facit ad propoſitum G. expoſitio vero contra eum.

c ¶ Venerit.] id eſt, niſi cum vitam finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit ſupra Gratia. q̃ peccatum patris filijs imputari non debet, & q̃ per ignorantiam excuſantur. Sed cum Inno. dicat, q̃ baptizati ab hæreticis ſcienter promoueri non poſſunt, patet q̃ infantes ab hæreticis baptizati, cum ipſi iuxta Africanũ concilium valeant promoueri, ſola ignorãtia excuſentur. Nam vt ait Aug. peccata parentum filijs non imputantur: nec ſpirituali pœna propter hæc puniuntur. quare ab officio & beneficio eccleſiæ propter hæc priuari non debent, cum ſit pœna ſpiritualis. Præterea ſi excuſatur q̃ ignoranter à ſimoniaco ordinatur: ergo iſte de quo dictum eſt in themate, excuſandus eſt: quia per ignorantiam ſimoniace ordinatur. Innoc. ‡. 1. q. 1. ventum eſt. in fin. Africanum conciliũ ‡.ead.q. placuit. Sicut Aug. 24.q.3. ſi habes. Vrbani. ‡. 1.q.1. ſi qui à ſimoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic oſtendit q̃ ignorantia excuſat infantes ab hæreticis ordinatos: & à ſimili videtur excuſandus cui ignoranti pater eccleſiam adeptus eſt.

e ¶ Ignorantia.] ſed non ſemper. de pœn. diſt. 2. ſciendum. & ‡. c. prox. turbatur. ‡. notandum.

f NOn imputantur filijs.] ‡.ead.q. placuit.

g ¶ Pœna.] ſcilicet excommunicationis. ‡.24. q. 3. ſi habes. ſed alia bene. extra de fil pſb. c. 1. & ‡.e. q. 1. c. 1. & ideo ſophiſtice procedit de vna ad aliam. Argu. contra 56. diſt. c. 1.

h ¶ Item ſi excuſatur.] vt ‡.ea.q.1. ſi qui à ſimoniacis.

i ¶ Excuſandus eſt.] Excuſantur à reatu criminis: ſed non quin priuentur beneficio. ‡.ead.q.5. cap. 1. & cap. præſentium.

SED OBIICITVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

k ECcleſia.] ¶ Pactione.] Infra 18.q.2. Eleutherius. contra. Sol. aliud eſt non prius cõſecrare niſi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quod hic penitus reprobatur, aliud eſt poſt dedicationẽ paciſci de annuo reditu

redditũ ex oblationibus eccleſiæ ſuggerente epiſcopo, & eius eccleſiæ presbyteris pro futuro: quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. epiſcopus. ē. ca. q. 1 non noceat. Sed dic q̃ hic non fuit conſecrata in forma eccleſiæ: & ideo debet conſecrari. de conſe. diſt. 1. eccleſias. Vel dic in odium

lucra ſunt ab heredibus extorquenda. ff. de calum. l. in heredem. Arg. contra. C. ne ex delict. defun. l. vnica. ſed de canonica æquitate ſemper tenetur, etiã ſi nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. q. 6. ſi epiſcopum.

Ioſue 6. & 7. *Item peccato*[a] *ciuium, theſauri Hierico anathematizati leguntur. Vnde Achan, qui regulam auream, & quædã alia pretioſa furatus eſt, de anathemate dicitur tuliſſe.*

1. Reg. 15. *¶ Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iuſſa ſunt interfici: quibus quia Saul pepercit, audiuit à Samuele: [Neſcis, quia peccatũ ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere?]*

Exo. 9. *¶ Item peccato Aegyptiorum poſſeſſiones eorum grandini tradita, iumenta, & primogenita eorũ, morte conſumpta ſunt.*

1. Reg. 4. *¶ Item peccato Iſraelitarum, arca Domini Philiſtæis tradita eſt. Si ergo quæ ſenſu carent, vt eccleſia, altare, arca Domini, lapides Hiericho vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine deuaſtantur; ſi ea, quæ vim intelligendi non habent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet, quòd nullum excuſat ignorantia criminis: maxime cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti: veluti ſi quiſpiam de latrocinio, & rapina filio ſuo ignorãti diuitias congreget, non excuſat filium ignorãtia; quin poſt mortem patris cogatur reddere male acquiſita*[b]*.*

Ioſue 7. *¶ Item peccato Achã*[c] *plebs Iſraelitica in manibus hoſtiũ tradita eſt.*

1. Reg. 4. *¶ Item peccato filiorum Heli, populus in manu*[d] *Philiſtinorũ corruit.*

Pſal. 77. *¶ Peccato quoque plebis electi eorum ſæpe ſunt impediti, & tandem cum eis prophetæ ducti ſunt captiui.*

3 *His ita reſpondetur. Inſenſibilia, & irrationabilia peccato hominum vel execrantur, uel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, ſed cauſa ſacramenti*[e]*, vel deteſtatione peccati, vel flagello*[f] *delinquentiũ. Cauſa ſacramenti, vt theſauri Hierico*[g]*, & animalia Amalechitarũ. Hierico enim Luna interpretatur, & ſignificat mundũ iſtum; Amalechitæ interpretãtur lingentes ſanguinẽ, & ſignificant cupidos, & auaros, & dæmonas. Iſraelitæ interpretãtur viri videntes Deũ, & ſignificant multitudinem ſanctorum. Lapides ergo, & theſauri Hiericho anathematizantur; animalia Amalechitarũ*[h]

c ¶ Achan.] & non nomine iam dixit de peccato Achan, ſic: ſed nomine de plebe.

d ¶ In manu.] ideo repetit, vt addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua dicitur quòd ſeptem de cauſis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io. de Fant.

CASVS. Reſpondet Graua. quòd ita punitur vnus pro alio: hoc accidit vel ex cauſa ſacramenti, vel ex deteſtatione peccati, vel ex impetitia patientiæ, vel propter flagella eorum, qui delinquunt opere vel conſenſu. Et ad hanc quadrimembrem diuiſionem præmiſſas hiſtorias competenter adaptat.

e ¶ Sacramenti.] id eſt, figuræ.

f ¶ Vel flagello.] aliter enumerat hic iſtos modos: & aliter exequitur in littera.

g ¶ Hiericho.] Hiſtoria legitur in libro Ioſue, quòd Dominus anathematizauit vrbem Hiericho, & omnia quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operum Dei conſeruabantur. Capta ciuitate Achã filius Charmi furatus eſt clamydem coccineam, & centum ſiclos argenti, & regulam aureã quinquaginta ſiclorũ, & iratus eſt Dñs contra filios Iſrael. & cũ Ioſue mitteret triamillia expugnatorum ad expugnandam ciuitatem Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines: & ceteri fuerunt in fugam conuerſi. Relatumque eſt Ioſue proſtrato in terram quòd populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. ſurrexit itaq. ex præcepto Domini: & conuocato populo miſit ſortes per tribus: & cecidit ſors ſuper tribum Iudã. Secundo per familias: & cecidit ſors ſuper familiam Zare. Tertio ſuper domos: & cecidit ſors ſuper domum Charmi. Quarto ſuper capita: & cecidit ſors ſuper Achan: & dixit ei Ioſue: Fili da gloriam Deo, ei confitendo quid feceris. cumque confiteretur, iuſſit eum lapidari à populo: & familiam eius, quam habebat comburi.

in odium conſecrantis hoc dici. ſimile 14. q. 5. pudenda. & ideo ita interpretatur Gratia. j. §. his ita. ver. in deteſtatione. quia reuera eſt conſecrata.

ITEM PECCATO. CASVS. Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter: & primo per hiſtoriam de Achan. Secundo per hiſtoriam de Achab. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quarto per arcæ domini captionem. Quinto per hiſtoriam filiorum Heli, quæ habetur 36. diſtin. legant. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

Punitur temporaliter vnus p̃ alio.

a ¶ Item peccato.] Hic probat, quòd vnus punitur pro alio temporaliter. primo per hiſtoriam de Achan. ſecũdo per hiſtoriam de Amalechitis. tertio per plagas Aegyptiorum. quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

b ¶ Acquiſita.] Idem eſt de vſura. extra de vſu. cum tu. & eſt ratio, quia in vitium ſuccedunt parentum. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. cum heres. nam turpia

h ¶ Amalechitarum.] Hiſtoria legitur in 1. lib. Regum quòd cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit ei vt homines & animalia interfi-

Digitized by Google

interfici iubentur ad examinandam [a] *cupiditatem Iſraelitica plebis, & vt ſignificaretur, quòd mari vitiorum, & huius mundi theſauri, qui per lapides, & theſauros Hiericho deſignantur, irrationabiles quoque vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debent tranſire in ſortem ſanctorum. Animalia* [b] *vero Aegyptiorum* [c], *& poſſeſſiones eorum* [d], *& primogenita grandine, & morte conſumpta ſunt, vt in illis punirentur, quorum felicitate lætabantur: & vt daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiſcentia eius. Sed & terra Iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt, & ſegetibus eorum imbres aduerſi ſunt, animalia eorum ſterilitate, & morbo confecta ſunt; vt auctorem ſuum, quem per beneficia cognoſcere noluerunt, ſaltē inter ſupplicia ſentirent. In deteſtationem* [e] *vero peccati, pecunia Simonis damnata eſt, cui dictum eſt: [Pecunia tua tecum ſit in perditionē: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] In deteſtationem quoq. eiuſdem criminis altare, & eccleſia* [f], *quæ per ſimoniam conſecrantur, non tam conſecrari, quàm execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleum conſecrationis effundit, nō conſecrare, ſed execrare dicendus eſt. Hinc eſt, quòd beatus Gregorius eccleſias ab Arianis conſecratas iterū conſecrari præcepit: quia ſanctificationem* [g] *conſecrationis, quæ non niſi in fide Trinitatis perficitur, præſtare non poterant, qui fide carebant* [h]. *Arca vero, & prophetæ peccato ſuorum ciuium hoſtibus traditi ſunt. Electi quoque, qui murmure eorū impediti ſunt, non in pœnam criminis, ſed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc paſſi ſunt. ¶ Item populus* [i], *qui peccato Achan, & filiorū Heli in manibus hoſtium traditus eſt, ſignificat ſubditos corporaliter flagellari, vt inter ipſa flagella, peccata prælatorum feriantur: ſicut Achan ſorte deprehenſus, lapidibus obrutus eſt:*

1. Io. 2.
Pſal. 106.
Act. 8.
De conſ. diſt. 1. c. Arianorum.

Sic & nauicula Ionæ [k] *periclitatur, vt fugitiuus ſorte deprehēſus fluctibus immergeretur. Aliquādo pro meritis* [l] *prælatorū deprauatur vita ſubditorū, vt prælatis ſuis ſubditi fauentes ad malum cum eis ſimul corruant: ſicut filij Iſrael diu portantes* [m] *peccata ſacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hoſtium. Item Dauid* [n] *populum*

Iona. 1.
2. Reg. vlt.

interficeret. percuſſit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehendit Agag Regem pinguiſſimum: & pepercit ei, & omnibus gregibus ouium & armentorum, & vniuerſis quæ pulchra erant viſu: nec voluit diſperdere ea: quidquid fuit inutile & reprobū, hoc deſtruxit & demolitus eſt. Dixitq; Dominus ad Samuelem. Pœnitet me feciſſe Saulem Regem, venitq; Samuel ad Saulem, & dixit: Quænā vox eſt gregum & armentorum, quæ reſonat in auribus meis? Et ait Saul: Tulit populus oues & boues pingues ad ſacrificandum. dixitq; Samuel, peccaſti: quia melior eſt obediētia q̄ victima. & ait Saul, peccaui. ſed hac vice ſupporta peccatū meū. Rediit ergo Samuel, cum Saule, & iuſſit Agag adduci Regem pinguiſſimum, & interfecit eum, & in fruſta conſcidit.

a ¶ Ad examinandū.] id eſt, vt examinentur cupidi à nō cupidis. Alia littera eſt, ad exterminandam.

b ¶ Animalia.] hic de flagello delinquentium. ſimi. 16. q. 1. reuertimini.

c ¶ Aegyptiorū.] Hiſtoria. Legitur in Exodo q. cū Pharao nollet dimittere populū Iſraelem exire de Aegypto, percuſſit Dominus Aegyptum x. plagis. quæ in Exodo exponuntur.

d ¶ Eorum.] ſimile 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ In deteſtationē.] Hæc eſt deteſtatio criminis.

f ¶ Eccleſia.] de conſ. diſt. 1. Arianorū. & c. eccleſias. Iſta duo c. male inducit Gra. quia Arianorum eccleſiæ, non cōſecrantur à catholicis in deteſtationē criminis: ſed quia non fuerunt conſecratæ in forma eccleſiæ: ergo melius potuiſſet inducere. 1. ca. quæſt. eccleſia, quæ pactione.

g ¶ Sanctificationem.] 1. ca. q. 1. qui ſtudet.

h ¶ Carebant.] id eſt, extra formam eccleſiæ conſecrabāt: alias falſum eſſet.

i ¶ Item populus.] Hic addit quartam.

¶ SIC ET NAVICVLA. Casvs. Nunc redit Gratianus ad propoſitū, vt probet alios puniri pro peccatis aliorū. Et primo per exemplum Ionæ. Secūdo per peccatū Dauid populū numerantis. Tertio per paruulos Sodomitarum. Quarto per paruulos Dathan & Abiron. Quinto per Chanaam, qui patre peccāte factus eſt ſeruus. Sexto per ſucceſſionē Giezi. Septimo per reliquias Iudæorum. Octauo per quattuor ſucceſſores Achab. Nono per Idumæos, qui deſcenderunt ab Eſau.

k ¶ Ionæ.] Hiſtoria. Legitur in Iona, q. cum vellet Dominus Ionam mittere in Niniuē, vt prædicaret: ſurrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharſis: & deſcendit in Ioppem, & intrauit nauē euntem in Tharſis, & deſcēdit ad inferiora: & dormiuit ſopore graui. cum autē tempeſtas immineret, miſerunt ſortes vt ſcirēt cur hoc accideret: & cecidit ſors ſuper Ionā. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis, & miſerunt, & ſtatim ceſſauit tempeſtas.

l ¶ Pro meritis.] ſ. 6. q. 1. ex merito. ſ. 1. q. 7. c. 1.

m ¶ Portantes.] id eſt, tolerantes.

n ¶ Dauid.] Hiſtoria. Legitur in ſecundo libro Regum, quòd Dauid præcepit Ioab principi militiæ, vt populū numeraret: numerauit ergo, & dedit numerum Regi: & factus eſt ſermo Domini ad Gad prophetam dicens: Vade & loquere ad Dauid, hæc dicit Dominus; Elige vnum de tribus quod volueris: aut ſeptem annis venient

veniſet tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Cum autem Dauid vltimum elegiſſet, miſit Dominus peſtilentiam in Iſrael à mane vſque ad tempus conſtitutum: & mortui ſunt de populo extra Hieru-

g ¶ Etiam reliquiæ eorum.] id eſt, illi addicti ſunt pœnæ propter mortem Chriſti.
h ¶ Addictæ.] ĩ. de pœnit. diſt. 3. §. ecce.
i ¶ Achab.] Hiſtoria. Iſte Achab fuit Rex Iſrael maritus Iezabel nequiſſimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda fili⁹ Ioſaphat: huius filius nepos & pnepos, ſcilicet Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipſi ſuccedētes ſibi inuicem reges Iuda fuerunt. in generatione Domini à Matthæo prætermittuntur: ſed à Ioram tranſitum facit ad Oziam, qui fuit quartus poſt eum. quia dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquam non eſſe ſeſſurum de domo Achab vſq. ad quartam generationem. quod intelligendum eſt de merito vitæ. quia tres prædecẽtes fuerunt reges, ſed tñ mali fuerunt.
k ¶ Poſteri eius.] Euangeliſta enim tranſitũ facit a Ioram vſque ad Oziam, qui fuit quartus à poſt eũ: qa dictum erat per Heliam prophetam in throno regni, quemquam non eſſe ſeſſurum de domo Achab. niſi in quarta generatione. tamen illi tres qui omiſſi fuerunt bene ſederũt in throno: ſed dicũtur nõ ſediſſe ex merito vitæ.
l ¶ Eſau.] Hiſtoria. Legitur in Geneſi, q Dñs Iacob dilexit: Eſau autem odio habuit. Eſau autem dictus eſt Edom: vnde & Idumæi, q ab ipſo nati ſunt: ad quos teſtante ꝓpheta Malachia tranſiuit odium Domini.

numerauit: quo peccato gladius Domini deſæuit in populum. Sed in lata [a] *gente gloria regis eſt, in diminutione plebis contritio principis.* (Prou. 14. ſecundum 70.) *Qui ergo de numeroſitate ſuæ gentis ſuperbiuit, iure in eius diminutione* [b] *punitus eſt.* ¶ *Item paruulos* [c] *Sodomitarum non excuſauit ignorantia, quin pro paterno ſcelere cæleſti igne conſumerentur* (Gen. 19.)*: ſed igne hoc pœna illis diminuta eſt; quibus ſucceſſio paterni ſceleris eſt adempta. Pariter* [d] *etiam demonſtratum eſt peccatis parentum paruulos aliquando corporaliter flagellari* [e]*. Illud idem intelligendum eſt de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui deſcenderunt ad inferos* (Num. 16.)*.* ¶ *Item Cham peccante, Chanaam* [f] *filius eius maledicitur* (Gen. 9.)*: Giezi delinquente, lepra tranſmittitur ad poſteros* (4. Reg. 5.)*. Iudæis clamãtibus: [Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.]* (Matth. 27.) *etiam reliquiæ eorum* [g] *pœnæ mortis Chriſti addictæ* [h] *ſunt. Achab* [i] *quoque peccante poſteri eius* [k] *regni ſolium amiſerunt* (3. Reg. 21.)*: & qui de eius ſemine in regno Iuda nati ſunt, vſque ad purgatam labem illius familiæ, à genealogia Domini ſunt excluſi* (Hieron. ad c. 1. Matth.)*. Odium quoque Eſau* [l] *(vt Malachias teſtatur) tranſiuit ad Idumæos* (Malach. 1.)*. Ex quibus omnibus colligitur, quòd ignorantia peccati non excuſat aliquem.* ¶ *Sed his exẽplis* [m] *non probantur teneri peccato aliorum; niſi imitatores nequitiæ eorum. Quicumque enim de ſemine Eſau, & cęterorum ad Deum cõuerſi paternam malitiam deteſtati ſunt; non odium, ſed Dei clementiam experti ſunt.*

l Vnde dic q excluſi, i. prætermiſſi à Matthęo ĩ euangelio: vbi iſti inter alios nõ connumerant. Archid.

Item vt Ambroſius ait ſermone vndecimo.

C. XII.

(ĩ. 24. q. 1. c. non turbatur.)

TVrbatur [n] nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui ſuis meritis erat firmus, turbatus eſt alienis.

¶ *Huius etiam capitis ſententia ſumpta eſt ex ſermone xi. Ambroſii, & lib. 5. c. 1. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipſa autem verba habentur infra 24. q. 1. c. non turbatur.*

Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ. Non ergo ignorantia excuſauit illum. Sed turbatio hæc non peccati con-

Hieruſalem lxx. millia hominum. cumque extendiſſet Angelus manum ſuam ſuper Hieruſalem vt percuteret eam, aperti ſunt oculi Dauid: & videns Angelum exclamauit dicens: Ego ſum qui peccaui: conuertatur obſecro manus tua ſuper me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei Dominus, & iuſſit Angelo vt manum ſuam contineret.
a ¶ In lata.] hoc ſoluit ſtatim.
b ¶ In diminutione.] Ar. & in eo punitur quis, in quo deliquit. ĩ. 17. q. 4. frater. ĩ. 16. q. 1. tenetimini. ĩ. 12. q. 2. de viro. & cap. qui & humanus. ĩ. diſt. 81. valet.
c ¶ Paruulos.] hiſtoriam habes 42. diſt. §. 1.
d ¶ Pariter.] Hic habetur alia reſponſio.
e ¶ Flagellari.] licet etiam in eis crimen paternum nõ timeretur.
f ¶ Chanaam filius.] & ideo maledixit Chanaam, & nõ Cham, quia Dominus benedixit ei: & ideo non fuit auſus ei maledicere: vel ratio in lege eſt, vt ff. quod metus cau. iſti quidem.
l ¶ Eſau.] qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicti ſunt Idumæi, quaſi Edomæi.
ADDITIO. Ad illos teſtante ꝓpheta Malachia trãſiuit odium Domini. etenim de Eſau legitur ibidẽ, q Dominus dilexit Iacob: Eſau autem odio habuit. Archid.
SED HIS. CASVS. Reſpondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui ſunt imitatores nequitiæ ipſorum, aliis non.
m ¶ Exemplis.] ſcilicet poſtremis de Chã, Giezi, Achab, Eſau. Ioan. de Fan.
TVrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc oſtendit, q iuſtus punitur pro impio, vt Petrus ꝓ Iuda: ſed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, ſed temporalis perſecutio, & ita prædictis auctoritatibus non probantur ſimoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data ſit.
n ¶ Turbatur.] ĩ. 24. q. 1. nõ turbatur. ĩ. 7. q. 1. aduerſitas. ĩ. de conſecra. diſt. 2. in ſancta.

NOTAN-

inquinatio, ſed corporalis perſecutio intelligitur: quia meritis malorum nonnunquam adeo premuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaque his auctoritatibus ſimoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data eſt. Non ergo poteſt probari iſte reus criminis, cuius nō habuit conſcientiam.

4 *Notandum quoq. eſt, quòd non omnis ignorantia*[a] *aliquem excuſat. Eſt enim ignorantia, alia facti, alia iuris. Facti, alia eſt eius facti, quod oportuit eum ſcire: alia, quòd non oportuit eum ſcire. Quod non oportuit eum ſcire; ſicut Apoſtolus ait: [Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnā, & vultis ire, quidquid vobis appoſitum fuerit, comedite, nihil interrogātes. Si quis vobis dixerit*[b] *hoc idolis immolatum eſt, nolite comedere*[c].*] Ecce quod vocatum ad cœnā nō oportuit*[d] *ſcire carnes ſibi appoſitas fuiſſe idolis immolatas. Quod oportuit eum ſcire, ſicut ignorantia Iudæorū*[e]*, & reliquorum infideliū, qui ea, quæ à prophetis de Chriſto fuerunt prænuntiata, adhuc ignorant eſſe completa: vnde à Iudæis adhuc expectatur uenturus. Hæc neminē excuſat. ¶ Item ignorantia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnibus adultis dānabilis*[f] *eſt. Ius vero ciuile aliis*[g] *permittitur ignorare, aliȷs non. Iuris ciuilis ignorantia nemini obeſt in damno vitando, ſi negotium*[h] *inde contigerit, vt ſi minor pecuniam dederit filio familias*[i]*, repetit: in*

1. Cor. 10.

NOTANDVM. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua diſtinguit inter ignorantiam iuris & facti. Io. de Fan. CASVS. Hic innuit Gra. talem diſtinctionē. Ignorātia alia facti, alia iuris. Facti, quod ſcire non oportet, vt ſi apponatur tibi ignorantia idolothitum ad comedendum: facti, quod ſcire oportet, vt eorū quæ dicta ſunt per prophetas de aduentu Chriſti. Ignorantia iuris, alia iuris naturalis, quæ omnibus adultis damnabilis eſt. Alia iuris ciuilis, quæ in damno vitando nulli nocet. In tali caſu, ſcilicet, ſi minor filio familias pecuniam dederit, mutuam repetit: ſed maior non repeteret: vel ſi talis caſus incidit vt ſucceſſionem ſine iudice diuidas cum alio, quem putabas coheredem, cū non ſit: vel ſi ſoluas per errorem, vel promittas pecuniam indebitam iure naturali tantum, vel tam iure ciuili, quàm naturali: ſed in delictis ignorantia iuris nullum excuſat.

a ¶ Omnis ignorātia.] eſt ignorantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti ſemper excuſat, ſiue ignoret de alieno facto, ſiue de proprijs, dūtamen probabilis ſit. Ignorātia ꝓprij facti excuſat, vt 34. q. 2. in lectum. & 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. magis tamē excuſat error in alieno facto quàm proprio: quia probabilis eſt ignorantia in alieno facto, vt ff. pro ſuo, l. vlt. ſed non eſt veriſimile, quòd quis dubitet ſiue erret de proprio facto, vel de propria re, vt C. de reſcin. ven. quiſquis. Licet autē ſit ignorantia de alieno facto: dum tū nō ſit ꝓbabilis, non excuſat, vt 12. q. 2. q & humanus. 86. diſt. quod dicitis. ad hoc autem vt qs ꝓbabiliter dicatur errare, non requiritur ꝙ ſit nimis ſcrupuloſus & diligens & curioſus in inquirendo: nec quòd ſit nimis negligens & diſſolutus non inquirendo, vt ff. de iur. & facti ignor. nec ſupina. Ignorantia iuris, alia eſt iuris naturalis. alia iuris canonici ſiue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat, quia ibi nihil intereſt in vitio decipere, vel decipi, vt 16. q. 1. ſi cupis. & C. de in ius vocan. l. 2. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 37. diſt. §. vlt. 38. diſt. qui ea 1. Ignorantia iuris canonici ſiue ciuilis neminem excuſat, vt 38. diſt. ſi in laicis. & c. quæ ipſis. & hoc intellige cum ius tale eſt, quod aliquis de facili per ſeipſum ſcire potuit, vel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iuriſperitorum, vt ff. de iur. & fac. ign. regula, & ff. de bon. poſſeſ. in bonorum. vbi enim de bona fide agitur, non eſt de iuris apicibus diſputandū, vt ff. man. ſi fideiuſſor. quædam. & hæc vera ſunt niſi ſint milites 2, ruſtici, minores, & mulieres. iſtos enim excuſat iuris ignorantia. Item iuris ignorantia, ſi eſt de damno vitando, excuſat: ſi eſt de lucro captando, non; vt ff. eo. iuris. Si quæras ergo quæ ſit differētia inter has quatuor perſonas, & inter alias quantū ad ignorantiā iuris, cū nulli noceat in dāno vitādo, vt d. l. iuris. dic ꝙ licet omnibus alijs noceat in lucro, non tū iſtis; aliter nō eſſet aliquod ſpeciale in iſtis. Sed tamen not. differentiam inter iſtas quattuor, quia non concedo ꝙ mulieribus & ruſticis noceat in lucro, niſi vbi expreſſe inuenitur, qđ not. 3 nam nocet quandoque, vt C. eo. ſi emancipata. aliàs vbi expreſſe inuenitur. ſed vbi non inuenitur expreſſum, non

non ſubuenitur eis. Subuenitur enim eis in Velleiano, & in alijs caſibus not. C. eod. l. vlt. Sed militibus & minoribus vbique ſubuenitur, niſi vbi expreſſum inuenitur ꝙ nō ſit ſubueniendū. Item ignorantia iuris ciuilis ſiue canonici nocet omnibus in damno vitando, vt in temporalibus præſcriptionibus: quia præſcriptio introducta eſt ad rigorem iuris conſeruandum. idem eſt in conſtitutione, ſi quis in tantā. C. vnde vi. H.

b ¶ Dixerit.] ar. ꝙ ad dictum vnius ſtatim aliquis teneatur & poſſit credere, vt 22. q. 4. innocens. De hoc not. 23. q. 4. quàm magnum. & 11. q. 3. non ſolum. in prin.

c ¶ Nolite comedere.] expreſſā ergo nocent, non tacita: arg. ff. de cōdi. & demonſtrat. nonunquā. & ff. de cuict. ſerui venditor. diuerſa eſt enim cauſa voluntatis expreſſæ, & eius quæ ineſt. ff. de ver. obli. cū qui certarum.

d ¶ Oportuit.] Hæc non excuſat, cum ſit iuris naturalis. 38. diſt. quamuis.

e ¶ Iudæorum] Hæc ignorantia iuris etiā dici poteſt, eo ꝙ ignorabāt ꝓphetas: quia ſi eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, ideſt, Chriſtum natum.

f ¶ Damnabilis.] velut de patronis abſque venia impetrata in ius nō vocandis ab eorū libertis: nec. n. in ea re parcēdū eſt ruſticitati, cum naturali ratione huiuſmodi perſonis honor debeatur, vt C. de in ius vōc. l. 2.

g ¶ Alijs.] non in lucro captando, quia in damno vitādo omnibus. ff. de iur. & facti igno. l. iuris ignorantia.

h ¶ Negotium.] ideſt, ſi errat in contractu: nam aliter eſt in maleficio, in quo nec etiam minor excuſatur 4. C. ſi aduer. delic. l. 1. & 2.

i ¶ Filio familias.] maiori. nam tunc poteſt repetere. ff. de min. verum. in fi. Si autem filius familias minor eſſet, non repeteret, ſi conſumpta eſſet vel deperdita. ff. eo. tit. ſi minor.

a ¶ Quaſi

a Ignorantia eſt duplex. ſ. facti & iuris.

Ignorantia iuris eſt duplex.

1 De hac materia nota. 27. diſt. in ſum.

Ignorantia iuris quattuor genera perſonarū excuſat.

2 Sub. qui pp rem publ. occupātur in caſtris, quos magis arma vult ſcire Imperator, quam leges. Arch.

3 Cum ib. glo. cōca. l. fin. & in Bar. C. de iur. & facti ign. & Folg. in l. iuris C. qui admit. & eſt de mente Bar. in l. 1. in ver. quæ rit gl. C. de iur. & facti ign. & plene p dod. moder. in L. 1. §. ... tiano. Et ... ope. no. ... poſt ... ibi in ... col.

Liberti patronum ... ius in ... nia ... ruſticitati parcēdum non eſt.

4 Sub. ... quatenus miſeratur ... ff. d ... auxilium. Archid.

a ¶ Quaſi delictum eſt.] ff. ad Macé. l. 1. & bene dicit, quaſi delictum. nam ſi vere eſſet delictum, nec minori ſubueniretur.
b ¶ Sine iudice.] ſecus ſi per iudicem. ff. fami. erciſ. cum putarem, & hoc ſecundum fidem & confeſſionem eius iudex ſecutus

Si eſt odioſa, vel ſciens ſoluit, vel ignorans: ſi ignorans, aut ius, aut factum. his duobus caſibus non repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionem. aliàs ſi rigore iuris cō ſeruandi gratia eſt exceptio introducta: hic ſciens ſi ſoluit, non repetit. ff. de condi. inde. Iulianus. ſi ignorans, repetit ſecundum Pileum, cum illa exceptio ſit perpetua, & non odioſa. Alij vero §. nam & poſt ſententiam remanet debitum naturale: quia ſententia de iure ciuili eſt, & ideo ea, quæ iuris naturalis ſunt, tollere non poteſt ¹: quare ſi ſoluat, non repetit. arg. ff. de cōd. indeb. Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de cōdi. indeb. ſufficit.
b ¶ Repetis.] hoc tamen intra biennium, & hoc cū promittit ſpe futuræ numerationis.
e ¶ Si quis ¶ Poteſtat.] & ita dupliciter eum excuſat.

maiore vero quaſi delictum eſt [a]. ¶ *Item ſi ſucceſſionem etiam tibi maiori delatam cum alio, ſine iudice* [b] *diuidas, putans teſtamentum iure ſubnixum, cum non eſſet, ſolidā ſucceſſionem obtinebis: vel ſi id, quod nullo iure debuiſti, aut iure naturali* [c] *nō debuiſti, ſed ciuili, tamquam ex chirographo ſoluas, aut promittas, repetes* [d]*: non ita, ſi delictū. Nam ſi putat rem ſuam ſibi per legem licere rapere, incidit in conſtitutionem* [a] *illam codicis lib. 8. titulo, vnde vi.* tit. 4. le. 7.

[*Imperator Valentinianus Auguſtus.*]

PALEA. C. XIII.

SI quis in tantam furoris audaciam peruenerit, vt poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet homines conſtitutarū ante euentum † iudicialis arbitrij violenter inuaſerit; dominus quidem conſtitutus, poſſeſſionem, quam abſtulit, reſtituat poſſeſſori, & dominiū eius † rei amittat: Sin vero alienarum rerum † poſſeſſionē inuaſit, non ſolum eam poſſidentibus reddat, verumetiam æſtimationem earumdem rerum reſtituere compellatur.

† al. aduentū
† al. eiuſdem
† al. alienam poſſeſſionem

a ¶ Conſtitutionem] *In pleriſque vetuſtis codicibus legitur*, incidit in conſtitutionem, ſi quis in tantam. *reliqua vacant.*

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, ſed facti, & illius, quod non oportuit eū ſcire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excuſat paterni delicti: quod & ſi oportuiſſet eū ſcire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat. [e]

QVAESTIO V.

QVod vero [f] *quinto loco quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus; auctoritate Vrbani definitur, qui ſcribens de ſimoniacis ait inter cetera in concilio Placentino, cap. 5. & ſequentibus, itemque in concilio Romano.*

QVod vero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima parte probat, quod filij non poſſunt tenere beneficium emptum à patre cū erat puer. Secūda ibi, [Hoc autem.] Tertia ibi, [Ex hac.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fūgi ea ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus ignorāter. De primo caſu quid iuris ſit, dicitur in primo capitulo. De ſecundo dicitur in capitulo, præſentium.

¹ Inſti. de iure natu. §. vlt.

ſecutus eſt. nam aliàs repetere poſſet. C. de iur. & facti igno. ſi poſt.
c ¶ Iure naturali.] cum quis ſoluit indebitum, aut indebitum, eſt iure ciuili tantum: quale eſt illud quod poteſt per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. error. hic ſi per ignorantiam facti ſoluit, repetit. C. de iur. & facti igno. cum quis. C. ad legem Falcid. error. Si per ignorantiam iuris ſoluit, nō repetit, vt in legibus prædictis, niſi à minore, vel muliere, vel alia perſona priuilegiata ſoluatur. ff. de pb. cum de indebito. § ſi autem. & ff. de condi. indeb. interdum. aliàs indebitum aut eſt de iure naturali tantum, quale eſt illud ad quod per chirographum obligamur, vt ſpe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus caſibus quacumque ignorantia ſoluas, repetit. ff. de cond. inde. indebitam. & ff. de proba. cum de indebito. aut per exceptionem tantum, & tunc ſi temporalis eſt exceptio: dummodo ſit certum debitum, non repetit a. ff. de cond. inde. ſub conditione. l. nam & naturas. Si autem eſt perpetua & fauorabilis, hic quacūq. occaſione ſoluit, repetit. C. ad Vellea. quāuis. ff. de condi. indeb. qui exceptionē.

Indebitū per errorē ſolutū an poſſit repeti.
¹ Sub. debitū vtroque iure, ſed indebitū per, ſe.
² Sub. niſi ſolutū per errorē facti non iuris. ff. de cond. ind. in dic. ff man. ſi. de iuſſor. §. non male. ſm Ioā. de Fan.

f ¶ Quod vero.] Huius quæſtionis duo ſunt articuli. Primus an liceat iſti eſſe in eccleſia, quam paterna pecunia eo ignorante eſt aſſecutus. Secundus eſt, ſi pater ei non emit eccleſiam, ſed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæſtione dicas, quod poſtquam eccleſiam dimiſit, ex gratia poteſt ibidem manere, vt j. c. 1. & extra de ſimo. de regularib. In ſecunda dico, quod ſi per patris pecuniam adeptus eſt ordinem, ita tamen quòd ſimonia non fuit in ordinante, poſtquam ordini renūtiat, poteſt eodem ordine ex miſericordia fungi, vt j. e. c. vl. ſi autem ipſe dedit, vel ſimoniæ conſcius fuerit, tūc diſtinguit, aut accepit ordinem vel dignitatem aliquam, vel aliquod beneficium eccleſiaſticum. ſi ordinem vel prælationem, deponitur, nec debet ſecum diſpenſari, vt ſ. e. q. 1. ergo. & c. ſi quis neque. & j. q. 7. ſi quis omnem. & c. requiritis. ſi vero eccleſiam, vel præbendā, vel ſimile beneficium, de iure deponitur, vt ſupra ead. quæſt. 1. presbyter. ſed ex diſpenſatione poſt renunciationem poteſt in eodem beneficio manere, vt infra cap. prox. Io. an.

Eccleſiam à patre emptam vtrū quis poſſit retinere.
Ordinē quē pater emit, an quis poſſit fungi.

Quicum-

¶ De paruulis, qui cupiditate parentum, eccleſias emunt. C. I.

Anſ.l.7.c.119. C.5.

QVicumq. ſane cupiditate parentum, cum adhuc paruuli [a] eſſent, eccleſias, vel eccleſiarum partes [b] α per pecunias adepti ſunt, poſtquam eas omnino dimiſerint, ſi canonice in eis viuere voluerint pro magna [c] miſericordia ibidem eos eſſe concedimus [d]: neque pro hoc facto à ſacris ordinibus remouemus, ſi aliàs digni inueniantur.

C. 6.

¶ Illi vero, qui per ſeipſos, cum iam maioris eſſent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, ſi in alijs [e] eccleſijs canonice viuere voluerint, ſeruatis proprijs ordinibus pro magna miſericordia [f] ibi eos miniſtrare permittimus. Quòd ſi ad alias fortaſsis transferri non potuerint, & in eis canonice viuere promiſerint, minoribus ordinibus contenti ad ſacros ordines [g] non accedant; ſalua [h] tamen in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. ¶ Si qui tamen ante emptionem [i] catholice ordinati ſunt, cum ea, quæ emerunt, dimiſerint, & vitam canonicam egerint, in ſuis gradibus permittantur [k]: niſi [l] forte eiuſmodi eccleſia ſit, vt ibi primum [m] locum debeant obtinere. Primum enim, vel ſingularem, vel præpoſituræ β locum in emptis [n] eccleſijs eos habere non patimur.

C. 8.

α ¶ Partes.] In concilio ipſo legitur, beneficia. ſed ob gloſſam non eſt emendatum.

β ¶ Præpoſituræ.] In concilio ſubiungitur, vel officij.

2 *Hoc autem eum non in præiudicium canonũ, ſed ex miſericordiæ diſpenſatione dixiſſe, ex epiſtola eiuſdem colligitur miſſa Vitali presbytero in hæc verba.*

¶ In dignitate ſeruanda ſimoniacis miſericordia poteſt impendi, ſi eos vita commendat. C. II.

EOs, qui eccleſiam emerunt, ſi perſona talis fuerit, quam vita commendet, videlicet, vt in canonijs †, vel monaſterijs regulariter viuat, in ſui honoris officio, miſericorditer condeſcendendo, miniſtrare concedimus; abſque tamen [o] ſanctorum canonum præiudicio.

† al. canonicis

¶ *In libro manuſcripto decretorum Pontificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Prumienſem.*

QVicumque.] CASVS. Hoc c. diuidi in tres partes. In prima dicitur, q. quidam paruuli fuerunt, quibus ignorantibus parentes emerunt eccleſias, de quibus dicit Vrbanus, q. poſt renunciationẽ poſſunt ex miſericordia in eiſdem eccleſijs tolerari, & à ſacris ordinibus ꝓpter hoc non debent repelli. In ſecunda dicitur, q. qui adulti ſibimet emerunt eccleſias, illis repudiatis de miſericordia poterunt in alijs eccleſijs in ſuis ordinibus miniſtrare. quòd ſi ad alias tranſire non poſſunt, in eis de miſericordia poterunt in minoribus ordinibus miniſtrare: ita q. ad maiores nõ aſcẽdant. In tertia dicitur, q. ſi ante canonice ordinati poſtea eccleſias emunt, eis dimiſſis in eiſdẽ poterũt de miſericordia tolerari: ſed in eis prælaturas non habebũt. Secũda pars incipit ibi, [Illi vero.] Tertia ibi, [Si qui tamen.] Sequens §. cũ ſeq. c. patet.

a ¶ Paruuli.] hic præſumitur pro ætate. 3. q. 4. placuit.

b ¶ Partes.] id eſt, præbendas. & ſic non eſt contra 21. q. 1. ſicut. extra de præben. maioribus.

c ¶ Pro magna.] & de iure: cũ enim nõ peccauerint iſti, nõ ſunt priuandi ordinibus ſuis. arg. ĩ. §. ex hac.

d ¶ Concedimus.] vt & primum locum ibi obtinere poſſint, & illud, ibidẽ, nõ reſpicit niſi quod ſequitur in fi. ca. ſecundum vnũ intellectum.

e ¶ Si in alijs.] hic p̃ſumitur contra ætatem, vt ĩ. ead. q. 7. qui in qualibet. ĩ. diſt. 81. valet. contra ĩ. ea q. 1. ſi qui à pſeudo epis. ſed ibi illam eccleſiam licite fuerat adeptus.

f ¶ Magna miſericordia.] nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, vt ſ. ea. q. 1. presbyter. & 7. q. 1. præſentium. & c. ſancitum eſt, & vere de miſericordia. nam de iure non põt: & ideo hac miſericordia digni ſunt qui alieno laborant vitio. C. de natu. lib. l. legem.

g ¶ Ordines.] id eſt, ad miniſterium ſacrorum ordinum, quos tamen poſt emptionem eccleſiæ receperant, & ita grauatur eorum pœna in eccleſiarum emptione.

h ¶ Salua.] vt ſcilicet Papa poſſit diſpenſare ſi velit, vel hanc reuocet, ſi iterum ei videbitur expedire.

Delictũ ſuperueniẽs nõ vitiat legitime factum.

i ¶ Ante emptionem.] arg. ſuperueniens delictum, vel nouam cauſam non vitiare legitime factum. 30. q. 1. noſſe. & c. dictum. & ſ. diſt. 55. præcepta. 32. q. 7. c. 2. qui. ĩ. ead. q. 7. ſiquis omnem. contra.

k ¶ Permittantur.] in eadem eccleſia. hæc eſt differentia inter iſtum caſum & ſecundum.

ADDITIO. Ad hoc. ff. de verb. obli. pluribus. § vlt.

l ¶ Niſi.] iſtud, niſi, reſpicit duos articulos. nã in primo caſu bene poteſt ex diſpenſatione ſingularem locũ obtinere, ſed maledicit qui hoc dicit: nam cũ vltimo magis diſpenſatur quo ad executionem ordinis, quàm cũ medio, vnde iſtud, niſi, refertur ad primum membrum ca. Ego cum H. dico, q. iſtud niſi, reſpicit omnes tres caſus prædictos. nam in nullo ipſorum primum vel ſingularem locum in empta eccleſia poterit obtinere, vt in fi. c. dicitur manifeſte Phi. additio eſt.

m ¶ Primum.] Arg. extra de ſi. ex inſinuatione. & intelligunt quidã hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate, q̃a nec archipresbyter, nec decanus.

n ¶ In emptis.] ſ. 12. diſt. nos conſuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua dicitur, q. de rigore debent deponi ſimoniaci quocumque modo. Ioan. de Fan.

o EOs qui.] ¶ Abſq; tamen.] ſ. diſt. 55. priſcis. quaſi nõ de iure communi, ſed ex diſpenſatione.

[illegible] quòd ſi ordinatus fuerit inuitus ſimoniace eo ignorante, ſecum eo diſpenſatur. Ioan. de Fant.

Casus. Infert Gratia. ex illa auctoritate, quicumque ignorantia excuſat tales, cum poſſint ad ſacros ordines aſcen-

c ¶ Præſentium.] tria pro iſto faciunt, coactio accipientis illum ordinem, ſcilicet ſacrum, ſpontanea confeſſio, renuntiatio. Duo faciunt contra, deteſtatio criminis, & diſciplina eccleſiaſtica.

d ¶ Incuria.] ideſt, negligentia, vel ſtultitia, vel ignorantia iuris.

3 *Ex hac itaque auctoritate colligitur; quòd ignorantia tales excuſat à reatu criminis, vt ſupra dictum eſt, non à fructu emptionis; cum in eccleſiis, quas parentum pecunia adepti ſunt, non niſi poſtquam eas omnino dimiſerint* [a]*, & ex miſericordia ibidem eis eſſe conceditur. In quo patet; quòd & ſi illis ignorantibus ſimoniæ peccatum ſit admiſſum, fructum tamẽ paternæ emptionis reportare* [b] *non poſſunt. Quòd vero à crimine excuſentur, hinc patet; quia pro hoc facto à ſacris ordinibus nõ remouentur. Si enim illius criminis participes eſſent, ad ſacros ordines conſcendere non poſſent. Illud idem intelligendum eſt de eo; qui per pecuniam eſt adeptus ſacerdotij dignitatem, non epiſcopo, ſed cuidam ex principibus eius datam: vtroque tamen, ordinatore videlicet & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Alberto Metenſi epiſcopo.

¶ De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non epiſcopo, ſed vni principum eius. C. III.

PRæſentium [c] portitorem, quem parẽtum incuria [d] per pecuniam non epiſcopo, ſed cuidam [e] principũ eius datam, inuitum [f] ſacerdotij dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti; licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur; tamen, quia culpam [g] iſtam [h] neſciens, & coactus commiſit, & quia ab eodem ordine vt deponeretur, ſupplicauit [i] vltroneus; ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum, miſericordiæ viſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe fraternitati tuæ conſulimus: ita tamen, vt ſi † eccleſia illa cui deſeruit †, ſacerdotum penuriam non patitur, ſuſpenſus à ſacerdotali officio permaneat: Quòd ſi forraſſe eccleſiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis aſſumat, liceat ei ex concuſſione ſui epiſcopi, fratrumque [k] obediẽtia ſacerdotali officio fungi.

† al. quia
† al. deſeruiuit

e ¶ Cuidam.] idem ſi epiſcopo ſupra ea. q. 1. ſtatuimus.

f ¶ Inuitum.] ideſt, coactũ à parentibus: vel inuitũ poſtquam ſciuit.

g ¶ Culpam.] not. ſermonis improprietatem, nam exponitur culpam, ideſt, defectũ. 3. diſt. 56. c. vlti.

h ¶ Iſtã.] hic collige rationẽ cum quis obijcit aliquid eſſe culpam, non quod culpa ſit, ſed ſolet eſſe. ſic 15. q. 1. c. mulier.

i ¶ Supplicauit.] vnde miſitus cũ eo agendum fuit. ĩ. 12. q. 1. non dicatis. & diſt. 50. quia te. C. ne tu. vel cura. vec. conducant. l. vna. Sed nonne male rogabat, cum depoſitum ſequatur infamia. ff. d. his qui not. infam. l. 2. §. ignominiæ. nec etiã quis deponi debeat niſi proximo crimine. 81. diſtin. Apoſtolus. Dic ergo, rogauit vt deponeretur. i. ab executione ſuſpenderetur.

k ¶ Fratrumque.] & ſic epiſcopus in tali caſu diſpenſare non poteſt ſine cõſenſu & auctoritate fratrum. ar. 15. q. 7. epſ nullus. nam in omni diſpenſatione conſenſus capituli requirẽdus eſt, præterea p c. iſtud no. diſpenſatio circa ſimoniã cõmiſſam in ordine. nã ſi ipſe ordinatus dedit pecuniam vel alius: dummodo tamen det epo, non poterit epſ hoc caſu diſpenſare. & hoc notauit cum dixit, non epo. q. d. ſecus ſi epo eſſet data. vnde ſtrictior erit epiſcopi poteſtas diſpenſãdi in ſimonia commiſſa in ordine, q̃ in beneficio. 3. e. q. 1. ſed hoc non admitto. vnde dico, q. ſiue ſimonia fuerit cõmiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum tamen epo fuerit data pecunia, q. epiſcopus non poſſit diſpenſare. ſed in hoc dico eſſe differentiam, q. ſi epiſcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non epſ, ſed quilibet ſuperior poſſit diſpenſare ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum modum, qui traditur 3. ea. c. 1. Sed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro ordine, tunc non poſſit ſecum diſpẽſari niſi à ſolo Papa 1, vt 3. q. 1. ergo. & i. c. ſi quis neque. & infra q. 7. ſi quis omnem. & c. requiritis. Illud autem expeditum eſt, q. epiſcopus vel capitulum poteſt diſpenſare cum eo qui ignoranter eſt adeptus beneficium etiam ſimoniace, vt extra de ſimon. ex inſinuatione. Io. Quid autem iuris hodie ſeruetur, dixi per decre. 3. q. 3. multis, in vlt. gl. B.

Infamia ſequitur depoſitum.

Epiſcopus an diſpenſare poſſit in ſimonia ordinis vel beneficij.

1 Ray. dicit cum eo qui recipit ſimoniacũ beneficiũ, poſtquam reſignauit, & executione ordinũ poſt legitimam pœnitentiã põt epſ ſuus ſi ab illo ſit peccato immunis, alioquin metropolitan[9] debita diſcretione adhibita in pœnitẽtiali iudicio diſpẽſare. Arch.

aſcendere; ſed à fructu emptionis nõ excuſantur. Idem intelligitur de eo, qui ſacrum ordinem habuit per pecuniam, eo & ordinatore ignorantibus.

a ¶ Dimiſerint.] hoc idem habes extra de ſimo. de regularibus.

b ¶ Reportare.] nam ex alieno dolo alius lucrum deportare nõ debet. ff. de eo per quem fac. erit. l. vlt. 1. reſ. & hoc verum eſt, [illegible] extra de ſimo. nobis, ſcilicet per fraudem alterius.

PRæſentium. Casus. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi epiſcopi, quidam ordinatus eſt presbyter ab epiſcopo vtroque ignorante pecuniam eſſe datam, qui presbyter ex quo factum cognouit, rogauit epiſcopum vt eũ deponeret. vnde Papa epiſcopo ſuper hoc conſulenti reſcribit dicẽs, q. ex miſericordia (licet de rigore deberẽt deponi) toleretur in eodem ordine: & ſi eccleſia in, qua deſeruit, non habet penuriã ſacerdotũ, à ſacerdotali officio ceſſet. Sed ſi vtilitas eccleſiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, poterit de licentia epiſcopi ſacerdotale officium exercere.

Quid

QVid vero.] CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio. Sed quia hæc quæſtio expedita eſt ſ. ea. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. ideo ponit hic incidentem quæſtionem, qua quæritur de illis, qui dant pecuniam non pro ordinatione, ſed pro electione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt non reſiſtatur electioni. Et dicit Gratianus, quòd tales iudicandi ſunt ſimoniaci, ſicut illi, qui pro conſecratione pecuniam dant.

k ¶ Maximi.] de iſto agitur ſecunda quæſt. 5. quam ſex. 63. diſtin. Salonitanæ.

l ¶ Exquiri.] tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamoſa querelatio. extra de ſimo. licet He'li.

QVAESTIO VI.

QVid vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter à ſimoniacis ordinati ſunt (quod ſexto loco quæſitum eſt) ſupra, in capitulo videlicet Vrbani, quod ſic incipit: [Si qui à ſimoniacis, &c.] requiratur. Nunc autẽ [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt; ſed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt ſubſcriptione firmetur, vel vt electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorum electio vitioſa ſit iudicanda. Non enim videntur ſpiritus ſancti donum emere, qui non pro conſecratione, ſed pro electione munera largiuntur; cum nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut eccleſiaſticarum rerum [c] emptores ſimoniaci iudicantur, quia eccleſiaſticis officijs ita adiuncta ſunt, vt alterum ſine altero alicui non proueniat; ita quia per electionem [d] venitur ad conſecrationem, perinde ſimoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet. (1. ea. q. 1.)

Vnde Symmachus ſcribit Cæſario epiſcopo, epiſt. 1. c. 5.

¶ De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. C. I.

SI quis autem epiſcopatũ deſiderat, data pecunia [f] potentes perſonas minime ſuffragatrices [g] adhibeat: nec ad decretum ſibi faciendum clericos, vel ciues ad ſubſcribendum [h] adhibito cuiuſlibet generis timore [i] compellat, vel præmijs quibuſlibet exhortetur. (Poly. l. 2. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 69.)

Item Gregorius Salonæ † conſiſtentibus, lib. 5. epiſt. 26. († al. Salonis)

¶ Simoniacus eſt qui, vt eligatur, præmia largitur. C. II.

EGo autem & veſtræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimeſcens, eiuſdẽ Maximi [k] cauſam ſubtiliter exquiri [l] deſidero; ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt; ſi non per ſimoniacam hæreſim, ideſt, præmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad ſacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum interceſſor erit; ſi non obligatus de ſuis, ad locum interceſſionis [m] venerit. (Anſel. l. 6. c. 176. Poly. l. 2. tit. 3.)

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

a ¶ Quid vero.] Hæc quæſtio determinata eſt per c. quod G. inducit ſ. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

b ¶ Nunc autem.] hic ponit incidentem quæſtionem, quæ dubia non eſt.

c ¶ Rerum.] ſ. q. 3. ſi quis obiecerit.

d ¶ Per electionem.] ſ. diſt. 40. ſicut viri.

e ¶ Electione.] ſi. j. 15. q. 3 ſane.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potentum ſuffragio epiſcopus confirmetur, aut electioni ſubſcribatur.

f ¶ Pecunia.] j. 18. q. 2. c. 1.

g ¶ Suffragatrices.] ſ. ea. q. 1. eſtote. j. 16. q. 7. ſi quis epiſcopus. ſ. diſt. 55. nullus.

h ¶ Ad ſubſcribendum.] ſ. cum patrini ſunt: vel hoc cum ſpecialiter vocantur laici ad electionem, 63. diſt. Hadrianus. Vel dic, quòd factum prohibet, non ideo dicit, quòd de iure ſubſcribere debeant ciues: argu. extra de elect. c. 1. Subſcribere tamen debent ciues. non vt eligentes, ſed vt cõſentientes, vt j. 7. q. 1. epiſcopus de loco.

i ¶ Timore.] ſed numquid timor inducit ſimoniam? Dico quòd non 1. peccat tamen mortaliter, qui per timorem obtinet beneficium. arg. contra, ſ. q. 3. res eccleſiæ. & eſt argu. q. non tantum timor motus, vel cruciatus corporis, ſed etiam timor verborum vitiat electionem: arg. 23. q. 8. conuenior. lo.

Beneficiũ per timorẽ obtinens peccat mortaliter.

1 Idem dicunt hic Lau. Ber. & Io. de Fant.

EGo autem.] CASVS. Quidam nomine Maximus electus fuit in epiſcopum, de quo Papa conſultus reſpondet deſuper, quòd iuſte poterit pro vobis apud Deum intercedere, ſi non ſit ſimonia vel alijs criminibus detẽtus, & obligatus, vnde de hoc inquiri deſiderat.

m ¶ Interceſſionis.] infra 3. quæſt. 7. in grauibus. 25. diſtin. cap. vlt.

SIcut ij qui.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſicut is, qui inuitatus tenuit dignitatem, eſt promouendus: ſic qui ſe ambitioſe ingerit, eſt repellendus. Vnde ſtatuit Grego. vt in ſacerdotibus ordinandis, & eligendis omnis venalitas ceſſet, & omne ſuffragium venditorum. Sequens. §. planus eſt, & multum vtilis eſt, & per te videbis.

a ¶ Renuit

a ¶ Renuit.] [illegible] tamen non eſſet perſeuerans, quia ſi ſemper eſſet inuoluntarius, non eſſet cogendus, vt 74. diſtin. iſta. ſed faciendum eſt, vt de nolẽte fiat volens 1. & ſic licite ordinatur, vt 23. q. 4. diſplicet. 40. diſtin. ante omnia. 8. q. 2. in ſcripturis. & 16. q. 1. vos autem. b ¶ Refu- tur, ex ſententia arg. contra, q quis poteſt petere honorem. ff. de decur. l. ecs. & pecuniã pro eo dare. ff. de officio præſ. Barbatius arg. 8. q. 1. qui epiſcopatum. ff. de mune. & honorib. reus. Ad has leges reſpondẽt quidam, quòd publice peti poteſt, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, q melius poteſt quis petere, aliàs non, quia lex Iulia de ambitu non habet locum Romæ. 3. ff. ad leg. Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, q quondam à populo potuerunt peti: modo vero ab Imperatore, vel aliud in dignitatibus ſæcularibus, vnde & militia ſæcularis emi poteſt. ff. de act. emp. l. creditor. §. inter venditorem. Multũ cõtradicit ſolutioni huic, extra de ſim. nobis, vbi ſemp nocet datio pecuniæ, niſi cum data eſt ab aduerſario. Sed ideo hic excuſatur, quia nihilominus erant cum electuri. ſic extra ea. & ſi, quæſtiones. & hoc tenet H.

1 De hoc 7. q. 1. ſcias. ibi videas. & ca. epiſcopus de loco.

Honor non peti poſſit.

3. De hoc etiam 82. diſt. presbyter. i. gl. & ita. &c.

¶ Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri. C. III.

Anſ. l. 6. c. 79. Poly. l. 1. tit. 1.

SIcut is, qui inuitatus renuit [a], quæſitus refugit [b], ſacris eſt altaribus admouendus; ſic qui vltro ambit, vel importune [c] ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque fratres chariſsimi in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat; ſit ſimplex ſine venalitate conſenſus, pura præferatur electio, vt ad ſumma [a] ſacerdotij non ſuffragio venditorum prouectus, ſed Dei credatur eſſe iudicio.

Anſel. l. 6. c. 80.

a ¶ Summa.] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad ſummum ſacerdotij, vel Pontificij, *Emendatus vero eſt hic locus ex originali, Anſelmo, Polycarpo, & pleriſq. vetuſtis Gratiani exẽplaribus.*

Si autem pecunia promiſſa fuerĩt, vel ſoluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem peruenerit; ei nullatenus obeſſe videtur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conſcientiam non habuit; nec ad electionis, vel ordinationis caſſationẽ; ad quã aliàs nõ per prauã illorum cupiditatem perueniſſe docetur.

QVAESTIO VII.

N*Vnc autem de ſeptima quæſtione tractandum eſt; an renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus [d] in epiſcopali dignitate.*

De his ita ſcribit Cyprianus, lib. 2 epiſt. 1.

¶ Qui redeunt ab hæreſi in ſuis ordinibus recipiantur. C. I.

Deuſdedit p. 2. & 4. Anſel. l. 8. c. 39.

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in eccleſia catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodũ perfidi, ac rebelles contra eccleſiam ſteterint; vel apud hæreticos à pſeudoepiſcopis, & antichriſtis cõtra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione [e] promoti ſint, & contra altare vnũ, atq. diuinũ, ſacrificia foris falſa, ac ſacrilega offerre conati ſint; eos quoq. hac cõditione ſuſcipi cõuenit [e] cũ reuertuntur, vt communicent laici †, & ſatis habeant, quòd admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint;

† al. laicis

NVnc autem.] Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem partes: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, q non eſt cum talibus diſpenſandum. Secunda ibi. [Conuenientibus.] Tertia ibi. [Ex hac.] Quarta ibi. [Niſi rigor.] Quinta ibi. [Ecce quibus.] Sexta ibi. [Si cutter.] Septima ibi. [Sancimus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic e intitulatur ſeptima quæſtio, qua quæritur an renuntians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in epiſcopali dignitate. Et idẽ intellige de quolibet ordine. & certe de rigore iuris ſunt deponendi: ſed ex diſpenſatione tolerandi, niſi in caſibus, qui conſueuerunt notari. 9. q. 1. in ſumma.

b ¶ Refugit.] ſed mirum eſt, quod hic dicitur, q fugere debet, cum alibi dicatur: Qui epiſcopatum, &c. vt 8. q. 1. qui epiſcopatum, &c. nam ſi illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam ita mentitur quis ſimulatis operibus, ſicut ore 2. 22. q. 5. cauete & q peccet, patet 22. q. 2. cum humiliatis. Dicunt quidam, q iſtud mendacium non eſt mortale, licet non ſit benignitatis, vel iocoſitatis, quia caret dolo; & ideo non eſt mortale. Dico, q iſte debet eſſe nolens, & debet fugere. ideſt timere ne forte non ſit ſufficiens, vt 40. diſt. ante omnia. vnde metiri debet vires ſuas, ſupra quæſt. 1. non eſt putanda. Vel dic, quòd intelligitur fugere qui dignus eſt, ſi ſe non ingerit, qui quæritur, & nõ quærit. c ¶ Vel importune.] nam eo ipſo, q ſe ingerit, eſt ſuſpectus. ff. de proc. quæ omnia. idem in tutore. ff. de teſt.

Mentiſ [illegible] operi[illegible] ſus & ore. [illegible] ad hoc [illegible] e conſe. [illegible] diſt. 2. reue [illegible] a. in fin.

d ¶ Recipiendus.] non de iure, ſed de diſpenſatione, ſic. 23. q. 4. ipſa pietas. Sunt tñ quidã caſus, in qbus eccleſia nõ cõſueuit diſpenſare, quos not. j. 9. q. 1. in ſũma. Et determinat hæc quæſt. j. ead. §. ex hac auctoritate. Io.

Eccleſia diſpenſat in aliquibus caſibus

SI qui presbyteri.] CASVS. Dicit in hoc c. Cyprianus, q ſi clerici in eccleſia catholica ordinati, poſtea hæretici facti eccleſiæ reſtituerunt vel apud eos promoti fuerunt, ſi reuertantur ad eccleſiam, ad laicam tãtum communionem admittantur, vt non retineant arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶ Ordinatione.] j. 23. q. 4. ipſa pietas. contra. ſed illud ex pietate matris eccleſiæ, illud de rigore paternæ diſciplinæ. & ad hoc facit 50. diſt. vt conſtitueretur.

a ¶ Quibus.] nota puniri aliquem in eo in quo deliquit. arg. 12. q. 2. qui & humanis.

b ¶ Contra.] argu. q; ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſijs, non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam 1. argum. 96. diſtin. ſi Imperator. 3. q. 1. nulli. ſi tamen habet adminiſtrationē 2 vna, poterit contra aliam ſtare 2. arg. ff. de in ius vocan. quæſitum. & 3. q. 7. §. ſi contra. in fin. Ioan.

Clericus dua habēs eccleſias, vnam cōtra alteram ſuſtinere nō debet.

1 Adde no. l. 1. qſquis. C. dē poſtul.

2 Facit e: hoc neceſſitas officij. ff. de his q. vt indig. tutorem. cū ſimi.

pœnitentiam, vt de pœn. diſt. 3. talis. nam in quacumq; hora ingemuerit peccator, &c. nec tibi dico ſepties, &c. de pœnit. diſt. 3. adhuc inſtant.

g ¶ Et quod dixerit.] & ita ſynodus inducit hāc auctoritatem, ac ſi primo peccaſſet Dauid, & poſtea Dñs dixiſſet

nec debere eos reuertētes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus[a] contra [b] nos rebellauerint.

a ¶ Conuenit.] *In originali non eſt verbum iſtud, ſed loco ipſius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater chariſsime, conſenſu & auctoritate communi, vt etiam ſi qui presbyteri, & c. *Multa vero in hoc capite ex ipſo B. Cypriano ſunt emendata.*

Item ex ſeptima ſynodo.

¶ De iis, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur. C. II.

Ex actione 1. in 7. anathematiſ. Deuſdedit p. 2. Iuo p. 4. c. 198. Ex epiſt. Taraſij ad Ioannem. Iuo p. 5. c. 121. Anſ. l. 6. c. 87.

SI quis α omnem [c] traditionem eccleſiaſticam ſcriptam, vel non ſcriptā violat, anathema ſit. ¶ Omnis β epiſcopus, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationē dederit, vel acceperit, à ſacerdotio [d] cadat. ¶ Sed dicunt fortaſſe quidā; quia pœnitentiā agimus pro peccato, & Deus indulget [e] illud. Ita & ego dico; quia omnem pœnitentiam [f] recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ iam facta ſunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem & homicidā per pœnitentiam receperit Deus, & quòd dixerit[g] de eo: [Inueni virū ſecūdum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.] Noui rurſus eumdem audientem à Deo: [Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinū es.] Scio Manaſſem [h] per confeſsionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiā receptos: nullum tamen eorū, qui ante γ baptiſmū peccauit [i], ſacerdotibus connumeratū. Scio quoſdam, dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe: monachos vero factos quaſi luminaria mundi reſplēduiſſe; nullū tamen ad ſacerdotiū aſcendiſſe. Quod [k] etſi δ raro [l] contigit; nulla [m] tamen lex [n] eccleſiæ

Actorum 13.

1. *Para.* 22. & 28.

2. *Paral.* 33.

Matth. 21.

Mar. 2.

Luc. 5.

SI quis omnē.] Hoc cap. ſeptem habet partes. In prima 7. ſynodus præcipit omnē traditionē eccleſiaſticā ſcriptam, vel nō ſcriptā obſeruari. In ſecunda dicit, q; clericus conuictus de ſimonia deponatur ab ordine. Tertio reſpondet tacitę obiectioni: quoniā quāuis Deus indulgeat peccatoribus per pœnitentiā, non tamen reſtituit primā prærogatiuā, quod probat exēplo Dauid & Manaſſe, & quorumdam aliorū, quibus Deus indulſit, & tamen nō ſunt poſtea ſacerdotes facti. Quarto oſtendit lapſum in fornicationem poſt baptiſmū à promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quā ſimoniacā ſupra dixit, vt addat de electione loci religioſi. Sexto prohibet epiſcopū eſſe percuſſorē. Septimo prohibet eccleſiā vel ordinem ſæcularem poteſtatē obtineri. Secunda pars eſt ibi, [Omnis.] Tertia ibi, [Sed dicūt.] Quarta ibi, [Et ſi in fornicationem.] Quinta ibi, [Item epiſcopum.] Sexta ibi, [Similiter percuſſor.] Septima in fine capituli, & prima, in principio.

CASVS. Intēdit 7. ſynodus ꝓbare, q; licet per pœnitentiā ſubueniatur cuilibet peccatori: tñ poſt pœnitentiam nō pōt de iure promoueri. immo ſi poſt peccatū promotus eſt, vel poſt promotionē peccauit, deponēdus eſt. & dicit hoc regulare fuiſſe tā ante inſtitutionē baptiſmi quàm poſt. & hoc probat exēplis tā veteris teſta q̃ noui. & hoc ſonat littera illa: nullum tamē eorum, qui ante baptiſmum, &c. nam illi, qui ante baptiſmum peccāt, promoueri poſſunt, vt expreſſum eſt 26. diſt. deinde.

c ¶ Omnem.] id eſt, aliquam de omnibus. ſimile 15. q. 1. mulier.

d ¶ A ſacerdotio.] arg. q; legitime factū ſuperueniēte delicto irritat. ſ. 27. q. 2. qui dormierit. ſ. 10. q. 1. de eo. & c. ad limina. contra. ī. ea. q. 5. c. 1. contra. ſ. 32. q. 7. c. hi qui. & c. neq; contra. ī. diſt. 94. ſi quis. ſ. 25. q. 2. ſi qui epiſcopi. 17. q. 4. frater. ſ. 12. q. 2. qui & humanis.

Factū legitime irritat delicto ſuperueniente.

d ¶ A ſacerdotio.] id eſt eccleſiaſtica dignitate, vt ī. ea. q. 1. qui per pecuniam.

e ¶ Indulget.] de pœnit. diſt. 1. c. verbum.

f ¶ Pœnitentiam.] Et adeo hoc verum eſt, q; ſi quis etiā perueniat ad ſummum malorum, ſubueniatur ei per

ſet ei: inueni, & c. quod tamē ſecus fuit. ſed ſynodus nō curauit de ordine, ſed de veritate; quia Dominus ſic ei dixit, & ille pœnituit, nec tamen poſt pœnitentiam permiſſus eſt ædificare. in hoc facit ad propoſitū. Vel retulit ſe ſynodus ad diuinam præſcientiam, vbi iam præſens erat futurum peccatum Dauid.

Dauid etiā poſt pœnitētiā non eſt permiſſus ędificare tēplum.

h ¶ Scio Manaſſem.] Ezechiæ filium, qui acta pœnitentia reſtitutus eſt ad regnū. arg. de pœ. diſ. 2. ſic enim inquit.

i ¶ Peccauit.] Arg. per baptiſmum non aboleri infamiā, cum etiā poſt baptiſmum impediat promouendum, qđ non eſt verum: quia omnia crimina & etiam ſequela peccati dimittuntur in baptiſmo, vt 25 diſt. primū. 26. diſt. deinde. & ſic non eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmum peccauit 3: & quod hic dicitur, refert ſe ad id, quod tunc accidit: quia tunc non fuit viſum, q; aliquis taliū promoueretur ante baptiſmū. ſic vacat hic arg. notatum ab H. non aboleri infamiam per baptiſmum.

Baptiſmus verū tollat infamiam.

3 Vt teſtat de ſeipſo. 1. ad Tim. 1. & habetur Act. 9.

K ¶ Quod.] ſ. q; fuerunt promoti.

l ¶ Raro.] ſicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamē poſt fuit Euangeliſta.

m ¶ Nulla.] Arg. q; licet aliquid in eccleſia accidat: non tñ lex efficitur. ī. diſt. 77. monachus. ī. diſt. 55. priſcis. ī. diſt. 56. Cœnomanenſem, ſupra diſt. 54. multos.

n ¶ Lex.] i. regula, vel ius cōmune, alibi dr̄ cōſuetudo, vt ī. ea. q. 1. ventū eſt. ſimiliter dicitˀ regula. 32. diſ. Nicęna.

a ¶ Tra-

fuit. Nouimus peccatricem prius Mariam: poſt conuerſionem, quamuis ſancta, & caſta, tamen inter diaconiſſas nõ eſt computata. Sed quid hoc dico? Sequens ſanctos Apoſtolos, & venerabiles patres cum omni fiducia clamo.

Can. 30. Apoſto.

Qui per ſimoniam ordinatus eſt, ſiue epiſcopus, ſiue presbyter, ſiue diaconus; alienus eſt à ſacerdotio: neque enim venalis eſt gratia ſpiritus ſancti. Caiphæ traditio [a], & adinuentio Simonis, à ſancto ſacerdotio eſt aliena.

Io. 11. Act. 8.

¶ Et ſi in fornicationem [b] lapſus eſt aliquis poſt baptiſmum, in ſacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad ſacerdotiũ prouectus eſt; cognitus degradetur. *Item paulo poſt.*

Can. 16. Apoſto. Cõ. Neocæſ. c. 9. 15. q. 8. c. 1. Poly. l. 6. tit. 12.

¶ Epiſcopum, qui per pecuniam ordinatus eſt, confiteor, quia per pænitentiã recipitur. Deus enim bonus eſt in omnibus; & aperta viſcera eius omni homini pænitenti [c]. Sed quoniam iuxta Apoſtolum, oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe; quicumque per pecuniam, vel ordinauerit aliquem, vel ordinatus eſt, ab omni ſacerdotio [d] alienus ſit.

1. Tim. 3.

¶ Taraſius [ε] Patriarcha dixit. Quicumque per pecuniam vel ordinãt, vel ordinauerunt, vel ordinati ſunt epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero ſacerdotali; repellãtur omnino à ſacerdotali honore, ſicut Simon magus à Petro. Quicumque [ζ] per pecuniam diſpenſationem, vel curam ſortiti ſunt monaſteriorum, vel eccleſiarum, vel religioſarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum [f]; cum depoſitione expellantur à diſpenſatione illa, & cura.

In epiſt. Taraſii ad Hadrianũ. & in 7. ſyn. c. 5. ex canõe Apoſ. 30. In ea epiſt. & c. 5. ex cõc. Chalc. c. 2. nouella 123 c. 24. apud Iulianum anteceſ.

Simonia eſt dare pecuniam ꝓ hoſpitali.

Qui poſt baptiſmum cadens in fornicationem ordinatus eſt, ſi poſtmodum confeſſus fuerit, ceſſet à miniſterio; ſi vero conuictus ab aliquo, deponatur omnino.

Cõ. Neocæſ. c. 9.

Similiter percuſſor epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus per ſe, vel per aliquem alium quaſi per hoc timeri [g] volens, deponatur.

Can. 26. al. 28. Apoſto. diſt. 63. oĩs elec.

Item. ¶ Qui per ſæculares [h] poteſtates ordinatus fuerit, aut eccleſiam obtinuerit; deponatur: ſi vero [η] religioſam domum, expellatur.

Can. Apoſt. 29. al. 31. & in ſept. ſynodo, c. 3.

a ¶ Tradido.] id eſt, adinuentitia machinatio, quia per ſimoniam ſacerdotiũ obtinuit à Romanis.

b ¶ Et ſi in fornicationem.] hoc intelligit G. & M. cum ipſo iure infamis eſt, puta deprehenſus in adulterio, & in alijs, quæ infamãt. 6. q. 1. §. porro. arg. 25. diſ. primũ. & hoc de rigore iuris. ſed de miſericordia ſecus, vt 34. diſt. fraternitatis, vt ibi no. Dicit tamen Hug. hoc eſſe verum, quod dicitur hic, licet durum ſit. 25. diſt. vlt.

c ¶ Pænitenti.] C. de ſum. trin. liquet igiſ.

d ¶ Sacerdotio.] id eſt clericatui. arg. extra de cohabi. cler. ſi quiſquam.

e ¶ Religioſarum.] & ita in hoſpitali cõmittitur ſimonia.

f ¶ Orphanotrophiorum.] arg. ſimoniam eſſe dare pecuniam pro adminiſtratione pauperum, & hoſpitalis. j. 25. q. 8. §. quãuis. in Auth. de ſanct. epiſco. §. ſed neque. coll. 9.

g ¶ Timeri.] ſ. 45. diſtin. quid autem.

h ¶ Qui per ſæculares.] j. 16. q. 7. ſi quis deinceps.

Conue-

α ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum eſt ex varijs locis ſeptimæ ſynodi: ſed non ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij, qua alioqui ſæpe vti ſolet Gratianus: Initiũ quidem eſt in actione prima anathematiſmo ſeptimo.*

β ¶ Omnis epiſcopus.] *Hinc vſque ad verſ.* Taraſius Patriarcha, *ſumpta ſunt ex epiſtola Taraſij ad Ioannem presbyterum, omiſsis tamen interdum nonnullis verbis: quæ quidem epiſtola in verſione Anaſtaſij eſt poſt actiones, & canones ſeptimæ ſynodi: ſed in noua verſione impreſſa in tomis conciliorum, eſt ante ipſam ſynodum.*

γ ¶ Ante baptiſmum.] *Hoc quidem loco perſpicuum erratum eſt, quod auctori gloſſæ negotium exhibuit.* οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μὴ ἄρα πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. *id eſt*, neminem vero horum in ſacerdotio adnumeratum, niſi ſi forte ante baptiſmum hoc admiſit.

δ ¶ Et ſi raro.] *longe planius in noua verſione.* Quòd ſi autem id ſemel, atque iterum factum eſt, non tamen confeſtim legem in eccleſia præſcribit. *Græce eſt.* εἰ δὲ καὶ ἅπαξ γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.

ε ¶ Taraſius.] *Hæc videntur ſumpta ex epiſtola Taraſij ad Hadrianum (de qua dictũ eſt, ſupra q. 1. ad c. eos qui. aut ex quinto capite ſeptimæ ſynodi: quibus locis refertur canon trigeſimus Apoſtolorum.*

ζ ¶ Quicumque per pecuniam.] *Hæc habentur etiam nouella 123. c. 24. apud Iulianum anteceſſorem.*

η ¶ Si vero religioſam.] *Hæc non ſunt in canone Apoſtolorum.*

CONuenientibus.] Hæc eſt ſecunda pars qui quæ pro bat, quòd tales ſunt recipiendi de mera conſuetudine canonum. Ioan. de Fant. In prima parte huius cap. ponuntur verba notarij. In ſecunda dicitur quod ſancti patres in Nicæna ſynodo præſidentes, & de futuro ſtatu eccleſiæ inquirentes, decreuerunt ab hæreſi reuertentes ad ſtatum priſtinum eſſe reparandos, itaque per ſcripturam abnegent hæreſim, & fidem catholicã confiteantur. illi tamen non ſunt recipiendi, qui ſponte ſunt ab hæreticis ordinati, vel qui ſtudioſe ad ſubuerſionem noſtræ fidei elegerũt ab hæreticis ordinari, & ad robur ſui propoſiti ſancti patres in ſynodo reſidẽtes multas auctoritates ſanctorum patrum induxerunt. Secunda pars incipit ibi, [Dignũ eſt.]

CASVS. Conuenientes ſancti patres in ſeptima ſynodo, vt tractarent qualiter epiſcopi ab hæreticis venientes recipi debeant. In prima parte ponuntur verba notarij. In ſecunda dicitur ſic eos eſſe recipiendos ſicut vj. vniuerſales ſynodi receperunt. poſtea auctoritatibus ſanctorum patrum probatur, quod recipiendi ſunt, niſi vbi ad fidei ſubuerſionem ſunt ab hæreticis ordinati.

a ¶ Cõuenientibus.] verba notarij, quibus credendum eſt. Argu. ff. quod metus cauſa. l. metum. §. ſed quod prætor. nam ibi interlocutoria ſententia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationem vi deas quod no. Inn. extra de offi. dele. cum in iure. in gl. hic videtur. & de proba. quũ. in gl. propter hoc ſtris, &c.

[Item ex concilio Meldenſi, c. 43.]

¶De eodem. PALEA C. III.

CAuendum eſt, & ſummopere ſtudendum†, ac per virtutem Chriſti ſanguinis interdicendum & epiſcopis, & regibus, & omnibus ſublimioribus poteſtatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcunque, atque conſenſoribus, ſeu ordinatoribus in gradu eccleſiaſtico, vt nemo per ſimoniacam hæreſim, regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut datione per ſe, aut per ſubmiſſam† perſonam.

Et copioſius in ſchedis, capit. de qubus 12. q. 2. præmiſit. Burc. l. 1. c. 2. Iuo p. 5. c. 75.
† al. præcauendum
† al. emiſſam

Item in eadem ſynodo ſeptima, actione prima.

¶Qui redeuntes ab hæreticis recipi poſſunt, vel non. C. IIII.

ij CONuenientibus[a] apud Nicæã Bityniæ, & conſidentibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monaſterij ſancti Sabæ, locũ tenẽtibus Hadriani Papæ, & Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolis, & Ioanne[b], & Thoma apochriſarijs[c] Apoſtolicarum ſedium orientalium[d], & ceteris epiſcopis; epiſcopi Siciliæ dixerunt: Dignum eſt *, vt de futuris inquiramus. ¶ Item Baſilius[e] epiſcopus Ancyræ dixit: Conſtitutio * eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo à ſanctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum, ſanctis patribus noſtris, & magiſtris & ſanctis vniuerſalibus[f] ſex ſynodis, & localibus ſynodis orthodoxis, vt qui ab aliqua hæreſi reuertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ eccleſiæ, ſcripto[g] negare debeant hæreſim ſuam, & cõfiteri catholicam fidem. ¶ Item Taraſius patriarcha dicit: videtur vobis, vt ſedes ſuas recipiãt, qui ab hæreſi reuertuntur? ¶ Religioſiſſimi monachi[h] dixerunt: ſicut receperunt vniuerſales ſex ſynodi ab hæreſi reuertentes, ita & nos recipimus. ¶ Sancta ſynodus dixit: placet omnibus nobis. Et iuſſi ſunt Baſilius[i] epiſcopus Ancyræ, & Theodorus epiſcopus Myrorũ † ciuitatis, & Theodoſius epiſcopus Amorij ſedere in gradibus, & in ſedibus ſuis. ¶ Itẽ Conſtãtinus epiſcopus Cypri dixit: nõ oportet[k] nos qui epiſcopi

† al. Myron

b ¶ Et Ioanne.] qui dixit eſſe melius iurantem peierare, quàm ſacramentum in fractione ſacrarum imaginum ſeruare, vt 12. q. 4. actione.

c ¶ Apocriſarijs.] apos nuntius, & criſis aurum, quaſi deaurati nũtij: tales hodie nõ ſunt Papæ, ſed appliſbarij.

d ¶ Oriẽtaliũ.] Alexãdriæ Antiochiæ, & Hieroſolymis.

e ¶ Item Baſilius.] non videtur quod iſte Baſilius debebat loqui: quia erat hæreticus, vt ſ. per. 12. lineas ibi, iuſſi ſunt, &c. Sed dic quod loquebatur vt excuſaret ſe. vel forte adhuc de hæreſi non conſtabat. 2. q. 7. nõ ſoli.

f ¶ Vniuerſalibus.] vniuerſales ſynodi dicuntur quibus intereſt Ro. Pontif. vel eius legatus. Locales quas cõgregant primates vel metropolitani abſque præſentia domini Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur iſta diſtinctio: ſynodorum alia vniuerſalis, alia localis: & eſt arg. quod authenticæ ſunt locales ſicut vniuerſales.

g ¶ Scripto.] hic colligitur, quod illi qui ab hæreſi reuertuntur ad fidem catholicam, ſcripto debent negare hæreſim ſuam, vt ſ. ead. quæſtio. quoties. & c. ſi quis. ſ. de conſe. diſt. 2. ego Berengarius. ſ. 26. q. 6. his qui tẽpore.

h ¶ Monachi.] Et ita monachi intereſſe debent ſynodo: quod verum eſt in abbatibus, vt 18. diſtinct. epiſcopus non debet.

ADDITIO. Nota ſub nomine monachorum ſiue fratrum, abbates contineri, vt patet extra de ſi. c. vlt. & de priui. cap. ex ore. Archid.

i ¶ Baſilius, &c.] iſti tres reuertebantur ab hæreſi.

k ¶ Oportet.] Sed ad quid reſpondet iſte ſic? Dic quod reprehendit Taraſium, qui dixerat: videtur vobis, &c. & ideo ſtatim reſpondet iſte Taraſium reprehendendo Conſtantinum.

a Immo, & videtur quod nõ debuit intereſſe cõcilio nec ad aliud admitti. 1. q. 3. cũ quibus. vbi dicitur, quod cum hæreticis non eſt ſynodus ſeruãda: ſed illud intelligitur de manentibus in hæreſi, hic autem de reuertentibus ab hæreſi. Arch.

a ¶Sed

¶ Concor. l. cum clericus. §. ipſe vero. C. de epiſc. & cleri. & in auth. conſti. quæ ſ. dig. §. cũ nõ aq.

ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum [a] eſſe doctores †. ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: malorum & doctorum mala eſt doctrina. Eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes non recipit. ¶ Item Ioannes Apochriſarius orientalium ſedium dixit, hæreſis ſeparat omnem hominem ab eccleſia. ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & ſynodici, & paterni lecti ſunt: & ab hæreſi reuertentes docuerunt nos recipere, ſi aliqua ʒ alia [b] cauſa non eſt in eis. ¶ Item Petrus Apochriſarius Papæ dixit: Romæ exulatus [c] eſt Macharius [d] hæreticus à ſancta ſexta ſynodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie [e] mittebat [f] ad eum Bonifacium conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitorijs verbis ex diuina ſcriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt eum reciperet in ordine ſuo. ¶ Item Taraſius epiſcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta ſynodo factus eſt princeps [g]? & ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. ¶ Item. Vere [h] vox Dei eſt, quoniam non moriuntur filij pro patribus; ſed vnuſquiſq. in peccato ſuo morietur [i]: addatur, quoniam ex Deo eſt ordinatio [k]. ¶ Item Taraſius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos [l]? ¶ Sancta ſynodus dixit: audiuimus domine, & oportet nos recipere. ¶ Taraſius patriarcha dixit: Plures eorum, qui in ſexta ſynodo conuenerũt, à Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati ſunt, qui fuerũt principes hæreſeos Monothelitarũ: quoniã iſti cõtinuatim † in Conſtantinopolitana ſede ſederunt: & ab vltimo eorum, Petro ſcilicet, vſque ad ſextam ϑ ſynodũ non fuerunt plures quàm duodecim anni, Thomas vero, & Ioannes, & Conſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt, & tamen propter hoc non ſunt reprobati. ¶ Sancta ſynodus dixit, hoc manifeſtum eſt. ¶ Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: ſufficienter oſtenſum eſt, quòd ab hæreticis veniẽtes recipiẽdi ſunt. Si vero quis ſponte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur [m]. ¶ Item Taraſius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiuſmodi cauſam ad fidei ſubuerſionem ordinati ſunt: & maxime cum præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, à quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si vero ι ſynodalis conſonantia fuerit, & vnitas eccleſiarum de orthodoxis, qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubiaceant. Sancta ſynodus dixit: hoc eſt iuſtum iudicium.

† al. patriarcha

E zech. 18.
4. Reg. 14.

† ἀμεσολάβητι

¶ Hoc etiam caput collectũ eſt ex varijs locis primæ actionis eiuſdem ſeptimæ ſynodi, omninoque operæ pretium eſt integram illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.

α ¶ Dignum eſt.] *Locus hic eſt poſt recitationem nominum epiſcoporum, qui conuenerant: ſed valde conciſe refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

β ¶ Conſtitutio.] *Verba, quæ proxime huic parti antecedunt, ſunt hæc, ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως, id eſt, vt interpretatur*

a ¶ Sed aliorum.] vt ſ. ead. q. 1. viliſſimus. & eſt arg. contra malos doctores. nam qui alios docere debent, &c. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. prior.
b ¶ Si aliqua alia.] quę impediat diſpẽſationẽ. ſ. q. 5. c. 1. in fi.
c ¶ Romæ exulatus.] ideſt, per excommunicationem exilio condemnatus. ſ. diſt. 16. ſexta.
d ¶ Macarius.] pronunciatus.
e ¶ Quotidie. j. 24. q. 3. dixit Apoſtolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur poſt ſecundã & tertiam admonitionem hæreticum eſſe vitandum. Sed illud intellige quantũ ad ſecreta fidei noſtræ, nõ quantũ ad admonitionem. 41. diſt. in mandatis. Archid.
f ¶ Mittebat.] ſ. diſt. 19. Anaſtaſius. contra.
g ¶ Princeps.] ideſt, promulgator vel auctor canonum, vt diſt. 16. ſexta. vet. quarta. Ioan.
h ¶ Item vere.] quaſi dicat, licet parentes, ſcilicet epiſcopi hæretici fuerunt, non tamen filij in hæreſi ſuſcepti & ordinati cũ ad eccleſiam redierunt minus recipiendi ſunt in ordinibus, vt ſ. diſ. 19. Anaſtaſi⁹.
i ¶ Morietur.] quaſi dicat, tamdiu morietur, quamdiu pœnitẽtiam non agit, & ſic facit ad propoſitum.
k ¶ Ordinatio.] facta p hæreticos in forma eccleſiæ: & ideo non eſt reiteranda, vt ſ. 1. q. 4. Iudæi. j. 24. q. 1. §. his ita.
l ¶ Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, q̃ ille, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiã, ordines confert, quod eſt ſ Ioan. de Fant. vt dixi 9. q. 1. in ſũma nã recipiuntur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperũt in hæreſi ẽpalem vnctionẽ, vt à Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.
m ¶ Non recipiat.] in caſu ſeq. vel de iure.

EX HAC. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua dicitur, quòd ſimoniacus in ordine in perpetuum eſt ſuſpenſus, & hoc probat per c. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex ſupradictis capitulis vij. ſynodi, & ex 1. c. huius quæſtionis, quòd qui ſponte ſunt ab hæreticis ordinati, vel in ſubuerſionē fidei noſtræ ab eis ordinem receperunt, vel qui in eccleſia ordinati poſtea eccleſię rebelles fuerūt, non ſunt in ſuis ordinibus recipiēdi: ſed cum ſimoniaci prædicta non faciant, videſ aliud eſſe de eis dicendum. infert tñ per multa capitula, quòd ſimoniaci reparari nō debent. Sed dicit Gratianus verum eſſe hoc, niſi fiat ex diſpenſatione, quæ diſpenſatio ꝑpter multas cauſas hic enumeratas fieri poteſt, ſicut quandoque diſpenſatum fuit, vt de monachis vel laicis clerici aſſumantur.

a ¶ Auctoritate vero Cypriani.] ĩ. c. ſi qui presbyteri.

Anaſtaſius, ex libello legit ità. *Non enim ſententiam dicit nunc Baſilius, ſed abiurat hæreſim, in quam cum alijs lapſus fuerat: quā abiurationem vnà cum profeſſione catholicæ fidei oportuit ipſum ex libello, quod nunc etiam in more poſitum eſt, recitare. Libellus vero hic incipit*, Conſtitutio, &c.

γ ¶ Conſtantinus.] *Poſt receptionem Baſilij, Theodori, & Theodoſii acceſſerunt alij epiſcopi, qui in eamdem hæreſim lapſi, admitti ſe à ſancta ſynodo eodem modo poſtulabant; & cum vnus ipſorum excuſationis gratia, dixiſſet, ſe à malis magiſtris ſeductum fuiſſe, Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, hoc ei exprobrauit. Exprobratio græce ſic habet* ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων. *quæ ſic Anaſtaſius vertit*, Oportebat vos, cum eſſetis epiſcopi, diſcendi nullam neceſsitatem habere: ſed magiſtros eſſe potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij epiſcopi, qui à ſancta ſynodo admitti petebant, dixiſſent, à malis magiſtris malas ſe doctrinas accepiſſe, reſpondens ei Taraſius Patriarcha inquit:* ἐπειδήπερ εἴπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προΐεται, *id eſt*, Quandoquidem dixiſtis, malorum doctorum malæ diſciplinæ; eccleſia, vt ex malis doctoribus ſacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Taraſium non contradicere Conſtantino, vt auctor gloſſæ putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Poſt recitata verba Taraſii, cum in ſynodo dubitaretur, an etiam hi, ſicuti tres priores recepti erant, ſtatim eſſent recipiendi, Ioannes Apocriſarius Patriarchæ Antiochiæ, & Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ Cypri petierunt, vt canones, & ſanctorum Patrum libri eò ſpectantes legerentur, vt maturius poſſet conſtitui, quomodo redeuntes ab hæreſi ad eccleſiam catholicam eſſent recipiendi: & cum de octauo canone primæ Nicenæ ſynodi (in quo de Catharis recipiendis agitur) diſſereretur; Ioannes hæc eſt interlocutus.*

a ¶ Si

ζ ¶ Si aliqua alia cauſa.] *Græce eſt*, καὶ ἐάν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς. *quæ Anaſtaſius vertit*, niſi forte in eis maligna fuerit noxa reperta. *& paulo poſt*, ſi non eſt in illis aliqua cauſa nefaria.

η ¶ Petrus.] *Poſt multos canones lectos, & multas ſanctorum Patrum auctoritates recitatas, cum Taraſius ex illis collegiſſet, ab hæreſi reuertentes eſſe recipiendos in catholica eccleſia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papæ id confirmat.*

θ ¶ Vſque ad ſextam.] *græce eſt*, ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἔτη πλεῖον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε. *ideſt*, vſque ad ſextam ſynodum non interceſſerunt anni plures, quàm quindecim.

ι ¶ Si vero ſynodalis.] *græce legitur*, ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται. *Quæ Anaſtaſius vertit*: Si autem ſynodica promulgatio, & concordia eccleſiarum, cauſa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præſumpſerit à profanis hæreticis ordinari, depoſitioni ſuccumbet.

3 *Ex hac auctoritate datur intelligi, quòd qui ab vnitate catholicæ fidei in hæreticorum ſocietatem tranſierit, vt de manibus eorum, eccleſiaſticæ dignitatis ſacramenta percipiat; vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari deſiderauerit, & ſi poſtea ſuæ abrenuntians hæreſi ad eccleſiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate vero Cypriani* a 1 *probibentur ab adminiſtratione eccleſiaſtica, qui intra catholicam eccleſiam ordinati ad fidei impugnationē dilabuntur. Porro ſimoniaci nec ab hæreticis ordinātur ad fidei ſubuerſionē; nec intra eccleſiā catholicā ordinati aduerſus fidē armātur.* 1 S. ead. ſi qui presbyteri.

3 Et c. preſbyter ſi per pecuniam. & c. qui ſtudet. & q. 3. ſi quis dator. & c. ſi quis epiſcopus. ſi.

a ¶ Si quis.] ĩ. ea. q. 7. ſi quis 1.
b ¶ Et Innocentij.] ſupra ead. q. 5. cap. vlti. ſupra ead. q. 1. Arianos.
c ¶ Et aliorum.] ĩ. ea. q. 1. ſi quis confugerit. c. qui ſtudet. & c. ſi quis epiſcopus per pecuniam. Requi-

bus, vt dixi 82. diſ. pſbyter. de ſimonia vero pænitere nõ põt, niſi prius dimittat ordines, vt ſ. e. q. 1. ſi quis neq.
g ¶ Subuenire.] niſi gradibus ſuis vel dignitatibus taliter adeptis prius amiſſis, vt ĩ. ea. q. 1. ſi quis omnẽ. & ĩ. ea. q. 1. ſi quis neq. ĩ. 17. q. 1. quæ Chriſto. &c. nec aliqua. ĩ. 32. q. 7. fideliter.
h ¶ Obuiare.] ĩ. 25. q. 1. ſunt quidam. &c. contra ſtatuta.
i ¶ Sed in illorum.] vt ſ. de iure deponantur, vt ĩ. ead. ſi quis omnem.

1 forte ĩ. ea. q. 1. qui per pecunias. aut q. 7. c. ſi quis omnem. §. quicumq. per pecuniam.
2 ĩ. ead. q. 7. ſi quis. q. 3. c. vlt. q. 1. c. Arianos.
3 e. q. 1. c. ſi quis confugerit. & c. qui ſtudet. & c. ſi quis epiſcopus per pecuniam.

Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen fidem impugnant, nec gratiam Spiritus ſancti venalẽ prædicant. Vnde veraci pœnitentia, cum hæreſim ſuam deteſtati fuerint, præmiſſis auctoritatibus non prohibentur recipi in ſuis gradibus. Veruntamen capitulo illo Nicænæ ſynodi 1, ſi quis per pecuniam, &c. & illo alio ſeptimæ ſynodi 2, ſi quis [a] omnem traditionem, &c. & Innocentij [b], & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

Hinc etiam Leo iiij. epiſcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto ſimoniaci pænitentiam agere non poſſunt. C. V.

Iuo p. 5. c. 115.

REquiritis de iis, qui turpiſsimo lucro columbas in tẽplo Domini vendere [d] nõ pertimeſcunt, & ſua facta, improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt, vtrum poſsint [e] in ordine [f] pænitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & ſacerdotalem fieri gradum. Quod nos quidem conuictis & iis, qui tam deteſtabile nefas (quod iam multis eſt damnatum concilijs) peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pænitentia ſubuenire [g], & tot ſpiritualibus patribus obuiare [h]; ſed in illorum [i] patrum me ſententia conuenire omnibus certum ſit.

¶ *Epiſtola huius Leonis quarti ad epiſcopos Britanniæ magna pars, (in qua etiam eſt hoc caput) habetur in codice peruetuſto.*

4 *Niſi rigor diſciplinæ quandoque relaxetur ex diſpenſatione miſericordiæ. Multorum enim crimina ſunt damnabilia, quæ tamen eccleſia tolerat pro tempore, pro perſona, intuitu pietatis, vel neceſsitatis, ſiue vtilitatis [k], & pro euentu rei. Pro tempore: ſicut Gelaſius, qui cum neceſſitate temporis videret Italicam eccleſiam propter belli famiſq. incurſionem fere omnium clericorum officio deſtitutam, adeo vt pleriſque [l] populis ſubſidia regendarum deeſſent*

NISI RIGOR. Hæc eſt quarta pars quęſtio. in qua probatur per 17. auctorit. q. diſpenſationes fiunt ſex modis. Io. de Fan.
k ¶ Vtilitatis.] ſicut etiam ius ciuile quædam admittit propter vtilitatem. ff. de pign. ſed an viæ.
l ¶ Vt pleriſque.] Hic incipit tractare de diſpenſatione, vnde videndũ eſt quid ſit diſpenſatio, quid diſpenſare, & qđ ius ſit diſpẽſabile, & quis poſſit diſpenſare. Diſpenſatio eſt iuris cõmunis relaxatio facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui ius habet diſpenſandi. arg. 12. q. 1. ex his. Diſpenſare eſt diuerſa penſare. Nam omnia hæc de quibus fit mentio in hoc §. penſare debet qui diſpenſare vult. Scias ergo. q. vbicumque decoloratur ſtatus eccleſiæ, nõ poteſt diſpenſari, vt ĩ. e. & ſi illa. Dicunt quidam indiſtincte, q. cõtra quattuor concilia non poſſit diſpenſari. vt ſ. 15. diſt. ſicut. nec contra Euangelium,

Diſpẽſari quãdoque non põt.

Ordinum emptores & venditores, qualiter pœnitere debent.
2 Ar. inſti. de vſuc. §. furtiuæ. in fi. & nota. ĩ. ea. q. 1. ordinatiões. Arch.
3 Sub. vt ſic per dignã pænitentiã poſſint vel mereantur in ordinibus miniſtrare, an etiã deijci. Arch.

d REquiritis] ¶ Vendere.] ideſt, emere. nam veteres indifferenter vtebantur his verbis, ff. de actio. emp. veteres. Nam de venditore non videtur dubium quin remanere poſſit. vnde loquitur de emptoribus, quia agere pænitentiã non poſſunt in ordine empto, niſi purgetur vitiũ rei furtiuæ, ideſt, niſi dimiſſo quod ſimoniace acquiſierunt 2, ſed vendentes poſſunt, ſi vitium occultum eſt. Vel indifferenter de emptoribus & venditoribus intelligitur, q. non poſſunt agere pænitentiam remanendo in ordinibus ſuis, niſi ex diſpẽſatione, ſi crimen ſimoniæ ſit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina ſunt publica. de talibus quidem interrogatus eſt Papa, & de talibus reſpondet.
e ¶ Vtrum poſſint.] ideſt, vtrum poſſint retinere ordines poſt pænitentiam 3 & hoc notat ſequens littera, an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, vt ĩ. ſequitur. nam cum ſponte confeſſo mitius eſt agendum.
f ¶ In ordine.] hinc collige ſubditum poſſe accuſare prælatum de ſimonia non præmiſſa priuata admonitione. argu. ĩ. ĩ. ea. q. vlt. patet. & hæc eſt ratio. quia de alijs criminibus poteſt quis pænitere, & eſſe in ordinibus, vt dixi 82. diſ. pſbyter. de ſimonia vero pænitere nõ põt, niſi prius dimittat ordines, vt ſ. e. q. 1. ſi quis neq.

vel præceptum Apoſtoli, vt 25. q. 1. ſunt quidam. vt ibi notaui. De diſpenſatione epiſcoporum dico, q. vbicumq. non eſt eis prohibita diſpenſatio, ibi poſſunt diſpenſare 4. vt extra de cler. pug. in duel. c. 1. & de ſen. exc. nuper. In quibuſdam tamen caſibus inuenio eis permiſſam diſpenſationẽ, in quibuſdam prohibitam. quandoque enim diſpenſant cum ſacrilego, vt 50. diſt. ſi quis preſbyter. Item cum hæretico. 50. diſt. preſbyterus, qui. Item cum adultero, vt extra de iud. at ſi clerici. Item cum ſimoniaco diſpenſant, quandoque in beneficio. quandoque in ordine, vt ĩ. ea. q. 5. c. 1. & c. vlt. Item cum ſchiſmatico, vt 50. diſt. vt cõſtitueretur. In maioribus autem criminibus etiam diſpenſant in beneficijs, ſi ſunt occulta 5. vt 50. diſt. de his vero. Item cum homicida diſpenſant in beneficio, vt extra de cle. pug. in duel. Henricus. & de homi. interfeciſti. 50. diſt. ſtudeat. ſed non in officio, vt 50. diſtin. miror. Item quandoque cum aliquo diſpẽſant in matrimonio cõhendo, vt 33. q. 2. antiqui. Item in ordinibus, & dignitatibus, niſi tãtum in epiſcopatu, vt extra de elec. innotuit. Idem diſpenſant cum excommunicato miniſtrante, vt 2. quæſt. 5.

4 Et idem no. 50. diſt. in ſumma. & c. miror. ext. de tẽp. ord. dilect⁹. Archid.
Epiſcopi cum multis diſpenſant.
5 Sic etiam notat Vin. ext. de iud. at ſi. & hoc per illud c. hic alleg. de his vero. Archid.

quanto: licet ſit contrarium 11.q.3.ſi quis epiſcopus: fit autem diſpenſatio cum hoc requirit neceſſitas, vel vtilitas,ȷ̃. ead.tali.Iſt fit quandoque diſpenſatio, quia timetur maius malum,ſicut cum Anglicis fuit diſpenſatum.vt 55.q.3.quod ſcripſit. &c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando diſpenſatur cum hæreticis;vt alij facilius reuertantur ad eccleſiam, vt 23. q. 4. ipſa pietas. Item quandoque propter multitudinem,& propter ſcandalum vitandum. 50. diſtinct. vt conſtitueretur.

Diſpenſatio qñque fit.

epiſcopus.ĩ.ead.q.conuenientibus.arg.contra ȷ̃.de pæ. diſt.1.quem pœnitet.nam ibi dicitur,ꝙ viua voce debet confiteri. Sed illud verum eſt:ſed nihilominus poſtea per ſcripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.]ȷ̃.23.q.vlt.peſſimam.

K ¶Con-

animarum concesſit de monachis [a] *, vel de laicis clericos aſſumi,ita dicens epiſcopis per Lucaniam,epiſt.1.c.1.*

¶Pro temporum neceſsitate Apoſtolicæ ſedis decreta temperantur. C. VI.

NEceſſaria rerũ diſpenſatione conſtringimur,& Apoſtolicæ ſedis moderamine conuenimur ſic canonum paternorum decreta librare , & retro præſulum,deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri , vt quæ præſentium neceſsitas temporum in reſtaurandis eccleſijs relaxanda depoſcit,adhibita diligenti conſideratione(quantum poteſt fieri)temperemus.

Poly.l.7.tit.15. Anſel. l.2.c.54. Iuo p.3. c.141.

Item, Priſcis igitur,&c. [*Require ſupra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro neceſſitate temporis,ne nimium ſcandalum eſſet in eccleſia,ordinatos à Bonoſo hæretico ſuſciperet,ait in decretis ſuis , epiſt.22. ad epiſcopos Macedoniæ,c.5.*

diſtin.55.

¶ Ceſſante neceſsitate debet ceſſare quod vrgebat. C. VII.

QVod pro remedio, ac neceſsitate temporis ſtatutum eſt;conſtat primitus non fuiſſe. *& infra.* ¶Quod ergo neceſsitas pro remedio reperit ; ceſſante [b] neceſsitate [c] debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat [d] †: quia aliud [α] eſt ordo legitimus;aliud,quod vſurpatio [e] ad præſens fieri tempus impellit.

ĩ.ea.q.1. quod pro neceſſitate. Iuo in prologo

† Concor. tex. in l.liberorũ . cũ gl.ff.de his qui no.inf. & Bar.in l. 3.ff.ſol.matrimo.

α ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuſcriptis Gratiani legitur*,alius eſt ordo legitimus; alia vſurpatio,quam ad præſens fieri tempus impellit.

Similiter ex diſpenſatione etiam in Nicano concilio, c.8.de Nouatianis ſtatutum eſt , vt ad eccleſiam redeuntes ordinentur [f].

¶Iterum ordinentur,qui ex Nouatianis ad eccleſiam redierint. C. VIII.

SI qui voluerint [g] venire ad eccleſiam catholicam,& Apoſtolicam ex Nouatianis;placuit ſancto concilio, vt [β] ordinentur, & ſic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confeſsionem per ſcripturã [h] exigi oportet, vt fateantur [i] ſe communi conſenſu [k] eccleſiæ catholicæ,& Apoſtolicæ ſtatuta obſeruaturos.

β ¶Vt ordinentur.] *Græce eſt , ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ.quod Dionyſius vertit, vt* impoſitionẽ manus accipientes ſic in clero permaneant . *Ac Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in actione prima ſeptimæ ſynodi poſt recitationem iſtius canonis , iſtam vocem, χειροθεσία, interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

Item Gregorius lib.10.reg.epiſt.31.

a ¶ De monachis.] vt ĩ.55.diſt.c.1.

NEceſſaria.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ propter neceſſitatem quandoque rigor canonum relaxatur. vnde propter neceſſitatem ex monachis, vel laicis clerici eliguntur,& ordinati ab hæreticis tolerant.

QVod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ diſpenſatio, quæ facta fuit ex neceſſitate, de iure communi nõ fuit, vnde ceſſante neceſſitate ceſſare debet diſpenſatio . Aliud enim eſt quod legitime & de iure fit,aliud diſpenſatione. Sequẽs §.cum c.patet.

b ¶ Ceſſante.] argu. cauſa ſublata tolli cõſtitutionẽ ex eadem cauſa ortam . ceſſante enim neceſſitate ceſſare debet id quod 1 vrgebat,vt ĩ.diſt,28. de Syracuſanæ.ĩ.ea.q.1. quod pro remedio, & ĩ.diſtin.61.§.his omnibus.&c.neophytus. ĩ.q.1. qđ pro neceſſitate.ĩ.diſtin.48. quoniam multa.ȷ̃.9.q. 1. ordinationes. & 63. diſtin.§.verum.

Ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio ex ea orta.

1 Quod hic le.& no. ȷ̃. ea. & ſi illa. ſane intellige , vt videlicet ceſſante neceſſitate ſimilis diſpẽſatio non fiat. Nam diſpenſatio ſemel facta non eſt amplius reuocãda . extra de fi. presby. ſicut. nec in iure remiſſio.23. q.4. ſi illic.Arc.

c ¶ Neceſſitate.] futura:ſed non iam facta.

d ¶ Quod vrgebat.] arg. ff.de adop.in omni fere iure.arg. ff. de ſtatu ho. homo liber.

e ¶ Vſurpatio.] id eſt, diſpenſatio, vel iuris derogatio impellit , vt promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] id eſt,vt promoueantur vel ordinentur.ſi ante non fuerint ordinati, vel forte extra formam eccleſiæ.

g SI qui voluerint.]ĩ.ead.q.1.ſi quis confugerit.

h ¶ Per ſcripturam.]ȷ̃.ea.q.Maximum.& c.ſi quis

K ¶ Conſenſu.] aliud eſt ergo iurare ſtare mandatis eccleſiæ,aliud epiſcopi 2,& ex hoc ſoluitur contrarietas illorum c.extra.de appel. quæſtioni . & c. præterea. immo idem eſt extra de ſent.exc.ex tenore.lo.

2 Ar.cõtra 7.q.1.ſcire. & extra de his quæ vi me. cã. c.3. §. vlti. vbi de hoc . & de ſen.exc. ex tenore. Arch.

1 Q Voties.] C A S V S. In hoc c. continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæreſi. Dicitur enim, q epiſcopus reuertens ab hæreſi ad eccleſiam, iurat propter cautelam futurorum ſummmo Pontifici pariter cum ſuis ſocijs, q ab vnitate eccleſiæ, & communione Romani Pontificis numquam recedet, & iuramento per manum notarij ſcripto, tam ille, quàm ſocij pro voluntate ſubſcribant.

¶ Iuramentum à ſchiſmate redeuntium. C. IX.

Anſ. l.6.c.161. Poly.l.7.tit.6.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, ſupernæ illuſtrationis lumine fit ſerenus, magna cautela [a] nitendū eſt, ne latenter auctor ſchiſmatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuerſi fuerant, telo iterum erroris abſcindat. Et ideo poſtquam ego [a] ille ciuitatis illius epiſcopus, comperto diuiſionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona, & ſpontanea voluntate ad vnitatem ſedis Apoſtolicæ diuina gratia duce reuerſus ſum; & ne non pura mente, ſed ſimulata reuerſus exiſtimer; ſpondeo ſub ordinis [b] mei caſu, & anathematis [c] obligatione, atque promitto tibi, & per te [d] ſancto Petro Apoſtolorum principi, atq. eius vicario beatiſſimo Gregorio, vel ſucceſſoribus ipſius, me nūquā quorūlibet ſuaſionibus, vel quocumq. alio modo ad ſchiſma, de quo redemptoris noſtri miſericordia liberante ereptus ſum, reuerſurum; ſed ſemper me in vnitate ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, & cōmunione Romani Pontificis per omnia permanſurum. Vnde iurans dico per Deum omnipotentem, & hæc ſancta quattuor Euangelia [e], quæ in manibus meis teneo, & ſalutem † [f] dominorum [g] noſtrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, ſicut dixi, eccleſiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis ſemper, & ſine dubio permanere. Quòd ſi (quod abſit) aliqua excuſatione, vel argumento ab hac me vnitate diuiſero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore ſchiſmatis habeam in futuro ſæculo portionem. Hanc autem profeſſionis, promiſſioniſque meæ chartulam notario illi cum conſenſu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes, in ſupraſcriptis omnibus prona ſimul voluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripturi ſunt, ſcribendam dictaui, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die illo, & cōſulibus [h] ſupraſcriptis. Subſcriptio epiſcopi illius. Ego ille, epiſcopus ciuitatis illius, huic confeſſioni, promiſſionique meæ, præſtito de conſeruandis ſupraſcriptis omnibus ſacramento [i] ſubſcripſi [k].

† *al. ſalutem gentium, atq. illuſtrium dominorum*] *al. geniumq. illuſtrium*] Anſ.

a ¶ Ego ille.] *repoſita eſt antiqua nota*, ille, *ex codicibus epiſtolarum B. Gregorij impreſſis, ac manuſcriptis, quæ quidem nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exem*...

a ¶ Magna cautela.] arg. q cum abundantiori cautela faciendum eſt, in quo timetur regreſſus. ſ. diſt. 28. de his. ſ. 20. q. 2. c. vlt. & q. 3. c. 1. ſ. diſt. 23. quamquam.

b ¶ Sub ordinis.] ſimiliter obligatur aliquis ſub pœna beneficij ſui, vt extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de cri. fal. c. fin.

Excōicare ſe ipſum nemo pōt.

c ¶ Anathematis.] imprecatio eſt. non enim quiſquam poteſt ſe excommunicare. Similis eſt imprecatio de conſecra. diſt. 2. ego Berengarius. & 11. q. 3. ſi is qui. Nec poteſt apud ſe aliquis obligari. ff. de fideiuſ. ſi quis pro eo. §. 1.

d ¶ Et per te] arg. contra inſt. de inutil. ſtipul. §. ſi quis alij. quia ibi dicitur, q alteri ſtipulari, vel paciſci nemo poteſt, niſi ſit ſeruus eius, vt ibi, vel procurator præſentis. ff. de verb. obli. ſi curatori præſens: Dic ergo ideo hoc fieri, quia Papa ſeruus eſt beati Petri. vnde dicit de ſe in epiſtolis ſuis, ſeruus ſeruorū Dei. Vnde verſus:

Serui erāt tibi Roma prius dñi dñorū.
Seruorum ſerui nunc tibi ſunt dñi.

Vel hoc fit fauore religionis: ſed credo iure canonico me teneri 1, ſi ego promitto tibi me daturum Titio x. arg. 22. q. 5. iuramentu. maxime ſi interuenerit ſacramentum. arg. ff. de conſti. pecu. l. 1. & l. eum qui.

Papa dicitˀ ſeruus ſeruorum.

1 Hanc gl. dicit Raph. Cuma. ſingulaté, ad hoc, q de equitate canonica alter poſſit alteri ſtipulari.

e ¶ Euangelia.] ſ. 11. q. 3. Imperatores. arg. contra ſ. 22. q. 1. §. ſic etiam. ſ. cau. prox. q. 5. qua de cauſa. ſ. 22. q. 1. clericū. & c. mouet. contrà. Dic vt 22. q. 1. ſi aliqua.

f ¶ Salutem.] id eſt, per eum, cuius iudicio ſalus dominorū meorum conſiſtit, ſic enim iurādo per has creaturas reſpectum habebat ad creatorē, & ideo nō peccabat. & ſic intelligitur 22. q. 1. §. ſic etiā. ff. de iure iuran. qui per ſalutem. Et quod dicit in manibus, &c. eſt arg. q epiſcopus cum iurat, tangere debet Euangelia. & ſic eſt contra 1. q. 1. nec honore. Ioan. & eſt expreſſum hodie, q epiſcopus cum iurat, non debet tangere librum, vt extra de iur. cal. c. vlt. B.

Epiſcopus iurans non debet tangere librū.

2 Al. 3. q. 5. c. ſacramētorum.

A D D I T I O. Huic decreta. bene ſtandum eſt, niſi forte hoc in abiuratione hæreſis ſit ſpeciale in deteſtationē criminis. Ioan. de Fant.

g ¶ Dominorum.] ſ. 22. q. 1. clericū. & c. mouet. cōtra.

h ¶ Conſulibus.] hoc non habet hodie locum. nam ſufficit apponere nomen Papę, & Imperatoris, vt no. 2. q. vi. 2 c. vlt.

i ¶ Sacramentō.] hęc ſex presbyterum faciunt iurare coactum, Vt ſit recta fides, vt obediat 3, vt bona fama. Ne iterum pereat, ne res ſacra, vel data damna. 28. diſt. de Syracuſanæ.

Iurare coguntur pſbyteri in ſex caſibˀ.

3 Extra de maioritia. & obed. cū in eccleſijs. & de iureiu. ego. Sed dic, vt not. 23. di. quāquā, extra de maio. & obe. legebatur. Archi.

k ¶ Subſcripſi.] ſcilicet hoc quod ſtatutum eſt in concilio Nicæno. ſ. ead. q. ſi qui voluerint.

CETERVM. CASVS. Dictum eſt ſ. q. cum tales recipiuntur (vt in c. ſi qui voluerint. & ſequenti) fit ex diſpenſatione: cum aliud ſit de rigore canonum, vt probat per ſequentia cap.

QVi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q. ſi quis in quacumque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, numquam debet ad clericatum admitti: & qui talem receperit, vel iam promotum non reiecerit, in ſe vt ferre dãnationẽ. [Ex eius cœtu,] ideſt, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a ¶ Aetate,] diſcreta. & ſic ſoluitur cõtrarium. ſ. ead. q. 4. qui apud. & c. placuit.

b ¶ Baptizati.] Hic diſpenſari cõſueuit: ſed non in caſu ſequenti: cũ ſ. rebaptizatur, vt de conſ. di. 4. qui bis. & not. 9. q. 1. in sũma. in princ.

c ¶ Aut rebaptizati.] ſ. ea. q. 1. ventum eſt. & ſ. diſt. 50. confirmandum. ſupra ea. q. 4. placuit. contra. ſol. ibi. ĩ. de conſec. diſt. 4. qui bis. ſupra. diſt. 51. cap. vlt.

d ¶ Ex eius cœtu.] vel ſi in adulta eorũ ætate conſenſerint, vel fidem impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Gratia. dicit hic, q. intuitu perſonæ rigor canonum tẽperatur. Et ad hoc inducit ſequens c. cuius caſus patet, & q ſequuntur vſque ad cap. quoniam.

e ¶ Pro perſona.] Argu. 56. diſt. miramur. Sed verum eſt quod ibi dr, q. propter amorem, &c.

e ¶ Pro perſona.] ideſt, propter ſimplicitatem perſonæ.

f TAnta nequitia.] ſupra di. 86. tanta.

g ¶ Tacemus.] Arg. qui tacet, non conſentit 1. ff. commu. diuidu. Sabinus. ver. ſicut prohibere, &c. ff. de procura. filius familias. §. inuitum. ĩ. de conſec. diſt. 4. cum pro paruulis.

h ¶ Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque reſpectu naturæ 2, vt quia noſtra natura hodie fragilis eſt, exercenda eſt pietas, vt 34. diſt. fraternitatis. Item aliàs propter fragilitatem, vel pietatis intuitu diſpenſatur. 33. q. 2. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocentiam. ſic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad ſacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt ſ. ead. q. 4. placuit.

1 Sic etiam no. 86. diſt. tanta. ſed plenius 65. diſt. ſi forte. ibi videas. Arch. Pietas multa facit.

2 Et q̃que reſpectu honeſtatis eccleſiæ, vt hic. Archi.

i SI qui.] ¶ Tales.] pro quibus ſupponit iſtud tales, non poteſt haberi ex c. niſi ex §. præcedenti: ſed credendum eſt Gratiano, qui vidit originale. & eſt ſimile ĩ. c. tali. & 33. q. 5. c. 2.

k ¶ Neceſſitatis.] vt 50. diſt. de eo.

l ¶ Metropolitani.] ſ. diſt. 65. c. 2. & 3.

QVoniam.] CASVS. Quidam epiſcopus præter notitiam ſui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue ſcandalum, quod propter hoc ab vtraque parte fiebat, Papa tolerat quòd factum eſt, ita q. de cetero ſimile non fiat.

m ¶ Ab alterutra.] ideſt, ab altera. Sed tamen aliter intel-

pluribus erat. N. Aliqua vero alia, quæ parum ab originali diſcrepabant, nihil cauſæ viſum eſt, cur mutarentur.

Ceterum ex canonum rigore contra ſcribit Felix Papa tertius omnibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 5.

¶ Qui extra eccleſiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad eccleſiaſticam militiam non admittantur. C. X.

QVi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in eccleſia catholica aut baptizati [b], aut rebaptizati [c] ſunt; ad eccleſiaſticam militiam prorſus non † permittantur accedere. Quibus ſatis eſſe debet, quòd in catholicorum numero ſunt recepti. Quoniam de ſuo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quiſquis hoc violauerit inſtitutũ; vel, qui non remouerit eum, quem ex † eius cœtu [d] ad miniſterium clericale obrepſiſſe cognouerit.

Anſ. l. 7. c. 17. Burc. l. 4. c. 29. Iuo p. 1. c. 29.

† ne vmquã] orig.

† ex eis ad miniſt.] orig.

Pro perſona [e]: ſicut beatus Gregorius ſcribens Ianuario epiſcopo, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1. ait.

¶ Rigor canonũ pro perſona aliquando relaxatur. C. XI.

TAnta nequitia [f] ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam, niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa iam maledictione feriremus. *& infra.* ¶ Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus [g].

ſ. diſt. 86. tanta. Burc. l. 1. c. 197. Iuo p. 2. c. 78. & par. 5. c. 312.

Pietatis [h] intuitu: ſicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelaſius ait epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c. 18.

¶ Canonum decreta pietatis intuitu nonnũquam relaxantur. C. XII.

SI qui, vel temeritate propria, vel incuria præſidentium tales [i] ante ſuſcepti ſunt; in his, in quibus cõſtituti ſunt, locis eatenus perſeuerent, vt nihil vmquam promotionis accipiant, ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione conceſſum.

ſ. diſt. 36. illiteratos.

Neceſſitatis [k] intuitu; ſicut Hilarius Papa, qui cum de quodam epiſcopo præter notitiam atque conſenſum metropolitani [l] ordinato loqueretur; ne in vtroq. graue ſcandalũ fieret, ait in epiſtola ſua ad Aſcanium, & vniuerſos epiſcopos Tarraconenſis prouinciæ.

Ante c. 1.

¶ Neceſſitatis cauſa quædã in eccleſia tolerantur. C. XIII.

QVoniam quidquid ab alterutra [m] parte eſt indica-

intellexit. & vt patet per præcedétem §. vnde poteſt dici ab alterutra proprieꝫ quia iam forte metropolitanus aliquid fecerat vnde ſcandalum eſſet ortum.

a ¶ Vel cõſenſũ.] ſ. 64. diſ. c. vlt. & 65. diſ. c. 1. 2. & ſ.

Quoties.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ propter multitudi-

tur multi. extra de cler. excomm. latores. aliàs xxiij. milia dicuntur pauci 45. diſtin. diſciplina præterea. Argu. contra, extra de reg. iu. qui ſcandalizauerit, de pæ. diſ. 6. c. 1. in fin. 25. quæſt. 2. ita nos. vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur 23. q. 4. cum quiſque. vel per ſi. illius de pæn. diſt. 6. cap. 1. vt extunc eis non parcatur, cũ ex auctoritate volũt illud defendere, vt 82. diſtin. plurimos. & 40. diſtinct. Domino ſancto.

tum, omni videmus peruerſitate confuſum; temporum neceſsitate perſpecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod geſtum eſt, vt nullus a deinceps præter notitiam, atque conſenſum a metropolitani ordinetur † antiſtes.

† al. conſecretur. orig.

a ¶ Nullus.] *Hoc loco verba Hilarij ſummatim referuntur.*

Item Innocentius epiſcopis Macedoniæ, epiſt. 22. c. 6.

¶ De eodem. C. XIIII.

Quoties à populis, aut à turba b peccatur, quia in omnes propter multitudinem c non poteſt vindicari, inultum ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo d maxima ſolicitudine præcauendum.

d ¶ Et de reliquo.] id eſt, de cetero. 96. diſt. in ſcripturis. ff. de legib. cum lex.

Item ex epiſtola Cyrilli miſſa Maximo diacono Antiocheno.

In prima actione ſeptimæ ſynodi.

¶ Ex diſpenſatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. C. XV.

Iuo in prologo. Pan. in prologo cap. 23.

Didici à diligendo mihi Paulo monacho; quia recuſat pietas tua vſque hodie communionẽ reuerendiſsimi epiſcopi Ioannis amplecti, pro eo, quòd quidam in Antiochena eccleſia male adhuc cum Neſtorio vel ſentiãt, vel iam ſenſerint quidem, ſed forſitan reſipuerint. Probet igitur tua modeſtia; vtrum aliquando hi, qui dicuntur colligi, nude, ac irreuerenter cum Neſtorio ſentiant, & inuicem colloquantur e: licet aliquando cauteriatam f habuerint conſcientiam: colligantur autem nunc acta pœnitentia ſuper ijs, in quibus ſubrepti ſunt g: quamuis confiteri h fortaſsis reuereantur exceſſum. *& infra.* ¶ Vt autem non æſtimemur amare contentionem; amplectamur epiſcopi reuerendiſsimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & cauſa diſpenſationis eius negotium non ſubtilius, vel diſtrictius i, ſiue vehementius erga ſe recognoſcat agitari. Diſpenſationis enim gratia, ſicut dixi, eget negotium multum k.

Iuo ibidẽ. Pan. ibidẽ. c. 24.

¶ *Hæc epiſtola beati Cyrilli refertur in actione prima ſeptimæ ſynodi. Et quoniam in magni ponderis argumento verſatur, ac prudentiſsime ſcripta eſt; multa autem in hac verſione corrigenda fuiſſent; placuit græcam ipſam epiſtolam cum interpretatione noua afferre.*

Didici.] CASVS. Paulus monachus ſignificauit patriarchæ Alexãdrino, ꝙ Ioan. de quo hic fit mẽtio, fuit eps Antiochenus, qui in Neſtorij hæreſim incidens, eccleſiã ſuã in eandẽ hæreſim induxerat. tandẽ Io. redijt ab hæreſi. ſed populus eccleſiæ ſuæ, quã ſubuerterat, nõ ex toto adhuc redierat: & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc cõmunicare Ioanni. quare Cyrill⁹ patriarcha Alexãdrinus monet eũ, vt quãuis aliq de Antiochena eccleſia ſecuti fuerint, vel adhuc ſequantur hæreſim Neſtorianã, nihilominus tñ amplectatur cõmunionem Io. Mãdat tñ inquiri, vtrũ aliqui hæreſim illã ſequãtur, & colligantur ad vnitatẽ. [Colligi.] i. congregari & cõſentire. [Nude.] i. manifeſte, & publice. [Irreuerenter.] i. inuerecunde. [Sentiant,] nunc, alioquin nõ ſunt vitandi.

e ¶ Colloquant.] Arg. ex collocutione præſumi cõſenſum. 27. q. 1. nec aliqua.

f ¶ Cauteriatam.] id eſt, vulneratam vel aduſtam ignito ferro eis cauterio.

Multitudini eſt parcendum.

tudinem, delictum ſæpe inultum remittitur propter ſcandalum quod timetur: & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cetero tale quid accidat, præcauendum eſt.

b ¶ A turba.] extra de cleri. excommu. latores.

c ¶ Propter multitudinem.] Arg. ꝙ parcendum eſt multitudini, vt 44. diſt. comeſſationes. 50. diſt. vt conſtitueretur. 23. q. 4. ipſa pietas. & ca. non poteſt. 9. q. 1. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc ꝙ multi dicuntur, quo ad reſpectum. nam aliàs 40. dicuntur

g ¶ Subrepti ſunt.] ideſt, ſurrepſerunt. & eſt antiqua grammatica. Vel ideſt, corrupti. ff. de ſer. corru. l. ſi quis ſeruum.

h ¶ Confiteri.] publice ſcilicet. & in hoc eſt diſpenſatio. nam de iure publice debet confiteri. ſ. ca. quoties, de conſe. diſt. 2. ergo Berengarius.

i ¶ Diſtrictius.] Non vult aliquid exaggerare, &c. 74. diſtin. vbi.

k ¶ Multum.] id eſt, magnum.

a ¶ Archi-

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τό τινας ἐν τῇ Ἀντιοχένῃ ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς, πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσιν, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα· συμβαίνει γὰρ τινὰ τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι: καὶ εἴδης συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων: βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀναισχύντῳ γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τισὶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας: οἰκονομίας γὰρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti patris noſtri Cyrilli archiepiſcopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum admonitio.

COgnoui ex dilecto monacho Paulo pietatem tuam vſque ad hunc diem recuſare cõmunionem religioſiſſimi epiſcopi Ioannis: eo quòd aliqui ſunt in eccleſia Antiochena, qui vel adhuc cum Neſtorio ſentiunt, vel ſenſerunt quidem, nunc autem ab eo fortaſſe abſtinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conuenire, palam, atque impudenter Neſtoriana & ſentiant, & cum alijs etiam loquantur: an aliquando quidem cauteriatam habuerint conſcientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipſos pænituerit erratorum, quibus ſimul abrepti fuerant; pudeat autem fortaſſe lapſum ſuum fateri. Solet enim fere tale quiddam ijs, qui decepti ſunt, vſuuenire. Quòd ſi illos nunc ad rectam fidem conuerſos videas, malorum præteritorum memoriam depone Malumus enim eos videre negãtes, quàm defendentes Neſtorij vitia. Ceterum, ne videamur contentionis cupidi, religioſiſſimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui reſipiſcunt, inquirentes. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ *In eandem ſententiam ſcribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epiſtola, quæ habetur tomo 5. act. concilij Epheſini nuper Ingloſtadij impreſſi his verbis.* Optamus autem, vt omnes, res ſuas agant, neque turbas eccleſijs per Chriſti gratiam, doctorumque vbilibet agentium prudentiam vtcumque iam ſedatas denuo excitent, neque vel ſibi ipſis, vel alijs negotia faceſſant. Ceterum ſi ſunt, qui à Neſtorio aliquando ſteterunt; nunc vero ex animo reſipiſcentes à nugis illis diſcedere, mutataque voluntate rectam, inculpatamque fidem complecti cupiunt; eos placide ſuſcipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratione anſa quibuſdam præbeatur, vt cunctatius ad meliora feſtinent.

Idem ad Gennadium presbyterum, & archimandritam [a].

¶ De eodem. C. XVI.

DIſpenſationes rerum nonnumquã cogunt parum quidem à debito [b] quoſdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ii, qui mare nauigant, tempeſtate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant [c], vt cetera ſalua permaneãt; ita & nos cum non habemus ſaluandorum omniũ ne-

a ¶ Archimandritã.] Archos princeps: mãdros ouis. vnde archimãdrita princeps omnium 1.

DIſpenſationes.] CASVS. Dicitur hic, quod oportet quoſdam excommunicari & eijci extra eccleſiam, ne multitudo pereat: ſicut in naufragio quædam merces abijciũtur, vt cetera ſalua permaneant. patet ſeq. §.

b ¶ A debito.] id eſt, à iure cõmuni, quod oĩbus æqualiter debetur. & ita diſpenſatio non eſt ius. vt 51. q. 1. hac ratione. quãdoq; tamẽ diſpẽſatio debet 2, vt 50. diſt. vt conſtitueretur.

c ¶ Exonerãt.] 1.12. q. 1.

1 Archimãdrita. erat enim princeps Antio. Hu.

Ead. act. 1. ſeptimæ ſynodi ex verſione Anaſtaſij. Iuo in prologo. Pan. in prologo c. 25.

2 Ad hoc 18. diſt. de his. in fine.

§.4. non ſolum. ff. 13. q. vlt. animæ. ff. ſi quis eam. l. 4. ff. ad legem Rhodiam, qui leuandæ.
a ¶ Deſpicimus.] id eſt, committimus, quia eaſdem res non habent pro derelicto. Vnde male faciunt Reges Hiſpaniæ, qui naues fractas occupant, nã dicit lex, q̃ fiſcus

Regũ Hiſpaniæ reprehenſio.

inter raptorem & raptam non eſſe matrimonium. ſed verior eſt opinio, quod inter eos ſit verũ matrimoniũ.
c ¶ Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium, vt 36. q. 2. tria? Quare ergo filij cum legitimi ſint, repelluntur à promotione? Reſp. hoc non tenet. Vel dic, q̃ hic loquitur de monialibus raptis, cum quibus matrimoniũ non tenet. & dic, coniugio, id eſt, coniunctione vel coniugio de facto, alias legitimi eſſent, niſi forte quo ad epiſcopatum. extra de elec. innotuit. Sed certe illa decretalis loquitur tantũ in concubina.

Matrimonium tenet inter raptã & raptorẽ.

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad proxime dictum: quaſi diceret, non eſt mirum, ſi ſpurius promouetur, cum Deus non ſit perſonarum acceptor.
d ¶ Huic.] ſ. vt neceſſitate vel vtilitate promoueantur tales.
e ¶ Petrus ait, &c.] q. a. apud Deum non eſt perſonarũ acceptio.
f ¶ Pro euẽtu.] Et hoc ad neceſſitatem, vel vtilitatem refertur.

gotiorum perſpicuitatis certitudinem deſpicimus[a] ex ijs quędam, ne cunctorum patiamur diſpendia[b] c.

a ¶ Negotiorum.] *Græce eſt*, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὴν ἀκρίβειαν ἀπαιτεῖν ... *id eſt*, Sic & nos in negotijs vbi non licet exquiſitiſſimam illam rationem ſeruare, deſpicimus quædam.

b ¶ Diſpendia.] *Omiſit hic Gratianus ex hac epiſtola ea referre, quæ ad propoſitã quæſtionem maxime faciunt. Sunt autem hæc, quæ Iuo etiam recitat:* Et hæc ſcribo cognoſcens, quòd pietas tua triſtetur in ſanctiſſimum, & Dei cultorem, fratrem, & comminiſtrum noſtrum Proclum epiſcopum, eo quòd admiſerit in communionem Aellenſium Hegumenum; quem quidem eccleſiæ leges Paleſtinæ præpoſitum non nouerunt. *& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua ſanctiſſimi, & Deo amiciſſimi Procli epiſcopi communionem. Vna enim fuit cura mihi & & ſanctitati eius, & diſpenſationis modus nulli ſapientium diſplicuit. *Vocem autẽ Hegumenon, i. præpoſitum, videtur ſuppleſſe Anaſtaſius, vt exprimeret locutionem græcam*, τὸν τῶν αἰλιεισίων, *aut fortaſſe illam in ſuo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu: ſicut in Meldenſi concilio, c. 64. perhibetur de filijs virginũ vi raptarum, & ſic ad coniugiũ raptorum applicatarum.

¶ Vtilitatis intuitu quædam in eccleſia tolerantur. C. XVII.

TAli coniugio[c] generati, eccleſiaſticis ordinibus non applicentur: niſi forte eos aut maxima eccleſiæ vtilitas, vel neceſſitas poſtulet, vel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Act. 10.

Huic[d] *Petrus*[e] *concordans ait: [In veritate comperi, quia non eſt acceptor perſonarũ Deus, &c.]* ¶ *Pro euentu*[f] *etiam rei quædam in eccleſia tolerantur: ſicut Leo in decretis ſuis de laicis ſubito contra decreta canonum ordinatis epiſcopis ait, epiſt. 85. al. 87. c. 1. epiſcopis Africæ.*

¶ Laicis, qui contra decreta canonum ad epiſcopatum promouentur, ex miſericordia ſuſceptum officium relinquitur. C. XVIII.

EXigunt[1] cauſæ[g], vt non ſolum in tales præſules, ſed etiam in ordinatores eorũ vltio cõpetens proferatur. Sed circumſtant nos, hinc manſuetudo clemẽtiæ, hinc cenſura iuſtitiæ, vt credamus quædam delicta vtcumque tole-

EXigunt.] CASVS. Quidã de laicis nõ ſeruatis interſtitijs promoti ſunt in epos. nimis præcipitanter: quia debebant de iure deponi: ſed ex miſericordia Leo dicit eos tolerandos, in quibus aliud reprehenſibile non inuenitur, niſi q̃ nimis feſtinanter promoti fuerint, ita q̃ ex hac remiſſione nõ ſumant licentiam delinquendi. & prohibet ne de cetero hoc fiat: ne cogatur iuſte punire, quod nũc ex miſericordia inultum dimittitur.
g ¶ Cauſæ.] Cum ergo hic ſit rigor, & ibi miſericordia: potius debet iudex ſequi miſericordiã, quàm rigorem 1, vt extra de ſortile. cap. 2. &

Miſericordia eſt rigori anteponenda.

1 Ad hoc 9. diſ. ſana. vbi de hoc videas.

ſcus non debet diteſcere calamitatibus miſerorũ: C. de naufra. l. 1. lib. 11. committit etiam furtum, ſi quis inde quid accipit, cum diſtinctione tñ. ff. de fur. falſus. §. vlt.
b ¶ Diſpendia.] Eſſe ſolent magno dãna minora bono.
TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam, in quem rapta numquam conſenſit, filius de tali contubernio natus non poteſt promoueri, niſi propter neceſſitatem vel vtilitatem, vel propter perſonæ prærogatiuam. Vel intellige c. loqui ſecundum eos qui dicunt

C. de iud. placuit. & ſic iam videtur q̃ diſpenſatio ſit debita, quia præceptum miſericordiæ omnibus eſt commune; vt 86. diſt. non ſatis. & ſententia, quæ miſericordiam vetat, fugienda eſt, vt 50. diſt. ponderet. in fi. quod concedo, q̃ quandoque ſit debita: & iudex peccaret ſi non diſpenſaret: non tamen eſt proditum ius per quod petatur diſpenſatio: ſicut ad eleemoſynã tenemur pauperi 2: pauper tamen eã nullo iure petit, tamen ad petendam diſpenſationem, poteſt implorari officium iudicis.

Diſpenſatio eſt quãq; debita.
2 Vt 47. di. ſicut. 86. di. paſce. 36. q. 1. qm. Arc.

iudicis.& ſi nollet epiſcopus diſpenſare,petet hoc à ſuperiore.& eſt ſi.extra de iure patro.nullus.

a ¶ Quod ex laicis.] ſupra 77.diſtin.monachus.ꝫ.59.diſt. ſi officia.contra,ſupra diſt.61.quid proderit. contra,ī.diſt.61.c.1,& 2.cõtra. Sol. ibi ius cõmune,hic diſpenſatio.

reuerſus recuperet iuspatr. quod habebat? Arg. q. ſic, extra de elect.quia diligentia.ff. de in ius voc. l. ſed ſi. ff.de bo.lib.l.3.§.ſi deportatus.Ioan.tamen ſi lata fuiſſet ſententia contra eum d' amiſſione iuriſpatronatus, amplius non recuperat.extra de diuor.de illa.extra de con-

randa;quædam vero penitus amputanda.Illos ergo, quorum prouectio hoc tantum reprehenſionis incurrit, quòd ex laicis [a] ad officium epiſcopale delecti ſunt, locum ſuũ tenere permittimus;non præiudicantes Apoſtolicæ ſedis ſtatutis,nec beatorum Patrum regulas ſoluentes:quia remiſſio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquẽdi:nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi:ne β,quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hæc vltione plectamus.

b ¶ Q nia remiſſio.] infra,23.q.4.eſt iniuſta. in fi. contra, ī. diſt. 93. peruenit. & 35.q.9.loci.ꝟ.21.q.2. placuit. Sol. ibi factum reſpicit, hic ius. & expone quod ſequitur.

c ¶ Non dat.] ideſt non debet dare.nam leges, quæ periuria puniũt,&c. C.d' ind. vidu.l.2.arg.C.vnde vi,meminerint.ꝟ. de cõſe.diſt.4 q̃ris. arg. de pæ. diſt. 3. §. ſed verba. & c. ſane. Sed aliud eſt impunitatis occaſione amplius peccandi confidentiam ſumere: quod ibi dr. aliud pro vno conceſſo reliqua ſimilia vſquequaque concedere: qd hic negat. Vel dic non dat, id eſt, non date debet.

ADDITIO. Sub. & non debet quis inde ſumere audaciam & confidentiam delinquendi.Dic ergo, remiſſio,id eſt,impunitas,id eſt, diſpẽſatio, qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiã, ideſt laxamentũ delinquendi in ſimilibus.ſecũdum Io. de Fant.

α ¶ Exigunt cauſæ.] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedunt,* Cum ergo inter vos tantũ valuerint aut ſtudia popularium, aut ambitus ſuperborum, vt non ſolum laicos,ſed etiã ſecundarum (*ſic enim rectè legitur in epiſtolis cum alijs beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis,non* ſæcularium, *vt in tomis conciliorum*) vxorum viros,aut viduarum maritos ad officium cognoſcimus paſtorale prouectos ; nonne aptiſſime exigunt cauſæ,vt eccleſiæ,in quibus iſta commiſſa ſunt, iudicio ſeueriore purgentur,& non ſolum in tales præſules,&c. *Eſt vero caput hoc multis locis in ſummam redactum, omiſſa narratione delictorum illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

β ¶ Ne,quod ad tempus.] *Hæc, quæ repetuntur infra, cap. Donatum, ſumpta ſunt ex ſecundo capite eiuſdem epiſtolæ.*

Idem in eadem epiſt.c.3.

¶ Donatiſtæ, & Nouatiani,quamuis reprehenſibiliter ordinati,tamen ex neceſſitate tolerantur. C. XIX.

MAximum quoque ex laico [d], licet reprehenſibiliter, ordinatum,tamen ſi Donatiſta iam non eſt, & à ſpiritu ſchiſmaticæ prauitatis alienus,ab epiſcopali [e],quam quoquo [f] modo adeptus eſt,non repellamus dignitate [g]: ita vt & ipſe libello [h] ad nos directo † catholicum ſe eſſe manifeſtet.

† al.edito

MAximum.] CASVS. Maximus Donatiſta fuit: ſed poſtea conuerſus ad fidem ex laico eſt in epiſcopũ promotus. Leo Papa eũ tolerat: mandat tñ ſibi, vt in libello ad Papã miſſo ſe eſſe catholicum manifeſtet. Sequens c.patet, in quo tolerat Donatum cum ſua plebe cõuerſum. mandat tamen ei, vt mittat libellum in quo confiteatur fidẽ,& abneget hæreſim illam & mandat Leo,vt hoc decetero non fiat.

Idem ibidem initio cap.3.

¶ De eodem. C. XX.

DOnatum autem Salicinenſem † ex Nouatiano cum ſua (vt comperimus) plebe conuerſum , ita Dominico volumus gregi præſidere, vt libellũ fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem,& pleniſſime confiteatur catholicam veritatẽ.Quæ enim nunc certarũ remiſimus conſideratione cauſarum [i], antiquis [k] deinceps cuſtodienda ſunt regulis:ne,

† al Seminacenſem

Ibidem c.2.

Salua Apoſtolica auctoritate.

a Vt ſit gl. planior ſub. ſic debet enim lex eſſe perpetua & cõis. 4.diſt.erit. niſi ex aliqua illarũ cauſarum 29.diſt.ſcilicet dum. facta fuerit. quo caſu ceſſante cauſa, & c. Lo.de Fã.

d ¶ Ex laico.] iſte fuerat factus epiſcopus non ſeruatis interſtitijs temporũ in minoribus ordinibus 1:& ideo dicit tex.ex laico.arg.ſuperficiale pro illiteratis. ꝫ. 61. diſt.c.1.2.& 3.& c.quid proderit,contra.Io.

1 De quibus habet 77. diſt.in ſingulis.& ca. ſeq. Archi.

e ¶ Ab epiſcopali.] ꝟ.16.q.vlt.inuentum.

f ¶ Quoquo.] id eſt,non legitimo, ſicut illud : Quos genui quocumque toro.

g ¶ Dignitate.] Quid ſi patronus labitur in hæreſim,tã conuer.coniug.c.vlt.Ber.

h ¶ Libello.] ꝟ.7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.ī. ea.q.ſi qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶ Cauſarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici ſolet in litteris, ſalua apoſtolica auctoritate.

K ¶ Antiquis.] ideſt.ſecundum antiquas regulas.& ita niſi exprimeretur hoc,videretur conſtitutio perpetua. argu.C.de pœ. ſeruus 2. Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc,

hoc,not.61.diſt.§ ex his omnibus.

SAluberrimum.]CASVS. Dicitur in hoc c. q. ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiam reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe dānatam, ne amplius corrumpatur, cum ſuæ profeſſioni non

nem fidei adhæſerunt hæreticis i.ꝟ.ead.quæſt.conuenientibus.

SI quis.] CASVS. Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit,non debet ad communionem admitti,niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

quod ad tempus pia lenitate conceſsimus, iuſta poſt hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano

Idem Ianuario † epiſcopo Aquilegienſi, epiſt. 3.

¶ Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſsionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. XXI.

Idem epiſt. 83. ad Septimium. Anſ.l.12.c.39. Iuo p.6.c.97. 1.q.1.omnis cuiuslibet.

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate plenisſimum eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem amiſerāt, rurſum reuerti ambiunt; prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum damnari à ſe ſine ambiguitate fateantur: vt ſenſibus [a] prauis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrum talium poſsit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſsio [b] propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt in magno habeant beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant; ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

In capitulis Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

¶ Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auctores publice deteſtentur. C. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter, aut diaconus in alicuius hæreſis opinionem offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excommunicatus; nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in cōmuni concilio [d], porrecto fidei ſuæ libello [e], ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem [f]. Hoc idem & de fidelibus laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione [g] fuerint nominati.

§ Ecce quibus de cauſis quedā in eccleſia tolerantur, quæ eiſdē ceſſantibus pia ſeueritate vindicantur. Quando autem toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit [h] dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſtola 1. c. 11.

¶ Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. C. XXIII.

ET ſi illa [i] nonnumquam ſinenda [k] ſunt, quæ, ſi ceterorum [l] conſtet integritas, nocere ſola non valeant: illa [m] tamen ſunt magnopere præcauenda, quæ recipi, niſi manifeſta decoloratione [n] non poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [o],

d ¶ Concilio.] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hæreti. ad abolēdam. § quia vero.

d ¶ Concilio.] ꝟ. 50. diſt. de eo.

e ¶ Libello.] ꝟ. ea. q. ſi qui voluerint.

f ¶ Purgationem.] idem etiā ſi de ſimonia ſuſpectus ſit. extra de purga. cano. quoties.

g ¶ Opinione.] ꝟ. diſtin. 30. cap. vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q. in qua quæritur, qualiter debeat diſpenſari: quod probat per c. ſequens. Io. de Fan.

h ¶ Diſtinguit.] & primus agit de illis, quę diſpenſari ſolent.

ET ſi illa.] CASVS. Hugo ſic ponit hūc caſum. Quāuis diſpenſabilia ex cauſa quandoque relaxantur. in diſpenſabilia tamē nulla cauſa ſunt relaxāda, & ſi illa numquā relaxari debent, niſi ex magna cauſa: quāto magis iſta ex nulla cauſa ſunt relaxanda?

¶ Beneuenta. ſic ponit caſum. Quamuis toleremus quæ per exempla non nocent, in illis tamē diſpenſare non debemus, quæ ſcandalum vel deformitatem inducunt. nam ſi in pmiſſis tantum pro neceſſitate vel vtilitate diſpenſamus: quare his cauſis abſentibus iura communia mutilamus, quæ niſi pro neceſſitate mutilari non debent?

i ¶ Et ſi illa.] vt diſpenſabilia.

k ¶ Sinēda ſunt.] ipſa eſt diſpenſanda 2: & ita ceterorum impropriè ſumitur. argu. ff. de min. potri. 26. diſtin. deinde.

1 In iſtis caſib⁹ Papa ſibi reſeruat diſpēſationē: & in caſu quem habes extra de apoſta. c. vlt. vbi & hoc. Arch.

2 Loquitur enī in princi. de his q̄ diſpenſari poſſunt. Io.

3 Sub. de quibus nō eſt benigniorē partem interpretādum, cum ſint manifeſta. Hug.

non poſſit de cetero obuiare. & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promotionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata unctione non fuerit maculatus.

a ¶ Senſibus.] ideſt, opinionibus hæreticorum.

b ¶ Profeſſio.] C. de non numer. pecu. generaliter. ꝟ. 2. q. 1. legū. ꝟ. 27. q. 1. oēs feminæ. extra de appel. perſonas.

c ¶ Maculati.] Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati, atq; de cōſecr. diſt. 4. qui ſus. & ca. eos quos. Vel ſi ad ſubuerſio-

l ¶ Quæ ſi ceterorum.] ideſt, quæ diſpenſari poſſunt.

m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.

n ¶ Decoloratione.] puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus 3, vt extra de reg. iur. eſtote.

o ¶ Et ſi ea ipſa.] & ſic forma conſtructionem. ſi illa nullatenus ſunt mutilanda, quę nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa ſunt mutilanda. & eſt ſenſus: ſi

in

Digitized by Google

in diſpenſabilibus nõ debet iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa: quanto magis in ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare: 14. diſt. ca. 2.
a ¶ Vel rerum temporumque.] vel perſonarum, nam pro qualitate perſonarum & actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de neg. geſt. Pomponius in negotijs. Habet ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſcilicet cauſa vtilitatis & neceſſitatis. Sed nunquid ex cauſa probabili, videtur argu. q ſic. 57. diſt. c. 1. qd concedit Alanus. Ego cõtra. i. Nec obſt. 57. diſt. c. 1. quia ſi poſt fides eius appareat probabilis, abolebitur irregularitas ibi præſumpta, & promouetur de iure communi.
b ¶ Vel acceleratæ.] nam quæ de nouo emergunt, & c. ff. de interro. act. de ætate.
c ¶ Mutilanda.] Diſpẽſationes, quas extorquet neceſſitas, ceſſante neceſſitate mutilandæ ſunt: quę vero regulariter fiunt, non, vt j. 9. q. 1. ab excommunicationis. ſ. diſtin. 50. placuit. j. 7. q. 1. mutationes.
d ¶ Præcepta.] quædam, non omnia.

Diſpenſandũ eſt certis ex cauſis.

a Iſtud fuit dictũ L. & in hoc ẽt reſidet. lo. de Fant.

Diſpẽſationes quædã mutilandę ſunt.

BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua quæritur ſi ordinati ab hæreticis ſint iterũ reordinandi. & dic quòd non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Hic mouet Grat. incidentem quæſtionem, vtrum ſcilicet ordinati ab hæreticis debeant iterum ordinari. Et primo probat q non, auctoritate Gre. & Aug. & poſtea ſoluit, & maledicens vt circa baptizatos & in ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentos, ſacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum vel indumentorum præſtãtur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarũ, & infra eũ ordines poſiti reiterari poſſunt cum ab hæreticis conferũtur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit receptum ad quod inducit ſequens cap.

h ¶ Auguſtinus.] ſ. ead. q. 1. quod quidam.
i ¶ Reiterari.] vt ſ. ea. q. 1. ventum.
k ¶ Daibertum.] CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ, & ſic ordinem epiſcopalem non recepit: qui poſtea Daibertũ præ-

quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq.[a] cogit intuitus, vel acceleratæ[b] prouiſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilanda[c] ſunt, quæ nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta[d] canonica.

6. Breuiter oſtendimus, qui reuertentes ab hæreſi, in ſuis ordinibus[e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatem catholicæ matris eccleſiæ redierint; vtrum in eodem ordine[f] iterum valeant ordinari. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius[g]) iterum conſecrari non debet. ¶ Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrantur (ſicut Auguſtinus[h] teſtatur) reiterari[i] non debent; ne non homini, ſed ſacramento videatur iniuria fieri. ſ. diſt. 68. c. 1. — ſ. ead. q. 1. quod quidam.

¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui cõſecrationem ſacerdotalem, vel epiſcopalem acceperunt: qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur. ¶ Sunt autem in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramentali vnctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt leuitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quamuis ab hæreticis ordinentur; tamen ad eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinentur: nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum. † al. ordinationis.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbati vallis vmbroſæ.

¶ Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi. C. XXIIII.

DAibertum[k] à Nezelone, licet ſimoniaco, nõ ſimoniace eiuſdem confeſſione reperimus in diaconũ ordinatum: & beati[l] Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreti- Pann. l. 3. c. 81. — ſ. 1. q. 1. ventũ.

e ¶ Ordinibus.] ſcilicet illi, qui coacti ſunt, vel ignoranter ab hæreticis ordinati ſunt.
f ¶ Vtrum in eodem ordine.] & dic quòd non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſta. ex litteris. nec bene ſoluit hic Gratianus.
g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] ſ. diſt. 68. c. 1.

præter formam eccleſiæ vel cum forma (non refert) in diaconũ ordinauit. Sed quia illũ ordinem conferre nõ potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cũ diſpenſaret cum eo, fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ & Innocentij.
K ¶ Daibertum.] per hoc c. probat Io. opinionẽ ſuam: ſcilicet q baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionẽ extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus contrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.
l ¶ Et beati.] ſ. ita cum faciat hic mentionẽ de illo ca. ſupra 1. q. 1. ventum eſt, intelligendum eſt illud, ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.

a ¶ Quia nihil.] ſupra e.q.1.gratia.j.de cõſ.diſt.4.quomodo.arg.ſ.ea.q.1.qui perfectionem.
b ¶ Dare.] Arg.qui nihil habet,nihil dare poteſt.Argu. contra extra de elect.ſuffraganeis 1.Item arg. q; pro nõ dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non poteſt.

f ¶ Per illicitam.] ideſt,non iuſtam.
g ¶ Vulneratum caput.] .i.mentẽ macula culpæ infectã.
h ¶ Medicinã adhibere.] id eſt,reiterari, vt ita & illud intelligatur de ordinatis in forma eccleſiæ.
i ¶ Reiterari.] Not. hanc expoſitionem,&c. & hæc expoſitio eſt ſubintelligenda ſ.ead.quæſt.c.ventum. vbi eadem ſunt verba.

Qui nihil habet nihil dat.

1 Et extra eã ſup. neg. prælа.c.1. vbi de hoc pro & contra ibi videas.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum eſt;] Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque vtilitatibus eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro [d] (eccleſiæ neceſsitate ingruente) diaconum [e] conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

c.ſequenti, per illicitam.

α ¶ Ne zelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſius Papa, epiſt. 4. de chorepiſcopis.

¶ De eodem. C. XXV.

9.q.1.per illicitam.

PEr illicitam [f] manus impoſitionem vulneratum [g] caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam [h] adhibere; qua, infixa ſanetur macula: ideſt, reiterari [i] neceſſe eſt, quod legitime [k] actum, aut collatum minime probatur β. Nam quomodo [l] honorem poſsit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, inuenire non poſſum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur,* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodoſius, ac Valentinianus A.A. Florentio.

C. XXVI.

7 SAncimus [m] eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [n], vel pretio, ſed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ † [o] ſolent teſtimonio promoueri: ita ſane, vt quibus hi honores per ſedis tuæ, vel per noſtram fuerint electionem commiſsi, iurati [p] inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationibus

† al. ſua

k ¶ Legitime.] Arg. ex hoc loco q; ſi poteſtas trãſlata eſt in aliquem vt eligat epiſcopum, & ipſe minus bonum eligit, iterum poſſit eligere.argu.7.q.1.factus.8.diſt.quæ contra. nam reproba pecunia nõ liberat debitorem.ff.de pigno.ac.eleganter.§. qui reprobos.& eſt argu.ad hoc extra de ele.c.cum ſis.in fi 3. Arg. cõtra extra de offi.deleg.in litteris. nã functus eſt officio ſuo.Nã etiam ipſi canonici male eligẽdo priuantur poteſtate eligẽdi. extra de elec.cũ in cunctis. & no. 4 .61. diſt.ſtuduit. Quid iuris ſit,not.in quæſtionibus.Bar.
l ¶ Quomodo.] ſupra 19.diſtin.ſecundum. contra. Sed illud cũ auctoritate ſua generaliter eſt prohibitũ; iſtud in eccleſia catholica confirmatũ. nã pro nõ dato habetur,&c. extra de iure patro. quod autẽ. & ff. ſi quis cau. l. quoties. Argu. contra extra de iure patro. cõſulationibus.

3 Itẽ arg.ad hoc qd no. ſ.prox.c.in g.quo ad ſpeciẽ. Itẽ arg.ad hoc ff.de op.le. l. 2. ꝑterea cum nõ tenuit electio perinde eſt ac ſi nõ elegiſſet. Archid.

4 Ad de qd not. Bar.& glo.in l. cũ quidã.2.ff. de leg.2.

SAncimus.] Hæc eſt 7.pars q.in qua ponitur pœna ſimoniacorum, quæ eſt infamia, & depoſitio, & damnatio pecuniaria.Ioan.de Fant.

poteſt,vt extra de iure patro.quod autem,in fi.
c ¶ Reiterari.] quo ad ſpeciem facti:non rei eſſentiam. Nã ſæpe quod male fit, vel minus plene, ex integro eſt agẽdum:ſicut in ſatiſdatione.ff.qui ſatiſda.cog. de die.§.ſi ſeruus.& in iuramento.ff.de iureiuran.qui per ſalutẽ.& in libelli confectione.2.quæſt.vlt.ca.vlt.arg.ff. qui ſatiſ.cog.ſi ab arbitro.§. quod & ſi. Nã in his omnibus non eſt aliquid iterandũ:ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum.extra de ſacra.non ite.cap.vno. Io.Male dicit ſ Ioannes hic:cum quo ad rei eſſentiam ſit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ.Ber.
d ¶ Ex integro.] ſupra e.q.1.ſi quis confugerit.j.de cõſ. diſt.4.ſi nulla.extra de cenſi.ſcientes.
e ¶ Diaconum.] Iſte Daibertus extra formam eccleſiæ fuerat ordinatus à Nezelone.

Quod minus plene fit, eſt iterãdum.

ald ẽ ſentit hic Io.qui tenet quod ſequitur. Arch.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hereticis præter formam eccleſiæ ordinati:vnde mandat Papa,vt iterum tales ordinentur,cum nihil acceperint ab hæreticis.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandũ, q; honores eccleſiaſtici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus ſæcularibus adipiſcendis dari pecunia prohibetur.Dicitur ergo in hac lege, q; ad prouincias regendas eligi non debent,niſi homines probatæ vitæ:& qui pretio vel ambitione non adipiſcantur honores:qui cum electi fuerint,iurabunt ſe nihil dediſſe, & q; non dabunt per ſe vel per mediã perſonam pro adminiſtratione ſibi cõceſſa vel cõmiſſa:& q; durante adminiſtratione,vel poſt occaſione ſui officij nihil præter ſalarium accipient.Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur:tamen ſi quis contra prædictum ſacramentum tam dator quàm acceptor de hoc cõuictus fuerit,pœna quadrupli puniatur.
m ¶ Sancimus.] lex eſt canonizata.
n ¶ Non ambitione.] ſ.ea.q.1.nullus itaque.
o ¶ Tuæ.] loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.] ſupra 23.diſt.quamquam.j.8.q.3. Artaldus. & cap.talia.

ſortiendis [a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vnquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velaméto cuiuſque [d] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [e] nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quàm poſt depoſitum officium pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint, accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem, vt ſaluti propriæ vllum commodum anteponat; tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſsitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacraméta negligere, non modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tamquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus ferieudo.

Item Paſchalis Papa.

¶ De eodem. C. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput,* Sancimus, *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur continenter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſsis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus quilibet ſint conuincendi; quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplũ ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

Dignitates & matrimonia nõ debent eſſe venalia.

1 Concor. tex. I l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

a ¶ Sortiẽdis.] Dignitates enim nõ debent venales eſſe 1: ſicut nec matrimonia. ff. de do. inter vir. & vxo. l. 2.

b ¶ Poſtmodum.] ſupra 1. q. 1. eos qui. & diſtin. 46. ſicut non ſuo.

c ¶ Per ſe.] extra de pecu. cler. inquirendum. extra de ſententia excommu. mulieres.

d ¶ Cuiuſque.] Sed videtur contra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliquid Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.

Additio. Et ſic ſoluitur aliud quod videtur cõtra. ff. de do. hoc iure, in princ. de hoc no. ſ. ead. q. 6. c. vlt. Io. de Fan.

e ¶ Salarijs.] infra 23. q. 1. militare. & diſtin. 86. non ſatis. Io. de Fant.

Teſtis pſumitur nolle peierare.

f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teſte præſumendum eſſe, quòd nolit peierare. extra de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle periurare, & c. 2. q. 5. ſi mala fama. Sed licet præſumatur, eſt tamen notã dignum, quòd lex nõ ſtat huic præſumptioni: immo ſubijcit pœnam in peierationẽ. ſ. ca. ibi, quadrupli, &c.

g ¶ Publicum crimen.] ſ. 6. q. 1. §. vlt.

h ¶ Conuictus.] Nam poſt depoſitam adminiſtrationẽ debet eſſe pſens per 50. dies. C. vt omnes iud. tam ciui. quàm mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in authen. vt iu. ſine quoquo ſuf. §. neceſſitatem. colla. 2. Sed ex contractu non poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationem, ſi cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt ff. de admi. rerum ad ciui. perti. curatores. §. in eum. & ff. de euic. illud §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt 2 depoſitum officiũ, vt de procu. procurator. Bart.

Additio. De hoc not. extra de immu. eccleſ. aduerſus. §. vlt. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in contractu: quia qui contrahit, ſolam intuetur perſonã venditoris: cum rem alienam vendere poſſumus. ff. de con trahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius perſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fan.

2 Poſt. falſum eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, vel niſi vt doceat de mãdato qđ negatur.

PAtet.] Casus. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet q ſimoniaci ſunt ab omnibus reſpuendi, & ab extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſipuerint.

i ¶ Ab exteris.] id eſt, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt & diſtin. 17. nec licuit. ſ. 23. quæſt. 5. principes.

K ¶ Pro nihilo.] Hoc in deteſtationẽ huius ſceleris dicitur. ſ. diſt. 90. neque. & & ca. quæſt. 1. cito. ſ. 32. q. 7. quid in omnibus. & c. non ſolum. & extra de ſimo. tanta.

l ¶ Reputantur.] hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum; quàm aliud: quia donum Dei volunt emere pecunia. & 1. quæſt. 1. eos. & ideo grauius dicitur. arg. 17. q. 4. ſicut, 22. q. 1. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi q vſque ad mortem aſpere pœniteat. & ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.

HIS BREVITER. Casus. Tranſitu vtitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

3 Sub. ſpecialiter. id eſt, in his q ſpecialiter ei sũt deputata & dedicata. ſ. res & dignitates & ſacramẽta & officia eccleſiaſtica. argu. 17. q. 4. ſicut qui. 27. q. 1. nuptiarum. Arch.

Simoniæ crimẽ dicitur ceteris grauius.

Quidam.]

Q Vidam.] C a s v s. In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine ſimoniæ: & prius de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congrue hanc cauſam anectit, in qua

[Sed ſciendum.] Quarta ibi, [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Ioan. de Fane.
C a s v s. Hic ponitur prima quæſtio, in qua probatur, ꝙ præter iuris ordinem non eſt aliquis condemnandus prærerquam in notorio crimine.

CAVSA SECVNDA.

Q Vidã epiſcopus de lapſu carnis à laico impetitur. Duo monachi, vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum, teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe pregrauari. In ipſa ventilatione cauſa tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti †, ſiue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

† al. illecti

q. 1. *Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnadus.*

5. *Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus ſit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorum ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis, an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 p.[a] *Q Vòd autem [a] nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia 50. de vtilitate pænitentiæ.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, ꝙ in manifeſtis requirit̃ ordo iuris. 11. q. 3. eorum. ſed non in notorijs, vt dicam ĩ. ea. manifeſta. & habes extra de iureiur. ad noſtrã §. Et notandum, ꝙ quædam ſentẽtia eſt diffinitiua, quædam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris, & ſi diffinitiua ſententia fuerit lata omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt ĩ. ea q. 6. §. diffinitiua. Hoc tñ ſcias, ꝙ duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura, ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationẽ habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiat, & ꝙ ſnía feratin ſcriptis, ſi ꝯ hunc ordinẽ feratur ſententia, nõ tenet, dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſnía non feratur ſub conditione, & nõ prius pronuntietur de poſſeſſione, quàm de proprietate; ſi tamen hoc non ſeruetur, nihilominus tenet ſententia. ĩ. ea. q. 6. biduum. & C. de appel. l. 1. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ habes ĩ. ead. nemo. & 34. q. 3. de illicita. & melius extra de ſent. exc. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes ĩ. ea. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excõmunicatio vel ſuſpenſio, vt 11. q. 3. ſi epiſcopus. Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in fi. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue nõ, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem, ſententia talis retractatur, vt extra de ſent. & re iud. cũ Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare. & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcipit alicui, vt ſoluat alij decem, quæ petit. ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præceperit iniuſte, tamen non poteſt repeti pecunia, vt ff. quod met.

Sententia eſt triplex.

Ordo iuris eſt duplex.

Sententia miſſionis ĩ poſſeſſionẽ requirit ſemiplenam cauſæ cognitionem.

1 De iſta ſententia etiam habetur extra de ver. ſig. ex parte 1. in glo. vlt. ibi videas & de elect. dudum 2. in glo. ſed pone. & 11. q. 3 in ſumma. Archi.

in qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quòd nemo condemnandus eſt niſi conuictus vel confeſſus, & quòd ſpoliatus præter iuris ordinem ſit reſtituendus, & qualiter puniantur qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accuſationem clericorum, & qualiter ſit accuſatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæſtiones.

Q Vòd autem.] Hæc q̃ſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus ſine iudice debet damnari, id eſt, niſi canonice ſit dãnatus. Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi,

¶ Damnari non valet, niſi aut conuictus aut ſponte confeſſus. C. I.

NOs in quemquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum [a] aut ſponte confeſſum [b].

Item Conſtantinus Imperator.

¶ De eodem. C. II.

In capitulis per Hadrianũ collectis, c. 57. Capit. 5. c. 156. Burch. l. 16. c. 6. Pann. l. 4. c. 111.

IVdex criminoſum [c] diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalẽ, quàm aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes [d] teſtes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod. Theodos. l. 9. tit. 40. in legis primæ interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, cap. 57. & capitul. 5. cap. 156.*

Hoc [a] idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.

a ¶ Hoc.] *Abſunt iſta ab vno ex peruetuſtis exemplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epiſtola 50.

¶ De eodem. C. III.

Anſ. l. 3. c. 30.

SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quæ iuſte [β] [e] diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione [f] differri.

β ¶ Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vno autem manuſcripto Gratiani eſt,* iuſta ſunt diffinita ſententia.

Item Eleutherius epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

¶ De eodem. C. IIII.

Anſ. l. 3. c. 54. Polyc. l. 5. tit. 1. Pann. l. 4. c. 115. † abſunt iſta ab originali.

NIhil [contra † quemlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Felix Papa 1. ad Paternum epiſcopum.

met cau. l. vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead. q. 5. presbyter. & extra de ſimon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo cap. presbyter. & in illa decret. quoties. habita fuit cauſæ cognitio. Item excipiunt dilapidatores, vt 3. q. 2. quia ſa. quod non eſt verum, quia hodie propter ſolam ſuſpicionem non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimo. licet Hely. Ioan. de Fan.

NOs in quemquã.] CASVS. huius cap. eſt, q. non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idem eſt caſus ſequentis cap.

Conuincitur quis quadrupliciter.

a ¶ Conuictum.] Quattuor ſunt modi conuincendi, aut iure, ſcilicet inſtrumentis vel teſtibus; aut facti euidentia, vt extra de coha. cle. tua. & infra eadem quæſt. quia Lotharius. aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe ſcimus, vt 3. q. 9. decernimus, aut violenta ſuſpicione ſeu præſumptione. 32. q. 1. dixit. & C. de adulter. authentica. ſi quis.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

b ¶ Confeſſum.] Habes ergo hic, q. ſententia ferenda eſt in confeſſum: hoc verum eſt etiam ſi aduocatus alicuius confiteatur, nec reuocat confeſſionem ſuam, vt extra de ſen. c. olim. & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff. de confeſ. l. Iulianus. & etiã in criminali, vt ff. de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur, vt ff. de quæſtio. l. 1. §. diuus. & §. ſi quis vltro. niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret, vt ff. de quæſtio. l. 1. §. quæſtioni. Mentitur ergo lex: quæ dicit q. nullæ ſunt partes iudicis in confitentem, vt ff. ad leg. Aquil. proinde. § vlt. Sed dic q. nullæ ſunt quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic q. ſi poſt receptionem libelli & inducias datas reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter præcipiat ei vt ſoluat. ff. de iud. ſi debitori. Quæ autem confeſſio præiudicet, his verſibus collige.

Confeſſioni metu tormentorum factæ non ſtatur.

Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit & hoſtis.
Nec natura neget, fauor, & lis, ius ve repugnet.

Confeſſio confitenti non nocet, niſi multa interueniãt.

Maior. ff. de confeſ. certum. in fi. Sponte, 31. q. 2. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti igno. error. Contra ſe, ff. de interrog. actio. de ætate. Ius ſit, extra de iud. at ſi clerici. Hoſtis, ff. de interrog. act. l. vlt. Nec natura neget, ff. de interrog. act. confeſſionibus. Fauor. C. de libe. cauſa. interrogatum. Et lis. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet, ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. Melius, ff. de interro. §. ead. multũ. interro. act. l. ſi is cuius. 32. q. 2. ſolet quæri.

c IVdex crimoſum.] id eſt, cauſam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] id eſt, bonos.

SIcut.] Caſum ſic pone. Sicut non debemus aliquem ſine ordine iudiciario & cauſa cognita condemnare; ita & ſententia iuſte lata contra eum, ſtatim debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuſte.] id eſt, ſecundum ordinem iuris. licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur 1, vt extra de offi. dele. paſtoralis. niſi ſit lata per falſa inſtrumenta. C. ſi ex fal. inſtru. vel teſti. l. iudicati. extra de re iudic. decetero. & de cri. fal. ſuper eo.

1 Nõ quantũ ad ipſos litigantes ius ex ſola factũ fuit poſtquã in rem tranſijt iudicatam. extra de re iudi. cum inter. in fi. Arch.

f ¶ Excuſatione.] niſi incontinẽti obijciatur exceptio, vt extra de teſti. veniens 2. & extra de teſt. ſpo. litteras. Dic vt notaui 11. q. 3. cũ apud. extra de of. deleg. ꝙrenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte. reſt. ſciſcitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c. iſto, q. nullus debet abſque accuſatore damnari: & hoc probatur exemplo Domini, qui licet ſciret Iudam eſſe furem, tamen eum non eiecit, cum accuſatus non fuiſſet.

Primates.]

¶ De eodem. C. V.

Ex Zepherinus epiſt. 1. ad epos Siciliæ, vſq. ad uerſ. Aliter. Anſ. l. 3. c. 68. Burc. l. 1. c. 157. Iuo p. 5. c. 245. & 247. Pann. l. 4. c. 15. 11. q. 3. irritam.

† abeſt ab epiſ. Zepherini.

PRimates [a] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [b] proferant damnationis: quàm Apoſtolica α freti auctoritate, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes, & [canonice†] examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus, & iniuſtam epiſcoporum damnationem, & idcirco à ſynodo retractandam [c], ita vt oppreſsis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

α ¶ Apoſtolica freti auctoritate.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola Felicis, & Zepherini. Nam damnari epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. 3. q. 6. c. diſcutere & alibi.*

Zepherinus loco proxime indicato.

Idem decreuit Zepherinus Papa.

Item Auguſtinus β.

β ¶ Auguſtinus.] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis verba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

¶ Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. C. VI.

Matth. 26.

VNus [d] ex vobis me traditurus eſt. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim eſt, à quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus, excluſus non eſt: A me vero, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſsime noui, ſeparatus & diuiſus eſt. Tale enim eſt, ac ſi diceret: etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete [e].

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam, lib. 11. epiſt. 50.

¶ Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum. C. VII.

Anſ. l. 3. c. 93.

IN pri-

PRimates.] CASVS: Dicitur hic, q. ſi cauſa coram primatibus agitatur de crimine, q. nõ debet accuſatus condẽnari niſi cõuictus vel confeſſus. Quòd ſi aliter factum fuerit, ſentẽtia irritabitur & retractabit' à ſynodo.

a ¶ Primates.] id eſt, epiſcopi. 5. q. 2. ſi primates.

b ¶ Sententiam.] excommunicationis, quam ferre poſſunt in epm, ſed nõ damnare, vt ĩ. diſt. 12. de his 1, in ſi. ĩ. q. 3. ſi quis eps. ĩ. 3. q. 6. quamuis. & c. ſeq. niſi ſit ſynodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4. c. 1.

c ¶ Retractandam.] ſed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nã nec in ſententia excõicationis neceſſaria eſt abſolutio, ſi ſentẽtia nulla eſt, vt extra de offi. deleg. ca. cum contingat. & extra de ſen. excom. per tuas. & id quod nullũ eſt, rumpi non pôt. ff. de iniu. & rup. teſta. nam & ſub conditione. & vbi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio. ff. de ver. ob. decẽ ſtipulatus. ſed hic retractatur de facto 2: ſicut aliquis abſoluitur de facto. extra de appel. ad præſentiã. ſicut depoſitus de facto reſtituitur, vt 16. q. 1. frater noſter.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Domini ad diſcipulos, ſcilicet. Vnus ex vobis me traditurus eſt. in ſecũda parte ponũtur verba Auguſtini exponentis verba Dñi, quibus probat, q. conuictus vel confeſſus condẽnari debet, alioquin eſt tolerandus: & loquitur hoc c. de Iuda, & cap. ſuperius: ſcilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.]

d ¶ Vnus ex vobis.] Arg. quod de vno dicitur, de alijs negatur, vt 45. diſt. diſciplina. ſic ff. de iud. cũ prætor. ĩ. 25. diſt. qualis. C. de procu. maritus. net ſecundum Hug. & adde qđ no. ĩ. c. in ſum. ver. hoc tamẽ, &c. Arch.

e ¶ Suſtinete.] etiã in publica cõmunione, vt extra de offi. ordi. ſi ſacerdos. & 6. q. 2. ſi tantũ epiſcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo epiſcopi, ſ. Ianuarius & Stephanus dicebãtur iniuſte cõdemnati. quare Dominus Papa cõmittit negotium iſtud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo cap. iſtud in quattuor partes. i prima parte mãdat inquiri de perſona presbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eũ iniuſte damnatũ, reſtituatur. Si autem aliquid obijciatur contra eũ, cognoſcat' de hoc eo præſente, & pro ſe rationem reddente, & quæratur diligenter, vtrũ in exilio debeat demorari, vel an debeat ad ſuam eccleſiã reuocari. In ſecunda parte mãdat Papa inquiri de perſona Ianuarij epi. vtrũ cõmiſerit crimẽ dãnatione dignum, & ſi non cõmiſerit, eccleſię ſuę & honori ſuo reſtituat'. Epiſcopus aũt, qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidẽ Ianuario cuſtodiendus, vel ad ſedẽ Apoſtolicã trãſmittat'. Si vero mortuus eſt, & alius loco eius ſubſtitutus, remoueatur ab eccleſia: ita tñ, q. in alia eccleſia poſſit eligi, numquã ad illã reuerſurus, de qua remotus eſt. Ipſi vero qui ſubſtitutum ordinauerunt, per ſex menſes in monaſterio detrudantur à communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis ſe dixerit feciſſe, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Inſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidẽ epiſcopo, quod ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus, præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, eſſent vera, vel non vera, & ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt, & qualiter ſententia lata fuerit. Si vero crimina falſa fuerunt, eccleſiæ ſuæ reſtituatur, & illi qui iniuſte damnauerunt eum, ſex menſibus in monaſterio detrudantur excõmunicati. De pœna ſubſtituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idẽ dicitur, quod dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte probat,

Epm dãnãte quis pôt. ial. præceptis.

Sententia nulla an poſſit retractari.

2 Nã ſentẽtia lata cõtra iuris ordinẽ iudiciariũ ipſo iure nulla irrita eſt, reſcindi get retractatione maiore, quia nõ te

Digitized by

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tantum coram ſuo epo erat conueniendus, vt probatur cauſa xi. Similiter de Ianuario actũ eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violẽter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probatur lege ſeq. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa perſonam Stephani non fuit ordo iudiciarius obſeruatus: quia fuit à non ſuo iudice cõdemnatus, & ſi metropolitanũ non habuit, erat ad ſedem Apoſtolicã remittendus. Itẽ quia fuit à ſeruis accuſatus, quod fieri nõ debuit etiam in crimine læſę maieſtatis, cũ ſcilicet fuerit bonæ opinionis, & quia eo abſente viliſſimi teſtes contra eũ recepti ſunt, nec etiam ſentẽtia lata fuit in ſcriptis: quod fieri nõ debuit. Et hoc probatur duabus legib⁹, & ſeq. c. Secũda pars incipit ibi, [De epi perſona.] Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi, [De perſona presbyteri.

a ¶ In primis.] arg. ꝙ prius eſt cauſa pauperis tractãda quàm diuitis, vt 16. q. 6. de lapſis. & C. de epiſc. & cler. ſi quis ad declinandũ. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubetur tractari cauſa epiſcopi, vt eo melius memoriæ commendetur, vt ꝗ. de conſ. diſt. 2. liquido 1. Sed quare iubet inquiri, ſcilicet an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent à nõ ſuo iudice, vnde ſtatim deberent reſtitui? Dic ꝙ hoc fuit propter ſcandalũ Comitioli, & eſt ſ. 3. q. 6. hæc quippe.

Cauſa pauperis eſt tractãda prius quàm diuitis.

†Vel dic, ꝙ aliquis debet eſſe ordo poſtulãtiũ ne ſi honori poſtulantium locus deſ me diocres deſideria ſua non proferant. ff. de offi. ꝓcon. nec quidquã. §. obſeruare ſecundũ. La.

b ¶ Presbyteri dilectiſſimi.] tranſitiue ponitur.

c ¶ Mota, ſiue probata.] ſiue, pro &: & tunc planum eſt. non enim eo ſolo, ꝙ quis eſt accuſatus, reus eſt. vt 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ ſit infamatus, & in purgatione deficiat, hoc enim ſolũ ſufficit ad depoſitionẽ, vt extra de ſi. de hoc. & c. inſinuatũ. hoc verum eſt, quando crimen, in quo deficit, inducit depoſitionem

d ¶ Præſente.] & intelligente. aliàs non diceretur præſens. ff. de ver. ſig. coram. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, habes. 3. q. 9. in ſum.

e ¶ Et genus cauſæ.] ſcilicet an ſit ciuilis, an criminalis, quia alij teſtes admittuntur tam in vna quàm in alia, vt 14. q. 2. ſuper prudentia. Vel dic, genus cauſæ, id eſt, an tale ſit crimẽ quod inducat depoſitionem, vel nõ: quia non omne crimen inducat depoſitionem. diſt. 81. Apoſtolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in ſum.

Criminis ꝓbatio an ſemper remoueat ꝓmotum.

f ¶ Modus probationis.] non intelligas vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur, nam propter crimẽ ciuiliter probatum remouetur quis à beneficio, vt extra de offi. cuſt. c. 1. extra de fidemuſ. peruenit. de iureiur. querelã. Sed dic modus probationis, id eſt, an excipiẽdo vel denuntiando, vel alio modo probatũ ſit crimẽ: quia ſi excipiendo vel denuntiando, nõ eſt remouẽdus, vt extra de acc. ſuper his. Si aũt directe agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratione: ſed non à dignitate, vt extra de ſimo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerſe.] quod iuris de hoc ſit, habes 3. quæſt. 9. in ſumma.

Additio. De hoc etiam no. extra de do. & contu. veritatis. Et no. ꝙ præſentia & abſentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præſens.

h ¶ Repellatur.] niſi feciſſet ignoranter, vt ꝗ. 7. q. 1. præſentium. & c. eum qui.

i ¶ Ab ipſo.] non vt ab ipſo iudicetur, vt ꝗ. 3. quæſt. 5. quia ſuſpecti.

k ¶ Sex menſibus.] poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur. arg. ff. de poſtul. l. Imperator. ꝗ. diſt. 50. ſi ille. contra. ſed ibi erant detruſi in monaſterium, vt ibi perpetuo eſſent.

l ¶ Metu.] metus hic attenuat peccatum. vt extra quod met. cau. ſacris. quandoque penitus excuſat, vt 50. diſt. presbyteros. quandoque in nullo excuſat, vt ꝗ. de conſ. diſt. 4. cos. & 11. q. 3. quiſquis.

Metus quãque attenuat peccatum.

m ¶ Sua ſponte.] argum. ꝙ mitius agitur cum ſponte confeſſo, quàm cum conuicto, vt 50. diſt. c. 3. argu. extra de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, malæ fides defuncti non nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet vni-

Fides mala defuncti an noceat ſucceſſori.

mis [a] requirendum eſt de perſona presbyteri dilectiſſimi † [b] fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio continet, in eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipſum cauſa aliqua mota [c], ſiue probata eſt, ſubtiliter ipſo præſente [d], & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ [e], & modus [f] probationis, vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio demorari, an certe in eccleſia ſua, & officio ſuo debeat reuocari. ¶ De epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, vt ſi nulla contra eum criminalis cauſa, quæ exilio vel depoſitione digna eſt, mota ſiue probata eſt, is qui eo ſuperſtite epiſcopus peruerſe [g], ac cõtra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſit, ſacerdotio priuatus, ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur [h]. Qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri, & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, vt ab ipſo [i] in cuſtodia habeatur; aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur. Epiſcopi vero, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius cõſentientes interfuerunt, ſex menſibus [k] Dominici corporis & ſanguinis cõmunione priuati, agere pænitentiam decernantur in monaſterio, & ſupradictus Ianuarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si vero communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati epiſcopi, ſe metu [l] iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte [m], faſſi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pænitentiæ temperandus. Si vero ille, qui locum eius inuaſit, de hac fortaſſe luce migrauit, & alter eſt ordinatus, quia leuioris † [n] culpæ videtur (cum nõ quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſuc-

† forte legendum,] & dilectiſſimi

† al. leuior culpa

vniuerſalis ſucceſſor. C. de acquir. poſſ. l. vina & ff. de di. & tem. præſcr. l. an vitium. & l. cum heres. purgatur ergo hoc vitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. presbyter. ex transmiſſa. vnde dicit lex, quod non videor vi poſſidere, ſi recipiam poſſeſſionem ab eo, qui poſſidet, licet ille

ſuã, vt C. de fi. inſtr. l. vlt. eodem modo probat ſibi aliquas mobiles eſſe ablatas. C. vnde vi. ſi quando. extra quæ me. cau. c. vlt. Hoc tñ teneas pro certo, quod nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia, cum poſtea præſumatur bona fide litigare [2], vt ff. de leg. 2. qui ſolidum. & in hac opi. fuit Io. Cremonenſis, & alij doctores legum. vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris, & iuſta ignorantia. Io. Et ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cauſa appellationis indiſtincte quilibet cõdemnatur, vt 2. q. 6. omnimodo. Bart.

ceſsiſſe defuncto videatur) epiſcopatus illi officium in illa eccleſia tantummodo interdicatur, vt in alia eccleſia, quæ ſacerdote vacauerit, ſi electus fuerit, poſsit eſſe epiſcopus; ad Malachitanam tamen eccleſiam numquam aliquo modo reuerſurus [a]. ¶ Glorioſus autem Comitiolus; quidquid prædictus epiſcopus per violentiam, atq. inſecutionem ipſius expendiſſe [b], vel damnum pertuliſſe dato ſacramẽto [c] firmauerit, eidẽ epiſcopo reſtituere cõpellatur †. Si autẽ aliter, quàm antefati epiſcopi petitio cõtinet, actũ eſſe forſitan perhibetur, ſubtiliter quærendũ eſt, & veritate cognita, cum Dei timore, quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit, iudicandum. ¶ Quia ergo Stephanus epiſcopus odio † ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatũ, neq. aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſte ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo, ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, id eſt †, ſi alij accuſatores [d], atque alii teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda; ſi digna exilio, vel depoſitione fuit; ſi eo † præſente [e], qui accuſatus eſt iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt; ſi ſcriptis actum eſt, vel ſi ipſe licentiam reſpondendi, & defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum [f] eſt, cuius conditionis, cuiuſue opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne forte aliquas contra prædictum epiſcopum inimicitias [g] habuiſſent: & vtrum teſtimoniũ ex auditu [h] dixe-

† *al. condemnetur*

Iuo p. 6. c. 345. Pann. l. 4. c. 82.

† *al. in odio ſuo*

† *al. aut ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt*

† *al. aut ſi*

c ¶ Dato ſacramento.] ſi aliter nequit probare. C. vnde vi, l. ſi quando. Ioan.

d ¶ Accuſatores.] id eſt, accuſator. nõ enim plures accuſatores admittuntur [3]: quia poſſet eſſe, quod vnus probaret, & alter deficeret in probatione: ſed ſi plures ſunt, iudex eliget magis dignum, vt ff. de accu. l. ſi plures. tamen intantum præiudicabit eis, quod qui ſemel apparuerit inter accuſatores, non poteſt poſtea in illa cauſa teſtificari, vt extra de accuſa. c. cum P.

ille vitioſe poſſideat, vt ff. vti po. l. ſi duo. etſi extra de reſt. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Ioa. Hodie tamen ſpoliatus poteſt conuenire quemlibet poſſeſſorem condictione ex canone, vt extra de reſt. ſpo. ſæpe contingit. Ba.

ADDITIO. Ad huius gl. declarationem vide quod le. & not. extra de iud. quia V.

a ¶ Reuerſurus.] arg. quod dignitas non conualeſcit in inuaſore, ſi electus moritur. arg. ſ. 21. q. 1. relatio.

b ¶ Expendiſſe.] de expenſis conſueuit notari extra de pœ. calumniã. immo melius de do. & contu. cũ dilecti. ſed hic aliqua adijciam. Dico ergo, quod omnes expẽſæ ſoluuntur, quæ factæ ſunt in eũdo & redeũdo extra de ele. vt prætericæ, etiã circa aduocatũ, vt C. de iud. l. ſancim⁹. & hoc obtinet cum victus ſuccumbit victori: ſecus eſt ſi quis condemnatur pro contumacia [1], tunc enim tñ ſoluit expenſas factas à tempore contumaciæ, vt extra de do. & contu. cum dilecti. illas tñ expenſas dico deducendas, quas domi conſueuit facere, vt ff. ad exhi. ſed & ſi. §. 1. & ff. de pe. hæ. l. ſed & ſi. §. quod autem. & ff. de rei vend. ſi res. nec illas petit, quæ caſu fortuito factæ ſunt, vt ff. mand. l. inter cauſas. §. non omnia. Itẽ iſtę expenſæ erunt mediocres, & non delicatæ, vt ff. de pig. ac. l. ſi ſeruos. in fi. & ff. de dã. infec. inter quos 1. §. 2. & l. ſeq. ſolas enim illas præſtabit, quæ pp ipſam cauſam factæ ſunt, vt extra de ſeq. po. & fructu. ad hoc. in fi. & ſolas neceſſarias non vtiles præſtabit, vt extra de eo qui mit. in poſſ. cum veniſſent. in fi. Illud autem non obſtat ei, quod minores facere potuiſſet. vt ff. man. l. ſi quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expenſas, quàm pro eis iuretur, vt 3. q. 3. §. ſpatiũ. ver. quod fieri. & eſt iſtud ſpeciale, quod probatur aliquid proprio iuramẽto, & hoc ideo eſt: quia res talis aliter nequit probari. ſic per ſacramentũ ſuũ probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumentum

e ¶ Si eo præſente.] Teſtes iurare debẽt præſente vtraque parte, vel altera per contumaciam abſente. extra de teſti. in nomine Domini. ſed teſtimonium non debent dicere coram partibus, exemplo Danielis, qui ſolus ſecrete quærebat à teſtibus. 2. q. 7. §. his ita. ver. itẽ Daniel. Ego credo, quod quæcumque pars velit intereſſe interrogationibus [4], quod poteſt, quia partes melius nouerũt quærere omnes circumſtantias: & hoc probatur ff. de adul. l. ſi poſtulauerit §. quæſtioni. ſed hoc ſciant partes, quod quæcumque pars ſemel interfuit, amodo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, vt extra de teſti. fraternitatis. in auth. eo. §. quia vero. coll. 7. Ioan. Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto, ita & interrogationes fiunt in ſecreto, & dantur in ſcriptis [5] & ita ſeruatur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non vr̃ hoc modo eſſe quærendum: cum exceptio, quæ teſti eſt obijcienda, ante publicationem debeat opponi, vt extra de teſtib. præſentiũ. & quia non refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium, nihil fuit obiectum teſti, vt C. de teſti. l. 1. Reſpon. reus bene obijcit, quod teſtes tales non eſſent admittendi: ſed iudex ſpretis iſtis exceptionibus admiſit eos [5]: vnde in hoc caſu poſt ſententiam debet inquiri de opinione teſtiũ [6], vt extra de teſtib ex parte Adæ. vel reo abſente fuerunt ibi teſtes inducti: & cum iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtium, non quæſiuit.

g ¶ Inimicitias.] capitales, vt extra de ſimo. per tuas. & in auth. de teſti. §. ſi quis vero odioſus. inſti. de excuſ. tuto. §. inimicitiæ ſ. 4. q. 5. c. 2.

h ¶ Ex auditu.] ſ. q. 9. teſtes. tamen de audire & de credulitate quæritur à teſte, extra de teſti. cum cauſam.

Expenſarũ materia.

1 Cõe eſt in quolibet cõtumacẽ, vt in expenſis condẽnetur: ſiue vincat in cauſa principali, ſiue ſuccũbat. C. de iu. propterandũ. §. ſin autem ex geſtis. & ſic no. Inn. extra lib. 6. de ap. cordi. in fi. Ar.

Iuramẽtũ de calumnia præſentata condẽnatiõe expenſarum.

2 Cõtrariũ ſtenẽt Pe. de Bel. & Cy. & Bar. in au. generaliter. C. de epiſ. & cle. & Bartol. & Imol. in l. qui ſolidũ. §. ẽt. ff. de le. 1. & Bar. in l. eũ quem temere. ff. de iudi. & in l. 1. ver. venio, &c. ad Tur. & Io. A. in c. calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3. ff. de iureiurã. & Bal. in dicta. auth. generaliter. poſt Oldra.

3 Idẽ tenet glo. & ibi Pet. de Bel. perti. & Cy. in l. ſi accuſatorib⁹. C. de accuſ. Bar. in l. 3. § ſi plures. ff. de ſepul. viola. licet ſit contra extra de col. detegen. c. 1. vbi de hoc. & extra de pur. cano. quoties vbi de hoc. Ar.

4 Illã gl. ſequitur Alex. de Imol. in l. is apud. col. 2. C. de eden. & ad de In. in c. per tuas. de teſti. & Spe. in tit. de teſtib. §. iam de interrogationibus.

Exceptio ſ teſtẽ quã eſt obijciẽda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. de ac. & Alex. de Imol. in l. ita demũ. col. 2. de procur.

6 Vt ſ. ea. q. 7. quærendum.

runt,aut certe ſe ſcire ſpecialiter [a] teſtati ſunt, ſi ſcriptis [b] iudicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt.Quòd ſi forte hæc ſolemniter acta non ſunt, nec cauſa probata eſt, quæ exilio, vel depoſitione digna ſit;in eccleſiam ſuam modis omnibus reuocetur.Hi vero,qui eũ contra Dei timorem, & canonum ſtatuta condemnauerunt, excommunicati in monaſterium ad agendã pænitentiam ſex menſibus mittendi ſunt:ita ſane, vt ſi cuiqua eorũ mortis contigerit imminere periculum,viatici benedictio non negetur.Ipſe autem, qui eo viuente locum eius temerarie ambiuit,priuatus ſacerdotio,ab omni miniſterio eccleſiaſtico repellatur,atque eidem dilectiſſimo fratri,& coepiſcopo noſtro tradatur, vt eum aut ipſe ad nos tranſmittat, aut apud ſe in cuſtodia habeat.Epiſcopi vero,qui eum ordinare præſumpſerũt,vel peruerſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum,ijdem communione priuati, ſex menſibus ad agendam pænitentiam in monaſterio deputentur. Si autem epiſcopi ¢ in præiudiciũ cõdemnationis, vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte,profeſſi fuerint,tempus eis abbreuiandum eſt,& modus pænitentiæ temperandus. Si igitur is,qui prædicti Stephani locum inuaſit, fortaſſe defunctus eſt,atq. alius in eccleſia eius epiſcopus ordinatus eſt; illud de eo ſtatuendum eſt,quod ſuperius de cauſa fratris,& coepiſcopi noſtri Ianuarij diximus. ¶ Quòd ſi forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum epiſcopum probata ſunt,aliqua vero doceri minime potuerunt;cauta omnino conſideratione penſandum eſt, vtrum leuiora [c] capitula,an certe grauiora probata ſint; vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, poſſis ſcire. ¶ Glorioſus vero Comitiolus,ſi ſupraſcriptus epiſcopus innocens eſſe claruerit,quidquid de rebus eius, vel eccleſiæ ipſius tulit,ei ſine aliqua reſtituat dilatiõe. Sed & quæque ſe in perſecutionem, ac violentiam eius expendiſſe, vel damnũ idem epiſcopus pertuliſſe iurauerit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatisfaciat. Si autem epiſcopum antedictum talem culpam commiſiſſe conſtiterit(quod abſit,)&c. *vt infra in cauſa monachorũ.* De perſona presbyteri, &c. *vt infra in cauſa*. Clericus aduerſus clericũ. *Et infra eadẽ epiſtola LIIII. vndecimi libri*. De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter omnino,& contra leges eſſe actum,vt violenter de eccleſia traheretur;dum ſi quamlibet [d] iniuriã à quocumq. epiſcopus paſſus fuerit in eccleſia,iniuriantẽ lex capitali [e] pœna percutiat;& ſicut maieſtatis reũ omnibus det accuſandi illũ licentiã, vt huius legis ſeries loquitur Codicis libro primo tit. vj. cõſtitutione decima:[Si quis in hoc [f] genus ſacrilegij proruperit,vt in eccleſias catholicas irruẽs, ſacerdotibus,& miniſtris [g], vel ipſi cultui,locoq. aliquid importet iniuriæ,&c. *& infra in eadem epiſtola.* De perſona Stephani epiſcopi hoc attendendum eſt;quia nec inuitus ad iudicium [h] trahi,nec ab epiſcopis alieni concilij debuit iudicari [i]. *& infra*. ¶ Contra hæc ſi dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit,nec patriarcham;dicendum eſt,quia à ſede Apoſtolica (quæ omniũ eccleſiarũ caput eſt)hæc cauſa audiẽda, ac dirimenda

a ¶ Specialiter.] Id eſt, aſſignata cauſa ſcientiç,vt no.4.q.3 §.ſola.
b ¶ Scriptis.] ĩ.9.q.1. ſi quis cum clerico.cõtra.ſed illud in cauſa ciuili, iſtud in criminali. Vel illud ſpeciale in epiſcopo.
c ¶ Leuiora.] an grauiora.ĩ. 3.q. 10. placuit. contra. Sed hic non dicitur,q. ſecundo ſint admittendi ad accuſandum.
d ¶ Quamlibet iniuriam.] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria põt quis taliter puniri.arg. 14. q. 6.c.vlt. iñ ꝓ modica iniuria non excõicatur quis.11.q.3.nullus.extra de ſen.exc. peruenit.lo. Et male dicit lo. quia excõicatus eſt:ſed non debet mitti ad ſedem Apoſtolicã, niſi velit epiſcopus,vt dicit illa decre.peruenit. B.
e ¶ Capitali.] hæc eſt lex Cornelia. Sed contra C. de epi. & cle.authẽ. ſed nouo. ibi enim dicitur, q talis verberatur,& in monaſterium mittitur.lo. Sol. poteſt dici,q nouo iuri ſtabitur. vel ſtabitur huic legi,cum ſit canonizata 11.diſt.c.1.
f ¶ Si quis in hoc.] ĩ 17.q.4. §. qui autẽ de eccleſia.
g ¶ Et miniſtris.] Not.diligenter,q in hoc caſu crimen ſacrilegij cõparatũ crimini læſç maieſtatis, vt 17.q.4.ſi qs ſuadẽte. §.qui autẽ. immo ſi laicus extrahatur de eccleſia, tale crimen cõparatur crimini læſæ maieſtatis,vt C.de ijs q ad ecc.cõfu.l.2.
h ¶ Ad iudiciũ.] alienum.hoc patet p verba ſequentia,ſ.ab epiſcopis alienis,&c.
i ¶ Iudicari.] ergo comprouinciales epiſcopi ſunt iudices epiſcopi,vt 3.q.6.c.2.

a ¶ A ſuo

Excõicatio pro modica iniuria non eſt ferenda.

Et hanc ſententiam teneas: ſm L. ſed ſequens verior eſt, vt vř Archid.

Crimen ſacrilegij & læſæ maieſtatis qñq; cõparatur.

16.q.6.c. ſi epiſcopum. 11.q.1.de perſona,ex Gre.l.11. epiſt.54.

l. ſi quis. Cod. & epiſco. & cleri. Cod. Theodoſi. li.16.tit.2.c.31. 17.q.4. ſi quis ſuadente.

a ¶ A ſuo iudice.] j. 11. quæſtio. 1. c. penul. C. ſi à non compe. iudi. l. vlt.
b ¶ Crimine.] no. quod etiam in iſtis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accuſationem, vel teſtimonium, niſi malæ famæ fuerit accuſatus, vt hic, & j. 6. q. 7. §. accu. & extra de teſt. veniens. Si vero malæ famæ fuerit accuſatus, omnes admittuntur, vt extra de ſi. tanta. & extra de teſti. quoniam. niſi odio venerit ad accuſationem, vt extra de ſim. licet Hely. & c. per tuas. Alij dicunt ſpeciale eſſe in epiſcopo. decre. tamen videtur dicere, quod ſi eum & qui fuit malæ famæ, non admittuntur criminoſi in exceptis criminibus cum criminaliter agitur, ſed vbi ciuiliter agitur, tunc admittuntur criminoſi contra regulares prælatos, ſed non contra ſæculares: ſed ſi ſunt emendati de crimine, tunc admittuntur contra eos de æquitate, non de rigore, vt extra de ſimo. per tuas. Io.

da fuerat: ſicut & prædictus epiſcopus petijſſe dinoſcitur, qui epiſcopos alieni concilij iudices habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non à ſuo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor oſtendit libro Cod. vij. & c. *& infra.* ¶ Quòd autem dicitur à ſeruis ſuis accuſatus, ſciendum eſt, quia audiri minime debuerunt. *& infra.* ¶ Si vero de crimine [b] † maieſtatis dicitur accuſatus; nec ipſum de eo credendum fuit, ſi vita, vel opinio eius talis ante non extitit [c]. *& infra.* ¶ Quòd autem dicit idem epiſcopus, quia ſe abſente, aliqui ſint viliſsimi teſtes exhibiti; hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra.* ¶ Teſtes autem quales, vel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ; quæ etiam ſanciunt, vt viliſsimis teſtibus ſine corporali [d] diſcuſsione credi non debeat. ¶ Quod autem dicitur, quia nihil ſcriptis iudicatum eſt; legendus eſt titulus xliiij. libri vij. Codicis; quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, vt ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

† *Si vero dictum fuerit, quòd de hoc accuſatus eſt, quod ad maieſtatis crimen attinet;* orig.

a ¶ Exilio.] *In vulgatis ſequebatur,* vel deportatione. *quæ voces ſublatæ ſunt, quia neque in vetuſtis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur.*

ß ¶ Si autem epiſcopi in præiu.] *Hæc vſque ad verſ.* Quòd ſi forte. *addita ſunt ex epiſtola: quemadmodum & paulo inferius à verbo,* dilatione, *vſque ad verſ.* Si autem epiſcopum, *vt orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia, hoc modo,* & c. vt ſupra de cauſa Ianuarij epiſcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus cauſis, ea ſic relicta ſunt quemadmodum antea ſe habebant, vt modus citandi Gratiano vſitatus agnoſcatur.*

Item Codicis libro ſeptimo, titulo de ſententijs ex breuiculo recitandis. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus A A A.

¶ Vltima ſententia debet de ſcripto proferri. C. VIII.

STatutis generalibus iuſsimus, vt vniuerſi iudices, quibus reddendi iuris in prouincijs permiſimus facultatem, cognitis cauſis vltimas definitiones de ſcripti recitatione proferant. Huic adijcimus ſanctioni, vt ſententia [e], quæ dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidē ſentētiæ habere mereatur, nec ad reſciſsionem perperam decretorum, appellationis ſolenniras requiratur [f].

¶ *In duobus vetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeſte indicauerat.*

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.

c ¶ Non extitit.] ext. de præſump. mandata. & co. ti. cum in iuuentute. ff. de ſuſpe. tu. l. 3. ff. ad leg. Iul. maie. famoſi 28. diſt. quia ſunt culpæ. ff. de re. mili. l. nō omnes 1. [1]

1 Et ſic no. quod præſumitur ex vita præterita circa præſens, ſiue de præſenti. extra de præſum. ſcribā. vbi de hoc. & 44. diſ. multus. Arch.

d ¶ Corporali.] j. 5. q. 5. illi qui.

e STatutis.] ¶ Vt ſententia.] Per hanc legem nō poteſt Gre. probare, quod in criminalibus cauſis debeat interuenire ſcripturā: quia lex illa tantum de ciuilibus cauſis loquitur. nam epiſcopus inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat, vt 11. q. 1. ſi quis cum clerico. & C. de ſen. ex bre. rec. Auth. niſi. ſimiliter ſæcularis iudex in modicis cauſis, vt ibi dicitur. & in auth. de man. prin. §. ſit ubi coll. 3. & quod partes illud mutuo conſenſu poſſūt remittere, vt C. de epiſcop. & cle. Auth. & generaliter. in fi. & C. de priui. eorum, qui in ſacro palatio conſiſtunt. l. quoties. in fi. lib. 12. Dicas cū Greg. quod in criminalib9 cauſis requiritur ſcriptura, & ēt in ciuili. extra de probat. quōniam. niſi in caſibus ſ. exceptis, & in cauſa dilapidationis, vt in authen. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. neceſſitatem. coll 2. Io.

f ¶ Requiratur.] iſi ſi appellauerit, vī quod debeat proſequi appellationem, vt extra de ſen. & re iud. ſolā. quia appellatio confirmat ſniam. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus. ext. de offi. dele. corā.

Legum

LEgum.]CASVS. Probat hic Hinemarus, quod in cauſis geſtorum interuenire debet ſcriptura. nam baptizandus nomen ſuum debet in ſcriptis dare. & electio & ordinatio debet fieri cum ſcriptura, & ſimiliter excommunicatio & reconciliatio, & alia ſimilia, debent fieri cum ſcriptura.

a ¶ Fontem.] j. de conſe. diſtin. 4. baptizandi. 2.

b ¶ Prouehitur.] ſ. diſtin. 61. epiſcopus dum fuerit.

c ¶ Societate.] vt hæreticus, vt ſ. 1. quæſt. 7. quoties.

d ¶ Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. & c. curæ.

¶ De eodem. C. IX.

LEgum eccleſiaſticarum conſuetudo, & auctoritas talis eſt, vt in cauſis geſtorum ſemper ſcripturá requirant; adeo, vt qui ad ſacrum fontem [a] accedit, ſuum dare nomen præcipiatur. Qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur [b], decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à ſuis ordinatoribus litteras accipere iubetur. Qui etiam ab eccleſiaſtica ſocietate [c] quolibet exceſſu diſcinditur, libelli † inſcriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & α qui accuſatur, aut excommunicatur [d], ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, vel reconciliari iubetur. Et ſic in ceteris huiuſmodi in tantum ſcriptura depoſcitur, vt ſicut beatus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defenſorem ex Romanis legibus ſumens ſcribit: [Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur †.]

extra de libelli oblat. c. 1. Burc. l. 2. c. 197. Iuo p. 6. c. 269.

† *libellari ſcriptione*] orig.

ſ. c. in primis. Cod. li. 7. ti. 44.

† *meretur*] orig.

α ¶ Sed & qui.] *In originali eſt*, ſed qui accuſatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per ſcripturam accuſari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et ſic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonenſi Archiepiſcopo.

† *al.* Airardo

¶ Reſtituendus eſt, quem neque conuictum, neque confeſſum conſtat eſſe eiectum. C. X.

Iuo p. 6. c. 419.

NOtum ſit tuæ fraternæ charitati, quòd iſte presbyter pauper, nomine Chriſtophorus de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrymabiliter ſit conqueſtus: dicens ſe falſis criminibus impetitum, & ab eccleſia ſua non conuictum, neque confeſſum, irrationabiliter fuiſſe eiectum. Nam, vt ipſe refert, tua diligentia per tres [e] vices inquiſitione facta, nulla in ſe neque de fornicationis crimine, neque de homicidij conſenſione β (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa: niſi [f] quia ſuæ paupertatis cauſa, quæ petebantur aut conſentire noluit, aut implere nó potuit. Quæ ſuus tamé æmulus vltroneus egit, qui iniuſte illius eccleſiam præripuit. Idcirco magnopere monemus [g] reuerentiam tuam, vt etiam quæ, te forte ignorante, gieziaca cupiditate peracta eſſe videntur, tuæ [h] fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigantur; ſcilicet reſtituendo [i] eccleſiæ propriæ iam dictum ſacerdotem, atque ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica inſtituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & conſentientem [k] par pœna conſtringit.

β ¶ Conſenſione.] *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confeſſione. *Iuo autem habet*, conſenſu.

NOtum.] CASVS. Quidam presbyter nomine Chriſtophorus nó cóuictus vel confeſſus de aliquo crimine iniuſte fuit ab eccleſia ſua expulſus & alius loco eius ſubſtituitur: quia nó potuit vel noluit dare, quod ſubſtitutus eius æmulus dedit, cú trina facta fuerit cótra eú inquiſitio, nec culpabilis eſt inuentus. vnde conqueſtus eſt Chriſtophorus Papæ: quare mádat epo, qui eú expoliauit, vt eú reſtituat, nec excuſatur ſi dicat ſe nó facere: cú fieri permittat. Nam faciens & cóſentiens pari pœna puniuntur.

e ¶ Per tres.] not. ſæpius poſſe inquiri de eodem crimine.

f ¶ Niſi.] iſtud, niſi, non ponitur hic exceptiue.

g ¶ Monemus.] per hoc verbum nó præcipitur ✝, vt j. 28. q. 1. ſic enim. & ff. d leg. 3. fidei commiſſa. §. hæc verba. & 11. q. 3. rogo. & 3. q. 9. reuera. & 2. q. 7. ſicut inquit. in glo. 2.

✝ Tamé iuriſdictio datur. extra d teſt. c. 1. de hoc etiá j. e. q. 7. ſicut. ſed hic teneť præceptiue. Arc.

h ¶ Tuæ.] remittitur hæc cauſa ad eum à quo appellatú eſt, nó vt ipſum iudicet, ſed vt ipſum reſtituat, & ſic non obſtat, extra de appellat. accepta.

i ¶ Reſtituendo.] cauſa prius cognita, ne obſtet j. 7. q. 1. præſentium.

Spoliationis róne qs conueniať. Cóſétit qs triplicitet.

k ¶ Et conſentientem.] hoc ideo dicit, quia ipſe eum nó priuauerat, ſed alij de conſenſu ſuo. Et hoc eſt notabile, quod poteſt conueniri, non ſolum qui deiecit vel mádauit, vel ratum habuit, ſed etiá qui conſenſit. extra de reſt. ſpo. cum ad ſedem. in fi. Conſentire dicitur quis tribus modis, ſcilicet vt qui ad hoc cooperatur, vt in ſimonia. 1. q. 1. ſi quis eps. Et in inceſtu. 3. q. 4. conſanguineorú. Itē & in raptu virginis. 36. q. 2. de puellis. In rapina. 17. q. 4. omnes eccleſiæ. Itē in iniuſta ſentētia, vt ſ. c. in primis. Secúdo modo diciť cóſentire, cú non corrigit quos teneť ex officio corrigere, vt 83. diſt. c. 1. & 2. & 86. diſt. inferiorú. Tertio modo diciť cóſentire cú defendit peccantē, vel qñ ſua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui conſentit. 24. q. 3. qui aliorum. & talis magis eſt puniédus, quam ipſe faciens, vt ibi dicitur. Io.

Nemo

NEmo.]CASVS.Statuitur in hoc c.ꝙ nullus debet iniuſte & ſine cauſa interueniente ab epiſcopo, vel archipresbytero excommunicari: quod ſi factum fuerit, iniuſte excommunicatus abſoluatur à maiori: & iniuſte excommunicans punietur ſuperioris arbitrio

Item de libro conſtitutionum.

¶Antequam cauſa probetur, aliquis excommunicari non debet. C. XI.

Apud Iulianũ Anteceſſoré nouel.123.c.15.24 q.3. de illicita. Iuo p.5.c.371. & p.14.c.42.

NEmo epiſcopus, nemo presbyter excommunicet [a] aliquem, antequam cauſa probetur [b], propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate [c] ad gratiam ſanctæ communionis redeat; is autem, qui nõ legitime excommunicauit, in tantum abſtineat tempus ſacroſancta communione, quantum maiori ſacerdoti viſum fuerit; vt quod iniuſte fecit, ipſe iuſte patiatur.

†al.ea

Item Auguſtinus in epiſtola 137. ad clerum, & vniuerſam plebem Hyponenſem.

¶Incerta & dubia iudicari non poſſunt. C. XII.

Iuo p.6.c.388.

NOmen presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius vel ſupprimere [d], vel delere, ne diuinæ poteſtati, ſub cuius examine cauſa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, ſi illius iudicium meo vellem iudicio præuenire: quod nec in negotijs ſæcularibus iudices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad maiorem poteſtatem refertur, vt pendente relatione [e] aliquid audeãt commutare. Et in epiſcoporũ concilio cõſtitutum eſt, nullum clericum, qui nondum conuictus ſit ſuſpendi [f] à communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinandam ſe non præſentauerit.

Item Melchiades Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

¶Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante verum & iuſtum iudiciũ aliquis condemnetur. C. XIII.

Poly.l.1.tit.8. Pann.l.4.tit.18 15.

PRimo ſemper ante omnia diligenter inquirite, vt cum iuſtitia, & veritate † definiatis: neminem condemnetis ante verum & iuſtum iudicium: nullum ſuſpicionis [g] arbitrio iudicetis: ſed primum probate, & poſtea charitatiuam proferte ſententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

†al.charitate

Tob.4.

cto epiſcopalis.16.q.1.viſis.Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24.q.3. corripiantur. Præterea archidiaconi modicam habent iuriſdictionem, vt extra de offi.archid.c.1.& vlti.ergo multo fortius ſimplices ſacerdotes. Sol. vbi conſuetudo eſt, ibi bñ poſſunt excõmunicare. cõſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt 9.q.3.conqueſtus. in fine. De hac materia inuenies 11.q.1.de perſona. Ioan. Probabiliter poteſt dici, ꝙ eccleſiarum prælati de iure communi poſſunt excommunicare, vt extra de offi.ord.cum ab eccleſiarum, licet epi iam præſcripſerunt contra multos prælatos. Ber.

Excõmunicatio eſt maxima pœna.

b ¶Cauſa probetur.] ſ.11.q.3. nemo epiſcoporum.

c ¶Maioris ſacerdotis auctoritate.] cum diſt.11.q.3. ſi epiſcopus. forte notatum ibi inuenies, & extra de ſen. excom. ſacro.

NOmen.]CASVS. Quidam presbyter fuerat accuſatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Auguſtinum vt eum excommunicaret vel deponeret. Reſpondet Aug. dicens, ꝙ non poteſt. nec eſt auſus enim ſupprimere de tabula clericorum, cum occultum ſit eius delictum, & Dei iudicio reſeruetur, cui faceret iniuriam, ſi eius iudicium præueniret. Nã & iudices ſæculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum eſt ſtatutum, neminẽ debere excõicari nondum conuictum, niſi ipſe fuerit contumax.

d ¶Vel ſupprimere.] nomina excommunicatorũ tempore excommunicationis ſupprimebantur in matricula, ſed nomina depoſitorum radebantur. ſic 50.diſt.contumaces.

arbitrio pœna conſimili.

a ¶Excommunicet.] argu. ꝙ ſimplex ſacerdos habet poteſtatem excommunicandi, vt extra de offic.ord. cũ ad eccleſiarum 1.& c.ſi ſacerdos.& de app. reprehenſibilis & extra de eo, qui fur.ord.re.c.1. Nam quilibet ſacerdos habet claues ligandi, vt ſ.ead.q.7.§. item cum Dauid.& 11.q.3.quomodo. Item quia de cauſis poſſunt cognoſcere, vt extra de iud.c.2.& extra de immu.eccl. non minus.& etiam de matrimonialibus cauſis. extra de ſent.& re iud.tenor.in prin.id eſt parte deciſa. Cum ergo excommunicatio ſit potius iuriſdictionis quàm ordinis, vt extra de elect.tranſmiſſam. & tales minores prælati habent iuriſdictionem, vt dictum eſt, ergo poſſunt excommunicare. Sed ſ.excommunicatio eſt mu-

Excõmunicare põt ſimplex presbyter.

1 Vbi de hoc & ext. de ſen.exc. nuper.§.vl. in ſi.9.q.3. qui merito.

e ¶Relatione.] ſimile extra de offi.dele. licet.ex eo etiã ꝙ iudex dicit ſe velle referre, non poteſt amplius cognoſcere. C.de app.ex illo.& extra de offi. deleg. cum ſuper, quod intelligo ſi relatio fuerit à partibus approbata, vt C.de rela.l.2.

f ¶Suſpendi.] niſi ſit infamatus. ſ.ead.q.5. presbyter.

PRimo ſemper.]CASVS. Quicumq; vult ſniam ferre, debet primo cauſam & oia diligenter inquirere quibus peractis ſententiã ferre debet non ſuſpicionis arbitrio: ne alteri faciat quod ſibi non vult fieri.

g ¶Suſpicionis.] Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic

Suſpicio eſt triplex.

hic dicitur quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, vt ĩ. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem ſufficit, vt 32. q. 1. dixit Dominus 1. Tamen quandoque violenta ſuſpicio vel præſumptio non ſufficit ad condemnationem, vt extra de teſtib. cogen. præterea. extra de præſũp. litteras. in fine 2.

1 Extra de præſumpt. c. 2.

2 Vbi de hoc. & 6. q. 5. oues. Arc.

quis cum. verſ. ſane ſi quis.

f ¶ Qui falſum teſtimonium.] iſti repelluntur, licet nõ ſint infames, vt extra de ord. cogn. cũ dilectus. in fi.

g ¶ Paupertatem.] propter hoc repelluntur teſtes, vt 4. q. 3. teſtium. dum tamen ratione paupertatis ſit ſuſpectus, vt inſt. de ſuſpe. tuto. §. vlt. paupertas enim nõ eſt de numero malorum. 15. q. 1. illa, in fi.

Paupertas qñque repellit à teſtimonio.

Item ff. libro xlviij. tit. de accuſationibus, & inſcriptionibus, l. Qui accuſare. tit. 2. l. 8.

¶ Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur. C. XIIII.

PRohibentur accuſare alij propter ſexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter ſacramentum[a], vt qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum[b] poteſtatemve: in qua agentes ſine fraude[c] in ius vocari † nõ poſſunt. († al. euocari) Alij propter delictum proprium, vt infames. Alij propter turpem quæſtum[d], vt qui duo iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habẽt, nummosve[e] ob accuſandum vel non accuſandum acceperint. Alij propter conditionem ſuam, vt libertini † contra patronos. († al. liberti) Alij propter ſuſpicionem calumniæ, vt illi, qui falſum teſtimonium[f] ſubornati dixerunt. (lege. ix.) Nonnulli propter paupertatem[g], vt ſunt, qui minus, quàm quinquaginta aureos habent. (lege. x.) Hi tamen omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excluduntur. (lege. xi.) Liberi, libertique nõ ſunt prohibendi ſuarum rerum defendendarum gratia de facto parentum, patronorumve queri, puta † ſi dicant, vi ſe de poſſeſſione[h] ab his expulſos: († al. veluti) ſcilicet non vt crimen[i] vis eis intendant, ſed vt poſſeſſionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitus eſt de facto matris queri, ſi dicat ſuppoſitum ab ea partum, quo magis coheredem haberet: ſed eam ream lege Cornelia facere permiſſum ei non eſt. ¶ Ab alio delatum alius deferre non poteſt[k]: ſed eum, qui abolitione publica[l], vel priuata interueniente, aut deſiſtente accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

PRohibentur.] Lex incipit, qui accuſare poſſunt.

CASVS. Hic enumerantur nouem perſonæ, quæ propter nouem cauſas ab accuſatione prohibentur, vt mulier, pupillus, &c. niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur. Et hic oſtendit Gratianus, qualiter in accuſationibus ordo iudicarius ſit ſeruandus.

a ¶ Propter ſacramentum.] quod præſtant, ſcilicet ſe nõ euitaturos mortẽ pp ſalutẽ reipublicæ 3. Milites enim noſtros magis volumus ſcire arma, quàm iura, vel leges, vt C. de iure delibe. l. ſcimus. C. locati. milites.

3 Iſti non admittebãtur ad accuſationẽ, ne ob hoc impediti vtilitatem reipu. prætermitterẽt & pp hoc periuriũ incurrerent.

b ¶ Magiſtratum.] ſed contra. s. 1. q. 1. in illa l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in adminiſtratione ſua, vt tunc poſſit cõueniri 4, vt in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffragio. §. illud. Vel hic loquitur de eo, qui ante adminiſtrationẽ deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus, vt ff. de iniu. nec magiſtratibus, tamẽ etiam maiores iudices præſtabunt cautionem ſtandi iuri poſt depoſitam adminiſtrationem, vt ff. de adulte. ſi adulterium. §. vlti.

4 Adde de hoc late p Pe. de Belperti & Cy. in l. aduerſus. C. de admi. tut.

c ¶ Sine fraude.] id eſt, ſine pœna.

d ¶ Quæſtum.] id eſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi vult tertium accuſare, præſumitur ꝙ hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra. ff. de ac. l. hos accuſare. §. lege Iulia. vbi dicitur ꝙ nemo poteſt duos ſimul accuſare, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur: Sed dic quòd in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari: ſed tertius non poteſt, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt hic dicitur, & C. qui ac. non poſ. l. cum rationibus. ſed in vno libello non poteſt duos accuſare, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen commune eſt, vt ff de adu. qui pupillam. §. 1. ſed in crimine adulterij non poſſunt duo ſimul accuſari. C. de adul. reos.

Accuſare ſimul plures, an liceat vni.

e ¶ Nummosve.] Accuſatori licet nobis dare pecuniã in cauſa ſanguinis: ſed qui dat pecuniam & non in cauſa ſanguinis, pro cõuicto habetur, vt ĩ q. 3. §. præuaricator. verſ. in omnibus cauſis. ſed nõ licet accuſanti recipere, vt s. 1. q. 1. concuſſionis. tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, vt s. 90. diſt. ſi quis Papa. & ĩ 3. q. 5. accuſatores. 6. q. 1. ſi

Accuſatori cũ ſanguinis licet pecuniã dare.

h ¶ A poſſeſſione.] non tamen ab eis poſſunt repetere poſſeſſionem per interdictum vnde vi 5. licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit & ſugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obſe. l. 2. nec etiã in integrum reſtitutio petitur contra parentes vel patronos, vt C. qui & aduer. quos in integ. reſtitu. l. vltima.

5 Veiſ ...

i ¶ Non vt crimen.] niſi atrocem iniuriam feciſſent, vel niſi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius voc. ſed & ſi. §. pe. & vlti. & 12. q. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, vt ff. de iniur. non ſolum. §. quamquam.

AB ALIO. CASVS. Dicitur hic, ꝙ accuſatus durãte accuſatione illa ab alio accuſari non poteſt, niſi abolitio interueniat, vel accuſator ab accuſatione deſiſtat. & hoc in prima parte. In ſecunda parte dĩ. ꝙ propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accuſationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur vt mulier, infames, milites, & ſerui. Secunda pars incipit ibi, [Mulierem.]

K ¶ Non poteſt.] ſiue enim quis ſit condemnatus, ſiue abſolutus, tamen ſuper eodem crimine ſæpius agi non poteſt, vt extra de acc. de his.

l ¶ Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Ab... fit ... ter.

¶ Vt puta nato filio pricipi, vel deuicta ciuitate.&pp hoc feriæ repentinæ indicunt à principe:& de repentinis ferijs ẽ iſtu intelligendum:& tūc ſua auctoritate poteſt a ccuſator petere reum deſiſtere. Arch.

2 Adde ad hãc gl.not. per Pet. & Cyn.in l.1. ff. de abo. & in tu. de gene.abo.

blice ob diem inſignem,vel ob rem proſpere geſtam 1: aut priuatim accuſatore petente: aut ex lege quando accuſator deſiſtit,vel mortuus eſt 2. in publica abolitione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs, intra xxx.dies,vt ff.ad Turpil.l.ſi quis.& l.ſeq. Sed in alijs duabus

que ex ſcientia, quandoque ex ſuſpicione procedit quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de conſe.diſt.4.ſanctum.in fi.Manifeſtum eſt quod ſemper ex ſcientia. & ex certo auctore procedit.& quod pōt probari 3.vt ff.de teſt.heredes palam.Item & quandoque dr̄ occultū, quod poteſt probari.C. de ap. eos. §.2. & occultum dicitur quod quinque ſciunt, vt de pœ. diſt.1.§. hæc ergo ſecreta. Item notorium dicitur manifeſtum; quod patet vel p confeſſionē,vel per probationem, vel per euidētiam rei, vt extra de verb.ſig.cū olim. Notoriū triplex eſt:eſt.n. notorium facti, notorium iuris, & notorium præſumptionis. Notorium facti eſt, quod exhibet & offert ſe oculis omniū, ideſt, quod ita habet facti euidentiam, q̃ nō poteſt negari, ſupple probabiliter,vt extra de cohab.cler.tua. & extra eo.tit. veſtra. in tali non auditur appellans. extra de appel.cum ſit Romana. & c.præterea,& c.peruenit. & creditur ſimplici aſſertioni officialis, vt 4 q.4. §. aliquando.Nec requiritur hic ſcientia omnium,ſed plurium, vt ʒ.ea. de manifeſta. Eſt autem quoddam factum continuum ſiue permanens 4. quoddam interpolatum, quoddam ſtatim tranſiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, vt in

3 Idem Alexan. in l.ſi vero, §.qui p rei,ff.qui ſatiſd. cog. & tex. in l. ea quidem. C. de accu.

lege xiij.

¶ Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertinentem audiri à præfecto annonæ deferentem Diui Verus† & Antoninus reſcripſerunt.Famoſi quoque accuſantes ſine vlla dubitatione admittūtur. Milites quoque, qui cauſas alienas deferre non poſſunt, qui pro pace excubant,vel magis ad hanc accuſationem admittēdi ſunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

† *al.Seuerus*

repoſita hic ſūt aliquot verba ex pãdectis Flo.

2 *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, quòd nullus eſt condemnandus, niſi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum ſe ipſe cōfiteatur. Verum hæc de illis intelligenda ſunt; quorum crimina ſunt occulta: ceterum, quæ manifeſta ſunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambroſius.

¶ Sine accuſatione, manifeſta iudicentur. C. XV.

MAnifeſta [b], accuſatione non indigent.

¶ *Iuo in epiſtola ad Hugonem, quæ incipit,* Litteras v.P. *ſic ait.* Manifeſta autem, accuſatione non indigere teſtatur beatus Ambroſius ſuper epiſtolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cū nouerca: [Iudicis non eſt,&c.] *vt infra c. de manifeſta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epiſtola, quæ incipit: [*Syllabarum.*]

¶ De eodem. C. XVI.

Anſel.l.11.c.35. Gal.5.

QVæ Lotharius Rex nepos veſter facit, accuſatore non indigent. Manifeſta [c] quippe ſunt (teſte Apoſtolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶ *Sumptum eſt ex epiſtola, quæ habetur in codice ſæpe memorato monaſterij Dominicanorum, in qua hæc præcedunt.* Accuſatorem autem habere Lotharium non niſi illum, qui accuſator fratrū in Apocalypſi appellatur, & opera eius, quæ & ipſa eiuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, &c.

4 Puta ſi eps ſine licētia Papæ tranſit ad aliam eccleſiam. extra de ele. bonæ 1. & de trāſla.quāto.Arch.

duabus non admittitur ille qui deſtitit, vt ff. ad Turp. qui deſtitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies ʒ.ea.q.vlti.in fi.

a ¶ Ad annonam.] cum hoc crimen, ſcilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & iſtud crimē æquiparetur crimini dilapidationis, videtur q̃ ibi quilibet admittatur. Nam & femina cuius non intereſt, ſi pietate ducitur, admittitur ad crimen ſuſpecti tutoris. inſti.de ſuſpec.tut.§.conſequens.Nec in hoc crimine tenetur quis inſcribere, vt in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.neceſſitatem.coll.2.

HIS OMNIBVS.Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat, q̃ in notorijs non obſeruatur ordo iuris, nec accuſator eſt neceſſarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io.de Fant.

CASVS.Concludit Gratianus ex ſupradictis, q̃ in cauſis criminalibus ſemper eſt ordo iudiciarius obſeruandus, niſi ſint crimina manifeſta: in quibus ordo iudiciarius non ſeruatur, & hoc probatur tribus cap. ſeq. & appellat hic Gratianus manifeſtum, ideſt notorium. ¶ Caſus ſeq.cap.patet, & ideo poſitione non indiget.

b MAnifeſta.] De notorio loquimur, & quid ſit notorium, ignoramus. Scias ergo, q̃ aliud eſt fama, aliud manifeſtum, aliud notorium. Fama quando

decre.tua. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiritur, vt extra de vſur.cum in diœceſi. Notorium actu non permanens probabiliter poteſt negari. vt extra de ſorti.ex tuarum. Notorium iuris eſt de quo aliquis eſt condemnatus vel confeſſus, tamen in hoc notorio quandoque contra negantem ſe eſſe conuictum requiritur probatio, vt extra de ſen. & re iud. ſicut. Item quandoque non ſufficit, q̃ quis ſit confeſſus niſi ſit confeſſus & conuictus, vt ʒ.ea.q 6.§.ſunt etiam quorum.ver.in occultis. Notorium præſumptum eſt, vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio alicuius, ibi non requiritur aliquis ordo iuris, vt extra de ſi.preſby. Michael.& c.quoniam.hoc enim q̃ aliquis ſit alterius filius non poteſt vere probari, vt ff.de condi.& demon. Lucius. ſed potius per præſumptiones.

QVæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Theberg ã vxorem ſuam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publice tenuit. De hoc Nicolaus Papa ſcribit Carolo Regi dicens, q̃ ſcelus nepotis ſui accuſatione non indiget, cum ſit manifeſtum, nec poteſt quis conqueri eum iniuſte damnatum.

c ¶ Manifeſta.] ʒ.11.q.3. eorum. contra. Sed ibi non erat notorium, ſed manifeſtum, & ſic non obſtat. 3.q.9. quia

quia ſuſpecti. Et ſi ſit notorium, tñ nihilominus hæc citatio forte[1] eſt facienda[2]. ĩ.ea.§.quando.24.q.3. de illicita,& ĩ.c.Deus omnipotẽs.& ſnſa ferẽda eſt.vt extra de app.cum ſit Romana.in fi.ſed neq; probatio, neque purgatio eſt requirenda,vt ĩ.c.Deus omnipotens.& extra de purg.can. cum dilectus. ſit tamen ꝓbatio quandoque ex abundanti. extra de elect. bonæ 1. & ff.de ma.cauſam.in princ. & 24.q.1. pudenda,in fi.nihil enim tam indubitatum eſt, quin ſolicitam dubitationem admittat, vt in Auth.de tabel. § med. coll.4.

talum.l.1. Additur vj. caſus quando crimen probatur per inquiſitionem.extra de accu. qualiter & quando. Item vij. cum deficit reus in purgatione. extra de ſim. de hoc.vij.in notorijs,vt hic.

c ¶ Omnes.]ſcilicet Corinthij.

d ¶ Scie-

1 Pro illo forte facit quod not. Vin.& Ber. extra de di uor. porro.

2 Concor. tex in l. 3. §.ſi ad diẽ. ff. de re mi li.no.Bal. ſ l.cũ fratrẽ. C.de his q. vt indig.

[a] *In manifeſtis enim calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimen celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atque ideo in talibus indiciarius ordo non requiritur: qui ideo inſtitutus eſt, vt nec innocẽtia inſidijs pateret aduerſantium, nec culpa delinquentium ſententiam effugeret iuſti examinis.*

Vnde Stephanus Papa V. Leoni epiſcopo Theanenſi.

Vide ĩ. c.manifeſta.

¶ *Extat integra hæc epiſtola in collectione canonum ſine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.*

¶ Ordinem iudiciarium manifeſta non deſiderat cauſa. C. XVII.

DE manifeſta & nota pluribus [a] cauſa non ſunt quærendi teſtes, vt ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dixit, de fornicatore ſententiam exponẽs Apoſtoli: [Iudicis, inquit, non eſt ſine accuſatore [b] damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur eſſet, ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, minime abiecit: [Vt tolleretur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere iſto pellendum illum fuiſſe de cœtu fraternitatis Apoſtolus cenſuit. Omnes [c] enim crimen eius ſciebant [d], & non arguebant. Publice enim nouercam ſuam loco vxoris habebat. In qua re neque teſtibus opus erat: neque tergiuerſatione [e] aliqua poterat tegi crimen.] & paulo poſt: [Abſens facie, præſens autem auctoritate ſpiritus, qui nuſquam abeſt, iam iudicaui [f], vt præſens eum, qui hoc admiſit †, tradi ſatanæ in interitum carnis.]

Iuo p.6. c. 431. Pann.l.4.c 117. Ambro. ad c.5. 1. Corinth. 13.q.4. ſi quis.

† Cõcor. in ſim.gl.in l. ſed interpellatur. §. 1.ff de arb. Bal.in l. 1. C. qui admi.ad bono. poſſ.

3 *Sed ſciendum eſt, quòd eorum, quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota iudici, & incognita alijs; alia ſunt manifeſta alijs, & occulta iudici; quædam vero ſunt nota iudici, & alijs. Quæ iudici tantum nota ſunt, ſine examinatione feriri non poſſunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, iudiciaria poteſtas amittitur. In vna enim eademq. cauſa nullus ſimul poteſt eſſe accuſator & iudex.*

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra. ꝙ crimen dicatur manifeſtum, ſcilicet quod negari non poteſt: cum ſe ingerat oculis omniũ: in quo ordo iudiciarius non requiritur, qui inuẽtus eſt, vt innocentia non damnetur, & delinquentis culpa puniatur.

DE manifeſta.] CASVS. Stephanus in hoc c. inducit auctoritatem Ambro. exponentis ſententiã Apoſtoli de Corinthio fornicatore, quæ talis eſt, ꝙ iudex non debet aliquem ſine accuſatore damnare. Vnde Dñs Iudam furem non condemnauit, quia accuſatus nõ fuit. Sed hoc verum eſt cum eſt occultum crimen: ſed ſi crimen eſt adeo manifeſtum, ꝙ negari non poſſit, quale fuit crimen Corinthij: non eſt opus teſtibus, vel accuſatore: & hoc ideo quia oẽs crimen eius ſciebant. Ideo Apoſtolus tradidit eum abſentem ſatanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fiat.

a ¶ Pluribus.] ergo non requiritur omnium ſcientia. forte ſufficiũt x. vt 10.q.3.vnio. iudici tñ debet eſſe notum. 23.q.4. cum quiſque. Vnde poteſt contingere, ꝙ aliquid eſt notorium apud delegatũ, qđ non eſt notorium apud delegantem & ſi cauſa audiretur corã delegante, ille procederet ſecundum ordinem iuris. ſed delegatus nõ: vt extra de pur.ca. cum dilectus. Idem eſt in inquiſitione. poteſt enim eſſe, quòd delegans poſſit inquirere de crimine alicuius, ſi apud eum eſt infamatus: ſed delegatus non, extra de accu. cum oporteat.

b ¶ Sine accuſatore.] not. ꝙ nemo eſt condemnandus ſine accuſatore, vt ff. de mu. & hon. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ſed fallit in charta ſuſpecta. cui fides non fit. C. de proba. iubemus. & cum teſtis fraudulenter, & procaciter reſpõdet. C. de teſt. nullus. & in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpe. tu. l. 3. §. 1. & 3. q. 2. quia ca. & quãdo maritus excipiendo condemnatur de lenocinio. ff. de adul. l. 1. §. ſi publico. & quando calumniator punitur. C. de

Cõdemnatur quis aliquando ſine accuſatore.

d ¶ Sciebant.] eo quòd publice in domo ſua videbant eam, & ſic extra de cohabi. cleri. & mulie. ſua. C. de Iudæ. l. ne quis.

e ¶ Tergiuerſatione.] id eſt, diſſimulatione.

f ¶ Iudicaui.] ergo abſens excõicatur, vt extra de appel. cum ſit Romana. in fi. & extra de ſimo. accuſatum. Sed nũquid abſens abſoluitur 4? arg. ꝙ ſic. ĩ. e. q. 5. quanto. arg. cõtra de ſen. exc. à nobis. in fi. vbi certa forma abſolutionis exprimitur? Reſpon. ſic 4, non eſt abſoluendus. ſi tamen taliter abſoluitur, tenet abſolutio, vt extra de reg. iur. omnis res. 30. q. 5. §. ſed obijcitur.

SED SCIENDVM. Hæc eſt 3. pars q. in qua probat, ꝙ ſi qua ſunt nota tantum iudici, ſcilicet tanquam homini: non debet ſine examinatione ſentẽtia ferri, & hoc probat duobus ca. ſeq. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gra. ꝙ eorum quæ ſunt manifeſta, alia ſunt manifeſta iudici tantum, alia iudici & alijs. In ijs, quæ ſunt nota iudici tantum, iudex accuſator eſſe non debet: quia idem non debet eſſe accuſator & iudex, & hoc probatur ſeq. cap.

3 De materia huius gl. no. in l. abſentẽ. ff. de pœ. & in l. abſentẽ. C. de proc.

4 Et ſecundũ formã illius decr. à nobis. Archid.

Mul-

Multi corriguntur.]CASVS. Cap. iſtud diuidimus in tres partes. In prima parte dicitur, q multi corriguntur, & propter ſcandalum multi tolerantur: multi autem neſciuntur eſſe crimínoſi, qui diuino iudicio reſeruantur. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Nos ve

coram eccleſiaſtico, vitare poſſumus, vt reddamus ſingula ſingulis. & ſic non eſt §. extra de iudi. at ſi clerici. arg. huius c. videtur, q clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per ſententiam latam in ipſum à laico per reconuentionem, vt 6. q. 1. beatus Petrus. & c. infames. argu. extra de teſti. de cetero. & 3. q. 5. de accuſatoribus. 35. q. 3. cōiunctiones. 3. q. 8. cuius. immo ſi coram quocumque in modum exceptionis probatur crimen, cogetur ad pœnitentiam: nam vndecumque claruerint crimina, &c. 24. q. 3. ecce. nā & iudicium hæreticorum certificat eccleſiam, vt infra 24. q. 1. quiſquis. & cap. ſubdiaconus. & in Authent. de ſanct. epiſco. §. ſi vero crimen. coll. 9. & ſententia in vno iudicio lata, fidem facit in alio [a]. ff. de iniur. ſi duo. C. de li. cau. iubemus. lo. hoc verum eſt inter eaſdem perſonas, quia res inter alios acta, &c. extra de re iud. quamuis. cum ſimilibus. B. Similiter fit fides ſæculari iudici per iudicem eccleſiaſticum, vt 11. q. 1. ſtatuimus. & hoc ſatis poteſt admitti. Iudex tamen eccleſiaſticus nō poteſt clericum ratione illius ſententiæ punire quaſi cōuictum, ſi tamen infamia crebreſcit, ex tali ſententia poteſt epiſcopus ipſum cogere ad purgationem, in qua ſi defecerit, puniatur, vt extra de ſi. de hoc. nec teſtes purgationis ſunt contrarij prioribus teſtibus: quia iſti iurant de credulitate, & illi de ſcientia; & bene poteſt eſſe, q iſti credant eum innocentem, & illi ſciant eum nocentem. nec obeſt ei illa ſententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de excep. denique. de ordi. cog. cum dilectus. in fi. Sed forte poteſt ipſum cogere ad pœnitentiam. nam etiam in cauſa correctionis tenuis probatio & ſcientia ſufficit, vt extra de ſpo. præterea. 22. q. 5. hoc videtur, immo ſufficit vnus teſtis quo ad ſententiam medicinalem animæ, vt extra de teſt. cog. peruenit. de conſec. diſt. 4. cum itaque, extra de conſan. & affi. ſuper eo. & extra de teſti. ſuper eo.

Sententia ſuper crimine ī clericum lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſæcularē an ipſum infamet.

Beda. 1. Cor. 5.

Vnde Auguſtinus in homilia de pœnitentia (quæ eſt 50.) cap. 12.

¶ Quando aliqui ſunt corrigendi, quando tolerandi. C. XVIII.

Anſel. l. 3. c. 70. Poly. l. 7. tit. 7. 1. Cor. 4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas: multi neſciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum. *& infra.* ¶ Nos vero à communione prohibere quēquā non poſſumus [a] (quāuis [b] hæc prohibitio nondum ſit mortalis [c], ſed medicinalis [d]) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo, ſiue ſæculari [e] ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum, atque conuictū. Quis enim ſibi vtrumque audeat aſſumere, vt cuiquam ipſe ſit & accuſator [f] & iudex? Cuiuſmodi regulam etiā Paulus apoſtolus in eadem ad Corinthios epiſtola breuiter inſinuaſſe intelligitur, cum quibuſdam commoratis criminibus, eccleſiaſtici iudicij formā ad omnia ſimilia [g] ex quibuſdam daret. Ait enim: [Scripſi vobis in epiſtola non commiſceri fornicarijs [h]. Non vtiq. fornicarijs [i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis ſeruientibus: alioquin debueratis de hoc mūdo exiſſe.] Non enim poſſunt homines in hoc mundo viuentes, niſi cum talibus viuere: nec eos poſſunt lucrifacere Chriſto; ſi eorū colloquium conuictumque vitauerint. Vnde & Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens: [Non eſt opus, inquit, ſanis medicus, ſed male habētibus. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.] Et ideo ſequitur Apoſtolus, & adiungit: [Nunc ſcripſi vobis non commiſceri.

1. Cor. 5.

23. q. 4. c. infideles.

Matt. 9.

1. Cor. 5.

a Scilicet à dependenti à primo: aliàs nō facit niſi præſumptionē & ſic intelligunt iſti leges ī. proxi. allega. Archid.

[Nos vero.] dicitur, q nos non debemus aliquem à cōmunione repellere, niſi ſponte confeſſum, aut in iudicio accuſatum, & conuictum. Si enim (ſicut dicit Apoſtolus) vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales docet tolerandos vſque ad vltimum ventilabrum, vt poſſimus eos lucrifacere Chriſto, nec vitandos niſi eſſent per ſententiam nominati, & ſic docet eos tantum iudicio eccleſiæ condemnandos, non arbitrio ſupplicantis, ſed ordine ſeruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cum publicanis, & peccatoribus, inquiens; non eſt medicus neceſſarius ſanis, ſed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit, [Non ergo.] dicitur, q illi, qui hortantur ad pœnitentiam, non debent gaudere, eo q multos habeant ſocios ad ſupplicium: quia non minus ardebunt, &c.

a ¶ Non poſſumus.] nominatim, ſed in genere. vt 5. q. 1. quidam. extra de offi. ord. ſi ſacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non poſſumus de iure, id eſt, non debemus. H. nam id poſſumus, quod de iure poſſumus.

b ¶ Quamuis.] interpoſitio eſt.

c ¶ Mortalis.] ante contemptum. 24. q. 3. notandum.

d ¶ Medicinalis.] vt ſpiritus eius ſaluus fiat, 11. q. 3. audi. niſi ſit incorrigibilis, vt 11. q. 3. nemo epiſcoporū, & j. 24. q. 3. corripiantur. & c. notandum. in fin.

e ¶ Sæculari.] i. de rebus ſæcularibus, vel loquitur de laico i. q. d. laicum conuictum coram ſæculari clerici]

f ¶ Accuſator & iudex.] quod fieret ſi occultos tales accuſaremus.

g ¶ Similia.] Argum. q licet aliquid ſpecialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia ſimilia. vt ī. ca. Deus omnipotens. 32. q. 7. Apoſtolus. 16. q. 3. licet. diſ. 61. miramur. & ī. diſt. 5. ad eius. ff. de fun. inſt. quæſitum. §. vlti. ff. de adi. leg. l. legata. ff. de ali. & cib. le. l. verba. ff. de ſupelle. leg. l. legata. 16. q. 1. hinc eſt etiam. arg. contra. C. de procur. maritus.

h ¶ Fornicarijs.] Iudæis vel gentilibus.

i ¶ Fornicarijs.] ſcilicet occultis: niſi in caſibus, quaſi dicat, non eſt aliqua pars mundi, in qua non ſint tales mali.

a ¶ Si

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; cũ huiuſmodi nec quidem cibũ ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris [c] ſunt iudicare [d]? Nonne de his, qui intus ſunt, vos iudicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malũ à vobis ipſis.] Quibus verbis ſatis oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione: vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius; ne peruerſe malos quiſque † euitando, ab eccleſia ipſe diſcedens, eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehennam. Quia & ad hoc nobis ſunt in ſcripturis ſanctis exempla propoſita: velut in meſſe, vt palea ſufferatur vſque ad vltimum ventilabrum: vel intra illa retia, vbi piſces boni cum malis vſque ad ſegregationem, quæ futura eſt in littore, id eſt in fine ſæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus: [Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo Domino ſtat aut cadit.] Noluit enim hominẽ ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis [e], vel etiam extraordinario [f] vſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? [Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiens, &c.] niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum ſententia ordine iudiciario, atque integritate profertur? Nam ſi nominatio [g] ſola ſufficit: multi damnandi ſunt innocentes; quia ſæpe falſo in † quoquã crimina nominãtur. ¶Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium; nec gaudeant, quia plures inuenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† f. quoſq.
† al. mittat
Matt. 3.
Matt. 13.
Rom. 14.
† iniquorum que crimine]
Beda in c. 5. 1. ad Cor.

Idem ſermone 16. de verbis Domini.

¶Peccatum, quod tantum iudici notum eſt, ab eo damnari non valet. C. XIX.

Matt. 18.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolũ. Quare? quia peccauit in te. Quid eſt: [In te peccauit?] Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit, ſecretum quære, cum

a ¶ Si quis.] quaſi dicat, quare hic non dicit de alijs quàm de fratribus? Reſpon.
b ¶ Nominatur.] per ſententiam.
c ¶ Qui foris.] id eſt, non noſtri iuris, 17. q. 4. conſtituit. 1. diſt. 45. qui ſyncera. contra dic vt not. 18. q. 1. ſæpe.
d ¶ Iudicare.] quantum ad excommunicationem, ſed corporaliter poſſunt puniri [1] vt 17. q. 4. conſtituit. arg. quòd excommunicatus non poteſt iterum excõmunicari. de hoc inuenies 3. q. 4. Engeltrudam.

1 Idem etiã & pecuniariter punit eccleſia vbi ſunt de ſua iuriſdictione. extra de rapto. de archiepatu. Ber.

e ¶ Suſpicionis.] ſubaudi temerariæ, ſi violenter: ſecus 32. quæſtio. 1. dixit.
f ¶ Extraordinario.] agendo contra eum denuntiatiue, vel inquiſitiue: qui modus nouus eſt, & extraordinarius ſecundum quoſdam. Sed dic extra, id eſt, præter hoc, vel contra ordinem iuris, ſcilicet quia nõ eſt de foro ſuo, cum ſit occultus. vnde ſequitur vſurpatio. Nã vſurpare quis dicit, cum vendicat ſibi qđ ad ipſũ non pertinet.

[Vſurpare quis dicit.

g ¶ Nam ſi nominatio.] id eſt, infamatio. 1. 25. q. vlt. c. vlt. 35. q. 6. ſi duo. Arg. q per famam non probatur aliquid. ext. de coha. cleri. & mulie. tua. extra de eo qui cog. con ſang. vxo. ſuæ, ſuper eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4. q. 3. ſæpe. extra de præſump. illud. de appel. c. 1.

Fama an probet.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Capitulum ergo iſtud diuidit in duas partes. In prima parte dr, q ſi frater tuus peccauerit in ſecreto, eum in ſecreto corrigere debes: alioquin non eſſes corrector, ſed proditor, ſi in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioſeph, qui cum ſciret beatam virginem grauidam, ad quam ſciebat ſe non acceſſiſſe, eam noluit diuulgare, ſed occulte à ſe dimittere: quare quæ in ſecreto fiunt, corripienda ſunt in ſecreto: quæ publice, coram omnibus arguenda ſunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur contradicere vna Domini, ſcilicet ſi peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apoſtoli, ſcilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifeſtis, & hoc intelligendum eſt non ſolum quando in nos peccatur, & nobis ſciẽtibus, ſed etiam quando neſcitur niſi præſumptiue, & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, [Neſcio;] dicitur, q prælati ſæpe corrigunt peccatores occultos alijs neſcientibus: quia nolunt manifeſtare eorum delicta: homines tamen credunt, q ipſi hoc non faciant: & ideo eos reprehendunt.

Si peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi.

h ¶ In te.] ſcilicet læſum, vel teſtem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato: & exponunt, adhibe vnum vel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis: & quod ſequitur, dic eccleſiæ. id eſt ſacerdotibus, qui orent pro ipſo, vel admoneat eum deſiſtere à peccato: & tali qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc videtur. & qđ ſequitur, ſit tibi ethnicus, &c. quantum ad priuatam communionem intellige: ſed non in publico, vt 6. q. 2. ſi tantum. Sed huic opin. cõtradicit 45. diſt. ſed illud. & extra de iudi. nouit. 11. q. 3. præcipue. vbi habes q etiã in manifeſtis loqt hæc auctori-

authoritas. Alij intelligunt totam de manifeſto: ſed eis contradicit Aug. ibi, ſi ſolus noſti. Tertij dicunt quod principium de occulto, & ſequens de manifeſto loquitur: ſed eis contradicit quod dicit: diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Io. intelligit de tali occulto quod ſcitur à

Quicumque ergo habet familiam, tenetur corrigere eã. 23.q.4. duo iſta. & q.5. non putes. Et quod teneatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad ſubditos cõſultiue, eſt arg. 23.q.8.c.1. Item dubitatur, an infames perſonæ admittant ad denuntiationem, & criminoſæ? Et videtur quod ſic: quia omnes ex præcepto ad hoc tenẽtur. Nam & hæreticus admittitur. 24. q. 1. quiſquis. & alienæ perſonæ viles, vt extra de ſpon. præterea. 2. & vbi agitur ad correctionem, non requiritur tantus rigor, vt, 22.q.5. hoc videtur. de bona fide. n. agitur: vnde non conuenit de apicibus iuris diſputare. ff. man. ſi. fideiuſſor. §. quædam. E cõtra videtur: quia tantum honeſtiores perſonæ admittuntur. 35.q.6. epiſcopus in ſynodo. & non infames, vt de teſtib. co. præterea. nam etiam ad populares actiones non admittuntur niſi perſonæ integri ſtatus, vt ff. de popu. act. popularis. Ego credo quemlibet admitti, dum tamen bono zelo denuntiet. extra de re iudi. cum I. & A. ſed licet infames admittãtur & irregulares, non tamen crimi noſi. Cum enim tales non correxerint ſua crimina, credendum eſt, quod malo zelo denũtient crimina aliorũ. 3.q.7. §. porro. Ioan. ſimiliter eſt in teſte, qui in ciuili cauſa non admittitur, niſi poſt pænitentiam. extra de teſti. teſtimonium. B.

bat hoc præceptum. Op. ar. 26. diſ. deinde. ſecundum Ray.

corrigis, quòd in te peccauit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor[a]. Attende, quemadmodum vir iuſtus Ioſeph tanto flagitio, quod de vxore fuerat ſuſpicatus[b], tanta benignitate pepercit: antequam ſciret, vnde illa conceperat, quam grauidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſſiſſe nouerat[c]. Reſtabat itaque certa adulterij ſuſpicio: & tamen, quia ipſe ſolus ſenſerat, ipſe ſolus ſciebat, quid de illo ait Euangelium: [Ioſeph autem, cũ eſſet vir iuſtus, & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor nõ vindictam quæſiuit: voluit prodeſſe peccanti, nõ punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occulte[d] dimittere.] *& infra.* ¶ Ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccãtur coram omnibus. Ipſa vero corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tẽpora, & concordat ſcriptura[e]. Sic agamus, & ſic agendum[f] eſt, non ſolum, quãdo in nos[g] peccatur, ſed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere. *& paulo poſt.* ¶ Nouit enim neſcio quẽ homicidam epiſcopus[h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inſcribere? Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pænitentiã. Hac[i] charitate præditi eſſe debemus. Vnde aliquando homines reprehendunt nos, quòd quaſi non corripiamus: aut putant nos ſcire, quod neſcimus; aut putãt nos tacere, quod ſcimus. Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, nõ accuſare. ¶ Sũt hoĩes adulteri in domibus ſuis; in ſecreto peccant: aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerumque zelantibus[k],

Matth. 1.

Heb. 4.

† al. volo] or.

tur à multis, & poteſt ab aliquibus probari: & vocantur teſtes, vt probetur admonitio facta: quia niſi præceſſiſſet admonitio, accuſare non poſſet, vt j. ea. q.7. accuſatio. & c. ſi quis erga. nam ſi poſt admonitionem eccleſiæ nollet pænitere, iſti poſſunt eſſe teſtes admonitionis factæ, & hoc innuit littera, vbi dicit, forte quod tu ſcis, & ego ſcio. Arg. eſt ad hanc ſolutionem extra de iud. nouit. Sed iſti opponitur: quare ergo dicit Aug. tu ſolus noſti? Reſpondet hic, ſolus, non excludit paucos, ſed multitudinem. ſi. diſtin. 8. ſi ſolus. & ibi, Quomodo ſedet ſola ciuitas. i. cum paucis, ſic 15. q.7. §. ſolus j. ea. q.7. §. de his. Nunc quæritur vtrum hoc ſit præceptum omnibus? Videtur quod iſtud extendatur ad omnes. j. ead. quæſt. 7. quapropter. 11. quæſt. 3. præcipue. 24. quæſt. 3. tam ſacerdotes 45. diſt. ſed illud quod H. concedit 1. Sed dura eſt hæc opinio, & conſtituit omnes tranſgreſſores. Sed M. dicit, quod eſt mandatum ad omnes, qui ſunt in magiſtratu poſiti, ſiue ſint clerici, ſiue laici. ar. 23. q. 4. duo iſta. 17. q. 4. de presbyterorum. tamen ad alios eſt conſilium, & hoc eſt verum de peccato iam facto: ſed de peccato adhuc faciendo omnibus eſt præceptum. 22. q.5 hoc videtur. 94. diſt. diaconi. extra de cogna. ſpiritua. Et intellige primam partem quando prælatus ſcit peccatũ per ſe. Secundam, quando ei ab alio denũtiatur.

Correctio fraterna an ſit de præcepto.

1 Et ſic intellige hoc ſi peccauerit, &c. ſed dic, quod ibi Mat. 8. loquebatur dñs Petro, per quod patet quod prælatus tũ modo da-

a ¶ Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum in paropſide. j. ead. vnus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, vt 23.q.3. Maximianus? Reſponde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodeſſe 22.q.5. hoc videtur. Item contra. ff. de iniu. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe vult aliquem accuſare.

b ¶ Suſpicatus.] j. 32.q.1 dixit Dominus.

c ¶ Nouerat.] vnde conceperat.

d ¶ Occulte.] i. non accedere ad eam: non enim voluit eã à ſe repellere. 27.q.2. prius quàm. Vel occulte, id eſt, ſine probatione: quod hodie non licet, 35.q.6. multorum.

e ¶ Scriptura.] Euangelica cum Apoſtolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶ Et ſic agendum.] 6. q.2. ſi tantum. 11.q.3. ſancti. extra de offi. ordi. ſi ſacerdos.

g ¶ Quando in nos.] id eſt, vno vel altero ſciente: ſed etiam quando nullus ſcit: dum tamen præſumptio ſit contra eum qui peccat.

h ¶ Nouit, &c. epiſcopus.] de ſe loquitur Aug.

i ¶ Hac charitate.] ſcilicet Euangelica. aliàs charitate, in originali Auguſtini.

k ¶ Zelantibus.] quod malo zelo denuntiantem crimen

Chriſtus nũquid reuelauit crimen Iudæ?

2 De hoc legi. & no. de conſecr. diſt. 2. cum omne. ſgl. cum dixit. ibi videas.

fratris audiendam: hoc eſt verum, ſi proſequatur ſuam iniuriam, vt 3. q. 7. ſi quis erga.

a ¶ Non prodimus.] ad querelam earum.

QVANDO VERO.] Hæc eſt quarta pars huius quæſtionis, in qua vult probare, quod ſi notum eſt alijs & non iudici tamquam iudici, nihilominus eſt cauſa examinanda: & hoc probat per cap. ſeq. Ioan. de Fa.

CASVS. Hic ponit Gratianus ſecundum membrum ſuæ diſtinctiõis: ſcilicet quando crimẽ eſt notũ alijs, & non iudici: & in hoc caſu ſeruandus eſt ordo iuris, & hoc oſtendit per ſequens capitulum.

Deus omnipotẽs.] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, quia ſeipſis abutebantur: Dominus tamen, licet manifeſta eſſent ei facta Sodomorũ, quẽ nil latet, noluit eos iudicare ſtatim: ſed ipſe cũ fidelibus teſtibus diligẽter veritatẽ inquiſiuit antequam eos iudicaret. Cuius exẽplo monemur ne præcipites ſimus in ſentẽtia ferẽda: quia ſi Dominus, qui ſciebat factum, veritatem diligẽter inquiſiuit: multo fortius homines iudicantes, qui veritatẽ neſciunt, debent inquirere diligẽter omnia, & neminẽ ante probationem condẽnare, veritate dicente: Nolite iudicare, & non iudicabimini: & Apoſtolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.

b ¶ Deſcendam.] Angelos mittendo, vt infra ſequitur.

c ¶ Sciam.] tamquã iudex. ſi habes, ſciã, tunc transpone litteram ſic, vt ſciam an non eſt ita, id eſt, an non hoc ſit ita, & tunc incipis verſus ibi: Deus omnipotens. ſi habes, ſciat: tunc incipies verſum. An non eſt ita vt ſciat: & leges interrogatiue vſque ad locum illum, non ob aliud hæc, &c.

d ¶ Præſumat.] Præſumendum eſt enim quemlibet eſſe bonum, vt 11. q. 3. abſit. extra de præſum. dudum.

e ¶ Quam probare.] id eſt, examinare.

f ¶ Quoquo modo.] id eſt, diffinitiue, vel interlocutorie.

g ¶ Audita.] 2. diſt. 81. ſi quid vero. 11. q. 3. in cunctis. & extra de præſum. dudum.

Inquirens quos teſtes admittere debeat.

h ¶ Inquirat.] Cum iſtud c. locum habet tantũ in cauſa inquiſitionis, vt extra de accuſ. qualiter 2. videtur quod tantum honeſti teſtes ſint ibi admittendi in cauſa inquiſitionis, eo quod dicit, fidelibus & eadem dec. dicit, de prouidis & honeſtis & decreuit, vbi de ſimonia agitur, propter immanitatẽ ſceleris admittuntur criminoſi, & loquitur ibi in cauſa inquiſitionis: & ſic videtur quod in minoribus criminibus non ſint admittendi criminoſi, vt extra de ſi. per tuas. Sed eſt argumentum contra, extra de re iudica. cum I. & A. Satis poteſt dici, quod ſi extranei teſtes inducuntur in cauſa inquiſitionis, requiritur quod nõ ſint criminoſi, ſed in illis qui ſunt teſtes de ipſa eccleſia, ſufficit qualeſcumque ſint: dummodo non ſint inimici vel corrupti. Ioan. Quidquid Ioan. dicat, ego non credo, quod teſtes criminoſi admittantur in cauſa inquiſitionis: niſi eſſent de crimine emendati. extra de teſt. teſtimonium. In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminoſi, niſi ſint conſpiratores, vel capitales inimici. extra de ſi per tuas 2. quod intelligunt quidam ſi ille cõtra quem fit inquiſitio, fuerat malæ famæ, alioquin criminoſi non admitterentur, vt innuit illa decre. per tuas. & 3. ca in primis. verſi. de perſona Stephani. ibi, quod autem, &c. B.

aliquando maritorum ſalutem quærentibus. Nos nõ prodimus [a] palam, ſed in ſecreto arguimus. Vbi contigit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus, ante omnia oſtendentes homini in tali peccato cõſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam, illud vulnus eſſe mortiferum.

4 *Quando vero crimen eſt notum alijs, & non iudici, nec tunc ſine examinatione feriendum eſt: quia in crimen ſibi occultum iudex ſententiam ferre non debet.*

Vnde Euariſtus Papa ait epiſtola ſecunda †.

¶ Sententia non præcipitanter ferenda eſt. C. XX.

† Et Gregori. l. Mor. 19. c. 23. & in cõc. Tribur. c. 22. Anſ. l. 3. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. Burc. l. 11. c. 9. Pan. l. 4. c. 116. Iuo p. 5. c. 240.

Deus omnipotens, vt nos à præcipitatæ ſententię prolatione compeſceret, cum omnia nuda & aperta ſint oculis eius; Heb. 4. mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare; priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur. Vnde ipſe ait: [Deſcendam [b], & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere cõpleuerint; an non eſt ita, vt ſciam [c].] Gen. 18. Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam antequam fiant; non ob aliud hæc, & alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inſeruimus) per ſe inquirere dignatus eſt; niſi, vt nobis exemplũ daret, ne præcipites in diſcutiẽdis, & iudicandis negotijs eſſemus: & ne mala quorumq. prius quiſquam præſumat [d] credere, quàm probare [e]. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam vmquã præcipites ſimus, aut temere, indiligenterq. indiſcuſſa quæq. quoquo modo [f] iudicemus, dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua*.] Matth. 7. Nam mala audita nullũ moueant: nec paſſim dicta abſq. certa probatione quiſquã vmquam credat: ſed ante audita [g] diligenter inquirat [h]; ne præcipitando quidquam aliquis agat. 30. q. 5. nullum ante. Si enim Dominus omnium, Sodomorũ mala, quorum clamor ad cælum vſq. perueneṙat, omnia ſciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quàm ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret; multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita ſunt oc-

† *al. qui ſumus homines, et peccatores, quibus*

QVAN-

QVANDO AVTEM. Hæc eſt quinta pars q. in qua dicitur, q. ſi notorium eſt omnibus & iudici, ſcilicet per euidentiam facti: tunc poteſt iudex illum punire, & hoc probatur per ſeq. c. Ioan. de Fant.
CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum ſuæ diſtinctionis:

...melius enim probatur aliquid per ipſum factum, quam per teſtes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone q. reus neget aliquid eſſe notorium: numquid ſufficiunt duo teſtes ad probandum aliquid eſſe notorium? Sic, ſicut duo poſſunt probare famam, vt extra de teſti. tam litteris. & per duos teſtes probatur q. ſeptem interfuerūt, l. C. de bo. poſ. bonorum. & per duos probatur ſubſcriptio teſtium, vt C. de fi. inſtru. comparationes. C. de teſti. l. teſtium.

cultà iudicia Dei, & hæc præcauere, & nullum ante veram, iuſtamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeſte apoſtolo dicente Paulo: [Tu quis es, qui iudicas ſeruum alienum? ſuo enim Domino ſtat, aut cadit.]

Rom. 14.

§ *Quando autem crimen notum eſt iudici & alijs; aliquādo reus inficiatur factum: veluti ſi quis negaret interfeciſſe eum, quem ſub oculis iudicis* [a] *in conſpectu multorū interfecit. Hic, quia ſe reum negat, ſine examinatione feriri non poteſt. Aliquando euidentia ipſa operis reum eſſe teſtatur; quando opere publico crimen ſuū confitetur: tunc poſt ſecundam & tertiam correctionem* [b] *ſine examinatione damnandus eſt, ſi incorrigibilis extiterit. In hoc itaque vltimo caſu intelligenda eſt auctoritas illa Ambroſii, & Nicolai: [Manifeſta, accuſatione non indigent.] Fornicator enim ille, in quem, ſine examinatione, ſententia Apoſtolica proceſſerat, publice coram omnibus nouercam ſuam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus ſcribit, ſimiliter publice vxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat.*

1. ca. manifeſta. & , quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa ſcribit archiepiſcopis, & epiſcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam conſtitutis.

¶ Sine accuſatione, manifeſta ferienda ſunt. C. XXI.

Iuo p. 8. c. 226. Regino omnia hæc refert lib. 2 Chron. nu. 873.

SCelus, quod Lotharius rex (ſi tamen [c] rex veraciter dici poſsit, qui nullo ſalubri regimine, corporis appetitus refrænat, ſed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] feminis, Thietberga ſcilicet, & Gualdrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt. ¶ Sed & dudum epiſcopos Thietgandum, & Gunterium in tali facto eum habuiſſe tutores, atq. fautores pene totus nobis orbis vndique ad limina, ſeu ſedē confluens Apoſtolicam referebat [e]. *& infra*. ¶ Igitur decernente nobiſcum ſancta ſynodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.

b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notorijs, vt infra ead. quæſt. vlt. c. vlt. 11. q. 3. indigne. Ioan. a

SCelus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, quòd ſcelus Lotharij erat omnibus manifeſtum, quod ipſe commiſit Thietbergam vxorem propriam dimittendo, & Gualdradam ſuperinducēdo. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Sed dudum.] dicitur quòd duo epiſcopi Thietgandus & Gunterius iniquitati eius conſenſerunt: & quia hoc erat omnibus manifeſtū, ſicut fere totus orbis referebat: ideo à ſancta ſynodo depoſiti, & ab omni ſacerdotali officio vſque in hodiernum diem excommunicati exiſtunt.
c ¶ Si tamen.] 21. diſt. cleros.
d ¶ In duabus.] ſ. Thietbergam repellēdo; & Gualdradam ſociando ſibi.
e ¶ Referebat.] Hi epiſ. non fuerunt depoſiti pp publicam famam, ſed quia erant cōfeſſi crimen ſuum, vt 11. q. 3. Thietgandū. ſola fama .n. nō ſufficit ad depoſitionē, vt ext. de coha. cle. et mu. nec pp famā dr̄ aliquid manifeſtū, vt ext. de conſan. & affi. ſup eo. & in fama requiritur ordo iuris, vt ſ. ea. Deus. §. qū autem.
ADDITIO. Tamen Ioan. Fabri dicebat hoc eſſe vbi per publicam famam aliqui condemnātur criminis euidētia ſuffragante. Archidiacono.

1 Concor. cū hac glo. Bar. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quēadmo. teſt. aper. & in l. 2. C. de erro. aduo. & Alex. de Imo. in l. bonorū. C. de bo. poſ. ſm tabu.
2 Ad idem ſ. 81. diſt. ſi qui ſunt. Arg. contra, 24. q. 3 de illicita. qđ admitto de notorio manēte actu. Lau.

Fama ſola non ſufficit ad depoſitionem.

QVAESTIO II.

QVod au-

[illegible] ſcilicet quādo crimen notum eſt iudici & alijs, & tunc ſubdiſtinguit: quia aut negat, aut cōfitetur: vel notorium eſt ita q. inficiari non poteſt: ſi negat, ordo iuris ſeruari debet: licet iudex & alij multi ſciant. Si ipſe confitetur, vel factum eſt ita notorium, q. inficiari non poteſt: tunc poſt ſecundam & tertiam admonitionem, ſi incorrigibilis erit, poterit cōdemnari: & in hāc caſu intelliguntur c. manifeſta. quæ Lotharius, &c. de manifeſta. Seq. §. patet. & per te videbis.
a ¶ Iudicis.] non ſedentis pro tribunali. ſi enim pro tribunali ſederet, & contingeret te aliquid ibi facere, poſſet te ſtatim punire ac ſi probatum per teſtes coram

Notorium & fama p duos teſtes pbari poſſunt.

QVod autem.] CASVS. Hic intimlatur ſecūda quæſtio, qua quærit, an expoliatus ſit reſtituendus ante q̄ iudicetur, vel cogatur venire ad cauſam, & certe q. reſtituendus ſit, multorum auctoritatibus probatur: niſi [illegible] modum exceptionis probetur ſpoliatio.

a ¶ Quod autem.] Hæc eſt differentia inter quæſtionem iſtam & illam, quæ eſt ſ.3.q.1. quia. Hic petitur reſtitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

accuſari, niſi prius poſſeſſiones & omnia ablata quæcumque fraude ei fuerint reſtituta cum fructibus ante accuſationem perceptis: & hæc faciant, primates & ſynodus.

e ¶ Ingenio.] qui ergo dolo alterius renuntiat, iuri ſuo reſti-

tem a expoliatus ante iudicẽ ſtare nõ poſſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiſcopum.

Et Euſebius Papa epiſt. 2.

¶ Ante litem conteſtatam poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda. C. I.

ANtiquitus decretum eſt, vt omnes poſſeſsiones, & omnia ſibi ſublata, atque fructus [b] cunctos ante litẽ conteſtatam [c] perceptos a epiſcopus, vel primas poſſeſſori reſtituat [d]. — Pann. l.4. c.47.

a ¶ Perceptos.] *In vetuſtis exemplaribus, & epiſtola Ioanis, itemque Euſebij eſt,* perceptor, vel primas poſſeſſori reſtituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. II.

OMnes leges tam eccleſiaſticæ, quàm vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia ſibi ablata reſtituantur ei, qui ſuis eſt rebus expoliatus. — 33.q.2. hiſtoria. ſ. hæc omnes. In præfatione. Iſido. in collectionem ſuam.

Item Stephanus Papa, epiſtola ſecunda.

¶ Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus. C. III.

NVllus epiſcoporum, dũ ſuis fuerit rebus expoliatus, aut à ſede propria, qualibet occaſione pulſus, debet accuſari, aut à quoquam poteſt ei crimen obijci, priuſquã integerrime reſtauretur, & omnia, quæ illi ablata quocumque ingenio [e] fuerant, legibus redintegrentur, & ipſe propriæ ſedi, & priſtino ſtatui regulariter reddatur: ita vt omnes poſſeſsiones, & cuncta ſibi iniuſte ablata, atq. fructus omnes ante cœptam accuſationem, primates, & ſynodus epiſcopo, de quo agitur, funditus reſtituant. — Burc. l.1.c.142. & 141. Iuo p.5. c.155. & 156. Cõcor. Pan. l.4. c.49.

¶ *Caput hoc ſuæ integritati ex originali eſt reſtitutum.*

Item Euſebius fratribus conſtitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epiſtola ſecunda. — Et in decretis Ioannis I.

¶ Nec conuocari ad ſynodum, nec in aliquo debet iudicari ſpoliatus. C. IIII.

IN ſcripturis veſtris reperimus, quoſdam epiſcopos veſtris in partibus à proprijs ouibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: & id- — Ancel. l.3.c.44. Iuo p.5.c.249. Pann. l.4.c.45.

ANtiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd Iudex poſſeſſiones & omnia ablata cum fructibus ante litem perceptis faciet expoliato reſtitui, qui ante ſpoliationẽ poſſeſſor extiterat. Idem fere dicit in illo capitulo: Omnes leges de hac materia loquẽtes.

b ¶ Fructus.] perceptos & percipiendos, vt extra de reſti. ſpo. grauis. & reſtituendus eſt ad omnem cauſã, in qua eſſet, ſi nõ fuiſſet ſpoliatus. ff. de vi, & vi ar. l.1. §. non ſolum.

c ¶ Ante litem conteſtatam.] Ideo autem dicitur, ante litem cõteſtatam, quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, & ſic eſt ante lit. conte. proponenda: tamen ſi vult directe agere de ſpoliatione, etiam poſt lit. conte. hoc poteſt facere, vt extra de cau. poſ. paſtoralis. — Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria.

d ¶ Reſtituat.] tamẽ ſi in modũ exceptionis probatur ſpoliatio, non ideo fit reſtitutio, vt extra de or. co. cum dilectus. Dico tamen decre. illam hic non habere locũ: quia vbi excipitur de ſpoliatione contra illum, qui crimen intẽdit, bene reſtituitur ſi ſpoliationem probat, prout intelligo omnia hæc iura. ſecus vbi vtraque quæſtio eſt ciuilis, vt in illa decre. cum dilectus. In hoc tamẽ cautus ſis, quòd ſi aduerſarius tuus conuenit te ſuper re aliqua, ſi vis dicere te ſpoliatum eſſe eadem re, vtilius eſt tibi vt directe petas reſtitutionem: quia ſi probas ſpoliationem directe agendo, duo conſequeris; & quòd prius audieris, & quòd reſtitueris, ſi prius probes reſtitutionẽ, licet aduerſarius prius propoſuerit actionem ſuam, vt extra de reſti. ſpo. ex conqueſtione. Sed ſi de alio agit aduerſarius, & tu ſuper alio dicis te ſpoliatum, vtilius eſt tibi vt in modum exceptionis proponas ſpoliationem, ſi aduerſarius te præuenit in querela. Nam ſi directe velles agere, prius audiretur aduerſarius quàm tu: ſecus ſi excipiendo, vt extra de ordi. cog. cum dilectus. — Conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponẽdã.

NVllus epiſcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd nullus epiſcopus poteſt vel debet ab aliquo

reſtituendus eſt: ſicut ſi eſſet violentiã paſſus: quia in hoc caſu vim & fraudem æquiparat ſibi canon. 15. q. 6. c. 1. & ſ. cau. prox. q. 2. redintegranda. Io.

ADDITIO. De hoc not. 7. q. 1. ſuggeſtum. in glo. vlti. Archid.

IN ſcripturis veſtris.] CASVS. Quidam epiſcopi à proprijs ciuibus fuerunt accuſati: aliqui ex ſuſpicione, aliqui ex certa ratione. ſed quia rebus ſuis fuerant expoliati, mandat Dominus Papa, quòd non vocentur ante reſtitutionem ad cauſam vel ſynodum. Idem dicitur in capitulis ſequentibus, eo addito quòd epiſcopi rite iudicantes tales cauſas debent in eccleſia tractare.

1 Cum dolus dedit cauſam cõtractui. L. de quo no. extra de emp. & ven. c. 3. in fi. & 7. q. 1. c. ſuggeſtum, in gl. vlt. Arc.

tractare, vt ipſi poſſint eſſe teſtes ſingulorum: nec debēt etiam accuſati reſpondere niſi prius reſtituantur.

Spoliato à ſpoliatore nullum crimen poteſt obijci.

a ¶ Nec in aliquo iudicari.]A ſpoliatore nullum poteſt obijci crimen ſpoliato. extra de teſt. ſpo. in litteris, &c. item cum quis. niſi ſuam proſequatur iniuriam: vel niſi

tio, quia inermes non poſſunt reſiſtere inimicis, vt ĩ. 3. q. 2. c. 3. & cap. ſi quis epiſcopus. & etiam communio hominũ eſt reſtituenda, ſi eſt iniuſte excommunicatus vel ſuſpenſus. ar. ĩ. q. 5. ſuper cauſa. in fi. quia verbum reſtituendi, plenam & perfectam habet ſignificationẽ. argumen. infra capit. proxi. & argu. extra vt lit. non cõteſta. accedẽs. in fi. ff. de vſur. l. videamus. §. in Fauiana.

Inermes nõ poſſunt inimicis reſiſtere.

circo quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos; quoſdam vero à propria ſede pulſos. Quos ſciatis nec ad ſynodum comprouincialem, nec ad generalem poſſe vocari, nec in aliquo iudicari [a], antequam cuncta, quæ ei ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epiſtola ad Orientales, c. 35. & 8.

¶ De eodem. C. V.

Burc. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 46.

NVllus poteſt conuocari, aut iudicari, antequam omnia ſibi ablata, & omnia iura [b] ei in integrum reſtituantur: quia non habet priuilegium, quo poſſit exui iam nudatus.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex decretis Iulij trigeſimoquinto, & octauo; verbis tamen mutatis, & alio modo diſpoſitis.*

Cap. l. 6. c. 287. Et in capitulis Hadriani, c. 2.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Aegypti, epiſtola ſecunda.

¶ De eodem. C. VI.

Iuo p. 5. c. 246. Pann. l. 4. c. 43.

PRæceptũ ergo eſt in antiquis ſtatutis, epiſcopos eiectos, atq. ſuis rebus expoliatos eccleſias [c] proprias recipere, & primo ſua omnia eis reddi; & demum, ſi quis eos iuſte accuſare voluerit, æquo periculo facere: iudices eſſe decernentes epiſcopos recta ſapientes, & in eccleſia conuenientes, vbi teſtes [d] eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur: nec prius eos reſpondere debere, quàm omnia ſua eis, & eccleſijs eorũ, legibus integerrime reſtituãtur.

QVAESTIO III.

In cap. Hadriani, c. 24. in epiſt. Sixti tertij. Cod. Theod. l. 16. tit. 2. c. 41.

1 pars

QVa autem [e] pœna feriendi ſint, qui in accuſatione deficiũt, canonum cenſura definit. Pœnam enim illati criminis cũ diſpendio exiſtimationis accipient.

Vnde Gaius a Papa.

a ¶ Gaius.] *Sic eſt in pleriſque vetuſtis: & habetur hoc caput in epiſtola vnica ipſius; in qua proxime his antecedunt verba capitis* Si quis epiſcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelaſius.*

c PRæceptum.] ¶ Eccleſias.] extra de appella. qua fronte. infra 23. q. 8. conuenior. extra de immuni. eccle. c. 1. & cap. cum eccleſia.

d ¶ Teſtes.] Argu. ibi cauſam tractãdã vbi teſtes poſſunt haberi. 3. q. 9. hortamur. & extra de app. ex parte. & extra de offi. iudi. ordi. ſignificauit. & 35. quæſt. ſecunda, ſiue. Ioan.

QVa aut.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes: in quarum prima probat tribus authoritatibus, q̃ accuſator calumnioſe debet feriri pœna talionis. Scda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Notandum eſt.] Quinta ibi, [Notãdum quoque.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, qua quæritur, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione deficiũt, & certum eſt q̃ pœna talionis, cum infamia notentur: quod probatur per ſequentia cap. niſi errore deceptus, vel temeritate, vel iracundia accuſauerit.

Accuſator in quinq. peccare poteſt.

2 Alia tria mẽbra colliguntur ĩ. ead. gloſ. verſi. ſecus.

Calumniator Præuaricator. Tergiuerſator.

3 Is eſt tergiuerſator, q̃ terga vertit aduerſario: & citra abolitionẽ deſiſtit. & hic incidit in Turp. & extraordinarie punitur. ĩ. ead. præuaricatorẽ. ver. ſi quis autẽ. ff. ad Turp. l. 1. §. ſi quis & in Go.

e ¶ Qua autem.] Accuſator in quiſque peccare poteſt: aut errore decipitur, aut temeritate ſeu calore iracundiæ ad accuſandum ſ

vel niſi ſit tale crimen, ad quod quilibet admittatur. argu. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio poteſt accuſari de alijs criminibus: ſed non de illo pro quo eſt ſpoliatus, arg. 5. q. 2. ſi primates 1. à contrario ſenſu. extra de app. ad hoc. & c. propoſuit. alioquin delictum eius maneret impunitum, ſi de nullo crimine poſſet accuſari ab aliquo. l. Ego non credo, q̃ in aliquo ſpoliator admittatur contra ſpoliatum, niſi prius facta reſtitutione, vt extra de ordi. cog. cum dilectus. & vt dicitur in hac quæſtione per totum, & ĩ. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur dici, quòd nullum crimen poſſit ſpoliato obijci. B.

1 Sumptum à contrario ibi: nec reſpondere æmulis, L. & fin. L. & Hug.

b NVllus poteſt.] ¶ Omnia iura.] etiam incorporalia, vt extra vt lit. penden. à memoria. Et eſt ra

prouocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuerſatur: ſed in omnibus his caſibus, ſi deſiſtit impetrata abolitione quacumque, non punitur, nec infamis eſt, vt C. de abo. l. 1. & 2. Item ſi non impetrauit abolitionem, parcitur ei in duobus primis caſibus, vt ĩ. ead. §. notandum. ſecus ſi eſt vel calumniator, vel præuaricator, vel tergiuerſator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt ĩ. ead. c. 2. & 3. Præuaricator poſtea neminem poteſt accuſare: & extra ordinem punitur, vt ĩ. ead. §. notandum. in fin. Tergiuerſator 3. punitur in quinque libris auri, vt ff. de præua. l. tertia, in fin. Teſtis etiam calumniator pœnam talionis ſuſtinet. 3. quæſt. 9. nihilominus. 33. quæſt. 5. hæc imago. & C. de

C. de teſti. l. nullum. & hoc ſecundũ opi. H. nos tñ dicimus, q̄ teſtis nullo modo ſubſtinet, vel ſe obligat ad pœnam talionis, vt not. 33. q. 5. hæc imago. Si autem tulerit aliàs falſum teſtimonium, punitur extra ordinem. ſ. quæſt. 1. quicumque. De teſte poſuit Gratia. in themate. ſed hic omiſit.

CASVS. Dictum eſt ſ. q̄ calumnioſe accuſantes ſi in accuſatione defecerint, ſunt puniendi. Nunc dicit Gratianus, q̄ aliud eſt crimen falſo obiectum non probare: & aliud ſi cõuicium non probauerit: primum ſine abolitione, nulli conceditur: hoc omnibus licet.

SI quis.] CASVS. Si quis aliquẽ accuſauerit, & crimen illatum non poterit probare, infamis efficitur: & de cetero ad accuſandum nõ admittitur, cum contra eum de calumnia p̄ſumatur.

a ¶ Subſtinere.] non tamen ipſo iure, ſed per ſententiam, vt ff. ex qui. cau. irrog. infa. Athletas. §. calumniator. & ſ. ead. §. notandum.

CAlumniator.] CASVS. Calumniator ſi in accuſatione defecerit, pœna talionis, id eſt, pœna ſimili punietur. Idẽ dicitur in ſequenti cap. ſi quis epiſcopum.

b ¶ Calumniator.] Fallit in ſex caſibus vt 33. q. 5. hæc imago. & ſ. 5. q. 6. c. 1. & ſatis punit qui amittit ſacerdotium quod receperat. 3. q. 4. Guilliſarius. Item fallit extra de acc. ſuper his. & in priuatis criminibus. ff. ad Turp. l. 1. & l. in priuatis. & forte in denunciatione. extra de calum. cũ dilectus. ſed in inquiſitione non eſt pœna ordinaria ſtatuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. extra de offi. iudi. deleg. de cauſis.

c ¶ Talionem.] id eſt, aliam pœnam ſimilem, vt ſ. ea. c. proxi. ff. de iur. deli. l. 1. extra de tranſa. c. fi. Dic q̄ pœna quę à lege ſtatuitur, retractari non poteſt: quæ ab homine bene poteſt. ff. de verb. ſigni. l. pen.

Calũniator nõ ſemper punitur talione.

Anſel. 3. c. 89. Iuo p. 6. c. 324. Pa. l. 4. c. 74

Si

¶ De iis qui non probanda obijciunt. C. I.

SI quis circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit; auctoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturam infamiæ ſubſtinere [a]; vt damno pudoris, & exiſtimationis diſpendio diſcat ſibi alienæ verecundiæ impune inſidiari ſaltem de cetero non licere.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſtola 3.

¶ Si accuſator in accuſatione defecerit, talionem recipiat. C. II.

CAlumniator [b], ſi in accuſatione defecerit; talionem [c] recipiat †. — 4. q. 4. nullus introducatur.

¶ *Verba ipſa Damaſi referũtur infra 4. q. 4. c. nullus introducatur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ in capitulis ab ipſo collectis, c. 52. in medio. — Et ex Fabiano. ſ. 3. q. 6. c. 1. & ex Sixto ſ. 2. q. 8. qui crimen.

¶ De eodem. C. III.

QVi non probauerit, quod obiecit; pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Item a.

a ¶ Item.] *Sic eſt in pleriſq; vetuſtis codicibus. In vulgatis autem legebatur*, Item Damaſus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani, c. 62. & in concilio Elibertano, c. 75. Iuo citat ex Carthaginenſi. Et in tomis conciliorum adiungitur Carthaginenſi tertio.*

¶ De his, qui falſis criminibus aliquem impetunt. C. IIII.

SI quis epiſcopum [d], aut presbyterum, aut diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec a in fine dandam ei communionem [e] cenſemus. — Anſ. l. 3. c. 92. Iuo p. 6. c. 240. Burc. l. 2. c. 195.

a Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Elibertano non in hoc tantum canone, ſed etiam in alijs: quam ob cauſam, atque etiam ob gloſſam nihil eſt mutatum. Apud Hadrianum tamen eſt*, niſi in fine dandam ei non eſſe communionem. *Apud Iuonem*, non niſi in fine dandam ei eſſe communionem.

2 *Aliud eſt accuſationem non implere, & aliud eſt conuicium non probare. Illud enim nulli ſine abolitione; hoc omnibus licet.*

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium epiſcopum, epiſt. 3. — Cod. Theod. li. 9. ti. 1. l. 1. in interpretatione & I ca. l. 7. c. 364 & in epiſt. Sixti tertii c. 3. & in cap. Hadriani, cap. 51.

¶ Conuicium non eſt pro accuſatione habendum. C. V.

SI quis iratus [f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione [g] habendũ: ſed

Concor. tex. l. 1. l. ff. ad Turpil. & in l. qui crimen. & ibi Cy. C. qui accuſ. non poſ.

Ira duos habet effect⁹. 1 Cũ ꝑ iure non poſſit, vel nolit, vt 5. q. 1. c. 1. & 2. in fin. & ſic eũ intellexit H. 1 c. ſ. alle. ſi quis ſacerdotũ quod dic verbũ. 2. q. 1. in fi. Arch.

SI quis epiſcopum.] CASVS. Si quis epiſcopum vel alium clericum falſis criminibus accuſauerit: ſi defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis epiſcopum.] ff. de re mili. l. omne. §. 1. & extra de ſen. excommu. à nobis.

e ¶ Communionem.] niſi reſipiſcat, vt ſupra diſt. 50. pœnitentes. contra. & 3. q. 10. eos. 27. q. 1. virgines.

ALIVD. Hæc eſt ſecunda pars huius q. in qua dicitur, q̄ ſi aliquis irato animo verba contumelioſa dixerit, non eſt haben lum pro accuſatione. & hoc probat per c. ſequens. Ioan. de Fan.

SI quis iratus.] Caſus huius c. talis eſt. Si aliquis calore iracundiæ alicui conuicium intulerit, hoc non eſt habendum pro accuſatione. Si autem quod iratus obiecerit, voluerit probare: hoc c. faciat per ſcripturam, ſe ad pœnam talionis obligãdo. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.] Ita reſcindit contractum. ff. de publi. licitatio. in princip. & minuit delictum, vt C. de adul. Gracchus.

g ¶ Pro accuſatione.] Sed pro iniuria 2. ff. de iniur. item apud.

apud.§.1.per totum.ꝟ.11.q.1. ſi quis ſacerdotum, contra.vbi deponitur & curiæ traditur,qui dicit epiſcopo conuicium.Sed ibi loquitur de eo,qui ex deliberatione,& ſæpe loquitur conuicia.

a ¶ Tractandi.]ideſt,deliberandi. Et per hoc eſt ar. q ibi non

b ¶ Iratus.]q̃d probabit.C.de iniur.ſi non conuicij animo.ſi.extra de præſump.cap.1.

c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit,quia ſi iterauerit conuiciũ non videtur ex iracundia,ſed ex deliberatione dixiſſe. ſic.2.C.ad Vellei.ſi mulier 2.in ſi.

§.ei autem. Sed nõ ob. quia loquitur hic de induciis deliberatorijs ibi de præparatorijs. Arch.

permiſſo tractandi [a] ſpatio id,quod iratus [b] dixit,per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, vt ſi fortaſſe reſipiſcens,quæ præ iracundia dixit,iterare [c], aut ſcribere noluerit;non vt reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud eſt crimen illatum non poſſe probare* α*;aliud aliqua promiſſione accuſationem deſerere. Huic enim, qui promiſſione* β *deceptus accuſationem deſerit, venia datur: illi vero, qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Corinthiorum,libro quarto,epiſt.50.ſeu cap.94.

α ¶ Probare.]*In pleriſque exemplaribus ſequitur*, quia falſum eſt;aliud,&c.*Sed in emendatioribus ea verba vel nõ habentur, vel alia manu ſunt addita.*

β ¶ Promiſsione.] *Non eſt ſimpliciter dicendum illis, qui pro aliqua promiſsione deſerunt accuſationem, ſemper veniam dari. Nam in Paulo, de quo in ſubiecto capite loquitur B.Gregorius, aliæ aderant cauſæ,quæ in ipſa epiſtola exponuntur, his verbis;* Tamen quia plus eſſe conuenit nos miſericordes, quàm diſtrictos;hanc ei culpam ignoſcimus,atque eum in ordine,locoq; ſuo recipiendum eſſe cenſemus. Nam et à tempore prolatæ ſententiæ afflictionem,quam pertulit, credimus ad vindictam huius poſſe culpæ ſufficere. *& inferius in eadem epiſtola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem eccleſiæ facta, quæ etiam mouere B.Gregorium potuerunt, vt erga eum eſſet clementior. Erant autem in ipſo capite multa B.Gregorij verba omiſſa, quorum nonnulla viſa ſunt addenda.*

¶ De eo,qui promiſsione illectus accuſationem deſerit. C. VI.

Poly. l.1.tit.6. Anſ.l.3. c.113.

PAulum itaque diaconum,quamuis culpa ſua vehementer confundat,quòd deceptus promiſsione [d],ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi ſui deſtiterit; tamen hanc ei culpam [e] ignoſcimus. Omnis γ igitur, qui crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum. Re vera ibi ſemper cauſa agitur †,vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

† *al. agatur.*

γ ¶ Omnis.]*Hinc vſque ad finem in vetuſtioribus, ac melioribus Gratiani codicibus nõ leguntur: nec ſunt Gregorij, ſed Fabiani, & Hadriani Pontificum: quæ infra q.8.cap. qui crimen. & 3.q.6.c.1.citantur ex Fabiano, & c.fin.ex capitulis Hadriani.*

Idem Gregorius eadem epiſtola.

¶ De ijs, qui accuſationem deſerunt, vt eccleſiaſticos ordines accipiant. C. VII.

Anſel. l.8.c.36.

EVphemium,atque Thomam, qui pro deſerẽda [f] accu-

SED ALIVD EST. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua dicitur, quòd ſi aliquis eſt deceptus promiſſione teſtium, parcitur ei:ſi autem pecuniæ defecerit,non parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus.Io.de Fan.

2 Adde hic Alexan. de Imo.in l.1. C.de erro. cal.

CASVS.Adhuc diſtinguit Gratianus, & dicit,quòd aliud eſt nõ probare crimen, quia falſum eſt illatum crimen: quo caſu non parcitur: aliud promiſſione aliqua deſerere accuſationem, in quo caſu venia datur:quia deceptus fuit promiſſione pecuniæ vel quia teſtes ei promiſerũt ſe veritatem de crimine commiſſo dicturos.

PAulum.]CASVS. Paulus epiſcopũ ſuum accuſabat: promiſſione eius deceptus deſtitit ab accuſatione. Dicit Papa,q licet valde deberet puniri,tamen ei pœnam remittimus.

d ¶ Promiſſione.] nõ promiſſione pecuniæ. talis enim non poſſet petere abolitionem: 3.nam ſolus ille petit,qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accuſandum venit: vel qui ſuam iniuriam proſequitur:vel qui ſuos conſanguineos accuſauerit.C.de abol.l.2. ideo dic promiſſione, ſcilicet teſtium, qui ei promiſerant ferre teſtimonium contra illum,ſed tũc ſequẽs c.non facit ad propoſitum magiſtri.

3 Quæ fit tripliciter, vt no. 5.ca. q.c.phibentur. Arch.

e ¶ Culpam.] ſed nõ infamiam, vt ꝟ. ead. indulgentia.

EVphemium.]CASVS.Iſti duo epiſcopum ſuum accuſabant: ſed ab eodem ad ſacros ordines promoti fuerunt, vt ab accuſatione deſiſterent: quare dominus Papa eos depoſuit ab omni officio priuando.

Accuſatori an dandæ ſint induciæ.

1 Adde &

ibi non erratur,vbi ex deliberatione aliquid fit. Item ex hoc arg.eſt. quòd etiam accuſatori dandæ ſunt induciæ:arg.contra.3.quæſt.3.§.ſpatium 1.

f ¶ Pro deferenda.]qui ex pacto deſiſtit, fortius incidit

dit in Turpillianum, quàm alter: quia etiam femina in hoc caſu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpilia. ſi femina. ff. ad Turpilia. mulier.

HINC COLLIGITVR. CASVS huius §. ſic ponitur, Dictum eſt ſ. in illo c. Paulum. quòd Dominus Papa culpam remiſit: & ſic per conſequẽs videtur ꝙ infamiam poſſit remittere. Sed contradicit Gelaſius: qui dicit, quòd quãquam animas ſaluare per pænitentiam poſſumus, infamiam tamen abolere non poſſumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim ſub nota infamiæ perpetuæ ad pænitentiã ſuſcepimus. ſoluit ſtatim, vbi dicit, vel nõ fiunt: & dicit ꝙ non omnes ſunt infames ſecundum canones quos ſæculi leges infames dicunt. & ita Paulus non fuit infamis ſecundum canones, licet ſecus ſit ſecundum leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ non eſt infamis de iure canonum, licet ſit ſecus ſecundum leges. Sed opponit Gratianus huic ſolutioni. nam dicit Stephanus: Omnes infames dicimus quos ſæculi leges infames pronũtiant: & ita Paulus & mulier, quæ nubit intra tẽpus, &c. erunt infames ſecundum canones. Sed ſoluit dicendo, quòd illud Gelaſij & Stephani; quamquam animas ſaluare &c. & hoc, ſub nota infamiæ perpetuæ, &c. intelliguntur de ijs, quibus eſt infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non poteſt niſi per ciuilẽ iudicem. Nec eſt contrarium quod dicitur de muliere, quæ nubit intra tempus luctus, ei quod dicit Stephanus, infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges ſacros canones imitantur: & ipſa mulier non eſt infamis, nec Paulus: cum ei nondũ ſit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

b ¶ Infamem.] id eſt, infamandum per ſententiam, nõ ipſo iure, vt ff. ex quibus cau. irroga. infa. l. Atletas. licet M. hic notauerit. [Hic fateor plane te mẽtiri Gratiane.] qui enim citra abolitionem deſiſtit, non infamatur, ſed punitur [2] in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt. ſed tantum per ſententiam infamatur, vt C. ad Turp. l. 2.

2 De hoc l. & no. ſ. c. præuaricationem. ver. ſi quis autẽ. & ſ. ead. ſi quẽ. dic vt ibi Arch.

ſatione epiſcopi [a] ſui ſacros ordines acceperunt, eiſdem ſacris priuatos ordinibus eſſe, atque ita, ſicut ſunt depoſiti, volumus permanere.

a ¶ Epiſcopi ſui.] *Hæc verba in eo epiſtolæ loco non ſunt: ſed ex ijs, quæ antecedunt, innititur, cum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipſius accuſatione deſiſterent, fuiſſe proprium illorum epiſcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] per Romanum Pontificem aboleri poſſe cõtra illud Gelaſii: [Quamquam animas per pænitentiam ſaluare poſſimus, infamiã tamen abolere non poſſumus.] Contra illud Stephani, qui cum cauſas enumeraſſet, ex quibus infamia irrogatur: [Hos omnes, inquit, ſub nota perpetuæ infamiæ ad pænitentiam ſuſcipimus.] Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges ſæculi infames pronuntiant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accuſatione deſtiterat, hac auctoritate dignitatem officij ſui recuperauit, quẽ ſenatuſconſultum Turpilianum infamem [b] pronuntiat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, non iure fori; & iure poli mortuo viro mulier ſoluta eſt à lege viri: nubat, cui vult. Sed idem Stephanus econtra ſcribit dicens: [Infames dicimus; quoſcumque leges ſæculi infames pronuntiant.] Sed illud [c] Gelaſii, & Stephani: [Quamquã animas, &c.] & : [Sub nota perpetuæ infamiæ, &c.] de illis intelligitur, quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum [d] ſicut examinatio & caſtigatio, ita & in integrũ reſtitutio non niſi ad ciuilem [e] iudicem ſpectat. De ea vero quæ intra tempus luctus nubit, non eſt contrarium ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, &c.] Cum enim leges ſæculi præcipue in matrimonio ſacros canones ſequi [f] nõ dedignentur; non videntur pronuntiare infamẽ, quæ apoſtolica, & canonica auctoritate non illicite nubit.

4 ¶ *Notandum eſt quoque, quòd aliud eſt, cum aliquem pænituerit criminaliter accuſaſſe, & inſcriptionem fe-*

Iuo par. 9. c. 23. omnia hæc ex Calixto, in cui⁹ ſecunda epiſtola habentur.

¶ proxime antecedenti cap.

l. 1. ff. ad ſenatuſcon. Turpil.

1. Cor. 7.

6 q. 1. infames, & in capit. Hadriani, c. 21.

1 Concor. l. in bello. §. factæ. ff. dec. capt. & l. 1. C. de ſẽten. paſ. & l. 1. §. de qua. ff. de poſtu.

Infamiã tollit epiſ.

a ¶ Infamiam.] non facti [1], ſed iuris. Sed videtur ꝙ poteſt, vt ſ. 6. q. 1. illi qui, contra. extra de ſimo. ex diligenti. ſ. 15. q. 6. auctoritatem. ſ. 2. q. 3. ventum. contra. vel ſupple non poſſumus niſi poſt pænitentiam, vt ſ. prox. cap. q. 4. conſanguineorum. vel non poſſumus per pænitentiam, ſed per in integrum reſtitutionem. Vnde bene concedo, quòd epiſcopus poſſit tollere infamiam in omni crimine in quo poteſt diſpenſare. nam & ſenatus tollit infamiam, vt ff. de poſtu. l. prima, §. de qua. & eccleſia comparatur ſenatui, vt infra 16. quæſt. prima, eccleſia.

c ¶ Sed illud.] ſuæ ſolutioni obijcit quod eſt ſexta quæſtio. 1. infames.

d ¶ Quorum.] extra qui filij ſint legi. per venerabilem. contra.

e ¶ Non niſi ad ciuilem.] niſi velis dicere, quòd Reges iuriſdictionem habeant à Papa.

f ¶ Sequi.] in authentica, vt cler. apud proprios epiſcopos. §. penultimo, colla. 6.

NOTANDVM. Hæc eſt 4. pars huius quæſt. in qua dicitur ꝙ ſi pænituerit aliquẽ accuſaſſe, ante litis conteſtationem poteſt deſiſtere, & hoc probat per quamdam legem Lombardam. Ioan. de Fant.

CASVS. Soluit quod dictum eſt, & alio modo, vt locum habeat lex Lombarda, quæ ſequitur, vt dicit Gratianus ꝙ eſt aliud cum quis pænitet aliquem innocentem criminaliter

minaliter accuſaſſe, & ab eo abſoluitur: aliud eſt cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accuſatione deſiſtat. Et ad hoc inducit legem ſequentem.

a ¶ Si ab innocente.]& voluntate iudicis, vt C. de abol. l. 1. & vlt.

5. & hanc pœnã nemo præſtat, niſi qui deſiſtit à publico crimine. ff. ad Turpil. l. ſi quis. §. ſi Stellionatus 2. ſed q deſiſtit ab accuſatione priuati criminis, infamis eſt, & extra ordinẽ arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turp. & in priuatis. & C. eo. l. 2. Sed ſi accuſator abſens eſt, & citatus noluerit procedere in accuſatione, tũc grauius puniuntur q̃ pœna 5. lib. auri, vt ff. d pœ. abſentẽ. §. 2. lo.

2 Adde vſque ad qđ tempus deſiſtere licet ab accu. ſine pœ. no. Bart. in l. quæſitũ. ff. ad Turpil.

Si quem

ciſſe, ſi ab innocente [a] *fuerit abſolutus: aliud, ſi pecuniam à nocente acceperit, vt à probatione eius, quod obiecerat, deſiſtat.*

Cod. Theod. li. 9. tit. 37. c. 1. in interpretatione

Vnde in libro capitularium, c. 175. legitur.

¶ De eo, quem pænitet criminaliter accuſaſſe. C. VIII.

Iuo p. 16. c. 251

SI quem pænituerit [b] accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionem [c] feciſſe de eo, quod probare non potuerit; ſi ei cum accuſato innocente conuenerit [d], inuicem ſe abſoluant. Si vero iudex eum, qui accuſatus eſt, crimino ſum eſſe cognouerit, & inter reum & accuſatorem per obreptionem [a] conuenerit de colludio; pœnam accipiat legibus [e] conſtitutam.

a ¶ Per obreptionem.] Apud Iuonem legitur, factum per corruptionem conſenſum, de colludio pœnam excipiat legibus conſtitutam. Sed in interpretatione legis primæ, quæ eſt in Codice Theodoſiano, hoc modo, per corruptionem de abſolutione reatus conuenerit, is, qui reus probatur, remoto colludio pœnam excipiat legibus conſtitutam.

Tit. 16. ad ſenatuſconſ. Turpilianum.

§ *Notandum quoque eſt, quòd ſicut digeſt. libro 48. titulo de abolitionibus criminum leg. prima, legitur.* [¶ *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubijcitur. Aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniari* [f] *eſt falſa crimina intendere: præuaricari vera crimina* [g] *abſcondere: tergiuerſari in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Calumniatoribus* [a] *pœna legitime* † *irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari uidetur. Nam eius rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committitur: qui reo abſoluto* [h], *de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente* [i] *ductus ad accuſationem proceſſerit: & ſi quidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum: ſi vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipſis verbis pronuntiationis manifeſtatur. Nam ſi quidem ita pronuntiauerit; non probaſti, pepercit ei: ſin autem pronuntiauerit; calumniatus*

† al. lege Rhemia. al. Memmia

NOTANDVM. Hæc eſt 5. pars quæſtionis, in qua facit differentiã inter calũniatorem, & tergiuerſatorem, & præuaricatorem. Io. de Fant. CASVS. Supra in primo, ſecundo & tertio c. huius quęſtionis fecit mentionem de calumniatoribus, & in illo c. Paulum. de tergiuerſatore, & ideo hic dicit, quid ſit calumniator, quid pręuaricator, & quid tergiuerſator, & qua pœna puniatur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accuſator tripliciter delinquit. Aut enim calumniatur, id eſt falſa crimina intendit. Aut pręuaricatur, id eſt, vera crimina abſcondit. Aut tergiuerſatur, id eſt, in totum ab accuſatione deſiſtit ſine iudicis auctoritate. Sed qui nõ probat, nõ ſtatim calumniari vr̃, imo iudex inquirere debet, qua mente, & qua intentione ad accuſationẽ proſilijt; & ſi in eo iuſtũ errorem deprehẽderit, abſoluet eũ. ſi eum in calumnia deprehenderit, cõdenabit. ſed ſi ita pronuntiauerit, calũniatus es, cõdenabit eũ. & ſi pœnam non dixit, p̃ legis auctoritate imponit, & non arbitrio iudicãtis. Si autem ita pronunciauit, non probaſti, vel eũ temere accuſaſti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pęnituerit.] CASVS. Si quem pænituerit innocentem criminaliter accuſaſſe, & cum eo conuenerit, ad inuicem ſe abſoluant. Si autem nocentem accuſabat, & per obreptionẽ, id eſt, deceptionem accepta pecunia ab accuſatione deſiſtit, ſtatuta pœna punietur.

b ¶ Pænituerit.] dum tamen non accuſauerit 1 fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

c ¶ Et inſcriptionem.] Nam ante inſcriptionem poteſt deſiſtere. ff. ad Turpil. quæſitum. & extra de accu. licet. in fine.

d ¶ Conuenerit.] immo etiã eo inuito 30. dies poteſt: niſi reus iam ſit paſſus aliquam iniuriã, vt C. de abol. l. fallaciter.

e ¶ Legibus.] pœna 40. ſolidorum, vt eſt in Lombardia. nam ſecundum legem Lombardam qui deſiſtit ab accuſatione criminis, cõdemnatur in 40. ſolidis: ſed ſecundum legem Romanam qui deſiſtit ab accuſatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar. l.

f ¶ Calumniari.] immo ſic videtur quòd calumnietur, vt ĩ. ca. q. proxi. qui nõ probauerit. Sed intellige. in his 3 quos excuſat neceſſitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iuſtus dolor. C. de adul. quãuis. C. q accu. nõ poſſunt. l. 2. & C. de fal. mone. l. 1. & C. de calum. l. 2.

g ¶ Crimina.] id eſt, probationes.

h ¶ Abſoluto.] id eſt, abſoluendo 4: ne ſit cõtra C. de calum. l. 1. Vel dic abſoluto quo ad animum, vt ff. de ver. ſigni. fugitiuus. Vel dic quòd ſi iudex ex officio ſuo vult punire calumniantem, hoc faciat ante ſententiã abſolutionis: vt C. de calum. l. 1. ſed aliquo accuſante ipſum de calumnia quandoqumque poteſt vel idem iudex, vel alius, C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. &. ff. ad Turpil. l. 1. in princi.

i ¶ Qua mente.] id eſt, quo animo venit ad accuſãdũ.

1 Immo etiã debat ſe ꝓbaturum: nam ſi calumnioſe accuſaret, non poſſet impetrare abolitionẽ, vt C. & c. vt ſequitur ſecundum L.

Accuſationem deſerens qualiter puniẽ.

3 Scilicet q nõ protinus videntur calumniari. P.

4 Add quãliter ꝓprie capiat hęc dictio abſolutus & abſoluo. in l. in ꝫria. ff. d vſu. & in l. 1. ff. ad Turpil.

a ¶ Legis.]

es, cōdemnauit eum: & quamuis nihil de pœna ſubiecerit, tamen legis [a] poteſtas aduerſus eum exercebitur. Nam vt Papinianus reſpondit, facti quidem quæſtio in arbitrio [b] eſt iudicantis: pœna vero perſecutio non eius voluntati [c] mandatur, ſed legis auctoritati reſeruatur. Si autem ß interloquendo dixerit, Titius temere accuſaſſe videtur, non calumniatorem pronuntiauit. Temeritas enim facilitatis ueniam continet: & inconſultus [d] calor calumniæ vitio caret: & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet.] Vlpianus libro 47. tit. de præuaricatoribus, l. prima. Tit. 15. *[¶ Præuaricator, eſt quaſi varicator, qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. Quod nomen Labeo à varia certatione tractū ait. Nā qui præuaricatur, ex vtraq. parte conſtitit †, quinimmo [e] ex altera.* † al. conſiſtit *Is autem præuaricator proprie dicitur, qui publico iudicio accuſauerit. Ceterum aduocatus nō proprie præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Siue priuato iudicio, ſiue publico præuaricatus eſt, hoc eſt prodiderit [f] cauſam, hic extra ordinem ſolet puniri. ¶ Sciendum [g] eſt,* l. 2. Sciendum *quod hodie iis, qui præuaricati ſunt, pœna iniungitur extraordinaria.] & infra. ¶ Accuſator [h] de præuaricatione cō uictus, poſtea ex lege non accuſat.* l. 5. Accuſator *¶ In omnibus [i] cauſis (præterquàm in ſanguine) qui delatorē [k] corrūpit, pro uicto habetur.]* l. fin. eod. tit. *& infra libro 48. tit. de abolitionibus criminum. [¶ Præuaricatorem eſſe eum oſtendimus, qui concludit cū reo, & trāſlatitie munere accuſandi defungitur, eo quòd proprias quidem probationes diſſimularet, falſas vero rei excuſationes admitteret.* d. l. 1. ad ſenatus con. Turpilia. §. præuaricatorē. *¶ Si quis autem ab accuſatione citra abolitionē deſtiterit, punitur. Abolitio priuatim [l] à præ-*

a ¶ Legis.] forte ſecundum diſt. quæ eſt ff. de pœn. abſentem. in fi.
b ¶ Arbitrio.] id eſt, inquiſitione.
c ¶ Voluntati.] vt ĩ. 3. q. 7. iudicet. C. de pœ. ſi operis. C. ad leg. Iul. de pu. ſeruos. in fi. & ff. ad Turp. l. 1. in princ. Sed cōtra C. de infa. & ſi ſeuerior. 45. diſt. omnis qui contra. & ĩ. 23. q. 5. c. 1. contra, de pæ. diſt. 1. §. pœnç. In omnibus iſtis contrarijs dicitur, q̃ iudex poteſt moderari pœnam. Quidam dicunt iſtud loqui de ordinarijs pœnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil eſt, quia in illo cap. circumcelliones. 23. q. 5. c. 1. loquitur de ordinario crimine. ſ. homicidio. Sed dic q̃ ex cauſa & perſona & ætate & ratione ſcandali, poteſt iudex arctare vel ampliare pœnam. Ex cauſa, vt 50. diſt. vt conſtitueretur. & ff. de pœ. aut facta. §. vlt. Ex perſona, 23. q. 1. qui contra & ff. de pœ. capitaliū. §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori ſupplicio, & ſeuerius ſeruos quàm liberos, famoſos quàm integri ſtatus. Aetate, 86. diſt. tanta nequitia. Ratione ſcandali, vt ĩ. q. 1. in primis. Vel dic, non pōt ſine cauſæ cognitione, ſed cū cauſæ cognitione poteſt. Vel dic, non poteſt poſt ſententiam, ſed ante poteſt, vel in ſententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur, ſua dicta præſidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.

Iudex pœnam arctare & ampliare pōt.

d ¶ Et inconſultus.] arg. non eſſe imputandum quod fit cum impetu mentis, vt ĩ. eo. ſi quis iratus. C. ſi quis Imperatori maled. l. vna. contra, ĩ. 17. q. 4. ſunt qui opes. & extra de cle. male. innotuit 1.

1 Ibi exponitur temeritate, i. de ſt pertinacia. ſm omnes, aliàs obtinet qd̃ hic dr̃. De hoc dr̃ extra de côuer. coniu. dudum. Arch.

PRÆVARICATOR. CAſus. Præuaricator dr̃ ille, qui ſimulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dr̃ proprie præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non proprie dr̃ præuaricator, vnde ſi præuaricatus ſit in publico iudicio vel priuato, extra ordinem punietur. omnis autem præuaricator extra ordinē punitur, & de cetero non accuſat: ſed qui accuſatorē ſuū corrumpit (niſi in cauſa ſanguinis) habetur pro conuicto. Ponit etiā aliam acceptionē huius nominis, præuaricator, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis autē.] dr̃ q̃ nullus debet ceſſare ab accuſatione ſine abolitione, alioquin punitur. Dr̃ etiā qualiter debeat abolitio impetrari, & q̃ d ſingulis criminib⁹ dēt impetrari iudice ꝓ tribunali ſedente.

e ¶ Quinimo.] correctiue ponitur. ſic ff. de her. inſti. ſi ita fuerit ſcriptū. aliàs pro vel, ponitur. C. de ſacroſan. eccl. iubemus. §. œconomus. non proprie, ſed abuſiue.

Quinimo dupliciter ponitur.

f ¶ Prodiderit cauſam.] vel qui reuelant ſecreta cauſæ aduerſario, vt ff. de re mili. omne. §. exploratores.
g ¶ Sciendum.] lex ſecunda.
h ¶ Accuſator.] hæc eſt lex quinta.

i ¶ ¶ In omnibus.] ſcias q̃ in omni crimine capitali quod irrogat pœnā ſanguinis, licet tranſigi, præterquā in crimine adulterij. Sed in alijs capitalibus, quæ nō irrogant pœnam ſanguinis, non licet tranſigi, niſi in crimine falſi, vt C. de tranſac. l. tranſigere. ſed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin poſſit [2] tranſigi. Sed vr̃ q̃ ſm canones non poſſit tranſigi ſuper aliquo crimine, quia ſm canones nullū crimen irrogat pœnā ſanguinis. 23. q. 8. his à quibus. & ita ſuper publico crimine nō licet tranſigi. itē nec ſuper priuato, quia ſm canones omne crimē publicū eſt 2. In cauſa ciuili licet qſque ab accuſatione deſiſtere, etiā ſine iudicis auctoritate, ſiue pecunia accepta, ſiue gratis, niſi ſit actio famoſa, vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de iis q no. infa. furti. §. pactus & 5. q iuſſu. In cauſa criminali ante inſcriptionē ſemper pōt recedere, dū tñ gratis fiat. ff. ad Turp. mulier. & l. quæſitū. & extra de accu. licet. ſed poſtea nō licet niſi iudicis auctoritate, & rei cōſenſu. ſi reus fuerit aliqua tormēta paſſus. ſed ſi nō fuerit aliqd paſſus, tūc vſque ad triginta dies pōt accuſator, eo inuito, deſerere accuſationē. C. de aboli. l. 12. & vlt. ſm canones forte nō licet recedere ab accuſatiōe ꝓ pecunia, nec tranſigi: qa omne crimen vr̃ ſm canones eſſe publicū, vt hic, & extra de collu. dete. c. 1. & 2. arg. tñ eſt q̃ poſſit auctoritate iudicis. 5. q. 2. ſi primates. & extra d of. arch. ea quæ in parte deciſa. ĩ. ĩ. 90. diſt. diſſidentes. ar. ĩ. 2. q. 7. quapp 4. extra de ſimo. nemo. Sed in cauſa ſpirituali nullo modo licet pecunia accepta deſiſtere, quia in ea nō licet trāſigi pro pecunia. extra de rer. permu. c. fi.
k ¶ Delatorem.] id eſt, accuſatorem. punitur enim talis in 5. li. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præua. l. 3. ff. ad Turpil. l. 1. §. abolitio.
l ¶ Priuatim.] id eſt, priuata.

Tranſigi licet in aliquibus criminibus.

2 Vt colligitur ex canone 6. q. 1. infames. vt ibi not. & in ſeq.

4 Dic quòd prima pš vera eſt, & hoc c. qua propter intelligitur cauſa denuntiationis, vbi delinquēs pœnitere non vult. non ob. extra de collu. c. 3. quia locum habet poſtquā de crimine cōſtat, quod vndecumque claruerit, eſt puniēdū. 24. q. 3. ecce. ſm Tan.

a ¶ Deman-

a ¶ Demandare.]ff.de reg.iur.omnia quæ.
b ¶Singulorum.]ſic extra de ſenten.excommu.offi cij, & ff.de app.cum in vna.ff.de ope. no. nun.de pupillo. §.ſi pluribus.
c ¶ Animum.]præſumitur depoſuiſſe, quia tépore ſtatuto nubit intra tempus luctus, nõ notetur aliqua infamia: in hoc leges nõ dedignantur ſacros canones imitari, vt extra de ſecun. nup.cap. pen. & fi. nec canon aliquam pœnam imponit ſic nubenti . Ioan . & ſic nõ punietur aliqua pœna ex eo q nubit intra tempus luctus.

Mulier nubens intra tempus luctus nõ infamatur.

†al.preſide

ſidibus † poſtulari, ac impetrari ſolet: item pro tribunali, non de plano: nec præſes hanc cognitionem alteri demandare [a] *poteſt. Si plura crimina idem eidem intulerit, ſingulorum* [b] *abolitionem debet petere, alioqui, prout quid admiſerit* †, *eius nomine ſenatus conſulti pœnam patietur.] & titulo eodem: [Deſtitiſſe eum accipimus, qui in totum animũ* [c] *agendi depoſuit, non qui diſtulit accuſationem: ſed qui permiſſu Imperatoris ab* † *accuſatione deſtitit, impunitus eſt.] Abolitio* [d] *enim pœnam remittit* †, *infamiam non tollit. Vnde Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus A A A. lib. 9. Cod. eo titulo de generali abolitione dixiſſe leguntur. ¶ [Indulgentia, Patres conſcripti, quos liberat, notat* [e]; *nec infamiam criminis tollit, ſed pœna gratiam facit. Si autẽ, reſtituo te in integrum, princeps dixerit, infamiam tollit.] Vnde in eodem libro. tit. de ſententiam paſſis, & reſtitutis cuidam deportato in inſulam Imperator Antoninus dixiſſe legitur: [Reſtituo te in integrum prouinciæ tuæ,] & adiecit: [Vt autem ſcias, quid ſit in integrum reſtituere, reſtituo te honoribus & ordini tuo, & omnibus* [f] *ceteris.]*

† al. omiſerit
l.13.deſtitiſſe.
† al. accuſatione
¶Adde hoc eſſe verũ, niſi accuſator fraudulenter impetret eã. l.2.cũ ibi no.per Cy. C. de abolitio.
tit.43.le.3.& in cod.Theod.lib. 9.tit 38.
tit.51.l.1.§.reſtituo.

α ¶ Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatu Gratiani manuſcriptis exemplaribus non habeantur, tamen quia ſunt etiam in Pandectis, non ſunt expuncta.*

C ¶ Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iuriſconſulti. Hinc autem vſque ad ver.* oportet, *refert tantummodo ſententiam.*

QVAESTIO V.

¶ *Quintam ponit poſt tertiam, quia harum quæſtionum ſimillimum eſt argumentum.*

1 g: *D*Eficientibus vero accuſatoribus reus non videtur eſſe cogendus [g] ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore

DEficientibus.] Hæc quæſtio diuiditur in quattuor partes. In prima parte probat per quattuor auctoritates Sanctorum, quod ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Secunda ibi, [Verũ.] tertia ibi, [Iuramento.] Quarta ibi, [Sed quælibet.] Ioan. de Fant. & pòſt ſuperaddi quinta ibi, [Cõtra in concilio.] Arch.
CASVS. Hic intitulat quinta quæſtio, qua quæritur, vtrum deficiéte accuſatore re⁹ cogatur ad purgationem, & allegat pro vtraque parte, & primo q non: quia clerici iurare nõ debent. Et ponitur hic quæſtio quinta vel vitio ſcriptorum, vel ex oblitione vel negligentia Gratiani: vel quia magis erat affinis tertiæ quàm quartæ. Dicitur ergo in hoc §. q ſicut aliquis nõ cogitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis, ita deficientibus accuſatoribus, reus non cogitur ad purgationẽ, qa clerici iurare non debẽt. Et probat hoc per ſeq. cap.
g ¶ Cogendus.]Primo probat, q non ſit cogendus clericus ad purgationẽ, quia clerici non debent iurare. Sed not. q vulgaris expurgatio prohibetur, quia fabricante diabolo eſt inuenta, vt j. ca. Mennam. Et contraria cap. ſunt abrogata. cum ſint contra præceptum Domini . Non tentabis dominum Deũ tuum. Canonica purgatio indicitur cum deficiente accuſatore reus laborat infamia: aliàs nõ 2, vt 6.q.5.quod autem. fama autem orta à detractoribus vel malis non inducit purgationem, vt 11.q.3.in cunctis item nec orta ab inimicis. extra de purg.can. cum in iuuentute 3. ſed ſola illa, quæ ex probabili præſumptione eſt orta. Quidam tamen dicunt, q vndecumque ſit orta, inducit purgationem, argum. extra de acc. accedens . Sequitur videre quota manu ſit expurgatio facienda, epiſcopus xij. ſacerdotes, vij. diaconus tertia ſui ordinis. vt j. ca. ſi legitimi. & c. presbyter. & c. omnibus. ſubdiaconus vel inferior poteſt ſola manu , nam à ſolo epiſcopo iudicari poteſt in crimine. 15.q.7. felix, hodie ſunt arbitrariæ expurgationes, vt j. ca. omnibus. expurgatio fiet publice coram omnibus, ſi eſt publice infamatus. j. c. presbyter ſi a plebe. ſi apud clerum, tunc tantum priuatim. ĩ. 15.q.5.cap.1.Ioan.

Gratianus qſiq; deceptus fuit.

tuto nõ procedit ad accuſationem, vt extra qui ma. ac. poſ. cum in tua. & C. qui ac. nõ poſ. ſi ea. niſi cũ eſt proteſtatus, vel cum biénium eſt elapſum, vt C. vt intra certum tempus criminalis quæſt. l. vlt.
d ¶ Abolitio.] Hic fuit deceptus Gra. ex eo q legẽ iſtam reperit inſertã in tit. illo, quã nõ alia de cauſa iuriſperitus ibi inſeruit, niſi propter ſimilitudinẽ: quia ſicut abolitio infamiam tollit, ſic indulgentia pœnam.

1Et exponẽ notat 1. notatos Infamia relinquit, niſi ſpecialiter nominatim ei etiã remittat infamiã, vel in integrũ ad omnia reſtituat. Archid.

INDVLGENTIA. CASVS. Si princeps alicui damnato pœnam remittit, non tollit infamiam, ſecus ſi dicat, te in integrum reſtituo. Et hoc probatur lege ſequenti, cuius caſus patet.
e ¶ Notat.] ſi.1.quæſt.1.ventum. & 3.c. §. hinc colligitur 1.
f ¶ Et omnibus ceteris.] Argu. q reſcriptum principis eſt latiſſime interpretandum, vt 12.q.2 §. qui manumittitur & extra de dona. cum dilecti. in fin. Fallit hoc, nã licet mulier reſtituatur famæ, quæ nubit intra tẽpus luctus, tamen ſemiſſem bonorũ tenetur dare filijs ſ ſ ioris matrimonii. C. ad Tertul. ſi qua mulier . Sed forte hoc falſum eſt ſecundum ius canonicum, cum mulier, quæ

Purgatio eſt duplex.

2De hoc. j. c. conſbus. & gl. aut pro, &c. ibi videas . ſed hoc dictum hic approbat L. & per idẽ c. Sed arg. cõtra. infra c. legitimi. & ibi dicam. Arch.
3 al. c. pen.

a ¶ Non

titulum ſuæ poſſeſſionis probare non cogitur [a] *; ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandam cogendus eſſe non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelij, & Triburienſis concilij ſacerdotes iurare prohibentur, niſi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius epiſt. ſecunda ad Rufum epiſcopum orientalem.

¶ Iuramentum à ſacerdotibus non eſt exigendum. C. I.

SAcramentum [b] hactenus [c] à ſummis α ſacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta, minime cognouimus: nec ſponte eos iuraſſe reperimus. Burc. l. 1. c. 193. Iuo p. 5. c. 308. & p. 12. c. 77.

¶ *In vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex eadem epiſtola Cornelij Papæ.*

α Summis.] *Sic habet originale. Sed Burchardus & Iuo in quinta parte,* ab epiſcopis, & reliquis ordinibus exigi: *idem vero Iuo in parte 12.* à ſummis ſacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. C. II.

NOs ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum iura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus. Iuo p. 12. c. 77.

Item ibidem.

¶ De eodem. C. III.

NOs ſacramentum epiſcopis neſcimus oblatum; nec vmquam fieri debet β.

β ¶ Debet.] *ſequebatur,* niſi pro recta fide, *quæ ſublata ſunt: quia neque in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hoc loco habentur; ſed ſupra ead. c. 1.*

Item ex concilio Triburienſi, c. 21.

¶ Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum querimoniam habeat, epiſcopo præcipiente terminetur. C. IIII.

SI quis presbyter contra laicum, vel laicus cõtra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuerſiam, epiſcopo præcipiente † [d], ſine perſonarum acceptione finiatur *, & laicus per iuramentũ † (ſi neceſſe ſit) ſe † expurget: presbyter vero vice iuramenti †, per ſanctam conſecrationem [e] interrogetur; quia ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur iuramento polluetur? abſit: cum

Burc. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 227. Pann. l. 5. c. 10.

† *al. regente*

† *al. præiuramento*

† *al. conſtringatur*

† *al. præiuramenti*

a ¶ Non cogitur.] vt 5. 6. q. 5. c. 1. & vlt. niſi in caſibus quinque, ſcilicet cũ quis poſſidet pro herede vel pro poſſeſſore, vt C. de pe. he. l. cogi. Et etiã fundata intentione actoris, vt C. de prob. ſiue. Et cum aliquid poſſidetur contra ius commune. 100. diſt. cõtra morem. Et cũ iam eſt præſumptio contra eum. C. de fur. ciuile. Et cũ poteſt ꝓbari, ꝙ quandoque alieno nomine poſſederit. extra de præſcrip. ſi diligẽti. C. de præſcrip. xxx. ann. male. Item & in vj. caſu, cum ordinatus ministrat, vt 5. c. q. 1. legum, & extra de appel. perſonas. aliàs ſemper obtinet quod hic dicitur, & C. de rei vend. l. vlt. & ff. vti poſſ. iuſta.

SAcramẽtum.] CASVS. Dicit Cornel. ꝙ ſacramentum à ſacerdotibus fieri non debet, niſi pro fide. Item prohibet ſacramenta incauta fieri, & dicit ſe neſcire ſacramẽtum oblatum ab epiſcopo.

b ¶ Sacramentũ.] ſcilicet incautum.

c ¶ Hactenus.] vt C. de epiſ. & cle. cum clericis. & 22. q. 5. ca. vlt. Sed forte hoc obtinet in ſacramẽto calumniæ, quod clerici per ſe prohibentur præſtare, ſed per alium poſſunt, vt extra de iura. cal. c. 1. & 2. ſed c. in pertractãdis. cõtra. Iurãt tñ pro recta fide, pro obedientia, & pro pace, & pro indemnitate eccleſiæ. extra de elec. ſignificaſti. vltra medium. 28. diſt. de Syracuſanæ. & cum quis abſoluitur ab excommunicatione, vt extra de ſen. excom. c. nuper.

SI quis.] CASVS. Si quis presbyter cũ laico controuerſiã habuerit, laicus iuramẽto ſe expurget, presbyter per ſuam cõſecrationem adiuretur: quia ſacerdotes, qui conficiunt corpus Chriſti, ex leui cauſa iurare nõ debẽt, cũ gerãt vicem Chriſti diſcipulorum, quibus fuit præceptum ne iurarent.

d ¶ Præcipiente.] ſed quare hic actor non ſequitur forũ rei, contra id 11. q. 1. experientiæ, & C. de iuriſd. omn. iud. l. iuris ordinem. Sed dic. ꝙ loquitur ſecundum ea tempora 2, quando omnes cauſæ determinabantur ab eccleſia, vt 11. q. 1. relatum. & q. 3. cum apud. Vel loquitur ſecundum conſuetudinem quarumdam: extra de for. compen. quod clericis. aliàs, ſi clericus.

e ¶ Conſecrationem.] immo ſufficit ſiue per ſalutẽ, ſiue per aliquid aliud iuretur. 22. quæſt. 5. c. 2. & ff. de iureiuran. non erit ratum. Sic ergo aliquis pot ſe obligare ſub pœna ordinis ſui, vt 1. q. 7. quoties. & etiam ſub pœna anathematis, vt ibi dicitur. Sed nũquid ille, qui obligat ſe ſub pœna ordinis: vel beneficij, eſt priuandus ordine vel beneficio, ſi non ſit verũ illud ad quod ſe obligat? Sic. extra de elect. cum dilectus. in fi.

1 Ideſt, ſi is qui dicit ſe ordinatũ miniſtrat ſacramẽta in aliqua eccleſia ſecũdum Io. de Fan.

Clerici qñdoq; licite iurant.

2 Quando presbyteri iudices negotiorum eſſe mãdati ſunt. 95. diſt. ecce. ſecundũ Laz.

* Concor. tex. i. l. 1. C. de vete. iu. enu. & in Auth. de mona. §. 2. coll. 1.

Obligare ſe pôt aliquis ſub pœna beneficij.

VERVM. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur ꝯrium eius quod præmiſſum eſt, ſcilicet, ꝙ ex cauſa iuſta ſacerdotes poſſunt iurare. Io. de Fant. & hoc probat per xiij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, ꝙ per ſupradicta prohibentur à ſacerdotibus fieri incauta iuramenta. ſed ſi eſſent infamati à populo, iurare debent. Et hoc probat per ſequentia cap.

Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis (quorum vicê nos indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.] *Matth. 5.*

2 *Verũ his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri à ſacerdotibus: ſed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Cum autẽ populari infamia ſacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem iuramenta debent offerri.*

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium, epiſt. 1. & l. 7. capitul. 281.

¶ Sacerdos à populo accuſatus, iuramento innocentiam ſuam aſſerat. C. V.

Anſ. l. 3. c. 79. Burc. l. 2. c. 186. Iuo p. 6. c. 231. Pann. l. 5. c. 9.

PResbyter, vel quilibet ſacerdos, ſi à populo accuſatus fuerit, & certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem; iuſiurandum [a] in medio [b] erit, & illum teſtẽ proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia.

Item ex regeſto Gregorij lib. ſecundo, indict. x. epiſto. 23. ad Iuſtinum prætorem a.

a ¶ Prætorem.] *In codicibus Gratiani eſt*, Imperatorem, *in epiſtola excuſa legitur*, Iuſtino presbytero, *emendatum vero eſt ex duobus vetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo, eſtque idem Iuſtinus, ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

¶ De Leone epiſcopo, quem beatus Gregorius purgationem præbere fecit. C. VI.

Poly. l. 6. tit. 11. Anſ. l. 6. c. 162. Burc. l. 2. c. 194. Iuo p. 5. c. 309. Pann. l. 5. c. 5.

HAbet hoc proprium [c] antiqui hoſtis inuidia, vt quos in prauorũ actuũ perpetratione (Deo ſibi reſiſtente) deijcere non valet, opiniones eorũ falſa ad præſens ſimulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam contra ſacerdotale propoſitum de Leone fratre, & coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſit, vtrum vera eſſent, diſtricta diutius fecimus inquiſitione perquiri: & nullam in eo de his, quę dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omiſſum, quod noſtro potuiſſet dubium cordi remanere, ad beati Petri ſacratiſſimum corpus diſtricta eum ex abundanti fecimus ſacramenta præbere. Quibus præſtitis magna ſumus exultatione gauiſi, quòd huiuſcemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria veſtra prædictum virum cum omni charitate ſuſcipiat, & reuerentiam ei, qualem ſacerdoti decet, exhibeat;

PResbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & teſtes non inueniantur, ſuo iuramento expurget ſuam innocentiam.

a ¶ Iuſiurandum.] ĩ. 6. q. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quãdo infamatur, ibi quando non infamatur.

b ¶ In medio.] ĩ. 15. q. 5. c. 1. contra. Sed illud verũ eſt, cum non eſt publice infamatus. ſic 23. diſt. illud.

HAbet.] CASVS. Leo epiſcopus erat infamatus, quare Papa de hoc quæſiuit diligenter, & in eo crimen aliquod non inuenit, verumtamen ne ſibi aliqua ambiguitas remaneret, eum ſuper corpus beati Petri fecit iurare. eo ſic expurgato mandat Imperatori, vt habeat eũ pro epiſcopo, & ei tãquam epiſcopo reuerentiam præbeat.

c ¶ Proprium.] ex abundanti fiunt aliqua ad ſuperandam hominũ malitiã, vt C. de iud. Auth. iubemus. 11. q. 1. inter verba. extra de elec. bonæ. extra de dolo & contu. cum olim. Et quæ abundant, non ſolent vitiare ꝯtum. ff. de reg. iur. non ſolent. & ff. de verb. ob. quæ extrinſecus. Sed quare dicit, ex abundanti. Dicũt quidã 1, ꝙ ita exilis, id eſt, leuis vel modica fuit infamia, ꝙ nec erat neceſſaria expurgatio. Certe ſm hoc nõ debuiſſet facta fuiſſe inquiſitio: qa inquiſitio nõ eſt facienda niſi ita publica ſit infamia, ꝙ vlteri⁹ ſine ſcandalo non poſſit tolerari, vt extra de accuſa. qualiter. Melius dicas, ꝙ iſte non tenebatur expurgare ſe. Nã cũ inquiſitio præcedit expurgationẽ, ſi teſtes per quos ſit inquiſitio, dicunt ipſum reũ, ſtatim punitur, nec auditur expurgatio ſua. ſed ſi ſemiplene ꝓbant, tũc indĩ expurgatio, vt extra đ pur. cano. inter. Sed ſi per dicta teſtiũ nulla eſt ſuſpicio ꝯ ipſum, tunc nõ eſt onerandus expurgatione, vt hic. Sed qd ſi infamatus vult expurgare ſe, iudex autẽ vult inquirere de fama eius? Vĩ ꝙ iudex potius inquirere poſſit, vt hic & extra ea. inter. Sed ꝯ, illud eſt ordinariũ, ꝙ infamatus ſe expurget: ergo beneficiũ illud nõ eſt ei auferendũ 2. ĩ. ea. q. 1. multi. circa. fi. Sed dic, ꝙ eps ſi vult põt inquirere: quia crimen qñque per inquiſitionẽ reuelatur, quod per purgationẽ occultatur. Sol. ſi infamia orta eſt ꝯ eũ, iudex

1 Vt Lau.

Inquiſitio quando fieri debet.

Inquiſitio an poſſit fieri cõtra volẽtem ſe purgare.

2 28. diſt. & hls. in Aut. de nu. §. ſi autem.

Iudex inquirere poteſt. extra de acc. qualiter.

a ¶ Dubietas.] ergo poſt expurgationem non poteſt accuſari ab aliquo ſuper illo crimine, vt extra de acc. de his criminibus. & 23. q. 4. ſi illic. Nec enim ſepius quærendum eſt de delicto eiuſdem hominis, vt ff. nau. cau. ſta. licet. arg. contra. 33. q. 2. admonere. 25. diſt. primum. extra de accuſ. veniens. vbi etiam poſt abſolutionem cogit ad expurgationem. Tu dicas, quòd illum, qui ſemel eſt abſolutus, amplius nullus poteſt accuſare ſuper illo crimine, niſi in duobus caſibus 1, ſcilicet ſi ſuam iniuriam proſequatur, & probet ſe ignoraſſe accuſationem fuiſſe ab alio inſtitutam, vt ff. de acc. ſi cui. §. 1. & cum vult probare de præuaricatione prioris accuſatoris, vt ff. de præua. l. 3. Io. Decreta. tamen videtur dicere, quòd ſolum iſti prohibentur accuſare, qui prius ſtabant contra ipſum, vt extra de accu. cum P. manconella.

Abſolutus ſemel, in duobus caſibus accuſari poteſt.

1 Adde gl. & Doct. in l. 3. C. de accu. gl. magiſtralis in c. cum dilectus, de ele.

ne qua in cordibus remaneat, de his quæ ſunt iam purgata, dubietas [a]. Sed ita ſupraſcripto vos epiſcopo deuotiſſime oportet in omnibus adhærere, vt congrue, decenterque Deum in eius perſona, cuius miniſter eſt, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum, lib. 11. epiſt. 8.

¶ Quomodo beatus Gregorius Mennam epiſcopum iuramento purgari fecit. C. VII.

MEnnam vero reuerendiſſimum † fratrem, & coepiſcopum noſtrum, poſtquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirentes, in nullo inuenimus culpabilem eſſe, qui inſuper ad ſacratiſſimum corpus beati Petri apoſtoli ſub iureiurando ſatisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, ſe demonſtrauit alienum; reuerti illuc purgatum, abſolutumque permiſimus; quia ſicut dignum erat, vt ſi in aliquo reus exiſteret, culpam in eo canonice puniremus; ita dignum non fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationem [a] tamen ante te duobus ſibi ſacerdotibus iunctis, vbi accuſator ceſſauerit [b], eumdem ex ſe præbere tuo committimus arbitrio [c]. Vulgarem denique, ac nulla canonica ſanctione fultam legem, feruentis ſcilicet, ſiue frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cuiuſlibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc ſunt omnino ficta inuidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, immo Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſime.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 198. Iuo p. 5. c. 311. Pann. l. 5. c. 6.

† al. reuerentiſſimum

Alex. II. Raynaldo epiſcopo Iuo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.

a ¶ Purgationem.] *Hic erat grauiſſimus error. Coniuncte enim hæc legebantur cum ſuperioribus, quæ Brunichildæ ſunt ſcripta: quaſi purgatio presbyteri à B. Gregorio mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epiſtola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis eſt accepta. Verùm Iuo p. 10. c. 15. & Pann. l. 5. c. 8. citant hoc ex epiſtola Alexandri ſecundi Raynaldo Cumano epiſcopo, cuius epiſtolæ initium eſt. infra eadem c.* ſuper cauſa. *Et hic verſiculus,* Purgationem. *continenter legendus eſt poſt extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorum hunc quidem motus nõ eſt: ſed additum eſt in margine nomen Alexandri ſecundi. Ita nihil loci relinquitur admirationis auctoris gloſſæ. Nuſquam enim Romani Pontifices huiuſmodi cauſas mulieribus leguntur commiſiſſe.*

Item Gregorius Caſtorio Notario Rauennæ, lib. 7. indict. 2. epiſt. 80.

MEnnam.] CASVS. Beatus Grego. de crimine Mennę epiſcopi, qui fuerat infamatus, diligenter inquiſiuit, & cum in eo crimẽ nõ inueniſſet, eum ſupra corpus beati Petri iurare fecit, & ſic eum demum ad reginam Francorum tranſmiſit. & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Purgationem,] &c. mandat Gre. eidẽ reginę, vt ſi accuſatores nõ appareant, indicat eidem epiſcopo purgationem cũ duobus ſacerdotibus: purgationem tamẽ vulgarẽ nõ imponat.

b ¶ Ceſſauerit.] ſi dicas, quòd verbum hoc ceſſauerit, ſit præteriti 2 temporis, non procedit obiectio. vel ſecundum H. cum quis expurgatur non pręcedente accuſatione, tunc poſt purgationem bene admittitur accuſator: ſecus ſi pręceſſerit accuſatio. Vel dic, quòd ſi accuſatore abſente & non citato audita eſt expurgatio, idem accuſator poteſt eũ denuo accuſare, vt C. de accu. l. 4. ſecus ſi eo præſente. Vel loquitur 3 cum ſuam iniuriam vult proſequi. Vel ignorabat accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de præua. l. 3. & ff. de accu. ſi cui.

c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico ſpirituale negotium, ſic 7. 32. diſt. § verum. Fuit tamen hic nimium papaliter diſpenſatum, quòd epiſcopus expurgatus coram Papa cogitur adhuc coram muliercula ſe purgare: cum tamen pleniſſimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit, licet per ſe ſit inualidum 4, extra de tranſac. c. 1. in fi. C. de teſt. omnium. Item cum iuſiurandum ſit maioris auctoritatis quàm res iudicata. ff. de iure iur. l. 2. & illud obſtat omnibus accuſare volentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iureiur. eũ qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obſtabit omnibus. Quare ergo poſtea admittitur accuſator 5? poteſt dici, quòd fuit abſolutus ſub conditione niſi accuſator appareret, vel fuit abſolutus ab inſtãtia iudicij: nec ideo lis perit. ff. de iudic. & poſt dictum.

2 Hoc dicebat L. & eſt ſenſus, quòd deſtitit accuſator.

3 Scilicet l. 1. proxime allegata.

Papa quandoque nimium papaliter diſpenſat.

4 Poteſt dici ſecundum Ioan. quòd hoc totum ideo fuit, vt fama eius clarior appareret. arg. 5. q. 1. quidam.

5 Adde ad hoc glo. & ibi Bar. in l. aut priuatim. & in l. mulier. ff. ad Turpil. no. in l. 1. C. ſi reus vel accuſ. mor. fue.

Quanto]

Qvanto.]Casvs. Maximū epſ Salonitanus dicebatur acquiſiuiſſe per ſimoniam epiſcopatum. Imponebatur ei, q fornicationem commiſiſſet,& ideo à Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volēs eidē epō hoc videtur q fit, quia in nullius vergit præiudicium: ſic.j.de conſe.diſt.4.placuit.

d ¶ Epiſtolam.] ergo quis poteſt abſolui per litteras & excommunicari [2], vt extra de ſimo.accuſatum.& ſ. q. 3.de manifeſta. Quid ſi moreretur prius, quàm litteræ peruenirent ad ipsū. Tunc dicam eum abſoluendum poſt mortem, vt extra de ſent. excom.a nobis. & eſt arg. q tunc demū ſit quis excommunicatus vel abſolutus litteris receptis.argu.4. q.5.quiſquis,& extra de app.ſuper eo,in fi. & ſ.diſt.4.leges. arg. contra.ff.ſi cer.pet.eius qui in prouincia.ibi,ſtatus ſuiſignatis.Sed diſtinguit,vt ff.d acq. poſſ. qui abſenti, vbi dicitur q ſi quis manumittit abſenté, refert an velit eum eſſe liberū quando ſcribit litteras manumiſſionis, vel quando litteræ ad eum peruenerint. Probabilius eſt dici,q excōicatio non ligat niſi à tépore ſcientiæ, ſicut nec lex,vt diſ.4.leges. & 82.diſt.ꝓpoſuiſti.nec ſententia,vt j.ead.q. 6.biduum.lo.Sed certe ſi quis abſens excōmunicatur,ſtatim eſt excōicatus antequā ſciat: quia ſententia excōicationis ſtatim trahit ſecū ſuā executionem, extra de appel.paſtoralis.dummodo ſit pura, & nō conditionalis:verum tamen non punitur cum ingerit ſe communioni hominum ante quàm ſciat.ex.d cler.exc.mi.illud. Error enim facti nemini nocet,vt ff. de iur. & fa.igno.error.B.

[2] Adde ad hoc not.in l.ſeruū.§ publice. ff. de procur. & in l. abſentem. C. de acc.

¶ De Maximo Salonitano epiſcopo, qui ſacramento ſe ipſum purgauit. C. VIII.

QVanto à nobis [a] credi tibi, & neceſſarias vides cauſas iniungi; tanto te ſtrenuum debes & ſolicitum exhibere. Proinde, ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmauerit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atq. de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit [b], & de inobedientia ſua pænitentiam [c] (ſicut deputauimus) egerit; volumus, vt ad conſolandum illum, epiſtolam [d], quam ad eum ſcripſimus (vbi ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignauimus) experientia tua dare debeat: quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterum humiliatis, & pænitentibus [e] negare locum veniæ non debemus [f].

Idem Mariniano epiſcopo Rauennæ, lib.7.epiſt.79.

¶ De eodem. C. IX.

Poly.l.2.tit.37. QVæ de cauſa [g] Maximi ſint agēda, ex epiſtolis, quas ad vos ante tranſmiſimus, agnouiſtis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, à præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renuntiante cognouimus; ideo, ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario noſtro, de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit, atq. de alijs ante corpus ſancti Apollinaris (vt ſcripſimus) tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo, quod excommunicatus Miſſarum ſolennia agere præſumpſerit, iudicio committimus, qua debeat pænitentia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid [h] vobis ſecundum Deum placet, ſecuri diſponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quidquid à vobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & grate ſuſcipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epiſt. ad Orientales epiſcopos, c.1.

d ¶ Epiſtolam.] de gratibus expurgat [3] ſe iuramento, de minoribus nuda pmiſſione.lo.

[3] Sol.8.q 3. c.vlti. vbi de hoc.

epiſcopo gratiam facere, præcepit notario ſuo Rauennę morandi, vt ſi per iuramentum ſuum de ſimonia ſe purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ ſibi obijciebantur, ſe rñderit innocentē, & de eo, q excōicatus celebrauerit, pænitentiam egerit, reddat ei epiſtolam, in qua ei gratiam ſuam reddit, & abſolutum oſtendit. De eodem loquitur c.63.diſt.Salonitanæ.

a ¶A nobis.] Maximus Salonitanus archiepiſcopus ſine licentia Papæ fuit cōſecratus: propter quod à Papa fuit excōmunicatus, & poſtea miſſam celebrauit, ſimiliter imponebatur ei ſimonia & fornicatio.

b ¶Reſpōderit.] exilis enim hæc fuit infamia [3], & ideo vnius iuramentum admittitur.

[3] Propter quam non indicitē purgatio, vt pa[tet] ſ. eo, qd legitur & not. 33.diſ. habuiſſe.

c ¶ Pænitentiā.] ſed quæro an ei ſoli ſit credendum? De

e ¶ Pænitentibus.] ſimile extra de poſtul. prælat. ad hæc, circa fin.

f ¶ Non debemus.] qui tñ de rigore eſſet deponendus. ſ.diſt.50.accedens.contra.11.q.3.ſi quis epſ.& c.penul.

QVæ de accuſa.] Casvs. De eodem Maximo ſcribit Rauennati archiepiſcopo: & mādat ei, vt ſi expurgauerit ſe, vt ſ. dictum eſt, coram archiepō & notario ſupradicto, imponat ei pænitentiam de eo, q excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo diſpoſuerit, ratum habet.

g ¶ Quæ de cauſa.] de eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

h ¶ Quidquid.] argu. Papam ſeruaturum quod legatus ſtatuit: & idem honor ei exhibendus eſt ſicut Papæ. 93. diſt.

Legatus an virtute generalis mādati diſpēſare poſſit.

diſt.c.vlt.& ff.de offi.præfec.præto.l.vnica.in fi.ibi,credidit enim princeps eos, qui ob ſingularem induſtriã explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem, &c. Item eſt hic arg.q; generali mandato diſpenſatio delegatur,arg. cõtra extra de offi.dele.q; trãſlationẽ. cũ enim diſpenſatio habeat inſtar reſtitutionis in integrũ, & reſtitutio in integrũ nõ delegatur per generale mãdatum,vt ff.de mi.illud.ergo nec diſpẽſatio. Io.Ego dico,q; legatus Dñi Papæ generalis omnia põt, niſi ea ſola quę Romano Põtifici ſunt reſeruata. extra de ſent.exc. nuper.de offic.leg. q; tranſlationem.B.

f ¶ Beneficia.] Iſte beneficio & officio fuit priuatus,q̃a grauiter erat infamatus.extra de purg.cano.inter. Et fructus medij tẽporis recuperat.ff.de re mil.l. pen. Si vero iſte iuſte eſſet depoſitus,non recipiet fructus 2 medij tẽporis reſtitutus,niſi hoc exprimeretur in ſententia, vt C. de re mili.cum allegatis.lib.12.Io.de Fant.

Spoliati reſtitutus an recipiat fructus medij tẽporis. 2Io.Gar.in l.Gall°. §.& quid ſi tã. íd. de li. & poſth.

¶ Qualiter Sixtus ſemetipſum purgauit. C. X.

MAndaſtis [a], vt ſcriberem vobis,qualiter inſtans iurgium contra me ſuſcitatum ſit, vel à quo, vt veſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari à quodam Baſſo, & iniuſte perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus noſtra auctoritate [b] ſynodum congregari iuſſit. Et facto concilio, cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, (licet euadere ſatis aliter potuiſſem [c]) ſuſpicionem tamen fugiens,coram omnibus me purgaui;me ſcilicet à ſuſpicione,& æmulatione liberans; ſed non alijs, qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint,faciendo † formam [d], exemplumque dans. Nic.epiſt.7.ad Michaelem. †al. faciendi

Item Alexander Raynaldo Cumano epiſcopo.

¶ De cauſa Guillandi presbyteri. C. XI.

SVper cauſa [e] Guillandi presbyteri tui de morte epiſcopi ſui,prædeceſſoris tui, infamati in medium conſuluimus;itaq.circumſtantium fratrum vnanimi aſſenſu tuæ dilectioni reſcribimus,præfatum Guillandum presbyterum ante te præſentandum; vbi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante iuſtitia ſine omni controuerſia presbyter, quæcumque ob hoc iniuſte amiſit, ac ſacerdotium accipiat,& integra beneficia [f] [α]. Pann.l.5.c.7. Iuo p.10.c.15. & 1 epiſt.ad Vildebertũ Cenomanenſem.

α ¶ Beneficia.] *In epiſtola hoc loco ſequitur verſ.* Purgationem. *ſupra ead.c.* Mennam, *vt ibi notatum eſt.*

Item ex concilio Agathenſi.

¶ De purgatione clericorum, ſi conuinci non potuerint. C. XII.

SI legitimi accuſatores crimina [β] ſacerdotis probare non potuerint [g], & ipſe negauerit; tunc ipſe cum ſeptem ſocijs ſui † ordinis (ſi valet [h]) à crimine ſemetipſum expurget.Diaconus vero, ſi eodem crimine accuſatus fuerit,cum tribus ſemetipſum excuſet. ext.de pur.can. c.ſi q̃s presbyter. Burc.l.2.c.181. Iuo p.6.c.226. Pann.l.5.c.1. † al. ſuis eiuſdẽ ordinis

β ¶ Crimina.] *Apud ceteros collectores legitur:* ſi autem accuſatores legitimi non fuerint,qui eius crimina manifeſtis indicijs probare contenderint, & ipſe,&c.

Item ex concilio Ilerdenſi.

¶ De eodem. C. XIII.

PResbyter Burc.l.2.c.184. Iuo p.6.c.229. Pann.l.5.c.2.

MAndaſtis.] CASVS. Papa accuſabatur à quodam Baſſo: cuius auctoritate Valẽtinianus Imperator ſynodum cõgregauit,in qua ſpõte ſe purgauit, non dans formam ceteris ſucceſſoribus ſuis ſic ſe purgandi,ſi noluerint:& quia quidam ep̃i quærebant qualiter hoc negotiũ proceſſiſſet, Papa reſcribit eis narrando factum.

a ¶ Mandaſtis.] mãdat hic minor maiori. nam precariũ verbũ eſt, mando. vt C. com.deleg.l.1.ſ prin. ſic 1.q.1. filium.

b ¶ Auctoritate.] 96. diſt.vbinam.

c ¶ Potuiſſem.] quia Papa à nullo põt iudicari,vt 9.q.3. aliorum.nec etiã ab vniuerſali cõcilio,vt 17. diſt.§.hinc etiam. ff. de leg. princeps.præterquam in hæreſi. 40.diſt.ſi Papa.

d ¶ Formam.] 14.q.5. dixit.Ioan.

SVper cauſam.] CASVS. Guillãd⁹ p̃sbyter infamatus fuit de morte epiſcopi ſui.& propter hoc fuit ab officio & beneficio ſpoliatus. committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt ſi accuſatores defuerint, reſtituantur ei omnia ablata,præſtita tamen purgatione.

e ¶ Cauſa.] Forte hic non intentabatur poſſeſſoriũ 1, aliàs non obſtat crimen petenti reſtitutionem, vt extra de reſtit.ſpol.in litteris,&c.item cũ quis,nã alij dicunt, cum ſpoliator obijcit exceptionem , quam vult ſtatim probare,prius eſt audiendus,quàm ille reſtituatur, argu. 31.q.1.Lotharius.in Auth.de teſt.§. ſi vero quis.coll. 7. & arg.extra de teſti.veniens 2.ſed hoc non concedo, vt extra de reſti.ſpol.litteras,in ſi.

1 Sub.& reſtitutio nõ datur, niſi petenti.

SI legitimi.] CASVS. Si accuſatores crimen ſacerdotis non probauerint, ſi remanſerit infamatus, cum ſeptem ſacerdotibus ſe expurget.

g ¶ Potuerint.] C.de re.cre.l.in bonæ fidei.

h ¶ Si valet.] q̃a ſi nõ valet,deponitur 3 .extra de ſimo. de hoc.Vel forte ſunt inimici ſui.extra de pur.cano.cũ in iuuentute.immo.cum fœmina poteſt ſe purgare.18.q. 2.in decima.Ioan.

3De hoc §. ead.q.1. in primis.in glo.2.

PResbyter.] CASVS. Si ſacerdos fuerit coram ſuo ep̃o de crimine infamatus,quod probare non poteſt per teſtes

teſtes, ſuſpendi debet donec cum ſeptima manu ſui ordinis ſe expurget, & poſtea ſuum officium exequatur.
a ¶ Plebe.] idem eſt ſi ab epiſcopo, vel à ſacerdotibus, vt j. ea. omnibus. in fi. ſ. diſt. 28. conſulendum. contra.
b ¶ Suſpendatur.] forte ſecundum diſtinctioné, extra de pur. diſt. 74. Honoratus. Sed cótra videtur, quia hæc duo ſunt connexa. 81. diſt. ſi quis ſacerdotú. & 32 diſt. præter hoc. Sed dic, q̀ nó eſt priuádus beneficio: niſi ſecundú ordiné iuris. extra de iudi. c. 1. niſi forte ꝓpter ſcandalú. ſ. ea. ſuper cauſa. & cum magna laborat infamia, vt extra de purg. cano. inter.

Beneficio qs primari non debet, niſi ſecundum ordiné iuris.

† al. ſuſpendatur ab officio presbyter vſque

ſi à plebe [a] ſibi commiſſa, mala opinione infamatus fuerit, & epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit; ſuſpendatur † [b] vſque ad dignam ſatisfactionem; ne populus fideliũ in eo ſcandalum patiatur. Digna vero ſatisfactio eſt (ſicut α à maioribus conſtitutum eſſe docetur) quando ſiue ſecundum canones, ſiue ad arbitrium [c] epiſcopi ſeptem ſibi collegas adiungit, & iurat in ſacroſancto β Euangelio coram poſito, quòd crimen ſibi illatũ non perpetrauit. Et hac ſatisfactione purgatus, ſecure deinceps ſuum exequatur officium.

ʒ al. noturn.

α ¶ Sicut à maioribus conſtitutum.] *Hoc loco ſicut & paulo inferius, plura ſunt verba apud ceteros collectores.*
β ¶ Sacroſancto.] *Apud eoſdem legitur,* in ſacro coram poſito Euangelio, *quò facit. c. teſtimonium. in verſ. nemo clericum, infra 11. q. 1.*

[*Item Silueſter Papa.*]

¶[De eodem.] PALEA. C. XIIII.

ACcuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus ſummopere per ſcripturam prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet verius, potuiſſemus cognoſcere.

¶ *Citatur hic ex Silueſtro. fere idem eſt in decretal. tit. de ſimo. c. accuſatum. & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horũ duorum Pontificum ſcriptis, quæ extent, tale aliquid eſt inuentũ. In regeſto B. Gregorij lib. 5. epiſt. 3. Maximo præſumptori eccleſiæ Salonitanæ hæc leguntur:* Peruenit itaque ad nos, quòd per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta ſunt, de quibus vnum quàmmaxime fuit, propter quod neceſſe habuimus te ſummopere per ſcripta noſtra prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſes, donec quid eſſet, vere potuiſſemus addiſcere. *Et ex hac epiſtola videri poteſt accepta hæc palea, & c. accuſatum. & c. quoties. extra de ſimo. Nam initium ipſius epiſtolæ eſt,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburienſi.*]

PALEA. C. XV.

ext. de pur. can. c. 1. Burc. l. 16. c. 19.

NObilis homo, vel ingenuus, ſi in ſynodo accuſatur, & negauerit; ſi eum conſtiterit fidelem eſſe, cum duodecim ingenuis ſe expurget, ſi antea deprehenſus fuerit in

b ¶ Suſpendatur.] hic colligitur, q̀ infamatus ſtatim debet ſuſpendi vſq. ad dignã ſatisfactionem. ar. j. 3. q. 2. quia ca. extra de pur. ca. inter. & extra ea. ex tuarũ. Sed contra. ſ. ea. q. 1. nomen 2. & extra de ac. qualiter, & qñ. extra de pur. can. c. 2. & vlti. In his habes, q̀ prius inquirendum eſt de crimine, quàm priuetur officio ille qui eſt infamatus, & ar. 3. q. 2. audiuimus. Notandũ ergo, q̀ cũ clericus aliquis coram iudice ſuo eſt infamatus, præfiget ʒ eps certũ tẽpus volentibus accuſare. extra de clan. de. deſpon. c. vlti. & ſi accuſatores apparuerint, canonice audientur. j. ea. oĩbus nobis. 15. q. 5. c. 1. extra de purg. can. c. ex tuarũ. Si vero accuſator nó apparet, & mala fama crebreſcit, tunc eps vocatis eccleſiæ ſenioribus procedat ad inquiſitionem. extra de acc. qualiter. 86. diſt. ſi quid vero. & ipſemet epiſcopus inducet cótra eum teſtes, ſi alius non apparet. 11. q. 3. præcipue. in fin. extra de acc. cum oporteat. ſ. ea. presbyter. & lite non cont. hoc facere poteſt, vt extra vt lit. non conteſt. qñ frequẽter. & ſi fuerit cóuictus, canonice puniatur. Si autem nó conuincitur, & adhuc mala fama perdurat admoneat ipsũ primo ſeorſum, poſtea coram teſtibus, vt ſe corrigat: quód ſi nó fecerit, tunc demum ſuſpendat eum vſque ad dignam ſatisfactioné, extra de pur. ca. c. 2. in quo caſu intelligo quod hic dicitur. numquã enim à principio ſuſpendat eũ niſi enormitas delicti vel ſcandali hoc expoſcat. extra ea. inter. & hęc eſt digna ſatisfactio, vt purget ſe adiũcto ſibi legitimo numero, vel ad arbitrium ſui epi, vt hic, & j. ea. omnibus. extra ea. ex tuarũ. & códé deficiente in purgatione puniatur; & puniat eũ tamquam cóuictum vel cófeſſum. extra de accu. cum P. extra de ſimo. inſinuatum. & de pur. cano. cum P. & ibi de hoc.

Infamatus ſuper crimine non eſt ſtatim ſuſpendendus.
ʒ Præfiget. Bartho. Cæpol. cap. 49.

pur. cano. c. 2. ſ. 33. diſtin. c. vlt. contra. dic, q̀ ibi fuit exilis infamia.
b ¶ Suſpendatur.] † hoc eſt verum ſecundũ diſtinctionem ſi fuerit notorium vel manifeſtum, vel famoſum. extra de coha. cle. veſtra. & c. fi. & tunc refert, ſi fuerit famoſum ſine ſcandalo vel cum ſcandalo. extra de coha. cle. tua. contra. 28. diſt. conſulendũ. Sol. ibi nó imminebat ſcandalũ, hic ſic, puta ex eius celebratione. extra de coha. cle. tua. j. 28. q. 1. iã tunc, & 3. q. 2. audiuimus. aliter obtinet. ſ. ea. q. 1. c. 2. Sed numquid à beneficio ſuſpenditur? Videtur q̀ non: quia pœnæ ſunt emoliendæ, & quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna, vt

† Hoc obtinet qñ ſcádalũ imminet ex eius celebratione, vt hic dicitur.

c ¶ Arbitrium.] hic not. compurgatores arbitrio epiſcopi ſumendos.

SI mala] CASVS. Idē dicitur in hoc cap. quod in præcedentibus, eo addito, ꝙ compurgatores debent eſſe tales, de quibus non ſit ſuſpicio ꝙ velint peierare.
a ¶ Se nolle.] bonæ opinionis, & qui vitam eius nouerint & mores, vt extra ea. cap. cum dilectus. ſed non fiet rigide examinatio teſtium, extra ea. cap. conſtitutus. immo frater poteſt purgare fratrem, extra de pſump. cap. litteras. Io.

furto, aut periurio, aut falſo teſtimonio, ad iuramentum non admittatur, ſed (ſicut qui ingenuus non eſt) feruenti aqua, vel candenti ferro ſe expurget.

¶ *Burchardus etiam citat ex concilio Triburienſi, c. 10. & in Triburienſi illo, quod extat impreſſum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

Item Hincmarus Rhemorum epiſcopus.

¶ De eodem. C. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accuſatores, ac teſtes legales defuerint †, ne, contra Apoſtolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur miniſteriū noſtrū, ne ve ſecuriores presbyteri exiſtentes licentius in peccatum prolabantur; ſecundum decreta *a* maiorum cum denominatis ſibi vicinis presbyteris, quos ſcimus ſe nolle [a] peierare, ſacramento famam ſuam purget.

Iuo p. 6. c. 420.
† al. defuerint
1. Cor. 6.

¶ *In concilio Rhemenſi Troſleiano 9. c. refertur ſynodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo habita, in qua habetur hoc caput.*

a ¶ Secundum decreta] *In ſynodo legitur*, ſecundum decretum Gregorij iunioris ſit iuſiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in ſacramēto purgationis ſuæ eum teſtem, quem habebit & iudicem.

Item Innocentius Aquileienſi patriarchæ, & Mantuano epiſcopo.

¶ De eodem. C. XVII.

QVoties frater noſter Tridentinus epiſcopus in noſtra præſentia de ſimonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere non credimus: cuius cauſa tandem in noſtra præſentia ventilata producti ſunt aduerſus eum accuſatores viua † voce, & ſcripto aſſerentes, quòd eccleſiam ſancti Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quattuor modijs frumenti †; quos ab eiuſdem eccleſiæ laicis acceperit. Verum quoniam nec accuſatores, nec teſtes ſecundum formam canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt, communi fratrum noſtrorum concilio iudicamus, vt tertia manu ſui ordinis, & quattuor † abbatum, & religioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in veſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiuſmodi. Idem epiſcopus ſuper ſancta Euangelia primum iurabit, quòd pro eccleſia ſancti Petri de Pado presbytero Paulo danda, neque ipſe per ſe, neque per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo, ſe ſciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores ſuper ſancta Dei Euangelia iurabunt, quòd ſicut ipſi credunt, verum iurauit. Nos itaque cauſæ huius ſeriem committentes prudentiæ veſtræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum conuenire curetis, & ita cauſam ipſam iuxta præſentium tenorem præſtante Domino reſtauretis: quatenus & omnis decetero huius quæſtionis ſcrupulus auferatur, & vtrique parti ſua iuſtitia conſeruetur. Si quis vero de vobis, certa præpediente cauſa, intereſſe non poterit, vos, qui adeſſe poteritis, idem iudicium terminate. Quòd ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate noſtra prædictum officium & Tridentinam eccleſiam reſtituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem beatæ Mariæ Virginis adimplere iubemus.

† al. vna
† al. Paio
† al. farina
† al. quarta manu

¶ *Caput hoc extat in decr. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocētio tertio. Sed viſum eſt ibi eſſe mendū, vt III. ſit poſitū pro II. Nam collector Decretalium ſolet in Pontificibus hunc ordinē obſeruare, vt eos qui anteceſſerūt prius citet. Ita, cū ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præceſſerunt Innocentiū iij. non videtur huic poſſe tribui: quamquam habeatur etiam eidē adſcriptū inter opera ipſius poſt ſermones, & in concilijs, quæ in quattuor tomos ſunt diuiſa, tomo tertio. A pleriſque autem manuſcriptis Gratiani codicibus, etiā ijs, in quibus paleæ eſſe ſolent, totum iſtud caput abeſt. A verſiculo autem, Nos itaque. vſque ad finem abeſt ab omnibus.*

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter duo cap. ſcilicet Sixti & Leonis.
a ¶ Se purgare.] falſum dicit allegando.
ADDITIO. Dic vt ȷ̃ ea. c. vlt.
b ¶ Sixti Papæ.] ȷ̃. ea. mandaſtis. Io.
c ¶ Et

minibus infamatus ſe coram multis purgauit, non ſtatuendo ius vt ſucceſſores ſui ad hoc cogantur.
d ¶ Iuſſi.] nec conſilium dedi, nec defenſionem præſtiti, nec ſciente me factum eſt, vt extra de purg. cano. quoties. 50. diſt. ſi quis viduam. addunt quidam, nec volui 1. vt ȷ̃. 1. q. 4. quia præſulatus. qđ valde durum videt. Sed numquid hic iurabo, quia cum ſciui prohibere potui, & non prohibui. & hoc quòd non habeam ratum quod factum eſt, cum etiã in maleficijs ratihabitio mãdato æquiparetur. ff. de vi & vi arm. l. 3. §. cũ procur. & extra de teſtit. ſpol. cũ ad ſedem. in fi. I. ea. q. 1. notum. in fi.
e ¶ Cogantur.] quia ab æmuli hæc infamia ꝓceſſerat. Vel dic, ceteris Apoſtolicis.

Purgãs ſe, quid debet aſſerere.

1 Dicit Io. de Fan. hoc non credo. cum conſcientiam ſuam non teneaturq; purgare, niſi vbi inuenitur expreſſum, vt in caſu illius legis. C. d his qui ad eccle. cõfu. ꝑſenti. cum ſi. Ac.

In præmiſſis auctoritatibus ſubintelligitur, ſi reus ſe purgare[a] voluerit, vt ſacri canones modum, non neceſſitatem purgandi accuſato imponant: ſicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ[b], & auctoritate Leonis[c], qui data purgatione ait de ſe ipſo.

¶ De Leone qualiter ſe purgauit. C. XVIII.

Burc. l. 1. c. 198. Iuo p. 5. c. 313. Pann. l. 5. c. 4.

AVditum eſt, fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanæ eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & angelis eius: quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obiiciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi.[d] Hoc autem faciens non legem præſcribo ceteris, qua id facere cogantur[e].

¶ *Caput hoc eſt Leonis tertij. Tota vero hiſtoria falſæ accuſationis & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus p. 2. hiſt. tit. 14. c. 1. §. 8. de qua etiam meminit Marianus Scotus, & Aymoinus lib. 4. c. 90. Apud Burchardum & Iuonem plenius eſt hoc caput, atque hæc viſa ſunt notatu digna.* Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, ſed ſpontanea mea voluntate, purifico me in conſpectu veſtro coram Deo & Angelis eius, qui conſcientiam meam nouit, & beato Petro principe Apoſtolorum, in cuius conſpectu conſiſtimus, quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi. Teſtis eſt mihi Deus, in cuius iudicium venturi ſumus, & in cuius conſpectu conſiſtimus. Et hoc propter ſuſpiciones malas tollendas mea ſpontanea voluntate facio, non quaſi in canonibus inuentum ſit, aut quaſi ego hanc conſuetudinem, aut decretum in ſancta eccleſia ſucceſſoribus meis, necnon & fratribus, & coepiſcopis noſtris imponam: ſed vt melius à vobis abſcindatis rebelles cogitationes.

Ecce qualiter ſummus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen ceteris neceſſitatem[f] purgandi præſcribit. Vnde datur[g] intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Ilerdenſi concilio presbyter iubeatur ſuſpendi vſque ad dignam ſatisfactionem, cum etiam decreto[h] Leonis in arbitrio ponatur epiſcopi, quota manu ſacerdos purgare ſe debeat, patet quòd ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio iudicis conſiſtit.

ȷ̃. ead. presbyter ſi à plebe. c. ſequenti.

Vnde Leo Papa ſcribens ad Carolum Regem ait.

¶ Qualiter ſacerdotes ſe purgare debeant. C. XIX.

capitu. l. 5. c. 34. Iuo p. 6. c. 419. Pann. l. 5. c. 3.

OMnibus vobis viſu

ECCE. CASVS. Infert ex ſupra dictis duobus c. q. purgatio voluntaria eſt, & non neceſſaria. Sed ſtatim dicit cõtrarium per alia ca. & ad hoc inducit ſeq. cap.
f ¶ Neceſſitatem.] extra de elec. innotuit.
g ¶ Datur.] allegando dicit.
h ¶ In decreto.] Leonis ȷ̃. c. prox. & ſeq. Ioan.

OMnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & ſuis ſubditis, qualiter ſit ꝓcedendum, ſi crimen ſacerdoti obijciatur. Et reſpondet Leo, & dicit, quòd iſta quæſtio fuit ſepius ventilata à temporibus multis: nondũ tamen fuit ad plenũ definita. veruntamẽ poſt reclamationes multas, habito conſilio multorum epiſcoporum, & aliorũ ꝓlatorũ, & ſacerdotũ, & aliorũ multorũ ſtatuit & definiuit, quòd ſi legitimus apparuerit accuſator, & probauerit crimen, puniatur accuſatus: & ſi non probauerit, puniatur accuſator de calumnia. tamen ſi ſacerdos accuſatus remanſerit infamatus, indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu ſacerdotum, vel cum pluribus ſe expurget.

c ¶ Et Leonis.] hoc eſt in ſeq. c. Io.
AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibuſdam cri-

aut auditu [a] notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſime, ſuadente antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diuerſa obijciantur. Sed qualiter † ex eis ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domni genitoris veſtri † Pipini, ſiue priſcis temporibus à ſanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus ſæpiſſime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Noſtris quippe temporibus id ipſum, à ſanctis epiſcopis, & reliquis ſacerdotibus, & ceteris eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris veſtris † in regnis, ſeu in alijs Deo degentibus, nobiſque vnà cum eis agentibus ſæpiſſime propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuerſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu Domni & patris noſtri Leonis Apoſtolici, ceterorumque Romanæ eccleſię epiſcoporũ, & reliquorum ſacerdotum, ſiue orientalium, & græcorum patriarcharum, & multorum ſanctorum epiſcoporum, & ſacerdotum, nec non & & noſtrorum epiſcoporum, omniumque ceterorum ſacerdotum, ac leuitarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos † omnes vtriuſque ordinis miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namq. ratione, & neceſſitate, ac auctoritate prædicta conſultu omnium, vt quotieſcumque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expreſſum eſt) ſi autem, vt dictum eſt, ille accuſator, qui canonice eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu epiſcoporũ poterit; tunc canonice dijudicetur: & ſi culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero eum ſuprascripto prætextu approbare ipſe accuſator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipſe ergo ſacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut [c] incredibilis ſuo epiſcopo †, aut reliquis ſuis conſacerdotibus [d], ſiue bonis [e] & iuſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis ſacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, (qui duodecim 6 epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo amplius, ſi ſuo epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum alijs bonis & iuſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quattuor Euangelia dato purgatum eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quidquid † de accuſatore faciendum ſit, pleniter in canonibus reperire poterit.

¶ Apud collectores caput hoc ita refertur, quaſi acceptum ſit ex aliqua decretali epiſtola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium, (vbi hoc ipſum eſt caput 34.) atque ex ipſa etiam orationis forma ſatis conſtat editum fuiſſe hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipſo Leone tertio conſulto, & cum conſilio multorum epiſcoporum. Quod tamen pius princeps, quia ſibi iuriſdictionem in presbyteros arrogaſſe videbatur, libro ſeptimo capitularium, c. 381. emendauit, ita ſcribens, Omnibus vobis,

Right margin notes:

† *al. quoniã*] *qualiter*

† *al. noſtri*] cap.

† *al. noſtris*] cap.

† *vobis omnibus.*] cap.

† Concor. tex. in l. ſacrilegij. ff. de arg. & extraord. co. & in l. Cicero. ff. de pœ.

† *al. quid*

Gloss:

per, ſi epiſcopo videbitur. quales autem teſtes in accuſationibus recipiantur, eſt in canonibus diffinitum.

a ¶ Auditu.] aliquid ergo ſcitur auditu. 22. q. 5. hoc videtur.

b ¶ In canonibus.] ĩ. eod. q. 7. teſtes. & c. ipſi.

c ¶ Ant.] pro & 1. Non enim ſufficit quod ſoli epiſcopo ſit ſuſpectus. arg. cõtra, extra de offi. ind. or. ex parte. & 30. diſtinct. cap. vlt. & ſic 2 non obſt. 6. q. 2. placuit. credo tamen quòd ſi eſt accuſatus, & epiſcopo eſt ſuſpectus, quòd poteſt eum cogere ad purgationem, ſecus ſi non eſt accuſatus ſecundum Lau. 3 per illud 6. q. 2. placuit. immo inuenio q̀ propter calũnioſam accuſationem cogitur quis ſe purgare, vt extra de accuſ. veniens. & argu. ff. ne quis eum qui in ius voc. eſt. l. penult. §. 1.

d ¶ Cõſacerdotibus.] vel etiam abbatibus. extra eod. cum in iuuentute.

e ¶ Bonis.] 11. q. 3. in cunctis. hic patet quomodo intelligat illud verbum, à plebe. ĩ. ead. presbyter. quia erant boni & iuſti, immo nõ admittunt, licet ſint boni: ſi tamen leues fuerint. Nam leues ſunt qui ex facili credunt quæ probari non poſſunt. 11 q. 3. in cunctis. & eſt expreſſum extra eo. cum in iuuentute. aliàs ſolus, qui eſſet bonus ſuſſiceret. extra de adult. ſignificaſti. Ioan.

Outer margin:

1 Gl. eſt ſimi. in aut. ſed nouo iure. C. de epiſc. & cle. in l. 3. C. de obſe. pat. præſtan.

2 Iſtud ſic reſpicit priſ. gl. non contra præcedentia.

3 Aliàs, & in leges. Accuſator calũnioſus cogitur ſe purgare.

Leues qui dicuntur.

IVRA-

3 IVRAMENTO. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua quæritur ſi parentes debent ſe purgare igne, vel aqua filios non oppreſſiſſe? Reſpon. q́ non: & hoc probat per c. ſeq. Io. de Fan.

CASVS. In §. iſto dicitur, q́ vulgaris probatio indici nõ debet. Et hoc probatur per ſequens cap.

CONſuluiſti.] CASVS. Quidã paruulos filios ſuos ſecum collocabant in lecto: quibus dormientibus filij eorum inuenti ſunt mortui. Quærebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis ſe expurgare deberent filios nõ oppreſſiſſe? rñdet Stephanus, & dicit, q́ talis examinatio non approbatur in canone, ſed monendi ſunt parentes, vt filios ſuos ſecum nõ habeant in lecto: ſed cum occultum ſit eos filios oppreſſiſſe, puniri non debent niſi de hoc cõuincãtur, vel fuerint ſponte confeſſi: & tũc puniantur, quia ſunt homicidæ, cum homicida dicatur etiam qui conceptũ in vtero deleuerit per abortum.

a ¶ Homicidij.] qui hominem occidit, ſi animũ occidendi nõ habuit, nõ tenetur l. Cornelia de ſicar. vt ff. ad legẽ Cornel. de ſicar. l. 1. §. diuus. tenetur tñ lege Aquilia. licet etiã nocere noluerit, dum tamẽ fuerit in culpa, licet leuiſſima. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi quẽcumque. §. 2. & l. in lege. quod non eſt in leg. Corne. de ſicar. ff. de ſic. in l. culpa autem eſt, q́ à diligẽte potuerit prçuideri, & non eſt prçuiſũ. ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator, tenetur ẽt quantum ad Deũ, vt hic, & 50. diſt. clerico. & 34. quæſt. 2. in lectum. non tamen punitur ratione homicidij, ſed ratione negligẽtiæ, vt 15. q. 1. inebriauerũt. minor etiã iniungitur pœna ſiue pœnitentia ab eccleſia pro negligẽtia, vt 50. diſ. cos. &c. ſi quis volũtate. & 15. quæſtio. 1. ſi quis non iratus.

b ¶ Superſtitioſa.] vtili enim & neceſſaria ſ, licet, vt 33. q. 2. quos Deus. de conſec. diſt. 2. liquido. 28. q. 1. ſic enim. in princ. tit. Et eſt arg. aliquid inhibitũ, eo qđ non eſt cõceſſum. 40. diſt. ſi Papa. & ff. de colleg. illi. l. 3. §. 1. arg. extra de vo. & vo. redemp. ex multa. Cõtra extra de ſent.

tam præſentibus, quàm & futuris ſcire cupimus, quia de conſultu ſedis Apoſtolicæ, & omnium[a] noſtrorum epiſcoporum, ac reliquorum ſacerdotum, atque maxime cunctorum fideliũ noſtrorum de criminatorum purgatione ſacerdotum, cauſam tractauimus, eamque cum teſtibus (ſicut in anteriori capitulari noſtro continetur) fieri decreuimus: quoniam neſciebamus eandem cauſam, à beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cum Vvormaciæ generalem conuentum habuiſſemus, allata eſt nobis à Riculfo Magontiacenſi metropolitano epiſtola beati Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: [De presbytero vero, vel quolibet ſacerdote, à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, iuſiurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia; ſicque maneat in proprio gradu.] Iſta vero omnia, quia vires noſtras excedunt, in iudicio epiſcoporum iuxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire ſatagant, vt nec ſecundum ſeculum iuſtam reprehenſionem, nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.

a ¶ Noſtrorum epiſcoporum.] *In vulgatis legebatur*, noſtrorum Romanorum epiſcoporum. *ſed vox*, Romanorum, *abeſt non modo à capitulari, ſed etiam à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone. Pannormia autem habet*, noſtrorum epiſcoporum, omniumq. Romanorum ſacerdotum.]

β ¶ Qui duodecim.] *Hæc vſque ad verſ.* habuit, *ſunt etiam apud ceteros collectores; ſed non in capitulari.*

3 *Iuramento vero, candentis ferri, vel feruentis aquæ purgatio non eſt adijcienda.*

† al. Lamberto

Vnde Stephanus quintus Humberto † epiſcopo Moguntino.

¶ Candentis ferri, & feruentis aquę iudicium in eccleſia fieri prohibetur. C. XX.

Iuo p. 10. c. 27.

COnſuluiſti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, vtrum ferro candente, aut aqua feruente, ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant, eos non oppreſsiſſe. Monendi ſunt namque, & proteſtandi parentes; ne tam tenellos ſecũ in vno lecto collocent: ne negligentia qualibet prouueniente ſuffocentur, vel opprimantur: vnde ipſi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confeſsionem extorqueri à quolibet ſacri non cenſent canones: & quod ſanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa [b] adinuentione non eſt præſumendum. Spõtanea enim confeſsione, vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, comnuſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta vero, & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur,

3. Reg. 8.

1 Magiſtri tñ aliquãdo exponũt quod non eſt expoſitũ. 32. diſt. relatũ. De quo habet 11. q. 1. §. ex his. extra de poſtula. c. 1.

vel cõfitentur talis reatus ſeno xios, tua eos caſtiget moderatio: quia, ſi ille, qui conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida eſt; quanto magis, qui vnius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Hoc autem [b] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita eſſe videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter ſacrificium zelotypiæ; & illud Gregorij: [Si vir* [c]*, qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per verum iudicium probare potuerit vxorem ſuã numquam ſe cognouiſſe, ſeparetur ab ea.]* 33.q.1.c.1.& 2.

C. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum præcepiſſe Moyſi, vt loqueretur filijs Iſrael, & diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inuenta in ſtupro; ſi ſpiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ bordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inueſtigans adulteriũ. offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſumetq. aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de panimẽto tabernaculi mittet in eam. Cumq. ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationẽ zelotypiæ: Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adiurabitque eam, & dicet: ſi non dormiuit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro; non nocebunt te aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. Si autem declinaſti à viro tuo, atq. polluta es, & concubuiſti cum altero viro; his maledictionibus ſubiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat tuum femur, & tumens vterus tuus dirum patiatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumeſcente putreſcat femur tuum. Et reſpondebit mulier, amen, amen. Scribetque ſacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere; quas cum exhauſerit, tollet ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita dumtaxat, vt prius pugillum ſacrificij tollat de eo quod offertur, & incẽdat ſuper altare, & ſic potũ det mulieri aquas amariſſimas. Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterij rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur, eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus a vero abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quòd ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

† *al. Numeri*
Num. 5.

† in lege ... eſſe manſ... qui præceptũ ... permanſ] orig.

ſeaten. ex c. nuper. 7. ea. c. monomachiã. & vbi canon non excipit, nec nos, vt 3. diſt. 12. omnia. 55. diſt. ſi euangelica. & 31. q. 1. q. ſi dormierit. C. de here. vel act. vend. l. vlt. ff. de public. act. de pretio. ff. de alea. to. l. prima. §. qd' a de. ff. de ritu nup. palſ. in ſi. extra de deci. ad audientiam. a 32. q. 5. hoc videtur arg. contra. 17. q. 2. lex diuinæ. Io. Sol. omnia cõceſſa intelligũtur de iure communi, niſi prohibita in certis caſibus inueniantur, vt innuit c. lex diuinæ. & ext. de ſent. excõ. nup. B. & ff. de teſtib. l. quęſitum. C. de teſtib. l. ſancimus.

Conceſſa intelligunť quæ prohibita non ſunt.

a ¶ Per abortum.] & hoc ſi puerperiũ eſt formatum, vt 32. q. 2. Moyſes. &c. qd vero. Sed licet ſecũdum legem Moſaicã non ſit homicidium, tamen punitur lege Cornelia de ſicar. ff. ad leg. Corn. de ſicar. ſi mulierẽ. & ẽt leg. Aquil. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi mulier. itẽ qui opprimũt infantes, puniuntur pœnitentia trium annorũ extra de his qui fil. occi. de infantibus 1. Item qui procurat venena ſterilitatis, dicit' homicida, vt extra de homicid. ſi aliqs. vbi de hoc.

1 Adde ad hoc, & ad fin. glo. Ba. & gl. 1. in l. necare. ff. d li. agno. & i l. ſi qs. §. abortiuus. ff. de pœ.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc §. q dubitari poteſt, vtrũ purgatio ferri candentis, & aquæ feruentis ſint tantum interdicta, & in alijs cõceſſa. & merito dubitatur, quia aliqua mulier probat ſe virginem per verum iudicium, id eſt, per aſpectum corporis. Similiter in veteri teſtamẽto probatur vtrũ mulier commiſerit adulterium per quaſdam aquas amariſſimas, & ſtatim reſpondet Gratianus in ſequenti §.

b ¶ Hoc autem.] hic §. legitur.

c ¶ Si vir.] 33. q. 1. c. quod autem. Io.

S. E. D.

SED QVÆLIBET. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur vtrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio ſit concedenda, vel non: & hoc probat per duas auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

4 *Sed quælibet huiuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cum in præmiſſa auctoritate Stephani Papæ dicitur [ſpontanea confeſſione, &c.]*

CASVS. Dicit quod quælibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, Confeſſione &c.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen Palea: ſed in omnibus, quæ collata ſunt, manuſcriptis habetur ſine vllo nomine paleæ, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. Ac certe verſiculus,* Sed quælibet, *videtur indicare locũ hunc Numerorũ ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.*

α ¶ Maritus vero.] *Hæc vſque ad verſi.* quod ſi, *ſunt hic tranſpoſita ex extremo eiuſdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶ In nouo teſtamento monomachia non recipitur. C. XXII.

Burc. l. 9. c. 51. Iuo p. 8. c. 187. 1. Reg. 17.

MOnomachiam [a] vero in lege non aſſumimus †, quam præceptum fuiſſe non reperimus: quia licet quoſdã iniiſſe legerimus, ſicut ſanctum Dauid, & Goliam ſacra prodit hiſtoria; nuſquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina ſanxit auctoritas: cum hoc, & huiuſmodi ſectantes, Deum ſolummodo tentare [b] videantur.

† *in legẽ aſſumimus quã præceptũ reperimus*] orig.

MOnomachiã.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: quia tales videntur Deũ tentare. nec eſt trahẽdũ ad conſequentiã quod fecit Dauid cũ Golia, cũ inſtinctu ſpiritus ſancti fuerit factum.

a ¶ Monomachiã.] iſtos etiã lex Romana condemnat, vt C. de gladiato. l. vni. lib. 11. Euchariſtia etiam non eſt danda talibus, cũ peccent mortaliter. de conſec. diſ. 2. §. ſed ſi non. Dicũt quidam, quod * defendens poteſt ſumere; quia cuilibet licitum eſt defendere ſe. Sed nonne Dauid peccauit? Non: quia inſtinctu ſpiritus ſancti fecit, vt Samſon, & alij. 23. q. 5. ſi non licet & ext. de diuor. gaudemus. Et eſt hic ar. quod nõ eſt arguendũ ab exẽplis 26. q. 2. nõ ſtatim. & c. non exẽplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. ſi quis per verus. ĩ. de conſec. diſt. 2. liquido. extra de elec. licet. C. de ſenten. & interloc. om. iud. nemo.

b ¶ Tentare.] 23. q. 8. ſi nulla vrget. & 22. q. 2 quæritur cur.

Euchariſtia gladiatoribus nõ eſt danda.

* *Imme et iſte peccat, quoniam omiſſa legitima ſe defendendi ratiõe ad prohibitã ſe cõfert. conc. Tri. ſeſſ. 25. c. 19.*

¶ *Epiſtola ſcripta Carolo Regi patruo Lotharij, (ex qua caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpe citato monaſterij Dominicanorũ. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum ſcire vellet an Theuperga, ſiue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipſius vxor adulteriũ patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiã cõmittere: ita vt, ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet, ipſa plane adulterij conuicta cenſeretur. Hocq. valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non eſſe legitimã rationem probandi crimina (quamuis in Longobardicis conſtitutionibus, & in Capitularibus habeatur) ſed potius nihil aliud eſſe, quam Deum tentare. Addit vero denegatam fuiſſe à Lothario Theupergæ iuſtam purgationem, his verbis:* ſed de adulterio illa coram miſsi noſtri præſentiã purgare ſe voluit; ſed ipſe non annuit. *Totam hanc hiſtoriam deſcribit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero oſtenditur rubricã huius capitis apud Gratianũ nimis eſſe generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonſtrare, non eſſe vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormacienſi, c. 15.*

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in contrariũ eius quod præmittitur, & intẽdit probare per quattuor ca. ſeq. quod vulgaris purgatio poſſit fieri, & poteſt dici, quod hic incipit quinta pars. Arch.

¶ Si furta in monaſterio fiunt, iudicio monachi ſe expurgent. C. XXIII.

Burc. l. 11. c. 66.

SAepe [c] contingit, vt in monaſterijs furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, vt quãdo ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint †, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic expleta β Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

† *al. debeant*

SAepe contingit.] CASVS. Per iſta quattuor cap. probat Gratianus poſſe adhuc fieri purgationẽ vulgarem. Dicitur hic, quod ſi furtũ ſit in monaſterio, abbas debet Miſſam celebrare: & in fine corpus Chriſti ſingulis dare, dicens: Corpus Domini Ieſu Chriſti ſit tibi hodie ad probationem.

β ¶ Sic expleta] *In hoc capite addita ſunt nonnulla verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omiſſa. Sed hoc loco ſatis viſum eſt, varietatem indicare. Nam in concilio ipſo ſic legitur,* & ſic in vltima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua cor-

c ¶ Sæpe.] huic c. eſt dero-

ſ Ad hoc concor. Io. de Fan. dicens. q. ibi c. nō tenet.

derogamus: quia ſuſpectis non eſt danda Eucharistia, vt j. de conſec. diſt. 2. tribus. extra de purg. can. cum dilectis.

Nterrogatum.] CASVS. Si duo adulterium commiſerunt, ſcilicet maſculus & femina, & vnus confitetur, & alter negat, confitenti, pænitentia imponatur; negās vero probabili iudicio ſe expurget, id eſt, candenti ferro, vel aqua feruenti. Et ita facit ad propoſitum Gra.

a ¶ Inculpati.] id eſt, infamati. Non enim poſſunt duo accuſari ſimul de crimine. C. de adulte. reos. ſimile ff. de inof. teſta. nam & ſi. §. filius.

b ¶ Profitetur.] Notandum 2 q. victoria vnius prodeſt alteri: ſed condemnatio non nocet. ff. de adul. denūtiaſſe. extra de adul. ſignificaſti. ff. d inof. teſt. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. ſi ſerui. vendi. loci. §. competit. Item arg. q. confeſſio vnius non nocet alteri. 15. q. 3. nemini. Arg. j. 59. diſt. ordinatos. & 81. diſt. tanus. Et eſt verum, q. non nocet alij quantum ad condemnationē: nocet tamen quantum ad præſumptionem, vt extra d adul. ſignificaſti, &c. 3

2 Idem tenent Cyn. Alexan. de Imola, & moder. in l. ſi duo. col. 2. ff. de iureiur.

Confeſſio vnius an alteri noceat.

3 De hoc no. 3. q. 6. c. hæc quippe. extra de præbē. dilecto. in fi. & de ſimo. dilectus. 2. Archid.

Tatuit.] CASVS. Si duo de adulterio accuſantur, & negauerint ambo: ſi vnus de voluntate alterius alterum purgat, ſi in probatione vulgari ceciderit, ambo puniantur.

4 iſtam gl. dicit Bart. ſing. in l. reos. C. de adulte. ad hoc q. adulter, & adultera poſſit in eodem libello accuſari, quādo agitur ad thori ſeparationē.

c ¶ Duo.] Arg. contra C. de adult. reos. ſed dic q. non agitur hic criminaliter, ſed ad pænitentiam, vel ad thori ſeparationem 4.

5 Idem no. hic H. qui dicit, q. hoc poteſt eſſe in purgatione, præſertim vulgari: ſed ſi directe, &c. vt ſequitur in gl.

d ¶ Alter illorum.] velut procurator 5. 63. diſt. tibi Domino. Sed ſi directe ageretur, cū ſit cauſa criminalis, nō poſſet vnus alterum conſtituere procuratorē, vt 3. q. 9. abſens. Niſi velis dicere, quòd in cauſa criminali vnus ſocius auditur & pro ſe & pro alijs, vt eſt arg. 3. q. 6. hæc quippe. & extra de dolo & contuma. cum dilecti. in princ. 6

6 Vbi de hoc. & j. q. 6. ſi qñ. in gl. regulare eſt in fi.

I epiſcopo.] CASVS. Si epiſcopo vel preſbytero crimina imponātur, pro ſingulis Miſſam celebret, & pro ſingulis ſe innocentem reddat. ſed iſta capitula ſunt abrogata: prout faciunt ad propoſitum Gratiani.

e ¶ Quinquēnio.] Hodie deponitur qui in purgatione deficit, vt extra de ſimon. de hoc. vbi habes quid fieri debeat cum volente purgare ſe, nequit.

ILLVD VERO. Dictum eſt ſupra 2. q. 5. c. omnibus. & cap. presbyter. quòd clerici compelluntur ad purgationem: ſed illa duo c. mandaſtis. & auditum. contradicunt ei: ideo magiſter hoc determinat.

Quòd

us & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.

Item in Saleguſtadienſi concilio, c. 7.

¶ Quicumque de adulterio accuſatur, probabili iudicio ſe expurget. C. XXIIII.

Nterrogatum eſt, ſi duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur [b], & alter negat; quid inde agendum ſit. Decretum eſt, à ſancto concilio, vt ille, qui negauerit, probabili ſe iudicio expurget, & qui profeſſus fuerit, dignam pænitentiam agat. Burc. in fine operis. Iuo p. 15. c. 173.

Item in eodem, c. 14.

¶ Cum plures de adulterio accuſantur, & vnus ceteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in iudicio ceciderit. C. XXV.

STatuit quoque ſancta ſynodus, vt ſi duo [c] de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint, & orant ſibi concedi, vt alter illorum [d] vtroſque diuino purget iudicio; ſi vnus in hoc ceciderit †, ambo rei habeantur. Burch. ibidem. Iuo p. 15. c. 180. † *al. deciderit*

Item in concilio Vuormacienſi, c. 10.

¶ Pro ſingulis Miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur. C. XXVI.

SI epiſcopo, aut presbytero cauſa criminalis, hoc eſt homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro ſingulis Miſſam celebrare [a] debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentē ſe oſtendere †. Quod ſi non fecerit, quinquennio [e] à liminibus eccleſiæ extraneus habeatur. Burc. l. 2. c. 199. Iuo p. 6. c. 272. † *al. reddere*

a ¶ Celebrare.] *In concilio, & apud Burchardum, & Iuonem ſequitur:* & ſecretam publice dicere.

Illud vero, quod Sixtus & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt; ex eorū exemplo intelligendū eſt: exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerūt ceteris preſcribere legē purgādi.

QVAESTIO IIII.

Vod vero quarto loco quærebatur, an duorum [f] teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait Io. 8.

Vod vero.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarū prima quæritur, an ad condenationem alicuius ſufficiant duo legitimi teſtes, & reſpondetur q. ſic. Secūda ibi, [Ex præmiſſis.] Ioa. de Fanc.

CASVS. In hac quarta quæſtione quæritur, an duo teſtes ſufficiant ad condemnationem epiſcopi. Et probat Gratianus q. ſic, auctoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

f ¶ Duorū.] Sēper duo ſufficiunt. 4. q. 3. §. item in criminali. verſic. vbi numerus. niſi in caſibus ſpiritualib⁹.

Sed in

Teſtis quãdo vnus ſufficit: quãdo plures duobus requiruntur.

Sed in iſto caſu vnus ſufficit, vt extra de teſti. cog. peruenit. & vbi nulli fit præiudicium. de conſe. diſt. 4. placuit de infantibus. & in cauſa denuntiationis, extra de teſtib. in omni. & in alio caſu: extra de procur. ex inſinuatione. & vbi agitur ad impediendum matrimoniũ. extra.

a ¶ Et patris.] pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij in teſtamento: vt ff. de teſta. l. qui teſtamento. aliàs non, vt 4. q. 3. dicto c. ſi teſte. §. teſtes quos. hic autem iſti mentiri non poterant. Vel dic teſtimonium meum, & patris mei, id eſt, de patre meo & me dictum: ſcilicet teſtimonium prophetarum.

Deuteron. 17.

Chriſtus ad Iudæos: [In lege veſtra ſcriptum eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium verum eſt.] Hinc conſequenter contra eos argumentatur dicens: [Si duorum hominum teſtimonium verum eſt, quare teſtimonium meum & patris [a] *non accipitis?] Item Paulus in epiſtola ad Corinthios: [In ore duorum, vel trium* [b] *ſtabit omne verbũ.] Item in epiſtola ad Hebræos: [Quis prævaricans legem Moyſi duobus, vel tribus teſtibus conuictus, ſine miſeratione lapidabitur. †] Item ex concilio Bracharenſi 2. cap. 8. †*

2. Cor. 13. Hebr. 10.

† al. *lapidabatur*

† Et capitu. l. 5. c. 240.

¶ Quot teſtibus quiſque clericorum conuinci debeat. C. I.

Burc. l. 2. c. 202. Iuo p. 6. c. 276. Pann. l. 4. c. 97. † *al. macula fornicationis*

PLacuit, vt ſi quis aliquem clericorũ in accuſatione † fornicationis impetit, ſecundũ præceptum Pauli apoſtoli duo, vel tria [c] teſtimonia requirantur ab illo. Quòd ſi non potuerit datis teſtimonijs approbare quod dixit, excommunicationem [d] accuſati accuſator accipiat.

a *Ex præmiſſis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium teſtimonio epiſcopus conuinci, & dãnari poteſt. Porro Silueſter Papa in generali ſynodo reſidens econtra dixit.*

In epilogo concilij Romani, c. 3.

¶ Quot teſtibus epiſcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici ſunt conuincendi. C. II.

In capitul. Hadriani, c. 72. In cõc. Mogũt. 2. c. 12. Cap. l. 1. c. 139. Pan. lib. 4. c. 91. Poly. l. 5. tit. 1. Deuſdedit p. 3.

† al. in Matt. 10. & Luc. 6.

† abeſt ab or.

† al. lxiij.

† *al. xxxvi. teſtibus*

PRæſul [e] non damnabitur niſi cum † lxxij. teſtibus: nec præſul a ſummus à quoquam iudicabitur, quoniã ſcriptum eſt: [Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.] Presbyter autem [Cardinalis†] niſi cum xliiij. † teſtibus nõ damnabitur: diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ, niſi cum xxvij. teſtibus † non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, oſtiarius, non niſi ſeptem teſtibus non condemnabitur. Teſtes [f] autem, & accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

a ¶ Nec præſul ſummus.] *Ex concilio Romano ſub Silueſtro, & ceteris locis indicatis (excepta Pannormia) addita ſunt hæc vſque ad ver.* presbyter. *Ac mirandum eſt de auctore gloſſæ, qui putauit Pontificem Maximum minore numero teſtium poſſe condẽnari, quàm diaconum Cardinalem, atque oſtiarium: cum tamen ipſe Pontifex à generali ſaltem præſulis nomine minime eſſet excludendus.*

Item Leo quartus in epiſtola epiſcopis Britanniæ.

¶ Epiſcopi non niſi lxxij. teſtibus condemnandi ſunt. C. III.

Iuo p. 5. c. 116.

NVllam damnatio-

b ¶ Vel trium.] vt comprehendãt actorem pro vno teſte. extra de teſtib. in omni. Illa tamẽ loquitur in cauſa denũtiationis. Vel ideo dicit, trium, quia quandoque ſecundum canones plures quàm duo requiruntur: ſed numquã pauciores, vt extra de teſti. licet. Vnde in teſtamentis bene requiruntur 1. vt extra de teſta. cum eſſes. & c. relatum. Io. Quod dicit Io. de teſtamentis, nõ credo verum. vnde dico cum T. decre. illas, cum eſſes. & relatum. in quolibet teſtamento loqui. B.

1 In ijs q pietatis cã relinquuntur, minus ſolẽnis volũtas ſufficit, ſicut & inter liberos. C. de teſt. hac cõſultiſſima. §. ex imperfecto. Arch.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quòd ſi aliquis accuſat aliquẽ de fornicatione, poteſt probare crimẽ duobus vel tribus teſtibus: & ſi non probauerit, punietur pœna talionis. Patet ſequens §.

c ¶ Tria.] 8. diſt. 48. quoniam multa.

d ¶ Excommunicationem.] id eſt damnationem.

EX PRÆMISSIS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, i qua probat contrarium eius quod præmiſſum eſt: & hoc probat duabus auctoritatibus: ſed nõ ſunt contra: quia loquuntur ſpecialiter de clericis Romanæ eccleſiæ. Io. de Fant.

PRæſul.] CASVS. Dicitur hic quot teſtes ſufficiant ad cõdemnationem epiſcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorum clericorum Romanæ eccleſiæ. In fine dicitur, quòd teſtes ſine infamia debent eſſe.

extra de ſpõ. præterea. Item quantum ad præſumptionem faciendam. 8. q. 3. talia. ff. de dote prælega. Theopompus. Item plures duobus requirũtur. j. ead. nullam. & c. præſul. Tres requiruntur in depoſitione pecuniæ. in auth. de fide inſtr. §. ſi quis igitur. coll. 6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. ſi cer. pet. auth. ſed nouo. & in codicillis & in donatione cauſa mortis ſimiliter quinque, vt C. de dona. cauſa mor. l. vlt. quandoque xv. vt C. de prox. ſacr. ſcri. vnicuique. lib. 12.

e ¶ Præſul.] id eſt Cardinalis epiſcopus. Sed numquid contra Papam duplicabuntur teſtes? * non, immo duo ſufficiunt & in hoc eſt deterioris conditionis: quia ipſe ſine comparatione aliorum creatus eſt maior: & ideo ſine ſpe veniæ condemnandus eſt, vt diabolus. de pæ. diſt. 2. principium.

* *Vide, quæ dicuntur in notatione ad hoc caput.*

f ¶ Teſtes.] extra de teſti. perſonas. & cap. ſuper eo.

NVllam.] CASVS. Si epiſcopus Cardinalis de crimine accuſat, duodecim epiſcopi debẽt de cauſa cognoſce-

Digitized by Google

cognoſcere: nec poteſt conuinci niſi lxxij. teſtibus. In ſecunda parte dicitur qualiter teſtes iurare debẽt, & quid. In tertia parte dicitur, q̃ ſi appellauerit ad Papam, audiri debet: nec alius debet de cauſa cognoſcere. Secũda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi, [Et ſi inter.]

CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio, in qua quæritur quo remedio cauſa vitiata ſubleuetur: de quo non fecit in themate mentionem: &, ſi remedium dandum ſit ei, qui cauſa dilationis appellat: de quo fecit in themate mentionem. Cauſa autẽ vitiata remedio appellationis ſubleuatur: & hoc probat per ſequens cap.

nem [a] epiſcoporum vnquam eſſe cenſemus, niſi aut antè legitimum numerum epiſcoporum [b] (qui ſit per duodecim epiſcopos) aut certe probata ſentẽtia per lxxij. teſtes idoneos, qui tales ſint, qui & accuſare poſſint. ¶ Et prius ad ſacra Chriſti quattuor Euangelia ſacramenta præſtent, quòd nihil falſum [c] depromant: ſicut [α] nobis beatus Silueſter tradidit, & Romana ſancta videtur tenere eccleſia. ¶ Et, ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerint homines, fuerit epiſcopus, qui ſuam cauſam in præſentia Romanæ ſedis epiſcopi petierit audiri, nullus ſuper illum definitiuam præſumat dare ſententiam: ſed omninò eum audiri decernimus.

Zepherin. ep. 2.

α ¶ Sicut nobis.] *Hinc vſque ad dictionem, eccleſia non leguntur in epiſtola Leonis manuſcripta: habentur tamen apud Iuonem.*

Sed hoc vel ſpeciali priuilegio de clericis Romanæ eccleſiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorumdam; qui cum non ſint ſpectatæ vitæ, & ſcientiæ; in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis eſt, vt omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione, nulla dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum, vel trium teſtium quilibet iure conuinci & damnari poterit.

QVAESTIO VI.

SEquitur ſexta quæſtio, qua quæritur, quo remedio cauſa vitiata ſubleuetur: &, ſi remedium illud ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit. Cauſa vero vitiata remedio appellationis ſubleuari poterit.

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium epiſcopum, epiſtola 3. cap. 3.

¶ Cauſæ vitiatæ remedium appellationis ſubueniat. C. I.

Et in decretis Fabiani tertij c. 3. Cod. Theod. l. 2. tit de appel. in inter. le. 15. Anſ. l. 2. c. 11. & l. 3. c. 88. Lib. 7. ca. c. 333 Burc. l. 1. c. 148. Pann. l. 4. c. 121.

LIceat appellatori vitiatam cauſam remedio appellationis [d] ſubleuare.

[*Idem paulo ante.*]

Epiſcopi epiſcopum deponere nõ poſſũt.

a ¶ Nullam damnationem.] epiſcoporum. Sed hoc non videtur poſſe ſtare: qa nullus poteſt iudicare clericos Romanæ eccleſię, niſi ſolus Papa. Item quia epiſcopi epiſcopũ deponere nõ poſſunt, vt 3. q. 6. quamuis. Reſpondeo q̃ loquitur in eo caſu, qñ Papa committit alijs cauſam ſuorum clericorũ, ne ipſe ſuſpectus habeatur. vel ne fauore pro eis, vel odio contra eos iudicaret. ff. de iuriſdic. omn. iud. l. prætor.

a ¶ Nullam damnationem.] infra. 3. q. 6. accuſatus. & cap. quãuis.

b ¶ Epiſcoporum.] ĩ. 5. q. 4. duodecim.

Teſtes quinque capitula iurare debent.

c ¶ Falſum.] quinqꝫ capitula iurabunt teſtes: ſcilicet vt dicant veritatẽ, vt 3. q. 9. hortamur. & q̃ teſtentur pro vtraque parte veritatem, vt 14. quæſt. 5. non ſane. q̃ nõ admiſceant falſitatẽ, vt hic. q̃ nec amore, nec odio, nec proprio cõmodo teſtentur, vt extra de teſti. quoties. Item quinto requiritur, quòd dicãt quidquid de re ipſa nouerint, ſiue fuerint interrogati, ſiue non, vt extra de accu. cum dilectus [1]. qđ nõ credo, niſi hoc liqueat ex forma iuramenti, vt infra.

1 De hoc & no. extra de teſti. fraternitatis. in glo. vlt. vbi addit Ho. aliũ caſũ: ſcilicet q̃ neutri parti manifeſtabũt dicta ſua antequã ſint publicata. arg. 4. q. 3. itẽ qui falſo. Arch.

SED HOC. Modo dicit quare de tot teſtibus fuit ſtatutum: propter ſcilicet priuilegium clericorum Romanæ eccleſiæ. & hæc ſolutio eſt vera. vel propter malitiam hæreticorum fuit ſtatutum de omnibus clericis, qua ceſſante ceſſabit conſtitutio. Sed verius eſt, q̃ propter malitiam hæreticorum vel malorũm hominum ſtatutum fuit de clericis Romanæ eccleſiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quòd non ceſſat cauſa ceſſante: & hoc innuit B.

SEquitur.] Hęc quæſtio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per nouem auctoritates ſanctorum patrum, q̃ quãdocumque quis grauatus fuerit, poterit appellare: & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui vero.] Quarta ibi. [Poſt datam.] Quinta ibi, [Non ſolent.] Sexta ibi, [Notandum.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitiua.] Io. de Fa.

d LIceat.] ¶ Appellationis.] Appellatio eſt prouocatio alicuius ſententiæ querelam continens. ff. de mino. ptc.....ũ & in ijs quæ extra iudiciũ agunt appellatur, vt in electione, vt extra de app. conſtitutus. Quis appellet, dicet ĩ. ea. non ſolẽt. & hoc in ciuili cauſa. In criminali autẽ quilibet etiã inuito reo appellat. ff. de app. non tantum. & in cauſa liberali, vt ff. de libe. cauſa. l. 1. & 2.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur autẽ a minori ad maiorem, & gradatim, vt ĩ. ead. a iudicioru. C. de appel. præcipimus, excepto Papa, ad quẽ omnibus prætermiſſis appellatur, vt ĩ. ea. c. 3. 4. & 5. Et hoc verum eſt in iudicibus ordinarijs. In delegatis autẽ diſtinguitur, ſi ipſi alijs cauſam commiſerint. ſi tota iuriſdictio eſt delegata, appellatur ad primum delegantem.

Appellans a delegato ad quem appellare debet.

tum.extra de offi.deleg.ſuper quæſtionum. §.porro.ff. quis & à quo appel. l. 1. ſed ſi non tota cauſa eſt delegata,tunc appellatur ad delegantem ſecundum, vt C. qui pro ſua iuriſdi.l.1.ff.quis & à quo app.l.fi.& ext.de offi.deleg.ſuper quæſtionum. vt infra ea. §.diffinitiua.in fi.poteſt tamen nouas allegationes audire. C. de appel. eos. §.1. ff. de appel. ſcio quæſitum.In fi.extra de fide inſtrumen.cum Ioannes. Quando autem non eſt neceſſe appellare, habes infra ea.§. diffinitiua. Inhibetur autem appellatio. quia à principe non appellatur.9.q.3. cuncta.nec à præfecto prætorio. C.de of.præf.præt.l.1. nec à ſenatu, vt ff. à quibus ap. non licet. l.1.nec ab arbitro. C. de arbi.l.1.nec appellat officiatus.ǰ. ea.§. diffinitiua.ver. nulli. Item propter ſceleris magnitudinem non appellatur. C. quorũ app. non reci.l.2. & extra de appel. cum ſit Romana. Item in momentanea poſſeſſione, vt infra ead. §. diffinitiua 2. ver. de poſſeſſione. ſecundum leges. ſed per canones ſic. extra de teſti. ſignificauerunt.& de teſti.ſpol. cum ad ſedem. Itẽ in re, quæ nõ capit dilationem. ff.de app.re. l. vlti. & extra de rapt. in litteris.Arg. contra extra de appel.qua fronte. 1 ſi.ibi appellatio nõ retardat ſententiam, niſi ad tempus. Item à ſuſa maioris partis capituli, extra de his quæ fiunt à ma.parte cap.c 1. Item contumax non appellat,vt 24.q.3.de illicita.infra ea. §. ſunt etiam quorum. C.de iuri. properandum.§. ſin autem. Item ab executore non appellatur.infra ead.§.diffinitiua.ver.ab executore.

QVO-

Appellatio 1 multis caſibus non admittitur.

1 Melius diceret. §.de cetero quotũ. ver.de poſ. vbi de hoc.

¶De eodem. PALEA C. II.

Sixtus ibidem. Poly.l.1.tit. 7. Anſ.l.2.c.11.

APpellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia.

Item Anacletus Papa,epiſt.1.in fine.

¶De eodem. C. III.

OMnis [a] oppreſſus libere [b] ſacerdotum [c] (ſi voluerit) appellet iudicium,& à nullo prohibeatur:ſed ab his fulciatur,& liberetur. Si autem difficiles cauſæ,aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] ſedem referantur. Et ſi illic facile diſcerni † non poterunt, aut iuſte terminari, vbi fuerit ſummorum congregata congregatio [a], (quæ per ſingulos annos bis fieri ſolet, & debet) iuſte,& Deo placite coram patriarcha [e], aut primate eccleſiaſtica [c] negotia,& coram patricio ſæcularia [f] iudicentur negotia in commune [g] †.

† al. decerni

† al. communi

a ¶Congregatio.] *In vulgatis ſequebatur,* ſub metropolitano: *quæ ſublata ſunt, quia in nullo manuſcripto neque in originali habentur,& in ſequentibus verbis exponitur,coram quibus ſit habendum concilium.*

c ¶Eccleſiaſtica negotia.] *In epiſtola legitur*, primate eccleſiaſtico,& coram patricio ſæcularia,&c.

QVOMODO SIT APPELLANDVM. Iudice ſedente pro tribunali poteſt viua voce appellari:ſed extra iudicium in libello tantum appellabitur 1,vt ǰ.ead.§.iudicibus,ver.litigatoribus.ff.de appel.à ſententia.§.vlti.

1 Dicas quod ſiue appelletur in iudicio, ſiue extra debet obſeruari quod dicitur extra li.6.de app. cordi. quæ eſt Innocẽ. iiij. & hoc eſt à iudice appellatur ad Papam: & hoc ibi intelligit Ho.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum poſt diffinitiuam ſententiam:niſi in caſibus nota. ǰ.ead. non ita,extra de appel.ſuper eo 2.Secundum canones & ante litem conteſt.& poſt,vt extra de ap.cum ſit Romana. ǰ. ea. non ita.licet hoc ſit correctum per conſtitutionem nouam, extra eo.vt debitus.vbi dicitur, quod cauſa appellationis debet aſſignari. Item ſecundum canones appellatur quoties ſuperior iudex inuenitur,vt ǰ.ead. omnes.ſecũdum leges bis tantum,vt ǰ.ead. poſt ſecundam. Io.hoc pro certo teneas,quòd ante ſententiam poteſt appellari quoties pars grauatur,& allegatur cauſa,vt extra eo. vt debitus.Sed poſt diffinitiuam ſententiam tantum bis,vt dicunt leges præallegatæ:nec aſſignatur tunc cauſa: ſed dicit, appello ab iniqua ſententia. Sententia tamen in cauſa matrimonij non tranſit in rem iudicatam,vt ext. de ſent.& re iud.lator.& c.cõſanguinei.B.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM.Item appellatur vſque ad decem dies continuos,vt infra ead.anteriorum.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium, vt ǰ.ead.ſi quis appellat. Tamen iudex poteſt moderari tempus receſſus. extra eo. cum ſit Romana.& c.reprehenſibilis. Item appellatione pendente nihil innouandum eſt, vt ǰ. ea.3. appellatione, niſi appellans ſuſpectus ſit,vel depopulator, vt ǰ. ead. quoties 2.in cauſa criminali reus cuſtoditur:vel dabit fideiuſſorem,ſi eſt ſuſpectus.C.de ap.eos.ver.ſuper his. Iudicis officium eſt libellos dimiſſorios dare. infra ead.poſt appellationem.Iudex autem ad quem appellatur:ſi appellatur à ſententia,ſecundum priores allegationes vel infirmabit, vel confirmabit ſententiam,

Appellationis tempus poteſt iudex moderari.

OMnis.]CASVS. Dicitur in hoc c, quòd ſi aliquis grauetur,à minori prælato ad ſacerdotem, ideſt, epiſcopum, debet appellare: & ſi ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari, metropolitanum appellet:& ſi ibi negotium non fuerit terminatum,vel grauabitur:ad conciliũ recurrat,in quo patriarcha vel primas præſidet, & in quo cauſæ maiores eccleſiaſticæ tractari debent:& coram patricio ſæculari iudice ſæculares.

a ¶ Omnis.]pone caſum quòd appellatur à ſubdito epiſcopi 3 ad epiſcopum:deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitani.

3 Ideſt, à minori prælato: non ĩ officiali epiſcopi, quo caſu & conſuetudo quod hoc nõ valet. extra li.6. de conſue. nõ putamus. Ar.

b ¶ Libere.]ideſt,ſiue ante ſententiam, ſiue poſt.

c ¶ Sacerdotum.]Ergo à ſæculari iudice ad Papam poteſt appellari:quod verum eſt vacante imperio,vt extra de foro compet.licet.aliàs nõ,vt extra de app.ſi duobus.

Appellatur à iudice ſeculari ad eccleſiaſticum.

d ¶ Ad maiorem.]ſ.17.diſt.multis.§.1.

e ¶ Coram patriarcha.] quæ vna dignitas eſt, vt 99. diſt.prouinciæ.

f ¶ Sæcularia.]ſcilicet cum ambo ſint laici:quia prælati non debent tractare ſæcularia iudicia. 11. q. 1. te quidẽ.Vel dic quòd cum laicus iudex non vult facere iuſtitiam,tunc appellatur ad eccleſiaſticum, vt ipſum corrigat.& ſi noluerit facere iuſtitiam, poteſt ipſum excommunicare, vt 23. q. 5. adminiſtratores. Vel dic quòd cum iudex ſæcularis ſuſpectus eſt,poteſt adiri iudex eccleſiaſticus 4.vt in auth.vt diffe.iud.§.ſi vero.coll. 9.vel etiam ſi deceſſerit,vt ibi dicitur. Vel ſi habeatur querela contra ipſum, vt in aud.coll.§.vlt. ſic extra de foro compet.ex tranſmiſſa.& extra eod.licet.

4 Sub. qui cum eo cognoſceres. & hoc eſt qd hic dicit littera in fine. in cõe, ſecundum Io. de Fant.

g ¶ In commune.]ideſt,publice.

Si quis

SI quis veſtrum.] CASVS. Ex his quinque c. colligitur, q. appellari poteſt ad Papam omnibus medijs prætermiſſis. Dicitur ergo hic, quòd ſi aliquis aliqua aduerſitate pulſatur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad caput appellet.

nas. ſed contra, ius eum punit, vt C. de ap. l. proconſulibus. & C. quorum ap. non reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur fruſtratorie appellans. ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. paſtoralis.

Item Sixtus Papa epiſt. 2. omnibus rectoribus eccleſiæ ſcribit dicens.

¶ Quiſquis pulſatus fuerit, Apoſtolicam ſedem appellet. C. IIII.

SI quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua aduerſitate, licenter hanc ſanctam & Apoſtolicam [a] ſedem appellet, & ad eam, quaſi ad caput, ſuffugiũ habeat, ne ipſe innocens damnetur, aut eccleſia ſua detrimentum patiatur.

Iuo par. 5. c. 3. Anſel. l. 2. c. 8.

Item Grato [a], epiſtola prima.

a ¶ Grato.] *Sic eſt reſtitutum ex plerìſque vetuſtis (nam in vulgatis erat,* Item Gregorius) *quamquam in tomis conciliorum hæc epiſtola tribuatur Sixto ſecundo; illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶ In grauioribus cauſis pulſati Apoſtolicam ſedem appellent. C. V.

OMnes epiſcopi, qui in quibuſdam grauioribus pulſantur, vel criminantur cauſis, quoties [b] neceſſe fuerit, libere Apoſtolicam appellent ſedem, atque ad eam, quaſi ad matrem confugiant.

Iulius Papa ep. 2 ad orientales c. 2. Burc. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pan. l. 4. c. 124. Anſel. l. 2. c. 12. Poly. l. 1. tit. 7.

Item Marcellus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶ Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam. C. VI.

j AD Romanam eccleſiam omnes epiſcopi, qui voluerint [c], vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput

Anſel. l. 2. c. 7. Pan. l. 4. c. 125.

Appellatur ad Papam omiſſo medio.

a ¶ Apoſtolicam.] Ex hoc & ſeq. c. patet, q. ad Papam alijs prætermiſſis, appellatur: ſed in alijs ſecus eſt, vt infra. ead. decreta. & q. 7. metropolitanum. & 9. quæſt. 3. cõqueſtus. & 17. diſtin. multis. & 18. diſtin. de concilijs. Cum ergo hoc ſit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omiſſo epiſcopo, vt 11. q. 1. peruenit. Sed contra extra de of. lega. cum non ignores. Sed dicas, q. ille non fuit tantum legatus, ſed metropolitanus. Et ſi ille legatus non habuiſſet illud priuilegium, inutile fuiſſet officium legationis: ſed ille qui ſimplex legatus eſt, non habet illud priuilegium, niſi ei ſpecialiter ſit datũ. Io. Quidquid dicat Io. omnibus prætermiſſis curritur ad legatum, vt dicit illa decre. & qđ facit legatus, Papa facere videtur. 94. diſt. c. 1. & ff. de admini. tut. ita autem. §. geſſiſſe. B.

OMnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd quoties epiſcopi criminaliter accuſantur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad matrem recurrant, cum eſt neceſſe.

Appellare tertio non licet.

b ¶ Quoties.] dummamen non vltra ſecundam vicem: ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare ſuper eodem capitulo, vt ĩ. ead. ſi quis in quacumque. ſic exponitur hæc dictio, quoties. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de eden. veluti. in fi. ſimile quoties habes extra de ele. querelam. in parte decisa. ſecundum H. exponitur quoties ſiue ante litem cõteſtatam, ſiue poſt. Alij dicunt quòd licet etiam ter appellare ſecundum canones, vt ĩ. 31. q. 2. Lotharius. ʒ. ea. omnis. ſed M. dicit quòd licet à grauamine quandocumque appellare: ſed bis poſt ſententiam tantum: & exponit, quoties, ideſt, in omni grauamine: ſed non niſi bis à ſententia, vt ĩ. ea. ſi quis in quacumque. & extra de app. directe. G. dicit quòd in illo capitulo, omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, ſed per conſultationem, vt ʒ. diſtin. 18. c. 1. & extra eod. ſua nobis.

AD Romanam eccleſiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes epiſcopi, qui volunt, vel qubus neceſſe eſt, libere ſedem Apoſtolicam appellant abſque excommunicatione vel impedimento aliquo damnationis, vel ſpoliationis, vel cuſtodiæ.

c ¶ Qui voluerint.] Ergo fruſtratoria admittitur, vt extra eod. conſuluit. ergo audiendus eſt qui cauſa dilationis appellat, vt extra de ap. cum ſit Romana. & c. perſo-ſtoralis. Rñ. dubia fruſtratoria eſt admittenda: ſicut occultus peccator ad Euchariſtiã. de conſ. diſt. 2. non prohibeat. Hodie autem ipſo iure eſt inhibita appellatio ante ſententiam, niſi tam euidens cauſa proponatur, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima reputari, vt extra eod. vt debitus. Sed cum hodie ipſo iure ſit inhibita appellatio, quid prodeſt ſcribere remota appellatione? Reſpond. ſi appellatio remouetur in litteris, tunc intelligitur remota etiam poſt ſententiam. Alias etiam rationes aſſignaui ſuper illa conſtitutione, vt debitus. ſed ſi non apponitur in litteris, tantum ante ſententiam eſt remota. Io. Ego credo, quòd nihil prodeſt remotio appellationis niſi ad remouendam fruſtratoriam appellationem 1, vt dicit decre. expreſſe extra de ap. ex parte B. Hoc ſcias q. niſi iudici euidenter pateat appellationem tenere, numquam deferat ei. vnde ſi nõ credit tenere appellationem, non deferat ipſi: licet ſuperior poſſit retractare quod factum eſt, vt extra eod. paſtoralis. Sed pone quòd iudex dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non. ſi defert, mentitur ergo conſtitutio & decretalis. Nam conſtitutio, dicit, q. niſi talis cauſa ſit propoſita, quę ſi foret ꝓbata, legitima eſſet appellatio, non eſt deferendum appellationi. Item decre. paſtoralis. dicit, quòd in ſolis illis caſibus deferendum eſt appellationi, vbi à iure indulgetur expreſſe, quòd poſſit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoſcere de cauſa, ol

dubitet

1 Sub & ſic remouetur qđ de iure cõmuni eſt remotum. Sed contra hoc eſt C. de Theſa. l. 1. & ff. ad municip. l. 1. & ideo plus placet qđ dixit B. lo. de Fant. nã ſi hæc clauſula nihil operatur, quare dec. extra eo. in quiſitioni. fundat̃ ſuper c. ideo his electis, dic vt pleno. Ho. in ſum. eo. tit. §. quomodo decr. vt debit⁹. ver. abſque rationabili, &c. Archi.

dubitet an ſit iudex,argu.11.q.3.graue. Ad hoc dico,q̄ ſi iudex dubitat de cauſa appellationis,ſummariè poteſt inquirere de cauſa:vel ſeorſum extra formam iudicij inquirendo de cauſa.Et ſi videtur cauſa probabilis,& præterea talis quòd ea probata legitima iudicaretur,

& quòd iudici iuſta videatur.

a ¶ Conſecrationem.] ſi metropolitanus diſtulerit, 8.q.3.Artaldus.

b ¶ Cuſtodia.] Qui appellat,nec cogitur dare cautionē de proſequenda appellatione, nec cuſtodiri debet: niſi ſit cauſa criminalis, & ſuſpectus ſit, vt C. de appel.eos. §. ſuperbis.

ſuffugere,eamque appellare debét,vt inde accipiant tuitionem,atque a conſecrationem [a]. Quod omnibus minime conuenit denegare epiſcopis: ſed abſque vlla cuſtodia[b],aut excommunicatione [c],vel damnatione,vel expoliatione libere ire concedatur.

a ¶ Atque conſecrationem.] *In originali eſt*, vt inde accipiãt tuitionem,& liberationem,vnde acceperunt informationem, atque conſecrationem.*ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epiſt.1. cap.3.

¶ Qui à proprio metropolitano ſe grauari putauerit, maiorem ſedem appellet. C. VII.

Iulius ibid.c.4. In cap.Hadriani.c.6. Poly.ibidem. Burc.l.1.c.144. Pann.l.4.c.126. Iuo p.5.c.257.

SI quis putauerit ſe à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham,vel [d] primatem diœceſeos,aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ iudicetur ſedem.

Item Zepherinus vrbis Romæ epiſcopus,epiſt.1.

¶ Ad Romanam eccleſiam, quaſi ad matrem appelletur ab omnibus. C. VIII.

Anſel.l.2.c.6.

ij AD Romanam eccleſiam ab omnibus,maxime tamen ab oppreſsis appellandum eſt,& concurrendum quaſi ad matrem [e],vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur,& à ſuis oppreſsionibus releuentur: quia non poteſt, nec debet mater obliuiſci filium ſuum.

Item Iulius Papa in decretis,ſiue in reſcripto ad orientales,c.22.

¶ Quoties aliquis appellauerit, audientia ſibi non denegetur. C. IX.

In epi. Lucij 1. & in cōc. Cart. 3.c.10. In capitul. Hadriani. Anſel.l.3. c.88. Iuo p.6.c.316. ex Lucio.

PLacuit,vt à quibuſcumque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos (vbi eſt auctoritas maior [f]) fuerit prouocatum;audientia non negetur.

Item cap.30.

¶ Iniuſte damnati,reſtitutionem, & oppreſsi auxilium à Romana eccleſia debent habere. C. X.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter sūt conceſſa,tam de congregandis concilijs [g], & iudicijs, ac reſtitutionibus [h] epiſcoporum,quàm & de ſummis eccleſiarum negotijs;vt ab ea omnes oppreſsi auxilium, & iniuſte damnati reſtitutionem ſumant: Et talia ab improbis ne præſumantur abſq. vltione, nec exerceantur abſq. damnatione.

c ¶ Excommunicatione.] pro alijs tamen bene poteſt excommunicari, vt extra de appel. ad hoc, & c.propoſuit.

SI quis putauerit.] CASVS. Si grauatur aliquis à metropolitano ſuo, patriarcham appellet, deinde ad ſedem Apoſtolicam recurrat.

d ¶ Vel primatem.] vel pro ideſt.

AD Romanam eccleſiā.] CASVS. iſtius capituli & ſequentis facilis eſt & planus:quia per ſuperiora patet: & littera plana eſt.

e ¶ Matrem.] Nec præſumitur eſſe mater, niſi diligat filium, vt extra de præſumpt. afferte.

f PPlacuit.] ¶ Maior.] ff.d ap.l.1. §. ſi quis .ſ.ead.anteriorum.

IDeo huic ſanctæ ſedi.] CASVS. Quærebatur quare priuilegia ſedi apoſtolicæ ſint conceſſa: concilia congregare, & dānatos epiſcopos reſtituere: & de ſummis negotijs cognoſcere. Et reſpondet, vt omnes oppreſſi & iniuſte damnati auxilium habeant, & quòd iniuſte non damnentur aliqui ſine vltione.

g ¶ Concilijs.] Ergo patet, quòd legatus non poteſt facere cōcilium, vt dixi 3.diſt.3. §.porro.& diſt. 17. regula.&c.huic ſoli ſedi.

h ¶ Ac reſtitutionibus.] Arg. hic, quòd ſolus Papa poteſt reſtituere clericum depoſitum.de pæni.diſ. 6.qui vult. in fin. & ff.de q̄ſt.l.1.§ ſi. & de pœn.l.diui. Arg.cōtra 11. q. 3. epiſcopus in ſynodo.& 46. diſt.clericus maledicus. ad hoc dicas,q̄ ſi eſt ſolenniter degradatus,ſolus Papa poteſt eum reſtituere,ſecus ſi eſt verbo ſolo depoſitus 1.

Papa ſolus an clericū depoſitum reſtituat.

1 De hoc no.50.diſt. contumaces. ibi videas.

tur,defert ei: vnde non ſufficit appellanti proponere talem cauſam,quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima iudicari;ſed etiam requiritur, q̄ ſit probabilis

CVM-

Digitized by Google

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua quæritur, an ſit licitum fruſtratorie appellare. & vera eſt ſolutio ꝙ non: & quæ dicit, ſuperficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

2. 3. & 4? Reſpon. oẽs accuſatores vulgo dicuntur æmuli: præſumitur enim ꝙ ſemper inuidiæ cauſa fiat accuſatio. Vnde canon vocat accuſationem illaudabilem intentionem. vt ĩ. ead. q. 7. ſi quis epiſcopus. nam non ſolum videtur eſſe diſcordia inter accuſatorem & accuſatum:

Accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri.

CASVS. Quia dictũ eſt ſupra per Zepherinũ ꝙ appellare poſſent maxime oppreſſi, in c. ad Romanam. & per Marcellum dictum eſt ſupra in c. ad Romanam. ꝙ qui volunt appellare, poſſunt: infert Gratianus ꝙ ſiue quis grauatur, ſiue non in accuſatione, appellare poteſt. Quidam tamen dicunt appellandum eſſe fruſtratorie: & diſtinguunt ita dicẽtes ꝙ dictũ eſt ſupra in c. ad Romanã. Vt volẽtes, &c. refertur ad eos qui volũt recipere conſecrationẽ à ſede apoſtolica. & ſi ab aliquo impediantur, appellabunt. Neceſſitatem patientes, refertur ad oppreſſos, & iniuſte per ſententiã condemnatos, vt iſti defendãtur, & illi accipiãt conſecrationẽ. Eodẽ modo intelligit illud Zepherini. Sed certe dicit Gratianus, ꝙ ſecundũ primã interpretationẽ, id eſt, opinionem, quæ eſt in princ. §. quæ dicit, ꝙ ſiue quis grauetur, ſiue non, appellare licet: oppreſſi intelligũtur aliqua iniuria affecti. Sed ſecundũ ſecundam, qua dictũ eſt, vt volentes ad cõſecrationem, neceſſitatẽ patientes ad tuitionem referatur, oppreſſi intelligunt' per ſentẽtiam iniuſte dãnati. & ſecundũ hanc vltimam opinionem non licet fruſtratorie appellare.

2 *Cum ergo* [a] *Zepherinus dicat ab omnibus eſſe appellandum, maxime tamen ab oppreſſis, & Marcellus ſcribat: [Omnes epiſcopi, qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, appellare debent;] patet, quòd accuſato (ſiue grauetur, ſiue non) vox appellationis nõ eſt deneganda. Quidã tamen ita diſtinguunt, vt [volentes] ad conſecrandos, [neceſſitatem patientes] ad oppreſſos referant, vt ſit ſenſus; omnes, qui voluerint à Romana eccleſia conſecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuſcumque in ſuis oppreſſionibus neceſſe fuerit ad eam ſuffugere; ſimiliter vocem appellationis exhibeant, vt iſti tuitionem, & illi conſecrationem ab ea accipiant. Similiter & illud Zepherini diſtinguitur: [Ab omnibus eſt appellandum ad Romanam eccleſiam;] intelligendum eſt, qui ab ea conſecrationem voluerint accipere, vel qui à prælatis ſuis aliquam iniuriam paſſi fuerint, maxime tamen ab oppreſſis. Secundum primam interpretationem, oppreſſi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta ſecundã verò, oppreſſi dicuntur à iudice iniuſte condemnati. Secundũ hanc diſtinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuandum, ſed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius ſcribat omnibus per diuerſas prouincias.

¶ De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur. C. XI.

DEcreto noſtro veſtram rogantes charitatem mandamus, vt ſi aliquis (quod non optamus) ſuorum æmulorum [b], Aldricum Cœnomanenſis eccleſiæ epiſcopum accuſare damnabiliter attentauerit; vt & honoretur beati Petri apoſtolorum principis memoria, eccleſiæque Romanæ, cui præſedit, priuilegium, noſtri nominis auctoritas; liceat illi poſt auditionem [c] primatum diœceſeos (ſi neceſſe fuerit) nos appellare, & noſtra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] noſtro † ex latere miſſos iuxta patrum decreta ſuas exercere, atque diffinire actiones [e]:

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo p. 5. c. 149. Anſ. l. 2. c. 19.

† al. noſtros

a ¶ Cum ergo.] Magiſter magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ fruſtratoria admittitur. & probat hoc ſeq. 4. c. & ſuſpenditur conſtructio vſq; ad illũ §. patet ergo. vnde in titulo cuiuſlibet c. ponitur hæc dictio, cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanenſis epiſcopus timebat accuſari coram ſuo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans ſi ad ſedem Apoſtolicam appellaret. vnde Grego. præcepit, ꝙ ſi Aldricus accuſatus fuerit & appellauerit, audiatur: & cauſa coram ſummo Pontifice vel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit, punietur: quia alij vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinẽ poteſtatis.

b ¶ Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accuſationem: cum de iure hoc ſit prohibitum, vt infra ea. quæſt. 7. ſi qui ſunt. & 3. quæſt. 5. cap. cuſatum: ſed etiam inter domeſticos & amicos accuſatoris & accuſati, vt ff. de legi. ſciendum. §. 2.

c ¶ Auditionem.] Videtur hic quòd non licet appellari ad Apoſtolicum omiſſo metropolitano, vt ĩ. quæſt. 7. metropolitanum. & ĩ. ead. ſi quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro eccleſiaſtico. ĩ. ea. ſi quis. Sed ſubaudi, maxime.

d ¶ Legatos.] ad hoc deſtinatos. Vel dic quòd in legato Papæ ſpeciale eſt ſecundum quoſdam vt de crimine poſſit diffinire, vt 16. q. 1. frater. alias ſecus, vt ff. de offi. proconſul. l. ſolent. & ff. de eo cui manda. eſt iuriſdict. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc poſſe facere ſine mandato ſpeciali, vt extra de offic. leg. quod tranſlationem.

e ¶ Actiones.] Notandum actiones eſſe proponendas. 11. quæſt. 1. experientiæ. & extra de mutuis pet. cap. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eõd.

nulluſque illum ante hæc iudicet, aut iudicare præſumat. Sed ſi quid (quod abſit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, vt nihil prius de eo, qui ad ſinum ſanctæ eccleſiæ Romanæ confugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quàm ab eiuſdem eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices ſuas ita alijs impertiuit eccleſijs, vt in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. *& infra.* ¶ Si autem (quod non arbitramur) à quoquam ſecus præſumptũ fuerit; ab officio cleri ſubmotus [a], auctoritatis † Apoſtolicæ reus ab omnibus iudicetur: ne lupi, qui ſub ſpecie ouium ſubintrauerunt, beſtiali ſæuitia quoſq. audeant lacerare: & quod ſibi fieri nolunt, alijs inferre præſumant.

† *al. iniuriarũ reus*

a ¶ Vt honoretur.] *Hinc vſque ad ver. auctoritas. addita ſunt ex ipſa epiſtola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur eſſe Gregorij quarti, ex qua etiam ſumptum eſt caput, Nulli fas. diſt. 19. & apud Iuonem vtrumque caput ſimul habetur. Iſtius autem Aldrici (vt ex catalogo epiſcoporũ eccleſiæ Cænomanenſis colligitur) mentio eſt in concilio apud ſanctum Medardum, quod paulo poſt Gregorium quartum habitum fuit. Itaque defenſio ipſi à Gregorio præſtita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epiſtola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶ Iudicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur. C. XII.

Anſel. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. tit. 14.

QVi ſe ſcit [b] alijs eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem eſſe ſibi prælatum. Ipſa namq. eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis eccleſijs vices ſuas credidit largiendas, vt in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde omnium appellantium Apoſtolicam ſedem epiſcoporum iudicia, & cunctarum maiorũ negotia cauſarum eidē ſanctæ ſedi reſeruata eſſe liquet; præſertim cum in his omnibus eius ſemper ſit expectandum conſultum: cuius tramiti ſi quis obuiare tentauerit ſacerdotum, cauſas ſe non ſine honoris ſui periculo apud eamdem ſanctam ſedem nouerit redditurum.

¶ *Reſtitutum eſt caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epiſtola prima habetur prior pars huius capitis vſque ad verſ.* Ipſa namque. (*quemadmodum & apud Leonem epiſt. 84. quod refertur ſupra diſt. 23. c. quamquam. & in c ſequenti, qui ſcit.*) *& etiam ſententia ceterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemenſem archiepiſcopum inuehatur, qui Rhotandũ † epiſcopum appellantem Apoſtolicam ſedē damnare auſus eſt, ita dicēs.

† *al. Rothaldum*

In appēdice bibliothecæ ſanctorum patrũ.

¶ De Rhemenſi archiepiſcopo, qui appellantem Romanam ſedem iudicare eſt auſus. C. XIII.

Anſel. l. 2. c. 67.

ARguta ſapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depoſitionis aduerſus Rhotandum aſſumpſit, & ab itinere Apoſtolicæ ſedis remouit †, & continuatim [c] Apoſtolicam ſedem appellantē damnauit, & carcerali [d] cuſtodiæ mancipauit. *& infra.* ¶ Priuilegia tamen Apoſtolicæ ſedis vos obliuioni tradere nullatenus debuiſtis; quibus veneranda

† *al. reuocauit*] orig.

eod. tit. dilecti. Ioan. Sol. ſecundũ ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, vt extra de iud. dilecti. Sed ſi proponatur incepta, cadit à cauſa proponēs, vt extra eod. tit. examinata. B.

Actio ſecũdum canones nõ eſt de neceſſitate proponenda.

a ¶ Submotus.] Ecce pœna illius, qui non defert appellationi: ſed ſecundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appel. quoniam.

De hoc leg. & no. 8. diſt. quo iure. ibi videas.

QVi ſe ſcit.] CASVS. Minores prælati obedire debent ſuo maiori: nec moleſte hoc ferre. vnde quilibet poteſt recipere appellationē ad ſedem Apoſtolicam factam: cum appellationes epiſcoporum & magna negotia ei reſeruentur: & qui contra hoc fecerit, deponatur.

b ¶ Qui ſe ſcit, &c.] 3. quæſt. 6. quamuis. &c.

ADDITIO. Et cap. multum. & c. dudum. Lau.

ARguta.] CASVS. Archiepiſcopus Rhemēſi. Rhotandũ ad ſedem Apoſtolicam appellantem de facto depoſuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eũ reſtituit: quo reſtituto, ſcribit illi archiepiſcopo, & inuehitur contra eum, dicens quòd ideo eum reſtituit, ſcilicet epiſcopum, ne priuilegia ſedis Apoſtolicæ violentur. Caſus ſequentis capituli facilis eſt: & per te ponere potes.

c ¶ Continuatim.] ideſt, iterum & iterum.

d ¶ Et carcerali.] quod poteſt fieri in cauſa criminali, ſi condemnatus appellans eſt ſuſpectus: nec poteſt dare fideiuſſorem, vt C. de appell. eos.

a ¶ Ho-

canones iudicia totius eccleſiæ ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶ Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia ſedis Apoſtolicæ, quæ male à vobis violata videbantur, & à nobis tot impenſis laboribus, veſtra reſiſtente contumacia, recuperari non poterant; auctoritate Apoſtolica, & cana a patrum deliberatione priſtino tandem genio, & proprio decorarentur honore [a].

Quoties

Anſel. l.2.c.85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur,* canonica, *emendatum ſic eſt ex epiſtola ipſa, quæ habetur manuſcripta, & nuper eſt impreſſa in appendice bibliotheca: & in libro Ennodij pro Symmacho legitur,* cana miracula, & canum genium. *iuxta illud Virgilij.*

Cana fides, & Veſta, Remo cũ fratre Quirinus, Iura dabãt.

Item Leo Papa ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. al. 84.

¶ Quiſque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat. C. XIIII.

QVi ſcit [b] ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit [c], etiam ipſe dependat: & ſicut non vult grauis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis & mitis magiſtri dicentis: [Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.]

Matt. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti ſunt induciæ denegandæ. Ceterum, ſi cauſa fruſtratoriæ dilationis appellauerit; à iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur [d]. *Tempus vero appellationis eſt ante datam, vel poſt datam ſententiam. Quoties enim quis ſe grauari ſenſerit, libere poteſt appellare.*

Vnde Sixtus Papa II. epiſt. 1 ad Gratum epiſcopum ait:

Et Victor epi. 1. & Iulius 1. ead. c. ſi quis putauerit. 1. 5. c. 7.

¶ Qui grauatur à proprio metropolitano, primatem, aut vniuerſalis eccleſiæ ſedem appellet. C. XV.

SI quis putauerit ſe à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ Papam iudicetur.

Poly. l. 1. tit. 6. Anſel. l. 2. c. 9. & 11. Pann. l. 4. c. 126.

Item Felix ſecundus ad epiſcopos in Alexandrina ſynodo congregatos, cap. 19.

¶ Romanam ſedem appellet, qui iudicem ſuſpectum habet. C. XVI.

QVoties epiſcopi ſe à ſuis comprouincialibus, vel à metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos ſu-

Anſel. l. 2. c. 60.

a ¶ Honore.] Vt ſicut de facto fuerat depoſitus: ſic de facto reſtituatur r, vt de appella. ad hæc ſicut. & cap. ad præſentiam. 3. ead. q. 1. primates.

r ſcilicet Rhotãdus epiſcopus.

b QVi ſcit.] Ita facit hoc capitulũ ad propoſitum, quia ſicut epiſcopus vel alius prælatus eccleſiæ vult deferri appellationibus ad ipſum factis; ſic & ipſe tenet deferre appellationibus factis ad ſedem Apoſtolicam. & eſt ſimile bonum. C. de offi. præfe. vrb. l. 1. vbi dicitur, quòd eſt ſocietas muneris, quòd magiſtratus gradum ſuperioris agnoſcat.

c ¶ Exigit.] ſimile 32. q. 6. c. 1. & 2. & 74. diſt. quorumdam. & diſt. 9. neque. in fi. ff. de adul. ſi vxor. §. iudex. lo.

PATEAT. CASVS. Ab illo cap. decreto. eſt ſuſpenſiua cõſtructio vſque ad hunc §. Ex ſupradictis ergo infert, quòd appellari poteſt etiam fruſtratorie: ſi tamen fruſtratorie appellauerit, à iudice appellationis punietur. Poſtea dicit quòd appellari poteſt, quoties grauamẽ infertur. & ad hoc inducit capitula ſequẽ.

d ¶ Cõdemnabitur.] ſi apellatio alicuius fuerit pronũciata fruſtratoria, tunc ſi prior iudex, à quo eſt appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abſcedat. C. de appella. à proconſulibus. ſed ſi prior iudex admiſit appellationem, pro arbitrio iudicis punitur, vt C. eo. l. eos. §. ne temere. Sed ſi in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorum appel. non reci. ab executore. l. fi. Si ſine calumnia, non punitur niſi in expenſis. extra de appel. ſæpe. extra de ro. qui mittitur in poſ. cauſa rei ſeru. cũ veniſſent.

Appellans per calumniã ad qd puniatur.

Item remittitur ad eum à quo appellauit. extra eod. cum in eccleſia. Dicunt tamen quidam, quòd niſi euidens ſit aliquem calumnioſe appellaſſe, non debet puniri in expenſis. Arg. optimum, ff. de leg. 2. qui ſolidum. §. etiam. alioquin quilibet metu expenſarum relinqueret ius ſuum indefenſum, vt ff. de petitio. here. illud. tunc autem præſumitur non fieri calumnioſe, cum iudicatum eſt de calumnia, vt 2. q. 7. ſancimus. ſed hoc non credo, immo ſemper in cauſa appellationis condemno victum, vt 3. ead. omnino. & in conſtitutio. noua Inno. de app. vt debitus a. & ff. de appella. negotiorum. in princi. & 3. eadem q. 1. in primis. Ioan.

a Hanc ſententiam ſequitur Go. qđ dic vt plene not. p Bal. Inn. & Ho. ext. de do. & cõtu. in fin. Archi.

QVoties.] CASVS. Si epiſcopus grauatur à ſynodo, vel metropolitano, vel eos ſuſpectos habuit, ſedem Apoſtolicã appellet, & nõ excõicẽt, nec res auferant, vel vis fiat ei donec negotiũ per ſedẽ Apoſtolicã terminetur. Caſus ſequẽtis capituli per ſe patet.

e ¶ Putauerint.] licet non grauentur, & ſufficit quòd putent hoc, & ſufficit probare probabilem cauſã appellandi

Iud.l.extra de ap.bonæ.in fi.& ff. eo.appellandi:niſi ſit remota appellatio:tunc enim requiritur quòd ſit probabilis,& quòd ſit talis,qua probata legitima ſit appellatio,vt extra eo.vt debitus:Ioan. Ego credo vnde iſti intelligo quòd hodie debet eſſe cauſa probabilis & legitima, vt extra

NOn ita.]CASVS. Aliud eſt in negotijs ſæcularibus quàm in eccleſiaſticis,quia in ſæcularibus non appellatur ante ſententiam:in eccleſiaſticis vero quandocumque grauatur poteſt appellari.

d ¶ Non ita.]ſecundum leges ante diffinitiuam ſententiam non appellatur, vt C.de Iud. apertiſſimi.& ǰ.ea.non ſolent. tamen clericus ante diffinitiuam ſententiam appellat, vt C.de epiſc.aud.l. 2. & cum actorum vel pronuntiationis editio negatur.C.vt lit. pen.l.2.& cum ab iniuria appellatur, vt de mino.ait prætor. §. permittitur. Idem dico vbi appellatur, à grauamine manifeſto,vt C.de ap.ſi quis prouocationem. Item vbicumque iudex aliqd facit contra legem negando dilationē, vel quid ſimile, vt ǰ.ead. non ſolent.Hodie autem ſecundum ius canonicum non appellatur ante ſententiam,niſi euidens fuerit cauſa grauaminis, vt in conſtit.Inno. vt debitus.& ſic videtur idem iuris ſecundum leges,& etiam ſecundum canones, quòd falſum eſt, vt dicunt doctores legum, & ǰ. ea.non ſolent.

Appellare ante ſententiam vetū liceat.

ſpectos habuerint;mox Romanam appellent [a] ſedem,ad quam eos abſque vlla detentione,aut ſuarum rerum ablatione libere liceat ire : & dum prædictam Romanam matrem appellauerint eccleſiam,aut ab ea ſe audiri [b] popoſcerint,nullus eos aut excommunicare[c],aut eorum ſedes ſurripere,aut res eorum auferre , aut aliquam eis vim inferre præſumat, antequam eorum cauſa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quòd ſi aliter à quoquā præſumptum fuerit,nihil erit,ſed viribus carebit.

[Item Iulius Papa in reſcripto ad epiſcopos orientales, cap.30.]

¶Deoodem. PALEA C. XVII.

ǰ.ead.c.ideo.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, vt ab ea omnes auxilium oppreſsi,& iniuſte damnati reſtitutionem ſumant.

¶ Eſt ſumma quadam capitis recitati ſupra ead. c. ideo. & habetur in vetuſtis exemplaribus, in quibus palea eſſe non ſolent.

Oppreſſi, & ſe prægrauari putantes intelliguntur ante datam ſententiam: iniuſte damnati, poſt datam ſententiā.

Vnde Eutychianus vrbis Romanæ epiſcopus ſcribit epiſcopis per Siciliam, epiſt. 2. c. 1.

¶Ante exitum cauſæ per appellationem recedere licet. C. XVIII.

Anſel. l.3.c.73.
Poly.l.5.tit.1.
Iuo p.6.c.336.
Pann.l.4.c.100.

NOn ita [d] in eccleſiaſticis agendum eſt negotijs , ſicut in ſæcularibus. Nam in ſæcularibus legibus, poſtquā vocatus quis venerit , & in foro decertare cœperit , non licet [e] ei ante peractam cauſam recedere . In eccleſiaſticis vero, dicta cauſa [f], recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægrauari viderit.

e ¶ Non licet.] Alia eſt ratio negotiorum eccleſiaſticorum, alia ſæcularium, vt ǰ. de conſec.diſt.3. celebritatem. 10. diſt. leges. 33.q.2.admonere.ar. contra. 11.q. 1. quicumque litē. ſed hoc propoſuiſti. Quidam tamen dicunt, q̧ vbicūmque tam ſm leges quàm ſecūdum canones poteſt fieri appellatio a manifeſto grauamine. Alij dicunt q̧ ante ſententiam ſecundum leges non appellatur niſi in caſibus in iure expreſſis.

vt extra eo.vt debitus.quod intelligo ante ſententiā.B.

a ¶ Appellent.] Nota quòd poteſt a iudice ſuſpecto recedi per appellationem , vel etiam per recuſationem, vt hic,& extra eo.poſtremo.& ǰ.cap. proxi. & extra vt lit.non conteſt.accedens 1.& quidquid fit poſt recuſationem,æque caſſatur ſicut fieret poſt appellationem, vt extra de eo qui mit.in poſ.cum ſicut.in fi. Refert tamen cum dicitur, recuſo iudicem vt ſuſpectum,quo caſu loquitur decre.extra de ap. ſecundo requiris. Vel ſi ſic dicatur,habeo iudicem ſuſpectum.quo caſu non cogitur coram arbitro probare cauſam ſuſpicionis: quia poteſt iudicem declinare per appellationem , vt dictum eſt.

Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur.

ſ Dicit Inno. Nos cōcedimus,q̧ à iudice delegato vel ordinario poſsit appellari ex ea cā quia ſuſpect' eſt, cū tunc habeat certū mediū recuſationis. 3.q.5. quia ſuſpecti. Archid.

b ¶ Audiri.] Nota nihil intereſſe vtrum dicat, quis, quòd velit cauſam ſuam audiri a Papa,vel expreſſe ad ipſum appellauerit,ſicut nec refert an appellet quis facto,vel verbo,extra eo.cap.dilecti.in parte deciſa.

c ¶ Excommunicare.] poteſt tamen de facto ad cautelam petere abſolutionem,vt extra eo. ad præſentiam , ſi vero appellatio non tenet,tunc poteſt talis excommunicari poſt appellationem:arg.extra eod. quæſtioni.Io.

OPPRESSI.CASVS. Oppreſſi dicuntur prægrauati ante ſententiam, iniuſte damnati poſt ſententiam. Et ad hoc inducit ſeq.cap.

non tenet, vt extra de fo.compe.

f ¶ Dicta cauſa.]ideſt,aſſignata cauſa appellationis,ſed non oportet ibi probari,ſed coram iudice ad quem appellat,vt C.de ap.ea.& ǰ.ead.q.in fi.niſi in caſu. C. de preci.Imper.offe.authen.quæ ſupplicatio. & extra de his quæ fi.a maio.parte c.cum in cunctis.nec prius eſt audiendus appellans a iudice ad quē appellauit, quàm conſtet ipſum appellaſſe ab aliquo grauamine. Aliter enim remittendus eſt ad eum a quo appellauit,vt extra de app.cum in eccleſia.Videtur ergo q̧ quilibet tenetur aſſignare cauſam appellandi, vt hic.& extra de appel. conſtitutus 2.& ff.de ap.appellanti.ſicut in ſuſpecto iudice cauſa eſt aſſignanda,licet alibi probanda ſit. ſed q̧ non ſit aſſignanda,probatur:quia fruſtratoria appellatio ſecundum hæc iura eſt admittenda. Item non vř eſſe neceſſariū q̧ allegetur cauſa , quia poteſt ab ea recedi.ff.eo.ſcio quæſitū.in fi.extra eo.tit.conſtitutus. Item q̧ non ſit neceſſe cauſam aſſignare, pbat extra vt lit.nō conteſt.accedens 2. Et dicit lex,quòd cum coram iudice appellatur, ſufficit dicere,appello,vt ff. de appel.ſcio.

Appellationis cā vtrū ſit aſſignanda.

Dicas ergo, ꝙ ſemper appellans tenetur aſſignare cauſã, vt extra eo. vt debitus 1. ſi ſi cauſã nõ aſſignat, & poſtea contra iudicem appellationis probat iuſtã fuiſſe cauſã appellandi, bene caſſabitur quod factum eſt, vt extra vt lit. non conteſt. accedens 1. Et ita prior iudex bene fecit non deferendo appellationi, cum cauſa appellationis non ſit expreſſa. Secundus ſimiliter bene excuſat quod factum eſt, cum iuſta cauſa ſubfuerit appellandi. Alij exponunt dictam cauſam id eſt, lit. non conteſt. quia ante litem conteſtatam nõ eſt appellandum, vt extra de app. reprehenſibilis. niſi fiat apertum grauamen, vt extra eod. conſuluit 1. & c. cum ſit Romana. Io. Hodie ante ſententiam qui vult iudicem recuſare, ſemper proponat cauſam, vt extra eo. vt debitus, & offerre debet ꝓponẽs ſe velle eam probare corã arbitris ſi iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt extra de app. interpoſita. Si vero non recuſet iudicem, ſed aliã cauſam proponat, alleget talem, quæ probata ſit legitima, & eam coram iudice offerat ſe probaturum ſi iudex petit. B.

QVI VERO. Hæc eſt tertia pars q̃ſtio. in qua dicitur, ꝙ contumaces ſunt puniendi ſecundũ maius & minus: tamen grauatus ſemper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fant.

Casvs. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit ſequens cap.

1 Hoc melius habet eo. ti. cum ſpeciali, vbi Inn. no. ꝙ ſufficit ei qui recuſat, cauſas recuſationis legitimæ proponere. Arch.

teſt mittere in poſ. cauſa rei ſeruandæ habetur extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. 3.

b ¶ Probatum.] ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit 2, ſicut qui dolũ obijcit: arg. 3. q. 1. c. 1. & c. nemo. extra de reſtitut. ſpol. audita. Arg. contra ff. de re iud.

2 Scilicet per teſtes, vel inſtrumenta, vel citationes, quæ in ſcriptis redigẽdæ ſunt. extra de probat. quoniã. Bern.

3 *Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde in concilio Mileuitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus ſuis obtemperare non vult. C. XIX.

QVisquis[a] probatus fuerit per cõtumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ ſedis epiſcopo fuerit probatum[b], det litteras, vt nullus ei communicet epiſcoporum, donec obtemperet. Pann. l. 4. c. 132.

Item, quòd poſt datam ſententiam appellari poſſit, Fabianus Papa teſtatur dicens Hilario epiſcopo, epiſt. 3. c. 2.

Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpr. l. 20. Anſ. l. 2. c. 11. Burc. l. 1. c. 148. Iuo p. 5. c. 261. Pann. l. 4. c. 122.

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinauit. C. XX.

LIceat etiam in criminalibus[c] cauſis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem ſupplicio † ſententia deſtinarit.

† *in ſupplicium*

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam ſententiam licet alicui appellare. C. XXI.

SI quis iudicem aduerſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat. Iuo p. 5. c. 248. Anſ. ibidem. Burch. ibidem. Pann. l. 4. c. 120.

4 *Poſt datam vero ſententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies*[d] *appellet, & intra eoſdem, à quo prouocauit, litteras dimiſſorias accipiat; & intra eoſdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde in Theodoſianis [a] *legibus*[e] *ſic ſtatutum inuenitur.*

a ¶ Theodoſianis.] *Hoc & quattuor ſequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodoſianis, habentur lib. 5. ſententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has ſententias coniunctas fuiſſe cum codice Theodoſiano, ſeu breuiario Alarici. Alaricus autẽ in præfatione profitetur ſe volumen illud non ex ſolo Theodoſiano codice, ſed ex varijs libris*

QVisquis.] Casvs. Si aliquis præcepto vel ſententiæ iudicis parere non vult, ſignificet hoc ſuperiori, & ille excõmunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur ſententiæ vel præcepto.

a ¶ Quiſquis.] Iſtud c. intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorũ ſententiam epĩs loci tenetur mandare executioni, vt extra de offi. deleg. ſignificaſti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipſo epo, qui ſuam ſententiam non poſſunt mandare executioni: quia tãtum delegati à principe poſſunt mandare ſuas ſententias executioni. ff. de re iud. à diuo. ſed hoc non eſt verum, quia ſubdelegati hoc poſſunt, vt extra de offi. deleg. ex litteris. & ext. de ſent. & re iud. cum Bertholdus. Io. Fere oẽs dicunt, ꝙ ſubdelegatus non poteſt ſentẽtiam mandare executioni per legem. ff. de re iud. à diuo. & ſi excõicare poſſit, vt extra de offi. deleg. ex litteris, quia iubere cauere, & in poſſeſſionem mittere, magis eſt imperij quàm iuriſdictionis, vt ff. de iuriſd. om. iud. iubere. B. Sed ꝙ po

Delegati inferiorũ ſuas ſñias exequi nõ poſſunt.

iud. contumacia. & 65. diſt. c. vlti.

c LIceat etiam in criminalibus.] Immo potius in criminali quàm in ciuili, vt ff. de app. non tantum. & j. e. ad. non ſolent. & §. eſt autem quando. ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua quæritur intra quod tempus ſit appellandũ. & dicas ꝙ intra decem dies. j. ea. anteriorum. Probat tñ magiſter in legibus Theodoſianis, ꝙ intra triduum ſit appellandum. Sed illæ leges ſunt correctæ per prædictã. l. anteriorum. Io. de Fant.

Casvs. Dicitur in hoc § ꝙ intra quinque dies appellari debet, & intra eoſdem litteras dimiſſorias accipere, & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies.] olim ſtatuti fuerunt duo dies. j. ead. biduum, poſtea Theodoſius dedit quinque, deinde Iuſtinianus decem, vt j. ead. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodoſianis legibus.] qui has leges allegat, falſarius eſt, vt C. de vete. iur. enuc. l. 2. §. hæc igitur omnia. & C. de nouo cod. confirman. in fine.

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eoſdem litteras accipiat dimiſſorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & ſi maius ſpatium ad iter fuerit neceſſariū dabitur ei.

a ¶ Quo iter.] vt ſemper viginti milliara pro die computētur 1. vt ff. ſi quis cau. l. 1. & ſi quid ſupererit, hoc etiam pro die computetur, vt ff. de verb. ſig. l. 5.

collegiſſe, & in legum collectione, atque interpretatione epiſcoporum præcipue opera vſum fuiſſe.

In ſententijs Iulij Pauli cum interpret. Aniani lib. 5. titul. 33. c. 1. Iuo p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127.

¶ Poſt latam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat. C. XXII.

PRopter ſuperfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis ſententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ conſtitutæ ſunt; vt quicumque apud iudicem, qui cauſam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipſis quinque diebus ad iudicem, ad quē prouocauerit, ſine aliqua diſsimulatione perueniat: & ipſe dies, quo accepit litteras, in his quinque diebus ſpecialiter computetur. Quòd ſi longius iter ſit, exceptis his quinq. diebus, ſpatium dierum, quo iter [a] agi poſsit, computetur.

† *al. prouocare*

C. XXIII.

ff. ſi quis cau. l. 1.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per ſingulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abeſt à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone, & Pannormia. In vno autem Gratiani valde emendato eſt in margine ſuperioris capitis tamquam gloſſa quædam.

Item ibidem tit. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ litteræ dirigantur. C. XXIIII.

Iuo p. 5. c. 282. Pan. l. 4. c. 128.

AB eo, à quo appellatū eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ litteræ dirigātur, quæ vulgo apoſtoli appellantur, quarum † poſtulatio, & acceptio intra quinque [b] dies ex officio ſinienda † eſt. [¶ Iſta iam ſuperius ſub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata ſunt.] ¶ Qui intra ſtatuta [c] tempora dimiſſorias non poſtulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præſcriptione ab agendo ſubmouetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

† *al. quorum* † *al. facienda* Sunt verba interpretis.

Item ibidem tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui cauſa dilationis appellant. C. XXV.

Ex interpretatione. Iuo p. 1. c. 283. Pann. l. 4. c. 129.

QVicumque [d] non confidentia iuſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur †, appellare voluerit; huiuſmodi appellationes non recipiuntur.

† antea legebatur, *abijciatur, vel, obijciatur.*

Item ibidem tit. 36. c. 1.

¶ Cum poſſeſſor appellat, dum euentus cauſæ dubius eſt, poſſeſsionis fructus ſequeſtrentur. C. XXVI.

Ex interpretatione. Iuo p. 5. c. 284. Pan. l. 4. c. 130.

QVoties poſt auditam cauſam iudici poſſeſſor appellat; fructus poſſeſsionis, de qua agitur, dum ſecun-

ABeo.] CASVS. Dicitur hic, quod litteræ dimiſſoriæ porrigi debent iudici ad quē appellatur, intra quinque dies, & intra eoſdem peti & accipi: & ſi hoc appellās non fecerit, cadit à cauſa: & verba iſta, ſcilicet [Iſta iam.] vſque ibi, [Qui intra.] &c. nō ſūt de lege, ſed Gratiani, vel alterius [Superius,] id eſt, in codice Theodoſiano. & hoc ſimiliter eſt abrogatum.

b ¶ Intra quinq.] hodie xxx. vt infra ead. q. in ſi. §. pen.

c ¶ Statuta.] ſic & hoc hodie nō tenet, vt C. eo. quoniam.

QVicumque.] CASVS. Nō audit̄ fruſtratorie appellans 2. vel qui in iure confeſſus fuit contra ſe.

d ¶ Quicūque.] qđ obtinet in ciuili, vt cōfeſſus non audiat̄ appellans: in criminali aliud, vt ſ. ea. ſunt quorum ¶. niſi alia probatio iudicem inſtruat. ff. de quæſtio. l. prima §. diuus. ſecundo. Ioan.

QVoties poſt auditam cauſā.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſi poſſeſſor rei immobilis cōfeſſus fuit, & cōdēnatus fuit ad reſtitutionem rei; ſi appellauerit, cauſa pendente fructus ſunt ſequeſtrādi: quod in petitione fieri non poſſet, cum nihil poſſideat. Sed ſi propter prædia vrbana, id eſt, domus vel mancipia, vel iumenta fuerit appellatum, penſiones, mercedes, & vecturæ debent ſequeſtrari: quod intelligi debet. & ſi propter nauem naulum fuerit acquiſitum, quod dat̄ nautis propter aliqua in naue ferenda.

1 De hoc not. ext. de ele. cum inter vniuerſas. & de reſcri. nōnulli. in glo. numquid, &c.

2 Sub. niſi vellet probare errorē. nā tunc audit̄ extra de conſti. c. vlt. & not. ext. de ver. ſig. ex parte. Arch.

3 Concor. l. 2. cum gl. & ibi Bar. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iuſſus. ff. de app.

a ¶ Sequeſtrantur.] hoc non tenet hodie, vt 7. 16. q. 4. volumus. infra ead. appellatione pendente. & extra de ſequeſt. ad hoc. Vel tenet in caſu, qui eſt ff. de ap. Imperatores. ſcilicet quando poſſeſſor dilapidat fructus, vt ibi dicitur. hoc expreſſe patet de ſequeſt. c. pen. & fi. Vel dic, quod ſi appellatur ab executore, quod tunc ſequeſtrātur fructus, ſed non res ipſa, vt C. quorum app. non recip. ab executore.

Appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrari.

ſed contra dies in quo fit diuortium, computatur inter ſexaginta dies, qui dantur accuſatori à tempore diuortij, vt ff. de adulte. pater. §. 1. Item licet dicat intra decē dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, vt ff. de ſucceſſ. edi. l. 1. § quod dicimus. & ff. de verbo

dæ audientiæ euentus dubius eſt, merito ſequeſtrantur [a]. Nam ſi petitor appellauerit, hoc ab eo poſtulari nō pōt: quia non poteſt ſequeſtrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, penſiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, ſi de naui agatur, deponi ſolent.

Ex Paulo ibidē.

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuſte appellans omnino puniendus eſt. C. XXVII.

Iuo p. 5. c. 287. Pann. l. 4. c. 131. Ex Paulo.

OMnino [a] puniendus eſt, vt quoties iniuſta appellatio pronuntiatur, ſumptus [b], quos dum ſequeretur aduerſarius, impendit, reddere cogatur non ſimplos, ſed quadruplos [c].

a ¶ Omnino puniendus.] *In ſententijs Pauli legitur*, omnimodo probandum eſt, &c. *Sed quia eſt initium capituli, & de huiuſmodi punitione multa ſunt à doctoribus adnotata, non eſt mutatum. Tantummodo ductus orationis eſt emendatus, addita particula*, vt.

OMnino.] Casvs. Si aliquem iniuſte appellaſſe pronuntiatum fuerit, aduerſario condemnabitur in expenſis, non tantum in ſimplum, ſed in quadruplum.

Appellantis iniuſte punitio.

b ¶ Sumptus.] ſecundum canones punitur in expenſis, vt hic, & extra eo. reprehenſibilis. ſecundum leges punitur in ciuili cauſa in 50. libris argenti. C. quorum appellatio non recip. ab executore. in criminali infamis eſt, & litem perdit, vt C. de app. à proconſulibus. niſi primus iudex admiſiſſet appellationem, quia tunc arbitrio iudicis punietur. C. de ap. eos. §. nec temere.

c ¶ Quadruplos.] hodie ſimplos, vt C. de fruc. & li. expen. non ignorat. & l. terminato. Vel forte duplos. vt 3. q. 4. libellum. Dic vt extra de dolo, finē.

Præmiſſis auctoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiam cuiq. appellare permittitur. Quod poſtea Iuſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens,

Imperat. Iuſtinianus Auguſtus.

Nouella 23. apud Iulianum anteceſſorem.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. C. XXVIII.

ANteriorum [d] legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes faciētes, & in præſenti ad huiuſmodi beneficium peruenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitate etenim cautum erat, vt ſi quis per ſe litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: ſin autem per procuratorē cauſa ventilata ſit, & in triduū proximum eam extendi. Ex rerum autē experiētia inuenimus hoc ſatis eſſe dānoſum: Plures enim homines ignaros legū ſubtilitatis, & putantes in triduū eſſe prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidiſſe, & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe. Vnde neceſſariū duximus huiuſmodi rei competenter mederi: Et ſancimus omnes appellationes, ſiue per ſe, ſiue p procuratores, ſeu per defenſores, vel curatores, & tutores vētilentur, poſſe intra decem dierum [e] ſpatium à recitatione [f] ſententiæ

PRÆMISSIS. Casvs. Repetit ſupradicta Gratian. vt corrigat. & ad hoc inducit ſequens authēticum, anteriorum legum.

ANteriorum.] Casvs. In lege veteri cauebatur, vt qui propriam cauſam per ſe agit, intra biduum appellet: qui vero per procuratorē, intra tertiam diem. Sed quidam legum ignari propter hoc decipiebantur, putantes ſibi licere ſemper poſſe intra triduum appellare, & ſic à cauſa cadebant. quare hoc corrigit Imperator, & ſtatuit, quod cuilibet liceat appellare à ſententia intra decem dies in quacumque cauſa, & à quocūq. iudice, excepto præfecto prætorio.

d ¶ Anteriorum.] in authen. de appell. & intra quæ tempora debeat appella. coll. 4. in princip.

e ¶ Dierum.] ſed numquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non videtur: quia dies illa, in qua promiſſio aliqua fit, non computatur cū illo tēpore, niſi excipiatur, vt ff. ſi quis cau. l. 1. verbo. ſig. ſi quis ſic dixerit. immo idem videretur, ſi diceret ante decem dies. quod adhuc in decimo die poſſet appellare, vt ff. de ver. ob. l. cum qui. §. qui ita. & facit ad hoc ff. ead. propter. Reſpon. quod ſi tantum ſupereſt de die, quod poteſt deliberare condemnatus, tunc illa dies computatur pro vno die. Io. Ego credo, quod ſemper computetur, & ita ſeruatur de facto.

Appellationis dies cōputatur in decendio, quod datur ad appellandum.

f ¶ A recitatione.] numquid hoc tempus vtile eſt ſicut fuit tempus bidui? quod videtur, aliter enim videretur eſſe diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum

Appellationis tempus an ſit vtile an cōtinuum.

cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri ſtandum eſt.C.de appella.præcipimus. in fin. & quod non mutatur,quare ſtare prohibetur, vt C. de teſta. ſancimus.quare ergo dicit hic,a recitatione ſententiæ, cum ſecundum legem antiquam à tempore ſententiæ compu-

b ¶ Vitium eſt.]ar.quod per me non ſtat,mihi non eſt imputandum.43.diſt.Epheſijs.C.de condi.inſer.l.vlti.

c ¶ Sed ſi quid.]vnde ſic non poteſt terminus præfigi, vt die tali ſit appellans reuerſurus,vt extra de app. ex inſinuatione.

enumerandum,iudicibus ab his,quorum intereſt, offerri, ſiue magni,ſiue minores ſunt,excepta videlicet ſublimiſſima prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id ſpatium pleniſsime deliberare, ſiue appellandum ei ſit, ſiue quieſcendum:ne timore inſtante opus appellatorium frequentetur,ſed ſit omnibus inſpectionis copia; quæ & indiſcuſſos hominũ calores poteſt refrænare. ¶ Ad hæc ſancimus,ſi quando lis [a] ſperatur inferri in noſtrum conſiſtorium,ſi forte contigerit Imperatoriam maieſtatem occupatã publicis cauſis ex mundanis prouiſionibus, nõ poſſe conuocare patres,quatenus cauſa agitetur,non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium [b] eſt litigantium,ſi culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ eſt auctoritatis,vt nolentẽ principem poſsit ad conuocandos patres,ceteroſque proceres coarctare? Sed ſi quid [c] tale euenerit, cauſa intacta permaneat; donec Imperator [d] ſua ſponte motus,& conuocari proceres iuſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere.

¶ Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetuſtatis auctoritas † ita magiſtratus digeſſerit, vt alij maiores,alij medij,alij minores ſint, & appellationes à minoribus iudicibus non ſolum ad maximos iudices remitterentur, ſed ad ſpectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent,nouitas autem hoc dereliquerit;euenit, vt ſuper minimis cauſis [e] maximi noſtri iudices inquietentur, & homines propter minimas cauſas magnis fatigentur diſpendijs,vt forſitan totius litis æſtimatio ad ſumptus [f] iudiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi quando ex Aegyptiaco tractu,vel adiuncta ei vtraq. Lybia prouocatio ſperatur vſq. ad decem [g] librarum auri [h] quantitatem;non in hanc regiam vrbẽ eam venire, ſed ad præfe-

† Concor. l. ſemper. ff. de iur. immu.& l. teſtaméta. C. de teſta.

d ¶ Imperator.] idẽ eſt ſi alius iudex impediatur ad quem appellatur: in Auth. vt ſpon.larg.§.hoc quoque.coll.9.hoc verum eſt in cauſa appellationis; in principali enim cauſa ſecus eſt: quia ibi perit lis triennio.C. de iud. properandum. Item quod dixi eſt verum,ſi ipſe appellans impediat' 2 per cauſam neceſſariam: puta per vim fluminis, vel ſimile. extra de app.ex ratione.ſi autem alter impediret eum, hoc ei noceret: Sed poſſet agere contra impediẽtem.ff.de dolo.l.arbitrio.§.ſi dolo. Sed ſi ille non eſſet ſoluendo.tunc ei lis reſtituitur.ff.de eo per quem factũ erit, ex hoc edicto. argu.℥. extra de in integ.reſtit.ex literis.ibi enim non datur actio contra decipientem. ſed reſtituitur contra ſententiam. ſed hoc fuit quia impediens non poterat ſoluere quod petebatur. Io. Hodie ſecundum canones non perit inſtantia iudicij, ſi propter impedimẽtum cauſa intra triennium terminari non potuit;vt ext. de iud. venerabilis.li.

Appellanti impedito quomodo ſuccurritur.

2 Scilicet per principem, vel per iudicẽ, & ſic intelligitur iſta decr.ex ratione. & probat' co. tit. ex inſinuatione ſm Ioã. de Fant.

ILLVD ETIAM. Casvs. Iudicum quidam maximi ſunt, & dicuntur illuſtres: quidam minores, & appellatur' clariſſimi:quidam medij,& ſpectabiles nũcupantur. Appellabãt homines aliter quàm antiquitus ſeruabatur. Nam pro minimis cauſis ad maximos iudices appellabant,ita vt totius litis æſtimatio vix ad ſumptus iudiciales ſufficeret,ideo ſtatuitur hic,vt in Aegypto & in vtraque Lybia vſque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam,ſed ad præfectum auguſtalem, qui cognoſcat de cauſa,appellatione remota.In Aſia vero & Ponto vſque ad prædictam quantitatem appelletur ad ſpectabiles,qui de cauſa cognoſcant ſine appellationis remedio.In oriente vero vſque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum ſcilicet ſpectabilem.

computentur 1 hi decem dies,vt ℥. ead. biduum? Dic ergo,ꝙ quantum ad ſui initium vtile eſt:ſed continuũ quantum ad ſui progreſſum:quia tempus hoc computabitur à tempore ſcientiæ, vt C.quomodo & quando iudex,ab eo.& ff.de ædili.edic.cum ſex.& ℥. ead. c. biduum.Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum,an velint ſtare ſententiæ, vel non: qualiter poſſet ignorans deliberare? Currit ergò hoc tempus à tempore ſcientiæ.& etiam à tempore quo poteſt agere.℥.ead. biduum.§.palam.verſic.ſi aduerſus.extra de appella. ex ratione.H.tamen dicit hoc tempus eſſe continuum: ſed poſtea dicit reſtituendũ eum qui agere non potuit.

1 Sic etiam no. extra de app. ſuper eo. §.vlt.& de except. pia. in glo. ſic dicas. Arch.

AD HOC SANCIMVS. Casvs. Aliquis ad principem appellauit:ſed propter occupationes principis non potuit cauſam proſequi intra tempus conceſſum appellantibus à lege.dicitur hic, ꝙ non cadit à cauſa propter hoc:ſed cauſa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim poteſt compellere principem, vt de cauſa cognoſcat. vel vt partes conuocet aut proceres.

a ¶ Lis.]extra eo.ex ratione.

e ¶ Cauſis.]quod fieri non debet,vt in Auth.vt omnes obed.iud.§.hoc conſiderantes.coll.5.

f ¶ Ad ſumptus.]ideſt,ad victualia,quæ dantur iudicibus,vt extra de vi.& honeſt.cle.cum ab omni.

g ¶ Ad decẽ librarũ.]no.x.lib.auri minimũ quid dici.

h ¶ Auri.]hic vocat minimam ſummam vſque ad x. lib.auri alibi vſque ad xx.marcas: alibi vſque ad duos

ctum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi, vel Pontica tale aliquid emerſerit vſq. ad prædictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros ſpectabiles, comites forte, vel proconſules, vel prætores, vel moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri cognitoris [b] intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore perferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & vſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem comitem orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum: Illo videlicet obſeruando, vt viri ſpectabiles duces, vel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcumque ſint quantitatis (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, ſed à minori iudicio in maius tribunal aſcendere): ſed ad illuſtriſsimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcumq. ſint quantitatis (vt dictum eſt) dirigantur, quæ † vnà cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrante [e], ideſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quàm præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, vt nec à ducibus, vel alijs ſpectabilibus iudicibus (quibus forte, & ſi priuati [g] ſint, imperialis maieſtas cauſas iniunxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat, ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperam videatur: ſed à præſidibus [i] quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis [k], ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem refertur [l]. Si autem vel illuſtres ſint dati à nobis iudices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui à principe delegati ſunt, ſpectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes ſub quacumque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus alijs, quæ in appellationibus [o] ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum, vel à noſtra humanitate, intactis, illibatiſque cuſtodiendis.

† quæ] orig.

aureos. ff. de dolo. ſi oleum. alibi quinquaginta ſolid. C. de defen. ciu. l. 1.

a ¶ Poſt diffinitiuam ſententiam.] no. caſus in quibus ſecundo non auditur appellans. C. de epiſc. aud. Auth. ſi q. litigantium. C. de aſſer. tol. l. 1. C. de appel. iubemus. & l. in offerẽdis. in Auth. de ſanc. epiſco. §. ſi q. vero. coll. 9.

b ¶ Sacri cognitoris.] id eſt, principis.

ILLO VIDELICET. CASVS. Statuitur hic, vt à minori iudice ad maiorem appelletur. vnde à ſpectabilibus ad ſpectabiles nõ eſt appellandum in quacumque quantitate: ſed ad illuſtriſſimam præfecturam, qui ſimul cũ quæſtore cognoſcant; ita tamen q. à ducibus, vel à ſpectabilibus, qui priuati ſunt, ideſt, ſine adminiſtratione, ad ſpectabiles non appelletur, licet habeant adminiſtrationem, & videantur maiores nõ habentibus, ſed vbi delegatur cauſa præſidialis alij minori iudici nõ ſpectabili, ad ſpectabilẽ appelletur. Vbi vero cauſa à principe delegatur illuſtri vel ſpectabili, qui habet ducatũ, vel ſpectabili, qui eſt ſub ducatu, & ſi nõ eſt dux, in regiã vrbẽ ad competentẽ iudicẽ appelletur. Sic mihi Bart. videtur caſus ponendus ſine præiudicio hominis prudentioris: & prudẽs lector, ſi ei videbitur, caſum in melius reformabit.

c ¶ Quæ vnà cũ.] ſcilicet præfectura illuſtriſſima.

d ¶ Vtroque.] ſcilicet prætoris & quæſtoris, quæſtor enim qui præſunt ſcrinijs Imperatoris, audiuit cauſas appellationis.

e ¶ Subminiſtrãte.] id eſt, cognoſcente.

f ¶ Ita tamen.] ſenſus eſt, non eſt appellandum à iudicibus qui ſunt illuſtres, ad ſpectabiles, qui ſũt minores: nec à ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares, ſed à præſidibus, qui ſunt minores, appellandum eſt ad ſpectabiles.

g ¶ Priuati.] q. ſi delegatur eis cauſa; ſed pendente iudicio ſiunt ſpectabiles, vt C. de app. præcipimus. in ſi. & ſic nõ ſemper conſideratur principiũ accepti iudicij. ſic 3. q. 7. §. tria, in ſi. ſic ff. de pig. act. l. ſi rem. §. ſi. arg. cõtra extra de prob. c. poſt ceſſionem. de elect. dudum.

h ¶ Non gradatim.] C. de appel. præcipimus.

i ¶ Sed à præſidibus.] qui ſunt clariſſimi & minores.

K ¶ Datis.] non tamen delegatis.

l ¶ Refertur.] appellatio ad iudices ſpectabiles.

m ¶ Sub quacumque.] hoc verum eſt cum appellatur à ſpectabilibus; ſed ſi à clariſſimis, tunc non appellatur ad vrbem, niſi ſit ſupra decem lib. auri, vt ſ.

n ¶ Ad cõpetentes.] per hoc no. appellationẽ ad aliũ fieri quàm ad delegantẽ, cõtra id ff. q. & à quo appel. l. ſecunda. & extra de offi. deleg. ſuper quæſtionum. ſic infra ead. placuit, vt presbyteri.

o ¶ Quæ in appellationibus.] i. ad principẽ, vt C. de execu. rei iudi. quinquaginta. ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſi quis.

Appellãs ſecũdo, multis caſibus non audit.

Dicit L. q. iſta lex corrigitur per aut. de defen. ciu. de hoc & not. ex. de appellationibus. Arch.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

Iudicij principiũ nõ ſemper conſideratur.

[illegible]

Item libro 49. ff. titu. quando appellandum ſit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo. C. XXIX.

BIduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, ſi ſententia fuerit ſub conditione [a] dicta, vtrum ex die ſentétiæ latæ tempus computamus ad appellandũ, an vero ex die, quo conditio ſententiæ extitit? Sane quidem non eſt [b] ſub conditione ſententia [c] dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt vtile ſtatim [d] tempora ad appellandum computari debere. ¶ Quod in ſententijs receptum † eſt; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in ceteris obſeruandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur [e], appellari tamen oportere, & poſſe ſupra relatum eſt, *vt a cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excuſatio* [f] *non admittitur*. ¶ Dies autem iſtos, in quibus appellãdum eſt, ad aliquid vtiles eſſe oratio diui Marci voluit, ſi forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies ſeruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte ſtatim poſt dictam ſententiam copiam ſui non fecerit is, qui pronuntiauit (vt fieri aſſolet,) dicendum eſt nihil nocere appellatori. Nam vbi primũ copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo ſi ſtatim ſe ſubduxit, ſimili modo ſubueniendum eſt. Quid igitur, ſi conditio horæ effecit, vt ſe reciperet? Si forte dicta ſit ſententia iam ſuprema [g] hora; vtiq. non videbitur ſe ſubtraxiſſe. ¶ Adeundi autẽ facultatem ſemper accipimus, ſi in publico ſui copiã fecit. Ceterum, ſi non fecerit; an imputetur [h] alicui, quòd ad domũ eius non venerit, quòdq. in hortos non acceſſerit, & vlterius quòd ad villam ſuburbanã? Magiſq. eſt, vt nõ debeat imputari. Quare ſi in publico eius adeundi facultas non

† al. preceptũ

Sententia abſolutionẽ, aut condẽnationẽ continere debet.

1 Concor. tex. i. l. 1. §. biduum. ff. quæ ſen. ſine app. reſcin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronũtiatum. ff. ad Tur. l. 1. §. vlt.

Excõicatio lata ſub conditione tenet.

2 Non tamen niſi ſ euentũ cõditionis, vt in l. hic alleg. cedere, de hoc no. ſ. ead. q. 5. quanto. & ſea. in glo. in alijs. Ar.

Iudex vſq. ad quã horã expectare debet.

4 Hoc eſt verum in ↄtibus, ſed in iudicijs ſecus, vt colligitˀ extra de offi. deleg. c. cõſuluit. iuxta ſi. extra vt lit. non conte. c. 1. & de dolo. prouc.

BIduum.] CASVS. Dicitur hic, q̃ biduum, vel triduũ computandum ſit à tempore latæ ſententiæ ad appellandum: ſed vbi ſententia lata eſt ſub conditione, quæ tamen ſic ferri non debet, ſimiliter à die ſententiæ & non exiſtentis conditionis eſt appellandum intra biduum

duum vel triduum. quòd ſeruandum eſt non ſolum in ſententia, ſed etiam extra ſententiam, vt puta cum quis ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc etiam intelligas, vt hoc tempus computetur à tempore ſententiæ, ſi potuit copiam iudicis habere, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] de futuro: tunc ſuſpenditur ſententia. ff. ſi certum peta. reſpiciendum. conditio autem de præſenti, vel præterito non ſuſpendit ſententiam. ff. ſi certum pet. cum ad præſens. & l. ſeq. tamen ſententia excommunicationis lata ſub conditione tenet 1. 63. diſ. Salonitanæ. extra de ſent. exc. à nobis 1. & ext. de appel. præterea 2. ff. de verb. ſig. cedere diem.

b ¶ Non eſt.] prohibetur quid fieri, quod tamen factũ tenet. ſic 45. diſt. de Iudæis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum. §. ad tempus.

c ¶ Sententia] diffinitiua, ſed interlocutoria ſic, vt ĩ. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & extra de ap. præterea 2, quæ eſt huic legi contraria.

d ¶ Statim.] in alijs præſcriptionibus non niſi à tempore conditionis exiſtentis currit præſcriptio. ff. quando actio de pecu. eſt annalis. l. 1. §. annus. & C. de præſcrip. xxx. anno. cum notiſſimi. §. illud. Sed obijcitur, hæc ſententia non continet in ſe abſolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de ſenten. & interlocu. præſes. ergo nec ab ea appellari eſt neceſſe, vt ĩ. ea. § diffinitiua, ver. eſt autẽ quando. Reſpondet. licet modo nulla ſit, ſperatur tamen & timetur, q̃ ſit valitura 2. nam in cõditionalibus obligationibus ſpes eſt debitum iri, vt ff. de verbor. ſig. cedere diem. inſti. de verb. oblig. §. ex conditionali. vnde licet appellatio non inueniat quid extinguat 3. tamen conditione exiſtente retrofingitur extitiſſe, vt ff. de ſol. ſub conditione, debitor. & effectus ſententiæ retrotrahitˀ quandoque, vt ff. de ijs qui not. infa. furti.

e ¶ Non profertur.] vt in electionibus, & præſentationibus, vt extra de app. conſtitutis. & c. reprehenſibilis. & extra de offic. de leg. ſuper eo. & eſt hic arg. quòd à tempore electionis vſque ad decẽ dies pȏt appellari.

f ¶ Excuſatio.] nota, q̃ quinquaginta dies dantur ad excuſandum ſe illi, qui vocatur ad munus ciuitatis: ſimiliter ad munus tutelæ, ſed ſi excuſatio non fuerit admiſſa, tunc poterit appellare, vt inſti. de excu. tut. §. qui autem. ff. quando appella. ſit. l. 1. §. ſi quis tutor. C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor, ſed tunc cum excuſatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, ſed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, ſtatim tenetur appellare ante, quàm ſe excuſet, vt ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſi quis tutor. niſi eligatur, vt ſit defenſor ciuitatis, ibi non habet locum appellatio, vt in auth. de defen. ciui. §. Item illud. coll. 3.

g ¶ Suprema hora.] videtur, q̃ iudices vſque ad ſupremam horam tenentur expectare partem aduerſam, ſicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio ſoluẽtis. 4 Inſtit. de verbo. oblig. § 2. & dicit lex: Audient iudices veſpere, mane, & meridie, vt in auth. de iud. §. ſe debunt. coll. 6. & qui ante Kalendas promiſit, idem eſt ac ſi in Kalendis promiſiſſet, vt ff. de verb. obl. qui ante. argumen. contra. ff. de orig. iur. l. 2. §. & quia magiſtratibus, vbi dicitur, q̃ incongruum eſt, q̃ iudices veſpere præſideant. ſed diſtingue, vt dicitur extra de offic. iud. deleg. conſuluit.

h ¶ An imputetur.] propter hoc verbum dicunt quidam, q̃ non poſſit appellari, niſi in præſentia iudicis.

Appellandum ne eſt iudice præſente.

quia ſi eo abſente poteſt appellari, ergo non refert ſiue ſubtrahat ſe iudex, ſiue non, & eſt arg. pro eis extra eo. cùm ſit Romana. Sed ꝯ extra eod. ſuggeſtum. extra de alie. iud. mutan. c. 1. C. quomodo & quando iudex. ab eo. & C. de iud. l. vlt. 1

1 Et ff. quādo app. ſit. l. 1. & ideo dicebat Co. quòd app. emiſſa i abſentia iudicis bene excuſat ſi nō fit fraudulenter. hoc ipſe not. in ſpālic. c. ſuggeſtū. Arc. 2 Concor. tex. in l. 1. §. libelli. & ibi Bar. ff. d appel.

a ¶ Appellauit.] idest appellare voluit.

b ¶ Libellos daret.] ipſe iudex, ſcilicet dimiſſorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] facto enim ſicut voce quis appellat, vt extra de appella. dilecti 2.

ET PALAM. CASVS. Illa cauſa dicitur propria alicuius, cuius damnum, vel emolumentum principaliter ad eum ſpectat. ſed ſi ſententia contra abſentem lata ſit, non currit ei tempus niſi à tēpore ſcientiæ, niſi per procuratorem fuiſſet defenſus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam eſt eam.] pōt enim damnum pertinere ad aliquē, & fieri non ſuo nomine. 12. q. 2. §. qui manumittitur. 14. q. 2. ſuper prudentia.

e ¶ Scit.] ſimile extra de appella. ſuper eo. ver. fin. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

Difficile dupliciter ſumitur.

f ¶ Difficile.] id eſt, non: nam alibi ponitur hæc dictio, difficile, pro vix. 47. diſt quātumlibet.

Abſenti vtrum ſubueniatur.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis eſt abſens poſt lit. conteſt. aut abeſt ex iuſta cauſa, aut ex iniuſta. Ex iuſta tripliciter poteſt abeſſe, quia aut abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, aut ex cauſa neceſſaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, vt ex cauſa rei publi. tunc ſi eſt legitime defenſus reſtituitur ad appellandum 3, vt ff. de in integr. reſti. l. vlt. ſi vero nullo modo eſt defenſus, vel fuit minus legitime, ad totam cauſam reſtituitur, vt C. ex quib. cau. maio. l. 1. & C. de proc. quia. Si abeſt ex cauſa probabili tantum, vt ex cauſa peregrinationis vel ſtudiorum, tunc ſi eſt legitime defenſus, ad nihilum reſtituitur: & ita loquitur hæc lex. ff. ex quib. cau. maio. l. nec non. Si autem non eſt legitime defenſus, tunc ſi conſtituit procuratorem, vel potuit conſtituere, ad nihilum reſtituitur, niſi ille procurator quem reliquerat, mortuus ſit, vel forte ſoluendo non ſit, vt ff. ex quib. cau. maio. ſed & ſi. §. 1. decre. tamen dicit indiſtincte retractandum quod factum eſt, ſi probatur iuſta cauſa abſentiæ, vt extra de ſent. & re iudi. cum Bertoldus. nec diſtinguit ur an potuerit conſtituere procuratorem, an non, vel an abfuerit, ex probabili cauſa, an non. & eſt arg. ad hoc. C. quomodo & quādo iudex. l. ab eo. ibi enim videtur ꝙ non ſit opus reſtitutione, ſed ꝙ de iure communi poſſit appellare, ſi abeſt ex cauſa neceſſaria tātum, vt cum quis ſit deportatus propter ſuum delictum, tunc ſi potuit conſtituere procuratorē, non ſubuenit ei, vt ff. de mino. Papinianus ait. ſed ſi abeſt ex iniuſta cauſa, numquam auditur appellans, nec ſubuenitur ei, quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita. & ꝯ. ead. §. ſunt quorum. niſi veniat iudice adhuc ſedente pro tribunali, vt ff. de in integ. reſti. diuus. ſed ſi eſt abſens ante lit. conteſta. tunc vel exedicatur, vel fit miſſio in poſſ. vt diſtinguit extra vt lit. non conteſt. iux. & c. quoniam frequenter.

3 Sed non ad totā cauſam. & ita intelligitur ff. ex quib. cau. ma. is qui. vbi dicit in integrum. aliàs eſſet cōtra. ff. eo. ſed & ſi. §. vlt. Ar.

fuit, melius dicetur facultatem non fuiſſe adeundi. ¶ Si quis, ipſius quidem, à quo appellauit [a], adeundi facultatē non habuerit, *vt ſi ei libellos daret* [b], eius autem, quem appellauit, habeat copiam; videndum eſt, vt † ei præſcribi poſſit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt ſi alterutrius adeundi fuerit copia, præſcriptio locum habeat. In propria cauſa biduum accipitur. Propriā cauſam ab aliena quemadmodū diſcernimus? Et palam eſt eam [d] propriam eſſe cauſam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet. *& infra.* ¶ Si aduerſus abſentem fuerit pronuntiatum, biduum, vel triduum, ex quo quis ſcit [e], computandum eſt, non ex quo pronuntiatum eſt. Quod autem dicitur abſentem poſſe prouocare, ex quo ſcit, ſic accipit †; ſi non in cauſa per procuratorē defenſus eſt. Nam ſi ille non prouocauit, difficile [f] eſt, vt hic audiatur [g]. ¶ Si quem † in inſulam deportandum [h] adnotauerit [i] præſes prouinciæ, & Imperatori ſcripſerit, vt deportetur; videamus, quando ſit prouocandum, vtrum cum Imperator reſcripſerit † vt deportetur, an cū ei ſcribitur. Et putem tunc eſſe appellandum, cum recipi eum præſes iubet ſententia prolata, Imperatori ſcribendum, vt deportetur. Ceterum verendum eſt, ne ſero ſit, vt tunc prouocetur, cum Imperator inſulam ei aſsignauerit. Comprobata enim ſententia præſidis, tunc ſolet inſulam aſsignare. ¶ Rurſus illud verendum eſt, ſi mēdacijs apud principem onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo eſt? Recte dicetur humanitate ſuggerente, vt & hoc, & illo tempore non fruſtra prouocaretur: quia non aduerſus principem, ſed aduerſus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.*

† al. an

† al. accipimus

† al. quidem

In principio eiuſdē legis primæ.

† al. ſcripſerit

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præſes iuſſit aliquem deportandum reſcripſit Imperatori, & Imperator reſcripſit vt deportetur, quæritur quando appellandum ſit: & certe dicitur ꝙ vtroque tempore appellandum eſt, ſcilicet cum præſes præcipit eum recipi inter condemnatos, & cum reſcribit Imperatori, nec appellat aduerſus principem, ſed aduerſus calliditatem iudicis: quia forte eum mendacijs apud principem onerauit. ſed ſi cum Imperatori ſcriberetur, oſtenſum fuit exemplum litterarum litiganti; ſi tunc non appellauit, conſentiſſe videtur, nec poſtea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] præſes enim deportare non poteſt, vt ff. de lega. 3. l. 1. § deportatus. Sed relegare poteſt. ff. de iniu. rup. teſt. l. ſi quis. § eius qui. & § ſeq. & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.

Metropolitanus de cā criminali epī cognoſcere pōt.

i ¶ Adnotauerit.] idest, iudicauerit. Arg. ꝙ metropolitanus poteſt cognoſcere de cauſa criminali epiſcopi, & talem ferre ſententiam, iudico te eſſe deponendum, ſicut hic præſes iudicat deportandum.

Appellans à grauamine, iuſte appellat.

k ¶ Aduerſus.] Ergo qui appellat à grauamine, iuſte appellat, licet remota ſit appellatio in reſcripto: qa nō aduer

aduerſus litteras principis, ſed aduerſus malitiam iudicis appellat. ſic extra de offi. ind. deleg. cap. ſane. in fi. ff. de cuſt. reo. l. diuus. C. de rela. l. 2.

ILLVD QVOQVE. Hæc eſt vltima lex iſtius tit.

a ¶ Imperatori.] conſulendo ipſum, vel referendo. H, & tunc

CASVS. Di hic, q̃ pôt appellare is ad quem negotium pertinet, vel verus eius procurator, vel negotiorũ geſtor. Similiter mater pro filio poteſt appellare; nec tunc intercedere videtur, licet ab initio eũ defendere nõ poſſit.

l. vlt. eod. ati

¶ Illud quoque videamus, ſi cum Imperatori [a] ſcriberetur, exemplum litterarum litigatori editum ſit, neque is appellauerit, & poſtea cõtra eum reſcriptum ſit, an appellare à litteris pridem ſibi editis poſſit ι? quia, qui tunc [b] non appellauit, vera eſſe, quæ ſcripta ſunt, conſenſiſſe videtur: nec eſt audiendus, ſi dicat euentum ſacri reſcripti ſe ſubſtinuiſſe.

α ¶ Vt cum quis.] *Hinc vſque ad ver.* non admittitur. *non ſunt in Pandectis: ſed quia ſuperius in eadem lege ſententia ipſorum exprimitur, non ſunt expuncta, ſed deſcripta alijs characteribus.*

ϲ ¶ Vt ei libellos daret.] *verba hac non ſunt in Pandectis, ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

γ ¶ Imperatori ſcripſerit.] *Sic eſt emendatum ex Pandectis. Antea legebatur,* Imperator reſcripſerit.

δ ¶ Sententia prolata.] *Hic vſque ad verſ.* Ceterum, *ſunt addita ex Pandectis.*

ι ¶ Poſſit?] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* certe non poteſt: *quæ neque in vetuſtis, neque in Pandectis habentur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, leg. prima.

C XXX.

ς NOn ſolent audiri appellantes, niſi hi, quorum intereſt [c], vel quibus mandatum eſt, vel qui negotium alienum gerunt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etſi mater α cum filij rem ſententia verſam animaduerteret, prouocauerit [f], pietati dans, dicendum eſt & hanc audiri debere, & ſi litem [g] præparandã curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [h] defendere non poteſt.

lege. 2. ibidem.

¶ *Scæuola libro quarto regularum.* Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionem [i] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus ſit, vel in criminali, ſi cõtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationib. lege quarta.*

c ¶ Intereſt.] ſic extra de of. deleg. ſuper eo. ff. de inof. teſta. ſi ſuſpecta. immo etiam ſi nõ intereſt, dũmodo qualecumq; timetur præiudicium fieri, vt ff. eo. à ſnia. in princ. & extra de ſenten. & re iud. cum ſuper.

d ¶ Mox.] id eſt, intra decem dies, quia ratum debeo habere quod meo nomine factum eſt, cũ adhuc agere poſſim. ff. rem rat. hab. l. penult. Vel dicit, mox, id eſt, modico tẽporis ſpatio, quod magis intellectu quàm locutione exprimi poteſt, vt ff. de ſol. ratum. ff. rem rat. habe. quo enim.

e ¶ Ratũ.] ſed nonne ſi aliquis appellat pro altero, ille cogit̃ habere ratam appellationem, cum negotium eius vtiliter ſit geſtũ, vt ff. d̃ neg. geſt. Pomponius? Arg. cõ q̃ tantum in criminibus appellatur inuito condemnato, vt ff. de appel. non tantũ.

Appellationem ꝑ me factam an teneat ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] pro filio condemnato vel pro conſanguineo etiam poſſunt appellare aliqui, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione. in parte deciſa melius de reg. cum ſimus. in parte deciſa.

Appellat coniunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] appellationis: quia ſi ab initio defenderet, oporteret eam ſatiſdare: quia in aliena re nemo idoneus eſt defenſor ſine ſatiſdatione. ff. de procu. qui proprio. ſed hoc eſt vrile officium. C. d̃ ꝓcu. alienã.

h ¶ Ab initio.] pro filio non poteſt mater agere, vel ipſum defendere, quia hoc eſt virile officium. C. de procu. alienam, poteſt tamen poſtulare pro parentibus valetudine detentis. ff. de proc. feminas. ſed aliena negotia poteſt mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. ge. l. 3. §. 1. Si tñ vis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eã renuntiare auxilio Velleiani, vt C. quando mulier tu. offi. fungi. l. vltima.

Mater pro filio agere nõ poteſt.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres caſus. In duobus appellatio conceditur. qui ſatis ſunt faciles. & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæſtionem.] In criminibus tantum fit quæſtio, vt 5. q. 5. illi. ff. de quę. l. 1. in prin. ſed in pecuniarijs cauſis non facile, niſi cum aliter veritas non poteſt liquere. ff. de quæſtio. Diuus pius. liberi etiam torquentur ſi facto interfuerint, ff. eo. vnius. §. teſtes. aliàs non. C. de quæſt. decuriones.

Quæſtio in quibus cauſis fit.

k ¶ Si contra leges.] id eſt, ſi vult torquere aliquem nulla

& tunc litigatoribus edi debet conſultatio, vt C. de relat. l. 2. extra de ap. intimaſti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifeſte vr, q̃ ſi quis non appellat à ſuſpecto iudice cum recipit litteras iudicis, vel ſi quis non poteſtatur cauſa ſuſpicionis vel appellationis, q̃ poſtea nõ poſſit appellare vel recuſare, vt arg. extra de ſen. & re iud, quod ad conſultationem. & extra de offi. deleg. gratum. ſed contra petitis indicijs à iudice poteſt ipſum recuſare etiam allegata cauſa abſentiæ coram eo, vt extra vt lit. non conte. accedens. immo & poſt præſtitam cautionem ſtandi iuri poteſt appellare, vt extra de eo qui mit. in poſ. cum veniſſet. & 3. q. 3. §. offeratur. & non vr conſenſiſſe in iudicem, qui poſtulat ſibi edi genus actionis. ff. de iudi. non vr. & poſt receptas litteras iudicis, quas remittit Papæ, poſſem iudicem recuſare, vt extra de of. delega. cum olim 2. Item arg. extra de reſt. ſpol ex cõqueſtione. Dic q̃ ſemper poteſt a grauamine appellari, vt extra de appel. vt debitus.

Appellare aut iudicẽ recuſare, nõ ſemper licet.

NOn ſolent.] Hæc eſt quinta pars quæſtionis, in qua ponit ſex caſus diuerſos. Ioan. de Fant.

nulla præſumptione præcedente:quod non licet,vt extra de re.iur.cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes eum nuntium miſit.Sed aliud eſt ſi per ſe in propria perſona & ante citationem inter arripuit, vt extra de ap. meminimus. & c. ſuggeſtum. Sed ꝯ hãc diſtinctionem eſt arg.extra de offi. dele. cum cauſa. vbi differtur cauſa propter miſſioně nuntij. & eſt hodie expreſſum in decr. de appel.ad hoc.ſic nõ obſtat eo.tit. vt debitus honor. illud eñ intelligitur quãdo hoc tantum dicit, & non probat. & ibi dř, ꝙ primo conuenit qui primo litteras dedit iudici. hodie ſtatur decre.vt debitus.

appellationẽ eſſe iuſtã, vt extra de app.cum in eccleſia. Cũ ergo appellationi qñq; nõ deferatur, patet ꝙ differt à nũtiatione noui operis,quia poſt illã, ſiue ipſa ſit iuſta ſiue iniuſta,nihil eſt innouandum,vt extra de noui operis nunt. cap.cũ ex iniũcto.iudex ergo à quo appellatur,

Appellatio & nunciatio noui operis, differunt.

Eius, qui [a] ideo cauſam agere fruſtratur, quòd dicit ſe libellum principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam prouocauerit;appellatio eius recipi ſacris conſtitutionibus vetatur.

α ¶ Mater.] *Antea breuius legebatur*, ſed & ſi mater ex pietate prouocauerit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis Pandectis ſunt emendata.*

Item Martianus lib.2.de appellationibus,tit. de libellis dimiſſorijs, l.vnica. lib. 49. digeſt. tit.7.

¶ De dimiſſorijs libellis. C. XXXI.

POſt appellationem [b] interpoſitam litteræ dandæ ſunt ab eo, à quo appellatum eſt ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt,ſiue principem, ſiue quẽ alium: quas litteras dimiſſorias,ſiue apoſtolos appellant. Senſus autẽ litterarum talis eſt;appellaſſe,puta, Lucium Titium à ſententia illius,quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petijſſe intra tempus [c] dimiſſorias inſtanter [d],& ſæpius:vt & ſi non accipiat,id ipſum conteſtetur. Nam iſtantiam repetentis † dimiſſorias, conſtitutiones deſiderant. Aequum eſt igitur,ſi per eũ ſteterit [e],qui debeat dare litteras,quominus det; ne hoc acipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus,titulo nihil innouari appellatione interpoſita,lege vnica.* Appellatione [f] interpoſita [g], ſiue ea recepta fuerit, ſiue non, medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶ Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus,propter quædam [l] appellauit, propter quædã nõ, vtrũ differenda pœna eius ſit,an nõ,quæ-

† al. petentis

cod.l.49.tit.7.

† Adde ꝙ accipienti exponitur hic.i. accipere volenti. ſicut in l.fi.ff.de mi. & in l. ſi creditores. ff. de pact.

POſt appellationem.] Casvs. Dř ꝙ iudex à quo appellatř, debet dare litteras dimiſſorias appellanti ad eum ad quẽ appellauit, ꝯtinentes qualiter appellauit.;& ſi appellans inſtanter petat, licet iudex ei non dederit,non nocebit ei.

b ¶ Poſt appellationem.] ſimiliter ſi appellationem non recipit dabit litteras appellanti,vt eas det ſuperiori,in quibus ſignificabit ei, quare appellationẽ non recipit, vt ff. de appel. reci.vel nõ, ſciendũ.

c ¶ Tempus]xxx.dierum,vt ĩ.ea.§.vlt.in fin. & ſi intra id tempus non petierit, vř renuntiare appellationi,vt ĩ.ea.ab eo.§.iſta.& C.eo.quoniã.nec iudex ad quem appellauit,eum audiet: iudex tamen etiã nõ petenti tenetur offerre apoſtolos,vt C.eo.eos. in fin.

Apoſtolos non petẽs intra tempus 30.dierum, vř renũtiare appellationi.

d ¶ Inſtanter.] ſupra 100.diſt.priſca.

e ¶ Per eum ſteterit.] Ergo ſi per ipſum ſtet,hoc ei nocebit,vt iudex ſuperior ipſum non audiat ſine apoſtolis.hoc autem hodie in paucis locis ſeruatur,tamen Inno.iiij.hoc idem ſtatuit.

f ¶ Appellatiõe.]plan⁹ eſt iſte caſus,nec eget expoſitiõe.

g ¶ Interpoſita.] ita quòd teneat.

h ¶ Medio.] dummamen ſit recipienda.

i ¶ Nihil.]niſi cum appellatur ab executione,tunc ſiue ſit mobilis re,ſiue immobilis,fructus ſequeſtratur 1 .C. quorum ap.non re.ab executore.Item in alio caſu cum dilapidat fructus.ff.eo. Imperatores. extra de ſequeſtra. poſ.c.vlt.& cum appellans eſt in notorio crimine.extra eo.cũ ſit Romana. vel eſt inuaſor eccleſiæ.ĩ.ead.§.ſunt etiã.Itẽ ſi heres conuictus de legato vel fidei commiſſo præſtando appellat;tunc non deferetur appellationi, cauebit tamen de eo reſtituẽdo.ff.vt legatorum,vel fideicom.nomine caueatur.l.poſtquam.§.1. ita etiam eſt in ſupplicatione.C. de precibus Imperato. offe. auth. quæ ſupplicatio.Item põt nouas probationes inducere poſt publicationem teſtium,quas prius non poterat habere. C.de tempo.ap.per hanc.extra de fide inſtrumen.cum Ioannes.Item de reo fit actor,& tenetur probare victus

Sequeſtratio fit in aliquibus caſibus.

1 Sub. & res de qua agitur,ſi ſit mobilis amouetur à poſſeſſore ſm In. qui ita no. extra de appel. nouit.

latur, ſi non recipit, ſuperiori mandabit opinionem ſuam & cauſam, quare non recipit appellationem, vt ff.de appel.re.ſciendum.Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. Casvs. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, ſi propter grauiora appellauerit, non eſt mandanda ſententia tunc executioni:ſi propter leuiora,eſt mãdanda executioni.

k ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam,qñ crimina ſunt cõnexa,vt ff.de mi.etiam ſi.ſed hoc falſum eſt,quia,non põt quis ſimul accuſari de criminibus pluribus deſcendentibus ex eodẽ facto.C.de accu.qui de crimine.Verũ eſt ab vno,ſecus ſi a diuerſis,itẽ ſi ex diuerſis factis,poſſet etiã ab vno.ĩ.q.8.§.libellorũ.ſed intellige qñ minor pœna præiudicat maiori.Vel dic ꝙ ſi maior pœna includit in ſe minorẽ,vt depoſitio priuationẽ officij,defertur etiam pœna in minori. nam ſatis eſt ſi punitur in maiori pœna.arg.ad hoc 23.q.5.relegentes.

A cenſura quis non poteſt ſimiliter de plurib. criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet,pro parte non,vt ff.de mino.etiã ſi.§.ex cauſa.C.de tranſact.ſi ex falſis.extra de præb.dilectus. extra de teſta. Raynutius.& c.Raynaldus.ſed ſnia arbitri non põt pro parte tenere,& pro parte non.ff.de arb.diem quidam habẽt qualem pro lege. §. ſed & ſi.licet contrarium inuenia tur extra de arbi.cum tempore.Hoc tamen ſcias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures ſententias, licet ſecus ſit qñque in ſtipulationibus.ff.de verborum oblig. qd dicitur.& l.ſcire.& ff.familiæ erciſ. an.hoc iudicio. ff. ad exhi.

Sententia poteſt pro parte teneri, & pro parte non.

ad exhi. Celſus. §. item. Celſus. Ioan. Probabiliter poteſt dici, q; tot ſunt ſentẽtiæ, quot ſunt articuli expreſſi. arg. ff. de verb. obli. ſcire. C.

a ¶ Grauiora.] quid ſi ſunt æqualia? idem credo. Et ſic patet hic, q; magis dignum trahit ad ſe minus dignũ. ſimi.

ritur. Et ſi quidem grauiora [a] ſunt crimina, ob quæ appellatio interpoſita eſt, leuius autem id, propter quod non appellauit; recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorem ſententiam meruit ex ea ſpecie, ex qua non eſt appellatum; omnimodo pœna imponenda eſt.

Forma Apoſtolorum hæc eſt. Ego ille ſancta Bononienſis eccleſiæ epiſcopus te presbyterum Rolandum capellanum ſancti Apollinaris ad Apoſtolicam ſedem, quam appellaſti, ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto. Forma vero appellantis ante ſententiam hæc eſt. Ego Adelinus ſancta Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) ſentiens me prægrauari à Domino Gualterio ſancta Rauennatis eccleſiæ archiepiſcopo, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. ¶ Si vero poſt datam ſententiam appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. ſancta Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) contra ſententiam Domini G. S. Rau. eccleſiæ archiepiſcopi iniuſte in me latam pridie Kal. Maij, Anno Domini incarnationis Mcxli. a [b] indictione quarta, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto.

¶ Si autem vnus [c], vel duo pro pluribus appellare voluerint; ſic appellabunt. Ego P. & G. ſyndici [d] canonicorum S. B. E. ſentientes nos prægrauari, vel contra ſententiam, &c. Romanã ſedem appellamus, & apoſtolos poſtulamus. Et huiuſcemodi appellationes in ſcriptis [e] fieri debent.

a ¶ Mcxli.] In vulgatis erat. M clxi. qui numerus, vt recte in gloſſa dicitur, conſtare non poteſt. Quod hinc etiam confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic eſt mentio, non conuenit cum anno illo. In manuſcriptis autem cum varia ſit lectio, hæc viſa eſt melior, quæ notarum tantum tranſpoſitione reſtitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto, c. 87.

¶ Excommunicetur catholicus, qui committit cauſam ſuam iudicio alterius fidei. C. XXXII.

CAtholicus, qui cauſam ſuam ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur [g].

6 *Notandum vero eſt, quòd quidam iudices ſunt, à quibus appellari non oportet.*

Et I Afric. c. 89. *Vnde in concilio Mileuitano, c. 24. legitur.*

c ¶ Si autẽ vnus.] ſi plures condemnati ſunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina continebit: ſed ſi vnus eſt ex pluribus cõdemnatus, ſi vnũ in libello non expreſſit, illi nõ nocebit, vt ff. eo. ſcio quæſitũ. d ¶ Syndici.] poſſunt ergo eſſe duo ſyndici, vel procuratores, vt hic, & extra de teſt. inſuper. & extra de do. & cont. cum dilecti. & extra de ſent. & re iud. cum I. & A. melior tamen erit conditio occupãtis, vt ff. de procur. pluribus. 1. arg. tamẽ cõtra. ff. de admini. tut. decreto. in fi. & ff. de procura. ſi quis cum. Tu dicas, q; bene poſſunt eſſe plures procuratores, ſed tantũ vnus aget cauſam: quia ſi ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret, immo & ſi plures ſũt qui agunt, omnes debent conſtituere vnũ procuratorem, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios: vt ff. familiæ erciſ. ti familiæ. ff. de ædil. edic. quod ſi nolit. §. ſi plures. Melius potes diſtinguere: quia ſi plures ſũt rei, qui cõueniuntur, omnes tenentur dare vnũ procuratorẽ, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios. ſed ſi plures ſũt illi, qui cõueniunt aliquem, nõ habet neceſſe dare vnum procuratorem. ſic diſtinguit lex ff. iud. ſol. iam tamen. §. vlt. Io. H. tamen dixit, q; plures procuratores poſſunt ſimul agere, ſicut notauit ſ diſtinctionibus ſuis. B.

e ¶ In ſcriptis.] ſi coram iudice appellat, ſufficit ſi dicat, appello ff. eo. l. 2. ſed ſi appellat ſine iudice, tunc ſcribet quis, & à quo, & cõtra quem appellet, & à qua ſentẽtia. ff. eo. l. 1. in fi. Idem videtur ſi à grauamine appellat: immo ſufficit ſi dicat, appello. extra e cordi.

Appellatio plurium.

Procuratores poſſunt eſſe plures.

1 Extra de procur. nõ iniuſte. vbi de hoc. & ibi. notat Gof. q; ille dicitur occupare qui prius ad litis conteſtationem peruenit. ff. de leg. 1. ſi pluribus. Archid.

Appellans abſente iudice, quid debet facere.

ſimi. extra de conſ. eccle. vel alt. quod in dubijs.

FORMA. CASVS. Ponit hic magiſter, qualiter formari debeant libelli appellationum, dicens: Ego N. ſanctæ Bononien. &c. Poſtea dicit, q; huiuſmodi libelli fieri debent in ſcriptis.

b ¶ Mclxi.] dicit Hugo, q; hic eſt falſa littera: quia non ſunt tot anni, q; liber iſte cõpoſitus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononienſi in legibus, & Alexãdro in theologia, qui fuit poſtea Papa Alex. tertius, & fuit anno domini Mcl. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editũ anno Mcl.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, q; ſi catholicus cõdemnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶ Fidei iudicis.] infidelibus enim ſunt interdicta officia publica. C. de Iudæ. l. vlt. 17. q. 4. conſtituit.

g ¶ Excommunicetur.] niſi ſit ſub rege infideli. vt Paulus, qui appellauit ad Cæſarem. 23. q. 1. paratus, 10. diſt. ſi in auditorium. 11. q. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probat, q; ab arbitris non eſt appellandũ: & licet verum

tñ dicat,tñ ſuperficialiter inducit canones,quia loquũtur in iudicibus ordinarijs electis à partibus ex cauſa, excepto c.ſeq. qđ intelligitur in arbitro,ſm Io.de Fant. CASVS. Modo dicit Gratianus à quibus appellari non licet. Et hoc probat per ſequens c.cuius caſus facilis eſt, & intelligitur de arbitris,vt dicit ſequẽs §.

d ¶ Ordinarij.]ſecundum canones credo,ꝙ & ordinarius & delegatus poſſit eſſe arbiter. Quòd poſſit ordinarius eſt extra de arb.cum tẽpore, & extra de elect. cauſam. Quòd eſt delegatus,extra de præſumpt.litteras.extra de arbit.cum olim.extra de præben.niſi. Et licet nõ poſſit

Ordinar. & delegatus poſſunt eſſe arbitri.

¶ A quibus iudicibus prouocari non licet. C. XXXIII.

A Iudicibus [a], quos communis conſenſus [b] elegerit, non liceat prouocare.

In epiſt.Nic. 1. Iuo p.6. c. 365. Pann.l.4.c.132.

Quòd de arbitris intelligendum eſt. Iudicum enim alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero ſunt, qui ab Apoſtolico, vt eccleſiaſtici; vel ab Imperatore, vtpote ſeculares, legitimam poteſtatem accipiunt. Arbitrarij ſunt, qui nullam poteſtatem [c] habentes, cum conſenſu litigantiũ in iudices eliguntur, in quos compromittitur, vt eorum ſententiæ ſtetur. Horum alij ſunt ordinarij & arbitrarij, alij arbitrarij tantum. Ordinarij [d] & arbitrarij ſunt, qui legitimam poteſtatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non ſunt ſuæ ditioni ſuppoſiti. Ab his, etſi vt arbitrarij † ſedeant, & non vt ordinarij, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliquis appellare valebit [e].

† *al.* arbitri

Vnde in concilio Carthaginenſi 3.c.10.

& Afric.c.89.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi conſenſu, prouocare licet. C. XXXIIII.

SAne, ſi ex cõſenſu partium iudices electi fuerint, etiam à pauciore numero, quàm cõſtitutum eſt, liceat α [f] prouocari.

Iuo p.6.c.361. Anſ.l.3.c.123.

α ¶ Liceat.] *Hunc canonem citat Gratianus (quod ipſemet aperte profitetur) vt oſtendat ab huiuſmodi iudicibus licere appellari. Verum in concilio Carthaginenſi tam impreſſo, quàm manuſcripto cum varijs exemplaribus collato, & vnico codicis canonum etiam impreſſo, ac manuſcripto, & græco, quod cum ipſo concordat, & Africano, vbi hoc repetitur, & apud Iuonem legitur,* nõ liceat, *Et quæ in ipſo canone antecedunt, & referuntur infra ea.* c. hoc etiam. *oſtendunt omnino cum negatione legendum eſſe.*

Item ex concilio Mileuitano, c.22.

& Afric.c.92.

¶ Qui de epiſcoporum iudicijs queruntur, à vicinis epiſcopis audiantur, vel ab alijs ex conſenſu eorum adhibitis. C. XXXV.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores

11.q.3. presbyteri.

a ¶ Iudicibus.] Si conſenſiſti in iudicem aliquẽ, propter iniquitatem perſonæ non potes appellare,vt hic,& extra de off.deleg.ſuper quæſtionum. ſed ab iniqua ſentẽtia potes appellare: quia licet reprobare dicta,ſed nõ perſonam,vt 4.q.3.ſi quis teſtibus.vnde appellatur ſi vocauerit litigatores ad inhoneſtum locũ.ff. de arb. ſi cum dies.§. ſi arbiter. vel ad periculoſum locum. extra de app.ex parte 1. Dicas ergo, ꝙ niſi remota ſit appellatio,bene appellatur à iudicibus de cõmuni conſenſu electis:niſi ſint electi, vt arbitri,vt ff.de ap. ex cõſenſu, vel etiã ſi ſunt arbitri tales,qui electi ſunt ex neceſſitate:quia à talibus appellatur,vt C. de iud. l.vlt. Itẽ ſcias, ꝙ duo ſunt genera arbitrorũ:quidam ſunt arbitratores, qui componunt inter partes, & talium arbitriũ ſi eſt iniquum,eſt reducẽdum ad arbitriũ boni viri, vt ff. pro ſocio.ſi ſocietatẽ.Sed arbitrium illorum, qui eliguntur ſub pœna, licet ſit iniquum, tñ tenet.ff.eo. dič.§. ſtatu.ſed à ſuperiori põt retractari,vt extra de arbit.nõ ſine. Item ſi per dolum ſententiam tulerint, licet non retractetᷣ per appellationem,tamen per exceptionem retractatur. ff. eo.tit.non diſtinguemus.§.cum quidam.

Appellare à iudice cõiter electo an licitum ſit.

Arbitrorũ duo ſunt genera.

b ¶ Communis conſenſus.] ſecus in cauſa criminali, vbi conſenſus rei ſufficit.11.q.1.cap.3.

QVOD DE ARBITRIS. CASVS. No.ꝙ iudicũ alij ſunt ordinarij, vtpote dati à principe, vel à lege. Alij arbitrarij,in quos compromittitur, nullam tamen habent poteſtatem.ſed iſtorum arbitrorum alij ſunt ordinarij & arbitrarij, vtpote qui legitimam poteſtatem habentes,ad arbitrandum eliguntur.Alij arbitrarij tãtum.Ab his qui ſunt ordinarij & arbitrarij appellari licet ratione ordinariæ poteſtatis,& iuriſdictionis. Et ad hoc inducit cap.ſeq.

c ¶ Poteſtatẽ.]eius rei de qua eſt ordinarius iudex põt amicabiliter componere,vt 23.q.8.ſi quis membrorum in Auth.collatio.9.vt dif.iud.§.ſi vero.5.q.2. ſi primates.ſed non poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundũ vnã lecturam,vt 3.q.7.§.tria.circa finem.Ioan.

poſſit appellari à ſententia arbitri ſupplicari tamen poteſt 1.extra de arb.non ſine.

e ¶ Valebit.]hoc falſum eſt:quia à compromiſſario nũquam appellatur,ſiue aliàs ſit iudex,ſiue non.C.de arb. l.1.& niſi 2 exprimatᷣ, ꝙ eligitur vt arbiter, tenebit eius ſententia,vt iudicis.C.de iuriſd.omnium iud.l.1. & appellatur,vt ff.qui ſatiſd.cogan.l.arbitrio. Ioan.

SAne.]CASVS. Tres iudices erãt electi à partibus:duo illorum tertio abſente pronuntiant,& forte contradicente.dicitur, ꝙ ab illis duobus appellari poteſt. Vel pone,ꝙ duo pronuntiabant de mandato tertij. & caſus eſt quaſi idem.

f ¶ Liceat.] licet ſit remota appellatio: tamen quia tertius deeſt, qui poſſet alios reuocare,põt appellari 3.extra de eo qui mit. in poſſeſſio. cũ ſicut.in parte deciſa. Vel intellige qñ vnus delegauit alijs vices ſuas. Tũc enĩ appellatur.extra de offi.delegati.ſuper quæſtionum.

PLacuit.]CASVS. Quidã clerici cõuenti coram epiſcopis ſuis,iuſta de cauſa recuſabant eos.Dicitur,ꝙ vicini

1 Idẽ Spec. in ti.đ arb. §.1.ver. arbitrator.& no.Bal. & Sal. in l. 1. C.de arb.& ff. de leg.2. l.cũ quidã. la ſecõda. & ibi per Im. & Bal. I l. ſi ſeruꝰ pluriũ.§.ſi. de le. 1.& Pe.đ Anch. in cle.ſæpe. de ver.ſig. per Pau. de Ca. in l.nã & poſtea.§. ſi mino. de iureiuran.

2 Sub.imo bene dicit Gra. qa niſi.&c. ſecũdum L.

3 Sub maxime cũ appellatio ſit tẽpore peritura,non debet expectare cõiudicẽ.arg.ff. de admini. tuto. tutor qui.§.1.ſecũdum L.

clerici in cauſis, quas habuerint ſi de iudicijs epiſcoporũ ſuorum queſti fuerint, [a] vicini [b] epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu [c] epiſcoporum ſuorum. Quòd ſi & ab eis prouocandũ putauerint, non prouocent, niſi ad Africana concilia [d], vel ád primates prouinciarum ſuarum. Ad tráſmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

Niſi forte α *Romanam ſedem appellauerint. Is autem qui appellauerit, ad eum, à quo appellauit, remitti nõ debet. Vnde in Sardicenſi concilio, c. 7.*

α ¶ Niſi forte.] *Hæc in antiquis codicibus ſcribuntur tamquam Gratiani verba. Et ad hanc ſententiam demonſtrandam affert ſequens caput ex concilio Sardicenſi.*

¶ De eodem. C. XXXVI.

SI quis epiſcopus accuſatus fuerit, & iudicauerint cõgregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum deiecerint; ſi appellauerit qui deiectus fuerit, & confugerit ad beatiſſimum Romanæ eccleſiæ epiſcopum, & voluerit ſe α audiri, ſi iuſtum putauerit, vt β reuocetur [e], vel renouetur examen, ſcribere epiſcopis dignetur his, qui in finitima [f], & propinqua [g] prouincia ſunt, vt ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd γ ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua mouerit epiſcopum Romanum, vt de latere ſuo presbyteros mittat, erit in poteſtate eius, & quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreuerit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicent, vt etiam habeant auctoritatẽ [h] perſonæ illius, à quo deſtinati ſunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit ſufficere epiſcopos δ, vt negotio terminum imponãt, faciat quod ſapientiſſimo conſilio ſuo iudicauerit.

α ¶ Se audiri.] *Græce eſt,* καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι, *ideſt,* ſi Romanus epiſcopus voluerit ipſum audire.

β ¶ Reuocetur, vel.] *Hæc abſunt à concilio tam impreſſo, quàm manuſcripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantummodo,* renouetur. *quemadmodum Græce eſt,* ἀνανεώσασθαι. *& ſic refertur à Nicolao, & Iuone: ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

γ ¶ Quod ſi is, qui rogat.] *Græce eſt,* εἰ δέ τις ἀξιοῖ καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, *id eſt,* Si quis autem poſtulet, & rurſus negotium ſuum audiri, *vt ſit ſecunda appellatio, quæ etiam ſignificatur in capite,* Gaudentius, *quod apud Græcos proxime antecedit hunc capiti.*

δ ¶ Epiſcopos.] *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in ma*

Vicini epiſcopi electi à partibus de conſenſu ſuorum eporum cognoſcant de cauſa, a quibus non appellatur, niſi ad Africana concilia, vel primates. ſi ad concilia tranſmarina appellauerint, excommunicentur, ſed dicit Gratianus, hoc verum eſt, niſi ad ſedem Apoſtolicã appellauerint, vt in ſequenti §. dicitur.

a ¶ Fuerint.] recuſando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 3. §. offeratur.

b ¶ Vicini.] forte non erat metropolitanus, & ideo prouinciales epi ſupplent defectum metropolitani.

c ¶ Conſenſu.] maximè. Vel ideo dicit, quia ſine licentia eius non poteſt clericus renuntiare foro. extra de foro compet. ſi diligenti. ſed de licentia epiſcopi poteſt adire iudicem eccleſiaſticum, vt extra de foro compet. ſignificaſti. vel ideo dicit ex conſenſu, quia epiſcopus delegabit ei cauſam; tamen ille non cogitur eam recipere: quia par in parem non habet poteſtatem vel imperium. & eſt ſimile 6. q. 4. ſi quis epiſcopus.

d ¶ Concilia.] caſus vbi non appellatur ad delegantem, hoc ideo fit, quia eſt ſuſpect⁹. & eſt ſimile ſ. ca. anteriorũ. in fine.

HIS AVTEM. CASVS. Dicit Gratia. quòd appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probat ſequenti cap.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Aliquis epiſcopus damnatus fuit ab epiſcopis ſuæ prouinciæ: appellauit ab eis ad Romanũ pontificẽ. Et certe dicitur hic, q̃ ſi Papa receperit appellationẽ ſuã, & æquam reputauerit, vt cauſa reuocetur vel renouetur, committat cauſam epiſcopis vicinæ prouinciæ, qui cognoſcãt de cauſa cũ aliquo legato Domini Papæ, ſi ei placuerit aliquem deſtinare: alioquin ſoli epiſcopi procedent in cauſa.

e ¶ Vt reuocetur.] alia eſt ergo cauſa appellationis quàm principalis, vt 6. q. 4. Olim.

f ¶ In finitima.] non ergo remittitur cauſa ad eum, à quo appellatum eſt, niſi partes [1] hoc petãt, vt extra de ap. accepta. &c. interpoſita. §. 2. niſi velit ei deferri à quo appellauit; vt reuocet, non vt cognoſcat, vt extra de ſen. exc. per tuas. & extra de matri. contracto contra interdictum eccleſiæ, litteræ. & quando fruſtratoria eſt appellatio, vt extra de appel. cum in eccleſia.

g ¶ Et propinqua.] vt nec ſit vltra duas dietas, vt extra de reſcri. nonnulli. ſic ſ. 3. q. 6. neminem. extra de off. deleg. prudentiam. §. ſexta. & extra de app. c. vlt.

h ¶ Auctoritatem.] & ſic videtur quòd epi vicinæ prouinciæ

Suffraganei q̃nque ſupplent defectum archiepi.

Nicol. in epiſt. ad Michaelem, q̃ incipit [Propoſueramus] & in epiſt. ad epos apud Cõuiciũ congregatos. Iuo p. 5. c. 27. cõc. Afri. c. 101.

Appellationis cauſa non eſt ad iudicem à quo, rem ...tenda.

[1] Id eſt, ps. extra de app. interpoſita. §. 2. niſi pars appellata peteret, q̃ appellans inſtructus, & cũ ſuis munimentis ad ſedem Apoſtolicã accederet, vt lib. 6. co. tit. cordi. & in Inno.

Digitized by Google

uinciæ ordinario iure cognoſcantar. ꝟ. c. proximo. & ſic ordinarius & delegatus ſimul poterunt cognoſcere de cauſa. Quid ergo iuris eſt ſi iſti diſſentiãt in ſententia? Dic vt ꝟ. c. §. ſi plures. extra de ſent. & re iudi. c. ſi.

ARBITRARII. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbitrij tantũ ſunt qui non habent poteſtatem, à quibus nõ appellaẽ: & imputet ſibi qui tales elegit. Secundo dicitur, quòd ſi ſententia iudicũ à quibus appellaẽ, fuerit retractata, nõ obeſt eis niſi cõuincãẽ iniuſtam tuliſſe ſententiam inimicitia vel gratia deprauati: & hoc probat per ſequens cap.

a ¶ Arbitrarii.] Hęc verba habes ff. de arbi. l. diem. §. ſtatu. niſi cõtra ius ſit quod profertur ꝟ ea. §. eſt autem quando.

HOc etiam.] Hęc eſt 7. pars q. in qua ponit x. diuerſos caſus in x. cap. Io. de Fant. CASVS. Dubitabatur vtrũ iudices puniri debeant, quorũ ſententia per appellationem fuit retractata: & ſtatuiẽ in concilio quòd propter hoc puniri nõ debent, niſi cõuicti fuerint odio, vel gratia, vel pecunia ſententiam protuliſſe.

b ¶ Obſit.] niſi quãtum ad hoc quòd in alijs cauſis poſsint ſuſpecti recuſari. extra de app. ad hæc. & c. propoſuit.

c ¶ Si conuinci.] Argumentum, q cõtra aliquẽ ex officio ſuo facientẽ aliquid non ſit malum præſumẽdum niſi conuincatur. 11. q. 1. abſit. & c. ſi epiſcopus forte. 9. q. 2. Lugdunenſis. extra de renuntia. in præſentia. de ſen. & re iudi. ſicut. Hodie nõ præſumitur pro ſolo iudice, niſi hoc legitimis conſtiterit documentis, vt extra de proba. quoniam contra falſam.

Præſumiẽ pro illo, q aliqđ facit ex officio.

d ¶ Vel iniquo.] Si iudex per ſuam imprudentiam iudicauerit male, punitur quantum iudici videtur æquũ. ff de var. & extra or. cog. l. vlt. ſed ſi per imprudentiã aſſeſſoris, tũc aſſeſſor tantum punitur, vt ff. quod quiſque iur. l. 2. 1 Sed ſi iudex per dolũ, vel per gratiã, vel odiũ, vel pro pecunia male iudicauerit, punitur in verã litis æſtimationem: & etiam infamis fit. C. de pœna iudi. qui ma. iud. l. 2. & inſtit. de obli. quæ ex quaſi delic. nat. §. 1. Si autem iudex non vult iudicare, facit litem ſuam, vt 32. q. 1. dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

Iudicis male iudicantis punitio.

¶ Adde per Doc. d hac materia in l. argentarius §. ſi eũ glo. ff. de edẽ. & quæ no. in c. 1. de re iud. lib. 6.

QVAERITVR. CASVS. Mouet hic Grat. q. an iudex à quo appellatur, poſſit eſſe teſtis in cauſa propter quã eſt appellatum ab eo: & probat q non. ſequenti cap.

STatutum.] CASVS. Appellatum fuit à ſententia iudicis: alter litigatorum coram iudice appellationis volebat ducere in teſtimonium iudicem, à quo appellatum eſt: ſimiliter aſſeſſorem vel aduocatum, quæritur vtrum poſſit? Et reſpondet q non. In ſi. dicitur, q clericus ad eus ad teſtimonium compelli non poteſt.

naſcriptis quemadmodũ & apud Iuuenem, comprouinciales. *quæ vox nõ eſt in concilio, neque apud Nicolaũ. Græce legitur,* καὶ ἀπὸ φανεῖ τοῦ ἐπισκόπου, *id eſt,* & ipſius epiſcopi ſententiã. *Balſamon tamen videtur legiſſe,* τῶν ἐπισκόπων. *& primũ interpretatur de epiſcopis prouincialibus, deinde de alijs.*

Arbitrarij [a] *tantum ſunt, qui nullam legitimam poteſtatem acceperunt, à quibus appellari non licet; quia eis imputandum eſt, quòd ſibi tales elegerunt. Si vero ſententia eorum, à quibus appellatur, ſoluta fuerit* [*], *nihil eis oberit: niſi forte vel inimicitia, vel pecunia deprauati iniuſtam probentur tuliſſe ſententiam.*

Vnde in concilio Carthaginenſi 3. c. 10. legitur.

* ¶ Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis,* per eum, ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta; quia in vetuſtis codicibus non habentur.*

¶ Cum per appellationẽ ſententia ſoluitur, non debet obeſſe ei, qui non iniquo animo iudicauit. C. XXXVII.

7 HOc etiam placuit, vt à quibuſcumque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatum; non eis obſit [b], quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci [c] non potuerint, vel iniquo † [d] animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. — Iuo p. 6. c. 363. Panor. l. 4. c. 133. — † *inimico*] vera lectio.

Quæritur autem de eo, à quo appellatur, an ſit euocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur, ſuper negotio, cuius cognitionem ſuſcepit.

De hoc ita ſtatutũ eſt in concilio Carthaginenſi 5. c. 1. — Et 1 Afric. c. 26.

¶ Clericus non deuocetur in teſtimonium illius cauſæ, cuius primum cognitionem ſuſcepit. C. XXXVIII.

STatutũ † eſt, vt qui forte in eccleſia quamlibet cauſam iure Apoſtolico [e] eccleſijs impoſito agere voluerit, & fortaſſe deciſio [f] clericorum [g] vni parti diſplicuerit [h]; non liceat clericum in iudicium ad teſtimonium deuocari eum, qui præſes [i] † vel cognitor [k] fuit, & nulla ad te- — Iuo p. 6. c. 250. † al. Statuendum.] orig. † al. cognitor, vel præſens] orig.

e ¶ Apoſtolico.] id eſt, canonico.
f ¶ Deciſio.] id eſt, ſententia.
g ¶ Clericorum.] id eſt, iudicum.
h ¶ Diſplicuerit.] & ideo appellauerit.
i ¶ Præſes.] id eſt, præſidium ferens, l. aduocatus a vel aſſeſſor. preſes enim dicitur defenſor. 32. q. 4. nemo.
K ¶ Cognitor.] Inſtrumento tamen iudicis creditur ſuper his quæ acta ſunt coram eo: & etiam dicto ſuo creditur, vt extra. de reſti. ſpol. olim. in ſi. & c. cum ad ſedem. & extra de ſenten. & re iud. cum ſuper. & ca. ſicut. & extra de eo qui mit. in poſ. c. 1. & de teſti. cum à nobis. C. de contrahen. ſtipul. optimam. C. de fal. ſi quis decurio. Arg. contra. C. de teſti. l. 1. C. de arbi. ne in arbitris ff. de cuſto. re. diuus. ꝟ ea. biduum. in ſi. extra de cõdi. appo. per tua. extra de accuſ. cum dilecti. in fin. Credit tñ iudici cũ alijs adminiculis, extra de teſt. cũ à nobis.

a 4. q. 3. teſtes. extra. l. 6. de teſt. c. Romana. quæ eſt Innoc. iiij.

Iudicis inſtrumento & dicto creditur.

a ¶ Vel

Iudex aduocatus aſſeſſor & executor non poſſunt eſſe teſtes in cauſa appellationis.

e ¶ Vel cognitor.] Prohibetur ergo ne iudex, vel aduocatus, vel aſſeſſor fiat teſtis in cauſa illa: iudex eſt offenſus & ſuſpectus eſt appellanti, vt extra ead. propoſuit. Item quia iudex ſemper vellet tueri ſuam ſententiam: & ita non eſſet ex vtraque parte, quod eſt officiũ teſtis, vt cauſa dicitur appellationis cum principali. ſic ꝟ.c. ſi epiſcopus. & 16. diſt. habeo. Arg. contra 6.q.4. Oſius. Sol. eadem eſt cauſa, id eſt negotium: ſed non eſt idẽ iudiciũ: quia alij ſunt iudices. lo. & pronũtiãt appellationẽ iuſtam vel iniuſtam, vt ꝟ.ea. §. vlt. ſed in priori cauſa pronunciaꝰ de ipſo principali. & hoc notaui in quæſtionibus meis. B.

Appellationis cauſa eſt eadẽ cũ principali.

† al. eccleſiaſtici cuiuslibet ordinis

ſtimonium[a] dicendum eccleſiaſtici † cuiuslibet perſona pulſetur[b].

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (ſicut in Africano concilio, c. 63. legitur) vlterius prouocare non licet.

¶ Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit, C. XXXIX.

SI autem[c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille, contra quem prouocauerit; vt ab ipſis[d] deinceps nulli liceat prouocare.

Poſt ſecundã prouocationẽ intelligendum eſt: tertio enim in vna eademq.[e] cauſa ſuper eiſdẽ capitulis prouocare nõ licet. Vnde in vij. libro Codicis, titulo, ne liceat in vna eademq. cauſa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iuſtinianus ſcribit. ¶ [Si quis in quacumq. lite iterũ prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem[f] lite ſuper eiſdẽ[g] capitulis prouocatione vti, vel ſñias excellẽtiſſimorũ præfectorũ prætorio retractare; licentia danda litigatoribus, arbitro[h] dato, ipſius audientiã qui eũ[i] dedit, ante litis cõteſtationẽ[k]

Tit. 7.

SI QVIS. CASVS. Tria dicuntur in hac lege. Primũ eſt, ꝙ in vna cauſa & ſuper eodem articulo non licet tertio prouocare. Secundum eſt, ꝙ ſententia præfecti prætorio retractari nõ põt. Tertiũ eſt, ꝙ ſi in cauſa, in qua ſecundo appellatũ eſt, datus fuit iudex delegatus; licet ab eo appellari non poſſit, recuſari tamen poteſt ante lit. cõteſt. & implorari audientia delegantis.

x Q venerealis eſt, & incipit, quæritur vtrũ in cã appellatiõis vbi dr̃ ꝙ in cã appellationis iterum eſt iurãdũ extra d ap. interpoſita. Archid.

f ¶ Tertio in eadẽ.] Ergo qui bis appellauit, nõ auditur tertio appellans. hoc ideo, quia præſumitur, ꝙ toties iuſte condẽnatus ſit, & non grauetur. vnde idem poteſt dici ſecundum canones. extra de ap. ſua nobis. Sed quid eſt quod dicit hic, aliquis poteſt recuſari, non tamen appellari ab eo: cum tamen à ſuſpecto iudice poſſit appellari, vt extra vt lit. non conteſt. accedens 2. ꝟ. ea. quoties. Item ſecundum decre. vbicumque inhibetur appellatio, & recuſatio, vt extra eo. ſuper eo 2. & c. conſuluit. Sed dic ꝙ inhibetur ſimplex & vaga recuſatio vbicumque inhibetur appellatio: tamen expreſſe non poteſt inhiberi remedium recuſationis, vt C. de ſenten. & interlo. om. iudi. l. vlti. Poteſt dici quòd tertio appellatur non à ſententia, ſed à ſuſpecto iudice. Sed qualiter poteſt hæc lex ſtare: quia ſi iſte qui appellauit, impetrauit iudices: ipſe non poteſt eos recuſare, vt dixi ꝟ. ead. à iudicibus. ſi aduerſarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut poſt terminũ: ſi ante terminũ, tũc litteræ nõ valent, vt extra de ap. oblatæ. & c. ſæpe. ſed ſi poſt terminũ, ſtultus eſt impetrans ſi vtitur litteris illis, cũ ſententia iã teneat, vt j. ea. ei qui. Dicas & intelligas quãdo aduerſarius impetrat literas: & ante terminũ appellationis, non ante terminum datum ab homine: ſed ante terminum appellationis datum à lege; quod facere põt, vt infra ead. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum: quia eum põt recuſare propter nouam cauſam ſuperuenientẽ, vt extra de offi. delega. inſinuante.

Recuſari poteſt quis, non tñ ab eo appellari.

vt 14.q.5. non ſane. inſtruere tamen poteſt eum, qui cognoſcit de appellatione, vt 18. diſt. c. 1. licet ſit arg. ꝟ. ff. de iud. cum qui. Nec etiam aſſeſſor poteſt eſſe teſtis: quia ipſe libellis & ſententijs & cognitionibus præeſt. ff. de aſſeſ. l. 1. licet ſit arg. ꝙ poſſit. ff. quod metus cau. l. metum. §. ſed quod prætor. in fi. Itẽ aduocatus & executor negotij non poteſt eſſe teſtis, vt ff. de teſti. l. vlt. & 4. q. 3. teſtes quos. circa mediũ., ſicut nec aduocatus iudex põt eſſe: nedũ aduocationis ſuæ memor. & c. C. de aſſeſſo. nemo. lo. Quidam dixerunt, quòd in principali negotio non admittuntur hæ perſonæ: ſed ſuper his, quæ acta ſunt in cauſa. ſic extra de accuſa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro hoc tex. i l. deferre. §. idẽ decreuerunt. & ibi Bart. & gl. ff. d iure fiſ. no. Inn. & moder. ſ c. 2. d arbi.

a ¶ Ad teſtimonium.] Regulare eſt, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi poteſt quilibet teſtificari. 11.q.3. quiſquis metu. C. de teſti. ſi quando. ſed clerici nõ coguntur ad teſtimonium: ſicut nec ad alia officia publica, vt 16. quæſt. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2.q.5. ſi quis presbyter. Sed ſi aliter veritas non poteſt manifeſtari: tunc per epiſcopum poſſunt cogi clerici ad teſtificandum 14.q.2. quamquam. Item & ſi gratia, odio, amore vel timore ſe ſubtrahũt. extra de teſti. cog. c. 1. & c. delictorum.

b ¶ Pulſetur.] id eſt, cogatur.

AB EIS. CASVS. Modo probat Gratianus ꝙ non licet tertio ſuper eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit vtrum ei quibus appellauit ſuper eodem articulo, liceat ſuper illo, tertio appellare. Et reſpondet ꝙ non: ſed eligantur iudices de conſenſu partium, a quibus nõ prouocetur. Et quod ita intelligi debeat ꝙ, probat Gra. §. ſequenti. qui per ſe patet. & l. ſequen.

c ¶ Si autem.] pone caſum ꝟ. ea. à iudicibus.

d ¶ Vt ab ipſis.] Si hæc dictio, vt, ponitur conſecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi ꝟ. ea. à iudicibus. ſed ſi ponitur modaliter, nihil eſt hic iuris: quia taliter bene poſſunt eligi iudices, vt non liceat prouocari, vt C. de tempo. appel. l. vltima.

Vt, dupliciter ponit.

e ¶ Eademque.] Argum. contra aduocatos: quia eadem

g ¶ Super eiſdem.] ꝟ. ea. omnes. in prin.

h ¶ Arbitro.] id eſt, iudice delegato 3. Vel intellige de arbitro coram quo probanda eſt cauſa recuſationis.

3 Sit dato caſu i quo ſecũdo appellatũ eſt. ſecundũ B.

i ¶ Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cum delegatus recuſatur, & recuſatio ſit probata, ſtatim euaneſcũt litteræ, & remittitur negotium ad delegantem, ſed ſi ordinarius recuſatur, tunc tenet illud quod eſt in illa conſtitutione ſpeciali. extra eo. ad hæc 1. & ꝟ. 11.q.1. peruenit. lo.

k ¶ Litis conteſtationem.] quia eſt dilatoria exceptio, vt 3.q.6. §. exceptio. ſic 3.q.5. ꝙ ſuſpecti. de hoc dicemus ꝟ. 3.q.3. §. offeratur. Et ſic patet ꝙ i cauſa appellationis eſt lis conteſtanda. extra de teſta. Raynaldus. ergo & libellus eſt porrigendus: tamen aliter fit de conſuetudine. Ioan. Certe immo de conſuetudine porrigitur libellus talis;

Libellus eſt in cauſa appellationis porrigẽdus

talis: Peto ſententiam confirmari, vel infirmari latã inter me & talem. B.

a ¶ Inuocare.] & iſtum recuſare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quòd cauſa ſtatus vel criminalis ſi appellatum fuerit, non agitur per procuratorem. Et hoc probatur ſequenti ca. cuius caſus planus eſt. H. tamen intellexit idem ante appellationẽ, vt dicit in ſumma.

b ¶ SI quando in cauſa capitali.] 3. 5. quæſt. 3. in criminalibus.

c ¶ Status.] In cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, vt 54. diſt. frequens. & C. de aſſer. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] id eſt, procuratores. ſed in cauſa appellationis in his caſibus admittitur procurator etiam in cauſa criminali 1, & in cauſa ſtatus, vt ff. de appel. non tantum. & ff. de liber. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerſo, pôt appellare, etiam ipſis inuitis: quia intereſt filiorum parentes habere liberos, & econuerſo, vt ibi.

1 De hoc not. ff. de accu. l. vlti.

innocare [a], *& huiuſmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in cauſa capitali, vel ſtatus interpellatum fuerit; non per procuratores, ſed per ſeipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis à ſe collectis, c. 44.

¶ Appellationem in cauſa capitali, vel ſtatus interpoſitam, per procuratorem exequi non licet. C. XL.

In Cod. Theod. in lib. 5. ſententiarũ Pauli, tit. 35. c. 1. in interpretatione. Capit. l. 7. c. 357. Anſ. l. 3. c. 88.

SI quando in cauſa capitali [b], vel cauſa ſtatus [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, ſed per ſeipſos eſt agendum.

† *procuratores*] vera lectio.

Tempus autem exequendæ appellationis annus eſt; vel ſi iuſta cauſa interceſſerit, biennium.

Vnde in Authenticis, conſtit. 11. collatione 5. legitur.

¶ De eodem. C. XLI.

C. de temp. & repa. appellat. Authen. ei qui, lib. 7. tit. 63.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem, ſecundũ ſe, communiter cum aduerſario litem exequatur; aut, ſi iuſta cauſa interceſſerit, alius [e] annus [f] indulgeatur: quo tranſacto, lite non completa, rata manet [g] ſententia. ¶ Appellatore ceſſante, cum vnus menſis [h] ſupereſt ex biennio, licet victori ingredi, vt reus quæratur: quo ſiue

d ¶ Per exploratores.] Regulare eſt, q̃ per procuratorem non agitur de crimine: ſed fallit de crimine iniuriarum, vt 3. quæſt. 9. §. niſi. Item quis ſe excuſare poteſt de crimine conuentus & accuſatus per procuratorem, 5. q. 3. reos. Itẽ excipere. extra de accuſa. veniens. & c. ſuper his. Item in leuibus criminibus. ff. de accuſ. leuia. Itẽ ſi crimen non excedit pœnã relegationis, vt ff. an per alium cauſæ appellationis exerceri poſſint. l. 1. Itẽ ſi agatur ad pecuniariam pœnam, licet infametur reus, vt in eadem lege. Item in crimine ſuſpecti, ff. de procu. non ſolum. §. vlt. Item vbi quis alium vult accuſare de ingratitudine. ff. de procura. ſed & hæ. §. 1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, ſed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item ſecundum quoſdam per nuntium poteſt agi in cauſa criminali, vt extra de reſtit. ſpol. litteras. Item cum cauſa non eſt pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per ſocium litis agitur in cauſa criminali, vt 3. quæſt. 6. hæc quippe. & extra de do. & contu. cum dilecti. in prin. & 2. q. 5. ſtatuit.

Procurator in cauſis criminalibus interuenit quãque.

TEMPVS. CASVS. Modo oſtendit, quòd annus vel biennium datur ad proſequendam appellationem. & hoc probatur. l. ſequenti.

EI qui appellat.] CASVS. Quæſitum fuit intra quòd tempus debeat quis appellationem ſuam proſequi. Et certe reſpondetur q̃ intra annum, & iuſta cauſa interueniente dabitur ei biennium Sed ſi intra hoc tẽpus ſuam appellationem non fuerit proſecutus ſolus vel cũ aduerſario, rata manet ſententia.

e ¶ Alius.] Idem beneficium dant antiquæ decre. vt extra de appellatio. ex ratione. & c. cum ſit Romana. Similiter nouæ. extra eo. cõſtitutus. hoc tñ tẽpus iudex pôt arctare. extra eo. reprehenſibilis. & c. cum ſit Romana. licet ſit argum. contra ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis. vbi dicitur q̃ iudex beneficium legis non poteſt diminuere.

ADDITIO. De hoc die vt not. in prædictis cap. cum ſit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principẽ. tunc videtur ſex menſes dandi. Item ſi appellatur à delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menſes. C. eod. ſi appellationem. ſed ſi à delegato principis tunc nouem menſes. C. de temp. app. l. 2. §. q̃ ſi ſecundũ. ſi à pedaneis iudicibus, tunc duo menſes. in authen. de iud. §. audiant ergo. coll. 6.

Appellatio diuerſa tempora dantur ad proſequendum.

g ¶ Manet.] quia fingitur non prouocaſſe, vt C. de tẽp. app. l. vlt. circa fin. fuit tamen extincta ſententia per appellationem, vt ff. ad Turpil. l. 1. in fin. ſed ante ſententiam appellans ſi non proſequatur appellationem, ſtabit iudicio eius à quo appellauit. extra eo. perſonas nec poſt auditur appellans, vt extra eo. reprehenſibilis. & c. cõſuluit. & c. perſonas. lo. niſi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, q̃ ſi appellator nõ proſequatur intra bienniũ, victor in vltimo menſe debet adire iudicem: & requiſito reo, ſiue inueniatur ſiue non, procedatur in cauſa, abſentẽ omnino in expenſis condemnãdo. Si vero neuter adiuerit iudicem intrà biennium, rata manet ſententia.

h ¶ Vnus menſis.] Hic habes q̃ victor poteſt præuenire legalem terminum appellationis per menſem, vt C. de temp. appel. l. vlt. §. in his autẽ caſibus. ſed victa pars poteſt quattuor diebus præuenire, vt ea. l. §. præced. Et no. q̃ triplex eſt terminus appellationis. quãque ſtatuitur terminus ad iter arripiendũ, vt extra de ſen. & re iud. cũ ex cauſa. extra de ap. peruenit. quãq; ſtatuitur terminus ad præſentandum ſe a iudici appellationis, vt extra eo. cũ ſit. & c. ſignificauit. tertius terminus eſt, qui ſtatuitur à lege, ſcilicet annus vel biennium: & intra illũ debet eſſe finita cauſa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. vlt. circa medium: & in auth. de ap. circa mediũ. coll. 8. Hoc aũt ſcias, q̃ terminum ſtatutum ab homine non pôt altera pars præuenire, vt extra eo. ſæpe. ſed. terminũ legalem pôt præuenire, cũ modicũ ſupereſt de tempore, vt hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundũ legẽ antiquam poterat & debebat elapſa medietate termini legalis victor ſe exhibere iudici appellationis, vt C. de temp.

Appellationis terminus eſt triplex.

2 Obiicit in cura quãdo is cui talis terminus eſt præfixus à iudice ſi coram iudice ad quẽ appellauit ſtatuit non vult agere, nõ cogitur. Archi d.

cum app. nemo. ſed tamẽ (vt patet ex illa decre. oblatæ.) quandoque ante terminum poteſt altera pars proſequi cauſam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius. arg. 16. q. 3. placuit 2. & extra de ap. vt debitus.

dicitur hic q; talis nominatio non valet, nec ab ea neceſſe eſt appellare.

e ¶ Publicum.] & cleri & populi, vt 24. diſt. epiſcopus. etiam abſentibus ad xij. dietas vocatis, vt extra de elect. cum inter. ſi ſine periculo poſſunt vocari, vt extra de elec. quod ſicut. Hodie qui non pōt intereſſe, hoc iurabit, & ſic poteſt committere vices ſuas alicui de eccleſia ſua, vt extra de elec. quia propter. De hac materia notatur 7. q. 1. factus eſt, & vocabuntur qui ſunt in prouincia, vt extra eo. corā. Hodie ſtatur cõſuetudini. extra de elec. in Geneſi. Itẽ patet hic q; licet omnes canonici elegerint aliquem ſcorſum non conuocato cõcilio, q; electio non valet. 63. diſt. c. 1.

a ¶ In-

inuento[a], ſiue non, ſuas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel reſcindatur ſententia, omni caſu[b] abſente expenſis † condemnando ſecundum tempora fatalium dierum. Neutro vero concurrente poſt ſecundum fatalem permaneat ſententia rata. *Conſtitutione ſecunda in collatione quarta.* ¶ Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium principis inferri, abſque damno moræ manet intacta, donec ipſe faciat eam introduci, & à proceribus ſecundum morem dirimi.

Si vero is, qui appellauit, pœnitentia ductus[c] ab appellatione deſiſtere voluerit, non prohibetur: ſicut in 7. lib. Codicis, tit. de appellationibus leg. 28. Impp. Archadius, & Honorius ſtatuiſſe leguntur. ¶ Si quis libellos appellatorios ingeſſerit: ſciat ſe habere licentiam arbitrium commutandi[d], & ſuos libellos recuperandi: ne iuſta pœnitudinis humanitas amputetur. ¶ Eſt autem, quando appellationem interponi non eſt neceſſe. In eodem namque libro, & eodem titulo le. 27. iidem Impp. decreuerunt. ¶ Nominationes vero libellis, vel edictis facta citra concilium † publicum[e] non valent, de quibus nec appellare[f] neceſſe eſt; ſi ſolennitas deeſt.

8 *Diffinitiua[g]* quoque ſententia, quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro nulla habetur. ¶ Item* ſententia citra ſolitum ordinem[h] iudiciorum à præſide prolata, auctoritatem rei iudicatæ non obtinet. ¶ Item* ſi ſententia lata fuerit contra res prius iudicatas[i], à quibus

† al. in expenſis

† al. conſilium

Le. 2. eo. tit. Auth. ſed & ſi in l. 2.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7.

* Lib. 7. Cod. de ſent. & interloc. ex le. 3.

* Lege prolata. C. de ſent. lib. 1. C. qñ prouocare non eſt neceſſe.

* Le. prolata. C. de ſen.

* Le. 2. C. quando prouocare non eſt neceſſe.

Intelligo ſi à capitulo iuramẽtũ requiratur: aliàs nõ eſt neceſſe, prout ibi omnes no.

DIFFINITIVA. Hęc eſt 8. pars, in qua ponit xx. caſus diuerſos. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicitur hic, q; ſententia, quæ abſolutionem vel condemnationem nõ cõtinet, nulla eſt ipſo iure. Idẽ dicitur de ſnia lata contra ſolitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de ſnia lata contra ſententiam, à qua non fuit appellatum: nec in hiscaſibus appellatio neceſſaria eſt.

f ¶ Appellare.] Appellatio tamẽ tuetur electionem minus bene factã, vt extra de elec. conſiderauimus.

a ¶ Inuento.] Hic patet q; etiam in cauſa ap. partes ſunt citandæ: & ſi tñ altera pars non venerit, iudex ea abſente põt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius eſt qui de ap. cognoſcit, q; poſſit vna parte abſente litẽ audire, vt C. de temp. app. l. vlt. §. pe. Si tñ abſens probat iuſtam cauſam abſentiæ, bene retractatur quod factum eſt, vt extra de ſen. & re iud. cum Bertholdus.

b ¶ Omni caſu.] id eſt, ſiue vincat, ſiue vincatur, vt extra de ap. reprehenſibilis. & c. ſæpe. & C. de iud. properandum. §. ſi autem. & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Caſus iſtius legis habetur 3. ead. c. anteriorum §. ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo oſtendit Grat. q; quilibet poteſt ſuæ appellationi renuntiare, etiam ſi libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex ſequens, quę ſatis plana eſt: & per te caſum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus.] ff. de dona. qui ſaxum. ff. de re. pu. ſi pœnituit. ff. locati. l. ſi in lege. §. pen. ff. de in ius voc. quamuis. ff. de mino. q; ſi minor. §. Scęuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige ſi pœnitet cum adhuc nihil intereſt aduerſarij. ff. de cõd. ob cau. ſi pecuniam. poteſt tamen iterum appellare 2. extra de ap. directe.

d ¶ Commutandi.] Sic extra de app. c. directe: quod tamẽ verum eſt, re adhuc integra: quia ſi aduerſarius iam receſſiſſet, non poſſet iſte mutare cõſilium in iniuriam alterius. ff. de reg. iur. nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum eſt, q; licite quis appellat. Nunc oſtendit in quibus caſibus nõ exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium.

tur de ſnia lata contra ſententiam, à qua non fuit appellatum: nec in hiscaſibus appellatio neceſſaria eſt.

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua ſententia eſt, quæ finem imponit negotio. ff. de arb. qualem. & 11. quæſt. 3. ſummopere. alia omnis eſt interlocutoria. ſufficit tamen proferre verba, quæ habent vim condemnationis, vel abſolutionis, vt extra de ver. ſi. in his. & ff. de arb. qd tñ. §. ſi arbiter. Item ſi continet condemnationem, ſed tamen incertam, non valet, vt ſi iudex præcipiat ſolui debitum, vt C. de ſenten. quæ ſine certa quantitate profertur. per totum. quandoque etiam tenet ſententia, licet non contineat condemnationem, vel abſolutionem, vt in ſententia ſub conditione lata, vt 2. ca. biduum.

h ¶ Citra ſolitum ordinem.] ſcilicet generalem. nam ſi primum ſententiatum fuerat de proprietate quàm de poſſeſſione: licet hoc fieri non debuerit, tamen niſi appelletur, ſententia tenet. C. de app. l. 1. T.

i ¶ Iudicatas.] quid in cauſa matrimoniali. 35. q. 9. §. quia ergo. Et in crimine falſi. C. de fal. l. querela. Et vbi negatur iudicatũ. ff. quæ ſent. ſine ap. re. l. 1. in prin. Et ſi dolo omiſit exceptionẽ quæ cõpetebat ex prima ſnia, vt extra de ſent. & re iud. ante, quæ huic legi videtur contraria. ſed dec. intelligo 4. cũ aliquis ex certa ſciẽtia & ex dolo omiſit exceptionẽ, volens decipere aduerſarium. arg. ff. ad Vell. ſi decipienti. hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omiſit exceptionẽ rei iudicatæ: vel cum ſi ex certa ſcientia omiſit. ſed ideo omiſit, quia non poterat eam tunc temporis probare. hoc enim non præiudicat, vt j. ead. q. 7. plerumque. Itẽ fallit ff. de iureiur. admonendi. vbi retractatur prior ſententia propter per-

Citandæ ſunt partes in appellationis cauſa.

a Ad idem extra de ap pel. p tuas. & no. eod. ti. ſæpe. in glo. iſtud no. &c.

a Si in alio nouo articulo graue tur. & ita loquitur iſta dec. ſecundum Vin. T. & Go. quãuis Lau. ibi not. q; nõ erat decr.

Sententia eſt duplex.

Snia contra res prius iudicatas, & quo ſit ſecundum Vin. & Ho. prout ibi not. nã decepis. & nõ decipiẽtibus. & ſi. A extra de re iũ permu. c. pe. Arch.

periurium. Io. Ego intelligo dum dicitur: cum prima ſententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat eſſe ex multis cauſis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Dicitur hic, quod ſi ſententia lata fuerit contra ius ſcriptũ, nulla eſt ipſo iure, nec ab ea neceſſe eſt appellari: veluti ſi pronuntietur defunctum fuiſſe minorem xiiij. an. & rite teſtamentũ feciſſe. Si autẽ feratur ſententia contra ius litigatoris, tũc eſt appellatio neceſſaria: veluti ſi pronuntietur minorem xiiij. annum impleuiſſe. & rite teſtamentum feciſſe.

a ¶ Contra ius.] niſi iudex æſtimet leges illas nõ iuuare cauſã. vt ff. de re iud. cum prolatis. M. Sed hoc eſt falſum: quia error iudicis non debet excuſare ſententiã, vt ff. quæ ſententiæ ſine appellat. reſ. l. 1. in princ. & illa lex, cum prolatis, loquitur quando contra ius litigatoris ſententiatũ fuerit. Et ſic patet quod ſnia lata contra ius litigatoris quantũ ad litigatores trãſit in rem iudicatam, vt hic, & extra de ſen. & re iud. cum inter. in fi.

Sententia ɔtra ius litigatoris lata valet.

c ¶ Item cum certa.] Quidam enim iudices poſſunt punire vſq. ad duos aureos: quidam plus, vt C. de mo. mul. illuſtres. & l. ſeq. & tamen propter inopiã condemnati pôt iudex ſnĩam moderari 2, vt ff. de offi. præſi. illicitas. §. pen. & 23. q. 5. cap. 1. & C. eo. con. in fi. Sed nunquid vſque

2 Not. quod ſi iudex minus iudicat ſic lege ſtatutum: illud quod eſt minus pôt declarare. ff. de in ius. diũ. qua pænæ proſecuno nõ iudicis ſed legis auctoritati reſeruat. l. eq. § 5. nocendũ. vel & quamuis, & c. Arch.

pronocatum non eſt; ſententia auctoritatem non obtinebit; & ideo appellare non eſt neceſſe. ¶ Item ſi ſententia contra ius[a] *ſcriptum feratur; veluti dum defunctus, & minor xiiij. annis fuiſſe, & teſtamentum iure feciſſe dicitur; nullas vires obtinet; nec cõtra eam eſt neceſſariũ auxilium prouocationis. ¶ Si vero contra ius litigatoris ſententia dicatur, veluti dum minor xiiij. annis, annum xiiij. impleuiſſe, ac per hoc teſtamentum iure feciſſe pronuntiatur; ad prouocationis remedium oportet confugere. ¶ Item ſi plures iudices*[b] *dati ſunt, & vnus tantum ex eis pronuntiaſſe proponitur; non videtur appellandi neceſſitas fuiſſe, cũ ſententia firmitatem iure nõ obtineat. ¶ Item cum certa*[c] *ratione, & fine iudices mulctare poſſunt; ſi aliter contra ſtatutum legis modum mulctam irrogauerint; quod cõtra ius geſtum videtur, firmitatem non tenet, & ſine appellatione poteſt reſcindi. ¶ Venales*[d] *quoque ſententias, quæ in mercedem a corruptis iudicibus proferuntur, etiam citra interpoſita prouocationis auxilium infirmas eſſe decretum eſt. ¶ Item ſi propter infirmitatem ætatis ad honorẽ, ad quem nominatus es, inhabilem te eſſe probaueris, prætermiſſa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Non enim poteſt recipi eius appellatio, qui per contumaciam*[e] *abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim*[f]

Le. 2. ſi cũ. ibidẽ.

Eãd. le. 3. q̃ ſi.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7.

l. 3. ſi pater.

Le. 1. C. quorũ appel. non recipi.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati ſunt, & vnus tantum pronuntiauerit, nulla eſt ſententia ipſo iure: nec exigitur appellatio ipſo iure. Item ſi iudex punit aliquem vltra modum ſibi à lege præfixũ, pœnam maiorem quàm debeat irrogando, talis ſententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & oẽs ſint præſentes: quidquid maior pars ſtatuit, illud tenet, vt 65. diſt. c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbitris. item ſi. §. vlt. & l. diẽ. §. ſi plures. niſi in ſolo caſu, quẽ habes extra de reſer. paſtoralis. Sed ſi impari numero diſſentiant, tũc ſi ſint arbitri neutra ſentẽtiarum tenet, vt ff. de arb. diẽ. §. ſi plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquã perſonam eligere, cuius auctoritati ſtetur, vt ff. de arb. itẽ ſi. §. principaliter. In delegatis autẽ iudicibus tenet vtriuſq. ſnia, ſed ſuſpenditur quouſque altera cõfirmetur à ſuperiore. ff. de re iud. duo iudices. niſi velit dicere aliud eſſe in delegatis à principe 1, vt C. de app. in offerendis. vbi dicitur quod ſi diſſentiunt, eligant tertium. In ordinarijs vero ſi diſſentiant in pari numero, tenet ſentẽtia pro reo lata, niſi in cauſa liberali, vt extra de prob. ex litteris. ff. de re iud. inter pares. ſimiliter tenet ſententia lata pro teſtamento. ff. de inoffi. teſta. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio, vt 33. q. 1. ſi quis acceperit. & extra de pſump. illud. Quartus in dote, extra de ſententia & re iud. c. ſi. vnde verſus. Stat teſtamentum, libertas, coniugiũ, dos: Si ſunt æquales qui producuntur vtrinque.
Et hæc quæ ſupra dixi, vera ſunt, quãdo omnes iudices ſunt præſentes. ſi autem quis abeſt, & non per contumaciam, ſententia aliorum nulla eſt, vt hic, & ff. de arb. itẽ ſi. §. vlt. & l. ſeq. & extra de offi. deleg. quamuis. & c. cauſam. Io. & ponit hodie dec. totã hanc diſtinctionem de ſent. & re iud. c. vlt. B.

Iudices plures ſi in ſententia diſcordent, quid iuris?

1 Nõ eſt in hoc vis, vt patet in eo qđ leg. & no. extra đ re iud. c. ſi. Sed qđ ſit in hoc vis videt' in eo quod no. 8. 65. diſ. epi. in glo. fin. Arch.

vſque ad modum legitimum valet? non, arg. ff. fa. ercis. in hoc iudicio. arg. contra C. de do. ſancimus. & extra de præben. dilectus 1. & c. niſi. & 12. q. 2. ſi quos.

VENALES. CASVS. Venales ſententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur, nullæ ſunt ipſo iure. Similiter ſi aliquis nominatus eſt ad honorẽ decurionatus, qui eſſe non poterat propter infirmitatẽ ætatis, putaquia minor erat xv. annis, vel forte minus grandæuus, etiam citra appellationẽ, ſi probauerit ſe inhabilem, excuſatur.

d ¶ Venales.] Sed ſi arbiter tulit ſententiam per gratiã, tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Treb. ſeruo. §. cum prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, vt hic, & C. ſi ex fal. al. l. vlt.

SVNT ETIAM QVORVM. CASVS. Modo oſtenditur, qui non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic vij. perſonæ, quæ appellare non poſſunt: ſcilicet contumax: homicida: veneficus: maleficus: adulter: raptor: publicus fur: ſimiliter cõuictus teſtibus. & confeſſus ſuum ſcelus non auditur appellans. Si autem conuictus ſit, & non confeſſus, vel confeſſus metu tormentorum, auditur appellans. Et ſunt hæc omnia in C. quorum app. non reci. l. 2. hæc autem verba & hoc in notorijs. in occultis autem, ſunt verba Gratiani: poſtea quæ ſequuntur, verba legis.

e ¶ Per contumaciam.] ſic. ſ. 24. q. 3. de illicita. niſi veniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integ. reſt. diuus. Itẽ bene auditur appellatio cõtumacis, qui præſens eſt, vt ff. de appellatio. creditor. §. miſſus.

f ¶ Summatim.] id eſt, ſemiplene inquiret iudex de negotio cum aduerſarius abeſt. non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſſionem: ſed faciet ipſum iurare quòd credebat ſe iuſte litigare: & ſic intelligitur quod eſt extra vt lite non conte. quoniam frequenter. in fi.

Miſſio in poſſeſſionẽ nõ eſt ſtatim facienda.

NVL-

NVLLVS. Verba legis.C.quorum appel.non rec. l.1.
a ¶ Veneficorum.] idem eſt in alijs,vt extra de ſpon. ex litteris 2.
b ¶ Et hoc in notorijs.] Illud de ſuo ponit Gratianus, & male.in notorijs enim nõ eſt opus teſtibus. ſupra eadem

Notorius non conuincitur teſtibus: nec appellare poteſt.

f ¶ Calculi.] ideſt,computationis.
g ¶ Publici.] ideſt fiſci.
h ¶ Priuati.] ideſt.de proprio patrimonio Imperatoris:quod reſpectu fiſcalium priuatum dicitur.
i ¶ Et.] pro,ideſt.

Le. obſeruare. eod.

¶ Concor. l. cõſtitutiones. & ibi Barto. ff. de app & in l. creditor. §. iuſſius.cod. tit.

§.ſicut.ead.le.

Le.3.

Le.4.

Le.5.

Le.6.

Le. vnica. C. ſi de momẽ. poſ.

perſcrutato,condemnandus eſt.¶ Nullus etiam homicidarum,veneficorum [a]*, maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifeſtam violentiam commiſerunt, argumentis conuictus, teſtibus ſuperatus, voce etiam propria vitium,ſceluſque confeſſus † audiatur appellans.] & hoc in notorijs* [b] *¶ In occultis autem. [Si teſtibus productis, inſtrumentis prolatis,alijſque argumentis præſtitis ſententia contra eum lata ſit, & ipſe,qui condemnatus eſt,aut minime voce ſua confeſſus ſit, aut formidine* [c] *tormentorum territus contra ſe aliquid dixerit,prouocandi licentia ei non denegatur. ¶ Nulli quoque officialium* [d] *à ſententia proprij iudicis prouocatio tribuatur;niſi in eo tantum negotio,quod ciuili ratione ſuper patrimonio forte apud proprium iudicem inchoauerit. ¶ Quoties etiam fiſcalis* [e] *calculi* [f] *ſatisfactio poſtulatur,aut tributum expoſcitur, aut publici* [g]*, vel etiam priuati* [h] *debiti euidentis, &* [i] *conuicti redhibitio flagitatur;appellatione excluſa neceſſario in contumacem vigor iudiciarius exercetur. ¶ Ab executione ſententia appellari non poteſt* [k]*,niſi forte executor ſententiæ modum iudicationis excedat. ¶ Si quis etiam auſus fuerit prouocare,ne voluntas defuncti* [l] *teſtamento ſcripta referetur,vel ne ij,quos ſcriptos patuerit* [m] *heredes, in poſſeſſionem* [n] *mittantur, & is,cuius de ea re notio erit, appellationem receperit; & iudex,qui tam ignauam* [o] *conniuentiam adhibuerit, & litigator,qui tam importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur. ¶ De poſſeſſione etiã,*

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali ſuo vel alij vt mandetur ſententia executioni. Quæritur vtrum à tali executore ſit appellandum? Et certe dicitur q non,niſi modum in exequendo excedat. Similiter ſi aliquis appellat ne teſtamentum aperiatur, vel ne heredes ſcripti mittantur in poſſeſſione,non auditur: & appellator & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶ Non poteſt.] Diſtingue tamen: quia aut executor habet meram executionẽ, aut miſtam. Si merã, non appellatur ab eo niſi mandati fines excedat, vt hic dicitur:& ſi ſuſpectus eſt, non appellatur ab eo,vt extra de appel. nouit,niſi obijciatur crimen falſi corã eo: tunc enim ſuperſedebit executioni, vt extra de crimine falſi,ſuper eo. & C.ſi ex

Executor an poſſit recuſari,& ab eo appellari.

dem quæſt.1.de manifeſta.nec in notorijs appellari poteſt,vt extra eod.cum ſit.& cap.peruenit. Si ergo hæc duo,conuictio & cõfeſſio cõcurrunt,non auditur appellans: quia ſola confeſſio in criminali nõ nocet,nec cũ in ciuili ſecundum quoſdam quin poſſit appellari. ff. de confeſ.cum fideicommiſſum.ſed contra,ſupra ead. quicumque.
c ¶ Formidine tormentorũ territus.] 15.q.6.c.1.

NVLLI. CASVS. Officialis præſidis prouinciæ vel alterius præſidentis in adminiſtratione vel officio ſuo deliquit: de quo poſtea conuictus & condemnatus à proprio iudice volebat appellare. Quæritur an poſſit?& certe dicitur q non poteſt:ſi tamen condemnatus eſſet in cauſa ciuili ſuper patrimonio ſuo, bene admittitur ad appellandum.
d ¶ Officialium.] vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa ſuam adminiſtrationem: quia præſumitur, q iudicem offenderint:& quia non præſumitur q iudex iniuſte contra eum aliquid faciat. Item quia non poteſt abeſſe à curia.

QVOTIES. CASVS. Ponuntur hic quatuor caſus, in quibus non appellatur,ſcilicet cum ratio computationis poſtulatur à procuratore fiſci:vel cũ petitur tributum:aut cũ debitũ publicũ,ideſt,fiſci;vel priuatũ. i. Cæſaris,de quo aliquis eſt euidẽter conuictus, flagitat.
e ¶ Quoties etiam fiſcalis.] id eſt,quoties ab aliquo ratio adminiſtrationis requiritur:& intellige quando euidens eſt tributum:alioquin ſecus, vt C. de ap. quia nonnulli. Patet ergo q in tributis non appellatur: ergo nec in decimis:cum decimæ ſint tributa egentiũ animarũ, vt 16.q.1.decimæ,& eſt expreſsũ extra d deci.tua.in ſi.

Appellari non poteſt in tributis & decimis.

falſis inſtru.iudicati.& de tali executore loquitur lex C.de executione rei iud. ſi vt proponis. & extra de ſententia & re iud. de cetero. Quandoque dicitur executor, qui habet miſtam executionem: & talis poteſt recuſari propter ſuſpicionem,extra de offi.dele.ſuper quæſtionũ.§. ſi vero.de tali loquitur 25.q.2. & ſi non cognitio.& talis executor audiet & admittet exceptiones rationabiles, quantumcumque abſolute ei ſcribatur, vt extra de offi.deleg.ex parte.& extra de ætat. & qual. cap. eam te.& extra de reſcriptis,cum adeo. Item licet miſtus ſit executor,nõ poteſt appellari à grauamine vel iniuria t, vt C.de ap.ſi quis. Item videtur q differenda ſit executio ſi incontinenti volo probare ſententiam iniuſtam, vt extra de teſt.veniens 2.& ff.de iud.ſi prætor. De hac materia plene inuenies 25. q. 2. & ſi non cognitio.

t Arg. ad hoc 61.diſ. nullus inuitis.circa ſi. Io. de Fan.

l ¶ Defuncti.]ar.cõ.extra de ap.qua fronte.in parte deciſa.ſed ibi debitum erat liquidũ: vnde ibi valebat appellatio ne corpus ſepeliretur ante ſatisfactionem.
m ¶ Patuerit.] Nota, q dicit,patuerit: ex hoc eſt ar. q ſatis eſt pro illo q intentauit poſſeſſorium, q aliquam præſumptionẽ pro ſe habeat, licet nõ perfecte probet.
n ¶ Poſſeſſionẽ.] quia ibi nõ auditur appellans,vel aliqua exceptio,niſi prius fiat miſſio in poſſeſſionem, vt C.de edic.diui.Hadria.tol.l.1.
o ¶ Ignauam.] nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

DE POSSESSIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in poſſeſſionem cauſa reſtitutionis, vel alia de cauſa, appellari non debet: & ſi fuerit appellatum,nihilominus mandabitur ſententia executioni.

Appellationes friuolas recipiẽs punitur.

a ¶ Momento.] id eſt, de momentanea poſſeſſione. momentaneam poſſeſſionem vocat illam, quæ reſtituitur ei qui ſpoliatus eſt; & vocatur momentanea, quia apta eſt per momentum durare, ſi aduerſarius in momento probet de proprietate. Io.

Poſſeſſio momentanea.

b ¶ Effectum.] ſecundum canones in appellatur à momentaneæ poſſeſſionis ſententia, vt extra de teſti. ſignificauerunt. vbi ab interlocutoria intra x. dies eſt appellandum, extra de elec. cum dilectus. extra de appel. ſuper eo 2. & extra de teſti. ſpo. ex conqueſtione.

QVANDOQVE. CASVS. Dicitur in hac lege, quod ſi plures ſuper eadem re vna ſententia condemnentur, & omnes appellauerint: vno tantum illorum proſequente appellationem & obtinente, prodeſt omnibus. Idem eſt ſi vnus illorum tantum proſequitur appellationem, & obtinet. Nam ſi appellatio iuſta pronuntietur, victoria vnius prodeſt omnibus. Si autem aliquis illorum, qui eſt minor xxv. annis, fuerit reſtitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodeſt maiori qui non appellauit, & qui cum minore ſimul fuerat condemnatus.

c ¶ Quo caſu.] vt in duobus reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] vt 3. e. q. 5. ſtatuit. & c. interrogatum.

e ¶ Ætatis.] vt ſunt connexa. ff. de minoribus, etiam. & l. tutor. & ff. quemadmodum ſeruitus amit. ſi communem.

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic quod officium eſt iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra xxx. dies à tempore ſententiæ computandos geſta cauſæ litigatoribus præbere vnà cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipſi apoſtoli, quibus iudex eximit appellantem à ſua iuriſdictione: vel reſponſiones vtriuſque partis. Dicitur etiam quod ſi litigator ſtatim poſt ſententiam voluerit appellare, hoc poteſt facere viua voce, & ſine ſcriptis: & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Geſta.] id eſt, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶ Relatione.] id eſt, reſponſionibus partium.

h ¶ Præſtari.] etiam non appetentibus. C. de ap. eo. in fi. §. 1.

AB EO. CASVS. Dicitur hic, quod à iudice appellationis non debet remitti cauſa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronuntiare debeat appellationem eſſe iuſtam vel iniuſtam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

i ¶ Pronuntiare.] etiam ex prioribus inſtrumentis, vel etiam ex nouis, vt C. ſi tempore ap. per hanc. C. de ap. eod. §. 1. nouas enim cauſas appellationis poteſt audire iudex, vt extra de app. conſtitutis. in fin. ff. de app. ſcio. in fin.

4 ¶ Pronuntiare.] Pone ergo quod alicui ſit commiſſa cauſa ap. iudex ille pronuntiat appellationem iuſtam: numquid incipiet de nouo cognoſcere de principali negotio? hæc lex videtur velle quòd non. ſed quòd poſſit, eſt arg. extra de teſta. Raynutius. in fin. & C. de re. cre. generaliter. §. fin. autem. in fi. & in authen. de ſan. epi. §. ſi quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus. in fin.

Iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere.

& eius momento [a], *ſi cauſa dicatur (quæ ſententia interlocutoria appellatur) quamuis prouocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſententia ſortiatur effectum* [b]. *¶ Quandoque vnam, & eamdem plures ſimul reportant condemnationem; nec diuerſitas factorum ſeparationem accipit: quo caſu* [c] *ſi omnes appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iuſta pronuntiata fuerit; emolumentum victoriæ etiam ad alios* [d] *pertinebit. Si autem vnus tantum appellauit, eiuſque appellatio iuſta pronuntiata eſt; ei quoque prodeſt, qui non appellauit. Quòd ſi ætatis* [e] *auxilio vnus contra ſententiam reſtitutionem impetrauerit, maiori, qui ſuo iure non appellauit, hoc reſcriptum non prodeſt. Iudicibus autem non ſolum ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita; verum etiam xxx. dierum ſpatia ex die ſententiæ definita ſunt, intra quæ, geſta* [f] *vnà cum relatione* [g] *litigatoribus conuenit præſtari* [h]. *¶ Similiter arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. ¶ Litigatoribus vero copia eſt etiam non ſcriptis libellis illico voce appellare; cum res iudicata popoſcerit tam in ciuilibus, quàm in criminalibus cauſis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoſcit, non poteſt fieri recurſus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligant: cum ſuper omni cauſa interpoſitam prouocationem vel iniuſtam tantum liceat pronunciare* [i], *vel iuſtam. ¶ Hæc omnia in vij. lib. Codicis inuenies à tit. de appellationibus vſque ad tit. ne liceat in vna eademque cauſa.*

Le. 1. C. ſi vnus ex plurib. appe.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

Le. ſi appellationem, in fi. eod.

Le. litigatori. eo.

L. hos, qui. eod.

a ¶ Si quis libellos.] Hinc vſque ad finẽ huius capitis varias leges Codicis Gratianus refert: quarum non retulit eadem omnino verba: ſed quæ ad quæſtionem ſuã facere iudicauit.

QVAESTIO VII.

Q Vod

Q Vod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per xij. auct. ſanctorũ patrum, quod laici clericos accuſare non poſſunt: & quia ſũt minores: & quia ad eũdẽ ordinem promoueri non poſſunt: & quia eos non recipiunt in ſua accuſatione: & (quod eſt validius) quia oppido eis ſunt infeſti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppoſitioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pænitentes.] Sexta ibi, [Item cum Balaam.] Septima ibi, [Hẽ illud.] Io. de Fa.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur, an laici ſint admittendi ad accuſationem epiſcoporum, vel clerici inferiores, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte.

parte.& primo ꝙ non admittantur:& poſtea ꝙ admittantur, opi. plures faciendo, & inferendo ſolutiones. Quid autem iuris ſit de hoc, in ſumma huius quæſtionis inuenitur.

a ¶ Quod vero.] ſecundum Baz. laici ſi ſunt bonæ famæ, admittuntur ad accuſationem clericorum.arg.ꝭ.c. clericos aut laicos:& G.idem ſentit. Alij dicunt,ꝙ laicus proprium prælatum propter delictum accuſare poteſt:quia ſua intereſt habere prælatum bonũ,vt dixi.23. diſt.illud. Communior eſt opinio ꝙ non poſſit,niſi ſuã iniuriam proſequatur,vt 4.q.6.omnib.extra de teſti.de cetero.ꝭ.ea.q.1. prohibentur.niſi in crimine hæreſis. ꝭ. ea.ſacerdotes.& c.oues.& in ſimonia. extra de ſi. tanta. & in crimine læſæ maieſtatis.15.q.3. ſane. C. de epiſ & cle. ſi quemquam . & in crimine ſacrilegij ſecundum quoſdam.17.q.4.§.qui autẽ . & in crimine dilapidationis,vt 12.q.2.non liceat.vt dixi 16.q.1.conſtitutũ. In his autem omnibus ita demum admittuntur , ſi bono zelo denuntient crimina.extra de ſimo.licet Hely.in fin. & ſi accuſatus fuerit vitæ ſuſpectæ.ꝭ.ead.q.1.in primis. quia ſi accuſatus eſt ſuſpectæ vitæ,admittuntur laici malæ vitæ.ſi autem bonæ vitæ,tunc tantum laici bonæ vitæ.extra de ſimo.ꝑ tuas.Clerici vero contra clericos admittuntur,niſi ſint criminoſi vel irregulares,vt ꝭ.c. præſumunt.& c.laior.& cap. ipſi Apoſtoli,tales tñ,qui ſunt eiuſdem ordinis cum eis vel inferioris,vt ꝭ. eadem ipſi Apoſtoli.& ca.teſtes. ſimiliter monachi audiuntur. extra de accuſa.ex parte. & cap. olim. & hæc vera ſũt de ſolenni accuſatione.Sed in denuntiatione criminis(vt dicunt quidam)omnes admittuntur.arg.24. q.1.quiſquis. & quia cuilibet dictũ eſt hoc, Si peccauerit in te,& c.22.q.5.hoc videtur. 24.q.3.tam ſacerdos. Argu. contra 35.q.6. epĩs in ſynodo. & extra de accu. cũ oporteat. Quid iuris ſit ꝺ hoc.not. ſupra eadẽ. q.1.ſi peccauerit.

Laici an poſſint clericos accuſare.

Clerici clericos accuſare poſſũt.

vero [a] *laici in accuſatione epiſcoporum non ſint audiendi, Euariſtus Papa teſtatur dicens † epiſcopis per Aegyptum,epiſt.2.*

† Adde ꝙ ſi cõtra inhabilẽ accuſatorem nõ opponitur , valet iudiciũ . l. hos accuſare. §. lege Iul. & ibi Bar. & l. ſi placet. ff. de accu.

¶ Laici in epiſcoporum accuſationem non ſunt recipiendi. C. I.

Anſ.l.3.c.11.
Iuo p.5.c.240.
Pann.l.4.c.37.

NOn eſt à plebe,aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accuſandus epiſcopus, licet ſit inordinatus : quia pro meritis [b] ſubditorum diſponitur à Deo vita rectorũ. *& infra.* ¶ Ideo iſta dico,quia inſidiator bona ſæpiſsime ſolet conuertere in malum,& in electis ponit maculam.

Item Silueſter Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Laicus clericum non accuſet. C. II.

Burc.l. 1.c. 151.
Anſ.l.3.c.24.
Iuo p.5.c.164.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Itẽ Marcellinus Papa ad epiſcopos Oriẽtales,epiſt.2.

¶ De eodem. C. III.

11.q.1.clericũ.
§.nec laico.

LAico non licet quemlibet clericum accuſare.

Item Iulius Papa in decretis,c.36.

¶ Anathematizatus ſacerdotes accuſare non poteſt. C. IIII.

IN ſancta Nicæna ſynodo ſtatutum eſt, vt nemo anathematizatus † [d] in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi, qui nos in ſua nolunt recipere querela , vel accuſatione , cum nos ſuper illos [e] ſciamus à Domino conſtitutos, non illos ſuper nos:& ſicut maior non poteſt à minore iudicari,ita nec obligari † [f], quia rarũ eſt omne, quod magnũ [g] eſt. Portamus onera omnium , qui grauantur : quinimmo hæc portat in nobis beatus Apoſtolus Petrus , cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur , quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduerſis.

† al. anathema

† al.colligari

Item Euſebius ad epiſcopos Galliæ, epiſt.1.

¶ De eodem. C. V.

LAicos [h] non accuſare

NOn eſt.] Casvs. Quærebatur hic, an laici poſſint accuſare epiſcopum ſuũ male & inordinate viuentem.Et reſpondetur ꝙ non,duabus rationibus . Vna eſt, quia pro meritis ſubditorum quandoque dantur mali prælati: & quia diabolus quandoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

b ¶ Pro meritis .] ꝭ. 8.q. 1. audacter. & 6. q. 1 .ex merito.

c NVllus laicus.] ¶ Clerico.] Vel moniali.extra de accuſatio.meminim⁹ 1.

1 Iſta dec. loquitur ꝺ laico inimico:& ſic nõ probatur. Imo ſumitur pro ar. à cõtrario ꝓbatur cõtrariũ , vt ibi no.

IN ſancta.] Casvs. Quærebatur à Iulio Papa, vtrũ excõicati vel laici poſſunt clericum accuſare:Et reſpondet quòd non admittuntur excommunicati nec laici:& hoc probat pluribus rationibus,Vna,quia non recipiunt clericos in ſuam accuſationẽ:& quia clerici ſunt ipſis maiores:& quia portant onera omnium: & funguntur vice Apoſtolorum.

d ¶ Anathematizatus.] ꝭ.3.q.4.nullus. hoc proprie eſt, vel ideſt,ſeparatus à cõuerſatione clericorũ: quia laicus. ꝭ.ead.laici.& 24.q.3 .certũ.& 6.q.1.illi qui.& c.omnes.

e ¶ Super illos.] 5.diſt.10.certum.& c.ſuſcipitis.

f ¶ Ita nec obligari.] ideſt, accuſari.21.diſt. inferior.

g ¶ Quod magnum.] 3.diſt.93. legimus.Io.

LAicos.] Casvs. Dicitur hic ꝙ laici non admittuntur ad accuſationem clericorum quattuor rationibus,quia non ſunt eiuſdem conuerſationis cum clericis,& quia ſunt clericis inimici , & quia nolunt imitari grauitatem eorum : quia nolunt accipere clericos in ſuam accuſationem.

h ¶ Laicos.] Certum eſt ꝙ laicus proſequens propriam iniu-

iniuriam admittitur ad accuſationem clerici coram clerico iudice, vt extra de teſt. de cetero. Numquid ergo & econuerſo clericus admittitur ad accuſationẽ laici coram laico iudice, ſi proſequatur ſuam iniuriam? Dicunt quidã q nõ nã vbi crimen irrogat pœnam ſanguinis, clericus intereſſe non põt, vt 33. q. vlti. his à quibus. ſed ſi nõ irrogat pœnam ſanguinis, bene põt. Alij dicunt q in nullo crimine clericus poteſt accuſare laicum. arg. 11. q. 1. nullus. qa nõ põt in crimine teſtari cõtra ipſum. 11. q. 1. teſtimonium, & ſic fallit regula, quæ eſt 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

Clericus laicũ accuſare nõ põt.

Vt Hu. & L. q ita no. ĩ. c. 1. dicẽtes idẽ eſſe vbi ẽt proſequit̃ propriã iniuriã proſequẽdo: nec põt repelli eo prętextu q nõ pmo mouerit aduerſariũ, vt arg. iſti⁹ c. hic allega. ofbus. L.

a ¶ Non accuſaſſe epiſcopos.] in hoc c. aſſignãtur tres rationes, quare laici nõ admittuntur cõtra clericos. quarta aſſignat̃ ĩ. e. q. 3. c. 1. quinta eſt, quia magnũ eſt q clerici accuſent̃ ab eis, vnde debet eſſe rarũ, vt ĩ. ea. proxi. c. Ioan.

Sicut.] Casvs. Sicut clerici remouentur ab accuſatione laicorũ; ita & laici remoueri debent ab accuſatione clericorũ: quia ſicut diſcreti & ſeparati ſunt laici à conuerſatione clericorum: ſic etiã debẽt eſſe clerici diuiſi ab accuſatione laicorũ.

b ¶ Litigatio.] extra de ſyndi. c. vno.

Sacerdotes.] Casvs. In hoc c. dicitur, q quilibet inferior prælato ſuo obedire debet, ẽt ſi mal⁹ ſit, niſi erret in fide.

c ¶ Agant.] ſi prælati ſunt hæretici vel excõicati, vel nõ ſeruãt canones, vel ſimoniaci, vel notorij fornicatores; tunc põt recedi ab eis ante ſentẽtiã, 19. diſt. nulli. 16. q. vlt. ſane. 32. diſ. nullus. in alio crimine ante ſentẽtiam a nõ eſt recedendũ ab eis. 8. q. 4. nonne. & 15. q. 6. cap. vlt. Ioann. hoc corrigitur pro parte, extra de temp. ordina. c. fin. B.

Prælati criminoſi ante ſententiã derelinqui poſſũt.

alſta gl. reputatur ſingul. per do cto. ad hoc q ab epo nõ ſeruante canones põt recedi vt ab excõicato.

hunt; & contumelias inferunt.

d ¶ Cham.] 24. q. 3. ſed qui.

e ¶ Amplio ri.] Argum. quòd in eodem genere delicti plus peccamus erga patres ſpirituales; quàm carnales, vt 30. q. 3. Pictacium.

Peccamus plus erga patres ſpirituales quam carnales.

Dicit, patres ſpirituales dicũtur ſacerdotes. 6. q. eſt. 1. ver. hi q dem. aliàs eſt c. per ſit.

PER-

epiſcopos[a] hactenus obſeruatum, & conſtitutum eſt: quia eiuſdem non ſunt conuerſationis, & oppido eis quidam infeſti exiſtunt: quippe cum vita eorum, & conuerſatio debeat eſſe ſecreta, & à laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeant, qui eorum caſtitatem, & grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in ſuis volunt recipere accuſationibus. Cle. 1. epiſt. 1.

Item Fabianus Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 2.

¶ Nec clerici in accuſatione laicorum, nec laici in accuſatione clericorum ſunt ſuſcipiendi. C. VI.

Sicut ſacerdotes, vel reliqui clerici à ſæculariũ laicorũ excludũtur accuſatione; ita illi ab iſtorũ ſunt excludendi, & alienandi criminatione. & ſicut iſti ab illis, ita illi ab iſtis non recipiantur: quoniam ſicut Domini ſacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorũ conuerſatione, ita & litigatio[b]: quia ſeruũ Domini nõ oportet litigare. 2. Tim. 2.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 320. Pann. l. 4. c. 61.

Item ex concilio Moguntino.

¶ De eodem. C. VII.

Decretum eſt, vt presbyteri ſuos plebeios † & accuſare, & atteſtimoniare poſſint. Si autem neglexerint, ſui gradus periculo ſubiacebunt.

Burc. l. 16. c. 7. † *al. plebeſanos*

¶ *Caput hoc abeſt à pleriſque antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: ſed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios, *habet,* plebeſanos.

Item Clemens ad Iacobum epiſtola prima.

¶ Laici clericos accuſare non debent. C. VIII.

Sacerdotes, & reliqui eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) agant[c], niſi in fide errauerint.

¶ *In hoc, & ſequenti capite non referuntur ipſa prorſus verba ſancti Clementis.*

Item ad eumdem epiſtola ſecunda.

¶ De eodem. C. IX.

Qvalis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, ſcriptura diuina oſtendit: Si enim Cham[d], quia nõ operuit pudenda patris, maledictus eſt; multo amplio ri[e] condemnatione digni ſunt, qui patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt. Gen. 9.

Perſonæ inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſationem recipiendæ non ſunt.

Vnde Silueſter Papa in epilogo concilij Romani.

Cap. l. 1. c. 139. in conc. Moguntino ſub Arnulpho, c. 12.

Qvalis condemnatio.] Casvs. Dicitur q quilibet obedire debet ſuo prælato, nec ei detrahere. & hoc probatur exẽplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris ſui. ſed multo fortius efficiuntur maledicti qui patribus ſuis ſpiritualibus detrahunt; & contumelias inferunt.

Personae. Casvs. Oſtenſum eſt ſ. quòd laici non admittuntur ad accuſationem clericorum. modo oſtendit quòd clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accuſationem ſuperioris, vſque ad §. his auctoritatibus.

Clericus

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Siluestro vtrum minores clerici irregulares vel infames poſſunt accuſare ſuperiores, & certe reſpondetur q non, nec cōtra eos teſtificari poſſunt. Alia c. plana ſunt.

a ¶ Clericus.] hoc c. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem non poſſunt ad altiora promoueri, vt bigami, & corpore vitiati: aliàs eſſet ꝯ omnem rationem, vt ꝯ ca. lator. Et dic clericus, ſcilicet pſalmiſta & oſtiari⁹.

¶ Minores non debent accuſare maiores. C. X.

Polyc. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 151. Iuo p. 5. c. 264.

CLericus [a] aduerſus exorciſtam, exorciſta aduerſus acolythum, acolythus aduerſus ſubdiaconum, ſubdianus aduerſus diaconum, diaconus aduerſus presbyterum, presbyter aduerſus epiſcopum accuſationem dare, aut [a] teſtimonium ferre non valet.

[a] ¶ Aut teſtimonium ferre.] *Hæc non ſunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in concilio, & apud ceteros:* Fecit hos gradus in gremio ſynodi, vt nō presbyter aduerſus epiſcopum, &c.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

¶ De eodem. C. XI.

Iuo. p. 5. c. 245.

MAiorum [b] quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur [c].

¶ *In originali, quemadmodum & apud Iuonem eſt*, nec ſummorum quiſpiā minorū accuſationibus impetatur, aut diſpereat.

Item Anacletus Papa, epiſtola 3.

¶ De eodem. C. XII.

Iſidor⁹ l. 3. ſent. c. 39. ꝯ e. a. c. plerūq;. Anſ. l. 3. c. 37. Deuſdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Gen. 9.

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui ſuorum doctorum, vel præpoſitorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtrauit.

Item Euſebius Papa ad epiſcopos Alexandriæ, epiſt. 2.

¶ Oues paſtorem ſuum (niſi à fide exorbitauerit) non poſſunt accuſare. C. XIII.

Et in 5. ſynodo ſub Symmacho & Greg. paſt. p. 3. c. 5. Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 44. Burc. l. 1. c. 139. Iuo p. 5. c. 251. Pann. l. 4. c. 39. † al. recte

¶ Cōc. tex. in l. quemquā. & ibi doc. & bo. gloſ. C. de epi. & cle.

OVes, quæ paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum [f] nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accuſare poſſunt †: quia facta paſtorum oris [g] gladio [h] ferienda non ſunt, quamquam recte † reprehendenda [i] videantur.

His auctoritatibus probatur, quòd ſubditi, ſiue ſint laici, ſiue clerici, prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accuſatione epiſcoporum non audiantur. C. XIIII.

LAici in accuſatione epiſcoporum audiendi non ſunt; quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignum eſt, vt ab eis accuſentur, qui eorū grauitatē nolunt imitari [k].

¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen fere verba habentur in epiſtola Euſebij ſupra eadem. c. laicos.*

Idem Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Sacerdotes non niſi à viris idoneis, & probatis accuſari poſſunt. C. XV.

Deuſdedit p. 4. Anſ. l. 3. c. 31. Iuo. p. 5. c. 238. Pann. l. 4. c. 55.

ACcuſatio quoque eorum, ſuper qua nos conſule-

b MAiorū.] Hoc cap. ſimiliter non tenet.

c ¶ Impetatur.] criminoſe, ſi de clericis intelligas.

d SEntentia Chā. &c.] Produnt.] tales deponunt 45. diſt. accuſatores.

e ¶ Ceu.] id eſt, ſicut.

f OVes. ¶ Eū] criminoſe. ſi de clericis itelligas, dic, hoc cum prælatus eorum eſt bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] id eſt, locutionis.

h ¶ Gladio.] id eſt, lingua.

i ¶ Reprehēdēda.] id eſt, reprehenſibilia. ꝯ. ead. nos. ſi. ne ſic cōtra. 2. 23. diſt. nolite. ꝯ. 6. q. 1. oues.

HIS AVCTORITATIBVS. Hęc eſt 2. pars q. in qua vult probare, q laici ſi boni ſunt, accuſant clericos: ſed, huiuſmodi allegatio ſuperficialis eſt, qa aliter canones intelliguntur. hoc tñ probare nititur per ix. auctorita. Io. de Fant. CASVS. Modo concludit G. ex ſupradictis, q ſubditi laici vel clerici non accuſant ſuos prælatos ſed dicit H. q hoc intelligendū eſt de infamibus & criminoſis, q parati ſunt reprehendere ſuos platos: & hoc probat p ſequentia.

K LAici. ¶ Nolunt imitari.] Propter hoc verbum inducit Grat. hoc c. Sed hic vacat ar. à ꝯrio ſecundum H. & Lau. vnde ſubaudi, maxime. Hic videas quod no. 81. diſt. presbyter. in gloſ. cum capiſ. & c. Archi.

ACcuſatio.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrū epi poſſint accuſari à malis

à malis hominibus,& ſceleratis. Et certe videt q. non, ſed à bonis & fide dignis,vel fidelibus ſunt potius ſupportandi, & hoc probat exemplo Dñi,qui per ſeipſum ementes & vendentes eiecit de templo. Et exemplo etiã domini ſæcularis fortiter indignantis cum videt ſeruum ſuũ ab aliquo alio iudicari: & hoc in prima parte. In ſecunda parte dr, q. ſi detractores quorumcumque grauiter puniuntur, multo fortiꝰ detractatores famulorum Dei. In tertia parte dr, q. Apoſtoli, & eorum ſucceſſores talia conſiderantes ſtatuerunt, ne facile quis attentet accuſare vel lacerare prælatos. & ſi quis eos accuſare vel conuenire voluerit, primo eos charitatiue admoneat: quod ſi non fecerit, excõicet. Scda pars incipit ibi, [Et paulo poſt.] Tertia incipit ibi, [Hæc & alia.]

a ¶ Suſpicionibus.] Suſpecti ab accuſatione & teſtimonio repelluntꝰ. ſ. ea. teſtes. 3.q.5. accuſatoribus.

b ¶ Sacerdotes.] id eſt, ſimoniacos.

c ¶ Aut prauæ vitę.] Arg. q. nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitæ eſt admittendus ꝯ clericũ,quod verũ eſt,niſi prius clericus fuerit malæ famæ vel opinionis,vt ſ.ea.q.1.in primis in fi. & extra de ſimo. licet Hely. &c.per tuas. vt dictũ eſt ſupra in ſumma.

d ¶ Seruum ſuum.] Dñs eſt iudex in cauſa ſerui ſui,vt hic,& hoc de conſuetudine: aliàs falſum eſt, vt extra de fo.comp. cum contingat.

e ¶ Columnæ.] ſic & prohibet lex columnas cuiuſlibet domus tolli,vt ff.de leg.1. l. cetera. C.de ædi.priua.l.2.

Laicus etiã in exceptis criminibꝰ non admittitur ꝯ clericum.

re voluiſtis,non niſi ab idoneis, & probatiſsimis viris,qui & ſuſpicionibus [a], & ſceleribus carent, fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus & reprobis,ac nõ idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit: ſed ipſe proprio flagello peccãtes ſacerdotes [b] à tẽplo eiecit. Vnde liquet, quòd ſummi ſacerdotes, ideſt, epiſcopi à Deo ſunt iudicandi, non ab humanis, aut prauæ vitæ [c] hominibus lacerandi; ſed potius ab omnibus fidelibus portandi; ipſo Domino exemplum dãte, quando per ſe ipſum, & non per alium vendentes & ementes eiecit de templo. *& paulo poſt.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit ſuum ſeruum [d] ab alio, quàm à ſe iudicari. Quòd ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eum. *& infra.* ¶ Vnde & Dominus per prophetam inquit: [Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.] *& paulo poſt.* ¶ Si detractores quorumcumque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorum, atque perſecutores damnantur; & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt †, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hæc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile cõmouerentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ [e] ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur. Sed ſi quis [f] aduerſus eos, vel eccleſias eorum commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloquio cõmoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt; & charitatiue emẽdent, quæ iuſte emendanda agnouerint. Si autẽ aliqui eos, priuſquam hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excõmunicentur, & minime abſoluantur, antequam per ſatisfactionem [h] (vt iam dictum eſt) condignam egerint pœnitentiam: quoniam iniuria [i] eorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io.2.

Zach.2.

† vadũt] ori.

In ca. Hadriani c.4. & l.6. capitol. c.287. Pann.l.5.c.34.

Item Alexander epiſt. 1. c. 3.

Refertur multis verbis omiſſis. Anſ.l.3.c.85. Burc.l.1.c.132. & 144. Iuo p.5. c. 142. Pann.l.4. c. 35.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduerſus epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter eum conuenerit. C. XVI.

† al. pro motu

Si quis erga epiſcopum, vel

f ¶ Sed ſi quis.] Hæc pars vſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus vel criminalibus ciuiliter propoſitis. nam hoc c. de laicis loquitur. vnde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis: quia in illis non auditur laicus ꝯ clericum, etiam ſi præmoneret eum. hoc ideo dico, quia non concedo, q. in accuſatione ſit præmittenda admonitio, vt extra de ſimonia, licet. & c. per tuas & de accuſa. qualiter. ſed denuntiationem ſemper præcedere debet canonica monitio, vt per eadẽ iura probatur. Nec obſtat, extra de accuſa. ſi quis ep. quia illa in denuntiatione loquitur. De hoc notatur 12. q. 2. indigne. Tñ vbi denuntiatur crimen ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio: quia de illo non poteſt quis pœnitere retento ordine, vt 1. q. 1. ſi quis neque. & q. 7. requiſitis. licet ſit arg ꝯ. 1. q. vlt. patet. & extra de ſimo. licet. cui hodie ſtatur, ſcilicet, quia moneatur, vt dimittat beneficiũ, quo retento non poſſet pœnitere. Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia, vt ſemper primo admoneatur q̃ proponatur querela contra eam, ſiue ciuiliter, ſiue alio modo agatur.

Admonitio ꝑcedat denuntiationem.

g ¶ Prius.] ſ. 21. q. 5. ad finem.

h ¶ Per ſatisfactionem.] quod videtur eſſe ſpeciale in eo, qui offendit eccleſiam, vt prius ſatisfaciat, quàm abſoluatur, vt extra de verborum ſignifica. ex parte. aliàs ſufficit q. iuret, vt extra de ſenten. excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] vnde nec clericus põt remittere iniuriam factam eccleſiæ, vt 23. q. 4. ſi is qui. lo.

Clericꝰ iniuriam eccleſiæ factã remittere non poteſt.

S [quis.] C. a. ſ. v. dñi. ſi quis contra epiſcopum vel actores.

1 Idem & cas in crimine hæreſeos, & læſæ maieſtatis ſm L.

actores eccleſiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem, niſi prius epiſcopum vel œconomos eccleſiæ ſæpiſſime commoneat, vt ab eis iuſtitiam conſequatur, & ei ſatisfaciant: quòd ſi contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. in cauſa ciuili tantum, & de honeſtate.

SI qui ſunt vituperatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euariſto, vtrum clerici indiſtinctè ſint admittendi ad accuſationem epiſcoporum & aliorum clericorũ. Et reſpondet quòd non, ſed prius examinari debent accuſatores vtrum ſint bonæ famæ, vel non, & qua intentione veniant ad accuſandum: vtrum pro Deo, vel vana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel & cupiditate fiat ab eis accuſatio. Idem fere dicitur in ſequenti capitulo: eo tamen addito, quòd ignoti & viles non recipiuntur ad accuſationem.

actores[a] eccleſiæ quãlibet querelã iuſtam ſe habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipſos, à quibus ſe læſum æſtimat, cõueniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſsime[b], vt ab eis, aut ſuam iuſtitiã accipiat, aut iuſtam excuſationem. *& infra.* ¶ Si autem ſecus egerit, ab ipſis & ab alijs cõmunione priuetur[c], tamquam Apoſtolorum, Patrumque aliorum contemptor.

Item Euariſtus Papa epiſcopis per Aegyptum, epiſt. 2.

¶ Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores epiſcoporum. C. XVII.

Pann. l. 4. c. 59.

SI qui ſunt vituperatores[d] aut accuſatores epiſcoporum[e], vel reliquorum ſacerdotum, non oportet eos, à iudicibus eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione[f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia[g], quoue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate[h] iſta præſumpſerint necne.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Maiores natu non accuſent, niſi qui ſint rectæ fidei, & conuerſationis. C. XVIII.

Steph. 1. epiſt. 2. c. 10.
Con. Car. 4. c. 96
Burc. l. 1. c. 171.
Pann. l. 4. c. 57.
Iuo p. 5. c. 289.

QVærendum eſt[i] in iudicio, cuius ſit conuerſationis, & fidei is, qui accuſat[k], & is qui accuſatur; quoniam hi, qui non ſunt rectæ conuerſationis, ac fidei, & quo-

a ¶ Actores.] Actor conſtituitur à non domino, & auctoritate iudicis, & ad præſentes lites tm. inſti. de cura. §. vlt. ff. qđ cuiuſque vniuer. item eorum. §. actor & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretũ nõ extenditur ad futura. ff. de vſuris. l. 1. Sed procurator ſemper a vero Domino conſtituitur, & ab initio, & ad vnam litem, & ad plures, & ad præſentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuerſitate & ad vnam, & ad plures cauſas conſtituitur præſentes, & futuras. & de auctoritate epiſcopi. C. de epiſc. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamen omnes adminiſtratores eccleſiæ vocat procuratores. 1. q. 3. Saluator. ſecundum canones prælatus & ante lit. conte. & poſt procuratores conſtituit, vt extra de iuramen. calum. cap. cum cauſam.

b ¶ Sæpiſſime.] ideſt, ter 1. 16. quæſt. ſeptima, omnes decimæ.

c ¶ Priuetur.] hic videtur, quòd epiſcopus poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 45. diſt. & qui emendat. & 23. q. 4. Guiſtſarius. contra eſt 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. vbi videtur, quòd iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere cuius iudex eſt. Diſtingue, quia ſi iniuria tangit ſpecialiter prælatum, non poteſt excommunicare aliquem pro ea ſi iniuria: ſi tangit eccleſiam, poteſt 2. Nam epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ 3: ſicut procurator fiſci eſt iudex in cauſa fiſci, vt C. vbi cauſæ fiſcales. l. 2, ſic Imperator eſt iudex in cauſa fiſcali 4. ff. de his quæ in teſta. delen. l. proxime. & tamen res fiſci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum.

d ¶ Vituperatores.] ideſt, conuitiatores: qui depoſiti curiæ tradentur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. niſi fecerint ex calore iracundiæ, vt ſ. ea. q. 3. ſi quis iratus. Ioannes.: Hoc hodie 5 falſum eſt, quòd tradantur curiæ ſæculari, niſi eſſet poſt excõicationem contumax. extra de iud. c. cum non ab homine. fallit in caſu ſpeciali, de crim. fal. c. ad falſariorum. vbi depoſitus ſtatim traditur curiæ ſæculari. B.

e ¶ Epiſcoporum.] hæc duo capitula loquuntur de ſuſpectis vel ignotis, & de his qui ſuam iniuriam non proſequuntur.

f ¶ Qua intentione.] an faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodeſt.

g ¶ Conſcientia.] ſi ſit conſcius criminis.

h ¶ Aut cupiditate.] pecuniæ. ſ. ea. q. 1. prohibentur.

i QVærendum eſt.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum eſt, ſcilicet à iudice, etiam ſi aduerſarius non quærat. ff. de poſtu. l. quos prohibet. & 30. q. 5. iudicantẽ. & j. ea. alieni, & ar. C. de quæſtionibus, ſeruos. & loquitur hoc c. & præcedens de ignotis, vel de notis & ſuſpectis: quia tales perſonæ integri ſtatus eſſe debent. ff. de teſti. quæſitum. Sed obiicio tibi, ſi iudex quærat de conuerſatione huius teſtis, oportet quòd quærat ab alijs. Similiter oportet, quòd quærat de conuerſatione illorũ, de quibus quæritur de conuerſatione iſtius. & ſic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de reſcri. cum in multis. lib. 6. Si autem iudex ab ipſo teſte quærat, an ſit fur vel homicida, ſtulta eſſet quæſtio; cum nemo illud fateretur 6 de ſe? Reſpondeo, ſi eſt ignotus bene poteſt ab eo quærere an ſit liber, vel ſeruus. Ab alijs autem notis inter quos eſt conuerſatus, quæret de fama iſtius. Poteſt etiam iudex in genere quærere ſic dicendo ei, Es tu talis, vt poſſis eſſe teſtis? vt ff. de quæſtio. l. 1. §. qui quæſtionem.

k ¶ Accuſat.] in accuſationibus ergo non præſumitur quis dignus niſi hoc probetur 7. j. ea. criminationes. Sic in oblatione Euchariſtiæ, vt de conſe. diſt. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. diſt. quando. & in eleemoſyna. 42. diſt. quieſcamus. Item excommunicatus quis creditur propter periculum vitandum potius quàm non: vt ext. de ſen. exc. per tuas. & c. cum deſideres. §. ſecũdæ quõni. ſic in impetratione veniæ ætatis tenet impetrans probare

Actor, & procurator & ſyndicus differunt.

1 Idẽ Alex. de Imol. in l. ſcimus. §. & hæc quidem. C. de iure delib. & Dominicus in c. ab eo. in fi. de appel. in 6.

Epiſcopus an poſſit aliquem pro ppria iniuria excõicare.

2 Sub. immo debet. 23. q. 4. ſi is qui. Archi.

3 Adde idẽ tenuiſſe Bar. & Bal. in l. vnica. C. ne quis ſua cã iud. Arch.

4 Arg. contra 16. q. 6. cõſuetudo, in prin. vbi de hoc.

Clericus depoſitus non ſemper eſt curiæ ſæculari tradendus.

5 Scilicet quòd tradit ſtatim curiæ. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus. Arch.

Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus.

6 An autẽ teneatur reſpondere, vide Gul. de Suz. in l. teſtium. C. de teſt. & per Bal. in l. 2. §. quod obſeruari. in vlt. col. C. de iur. calum. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. de his quib. vt ind. ſed pro cõi opinione optime facit quod no. gl. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. in ver. acquiſiſti. ff. de iureiur.

7 Scilicet per aliquas literas authẽticarũ perſonarũ quæ pro eis teſtimoniũ ferant, vel teſtimoniũ populi, vt le. & no. in iſto c. criminatiões, ſm Innoc. qui ita no. extra de accuſa. c. cũ P. Arch.

Digitize

probare inſtituta morum ſuorum, & teſtimonium vitæ honeſtioris, & animi probitatem, ideſt, ſe eſſe idoneum, vt C. de his qui ve. æta. impe. l. 1. aliàs circa notos potius præſumitur quis dignus, quàm indignus, vt extra de præſumptio. dudum.

PRæſumunt prælati.] CASVS. Quidam prælati dicebãt ſe nullo modo eſſe accuſandos, eo ꝗ canones ſtatuerunt eos non eſſe paſſim accuſandos. Sed Aug. dicit hoc eſſe intelligendum de criminoſis. Et hoc probat exemplo Domini eſſe verum, qui cum accuſaretur,

rum vita eſt accuſabilis, & quorum fides, vita, & libertas neſcitur [a], non permittuntur maiores [b] natu accuſare. Neque viles perſonæ in eorum recipiantur accuſatione. Mutatus eſt verborum ordo.

Item Sixtus Papa II. ad epiſcopos Hiſpaniæ, epiſt. 2.

¶ Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiantur epiſcoporum accuſationes. C. XIX.

ij ACcuſatio epiſcoporum non eſt facile [c] recipienda, dicente Domino: [Non ſuſcipies vocem mẽdacij.] Exo. 23.
Et Apoſtolus inquit aduerſus presbyterum inſcriptionẽ 1. Tim. 5.
non recipiendam abſque duobus, vel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de presbyteris, vel ceteris fidelibus ſunt præcauenda, quanto magis de epiſcopis?

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 8.

¶ Pro ſola conuentione epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione. C. XX.

SI quis ab epiſcopo ſuo, vel de eccleſia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetendum; ſi nihil conuicij [d], aut criminationis obiecerit, eum pro ſola conuentione à communione eccleſiæ non liceat ſubmoueri.

Item Euariſtus Papa, epiſt. 2.

¶ Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt. C. XXI.

SVnt nonnulli, qui præpoſitos ſuos peruerſe reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti extiterint.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd illi ab accuſatione remouentur, qui non affectione charitatis, ſed prauitate ſuæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehẽdere quærunt. ¶ Quòd vero præmiſſis auctoritatibus criminoſi prohibeantur ab accuſatione prælatorum, teſtatur Auguſtinus in lib. Soliloquiorum [e] ita dicens.

¶ Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos. C. XXII.

PRæſumunt prælati non debere ſe reprehendi, vel accuſari [f], pro eo, quòd canones non eos paſſim cõſtituunt accuſandos. Quod tamen negatur ſolis criminoſis [g], cum de reprehendendo [h] veritas ipſa conſtituat: [Si male locutus ſum, teſtimonium [i] perhibe de malo, &c.] Ioan. 18.

a ¶ Neſcitur.] per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶ Maiores.] ideſt clericos.

ACcuſatio.] CASVS. Quæſitũ eſt à Sixto Papa qualiter recipienda ſit accuſatio epiſcoporum: Et reſpondet dicens, ꝗ nõ eſt facile recipienda ſine diſcuſſione accuſatorũ. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis non eſſe accipiendam vocem mendacij. Et auctoritate Pauli, qui dixit aduerſus presbyterum inſcriptioné nõ eſſe faciendam ſine duobus vel tribus teſtibus: multo minus ergo cõtra epiſcopũ.

c ¶ Facile.] id eſt, abſq; inquiſitione.

ADDITIO. ſcilicet accuſatorum & teſtiũ. Hu. & Lau. & dic, inquiſitione, ſcilicet ꝗ habetur ſupra c. prox. ſecundum Io. de Fãt.

SI quis.] CASVS. Quidam conuenit epiſcopum vel œconomum eccleſiæ in cauſa pecuniaria. Quæſitum fuit vtrũ propter hoc à cõmunione eccleſiæ ſit remouendus? Et reſpondetur, quòd nõ, ſi nil cõuicij vel criminationis obiecit.

d ¶ Conuicij.] non tamen ex hoc ſequitur, quòd propter cõuicium ipſum poſſit excommunicare, vt 23. q. 4. inter querelas. vel, hic non fuit tantum epiſcopi cauſa, ſed eccleſiæ, vel propter hoc remouẽdus eſt à communione à metropolitano, ſed non ab epiſcopo. Vel dic, ſi conuicium redundat tantum in perſonam epiſcopi: quia dicit, tu es filius ruſtici, tunc non poteſt. ſed ſi dixit eum ſimoniacum: quia hoc redundat in eccleſiam, bene poteſt.

Epi excõicat propter conuiciũ ſibi factum.

SVnt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex ſupradictis, quòd illi remouentur ab accuſatione, qui mala intentione veniunt ad accuſandũ, & nõ ex charitate, & ꝙ criminoſi ſimiliter remouẽtur. Et hoc probat per ſequens cap.

e ¶ In libro ſoliloquiorũ.] ideſt, pſalmorũ, id eſt, ſolius ſpiritus ſancti eloquiũ: q; ſolo inſtinctu ſpiritus ſancti ibi locutus eſt, de quo habet de pæ. diſt. 2. quæ tẽdum.

S ·ſiloquiũ eſt. pſalm*.

retur, dixit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo.

f ¶ Vel accuſari.] arg. laicos poſſe accuſare clericos. ⁊ .c. clericos & 24. diſt. illud. & C. de offi. rec. prouin. iuſtiſſimos. ſed corrigitur taliũ opinio extra de teſti. decetero.

g ¶ Criminoſis.] ſcilicet clericis.

h ¶ Reprehendendo.] ſupple, ſed non debent præſumere, cum de ſe, &c.

i ¶ Teſtimonium.] cum debeat exemplificare de accuſatione, exemplificat de teſtimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad vnum, admittitur & ad reliquũ. 4. q. 3. teſtes. Ioan.

OPPONITVR. Casvs. Dictum eſt ſ. in §. ex his omnibus. & c. præſumunt. q̃ ſubditi criminoſi ſuos prælatos accuſare non poſſunt. Et ſic videtur, q̃ illi qui non ſunt criminoſi, bene poſſunt accuſare. Sed opponitur huic diſt. illud c. oues, & c. vbi dicitur, q̃ non admittuntur

A Lieni erroris.] Casvs. Dicitur in c. iſto. q̃ hæretici, apoſtatæ, & ſchiſmatici non admittuntur ad accuſandum (vt Dionyſius dixit) contra recte credentes, & conſtitutionibus obtemperãtes. Et inducitur hoc c. à contrario ſenſu, vt apparebit in §. ſeq. Et dicitur hic apoſtata, qui recedit à propoſito regulari vel clericali, vel à fide.

Opponitur [a] *huic diſtinctioni. Ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi à ſubditis dicentes: [Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehendant, niſi à fide exorbitauerint.] Ecce in quo caſu ſunt accuſandi à ſubditis; in alijs autem minime.*

ſ. c. oues.

3 *Huic oppoſitioni reſpondetur ſic. Diſtinctio illa canonũ de criminoſis & infamibus intelligitur: Oues enim criminoſa, & infames paſtorem ſuum accuſare, vel reprehendere non poſſunt, niſi à fide exorbitauerit. Ceterum ſi à fide exorbitauerit: tanta eſt labes illius criminis, quòd ad eius accuſationem, & ſerui aduerſus dominũ, & quilibet criminoſi, & infames aduerſus quemlibet admittuntur.*

Vnde Dionyſius Papa ad Seuerum epiſcopum, epiſt. 2.

¶ Infames & hæretici, homines bonæ famæ accuſare non poſſunt. C. XXIII.

¶ *In multis vetuſtis exemplaribus rubrica huius capitis ſic habet,* Infames accuſare poſſunt hæreticos. *in alijs vero nonnullis,* Infames non poſſunt accuſare catholicos.

ſ 3. q. 4. c. alieni.] in decretis Iulij. c. 15. Anſel. l. 3. c. 65. Poly. l. 5. tit. 1.

A Lieni erroris [b] ſocium, vel à ſui voluntarie propoſiti tramite recedentem [c], aut ſacris Patrum regulis, & conſtitutionibus non obedientem [d] ſuſcipere non poſſumus [e], nec debemus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionibus obtemperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemus, qui ſuam aut Chriſtianam præuaricantur legem †, aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt auctoritatem.

† Concor. tex. I auth. gazaros. C. de hæ. & ſ. ea. cauſa & q. c. beati.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 63.

¶ Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt. C. XXIIII.

N On poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudum Chriſtiani effecti ſunt, & nunc Chriſti fidem præuaricati [f] ſunt, ad teſtimo-

b ¶ Alieni erroris.] ex tribus locis iſtius c. argumentatur Gratianus a contrario ſenſu in ſequenti §.

c ¶ Recedentem.] id eſt, apoſtatam.

d ¶ Non obedientẽ.] id eſt, ſchiſmaticum. vt 19. diſtin. nulli. & 25. q. 1. violatores.

e ¶ Non poſſumus.] arg. q̃ iudex põt infamem repellere, licet reus ipſum recipiat. 2. 45. diſt. licet. 50. q. 5. iudicantem. C. de queſt. ſeruos. in prin. 4. q. 3. parentes. Item arg. q̃ iudex examinabit accuſatores ſicut ordinandos, vt eos repellat. 24 diſt. quando. & Greg. præcipit Ioanni vt inquirat de perſona accuſatoris. ſ. e. q. 1. in primis. ſic 23. di. illud. & ſ. ea. criminationes. & prætor ſuæ dignitatis tuendæ gratia indignos à poſtulatione remouet. ff. de poſtu. l. 1. in princ. & repellit militem, licet aduerſarius velit eum admittere. ff. de proc. filius familias. §. milites. & quos prætor prohibet, in totũ & omnino prohibet, etiam ſi aduerſarius conſentiat 5, vt ff. de poſtu. quos prohibet. immo vbi aduerſario non competit exceptio, iudex ex officio ſuo excipiet, vt extra. de appel. conſtitutis. & ff. de pet. her. l. vlt. Sed contra nonne ſic videtur iudicare ſecundum conſcientiam? & ſcis, quia nihil ex ingenio ſuo & domeſticæ voluntatis motu facere debet, vt ſ. c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Reſpondeo iudicat in hoc caſu ex his quæ percipit in exercitio cauſæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram ſe videt infamem admitti, poteſt ipſum repellere: ſicut cum ſcit tempora appellationis elapſa eſſe, ſupplet de facto C. de temp. appel. l. 2. in fi. ſic 28. diſt. priuſquam. ſcilicet de facto quod conſtat iudici tamquam iudici. extra de poſtu. bonæ.

Iudex parte non petente multa põt facere.

2 Sed contra ſ. ea. q. his ita. §. 3. ver. ſin def. in fi. ibi dicitur. Arch.

5 Adde ad hoc id qd ſe. & no. extra de excep. c. exceptionẽ & lib. 6. eo. tit. c. pia. Arch.

tuntur ſubditi, niſi à fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, q̃ ex eo ſolo caſu admittantur ſubditi. Sed Gratianus ſoluit dicens, q̃ illud c. intelligitur tantum de criminoſis. & criminoſi & infames, & ſerui contra quemlibet admittuntur in hæreſi. Et hoc probat per ſequentia.

a ¶ Opponitur.] dixerat in illo §. his auctoritatibus 1, q̃ ſubditi criminoſi, ſiue clerici fuerint ſiue laici, non admittantur ad accuſationem prælatorum. vnde colligitur à contrario ſenſu, q̃ alij admittantur. Huic diſtinctioni obijcit, & poſtea ſecundũ ſuam opinionem ſoluit: quæ talis eſt, q̃ laici non criminoſi poſſunt accuſare clericos: quod falſum eſt, vt extra de teſti. decetero. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tunc non admittuntur ad teſtimonium.

1 Vel dic. Dictũ eſt ſ. § ex his omnibus. & c. præſumunt. q̃ ſubditi criminoſi, &c. ſecundũ B. ſuo.

HVIC OPPOSITIONI. Hæc eſt tertia pars huius q. in qua pbat, q̃ mali non poſſunt accuſare prælatos ſuos, vel illi qui ad eundem gradum peruenire. nõ poſſunt: & hoc probat per 6. cap. Ioan. de Fan.

N On poteſt.] Casvs. Quidam Iudæi facti ſunt Chriſtiani, & poſtea iterum præuaricati ſunt in fide. quærebatur vtrum eſſent admittendi ad teſtimonium contra catholicos? Et reſpondetur quòd non, licet Chriſtianos eſſe ſe fateantur: quia ſicut in fide ſuſpecti ſunt, ita in teſtimonio nec poteſt apud bonos homines eſſe fidelis qui Deo extitit infidelis.

f ¶ Præuaricati.] ergo ſi nõ ſunt præuaricati, vĩ q̃ ſunt admit-

nium dicendum admitti non debent, quãuis eſſe ſe Chriſtianos annuntient: quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt, ita & in teſtimonio humano dubij habentur. Infirmari [a] ergo oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur; nec eis eſt credendum, qui veritatis à ſe fidem abiecerunt. Iuo p.13.c.96.

Item Caius Papa Felici epiſcopo.

¶Hæretici, Iudæi, vel pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt. C. XXV.

PAgani, vel hæretici, ſiue Iudæi non poſſunt Chriſtianos accuſare [b], aut vocem [c] eis infamationis [d] inferre. Anſel. l.3.c.46. Pann.l.4.c.63.

¶*Verba epiſtolæ ſunt*, Primo quidem ſcias paganos, & hæreticos non poſſe Chriſtianos accuſare, &c.

In hoc capite decernitur, vt hæretici non impetant rectè credentes. Vnde è contra intelligitur, quòd hæretici ab hæreticis impeti poſſunt. Item à tramite ſui propoſiti voluntarie recedentes non poſſunt impetere ſeruantes limitem ſuæ profeſſionis. Ex hoc datur intelligi, quòd recedentes à ſuo propoſito ſimiliter recedentes criminari poſſunt. Item non obedientes ſanctionibus ſanctorum Patrum, non poſſunt accuſare obtemperantes ſacris conſtitutionibus. In quo ſimiliter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accuſare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accuſatione æqualitas [e] fidei & conuerſationis inter accuſantem & accuſatum ſemper conſideranda eſt, vt is qui accuſat, vel par, vel ſuperior inueniatur. Item nouellarũ conſtitutionum, nouella 45. in fine. Apud Iulianũ anteceſſ.156.

¶Hæreticus hæreticum accuſare, & contra eum teſtificari poteſt. C. XXVI.

SI hæreticus [f] contra hære- Iuo p.16.c.131. Pann.l.5.c.28.

---

admittẽdi, nõ obſtante p̃cedenti delicto, ſicut & alius, qui fuerit in mortali 1, vt 3.q.1. diffinimus. quod quidam negant, cum nec ad ordines admittatur qui quandoque fuit criminoſus, vt 25. diſtin. primum. & 6. q. 1. qui crimen. & ff. de ritu nup. palam. vbi dicitur, turpitudo licet intermittatur, non tamen deletur, ſic ff. de fur. qui ea mente. Io. Quid iuris ſit de hoc, dicitur extra de teſti. teſtimonium. vbi corrigitur hoc. B. ſocium, quos habes notatos. 4.q.3. liberi. & C. de teſtib. quoniam. aliàs quilibet cuiuſcumque conditionis, & quamtumcũque criminoſus viles & criminoſos ab accuſatione, vel teſtimonio repellit. vnde etiam ſocius a ſua accuſatione repellit ſocios viles, & criminoſos. ff. de accu.

1 Ad hoc 32.q.5. præceptũ. vbi de hoc.

a ¶ Infirmari.] ſ. 19. diſt. c. ſi. vel aliter. arg. quòd non valet dictũ teſtis, ſi poſtea detegitur eius infamia.

b PAgani.] ¶ Accuſare.] niſi ſuam iniuriam proſequantur, vt 4.q.6. omnibus. ſed hæretici non: quia excommunicamus. Sed numquid iſti, ſcilicet pagani & Iudæi audiuntur in exceptis criminibus? Dic q non. ſecundum H. ſic. ſed q Iudæi poſſint, videtur extra de Iudæ. c. Iudæi. ſed decr. expreſſe contradicit, quæ dicit q teſtis debet eſſe fidelis, vt extra de teſtib. licet 1. & ea ratione, quia ſunt in peccato mortali, & ſic non ſũt audiendi 2. extra de teſti. ſuper eo.

Pagani & Iudæi etiã in exceptis criminibus non ſunt audiendi.

c ¶ Aut vocem.] oportet tamen clericos habere teſtimonium bonum ab his, qui foris ſunt, ĩ.8.q.1. licet de conſec. diſt. 1. iubemus.

d ¶ Infamationis.] vt ſe expurgare debeat.

2 Idem tenet hic Io. de Fan. ad idem extra eo. tit. teſtimoniũ. ff. eo. tit. quæſitum. Sed contra hoc facit quod dc. & dixi ĩ. eod. §. huic oppoſitibi. Arch.

IN HOC CAP. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. alieni. q hæreticus nõ accuſat catholicũ: apoſtata non accuſat illum, q non eſt apoſtata, nec ſchiſmaticus poteſt accuſare illum, qui non eſt ſchiſmaticus. concludit ergo Gratianus a contrario ſẽſu, q hæretici admittuntur contra hæreticos, ſchiſmatici contra ſchiſmaticos, apoſtatæ contra apoſtatas, quia æqualitas fidei & conuerſationis eſt ſeruanda inter accuſantem & accuſatum. Et hoc innuit ſequens capitulum, & allegando dicit, q ſufficit, q aliquis ſit bonus ad hoc, vt poſſit accuſare. Item hæreticus non admittitur, cũ ſit excõmunicatus, vt ĩ.11.q.3. cũ excõmunicato.

e ¶ Aequalitas.] falſum dicit. ſufficit enim q accuſator ſit bonæ famæ, licet accuſatus ſit melioris, vt ĩ. ea. lator. Item in alijs falſum dicit, quia nec infamis infamem, nec criminoſus criminoſum accuſat, vt 6.q.1. qui crimen 3. niſi prius eum tolerauit ſciens eum talem. extra de accuſatio. nulli. Sed poteſt dici hoc eſſe ſpeciale in epiſcopo, vt non poſſit remouere ab accuſatione illos, quos prius tolerauit. Item fallit in arenario, qui poteſt accuſare arenarium, vt C. de inof. teſt. in arenam. Item fallit in caſibus, in quibus ſocius criminis non repellit de accu. hos accuſare. §. ſi ſeruus. & 3.q.4. c. pen. quod falſum eſt in exceptis criminibus, vt ſupra in princi. quæſtionis notaui.

Infamis infamẽ regulariter accuſare non põt.

3 Dic vt le. & no. extra de accu. c. 1. Arch.

SI hæreticus.] CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim q ſi hæreticus litiget contra hæreticũ inter ſe admittitur teſtis hæreticus: ſed ſi orthodoxus cõtra hæreticũ litiget teſtimonium hæretici pro orthodoxo valet. ſed ſi inter ſe litigent orthodoxi, teſtis hæreticus non admittitur.

f ¶ Si hæreticus.] Hæc authentica eſt falſa: quia numquam hæreticus admittitur ad accuſandum, vt infra 4.q.1.c.1. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccant in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, ideſt de his, quæ acta ſunt coram iudice: ſed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen ſine tormentis, vt 4.q.3. §. in criminali. ver. ſi res. & C. de hære. l. vlt. Ioan. Sed certe ſecundum canones non admittitur hæreticus cum ſit excommunicatus, & debeat ſtatim occidi. extra de hæret. excommunicamus. & c. pe. B.

Hæreticus numquam accuſat.

a ¶ Con-

a ¶ Contra hæreticum.] arg. aliquid admitti pro aliquo, quod non admittitur contra ſe. ſi. 37. diſt. c. ſi quid veri. arg. contra. 4. q. 3. ſi quis teſtibus. Secundum eſt regulare primum caſuale propter odium hæreſis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in §. oppoſitur. In fi. ꝙ quilibet criminoſus poteſt hæreticum accuſare. modo incidentem quæſtionem mouet, an peſſimus catholicus poſſit accuſare hæreticum de alio crimine, quàm de hæreſi? Hanc quæſtionem ſoluit Gra. dicens, ꝙ in quo hæreticus eſt inferior, ſcilicet in hæreſi, poteſt à flagitioſiſſimo catholico accuſari. In quo autem hæreticus eſt ſuperior, ſcilicet in conuerſatione vitæ, non poteſt accuſari a flagitioſiſſimo catholico. Poſtea dicit, ꝙ illud quod dicitur in 1. c. huius q̃onis &c. accuſatio. & alijs multis cap. ſ. quòd paſtores ſunt potius tolerandi quàm corripiendi à ſubditis, intelligitur de criminoſis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non poſſunt, & ad hoc inducit ſeq. cap.

b ¶ Sed quæritur.] hanc ſoluit Vrbanus 12. q. 1. ſcimus. vel aliter reſpicit illud, quod dicitur. ℰ. ea. §. opponitur. & mouet incidentem quæſtionem, & diuiditur in duas partes.

c ¶ Paſtores.] in prin. q. quæ tamen non ſunt verba illius cap. ſed ſenſus eſt eius.

ticum [a] litiget, liceat cuiuis eorum hæreticum teſtem adducere. Sin autem orthodoxus cōtra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat: cōtra orthodoxum autem ſolius orthodoxi teſtimonium valeat. ¶ Orthodoxis autem litigantibus ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur [b], ſi flagitioſiſſimus Catholicus poſſit conuenire hæreticum de alio crimine, quàm de hæreſi? Huic quæſtioni ita reſpondetur. In quo hæreticus inferior eſt, videlicet in regula fidei, in eo à malo catholico accuſari pōt. In quo autem ſuperior fuerit, videlicet in cōuerſatione vitæ, in eo à flagitioſiſſimo conueniri non poteſt. ¶ Item quod dicitur, paſtores pro ſuis actibus magis ſunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, vel quia à criminoſis tolerandi ſunt, & non corrigendi: vnde ibi ſubinfertur, quia ſæpe pro meritis ſubditorum deprauatur vita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) vita rectorũ deprauatur ab eis potius ſunt tolerandi, quàm corrigendi. Vel quia ſunt quidã, qui ſæpe deſeruntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non valent. ¶.e.nō eſt à plebe,& c.accuſatio 1.

De quibus in homilia de pænitentia, c. 12. Auguſt. ait. l. 50. homil. ho. 50. c. 12. Beda. 1. Cor. 4.

¶ Quæ publicis documentis probari non poſſunt, toleranda ſunt. C. XXVII.

PLerumque a boni viri propterea ſufferunt aliorum peccata, & tacent [c]; quia ſæpe deſeruntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipſi ſciunt, iudicibus [d] probare non poſſunt.

a ¶ Plerumque.] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur, plerique, quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipſa prorſus verba hic referuntur.*

ℰ. ea. c. ſentētia. *De his [e] etiã illud Anacleti [f] intelligitur: [Sentẽtia Chã filij Noe damnantur, qui ſuorũ doctorũ, vel præpoſitorum culpã produnt ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtrauit.] Hac enim auctoritate ſubditi non prohibentur ab accuſatione, ſed à proditione. Aliud eſt enim prodere, aliud accuſare. Prodit, qui nõ probanda defert; accuſat, qui reo præſente crimen iudici offert probaturus quod intendit †. Cham ſolus vidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum ſoli ſint conſcij criminũ ſuorum prælatorum, atq. ideo accuſare non poſſunt; vitã tamen eorũ infamando alijs ridendã offerunt.* Gen. 9.

† Concor. tex. in l. libellorũ. ff. de accu. & de priu. delict. l. 1. eū concor.

PLerumque.] CASVS. Dicit hic Aug. ꝙ boni viri quandoque ſciunt occulta peccata aliorum, & tamen tacent. quia probare non poſſunt ea iudicibus, vnde non imputatur eis.

c ¶ Et tacent.] dicat tamen ei, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc videtur. ſed in publico non debet dicere, vt 6. q. 4. ſi omnia. hæc ergo taciturnitas non obſtat ei, qui non poteſt probare. Item non nocet ei, qui non poteſt impedire, vt ff. d cōtrah. emp. l. rem alienam, vel etiam erubeſcit loqui, vt ff. de fur. l. pe. Item nec nocet ei, qui ſcit ſuum ius durare. ff. qui. mo. pig. vel hyp. ſol. ſicut. §. non videtur. aliàs ſemper obſtat taciturnitas, vt extra de his quæ ſi. à. præla. c. 2. & 54. diſt. ſi. ſeruus. Taciturnitas q̃n̄ nō obſtat.

d ¶ Iudicibus.] iudici ergo facienda eſt probatio a, non aduerſario, vt 4. q. 3. §. item in criminali. verſi. ſe pe. & C. de cond. ob turp. cauſ. l. 1. arg. contra. 1. q. 1. ſi quis eps.

a Ad idem. ext. de pb. ex litteris. §. 1. ver. quibus. & de ele. ſcriptũ. §. verum. in prin. Arch.

DE HIS. Hæc eſt iiij. pars huius q. in qua probat, ꝙ ſubditi ſecrete & pacifice poſſunt ſuos prælatos redarguere. non autem palam, niſi peccaſſent in publico: & ita oẽs auctoritates quas inducit, debent intelligi, & hoc probat per iiij. exempla, & per x. aucto. ſanctorum patrum. Io. de Fan.

CASVS. Qui ſoli ſciunt, tamen accuſant, & infamant, intelligitur (vt dicit Grat.) quod dicitur ℰ. c. ſentẽtia. de Cham, qui pudenda patris non operuit: ſed ridenda mõſtrauit. ſed hac auctoritate nõ prohibentur ſubditi ab accuſatione, ſed à proditione: ſicut fecit Chã, per quẽ intelliguntur illi, qui ſoli ſciunt, alios tamen infamãt.

e ¶ De his.] qui accuſant prælatos de crimine quod non poſſunt probare.

f ¶ Anacleti.] ℰ. ea. c. ſententia.

ITEM

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc, ſ. quod ſubditi & religioſi prælatos ſuos accuſare nõ poſſũt. Et hoc probatur quatuor obiectionibus. Prima eſt de Maria ſorore Aaron, quæ lepra percuſſa eſt, quia murmurauit in Moyſem, quia duxerat Aethiopiſſam in vxorem. Secũda obiectio eſt de Dauid, qui cũ fugeret à facie Saulis, & latitaret in ſpelunca, abſcidit oram clamydis Saulis purgantis ventrẽ: De quo idẽ Dauid ſeipsũ poſtea reprehẽdit. Tertia eſt de Oza, qui cũ arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalem, & bubus recalcitrãtibus inclinaretur, manum appoſuit. Quarta eſt, quod infames efficiũtur qui accuſant prælatos ſuos; & ideo accuſare non poſſunt. Has obiectiones ſoluit, & dat cuilibet obiectioni ſuam ſolutionem Grat. cõcludendo, quod propter hoc non remouentur ſubditi ab accuſatione prælatorũ. Et primo ſoluit quod dictum eſt de arca, & innuit quod per Mariã, Dauid & Ozam, & per eos qui reputabuntur infames, intelliguntur illi, qui bonã fidẽ & bona facta ſuorum prælatorum reprehendunt, bonitatem eorum obſuſcare volentes. Sed malos prælatos bene poſſunt accuſare: quod probat ſequenti capitulo, quia mali prælati non ſunt prælati.

a ¶ In Exodo.] melius in libro Nume. 50. diſtin. §. econtra.

b ¶ Percuſſus.] quia ea nocte nõ ſe ab vxoris amplexu abſtinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit ſ... dere his tribus obiectionibus, & primo reſpondet vltimæ.

d ¶ Altiora doceret.] Argu. quod magiſter debet docere in alto.

e ¶ Hos etiam.] ſcilicet ſpirituales prædicatores.

¶ *Item obijcitur, quòd ſubditi etiam religioſi prælatos ſuos*
accuſare non poſſunt. Legitur enim in Exodo [a]*, quòd Ma-* Exod.15.
ria ſoror Aaron, quæ prima poſt tranſitum maris rubri Num.12.
ſumpto tympano hymnum cantare meruit, poſtea murmu-
rans in Moyſem, eo quòd Aethiopiſſam duxerat in vxo-
rem, à Domino lepra percuſſa eſt. ¶ Item in libro Regum 1.Reg.24.
legitur, quòd cum Dauid fugeret à facie Saul; latuit in ſpe-
lunca, in quam cum Saul diuertiſſet ad purgandum ven-
trem, Dauid præcidit oram chlamydis eius; quod ſe feciſſe
poſtea grauiter doluit, & vehementer pœnituit. Saul à Do- 1.Reg.16.
mino erat reprobatus, & ex inuidia Dauid perſequebatur,
vt eum morti traderet. Dauid erat vir humilis, & mitis
Sauli à Domino ſubſtitutus per Samuelem vnctus in regẽ:
ſed tamen, quia præcidit oram chlamydis Sauli, grauiter
fleuit, cum à Saule ſola adminiſtratione vnctionis ſupera-
retur. Vnde datur intelligi, quòd ſubditi, quamuis religioſi
ſint, prælatos ſuos crimino ſos accuſare nõ poſſunt. Nam per Gloſ.ordinaria
Saulem, qui ventrem purgabat, prælati intelliguntur, qui 1.Reg.24.
malitiam ſuam corde conceptam in opus producunt.

¶ *Item legitur in libro Regum, quòd cum arca Domini re-*
duceretur de Gabaa in Hieruſalem, bubus recalcitranti- 2.Reg.6.
bus arca inclinata eſt: cui dum Oza leuita manum adhibe-
ret, vt eam erigeret, à Domino percuſſus [b] *interijt. Per ar-*
cam prælati intelliguntur, per Ozam ſubditi, per inclinatio-
nem arcæ caſus intelligitur prælatorum, per illum, qui ma-
num adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accuſantes
vitam doctorum, qui à Domino percuſſi intereunt. ¶ His [c]
ita reſpondetur. Verum eſt per arcam ſignificari prælatos,
& per Ozam ſubditos. Illud vero falſum eſt, quòd per in-
clinationem arcæ caſus ſignificetur prælatorum. ¶ Aliud
eſt enim inclinari, vel deſcendere; aliud cadere. Legitur Io.8.
enim quòd Saluator noſter ſe inclinauerit, ſicut quando di-
gito ſcribebat in terra; & de montibus frequenter deſcen-
derit, in quos aſcendebat, vel vt pernoctaret in oratione,
vel vt diſcipulos in monte altiora doceret [d] *præcepta, vel*
vt turbas fugiens, ex altitudine montis eas reſpicere, & li-
bere poſſet docere. Inclinatio vel deſcenſio humilitatem ſi-
gnificat, qua ſpirituales nonnumquam carnalibus con-
deſcendunt, & eorum infirmitati compatiuntur, iuxta il-
lud Apoſtoli: [Quis infirmatur, & ego non infirmor?] 2.Cor.11.
Hos etiam [e] *ſignificauerunt Angeli, quos Iacob vidit in* Gen.28.
ſcala deſcendentes: De his etiam per Prophetam dicitur,
[Inclinauit cælos, & deſcendit.] Per arcam ergo inclina- Pſal.17.
tam intelliguntur prælati, qui ſubditorum culpam miſeri-
corditer portant, & eorum infirmitati humiliter compa-
tiuntur. Vnde bene dicitur, quòd bubus recalcitrantibus
arca inclinata eſt. Boues quippe recalcitrantes ſubditos ſi-
gnificant ſuis doctoribus non obedientes; quibus dum præ-
lati compatiuntur, quaſi bubus recalcitrantibus arca incli-
natur. Leuita, qui manum adhibuit, ſignificat illos, qui
miſericordiæ compaſſionem in prælatis ſuis reprehendunt,
eoſque in ſeueritatis amaritudinem erigere volunt. Vn-
de bene Leuita iſte Oza dicitur. Oza quippe robuſtus

a ¶ Pec-

Iac. 2.

Eccli. 7.

Gregorius paſt. p.3.c.5.

Nicolaus in epiſtola 7. ad Michaelem.

1. c. oues.

ad c. 14.

1. c. ſententia.

dicitur. Illi enim robuſti dicuntur, qui cum de ſua iuſtitia præſumunt, miſericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Vnde à Domino percuſſi intereunt; quia iudicium ſine miſericordia erit illis, qui nolunt facere miſericordiam delinquentibus. Vnde per Salomonem dicitur: [Noli eſſe nimis iuſtus, quia eſt iuſtus, qui perit in iuſtitia ſua.] Sic & illud Moyſi intelligitur. Per Moyſem enim prælati intelliguntur, per Aethiopiſſam peccatores deſignantur. Moyſes Aethiopiſſam vxorem ducit; cum quilibet prædicator peccatorem[a] *ſibi copulat; vt ex eo ſobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, ideſt ſubditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam ſynagoga intelligitur quæ in Moyſem, ideſt in Chriſtum murmurauit, quia Aethiopiſſam, ideſt eccleſiam de gentibus ſibi copulauit, quos lepra perfidiæ, & erroris ſordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum prælatorum; ſed monentur, ne reprehendant miſericordem compaſſionem eorum. ¶ Item*[b] *per Saulem prælati intelliguntur, & per Dauid*[c] *ſubditi. Saul*[d] *purgans ventrē eos ſignificat, qui malitiam corde cōceptam foras in opus producunt. Sed in præciſione chlamydis non*[α] *ſignificatur niſi reprehenſio peccati. Per chlamydem enim regni poteſtas intelligitur. Hanc præcidit, qui prælatum ſententia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta enim paſtoris, oris gladio, ideſt ſententia damnationis à ſubditis ferienda non ſunt. Hinc eſt, quòd Hieronymus ait ſuper Marcum de Pontifice, qui ſcidit veſtimenta ſua. Sciſſio veſtis ſciſſionem ſignificat ſacerdotij, quod in proximo erat ſcindendum, & auferendum Iudæis. Vel per Dauid ſignificantur, qui nequitiam ſuorum prælatorum videntes, maiora eorum peccata contemnunt, minima vero & leuia, quaſi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere, & lacerare ſatagunt. Vel quia Saul ſolus*[e] *diuertit in ſpeluncam, in qua Dauid*[β] *ſolus latebat. ¶ Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de Cham dictum eſt, qui ſolus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, ſed ridenda monſtrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur ſubditis accuſare prælatos, ſi accuſabiles fuerint. Item probatur, quòd ſubditi prælatos ſuos accuſare non poſſunt, etiam ſi religioſi fuerint. Infames enim ſunt eo ipſo, quòd ſuorum doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum ſuorum vitam reprehendunt, vel accuſant. Nullus autem infamis in accuſatione prælatorum eſt audiendus, niſi forte à fide exorbitauerit, vt ſupra dictum eſt. Cum ergo ſubditi eo ipſo, quòd in accuſationem prælatorum proſiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accuſandi denegetur; patet, quòd ſubditi prælatos ſuos accuſare non poſſunt. ¶ His ita reſpondetur*[f]*: non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit epiſcopum, ſed vita.*

α ¶Non ſignificatur.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus legitur*, non ſignificatur reprehenſio peccati: *in alijs vero nonnullis*, ſignificatur reprehenſio peccati.

β ¶Dauid ſolus.] *Primo regnorum, c. 24. legitur.* Porro Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant.

Vnde Gregorius Ianuario epiſcopo ſcribit lib. 7. indict. 2. epiſt. prima.

¶Quem ætas, non vita ſeniorem facit, grauiter eſt increpandus. C. XXVIII.

Ioan. diaconus lib. 3. num. 32.

PAu-

a ¶Peccatorem.] in hoc tamen non peccauit, quia adhuc nō erat prohibitū 1; nec hodie eſt ſi ſub hac cōditione ducitur, vt fiat fidelis. 28. q. 1. nō oportet. Ioan.
b ¶Item.] ad hoc ſimiliter tripliciter reſpondet, & vltimo male.
ADDITIO. Et eſt hic reſponſio ad ſecundam obiectionem. Archid.
c ¶Per Dauid.] ſecūda ſolutio.
d ¶Saul.] tertia reſponſio.
e ¶Solus.] & tamen cum ſocijs ſuis.
f ¶Reſpōdetur.] quibus dicitur, q̄ ſubditi non poſſunt accuſare prælatos.

PAulus.] CASVS. Ianuarius epiſcopus

1 Argu. ad hoc 32. q. 4. obijciūtur. &c. dixit. vel dic ſm Hu. q̄ fecit inſtinctu ſpiritusſancti. ar. 25. q. 1. §. hac ita. que. lo.

lus [a] dicit:[Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo † ſeruanda [c] eſt,cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem ſenex iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum [d] eſt: [Laqueus [e] iuuenum omnes vos.] & rurſus Propheta dicit:[Maledictus a puer [f] centum annorum.]

1 Tim. 5.
† al. ſunt
Eſa. 42.
Eſa. 65.

a ¶ Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim iſto fere modo legitur, partim vero*, & peccator centum annorum maledictus eſt, *quemadmodum & apud Ioan. diaconum, & in vulgata, niſi quòd hæc habet non, eſt, ſed, erit. Septuaginta autem, vt eſt apud B. Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt. 1. de laude vitæ ſolitariæ.

¶ Dignitas non facit epiſcopum, ſed vita. C. XXIX.

NOn omnes epiſcopi ſunt epiſcopi [g]. Attendis Petrū: ſed & Iudam conſidera. Stephanum ſuſpicis: ſed & Nicolaum [h] reſpice. *& infra.* ¶ Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius [i] centurio adhuc ethnicus [k] dono ſancti ſpiritus mundatur; presbyteros [l] Daniel puer iudicat. *& infra.* ¶ Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cū Chriſto regnantiū. *& infra.* ¶ Infatuatum ſal [m] ad nihilum prodeſt, niſi vt proijciatur [n] foras, & à porcis [o] conculcetur.

Act. 10.
Dan. 13.
3. diſt. 40. nō eſt facile.
Luc. 14.

Item Auguſtinus tractatu ſexto in c. 1. Ioannis.

¶ Non epiſcopi nomen, ſed vita reuerentiam meretur. C. XXX.

NOn omnis, qui dicit, pax vobiſcum, quaſi columba eſt audiendus. *& infra.* ¶ Corui [p] de morte paſcuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus eſt.

Item Beda ad c. 2. epiſtolæ ſecundæ Petri.

Et ibi glo. ord.

¶ Docti ab indoctis, clerici à laicis quandoque merito reprehenduntur. C. XXXI.

SEcuti ſunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

2 Pet. 2.
Num. 22.

ſcopus die Dominica ante Miſſam, & etiam poſt, exarauit meſſem cuiuſdam laici violenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat ſe non eſſe arguendū. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, Seniorem ne increpaueris. ſed Gre. reſpondet & dicit hoc eſſe ſeruandum cum ſeniores boni ſunt, ſed cū ſuo exemplo iuuenes corrumpuntur, increpandi ſunt ſeniores: & hoc probat duabus auctoritatibus.

a ¶ Paulus.] ſcilicet in epiſto. 1. ad Timoth. 5.

b ¶ Regula.] Arg. q́ poſſumus interpretari & arctare generalia verba Apoſtoli [1], vt 33. q. quos Deus coniunxit. 32. q. 5. hoc videtur. & ff. de in ius vo. l. quamuis. & ff. de teſti. quæſitum.

c ¶ Seruanda.] exempla enim prælatorū & ſenum facilius corrumpunt, & ideo magis ſunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 83. diſt. tanta [2].

d ¶ Scriptum.] ſcilicet in Eſaia.

e ¶ Laqueus.] ſcilicet malo exemplo.

f ¶ Puer. [3]] canon propter malitiam aliquorum fingit aliquid eſſe quod non eſt, & econuerſo. 40. diſt. multi ſacerdotes.

NOn omnes epiſcopi.] CASVS. Heliodorus quæſiuit a Hieronymo, an prælati eſſent accuſandi & eijciendi. Et reſpondet q́ boni, vt Petrus & Stephanus non ſunt accuſādi, ſed honorandi: mali vero ſunt accuſandi & proijciendi ſicut ſal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus, nec prodeſt eccleſiaſtica dignitas in hoc. Et probatur exemplo centurionis & Danielis.

g ¶ Non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi.] id eſt, non omnes epiſcopi voce, ſunt epiſcopi re.

h ¶ Nicolaum.] qui fuit vnus de ſeptem diaconis, quos Apoſtoli inſtituerunt, qui fuit reprobus [4].

i ¶ Cornelius.] qui primus ex gentibus nomen Ieſu Chriſti eſt ſecutus. 26. diſt. deinde.

k ¶ Ethnicus.] id eſt, gentilis.

l ¶ Presbyteros.] qui condemnauerunt Suſānam. ſ. ea. §. item cum Balaam.

m ¶ Infatuatum ſal.] id eſt, ſtulti prælati, inſipidi in prædicando, fatui in delinquendo.

n ¶ Proijciatur.] id eſt, deponatur.

o ¶ Et à porcis.] id eſt, dæmonibus, qui dominantur malis prælatis quaſi pecori ſuo. 24. q. 1. §. his auctoritatib.

NOn omnes.] CASVS. Dicitur hic, q́ per columbam bonus prælatus intelligitur, qui eſt audiendus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui eſt repellendus.

p ¶ Corui.] coruo æquiparatur malus prælatus vel presbyter in nigredine vitiorū, & in raucedine vocis, & in voracitate, ſcilicet mortuorum [5] oblationum & in fœtore ſpiritus, & in garrulitate, & in furto. 23. q. 4. tres perſonas. Io. de Fan.

SEcuti.] CASVS. Beda ponit in hoc c. verba Petri in epiſtola canonica, & exponit ea, intendens probare, q́ prælati poſſunt accuſari à ſuis ſubditis etiam laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab aſina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus ſine aqua, & nebulis tenebroſis. Per aſinam vero etiam ſubditi laici intelliguntur.

q ¶ Secuti ſunt.] prælati & doctores mali.

r ¶ Balaam.] ſupple venientes.

[1] Arg. contra 3. ca. q. cōſuluiſti. 31. q. 2. q́ ſi dormierit.

Prælatorū exēpla mala alios corrumpunt.

[2] Et gñaliter quicūque publice peccat exemplum peccādi cuilibet tribuit: & in totā eccleſiam delinquit. 16. q. 1. ſed illud. ſecundū L. & Hug.

[3] Dic quòd puerilis ætas durat vſque ad pubertatē, vt l. pueri. cū gl. ff. de verbo. ſig.

[4] Et dicunt q́ iſte fuit machometus quē colunt pagani. Hu. & de hoc habetur ſ. 24. q. 3. quidā. verſi. Nicolaitæ. ſecundum L. qui aſſerit, q́ iſte fuit machometus.

Dæmones malis prælatis dominātur.

Presbyter malus coruo æquiparatur.

[5] Quia ipſi oblationes ſibi vſurpant & rapiunt, quia ad hoc prædicāt vt vſurpant, ſecundum H.

a ¶ Et

a ¶ Et Boſor.] verba ſunt Petri vſque ad ver. plerumque. vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, ꝙ hæretici à gentibus reprehenſi comparantur Balaã correpto ab aſina. comparantur etiam & mali prælati reprehenſi à laicis.

b ¶ Redarguantur.] non dicit accuſentur. vnde non poteſt hic ſumi ar. ꝙ laici poſſint accuſare clericos, vt ſ. 11. diſt. nolite. in fi. contra. Sol. ibi, ꝙ triplex eſt reprehẽſio: qd ibi vide.

c ¶ Fontes.] verba Petri.

Q V I. C A S V S. Concludit Gratianus ex ſupradictis cap. ꝙ mali prælati poſſunt accuſari à ſubditis, non excuſante eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccans alteratur, & capite minuitur: quod probat ſequenti cap.

d ¶ Quia ergo.] infert ex his tribus c. ꝙ mali prælati cum criminaliter peccant, poſſunt à ſubditis accuſari. & ad hoc inducit cap. ſequentia.

e ¶ Alteretur.] id eſt, in alterius ſtatum cõmutetur. tranſit enim de familia Dei ad familiam diaboli. 24. q. 3. ſi quis non recto.

f ¶ Vt ita dicam.] videtur etiam, ꝙ infamis capite minuatur. ff. de va. & extraor. cogni. cognitionum. §. exiſtimatio.

QVi nec.] C A S V S. Dicit Aug. ꝙ qui nec ſua delicta nec filiorum corrigit, non eſt dicendus epiſcopus, ſed canis impudicus.

g ¶ Crimen.] talis enim ad accuſationẽ vel ad teſtimonium non admittitur, vt 37. diſt. legant. ĩ. 6. q. 1. qui crimen.

Q V I B V S E R G O. C A S V S. Concludit Grat. ex ſupradictis, & dicit, ꝙ cum mali prælati admittunt nomen epiſcopi ſenioris & columbæ, merito poterũt à ſubditis accuſari & aduocari. Infames ergo sũt q bonos accuſãt. qui vero malos, laudabiles fiũt. In fi. c. exponit qd dr ſ. c. maiorũ Et dicit, ꝙ minor ibi intelligit non dignitate, ſed vita. Et hoc clare in ſeq. c. probat.

h ¶ Hieronymus.] ſ. in tribus prox. cap.

ſor a, qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem vero habuit ſuæ veſaniæ. Subiugale mutũ in hominis † voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam.] Plerumq. hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferunt ſacramenta, vt etiam hebetum ſenſus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodis carent, illorum deteſtetur inſaniam, & illorum diſtorta, & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguat. Et (quod peius quia frequentius eſt) nonnumquam multi catholicorum in tantũ mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, à laicis clerici merito redarguantur † b: qui iure comparantur prophetæ, qui verbis aſinæ contra naturam loquẽtis corripitur; nec tamen à propoſito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptiſsime nomen congruit ciuitatis; de qua Balaam veniſſe perhibetur. Boſor namq. carneus, ſiue in tribulatione a interpretatur. Neque enim alia maior † cauſa luxurioſis exiſtit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel deſiderio rerum temporaliũ adulterare; quàm quòd carnis ſe concupiſcentiæ mancipauerunt. *& infra.* ¶ Sed & nomen ipſius Balaam, qui vanus populus, ſiue præcipitans eos interpretatur, talibus cõuenit. Qui enim agnitam veritatis viam ſponte ipſi deſerunt; quid niſi vanus ſunt populus? Quid, niſi in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quibus bene ſubditur: [Hi ſunt fontes c ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur.]

† al. mutũ hominis

† al. lacerentur

Ibidem.

† al. magis

a ¶ Tribulatione. *ſequebatur,* poſitus, *quæ dictio ſublata eſt, quia neq. apud Bedam, neque apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

¶. c. nõ omnes. & c. nõ omnis.

Quia ergo d non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi, presbyteri à Daniele puero iudicantur, ſal infatuatum à porcis conculcatur, & qui dicit, Pax uobiſcum, plerumq. non columba, ſed coruus reputatur; patet quòd non ſemper pro officio, atque † auctoritate perſonæ ab accuſatione eſt ceſſandum: immo contra prauos eſt agendum, cum omnis perſona criminaliter peccans alteretur e; & (vt ita dicam f) legibus capite minor cenſeatur. Qui enim facit peccatum; ſeruus eſt peccati tam in pœna, quam in culpa.

† al. vel

Ioan. 8.

Vnde Auguſtinus ait.

¶ Qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt epiſcopus, ſed canis impudicus. C. XXXII.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.

QVi nec regiminis in ſe rationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen g correxit; canis impudicus dicendus eſt magis, quàm epiſcopus.

¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum, ex quo citatur, non eſt inuentum, Burchardus & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipſe quoque Gratianus ſupra diſt. 83. ſubnectit capiti,* Nemo quippe. *quod eſt Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 1. c. 13. & Iuo p. 5. c. 67. afferunt ex Origene.*

Quibus ergo Hieronymus h, Auguſtinus, Gregorius

a ¶ Diſſimulans.] aufertur enim alicui nomen propter ſuam malitiam. 33. q. 2. admonere. ſ. 19. diſt. ſecundum. & 1. q. 4. §. item peccato. ſ. ea. q. 1. ſcelus.

PAulus.] CASVS iſtius c. planus eſt. Et inducuntur 5. cap. ad probandum, quod licet aliquis ſit in minori dignitate alio, maior tamẽ eſt eo vita & ſanctitate.

b ¶ Imparẽ.] meritis: nõ tñ adminiſtratione. diſt. 80. in illis.

c ¶ Sciret.] Ex hoc patet, quod aliquis ſcit ſe habere charitatẽ per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio quod neque mors, neq. vita, neq. aliqd aliud me poterit ſeparare à charitate Dei. alibi tñ dicit, Nihil mihi conſcius ſum, &c. vt ſ. 40. diſt c. vlt.

ADDITIO. iſta concor. reſpicit litteram, non imparem, ſecundum Laud. Ad idem 21. q. 4. ſicut excellentiam.

d ¶ Hoc non de officio.] quod non poſſit eſſe impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Aug. hic cõmendat Hiero. & dicit quod quãuis Aug. ſit eps, & Hieronymus presbyter: tñ Hierony. eſt maior Auguſtino vita & ſanctitate.

e ¶ Secũdum vocabula.] quia eps eſt nomẽ dignitatis, presbyter nomẽ ætatis. 93. diſt. legimus.

f ¶ Auguſtinus.] Aug. forte hoc credebat. nõ enim licuit ei mẽtiri pro humilitate. 22. q. 2. cum humilitatis. & cum Hieronymus fuit pſbyter Cardinalis, patet quod quilibet epiſcopus e maior eſt presbytero Cardinali.

PVto.] CASVS. Probatur in capitulo iſto, quod concilia vniuerſalia præferũtur propter dignitatẽ ſtatutis vnius epiſcopi, vel prouincialis concilij: quia licet Cyprianus & Paulus ſint in martyrio Petro æquales: tamẽ Petrus maior eſt dignitate, & ſtatuta eius sũt magis ſeruãda quàm aliorũ. licet enim vna ſit martyrij corona, tamen in cathedris eſt differentia.

g ¶ Exiſtam.] ſic dicẽ Cyprianum in omnibus æqualẽ.

h ¶ Cuilibet.] ſ. 21. diſtinct. in nouo. ſ. 24. quæſt. 1. loquitur contra.

ADDITIO. Dic quod ratione ordinis Petrus fuit par alijs Apo-

Nomẽ aufertur à malitia.

Pauli charitas magna fuit.

Eps maior eſt presbytero Cardinali.

illa gl. reputatur à doctoribus ſingul. ad hoc quòd dicit epm maiorẽ pſbytero Cardinali. ſ. dignitate reſpectu ordinis epiſcopalis. vnde epi dicuntur ſummi ſacerdotes vt c. 1. poſt me. de ſac. vnc. & qui parantur illuſtribus ſeu pfecto prętorio, vt no. gl. in l. epali. C. de epiſ. audiẽ. & non habẽt maiorẽ dignitatẽ Cardinales, quã epi: ſed habẽt maius officiũ, vt inquit Bar. i l. 1. §. ſi qs. in 1. col. ff. de ap. facit tex. in c. ſi abbate. de elc. lib. 6. & no. p Ab. i c. eccleſia veſtra. Ledernier de elect. in pe. & vlt. col.

auferunt nomen columbæ, epiſcopi, ſenioris; nonne & priuilegium eſt auferendum dignitatis, vt poſſint à ſubditis reprehendi? Vnde ſcriptura diſſimulans[a] *priuilegium prauæ ſenectutis, ait:* [*Maledictus*] *non ſenior, ſed puer centũ annorum.*] *Apparet ergo, quòd hi ex accuſatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum ſui regiminis non nomine tantum, ſed vita, & moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accuſatione prælatorum ſuorum, quàm infames. Item, quod dicitur:* [*Maiorum quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur;*] *minores intelligendi ſunt non dignitate, ſed vita.* ſ. ea. Paulus. Eſa. 65. ſ. ea. c. maiorẽ.

Vnde Hieronymus ait de Paulo ſuper epiſtolam ad Gal.

¶ Maiores & minores non dignitate, ſed vita intelligi oportet. C. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, niſi ſe non imparem[b] ſciret[c].

¶ *Caput hoc, quod citatur in pleriſque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Auguſtino, in neutrius libris inuentum eſt: ſed in gloſſa ordinaria ad ea verba ipſius epiſtolæ ad Galatas,* In faciem eius reſtiti. *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, niſi ſe non imparem ſentiret. *Et in commentarijs B. Ambroſij in illum eundem locum hæc leguntur:* Nam quis eorum auderet Petro primo Apoſtolo, cui claues regni cælorum Dominus dedit, reſiſtere, niſi alius talis, qui fiducia electionis ſuæ ſciens ſe non imparem, conſtanter improbaret, quod ille ſine conſilio fecerat? Gal. 2.

Hoc non de officio[d] *eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ, & ſanctitate cõuerſationis intelligitur: ſolus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat.*

Hinc Auguſtinus ait ad Hieronymum epiſt. 19. prope finem.

¶ Non epiſcopi nomen, ſed vita maiorem facit. C. XXXIIII.

QVamquam ſecundum honorum vocabula[e], quæ iam eccleſiæ vſus obtinuit, epiſcopatus maior presbyterio ſit; tamen Auguſtinus[f] in multis rebus Hieronymo minor eſt.

Idem lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1.

¶ Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. C. XXXV.

PVto, quòd ſine vlla ſui contumelia Cyprianus epiſcopus Petro apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronã. Ceterũ magis vereri debeo, ne in Petrum cõtumelioſus exiſtam[g]. Quis enim neſcit illũ Apoſtolatus principatum cuilibet[h] epiſcopatui præferendũ? Sed etſi diſtat cathedrarũ gratia, vna tamẽ eſt martyrum gloria. *Item infra.* ¶ Cũ Petrus à Paulo poſteriore corri- Ino p. 5. c. 24.

Apoſtolis & ceteris epiſcopis,ſed ratione adminiſtratio nis fuit maior.

a ¶ Promouetur.]ita vt in hoc videantur ipſi eſſe pares,& etiam ſtatuta eorum.

b ¶ Quanto,&c.] & eſt hic argu. quod potius ſtatur ei quod

nitur de patre : tam in ciuili quàm in criminali nego tio:ſed ſecundum leges non in ciuili.niſi tamen in cau ſa caſtrenſi,vt ff.de,iu.l.lis nulla.& ff. de furt. ſi quis vxori. §.reſpon. non tamen poteſt eum conuenire de furto,ſed actione in factum,vt C.de dolo malo, ſi ſuperſtite. Emancipatus autem poteſt agere ciuiliter contra patrem, ſed venia impetrata, vt C.de in ius voc.l.vlt. Sed in criminali cauſa non auditur contra patrem.3.ca.q.1. prohibentur. nec pater contra filium, niſi iniuriam in ipſum cōmiſerit, vt C.de pa.po.l.3.

1 De hoc &c no.23. q. 4. ſi eccleſia.ſ gl. melius, ibi videas.

† al. cuſtoditus

† al. prouehitur

gitur,& pacis atque vnitatis vinculo cuſtodito † ad martyrium promouetur † [a];quāto [b] facilius, & fortius,quod per vniuerſæ eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel vnius epiſcopi auctoritati,vel vnius prouinciæ concilio præferendum eſt?

Idem tractatu 30.in Ioannem,in fine.

¶ Non in honore, ſed in veritate filius æquatur, vel præponitur patri. C. XXXVI.

QVeritur [c] pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio,quæ deficit à filio. Non æquamus [d] filium patri in honore;ſed præponimus;ſi bonam cauſam habet filium [e] æquamus patri in veritate:& ſic tribuimus honorem debitum,vt non perdat æqualitas † meritum.

† al. æquitas

Item Ambroſius ſermone 66.de natali Petri & Pauli.

¶ Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos Apoſtolos,& peculiari quadam prærogatiua præcellunt: verum inter ipſos,quis cui præponatur,incertū eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, qui æquales ſunt paſſione;& ſimili eos fidei deuotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrij gloriam perueniſſe. ¶ Non enim ſine cauſa factum putemus,quòd vna die, vno in loco vnius tyranni tolerauere ſententiā. Vna die paſsi ſunt, vt ad Chriſtum pariter peruenirent;vno in loco,ne alteri Roma deeſſet;ſub vno perſecutore,vt æqualis crudelitas vtrumq. cōſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria,perſecutor decretus eſt pro virtute [f]. Et in quo tandem loco ijdem martyriū pertulerunt?in vrbe Roma; quæ principatum,& caput obtinet nationum: ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis; & vbi gentilium principes habitabāt,illic eccleſiarum principes morarentur.

2 Cū ex ſæuitia pſecutoris virtus patriç claruerit in vtroq. Hu.

¶ *Sermo vnde hoc caput ſumptum eſt, inter ſermones B. Ambroſii eſt 66.inter ſermones B. Auguſtini de ſanctis, vigeſimus ſeptimus, & apud Maximum Taurinenſem, quintus in feſto eodem, qui num. 54.eſt.*

§ *Item pænitentes [g],bigami ſacerdotes accuſare non poſſunt.Vnde generaliter colligitur, quòd quicumque ſacerdotes non ſunt, vel eſſe ſacerdotes non poſſunt, in ſacerdotes accuſationem, vel teſtificationem proferre non poſſunt.*

d ¶ Non æquamus.] ſic Celſus corrigit dicta patris ſui. ff.de cō di.cau.da.l.dedi. §. ſi quis quaſi ſtatuliber. Item arg.quod aliquis poteſt eſſe maior & minor altero diuerſo reſpectu.3.ca.quamquā 25.diſt.perlectis.

e ¶ Præponimus filium.]arg. quod veritas a quocumque prolata amplectenda eſt. Et eſt etiam arg.cōtra teſtimonium honorabilium perſonarum. ſimile diſt.9.ego.

BEati.] CASVS. Probat Ambro. in hoc cap.Petrum & Paulum fuiſſe æquales in paſſione,& fidei deuotione;quia eodē die, eodem loco, & ſub eodem perſecutore ſuſceperunt martyrij coronam, vt vbi erat caput ſuperſtitionis,vigeret caput ſanctitatis.

f ¶ Pro virtute.] ſcilicet vt parem virtutem & conſtantiam a contra perſecutionē in paſſione habuiſſe videantur.

ITEM PÆNITENTES. Hæc eſt 5. pars huius quæſt. in qua dicit, quid ſit in hac quæſtione tenendum:& dicit quod tales,qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, nec eos accuſare, nec in eos teſtificari pñt; redarguere tñ poſſūt occulte & pacifice: & hæc probat p tria exēpla & v.auct.ſanctorū patrū.Io.de Fā.

quod à pluribus,quàm quod à paucioribus dicitur. & 19.diſt.in canonicis.

QVeritur.] CASVS. Dr hic, quod licet pater corā iudice conquerat de filio, & ecōuerſo,filius eſt patri præferendus in veritate,in honore tamen pater eſt filio preferēdus,& ſic honor debitus patri ſeruatur, vt æquitas non perdat meritum.

Filius patrē conuenire poteſt.

c ¶ Queritur.]ſecundum canones ergo filius conque-

CASVS.Probatum eſt ſ.in multis c.quod criminoſi accuſare non poſſunt.Idem dicit Gratianus de pænitentibus & bigamis.& ita colligitur,quod qui non ſunt ſacerdotes nec dici poſſunt,in ſacerdotes accuſationem vel teſtificationem proferre nō poſſunt. Et hæc probantur duobus capitulis ſequentibus.

g ¶ Item pænitentes.]ſolenniter.ſ.6.q. 1. qui crimen.

Digitized by Google

Vnde Fabianus ait epiſtola ſecunda ad epiſcopos Orientales.

¶ Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non valent. C. XXXVIII.

IPſi Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis [a] non ſunt, nec eſſe [b] poſſunt.

Anſ. l.3.c.47. Poly. l.5.tit.1. Mutata eſt verborum ſeries.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſt.3.c.3.

¶ Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non valent, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi. C. XXXIX.

TEſtes α abſque vlla infamia, aut ſuſpicione [c], vel manifeſtá macula, & veræ fidei plenitudine β inſtructi eſſe debent, & tales, quales ad ſacerdotiū eligere iubet diuina auctoritas. ¶ Quoniam ſacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eumdem non debent, nec poſſunt prouehi honórem.

Poly. ibidem. Burc. l.1.c.171. Iuo p.5.c.290. Pann. l.4.c.186 Anſel. l.3.c.41. ꝭ.ca. ſacerdotes

α ¶ Teſtes.] *Damaſi verba hæc ſunt*, Accuſatores autem epiſcoporum, & teſtes, ſuper quibus rogitaſtis, abſque vlla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur à Burchardo & Iuone: Pannormia autem habet vt Gratianus.*

β ¶ Plenitudine.] *In epiſtola ipſa legitur*, pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent*, vera fidé pleniter.

Sic [d] *& illud Silueſtri intelligitur:* [*Laicus non accuſet clericum, &c.*] *ideſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt* [e], *in ſuperioribus agentes accuſare non debent.*

ꝭ.ca. nullus laicus.

¶ *Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur auctoritatibus, & argumentis, quibus ſubditi ab accuſatione prælatorum vi-*

IPſi Apoſtoli.] CASVS. Quæſitum fuit à Fabiano Papa qui repellantur ab accuſatione in teſtimonio ſacerdotum. Et reſpondet q; illi remoueantur, qui non ſunt ſacerdotes, nec eſſe poſſunt intellige ratione criminis vel irregularitatis.

a ¶ Ordinis.] in criminali. ſed in ciuili poſſunt omnes. extra de teſtibus, tā litteris. b ¶ Nec eſſe.] Ex his duobus c. 1 colligitur q; hæc tria, accuſatio, teſtimonium, & ordo pari paſſu ambulant, vt quicumque non admittitur ad vnū, nec ad reliquum. Sed obijcitur: quicūque ſemel in peccato mortali fuerit, non admittitur ad ordines, vt 25. diſt. primū. ergo nec ad teſtimonium. Item ſi crimen ciuiliter fuerit probatum, non admittit' ad ordines, vt diſt. 24. qñ. ext. de accuſa. ſuper his. ergo nec ad teſtimonium: & ſm hoc nullus inuenitur teſtis, cū nemo ſiné crimine viuat. 25. diſt. §. noſe autē. Tu dicas q; regula, quę hic tradit, locum habet cum criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agitur: aut crimen eſt occultum quod obijcitur teſti, aut manifeſtum. ſi occultum, præſumo eum inde egiſſe pænitentiam: quia occultum in meliorem partem interpretamur. extra de ſortilegijs. cap. ex tuarum. & extra de reg. iuris. eſtote. Si autem manifeſtum, probabit ſe egiſſe pænitentiam per ſacerdotem: quod facere poteſt, vt extra de ſimo. nemo. 50. diſt. in capite. 2. q. 1. ſi peccauerit, in ſi. niſi tale ſit crimen, quod etiam poſt pænitentiam irroget infamiam, vt cum aliquis conuictus eſt de periurio, vt 3. q. 7. §. porro. Si autem criminaliter agitur: ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum· ſiue inde egerit pænitentiam, ſiue non, repello eum, vt 6. q. 1. qui crimen 2. Vel diſtingue ſicut notaui ſuper illo cap. qui crimen. Ioan. & extra de teſt. teſtimonium. vbi diffinitur breuiter. B. circa hanc materiam conſueuit quæri: ſi quis vinum non poteſt bibere, an poſſit promoueri: cum ipſum miniſtrātem oporteat communicare. de conſecra. diſtinct. 1. epiſcopus Deo. & diſtin. 2. peracta? Dic quòd non. Nec etiam accuſare poteſt 3 ille, qui caſu mébrum amiſit. 55. diſtin. cap. vlt. tamen inferiorem vel parem poteſt accuſare: quia poteſt remanere in executione illius ordinis. diſtin. 55. præcepta. nam qui eſt intra xxx. annos, poteſt accuſare ſacerdotes. Item clericus bigamus non poteſt accuſare clericum coniugatum, qui vnicam & virginem habuit vxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. diſt. ſi qui vero. Hug. dicit quòd ſacerdos depoſitus alium poteſt accuſare. Sed hoc non placet. nam ex quo eſt de crimine condemnatus, ſtatim eſt delictum eius notorium. extra de cohabi. cler. veſtra. Item nec ille admittitur ad accuſationem, cui crimen eſt in modum exceptionis probatum, per quod eſt repulſus à teſtimonio, licet non ſit infamis. argu. extra de ele. ſuper eo. & 2. q. 1. prohibentur. grauata eſt tamen eius opinio ſicut illius, qui ancillam oppreſſit. C. de adul. & ſi libidine. Nam inhoneſtum eſt tales ad ordines admitti, vt dicit lex de his, qui ſupponuntur fuſtibus ab ædibus 4, licet non ſint infames. ff. de decur. eos. niſi ſit neceſſitas. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim. & hoc ideo, quia opinio eius in nullo vacillabit, vt 33. diſt. laici, & no. ꝭ. ea. q. 1. in primis. in ſi. Ioan. & probatur hodie tota hæc diſtinctio in decreta. de teſtibus, cap. teſtimonium. Quid iuris ſit de ordinando, notaui ſupra 25. diſt. primum. B.

1 Scilicet. ex iſto c. & ſeq.

Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum.

2 Vide qđ not. 3. q. 7. q ſine. in ſi.

Sacerdos non efficiatur q vinū bibere non poteſt.

3 Hic adde quod no. ꝭ. ea. in ſūma ver. tales.

Accuſare non poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis

4 Idest custodes ædiū vim cēdio [illegible] ff. de of. præf. vil. 1. & 2.

TEſtes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc c. quod quæſitum fuit in ſuperiori. & reſpondetur, q; teſtes debent eſſe ſine omni macula & ſuſpicione: quia ſacerdotes criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eumdem honorem prouehi non poſſunt. & ſic intelligitur §. ſequens.

c ¶ Suſpicione.] Repellitur teſtis propter ſuſpicioné 5, vt ꝭ. ead. accuſ. in prin. Arg. contra de conſe. diſt. 2. non prohibeat.

ADDITIO. Dic quòd aſſumptio corporis non nocet niſi ſumenti: ſed accuſatio alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] ſupra ca. nullus laicus.

e ¶ Non poſſunt.] qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. ꝭ. probatum eſt q; ſubditi non poſsūt accuſare prælatos: & reſponſum eſt contrarijs auctoritatibus.

5 Odij, vel inimicitiæ vel criminis occulti, ſecundum H. ad idem 3. q. 5. quia ſi p totum ibi videas. Arch.

debantur repellendi. Nunc demonſtrandum eſt; quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra reſpondeatur à prælatis. Chriſtus, qui erat paſtor paſtorum, ouibus
Matth.16. *ſuis, de quibus ait: [Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, &c.] Inter opprobria, & verbera,*
Ioan.18. *quæ ab eis patiebatur, ait: [Si male locutus ſum, teſtimoniũ*
Ioan.8. *perhibe de malo. &c.] Item: [Qui ex vobis arguet me de peccato?] At quicumque ad teſtificandum in aliquem, vel ad arguendum admittũtur; ad eumdem accuſandum admitti poſſunt. Cum ergo oues, vt aduerſus paſtorem ſuum teſtimonium ferant, & vt ipſum (ſi poſſunt) reprehendant, admittantur; patet, quòd ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur. Chriſtus, quamuis eſſet paſtor ſuarum ouium, quas verbo & exemplo paſcebat; tamen quantum ad officiorum diſtributionem (ex qua hodie in eccleſia alij præſunt alijs, vnde quidam prælati, quidam*
†al. illo *ſubditi vocantur) in populo ſuo † paſtorale officium non gerebat. Myſtica enim & viſibili vnctione nec in regem* [a]*, nec in ſacerdotem vnctus erat: quæ ſola duæ perſonæ in populo illo prælaturæ nomen ſibi vendicabant. ¶ Non ergo ex hac auctoritate ſubditi probantur admittendi in accuſatione prælatorum; ſed tantum oſtenditur, quòd auditores eos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cum officia eccleſiaſtica non habeant, verbo tamen & exẽplo quoſcumque valent, lucrari Deo ſatagunt. Reſpondetur & aliter. Aliud eſt, quod de rigore cogimur ſeruare diſciplinæ; aliud, quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguendum Iudæos admiſit perfectione humilitatis, non ſeueritate iuris. Si enim legis rigore eſſent admiſſi, hac auctoritate crimino ſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi; cũ eſſent ſceleratiſſimi, qui de Chriſti nece tractantes innocentẽ condemnare volebant. Hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere*
Gal.2. *ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur. ¶ Item Paulus Petrum reprehendit, qui princeps Apoſtolorum erat. Vnde datur intelligi; quod ſubditi poſſunt reprehendere prælatos ſuos; ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, ſi vnde ſit reprehenſus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & à veritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & à cibis gentilium latenter ſe ſubtrahens. Par autẽ in ſe eſt, à fide exorbitare, & alios exemplo, vel verbo à fide deijcere. Ergo hoc exẽplo non probantur prælati accuſandi à ſubditis; niſi forte à fide exorbitauerint, vel alios exorbitare coegerint.*
Act.11. *¶ Item cum Petrus intraſſet ad Cornelium, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertiſſet. Ecce, quod prælati iure poſſunt reprehendi à ſubditis. Sed huic oppoſitioni B. Gregorius reſpondit dicens Theotiſtæ patriciæ, lib. 9. epiſtola 39.*

ſtatibus. Nunc contra oſtendit, q̃ ſubditi poſſunt accuſare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permiſit Iudæos contra ſe teſtificari: & ita per conſequens eũ accuſare potuerunt. Nam cui permittitur teſtificatio, & accuſatio. Sed ad hoc dupliciter reſpondetur. prima reſponſio eſt, q̃ licet Chriſtus ſit paſtor ouium non tamen ſecundum legẽ veterem & nouam in regem vel ſacerdotẽ inunctus erat, quæ vnctio prælaturam confert. Vel dicas q̃ Dominus hoc fecit ex humilitate, & non de rigore iuris. Paulus ſimiliter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed reſpondetur q̃ non fuit mirũ: quia cogebat gentes iudaizare, & à fide recedere: in quo caſu bene accuſantur prælati à ſubditis. item Petrus fuit reprehenſus à fratribus: quia intrauit in domum Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni reſpondetur in ſequenti cap.

a ¶ Nec in regem.] immo nec regnum eius erat de hoc mundo 23. q. 3. §. 1.

PEtrus.] CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domum Cornelij gentilis. ſed dicit Gre. quòd Petrus bene poterat ſuos repellere ſubditos ex poteſtate ſui officij: ſed reſpondit ſe hoc feciſſe auctoritate diuinæ virtutis.

a ¶ Reſpon-

¶ Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate reſpõdit, ſed humiliter rationem reddidit. C. XL.

Act.11. PEtrus poteſtatem regni acceperat: & tamen idem Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate officij (qua poſſet dicere, oues paſtorem ſuum nõ accuſent, nec

reprehendant:) ſed ex ratione diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant ſpiritum ſanctum, reſpondit [a].

¶ *Operæpretium fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic à Gratiano conciſe referuntur.*

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit; non hoc exemplo prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hac etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Auguſto dictum.

¶ *Apud Iuonem huius capitis hæc eſt inſcriptio.* Quòd in præſentia legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos iniuſte commiſit. C. XLI.

NOs, ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtæ legis tramitem non conſeruauimus, veſtro, ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emẽdare iudicio: quoniam ſi nos, qui aliena [b] debemus corrigere peccata, peiora committimus; certe nõ veritatis diſcipuli, ſed (quod dolentes dicimus) erimus præ ceteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtræ magnopere clementiam imploramus, vt tales ad hæc, quæ diximus, perquirenda miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum ſi veſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant: & non tantum hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus, vt examuſsim [c] exagitent; ſed ſiue minora, ſiue etiam maiora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat. Iuo p. 5. c. 22.

6 *Item, cum Balaam ariolus [d] iret ad maledicendum populum; Angelus Domini, aſinæ, cui inſidebat, in via ſe oppoſuit; euaginatoq. gladio eam ab itinere compeſcuit; quam dum ille verberibus affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ veſaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica virtute, prophetæ inſipientiam reprehendit; multo magis ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur. Verum eſt, quòd per aſinam ſubditi ſignificantur; & per Balaã, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi à ſubditis: ſed ſubditis tantum forma datur humiliter renitendi prælatis; ſi forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque aſinam vrgens, vt ad maledicendum populo Dei eum veheret, ſignificat eos, qui verberibus, & cruciatibus à ſubditis exigũt, vt eis in malo fautores, & coadiutores exiſtant. Sed quia Angelus, quili-* Num. 22.

a ¶ Reſpondit.] Dicẽs, eamdem Deus dedit gratiam eis ſicut nobis, qui credimus in Ieſum.

CVM ERGO. Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradicto cap. dicens, quòd non coguntur prælati exemplo Petri recipere ſubditorum accuſationem, niſi faciant hoc ex humilitate, ſicut fecit Petrus, non coactus; ſed volens: & ita intelligitur ſequens cap.

NOs ii.] Casvs. Quidam cõquerebãtur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta: Papa cõmittit ſe imperiali iuriſdictioni: & rogat Ludouicum Imperatorẽ, vt tales nũtios mittat ad hęc inquirenda, qui Deũ timeant: & qui vicẽ imperialis gloriæ ſic examinent & diffiniant, vt nulla poſſit in poſterum dubitatio remanere, etiam ſi maiora opponantur ei, quàm ea quæ dicta ſunt.

b ¶ Aliena.] Hic Papa ſe ſubijcit aliorũ iudicio: quod facere poteſt 1, vt ff. de iuris om. iudi. eſt receptum. non tamen eum poſſunt deponere. 9 quæſt. 3. nemo. ſecundum H. poſſunt: quia & ſe ipſum poteſt deponere, vt 21. diſt. nunc autem.

c ¶ Examuſſim.] idest, regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amuſſis eſt inſtrumentum plumbeum cũ quo rectificãtur parietes vel plũbantur.

ITEM CVM BALAAM. Hæc eſt 6. pars huius quæſtio, in qua probat quod probatum erat, quòd ſubditi poſſunt prælatos reprehendere, & etiam accuſare, ſi ad eumdem ordinem venire poſſunt, non autem debent eos de occultis vel pene occultis diffamare, & hoc ꝓbat per vij. exempla. & per x auctoritates ſãctorum patrum. Ioh. de Fan.

Casvs. Adhuc probat Grat. quinq; exẽplis, quòd ſubditi poſſunt accuſare prælatos, ſcilicet exemplo Balaam, qui fuit ab aſina reprehenſus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan prophetã reprehenſus: & exemplo iniquorum presbyterorum qui fuerunt à Daniele reprehenſi: & exemplo Damaſi & Symmachi, qui fuerũt à ſuis ſubditis reprehenſi & accuſati. Sed ſingulis obiectionibus ſingulas ponit ſolutiones per ordinem reſpondendo.

1 Concor. Ale. d Imo. in l. eſt receptum. ff. de iur. om. iud. in glo. 2. vbi dicit idẽ eſſe in rege Frãcorũ, nõ recognoſcente ſuperiorẽ: ꝙ põt eſſe iudex ĩ propria cã, qđ intellige verũ quo ad ſibi ſubditos: nõ quo ad alios, vt patet in c. nouit. & ibi Ho. & I. An. extra d iud.

d ¶ Ariolus.] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum ſibi in iuſtitia afferet. 26. q. 3. igitur genus.

a ¶ Tra-

bet videlicet prædicator, euaginato gladio aperte ſcilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à conſenſu alienæ malitiæ illos reuocat; licet eis in huiuſmodi vocem conqueſtionis prorumpere, & prælatis ſuis dicere; cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuſte iraſcimini? nũquid vobis inobedientes aliquando fuimus? niſi nunc, cũ ad malum cogimur? videte illum, qui prohibet ab incepto. Non

a ¶ Trahenda.] 22.q. 2. ſi quis per vetus.
b ¶ Sanguinis.] 23.q. vlt. his à quibus. & c. legi. & cap. occidit. & extra ne cleri. vel mona. ſententiam ſanguinis.

Si quis

2. Reg. 12. ergo hinc prælati probantur accuſandi à ſubditis. ¶ Item cum Dauid adulterium, & homicidium commiſiſſet; miſſus eſt à Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce, quòd prælati ſunt arguendi, & reprehendendi à ſubditis. ¶ Sed notandum eſt, quòd duæ ſunt perſonæ, quibus mundus iſte regitur; regalis videlicet, & ſacerdotalis. Sicut reges præſunt in cauſis ſæculi, ita ſacerdo-
2. Reg. 6. tes in cauſis Dei: Regum eſt corporalem irrogare pœnam; ſacerdotum ſpiritualem inferre vindictã. Dauid ergo etſi ex regali vnctione ſacerdotibus, & prophetis præerat in cauſis ſæculi, tamen ſuberat eis in cauſis Dei. Vnde reges à prophetis, & à ſacerdotibus vngebantur; & eorum oblatione peccata regum
2. Paral. 26. expiabantur. ¶ Sicut ergo Ozias à Domino lepra percuſſus eſt, quia ſacerdotum officia vſurpare voluit; ſic ſacerdotibus, & prophetis regum vſurpare officia non licuit. Nathan ergo propheta cum regem redarguit, ſuum eſt executus officium; in quo erat rege ſuperior; nõ vſurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, vt per pænitentiam peccata ſua expiaret; non tulit in eum
Theodor. hiſt. eccl. l. 5. c. 17. ſententiam, qua tamquam adulter, & homicida morti addiceretur. ¶ Sic & beatus Ambroſius Theodoſium, & beatus Innocentius Imperatorem Arca-
Niceph. l. 13. c 34. dium excommunicauit, & ab eccleſia ingreſſu prohibuit. ¶ Sicut enim nõ ſine
Ro. 13. cauſa iudex gladium portat; ita non ſine cauſa claues eccleſiæ ſacerdotes acci-
1. Pet. 2. piunt. Ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorũ:
† al. excommunicatorum iſti habent claues ad excluſionem excommunicandorum †, & reconciliationem pænitentium. Hoc ergo exemplo ſubditi probantur reprehendendi à præ-
Dan. 13. latis; non prælati à ſubditis. ¶ Item, Daniel nulla legitima poteſtate functus iudices à populo conſtitutos de falſo teſtimonio conuicit, & conuictos damnauit. Conſtat ergo, quòd nullam poteſtatem habentes poſſunt redarguere dignitatibus ſublimatos. ¶ His ita reſpondetur. Miracula (& maxime veteris teſtamenti) ſunt admiranda, non in exemplum noſtræ actionis trahenda [a]. Multa
1. Reg. 15. enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguiſſimum regem Amalech in fruſta diuidendo conſcidit: nunc nulli eccleſiaſticorum iudicium ſanguinis [b] agitare licet. Tunc Phinees Iudæum
Num. 25. coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam: hodie ſacerdotibus in perniciem ſui officij verteretur. Exemplo ergo Danielis non ſolum accuſandi, vel redarguendi, ſed etiam iudicandi poteſtatem ſubditi ſibi in prælatos vendicarent; ſi illud in argumentum noſtræ actionis liceret aſſumi, quod nulla vmquam auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi; quòd in nouiſſimis temporibus ſuſcitaret Deus ſpiritum pueri
Eſa. 9 & 42. iunioris, illius videlicet de quo per prophetam dicitur: [Puer natus eſt nobis.] & iterum: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, ſcribas ſcilicet, & phariſæos falſis criminibus Suſannam, ideſt eccleſiam accuſantes, & ream adulterij pronuntiantes, eo quòd Chriſtum ſequeretur, conuinceret, & condemnaret. ¶ Item Hieronymus a refert in libro virorum illuſtrium, quòd Damaſus Papa à ſubditis de adulterio accuſatus cum qua-
† al. XLIIII. Initio 4. ſynodi ſub Symmacho draginta † duobus epiſcopis ſe purgauit. ¶ Item Symmachus Papa in Romana ſynodo dignitate ſua expoliatus prius ſtatui ſuo reddi decernitur, vt tunc veniret ad cauſam; & ſi ita recte videretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Digna res viſa eſt maximo numero ſacerdotum, quæ mereretur effectum: & cum poſtmodum ordinaretur, quomodo eſſet accuſan-

dus; præfatus Papa, vt cauſam diceret, occurrebat: ſed ab æmulis eſt impeditus.

a ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut alijs ipſius libris nihil tale legitur: in vetuſtis tamen Pontificalibus in vita Damaſi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de ſe ipſo.

¶ Redarguendi ſe licentiam beatus Gregorius alijs præſtat. C. XLII.

SI quis [a] ſuper his nos arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit; veniat ad ſedem Apoſtolicam, quò omnia eccleſiaſtica negotia, de quibus quæſtio habetur, cōfluere iuſſa ſunt: vt ibi ante confeſſionem [b] ſancti Petri mecum iuſte decertet, quatenus inibi vnus ex nobis ſententiam ſuſcipiat ſuam. Poly. l. 1. tit. 18. Anſel. l. 2. c. 20.

¶ *Eſt Gregorij quarti in epiſtola citata ſupra ead. q. 6 c. decreto noſtro. & diſt. 19. nulli fas. in qua epiſtola cum multa dixiſſet de priuilegijs, & primatu Romanæ eccleſiæ, iſta adiungit.*

Ex his omnibus colligitur, quòd ſubditi poſſunt reprehēdere, & accuſare prælatos [c] ſuos. Sed ſicut de Chriſto dictum eſt, quando Iudæis dixit: [Si male locutus ſum, &c.] ita de iſtis intelligendum eſt, quòd ſuo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi ſubditos in accuſationem ſui, ſed non coegerunt. Item.

¶ De eodem. C. XLIII.

PAulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus accuſatur à ſubditis de lapſu carnis; conuincitur, deponitur, alius loco eius ſubſtituitur. ¶ *Hoc an ex diſpenſatione accuſati, an ex rigore iuris ſit factum, ex regeſto Gregorij ad Ioannem epiſcopum primæ Iuſtinianæ, lib. 10. epiſt. 35. poteſt deprehendi, vbi ait.*

Burc. l. 1. c. 182. Iuo p. 1. c. 398. † al. Decleatinæ

¶ *Verba ſunt Gratiani, qui proponit ſummam ſequentis capituli, quod ſæpe facere ſolitum eſſe multis locis eſt notatum.*

¶ Paulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus ſubditorum accuſatione conuictus deponitur. C. XLIIII.

† al. Decleatinæ

LAtor Nemeſion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus inter alia mala in corporali [d] crimine lapſus à ſuis clericis accuſatus, & conuictus, epiſcopali ſententia depoſitus eſt; poſtea cum auxilio ſæcularium veniens epiſcopatum more prædonis ingreſſus eſt: ablatiſq. rebus eccleſiæ dilectiſsimum Nemeſion [e] latorem præſentium ſibi ſubſtitutum, ab eo

Burc. l. 1. c. 182. Iuo p. 5. c. 298. † al. Decleatinæ

SI quis.] CASVS. Quidam redarguebant Grego. q. multa faciebat contra rationem. Dicit Grego. vt veniant ad Apoſtolicam ſedem, & ibi cognoſcatur, vt illa inter eos feratur ſententia.

Forum rei ſequi debet actor.

a ¶ Si quis.] quia actor forum rei ſequi debet. extra de fo. comp. c. cum ſit generale. & C. de iuriſ. om. iud. l. iuris ordinem. vel quia cauſa fidei eſt, quæ in eccleſia eſt tractanda, vt 23 q. vlt. c. ſuenior. & 1. ea. q. 2. præceptū. 23. quæſt. 1. quoties.

b ¶ Confeſſionem.] ideſt, ſcripturam.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ex ſupradictis, prælatos poſſe à ſuis ſubditis accuſari, cum iſti tres Apoſtolici fuerint à ſuis ſubditis accuſati. Sed reſpondet, q. iſti Apoſtolici exemplo Domini non coegerunt alios prælatos recipere ſubditos in accuſationem ſuam: ſed permiſerunt hoc fieri ex humilitate.

Accuſatus quādoque dat expenſas accuſatori.

c ¶ Prælatos.] & dabuntur eis expenſæ ab epiſcopo, quem accuſant ſi egent, vt ext. de acc. c. ex parte. nā & dantur ſeruo agenti cauſam libertatis. C. de or. cog. l. vlt. ſimiliter ei qui egit de inofficioſo teſtamento, & obtinuit. ſi aduerſarius appellet. ff. de inof. te. l. ſi inſtituta. §. penul.

PAulus.] CASVS. Paulus Dyaclinę ciuitatis epiſcopus fuit accuſatus à ſubditis de lapſu. deinde conuictus depoſitus fuit epiſcoporū iudicio, & ſubſtitutus fuit ei poſteà Nemenſiō: quod an fuerit factū voluntate vel neceſſitate, ſequenti capitulo declaratur.

LAtor.] CASVS. Paulus epiſcopus depoſitus fuit: & Nemeſion fuit eis ſubſtitutus, quē Paulus more prædonis epiſcopatum ingreſſus ab eccleſia proiecit, & ad necem fere perduxit, res eccleſiæ auferendo, de quibus omnibus Nemeſion conqueſtus eſt Papæ. Papa mandat Ioanni epiſcopo, vt ſi dictus Paulus res eccleſiæ abſtulit eum reddere compellat. Si vero ipſi Ioanni conſtiterit eum tantum res proprias abſtuliſſe: licet grauiter deliquerit (ne addat afflictis afflictio) eas permittatur habere: ita tamen quòd ſi damnum eccleſiæ intulit, reſarcire modis omnibus compellatur: & ſi decetero ad epiſcopatum aſpirare tentauerit, in monaſterium ad agendam pænitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] ſcilicet adulterio vel inceſtu, vt 30. quæſt. 1. non debet. ſecus ſi de ſimplici fornicatione, pro qua hodie non deponitur. vt 81. diſtin. presbyter. & 34. diſt. fraternitatis. niſi de rigore factum fuerit. 81. diſtinct. ſi quis epiſcopus. & cap. presbyter. aut diaconus 1.

Fornicatio ſimplex nō eſt digna depoſitione.

3 Adde ad hoc tex. in l. ſi adulterium cum ibi not. per Bar. ff. de adult.

e ¶ Nemeſion.] Nota quòd Papa non vocat eum fratrem, licet eſſet epiſcopus. hodie aliud eſſet. extra de cri. fal. quàm graui.

a ¶ Excu-

a ¶ Excuſatione ceſſante.] iuſta tamen exceptio, vel excuſatio admittitur, extra de offi. deleg. ex parte 2.
b ¶ Reddere.] Cum de mero iure deberet iſte in exiſium relegari centum miliaribus à ciuitate remotus. C. de epiſ. & cle. quicumque. Item cadere debuiſſet à iure ſuo 1, C. vnde vi, ſi quis in tantam. 16. q. 6. placuit. ſed melius eſt vt eum ſua auferre ſinat eccleſiæ, q̄ in pernitiem eccleſiæ amplius incandeſcat, vt ꝗ. 17. q. vlt. §. vlt.
c ¶ Proprium.] Hic vꝫ q̄ ſpoliator poſſit ſpoliato referre quæſtionem proprietatis. extra de cau. poſ. c. cum eccleſia 2. & ſeq. quod non eſt verum, vt extra de teſti. ſpo. item cum quis. & c. in litteris. ſed diſpenſatiue cum ipſo actum eſt, vt patet in gl. præcedenti.
d ¶ Vt non à vobis.] Loquitur primati: quia apud metropolitanum prius eſt conueniendus, vt ꝗ. cap. proxi. & 9. q. 3. nullus primas. & c. conqueſtus.
e ¶ Tulit.] Arg. contra. 16. q. 6. placuit. & cap. de lapſis, vbi dicitur, q̄ monaſterio traduntur res depoſiti. ſed illud verum eſt quando detruditur in monaſterium, ſed hic non fuit depoſitus.

HOC EDICTO, CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto c. latore. q̄ cum accuſatores epiſcopi vel depoſitores non puniuntur, ſed contra depoſitū proceditur, vt amplius ad epiſcopatū nō aſpiret: apparet q̄ ſubditi admiſſi ſunt ꝯ ſuum prælatū, non ex diſpenſatione, ſed ex cenſura canonū. Et q̄ admitti poſſunt, probat per ſequentia cap.
f ¶ Hoc edicto.] Verba ſunt Gratiani vſque ad illum locū, vt ſi vltra. & à loco illo ad locum illum, quē ergo, ſunt verba Gregorii: exinde ſunt verba Gratiani.
g ¶ Diſpenſatione.] id eſt, voluntate.

METROPOLITANŪ.] CASVS. Præcepit Grego. Inno. & alijs epis Sardiniæ, vt in cauſis ſuum metropolitanū non deferant, niſi velit agere cōtra eum: in quo caſu ad Apoſtolicum recurrant.
h ¶ Metropolitanū.] Ex contemptu 3: alias omiſſo eo poſſunt adire Papam, vt ꝗ. ea. q. 6. c. 2. & 3. Itē intellige iſtud qn̄ epi inter ſe litigant. nam ſi epiſcopus litigat contra clericum, tūc coram arbitris eſt litigandum. 11. q. 1. ſi clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando ſine cauſa declinatur eius iuriſdictio ſicut dico. q̄ ſine cauſa non poteſt quis declinare iuriſdictionem epi etiam per querelam factā Papæ 4, vt plene dixi in conſtitu. vt debitus, extra de appella. arg. non eſſe appellandum omiſſo medio. ſed hic non loquitur de appellatione.
i ¶ In aliquo.] Epiſcoporum enim eſt iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. ſi clericus aduerſus.

SICUT.] CASVS. Clementius patri archa fuerat de quibuſdā criminibus accuſatus: quare Papa delegat cauſam epiſcopis concilij Bizacij, & præcipit illis, vt cū omni ſolicitudine ac viuacitate quæ dicta ſunt inueſtigentur, & ſi vera fuerint, canonice puniantur, & ſi quis in hoc fauore perſonæ, gratia vel quolibet blandimento negli-

epiſcopatu proiecit, & ad ſummam iniuriam, ac necem pene perduxit. Fraternitas itaque veſtra hæc omnia curet addiſcere; & quæcumque eccleſiæ abſtulit, omni mora, vel excuſatione ceſſante [a] reddere [b] compellat. Si vero nihil eccleſiæ, ſed proprium [c] ſe dixerit abſtuliſſe (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis [d], vel à metropolitano eius hoc petierit, ſed temerario auſu agere præſumpſerit) verumtamen ſi quid proprium tulit [e], ſub fraternitatis veſtræ debet examine conſtare, ſi verum eſt. Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid male de rebus dilapidauit eccleſiæ; vt ex eo quod nunc abſtulit, illud reformare, ac ſatisfacere modis omnibus compellatur.

In hoc capite non referuntur ipſa omnino verba Gregorij (quod à Buchardo & Iuone fit) ſententia tamen ſatis expreſſa eſt.

† al. dicto

Hoc edicto † [f] non in accuſatores, vel depoſitores vlciſcitur; ſed in depoſitum vlterius proſequitur, vt ſi vltra ad epiſcopatum aſpirare tentauerit, modis omnibus repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monaſteriū detrudatur. Quem ergo Gregorius ad epiſcopatum aſpirātem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentiæ ſubijcit; patet non ſua diſpenſatione [g], ſed canonum cenſura à ſubditis eſſe accuſatum, & conuictum. Et vt iam non exemplis, ſed legibus agamus; videndum eſt, quid Gregorius ſcribat Innocentio [a], & reliquis epiſcopis Sardiniæ, lib. 7. indict. 2. epiſtola 8. ita dicens.

a ¶ Innocentio.] *In originali impreſſo eſt,* Vincentio, atque quamplurimis epiſcopis. *In vetuſto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina epiſcoporum, ad quos hæc epiſtola ſcribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori epiſcopis Sardiniæ.

¶ Quòd ſubditi prælatos ſuos accuſare poſſunt. C. XLV.

METropolitanum [h] veſtrum in aliquo [i] poſtponere nō præſumatis; excepto ſi (quod non optamus) contra eumdem habere vos aliquid cauſæ contingat, vt ob hoc ſedis Apoſtolicæ iudicium petere † debeatis.

† al. iudicium requiratis

Item vniuerſis epiſcopis concily Bizacij, lib. 10. epiſt. 37.

¶ Vitam prælatorum ſubditi nulla diſsimulatione negligant. C. XLVI.

SIcut (inquit) laudabile, diſcretumque eſt reuerentiam,

1 Quòd iſte nō fuit punitus, de miſericordia factum eſt: prout no. L. & Io. 16. q. 1. placuit.
2 Iſta decr. non probat hoc ſimpliciter: quia ibi vtrumque ius fuit deductum in iudiciū. Archi.

3 Add. Ale. de Imol. in l. ſi vt. §. hoc iudicium. col. 4. ff. ſi quis ius dicen. non obtē.

Iuriſdictio epi ſine cauſa non poteſt declinari.

4 Hoc indiſtincte reprobatur, cum etiam legat⁹ adeatur. extra d or. leg c. 1. & ita habet cōſuetudo ſm Gof. q̄ eſt optima legum interpres. extra de conſue. cū dilectus. Archi.

Google

negligens fuerit,apud Deum iſtorum criminum parti-ceps reputabitur.

a ¶ Perlata.] à ſubditis,& ſic facit ad propoſitum Gratiani :. aliter hoc c.nihil facit ad propoſitum Gratia. niſi velis dicere eo ipſo ꝙ dedit alijs licentiam iudicádi,ergo & accuſandi.

b ¶ Hortamur.] Nota ꝙ per verbum,hortamur,& monemus, mãdatur iuriſdictio. ſic ĩ.ead.q.1.notum. ff.de offic. præſi. ſæpe.vt ſi ꝙ prouinciale concilium ordinario iure cognoſcat ď primate, ſiue de metropolitano ſuo.nam cum concilium iudicet de Papa in his in quibus ipſe poteſt iudicari: ergo concilium metropolitani poteſt iudicare de ipſo. Ad hoc ĩ.ca.ſi qs. arg. contra. 17. diſt. multis. nam ibi appellatur à cõcilio ad metropolitanum: ergo cum cõcilium ſit minus metropolitano,non poteſt ipſum iudicare.21.diſt.inferior. Sed poteſt dici, ꝙ quantum ad ſua negotia, eſt minor metropolitanus concilio:quantum ad aliorum negotia eſt maior. Sed in c. multis.nõ appellat à concilio,ſed à quadã cõgregatione epõrũ ad metropolitanũ: ſed adhuc obſtat 21.diſt. nunc autem. Sed poteſt dici,ꝙ poteſt iudicare de ipſo concilio:non tñ eũ cõdemnare poteſt. Sed ꝙ poſſit iudicari à concilio,bene facit 9. q. 3.ſaluo,& ca.ſi autẽ. & 63. diſt. Salonitanæ.Sed eſt arg. contra.ĩ.c.proxi.Ioan.

x Cum iſti cognoſcere debeant ex delegatiõe Papæ.L.Idẽ ſentit hic H.& Io. de Fant.

Concilium prouinciale,an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere.

quilibet poſſit accuſare ſuum epiſcopum,& hoc.c. continuatur illi 12.q.2.quattuor.

d ¶ Protinus.] Nonne neceſſaria eſt admonitio? certe ſic.Ideo expone protinus,ideſt,poſt tertiam admonitionẽ 2.,vt ĩ.ea.q.1.ſi peccauerit.ſic extra de ſimo.licet.

z Idẽ ſentit hic H.& L.

e ¶ Pon-

& honorem debitum exhibere prioribus;ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua inter † eos correctione indigẽt, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum(quod abſit) corpus incipiat morbus inuadere,ſi languor non fuerit curatus in capite. Quædam a enim ad nos de Clementio primate veſtro perlata a ſunt; quæ quoniam ita grauia ſunt, vt tranſire indiſcuſſa vllo modo non debeant;fraternitatẽ veſtram hortamur b,vt cum omni ſolicitudine, ac viuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata; & ſi ſunt,vt audita ſunt,vltione canonica reſecentur. ¶ Admonemus autem, vt non cuiuſquam perſonæ gratia, non fauor,non quodlibet blandimẽtum quemquam veſtrum,vel ad diſcutiendum, quæ nobis nunciata ſunt, molliat,vel à veritate excutiat: ſed ſacerdotaliter ad inueſtigãdam vos propter Deum veritatem accingite. Nam ſi quis in hoc piger, aut negligens eſſe præſumpſerit; dictis criminibus apud Deum ſe nouerit eſſe participem,cuius zelo ad perſcrutãdas ſubtiliter nefandi cauſas facinoris nõ mouetur.

† *al. in iis*

a ¶ Quædam.] *Et hic ſummatim referuntur verba B.Gregorij. Quare pauca tantum quædam ſunt addita, quæ neceſſaria videbantur.*

Hæc ſi quis ſpecialia,& ex his generalem regulam colligi nõ oportere cõtendit: audiat quid Gelaſius C. a XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuſcumque ordinis,ita ſcribens.

Gelaſius epiſcopis p Lucaniã, & Brutium, & Siciliam conſtitutus,epi.1.c.30.

a ¶ C.XXVIII.] *Hic citatur numerus capitum,vt eſt in codice canonum;de quo in præfatione dictum eſt.*

¶ Clerici exceſſus ſui epiſcopi auribus deferant Romani Pontificis. C. XLVII.

QVapropter c nec clericorum quiſpiam ſe Apoſtolicæ † offenſæ futurum confidat immunẽ;ſi in his, quæ ſalubriter ſequenda Apoſtolica deprompſit † auctoritas, ſiue epiſcopum,ſiue presbyterum, ſiue diaconum viderit excedentem,nõ protinus d ad aures † Romani Põtificis e deferre f curauerit; probationibus dumtaxat competenter exhibitis, vt trangreſsionis vltio fiat, & ceteris interdictio g delinquendi. Sin † vero h,modis omnibus erit vnuſquiſque pontificum ordinis, & honoris ſui eliſor,

† *al. huius*
† *al. prompſimus.*
† *al. noſtras*
† *al. Sui vero modis omnibus erit vnuſquiſque pontificum ordinis, & honoris eliſor*

Accuſare quiſquis cogitur.

3 Ad idem C.de cęt.& ma. diffamari.C.de prius.cæ.L.1.circa finem.Et eſt ſpeciale in dilapidatione vt quilibet clericus tenetur denũciare. & eſt ratio quia in ſimul debẽt adminiſtrare. alias ſecus. Sed ĩ quo ad hoc ĩ. c. proxi. ibi, aut in his q̃ ſunt, &c.vndecimo ꝙ quilibet clericus tenetur denũciare etiã mẽ ſui prelati ſin. L.

HÆC SI QVIS. CASVS. Dicit Grat. ꝙ quæ ſupra dicta ſunt,ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos,generalia ſunt,& non ſpecialia : & ſi quis dicat ea eſſe ſpecialia, audiat quid dicit Gelaſius de omnibus clericis generaliter cuiuſque ordinis.

QVapropter.] CASVS. Hoc c.continuatur illi c.12. q.2.quattuor.vbi dicitur, ꝙ de redditibus eccleſiæ quattuor debent fieri portiones:prima epiſcopo:ſecunda clericis:tertia fabricæ:quarta pauperibus eſt aſſignanda.Dicitur ergo in hoc c.ꝙ ſi quis clericus viderit prælatum ſuum in iſtis quartis diſtribuendis peccantem & excedentem, ſtatim debet Romano Pontifici nunciare,& probare quod nunciat, vt puniatur excedens: quod ſi non fecerit,deponatur.

c ¶ Quapropter.] Videtur hic ſpecialis caſus, in quo

e ¶ Pontificis.] vel alterius ſuperioris.Ioan.

ADDITIO. Idem ſentit Hug.in ſuo caſu huius cap.

f ¶ Deferre.] ideſt,denuntiare.Hic habes ꝙ aliquis cogitur accuſare,vt 1.q.1.quiſquis.& 5.q.5.c.1. extra qui fi.ſint legit.c.cauſam.& 24.q.3.tam ſacerdotes 3. argu. cõtra extra de accu.licet.in fi.& 5.q.2.ſi primates. & 3. q.4.clericus.& C.vt nemo inuit.agere.l.vna.Sol.ad denuntiationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. non autem ad accuſationem,vt in contrarijs.

g ¶ Interdictio.] forte ſpeciale eſt in dilapidatione, vt quilibet teneatur denuntiare.

h ¶ Sin vero.] ideſt,ſi non fecerit quod dictum eſt de quatuor portionibus.12.q.2.quattuor.

a ¶ Suppri-

a ¶ Supprimenda.] ſ.5.q.5.ſi primates.contra.ſed illud de crimine iniuriarum,de quo poteſt epiſcopus compo nere cum clericis ſuis,ſiue inter partes.

SI quid.] CASVS. Præcipit Papa quibuſdam clericis, vt ſi viderint pontificem ſuum damnificantem res eccle-

ſi non admittantur, exceptis criminibus¹, niſi accuſati ſint de crimine infamati. Sed prima poſitio magis con ſonat litteræ.& verior videtur.

c ¶ Aut laicos.] accuſantes epõs aut clericos decernimus nõ eſſe recipiendos paſſim,& ſine probatione.Ioan.

ſi cuiquam clericorum, vel eccleſiæ totius auditui hæc putauerit ſupprimenda [a].

Idem.

¶ De eodem. C. XLVIII.

Iuo p.5.c.151. Anſ.l.7.c.161. Poly.l.3.tit.12. & lib.4.tit.18.

SI quid in eccleſia damni,aut in his,quæ ſunt præceptionis noſtræ auctoritate α prohibita, pontificem veſtrum videritis admittere, mox noſtris auribus relatione [b] ſignate,vt quid fieri debeat, cenſeamus.

α ¶ Auctoritate.] *Abeſt iſta dictio à pleriſq. vetuſtis exemplaribus,& ab alijs collectoribus,qui etiam Gelaſium citant.*

Item ex concilio Chalcedonenſi,c.21.

¶ Clerici, aut laici ſine examinatione ad epiſcoporum accuſationem non admittantur. C. XLIX.

Anſ.l.3.c.115.

CLericos,aut laicos [c] accuſantes epiſcopos , aut clericos paſsim β , & ſine probatione,ad accuſationem nõ recipiendos decernimus , niſi prius eorum [d] diſcutiatur exiſtimationis γ opinio.

β ¶ Paſsim.] ἁπλῶς , καὶ ἀδοκιμάστως : quę *Dionyſius vertit* temere,atque indifferenter, *poſſuntque etiam coniungi cum ſequenti membro. Id vero copioſe exponitur in concilio Conſtant. 1.cap.6.*

γ ¶ Exiſtimationis opinio.] ἡ ὑπόληψις, *idest,exiſtimatio.*

Item ex ſynodo Romana.

¶ Qualibet perſona epiſcopos,aut alios accuſans,monſtranda documentis inferat. C. L.

In cap. Hadriani,c.14. Caius in epi,ad Felicem.c.2. Sixtus III.epis oriental.c.2. Lib.7.capitu. c.438.

SI quis epiſcopus,presbyter, aut diaconus , vel quilibet clerici apud epiſcopos(quia alibi [e] non oportet) à qualibet perſona fuerint accuſati; quicumque fuerit ille, ſiue ſublimis vir honoris , ſiue vllius alterius dignitatis , qui hoc genus illaudabilis intentionis [f] arripuerit , nouerit docenda δ probationibus [g] , monſtranda documentis ſe debere inferre.

δ ¶ Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero,& Hadrianum paulo aliter, quemadmodum & alijs locis huius capitis nonnulla , ſed non magni ponderis , ſunt varietates.*

Item Damaſus, Papa Stephano archiepiſcopo,ep.3.c.3.

¶ Sacerdotes non accuſent, qui ad eumdem ordinem prouehi non poſſunt. C. LI.

T.ead.c. teſtes. verſ ſacerdotes. Poly.l.5.tit.1. Burc.l.1.c.172. Iuo p.5.c.290.

SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ

d ¶ Eorum.] idest laicorũ vel clericorum, ſi ſunt ignoti,vt ĩ.ea. quærendũ. vel eorũ, idest, epiſcoporũ,qui accuſantur : quia ſi vita eorum antea bona fuit, laici in nullo poſſunt eos accuſare,vt ĩ.e. q.4.in primis. in fi. & extra de teſt. veniens . ſi vero mali,& laici & quilibet crimınoſi admittuntur 1 , niſi inimici & conſpiratores . extra de ſi.licet Hely.& de ſen.& re iud.cũ I. & A . Et ex hoc loco Baz. fundauit ſuam opinionẽ , vt dixi in ſũma : ſed intelligas loqui in illis cauſis,i quibus laici poſſunt accuſare clericos.

Laici an poſſint clericos accuſare.

1 Hoc intellige in exceptis criminibus . Io.de Fant. Imperij mer eſt de criminib⁹ cognoſcere .

SI qs eps.] CASVS. Dicitur hic q̃ ſi quis accuſauerit epiſcopum vel diaconũ, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis cõmendatur accuſator,cũ ex odio fieri præſumať, ſciat ſe debere talia crimina inferre, quæ probationibus & documentis valeat plenarie demonſtrare.

e ¶ Quia alibi.] arg. q̃ ſolus eps habet merum imperiũ in ſua diœceſi,vt 11.q.1. de perſona.5.q.6.delatori. hoc enim eſt merũ imperium,ſcilicet cognoſcere de criminibus.ff.de offi. eius cui man. eſt iuriſ.1 2 & l.1.ff.de of.pſi.illicitas. §. q vniuerſas. & C.de proba.ſciant.

2 Sub. & ideo i generali cõmiſſione non transferuntur,vt ĩ iſta lege hic allegata.& ff. de pi.obligatione. & legiť & no. extra d of. leg.q̃ trãſlationem . Arch.

f ¶ Illaudabilis intentionis.] Accuſationẽ vocat illaudabilem intentionẽ: quia cauſæ materiam criminibus creare noſcũtur.C.de iudi.properandũ & præſumitur

eccleſiæ,vel facere contra prohibitionem, denuntiẽt ſibi,vt puniatur.

b ¶ Relatione.] ex hoc patet quòd loquitur in denuntiatione,&c.ſicut c.ſuperius. Ioan.

CLericos.] CASVS, Videtur in hoc c.dici, q̃ clerici & laici,qui proni ſunt , & faciles ad accuſandũ alios, non debent admitti,ad accuſandum epõs vel cleri. 4. niſi prius eorum opinio & vita diſcutiatur. Beneuenta tamen intellexit aliter,hoc modo ſcilicet,q̃ clerici vel laici

ſemper, q̃ inuidiæ cauſa fiat accuſatio. vt 6.q. 1. ſi omnia.& quia vix ſine culpa experiri põt,ideo clerici abſtinere debent,vt de p.e.diſt.5. qualitas.ĩ.ea.q.6.decreto.Vel dic illaudabilẽ quo ad vulgi opinionẽ. Nam præſumiť aliàs qs bono zelo accuſare,vt extra de do. & contu. veritatis . in parte deciſa. Ex charitate eñ debet procedere accuſatio.extra de acc.ſi qs eps. & qui accuſat, publicę ſalutis cuſtodiã gerit,vt C.d famoſis libel.l.vna.

g ¶ Probationibus.] ſic C.de proba.ſciant.Ioan.

Accuſatio ex charitate debet prouenire.

Cri-

poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eumdem non debent, nec poſſunt prouehi honorem.

Item Iginus Papa, epiſtola prima. — Itẽ Lucius Papa epiſt. vnica.

¶ Niſi irreprehenſibiles in maiorum accuſatione non recipiantur. C. LII.

CRiminationes maiorum natu per alios [a] non fiant, niſi per ipſos, qui crimina intendunt; ſi tamen ipſi digni, & irreprehenſibiles apparuerint, & actis [b] publicis docuerint omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, atque irreprehenſibilem fidem habere, ac conuerſationem ducere. — Iuo p.6.c.326.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd ſubditi in accuſatione prælatorum ſunt admittendi. Nunc videndum eſt, an monachi in accuſatione epiſcoporum ſint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accuſatione remouere ita dicens.

¶ Monachi ſacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt. C. LIII. — Itẽ Stephanus ep.2. & Melchiades.ep.vnica. ĵ. 3.q. 4.hi, qui capit.l.7.c.322. Anſ.l.3.c.88. Iuo.p.16.c.332. Pann.l.5.c.45. Cod.l.penult.q accuſare nõ poſſunt.

PLacuit [c] eorum accuſandi ſacerdotes & teſtificandi in eos vocem obſtruere, quos non [a] humanis, ſed diuinis vocibus mortuos eſſe [d] ſcimus: quia vocem funeſtam [e] interdici † potius, quàm audiri oportet. — † al. interdici

[a] ¶ Non humanis.] *In epiſtola Stephani eſt*, quos humanis, & diuinis vocibus damnatos, vel mortuos eſſe cognoſcimus, *In epiſtola autem Melchiadis eſt, quemadmodum hic reſtitutum eſt ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, & capitulo Hadriani: ſed ſubiungitur.* Quoniam infidelis homo mortuus eſt in corpore viuente: *& fortaſſe ſignificatur locus Matt.8.* Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos: *aut locus Pauli.1. Tim. 5.* viuens mortua eſt. *Quamobrem quod proprie pertinet ad homines infames, maximiſque flagitijs obnoxios (vt eſt infra 3.q. 5.c. canonica.) nõ bene videtur hic referri ad monachos: ſed minime id malitioſe factum eſt, cum Gratianus monachus eſſet.*

Item in concilio Chalcedonen. c.4. præcipitur, vt eccleſiaſticas actiones monachi attrectare non præſumant. — 16.q.1. qui vere.

Item Pelagius 11. epiſcopis Italiæ.

¶ Monachi in accuſatione non ſunt audiendi. C. LIIII.

NVllus monachus talia vmquam arripiat, nec ſæcularia [f], aut eccleſiaſtica [g] negotia perturbare præſumat; quia mortua in talibus vox eſt eorum. — Anſ.l.3.c.63. Poly.l.4.tit.34.

CRiminationes.] CASVS. Dicitur q̃ ſi aliqui ſint ignoti, qui velint alios accuſare, q̃ non ſunt admittendi, niſi prius coram iudice ſe probent irreprehenſibiles eſſe, & omni ſuſpicione carere. Si intelligas c. de notis, dicit, q̃ nõ ſunt admittẽdi ad accuſationẽ ſacerdotũ niſi probent corã iudice, &c. quod probat eo ipſo q̃ cõtrarium non probatur.

[a] ¶ Per alios.] id eſt, procuratores. ĵ. 3. q. 9. abſens.

[b] ¶ Et actis.] id eſt, actionibus, vel litteris epõrum ſuorũ, vt 19.q.1. dux. & hoc ſi ſunt ignoti & eſt ſi. ĵ. 3. q. 5. canonica. vel actorum valet eis teſtimonium populi, quã tum examinatio, vt 24. diſt. c.1. Ioan.

Vel dicit. acta publica, vocat eorũ bona opera publica, per quæ manifeſte docetur q̃ iſtis caret, & illa habent. Arch.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex ſupradictis infert, q̃ ſubditi bene poſſunt accuſare prælatos. Sed poſtea quærit an monachi poſſunt accuſare epiſcopos, & videtur q̃ remoueantur. & hoc probat per ſequen. cap.

PLacuit.] CASVS. Hoc c. intelligitur de monachis ſm Grat. Sic ergo pone caſum. Quæſitum fuit ab Hadriano, an monachi vocẽ accuſandi epõs, vel contra eos teſtificandi habeant. Et rñdet q̃ non, q̃a mortui ſunt nõ humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel quia interſunt cõtractibus, vt emptionis vel vẽditionis, ſed diuinis, id eſt, accuſationibus epõrũ, quæ Dei timore fieri debent. in cõcilio etiã Chalcedonen. præcipit vt nõ præſumant eccleſiaſticas actiones attrectare. Quidã etiã intelligunt hoc ca. de criminoſis qui mortui ſunt non humanis vocibus, id eſt, malitijs, ſed diuinis, id eſt, bonis operibus: vel humanis, quia vocem habent, vt alij homines. & ſecundũ hoc non facit ad propoſitum Gratiani.

Eidem ſentit hic l. ſed nõ videtur bona littera, cũ nullum iſtorũ capitulorũ hic allegatorũ ſit Hadriani, vt patet ex ipſorũ ſupra ſcriptione. Arch.

[c] ¶ Placuit.] Hoc ca. idem Hadrianus 2 intelligit de infamibus, vt ĵ. 3. q. 4. hi qui. & ĵ. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis, ſcilicet criminoſis, nam certum eſt q̃ monachi accuſare poſſunt, vt extra de accuſa. c. ex parte & ĵ. ea. cum paſtoris.

[d] ¶ Mortuos eſſe.] quantum ad ciuiles actus, & etiã ad diuinos: quia non poſſunt baptizare, ſepelire, prædicare, pœnitentiam dare, vt 16.q.1.c.1. & c. qui vere.

[e] ¶ Quia funeſtam.] quia ſemper debent flere. 16.q.1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus præſumat aliquẽ accuſare, vel perturbare ſæcularia negotia, vel eccleſiaſtica, quia in talibus mortua eſt vox eorum.

[f] ¶ Nec ſæcularia.] id eſt, tutelam & procurationem.

[g] ¶ Aut eccleſiaſtica.] id eſt, baptizare, quod olim non fiebat eis 16.q.1. placuit.

SED

SED ALIVD. CASVS. Soluit Grat. & dicit, q. monachi non admittuntur ad accuſandum epiſcopos ex præſumptione temeritatis, ſed neceſſitate charitatis bene admittuntur, vnde præcipitur, vt cubicularij epi ſint clerici religioſi, vel monachi, vt de eius vita teſtimoniũ dicere poſſint. & quòd poſſint admitti etiam monachi, probat per ſequentia c. & primi c. caſus eſt planus.

ITEM ILLVD. Hæc eſt 7. pars q. in qua probat, q. vnuſquiſque tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum poterit ſalua pace, aliàs tenetur ipſe. & ad hoc probandum adducit 6. aucto. Ioan. de Fant.

a N Egligere.] ¶ Cum poſſis.] videtur de prælatis tantum loqui.

b ¶ Deturbare.] id eſt, prohibere & remouere à malo, & hoc cum commode poteſt illud facere. aliàs non peccat qui ſic non prohibet. 22. q. 2. primum. & c. faciat. & ſecundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam à proximo. 23. q. 3. nõ in inferẽda. Alij hoc intelligunt de prælatis, vt 23. q. 4. duo iſta. & cap. ita plane. & q. vlt. præterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. extra de ſen. ex c. quãtæ. 23. c. vlt. & de pæn. diſt. 1. periculoſæ. Vel dic q. quilibet tenetur prohibere proximum à peccato committendo. 22. q. 5. hoc vi. ſec in commiſſo. 93. diſ. diaconi. Ioan.

Sed aliud eſt, quod ex præſumptione aſſumitur temeritatis; aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Monachi enim ex præſumptione epiſcopos accuſare non poſſunt, ex charitate poſſunt. Vnde & in canonibus præcipitur, vt cubicularij epiſcopi ſint vel religioſi clerici, vel electi monachi, vt de eius vita teſtimonium dicere poſſint. (7. ca. cũ paſtoris)

7 ¶ *Item illud Eleutherij Papæ in epiſtola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Conſentire conuincitur, qui cum poſſit, peruerſis negligit obuiare. C. LV.

(7. diſt. 83. c. error. & diſt. 86. c. facientis.)

NEgligere, cum poſſis [a] deturbare [b] peruerſos, nihil aliud eſt quàm fouere. Nec caret ſcrupulo [c] ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

(Ad Paulinũ.) *Item Hieronymus tam de ſe, quàm de alijs monachis in primo prologo bibliæ* [a] *ſcribens dicens.*

a ¶ Bibliæ.] *In pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus legitur,* bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis eccleſiam ædificat, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. C. LVI.

SAncta quippe [d] ruſticitas [e] ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito eccleſiam Chriſti, tantum nocet [f], ſi deſtruentibus non reſiſtat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prælatorum reprehendere ſtudeant. C. LVII.

ADmonendi [g] ſunt ſubditi, ne plus quàm expedit, ſint ſubiecti: ne cum ſtudent plus quàm neceſſe eſt, hominibus ſubijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collecta eſt hæc ſententia ex verbis B. Gregorij tertia parte paſtoralis, admonitione decima octaua, vbi de elatis & humilibus loquitur.*

(lib. 4. reg. c. 88. & poſt lib. 12.) *Item generali ſynodo præſidens dixit, c. 2.*

¶ Clerici, ſiue electi monachi ſint cubicularij epiſcopi. C. LVIII.

(Anſ. l. 6. c. 134. Poly. l. 4. tit. 5.) CVm pa-

c ¶ Scrupulo.] id eſt, ſuſpicione.

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erant valde in ſe religioſi, ſed circa correctionem aliorum erant tepidi & remiſſi. Tales reprehendit Hie. dicens q. ſancta ruſticitas tm̃. ſibi prodeſt, & quantũ ex vitæ merito ędificat eccleſiam, tantũ nocet ſi deſtruentibus eam nõ reſiſtat.

d ¶ Quippe.] id eſt, cũ ſimpliciter & pie viuunt, & alios nolũt increpare. Et intelligitur de prælatis, qui ex officio tenẽtur reſiſtere malis: & quorum taciturnitas eſt mortale peccatum, & magnũ damnum in eccleſia operatur, vt 83. diſt. nemo. Et eſt hic arg. vitam actiuã eſſe præferendã contemplatiuæ, vt 7. q. 1. ſcias. & 8. q. 1. in ſcripturis. & habent ſe vt excedentia & exceſſa. contemplatiua, quantum ad perſonã cõtemplantis magis eſt ſecura, & minus vtilis, actiua vero magis laborioſa, & min⁹ ſecura, ſed magis fructuoſa, vt extra de renunt. niſi cum pridem. & extra de reg. licet.

1 Quo ad ꝑlatũ dic vt le. & no. 6. q. 1. illi qui. 30. diſ. c. 6.

e ¶ Ruſticitas.] id eſt ſimplicitas.

f ¶ Nocet.] intellige hoc negatiue, id eſt nõ tm̃ prodeſt ædificando, quantum edocendo, & reſiſtendo. ſimile 44. diſ. 1. §. debet. 22. q. 2. primũ. Io.

ADmonendi.] CASVS. Quidam ſubditi in bonis ac malis obediebant ſuis prælatis. Sed dicit Gre. q. admonendi ſunt, ne pluſquam expediat ſint ſubiecti, vt vitia illorum non compellantur venerari.

g ¶ Admonendi.] bonum mediocre quandoque dimittitur propter bonum obedientiæ: ſed malum nunquam fieri debet, vt 11. q. 3. quid ergo. Ioan.

(Malos non corrigere an ſit peccatum.)

CVm paſtoris.] CASVS. Quidam epi non habebant clericos cubicularios ſecum, ſed pueros ſæculares, quorum vita qualis eſſet in ſecreto, erat ignota clericis, ſæcularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Greg. vt epi ſecũ habeãt clericos vel monachos cubicularios, qui poſſint eſſe teſtes de vita & conuerſatione epiſco-

epiſcoporum in ſecreto,& ex ſedula viſione exemplum profectus ſumant.

Monachi accuſare poſſunt.

a ¶ Cum paſtoris.] generaliter teneas,ꝙ monachi poſſunt accuſare & epiſcopos & alios,dumtamen hoc faciant de licentia abbatis.12.q.2.non dicatis.16.q.1.monachi.Et ſi ſuum abbatem accuſare vult, habebit expenſas à monaſterio, vt extra de accuſa.ex parte.& tunc non eſt neceſſarius conſenſus abbatis.ſed ſi alium vult accuſare, non habebit expenſas à monaſterio. Si ſunt in ſcholis, poſſunt agere de his tantum,quæ pertinent ad ſtudium, vt extra de of. deleg. præterea.ff.ꝺ re iud. quæſitum. & ff. de iud.ſi longius.

b ¶ Pueri.] i.ſeruientes.ſic 22.q.2.§.Abraham quoque.& ff.de ver.ſigni.pueri.

Monachū inuito abbate, ſibi poteſt epſ ſociare.

c ¶ Vt quidā.] duos habebit ſacerdotes, & tres diaconos, vt de conſec.diſt.1. iubemus. Sed numqd contradicente abbate poteſt ſumere monachum epiſcopus ſibi in ſocium? Non videtur, cum hoc ſit priuilegium Papę,vt 9.q.vlt. per principalem.& 58.diſt.c.1.& arg. contra 16. q. 1. qui vere. Ioan. Sol. credo ꝙ ſic 1, niſi monaſteriū ſit exemptum: cum maiora poſſit,vt extra de exceſ.prælа.ſicut vnire.B. Sed nonne monachi numquam exibunt de clauſtro, vt 16.q. 1.placuit? Reſpondeo quādo perfecti ſunt, ſit hoc vt exterius fructificent, vel qn̄ ſiunt epiſcopi,& iſti cubicularij poſſunt eſſe teſtes non ſolum de conuerſatione epiſcopi, ſed etiam de facto eius,vt 12.q.1.manifeſta.Ioan.

1 Ad hoc facit quod no.ī.1.q 1. per principalem. Sed ar.ɔ̄ 11. q. 1.cum pro vtilitate. Archi.

d ¶ Teſtes.] propter hoc inducit c.quia qui poſſunt teſtari 2, & accuſare,nec tales epiſcopus poteſt ab accuſatione repellere, vt extra de accuſ. nulli. & C. qui accuſ.non poſ.iniquum.arg.contra ſpeciale eſt in epiſcopo Ioan.

2 Ad hoc 4.q.3.c.1.

prehenſibiles appareant.

e ¶ In ſocietate.] nota ꝙ præſumitur contra aliquem vel pro aliquo ex ſocietate,vt 28.q.1.ſæpe.81.diſt. clericus.& 18.q.2.diffinimus.Ioan.

f EPpiſcopi lectioni.] ¶ Poſſint.] ſ.diſt.93.dia coni.

ſtoris [a] vita † eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo, plerumque clerici,qualis in ſecreto ſit vita ſui pontificis, neſciunt, quam, vt dictum eſt, ſæculares pueri [b] ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituo, vt quidam [c] ex clericis,vel etiam ex monachis electi miniſterio cubiculi pōtificalis obſequantur, vt is, qui in loco regiminis eſt, tales † habeat teſtes [d], qui vitam eius in ſecreta conuerſatione videant,qui ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant.

† Hoc ſtatuit Greg. qm̄ laicos omnes à ſuo miniſterio remouit, vt teſtatur Anto. i hiſto. p.2.ſ.16. ſo.63.

† habeat tales,qui vitā] orig.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib.9.epiſt.49.

¶ Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet. C. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiſcopum noſtrum Serenum Maſsylienſem prauos homines omnino in ſocietate [e] ſua recipere;ita denique, vt presbyterum quemdā, qui poſt lapſum in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus volutari,familiarem habeat. Quod à vobis ſubtiliter requirendum eſt:& ſi ita conſtiterit, curæ vobis ſit noſtra hoc ſic vice corrigere, vt & qui talem recipit, non familiaritate fouere,ſed diſcat potius vltione comprimere; & qui receptus eſt,idem diſcat cum lacrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditiis maculare.

Item Paſchalis Papa.

¶ Viros boni teſtimonii ſemper epiſcopi ſecum habeant. C. LX.

EPiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper ſecum presbyteros, & diaconos,aut alios boni teſtimonij clericos habeant,vt ſecundum Apoſtolum,& ſanctorum Patrum inſtituta poſſint [f] irreprehenſibiles inueniri. 1.Tim.3.

Item Ioannes [g] Baptiſta,cum duceret eremiticam vitā, ſcribas & phariſæos, ſacerdotes & leuitas Iudæorum ad ſe venientes aſpera increpatione redarguit. ¶ Item ex canonibus definitur[Illi,ſacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eumdem gradum conſcendere valent.] Cum ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertingere valeant; patet, quòd & ipſi,ſacerdotes libere accuſare poſſunt.

Luc.3. ſ.ca.c. ſacerdotes.

PEruenit.] CASVS. Epiſcopus Maſſylieſi.prauos homines habebat in ſua conuerſatione, & præcipue quemdam presbyterum fornicatorem.hoc peruenit ad notitiam Grego.quare præcepit Virgilio epiſcopo, vt Maſſylieſi. vltione compeſcat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere.Caſus autem ſequentis c. planus eſt,quia nihil aliud dicitur,niſi quòd epiſcopi ſecum debent habere homines boni teſtimonij,vt irreprehenſibiles appareant.

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §.probat Gratia.ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, & dicit,ꝙ Ioan. redarguebat Iudæos ad ſe venientes.

g ¶ Ioannes.]probat cum hic eremita accuſabat,ꝙ monachi poſſunt accuſare,quod verum eſt ſi habent ſpeciale mandatum abbatis.16.q.1.quæ vere 3. niſi forte requiri non poſſit ſine magna difficultate.argu. ff. de iniu.ſed ſi vnius.§.filio.vt notaui 12.quæſt.1. non dicatis.

3 Et extra de acc. ex parte. vbi de hoc. Item vt ex canonibus. 1. & 6. q.ipſi. & c. teſtes. & c. ſacerdotum 6.q.1.c.1. Lau.

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat.ex ſupradictis.Dictum eſt ſupra,ꝙ illi poſſunt accuſare ſacerdotes,qui ad eumdem gradum aſcendere poſſunt: ſed monachi poſſunt prouehi ad ſacerdotium, ergo poſſunt accuſare ſacerdotes.

De

DE accuſatione.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, q. accuſator debet eſſe præſens, & obligare ſe proprio ſcripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.] Io. de Fant.

Ca-

QVAESTIO VIII.

1 p.

Et Stephanus, epiſt.2.c.11.

DE accuſatione[a] vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Caliſtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſtola ſecunda.

¶ Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis. C. I.

3.q.9.c. abſentem. Burc.l.1..c.171. Iuo p.5.c.289.

ACcuſatorum perſonæ numquam recipiantur ſine ſcripto: nec abſente[b] eo, quem accuſare voluerint, quibuslibet[c] accuſare permittatur.

¶ *In epiſtola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem ſic habetur.* Rimandæ ſunt enucleatim perſonæ accuſatorum, quæ ſine ſcripto difficile, per ſcriptum autem numquam recipiantur: quia per ſcripturam nullus accuſare, vel accuſari poteſt; ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, cuicumque † accuſatori credatur. *Quorum verborum bona pars refertur infra 3. q. 9. c. abſente 1. quod ſumptum eſt ex hoc eodem epiſtola loco.*

† *al. quiſquã accuſator credatur*

Cod. lib. 4. titulo de probationibus, lege fin.

¶ De eodem. C. II.

SCiant cuncti accuſatores eam ſe rem deferre debere in publicam notioné, quæ munita ſit idoneis teſtibus, vel inſtructa apertiſsimis documentis, vel indicijs[d] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

Item Eutychianus Papa epiſcopis Siciliæ, epiſt. 2.

Cod. de accuſationibus, li.9. ti. 2. le. vlt.

CASVS. Hic ponitur 8.q. qua quæritur, an accuſatio debeat fieri in ſcriptis, & pbat primo, q. ſic: poſtea probat contrarium, & poſtea ſoluit in §. [Sed Calixtus.]

Accuſatio & denuntiatio, & infamatio diuerſa ſunt.

a ¶ De accuſatione.] Circa hoc notandum eſt, q. aliud eſt infamatio, aliud denuntiatio, aliud accuſatio. Infamatio prohibetur s. ea.q. proxi. accuſatio. 5. quæſt. 1. c. 1. & 2. Secunda, ſcilicet denuntiatio præcipitur s. ea.q.1. ſi peccauerit. s.q. proxi. qua ppter. & fit ſine inſcriptione. 4.q.4 §. aliquando. Tertia ſcilicet accuſatio permittitur: & in ea inſcribitur & ſubſcribitur, j. ea. libellorum. Fallit tamen hoc in ſex caſibus. Non enim ſemper cogitur qs inſcribere, vt in leuibus criminibus. ff. de accuſ. leuia. & in crimine abigeatus 1. C. de abigeis l. vna. & in caſu vbi mulier accuſ. 15.q.3. de crimine ſecundũ quoſdã in crimine apoſtaſiæ, & vbi Chriſtianus Iudæã duxiſſe accuſat. C. de apoſt. apoſtatarũ. C. de Iudeis. ne quis & vbi maritus accuſat vxoré iure mariti. 4.q.4. d.c. nullus. §. itẽ. C. de adul. ſi maritus. C. de adul. quauis & l. iure. Io. ſed hoc falſum eſt ſecundum ius canonicũ, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item quando officium denuntiat crimen alicuius. C. de accuſa. ea quæ. 4.q.4. §. aliquando. B. Et cũ crimen in modum exceptionis proponitur, ſecundum q. diſtinguitur extra de accu. ſuper his. Nunc videndũ quid iuris ſit circa ſingulos modos agendi. Et quidem denuntiationem præcedet admonitio, aliàs remouetur denuntians à denuntiatione, vt extra de accuſ. ſuper his. & c. ſi quis epiſcopus, & s. ea.q. 7. accuſatio. & cap. ſi quis ergo. Item criminoſi, infames, inimici, poſſunt à denuntiatione repelli, vt 3.q.7. qui ſine peccato. & c. poſtulatus. & 35.q.6. epi in ſynodo. & extra de teſti. cog. præterea. extra de accu. cum oporteat. & dictum eſt s. ea.q.1. ſi peccauerit. & extra ea. qualiter 2. pœna ſic conuicti modica eſt, quia debet pænitere de crimine, & credo eum non eſſe remouendum ab ordine, vel dignitate, niſi delicti qualitas aliud requirat, vt in ſimonia. 1.q.1. ſi quis neque. & q. 7. requiritis. ſeu ſcãdalum inde oriretur, extra de noui oper. nunt. cum ex iniuncto. Si autẽ agatur in modũ inquiſitionis, ſimiliter inſcriptio nõ eſt neceſſaria, & poteſt pcedi ſine ipſo, q. impetrauit inquiſitionem, ſicut & cum ipſo, ſed fama debet pcedere inquiſitioné, nõ ſemel, ſed ſæpius, & apud bonos & graues, vt extra de accu. qualiter & c. cũ oportear, & de ſimon. licet. Citari etiam debet infamatus, vt audiatur eius exceptio, vt eiſdẽ c. habet. & extra d ſen. & re iud. cũ I. & A. Et in hoc caſu poſſunt teſtes recipi lit. non conteſt. vt extra vt lit. nõ conteſt. quoniam frequẽter. §. 3. Pœna huius talis eſt. plati ſunt ab adminiſtratione remouendi. minores ſunt beneficio priuandi. extra eod. qualiter. & de ſimo. dilectus.

Denũtiati punitio.

Inquiſiti punitio.

Accuſator nõ ſemper cogitur ſe ad pœnam talionis inſcribere.

1 Vbi agit ſimiliter 4.q.4. §. ab illi.

Sed ſi in modum exceptionis obijcitur crimen, diſtingue vt extra eo. ſuper his. & extra de ord. cog. cum dilectus. & debet eſſe præſens. extra eo. qualiter. & in hoc caſu laici bonæ famæ admittuntur ad agendũ, excipiendum, & teſtificandum. extra de teſti. tam litteris. & 25. diſtin. Sed cum crimen obijcitur in modum accuſationis, ſemper eſt neceſſaria inſcriptio, vt j. ead. libellorũ. fallit in ſex caſibus ſupra not. & in ſeptimo ſecundum quoſdam cum officialis accuſat. C. de accuſat. ea quæ. In hoc caſu pœna eſt depoſitio, vt s. prox.q. 'ator. & extra de ſimo. dilectus.

Accuſati punitio.

ACcuſatorum.] CASVS. Quæſitum fuit à Calixto, an accuſatores recipi debeant ſine ſcriptura. & accuſato abſente. Et certe reſpondetur q. non.

b ¶ Nec abſente.] C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud ſpeciale eſt in apparitore. ſic s. ea.q.6. §. ii ſunt quorum. & notani 1.q.4. nullius.

c ¶ Quibuslibet.] j. 5.q.2. relatum. Sed contra. 5. quæſt. vlt. Epiphanium.

SCiant.] CASVS. Dicitur in hac lege, q. accuſatores accuſationem ſuam debent deferre in publicam notionem, quam poſſint teſtibus & alijs probationibus iudici demonſtrare.

d ¶ Indicijs.] 32.q.1. dixit & 35.q.6.c.1. Sed cõtra. 3.q.9. abſens. Sed ibi non accuſatur, ſed tantum libellus accuſationis propoſitus eſt contra abſentem. libellus tamen in abſentia rei proponitur. ff. de adulte. miles. §. ſexagin ta. Hoc verum eſt niſi abſens ſit per contumaciam 2, vt 3.q.9. decernimus.

2 Idẽ tenẽt B. & Lau. ad hoc 24. q.3. de illicita. Arch.

Quiſ-

QVisqnis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q̀ qui vult alium accuſare in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam talionis obligando, ita q̀ accuſator vel accuſatus in cuſtodia habeantur, conſiderata dignitate perſonæ: & ſi accuſator non probauerit, puniatur pœna talionis. In ſecunda parte quę incipit ibi, [Qui vero.] dicitur q̀ qui vadũt ad ſortilegos, & magos, non admittuntur ad accuſationem.

¶ Caſus ſeq. cap. planus eſt.

a ¶ Quiſquis.] hoc ponitur C. de accuſ. l. vlti.

b ¶ Vinculum inſcriptionis arripiat.] id eſt, obliget ſe ad talionem 4. q. 4. §. inſcriptio. Arch.

c ¶ Dignitatis.] quia pari iure cenſentur accuſator & accuſatus. 3. q. 9. c. vlti. C. de exhi. re. l. vlt. Tamen ratio dignitatis ſ hoc habetur, q̀ minus punitur conſtitutus in dignitate, quàm alter. 24. q. 1. qui cõtra. & c. quiſquis.

Dignitate ꝑditus minus punitᷣ quàm alter.

d ¶ Similitudo.] niſi ĩ caſibus exceptis. ſ. e. q. 3. §. notandum s.

vt quidam dicunt, vt ff. de pub. iud. inter. habebit etiam inducias triginta dierum ad componendos mœſtos penates, vt C. de exhi. re. l. 2. ſecundum canones tamen nõ videtur, q̀ neceſſaria ſit denuntiatio, vel talis ſolennitas, vt extra de accuſ. licet. in fi.

SED

¶ Accuſatio ſemper debet fieri in ſcriptis. C. III.

QVisquis [a] ille eſt, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat [b], cuſtodiæ α ſimilitudinẽ (habita tamen dignitatis [c] æſtimatione †) patiatur; nec impunitã fore ſibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniãtes ad vindictam poſcat ſimilitudo [d] ſupplicij. *& infra.* ¶ Qui vero ad ſortilegos, magoſque concurrerint, nullatenus ad accuſationem ſunt admittendi.

Cod. Theod. l. 9. tit. 1. c. 18. In capitul. Hadriani. c. 6. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 332. Pann. l. 4. c. 76. In capitul. Hadriani. c. 67. §. 3 q. 5. c. conſtituimus.

† al. exiſtimatione

α ¶ Cuſtodiæ ſimilitudinem.] *In originali impreſſo eſt*, cuſtodiat ſimilitudinem, habita tamen dignitatis æſtimatione patiatur; nec forte ſibi nouerit, &c. *itemque apud Hadrianum, niſi quod habet,* nec ſibi fore nouerit. *itemque apud Iuonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus, in quorum vno eſt*, habitæ tamen dignitatis. *In Pannormia autem legitur*, cuſtodiat ſimilitudinem ſupplicij, habita tamen dignitatis æſtimatione. Nec forte ſibi nouerit, &c. *In codice eſt eadem lectio, quæ hic retenta eſt.*

Item Sixtus III. in epiſt. ad epiſcopos Orientales, c. 4.

Et Fabian⁹ epi. 3. §. 3. q. 6. c. 1. &, 2. q. 3. c. 3. & 6. Burc. l. 16. c. 3. Ex concilio Arauſico. Pann. l. 3. c. 75.

¶ De eodem. C. IIII.

QVi crimen obijcit; ſcribat ſe probaturum. Reuera β ibi ſemper cauſa agatur, vbi crimen admittitur. Et qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

β ¶ Reuera.] *Addita eſt hæc clauſula ex originali: quæ eſt etiam apud Fabianum infra 3. quæſt. 6. cap. 1.*

QVi crimen.] Sed Stephanus.] CASVS. Probauit ſupra G. q̀ accuſatio debet fieri in ſcriptis, modo videt̃ probare cõtrium, & ꝓbat ſuperficialiter.

Sed Stephanus Papa contra videtur ſcribere dicens, epiſt. 2. c. 4.

Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 177. Anſ. l. 3. c. 55. Iuo p. 5. c. 193. & p. 6. c. 318. Pann. l. 4. c. 53. & 55.

¶ De eodem. C. V.

PEr ſcripta nullius accuſatio ſuſcipiatur, ſed propria voce (ſi legitima, & condigna accuſatoris perſona fuerit) præſente videlicet eo, quem accuſare deſiderat; quia nullus abſens [e], aut accuſari poteſt, aut accuſare.

PEr ſcripta.] CASVS. Quęſitũ eſt, vtrũ per epiſtolã poſſit quis alium accuſare? Et rñdetur q̀ nõ, ſed voce ꝓpria & accuſato præſente, qa abſens ab aliquo accuſari non poteſt.

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accuſator præſente eo, quem accuſat, in ſcriptis iudici accuſationem offerat, & propria voce litteras ſuæ accuſationis legat. Stephanus autem prohibet, ne abſens aliquem per epiſtolam accuſare audeat. 2 § *Quæ vero ſit forma accuſationis, & quis modus concipiendorum libellorum, Paulus in Digeſtis libro † de publicis iudicijs, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus lege 3. oſtendit dicens.* [¶ *Libellorum inſcriptionis*

Lib. 48. ff. de accuſat. l. 3. qui liber 48. in pandectis inſcribit [de publicis iudicijs]

† In vulgatis legebatur, libro primo.

e ¶ Abſens.] poteſt eñ libellus dari abſente accuſato, vt 5. q. 6. Epiphanium. C. de exhi. re. l. 2. & etiã die feriato, vt ff. de adult. miles. §. ſexaginta. prius tamen denuntiabit eum accuſator quem vult accuſare: aliàs non audietur, vt ff. de adul. denuntiaſſe. & C. de accuſ. abſentẽ deinde det libellum iudici: iudex tamen non prius libellum recipiat, quàm inſcriptio ſit facta, & fideiuſſorem dederit de lite proſequenda. C. ad Turpil. l. 1. & C. qui accu. non poſ. l. 3. Poſtmodum vocandus eſt reus ſ ſecundum legem. C. de exhi. re. l. 2. & nomẽ eius recipietur inter nomina reorum. & hoc fit cum lis eſt conſt. ff. de adult. ſi maritus. §. præſcriptiones. & ff. de iure fiſ. fiſcus & prius habebit induciās xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum

Accuſato abſẽte põt dari libellus.

ſ Ad hoc C. de calu. nõ prius. ff. de iu. ſi longius. & ita no. Vin. extra de ele. cõgregato.

SED CALIXTVS. CASVS. Grat. ſoluit contrarietatem hanc: quia quod dicit Calixtus, intelligitur, q̀ accuſator debet præſente accuſato & in ſcriptis accuſationem iudici offerre: ſed Stephanus prohibet ne aliquis accuſet alium per epiſtolam.

LIBELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accuſationis in adulterio concipi debeat: & debet fieri hoc modo. Lucius Titius tali die apud talem iudicem accuſat B. mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M. commiſiſſe in tali ciuitate, menſe tali, in domo tali, talibus conſulibus tunc exiſtentibus. ſed diẽ & ho-

& horam cōmiſſi criminis, aſſignare non compellitur. Et ſi libelli non ſunt legitime concepti, nomen rei aboletur, & iterum poterit accuſari. præterea inſcribere debet accuſator, vel alius pro eo, ſi ipſe neſcit litteras. & ſi aliud crimen objicitur, debet in libello accuſationis cō pre-

conceptio talis eſt. Conſul, & dies [a]. *Apud illum prætorem, vel proconſulem Lucius Titius profeſſus eſt ſe Maniam lege Iulia de adulterijs* †, *ream deferre, quòd dicat eam cum Caio Seio* [b] *in ciuitate illa, domo illius, menſe illo, conſulibus illis, adulterium commiſiſſe. Vtiq. enim & locus deſignandus eſt, in quo adulterium cõmiſſum eſt* †, *& perſona, cum qua admiſſum dicitur, & menſis. Hoc enim lege Iulia publicorum* [*iudiciorum* † *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem* [c], *neque horam inuitus comprehendet. Quòd ſi libelli inſcriptionum legitime ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum poteſtas fiet.*

¶ Item ſubſcribere debebit is, qui dat libellum †, *ſe profeſſum eſſe* [d], *vel alius pro eo, ſi litteras neſciat. Sed etſi aliud* [e] *crimen obyciat, veluti quòd domum ſuam præbuit, vt ſtuprum mater familias pateretur, quòd adulterum deprehenſum dimiſerit, quòd pretium pro comperto ſtupro acceperit, & ſi quid ſimile; id ipſum* † *libello comprehendendum erit. Si accuſator deceſſerit, aliave qua* † *cauſa eum impedierit, quominus accuſare poſſit, etſi quid ſimile eſt; nomen rei aboletur, poſtulante reo* [f], *idque & lege Iulia de vi, & ſenatus conſultis* † *cautum eſt, ita vt liceat alij ex integro repetere reum; ſed intra quod tẽpus, videbimus* [g]. *Et vtique triginta dies vtiles obſeruandi ſunt.*

†al. lege Iulia adulterij reā

†Adde q. iō eſt, q a locus aggrauat rē geſtam. l. prętor. §. ſi. ff. de iniu. & laut facta. §. locus. ff. de pœ.

†abeſt à pandectis Florentinis

†al. libellos

†al. & ipſum libellis

† al. aliaue cauſa

†al. ſenatus conſulto

CAVSA TERTIA.

Q Vidam epiſcopus [h] *à propria ſede deiectus eſt, petit reſtitui: poſt reſtitutionẽ ducitur in cauſam, inducias poſtulat, tamdem ad eius accuſationẽ procedit quidam non legitime coniunctus, & duo infames, et tres religioſi: accuſatores teſtes de domo ſua producunt, & alios ſibi inimicos extra ſuam prouinciam;*

concepti libelli, vt ſupra diximus. penitus contrarium eſt in ciuilibus actionibus, vt ff. de eden. l. 1. §. diem autem. A teſtibus autem quæritur dies, vt 3. q. 9. nibilominus & 35. q. 6. de parentela. De hoc plene dicemus ∫ 4. q. 3. in teſtibus. 2. & etiam dicent in qua parte domus ſecũdum Hug. dies eſt aſſignanda: quia non licet vagari cum diſcrimine alterius, vt ff. de iniur. l. prætor. Io. Tamen dic, q non aliud tenetur dicere teſtis, quàm accuſator propoſuit: quia non aliud iudicandũ eſt, quàm in libello comprehẽſum ſit. arg. extra de cauſa poſſ. cũ ſuper electione. de ſimon. licet Hely. vltra medium. Bart.

Teſtis an deponere debeat de die.

d ¶ Se profeſſum eſſe.] id eſt, ſe velle proſequi accuſationẽ, & ſubiturum taliõe ſi non probauerit. Io.

e ¶ Sed ſi aliud.] id eſt, eodem modo eſt procedẽdum, ſi aliud crimen objiciat.

f ¶ Reo.] hoc etiam fiat elapſo biennio, vt C. vt intra certum tempus. l. vlt.

g ¶ Videbimus.] ff. ad Turpil. l. in ſenatus. §. vlt.

Q Vidã epiſcopus.] CASVS. ſupra in prima cauſa tractauit de ordine iudiciorum, & de reſti. ſpo. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo ſupponit hanc cauſam tertiã, in qua plenius tractat de reſtit. ſpol. & de inducijs dandis, & an infames ſint admittendi ad accuſandum, & quales teſtes ſint admittendi, & qualis debeat eſſe iudex, & d multis alijs: quæ omnia, vt apertius pateant, thema proponit, de quo xj. elicit quæſtiones.

prehẽdi. & ſi accuſator deceſſerit, vel alia cã eũ impedierit accuſare, nomẽ rei abolet reo poſtulãte. & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accuſari. Eodẽ modo ſecundũ Decretiſtas formabit libellus, excepto eo, q vbi ponitur nomẽ Imperatoris, ibi ponetur nomen Papę, & vbi ponitur nomen Conſulis ponetur nomen Epiſcopi.

a ¶ Conſul & dies.] inſtitutæ accuſationis: quia de die cõmiſſi criminis loquitur, nam conſul. & dies ſunt pręponendi. hodie primo ponitur Imperatoris nomen, poſtea conſulis: poſtea indictio: poſtea menſis & dies. in Auth. vt præpo nomen Imper. collatione quinta.

b ¶ Caio Seio.] ideo nomen exprimitur, vt ſecundum qualitatem perſonæ puniatur magis vel minus. Sed qd ſi ignoratur quæ ſit illa perſona? Videtur q nihilominus ipſum accuſare poſſit, vt 5. q. 1. c. 2.

c ¶ Neque autem diem.] commiſſi criminis ſ, ſed nõ

Inſtrumentis multa habere de...

Sub. an te... ſubor... videã... ſecun... L.

h ¶ Quidam epiſcopus.] Hic primum agitur, an ſpoliatus ſit reſtituendus, ſed ſupra cauſa 2. q. 2. agebatur an ſpoliatus eſſet in ius vocandus. Eſt autem regulare, q ſpoliatus ab alio, quàm à iudice, vel etiam ſi à iudice eſt ſpoliatus ſine ordine iuris, ſemper ſtatim eſt reſtituendus, non obſtante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ inſtitutionis, vt extra de reſti. ſpol. in litteris. & cap. item cum quis. & c. conquerente. & 6. quæſt. 3. denique. Fallit in caſibus hic notatis. Intruſio, ſcilicet quando aliquis occupauit ſedem Apoſtolicam violenter, vt infra ead. §. patet. ſed hoc ſpeciale eſt in Papa. Dilapidatio, vt 3. q. 2. quia ea. ſed hodie hoc nõ tenet, quia non eſt ſpoliandus aliquis niſi ꝓbata ſuſpicione: vt extra de ſimo. licet. Criminis enormitas, vt 2. q. 5. ſu-

Spoliatus eſt ſemper reſtituendus regulariter.

Spoliato in multis caſibus denegatur reſtitutio.

per cauſa. Infamia & criminis euidētia, vt 2.q.5. presbyter ſi. & q.1. ſcelus. & c. manifeſta. Item crimen ſimoniæ extra de ſimo. accuſatum. & c. tanta. Cōtumacia, vt 3.q.9. decernimus. Scandalum, vt 3.q.6. hæc quippe. Fornicatio notoria. extra de diuor. ſignificaſti. Item cum reus eſt abſens. extra de of. iudic. delega. cō ſultationibus. Cū incontinenti deiecit. extra de teſtic. ſpolia. olim. Item cum ſpoliatio eſt probata in modum exceptionis. extra de ordi. cog. cū dilectus. Item ſecundum quoſdam cum incontinenti ſpoliator vult probare exceptionem. extra de teſtic. ſpol. litteras. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidē. Itē cum à muliere objicitur ſæuitia viri, vt extra de reſtitu. ſpol. ex trāſmiſſa. Itē in caſu quem habes extra de diuor. gaudemus. in fin. Item exceptio rei iud. 2.q.6. §. diffinitiua. Item exceptio iuriſiurandi, vel pacti ſecundum quoſdam, vt extra de reſti. ſpol. accepta. & cap. ſolicitæ. Item ſi ſub conditione poſſedit, extra de reſtit. ſpoliat. olim cauſam. Itē ſi ex gratia vel precario poſſedit. j. 10.q.3. quia cognouimus. & extra d' exceſ. prælat. cum ad quorumdam. Item ſi poſſedit, vt colonus. ff. de vi & vi ar. cum fundum. Hoc autem ſcias, q; quattuor ſūt auxilia producta, per quæ petit' reſtitutio, actio, interdictū, condictio ex canone, iudicis officium. Actione petitur reſtitutio, vt actione qd' metus cauſa dat' reſtitutio cōtra quemlibet 1 poſſeſſorē. ff. quod met. l. metu. §. volenti. Item actione de dolo petitur reſtitutio, & per illam non fit reſtitutio, niſi cōtra illum qui dolum fecit. ff. de dolo. l. ſi plures. Item per interdictum reſtitutio datur contra illum ſolum, qui vim fecit, vt extra de reſt. ſpo. cum ad ſedem, in fin. Per conditionem ex canone datur reſtitutio contra quemlibet poſſeſſorem, vt extra de app. bonæ memoriæ. & extra eod. c. ſæpe. & j. ead. redintegranda. Item per iudicis officium petitur reſtitutio, cū aliquis propter abſentiam perdit rem ſuam, de qua agitur. ff. ex quib. cau. maio. l. 1. & per totum. & illa poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem, vt 16.q.3. §. porro.

Restitutio petit' quattuor auxilijs.

1 Nam per hanc actionem aduocatur res ſi ab eo qui metum nō intulit. ff. quod me. cau. ſi cum exceptione §. 2. C. eo. tit. non intereſt. Archid.

Quod reſtitutio.] Casvs. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur an reſtitutio ſit dāda oībus expoliatis. Et probatur q; ſic per ea ſequētia.

Epiſcopis.] Casvs. Quæſitum fuit vtrum crimē aliqd' poſſit obijci epiſcopis rebus ſuis expoliatis, vel de ſedibus ſuis eiectis ante reſtitutionem? Et certe reſpondet Papa, q; non.

reus crimino ſo iudici offertur ab vno tantum audiendus, et iudicandus. Quidam de accuſatoribus & teſtibus abſentes per epiſtolam illum accuſare, & in eum teſtificari contendunt: cum multa capitula ei obycerentur; in prima accuſatores deficiunt: demum accuſatio in accuſatorē vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an reſtitutio danda ſit quibuslibet expoliatis.*

2 *Secundo de inducijs, an poſt reſtitutionem tantum, an etiam poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.*

3 *Tertio, quo ſpatio menſium vtrique ſint concedendæ.*

4 *Quarto, an infames, & non legitime coniuncti, ad accuſationem ſint admittendi.*

5 *Quinto, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, vel inimicorum vox ſit audienda.*

6 *Sexto, an extra prouinciam reus ſit producendus.*

7 *Septimo, an ſit audienda eius ſententia, quem cum reo par inficit malitia.*

8 *Octauo, an ab vno tantum epiſcopus ſit audiendus, vel iudicandus.*

9 *Nono, an accuſatores, vel teſtes in abſentem vocē accuſationis, vel teſtificationis exhibere valeant.*

10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia.*

11 *Vndecimo, an accuſato liceat accuſationem in accuſatorem vertere.*

QVAESTIO I.

Q*Vòd reſtitutio quibuslibet danda ſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Gaius Papa, epiſt. vnica ad Felicem epiſcopum, c. 3.*

Expoliatis, vel electis omnia ſunt redintegranda. C. I.

Mutatis verbis, ſed incolumi ſententia. Anſ. l. 3. c. 46.

EPiſcopis ſuis rebus expoliatis, vel à proprijs ſedibus eiectis, omnia a, quæ eis ablata ſunt, legibus ſunt redintegranda: quia priuſquam hoc fuerit factum, nullum crimen b eis obijci poteſt.

Item Fabianus epiſt ſecunda epiſcopis Orientalibus.

a ¶ Omnia.] etiam depoſita, vt ff. depoſi. l. 1. §. qui autē. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quod autem.

b ¶ Nullum crimen.] à ſpoliatore, vel generaliter à nullo, cum ſit inermis, vt j. ea. q. 2. oportet.

b ¶ Nullum crimen.] pro quo fuerunt ſpoliati ſecundum Hug. vel nec illud nec aliud poteſt obijci à ſpoliatore. 2. q. 2. in ſcripturis. & c. nullus. Sed mirū eſt, ſi aliquis non pōt eum de crimine illo accuſare, vt j. q. 2. cū eccleſiæ. & c. prox. cū res inter alios acta alijs non præiudicet. Item numquid ſpoliator poteſt eum accuſare poſtquā eſt reſtitutus? Arg. q; nō, extra de reſtit. ſpol. itē cum quis. argum. contra q; poſſit ſaltem ciuiliter 2. j. ea. q. 2. audiuimus.

Epiſco-

EPiſcopi.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ debent epiſcopi ad ſynodum vocari, vel eis crimen aliquod obijci, niſi prius res propriæ, vel eccleſiæ eis fuerint reſtitutæ: niſi ſpoliati eſſent auctoritate Romani pontificis.

Spoliatus à ſpoliatore reconueniri poteſt.

a ¶ Epiſcopi.] ſi tñ ſpoliatus velit agere contra ſpoliatorem, …

SED NOTANDVM. CASVS. Dicit Grat. in hoc §. ꝙ non ſufficit, ſi reſtitutio fiat ſolis verbis, vel per ſententiam, niſi præſentialiter omnia reſtituantur officio iudicis, vt expulſus habeat ciuilem & naturalem poſſeſſionem per ſe, vel animo ſuo, & corpore alieno, vt per procuratorem. & in eodem loco vnde ablata ſunt fiat reſtitutio, quod probatur per ſeq. cap.

¶ De eodem. C. II.

Anſ. l. 3. c. 50.

EPiſcopi [a], ſi a propriis ſedibus, aut eccleſijs ſine auctoritate α Romani Pontificis expulſi fuerint; antequàm ad ſynodum vocentur, proprius locus, & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel eccleſiæ, atque res ab æmulis, aut à quibuſcumque detinentur, vt aliquid illis obijci debeat: Nec quidquam poteſt eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obijcere [b], dum eccleſijs, rebus, aut poteſtatibus carent ſuis.

α ¶ Sine auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiã apud Anſelmum, licet non ſint expreſſa in originali: cuius hic ſententia potius, quàm ipſamet verba referuntur vſque ad verſic.* Nulla.

Sed notandum eſt, quòd reſtitutionis ſententia ſola non ſufficit, niſi præſentialiter omnia iudicis officio reſtituantur, vt eiectus, vel ſpoliatus etiam naturalem [c] poſſeſſionem recipiat, ſiue animo ſuo, & corpore alieno, veluti per procuratorem; ſiue animo, & corpore ſuo. Cuncta quoque, quæ ſibi ablata fuerant, quacumque conditione, in eodem loco, vnde ſurrepta fuerant, reuocanda ſunt.

Et Euſebius epiſto. 2. & in 5. ſynodo Romana ſub Symmacho Anſel. l. 3. c. 51. & 44.

Vnde Ioannes vrbis Romæ epiſcopus ſcribit Zachariæ archiepiſcopo, epiſtola I

c ¶ Naturalem.] nec ſufficit dare pignora, extra de ſen. & re iud. cum aliquibus. ſimiliter in prætorio pignus eſt quis corporaliter mittendus. ff. de pigno. act. non eſt mirum. ſecus in conuentionali. ff. ea. l. 1. & ff. de dolo. l. ſi plures.

Pignus prætorium & conuentionale.

¶ De eodem. C. III.

[1] REdintegranda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eo β loco [d] vnde abſceſſerant funditus reuocanda, quacũque conditione temporis, aut captiuitate [e], aut dolo [f], aut violentia † maiorum, aut per quaſcumque iniuſtas cauſas, res eccleſiæ, vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante γ accuſationem, aut regularem ad ſynodum vocationem eorum, *& reliqua.*

† al. virtute

β ¶ In eo loco.] *Apud Iuonem, & Symmachum legitur*, & in eorum vnde abſceſſerunt, poteſtatem, funditus reuocanda. *Apud Euſebium vero*, in eorum vnde abſceſſerunt, loca funditus reuocanda.

γ ¶ Ante accuſationem.] *Hæc vſque ad finem addita ſunt ex originali, quibus oratio abſoluitur, & quorum pars in fine huius quæſtionis à Gratiano repetitur.*

[1] REdintegranda ſunt.] CASVS. Quæſitum fuit à Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri reſtitutio expoliatis epis & eiectis. Et reſpondet Ioã. Papa ꝙ omnia corporaliter ſunt eis reſtituenda in eo loco vnde ablata ſunt, quacumque cõditione fuerint eis ablata, ſiue p dolũ, ſiue per violentiam, vel quacumque alia iniuſta cauſa.

d ¶ In eo loco.] etiã vltra mare, & ſunt reuocãda ſumptibus ſpoliatoris. ff. de rei vend. ſi vero.

e ¶ Captiuitate.] 16. q. 3. porro. & c. præced. nii.

e ¶ Captiuitate.] Si enim per vim aliquid ab eo extortum eſt vel; ablatum, intra annum poteſt agere contra deiectorem in quadruplũ: poſt annum in ſimplũ. ff. de vi & vi ar. l. 1. Sed ſi per metum eſt extortũ aliquid, tunc contra omnem poſſeſſorem agitur: intra annum in quadruplum cum nõ vult reſtituere. ff. quod met. cauſa. ſi cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

Spoliatus p vim vel metũ agit ad quadruplũ

torẽ reconueniri poteſt ab eo, vt arg. ff. de iud. l. 2. §. item. Sed hoc verũ eſt, cum non agit de ſpoliatione. extra de or. cogn. cum dilectus. & melius in c. ſi. poteſt etiam eũ reconuenire de alio ſpolio. extra de reſtitu. ſpoli. c. vlt.

b ¶ Obijcere.] quid ſi numquam velit petere reſtitutionẽ, vt ſic nõ puniatur de crimine pro quo eſt ſpoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur? Dicerem, ꝙ in tali caſu bene poſſit accuſari ante reſtitutionem [1], ne fraus ſit ei lucroſa. arg. extra de iud. intelleximus. & 11. q. 3. priuilegium. ſed ſi minorem pœnã de illo crimine meretur, tunc non eſt accuſandus de illo, cum ſatis ſit punitus. arg. 2. q. 6. ſi quis ex pluribus. Dic tẽpus præfigendũ, vt extra de reſti. ſpol. frequens. lib. 6.

[1] Hoc hodie eſt intelligendũ cum determinatione & declaratione decr. lib. 6. de reſt. ſpol. frequens. §. vlt.

f ¶ Aut dolo.] & tunc vſq; ad bienniũ põt conueniri qui dolum commiſit, vt C. de dol. l. vlt. ſed perpetuo põt conueniri actione in factũ de eo, qđ ad eũ peruenit, vel ſi dolo fecit quominus ad eũ perueniret, vt ff. d dol. in hæredẽ. & l. eatenus. & l. dolo ne. Cũ aũt canõ æquiparet dolũ, metũ vel violentiã, vr ꝙ cõdictione ex hoc canone quilibet poſſidẽs cõueniri poſſit. arg. ad hoc extra de iud. quia. & extra de trãſac. veniẽs. & extra de emp. & vend. peruenit. extra vt lit. pẽden. eccleſia & extra d ap. bone memoriæ. & eſt expreſſum, extra d reſt. ſpol ſæpe.

Doloſus an poſſit in perpetuũ conuocari.

f ¶ Aut dolo.] arg. ꝙ reſtituendus ſit qui dolo ſuo iuſ

renuntiat, vt ꝟ. 15. q. 6. c. 1. & 30. q. 1. dictum. & C. de in offi. teſt. cum qui. 1. reſpon. extra de his quæ vi metus ve cauſa fiunt, cũ dilectus. ꝟ. & 20. q. 3. conſtituit. cõtra. per capitulum 79. diſt. ſi quis pecunia. Poſtea ſoluit, & dicit ꝙ illud cap. intelligitur tantum in eo caſu quo ſedes Apoſtolica per violentiam occupatur, & ſi talis expellat, nõ fit reſtitutio: quia nõn eſſet iudex ſuperior, ſub quo reſtitutus conueniretur. Alij vero inuaſores & iniuſti

NVlli dubium eſt.] CASVS. Quidam epiſcopi iniuſte fuerunt expoliati, & à ſuis ſedibus eiecti. alij epiſcopi non iuuabant eos: immo (qđ deterius eſt) ponebant inſidias, diabolo inſtigante, quos Alexander reprehendit dicens tales eſſe ſchiſmaticos, & Chriſtum crucifigẽtes in ipſis expoliatis epiſcopis. & quod facere non debent, hoc probat, quia ſæpe boni diabolo cooperante tribulationem patiuntur per malos.

a ¶ Auxilio.] Epiſcopi ſibi inuicem debent prẹſtare mutuũ auxilium, vt ꝟ. diſt. 90. præcipimus. & ideo inducit hoc c. ſcilicet, ꝙ ſemper ſit ſubueniendum ſpoliatis.

b ¶ Veſtro.] argum. ꝙ quilibet tenetur patrocinium ꝓ ſua eccleſia præſtare. 95. diſt. ſi Imperator 1. & ſi contra eccleſiam ſuam præſtaret, priuandus eſſet eo qđ habet ab ea. 1. quæſt. 7. cap. 1. C. loc. milites. & eſt expreſſum extra de poſtul. cap. vlti.

Eccleſiam ſuam quilibet defendere tenet. 1 Vbi de hoc ꝟ. 1. q. 7. c. 1. ibi videas. & qđ leg. & not. 16. q. 1. nos autẽ, & 11. q. 3. quid ergo. Arch.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus epiſcopis, ꝙ ipſi opem ferant & auxilium ſacerdotib⁹ expoliatis, eos reſtituendo, & eorũ calumniatorem & perſecutorem excommunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, ꝙ expoliati nõ debent vocari ad cauſam, niſi prius fuerint corporaliter reſtituti. Huic concluſioni obijcit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima inſtitutio, reſtitutio eſſe nõ poteſt. Vnde ſi qui fuerint expoliati, q̃ canonice non fuerint electi, vel per ſimoniam fuerint electi, reſtitutionẽ poſtulare non poſſunt. Et hoc probat Gratia.

Item Euſebius Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, epiſto. 2. ad Aegyptios.

¶ De eodem. C. IIII.

ij REdintegranda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis, &c. *vſque*, funditus reuocanda, *eodem modo, vt ſupra.* Anſelmus ibidẽ

Item Alexander Papa epiſtola. 2. in principio.

¶ Non eſt ſacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequijs. C. V.

NVlli dubium eſt, quia boni à malis ſemper perſequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur ſub potenti manu Dei, vt liberet nos in tempore tribulationis. 1. Petr. 5. Nam, ſicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret; ſic diabolus non ceſſat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſeruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos, quos ſibi ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus ſuis, & oblationibus ea delent, atque conſumunt. Oſee 4. *& infra.* ¶ Qui autem ex veſtro collegio fuerit, & ab auxilio [a] veſtro [b] ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus, quàm ſacerdos eſſe probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum non habitant, qui à fratrũ ſolatio ſe ſubtrahunt, aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epiſtolæ tertiæ.* Dominum crucifigunt, qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequũtur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum ſubſtinet qui vim patitur.

ꝟ. 1. q. 1. ipſi ſacerdotes. Burc. l. 1. c. 129. Iuo. p. 5. c. 229. Pſal.

Itẽ Fabianus Papa epiſt. ſecũda ad epiſcopos Oriẽtales.

¶ Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt ſacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc præordinauit vos, & omnes, qui ſummo ſacerdotio fungũtur, vt iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborantibus ſucurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis; ſed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum vero, qui calumniã, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, quòd expoliati prius ſunt præſentialiter reſtituendi, antequam ad cauſam ſint vocandi. Sed obijcitur vbi non fuit legitima inſtitutio, ibi non poteſt eſſe reſtitutio. Non enim probatur deſtitutus, qui prius non fuit inſtitutus: ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. Illi ergo, quorum electio vitioſa eſt, vel qui à clero non ſunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per ſimoniam irrepſe-

& iniuſti detentores ſi ſpolientur, debent reſtitui, niſi continuato libello poſſeſſio fuerit recuperata: ſecus ſi non continuato libello.
a ¶ Si quis pecunia.] ſ.diſt.79. ſi quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur, ſed melius poſſet induci quod eſt 23.diſt.

induciæ poſt reſtitutionẽ.& ꝓbat Grat. per ſeq.c.ꝙ ſic.
c ¶De inducijs.] quinque ſunt genera induciarum, reſtitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, ſiue executoriæ 1. In cauſa criminali reſtitutoriæ non erũt minores vj. mẽſibus, nec maiores anno, & habẽt locũ ante vocationẽ i ius in cauſa criminali. ſ. e. eiectis. vel verius eſt, ꝙ ſint arbitrariæ, vt ſ.ea.ſi eps. Citatoriæ erunt vnius vel duorum vel trium menſium, vt 4.q.5.c.1. & 5.q.3 c.1.& habẽt locũ poſt citationẽ & conteſtationem. illæ autem quæ habẽtur 5.q.2.c.præſenti. sũt paternales adiectiones, de quibus mentiuntur quidam, ꝙ ſint clericorũ minorum vel laicorum, tñ arg. eſt pro eis 15.q.7. ſi autem. Aliæ ſunt presbyterorum, vel diaconorum, vt dicunt quidam. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, vel vnius anni, vel ſex mẽſiũ, vt ſ.e.q.3. de inducijs, & hæ dant ante lit. cõteſt. & poſt 5. q.1. ſi primates. In ciuili aũt cauſa sũt induciæ deliberatoriæ xx. dierum vt ſ. ea. q.3. offeratur. Citatoriæ xxx. dierum in auth. de litig. §. omnam. colla. 9. & per trinũ edictum, vt 24. q.3. de illicita. Iudicatoriæ quatuor menſiũ, quæ danť iudicatis, vt extra de of. iu. dele. quærenti. In criminali vero nõ dãtur deliberatoriæ 3 qa certus debet eſſe reus vtrum velit crimen confiteri, an negare, cum ſciat ſe eſſe reum, vel non. Item nec iudicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur niſi in caſibus, vt 31. q.3. cum apud.

Induciarũ quinq; sũt genera.
1 Dicas ꝙ hæ appellationes magiſtrales ſunt, q nõ ſunt cõtemnẽdæ. extra de de cl. ma. Idẽ no. ſecundum L.

runt, non ſunt habendi inter epiſcopos: & ideo, ſi à ſedibus, quas tenere videbantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere, antequam vocentur ad cauſam. Vnde ſupra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia [a], vel gratia humana, ſeu populari, vel militari tumultu, etc.] Sed hoc in eo tamum caſu intelligitur, quo Apoſtolica ſedes per violentiam occupatur: quo caſu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apoſtaticus poſſit excludi. In alijs autem locum non habet, cum violenta poſſeſſio, niſi per iudicis ſententiam, violento detentori detrahi non poſſit. Si autem verus Dominus bello non continuato [b], ſed renouato vi illum de poſſeſſione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo epiſcopi à ſedibus, quas quoquomodo tenere videbantur, non per iudicem, ſed violenter eiecti fuerint, poſt eiectionem reſtituendi ſunt ante regularem ad ſynodum vocationem.

ſ.diſt.79. ſi qs pecunia.

QVAESTIO II.

1 2 DE inducijs [c] autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis concedenda ſint, ſcribit Ioannes Papa epiſtola prima ad Zachariam archiepiſcopum dicens.

Et Euſebius epiſt. 2.

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur induciæ reſtitutionis. C. I.

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulſi eſſe videbuntur, antequam ad ſynodum conuocentur, ſub eodem ſpatio temporis eis induciæ indulgeantur.

ſ.ea.c.prius. ipſa prorſus verba.

Item Pelagius Papa ſecundus epiſcopis Italiæ.

¶ Dum poſſeſſiones, vel res epiſcopi detinentur, aliquid ſibi obijci non poteſt. C. II.

CVm eccleſiæ alicuius epiſcopi, aut poſſeſſiones, vel res ab æmulis eius, vel à quibuſcumque alijs non ſua ſponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut poteſt à quoquam ante redintegrationem omnium rerum ſuarum obijci. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia, & poſtea tempore à Patribus definito, ſunt negotia ventilanda.

Anſ.l.3.c.63.

3 Tu dic ꝙ opi. cõtraria eſt verior, vt per doc. in c. 2. de dila. & per Bal. & Sali. in authen. offeratur. C. de li. conteſt. & Alex. de Immo. in l.1. ff. de eden. poſt. prin.

23. diſtin. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies 14.q.1.in princ. & in ſum.
b ¶ Non continuato.] ideſt, ſi non interponitur contrarius actus. ff. de teſt. heredes palam. vel cõtinuato cũ primum poterit 1. ff ad Tertul. l.2. §. confeſtim.
DE inducijs.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, quòd induciæ poſt reſtitutionẽ ſunt dandæ ſpoliatis & reſtitutis, vt diu gaudiant cõmodo poſſeſſionis ante quàm ſpoliatoribus reſpondeant: quæ tamen arbitrariæ ſunt. Secunda ibi, [Quod ſi male.] Io. de Fant.
CASVS. Hic intitulatur 2. qõ, qua ꝗrit an dandæ ſint

QVanto tẽpore.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ tãtum tempus dãdum eſt expoliatis ante quàm ad ſynodum vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, vt ſub eodem tempore eis induciæ dentur.
d ¶ Quãto.] i. quali. i. ſi longo tẽpore fuit ſpoliatus, longo tẽpore erit reſtituẽs. ſic 90. diſ. ſi qs monachus. ſ ſi.
CVm eccleſia.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nihil poteſt obijci ſpoliato, niſi primo ei omnia fuerit reſtituta, quibus fuerat ſpoliatus, & niſi poſt reſtitutionem habuit tempus à patribus diffinitum. Caſus autem ſeq. cap. facilis eſt, & per te videbis.
e ¶ Sponte.] arg. ꝙ ſpoliatus ſuo iuri poteſt renunciare. arg. contra extra de reſt. ſpol. ſolicite.

a OPortet.] Nudi.] ecce ratio canonis quare ſpoliatus non tenetur reſpondere, & eſt forte ideo ſtatutum, quia cum eſt ſpoliatus, non poteſt ſufficere ad ſumptus iudiciales, nec inuenit hoīes adeo fauorabiles, & per hoc videtur, q nec ſpoliatori, nec alij teneatur reſpondere ſuper aliquo quod ei obijcitur. argum. ī. ea. cum eccleſiæ. & ī. q. proxi. c. 2. Item videtur q ſi modicum eſſet ei ablatum, quòd tunc quilibet & pro qualibet cauſa teneatur reſpondere, vt extra de reſt. ſpo. frequens. lib. 6. c. cum eccleſiæ. ſequens vero c. idem dicit cum illo c. quanto.

Spoliatus ſtādere nō tenetur.

AVdiuimu quoſdam.] CASVS. Quidā quoſdā ep̄os infamauerunt, & à ꝓprijs ſedibus expulerūt, & eis expulſis alios loco eorum ſubſtituerūt expulſis viuētibus: quare Grego. Papa reprehēdit eos grauiter, & mandat deiectoribus vt deiectores reſtituant, & ſubſtitutos deijciāt, quos præcipit infames fieri, & ab honoribus eccleſiæ arceri. Si autē iſti deiectores aliquā querelam contra eos habuerint, eis reſtitutis apud Romanā ſedem proponant. Caſus autem ſequentis cap. planus eſt.

b ¶ Infamatos.] de facto, vel ab æmulis, alias enim nō reſtituerentur ſi eſſent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter ſi. B.

c ¶ Quia alibi.] ī. 80. diſt. epiſcopi.

d ¶ Habueritis.] ſed quam poſſunt habere querelam? criminalem non poſſunt, cum ſint inimici, extra de reſt. ſpo. item cum quis 1, non ciuilem, quia ceciderūt à iure ſuo. 16. q. 6. placuit. forte loquitur de his, qui ſuam iniuriam proſequuntur, vt 4. q. 6. omnibus.

e ELectis.] ¶ Aniuerſariæ.] ad plus, vel ſex mēſium ad minus.

Iſta decere, nō videt̄ inhibere, niſi ante reſtitutionē, vt ibi not. Go. q poſt reſtitutionē bene pōt, vt in hoc c. audiuimus. & ar. extra de or. cō. cap. vlt. Arch.

PRius ergo.] CASVS. Hoc ca. idē dicit cum ſuperiori

Si

Item Stephanus Papa quintus a Girardo Leodienſi.

a ¶ Quintus.] *Addita eſt hac vox ex vetuſtis codicibus, & reſtituta vox,* Leodienſi: *cum antea legeretur,* Laodicenſi. *Nam manſi, de quibus in ſubiecto capite agitur, oſtendunt non ad græcum epiſcopum, ſed germanum, vel gallum hac fuiſſe ſcripta.*

¶ Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur. C. III.

OPortet, vt primum vos tam de inuaſis ciuitatibus & monaſterijs, & manſis, quàm de reliquis generaliter rebus redinueſtiri faciatis: quia nec nudi[a] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euariſtus Papa epiſtola ſecunda.

¶ Deijciantur à clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate inuaſerunt. C. IIII.

AVdiuimus quoſdam à vobis infamatos[b], & dilaceratos epiſcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulſos (quia alibi[c] epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in ciuitatibus non minimis) & alios in eis, ipſis viuentibus conſtitutos. Ideo hæc vobis ſcribimus, vt ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios reuocari, & integerrime reſtitui debere. Illos vero qui adulterina fœditate ſponſas ſuas, (quas & vxores eorum præfixo tenore eſſe intelligimus) tenent, eijci vt adulteros, atque infames fieri, eoſque ab eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduerſus eos aliquam querelam habueritis[d], his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius ſanctæ ſedis terminandum.

Poly. l. 2. ti. xi. Burc. l. 1. c. 140. Iuo p. 5. c. 254. Anſ. l. 3. c. 45.

Item Gaius † epiſtola prima ad Felicem.

† In vulga. legebatur, Gelaſius.

¶ Induciæ ſex menſium electis, vel expoliatis præſtentur. C. V.

ELectis, vel expoliatis, poſt integram reſtitutionem anniuerſariæ[e] induciæ, vel ſex menſium indulgendæ ſunt.

Item Euſebius Papa epiſt. ſecunda.

¶ Poſt reſtitutionem induciæ præſtandæ ſunt. C. VI.

PRius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & eccleſias, quæ eis ſublatæ ſunt, cum omni priuilegio ſibi † reſtitui; & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio, ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulſi eſſe videntur, antequam ad ſynodum conuocentur.

Et Io. 1. epiſt. 1. ī. ea. c. quanto. Iuo. p. 5. c. 249. Anſ. l. 3. c. 44. Pann. l. 4. c. 50. † al. ſuo

Item Felix Papa II. in reſcripto ad epiſcopos Aegypti, c. 8.

¶ De eodem. C. VII.

TAmdiu in ſede propria pacifice, & poteſtatiue cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel expoliatus ſuis carere viſus eſt rebus.

Polyc. ibidem Anſ. l. 3. c. 53. Pann. l. 4. c. 52.

Item Felix Papa primus epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam vocari non debet. C. VIII.

Anſ.l.3.c.24. Iuo p.5.c.248. Pann.l.4.c.44.

SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut in detentione [a] aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus; tunc [a] canonice ante in priſtinum ſtatum reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorũ ſuorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. ¶ Non enim conuocari [b] poterit, vel præiudicari [c], niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minime tamen iudicandus) aduenire ſponte [d] elegerit. Nullatenus ergo à quoquam reſpondere cogatur, antequam integerrime omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. Præſul vero

Pann.l.4.c.48.

cum omni honore ſtatui priſtino reddatur; & ipſe diſpoſitis, ordinatiſq. libere, ac ſecure diu [e] ſuis rebus, tunc regulariter intra quattuor, vel quinque, vel ſex [f], aut ſeptẽ menſes, iuxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus [g] ad tẽpus in concilio legitimo, & canonico veniat ad cauſam: etſi ita iuſte [h] videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

a ¶ Tunc canonice.] *In originali ſic legitur*, tunc canonice (antequam in priſtino ſtatu reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorum ſuorum ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, niſi ipſe, &c. *Nec multo ſecus habent Iuo, & Panormia, niſi quòd loco*, antequam, *legunt vt Gratianus*, ante.

2 *Quòd ſi male viuendo facultates eccleſiæ diſperſit epiſcopus, ab eius patrimonio, quouſque de dilapidatione rerum eccleſiaſticarum cognoſcatur, ſubmouendus eſt: exemplo tutorum & curatorum, qui dum fuerint ſuſpecti, à tutela, vel cura remouentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

SI epiſcopus.] CASVS. Aliquis epiſcopus erat ſpoliatus rebus ſuis, vel eccleſiæ, vel erat de eccleſia eiect⁹. Quæſitum fuit à Felice Papa, vtrum poſſit compelli venire ad ſynodũ, & rñdere obiectis ante reſtitutionẽ. Et reſpondetur, q; non: niſi ſuo ſtatui & honori primo fuerit

rit reſtitutus, nec vocari poterit niſi ſponte venerit pro ſuis negotijs: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non venerit: poſt reſtitutionem vero gaudebit inducijs, prout iudices viderint expedire.

a ¶ Detentione.] ſi detines me ne poſſim intrare poſſeſſionem, competit mihi interdictũ vnde vi. ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. mi. l. 1. §. ſiue autem. & 92. diſt. ſi qs. & in conſtitutione extra de reſt. ſpo. ſæpe.

b ¶ Conuocari.] Sed nunquid veniet allegare priuilegium 3, vt extra de app. cum parati. & c. ſi duobus? Reſpondeo non: cum conſtet eum eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pec. eo tempore. Scias ergo, q; vbi euidens eſt citationẽ non tenere, reus non tenetur venire etiam ad allegandũ ſuum priuilegium. Scias ergo q; quandoque citatio non valet, quia intra anguſta tempora fit, vt 5. q. 2. c. vlt. quandoque non valet: quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio, vt 5. q. 2. c. vlt. qñque non valet: q̃a nimis maturatur peremptorium, vt extra de dila. dilectis. qñque non valet citatio ratione temporis, vt ſi fiat tempore feriato, vt 15. q. 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs. l. 1. quandoque non valet ratione loci, vt ſi citatur extra prouinciam vel vltra duas dietas, vt extra de reſcript. nonnulli. vel ſi citatur ad locum periculoſum vel inhoneſtum, vt extra de app. ex parte. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. quandoque non tenet ratione iudicis, vt ſi euidens eſt ipſum non eſſe iudicem qui citat, vt extra de offi. iud. deleg. ex litteris. & extra de ap. ſi duobus. Item non valet ſi reſcriptum Apoſtolicũ non inſeritur, vt extra de dila. præterea. & extra de of. iud. dele. cum in iure. Item ſi euidens eſt iudicẽ eſſe inimicum 3, vt 3. q. 5. quia. Item non valet ſi ille, qui citatus eſt, ſpoliatus eſt, vt hic. Item non valet ſi ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicumque euidenti exceptione reus ſe tueri poteſt. ff. de iud. non vi. Sed ſi dubium eſt, an citatio teneat, tũc tenetur venire ad allegandum ſuum priuilegium, vt extra de app. ſi duobus. & c. cum parati. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. Inuenio tñ, q; citatio quandoq; nulla eſt, & tamen niſi defendatur citatus, procedatur ꝯ ipſum, vt ff. iud. ſol. ſi reus. Item inuenio, q; citatio eſt iniuſta ex perſona agentis, cũ agẽs agit calumnioſe, & tñ niſi citatus venerit ad iudicium, punitur, vt extra de accuſ. veniẽs. & ar. ff. ne quis eũ qui in ius vocã. eſt, vt in extra mat. l. pe. lo. Tutius tñ eſt, q; citatus vadat allegaturus priuilegium ſuũ, vel appellaturus, ſi eũ grauauerit, niſi quando conſtat eum non eſſe ſuum iudicẽ. B.

3 Nam tũc ab ea põt recedi, qd dic, vt leg. & not. 2. q. 6. quoties eps. Arch.

c ¶ Vel præiudicari.] ideſt præiudicium fieri.

d ¶ Sponte.] hic aſſignant quidã aliquẽ poſſe iuri ſuo renuntiare. 7. q. 1. q̃ periculoſum, & C. de epiſc. & cle. ſi quis in cõſcribendo. Certe ꝯtrariũ innuitur ex illo verbo, minime, nec hoc refertur niſi ad illud verbũ, cõuocari.

e ¶ Diu.] dr̃ diu quod eſt vſque ad quattuor menſes. ſic 63. diſt. lectis. ſic hæc dictio, mox, ampliat̃ 30. q. 2. c. 1.

f ¶ Vel quinque vel ſex.] arg. inducias eſſe arbitrarias. extra de app. cum ſit Romana. ff. de iud. nonnumquã. Sed arg. contra in Auth. de nup. §. ſed hoc quidem. 28. diſt. de his. in fi. & ĩ. ea. q. 3 c. 1. 4

Induciæ ſunt arbitrariæ.

g ¶ Ante conuocatus.] quàm poſſibilitas ei ſit.

h ¶ Si iuſte.] id eſt, ſi iuſtum crimen ei obijcitur.

QVOD SI MALE. Hæc eſt ſecunda pars, quæſtio. in qua probatur, q; dilapidator remouebitur ex ſola ſuſpicione. Sed hoc hodie correctum eſt per decre. extra de ſimon. licet Hely. & de of. deleg. venerabili. q̃a primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor vſque ad finem litis. Ioan. de Fant.

4 Dic vt no. in prædic. c. cum ſit. extra de of. delega. quærenti. extra d p̃cu. c. dilectus. Arch.

CASVS. Supra dictum eſt generaliter expulſos eſſe reſtituendos, nec aliter cogi poſſunt reſpondere. Modo

excipit Gratiā.caſum, in quo non uidetur reſtituendus ante cauſæ cognitionem, puta ſi ſuſpectus eſt de dilapidatione: exemplo tutorum & curatorum. & hoc probatur ſeq. c.

autem criminaliter conuictus eſt, remouetur ab ordine. ſi vero ciuiliter tantum, ab adminiſtratione. extra de ſimo. per tuas. in fin. & regulares prælati ex modicis cauſis remouentur ab adminiſtratione, vt in eadem dec. per tuas, in fi. Item ſi ideo quis remouetur, quia do

Q Via.] CASVS. Clerici quidam accuſabant Maximilianum de dilapidatione: quare Pelagius commiſit cauſam Petro presbytero, cui præcipit, vt eum ab adminiſtratione rerum eccleſiæ remoueat, donec de eâ cognoſcatur: quia ſi remaneret in adminiſtratione, nō poſſet de facili veritas cognoſci, cum multa per pecuniā fiant.

a ¶ Quia ea.] ideo forte remouetur ſuſpectus ab adminiſtratione, quia forte timor eſt ne corrūpat iudices: & ideo nec creditores ei ſoluentes liberantur. ff. de ſol. ꝙ ſi forte.

b ¶ Donec cauſa.] crimine dilapidationis ſpeciale eſt, ꝙ ſequeſtratur poſſeſſio à poſſeſſore antequam ſit conuictus, contra id 16. q. 4. volumus. nam & poſt appellationem ſequeſtratur ab eo poſſeſſio. ff. de app. Imperatores. & 2. q. 6. quoties 2. quā cito ergo aliquis accuſat[1], ſtatim die 1 ab eo remouēda eſt adminiſtratio. vt hic, & C. de ſuſpe. tut. l. eū. & ſine accuſatore poteſt remoueri, ſi iudici liqueat ex apertiſſimis argumentis eum ſuſpectum. ff. de ſuſpe. tut. l. 3. §. præterea. Suſpectum autem dicimus illū, qui moribus talis eſt, vt ſuſpectus dici debeat, vt ff. de ſuſpec. tu. ſuſpectum. Nec audiretur talis licet vellet ſatiſdare, ꝙ bene adminiſtraret, vt inſt. de ſuſpe. tut. §. nouiſſime. Hodie tamen videtur, ꝙ non eſt remouendus ab adminiſtratiōe, niſi probetur ſuſpicio, vt extra de ſimo. licet Hely. & de offi. deleg. venerabili. dic vt ibi. Item ad accuſationem quilibet admittitur, vt in auth. de nō alie. aut permu. in fin. C. de ſuſpe. tut. l. eū. & l. pietatis. & abſens poteſt cōdemnari, vt C. de pœ. nodiu. nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, qui ſuos contubernales affixit, vt C. vbi de ratioci. agi. oper. l. 2. tamen probabilius videtur, ꝙ ſoli illi admittantur quorum intereſt, vt 16. q. 7. filiis. & 5. 2. q. 7. qua propter. vel ſaltem ſoli clerici, vt 12. q. 2. non liceat. nam in popularibus actionibus non admittunt infames, vt ff. de pop. ac. populari. Itē nec ad accuſationē tanū iudex ſtatim remouebit accuſatū ab adminiſtratione, ſed ſūmatim cognoſcet an calumnioſe accuſet, an nō. ar. ff. de pro. ſtip. l. 1. §. vlti. & ſi qui ſciuerint ſuſpectum, & paſſi ſūt eum per aliquod tempus eſſe in adminiſtratione, nō videtur, ꝙ tales poſſint dicere eum ſuſpectum, vt ff. de priui. credi. ſi creditores. & arg. extra de his quę fi. a maio. parte ca. ex ore. & ar. extra de acc. nulli. Credo verum ſi ſcientes & negligentes, ſed ſcientes & quærentes probationes, bene audirentur poſtea. 2. q. 7. plerumque. Qui

1 Immo præcedere debet ſuſpicio, de qua prius ſūmarie conſtare debet, vt Panor. in c. veritatis. & do. & cōtra.

Suſpectus quis eſt.

Suſpectus an poſſit ab omnibus accuſari.

Clericus de crimine accuſatus qualiter punitur.

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab adminiſtratione remoueantur qui res eccleſiæ male viuendo diſpergunt. C. IX.

QVia ea [a], quæ de fraudibus Maximiliani [α] flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione venerunt, non facile ſecundum veritatem agnoſci poterunt, niſi facultas eccleſiæ, quam in vſus ſuos male conuertendo diſperſit, ab eius poteſtate; donec cauſa [b] cognoſcatur, ſeponatur: idcirco nos eum & a ſupradictæ eccleſiæ patrimonio volumus interim ſubmoueri, & in veſtro, diſcuſsionis ipſius tempore moderamine detineri.

α ¶ Maximiliani.] *In vulgatis ſequebatur*, presbyteri, *quæ vox inducta eſt: quia in nullo vetuſto codice Gratiani ex ijs, qui collati ſunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de epiſcopo, non de presbytero accepit.*

QVÆSTIO III.

QVòd vero [c] poſt vocationem venienti ad iudicium, induciæ negandæ non ſint, Felix Papa ſecūdus in epiſtola ad fratres Aegypti, c. 8. teſtatur dicens.

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negentur. C. I.

CVm accuſatus ad iudicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit [β], induciæ ei petenti ā patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & iudices à ſe electi [d] ſibi tribuantur.

Iuo p. 6. c. 335. Pann. l. 4. c. 98. Anſ. l. 3. c. 55.

β ¶ Et neceſſe fuerit.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola ipſa, Iuone, & Pannormia, habenturque infra ead. c. induciæ 2.*

loſe adminiſtrauit, infamis eſt factus. ſed ſi propter negligentiam remoueretur, non fit infamis 2, vt C. de ſuſpe. tut. l. vlt. Hoc autem ſcias, ꝙ quæque adminiſtrat quis temporalia: quæque ſpiritualia: & ſecundum hoc remouetur ab iſtorum & illorum adminiſtratione. 11. q. 2. Vulteranæ. vnde licet quis ſit remotus ab adminiſtratione temporalium propter ſuſpicionem, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum ſibi, vt 8. q. 4. nonne. & 15. q. vlt. c. vlt.

Q Vòd vero.] Hæc q. diuiditur in tres partes. in quarum prima probat per tres auctoritates, ꝙ induciæ ſunt dandæ poſt vocationem ad ſynodum. Secunda ibi, [Spatium vero.] Tertia ibi, [Offerant.] Io. de Fant. CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quæritur, an poſt vocationem facta reſtitutione ſint induciæ concedendæ. Et reſpondetur ꝙ ſic, & hoc probatur per c. ſeq. & agitur de præparatorijs inducijs tam in criminali cauſa, vt in ſequentibus c. quàm in ciuili, vt in 2. ſeq. in §. ſpatium.

c ¶ Quod vero.] hęc quæſtio loquit̄ de inducijs præparatorijs.

C Vm accuſatus.] CASVS. Quæſitum fuit à Felice Papa, an accuſato ſint præparatoriæ induciæ denegandæ, cum ad ſynodum venerit? Et reſpondetur ꝙ non, ſi ipſe eas poſtulauerit. & iudices quos elegerit, tribuantur ſibi.

d ¶ A ſe electi.] ſ. cauſa proxi. q. 6. à iudicibus omnem

ſed

ſed illud forte obtinet in crimine: aliàs contra ff. de iud. obſeruandum. Quid iuris ſit de hoc, quære. 11. q. 1. c. 3. & 4.

D E inducijs.] Casus. Duo epiſcopi Aegyptiorum quæſierunt à Felice Papa qualiter induciæ præparatoriæ.

extra de proba. licet. & extra de ſimo. per tuas. &c. licet Hely. in fin.

d ¶ Atque amicorum.] non facile tamen inuenitur, quod ob hoc ſit danda dilatio. arg. ad id ff. de vſu. ſciendum ſic in aduocato. ff. ex quibus cau. maio. ait prætor. in fi. & l. ab hoſtibus. in fi. extra vt lit. non conteſt. c. 1. aliàs prætextu abſentiæ aduocati non poteſt quis petere inducias. extra de do. & contu. proue.

Item ex eadem epiſtola ad fratres Aegypti, c. 20.

¶ Quot menſium induciæ epiſcopis præſtandæ ſint. C. II.

Anſ. l. 3. c. 118. & 119.
Poly. l. 5. tit. 3.
Bur. l. 1. c. 180.
Iuo p. 5. c. 196.
† antea legebatur.] *imperitorum.*
† *aut ſex.*] ori.
Pan. l. 4. c. 101.

D E inducijs † vero epiſcoporum [a], ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſas à patribus regulas inuenimus inſtitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum † machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones [b], & teſtes confirmandos [c], & conſilia epiſcoporum, atque amicorum [d] quærenda annum, & † ſex mandauerunt menſes [e] concedi. Quidam [f] autem annum, in quo plurimi concordant. Minus vero quàm ſex [g] menſes, non repperi: quia & laicis hæc indulta ſunt; quanto magis Domini ſacerdotibus? *& infra.* ¶ Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, vt accuſati ſe præparare, & vniuerſos communicatores [h] in prouincijs poſitos conuenire, & teſtes præparare, atque contra inſidiatores ſe pleniter armare valeant.

Induciæ non danť ob aduocati abſentiã.

e ¶ Annũ & ſex menſes.] contra in auth. vt cleri. apud proprios epiſco. §. ſi tamen. collatio. 6.

f ¶ Quidam autem.] annum in quo plurimi.] ergo illud eſt potius tenendum, vt 16. diſt. Iſidorus. 19. diſt. in canonicis. Sed obijcitur: reo dantur trinæ induciæ. ff. de fer. l. vlt. ergo cauſa prorogatur vltra triennium; quod eſſe non debet, vt C. de iud. properandũ. Sol. hic primo dabit annum: ſed poſtea minus dabitur. vel hodie ſunt arbitrariæ. 3. ca. q. 2. ſi epiſcopus.

g ¶ Sex.] in authent. de ſãc. epiſ. §. 3. col. 9.

h ¶ Cõmunicatores.] ideſt, epiſcopos [2].

Item Eleutherius Papa in epiſtola ad Galliæ prouincias.

¶ De inducijs præſtandis. C. III.

Burc. l. 16. c. 30.
Iuo p. 6. c. 317.
Pann. l. 4. c. 103.
Anſ. l. 3. c. 56.

j I Nduciæ [i] non modicæ ad inquirendum dandæ ſunt, ne aliquid præpropere agi à quacumque parte videatur: quia per ſubreptionem [k] multa proueniunt.

I Nduciæ.] Casus. Dicitur in hoc c. quod magnæ induciæ dandæ ſunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

2 Scilicet cõprouinciales, quia oẽs cõmuniter cauſæ intereſſe debẽt. 3. c. q. 6. ſi quis epiſcoporum.

[*Item Damaſus Papa, epiſtola 3. ad Stephanum archiepiſcopum.*]

¶ De eodem. PALEA C. IIII.

Anſ. l. 2. c. 78.
Iuo p. 5. c. 287.
Pann. l. 4. c. 101.

ij I Nduciæ accuſatis in criminalibus cauſis † ſex menſium, vel eo amplius, ſi neceſſe fuerit, concedendæ ſunt.

i ¶ Induciæ.] ergo tã actori quàm reo dandæ ſunt induciæ. 15. q. 7. ſi autẽ. ff. de fer. l. vlt. niſi in caſu, vt j. ea. §. iudicantes.

Lege prima, §. quod hac ratiõe.

2 *Spatium vero dilationum, ſicut in tertio libro Codicis, titulo 11. de dilationibus inuenitur* [l]*, hac ratione moderandum eſt, vt ſi ex ea* [m] *prouincia, vbi lis agitur, vel perſona* [n]*, vel inſtrumenta poſcentur; non amplius quàm*

K ¶ Per ſubreptionem.] ſic 98. diſt. tranſmarinos.

ratoriæ. & quales eſſent epiſcopis concedendæ, & reſpõdet quod quidam concedunt annum & dimidium, quidã tamen annum; alij vero ſex menſes. & ſi hæ conceduntur laicis, multo fortius ſunt ſacerdotibus concedendæ. Non enim ſub anguſto tempore ſunt eis induciæ concedendæ, ſed ſub longo, vt poſſint ſe præparare ad ſuos teſtes producendos, & ad quærenda amicorum conſilia, vt reſiſtere inſidiatoribus valeant.

a ¶ Epiſcoporum.] eædem ſunt presbyterorum, & diaconorum, & ſubdiaconorum. 15. q. 7. ſi autem.

b ¶ Reſponſiones.] ideſt, exceptiones, quas probare tenẽtur. ff. de probatio. in exceptionibus.

c ¶ Confirmandos.] id eſt, comprobando eos honeſtos quod forte poſt publicationem poteſt facere. non quod eo debent inſtruere quid dicant: quia hoc eſſet ſubornare, vel poteſt confirmare illorum teſtimonium, qui ſunt probati criminoſi, adducendo aliàs præſumptiones pro dictis illorum; quia & ſi debilitentur dicta talium non tamen ex toto euacuant, vt

I Nduciæ.] Spatium. Hæc eſt ſecunda pars q. Io. de Fan. & hic tractat de inducijs præparatorijs in cauſa ciuili, & etiam in criminali. quæ pares videntur. B. Casus. Hic tractat de inducijs præparatorijs, in cauſa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur ſecundum leges.

l ¶ Inuenitur.] in l. 1.

HAC RATIONE. Casus. Quæſitum fuit ab Imperatore ſub quanto ſpatio induciæ præparatoriæ deberent dari. Et reſpondet dicens, quod ſi inſtrumenta vel teſtes petuntur in ea prouincia vbi lis eſt, dantur tres menſes: ſi ex conuicinis prouincijs, ſex menſes. ſi extrãſmarina, dantur nouem menſes: nec has inducias putãt iudices ſemper pro ſuo arbitrio tribuendas: ſed tunc demum cum neceſſitas exegerit: nec facile amplius quàm ſemel, ne cauſa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m ¶ Vt ſi ex ea.] hoc non eſt principium legis: quia lex incipit, quoniam plerumque.

n ¶ Perſona.] ideſt, teſtis vel aduocatus.

a ¶ Ex continentibus.] idest, quæ modico freto diſtant, vt ff. de verbo. ſignifi. notionem. §. 1.
b ¶ Exegerit.] vſque in finem litis.
c ¶ Amplius.] in cauſis pecuniarijs nõ datur amplius dilatio quàm ſemel: niſi inopinatũ quid emergat: ſed in criminalibus datur actori duæ 1, reo tres, vt ff. de fer. l. vlt. ſed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff. de adult. in crimine. licet ſit arg. contra 33. q. 2. ſiue de coniugij fœdere.
d ¶ Quàm ſemel.] hic habes q tantum ſemel dãda eſt dilatio. & ſic eſt cõtra. extra de teſti. in cauſis. & c. ſignificauerunt. C. de iu. auct. iubemus. vbi habes q ad teſtes inducendos tres dilationes ſunt concedẽdæ. Sol. licet plures productiones nõ poſſint dari: tñ ſub vna dilatione poſsũt mille fieri 2 productiones. Alij intelligunt q de iure tres poſsũt dari dilationes ad teſtes producendos: & dicunt hanc legem loqui de dilationibus, quæ indulgentur à iudice: ſed authen. & decre. de dilationibus quæ conceduntur à iure cõi, H. Dñs meus notauit ſuper legẽ illã de ferijs, q in pecuniarijs cauſis vna dilatio danda eſt tantũ: ſed ſi impedimentũ interueniat, dabitur alia cũ cauſæ cognitione. & ita propter multa impedimẽta multæ induciæ dantur. & auth. de teſti. §. quia vero. coll. 7. non eſt contraria: quia vna dilatione multæ poſſunt fieri productiones, Vel ſi dicas introductionem, idest, dilationem, dic q vltra primã non habebit ſine cauſæ cognitione ſecundam vel tertiã. Multi tamẽ dicunt, q auth. corrigit l. vlt. de fer. Io. ſed certe quod dicit H. nõ ſeruatur de facto: quia plures dilationes dantur: & plures q̃ tres productiones fiunt. B.

1 Hoc ideo q̃a non eſt ſic procedendũ in criminalibus ſicut ī ciuilibus. arg. ff. de q̃. l. 1. §. diu⁹. C. de requi rẽ. reis. l. 1. Teſtes multi ſub vna dilatione poſſunt ꝓduci.

2 Tangit ſẽtentiã illorũ qui dicunt, q in qualibet ſtatutorũ dilationũ poſſunt produci teſtes, quos quis voluerit, refrænata in multitudine. Archid.

tres menſes indulgeantur. Si vero ex continentibus [a] *prouincijs, ſex menſes cuſtodiri iuſtitia eſt. In tranſmarina autem dilatione nouem menſes computari oportebit. Iudicantes* ⸫ *autem hac ratione non ſibi conceſſum intelligant dandæ dilationis arbitrium: ſed eamdem dilationem (ſi rerum vrgentiſſima ratio flagitauerit, & neceſſitas deſideratæ inſtructionis exegerit* [b]*) non facile amplius* [c] *quam ſemel* [d]*, nec vlla trahendi* [e] *arte ſciant eſſe tribuendam.*

¶ Ei autem [f] *dilatio penitus eſt deneganda* [g]*, qui reſcriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit* † [h]*. Illi autem qui in iudicium vocatur, danda eſt ad probanda* † *precum mendacia, vel proferenda aliqua inſtrumenta, vel teſtes; quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad alienum iudicium trahitur.*

¶ Cum vero ad appellationem, conſultationemve à principe reſcriptum fuerit; ſiue ſit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non ſit, ſiue nec petita quidem; eam dari cuiquam non licebit [i] *eadem ratione, qua ne in iudicijs* [k] *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui ſolet.*

¶ A iudice [l] *procedente dilationem non conuenit poſtulari; etiam ſi vtraque parte præſente tribuatur* [m]*, cum non aliàs, niſi cauſa cognita, indulgeri queat; & cognitio cauſæ* [n] *non interpellatione plenaria, ſed conſiderante* † [o] *magis iudice legitime colligatur, vt ſi forte dilationis petitio fuerit improbata; ſuſcepta quæſtio per ſententiã iudicis di-*

Ibidem lege 5. ſed mutata eſt verborũ ſeries.

† improbãda] orig.

Lege 5. mutatis quibuſdam vocibus.

Lege quarta.

† al. cõſidente

e ¶ Trahendi.] idest, differendi.

EI AVTEM. Casvs. Aliquis impetrauit litteras ab Imperatore ad iudicem extraordinarium: poſtea petebat inducias. Quæſitum fuit ab Imperatore an debeant ei dari? Et respondet q non. Ei vero qui ad iudicium vocatur, dãdæ ſunt ad probanda mendacia precum, & ad proferendos teſtes & inſtrumenta: quibus inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad iudicem trahitur alienum.

f ¶ Ei autem.] hoc eſt C. de dilat. ſi quando.

Actori denegantur induciæ.

g ¶ Deneganda.] niſi forte caſus inopinatus emergat. ff. de iu. interdum. & de fer. oratione.

g ¶ Deneganda.] hic habes, q ſi petit actor inducias ad inducendos teſtes, q non dabuntur ei: quidam hoc volunt intelligere de iudicijs deliberatorijs: ſed littera eis contradicit: quia loquitur de præparatorijs. In hoc autem oneratur actor, qui petit reſcriptum ad extraordinarium iudicem. Item & in alio oneratur, vt ĩ. ea. quod fieri. tamen ſi reus excipiat, & actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit eſſe inſtructus. Item tertium ſpeciale hic eſt in eo, qui impetrat reſcriptũ ad extraordinarium iudicem, q ſi ille iudex nollet procedere, tum ordinarius vtetur ſua iuriſdictione, vt extra de of. ord. ſignificauit. Sed illud in ſpeciali caſu propter periculum animæ. vnde contrarium tenet in alijs.

h ¶ Deportauerit.] Hic adiunge illam conſtitutionem quod fieri non debet.

CVM VERO. Casvs. Quicquid Beneuentanus dicat, ergo Barth. Brixien. ſic credo caſum eſſe ponendum: & ſic intellexi per Hugo. dominum meũ. Cauſa appellationis commiſſa fuit iudici, qui plene de cauſa cognouit, renuntiatum fuit in cauſa. Cum autẽ iudex de ſententia ferenda dubitaret, conſuluit Imperatorẽ ſuper hoc. Imperator reſcribit qualiter eſſet ſententia differenda: Quærebatur vtrum induciæ ſint dãdæ iterum. Et reſpondetur q non: ſiue in primo iudicio datæ ſunt dilationes, ſiue non: quia & ſi princeps vellet ferre ſententiam, nulla datur dilatio. Et ſecundum hoc dic ad conſultationem, ſcilicet appellationis. Idem etiam credo eſſe & ſi in principali cauſa eodem modo eſſet ratio facta.

i ¶ Non licebit.] actori, ſed reo, vt ĩ. l. proxi.

K ¶ In iudicijs.] idest, ſententijs, & hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de cauſa corã Imperatore, & non reſtabat niſi ferre ſentẽtiam: aliàs iniquitatem cõtinet lex iſta; nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.

A IVDICE. Casvs. Dicitur in hac lege, q induciæ peti non debent à iudice procedente, etiam à vtraq; parte præſente tribui petantur: cum dari debeãt induciæ à iudice ſedente pro tribunali, & etiam cum cauſæ cognitione, vt ſi dilationis petitio fuerit improbata, per ſententiam iudicis dirimatur.

l ¶ A iudice procedente.] in via.

m ¶ Tribuatur.] idest, tribui petatur.

n ¶ Cauſæ.] idest, dandæ dilationis.

o ¶ Conſiderante.] Arg. q ea quæ cauſæ cognitionẽ requi

runt,debent iudice ſedente pro tribunali fieri,vt 2.q.3. præuaricator.& q.6.biduum.

a ¶ Conſtitutione.]hæc eſt C.de litis conteſta.

LIBELLVM.CASVS.Hæc auth.locum habet ante litem conteſtatam.Dicitur hic,quòd actor non debet per

autem.In ordinarijs non inuenimus niſi in clericis, qui præſtant quattuor ſiliquas. C. de epiſ. & cle. auth. ſed hodie.debet autem vtraque pars ſoluere officialibus pro labore.14.q.5.non ſane.de hoc dic vt extra de vit.& hone.cle.cum ab omni.

rimatur.] *Conſtitutione*[a] *ſeptima in collatione ſeptima.*

Cod de litis cō teſt.auth.libellum.

¶ [*Libellum*[b] *vero non alias actor dirigat, niſi prius & in ipſum,quem dicit obnoxium, & in negotijs executorē*[c] *exponat cautionem* †, *ſe vel intra duos menſes litem conteſtaturum, vel omne damnum ei, qui conuenitur, contingens reſtituturum*[d] *in duplum*] *In coll.* 5.*conſt.*6.

Cod. de litis cō teſt.auth.offeratur.
Iulianus anteceſſor nouella 53.c.3.

7 [*Offeratur ei, qui vocatur ad iudicium libellus, & exinde præbitis ſportulis*[e], *data fideiuſsione*[f] *xx. dierum gaudeat indicijs, quibus deliberet, cedat ne, an contendat; atque iudici ne alium ſociari* † [g] *petat, an recuſet eum: niſi ille*[h] *ſit is, quem ipſe alio recuſato*[i] *iam petierit. Denique præſens interrogetur, an hoc tempus litis tranſierit: quod non* † *ex ipſius reſponſione; ſed etiam ex libelli ſubſcriptione manifeſtetur, quam in initio facere debet. Litis ergo conteſtatio contra hoc indultum* † *habita pro nihilo eſt* † [k].] *Ibidem.* [¶ *Quod fie-*

† *al. mox*
† *priuilegiū*] or.
† *al. ducenda eſt*] orig.

f ¶ Fideiuſſione.]iudicio ſiſti,cum ſit poſſeſſor rerum immobilium. ff. qui ſatiſ. cog. ſciendum. non autē iudicatum ſolui: quam cautionem nemo præſtat conuētus ſuo nomine. inſti.de ſatiſ.§.ſed hodie.Sed numquid ſufficit dare pignora?nō videtur:cum ſit prætoria hæc ſatiſdatio, vt videtur ff.de præto.ſtip.prætoriæ. Sed non eſt verum, licet enim non teneatur dare pignora, poteſt tamen ſi vult. ff. de de coll.bo.l.j.§.iubet. verſic.an pignoribus, immo expreſſe dicitur ibi de ſola fideiuſſione. in authen. de exhib.re.§. ſancimus. coll. 5.cū tamen hæc authen.indiſtincte dicit dari debere fideiuſſorem,credo q, ſiue ſit poſſeſſor rei mobilis ſiue immobilis,q dabit fideiuſſorem.Io.Dominus H.& alij doctores legum dicunt,q authen.non corrigit legem, ſed diſtinguit.B.Item hic habes,q licet quis dedit fideiuſſorem ſtandi iuri,q adhuc poteſt recuſare iudicem,ſicut appellare poteſt,licet iurauerit ſtare iuri,vt extra de ap. ad hæc 2.& 3.Sed quid eſt quod dicit q vſque ad xx. dies debet iudex recuſari,cum exceptio talis ſit dilatoria:& ſic vſque ad lit.conteſt.poteſt opponi, vt extra de ſent.& re iud.cum inter?Sol.quidquid ab illis canitur ego credo q proponēda eſt hæc exceptio vſq; ad xx.dies tantum.nec dicitur ideo dilatoria q vſque ad litē conteſt.poſſit obijci:ſed ideo,quia ſemper ante lit.cont.eſt obijcienda.ſi enim poſſet quandocumque obijci vſq; ad lit.conte.quare diceret lex,q ſi iudex abſens eſt qui eſt recuſandus,debet reus proteſtari coram alijs q habet iudicem ſuſpectum,vt C.de iudi.cum ſpecialis.vnde dico,q ſi quis omittit exceptionem de ſuſpecto iudice,& proponat alias exceptiones,amodo non poteſt reuerti ad iſtam.ar.optimum ff.de iu.ſed & ſi ſuſceperit. Item cum multas forte recepit ſententias pro ſe 1,qualiter poſſet ipſum amodo recuſare?ar. ad hoc extra de offi.dele.inſinuante,3.ead.q.6.§.exceptio. Ioan. quia ſi probo aliquid coram iudice,ſcilicet aduerſarium meū eſſe excommunicatum,videor approbare iudicem,nec de cetero potero recuſare eum.& ita ſemel Tancr. reſpondit in ſcholis.B.

Fidei iubere debenti an ſufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis recuſatoria eſt dilatoria.

1 In hoc puncto ſic diſtinguas: aut reus ꝑuocauit actorem per interlocutoriam, & tunc non poteſt iudicē recuſare Aut fuit ꝑuocatus ab actore: & tunc ſic ar. ff.de cond. fur. & loa. in pri.Arc.

per iudicem porrigere libellum reo,niſi prius ipſi reo præſtiterit cautionem,vel eius procuratori, vel ipſi apparitori,quòd litem conteſtabitur intra duos menſes: & ſi hoc non fecerit,omne damnum ei contingens ex hoc ei reſtituet.

b ¶ Libellum.]libellus porrigendus eſt iudici ordinario & delegato,vt extra de libel. obla. ignarus & extra vt lit.non conteſt.c.1.& etiam coram arbitro: quia arbitria ſe habent ad inſtar iudiciorum.ff. de arbi. l. 1. licet ſit ar.3.C.de epiſc.& cle.auth.generaliter.in fin. libellus iſte tradendus eſt iudici:& iudex cum porriget reo,vt C.quomo.& quando iud auth.qui ſemel. nec tenetur reus hunc libellum recipere niſi actor præſtiterit duplicem cautionem,vnam quidem quòd intra duos menſes litem conteſtabitur : vel q reſtituet reo omne damnum in duplum,vt hic dicit. Item aliam præſtabit,q per ſe vel per legitimum procuratorem cām aget vſque in finem:& ſi conuictus fuerit iniuſte litem mouiſſe,præſtabit decimam partem rei petitæ in libello.Si autem cautionem iſtam dare non poteſt,ſuper hoc præſtabit iuratoriam cautionem. hoc totum habes C. de epiſ.& cle.authen.generaliter.Ioan. iſta hodie de conſuetudine non ſeruantur.B.

c ¶ Executorem.]ideſt,iudicem vel officialem, & expone,&,pro vel:& habes hanc auth. de executoribus. §.ſancimus.colla.7.

d ¶ Reſtituturum in duplum.] ita tamen vt cautio non excedat xxxvj. aureos, vt in authen. de execu. in prin.colla.7.

OFFERATVR.CASVS.Hæc auth.loquitur de inducijs deliberatorijs.Quæſitum fuit à Iuſtiniano qualiter ſit procedendum in cauſa,cum induciæ deliberatoriæ poſtulantur.Et reſpondet quòd prius dari debet libellus reo:deinde præbitis ſportulis & data fideiuſſione habeat inducias xx.dierum,in quibus deliberet an cedat vel contendat,vel recuſet iudicem ſuſpectum: niſi ille ſit quem petijt alio iam recuſato : vel petat alium ſociari ſuſpecto iudici:& cum reus ad iudicium venerit,interrogetur,an xx. dies tranſierint qd ex eius reſponſione & libelli ſubſcriptione dignoſci poterit,quā reus facit cum recepit libellum:aliter autem litis conteſtatio facta pro nulla habetur.

e ¶ Sportulis.] In iudicibus delegatis expreſſum eſt de ſportulis,ſcilicet q habebunt duos aureos in principio,& duos in fine cauſæ,in auth.coll.6. de iud. §. ne

g ¶ Sociari.]quando ordinarius recuſatur.

h ¶ Niſi ſit ille.]3.q.quæſt 5.horrendus.ſimile ff.de nego.geſt.Pomponius.Io.

i ¶ Alio recuſato petijt.]ſi quis ergo petijt iudicem aliquem,illum non poteſt amodo recuſare,vt hic.& extra de of.deleg.ſuper quæſtionum.immo ſi procurator alicuius petijt iudices,dominus non poteſt illos recuſare, vt extra de cau.poſ.cum olim. tamen appellare poteſt ab eo,vt not.3.2.q.6.à iudicibus.

k ¶ Pro nihilo eſt.]quantum ad hoc a quin poſſit adhuc recuſari: quaſi lis nō ſit cōt. vt in auth. de exhib. reis.§.illud.colla.5.Reuera tñ tenet litis cont. ſic facta vt ibi perpenditur.

QVOD FIERI.CASVS. Hæc authen. continuatur ei qd di 3.ca.ei autem dilatio.vbi dicit,q quis qñq; trahit ad extraordinariū iudicē.Dicit ergo hic,q hoc fieri non de-

2 Adde qd leg. & no. 17. q.4. vxor.

ri[a] *non debet, niſi actor ſatiſdederit, certam promittens quantitatem ſe daturum, ſi litem non exequatur, aut exequens non vincat cauſam. Si igitur poſt tempus à ſe conſtitutum intra decẽ dies reo præſente non occurrat; dimittatur reus exacto*[b], *eo quod promiſſum eſt: & ſi quid circa litem plus impendiſſe cum taxatione iudicis iurauerit.*][c] *Exceptio ſ fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt ſunt præſcriptiones longi temporis, ſufficit in initio litis conteſtari.*

Cod. de dilationibus, authen. quod fieri.

Ex Codice ſ ex ee. l. vlt. & l. 8.] ead. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum.

a ¶Iudicantes autem.] *In codice Iuſtiniani legitur,* Quod ita conſtitutũ iudicantes ſentire debebũt, vt in hac ratione, &c.
c ¶Exceptio fori.] *Poſtrema hæc pars abeſt à pleriſque vetuſtis exemplaribus. In vno autem eſt in margine cum hoc titulo,* gloſſa Joannis. *Eadem autem verba leguntur infra ead. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum. §. exceptio. & ibi ſunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVAESTIO IIII.

Qvòd vero[d] *infames, & non legitime coniuncti ad accuſationem admitti non debeant, & qui generaliter ab accuſatione remouendi ſint, multorum auctoritatibus claret.*

I. 2. q. 7. c. alieni ex Dionyſio. Iulius in reſcri. ad Orient. c. 15.

Ait enim Iginus Papa, epiſt. 2.

¶Infames eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt. C. I.

Poly. l. 1. tit. 17. Anſ. l. 2. c. 16. & l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 70. & 88.

ALieni erroris ſocietatem † ſectantem, vel à ſui propoſiti tramite recedentem, aut Apoſtolicæ ſedis iuſſionibus inobedientem ſuſcipere non poſſumus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum patrum iuſſionibus obtemperantes permittimus †; quia inter fideles & infideles magna debet eſſe diſcretio.

† *al. permittimur*] orig.

Item Anacletus Papa in prima decretali.

¶Qui legem ſuam ſponte tranſgreditur, ante ſuam reuerſionẽ recte agentes accuſare non poteſt. C. II.

Anſ. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 62.

BEatus prædeceſſor noſter Clemens vir Apoſtolicus, & ſpiritu Dei plenus, vnà cũ reliquis ſanctis collegis ſuis ſtatuit dicẽs. Accuſandi, vel teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis, & nominis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuæ, eiuſque violatores, & recedentes, apoſtatæ no-

non debet, niſi actor prius ſatiſdederit certam promittens quantitatem, ſi non exequatur cauſam. & exequẽs non vincat: & ſi poſt tempus ſtatutum a iudice intra decem dies reo præſente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promiſſum eſt. Et ſi quid circa litem plus impenderit, cum in taxatione iudicis iuramento præſtito exigatur.

a ¶Quod fieri.] ſcilicet vt reus teneatur reſpondere coram ordinario iudice per reſcriptum ad eum impetratum.

b ¶Exacto.] i. reus exiget ab actore. quod tamẽ numquã vidi. Hic no. duo ſpecialia vt certa quantitas promittatur, & tñ plus exigatur: & q. expectatur actor poſt terminum vſque ad decem dies. tñ coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menſes ſecundũ quoſdam, vt C. quomo. & qñ iud. authe. qui ſemel. ſed verius eſt quod hic loquitur cum abſoluitur à iudicio illius iudicis: & loquitur lex iſta cum quis trahitur extra prouinciã per reſcriptum principis, vt in auth. coll. 5. de exhib. reis. in princ. ſed illa authen. qui ſemel. loquitur cum penitus abſoluitur.

c ¶Iurauerit.] Nota quoties petitur intereſſe ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentũ, vt hic & 2. quæſt. 1. in primis 1. C. vnde vi. ſi quando. C. de fide inſtrumen. l. vlt. ſed ſi petatur intereſſe ex contractu illud probabitur debito modo ff. de min. ſi ſ emptionem. & ff. de pro. ſtip. l. vlt. ff. de eden. l. argentarius. §. vlt. inſti. de verb. obl. §. vlt.

ſ Ver. glorioſus. vbi de hoc.

Qvòd vero.] Casvs. Hæc eſt quæſtio quarta qua quæritur an infames vel non legitime coniuncti poſſint admitti ad accuſationem epiſcoporum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant, multorum auctoritatibus probatur.

d ¶Quòd vero.] maxime: nam etiam poſt admittuntur, vt 5. quæſtio. 1. qui crimen.

ALieni.] Caſum iſtum habuiſti 2. quæſt. 7. alieni. & ibi videbis plenarie.

BEatus.] Casvs. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum apoſtata ſit recipiendus ad accuſandum vel teſtificandum. Et reſpondet quòd non, immo omnis apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem: quia hoc ſtatuit Clemens cum ſuis ſanctis collegis.

SI quis. CASVS. Dicitur hic q; omnis apoſtata infamis efficitur, nec recipitur ad accuſandum. Secundo dicitur quòd primo fides & conuerſatio eſt perſcrutanda: & ſi reprehenſibiles apparuerint admittentur ad accuſandum.

guntur, non recipiuntur in accuſationem vel teſtificationem ſacerdotum, vel legitime coniunctorum, quia infames ſunt: & non ſolum iſti repelluntur, ſed etiam omnes eis conſentientes. & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur q; raptores, & qui impetunt ſeniores ſuos, repelluntur ab accuſatione, cum ſint infames iure canonũ, & leges ſæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, (Similiter.)

a ſ In-

minantur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam; non in accuſatione recte agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus eſt.

Item Pius Papa, epiſt. 1.

¶ A ſuo propoſito diſcedentes ſunt infames. C. III.

Anſel. l. 3. c. 4.
† al. ſi quis à ſuo vero propoſito
† al. denuo

SI quis † vero à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerit, & iuſſum Apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreſſus fuerit, infamis [a] efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide ſuſpecti ſunt. Fides autẽ, & conuerſatio primum ſcrutanda eſt, & deinde †, qui irreprehenſibiles apparuerint, ſunt recipiendi, & non prius.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.

¶ Inceſtuoſi & nõ legitime coniuncti, ſacerdotes & legitime coniunctos accuſare non poſſunt. C. IIII.

Burc. l. 7. c. 1.
Iuo p. 9. c. 23.

COnſanguineorum coniunctiones, nec legitimæ ſunt, nec manere poſſunt; ſed ſunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶ Quiſquis ergo non legitime coniunctus, vel abſq. dotali [b] titulo, ac benedictione ſacerdotis conſtat copulatus; ſacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos teſtificari minime poteſt; quoniam omnis inceſti macula pollutus, infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Non ſolum ergo hi reijciendi ſunt, & infames efficiuntur, ſed etiã omnes eis conſentientes[c]. ¶ Similiter de raptoribus, vel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. Hos ergo leges ſæculi interficiunt; ſed nos miſericordia præeunte ſub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

Idem in eadem epiſtola.

¶ Qui non ſunt recipiendi in accuſatione. C. V.

Iuo p. 6. c. 346.

COnſpiratores[e] in nullius accuſatione ſunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox vllum nocere, vel accuſare † poteſt.

† al. lædere

Item Stephanus Papa, epiſt. 2.

¶ De eodem. C. VI.

Pann. l. 4. c. 71.
† al. anathema] orig.
† al. Eos quoq. dico] orig.

NVllus anathematizatorum † ſuſcipiatur, nec à quoquam credantur [f], quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur. Eos † dico anathematizatos eſſe, quos epiſcopi ſuis ſcriptis [g] anathematizauerunt; aut eo-

b ¶ Dotali titulo.] Secundum quoſdam dos adeo requiritur in matrimonio, vt ſine ea matrimonium non teneat. ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, ſed verius eſt q; teneat. C. de nu. imperialis. §. his autem. tamen præſumitur non eſſe matrimonium, vt 30. q. 5. aliter.

Matrimonium ſine dote tenet.

c ¶ Conſentientes.] approbando, defendẽdo, patrocinium præſtando: quo caſu non minus peccat quàm faciens. 2. q. 1. notum. immo magis peccat 24. q. 3. qui aliorum.
d ¶ Sub infamiæ.] ſ. 27. q. 1. ſi quis rapuerit. C. d rap. vir. l. vna. ſi. ĩ. 33. q. 2. quicũque. ADDITIO. Ad idem infra ea. q. vlt. ſi quis ſecundum. H.
d ¶ Sub infamiæ.] Qualiter ſit hoc intelligendum, dixi ſ. 2. q. 3. §. hinc colligitur 1. ĩ. 4. q. 1. §. diffinimus. Item patet hic q; ſecundum canones ipſum factum infamat. ĩ. ea. q. 5. conſtituimus.

Dic ſecundum Go. q; iſte §. ver. quãquam. & hoc c. ĩ. ea. q. hi qui loquuntur de infamia per ſniſam irrogata: & hoc ipſe notat extra d. ſimo. ex diligenti.

COnſpiratores.] CASVS. Dicitur hic, quòd conſpiratores & anathematizati non poſſunt aliquem accuſare.
e ¶ Conſpiratores.] 11. quæſt. 1. conſpirationum. & c. coniurationum. nec ad denuntiationem admittuntur. extra de accuſa. cum oporteat. & de ſimo. licet.

NVllus.] CASVS. Anathematizatus non recipitur in accuſationem. Et dicitur anathematizatus quem epiſcopus ſuis litteris anathematizat: vel qui incidit in canonem latæ ſententiæ. Caſus ſeq. c. planus eſt.

a ¶ Infamis.] Dic q; infamis non admittitur ad accuſationem, niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam vt 4. q. 6. omnibus. ſ. 2 q. 1. prohibentur. niſi in criminibus exceptis, vt 6. q. 1. §. verum. nec in his prout notaui ſ. 2. q. 1. in primis. in ſi. & q. 7. in ſumma.

COnſanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q; illi qui inceſtuoſe iunguntur, & qui ſine dotali titulo & ſine benedictione ſacerdotis, id eſt occulte iun-

f ¶ Credantur.] argu. contra. 23. quæſt. 8. vt pridem.
g ¶ Scriptis.] id eſt, per ſcripta nuntiant vitandos, & ſic aliquis poteſt abſentem excommunicare per ſcripturã vt ĩ. 2. q. 5. quanto. & arg. ff. de teſta. ſeruus.

Excõmunicari pôt abſens per ſcripturam.

g ¶ Aut

a ¶ Aut eorum.] ſic de ſent.excom.nuper.
b ¶ Anathematizant.] vbi eſt canon latæ ſententiæ.

CLericus.] CASVS. Quæſitum fuit an clericus, qui ſuum epiſcopum per calumniam accuſauit, vel inſidiator ei extitit, repellatur ab accuſatione? Et dicitur quòd ſic: quia infamis effectus eſt. & depoſitus tradi debet curiæ ſeruiturus.

c ¶ Accuſauerit.] calumnioſe, ne ſit contra, ſupra, 2.q. 7. quapropter.

d ¶ Curiæ tradi.] non ſtatim, ſed tunc cum eſt incorrigibilis 1, vt extra de iudic. cum nõ ab homine. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.

1 Et toto, ita quòd per eccleſiam iã nõ põt corrigi ſecundum Hug. & hoc not. extra de iud. ad ſi. in gl. vlt.

HI qui.] CASVS. Dicitur hic, quòd qui ſuos epiſcopos iniuſte perſequuntur, & per calumniam à ſuis ſedibus remouere conantur, non poſſunt ſuos epos accuſare, vel in eos teſtificari: quia infames ſunt, & exilio digni iudicantur, licet à morte prohibeantur, dicẽte Domino: Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbũ, [quos non humanis,] &c. ſ. 2. quæſt. 7. fuit expoſitum in c. placuit eorum.

e ¶ Hi qui.] & ſi à morte corporali.

f ¶ Et exilio.] Ergo iudex eccleſiaſticus poteſt in exilium mittere; vt 50. diſtin. accedens. 93. diſt. in ſynodo. ſ. proxi. q. c. 3. in ſi. vel ponitur exilium pro carcere monaſterij, vt 2. quæſt. 1. in primis.

Iudex eccleſię poteſt ĩ exiliũ mittere.

DEtractores.] CASVS. Dicitur hic quòd illi, qui detrahunt alijs, & qui inter alios diſcordias ponunt, remouendi ſunt ab accuſatione & teſtimonio epiſcoporum.

g ¶ Detractores.] ſ. 6. q. 1. deteriores.

h ¶ Inimicorum.] id eſt, inimicitiarum.

NVlli.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus infamis vel ſacrilegus poteſt religioſum vel Chriſtianum accuſare, vel cõtra eũ teſtificari, quãuis Chriſtianus ille ſit vilis vel ſeruilis perſona.

i ¶ Humilis.] ergo videtur, quòd ſi infamis vult agere ciuiliter, quòd non audiatur: intellige vel pro, id eſt, vel loquitur de excommunicato.

k ¶ Seruiliſque.] ergo loquitur de criminali cauſa: quia ſeruus in cauſa ciuili ſe defendere non poteſt, ſed in criminali põt, vt ff. de accuſatio. ſeruos. & l. eod. §. ſeruos.

rum[a] ſtatuta anathematizant[b].

Item Fabianus Papa, epiſt. 1. ad eccleſiæ miniſtros.

¶ Anathematizati, fideles accuſare non poſſunt. C. VII.

OMnes, quos ſanctorum patrum ſtatuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, ſubmouemus †, & ab omni accuſatione fidelium alienamus. Anſ. l. 3. c. 16. Poly. l. 5. tit. 1.

Item Stephanus Papa, epiſt. 2. c. 8.

¶ Clericus, qui epiſcopum accuſauerit, infamis efficitur. C. VIII.

CLericus vero, qui epiſcopum ſuum accuſauerit[c], aut ei inſidiator extiterit, non eſt recipiendus; quia infamis effectus eſt, & à gradu debet recedere, ac curiæ tradi[d] ſeruiturus.

Item Alexander Papa, epiſt. 1. c. 1.

¶ Infames, & exules fiant, qui epiſcopos perſequuntur. C. IX.

HI qui[e] epiſcopos ſuos * perſequuntur, & amouere nituntur iniuſte contra Apoſtolicam auctoritatem, etſi à morte prohibentur, dicente Domino; [Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat;] perpetua tamen notantur infamia, & exilio[f] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apoſtolorum, & infra iſta tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accuſandi epiſcopos, vel teſtificandi in eos vocem obſtruimus, quos non humanis, ſed diuinis actibus mortuos eſſe ſcimus. Anſ. l. 3. c. 79. Ezech. 33. ſ. 2. q. 7. c. Placuit.

* ¶ Suos.] *Vox iſta abeſt à pleriſque manuſcriptis & originali; ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Item Zepherinus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Sicilien.

¶ Detractores, & inimicorum auctores epiſcopos non accuſent. C. X.

DEtractores[g] (qui diuina auctoritate eradicandi ſunt) & auctores † inimicorum[h] ab epiſcopali ſubmouemus accuſatione, vel teſtimonio. Anſ. l. 3. c. 35. Iuo p. 5. c. 245. † *al. actores*

Item Eutychianus Papa primus, epiſt. 2. ad epiſcopos Siciliæ.

¶ Infamis, vel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt. C. XI.

NVlli vnquam infami, atque ſacrilego de quocumque negotio liceat aduerſus religioſum Chriſtianũ, (quãuis humilis[i], ſeruiliſque[k] perſona ſit) teſtimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inſcriptione Chriſtianum impetere. Anſ. l. 3. c. 25. Burc. l. 16. c. 11. Iuo p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 32.

Notandum vero quòd aliud ſit excõmunicatio, & aliud anathematizatio.

NOTANDVM VERO. CASVS. Supra in c. conſpiciatur... c. ſequenti facta fuit mentio

mentio de anathemate.ideò Gra. poſuit his hunc §.vt aſſignet differentiam inter excommunicationẽ & anathema.& ad hoc inducit ſequens cap.

E Ngeltrudam.] Casvs. Ad ſuggeſtionẽ Engeltrudæ vxoris Boſonis, Lotharius dimiſit Thebergam & ſu perdu-

Vnde Ioannes Papa VIII. ſcribit cuidam epiſcopo.

¶ Aliud eſt excommunicatio, aliud anathematizatio. C. XII.

11.q.3.nemo, epiſcoporum. Iuo p.14.c.51.

ENgeltrudam vxorem Boſonis noueris non ſolum excommunicatione, quæ à fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate [a], quod ab ipſo Chriſti corpore (quod eſt eccleſia) recidit, crebro percuſſam eſſe.

¶ *Epiſtola hæc Ioannis VIII. non eſt inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio à ſe Romæ habito, de Metenſi ſynodo penitus abolenda, c. vltimo narrat hanc Engeltrudam bis à ſe fuiſſe anathemate percuſſam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iuſtiſsime hãc pœnam tulit, refert Regino libro ſecundo chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hæc fœmina; quoniam Hadrianus ſecundus, qui inter Nicolaum primum, & Io. VIII. interceſsit, quintum ſui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligendi ſunt nõ ſimpliciter à fraterna ſocietate, ſed etiã à corpore Chriſti (quod eſt eccleſia) omnino ſeparati.

QVAESTIO V.

QVòd vero [b] teſtes de domo accuſatorũ producendi non ſunt, & quòd vox inimicorum non ſit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

Ait enim Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

perduxit Engeltrudam, propter quod Io. Papa remouit eam nõ ſolum à fraterna ſocietate, ideſt, à cõmunione ſacramentorum, quæ minor excommunicatio dicitur: ſed etiam à corpore Chriſti, ideſt, à communione fidelium, quæ anathema, ideſt, maior excõmunicatio dicit.

a ¶ Anathemate.] anathema eſt maior excõmunicatio. 11.q.3.nemo epiſcoporum. Et hæc eſt hic differentia inter maiorem & minorem excommunicationem 1, vt 11.q.3.audi.5.q.2.præ ſenti.17.q.4. quiſquis. Eſt etiam hic arg. q; ſæpius quis poteſt excommunicari. 11.q.3. c.excellentiſſimus.& c.omnis.12.q.2.de viro.87.diſ.eos qui.extra de poſtu.præla.ad hæc 2.in parte deciſa.& cõfirmatus poteſt amplius confirmari.11.q.3. quod prædeceſſor.& qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, vt 47. diſt.c.pe.ſed contra 24.q.1.c.1.Item nihil ad nos de his quæ foris ſunt.2.q.1.multi.& vltra excommunicationem eccleſia non poteſt quid facere.extra de iud. cum non ab homine.Item qui mortuus eſt, interfici non poteſt, ſed anathema eſt æterna mortis damnatio: 11.q.3. nemo epiſcoporum.Item qui eſt extra eccleſiam, non poteſt eſſe magis extra, vt 11.q.3.omnis.Item ar. cõtra ff.de verb.oblig.qui bis.Item Meldendus dixit: qui ſemel eſt excommunicatus, non poteſt amplius excommunicari: ſed denuntiari poteſt excommunicatus, & ſic intelligit omnia iura, vbi quis ſæpius videtur excõmunicari. Sed obijcitur ei q; ſecundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quàm non excommunicatus. Inſtat in iudæo: quia licet iudæus non poſſit excõmunicari, non tamen eſt melioris conditionis quàm Chriſtianus. Ego credo q; excommunicatio duos habet effectus: vnum eijciendi extra eccleſiam: & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non poſſit conſequi primum effectum in excommunicato, tamen conſequitur ſecundũ. Itẽ numquid tot erunt abſolutiones quotſue runt excõicationes 3. Et vĩ q; vna abſolutione oẽs excõicationes tollantur, vt arg. ff.de accepti.l.pluribus.vel quod ſaltem vltima confirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi.eſt receptum.

VNDE. Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradictis, q; anathematizati intelliguntur in ſuperioribus c.non ſolum qui excommunicati ſunt minori excommunicatione, ſed etiam maiori.

QVòd vero.] In hac quæſtione probatur, q; inimici, conſanguinei, criminoſi, gratioſi, ſerui, liberti, familiares non poſſunt eſſe teſtes, nec accuſatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. lic. de Fan. & non diuiditur.

Casvs. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur an teſtes de domo accuſatorũ, & inimici ſint audiendi. Et probat' per ſequentia c. quòd non, niſi in cauſa matrimoniali, vt 35.q.6.c.1.

b ¶ Quod vero.] Domeſtici ſunt libertus, colonus, adſcriptitius. C.de his qui ad eccle.confug. l.vlt.§.ſane. item mercenarius. ff.de pœ.reſpiciendum.§.furta. item omnes qui ſunt de familia alicuius, ſiue ſint liberi ſiue non, domeſtici intelliguntur. ff.de ædil.edic.ædiles.§.familiæ. Large tñ dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo. vt extra de teſt. in litteris 4. extra de offi.deleg.inſinuante. vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff.ad Sylla.l.1.ſi vir. domeſtica eſt. & argu. C.de re mil.quicumque, lib.12.& vxor dicitur domeſtica. 47. diſt.§.neceſſe. arg. contra. C.de quæ.l.3.Item domeſtici ſunt, qui ſunt in eiuſdem poteſtate. vt inſti.de teſt.§.in teſtibus. Item propinqui. C.de emend.ſer.l.1. Hoc etiam notandum, q; amicus non poteſt eſſe teſtis, vt ſ. prox. cauſa.q.3.§.item teſtium fides. nec cui imperari poteſt ratione patriæ vel dominicæ ptãtis, vt 4.q.3.§. item in criminali. Item inimicus capitalis numquam admittitur. ſed ſi eſt inimicus alia de cauſa, admittitur. ſed tempore diſputationis diſquiretur, an ſit ei credendũ in authen.de teſtib.§.ſi vero odioſus. colla.7. Item conſanguinei omnes ſecundum Alanũ poſſunt admitti. ſi tales appareant, qui veritatẽ gratiæ præponant. 4.q.3. § eos teſtes. Sed hoc non credo verũ 5, cum etiã iudex pp hoc poſſit recuſari. extra de ap. poſtremo. ext. de offic. iud. dele. cauſam quæ. Sed in cauſa matrimonij admittuntur cõſanguinei. 35.q.6. c.1.& 2.& ar. ff.de pb. etiam

1 to. vel cur. & gl. in l. aut damnũ §.ſeruos. ff. de pœ.

Excõicationis duo sũt effectus.

3 Adde no. p Bart. in l. de pupillo. §.ſi pluribus. ff. de oper. noui nũt. Bal. in l. ſi. C. de nup.

4 vbi d hoc Vide qđ di xi 54. diſt. q ex famulis. in prin.

5 Ad hoc facit quod no. ſ. 29. diſt. c.2.

etiam matris. extra qui mat.accuſ.poſ.vt.q8 verum eſt vbi agitur de cõſanguinitate probanda,vel improbãda. aliàs repellerent quaſi ſuſpecti,vt extra de teſti.ſuper eo. Io. Sed certe male dixit Ioã.quia parentes bene admittuntur ſuper fœdere matrimonij,vt in illa decre.ſuper eo.& in decre.videtur in fi. & ita ſeruatur de facto.B.

ſic 6.quæſt.2.qui crimen.& hoc in memoriam prioris offenſæ,vt ff. de decurio. l. vlt. ff. de quæſtionibus. l. vnius,§.ſeruus.Et eſt hic argu.ex recentia temporis aliquid præſumendum eſſe,vt 31.q.1.ſi quis viuente. 50. diſt.ſi qua femina.Sed numquid quælibet inimicitiæ repel

¶Conſanguinei, & familiares aduerſus extraneos teſtimonium non dicant. C. I.

COnſanguinei † accuſatoris † aduerſus extraneos teſtimonium non dicant,nec familiares [a],vel de domo prodeuntes [b]: ſed ſi voluerint, & inuicem conſenſerint, inter ſe parentes [c] tantummodo teſtificentur, & non in alios.

† *accuſatores*] orig.
Anſel. l.3.c.55.
Poly.l.5.tit.1.
Burc.l.1.c.171.
Iuo p.5.c.289.
Pann.l.4.c.85.

CONſanguinei.] CASVS. Dicitur in hoc c.quod conſanguinei accuſatorum, vel familiares eorum,vel de domo ſua prodeũtes contra extraneos teſtificari nõ poſſũt, ſi tamen partes conſenſerint, conſanguinei inter ſe teſtificentur,& non in alios.

a ¶ Nec familiares.] ff.de verb.ſig.pronunciatio §.1.& l. ſeq. & ff.de fur. ſi libertas. extra de teſt.i litteris.

b ¶ Prodeuntes.]tempore iudicij: quia ex hoc ſuſpectus eſſet iudex. ff. ad leg. Iul. de ambi.l.1.in fin.ſimiliter qui prodiit de domo iudicis,non poteſt eſſe teſtis vlterius vt 4.q.4.c.vlt.

c ¶ Parentes.] 4. q. 3.§. parentes. contra. Sed illud intellige de remotis parentibus iſtud de vicinis.Vel illud de collateralibus,iſtud de deſcendentibus vel aſcendentibus 1.contra collateralẽ enim non cogitur quis teſtificari vſque ad quartum gradum, vt 4. quæſt. 3. §. lege Iulia. & hoc intelligunt quidam in criminalibus cauſis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipſo:quia nulla lege eſt prohibitum & edictum de teſtibus eſt prohibitorium,vt ff de teſti. l. 1. Item quia in priuatis iudicijs filius poteſt habere patrem iudicem, vt 3.ea.q.7.§.cognitores.& ff.de iud.l.in priuatis.Ioan. ego hoc non credo:quia propter conſanguinitatem aliquis recuſatur,vt extra de app.poſtremo. poteſt tamen dici,quod collaterales admittantur poſt tertium gradum, ea ratione:quia vſque ad gradum illum non coguntur inter ſe dicere teſtimonium.Dominus Hug.dicebat, quod filius poteſt, habere patrem iudicem, niſi recuſetur: quia recuſari poteſt,vt d.c.poſtremo.B.Sed quid ſi teſtis eſt conſangnineus illius pro quo inducitur & illius contra quem inducitur?Statis videtur quòd tunc par affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis excludit.ff. de rit.nup.non ſolum.§.1.Vel videtur quod in ciuili cauſa admittuntur conſanguinei ſiue propinqui ſiue remoti in teſtimonium:licet non poſſint eſſe iudices. minor enim cauſa repellit iudicem quàm teſtem, vt dicitur 3.ea.accuſatores.hoc ideo,quia facilius haberẽtur mille iudices quàm vnus teſtis. ad hoc facit extra de appel.poſtremo.

Teſtificari collaterales nemo cogitur.

a H. exponit hic parẽtes, ideſt, conſanguinei:nam ſecundũ eũ hic vulgariter loquitur cap..

Inimicitiæ repellũt ab accuſando & teſtificãdo.

Item Anacletus Papa,epiſt.3.c.5.

¶Nuper inimici,accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt. C. II.

ACcuſatores,& teſtes eſſe nõ poſſunt,qui ante heſternum [d] diem aut nudiuſtertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant,vel læſi ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Ambroſius Syagrio,epiſt.64.
Anſel.l.3.c.13.
Burc.l.1.c.152.
Iuo p.5.c.239.
Pann.l.4.c.84.

ACcuſatores.]CASVS.Quæſitum fuit ab Anacleto,vtrum illi,qui ante heſternum diem vel nudiuſtertius fuerint inimici, ſint in teſtimonium admittendi?& reſpondetur quòd non: ne læſi ſe velint vlciſci:quare quærendi ſunt teſtes inoffenſi,& non ſuſpecti.Et dic:ante heſternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur:nudiuſtertius pro die tertia, id eſt,nunc eſt tertia dies.

d ¶ Heſternum.]arg.quòd repellitur accuſator & teſtis æque per præteritas ſicut per præſentes inimicitias repellant.Videtur quod tantum criminales & capitales, vt extra de ſimo.per tuas.in fine 2.& inſti. de excu. tu. §. inimicitiæ.& ff.de arb.licet.nam non quilibet amicus repellitur,ſed ſolum ille,qui maxima familiaritate cõiunctus eſt.ff.de verbo.ſign.late.§.amicos. Item lex dicit,quod propter leues inimicitias nõ extinguitur legatũ, ſed propter graues,vt ff.de adimen.leg.l.3. in fi. Econtra videtur,quòd inimicitiæ non ſolum capitales, ſed etiam aliæ repellant: quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem controuerſiam,extra de reſtitut. ſpol.item cum quis.nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum,vt extra de purgatio.cano. cum in iuuentute.in fin.Tu dicas: quòd ſemper inimicus repellitur,niſi ſint leues & modicæ inimicitiæ. ar. extra de ſimo.licet Hely.& hoc relinquitur inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant,vt in authent.de teſtib. §.ſi vero dicatur. coll. 8. & 4.quæſtio.3.§.ſi quis teſtibus.De tali inimico dicit lex,quòd non ſemper repellitur quis propter inimicitias:ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat,vel non.ff.de quæſtionibus.l.1.§. quæſtionem.in fi.Et eſt ſimile. ff. de excuſatio. tuto. propter litem.Ioan.

Item Symmachus Papa in quinta ſynodo Romana ſub ipſo habita.

¶De eodem. C. III.

ACcuſatoribus vero inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus,vel qui cum inimicis [e] immorantur,

ACcuſatoribus.]CASVS.Hoc c. diuiditur in duas partes.In prima parte dicitur, quod ſynodus prohibuit, vt accuſatoribus inimicis,vel qui cũ inimicis morant,vel de domo inimici prodeuntibus,vel ſuſpectis nõ credant volẽtibus accuſare:& ſi quis prohibita infringere tentauerit,ſi eſt clericus,deponatur:ſi monachus vel laicus,excommunicetur. In ſecunda parte dicitur, quod qui Pontificibus illatas ſecretas vel manifeſtas inſidias ad eccleſiaſticam notitiam pertulerit,puniendo & condemnando ea,quæ huiuſmodi ſententia complectitur, potiatur honore. Illi vero,qui aduerſus eos moliunt,& deponantur,& rebus ablatis perpetuo tradantur exilio.

e ¶ Inimicis.]C.de inoffi.teſta.liberi.vbi filius exheredare poteſt matrem,ſi copulauerit amicitias cum ſuis inimicis,vt extra de accuſa.cum oporteat.extra de appel.ex inſinuatione.

† Cum iſto tex. iuncta ſua gl. concor. Al. de Imo. in l. g iuriſdictioni. verſi. ſi cedo ... lit. ff. de iuriſd. om. iu. dic. per l. quia. ... de arbi. ... declaratione ... c. ... in criminalis non poteſt eſſe ... patet ... ſa ... & ... de ... hic ſi oppo natur ... abſque aliqua ... tione ... ratione ... ſpicionis ... legandi ... batur ... tex. ... lex Cum. in princi. ... iuſiu ... ciuil. ... ſa poteſt ... iudex ... ordinarius dummodo non ... tur ... in l. ... natu ... iud. ... hoc ... plene ... apud ... & ibi ... maxime ... li. C. ...

a Vide hoc & contra d. am. cum oporteat. & ... vt lit. non conteſt. ... cedens. in gl. ſed non ne. Arch.

Filius matrem quãdo poteſt exheredare.

a ¶ Per

ait ſuſpecti ſunt,non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læſi vlciſci ſe velint.*& infra.* ¶ Si quis hæc, quæ hodie in hac ſancta ſynodo prohibita ſunt, infringere præſumpſerit,aut voluntarie tranſgredi tentauerit;ſi clericus eſt,gradu proprio penitus careat: ſi vero monachus,aut laicus fuerit,communione priuetur: & ſi non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas vero inſidias, vel manifeſtas pontificibus à quibuſcumque illatas, vel ea,quæ huius ſanctæ ſynodi ſentētia complectitur,ſi quis ad eccleſiæ pertulerit [a] notitiam;potiatur honore: & hi, qui aduerſa eis moliuntur(ſicut à ſanctis patribus dudum ſtatutum eſt,& hodie ſynodali,& Apoſtolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (ſuis omnibus ſublatis)perpetuo tradantur.

Item Pontianus ſanctæ & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus,epiſt.2.omnibus Chriſtianis.

¶ Qui non poſſunt eſſe accuſatores,vel teſtes. C. IIII.

3.q.7.c.quærendum. Poly.ibidem. Anſel.l.3.c.16.

SVſpectos,aut inimicos,aut facile litigantes [b], & eos, qui non ſunt bonæ conuerſationis,aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidem, accuſatores eſſe,& teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtoli [a] prohibuerunt; & nos eorū auctoritate ſubmouemus, atque futuris temporibus excludimus.

[a] ¶ Apoſtoli.] *Sic eſt emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apoſtolici.*originale antē impreſſum ſic habet*,& anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate, & nos ſubmouemus,atque futuris,&c.

Item Euſebius epiſcopis Galliarum,epiſt.1.

¶ Ab accuſationibus clericorum repellantur, quos leges ſæculi non admittunt. C. V.

Anſel.l.3.c.26.

DE accuſationibus clericorum, ſuper quibus mandaſtis, ſcitote à tempore Apoſtolorum in hac ſancta Vrbe ſeruatum eſſe,accuſatores,& accuſationes,quas exterarum [c] conſuetudinum leges non aſciſcunt,à clericorū accuſatione ſubmotas.*& infra.* ¶ Idcirco,& nos ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei, quaſcumque ad accuſationem perſonas leges publicæ [d] non admittunt,his impugnandi alterum,& nos licentiam ſubmouemus, & nullæ accuſationes à iudicibus audiantur eccleſiaſticis,quæ legibus ſæculi prohibentur.

2.q.1.nos ſequētes.

Item Pelagius Papa II.epiſcopis Italiæ.

¶ Alienigenæ,& quos diuinæ voces mortuos appellant, epiſcopos accuſare non poſſunt. C. VI.

Anſel.l.3.c.59.

CAnonica ſanctorum patrum ſtatuta(ne columnæ ſanctæ eccleſiæ vacillent) ſequentes, ac roborantes, omnes infames, cunctoſque ſuſpectos, vel inimicos, & eos,qui nō ſunt eorum gentis,vel quorum fides [e], vita,& libertas neſcitur,& qui nō ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione epiſcoporum funditus ſubmouemus. Similiter & omnes,

a ¶ Pertulerit.] admonitione præmiſſa ſi in modum denuntiationis agitur: aliàs eſſet proditor criminis 2.quæſt.1. ſi peccauerit. ſi autem in modum accuſationis,nō eſt neceſſaria admonitio.extra de ſimo. licet Hely. Et habes hic, quòd remuneratur accuſator. ſic 79. diſt.ſi quis Papa.

Admonitio quandoque eſt neceſſaria quandoque non.

SVſpectos.] CASVS Hic enumerantur ſeptem genera perſonarum,quas Apoſtoli & Papa ſtatuerunt eſſe remouendas ab accuſatione 1 & teſtimonio deferendo, quia teſtes eſſe non poſſūt.

1 Concor. tex. in l. 1. & 2. & per totum tit. ff. & C. de accu.

b ¶ Litigantes.] id eſt, litigioſos: qui ſecundum Apoſtolum non promouentur.46.diſ. §.1.

DE accuſationibus. CASVS. Epiſcopi Galliarum quæſiuerunt ab Euſebio Papa qui accuſatores non admittuntur contra clericos. Qui reſpondit dicēs quòd illi non admittūtur à tempore Apoſtolorum in ciuitate Romana, quos leges ſæculi non admittunt:nec nos eos admittimus, veſtigia patrum ſequentes:dicit Euſebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶ Exterarum.] id eſt Romanorū. Sed quare vocat eos exteros. cum eccleſia eos approbet,vt 10.diſt. per totum? Reſpondet: quia Gallicis loquitur,qui leges illas nō tenent. Si.12.q.2.cum deuotiſſimam. vbi Papa Reginæ Francorū Lombardam non Romanam legem inducit. Alia littera,exterarum cōſuetudinem.

d ¶ Publicæ.] id eſt, ſæculares 2.

2 Sub.quia præ ceteris de publicis iudicijs tractant ſecundum H. & Lau.

CAnonica.] CASVS. Hic enumerantur viij.genera hominum, qui omnino remouentur ab accuſatione epiſcoporum,infames, &c. ita q̀ iſta tria,fides, vita, & libertas,pro vno genere ponantur.

e ¶ Gētis vel eorū fides.] de

ſ Sub.prorſus ſ.quorũ vita & libertas neſcitur, nec fides ſecundum Hu.& Lau.

des.]de ignotis ſ loquitur,qui nõ promouentur.24 diſ. quando. 98.diſt. per totum.aliàs iniquum eſſet qd hic dicitur, quòd Theutonicus non poſſet teſtificari contra Gallicum.

a ¶ Mortuos.]in peccatis,vt 2.q.7.placuit.Io.

contra reum.ſi vero contra teſtem,ſecus eſſet, cõtra teſtem enim poteſt ferri,vt C.de teſt.nullum.in ſi.

i ¶ Similesque.]alij adduntur 3.6.quæſt.1.§.quicumque.& c.infames.

K ¶ Quia infames.]hæc non refertas ad omnia ſupradicta.

quos diuinæ leges mortuos [a] appellant,ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione, & publicæ pænitentiæ ſubmittendos iudicamus.

Item ex ſynodo Romana habita ſub Hadriano Papa.

¶ *Caput hoc,&c. Nominem infra ead.q.6.qua citantur ex ſynodo Romana, extant in capitulis Hadriani. ea autem expreſſim etiam appellantur ſynodi nomine,infra 5. q.3.in principio.*

¶ A clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſcunt. C. VII.

ACcuſationes,& accuſatores,atq. eorum † negotia [b], quæ ſæculares non aſciſcunt leges,diuina, ac ſynodica funditus [c] à clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores [d] pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Item Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus omnibus epiſcopis,epiſt.2.de accuſationibus ſacerdotum,c.3.

¶ Nec ſeruus,nec libertus,nec infamis epiſcopos accuſare præſumant. C. VIII.

ij ACcuſatores,& accuſationes, quas ſæculi leges non recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmouemus. Nullus enim alienigena †, aut accuſator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth ſcriptum eſt: [Ingreſſus es vt aduena,numquid vt iudices [e]?] Accuſator autem noſtrorum † nullus ſit ſeruus, aut libertus [f], nullaque ſuſpecta perſona,aut infamis.

Item Euſebius Papa,epiſt.3.ad epiſcopos Thuſciæ.

¶ Infames,qui ad ſortilegos,& diuinos concurrunt,nec accuſatores, nec teſtes eſſe poſſunt. C. IX.

COnſtituimus iterũ,firmantes cana patrum ſtatuta,cum omnibus,qui nobiſcum ſunt epiſcopis, ſicut dudũ decretum reperimus,vt homicidæ,malefici [g], fures,ſacrilegi,raptores,adulteri,inceſti,venefici, ſuſpecti, criminoſi, domeſtici,periuri,& qui raptum fecerunt,vel falſum [h] teſtimonium dixerunt, ſeu qui ad ſortilegos †, diuinoſque concurrerunt, ſimileſque [i] eorum nullatenus ad accuſationem,vel ad teſtimonium ſint admittẽdi,quia infames [k] ſunt; & iuſte repellendi,quia funeſta eſt vox eorum.

Item Iulius Papa in reſcripto ad Orientales,c.33.

AAccuſationes.] CASVS. Dicitur hic, q lex diuina repellit omnes accuſationes & accuſatores, & eorum negotia, id eſt, teſtimonia, quæ ſæculares leges non admittunt, & generaliter omnes laici repellunt,cum ſint inferiores, & à clericis nolunt accuſari.

b ¶ Negotia.] id eſt, teſtimonia.

c ¶ Funditus.]Regulariter contra clericos non admittũtur laici.3.2.quæſt.7.laicus.& c.ſicut.

d ¶ Superiores.] id eſt,clericos.

ACcuſatores.]CASVS. Dicit hic, q omnes remouet Stephanus ab accuſatione, quos leges ſæculi repellunt,& Apoſtolici prohibuerunt. & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi,[Nullus.]dicitur q nullus alienigena ſit epiſcoporũ accuſator vel iudex:& hoc probat au ctoritate vete.teſt. Itẽ nullus ſeruus, nullus libertus, & nulla ſuſpecta vel infamis pſona accuſet noſtros.

e ¶ Vt iudices.]à dictis ergo maiorũ poſſumus argumentari. 37. diſtin. ſi quid veri.

f ¶ Aut libertus.] qui non poteſt ordinari, niſi pleno iure ſit emancipatus. 54. diſt. quicumq; ergo. nec teſtari nec accuſare.vt 2.q. 7. ipſi Apoſtoli.& c. teſtes.

COnſtituimus.] CASVS. In hoc ca.enumerantur xv. genera hominũ, qui ab accuſatione vel teſtimonio repelluntur,qa infames ſunt, & vox eorum eſt funeſta in talibus.Seq.c. patet, in quo enumerantur viij.genera hominum, qui ab accuſatione vel teſtimonio repelluntur.

g ¶ Malefici.]qui faciunt ne viri poſſint cognoſcere vxores ſuas: vel qui volunt futura ſcire. & hoc eſt crimen publicum.C.de paga.& ſa.& temp.co.l.2.& vlt.

h ¶ Vel falſum.] extra de ord. cog. cum dilectus contra.Sed ibi non fuit lata ſententia contra teſtem,ſed contra reum.

dicta,quia ſuſpecti & domeſtici nõ ſunt infames. Et ita eſt ar.q verbum ſequens in priuilegijs nõ refertur ad omnia ſupradicta. ſi.de conſ.diſ.2.cum omne 3.ſi.ff.de in rem verſo.ſi pro parte.§.idem.ff.de le.1.l. talis ſcriptura.§.vlt.& l.ſi ſeruus plurium.§.vlt. Ar.cõtra extra de do.cum dilecti.

ADDITIO. Dic vt legitur & nota. extra de app. ſecundo requiritis.& c.inquiſitioni. Archid.

In capitulis Hadriani cap.11. Concor. Damaſus epiſt. ad Stephanum.

Anſ.l.3.c.10. † *ea*] orig.

Cõco. Teleſphorus epiſt. vnica.c.4. Iulius in reſcr. ad orient.c.5.

Poly.ibidem Anſ.l.3.c.18. Iuo p.5. c. 257. & p.6.c.327.

Gen. 19.

† *veſtrorum*] orig.

Et in capitul. Hadriani.c.67.

Poly.ibidem Anſ.l.3.c.19.

† *al. ſacrilegos*

3.1.q.8. quiſq.

¶ Adde q natus in extraneo territorio propter hoc non alienigena. l. 1. C.de emancipa. libe.

Malefici q ſunt.

a Quod no. 3.q. 6.c.presbyteri.

3 Ver. quamquam. de hoc.

a S Imiliter.] Aut gratioſi.] Ideſt, adulatores. 46. diſt. clericus 1.
a ¶ Aut gratioſi.] vt infra ead. accuſatores. C. de tranſact. præſes.
b ¶ Vel affines.] ſ. ea. q. 9. abſens. ſimile ff. de iniur. l. lex Cornelia. in prin. tamen inter ſe bene admittentur affines: quia affinis poteſt accuſare affinem. C. de abol. l. vltima.

N Vllus.] C a s v s. In hoc c. enumerantur ix. genera perſonarum, quæ ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

¶ Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittantur. C. X.

Polyc. ibidem
Anſ. l. 3. c. 11.

S Imiliter in iam præfixa ſynodo eſt decretum, ne ſuſpecti, aut infames, aut criminoſi, aut gratioſi [a], vel calumniatores, vel affines [b], aut ſcelerati, aut facile litigantes ſuſcipiantur accuſatores; ſed tales, qui omni careant ſuſpicione.

Item Felix Papa II. epiſt. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitijs ſtudet, vel facile litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt. C. XI.

Anſ. l. 3. c. 62.
† *infidus*] ori.

N Vllus ſeruus, nullus libertus, nullus infidelis †, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs ſtudet, nullus qui frequenter litigat, & ad accuſandum, vel detrahendum eſt facilis, nulla infamis perſona, vel omnes, quos ad accuſanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittãtur epõs accuſare.

Item Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Familiares, ſuſpecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accuſatione. C. XII.

Poly. ibidem.
Anſ. l. 3. c. 57.
Burc. l. 1. c. 171.
Iuo p. 5. c. 289.
ſ. ead. conſanguinei.

iij A Ccuſatores vel teſtes ſuſpecti non recipiantur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiã conſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimoniũ dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [c] affectio veritatem impedire ſolet. Amor carnalis, & timor [d], atque auaritia plerumque ſenſus hebetãt humanos, & peruertunt opiniones, vt quæſtum pietatem putent; & pecuniam, quaſi mercedem prudentiæ.

1 Tim. 6.

Item Pelagius † Papa ſecundus, epiſt. 1. c. 4.

† Antea legebat, *Gelaſius*

¶ Qui inimici, vel ſuſpecti ſunt, & qui odio quoſlibet inſequũtur, ab accuſatione remoueantur. C. XIII.

Proclus ad Domnum in act. 14. conc. Chal.
Anſel. l. 3. c. 6.

O Mnes, qui aduerſus patres armantur [e], vt patrum inuaſores, & mactatores, infames eſſe cẽſemus. *& infra.* ¶ Horum ergo vitiorum auctores vel patratores, non ſunt in accuſatione pontificum recipiendi, ſed penitus repellendi: quoniã iubent canonica decreta patrum, vt accuſatio, vel teſtimonium eorum, qui odio quoſlibet perſequuntur, vel qui inimici, aut ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur.

[*Item Paſchalis Papa.*]

extra, de accuſ. c. nulli.

¶ De eodem. PALEA. C. XIIII.

N Vlli epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere liceat quos [a], antequam ab eis impeteretur, à ſua communi familiaritate neglexerit ſeparare.

¶ In vno peruetuſto exemplari Gratiani, à quo pleraque Paleæ abſunt, caput hoc habetur, non hic, ſed ſupra, 2. q. poſt c. Beati Petrus & Paulus. vbi etiam citatur ex Paſchale 11.

A Ccuſatores.] C a s v s. Quæſitum fuit a Calixto, vtrum poſſint accuſare vel teſtificari ſuſpecti, vel familiares, vel de domo prodeuntes: vel verũ cõſanguinei eius ad teſtimoniũ admittantur. Et respondet quòd non: quia propinquitatis, vel familiaritatis, vel donationis affectio veritatem ĩpedire ſolet. Et carnalis amor & timor & auaritia ſenſus hominum conſueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] dominus enim aduerſarij non poteſt eſſe iudex. extra de of. deleg. cauſam. immo propter dominũ tota familia declinat iuriſdictionem alicuius, vt C. ſi quacumque præditus po. l. 1. Scias tamen q; minor cauſa repellit aliquẽ à iudicio quàm à teſtimonio. nam iudex recuſatur ſi aduocatus partis aduerſæ eſt commenſalis iudicis, vt extra de ap. ex inſinuatione 1. ſimiliter ſi iudex eſt ſuffraganeus aduerſarij, vel de terra aduerſarij, vt extra vt lite non cont. accedens 2. Item ſi quandoque appellaſti ab eo, vt extra de app. ad hoc.

Iudex facilius repellitur q̃ teſtis.

1 Hoc eſt falſum, vt ibi no. & probatur extra de offi. iu. cap. 1.

d ¶ Timor.] 11. q. 3. quattuor. Ioan.

O Mnes.] C a s v s. Statuit Gelaſius in hoc cap. quòd omnes illi, qui aduerſus patres carnales vel ſpirituales armantur eos calumniando, ſint infames, nec recipiantur in accuſatione epiſcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia vel mala ſuſpicione ad accuſationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] conuitiando vel infamando 2. vt 6. q. 1. ſacerdotes. Io.

2 Sub. vel verberãdo, percutiendo, vel calũnioſe accuſando, ſecũdum Hug.

QVOD VERO. CASVS. Reddit Gra. hic rationem quare inimici ab accuſatione repelluntur, ſcilicet quia ipſorum calliditate innocens opprimi ſolet. Idem eſt de inimico iudice & ſuſpecto, à quo nullus eſt condẽnandus, quamuis crimina ſint manifeſta, & ſi condẽnatus fuerit, debet reſtitui, ſicut factũ fuit de Anaſtaſio, qui ab inimico patriarcha depoſitus fuit. Et qđ inimicus iudex eſſe nõ debeat, ꝓbať ſeq. cap.

QVod ſuſpecti.] CASVS. Ignati⁹ Cõſtantinopolitanus patriarcha à quibuſdã ſuffraganeis ſibi ſuſpectis & inimicis fuit depoſitus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit ipſum Ignatiũ ab inimicis non debuiſſe iudicari. Et hoc probat duabus rationibus, & duobus exẽplis, & tribus auctoritatibus. Prima ratio circa principium, vbi dicitur, [Nam quid gratius.] Secunda ratio eſt circa finem, vbi dicitť, [Nam quod ammodo.] Primum exemplum incipit ibi [Veniamus.] Secundum ibi, [Hinc ſanctus.] Prima auctoritas eſt ibi, [Quod prouide.] Secunda ibi, [Veniat.] Tertia ibi, [Et reuera.] Sequens §. per ſe patet.

a ¶ Quòd ſuſpecti.] quòd non ſit quis cõdemnandus ab inimicis vel ſuſpectis, probatur duabus rationibus. vna eſt in princ. c. altera. in fin. Item duobus exemplis. ſcilicet Chalcedonenſis ſynodi, & Io. Chryſoſtomi, & tribus auctoritatibus Conſtantinopo. ſynodi, & Gelaſij, Papæ, & Iuſtiniani Imperatoris.

cut ſi poſt appellationem eſſet factum. extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cum ſicut. in fin. immo. licet non proteſtetur, tamen ſi poſtea probat ſuſpicionem, caſſatur qđ fit ꝯ eum, vt extra vt li. nõ cõte. accedens. i. i ¶ Sed ſolum.] ergo cum ordinarius recuſatur, non eſt

a ¶ Quos antequam.] *In eodem codice legitur*, quos & antequam ab eis impeterentur, à ſua communi familiaritate neglexerunt ſeparare. *In alijs vero nonnullis, in quibus hæc Palea habetur hoc loco, legitur:* quos, antequam ab eis ſe impetendos cognoſcerent, à ſua, &c *In Decretalibus autem nõ multo ſecus:* antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, à ſua, &c.

Quòd vero inimici ab accuſatione prohibeantur, inde eſt; quia eorum calliditate, innocentia frequenter opprimi ſolet. Sed cum Athanaſius † *ſuæ cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia ſui Patriarchæ conqueſtus eſt; patet quòd etſi manifeſta crimina alicuius ſint, non tamen condemnandus eſt accuſatione inimici* †. [† al. Anaſtaſius] [† Conſt. textus, a. l. qui accuſare. licet glo. videatur diſſentire ab ibi, no. per Doct. C. de accu.]

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Imperatori in epiſtola, qua incipit: [*Propoſueramus.*]

¶ Qui inimici ſunt, iudices eſſe non poſſunt. C XV.

QVòd † ſuſpecti [a], & inimici iudices eſſe non debeãt, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exẽplis [b]. ¶ Nam quid [c] gratius, & amabilius dare quis inimico poteſt, quàm ſi ei ad impetendum [d] commiſerit, quem lædere forte voluerit? Quod prouide [e] Conſtantinopolitana ſynodus canonum ſuorum ſexto ᵃ dinoſcitur [f] prohibere capitulo. *& infra.* ¶ Veniamus [g] ergo & ad ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, & quid nobis de Athanaſio Paranorum epiſcopo referat, audiamus. Is enim antiſtes tertio euocatus ad ſynodum, quia non occurrit, à patriarcha ſuo canonice [h] condemnatus extiterat: ſed ſolum [i], quia cum vocaretur ad ſynodum, quòd inimicus ſuus eſſet ipſe, qui iudicabat [k], clamauit, à ſancta Chalcedonenſi ſynodo ad cauſas illatas ſibi examinandas reſeruatur: & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. Quòd ſi Athanaſius à patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iterato ad iudicium renouandum dirigitur, & ſi ß manifeſta [l] ſibi officiant crimina; tamen ſuæ reddi eccleſiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui nõ à patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens patriarcha, minime debuit eccleſia propria (inimicis & ſuſpectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo poſt.* ¶ Veniat [m] & facundiſſimus noſter

[† al. Quia] [Iuo par. 5. c. 55.] [Actio. 14. in fi.] [In commonitorio ad Fauſtum]

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari. 10. diſt. de quibus. C. de ædifi. priua. an in totum. & 10. diſt. ſi in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] id eſt, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouidè.] prima auctoritas.

f ¶ Dinoſcitur.] hoc neſcio vbi ſit.

g ¶ Veniamus.] primum exemplum.

h ¶ Canonice.] Forte ideo dicit, canonice, quia tribus edictis citatus erat. vnde debuiſſet ǀ miſiſſe reſponſalem. Vel dic quòd ſufficit iſti proteſtari ſuſpicionem, & quidquid poſt illam proteſtationem fit, non tenet, ſi

[a De hoc no. ĩ ea. q. a. cpa.]

eſt neceſſe probare cauſam recuſationis, ſicut nec cauſa appellationis aſſignatur tunc, licet hoc hodie corrigatur, vt extra de ap. vt debitus. &c. cum ſpeciali.

K ¶ Iudicabat.] arg. ordinarium iudicem recuſari poſſe, vt ĩ. 2 q. 6. placuit, vt presbyteri. C. de iuriſ. om iu. nemo. & extra de fo. compe. ſi quis. quod negant quidam & dicunt aſſociandum epiſcopum, vt ĩ. q. 3. offeratur. in Aut. vt dif. iud. §. ſi vero. coll. 9. C. de iudi. apertiſſimi.

l ¶ Et ſi manif. ſta.] ar. q. notoriũ crimẽ nõ obeſt petenti reſtitutionẽ, ꝫ ad ulẽ extra de reſt. ſpol. itẽ cũ qs. & q. in notorio crimine etiam iudex recuſatur. arg. contra extra de app. propoſuit.

m ¶ Veniat.] hæc eſt ſecunda auctoritas.

[Iudex ordinarius … cu ſati … a Ad … facit q … no. Inn … tra de … ceſ. præ … inter. in … cip.]

a ¶ Tunc

Papa Gelaſius, hæreticorum expugnator fortiſsimus, & quod de Conſtantinopolitanis epiſcopis more ſolito tūc ægrotantibus [a] dixit, etiam nunc nobis ediſſerat: [Quæro inquit, tamen ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nam poſsit agitari? an apud ipſos? vt ijdem inimici ſint & teſtes [b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debent cōmitti negotia.] Quòd ſi iudicio [c], vbi ijdē ſunt inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia; quanto minus diuina, ideſt eccleſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat.

Cod. de iudicijs. l. apertiſſimi.

¶ Et re vera hinc Iuſtinianus [d] Imperator pius legibus ſuis promulgaſſe dinoſcitur dicens: [Liceat ei, qui ſuſpectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [e] eum recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo [f] naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorū iudicium ſemper velle refugere. ¶ Hinc [g] S. Anaſtaſius inimicorum ſæpe declinauit inſidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra ſe congregati renuit intrare [h] collegium.

α ¶ Sexto.] *Hic canon eſt ſextus concilij Conſtantinopolitani primi apud Græcos, qui in concilijs in quattuor volumina coniectis (nam ab alijs editionibus abeſt) tomo primo bis effertur: primum in concilio ipſo Conſtantinopolitano, deinde in libello ſynodicarum conſtitutionum. De quo capitulo, & alijs canonibus huius concilij ſupra diſt. 22. eſt notatum, & infra 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.*

β ¶ Etſi manifeſta.] *Vera lectio eſt*, & niſi manifeſta ſibi officiant crimina, ſuæ reddi eccleſiæ præcipitur, *eſtque idem quod antea retulerat ex ipſo concilio*, & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. *Verum non eſt emendatum ob gloſſam, & quia Gratianus in verbis ſequentibus manifeſto oſtendit, falſa lectione ſe vſum eſſe: qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accuſatoris inimicitiam tranſtulit. Nec vero (quod ex tota illa actione 14. facile conſtat) Athanaſius in ea cauſa erat actor, qui reſtitutionem peteret (quippe cum licet in concilio Antiocheno depoſitus, poſtea tamen per Dioſcorum epiſcopatum recuperaſſet, tuncque poſſideret) ſed Sauinianus; qui poſt Athanaſij depoſitionem in eius locum à metropolitano, & comprouincialibus epiſcopis ſuffectus, ab eodem Dioſcoro eiectus fuerat, ideoque reſtitui ſibi epiſcopatum petebat. In ipſo autem concilio Chalcedonenſi ſtatutum fuit, vt (quando Athanaſius diceret ſe ad concilium Antiochenum ter vocatum ideo non veniſſe, quòd Domnus eo tempore patriarcha Antiochenus ſibi inimicus eſſet) Sauinianus quidem maneret in epiſcopatu, interim vero cauſa Athanaſij apud Maximum tunc Antiochiæ patriarcham ageretur: atque intra octo menſes cognoſceretur, an Athanaſius crimen depoſitione dignum commiſiſſet: ac, niſi cōmiſiſſe conſtaret, ſuus illi epiſcopatus redderetur. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit, quæ ad rem ſuam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etſi manifeſta ſint crimina alicuius, tamen accuſatione inimici condemnandus non eſt.

QVAESTIO VI.

EXtra prouinciam [i] autem reus nullatenus eſt producendus.

a ¶ Tūnc ægrotantibus.] ideſt debilibus in fide.
b ¶ Et teſtes.] propter hoc inducit Grat. capitulum.
c ¶ Quòd ſi iudicio.] verba Nicolai.
d ¶ Hinc Iuſtinian⁹.] tertia auctoritas.
e ¶ Inchoetur.] non tamen ſemper ante litis conteſt. vt dixi ſ. ead. q. 3. offeratur. vſque ad triduum autē cogitur alios eligere. C. de iud. l. vlt. Sed tamen illa lex loquitur quando eliguntur iudices ad cauſam principalem audiendam. vnde ſecus videtur, ſi eligantur ad probandam cauſam recuſationis. Quid autem iuris ſit de ſuſpecto iudice, dixi in conſtitutione illa extra de app. vt debitus. & c. cum ſpeciali.
f ¶ Nam quodammodo.] alia ratio.
g ¶ Hinc ſanctus.] hoc eſt ſecundum exemplum.
h ¶ Intrare.] miſit tamen excuſatorē forte, vel ideo non venit quia citatio nō tenuit.

EXtra prouinciam.] hæc eſt 6. q. in qua pbat magiſter, q vnuſquiſque debet à iudice proprio iudicari, niſi ex cauſa fuerit appellatum. probat etiam, q epiſcopus non debet deponi niſi à ſolo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per 9. auctori. q vnuſquiſque debet à ſuo iudice iudicari. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Aliàs autem.] Io. de Fan.

CASVS. hic intitulatur ſexta quæſtio, qua quæritur, an reus ſit extra prouinciā producendus, vt coram ſuo iudice non conueniatur, ſed coram alio. Et certum eſt, q non, vt probatur per ſequentia, niſi in caſibus, qui notāt in ſumma huius qōnis.
i ¶ Extra prouinciā.] regulariter quilibet coram

coram iudice eſt conueniendus, vt ꝟ. ead. pulſatus. & 11. q. 1. experientiæ. alioquin pœnam patiatur 1 actor. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. C. de iuriſ. om. iudi. l. in criminali. Sed fallit ratione poſſeſſionis. extra de for. compe. ſane. & C. vbi de poſ. agi oportet. l. 1. & C. de prædi. minorum. ſi prædium. Item ratione contractus. ff. de iud. heres. extra de foro compe. Romana. §. 3 hentes. lib. 6. Item ratione criminis conuenitur quis vel vbi deliquit, vel vbi inuenitur, vel vbi domiciliũ 2 habet. C. vbi de crimine agi oportet l. 1. vel cũ eſt quæſtio de fide. 24. q. 1. quoties. Trahitur etiam propter loci opportunitatẽ ad aliam prouinciã. 34. quæſt. 2. ſiue. Itẽ propter appellationem. Item propter iuſſionem Papæ, vt ꝟ. ead. q. vnaquæque. & c. peregrina. vt patet in verſibus hic notatis:
[Contractus, crimen, reus, & res, religioq;
Vir, ratio ſimilis, vel prouocat, atq; recuſat,
Excellit iuſſus, vel ſi conſentit vterque.

[Contractus,] ff. de iudi. heres abſens. [Crimen,] vt hic & C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. [Reus] quia actor debet forum rei ſequi, vt ꝟ. ead. neminem. [Et res.] atq; extra de foro compe. ſane. [Religioque,] vt cauſa iurispatronatus & decimarum. extra de iud. quãto. & c. decernimus. [Vir] quia vxor forũ viri ſequit. ff. de iuriſ. om. iud. l. pe. [Ratio ſimilis,] in mutua reconuentione. extra de mu. pe. ex litteris. [Vel prouocat,] ꝟ. c. peregrina iudicia. [Atq. recuſat,] extra de fo. comp. ſi quis contra clericum excellit: quia eps non deponitur niſi à Papa. ꝟ. c. quamuis. [Iuſſus.] ꝟ. eo. vnaquæq. prouincia. & c. vltra prouinciarũ. [Vel ſi conſentit vterque.] ff. de iur. om. iud. eſt receptũ. & 2. q. 7. nos ſi. Item in feudo, extra de iud. ceterum. Item ſi ſæcularis iudex eſt negligens. extra de for. cõp. licet. Item in ſcholaribus, vt in conſtitutione Friderici. C. ne fi. pro patre. Auth. habita de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

b ¶ Cauſa.] Sed quid ſi metropolitanus, vel alter epiſcopus deliquit in alterius diœceſi, numquid ab illo poteſt puniri? Vr. q non. 9. q. 3. ſi autẽ. & in Auth. de defen. ciuit. §. non habente. coll. 3. 21. diſt. inferior. & c. nolite. extra de ſent. excõ. à nobis. ff. de arb. l. 3. in fi. Sed contra.

Forũ ſortitur quis multis modis. 1 11. q. 1. ſi quis clericus. & c. placuit. & c. quicũque. 2 Vnde ſi clericus duorũ epoꝛum delinquat, & iniuriã faciat clerico alterius epi, ſub quo domicilium nõ hab. t extra illum epiſcopatum: in ſub eo reſidere tenetur, ga rõne clericatus ſortitur forum eius. C. de epi. & cle. auth. clericus. & ſic et not. Inn. extra de pri. ui. ex ore.

Metropolitanus delinquens aliena diœceſi, an poſſit ibi puniri.

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo, epiſt. 3. cap. 4.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur. C. I.

IBi † ſemper [a] cauſa [b] agatur, vbi crimen admittitur; & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

ꝟ. 2. q. 3. qui nõ pbauerit. & q. 8. qui crimẽ. & ꝟ. ead. c. ſi.

† Reatus ibi] orig.

Idem eadem epiſt. c. 2.

& Cyprianus l. 1. epiſt. 3.

¶ Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur. C. II.

SI quis epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui ſunt in prouincia ſua, epiſcopis: quia non oportet accuſatum alibi, quàm in foro ſuo audiri.

Poly. l. 5. ti. 1. Anſ. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 160.

Exceptio [d] fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt ſunt præſcriptiones longi temporis) ſufficit in initio litis conteſtari.

Idem Fabianus ibidem.

Capit. l. 7. c. 367

IBi ſemper.] CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus vbi cauſa criminalis debet agi, & qualem pœnam calumniator patiatur. Et reſpondet Papa, quòd cauſa ſemper debet agi vbi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

a ¶ Ibi ſemper.] vel vbi domiciliũ habet, vel vbi reperitur. C. vbi de cri. agi oportet, l. 1. ſed ſi grauius eſt crimen, remittitur puniẽdus ad iudicẽ vbi deliquit: ſi eſt leuius, ibi poteſt puniri, vt in Auth. vt nulli iu. §. ſi vero cognoſcatur. coll. 9. & § ſed illud. & de re mili. deſertorem. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicſit, q ſẽper primo cognoſcat iudex ex prouincia de qua reus eſt, an crimen commiſerit: & poſtmodũ remittat eũ ad iudicẽ vbi deliquit: q̃a iudex vbi deliquit, cognoſcet & puniet crimen. ff. de accu. l. vlt. põt tñ ſi vult tranſmittere eum puniendum cum litteris ſuis ad ſuæ prouinciæ iudicem. quod tamen non facit niſi ex cauſa. ff. de cuſt. & exhib. reo. nõ dubium. ſicut Pilatus remiſit Chriſtum ad Herodem. Sed numquid idem in clerico, vt ſi clericus Mutinen. delinquat in diœceſi Bonon. ſit iudicandus & deponendus à Bononien. epiſcopo. Reſpon. vt extra de for. comp. poſtulaſti. & c. 1 & ff. de cuſto. & exhi. re. de malitiis. & ff. de accu. l. vlt. tra. C. vbi de cri. agi oportet. Auth. qua in prouincia. & reatus omnem huiuſmodi honorẽ excludit, vt C. vbi ſena. vel clariſ. l. 1. in fi. & 16. q. 3. placuit, in fi. 3 Itẽ pone, q ſic tulerit epiſcopus ſententiam: Qui hoc fecit, ſit excommunicatus. dicit Hug. etiam ſi archiepiſcopus hoc fecit in diœceſi epiſcopi, eſt excõmunicatus non ab homine, ſed à canone: quia ſentẽtia ſequitur factum iam damnatum. 24 q. 1. c. 1. 2. & 3. Sed contra extra de ſent. excomm. à nobis 1. Laurentius dicit, q archiepiſcopus non ſit de foro illius, cum ipſe ſit iudex ordinarius totius prouinciæ. 9. q. 3. c. 2. 85. diſt. quoniam. vnde eũ non poteſt excommunicare, ſed alium quemlibet epiſcopũ poteſt excommunicare, non tamẽ deponere. Io. Ego credo Hu. bene dicere; quia propter crimen efficitur archiepiſcopus ſubiectus epiſcopi propter rationes ſuperius allegatas. B. ff. de offi. præſ. l. 3. de hoc per B. extra de ſen. excom. à nobis. 1. Ioan.

Criminoſus vbi debet puniri.

SI quis epiſcoporum.] CASVS. Quæſitum fuit ſi eps accuſatur ſuper aliquibus criminibus, coram quibus debet accuſari. Et rñdet Papa, q coram epiſcopis eiuſdem prouinciæ, & non alibi. Sequens autem §. patet.

c ¶ Ab omnibus.] ad minus à xxij. vt ꝟ. ead. q. 8. ſuggero. 15. q. 7. Felix.

d ¶ Exceptio.] exceptionum alia eſt dilatoria, alia peremptoria, alia media ſiue mixta. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij: alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in principio litis eſt ꝓponẽda, & probãda, vt extra de ſen. & re iu. inter monaſterium. & C. de excep. l. vlt. Niſi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, vt extra de procura. in noſtra. & extra de excep. paſtoralis. vel niſi de nouo competere cœperit, vt extra de offic. deleg. inſinuante. & ff. de arb. non diſtinguemus. § eum quidam. & de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis debet ante lit. conteſt. obijci. ſed probari debet, poſtquam actor fundauerit ſuã intentionẽ. C. de excep. ſiquidem. & C. de proba. exceptionem 4. Peremptoria dicitur, quæ poteſt opponi & probari quandoque, dum tamen ante ſententiam, vt C. ſenten. reſcin. nõ poſ. peremptorias. C. de excep. præſcriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet ſimilitudinem cum peremptoria.

peria, q. poſt lit. conteſt. poteſt obijci, ſed in hoc habet diſſimilitudinem cum dilatoria, quia poteſt quandocumque ante ſententiam obijci, vt extra qui matri. accuſ. poſſ. c. per tuas, ſed in hoc habet ſimilitudinem cũ dilatoria, quia ante lit. cõte. põt obijci, vt extra de exce. exce- ſpondere. ſed coram alieno iudice vocatus non reſpondeat niſi velit, ſed ſuum priuilegium allegabit. Appellanti vero debent induciæ dari ad ſuam appellationẽ proſequendam.

a ¶ Si voluerit.] non tamen à contrario ſenſu argumẽteris, vt 11. q. 1. placuit. & ĩ. ea. neminem 1. ſed hic loquitur de eo, qui habuit conſenſum ſui epiſcopi, vt 11. q. 1. clericum. & c. nullus. extra de foro compe. ſignificauit.

b ¶ Taceat.] ſed hoc forte cum habet conſenſum ſui epiſcopi, vt 11. q. 1. clericum. Nec obſt. ĩ. ea. non liceat. extra de foro cõpe. ſi diligenti. & 6. q. 3. denique.

1 Et c. non liceat. 6. q. 3. denique. Arch.

De eodem. C. III.

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo p. 6. c. 323. Pann. l. 4. c. 123.

PVlſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat; & ante non ſuum iudicem pulſatus, ſi voluerit [a] taceat [b]. Pulſatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autẽ quod de loco dictum eſt, tunc intelligẽdum eſt, cum veritas cauſæ non niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt; aut niſi altera pars iudicium maioris perſonæ interpellauerit, ſiue declinando iudicium, ſiue releuando ſententiam.

In cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. x.

Vnde Stephanus ſanctæ & Apoſtolicæ, atque vniuerſalis eccleſiæ Romanæ epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis, epiſt. 2. c. 7.

¶ Intra prouinciam, & à comprouincialibus tantum cauſa eſt audienda. C. IIII.

Anſel. l. 3. c. 47. Pann. l. 4. c. 33.

VLtra prouinciarũ † terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, niſi tantũ † ad Apoſtolicam ſedem fuerit appellatum.

† al. prouinciæ

† al. tamen

Et Iulius in reſcr. ad orięt. c. 3.

Item Sixtus Papa II. epiſt. 1. ad Gratum epiſcopum.

¶ A comprouincialibus accuſatus, vel iudicatus, Apoſtolicam ſedem appellet. C. V.

Poly. ibid. Anſel. l. 2. c. 82. Burc. l. 1. c. 176. & 144. Iuo par. 5. c. 4. & 257. Pann. l. 4. c. 125.

ACcuſatus, vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua cauſa epiſcopus licẽter appellet, & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificẽ, qui aut per ſe, aut p vicarios ſuos eiuſdem retractari negotium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in eius loco [c] ponatur, aut ordinetur epiſcopus: quoniam quamquã comprouincialibus † epiſcopis accuſati cauſam pontificis ſcrutari liceat, non tamen diffinire † [d] inconſulto Romano Pontificẽ permiſſum eſt.

† al. à comprouincialibus

† al. diffiniri

Item Damaſus Papa Stephano Archiepiſcopo, epiſtola tertia, cap. 2.

¶ De eodem. C. VI.

Anſel. l. 2. c. 61.

DIſcutere epiſcopos, & ſummas eccleſiaſticorum negotiorum cauſas metropolitano vnà cum omnibus ſuis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negotijs) licet: ſed diffinire eorum, atque eccleſiaſticarum ſummas querelas cauſarũ, vel damnare epiſcopos abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate minime licet; quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc. l. 1. c. 179. Iuo p. 5. c. 295.

HOC AVTEM. CASVS iſte reſpicit illud c. ibi, vbi dicitur, q ſemper cauſa agitur, vbi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc verum eſt, cum alibi de crimine liquere non poteſt. & hoc allegando dicit, vel niſi ad maiorem iudicem recurratur per appellationem, vel per recuſationẽ primi iudicis.

VLtra.] CASVS. Dicitur in hoc c. q vltra ſuam prouinciam reus trahi non debet vel accuſari, niſi ad Papam fuerit appellatum.

ACcuſatus.] CASVS. Quidam epiſcopus accuſatus fuit & condemnatus à comprouincialibus epiſcopis. Ille volebat appellare, & retractare iudicium; quæritur an poſſit? Et reſpõdet, q ſic: & donec iudicium eius pendet, alius non ſubſtituatur: quoniã licet epi comprouinciales poſſint cauſam criminalem epiſcopi examinare, non tamen poſſũt diffinire inconſulto Papa.

c ¶ Loco.] 8. q. 4. nõne.

d ¶ Non ſi diffinire.] ſuſpẽdere & excõicare poteſt metropolitanus. 12. diſt. de his. 11. q. 3. ſi epiſcopus. & 18. diſt. propter. Item abſoluere poteſt ſecundum pleroſque 2, ſi eſt innocens. C. vbi ſena. vel clariſſi. l. 3. Io. Ego contrarium credo, vt hic. & 3. quæſt. 4. c. 1. & ſecundo. B. Sed obijcitur. 6. quæſt. 3. denique. & 21. q. 5. ſi quis à proprio. vbi dicitur, q primas vel concilium deponit epiſcopum. Sed illud fuit de licẽtia Papæ. Vel loquitur ſecundum ea tempora qñ

2 Vt B & Io. & idẽ not 12. diſt. c. 2.

exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiam poſt ſententiam obijciuntur, vt exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Macedo. tam etſi non. & C. de iur. & facti ignoran. l. 1.

PVlſatus.] CASVS. Dicitur in hoc c. q ſi quis coram ſuo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem re-

cauſæ epiſcoporum non deferantur ad ſedem apoſtolicam. 19. diſt. ſi Romanorum. ſæ ſolo Romano Pontif. reſeruantur, qui vice Petri apoſtoli omnibus principatur, & caput eſt omnium aliorum.

QVauis.] CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum cõprouinciales epiſcopi, vel archiepi vel primates poſſent diffinire cauſas criminales epõrũ. & videtur, quod non. ſine auctoritate ſpeciali Papæ; licet poſſint eas examinare. Sic ſtatutum fuit à tempore Apoſtolorum, & eorum ſucceſſoribus: & donec Papa cauſas eorum diffiniat, alij loco eorum non ponantur. Cauſas vero aliorum clericorum, & diffinire & ventilare poſſunt.

a ¶ Vo-

¶ *Caput hoc in aliquot vetuſtis exemplaribus non habetur, neq. in ipſum adeſt gloſſa.*

Item Eleutherius Papa ſcribens ad Galliæ prouincias, cap. ſecundo.

¶ Comprouinciales, & metropolitani epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt. C. VII.

Iuo. p. 6. c. 316. Pan. l. 4. c. 134. & 136.

QVamuis liceat apud comprouinciales †, & metropolitanos, atque primates epiſcoporum ventilare accuſationes, & criminationes; non tamen licet diffinire [a] ſine huius ſanctæ ſedis auctoritate: ſicut ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus multorum conſenſu epiſcoporum iam diffinitum eſt. Nec in eorum eccleſijs alij aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuſte terminentur negotia. Reliquorum vero clericorũ cauſas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates & ventilare, & iuſte finire licet.

† *al. prouinciales*

a ¶ Diffinire.] *In epiſtola ipſa ſequitur*, ſecus quàm prædictũ eſt: reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua epiſcoporum tantum iudicia huc deferantur, vt huius ſanctæ ſedis auctoritate finiantur, ſicuti ab Apoſtolis, &c. *vſque ad verbum*, Reliquorum.

MVltum.] CASVS. Anaſtaſius metropolitanus Theſſalonicen. citauit quemdam ſuum ſuffraganeum, vt veniret aduerſario reſpõſurus: ille vero non venit, infirmitatis cauſam prætendens. conſuluit Anaſtaſius Papam quid de eo faciẽdum eſſet: ſed tamen pendente conſultatione ipſum depoſuit, eo ſolo, quòd vocatus non venit. Leo ergo commendat eũ in bñfactis, ſed in hoc facto vehementer eũ redarguit duabus rationibus. vna eſt quia pendente conſultatione nil debuit feciſſe, ſed expectaſſe quid Papa reſpondiſſet. Alia eſt quia & ſi peccatum commiſiſſet propter quod deponi deberet, à ſolo Papa erat deponendus.

a ¶ Infirmitatis.] hæc eſt iuſta cauſa abſentiæ, vt extra de procura. querelam. quid de hoc iuris ſit, dicam 5. quæſt. tertia, cap. 1.

Item Leo epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi, epiſt. 82. al. 84. c. 1.

¶ Ante Apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporum nõ eſt diffinitiua ferenda ſententia. C. VIII.

MVltum ſtupeo frater chariſsime, ſed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius indicaueras †, quàm quòd euocatus adeſſe differret, & excuſationem infirmitatis [a] obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri; præſertim cum etſi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua cõſulta reſcriberem. *& infra.* ¶ Sed etiam ſi quid graue, intolerandumque geſsiſſet, noſtra expectanda erat cenſura, vt nihil prius ipſe decerneres, quàm quid nobis placeret, agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde, ſicut multum nos ea, quæ à te piè ſunt curata, lætificant; ita nimirum ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

† *al. indicaueris*

Item Iulius Papa Orientalibus epiſcopis, epiſt. 1.

¶ Præter ſentẽtiam Romani Pontificis, nec cõcilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet. C. IX.

DVdum.] CASVS. Orientales epiſcopi in duobus delinquebant, ſcilicet in congregandis concilijs vniuerſalibus, & deponendis epiſcopis abſque licẽtia Papæ. Sed docet Iulius Papa, quod hoc facere nõ debent: quia conciliũ & omnes maiores cau-

DVdum à ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribuſque eorum in antiquis † decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta, & vniuerſalis Apoſtolica tenet eccleſia, nõ oportere præter ſententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec epiſcopum damnari, quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatem omnium eccleſiarum eſſe

† *præfatis.*] orig. Capitu. l. 6. ca. 287. † *in vulgatis legebatur conſcientiam.*

a ¶ Voluerunt.] ſic ergo concilia dederunt primatum Romanæ eccleſiæ: quod verum eſt ſecundario: ſed ipſe Chriſtus principaliter, vt 21. diſt. quamuis. 17. diſt. §. hinc etiam. & 9. q. 3. aliorum.

Chriſtus ecclesiæ Romanæ primatum dedit.

ALIQVANDO. Hæc eſt 2. pars q. 1 qua dicitur, ordinem ſint canonicè deſtituti, & alij eis legitime ſubſtituti, quod ſi hoc non vult, mittat Romã duos de expulſis, & duos de ſubrogatis cũ legato eccleſiæ ſuæ, vt ibi veritas ſuper hoc negotio cognoſcatur: queſtione tñ de ſede metropolitana reſeruata, donec inter Salomonẽ & Carolũ pax reformetur. verũ ſi de hoc ipſo velint cognoſci, mittant Romã quatenus Apoſtolico libramine, quæ ſit archiepalis eccleſia innoteſcat, vt deinceps nulla poſſit dubitatio remanere.

b ¶ Suffraganei.] id eſt, pro ſuffraganeis ſunt habendi: quia ille fuit in poſſeſſione, & ita erit vſque ad ſñtam 16. q. 4. volumus. Et ita nõ eſt hic ar. interlocutoriã nõ obeſſe. Vel dic, q ideo non obeſt, quia agebatur ad hoc. ſed de hoc ſolum an epiſcopi eſſent iuſte deiecti 1, an crimen ab ipſis commiſſum eſſet deiectione dignũ. arg. ad hoc ꝭ. e. c. ibi, nihil enim quæro, & c. & q interlocutoria non obſit, habes ff. de his qui ſui vel alieni iuris. ſunt. l. pen. 2 & extra ꝺ or. co. cũ dilectus. Nõ enĩ quidquid iudex profert, eſt habendum pro ſẽtentia, vt C. de ſen. & interloc. om. iu. ex. ſtipulatione. & C. cõminationes & epiſtolas. l. 1. tamen per interlocutoriam bene aliquid determinaſ, & tranſit in rẽ iudicatam, ſicut diffininitiua ſñia, vt extra de electio. cum dilectus. in fi. & extra de teſt. ſignificauerunt. ſi. extra de ſẽ. & re iu. cum inter. & quãdoq; ius facit, vt ff quod me. cau. metum. §. ſed quod prætor. ſic ergo ſemper eſt cõſiderandum ad quid 3 agatur, & an iudex incidenter, vel tacite, vel expreſſe, vel diffiniendo, vel interloquendo aliquid dicat, vt extra de præſũ. afferte. extra de teſt. veniens. C. de his qui not. infa. interlocutio. & 2. q. 3. §. notandum 2. & 22. q. 2. quæritur.

Sententia interlocutoria vtrũ obſit.

1 Ad hoc Dominicus de ſancto Geminia. c. ſi Papa. in fi. de priuilegijs. in 6.

2 Si iudex pronuntiat illum debere præſtare alimenta filio, huic nõ fit ideo præiudicium quin poſſit cognoſcere an filius ſit. Arch.

3 Ad quid glo. ſin. laſ. l. 2. §. 1. col. 2. ſol. mat.

voluerunt [a]: Et ſicut beatus Petrus apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum; ita & hæc eccleſia ſuo nomine conſecrata (Domino inſtituente) prima, & caput ſit ceterarum; & ad eam, quaſi ad matrem, atque apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ, & iudicia epiſcoporum recurrant; & iuxta † eius ſententiam terminum ſumant: nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificẽ.

† al. eiuſque iuſta ſentẽtia

2 Aliquando inconſulto Romano Pontifice plerique epiſcoporum damnati inueniuntur, & alij in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem, & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.

Regino lib. 1. Chron.

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.

¶ Quorumdam epiſcoporum depoſitionem extra conſcientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit. eccleſia. C. X.

HAec quippe eſt ordinatio Dei, patris tui, & hæc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, videlicet, vt omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiuſque iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni, ſuffraganei [b] eius ſunt: ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt: qui prædeceſſores tuos, quia illos ab ipſius cura ſubtraxerãt, forti inuectione corripere ſtuduerunt, quãuis nec noſtra ſcripta ſuper hac re miſſa deeſſe videantur. Cumque coram deſignato Turonicæ eccleſiæ præſule, & integro numero collegarum, id eſt duodecim epiſcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti epiſcopi regulariter examinati, apparueritque, quòd canonice fuerint eiecti, ipſis in ſua deiectione manentibus, qui in locis eorũ conſecrati ſunt, potuerunt vtiq. epiſcopatus honore potiri. Quòd ſi epiſcopi eiecti inſontes fuerint declarati, his amotis [c], qui illis ſubro-

q quandoque pro bono pacis, & pro vitando ſcandalo ſuſtinet Papa epiſcoporum depoſitiones, dumtñ aliàs cauſa ſubſit pro qua poſſent deponi à Papa. & hoc ꝓbatur per. c. ſeq. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. in multis c. q ſolus Papa debet epiſcopos deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: nunc oſtẽdit Gra. q multoties Romana eccleſia ab alijs depoſitos, & alios locò eorum ſubſtitutos pro bono pacis tolerauit. quod probatur ſeq. c.

HAec quippe.] CASVS. Dolen. eccleſia dixit ſe eſſe archiepiſcopalem, & oẽs ep̃os Britanniæ ſuos eſſe ſuffraganeos. huius partem fouebat Salomon Rex Britonum. Sed Turonẽ. econtra dicebat, ſ. oẽs ep̃os Britanniæ ad ſe ſpectare: cuius partem Carolus tuebatur. Contingit q Dolenſis ad fauorẽ, & metum regis Salomonis quoſdam ep̃os depoſuit, & alios loco eorum ſubrogauit. Turo. vero cõqueſtus eſt de hoc Papæ, & ſuper hoc priuilegia oſtendebat, per quæ docebat præfatos ep̃os ſibi fore ſubiectos. Præcipit igitur Papa Salomoni, vt oẽs ep̃os ſui regni nõ differat mittere ad Turoñ. archiep̃m, maxime cũ videatur ad eũ ſpectare quatenus corã ipſo appareat, an ipſi ep̃i quo ad delicta, & ſi non quo ad

c ¶ His amotis.] Sed quare nocet ſñia pro deſtitutis lata ipſis ſubſtitutis, cũ res inter alios acta, alijs nõ p̃iudicet? vt extra de fi. inſtr. inter dilectos. & eſt ꝯ illud quod eſt ff. de adul. denuntiaſſe. & extra de adul. ſignificaſti. ſed hoc eſt pp̃ cauſę cohærentiam. ſic 6. q. 1. præſentium. & 81. diſt. tantis. in fi. & 45. diſt. diſciplina. nam ſi pronuntiatũ eſt Petrũ eſſe virũ Mariæ, p cõſequens probatũ eſt Martinũ nõ eſſe. extra de ſpon. ex parte. vides. n. q cauſæ eligentiũ, & electi ſunt cõnexæ: q a lata ſñia ꝯ electores p̃iudicat electo, licet abſenti, vt extra ꝺ ele. dudũ. 1. in fi. niſi appelletur ab altero illorũ, vt extra ꝺ of. iu. dele. ſup eo. aliud vt eſſe inter p̃ſentatũ & p̃ſentatũ. Nã tñc ſñia lata ꝯ vnũ nõ nocet alteri abſẽti, vt extra ꝺ ele. querelã, hoc ideo eſt, quia illorum cauſæ ita ſibi non cohæ-

Sñia lata contra electores præiudicat electo.

cohærens. Vel dic, quod numquam ſententia præiudicat alij, niſi præſens fuerit. arg. 54. diſt. ſi ſeruus.

a ¶ Subrogati.] arg. ſi aliqua duo ſunt connexa, prohibito vno prohibitum eſt & reliquũ. ſic 34. diſt. ſi laic⁹. 36. diſt. deinde. 34. diſt. ſi quis viduam. & 8. diſt. quo iure, 1. q. 3. ſi quis obiecerit. extra de hær. fraternitatis 1. ſic econuerſo aliquid permittitur ratione connexionis, vt 81. diſt. cum omnibus.

b ¶ Dixerunt.] ſupple, nec ego dico.

c ¶ De expulſis.] ſed qualiter poterit cauſa per procuratorem criminaliter tractari? forte quia ſic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur. non enim aliud agebatur hic, niſi an eſſent ſecundum ordinem iuris depoſiti: & licet fuerit ciuilis, tamen neceſſarij erant xij. epi 1 ſic 23. diſt. illud. 24. diſt. quorũdam. quia licet non fuerit cauſa criminalis, tamen fuit de crimine 3, vnde neceſſaria eſt ſubſcriptio, vt extra de accuſ. ſuper his. Vel dic quod in cauſa criminali vnus conſoci⁹ procurat cauſam aliorũ, vt extra de do. & contu. cũ dilecti. & 2. q. 5. ſtatuit. Itẽ hic habes, quod ſententia lata à non ſuo iudice rata poteſt haberi. De hoc nota. 9. q. 2. nullus. & 2. q. 6. ſi quis.

d ¶ Debeant.] Arg. pro obſequijs tempore litis non præſtandis, vt 2. q. 6. quoties. & 11. q. 1. quia. Arg. contra 33. q. 2. ſæculares. 15. q. 6. multorum. ff. de oper. liber. operis. Sed hoc ideo hic fuit, quia epi pro liberis ſe gerebant. aliàs illi debent obedire, qui eſſent in poſſeſſione. 8. q. 4. nonne. extra vt lite pend. à memoria. Nec obſt. C. de agr. & cenſi. litibus. lib. 11. vbi dicitur, quod ſi eſt contentio inter colonũ & dominũ de fructibus, quod fructus ſequeſtrantur. Sed illud obtinet cũ dominus eſt ſuſpectus. Dicas ergo quod poſſeſſor ſemper vtitur fructibus lite pendente, vt 16. q. 4. volumus. niſi in caſu, vt extra de iure patr. ex litteris, quod intellige verũ niſi de hoc ipſo quæ ſit, an poſſideat, vel nõ, vt extra de integ. reſt. cũ veniſſent. in fi. extra de conſti. cum M. in fi. & ff. de aqua quoti. & æſti. l. pen. vñ ſi poſt motã controuerſiam canonici eligant, non ideo ſtatim caſſatur electio donec cõſtet de iniuſta electione, vt extra de in inte. reſt. c. 2. in fi. & extra de cau. poſ. & proprie. cũ eccleſia. Idẽ dicerẽ de patrono, licet non debeat poſt motam controuerſiam præſentare vel eligere.

e ¶ Incunctanter.] id eſt, decetero. & ſic planum eſt. Additio. Dicit H. quòd ſenſus eſt vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & poſtea incunctanter obediant ei, qui per ſententiam eis fuerat aſſignatus. Archid.

gati [a] ſunt, eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cũ anteceſſores mei præſules eiectionẽ eorum epiſcoporum, qui ab eccleſijs ſuis expulſi ſunt, nec admiſerunt nec approbauerunt; nec ipſos, qui eis ſubrogati [a] poſt ſunt, viuentibus illis legitimos epiſcopos dixerunt [b]: Sane, ſi ad Turonenſem forte archiepiſcopum mittere præfatos epiſcopos dedignaris, ſtude duos epiſcopos de expulſis [c], & duos de ſubrogatis vnà cum eccleſiæ tuæ legato ad Apoſtolicam beati Petri ſedem tranſmittere: vbi digna examinatione præmiſſa, qui legitimi epiſcopi ſunt, appareant, & ſuas eccleſias irregulariter non amittant: Nihil enim queo aliud in præſenti negotio diffinire. Quia vero magna, quis ſit metropolitanus apud Britannos cõtentio eſt, licet nullius memoria teneat vos in veſtra regione vllam habuiſſe metropolitanam eccleſiam; tamen ſi libet (poſtquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectum filium noſtrum Carolum regem glorioſum conſtituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quòd ſi adeo contentioſe creditis agere, ad noſtrum Apoſtolatum deſtinare contendite; quatenus noſtro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiſcopalis eccleſia, luce clarius innoteſcat: & deinceps omni ambiguitate reciſa, quam ſequi epiſcopi veſtri debeant [d] incunctanter [e] agnoſcant. Neque enim eccleſias Dei per diſcordias regum, diuiſionis aliqua pati damna neceſſe eſt, cum (quantũ ex ſe eſt) pacem, quam prædicant, ſeruare ſtudeant inuicem, & in omnes.

a ¶ Subrogati poſt ſunt.] *Sic reſtitutum eſt ex aliquot vetuſtis, & valde emẽdatis codicibus. Antea legebatur,* ſubrogari poſsũt.

3 *Aliàs autem irrita erit epiſcoporum ſententia, & à ſynodo retractanda.*

Vnde Felix Papa I. epiſt. prima ad Paternum.

Et in decretis Iulij c. 27. Cap. Hadriani c. 58.

¶ Damnatio iniuſta irrita eſt, & à ſynodo retractanda. C. XI.

IRritam [f] eſſe cenſemus & [g] iniuſtam epiſcoporũ damnationem, & idcirco à ſynodo retractandam; ita vt oppreſſis ab omnibus, in cunctis ſubueniatur cauſis.

11. q. 3. c. irrit. ex Carth. 4. c. 28 Anſ. l. 3. c. 69.

g ¶ Et iniuſtã.] *Sic in originali, & antecedit, vox,* aliter: *ſed in*

ALIAS AUTEM. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, ſcilicet quod vnuſquiſque debeat à ſuo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & ſic continuatur. Dictum eſt ſupra in §. aliquando, quod pro bono pacis Papa tolerauit depoſitiones eporum ab alijs factas. Nunc vero dicit Gratianus, quod aliàs niſi pro bono pacis tolerаſſet, irrita eſſe depoſitio, vt in ſequenti cap. dicitur.

IRritam eſſe.] Casus. Quidam epiſcopi depoſiti fuerunt ſine auctoritate Papæ, & ideo dicit Felix Papa irritam eſſe eorum damnationem, & à ſynodo retractandam, vt oppreſſis omnibus ſubueniatur plenarie.

f ¶ Irritam.] factam ſine auctoritate Romani Pontificis.

QVOD

1 Arg. 44. di. in prin. vbi de hoc not. ſupra ea. q. 3. §. 1. & 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Archid.

Procurator qualique cauſam criminalẽ poteſt tractare.

2 De hoc no. ſupra ea. q. 8. in ſum.

3 Nam licet talis cauſa eſſet ciuilis, ſpectabat tamen ad depoſitionem & condemnationem eporum, ſi in ea cõſtaret quod legitime eſſent conuicti de crimine, ſecundum Hug.

Poſſeſſor lite pendẽte fructibus vtitur.

QVOD AVTEM. Casvs. Dictum fuit ſupra in ca. hæc quippe. q. ſuffraganei debent ire ad iudiciũ ſui metropolitani, ſcilicet ad Turonenſem. & ideo Gratianus vult modo oſtendere, q; ſuffraganei iudicium ſui archiepiſcopi declinare non debent, & ad alium iudicem paſtoralis. H. Sed potius eſt hic arg. contra, quia dicitur hic, q; oportet habere iudices comprouinciales, & archiepiſcopus eſt comprouincialis. Illa ergo exceptio, niſi, ad principium refertur, ſcilicet ad peregrina. & fuit intellectus Grat. q; ſi quis recuſaret metropolitanum, ad cõprouinciales iudices recurreret, nõ ad peregrinos, niſi appellaretur. & hoc eſt q͠d dicit, & cum cauſa extra prouinciam commiſſa fuerit. ỹ. co. non liceat 2.

decretis Iulij, & in concilio Carthaginenſi quarto (vnde citatur infra 11. q. 3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anſelmum eſt, irritam eſſe iniuſtam epiſcoporum damnationem, &c. quæ lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.

Et inter decreta Higini, c. 4. in epiſt. 2. Felicis inter decreta Iulij c. 16. In ca. Hadriani c. 19. in adiectis capitular.

Quòd autem metropolitanum ſuum cõtemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. teſtatur in epiſt. ad Orientales epiſcopos, c. 3. dicens.

¶ Peregrina iudicia ſunt ſubmouenda. C. XII.

Poly. l. 3. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147. Iuo. p. 5. c. 260. & p. 6. c. 331.

PEregrina iudicia (ſalua in omnibus Apoſtolica auctoritate) generali ſanctione prohibemus: quia indignũ eſt, vt ab extraneis † [a] iudicentur, qui comprouinciales, & à ſe electos [b] debent habere iudices, niſi fuerit appellatũ.

† al. externis

Item Anacletus Papa, epiſtola prima, c. 3.

¶ De eodem. C. XIII.

LEges eccleſiæ Apoſtolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia ſubmouemus. Vnde & Dominus mentionem faciens Loth, per Moyſem [c] loquitur dicens: [Ingreſſus es quidem (inquiunt) vt aduena, numquid vt iudices?]

Gen. 19.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſtola 2. c. 3.

Et Marcellus epi. 2. in codice canonum inter decreta Innocentij.

¶ Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIIII.

Capitularium l. 6. c. 287. Anſ. l. 2. c. 52. & 3. c. 79.

NOn liceat cuiquam (ſine præiudicio [d] tamen Romanæ eccleſiæ, cui [a] in omnibus cauſis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his ſacerdotibus, qui in eadẽ prouincia Dei eccleſias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expetere † [e], vel pati. Quòd ſi quis præſumpſerit; & ab officio cleri ſubmotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur.

† al. experiri

a ¶ Cui.] *In epiſtola & Marcelli & Innocentij legitur*, ſine præiudicio tamen Romanæ eccleſiæ, cui † in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri: *quamuis à poſtrema conciliorum in quattuor tomis editione abſint illæ duæ voces*, ſine præiudicio: *quemadmodum & paulo inferius illa*, vel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expetere, vel pati: *quæ tamen habentur in alijs locis indicatis.*

† al. cuius

b ¶ Electos.] cum ordinarij ſint ſuſpecti. 2. q. 6. placuit. vel loquitur in cauſa criminali pſbyteri vel diaconi, vt 15. q. 7. ſi aũt.

aliás gl. ſignant H. & L. ſup. ver. ỹ. e. niſi fuerit appellatũ, & melius clarius ponit ibi. Arch.

LEges eccleſię.] Casvs. Anacletus in hoc capitulo confirmans conſtitutiones eccleſiæ dicit, q; alienigena iudex eſſe nõ debet. Et hoc probat exemplo Loth, cui dictum fuit à Sodomitis, Ingreſſus, &c.

c ¶ Per Moyſem.] quia ipſe Moyſes loquens per ſpiritũ Domini introduxit in Geneſi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquam.] Casvs. Quæſitum fuit vtrũ epiſcopo liceat agere vel reſpõdere ſub iudice non ſuo. Et reſpondet q; non, ſalua tamẽ in omnibus Romanæ eccleſiæ reuerentia: quod ſi facere præſumpſerit, deponatur.

d ¶ Præiudicio.] Hoc ideo dicit, quia ſpretis omnibus ordinarijs ad eum poteſt appellari. arg. 2. q. 7. c. 1. 2. & 3. nam ipſe eſt ordinarius omnium. extra de elect. cũ nobis olim.

e ¶ Expetere.] Hic patet q; clericus ſine cõſenſu ſui epiſcopi nõ poteſt conſentire in alium iudicem. nam ſic poſſet euacuari iuriſdictio epiſcoporũ, ſi omnes conſentirẽt in alium iudicem. ad idem facit 2. quæſt. 6. placuit 2. & in auth. de ſan. epiſc. §. œconomus. coll. 9. Argu. contra. ỹ. ea. pulſatus. Sed extra de fo. comp. ſi diligenti. expeditum eſt, q; non poteſt per pactum renuntiare foro. De hac materia not. 11. q. 1. inolita. Io. Quod dicit Ioan. q; expeditum eſt, in illa decre. extra de fo. compe. ſi diligenti. non eſt verum [3], quia illa decre. loquitur, q; clericus non poteſt conſentire in laicum. ſed hodie nec in clericum conſentire poteſt, niſi de cõſenſu ſui epiſcopi. vt extra de foro compet. ſignificaſti. B.

Clericus an poſſit foro renuntiare.

3 Imo eſt verum, vt patet ver. cum ergo. Arch.

ad ſuum ire. Et hoc probat per ſequentia capitula.

PEregrina iudicia.] Casvs. Quæſitum fuit à Sixto vtrum valeant illæ ſententiæ, quę à iudicibus extraneis proferuntur. Et ridet q; non, niſi fuerit appellatũ, vel Papa propria voluntate cauſam delegauerit: quia indignum eſt, vt qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

id eſt, extraneũ. & certus eſt q; de hoc dubitat, cum hoc ſit certiſſimum, ſecundum Hug.

a ¶ Ab extraneis.] Argu. iudicem ad quem appellatur, non eſſe ordinarium 2. 6. quæſt. 3. ſeruore. & ſic archiepiſcopus eſt extraneus, vt ibi videt, & extra de of. iud. ord.

Digitized by Google

REVERENTIA. CASVS. Quia Gr. in c. non liceat. mentioné fecit de reuerentia Papæ; ideo Grat. dicit quæ ſit illa reuerentia, ſcilicet cum appellatur ad eum, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

VNaquæque.] CASVS. Dicitur hic, quòd quælibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos comprouinciales recurrant, niſi ſedes Apoſtolica aliter decreuerit.

NEminem.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod nullus debet trahi extra ſuã prouinciam vel comitatũ, ita quod actor ſemper forum rei ſequatur, niſi fuerit appellatũ ad maiorem iudicẽ, vel niſi ad iuſſionem maioris iudicis datus fuerit iudex. In ſecũda parte dicitur, quod in qualibet prouincia ſynodus cauſas audire debet & terminare intra ſuæ prouinciæ terminos, & omnis accuſatio fiat intra prouinciã, ſicut in Nicæno concilio continetur. Scda pars incipit ibi, [Illa quæ ſunt.]

a ¶ Neminẽ.] Eſt autem hoc ideo ſtatutum, quia alibi non poſſunt habere teſtes vel amicos, vt 33. q. 2. ſiue. 2. q. 2. præceptũ. & in auth. vt omnes obed. iud. §. 3. coll. 5. Vnde dico, quod ſi aliqs impetrat reſcriptum ad iudicem alterius prouinciæ, nõ ſufficit, quod vltra duas dietas nõ trahat aduerſarium, vt dicit illa conſtitutio, extra de reſcrip. nonnulli. Sed etiam requirit quòd extra prouinciam [1] eum nõ trahat, niſi in literis fiat mentio de prouincia. Cũ enim de iure extra prouinciam nemo ſit trahẽdus, vt hic dicitur, ergo niſi reſcriptũ principis de eo faciat mẽtionem, nõ poteſt auctoritate reſcripti trahi extra prouinciam, licet minus ſit ſpatiũ ad qđ trahitur, quàm duæ dietæ. eſt tamen ar. cõtra extra de offi. iud. ord. ſignificauit. Io. Certe tamen non nocet contra: ſed illi conſtitutioni, nonnulli, ſtatur. Iſta opinio hodie non habet locum, immo contrarium obſeruat Romana curia.

Reſcripto non poteſt qs trahi extra ſuã prouinciam.

[1] Intelligo vulgaré, vt dixi 7. q. 1. §. factus.

SI quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, quod de quocumque crimine quis accuſatur, tantum in ſua prouincia reſpondeat, nec accuſator eum ad aliam prouinciam [tra]trahere nitatur. Sequens c. planum eſt, & per ſe patet.

Reuerentia autem, quæ Apoſtolicæ debetur Eccleſiæ, & eius auctoritas intelligenda eſt, cum vel ad ipſam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [*Comprouinciales & à ſe electos debent habere iudices,*] *ſtatim ſubiungit,* [*niſi fuerit appellatum.*] — 3. ca. peregrina

Item Anacletus Papa, epiſt. 1. c. 3.

¶ Abſque Apoſtolicæ ſedis decreto extraneos iudices adire non poſſumus. C. XV.

VNaquæque prouincia tam iuxta eccleſiæ, quàm iuxta ſæculi leges, ſuos debet iuſtos, & non iniquos habere iudices, & non extraneos †, niſi Apoſtolicæ ſedis huius decreuerit auctoritas. — Anſ. l. 3. c. 80. — † al. externos

Item ex Romana ſynodo. — In cap. Hadriani, c. 5. 8. 9. 10. Felix. 1. epiſt. 2.

¶ Niſi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

NEminem [a] exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, niſi ad relationem iudicis, ad quem [α] fuerit appellatum, ita vt actor rei forum ſequatur. *& infra.* ¶ Illa [β], quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe concilio. ¶ Vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. ¶ Omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, niſi [γ] prælatus ſit, qui accuſatur. — Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. — C. 8. — 3. ca. vltra. 3. 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus. — C. 9. — C. 10.

α ¶ Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc ſunt addita ex Hadriano, epiſtola ſynodica Felicis, & Iuone.*

β ¶ Illa quæ.] *Hinc vſque ad finem in capitulis tantum Hadriani ſunt inuenta.*

γ ¶ Niſi prælatus ſit, qui accuſatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque in antiquioribus Gratiani exemplaribus leguntur, in alijs vero, loco ipſorum, ſunt hæc,* niſi ad ſedem Apoſtolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus. — Eleutherius ad Galliæ prouin. Felix. 1. epiſt. 1. in decretis Iulij; c. 25.

¶ De eodem. C. XVII.

SI quis clericus ſuper quibuſlibet criminibus accuſatus fuerit; in prouincia, in qua conſiſtit ille, qui accuſatur, ſuas exerceat † actiones: nec exiſtimet † eum accuſator ſuus alibi, aut longius ad iudicium pertrahendum †. — In cap. Hadriani, c. 7. Iuo. p. 6. c. 318. & 329. — † al. moras — † al. æſtimet — † al. protrahendũ

¶ *Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epiſtola Pontificum huius nominis eſt inuentum. In aliquot vetuſtis exemplaribus eſt tantum,* Item, *vt videatur citari eadem ſynodus* Romana, *quæ in ſuperiori capite, ideſt quæ continetur in capitulis* Hadriani. Iuo *autem par. 6. c. 318. citat ex* Eleutherio*: cap. autem 329. citat ex* Felice *primo.*

Item ex decreto Hadriani Papæ.

Quòd

QVòd iudex.] In hac 7.q. quæritur, vtrum criminoſus poſſit eſſe iudex,& inde ſumpta occaſione ponit tres ordines infamiũ vſque ad illam legem, arceantur. Diuidas ergo quæſtionem in tres partes, In prima parte

mes poſſint eſſe iudices: Et quidem ſi non tolerantur ab eccleſia, non poſſunt: ſi tolerantur, bene poſſunt, & tenet eorum ſnſa 1, ipſi tamen peccãt iudicando 2. Vel diſtingue an aliquis ſit infamis per ſententiã vel ipſo facto vt tunc nõ poſſit, an aliàs vt tũc poſſit. Illud tñ certũ eſt, ꝙ ſi infamia obijcitur alicui, qui eſt electus in iudicẽ, ꝙ propter hoc bene remouetur, licet hucuſque fuerit toleratus, vt extra de reſcriptis, ſciſcitatus. & extra de excef. prælat. inter dilectos. & ff. ad leg. Iul. de vi priuata, l. 1. criminoſi ergo poſſũt iudicare ex officio, ſed nõ ex vitæ merito. 15. q. vlt. c. vlt.

b INfamis.] per ſententiam.

c ¶ Nec procurator.] id eſt, aduocatus, vt. ⁋. px. §. Vel intellige de procuratore vero, vt infamis non poſſit eſſe procurator 3 ſecundum canones. vt ⁋. 5. q. 4. quia epiſcopus. nec obſtat inſti. de excep. §. vlt. quia loquitur hic de infami per ſententiam: ibi de tali, qui eſt aliàs infamis. ſi tñ iudex toleratur in officio, eius tenet ſnia. 8. q. 4. nonne. Sed infamis poteſt eſſe arbiter, vt ⁋. ead. §. tria. verſi. cognitores.

TRIA SVNT. CASVS. Dĩ in hoc §. ꝙ tribus de cauſis repellitur aliquis ne iudex fiat. ſ. natura, lege, & moribus. Natura impeditur ſurdus, mutus, & perpetuo furioſus, & impubes. Lege, vt ille q̃ remouetur a ſenatu pp ſuã turpitudinẽ. Moribꝰ, vt mulier & ſeruus: nõ ideo qa iudicare nõ poſſunt: ſed quia moribus obtentũ eſt ne ciuilibus fungantᷣ officijs, ſed ſi delega-

1 De hac materia tractat plene in l. Barbarius Philippus. & ibi per Bar. & alios. ff. de of. præto.

2 Vt ⁋. ca. §. fi. in fi. de pæ. diſt. 6. cap. 1. 4°. diſt. c. vlt.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur. C. XVIII.

† al. ſcribas

In cap. Hadriani. c. 52. & ⁋. ca. c. Ibi ſemper ex Fabiano.

QVi crimen obijcit, ſciat † ſe probaturum. Reuera ibi cauſa agatur, vbi crimen admittitur.

QVAESTIO VII.

Burc. l. 16. c. 3. Iuo p. 6. c. 324. Pan. l. 4. c. 75.

QVòd iudex [a] eſſe non poſſit, quem cum reo par, aut maior macula inſiciat, multis auctoritatibus probatur.

Dicit enim ſancta Romana ſynodus.

¶ Infames, iudices eſſe non poſſunt,

C. I.

In cap. Hadriani c. 5. & in 2. epiſt. Felicis. Anſ. l. 3. c. 7. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pan. l. 4. c. 78.

INfamis [b] perſona, nec procurator [c] eſſe poteſt, nec cognitor.

Infamis an poſſit eſſe procurator

Ex le. cum prætor. ff. de iudicijs.

Tria ſunt [d], quibus aliqui impediũtur, vt iudices nõ fiãt. [*Natura, vt ſurdus, & mutus, & qui perpetuo [e] furioſus eſt, & impubes; quia iudicio carent. Lege, qui ſenatu amotus [f] † eſt. Moribus [g] femina & ſeruus: non quia non habeant iudiciũm [h], ſed quia receptũ eſt, vt ciuilibus officijs non fungantur.*]

† motus] ori.

3 De hoc etiam not. extra de iura calum. Impetratorum.

¶ *Prior pars huius capituli vſque ad verſi.* cognitor. *habetur in epiſtola ſecunda Felicis primi: in qua refert ſynodum à ſe habitã: quod in principio epiſtolæ commemorat his verbis*, Nos vero ad ſupplementum veſtrum fratres, & coepiſcopos noſtros vocauimus amplius quàm ſeptuaginta; Cum quibus hæc, quæ ſubtus habentur inſerta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani; quæ (vt ſuperius ead. q. 5. c. accuſationes, adnotatũ eſt) nomine Romanæ ſynodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur eſſe Gratiani; ſumpta tamen fere ad verbũ ex l. cum prætor. verſi. quidã enim. ff. de iudicijs: quemadmodum & in ſequenti capite multa colliguntur ex varijs legibus digeſtorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vſque ad c. qui ſine peccato, coniunctè habentur.*

Infamis an biter eſſe poteſt.

Verumtamen [i], ſi ſeruus, dum putaretur [k] liber, ex delegatione ſententiam dixit; quamuis poſtea in ſeruitutem depulſus ſit ſententia ab eo dicta, rei iudicatæ firmitatem tenet.

lib. 3. tit. 1.

In digeſtis, tit. de poſtulando.

parte ponitur quod dictum eſt. Secunda ibi, [Arceantur.] Tertia ibi, [Qui ſine.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur, an iudex eſſe poſſit, qui pari delicto cũ reo vel maiori inficitur, & ꝙ non poſſit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Conſueuit tamen dici, ꝙ donec iudex toleratur ꝙ iudicare poteſt ex officio ſuo: ſed non de iure mero, vt ⁋. ea. §. vlt. Mihi vr, ꝙ repelli debeat, ſi crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, ſicut contingit de teſte, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis, & ſicut de electo ad dignitatem contingit, cum ei obijcitur aliquid, vt repellatur ab electione. Sequens capitulũm planum eſt.

a ¶ Quòd iudex.] Hic quæritur an criminoſi, vel infa-

tur cauſa ſeruo, qui putatur liber, eius tenet ſententia.

d ¶ Tria ſunt.] hoc eſt ſumptum à lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶ Et qui perpetuo.] ſecus ſi ad tempus, vt ff. de iud. cum furioſus.

f ¶ Amotus.] immo & ſi eius electio fuerit caſſata propter eius vitium, vt extra de elec. c. ſuper.

g ¶ Moribus.] id eſt, conſuetudine. immo etiam lege, ſiue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obſtat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.

h ¶ Iudicium.] id eſt, diſcretionem.

i ¶ Verumtamen.] §. & verba Gratia.

k ¶ Dum putaretur.] ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iureiu. cõſultationibus. extra q

Opinio cõis multũ operatur.

ſilij ſint legit. cum inter. & 1.q.1. ſi qui à ſimoniacis. C. de teſta. l.1. argu. contra extra qui fi. ſint leg. per tuas & ſ.24. diſt. c. vlt. 29.q.2. ſi quis ingenuus. & diſt. 8. veritate. & ff. de iudi. l.2. in prin. Sed numquid idem eſt ſi excõicatus ferat ſnĩam, qui publice habetur pro non excõmunicato? not. extra de ſententia & re iudi. ad probandum. Et eſt rõ quare aliud ſit in ſeruo: quia ſeruus ĩ multis caſibus habet perſonam ſtandi in iudicio, vt 12. q.2. §. qui manumittũtur. ſed excommunicatus in nullo. Vel dic (quod verius credo) q̃ nec ſnĩa ſerui teneret, niſi cõfirmata eſſet à pricipe. Io.

I Nfames.] CASVS. In hac lege hoc ordine proceditur. Primo di. q̃ infames nõ poſſunt eſſe procuratores, vel aduocati. Secundo qd ſit poſtulare. Poſtulare eſt, ſ. deſideriũ ſuum vel amici ſui in iudicio exponere. Tertio ponit tres ordines hominum, qui aduocare nõ poſſunt. In primo ordine ponuntur illi, qui nec pro ſe nec pro alijs poſſunt aduocare, vt minores xvij. annis. & illi qui nihil audiũt. In ſecundo vero ordine ponuntur illi, qui poſſunt pro ſe poſtulare: ſed pro alijs non, niſi pro pupillis, vel adultis, quorum tutelam vel curam gerunt, in quo ordine ſunt quinq; genera hominũ ſeu perſonarum, ſ. mulieres, & vtroque lumine orbati. & illi qui ſpõte muliebria paſſi ſunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine aut de calũnia ſunt damnati, & ij qui locauerũt operas ſuas, vt cum beſtijs ſeu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponuntur alij infames, qui pro ſe & quibuſdam certis perſonis poſſunt aduocare, quæ infra continent. & hoc propter quinque cauſas, ſcilicet propter reuerentiam, vt in parente & patrono: pp conſanguinitatem: pp affinitatem: pp miſericordiam miſerabilium perſonarum: pp tutelã, vel curam eis iniunctam. Secunda pars eſt ibi, (Eſt autẽ.) Tertia ibi, (Nã vt premiſimus.)

C. II.

INfames non poſſunt eſſe procuratores, vel patroni cauſarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui poſtulare [a] prohibentur. ¶ Eſt autẽ poſtulare, deſiderium ſuum, vel amici ſui in iure apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. ¶ Nam, vt præmiſimus, non poſtulantium tres ordines ſunt. Quidã prohibentur omnino [b] poſtulare, vel propter ætatem, vt minores decem & ſeptem annis, vel propter caſum, vt ſurdus, qui prorſus nõ audit [c]. Alij prohibẽtur, ne pro alijs poſtulent, vel propter ſexum, vt feminæ; vel propter caſum [d], vt vtroque lumine orbati †; vel propter notam turpitudinis, vt ij, qui corpore ſuo muliebria paſſi ſunt, niſi forte vi prædonum [e], vel hoſtiũ ſtuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniæ † cauſa publico iudicio ſunt damnati, vel qui operas ſuas locauerunt, vt cum beſtijs depugnarent in arena [f], pro alijs poſtulare prohibentur. His perſonis pro ſe allegare permittitur pro alijs poſtulare prohibetur; niſi forte tutelã impuberum, vel curã adoleſcentium non affectatam, ſed neceſſariam adminiſtrent. Pro his enim quorũ curam gerunt, eis poſtulare conceditur. Alii enim [g] omnes, qui vt infames [h] notantur, niſi pro ſe, & pro certis perſonis, poſtulare nõ poſſunt, niſi in integrum reſtitutionem acceperint. ¶ Permittitur [i] autẽ eis poſtulare pro parente, pro patrono, patronaue, liberis, parentibusque patroni, patronæque: pro liberis etiam ſuis, fratribus, & ſororibus, vxore, ſocero, ſocru, genero, nuru, vitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioſo, furioſa, fatuo, fatua, muto, ſurdo, prodigo, & adoleſcẽte. ¶ Itẽ pro ijs, quibus ꝓpter infirmitatẽ curatores dari ſolent, & qui negotijs ſuis aliquo perpetuo morbo ſupereſſe non poſſunt. ¶ Omnes autẽ, qui non ſponte, ſed neceſſario funguntur officio [k], ſine offenſa edicti poſtulare poſſunt, etiã ſi ij ſint, quibus non niſi pro ſe ipſis poſtulare permittitur. ¶ Affinitates uero nõ eas accipere debemus, quæ quondam [l] fuerunt, ſed præſentes. Nurus & generi appellatione, & ſoceri, & ſocrus, & vlteriores, quibus [pro] præpoſitio [m] ſolet accedere, continentur.

Ex l.1. ff. de poſtulando. verbis alio modo aptatis.

† Cõuẽ. ter. in l.1. ſ. ſecundo loco. ff. de poſt.

† al. calumniæ publici iudicij.

Ex l.2. & 3. eod.

Ex l.4. & 5.

Ex l.6.

Ex l.3. eod.

Poſtulare quid eſt.

a ¶ Poſtulare.] poſtulare eſt pro tribunali petere, & non alibi. ff. de dam. infect. dies. §. hoc autem.
b ¶ Omnino.] etiam pro ſe.
c ¶ Non audit.] nullus enim adeo ſurdus eſt quin aliquid audiat, vt C. qui teſta. fa. poſſ. diſcreteris.
d ¶ Vel pp caſum.] digeſtis, de iud. cæcus. ſ. 15. q. 1. §. vlt.
e ¶ Prædonum.] tunc enim non eſt imputandum, vt ff. de adult. vim paſſam. 32. q. 5. ille.
f ¶ In arena.] in cauſa virtutis hoc faciant. ff. eo. l.2. §. quod ſi.
g ¶ Alij enim.] notandum, q̃ omnes, qui maiori infamia ſunt notati, non niſi pro ſe & pro ijs quorum ſunt tutores, poſſunt poſtulare, & illi ſunt de ſecundo ordine. Sed minori infamia notati poſſunt pro ſe & ꝓ quibuſdam certis perſonis aduocare, & illi ſunt de tertio ordine poſtulantium, ſcilicet de minori.

Infames quando poſtulare poſſunt.

h ¶ Infames.] minori infamia.
i ¶ Permittitur.] vt ſunt illi de ſecundo ordine.
k ¶ Officio.] vt tutores & curatores.
l ¶ Quæ quondam.] ergo vno coniugum defuncto ſoluitur affinitas. inſti. de nupt. §. affinitatis. Sed contra. 35. q. 10. c. 1. ‡ Sed potes dicere, q̃ quo ad impedimentum matrimonij non deletur, ſed quo ad alia, aut quo ad beneficia huius edicti.

‡ Vel per pro. vid. de hoc.

m ¶ Præpoſitio.] ſcilicet patribus iſtorum, vel viris iſtarum, &

rũ. & dicitur proſocer. i. pater ſoceri. progener, id eſt, maritus neptis. nam gener filij mei eſt mihi progener.

ARCENTVR. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua ponit 12. articulos legales vſq. ad c. [qui ſine.] lo. de Fant. CASVS. Dicitur hic, quòd illi, qui paciſcuntur de certa parte

honorati, qui Romæ ſunt, id eſt qui honorem habent ſine adminiſtratione, poſſint aduocare. Et ſtatuit q. ſic quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

d ¶ Apud vrbem.] de eadem lege eſt.

Tit. 6 l. 5.

2 ¶ Arcétur etiam à profeſsione aduocatorum (*ſicut in ſecundo libro Codicis titulo de poſtulando inuenitur*) qui ſub nomine honorariorum ex ipſis negotijs, quæ tuenda ſuſceperint, emolumentum ſibi certæ partis [a], cum graui damno litigatoris, & deprædatione poſcentes, inueniũtur.

L. 6. cod. eod.

¶ Itẽ ſi quis adeo procax fuerit, vt nõ ratione, ſed probris putet eſſe certandũ, opinionis ſuæ imminutioné patiatur ¶ Præterea non licet aduocato vllum contractum [b] inire, vllam pactionem conferre cũ eo litigatore, quem in propriam recepit fidem, nec ex induſtria [c] iurgiũ protrahere. ¶ Apud vrbem [d] Romam etiam honoratis [e], qui hoc putauerint eligendum [f], eouſq. liceat orare, quouſq. maluerint [g], videlicet, vt non ad turpe [h] compendium, ſtipemq. deformé hæc arripiatur occaſio. Nam ſi lucro pecuniaq. [i] capiantur, veluti degeneres inter viliſsimos numerabuntur.

L. 7. cod. eod.

¶ Si vero [k] in vno auditorio duo tantum præ ceteris fuerint, vel plures, quorum fama ſit hilarior, in iudicantis officio ſit, vt par [l] cauſidicorum diſtributio fiat, & exæquetur partibus auxilium ſingulorum. ¶ Si quis vero monitus à iudice, ea excuſatione, quæ nequeat comprobari, cuicumq. parti patrociniũ denegauerit, careat foro [m], ſciat etiam numquam ſibi ad agendum copiam poſſe reſtitui. ¶ Si quis autem ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cum plurimis, & aduerſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe paris defenſionis copiam; oſtendet proculdubio iniquam [n] à ſe litem foueri, & auctoritatem iudiciariam à ſe eluſam experietur.

Ex l. 2. cod. de aduocat. fiſci.

¶ Item, quamuis [o] illi, qui cauſam fiſci egiſſent, prohibeantur aduerſus fiſcum patrocinium præſtare; tamen hodie [p] etiam aduerſus fiſcum patrocinium poſſunt exhibere priuatis †; dum eam cauſam [q]

e ¶ Etiam honoratis.] etiam melioribus.

f ¶ Eligendum.] vt ſunt aduocati.

g ¶ Maluerint.] id eſt, quouſq. tale officium voluerint exercere. vnde nõ eſt hic argumentum, q. aduocati tamdiu audiantur, quamdiu volunt allegare 3: quia iudex poteſt aduocatos remouere cũ voluerit, vt ff. de ijs quæ in teſtamento delentur. l. 3. in fi. & C. de iudicijs, Auth. iubemus.

h ¶ Non ad turpe.] id eſt ad modicum, & vile. Et eſt ar. q. bona dona danda ſunt doctoribus, & ff. de admi. tut. cum plures. & ff. de origine iuris. l. 2. §. vlt.

i ¶ Pecuniaque.] modica.

SI VERO. CASVS. Dicitur in hac lege, q. ſi duo vel plures in aliquo auditorio p̃ ceteris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partem bonorum aduocatorũ: officio iudicis fiat æqualis diſtributio cauſidicorũ: & ſi quis aduocatus monitus noluerit obedire ſine iuſta excuſatione, careat ipſo officio aduocandi ſine ſpe aliqua reſtituendi.

Aduocato q̃nque ſilẽtiũ imponendũ eſt.

3 Adde q. nõ debent eſſe verboſi in allegando. leg. Neſẽnius. cũ ibi not. ff. de neg. geſt.

Doctoribus bona dona danda ſũt.

† Concor. tex. in l. 1. & ibi Cyn. C. de aduoc. fiſci. not. in l. pe. & fi. ff. de poſtu.

parte litis cum eo cuius cauſam defendunt, repelluntur ab aduocando.

a ¶ Partis.] de parte litis non licet paciſci, vt ff. de pact. ſumptus. ſed ſuper certa re licet. ar. C. de ſententiã paſſis, ſi debitor 1. licet M. dixerit, q. licet de aliquota re paciſci ſine graui detrimento partis, vt hic: tamen vltra centum aureos non licet paciſci, vt ff. de va. & extraor. co. l. 1. §. in honorarijs.

PRAETEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pactum ineat cum eo quem in propria cura ſuſceperit, poſt lit. conte. quod intelligit H. ſi antea fecit pactum. alioquin ſecus. & vt iurgia ex induſtria non protrahat.

1 Sic eundẽ tenuo, Ioan. det. & L.

b ¶ Contractum.] ex poſtfacto, ab initio tñ põt. 11. q. 3. non licet. ſed ſi non fecit pactum, poſtea ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati, & pro cõſuetudine regionis, vt ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. in honorarijs. Vel loquitur de tali, qui ſpõte ſe vinci ſuſtinet in aliqua exceptione, vt ſi aſſerat ſe non poſſe fouere cauſã niſi augmentetur ſalarium, quod fieri non debet, argumento medici, vt ff. de var. & extraor. cog. medicus.

Aduocato qualiter fit ſatisfactio.

2 Sic erit in medico. ff. de var. & extraordina. cog. medicus.

c ¶ Ex induſtria.] quod ſi fecerit, eum iudex puniat in duabus libris auri 2. C. de iudi. properandum. §. illo proculdubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæſitum fuit vtrum

k ¶ Si vero.] C. eod. prouidendum.

l ¶ Vt par.] illud olim obtinuit cum ſalaria dabantur de publico: hodie vtraque pars ſibi debet prouidere, vt C. de iud. l. properandum. §. illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum 4, vt ff. de poſtul. l. 1. §. ait prætor.

4 De hoc le. & not. extra de off. iu. c. 1.

m ¶ Foro.] ff. de pœn. l. moris. §. 1.

SI QVIS AVTEM. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore, ſi alter litigatorum ſubtraxerit aduerſario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipſum iuuarent, quam pœnã pati deberet. Et reſpondet, q. puniri debet extra ordinem, & oſtendit ſe iniquam litem fouere.

n ¶ Iniquam.] ſic extra de teſti. c. intimauit. & extra de teſtib. cogend. peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidã fuerunt aduocati fiſci, poſtea volebant pręſtare patrocinium priuatis contra fiſcum. Quæſitum fuit an poſſint. Et reſpondet q. ſic hodie, licet olim fuiſſet ſecus: dummodo deſeruerit cauſam illam, in qua fuerunt aduocati pro fiſco.

o ¶ Quamuis.] verba Gratiani.

p ¶ Tamen hodie.] verba legis.

q ¶ Cauſam.] niſi ſuam, vel parentum ſuorum, vel pupillorum ſuorum iniuriam proſequantur. ff. eo. l. pen. §. vlt.

declinent ſuſcipere, quam tractauerant, dum fiſci aduocati fuerunt. ¶ Item, ſi contra patrem [a] pupilli cauſam egiſti; tutor [b], vel curator datus eamdem cauſam defendere non prohiberis. ¶ Cognitores [c] vero ex officio intelliguntur, non ex arbitrio [d]. Nihil enim refert, is qui arbitrium ſuſcipit, an ſit integræ famæ, an ignominioſus. ¶ Filius [e] etiam in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam & iudicem [f] eum eſſe poſſe pleriſque placet. ¶ Si quis vero [g] iudex [h] ſit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex eſt, & in ſe cõpromitti iubere prohibetur lege Iulia: & ſi ſententiã dixerit, non eſt danda pœnæ perſecutio: ſeruus arbiter eſſe non valet, libertinus poteſt. ¶ Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per ſententiã; veluti cum iudex pronuntiat, iniuriã feciſti, hereditatem expilaſti, calumniatus

L.hi, qui fiſci. ff.de poſtul.
Ex l.Pædius. ff. de recept.arb.
Ibidem le.5.
Ex ea.l.Pædius.
L.Decuriões.C. ex quibus cauſis infa.irro.
L.12.eod.eod.
L.16.eod.eod.
L.6.eod.eod.

SI CONTRA. Caſum ſic pone. Ego quondam fui aduocatus contra patrem Petri. pendẽte cauſa mortuus eſt pater Petri, cui Petro datus ſum tutor legitimus datiuus, vel teſtamentarius. Quæritur vtrum poſſem defendere eamdẽ cauſam Petri pupilli mei? Et reſpondet, quòd ſic, quamuis olim ego fui cõtra patrem eius.

a ¶ Si contra patrẽ.] male ponit litteram, quæ eſt ff.eo.l.vlt.

b ¶ Tutor.] Argu. ꝙ ratione officij licet quod aliàs non liceret, vt 94. diſt. præcipimus. & C.de adminiſtrat. tut.cum quidam. Item argum. ꝙ ſi iudex ſucceſſit appellanti, quòd poteſt propriam ſentẽtiam impugnare. ff.de iudic.l.Iulianus ait. Itẽ arg. ꝙ ſi iudex à quo appellatur, efficitur illius iuriſdictionis cuius eſt ad quem appellatur, ꝙ poſſit cognoſcere, vt 11.q.3.ſi epiſcopus 2. quia iam videtur alia perſona. ff.quando ap. ſit.l.1.§.ſed & ſi præſes. At contra. ff.de iur.om.iud.prætor.Ioan. Sol. conſueuit dici, ꝙ debet cauſam alicui delegare, vt ff.de iuriſ.om.iud.prętor. Vnde gloſſatur ibi, pòteſt, ideſt, debet, alioquin poſſet recuſari. B.

Iudex an poſſit quãdoq; propriã ſẽtentiã impugnare.

COGNITORES VERO. Casvs. Hæc ſunt verba Gratiani, & reſpiciunt ad finem primi capituli huius quæſtionis, vbi dictum eſt, ꝙ infamis perſona non põt eſſe cognitor, ideſt iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitro, dicit ꝙ arbiter poteſt eſſe infamis. Filius (vt lex dicit) poteſt eſſe arbiter de re patris.

c ¶ Cognitores.] Exponit primum capitulum huius quæſtionis.

d ¶ Non ex arbitrio.] ff.de arb.Pædius.

e ¶ Filius.] ff.de arb. quin etiam.

f ¶ Et iudicem.] Sed contra. ff.de iuriſ.om.iu.qui iuriſdictioni, vbi dicitur ꝙ iudex nec ſibi, nec liberis ſuis ius dicere põt. Sed illud intelligas in criminali cauſa: ſecus in ciuili: ſed tamen in criminali cauſa 1 põt vſq; ad litis conteſtationem dicere ius ſuis, vt ff.de of.præſi.l. ſenatus. tamen delegatus iudex non poteſt eſſe filius in cauſa patris, vt extra de ap. poſtremo.

Iudex an poſſit ſuis ius dicere. 1Sub.vt colligitur à ꝯtrio ſenſu. ff. de iud. in priuatis. Arch.

SI QVIS VERO. Casvs. Dicitur hic, ꝙ iudex non poteſt compellere partes in ſe compromittere de illo negotio de quo ipſe eſt iudex: & ſi ſententiam dixerit, pœnæ perſecutio nõ dabitur. Item dicitur hic, ꝙ ſeruus arbiter eſſe non poteſt: ſed libertinus ſic.

g ¶ Si quis vero.] verba huius legis ſunt ff.de arb. ſed & ſi.§.ſi quis.

h ¶ Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, ſcilicet vt ordinarius vel iudex alter non poſſit eſſe arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item & hic prohibetur ne iubeat compromitti in ſe. Quare autem ordinarius non poteſt eſſe arbiter, triplex aſſignatur ratio. Vna quia ſecundum hoc ordinarius ſemper procuraret, vt eligeretur in arbitrũ, ne ab ipſo poſſet appellari. Alia ratio eſt quia ordinarius debet cogere arbitrũ vt procedat: & debet ſuam ſententiam mandare executioni. extra de fo.comp.ſi quis contra. ff.de arb.l. 3. Sed hoc non poſſet eſſe, cum idem eſſet ordinarius & arbiter 2. Tertia ratio eſt, quia arbitria ſunt ad modum ordinariæ iuriſdictionis. & ſic ſequeretur, ꝙ aliquid eſſet ſimile ſibiipſi: ſicut non ſimul poſſunt concurrere iura naturalia & iura adoptionis, vt inſti. de adop.§.3. Io. Ego credo tamen ꝙ ordinarius poſſit eſſe arbiter, vt no.2.q.5.à iudicibus. numquã enim præciſe inuenies, ꝙ ordinarius non poſſit eſſe arbiter. Sed vbiq. dicitur ꝙ non poteſt cogere partes vt in ſe compromittant: vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff.de tuto.& cura.l.4.

2Et hoc plene probatur extra de arb. ex parte. Arch.

Ordinarius an poſſit ſe arbiter.

PORRO. Casvs. Quia dictum erat ſ. in c.infamis. ꝙ infamis perſona non poteſt eſſe procurator vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Grat. mentionem de infamibus; ideo ſupponit hunc §. in quo oſtendit, ꝙ infamia quattuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per ſententiã iudicis declarati, vt cum pronuntiat, iniuriam feciſti, &c. Aliquando ex genere pœnæ, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ & delicti declarati per ſententiam, vt cum dicitur ei, Sycophantes, id eſt, calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipſo iure vel ipſo facto: quod idem eſt, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus: vel cum mulier nubit intra tempus luctus: vel qui ſciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit quòd ſecundus modus non differt à tertio niſi in hoc ꝙ in tertio genere crimẽ fuit publice per ſententiam declaratum: quod non fuit in ſecundo genere.

i ¶ Infamia.] Fama, opinio, & exiſtimatio idem eſt. Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, moribus & legibus comprobatus. ff.de va.& extra or.co.l.pe.§.exiſtimatio. Infamia alia iuris 3: alia facti. Infamia facti eſt quãdo quis aggrauatur, vel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur. ff.de obſequijs à libe.l.2.& l.licet.& 6.q.1.ſũt plurimi. ſcilicet quando læſa eſt fama alicuius propter factum quod commiſit, apud bonos & graues. Verum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2.q.7. ipſi apoſtoli.& q 8.in ſumma Infamia eſt diminutio ſtatus alicuius. Hęc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quãque irrogatur ipſo facto, & alijs modis, vt hic dicitur. Per ſẽtentiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis vel ciuiliter, vel criminaliter, vt ff.de pub. iu.infamem, niſi in caſu, vt ff.de publ.iud.l.vl. In priuatis delictis ſi quis criminaliter ſit conuictus & condemnatus: ſi ſit tale crimẽ quod deſcendit ex actione famoſa, tunc infamatur, vt ff.de ijs qui no.infa.quid ergo.§. vlt. ſed §. ille nõ bene dicit: ſed hoc expreſſe habetur. ff. de publ.iudi.l.infamem. Sed ſi ciuiliter agatur, nõ. ff.de cri.ſtel.l.2.niſi in caſibus, ſcilicet in actione furti, vi bo. rap. iniuriarũ, & doli mali, vt ff.de ijs qui no.infa. Athletas.§.vlt. Item fallit in crimine expilatæ hereditatis, vt C.de ijs qui no.infa.ſi te expilaſſe, & in crimine ſepulchri violati, vt ff.de ſepul.violato.l.1. Et quãdo mulier calumnioſe ſe mitti facit in poſſeſſionem tamquam ſit grauida, vt ff.eod.l.notatur. Sed pro actionibus quæ ex con-

Famæ definitio.
Infamia eſt duplex.
3 Scilicet canonica & de qua no. 6.q.1.c.1.& hic ponitur quodam 2.q.7.in- ſtes. Arch.

Actiones quatuor ex ſctu infamant.

contractu deſcendût, nemo ſit infamis, niſi in quatuor caſibus, vt ff. de iis, qui no. infa. furti. §. mandati. ſcilicet cum directe conuenitur actione tutelæ, mandati, depoſiti, & pro ſocio, vt ibi dicitur. Per ſententiam arbitri nemo infamatur. ff. eo. l. quid ergo. §. ex cōpromiſſo. ſed hæc diſtinctio non videtur habere locum ſecundū canones, cum omne mortale crimen infamet, vt 3. ea. q. 5. conſtituimus. & 6. q. 1. infames. & c. omnes.

a ¶ Pœnæ.] Hoc falſum eſt: quia ſola pœna non infamat. C. e. l. nullam.

b ¶ Sicut.] aliqua euidenti cauſa præcedente: ex qua ſi eſſet condemnatus, infamia retus. ff. de iis qui not. infa. ictus fuſtium. ſicut eſt in furto, cum quis in manifeſto furto deprehenditur.

c ¶ Qui damnantur.] ſine ſententia: & ſic non eſt hoc membrum ſuperfluum.

d ¶ Priſtinum quidem ſtatum.] ſcilicet libertatem.

L. 16. cod. eod. L. 6. cod. eod. L. 16. cod. eod. L. 20. cod. eod. L. 15. cod. eod.

es. Aliquando genere pœnæ [a]: ſicut [b] illi, qui damnātur [c] in opus publicum; qui priſtinum quidē ſtatum [d] obtinent; ſed damno infamiæ etiam poſt impletum tempus ſubijciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati [e] per ſententiam [f], veluti dum fuſtibus cæſo per præconem dicitur, ſycophantes, ideſt calumniatus es. Aliquādo ipſo genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicite exigentes vſuras vſurarum; & mulier, quæ intra tempus [g], quo moris eſt lugere maritum, contrahit matrimonium; & qui ſciens eam vxorem duxerit.

3. q. 5. nullus ſeruus. ſed non eiſdem verbis. Matth. 7. Pſal. 49. Homil. 12. in Euang.

Idem teſtatur Felix Papa & eiſdem verbis. ¶ Item in Euangelio, qui trabem geſtat in oculo, probatur non poſſe educere feſtucam de oculo fratris ſui. ¶ Item Dauid in libro pſalmorum: [Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum? &c.] ¶ Item Gregorius: Cuius vita deſpicitur, reſtat, vt eius prædicatio contemnatur [h].

¶ Caput hoc (quemadmodum in ſuperiori notatione ſignificatum eſt) in vetuſtioribus exemplaribus non eſt coniunctum à ſuperiori, & eſt collectio variarum legum facta à Gratiano. *Sed quoniam pleraque verba ſunt ipſorummet auctorum, & in vulgatis eſt diſtinctum caput, ideo iiſdem characteribus impreſſum eſt, quibus cetera auctorum capita.*

a ¶ Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & verſiculum ſi ſeruus* arbiter. *Gratianus accepit, ſunt hæc.* Pædius libro nono, & Pomponius libro trigeſimo tertio ſcribunt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus ſit; integræ famæ quis ſit arbiter, an ignominioſus. In ſeruum Labeo compromitti non poſſe, lib. vndecimo ſcribit, & eſt verum.

e ¶ Declarati.] Quādoq; etiam ſi nō declaratur, vt cum militi detrahuntur inſignia militiæ, licet nō dicatur cauſa, vt ff. eod. l. 2. §. 1.

f ¶ Per ſententiam.] Iſtud nō videtur differe à prædictis, niſi q duo membra coniunguntur in vnum: niſi velis dicere, q aliquid operantur iſta verba cum dicitur ei, Sycophanteis, ideſt, calumniatus.

g ¶ Intra tempus.] Hoc tamen non tenet ſecundum canones, vt extra de ſecūdis nup. ſuper illa.

IDEM. CASVS. Hoc relatiuum, idē, reſpicit primum capitulum huius quæſtionis. Idem ſcilicet qd Romana ſynodus. Cetera quæ ſequuntur, plana ſunt.

h ¶ Contemnatur.] id eſt, contemptibilis habeatur, non tamen cōtemni debet, vt 1. quæſt. 1. ſi fuerit. & c. multi. & 15. q. vlt. c. vlt.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob. c. 15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt, ſua prius corrigere ſtudeant. C. III.

Io. 8. Iud. 20.

3 QVi ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & ſua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad conſcientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc eſt, quòd cum tribus Beniamin in carnis ſcelere fuiſſet obruta, collectus omnis Iſrael vlciſci [i] iniquitatem voluit; ſed tamen ſemel & iterum in belli certamine ipſe proſtratus eſt. Conſulto enim † Domino, ſi ad vlciſcendū ire debuiſſet, iuſſum eſt, [vt †iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperiū perrexit, & ſemel, & ſecūdo per-

† autem] originalibus ſūt iſtæ duæ voces ab originali.

QVi ſine peccato.] Hæc eſt tertia pars quæ, in qua probat per quinque auct. q criminoſi iudices eſſe non debent: & q ſecundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

CASVS. Probat Gre. in hoc c. iniquū hominem iudicare nō poſſe vel punire: & hoc oſtendit duobus exēplis, ſcilicet Iudæorum qui cū vellēt lapidare mulierem peccatricē, à Chriſto ſūt repulſi, & redarguti, & populi Iſrael, qui cū vellent vlciſci iniquitatē, quā fecerat tribus Beniamin, proſtratus cecidit in prælio prima die & ſecunda: tertia vero die cum iam eſſet purgatus, deleuit tribum peccatricem.

i ¶ Vlciſci.] Arg. q ſi iudex non exhibet iuſtitiā de aliquo ſubdito, ipſe conueniendus ſit, vt 23. q. 2. dominus noſter. & in cōſtitutione Friderici. C. ne filius pro patre. auth. habita. vbi dicitur, q ſi iudex ciuitatis debitā iuſtitiam non exhibet, conueniri poteſt.

Iudex de ſubditis iuſtitiā non exhibēs poteſt conueniri.

didit; & tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene [a] funditus [b] extinxit. Quid eſt, quòd in vltionem ſceleris inflammatur, & tamen prius ipſe proſternitur? niſi quòd prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipſi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant.

Item Ambroſius ſuper: [*Beati immaculati.*] *ſermone 20. ad verſ.*] *Miſerationes tuæ Domine.*]

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in ſe ipſo quod puniat. C. IIII.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in ſe ipſo condemnet [c]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio [d], nulla offenſione, nulla leuitate † ducatur. *& poſt pauca.* ¶ Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis [e]: ſed iuxta leges, & iura pronuntiat; ſtatutis † iuris obtemperat; non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: ſed ſicut audit [f], ita iudicat; & ſicut ſe habet negotij natura, decernit; obſequitur legibus, non aduerſatur; examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite iudices ſæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quam ſobrietatem, quam ſinceritatem. *& paulo poſt.* ¶ Qui iudicat, non voluntati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere quod legum eſt. *& poſt pauca.* ¶ In iudicando magis cordi ſit veritatis cuſtodia, quàm obedientia voluntatis.

Anſ.l.3.c.34.

† *al. nouitate*] orig.

† *ſcitis*] orig.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3. al. 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet. C. V.

IN grauibus [g] peccatis quis poſitus, dum ſuis premitur, aliena non diluit. ¶ Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur [h]. ¶ Scriptum quippe eſt: [Victimæ impiorum abominabiles Deo ſunt, vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [i], ſed à quo datur, inſpicitur.

Paſt. p. 1. c. 11.

Prou. 15.
14. q. 5. ſcriptũ. eſt, ex epiſ. 126. l. 7. ad Recaredum Regem.

† *quilla tur*] orig.

a ¶ Pene.] quia tantum ſexcentis remanſerunt, & ſic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur. ſic ponitur 23. q. 5. quali 1.

b ¶ Funditus.] Arg. q; poſt pænitentiam reſtituitur aliquis priori dignitati. 16. q. 5. quicumque. & 50. diſt. domino ſancto. & c. quia tua ſanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum: non ad accuſandum vel teſtificandum, vt 6. q. 1. qui crimen.

In prin. ſi dicitur, q; hæc dictio ad modicã quantitatem refert: & hæc dictio ponitur 7. q. 1. factus. in prin. Arch.

IVdicet ille.] CASVS. Docet Ambr. in hoc c. q; nullus iudex, niſi bonus ſit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat eſſe criminoſus, nec leuitate vel odio debeat ad pronuntiandum adduci: & ſi rancorem vel amorẽ habeat aduerſus alterũ litigatorum in cuius partem voluntas ſeu ſualitatis declinaret, non obediat tunc propriæ voluntati: ſed ſecundum leges, & ſicut audit, & natura negotij ſe habet, decernere debet & iudicare. [De domo,] id eſt, de corde ſuo.

c ¶ Condemnet.] id eſt, dignum ſit condemnatione.

d ¶ Nullo odio.] 11. q. 3. quatuor.

ADDITIO. & 23. q. 4. vindicta, in princ. Hu. & dicit B. ad Eugenium: de vultu illius iudicium meum prodeat; opto cui inſit amor, error abſit, & perturbatio.

e ¶ Voluntatis.] Sed nõne iudex põt ſecundum quod ſibi iuſtum videtur, vt ff. de arbi. qualem. & ex ſnĩa ſui animi æſtimabit quod aut credat, aut parũ eſſe probatum videatur, vt 4. q. 3. ſæpe. & potius debet iudex ſequi ſuam opinionẽ quàm conſilium aliorum, vt extra de conſue. ad noſtrã. Sed dico q; tenetur ſequi opinionem ſuam, ſed non voluntatem. quandoque tamen ſequitur opinionẽ aliorũ potius quàm ſuam, vt extra de app. cum ceſſante.

Iudex opinionẽ ſuã potius q̃ aliorũ ſequi debet.

f ¶ Audit.] Arg. q; ſecundum allegata eſt procedendũ, vt ff. de offic. præſi. illicitas. §. veritas. & 2. q. 1. Deus omnipotẽs. ¶. 11. q. 3. illa. & c. ſummopere. & c. ita. & c. tunc vera. & 6. q. 2. ſi tantum. & c. placuit. Sed contra. 30. q. 5. nullum. & c. iudicantem. contra. ¶. ea. poſtulatus. contra. Sed ſecundum Hug. delegabit cauſam, ſi conſcientia non concordat allegatis. ſed ſecundum alios poteſt determinare ſecundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex eſt: aliud in eo quòd homo eſt, vt 23. quæſt. 4. ſi eccleſia. & ſic iudicare poteſt [z] ſecundũ conſcientiam, quam habet vt iudex, non vt homo. ar. extra de offi. ord. ſi ſacerdos. & extra de offi. deleg. paſtoralis. §. quia vero. & extra de elec. quod ſicut.

z Id eſt, debet, ſecundũ Inn. extra de cẽſi. venerabili. in glo. ſ. ver. ſideo: quia quã, &c.

IN grauibus.] CASVS. Dicit Greg. in hoc cap. q; iudex eccleſiaſticus donec peccato ſuo premitur ſubiectorum delicta non poteſt diluere. Et hoc probat v. rationibus. Prima eſt ibi, [Cunctis enim.] Secunda ibi, [Victimæ.] Tertia ibi, [Hinc eſt.] Quarta ibi, [Dona.] Quinta ibi, [Item longe eſt.]

g ¶ In grauibus.] Notandum q; imputatur alicui, ſi malum nuntium vel ſtultum procuratorem miſit, vt ff. cõmo. argentum. ff. de mino. cum mandato. ar. ff. de pu. cum ſi exhibuiſſent. & extra de ap. ſæpe, in prin.

h ¶ Prouocatur.] Ex vitæ merito nõ poteſt malus ſacerdos dimittere peccata: ſed ex officio poteſt. 15. q. vlti. c. vlt. Et eſt hic ar. orationes malorum his pro quibus orãt nocere. 1. q. 1. fertur. & c. neceſſe. & c. nõ nocet. 61. diſt. mitamur. §. ſicut. Sed contra. 1. q. 1. prophetauit.

Orationes malorum noceant.

i ¶ Quid.] quia Deus non conſiderat datum, ſed affectum.

ad offerentis, vt 24. q. 1. odi, & proieci. quandoque tñ conſiderat quid offeratur, vt 49. diſt. c. vlt. quandoq; conſiderat pro quo offeratur, vt 1. q. 1. dictum.

Poſtulatus.] Casvs. Iudæi quadã muliere in adulterio deprehenſa poſtulauerunt à Chriſto, vt de ea iudicaret, an eſſet lapidanda ab eis: vel non: quos redarguere volens, & repellere ab accuſando, ſcripſit in terra ſe inclinando: ſi quis ſine peccato eſt, primus in illã lapidem mittat: vel terra terram accuſat. Ipſi autem ſcripturam legentes confuſi exiuerunt de templo vnus poſt alium. In quo facto nos figuraliter docuit, quòd cum alios accuſare vel reprehendere vel iudicare volumus, ad conſcientiã recurramus: & quid ĩ ea conditori placeat, examinemus: iuxta auctoritatem Apoſtoli dicentis: Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpirituales eſtis, &c. Sequens c. planum eſt.

Gen. 4. ¶ Hinc eſt enim, quòd ſcriptũ eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Caim autẽ, & ad munera eius nõ reſpexit.] Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera; præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel: Ex qua re patenter oſtenditur, quia nõ offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt.

Eccli. 34. ¶ [Dona [a] quippe iniquorũ nõ probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes eorũ; nec in multitudine ſacrificiorũ eorum propitiabitur peccatis.]

Prouer. 15. Item. ¶ [Longe eſt Dominus ab impijs, & orationes iuſtorum exaudiet.]

[a] ¶ Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: ſunt tamen Eccli. c. 34. & repetuntur infra 14. q. 5. c. ſcriptum.*

Item Beda in c. 8. Ioannis de iudicio adulteræ.

¶ Primum noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere. C. VI.

Poſtulatus Dominus iudicare de peccatrice, nõ ſtatim dat iudicium, ſed priùs inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat [a] in terra; ac ſic demum, quam obnixe [b] rogatur, iudicat; nos videlicet typice inſtituens, vt cum quælibet proximorum errata conſpicimus, non hæc ante reprehendẽdo iudicemus, quàm ad cõſcientiã noſtram humiliter reuerſi, digito eam diſcretionis ſolerter exculpamus, & quid in ea cõditori placeat, quidue diſpliceat, ſedula examinatione dirimamus, iuxta illud Apoſtoli; [Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto [c], &c.] & *infra*.

Gal. 6.

Io. 8. ¶ Qui ſine peccato eſt veſtrum, ideſt, primo vos ipſi iuſtitiam legis implete, & ſic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Auguſtinus ad quemdam comitem.

¶ *In vetuſta impreſſione epiſtolarum B. Auguſtini extat epiſtola longiſſima ad Iulianum comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo ſub titulo de ſalutaribus documentis in cuius libelli cap. 52. eſt hoc caput.*

¶ Sacerdos primum ſua peccata, deinde aliena detergat. C. VII.

Anſ. l. 7. c. 101. † *al. diluere*

Sacerdos [d], vt ſapiens, & perfectus medicus, primum ſciat curare † peccata ſua, & poſtea [e] aliena vulnera detergere, & ſanare; & non publicare [f].

Matth. 5. *Item in Euangelio ſal infatuatum ad nihilum vtile eſſe dicitur, niſi vt proijciatur foras, & ab hominibus conculcetur.* ¶ *Ex quibus omnibus datur intelligi, quòd criminoſus, alterius criminis iudex eſſe non poteſt; & ſeipſum condemnat, dum in alterius crimen ſententiam profert. Sed obycitur. Saul cum à Domino eſſet reprobatus, populũ Dei iudicabat, & eius iudicium vniuerſus populus expetebat. Item, Dauid cum eſſet adulter, & homicida, interrogatus à propheta ſententiam in diuitem dedit, qui ouẽ pauperis rapuit, dicẽs [Iudiciũ mortis eſt viro huic.] Item Salomon*

1. Reg. 15.

2. Reg. 12.

3. Reg. 11.

[a] ¶ Scribebat.] Hoc ſ. terra terram accuſat. vel hoc, ſi quis ſine peccato, &c. & hic eſt arg. quòd ſufficit ſi ſẽtentia ſcribatur in pariete: nam & ibi edicta prætorum olim ſcribebantur in albo. ff. de iuriſ. om. iud. l. ſi quis.

Sententia poteſt in pariete ſcribi.

[b] ¶ Obnixe.] ideſt, inſtanter.

[c] ¶ Delicto.] Vos qui ſpirituales eſtis, iudicate huiuſmodi. 50. diſt. ponderet. Arg. quòd mali non poſſunt iudicare.

[d] Sacerdos.] ſic 42. diſt. §. 1.

[e] ¶ Et poſtea.] Argu. presbyterum poſt pænitentiam poſſe reſtitui. 50. diſt. de his vero.

[f] ¶ Et non publicare.] Ea quæ quis ei in ſecreto dixerit, aliàs deponitur. ĩ. de pœ. diſt. 6. ſacerdos. hodie ponitur in arctũ monaſterium ad agẽdam pænitentiam perpetuam, vt extra de pæ. & remiſ. omnis, in fi.

Confeſſionem reuelantis punitio.

IN EVANGELIO. Casvs. Adhuc probat Gratianus criminoſum iudicem non poſſe iudicare, ſed repellendum eſſe ad inſtar ſalis infatuati. Poſtea obijcit oſtendendo, quòd iudices licet ſint criminoſi, tamen iudicare poſſunt. Quod probat quinq; exemplis, ſcilicet Saulis, & Dauid, Salomonis, & Achab: & Phariſæorum vel Scribarum

qui omnes licet mali eſſent & peccatores, tñ iudicabãt. Ad vltimum dat ſolutionem, dicẽs quòd iudicare poſſunt ex officio eis conceſſo: & ſententię latæ ab eis valent donec ab eccleſia tolerantur.

a ¶ Sic & Achab.] 11.q.2.vidlem.

me reconuenire coram eodem iudice, non poſſum eũ recuſare in reſpondendo: cum in agendo elegerim ipſum: & eius ſententia lata contra me valet in hoc caſu, licet non ſit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agẽdo, &c. [Arbitriũ.] id eſt, forum, vel examen vel iudiciũ.

d ¶ Iu-

cum amore muliercularum Deos gentium coleret; tamen vniuerſa plebs Iſraelitica ad eius iudicium confluebat. Sic & Achab [a] *quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiam alij tam in veteri teſtamento, quàm in nouo inueniuntur; quorum vita cum eſſet blaſphemabilis, tamen eorum ſententia, quia ex officio ſuo ſeruata iudiciarij ordinis integritate proceſſit, inuenitur ſeruata. Vnde & Dominus ait in Euangelio: [Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & phariſæi, &c.] Hinc liquido conſtat, quòd mali paſtores, dum ſententia iuſti examinis aliorum crimina feriunt, ſibi ipſis nocent, dum ſine exemplo ſuæ emendationis aliorum vitia corrigere curant: ſubditis vero proſunt, ſi eorũ increpatione correcti, vel ſententia coerciti, vitam ſuam in melius commutare didicerint. At per hoc, dum ab eccleſia tolerati fuerint, eorum iudicium ſubterfugere non licet.*

3. Reg. 16.

Matth. 23.

QVAESTIO VIII.

Vòd autem [b] *epiſcopus ab vno tantum audiri, vel* † *iudicari non debeat, Zepherinus Papa teſtatur epiſtola prima ad epiſcopos Siciliæ, dicens.* † al. &

¶ Epiſcopus non niſi à pluribus audiatur, & iudicetur. C. I.

Accuſatores epiſcoporum omni careant ſuſpicione, quia columnas ſuas Dominus firmiter ſtare voluit, non à quibuſlibet agitari. ¶ Nullũ [c] namque eorum ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat; quia & leges ſæculi id ipſum fieri præcipiunt. *vt codice* [a] *libro ſeptimo, titulo de ſententijs & interlocutionibus omnium iudicum, l. penultima* [Cuius in agendo quis obſeruat arbitrium, eum habere etiam contra ſe iudicem [d] in eodem [e] negotio non dedignetur.] ¶ Iudices duodecim quilibet epiſcopus

Anſ. l. 2. c. 38. Iuo p. 5. c. 245.

5. q. 4. duodecim iudices. Anſ. l. 3. c. 45.

Q Vòd autẽ.] Casvs. Hic intitulatur 8. q. qua quæritur, an epiſcopus poſſit ab vno tantum iudicari vel audiri. Et reſpondet quòd in ciuili poteſt & in criminali à Papa vel eius delegato: aliàs non poteſt ab vno iudicari vel audiri. Sed in accuſatione epiſcopi, debẽt eſſe duodecim epiſcopi præter metropolitanum; & in accuſatione presbyteri ſex: in accuſatione diaconi tres, vt j. 15. q. 7. Felix. & c. ſi autẽ. Finis tñ cauſę criminalis epi ſummo Pontifici reſeruatur, vt j. c. 1. & ſ. ea. q. 6. quãuis. & c. dudum.

b ¶ Quòd autẽ.] Ab omnibus epiſcopis ꝓuinciæ debet audiri cã epi, vt ſ. ea. q. 6. ſi quis eporum 1. vel à xij. ad min⁹, quos ipſe metropolitan⁹, eligit. vel ipſe re⁹ ſi electos à metropolitano habet ſuſpectos. j. e. q. 1. c. 1. & tales coepi non sũt iudices, ſed aſſeſſores: ſicut nec clerici ſunt iudices, qui debent intereſſe, cum eps audit cauſã clerici. 15. q. 7. epi. arg. tamen eſt, ꝙ sũt ordinarij, vt 6. q. 3. ſcitote. & ſi Papa delegat cauſam epi, videtur quòd eodem modo intererunt xij. epi. ſ. ead. q. 6. hæc quippe. & 34. diſt. quorumdam.

Epiſcopi cauſa à quibus eſt audienda.

a Ad idem 6. q. 3. ſcitote. & q. 4. c. 1. 2. 3. & 4. & 9. q. 3. ſalua. Archid.

Accuſatores.] Casvs. Hoc c. diuiditur in quattuor partes. In prima parte dicit Zepherinus, ꝙ accuſatores eporũ debent eſſe bonæ famæ, & ſine ſuſpicione. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſententia à non ſuo iudice dicta, nullũ ligat. In tertia parte dicit̃, ꝙ in accuſatione epiſcopi debent eſſe duodecim epiſcopi, qui ab accuſãdo ſunt eligendi: & iſti ſimul cum archiepiſcopo cauſã examinabunt: ſed Papæ ipſius depoſitio reſeruetur. In quarta parte dicitur, quòd abſens iudicari non debet. niſi ex contumacia fuerit abſens. Secunda pars incipit ibi, [Nullum nãque.] Tertia ibi, [Iudices xij.] Quarta ibi, [Abſens.]

c ¶ Nullum.] Magis. extra de iudi. at ſi clerici.

CVIVS IN AGENDO. Casvs. Hæc lex nõ eſt de c. ſed debet legi poſtea: inſerta tñ fuit à Gratiano occaſione illius verbi; nullũ cõſtringit ſententiã à non ſuo iudice dicta: quod verum eſt niſi reconueniatur. Nam ſi ego conueni aliquẽ ſub iudice ſuo, & ipſe vult

d ¶ Iudicem.] Ex hoc videtur, ꝙ clericus poſſit reconueniri coram laicis etiam in ſpiritualibus: niſi clericus paſſus ſit violentiam à laico, vt extra de iure pa. relatũ, in fin. & ff. de iudic. l. 2. §. item ſi extra. Nã qui aliter nõ poteſt eſſe iudex, ratione recõuentionis poteſt, vt extra de mu. pet. prudentiam. C. de ord. iud. adite. ſic, ff. de iuriſ. om. iud. ſi idem. 1. reſponſo. Sed ꝙ nõ poſſit reconueniri, eſt arg. extra de iudic. decernimus. & c. quanto. Nã & quandoque ceſſat reconuentio 2, vt C. qui legi. perſo. l. vlt. Item in criminibus ceſſat reconuentio, vt j. ead. q. 11. prius. Itẽ in poſſeſſione repetenda. extra de reſti. ſpolia. ex conqueſtione. extra de ord. cog. c. 1. & C. de compen. l. vlt. quod concedo, & dico ꝙ laicus etiam incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali. extra qui filij ſint legi. lator. Item videtur ꝙ non tenet ſẽtentia lata ſuper altera quæſtione tantum. ff. quando appel. ſit. l. 1. in fin. ff. de var. & extraordi. cog. l. 1. nam iudex vna ſententia vtramque dirimet, vt extra de ord. cogni. cum dilectus.

e ¶ In eodem.] Sed nonne eſt alia cauſa recõuentionis quàm

Clericus poſſit reconueniri coram iudice ſeculari.

Reconuentio ceſſat certis caſibus.

a Quia relatio criminis ... ſed purgationis ... nit eſſe accuſatus. ſ. de publ. iud. is qui & j. c. q. 11. neganda.

quàm ſit principale negotium? Vtrumque, vt extra de mu.peti.c.1.& 2. Sed dicitur eadem, quia ijdẽ ſunt iudices & litigatores: & qa vna ſententia determinãdum eſt vtrumq; 1.extra de or.cog.cũ dilectus.& qa ſi inhibetur appellatio in vna,& in alia.extra de mu.peti.c.2.

¶ Vnde ſi iudex pronuntiaret ſuper cauſa conuentionis.& deberet pnuntiare l.cauſa reconuẽtionis grauaret, & poſſet appellare.ff.§ ſen.ſi.app. l.1.§.vlt. ſecundũ Go. ſed ſnia tenet ſecundũ Vin.p. ſt ipſe no. extra de mut. pet. cap.1.

accuſatus (ſi neceſſe fuerit) eligat, à quibus eius cauſa iuſte iudicetur. Nec prius audiatur, aut excõmunicetur vel iudicetur, quàm ipſi per ſe eligantur [a], & regulariter vocato† ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutũ eſt.) quàm eius auctoritate fulciatur. *& paulo ſuperius.* ¶ Abſens verò nemo iudicetur [b]. Niſi [β] ex contumacia abſens fuerit: quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

†al. vocatos

¶.ea.q.9. abſẽs. Anſ.l.3.c.62.

α ¶ Vt codice.] *Hinc vſque ad verſ.* Iudices, *non ſunt in epiſtola Zepherini, neque in vetuſtis Gratiani codicibus.*

β ¶ Niſi ex contumacia abſens fuerit.] *Hæc abſunt à pleriſq. manuſcriptis, & epiſtola ipſa, & Anſelmo, & Iuone. Infra vero eadem q.9.c. Abſens. habentur tamquam Gratiani verba.*

Item Felix epiſcopus dixit in concilio Carthaginenſi 2.c.10.

¶ A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit. C. II.

15.q.7. Felix. in conc. Triburiẽ. c.10. Anſ.l.3.c.46. Burc.l.1.c.149. Iuo p.5.c.262.

†al. opinamur

SVggero ſecundum ſtatuta veterum conciliorum, vt ſi quis epiſcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit [c], & nimia neceſsitas ei fuerit non poſſe plurimos cõgregare, ne in crimine remaneat, à duodecim audiatur epiſcopis [γ].

γ ¶ Epiſcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo concilij Carthaginenſis ſecundi adduntur, referuntur infra 15.q.7, c. Felix. & ibi notabitur varietas.*

QVAESTIO IX.

DE accuſatoribus [d] vero, vel teſtibus, quòd in abſentem, vocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere non valeant, multorum auctoritatibus liquet †.

Ait enim Teleſphorus Papa, epiſtola vnica.

† Concor. tex. in l. abſentẽ. C. de accu. & in l. ne diu. C. de pœ.

DE accuſatoribus.] Hæc q. diuiditur in quattuor partes: in quarum prima probat per xij. auct. ſanctorum patrum, q̃ abſens non debet condemnari, nec abſentes in eum teſtificari, nec illum accuſare: niſi cõtumax fuerit. Secunda ibi, [De his.] Tertia ibi, [Simul aũt.] Quarta ibi, [Niſi ĩ crimine.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 9.q. qua quæritur an accuſatores vel teſtes vocẽ accuſationis vel teſtificationis in abſẽtẽ valeãt exhibere. Et certe q̃ non valeant, multorum auctoritatibus comprobatur. & de hoc quid iuris ſit, & in quibus caſib° fallat, plene notatũ inuenies in ſumma q̃onis. & H. plene de hoc tractat in ſumma ſua in hoc loco. Primum capitulum huius quæſtionis eſt planum.

d ¶ De accuſatoribus.] Secũdum leges de crimine numquã proceditur cõtra abſentẽ lite non conte. ff. de pœ. abſentem. niſi in caſu contra apparitores, vt C. de pœ. ne diu. pro contumacia autem adnotantur bona eius, & expectatur per annũ: & ſi intra annum nõ venerit, poſtea bona deuoluũtur ad fiſcũ: nec ſuper bonis auditur, ſed bene auditur ſup crimine, vt C. de requi. reis. l.2. Si autẽ intra annum veniat, bona recuperat ſi velit iudicio ſtare. Si autẽ lis eſt conteſt. & liquet de cauſa, in maiorib° criminib. nũquã pceditur contra abſentẽ: immo auditur quãtumcumque venerit, vt ff. de requi. reis, annus 2. ſed in minoribus quæ pœnam relegationis vel damnũ exiſtimationis cõtinent, bene proceditur contra abſentẽ. ff. de pœ. abſentem. fallit C. de adul. quãuis. ¶, c. decernimus. Secundum canones diſtinguit H. an liqueat de cauſa, an nõ. Si liquet de crimine, põt condemnari abſens 3. 4. q.5.c.1.& 24. q.3. de illicita. Si non liquet, eſt excommunicandus, vt 11.q.3. curſus. & c. quicumque. in hoc tñ peccat H. qa non diſtinguit an lis ſit conte. vel non: nam ſecundum eum non refert an lis ſit conte. vel non. Ego tamen dico, q̃ cũ lis eſt conte. & liquet de cauſa, locum habet illud c. decernimus. Sed ſi lis non eſt conte. vel eſt conte. ſed non liquet de cauſa, locus eſt illis c. curſus. & c. quicumque. nam ante lit. cõt. numquã ſunt recipiendi teſtes in crimine. extra vt lit. nõ cõt. ad hoc Deus. niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione, vbi publica cõmoda periclitantur, vt ¶.e.q.2. qui ea. & C. de pœ. ne diu.

Abſens in criminali põt in bonis puniri.

2 Sed ibi d li. cõteſt. nihil dicitur: ſed ita intelligitur p doct. Bar.

Abſens an poſſit condemnari.

3 Adde ad hãc q̃onẽ no. in l. ſeruum. § publice. ff. de pœ. & in l. 2. C. de requi. re.

Teſtes lite non conteſtata poſsũt quãdoque recipi.

tũ Papinianus qui hanc legẽ edidit, intellexit, quia ſi tu me cõuenis actione mãdati, ego te poſſum reconuenire cõtria mandati: aliàs non. C. de ſententia & interlocutio. cũ Papinianus. ſed Iuſtinianus auxit intellectũ eius per auth. ad omnes cauſas. C. eo. ti. auth. & conſequenter.

a ¶ Eligantur.] ideſt, conueniantur.

b ¶ Iudicetur.] ſed propter contumaciam excommunicatur. ¶.e q.9. abſens, & c. decernimus.

SVggero.] CASVS. Dicitur q̃ ſi epiſcopus accuſatus non poteſt congregare omnes epiſcopos de prouincia: ne in crimine, ideſt, ſuſpicione remaneat, cauſa eius à duodecim epiſcopis audiatur.

c ¶ Incurrerit.] Sed ſi non ſint tot epiſcopi in prouincia, aduocabit vicinos, vt 65. diſ. ſi forte. & 6.q.4.c.1.& 2. Alioquin metropolitanus, vel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici: cum non ſint tot epiſcopi in prouincia. 15.q.7. Felix.

¶ Niſi reo præſente accuſator non audiatur. C. I.

ACcuſatori omnino non credi decernimus, qui abſente ª aduerſario cauſam ſuggerit, ante vtriuſque partis iuſtam diſcuſsionem. Anſ.l.3.c.12. & 97. In reſcripto Iulij c.24. In conc. Carth. 4.c.30. In capit. Hadr. c.53.

Item Eleutherius Papa in epiſtola ad epiſcopos Galliæ.

¶ Abſente aduerſario ſententiam ferre non licet. C. II.

CAueant ᵇ iudices eccleſiæ, ne abſente eo, cuius cauſa ventilatur, ſententiam proferant; quia irrita erit †: immo etiam & cauſam ᶜ in ſynodo pro facto dabunt ᵈ. Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur. In capitulat. l. 7.c.219. Burc.l.16.c.14. Anſ.l.3.c.27. Iuo p.6.c.319.

Item Calixtus Papa, epiſt. ſecunda ad epiſcopos Galliæ.

¶ Reo abſente accuſator non audiatur. C. III.

ABſente eo, quem accuſare voluerit quiſpiam †, accuſatori non credatur; quia ſine ſcripto difficile ᵉ, per ſcriptum autem numquam recipiatur; quia per ſcriptum nullus accuſare, vel accuſari poteſt; ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, ſuam quiſque agat accuſationem. ¶.2.q.8.c.1. Anſ.l.3.c.55. Burc.l.1.c.171. Iuo p.5.c.289.

Item Cornelius Papa ad Rufum, epiſt. 2. c. 2.

¶ Quæ in abſentes geruntur, omnino euacuentur. C. IIII.

OMnia, quæ aduerſus abſentes ᶠ in omni negotio aut loco aguntur ᵍ, aut iudicantur, omnino euacuen- Anſ.l.3.c.62.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male adminiſtrando ſuos contubernales affligit, vt C. vbi de ratioci. l. 2. 1. Idem eſt in cauſa inquiſitionis: quia teſtes recipiuntur li. non cōt. vt extra vt li. non cōte. quoniā frequenter. Item vbi quis infamatus deficit in purgatione. punitur li. nō cōte vt extra de purg. cum P. etrus. extra de ſi. de hoc. Item in hæreſi poſt mortē, vt 24. q. 2. ſane profertur. Sed in cauſa ciuili non proceditur lit. nō conte. niſi in caſibus q ſunt extra vt lit. nō conte. quoniam frequēter. Itē in cauſa appellationis, vt C. de temp. ap. l. vlt. extra de ap. ſæpe. & 2. q. 6. ei qui. Itē in abſentia actoris, vt extra de do. & cont. cauſam. quæ eſt hodie correcta p decre. qm̄ frequēter. ſicut credo. C. qūo & qn̄ iudex. authē. qui ſemel. Itē vbi agitur iudicis officio. C. ſi mi. ſe ab hæ. abſti. in auth. ibi poſita. ff. de min. in cauſæ. §. cauſa. Itē in cauſa ſurreptionis. extra de ſen. & re iud. cū olim. Itē ſecundū quoſdam in cauſa libertatis. C. de inge. ma. diffamari. Itē in petitione legati, vel fideicommiſſi. Ar. C. de vſu. & fru. lega. vel fideicō. l. 2. Item in Trebellianica reſtitutione. C. ad Treb. l. pe. §. cum autem. Item cum electus non comparet. extra de ele. dudum 1. in fin. Aliàs numquam ferenda eſt ſententia ante lit. cont. ſed proceditur contra abſentem, prout traditur extra vt li. non conte. quoniam. in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum eſt. extra de offi iud. c. vlt.

tē. & ff. loc. & quæritur. §. exercitu. Arg. pro extra vt li. nō cont. quoniā. ſ ſi vero 2. nā ibi dicitur, q̄ & in cauſa matrimonij nō eſt procedendū contra abſentē, licet nō inueniatur: q̄a pōt eſſe q̄ habeat iuſtā cauſam abſentię. nec enim videtur contumax qui vocē præconis non audiuit.

diuit. ff. de in inte. reſt. l. pe. & vlt. Hoc tamē certū eſt, q̄ ſiue peruenerit ad eum citatio, ſiue non: ſi probauerit iuſtam cauſam abſentiæ, retractatur id quod factum eſt. vt extra de ſenten. & re iud. cum Bertholdus. Io. Hoc teneas q̄ ſufficit ſi citetur aduerſarius publice ad domū vbi conſueuit morari, vt extra de do. & contu. cauſam. & c. vlt. & ſi non veniat li. non cont. fiat miſſio in poſſeſſionem. vel excommunicabitur, vt extra vt lite non conteſtata. lite verò conteſt. ad ſententiam proceditur, vt C. de iud. properandum. §. & ſi quidem. & §. ſin autem. & ſi poſtea veniant aſſignando iuſtam cauſam abſentiæ, retractabitur quod factum eſt, vt extra de ſen. & re iud. cum Bertholdus. B.

a ACcuſatori.] ¶ Qui abſente.] quia merita cauſarū, &c. & C. ſi per vim vel alio modo. l. vlt. nec etiā in cauſa reſtitutionis auditur quis volens de iure ſuo docere in abſentia alterius partis, vt extra de offic. deleg. conſultationibus.

ADDITIO. Extra de in integ. reſt. cum ex litteris. Arch.

CAueant.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eleutherio, an iudices poſſint ſententiare contra abſentem nō ex contumacia. Et reſpondet q̄ non: & ſi tulerit, irrita erit ſententia ipſo iure: vel per ſententiam irritabitur: & iudices pœnam ſubſtinebunt: & eius qui ſemel calumniatus eſt, accuſatio non audietur.

b ¶ Caueant.] Ar. eſt hic pro opinione illorum, qui dicunt, q̄ ſententia nulla eſt cum peremptorio non venit ad notitiā abſentis. C. qūo & quando iud. l. ea quæ & ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. cum ex edicto. ſed ibi non peruenit: quia nec propoſitum fuit. vnde ſecūdum pleroſque bene tenet ſententia. licet peremptoriū nō venerit ad notitiam rei. ſed hic expones irrita, i. irritāda. Vnde ſatis videtur ſufficere ſi abſens ſufficienter ſit requiſitus, ad hoc vt poſſit ferri ſententia, licet non ſit inuentus, vt extra de do. & cont. cauſam. extra de cler. nō reſi. ex tuæ. arg. ad hoc. 7. q. 1. præſentium. C de iud. properādū. §. & ſi quidē. ff. de euic. ſi ideo. & l. ſi dictū. §. ſi perē-

c ¶ Cauſam.] id eſt, pœnam.

d ¶ Dabunt.] id eſt, ſubſtinebunt.

ABſente.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eleutherio, an abſens poſſit accuſari: & an abſens poſſit per epiſtolam accuſari. Et reſpōdet q̄ non: ſed reo præſente & voce propria, & in ſcriptis: niſi in caſibus exceptis.

e ¶ Difficile.] id eſt, non, vt 2. q. 6. biduum. vel difficile, id eſt, vix: quia in caſibus fit accuſatio ſine inſcriptionis vinculo, vt infr. 2. q. 8. in prin.

OMnia.] CASVS. Quæſitum fuit verum teſtes recepti contra abſentem, vel ſententia lata cōtra abſentem valeat? Et reſpondet q̄ non: quia nulla lex damnat abſentem.

f ¶ Abſentes] non per contumaciam, & in caſibus exceptis in ſum. Io.

g ¶ Aguntur.] Nota etiam q̄ geſta, quæ fiunt abſente altero, non valent, vt ſ. ea. charta. & ſ. ea. caueant.

a ¶ Adde.

¶ Et ſic debet intelligi extra de do. & cont. veritatis, ſm La. vbi ſ. lene de hoc. Arch.

a Vbi de hoc eam de; extr. ꝑ lato. ex hoc teria. & videas qđ ad no. Inn. ad huius declarationē. Archid.

† Contra. in quæ. & ſingl. cū con. C. quō & quādo iud.

† al. cuiquam accuſatori

Sententia lata contra eū ad quē citatio nō peruenit, an valeat.

3 Hoc aliud lig: n. extra lo. pe. de: pe. & pe. tuas. Go. ſ. ma. d... ſ. idem poſt 14... ſed ...

tur: quoniã abſentẽ nullus, addicit [a], nec vlla lex damnat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epiſt. 2.

¶ Non iudicetur, qui præſentialiter non accuſatur, vel conuincitur. C. V.

NOn oportet quemquam iudicari, vel damnari; priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores, locũque [b] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damaſus ad Stephanũ archiepiſcopũ, epiſt. 3. c. 8.

¶ De eodem. C. VI.

Anſ. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 347.

HAbetur quoque in decretis ſanctorum patrum ſancitum, non fore canonicum quemquam ſacerdotum iudicare, vel damnare; antequam accuſatores canonice examinatos [c] pręſentes habeat, locũque defendendi accipiat, idest inducias [d] eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

[*Idem Damaſus ibidem continenter.*]

PALEA. C. VII.

Anſ. & Iuo ibid. † al. prima

NEc extra propriam α fiat prouinciã primo † diſcuſſionis accuſatio, ſine Apoſtolica præceptione; cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialiter pariter ſtatuta concinunt. Criminum, inquiunt, diſcuſſio ibi agenda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: [Quæcumque negotia in ſuis locis, vbi orta ſunt, finienda ſunt.] & reliqua talia, & his ſimilia: ſalua tamẽ in omnibus Apoſtolica auctoritate, vt nihil in his definiatur, priuſquã ei placere cognoſcatur, qua omnes ſuffultos eſſe oportet.

Cod. vbi de cri. agi opor. l. 1. & in cod. Theo. l. 9. tit. 1. in expoſitione legis x.

α ¶ Propriam.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola ipſa, Anſelmo, & Iuone. Antea legebatur*, Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem & nonnulla ſunt ex epiſtola.*

Idem ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 6.

¶ De eodem. C. VIII.

Anſ. l. 3. c. 51. Iuo p. 6. c. 348.

QVi accuſare alium elegerit; præſens per ſe, & nõ per alium accuſet; inſcriptione videlicet præmiſſa [e]. Neque vllus vmquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex concilio Toletano 6. c. xi.

Et in Vuormacienſi, c. 42.

¶ De eodem. C. IX.

Burc. l. 16. c. 5. † al. quiſquis † al. dedicetur] al. deputetur

DIgnum eſt, vt innocentis [f] vita nulla maculetur pernicie accuſatorum, ideo ſi quis † à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio detur †, quàm accuſator præſentetur, atque legum, & canonum ſententia exquiratur. Quòd ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationẽ nõ iudicetur: niſi β vbi pro capite regiæ maieſtatis cauſa verſatur.

β ¶ Niſi.] *Hæc ſunt addita ex originali.*

Anſ. l. 3. c. 38. Burc. l. 1. c. 161. Iuo p. 5. c. 271. & par. 6. c. 338.

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epiſt. 2.

¶ Sententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit adeſſe. C. X.

DEcerni-

a ¶ Addicit.] ideſt, punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus debet damnari niſi legitimi appareant accuſatores, & pſentes: & tunc locus defendendi accuſato præbeatur, ideſt, induciæ dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶ Locumque.] id eſt inducias, vt ĩ. cap. prox.

c HAbet.] ¶ Examinatos.] Hoc cum ſint ignoti vel ſuſpecti, vt 2. q. 7. quærendum.

d ¶ Inducias.] Arg. ſententiam nõ valere niſi præceſſerint legitimę inducię. extra de dila. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accuſare.] CASVS. Dicitur hic ꝙ qui vult alium accuſare, debet pręſens hoc facere, & nõ per procuratorem, vt reo reſeruetur copia defendendi.

e ¶ Pręmiſſa.] Inſcriptio enim ſemper præcedit accuſationem 1: vt extra de acc. qualiter 2.

1 De hoc not. 2. q. 8. in ſum.

DIgnũ.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debet aliquis accuſari niſi præſens fuerit accuſator: qui examinari debet, ſi eſt idoneus ad accuſandum.

f ¶ Innocentis.] Sanctius eſt enim nocentem impunitũ relinquere, quàm innocentẽ condemnare, vt ff. de pœ. abſentẽ.

DEcernimus.] CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus fuit de multis criminibus accuſatus. poſt litem conte. multoties citatus nõ venit, ita ꝙ cauſa non poterat terminari. præcipit ergo Papa epis Gallię, vt anno Kalendas Nouembris ſynodo congregata illum citent: & ſi venire noluerit, ferant ſententiam in illũ tamquã in contumacem: nec curent ſi omnia deli-

cta non comprobentur, cum per ſuam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt quod iſte fuerat infamatus, & procedebatur contra eum in modum inquiſitionis. Sequens c. planum eſt.

appellauit ad ſed. apo. ſed impediebatur appellationem proſequi, vnde Papa ipſū archiepm reprehendit, & præcipit ei, quod ſi poſt excōicationem ſuam appellationem voluerit proſequi nullus eius iter impediat.

a ¶ Decernimus.] quidam ponunt caſum ſic, quod eps iſte fuit infamatus: & Papa committit iſtis vt in modum inquiſitionis procedant, & ſi non venerit vt ſe purget, vel ſi defecerit in purgatione, vr̄ cōfiteri de crimine. vnde poteſt condemnari, vt extra de ſi. de hoc. & c. inſinuatū. Vel intelliges quod hic fuit lis conte. ſicut in ſūma intellexi hoc c. Vel non loquitur de diffinitiua ſētentia, ſed de interlocutoria, vel excōicatione [1], vel miſſione in poſſeſſionem. Vr̄ eni quod etiam lit. non conteſtata ferri poſſit diffinitiua ſententia, ſed nō de crimine, ſed depoſitionis pro cōtumacia, vt videtur colligi extra de do. & contu. veritatis. Ioan.

b ¶ Voluerit.] Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus.

c ¶ Sententiæ.] ferendæ ſ. ſt. de pœ. abſenté. illud ſcḋm leges.

d ¶ Manifeſtū eſt.] præſumptiue, vt ff. de re iud. contumacia. §. 1. ſic 34. q. 3. de illicita. in fi. Sed vr̄ quod ſemper liqueat de cauſa, quia aut probat auctor quod aſſerebat, & tunc condemnandus eſt reus, aut non pbat, & tunc eſt abſoluendus reus, vt 6. q. vlt. auctor. Rñ. iſtud obtinet cum vterque eſt præſens, & præterea quod reus abſoluitur, non procedit ex eo quod ſic cauſa liqueat, ſed quia partium iura ſunt obſcura, & in dubio fertur ſententia pro reo, vt inſt. de interdi. §. commodum. extra de fi. inſtr. inter. in fi. nam quãdoque actor probat intentioné ſuā, & tñ iudici non liquet de cauſa. ff. de re iud. l. Pomponius.

[1] Pro iſto intellectu facit qd̄ not. ſ. q. pxi. c. 1. in gl. ſed pro contumacia. ſed hunc intellectum nullum puto. Archid.

Sentētia in dubio fertur pro reo.

mus † [a] veſtram † debere intra prouinciam eſſe iudicium, & congregari ſynodum ante diem kalendarum Nouembrium: vt ſi adeſſe voluerit [b], præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpondeat: ſi vero adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ [c] de abſentia nō lucretur. Nam manifeſtū eſt [d], cōfiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi [e] ſe occaſione non vtitur. Nihil enim intereſt, vtrum in præſenti examine non « omnia [f], quæ dicta ſunt, comprobentur; cum ipſa quoque pro † confeſſione procurata toties conſtet abſentia.

† al. Decreuimus

† al. veſtrum

† Antea legebatur, *profeſſio exprocurata*

« ¶ Non omnia.] *In originali, & apud ceteros collectores, & in vno peruetuſto Gratiani codice eſt,* omnia: *ſed quia idem ſenſus elicitur, & adeſt gloſſa, non eſt mutatum.*

Item Felix Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Abſentes nec accuſari, nec iudicari poſſunt. C. XI.

ABſente aduerſario non audiatur accuſator, nec ſententia, abſente alia parte, à iudice dicta vllam obtineat firmitatem †.

& in capit. Hadriani c. 4. Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 7. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 54.

† Conſent. tex. in l. abſentem. ff. de pœn. & in l. ſentē. §. publica. ff. de procura.

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiſcopo Senenſi †.

† al. Senonenſi

¶ Altera parte abſente, diffinitiua non feratur ſententia. C. XII.

REuera iuſtus mediator non eſt, qui vno litigante, & altero abſente, amborum emergentes lites decidere nō formidat. His ita præmiſſis, volumus & Apoſtolica auctoritate monemus [g], vt ſi preſbyter, de quo agitur, poſt excommunicationem [h] ſuam, Apoſtolicam ſedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præſumat.

Sententia habetur in epiſt. Nic ad epōs, qui in Conuicinū conuenerāt, nuper impreſſa.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

¶ In abſentem non eſt ferenda ſententia. C. XIII.

ABſens vero nemo iudicetur: quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

5. q. 8. c. 1. Burc. l. 16. c. 13. Anſ. l. 3. c. 62. Iuo. p. 5. c. 245.

Niſi fuerit [i] abſens ex contumacia. Pro præſenti namq. eum contumacia [k] haberi facit.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senenſi † archiepiſcopo.

† al. Senonenſi

¶ De eodem. C. XIIII.

INdicas Her-

e ¶ Purgandi.] id eſt, oſtendendi innocentiam ſuam, vel cauſam abſentiæ.

f ¶ Non omnia.] dum tamen illa, quæ probata ſunt, ſufficiant ad condemnationem, & omnia ſimul obijciantur, vt 25. diſt. illud. Arg. ī. ea. q. 10. placuit.

REuera.] CASVS. Quidam conqueſtus fuit de quodam presbytero abſente forte ex iuſta cauſa corā Gallione archiepiſcopo, qui teſtibus receptis ſententiā ſ eum abſentem tulit. & quia ſententiæ parere nolebat, dictus archieps excōicauit eum quare ſacerdos ille

ſic enim. & no. ſ. 2. q. 7. ſicut inquit.

h ¶ Poſt excōicationem.] nota, quod excommunicatus appellat. arg. extra de ſententia excom. per tuas.

i ABſens.] ¶ Niſi fuerit.] Hæc verba ponuntur in auth. vt omnes obe. iu. §. ſi vero. coll. 5.

k ¶ Contumacia.] ſic extra de teſti. in nomine dñi.

INdicas.] CASVS. Hermannus eps fuit furioſus, qd̄ conſtabat apoſtolico, qui poſtea homicidiū vel aliud ſcelus commiſit, de quo cum ſæpe corā Gallione archiepō accuſatus fuiſſet, appellauit ad Papam. Archieps autem indignatus rogauit Papā, vt de crimine cognoſceret, & ipſum condemnaret. Nicolaus vero dicit, quod non poteſt facere tribus rationibus. Quia Hermannus erat abſens, &

g ¶ Monemus.] i. mandamus. 2. q. 1. notum ſit. 23. q. 1. ſic

ſeris,& quia non dixerat ei qui fuerunt illi exceſſus ſuper quibus accuſabatur,nec vtrum tempore delicti fuerit ſanæ mentis,vel non,& ideo donec iſta probentur, potius eſt ſibi compatiẽdũ,quàm ſit ſenténa feriẽdus.
a ¶ Hermánum.]iſte in furore occiderat hominem.
b ¶ Quia

poreo perceperunt 2.large enim ſumitur viſus, vt ibi, Guſtate & videte.& legitur in Exodo,Videbant voces, ideſt,audiebant.vnde ſi auditu aliqui conſcij ſunt de aliquorum fornicatione,bene poſſunt de hoc teſtificari. extra de teſtib.præterea. & ꝙ de auditu recipiatur teſtimonium, patet extra de teſti. cum cauſa. nam ſufficit qualitercumque aliquid ſciatur.22. q. 5. hoc videtur. Si ergo aliquis eſt mutus, dũ tamen audiat, & ſcribere ſciat, bene teſtificatur, vt C. qui teſta. fac.poſ. diſcretis, Similiter cæcus teſtificatur, ſi voces ꝯhentiũ habet notas. Nec obſtat ſi dicas, ꝙ cæcus poteſt in voce decipi,vt 27.q.1.nec aliqua.nam in viſu poſſumus decipi,vt 31.q.1.quomodo.& in tactu.34.q.2.in lectum.
K ¶ Nouerunt.]ergo de ijs,quæ pupillus vidit,non poteſt eſſe teſtis, quia hæc ætas ignorat quid videat. C.de falſa mo.l.1.3
l ¶ Præſentia.] dum tamen intelligant,nã aliter non dicuntur pſentes,vt ff. de verb. ſigni.ſi coram. Non intellige præſentem prout ponitur 16 q.3.§.poteſt. ſed intellige præſentem ſiue in eadem domo,ſiue alibi ſit, dum tamen audiri poſſit, vt ff.ad Syl.l.1.§.eo.tecto.

2 Sequitur Ale.& Imo. l.bene ad cognitionẽ col.6. ff. ſi cer.pet.

Mutus & ſurdus teſtificari poſſunt.

† al. Herimannum

mannum † [a] epiſcopum ſuper quibuſdam frequẽter fuiſſe accuſatum:pro quibus(quia [b] ex parte ipſius,perſona deeſt)nos vni parti ad diſcrimen alterius credere proculdubio non poſſumus: quamuis [c] nec vſque adhuc, qui fuerint [d] illi exceſſus,dixeris, nec vtrum [e] ſanæ mentis erat idem antiſtes,nec ne,cum ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderis [f], ſatiuſque arbitramur,quamlibet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quàm ad ipſum pertinere peccatum,cui magis conſulendum [g] ſit, & compatiendum,quàm puniendum,vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ,epiſt.2.

¶ Teſtes non dicant teſtimonium,niſi de his,quæ præſentialiter,& veraciter nouerunt. C. XV.

Burc.l.1.c.171.
Anſel. l.3.c.55.
Iuo p.5. c.289.
Pann.l.4.c.93.

TEſtes per quamcumq. ſcripturam [h] teſtimonium nõ proferant,ſed præſentes [i] de his,quæ nouerunt,& viderunt [k] veraciter teſtimonium dicant. Nec de alijs cauſis,vel negotijs dicant teſtimonium, niſi de his, quæ ſub præſentia [l] eorum acta eſſe noſcuntur.

De his etiam,qui audierunt [m],ſi ad hoc conuocati ſunt, in ciuili cauſa teſtimoniũ dicere poſſunt, vt in Authenticis

3. Sed contra de conſecr. diſt.3. placuit de infantib⁹. &c.ſeq.vbi de hoc 37. diſt.relatũ. Arciud.

b ¶ Quia.]prima ratio eſt.
c ¶ Quamuis.]ſecunda ratio eſt.
d ¶ Fuerit.]& ita nõ tenebatᷣ venire,vt 5.q.2.ſi primates.
e ¶ Nec vtrum.]tertia ratio eſt.
f ¶ Oſtenderis.]archiepiſcopus bene fatebatur,ꝙ quandoque fuerat furioſus,ſed tamen dixit eum modo eſſe ſanum.& in ſanitate occidiſſe hominem, aliàs tenetur ille potius probare,qui dicat aliquem in furore peccaſſe,vt extra de ſucceſ. ab inteſt.cum dilectus.& C.de codi.l.non codicillos.
g ¶ Conſulẽdum.]quaſi dicat ſatis ipſo furore punit. ſic ꝟ.diſt.5.baptizati.ff de offi.præſid. diuus. iudex tamen diligentiſſime inquiret, an fuerit furioſus: quia multi fingunt furorem,vt ſic excuſentur,vt ff. de cur. fur.obſeruare.& ꝟ ead.hortamur.

TEſtes.]CASVS.Hoc c.introducitur pro alia parte quæſtionis,ſcilicet ꝙ non debet quis teſtificari ꝯ abſentem.Dicitur ergo hic per Bene.ꝙ Calixtus fuit interrogatus vtrum in cauſa criminali teſtes abſentes poſſent teſtificari per ſcripturam?& reſpondet ꝙ non, ſed præſentes debent dicere veritatem de ijs quæ viderunt & nouerũt & nõ de alijs negotijs niſi de his, ꝗ ſũt acta in eorum præſentia.Poſſet etiam hoc intelligi in qualibet cauſa,quia ſemper debet eſſe præſens ille ꝯ quem inducuntur teſtes.Vnde teſtes abſentes non poſſunt per ſcripturam teſtificari,ſed in præſentia partium.
h ¶ Scripturam.]numquid literæ epiſcoporum non valent?Non in ferẽdo teſtimonio,quia teſtibus,non teſtimonijs credendum eſt,vt extra de coha. cle. & mu. tua.De hoc notaui ꝟ.11.q.3.curæ 1.arg.ff.de cuſt. re. diuus.aliàs extra iudicium ſecus eſt, vt 11.q. 3. curæ. 71. diſtin.extraneo.
i ¶ Sed præſentes.]Fallit ff.de iureiur.ad perſonas. extra de teſt.ſi quis teſtium.
i ¶ Sed præſentes.] in cauſa criminali ſemper teſtes erunt præſentes, ſed in ciuili ſeruetur conſuetudo regionis,vt ff.de teſti.l.3.in fi.
K ¶ Quæ nouerunt & viderunt.]ideſt,aliquo ſenſu cor

1 Adde qđ no.12. q.6. lamẽdũ. in glo. inſtrumẽtũ, &c.

DE HIS.CASVS.ꝟ.in c.teſtes.dictum eſt ꝙ teſtes teſtificantur de ijs, quæ viderunt & nouerunt.Nunc autem vult oſtendere caſus in quibus etiam de auditu ferunt teſtimonium,ſi vocati ſunt ad hoc:ſed certe ſi bene inſpiciatur,in l.ſeq.nõ eſt teſtimoniũ de auditu proprie,ſed de confeſſione facta in oculis eorum, qui ad hoc vocantur.
m ¶ Audierunt.]plures poſſunt notari caſus vbi ferẽ teſtimoniũ de auditu.Vnus hic.Alius cũ probatᷣ volũtas obmuteſcẽtis, vt 26.q.6.qui recedunt & c.his qui.Alius in matrimonio,vt 35.q.6.de parentela. Alius in probatione periurij,22.q.5.c.hoc videtur. Alius in memoria facti operis,vt ff.de proba.ſi arbiter. Alius extra de teſti.præterea.& extra eo.ti.cum cauſam. Sed certe non concedo,ꝙ alicubi ſit teſtimonium de auditu,niſi vbi teſtaturᷣ,quis ꝙ ſic audiuit recitari a maioribus,vt dicitur extra de teſti.quoties. & hoc tamen contingit in matrimonio,& in memoria facti operis,licet hodie circa matrimoniũ illud ex parte ſit immutatũ.ext. de teſtib. licet 2. niſi quis velit dicere ibi ideo eſſe teſtimoniũ de auditu,quia melius in talibus cõprehendimus per auditũ ꝙ̃ per viſum.Vnde ſi duo intereſſent ꝯtractui,quorum vnus eſſet ſurdus,& alter cæcus,vn⁹ audiret verba ꝯtr⁹, alter videret numerare pecuniã,per illos forte non probaretur ꝯtractus,quia ſingularis.ext.de elect.cũ dilecti.Sũt tamen hic alia duo ſpecialia,ſ.quòd valet confeſſio extra ius ſicut & alibi.extra de exce.prælat. quàm ſit graue.& in alio caſu quando quis confitetur ſe debere pecuniã cauſa adiecta,vt C.de non nu.pec.generaliter. in caſu qui habetur de ſecunda cautione, quam mulier poſt bienniũ emiſit.C.ad Vell. ſi mulier, & gñaliter dicunt quidã valere confeſſionẽ factã extra ius, vbi teſtes interſũt rogati. Itẽ aliud ſpeciale eſt hic ꝙ nõ valẽt teſtes niſi ſint rogati,& ijdẽ requirunt in teſtamẽtis,& in codicil-

Teſtimoniũ de auditu ſæpe admittitur.

Confeſſio extra ius qñq; valet. Teſtes an debeãt eſſe rogati.

1 Hoc eſt falſum, vt C. de codicil.l.vlt.§.finali.

codicillis 1 .C.de teſt.auth.rogati.& in matrimonio,vt videſ 30.q.5.noſtrates.& in diuortio.ff.de diuor.l.nullum. aliàs non requiritur quòd teſtis ſit rogatus, vt ſ. prox.cauſa q.3.ad fi.Io.conſueuit generaliter dici,& eſt verum,q; confeſſio extra iudicium non præiudicat niſi cauſa adijciatur, vt confiteor me tibi debere centum ex cauſa mutui,vt C. de nō nu.pe. l. generaliter. B. & ſcias q; omnes iſti teſtes rogati dicũtur intereſſe,qa rogati ſũt audire, licet ad aliud venerint, vt ff. de teſt. heredes palã. auth.tñ. generaliter. videtur dicere q; teſtes debeant eſſe rogati,vt C. de teſt. authen. rogati. ſed hoc verum eſt cũ contractus eſt in ſcriptis.

niſi ſemel cõmittuntur,vt homicidiũ alicuius.ſed ſi ſæpius aliquid poteſt committi,ibi non nocet temporum diuerſitas.ſed eis obijcitur de Suſanna,2.q.6.§.item Daniel.ſed illi reſpondent, q; ideo fuerũt illi teſtes reprobati, quia dixerunt q; in eadem hora & in diuerſis locis

coll.vij. tit. de teſtibus,legitur. ¶ *Si debitum ſcriptum ſit, & probatio ſolutionis proferatur à litigantibus per teſtes ſine ſcriptura; tunc ſuſceptibilem eam apud iudicem eſſe volumus,dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur, vt perhibeant teſtimonium pro facienda ſolutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam facta ſolutionis, & pro confeſſione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hac autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia (vt ſi propter aliud opus adueniens audiuit aliquem dicentem ſe accepiſſe ab aliquo aurum,aut debere alicui) nulla ratione valere cenſemus.*

& Nouella.90. nō iiſdem omnino verbis

Simul autem neceſſe eſt vt videant. Quòd ſi alius vno, alius alio tempore viderit, diuerſitas temporum, eorum teſtimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

¶ Non admittuntur ad teſtimonium, quos non eodem tempore negotio interfuiſſe conſtiterit. C. XVI.

NIhilominus quoque puniendi [c] ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur, nec eorum voces tamquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuerſitas ſimul [e] interfuiſſe prohibuit.

Item Ambroſius in libro de Paradiſo,c.12.

¶ Ad ſeriem geſtorum teſtis ex ſuo nihil adijciat. C. XVII.

PVra [f], & ſimplex [g] teſtimonij ſeries intimanda eſt. Plerumque teſtis, dum aliquid [h] ad ſeriem geſtorum

Anſ.l.3.c.58.

SI DEBITVM. CASVS. Debebant alicui pecuniã per ſcripturam tẽpore procedente in præſentia teſtium pecuniam ſibi ſoluit, vel confeſſus fuit ſibi eſſe ſolutã, quæſitum fuit ab Imperatore an ſolutionem illam vel cõfeſſionem poſſunt probare per teſtes qui interfuerunt? Et reſpõdet q; ſic, ſi ad hoc fuerunt vocati, alioquin non. Idẽ eſt in eo caſu quã debitor confitetur ſe debere pecuniam creditori, ſcilicet vt teſtes ad hoc probandũ non valeant,ſi ad hoc non fuerunt vocati.

a ¶ Pro memoria.] tres hic ponit caſus,quòd teſtes rogati poſſunt teſtificari vel pro ſolutione quã voluit facere creditori debitor,vel pro ſolutione ei facta,vel pro confeſſione creditoris.

b ¶ Confeſſione.] Immo magis eſt pro debitore confeſſio creditoris,quàm ſi ſit ei redditum inſtrumẽtum 2. C.de ſolu.pecuniæ.

2 Super hoc videas qđ le.& no. ſ. 76. diſt. c. hunc numerũ. Arc.

SIMVL. Hæc eſt 3. pars, in qua probat q; teſtes debent ſe concordare,& nil falſi admiſcere,& hoc probat per tres aucto. Io.de Fan.

CASVS. Supra in c.teſtes.dictum eſt,q; teſtes debent ferre teſtimonium de ijs,quæ viderunt. Dicit hic Gratianus,q; ſimul videre debent:& ſi diuerſis temporibus viderunt,non valet eorum teſtimonium.

NIhilominus quoque.] CASVS. Quæſitum fuit à Leone qualiter puniendi ſunt teſtes,qui falſum teſtimonium dicunt? Et reſpondet quòd puniendi ſunt ſicut accuſatores qui calumniantur, nec voces eorũ ſunt audiendæ tamquam plurium,qui diuerſis temporibus aliquid vidiſſe teſtantur.

c ¶ Puniendi.] In criminali punitur teſtis capitali pœna.33.q.5. hæc imago.hoc ſecundum leges veteres ſecũdum canones infamis eſt.6.q.1.quicumque.22. q. 5. ſi quis.ſed ſecũdum legem accuſatur de crimine falſi. ff. ad leg.Corn.de fal.eos qui.Nõ obſt.ff.de ijs qui no. infa.Lucius.extra de ord.cog.cum dilectus.quia ibi nõ eſt ſententia lata contra teſtem.

d ¶ Quos temporũ.] ſimile 4.q.3.in teſtibus.C.de cod. l.vlt.§.vlt.ſi.C.de teſta.ſi vnus.

e ¶ Simul.] Quidam dicunt hoc tenere in ijs,quæ non

cis commiſſum eſſet adulterium,ſed non poterat committi in eadẽ hora & in diuerſis locis,& hoc dicunt ꝓpter expreſſam ſimilitudinẽ, & nõ propter identitatẽ: nã reuera aliud eſt adulteriũ qđ hodie fit,aliud quod cras,ſed eſt ſimile illi,quod non concedo, cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tñ aliquem actum continuum viderẽt aliqui,licet diuerſis horis,videtur q; teſtimonium teneret,vt ſi ſucceſſiue in vno foramine viderunt aliquos fornicari 3. Vel ſi aliqui volunt teſtari q; aliquis excõicatus celebrauit, & vnus audiuit finem miſſæ,alter principium,hoc caſu cõcedo eos bene teſtari de vna re propter continuationẽ actus, ſicut propter continuationem poſſeſſionis vna dicitur præſcriptio,licet facta ſit à diuerſis perſonis.16.quæſt. 3. §. poteſt 4. verſi.quòd ſi ab eo.ſicut etiam vnus dicitur proconſulatus,licet diuerſæ perſonæ ipſum exercuerint,vt ff. de offi.pc.meminiſſe. Item quid ſi conueniant in tempore, ſed diſcordant in officijs? vnus dicit de miſſa, alter dicit de veſperis? Eadem eſt quæſtio ſi vis probare ſolutionem decimæ, & vnus dicit frumentum ſolutum, & alter dicit fabam. Et reſpond. q; non valet teſtimoniũ: quia omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares, vt extra de elect.cum dilectus. diem forte non tenetur teſtis exprimere,ſed menſem,vt ſ. 2.q.8.libellorum.

PVra.] CASVS. Quæſitum fuit ab Amb. ſi teſtis admiſcet vero aliquid falſitatis,an eius teſtimonium valet? Et reſpondet,q; non: quia pura & ſimplex eſt teſtimonij ſeries intimanda.

f ¶ Pura.] id eſt,ſine dolo.

g ¶ Simplex.] qualiter hoc intelligatur,dixi 4.quæſt. 3.in teſtibus.

h ¶ Aliquid.] ar.vtile per inutile vitiari,vt 12.q.2.ſi quos

de

de ſeruis. ī. diſt. 37. ſi quid veri. 1. Sed contra ff. de exec. tu. qui teſtamento. ī. diſt. 9. ſi ad ſcripturas. Sol. vtile per inutile vitiatur, vbi in iure inuenitur expreſſum. alias non. arg. 15. q. 3. §. cum autem.

a ¶ Adijcit.] vel ſubtrahit, vt 5. q. vlt. presbyteri. extra de verb.

1 Et ī. 1. q. 1. rône. vbi videas, &c. dñs vbi vide arg. pro, &c.

Vtile per inutile qñque vitiat.

ex ſuo adijcit [a], totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum [b] eſt.

a ¶ Simplex] *Integer locus B. Ambroſii eſt*, Pura, & ſimplex mandati forma ſeruanda, vel teſtimonij ſeries intimanda eſt.

Item Felix Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Abſens per alium nec accuſare, nec accuſari poteſt. C. XVIII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331.

†Adde tex. in l. polla. C. de his quib. vt indig.

ABſens per alium accuſari, aut accuſare † non poteſt, nec affinis [c] teſtis admittitur.

4 *Niſi in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona etiã per procuratorem [d] intendere, & excipere poteſt, ſeruatis ceteris ſolennitatibus, vt Cod. tit. de iniurijs, l. vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ β magiſtro militum.

β ¶ Sindulæ.] *Iuo p. 8. c. 67. refert aliud quoddam caput epiſtolæ à Pelagio ad Sindulam magiſtrum militiæ ſcriptæ.*

¶ Reo [e] abſente libellus accuſationis fruſtra offertur. C. XIX.

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius, ſi illo tempore aduerſarius ipſius illic præſens fuiſſet, validæ erãt. Sed quia aduerſario abſente [f] geſta, quæ nobis recenſuit, facta leguntur, talia leges non recipiunt.

Idem Decorato patricio.

¶ Teſtes corporaliter præſtito iuramento teſtimonium dicant. C. XX.

HOrtamur, vt ſub timore Domini conſuetam conſciẽtiæ veſtræ ſinceritatem in hoc quoque negotio conſeruantes, omnem perſonis, quæ veritatem cauſæ iſtius ſcire poſſunt, faciatis amputari [g] formidinem, & veſtris præſentari [h] conſpectibus, tactis ſacroſanctis euangelijs, præbito etiam legaliter ſacramento, quæ in veritate rerũ nouerunt [i] †, profeſſione ſuæ teſtificationis aperiant, vt patefactis omnibus, quæ ſecundum leges, & iuſtitiam cẽſenda ſunt cognoſcatis, & competentem † legibus, & veritati terminum detis.

† al. conuenientem

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo.

¶ Accuſator, & accuſatus ſimul debent adeſſe. C. XXI.

NEceſſe eſt ſecundum ſacrarum ſcripturarum documenta, ac ſecundum iuſtitiæ tramitem & accuſatum & accuſatorem ſimul adeſſe, & vnam partem, quanta-

de verb. ſigni. forus. §. vlt. argu. 11. q. 3. quiſquis metu. 25. q. 2. præſcriptione. 22. q. 2. cum humilitatis. C. de teſtibus. teſtium.

b ¶ Addendum.] quia non præiudicaret hoc alicui, ſi de hoc non iuraſſet, vt extra de teſti. c. de teſtibus.

ABſens.] CASVS. Dicitur hic, q abſens non poteſt accuſare vel accuſari per procuratorem, nec teſtis affinis recipitur.

c ¶ Nec affinis.] ī. ead. q. 5. ſimiliter 2.

NISI. CASVS. Excipit Gratianus vnum caſum in quo abſens poteſt accuſare per procuratorem, vt illuſtris perſona in crimine iniuriarum.

d ¶ Per procuratorem.] de hoc dixi ī. 2. q. 6. ſi quando.

e ¶ Reo.] hæc rubrica eſt falſa, quia non intelligitur de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

CHartæ. CASVS. Quidam accuſatus fuit, vel conuentus coram Sindula magiſtro militũ Domini Papæ. In abſentia autem rei ſunt teſtes recepti: reus ſtatim cum ſciuit, appellauit ad Papam. Sindula vero miſit atteſtationes Papæ per Lucidium accuſatorem actorem: quas cum audiuit à Lucidio fuiſſe receptas abſente reo, dixit eſſe inualidas.

f ¶ Abſente.] ī. 2. q. 1. in primis. extra de teſt. in nomine dñi. & capitulo decetero.

HOrtamur.] CASVS. Pelagius commiſit quamdam cauſam Decorato patricio. hortatur ergo vt ſicut conſueuit, ita pure procedat ſuper hoc negotio, & faciat à teſtibus, qui veritatem illius cauſæ nouerunt, omnem formidinem amputari, vt præſtito ſacramento dicant teſtimoniũ veritatis. & omnibus patefactis cauſam decidat.

g ¶ Amputari.] hic eſt arg. quòd iudex præſtabit conductum & ſecuritatem teſtibus. extra vt lit. non conteſt. accedens. & de electio. bonæ memoriæ. extra de app. ex parte. 33. q. 2. ſiue.

h ¶ Præſentari.] ſie ī. ead. teſtes.

i ¶ Nouerunt.] teſtis enim pro vtraque parte teſtabitur. 14. q. 5. non ſane. & iurabit, q nihil falſitatis dicet. 2. q. 4. nullam.

NEceſſe.] CASVS. Hincmarus, quæſiuit à Nicolao, vtrum reo abſente ſit accuſator audiendus? Et reſpondet, quòd non: ſed vterque debet eſſe præſens, & quam

2 Adde an & quando admittantur Bar. no. in l. qui teſtaměto. ff. de auct. tu. & in l. qui teſtaměto. ff. qui ma. accu. poſ.

Teſtib⁹ eſt præſtanda ſecuritas.

& quamtecumque auctoritatis ſit aliquis, ſic deberin iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudiciũ fiat.

a ¶ Quamtacũque.] Parilitas.n.ſeruãda eſt in iudicijs. C.de prox.ſacrorũ ſcrin.in ſacris.lib.12.ff.de arbi.ſi cũ dies.§.ſi arbiter.arg. ꝯ extra de dolo & contu. ex litteris 1.& eſt ſimile.1.q 1.teneamus.ĩ.diſt.9. ego.in ſententia & in iudicio nulli eſt deferendum; ſed in ſedendo,& in ſimilibus ſic. 2.q.8.quiſquis.

b ¶ Præiudicium.] ſic 11.q.3.ſi quis vero. C.de ſta. & imagi.l.4.

Quidam ſic ponunt caſum. Accuſo te ſuper pluribus criminibus ſimul & eodem libello, & litem ſuper his omnibus conteſtor: licet in vno deficiam, tamen admittor ad ſequentia, licet iam ſim infamis: & hoc eſt ideo quia tempore li. conte. fui bonæ famæ, vt ff. de pub. iud. is

1 Loquitur I pœnis inferendis in quibus defertur. 50. diſt. contumaces. ext. de of. dele. paſtoralis. quod dic, vt no. ext. de tranſ. c. vlt. in glo. pen. Arch.

cumque [a], & qualicumque prædita ſit auctoritate, ſic prorſus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [b] irrogetur.

QVAESTIO X.

QVòd [c] vero deficientes [a] *in primo capitulo non ſint admittendi ad ſequentia; ex concilio Carthaginenſi ſeptimo confirmatur, in quo ſic cap. tertio ſtatutum legitur.* Et Afric. c.97.

a ¶ Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur*, teſtes deficientes: *ſed expuncta eſt vox*, teſtes, *quæ abeſt à pleriſque vetuſtis codicibus. Quæ enim in hac quæſtione afferuntur, non ad teſtes, ſed ad accuſatores pertinent. Et ſuperius initio cauſæ in propoſitione huius quæſtionis decimæ nulla eſt mentio teſtium.*

¶ Qui in primo capitulo deficit, ad cetera non admittatur. C. I.

PLacuit, vt quotieſcumque clericis ab accuſatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera iam non admittantur [d].

Rab. ſ' pæn.c.1. Burc.l.2.c.198. Iuo p.6.c.271. Pann. l.4.c.64.

Probatur illud idem auctoritate Arelatenſis concilij ſecundi, in quo ſic c.24. diffinitum eſt.

Capitul. l.6.c.241.& Arelatẽſe 1.c.14.

¶ Qui falſa fratribus obijciunt, vſque ad exitum non communicent. C. II.

EOs, qui falſa fratribus capitula † obie-

† al. capitalia

QVòd vero teſtes.] CASVS. Hic intitulat' decima quæſtio, qua quæritur an deficientes in primo capit. ſint admittendi ad ſequentia capitula? Et reſpondetur ꝙ non. Vnde quidam dicũt, vt Bene. ꝙ qui deficit in maiori, vel minori, non admittitur ad ſequẽtia, quia præſumitur calumniator, vt ĩ.ea.c.1.niſi in criminibus exceptis, in quibus quilibet admittitur ad accuſandum. Alij vero dicũt, ꝙ non admittitur ad accuſandum poſtea ad leuiora, ſed ad grauiora ſic. Sed primũ capit. huius quæſtionis indiſtincte loquitur, vnde verius dicitur qđ dicunt primi.

Accuſator deficiẽs in vno, an admittat' ad alia.

c ¶ Quòd vero.] vbi quis ſimul de pluribus criminibus accuſat, ſi in vno deficiat, bene admittitur ad alia, vt ſ.2.q.1.in primis 2 dummodo non ſit calumniator, vt 2.q.3.Paulum.nã & condẽnatus proſequitur crimẽ, de quo inſcripſerat pendente accuſatione, vt ĩ.e.q.proxi.neganda 2.& ff.de pub.iud.is qui.§.illud. Sed capitula hic poſita loquuntur, vbi quis de calumnia conuictus vult accuſare aliquem, & deceptus fuit. ſecus ſi in promiſſione aliqua deceptus fuit, vt 2.q.3. Paulum. H. & alij diſtinguunt vtrum defecerit in minori, vel maiori: ſi in minori admittitur ad ſequentia. aliàs non, vt 2.q.1.in primis. In ciuilibus autem cauſis conuictus de calumnia, bene ad ſequentia admittitur, vt C.de inoffi. teſt.cum qui. inſti.de exc.tut.§.qui autem. extra de appel.conſtitutus 2. Quidam dicunt, ꝙ ſi quis accuſauit de pluribus criminibus ſimul, & conteſtatus eſt litem ſuper omnibus, licet in vno deficiat, bene tamen admittitur ad ſequentia tamquam iam incœpta. Sed ſi tantũ ſuper vno eſt litem conteſtatus, & deficit in illo, non admittitur ad ſequentia, quaſi ſuſpectus. ff.de acc. ſi cui.6.q.1.quicumque. Tu diſtingue an ſit calumniatus, vel non, vt dixi: tamen ſi quis primo egit criminaliter, ſiue obtinuerit, ſiue ſuccubuerit, poteſt poſtea agere ciuiliter. C.qñ ciuilis actio criminali præiudicet, l.1.

2 Ver. ꝙ ſi forte. pōt enim quis de pluribꝰ condemnari ſimul, vel abſolui. 2. q.6. ſi quis ex pluribꝰ.

PLacuit.] CASVS. Quæſitum fuit in charthaginenſi concilio, ſi accuſatores cum obijciunt plura crimina, & in primo deficiunt, an ſint admittendi ad ſequentia? Et reſpondet ꝙ non. Sequens §. patet, ſed ſequens c. non probat bene quod dicitur in §. & c. præcedenti, iud. is qui.& 2.q.1.in primis, ibi, an grauiora, &c. Si autem te primum accuſo de vno crimine, & deficio, non admittor poſtea ad alia. Io. Sed certe mirum videtur de iſtis opinionibus. nam ſi litem conteſtatus eſt accuſator ſuper pluribus criminibus, publicatis atteſtationibus poſtea non admittitur ad probandum aliud. ſed ſi ſuper vno tantum litem conteſtatus eſt, & non probauit, videtur calumniari: & ita non admittitur poſtea ad ſequentia, vt hæc capitula dicent, quæ in hoc caſu intelligunt. B.

d ¶ Non admittantur.] ſed videtur ꝙ huiuſmodi exceptio non poſſit obijci poſt litem conte. vt ff. de adul. ſi maritus.§.præſcriptiones. maxime cum exceptio, ſcilicet tu es calumniatus, ſit dilatoria: quia tamen declinatoria eſt iudicij. ĩ.q.6.§.1. quod ex hoc patet. nam ab alio adhuc accuſari poteſt. Reſpondet quidam ſpeciale eſſe in adulterio, vt etiam peremptoriam ibi aliquis nõ poſſit obijcere poſt lit. conteſt. ſ. hanc, tu per quinquennium tenuiſti, vt C.de adulte. adulter. ſicut & ſpeciale eſt in illa exceptione, extra qui ma. accu. po. cum in tua. Alij dicunt, ꝙ hæc exceptio, tu es calumniatus: bene poteſt obijci poſt litem conteſt. Sed melius dic, ꝙ hic lis nõ fuit cõteſtata, niſi ſuper eo in quó defecit. Vnde cũ vult ꝓcedere ad alia ſuper qbus lis nõ eſt cõteſtata, iuſte admittitur huiuſmodi exceptio ꝯ illũ, vel dic, ꝙ illa exceptio de nouo cœpit competere, vnde pōt ea vti poſt litem conteſtatam, vt extra de offi. dele. inſinuante.

EOs.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ ſi qui conuincantur falſa crimina aliquibus obieciſſe, debent

hunc excommunicari vſque ad mortem, niſi ante reſipiſcant.
a ¶ Obieciſſe.]calumnioſe ſubaudi.
SI accuſatorum.]CASVS. Quidam reperti ſunt culpabiles in accuſatione epiſcoporum;quæritur vtrū iſti ſint

centem:poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Cauſa vero.] Ioan. de Fan.
CASVS. Ponitur hic 11.q. qua quæritur, an accuſatus poſſit vertere accuſationem ſuā in accuſantem . & certum eſt,q non, in aliquo crimine. ſi nomen accuſati iam receptum ſit inter reos, vt ff. de adul. ſi maritus,§. præſcriptione. ſi non eſt receptum, non poteſt illum accuſare niſi de maiori crimine,vel niſi ſuā iniuriam proſequatur. ſi vero in modū exceptionis crimen obiicit,vt repellat accuſatorem ab accuſādo ſemper prius auditur excipiēs de quocumque crimine, vt C.de adul. quoniam Alexandrum,& 32.q.6.nihil iniquius.

Arelat.1.c.14

ciſſe [a] conuicti fuerint,placuit vſque ad exitum non communicare,(ſicut magna ſynodus ante conſtituit,) niſi digna ſatisfactione pænituerint.

Item Felix Papa in ſecunda decretali epiſcopis Galliæ.

¶Qui,quod obijcit,probare non valet, de cetero ad arguendum non admittitur,niſi propriam cauſam ciuilem dumtaxat aſſerere voluerit. C. III.

3.4.q.6.ſi accuſatorum. In capi.Hadriani,c.4. Capi.l.5.c. 241. Anſ.l.3. c.86. Iuo p.6. c. 418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles [b] apparuerint , ad arguendum epiſcopos « de cetero non admittantur,niſi proprias cauſas aſſerere(non tamen [c] criminales,vel eccleſiaſticas [d])voluerint.

« ¶ Epiſcopos de cetero.] *Voces iſtæ abſunt ab omnibus vetuſtis codicibus, & ceteris locis indicatis. Auctor tamen caſus eas habuit, & ponderauit.*

Cum ergo qui falſa fratribus obijciunt, vſque ad exitū vitæ à communione prohibeantur,cum illi,qui in epiſcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum de cetero admitti prohibeantur; apparet, quòd in primo capitulo deficientes,tamquam falſorum obiectores ad ſequentia procedere non valent †.

QVAESTIO XI.

AB accuſato [e] vero accuſationem in accuſatorem verti , multorum auctoritatibus prohibetur.

In cod. Theod. l.9.tit.1.l.12.

Ait enim Stephanus Papa, epiſtola ſecunda,c.7.

¶Accuſati,niſi prius ſe purgauerint,alios accuſare non poſſunt. C. I.

Bure.l.1.c.164. Anſ.l.3,c.74. Iuo.p.5. c. 274. Pann.l.4.c. 67.

NEganda [f] eſt accuſatis [g] licentia criminandi [h], priuſquam ſe crimine,quo premuntur,exuerint:quia non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni , qui criminibus implicati ſunt , niſi ſe prius probauerint innocentes:quoniam periculoſa eſt,& admitti non debet rei [i]

e ¶ Ab accuſato.] Si accuſatus crimen proponit contra ſuum accuſatorem pendente accuſatione , aut proponit in modum accuſationis , aut in modum exceptionis, Si in modum accuſationis, aut nomen accuſati eſt receptum inter reos,aut nō,hoc eſt dicere ſi lis eſt conteſta. aut nō.ſi non, pōt 2 eū accuſare de maiori crimine,& audietur prius,vt j.c.pri°. & j.c.2. Si eſt receptū nō pōt,ſed pēdēte accuſatione pōt 3 eum inſcriptionē deponere,& poſt ſniam eam conſūmare, vt j.e.c.2. & ff.de pu.iud. is qui. Si aūt ſuā iniuriā proſequit,tunc & ante & poſt damnationē poteſt ipſum incipere

Accuſatus an pendente accuſatione poſſit ſuum accuſatorem re accuſare.

2ff.de adul. l.ſi maritus. §. præſcriptione.

iſti ſint de cetero admittendi ad accuſandum? Et reſpō. detur,q non,niſi in proprijs cauſis ciuilibus: in criminalibus tamen vel eccleſiaſticis non admittuntur. Dicit hoc contra epiſcopos,ſed contra alios bene agent proprias cauſas criminales,vel eccleſiaſticas.
b ¶ Culpabiles.]id eſt,calumnioſæ ſubaudi.
c ¶ Non tamen.] ſuam iniuriam non proſequendo, ſed publico iudicio accuſando,vel ſpeciale eſt in calumniatore epiſcopi,ne ſit cōtra.4.q.6.omnibus,& 2.2.q.1. prohibentur.
d ¶ Eccleſiaſticus.]hoc ideo dicit, quia cauſa eccleſiaſtica non eſt agenda niſi per hominem bonæ opinionis.5.q.3.quia 1.
CVM ERGO.CASVS. Concludit Gratianus ex illo cap.eo.& ex illo,ſi accuſatorum,q deficientes in primis non admittuntur ad ſequentia.
AB accuſato.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes:in prima quatum probat per tria c. q accuſatus accuſare non poteſt de minori,vel pari prius quàm probauerit ſe innocentem

De hoc 6.q.

accuſare.ff. de accu.qui iudicio.4.q.6.omnibus.ſi vero in modum exceptionis proponitur crimē prius,ſemper auditur excipiens,vt C.de adul.quoniam Alexandrum, & 32. q. 6.nihil iniquius.C.de lib.cau.ſi filium.& extra de ord. cogni.cum dilectus 3.
NEganda.]CASVS. Bene ſic ponit caſum hunc. Quidam accuſatus volebat ſuum accuſatorem recuſare de pari,vel minori crimine ante lit.conte.de maiori. quæſitum eſt à Stephano an poſſit? Et reſpondet q non,quia non eſt credendum accuſatis cōtra alios,niſi prius probauerint ſe innocentes.
f ¶ Neganda.]nota in criminibus non habere locum reconuentionem,vt hic,& j.cap.prius.vt no.3.q.8.c.1.
g ¶ Accuſatis.]inter reos receptis,vt ff.de adulte.ſi maritus.§.præſcriptione.
h ¶ Criminandi.]etiam ſi ſuam iniuriam proſequat, ſecundum R. 4 quia nō relatione criminum,ſed innocentia reus purgabitur,vt ff.de pub.iud.is qui.ſed hoc non eſt verum, vt j.c.proxi.
i ¶ Rei.]id eſt,accuſati.

3 De hac materia no.C. qui accuſ. non poſ. l. prima.

4 Sub. & H. qui & idē ſentit. & eadē rōne. & idem videt ſentire In. vt dixi 3.e. q.8.c.1.

a ¶ Quem-

a ¶ Quemcumque.] ergo eo ipſo, φ quis accuſatur, perdit legitima iura, vt ff. de mu. & hon. reus 81. diſt. tanctis. extra de accu. Deus omnipotens.

NEganda.] CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore, vtrum accuſatus poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare de pari vel minori crimine? Reſpondetur, quòd nõ, prius quàm ſe crimine quo accuſat exuerit: niſi proſequatur ſuam, vel ſuorũ iniuriam, poteſt tamen deponere inſcriptionem apud iudicẽ pẽdẽte accuſatione. Sequens c. planum eſt, quod habet eumdem caſum cum primo c. huius quæſtionis.

b ¶ Suas.] ſed tunc non permittitur, niſi penas illum primũ, qui accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriã: alioquin cõcederet poſteriori, quod aufertur primo. condemnatus autem nõ poteſt niſi ſuam iniuriam proſequatur. ff. de accu. qui iudicio. cum iam ſit infamis. ff. de pub. iudi. infamem. & hoc ſi poſt condemnationẽ accuſationem inchoat in extraneũ, non in ſuũ accuſatorem. ſi enim in ſuum accuſatorẽ, poteſt: ſi non, perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatẽ, vt ff. de pub. iud. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus vult ſe vlciſci. ff. d bo. lib. qui cũ maior, §. ſi libertus. ſecũdum canones autẽ cum quis eſt damnatus de crimine: amodo nõ poteſt accuſare nec ſuum nec extraneũ accuſatorem, vt 11. q. 1. qui crimen. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. 4. q. 6. omnibus.

Cõdemnatus de crimine, an poſſit accuſare.

NOn eſt credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Grat. in quo caſu intelliguntur ſupradicta c. cum lege inſerta, ſcilicet de pari vel minori crimine. ſed ſi de maiori crimine ante lit. conte. velit accuſatorem reaccuſare, poteſt. verbi gratia, accuſat aliquis de fornicatione aliũ, poteſt accuſatus reaccuſare illum de periurio, vel homicidio, vel ſimonia.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum eſt, φ perſecutio ſuæ iniuriæ, vel ſuorum præiudicat alijs criminibus vel præfertur. Nunc vberius de ſimili præiudicio proſequitur Grat. & dicit, φ criminalis quæſtio quandoque præiudicat ciuili: & quandoque ciuilis criminali, & de vtroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hereditatem ex teſtamento, in quo cõtinebatur, φ ego eram inſtitutus heres. ſed cum demonſtraui teſtamentum, aduerſarius dixit illud eſſe falſum. quæſitũ eſt ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere deberet? reſpondet, φ de crimine falſi prius eſt cognoſcendum tamquam de maiori.

c ¶ Sæpe fit.] nã quandoque aliter fit. extra de teſt. ſpo. item cum quis. C. de do. inter vi. & vx. ſi maritus. poſſet tamen illud intelligi. cum crimen in modum exceptionis obijcitur, vel directè fuit propoſitum, ſed accepta pagina inſcriptionis, vt C. de fal. ſatis.

PRius.] CASVS. Ego Barth. Brix. ſic audiui ab Hugolino caſum hunc. Tu accuſabas me de furto, ego te de homicidio reaccuſabam, quærebatur ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere deberet, & certe quæſtio homicidij præcedere debet, vtpote maior, & poſtea ex euentu cauſæ apparebit vtrum ille qui primo accuſabas de furto, poſſit aduerſarium reaccuſare.

d ¶ Prius.] not. ſi duę ſunt quæſtiones principales, & ambæ ſint ciuiles, quæ prius proponitur, prius eſt determinanda, licet ſint inæquales, dummodo ſe non contingant, & directè proponantur, vt extra de ordi. cogni. cũ dilectus. ff. de iudi. qui prior. Si ſint criminales & inæquales, & directè proponuntur, maior præponitur. ſed ſi altera eſt criminalis 2, & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero non ſunt ambæ principales, ſed vna

Ordo [illegible] dus i[illegible] bus [illegible] bus.

2 De [illegible] maiori no. est [illegible] o: di. co[illegible] tuam.

aduerſus quemcumque a profeſsio.

Lib. 9. codicis titulo primo l. 19. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, A A A. — titulo, qui accuſare nõ poſſũt, l. neganda.

¶ De eodem. C. II.

ij NEganda eſt accuſatis (qui non ſuas b, ſuorumq. iniurias perſequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori, priuſquã ſe crimine, quo premuntur, exuerint, ſecundum ſcita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipſi inſcriptiones cõtra eos etiam pendente accuſatione deponere poſsint.

] . non eſt credẽdum.

† *al.* exequuntur.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 53. — In capitul. Hadriani, c. 53. — Anſ. l. 3. c. 91.

¶ De eodem. C. III.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſsioni, qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcumque profeſsio †.

] . c. neganda 1.

† *al.* confeſsio

Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Ceterum ſi de maiori crimine eum accuſare voluerit, (veluti, ſi accuſatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel ſimonia, vel quolibet alio huiuſmodi crimine accuſatorem ſuũ impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ Aliquando enim criminalis quæſtio præiudicat ciuili. Aliquando a criminali. Vnde in lib. 3. codicis tit. de ordine iudiciorum lege quarta legitur. ¶ Ciuili quæſtione † intermiſſa ſæpe fit c, vt de crimine iudicetur; quod, vtpote maius, minori merito præfertur.

tit. 8. l. 4.

† *al.* diſceptatione] orig.

a ¶ Aliquando criminali.] *Antea legebatur,* aliquando ciuilis criminali, *expunctã eſt dictio,* ciuilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In ſequenti autem c. 4.* aliquando ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item libro nono codicis, tit. Qui accu. non poſſunt, l. 1. — tit. 1.

C. IIII.

PRius eſt d, vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab aduerſario tuo obijciuntur, cædis atque vulnerũ reſpon-

ena incidit alteri, de incidenti prius cognoſcitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt ſi accuſanti de adulterio obijcio lenociniũ & ponit aliud exem-

SI CRIMEN. Casvs. Hæc lex & ſequens ſunt in codice de ordine cognitionum li. 7. Hugolinus caſum ſic intellexit. Accuſabam aliquem de crimine, alius dicebat eum ſeruum ſuum eſſe, quærebatur quę cauſa p̃poni debeat? Et reſpondetur, q̃ cauſa libertatis: quia primum ſcire oportet vtrum ſit liber, vel ſeruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tamquam liberum, vel tamquam ſeruum, & hoc modo Beneuen. ponit caſum. Ponit etiam alio modo ſic. Accuſabam aliquem de crimine; ille replicauit contra me, q̃ ego eram ſeruus ſuus, quæritur quæ cauſa prius agi debeat? & reſpondetur, q̃ cauſa libertatis: quoniam ante ſcire oportet an ille qui accuſat, ſit liber vel ſeruus.

deas; & tunc ex euentu cauſæ [a] iudex æſtimabit, an ſibi permittendum ſit eumdem accuſare, tametſi prior inſcriptionem depoſuiſti.

2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in ſeptimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum l. ſi de hereditate, legitur.* ¶ *[Si de hereditate, & libertate controuerſia eſt, prius agi cauſa libertatis debet.] Item lege ſequenti.* ¶ *[Si crimen aliquod inferatur ei, qui ingenuus eſſe dicitur, ante liberalis cauſa ſuo ordine agi debet, cognitionem ſuam præſide præbente: quoniã neceſſe eſt ante ſciri, ſi delictum probatum fuerit, vtrum vt in liberum, an vt in ſeruum [b] conſtitui oporteat iudicium.] Item.* 3 *[¶ Qui confitetur ſe pati controuerſiam ſtatus, fruſtra poſtulat ſibi dari poteſtatẽ accuſandi eum: qui ſe ſuum dominum eſſe fatetur.* ¶ *Cauſa [c] vero liberali terminata; ſi ſeruus pronuntiatus fuerit, dominum ſuum accuſare non poterit.] Codicis lib. 9. tit. 1. l. pen.* ¶ *[Si quis [d] ex familiaribus [e], vel ex ſeruis cuiuslibet domus, cuiuſcũque criminis delator, atque accuſator emerſerit, eius exiſtimationem, caput, atque fortunas [f] petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæſerit, ante exhibitionem teſtiũ, atque examinationem iudicij, in ipſa expoſitione criminũ, atque accuſationis exordio, vltore gladio feriatur. Vocem enim funeſtam intercidi oportet potius, quam audiri. Maieſtatis autem crimen excipimus.] Similiter [g] l. vltima.* ¶ *[Si liberti accuſatores [h] manumiſſorum, heredum ve eſſe præſumpſerint, eodem quo ſerui ſupplicio tenebuntur, luituri pœnas ante probibita delationis exordium.*

tit. 19. l. 2.

Ibidem l. 3.

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.

Iuo p. 16. c. 61.

Iuo ibid. c. 61.

b ¶ In ſeruum.] aliter enim punitur ſeruus, aliter liber, vt 22. q. 5. qui compulſus.

QVI CONFITETVR. Casvs. Petebam aliquem in ſeruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accuſare, & bene confitebatur ſe pati controuerſiam ſeruitutis: quæritur vtrum danda ſit ei poteſtas accuſandi eũ, qui ſe ſuum dñm dicit: Et r̃ndet q̃ non, niſi prius cã liberali terminata, & ſi liber fuerit pronuntiatus, poterit accuſare.

exemplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt ſi petenti hereditatem obijcitur quæſtio ſtatus. Criminalis ciuili, vt ſi agenti per aliquod inſtrumentũ obijcitur quæſtio excipiendo de falſitate. Ciuilis criminali, vt ſi accuſanti obijcitur quæſtio ſtatus.

a ¶ Cauſę.] quia ſi proſequaris iniuriam tuam bene potes, aliàs non. hoc non placet. quare enim diceretur, q̃ ex euentu cauſæ poſſet, nam etiam ſi eſſet condemnatus, bene admitteretur ad accuſandum volens proſequi iniuriam ſuam, vt ff. de accu. qui iudicio. multo magis ergo ſi fuerit abſolutus, licet non proſequatur iniuriam ſuam. Vel aliter ex euentu ſi condemnatus es non permittitur tibi. ſi abſolutus es, bene permittitur. ſed ſecundum hoc obſtat. ff. de pub. iud. is qui vbi dicitur, q̃ inchoatas accuſationes bene poteſt poſtea perficere, vt ĩ. ead. neganda 2. Sed dic inchoatas contra alios, non contra accuſatorem. Vel pone caſum ſi cœpit te aliquis accuſare, q̃ tibi eius ſeruum ſurripuiſti tali die, tu obijcies ei, q̃ ille ſeruũ illũ interfecit anteriori die & tũc ex euentu cauſæ patebit an poſſit te accuſare, vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. Casvs. Supra oſtenſum eſt, q̃ criminalis quæſtio qũdoque præiudicat ciuili, & quandoq. criminali. Nunc vult Gratianus oſtendere, q̃ ciuilis quãdoque præiudicat ciuili, & quandoque criminali. & exempla de vtroque ponit.

SI DE HEREDITATE. Casvs. Aliquis petebat à me hereditatẽ: obieci ſibi, q̃ erat ſeruus meus: quæritũ quæ q̃õ debeat p̃ferri? Reſp̃õdetur, q̃ quæſtio libertatis.

c ¶ Cauſa.] verba ſunt Gratiani, ſumpta ex lege C. eod. ſi ſtatus controuerſiam. & l. cum ipſe.

SI QVIS ENIM. Casvs. Aliquis familiaris vel ſeruus accuſabat dominum ſuum de aliquo crimine. de quo ſi conuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona ſua. quæritur vtrum ſit audiendus. Et reſpondetur, q̃ non, ſed ante lit. conte. debet decapitari excepto crimine læſæ maieſtatis.

d ¶ Si quis.] C. qui accu. non poſ. l. penul. & l. iniquum.

e ¶ Ex familiaribus.] id eſt, nutricijs 1 & ſic intellige ſi accuſat dominum de crimine propter quod infamari vel interfici vel proſcribi poteſt. ff. de bo. lib. in ſeruitutem contra. Sed illud intelligitur cum de minoribus criminibus accuſabat, & ideo non ſic punitur. ſed hoc penitus contrarium eſt in familiaribus epiſcopi, extra de ac. nulli. ſed hoc ideo eſt, quia religioſos viros debet epiſcopus tantũ habere in familia. vt 2. q. 7. cum paſtoris.

1 I. eſt, qui à prima ætate in domo fuerit. C. qui acc. nõ poſ. iniquũ. Laur. Epiſcopus à ſuis familiaribus non teſt accuſari.

f ¶ Fortunas.] id eſt, bona.

SIMILITER ET SI LIBERTI. Casvs. Hæc lex eſt eo. tit. cum ſupradicta. Dicitur enim hic, q̃ ſi liberti volunt accuſare patronos ſuos vel heredes eorum, eodem ſupplicio ſunt puniendi quo ſerui puniuntur.

g ¶ Similiter.] hoc eſt verbum Gratiani, & I.C.

h ¶ Liberti accuſatores.] quod hic dicitur, verum eſt de priuatorum libertis: ſecus eſt de libertis eccleſiæ, nã tales reuocantur in ſeruitutem, vt 12. q. 2. epiſcopus qui mancipium. & c. octaua dieuiſio.

Quidam

Digitized by Google

Vidam.] CASVS. ſ.3.q.7.§.tria.dictum eſt, quòd quidam repelluntur ab accuſatione propter crimen, vel infamiam. Nunc ſupponit Gratianus quartã cauſam, in qua quæritur, an propter excommunicationem repellatur quis ab accuſatione. Addit etiam in qua ætate admittitur quis vel non admittitur ad teſtimonium: qua occaſione interſerit legalem tractatum de teſtibus, & quærit an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis & de inducijs expectatorijs. Vnde thema proponit, de quo ſex elicit quæſtiones.

a ¶ Quidam in excommunicatione.] de prima quæſtione nõ eſt dubium, ſcilicet quòd excommunicatus nõ poteſt aliquem accuſare, ſed transfert ſe H. ad quæſtionem illam, ſcilicet, an excõmunicatus poſt abſolutionem poſſit aliquem accuſare. Secũdum H. excommunicatus etiam poſt abſolutionem non admittitur ad actus legitimos. argumen. 46. diſtin. accuſatores. Item quia nemo eſt excommunicandus niſi propter contumaciam. 11. quæſt. tertia, nemo. & cap. certum. Præterea inobedientia grauiſſimum crimen eſt. 8. q. 1. ſciendum. & qui ſemel fuit criminoſus, repellitur 1. 6. q. 1. qui crimen. 25. diſtin. c. vlt. Item in veteri teſtamento puniebatur contumacia capite. 11. quæſt. 3. abſit. ergo hodie repellitur à promotione. 54. diſt. multos. Item grauiſſima eſt pœna contumaciæ. 24. quæſt. tertia, corripiantur. ergo grauiſſimum peccatum eſt 2. 24. quæſt. prima, non afferamus. immo eſt crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæſt. prima, ſciendum ergo maxima pœna puniendum. 14. quæſt. prima, non afferamus. Sed hoc non credo: quia abſolutio tollit quod inducit excommunicatio. ſecunda, quæſt. tertia, §. notandum. extra de electio. quia diligentia. Io. Fab. diſtinguit, ſi eſt excommunicatus pro crimine & contumacia, tunc repellitur etiam poſt abſolutionem. ſecus ſi pro contumacia tantum. Alij autem dicunt, aut crimen pro quo eſt excommunicatus, infamat 3, aut non. & quod dicitur quòd inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in ijs quæ ſpectant ad vindictam malefactorum, vt 23. q. 5. miles. quis enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet ſoluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem poteſt excommunicatus. extra de iud. intelleximus. & extra de ſenten. excommu. ſi vere. Sed an poteſt reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quòd non: vt ext. de here. vergentis. & extra de ſenten. excommu. per tuas 4. Videtur tamen quòd poſſit, quia qui aliàs non poteſt accuſare, ſi accuſatus fuerit, accuſat. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. Item quæritur an poſſit excipere? videtur quòd ſic, quia ex quo permittitur ei reſpondere, ergo & omnia conſequentia, vt extra de offic. iudi. deleg. præterea. ff. de iuriſdi. omnium iudic. l. ſecunda. Econtra videtur quòd non, quia tunc cogeretur iurare. ſed non poteſt tangere ſacramenta, cum ea non poſſit ingredi 5 ſi. ſupra diſtinct. 5. ad eius vero. vel cui prohibentur alia ſacramenta, & illud. vt 95. diſtin. illud. Item quæritur an compenſare poſſit? Videtur, quòd ſic: quia licet quis nõ poſſit petere, poteſt tamen compenſare, vt in naturali debito. ff. de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur ſi ageret, ergo non poſſet compenſare. ff. de compen. quæcumque. Sed hæc quæſtio eſt ſoluta extra de excep. cum inter.

a ¶ Ei, qui ingenuus eſſe dicitur.] *In lege ipſa eſt*, quam ingenuam eſſe dicis. *Mulierem enim alloquitur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud Gratianum legitur*, vtrum vt in liberum, & ingenuum, an vt in ſeruum. *in lege eſt*, vtrum vt in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus ſuo modo in ſummam redegit.*

CAVSA QVARTA.

Q Vidam[a] in excommunicatione conſtitutus epiſcopum accuſare diſponit: adoleſcentẽ infra decimum & quartum ætatis annum ad aſſertionem ſuæ cauſæ adducit: prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, & ſe teſtem facit; adoleſcens perſonam accuſatoris & teſtis gerere cupit: die ſtatuta ad iudicium electorum iudicum epiſcopus minime occurrit: à communione ſuſpẽditur: tandem renouato iudicio accuſator culpabilis in accuſatione inuenitur: demũ ad aſſertionem propriæ cauſæ procedit.

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimumquartum annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit.*

3 *Tertio, an ab accuſatione prohibitus, perſonam teſtificantis poſſit aſſumere.*

4 *Quarto, an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis.*

5 *Quinto, an die conſtituta non occurrens à communione ſit remouendus.*

6 *Sexto, ſi in epiſcoporum iudicio accuſatoris perſona culpabilis inuenta fuerit, an ad aſſertionem propriæ cauſæ de cetero ſit admittenda.*

Excommunicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare.

1 Sed cõtra 24. di. honoratus. vbi habetur, quòd prima contumacia nõ punit. Dic vt ibi not. in l. 1. gl. ar. hic, &c.

2 Concor. l. oẽ delictũ. in prin. & in ver. contumacia. ff. de re mil. & per Bar. & ibi eſt bona gl. in l. ſi filius. la. 1. ff. de inter. act. quã ad hoc allegat pro ſin. Imo. in l. pen. §. ad crimen. in 24. col. ff. de publi. iud.

3 Sub. & tũc

tenet. u H. ar. 5. q. in loco ſ cũdũ quod di. ſub. nd fuerit in integrum reſtituturus. 3 q. 3. §. vlt.

Excommunicatus an poteſt reconuenire & excipere & compenſare.

4 in verſ. alias contrarium ... tra de ... prio. ... ter. ...

5 Hoc ... ſtellig ... dic ... 1. q. 1 ... ſtude. ... 23. q. 4 ... cum ... pria. ...

D E prima.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur an excommunicatus poſſit alium accuſare. Et dicendum eſt indiſtinctè ꝙ non poteſt ſiue iuſte ſiue iniuſte ſit excommunicatus, dummodo excommunicatio teneat, vt ʒ.c. 1.& 2. nec poteſt etiam alium ciuiliter conuenire, vt ʒ.5.q.4.nulli.

D Iffinimus.] CASVS. In hoc c. ponuntur ſex genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione, inter quas excommmunicati ponuntur, qui accuſare non poſſunt in excommunicatione perſeuerantes.

QVAESTIO PRIMA.

in Africano, c. 95.& 96.

D E prima quæſtione ſic ſtatutum legitur in primo & ſecundo capite concilij Carthaginenſis ſeptimi, cui interſuit Fauſtinus Romanæ eccleſiæ legatus.

¶Ad accuſationem non admittatur, qui in excommunicatione perſeuerat. C. I.

Iuo p.14.c.69. Pann.l.4.c.72.

D Iffinimus eum rectè ad accuſationem nō admitti, qui poſtquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc [a] excommunicatione conſtitutus, ſiue ſit clericus, ſiue laicus, accuſare voluerit. ¶ Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, id eſt hiſtriones [b] ac turpitudinibus ſubiectæ perſonæ hæretici etiam, ſiue pagani † [c], ſiue Iudæi ab α accuſatione prohibentur.

Iuo p.16.c.64. C.2. eiuſdē vij. Cart. & c.96. Africani.

† Concor. lex. in l.1. C.de ſum. tri.& auth. Gazaros.C. de hære.

α ¶ Ab accuſatione prohibentur.] *A concilio abſunt hæc verba. ſubintelliguntur enim illa ex principio capitis*, ad accuſationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt: [Propoſueramus.]

¶Hæretici probantur, qui ſchiſmate vel excommunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati. C. II.

Anſel.l.1.c.71. Iuo p.14.c.70.

Q Vòd autem hi, qui à iam fato fratre, & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduerſus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato β ſecundæ vniuerſalis [d] ſynodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero eccleſiaſticum [e] fuerit crimen, quod epiſcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accuſantium perſonas, vt primo quidem hæreticis non liceat accuſationes contra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis negotijs facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] eſſe denegetis, audite ſequentia: [Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim γ ab eccleſia [h] proiecti ſunt, quàm qui poſt hæc à nobis anathematizati ſunt.] Porro, ſi adhuc nec ſic creditis, audite, quod ſubditur: [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidē quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſmaticos etiam, & eos, qui ſeorſum à communicantibus nobis epiſcopis collectas faciunt. Deinde vero, & ſi quidam ab eccleſia ſuper cauſis quibuſdam reprehenſi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [i] ordine; nec his licere accuſare epiſcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorum, quàm innoxios ſemetipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶ Adhuc.] ergo poſtea reſtituitur ad accuſationem, vt 6.q.1. illi. & c. omnes 2. 32. q.5. præceptum. in fine. quod eſt contra H. ſed ſecundum eū vacat hic argu. à contrario ſenſu.

b ¶ Hiſtriones.] ʒ. de conſe. diſt.2. pro dilectione.

c ¶ Pagani.] 1.q.7. pagani.

Q Vòd autem.] CASVS. Ignatius patriarcha Conſtantinopoli. anathematizauit quoſdam ſubditos ſuos, qui eumdem Ignatium poſtea accuſauerunt, ad quorum accuſationem depoſitus fuit. Sed Nicolaus probat ꝙ anathematizati eū accuſare nō potuerunt. Et hoc oſtendit auctoritate concilij Conſtantinopolitani, in quo ſtatuitur, ꝙ hæretici, à ſacramentis eiecti, anathematizati ſchiſmatici. & illi qui ab alijs accuſantur, non poſſunt epiſcopos accuſare. Et no. ꝙ quandoque ponuntur verba ſynodi, quandoque verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶ Vniuerſalis.] ſcilicet Conſtantinopolitanæ, vt ī. diſt.16. ſancta. & 23.q.4. ipſa pietas.

e ¶ Si vero eccleſiaſticum.] vt ſimonia, hæreſis, v ſupra. 11.q.1. ſi quis cum clerico. immo oē crimen eſt eccleſiaſticum 1, vt extra de iud. nouit.

1 Idem no. ext. de off. or. cap. 1. in gl. canones &c. & extra de foro cōpe. cum ſit.

f ¶ Sed ne hos.] verba Nicolai.

g ¶ Hæreticos.] verba ſynodi.

h ¶ Ab eccleſia.] ſcilicet excommunicati. Not. ꝙ omnis excommunicatus dicit̄ hæreticus, vt ʒ.23.q.4. ipſa pietas.

i ¶ Laicali.] laici vero abſoluti poſſunt clericos accuſare, ſed intellige d clericis depoſitis, quibus ſꝗ. laica cōio cōcedit, vt 16.q.3. Thietgādum.

Ecũda autem.]Hic intitulatur 2.q.& 3.Hæc quæſtio diuiditur in quattuor partes, in quarum prima determinat magiſter q.ſcilicet ſecundam & tertiam, & hoc per cap. ſeq. in prima parte cuius determinat 3. q. ſcilicet ꝙ nullus poteſt eſſe accuſator & teſtis. In ſcdã parte determinat 2.q. ſ. ꝙ minor xiiij. an. non poſſit eſſe teſtis. Scda ibi,[Itẽ in criminali. [Tertia ibi, [Itẽ lege Iulia.]Quarta ibi,]Itẽ q falſo.]Io. de Fã.

Casvs.Hic intitulatur 2.& 3.q. ſecunda q, eſt an intra annos xiiij.poſſit aliquis teſtificari.Et reſpondetur ꝙ non,vt ĩ.ead.l. Iulia.poſt xiiij.poteſt in cauſa ciuili teſtificari,vt ĩ ea.c.1.ar. In criminali vero nõ admittitur niſi habeat xx.ann.vt ĩ.ead.§.in teſtimonium. Tertia quęſtio eſt,an ille qui repellitur ab accuſatione,repellatur à teſtimonio. Et reſpondetur quòd ſic, vt ĩ. c.1.fallit tamen in caſibus notatis in ſumma huius q.

a ¶Secunda autem.] hic quæritur, an ante xiiij. an.aliquis ſit admittendus ad teſtimonium.Et quidem in ciuili cauſa poſt xiiij.annos admittitur, vt ĩ.ea.c.1.ſed in criminali non ante xx. annos,vt ĩ.c. in §. in teſtimoniũ. Io. Hoc tñ ſcias,ꝙ puella poſt xij.an.in ciuili cauſa recipitur ad teſtimoniũ qa tũc tutela eſt finita, vt inſti.quib.mo.tu.fi.circa mediũ.pręterea tũc nubere põt puella,vt extra de deſpon.impu.c.vlt.tũc etiam põt intrare religionem,vt xx. q. 2. puella. Item poſt illam ætatem teſtamẽtum facere poteſt,vt ff. qui teſt. face. poſ. qua ætate,Io. Et agere cauſam matrimonij,vt extra de procu.tuæ.B.

b ¶Tertia quæſtio.]tertia q. eſt, an omnis qui repellitur ab accuſatione,repellatur à teſtimonio?Et dicendũ eſt,ꝙ ſic:ſed non in omnibus caſibus in quibus quis repellitur ab accuſatione, repellitur à teſtimonio. Nam in priuatis delictis nõ poteſt accuſare ille cuius nõ intereſt.tamen bene poteſt teſtificari ibi.Similiter qui admittitur ad accuſationem,admittitur & ad teſtimoniũ, ſed non vbicunq; quis accuſat, poteſt teſtificari, vt extra de teſti.de cetero.Fallit tamẽ prædicta regula in muliere:nam ſecundum legem mulier in paucis caſibus admittitur ad accuſationem, ſed in multis admittitur ad teſtimonium, non tamen in teſtamentis,vt 15.q. 3. de crimine 1. Item hæc regula, qui non admittitur ad accuſationem,nec ad teſtimonium, intelligenda eſt in teſtimonio in criminalibus cauſis. Sed in ciuilibus cauſis bene admittuntur teſtes,ſicut illi,qui ſunt irregulares,non ratione criminis,vt mutilati,bigami, vel aliàs irregulares,qui in criminalibus non teſtificantur cõtra clericos,ſed in ciuilibus bene.extra de teſti. tam litteris.

Accuſare prohibitus an à teſtimonio repellatur.

Iſta cõtr. reſpicit primũ dictũ, ſed illud ante dictũ admittitur ad teſtimoniũ.Arch.

α ¶ Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos eſt ſextus concilij primi Conſtantinopolitani, cuius canonis priorem partem paulo ſuperius in eadem epiſtola recitarat, & ſignificatur ſupra 3.q.5.c.fi. Eo autem loco Nicolaus de iſto capitulo hæc verba addiderat.* Quod tamen non apud nos inuenitur,ſed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in verſione Dionyſii,neq. in priſca habetur,ſed de omnibus illius concilij canonibus hæc ſcribit B. Gregorius ad Eulogium lib. 6. epiſt. 31.* Romana autem eccleſia eoſdem canones, vel geſta ſynodi illius hactenus non habet,nec accipit. In hoc autem eamdem ſynodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.

β ¶ Olim ab eccleſia.] *Statuitur in hac parte canonis,perinde pro hæreticis habendos eſſe Macedonianos, & Eudoxianos, qui in iſto primo Conſtantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianiſtæ, & Ariani,quos olim Nicæna ſynodus à catholica eccleſia abſciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc ſententia pronuntiatur,quod putauit auctor gloſſæ.*

γ ¶ Schiſmaticos etiam.] *Ita in epiſtola Nicolai, & apud Iuonem. Græce autem eſt,* πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. *idest*, Præterea vero & illos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri,ſchiſma autem faciunt,& aduerſus regulares noſtros epiſcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum ſit, iſtos etiam pro hæreticis cenſeri, quemadmodum & Balſamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem,quam oppugnant.*

QVAESTIO II. & III.

Secunda autem[a], *& tertia quæſtio*[b] *eodem concilio Carthaginenſi ſeptimo, vno eodemque capitulo quarto terminantur.*

Illud vero eſt huiuſmodi.

& 1 Afric.c. 98. capit.l.7.c.101.

¶Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, teſtes eſſe non poſſunt. C. I.

Teſtes autem ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus,qui nec ad accuſationem[c] admitti præcepti ſunt, vel etiam,quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem[d] infra annos quattuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

Rabanus in pœnit.c.1. Burc.l.16.c.20. Iuo p.6.c.364. Pann.l.4.c.83.

Teſtes.]Casvs. Hic tria genera hominũ à teſtimonio repellunt.ſ.illi qui ab accuſatione repelluntur,& quos accuſator de domo ſua produxerit,& impuberes.

c ¶ Accuſationem.]niſi in caſu,vt 15.q.3.de crimine.

d ¶ Ad teſtimonium autem.]intra xiiij.annos impubes non

non recipitur ad teſtimonium, vt hic, & inſti. de teſt. §.teſtes.tamen quia talis ætas plena eſt periurijs, vt extra de deli.pue.c.1. & quia nec iurare cogitur, 22. q.5. pueri.& c.paruuli.& c.honeſtum.Nec obſtat.ĩ.c.§.in teſtimonium.quia illud loquitur in criminalibus cauſis. Sed

heredes.§.1.licet ſit.ar.contra extra de prob.in præſentia.ſed ibi forte ex cauſa omiſit iudex interrogare teſtem in fauorem religionis. Alij exponunt reum teſtimonium, id eſt, malum teſtimonium & falſum, arg.ad hoc extra de elect. ſuper eo. & 2.q.1. prohibentur. De hoc autem non eſt dubium quin in alia cauſa idem teſtis poſſit induci denuo contra eumdem, vt extra de teſ.c. fraternitatis. PRODVCI. Caſus iſte dupliciter poni conſueuit. Vno modo ſic. Aliquis contra aliquem reum, id eſt falſum teſtimonium dixit. poſtea in alia cauſa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et reſpondetur, quod non. Alio modo ſic. Aliquis fuit inductus in teſtimonium contra aliquem in aliqua cauſa, modo quæritur, an poſſit in alia cauſa induci contra eũ? Et reſpondetur, quod non, cum videatur ex odio toties teſtificari contra eũ, & forte prima poſitio verior eſt.

† al. Matiſceñ

[*Item ex concilio Maticenſi* †, c.6.]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

extra de teſtib. cap.1. Burc.l.16. c.35.

PLacuit ſancto conuentui, vt teſtes ad teſtimonium dicendum pretio non conducantur, & vt quiq. optimi, & fideliores in teſtimonium aſſumantur: vt is, contra quẽ teſtimonium † ferre debent, nullam eis poſſit afferre † calumniam; & vt nullus teſtimonium dicat, niſi ieiunus.

† al. teſtimoniare
† al. inferre infamiam

2 *Item in criminali* [a] *cauſa.*

¶ [*Produci teſtis non poteſt, qui ante in eum reum teſtimonium dixit.*] *Sicut in 22.lib. ff.titu. de teſtib.lege 23. inuenitur.*

tit.5. l.produci.

Item titulo eod.l.ob carmen.§.ſi teſtes.

C. III.

SI teſtes omnes eiuſdem honeſtatis, & exiſtimationis ſint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his concurrat, ſequenda ſunt omnino † teſtimonia. Si vero ex his quidam [eorum [b] †] aliud dixerint (licet in

† al. omnia
† abeſt ab or.

Sed obijcitur, melius elicitur veritas à pueris, quam à ſenioribus, ſecundum Salomonem. Item impubes ferula ceditur pro veritate dicenda.ff.ad Syl.l.1.§. impubes.& ab impubere ſumitur initium quæſtionis, ſicut à timido, vt ff.de q.vnius.in prin. & impubes non iurat.ff.de libe.cau.l.vlt.in fi.Rñ.ideo non iurat, qui non poteſt peierare, vt ff.de iureiur.l.qui iuraſſe.& quia hæc ætas neſcit quid agat.C.de fal.mo.l.1.& obtinent prædicta in contrarium allegata in exceptis criminibus. & in nece occiſi domini, & in crimine læſæ maieſtatis. arg.6.q.1.§.ſi quis cum.

IN CRIMINALI.Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua ponit quattuor leges, in quibus probatur quæ ſint attendenda in teſtibus, & hoc vſque ad l. illam.Item l.Iulia.Ioan.de Fant.

CASVS.Hæc ſunt verba Gratiani, quæ autem ſequuntur, ſunt verba legis.

a ¶ In criminali.]Hoc verbum non eſt in lege.ff. de teſti.produci.Quidam ſic intelligunt legem iſtam, quod ſi aliquis teſtis inductus eſt ſemel contra aliquem, amodo ille teſtis nec in illa cauſa nec in alia poteſt eſſe teſtis contra illũ: videtur enim eſſe ſuſpectus. & eum odio habere qui toties vult contra ipſum teſtificari: & hoc intelligunt in criminali cauſa. ſic & Gratianus intelligit; & eſt ar.ad hoc extra de ap.ad hæc ſi in vna. Sed tu dicas, quamdiu atteſtationes clauſæ ſunt, etiam in eadem cauſa, & ijdem alijque teſtes denuo poſſunt induci 1, vt ex.de teſti.cum cauſam.in fi.& C. de teſti. l.vlt.ſed poſt publicatas atteſtationes non poſſunt induci vel ijdem vel alij ſuper eadem cauſa, & in eodem articulo, niſi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo velim probare directe, vt extra eo. c. veniens 2.tunc autem ante publicationem teſtium poſſum eumdem iterum teſtem inducere, ſi forte primo non habuit omnia in memoria, vt in auth.e.tit.§. quoniam vero multi.ff.de quæſt. repeti. Item idem teſtis poteſt redire, & errorem ſuum corrigere, vt extra de teſti.cog.præterea.& 35.q.6.de parentela.ibi, diſcordaſſe. Item ſi teſtis aliquid obſcure dixit 2, poteſt ab eo etiam poſt publicationem quæri interpretatio, vt ff. de teſt.

Teſtis qui ſemel contra aliquẽ depoſuit an iterũ cõtra eumdẽ teſtificari poſſit.

1 Hoc eſt propter timorẽ ſubornationis. Arch.

2 Videas qd not.ĩ.ea.in teſtibus. in gl.1.

SI teſtes.]CASVS.Inducti fuerunt teſtes in cauſa aliqua, quærebatur quorum teſtimonia iudex deberet ſequi.& reſpondet Iuriſconſultus, ſi omnes ſint bonæ famæ, & ſine ſuſpicione, iudex debet ſequi dicta omniũ, ſi omnes concordãt, & dicunt naturæ negotij competentia. Si autem diſcordant, licet in pari numero; tamen iudex debet ſequi eos, qui veriſimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui ſunt ſine omni ſuſpicione, licet ſint pauciores alijs: quia nõ eſt ſemp ad multitudiné recurrẽdũ; ſed ad eos qui ſincera teſtimonia dicũt.Et põt hoc intelligi de teſtibus vnius partis tm̃, & de teſtibus vtriuſq. partis. Et quidquid hic dicatur p Beñ vel alios, Ego Barth.Brix.hũc caſum verum eſſe credo.

b ¶ Eorum.]circa contrarietatem teſtium plene diſtinguas, vt ſi vnus teſtis contradicat ſibi expreſſe, teſtimonium eius non valet, vt 3.q.9. pura.23. q. 7. quod autem.extra de ap. ſolicitudinem. C. de lib. cau. cum precum.niſi hoc fecerit corrigendo ſe, & incontinenti, extra de teſti.cog.præterea. Idem videtur ſi quis teſtis pro parte inueniatur falſus, quod tunc in nullo valet teſtimonium eius, vt ĩ.diſt.9.ſi ad ſcripturas. ĩ. ead. item qui falſo. Si vero vnus teſtis contradicit pluribus, talis contrarietas non obſtat; quia teſtimonium vnius nec iuſtificat nec condemnat, vt 33. q. 2. admonere 3. niſi contradicat pluribus teſtibus cum quibus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumento.ff.quemad.teſt.ape.l.1. in fin. Si vero plures teſtes contradicunt pluribus, diſtinguunt quidam, quia aut contradicunt teſtibus ex eadem parte productis, aut ex aduerſa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius teſtimonium valet, vt 3.q.9.nihilominus. & videtur hoc expreſſum extra de proba.licet. ſicut cum diuerſæ ſcripturæ ex eadem parte producuntur; quæ ſibi contrariæ ſunt, ex illis nulla valet, vt C.de fi.inſtru.ſcripturę. & extra de fide inſtr.imputari. Sed ſi contradicunt teſtibus aduerſæ partis, tunc præualet teſtimonium plurium teſtimonio paucorum; niſi illi pauciores meliores ſint, vel magis veriſimiliter loquantur, vt hic dicitur.Hanc diſtinctionem non approbo, licet enim teſtes vnius partis ſibi contradicant, non dico, quòd in hoc caſu teſtimonia

Teſtium depoſitiones contrariæ an fidẽ faciant.

3 Extra de teſt.cap.veniens 1. & c.licet 1.de hoc 3.q.4. in princip. Arch.

Digitized b

omnium ſuccumbant, licet ita ſit in inſtrumentis, quia inſtrumenta ſua poteſt quis præuidere, an ſibi contradicant. vnde imputet ſibi ſi contraria inſtrumenta exhibet: ſed in teſtibus neſcit quid dicturi ſint. Dicas ergo, q. ſi teſtes contradicant teſtibus, ſiue ex eadem, ſiue ex altera parte producti ſunt, primo concordabit iudex contrarietatem illam ſi poteſt, vt extra de teſt. cũ tu fili. 7. de pœn. diſt. 1. periculoſe. extra de ver. ſign. nihil obſtat. 11. q. 3. anteceſſor. Idem poteſt dici de contrarijs inſtrumentis, vt extra de conſue. cum dilectus. niſi manifeſta ſit contrarietas, vt 3. q. 9. nihilominus. 35. q. 6. de parentela. vbi ergo teſtes cõtrarij ſunt, nec poſſunt concordari, ſemper teſtimonium plurium præualebit, niſi ex altera parte ſit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eod. in noſtra, vel niſi pauciores veriſimiliora loquantur, vt hic: vel niſi per pauciores teſtes plura probentur, quàm per plures. verbi gratia. Plures teſtes probãt me poſſediſſe rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eamdem rem te poſſediſſe per xl. annos, & præterea probant titulum poſſidendi: tunc dicerem præualere teſtimonium paucorum, vt extra de proba. licet. & hæc vera ſunt vbi teſtes de eodem tẽpore inducti ſunt. Si vero teſtes alterius partis inducuntur contra teſtes alterius partis, vt ſi mei teſtes probaſſent me contraxiſſe cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres teſtes ad probandũ, q. ego non fuiſſem tunc temporis in illo loco, hic poſſet videri, q. ſecundis teſtibus potius eſſet credendum quàm primis, vt extra eod. ex tenore. & c. ſeries. extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali caſu, q. ſi ſecundi debent reprobare dicta priorum, q. etiam plures debeant eſſe teſtes, & longe melioris famæ, vt C. de contrah. ſtip. optimam. hoc ideo, quia præſumitur magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes, quàm ante. ſi autem teſtes ex omni parte ſunt pares, & in numero & in dignitate: tunc fertur ſententia pro reo, vt extra de proba. ex litteris. extra de fide inſtrumen. inter dilectos. in fin. Ioan. niſi in matrimonio, & in cauſa liberali, & pro teſtamento, & in dote, vt extra de ſenten. & re iudi. c. vlt. B. Si autem neuter poſſidet, ſed vterque rem ab aliquo extraneo petit: tunc ſi teſtes vtriuſque partis ſunt pares, res diuidatur ſi poteſt, vt extra de præſump. afferte. Si eſt res indiuidua, poteſt iudex gratificari & dare cui vult, extra de paro. cap. primo, vel res ſorte diuidatur, vt 26. quæſt. ſecunda, cap. ſors. Si vero teſtes contradicant inſtrumento, aut contradicunt inſtrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, ſcilicet in quo ſunt ſcripti, præualent teſtes inſtrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo. per tuas. ff. quemadmo. teſtamen. aper. l. prima, in Authen. de fide inſtrumen. §. ſi vero. coll. 6. Si vero contradicant alij inſtrumento, in quo non ſunt ſcripti, dixerunt quidam, quòd ſemper præiudicat viua vox mortuæ, vt in Authen. de fide inſtrumen. §. ſi vero. coll. 6. Alij dicunt, quòd ſi factum eſt remotum ab hominum memoria, potius creditur inſtrumentis, quàm teſtibus. ſed ſi factum eſt recens, potius creditur teſtibus quàm inſtrumentis, tum ideo quia memoria hominum quandoque non habetur vltra annum, vt ff. de probat. ſi arbiter: tum ideo quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex tractu temporis. ff. de car. edict. l. tertia, §. dux. ff. de damno infec. l. qui bona. §. vltimo. Ego credo quòd contra quodlibet inſtrumentum admittuntur teſtes, quantumcumque ſit publicum, vt extra de præſcrip. ad audientiam. C. de probatio. cum precibus. non tamen concedo, quòd teſtimonium duorum vel trium prçualeat inſtrumento. nam cum inſtrumentum obtineat vicem duorum teſtium. & præterea tabellio æquìpolleat, vel maior eſt vno teſte, oportet quòd ad minus per quattuor teſtes reprobetur inſtrumentum, vt extra de fide inſtrumen. cum Ioannes. fallit tamen hoc in duobus caſibus, vbi videtur, quòd contra inſtrumentum non admittuntur teſtes 1, ſicut contra inuentarium publice confectum non admittuntur teſtes, vt C. arbitrium tute. l. vlt. & in confeſſione, quæ fit à muliere in inſtrumento in quo confitetur ſe recepiſſe pecuniam pro interceſſione, vt C. ad Velleia. antiqua. Quædam tamen ſunt quæ melius probantur per inſtrumentum, quàm per teſtes, vt ſententia lata, & arbitrium & commiſſio facta iudicibus. 97. diſtin. nobiliſſimus. extra de offi. delega. cum in iure.

Teſtes contra quodlibet inſtrumentũ admitti poſſunt.

1 Hoc eſt propter nimiã ipſius ſolennitatẽ ſecundum Goff.

pari [a] † numero, credendum quidem eſt, ſed quod naturæ negotij conuenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitque iudex motum animi ſui ex argumentis, & teſtimonijs, quæ rei aptiora, & vero proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem [b] reſpici oportet; ſed ad ſinceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia, quibus potius lux veritatis aſsiſtit. *Item lege ſecunda, ff. eod.* ¶ In teſtibus † fides, dignitas [c], mores, grauitas examinanda [d] eſt: & ideo teſtes, qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ vacillant [e], audiendi non ſunt. *Item lege 3.* ¶ Teſtium fides diligenter examinada eſt: ideoque in perſona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio

† *al. impa*ri] ori.

† *teſtimonijs*] orig.

a ¶ In pari.] ideſt, q. tot ſunt ex vna parte, quot ex alia. Vel dic impari, vt ſit vna pars, quod plus valet.

b ¶ Ad multitudinem.] arg. pro paucitate contra multitudinem 2, vt 31. diſtin. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pac. maiorem. nam maior pars eſt, quæ maiori nititur ratione, vt 40. diſt. multi. in fi.

2 Ad hoc facit ... leg. & in 23. diſt. ... les. Arch.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, q. in teſtibus quattuor ſunt conſideranda, ſcilicet fides, dignitas, mores, & grauitas. & ideo ſi qui eorum in dictis ſuis vacillant non valent.

c ¶ Dignitas.] videtur ergo, q. ſemper præualet teſtimonium eorum qui ſunt in dignitate conſtituti 3, vt hic, & 97. diſt. nobiliſſimus. & 40. diſt. c. 1. & 11. q. 3. abſit. & ff. de fide inſtru. l. vlt. Sed contra, non eſt quærendum quis vel qualis dicat, ſed quid dicat, vt 19. diſt. ſecundũ. & 3. q. 9. c. vlt. & 2. q. 7. quæritur. & 6. q. 2. placuit. Sol. ſemper præſumitur pro multitudine contra dignitatem 4, niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, vt merito poſſit præpõderare, vt extra eo. in noſtra. ſed in electione etiã præiudicat numerus dignitati. extra de elect. dudum 1. 5 ſed hoc ideo, quia inter multos præſumendum eſt aliquos eſſe idoneos, vt 61. diſt. nullus.

3 Ad hoc gl. ... in gl. ... ver. p ... tatẽ. in Authẽ. de ... coll. 7. ... l. 3. ff. ...

4 Dignitas ... hoc fallit ſecundum Hoſt. Pan. Fel. in c. noſtra. ... teſtib.

5 Dic ... no. eod. ... eccleſiæ ... & leg. ... in concil. ... Gre. ſi ... Arch.

d ¶ Examinanda.] id eſt, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] dubitando talis tenetur crimine falſi. ff. de fal. eos qui. & eſt ſi. 3. q. 9. puta. & ff. de quæſtio. de minore. in fi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. ſuper. extra vt eccle. benefi. vt noſtrum.

TESTIVM. CASVS. Dicitur in hac lege, q. nouem ſunt, in quibus iudex debet teſtẽ examinare, & demum ſi teſtis careat ſuſpicione, vel propter perſonam, à qua profertur, vel propter cauſam: quia gratia, vel lucro vel odio non corrumperetur, recipiendus eſt. Perſonam ſuſpectam, ſecundum ſe. cauſam, quæ in rebus & perſonis conſiſtit ſecundum Iſid.

f ¶ Exploranda.] à iudice, vt 2. quæſt. 7. quærendum. 30. quæſt. 5. iudicantem.

Sententia pro reo ferẽda eſt data paritate pbationũ, ſi. in quattuor caſib9.

Teſtes ſi contradicunt inſtrumento, quid iuris.

a ¶ Quia

a ¶ Quis decurio.] arg. q. teſtimonium nobilis præua let. arg. 41. diſt. non coganť. ſimiliter electio, vt in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & arg. extra de app. cõſtitutus.
b ¶ Locuples.] in Salomone legitur: Diuitias & paupertates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper periurem nomē domini. ſic 2. q. 1. prohibentur. ſi tamen aliàs caret ſuſpicione, bene admittitur, vt inſti. de ſuſpec. tuto. §. vlt.
c ¶ Sit.] ſupple talis vt, &c.
d ¶ Inimicus.] capitalis, vt extra de ſimo. per tuas. & de hoc notaui ſ. 3. q. 5 c. 2.
e ¶ Lege Iulia.] hic incipit tertia pars huius quæſtionis, quæ protenditur vſque ad l ſ. eo. qui falſo. in qua ponuntur certæ perſonæ, quæ non coguntur dicere teſtimonium inuitæ, & quædam, quæ accuſare non poſſunt. Io. de Fant.
Casvs. Hic continentur ſeptem genera perſonarum, quæ à teſtimonio repelluntur, quæ in ipſa littera ſi volueris numerabis.
f ¶ Ab eo.] ſcilicet reo.
g ¶ Liberauerit.] 12. q. 2. epiſcopus, qui mancipium.
h ¶ Publico.] ſecundum canonem, idem eſt de priuato. extra eo. ſuper eo 1.
i ¶ In vinculis.] pro crimine, quod per ſententiam infamaret, vt C. de infa. l. 1 extra de accu. ſuper his. aliàs noie vinculorum priuata vincula intelliguntur. ff. de ver. ſig. vinculorum. Hic patet, quod ſm leges repellitur criminoſus, etiam ſi nondum in eum ſit lata ſententia. & in ſi idem innuitur vbi dicit, indicatus, &c.
K ¶ Cuſtodiave.] donec ſit purgatus.
l ¶ Feceritve.] & ſufficit ſi quandoque fecit, vt ff. de ritu nup. palam.
Lege Ivlia. Casvs. Hic nouem ſpecies hominū continentur, contra quos quis inuitus teſtificari non cõpellitur, ſcilicet contra ſocerum, &c. vt ibi dicitur.

cuiuſque, vtrum quis decurio [a], an plebeius ſit, & an honeſtæ, & inculpatæ vitæ; an vero quis notatus, & reprehēſibilis, an locuples [b], vel egens ſit [c], vt lucri cauſa quid facile admittat, vel an ei inimicus [d] ſit, aduerſus quem teſtimonium fert, vel amicus ei pro quo teſtimonium dat. Nam ſi careat ſuſpicione teſtimonium, vel propter perſonam, à qua fertur, quòd honeſta ſit, vel propter cauſam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ cauſa fiat; admittendum eſt. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶ Lege Iulia [e] de vi cauetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei, qui ſe ab eo [f], parenteve eius liberauerit [g], quive impubes erit, quique iudicio publico [h] damnatus erit, qui eorum in integrum reſtitutus non erit, quive in vinculis [i], cuſtodiave [k] publica erit, quive ad beſtias, vt depugnet, ſe locauerit, quæve palam quæſtum faciat, feceritve [l], quive ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, vel conuictus erit. *Item l. 4.* ¶ Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur; ne inuito [m] denunietur, vt teſtimonium litis dicat aduerſus ſocerum, generum, vitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrinove natum, eosve, qui priore gradu ſint. ¶ Item, ne liberto ipſius [n], liberorumve eius [o], parentum viri, vxorisve. ¶ Item †, vt nec patroni [p], patronæve aduerſus libertos, neque liberti aduerſus patronum cogantur teſtimoniū dicere. ¶ Cum † autem excipitur, ne gener, aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item ſoceri, ſponſæ patrem. *Item l. 6.* ¶ Idonei non vidētur eſſe teſtes, quibus imperari [q] põt, vt teſtes fiant. *Item lege 7.* ¶ Serui [r] reſponſo tunc credendum eſt, cum alia [ſ]

† Et.] orig.
Ibidem ex l. 5.
† *In legibus, quibus excipitur, &c.*] or.

m ¶ Ne inuito.] volēs ergo admittitur, vt ſ. e. proxi. q. c. 1.
Ne liberto. Casvs. Repete ſemper per ſingulos gradus hæc verba cū hoc datiuo, liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipſius, ſcilicet patroni accuſati, vel liberto liberorum eius, ſcilicet rei accuſati, vel liberto viri eius, ſcilicet vxoris, quæ accuſatur dicere teſtimonium contra eum, vel liberto vxoris, eius ſcilicet viri, qui accuſatur, dicere teſtimonium contra eam, & ita ſuppleas ſemper in ſupradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denuntietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus patronā accuſatam, vel econtra. Item cauetur hac lege ne denuntietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus conlibertos ſuos. idē dices de liberto patronæ. Hæc autem varijs modis exponuntur pro varietate doctorū & hanc legem intelligunt doctores in cauſa criminali tantum, excepto eo, quod libertus contra patronum nō admittatur in cauſa ciuili. Sed Huguttio & Io. Strophagienſis intelligūt eam in ciuili & in criminali. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ibi, [Inuiti.]
n ¶ Ipſius.] accuſati.
o ¶ Eius.] ſcilicet accuſati, vel liberto ſupple parentum rei. hic vult dicere, quod libertus alicuius non poteſt ferre teſtimonium contra ipſum, nec libertus filiorum ſuorum, nec libertus parentum ſuorum, nec libertus vxoris ſuæ. Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.
p ¶ Ne patroni] genitiui caſus, & eſt ſenſus: Ne denūcietur liberto patroni eius vel liberto, ſcilicet accuſati vel rei, vel liberto, ſcilicet patronæ eius. ſcilicet rei, vt dicat teſtimonium aduerſus eum, ſcilicet reum, ideſt, vnus libertus aduerſus conlibertum ſuum eiuſdem patroni non cogitur teſtari. vel melius patronum, vel patronam hic vocat eum, qui eſt patronus alicuius liberti, & tamen idem eſt alterius libertus, & ſic eſt patronus & libertus.
q ¶ Imperari.] fallit hoc in matrimonio, vt extra, qui matrimo. accuſa. poſſunt. vt, in ſi. ergo vxor non erit teſtis pro marito; quia ei ſubiecta eſt, 33 q. vlt. mulierē.
r ¶ Serui.] ff. de proba. cum probatio.
ſ ¶ Cum alia.] ſi. 14. q. 2 c. vlt. c de hæreti. l. vlt. ſic propter defectū admittuntur minus boni, vt 55. diſt. cap. ſe.

Libertus contra patronū non teſtificať.

Hoc tamē intellige ſecundū decr. eo. tit. teſtimonium. Io. de Fan.

Præſūptio pcedat tormenta.

a ¶ Probatio.]plena.nam præſumptio aliqua debet præcedere.non enim à tormentis eſt incipiendum,vt extra de reg.iur. cum in contemplatione. & intellige cum de ſuo facto interrogatur ſeruus,vt j.ea.ſerui.& illud dicitur reſponſum, non teſtimonium, nec creditur ei tunc ſine tormentis, vt 5.q.5.illi qui.

INVITI.CASVS. hic ponuntur nouē ſpecies hominū, qui ad teſtimonium dicē dum compelli nō debent,inter quos eſt ille,qui abeſt non cauſa detrectandi teſtimonij,& qui conducit annonam exercitui,& etiam pupillus qui teſtis eſſe non poteſt.

b ¶ Senes.]maiores lxx.an.ff.de excu.tut. l.2.in prin.ſed ad domum eorum eſt mittendum. extra eo. ſi qui teſtium.

c ¶ Non licet.]propter turpitudinem: quibus interdictum eſt certo loco.

d ¶ Publicani.] id eſt,telonarij.

e ¶ Non detrectandi.]id eſt,euitandi,vt ille, qui eſt in aliena prouincia, vt extra de fide inſtru.conſtitutus. & C. de fi. inſtr. iudices. nam ad tales eſt mittendum. Vel intellige quando iā per xv. dies fuerūt corā iudice. tunc enī licite recedunt, vt C.de teſti. ſi quando.

f ¶ Præbenda conduxerit.]vehenda.

dam: id eſt, apparitores. Sed partibus volentibus teſtes admitti poſſunt, vt in authen. de teſti. §. quoniam vero. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶ Patroni.]qui non poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris & facti,

probatio[a] ad eruendam veritatem non eſt. *Item lege octaua.* ¶ Inuiti teſtimonium dicere non coguntur ſenes[b], valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cum magiſtratu reip.cauſa abſunt, vel quibus venire non licet[c]. *Item lege decima nona.* ¶ Publicani[d] etiam teſtimonium non dicunt inuiti. ¶ Item is, qui non detrectandi[e] teſtimonij cauſa aberit. ¶ Item is, qui exercitui præbenda †[f] conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denuntiari poteſt. *Item l.20.* ¶ In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui in iudicio publico reus[g] erit; aut qui minor viginti annis erit. *Item l.21.* ¶ Ob carmen famoſum[h] damnatus, inteſtabilis fit. *Item.* ¶ Si res exigat, non tantum priuati, ſed etiam magiſtratus[i], ſi in præſenti ſint, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in iudicio adulterij cauſa. Si autem ea rei conditio[k] ſit, vt arenarium[l] teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormentis[m] teſtimonio eius credendum non eſt. *Item l.24.* ¶ Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l.25.* ¶ Patroni[n] quoque in cauſa, cui patrocinium[o] præſtiterunt, teſtimonium non dicant; quod & in executoribus[p] negotiorum obſeruandum eſt. *Item l.16.* 4 ¶ Qui falſo† vel varie[q] teſtimonia dixerunt, vel vtrique parti prodiderunt[r], à iudicibus competenter puniantur. *Item l.17.* ¶ Pater & filius, qui in poteſtate eius eſt, item duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtriq. in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt: quoniam nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. *Item l.15.*

l. inuiti.2.]mutata eſt eīn verborum ſeries.

† *qui quid exercitui præbendum conduxerit*] ori.

Ibidē, ſed paulo aliter.

† *al. falſa, vel varia*] orig.

L. Repetundarum.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accuſabā aliquem, & contra ipſum inducebam condemnatum in publico iudicio ad teſtimonium, quærebatur an poſſum? Et reſpondetur ꝙ nō: neque minorem xx.an. poſſum contra eum inducere. In ſeq. lege dicitur, ꝙ condēnatus in famoſo crimine eſt inteſtabilis, ideſt, nec teſtis eſſe poteſt, nec facere teſtamentum.

g ¶ Reus.]ideſt, accuſatus ū 81.diſt.tantis.

h ¶ Ob carmen famoſum.] ff.de iniur.lex Cornelia.nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamentum facere: nec aliter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento.ff.qui teſta.face.poſ. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi res exegerit: non ſolum priuati, ſed etiam magiſtratus poſſunt teſtificari. Prætor etiam in cauſa adulterij teſtificari poteſt. Si autem ea ſit conditio cauſæ, vt turpis perſona ſit inducenda in teſtem, vt puta in excepto crimine, ei nō creditur ſine tormentis.

i ¶ Magiſtratus.]qualiter iudex poſſit eſſe teſtis, dixi 3. 2.q.6.ſtatuendum 1.

1 Aliàs incipit, ſtatutū.

K ¶ Conditio.] ſcilicet in exceptis criminibus.

l ¶ Arenarium.]qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

m ¶ Sine tormentis.]5.q.5.illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera perſonarū enumerātur hic, quæ à teſtimonio repellūtur: ſcilicet domeſtici, aduocati, & iudices in cauſis in quibus fuerūt aduocati & iudices. Vel intellige executores ſecundum quoſ-

facti, vt C.de aſſeſſo.l. nemo. poſſunt tamen teſtificari de tranſactione facta pro cauſa ſua.extra de tranſac.ex litteris 2.

o ¶ Patrocinium.]De hoc dixi 2.q.6.ſtatuendum.

p ¶ In executoribus.] i.procuratoribus & curatoribus.

p ¶ In executoribus.]Sed nonne executor iudicis poteſt eſſe teſtis? quare enim deſtinaretur à iudice, ſi nō crederetur dicto ſuo, nam & nuntio creditur 3, vt extra de ap.cum parati.ff.de rebus eorum, qui ſub.tu.l.magis. §. illud.& 65.diſt.c.pe. in fi. nec de illorum actibus dubitandum eſt, qui ad officium tale admittuntur, vt 94.diſtin.valde.ff.de offi.præfe.præt.l. 1. qualiter enim probaret quis ſe non citatum, vt extra de elect. bonæ? Reſpondeo: creditur eis donec probetur contrarium, ſaltē per ſuum iuramentum.arg.81. diſt. propoſuiſti. ff. de cuſt.& exhi.re.l.diuus.

QVI FALSO. Hæc eſt 4. pars q. in qua ponit quaſdam leges, quibus probatur quales teſtes faciunt fidē, & quales non. Ioan.de Fant.

q ¶ Varie.] Si. extra vt eccl.benefi.vt noſtrum. extra de conceſ.præb.poſt electionem.

r ¶ Prodiderunt.]dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæſitū fuit verū hermaphroditus, ideſt, qui habet ſexum maris & feminæ, poſſit eſſe teſtis in teſtamento? & reſpondetur ꝙ ſi magis apperit ea quæ viri ſunt, poteſt: aliàs non. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt vſque ibi, [In teſtibus.]

a ¶ Ad

a ¶ Ad teſtimonium.] ſcilicet in teſtamento, vbi mulier non poteſt eſſe teſtis ſecundum legem, vt inſtit. de teſta. §. teſtes. in iudicio autem eſſe poteſt. 15. q. 3. de crimine. Sed quid ſi in omnibus eſt parilitas. Item numquid talis poteſt ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum mulière: & ſi prius cum viro contraxit, an poſſit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. ſed certe in omnibus his reſpici debet ſexus, qui magis incaleſcit. de monſtro poſſunt fieri monſtruoſæ quæſtiones. Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra. vbi dicitur, quod mater poteſt teſtificari pro filio: ſed illud intellige quod poteſt pro ætate. vel etiam pro cognatione filij teſtificari. Itẽ pr teſtificat pro filio in cã religionis, 20. q. 3. pſens.

b ¶ Filio.] ſiue emancipato, vel non. in caſtrenſi autem peculio ſi filius ante miſſionem 1 teſtamentum fecerit, poteſt teſtis eis adhiberi, ff. de teſta. qui teſtamento. ſed poſtquam miſſus eſt, non. inſti. de teſta. §. in teſtibus.

c ¶ Sua.] ſcilicet propria. item nec in communi: quia quod commune eſt, vtriuſque eſt ff. de ritu nup. illud. niſi indirecte, vt in teſtamento: vbi quilibet legatariorum teſtis eſt. inſti. de teſta. §. legatarijs.

c ¶ Sua.] contra. ī. 14. q. 2. ſuper. ſed illa non eſt ſua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim ſua eſt cuius commodum vel emolumentum ſpectat ad aliquem ſuo nomine, vt 2. q. 6. biduum. in ver. palam. Sed contra. ff. finium reg. l. pen. vbi venditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

d ¶ Ad fidem.] niſi in caſibus notatis ī 3. q. 9. ſi debiliſ.

e ¶ Duo.] ſi. de conſe. diſt. 1. hoc quoque. ſi. ff. de manu. teſt. libertas. §. vlt. arg. contra. ff. de opt. leg. l. 1.

IN TESTIBVS. CASVS. In teſtibus iudex debet cõſiderare vtrum ſine fraude teſtimonium dicant: vel vtrum videatur meditatus ſermo quem proferunt: & vtrum ex tempore veriſimilia reſpondeant: ſcilicet quæ dixerunt de nocte, & non eſt veriſimile quod factum ſit de nocte, vel ex tempore idest, ſtatim reſpondeant, ideſt, ſine deliberatione: quibus tanta fides non adhibet.

f ¶ Simpliciter.] ideſt, ſine adiectione cauſæ. vel ſimpliciter, ideſt non obſcure, vt 3. q. 9. pura. ſic ī. diſtin. 4. erit. 25. diſt. quia epiſcopus. nam obſcurus teſtis eſt ſuſpectus. vt ff. de iu. fiſ. non intelligitur. & obſcure dictũ pro non dicto habetur, vt extra de prob. in præſentia. ff. de interrog. act. de ætate. arg. extra de accu. cum dilecti. & obſcure ſcriptum pro non ſcripto habetur, vt ff. de ijs quæ pro non ſcrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur quod teſtes ſunt interogandi de tempore. vt extra eod. ti. cum cauſam. 3. q. 9. nihilominus. ſed non eſt verum. vt ff. de prob. ſi arbiter. 2. q. vlt. libellorum. niſi teſtes eſſent ſuſpecti. tunc enĩ poſſet quæri de qualitate temporis & teſtium: & quocumque modo poſſet iudex inueſtigare veritatem. vt C. de eden. is apud quem. 30. q. 5. iudicantem. Vel ex tempore, ideſt, ex mora: quia prius cogitabit qualiter reſpondeat, vt 50. diſt. ponderet. nam teſtimonium repentinum non valet, vt 5. q. 5. §. ſed aliud.

h ¶ Reſponderint.] ſponte. non enim de hoc ſunt interogandi, vt dixit Ioan. ſed certe de tempore in quo res dicitur facta, bene interrogantur, vt extra eod. cum cauſam. ſed de qualitate temporis non, niſi ſint ſuſpecti. B.

Teſtes an ſint de tpe interrogandi.

† teſtamentũ] orig.

¶Hermaphroditus an ad teſtimonium † [a] adhiberi poſſit qualitas incaleſcentis ſexus oſtendit. *Item l.9.* ¶ Teſtis idoneus pater filio [b], aut filius patri non eſt. *Item l.10.* ¶Nullus idoneus teſtis in re ſua [c] intelligitur. *Item l.11.* ¶ Ad fidem [d] rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur †. *Item l.12.* ¶Vbi numerus teſtium non adijcitur, etiam duo [e] ſufficient. Pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt. *Item l.3.* ¶In teſtibus conſiderandum eſt, qui ſimpliciter [f] viſi ſunt dicere, vtrum vnum, eundemque, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore [g] veriſimilia reſponderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶ Sæpe [i] ſine publicis monumentis cuiuſque rei veritas deprehenditur; aliàs numerus teſtium, aliàs dignitas, & auctoritas, aliàs veluti conſentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidẽ. Non ergo ad vnam probationis [l] ſpeciem cognitionem ſtatim iudex alligare debet; ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare †, quid aut credat, aut parum ſibi probatum opinetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] eſt auctoritas præſentium teſtium, alia [n] teſtimoniorum, quæ recitari ſolent. *Item codicis lib.4.tit.de teſtibus, l.1.* ¶ Soli † teſtes ad ingenuitatis probationẽ non ſufficiũt; niſi inſtrumentis [o], &

† *al. admittitur*

L. teſtium. §. tu magis. ſed paulo aliter.

† *al. æſtimare*

Tit. 20.

† Concor: Alc. & Imo. in l. bene. ff. ſi cer. pe.

SÆPE. CASVS. Quærebatur vtrum veritas in cauſis ſine inſtrumentis poſſit deprehendi. Et reſpondetur quod ſic quatuor modis. ſcilicet numero teſtium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda eſt fides, vt 2. quæſt. 7. pleriſque. & C. de condi. ob turp. cau. l. 1.

K ¶ Fama.] ergo per famam aliquid probatur, vt ī. 2. q. 5. ſi mala fama. matrimonium enim probatur per famam. extra de præſum. illud. 32. q. 4. dicat. Arg. contra 35. q. 6. ſi duo. extra de eo qui cogno. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. Verum eſt, quod fama per ſe nihil probat: ſed ſi adeſſet teſtimonium vnius cum fama per illud probare poteſt. ar. extra de prob. ſicut. C. de re. cre. in bonæ. & ſi iudex dubitat de fama, quærat à vicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. ſi præſes. & magis valet fama quàm vnus teſtis, vt extra de conſan. & af. ſuper eo. poteſt autem fama probari per duos teſtes, vt extra eo. tam litteris 2.

l ¶ Vnam probationis.] extra de ſenten. & re iudi. cauſam.

ALIA. CASVS. aliqui teſtificabantur per ſcripturam ſine iuramento: vel ſine cauſa & circumſtantijs: cum de hoc eſſent interrogati, quærebat vtrũ eis eſſet fides adhibenda. & reſpondetur quod non: quia alia eſt fides teſtium, quæ valet: alia teſtimoniorum, quæ non valet.

m ¶ Alia.] Hoc eſt expoſitum ſupra cauſa prox. quæſt. 9. c. teſtes.

n ¶ Alia.] extra de cohabi. cleri. ma.

SOLI. CASVS. Quærebatur vtrum ſolummodo teſtes ſufficiant ad probationem ingenuitatis & reſpondetur quòd non: immo etiam inſtrumenta ſufficiunt, & expone, ſoli, ideſt, ſolo modo, vel præpone negationem non ſoli, &c. & verba quæ poſuit ibi Grat. niſi inſtrumentis, &c. non ſunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, vt intelligunt eam doctores legũ.

o ¶ Inſtrumẽtis.] verba ſunt Grat. & male intelligit. hoc enim vult lex dicere, quòd non tantum per inſtrumenta, ſed etiam per teſtes poteſt probari libertas.

Mater & pater quandoque pro filio teſtificari poſſunt.

1 Quia tũc teſtatur iure militari & ex priuilegio, quia tunc pater poteſt eſſe teſtis. ſed poſt miſſionem teſtatur iure cõmuni, & non poteſt pater eſſe teſtis. Arc.

Res ſua quæ dicitur.

Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus.

Fama per ſe nihil probat.

2 Certe hoc ibi non dicitur: nec credo verum. I. Fã. ſed ſententia glo. approbat in Spe. de notorio crim. ver. ſed qualiter. Arch.

a ¶ Domeſtici.] Fallit C. de repu. l. conſenſu. circa fi. extra de teſti. veniens 2. in fi. extra qui ma. accuſ. poſ. vl. SOLAM. CASVS. Quidam ſine iuramento vel ſine iudice teſtificati ſunt, vel non allegauerunt cauſam dicti ſui: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur vtrũ eorum teſtimonium valeret. Et reſpondet Imperator quod nõ. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ibi, [Qui intendit.]

ſed fallit hoc extra de teſt. cog. peruenit 1. Item vni creditur, vt C. de fal. ſi quis decurio. ff. de do. prælegata. Theopompus. & generaliter creditur vni quo ad præſumptionem: ſed dictum vnius non ſufficit, neque condemnat, vt 33. q. 2. admonere.

Teſti ſoli quoque non creditur.

m ¶ Om

argumentis adiuuentur. *Item l. 2.* ¶ Etiam iure ciuili domeſtici [a] teſtimonij fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola [b] atteſtatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cauſam approbatam nullius eſſe momenti certũ eſt. *Item l. 4.* ¶ Eos teſtes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potentatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam poſſint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduerſus ſe nec volentes [e] ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l. 6.* ¶ Qui intendit, ſuæ intentioni proprias debet afferre probationes, non petere aduerſarium [f] cogi ad exhibitionẽ eorum, per quos ſibi negotium fiat. *Item l. 7.* ¶ Serui [g] neque pro domino, neque aduerſus dominum, ſed pro facto ſuo [h] interrogari poſſunt. *Item l. 8.* ¶ Iuſiurandi [i] religione teſtes prius, quàm perhibeant teſtimonium, coarctentur, & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. Vnius [k] vero teſtimonium nemo iudicum in quacumque cauſa facile patiatur admitti: immo vnius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiam ſi præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l. 9.* ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi teſtimonij facultatem iura ſubmouerunt. † *Item l. 10.* ¶ Liberi teſtes ad cauſas poſtulantur alienas; ſi ſocij [m], & participes criminis non dicantur, ſed fides [n] ab ijs notitiæ poſtuletur. Venturis [o] autem ad iudicium, per accuſatorem, vel ab ijs, per quos fuerant poſtulati, ſumptus cõpetentes miniſtrentur, etiã ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producendi ſint. *Item l. 11.* ¶ Liberti aduerſus patronos ſponte prodire non audeant, ſed ne vocati quidem in iudicium venire cogantur. *Item l. 13.* ¶ Si quis teſtibus vſus fuerit, ijdemq. teſtes aduerſus eum in

† teſtatione] orig.

L. nimis graue] mutata verborum ſerie.

Paulo aliter.

Paulo aliter.

L. quoniam liberi.

Paulo aliter.

L. libertorũ, aliquibus verbis prætermiſſis.

† Concord. ... ex. in Lom... nibus. C. ... teſt. & ... nullus, ... eod.

b ¶ Sola.] ideſt, ſine adiectione cauſæ.

b ¶ Sola.] aliter ponitur. 3. diſt. 8. ſi ſolus.

c ¶ Atteſtatione.] cauſa à teſte inquirenda eſt, vt extra eod. cum cauſam. ſi tamen nõ fuerit quæſita, & teſtis de cauſa nihil dixerit, non ideo minus valet teſtimonium: quia dixit omnia, quæ nouit: licet non cauſam omnium. arg. ad hoc. ff. de no. ope. nũ. de pupillo. §. q opus. Ar. extra de ſen. & re iudi. ſicut 1.

Teſtis an teneatur dicere cauſã ſuæ depoſitionis.

† Ar. contra 22. q. 3. c. 1. ver. ſed forte. vbi de hoc.

d ¶ Iudiciariæ.] ideſt, iudici. No. q ſufficit ſi iudici ſit probatũ, vt extra de reſcri. inter. 3. ead. ſæpe.

e ¶ Nec volentes.] cõtra 3. 3. q. 5. c. 1. ſed hic vocantur parentes aſcendentes & deſcẽdentes, non collaterales: prout præſumit ff. de in ius vocan. l. 4. §. 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidam petebat ab aduerſario ſuo vt demonſtraret ſibi inſtrumenta ſua, per quæ ſuam intentionem fundaret: nunc quæritur vtrum ſit audiendus? Et reſpondetur q non: ſed ſuas debet habere probationes paratas.

f ¶ Aduerſarium.] Actor non poteſt petere vt reus exhibeat ſibi inſtrumẽta ſua, vt 6. q. vlt. c. vlt. extra de proba. ex epiſtolæ. niſi reus ſit eis vſurus, vt extra de fide. inſtr. contingit. Item cum inſtrumenta ſint communia vt C. de eden. procurator.

Reus in duobus caſibus tenet edere inſtrumenta.

SERVI. CASVS. Dicitur hic q reſponſo ſerui non eſt credendum neque pro domino, neque contra dominũ: ſed de facto ſuo poteſt interrogari, cum per eum res ſũt depoſitæ, vel commodatæ alijs.

g ¶ Serui.] niſi in caſu, vt 12. q. 2. §. in patronos.

h ¶ Sed pro facto ſuo.] quando per eum dicitur aliquid commodatum vel depoſitum, vt C. de quæſt. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & ſic patet q viles perſonæ recipiuntur, vbi de ipſorum facto agitur. ſic extra de ele. per inquiſitionem. & extra de ſẽt. & re iud. cum I. & A.

IVRISIVRANDI. CASVS. Tria hic dicunt. ſcilicet q teſtes prius iurẽt antequam teſtimonium dicãt: & q potius fides honeſtioribus teſtibus adhibeatur quàm alijs: item q vni teſti non creditur, & ſi præſidiali honore præfulgeat. Sequens reſponſum planum eſt.

i ¶ Iuſiurandi.] ſic 3. quæſt. 9. hortamur. niſi remittatur à parte, vt extra de teſt. tuis.

k ¶ Vnius.] 2. q. 1. quicumque. 3. ſed illud non tenet.

l ¶ Omnibus in re propria.] Arg. contra. C. de fideicom. l. vlt. Sed ibi impropriè ponitur iudex & teſtis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic q ſi aliquem accuſamus de crimine, liberos debemus inducere teſtes cõtra eum, ſi ſocij non ſunt & criminis participes: ſed cauſa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic vult dicere, q ipſi debent ſubijci tormentis ad veritatem eruendam: & quicumque teſtes poſtulauerit induci, eis ſumptus neceſſarios exhibebit: ſiue in cauſa criminali, ſiue in ciuili introducantur.

m ¶ Si ſocij.] ſed fallit 3. 79. diſt. ſi quis Papa. Item fallit in crimine læſæ maieſtatis. 15. q. 3. nemini. & in crimine ſimoniæ. extra de ſimo. quamuis. Sed obſtat extra de teſti. veniens 1. Sol. ſocius criminis & muneris repellitur: ſed non criminis tantum.

Socius criminis ſemper repellitur in ſimonia.

n ¶ Sed fides.] ideſt, cauſa.

o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici vel teſti dandum ſit. 12. q. 3. non licet. videbatur q vtraque pars debet prouidere teſtibus, quia pro vtraque teſtantur, 14. q. 5. non ſane. ſed ſecus eſt, vt dicit G.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic q liberti contra patronos ſponte teſtificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & ſi vocati fuerint, non debent cogi venire.

SI QVIS. CASVS. Induxi teſtes contra aliquem in aliqua cauſa: contra me ijdem inducebantur: volebam eos repel-

eos repellere, quæritur an poſſum? Et reſpondetur ꝙ non, niſi probem poſtea capitales inimicitias interueniſſe inter me & illos: arguere tamen potero eorum teſtimonia ex dictis eorum, ſi contradicant ſibi: vel ſi probauero eos corruptos promiſſione, vel etiã datione pecuniæ.

a ſ Pro-

ſententia in rem iudicatã 2, vt extra de ſent. & re iud. lator. & c. conſanguinei. Vel ideo mulier fuit admiſſa in illa decre. ex tenore. quia ignorauit de quo die teſtes vellent teſtari: ſed ſi quis ſcit de quo die velit, quis probare: & ante publicationem non proteſtatur, ꝙ die illo nõ fuerat in loco tali, poſt publicationem eum non admitterẽ. & quod hic dr̃, ꝙ põt obijci in dicta, verũ eſt oſtendendo eos eſſe contrarios ſibi 3. Item inſtrumentum induci põt poſt publicationem, vt extra de fide inſtr. cum dilectus. Si quæritur quare viſo inſtrumento induci poſſunt teſtes, vt C. de contrah. ſtip. optimã. & non viſis atteſtationibus? Rñ. ideo qa ſi vnus vult improbare inſtrumẽtum per teſtes, reliquus poteſt per teſtes inſtrumento fidẽ facere: quod non eſt in teſtibus. Ioan. Ego credo ꝙ publicatis atteſtationibus ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes: licet legiſtæ dicant contrarium. & hoc non ſolũ eſt in cauſa matrimonij, ſed etiam in alia cauſa, vt extra de fide inſtr. cum Ioannes. & extra de teſti. ex tenore. & c. veniens 2. In cauſa appellationis inducuntur teſtes ſuper nouis articulis pendẽtibus ex veteribus. extra cap. fraternitatis. Legiſtæ ſecundum opi. Ioan. inducunt ſuper nouis & ſuper veteribus articulis. C. de appel. l. eos. B.

2 Dic quod de hoc dixi 2. q. 6. in prin. in addit. ſed contra extra &c. Archid.

3 Hæc ſolũ vera eſt, & habetur ex textu, cum dicit, ex ipſis depoſitionibus, &c. nõ dicit, alienis depoſitionibus, ſed ipſis. Arch.

alia lite producantur [a], non licebit ei perſonas eorum excipere; niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe; ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis depoſitionibus teſtimonium eorum arguere [b]. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit [c], etiam eam allegationem integram ei ſeruari oportet.

¶ In hoc capite varias leges digeſtorum, & codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorſus afferat verba, interdum vero mutet, ac tranſponat, & in ſummam redigat. Ac plura quidem ſunt ex originali emendata, niſi vbi Gratianus de induſtria mutauerat.

α ¶ Per quos.] *In vulgatis legebatur*, per quæ. *Emendatum vero eſt ex manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

β ¶ Coarctentur.] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis legis*, arctari præcipimus, *magis conuenit, quàm vox*, coerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. vitæ S. Martini.

Sed obijcitur illud beati Bricij, qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula diuina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVAESTIO IIII.

D*E quarta vero [d] quæſtione Fabianus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales conſtituit dicens.*

a ſ Producantur.] Teſtem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8. cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. ſ. 19. diſt. ſi Romanorum. Similiter inſtrumentum. extra de cenſi. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. credi. generaliter. Arg. contra iſta 2. q. 7. ſi hæreticus. 37. diſt. ſi quid veri. Sol. iſta ſunt ſpecialia fauore fidei.

Quod approbo non reprobo.

1 Concor. tex. in l. Põponius. ff. de neg. geſt.

b ſ Arguere.] Sed hoc non poteſt fieri niſi per alios teſtes: ergo viſis atteſtationibus poſſunt induci alij teſtes: quod eſt contra id extra eo. fraternitatis. Conſueuit reſponderi, ꝙ directe non poſſunt induci teſtes contra teſtes, ſed indirecte, vel probando corruptionem, vt extra eo. ſeries. extra de prob. licet. Vel probando teſtes aut perſonas fuiſſe in alio loco tunc temporis. extra eo. ex tenore. Sed contra. hæc eſt cauſa quare non admittantur teſtes poſt publicationem, quia timetur ſubornatio: ſed ſubornari poſſunt, licet teſtes indirecte inducantur. Itẽ ſi teſtes aduerſarij volũt probare de alio tempore: ergo ego inducam teſtes ad probandum de eodem tempore. iniquum enim eſſet, ꝙ aliquid permitteretur impugnanti, & non permitteretur defendenti. ff. de reg. iu. nõ debet. cum dicta meorum teſtium poſſim confirmare, vt dixi ſ. 3. q. 3. de inducijs. Ad hoc poteſt dici, ꝙ ſpeciale eſt in cauſa matrimonij, vt inducantur teſtes quandocumque, etiam poſt ſententiam 2 quia ibi non tranſit

c ſ Oſtenderit.] vel etiam infamiam poſtea contractam, vt extra de teſti. cogen. præterea. ſimile ſ. diſt. 19. ſi Romanorum. extra de accuſ. nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. teſtes autem. ꝙ intra xiiij. annum non poſſunt aliqui teſtificari. ſed contra hoc obijcit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accuſaretur beatus Bricius, & diceretur filium genuiſſe triginta dierum: in medio populi profeſſus eſt ille puer Bricium ſuum patrem non eſſe. Sed ſoluitur hoc, ꝙ miracula diuina non ſunt trahenda ad conſequentiam, nec in exemplum actionis humanæ.

DE quarta vero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes in quarum prima probat duabus auctoritatibus ꝙ nullus debet eſſe accuſator & iudex & teſtis. Sc̃da ibi, [Inſcriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an idem poſſit eſſe accuſator & teſtis. Et reſpondetur ꝙ non, vt ḟ. c. 1. & 2. niſi forte in cauſa matrimonij: vbi dicunt quidam, ꝙ idem poteſt eſſe accuſator & teſtis. arg. 35. q. 6. c. 1. & 2. & in ſumma vbi nomauit Hug. & Ioan. hoc dicit.

Teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe.

d ſ De quarta vero.] Hic quæritur, an aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis & accuſator? Et eſt dicẽdũ ꝙ nõ, vt ḟ. [illegible] c. 1. & 2. q.

& 2.q.1.multi.nec enim ſimul debet quis fungi pluribus officijs,vt 16.q.1.presbyteros.& 79.diſt.ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale ut idem ſit accuſator & teſtis, ut not. 35.q.6. c. 1. tamen improprie dicitur in matrimonio accuſatio. nam miſta dicitur inter ciuilē & criminalem, vt extra de p eu.inæ. In denunciatione autē idē eſt denunciator & teſtis,vt ext. de teſt. in omni negotio.& extra de ſimo.licet. ſed ex quo ſemel quis apparuit inter accuſatores, amodo nō poteſt eſſe teſtis. ut extra de accuſ.cū. P.Mancinella.

N Vllus.] CASVS. Dicitur in hoc c.quòd nullus debet ſimul accuſator eſſe & teſtis, uel iudex: quoniā in omni iudicio quattuor debēt eſſe diuerſitates perſonarū: ſcilicet accuſatores,rei,iudices,& teſtes; & oſtenditur quod ſit officium cuiuslibet eorum: quod in littera patet.

a ¶ Accuſator.] niſi in cauſa matrimonij,ut 35.q.6.c.1.

b ¶ Quattuor.] extra de uerb. ſign. forus. contra. Sed dic quòd quattuor ſunt perſonæ,id eſt,quattuor genera perſonarū. vel dic q. appellat ibi tres teſtes,id eſt, tria genera probationum, ſcilicet inſtrumentorū[1], teſtium, & famæ 2. Sed obijcit de crimine notorio, ut extra de elē. uenerabilē. §. nos igitur.& vbi quis confitetur aliquid, & ubi iudex ex officio procedit.in his enim non eſt accuſator.Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, ſcilicet in forma iudicij.

[1] Id eſt, argumentorū ſiue confeſſionum, vt ibi not. Tan.& Ber. & ſic non ob. qd not. ſ.ead. q.1. ſæpe, in gl. 1.Arch.

c ¶ Aequitate.] C.de iud.placuit.45.diſt. omnis qui.

d ¶ Ad minuendam.] non tamen ut falſo inducat aliquod ius. Sed nūquid tenet aduerſario dicere iura,quæ pro ipſo faciunt;non: tamen in corporali bello licitū eſt decipere hoſtem,ut 22.q.2.utilem.& 23.q.2.domin.

N Vllus.] CASVS. Dicitur hic q. iudex in iudicio nō debet vti acceptione perſonarum inter accuſatorem & reum: ſed æqualiter audiat vtrumque.& q. per ſe debet eſſe accuſator, per ſe reus, per ſe iudex, per ſe teſtis,& vnuſquiſque debet eſſe in ſuo officio.

e ¶ Perſonaliter.] id eſt,cum acceptione perſonæ,vt 5.q. 9. cap. vlt. quia honor vnius perſonæ non debet obeſſe alij,vt C.de digni.l.3.lib.12.11.q.3. ſi quis vero. C. de ſtat.& ima.l.4. iudex tamen magis dignum poteſt honorare,vt 2.q.7.quæritur.& q.8.quiſquis.nō tamen ſedebit cum iudice cum agitur in cauſa,vt C.de of.ciui. iud.l.1.

Perſonarū acceptio non debet eſſe in iudicio.

INSCRIPTIO. Hæc eſt ſecūda pars huius quæſtionis, in qua ponit Gratia. quattuor caſus,in quibus nō eſt inſcribi neceſſe.Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus q. inſcriptio ſemper in accuſatione debet fieri, vt accuſator obliget ſe ad pœnam talionis, vt probatur nono libro Codicis de accuſationibus,& c.Hug tamen videtur velle,q. omnia ſupradicta verba ſint de præcedēti capitulo,vſque ibi, [Vt codice] poſtea ſunt verba Gratia. Idem videtur velle Bentuen. in caſibus ſuis: ſed ego habeo.§.ibi Inſcriptio,&c.

f ¶ Inſcriptio.] Et ſi non fuerit facta,nihil valet quod actū eſt.2.q.1.in primis. ibi, quòd ſi forte hæc ſolennitet.Sed an obligabit ſe accuſans ad talionem; ar.q. ſic, extra de accu.ſuper his.C.de fide inſtru.l.2. cōtra.C. de aduo.diuer.iud.l. 1. Dico q. ſic,licet quidam legiſtæ ſecus dicant. 2

g ¶ Semper fiat.] niſi in caſibus notatis.2.q.7.in ſūma.

h ¶ Vt codice.] Iſtud vt,reſpicit verba ſequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum eſt ſ.in §. Gratiani,vel in c.ſecundum quod ſupra not.quòd in accuſatione eſt inſcriptio facienda ſemper. Nunc autem ponit Gratianus quattuor ſpeciales caſus, in quibus inſcriptio non exigitur.Primus eſt quando per officiales nunciantur præſidibus aliorum delicta. Secundus quando vir vult accuſare vxorem ſuam de adulterio iure mariti intra ſexaginta dies vtiles computandos à tempore diuortij.Tertius eſt quando quis de abigeatu accuſatur. Quartus eſt in crimine iniuriarum. In alijs vero criminibus ſemper debent fieri inſcriptiones,quæ crimen & tempus deſignent,vt alterutram partium legum auctoritas terrere poſſit.Sed in quibuſdam male dicit Gratianus hic,vt dicit Hug.in ſumma, & vt Ioan.notauit in hoc loco.

2 Addit & quando debent ſi inſcriptiones. C. & do.in quibus crimen. C. qui accuſ. non poſ.

¶ Accuſator & teſtis, vel iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt. C. I.

i N Vllus vmquā præſumat accuſator a ſimul eſſe & iudex † vel teſtis; quoniā in omni iudicio quattuor b perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; id eſt iudices electos, accuſatores idoneos α, defenſores congruos, atque teſtes legitimos. Iudices β autem debent vti æquitate c, teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandā cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam d cauſam.

Anſ.l.3.c.75. Burc.l.16.c.15. Iuo p.6.c.321. Pann.l.4.c.81.

† Concor. tex.in l.ſ. ff. q. me. tau. & in l. pen. ff. de arb.& in l. ſi qui viri. & l. ſi quis in tantū. ff. de iui. om.iud.

α ¶ Idoneos.] *Apud Fabianum, & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet*, iudices electos, & accuſatores, ac defenſores, atque teſtes. *Verum, quia voces illæ*, idoneos, congruos, legitimos, *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani & Pannormiæ, nihil eſt mutatum.*

β ¶ Iudices autem.] *Hæc neque in epiſtola ſunt, neque apud alios collectores, niſi in Paonormia.*

Item Damaſus Papa, epiſt. 3.c.7.

¶ Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non valet. C. II.

ij N Vllus introducatur perſonaliter e, ſed accuſatores & accuſati æqua audiātur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores vero, & iudices non ijdē ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, vnuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine. ¶ Nam inſcriptio f primo ſemper fiat g, vt talionem calūniator recipiat; quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari, vel damnari; cum & ſæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.l.5.tit.1. Burc.l.16.c.31. Pann.l.4.c.80. Iuo p.6.c.337.

2 *Vt codice* h, *libro nono, titulo de accuſationibus & inſcriptionibus, l.7. & codice, eodem libro de adulterijs, l.6. & titulo de Abigeis, l.vnica.* ¶ *Aliquādo etiā ſine inſcriptione*

A ¶ Per

Officiales ſolum notoria denūciare debent.

a ¶ Per officiales.] Hoc exemplū non valet: quia ibi nō fit accuſatio. loquit enim in notorio crimine iſta lex, quod ſolum officiati denuntiant. ſi enim denuntiat officialis aliud crimen, ei non creditur: niſi probet legitime, vt C. de accuſ. ea quæ. C. de curio. l. curioſi, lib. 12. niſi euidens ſit calumnia, vt C. de adul. iure mariti. ff. eo. is cuius. Iure tamen nouo tenetur 1 vir inſcribere, vt in auth. vt lice. mat. & auiæ. §. cauſas. coll. 9. & extra de procur. tuæ. ſecundum canones nō videtur: q ſuſtineat pœnam talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc eſt verū, cū agit ad tori ſeparationē, ſecus ſi agat ad pœnā legalē, vt extra de procu. tuæ.

Maritus ſimplici iure pōt vxorē accuſare.

1 Immo & lex antiqua dicit q ſolēnia accuſationis implere debet. ff. de adul. l. miles. §. quidā ſm L.

Ad- † officiū] ori. Ea quidē. C. de accuſ. & inſcri.

accuſatio fieri poteſt. [*Ea enim, quæ per officiales* † [a] *præſidibus denuntiantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi incognitum non eſt.*] ¶ *Item codice de adulterijs, l. 6. Si maritus iure mariti, hoc eſt intra ſexaginta dies* [b] *vtiles adulterium vxoris ſuæ accuſare voluerit, quā ex ſuſpicione* [c] *ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis. Item co. de Abigeis l. vnica:* [*Abacti* [d] *animalis accuſatio non ſolum cum inſcriptionibus* [e], *ſed etiam ſine obſeruatione* [f] *proponitur.*] ¶ *Item cod. de accuſ. l. 8.* [*Si quis* [g] *ſe iniuriam ab aliquo paſſum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios* [h] *decurrat, ſed præſidalem adeat poteſtatem, aut libellos* [i] *offerens, aut querelas* [k] *ſuas apud acta deponens.*] ¶ *In* α *alijs* [l] *autem criminalibus cauſis dignum eſt, vt inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempuſq. deſignent, vt alterutram partem digna legum terrere poſſit auctoritas* β.

α ¶ In aliis autem.] *Lex 16. cod. de accuſ. ſic habet*, in cauſis criminalibus, *cetera vero eodem plane modo atque à Gratiano referuntur.*

β ¶ Auctoritas.] *In vulgatis hic repetebatur verſiculus.* Inſcriptio, *ex capitulo Damaſi: ſed abeſt à vetuſtioribus codicibus, & fruſtra repetitur.*

De domo etiam iudicis accuſator, vel teſtis produci non debet; ne in cauſam ſuſpicionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epiſtola, cuius initium eſt: [*Propoſueramus.*]

¶ Suſpicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accuſator, vel teſtis producitur. C. III.

CONtra ritum eccleſiaſticum, contraque venerandas leges [m] producitur accuſator de imperialibus ædibus [n], & cui imperari poteſt, ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti iudices, & mercenarij, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

¶ *Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.*

QVAESTIO V.

Et Felix epiſt. 2. ad epōs Galliæ.

DE quinta [o] *vero quæſtione in concilio Carthaginenſi 3. cap. 7. ſic inuenitur definitum.*

eſ ¶ Quā ex ſuſpicione.] 32. q. 1. c. 1. & 2.

d ¶ Abacti.] id eſt, cū quis gregem abigit, vel partem gregis.

e ¶ Inſcriptionibus.] i. cū agit criminaliter.

f ¶ Obſeruatione.] i. cum agitur ciuiliter.

g ¶ Si quis.] C. de accuſ. ſi quis ſe.

h ¶ Non ad ſtationarios.] id eſt, non pedaneos iudices.

i ¶ Aut libellos.] Cū criminaliter.

K ¶ Aut querelas.] Cū ciuiliter.

l ¶ In alijs.] Male exemplificat magiſter vbi non cogitur quis inſcribere. ſed veros caſus poſui ſupra. 2. q. 3. notandum. & quæſt. vlt. in ſumma.

DE DOMO. CASVS. Iſte § reſpicit illa duo cap. ſupra poſita nullus. & nullus. vbi dictum eſt, quòd non debet eſſe idem accuſator & teſtis & iudex. Nunc vero dicit, quòd de domo iudicis non debet produci actor vel teſtis, ne iudex habeatur ſuſpectus.

COntra ritū.] CASVS. Coram Imperatore accuſabatur quidam de domo imperiali: & producebatur accuſator & teſtis cui poterat imperari. ſed Nicolaus reprehendit hoc dicēs hoc eſſe contra legem: & ex hoc iudices ſuſpecti fiunt.

m ¶ Leges.] Extra de offic. iudi. deleg. cauſam 2. ff. de iuriſdict. om. iud. qui iuriſdictioni.

1 Generaliter ſeruandum eſt. q nullꝰ ſit iudex in omni cauſa. vbi quis de domo ſuà eſt actor, reus vel teſtis, quia videt eſſe ſuſpectus. ſi hoc contingat, delegetur cauſa, ſm H. & L.

ADDITIO. In hac lege non dicitur q inſcribant: ſed dicitur quòd ſi non probant, puniuntur vt calumniatores, ſecundum Lau.

b ¶ Sexaginta dies.] à tempore diuortij computandos, vt ff. de adul. l. is cuius ope. §. pen. ſed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies etiam: dum tamen cauſa non exceſſerit quinquennium. ff. eo. tit. mariti. ſed ad tori ſeparationem etiā poſt ſeptennium poteſt, vt 33. q. 2. admonere. Conſiſtit autem ius mariti in hoc, quòd ex ſuſpicione violenta facit vxorem ream: & quòd præfertur alijs accuſatoribus: & quòd non inſcribit: & q non punitur quaſi calumniator, ſecundum quoſdam.

n ¶ De imperialibus ædibus.] id eſt. de domo cuiuſlibet iudicis 1. De hoc dixi 3. quæſtio. 5. accuſatores. iudex tamen ſuos domeſticos cogitur recipere contra ſe, vt C. de aſſeſ. ſi poſt.

DE quinta vero.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur an ſit excommunicandus accuſatus, ſi die ſtatuta non veniat ad cauſam. Et certū eſt, q ſic, ſi ex cōtumacia abeſt. & agitur hic de inducijs citatorijs ſiue expectatorijs.

o ¶ De quinta.] De iure tit eſt citandus quilibet, vt 24. q. 3.

igitized by Google

q.3.de illicita .ſi tamen ad primam citationem nõ venerit, delinquit: quia ſpernit mandatum iudicis, & punitur. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. 2. ff. ſi qs ius dicen. nõ obtemp. l. vnica. & præſtabit ſumptus litis de illa factos, vt de iud. ſancimus. Et agitur hic de inducijs citatorijs ſiue expectatorijs, quæ dantur epiſcopis: & eædem dantur presbyteris & diaconis, vt 15. q. 7. ſi aũt. & dictum eſt de his ſ. 3. q. 2. in ſũma.

Ioan. Sol. excommunicatus eſt, ſed abſoluitur ſine expenſis quia excommunicatio tenet, niſi in duobus caſibus, vt extra de ſen. excom. per tuas. B.

b ¶ Menſis.] vel trium menſium, vt ĩ. prox. q. 3. c. 1. & q. 2. c. 2. contra.

¶ Non eſt à communione ſuſpendendus, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit. C. I.

QVisquis epiſcoporum accuſatur, ad primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. Nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam *, electorum iudicum, die ſtatuta, litteris euocatus minime occurrerit [a]: hoc eſt intra ſpatium menſis [b] ex ea [c] die, qua eum litteras accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi aliquas veras neceſsitatis cauſas probauerit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum [d] menſem integram habeat facultatem. Verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet [e], donec purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuerſale * occurrere voluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiam [f] dixiſſe iudicetur. Tempore ſane, quo non communicat, nec * in ſua eccleſia, vel parochia communicet [g]. Accuſator autem eius, ſi numquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit ſubtrahens ſe, reſtituto in communionem epiſcopo remoueatur à communione accuſator † [h], ita ta-

Anſ. l. 3. c. 122.
Burc. l. 1. c. 160.
Iuo p. 5. c. 270.
Pann. l. 4. c. 106.

ĩ. 5. q. 3. ſi ægrotans.

QVisquis.] CASVS. Statutum fuit i concilio Carthaginenſi vt epiſcopi apud primatẽ prouinciæ accuſentur. Et ſi eps, qui accuſabatur, vocatus ad cauſam, die ſtatuta, hoc eſt intra menſem cõputandum à die receptionis litterarum non venerit, debet excõicari: & ſi poſtea venerit allegaturus cauſas quare non venerit, dabitur ei ſpatium alterius mẽſis: ſed remanebit excõicatus donec ꝓbet iuſtum impedimentũ: ita φ nec ſuis nec alienis cõmunicet, interim ſi non venerit finito ſecundo menſe, condemnabitur. Si vero accuſator die ſtatuta non venerit, excommunicetur reo vel epiſcopo præſente communioni reconciliato. Si tamen poſtea iuſtum impedimentum probauerit, abſoluatur: & cauſam agere permittatur: & expone poſt ſecundum menſem, id eſt, poſt principium ſecundi menſis. Vel ſic: Epiſcopus accuſatus, ſi intra tempus vnius menſis à tẽpore receptionis litterarum non venerit, excommunicatur. ſi allegat iuſtum impedimentum, datur ei alius mẽſis: ſed remanebit excõicatus quouſq; ꝓbabit iuſtũ impedimentum: & ſi non venerit ſecundo menſe, damnabitur. ſi vero accuſator non venit die ſtatuto, excommunicandus eſt. ſed ſi iuſtam probat abſentiam, abſoluetur, & poſtmodum aget. Iſte eſt caſus ſecundũ Hug. & ſecundum eum exponitur poſt menſem ſecundum, id eſt, poſt principium ſecundi menſis.

ALIVS CASVS. Aliquis vult accuſare epm, vadit ad primatem, vocatur epiſcopus: eligit iudices epiſcopus: deinde vocatur ab eis, vt ſit tali die coram eis: & ſi tunc non venerit, ſuſpẽdatur. Si autem miſerit nunciũ quia alleget iuſtam cauſam abſentiæ, vel aliã iuſtã excuſationem, datur ei alius menſis: & ſi in fine ſecundi menſis non venerit, tunc excommunicatur. & ſecundũ hoc expone poſt ſecundum menſem, id eſt, poſt finẽ ſecundi menſis. & ſic non obſtat ĩ. cauſa prox. q. 3. ſi ægrotans, quia ibi datur tertius menſis ad conuincendã maliciam. extra de dolo & contu. cum olim.

a ¶ Occurrerit.] Sed pone φ iudex ita dixerit, ſi non veneris die illa, ſis excommunicatus 1: & ille non venit, quia non poteſt venire, numquid erit excommunicatus? Videtur φ non. nam & auditur hic cauſa abſentiæ, & probata cauſa 2 non abſoluitur; nec enim extat conditio: quia non dicetur nõ veniſſe, ex quo caſu non venit, vt ff. de conditio. & demoſtra. l. 2. nec propoſuit iudex excommunicari ipſum in omni caſu, ſed in caſu contumaciæ tantum. argum. ad hoc ff. de ſol. ſi ſeruus decem. in fin. & cum non ſit contumax, pœnam contumaciæ nõ patit, ſi non venit, vt ff. de re iud. cõtumacia,

c ¶ Ex ea.] Nota φ computandum eſt ſemper tempus à receptione litterarum, vt hic, & 16. q. 3. placuit 2. extra de ap. ſupra eo 2. & C. de excuſ. tut. l. quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit litteras, vt ff. ſi quis caut. l. 1.

d ¶ Alterum.] ſed obijcitur, aut primus menſis fuit peremptorius: aut non ſi non, quare excõicatur: contra illud 24. q. 3. de illicita? Si fuit, quare dat̃ ei alius mẽſis poſtea? Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila. c. dilecti. Si vis tenere caſum Hug. dic quod hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium, vt extra de in integ. reſt. cum ex litteris. in fi. & ff. de iudic. nonnumquam. & ſequens perẽptorium datur ad cõuincendam malitiam. ſic ĩ. 5. q. 3. c. 1. Secundum alium caſum non eſt primus peremptorius. ſecundum hoc dic quòd non punitur hic ſententia excõicationis, ſed ſuſpenſionis, vel alia. nam bene punitur quis in citatione non peremptoria, vt 5. quæſt. 2. præſenti. C. de iudi. ſancimus, ff. ſi quis in ius voca. non ier. l. 2.

e ¶ Non communicet.] in ſacramentis.

f ¶ Damnationis ſuæ ſententiam.] cum lis eſt conteſtata, vt dixi 3. q. 9. decernimus. vel legitur de ſententia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] arg. φ qui eſt ſuſpenſus in vna eccleſia, & in altera: quia cũ ſit tantum vna eccleſia, non põt eſſe partim intra, & partim extra eccleſiam, vt 24. q. 1. loquitur. & 6. q. 1. ſi quis presbyter. argu. contra 3. di. diſt. ſi quis alterius.

h ¶ Accuſator.] ſed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere vel accuſare compellatur? Item nonne primo accuſator eſſet admonendus, vt C. qui accuſ. non poſ. qui crimen. Forte hoc eſt ſpeciale in epo, ſicut aliud ĩ. cauſa prox. q. 2. c. 3. & hoc obtinet cũ ex accuſatione orta eſt infamia contra epiſcopum: & ideo cogitur accuſator procedere, vt ĩ. proxi. q. 1. quidam. & q. vlti. Epiphanium. Vel hic inſcriptum fuit: & ideo cogebatur procedere vt extra de accu.

Citatio de iure debet eſſe trina.

1 No. hic l. φ talis citatus non eſt excõica. argum. extra de pign. ſignificante. ff. d ſolu. ſi ſeruus. Archid.

2 Qualiter aũt probet̃ impedimẽtũ & caſus fortuitus. vide An. & B. in l. quæſitũ & per Io. de Imo. plenius. ff. de re iu. habet̃ ẽt per Bar. in l. cõtumacia. §. ſi. ff. de re iu. & C. de naufra. l. ſi qs per Spe. in ti. de dila. § 1. ver. in ſum. per Cy. & Bal. in l. fin. C. de fide inſtr. & etiã per eundẽ. Bal. i l. qui accuſare. C. de edẽ. & An. i l. ſi. de ſerui. facit ẽt qđ not. Bar. in l. ſi qs ex argẽtarijs. §. pẽ. ff. de eden.

acc.licet.in fi. Si autem nec accuſator, nec accuſatus venit; tunc neuter eſt puniẽdus [1]. ff. ſi qs in ius voc. nõ ie. l.2.§.vlt. Itẽ habes hic, q ſi accuſator nõ ꝓbat iuſtã cãm abſentiæ, ammõ non audit̃ de illo crimine, vt extra de accu. licet. C. qui accu. non poſ. l.3. Item forte vbi de crimine agit̃ etiam ciuiliter. ff. de iure fiſ. l.2.§. ſenatus. Idẽ vbi accuſat̃ inſtrumentum falſum, vt ex. de fide inſtr. accepimus. & c. cõtingit. Idem vbi accuſatur matrimonium, vt extra qui matri. accuſ. poſ. c. ꝑ tuas. Idem vbi ꝓfigitur terminus ad inducendos teſtes, vt extra de ꝓb. licet. Idem vbi proponit̃ terminus ad exceptiones proponẽdas, vt ex. de exc. paſtoralis. Idem vbi impetit̃ ſtatus alicuius, vt C. de inge. ma. diffamari. Secus autem in ciuilibus negotijs, vbi ꝑ triennium expectat̃, vt C. de iudi. properandum.

[1] Idem ſi actor veniat & nõ reus, vel econuerſo. Iudex tamen fuit impeditus & nõ potuit adeſſe cauſæ, ꝑ primo. ext. de do. & cõtu. venerabilis. & l.6. eo. tit. c. actor. & eſt q.B. Brixiẽ.

men, vt nec ipſi adimatur [a] facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere non noluiſſe †, ſed non potuiſſe probauerit [b].

† al. voluiſſe

α ¶ Electorum iudicum.] *Iſta duæ voces abſunt ab editione Colonienſi conciliorum in quattuor tomis.*

β ¶ Vniuerſale.] *In concilio ipſo additur*, anniuerſarium. *quod in Africano concilio, c.62. oſtenditur de vniuerſali concilio Africa eſſe intelligendum.*

γ ¶ Nec in ſua eccleſia.] *Sic in ceteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud ceteros collectores. Sed in editione quattuor tomorum eſt,* nec in ſua plebe communicet. *Græce, c.19. legitur.* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ. *id eſt.* neque in propria eccleſia, neque in parochia communicabit.

a ¶ Adimatur.] vt C. qui accuſa. nõ poſ. ſi ea. & l. qui crimen.

b ¶ Probauerit.] ſuũ ſacramẽtum ſufficit in hoc caſu, vt 12. q. 2. c. 1. C. de reb. cred. l. bonę. 100. diſ. oportuit. ext. de pe. ex inſinuatione. non enim requiritur q plene ꝓbetur cauſa abſẽtię, vt ext. de ſent. & re iud. c. cũ Bertholdus [2]. argu. contra ext. de integ. reſtit. capit. ex litteris [3].

[2] Adde no. in l. ſeruũ quoque. §. publice. ff. de procur. & l. pen. §. ad crimẽ. ff. de publ. iud.

[3] Vbi de hoc. & 86. di. tanta.

QVAESTIO VI.

S*Exta vero quæſtio eodem ſeptimo capitulo cõcilij Carthaginenſis tertij terminatur, in quo ſequitur.*

¶ In ciuili, & proprio dumtaxat negotio ad arguendum admittitur, qui in epiſcopi accuſatione culpabilis inuenitur. C. I.

Sexta vero.] Casvs. Hic ponitur 6. q. qua q̃ritur an illi, qui in accuſatione epõrum culpabiles inueniũt̃, poſſint de cetero admitti ad ſui vel ſuorũ cauſæ proſecutionem. Et reſpondet q ſic, ſi ſuam velint ꝓſequi iniuriam vel ſuorum ciuiliter, & nõ criminaliter: nec i cauſis eccleſiaſticis. Caſum vero illorum c. illud. & ſi accuſatorum, inuenies ſupra 3. q. 10. ſi accuſatorum. Aliud cap. planum eſt.

3. q. 10. c. ſi. Anſ. l.3. c. 121. Burch. ibidem. Iuo ibidem. Pann. ibidem.

ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in epiſcoporũ iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum † non admittatur [e], niſi proprias cauſas, non tamen eccleſiaſticas, vel δ criminales aſſerere † voluerit.

† al. ad accuſandũ, vel agendum

† al. dicere

c ILlud.] ¶ Non admittatur.] iſtud eſt expoſitum ſ. 3. q. 10. ſi accuſatorum. & capit. 1. & 2.

e ¶ Nõ admittatur.] Quidam dicunt qđ in nullo crimine admittatur contra epiſcopum.

δ ¶ Vel criminales.] *abeſt hoc à concilio, & ceteris collectoribus, ſed retentum eſt ob caſum, & repetitur in c. ſi accuſatorum.*

Item ex concilio Carthaginenſi 7. c. 2. prope finem.

¶ Propriam cauſam agere valet, cui accuſare non licet. C. II.

Iuo p.16. c.64.

OMnibus [d], quibus accuſatio denegatur, in cauſis proprijs accuſandi licentia non eſt deneganda.

Accuſare prohibentur aliqui.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt ſupra ead. q. 1. cap. 2. Itẽ ſerui & impuberes, vt ſ. 3. q. 7. §. tria in princ. & minores, vt

Item Felix Papa omnibus epiſcopis per Galliæ prouincias conſtitutis, epiſtola ſecunda.

¶ In accuſatione epiſcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

3. q. 10. c. fin. Iuo p.6. c.418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tamen criminales vel eccleſiaſticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 5.

¶ De eodem. C. IIII.

QVòd ſi accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas habuerint, non tamen criminales, vel eccleſiaſticas.

Digitized by Google

vt C. de autho. præſtan. l. clarum. & in caſu quem habes extra qui mat. accu. poſ. cum in tua. Item fallit in vſurario, vt extra de vſu. quia fruſtra. Item fallit in liberis & parentibus, vt 2. q. 1. prohibentur. Item in muliere, vt 32. q. 1. §. hoc in mulieribus.

municabitur: & eſt hoc cum innocens aliquis infamatur, ſecus ſi reus fuerit qui accuſatur; quia expedit peccata nocentium eſſe nota. ff. de iniu. eũ qui. in prin. lo.

QVi in alterius.] Casvs. Quæſitum fuit ab Hadriano quam pœnam debet ille pati, qui libellum

Et

IN infamiam.] Casvs. Supra dictum eſt d̃ ijs q̃ manifeſte accuſant. Nunc ſupponit quintã cauſã, in qua tractat d̃ ijs, qui occulte accuſant, ſcilicet per libellum famoſũ, quem clanculo ſcribũt in alicuius infamiam. Interſerit etiam Gratianus de iudicijs: & qualiter quis ſit vocandus ad cauſam, & an cauſa criminalis poſsit per procuratorẽ experiri ſiue expediri: & quomodo ep̃orum iudicium debeat ventilari; & quomodo illi q̃ aliorum crimina detegũt, culpandi ſunt vel laudandi. In fine repetit d̃ pœna calũniatorum. Vt autem hæc & alia faciat, p̃mittit thema, de quo ſex elicit quæſtiones.

DE prima q̃ſtione.] Casvs. Hic intitulatur prima q̃ſtio, qua q̃ritur qua pœna debeat puniri qui famoſum libellum in alterius iniuriam ſcribit. Et r̃ndet, ſi apparet & nõ probauerit quod conſcripſit, ſecundũ canones verberatur, vt j. ea. c. 1. ſecundũ leges decapitatur, vt j. ea. ſi quis famoſum. Si vero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit ſe, excommunicari debet, vt j. c. quidem.

Libellum famoſum componẽs qua actione punit̃.

CAVSA QVINTA.

IN infamiam cuiuſdam epiſcopi chartula accuſationis occulte cõſcribitur: tãdem accuſator procedit in publicum. Epiſcopus autem ſemel litteris euocatus, cauſa ſua die ſtatuta adeſſe non valens, per procuratorem iudici ſe præſentauit: abſque ſynodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem renouato, de accuſatoris inimicitia epiſcopus conqueritur: tamdẽ in ipſa probatione deficit accuſator.

1 *Primo, quæritur, qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum clanculo ſcribens, probare negligit, quæ litteris mandauit.*

2 *Secundo quoties ſit vocandus ad cauſam, antequam ſententiam damnationis accipiat* †. †*al. excipiat.*

3 *Tertio, an per procuratorem cauſam ſuam agere valeat qui per ſe ipſum cauſa ſuæ adeſſe non poteſt.*

4 *Quarto, an abſque ſynodali audientia ſit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna ſit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

QVAESTIO PRIMA.

DE prima [a] *quæſtione Hadrianus Papa ſcribit in capitulis, cap. 49. al. 50. dicens.*

¶ Flagelletur, qui ſcripta in alterius famam neglexerit probare. C. I.

QVi in alterius famam publice [a] [b] ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta non probauerit; flagelletur: & qui [d] ea prius inuenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere [e].

Capit. l. 7. c. 361. Anſ. l. 3. c. 88. Iuo par. 4. c. 156. & p. 16. c. 235.

a ¶ Publice.] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Ius habent,* in publico.

a ¶ De prima.] hic quæritur qua pœna punitur qui famoſum libellum vel falſum compoſuit occulte, & probare non vult quod ſcripſit, & diſtinguitur aut certum eſt quis compoſuit, aut non. Si certũ eſt, aut eſt conuictus, aut ſponte confeſſus. Si conuictus ſecundũ leges decapitatur, vt §. ea. ſi quis. & fit inteſtabilis. 3̃. cauſa prox. q. 3. §. ob carmen. ſ̃m canones vero ſubijcitur verberibus, vt j. ea. c. 1. 1 Si vero ſponte cõfitetur, cum non poteſt probare, mitius cum eo agitur, vt j. ea. c. 2. in fi. Si non eſt certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod ſcripſit: quod ſi non fecerit, primo priuabitur ſacramentis, poſtea excõſcribit famoſum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et reſpondet, ſi apparet, & non probat, debet verberibus flagellari, & quicumque talem ſcripturã inuenerit, rumpat, ſi non vult pœnam auctoris incurrere.

1 Vbi not. H. q̃ iſtud ſit verum: niſi forte ſit talis p̃ſona, quæ attingi nõ debet, puta ep̃s.

b ¶ Publice.] id eſt, in publico loco.

c ¶ Flagelletur.] ſecundum leges capite punitur. j. ead. ſi quis. Nota pœnas corporales infligi ſecundum canones, vt 3̃. 45. diſt. cum beatus.

d ¶ Et qui.] ſic C. de furtis, ciuile.

e ¶ Incurrere.] poteſt tamen probare crimen, ſi vult. ff. de iniur. eum qui. lo.

Qui

Item Gregorius l. 5. epiſt. 30. ſiue cap. 130.

¶ De eodem. C. II.

Iuo p. 6. c. 381.

QVidam maligni ſpiritus conſilio repletus, contra Caſtorium notarium, ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in publico ª ciuitatis loco conteſtationem poſuit in eius crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem β. Et quia quiſquis veraciter loquitur, ſemetipſum innoteſcere non debet formidare; oportet vt publice exeat, & quæcumq. in conteſtatione ſua loqui præſumpſit, oſtendat. Quòd ſi non exierit ª neque publice ᵇ confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit, ex Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu definimus, vt ſancti eius corporis, ac ſanguinis participatione priuatus ſit. Si vero, quia latet, & quoniam neſcitur, teneri ad diſciplinam † ᶜ non valet, ſi tanti mali conſcius, etiam prohibitus, corpus, ac ſanguinem Domini percipere præſumit, anathematis vltione percuſſus γ ſit, vt fallax, ac peſtifer à ſanctæ eccleſiæ corpore ſit diuiſus. *& infra.* ¶ Sinautem in eadem ciuitate, egreſſus ad publicum potuerit ᵈ docere, quæ dixit, vel certe ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit, oſtendere, errorem ᵉ ſuum fuerit aperte confeſſus; Dominici corporis, ac ſanguinis participatione non ſit priuatus; neque à corpore ſanctæ eccleſiæ alienus exiſtat.

† *à diſciplina*] orig.

α ¶ Publico] *Hac vox abeſt à manuſcriptis, & originali, & Iuone: ſed ob caſum eſt retenta, & in aliquot vetuſtis eſt gloſſa interlinearis.*

β ¶ Contradicentem.] *Quæ ſequuntur vſque ad verſiculum,* Quòd ſi, *addita ſunt ex ipſa epiſtola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶ Percuſſus ſit.] *Antea legebatur,* percutiatur: *ſed cum ea, quæ antecedunt, ipſo facto ligent, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc eſt, quemadmodum alia multa, ex epiſtola ipſa. Apud Iuonem vero legitur,* anathematis vltione percuſſus, vt fallax, &c.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

¶ Anathematizentur, qui famoſos libellos in eccleſia ponunt. C. III.

capitulat. lib. 6. c. 245.
Poly. l. 3. tit. 21.
Anſ. l. 3. c. 89.
Iuo p. 3. c. 251. & 4. c. 154.
Burc. l. 3. c. 199.

SI qui inuenti fuerint famoſos libellos in eccleſia ponere, anathematizentur.

QVidam.) CASVS. Gregorius nitebatur quandã ſedare diſcordiam per quemdam notarium ſuũ nomine Caſtorium. Sed quidam maligni ſpiritus ſcripſit libellum in iniuriam Caſtorij, & eum nocte poſuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Papæ ſignificabatur, ꝙ Caſtorius nolebat controuerſiam terminare. Dicit Grego. ꝙ ſi ille non vult exire, ſit à corpore Chriſti remotus. Si vero adhuc latere præſumpſerit, anathema ſit. ſi vero vult exire, & quod dixit ꝓbare, vel publice confiteri errorem ſuum, non ſit ſuſpẽſus à corpore Chriſti, vel anathematizatus. Seq. cã. patet.

a ¶ Non exierit.] nonne debuit admonitio præcedere excommunicationem, 12. q. 2. indigne, ſed forte hic præceſſit, & quia illud tempus hic non adijcitur vſque ad quod tempus teneatur exire, ſtatim tenetur exire, quod ſi non fecerit, ex quo eſt in mora, ſtatim incidit in excõicationem. a rgu. 2. q. 7. qua propter. 1. q. 1. conſtat. ff. de manumiſ. teſt. libertas. Sed videtur ꝙ quamdiu põt exire, non ſit excommunicatus. ff. de verb. oblig. ita ſtipulatus. §. 1. Petrus Hiſpanus dixit expectandum vſque ad quadraginta dies extra de pur. cano. c. vl. Hæc tñ veritas eſt, ꝙ conditio affirmatiua aliter exponitur q̃ negatiua, cũ em̃ dicit, ſi intraueris capitoliũ, exponit̃ ſic, id eſt, ſi cum primũ potes intrare, intres, vt ff. de cond. & de. cõditio. ſed cõditio negatiua ſic exponitur, ſi non intraueris, id eſt, cum primum deſinis poſſe intrare, vt ff. de verb. obli. ita ſtipulatus. §. 1. niſi i caſu hic poſito. & in caſu libertatis, vt ff. de manu. teſt. libertas. §. 1.

Cõditio affirmatiua & negatiua diuerſimode exponuntur.

b ¶ Publice.] cõtra ꝫ. de pæ. diſt. 1. §. his auctoritatibus vbi pęnitenti dicitur, nõ tibi dico vt te prodas. ſed iſtud eſt pro deteſtatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine 1, ſed hic de manifeſto, licet ꝑſona ſit ignota.

1 Quod no. 50. di. de pœnitentibus.

c ¶ Ad diſciplinã.] id eſt, correctionem.

d ¶ Potuerit.] ſed nõne reus hunc accuſatorem poſſet remouere, quia eum non præmonuit, vel (qđ verius eſt) quia ei ſuſpectus eſt. 6. q. 1. qui crimen. ſed forte de innocentia ſui confidebat. ſed certe licet iſte ſit infamis ipſo facto & per ſententiam tantum in odium ſuum & in fauorẽ rei admittitur ad accuſationem, vt ſic clareat de innocentia rei, & vt accuſator nõ probans puniatur de calumnia. Et ſic eſt ſpeciale, ꝙ aliqs criminoſus admittitur ad accuſationem, licet non proſequatur ſuam vel ſuorum iniuriam.

Quidã dicũ, qđ hic dicitur ſpeciale, & in fauorẽ infamati, & odium infamantis ſtatuit̃. Vel illud de pœna: hoc de accuſatione. Arch.

Criminoſus qñq; poteſt accuſare.

e ¶ Errorem.] 3. diſtinct. 8. conſuetudo. & 2. quæſt. 3. §. notandum.

SI qui.) SI QVIS. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoſo, quẽ quis in aliquo loco reperit: & reſpondet quòd qui eum inuenit, ſtatim deſtruere debet, & nulli ipſum manifeſtare. Si vero non deſtruxit, ſed alij eum doloſe reuelauerit,

deca-

decapitari debet, ſicut auctor ipſius libelli, ne talis libel lus lædat opinionem eius contra quem factus eſt.

a ¶ Capitali.] ſi capitale fuit crimen conſcriptum; aliàs non, vt ſ. cauſa proxi. q. 3. §. ob carmen.

propter neceſſitatem aliquam fit, non tamẽ ſynodi cauſa cõueniunt. Vel dic q́ ſpeciale eſt in accuſatione vt accuſatus non teneatur reſpondere coram ſynodo, niſi habeat inducias. ſecus in ciuilibus cauſis.

PRæſenti.] CASVS. Quidam dicunt, q́ hoc cap. loquitur

VOcatio autem.] CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio, qua quæritur quoties aliquis ſit vocandus ad cauſam, & certum eſt q́ ſemel, ſecundo & tertio, vel vno pro omnib⁹ peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationibus dicatur ī. c. 1. & 2. hodie induciæ citatorię arbitrio iudicis relinquuntur, vt ī. ea. q. 3. ſi ægrotans.

VOcatio.] CASVS. Quæſitum fuit à Damaſo qualiter debeat ad cauſam vocari qui accuſatur? Et reſpondet quòd debet citari per ſcripturam per ſpatium congruum & canonicũ: etiam ſi ad ſynodum venerit propter alia negotia non citatus nullo modo compellitur ſuis inſidiatoribus reſpondere, niſi velit.

b ¶ Vocatio.] ſi ter citetur quis, licet non dicatur peremptorie, tamen ſufficit hoc, vt peremptorie ſit citatus, vt C. quo mo. & qñ iu. l. conſentaneũ. & l. tres denuntiationes. & l. ceſſante. illud tamen apponere debet iudex, q́ peremptorie citet. & debet cõminari parti ſi nõ venerit, q́ procedet. ff. de iudi. in peremptorio. & vel in prima, vel ſecunda, vel tertia citatione poteſt citare peremptorie, vt extra de in integ. reſtit. tum ex litteris, in fin. & ff. de iud. nonnumquam. dummodo non maturetur peremptorium nimis, vt extra de dila. dilecti.

Iudex citãs peremptorie hoc debet exprimere.

Exceptio reuocandi domum.

Item Codice lib. 9. titulo de famoſis libellis, lege vnica. Impp. Valentinianus, & Valens A A. [¶ *Si quis famoſum libellum domi, ſiue in publico, vel quocumque loco ignarus repererit; aut corrumpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit; ſciat ſe quaſi auctorem huiuſmodi delicti capitali* [a] *ſententiæ ſubiugandum.*] *& infra.* [*Huiuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.*

QVAESTIO II.

VOcatio autem eius, qui impetitur, non ſemel, ſed bis & tertio per congruum ſpatium rationabilibus ſcriptis fieri debet. Vnde Damaſus Papa Stephano archiepiſcopo, epiſt. 3. ſcribit, dicens.

¶ Vocatio ad ſynodum eius, qui impetitur, & in ſcriptis, & per ſpatium fiat congruum. C. I.

Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

VOcatio [b] ad ſynodum iuxta decreta patrum canonica eius, qui impetitur rationabilibus [a] ſcriptis per ſpatium fieri debet congruum, atque canonicum: quia, niſi canonice vocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacumque neceſſitate, niſi ſponte voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus.

a ¶ Rationabilibus ſcriptis.] *In epiſtola Damaſi loco horum verborum legitur*, tam ſua præſentia, quàm & ſcriptis, atque apocriſariis: *verum Anſelmus, Burchardus, auctor Polycarpi, & Iuo cum vulgata lectione conueniunt.*

Item Silueſter Papa.

¶ Quibus temporum ſpatijs reus vocetur ad cauſam. C. II.

Poly. l. 5. tit. 5. Anſ. l. 3. c. 110.

PRæſenti [d] decreto cenſemus, vt in primis paternaliter† vocentur, & per ſeptem dies expectentur, nullius eccleſiaſticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

† *al. perſonaliter*

c ¶ Venerit.] ſi aliquis inuenitur Romæ pro ſua neceſſitate, vel ex cauſa delationis vel appellationis, non cogitur ibidem reſpondere, ſed poteſt domum reuocare, vt ff. de iud. l. 2. §. ea quoq; ff. quibus ex cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem. & in auth. de ſanc. epiſ. §. ſi vero epi. coll. 9. ſecus eſt ſi ſit ibi ex volũtate, vt in auth. ea. §. ſi qs eps, aut clericus. C. de epiſ. & cler. omnes. §. in hac. Nam Roma communis patria eſt, vt ff. ad muni. Roma. nam cũ epiſcopi faciunt cõcilia, bene tenetur ibi quilibet rñdere extra de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, vt diſt. 18. per totum. Quare ergo dicit hic, q́ non teneantur reſpondere coram ſynodo? Dic q́ appellas hic ſynodum aliquem cõuentum epõrum, quę

tur de inducijs citatorijs inferiorum ordinũ, vel laicorum, qui ſunt in eadẽ ciuitate, vel in locis propinquis. Eſt ergo caſus. Silueſter Papa ſtatuit in hoc c. quòd illi qui accuſantur, citari debeant & expectari primo p̃ vij. dies ſine aliqua pœna, poſtea per alios vij. ita vt eccleſiã non ingrediantur ad officia diuinæ audienda, poſtea per duos, pace & communione eccleſiæ eis interdicta, poſtea per alios duos dies ſub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapſo anathematizentur. hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶ Præſenti.] vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerũ eccleſiaſticarum, propter odium eorũ. vel de clericis in eadem ciuitate conſtitutis, ı quibus minores dantur induciæ quàm remotis, vt ī. e. q. 3. ſi ægrotãs, vel de laicis, vel ſunt paternales adiectiones, vel per quas quis expe-

ſtatur etiam poſtquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud j. 24. q. 3. de illicita.

a ¶ Addantur.] ſimile C. de iu. auth. iubemus. extra de dolo & contu. cum olim.

b ¶ Com- [continued below]

fratribus vel in choro, vel in menſa, vel in dormitorio.

RElatum.] CASVS. Quidam iudices eccleſiaſtici accuſationes & teſtes recipiebant in cauſa criminali per epiſtolas, quod dicit Damaſus non eſſe faciendũ in futuro, & quod nuper factum eſt, debeat emendari. Nam accuſatus legitime citatus accuſatorem & teſtes debet habere pſentes, & locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracũdia dãnat delinquentem.

iterum addantur[a] ſeptem dies interdicta eccleſiã intrandi licentia, & omnia diuina officia audiendi. Poſt vero addantur duo dies, quibus à pace, & cõmunione[b] ſanctæ eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Deinde vero iterum alijs duobus diebus ſub eadem expectatione deportentur[a]. Quibus vno die ſuperaddito, omni expectatione veluti iam deſperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

a ¶ Deportentur.] *Antea legebatur*, expectentur.] *Emendatum eſt ex Polycarpo, Anſelmo, & vetuſtis Gratiani exemplaribus, in quorum nonnullis hæc eſt gloſſa interlinearis*, ideſt expectentur.

Item Damaſus Papa ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 6.

¶ Nullius accuſatio per ſcripta ſuſcipiatur. C. III.

Anſ. l. 3. c. 48. Poly. l. 5. tit. 1.

RElatum eſt ad ſedem Apoſtolicam, vos accuſationes fratrum per ſcripta[c] ſuſcipere abſque legitimo accuſatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apoſtolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factũ eſt, abſque vlla retardatione corrigere † curamus: nec vmquam prius per ſcripta eorum, qui accuſantur, cauſam diſcutere liceat, quam per querelantium inſtitutionẽ † vocati canonice ad ſynodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter, & intelligat, quæ ei obijciuntur. *& infra.* ¶ Leges enim ſæculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Vnde canonica Patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſsime clamant, nec accuſationes, nec teſtimonium †[d], vllum per ſcripta poſſe proferre, nec de alijs negotijs quicumq. teſtimonium dicant, niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur. Similiter, & qui alium accuſare elegerit, præſens per ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione videlicet præmiſſa. Neque vllus vmquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namq. † eſt, ne ira[e] quemquam ſubripiat †, faciatque citius omne, quod non licet.

† corrigi rogamus] orig.

† al. inſtitutiones

21. q. 3. c. eorum qui.

† teſtimonia] orig.

3. q. 9. qui accuſare.

† al. quoque

† al. cuiquam ſubrepat]

c ¶ Scripta.] ſic j. 2. queſt. 8. per ſcripta.

d ¶ Teſtimonium.] iudiciale. nam per literas põt aliquis perhibere alij teſtimonium famæ ſuæ, vt 71. diſtin. extraneo. & c. hortamur. & de cõſecrat. diſtin. 1. iubemus. Sed iudiciale non.

Teſtimoniũ per literas poteſt exhiberi.

e ¶ Ira.] quia tempore iræ non diſcernit homo quod iuſtũ eſt, vt 11. q. 3. illa.

Item Felix Papa ij. Athanaſio, & omnibus orientalibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 3.

¶ Vt aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati ad ſynodum non vocentur. C. IIII.

Burc. l. 1. c. 221. Iuo p. 5. c. 335.

SI primates, accuſatores epiſcoporũ cum eis pacificare[f] familiariter minime potuerint; tunc tempore legitimo eos ad ſynodum canonice conuocatam, non intra anguſta tempora canonice conuocent, & non prius, quàm eis

SI primates.] CASVS. Quidam accuſabant epiſcopos pſequendo ſuam iniuriam vel ſuorũ: quærit Anaſtaſius à Felice, qualiter in hoc negotio ſit procedendũ? & rñdet, q ipſi debẽt ad concordiam reuocari per tranſactionem, ſi fieri poteſt: alioquin debent legitime citari, & eis primates debent quidquid obijcitur ſignificare, vt parati venire poſſint ad reſpondendum. Si vero deiecti fuerint vi vel timore, aut ſuis rebus expoliati, accuſatoribus reſpondere non debent, niſi prius reſtituantur.

f ¶ Pacificare.] poteſt ergo iudex componere inter partes, vt 90. diſtin. ſtudendum. & 23. q. vlt. ſi quis membrorũ. & q. 4. ſi illic. ff. de no. ope. num. l. 1. §. poteſt. & eſt ſimile. ff. de vſu. æquiſſimum. Sed hoc verũ eſt in crimine, quod non inducit depoſitionem: quia in alijs licet componatur, poteſt iudex ex officio ſuo de crimine inquirere, vt extra de col. dete. c. 1. & 2. & C. de abo. l. 2. Similiter in denuntiatione non admittitur compoſitio, vt j. 2. queſt. 7. quapropter 1. Vel intelligitur cum non accuſatur de iniuria facta eccleſiæ, ſed perſonæ. 23. q. 4. ſi is qui. & ſic non ob. 2. q. 7. quapropter. Vel melius ibi loquitur in denũ- [tia-]

Iudex an poſſit inter partes cõponere.

In hoc j. dicit, qa videtur nemině eſſe cogendũ ad accuſandũ. L. Sed hoc locũ habet in ſolenni accuſatione, ad quã nemo compellitur niſi caſualiter j. ea. q. 1. c. 2. & j. e q. 6 Epiphanium. Arch.

b ¶ Communione.] ſed nonne eſt eadem hæc pœna cũ prima? nam cui interdicitur eccleſia, interdicta ſunt ſacramenta eccleſiæ, vt 12. q. 2 de viro. & 33. q. 2. latorem. Item non poteſt intelligi de communione fideliũ, quia de illo loquitur in fin. Sed dic quòd loquitur de communione fratrum, ideſt, quòd non communicabit alijs

ciatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. ſ. 2. q. 9. §. notandum 2. in ſi.

a ¶ Quid eis.] ſic 3. q. 9. indicas. extra de dila. præterea. extra de appel. ſignificantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis capi. dicens, quod niſi quis canonice fuerit vocatus, & ſi propter alia negotia ad ſynodum venerit, non tenetur reſpondere. Quæ autem ſit canonica vocatio, dictum eſt ſ. in c. præſenti. quod eſt Silueſtri. & per c. felicis dicitur, quod accuſatio debet ſignificari quod ei obijcitur ab accuſatore.

QVod autem. CASVS. Hæc eſt q. 3. in qua quæritur, an aliquis poſſit per procuratorem cauſam ſuam agere. Et certum eſt, quòd non in cauſa criminali, vt ſ. ca. in criminalibus. niſi in quattuor caſibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona agit per procuratorem, vt 3. q. 9. §. niſi & in crimine ſuſpecti tutoris, vt ff. de proc. nō ſolū. §. vlt. Itē ad allegandū cauſas abſētiæ, vt ſ. c. 1. & 2. Itē in minoribus criminibus, vt not. lo. in hoc loco, vt ff. an per aliū cau. app. l. 1. quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili poteſt, niſi in caſibus aliquibus, vt in accuſatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. tol. l. 1. Quidam etiā coguntur dare procuratorem, vt epi & ſacerdotes, vt ſ. e. quia eps. & illuſtres perſonæ, vt C. de proc. l. pe. De hoc plenius inuenies ſ. 2. q. 6. ſi quando. in apparatu.

...mit Hadrianus in ſynodo, vt ſi eps accuſatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eū excuſet. Sed ſi die ſtatuta, hoc eſt intra ſpatium duorum, vel trium menſium, vel eo amplius prout cauſa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet

per ſcripta ſignificent, quid eis [a] opponitur, vt ad reſponſionē præparati adueniant. Nam ſi aut vi, aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad ſynodum poſſunt, nec reſpondere æmulis debent, antequam canonice reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatibus euidentiſſime datur intelligi, quòd niſi quis canonice vocatus fuerit, etiam ſi aliqua occaſione ad ſynodum veniat, ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem vocatio eſt, quando ſeruato dierum interſtitio, ſecundum auctoritatem beati Silueſtri, cauſæ ſuæ litteris adeſſe iubetur, quibus, quid ei obijciatur, auctoritate Felicis Papæ ſignificari oportet.

QVAESTIO III.

QVòd autem [b] per procuratorem ſuum cauſam agere valeat, qui impeditus cauſæ ſuæ adeſſe non valet, auctoritate Romanæ ſynodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata eſt, probari videtur, in qua c. 5. ſic ſtatutum legitur.

¶ Pro ſe legatum ad ſynodum mittat, quem grauis neceſsitas præmit. C. I.

In capitulis Hadriani. c. 5. & Felix. 1. epiſt. 2. Poly. l. 5. ti. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo p. 5. c. 161. Pann. l. 4. c. 19.

SI ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſsitas detinuerit; pro ſe legatum [c] ad ſynodum mittat; nec à communione ſuſpendatur, cui crimen inbet excommunicari: niſi aliena, id eſt, grauis eum neceſſitas præoccupauerit.

b ¶ Quòd autem.] In cauſa iniuriarum datur procurator. Itē in crimine ſuſpecti, vt ff. de procu. nō ſolum. §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per aliū cauſæ ap. l. 1. quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio. ff. an per aliū cauſæ ap. l. 1 quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio. ff. de accuſ. leuia. & ad allegandū cauſas abſentiæ in ciuili dari pōt procurator. ſed in actione populari non poteſt procurator dari. ff. de procu. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. tol. l. 1. quidam etiam coguntur dare procuratorem, vt epiſcopi [i], vt ſ. quia epiſcopus. & illuſtres perſonæ, vt C. de proc. l. vlt. De hoc plenius inuenies ſ. 2. q. 6. ſi quando.

Procurator ī cauſa populari non pōt dari.

i Hoc eſt falſum, vt patet extra de iur. calu. cap. vlt. Archid.

SI ægrotās.] CASVS. Quæſitum fuit ab Hadriano, an epiſcopus accuſatus debeat excommunicari: quia citatus non venit. & rūdet quod nō, niſi per contumaciā die ſtatuta venire contēnat, & hoc eſt intra ſpatiū duorū, vel trium menſium, vel eo amplius, prout cauſa dictauerit, & tūc niſi fuerit impeditus, debet excōicari: ſed ſi ægritudinem, vel aliud graue impedimentum habuit, mittat legatum ad ſynodū, qui abſentem accuſatū excuſet. Iſte caſus planus eſt & bonus, ſic ponēdo caſum videbis continuationem litteræ, quam per expoſitionē caſus perpēdes. Vel pone caſum ſicut littera ſonat. Sta...

c ¶ Legatum.] Sed numquid tenetur infirmus vel abſens ex iuſta cauſa, ex neceſſitate procuratorem mittere reſponſurum nomine abſentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam ſi contra abſentem feratur ſententia, & ipſe poſtmodum probet iuſtā cauſam abſentiæ, retractatur ſentētia, licet non miſerit procuratorem, vt extra de ſen. & re iud. cum Bertholdus. & 7. q. 1. præſentium. immo & ſi ſub pœna promiſiſſet aliquis ſtare iudicio ad certā diem, ſi probaret iuſtā cauſam abſentiæ, ſubuenitur ei, vt ff. de arb. ſi cū dies. §. ſi quis ex litigatoribus. Nam ægritudo iudicis vel partis prorogat diem. ff. de re iudi. quæſitum. immo etiam ſi probabili cauſa abſit, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. conſultationibus. Item ſecundum hoc nō eſſet melior conditio illius, qui abeſt ex iuſta cauſa, quàm illius, qui abeſt ex iniuſta cauſa, quia qui non vult intereſſe, ſufficit ei ſi mittat procuratorē, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotieſcumq; quis abeſt ex neceſſitate, non ex voluntate, ſubuenitur ei, ſiue habeat procuratorem, ſiue non, vt ff. ex quib. cau. maio. ſed & ſi. §. vlti. Item ſufficere debet talis, qui alleget cauſam abſentiæ, vt 65. diſt. ſi quis. Econtra probatur, quod non ſufficit mittere procuratorē, qui alleget cauſam abſentiæ, niſi alleget cauſam cauſæ, vt 18. diſ. eps. nā ſicut quis pōt mittere nunciū, ſic & procuratorē, vt extra de ap. conſtitutus, nec excuſatur quis per iuſtā abſentiā quin fiat miſſio in poſſeſſionē bonorū ſuorū, ſi non ſit qui defendat eū, vt extra de eo qui mittit in poſ. ca. vlt. nec exuli ſubuenitur ſi nō re-

Procuratorem non tenetur mittere habēs iuſtā cauſam abſentiæ.

relinquit procuratorem, vt ff.de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis cauſam proſequitur, vt ff.eum, qui ap.in prouincia debere defendi.l.1.& 2.nec ſubuenitur abſenti cauſa reipublicæ, vt C.de integ. reſt. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, q; actor ſemper tenetur mittere ſuum

teſtimonium dicēdū, vel ad muninicipales neceſſitates vocetur. ff. ſi quis cau.l.2.in prin. Itē ſi occupatio ꝓprioꝝ negotiorum eum vrgeat, vt ff.de re iud. cōtumacia.

REOS. Casvs. Dicitur q; ſi quis de capitali crimine accuſatur, poteſt ſe excuſare per procuratorem, qui impedimentum allegat abſentis.

tenditur, niſi [a] ad cauſam ſuam dicendam, electorum iudicum die ſtatuta litteris euocatus minime occurrerit, hoc eſt (niſi aliena † [b] præoccupauerit neceſſitas) infra duorum, vel trium menſium ſpatium, & eo amplius, provt cauſa dictauerit.

4.q.5.c vnico. † alia] orig.

Codicis lib.9.tit.de accuſat. & inſcrip.l.3.Imp. Alexander Aug. ¶ [*Reos capitalium criminum abſentes etiam per procuratorem defendi* [c] *leges publicorum iudiciorum permittunt.*] *Ecce, quòd epiſcopus impeditus, & cauſa ſua adeſſe non valens; legatum pro ſe iubetur ad ſynodum mittere. Sed legatus iſte non ad cauſam agendam, ſed ad neceſſitatem ſynodo exponedam mittitur, qua impeditus epiſcopus ſynodo præſentiam ſuam exhibere non valuit. Cauſam autē (maxime criminalē) nulli, niſi per ſe agere licet. Vnde Hadrianus Papa in capitulis, c.38. ait.*

¶ Criminaliter accuſans, vel accuſatus per ſe experiatur. C. II.

Anſ.l.3.c.88. Pann.l.4.c.56.

IN criminalibus [d] cauſis nec accuſator, niſi per ſe, aliquē accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ *Hoc capitulum, quod ex Anacleto citatur, habetur in concilio Eugenij Papæ ſecundi, tempore Ludouici, ac Lotharij Imperatorum habito, c.19. Quod etiam à Leone quarto eſt repetitum. Ex quo canone Lotharius lib.2. legum Longobard.tit.de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare compoſuit.*

¶ In omnibus cauſis, præterquam in criminalibus epiſcopi, & ſacerdotes pro ſe aduocatum habeant. C. III.

QVia epiſcopus [e], vniuerſique ſacerdotes ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actiones conſti-

c ¶ Defendi.] ſcilicet ad excuſationes proponendas, & etiā ad exceptiones obijciendas, vt extra de acc.veniens.& c.ſuper his. Melius eſt enim qualemcumque ꝓcuratorem admitti, quàm abſentem, &c. ff.de procu.ſeruum. §.publice. C. de procur.exigēdi.licet M. dicat per legem iſtā, q; poſt lit.conteſt.poteſt interuenire procurator ad defendendum in crimine.

ECCE. Casvs. Concludit Gra.ex ſupradictis, q; in cauſa criminali poteſt quis procuratorem mittere ſi eſt impeditus, nō vt cauſā agat principalem, ſed vt excuſet abſentem. Cauſam enim criminalem nullus per procuratorem agere poteſt, ſed per ſeipſum, vt ꝭ.c.1.

IN criminalibus.] Casvs. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorē quis accuſare poſſit, vel reſpondere in cā criminali, & reſpondet dicens, q; non: ſed in propria ꝑſona ſit accuſator, & etiam accuſatus.

d ¶ In criminalibus.] niſi in caſibus no.2.q.6.ſi quando.

ſuum procuratorem, ſiue poſſit, ſiue non poſſit venire, per id quod legitur. ff.de diuer.& tēp.præſcrip.l.1. reus autē non tenetur. Melius poteſt dici, q; ſiue ſit reus, ſiue ſit actor, ſi habet iuſtam cauſam abſentiæ, non tenetur mittere, niſi ſub hac forma ſit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat, vt probatur extra de do. & contu.cū dilecti.in fi.alioquin ſufficeret talē mittere, qui alleget cauſam abſentiæ. 18.diſt.placuit.& extra d ſent. & re iud.tenor.tamen ſi diutino impedimento quis eſt detentus, ſi tale ſit negotium, quod poſſit expediri p procuratorem, ita vt plene iudex poſſit inſtrui per procuratorem ſicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talem ſufficienter inſtructum. Et ego credo, q; decr.querelam, tales cauſas appellat graues, q ita intricatæ ſunt & inuolutæ, quòd non de facili per procuratorem poſſunt expediri, ſed tamen non nego quin ſemper poſſit actor mitti in poſſeſſionem rerum abſentis ex quacūq; cauſa reus abeſt, vbi actio eſt tempore peritura. Io.

a ¶ Niſi.] id eſt, ſi non.

b ¶ Aliena.] vel quia vocatur à Rege, vt 18.diſt. ſi epi. cū canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem & grauiorem neceſſitatem, vt 18. diſt. placuit. Item ſi ad

QVia epiſcopus.] Casvs. Dicitur in hoc c. q; vnuſquiſq; epiſcopus vel ſacerdos in ciuili cauſa propria, vel eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis. in cauſa vero criminali non niſi per ſe agat, vel reſpondeat.

e ¶ Quia epiſcopus.] ſed quid ſi ita pauper eſt ſacerdos, q; non poſſit conſtituere procuratorem? Tunc per ſe litigabit, ſicut illuſtres pauperes, vt in Auth. de illuſtri. & qui ſuperilluſtres ſunt.coll. 5.ideo aūt iubentur ſacerdotes cōſtituere procuratores: quia nō expedit ſeruos Dei litigioſos eſſe, vt extra de ſyndico, c.i.vno. & 2. q.7.ſicut.& ne cogantur recedere à diuinis obſequijs, vt C.de epiſ.& cle.omnes. tum etiam quia cauſæ materiam criminibus creare noſcuntur, vt C.de iud.properandum.in prin. habet ergo quælibet eccleſia œconomum, vt 89.diſt.quia.& 9.q.3.cum ſcimus.16.q.7. quia in quibuſdam. & conſtituetur auctoritate epi. C. de epiſ & cler.omnes.§. hoc nihilominus. Sed quid ſi canonici aliqui contra epm volunt agere, tunc à ſuperiore 2 dandus eſt procurator ad litem, ſicut cum pupillus agit ꝯ tutorem. C.de in li.dando tu.vel cu.l.2.& vlt. Sed ſm iura noſtra canonici per ſe ſine epo conſtituēt pro-

a Scilicet ordinario tantum nō delegato: quia hoc miſti eſt imperii ſecundū In. & H. quod dic. vt no. extra de ꝓcurato. petitio. Arch. Sacerdotes iubentur litigare p ꝓcuratores.

procuratorem. Io. ſed certe procuratorem ad agendum contra alium ab ep̄o non poſſunt conſtituere ſine auctoritate ep̄i, nec eſſe in iudicio, vt extra de iu. cauſam. & extra de procu. c. 1. B. Item habes hic, quod procurator non poteſt eſſe infamis, vt dixi 3. q. 7. c. 1. Item habes hic, quod ep̄s & ſacerdos ſemper debet litigare per procuratores. Et ſic patet, quod ante litis conteſtationē & poſt, poteſt clericus ſecundū iura noſtra conſtituere procuratorem, & per ipſum iurare de calumnia, vt probatur extra de iura. calum. cū cauſam. niſi velis exponere ibi procuratorem. id eſt, œconomum, vt extra de iur. calum. in pertractandis. Et lex dicit, quod vbi conuenitur monaſterium, vel eccleſiaſtica perſona, poſſunt conſtituere procuratorem, vt in Authen. de ſanc. epiſ. §. ſi vero ep̄s. coll. 9. Alij vero comparant prælatos tutoribus: & dicunt, quod ſicut tutor vel curator non poteſt ante lit. conteſt. conſtituere procuratorem, vt C. de procu. neque. ſic neque prælatus: quod non concedo. Nulla eſt enim comparatio inter tutores & prælatos, quia tutor eſt temporalis, prælatus eſt perpetuus. tutor non vtitur bonis pupilli, ſicut prælatus bonis eccleſiæ. tutela eſt onus, ſed prælatura eſt honor. prælatus habet liberam & generalem adminiſtrationē in bonis eccleſiæ, & dare poteſt bona aliqua, ſi hoc habeat conſuetudo eccleſiæ, ſed tutor non. extra de dona. cap. ceterum.

Canonici cōtra ep̄orum agentes, procuratorē conſtituere poſſunt.

Prælati nō ſunt tutoribus comparandi.

ſynodo epiſcoporum? Et reſpondet, quod non: quæ debet congregari ſuo tempore, & auctoritate Papæ ſpeciali. ſed ſi aliter præſumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] generali. audiri enim poteſt cauſa ep̄i: ſed non poteſt terminari ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ.

tuuntur, debet vnuſquiſq. eorum tam pro eccleſiaſticis, quàm etiam pro ſuis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis & laudabilis artis inuentum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

Qvòd autem abſque ſynodali audientia dānari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epiſt. 1. ait.

Et in capit. Hadriani. c. 3. capitular. l. 6. c. 287.

¶ Niſi in legitima ſynodo epiſcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus epiſcopus, niſi in legitima ſynodo, & ſuo tempore Apoſtolica auctoritate [c] conuocata ſuper quibuſdam † criminationibus pulſatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præſumptum à quibuſdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter ſtatuta a eccleſiaſtica vllo modo reputetur.

† al. quibuſuis
† al. ideſt

a ¶ Statuta.] *Abeſt hæc dictio ab originali, & ceteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiſcopus, epiſtola prima epiſcopis Siciliæ.

¶ Epiſcopus accuſatus à duodecim audiatur, cauſæ vero finis ad ſedem Apoſtolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, à quibus eius cauſa iuſte iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipſi [d] per ſe eligantur, & regulariter vocatus † ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. tit. 4. Anſ. l. 3. c. 45. Iuo p. 5. c. 245.
† al. vocato

Quòd uero abſque ſynodali audientia epiſcopus damnari prohibetur; ſine præiudicio Romanæ ſedis oportet intelligi, quæ ſua auctoritate, quoſque valet damnare, vel damnatos abſoluere. Vnde Gelaſius Papa [Ipſi ſunt canones] infra

Crimen publicum qđ dicitur.

a ¶ Publico.] publicum vocat hic crimen, de quo ſolemniter & publice poteſt quis accuſari. idem enim eſt in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. vlt. quia nec in illis interuenit procurator, vt ſ. ea. in criminalib⁹.

b ¶ Aduocatum.] id eſt, procuratorem.

QVòd autem abſque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an epiſcopus ſit damnandus, ſine ſynodali auctoritate. Sed hæc quæſtio tractata fuit ſupra 3. q. 8. ſed hoc ſolum adijcitur hic, quod Romanus Pontifex poteſt epiſcopum ſine concilio damnare, vt j. ea. §. quod vero.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit à Iulio, vtrum epiſcopus ſit condemnandus abſque

ſtolicæ ſedis, licet abſolui poſſet, vt 3. q. 6. quamuis. & c. dudum. tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. accuſatus. Et arg. ſ. c. proxi. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi neceſſe fuerit, epiſcopus accuſatus duodecim habeat iudices à ſe electos, qui crimen examinabunt epiſcopi: ſed Papa ſententiam dabit, ſi neceſſe fuerit, quod eſt ſi metropolitanus non eligit, vel ſuſpectos eligit.

d ¶ Ipſi.] ſ. 9. q. 3. cuncta. & c. ipſi. & c. ſaluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt ſ. c. nullus quod epiſcopus condemnari non debet niſi ſine ſynodo congregata, quod intelligi debet abſque præiudicio Romanæ

manæ ſedis. Nam Romanus Pontifex quoſlibet põt abſoluere & condemnare abſq; ſynodo congregata, quod duabus auctoritatibus probat Gratia. ſcilicet Gelaſij, & Hadriani, & ſequenti §. dicitur, quòd in ſynodo vbi epiſcopus accuſatur, non debet aliquis facere ſtrepitũ, vel,

nec contentioſis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli, & Eſaiæ prophetæ, ſed omnia debent humiliter proferri, ne contentioſis vocibus ſenſus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultũ. & ſi quis fecerit ſtrepitum, vel tumultũ, eijciatur velut irriſor auctoritate Salomonis dicentis: Eijce deriſorem, &c. & ſententiam excommunicationis per triduum patietur.

† eſt initiũ cauſæ nonæ

cauſa nona, [*Sententia † excommunicationis notatus.*]

¶ *Item Hadrianus, c.8.* [*Saluo Romana eccleſia in omnibus primatu, manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet: ſicut in Niceno*[a] *conſtat decretum eſſe concilio.*] *Cum vero accuſatus ad concilium venerit, quidquid conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, non contentioſis vocibus, ſed mitiſſima verborum relatione proferatur.*

3.q.6. neminem.

Vnde in Toletano concilio xi.c.1.legitur.

¶ In cognitione cauſarum contentioſi locum non habeant. C. III.

Anſ. ſ principio Iuo p.4.c.145. † al. perturbare

IN loco benedictionis[b] conſidentes Domini ſacerdotes nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari †, nullis etiam vanis fabulis, vel riſibus agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere: [Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio:] cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quando ſilentia iudicij obſtrepentium turba † confundit, dicente propheta: [Erit cultus iuſtitiæ ſilentium.] Debet ergo quidquid aut conſultationibus † conſidentium agitur, aut ab † accuſantium parte proponitur, ſic mitiſsima[c] verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus ſenſus audientium turbent; nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicumque ergo in conuentu concilij hæc, quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu[d], aut contumelijs, vel riſibus concilium conturbauerit; iuxta diuinæ legis edictũ, quo præcipitur: [Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium.] & cum omni dedecore de conſeſſione † abſtractus à communi cœtu ſecedat, & trium dierum excõmunicationis[e] ſententiam perferat.

Iac.1.

† al. turbo. al. quando ſilentium perit, et iudicium obſtrepentium turba confundit

Iſa.3 2. † al. collationibus

† al. à cauſantium

† al. indicium

Prou. 22. † in vulgatis legebatur, confeſſione

QVAESTIO V.

NVnc autem[f] quæritur, an ſit aliquis indicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat. De hoc ſcribit B. Auguſtinus ſerm.3. de communi vita clericorum, ſeu regula tertia dicens.

Idem epi. 109.

¶ Magis nocet, qui crimen celat, quàm qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

b ¶ In loco benedictionis.] ideſt ſynodi.

c ¶ Mitiſſima.] vt C. d obſeq. patrono præ. l. ſi manumiſſori. & 3.q.7. ſi quis adeo. lex punit talem vltimo ſupplicio, vt C. de his qui ad eccleſiã cõfug. denunciamus.

d ¶ Tumultu.] ſic præſumit de iniuſta electione illius, qui per clamorẽ eſt electus, extra de elec. Oſius. 8. q.1. ſi ergo. Et eſt ſimile de conſe. diſt. 3. irreligioſa.

e ¶ Excommunicationis.] à conſortio fratrum 2. ſic 3. diſt. 45. neminem.

1 Sub. ſed non ſacramentorũ, vt dixi 3.e. q.2. pſenti. ibi videas. Arch.

NVnc aũt.] Hinc intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur, an aliquis ſit maleuolus iudicãdus quia indicat crimen alterius. Et certe ſi bono zelo hoc faciat, præmiſſa admonitione, nõ debet maleuolus iudicari, vt 2.q.1. ſi peccauerit. dum tñ indicet tali, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe, vt 22.q.5. hoc videtur. Itẽ ſi crimẽ, qđ proponitur, vult probare: ſi ex charitate hoc facit, audit̃, vt ſ. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur, vt 3. 2.q.7. ſi qui ſunt.

Crimẽ indicãs nõ ſemper dicitur maleuol⁹.

f ¶ Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimẽ illi, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe, non eſt maleuolus. 22.q.5. hoc videtur. & ſi præmonuerit eũ quẽ accuſat. 2. q.1. ſi peccauerit. Vel ſi crimẽ propoſitum vult probare 3.2.q.8.

3 In hoc caſu, ſi facit ex charitate audit̃ ſ. e.c.1. Si ex odio hoc facit, repellitur. 2. q. 7. ſi qui ſũt. Archid.

† ſic ſcripſit Hu. Al. & Lau. Ad idẽ 9.q.2. non initiati. ſecundũ H.

vel tumultum, vel aliquid ſimile.

a ¶ Sicut in Niceno] 3.3.q.6. neminem 1.

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd in ſynodo vbi epiſcopus accuſatur, vel cauſæ difficiles tractantur, nullus debet facere ſtrepitũ, vel tumultũ,

qui crimen. 3. ea. q.1. c.2. Sed ſi crimen tantum proponeret, & non proſequeretur, puniendus eſſet tamquã proditor, vt 46. diſt. accuſatores.

NOn vos.] CASVS. Quidam ſe putabant peccare, cũ indicabant crimen alterius, ſed Augu. dicit,

quòd non peccant: ſi hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt ſi tacent permittendo perire quos corrigere poſſunt. Et hoc probatur ſimilitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶ Non vos.] hoc c. loquitur de denuntiatione, & de ſecreta correctione.

tate Salomonis, dicentis, Dulciora ſunt, &c.

g ¶ Amariſſime.] id eſt, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis ca. quod melius eſt aliorum crimina ex charitate iudicare, quàm celare. Sed Euſebius videtur dicere contrarium, qui

vos [a] iudicetis eſſe maleuolos, quando crimen alterius indicatis [b]. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo [c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet ſecari; non ne crudeliter à te ſiletur, ac miſericorditer indicatur? quanto ergo potius debes † manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde?

† eum debes manifeſtare, ne, &c.] ori.

Idem ad Vincentium Donatiſtam, & Rogatiſtam, epiſtola 48.

¶ Nec qui parcit eſt amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus eſt †; nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm lenitate decipere. ¶ Vtilius eſurienti panis tollitur [d], ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat; quàm eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat †. ¶ Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus ambos amat. ¶ Quis nos poteſt amplius amare, quàm Deus? Et tamen nos non ſolum docere ſuauiter, verum etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Fomentis lenibus, quibus conſolatur, ſæpe etiam mordaciſsimum medicamentũ tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas [e] etiam pios; & religioſos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* ¶ Noueris [α] aliquando furem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello [f] ad gregem pecora errantia reuocare.

23.q.4. nimium. §. non omnis.

Prou. 27.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

[α] ¶ Noueris.] *Apud B. Auguſtinum legitur, &* noueris, *pendetque hæc pars ex ſuperiore periodi parte.* & putas nullam vim adhibendam eſſe homini, &c.

Item ex ſermone 84. Ambroſii, qui ſic incipit: [Amarior fortaſſe.]

¶ Non odio habetur, ſed diligitur, qui caſtigatur, & corripitur. C. III.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed & aliquando caſtigat. Ergo, quando caſtigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas; quæ dulciores ſunt, cum amariſsime † [g] inferuntur. Dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quàm blanda remiſsio. Vnde ait propheta: [Dulciora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici.]

† al. amarius

Prou. 27.

Ex his verbis datur intelligi, quòd magis cõfert vtilitati fraternæ, qui crimen accuſando, vel indicãdo perſequitur, quàm qui celando fouere nititur. Euſebius autem Papa con

Et eſt arg. hic, quod quilibet ad denũtiationem tenetur [1].

[1] At. 23.q.5. non putes. vbi de hoc ar. ad hoc ĩ. 2.q.1. ſi quis. 2.q.7. ſicut. & c. quæ propter. 24.q.3. tã ſacerdotes.

b ¶ Indicatis.] illis, qui poſſunt prodeſſe.

c ¶ Tacendo.] ĩ. 8.q.1. quid autem. cõtra. ſed hic de ſecreta correctione loquitur; ibi de manifeſta.

NOn omnis.] CASVS. Vincentius hæreticus compellebatur flagellis ad fidem, quã ſuſceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Auguſtinus vero dicit, quod cogi põt: quia errãtibus & malis non eſt parcendũ, ſed corrigendi ſunt; & quia correctores ſunt meliores quàm alij: & hoc probat quinq; exemplis, ſcilicet amici, & diſpẽſatoris, medici, Dei, & paſtoris. Primum exẽplũ eſt in principio. Secundũ eſt ibi, [Vtilius.] Tertium ibi, [Et qui phreneticum.] Quartum ibi, [Quis poteſt nos. Quintum ibi, [Noueris aliquando.]

d ¶ Tollitur.] non obſt. 86. diſt. paſce. quia illud de eo qui ad mortem eſurit. ſic 11.q.3. quoniam multos. Et eſt hic arg. quod excommunicato non eſt dãda eleemoſyna. De hoc dixi 42. diſt. quieſcamus.

e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, qui per famem coacti iuerunt in Aegyptum.

f ¶ Flagello.] not. voluntatem potius ſpectandam, quàm factum, vt 23.q.1. paratus. diſtinct. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex perſona facientis præſumitur. 11. q. 3. abſit. & 33.q.4. ea vindicta.

Voluntas potius quàm factum attẽdi debet.

NOn oſculatur.] CASVS. Probat hic Ambro. quod ſi ex charitate delinquentes corrigãtur, bonũ eſt. Et hoc probat exẽplo patris, & auctori-

qui ſponte aliorum crimina confitentis repellit ab accuſatione epiſcoporum. Et ad hoc inducit ſequentia c.

Illi qui.] Casvs. In hoc c. continentur tria genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione epoꝝ, ſcilicet in fide catholica ſuſpecti, inimici, & illi qui

tra ſtatuere videtur, dum aliorum crimina ſponte confitentes in epiſcoporum accuſatione recipi prohibet dicens epiſt. prima ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes. C. IIII.

Anſ.l.3.c.25.

ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum non admittantur: quia veritatem profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credendi ſunt, aut admittendi, qui aliorum ſponte crimina [a] confitentur. Et ideo replicanda eſt [b] ſolicite veritas, quam ſponte prolata in illis vox habere non poteſt. Hanc diuerſis crucitatibus è latebris ſuis religioſus † [c] tortor exigere [d] debet, vt dũ [e] pœnis corpora ſubijciũtur, quæ geſta ſunt, fideliter, & veraciter exquirãtur.

† *rigoroſus*] orig.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici cõmiſſum. *Item infra cap.* 25. Quę viderũt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare non poſſis cum dehoneſtaueris amicum tuum.

Sed aliud eſt ex charitate aliorum crimina deferre, vt quos ſecreta admonitione corrigere non poſſumus, conuictos iudicis ſententia corripiat: atque aliud, inſidiando falſa obijcere, vel inſultando vera facile exprobrare. Illud vero charitatis, hoc autem impietatis eſt officium. Vnde in eiſdem prouerbijs, c. 12. dicitur: [Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os iuſtorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur index a iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.] Item. ¶ *[Labium veritatis firmum erit in perpetuũ: qui autem teſtis eſt repentinus* [f], *concinnat*

qui ſponte aliorum crimina confitentur publice, ſcilicet detractores, quos ſi contingat recipi in excepto crimine in accuſationem vel teſtimoniũ contra eos, quia tales quamuis veritatem ſciant, non eſt eis tamen ſponte confitentibus credendum, ſed elicienda eſt ab eis veritas per tormenta à iudice eccleſiaſtico, ſcilicet archiepiſcopo cum reliquis epiſcopis, vt de ſuis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum eſt.

a ¶ Sponte crimina.] id eſt, detractores, 3. q. 4. detractores. & 46. diſt. accuſatores. Vel aliter, id eſt ſine diſcretione.

b ¶ Et ideo replicanda eſt.] id eſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſm quoſdam, quod non placet, ſed contra confitentes tantum, quia inimici & infideles numquam admittuntur.

c ¶ Religioſus.] ſed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis. ꝯ illud. 23. q. 8. his à quibus? Sed dic ꝙ eccleſiaſticus iudex poteſt virga punire, ut 23. q. 5. c. 1. & hoc non eſt iudicium ſanguinis, ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæſtio. diuus. & etiam in eccleſiaſtica criminali. 2. q. 1. in primis. in fi. Quidã etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti eſſe tormentis: ſed falſum eſt, quia tantũ exceptis criminibus admittuntur viles, vt ſ. 4. q. 3. §. ſi autẽ ea cõditio.

Teſtes viles poſſunt torqueri.

e ¶ Religioſus.] iſtud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læſæ maieſtatis, vbi accuſator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maie. nullus. in fi. ſed in ciuili cauſa numquã torquetur aliquis, niſi in defectum probationũ, vt in authẽ. de teſti. §. ſancimus. coll. 7. Vel dic ꝙ prima pars loquitur de accuſatore, ſecunda de teſte, viles enim teſtes bene torquentur in exceptis criminibus, vt 4. q. 3. ſi autem ea. & etiam in ciuilibus negotijs in defectum probationum, vt dixi.

d ¶ Exigere.] non per ſe, ſed per alios, vt 96. diſt. non liceat. per clericos autem, non per laicos. extra de ſent. excom. vniuerſitatis. habes ergo hic, ꝙ prælatus poteſt ſubditos corporaliter punire, ut 45. diſt. cum beatus.

e ¶ Vt dum.] hoc nõ refertur ad omnia prædicta, ſed tantum ad illos, qui ſponte confitentur. Inimicus enim non poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine, extra de ſimo. licet Hely. poteſt tñ dici, ꝙ inimicus torqueri qñq; põt, & æſtimabit iudex an adhibebit ei fidem, vel non, vt ff. de quæſtioni. in fi. Sed vtrũ clerici debeant ſubdi verberibus pro teſtimonio dicendo dubitatur, quod videtur [1], vt hic, & ſ. ead. q. proxi. quia. & cap. presbyteri. & 45. diſt. cum beatus. Dicunt tamen quidam minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. nam & liberi vacillantes torquentur, vt extra de accu. 2 ſuper his. ff. de quæſtio. de minore. & eccleſia virgis poteſt aliquos corrigere, 24. q. 5. cap. 1. hoc certum eſt, ꝙ minores clerici indiſtincte pro quolibet crimine verberibus ſubijciuntur, vt 35. diſt. ante. Sed maiore non, niſi pro enormibus, vt diſt. 45. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſque, qui dicunt non tenere iſtam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic ꝙ clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non à laico, ſed ab epiſcopo.

Clerici an poſſint pro teſtimonio torqueri.

1 Dicit H. notandum eſſe, ꝙ clerici ſponte aliorũ crimina confitẽtes indifferenter ſubijciuntur verberibus ſi res exigat tales recipi in teſtimonium, vt in hoc c. illi qui. & ita ipſe no. 45. diſ. in ſumma. Archi. à Al. de pœni.

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST. Casvs. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, ꝙ accuſare aliquem ex charitate ad hoc vt corrigatur à iudice, officium eſt pietatis, & ad bonos pertinet, ſed falſo accuſare, vel falſa crimina alicui obijcere, officium eſt impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc ſolutionem probat ſex auctoritatibus, quarum quinque ſunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit reſponſum teſtis?

nam ſi cito reſpondet, videtur mendax, ſi in mora, videtur dubius, vt 50. diſt. ponderet 1.

Q Vi autem.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, ꝙ qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioan. de Fant.

perdere quod numquam habuit. 30. q. 1. puellæ. 17. diſt. concilia. 23. q. 4. Guiliſarius. 27. q. 2. §. ex his 2.

e ¶ Caſtigari.] hic vna pœna cõmutatur in aliam pœnam corporalem. ſic 12. q. 2. §. libertus. & 68. diſt. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. ſi. ff. de accu. hos. §. omnibus. in fi.

linguam mendacij.] Item c. 13. ¶ [Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate † loquitur, ſentiet mala.] & infra. [Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.] Item Auguſtinus in pſal. 57. [Si aliquando c humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cum fuiſſet miſerendum, irrident impij, vnde dolent pij.]

† inconſideratus eſt ad loquendũ] vulg. in verſ. qua dixi

a ¶ Iudex.] Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis. Sed in nonnullis manuſcriptis habetur, index: Græce autem ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος, ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος, id eſt, clarum teſtimonium dat iuſtus, teſtis autem iniuſtorum doloſus.

c ¶ Si aliquando.] Hic verſiculus videtur ſumptus partim ex verbis B. Auguſtini, partim ex gloſſa marginali, & interlineari in eundem locum ex eod. B. Auguſtino, & Caſſiodoro.

QVAESTIO VI.

Q Vi autem a, quod intulit, probare non valet, puniendus eſt.

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis, c. 41. capit. l. 2. c. 277.

¶ Puniatur qui alijs falſa intulerit. C. I.

O Mnis, qui alijs falſa intulerit, puniatur b, & pro falſitate ferat infamiam. Anſ. l. 3. c. 92.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

Q *Vi calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utique ſubſtineret.*

¶ *Hic Gratianus partem ſequentis capituli, quaſi quamdam per ſe ſententiam, quod non raro ſolet, præponit.*

Item in regeſto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

Q Via iuxta canonicas patrum ſententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quã ſi probaſſet, reus vtiq. ſubſtineret; ac per hoc, quia ſubdiaconus crimen diacono probare nõ potuit, quoniã impoſitionẽ manus c (quã carere potuiſſet) nõ habuit, nõ ſolum a ſacerdotio d, ſed officio caruit & tamquã reuera infamis meruit verberibus caſtigari e. Nam cui cum tribus teſtibus, veluti f laico crimen quodlibet approbatur, non eſt mirum, quod obiecit dum probare non Io. diaco. lib. 4. vitæ B. Greg. c. 11.

Casvs. Hic intitulaťr ſexta quæſtio, qua quæritur qua pœna ſit puniendus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit. Sed quæſtio tractata eſt ſ. 2. q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quędam de hac materia loquentia, & vt addat de commutatione & recõpenſatione pœnæ, vt qui non poteſt pati pœnam legitimam, patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. ſequentia per ſe patent.

a ¶ Qui autem.] hæc quæſtio expedita eſt. 2. q. 3.

b O Mnis.] ¶ Puniatur.] ſi conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum 2.

Q Via.] Casvs. Quidam ſubdiaconus crimen cuidã diacono obiecit, ſed defecit in probatione. Quæſitũ fuit à Grego. qualiter debeat puniri? & reſpõdet ꝙ pœna talionis puniri non poteſt, cũ ſit diaconus, ſed careat promotione ſacerdotij, quam habere poterat, & executione officij, quod habet, & tamquam reuera infamis verberibus caſtigetur velut laicus puniẽd9 crimine, & illud verbũ, velut laico, in apparatu exponitur multipliciter, ſed certe per caſum poſitum debes litteram intelligere.

c ¶ Manus.] presbytero enim & diacono tantum manus imponitur, vt 20. diſ. presbyter. & c. diaconus. Sed ꝯ 49. diſt. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, ſed illud de manu benedictionis, hoc de manu cõſecrationis. Vel dic ꝙ tempore Gregorij, ſubdiaconatus non erat ſacer ordo. 31. diſt. c. 1.

d ¶ Sacerdotio.] quod habiturus erat, arg. ꝙ quis dr

f ¶ Veluti.] hic vult dicere, ꝙ ſubdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, ſcilicet ꝙ ſicut cauſa laici ab epiſcopo vno audiri poteſt, ſic cauſa ſubdiaconi, vt 15. q. 8. Felix. ſecus eſt in diacono. quidam etiam referunt hoc ad qualitatẽ teſtiũ, vt ſicut bigami admittuntur

1 Vel dic ꝙ hic repetit quæſtionẽ, vt demonſtret, ꝙ in calumniatorem põt eſſe pœnæ cõmutatio ſecundum L.

Perdit quis quod numquam habuit.

2 Et 33. q. 1. c. quorundã. & hoc, ſi.

f ¶ Velu-

muntur contra laicum, ſic contra ſubdiaconum, quia poſſunt ex diſpenſatione fieri ſubdiaconi, vt 34. diſt. lector. ſed eadem ratione homicida admittitur contra ſacerdotem, cùm ſecum diſpenſari poſſit à Papa 1.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit ab Impe-

plunt, audiantur. ſed ſi presbyteri falſitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falſo eos redarguere, & quanto in maiori honore ſunt poſiti, tanto maior pœna debét affici, ſi in crimine reperiant falſitatis: & illud verbum, & leges præcipiunt, ideſt, forte, in quibus caſibus laici torquentur, & ipſi torqueantur.

ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris ſimilitudine ſubiugatur. Quod enim eſſet diacono gradum amittere, hoc fuit ſubdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

¶ *In regeſto B. Gregorij hac non ſunt inuenta, ſed habentur omnia in vita ipſius à Io. diacono ſcripta, lib. 4. c. 31. Is enim poſtquã citauit epiſtolam 66. libri noni Anthemio ſubdiacono ſcriptam, inde iſta colligit,* Idcirco Gregorius non probantẽ quod obiecerat ſubdiaconum officio iubet priuari: quia iuxta canonicas patrum ſententias, qui calumniam, &c. *vſque ad finem. Sicut autem caput hoc ex Io. diacono ſumptum eſt; ita in Decretalibus caput primum tit. de calumniat. ex ipſa Gregorij ad Anthemium epiſtola eſt acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox iſta abeſt ab originali, ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

Codice libro primo, titu. de epiſcopis & clericis, l. 8. Imperator Theodoſius. 2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæſtionis teſtimonium dicant, ita tamen, vt falſa non ſimulent. Ceteri vero clerici, qui eorum † deinde gradum, vel ordinem ſequuntur, ſi ad teſtimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: vt ſalua tamẽ ſit litigatoribus falſi actio, ſi forte presbyteri, qui ſuo †* [c] *nomine ſuperioris loci teſtimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam ſunt præcepti, hoc ipſo, quòd nihil metuant, vera ſuppreſſerint. Multo magis enim pœna digni ſunt, quibus quam plurimum honoris per noſtram iuſſionem delatum eſt, ſi occulte † inueniantur in crimine †.*

¶ Item conſtitutione tertia coll. nona. ¶ *Presbyteri* [d], *ſeu diaconi, ſi falſum teſtimonium dixerint; ſi quidem in re pecuniaria; diuino miniſterio dumtaxat per tres annos ſeparati, monaſterio tradantur. Si in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis* [e] *ſubijciantur. Ceteri vero clerici communi a iure ſub officio eccleſiaſtico pulſi, ſine delectu cauſæ legitime coercentur.*

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba*, communi iure ab officio eccleſiaſtico pulſi, *abſunt à manuſcriptis, ſunt tamen in traſlatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipſa omnino verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare opæpretium fuerit nouellam ipſam græcam & vulgatas interpretationes conſulere: extant enim aliquæ varietates non contemnendæ.*

Item Gregorius Ianuario epiſcopo lib. 3. epiſt. 24.

¶ Ad ſanctæ communionis miniſterium † non accedat, qui crimen illatum non probat. C. IIII.

3. EPipha-

a ¶ Presbyteri.] bonæ opinionis, ſecundum H. ſecus ſi ſuſpecti ſunt, vt ſ. ea. q. 5. illi. ſed hoc non placet 2. minores ergo clerici poſſunt coram epiſcopo torqueri, non à laico. vel non credo tenere q̃d hic dicitur.

b ¶ Leges.] circa laicos infames.

c ¶ Qui ſuo.] ideſt, propter ſuũ honorẽ.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit à Iuſtiniano, qua pœna debent puniri presbyteri & diaconi ſi de falſo teſtimonio conuincantur? Et reſpondet, ſi in ciuili cauſa falſum dixerint teſtimonium ſeparati à miniſterio duntaxat per tres annos detrudantur in monaſterium. Sed in criminali primum degradentur, deinde pœnis legitimis ſubijciantur. Ceteri vero clerici ſine delectu cauſæ legales pœnas patiantur.

d ¶ Presbyteri.] qualiter ſtatuit hic imperator aliquid de rebus eccleſiaſticis, contra id 96. diſtinct. bene quidem. niſi hoc fecerit aucto. Apoſtolica. 97. diſtinct. eccleſiæ. & cap. victor. Sed hic inſtruit iudicem eccleſiaſticum quid facere debeat. ſic infra ead. delatori.

e ¶ Legitimis pœnis.] quæ ſunt ff. de fal. L. 1. §. vlt. vbi dicitur, q̃ pro crimine falſi, ſi eſt liber, deportatur. & omnia eius bona publicantur: ſi eſt ſeruus, patiatur vltimũ ſupplicium. Vel intellige de pœnis canonicis, prout di. diſt. 50. ſi eps. Vel dic cum iudex ex officio ſuo punit teſtẽ ſm ſuũ arbitriũ punit eũ, vt C. de teſti. nullum. ſecus ſi directe accuſatur teſtis 3, vt 50. diſt. ſi epiſcopus. & ff. de fal. l. 1. §. vlt.

2 Vnde generaliter ĩtelligas literã vt ſonat ſecundum B. Iſi.

3 Et videas q̃d no. 2. q. 3. in ſumma. in fi. & q̃ũ legi. & not. 23. q. 5. Rex debet. & 33. q. 5. hæc imago in fi. Arch.

† al. eum

† al. ſub

† al. ſi in occulto inueniatur crimen.

Cod. eod. tit. Authentica ſequẽti. Presbyteri. Nouella 123 §. reuerẽdiſſimis.

† al. myſteriũ

ab Imperatore an presbyteri cum ferunt teſtimonium ſint verberibus ſubijciendi? Et reſpondet q̃ non propter prærogatiuam ſacerdotij, hac tamen conditione, vt falſa non dicãt, ceteri vero clerici prout leges præce-

EPiphanium.] Hæc eſt 3. pars q. in qua vult probare qualiter ſunt puniendi qui non probant quod obijciunt

obijciunt. & ad hoc ponit 2.c. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam abſentes libellum accuſationis, vt Epiphanium infamarent miſerunt epiſcopo ſuo, ſcilicet Ianuario: qui cum libello accuſationis prædictum Epiphanium ad Papam miſit, tunc Papa examinata cauſa, & cognita innocentia Epiphanij, eũ abſoluit, & mandat epiſcopo, vt illos accuſatores excommunicaret, niſi venirent & probarent crimen quod obiecerant. ita poſuit Hugo caſum. Beneuen. vero ſic ponit caſũ. Epiphanius pſbyter dicebat ſe rẽ cũ quibuſdã mulieribus habuiſſe: quod ſcelus quidam ſermone tacito nomine ſuo ſignificauit Dño Papæ Greg. quo audito præcepit Grego. Sabino defenſori, vt mulieres illas, quas presbyter Epiphanius dicebat cognouiſſe, & alios qui eiuſdẽ rei veritatẽ ſciũt, Romam adducat: quo facto & oĩbus in præſentia Papæ poſitis, cũ nullum crimẽ in Epiphanio inueniret, remiſit eũ ad Ianuarium epiſcopum, corã quo ſi ille, qui talẽ epiſtolã miſit, nõ apparuerit paratus qđ obiecit probare, à communione remoueatur. Sed primus caſus mihi magis placet. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſq. ad finẽ, quãtum ad caſus poſitionem.

a ¶ Epiphanium.] de eo agitur extra de teſti. quoniam.

b ¶ Litteris.] ſed qualiter hoc fecerit, cum non ſit admittẽda accuſatio p litteras, vt 2. q. 8. per ſcripta. & 3. q. 9. abſente: ſed hic non plene examinauit cauſam.

c ¶ Accuſatũ.] id eſt: infamatum.

d ¶ Diſcutientes.] de plano, non in forma iudicij. extra de accuſatio. olim.

e ¶ Abſoluimus.] ab obſeruatiõe iudicij, vnde poſtea admittitur accuſatio.

f ¶ Paratus.] nonne potuit accuſator pænitere, & dicere ſe errasse, vt 3. ea. q. 1. quidam. & ante lit. conteſt. põt deſiſtere accuſator, vt extra de accuſ. licet 3. in fin. ſed iſtud eſt ſpeciale in accuſatione epiſcopi, vel cum orta eſt infamia, vt dixi 3. 4. q. 5. quiſquis.

g ¶ Delatori.] confeſſo.

h ¶ Lingua.] ſed qualiter dat Papa iura de pœna ſanguinis contra illud 23. q. 8. his à quibus. ſed hic docet quid facere debeat iudex ſecularis, ſic 17. q. 1. ſi quis rapuerit. Io. de Fant.

Accuſator an & quando poteſt deſiſtere.

ſQuod edi... notans

o & do... iſta dece... licet ſolu... tionẽ, qu... primo ſe... quitur, va... de q ca n... cures. Ar...

nium [a] presbyterum quorumdam ſacerdotũ † litteris [b] criminaliter accuſatum [c]: cuius nos, vt valuimus, diſcutientes [d] cauſam, nihilque in eo obiectorum reperientes, vt ad locum ſuum reuerteretur, abſoluimus [e]. Criminis ergo eius auctores te volumus perſcrutari: & niſi qui eaſdem tranſmiſit epiſtolas, paratus [f] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atq. diſtrictiſsimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ miniſterium † cõmunionis accedat.

† al. Sardorũ

† al. myſteriũ

a ¶ Epiphanium.] *In epiſtola hæc antecedunt.* Præterea noſtri latorem præſentium Epiphaniũ presbyterum quorũdam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 49.

In capitulis Hadriani. c. 49. Cap. l. 7. c. 360. Anſ. l. 3. c. 88.

¶ Qua pœna delator ſit feriendus. C. V.

DElatori [g] autem lingua [h] capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶ Delatores autem ſunt, qui inuidia produnt alios.

¶ *Habetur inter capitula Hadriani c. 49. allatum, quantum coniicere licet, ex legibus ſecularibus. Nam in codice Theod. lib. 10. tit. 10. l. 2. fere idem: in libro autem 7. capit. c. 360. prorſus idem habetur.*

[*Item ex concilio Eliberitano.*]

Capitul. l. 6. c. 344.

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

DElator ſi quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proſcriptus, vel interfectus, placuit nõ [β] niſi in fine accipere communionem. Si leuior cauſa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, poſt quinquennij tempora admittatur ad baptiſmum.

Burc. l. 6. c. 17. Iuo p. 10. c. 156.

β ¶ Non niſi.] *In concilio ipſo, & capitularibus legitur, nec in fine: quod in multis eiuſdem concilij decretis repetitur. Quomodo autem hic, & apud Burchardum, atque Iuonem legitur, cõuenit canoni 13. Nicæni concilij, in quo ſic ſtatutum eſt.* De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſeruabitur: ita, vt ſi quis egreditur è corpore, vltimo & neceſſario viatico minime priuetur. *Hanc controuerſiam copioſe explicat Inn. 1. epiſt. 3. c. 2. Exuperio epiſcopo Toloſano.*

Item ex octaua ſynodo.

In regula Iſidori. c. 17.

¶ Qui innocentem falſo crimine maculauerit, ſacerdotis arbitrio pœna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falſum dixerit, vel perſonam innocentis falſo crimine maculauerit; iuxta ſacerdotis arbitrium diuturna pænitentia expurgetur.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen palea, quod ſublatum eſt auctoritate omnium vetuſtorum exemplarium, quotquot collata ſunt. Extat autẽ in regula monachorũ B. Iſidori. c. 17.*

Item ex concilio Agathenſi, c. 32.

Duo

¶ A communione coerceatur vel ſæcularis, vel laicus, qui eccleſiam vel clericum per calumniam fatigauerit. C. VIII.

Anſl. 3. c. 116. Burc. l. 15. c. 5. Iuo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.

SI quis vero ſæcularium per calumniam eccleſiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & conuictus fuerit; ab eccleſiæ liminibus, & à catholicorum communione, niſi digne pænituerit, coerceatur †.

† al. arceatur

CAVSA SEXTA.

DVo fornicatores, & infamia notati, quemdam religioſum epiſcopum de ſimonia accuſare nituntur: reus alterius prouinciæ archiepiſcopi iudicium expetit; tandem in probatione deficit accuſator: reus cogitur ad ſuæ innocentiæ aſſertionem.

1 *Hic primum quæritur; an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiuſmodi † accuſationem ſint admittēdi.*

† al. huius

2 *Secundo, ſi epiſcopus in eos accuſationem vertere voluerit, an ſimplici aſſertioni ſuæ ſit fides habenda.*

3 *Tertio, ſi liceat ſibi expetere iudicium archiepiſcopi alterius prouinciæ.*

4 *Quarto, cuius iudicium ſibi ſit expetendum; ſi circa ſuam ſententiam epiſcopos ſuæ prouinciæ diſcordare contigerit.*

5 *Quinto, ſi in probatione deficit accuſator, an reus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ.*

QVAESTIO I.

QVòd [a] autem crimine irretiti alios accuſare non poſſunt, Anacletus Papa teſtatur, epiſtola ſecunda epiſcopis Italiæ dicens.

¶ A criminoſis ſacerdos accuſari non permittitur. C. I.

SI ſacerdos ſine crimine eligi præcipitur [b], nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accuſari, aut calū-

DVo fornicatores.] CASVS. Supra in 2. & 4. cauſis in multis capitulis docuit Gra. ꝙ criminoſi, & infames repelluntur ab accuſatione & teſtimonio: ſed quia quædam ſunt crimina excepta, in quibus criminoſi vel infames admittuntur, ideo annectit hanc cauſam, vt oſtendat, ꝙ in crimine excepto criminoſi & infames admittuntur. Oſtendit etiam, ꝙ ſimplici aſſertioni epiſcopi non creditur, cum vult alium accuſare, & ꝙ epiſcopus accuſatus ad alium archiepiſcopum ire non debet, vt hæc & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læſę maieſtatis: crimen perduellionis, quod eſt ſpecies criminis læſæ maieſtatis, crimen hereſeos, crimen ſimoniæ, crimen ſacrilegij, crimen fraudati cenſus vel annonæ. Inter hæc eſt crimen ſimoniæ, quod magis in eccleſia frequentatur.

QVòd autem.] Hæc quæſtio diuiditur in quattuor partes. In prima probatur p 16. auctoritates ſanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici nō poſſunt alios accuſare. Secūda ibi, [Cum itaque.] Tertia ibi, [Quicūque.] Quarta ibi, [Verū.] Io. de Fan. CASVS. Hic intimlatur prima quæſtio, qua quæritur an criminoſi & infames repellantur ab accuſatione? Et certum eſt, ꝙ ſic, vt 2. q. 1. in primis. niſi in crimine excepto, vt 89. diſtin. ſi quis Papa. & 15. q. 3. ſane & pcedit hoc ordine Gra. in hac q̄ſtione. Primo probat, ꝙ criminoſi & infames non debent admitti ad accuſandum vſque ad §. ſed licet. Poſtea dicit, ꝙ in crimine excepto & ſ crimine ſimoniæ bene admittūtur teſtes iſti & ſimiles.

a ¶ Quòd autem.] in ſimonia quilibet auditur accuſans contra laicum, etiam meretrix, vt 89. diſtin. ſi quis Papa. & extra de ſimo. tāta. & hoc ideo quia omnia crimina nulla reputantur reſpectu iſtius, vt 1. q. vlt. patet. ſecus ſi accuſatus ſit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. 1. in primis. in fin. immo eadem eſt diſtinctio in laico. an prius fuerit bonæ famæ, an non, vt ff. ad leg. Iul. maie. famoſi. Licet autem in exceptis criminibus admittant̄ criminoſi: non tamen ſine tormento, vt 4. q. 3. ſi ea. Si ergo clericus eſt bonæ famæ nullo crimine ſuſpectus, non auditur cōtra ipſum, vt extra de teſti. veniens. Si ē malæ, quilibet admittit̄ ad accuſandum & teſtificandū, vt extra de ſimo. per tuas. Quidā tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accuſationem, non tamen ad teſtimonium, quia tota vis negotij pendet ex teſtimonio, ſed non in accuſatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis. in fin.

Criminoſi in exceptis criminibus teſtificari poſſunt.

SI ſacerdos.] CASVS. Quæſitum eſt ab Anacleto, an criminoſi poſſint accuſare ſacerdotes? Et reſpondet; quòd non; quia cum ab Apoſtolo præcipiatur ſacerdotē ſine crīne eligi, nūq̄ debet à criminoſis accuſari, ſed ab illis tantū, qui poſſunt ad ſacerdotium promoueri.

b ¶ Præcipitur.] ab Apoſtolo r, vt 25. diſt. primum ſi talc eſt crimen quod eſt accuſatione, & damnatione digniſſimum, vt 81. diſtin. Apoſtolus.

r Et ſic patet pceptū eſſe Apoſtoli ordinandum eſſe ſine crimine ſm Hug & Laur.

Omnes

OMnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, quod omnes dicuntur eſſe infames, quos leges ſæculi infames appellant. & iſti tales & alij, qui ſuis culpis non poſſunt ad ſacerdotiũ promoueri, repelluntur ab accuſatione, quia ſicut maior à minori iudicari non põt, ita nec accuſari. In ſecunda parte dicitur, quòd anathematizati repelluntur ſimiliter ab accuſatione: quia infames ſunt: nec poſſunt communicare nobiſcum, niſi abſoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.] Sequens capitulum patet.

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs, qui ſine crimine ſunt, & iuxta a electionem ſacerdotes ordinari poſſunt; & tales per omnia inueniuntur, quales ſacerdotes eligi iubentur.

a ¶ Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuſcriptis codicibus, præterquam in vno, in quo eſt,* iuſta electione. *In vulgatis erat,* iuxta electionem canonicam. *In epiſtola autem ipſa ſic legitur,* & iuxta electionem, ſi neceſsitas fuerit, aut ipſi volendo Domino ſeruire elegerint, ſacerdoteſque ſine crimine fieri, & ordinari poſsint, & tales per omnia fuerint, quales eligi ſacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 21.

¶ Infames, & qui culpis exigentibus ad ſacerdotium prouehi non poſſunt ſacerdotes non accuſent. C. II.

OMnes vero infames eſſe dicimus, quos leges a ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus ad ſacerdotium non poſſunt prouehi. Indignum eſt enim, vt illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt: quoniam ſicut maiores à minoribus b non iudicantur, ita nec criminari poſſunt. Poly. l. 5. tit. 1.

Item Fabianus Papa, epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

¶ Infames ſunt, qui regnum Dei conſequi non valent. C. III.

ILli, qui c illa peccata perpetrant, de quibus Apoſtolus ait: [Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur,] valde cauendi ſunt, & ad emendationem, ſi voluntarie noluerint, compellendi d: quia infamiæ maculis ſunt aſperſi, & in barathrum delabuntur; niſi eis e ſacerdotali auctoritate ſubuentum fuerit. ¶ Similiter & illi, de quibus ipſe ait: [Cum huiuſcemodi f hominibus nec cibũ ſumere.] quia infamia ſunt notati, antequam ſacerdotali auctoritate ſanentur, & in gremio ſanctæ matris eccleſiæ redintegrentur: quia, qui extra nos ſunt, nobiſcum communicare non poſſunt. Gal. 5. 1. Cor. 5.

Item Fabianus, epiſtola prima.

a ¶ Leges.] Sed & alios dicimus infames ſecundum canones, qui non ſunt infames ſecundum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, ſicut nec omnes dicimus infames ſecundum canones, qui ſecundum leges ſunt infames, vt mulier, quæ nubit intra tempus luctus. Io. Sed certe bigami & corpore vitiati non ſũt infames, & ſi ſint irregulares, cum non deliquerint. B. Dicũt tamen quidam, quod infamia, quæ eſt irrogata per ſententiã, vel quæ contrahitur ipſo facto, vt cum aliqua deprehẽditur in adulterio, vel cum aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur ff. de his qui notan. infa. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quamtamcũque pænitentiam 1, vt 2. q. 3. §. hinc colligitur. niſi reſtitutus ſit ab illo, qui poteſt reſtituere, vt à principe, vel à ſenatu, vt 2. q. 3. §. notandũ 2. in fi. ff. de poſtu. l. 1. §. de qua. Alia eſt infamia facti, de qua agitur ĩ. ea. ſunt plurimi. & melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationem, & illa aboletur purgatione præſtita, vt 15. q. 5. de crimine. Eſt etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32. q. 5. præceptum, in fi. & abolетur per pænitentiam, vt ĩ. e. illi qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accuſationem vel promotionem: quia non ſufficit, quod modo non ſit infamis: ſed quod numquã fuerit infamis. ĩ. ead. qui crimen 2. Item infamia contracta ex ſententia excommunicationis tollitur per abſolutionem, vt 3. q. 1. c. 1. ſicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex ſentẽtia. ff. ad munici. ordine.

Infamia an poſſit per penitentiã purgari.

1 Quia pænitentia, &c. vt not. 15. q. 5. presbyter. I gl. quia pænitentia, &c.

2 Hoc determinat extra de tẽpor. or. c. vlti.

b ¶ A minoribus.] Honeſtate morum, ideſt, criminoſis. ne ſit contra 2. q. 7. præſumunt. & cap. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secũda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, nõ debent recipi ad accuſandum: quia infames ſunt, & in barathrum dilabũtur: niſi eis à ſacerdotibus eſt ſubuentum; vnde ſunt ad pænitentiam compellendi.

c ¶ Illi qui.] Secundum quoſdam prima pars loquitur de criminoſis non excommunicatis. ſecunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis: ſecunda de manifeſtis criminoſis.

d ¶ Compellendi.] arg. exiſtentem in mortali peccato cogendum eſſe ad pænitentiam. 22. q. 1. prædicandum. 24. q. 3. tam ſacerdos. Argu. contra 2. q. 1. multi.

e ¶ Niſi eis.] Arg. tolli infamiam per ſatisfactionem eccleſiæ, vt 22. quæſt. 5. præceptum. 35. quæſt. 6. ſi duo. Argumen. contra. 3. quæſt. 4. conſanguineorum. & c. 2. qui. infra ead. quicumque. & 22. q. 5. patuuli. Sed dic quòd canonica infamia per pænitentiam tollitur: ſed non illa quæ irrogatur ipſo facto, vel per ſententiam. Ioan. de ipſo occulto crimine tollitur per pænitentiam 3, ſed non de manifeſto, vt extra de tempo. ordi. c. vlt. & pæn.

f ¶ Huiuſcemodi.] ſcilicet excommunicatis.

a Omnes.

a OMnes.¶ Ante ſatisfactionem.]vel iuramẽtum. extra de ſententia excommu.per tuas.

BEatus.]CASVS. Iacobus epiſcopus Hieroſolymitanus quæſiuit à Clemente, qui ſint repellendi ab accuſatione epiſcoporum? Et reſpondet, quòd quattuor genera hominum ab eorum accuſatione debent repelli, ſicut docuit beatus Petrus: ſcilicet criminoſi & irregulares: ſcilicet qui ad eumdem ordinem non poſſunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent ſacerdotibus ſubeſſe; quia non debent maiores à minoribus iudicari vel accuſari. [Ab humano die,]ideſt, carnali ſenſu.

b ¶ Decente.]eum dixit, Qui ſine peccato, &c. 3. quæſt. 7. qui ſine.

c ¶ Rogabat.]ideſt, præcipiebat, ſic 11. q. 3. rogo.

d ¶ Quoniam pro minimo.] hic continua: quoniam & ſi boni ſumus.

e ¶ Vt à talibus.]ſcilicet illis, qui ſemper parati ſunt reprehendere: de quibus al. 11. q. 3. ſenti. ſed aliorum reprehenſiones attendendæ ſunt: qui licet mali non ſint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos eſſe credunt, vt 11. q. 3. non ſunt. 12. q. 1. nolo.

f ¶ Ab humano die.]ideſt, qui tantum humana [1] non diuina quærunt. 8. q. 1. ſunt in eccleſia.

[1] Humana enim dies appellatur humana proſperitas. Archid.

¶ Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur. C. IIII.

Anſel. l. 3. c. 1. — 1. Cor. 5.

a OMnes illi ſunt ab accuſatione repellendi, quos Apoſtolus commemorat, dicens: [Cum eis nec cibum ſumere,] & ante ſatiſfactionem[a] eccleſiæ non ſunt ſuſcipiendi.

Item Clemens Papa Iacobo Hieroſolymorum a *epiſcopo, epiſt.* 1.

a ¶ Hieroſolymorum.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatũ eſt ex pleriſque manuſcriptis codicibus. Nam & Clemens in epiſtola ſic ipſum Iacobum vocat.*

¶ Sacerdotes non niſi à coæqualibus accuſari debent. C. V.

Anſel. ibidem.

BEatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis coæquales nó erant, ab epiſcoporum † vexatione, & accuſatione dicente ‡ [b] Domino probihebat, & non niſi à coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo poſt.* ¶ Infames etiam omnes, & quos primates, & leges ſæculi non ſuſcipiunt, ſed & laicos ab eorũ accuſatione, & vexatione ſemper repelli debere rogabat[c], & cunctos illis ſubditos eſſe præcipiebat: cunctorum ſacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctioremque, ac diſcretam à ſecularibus, & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales quoſque, atque ſacerdotes ſuper carnales, ac laicos ſemper conſtituendos docebat; quoniã pro minimo[d] nobis eſſe debet, vt à talibus[e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano[f] die. Maiores vero à minoribus nec accuſari, nec iudicari vllatenus poſſe dicebat: quoniam non ſolum hoc diuinas, ſed & leges ſæculi inhibere docebat.

† eorum] ori. — ‡ docente] or. — 1. Cor. 4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 68.

¶ Qui criminoſus fuerit, ſacerdotes accuſare non poteſt. C. VI.

Anſel. l. 3. c. 88.

QVi crimen[g] intendit, agnoſcendũ eſt, ſi ipſe ante[h] non fiat criminoſus: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei[i] aduerſus quemcũque profeſſio. *& infra. c.* 72. ¶ Teſtes autem ſine aliqua ſint infamia, vxores, & filios habentes, & Chriſtum[k] omnino prædicantes.

3. 3. q. 11. neganda.

QVi crimen.]CASVS. Quæſitũ fuit ab Hadriano qui repellantur ab accuſatione & teſtimonio? Et reſpondet quòd ſi à tempore baptiſmi fuit criminoſus, repellitur ab accuſatione: quia vox malorum non eſt admittenda. Infames autem omnes à teſtimonio repelluntur: & qui non habent filios & vxorem fideles. [Habentes,]ideſt, ſi habuerit habeant tales.

g ¶ Qui crimen.] Si vis dicere quòd qui peccauit poſt baptiſma, poteſt promoueri ſi egerit pænitentiam; tunc dicas illum hic appellari criminoſũ, qui per ſententiã [2] conuictus eſt. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiam ipſo iure: vel de illo intellige qui pẽdẽte accuſatione qua & ipſe fuit accuſatus, voluit accuſare alium: quod non licet. 3. q. vlt. neganda. Baz. autem facit vim in hoc verbo criminoſus: ſcilicet plenus vitijs: ſicut ille qui eſt periurus, vt 3. ead. quicumque. & licet quilibet criminoſus etiam non conuictus repellatur, vt extra de teſtib. ſuper eo. tamen ſi probat ſe egiſſe pænitentiam, bene recipitur, maxime in ciuili. arg. 50. diſt. ferrum. & ff. de ædil. edic. quod ita, licet ſit arg. contrá. extra de ſimo. per tuas. vbi dicitur quòd in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate quàm de rigore. Io. tu dicas breuiter, quòd ſi probatur crimen contra aliquẽ ſemper repellitur in cauſa criminali, vt 3. 2. q. 7. quærẽdum. & extra de teſti. teſtimoniũ. niſi in exceptis criminibus, ſecundum diſtinctionẽ, pluries dictã ſuperius B.

[2] Ad hoc facit quod no. 3. q. 3. c. 2. in glo. a adaptatis in fin.

Teſtis repellitur probato crimine contra ipſum.

h ¶ Si ipſe ante.]licet de illo nõ ſit cõdẽnatus. ar. extra de teſt. ſuper eo. Et eſt hic argumentũ, quòd poſt pnſam accuſat quis de crimine. 33. q. 2. admonere. 1. q. 7. ſi quis omnẽ. 50. diſt. peruenit. 48. diſt. quoniam multa 3.

Pænitentia nõ impedit accuſationem.

i ¶ Rei.]ideſt, accuſati.

K ¶ Chriſtum.]non tñ obeſt eis ſi eos inſtruxerint. 47. diſt. quantumlibet. & 43. diſt. Epheſijs. Aliud ſi neglexerint eos corrigere, vt 3. ead. diſt. legant.

3 Concor. tex. in l. quoniam mente. cũ ibi no. ff. de furt.

Si omnia

SI omnia.] Casus. Hoc c. loquitur de occultis peccatis, quæ ſoli Deo punienda relinquuntur. Eſt ergo caſus. Quidam æmuli accuſabant prælatos ſuos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant ſe pro bono hoc facere: ſcilicet vt prælati ſui fierent meliores. quæſitū fuit ab Anacleto an bene facerēt? Et reſpondet, ꝙ non: quia ſi omnia delicta occulta & manifeſta accuſarentur, & vindicarētur in hoc ſæculo, in futuro nil Deo reſeruaretur, cui ſoli occulta relinquūtur: & illi qui talia dicunt in vanum laborāt, qui Deum volūt adiuuare: & plus ſtimulis inuidiæ, quàm amore charitatis aguntur.

præſumptionem ff. quod met. cau. l. vlt. 7. quæſt. 5. [illegible] violentam condemnationem. 32. quæſt. 1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet ſit argum. contra. extra de præſumptio. litteras.

IPSA AVTEM. Casus. Quia ſupra conc. & c. ſi.

Non ſolum autem criminoſi, ſed etiam quilibet alij ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa, epiſt. 1. ait.

¶ Deo non placet, qui ſeruos ſuos accuſat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc ſæculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui ſolem certat facibus adiuuare. Ideo ſi aliquis putat ſe Deo in hoc placere, quòd ſeruos ſuos accuſat, & vt meliores fiant, dicit ſe hoc agere, in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] ſtimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione nō indiget: nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Teleſphorus epiſtola vnica, c. 3.

¶ Populus ſacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII. Et Iulius in decret. c. 10.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi: quia à quibus ſe Domini populus benedici, ſaluari, & inſtrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accuſatione ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. *& infra.* ¶ Dei ergo accuſat ordinationem, qui eos, qui ab eo conſtituuntur ſacerdotes, accuſat, vel damnari cupit. *Idem infra.*

Anſ. l. 3. c. 12. Iuo p. 6. c. 314. Matth. 10.

¶ Hi [a], qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: omnes, qui aduerſus patres armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi. Iuo p. 6. c. 315.

a ¶ Hi qui.] *In aliquot vetuſtis codicibus eſt caput diſtinctum à ſuperiore.*

Item Pius Papa epiſtola prima. Et Cornelius epiſt. 2.

¶ De eodem. C. IX.

OVes [c] paſtorem ſuum non reprehendant; plebs epiſcopum non accuſet, nec vulgus eum arguat: quoniā non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, neque ſeruus ſupra dominum. Epiſcopi autem à Deo ſunt iudicandi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam à ſubditis, aut prauæ vitæ hominibus non ſunt arguendi, vel accuſandi, aut lacerandi. *& infra.* ¶ Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in ſuſpicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis ſuſpicio [d] potius repellenda eſt, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 243. Pann. l. 4. c. 36. Luc. 6.

Ipſa autē detractio, licet ex vitio detrahentium, tamen iuſto Dei iudicio nonnunquam aduerſus bonos excitatur:

a ¶ Si omnia.] De occultis loquitur, quæ ſoli Deo reſeruantur. 32. diſt. erubeſcant.

3 Alij dicunt, ꝙ intelligit de eo q malo zelo accuſat & littera capituli ad vtrūq; intellectū ſatis adaptat. Arch.

b ¶ Inuidiæ.] Hic canon præſumit potius accuſationē fieri cauſa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. ſi quis epiſcopus.

SAcerdotes.] Casus. Hoc ca. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, ꝙ populus, id eſt laici non ſunt admittendi ad accuſationem ſacerdotum: quia ſubeſſe debent eis, & non præeſſe. In ſecūda parte dicitur, ꝙ accuſatores non ſunt recipiēdi niſi ſint idonei: & omnes illi qui armātur contra patres ſpirituales accuſādo eos calumnioſe, ſunt infames. Secunda pars incipit ibi, [Hi qui non ſunt.]

OVes.] Casus. Quidam laici vel clerici criminoſi accuſabant & reprehēdebant epiſcopos ex ſuſpicione: quod dicit Pius Papa non eſſe faciendum. Et hoc ꝓbat tribus rōnibus. Prima eſt, quia nō debet eſſe diſcipulus ſupra magiſtrum. Secūda, quia epī à Deo ſūt iudicandi. Tertio, qa laici vel ſubditi à prælatis talia pati nolunt.

Præſūptio eſt triplex. 2 Dic ꝙ hęc pſumptio eſt inualida & repellitur in iure, in nullo enim debet mouere animū iudicātis. 3. q. 1. primo. & in hoc capit. oues. Arch.

c ¶ Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

d ¶ Suſpicio.] Sic 2. q. 1. c. 1. Suſpicioni temerariæ a nō creditur. 11. q. 3. in cunctis. probabilis induxit præſum- c. ſacerdotes. & c. ſi omnia. facta eſt mentio de detractione: ideo ſubiungit § iſtū, vt oſtēdat ꝙ quāuis detractio in

la ſe mala ſint: tamen iuſto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de ſe præſumitur propter bonum quod habent, & aliorum laudibus extolluntur in altum, per detractionem inuidorum humilientur. Quod probat p duo capitula ſequentia.
menſuram 1. Item ſi poſt primam fornicationem quis pænitet, iniungitur ei pænitentia. ſi ſecundo accedit ad eamdem, ſecūdo iniungitur ei pænitentia. talis ergo erit melioris conditionis ſi non pæniteat à principio; quàm ſi pæniteat poſtea. Item ſi ſecundo accedit ad

vt quos vel domeſtica [a] præſumptio, vel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambroſius ad c. 22. Lucæ.

¶ Ne quis de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hæc non valde conuenit ſubiecto capiti, & pie eſt interpretanda: nam ſimuli locutione vtitur Dauid 2. reg. 16. loquēs de Semei.*

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem: [Domine tu ſcis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: ſed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta ſunt, vt ſciatis, neminem iactare ſe debere. Nam ſi Petrus [c] lapſus eſt, quia dixit: [Et ſi alij ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.] quis alius iure de ſe præſumat? Denique & Dauid, quia dixerat: [Ego dixi in mea abundantia [d] non mouebor in æternum;] eam ſibi iactantiam obfuiſſe profitetur dicens: [Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.]

Mar. 14.

Pſal. 29.

Item Gregorius lib. 9. epiſt. 39. ad Theotiſtam patriciā.

¶ Vt boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudant [e]: & ne qua elatio de laude ſurrepat; permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur. Hinc eſt ergo, quòd doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur per infamiam [f], & bonā famam, qui etiā dicit: [Vt ſeductores, & veraces.]

2. Cor. 6.

Verum hac auctoritate [g] prohibentur ſpirituales à carnalibus accuſari, non carnales à ſpiritualibus. Quod ex verbis eiuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo a ſubiunxit, dicens: [Capite languenſcente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: ſicut ſcriptum eſt [h]: [Omne caput languidū, & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas.] Quapropter manifeſtum eſt diabolum, (qui ſicut Leo rugiens circuit quærens,

Euſebius in epiſtola ad Galliæ epiſcopos. ȷ. ead. c. ex merito.

Eſa. 1.

1. Pet. 5.

aliam mulieré, æqualę peccatum committit, ſicut ſi ſecundo accederet ad priorem. ſed pro illo ſecundo peccato quod facit cum altera, noua pænitētia ſibi indicitur. ergo & noua pænitentia eſt indicenda ſibi, ſi ad eamdem denuo accedat: cum par ſit peccatum: & hoc concedi poteſt 2: licet ſecundum leges qui ſæpius rem contrectat, non committit diuerſa furta. ff. de fur. ſi qui.

c ¶ Petrus.) Argu. à maiori. ſi. 32. q. 5. ſi Paulus.

d ¶ In abundantia.) ideſt, confidentia bonitatis meæ.

SVnt.) CASVS. Dicit Greg. quòd Deus permittit bonos à malis infamari & reprehendi, vt ſi qua naſcitur elatio in corde bonorum ab ore laudantium, per os vituperantium ſuffocetur. Et hoc probat exemplo Pauli, qui dicit: Apud quoſdam habiti ſumus vt ſeductores: apud quoſdam habiti ſumus veraces.

e ¶ Laudāt.) hoc ē veniale peccatū. 25. diſt. criminis. ſed q cōmēdant mortalia vitia: mortaliter peccāt. 46. diſt. ſunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.) ideſt, quidam deſipiētes dicebant eos veraces: quidam non. 41. diſtinct. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic oſtendit Gratia. quòd illud cap. ſcelli-cet, oues. loquitur de malis & criminoſis, qui bonos prælatos accuſare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo inſtigante, vt per tales reprehenſiones prælatis langueſcentibus corruant ipſæ plebes in ima: & ſic periclitentur. & oſtenditur q detractores deterius delinquunt, quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiunt bonos mores & virtutes, quæ ſunt intrinſeca: illi autem rapiunt extrinseca. In eo. cap. 1. inferiori parte eiuſdem cap. Scriptum eſt, in Eſaia.

a ¶ Domeſtica.) ideſt, propria vel domeſticorum perſona.

IMitare.) CASVS. Quidam iactabant ſe de bonis quæ faciebant: & putabant ſe cadere non poſſe. Sed Ambroſius oſtendit, q nemo de ſe præſumere debet, nec multum per iacturam ſubleuari. Et hoc probat duobus exemplis: ſcilicet Petri & Dauid: qui nimis de ſe præſumentes ceciderunt. Vel ſic: Nemo debet ſe iactare de bonis, nec cadat, vt Petrus & Dauid.

b ¶ Tertio.) hic videtur q toties pænitentiam faciam quoties cōmitto fornicationem etiam cū eadem muliere: & q quaſi pro diuerſis delictis ſit mihi pænitentia indicēda, vt de pæ. diſt. 5. conſideret. & de pæ. diſt. 1.

g ¶ Verum hac auctoritate.) ſ. ī. c. oues. hæc ſunt verba eiuſdem Pij: & continuantur illi c. oues.

h ¶ Sicut ſcriptū eſt.) In Eſaia.

1 Concor. tex. in l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publ. & l. 4. C. de epiſc. aud.

2 Argu. ad hoc extra de re iud. lib. 6. ad apoſtolicæ. ver ſicu. deierauit, &c. Archidia.

Quie-

quem poſſit deuorare) cordibus plebium ſuadere, vt doctoribus, atque paſtoribus ſuos detractores irrogent, vel eos accuſent, ut plebes langueſcentes (non tenentibus paſtoribus frana eorum) laſciuiant, atque in ima ruant, vt ſaltem ſic periclitari poſſint. Multum vero diſtant damna morum à damnis rerum temporalium, cum iſta extra nos ſint; illa vero in nobis.] & infra: [Peius β malum fore non exiſtimo; quàm Chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibus.]

Paulo aliter in originali impreſſo Anacleti.

a ¶ Capitulo.] *Quæ ſubiungit Gratianus,* capite langueſcente, &c. *ſunt in epiſtola 3. Anacleti, & apud Iſidorum de ſummo bono lib. 3. c. 38.*

β ¶ Peius] *Sunt in prima epiſtola Alexandri primi.*

Hinc etiam Felix II. ait epiſcopis in Alexandrina ſynodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes perſequi non licet. C. XII.

QViescite (inquit ſancta, & magna Nicæna ſynodus) & nolite perſequi eos, qui recte † Deo famulantur, & ſincera voluntate superni † Dei mandata cuſtodiunt, & noſtris legibus ſubiugantur; quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales ſpirituales perſequantur.

† al. *Deo perfecte miniſtrant*

† al. ſu[illegible]

Item Anterus γ Papa epiſtola vnica.

γ ¶ Anterus.] *Sic reſtitutum eſt ex pleriſque vetuſtis. Nam antea erat* Gregorius. *Videtur tamen Gratianus hoc tribuiſſe etiã Gregorio ſupra c. ſunt plurimi. in illis verbis:* Quod ex verbis eiuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc eſt magnam partem ex Anacleti ſententijs in epiſtola tertia.*

¶ Subditi prælatos ſuos accuſare non debent. C. XIII.

EX merito plebis nonnumquã epiſcopi deprauantur [a] quatenus procliuius cadant [b], qui ſequuntur. Capite langueſcente cetera corporis membra inficiuntur. Deteriores ſunt, qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt. Caueat vnuſquiſque, ne aut linguam, aut aures habeat pruriẽtes, ideſt, ne aut ipſe alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahentes: [Sedens (inquit) aduerſus fratrem tuum loquebaris] detrahendo [Et aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, &c.] Parcant ſinguli detractioni linguæ, cuſtodiantque ſermones ſuos, & ſciant, quia cuncta, quæ de alijs loquuntur, ſua ſententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij ſingulorum ſit, dilectiſſimi, non ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam, nec quid in cuiuſquam domo agatur, alia domus per eos † vnquam [d] nouerit. Habeant omnes ſimplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplantentur inſidijs †.

Anacletus ep. 3. Iſidorus l. 3. de ſummo bono c. 38.
ſ. eadem, ſunt plurimi.
j. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Pſal. 49.

Hieron. ad Nepotianum ſimile.

† *vos*] orig.

† Idẽ Hieron. ĩ. 1. [illegible] 1. ſi cupis

Item Lucius Papa [e] epiſt. vnica, epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ ſcribens.

Et Cornelius Papa epiſt. 2.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIIII.

SApiens non eſt omnis, qui nocet.

Iuo p. 3. c. 140.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3.

QViescite.] CASVS. Docet Felix Papa in hoc c. quod boni prælati non ſunt arguendi: & hoc probat auctoritate Nicænæ ſynodi. Quieſcite à vexatione & perſecutione bonorũ prælatorum.

EX merito.] CASVS. Docet hic Gregorius omnes homines ſeruare aures & oculos & linguam ſine macula & vitio: & ſimplicitatem columbæ habere: nec debent alios & maxime prælatos infamare. & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedẽs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus prælatos damnari & deprauari, vt qui ſequuntur, procliuius corruãt: & vt capite langueſcente cetera membra langueſcãt. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] id eſt praui epiſcopi conſtituuntur. non enim propter aliorũ merita efficiuntur mali, ſed mali, propter malorũ merita prælati fiũt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia componitur orbis Regis ad exemplum. argumen. 11. quæſt. 3. præcipue.

Regẽ imitãtur ſubditi.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. quæſt. 3. non ſolum.

d ¶ Vmquam.] Scilicet per detractores: ne ſit contra. ĩ. 5. q. 5. nõ vos. Vel dic per eos, id eſt, per curioſos. vnde Iuuenalis: Scire volũt ſecreta domus, atque inde timeri.

SApiens.] Ita ordina litteram. Omnis qui nocet non eſt ſapiens, ideſt, nullus qui nocet eſt ſapiens, ſapientia virtutis, id ſapore virtutis: Sed forte eſt ſapiens ſapiẽtia ſciẽtiæ, ide l. ſciẽs. ſic enim & mali ſunt ſapientes: ſed ſoli boni ſunt ſapientes ſapore virtutis, qui ſapientia dicitur. Et ſimiliter ille qui nocet nõ eſt ſapiens. Nam innocens, dicitur qui igno-

ignorat quid noceat. 22. q. 4. innocens. H.

Deteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui ſuos doctores & prælatos infamant, & dicitur quod ſunt deteriores quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos ſunt: detractores vero corrumpunt bonos mores noſtros: & ideo merito ſunt infames.

a ¶ Deteriores.] Peius eſt perſuadere, quàm facere. vt ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere, & l. vt tantum. & 86. diſtin. tanta.

b Svmma.] ¶ Detrahere.] ſupra diſt. 46. accuſatores.

¶ Raptoribus deteriores ſunt epiſcoporum detractores. C. XV.

1. c. c. ex merito.
Burc. l. 1. c. 138.
Deuſdedit p. 3.
Iuo. p 5. c. 239.
Anſ. l. 3. c. 11.

Deteriores [a] ſunt, qui doctorum vitam moreſq. corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipſi enim ea, quæ extra nos, licet noſtra ſint, auferunt: noſtri autem detractores, & morum corruptores noſtrorum, ſiue qui aduerſus nos armantur, proprie nos ipſos diripiunt α: & ideo iuſte infames ſunt, & merito ab eccleſia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis ſæpe paſtores deprauantur eccleſiæ, vt procliuius corruant, qui ſequuntur.

Anſ. l. 6. c. 137.

α ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipſos decipiunt. *Emendatum eſt ex Iſidoro lib. 3. de ſummo bono, cap. 38. Anacleti verba, quantum conijci poteſt, referentes & optime cõuenit cum ijs, quæ antecedũt. Verum in duobus antiquis exemplaribus epiſtolarum Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florẽtinæ bibliothecæ habetur,* non nos, ſed proprie ſeipſos decipiunt.

Item Alexander Papa, epiſtola tertia.

¶ De eodem. C. XVI.

1. Ioan. 3.

Svmma iniquitas eſt, fratres, detrahere [b] & accuſare [c]. Vnde ſcriptum eſt: [Omnis, qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo, vt præmiſſum eſt, quòd carnales prohibentur ab accuſatione ſpiritualium, non ſpirituales ab accuſatione carnalium.

2 *Cum itaque crimino ſi, & infames ab accuſationibus prohibeantur, videndum eſt, quos canonum ſacra auctoritas infames appellet. De his Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus ſcribit Hilario, epiſt. 1. c. 1. dicens.*

¶ Quæ perſonæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1.
Deuſdedit p. 3.
Anſ. l. 3. c. 5.
Burc. l. 1. c. 173.
Iuo p. 5. c. 291.
Pann. l. 4. c. 66.

INfames eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, ideſt omnes, qui Chriſtianæ legis normam abijciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contemnunt [d], ſimiliter fures [e], ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos; ſepulchrorum quoque violatores, & Apoſtolorum, atque ſucceſſorum eorum, reliquorumque patrum ſtatuta libenter violantes, & omnes, qui aduerſus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur: ſimiliter & inceſtuoſos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † [f] fugiẽtes, & qui indigna ſibi petunt [g] loca tenere, aut facultates eccleſiæ abſtrahunt iniuſte, & qui fratres calumniantur, aut accuſant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam [h] prouocant [i], & omnes anathematizatos [k], vel pro ſuis ſceleribus, ab

† hæc vox abeſt ab ori.

c ¶ Et accuſare.] ſupra 2. q. 7. ſi quis epiſcopus. de pœn. diſt. 1. homicidiorum.

PATET. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis dicens, quod carnales & peccatores non poſſunt accuſare ſpirituales. Et quia facta eſt mentio de infamibus, qui ab accuſatione repelluntur; ideo oſtendit qui ſecundum canones infames appellentur.

CVM ITAQVE. Hæc eſt ſecunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accuſare nõ poſſunt. & hoc probat per cap. ſeq. Ioan. de Fant.

INfames.] CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus à Stephano Papa, quæ perſonæ ſint infames ſecundum canones. Papa vero Stephanus reſcribit aſſignans xx. ſpecies infamium perſonarum, & quaſdam alias perſonas, quæ propter irregularitatem vel alias cauſas, nec ad ſacros ordines aſcendere: nec ſummos ſacerdotes accuſare poſſunt.

d ¶ Contemnunt.] ſi. 19. diſt. nulli.

e ¶ Fures.] ex hoc c. patet, quod omne crimen infamat ſecundum canones. & ĩ. c. omnes, & c. ſeq. Item ex hoc c. videtur, quod omne crimen ſit publicum ſecundum canones.

Crimen quodlibet infamat.

f ¶ De bellis publicis.] Tales ſunt rei læſæ maieſtatis, vt ff. ad l. Iul. maie. l. 3. & capite puniuntur: niſi quando dñm defendere non potuerint. ff. de re militari, omne. §. qui in acie.

g ¶ Petunt.] ambitioſe, vt ĩ. 1. q. 6. ſicut.

h ¶ Ad iracundiã.] extra de homi. ſicut dignum. §. illi vero.

i ¶ Prouocãt.] i. delatores, vt 5. q. vl. delatori.

k ¶ Anathematizatos.] ſupra 3. q. 5. conſtituimus.

a ¶ Legitimam.]ideſt,plenam.aliter enim non promouentur,nec aliquem poſſunt accuſare,vt ĩ.ſequitur.
b ¶ Curiæ.] 54.diſt.c.1.& 2.
c ¶ Mentem.]vt furioſi.
d ¶ Manifeſtantur.]ſupra,33.diſt.maritum.

quòd quæcumque perſonæ repelluntur ab accuſatione ſecundum leges, eædem repelluntur, ſecundum canones.

SED LICET. Casvs. Dictum eſt à principio cauſæ,ꝙ infames ab accuſatione prohibentur. Nunc vero

ecclesiæ pulſos,& omnes,quos eccleſiaſticæ, vel ſæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum † omnes, nec ſerui ante legitimam [a] libertatem,nec pænitentes , nec bigami, nec illi,qui curiæ [b] deſeruiunt,vel non ſunt integri corpore,aut ſanam non habent mentem [c] vel intellectum, aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt, aut furioſi manifeſtantur [d] , hi omnes,inquam,nec ad ſacros gradus debent prouehi,nec iſti, nec liberti, neque ſuſpecti, nec rectam fidem , vel dignam conuerſationem non habentes, ſummos ſacerdotes poſſunt accuſare α.

† paulo aliter I originali.

α ¶ Accuſare.] *In vulgatis codicibus ſequebatur* , nec ad accuſationem,ſeu ad teſtimonium nullatenus iuſte poſſunt recipi. *quæ ſunt expuncta : quoniam abſunt à manuſcriptis , (vno excepto) & originali, & Burchardo, & Iuone . In Pannormia tamen hac poſtrema pars poſt verbum,* manifeſtantur, *ſic habet:* Hi omnes nuſquam nec ad ſacros gradus debent prouehi, nec ad accuſationem , ſeu ad teſtimonium vllatenus iuſte poſſunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur , qui ſciens peierare præſumit. C. XVIII.

Poly.l.6.tit.11. Burc.l.12.c.8. Iuo p.12.c.65.

3 QVicumque ſciens † ſe peierauerit [e] , quadraginta dies in pane, & aqua, & ſeptem [f] ſequentes annos pæniteat, & numquam ſit ſine pænitentia [g] , & numquam in teſtimonium [h] recipiatur [i] ; communionem tamen poſt hæc percipiat.

† al. ſciens peierauerit

Item Euſebius Papa,epiſt.1.ad epiſcopos Galliæ.

¶ Accuſatores † , & perſonas , quas leges ſæculi non admittunt,eccleſiaſticæ quoque repellunt. C. XIX.

† al. Accuſationes

NOs ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei , quaſcumq. ad accuſationem perſonas leges publicæ non admittunt , his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus:& nullæ accuſationes à iudicibus audiantur eccleſiaſticis,quæ legibus ſæculi prohibentur.

3.q.5.de accuſatio ib. § ideirco. Anſ.l.3.c.25.

Sed licet [k] *infames ab accuſatione epiſcoporum prohibeantur , non tamen iſti ab huiuſmodi* † [l] *accuſatione prohibendi ſunt . Hæreticos namque accuſare infamibus non prohibetur, vt ſupra patuit in ea* † *cauſa , vbi de accuſatione minorum aduerſus maiores* [m] *diſputatum eſt.*

† al. huius

† al. eadem 2.q.7. per totũ.

Item.

QVicumque.]Hęc eſt tertia pars,ĩ qua ponit pœnã periuro:& ſpecificat de infamibus. Io.de Fant.

Casvs. Quæſitum fuit quam pœnam debeat pati,qui ſciẽs committit periurium.Et reſpondetur ꝙ debet pænitere per quadraginta dies in pane & aqua,& ſeptem ſequẽtes annos, & in teſtimoniũ nũquam recipiatur: cõmunionẽ tamen poſt pænitentiã recipiat.

e ¶ Peierauerit.] ĩ.3.quæſt.5.conſtituimus.

f ¶ Septem.] 22.q.5. qui ſacramento.contra.Solu.ibi.

g ¶ Sine pænitentia.] interiori.ſi.50.diſtin. clerico.

h ¶ Teſtimonium.] etiam poſt pænitentiam peractam , vt ĩ. 22.quæſt.5.paruuli.Et hoc eſt verum in teſtibus 1 . ſecus videtur in accuſatore , vt 22.quæſt.5. ſi quis cõuictus.

1 Extra de ap.quęſtioni.ibi vide ac.de præſum . litteras . & de pur.c.1.& de teſti. teſtimoniũ. Arch. Iuramentũ verum infamet.

i ¶ Recipiatur.]alibi dicitur,ꝙ iuramentũ ſolum Deum habet vltorem,vt C.de reb. cre.l. 2. non ergo incurrit infamiam. Itẽ alibi legitur,ꝙ periurium continetur ſub crimine ſtellionatus, vt ff.de cri.ſtel.l.2.ſed crimẽ ſtellionatus nõ infamat,vt ff. de crimi. ſtellio. l. 2 . ergo, nec periurium . Sol. vbi iuramẽtum non cedit in præiudiciũ alicuius , ſolum Deũ habet vltorem . Dicunt autem quidã, ꝙ ſi iuramentum eſt de futuro , ſẽper infamat:quia ibi frangitur fides Deo & homini : ſecus ſi eſt de præſenti , vel de præterito , vt C. de tranſac. ſi quis maior . Alij dicunt,quòd iuramentum quod interuenit in contractibus, non infamat:ſecus in iuramento quod fit in iudicijs : hoc eſt certum, quòd omne iuramentũ infamat canonica infamia 2 . Vtrum autem temerarium iuramentum repellat à legitimis actibus,dixi 85.diſt. Florẽtinum . & extra de teſti.& atteſtatio.cauſam quæ.

2 Cum iſta gl. concor. Bar.poſt gl. in l. Lucius. ff.d infam. & Al. de Imo.in l.ſi ex falſis. C. de tranſac.

NOs ſequentes .] Casvs. In hoc cap. dicitur,

ro dicit Gra. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accuſatione huius epiſcopi,qui ſimoniacus eſt,& hoc probat tali ratione,quia hæreticus vel ſimoniacus minor eſt catholico:ſed hoc an generaliter intelligatur : ſcilicet vt hæreticus ſit minor quolibet catholico,Augu.noluit definire.

k ¶ Sed licet.]in[illegible]t ex prædictis.
l ¶ Ab huiuſmodi.]ideſt,ſimoniaco
m ¶ Maiores.]vt 2.q.7.per totum.

Quæ-

QVæro.] Casus. Duæ ſunt in hoc e quæſtiones. Prima eſt, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæreſim, grauiùs peccet, quàm ille qui ſcienter eſt auarus. Et reſpondet Aug. ſecundum illam regulam, qua peccata ſcienter facta præponuntur peccatis ignorantiæquipatari ignoranter peccanti. ſimilis compenſatio eſt 9. diſt. in canonicis. Quòd autem minus ſit peccatũ ignorantis quàm ſcientis, habes 12. q. 7. quemadmodũ. quandoq; videntur plus peccare ignoranter peccantes quàm ſciẽter, vt 24. q. 1. ſchiſma. quandoq; parificantur vt hic.

C. XX.

CVm maiores ſcientia, & moribus à minoribus accuſari prohibeãtur, non æquales ab æqualibus, vel minores à maioribus; ab huius [a] ergo accuſatione non ſunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor ſit. Sed hoc an generaliter accipiendum ſit. Auguſtinus non † definiuit lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 5. dicens.

† al. Aug. diffiniuit

¶ Caput hoc in plerisque vetuſtis exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori. Quare conijcere licet hæc eſſe verba Gratiani.

a ¶ Ab huius ergo.] *Locus hic emendatus eſt ex manuſcriptis. In impreſſis legebatur,* ab accuſatione huiuſmodi ſunt prohibendi: *ex qua lectione vix apta ſententia elici poterat.*

¶ Dubium eſt, an ſciens auarus, an neſciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui neſciens [a] in hæreſim incurrerit, an qui ſciens ab auaritia, ideſt ab idololatria non receſſerit? Secundum quidem illam [b] regulam, qua peccata ſcientium peccatis ignorantium præponuntur, auarus cum ſcientia vincit [c] in ſcelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæreſi ſceleris ipſius magnitudo; quod facit in auaritia ſcientis admiſſio, vt hæreticus neſciens auaro ſciẽti coæquetur. *Item cap. 20. eiuſdem libri.* Vtrum autem catholicum peſſimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quòd hæreticus eſt, non inueniunt homines, quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare [d] ſententiam.

4 *Verum hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione de his intelligendum eſt, quos conſtat [e] eſſe hæreticos, non de his, qui ſe negant in hæreſim lapſos. Hic autem in omnibus religioſus apparens [f], dum ſe negat hæreticæ communionis aliquando macula infectum; infames, atq. alios huiuſmodi à ſua accuſatione ipſe repellit. ¶ Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læſæ maieſtatis vana intelliguntur, ad cuius accuſationẽ dum ſocius initæ factionis admittitur; non quæritur, an cogitare contra animam principis ſit maieſtatẽ lædere; ſed an aliquis de nece eius tractauerit [g].*

1 Vnde hic loquitur de illo qui putabat illud credi ab eccleſia quod ipſe credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. ſicut pis. Peccatum ignorantis minus eſt quàm ſcientis.

ignoranter perpetratis. auarus ergo videtur grauius peccare. Sed ſi forte tantum facit hæreſis magnitudo, quantum auaritia ſcienter admiſſa: æqualiter peccant. Secũda quæſtio fuit, an peſſimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæreſim. Reſpondet Aug. ſe nolle hanc quæſtionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæſtionem determinat ĩ. 2. q. 7. ſed quæritur.

a ¶ Neſciens.] ille eſt ignoranter hæreticus, qui ſequitur opinionem quam putat veriorẽ 1, vt 24. q. 3. hęreſis.

b ¶ Secundum illam.] de pæ. diſt. 2. ſciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum ſit maius peccato: quia hic ſcientia præponitur ignorantiæ, tamen facta compenſatione ſcienter peccans poteſt tale eſt crimen, quod conſtat eſſe hæreſim. Vel dic quòd conſtat per famam: quia ſunt malæ famæ.

f ¶ Apparens.] hæc ſolutio eſt canonica: quia concordat cum Greg. 2. q. 1. in primis. & impugnatio, quam ponit in ſequenti §. allegando ponitur.

HÆC LICET. Casus. Obijcit modo Gra. contra ſupradicta: & dicit quòd licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti: tamen exemplo criminis læſæ maieſtatis falſa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis ſit maieſtatem lædere: ſed an de eius nece tractauerit. eadẽ ratione nõ debet quæri an ſimonia ſit hæreſis, ſed an commiſerit ſimoniam iſte epiſcopus. & ad hoc inducit legem ſequentẽ.

g ¶ Tractauerit.] ſic ſupple in ſimonia non eſt quærendum

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in ſimili quæſtione præcipitat ſententiam, vt 2. q. 7. §. ſed quæritur, & Vrbanus eãdẽ videtur ſoluere 12. q. 1. ſcimus.

VERVM. Hæc eſt quarta pars quæſtionis: in qua quæritur vtrum infamis poſſit epiſcopum accuſare de ſimonia, cum eſſet bonæ famæ: & primum dicit quòd non; & hæc eſt vera ſolutio: ſed poſtea impugnat quod dixerat. Io. de Fã.

Casus. Iſte §. reſpicit quod dictum eſt ſupra c. quæro. in fin. cap. & ĩ. ead. §. licet. vbi videtur probatũ, quòd infames contra hæreticos & ſimoniacos admittuntur. Et dicit Grat. quòd de illis loquũtur, quos conſtat eſſe hæreticos per præſumptionẽ. & ideo quilibet criminoſi & infames contra eos admittuntur. hic autem epiſcopus, de quo in themate agitur, in omnibus religioſus apparet: & ideo infames ab eius accuſatione repelluntur.

VERVM. Grat. reſpon. illi c. quæro. & illi §. ſed licet. in quibus probauerat infames admittendos cõtra hæreticos: & ita contra ſimoniacum: & eius ſolutio durat vſque ad §. hæc licet ratione. & ibi incipit ſuam ſolutionem impugnare.

e ¶ Conſtat.] ſi conſtat, ergo non eſt neceſſarius accuſator. expone ergo cõſtat, i.

a 2. q. 1. de manifeſta. extra de accu. euidentia. Ac.

ſcendum, an ſimonia ſit hæreſis. iſte enim epiſcopus negauit ſimoniam eſſe hæreſim, & male, vt 1.q.7. patet. & ſic concludit. in ſi.

g ¶ Interuenire.] Sic 7.50. diſtinct. miror. Et nota, q quandoque prohibetur ſupplicari pro aliquo. de pœ. diſt. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de tranſact. ſi quis maior.

FORRO. CASVS. Supra in §. [hæc licet.] poſuit pro poſitio-

SI quis.] CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, q ſi quis contra principem fecerit coniurationē, vel dederit vel ſuſceperit ſacramentum de morte, non ſolum Imperatoris, ſed etiam virorum illuſtrium & ſenatorum, vel de morte cuiuslibet militis, qui militat imperatori, cogitauerit ſacramenta dando vel recipiendo. vel etiā aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus ſuis bonis confiſcatis. filij vero eius (quibus vita miſericorditer reſeruatur) ſint remoti à conſanguineorum, & etiam extraneorum ſucceſſione: ſint etiā perpetuo infames, & illi qui pro his intercedunt, nec vllos habeant honores, nec ad ſacramenta perueniant militaria. Et ſi quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionem, pmiū habeat & honorem: ſi vero ſero, veniam habeat.

Vnde Impp. Arcadius & Honorius in nono libro Codicis, tit. ad legem Iul. maieſtatis, le. 5. ſcripſiſſe leguntur.

C. XXII.

SI quis † cum militibus vel priuatis [a], vel barbaris etiā ſceleſtam inierit factionem, aut factionis ipſius ſuſceperit ſacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illuſtrium, qui cōſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt, ſenatorum etiam (nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt) vel cuiuſlibet poſtremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim ſeueritate voluntatem [b] ſceleris, qua effectum puniri iura voluerunt;) ipſe quidem, vtpote maieſtatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fiſco [c] noſtro addictis. Filij vero [d] eius, quibus vitam imperiali ſpecialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire ſupplicio, in quibus paterni, hoc eſt hereditarij criminis exēpla metuuntur † [e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hereditate, ac ſucceſsione habeantur alieni; teſtamentis extraneorum nihil capiant; ſint perpetuo egentes, & pauperes; infamia eos paterna ſemper comitetur; ad nullos vmquā honores, nulla ſacramenta perueniant; ſint poſtremo tales, vt his perpetua egeſtate ſordentibus, ſit & mors ſolatium, & vita [f] ſupplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles eſſe ſine venia, qui pro talibus vmquam apud nos interuenire [g] tentauerint. *& infra.* ¶ Sane, ſi quis ex his in exordio initæ factionis, ſtudio veræ laudis accenſus, initam prodiderit factionem; præmio & honore à nobis donabitur. Ipſe vero, qui vſus fuerit factione, ſi vel † ſero, tamen incognita adhuc conſiliorum arcana patefecerit, abſolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† Quiſquis.] or. & eſt initium legis

† al. metuentur

† al. ſi vera

¶ Hoc & ſequens caput in vetuſtis exemplaribus ſunt coniuncta antecedenti; quare nec rubricas habent.

Porro [h] ſimoniæ accuſatio ad inſtar publici criminis læſæ maieſtatis procedere debet; ſicut Leo Imperator in primo libro Codicis decreuiſſe legitur, titulo de epiſcopis & clericis, l. ſi quemquam. Quod de accuſatione, non de pœna [i] intelligi oportet. Tit. 3. l. 29.

a ¶ Priuatis.] not. milites non dici priuatos, vt 23. q. 1. § cōtra.

b ¶ Voluntatem.] Not. quòd punitur hic ſola voluntas, vt 19. diſt. nulli. 22. diſt. omnes. quia in maleficijs voluntas ſpectatur, non exitus. ff. ad le. Cor. de ſic. diuus. Arg. contra. 32. diſtin. erubeſcant. de pæ. diſ. 2. cogitationes. 32. q. 5. Chriſtiana. Solu. regulariter voluntas non punitur niſi ad aliquem actum procedat.

Voluntas ſola nō punitur.

c ¶ Fiſco.] idem eſt in crimine hæreſis, vt extra de hære. vergentis 1. aliàs bona damnatorum regulariter reſeruantūr filijs, vt C. de bon. damna. authen. bona.

a Vbi plene, de hoc: & 23. q. 7. ſ. ſumma. ibi dicam, & videas: & idē eſt in interfectore clerici. ext. de pœn. in quibuſdā. At.

d ¶ Filij vero.] in poteſtate cōſtituti. ſi enim eos poſtea emancipaſſet, non valet, vt C. eo. l. perpenditur. argu. ff. de bo. damna. l. vlti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam quòd hæc pœna ſpectat ad filios poſtea natos, non ad iā natos. ſed littera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] iuxta illud: Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri. Et ſequitur leuiter filia matris iter. 56. diſtinct. ſi gens. vnde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edict. quòd ſi nolit. §. qui. mancipia.

f ¶ Et vita.] ſupra 74. diſt. quorumdam.

poſitionem. in hoc §. ponit aſſumptionem ſui argumenti, ſic: Supradictum eſt de accuſatione criminis læſæ maieſtatis. ſed accuſatio ſimoniæ procedit ad inſtar criminis læſæ maieſtatis. quod de accuſatione tantum, ſcilicet vt quilibet poſſit accuſare, & non de pœna eſt intelligendū: & q crimen læſæ maieſtatis differat in pœna à ſimonia, probat per legem ſequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit aſſumptionem argumenti ſui. præmiſit enim primo propoſitionem.

i ¶ Pœna.] in crimine enim ſimoniæ conuictus deponitur, vt 15. quæſt. 3. ſane, ſed hic capite punitur. Qualiter iſti paſſificentur, notaui 15. q. 3. ſane. & cap. nemini. Sed numquid ordinatus ſimoniace poteſt ordinatorē ſuum conuenire de hoc; cum accuſatores conſequantur præmium.

Simoniace ordinatus ordinatorē ſuū conuenire neq

y Et bene. ar.3.q.ſi.c. vlt. ſecundũ Io. de Fan. In his ergo quæ ſunt expreſſa: ſimilis eſt accuſatio: ſoi licet vt accuſatores admittantur & ſolennitates ſeruẽtur. ſecundum B. ſiſ.

præmium, non credo y. licet dicatur hic quòd omnes accuſatores admittantur.

NVllus.] CASVS. Iudex in cauſa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate conſtitutum verberibus ſubijcere. Quæſitum fuit ab Impera-

Tit.8.l.4.

Vnde Imppp. Valẽtinianus, Valẽs, & Gratianus AAA. libro nono Codicis, titulo ad l. Iuliam maieſtatis, l. nullus.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui inconſultis, ac neſcientibus nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defenſione prohibeatur; excepta [e] tantum maieſtatis cauſa, in qua ſola omnibus æqua conditio eſt.

Sed cum omnes illi aſſumantur in hac accuſatione ſimoniæ, qui poſſunt accuſare de crimine maieſtatis; conſtat, quòd ſicut ibi non dubitatur de crimine maieſtatis, ſed an reus commiſerit illud; ſic & hic non negatur hereſis; ſed impetitur accuſatus, an commiſerit hereſim.

QVAESTIO II.

QVòd autem [f] quæritur, ſi epiſcopus in accuſatorem accuſationem vertere voluerit, an ſuæ ſimplici aſſertioni fides ſit adhibenda; facile ſoluitur, ſi ſanctorum Patrum auctoritas diligenter inſpiciatur. Vt enim ſancti Patres definiunt, nullius perſonæ quantumlibet exercitatæ confeſſioni fides eſt adhibenda, niſi competentes probationes adhibeat.

3.q.6.c.vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 29. legitur.

¶ Epiſcopus alicui crimen objiciens in ſynodo probet, quod objicit. C. I.

EPiſcopus, ſi clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in ſynodum [h].

Sed objicitur. Si ſe ſolum alieni ſceleris conſcium nouerit, probare illud teſtibus non valet. Quid ergo tunc ſibi faciendum ſit, ex concilio Vaſenſi primo, c. 8. ſic diffinitur.

Gratia. bene ſoluit in illo §. verum. & illa ſolutio concordat cum Grego. 2. q. 1. in primis. & q. 7. accuſatio. & quæ poſtea dicuntur in ſequentibus §. ſunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excuſant eum, ſed dicunt eum male dixiſſe, niſi in illo. §. verum. Poſſet etiam dici, quòd epiſcopus iſte, de quo agitur in principio thematis, infamatus erat, licet religioſus appareret: ideo non prodeſt ei ſi negat ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an commiſerit. vnde infames bene admittuntur contra ipſũ. & ita ſecundum hoc bene dixit Grat. per totum §. niſi in §. illo [verum.] vbi loquitur allegando ſecundum hunc intellectum.

QVod autẽ.] CASVS. Hic ponitur ſecunda q. qua quæritur, ſi epiſcopus accuſatus vertat accuſationẽ ſuam in accuſatorem, an ſit ſuæ ſimplici aſſertioni credendum, ſcilicet ſine teſtibus. Et reſpondetur quòd non. vt j. ea. c. 1. 2 & 3.

f ¶ Quod autem.] nũquam ſoli epiſcopo creditur. 4. q. 3. iuriſiurandi. nec tenet lex 11. q. 1. quicumque.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur hic quòd ſi epiſcopus impoſuerit crimẽ aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in ſynodo, & conuentu clericorum. Et quod dicitur de laico intelligas de crimine eccleſiaſtico. vt eſt crimen vſurarũ, hæreſeos, ſimoniæ, adulterij, ſcilicet quo ad tori ſeparationem, & omne crimen quo ad denuntiationem ad pœnitentiam.

Imperatore, an poſſit ſe tueri ratione militiæ vel generis vel dignitatis. Et reſpondet quòd ſic, non tñ in crimine leſæ maieſtatis, in quo omnibus æqua eſt conditio.

a ¶ Fidicularum.] id eſt, chordarum, quæ ligantur circa frontem hominis, & ſtringitur caput per eas, & eſt fides idem quod chorda, vt ibi, Me fide perſpicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæſtio. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C. de quæſtio. decuriones.

e ¶ Excepta.] vbi nullus poteſt ſe excuſare aliquo priuilegio, tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex ſupradictis hoc modo. Cum ſimonia & crimen læſæ maieſtatis paria ſint in accuſatione, ergo ſicut in crimine læſæ maieſtatis non dubitatur, an ſit crimen læſæ maieſtatis, ſed an cõmiſerit illud: ſic in crimine ſimoniæ non dubitatur ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an cõmiſerit ſimoniam, licet neget hæreſim eſſe. Sed nota, quòd

g ¶ Laico.] ſed huic c. eſt contra 11. q. 1. experientiæ. & c. ſi quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de eccleſiaſticis criminibus. Poteſt tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiãm. j. ea. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prædicandum. & ext. de iud. nouit 2. Vel loquitur ſecundum tempora Apoſtolorum, quando omnes cauſæ deferebantur ad eccleſiam, vt 11. q. 1. relatum.

Clericus an de omni crimine poſſit iudicare.

h ¶ Synodum.] id eſt, conuentum clericorum, qui concilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c. epiſcopus 2. qui ſine eorum præſentia non debet cauſas audire. 15. q. 7. epiſcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, ſed in ciuili cã eligũtur arbitri, vt 11. q. 1. ſi clericus.

z Et optime extra vt eccl. bene. c. 1. ver. & ideo. & nota extra de of. or. c. 1. licet aliter videatur notari per Bar. & In extra de purg. can. nos inter.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſ. in §. quod autem quòd ſoli epiſcopo non eſt fides adhibenda. Nunc vero objicit, id eſt, incidenter quærit, quid

Digitized by Google

ſit faciendum cum epiſcopus ſciat alicuius delictum, ſed teſtibus probare non poteſt. & de hoc reſpondet per ſeq. cap.

SI tantũ.] CASVS. Quidam epiſcopus ſolus nouit crimen ſui parochiani, vel quia ſolus vidit eum peccantem, vel quia peccator ſibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à communione aliorũ: quęſitum fuit in cõcilio Vaſenſi quid iuris ſit, reſpondet quod epiſcopus debet eum ſecreto monere, vt reſipiſcat: ſed non debet publicare crimen eius, cũ pbare nõ poſſit. Si autẽ ille factus pertinacior ſe ingerat publicæ communioni, quamdiu epiſcopus probare non poteſt, indennis erit quò ad epiſcopum, ſed ſtabit in communione omnium, niſi in communione epiſcopi, ſupple priuata, vel ſi voluerit epiſcopus, tamen non vitabit eũ in publico, ſed in ſecreto. Quidam tamẽ vt Bene. intelligunt hoc c. de excõmunicato, quem epiſcopus non poteſt probare fuiſſe excommunicatum; ideoque publice communicabit ei, ſecreto autem vitabit illum.

¶ Epiſcopus non proferat, quod probare non poteſt. C. II.

SI tantum [a] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat [b]; ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionibus elaboret. Quòd ſi forte correptus pertinacior fuerit, & ſe cõmunioni publicæ ingeſſerit, etiam ſi epiſcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus « [c] (licet ab ijs [d], qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus [e] pro perſonæ maioris auctoritate iubeatur [f]:) ille tamen, quamdiu nihil probari poteſt, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanebit. Iuo. p. 5. c. 364.

« ¶ Indemnatus.] *In originali legitur*, indemnatus licet, ab his, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona maioris auctoritatis iubeatur, illo, quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100. & Carth. 7. c. 5.

¶ De epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. C. III.

Burc. l. 19. c. 127. Iuo p. 5. c. 363.

PLacuit, vt ſi quando epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli [g] proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget †, non putet ad iniuriam ſuam epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare [g], quamdiu excommunicato [h] non communicauerit ſuus epiſcopus, eidem epiſcopo ab alijs non communicetur epiſcopis; vt magis caueat [i] epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non poteſt.

† *neget, & pænitere noluerit, nõ putet, &c.* Africanum.

a ¶ Si tantum.] Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit, quod ſi ſcio aliquem eſſe in mortali peccato, licet ſit occultum, debeo ipſum vitare occulte, ſed non publice: nec poſſum eum de hoc accuſare cum non habeam teſtes: ſed illud eſt perdurum, vt omnem quem ſciam peccatorem debeam euitare; & eſt illud cõtra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas caſum ſic. Epiſcopus aliquis ſolus ſcit aliquem in canonẽ incidiſſe 1, debet eũ corrigere priuate; & ſi incorrigibilis ſit, priuate vitabit eum, non publice, ne ſit proditor criminis, vt extra de ſent. excommu. cum non ab homine. in princip.

Criminoſus occultus, an debeat vitari à ſcientibus ipſum eſſe talem.

1 Hic fuit caſus Ben. qui cõprobat per decreta & ſen. excõ. cũ nõ ab homine. ſed G. intellexit hoc c. ſi tãtum de excõicato nõ à ſententia, vt 11. q. 3. §. euidenter in fi. Arch.

b ¶ Proferat.] accuſando publice.

c ¶ Indemnatus.] ſic ordina litterã, ille tñ idemnatus. i. non damnatus, in communione omnium permanebit.

d ¶ His.] id eſt, quantum ad eos, qui nihil ſciunt de excommunicatione illius, vel de crimine eius, vt extra de ſent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] id eſt, dum eſt in peccato.

f ¶ Iubeatur.] iubere enim poteſt prælatus aliquem, vt abſtineat à ſua priuata communione, vel etiam à communione ſacramentorum: quia in ſecreto poteſt præcipere talia hominibus peccãtibus. 33. diſt. habuiſſe. tamẽ per ſolam nõ poteſt aliquis aliquem ſecreto ſeparare à participatione ſacramentorum, vel etiam ſuſpendere. poteſt etiam quis cum ſcit aliquem criminoſum, ſuo prælato dicere vt ipſum corrigat, vt 22. q. 5. hoc videtur. Vel expone, iubeatur. id eſt, moueatur. ſic 31. quæſt. 1. hac ratione. ſecundum præmiſſa patet, quòd non obſtat ·j· de conſecra. diſt. 2. non prohibeat. 93. diſt. ſi inimicus. 7. q. 1. ſcire. & 11. q. 3. quibus epiſcopi. vbi dicitur, quibus epiſcopi nõ communicant, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur 1.

PLacuit.] CASVS. Bene. ſic ponit hunc caſum. Quidam confeſſus eſt ſuum delictum ſoli epo velut homini. poſtea cum ſuum delictum corrigere nollet, epiſcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conqueſtus eſt in Africano concilio. eps replicabat, quod ille fuerat ſibi confeſſus crimẽ, ſed nõ poterat teſtibus probare. quęſitũ eſt quid ſupèr hoc ſit faciendũ. & reſponſum eſt in concilio Carthaginẽſi, quod eps ex quo nõ poteſt crimen probare, non doleat ſi ei nõ credat, & quã diu non vult communicare illi in publico, tamdiu nõ communicetur ſibi ab alijs epiſcopis. Ego autem ſic pono caſum, Aliquis confeſſus fuit ſoli epiſcopo crimen ſuum, propter quod inciderat in excõmunicationem. epiſcopus vitabat eum in publico. quæſitum fuit in cõcilio Carthaginẽſi, an bene faceret epiſcopus? & reſpondetur quod non: nec putet ſibi ad iniuriam quod ei ſoli non creditur, ſi dicat eum eſſe excommunicatum. & quamdiu non communicauerit ei tamdiu ab alijs epiſcopis non communicetur ei.

1 Illud ab c. loquitur de tali delicto propter quod delinquẽs incidit in canonẽ latæ ſententiæ. aliàs eſſet contra 2. q. 1. multi. quia de peccatore non poſſumus vitare vt ibi dicit ſecundum Pe. Vel dic quod loquitur de eo quẽ eps nullis manẽſtis cauſis ordinario iudicio ... bitoẽ damne aliud ... propter ... tali tal. qui iam in præd. c. quibus Arch.

g ¶ Sibi ſoli.] non tamquam Deo, ne ſit contra de pæ. diſt. 6. ſacerdos. ·j· 11. q. 1. quicumque contra. Sed illud non tenet. ſic ergo dicto ſolius epi non creditur, nec etiã ſcripto niſi adſit ſubſcriptio, vt extra de teſti. cũ à nobis, niſi hoc habeat conſuetudo, vt extra de fide inſtru. cũ dilectus. nam litteris ſuis creditur, quibus ſignificat ſe aliquem excommunicaſſe, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] id eſt, quem dicit excõicatum.

i ¶ Caueat.] ecce pœna illius, qui iniuſte vitat aliquem vel iudicat. ſic 2. q. 1. nemo.

In-

IVdicium. CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quæritur, an liceat ſibi expetere iudicium alterius metropolitani: & reſpondet quod non, vt j. ea. c. 1. 2. & 3. niſi de licentia ſui metropolitani, vt 2. q. 6. placuit. & 91.q.1.

in alienam meſſem, ideſt, in alienum iudicium non debes manum extendere, ſed prædicatione & bonis operibus debes homines à vitijs ſeparare.

b ¶ Mittere.] nec ordinare, nec aliqua ſacramenta dare poteſt in alterius epiſcopatu. 9.q.2. cap. 1. & 2. ſecus de proconſulibus, qui inſignia ſua extra prouinciam ferunt, & voluntariam exercent iuriſdictionem. ff. de of. proconſ. l. 1. & 2.

c ¶ Communicare.] *Sic in Carthaginenſi ſeptimo, cap. c. cui ad verbum reſpondet hoc caput. In Africano autem, hic ſequitur*, ſecrete tamen † interdicat ei communionem, donec obtemperet, *quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba*, Quamdiu, &c. *ſunt initium capitis centeſimi.*

† abeſt ab aliquot exemplaribus.

QVAESTIO III.

IVdicium [a] *vero archiepiſcopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Gregorius ait reſpons. ix. ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. C. I.

Deuter. 23.

SCriptum eſt in lege: [Per alienam meſſem tranſiens, falcem mittere [b] non debet, ſed manu ſpicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa: ſed per effectum † boni operis frumēta Dominica vitiorum ſuorum paleis expolia, & in eccleſiæ corpus monendo [c], & perſuadendo, quaſi mandendo, conuerte.

† *affectū*] ori.

Item Pelagius Papa ſecundus, epiſtola prima, omnibus epiſcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat. C. II.

Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 107. Pann. l. 4. c. 24.

SCitote certam prouinciam eſſe, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe, & vnum metropolitanum †, alioſq. ſuffraganeos † x. vel xj. epiſcopos [d] iudices: ad quorum iudicium omnes [e] cauſæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iuſte, conſona voce diſcernantur †, niſi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi ſunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque prouincia: ſed apud ſemetipſam habeat iudices, ſacerdotes, & epiſcopos, ſingulos videlicet ſecundum [f] ordines ſuos; & quicumque cauſam habuerit, à ſuis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; id eſt à ſuæ iuſtis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis [g] †, niſi (vt iam eſt prælibatū,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† *epiſcopum*] orig.
† *ſuffragatores*] orig.
† *al. decernantur*
† *al. externis*
† *al. iudicatis*

Item Nicolaus Papa.

e ¶ Monendo.] non tamen publice eis prędicando tamquā ius in eis habens. 71. diſt. hortamur. & 9. q. 2. epiſcopū. arg. 13. q. 1. c. 1. 16. q. 1. interdicimus. ſed ſine ſollēnitate ad bonum monendo 1, quod quilibet poteſt facere, & ēt monachus, 16. q. 1. c. 1. & c. quia iuxta. ſecū dum alios poſſūt prædicare, non tamen :ō citando turbam. 16. q. 3. placuit 2. quia illud non conſiſtit in contentioſa iuriſdictione. Nec refert quis prædicet, ſed quid prędicet. 19. diſt. ſecundum Ioan.

1 Quidam dicunt hoc eſſe verum ſi inuitet. 7. q. 1. epiſcopi, vel presbyteri. vbi de hoc, Archid.

SCitote certam eſſe.] CASVS. Docet hic Pelagius, quæ dicatur certa ꝓuincia, ſcilicet quæ habet x. vel xj. ciuitates, & vnum Regem, &c. & quod ad iudicium comprouincialium omnes cauſæ epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum debent referri, vt ab eis voce conſona diſcernantur, niſi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Epiſcopos.] Hoc ideo eſt ſtatutum, quia cauſa epiſcopi coram xij. epiſcopis tractāda. 15. quæſt. 7. ſi quis tumidus.

e ¶ Omnes.] argu. archidiaconos non eſſe iudices.

f ¶ Secūdū ordines.] ergo medio prætermiſſo non eſt ad ſuperiorem eundum, vt 2. q. 6. c. anteriorum. vel illo videlicet. & c. decreto. & q. 7. metropolitanum. Et ſic eſt arg. quod omiſſo archidiacono non itur ad epiſcopum, vt extra de offi. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

Appellandum non eſt omiſſo medio.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic vt ibi Archi. De hoc etiam habes 25. diſt. perlectis.

g ¶ Ab extraneis.] ergo metropolitanus eſt extraneus iudex. non eſt ergo iudex prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, quære 9. q. 3. c. 2. lo.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, niſi per appellationem, vt 3. q. 6. non liceat.

SScriptum.] CASVS. Docet hic Greg. quod iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Moſaicæ, ſcilicet in Deutero. vbi præcipitur, quod trāſiens per meſſem alienam falcem inmittere non debet, ſed conterere ſpicas manibus poteſt, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, quod

DEnique.]CASVS. Suffredus epiſcopus ſentiens ſe criminoſum, vel ita infirmitate grauatum, quòd nõ poterat prodeſſe ſubiectis, adiuit primatem non ſuum, vel epiſcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat epiſcopatui renunciare. Illi autem epiſcopi vel primas crimen eius examinanerunt, & renuntiationem receperunt. Quod quia male actũ eſt, nec debuit fieri ſine auctoritate Papæ: ideo Papa cuidam cõmittit vt Suffredum reſtituat, & ſi poſtea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniatur: vel ita reſtituatur & poſtea de cauſa cognoſcatur.

a ¶Vel infirmitate.] vel malitia plebis, vel defectu ſcientiæ, vel irregularitate, vt extra de renũ. niſi cum pridem.

b ¶Reſtituatur.] ſed nonne debuit perdere locum ſuum: quia ſpontanee reſpondebat coram extraneo iudice. 11.q.1.placuit. & 3.q. 6. non liceat? Sed dic, quòd Papa pepercit ei. Et eſt hic argumentum de illicita renuntiatione, quòd non teneat ſi fiat ignorante prælato ſuo, vel ſi fiat in manu alterius 17.q.2.Gonſaldus. extra de renuntia. admonet. ff. de offi. præſi. legatus. Sed cõtra: quia etiam tacite quis renuntiat iuri ſuo. extra de ijs, quæ fiunt à ma. par. c. ex ore. & 7. q.1. eos. & extra de renun. quod in dubijs. & 32.q.1. de beneficio. 7.q.1. quàm periculoſũ. Dico, quòd ipſe non poteſt repetere; quia renuntiatio tenet quantũ ad ipſum: ſed eccleſia poteſt eũ repetere 1, vt 7. q. 1. non oportet, & c. eos. Vel dic, quòd renuntiare poteſt ijs, quæ ſpectant ad onus, ſed non ijs, quæ ſpectant ad honorem. non enim ſubditus poteſt abdicare à ſe iuriſdictionem ſui epi. extra de foro compe. ſi diligenti. Ioan.

Renuntiatio illicita an teneat.

1 Dic hoc eſſe verum in prælaturis & beneficijs iã quæſitis, ſed ſecus ſ acquirendis, in præd. c. ex ore. ſecundum Goffre.

¶Non aliorum, ſed primatis ſui iudicio quiſque ſe ſubijciat epiſcopus. C. III.

DEnique Suffredus, ſi tale in ſe crimẽ nouerat, quo rectè poſſet epiſcopatu priuari, vel infirmitate [a] ſe ſentiebat forſitan prægrauari, quà impeditus nullis poſſet proximis ſua prælatione prodeſſe; primatis ſui debuerat, & non aliorum diœceſeos antiſtitum præſtolari iudicium. Quòd ſi quælibet ambiguitas, vel aliqua fortaſſe ſuper eius examinatione vel epiſcopatus abrenuntiatione oborta fuiſſet contentio; ex more ad Apoſtolicam ſedem referri conuenerat; & noſtra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omiſſum [a] hactenus dolemus; dilectiſsimã mihi gloriam veſtram vehementer efflagito, vt iã dictus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur [b] epiſcopio: & ſi quid reprehenſione dignum geſsit; poſtea vel correctione, vel digna animaduerſione definietur.

a ¶Omiſſum.] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*

Eſt tamen caſus, in quo epiſcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶Quando epiſcopus alterius parochianum excommunicarè valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & inſtante neceſsitate; vt nullus epiſcoporũ grauiter ferat; ſi eius parochianum [c] pro deprædationis cauſa alter epiſcopus excommunicauerit.

Burc. l. 11. c. 12. Iuo p. 14. c. 82.

[Item ex concilio Meldenſi, c. 2.]

EST TAMEN. CASVS. Dictum eſt in c. ſcriptum. dictum eſt, quòd aliquis nõ debet mittere manum in meſſem alienam: ſed quia caſus eſt in, quo poteſt quis alienum iudicare parochianum, ideo Gratia. ponit iſtum §. vt dictum oſtendat caſum.

PLacuit.]CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus epiſcopus doleat, ſi eius parochianus excommunicetur ab alio epiſcopo propter prædam quam fecit in ſuo epiſcopatu.

c ¶Parochianum.] ſed nonne epiſcopus poteſt punire exemptos, qui delinquunt in ſua diœceſi? Videtur quòd ſic per c. iſtud. & 2.3.q.6.c.1. & extra de hæret. ad abolendam. in ſi. vbi dicitur, quòd nullum priuilegium iuuat. & extra de priui. tuarum. in fin. Item negligentiam talium poteſt ſupplere, vt extra de ſupple. negli. præl. ſicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11. quæſt. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, vt C. vbi ſe. vel cla. l. 1. Item quia in prouincia quis deliquit; illic iuri ſubiaceat nullo ſe excuſaturus priuilegio. C. *vbi de crimine agi oporteat.* Auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij conceſſi, flagitiorum creſcet audacitas, vt C. de priui. ſcho. l. 2. li. 12. ad idem in Auth. de manda. prin. §. quòd ſi delinquentes in geneſis. coll. 3. vbi dicitur: non permittas nocentes aliquibus vti priuilegijs. E contra probatur, quòd non poſſunt puniri, vt extra de priuil. ſane. & c. cum capella. 16. q. 1. frater noſter. & expreſſe dicitur extra de ſup. negl. præla. ſicut. ſi enim tales poſſunt puniri ſicut & alij, inutile eſſet eorum priuilegium. Item proconſul non poteſt ſe intromittere de cauſis fiſcalibus; ſic nec epiſcopi de iſtis, qui quodamodo fiſcales facti ſunt per priuilegium. ff. de offi. proconſul. ſi in aliqua. §. 1. Solu. quidam dicunt, quòd pro occulto delicto à ſolo Romano pontifice poſſunt puniri, ſed pro notorio poſſunt puniri ab epiſcopo loci, per id, quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, quòd ſi priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, vt in contractu: vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua, tale delictum poteſt punire epiſcopus loci: quia & ſi ſit perſona exempta: tamen res in quam delinquitur, non eſt exempta. Si vero deliquit circa rem exemptam, puta male gerendo ſe in officio ſuo; vel alienando res eccleſiæ ſuæ: in his à ſolo Papa punitur. vbi ergo factũ exempti præiudiciũ affert non exemptis, bene epiſcopus loci punit in his in quibus delinquens contingit ſuam iuriſdictionem: ſecus ſi non afferat alicui præiudicium. & hæc diſt. probat extra de priuil. cum capella. Et dicit, quòd cũ delictũ eorũ publicũ eſt

Exempti delinquentes in diœceſi epi an poſſint ab eo puniri.

eſt, poteſt puniri ab epiſcopo, vt ſ. dictum eſt, & vt dicit decr. patentibus. & cituarum. extra de priui.

a De illis.] ¶ Rapinam.] quo ad res mobiles.
b ¶ Deprædationes.] quo ad res ſe mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hæc q. expedita eſt 2. q. 6. §. diffinitiua. vers. item ſi plures.

SI quis.] CASVS. Epi xij. examinabant cauſam criminalẽ epi. Sex dicebant eũ abſoluendum: alij dicebant eum condemnandum, & ſic dicebant eum remittendum ad Papam, diuerſas ſolas inter ſe, id eſt, opiniones habentes. Quæſitum fuit in Laodicenſi concil. quid ſit in tanta diſcordia faciẽdũ? Et reſponſum fuit, q archieps vicinæ prouinciæ cum aliquot epis vocari debet: qui pariter reſidentes dirimant qõnem, vt eũ abſoluant, vel iudicent condẽnandũ. & vt negotiũ ad Apo. ſedem tranſmittatur. Idem eſt caſus c. ſeq. ſed in eo nõ fit mentio de epis vicinæ puinciæ. Et intelligunt iſta duo c. de iudicib9 ordinarijs ſm Ben.

e ¶ Si quis.] iſtud c. videtur continere iniquitatem, tum ex eo, q non ſtatur hic iudicio maioris partis 1. tum quia ex eo, q alienus iudex iudicat non ſuum ſubditũ, ſed expone prout hic notaui. Io.

f ¶ Epos prouinciæ.] in pari numero.

g ¶ Sententias.] i. opiniones, quibuſdã ſcilicet volentibus eũ abſoluere, quibuſdã volentibus reſeruare ſententiam Papæ.

h ¶ Pronuntiare.] nõ ſententiando, ſed opinionem ſuam recitando; & ideo ſic expone: ne ſit contra. ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. item ſi plures. vbi dr. q ſi diſcordant delegati, ad delegantem eſt recurrendum.

i ¶ Aduocari.] per Papæ reſcriptum, id eſt, Papa committat metropolitanis, & epis vicinæ prouinciæ negotium illud ſic exponitur ſm illos, qui de iudicibus à Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de epis ipſis, qui ſui iudices ſunt, intelligas: & ſecundum hoc eſt ſpeciale, q par pari poteſt cauſam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarii par in parem habet imperiũ, vt 65. diſt. c. vlt. ſic 2. q. 6. placuit 2. vel forte hoc fit de conſenſu partium. ar. 11. q. 1. iudices. eſt etiam hic aliud ſpeciale, q ſi diſcordant iudices, non obtinet ſententia plurimorum. ſic C. de app. iubemus, in fi. & extra de reſer. paſtoralis. aliàs ſec9. 65. diſt. ſane. Vel forte hoc tenes cũ partes ſũt hincinde iudices.

1 Contra id ff. d re iud. duo.

Par pari poteſt cauſam delegare.

c ¶ Ex- Extra d raptor. c. 1.

Burc. l. 71. c. 45. Iuo p. 14. c. 109.

† al. rapinas

† al. recipiat

¶ De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hereditatẽ habent, & alterius epiſcopi parochiani ſunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinã † [a], & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excommunicentur [c]; nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio ſeniori eorum, & proprio epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat †, antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

QVAESTIO IIII.

PORRO [d] cuius iudicium ſibi expetendum ſit, ſi iudices electi inter ſe diſcordare cœperint, in concilio Antiocheno, c. 14. ſic inuenitur diffinitum.

¶ A quo ſit ferenda ſententia, quando comprouinciales epiſcopi diſcordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150. Iuo p. 5. c. 263.

† al. de aliquibus cauſis criminalibus.

SI quis [e] epiſcopis criminaliter † in iudicio epiſcoporum fuerit accuſatus, contingat autem epiſcopos prouinciæ [f], qui conuenerint, diuerſas habere ſententias [g], & alios quidem innocentem eum pronuntiare [h], alios reum; propter huiuſmodi controuerſiam amputandam placuit ſanctæ ſynodo, metropolitanum [a] epiſcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari [i] †, & aliquantos cum eo epiſcopos alios; qui pariter reſidentes, quæcumque fuerint, dirimant quæſtiones: propter hoc, vt firmum ſit iudicium, quod ab vnius prouinciæ epiſcopis fuerit promulgatum.

¶ Caput hoc in multis etiam vetuſtis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen perantiquo eſt ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat: & eſt antiqua verſio.

a ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde diſſentit ab hac verſione. Nam ex his verbis colligitur concilium vnius prouinciæ, in quo neceſſe eſt adeſſe proprium metropolitanum, poſſe aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum, cum aliquot epiſcopis. Quod Martinus etiã Bracharenſis in ſequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, cõfirmat. Græcè vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionyſius, quemadmodum*

c ¶ Excommunicentur.] ſcilicet ab ipſius loci epiſcopo, vel in cuius iuriſdictione deliquerunt. Arch.

PORRO.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. ſ. cuius iudicium ſit expetendum, ſi comprouinciales iudices inter ſe diſcordant in cauſa vel ſententia epi. Et certe conſueuit diſtingui, vtrum ſint iudices delegati, vel ordinarij, vel arbitri. & hæc diſtinctio conſueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item ſi plures. & in pluribus alijs locis, legibus ſcilicet & decretis, & decretalibus.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Hoc cap. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Bene. & H. & dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula poſſunt ſimiliter de delegatis iudicibus intelligi: poſſunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium deponendi epiſcopos ſuos. Eſt ergo caſus huius c. Aliquis epiſcopus accuſatus fuit, & depoſitus concorditer ab epiſcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ de cetero ab alijs iudicari non poteſt: ſed ſententia firma permanebit, niſi appelletur, vt ĩ. 4. proxi. cuius caſus planus eſt.

a ¶ Ab omnibus.] per hoc videtur, ꝙ ſpeciale ſit in epiſcopo, vt ab oĩbus debeat abſolui, vel condemnari.

QVod bene.] CASVS. Quæſitum fuit a Nicolao, vtrũ ſentẽtia ſemel bene lata iuramentis etiam interpoſitis poſſit retractari. Et reſpondetur, ꝙ non, niſi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum eſt.] à iudice per ſententiam, vel etiam à quocumque. Et intellige de iuramẽto quod iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non poteſt retractari, vt C. de rebus cred. generaliter. & ff. de iureiurã. admonendi. Item ar. ꝙ qui iurat ſtare vel parere ſentẽtiæ vel mandato alicuius, ꝙ poteſt appellare. ff. rem ra. ha. l. 3. § falſus. ff. iu. ſol. eũ apud. extra de ap. ad hæc 2. & c. præterea. & c. quæſtioni.

Iuramentũ an poſſit retractari.

c ¶ Maior.] extra de iureiur. veniens.

¶ Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſuæ prouinciæ conſonam ſententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. C. V.

SI quis epiſcopus criminaliter accuſatus, ab omnibus [a], qui ſunt intra prouinciam, epiſcopis, acceperit † vnam, conſonamque ſententiam; ab alijs vlterius iudicari non poterit; ſed manere circa eum oportet tamquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata eſt, firmam, ratamque ſententiam.

† al. exceperit

Subintelligendum vero eſt, niſi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem ſoluta ſententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epiſtola ad Carolum regem, cuius initium: [Numquam dolorem generat.]

¶ Semel definitum retractari non licet, niſi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Burc. l. 9. c. 49.

QVod bene ſemel definitum eſt [b], & interpoſitis iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (niſi fortaſſis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicenſi, c. 4.

¶ In renouatione iudicij, beati Petri memoria eſt habenda. C. VII.

Nic. epis. qui in Conuẽtinũ cõuenerunt. Anſ. l. 2. c. 77.

OSius epiſcopus [d] dixit. Quòd ſi aliquis epiſcopus adiudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonã cauſam habere, vt iterum iudiciũ renouetur, ſi vobis placet, ſancti Petri apoſtoli memoriam honoremus, vt ſcribatur vel ab his [e], qui examinauerunt, vel etiam ab alijs epiſcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano epiſcopo †. Et, ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem cauſam, vt ea non refricentur, quæ acta ſunt; quæ decreuerit Romanus epiſcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, ſtatuatur: ſynodus reſpondit, Placet.

† paulo aliter in græco.

Adde ꝙ agiſ. an ...ocatus ...mæ cau...encatur ... eodem ...ario de...dere in ...uſa ap. d ...uo dic vt ...er gl. in l. ...a demũ. ... de pœ.

OSius epiſcopus.] CASVS. Oſius in conci. Sardicenſi ſurrexit dicẽs, ſi aliquis epiſcopus fuit condẽnatus: ſi putat ſe bonã cauſam habere, appellet ad Papã, & hoc ſignificet Papæ, vel ab his epiſcopis, qui eum examinauerunt, vel ab epiſcopis vicinæ prouinciæ; & ſi placuerit ei, renouetur iudicium, aut ſententia confirmetur. Reſponderũt omnes, placet. Caſus, tñ non facit mẽtionem de appellatione condemnati. & dicit H. [Adiudicatus,] id eſt, male iudicatus.

d ¶ Oſius eps.] ar. aliã eſſe cauſam appellationis à principali. arg. contra. 31. q. 2. Lotharius, & notatur 2. q. 6. ſi eps. & §. poſt ſecundam.

e ¶ Vel ab his.] ille enim iudex, qui tulit ſententiam, ſi nõ deferat appellationi, reſcribet ei ad quẽ appellatur opinionem ſuam, & quare non deferat appellationi, vt ff. de appe. reci. vel non. l. ſciendum.

Iudex à quo reſcribere debet iudici ad quem.

QVAESTIO V.

Seu cap. 125.

QVod autem [f] deficiente accuſatore non ſit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii probatur, qui lib. 5. epiſt. 25. ſcribens Maximo, ait.

QVòd autẽ.] CASVS. Hæc eſt quinta quæſtio, qua quæritur, an deficiente accuſatore reus ſit cogendus ad purgationem: & quidem ſi propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationẽ: alitàs non, vt ĩ. 2. q. 5. presbyter. & c. ſi mala fama. Eadem quæſtio tractatur ĩ. 2. q. 5. vbi de hac materia ſatis dicitur. Et nota, ꝙ ſequentia duo capitula intelligũtur de illis, qui non ſunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

f ¶ Quòd autem.] Reus non eſt cogendus ad purgationem niſi laboret infamia, vt ĩ. ea. quod autem. & 2. q. 5. presbyter, vbi plene de hoc inuenies. Io. de Fan.

Quòd

¶ Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVod autem poſtulas, vt illuc perſonam dirigere debeamus qua † [a] de his, quæ dicuntur, poſsit eſſe probatio, eſſet vtcumque excuſabile, ſi vmquam ratio ei, qui accuſatur, neceſsitatem probationis imponeret. At poſtquā non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos, ſicut præfati ſumus, dilatione ceſſante venire non deſinas.

† qua præſente] orig.

Item accuſatus non negationem, ſed exceptionem probare debet. Codicis lib. 4. tit. de probationibus. l. actor.

tit. 19. l. 23.

¶ De eodem. C. II.

ACcuſator † [b], quod aſſeuerat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſsitate monſtrandi contrarium non adſtringit; cum per rerum naturam [c], factum negantis [d] probatio nulla ſit.

† Actor] orig.

Hoc autem ſeruandum eſt, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiuſdem Gregorij propter ſcandalum remouendum, famam ſuam reum purgare oportet.

ē. 2. q. 5. c. quanto. & c. quæ de cauſa.

CAVSA SEPTIMA.

QVidam epiſcopus longa ægritudine † grauatus aliū ſibi ſubſtitui rogauit, cuius precibus ſummus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei conceſſit. Poſtea vero conualuit idem epiſcopus, & quod prius fecerat, cupit reſcindi: aduerſus eū, qui ſibi ſucceſſerat †: quæſtionem mouet, ſuamq. cathedram tamquam ſibi debitam repoſcit.

† al. inualetudine

† al. acceſſerat

QVod autem.] CASVS. Maximus dum accuſaretur à quibuſdam ſupplicauit Greg. vt mitteret aliquē Cardinalem vel legatum ad eum, vt coram eo probaret ſe innocētem. Rādet Greg. vtcumque eſſet excuſabile, ſi ratio vlla cogeret reum oſtendere ſe innocentē: ſed quia hoc onus accuſatorib⁹ incumbit; ideo mandat ei, vt ad eum veniat ſine mora, forte ſe defenſurus. Sequens. §. pater.

a ¶ Qua.] id eſt, per quam 1. ſic ē. 4. q. 3. qui intendit. & extra de præſum. cū in iuuentute.

1 Vel dic. i. corā qua. i. in pſentia eius, ſm Laur.

Accuſator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propoſitum Gratiani, debet hic eſſe accuſator, vt videtur dicere Benencn. licet in l. C. ſit actor. & ſecundū hoc ſic pones caſum. Quidam profitebatur coram iudice ſe non poſſe probare crimē quod obijciebat, ſed poſtulabat vt reus cogeretur probare contrarium. Quæſitum fuit ab Imperatore quod iuris eſſet. Et reſpondet, q per rerum naturam nulla eſt pbatio illius, qui factum negat: vnde reus ad hoc cogi non debet. Et ſi ſit ibi actor, idem caſus, ſed intelligitur in cauſa ciuili. Seq. §. patet.

b ¶ Accuſator.] ex hac lege duæ habētur regulę. Vna, q niſi actor probet quod intēdit, reus abſoluitur 2. Secunda eſt, q negantis factum nulla eſt probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præſumptionis transfertur pbatio ad reum 3, vt extra vt eccle. beneſi. vt noſtrum. & ext. de proc. ex inſinuatione, in fi. & ff. de don. inter vi. & vxo. quintus. Item cum actor intentionē ſuam fundauit iure cōmuni, vt C. de prob. ſiue. 28. diſt. quia ſunt culpæ. & 100. diſt. contra morē. Itē cum reus ſponte aſſumit ſibi onus probādi, vt ff. de pb. circa. Item in communibus iudicijs vtriuſq; pbatio auditur, vt extra de prob. ex litteris. Item cum vterq; contendit ſe poſſidere. extra de prob. licet. Item in crimine falſi vtriuſque teſtes audiuntur, vt C. de fal. vbi. Similiter in crimine læſæ maieſtatis, & in ſacramentis deſertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriuſq. teſtes audiuntur, vt C. de abol. fallaciter. in fi. Et de ſecunda regula notabis, q triplex eſt negatiua, facti, iuris, & formæ, ſiue qualitatis. Negatiua facti eſt, in qua negatur aliquid factum eſſe. hæc ſi non habet determinationem loci vel temporis, numquam pōt probari, vt ſi quis dicat ſe citatū nō eſſe, vel ſe non contraxiſſe cū Berta, tales improbari poſſunt, ſed probari minime. de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nō ſunt cauſæ. Si autem adijciatur tempus vel locus, tunc poteſt probari, ſi probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, vt extra de teſti. ex tenore. & C. de cōtrah. ſtip. optimam. Idem dico de hac negatione, q capitulum nō fuit citatum: quod cum determinatione temporis poteſt probari, licet contrarium innuatur extra de elec. bonæ. ſed illud non eſt propter vim negationis, ſed potius ſingularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur ſine determinatione temporis, vt extra de proba. tertio. Sed illa potius eſt præſumptiua probatio quàm violēta. Et ſic intelligitur quod eſt extra de teſti. tam litteris. in fi. Itē negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, vt extra de cenum. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ff. de proba. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuſte factum, dicit illud iniuſte factū: & quia præſumitur aliquid potius iuſte quàm iniuſte factum: ideo illud tenetur probare. Negatiua formę ſiue qualitatis dicit iſta: Iſte nō eſt idoneus, nō eſt legitimus, nō eſt ſoluendo. & talis eſt probāda 4 ab eo qui eā proponit, vt extra de pſum. dudū. & ff. de leg. 2. cum quidā. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. teſta. omnimodo.

2 Actore nō probante reus abſoluitur regulariter. a Concor. l. qui accuſare. C. de edēdo. & in l. actor, q aſſeuerat. C. de proba.

3 Quandoque ecōtra à reo. ſ. in actorē trāsfertur probatio. ff. de prob. ſi pactum. & l. ſi chirographū. & l. cū de indebito. ſ prin. §. j.

Negatiua eſt triplex.

c ¶ Per rerum naturam.] id eſt, per conſuetudinem cauſarum. Item iſte intellectus perpenditur per id quod legitur 35. q. 5. c. vlt. in fin. ſic extra de fide inſtr. inter dilectos. & ſic extra de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia. & extra de fide inſtr. c. 2.

d ¶ Negantis.] ſic extra de cauſa poſſ. & proprie. cū eccleſia. & extra de proba. quoniam.

QVidam epiſcopus.] CASVS, ē. 6. q. 3. c. denique. facta fuit mentio de renūtiatione epiſcopatus. Vnde Grat. nactus occaſionem ſubijcit cauſam iſtam, in qua tractat de renuntiatione, & an prælato viuente alius ſit

ſit ei ſubſtituendus,& de mutatione ſedis, & quibuſdã alijs,quæ omnia,vt cõpetentius agat, thema proponit, duas inde eliciens qõnes.Eſt ergo caſus.Ad preces cuiuſdã ęgrotãtis epi Papa loco eius aliũ ſubſtituit:poſtea cũ cõualuiſſet,volebat repetere cathedrã cui renũtiauerat. Quod

a ¶ Quod autem viuente.]Dicendum eſt,q̃ nõ,niſi ſit depoſitus.50. diſt. poſtquam. vel niſi renuntiauerit de licentia Papæ,vt j̃.ea. c. mutationes.vel niſi per ambitionem ſe transtulerit ad aliam,quo caſu carebit habita,& ambita.j̃.ea.ſi quis epſ.ad inſtar inuaſoris,q amittit rem inuaſam, & aliud tantundem,vt C.vnde vi, ſi quis in tantam.In ægrotante autem diſtinguũt quidam, ſi ægritudo eſt incurabilis,vt tũc alter ſubſtituatur, vel etiam ſi nimis ſenex eſt,ad inſtar iudicis. ff.de iud. ſi longius. C, de offic. præfect. orien. l. ſi quos. Sed hoc non admitto niſi in leproſo,qui à dignitate remouetur propter ſcandalum. extra de cle. ægrotã. tua.Hoc etiam ſcias, q̃ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur,vt 33. diſtin. cõiter. & extra de elect. cum inter. ſed promotum moribus non deijcit,vt hic,& ſ. c. 1. ſed datur ei coadiutor, vt j̃. c. 1. ſed ex diſpenſatione magna quandoque viuenti epo alter adiungitur, vt j̃. ead. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas. ſed abbates facti inutiles remouentur penitus. 18.q.2. ſi quis abbas ſicut etiam fit in iudice. C. de offi. præfect.orien.ſi quos.cũ etiã ex modicis cauſis remoueantur 1. extra de ſi. per tuas vbi autem electus ſiue confirmatus ante ordinationem ſit inhabilis,remouendus eſt,vt videtur extra de æta. & qual.c. 1.vtrq tamen neceſſaria recipiat.j̃.ea quamuis.

Epiſcopo viuente an poſſit alius ſubrogari.

1 *Hic, primum quæritur, vtrum viuente epiſcopo alius poſſit in eadem eccleſia ordinari.*

2 *Secundo, an iſte valeat repoſcere cathedram, quam ſua interceſſione alter accepit.*

QVAESTIO PRIMA.

1 ¶s *Quòd autem viuente* [a] *epiſcopo alius ſuperponi, aut ſuperordinari nõ poſſit, ex cõcilio apud Aruerniã* [a] *celebrato definitũ eſt, in quo legitur* [*vt nullus viuente epiſcopo, alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur epiſcopus, niſi forſitan in eius locũ, quem capitalis culpa deiecerit.*]

In concil. Aurelianenſi.5.c.12. Burc.l.1.c.186. Iuo p.5.c.302.

a ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernenſi,c.13.extat autem in Aurelianenſi quinto,c.12.*

Item ex regeſto Gregorij Papæ, lib.9.epiſt.41.ad Anatolium Conſtantinopolitanum diaconum.

¶ Pro moleſtia corporis ſuo honore non priuetur epiſcopus. C. I.

Poly.l.2.tit. 17. Anſ.l.6.c.201. Bur.l.1.c.188. Iuo p.5.c.304.

SCripſit mihi tua dilectio, pijſſimum domnum noſtrum reuerendiſſimo fratri meo Ioanni primæ [b] Iuſtinianæ epiſcopo pro ægritudine capitis,quam patitur, præcipere ſuccedi:ne forte,dum epiſcopi iura eadem ciuitas nõ habet,(quod abſit)ab hoſtibus pereat. Et quidẽ nuſquam canones præcipiũt, vt pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur; & omnino iniuſtum [c] eſt, vt ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione veniat. Sed ſuggerendũ eſt, vt ſi is, qui eſt in regimine,ægrotat; diſpenſator [d] illi requiratur talis,qui poſſit eius curam omnem [e] agere,& locum illius in regimine

Poly.l.2.tit. 19.

QVòd autem viuente.a] Hæc quæſtio diuidiť in ix.partes.In prima probatur xv.auctoritatibus, q̃ nullus debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua: nec etiã p̃ infirmitate, niſi ipſe renũtiauit.nec ali⁹ põt eligi altero nõ renuntiante,niſi de Papæ licentia ſpeciali.Secunda ibi,[Ne aũt.]Tertia ibi,[Ecce q̃.]Quarta ibi,[Ambit.õis.] Quinta ibi,[Quod vero.]Sexta ibi,[Hoc non ſolũ.]Septima ibi,[Ecce in quibus.]Octaua ibi,[Itẽ cũ aliquis.] Nona ibi,[Hoc etiam tunc obſeruandum.] Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur prima quęſtio,in qua quæriť, an viuente epiſcopo alius poſſit loco eius ſubſtitui,& reſpondet,q̃ non,niſi in caſibus.ſ.niſi deponatť, vt 50. diſt.poſtquam.& niſi renuntiet,vt j̃.ea.q.qualiter.& niſi mutetur ſedes de licentia Papæ,vt j̃. ea. mutationes. & niſi per ambitionem transtulerit ſe ad aliã eccleſiã: quo caſu carebit vtraque,habita.ſ. & ambita,vt ſ.ea. ſi quis epſ.ad inſtar inuaſoris, q amittit rem inuaſam,& aliud tantumdem,vt C.vnde vi,ſi quis in tantam, vel niſi intrauerit monaſterium,vel canonicam regulã de licentia Papæ,vt j̃.ea.hoc nequaquam.Probat ergo primo per ɔ̃cilium apud Aruerniam celebratum,q̃ epo viuente alius ſubſtitui non debet,niſi depoſitus ſit.

SCripſit mihi tua dilectio.]CASVS.Ioãnes primę Iuſtinianę epiſcopus tanta ægritudine capitis laborabat,q̃ epiſcopale officium exercere non poterat. Ne igitur ciuitas p̃fata dilaniaretur ab hoſte. Anatolius diaconus Conſtantinopolitanus ſupplicauit Gre. vt alium ſubſtitueret epũm.Gregorius vero ſcribens ei dicit hoc nõ eſſe faciendum.Iniuſtũ eſt enim,vt qs pro ægritudine ſua ſuo priueť honore,ſed coadiutor ei deť, qui vicẽ eius gerat,vt Deus nõ offendať,& ciuitas nõ negligatur.

b ¶ Primę.]id eſt,Salonitanæ, quia ibi Iuſtinianus primo reſedit, Alij dicunt Rauennam, & non Salonitanã eſſe primam Iuſtiniani ſedem.

c ¶ Et ideo iniuſtum.]præeſſe enim intelligitur, licet ſit infirmus, ſicut ſeruus ſeruire intelligitur,licet ſit infirmus.ff.de ſta.lib.cum heres.

d ¶ Diſpenſator.]ſimile ff.de tute.ſolet etiam. vbi dicitur,q̃ ſi tutor propter longam ægritudinem non põt adeſſe,datur ei curator,qui potius diciť adminiſtrator.

e ¶ Curam omnem,] ideſt, res eius adminiſtrare. ſed quæ ſpectant ad pontificale officium,vicini epi ſupplebunt.

1 Dicunt quidam iuris ordine ſeruato, vt extra de accu.ad petitionem in fin. vbi de hoc approbat Ho. licet Ber. ibi aliud innuere videať p eum tit. cap. qualiter 2. in fin.

bunt.ſ.ead.pontifices. Et eſt hic arg.ꝙ coadiutor & adminiſtratores vel viſitatores debeant habere liberam & generalem adminiſtrationem 1, vt ſ. ea. quamuis. & extra de elect.cum nobis olim.in fin.& 21. q.1. relatio. Sed quid ſi iſte nolit habere coadiutorẽ? Dico eum cogendum per ſuperiorem. extra de cenſi. Romana.verſi. ſi vero.lib.6.& argu.ff.de mino.l.ait.§.1. multa enim bona præſtantur inuitis,vt 45. diſt.& qui emendat.

Coadiutor debet habere liberam adminiſtrationem.

1 Multo fortius hoc obtinere debet in vero prælato:quod eſt verum, vt no.5.q.3.c.vlt.Arch.

byterum ſi non per ſimoniam fuit ibi presbyter ordinatus,in alia quacumque uacante eccleſia inſtituatũ: uero per ſimoniam,degradetur.

d ¶ Per duorum.]idem forte ſi per unũ, vt ſ.e.ſi quis in clero 3,hic ſumit arg. M. ꝙ ſi epiſcopus indeterminate

eccleſiæ(ipſo non depoſito)ac in cuſtodia ciuitatis implere, vt nec omnipotẽs Deus offendatur,neque ciuitas inueniatur eſſe neglecta.

¶ *Caput hoc emendatum, & locupletatum eſt ex originali.*

Item libro ſecundo, epiſtola quinta ad Candidum epiſcopum.

¶ Flagellatis à Domino, afflictio addi non debet. C. II.

CVm percuſſio corporalis imminet, vtrum pro purgatione [a], an pro vindicta cõtingat, Dei in hoc iudicium ignoratur: & ideo non debet à nobis addi flagellatis [b] afflictio [c] †: ne nos culpæ (quod abſit) offenſa reſpiciat.

Ext. de clerico ægrot.c.1.

¶ *In Decretalibus tit.de cler.ægrotan.c.1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipſo quid agendum ſit, definitur.*

Idem Gregorius lib.3.epiſt.13.Maximiano [a] *epiſcopo Syracuſano.*

a ¶ Maximiano.] *Sic eſt emendatum ex originali tam impreſſo, quàm manuſcripto. Nam antea erat,* Clementino epiſcopo primati Bizanceno.

¶ Infirmitatis cauſa loco ſuo quis priuari non debet. C. III.

PRæſentium latoris Adeodati querelã, qui ſe à ſui presbyteratus loco incongrue dicit expulſum,licet ſubditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo latius indicauimus,apertiuſque retexendam. Aſſerit namque à Quintiano fratre,& coepiſcopo noſtro in loco ſuo pro quibuſdam ſe ſuis ordinandis negotijs relaxatum, ægritudiniſque cauſa per duorum [d] menſium ſpatium ſuæ ſe eccleſiæ defuiſſe: Cuius rei occaſionem captantem prædictum fratrẽ noſtrum,alium loco eius illic presbyterũ ordinaſſe. Hortamur itaque fraternitatem tuam,vt cauſam eius ſolicite perquiras,diſtricteque diſcutias;& ſi manifeſtæ ægritudinis,ſicut dicitur, cauſa eccleſiæ ſuæ eum defuiſſe repereris,nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari: ſed in locum ſuum ſine aliqua eum ſac dubietate reſtitui. *& infra.* ¶ Illud autem charitatem tuam ſpecialiter admonemus, vt ſi vera fuerit huius ſuggeſtio,atque in ſuum fuerit ordinem reſtitutus,de presbytero,qui in loco eius, ordinatus eſt, ſubtiliter,diſtricteque debeas eſſe ſolicitus. Et, ſi quidem ſine datione

CVm percuſſio.] CASVS. Calumnioſus clericus corporalem patiebatur percuſionem, cuius occaſione Candidus epiſcopus de vrbe veteri ipſum beneficio eccleſię ſpoliauit. ſuper quo cũ Gre querela pulſaref, pręcepit Candido, quatenus omnia ſibi reſtituat,quia ſi pro ęgritudine eccleſia priuaretur, & Deus offẽderetur, & alij nõ inuenirentur, hoc exẽplo deterriti,qui vellent eccleſiæ militare. Et iſte caſus colligitur ex hoc capitulo,& ex decre.quę eſt extra de cle.ægro.cũ percuſſio.

a ¶ Purgatione.]id eſt,probatione. ſ. ea aduerſitas.

b ¶ Flagellatis.]ſufficienter,ſed non ſufficienter afflictis addi poteſt,vt 21. q.5.ſi quis à propio & capit.ſeq.& eſt. arg. ꝙ poſt pœnitentiã non poteſt quis accuſari 2[a] de crimine:ſimiliter nec duplici damno debet quis puniri.ff.de iu.do.iure.& ff.de cond.ob.cau. ſi pecuniã.§.vlti. ſimiliter pœna nõ debet verti in culpam,vt 5. diſt.5.baptizari. & c. ad eius vero.

Afflictio q̃que datur afflictis

a Hoc arg. non procedit 34.q. 2. admonere. Quod dic vt no.extra de acc. de his.

c ¶ Afflictio.]5.3.q. 9.indicas.& extra de iud.at ſi clerici. & 8. diſt.5.cap.1.

PRæſentiũ.] CASVS. Adeodatus presbyter accepit à Quintiano epiſcopo ſuo licentiam vt ad certum tempus abeſſet ab eccleſia ſua pro quibuſdam ſuis negotijs ordinandis:ſed cum propter ægritudinem ſtetiſſet vltra tempus pręfixũ ei: epiſcopus eius, ſcilicet Quintianus alium ſibi ſubſtituit. Gregorius autem cum ex hoc querelam ſuſcepiſſet, ſcribit Maximiano epiſcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei,& ſi inueneris quòd ægritudinis cauſa per duos mẽſes abfuiſſet, reſtituat eum in loco ſuo: ſubſtitutũ vero preſbyterum ſi non per ſimoniam fuit ibi presbyter ordinatus...

...nate licentiauit clericum, non videtur eum licentiaſſe ultra duos menſes:ſed tamen hoc eſt referendũ ad arbitrium boni uiri:conſiderato negotio.arg.ff. de uerb. obl.continuus.Ad hoc c.bene facit ff.de re mili. qui cõmeatus.nã ibi dr,ꝙ ſi aliquis abeſt vltra ſtatutũ tẽpus. pro deſertore habetur.ſimi.bonum arg.21.q.2.placuit. põt tñ per modicũtẽpus purgare morã.88.diſt.perlatũ. Non enim feſtinabit iudex ad ſententiam, vbi quis iuſta cauſa abfuerit 4,vt ff. de dã. infe.ſi finita.§ ſi forte.

etiam

aliqua ad eumdem ordinem peruenerit, vt in ſimoniacam hæreſim non potuiſſet incidere; in alia [a] quacumque vacante eccleſia eum volumus ordinari. Sinautem in eo quidpiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertum, ipſo etiam presbyteratus priuetur ordine, quem non cauſa replendæ neceſsitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

† al. Albino Vienenſi

Item Nicolaus Papa Aluino† Iannenſi archiepiſcopo.

¶ **Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non ſunt abijciendi, nec in eorum locum alij ſubſtituendi. C. IIII.**

Iuo p.5.c.352.

PONtifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi non ſunt, nec alios in loco eorũ conſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt [b], ſacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præſumere non licet [d], vicinorum [e] vſque [f] ad recipiendam ſanitatem epiſcoporũ auxilia ſubrogentur: & hoc cum cautelæ [g] ſtudio peragatur, ne per neceſsitatis occaſionem præſumptionis pullulet ambitio. Epiſcopos vero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam, atque ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamine† eorum ſalubriter augeatur, & triplicetur ⌊ fructus ⌋.

†al. certamen ⌋ abeſt à multis

Item ex libro quarto epiſtolæ ſecundæ Cypriani epiſcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ **Viuente epiſcopo alius ſibi ſuccedere non valet. C. V.**

Poly.l.7.ti.4. Anſ.l.6.c.58. Iuo p.5.c.359.

FActus eſt Cornelius epiſcopus de Dei, & Chriſti eius iudicio, de clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc [h] affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum anti-

etiam licet ad præfixum terminum reus nõ veniat. ſed habebitur ratio viarũ tẽporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, vt ff. de vaca. mu. tempus. ff. quibus ex cauſis ma. ſi cui. §. 1. poteſt enim abſens iuſtam habere excuſationem, vt extra vt lit. non conte. quoniam frequenter. Lex dicit, q; ſi qui per licentiam abeſt, ſi vſque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduo. di. iu. l. vlti. Io.

a ¶ In alia.] Arg. q; ſi concedo alicui eccleſiam, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cetera. quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, vt ff. commo. l. in cõmodato. §. pen. ⁊ ea. omnia. & c. paſtoralis. & eſt contra id quod dicit lex, q; donator non tenetur de euictione, vt C. de ædi. edic. ad res donatas. ſed hic non dicitur epiſcopus donare: quia habet neceſſe concedere eccleſiam, & in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit. ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo poſſum agere contra donatorem, ſi mihi ſcienter det rem alienam, vt ff. de don. Ariſto. §. vlti. Item ſi quis per violentiam expellitur de eccleſia, non haberet recurſum ad epiſcopum: ſicut nec emptor ad venditorem in hoc caſu, vt C. de actio. emp. & ven. l. expulſos. Et not. quòd hoc c. ſemper conſueuit ad hoc induci 1, quod ſpoliatus à iudice non poſſit petere reſtitutionem 2, vt 2. quæſt. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. c. 1. ff. quod me. cau. l. 3. Semper enim pro ſuo facto præſumitur, niſi poſſit de dolo argui, vt 2. q. 6. hoc etiam. Ioan.

POntifices.] CASVS. Aluinus archiepiſcopus duas fecit quæſtiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrũ propter ęgritudinem pontifices ſint abijciendi à dignitate. Et reſpondet q; non, nec alij debẽt loco eorũ ſubſtitui, niſi prius de hoc ſęculo migrauerint, & presbyteri eorũ defectũ ſupplere debent, & in quibus ſupplere non valent, ſuppleant vicini epiſcopi, qui debent cum cautela vocari, ne eccleſiæ præiudicium fiat. Secunda quæſtio fuit, vtrum epiſcopi greges ſuos dimittere poſſint, & reſpondet q; non.

b ¶ Quæ licita ſunt.] vt Miſſam canere, & prædicare, vt 95. diſt. ecce.

c ¶ Sacerdotes.] id eſt, archidiaconi vel decani, qui vicarij ſunt epiſcopi, vt 25. diſt. perlectis.

d ¶ Non licet.] in his quæ ſpectant ad officium epiſcopale, quod eſt 68. diſtinct. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] ſic 65. diſt. ſi forte.

f ¶ Vſque.] ſic C. de cura. furio. cũ alijs.

g ¶ Cum cautelæ.] id eſt, præſtabit cautionem de bonis eccleſiæ non vſurpandis. Ioan.

g ¶ Cum cautelæ.] id eſt, præſtabit cautionem quòd ex hoc ſibi nullum ius vendicabit. & arg. eſt quòd quis pro poſſeſſore habetur ex eo q; fuit in poſſeſſione; niſi proteſtatio præceſſerit, vt hic, & S. 24. diſtinct. presbyteri. & extra de iure patr. conſultationibus. arg. contra ext. de reſti. ſpol. olim 3. & 10. q. 3. quia. & extra de offi. deleg. conſultationibus. Ioan.

te & iuridice ſit ſpoliatus, aliàs ſecus. Panor. c. conquerẽte. de reſt. ſpolia. & à iudice competẽti habente poteſtatẽ, licet iniuſte faciat. Panor. c. cum cauſa ď of. delegati. debet ergo appellare, vel reſtitutionẽ in integrũ verbis adũbratis petere, ceſſantibus remedijs cõtra priuatos pditis.

Iſtã ſententiam videt tenere Inn. extra de reſti. ſpo. ſæpe. i gl. ff. ď iud. &c. i ſi. ver. Inno. plus videſ, &c. Arch.

FActus.] CASVS. Hæc quinque c. loquitur de Nouatiano Papa ſchiſmatico, eiuſque complicibus. Eſt ergo caſus huius c. & ſequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus eſt Cornelius vere ab omnibus Cardinalibus, ſcilicet xvj. habito ſuffragio plebis, & antiquorum ſacerdotum, & bonorum virorũ conſenſu, poſtea Nouatianus electus eſt à paucis, qui ſic intruſus Cornelium moleſtando cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere epiſcopos, & alios ſubſtituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Chriſtianis, quòd ſolus Cornelius eſt verus Papa: ſed Nouatianus Papa, qui poſt illum Cornelium eſt electus, profanus eſt & malus; nec dicitur ſecundus, immo potius nullus. & hortatur Chriſtianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non poteſt.

h ¶ Quæ tunc.] Hic videtur q; abſentes non ſunt vocandi ad electionem, vt 10. q. 2 hoc ius. & extra de ſent. & re iud. cum olim. maxime ſi ſint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo & ſi in hortis ſunt, non videtur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. ſufficit enim ad citationẽ pub-

Abſẽtes an ſint ad electionẽ vocandi.

Digitized by Google

Sci-

quorum & bonorũ virorum collegio α, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, ideſt cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret: quo occupato [a] de Dei voluntate, atq. omnium noſtrum conſenſione firmato [b], quiſquis iam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt; nec habeat eccleſiaſticam ordinationem [c], qui eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multum de ſe licet iactans, & ſibi plurimum vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cum poſt primum ſecundus eſſe non poſsit; quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non iam ſecundus ille, ſed nullus [d] eſt.

α ¶ Collegio.] *Sic legitur in codicibus Cypriani impreſſis, & manuſcripto, & Polycarpo. Ac ſimilis fere locutio eſt in ſequenti capite, & 23.q.8. ſi quis membrorum. Antea erat,* conſenſu.

Item in eadem epiſtola inferius.

¶ Non eſt epiſcopus, qui in locum viuentis irrepſerit. C. VI.

NOuatianus β epiſcopus non eſt, qui Cornelio epiſcopo in eccleſia à ſedecim coepiſcopis facto, adulter, atque extraneus epiſcopus fieri à deſertoribus per ambitum nititur: & cum ſit à Chriſto vna eccleſia per totum mundũ in multa membra diuiſa [e], item epiſcopatus vnus, epiſcoporum multorũ concordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem poſt connexam, & vbiq. coniunctam catholicæ eccleſiæ vnitatem, humanam [f] conatur† eccleſiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittit, vt quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat: cumque iampridem per omnes prouincias, & per vrbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti; ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audet: quaſi poſsit, aut totum orbem noui conatus obſtinatione peragrare, aut eccleſiaſtici corporis compaginem γ diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere; neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia [g] feruere; incrementa vero habere non poſſe: nec augere quod illicite cœperint, ſed ſtatim cũ praua ſua æmulatione deficere. *& infra.* ¶ Qui ergo nec vnitatem ſpiritus, nec coniunctionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, atque à ſacerdotum collegio ſeparat; epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem; qui epiſcopatus nec vnitatem voluit tenere, nec pacem.

Anſ.l.6.c.59.

†*conetur*] or.

β ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum eſt à collectoribus hoc initium, ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa:* niſi ſi epiſcopus tibi videtur, qui epiſcopo in eccleſia, &c.

γ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatũ eſt ex aliquot vetuſtis, & Anſelmo, & ipſo originali: antea enim legebatur,* ordinis compagem.

Idem ad Florentium Puppianum, eodem lib. 4. epiſt. 9.

pullatio cãpanæ, vt extra de offi. cuſt. c. 1. & 2. extra de elec. in cauſis. & extra de poſt. prela. c. pe. & antepe. & lex dicit illos ſolos vocãdos, q ſunt in vrbe, vt C. de legatio. l. vlt. li. 10. Quod autem vocandi ſint abſentes, probatur 63. diſt. quanto. alióquin plus nocet contemptus vnius, quàm contradictio pluriũ, vt extra de elect. ꝙ ſicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti ſunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales 2. li. 10. Sol. Sẽper vocandi ſunt vbi commode vocari poſſunt, vt extra de elect. quòd ſicut. ſed ſi abſentes non poſſunt intereſſe, reliqui poſſunt eligere, vt ibidem dicitur. tamẽ ſi aliquis non poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui ſit de collegio, vt extra de elec. quia propter. extra prouinciam tamẽ non ſunt vocandi, vt extra de elect. coram. quia poteſt abſens habere iuſtam excuſationẽ, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequẽter. Hodie autem ſuper iſta vocatione ſufficit conſuetudo eccleſiarum, per decretalem extra de elect. in Geneſi.

a ¶ Quo occupato.] ideſt, canonice ſumpto.

b ¶ Confirmato.] Ergo electio Papæ eſt cõfirmanda ?.

c ¶ Ordinationem.] Argu. quòd quæ ab intruſo fiunt, non tenẽt, vt 12. q. 2. alienationes. 9. q. 1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no. extra de elect. nihil. in glo. in duobus caſibus. extra d̃ ſchiſmat. c. 1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Arg. ꝙ nullus eſt, qui malus eſt. ſim. extra de trãſla. inter corporalia. ſic 2. q. 7. non omnes. & 19. diſt. ſecundum. Arg. contra. 1. q. 1. quod quidam.

Hoc tñ nõ eſt verũ. & ſpeciale eſt in eo quia cum eligit, confirmat. & cõfirmã do eligitur, vt 23. diſt. in nomine Domini.

e NOuatianus.] ¶ Diuiſa.] 24. q. 1. loquitur.

f ¶ Humanam.] ideſt, non ſpiritualem.

g ¶ Initia.] Arg. contra nouicior magiſtros, qui primo feruent, & poſtea deficiunt. 23. q. 4. diſplicet. & c. nõ inuenitur. & c. ſi eccleſia. immo à minimis eſt incipiendum, vt 48. diſt. ſicut.

SCire debet.] CASVS. Scribit Cyprianus ad Puppianum, quod ſolus Cornelius eſt epiſcopus: & ei obedientes ſunt in eccleſia. Nouatiani vero, qui cum ſacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionē dignitatem arripiunt, non ſunt in eccleſia, quæ tantum vna eſt, nec poteſt teret: & præterea ſi modo renuntiaret, de cetero repetere nō poſſet. Et hoc probat exemplo Eſau, qui ius primogenituræ cui renuntiauit, repetere non potuit.

b ¶ Quàm periculoſum.] Arg. quod qui iuri ſuo renūtiat, illud repetere non poteſt. infra ead. cauſ. 23. q. 4. ſi illic. ff. de ſuc. edi. l. 1. §. qui ſemel. & C. de pac. poſtquam. infra e. hoc nequaquā. & ff. de ędil. edi. quæritur. §. ſi venditor. vbi dicitur, quòd remittentibus actiones ſuas non eſt dandus regreſſus ad eas. 92. diſt. ſi quis eps. 18. q. vlt. dudum. & nota in 6. q. 3. denique.

Iuri ſuo renuntiās, illud repetere non pōt.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cum epiſcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo. p. 5. c. 360.

SCire debes epiſcopum in eccleſia [a] eſſe, & eccleſiam in epiſcopo; & ſi qui cum epiſcopo non ſit, in eccleſia nō eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum ſacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latentes apud quoſdam communicare ſe credunt; quando eccleſia †, quæ catholica vna eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa.

† *al. eccleſia catholica, quæ vna*

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

QVàm [b] periculoſum ſit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure ſuo, & poteſtate; ſcriptura ſancta declarat; cum in Geneſi Eſau primatus [d] ſuos inde perdiderit; nec recipere id poſtmodum potuerit, quod ſemel ceſſit.

Gen. 25.

Idem lib. 1. epiſt. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem ſibi acquirunt, qui ab epiſcopis recedentes vnitatem eccleſiæ ſcindunt. C. IX.

DEnique quàm ſit inſeparabile vnitatis ſacramentum, & quàm ſine ſpe ſint, & perditionem ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciunt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudoepiſcopum conſtituunt, declarat in libris regnorum ſcriptura diuina, vbi à tribu Iuda, & Beniamin decē tribus ſciſſæ ſunt, & relicto rege [ſuo [e] †] alterum ſibi foris conſtituerunt: [Et indignatus eſt, inquit, Dominus in omne ſemen Iſrael, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſrael à domo Dauid, & conſtituerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabat.] Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe, quòd ab vnitate diſſipati eſſent, atque alterum ſibi regem conſtituiſſent. Et tanta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerant, vt etiam cum homo Dei ad Hieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atq. vltionem futuram prædiceret, panem quoq. apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cū non cuſtodiſſet; & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim diuinæ cenſuræ maieſtate percuſſus eſt, vt inde regrediens

3. Reg. 12.
† abeſt ab orig.
4. Reg. 17.
3. Reg. 13.

c ¶ In diuinis.] tempore periculi, vt infra ea. ſuggeſtum.

d ¶ Primatus.] ius ergo primogenituræ (vt dicunt) eſt dignitas talis: quia primogeniti præ alijs in feſtis ſacrificia offerebant, & quod ſedebant ad dexteram patris, & quod cibos duplicatos recipiebat. Et dicit Gandulphus Eſau cōmiſiſſe ſimoniam: quia illud ius ſpirituale fuerat quod vendidit 1. ſed eſt contra eum 1. q. 1. qui ſtudet. vbi dicit quod Giezi fuit primus qui commiſit ſimoniam. Sed numquid peccauit Iacob emēdo? Nō, quia gratis hoc fuiſſet daturus, vel quia redemit id quod ſibi diuinitus erat debitū. extra de diuor. gaudemus.

Ius primogenituræ an ſit ſpirituale.

1 Dicit Hu. hoc eſſe falſū, quia nullum ſpirituale vendidit: ſed quia in tali venditione peccauerit: videt ex eo quod le. & not. de pæ. di. 3. Iudas. Dicit L. quod in eo ſolo peccauit quia vilem cibum exarſit. 41. diſt. quiſquis, & idē Hug.

DEnique.] CASVS. Hoc capitulū diuiditur in duas partes. In prima parte oſtēdit Cyprianus ſchiſmaticos graui pœna eſſe puniendos. Et hoc probat tribus exēplis. ſ. exemplo decē tribuum, quas Dominus captiuauit, & tranſtulit vltra montes Caſpios: quia ſegregato Roboā filio Salomonis, fecerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus eſt à leone: quia comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum contra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorū, quos Dñs voluit dimitti & præteriri; quia ibi erant ſchiſmatici. In ſecūda parte dicit, quod nō prodeſt Nouatianis adorare vnū & eumdē Deū, quē Cornelius adorat; quia, Core & Dathan & Abyron adorabāt eumdē Deū cū Moyſe & Aaron, tū ſunt percuſſi propter ſchiſma, qđ fecerūt, & thuribula eorū conflata in ſignū perpetuū affixa ſūt altaribus. Scđa pars incipit ibi, [Quod vero.]

teſt eſſe diuiſa. [Cum epiſcopo non ſit:] ſcilicet in communione epiſcopi.

a ¶ In eccleſia.] 6. q. 2. ſi tantum. contra. ſed ibi ſolutū eſt. hic dicitur eccleſia epiſcopus: alibi eſt idem quod eccleſiaſtici viri, vt infra 63. diſt. c. 1. alibi ponitur pro maiori parte, vt infra 51. diſt. Apoſtolica. quandoq; pro cōgregatione fidelium, infra de conſ. diſ. 1. eccleſia. Et ſic per exempla varias ſignificationes, vt extra de teſta. relatū. & extra de verb. ſignificat. cum clerici. extra de vſu pal. c. 1.

QVàm periculoſum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renuntiare papatui propter tribulationes, quas à Nouatiano ſuſtinebat: ſed Cyprianus dehortatur eum, & dicit hoc nō eſſe ei faciendū: quia ſibi eſſet periculoſum, ſi in tanta tribulatione eccleſiā dimitteret: & præterea ſi modo renuntiaret, de cetero repetere nō poſſet.

e ¶ Rege ſuo.] ſcilicet filio Salomonis. Et eſt hic argu. quod filij regum de iure debent eſſe reges. arg. contra 8. q. 1. Moyſes. & 93. diſt. legimus.

Regū filij debent eſſe reges.

impetu, ac morſu leonis in itinere necaretur. *& paucis interiectis.* ¶ Satiat [a] adhuc in Euangelio ſuo Dominus, & maiorem intelligẽtiæ lucem manifeſtat, quòd ijdem, qui [a] ſe tunc à tribu Iuda, & Beniamin ſciderant, & Hieroſolymis derelictis Samariã ſeceſſerant, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cum primum diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit, & dixit: [In viã nationum ne ieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne introieritis.] Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari [b]. *& poſt pauca.* ¶ Quòd vero eumdem, quem & nos Deum patrem, eumdem filium Chriſtũ, eumdem ſpiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nam & Core, & Dathan, & Abyron cum ſacerdote Aaron, & Moyſe eumdem Deum nouerant, pari lege, & religione viuentes vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi contra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, ſacrificandi ſibi licentiam vendicauerunt, diuinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerunt rata eſſe, & proficere ſacrificia irreligioſe, & illicite contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa, in quibus incenſum illicite fuerat oblatum, ne in vſu de cetero eſſent ſacerdotibus, ſed potius indignationis, & vltionis diuinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent; iuſſu Domini conflata, atq. igne purgata in laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, ſecundum quòd loquitur ſcriptura diuina: [Memoriale [c], inquit, filijs Iſrael, vt non accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum, vt non fit, ſicut Core.] Et tamen illi ſchiſma [d] non fecerant, nec foras egreſſi contra Dei ſacerdotes impudenter, atque hoſtiliter rebellauerant. Quod nunc hi eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atque vnitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

Matth. 10.

¶. 24. q. 1. c. didicimus. §. quod vero.

Num. 16.

Ibidem.

a ¶ [Satiat adhuc.] *Antea legebatur*, Sed adhuc. *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco ſecuta eſt. Hoc verbo vtitur etiam in libro de opere, & eleemoſynis ſic ſcribẽs*, deprecationes ſolas parum valere, niſi factorum, & operum acceſſione ſatientur. *Ita enim habent vetuſti codices, & cetera editiones præter Romanam, in qua operarum culpa, eius verbi loco, poſitum eſt*, adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non eſt defendendus, qui viuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem [e], nec latronem, qualem Gillandum † eſſe ſentimus in Nannetica ſede, qui viuentis (quod non licuit) [f] locum non timuit vſurpare, pro cuiuſcumq. muneris donis vltra debes defenſare.

† al. Giſlandum

Item Euariſtus Papa, epiſt. 2. omnibus epiſcopis.

¶ Non licet epiſcopo, eccleſiam ſuam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

Polyc. l. ... & Burc. l. 1. c. 76. Anſ. l. 6. c. 10... Ivo p. 5. c. 18...

a ¶ Quòd ijdẽ qui.] arg. q; idem eſt populus qui fuit ante mille annos: ſic 16. diſt. habeo. & ff. de iudi. proponebatur. Sed contra. illi fuerunt ante tẽpus Chriſti vltra Caſpios mõtes tranſlati. Sed dic, q; adhuc multi ſequebant eos in vitijs ſuis: vnde illi ijdẽ dicebantur eſſe cum eis. 1. q. 1. cito.

b ¶ Adæquari.] 24. q. 1. nõ afferamus. cõtra vbi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatũ, ſed expone grauius, ideſt periculoſius. 32. q. 4. nemo.

c ¶ Memoriale.] hæc quæ generant materiã mali, iubentur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 19. q. 3. mandamus. quãque iubẽtur deſtrui, ne refricent facti memoriam. 15. q. 1. mulier. lo.

d ¶ Schiſma.] ita magnum, vt iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.

NOn furem.] CASVS. Verno dux Britanniæ, ꝓpter munera defendebat Gillandum, qui ſedem Nanneticam vſurpauerat viuente prælato: vnde Leo monet ipſum ducem ne deceтero Gillandum defendat.

e ¶ Non furẽ.] ideſt, non inuaſorem: furtum enim non committitur in re immobili, vt inſtitu. de vſuc. §. quod autem ...

SIcut.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte notat ſimilitudo inter matrimoniũ ſpirituale, & carnale: quia ſicut vir nõ debet vxorem ſuam dimittere; ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam abſq; incul-

a Ad huius dicti declarationẽ videas, quæſtionẽ B. q̃ incipit Bonon. iurauerunt, &c. & eſt q̃ſtio dominicalis. & ĩ. ead. ſicut vir. in glo. 2. & qd leg. & no. 32. q. 4. recurrat. ver. quę aũt pepetit. Arch.

a Quod legi. & no. extra de elec. dudum.

ineuitabili neceſſitate, vel Apoſtolica mutatione. & ſicut vxori non licet dimittere virũ, & adhærere alij, licet fuerit fornicatus; ſed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: ſic eccleſia ſuum non debet dimittere epm; & ſi dimiſerit, aut ſibi recõcilietur, aut innupta permaneat. In

mittere, vt alij adhæreat.

d ¶ Adulterata.] ergo eccleſia poteſt delinquere, & etiã vniuerſitas. ar. ff. de orig. iur. l. 2. illud & eſt cõtra illud. ff. de dolo, ſi ex dolo. vbi dicitur, quod municeps non poteſt facere dolum: ſupple de facili. Sed numquid poteſt eccleſia vel ciuitas excõicari: dico quod nõ, vt 24. q. 5. ſi habes. Sed maiores de eccleſia † poſſũt excõicari, vt extra de ſi. veniẽs. & ff. de con. & demon. municipibus. & 44. diſt. cõmeſſationes. Dico enim quod ſi eccleſia vel ciuitas poſſet excõicari, ſequeretur abſurditas. nã omnibus illis mortuis, & alijs ſubſtitutis eſt eadẽ eccleſia: ergo adhuc eſſet excõicata. ſi priores canonici non petijſſẽt abſolutionem adhuc. de hoc notaui 12. q. 2. eps qui 2.

Vniuerſitas deliquere poteſt.

Excõicari nequit eccleſia vel ciuitas.

† Adhoc facit quod leg. & not. 3. ea. q. denique. & habes de hoc plures concor. extra de iur. pa. quoniã quibuſdã. in gl. 1. ver. item quid ſi, &c. & de conſe. diſt. 1. de fabrica. Arch.

rare [a] uxorem ſuam; ita nec epiſcopus eccleſiã ſuam, ideſt vt illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut vxori non licet dimittere virum ſuũ, vt alteri ſe, viuente eo, matrimonio ſociet, aut cum adulteret [b], licet fornicatus [c] ſit vir eius,
1.Cor.7. ſed iuxta Apoſtolum, aut viro ſuo reconciliari debet, aut manere innupta; ita eccleſiæ non licet dimittere epiſcopũ ſuũ, aut ab eo ſe ſegregare, vt alterũ, viuẽte eo, accipiat: ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat: ideſt alterũ epiſcopũ, ſuo viuente, nõ accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimẽ incurrat. Si vero adulterata [d] fuerit, ideſt, ſi ſe alteri epiſcopo iunxerit, aut ſuper ſe alterum epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſiderauerit; per acerrimã pænitentiam aut ſuo reconcilietur epiſcopo, aut innupta
Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305. permaneat. *& paulo poſt.* ¶ Epiſcopum vero oportet opportune, & importune, atque ſine intermiſſione eccleſiam ſuam docere, eamque prudenter regere, & amare, vt à vitijs ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare, & diligere vt legatum Dei [e], & præconem veritatis.

Ecce his auctoritatibus patenter oſtenditur, quòd epiſcopo viuente alius ſuperordinari non poteſt, nec etiã pro eius
T. ea. c. ſcripſit. *ægritudine. Sed illud Gregorij [f] intelligendum eſt, quando ille, qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui non rogat. Ceterum, quãdo aliquis vel ſenectute, vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſti-*
L. 9. reg. epi. 41. *tui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Vnde in eodem capitulo ſequitur [Si [a] vero [g] idem Ioannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit [h], vt ab epiſcopi honore debeat vacare, eo petitionem ſcripto dante, concedendum eſt: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.] Hinc etiam beatus Auguſtinus epiſcopo ſuo nondũ defuncto, ſed ſenectute grauato cathedrã epiſcopalẽ ſuſcepit.*

Vnde in epiſtola Paulini vnica ad Romanianũ legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc ſunt in regeſto B. Gregorij lib. 9. epiſt. 41. & ſequuntur poſt c. ſcripſit. ſupra eadem.*

¶ Auguſtinus non tam ſucceſſit, quàm acceſſit. C. XII.

n. Aug. epiſ. 34. & 110. NOn autẽ tãtũ hoc ſcribimus gratulandũ, quòd epiſcopatum Auguſtinus acceperit, ſed quòd hanc Dei gra-

e ¶ Vt legatũ Dei.] Epiſcopus dicitur legatus Dei, & tamen eſt iudex ordinarius vnde patet, quòd legatus Papæ eſt iudex ordinarius, vt proconſul.

ECCE. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis. & bene ſoluit dicens, quod propter ægritudinem nõ debet alius epo ſubſtitui, niſi ipſe infirmus ſingulariter hoc poſtularet: & tũc licite fieri põt, ſi hoc in ſcriptis poſtulauerit. Et hoc probatur per capitulum ſ. e. c. ſcripſit. & ad hoc inducit exemplum de Aug. qui poſtulante Valerio ſenectute grauato, factus eſt epiſcopus, vt in eo. cap. not. ſ. Sed i originali qd ſequitur poſtea planum eſt.

f ¶ Sed illud Gregorij.] ſ. ea. c. ſcripſit.

g ¶ Si vero.] Hoc habet in originali vnde hoc extractum eſt.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus eſt coadiutor, niſi hoc petat. ſ. ea. qualiter. & cap. quamuis. & c. ſcripſit. Arg. contra extra de coadiu. ad audientiam.

In ſecunda parte dicitur, quod eps debet docere & amare eccleſiam ſuam, & econuerſo eccleſia epiſcopum ſuum. Secunda pars incipit ibi, [Epiſcopum vero.]

a ¶ Adulterare.] id eſt, dimittere vt adulteret cũ alia.

b ¶ Adulteret.] ideſt, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor poteſt dimittere virum ob fornicationem ſicut vir vxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. ſi quis vxorem. ſed non poteſt eũ di-

NOn autem.] CASVS. Paulinus ſignificauit Romaniano, quod Valerio epiſcopo Hipponẽſi eccleſiç viuo & incolumi poſtulãte, coepiſcopus factus eſt ei Aug. de cuius promotione & electione non ſolum lætatus eſt, ſed etiam lætatur quod Africana eccleſia talem meruit habere paſtorem.

tia curam meruerint Africanæ eccleſiæ, vt verba cæleſtia Auguſtini ore perciperent; qui ad maiorem Dominici muneris gratiã nouo more [a] prouectus, ita conſecratus eſt, vt nõ ſuccederet [b] in cathedra epiſcopo, ſed accederet [c]. Nã incolumi Valerio Hipponenſis eccleſiæ epiſcopo, coepiſcopus Auguſtinus eſt.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorij, qui Ariminenſi epiſcopo dolore capitis laboranti, alterum ſubrogauit, ita ſcribens in 7. lib. regeſti ſui, indi. 2. epiſt. 49. ad Marinianum epiſcopum Rauennæ.

¶ Epiſcopo grauato infirmitate alius ſubrogari poteſt. C. XIII.

Burc. li. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

QValiter ordinati à nobis ſacerdotis, corporis, qua noſtis, impediente moleſtia, Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti ſæpius hortaremur, vt ſi de eadẽ capitis, qua detinebatur, moleſtia melioratum ſe eſſe ſentiret, ad ſuam auxiliante Domino reuerteretur eccleſiam; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus eſt. Quem, dum monitu cleri, ciuiumq. illinc venientium, noſque precibus vrgentium † inſtantius hortaremur, vt ſi valeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in ſcriptis ſupplicatione nos petijt: vt quia ad eiuſdem eccleſiæ regimen, vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinetur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet; eccleſiæ ipſi ordinare epiſcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum eccleſiarũ iniuncta nos ſolicitudinis cura conſtringit, ne diutius gregi fideliũ deſit cuſtodia paſtoralis, illorũ precib⁹,

† al. argumentium

a ¶ Nouo more.] Sed contra. in nullius perſona eſt omittendũ, qđ ſtatutis generalibus continet. 61. diſt. miramur. Sed illud nõ fit pp vtilitatẽ perſonę, ſed eccleſię. ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ iſtud fuit ſpeciale ad eccleſiam Hipp. quod dicit littera.

Epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe.

b ¶ Vt non ſuccederet.] Sic ergo vterq; inſolidum eſt eps, ſ. 21. q. 1. relatio. & vterq; põt hominẽ per ſe ſoluere & ligare. ff. de adm. tu. ſi plures. ff. de exerc. l. 1. §. ſi plures. & ff. de offi. procon. l. 1. Sed nunquid quem vnus ligat, poteſt alter abſoluere? & videtur ꝙ nõ, quia pares ſunt. vnde videtur ꝙ ſententia pro reo teneat. ff. de reg. iu. inter pares. Itẽ ſi ſimul ferãt contrarias ſententias, cuius ſententia tenebit? Videturq; mutuo ſe impediant. ff. de vſufr. quoties. & hæc forte vera ſunt vbi ſimul adminiſtrant [1]: ſed hic forte Valerius ceſſit adminiſtrationem Auguſtino: quia facilius expeditur adminiſtratio per vnum quàm per plures. ff. de admi. tu. l. 3. §. vlt. vel dic ꝙ licet vterque habeat dominium & iuriſdictionem inſolidum; tamen vnus ſine altero non poteſt iudicare, ad inſtar plurium iudicum, vt 2. q. 6. §. diffinitiua, verſic. ſi plures. extra de offic. deleg. quamuis. & c. cauſam. niſi aliter fuerit eis conceſſum à Papa [1]: ſicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ: ſed tamen ex hoc poſſet oriri diſcordia, vt quem vnus condemnaret, alter abſolueret. Item nunquid eodem modo poſſint eſſe duo Apoſtolici, arg. ꝙ non. 7. ca. factus. & dominus tantum vnum conſtituit. 24. q. 1. ita loquitur. & cap. quicũque. quidam contra ꝙ diſpenſari non poteſt. 25. q. 1. ſunt quidam. præterea quia vna eſt eccleſia catholica, & vnum caput, & tamen plures Imperatores fuiſſe legimus. 21. diſt. nunc autem. ſed hoc non eſt ita, quia offenderetur illa regula, Vnam ſanctam catholicam, &c. 23. diſt. qui epiſcopus. Item numquid Papa poteſt renuntiare? Vtique. nam Marcellus renuntiauit. 21. diſt. nunc autem. & Clemens Papa: ſed poſt Linum & Cletum iterum recepit cathedram. 8. q. 1. ſi Petrus.

1 Alij dicunt, ꝙ tenet ſententia pro reo, vt in l. præ di. inter pares. niſi in caſibus. qđ dic vt leg. & no. extra de re iu. duob⁹. Ar.

Papæ duo nõ poſſunt eſſe.

c ¶ Accederet.] Videtur tamen ꝙ Aug. in adminiſtratione fuit minor [1]. 40. diſt. ante omnia. in fi. quia vt dicitur, in caſu neceſſitatis eſt vnus epiſcopus, vicarius alterius: ne ſit ſibi monſtrum habens duo capita. extra de offi. iud. ord. quoniam in pleriſque.

1 Hoc aſſertiue dicebat L. dicẽs quia ipſi Auguſtino datus eſt locus à Valerio.

HOC IDEM. CASVS. S. in §. ecce. in c. non autem. dictum eſt, ꝙ vno epiſcopo poſtulante poteſt alius ſubſtitui. Nunc vero probat idem auctoritate Greg. qui Ariminen. epiſcopo rogante alium ſibi ſubſtituit.

QValiter.] CASVS. Ariminenſis epiſcopus moleſtia capitis oppreſſus, Romam fuit, vt ibi liberaretur: quem cum G. ad preces Ariminenſium hortaretur, vt ſi ſe melioratum ſentiret, ad eccleſiam ſuam reuerteretur: ipſe ſupplicauit vt quadriennio expectaretur, & datæ ſunt ei induciæ quadriennij: ſed elapſo quadriẽnio cum non conualeſceret, & Gre. ad preces clericorum & ciuium ipſum inſtantius hortaretur vt rediret, renuntians ſupplicauit Papæ, quatenus ibi alium ordinaret. Scripſit ergo Gregorius viſitatoribus illius eccleſiæ totã ſeriem rei geſtæ: & ſic admonuit clerum & populũ, vt dignum eligerent, & præcepit eis vt illum examinent quem omnes elegerint, ſicut etiam ipſi poſtulauerunt: & ſi inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cũ decreto electionis ad ordinem ſuſcipiendum; & ibi incipit cõſtitutio: Dudũ veſtra fraternitas cognouit qualiter Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus ac ſacerdotali ſit regimine deſtituta, impediente moleſtia corporis [Sacerdotes,] .ideſt epiſcopi ordinati à nobis.

d ¶ Quadriennio.] Quadriennium enim datur, vt poſſit abeſſe cauſa curationis: ſed annus datur ei tantũ ad experiendum ſi poſſit celebrare. 7. 33. diſt. communiter. vel etiam xxx. dies, vt 7. q. 2. c. vlt. potius debuiſſet iſte epiſcopus fugiſſe Romam pro ſanitate recuperanda ſicut communis filius, vt 23. diſt. cõmunis. & eſt hic arg. quòd Romæ eſt ſanum morari. Ioan.

e ¶ Data.] Ergo in ſcriptis facienda eſt renuntiatio: aliàs non tenet. 7. c. q. §. ecce. Io. quod falſum eſt, cum etiam ſolo facto poteſt aliquis renuntiare, vt extra de ap. ſolicitudinem, & extra de ijs quæ ſi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam ſolis verbis, vt C. de pac. poſtquam. B.

a ¶ Com-

huiuſque ex ſui impoſsibilitate renuntiatione compulſi [a], viſum nobis eſt eidem Ariminenſi eccleſiæ debere epiſcopum ordinari : & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere; quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas veſtra eum, quem vno conſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi à nobis popoſciſſe noſcuntur, ad ſe faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite; & ſi ea, in eo, quæ in textu heptateuchi [a] [b] morte multata ſunt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atq. fidelium perſonarum relatione eius vobis quoq. vita placuerit, ad nos eum cum decreti [c] pagina, veſtræ quoque addita teſtificationis epiſtola deſtinate : quatenus eidem à nobis eccleſiæ Domino diſponente conſecretur antiſtes.

a ¶ Heptateuchi.] *Apud B. Gregorium in hac epiſtola, & in multis alijs locis legitur*, Eptatici, *ſicut eſt etiam in Burchardo, & Iuone, & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus. Et de hac voce notatum eſt ſupra diſtin. 15. c. ſancta Romana. in ver. Pentateuchum.*

Item ex eodem regeſto, lib. 11. epiſt. 7. ad Etherium epiſcopum.

¶De eodem. C. XIIII.

Burc.l.1.c.191. Iuo p.5.c.307.

QVamuis triſte [d] nobis ſit valde, quod loquimur, atq. fraterna nos compaſsio flere potius vrgeat, quàm aliquid de auditis definire permittat; ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & ne qua earum poſsit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, diſponere. Peruenit igitur ad nos quibuſdã referentibus quemdam epiſcopum ita paſsionem capitis incurriſſe, vt quod mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius vtilitates depereant; cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare. Et ideo, quia viuentem epiſcopum ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (niſi recuſante eo) nulla ſinit ratio ordinari : ſed ſi interuallã ægritudinis habere eſt ſolitus; ipſe data petitione non ſe vlterius ad hoc miniſteriũ intellectum habere, nec ad alia officia ſubuertẽte infirmitate poſſe fateatur [e] aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenniter electione, alter qui dignus fuerit epiſcopus, ſolenniter ordinetur : ſic tamen, vt quouſque eumdem epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit; ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur [f]. Enimuero, ſi nullo tempore ad ſanæ redit mentis officium; perſona fidelis, ac vitæ probabilis eſt eligenda [g], quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſsit exiſtere, atque de animarum vtilitate

a ¶ Compulſi.] Abſolute ponitur ille nominatiuus, & non habet verbum.

ADDITIO. Aliàs compulſus, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc ſic. viſum eſt nobis compulſis precibus illorum, &c. ſecundum Hu. aliàs compulſi eſt genitiui caſus ſecundum L.

b ¶ Heptateuchi.] Heptateuchum ab hepta dicitur, qđ eſt ſeptem: & teuchos, quod eſt volumen. vnde heptateuchum, id eſt, volumen ſeptem librorũ. 3. diſt. 49. hinc etenim ſunt quinque libri Moyſi, & liber Ioſue, & liber Iudicum, qui ibi cõtinentur.

Heptateuchum, qđ dicitur.

c ¶ Decreti.] In quibus teſtetur de examinatione & vita electi. 61. diſt. Catinenſis. & c. epiſcopum.

QVãuis.] CASVS. Quidã ep̃s tantam paſſionẽ capitis incurrit, q̃ factus erat mẽtis alienatæ. Ne ergo grex illius eccleſiæ læderetur, ſcripſit Greg. Etherico epiſcopo, & dicit, q̃ ex quo infirmitas eſt in cauſa, & non crimen: non poteſt ibi alius ep̃s ſuperordinari, niſi eo ſponte renuntiãte: & mandat ei vt vadat illuc, & ſi habeat lucida interualla, moneat eum vt renũtiet, & ſi renuntiauerit, alius loco eius ſubſtituatur ita tamẽ, vt epiſcopo donec vixerit debitus ſumptus ex eadẽ eccleſia miniſtrẽtur. Si vero ad ſanam mentem non redierit, eligatur ibi alius : & committatur ei omnis cura eccleſiæ: ſed nõ conſecretur eo viuente: ſed eo mortuo conſecretur.

d ¶ Triſte.] Data petitione tempore infirmitatis, non tempore furoris: nam tunc nõ teneret renuntiatio. 17. q. 1. Conſaldus.

e ¶ Fateatur.] Iſte æquitate ſuadente, licet ius deficiat, cogit renuntiare: i. tcũ alijs in hoc proſit, & ſibi non noceat. argum. ff de aqua plu. arc. in ſumma. §. idem Varus. & ff. loc. ſi quis domum.

Contra vt dicã ſ. c. §. ecce qđ. in verbo, ſenectute.

f ¶ Miniſtrentur.] ſed pro crimine remoto non miniſtrãtur ſumptus: qa male meriti publica debent egeſtate laborare, vt ff. depoſitu. bona fides.

Male meriti debent egere.

g ¶ Eligenda.] Arg. cõtra. 3. diſt. 79. ſi quis Papa. & extra de pac. accepimus. & extra de conceſ. præb. & ec.

non va.nulla.ſed omnia illa continent ius cõmune. Vel dic ꝙ ille fuit electus ſub tali conditione, niſi ſuperſtes conualuerit. & tunc eo conualeſcente irritatur electio: eo mortuo deinde confirmatur.ar.j.c.paſtoralis.61.diſ. ſtudij.ext.de ele.cum terra.85.diſt.Florentinũ. & eſt ſi. C. de cu. fu. cũ alijs. Quidam dicunt ꝙ modo tamquã adminiſtrator eligit,ſed eo mortuo in epiſcopũ.

NE AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua dicit, ꝙ vbi fuerit copia ſacerdotũ, ſemper debent eſſe duo: ita vt ſi vnus ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimiſit, & finiat. Io.de Fan.

CASVS.ſ.in c.quamuis. facta eſt mentio de mentis alienatione. Sed quia hæc alienatio in officio ſępe cõtingit, ideo cõſtitutũ eſt,vt vnuſquiſque presbyter alios ſecũ habeat, qui miniſteria inchoata pficere valeant.

Illud diuini.] CASVS. Conſtitutum fuit in concilio Toletano, vt vbi loci vel temporis vel cleri copia ſuffragat, qlibet ſacerdos habeat coadiutorẽ ſecũ: qa ſi dũ officiũ celebrat, caſus inopinatus euenerit,qui corpus obrui faciat, mentem alienet,vel terrore cõfundat: eius vices exequatur. [Copia temporis,] id eſt,opportunitas. Nam ſi guerra eſſet, non poſſet vel nõ auderet aliũ ſecũ habere. [Loci,] vt ſi locus ſit diues. [Cleri,] quia forte eſt ibi copia clericorum.

a ¶ Adiutorem.] j.21. q.2.ſicut contra. Sed dicas talem coadiutorem vel ſocium, non prælatum.vel loquitur de eccleſijs cõuẽtualibus, vel quando ſufficiunt facultates. ſic 93.diſt. diaconi 2.& de conſe. diſt. 1.c.hoc quoque. & c. epiſcopus Deo.

b ¶ Eliſus.] Per hoc dicũt quidã loqui de infirmo: quod falsũ eſt qa infirmus niſi conualuerit,non celebrabit. j.e.q.2.in litteris.

ſed perfici per eum qui incœpit,vel per alium, ſcilicet epiſcopum vel ſacerdotem. ſi caſus inopinatus contingat: quę congruo ordine perfici debent. Nihil enim intereſt an per eum,an per alium compleantur. Nam cũ omnes vnum corpus ſimus in fide Chriſti, nihil cõtrarium

cogitare;inquietos ſub diſciplinæ vinculo reſtringere; eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum, atq. efficacem ſe in omnibus exhibere: qui etiam ſi epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit; loco eius debeat conſecrari.

2 *Ne autem huiuſcemodi paſſionibus ſacerdotibus ſubito occupatis cœptum officium inexpletum remaneat; inſtitutum eſt,vt ſacerdos ſiue pſallens, ſiue ſacrificans alios ſecum habeat,qui ſi huiuſmodi caſus interueniat, inchoata miniſteria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano xi.c.14.

¶ Quiſque ſacrificans ſacerdotem ſibi vicinum habeat,qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſsitas ingruerit. C. XV.

Illud[a] diuini oraculi monentis ſinguli præcauentes,quo ſcribitur: [Væ ſoli,quia cum ceciderit,non habet ſubleuantem;] ſummopere verendum nobis eſt,& cauendum; ne horis illis,atque temporibus, quibus Domino pſallitur,vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti pernicioſa paſsio, vel corporis quælibet inualitudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergo caſibus præcauentes, neceſſarium duximus inſtituere,vt vbi temporis, vel loci, ſiue cleri copia ſuffragatur,habeat quiſquis † illic canens Deo, atq. ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem[a]: vt ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit †, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus[b]; à tergo ſemper habeat qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed ſi β hoc ſacrificanti frequenter acciderit,tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De conſ.diſt.1. vt illud. Burc.l.3.c.73. Iuo p.2.c.126.

† al. ille

† al. accedet

α ¶ Illud.] *In concilijs impreſsis legitur*, Et illud. *In codice vero Lucenſi regio*, Væ illud. *In duobus autem Vaticanis*, vt illud: *& ſic eſt infra de conſ.diſt.1.c.*vt illud. *& apud Burch. & Iuonem.*

β ¶ Sed ſi hoc.] *Hæc ſunt impreſſa alijs characteribus, quia nõ ſunt in concilio Toletano, neque in plerisque vetuſtis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo ſunt gloſſa ad verbũ*, vicem. *& poſt verbum* prohibeantur, *additur*, vt infra ead.q.2. c.in litteris tuis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & infra.de conſ.loco citato,horum verborum loco leguntur hæc*, & officium incœptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano ſeptimo, c.2.

¶ Si ſacerdos neceſsitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur. XVI.

Nihil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu præſumatur; neq. illa, quæ ſumma veneratione cenſentur,

Burc.l.3.c.70. Iuo p.2.c.124.

Nihil contra.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſolennia Miſſarum ex quo ſunt incœpta, inexpleta remanere non debent,

rium format,id eſt, inducit diuerſitas perſonarum. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus cantet Miſſam niſi ieiunus,& ꝙ nullus niſi propter impedimentũ dimittat officium imperfectũ: & qui contra præſumpſerit excõicetur

petur. Secunda pars. ibi, [Nullus poſt cibum.]
a ¶ Soluantur.] ideſt, ne inexpleta remaneant.
b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo poteſt ſupplere Miſſam ab epiſcopo inchoatam. arg. hic, & 25 diſt. c. 1. vbi dicit, quod archipresbyter ſupplet defectū abſentis epiſcopi

numquid pranſus poteſt ſupplere id quod alter inchoauit, non. Item vſque ad Nonam tantum fit hæc ſuppletio. Sed Matutinis & Veſperis nō expletis vſque ad quod tempus poſſit fieri ſuppletio, dubitatur. Sed dic quod quādocumque expleri poſſunt ab alio. De ſacerdote quid dices, qui dum venit ad conſecrationem, memor eſt mortalis peccati. Dico quod perficere debet, licet peccet cōficiendo. extra de celebra. Miſſa. de homine. Itē eſt hic ar. quod duo imperfecta faciunt vnum perfectum. ſic 4. q. 3. item in criminali. §. ſæpe. de pœ. diſt. 1. tres ſūt. C. de dona. ſācimus. in ſi. 16. q. 3. §. poteſt, Arch. contra 25. diſt. quorumdā. & C. qui nu. tute. l. 1.
c ¶ Cōpleantur.] Ar. nihil credas actū. & c. ſi. 48. diſt. quæ ipſis. 25. diſt. quorumdā. Item ex eo quod dicit, ordine, eſt arg. quod ordo turbatus irritat factū, vt 61. diſt. miramur. & 62. diſt. ſicut. quod verum eſt de ordine qui eſt de ſubſtantia rei.
Additio. Vt extra de reſcrip. cum dilecta. & de ſeit. ſpo. Piſanis.
d ¶ Minimum.] Prāſo non licet celebrare 1 Miſſam, vt hic, & de conſ. di. 2. liquido, nec baptizare nec ſignare. de conſ. diſ. 5. vt ieiuni. & c. ſeq: ſed eſt forte abrogatum id quod eſt ſ. de conſe. diſt. 1. ſacramēta. vbi dicitur, quod in cœna Domini pranſus poteſt celebrare. & intellige ſi eodem die pranſus eſt, vt dies à media nocte incipiat: & etiam ſi ante medium noctis comederet. & adhuc ſentiret eructationes: quia nondum eſt cibus digeſtus: quādiu ſentiet cibum, abſtinebit. ſ. de cōnſ. di. 2. tribus. medicinā forte pōt ſumere: quia

Miſſa per vnum inchoata an poſſit per alterum terminari.

vel minimo præſumptionis actu α ſoluantur a; cum ad hoc β tantum fieri iuſſa ſunt; ne interrupta noſcantur, vel languoris prouentu robore ſalutis priuetur natura. Non ergo fragilitati ſolum conſulitur humanæ; ſed etiam γ ſacro honori myſteriorum Dei prouida cauetur ſolicitudine. Cenſuimus ergo conuenire, vt cum à ſacerdotibus Miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri myſterium, ſit liberum epiſcopo vel presbytero b alteri conſecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſterijs competit; quàm aut incipientis, aut ſubſequentis completa δ benedictio ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur c †. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil contrarium perſonarum diuerſitas format: vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici indiuiduū ε, ſibi eſſe non ambigant: ſed, vt præmiſſum eſt, præcedentibus libenter alij pro complemento ſuccedant. Ne tamen, quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur; nullus poſt cibum, potumque quamlibet minimum d ſumptum Miſſas facere, nullus abſque prouentu patētis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cū cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſubſtinebit.

Imperfecta duo faciūt vnum perfectum.

† Tex eſt pro hoc in l. cū Sylliana . . . ad Syl & . . . a l. 1. ff. de . . lius voci.

α ¶ Actu.] *Sic eſt emendatum ex codice regio: nam in impreſſis conciliorum codicibus, & apud Burchardū, & Iuonem eſt,* tactu.
β ¶ Cum ad hoc tantum.] *Magna eſt hoc loco varietas. In codice regio legitur,* cum ad hoc tantum quaqua fieri iuſſa ſunt, interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum,* cum adhuc tantum fieri iuſſa ſunt, nec interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem,* cum ad hoc, *&* nec languoris. *cetera eodem modo.*
γ ¶ Sed etiam ſacro.] *Hic quoque magna varietas. In codice regio plenior eſt oratio,* ſed etiam honori myſteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caueri ſolicite.
δ ¶ Completa benedictio.] *Sic reſtitutum eſt ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq. etiam alia in hoc capite emendata.*
ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio eſt,* indultum.

Celebrare pranſo nō licet.

1 Quod no. 75. diſ. quod à patribus in glo. quod ſi.

ζ *Ecce, quòd epiſcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

Celebrare nullus debet ante digeſtionem.

pi in cantando. Sed cōtra ſ. de conſec. diſt. 2. c. vlt. 1 Sed dic quod nouam Miſſam non poteſt incipere: ſed priorem poſſet conſummare. Incipiat ergo vnus vbi alius deſtitit, niſi ſit oratio Dominica cœpta: tunc eam alter reincipiat. Similiter vbi deficit in ſecreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptiſmo, vt alter de nouo id reincipiat: quia hæc ſunt ſacramenta vnitatis. De ordinatione idem credo. 24. diſt. quorumdam. Similiter iudex incipiet, vbi alter terminauit: ff. de iud. . . . Sed

1 Non obſtat: quia ibi loquitur cum expleta fuit Miſſa ab epo: nec imminet neceſſitas. Ar.

illa non cōnumerantur inter alimenta, vt ff. de penu. lega. l. non omne. quod non credo: ſed nec aquam calidā poteſt ſumere, vt extra de cele. Miſſa. ex parte.
ECCE. Hæc eſt 3. pars huius q. in qua dicitur quod propter ſenectutem vel ſimplicitatē datur coadiutor: quod probatur per duo cap. Io. de Fan.
Casvs. ſ. in c. ſcripſi. &c. quāquis dictum eſt, quod infirmitate grauato, niſi voluerit, alius ſubrogari non debet: ſed ei coadiutor dabitur. ſimiliter ſenectute grauato da-

ſo dabitur coadiutor. & hoc probatur per ſequens capitulum.

PEtijſti vt cum.] CASVS. H. caſum iſtum ſic ponit. Iſte archieps tria petijt à Papa, ſcilicet quòd ſibi coadiutorē adiūgeret, & quòd eligeret ſibi ſucceſſorem, & quòd ordinaret eum epiſcopū in eadem eccleſia, vt ſic eſſet ſibi coeps in eadē eccleſia. Primū ſibi concedit: quia de iure non potuit denegare, cum eſſet ſenectute grauatus. Secūdum licet eſſet contrarium eccleſiæ, cōcedit tamen ei ſpeciali priuilegio: ſi vt in articulo mortis eligat eum ſibi ſucceſſorem. Tertium autem quòd ſimiliter erat contra ius commune, ei ex toto denegat, ſcilicet vt ipſo viuente in eccleſia debeat ipſum ordinare epiſcopum. Beneuen. vero ſic ponit caſū. Bonifacius archieps Moguntinus tria poſtulauit à Zacharia Papa, ſ. vt coadiutorē ſibi habere liceret, cū eſſet ſenectute grauatus. Secundum, vt liceret ſibi ſucceſſorē eligere. Tertiū, vt in vita ſua liceret ſibi illum cōſecrare in epiſcopum, Sed Zacharias primum & ſecūdum ſibi cōceſſit: tertium vero concedere noluit. Sed quia litera videtur aliquantulum diſcordare, tu aptabis eā ad caſum ſecundum, quod melius eſt. [Ordinabis,] id eſt, facies & conſtitues illum epiſcopū, id eſt, ſuperintendentē ijs quibus coadiutor debet intendere.

a ¶ Præſentibus.] 8. q. 1. c. 2. contra. ſed iſtud eſt diſpenſatio. Et habes hic, quòd licet Papa det aliquibus poteſtatem eligēdi prælatum, tamen aliorum cōſenſus eſt requirendus. ſic 11. diſt. in nouo. 8. q. 1. licet. & ſ. de ritu nup. generali.

b ¶ Miniſtret.] & ita iſte eps erit vicarius huius archiepiſcopi, vt extra de offi. iud.

a Certe id quod ſequitur, ex textu non habetur: cum dicit tantū præſentib^9 cūctis, &c. & nihil dicit. de conſenſu vel ſic continebatur in forma gratiæ. Archid.

ord. quoniam in pleriſque.

QVia frater.] CASVS. Ioa. epiſcopus Narnien. eccleſiæ adeo ſimplex erat, quòd res eccleſiæ miniſtrare neſcie-

mitate grauato alius poſſit ſubrogari, patenter monſtratur. Senectute autem grauato, non ſucceſſor, ſed coadiutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis ſuccedat. Sic Auguſtinus dicitur acceſſiſſe, non ſucceſſiſſe Hipponenſium epiſcopo. ¶ ead. c. nō aut.

Hinc etiam Zacharias Papa ſcribit Bonifacio Moguntino archiepiſcopo.

¶ Senectute grauato coadiutor eſt dandus, qui morienti ſuccedat. C. XVII.

PEtijſti, vt cum noſtro conſulto pro ſuperueniente tibi ſenectute, atq. corporis imbecillitate, ſi poteris inuenire aliū in eadē ſede, in qua præs, pro tui perſona debeas collocare. Nos vero, adiutore Deo, conſilium præbemus tuæ ſanctitati, vt pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto ſedem, quam obtines, Moguntinæ eccleſiæ nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui poſſit ſolicitudinem habere, & curam pro ſalute animarum; pro tui perſona illū ordinabis epiſcopū; eritq. in Euāgelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens & confortans eccleſiā Dei. *Item ad eumdem epiſtola vltima.* ¶ Si eumdem diuina voluerit clementia poſt tui diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit diffinitum; ea hora, qua te de præſenti ſæculo migraturum cognoueris, præſentibus [a] cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur; quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. *Item ibidem paulo ſuperius.* ¶ De eo autem, quòd tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, vt te viuente in tuo loco eligatur epiſcopus; hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta patrum eſſe monſtratur: ſed volumus, vt tibi miniſtret [b], & ſit in Euangelium Chriſti adiutor. *& infra.* ¶ Nimis enim reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, vt te viuente tibi alium ſubſtituamus; ſed hoc commonemus, vt quamdiu te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe; ſine intermiſſione orare non ceſſes, vt tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars huius capituli vſque ad verſ.* Item ſi eumdem, *ſumpta eſt ex epiſtola Zacharia Papa, cuius initium eſt,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuſcripta in bibliotheca Dominicana; quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij, ſed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epiſtola vltima in tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa clero Narnienſi †. † al. Nanturienſi. † al. Narinēſi.

¶ Non ſucceſſor, ſed coadiutor viuenti epiſcopo datur. C. XVIII.

QVia frater & coepiſcopus noſter Ioannes eccleſiaſticæ vtilitatis ſtudio ſuadente, & naturæ ſuæ ſimplicita

nitſciebat. vnde petit à Pelagio quemdam presbyterum nomine Conſtitutum in adiutorem. præcepit ergo Pelagius clero illius eccleſiæ, quatenus principaliter Ioanni epiſcopo, ſecundario vero illi Conſtituto obedientiã præbeant competentem: ita vt in nullo eius diſpoſitionibus

te[a] laudabili conſideratione tractata, ob hoc, quòd ſe in gerenda patrimonij gubernandi cura, vel in diſciplina eccleſiaſtica conſeruanda minime fatetur idoneum; Conſtituti[b] presbyteri ad hæc explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam: vt ea, quæ ſunt neceſſaria, competenti diſponẽte ſolicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præſenti vobis iuſsione præcipimus, vt ſeruata primo[c] in loco epiſcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obſequium pertinent, vel quæ eccleſiaſticæ vtilitatis peragere cura ſuaſerit, præbeatis obedientiam[d] Conſtituto competentem, in nullo diſpoſitionibus eius ſpiritu contumaci reſultantes: immo competenti vigilãtiæ veſtræ ſtudio, quæ pro eccleſiaſtica vtilitate gerenda Conſtitutus monuerit, adimplentes: vt his ita diſpoſitis, & conſueta vobis ſtipendia miniſtrentur, & quæcumque in præfatæ eccleſiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis[e] ſunt neceſſaria, compleantur.

ſ. c. factus. & c. Nouatianus. ſ. ead. ſicut vir.

Illud vero Cypriani[f], de hæreticis intelligendum eſt, qui catholicorum eccleſias ſibi vſurpare contendunt. ¶ *Illud vero Euariſti[g] Papæ tunc intelligendum eſt, quando nec ineuitabilis neceſſitas, (perſecutorum videlicet) nec Apoſtolica, aut regularis mutatio, ſed ambitio ſola epiſcopum de eccleſia ad eccleſiã tranſire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio ſui capituli diceret: [Epiſcopus non debet dimittere eccleſiam ſuam.] ſubſequẽter adiunxit: [Abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungere.]*

4 *Ambitionis[h] enim cauſa, quicumque eccleſiæ ſuæ mediocritate deſpecta ad maiorem eccleſiam tranſire voluerit, debet reuocari ad propriam ¶. Quod ſi redire contempſerit, careat aliena, & propria.*

Clericus eccleſiã mutat quinq; cauſis.

ª Quod eſt cũ propter perſecutionem receſſit. L.

te, q̃ nõ poſſet fieri ſubſtitutio: ideo Gra. ea exponit, & dicit, q̃ illud c. factus. intelligitur de hæreticis, ideſt, ſchiſmaticis, qui eccleſias vſurpãt. ſed illud c. ſicut vir. intelligitur de illo qui cauſa ambitionis ſuã vult eccleſiã deſerere, & non cã religionis, vel regularis mutationis: quod probat per litteram eiuſdẽ. quã Gratianus de illo c. ſubtraxit.

f ¶ Illud vero Cypriani.] ſ. ead. factus. & c. Nouatianus.

g ¶ Euariſti.] ſ. ead. ſicut vir.

AMBITIONIS. Hæc eſt 4. pars huius q. in qua probat per 15. auct. q̃ nullus ſine licentia poſſit dimittere eccleſiam ſuam, & tranſire ad aliam: & ſi fecerit, reuocabitur. Hoc intelligo in epiſcopo, & ſ. in alijs autem credo, q̃ poſſint renuntiare ſi volunt. ſ. ead. quàm periculoſum. extra de ſer. non ord. eo libentius. aliàs videntur ſerui. quod falſum eſt. Ioã. de Fanc.

CASVS. Dicit Grat. q̃ ſi quis tranſit cauſa ambitionis ad aliã eccleſiam, debet reuocari ad ſuam eccleſiam: & ſi redire contemnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit ſequentia cap.

h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Gratianus cauſas propter quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit eccleſiam ſuã. Sunt autem quinque cauſæ mutationum, ſcilicet cauſa leuitatis, cupiditatis, neceſſitatis ª. vtilitatis, & humilitatis. Cum cauſa neceſſitatis tranſit, neceſſitate ceſſante recuperat eccleſiam, vt ſ. ead. paſtoralis. Cum cauſa cupiditatis tranſit, tunc vtraque caret, vt ſ. ea. c. eos. & ſi quis epiſcopus. ſed tamen eccleſia poteſt eum repetere, vt ſ. ea. c. 1. & cogitur tunc redire, vt ſ. c. ſi qui vero. In cauſa leuitatis eſt vis aliquanta. H. dicit q̃ idem ſit in cauſa leuitatis, qđ in cauſa ambitionis, quod. ſ. ſine admonitione poteſt priuari ſi ex cauſa leuitatis adhæſerit alij, niſi prior eccleſia velit eum repetere. ſi autem non adhæſerit alij, aut eccleſia habet eum pro derelicto, aut non. ſi habet puta ſi contrahat matrimonium, vel ſit miles: tunc poteſt priuari. Item ſm H. ſi defuerit per tres ſeptimanas vel duos menſes, & ſine iuſta cauſa, & abſq; licentia p̃lati eſt in ſtudio vel in peregrinatione in his omnibus ſine admonitione poteſt priuari, vt dicit: honeſtum tamen eſt, vt admoneatur, vt ſ. ead. ſi quis presbyter. & c. ſi quis in clero. & extra de coha. cler. & mu. c. ſi quiſquam. verius credo q̃ ſemper primo admonendus eſt, vt ext. de appel. peruenit 2. & ter admonendus eſt, vt extra de ſen. excom. in audientia. Item arg. ad hoc ſ. c. peruenit.

tionibus contradicant: & eis conſueta ſtipendia miniſtrentur. Et ſuſpenditur conſtructio vſque ibi, Conſtituti presbyteri.

a ¶ Simplicitate.] ſ. diſtin. 39. Petrus. ſ. ſed illud de ordinando. tamen iſte affectare non debuit id in quo ſciuit aut ſcire potuit infirmitatem ſuam alij dannoſã. ff. ad legem Aquiliam. idem iuris. in fine.

b ¶ Conſtituti.] proprium nomen.

c ¶ Primo.] ſ. diſt. 8. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in ſpiritualibus: coadiutori in temporalibus. 8. quæſt. 1. ſi Petrus.

d ¶ Obedientiam.] ar. q̃ ſi epiſcopus præcipit alicui pro vtilitate eccleſiæ ire Romam, q̃ illud tenetur facere. 16. q. 1. vos autem 1.

e ¶ Repetendis.] Ergo qui adminiſtrat res eccleſiæ poteſt agere, & conueniri, vt extra de reſcrip. edoceri.

ILLVD. CASVS. Supra in c. quamuis. & c. qualiter. dictum eſt, q̃ epiſcopo viuente alter poteſt ſubſtitui. Sed quia duo c. ſuperius poſita videbantur contraria, ſcilicet c. factum eſt. & c. ſicut vir. in quibus videbatur dici-

Digitized by

uenit.extra de cle.non reſi.ex parte. & extra eo. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ eſt aliquẽ habere eccleſiã ſuam pro derelicto.extra de renun.ſuper hoc.nec enim ex ſola abſentia præſumitur habere eccleſiã pro derelicto,cũ pôt quis ex iuſta cauſa abeſſe,vt extra vt li.nõ cõ te.quoniã frequẽter. ſi aũt non inuenitur fiat prout dicitur in i lla decreta.ex tuę.De vtilitate patet:q̃a cauſa vtilitatis tranſire poteſt ad aliam eccleſiam auctoritate maioris,vt j.ead. mutationes. Item ſi cauſa humilitatis trãſit ad monaſterium, non poteſt eam repetere, vt j.ead. hoc nequaquam. Alio modo & conſueuerunt quidã diſtinguere, vt inuenies in illa gloſſa, cũ quis

ſubdiacono, vt illum admoneat ad eccleſiam ſuam redire:& ſi contemnat,detrudat eũ in monaſteriũ: & hoc Papæ ſignificet,vt quid ſit poſtea facturus agnoſcat.

c ¶ Epiſcopum.]Epiſcopus ad plus ſecundũ iura canonica per ſex menſes aberit, vt extra de cleri,nõ reſiden. ex

a ¶ Ambitionis.]Cũ quis ſine licẽtia prælati recedit de eccleſia, ſi quidẽ ex cauſa neceſſitatis, adhuc eã retinet,vt j̃.e.pręſentiũ. ſi ex cauſa volũtaria, perdit eã.21. q. 2.ſi quis iã trãſlatus. ſi autem ex vtili cauſa recedat,non perdit eam,ſed punitur alio modo à iudice.d cõſ. diſt.5.nõ oportet 2.& 91.diſt.clericus.Sed ſi accedit ad aliã eccleſiam,videtur renũtiare primæ 1, vt extra de præb.de multa. & de conceſ.præb.litteras.in fin.populus tñ eũ ſi vult repetere poteſt.j̃ c. non oportet. Si autẽ prælatus per tres ſeptimanas abeſt,per triennium ſuſpenditur.j̃.e.ſi qs in clero. Si per duos mẽſes,priuatur eccleſia. ſ.e. præſentiũ. Si per quinq; annos,deponitur.extra de cle. non reſi.c.2.pręlatus vero ſi diebus ſolennibus defuerit ab eccleſia, punitur.j̃.ead. ſi quis in clero. immo & clericus ſi vna hora defuerit.92.diſt.c.vlt.vbi deponitur.

1 Dic vt no. extra d̃ cle. non reſi.ex tuę.& 21.q. 2.clerici. & c.relatio.& extra d̃ of. vicar.c.1. Arch.

Vnde in Nicano concilio c.15.legitur.

Et in Aquiſgrã. c.43.

¶ Epiſcopus, vel quilibet clericus relicta ſua eccleſia non debet ad aliam tranſire. C. XIX.

NOn oportet [a] epiſcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare; non epiſcopus, nõ presbyter, non diaconus tranſeat. Si quis autem poſt definitionem ſancti, & magni concilij tale quid agere tentauerit, & ſe huiuſmodi negotio mancipauerit; hoc factũ prorſus in irritum ducatur, & eccleſiæ reſtituatur [b], cuius fuit epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

Anſ.l.6.c.112. Burc.l.2.c.97. Iuo p.6.c.174.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anſelmi in vno emendatiore caput hoc ita habet, vt verba hæc,* Quòd non oporteat epiſcopum, vel reliquos ordines demigrare, *ſit rubrica, & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non epiſcopus, non presbyter, non diaconus tranſeat. *In altero vero eadem rubrica eſt nigris litteris ſcripta, & eſt initium capituli, vnde videtur caput hoc eſſe concinnatum, quemadmodum eſt apud Gratianum, ſalua ſententia ipſius canonis.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib. 5. epiſt. 23. ſiue c.123.

¶ In monaſterio deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit. C. XX.

PEruenit ad nos Pimenium Amalphitanæ ciuitatis epiſcopum [c] in eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum; ſed foris per diuerſa loca vagari. *& infra.* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt ſupradicto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cetero facere non præſumat; ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi forte non emendari poſt tuam interminationem [d] cognoueris; in monaſterio eum deputare [e], & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [f] debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

Anſ.l.6.c.178.

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c.5.

Et in Africano c.83.

¶ Epiſcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam eccleſiam ſe transferre. C. XXI.

PLacuit, vt nemini ſit facultas, re-

Anſ.l.6.c.176.

NOn oportet.]CASVS.Omnia ſequentia c. loquuntur de tranſeuntibus ambitioſe:quod ab initio ſemper præſumitur,cum ſua auctoritate hoc faciunt.Dicit ergo hic, q̃ nec epiſcopus nec presbyter nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem tranſire; & ſi quis per ſumpſerit,eccleſiæ ſuæ reſtituatur.

2 Et ita hoc ſtatutũ eſt in fauorẽ eccleſię.ſ.q̃ pôt eũ repetere,ſed nõ cogit eum recipere. Ar.32. q.1. de benedicto. Arch.

a ¶ Non oportet.]Hoc cap.reſpicit primam partem.

b ¶ Reſtituatur.]eccleſiæ, ſi eccleſia eum repetit 2. j̃. ead.ſi quis epiſcopus.& tunc cogitur redire, vt j̃.ead. ſi qui vero.

PEruenit.]CASVS.Pimenius Amalphitanæ ciuitatis epiſcopus non reſidebat in eccleſia ſua:ſed foris per diuerſa loca vagabatur. Præcepit ergo Gre. Anthemio ex tuæ.tamen dat annum,vt in authen.quomodo oportet epiſcopos.§.illud.colla.1.

d ¶ Interminationem.] Ergo admonendus eſt.

e ¶ Deputare.]Hic ſubditus ſuſpendit ſuum prælatum. ſic 74.diſt.honoratus. hoc etiam laicus poſſet, 32. diſt. §.verum.& fœmina,vt 2.q.5.Mennam.Sed certe in hoc non erat ſubditus:quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ.Idem eſt de alijs.

f ¶ Facere.]Arg.q̃ ſi Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem,idem non poteſt eum abſoluere,vt argum. 17.q.1.ſi homo.Sed hoc verum eſt,cum hoc alicui ſpecialiter demandatur.ſi autem mandatur deciſio cauſæ alicuius iudici,& alteram partem excommunicet, poteſt illam abſoluere.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nullus præ-

prælatus relicta cathedra principali ad aliam diœceſim ſe præſumat conferre: ne propter propriam vtilitatem ſuam, curam eccleſiæ poſſet negligere.

a ¶ Relicta.] clericus inconſulto epiſcopo non poteſt dimittere eccleſiam ſuam, extra de renun. admonet. & ſi tranſit

peatur, & alius interceſſor detur

d ¶ Conſtitutum.] Curam debet habere viſitator in electione: & ideo prohibetur eligi, ne poſſit malignari: ſicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne poſſit malignari. C. de interdict. ma. ſi tutor. ſic nec creditori licet ſibi pignus addicere. C. qui bo. ced. poſſ. l. 4. Item viſitator non debet ſibi honorem aſſumere. 8. q. 1. in ſcripturis. & ſic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectum. in fi. & ff. de contrahen. emp. ſi in emptione. §. tutor. & eſt contra regulam illã quòd nulli debet ſuũ officium eſſe damnoſum. extra de fide: inſtrum. peruenit. ff. de fur. ſi ſeruus communis. Iſte viſitator mox mortuo epiſcopo conſtituitur: & iſte debet admonere clericos vt eligant futurum epiſcopum, vt 61. diſt. obitum. &c. Catinenſis. & ſi plures eligantur, poteſt examinare quis ſit melior, vt 85. diſt. Florentinum. Item cuſtodit redditus eccleſiæ, vt 61. diſt. quoniam. Quandoque tamen redditus eccleſiæ cuſtodiuntur ab œconomis, ſi eos habeat eccleſia, vt 75. diſtin. quoniam. quidam.

e ¶ Vt intra annũ.] ſ. 63. diſtin. obeuntibus.

SI qui vero.] CASVS. Dicitur hic quòd nullus clericus relicta ſua eccleſia debet recipi in aliena eccleſia, ſed cogi debet redire: quod ſi non fecerit, excommunicetur.

2 Et etiam eliget ſecũdum Hug. Alij contra de hoc no. 61. diſt. obitum. Arch.

Officium quãdoq; eſt dãnoſum.

licta[a] principali cathedra, ad aliquam eccleſiam in diœceſi[b] conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutius, quàm oporteat, conſtitutum, curam, vel frequentationẽ propriæ[c] cathedræ negligere.

Et in Africano c. 41.

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c. 8.

¶ Interceſſori cathedram, cui datus eſt, tenere non licet. C. XXII.

CONſtitutum[d] eſt, vt nulli interceſſori licitum ſit cathedram, cui interceſſor datus eſt, quibuſlibet populorum ſtudijs, vel ſeditionibus retinere: ſed dare operam, vt intra annum[e] eiſdem epiſcopum prouideat. Quod ſi neglexerit, anno expleto† interuentor alius tribuatur.

† al. exempto

Item ex concilio Niceno, c. 16.

¶ Excommunicentur clerici, qui relicta ſua eccleſia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

Anſ. l. 7. c. 107. Burc. l. 2. c. 98. Iuo p. 6. c. 175.

SI qui vero ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes receſſerint ab eccleſia ſua, ſiue presbyter, ſiue diaconus, vel in quocumque eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint; hi nõ debent ſuſcipi in alia eccleſia: ſed cũ omni neceſsitate cogantur[f], vt redeant[g] ad eccleſiam ſuam. Quòd ſi permanſerint, excommunicari eos oportet.

Item ex concilio Antiocheno, c. 3.

¶ De eodem. C. XXIIII.

& in Chalcedo. c. 20. In Aquiſgrañ. c. 71. Anſ. l. 7. c. 170.

3 SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deſerta ſua eccleſia, ad aliam transeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere; vlterius miniſtrare non debet, præſertim; ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt euocationem ſui epiſcopi, non obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit; omni modo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem[h] reſtitutionis habere. ſi vero propter hanc culpam depoſitum, alius epiſcopus[i] ſuſce-

ſi tranſit de vna eccleſia ad aliam de eodẽ epiſcopatu, ibi ſufficit tacitus conſenſus epiſcopi. quia tacitus diſſenſus diſſoluit matrimonium carnale, vt 33. q. 5. qui vxorem. Sed ſi transfert ad aliam diœceſim, tunc quaſi liberatur à patria poteſtate: quod non poteſt fieri niſi expreſſo conſenſu epiſcopi. C. de emanci. liber. l. 3. & expreſſe dicit 71. diſt. cap. 1. & 19. q. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.

b ¶ In diœceſi.] niſi cauſa viſitandi, vt 10. q. 1. placuit. ſeruato quod dicitur. ſ. de conſec. diſt. 3. epiſcopus.

c ¶ Propriæ.] not. quòd prælatus non debet præponere ſuam vtilitatem vtilitati eccleſiæ. & ſi in hoc paſſa ſit eccleſia damnum, illud de proprio reſarciet. 12. q. 4. quicumque.

COnſtitutum eſt.] CASVS. Quidam interceſſores vel viſitatores vacantium eccleſiarum nitebantur retinere illas eccleſias ſtudijs populorum, vel ſeditionibus. Facta eſt ergo conſtitutio, vt hoc de cetero non fiat, ſed det operam interceſſor, quatenus intra annum epiſcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapſo remo-

f ¶ Cogantur.] ſi. ff. de decu. l. 1.

g ¶ Vt redeant.] ſi eccleſia vult eum repetere 3, ipſe tamen non poteſt. extra de renun. quod in dubijs. 32. q. 1. de benedicto. ſic 33. q. 5. mulier. Sed nonne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, vt extra de præb. de multa? Reſpon. perdit quantum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatum.

SI quis presbyter.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Antiocheno quam pœnam debet pati clericus ille qui ſua auctoritate ad alienam tranſit eccleſiam. Et reſpondet quòd ſi mandatus ab epiſcopo ſuo non redierit, debet ſuſpendi. & ſi poſtea contumax fuerit, debet deponi ſine ſpe reſtitutionis: epiſcopus autem, qui depoſitum receperit, à coepiſcopis increpabitur.

h ¶ Spem.] Ergo reſtitui non poteſt clericus depoſitus ab epiſcopo, & hoc verum, cum pro crimine deponitur, ſecus ſi pro contumacia. 50 diſt. contumaces.

i ¶ Alius epiſcopus.] ſi ab vno epiſcopo quis ſuſpendit, vbique habendus eſt ſuſpenſus, vt hic, & 4. q. 5. quiſquis. quia

3 Non tamen cogit. ſ. ea. ſi quis presbyter. & c. ſi quis epiſcopus. ſm Hug.

quia quantum ad officium ſententia ius facit. Secus ſi eſt ſuſpenſus à beneficio. Sed in excommunicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 23. q. 7. c. 2. & 3. & 8. diſt. quo iure. & argu. 11. q. 3. ſi quis à proprio. ℥. 70. diſtin. ſanctorum. & extra de appel. paſtoralis. in fine 1.

e ¶ In clero.] Maxime, quia laicis non licet. ℥. de conſe. diſt. 1. ſi quis. & diſt. 3. cap. nulli.

f ¶ Solennibus.] immo nullo tempore deerit, vt 91. diſt. Eleutherius. & c. clericus. & 92. diſt. cap. vlt. Sed quid ſi plures habet eccleſias vel præbendas? Tunc dicas eccleſiam ſe

perit, & ipſe à communi ſynodo pœnam merebitur increpationis [a], tamquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

a ¶ Increpationis.] *Græce eſt, ἐπιτιμίας τυγχάνειν, quod in aliis verſionibus eſt*, arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

Item ex eodem Antiocheno, c. 21.

¶ Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire. C. XXV.

Epiſcopum de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc eâ ab epiſcopis ſuadeatur †: manere autem eum debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim à patribus conſtitutam.

9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 179.

† *ἀναγκάζηται*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 5.

¶ De eodem. C. XXVI.

Propter eos epiſcopos, ſiue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit definitiones datas à ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginenſi, c. 20.

¶ Alienæ plebes ab epiſcopo non vſurpentur. C. XXVII.

Placuit [a], vt à nullo epiſcopo vſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

℥. ea. non oportet. ex Nicæna ſynodo, lib. capitul. 6. c. 236. Burc. l. 1. c. 64. Iuo p. 5. c. 173.

Item Anacletus.

¶ Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet. C. XXVIII.

In Aureliañ. 3. c. 15.

Epiſcopus in diœceſim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel conſecranda altaria irruere non debet. Quod ſi fecerit, amotis [b] his, quos ordinauit, altaris [c] tamẽ conſecratione manente, tranſgreſſor canonum vno anno [d] à Miſſarum celebratione ceſſabit.

Item ex concilio Agathenſi, c. 64.

¶ Diebus ſolennibus clericus eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet. C. XXIX.

ij Si quis in clero [e] conſtitutus, ab eccleſia ſua diebus ſolẽnibus [f] defuerit, id eſt Natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potius ſæcularibus † lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere; conuenit, vt triennio à communione ſuſpendatur. ¶ Similiter diaconus, vel presbyter, ſi per tres [g] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit, huic damnationi ſuccumbat.

† *al. ſingulari lucro*

Excõmunicatus nihil põt poſſidere noſe eccleſiæ.

1 Vbi de hoc in glo. quæ enim. ibi vide. & ℥. 32. q. 6. præceptum Archid.

Episcopum.] Casvs. Dicitur, ꝙ nullus epiſcopus ſua auctoritate ad alienã migret eccleſiam, etiã ſi à populis fuerit violenter attractus, vel ei ab epiſcopis ſuadeatur ſed in ſua permaneat. Sequentia duo c. plana ſunt.

a Placuit.] 13. q. 1. cap. 1.

Episcopus.] Casvs. Statuitur hic, ꝙ nullus epiſcopus debet in aliena diœceſi clericos ordinare, vel altaria conſecrare: quod ſi fecerit, clerici deponentur: ſed altaria manebunt conſecrata, & ordinator epiſcop⁹ vno anno ceſſabit à Miſſarum celebratione.

b ¶ Amotis.] ℥. 16. q. quinta, c. 1. 9. quæſt. ſecunda, Lugduneñ. contra. Sed ibi nomine alterius conſecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. 1. c. 1. vel ibi Dominus ratam habuit ordinationẽ.

c ¶ Altaris.] ſi res inanimata fuerit conſecrata Domino, non reſtituitur, vt 14. q. 6. cõperimus. ſecus in re animata. 54. diſt. frequens. quia animata delinquere poteſt, ſed inanimata non.

Res inanimata conſecrata Domino, non eſt reſtituẽda.

d ¶ Vno anno.] 9. q. 2. nullum. ℥. vbi pro tali culpa deponitur. Sed iſtud eſt ex diſpẽſatione.

Si quis.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ ſi clericus in minoribus ordinibus conſtitutus non ex iuſta cauſa in diebus ſolennibus defuerit à ſua eccleſia, ſcilicet in natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, & Pentecoſte, triennio ab officio ſuſpendatur. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi presbyter vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab eccleſia ſua, eamdem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

ſiam ſecum diſpenſaſſe, vt ad iſtud non cogatur.

g ¶ Per tres.] ſ. e. præſentium. ℥. ibi dicitur de duobus menſibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem eſt in vtroque dũ abſit de licentia ſuperioris.

REmoto.] Casvs. Irençus epiſcopus per ſeditionē volebat Barcinonen. eccleſiam retinere: ſed Hilarius Papa præcepit Aſcanio archiepiſcopo, vt inde illum remoueat, & ad ſuam faciat reuerti eccleſiā, & in eccleſia Barcinonenſi talem faciat eligi, qualem deceat illum conſecrate: ne ſi aliter ſiat, pœnam patiatur, quod in iniuriam Dei factum fuerit. [Retundat.] id eſt, puniat & emendet, vel corrigat.

Item Hilarius Papa epiſcopis Tarracon. c. 3.

¶ Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire. C. XXX.

Anſ. l. 6. c. 109.

REmoto [a] ab eccleſia Barcinonenſi, atque ad ſuam remiſſo Irenæo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalē modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderant, quod non licet, obtinere; talis protinus de clero proprio Barcinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipue frater Aſcani oportet eligere, & decet conſecrare: ne ſi forte aliter † factū ſit, non ſine obiurgatione tui maxime nominis retundat noſtra præceptio, quod ad iniuriam Dei (à quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

† *al. ſimiliter*

Item Leo epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo, epiſt. 82. al. 84. c. 8.

¶ Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus etiam propria careat. C. XXXI.

Poly. l. 1. tit. 9.
Anſ. l. 6. c. 104.
Burc. l. 1. c. 74.
Iuo p. 5. c. 103.

SI quis epiſcopus mediocritate ciuitatis ſuæ deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem ſe quacumque ratione tranſtulerit; non ſolum à cathedra quidem pellatur aliena, ſed carebit & propria: vt nec illis præſideat, quos per auaritiam concupiuit; nec illis, quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus ſit quiſque; nec ſupra menſuram iuris ſui affectet augeri.

Item ex concilio Meldenſi, c. 30.

¶ Vtraque careat eccleſia, qui contemptu minoris eccleſiæ ad maiorem aſpirat. C. XXXII.

Burch. l. 3. c. 48.
Iuo p. 3. c. 52.
Pann. l. 2. c. 45.
† *al. aſpirare contenderit*

SI quis de ordine ſacerdotali, contemptu minoris eccleſiæ ambitioſe, & improbe ad potiorē aſpirauerit †; canonica erga eum definitio conſeruetur; hoc [a] eſt, vt vtraque careat.

a ¶ Hoc eſt, vt vtraq. careat.] *Hæc nō ſunt in Meldenſi impreſſo, habentur tamen apud ceteros quoque collectores.*

Qui vero pretio eccleſiam vacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in Rothomagenſi concilio legitur.

¶ Deijciatur à clero, qui muneribus eccleſiam acquirere tentat. C. XXXIII.

In capitular. l. 7. c. 106.
Burc. l. 3. c. 114.
Iuo p. 3. c. 90.
Pann. l. 2. c. 49.

SAncitum eſt, atque omnibus modis prohibitum, vt ſi quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dediſſe, aut aliam [c] pecuniam tribuere, vt alterius presbyteri eccleſiam ſurripiat [d], aut vacātem pretio redimat; pro hac cupiditate, ſeu rapina, ſeu præſumptione turpis lucri gratia deijciatur à clero, & alienus exiſtat à regula.

d ¶ Surripiat, aut.] *Additæ ſunt iſtæ duæ voces ex Burchardo. Nam viuente presbytero poſſeſſore non poteſt dici vacans eccleſia.*

a ¶ Remoto.] ab officio viſitationis 1. vel etiā ab ipſo epiſcopatu, quē occupauerat.

1 Hoc ideo dicit, vt tangat ſententiam H. dicentis quod iſte Irençus epiſcopus factus erat viſitator in illa eccleſia Barcinonen. quem quidam volebant illum eligere in epiſcopū, alij nolebāt. propter hoc ſcribit Papa metropolitano, vt eum faciat ad ſuam eccleſiam redire, & ibi aliū dignū eligi ſecundum Hu.

SI quis.] Casvs. Anaſtaſius Theſſalonicenſis epiſcopus quæſiuit à Leone, quā pœnam pati debeat epiſcopus, qui minore ciuitate deſerta ſe trāsfert ad maiorem ambitioſe. Et reſpondetur quod ſuam perdere debet, & illā quam per ambitionem concupiuit. Idem eſt caſus ſequentis cap.

b ¶ Ad maiorem.] multo fortius ſi ad parem: quia facilius diſpenſatur in maiori quàm in pari. extra de tranſla. licet ad minorem etiam difficilius quàm ad parem. extra de tranſla. cum ex illo. & eſt hic præſumptio canonis, quia eo ipſo quod tranſit ad maiorē præſumitur eſſe ambitio potiusquam leuitas: quia nullus trāſit ad minorē. extra de cler. non reſiden. c. 1.

QVI VERO. Casvs. Dictum eſt ſupra de ambientibus. Nūc vero dicit de his qui pretio vacantem eccleſiam ingrediunt, qui ſunt deponendi.

SAncitum.] Casvs. Statutum fuit in Rothomagenſi concilio, vt quicumque pecuniam dederit, vel aliud munus clerico vel laico pro aliqua eccleſia vacante, ab officio ſuo repellatur.

c ¶ Aut aliam pecuniā.] Aliā bene dicit, quia quidquid habēt homines, pecuniæ nomine cenſetur. 1. q. 3. per totum.

Addi-

In libro 7. capitularium, c. 206. eſt verbum, ſurripiat, ſed deeſt alterum membrum, aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormiæ habent vt antea Gratianus*, eccleſiam vacantem pretio redimat.

§ *Quòd vero communi conſilio, atque aliorum vtilitate mutationes epiſcoporum fieri poſſint, & in eccleſiis, à quibus receſſerint, eis viuentibus alij ſubſtitui valeant, Anterus Papa demonſtrat epiſtola ſeptima ſcribens epiſcopis Beticæ, & Toletanæ prouinciæ.*

¶ Neceſsitatis, vel vtilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt. C. XXXIIII.

Poly. l. 1. ti. 9. Anſ. l. 6. c. 94. Burc. l. 1. c. 77. Iuo p. 5. c. 183. Pann. l. 3. c. 69.

MVtationes epiſcoporum ſcitote communi vtilitate, atq. neceſsitate fieri licere; ſed non propria † cuiuſquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] ſanctus magiſter noſter, & princeps Apoſtolorum de Antiochia vtilitatis cauſa translatus eſt Romam, vt ibidé potius proficere poſſet. Euſebius quoq. de quadam parua [b] ciuitate, Apoſtolica auctoritate mutatus eſt Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate [a] huius ſanctæ ſedis, &] cõmuni epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ac populorum cõſilio tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de ciuitate ad ciuitaté, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc nõ ambitu, nec propria voluntate facit; ſed aut vi à propria ſede pulſus, aut neceſsitate coactus, aut vtilitate loci, aut populi, nõ ſuperbe, ſed humiliter ab alijs translatus, & inthronizatus eſt. *& infra.* ¶ Nam ſicut epiſcopi habent poteſtaté ordinare regulariter epiſcopos, & reliquos ſacerdotes; ſic quoties vtilitas, aut neceſsitas coegerit, ſupradicto modo & mutare, & inthronizare poteſtaté habent. [non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate & licentia.] *& infra.* ¶ Alia etenim † eſt cauſa vtilitatis, & neceſsitatis; alia auaritiæ, ac præſumptionis, aut propriæ voluntatis.

† *al. non libito cuiuſquã, aut dominatione*

Plura ſunt verba in originali

† *al. quoque*

[a] ¶ Auctoritate huius ſanctæ ſedis, &c.] *Hæc verba non leguntur in epiſtola Anteri, neque in Pannormia, neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo & vetuſtis Gratiani exemplaribus. Idem quoque eſt de verbis illis prope finẽ capitis,* non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia: *qua propter hanc cauſam virgulis ſunt incluſa.*

Item Pelagius Papa ſecundus Benigno archiepiſcopo, epiſt. 2.

¶ Cauſa neceſsitatis mutationes epiſcoporum fieri poſſunt. C. XXXV.

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 97.

SCias frater dilectiſsime, aliud eſſe cauſam neceſsitatis, & vtilitatis; aliud cauſam præſumptionis, ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat ſedem qui non mutat mentem, ideſt, qui nõ cauſa auaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel ſuæ delectationis † migrat de ciuitate ad ciuitatem; ſed cauſa neceſsitatis, aut vtilitatis mutatur.

† *al. electionis*] *al. dilectione*

ADDITIO. Ad idem 18. q. 1. ſi infidelis, in fine Arch.

QVOD VERO. Hęc eſt 5. pars q. i. qua probare intẽdit, q. de licentia Papæ ex iuſta cauſa bene poſsũt fieri mutationes, & quòd vnus debet eſſe prælatus in vna eccleſia. & hoc probat per ſex auctoritates. Ioan. de Fant.

CASVS. Iſte §. reſpicit illum §. ſ. eod. illud vero Cypriani. vbi facta eſt mẽtio de mutatione epiſcoporum, q. poſſet fieri auctoritate populi, & cõmuni conſilio epiſcoporum. probat hoc vſque ad § [Hoc non ſolum.]

MVtationes.] CASVS. Docet Anterus Papa in hoc capitulo, q. mutationes epiſcoporum poſſunt fieri pro cõmuni vtilitate, vel neceſſitate, & auctoritate ſedis Apoſtolicæ: & hoc probat tribus exemplis, ſcilicet Petri, Euſebij, & Felicis: qui de minoribus locis ad maiora ſunt trãſlati; nec dicunt' iſti trãſire, vel ſedem mutare, cum hoc non faciunt per ambitionem, ſed inſpecta communi vtilitate vel neceſſitate hoc faciunt.

a ¶ Petrus.] 22. diſt. ſacroſancta.

b ¶ Parua.] ſcilicet Vercellina. & regulare eſt, vt à minori promoueatur ad maius, vt 93. diſt. legimus. in fi. ff. de mune. & hono. vt gradatim, ſed non econuerſo.

c ¶ Nec transfertur.] præſumit enim canõ locũ non mutari, cũ animus nõ ſit mutatus, ſicut virgo cenſetur, cum non ſit animus corruptus, licet corpus ſit corruptũ. 32. q. 5. ita ne. ſic propter animũ bonũ iudicat canon etiã iniuſtum factum bonũ. 23. q. 8. occidit. & q. 7. quod autem. & 32. q. 5. propoſito.

Virgo dici poteſt etiã corrupta.

SCias.] CASVS. Quidã dicebant, q. nec cauſa vtilitatis, nec cau-

cauſa neceſſitatis poterunt epiſcopi mutare ſedes. quare Benignus archiepiſcopus quæſiuit à Pelagio, vtrum bene dicerent. Et reſpondet, ꝙ non: quia plurimorum vtilitas præferenda eſt vnius vtilitati vel voluntati. Nec dicuntur iſti tranſire vel mutare, qui hoc non faciunt per ciunt per ambitionem, ſed potius mutari. Vnde male dicebant illi qui aſſerebant epiſcopos non poſſe ſedes mutare cauſa neceſſitatis vel vtilitatis.

† Concor. ter. cũ glo. in verſi. eo tempore, in l. actione. §. labeo. ff. p ſoc. & gl. in .1. & ibi Pet. Cyn. & Bar. ff. ſol. matri.

Nam † plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda eſt [b]. Aliud [c] eſt enim mutare, & aliud mutari. *& infra.* ¶ Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud eſt coacte, aut neceſsitate venire. Vnde non iſti mutant ciuitates, ſed mutantur: quia non ſponte, ſed coacte hoc agũt. *& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant cauſa neceſsitatis, vel vtilitatis fieri poſſe, quoties cõis vtilitas, aut neceſsitas perſuaſerit.

Idem in eadem epiſtola paulo inferius.

¶ Chriſtum negare conuincitur, qui neceſsitatem patientibus miſericordiam non impendit. C. XXXVI.

1. Reg. 22. OMnis, qui gemebat, & vexabatur à Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo pijſsimus, atque iuſtiſsimus Dauid sciret [d] peccatum eſſe perſecutionem fugientes, & tranſeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere; tales nequaquam reciperet, nec ſecum teneret, nec in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur Domini epiſcopos, eoſque de ciuitatibus ad ciuitates tranſire compellunt; non eos tantum perſequuntur, quantum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cuius legatione funguntur. Nec ipſi in hoc peccant epiſcopi, quoniam nõ ſponte, ſed coacte [e] hoc agunt; ſed illi, qui eos perſequuntur: nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis qui eos hoc agere cogunt. *& infra.* ¶ Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus, ac neceſsitatem patientibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia, & veritas. *& infra.* ¶ Negat miſericordiam neceſsitatem patientibus, qui populis indigentibus diuinis miniſterijs †, & nõ habentibus proprium epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa vtilitatis, atq. neceſsitatis, ex alia ciuitate, licet minor [f] ſit, in eam, quæ non habet epiſcopũ doctiorem [g], vel vtiliorem [h], meliori conſilio, non ſponte trãſeuntem, ſed maiorum exhortatione mutare †, aut epiſcopum eiectum, & perſecutionem patientem cauſa vtilitatis, aut neceſsitatis inthronizari non permittit.

† myſterijs

† al. mutari

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 27.

a ¶ Plurimorum.] illuc potius accedat prælatus vbi plus lucri poteſt facere, licet maior ſit ibi pœna ſua, vt j. ead. c. 1. & hic apparet ratio, quare epiſcopus non debeat fieri monachus inuito Papa: quia ibi cõſulit propriæ vtilitati tantum, vt 2. q. 7. ſancta. ſed hic communi & propriæ, quæ duo ſunt præferenda propriæ tantum, vt 2. q. 7. ſancta.

b ¶ Præferenda eſt.] nam cum quis vocatur ad prælaturam, non præponet priuatum commodum communi, vt hic, & 8. q. 1. in ſcripturis. & 16. q. 6. vos autem. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum: alias enim ſuam vtilitatem poteſt præferre. ff. de iudi. l. ſi longius. ff. de arbi. l. licet autem. ff. ad legem Aquil. l. ſi quis fumo. ff. de præſcri. ver. l. qui ſeruandarum. aliud tamen videtur in prælato, vt ille ſemper teneatur præponere vtilitatem eccleſiæ, ſuæ propriæ vtilitati, vt 12. q. 4. quicumque 1. Cum ergo detrimentum quis patitur pro publica vtilitate, poteſt ſuam præponere vtilitatem. 19. q. 2. duæ. 14. diſt. qđ ait. quia ordinata charitas à ſe incipit. 25. q. 5. ſi non licet. de pœ. diſtin. 6. qui vult. Vel dic, ꝙ quando priuata vtilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, vt eſt in prælatura, vt arg. ff. pro ſocio. l. actione. §. Labeo. Vel diſtingue aut vtilitas in acquirendo conſiſtit, aut in damno vitando; tunc ſecus. vel econuerſo.

1 De hoc leg. & not. j. ca. c. placuit.

ADDITIO. De hoc no. extra de poſtu. præla. bonæ 1. de reg. iu. licet. Archid.

c ¶ Aliud.] vt 7. diſt. 6. teſtamentum. & extra quod metus cauſa. facris.

OMnis.] CASVS Quidam dicebant epiſcopos expulſos à ciuitatibus non eſſe recipiendos, & in alijs eccleſijs collocandos. item aſſerebant, ꝙ cauſa vtilitatis nõ debebant mutari de minori ciuitate ad maiorem. Sed docet Pelagius exemplo Dauid eos eſſe recipiendos, qui ſi sciret eſſe peccatum, expulſos à Saule non recepiſſet. non enim peccant expulſi: ſed potius qui cogunt eos fugere. Similiter cauſa vtilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorẽ & qui contradicunt, miſericordiã negant, ſcilicet qui nolunt mutare, id eſt, mutando tradere epiſcopũ cauſa vtilitatis vel neceſſitatis, vel deiectum recipere.

d ¶ Sciret.] arg. ꝙ eo ipſo videtur aliquid bonum & iuſtum, ꝙ à bono factum eſt. 37. diſt. qui de menſa. & 9. q. 2. Lugdunenſis.

e ¶ Coacte.] precibus ſuperiorum. ſic j. e. qualiter. videtur enim, ꝙ non poſſit cogi. vt 74. diſt. vbi. vel dic, ꝙ poteſt quis cogi, vt de nolente fiat volens 2, vt 23. q. 4. diſplicet. & 74. diſt. placuit. Papa tamen abſolute poteſt aliquem cogere, vt 9. q. 3. per principalem.

2 Hoc not. j. 1. q. 6. ſicut. ibi videas.

f ¶ Minor.] ſed numquid tenetur minor populus ſuũ epm maiori concedere. cum nemo cogatur de ſuo beneficiũ facere. 10. q. 2. precariæ. Reſpon. ſic, ſi aliunde poteſt habere æque idoneum 3. vel loquitur in eo caſu cum ibi magis vtilis erit, vt ff. locati. ſi domo.

3 Arg. ff. ſol. mat. l. 2 in princ. ff. de euict. in creditorẽ. cum ſuis ſi mil. ſecundum Ioan. de Fan.

g ¶ Doctiorem.] omnia cõparatiua poſitiue hic ponunt.

h ¶ Et vtiliorem.] ſcilicet illis.

Epiſco-

EPiſcopus.] C A S V S. Conſtituit Carthaginen. concilium, q. nec epiſcopus nec clericus inferioris ordinis tranſeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem, ſed ſi vtilitas exegerit, epiſcopus tranſeat auctoritate Papæ, & in præſentia ſynodi, decreto clericorum & laicorum porrecto epiſcopis pro eo q. debet trāſferri. Alij vero clerici transferuntur de voluntate ſuorum epiſcoporum.

a ¶ Gradus.] quod verum eſt de ijs qui ſub ſunt epiſcopis nullo mediante, vt 71. diſt. clericos. & extra de renun. admonet. ſed ſi alijs ſubſunt, vt abbatibus vel alijs, eorum conſenſus requirendus eſt, vt 54. diſt. c. 1. & 2. & 9. q. 3. conqueſtus. & 63. diſt. quāto. Quid ſi clericus non vult tranſire de minori ad maiorem? Dico, q. non poteſt cogi ab epiſcopo, quia nemo creſcere cogitur inuitus. 74. diſtin. geſta. & 63. diſt. quanto. hoc autem Papa poteſt. Sed ſi ad aliū epiſcopatum vocatus eſt epiſcopus, neceſſarius eſt conſenſus epiſcopi. 71. diſt. per totum. 85. diſt. Florentinum. Ioānes. Ego credo 1. q. epiſcopus poteſt cogere clericum vt tranſeat ad maiorem locum, cum maiora facere poſſit, vt extra de exceſ. prælat. ſi eut. & ad hoc facit extra de ætа. & quali. quæris. B.

Clericus an poſſit p epiſcopum cogi tranſire ad maiorem eccleſiam.

1 Et male. in prædic. c. geſta. ſecundū H. & L. ſed cōpelli pōt à Papa solū vt ſupra dicitur ſecundū L. & H.

b EPiſcopi.] ¶ In gradu.] ideſt, honore.

c ¶ Inuitentur.] aliàs nō licet. 9. q. 2. nullus. & 6. q. 3. ſcriptum.

SIcut alteri⁹ vxor.] C A S V S. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dr, q. ſicut vxor alicuius non debet cognoſci vel diſponi niſi à proprio viro; ita eccleſia, vel parochia epiſcopi nō debet iudicari vel diſponi niſi à proprio epiſcopo: & ſicut vxor (vt dicit Apoſtolus) mortuo viro ſuo poteſt nubere cui vult; ita defuncto epiſcopo eccleſia poteſt alteri concedi. In ſecunda parte dicitur, q. ſi epiſcopus non poteſt permanere in ſua eccleſia, fugiat ad aliam. hoc probat auctoritate Chriſti. In tertia parte dicitur, q. epiſcopus cauſa vtilitatis & fratribus inuitantibus poteſt mutari: ſed hoc cum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, [Si vos perſecuti.] Tertia ibi, [Si autem vtilitatis.]

d ¶ Iudicari.] ff. de iuriſdi. omn. iud. qui iuriſdictioni. contra vbi dicitur, q. nullus ſibi vel ſuis ius dicere poteſt. Reſpon. iudicare poteſt maritus vxorem corrigendo eam. 23. q. 4. duo iſta. ſed non verberando eam, vt C. de repu. conſenſu. quia illa aliena ſunt ab ingenuis, vt ibi dicitur: ſed temperate poteſt eam caſtigare; quia eſt de familia ſua. 33. quæſt. 5. hæc imago. ſicut dominus ſeruum. inſtitu. de ijs qui ſui vel alieni iuris ſunt §. ſi. na. & etiam mercenarium ſuum. ff. de pœnis. reſpiciendum. non autem in forma iudicij poteſt eam iudicare.

e ¶ Regulariter.] ideſt, homini ſuæ profeſſionis. 28. quæſtio. prima, caue. Vel ſine ſuſpicione turpitudinis. 32. quæſtio. 1. ſi quis vxorem.

¶ Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate, de eccleſia ad eccleſiam epiſcopus tranſeat. C. XXXVII.

EPiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionē nō tranſeat: nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sane, ſi vtilitas eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum epiſcopis porrecto in præſentia ſynodi transferatur; nihilominus alio in locum eius epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero gradus [a] ſacerdotes, vel alij clerici conceſſione ſuorum epiſcoporum poſſunt ad aliàs eccleſias tranſmigrare. Iuo p. 5. c. 125. Pann. l. 3. c. 70.

Item ex eodem Carthaginenſi 4. c. 33.

¶ In proprio gradu epiſcopi, vel presbyteri in aliena ſuſcipiātur eccleſia. C. XXXVIII.

EPiſcopi vel presbyteri, ſi cauſa viſitandi ad eccleſiam alterius epiſcopi venerint, in gradu [b] ſuo ſuſcipiantur: & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem conſecrandam inuitentur [c].

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum epiſcopis, epiſtola ſecunda, c. 3.

¶ Eccleſia vnius epiſcopi ab alio diſponi non debet. C. XXXIX.

Polyc. l. 1. ti. 8. Anſ. l. 6. c. 105. Burc. l. 3. c. 49. Iuo p. 3. c. 55. & p. 5. c. ...

SIcut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari [d], aut diſponi, niſi à proprio viro, eo viuente, permittitur; ſic nec vxor epiſcopi †, quæ eius eccleſia, vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuēte, abſque eius iudicio & volūtate alteri † iudicari, vel diſponi, aut eius concubitu frui, ideſt, ordinatione, conceditur. Vnde ait Apoſtolus: [Alligata eſt vxor legi, quamdiu vir eius viuit: eo vero defuncto, ſoluta eſt à lege viri.] Similiter & ſponſa epiſcopi (quia ſponſa, vxorque eius dicitur eccleſia) illo viuēte ei eſt alligata: eo vero defuncto ſoluta eſt: [Et cui voluerit, nubat, tantum in Domino.] id eſt regulariter [e]. Si enim eo viuente alteri nupſerit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, ſi alteram ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione priuabitur. Si autem perſecutus fuerit in ſua eccleſia; fugiendum illi eſt ad alteram, eique eſt aſſociādus, dicente Domino: [Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Si autem vtilitatis cauſa fuerit mutandus; non per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitātibus, & auctoritate huius ſanctæ ſedis faciat, non ambitus cauſa, ſed vtilitatis, aut neceſsitatis.

† al. epiſcopi, vel presbyteri

Rom. 7.

Ibidem

Matt. 10.

HOC

HOC NON SOLVM. Hæc eſt 6. pars q. in qua reprehendit eos, qui occupant locum viuentis, cum duo ſimul eſſe nõ poſſint. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra c. ſicut, quod epiſcopo viuente ſua eccleſia non debet alteri nubere. Nunc dicit idem eſſe in aliis.

b ¶ Imperator.] argum. quod omnes reges coronabit Imperator, vt dixi. 63. diſtinct. Hadrianus 2. cum plures ſunt reges, vt 6. q. 3. c. 2. lo.

c ¶ Vnus.] tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto, vt 21. diſt. nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo 1, videtur, quod iſte ſit Imperator: quia Conſtantinus illuc tranſtulit imperium, vt 96. diſtin. Conſtantinus. & Imperator appellatur, vt extra de maio. & obed. c. ſolitæ. ſed nõ eſt ita, quia Romana eccleſia tranſtulit imperium ad Alemannos ab oriente. extra de elect. c. venerabilẽ. Ioan.

1 Dic quod nõ eſt verus nec vniuerſalis Imperator, ſecundum Alex. in l. quicunque. col. 9. ff. de of. ei cui mand. eſt iuriſdi.

h ¶ Aut neceſſitatis.] Hæc non ſunt in ipſa epiſtola, ſed habentur apud Anſelmum. Neceſſitas autem præbet iuſtam cauſam tranſlationi ſupra ead. c. ſcias.

6 *Hoc non ſolum de epiſcopis, verumetiam de quibuſlibet eccleſiæ miniſtris intelligitur, ne videlicet in locum viuentis alter obrepat.*

Vnde beatus Gregorius ſcribit Natali Salonitano epiſcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius ſe promoueri conſenſerat, libro ſecundo, indictio. 10. epiſt. 14. & 16.

Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

Iuo p. 6. c. 342.

EVm, qui contra iuſtitiæ regulã in archidiaconatũ [a] alterius ſe prouehi conſenſit, ab eiuſdem archidiaconatus honore deponimus. Qui ſi vlterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit; ſe participatione communionis ſacræ nouerit eſſe priuatum.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum, epiſt. 4.

In vna eccleſia duo prælati eſſe non debent. C. XLI.

Iuo. p. 5. c. 356.

† *principes ſunt.*] or.

IN apibus princeps † vnus eſt, grues vnã ſequuntur ordine litterario: Imperator [b] vnus [c], iudex [d] vnus prouinciæ †. Roma [e], vt condita eſt, duos fratres ſimul habere reges non potuit, & parricidio [f] dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau & Iacob bella geſſerunt: ſinguli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi [g] & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

Gen. 25.

d ¶ Iudex vnus.] ſed immo decem ſunt iudices prouinciæ, vt 6. quæſt. 3. ſcitote. ſed hic appellat iudicem regem: alibi tamen videtur, quod vnus ſit iudex prouinciæ præter regem, vt 23. q. 4. duo ita.

e ¶ Roma.] ff. de rer. diui. l. vlt. contra ibi dicitur, quod ideo Romulus interfecit Remũ, quia muros tranſiliſſet. Reſpondeo: Nam potuit hoc idem feciſſe ex inuidia.

f ¶ Parricidio.] large ſumpto nomine, vt ff. ad legem Pompeiã de parricidijs. l. 1.

g ¶ Archidiaconi.] id eſt, in quolibet archidiaconatu erit vnus archidiaconus. non autem prohibet quin in vna eccleſia poſſint eſſe plures archidiaconi, vt 93. diſtin. diaconi.

7 *Ecce in quibus caſibus epiſcopo viuente, alius poteſt ei ſubſtitui: quamquam ſecundum rei veritatem nõ viuente epiſcopo talis probetur ſuccedere. Tranſlatus enim ab vna ciuitate ad aliam deſinit [h] eſſe epiſcopus illius ciuitatis, à qua transfertur: atque ideo, qui huic ſuccedit, non viuente, ſed defuncto [i] quodãmodo epiſcopo, probatur ſubſtitui. Sed inter eum qui hoſtilitatis neceſſitate, & eum, qui vtilitatis cauſa transfertur, hoc intereſt; quòd ille, qui metu hoſtilitatis ad aliam tranſit, ſi priorem contigerit aliquando ab hoſtibus liberam fieri, ad eamdem illum redire oportet.*

† *al. Squillaceno.*

Vnde Gregorius Papa ſcribit Ioanni epiſcopo Scyllatino † lib. 2. indict. 10. epiſt. 25.

Ioan. diac. l. 5. c. 25.

ECCE IN QVIBVS. Hæc eſt 7. pars q. in qua probatur de mutatione cauſa neceſſitatis, & leuitatis. Io. de Fant.

CASVS. Oſtendit Ioan. Grat. in quibus caſibus viuenti prælato alius poteſt ſubſtitui. Nunc oſtendit, quod ſi veritatem inſpiciamus, ſupradictis caſibus non ſuccedit quis viuo, ſed mortuo. Nam ex quo quis renunciat eccleſiæ, vel transfertur in aliam ciuitatem, quodammodo dicitur eſſe mortuus quo ad eccleſiam primam; quia in ea deſinit eſſe prælatus. Ideoque qui ſuccedit huic, non dicitur ſuccedere viuo, ſed defuncto. Et oſtendit differentiam inter iſtum qui neceſſitate hoſtilitatis, & illũ, qui vtilitate trãsfertur: quoniam, qui in hoſtilitate trãsfertur: hoſtilitate recedente redit ad eccleſiam ſuam quã dimiſit: ſecus ſi vtilitate.

h ¶ Deſinit.] 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus.

i ¶ Defuncto.] cũ enim loco eius ſuccedit, pro mortuo habetur, ff. pro ſoc. l. actione. §. publicatione.

intelligendũ de quibuſlibet miniſtris eccleſiæ, ſicut de archidiacono, vt in c. proxi.

EVm qui contra.] CASVS. Natalis epiſcopus Salonitanus iniuſte repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo viuẽte alterũ ſibi ſubſtituit. ſed Gre. depoſuit illũ ſubſtitutũ, & ſi præſumeret in eodẽ loco vlterius miniſtrare, ſacra communione ſe nouerit eſſe priuatum.

a ¶ Archidiaconatum.] ſed nonne iſte debuit deponi, vt 3. q. 2. audiuimus. & 2. q. 1. in primis? Sed iſte excuſabatur auctoritate maioris 1, qui hoc fecerat. 14. q. 5. dixit Dominus. & 18. diſt. diaconi.

IN apibus.] CASVS. Hieronymus probat hic ſex ſimilitudinibus plures prælatos nõ debere eſſe in eadẽ eccleſia: ſed ſinguli prælati debẽt eſſe in ſingulis eccleſijs.

Digitized by

PAſtoralis.] CASVS. Ioannes Liſſitanæ ciuitatis eps ab hoſtibus eſt repulſus, & ideo Gre. dedit eccleſiã Scyllatinam ei hac conditione, vt ceſſante hoſtilitate ad ſuam eccleſiam reuertatur. Si vero continua præmetur captiuitate: perpetuo ibi permaneret. viduatus eſt ſacris miniſterijs. Ciuitas autem deſinit eſſe inductione aratri. ff. qui. mo. vſuſfru. amit. l. ſi: vſuſfructus. & collegium tranſlatis perſonis. ff. de coll. illicitis l. 3. Sed pone econuerſo quòd epiſcopus ſit captus, & nõ ciuitas: tunc bene conſtituentur alius, vt dicunt qui-

¶ Qui metu hoſtilitatis ad alium locum transferit, poſtea ad ſuam eccleſiam redire oportet. C. XLII.

PAſtoralis officij cura nos admonet, deſtitutis eccleſijs proprios conſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicum debeant paſtorali ſollicitudine gubernare [a]. Propterea te Ioannem ab hoſtibus captiuatæ Liſsitanæ ciuitatis epiſcopum in Scyllatina eccleſia cardinalem neceſſe duximus conſtituere ſacerdotem: vt ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet à tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam, quæ paſtore vacat, eccleſiam debes gubernare: ita tamen, vt ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem ſtatum contigerit reuocari [b], ad eam, in qua prius es ordinatus, eccleſiam reuertaris [c]: ſin autẽ prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur; in hac in qua à nobis incardinatus [a] es, debeas eccleſia permanere.

Poly. l. 1. ti. 8. & l. 2. tit. 14. Anſ. l. 6. c. 99. Burc. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 123.

a ¶ [Incardinatus.] *ſupra diſt. 71. c. fraternitatem. de huius vocis notione eſt adnotatum.*

Qui vero vtilitatis cauſa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Eſt etiam alius caſus, in quo epiſcopus viuenti epiſcopo ſubſtituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra, ſua auctoritate ad aliã tranſierit; ſi alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſierit; ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus vrbis Romæ epiſcopus ſcribit ad Paulinum Antiochenum, dicens.

¶ De ſacerdotibus, qui relictis ſuis eccleſijs ad alias migrarunt. C. XLIII.

EOs ſacerdotes, qui ab eccleſijs ad eccleſias migrauerunt, tamdiu à noſtra communione habemus alienos, quãdiu ad eas redierint ciuitates, in quibus primitus ſunt

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 95.

a ¶ Gubernare.] videtur, q; iſte eps ſub conditione 1, vel ad certũ tẽpus fuerit inſtitutus: ſed beneficia ſub conditione non dantur. 1. q. 2. quàm pio. nec ad tẽpus, vt ſ. c. quamuis. 70. diſt. ſanctorum. nec cõuenit moribus noſtris temporales filios habere. ff. de adoptionibus, quæſitũ. ſic ff. de reg. iu. actus. ſicut nec libertas ad tẽpus datur. ff. de manu. teſta. libertas. nec hereditas: inſtitu. de hered. inſti. §. heres. nec matrimoniũ. 32. q. 2. ſolet. Poteſt dici puram eſſe inſtitutionẽ, ſed ſub conditione reſoluitur, vt ff. de in diẽ addic. l. 2. ſimile extra de fil. presbyt. veniens. & ſimile extra de pignoribus. c. illo. vel dic, q; iure poſtliminij reſtituitur ei prior epiſcopatus, ſic 16. q. 3. prima. non enim poteſt dici, q; maneat eps prioris eccleſiæ. Sic enim eſſet epiſcopus vtriuſque: cõtra illud quod eſt 21. q. 1. relatio. & eſt ſimile C. d. cu. tut. eũ alijs. & tunc dices, q; prior locus deſinit eſſe religioſus, vt ff. de relig. cum loca. ſed poſtea cũ recepit iure poſtliminij, vt 24. q. 1. cum per bellicã. Vel dic, q; Papa ſub conditione, vel ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatum: ſicut miles ſub conditione, & ad certum tẽpus inſtituit heredem. ff. de mili. teſta. in fraudem. §. ſimiles. Io.

b ¶ Reuocari.] Arg. q; reſtituta re in priſtinum ſtatum, omnia iura reſtituuntur [a]. vt extra de elect. quia diligentia, 16. q. 3. prima. & ſi quis peruenerit ad meliorem fortunam, tenetur ad priſtinam obligationem. 26. q. 7. ab infirmis. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi locus. & C. qui bo. cedere poſ. l. 2.

c ¶ Reuertaris.] eum ergo teneatur redire, nõ ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ. & ſic epiſcopus eſt duarũ eccleſiarum. contra illud 21. q. 1. relatio. Baz. vero dicit, q; eſt epiſcopus vtriuſque. ſicut in matrimonio carnali dixit, q; aliquis põt eſſe maritus duarũ, ſi vxor intrat religionem. Sed contra. nam ille locus deſiit eſſe eccleſia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non eſt ita: quia ipſa ſacramenta eccleſiæ vera dicimus eſſe apud hoſtes, vt prima quæſtione prima, q; quidam. & quod dicit lex, q; deſinat eſſe ſacer locus, intellige quia quidã, quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt; & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminij, & ille alius deſinit eſſe tutor: vt inſti. de Atilia. tuto. §. ab hoſtibus. quod non concedo; quia ſic offenderetur illa regula. 16. quæſt. 7. inuentum.

QVI VERO. CASVS. Dictum eſt ſ. quid iuris ſit, ſi cauſa neceſſitatis transfertur. Nunc vero oſtẽdit, q; ſi cauſa vtilitatis transfertur, non poteſt ad priorem eccleſiam redire. Eſt etiam alius caſus, in viuente epiſcopo ſubſtituitur alius, ſcilicet cum eccleſia ſua derelicta eſt cauſa ambitionis, & ſua auctoritate tranſit ad aliã, quo caſu licet non deſinat eſſe prælatus prioris eccleſiæ, tamen ſubſtitutus eam habebit.

EOs ſacerdotes.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q; ſacerdotes auctoritate propria de eccleſia ſua migrantes ad aliam, tamdiu à communione remoueantur, quãdiu ad ſuas redierint ciuitates. ſed ſi alius iam eſt ibi ſubſtitutus: tamdiu vacet qui deſeruit ſuam eccle-

¶ Verũ eſt à iure reprobata, & ſic loquitur q. pio. & extra de pactis. c. ſi. cũ ſimilibus. Hic autẽ loquitur quã eſt tacita conditio à iure inducta. Arch.

Beneficia ſub conditione non dantur.

a Arg. cõtra 10. q. 7. & hic diximus vbi de hoc. & extra de ver. ſig. abbate. in ſi.

Eps duarũ eccleſiarũ an poſſit aliquis eſſe.

tatem, donec ſubſtitutus quieſcat in Domino.

a ¶ Ordinatus.] argu. quòd re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. nam ſi ceſſit quis bonis rebus nondum diſtractis, poteſt eas repetere, vt arg. C. de repu. here. l. vlt. & argu. ff. de ceſ. bono. l. qui. ſimile. ff. miſſa. extra de conceſ. preben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

b ¶ Tamdiu vacet.] & ſic videtur, quòd eo mortuo poſſit repetere eccleſiam; ſed non eſt verum. ſic ergo quod hic dicitur, in fauorem eccleſiæ dicitur? quia cum non vult repetere. Vel ideo quia eccleſia poſt mortem huius eum poteſt repetere. Sed pone, moritur ſubſtitutus, eccleſia repetit primum, ille nõ vult redire, poteſt ne compelli? Non videtur. videtur enim eccleſia renunciaſſe iuri ſuo non repetendo, cum potuit eum repetere, & noluit, ſed alium prælegit: immo videtur, quòd ipſe repetere poſſit eccleſiã viuo ſecundo. & ſi obijcitur ei, quòd habuerit eccleſiam pro derelicto, replicabit, quòd illa alij adhæſit, vt extra de diuor. ſignificaſti. quod nõ credo, vt 22. q. 6. nihil. ff. nequid ĩ loco pub. l. 2. §. idem ait. Ioan.

Subſtituto mortuo, an poſſit. q renuntiauit ab eccleſia repeti.

conſtituti. Quòd ſi quis alius alio transmigrante, in locum viuentis ordinatus [a] eſt; tamdiu vacet [b] ſacerdotij dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatem, donec ſucceſſor eius quieſcat in Domino.

Epiſcopalium etiam ſedium mutationes, metu hoſtilitatis interueniente nonnumquam fieri ſolent.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Vellitrano, libro ſecundo, epiſt. 11.

¶ Neceſsitate temporis epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt. C. XLIIII.

Io. Diac. in vita B. Greg. l. 3. c. 17. Anſ. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3. c. 179. Pann. l. 2. c. 37.

TEmporis qualitas admonet, epiſcoporum ſedes antiquitus certis ciuitatibus conſtitutas ad alia, quæ ſecuriora putamus, eiuſdem diœceſis loca transponere [c]; quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum poſſint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiſcopum noſtrum Vellitrenſis ciuitatis, ſedẽq; tuam in loco quondam † Arenata ad ſanctum Andream apoſtolum præcipimus exinde transmigrari: quatenus ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudinem a ſolennium feſtiue diſponas.

† al. quę Ha arenata ad S. Andream apoſtolum dicunt

a ¶ Conſuetudinem.] *Apud Ioannem Diaconum legitur*, conſuetudine ſolenni feſta diſponas. *Apud Burchardum & Iuonem*, conſuetudinem ſolennium feſtorum. *In varijs B. Gregorij epiſtolarum editionibus*, conſuetudinum ſolennium feſta diſponas.

EPISCOPALIVM. CASVS. oſtendit Gratianus de mutatione epiſcoporum. Nunc vult oſtendere. quòd eccleſia epiſcopalis mutari poteſt hoſtilitatis metu. & hoc probat ſeq. cap.

TEmporis.] CASVS. Ciuitas vellitrenſis multas patiebatur anguſtias à Barbaris, & ideo Grego. Papa præcepit Ioanni epiſcopo, vt ſedem epiſcopalem transferret ad ſanctum Andream apoſtolum, vt barbaricum periculum facilius poſſet declinari, & diuina officia celebrent feſtiue.

c ¶ Transponere.] ȷ. de conſec. diſt. 1. tribus. ȷ. 16. q. vlt. ſi quis. & q. 1. & temporis. vbi de hoc notaui plene.

8 *Item cum aliquis cauſa humilitatis Apoſtolica conceſſione de epiſcopali ſede ad monachalem deſcenderit ſubiectionem, alius loco eius ſubrogari poterit; ille vero ad pontificatum reſurgere nequaquam vlterius valebit. Vnde in quinta a actione Conſtantinopolitana ſynodi cccLxxxiij. Patrum, ſub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis epiſcopus Apocriſarij Papæ dixerunt.*

a ¶ In quinta.] *Apud Iuonem par. 7. cap. 149. pro indice huius capituli leguntur hæc*, Ex actione quintæ ſynodi Conſtãtinopolitanæ trecentorum. & octoginta trium Patrum ſub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis epiſcopus. *Initium vero ipſius capitis eſt*, Apocriſarij Papæ dixerunt, Hoc nequaquam; &c.

ITEM. Hæc eſt 8. pars q. in qua quæritur de illis, qui cauſa pœnitentiæ relinquũt epiſcopatum, vtrum poſſint fieri epiſcopi. Quid iuris ſit, habes extra de renun. poſt tranſlationem. Dicas tamen breuius, q; ſi fuerint poſtulati, poterunt fieri epiſcopi, niſi pro crimine dimiſerint epiſcopatum. Et hoc probat per v. c. Io. de Fant.

le. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cum iſte ſubſtituebatur, aut vacabat epiſcopatus, aut non: ſi non vacabat, qualiter ſucceſſit in locum viuentis? arg. ff. de ver. oblig. l. 1. Non poteſt etiam dici, quòd vacabat, quia non fuit eccleſia adiudicata, maxime cum dicatur, quòd non ipſo receſſu perdat quis eccleſiam a. Sed breuiter poteſt dici, quòd ille fuit admonitus, & per ſententiam fuit eccleſia adiudicata. Vel dic, quòd cum de iure debuit vacare, licet ſuper hoc non eſſet lata ſententia, poteſt alij adiudicari, vt extra de renun. ex tranſ

CASVS. Oſtendit Grat. alium caſum, in quo viuente prælato poteſt alius ſubſtitui epiſcopus, ſcilicet quando ingreditur monaſterium cauſa humilitatis de licentia Papæ, quia decetero non poteſt ad epiſcopatum reſurgere. & ad hoc inducit ſequens cap.

tamē credo, quia etiam poteſt eſſe plebanus, vt extra de renun. ad ſupplicationē. & 16. q. 1. ſi quos. & c. in parochia. Ioan.

HOc nequaquam.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, vt quicumque epiſcopus deſcenderit ad vitam monachorum, deinceps non poſſit ad pontificatum reuerti, quia monachus diſcere debet, & non docere. Sed credo q. Grat. melius dixiſſet, ſi dixiſſet propter conſcientiam criminis ad agendam pœnitentiam, vbi dixit cauſa humilitatis. quia tunc reſurgere poſſet. Sed ſi vis eum ſaluare, dicas, q. cauſa humilitatis tranſiuit, & ideo non poteſt redire ad epiſcopatū per ſe, ſed de licentia Papæ. Idem eſt caſus ſequentis c. Hoc ſcilicet ingredi monaſterium, quibuſdam cōceditur ad agendam pœnitentiam, ſed nō ad quietem ſeruandam.

a ¶ Vlterius.] tamen monachus qui numquam fuit epiſcopus, bene poteſt eſſe epiſcopus. vt 16. quæſt. 1. vos autem. & 8. q. 1. in ſcripturis. & 18. q. 1. c. vnico. Item ſi plebanus aliquis fit monachus, poſtea poteſt fieri plebanus, vt 16. q. 1. ſi quos à clericatu. Dicunt quidam quòd cum quis dimittit epiſcopatum vbi plus proficere potuit, præſumitur q. propter conſciētiam criminis hoc fecerit: ſed hoc non eſt verum: quia ſæpe ingreditur quis monaſterium propter merita augenda, vt 27. q. 2. ſunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc cap. de eo, qui conuictus eſt de crimine, & detruditur in monaſterium propter hoc 1. vt extra de renun. poſt tranſlationem. Vel intellige de eo q. humilitatis cauſa trāſiuit, & de licētia Papæ. & talis per ſe nō poteſt redire ad epatū, ſed de licētia ſuperioris. Sed nūquid talis pōt eſſe abbas: nō videtur: quia maioribus honoribus functo nō licet inferiores recipere, vt C. de pro. q. ad ciuilia munera vocan. l. maioribus. lib. 10. Sec.

Ep̄s ſemel, monaſterium ingreſſus, an poſſit iterum redire ad ep̄atum.

b Sub. vñ repellitur ſicut quilibet penitēs 50. diſt. ſi ille. aliàs ſecus, vt extra, &c. vt ſequitur.

¶ Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad Pōtificatum redire non valet. C. XLV.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicumque de pontificali ordine ad monachorum, id eſt pænitentium deſcenderit vitam, vlterius [a] poſſit ad pontificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit ſancta ſynodus, vt quicumq; de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & ad pænitentiæ deſcenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum reſurgat. Monachorum enim vita ſubiectionis habet † verbum, & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel paſcendi alios. Ino p. 7. c. 149.

† λόγον ἔχει

¶ Hæc ſynodus ſub Ioanne octauo extat Græce in Vaticana bibliotheca. Cuius ſynodi tres tantum canones cum explanatione Balſamonis editi ſunt Lutetiæ, & apud ipſum inſcribitur, Synodus in templo ſapientiæ habita ſub Photio Patriarcha. In ſecundo autem trium illorū capitulo habetur ſententia huius capitis. viſum autem eſt, vt omnia melius percipiantur, locum hunc græce, & cum noua interpretatione eſſe adſcribendum.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμνιαρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται: ὅστις γὰρ ἑαυτὸν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τὴν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ ἐκδικεῖν ἀξίωμα. βασίλειος καὶ ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφωράθη τοῦτο ποτὲ γινόμενον, τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες προάγονται εἰς ἀρχιερεῖς, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε, θεσπισθήτω καὶ περὶ τούτου κανών, πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γινομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνευδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοσοῦτο μανίας, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων λαϊκῶν, ὥστε ἀρ-

χιερεῖς ἢ ἱερεῖς θεοῦ τύπτειν, ἢ φυλακίζειν. καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες: καὶ λαβὼν πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσοι κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τὸν τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγγέλλονται. διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. *ideſt*,

Photius Patriarcha dixit. Quid cenſetis de ijs, qui ex antiſtitum ordine ſeipſos in monachorum locum conferunt? Num qui ſeipſos ſubiectos eſſe voluerunt, poſſunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctiſsimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more eſt poſitum. Quicumque enim ex antiſtitum ordine monachorum, id eſt pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antiſtitis dignitatem non poteſt ſibi amplius vendicare. Baſilius, & Helias locum tenentes orientalium ſedium dixerunt: neque apud nos id vnquam eueniſſe obſeruatum eſt. Nam contra quidem monachi ad antiſtitum ordinem prouehuntur; at qui ex antiſtibus ad monachos deſcendunt, hi antiſtites manere non poſſunt. Sancta ſynodus dixit, de hac etiam re canon conſtituatur. Nam & apud nos ſæpe hac de cauſa dubitationes exoriuntur, nonnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antiſtites, quo minus cum monachi facti fuerint, antiſtitum muneribus fungantur: nonnullis vero hanc ſententiã minime probantibus. Sanctiſsimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta ſynodus dixit. Præterea vero æquum ducimus ferri canones de laicis illis, qui eo inſaniæ, ac ſuperbiæ deuenerunt, vt antiſtites vel ſacerdotes Dei verberent, aut cuſtodiæ tradant, & reliqua.

¶ Photius Patriarcha dixit, ſi veſtra ſanctitas iubet, legantur canones, eoſque in manus ſumens Petrus Deo amiciſsimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucuſque nonnulli antiſtites ad monachorum habitum deſcendentes conati ſint in antiſtitũ faſtigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta eſt: Sancta tamen, & œcumenica hæc ſynodus hãc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de ſtatu eccleſiaſtico ſunt, reuocans ſtatuit; vt ſi quis epiſcopus, ſiue quis alius antiſtitis dignitatem obtinens, ad vitam monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antiſtitis dignitatẽ amplius non retineat. Monachorum enim inſtituta ad obedientiæ, ac diſciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magiſterij, vel præfecturæ: atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profiteantur. Quocirca quemadmodum dictũ eſt, decernimus, ne quis poſthac eorum, qui in antiſtitũ catalogo ſunt, atque in paſtorum numero cenſentur, in eorum, qui paſcuntur, ac pœnitentiam agunt, locum ſe transferat. Quòd ſi quis poſt promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronuntiatur, ſententiæ, id facere auſus fuerit; quando ipſe ſeipſum antiſtitis gradu priuauit, priſtinã, quam factis contempſit, dignitatem amplius non recuperabit.

Hoc ad pænitentiam agendam, non ad quietem ſeruandam quibuſdam conceditur.

Vnde Liberius Papa ſcribit omnibus epiſcopis, epiſt. ſecunda.

SVggeſtum.] CASVS. Multi epiſcopi propter tribulationes extrinſecas monaſterij quietẽ appetentes, greges ſibi cõmiſſos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: quod cum audiſſet Liberius Papa, ſcribit omnibus epis hortans eos, ne greges ſibi commiſſos derelinquant propter laborem vitandum, & quietem appetendam: ſed potius perſeuerent humiliter tribulationes ſuſtinẽdo. Et hoc ꝓbat duabus auctoritatibꝰ, ſcilicet Domini, & Pauli, & exemplo Chriſti, qui pro nobis redimẽdis paſſionem ſubſtinuit in cruce.

a ¶ Decipiat.] Argu. ꝙ ſi quis dolo teneri tiet, quòd tenet renũtiatio: quod non eſt verum, vt 3. q. 1. redintegranda.

SCiſcitaris.] CASVS. Humifridus eps expellebatur à Normanis à ſuo epatu: ideoque vt tribulationes declinaret, volebat in monaſterio conuerſari: & interrogauit Nicolaũ Papam, vtrum hoc facere poſſet. Et reſpõdet ꝙ non: quia periculoſum eſt in tribulationibus gregẽ deſerere: ſicut periculoſum eſt, ſi nauta nauẽ in fluctibꝰ derelinquat: ſed dicit ei, ꝙ fugiat perſecutorũ inſidias, & maxime Paganorum, exẽplo Apoſtolorum, Prophetarũ, & Chriſti, & reddita trãquillitate gregem requirat, & colligat in vnum, & doceat, vt quamuis bona temporalia perdant, tñ ſperent gaudia percipere ſempiterna.

Proreta eſt nauis rector.

b ¶ Proretam.] id eſt, rectorẽ nauis, à prora, quæ eſt anterior pars nauis.

c ¶ Vbi.] i. quo exẽplo non dicimus, &c.

Perſecutiones propter peccata mittuntur.

d ¶ Nõ fugiamus.] id eſt, fugere debeamus.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominũ mittit flagella & perſecutiones. 56. diſt. ſi gens. 16. q. 1. reuertimini. & 23. q. 4. ſi quos. & ſecundum quoſdam poteſtatem nocendi dat Deus qñ permittit quoſdã nocere, eo ipſo ꝙ ſe nõ obijcit. ſm alios ꝓprie dat poteſtatẽ, ſed ipſe ex ſe habet poteſtatem nocendi. vnde Satanæ poteſtas nocendi Iob data fuit. Omnia enim, quæ fiunt in ciuitate, aut iuſto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt vt 26. q. 5 nec mirum. Ioan.

f ¶ Prodire.] pugnando cum eis, quod in nullo caſu poſſunt clerici, ſi aliàs poſſunt euadere. 50. diſt. de clericis. Sed poſſunt alios hortari ad pugnam iuſtam, & cuã intereſſe, vt 23. q. 8. igitur. & c. vt pridem.

g ¶ Arietes.] alibi dicuntur epiſcopi canes 2. q. 7. qui nec regimina.

¶ Pro infeſtationibus malorum non licet epiſcopo gregem relinquere. C. XLVI.

SVggeſtum nobis eſt, quòd pro præteritis laboribus, & infeſtationibus nonnulli veſtrũ aſsignatas ſibimet, & à Deo cõmiſſas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent, eccleſias, & pro ouibus ſibi commiſsis laborare negligant, & monaſteriorũ ſe quieti contradere feſtinent, & vacatione ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio, atq. otio vitã degere magis appetant, quàm in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicẽte Domino: [Beatus, qui perſeuerauerit vſq. in finẽ.] Vnde namq. eſt beata perſeuerantia, niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum Apoſtolicã prædicationem: [Omnes, qui volunt in Chriſto pie viuere, perſecutionẽ patiuntur.] Ideo fratres chariſsimi, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere. Conſiderate namque, quanta pro abſolutione noſtra, & liberatione creator, dominuſque, & redemptor noſter pertulerit, quibuſve ſe contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos à vinculis poteſtatis diabolicæ liberaret. Attendite itaq. vobis, & omni gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus conſtituit epiſcopos, regere eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine: vt non ſit, qui vos decipiat [a], aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, vt plebes vobis commiſſas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos ſolummodo ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.

Poly. l. 4. tit. 15.

Matth. 10.

2. Tim. 3.

Act. 20.

Itẽ Nicolaus Papa Humifrido Morinenſis eccleſiæ epo.

¶ In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam ſuam non deſerat. C. XLVII.

SCiſcitaris itaq. per Guldagariũ presbyterũ, vtrum, cũ à Normannis de epiſcopio depellaris, debeas decetero in monaſterio conuerſari. In quo ſcias chariſsime frater, quòd, ſi pernicioſum eſt proretam [b] in tranquillitate nauim deſerere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæuiunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorũ nocendi facultatẽ diuinitus [e] aſſequuntur: præſertim cum eis prodire [f] vltro non debeamus, & multos prophetas, & Apoſtolos, ipſumq. Dominũ huiuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius conſtet. ſed, quòd præcipue nos, qui tamquam arietes [g] ducatum gregibus præbemus, immo qui & horũ paſtores ſumus, Deo auctore cũ eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo cõueniat: & cũ tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, ſopitaq. furentiũ infeſtatio, mox gregem requirere, & in

Io. 8.

ADuerſitas.] CASVS. Gregorius docet, q. in tribulationibus non debet quis perturbari: quia ipſa tribulatio eſt probatio virtutis, & non eſt iudiciũ reprobationis. & q. quis non debet perturbari propter aduerſitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiã tut, & prælatus non quæritur ſpecialiter, nec per alios eſt tuta ſalus eccleſiæ, in quo caſu ſi gregem ſibi commiſſum deſerat, diceť mercenarius. Si vero perſona prælati ſpecialiter quæritur, & ſalus eccleſiæ tuta eſt per alios; fugiat tunc prælatus. & hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Chriſti, & Pauli: & tribus auctoritatib⁹, ſcilicet Aug. Chriſti, & Dauid. Cũ autem quæritur non ſolum prælatus, ſed tota eccleſia: tunc non debet recedere, ſed opponere ſe debet pro populo ſuo, & animam ſuam ponere pro ouibus ſuis & hoc de extrinſeca perſecutione. Eſt & alia perſecutio intrinſeca, quæ fit à ſubditis in occulto, quando prælatus cõpati debet pro peccatis aliorũ: & hoc ꝓbat quatuor auctoritatibus.

vnum colligere, & eius animos cæleſtis patriæ pace, ac potiſsimum ſecuritate prædicata ſurſum erigere debemus. Et tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſolicitos; vt ſi Dei iudicio præſentis temporis commoda fortaſsis amittunt, futuræ vitæ ſe ſperent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna.

Item Gregorius lib. 7. epiſt. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non eſt reprobatio, ſed virtutis probatio, bonorum aduerſitas. C. XLVIII.

ADuerſitas, quæ bonis [a] votis obijcitur, probatio [b] virtutis eſt, non iudiciũ † reprobationis. Quis enim neſciat, quàm proſperum fuit, quòd beatus Paulus apoſtolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit: ſed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra ſtetit.

† *al. indicium*

Act. 27.

9 *Hoc* [d] *tunc ſeruandum intelligitur, quando inter ſubditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quãdo nec ſpecialiter prælatus quæritur, nec per alios tuta poteſt eſſe eccleſiæ ſalus; ne ſi deſerere incipiat, quibus prodeſſe poteſt, dicatur de eo: [Mercenarius autẽ, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupũ venientem, & deſerit oues, & fugit.] Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exẽplo Pauli, qui à fratribus per murũ ſubmiſſus eſt in ſporta. Vnde Auguſtinus ait: [Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Aegyptũ fugit: fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dũ per alios firma eſt eccleſiæ ſalus.] Hinc etiã ait Dominus diſcipulis: [Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliã.] Hinc etiã idem abſcondit ſe, & exiuit de tẽplo; quãdo Iudæi lapides tulerunt, vt iacerent in eũ. Hinc etiã Auguſtinus ait de eodem in pſ.* [e] *54. [Ecce elongaui fugiens. illud tangit, quòd Chriſtus vitabat perſequentes, vt occaſionem* [f] *iræ demeret, & manebat in deſertis orans: in quo docebat nos in ſecreto conſciẽtiæ orare, & quieſcere, cum à malis premimur.] Cum vero non prælatorũ tantum, ſed totius eccleſiæ ſalus* [g] *quæ-*

Ioan. 10.

Matt. 2.

Act. 9.

Gloſſa ord. ad c. 11. 2. ad Cor. in fine, ex Aug. epiſ. 180. ad Honoratum.

Matt. 10.

Io. 8.

Gloſſa ordi. ex Caſſiodoro.

d ¶ Hoc.] ſ. q. ꝓlat⁹ maneat cũ ſubditis ſuis.

d ¶ Hoc etiam.] in hoc §. diſtinguitur quid iuris ſit in extrinſeca ſiue intrinſeca perſecutione. Extrinſeca enim perſecutio conſiſtit in manifeſtis inimicis eccleſiæ, intrinſeca in eis, qui adhuc non ſunt præciſi. In exteriori perſecutione diſtinguitur: aut ſolus prælatus quæritur, aut totus clerus. Si ſolus prælatus: aut eo recedente tuta eſt ſalus eccleſiæ, & tunc fugiet. & hoc probat exemplo Chriſti & Pauli, & tribus auctoritatibus, Auguſt. Domini, & Dauid. Si nõ eſt tuta, tunc ponet animam ſuam ꝓ ouibus ſuis. Si totus clerus quæritur, ꝓindiſtincte ſe pro eis hoſtibus opponet, vt 43. diſt. ſit rector, ſed ſi aliàs poteſt conſuli eccleſiæ, totus clerus fugiat cũ prælato. Si non poteſt, remaneant cum prælato vel omnes, vel quidam ex eis. ſi eſt altercatio inter eos de remanſuris, res ſorte dirimatur. 26. q. 2. ſors. Circa intrinſecam diſtinguitur ſic: aut omnes ſunt mali, aut quidam. Si boni ſunt commiſti malis, eos non deſeret. 23. q. 4 tu bonus. Si omnes mali ſunt, aut ſpes eſt de correctione, aut non. Si eſt, non ſunt deſerendi. Si nõ eſt ſpes, tunc ſunt deſerendi, vt ĩ ea. c. vlt. Et nota quòd loquitur de extrinſeca perſecutione vſque ibi, [Eſt & aliud genus.] abinde miſtim de extrinſeca & intrinſeca vſq; ibi, [Cũ autẽ à vitijs.] & abinde tantũ de intrinſeca. ₂

Perſecutio eſt duplex.

Prælatus an pp perſecutionẽ licite poſſit eccleſiã deſerere.

Italiam naufragium paſſus eſt. & tamen in corde non fuerat turbatus.

a ¶ Bonis votis.] id eſt, propoſitis.

b ¶ Probatio.] ſ. ead. cum percuſſio.

ADDITIO. Et dic probatio, id eſt, examinatio, & experimentum virtutis, id eſt, conſtantiæ. Vel probatio virtutis, ſcilicet vt probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, vt in prædicto cap. cum percuſſio. ſm Hug.

c ¶ Nauis cordis.] id eſt, conſtantia fidei ₁.

HOC ETIAM. Hæc eſt 9. pars quæſtio. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere ſubditos, & quãdo non. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſ. in c. ſuggeſtum. & c. ſciſcitaris. q. prælatus perſeuerare debet cum ſubditis in tempore tribulationis, licet poſſit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nũc vero oſtendit hic tempus ſeruandum eſſe, quando inter ſubditos aliqui boni reperiun-

e ¶ In pſalmo.] Exaudi Deus orationem.

f ¶ Vt occaſionẽ.] Et ita peccat quis eo q. dat alijs occaſionem peccandi, vt 55. diſt. ſi Euãgelica. & 22. q. 4. inter.

g ¶ Salus.] Ergo videtur q. pro rebus temporalibus non debeat prælatus mori, vt 23. q. 5. non eſt noſtrum.

₁ De hac materia plene no. Inn. extra de renũtia. niſi cum pridẽ. §. 1. vbi poſita eſt iſta gl. ſicut hic iacet multa addit. & ibi de hoc per Hoſt.

a ¶ Fides.]per hæreſim aliquam.
b ¶ Perſecutionis.]idest,compaſſionis.
c ¶ Non vror.]compatiendo.
d ¶ In pſalmo.]Dñe exaudi,ibi:Quia defecerũt ſicut fumus dies mei,& oſſa ı mea ſicut in frixorio cõfixa ſũt.

omnes mali,& obſtinati.Si ſunt ibi aliqui boni,non debet prælatus deſerere bonos propter malos,ſed tolerare debet patienter.& hoc probat quattuor auctoritatibus. Si autem omnes ſunt mali & obſtinati, tunc licet prælato ab eis recedere,exemplo beati Benedicti, qui monachos

ritur,fides [a] *impugnatur;neceſſe eſt, vt ex aduerſo aſcendant, & in die belli ſe ipſos murũ opponant pro domo Domini,& animas ſuas ponant pro ouibus ſuis: vt exẽpla ſuæ paſſionis accendant,quos ſermone doctrinæ diutius confirmare nõ valent. Et hoc quidẽ de manifeſtis perſecutionibus.Eſt & aliud genus perſecutionis* [b]*, in quo Apoſtolus laborabat dicens:*[*Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego nõ vror* [c]*? &c.*]*Hinc Auguſtinus in pſ.* [d] 101.[*Oſſa,id eſt,fortes, quorũ frixoriũ ſunt, qui ſcandalizantur:tantum enim frigitur* [e] *bonus, quantũ amat.*] ¶ *Hinc idẽ in pſ.xxx.* [f] [*Iraſcitur iuſtus pro peccatis palearũ* [g]*,non tamen odit* [h]*, in quo extingueretur oculus* [i]*:* venter [k] *pro interioribus* [l]*,quæ turbantur,quãdo nec corripi poſſunt impij,quibus non † clamat* [m],quia defecit [n] in dolore vita, *videns non proficere quod prædicat.*] ¶ *Hinc idẽ ait in pſ. lxix.* [o] *vtrumq. hoc genus perſecutionis diſtinguens:*[*Vox tribulatorum* [p] *Chriſto,id eſt, martyrum inter paſſiones periclitantiũ,ſed de capite* [q] *præſumentium* [r]*.Cum illis* [ſ] *vox omnis iuſti;cui ex charitate, abundans iniquitas etiã Chriſtianorũ eſt paſſio: vt Lot corporalẽ perſecutionẽ à nullo in Sodomis ſubſtinuit,ſed à malis factis eorũ,cum † quibus habitabat. Eſt ergo perſecutio iuſti,vel à leone* [t] *in impetu,vel à dracone* [u] *in inſidijs,vnde omnes* [x] *clament* Deus in adiutoriũ meũ intende.] ¶ *Cum autem* [y] *vitijs ſubditorũ prælatus affligitur,aliquando omnium eſt vna & inſatiabilis obſtinatio,aliquãdo mali inueniuntur bonis admiſti. Quando boni ſimul cũ malis habitant,non ſunt deſerendi boni propter malos:ne peruerſe malos euitando vincamus* [z]*,quos fugimus,ad gehennam†, ſed potius mali toleremur propter bonos . Vnde Gregorius:* [*Abel* [a] *eſſe renuit,quẽ Cain* [b] *malitia non exercet* [c]*.*] *ferrum quippe noſtræ mentis ad acumen non poteſt peruenire veritatis,niſi hoc alterius eraſerit lima* [d] *prauitatis. Hinc etiam Auguſtinus:*[*Tu bonus* [e] *tolera malum, &c. infra de tolerandis malis in prima cauſa* [c] *hæreticorũ.*]*Idẽ ait:* [*Maius malũ in ſeparatione bonorũ* [f] *cõmittimus, quàm*

Ezech.13.
Io.10.
2.Cor.11.
Gloſſa ordi. ex Aug.ad ver.[& oſſa mea, ſicut in frixorio] & Beda.2.Cor.12.
Eadem ex Augũ ad verti.[Miſerere mei Dñe.]
† *non clamat clare, ſed intus ingemiſcit.*] gloſſa ordi.
Eadem ex eodẽ in præfatione pſal.
†*cui non fuit dictum, vt nõ ibi habitaret*] glo.ord.
† *al. veniamus ad gehennam*
li.20.Mor.c.29. & l.9.re.epi.39. 23.q.4.tu bon⁹. Gloſſa ordi. in c.6.2.ad Corin. in fine ex Aug. ſermo. 18. de ver.Domini.

ı Dic,ı.deſt, fortes. Fortes enim & robuſtiores in fide dicũtur oſſa: quia portant carnes ideſt,infirmos ſecundum Hug.

e ¶ Frigitur.] ideſt, conſtigitur,ideſt,tantum dolet de malorũ interitu,quantum ſalutem eorum diligit.
f ¶ Xxx.]In te Domine ſperaui,vſque,Miſerere mei Deus,quoniam tribulor, & conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea & venter meus: quoniam deficit,&c.
g ¶ Palearum.]ideſt, malorum,qui ſunt ſine fructu.
h ¶ Odit.] ſupple id, in quo ſcilicet odio extingueretur ı oculus rationis, ſi haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, ſed peccata eorũ. 86.diſt. odio.

ı Scilicet per mortale peccatũ, ideſt, ſi odiret paleas, ideſt , malos in quãtum homines ſunt,ſecundũ Hu.

i ¶ Oculus.]ideſt, intellectus.
K ¶ Venter.] ideſt, prælatus qui quandoque ventroſus eſt.
l ¶Pro interioribus.] ideſt,ſubditis.
m ¶ Non clamat.] alte, ſed intus ingemiſcendo.
n ¶ Defecit.] dicens, ſupple: quia defecit quaſi dicat: omnino conturbatus eſt oculus meus:quia defecit in dolore vita mea ex magna iniquitate malorum.& quare dicat hoc occulte ſubdit, videns non poſſe proficere,&c.
o ¶ Lxix.] ſcilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] ideſt,illa vox,Deus in adiutorium meum, eſt vox martyrum in manifeſta perſecutione,& etiam vox iuſtorum in occulta & intrinſeca.
q ¶ Sed de capite.]ideſt,Chriſto.
r ¶ Præſumentium.]ideſt,confidentium.
ſ ¶ Cum illis.]ideſt,martyribus.& hic innuitur intrinſeca perſecutio.
t ¶ Vel à leone.]ideſt,à diabolo aperte ſæuiendo.
ADDITIO.Sicut per Saracenos & apertos hæreticos.Archidia.
u ¶ Dracone.]ideſt, à diabolo occulte perſequendo, vel à falſis fratribus.
x ¶ Omnes.]ideſt,tam illi qui extrinſecam, quàm qui intrinſecam perſecutionem patiuntur.
CVM AVTEM.CASVS.Supra in §.proximo tractatum eſt qualiter fiat perſecutio intrinſeca. ſcilicet à ſubditis malis,& per compaſſionem: Nunc vero diſtinguitur ſic.Aut inter ſubiectos ſunt aliqui boni aut ſũt

nachos ſuos deſeruit:quia conſpirauerãt in necẽ eius.
y ¶ Cum autẽ.] hic §.loquit̃ de intrinſeca pſecutione.
z ¶ Vincamus.]ideſt magis ſumus digni gehẽna,quàm ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] ideſt,ſimilis Abel in patientia non vult eſſe, qui non poteſt tolerare conſortium malorum. nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt,ꝙ bonus non eſt,vt 23.quæſt.4. hæc autem.& c.tu bonus.
b ¶ Cain.]ideſt,fratris Abel.
c ¶ Non exercet.]ideſt,malos non allicit. ſignificat, vt illos corrigat.
d ¶ Lima.]ideſt.perſecutio.
e ¶ Tu bonus.] infra 23.quæſt. quarta , hæc autem. c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.]arg.ꝙ ſi per aliquem non ſtat quo minus faciat,idem eſt ac ſi feciſſet.43.diſt.Epheſijs.

Bonus ... eſt ... ... lerat.

a ¶ Coniun-

in coniunctione [a] malorum fugimus.] & infra. ¶ Tali non imputat Deus ſua peccata, quia non fecit; non aliena, quia non approbauit; non negligentiam, quia non tacuit; nõ ſuperbiam, quia in vnitate permanſit.] ¶ Hinc idem in

Gloſſa ordi. ex Aug.

pſal. 54. [Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ? non ait, ſicut coruo. Columba à moleſtijs quærit auolare, ſed dilectionem non amittit, & ſemper gemit. Sic bonus vult ſeparare ſe corpore, non amore, ab his, quibus non poteſt prodeſſe.] & infra. ¶ [Sed aliquando ligatur, non viſco cupiditatis, ſed cura, & officio, vt deſerere non poſſit [b], niſi ſoluatur.

Philip. 1.

Quòd ſi non ſoluitur, tunc dicat, Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto: Sed manere in carne neceſſe eſt propter vos; & ſic eſt meritum ex deſiderio. ¶ Ecce elongaui fugiens; nõ

Gloſſa inter linearis ex Aug. in pſal. 54. 23. q. 4. tu bon⁹

loco, ne rumpatur charitas bonorum, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiſcet, vt Iudam Apoſtolis:] quem, quamuis ſciret furem eſſe, tamen ad prædicandũ miſit, & ei Euchariſtiam dedit, docens in eccleſia tolerari malos, nec obeſſe bonis malorum conſortia. Quando vero omnium ſubditorũ eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis prælatorum præſentia; tũc etiã corpore licet ab eis recedere: ne & illorum nequitia ſemper in deterius proficiat, & iſti quidẽ fructũ amittant, quẽ de aliorũ profectu poſſent inuenire. Sic beatus Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necem ſuam vnanimiter viderat conſpiraſſe. Hinc etiã beatus Gregorius Petro diacono interroganti, an liceat prælato gregẽ ſemel ſuſceptum deſerere, lib. 2. Dial. c. 3. reſpondit dicens.

a ¶ Vnde Auguſtinus.] Multa in hac diſputatione citat Gratianus ex Auguſtino, quorum ſententia quidem apud illum habetur, ſed verba ipſa ſunt in gloſſa ordinaria locis indicatis. De hac vero quæſtione, quando liceat epiſcopo recedere ab eccleſia ſua, diſſerit B. Auguſtinus epiſt. 180. Honorato epiſcopo ſcripta.

β ¶ In prima cauſa.] Indicat cauſam vigeſimam tertiam, in qua primum de hæreticis ex propoſito agitur: qui nos citandi habetur, etiam 1. q. 7. neceſſaria. & alibi.

¶ Quando liceat prælatis ſubditos deſerere, vel non. C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nam vbi omnimodo de bonis fructus deeſt; fit aliquando de malis labor ſu-

† vacuus] or.

peruacuus †: maxime ſi è vicino cauſæ ſuppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. & paulo poſt. ¶ Sæpe agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundum non eſt: quia cum laborem [c] ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborem

Philipp. 1.

cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui diſſolui cu-

2. Cor. 11.

pit, & cum Chriſto eſſe, cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, qui paſſionũ certamina non ſolum ipſe appetijt, ſed ad toleranda hæc, & alios accendit;

Act. 9.

Damaſci perſecutionem paſſus, vt poſſit euadere, murum, funem, ſportamq.

† al. Num nã

quæſiuit, ſeque latenter deponi voluit. Numquid † Paulum mortem dicimus timuiſſe, quam ſe ipſe pro amore Ieſu teſtatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe conſpiceret; ad grauem † laborem ſe ali-

† & graui labore ad laborem] orig.

bi [d] cum fructu ſeruauit: fortis etenim præliator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus epiſcopis alij poſſint ſubſtitui, & quando non.

a ¶ Coniunctione.] fugimus enim malũ in hoc, quod non coniũgimur malis: quia ſi eſſemus cũ eis, poſſemus corrumpi cum eis: tamen maius malum committimus, ex hoc quod ſeparamur à bonis: quia ſeparando nos à bonis committimus ſchiſma, quod facere maximum malum eſt, vt 24. q. 1. nõ afferamus.

Schiſma committit qui ſe à bonis ſeparat.

b ¶ Non poſſit.] id eſt, non debeat propter hos quibus poteſt proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS. Petrus diaconus quæſiuit à Gregorio, an liceret prælato deſerere gregem ſemel ſuſceptum: qui reſpondit dicens, quod ſi ſubditi ſunt boni malis admiſti, tolerandi ſunt mali propter bonos. ſi vero omnes ſunt mali & incorrigibiles, recedere poteſt prælatus ad alium locum, exemplo Pauli, qui de Damaſco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens §. patet.

c ¶ Laborem.] nota quod labor non debet eſſe ſine mercede, vt 12. q. 2. charitatem. & in auth. de iud. §. ne autem. coll. 6. vbi dicitur, quod labor non debet eſſe ſine fructu. vnde verſus.

Labor eſt remunerãdus.

Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas. iuxta illud.
Optat præmia quiſque labor.

d ¶ Alibi.] Idẽ fecit Cyprian. vt 24. q. 1. aduocauit. §. multorũ.

Quòd

Digitized by Google

QVAESTIO II.

Vòd autem [a] iſte valetudine recepta ſuam poſſit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem vero ſacrificiorum, ſi † infirmitatis cauſa dimiſerit, valetudine recuperata exequi non prohibetur. † al. quam

Vnde Alexander ſecundus ſcribit Gebonardo Viuarienſi † archiepiſcopo. † al. Viẽnenſi

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

IN tuis litteris continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterij: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnouimus, non auſi fuimus concedere ſibi, vt offerret, vel Miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendo deliberauimus. Conſulimus itaque, vt ſi frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Miſſarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, vt in conſecratione Euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia conualuerit (quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa) eum ſacrificare iam nõ interdicimus [c]. Iuo p.6.c.40

Item Gelaſius Ruſtico, & Fortunato epiſcopis.

¶ A regimine ſuſpendatur eccleſiæ, qui in terram frequentèr eliditur. C. II.

NVper Foro populenſis † eccleſiæ clerici, vnà cũ Sabino epiſcopo & Pelagio, & laicis propria ſuggeſtione reſerarunt, præſulem ſuum graui quadam neceſſitate vexari, cuius eũ dicerent incurſione frequẽter eliſum. Quod ne ſcandalum fidelibus videretur ingerere, & eccleſiam Dei vbique poſitam hac offenſione turbare, præcipue, cũ eodem ipſo volente huc ſe perrexiſſe firmarent; ad dilectionem veſtram ſcripta direximus, vt eccleſiæ, cuius rector tali caſu tenetur adſtrictus, viſitationem congruã reddatis. Verũ, quia nunc idẽ ipſe venit huc pontifex, falſaq. omnia de ſe iactata diſſeminat: ſub diuini contemplatione iudicij, veſtræque conſcientiæ, exiſtimationiſq. reſpectu, † al. Foropopulienſis

Q Vòd autem.] CASVS. Hæc eſt quæſ. 2. qua quæritur, vtrũ recuperata ſanitate poſsit quis repetere cathedram cui renunciauit. Et reſpondet q; nõ: & trãsfert ſe G. ad aliã quæſtionem incidentem: ſcilicet vtrum ſacerdos, qui dimiſit celebrationem Miſſę propter morbum caducum: recuperata ſanitate poſſit celebrare? & reſpondet cum diſtinctione, ſcilicet vtrum quis vexetur morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. ſi frequenter, omnino debet ceſſare à celebratione Miſſarum, vt j. ead. c. 1. Si vero raro, aut vexatur cũ ſpumæ iactatione, & vocis confuſæ emiſſione: & tunc nullo modo celebrare poteſt, vt j. ea. c. 2. aut vexatur ſine ſpumæ iactatione, & ſine vocis confuſæ emiſſione: & tunc celebrare poteſt: ita tamen vt habeat iuxta ſe vicini ſolaminis adiutorem, vt ſ. ea. q. 1. illud. ſi plene eſt liberatus, non eſt quæſtio qn poſſit celebrare.

a ¶ Quòd autem.] Si quis de licentia Papæ renuntiauit, & ad preces eius alter ſubſtitutus eſt: certũ eſt q; ille non poteſt repetere eam, licet conualeſcat, vt ſ. ea. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magiſter aliã quæſtionem tractat. vtrum ille qui abſtinuerit à Miſſa pro ægritudine, recuperata ſanitate poſſit celebrare? Et certũ eſt q; põt 1. j. ea. c. 1. dummodo certum ſit eũ eſſe ſanatũ. Si aũt fuit dæmoniacus vel epilepticus, debet prius p annũ eſſe liberat*. 33. diſt. cõter. 55. diſ. præcepta. & arg. ff. de redhibit. actio. quod ita. In ægritudine cõſtituti Miſſas celebrare poſſunt ſ. ea. q. 1. c. illud. niſi ita debiles ſint, q; cœptum officium nequeant adimplere: & niſi habeant morbum caducũ. 33. diſt. cõiter. Tñ cum diſtinctione an morbus iſte ſit cũ ſpuma & clamore, vt tunc nõ poſſint vel ſine ſpuma & clamore, & tunc poſſint, vt ibi notaui. ſed quidam 2 indiſtincte dicunt, q; non debent celebrare infirmi.

1 Sub. nec diſtinguendũ eſt quæ fuerit ægritudo dummodo. &c. vt ſequitur Epileptic* an poſſit celebrare.

2 Vt Rayn.

I N tuis litteris.] CASVS. Quidam presbyter morbũ patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarienſ. archieps ei celebrationem Miſſæ interdixit: & per illũ presbyterum conſuluit Alexandrum dictus archiepiſcopus an iſte presbyter poſſet Miſſarum ſolemnia celebrare. Nunc Papa reſcribit dicens, quomodo ei conſtitit q; iſte cadebat. vnde mandat ei, q; ſi iſte presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare. ſi autem conualuerit, non prohibeatur

b ¶ Frequenter.] Ideo quidam 3 dicunt quòd ſi raro accidit, poteſt celebrare, dummodo habeat ſocium. ſ. e. q. 1. c. illud. vel ſuple, maxime. vel diſtingue, vt 33. diſt. communiter.

3 Laur. & acci... H.

c ¶ Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, vel à perceptione ſacramentorum, vt ſ. diſt. 5. ad eius vero.

N Vper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulenſis eccleſiæ vnà cum Sabino & Pelagio & laicis Romam venerunt, & dixerunt Gelaſio, q; eps eorum lædebatur morbo caduco frequenter, aſſerentes ſe de eius voluntate veniſſe. quare Papa illi eccleſię duos dedit viſitatores, ſcilicet Ruſticũ & Fortunatũ. ſed quia idẽ epiſcopus

ſcopus poſteà Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falſa eſſe: ideo Papa præcipit eiſdem viſitatoribus narrãdo prædicta, vt veritatem perquirant & ſi prædictum epiſcopũ inuenerint fuiſſe repente prolapſum cum voce confuſa, & ſpumæ iactatione, eum celebrare prohibeant. ſi autem hoc inueniri non poteſt: præcipit Ruſtico, vt faciat eum carnibus vti xxx. diebus indifferenter.

a ¶ Segnius.] Not. q̃ in magnis rebus diligentior inquiſitio eſt facienda, vt 42. diſt. in quieſcamus. & 61. diſt. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo indicitur purgatio, vt extra de cauſa poſ. & proprie. cum eccleſia. in fin.

b ¶ Triginta.] contra 33. diſt. communiter. Sed ibi certũ fuit eum eſſe dęmoniacũ, ſed hic dubiũ. & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morbus poſſit occultari. quod phyſicũ eſt. vnde ſignatur contrariũ. ĩ. de conſ. di. 5. ĩ-ria 1. ideo aũt hic dñ tur omnes carnes iſti præter hœdinas, quæ prouocant dęmones.

Carnes hœdinæ pugnant dęmones.

1 Nõ eſt cõtra, q̃a hic loquitur de experimentis medicinę, q̃ bona ſunt & neceſſaria, vt hic. ibi aũt loquitur de nimio vſu medicinæ, qui eſt phibitus, vt q̃ nõ ieiunet: vel aliud ſimile, qd eſt cõtra legẽ diuinã. Arch.

rerum fide ſolertiſsime perquiſita, ſi aliquãdo ſcilicet, vel in domo, vel in proceſsione, vel in alio quocumque loco probatur repente collapſus, voceſque dediſſe confuſas, & ſpumas ore iactaſſe; quanta fieri poteſt examinatione quæratur. Quod tamen, ſiue non poſsit aliquorum factum teſtificatione firmari, ſiue numquam contigiſſe dicatur; nõ putandum eſt poſſe ſufficere, ſed certum, manifeſtumq. documentum, quia de tanta re non ſegnius [a] agendum eſt. Faciat rem tua dilectio frater Ruſtice ſui moris, & aptã magno pontifici; vt eum triginta[b] ☙ diebus tecũ eſſe conſtituas, eumque carnibus indifferenter vti neceſſaria probatione compellas.

☙ ¶ Triginta.] *In duobus vetuſtis codicibus legitur, octuaginta.*

CAVSA OCTAVA.

Vidam epiſcopus agens in extremis, ſucceſſorem ſibi ex teſtamento inſtituit: inde ſuorũ amicorum patrocinio in eumdem epiſcopatum eligitur: poſt electionem pro indemnitate eccleſia canonicis iuramentum præbuit: accuſatur de ſimonia, tamquam munus ab obſequio præſtiterit: ante tempus ſententia à clericis ſuis derelinquitur: ſine litteris Apoſtolicis † ad eccleſiam ſuam reuertitur epiſcopus.

† al. Apoſtolici

1 *Hic primum quæritur, an liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeant conualeſcere.*

3 *Tertio, an ſit habendus ſimoniacus, qui poſt electionem huiuſmodi iuramentum canonicis præſtat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante ſententia tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere.*

5 *Quinto, an ſine litteris Apoſtolicis † debeat redire ad propriam eccleſiam.*

† al. Apoſtolici

Quidam epiſcopus. CASVS. Quia in ſuperiori cauſa in illo c. petiiſti. fuit conceſſum priuilegium Mogũtino de eligendo ſibi ſucceſſorem: ne aliquis dubitaret hoc eſſe licitum de iure cõmuni, ideo Grat. hãc 8. cauſam ſupponit. in quã oſtẽdit q̃ nulli licet eligere ſucceſſorem, & q̃ amicorũ patrocinia in electionibus conualeſcere non debẽt: & q̃ non eſt ſimoniacus, qui poſt electionem præſtat canonicis iuramentũ de indẽnitate eccleſię: & alia plura, quæ omnia vt plenius eluceſcant, ponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones.

QVAESTIO PRIMA.

7. q. 1. c. petiiſti.

Vod autem [c] epiſcopo ſucceſſorem ſibi inſtituere liceat, ex verbis Zacharia Papa conycitur, quibus Moguntino archiepiſcopo permiſit adiutorem ſibi ſtatuere,

Quod autem.] Hæc quæſtio diuidit in quattuor partes, quarũ prima probat magiſter per 4. auctori. ſanctorum patrum, q̃ poteſt epiſcopus ſeu prælatus ſibi eligere ſucceſſorem: & hoc vſq; ad §. [His omnibus.] vbi dat ſolutionẽ. poſtea quædam adiũgit ad electionem pertinẽtia. Secunda ibi, [Olim.] Tertia ibi, [Oportet eum.] Quarta ibi, [Audacter.] Io. de Fant.

CASVS. Hæc eſt 1. q. qua quæritur an liceat epiſcopo ſibi eligere ſucceſſorẽ: & certum eſt q̃ non, niſi per priuilegiũ hoc habeat. Primo tamẽ probat Gra. q̃ ſic, exemplo Mogũtini, & auctoritate Symmachi à contrario ſenſu, & exẽplo Petri. Poſtea probat contrarium in §. [Sed in Antiocheno.] & in §. [His auctoritatibus.] dat ſolutionem.

c ¶ Quod autem.] Certum eſt q̃ nõ licet 2 niſi cui hoc ſpecialiter permittitur, vt Moguntino. 7. q. 1. petiiſti. nec

Succeſſorẽ ſibi inſtituere nulli licet.

2 Sed cõtra videtur expreſſe 16. q. vlt. c. vlt.

nec obſtat 79.diſt.ſi tranſitus.vbi innuitur q; Papæ licet ſibi inſtituere ſucceſſorem.ſed dicitur ibi q; poteſt cum fratribus deliberare de ſucceſſore ſ.

a ¶ Decernere.]ideſt deliberare.

EPiſcopo.]CASVS.Statutum fuit in Antiocheno concilio,vt nullus eligat ſibi ſucceſſorem:& ſi factũ fuerit,irritum ſit:ſed eligatur à clericiſq; epiſcoporum iudicio, Idem eſt caſus ſequentis c.

d ¶ Succeſſorem.] Verum eſt quòd non poteſt de iure com-

qui ei defuncto in plenitudinem poteſtatis ſuccederet.

¶ Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis: [*Si tranſitus Papæ inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris non poſſit ante decernere* [a], *&c.*] *apparet, quòd epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere poſſunt. ¶ Item exemplo beati Petri illud idem probatur,qui beatum Clementem ſibi ſucceſſorem inſtituit.* Diſt.79.ſi tranſitus.

Vnde Ioannes tertius ſcribit epiſcopis Germaniæ,& Galliæ,epiſtola vnica,c.2.

¶ Quòd Petrus Linum & Cletum adiutores ſibi aſciuit, ſed Clementem ſucceſſorem. C. I.

SI Petrus[b] princeps Apoſtolorum adiutores ſibi aſciuit Linum & Cletum; nõ tamen poteſtatem pontificij, aut ſoluendi, aut ligandi [c] eis normam tradidit; ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi: qui ſedem Apoſtolicam poſt eum,& poteſtatẽ pontificalem,tradente[d] ſibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus miniſtrabant exteriora: princeps autem apoſtolorum Petrus verbo & orationi inſiſtebat. Anſ.l.1.c.55. Poly.l.1.tit.4.

PALEA. C. II.

VNde ipſe Clemens in epiſtola ad Iacobum Hieroſolymitanum miſſa,inter cetera ſcribit, quòd Petrus adhuc viuens Clementem in epiſcopum elegit. ¶ Simon Petrus in ipſis diebus, quibus vitæ finem ſibi præſenſit, apprehenſa manu mea repente conſurgens in auribus totius eccleſiæ, hæc protulit verba: Clementem hunc epiſcopum vobis ordino; cui ſoli meæ prædicationis,& doctrinæ cathedram trado; quem præ ceteris expertus ſum Deum colentem, homines diligentem, caſtum, diſcendi ſtudijs deditum, ſobrium, benignum, iuſtum, patientem,& ſcientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei inſtituuntur, iniurias. Anſ.l.1.c.3. Clemens ep. 1. Omittuntur hic aliquot verba.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo c. 23. ſic ſtatutum legitur.

¶ Epiſcopo ſucceſſorem ſibi conſtituere non licet. C. III.

j EPiſcopo non licere pro ſe alterum ſucceſſorem [d] ſibi conſtituere, licet ad exitum vitæ perueniat. Quòd, ſi tale aliquid factum fuerit, irritum ſit huiuſmodi conſtitutum. Seruetur autem ius eccleſiaſticum id continens, non oportere aliter fieri, niſi cum ſynodo, & iudicio epiſcoporum [a], qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere. Poly.l.2.tit.17. Anſ.l.6.c.57. Burc.l.1.c.185. Iuo p.5.c.301.

a ¶ Epiſcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuſcriptis ſequebatur*, & electione clericorum: *quæ ſunt expuncta, quia neque in originali, neque apud ceteros collectores leguntur.*

Item ex concilio Martini Papæ, c.8. Ideſt, in capitulis Martini Bracharenſis, c.8.

SI Petrus.]CASVS.Petrus apoſtolus cum inſtare vellet verbo prędicationis & orationi, in tẽporalibus Linum & Cletum præfecit: ſed ſolum Clementem ſibi ſucceſſorẽ elegit, cui poteſtatem tradidit ligãdi & ſoluẽdi.

b ¶ Si Petrus.]ſi, ideſt, quamuis.

c ¶ Aut ligandi.]Nõ intellige q; iſti prius non habuerint poteſtatẽ ligandi: ſed hoc vult dicere, q; iſtis nõ dedit Papa plenã poteſtatẽ: ne ſit cõtra 1.q.1.nemo.24.quęſt.1.quodcumque.vbi dicitur, q; omnes presbyteri hanc habent poteſtatem. Habuerunt ergo prius hanc poteſtatem, ſed non tantam. Iſti autẽ duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apoſtoli diaconos elegerant.93.diſt.legimus. quod hodie habet camerarius Papæ. & patet q; Linus & Cletus non fuerunt Apoſtolici.& hoc eſt verum, quòd poſt Petrũ ſtatim non fuerũt Apoſtolici, ſed Clemens fuit poſt eum Apoſtolicus. vidẽs autem Clemens q; hoc eſſet pernicioſum exẽplo, q; aliquis ſibi eligeret ſucceſſorem, renũtiauit Papatui: & tũc electus fuit Linus: eo mortuo electus eſt Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemẽs electus: & ſic Clemens ſecundum vnam computationem fuit ſecundus: & ſecundum aliam fuit quartus. vnde verſus. [Diſputat hic mundus, quartus fuerit ve ſecundus.]

d ¶ Tradente.]ad hoc inducitur capitulũ.

VNde.]SED IN ANTIOCHENO. CASVS. Hucuſque probauit Gra. ſuperficialiter epiſcopo licere ſibi eligere ſucceſſorem: nunc autem probat contrarium.

¶ Sub. q; aliud eſt q; ſibi ſucceſſorẽ eligere, nã illud eſt licitum, vt ibi, iſtud vero illicitũ, vt hic. nam deliberare. licet cuilibet pręlato de ſuo ſucceſſore cũ videt ſibi mortẽ imminere. vnde ibi dicitur decernere, ideſt, deliberare: nõ eligere, ſecundũ H.

Clemẽs noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrũ,

cōmuni, ſed de diſpenſatione Papæ. 7. q. 1. petiſti. nec obſt. 20. q. 3. præſēs. vbi pater volebat q; eo mortuo fili⁹ eius fieret monachus. ſed ibi non erat ſucceſſio iuris.

a E Piſcopo.] ¶ Epiſcoporum.]Hoc requiritur in ordinatione, ſed non in electione. 64. diſt. per totum. Ple-

in principatu, ſed noluit: immo extraneum, & de alia tribu elegit, ſcilicet Ieſum, qui Ioſue & Ieſus Naue dictus eſt.

d. ¶ Facie.] idest, familiariter.

e. ¶ Deus locutus eſt.]ſecundum quoſdam apparuerat per Angelum in ſpecie viſibili, ſicut dicitur deſcendiſſe per Angelos. 2. q. 1. Deus. Ioan. autem dicit in canonica epiſtola: Deum nemo vidit vnquam. tamen ex eo qđ di Moſem vidiſſe poſteriora Dei: dicūt quidā eū vidiſſe in ſpecie viſibili.

Deū nemo vidit vnquam.

f ¶ Potuit.] quia adhuc non erat prohibitū hoc ſimile 32. q. 4. obijciuntur.

g ¶ De alia tribu.] Moyſes enim erat de tribu Leui: Ieſus naue ſiue Ioſue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes 7. q. 1. denique

Moyſes fuit de tribu Leui.

h ¶ Nō ſanguini.] Ar. q; reges debēt fieri per electionē. 93. diſt. legimus. & ſ. ca. ſi ergo. niſi habeant ex priuilegio conſtituere ſucceſſorem ſibi, vt 63. diſt. in ſynodo. alias etiam de iure omnes ſæculares poteſtates non debēt ſuccedere, vt C. vt omnes tam ciui. quā mili. iud. l. vnica. in princ. q; autē Dauid in vita ſua Salomonem ſibi ſucceſſorem inſtituit, inſtinctu ſpiritus ſancti eſt factum. Arg. tamē cōtra 7. q. 1. denique.

Reges eligendi ſunt.

i ¶ Sed vitæ.] ſ. 40. diſt. nos qui.

k ¶ Rogauerit.] Ergo videtur q; preces inducant ſimoniā. vt hic, & 1. q. 1. ſunt nōnulli. Et dici conſueuit, q; ſi preces fiunt pro digno, nō inducūt ſimoniam, vt 1. q. 1. quibuſdā. in ſi. hoc verum eſt ſi non

Preces an inducant ſimoniam.

¶ De eodem. C. IIII.

Burc. l. 1. c. 187. Iuo p. 5. c. 303. vtrique ex cōcilio Spalenſi.

ij E Piſcopo non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorem. Si quis autem hoc vſurpare tentauerit, talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio, & iudicatu epiſcoporum [a], qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in ſynodo Romana, c. 5.

¶ De eodem. C. V.

Poly. l. 2. tit. 18. Anſ. l. 6. c. 56. Iuo. p. 5. c. 104.

P Lerique ſacerdotes in mortis confinio conſtituti in locum ſuum feruntur alios deſignatis nominibus ſubrogare: vt ſcilicet non legitima expectetur electio; ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu. Quod, quam graue ſit, æſtimate. Atque ideo, ſi placet, etiā hanc licentiam generaliter de eccleſijs auferamus: ne, quod turpe dictu eſt, homini quiſquam putet deberi, quod Dei eſt. Ab vniuerſis acclamatum eſt [b]. Hæc præſumptio numquam fiat. Quæ Dei [c] ſunt, ab homine dari non poſſunt.

¶ Atque ideo.] *Hæc vſque ad verſi.* Ab vniuerſis. *addita ſunt ex ipſo concilio, Anſelmo, Polycarpo, & Iuone.*

In commen. ad ea verba, & cōſtituas per ciuitates pſbyteros]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ De eodem. C. VI.

Exo. 33.

M Oyſes amicus Dei, cui facie [d] ad faciē Deus [e] locutus eſt, potuit [f] vtique ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem: ſed extraneus de alia tribu [g] eligitur Ieſus: ut ſciremus principatum in populos, non ſanguini [h] deferendum eſſe, ſed uitæ [i]. At nunc cernimus plures hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in eccleſia erigere columnas, quos plus cognoſcant eccleſiæ prodeſſe: ſed quos, vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit [k], & (vt deteriora [l] taceam) qui, vt clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Num. 27.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 16.

¶ De eodem. C. VII.

Pann. l. 8. c. 152.
† *al. capellas*

A Poſtolica auctoritate prohibemus, ne quis eccleſias, & præbendas [m], præpoſituras, capellanias †, aut aliqua eccleſiaſtica officia hereditario iure valeat vendica-

P Leriq; ue.]C A S V S. Quidam epiſcopi in mortis articulo conſtituti deſignabant ſibi nominatim ſucceſſores, vt non legitima electio expectaretur: ſed hoc prohibet Hilarius Papa in ſynodo: quia iura ſpiritualia nō poſſunt aliquo hereditario iure concedi.

b ¶ Acclamatum eſt.]ab vniuerſis.

c ¶ Quæ Dei ſunt.]vt eccleſiaſticæ dignitates vt 16. q. 1. in canonibus. & 13. q. 8. conuenior. Io.

M Oyſes.]C A S V S. Hieronymus reprehendit hic illos epiſcopos, qui inſtituebant ſibi ſucceſſores cōſāguineos, vel amicos: vel illos qui vt clerici fierent, muneribus impetrabant. & docet hoc non eſſe faciendum, exemplo Moyſi, qui filios potuit inſtituere ſucceſſores

ſint conſanguinei ſui, vt extra de æta. & qual. tuā. in ſi. Io. Non credo q; preces conſanguineorum inducant ſimoniam ſi fiant pro digno, vt 1. q. 1. latorem. & maxime cū quis poſſit ꝓ ſe rogare ſi dignus eſt, vt extra de ſim. tua. nec illa decre. tuam. contradicit ſi bene inſpiciatur. B.

l ¶ Vt deteriora.] Color eſt rhetoric⁹, quando dicit q; dicat ſe velle tacere: & dicitur præoccupatio.

A Poſtolica.]C A S V S. Statuitur in hoc c. ne q; iure hereditario ſibi vendicet vel poſtulet eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias, vel aliqua eccleſiaſtica officia: quod ſi quis præſumpſerit, careat eiſdem in perpetuum.

m ¶ Præbendas.] Epiſcopo non licet filios inſtituere in

Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poſ.

re, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur epiſcopi, ſucceſſores ſibi inſtituere. Sed aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cum fratribus deliberare: aliud eſt ex teſtamento, tamquã ſuæ dignitatis heredem ſibi quærere. Illud fieri permittitur, hoc autem penitus prohibetur. Illud autem beati Petri apoſtoli ab illis valet in argumentum aſſumi, qui tales ſibi ſubſtituunt, qualem ſibi ſucceſſorem beatus [a] *Petrus quæſiuit. Verum, quia officium non vita, ſed ſanguini cœpit deferri, atque ad epiſcopatum tales quiſque ſibi ſucceſſores quærere cœpit, qui vel odioſi populis, vel à plebe docendi inuenirentur; idcirco ſacris canonibus ſtatutum eſt, ne quiſquã ſibi ſui officij quærat ſucceſſorem: ſed populi electione quæratur, qui eorum utilitati digne deſeruiat; qui illorum utilitatem, non ſua lucra quærat; qui Chriſto ſemen uelit ſuſcitare, non ſibi diuitias congregare. Quod qui facere contempſerit, iure ab eccleſia repudiatur.*

Vnde Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, lib. 32. cap. 10.

¶ Qui ſibi & eccleſiæ prodeſt, vtroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

2 OLim iuſſus eſt frater præmortui fratris vxorem ducere, vt non ſibi, ſed illi ſobolem [b] ſuſcitaret, eiuſque vocaret nomine [c], quod inde naſceretur. Quod ſi recuſaret; diſcalceatus vno pede conſpui ſolebat in faciem. Nunc Euangelij quiſque prædicator ita debet in eccleſia laborare, vt defuncto fratri, id eſt Chriſto, ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt: & quod ſuſcitatum fuerit, eius nomen accipiat. At vero qui electus ab eccleſia miniſterium euangelizandi a renuerit; ab eccleſia ipſa merito, digneque contemnitur. Qui enim & ſibi prodeſt, & eccleſię, bene intelligitur vtroque pede [d] calceatus. Vnde illud [Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.] Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum [e] ſignificauit, ſed in ſe impletum portabit opprobrium.

Deuter. 25.

Eſa. 52. Rom. 10.

in paternis eccleſijs. extra de fi. presby. præſentium. niſi per mediam perſonam, vt extra eo. ex tranſmiſſa. præbendam autem poteſt habere in eadem eccleſia, ſi eſt legitimus. extra eo. tit. ad hæc. ſed licet ſit legitimus, beneficium tñ paternum non poteſt habere: ſicut hic dicit. ſed illegitimus in eadem eccleſia ſæculari eſſe non poteſt canonicus, vt extra eod. tit. ad abolendã. tamen per illam cõſtitutionem vr̃ quod etiam legitimus non poſſit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus deſcendentibus. arg. extra de iure pat. conſuluit. extra de inſti. ad decorẽ. & ff. d. ver. ſig. filij. Forte aliud in collateralibus & aſcendẽtibus. arg. de pœ. diſt. 1. pœnæ. licet ſit ar. contra extra de inſti. ad decorem. Ioa. Sed certe poteſt probabiliter dici, quod hoc non extenditur ad nepotes: quia pœnæ ſunt reſtringendæ. ff. de lib. & poſthu. cum quidã. in fi. nec ſemper nomine filiorum nepotes intelliguntur, vt inſti. qui dare tut. poſ. in fi. tit. B. Sed quid de illo qui renuntiat, vt der alij forte conſanguineo? Hanc renuntiationẽ Papa approbat extra de offic. dele. ex parte 1. Sed dic quòd ibi fuit pura renuntiatio.

a Vbi ſm veterẽ compilationem erat illud verbum, nepotũ, quod hodie eſt ſublatum. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. Soluit Grat. dictam contrarietatem, dicens quod tractare cum fratribus de electione ſucceſſoris licet, ſed eligere non licet. Exemplum vero Petri nõ debet trahi ad conſequentiã. niſi ab his qui talem vellent eligere ſucceſſorẽ, qualis fuit Clemens. verum quia cõſueuerant eligere conſanguineos & malos conſtitutũ eſt vt clerici. vel patroni eligant prælatos tales, qui Deo digne ſeruire valeant. quod ſi facere recuſauerint: iure ab eccleſia repudientur, quod probat per ſeq. cap.

a ¶ Beatus.] Sed numquid adhuc Papa poſſet facere ſibi ſucceſſorem? Non: quia hoc eſſet immutare ſtatutũ eccleſiæ, vt 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & quia ſtatutum facit in id tempus, in quo non eſt futurus iudex. ff. de iuriſ. om. iudi. eum qui.

OLim.] Hæc eſt 2. pars q. in qua redarguit electos & dignos qui nolunt recipere prælationem: & hoc facit per 4. auctor. Io. de Fan.

CASVS. In veteri lege præcipiebatur, quod frater duceret vxorem fratris ſui defuncti, vt ei ſobolẽ ſuſcitaret, quæ ſoboles defuncti fratris diceretur: quod ſi recuſabat, in faciem eius conſpuebatur, & ſcalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur domus diſcalceati. Sic vnuſquiſque prædicator debet Chriſto, qui pro nobis mortuus eſt, filios ſuſcitare: qui Chriſtiani à Chriſto vocentur. Quod ſi recuſet, reſpuitur ab eccleſia tamquam vno pede diſcalceatus: & portabit opprobrium illius non figuratum, ſed figurans: quia hoc ſignificat opprobrium illius. qui vero hoc adimplet, vtroq; pede dicitur calceatus.

b ¶ Sobolem.] tamen illius erat carnalis filius: ſed erat filius mortui legalis, vt 56. di. Iſmael & Matthæus ponit carnales patres vbi dicit, qui genuit. Et lucas ponit legales, cũ dicit, qui fuit. duos enim habebat patres huiuſmodi filius, carnalem & legalem.

c ¶ Nomine.] ideſt, filium mortui.

d ¶ Vtroque pede.] quia & de ſe curat, & de proximo.

e ¶ Non figuratũ.] Sed euã ſignũ & figurã, & hoc eſt dicere.

dicere, factum iſtius 1, ſignum eſt & figura & figurati. Vel hoc vult dicere, quod factum illius nõ ſignificat factũ illius, ſed factum iſtius ſignificat factũ illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto iſtius completur illa figura.

IN ſcripturis.] CASVS. Quidam cum eligebantur ad præ-

debemus deſiderare: ſed cum neceſſe eſt, poſtponenda eſt propter multorum vtilitatem. Quod probat duobus exemplis, ſcilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicãdum dixit: A, a, a. Domine, neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et exemplo Eſaiæ, qui de cõtemplatione obtulit ſe dicens: Ecce ego: mitte me. Sed ſciendum, quòd iſti non fuerunt cõtrarij: quia Hieremias non ex toto recuſauit, ſed timuit ſubire officiũ prędicãdi. Nec Eſaias ante miſſus eſt, quàm ſe per altaris calculum purgatũ vidit, id eſt, per carbonẽ ſumptũ de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opus ſacrificij. Prima auctoritas vel ratio eſt ibi, [Et ſicut ſcriptum eſt,]&c. Secunda ibi, [Et rurſus. [Tertia ibi, [Et paſtori. [Secũda pars incipit ibi, [Quies itaque, &c.]

¶ Hic verba B. Auguſtini, & in ſummam redacta, & interdum mutata ſunt: quod alijs etiam locis eſt adnotatum.

a ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ ſunt expuncta, quia in manuſcriptis non leguntur, ſicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regeſto, lib. 6. epiſtola 5. ſiue capite 169. Cyriaco epiſcopo.

¶ Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus. C. IX.

Iuo p. 5. c. 350. † al. ſcripſis

IN ſcripturis † veſtris vos magnopere requiem quæſiſſe narratis: ſed per hoc ad paſtoralem ſolicitudinem vos congrue veniſſe [a] oſtenditis: quia, ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt; ita fugientibus [b] offerendus. ¶ Et ſicut ſcriptum eſt [c]. [Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron:] † & rurſus [d] idem prædicator egregius dicit: [Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant; ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit:] & paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur. [Simon Ioannis amas me? Paſce oues meas:] ex quibus verbis colligitur; quia ſi is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſummum, minime [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda vtilitate omnium de ſecreto patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretũ noſtrum præponimus vtilitati proximorũ? ¶ Quies itaq. nobis ex corde appetenda eſt, & tamen pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam, ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere; ita, ſi deſit, qui prædicet, occupationis onus libenti neceſſe eſt humero † ſubire. Quod ex duorum prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus prædicationis officium vitare conatus eſt, & alter appetijt. Nam mittenti ſe Domino Hieremias reſpondit dicẽs. [A, a, a, Domine Deus neſcio loqui, quia puer ego ſum.] Et cum omnipotens Deus perſonam ad prædicãdum quæreret dicens: [Quem mittam, & quis ibit nobis?] vltro ſe obtulit Eſaias dicens: [Ecce ego: mitte me.] En ab vtriſque exterius diuerſa vox prodijt: ſed non à diuerſo dilectionis fonte manauit. Duo quippe ſunt præcepta charitatis; Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodeſſe proximis cupiens Eſaias officium prædicationis appetijt †. Per contemplatiuam

Heb. 5. Num. 25. 2. Cor. 5. Io. 21. † al. animo Hier. 1. Eſa. 6.

Electionẽ qualiter cõſentiendũ eſt.

a ¶ Veniſſe.] per electionem. vel forte volebant recuſare.

b ¶ Fugientibus.] ſic 40. diſt. ante omnia. C. de epiſ. & cle. ſi quẽquam. & ĩ. 74. diſ. epiſcopus. contra. Sed illud de penitus inuito: ſed ab initio aliquis debet cogi vt cõſentiat: nã nullus eligendus eſt niſi ab initio diſſentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tñ debet diſſentire. ſicut femina. 32. q. 2. honorantur. aliàs ſi diceret, nolo, cum forte vellet: faceret contra cõſcientiam. extra de preſumptio. c. vlt. vel ſi forte diceret, non ſum dignus. licet H. dixerit quòd poſſit ſimulare ſe non eſſe idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

c ¶ Scriptũ eſt.] in epiſtola ad Hebræos.

d ¶ Et rurſus.] in ſecunda epiſtola ad Corinthios.

e ¶ Minime.] Ergo qui ſe dignũ credit, & prælaturã ſibi oblatã non recipit, mortaliter peccat, vt ĩ. ea. c. proxi. & ĩ c. qui epiſcopatum.

f ¶ Opere.] Arg. diuerſarũ perſonarũ ſniam vtramq. tenere. 22. q. 2. beatus. & de cõſec. diſt. 2. quotidie, & 35. q. 5. ad ſedẽ. Itẽ arg. pro diuerſis conſuetudinibus. 12. diſt. illud. 31. diſt. aliter. & de conſecra. diſt. 4. de trina. Itẽ argu. pro diuerſitate teſtium, extra de verb. ſigni. nihil obeſt. & de pœni. diſ. 1. periculoſe. 23. q. 7. quicumque. ĩ. diſt. 5. ad eius. & extra de teſti. cum tu filij.

prælaturas, recuſabant eas, dicentes ſe velle eſſe in contẽplatione. Sed Gre. dicit, quod ex hoc ſe magis eſſe dignos oſtendunt: quia ſicut ambientibus magis eſt dignitas deneganda; ſic eſt renuentibus concedenda. Et docet quod qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prædicandi, non debent renuere, ſi digni ſunt. Quod tribus rationibus vel auctoritatibus probat: & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit quod quietem contemplationis

a ¶ Ple-

Electus per quæ verba conſentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce reſponſio illius, qui ad epiſcopatum petitur, non dicet expreſſe nolo: quia tūc mentiretur. 22. q. 2. cū humilitatis, nec debet ſe ſtatim ingerere: ſed dicat vt dixit Mutinenſis epiſcopus. Nolens volo, & volens nolo 16. q. 1. vos autem.

h ¶ Ex aduerſo.] id eſt, ex eo q; vnum contrarium commendatur, aliud vituperatur, vt J. de pæni. diſt. 2. §. econtrario. & no. hic q; optima eſt probatio, quæ fit per ſuū contrarium, vt hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. & ff. de of. eius cui manda. eſt iuriſdic. l. 1.

Probatio fit per ſuū contrariū, eſt optima.

Promouēdus crimē ſuum cōfiteri debet.

a ¶ Purgatum.] Arg. pro H. q; promouendus debet epiſcopo confiteri crimen, & epiſcopus debet eum purgare, id eſt, ſecum diſpenſare. Eſaias eñ adhuc immūdus obtulit ſe: & poſtea fuit purgatus. Itē eſt hic argu. q; ſi aliquis eligitur, qui adhuc eſt in mortali peccato, q; ideo non eſt vitioſa electio ſi ipſe velit corrigi: vt ſ. 50 diſ. quid eſt. Item eſt hic argum. quòd duo ſimul poſſunt eligi, vt ſi vnus ſuccūbat, alter obtineat, vt dixi ſ. 61. diſt. ſtudij.

Ar. ad hoc 50. di. quid eſt. 24. q. 3. dixit.

vero Hieremias amori conditoris ſui ſedulo inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit: Quod ergo laudabiliter vnus appetiſt; hoc laudabiliter alter expauit: iſte, ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet: ille, ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. ſed hoc in vtriſq. eſt ſubtiliter intuendum: quia & is, qui recuſauit, plene [a] nō reſtitit: & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum [b] vidit: ne, aut non purgatus adire quiſquam ſacra miniſteria audeat; aut quē ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbe contradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 42. Iob. — Et Aug. ſerm. 5. ad fratres in eremo.

¶ Locus deiectionis in voto, dignitatis ſemper ſit in neceſsitate. C. X.

SCiendum ſummopere eſt, quòd obedientia aliquando ſi de [c] ſuo aliquid habeat, nulla eſt: aliquando autem, ſi de ſuo aliquid non habuerit † [d], minima. Nam cum huius mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ ſibi virtutem euacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ proſpera libidini propriæ [e] ambitionis ſeruit. Rurſus, cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci, & contumeliæ iubentur; niſi ex ſe ipſo animus hæc appetat, obedientiæ ſibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita deſpecta ſunt, inuitus [f] nolenſque deſcendit. *& paulo ſuperius.* ¶ Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repreſſa arbitrij ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo contra, ariolandi peccatum inobedientia [g] dicitur, vt quanta ſit virtus obedientiæ, demonſtretur. Ex aduerſo [h] igitur melius oſtenditur, quid de eius laude ſentiatur. Si enim: [Quaſi ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere,] ſola eſt [i], quæ fidei meritum poſsidet, obedientia †: ſine qua quiſque infidelis eſſe conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe videatur.

Poly. l. 6. tit. 22.

† al. habeat

C. 12.
1. Reg. 15.

Ibidem.

† abeſt ab orig.

SCiendū.] CASVS. Hoc c. diuidit̄ in duas partes. In prima parte dicitur q; cum quis inuitatur ad dignitatē & ad proſpera, & obediat, ſi anhelanter aſpiret, nulla eſt; talis obedientia, quæ non habet meritum: quia de ſuo proprio motu habet, & ſ ambitione. Si vero incitatur ad opprobria & contumelias, & non obedit libenter, nullum habet meritum ex obediētia. In ſecunda parte cōmendat Greg. obediētiam, eam victimis vitæ præponendo, & vituperat inobedientiam, eam idololatriæ comparando. Secunda pars incipit ibi,] Et paulo ſuperius.]

c ¶ Si de ſuo.] id eſt, ex ambitione. ponitur enim in mala ſignificatione, vt 3. q. 4. pura.

d ¶ Non habuerit.] de propria voluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet ratio quare epiſcopo inuito non poteſt clericus eius vocari ad epiſcopatum, vt 63. diſt. litteras. ſed inuito eo fit monachus. 19. q. 2. duæ. quia iſte præſumitur facere ex ambitione, & facit ad ſuum commodum: ille nequaquam.

Clericus inuito epō nō fit epſ, ſed bene monach⁹.

f ¶ Inuitus.] Argum. q; remunerari non debemus de eo quod inuiti facimus, vt 15. q. 2. quàm præpoſterum. 20. q. 1. illud. & 32. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] In hoc patet q; inobedientia æquiparatur hæreſi, vt dixi 4. q. 1. in ſum.

Item Auguſtinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19.

¶ Qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet. C. XI.

QVi epiſco- — Anſ. l. 6. c. 28. — 1. Tim. 3.

i ¶ Sola eſt.] id eſt, neceſſaria, ſic ſ. diſt. 8. c. ſi ſolus.

QVi epiſcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litteram Apoſtoli, Qui epiſcopatum deſiderat, &c. & dicit quòd epiſcopatus eſt nomē laboris, & non honoris dictum, vt ille, qui præficitur, pro ſubiectis debeat laborare: & ſi præeſſe voluerit, & non prodeſſe, epiſcopum ſe putare non debet. In ſecunda parte dicitur q; otium contemplationis eſt deſiderandum: dignitas autem non eſt pe-

petenda. ſed ſi propter neceſſitatem imponitur, eſt ſuſcipienda pro plurimorum vtilitate: ita tamen, vt ex toto contemplatio non deſeratur. Secunda pars incipit ibi, [Itaque à ſtudio cognoſcendæ.]

a ¶ Qui epiſcopatum.] id eſt, epiſcopari, id eſt, præeſſe vt proſit, nõ vt præſit, vt 4 0. diſt. multi. ſperare ergo & deſiderare poſſumus epiſcopatum vt 59. diſtin. ſi officia. 71. diſt. in ſingulis. & 1. q. 1. non eſt putanda.

b ¶ Itaque.] Dixit q quis poteſt deſiderare epiſcopatum: modo dicit qualiter, ſcilicet vt nõ ingerat ſe. ff. de procu. l. quæ omnia.

Epiſcopatũ deſiderare poſſumus.

patum [a] deſiderat, bonum opus deſiderat.] Exponere voluit, quid ſit epiſcopatus: quia nomen eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens. ἐπὶ, quippe, ſuper; σκόπος vero, intentio, eſt. Ergo epiſcopos α, ſi velimus, latine ſuperintendentes poſſumus dicere: vt intelligat nõ ſe eſſe epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe. Itaque [b] à ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, & ſi ita teneatur, atque adminiſtretur, vt decet; tamen non decenter appetitur [c]. Quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis: quã ſarcinam ſi nullus imponit percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur; ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem: ſed nec ſic omnimodo veritatis delectatio deſerenda eſt; ne ſubtrahatur illa ſuauitas [d], & opprimatur β [e] iuſta neceſſitas.

Eligere ſeipſum nemo poteſt.

α ¶ Epiſcopos.] *Apud ſanctum Auguſtinum, & Anſelmum legitur*, ἐπιστατοῦντας, ſi velimus latine, ſuperintendere poſſumus dicere.

β ¶ Opprimatur.] *In originali eſt*, & opprimat iſta neceſſitas: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

In epiſt. 1. Clemenus ad Iacobum.

Item Petrus.

¶ Pro ingenio diſcentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 OPortet eum, qui docet, & inſtruit animas rudes, eſſe talem, vt pro ingenio [f] diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipſe præcipue apprime [g] eſſe eruditus, & doctus [h], irreprehenſibilis, maturus, pauidus † [i]: ſicut ipſi probaſtis † fore [k] hunc Clementem poſt me.

† al. impauidus

† al. probabitis

Item eiuſdem.

¶ Qui omnibus præeſt, ſingulos releuare contendat. C. XIII.

CLemens, tamquam qui omnibus præeſſe te noueris, ſingulos, prout potueris, iuua [l]; & ſingulos releua [m], qui & ſingulorum onus & ſolicitudinem portas.

In cõment. ad ea verba [& cõſtituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Contra Chriſtum faciunt, qui gratia, non meritis gradum eccleſiaſticum tribuunt. C. XIIII.

Luc. 10.

QVi vos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtũ eſt eos, qui Apoſtoli lege cõtempta, eccleſiaſticum gradum non merito voluerint alicui deferre, ſed gratia; cõtra Chriſtum facere: qui qualis in eccleſia presbyter conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt.

c ¶ Appetitur.] Arg. q aliquis ſeipſum nõ debet eligere ſi poteſtas in eum ſit tranſlata. 1. co. in ſcripturis. & 16. q. 1. vos autẽ. q inter conferentem & eũ cui confertur, erit diſtantia, vt extra de bapt. debitum. ſimile extra de iure patro. per noſtras, & extra de inſtit. cum ad noſtram. tamẽ poteſt ſe coeligere, vt extra de elec. cum in iure.

d ¶ Suauitas.] contẽplationis.

e ¶ Et opprimatur.] id eſt, vt cõtemplatio eum penitus non impediat, q forte nimiũ vult eſſe intentus cõtemplationi.

OPortet.] Hæc eſt tertia pars q. in qua oſtẽdit magiſter quales debẽt eſſe, qui eliguntur vt præſint alijs, ſcilicet tales q ad eorum comparationẽ cæteri grex dicantur. & hoc probat per ſex auctoritates. Ioan. de Fant.

CASVS. Petrus elegit Clementem ſibi ſucceſſorem: & docuit q prælatus debet eſſe doctus, & irreprehenſibilis ad inſtar Clemẽtis, vt animas rudes docendo pro capacitate audiẽtium poſſit inſtruere. Sequentia duo cap. plana ſunt.

f ¶ Pro ingenio.] ſimile 43. diſt. ſit rector.

g ¶ Apprime.] id eſt, valde.

h ¶ Et doctus.] Quæ ſacerdotes vel epiſcopi ſcire debeãt, habes 38. diſtin. nulli. & c. ſeq. ſufficit tamẽ mediocris ſciẽtia, vt extra de elect. cum nobis.

i ¶ Pauidus.] id eſt, timens peccare.

k ¶ Fore.] id eſt, futurum eſſe.

l CLemẽs.] ¶ Iuua.] largus enĩ erit. 86. diſt. fratrem.

m ¶ Releua.] Ar. iudicẽ potius debere ſeruare

1 Ad hoc facit quod le. & no. 3.22. q.4. innocens, i fine.

ua re miſericordiam, quàm rigorem 1, vt 45. diſtin. licet. & 50. diſtin. ponderet. in fin. quia ſtatim non debet punire, ſed tenetur ſæpius remittere, vt 45. diſt. licet. & 26. q. 7. alligant.

LIcet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q; electio prælati fieri debet in præſentia populi, ne aliqua poſtea retractatio fiat, & vt ſciãt omnes q; ſanctior & melior ad epiſcopatũ eligitur. Et hoc probat exemplo Moyſi, qui in electione Ioſue totã cõgregauit ſynagogã, & auctoritate Pauli. In ſecunda parte dicitur, q; congregare ſynagogam ſiue populum eſt, q̃ prælatus & electus congregat oẽs virtutes animi ſimul & ſenſus, & bonas cogitationes, ſcientiã & bonos mores, vt ille electus intra ſe conferẽs intelligere poſſit quid ſit pontifex, quid vnctio quid induméta epiſcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen.]

a ¶ Præcepiſſet.] Arg. q; q̃nque licet iudici excedere fines mandati, dum tamẽ aliàs ſentẽtia nihil contineat iniqui. arg. extra de ſent. & re iudi. cauſam. Nam qui datur ad eligendum, poteſt poſtulare, vt extra de elec. in cauſis 2. & de renun. poſt tranſlationẽ. in princ. Et procurator datus ad rẽ vẽdicandã, poteſt agere ad exhibendũ. ff. de procur. ad rem mobilẽ. ſufficit enim q; fiat id quod eſt vicinum mandato; licet ipſum non ſit mandatum, vt. ff. iud. ſol. iam tamen. §. vlt. ff. mand. l. vlti. Item argum. q; licet 3dicere reſcripto vel mãdato principis q̃nque. extra de of. deleg. ex parte. quia licet mãdet ſoli epõ, q; det alicui præbendam: tamen non facit hoc ſine conſenſu canonicorum, vt not. 7. q. 1. petijſti.

b ¶ Etiam populi.] 3. diſt. 63. plebs Diotrenſis. & c. noſſe. & c. vlt. & 3. 1. q. 1. ordinationes.

c ¶ Qui præſtantior.] Hic comparatiua temperat H. ſecundum eum ſufficit q; bonus eligatur. eſt autem aliquis bonus eoipſo q; non eſt malus, vt extra de p̃ſump. dudũ. & ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo, nec enim maior bonitas vnius alij debet facere præiudicium, vt 3. q. 9. neceſſe. & 1. q. 1. teneamus, & C. de ſtat. & imag. l. vlt. Si aũt aliquis de alia eccleſia eligitur, ipſe debet optimus eſſe: ſicut ſi tutor de eadem ciuitate ſumitur, ſatis eſt ſi eſt bonus: ſi de alia, tunc erit optimus. ff. de tut. & cur. dat. diuus. Alij dicunt 3 meliorẽ ſemper eſſe præferendũ. vnde ſi pauciores volunt eligere optimum, maior pars minus bonum, ſi minor pars appellat, tenet eorũ appellatio. nam iuſtã cauſam aſſignant, vt extra de his quæ fiunt à maio. parte c. cũ in cũctis. ſed ſi illi elegerint, caſſanda eſt eorũ electio, cum ſemper optimũ debuerunt eligere, vt 63. di. metropolitano. 61. diſt. nec emeritis. 75. diſt. cap. vlt. 74. diſt. epiſcoporum. non obſt. 16. q. vlt. monaſterium. vbi dicitur, ſufficit q; non ſit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non eſt. in monachis etiã obtinet q; ſemper melior eſt eligẽdus. in auth. de mona. §. vlt. coll. 1. ego magis adhæreo opinioni H. nam cum non ſit vitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio caſſanda? nam appellatio non debet caſſare niſi ea quæ iniuſte facta ſũt. extra de reſtit. ſpol. audita. & extra de elec. cum nobis. Itẽ ſi bonus iuſte poteſt eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto ſancita vel ſtatuta ſunt, non admittitur appellatio. ff. de appel. recı. vel non. l. pen. & vlt. non enim eſt quærendũ de meritis perſonę, cũ maior ſit numerus ex vna parte quàm ex altera, vt extra de elec. dudum. ſic vides in ſimili. nõ ſemper de eadem eccleſia debet prælatus eligi. ſi tñ maior pars eligat de eccleſia aliena, licet poſt appellationẽ præualet electio maioris partis, cum altera pars neminẽ eligit, vt extra de elect. cũ inter R. immo ex aliorum opinione ſequeretur, quòd quilibet peccaret bene faciẽdo, quia bene poſſet meliorẽ rẽ facere: & magiſter peccat in legendo, qa poſſet melius facere, ſcilicet orare.

2 Vbi d hoc & 61. diſt. nullus i gl. 2. in fin. & 22. q. 4. innocens, in fine.

Principis mandato contradicere licet.

Electio facta de bono an valeat vbi melior eſt.

3 Secundũ L. cui⁹ fuit tota iſta gl. vſq; ibi, magis, &c.

Origenes hom. 6. ad ca. 8. Leuitici.

Item Hieronymus in libro Leuitici.

¶ ***In hoc & duobus ſequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus harum homiliarum interpres. Quod cur fieri potuerit, ſupra diſt. 36. c. ſi quis. eſt adnotatum.***

¶ Ad ſacerdotium non eligatur, niſi qui ceteris & ſanctior, & doctior habetur. C. XV.

LIcet ergo Dominus de conſtituendo principe præcepiſſet [a], & Dominus elegiſſet; tamen conuocatur etiã ſynagoga. Requiritur enim in ordinando ſacerdote, & præſentia populi [b]: vt ſciant omnes, & certi ſint, quia qui præſtantior [c] eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc aſtante † populo [d]: ne qua poſtmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcepit in ordinatione ſacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.] Ego tamen, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyſes omnem ſynagogam:] & puto, quòd conuocare ſynagogam hoc ſit, colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes: vt cum ſermo de ſacerdotalibus ſacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ ſint, vt nihil in eis ſapientiæ, nihil ſcientiæ, nihil deſit induſtriæ: ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum: vt quid ſit pontifex [f], quid vnctio, quid † indumenta [g] eius, conferens intra ſacrarium cordis ſui, poſſit aduertere.

Leuit. 8.

† al. atteſtante

1. Tim. 3.

† al. quæ

d ¶ Populo.] ergo in his quæ publice facta ſunt nõ poteſt contradici. 54. diſt. nulli. 87. diſt. ſi expoſitus. 16. diſt. quod dicitis. & cum in principio electionis quis conſenſit, poſtea non auditur contradicens. 3. diſt. 4. in ſius. & 3. ead. q. 2. dilectiſſimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc videtur, quòd populus poſſit retractare electionem, quæ fit in eius abſentia, cum excipere poſſit cõtra electum, vt 23. diſt. illud. cum eis inuitis non ſit dandus epiſcopus, vt 63. diſt. c. vlt. Sed hoc non concedo, vt dixi 62. diſt. cap. 1.

f ¶ Pontifex.] vel eius officium. 36. diſt. ſi quis vult.

g ¶ Quid indumenta.] 43. diſt. ſi rector diſcretus.

Sa

SI ergo.] Casvs. Probat Hierony.in hoc cap.ꝙ nulli licet ſibi eligere ſucceſſorem.arg. à minori, quia ſi non licuit Moyſi,qui tantus erat,multo minus licebit alijs, niſi Deus alicui aliquid reuelaret, ſicut fecit Moyſi, qui de præcepto Domini Ioſue coram populo ſibi ſibi ſucceſſorem elegit.Et hoc in prima parte.In ſecunda parte dicitur,ꝙ gubernatio populi tali debet concedi,qui ſpiritum Dei in ſe habeat, & præcepta Dei in conſpectu ſuo, & qui ſit notus & familiaris Moyſi, id eſt,Deo,& inſtructus in lege Dei, Secunda pars incipit ibi, [Gubernatio populi.]

a ¶ Quis erit.] Argu.ꝙ non licet minori quod maiori non licet.22.q.5.ſi Paulus.

b ¶ Clamoribus.] ſic ergo electio, quæ fit ad clamorẽ populi,non valet,vt hic,& extra de elect. Oſius. & eſt ſimile.C.de pœ.l.decutionum.ſic 22.q.4. vnuſquiſq; [1] qui enim ad clamorẽ populi manumittit aliquẽ, vĩ coactus manumittere.C.qui manumit. nõ poſ. l. 2.& ff.qui & à quib. ſi priuatus. Quandoque ad vocem populi aliquid fit.28.diſt. de Syracuſanæ. 50. diſt. cõſtitueretur.at tamen ad clamorem populi remittitur alicui pœna.ff. de ſica. l.penul. De hoc not. 61.diſt. miramur.

Electio ad clamorẽ populi nõ debet fieri.

1 Vbi de hoc.& 7. q 5.ſunt qui opes,i prim ibi videas.

Origenes hom. 22.ad c.27.Nũ.

Idem ex libro Numerorum.

¶ Populi gubernatio diuina electione præſtetur. C. XVI.

† *al. permittitur*

† *al. aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata*

Num. 27.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyſes non permittit † iudicio ſuo de eligendo principe populi,de conſtituendo ſucceſſore; quis erit [a], qui audeat, vel ex plebe, quæ ſæpe clamoribus † gratiam,aut ad pretium fortaſſe excitatis moueri ſolet;vel ex ipſis etiam ſacerdotibus, quis erit, qui ſe idoneum [c] ad hoc iudicet,niſi ſi cui oranti,& petenti à Domino reueletur? ſicut & Deus dicit ad Moyſem [Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritum Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum:& ſtatues eum coram Eleazaro ſacerdote:& præcepta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & præcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illum, vt audiant illum filij Iſrael.] Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeſte deſcriptã, vt pene expoſitione non egeat?Nulla hic populi acclamatio [d], nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt.Propinquis agrorum,& prædiorum relinquatur hereditas. Gubernatio populi illi tradatur,quem Deus elegerit;homini ſcilicet tali,qui habet,ſicut ſcriptum audiſtis,in ſemetipſo ſpiritum Dei,& præcepta Dei in conſpectu eius ſunt,& qui Moyſi valde notus, & familiaris ſit;id eſt,in quo ſit claritas legis, & ſcientia, vt poſſint eum audire filij Iſrael.

c ¶ Qui ſe idoneũ.] Ar.nullꝰ põt ſe eligere ĩ.ea.in ſcripturis.

d ¶ Acclamatio.] ĩ. c.proxi.ǯ.Sed ibi bonum teſtimoniũ populi auditur:hic vero ſtrepitus negatur. 5.q.4.in loco.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib.8. epiſt.40.

¶ Non ex fauore, ſed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

Anſ.l.6.c.9. Polyc.l.2. tit.1.

NEc nouum [e], nec reprehenſibile [f] eſt in eligendo epiſcopo populi ſe vota in duas partes diuidere:ſed graue eſt quando in huiuſmodi cauſis non ex iudicio, ſed ex ſolo fauore venit electio.

NEc nouũ.] Casvs.Neapolitani non ſolum diſcordabãt in electione archiepiſcopi, ſed etiã eligebant aliquos nõ cõſiderata bonitate, ſed potius amore & cõſãguinitate. quare Greg.ſcribit eis dicẽs nõ eſſe nouũ nec reprehenſibile vota eligentium ſe in duas partes diuidere: ſed tunc eſt reprehenſibile cum electio non prouenit ex iudicio, ſed ex fauore

e ¶ Nec nouum.] ſimile 63.diſt noſſe.qa quot ſunt homines, tot ſunt ſententiæ: quot ſunt ſententiæ, tot ſunt opiniones, ĩ.de conſecr.diſt.4.ſicut in ſacramentis. & ff. de recep. arbi. item ſi vnus.§.principaliter.

ĩ.ſi ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quem Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibuſdam traditur,quos Deus non elegit.

f ¶ Nec reprehenſibile.] ſi non eſt reprehenſibile,quare ergo caſſatur electio, quę fit in ſchiſmate; vt extra de elec.quia 2.

Origenes hom 4. in lib. Iudicum. & gloſſa ordin. ad. c. 4. Iudic.

Vnde Hieronymus.

¶ Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ. C. XVIII.

† *al. populo*

4 AVdacter fortaſſis aliquid dicimus:tamen quod ſcriptum eſt,dicimus.Non ſemper princeps populi †,

CVM AVTEM. Casvs. Supra I hoc c.ſi ergo. dictum eſt, ꝙ gubernatio populi traditur illi,quem Deus elegit,de quo colligitur a ſenſu ꝯrio:ꝙ aliquando traditur dignitas illis,quos nõ elegit Deus, vt ĩ.c.proxi.

2 Dic ꝙ tũc nõ ẽ reprehenſibile cum vtraque parmouet bono zelo.ar. 65.di. c. 1 70.diſt. ſi duo.Ar.

AVdacter.]Hæc eſt 4.pars q.in qua dicitur ꝙ quandoque dat Deus malos p̃latos propter peccata populi.& hoc probat per cap.iſtud & ſequens.Io.de.Fant.

Digitized by

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ prelatus eccleſiæ quãdoque datur bonus: quandoque malus pro meritis ſubditorum. Et probat exemplo Saulis, qui nõ fuit electus Deo iubente, ſed prout mala merita populi exigebantur, fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo, & elegerat per Samuelem ad inſtãtiam populi petentis. Fieri iuſſerat, nõ ſecundum voluntatem Dei ſpontaneã, ſed extortam.

a ¶ Arbitrium.] approbatũ, ne ſit cõtra j. 23. q. 1. qd culpat. vbi dicit, ꝙ non eſt poteſtas niſi à Deo iubente vel ſinente, 26. q. 5. nec mirũ. ſed non approbat 1, ſed pmittit eos regnare. ſu. 6. q. 1. ex merito.

b ¶ Et nõ per me.] comprobantem, ſed tamen iubentem. Et ita eſt arg. ꝙ quãque aliquid iubemus qd non approbamus. & eſt arg. ꝯ ea quæ per improbitatem obtinentur, ꝙ illa dicũt fieri inuito dante, vt extra de reſcrip. ſi quando. & C. de pe. bo. ſubla. l. 1. & 7. q. 1. ſcias. vbi habes, ꝙ q inuit⁹ aliqd faci⁹, potius dicit pati quàm facere, vt ſ. diſt. 6. teſtamentum.

c ¶ Per conſiliũ.] id eſt, approbationem.

1 Scilicet omnem poteſtatẽ: qa aliqua eſt mala. ſed tñ permittit Deus regnare eã ppter peccata populi. Vnde Iob. Facit Deus regnare hypocritam pp peruerſitatẽ populi, ſubintelligitur puniendã vel vindicandã ſm H. & lau.

SVnt in eccleſia.] CASVS. Auguſtinus dicit, ꝙ quidam prælati ſunt in eccleſia, qui ſeruiunt Deo non propter Deum, ſed propter temporalia commoda, qui magis dicendi ſunt mercenarij, quàm prælati. Et ita datur intelligi, ꝙ Deo tantum permittente tales eliguntur. Sequẽs §. per ſe patet.

d ¶ Propter hæc.] arg. pro re temporali nõ eſſe ſeruiendũ alicui, niſi ſecundario, vt 75. diſt. c. vlt. & 61. diſt. qd pderit. & 74. diſt. conſuluit. & 59. diſt. c ſi officia.

ILud.] CASVS. Quidam putabãt ſe eſſe vel effici meliores eo ipſo ꝙ eligebantur ad epiſcopatum: ſed Hieronymus dicit, ꝙ propter hoc non ſunt meliores. & Oſtendit, ꝙ ſi quis ſcit ſe eſſe indignum, non debet recipere dignitatem: quia quanto potentior eſt, tanto magis punietur. Et ꝙ indignus dignitatem recipere non debeat, probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

e ¶ Meliores.] arg. ꝙ non plus debet pro aliquo præſumi ideo quia habet dignitatem. 40. diſt. non loca, & c. multi. & 2. q. 7. quæritur. & diſt. 9. ego ſolus. arg. contra 11. q. 3. abſit. & 61. diſt. miramur. in fi.

f ¶ Prohibẽt.] pp negligentiã 2, vt ſ. 47. diſt. §. neceſſe.

& eccleſiæ iudex per Dei arbitrium [a] datur; ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur malignum in conſpectu Domini; dantur nobis principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit: [Fecerunt ſibi regem, & non per me [b]: principem, & non per conſiliũ [c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipſe Dominus elegerat, & regem fieri iuſſerat. Sed quoniã non ſecundum voluntatem Dei, ſed ſecundum peccatoris populi meritum fuerat electus; negat eum cum ſua voluntate, vel conſilio conſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiã in eccleſijs fieri: quòd pro meritis populi, aut in verbo, & opere potens à Deo tribuitur rector eccleſiæ: aut ſi malignum faciat populus, in conſpectu Domini [α] talis eccleſiæ iudex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur; non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum Domini.

Oſee 8.

Amos 8.

α ¶ Domini.] *In vulgatis ſequebatur, & tales perſeuerẽt, quæ ſunt inducta auctoritate manuſcriptorum, homiliæ ipſius, & gloſſæ ordinariæ. In vno autem manuſcripto ſunt gloſſæ interlineares.*

Item Auguſtinus tractatu 46. ad c. 10. Ioannis.

¶ Non ſunt filij, ſed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt. C. XIX.

Anſ. l. 7. c. 146. Plol. 2.

SVnt in eccleſia quidam præpoſiti, de quibus Paulus apoſtolus dicit: [Sua quærentes, non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt, [ſua quærentes?] non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda ſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur à præpoſito, & propter hæc [d] ſeruitur Deo; quiſquis talis eſt, mercenarius eſt: inter filios ſe non computet.

Non ergo qui præficiuntur, ſemper ceteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, c. 1.

In comm. ad eũ locũ [Siquis eſt ſine crimine.]

¶ Ex electione non præficiuntur epiſcopi, ſed comprobantur. C. XX.

ILlud inferendum eſt aduerſum eos, qui de epiſcopatu intumeſcunt, & putãt ſe non diſpenſationem Chriſti, ſed imperium conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores [e] ſint, quicumque epiſcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipſi electi ſunt, ſe magis exiſtiment comprobatos: ſed intelligant propterea quoſdã à ſacerdotio remotos; quia eos vitia liberorum impedierint. ſi autem peccata filiorum iuſtum ab epiſcopatu prohibent [f]; quan-

Qua-

QValis.] CASVS. Dicitur hic, q. nõ ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi, ſed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in ſermone, & vitæ conuerſatione: quia vbi laici ſunt meliores, nulla poteſt eſſe ædificatio.

a ¶ Maiorem.] ſic ſ. 96. diſtinct. ſi quis dubitet. & ſ. diſtin. 61. ſtatuimus. & c. quid proderit. vnde quidam diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt alijs auctores ruinæ, vt 48. diſt. quoniam. cum magiſter faciat cathedrã, non cathedra magiſtrum, vt 40. diſ. c. vlt. magiſtri enim moribus, & ſcientia, & facundia debent alios præcedere, vt C. de profeſ. & medi. magiſtros. lib. 10. & erit talis magiſter cuius comparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur, vt 25. diſt. §. criminis.

b ¶ Meliores. &c.] id eſt clericos eſſe deteriores quàm laicos. ſufficit enim clerico, ſi eſt bonus.

Sap. 6.

to magis vnuſquiſque ſe conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc, non tam honore, quàm onere, & aliorum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare?

In comm. ad locum [Nemo te contemnat.]

Item eiuſdem ad Titum, c. 2.

¶ Pro gradu ſui officij quemque meliorem eſſe oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe maiorem[a]? Vnde non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præſident, cõuerſatione, ſermone, & ſcientia præcedant; verum etiam, & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, æditui, acolythi [α], & omnes omnino, qui domui Dei ſeruiunt: Quia vehementer eccleſiã Chriſti deſtruit meliores [b] laicos eſſe, quàm clericos.

α ¶ Acolythi.] *Eſt hæc dictio in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, quæ tamen apud B. Hieronymum non legitur.*

In comm. ad ea verba [Sed hoſpitalem.]

Idem ad Titum, c. 1.

¶ Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem. C. XXII.

Matth. 12.

VEreor[c], ne quomodo Regina Auſtri veniens à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis iudicatura[d] eſt homines temporis ſui, & viri Niniuitæ acta pænitentia ad prædicationẽ Ionæ condemnabunt[e] eos[f], qui maiorem Iona ſaluatorem audire contempſerunt; ſic plurimi in populis epiſcopos iudicent[g] ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quæ epiſcopo non conueniunt exercentes.

VEreor.] CASVS. Dicit Hieron. ſe timere ne plures laicorum iudicent epiſcopos male ſua officia exercentes per cõparationem melioris vitæ, ſicut regina Auſtri, quę venit de finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, iudicatura eſt homines ſui temporis in die iudicij comparatione melioris vitæ, & Niniuitæ conuerſi ad prædicationẽ Ionæ, iudicaturi ſunt illos Iudęos, q Chriſtũ maiorem Iona contempſerunt.

c ¶ Vereor.] id eſt, verecundor.

d ¶ Iudicatura.] nõ poteſtate iudicij [1], q illud feminæ non habẽt. 3. q. 7. §. tria. ff. de regulis iur. l. 2.

[1] Dicas iudicaturã ſ. die iudicij cõparatione melioris vitæ.

e ¶ Condemnabũt.] melius viuendo.

f ¶ Eos.] ſ. Iudæos.

g ¶ Iudicent.] ſ. diſt. 28 c. vlt. cõtra ſ. diſt. 21. nolite. cõtra 6. q. 1. oues. cõtra. ſed nõ dicunt ſubditi corrigere ſiue iudicare prælatos poteſtate officijs ſed vitæ comparatione, vt 2. q. 1. nonne.

Item Ambroſius in increpatione ad populum, ſerm. 83.

¶ Qui clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum poſsitis me vno ſermone conuincere [h]? conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cum fratres [i] emendare nõ poſsim? aut qua fiducia ſuccenſeam [k] laicis, cum à conſortibus pudoris verecundia conticeſcam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: ſunt certe quidam deuoti, ſunt & alii negligentes. Ego neminem [l] nomino: conſcientia ſua vnumquemque conueniat.

QVid autem.] CASVS. Ambr. cũ increparet populũ delinquentẽ, dixit, q. populus poterat eum conuincere vno ſermone. & ſibi pudorẽ inferre, cũ clericos habeat incorrigibiles, quos emendare non poſſit, nec eos vult nominare, cum peccata eorum ſint latẽtia, ſed vnuſquiſque conſulat ſuam conſcientiam.

h ¶ Conuincere.] & ruborem incutere ex hoc, q. laici meliores ſunt clericis. non enĩ poſſet ob hoc reprehẽdi. 47. diſtin. quod ad nos. quia non criminis relatione, ſed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

Reus innocentia purgatur.

i ¶ Cum fratres.] aliàs ſocij dicuntur. 10. q. 3. cauendũ.

K ¶ Succenſeam.] id eſt, iraſcar.

l ¶ Neminẽ.] 2. ſ. 5. q. 5. nõ vos. ſed hic loquitur qñ crimẽ nõ põt probari, ibi qñ põt. occulta enim crimina nõ habent vindictam. 6. q. 1. ſi omnia. 22. diſt. erubeſcant.

Simile quiddã auctor operis imperf. in Matth. hom. 40.

Item Beda ſuper Mattheum.

NEc ſufficere.] CASVS. Quidam prælati putabant ſufficere ſi adæquarentur laicis, & negligentibus in fide, vel in operibus: ſed dicit Beda hoc nõ ſufficere, niſi præcellant eos ſcientia & doctrina.

a ¶ Credendi.] Quantum ad articulos fidei laicis tamẽ ſufficit pictura pro doctrina. de conſ. diſ. 3. perlatum.

NE ERGO. CASVS. Cõcludit Gratianus ex ſupradictis dicẽs: ne prælati malos ſibi eligerẽt ſucceſſores, ideo ſtatutũ eſt, vt nemo ſibi eligat ſucceſſorem.

QVòd autẽ.] CASVS. Hic ponit ſecunda q̃ſtio, vbi quæritur an amicorũ patrocinia conualeſcere debeãt in electione aliquorum. Et certe ſi conſiſtant in pecunia vel obſequo, ſimonia eſt, vt ſ. 1. q. 1. ſunt nonnulli. In precibus diſtinguitur: aut enim ſunt carnales, aut ſpirituales. Carnales pro digno non inducunt ſimoniã, vt 1. q. 1. quibuſdam. pro indigno ſic, vt prima quæſtione prima, de ordinationibus. Spirituales vero valent, nec per eas inducitur ſimonia, vt prima quæſtione prima, latorem. In obſequio etiam conſueuit diſtingui, vtrũ ſit honeſtum vel nõ: & ſi honeſtũ, vtrum exprimatur, vel deducatur in pactum, q̃ ſeruiat vt præbenda ſibi conferatur.

b ¶ Patrocinia.] patrocinia aut conſiſtunt in pecunia, vel obſequio; & tunc fit ſimonia: aut in precibus; & tũc aut sũt carnales, aut ſpirituales. ſi ſpirituales, valent: nec per eas ſimonia committitur 1, vt prima quæſtione prima, latorem. carnales etiam pro digno ſunt recipiendæ, vt 1. q. 1. quibuſdam. in fi. ſed preces carnales pro indigno factæ, inducunt ſimoniam. 1. q. 1. de ordinationib. & dic vt ſ. e. Moyſes.

c ¶ Patrocinia.] niſi dignus ſit ille pro quo petitur, vt ſ. 1. q. 1. nullus itaque. & c. pueri. & c. quibuſdam. in fi.

d ¶ Patrocinio.] ſed nonne ſuffragium patris prodeſt filio. ff. quod cuiuſque vniuer. l. illud. ſed illud quantum ad numerum eligentium.

¶ Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, ſacris litteris vnica eſt credendi [a] pariter & viuendi regula præſcripta.

Ne ergo (vt ſupra dictum eſt) tales ſui officij ſucceſſores aliquis ſibi quæreret; prohibentur epiſcopi alterum pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere, ac deſignatis nominibus in locum ſuum alium ſubrogare. 3. Apoſtolica.

QVAESTIO II.

QVòd autem amicorum patrocinia [b] in aliquorum electione conualeſcere non debeant, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in ſecundo libro Regeſti, indict. 11. epiſt. 22. ſeu cap. 61. ſcribit Antonio ſubdiacono dicens.

¶ In electione epiſcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualeſcant. C. I.

Poly. l. 2. tit. 3. Iuo p. 5. c. 129.

ILlud quidẽ præ omnibus tibi curæ ſit, vt in hac electione nec datio quibuſcumque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia [c] conualeſcant. Nam, ſi quorumdam patrocinio [d] fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur [e]: ſicq. fit, vt & res illius minuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus non ſeruetur. Talem ergo, te admonente, perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſeruiat; ſed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanenſem, lib. 2. Indict. 11. epiſtola 29. ſeu. c. 68.

¶ In electione antiſtitis communi vtilitati, non ſuo lucro quiſque proſpiciat. C. II.

Polye. ibid. Iuo p. 5. c. 130.

DIlectiſsimi filij, officij noſtri cenſura commoniti ſuademus, vt in hac ſuſcipiendi antiſtitis cauſa nullus veſtrum, neglecta vtilitate cõmuni, ſuo lucro proſpiciat; ne, ſi quiſquam propria cõmoda appetit, friuola æſtimatione

Simonia an inducat per amicorum patrocinia.

3 Ad idẽ 50. diſ. clerico vbi d hoc.

ILlud.] CASVS. Præcepit Gregorius Antonio ſubdiacono, cum quædam epiſcopalis eccleſia vacaret, vt nullam perſonam eligi permittat per pecuniam vel per preces carnales amicorum: quia qui taliter ſublimatur, illis cõpelluntur obedire quorũ preces, vel pecunia interuenerunt: & ſic per eos res eccleſiæ dilapidãtur. Talis ergo in illa eccleſia eligatur perſona, quæ ſit vita & moribus decorata, & tanto ordine digna.

e ¶ Compellitur.] quia ad antidora tenetur, vt ff. de peti. here. ſed & ſi. §. conſuluit. & 83. diſtinct. nihil. & extra de teſta. cum in officijs. humanum enim eſt, vt quis exhibeat ei reuerentiam, à quo percepit beneficium, vt 16 q. 2. viſis.

DIlectiſſimi filij.] CASVS. Vacante eccleſia Mediolanen. vnuſquiſq; clericorum nitebatur amicum ſuum præficere inſpecta tantum vtilitate propria, & neglecta communi. ſed docet Gregorius, vt hoc non faciãt, ne friuola æſtimatione fraudentur, ſiue fallantur: quia mẽs quam cupiditas ligat, perſonã præferendã nõ examinat iudicio recto. quare præcipit, vt ante electionem ſub-

fallatur: quia nec libero [a] iudicio præferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur, quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiam præbete. Iudicari [b] namque à vobis vltra non debet ſemel prælatus: ſed tanto nunc ſubtiliter iudicandus eſt, quanto poſtmodum iudicandus non eſt.

QVAESTIO III.

QVòd autem [c] ſimoniacus habendus non ſit qui poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ iuramentum præſtitit; facile probatur. Aliud eſt enim ante electionem iuramentum facere, vel ſe facturum paciſci ad hoc vt eligatur: aliud eſt, nulla præcedẽte conuentione poſt electionem huiuſcemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tamquam munus impenſum deijcit: hoc autem conſecrando nullum impedimentum generat.

De priori caſu ſcribit Pelagius Papa clero Catinenſi.

¶ Qui in epiſcopum eligitur, de rebus eccleſiaſticis aliquam ſecuritatem nulli faciat. C. I.

Anſ.l.6.c.40.
Polyc.l.2.tit.3.

TAlia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiſcopum noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinenſis eccleſiæ ſcripta direximus, vt in eis iudicium noſtrum potuiſſetis agnoſcere. Verumtamen, quia quoſdam ibi non ſana intentione, ſed prauis ſtudijs diſſenſiones ſuſcitare, veſtra etiam relatione cognouimus, qui ſcientes ſe ad epiſcopatum nec ætate, nec ſcientia, nec vitæ meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare eccleſiam volunt, vt ſibi de his, quæ ex ipſa præſumpta ſunt, impunitatem [d]

ctionem ſubtiliter iudicantes talem eligant, cui debeãt ſemper obedire: quia poſt electionem non poterunt iudicare de ipſo.

a ¶ Libero.] ſic 83. diſt. nihil. ſic 11. q. 3. quattuor.

ADDITIO. Et c. pauper. per quæ iura & hic habet arg. q iudex pecunia vel alia affectione corruptus non poteſt recte iudicare ſecundum Hugo.

b ¶ Iudicari.] arg. q electum quem ſemel comprobaſti, non potes poſtea reprobare 2, vt ĩ. 32. q. 5. horrendus. arg. extra de his, quæ fi. à maio. parte cap. ex ore. in fi. ĩ. diſt. 4. erit. & c. in iſtis. ĩ. ead. q. proxi. c. licet. ſimile ff. de decur. l. ꝑe. in fi. & arg. ff. de pact. dot. conuenire. ff. de neg. geſt. Pomponius. arg. contra. C. de lib. cauſa. non ideirco. & l. non mutant. & C. de profeſ. & medi. l. grammaticos. lib. 10. extra de elect. cum dilectus. contra vbi patientia non æquiualet electioni, contra id quod eſt ff. de pup. ſi ego. §. 1. Sol. electus ſemel approbatꝰ nõ põt amplius reprobari ab eligentibus, niſi ex cauſa noua, vel de nouo ad eorum notitiam veniente. tunc enim bene poteſt ab eis reprobari, vt extra de offic. deleg. inſinuante. & extra de excep. paſtoralis. & ff. de mune. & ho. vt gradatim. §. reprobari. & ita intelligitur illa decret. & illa lex, grammaticos.

QVod autem.] Hic intitulatur tertia quæſtio, qua quæritur, vtrum ſit ſimoniacum præſtare canonicis iuramentum poſt electionem pro indemnitate rerum eccleſiæ. Et reſpondet q non, niſi ante electionem pepigit, q poſt electionẽ præſtaret iuramentum; vt ĩ. ead. Artaldus. Si vero ante electionem iuret, vel pactum faciat, ſimonia eſt, vt ĩ. ea. c. talia. & hæc vera ſunt, cum minoribus & ſubiectis præſtatur iuramentum. præſtare autem ſuperiori ante electionem, non videtur ſimonia: arg. ĩ. 100. diſt. optatum.

c ¶ Quòd autem.] & ante & poſt electionem licite ſecundũ quoſdam petitur cautio, quæ habetur ex iure vel conſuetudine. 63. diſt. quia. 1. q. 3. quæſitum. extra de præben. ſignificatum. A ſuperiore vero quælibet cautio peti poteſt. 28. diſt. de Syracuſanæ. 10. q. 3. c. vlt. 8. q. 2. Eleutherius. 100. diſt. optatum. & c. contra morem. Quidam tamẽ dicunt, q ante electionem nulla cautio poteſt peti: & ſi præſtetur, ſimonia eſt: quia videtur id facere, vt eligatur. ĩ. ead. cap. 1. Idẽ eſt ſi promittat ante electionem ſe iuraturum poſt electionẽ, vt 1. q. 2. quàm pio. ſed poſt electionem bene poteſt 2. quia tunc nihil ſperat ab eis: ſed à ſuperiore, vt dixi, poteſt peti, & ei præſtari tale iuramentum, ſiue ante electionem ſiue poſt. 100. diſtin. optatum. 28 diſt. de Syracuſanæ. & 23. diſtin. quamquam. tamen id quod prius dixi verius videtur, maxime ſi quilibet canonicorum ita iurat: Ego iuro, q ſi fuero factus epiſcopus, nihil alienabo de rebus eccleſiæ: quia tutor eligitur ſub tali conditione, ſi ſatis dederit, vt ff. de tute. muto. §. 1. extra de elec. ſignificaſti. nec tñ videt eſſe conditio, ſed potius admonitio quędam, vt dicit illa l. muto. vñ ex perſona ꝯhentium præſumi debet ꝯctum ſiue promiſſionem eſſe ſimoniacam, vel non: ſicut & præſumitur circa uſurarium cõtractum ex perſona ꝯhentis, vt extra de pig. c. illo. in fi.

Cautio iuratoria an poſſit peti ab eligẽdo vel electo.

2 Scilicet præſtari iuramẽtum ſubditus, nec tunc peccat, nec ipſi poſsũt venire contra electionem ſiue ſit confirmatus ſiue non, ſm H. B. & Lau. extra de ele. publicato. Arch.

TAlia.] CASVS. Pelagius facit Eucarpum uiſitatorem Catinẽſis eccleſiæ, & ei ſignificauit quid deberet fieri circa electionem epiſcopi: ſed poſtea Elpidius diaconus electus eſt fere ab omnibus. ꝑ ei tamen eius electioni conſentiebant niſi iuraret ſe illi præſtare impunitatem de rebus eccleſiæ, quas uſurpauerant. quod totum cum audiſſet Papa relatione clericorũ, & Leonis uiri magnifici, de cuius teſtimonio non erat dubitandum, præcepit Pelagius clericis Catinenſibus, vt Elpidium diaconum cum decreto electionis & cũ viſitatoris epiſtola Romã perducant, & monet eũ, vt clericis reſiſtentibus ſibi, nec iuramentum nec promiſſionẽ faciat aliquã; quia ſi fecerit, tamquã indignus repelletur.

d ¶ Impunitatem.] vt remitteret eis ea, quæ abſtulerant. illud enim eſt ſimonia. remittere enim eſt dare, vt ex-

vt extra de teſtibus, veniens 1. ff. de calum. quinetiam. a ¶ Viri.] argu. teſtimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teopompus. ꝟ. 97. diſt. nobiliſſimus. ꝟ. diſt. 86. tanta. ꝟ. 13. q. 4. inter querelas. 20. q. 3. præſens. arg. cõtra, 33. q. 2. admonere 1. b ¶ Iudicij.] id eſt, quod circa eum fecimus, nos mutabimus. c ¶ Damno.] quia retractabimus quod fecimus.

1 Obtinet vbi alter non læditur: vel in forma iudicij non agitur ſm Hu. Vel dic vt not. in gl. vnde nõ tenet, &c. de hoc 18. diſt. placuit. & 80. diſt. tanta. Arch.

ARtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in epm Arelateñ. eccleſiæ, poſt electionem præſtitit iuramentũ canonicis de indemnitate rerum eccleſiæ, propter quod archiepiſcopus Narboneñ. noluit eum conſecrare, ideoque Romã iuit, & conſecratus eſt ab Vrbano: prius tamen præſtito iuramento, ꝙ nullam conuentionem fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & ꝙ propter nullum aliud crimen ipſum repellebat. Et ſunt verba notarij ſcribentis geſta Vrbani. d ¶ Iuramento.] argumentum, ꝙ ſolus epiſcopus ſola manu ſe expurgat, vt 2. q. 5. quanto. ſed iſtud obtinet cum non habet compurgatores. e ¶ Vt eligeret.] arg. contra, 28. diſtin. de Syracuſanæ. f ¶ Nullius.] ex hoc verbo dixit Ioan. Fab. ꝙ infamatus de vno crimine, expurgabit ſe de omnibus alijs. ſed certe hic non fuit generale iuramentum, ſed ſolũ iurauit, ꝙ nullius criminis conſcius erat, & ꝙ archiepiſcopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa conſecrauit iſtum pendente adhuc obiectione archiepiſcopi? Sed dic, ꝙ archiepiſcopus in forma iudicij nihil obiecit ei. h ¶ Me ſciente.] ar. bonum ad interpretandum negatiue dicta teſtium, vt cum teſtis iurat ſe non vi-

Negatiua vtilis depoſitio eſt benigne Interpretanda.

diſſe tale quid, intelligendum eſt, ꝙ ipſe ſciret 2. ſic in Auth. d hæc. & ſal. §. ſancim⁹ 1 ſi. 5. & ſi vero. 1 ſi coll. 1.

2 Ad hoc facit quod no. extra de ele. bonæ memoriæ, in gl. ſicceſſerit, in prin.

Quod futurus promittat epiſcopus, & fiat rapinæ ſecuritas, epiſcopatus ambitio; hoc etiam vos duximus commonendos, vt decretum in Elpidium diaconum factum, & ſubſcriptũ ab omnibus, quos veſtra relatio deſignauit, ad nos cum prædicti viſitatoris epiſtola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter magnificus vir Leo prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis, quæ ibi mota ſunt, & quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent. Vnde quia de memorati viri [a] teſtimonio dubitare omnino non poſſumus; idcirco, ſicut dictum eſt, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius, vt admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari. † Quem tamẽ hoc per veſtram dilectionem in præſenti iuſſione ſpecialiter admonemus, ne cui ſe aliquid dare, vel daturum eſſe promittat; ſed neq. de eccleſiaſticis præteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquam audeat facere ſiue promittere, aut quaſi factus epiſcopus ea quæ direpta ſunt non repetat; ſed apud eos, à quibus direpta ſunt, permanere libere patiatur: ſciens, quòd ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipſa promiſsio, & cum iudicij [b] noſtri, quod de ipſo habuimus damno [c], paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

† *al. iterari*

Emendatus eſt hic locus ex Anſelmo, & Polycarpo.

De ſecundo vero caſu in geſtis Vrbani ſecundi legitur.

¶ Poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ licet electo iuramentum præſtare. C. I I.

ARtaldus Arelatenſis [a] epiſcopus, Narbonenſis eccleſiæ ſuffraganeus Romam conſecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: ſuus quippe archiepiſcopus eum conſecrare nolebat, quoniam poſt electionem ſuam propter bona eccleſiæ conſeruanda canonicis iurauit. Conſecratus itaque eſt à domino Papa Vrbano, ante purgatus huiuſmodi iuramento [d]. De iuramento, quod canonicis noſtræ eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conuentionem ante, vt eligerer [e], feci. Narbonenſis vero archiepiſcopus, nullius [f], præter id, criminis cauſa, conſecrationẽ noſtram omiſit: me ſciente [g]; neque mihi criminis conſcius ſum, propter quod à ſacra † me vnctione repellat.

† *al. ſacerdotio me repellat.*

a ¶ Arelatenſis.] *In manuſcriptis etiam ſic habetur. Sed viſum eſt ſubeſſe mendum, quia hic epiſcopus vocatur ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis: in concilio autem ſecundo Arelatenſi Arelate refertur ad prouinciam Viennenſem Et quamuis Guglielmus Durandi in ſpeculo de auctor. & vſu pallij hoc citet, vt oſtendat Arelatenſem archiepiſcopum ſubeſſe Narbonenſi; tamen Ioannes Andrea in notis ad illũ locum expreſſe ſcribit in hoc capitulo non agi de Arelatenſi archiepiſcopo. Et valde probabile eſt, pro Electenſi, ſeu Elatenſi, qui vere eſt ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis, corrupte ſcriptum fuiſſe, Arelatenſis.*

interim poſſit ſubditũ excõicare.

Vòd autẽ.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quęritʳ an prælatus ſit deſerẽdus ante ſententiã cõdemnationis: ſiue feratʳ ſentẽtia ab homine, vel à canone. Et dicitʳ, q̃ nõ, vt ĩ. c. vno & ĩ. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. tio tenet quam fecit. ſed ſi tempora appellationis ſunt lapſa. & non eſt proſecutus appellationem, idem eſt ac ſi non appellaſſet: & ſecundum hoc nõ eſt excõicatus. vt diſtinguitur ff. de his qui not. infa. furti. §. 1. & ff. de iniuſto rup. teſt. ſi quis. §. ante pen. Io. Ego credo, q̃ pẽdẽte appellatione clerici debeant ei obedire, cum pendente appellatione, vel lite nihil ſit innouandũ, vt 2. q. 6. appellatione interpoſita. & extra vt lite pen. nihil innouetur, per totũ. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. & excõmunicatio tenet, cum ſtatim trahat ſecum ſuam executionẽ, vt extra de ap. paſtoralis. Bar.

a ¶ Quòd

QVAESTIO IIII.

Vòd autem [a] clericis ante ſententia tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi [a] Papæ dicentis.

a ¶ Symmachi.] *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ, cuius rei reddita eſt ratio ſupra diſt. 31. c. omnino. & 40. ſ. non nos.*

¶ Ante tempus ſententiæ non licet clericis ab epiſcopo ſuo diſcedere. C. I.

Iuo p. 6. c. 340. & 341.

NOnne directa ſunt verba canonum [c]: [Quicumq. clericorum ab epiſcopo ſuo ante ſententiæ [b] tempus pro dubia ſuſpicione diſceſſerit, manifeſtam eum manere cenſuram?] *& infra.* ¶ Lex eccleſiaſtica pontificem ab alijs accuſatum, priuſquam [c] ſub luce obiecta conſtiterint, exigit non relinqui.

a ¶ Canonum.] *Sic emendatum eſt ex vetuſtis codicibus, Ennodio ipſo, & Iuone, cum prius legeretur,* Decreti. *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachum de hac re editi erant. Qui vero in gloſſa citantur, ſunt ex epiſtolis Pontificum Symmacho poſteriorum. In Carthaginenſi quidem concilio inſerto in codice canonum eſt vndecimus canon, qui citatur infra 11. q. 3. ſi quis presbyter. & decimus nonus relatus ſupra 4. q. 5. c. quiſquis epiſcoporum & vigeſimus quartus citatus ibidem. c. placuit. ad quos, & præcipue ad primum videtur ſpectaſſe Ennodius.*

NOnne.] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc ca. q̃ nullus clericus debet deſerere ſuum prælatum ante ſententiã, quamuis ſit accuſatus: & qui cõtra fecerit, pœnam patietur.

b ¶ Sententiæ.] ſola ergo accuſatio nõ cõſtituit aliquẽ reũ vel criminoſũ, vt 15. q. vlt. c. vlt. vnde reo accuſato põt ſolui id, quod ei debetur, vt ff. de ſol. reo. ſola enĩ nominatio non ſufficit, vt 2. q. 1. multi. & lex dicit, q̃ ſi condemnatus appellauit, ſtatʳ eius integer eſt. ff. nil inno. pen. ap. l. vnica. nec inter infames interim eſt habendus. ff. de his q̃ no. infa. furti. impeditur tamẽ interim ab honoribus, vt 81. diſt. tantis 2. & extra de accu. Deus omnipotens. nec procuratores eſſe põt. C. de procur. reum.

Solui põt reo accuſato.

c ¶ Priuſquam.] ſic extra vt lite pend. c. 2. ſi. 33. q. 2. ſeculares. & 35. q. 6. multorũ. & 15. q. vlt. c. vlt.

2 Adde ad hoc gl. op. in §. ſi quis autẽ in gl. 1. inſti. de ſuſpe. tu.

QVAESTIO V.

†al. Apoſtolico

Ine litteris Apoſtolicis † epiſcopus accuſatus, & à ſancta ſede vocatus, ad ſuam non reuertatur eccleſiam.

Vnde Sixtus Papa 1. ait epiſt. 2. c. 2.

¶ A ſede Apoſtolica vocatus epiſcopus ad domum non reuertatur, niſi purgatus, & Apoſtolicis litteris inſtructus. C. I.

Anſ. l. 2. c. 8.

QVilibet fratrum pulſatus, atq. ab hac ſancta ſede vocatus, cum ſe nobis repræſentauerit [d], ad eccleſiam tamen ſuam non prius reuertatur, quàm litteris Apoſto-

a ¶ Quòd autem.] clerici ante ſuſpenſionem vel depoſitionem prælati non negabunt ei obedientiã. 16. q. 4. volumus. 15. q. vlt. c. vlt. Nec obſtat 32. diſt. nullus. 81. diſt. ſi quis. & 16. q. vlt. ſane. quia ibi de ſuſpenſis à cãnone loquitur. nam in illis tribus criminibus eſt ſpeciale, ſcilicet in ſimonia, & in hæreſi, & in notorio fornicatore, ſed de ſimonia occulta vĩ correctũ extra de temp. ordi. c. vlt. Sed numquid ſtatim poſt ſnĩam recedent ab ipſo, cum adhuc poſſit appellare, & appellatio extinguit pnuntiatũ: itẽ quia ſnĩa nõ eſt ſtatim executioni mandanda, vt extra de ſent. & re iud. quod ad cõſultationẽ. E cõtra vĩ, q̃ ſtatim per ſnĩam amittit dignitatem. ff. de pœ. qui vltimo. & l. quod ad ſtatũ. Itẽ quid ſi pendente appellatiõe excõicat ſubditũ ſuũ, an eſt ille excõicatus? Diſtingue quia ſi eſt proſecutus appellationẽ ſuã, tunc licet appellatio ſit pronuntiata iniuſta, excommunica-

Ine.] CASVS. Hic ponitʳ 5. q̃ſtio, qua quæritʳ vtrũ eps accuſatus vocatus ad ſedẽ Apoſtolicã ſi ſnĩa pro eo feratur, debeat ad eccleſiam ſuam ſine litteris Papæ reuerti. Et reſpondetur, q̃ non, vt ĩ. c. ſeq.

QVilibet.] CASVS. Sixtus Papa docet hic, q̃ ſi epiſcopus accuſatur coram Papa, ſi nõ poteſt ſibi crimen probari, non debet ad eccleſiam ſuam reuerti ſine litteris Apoſtolicis, in quibus contineatur qualiter ſuam cauſam finierit, & poſt reuerſionem ſuã vicini epiſcopi hoc cognoſcere poſſint: quoniam epiſcopi ſicut ab Apoſtolis ſunt inſtituti domino diſponente, ita à ſancta ſede Apoſtolica debent defendi, diſpoſitioni cuius omnia maiora ſunt iudicia reſeruata.

d ¶ Repræſentauerit.] clericus etiam ſe nõ repræſentabit Papæ ſine litteris ſui epiſcopi, vt C. de epiſco. & cler. ſi quis

ſi qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet epiſcopos. §.non aliter.coll.1.

a ¶ Ambiguitate.] ſi.ext.de of.ord.ex parte. extra de fi. inſt.quod ſuper.

b ¶ Eorum.] ideſt, Apoſtolorum.

vt ĩ.ca.ordinationes. Ruſinus tamen & Ioan. Fauentinus dicebant, q; epiſcopus, qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, ideſt, ordinem epiſcopalem, quia poſt illum nullus eſt ordo, ordinem cõferre non poteſt, & qui ordinatur à tali, nihil recipit: ſe eus ſi in-

licis, vel formatis, pleniter inſtructus, atque purgatus ſit; ſi fuerit vnde: vt poſtquam domum reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui, qualiter ſuam, aliorumque cauſam hic finierit: quatenus eam abſque ambiguitate [a] vlla nuntiare, & prædicare omnibus poſsit. Ab hac enim ſancta ſede à ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſsi ſunt: vt ſicut eorum [b] diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtitui; ſic huius ſanctæ ſedis (cuius diſpoſitioni, eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione futuris tẽporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA NONA.

Sententia excommunicationis [c] *notatus quidam archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quemdam capellanum ſui ſuffraganei, illo inconſulto, depoſuit, atq. alium in loco eius ordinauit.*

1 *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secundo, an liceat epiſcopo, archiepiſcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius ſine proprijs litteris ordinare.*

3 *Tertio, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui, illo inconſulto, damnare valeat, vel damnatos abſoluere.*

QVAESTIO I.

Quòd ordinatio [f]*, quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius lib. 3. epiſt. 20. dicens.*

Sententia excommunicationis.] Casvs. Supra in viij. cauſa oſtenſum eſt de epiſcopis qui vſurpant ſibi eligere ſucceſſores. Nunc vero vult tractare de epiſcopis excommunicatis, qui præſumunt clericos ordinare, & de archiepiſcopis, qui damnãt clericos ſui ſuffraganei inconſulto illo; quæ omnia vt competentius oſtendat, thema proponit, & tres inde elicit qõnes.

c ¶ Sententia excommunicationis.] In ſuperiori cauſa dictum eſt, q; epiſcopi quandoque vſurpant ſibi aliquid de iure ſuorũ clericorum, quandoque ſibi conſtituunt ſucceſſorem: hic agit qualiter vſurpẽt quãdoque de iure vicinorum epiſcoporum, & oſtendit hic q; nemo ordinabit clericos alterius epĩ eo nõ requiſito, nec ẽt iudicabit, & q; metropolitanus clericos ſui ſuffraganei non põt iudicare. & vt hæc & alia, &c.

Quòd ordinatio.] Casvs. Hic intitulat᷑ prima quæſtio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis poſſit rata haberi. Et certe d hoc ita dicit H. quòd quilibet eps ſiue excõicatus, ſiue non; ſiue catholicus ſiue non, ſiue vltimam manus impoſitionem recepit in eccleſia, ſiue extra ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiunt, dummodo in forma eccleſiæ hoc fiat; & ſi illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & ſic in infinitum, vt 1.q.1.quod quidam. & ĩ.c. ordinationes. Idem dicit de corpore Chriſti. arg. de conſec. diſtin. 4. oſtenditur. ſicut in ſacramentis. 1.q.1. Dñs declarauit. Sed in hoc eſt differentia, quia ordinati ab eo q recepit vltimã manus impoſitionẽ in eccleſia, ſiue ſciẽter, ſiue ignoranter, ſi digni ſunt tolerant᷑ ex miſericordia, vt ĩ.c.2.& 3. niſi in quattuor caſibus notatis in apparatu. Sed ſi ab eo qui non recipit in eccleſia, ſi ſcienter, non tolerantur. ſi ignoranter, & hoc probauerint, tolerant᷑.

eus ſi intra eccleſiam recipiat vltimam manus impoſitionem. De corpore Chriſti dicebant, q; nullus extra eccleſiam conſtitutus conficiebat. argu. 24. q.1. ſchiſma. & forte Gratia. fuit huius opinionis, vt ĩ.ca. §. ſed excõmunicati. & 1.q.1.§. ſed opponitur. Ibi tamen poſt hãc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem. Et videtur hic primo probare Gratia. quòd talis ordinatio non valet.

d ¶ Quòd ordinatio.] hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato ſit rata. Excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, vel ſchiſma, vel aliquam aliam cauſam. Dicit Ioan. Fa. & Rufinus,

q; qui

q qui recepit vltimam manus impoſitionem, idest ordinem epiſcopalem in eccleſia, ordines confert, ſed nõ executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert nec ordinem nec executionem, cum tales nihil habeant: argu. 1. q. 7. Daibertum. 19. diſtin. cap. propter. 1. q. 1. ſi quis

ſint ordinati ab eis 2, vt 1. q. 7. conuenientibus. Si autẽ ſunt ordinati ab epiſcopo, qui extra eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, numquam tolerãtur. ſi ignoranter, & hoc pbauerint, tolerãtur. vt j. e. ordinationes. Hæc ergo ſit fides tua, q hæretici & excommunicati & depoſiti vera ſacramenta conferũt, & verum corpus Chriſti conficiũt, vt no. 1. q. 1. dominus declarauit Io. Quod Io. dicit de depoſito, non credo eſſe verum, vt 50. diſt. c. accedens. B.

2 Cum poſſint ordinati à fide lib & ita caſum ponit H. peut tus alienũ à ſuperiori c. ſ. ſi ad ſubuerſionem, &c. vt dicit H. 1. q. 7 conuenientibus & q. 1. ſi quis hæreticæ. vbi hoc notauit.

¶ Non poteſt appellari conſecratio, quæ ſit ab excommunicatis. C. I.

Poly. l. 2. tit. 37. Iuo p. 14. c. 74. & p. 5. c. 134.

NOs conſecrationem [a] dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excõmunicatis [b] hominibus eſt celebrata [c].

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia poteſtatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita eſt manus impoſitio, vulnus infigitur. Vnde reiterari neceſſe eſt, quod minime probatur eſſe collatum.

¶ Hæc & ſequens Palea abſunt à pleriſque vetuſtis exemplaribus: habentur tamen in vno valde emendato, in quo pauca haberi ſolent. Prior autem hæc videtur eſſe ſumma quadam ſequentis.

[*Vnde Damaſus Papa epiſt. 4. ait.*]

PALEA. C. III.

j. 1. q. 7. per illicitum.

PEr illicitam manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebãt: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur macula, id eſt, reiterari neceſſum eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, inuenire non poſſum.

j. c. nos conſecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi ſunt, qui in ipſa ſua ordinatione pœnam excommunicationis cõtraxerunt; qui numquam in numero catholicorum fuerunt. Ceterum, qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excommunicationis ſententia notati fuerint; ordinationes tamen eorũ ab eccleſia miſericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus ſcribit dicens.

¶ Ordinationes ab excommunicatis non ſimonice factæ, ex miſericordia toleratur. C. IIII.

Anſel. l. 12. c. 74 Iuo p. 6. c. 406.

AB excõmunicatis, quondam [d] tamen catholicis epiſcopis ordinatos, ſi quidem non ſimoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos epiſcopos ſimoniacos non

NOs.] CASVS. iſtius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formã eccleſiæ ordinem cõfert, vel in odium cõſecrantium ſicut dictum eſt. vel ſecundum Rufinum & Io. Fauen. & Gra. intelligitur de eo qui vltimam manus impoſitionem recipit extra eccleſiam.

a ¶ Nos conſecrationem.] j. 1. q. 7. conuenientibus. & capi. Daibertum.

b ¶ Ab excommunicatis.] idest, hæreticis vel ſchiſmaticis. tales enim ipſo iure ſunt excommunicati.

c ¶ Celebrata.] præter formam eccleſiæ. Vel dic quòd in odiũ eorum hoc dictum eſt, ſicut eccleſia per pactionem cõſecrata potius dicitur execrata quàm conſecrata, vt 1. q. 4. eccleſia. 14. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. Videt hic Grat. ponere opinionem Ruſi. & Io. Fauentini, dicens q ordinationes eorum qui numquam fuerunt catholici, irritæ ſunt; ſed ordinationes eorum q fuerunt epiſcopi catholici. licet poſtea fuerint excommunicati, miſericorditer ab eccleſia tolerantur, & ad hoc inducit ſequens c.

quis confugerit. ſed hæc opinio reprobatur. 1. q. 7. conuenientibus. j. ca. ordinationes 1. Dicas ergo, q ſiue quis recipiat vltimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue extra, dum tamen forma eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper ordinem confert, ſed non ſemper executionem: & hoc ſiue ſcienter ſiue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc ſolo eſt differentia, q ordinati ab epiſcopis, qui recipiunt vltimam manus impoſitionem in eccleſia ſiue ignoranter ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, vt j. ea. c. 2. & 3. niſi in quattuor caſibus. Si ſunt maculati iterata vnctione, vt 1. q. 7. ſaluberrimum. in fi. Vel ſi ſunt ordinati ſimoniace à ſimoniaco, vt j. ca. ab excõmunicatis. vel ſi ſunt rebaptizati, vt de conſe. diſt. 4. eos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerint hæreticis, & in contemptum eccleſiæ volue-

AB excommunicatis.] CASVS. Quidam catholici epiſcopi excommunicati fuerunt, & in tempore ſuæ excommunicationis quoſdam clericos ordinauerunt. Quæſitum fuit ab Vrbano vtrum poſſent in ſuis ordinibus tolerari. Et reſpondet q ſic, ſi ſint bonæ vitæ & non ſunt ordinati ſimoniace, vel non conſtat epiſcopos eſſe ſimoniacos: ſed de cetero non aſcendant ad ordines ſuperiores, niſi neceſſitas vel vtilitas exegerit.

d ¶ Quondam.] hic habuit Io. Fan. fomentum ſui erroris, & pro ſe inducit. 1. q. 1. ſi quis inquit. & 1. q. 7. Daibertum, & extra de ſchiſma. c. 1. & 2. ſed hoc ideo dicitur, quia facilius diſpenſatur cum ordinatis à talibus 3 qui vltimam manus impoſitionem receperunt in eccleſia. & ca.

3 Vnde dicit Hug. q illud verbum, quõdam & c. additur potius vt oſtẽdatur differentia in diſpoſitione. nã cum ordinatis ſciẽter ab illis q nũquam fuerunt catholici, epi nõ diſpẽſant, vt j. c. px. ſm Hug.

ſis & capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma ſeruata, & contra eum expreſſe eſt ǰ. de conſec. diſt. 4. oſtéditur. & c. quomodo. & 1. q. 1. quod quidam. Videtur autem hic q̀ ſiue ſcienter ſiue ignoranter ordinetur quis ab hæretico præciſo & ſimoniaco, non debeat cũ eo diſpenſari: quod verum eſt, nec obſtat 1. quæſt. prima, ſi qui à ſimoniacis. vbi innuitur ſi ignoranter à talibus quis ordinatur, quòd poſſit ſecum diſpenſari. ſed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab eccleſia, hic de præciſo. vel ibi non fuit ſimoniacus & hæreticus, hic autẽ ſimoniacus & hæretic⁹. Si quis ergo eſt ordinatus à ſimoniaco etiam ignoranter, executionem non recipit, cùm ſimoniacus ſit ſuſpenſus ipſo iure, vt 1. q. 1. reperiuntur. extra de ſimo. iſta. Sed quid faciendum eſt huic, ſi ſuus epiſcopus quẽ ſcit eſſe ſimoniacum, vult ipſum promouere. H. dicit q̀ qui promouetur à ſimoniaco p̃lato ſuo adhuc tolerato, non peccat, & libere poteſt ſuum officium exequi. ſed cõtrarium legitur extra de ſimo. per tuas. De hoc dixi ſupra 1. q. prima, ſi qui à ſimoniacis.

præciſi. Vel forte Romæ à Papa fuerant præciſi, & antiquàm fama crebreſceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quæ publice fiunt, nõ poteſt quis ignorantiam allegare. 16. diſt. q̀ dicitis. Et eſt hic arg. q̀ qui allegat ignorantiã, ipsã probabit. 3. q. 9. indicas. 1. q. 1. ſi qui à

Ordinatus à ſimoniaco caret executione,

fuiſſe conſtiterit; ad hæc, ſi eorum religioſior vita, & doctrinæ prærogatiua viſa fuerit promereri, pænitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad ſuperiores autem conſcendere non concedimus, niſi neceſsitas, vel vtilitas maxima flagitauerit, & ipſorum ſancta conuerſatio promeruerit.

Sed & illud Gregorij de nominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes ſunt irrita, ſi eorũ damnatio non erat ordinandis incognita. §. c. nos conſecrationem.

Vnde idem Vrbanus ait in ſynodo Placentina, c. 9. & ſequentibus.

¶ Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes inuadunt, alios ordinare non poſſunt. C. V.

Poly. l. 7. tit. 16. & l. 2. tit. 38. C. 9. & 10.

ORdinationes, quæ ab hæreſiarchis [a] nominatim excommunicatis factæ ſunt, & ab eis, qui catholicorũ adhuc viuentium epiſcoporum ſedes inuaſerunt, irritas eſſe iudicamus; niſi probare [b] valuerint, ſe cum ordinarẽtur, eos neſciſſe [c] dãnatos. ¶ Qui vero ab epiſcopis quondam catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate à Romana eccleſia ſeparatis conſecrati ſunt; eos, nimirum, cum ad eccleſiæ vnitatem redierint, ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus: ſi tamen vita, & ſcientia eos commendat. ¶ Amodo vero, quicumq. à prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ aduerſarijs ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur. C. 11. C. 12.

¶ Quamuis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus; nullum tamen præiudicium ſacris canonibus fieri volumus: ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſsitate illud quoque ceſſet, quod pro neceſsitate † factum eſt. Vbi enim multorum [d] ſtrages iacet, ibi ſubtrahendum eſt aliquid ſeueritati, vt [a] addatur amplius charitati. C. 13.

a ¶ Vt addatur, &c.] *Hæc ſunt addita ex concilio ipſo.*

Electio quoque, niſi à catholicis facta fuerit, irrita eſſe probatur.

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. ſed excommunicati. dr. q̀ illud c. nos conſecrationem, intelligitur de his qui numquam fuerunt de numero catholicorum. Nunc vero oſtendit, q̀ poteſt intelligi de nominatim excommunicatis, quorum ordinationes ſcienter receptæ non tolerantur quo ad executionem.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr. q̀ illi qui receperunt ordines ab epiſcopis ordinatis in hæreſi, vel ab intruſis, non tolerantur in ſuis ordinibus quo ad executionem, niſi probent ſe neſciuiſſe in tempore ordinationis eos fuiſſe damnatos. In ſecunda parte dicitur, quòd illi, qui receperunt ordines à ſchiſmaticis quondam tamen catholicis epiſcopis, ex miſericordia in ſuis ordinibus tolerantur, ſi boni ſunt, propter neceſſitatem, ſed ceſſante neceſſitate ſacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi, [Qui vero.]

a ¶ Hæreſiarchis.] id eſt præciſis ab eccleſia, qui numquam catholici epi fuerunt. De alijs habes §. cap. proxi.

b ¶ Niſi probare.] ſi forte erant pueri, cum illi erant qui à ſimoniacis. extra de ele. innotuit. 81. diſt. propoſuiſti. & hic manifeſte reprobatur diſtinctio Io. & Ruſi. hic enim diſtinguit inter ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impoſitionem in eccleſia. & ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, & tam hi, quàm illi recipiunt ordinem, ſcilicet characterem, ſed non executionem.

b ¶ Neſciſſe.] ff. de probat. verius. contra. Sed hic præſumebatur eos ſcire. ſic 82. diſt. propoſuiſti. in fi.

c ¶ Multorum.] ſimile §. 44. diſt. comeſſationes. & §. diſt. 50. vt conſtitueretur.

ELECTIO. CASVS. Dictũ eſt §. q̀ ordinatio hæreticorũ irrita eſt. Nunc dicit G. q̀ electio facta à nõ catholicis irrita eſt, ſicut habetur in ſeq. c. cuius caſus planus eſt.

Nos

a N Os.] ſimile 24.q.1.aperte.& c.miramur.
b ¶ Eligitur.] conſtat, quod ſuſpenſus non poteſt eligere, vt extra de conſue.cum dilectus.& extra de æta. & qual.cũ bonæ. Sed quid ſi maior pars fuerit excõicata, an poſſint alij eligere ſine eis? ar. quod non. extra de cõceſ. præ.

N Vllus.] C A S U S. Calixtus Papa docet hic, quod nullus epiſcopus debet terminos alterius vſurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare vel excommunicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excommunicatio irrita erit: & quòd hoc fieri non debeat, probatur auctoritate Deut. & Prou. dicẽtis: Ne trãſgrediaris, &c.

Vnde Gregorius ſcribit Mediolanenſibus, lib.8.epiſt.65.

¶ Irrita ſit electio, quæ non à catholicis facta probatur. C. VI.

Poly.l.2.tit.1. † *catholicis, et maxime à Lõgobardis*] or.

NOs [a] in hominem, qui non à catholicis † eligitur [b], nulla præbemus ratione conſenſum: nec, ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem, illum ſacerdotis ſuſcipimus.

QVAESTIO II.

Q*Vòd autem* [c] *epiſcopus, vel quilibet ſuperiorum clericos alterius ſine proprijs literis ordinare non debeat;*

Calixtus Papa ſcribit epiſtola 1. ad epiſcopos Galliæ dicens.

¶ Alterius eccleſiæ parochianum nullus iudicare præſumat. C. I.

Anſ.l.6.c.120. Iuo p.14.c.72. & p.5.c.236. † abeſt ab orig.

NVllus alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare [d], [vel ordinare†, aut excommunicare præſumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [e] erit, nec vires vllas habebit: quoniam nullus alterius iudicis, niſi ſui, ſententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.]

Deut. 19. Prou. 22.

[*Vnde a Vrbanus Papa.*]

a ¶ Vnde.] *Antea erat,* Idem, *hoc eſt Calixtus: quia, cum Palea hæc non dum eſſet inſerta, ſequebatur* c. nullus primas. *quod eſt Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano ſecundo, infra de pænit. diſt.6. c.fin.*

d ¶ Iudicare.] niſi in caſibus, vt de pæ.diſ. 6.placuit. & 6.q.3.c. vl. & 3.q.6. peregrinas & c.1. & 10.q.3. nec numerus. 2.q.5. Mennam. & q.7. nos ſi incompetenter. & in caſibus vbi quis ſortitur forum a, & cum quis negligit ſuũ locum cõuertere ad fidem. 16.q.3. placuit 2. & cum epiſcopus ſolus eſt in vna prouincia, vt 65. diſtin. ſi forte. in fine.

a Qui non. 3.q.6. in princip.

e ¶ Rata.] Sed quæritur ſi vnus iudex ſententiã excommunicationis latã ab alio, ratam habere poſſit? ar. quòd ſic 7.q.1. Lugdunen. & 3.q.6. hæc quippe. 63. diſt. Salonitanæ. nam factum falſi procuratoris poſſum ratum habere. extra de offic. deleg. cum olim. ff. de iudi. licet. & electionem quæ nulla eſt, poſſum ratam habere. extra de elect. quòd ſicut. licet adoptio iniuſta poteſt confirmari. ff. de adop. adoptio. Itẽ ſententia feminæ & ſerui cõfirmatur, licet nulla ſit, vt 3.q.7. infamis. §. tria. in prin. & ff. de offic. præto. Barbarius. extra de arbit. dilecti. & eſt ar. ad hoc inſti. de teſta. milit. §. ſed ſi quis. nam & per appellationem poteſt confirmari quod nullum eſt. ff. rem ratam habe. l.3. §. falſus. Sed contra ext. de conſue. ad noſtram. Item quod meo nomine geſtum nõ eſt, ratum habere non poſſum, vt ff. de neg. geſt. ſi pupillis. §. ſed & ſi ego. Item cuius præſentia deſideratur, eius ratihabitione non poteſt confirmari, vt inſtit. de aucto. tut. in fi. Item ſi ſentẽtia excommunicationis cõfirmaretur, retro eſſet quis excommunicatus, quod eſſet abſonum. Dicas ergo, quod ſententia quæ nulla eſt, non põt ratihabitione confirmari: quia ſententia plus habet iuris, quàm facti. & in illa l. ff. rẽ ratã habe. fuit ſentẽtia lata à ſuo iudice, ſed cõtra ius. & ſufficit quòd litigator credat ſe condemnatum, ad hoc vt teneat iudicium. ff. famil. erciſcun. cum putarem. ſolus tamen princeps poteſt ſententiam, quæ nulla eſt, confirmare, vt 2.q.1. in primis. & 3.q.9. hæc quippe. quia & ipſe mutat ſubſtantialia rei. C. de rei vxo. act. in princip. ſic intellige. 3. quæſt. 6. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quàm iuris, vt emptio, locatio, & traditio, poſſunt confirmari. ff. de cura. fur. conſilio. §. vlt. vnde donationem factam à laico, & nõ nomine epiſcopi poteſt eps confirmare, vt 16.q.1. ca. vlt. & extra de iure patro. cura paſtoralis. Si autẽ aliquis ordinat clericos alterius credẽs ſuũ epm ratum habere.

Sententia nulla an poſſit ratihabitione cõfirmari.

præ. & ec. non va. quia diuerſitatem. Item quid ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio vitietur? non, niſi ipſi communicet conſentiendo. extra de ſenten. & re iudi. ad probandum. vbi caſſatur ſententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et argu. ad hoc extra de offic. dele. cum ſuper. & ff. de recep. ar. Pædius. ar. contra ff. quod cũ fal. tu. l.2. §.1. vbi dicitur, quod non obeſt ſi tutor falſus interponit auctoritatem ſuam cum tutore vero. quia tenet quod actum eſt. ſuſpenſus autem hodie eligit, vt extra de cle. excommu. mi. ſi celebrat.

Q Vòd autẽ.] Hæc q. diuiditur in duas partes, in prima quarũ quæritur ſi quis debet ordinari ab extraneo epo ſine litteris? & reſpõdet, quod non: & hoc probat 6. auctorit. Secũda ibi, [His auctoritatibus.] Ioan. de Fant.

C A S U S. Hic ponitur 2.q. qua quæritur an epiſcopus vel archiepiſcopus poſſit ordinare clericos alterius epiſcopi ſine proprijs litteris. Et reſpondet, quod non, vt probatur per ſequentia cap.

c ¶ Quòd autem.] certum eſt, quòd nullus epiſcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius epiſcopi ſine litteris ſui epiſcopi, vt 71. diſtin. per totum. nec ſufficiunt ad hoc litteræ archidiaconi, vt extra de offic. archi. ſignificaſti.

ha-

PALEA. C. II.

PLacuit, vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitentiam ſine eius conſenſu, cui prius ſe cõmiſit, niſi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere præſumpſerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Item Calixtus epiſt. 2.

¶ In alterius parochia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus [a], nulluſque reliquorum epiſcoporum, alterius adeat ciuitatem, aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cuiuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cuius iuris eſſe dignoſcitur, aut quidquam ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit; damnabitur, & non ſolum illi, ſed cooperatores, eique conſentientes: quia ſicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarũ rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [c], aut iudicare poterit.

Item ex concilio Nannetenſi, c. 1.

De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contẽpto presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi inuenerint; ſtatim ab eccleſia abijciant, & ad ſuam parochiam redire cõpellant.

¶ *Hoc & ſequens caput abſunt à ſex vetuſtioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In ceteris autem habentur ſine nomine Paleæ, quemadmodũ & in excuſis. Extat autem vtrumque in concilio Nannetenſi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus tit. de paroch. c. 2. & à Burchardo, & Iuone; ſicque emendatum eſt, cum antea citaretur ex concilio Meldenſi.*

Item ex eodem concilio Nannetenſi, c. 2.

¶ De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut [a] diaconus alterius plebanum † (niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Miſſam recipere audeat.

[a] ¶ Aut diaconus.] *Iſtæ duæ voces neque in concilio, neque in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel eccleſiarum alterius epiſcopi, niſi ab eodem inuitatus, non accedat epiſcopus. C. VI.

NVllum epiſcoporum audere debere ex alia prouincia ad aliam tranſitũ facere, & ordinare aliquos in eccleſijs, aut proferre ad ſacrum miniſterium. Nec † ab alijs illuc trahatur epiſcopis: niſi forte per litteras rogatus abierit, non ſolum à metropolitano [d], ſed & ab his, qui

Sent. 4. diſt. 21. De pœnitentia diſt. 6. c. ſi.

† *al. pro ignorantia*

Poly. l. 2. tit. 24. Burc. l. 1. c. 66. Anſ. l. 6. c. 119. Iuo p. 5. c. 101. Pann. l. 4. c. 28.

ſ. epiſcopum. verſ. nam ſi.

ext. de paro. c. 2. Burc. l. 2. c. 92. Iuo p. 2. c. 122.

Et in capitul. l. 1. c. 155.

Burc. l. 2. c. 91.

† *al. plebeſanum*] *al. parochianum*

Burc. l. 1. c. 108. Iuo p. 5. c. 210. & ſimile p. 5. c. 180. ex epiſtola Bonifacij.

† *al. Nec alios illuc attrahat epiſcopos*

habiturum; tunc poteſt talis ordinatio cõfirmari per ratihabitionem, vt ĵ. ca. Lugdunẽſi. ſecus ſi nõ poneret ſpem in ratihabitione illius, vt ff. de ſolu. ſi quis offerẽti. In ſententia autẽ dici põt, q. ſi aliquis nomine alterius tulit ſententiam, q. tunc poſſit ratificari. Ioan. Quid tutius ſit de hoc & de ſent. excom. notaui in q̃ónibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cæleſtinus prohibet in hoc c. q. nullus patriarcha vel archiepiſcopus vel epiſcopus iudicet, vel ordinet vel diſponat aliquid in parochia alterius niſi fuerit inuitatus. Si vero præſumpſerit, damnabitur cum cooperantibus & conſentiẽtibus ei. Nam ſi ordinare non poteſt, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de epiſcopo in duobus ſequentibus cap. ſcilicet, q. irrita erit talis ordinatio, & ipſe damnabit.

[a] ¶ Metropolitanus.] Si metropolitanus nõ poteſt intrare diœceſim ſuffraganei ſui, niſi vocatus, vt hic dicitur, qualiter ergo viſitat diœceſim, & recipit ibi procurationes, vt extra de cenſibus, ſopitæ. ext. de præſcr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo caſu quando p negligẽtiam deuoluit̃ ius ad metropolitanum; vel ẽt per appellationem.

[b] ¶ Ordinare.] ar. ex quo minus nõ licet, nec maius, vt 44. diſt. nulli. 16. q. 2. viſis. & ſm hoc minus eſt ordinare, quàm iudicare: quia ſolus põt ordinare, ſed non ſolus iudicare ad depoſitionẽ, vt ĵ. 15. q. 7. ſi autẽ. & c. Felix. & c. vlti.

Maius non licet, cui nõ licet minus.

[c] ¶ Iudicabit.] ſæpe tamen iudicat q nõ poteſt ordinare, vt archidiaconus, vt 25. diſt. perlectis. & extra de tẽpo. ord. cum in diſtribuendis.

[d] NVllũ.] ¶ A metropolitano.] hoc intelligas in ar-

duis

cùm eo ſunt, omnibus ipſius prouinciæ epiſcopis. Quòd ſi nullo inuitante inordinate ſuperueniat, & aliquos, vel ordinare præſumpſerit, vel quoſlibet actus illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, vſurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit: ipſe verò huius indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat †, tamquam depoſitus à ſancta ſynodo, & propter huiuſmodi præſumptioné iam prædamnatus.

† al. excipiat

¶ Hæc eſt priſca verſio. Dionyſii autem interpretatio, quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & à Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit ſententiam canonis græci. Tamen, quoniam neque ipſa omnibus locis omnino reſpondet, viſum eſt verba græca noua cum verſione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδ' εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus epiſcopus audeat ab vna prouincia in aliam tranſire, & in eccleſia aliquos ordinare ad promotioné liturgiæ †, nec ſi alios vnà ſecũ adducat; niſi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, epiſcoporum, in quorum regionem accedat. Quòd ſi nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia eccleſiaſtica ad ſe minime pertinentia conficiat; irrita quidem ſunto, quæ ab eo geſta fuerint: verum & ipſe ſuæ impudentiæ, & iniqui incœpti iuſtã pœnã ſubeat, hinc iam à ſancta ſynodo depoſitus.

† id eſt, ſacri miniſterij

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

¶ Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit minime accedat epiſcopus. C. VII.

Burc. l. 1. c. 71. Iuo p. 5. c. 178.

EPiſcopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur nõ eſſe ſubiecta, neque in regionem, quæ ad eius curã minime noſcitur pertinere, ad aliquid α ordinandum [b], neque presbyteros, aut diaconos conſtituere, ad alios β epiſcopos pertinentes, niſi forte cum voluntate, & teſtimonio [c] γ propriæ regionis epiſcopi. Quòd ſi quiſpiam, horum quid tale facere voluerit; irrita quidem erit huiuſmodi ordinatio: & quæ male δ vſurpauerit, à ſynodo arguantur. Nam ε ſi ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præſumat.

ε nullꝰ primas.

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionyſii verſio purior eſt: hic autẽ habet*, ſuper ordinatione cuiuſquã: *quod græce eſt*, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, *id eſt*, vt quempiã ordinet.

dois negotijs 1, aliter ſufficit voluntas epiſcopi, vt ſ. c. proxi.

1 Et totam prouinciã contingentibus, vt dixi in litera.

a ¶ Vacua.] quantũ ad executionem altaris, tamen conſecratio manebit, vt 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi.

b. ¶ Ordinandum.] ſi tamen ſuum ſubditum alibi excommunicaret, videtur, q tenet. 11. q. 3. ſi epiſcopus. ſicut Paulus abſens excommunicauit Corinthium. & facit ad hoc 7. q. 1. ſi quis presbyter. & c. ſi quis vero. ſine reſpectu tamen pro tribunali non poteſt ibi ferre ſententiam, vt argu. extra de offic. leg. nouit. ff. de offi. præ. l. 3. ff. de iuriſdi. om. iud. l. vlt. ff. de offi. procon. & leg. l. 2. De hoc plenius dixi extra de offic. leg. nouit.

c. ¶ Et teſtimonio.] Numquid hoc teſtimonium ſufficit iſti vt non iterum examinetur ab illo epiſcopo? Arg. q. ſic 19. q. 2. duæ. 47. diſt. de Petro. & 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum. ſicut tutori dato in teſtamento ſufficit teſtimoniũ patris, vt inſtit. de ſatiſ. tut. §. 1. Argu. contra 73. diſt. ſanctiſſimo. ſed ibi de collocando in eccleſia ſecunda. Item numqd ſufficiunt literæ archidiaconi? non vt extra de officio archi. ſignificaſti. ſed hoc verum eſt, vbi non eſt, conſuetudo præſcripta ſ. ea. q. 3. conqueſtus.

Tutor teſtamentarius nõ tenetur ſatiſdare.

Epiſco

Digitized by Google

Dicœceſis ꝑ regiōe ponitur & cō tra.

EPiſcopi.] CASVS. Statuitur in hoc c. ꝙ quilibet epiſcopi ſuas regant eccleſias vel parochias. & ad alienas non accedant ſed quilibet in ſua prouincia diſponat quæ diſponenda ſūt. a ¶ Diœceſim.] ideſt prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis pro diœceſi ponitur ī. c. prox. ſic & ī. xxi. q. ꝑ ſingulas 2. valet hoc cōſiderare ad inſtrumenta & diuiſiones ꝓuinciarū, vt 6. q. 3. ſcitote.

NOn inuitati.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epiſcopi nō debent ire ad alienas parochias ſuper ordinandis aliquibus vel diſponendis eccleſiaſticis cauſis: ſed vnaquæque ſynodus ordinet intra ſuam prouinciam quæ diſponenda ſunt, ſicut in concilio Nicæno ſtatutum eſt.

HIS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. ſecūdum Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ nullus epiſcopus clericos alterius ordinare debet: & quærit incidenter, ſi contingat clericos ordinati ab epiſcopo non ſuo: an poſſint in ſuis ordinibus tolerari à ſuis epiſcopis. Et reſpondet quòd ſic, vt dicitur in proxi. cap. Lugdu-

β ¶ Ad alios epiſcopos.] eodem ferè modo Dionyſius. Græcè legitur. εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, ideſt, in locis alteri epiſcopo ſubiectis.

γ ¶ Et teſtimonio.] Græcè tantum eſt, μετὰ γνώμης, quod Dionyſius vertit, cum conſilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] Sic eſt emendatum ex vetuſtis exemplaribus, & ex ceteris editionibus cōciliorum, præter hanc poſtremā quatuor tomorum. Dionyſius habet, & ipſe coerceatur à ſynodo; quod Græcè eſt, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, ideſt, & ipſe puniatur à ſynodo.

ε ¶ Nam ſi.] Tota hæc clauſula in Græco canone, cuius tria exemplaria manuſcripta collata ſunt, minime habetur: ſed & priſca verſio; & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra, c. nullus primas.

Item ex ſynodo Conſtantinopolitana prima, c. 2.

¶ Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. C. VIII.

EPiſcopi, qui extra diœceſim [a] ſunt, ad eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neque confundant, & permiſceant eccleſias. Secundum ζ regulas ſtatutas, Alexandriæ quidem epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius orientis curam gerant; ſeruatis tamen honoribus primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ ſynodi continētur. Sed & Aſianæ diœceſis epiſcopi ea, quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Ponticæ tantum diœceſis habeant curam. Thraciæ vero, ipſius tantummodo Thraciæ.

ζ ¶ Secundum.] Mutata eſt interpunctio, vt magis reſpondeat Græco canoni, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. quod Dionyſius vertit, ſed iuxta canones Alexandrinus antiſtes, &c. In editione autem conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba, ea quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶ De eodem. C. IX.

NOn inuitati epiſcopi vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcumque diſponendis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula, quæ ſupra ſcripta eſt de vnaquaque diœceſi. Manifeſtum nāque eſt, quòd per ſingulas quaſque prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat, ſecundum ea, quæ ſunt in Nicæa definita.

a ¶ Seruata regula.] Ita in omnibus editionibus huius priſcæ verſionis; ſed in Græco canone hic eſt initium periodi, & quæ ſequuntur ex ipſo pendēt, quemmadmodum Dionyſius vertit, ſeruata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus † regula manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, &c. † περὶ τῶν διοικήσεων

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poſſint.*

De his ita ſcribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

LVgdunẽſis.] CASVS. Hu. Lugdunen. archiepiſcopus quæſiuit ab Vrbano vtrum in ſuis ordinibus poſſet tolerare quoſdam clericos ſuos ab alijs epiſcopis ordinatos, cum eis diſpenſando. Et reſpondet quòd ſic ex miſericordia, ſi bonæ vitæ ſint: & ſi ſine prauitate fuerint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chryſoſt. qui clericos ſuos ordinatos à ſancto Epiphanio tolerauit: & in ſuis ordinibus recepit: quod non feciſſet ſi ſciret eos non recepiſſe ordines.

¶ Clerici ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati à proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. X.

Iuo p. 6. c. 412.

LVgdunenſis parochiæ † clericos, quos cõtra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopis ordinatos litterarum tuarũ ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit [a], ſi eos aliàs canonice, & ſine prauitate aliqua ordinatos conſtiterit: ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quoſdã clericos ordinaſſe: quod ſanctus [b] vir omnino nõ feciſſet, ſi ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio [c] tua arbitrata fuerit; iniuncta, ſatisfactionis gratia, propter eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quẽque honore recipies, ſalua in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

Socrates. l. 6. Hiſto. c. 12. & 13. Triper. l. 10. c. 11. Nice. l. 13. c. 13.

QVAESTIO III.

QVòd autem archiepiſcopus clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto damnare valeat, vel abſoluere; ſic videtur poſſe probari. Sicut totius epiſcopatus eccleſia in poteſtate ſunt epiſcopi; ſic et eccleſiæ totius archiepiſcopatus ad diœceſim pertinẽt archiepiſcopi. Vocantur enim epiſcopi à metropolitano in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Sic quippe vices eis impertit, vt poteſtatem ſuam ſibi non adimat. Vnde & ſine eius conſilio nihil eis agere licet, ſicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.

In capitulis Martini Bracharenſis, c. 4.

¶ Nec epiſcopi ſine metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet. C. I.

PEr ſingulas prouincias oportet epiſcopos cogno-

QVòd autem.] CASVS. Hic intitulatur 3. quæſtio, qua quæritur, an archieps poſſit abſoluere vel damnare clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto: & certum eſt quòd nõ, niſi cum appellatur ad eũ: vel habetur de conſuetudine, vel ſi eps decederet, & res arbitrio archiepiſcopi diſpenſari voluerint clerici, vt ✝. c. conqueſtus. vel niſi epiſcopus ſit negligens, vt ✝. c. cum ſimus. vel niſi cõtrouerſia ſit inter epm & ſuum clericum, vt ✝. 11. q. 1. ſi clericus. vel niſi diſſenſio eſt de electione epi, vt ‡. 33. diſt. ſi forte. Sed hoc hodie corrigitur per conſtitutionẽ Innocẽtij Papæ. Sed quia cõmunia negotia prouinciæ, vt ſynodũ cõgregare, epiſcopũ examinare poteſt facere: non tamen ſine conſenſu aliorum, vt ✝ c. 1. 2. 3. 4. & 5. Et procedit hoc ordine. Primo probat ſuperficialiter, quòd archiepiſcopus poteſt abſoluere & damnare parochianos ſui ſuffraganei illo inconſulto, vſq. ad §. [Sed contra.] deinde probat contrarium vſq; ad §. [Sola.] in quo tractat de excellentia Papæ: & hoc vſque ad §. [vltimum.] in quo ſoluit contrarietatẽ. Dicit ergo quòd ſicut eccleſiæ totius epiſcopatus ſunt in poteſtate epiſcopi, ſic eccleſiæ totius archiepiſcopatus ſunt in poteſtate archiepi: itaq; epo non licet aliquid agere ſine cõſilio metropolitani: ſed intellige in ijs, quæ pertinent ad generalem ſtatum prouinciæ totius epiſcopatus.

a ¶ Poterit.] Argum. quòd ſequens ratihabitio confirmat quod primo fuit inutile, vt 63. diſt. Salonitanæ. & 16. q. 1. cap. vlt.

b ¶ Quod ſanctus vir.] Sic ‡. 37. diſt. qui de menſa. 7. q. 1. omnis. Sed nonne iſte epiſcopus deliquit ordinando clericos alterius; quomodo ergo ſanctus fuit? Omiſſis multis ſolutionibus dic quòd excuſatur ideo quia vtiliter geſſit: & quia credebat hoc Io. placere: ſicut non facit furtũ qui credit hoc placere domino, vt inſtitu. de obli. quæ ex qua. delic. naſcuntur. §. 1.

c ¶ Moderatio tua.] Permittitur hic epo diſpenſatio canonis vel criminis pœnalis. ſi. eſt ‡. 1. q. 5. c. vlt. in fin. ſed nõ permitteretur ſi ſimoniace fuiſſent ordinati. 1. q. 1. erga. de pœnitentialibus non eſt dubium, quia hoc põt quilibet ſacerdos: vt 26. q. 7. tempora pœnitudinis.

d ¶ Quod autem.] Metropolitanus epiſcopo inconſulte non poteſt iudicare clericos ſuos, niſi in caſibus ſpecialibus, ſcilicet quando cauſa per appellationem defertur ad ipſum, vt infra ea. cõqueſtus. vel niſi cauſa ſit inter epm & clericum, vt 11. q. 1. ſi clericus. Item cum diſſenſio eſt de electione epiſcopi, vt 63. diſt. c. vlti. hoc vero non tenet hodie per id quod eſt extra de elect. quia propter ſ, item cum ſuffraganeus eſt negligens, vt ✝. ea. cum ſimus. Item omnia male acta poteſt punire & retractare, vt 26. q. 5. quicumque. & 12. diſt. de his. Item ſi de conſuetudine aliquid obtinuit: aut ſi epiſcopus deceſſit, vt ✝. ea. conqueſtus. Aliter de ſpecialibus negotijs epiſcopatuũ ſe non poteſt metropolitanus intromittere: ſed communia negotia, quę non magis pertinent ad vnum, quàm ad alium: ſed ad ſtatum totius prouincię, vt congregare ſynodũ, examinare epiſcopum & ordinare, hoc poteſt: non tamen ſine conſilio aliorũ epiſcoporum, vt infra ead. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare nõ poteſt.

3 Verſi. vt in collatione habita eligatur, & c. quaſi dicat, licet cognitio electionum & electorũ pertineat ad metropolitanũ: non tñ gratificatio: ſed cũ eliget in quem omnes, & c. vt ibi Arch.

PEr ſingulas.] CASVS. Dicitur hic quòd epiſcopi in ſingulis

gulis prouincijs debent recognoſcere ſuum metropolitanum, ſibi obediendo: & nihil agere de communibus negotijs ſine metropolitani conſilio. Similiter nec metropolitano licet ſine conſilio epiſcoporum aliquid facere de negotijs communibus. tenet. vt ibi innuitur. H. dicit non tenere talem ſententiam, cum metropolitanus fert in ſubditos ſuffraganei quia metropolitanus iudex alienus eſt reſpectu ſubditorum ſuffraganeorum, vt 6. quæſt. 3. ſcitote. & 3. quæſt. 6. peregrina. ſicut abſoluere non poteſt niſi appellent ad

ſcere [a] metropolitanum † ſuum; & ipſum primatus curam ſuſcipere: nihil autem agere [b] reliquos epiſcopos præter eum; ſecundum quòd antiquitus à patribus noſtris conſtitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus epiſcopus nihil præſumptiue aſſumat † abſque conſilio ceterorum.

† *al. primatũ metropolitani epiſcopi*
Apoſt. can. 34.
† *al. ſibi aſſumat*

Item ex concilio Antiocheno, c. 9.

¶ Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus. C. II.

ij PEr ſingulas [c] prouincias epiſcopos ſingulos ſcire oportet, epiſcopum metropolitanum, qui præeſt, curam & ſolicitudinem totius prouinciæ [d] ſuſcepiſſe. Propter quod ad metropolitanã ciuitatẽ ab his, qui cauſas habent, concurratur. Qua propter placuit eum, & honore præcellere, & nihil vltra ſine ipſo reliquos epiſcopos agere ſecundum antiquum patrum noſtrorum canonem, niſi hoc tantum, quod vnicuique eccleſiæ per ſuam diœceſim competit. Vnumquemque enim epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, vt regat, & gubernet ſecundum competentem ſingulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt ciuitate: ita vt etiam ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cũ moderatione & pondere diſceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam [a]: nec metropolitanus ſine ceterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum.

Apo. can. 34.

a ¶ Conſcientiam.] *Græce eſt,* δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης, *itaque eadem voce,* γνώμης, *vtitur canon tam in conſenſu metropolitani, quàm ſuffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba græca cum verſione noua.*

Τοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ᾽

a ¶ Cognoſcere.] id eſt, reuereri, id eſt, diligere, vt ibi. Non noui vos. 7. q. 1. ſicut vir. in fine.

b ¶ Agere.] Quod ad ſtatum communem pertinet, vt j. ead. archiepiſcopus. ſic s. 80. diſt. non debere.

PEr ſingulas.] CASVS. In Niceno concilio fuit ſtatutum, vt archiepiſcopus per ſingulas prouincias curam gereret, & ad archiepiſcopum appelletur. ſine cuius conſilio epiſcopi nihil agere poſſunt niſi de his, quæ ad proprias eorum parochias ſpectant: & ecõuerſo metropolitanus ſine conſilio epiſcoporum nihil agere poteſt.

c ¶ Per ſingulas.] Simile 2. q. 7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic videtur quòd archiepiſcopus eſt iudex ordinarius totius prouinciæ 1. nam habet procurationem & viſitationem totius diœceſis, vt extra de præſcri. cum ex officij. & quia vnus eſt iudex prouinciæ, vt 7. q. 1. in apibus. ex quo enim archiepiſcopus eſt iudex epiſcopi, ergo eſt iudex diœceſis ſuæ. arg. ff. de pecu. ſer. ſi ſeruus meus. Nam ex eo quòd vicarius eſt in peculio ordinarij, ergo & peculium vicarij, vt ibi dicitur: & præterea hic dicit, quòd omnes, qui cauſas habent concurrant ad metropolitanum. Item quia determinat cauſas delatas ad ipſum per querelam, vt 10. q. 3. quia cognouimus. Sed licet poſſet dici, quòd ſit ordinarius, ſe tamen non poteſt intromittere de cauſis ſubditorum, niſi in caſibus exceptis, vt extra de offi. ordi. paſtoralis. in prin. ſi tamen ferat ſententiam aliquam in ſubditos ſuffraganei ſui, benè tenet: cum ſit iudex ipſorum. arg. in authen. de defen. ciui. §. & iudicare. & §. ſeq. vbi dicitur quòd præſes vel maiores iudices non poſſunt ferre ſententiam vltra ſummam ccc. aureorum, ſi tamen tulerint, ad eũ. extra de ſnĩa. excõ. per tuas. extra de offi. deleg. cum contingat. Item quia dicitur quidquid fecerit, irritũ eſt. vt j. c. nullus. Hoc ſcias quòd de cauſis epiſcopi põt per ſolã querelã cognoſcere. 11. q. 1. ſi clericus aduerſus. Io. quod dicit H. verũ eſt. vt ext. de of. ord. paſtoralis. B.

e ¶ Singulis.] Poteſt ergo anathematizare aliquem inconſulto metropolitano: immo & quilibet ſacerdos in ſcio ſuo

1 Hoc verũ eſt ſecũdũ L. vt no. 3. q. 6. c. 1. in gl. 2. vbi dixi de hoc. Archid.

Archiepiſcopus an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ.

ſcio ſuo epiſcopo, vt extra de of. ordi. cum ab eccleſiarum. nec tenet quod legitur 11.q.3. nemo epiſcoporũ. NISI FORTE. CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ archiepiſcopo nihil agere licet ſine conſilio epiſcoporum: qđ verum eſt, niſi epiſcopi poſt annunciationem contempſerint in ſuis eccleſijs œconomos ordinare, vt probatur ſequenti capitulo.

CVm ſimus.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, vt omnes regulæ ſanctorum patrum cuſtodiantur: & præcipue illa, quæ præcipit œconomos debere eſſe in vnaquaque eccleſia: qđ ſi metropolitanus facere neglexerit, licentiam habeant epiſcopi in ſua eccleſia œconomum ordinare. & econuerſo. Idem ſeruandum eſt in monaſterijs.

a ¶ Oeconomos.] Oeconomus dicitur cui res eccleſiæ gubernanda mandatur, vt C. de ſacroſan. eccle. iubemus. Oeconomꝰ quid.

b ¶ Oeconomum.] ꝙ clericus erit: & de proprio clero debet eſſe. 89. diſt. cap. quia. & 16. q. 7. in nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

c ¶ Epiſcopis.] Ergo ſicut ſuperiores inferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſuplent defectum, vt extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan. nulla. & 89. diſt. volumus.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat, ꝙ archiepiſcopꝰ inconſulto ſuffraganeo ſuum poſſit parochianum abſoluere, exemplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit ſatanæ: & poſtea reconciliauit.

d ¶ Corinthium.] & in hoc ſuppleuit negligentiam Apollinis, vt ſ. ea. cap. vlti.

SED CONTRA. Nunc probat Gratianus contrarium ſcilicet ꝙ metropolitanus non poteſt diſponere de negotijs epiſcoporum ſine conſenſu ipſorum. & omnia c. vſque ad [§. ſola.] intelliguntur de communibus negotijs vel de ſpecialibus, cum epiſcopi non ſunt negligentes, ſed diligenter agunt quæ debent. H.

SAluo.] CASVS. Quæſitũ fuit ab Eugenio vtrũ archiepiſcopus poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus epiſcoporũ ſine cõſenſu alio-

αὐτῶν χώραις· ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖντε μετὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου: μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Epiſcopos, qui in vnaquaq. prouincia ſunt, noſſe oportet eum, qui metropoli præeſt, vniuerſæ quoque prouinciæ curam ſuſcipere, eo quòd in metropoli vndique conueniunt omnes, quicunque negotia habent. Quapropter placuit, & honore ipſum præcellere, & reliquos epiſcopos nihil aliud † ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, patrum noſtrorum canonem) quàm ea ſola, quæcumque ad cuiuſque parochiam, ſubiectaſque parochiæ regiones pertinent: In cuiuſque enim epiſcopi poteſtate eſſe propriam ipſius parochiam, vt eam adminiſtret pro ea, quæ cuique conuenit, integritate, & vniuerſæ regioni, quæ ſuæ ciuitati ſubiecta eſt, proſpiciat, conſulatque: ita vt & presbyteros, diaconoſque ordinet, & ſingula quæque cum iudicio explicet. Præterea vero nihil quidquam facere aggrediantur, ſine metropolitani epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

† περαιτέρω

Niſi forte epiſcopi ipſi œconomos in eccleſia ſua ordinare contempſerint. Vnde in ſeptima ſynodo, c. xi. legitur.

¶ Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit. C. III.

Iuo p.5.c.174. Conc. Chalced. c.26. & diſt.89. quia in quibuſdam. & ſ.16.q.7. quoniam in quibuſdam.

CVm ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire, & eam, quæ dicit in vnaquaq. eccleſia œconomos[a] eſſe debere, modis omnibus inuiolabilem cuſtodire debemus. Et, ſi quidem vnuſquiſque metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum[b]; bene vtique eſt. Sin autem; ex auctoritate propria Conſtantinopoleos epiſcopis[c] licentia eſt præponendi œconomos in eius eccleſia. Similiter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Id ipſum autem ſeruandum eſt etiam in monaſterijs.

Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthium[d] impœnitentem ſatanæ tradidit: poſtea pœnitentem eccleſiæ reconciliauit, hoc tantum ſcribens Corinthijs in prima, & ſecunda epiſtola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur.

1. Cor. 5.
2. Cor. 2.

Sed contra probatur auctoritate multorum.

& Iulius c.4.

Ait enim Higinus Papa, epiſt. 1. c. 2.

¶ Metropolitanus ſine epiſcoporum conſenſu, vel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas. C. IIII.

Burc. l.1.c.65. Iuo par.5.c.99. & 174.

SAl-

ſu aliorum epiſcoporum. & reſpondetur ꝙ non: ſaluo Romanæ eccleſiæ priuilegio.
a ¶ Saluo.] Debet quis ius ſuum proteſtari, ne fiat ei præiudiciū. ſic 29. diſt. diaconi. & 7. q. 1. pōtifices. ff. qbus mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi debitor. §. ſi in vēditione.

ergo in prima, ꝙ nullus primas vel metropolitanus debet ſe intromittere de ſpecialibus negotijs ſui ſuffraganei abſque eius licentia vel voluntate: quod ſi fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipſe deponetur. In ſecunda parte dicitur, quòd primas vel metropolitanus non

uo [a] in omnibus Romanæ eccleſiæ priuilegio, nullus metropolitanus abſque ceterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtantia [b], aliquorum [c] audiat cauſas † [d]: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conſpectu eorum omnium ventilatæ; & ipſe, ſi fecerit, coerceatur à fratribus.

† al. cauſas eorum

Item Anicetus Papa epiſcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Can. Apoſt. 34.

ACchiepiſcopus [e] nihil de epiſcoporum cauſis, aut de alijs communibus, iuxta ſtatuta Apoſtolorum, abſq. cunctorum illorum agat conſilio; nec ille, niſi quātum ad ſuas parochias pertinet, ſine ſuo: quoniā tali gaudet concordia altiſsimus, & gloriatur in membris ſuis.

Item in eadem epiſtola, c. 3.

De eodem. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 24. Burch. l. 1. c. 63. Pann. l. 4. c. 26.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprouincialium præſentia, vel conſilio epiſcoporum, aut eorum, aut alias cauſas, (niſi eas tantum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinent) agere, aut eos grauare voluerit; ab omnibus diſtricte corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens [f] apparuerit; ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnia epiſcoporū iudicia referri † præcepta ſunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant.

† al. terminari

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt. 2. c. 3.

Concor. Lucius epiſt. 1. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

Poly. ibidē c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

NVllus primas, vel metropolitanus diœceſani eccleſiam, vel parochiam, aut aliquem [g] de eius parochia præſumat excōmunicare, vel iudicare, vel aliquid [h] agere abſq. eius conſilio, vel iudicio: ſed hoc obſeruet, quod ab Apoſtolis, ac patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum: id eſt, ſiquis me-

Additio. Ad hoc facit C. de his qui ſpō. mune. ſub. l. 1. lib. 10. ſed argu. contra. ff. de cond. inſt. quod quis. ff. de act. & oblig. obligationum. §. placet. de hoc le. & no. 28. diſtin. c. 1.
b ¶ Inſtantia.] id eſt, præſentia.
c ¶ Aliquorum.] ſcilicet epiſcoporum.
d ¶ Cauſas.] ſcilicet criminales, vt 3. q. 8. ſuggero. Et no. ꝙ cum cauſa eſt inter clericum & epiſcopum, ꝙ metropolitanus in ſynodo cōprouinciali tractabit cauſam. 11. q. 1. ſi clericus. niſi velis dicere, ꝙ hodie ſolus metropolitanus obtinet vicem ſynodi quantū ad iſtud. 18. di. c. 1. & 10. q. 3. quia. De hoc dixi 6. q. 2. epiſcopus.

Cauſa inter epiſcopum & clericum corā quo debeat tractari.

ARchiepiſcop⁹.] Casvs. Anicet⁹ Papa ſtatuit vt archiepiſcopus de cauſis epiſcoporum aut cōmunibus. ſ. criminalibus nihil agat ſine cōſilio ſuorum ſuffraganeorum, nec epiſcopi ſine conſenſu archiepiſcopi aliquid agant, niſi quantū ad ſuas parochias pertinet.
e ¶ Archiepiſcopus.] Hoc cap. exponit præmiſſa.

SI autem.] Casvs. Quæſitum fuit ſi archiepiſcopus ſuperbe vult de cauſis criminalibus vel ciuilibus epiſcoporum cognoſcere ſine eorum voluntate, vel eos in aliquo grauare, quid ſit faciendum: & reſpondetur, ꝙ corrigi debet à ſuffraganeis: & ſi fuerit incorrigibilis, ſignificetur Papæ, quatenus per ipſum ſic puniatur, vt ceteri timorem habeant.

Metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus poteſt coerceri à ſuffraganeis. ſic ſupra ea. ſaluo in fin. ſimile 63. diſt. Salonitanæ. Sed qualiter ſubditi poſſunt eum coercere? Reſpondet, reprehendere [1]. poſſunt ex charitate. 2. q. 7. præſumunt. & c. ſecuti. Iſte autem qui defert querelam ad metropolitanum, ſine appellatione patiatur diſpendium litis. arg. in authen. coll. 3. de defen. ciui. circa medium. §. non habente. in fin. hoc ideo quia traxit aduerſarium ſuum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita. lo.

1 Dic ꝙ eſt triplex reprehenſio, vt no. 8. 21. diſt. nolite, in fi.

NVllus.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. Prima pars loquitur de ſpecialibus negotijs ſuffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur non debet agere cauſas criminales, vel communia negotia ſine conſenſu epiſcoporum, nec ipſi ſine conſenſu metropolitani vel primatis debent aliquid agere, niſi de his quæ pertinent ad ꝓpriā parochiā, vt omnia cōcorditer fiant. Secūda pars incipit ibi, [Sed quidqd.]
g ¶ Aliquem.] Licet non poſſit iudicare de eccleſia ſuffraganei, poteſt tamen de epiſcopo iudicare. 11. q. 1. ſi clericus. Et ſic fallit illa regula. Si vinco vincentem te, multo fortius vinco te. ff. de diuer. & tempor. præſcrip. de acceſſionibus, §. 1. item fallit. ff. qui potio. in pigno. habeā. Claudius. etiam libertus liberti mei, non eſt meus libertus. vt ff. de verb. ſignificat. Modeſtinus. & non omnes quæ ſunt cum ſorore mea, ſorores meæ ſunt. 81. diſtin. legitur.
h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec abſoluere poteſt excommunicatum à ſuffraganeo ſuo. extra de ſent. excom. per tuas. epiſcopus tamen abſoluere poteſt excommunicatum ab archidiacono: quia archidiaconus eſt vicarius epiſcopi.

epiſcopi, vt extra de offi. archid. c. 1. ſed epiſcopus non eſt archiepiſcopi vicarius. Quid de hoc iuris ſit, dixi 25. diſt. perlectis.

a ¶ Irritum.] ideſt, irritandum. ſi dicas quod habet iuriſdictionem ordinariam prouinciæ, ſed ſi ſtet proprie, tunc erit

eſſet ibi principium capituli, vt dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioãnis, & dicit quod Io. ſcribit illi epiſcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata ſubditorum eius, vt eſſet diligens: ne ſine eius conſilio de ſuis ſubditis iudicaret, niſi eſſet negligens.

Anſ. l. 3. c. 88.

tropolitanus epiſcopus (niſi quod ad ſuam ſolummodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio, & voluntate omnium comprouincialium epiſcoporum extra aliquid agere tentauerit; gradus ſui periculo ſubiacebit; & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuũ. Sed quidquid de prouincialium coepiſcoporum cauſis, eorumq. eccleſiarum, & clericorum; atque ſæcularium neceſsitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc cõmuni † conſenſu comprouincialium agatur pontificum; nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque concordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait: [Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.] & alibi: [Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.] Similiter, & ipſi comprouinciales epiſcopi cuncta cum eius conſilio (niſi quantum ad parochias proprias pertinet) agant, iuxta ſanctorum conſtituta patrum. *& infra.*

† al. cum omnium

Matth. 20.
Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

¶ In ſuffraganei parochia nihil abſque eius conſilio metropolitanus agit. C. VIII.

Iuo p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 29.

CONqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus archiepiſcopus [b] Narbonenſis, quòd clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad eccleſiã ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure patriarchatus tui diſponas: cum hoc nec antiquitas (cui patres ſanxerunt reuerentiam) habeat; & auctoritas ſacrorum canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminare non poſſunt, ad te quaſi ad patriarcham ſuum prouocauerint [c]; vel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit, res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo [d] diſpenſare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil priuilegij habere præ ceteris epiſcopis, niſi quantum ſacri canones [e] cõcedunt, & priſca conſuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus: ita vt ſecundum Nicænas regulas ſua priuilegia ſeruentur eccleſijs: præterquam ſi Apoſtolica ſedes ali-

b ¶ Archiepiſcopus.] Hic patet quod archiepiſcopi ſubsũt primatibus & patriarchis, vt 21. diſtin. c. 1. & 65. diſt. de perſona. 17. diſtin. multis.

Archiepi ſubſunt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet quod nec archiepiſcopus, nec primas poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorum epiſcoporũ, niſi per appellationẽ deuoluatur ad ipſum. 11. q. 1. peruenit. & extra de off. deleg. cum non ignoretis. Idem dico in legato Papæ, vt dixi 2. q. 6. c. 3. præter hos caſus eſt alter 12. diſtin. de his. Item cũ 1 abſolutus ab archiepõ non vult parere epiſcopo. extra de of. ord. ad reprimendam. Item cũ eſt cauſa inter epiſcopum & clericũ. 11. q. 1. ſi clericus. & ĩ. 6. q. 2. cap. 2. & hoc cum epiſcopus eſt reus. ſed ſi eſt actor, non videtur quod archiepiſcopus ſit iudex rei, vt ext. de off. ord. paſtoralis. Item cum epiſcopus non vult abſoluere excommunicatum, vt extra de appel. qua fronte. Item cum archiepiſcopus prouinciam viſitat. extra de præſcrip. cum ex officij. ſed illud non dico eſſe generale, niſi vt dixi ĩ. ca. quæſt. 2. nullus primas. Itẽ cum euidens eſt ſententiam epiſcopi iniuſtam eſſe. extra de appel. ſolicitudinem.

Archiepõs de cauſis ſubditorũ epĩ cognoſcere nõ poteſt.

1 Iſtud, itẽ, reſpicit textũ. nam in iſto caſu & ſequẽtibus archiepõs eſt iudex competens.

erit hic argu. quod metropolitanus non habet iuriſdictionem ordinariã totius prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, notaui ĩ. c. 2.

COnqueſtus eſt.] CASVS. Archiepiſcopus Narbonenſis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricẽſi, qui erat ſuus patriarcha, quod ipſe compellebat clericos ſuos eo inuito ad ſuum iudicium venire: & res ad ſuam eccleſiam pertinentes eo inconſulto diſponebat. Præcipit ergo ſibi Nicolaus vt decetero hoc non faciat, niſi fuerit ad ipſum appellatum: vel niſi mortuo epiſcopo clerici voluerint res eccleſiæ diſpenſari per ipſum: quia primates nil priuilegij ſuper epiſcopos habẽt; niſi quantum canones concedunt, vel conſuetudo antiqua: vel niſi Romana eccleſia aliquem voluerit ſuo priuilegio decorare. [Epiſcopo ſcribit.] hæc ſunt verba Bedæ. [Et angelo Epheſi,] &c. ſunt verba Ioãnis. Vnde melius

d ¶ Iudicio tuo.] aliter enim non poteſt. 12. quæſt. 2. non liceat.

e ¶ Canones.] ſic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Conſuetudo.] Ergo ratione conſuetudinis poteſt aliquid peti, vt 18. q. 2. ſeruitium. ff. de pub. & vect. licitatio. §. earum. ff. communia prædi. venditor. Argum. cõtra 10. quæſt. 3. quia. Item ratione diuturnitatis probatur negatiua: quia aliter non probatur. ff. de proba. ſi arbiter. Itẽ diuturnitas conſtituit ius. ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & extra de his quæ fi. à præla. ſi. conſen. c. ea noſcitur. & argu. 3. quæſt. 6. hoc quippe. Item conſuetudo dat iuriſdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & ext. de arb. dilecti. Item conſuetudo dat priuilegium 2, vt hic, & 64. diſtin. quia. Argum. contra. 93. diſtin. illud. 100. diſtin. contra morem. hoc proſecutus ſum ĩ. diſt. 8. fruſtra.

Conſuetudo multa tribuit.

2 Aliàs, conſuetudo parificat priuilegio. extra de iud. nouit. vbi de hoc.

a ¶ Speciali.]Ergo Papa in totum poteſt auferre priuilegium vni eccleſiæ, & alij concedere. vt 16. quæſt. 1. frater noſter.

b ¶ Et angelo.]Hæc ſunt verba Ioan.in Apoc.& deberet eſſe initium cap.

h ¶ Iniuſte.]& iuſte.35.q.9.Gregorius.

ANtiquis.]C A S V S. In regulis antiquis fuit conſtitutum, vt ſiue in prouincia remota ſiue in vicina quis appellet in cauſa ciuili vel criminali, nihil debeat innouari antequam cauſa ad Apoſtolicum deferatur, vt

quam eccleſiam, vel ipſius rectorem quolibet ſpeciali[a] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda ſuper Apocalypſim, [*& Angelo*[b] *eccleſiæ Epheſi ſcribe.*] — Glo.ordi.ad eũ locum Apoc.2.

¶De eodem. C. IX.

EPiſcopo[c] ſcribit, de cuius manu peccata ſubditorũ requirit: ne ſine eius cõſenſu ſubditos iudicare debeat.

¶ *In gloſſa ordinaria ſic legitur,* Et Angelo,]ideſt epiſcopo ſcribit: de manu cuius peccata ſubditorum requirit, & ſine cuius conſenſu ſubditos iudicare non præſumit ipſe Ioannes.

Sola enim Romana eccleſia ſua auctoritate valet iudicare de omnibus: de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cuius initium [*Propoſueramus.*]

¶Apoſtolicæ ſedis iudicium à nemine eſt retractandum. C. X.

PAtet[d] profecto ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maior non eſt) iudicium à nemine fore retractandum; neque cuiquam de eius licere iudicare[e] iudicio: iuxta quod a Innocentius[f] Papa Ruffo, & ceteris epiſcopis per Theſſaliã conſtitutis ſcribens ait: [Nemo vnquam Apoſtolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit[g]: nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari.] & beatus Papa Gelaſius. [Nec de eius iudicio: (id eſt Romanæ eccleſiæ) canones vnquam præceperunt iudicari: ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui: cuius potius ſequenda decreta mandarunt.]

Anſ.l.1.c.75. Iuo p.5.c.19. Pann.l.4.c.11.

ꝟ. ea. ipſi ſunt ꝟ. nec de eius.

¶ *Caput hoc apud ceteros etiam collectores, multis verbis omiſſis in ſummam quamdam redactum eſt.*

a ¶Innocentius.]*In epiſtola Nicolai, & apud reliquos collectores eſt,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij, neque in Innocentij epiſtolis inuentum eſt quod hic affertur. In ea vero epiſtola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epiſtola Bonifacij ad epiſcopos per Theſſaliam.*

Item Athanaſius patriarcha Papæ Felici ſecundo. — In tomis conc.

¶Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apoſtolica ſoluit auctoritas. C. XI.

FVit ſemper veſtræ ſanctæ Apoſtolicæ ſedi licentia iniuſte[h] damnatos, vel excommunicatos poteſtatiue ſua auctoritate reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apoſtolico punire priuilegio: ſicut etiam noſtris, & anterioribus cognouimus actum temporibus. — Iuo p.5.c.15.

Item ibidem paulo inferius.

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis ſancitum † eſt, vt quid- — Iuo ibidem. † *al.* *cenſitum*

c EPiſcopo.]Hæc ſũt verba Bedę. SOLA. C A S V S. Hactenus oſtenſum eſt q archiepiſcopi & primates ſubiectos ſuffraganeorum ſuorũ iudicare non poſſunt illis inconſultis, niſi in caſibus conceſſis. ne autem credatur idem eſſe in Papa, dicit nunc aliud eſſe in eo. Sola enim Ro. ecc. poteſt de omnibus iudicare: ſed nullus de ea poteſt iudicare. & ad hoc inducuntur cap. ſeq.

PAtet.] C A S V S. Dicitur in hoc c. q nullus debet tractare vel iudicare de iudicio ſe. Apo. quia firmum debet eſſe quod ipſa iudicat. Et hoc probat Nicolaus duobus exemplis, ſcilicet. Inn. & Gelaſij.

d ¶ Patet.]Ab hoc ſ. eo vſque in finẽ agitur de excellentia Papæ. & omnia cap. quæ ſ. idem dicunt.

e ¶ Iudicare.] nam talis crimen ſacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. §. qui autem.

f ¶ Innocentius.] Familiaris eſt hæc probatio, q vnus Papa inducit alium in teſtẽ: ſed hoc ideo, quia de ipſorum teſtimonio non eſt dubitandũ 1: ſicut Dominus mala Sodomæ per angelos probauit. 2. quæſt. 1. Deus.

Papa Papã inducit in teſtem.

1 Adſ. hoc, 8. q. 3. talia.

g ¶ Intulit.]Qui manus intulit præpoſito vel contumax eſt erga ducem vel præſidem, capite punitur. ff de re. mi. l. omne. §. 1 & 2. irreuerens miles, & contumelia parentis capite punitur. 86. diſtin. non ſatis. in fi.

FVit.] C A S V S. Dicit in hoc c. q ſemper fuit licentia ſedi Apo. iniuſte damnatos vel excommunicatos reſtituere: & eos qui iniuſte damnat vel excommunicat punire.

tur, vt per ipſum ſententia confirmetur vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid.] id eſt, vt ſi appellatur Romam, vel à remotis vel à vicinis partibus: nil attentaretur ante ſententiam Papæ. 3. diſt. 17. multis.

b ¶ Nemo.] Niſi ſe alicuius iudicio ſubmittat, vt 2. q. 7. nos ſi. & in cauſa hæreſis. 40. diſt. ſi Papa. & cum ſubmittit ſe confeſſori ſuo, tenetur ei parere: & ligabit eum ſententia illius. Arg. contra eſt quod dicitur de dedicatione eccleſiarum, extra de pœn. & remiſ. quod autem. Item cum Papa peccat, poteſt eius peccatum etiam eccleſiæ denuntiari ſecundum admonitionem Euangelij, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. hoc determinaui 40. diſt. ſi Papa.

Papa confeſſori ſuo parere debet.

c ¶ Neque ab omni clero.] Arg. quod concilium non poteſt Papam iudicare, vt extra de ele. ſignificaſti. vnde ſi totus mundus ſententiaret in aliquo negotio contra Papam, videtur quod ſententiæ Papæ ſtandum eſſet, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. Arg. contra: quia orbis maior eſt vrbe. 93. diſt. legimus.

quid[a] (quamuis in remotis, aut in longinquo poſitis prouincijs) ſuper epiſcoporum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſet, quàm ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, vt huius auctoritate iuxta [a] quod fuiſſet faciendum, pronuntiatio infirmaretur, aut firmaretur.

a ¶ Iuxta quod.] *Ivo legit*, iuxta quod fuiſſet pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore conciliorum*, iuſta quæ fuiſſet pronuntiatio, &c.

Siluester in cõc Romano, c. 20.

Item Innocentius Papa.

¶ Prima ſedes nullius iudicio ſubiaceat. C. XIII.

Poly. l. 1. tit. 16. Deuſdedit. p. 3. Anſ. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo[b] iudicabit primam ſedem iuſtitiam [β] temperare deſiderantem. Neque enim ab Auguſto, neq.[c] ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano ſub Silueſtro, c. 20. & ex ipſo citant indicati collectores.*

β ¶ Iuſtitiam temperare deſiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Silueſtro. Sed in vulgata concilij editione eſt*, quoniã omnes ſedes à prima ſede iuſtitiam deſiderant temperari.

In lib. Ennodij

Item Symmachus Papa.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 24. Iuo. p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum cauſas Deus voluit homines terminare; ſed ſedis iſtius præſulis † ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. Voluit beati Petri apoſtoli ſucceſſores cælo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſsimi diſcuſſoris indagini inuiolatam exhibere conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis † non habere formidinem[d], quas Deus præ ceteris ſuo reſeruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum vtitur eo teſte, quo iudice. Dicas forſitan, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo[e], vni dictum: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.] Et rurſus ſanctorum[f] voce patet, Pontificum dignitatem ſedis eius, factam toto orbe venerabilem: dum illi, quidquid fidelium eſt vbique, ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi videtur dictum per prophetam[g]: [Si hæc humiliatur[h], ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam veſtram?]

† al. de inquiſitoribus

Matt. 16.

Eſa. 10.

Item Anterus Papa ad epiſcopos prouinciarum Bætica & Toletana.

ALiorum.] CASVS. Quæſitum fuit à Symmacho vtrum cauſa ſedis apo. poſſit ab homine iudicari. Qui reſpondet dicens quod Deus aliorum cauſas voluit per homines terminari: ſed Romanum Põtificem ſuo examini reſeruauit: apud quẽ non habebit aliquis de allegationis nitore ſubſidium: quia idem ſcilicet Deus erit iudex & teſtis. ſed alij omnes à Papa iudicãtur. cui per Petrum datæ ſunt claues ligandi & ſoluendi: cum ipſe ſit caput omnium, & auxiliũ omnium, vt dicitur per Eſaiam prophetam. Seq. duo cap. plana ſunt.

d ¶ Formidinem.] immo ſine venia debet puniri, ſicut diabolus, qui maximus comparatione aliorũ creatus eſt, vt infra de pœn. diſtin. 2. principium.

Papa delinquẽs debet ſine venia puniri.

e ¶ Replicabo.] hoc eſt dicere, cum ipſe ſit maior omnibus, grauius punitur cũ peccat, 11. q. 3. præcipue.

f ¶ Sanctorum.] id eſt, in ſanctis concilijs confirmantur.

g ¶ Prophetã.] Eſaiã.

h ¶ Si hæc humiliatur.] de archa fœde

† De iſta habetur ſupra 32. diſt. §. ecce. 2. q. 7. §. de his ẽt. 24. q. 1. quã in qua ſignificabitur ſedes Romana.

Digitized b

¶ De eodem. C. XV.

FActa ſubditorum iudicantur à nobis: noſtra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores ſunt qui vitá, moreſque bonorum corrumpunt [a], his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 53. 3. 6. q. 1. cap. ex merito, cũ ſeq.

Item Gelaſius Papa ad Fauſtum legatum.

Nicola⁹ ad Michaelẽ, epiſ. 7.

¶ De eodem. C. XVI.

IPſi ſunt canones [b], qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commeare iudicium: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mandarunt.

Anſ. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9.

3. c. patet in ſi.

Idem omnibus epiſcopis.

In epiſ. ad epos per Dardaniã conſtitutos.

¶ De eodem. C. XVII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo [d] eſt appellare permiſſus. ¶ Sed nec illa præterimus, quòd Apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo p̃cedente: & ſoluẽdi, quos ſynodus inique dánauerat, & damnandi, nulla exiſtẽte ſynodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro ſuo principatu, quẽ beatus Petrus apoſtolus Domini voce & tenuit ſẽper, & tenebit.

Poly. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 1. c. 47. & l. 2. c. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ *Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habentur in epiſtola Gelaſij ad epiſcopos per Dardaniam, ſed nõ eodem ordine compoſita. Caput autem ſequens, in quo multa huius ipſius capitis verba cõtinentur, in eadem epiſtola eodem prorſus modo habetur. Itaque fieri poteſt, vt ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extet: aut Gratianus hæc duo tanquam diuerſa capitula referat, quòd apud antiquiores etiam collectores diſtincta repererit. In epiſtola etiam Nicolai ad epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt impreſſa in appendice bibliotheca, hoc citatur ex Gelaſio.*

Idem epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quoniam quorumlibet ſententijs ligata Pontificum, ſedes beati Petri apoſtoli ius habeat reſoluendi; vtpote, quæ de omni eccleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Xiſtus Papa ſecundus Hiſpanorum epiſcopis, epiſtola ſecunda, c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

FRatres, quos timore terreno iniuſte damnaſtis, ſcitote à nobis iuſte eſſe reſtitutos: quibus ex ſancti Petri & Apoſtolica auctoritate omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi non vultis & vos, & principes veſtri à collegio noſtro, & membris eccleſiæ ſeparari.

Anſ. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus epiſcopus Gualberto Patriarchæ.

ris loquitur propheta, quàm Iudæi ferebant ad bella.

a FActa.] Corrũpunt. 3. 6. q. 1. ex merito, &c. deteriores.

b IPſi ſunt canones.] ſicut Imperator eſt lex animata in terris, vt in auth. de conſulibus, in ſi. coll. 4.

CVncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ eccleſia Romana de omnibus iudicat; ipſa vero à nemine iudicatur. Item ꝙ ad Papã de omni parte mundi appellatur: ab eo vero nullus appellat. In ſecunda parte dicitur, ꝙ eccleſia Romana ſemper habuit poteſtatem, & habebit quoslibet abſoluere & damnare nulla ſynodo congregata. Secunda pars incipit ibi, [Sed nec illa.] Sequ. c. planum eſt.

c ¶ De qualibet.] Ergo à legato appellatur, vt extra de ſen. & re iudi. c. vlti. & extra de of. leg. licet. Sed num quid à laico appellatur ad Papam? Non, niſi in his quæ ſpectãt ad iuriſdictionem eccleſiæ, vt extra de ap. ſi duobus.

d ¶ Nemo.] A principe enim & à ſenatu appellari non valet, vt ff. à quibus ap. nõ li. l. 1.

FRatres.] CASVS. Epiſcopi Hiſpaniæ auctoritate regũ quoſdam iniuſte dãnauerant, quos Sixtus Papa reſtituit, & præcepit epiſcopis, vt omnia eis integre redderent, niſi ipſi & principes eorum velint ab eccleſia ſeparari.

Nunc

Anſ.l.6.c.31. Iuo par.5.c.13.

❡ Cuiuſlibet eccleſiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

NVnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegiũ [a] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericũ ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Cumenſis [a] eccleſiæ antiſtitẽ protelare: quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris; proculdubio ad nos veniens, cõſecratus abibit.

a ❡ Cumenſis.] *Sic etiam Anſelmus, ſed apud Iuonem plenius,* Deſine iam cuiuſpiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumenſi eccleſiæ antiſtitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſtola, cuius initium [Propoſueramus.]

❡ De eodem. C. XXI.

Ṡ.1.q.1. Anſ.l.1.c.72. & l.2.c.14.

PEr principalem [b] beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, ius habemus, non ſolum monachos, verum etiã quoſlibet clericos de quacumque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos [c] conuocare: atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum ſuffraganei archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum fauere cœperint, atque circa eorum correctiones, negligentes [d] extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatẽ, & ligandos damnare, & reconciliandos abſoluere. Cum vero epiſcopi zelo diuinæ charitatis accenſi, bonos verbo & exemplo ædificãt, & malorũ vitia aſpera increpatiõe redarguũt: abſq. taliũ conſilio nõ licet metropolitanis in eorũ parochia aliquid agere, vel diſponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non ſimpliciter dictũ eſt [nihil agat.] ſed cum determinatione, [nil præſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio,] vt vitium præſumptionis videatur improbatũ, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus, quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum damnauit. Ioannes vero, quia epiſcopum Epheſiorum vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine eius auctoritate illos corrigere noluit: ſed illũ tantum de eorum correctione admonuit.

Ṡ.ead.per ſingulas 1.

Ṡ.cum ſimus §. probatur.

Ṡ.epiſcopi.

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus patriarcha antiſtitem Cumenſis eccleſiæ conſecrare nolebat. ſed Stephanus ſcripſit ei vt eũ conſecraret. & quia eum adhuc non conſecrabat, iterum ſcribit ei præcipens vt eũ debeat conſecrare: & ſi non fecerit, dicit ꝙ ſi Romam venerit, conſecrabit eum.

a ❡ Priuilegium.] Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de conſue. cum olim: in fi. 63. diſt. quanto. ſic 99. diſt. ecce. C. de eman. nec auus 1.

PEr principalem.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ Apoſtolicus habet poteſtatem de qualibet parte mundi monachos vel clericos ſæculares ad ſe vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinẽ vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ❡ Per principalem.] Hoc c. eſt Ṡ.1.q.1.c. per principalem, poſt principium.

c ❡ Ad nos.] ſicut Papa priuat aliquem clerico ſuo, eadẽ ratione poteſt Imperator aliquem priuare ſeruo ſuo. C. qui. ex cau. ſerui. ꝓ præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui poteſt rẽ ſuam auferre, vt C. de quadr. præ. bene. Similiter auferre põt & Papa beneficium. 19. diſt. in memoriã. Item põt alicui auferre ius præſentandi, etiam legatus Papæ, vt extra de of. leg. dilectus. & extra de conceſ. præb. & ec. nõ vacan. quia diuerſitatem. & epiſcopum deponere. Sed numquid omnes ſimul? Non, quia ſic vniuerſalem eccleſiam turbaret, quod eſſe non debet. 1. q. 7. & ſi illa.

Beneficiũ poteſt auferre Papa.

SED ALIVD. CASVS. Ṡ. probauit Gra. ꝙ archiepiſcopus poteſt iudicare parochianũ ſui ſuffraganei eo inconſulto: poſtea probauit contrarium. Nunc autem ſoluit dicẽs, ꝙ quando ſuffraganei fauent ſubditis ſuis ad malum, & circa eos ſunt negligentes in corrigendo, poteſt tunc archiepiſcopus ſoluere vel ligare inuitis ſuffraganeis. quando vero ſunt ſoliciti circa ſubiectos, non poteſt tunc eis inconſultis. Et hanc ſolutionem ꝓbat auctoritate Martini & duobus exemplis, ſcilicet Pauli & Ioan.

d ❡ Negligentes.] Magiſter dicit, ꝙ quãcito negligens eſt prælatus in corrigendo, ſine omni admonitione auferetur ei iudicium [2] vel iuriſdictio. ſic Ṡ. ea. cum ſimus. ſic extra de ac. ſicut olim. & ex eo ꝙ non vult iudex procedere, videtur ꝙ ſtatim expirauit ſua poteſtas, vt extra de offic. deleg. cum ſuper. & C. de appe. ex eo. & C. de offic. præfec. orien. ſi quos. & extra de foro compet. ex tranſmiſſa. Arg. contra Ṡ. ead. nunc vero. & extra de ſtat. mona. in ſingulis.

Præſato negligenti an feratur iuriſdictio.

2 Sed H. intelligit poſt admonitionem.

Quidam

Q Vidam laicus.] CASVS. In ſuperiori cauſa dictum eſt quid iuris habet archieps ſuper ſuffraganeis ſuis. Nunc vero ſupponit x. cauſam, in qua oſtendit Grat. quid iuris habeat eps in eccleſijs ſui epatus. Et vt hoc competentius agat, proponit themaª, de quo tres elicit qōnes.

a ¶ Quidā laicus.] Lex diœceſana conſiſtit in recipiēdo vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartam, vel hoſpitium. Lex iuriſdictionis, conſiſtit in conferendo, poteſt enim conferre ſacramenta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere. Quādoq; lex diœceſana comprehendit etiam legē iuriſdictionis, vt extra de præſcri. auditis. quantum ad legem iuriſdictionis ſubſunt epiſcopo & eccleſiæ, & monaſteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monaſteria. & c. cognoуimus. & 16. q. 1. interdicimus. quantū ad legem diœceſanā ſolæ ſæculares, vt ĩ. e. q̄ his. & c. ātiquos. 3. q. 2. ſtatuimus. ſed regulares eccleſiæ vel monaſteria non, vt hic. & c. 1. & 16. q. 1. cum ꝓ vtilitate. & 18. q. 2 q̄ ſit neceſſariū. cathredaticū eñi non ſoluunt. ĩ. ea. q. 3. iter cetera. nec partem decimarum. 16. q. 1. cum pro vtilitate. c. queſti. &c. decimas. nec epiſcopum ad miſſas publicas recipiūt. 18. q. 2. luminoſo. & c. dudū. ꝓſtant tñ ſeruitiū epō. vel ex prima inſtitutione, vt 18. q. 2. Eleutheri⁹. vel ex à ratione viſitationis, vt extra de præſcr. cū ex officij. vel quod debetur ex conſuetudine, vt 18. q. 2. ſeruitium. Capellæ vero monachorū ſubſunt epiſcopo quātum ad vtramque legem. 16. q. 2. ſane. & extra de priui. qū & plantare. in eccleſijs. niſi pleno iure fuerint monaſterijs collatæ. ſed de hoc dicemus 16. q. 2. in prin.

Lex diœceſana & iuriſdictiōis in quibus conſiſtunt.

pta ſunt à lege diœceſana, vt ĩ. ea. c. 1. & q. 3. inter. & 16. q. 1. cū pro vtilitate. & hoc in fauorē religionis. ſed non ſunt exempta à lege iuriſdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem eſt de capellis monaſteriorum. Eſt autē lex diœceſana, qua epiſcopus recipit cathedraticum 1, tertiam ſ. vel quartam partem decimationum ſecundum diuerſas conſuetudines, & qua vocat clericos ad ſynodum vel exequias. Lex iuriſdictionis eſt qua epiſcopus poteſt clericos ordinare, altaria & eccleſias, & virgines conſecrare, corrigere, ſuſpendere, cognoſcere de cauſis ciuilibus & criminalibus, & generaliter ad ſuam iuriſdictionem pertinet omnia ſacramenta conferre.

CAVSA DECIMA.

Q Vidam laicus ª baſilicam à ſe factam à diœceſana lege ſegregare quærit: epiſcopus eccleſiā cū omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere contendit: tandem euincit epiſcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter deſæuit: quæ eccleſiæ ſunt, tamquam ſibi debita, vſurpare contendit.

1 *Modo primum quæritur, an baſilica cum omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secundo, an res eccleſiarum epiſcopis vſurpare liceat.*

3 *Tertio, quid nomine cathedratici à ſuis ſacerdotibus exigere valeat.*

QVAESTIO PRIMA.

D E prima quæſtione ſic definitur in concilio Ilerdenſi, c. 3.

¶ Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege non ſegregatur. C. I.

S I ex laicis quiſpiam à ſe factam baſilicam conſecrari deſiderat; nequaquam eam ſub monaſterij ᵇ ſpecie vbi congregatio ᶜ non colligitur ᵃ; à diœceſana lege audeat ſegregare.

ᵃ ¶ Colligitur.] *In concilio impreſſo, ac manuſcripto ſequitur,* vel regula ab epiſcopo non conſtituitur.

Item ex concilio Toletano 3. c. 19.

¶ Eccleſię cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant. C. II.

S Ic, quidam contra omnem † auctoritatem eccleſias,

Et I Vormacië. c. 6. & 55. & in Moguntino ſub Arnulpho. c. 4. In Troſl. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

D E prima quæſtione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat magiſter per x. aucto. ꝙ eccleſia cum omnibus ſuis rebus debet eſſe ſub poteſtate epiſcopi; & de rebus eccleſiæ, ſ. decimis, & primitiis, & de talibus debet epiſcopus habere tertiam vel quartā, vel mediam ſecundum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi, [Si autem.] Tertia ibi, [Viſitantes]. Quarta ibi, [Quia ſacerdos.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, in qua quærit, an eccleſia cum omni dote ſua pertineat ad diſpoſitionem epiſcopi. Et eſt dicendum, ꝙ omnes eccleſiæ præter monaſteria ſubſunt epiſcopo quoad legem diœceſanam, & quo ad legem iuriſdictionis, vt ĩ. ea. q. fere ꝑ totum. & 16. q. 7. omnes baſilicæ. ſed monaſteria exem-

S I ex laicis.] CASVS. Quidam laicus capellam quandam conſtruxit, & cum peteret eam conſecrari, volebat eam non ſubeſſe epiſcopo quantum ad legem diœceſanam, ſicut nec monaſteria. Quæſitum fuit in concilio Ilerdeñ. an hoc fieri poſſet. Et reſpondetur ꝙ non, ſine voluntate epiſcopi.

b ¶ Sub monaſterij.] id eſt, quaſi ibi velit monaſterium conſtruere.

c ¶ Vbi congregatio.] ſed quot homines faciunt collegium monachorum? Reſpond. duo vel tres, vt extra de elect. c. 1. ſm leges tres. ff. de verb. ſig. Neratius. Sed decē homines faciūt populū, vt 10. q. 3. vnio. ff. in bono. rapt. prętor. §. 1. & decē oues gregem, licet quattuor vel quinque porci gregē faciant. ff. de abigeis. oues. Sed duo nō faciūt familiā, vt ff. de verb. ſigni. ſi deteſtatio. in fi.

S Ic quidam.] CASVS. Quidam poſtulabāt eccleſias, quas

quas ædificauerant ſic conſecrari, vt dos earũ ad epiſcopi ordinationem non pertineret: quare quæſitũ fuit in concilio Toletano quid ſuper hoc fieri debeat. Et reſpondetur, q̃ ſi tale quid factum eſt in præterito, corrigatur, & ſtatuunt vt de cetero nõ fiat: ſed omnia ſint in

bet in traditione rei ſuæ poteſt ponere legẽ quam vult, etiam cũ tradit rẽ eccleſiæ, vt extra de cond. appo. verũ. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus poteſt prædium dare eccleſiæ, & in eo cenſum retinere. 11. q. 1. ſi tributum. 23. q. vlt. tributũ. Similiter patronus põt petere ſeruitium

quas ædificauerint, poſtulant conſecrare, vt dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere[a]. Quod factum taliter α in præterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur: ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad epiſcopi [b] ordinationem, & poteſtatem pertineant.

α ¶ Taliter.] *Sic eſt in antiquioribus editionibus, & duobus Vaticanis conciliorum codicibus: ſed in Colonienſi quattuor tomorũ editione, & in codice Lucenſi Regio, & in concilio Vormacienſi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo*, quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio ſecundo Cabilonenſi.

¶ Eccleſiæ & omnia iura earum ad ordinationem epiſcopi pertinent. C. III.

Burc. l. 3. c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum eſt, vt omnes eccleſiæ cum dotibus [c] ſuis, & decimis, & omnibus ſuis β in epiſcopi poteſtate cõſiſtant, atque ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

β ¶ Suis.] *In vulgatis ſequebatur*, iuribus, *quæ vox abeſt ab omnibus collatis manuſcriptis. Apud Iuonem, & Burchardum eſt*, omnibus rebus ſuis.

Item Leo Papa quartus in epiſtola ad epiſcopos Britanniæ, c. 2.

¶ Vnaquæque parochia epiſcopi prouiſione regatur. C. IIII.

REgenda eſt vnaquæque parochia ſub prouiſione, ac tuitione epiſcopi per ſacerdotes, vel ceteros clericos, quos ipſe cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt ſibi neceſſarium viſum fuerit eccleſiaſtica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶ Iudicio & poteſtate epiſcopi res eccleſiaſticæ gubernentur. C. V.

12. q. 1. præcipimus. ex can. Apoſt. 41.

QVæcumque γ res eccleſiæ ſunt, cõuenit cum omni diligentia, & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & diſpenſari cum iudicio & poteſtate epiſcopi, cui totius plebis animæ [d] videntur eſſe commiſſæ.

γ ¶ Quæcumque.] *græce ſignificantius*, τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν καλῶς ἔχειν, *ideſt*, recte habet, quæ eccleſiæ ſunt, ipſi eccleſiæ ſeruari oportere.

Item ex concilio Toletano 4. c. 32.

qd̃ inſtitutũ eſt ſibi ab ẽpo ante cõſecrationẽ, extra de iu. pa. ca. pterea. Quidã dicũt, q̃ hic loquit̃ in eo caſu qñ primo dedit pure, ſed poſtea voluit adijcere conditionem: quod non licet, q̃a perfecta donatio nõ recipit conditionẽ, vt C. d̃ don. quæ ſub modo. l. perfecta. & 32. q. vlt. c. vnico. in ſi. Alij dicũt, q̃ dos eccleſię ſpectat ad ius publicũ, vt ſ. 1. diſ. ius publicũ. ſed ius publicũ pacto priuatorũ tolli non poteſt ſ. ff. de pact. ius publicũ. extra de fo. compe. ſi diligẽti. Tu breuiter dicas, q̃ illud pactum eſt cõtra naturam illius contractus, & eſt cõtra leges. nã ſecundũ iura res omnes eccleſiaſticæ ad ordinationem epiſcopi ſpectant, vt j. c. nouerint. aliàs ſi non obuiat honeſtati vel iuri. licite põt pactum quod approbatum eſt præmiſſis canonibus apponi, vt in præmiſſis caſibus. nam quilibet in traditione rei ſuę poteſt apponere legem quã vult. ff. de pa. l. in traditionibus.

1 Sub. & ſic non obſtat lex prædic. in traditionibus, quæ loquit̃ q̃ñ per pactũ iuri pulico nõ derogatur, arg. ff. de pact iuriſgẽtium. Arch.

b ¶ Ad epiſcopi.] in eccleſijs autem monachorũ abbati presbyter reſpõdebit in temporalibus, epiſcopo in ſpiritualibus, vt 16. quæſt. 2. ſane. & extra de cap. mo. in eccleſijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cum tribus ſequentibus fere eumdem habẽt caſum, ſcilicet q̃ eccleſiæ cũ omnibus ſuis rebus debent eſſe in poteſtate epiſcopi, vt de eis diſponat & ordinet ſecundum q̃d fuerit diſponendum & ordinandum, viſitando eas tempore opportuno.

in poteſtate epiſcopi.

a ¶ Non pertinere.] hic habes q̃ contractus tenet. ſed pactum oppoſitum in contractu contra naturam contractus non tenet. ſic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. ſi quis laicus. & extra qui cle. vel vo. inſinuante. ſic j. de conſ. diſt. 1. ſi quis baſilicam. Sed objicitur, nonne quili-

c ¶ Cum dotibus.] nihil tamen de eis diſponet citra conſenſum prælati, vt extra de offic. ordin. cum ab eccleſiarum. & j. q. 2. c. pen.

d QVæcumque.] ¶ Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. ADDITIO, & 18. q. 2. cognouimus.

a ¶ No-

Digitized by

a NOuerint.]¶ Nullam.]ſ.17.q.4.ſunt qui.ſ.16.q.7.decreuimus. contra. Sed ibi habent poteſtatẽ tantum defendendi eccleſias 1.

1 Sub.hoc aũt dicit,ꝙ nõ habent poteſtatẽ dilapidationis.ſm L.& hic ad de qđ not. 16.q.7.piemẽtis ſ gl. vlt. de cõſ. diſt.1.ſi qs baſilicam.

2 De hac ma.no. ex tra de cẽſi. cum olim. vbi Ho. de hoc notãdo ponit hanc ſentẽtiam. & eã attribuit Barr. prouin.qui ita ad litterã ſenſit ſi cut hic dr per Bar.

DE his.] CASVS.Dicitur in hoc ca.ꝙ omnia bona eccleſiarum mobilia & immobilia in ẽporum poteſtate cõſiſtũt, ita ꝙ tertia pars oblationũ ẽpo reſeruet. Quid autẽ iuris ſit de hoc, in apparatu dicetur.

b ¶Tertia.]alibi dicitur, ꝙ nihil habeat 2 præter cathedraticũ, vt ſ.ead.q.3.c.1.aliàs de medietate, vt ſ.c. proxi.No.ergo ꝙ tempore primitiuo cum pauperes eſſent epiſcopi, ſtatutum fuit vt epiſcopi de epiſcopalibus eccleſijs¹, & omnibus bonis eccleſiæ ſumerent medietatem, vt in cap.ſeq. ſed in omnibus parochialibus eccleſijs tertiam..16.q.1.conſtitutum.procedente tempore ex parochialibus tantum tertiam oblationum & decimarũ haberẽt,vt ſ.e.c. decreuimus. poſtmodũ quartam.12.q.2.vobis.& c.conceſſo. & c. quattuor. Hodie aũt nec tertiã partem parochialiũ habebũt niſi ad fabricã reparãdam,nec illam habebunt niſi velint ſabricam reparare, vt ſ.q.3.c.1.& 3.Vel dic. ꝙ ſecundum conſuetudinem iſta dantur, vt extra de ſepul.certificari.hodie aũt cũ ſint diuites, nihil habebunt præter cathedraticum,vt ſ.q.3.c.1.Ioan.parochialis eccleſia tantum habet quartã decimarũ, & ẽps aliã pro ſe, alias quartas duas retinet ẽps ꝓ fabrica & pauperibus,vt 12.q.2.cõceſſo.& c.ſeq. de alijs reditibus nihil habet de conſuetudine generali & præſcripta ẽps, licet prædicta c. & alia videãtur dicere contrarium,& ita fuit ſententiatũ pro epiſcopo Bononienſi contra eccleſiam ſancti Io.in Perſiceto. & hoc videtur expreſſum 12.q.2.vobis.B.

vel confirmandos pueros:procurationes tamen exigebant ac ſi eccleſias viſitarent,quod ex auaritia & negligentia procedebat.& ideo ſtatutum fuit in concilio Toletano,vt hoc de cetero non faciant epiſcopi,ſed ſolicite & diligenter ſuos greges viſitent,cupiditatem vitantes.

¶ Baſilicarum conditores in rebus eccleſiarum nullam poteſtatem ſe habere cognoſcant. C. VI.

NOuerint conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem eccleſijs conferunt,nullam a ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta,ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationem epiſcopi pertinere. Poly.l.3.tit.12. Burc.l.3.c.203. Iuo p.3.c.155. Pann.l.2.c.4.

Item ex concilio Aurelianenſi 1.c.17.

¶ De eodem. C. VII.

DE his,quæ parochijs in terris,vineis,mancipijs,atque peculijs quicumq. fideles obtulerint,antiquorum canonum ſtatuta ſeruentur, vt omnia in epiſcopi poteſtate conſiſtant: De his tamen, quæ altario acceſſerint,tertia b pars fideliter epiſcopis deferatur. Poly.l.3.tit.11. Burc.l.3.c.136. Iuo p.3.c.102. Pann.l.2.c.61.

Item ex eodem, c.16.

¶ De his,quæ altario deferuntur,medietatem ſibi vendicet epiſcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegentes,priora ſtatuta credimus renouanda: vt de his,quæ in altario oblatione fideliũ conferuntur,medietatem c ſibi epiſcopus vendicet,& medietatem ſibi diſpenſandam ſecundum gradus clerus accipiat; tam de proprijs prædijs, quàm de omni commoditate in epiſcoporum poteſtate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ In libro manuſcripto priuilegiorum eccleſiæ Toletanæ refertur hoc tamquam caput 15. quarti concilij Toletani: ſed in duobus ipſius exemplaribus ex Hiſpania miſſis non habetur: Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburienſi tempore Arnulphi regis.

¶ De epiſcopis,qui diœceſim ſuam viſitare contemnunt, & ad redimendas manſiones, quæ viſitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

REl ata † eſt coram ſancta ſynodo querimonia plebium, quòd ſint quidam epiſcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum ſuas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt manſiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio d redi- Burc.l.1.c.229. Iuo p.5.c.341. †al. Delata †al.alio

ANtiquos.]CASVS.Statutum fuit in Aurelian.concilio,vt ẽps habeat medietatẽ oblationum matricis eccleſiæ, & clerici eiuſdem eccleſię aliã medietatem habebunt.Idem eſt de fructibus prædiorum,& in omni vtilitate eccleſiæ,ita ꝙ prædia & bona eccleſię in epiſcopi poteſtate conſiſtant.

c ¶Medietatem.]ſecundum diſtinctionem decre.extra de teſta.requiſiſti.

REl ata.] CASVS. Quidam epiſcopi negligebãt ſuas parochias viſitare ſingulis annis ad prædicãdum,

tes,& negligentiam dimittentes.

d ¶ Aliquo pretio.]Si iſti parochiales ita ſoluerunt aliquos denarios aliquot annis, numquid ẽps poſtea põt ad procurationem petendã redire?ar. ꝙ ſic,extra de cẽſi.olim.ar.contra.ff.quemadmodum ſerui. amit. ſi cõmunem.vbi dicitur,ꝙ qui vna ſeruitute vtitur pro alia perdit primam.Sed quid ſi partẽ procurationis recepit aliquot annis,nũquid per partẽ intelligitur retinuiſſe totũ?videtur ꝙ ſic.ſ.de pœ.diſt 1. vulgaris.ff.quẽadmodũ ſer.ami.ſi ſtillicidiũ.§.vlt.& l.ſeq.vbi dicitur, ꝙ per partẽ retinere totũ videtur.ff.de ſer.ruſti.præd. vna eſt via.ar.ↄtra.extra de præſer.auditis extra de capel.mo.dilectus. Breuiter rñdeas, ꝙ in procuratione nulla currit præſcriptio. extra de præſc. cum ex officij. vnde ſiue par-

parteſ ſoluerit, ſiue nihil. ſemper poteſt petere procurationem, vt no. in prædi. c. cum ex officii.

a ¶ Redimant.] tamen redimi poteſt procuratio, vt ꝭ. ea q. 3. relatum.

b ¶ Parare.] vel præparare.

tem fabricæ recepit. ꝭ. ea. q. 3. vnlo. aliter non tenetur: ſed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. ſi monachus. extra de ec. ædi. de his 1.

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars q. 5. in qua dicitur vt hic & in ſeq. c. continetur. Io. de Fan.

Decre- mant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ, & auaritiæ, ſanctæ ſynodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingeniū, & vt ſolicitiores ſint epi de ſuis gregibus viſitandis.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 8.

¶ Annuis vicibus eccleſiæ ab epiſcopis viſitentur. C. X.

Burc. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab epiſcopo diœceſes viſitentur; &, ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatori [a] [c] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab epiſcopis, nouimus eſſe ſtatutum.

a ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis, apud* Burchardum, *&* Iuonem *legitur,* ordinatione ipſius: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Reliqua vero ex ijſdem ſunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus ſtatutum.

2 *Si autem epiſcopus inualetudine impeditus diœceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit, viſitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 35. legitur.

¶ Inualetudine grauatus epiſcopus, viſitationis officium alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiſcopum per cunctas diœceſes, parochiaſq. ſuas per ſingulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui reditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

3 *Viſitantes autem epiſcopi, quid à clericis ſuis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharenſi ſecundo, c. 1. ſic ſtatutum legitur.*

¶ Quæ viſitantes epiſcopi à clericis ſuis exquirere debeant. C. XII.

Burc. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epiſcopis, vt per ſingulas eccleſias epiſcopi, & per diœceſes ambulātes primū diſcutiant clericos, quomodo ordinem baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quæque officia in eccleſia peragant. Et, ſi recte quidem inuenerint, Deo gratias agant; ſin autē mini-

CASVS. ꝭ. in cap. decreuimus. & c. relata. dictum eſt, ꝙ epiſcopi debent ſuas parochias viſitare. ſed nunc Gra. dicit, ꝙ ſi eſt valetudine impeditus, officiū viſitationis aliis iniūgat.

EPiſcopum.] CASVS. Statutū fuit in cōcilio Toletano, vt epiſcopi ſuas parochias viſitēt: quod ſi non poſſunt, presbyteros bonos vel diaconos mittant, qui omnia diligenter inquirant, ſcilicet baſilicarū reparationē, & vitam ſacerdotum.

d ¶ Annos.] cum neceſſaria cauſa ſubeſt, tunc ſingulis annis poteſt viſitare, vt hic, & ꝭ. e. q. 3. cauendū. immo tunc quãdocūque & quotieſcumq; opus eſt, poteſt eccleſias viſitare, vt extra de of. arch. mādamus. ſed ſi non eſt neceſſitas, de triennio in trienniū viſitabit, vt extra de of. archi. vt archidiaconus. vel hodie bis in anno, vt extra de cēſi. cum venerabilis. Sed qualiter 2 iſtud mandatur alijs, cū iſtud ſit officium archidiaconi, vt 25. diſt. perlectis? Sed loquitur de ea viſitatione, quam habet epiſcopus in re ſua, vel ſecundum conſuetudinem loci dicitur.

VISITANTES. Hęc eſt tertia pars q. in qua dicitur vt hic & in ſeq. c. continetur. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ꝭ. ꝙ epi debent eccleſias viſitare. Nunc autem dicit Gratia. quid epiſcopi debēt docere, & quid à presbyteris requirere cum ſuas parochias viſitant.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1. & 12. q. 2. quatuor. Arc.

Viſitatio quoties fieri debet.

2 Iſta q̃ melius eſſet glo. per ſe ſignata ſup verbo presbyteros. & ita eam ponit, Ioa. de Fan.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt epiſcopi ſingulis annis ſuas eccleſias viſitent; & ſi qua baſilica fuerit deſtructa, præcipiatur ordinatori ſuo, vt eam debeat reparare. de omnibus autē reditibus epiſcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] id eſt, ſacerdoti. & hoc verū eſt ſi par-

PLacuit.] CASVS Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dicitur, ꝙ epi ſuas parochias viſitantes prima die debent à clericis exigere, qualiter baptiſma & Miſſam & cetera officia peragāt, & ſi bene inuenerint. Deo gratias agāt: alioquin ignaros inſtruāt. Ordinēt &c, vt catechumeni ante xx. dies baptiſmi ad purgationē

exor-

exorciſmi veniant,in quibus diſcant, Credo in Deum. In ſecunda die debent docere laicos,vt fugiant idololatriam,& omnia mortalia crimina;& quod ſibi nolunt fieri,aliis ne faciant,vt fidem rectam teneant.& hoc facto ad aliu m locum pergant.

cleſiæ oblationes auferant, & vt eccleſiæ à laicis nõ incaſtellentur,vel in ſeruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.]laici ergo poſſunt cogi ad oblationes. 16.q.1.ſtatuimus.ſicut ad decimas & primitias.16.q.1.reuertimini.

g ¶ Et

me;docere debent ignaros [a] ,& hoc modis omnibus præcipere,ſicut antiqui canones iubent,ut ante uiginti dies [b] baptiſmi,ad purgationem [c] exorciſmi cõcurrant catechumeni,in quibus uiginti diebus omnino† catechumeni ſymbolum,quod eſt [Credo in Deum patrem omnipotentẽ] ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergo in his ſuos clericos diſcuſſerint, vel docuerint epiſcopi, alia die [d],conuocata plebe ipſius eccleſiæ, doceant illos, vt errores fugiant idolorum: vel diuerſa crimina,id eſt, homicidium,adulteriũ, periurium,falſum teſtimonium,& reliqua peccata mortifera;& quod nolunt ſibi fieri,alteri ne faciãt;& vt credãt reſurrectionem omnium hominum,& diem iudicij,in quo vnuſquiſque ſecundum opera ſua recepturus ſit. Et ſic poſtea epiſcopus de eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

De conſ.diſt. 4. ante viginti.

† al. omnes

a ¶ Ignaros.]ar.contra illos q. ſtatim ſuſpendunt ſimplices ſacerdotes,vt 38.diſt. ſedulo 1. & c. quando. Item ar. pro illo qui conſecutus eſt ꝑbendam dum finxit ſe ſciolum.i.ſimulatorem ſcientiæ.

¶ Ad idem 35.q.2.in galliarum. magis eñ monendo q̃ comminando,&c. 45.diſt. licet.1. & 2. & 44. diſt. comeſſationes.17.q.1. de viduis. Arch.

b ¶ Dies.]Paſchæ.

c ¶ Purgationẽ.]nõ tamẽ ſtatim purgant̃ vitia: ſed ſunt ſigna futuræ purgationis. ſ. d cõſe.diſt.4.ſicut.

d ¶ Alia die.]ſ. ea. q.3.contra.inter cetera. in fi. vbi dicit̃, q. tantum per unam diem morabit̃ in qualibet baſilica.ſed dic, q. vno die erit cum ſacerdote, altero cũ populo.

Item Hieronymus in epiſtola ad Damaſum Papam de oblationibus altaris. Tomo. 4.

¶ Oblationes eccleſiæ laicis vſurpare non licet. C. XIII.

4 Quia ſacerdotes pro omnibus orare debent [α],quorum eleemoſynas & oblationes accipiunt;qua frõte præſumunt laici oblationes,quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel comedere [e], vel alijs concedere, cum ipſi non debeant ex [β] officio ſuo pro populo orare. Ob hoc Papa glorioſe mittere oportet illos præſumptores in excommunicationem perpetuam, vt & ceteri metum habeant,& amplius hæc in eccleſia ne fiant. Polyc.l.3.tit.9.

Quia.]Hæc eſt quarta pars q.in qua dicit̃, & ꝓbatur quòd laici nõ debẽt accipere oblationes de altaribus vel crucibus, quæ deferunt̃ ſacerdotibus ratione officij,cum laici pro ſe vix orare poſſint. Ioa. de Fant.

Casvs. Laici in ciuitate Romana auferebant oblationes de altaribus, & comedebant. quare Damaſus Papa quæſiuit à Hieronymo quid de his deberet fieri. Et reſpondet, q. debent excommunicari, vt ceteri metu terreantur: quia cum non orent ꝓ populo,oblationes populo comedere non debent.

e ¶ Comedere.] hic habes decimas appellari non ſolum ipſa iura, ſed etiam ipſos prouẽtus, & q. etiam prouentus non poſſunt concedi laicis. arg. contra extra de præla. vices ſuas. c. vlt. Sed dic vt dicitur 1.q.3.ſi quis obiecerit. q. ad tempus poteſt decima laicis concedi, non tamen in perpetuum.

α ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epiſtola impreſſa legitur*, ſolent: *ſed in pleriſque manuſcriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo*, debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi ſcriptis collecta, cap. de contẽplatione, oratione, & lectione*, ſacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemoſynas, oblationeſque recipiunt.

β ¶ Ex officio ſuo.] Hæc *abſunt à pleriſque codicibus Gratiani, & epiſtola ipſa, &* Polycarpo.

Item Calixtus Papa ſecundus γ.

γ ¶ Secundus.] *Additum hoc eſt ex pleriſque vetuſtis. Neque vero primus eſſe poteſt, cuius tempore nondum Pantheon vocabatur templum ſanctæ Mariæ rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud beatæ Mariæ, & omnibus ſanctis dicauit.*

¶ Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

Sanctorum patrum canonibus conſona ſancientes,oblationes [f] de ſacratiſſimo & reuerendiſſimo altari beati Petri,& Saluatoris,& ſanctæ Mariæ rotundæ,aut alijs eccleſiarũ altaribus ſiue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus,& ſub diſtrictione [g] anathematis prohibemus, Polyc.l.3.tit.9.

Sanctorum.] Casvs. Calixtus Papa duo in hoc c. ꝓhibet.ſ.ne laici de altari alicuius ec-

g ¶ Et ſub diſtrictione.]d hoc dic vt 63.diſt. Salonitanę.

a ¶ Inca-

a ¶ Incaſtellari.]vt inde fiant propugnacula. Additio. Hoc intellige, ſecũdum quod habetur extra de cuſt. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 1. neceſſaria. & c. nulla. Archid.

Hanc conſuetudinem.] Casvs. Damaſus prohibet in

& comedant: ſed ſolum ſacerdotibus relinquant, qui quotidie pro nobis orant. & hoc probat exemplo veteris teſtamẽti, vbi ſolum ſacerdotibus permittebatur panes propoſitionis comedere. Si quis vero contra conſtitutum cccxviij. patrum Nicæni cõcilij venerit, anathematis vinculo ſit obligatus.

& eccleſias à laicis incaſtellari [a], aut in ſeruitutem redigi auctoritate Apoſtolica prohibemus.

Item Damaſus Papa.

¶ Eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non detineantur. C. XV.

Polyc. ibid. † al. vigere

HAnc conſuetudinem, quæ contra ſanctam eccleſiam catholicam augeri † videtur, omnino interdicimus; vt nullo modo vmquam oblationes, quæ intra ſanctam eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorum detineantur: ſed tantummodo ſacerdotibus, qui quotidie Domino ſeruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere teſtamento prohibuit Dominus panes ſanctos comedere [b] filijs Iſrael, niſi tantummodo Aaron [c], & filiis eius: qui panes longe erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta eccleſia offeruntur; quia illi ſub vmbra legis erant; qui vero modo ſub gratia ſpiritus ſancti, toto mundo Euãgelio coruſcante lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua conſciẽtia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum eſt, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione cõceditur. Quia omnibus ſanctis patribus, noſtriſque prioribus placuit hanc ſanctionẽ fieri; & nos ſimiliter in eiſdẽ perſiſtere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis vero contra hanc regulã noſtrã, & contra regulam ſanctorum cccxviij. patrum, qui in Nicæno cõcilio hoc conſtituerunt, temerarius præſumptor fuerit, & de cetero oblationes de ſacris eccleſijs auferre molitus fuerit; ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. Reſponderunt omnes, fiat fiat.

1. Reg. 21. — Panes propoſitionis.

Præmiſſis auctoritatibus, eccleſia cũ omnibus rebus ſuis ad epiſcopi ordinationem pertinere monſtrantur, & tam eccleſia, quàm oblationes & facultates earum à laicorum diſpoſitione probantur eſſe immunes.

QVAESTIO II.

SEd cum [d] in epiſcoporum poteſtate facultates eccleſiæ conſtitutæ eſſe dicãtur; poteſtas diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahẽdi, vel dilapidandi.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 7. legitur.

¶ Res eccleſię aliquo modo epiſcopis alienare non licet. C. I.

CAſellas, vel mancipiola eccleſiæ, epiſcopi (ſicut priſca canonũ præcepit auctoritas) vel vaſa miniſterij, quaſi

b ¶ Comedere.] arg. quod clerici concubinarij nõ debent comedere bona eccleſiæ. 32. diſ. præter hoc. Arg. contra 32. diſt. ſi qui vero. & 31. diſt. omnino.

c ¶ Aaron.] illi vero ſacerdotes ſẽper comedebãt panẽ durũ: quia quolibet ſabbato ponebant eis illi xij. panes, qui fuerũt dicti panes propoſitionis. Sed numquid de illo pane poterant paſcere familiã ſuã, vel etiam canes ſuos? nõ: ſed tãtum in neceſſitatibus poterãt, quia tunc et alijs licebat comedẽre eos. vnde Dauid & Abimelech excuſant. vt 25. q. 1. §. ſi ergo. & §. his ita reſpõdetur.

Præmissis. Casvs. Infert Gra. ex ſupradictis, quod eccleſiæ. & oblationes, & res eccleſiæ in epiſcopi poteſtate conſiſtunt.

SEd cũ in epiſcoporũ.] Hæc q. diuidit in 4. partes: in quarũ prima probat, quod res eccleſiæ non ſunt alienandæ niſi in caſibus, quos ponit. Secunda ibi, [Perpetua.] Tertia ibi, [Eps habeat.] Quarta ibi, [Si vero.] Ioan. de Fan.

Casvs. hic intitulatur 2. q. qua quæritur an epõ liceat auferre, diſtrahere, vel dilapidare res eccleſiæ. Et certe dilapidare nõ põt, nec etiã alienare, niſi in caſibus conceſſis à iure. & hoc probatur per ſeq. c.

d ¶ Sed cum.] quæritur an liceat epiſcopo vſurpare res eccleſiæ. Hæc q. non habet dubitationem: quia conſtat, quod non poteſt vſurpare.

CAſellas.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quòd omnia bona eccleſiarum mobilia & im-

in hoc c. ne Romani auferant oblationes de altaribus,

immobilia debent eſſe in poteſtate eporum. ita vt non liceat eis vendere directa venditione, vel indirecta: niſi imminente neceſſitate vel vtilitate eccleſiæ, quæ primitus comprobata fiat venditio coram duobus vel tribus vicinis epiſcopis ſubſcribentibus venditioni cũ alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In ſecunda parte dicitur, q̃ epiſcopus poteſt peregrinis, vel clericis concedere in vſum poſſeſſiones minus vtiles ſaluo iure eccleſiæ. Secũda pars ibi, [Minus vero vtiles.] Indirecta eſt quãdo ſolus vſusfructus alienatur. Et ſcias, q̃ hodie coram ꝓprio epiſcopo poteſt fieri alienatio.

d ¶ Immobilibus.] conſenſu tamen Imperatoris poſſunt alienari. ꝟ. ca. precariæ. in Auth. de alie. & emphy. §. ſanctiſſimas. coll. 9.

e ¶ Ab imperiali.] ecce caſus vnus in quo in nullo caſu poſſunt alienari res, item in alio caſu non poſſunt alienari.

Eccleſiæ res aliquando nullo modo poſſunt alienari.

commendata fideli præpoſito, integro eccleſiæ iure poſſideant: ideſt, vt neque vendere, neq. per quoſcumque contractus res, vnde pauperes[a] viuunt, alienare præſumant [α].

α ¶Præſumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus poſt hoc verbum ſequitur* §. quòd ſi neceſsitas. *vſq. in finem, (qui nũc habetur. infra, ead. ad finem Paleæ,* huiuſmodi.) *& ſic legit, qui caſum ſcripſit.*

Codicis lib. I. titulo de ſacroſanctis eccleſiis, lege; ſancimus nemini.] Imp. Iuſtinianus: [Excepta[b] videlicet cauſa captiuitatis.]

ti. 2. le. 17. ti. 2. le. iubem'. verſ. ſcientes.

Impp. Leo & Anthemius.

¶ De eodem. C. II.

a ¶ Pauperes.] quia quidquid habet eccleſia, pauperum eſt. 16. quæſt. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. ſacrorum.

EA enim, quæ ad beatiſsimæ eccleſiæ iura pertinent, vel poſt hac forte peruenerint, tamquam ipſam ſacroſanctam, & religioſam eccleſiam, intacta conuenit venerabiliter cuſtodiri.

EA enim.] CASVS. Lex iſta loquitur tãtum de poſſeſſionibus eccleſiæ Cõſtantinopolitanę, cuius poſſeſſiones habitæ, vel habendæ debent intactę cuſtodiri ſicut propria eccleſia.

Conſtitutio noua.

Hoc ius[c] porrectum eſt ad omnem venerabilem locũ, omneque collegium, quod actio pia conſtituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo ſeruetur in his rebus immobilibus[d], quæ ab imperiali[e] domo prædictis locis applicantur. In ceteris eatenus excipitur, ſi debitũ vrget. ¶Præterea, ſi habeat ſuperflua vaſa, cum debitrix ſit, nec aliũde ſoluere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahatur; ea geſtis habitis corã eo, cuius eſt loci ordinatio, integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel cõflata[f] cuilibet alij vendãtur. Qui aũt hæc acceperit cõtra† hanc obſeruationẽ; iiſdem pœnis ſubiaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ ſunt: ſi autem debitũ ex mobilibus ſolui non valet; primo res immobiles ſpecialiter dentur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tã in ſortem[g], quàm in vſuras, vſque ad quartam centeſimæ[h].

eo. ti. auth. hoc ius. Iulian' antec. conſt. 7. c. 1.

auth. præterea] eo. tit. Iulianus conſt. 120. §. ſi.

†*al. citra* Auth. hoc ius] ꝟ. citat.

HOC IVS. Caſus. ꝟ. in l. antiqua iubemus. cuius pars hic ponitur ſcilicet ea enim, dictum fuit q̃ poſſeſſiones Conſtantinopolitanæ eccleſię alienari nõ poſſunt. Sed Iuſtinianus hoc ius extendit ad omnẽ locũ venerabilem ſuper rebus immobilib' donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo poſſunt alienari. In alijs aũt rebus hæc forma ſeruetur, vt ſi debitum vrget, vendantur primo mobilia, ſcilicet granum & huiuſmodi 1, deinde vaſa non conſecrata, poſtea conſecrata vendantur locis venerabilibus, vel conflata cuilibet, geſtis omnibus habitis coram epiſcopo. aliter autem facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitum ſolui nõ põt, obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tã in ſortes, quàm in vſuras vſq; ad quartam centeſimæ. quod ſi creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram epiſcopo & maiori parte clericorum ibi ſeruientium conſentiente: q̃ debitum ex mobilibus ſolui non poteſt. poſtea per viginti dies prædium exponatur venale: etſi nullus emere velit, detur creditori in ſolutum re diſtricte æſtimata, addita in pretio decima parte totius æſtimationis, & hoc fiat cum conſenſu epiſcopi & maioris partis capituli. Iſtud autem prædium ſit mediocre, & creditor ſit talis, qui probare poſſit pecuniam eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ, & aliter vẽditio facta nõ tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non ſeruatur de conſuetudine.

1 Adde q̃ ꝓhibitus alienare, poteſt res alienare quæ ſeruari non poſſũt. no. gl. 6. in c. 1. de cler. ægro. lib. 6. & in l. lex. q̃ tutores. in fin. C. de admi. tuto.

c ¶ Hoc ius.] qđ eſt C. de ſacroſan. eccl. iubemus. quod loquitur tantum de Conſtantinopolitana eccleſia.

nari ob aliquam cauſam ſcilicet, cum ſub ea conditione datæ eſſent eccleſiæ, vt non alienentur, in Auth. de alie. & emph. §. ſanctiſſimas. coll. 9. & extra de condi. appo. c. verũ. ſed hoc non eſt verum. nõ enim valet hoc pactum, cum ſit contra legem 2 Dei, vt 12. q. 2. aurum.

f ¶ Conflata.] quia ad profanos vſus non debent redigi. vt ꝟ. de conſec. diſt. 1. in ſancta. & 12. q. 2. aurum. tamen in neceſſitate poteſt obligari ad tabernam, & ſub eadẽ forma, vt extra de pig. c. 1. Dicunt tamen quidam, q̃ nec obligari poſſunt, cũ ſint res ſacræ. C. quæ res pign. obli. non poſ. l. 4. & dicunt ibi non eſſe nexum pignoris, ſed ſolum detentionem habet quouſq; reddatur ei ſua pecunia, ſicut aliàs pignus detineri poteſt pro ea pecunia pro qua non eſt obligatum, vt C. etiam ob chirographariam pec. l. vnica. Idẽ poteſt dici de libero homine, qui obligatur, vt no. 23. q. vlt. vt pridem.

f ¶ Conflata.] extra de pigno. nullus. ꝟ. 12. quæſt. 2. aurum.

g ¶In ſortem.] litteræ eſt præpoſteratio. prius enim cõputat in vſuram, quàm in ſortem, vt ff. de ſol. in his. §. vlt. niſi dicas, q̃ hoc aliter ſit in fauorem eccleſiæ.

h ¶ Centeſimæ.] vſura dicitur centeſima, quæ æquiparatur ſorti in anno.

a ¶ Abſque

a ¶ Abſque diſpendio.] ideſt, ꝙ eccleſia nil dat tabellioni, ſed ſolus emptor, ſicut eſt in contractu dementis & furioſi. C. de epiſco. aud. l. penul.

b ¶ Seruientium.] Arg. contra. 63. diſt. quanto.

c ¶ Vt plus.] quid ſi offerat plus quàm valet? tunc tantum

ne ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſiarum laboren. ut illa ſubtilitas eis in perniciem vertatur, vt C. ad Treb. l. penul. in prin. C. de verb. ſigni. l. 3. in fi. eſt tamen argu. contra. ff. de in rem verſo, ꝙ ſi ſeruus. §. penul.

h ¶ Proceſſiſſe.] ſi. extra depoſiti, grauis.

Quòd ſi nolit creditor ita accipere; tunc ordinator domus apud eum, à quo ordinatur, habitis abſque diſpendio[a] geſtis, iuret (maiore parte ibidem ſeruientium [b] conſentiente) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus ſolui poſſe. Quo ſubſecuto, per viginti dies rem eccleſiæ venalem eſſe publice notum ſit, vt plus [c] offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inſcribatur, nihil eſſe factum in ea re ad damnum diuinę domus. Emptore vero non inuento, res æſtimata diſtricte [d] creditori detur in ſolutum [e], addita [f] in pretio vniuerſæ æſtimationis decima parte, & accedente cōſenſu ordinatoris, & maioris partis ibidem ſeruientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inſpecta ipſius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat [g] in vtilitatem diuinæ domus proceſſiſſe [h]. ¶ Sicut autem alienatio rerū eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alioquin oneroſa [i], veluti fiſcalium nomine, vel onere. ¶ Item prædium propter onus fiſcale inutile alienatur, geſtis, vt ſupra, conficiendis, eodem iuramento præſtito: ondeſt, quòd alia de cauſa nō alienatur, niſi, vt immunitas eiuſdem venerandæ domus ſeruetur. ¶ Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, ſi reſp. hoc expoſcit, & pragmatica forma ſuperhoc præcedēte. ¶ Itē ſibi inuicem recte [k] permutant cū vtriuſque indemnitate, eorum ſcilicet conſenſu interueniente, qui ſupra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteuſis in his permittitur rebus[l], ſi res in eorum geratur præſentia, quibus hoc adſignatur lege, iurantibus his, quorū intereſt, ex eo contractu nihil ad læſionem diuinæ domus effici: ſolito reditu ipſius rei, qui fuit, cum diuino iuri de-

† al. exiſtere

Auth. ſequenti

Authen. Item prædium.

Authen. ſed & permutare. Burc. l. 3. c. 165. Iuo p. 3. c. 184. Auth. ſequenti Iul. nouel. 54. Iuo p. 3. c. 189. Auth. perpetua

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ ſicut res eccleſiæ alienari nō debent, ſic etiam prohibetur ne ſterilis poſſeſſio vel tributaria eccleſiæ tribuatur.

i ¶ Oneroſa.] quæ plus habet incommodi quàm commodi. res enim transfertur cum onere ſuo, vt 16. q. 1. ſi quis laicus.

PRAEDIVM. CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi eccleſia habet prędium inutile propter onus fiſcalū, poteſt illud alienare habitis geſtis, vt ſupradictū eſt, ſcilicet pręſtito iuramento, ꝙ nō alienetur niſi vt immunitas eccleſiæ ſeruetur. [Immunitas.] id eſt, indemnitas.

SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic ꝙ eccleſia poteſt permutare cum principe pro re maiori vel ęquali, imperiali reſcripto ſuper hoc procedente. Item poteſt & cum alia eccleſia cum vtriuſque indemnitate, habito conſenſu eorum, qui ſupra leguntur.

K ¶ Recte.] ſi prædiū vnius alij eſt vicinū, vt in authē. de eccle. titu. § ſinautem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæſtiones.

cedendū cōtra eccleſiā ſicut cōtra minorē, vt dicit̄ ſuper illa l. C. ſi ad ver. cre. l. 1. ne ſi nimia, & c. vt ſequitur in glo. ſm L.

tum iuſtum pretium recipiet, licet lex dicat ꝙ contrahentes poſſunt ſe inuicem fallere. ff. de minori. in cauſæ. ſed eccleſia in ſuis contractibus nō debet dolum facere, vt extra de dona. per tuas.

d ¶ Diſtricte.] ſcilicet vt conſideretur quantum inde poſſet colligi in xxv. annis, & pro tanto vendatur, vt in authen. de ecc. tit. coll. 9. §. ſinautem heres.

e ¶ In ſolutum.] hic inuito creditore aliud pro alio ſoluitur. contra. ff. ſi cer. pet. l. 2. Item datur ei res mediocris in ſolutum cum optima dari debeat. C. de ſol. authen. niſi. Item quòd tenetur probare pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ. & ſic in tribus oneratur creditor: & ideo et additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant, vt ſi res valebat decem, ꝙ ea vendenda ſit pro vndecim.

f ¶ Addita.] hoc eſt fauore eccleſiæ, ſicut aliàs fauore libertatis quis cogitur rem ſuam vendere. 54. diſtinct. fraternitatem.

g ¶ Probat.] Sed numquid creditor ita curioſus erit, vt ſemper teneatur ſcire ad quem vſum conuertatur hæc pecunia: ſed ſecundum hoc nullus inueniatur, qui cum eccleſia contraheret, vt ff. de mino. verum. §. ſi locupleti. & l. ꝙ ſi minor. Sed dic ꝙ ſufficit probare ꝙ eccleſia tunc temporis egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius.

PERPETVA. Hęc eſt 2. pars q. in qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter, de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ poſſeſſio eccleſiæ pōt dari in emphyteuſim perpetuam ſi fiat in pręſentia epī, & clericorū, œconomo iurante nihil ad læſionē diuinæ domus fieri, nec pēſio diminuat̄ niſi in ſextā partē de eo quod poterat haberi, cū res ſit donata eccleſiæ. ſed ſi res ſit diminuta propter cladem, accipiatur penſio quanta pōt haberi. ſi vero res ſit precioſa, de qua parū vel nihil penſionis habeat̄, re ſubtiliter æſtimata, iuſta pēſio tribuatur; & ea ēt res detur in emphyteuſim, quæ videtur idonea ad hoc œconomo, & alijs gubernatoribus eccleſiæ.

PERPETVA. Vſque ad xxx. an. inſti. de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, ideſt, quamdiu viuit. ff. pro ſocio. l. 1. & ī. e. precariæ. vel ꝑpetua. i. quādiu pēſio ſoluitur, vt inſti. locati. §. adeo. ſicut excommunicatio dicitur perpetua, ideſt, quouſq; pœnitet, vt ī. e. q. 1. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel vſque ad tertiam generationē, vt in auth. de non alie. aut permu. §. emphyteuſim. & §. quia vero Leonis. coll. 2.

l ¶ In his permittitur rebus.] id eſt, in rebus non multum vtilibus.

Perpetuum dicit̄ multipliciter. Hāc glo. ſicut iacet posuit Go. & H. extra de reb. eccl. nō alię. c. nulli.

SEXI

dicaretur, non minuendo[a], niſi in ſextā[b] partem: aut ſi ob cladem deminuta fuerit, tunc pro conſtante nunc penſione[c] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res pretioſa quidem eſt, parum tamen, aut nihil præſtat penſionum, res ſubtiliter[d] æſtimanda eſt, vt ex hac penſio iuſta conſtituatur. Ea tamen ſola dentur in emphyteuſim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & alijs gubernatoribus. ¶ Qui rem huiuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptā fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonem per biennium[e] non ſoluerit, hac lege repelli poteſt, vt tamen ſoluat totius temporis[f] penſionem, & id in quo rem læſit, reſarciat, non repetiturus, ſi quid impendit[g] nomine meliorationis. ¶ Si quas vero ruinas habent memoratæ diuinæ domus, quas reædificare non valent; & hæ in emphyteuſim dentur perpetuam, emphyteuta vſuro materia habitationis depoſitæ domus, vt penſio deminuatur in tertiam partē ab ea, quę ſtantibus adhuc ædificijs colligebatur; aut prius eo reædificante, ex additis[h] illis per æſtimationem penſionibus, medietas detur[i] religioſæ domui. Nam priore caſu, ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio. ¶ Qui vero res iam dictas non gratuito[k] alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremento[l] medij temporis reſtituat: eius autem quod dedit, nullam actionem contra venerabilem[m] locum, ſed aduerſus eum, qui alienauit, habet. Donatarius autem & rem cum omni cauſa, & fructum reſtituat, & aliud[n] tantumdem. Creditor quoque reſtituta re pignorata, crediti actionem contra ſolū pignoris datorem habeat. Emphyteuſis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit, repetat: immo ſtatim ſoluat, quod ſoluturus eſſet vnoquoque anno, ſi iure contraxiſſet. ¶ Sed melius[o] dicitur omnimodo denegandas eſſe actiones huiuſmodi acceptori. Imp. Leo.

Auth. qui rem. eod. tit.

Auth. ſi quas.

Auth. qui res. luo p 3. c. 185.

a ¶ Non minuendo.] ideſt, ſi eſt minuenda, non eſt plus minuenda.
b ¶ Sextam.] non remouet quin plus poſſit dari.
c ¶ Nūc penſione.] i. quanta penſio nunc poſſit[1] haberi.
d ¶ Subtiliter.] ideſt, vt conſideretur quantū in viginti annis inde colligatur, vt in auth. de nō alie. aut permu. §. quia vero Leonis, & coll. 2.

1 Scilicet eo tēpore quo debet dari ī emphyteuſim. Hug.

QVI REM. CASVS. Aliquis rem eccleſiaſticā cōductam vel ī emphyteuſim acceptam fecit deteriorem, vel penſionē per biennium nō ſoluit. quærebatur quā pœnam pati debeat. Et reſpondetur q expelli poteſt de poſſeſſione, ita quòd ſoluat totius præteriti temporis penſionem, & dānum rei reſtituat, nō petiturus ſi quid impenderit nomine meliorationis.

e ¶ Per biennium.] hoc eſt enim priuilegiū eccleſiæ, vt ſtatim expellat colonum nō ſoluentem penſionē, vt arg. extra de iureiu. peruenit. & c. querelam. idem eſt in colono fiſci. ff. de pub. & vec. l. vectigalia. inter priuatos requiritur triennium[2] C. de iure emphy. l. 1. in locatione bienniū, vt ff. loca. quæro. §. inter.

Emphyteuta nō ſoluēs canonē, expellitur.

2 De hac materia plene no. extra de dila. literæ. & d loca. & cōdu. potuit. & d relī. do. conſtitutus.

f ¶ Temporis.] præteriti, ſecundū alios futuri in odium iſtius, & in fauorem eccleſiæ.
g ¶ Impendit.] ſed huic obſtat 54. diſt. generalis. & extra de in integ. reſti. c. 1. ſed ibi bona fide fecit ſumptus, hic mala fide, 12. q. 2. c. Vulteranæ.

SI QVAS. CASVS. Eccleſia domos habet ruinoſas, quas quidam in empheteuſim vult recipere. Quæritur pro quanta penſione debeant dari. Et reſpon. q ſi cōductor vult vti materia deſtructæ domus, ſ. lapidibus & lignis, pēſio nō debet minui niſi in tertiā partē ab ea quæ extātibus adhuc habitationibus haberi poterat. Si vero vult domos reædificare, dabitur ea penſio, quę inde poterat haberi ante reædificationē, & ex eo q modo plus inde haberi poteſt quàm antiquitus dabit medietatē arbitrio boni viri. ita videtur ſentire H. & ēt Ben.
h ¶ Ex additis.] de nouo, i deſt, medietas quæ accreſcit, dabitur cum antiqua penſione[3]. Alij dicunt q medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.
i ¶ Medietas detur.] eius quæ accreſcit.

3 Et ſic ſi valebat x. cū erat ruinoſa, & modo valet xl. additio eſt in xxx. & ſic habebit xxx. pro pēſione. Pe.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quattuor generibus hominum recipientium res eccleſiæ citra legis formā, ſcilicet de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui oēs debēt res reſtituere cum omni incremēto medij temporis: & pretium quod dedit, ab eccleſia non repetet, ſed ab eo, qui alienauit. Donatarius autem rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud tantumdem. Creditor rem reſtituet, & pecuniam ſuam non recuperabit. Emphyteuta vero cadet à re conducta; nec quod dedit repetet, & ſoluet penſionem temporis præteriti, & quod ſoluere in præſenti tenebatur ac ſi iure contraxiſſet.

SED MELIVS. Hæc verba non ſunt de auctoritate. ſed Guarnerius appoſuit ea de lege. C. de ſa. ſan. eccl. ſancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per cap. 12. q. 2. Vulteranæ. & in authen. de non alien. §. quia vero Leonis, coll. 2.
k ¶ Non gratuito.] vt emptor.
l ¶ Incremento.] ideſt, omnes fructus perceptos medio tempore. 12 q. 2. non liceat.
m ¶ Venerabilem.] vt 12. q. 2. diaconi. & cap. ſi quis. & c. quidquid. C. de rei vend. ſi mancipium.
n ¶ Aliud.] contra. 12. q. 2. diaconi. vbi ſufficit q tantundem reſtituatur, ſed ibi loquitur de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.
o ¶ Sed melius.] hoc appoſuit Guarnerius de lege, quæ eſt C. de ſa. ſan. ec. ſancimus nemini. ſed corrigitur[4] in auth. coll. 2 de no. alie. §. quia vero Leonis. & per canonē 12. q. 2. Vulteranæ. Vnde ſiue bona fide ſiue mala accepit, habet regreſſum ad auctorē ſuum, vt ex. de reb. ecc. nō alie. ad audientiam §. licet ſit arg. contra. C. de euic. ſi fundum, vbi dicitur, q malæ fidei poſſeſſor nō aliter habet regreſſum ad ſuum auctorem, niſi ſit ſibi cautū de euictione. Dicunt tñ quidā, q ſi eſt malę fidei poſſeſſor

ſor ille qui recipit, nunc nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienantẽ habet actionem, vt 16.q.3. vniuerſan. Si eſt bonæ fidei poſſeſſor, habet actionem aduerſus eũ tantũ qui alienauit, vt 12.q.2. Vulteranæ. melius eſt vt dicas ſiue bona fide ſiue mala contraxerit, ſemper habet

dem de ſuo eiuſdem bonitatis & reditus cum eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quòd perpetuo penes eccleſiam remanebit. Si vero aliter fiat, irritum erit. H. vero caſum ponit breuiter ſic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere prædium eccleſiæ in vſũ fructum vſque ad certum tempus, vel vſque ad mortem ſuam. non poteſt hoc facere niſi ſtatim prędium ſuũ æque bonum per omnia conferat eccleſiæ quoad proprietatem, & ſic vſque ad ſtatutum tps remanebit vtrũque prædiũ quo ad vſum fructum. poſtea vtrumque perueniat ad eccleſiã pleno iure. Sed primus caſus, quem poſui melius litterã exponit, & ſenſum comprehendit.

eod. tit. le. iubemus. §. ſane ne omnis.

¶ Si œconomus eccleſiæ proſpexerit expedire, vt deſideranti cuiquam certarum poſſeſſionum, atque prædiorum (vrbanorum ſcilicet, ſiue ruſticorum) ad ius eccleſiaſticũ pertinentium, temporalis vſus fructus poſſeſſio pro ipſius petitione præſtetur [a]; tunc eius temporis, quod inter vtroſque conuenerit, ſiue in diem vitæ ſuæ ab eo, qui deſiderat, poſtuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conſcribat, per quæ & tempus, intra quod hoc præſtari placuerit, ſtatuatur, & manifeſtum ſit, quod quiſque acceperit ad inuicem.

PALEA. C. III.

Ibidẽ continuo

† al. placitum temporũ proprietate

HVIuſmodi beneficij gratia, præſtando quidem eccleſiaſtici prædij pro tempore vſum fructum, poſt ſtatutum autem tempus, & placitum † ipſorum redituum proprietate ad dominiũ & ius eccleſiaſticum recurrente firmiter: ita ſcilicet, vt ſiue completo ſpatio quod fuerit inter eos conſtitutum, ſeu mortis ſuæ tempore (ſi hoc quoque conuenerit) is, qui poſſeſſionem eccleſiaſticam, & certorum redituum vſumfructum habendi gratia interuenien te pacto ſuſceperit, non minus, quàm alterius tantæ quantitatis, quantam acceperat, reditus cum ipſorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipijs eccleſiæ derelinquat. Niſi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non valere.

Auth. Hęc vſus. eod. tit.

¶ Nam [a] hæc vſus præſtatio locum habet in omni domo religioſa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidem grauata maioribus ſit ea res, quæ datur inuicem; & eiuſdem reditus ſit.

Auth. quibuſcũque.
In conc. Agatẽſi, c. 7.

¶ Quibuſcumque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis perſonis res huiuſmodi accipere, vt œconomo eiuſque cognatis [b]. Quòd ſi neceſſitas compulerit, vt pro eccleſiæ neceſſitate, aut vtilitate, vel in vſufructu, vel in directa venditione aliquid diſtrahatur; apud duos [c], vel tres comprouinciales, vel vicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur, vt habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione † quæ facta fuerit venditio, vel tranſactio [d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio non valebit [e]. *& infra.* ¶ Minus vero vtiles poſſeſſiones peregrinis, vel clericis ſaluo iure [f] eccleſiæ in vſum præſtari permittimus.

† *al. proſcriptione*

a ¶ Præſtetur.] ſi. extra de his quæ fiunt à præla. ſine conſen. c. cum Apoſtolica. & c. ſeq. ibi, [Perpetua firmitate.]

NAM. HAEC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur quòd precaria de qua fit mẽtio ſ. ea. ſi œconom[us]. poteſt fieri à qualibet eccleſia: ita vt tẽpore finito res vtraq; perueniat ad eccleſiã pleno iure; & res quę datur inuicẽ, nõ debet eſſe grauata tributis maioribus, quã precariam œconomus non poteſt facere ſibi, nec conſanguineis ſuis.

b ¶ Cognatis.] Et ſic damnoſum eſt alicui officium ſuum, vt 7. q. 1. conſtituẽ.

c ¶ Duos.] Hodie ſufficit ſolus conſenſus epiſcopi cũ canonicis. 12. q. 2. ſine. & ſi res venalis eſt in parochia alteri[us], ille interponet decretum, vt C. de præd. & aliis reb. mino. l. ſi prædium. & ex. de fo. cõp. ſane. lo. quod nõ credo verum, cum ſufficiat conſenſus epiſcopi cum capitulo. 12. q. 2. ſine exceptione. B.

bet actionem aduerſus alienantem.

SI OECONOMVS. CASVS. Aliquis volebat habere vſum fructum in domo vel agro eccleſiæ vſq; ad certũ tempus, vel toto tempore vitæ ſuæ, quærebatur qualiter hoc fieri deberet. Et rũdetur ſi œconomus hoc viderit expedire eccleſiæ, pacta cum eo ineat verum ad certum tempus vel toto tempore vitæ ſuæ rem eccleſiæ velit habere, & hoc redigetur in ſcripturam; & ſecundũ q; conuenerit, dabit ſibi œconomus rem eccleſiæ. & ille qui accipit rem eccleſiæ, debet facere pactum vt finito tempore reſtituat eccleſiæ quod accepit ab ea, & tantũ

d ¶ Vel tranſactio.] id eſt permutatio.

e ¶ Non valebit.] arg. non valere contractum niſi adſit ſubſcriptio, extra de his quę fi. à prał. c. 1. 96. diſt. bene quidem. 12. quæſt. 2. ſine exceptione.

e ¶ Saluo iure.] id eſt, vt non intelligatur eſſe perpetua donatio, ſed temporalis 1, vt no. 16. q. 1. poſſeſſiones. ſed ſi eccleſię daretur, tunc intelligeretur eſſe perpetua, vt extra de his quæ fi. à pręla. ſine conſen. cap. cũ Apoſtolica. in fi. & c. ſeq.

1 Vt ſcilicet ceſſante inopia ad eccleſiã reuertatur, vt dixi 16. q. 1. poſſeſſiones.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus pauce ſunt palea, continenter poſt vltima verba ſuperioris capitis ſequuntur ſine vlla diſtinctione verba huius, quemadmodum & in ipſa lege codicis. In duobus autem vetuſtiſſimis, in quibus fere nulla ſunt palea, deeſt prior pars huius capitis vſque ad verſ.* completo ſpatio: *cetera vero leguntur coniunctè cum ſuperioribus, vſque ad verſ.* quòd ſi neceſſitas. *Nam hic verſiculus in iiſdem exemplaribus, non hoc loco, ſed ſupra ead. c.* caſellas. *habetur, vt ibi eſt notatum.*

a ¶ Nam.] *Hæc vox non eſt in authentica, & in vetuſtis Gratiani codicibus pro iſta voce eſt N. C. & ſignificatur*, nouella conſtitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

¶ Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. C. IIII.

In cōcilio Meldenſi. c. 22. in adiectis capit. c. 37. Poly. l. 3. tit. 14. Burc. l. 3. c. 167. Iuo p. 3. c. 228.

j PRecariæ[a] à nemine de rebus eccleſiaſticis fieri præſumantur: niſi quantum de qualitate conuenienti datur ex proprio; duplum[b] accipiatur ex rebus eccleſiæ, in ſuo tantū, qui dederit, nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas vſufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præſens dimiſerit; ex rebus eccleſiaſticis triplū fructuario vſu in ſuo tantū quis † nomine ſumat: quia ſic eas quēque tractare oportet, vt rerum eccleſiaſticarum diſpenſatorem, non vt propriarum largitorem β. ¶ Decreuit etiā ſancta ſynodus, & imperialis auctoritas denuntiauit, vt à nulla poteſtate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & ſanctis eius dicatis: cum ratio & vſus obtineat neminem, cui † non vult contra vtilitatem, & rationem cogi γ [c], de proprio facere beneficium. ¶ Nec commutationes[d] rerum, vel mācipiorū eccleſiaſticorū quælibet perſona ſine licentia & cōſenſu regio † facere præſumat.

† *al.* quiſque

Burc. l. 3. c. 168. Iuo p. 3. c. 220.

† *al.* qui

Burc. l. 3. c. 172. Iuo p. 3. c. 231.

† *religionis*] Iuo

¶ *Citatur hic canon ex concilio Mediomatricis, à Burchardo autem & Iuone ex concilio Belluacenſi, præter vltimum verſiculū,* Nec commutationes. *quem citant ex Matiſcenſi. In concilio etiā Meldenſi, c. 22. refertur ex eodem concilio Belluacenſi. Extat in capitularibus editis anno quarto regni Caroli regis, & Ludouici Imperatoris filij in villa Colonia, c. 37. non eſt autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis concilijs repeti: quod in Germanicis & Gallicis, quæ extant, ſæpe factum cognoſcitur. Aliquid etiam de precarijs habetur in concilio Rhemenſi, c. 36. & 37. & in concilio Moguntino ſub Arnulpho, c. 20.*

β ¶ Largitorem.] *In concilio Meldenſi, & capitularibus poſt hoc verbum ſequitur continenter,* & à nulla poteſtate quis cogatur, &c. *ſine verbis illis hic interiectis, quorum tamen ſimilia afferuntur à Burchardo & Iuone ad verſi.* Nec commutationes.

γ ¶ Cogi.] *Sic in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & adeſt gloſſa: ſed in concilio Meldenſi, & capitulari, & apud Burchardum, & Iuonem eſt,* præſtitum.

Item ex concilio Belluacenſi.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

In Meldenſi, c. 22. in fine. ex de precarijs, c. 1. Burc. l. 3. c. 169. Iuo p. 3. c. 230.

ij PRecariæ de quinquennio in quinquennium ſecundū antiquā conſuetudinē, & auctoritatē renouentur.

[*Item ex concilio Carthaginenſi* ‡.]

‡ ¶ Carthaginenſi.] *Etiam in Decretalibus tit. de precarijs,*

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit, quod precariæ debent fieri hoc modo: Si ruſticus dat proprietatē ſui fundi tantum, & retinet vſumfructū ſibi, accipiat ab eccleſia vſumfructū duorum fundorū ſuo nomine tantum, & non filiorū. Si vero dat eccleſiæ proprietatem ſtatim pleno iure, accipiat ab eccleſia vſumfructū trium fundorum nomine ſuo tantum, & non filiorū. In 2. parte dicit, quod nulla poteſtas debet cogere eccleſiā precariā facere, cum nemo debeat cogi de ſuo facere beneficiū. In tertia parte dicit, quod ſine licentia Regis non debet fieri commutatio rerum vel ſeruorum eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi, [Decreuit.] Tertia ibi, [Nec commutationes.

a ¶ Precariæ.] precariæ hic dicuntur quędā præſtationes vſusfructus in recōpenſationē eius proprietatis, quæ datur eccleſię. præterea precaria eſt quidā contractus affinis emphyteuſi: ſed in hoc differt, quod de quinquennio in quinquenniū renouatur, vt in palea ſeq. & extra de preca. c. 1. quandoque eſt precariū quod precibus ad vtendū alicui datur, & illud reuocari poteſt quandocumque, nō obſtante aliquo pacto, vt ff. de preca. cum precario. & extra eo. c. vlt.

Precariæ precaria, & precariū. differunt.

b ¶ Duplum.] videtur contradicere illi. 1. ead. q. i. œconomus. vbi dicitur, quod tantumdē dari debet: ſed lex illa benignior eſt canone: vel canon loquitur in eo caſu cū ſenex eſt vel debilis, qui recipit rem eccleſiæ.

* Vel dic, quod loquitur quando eccleſia dat ei, quod poteſt facere in duplū, & non vltra: ibi quando ipſe dat eccleſiæ, vbi nō cogitur vltra tantūdem, & ita canon benignior eſt. Vel dic, vt ſequitur in gl. ſecunda In. de Ean.

c ¶ Cogi.] ſed fallit, vt 7. q. 1. omnis. & vbi aliquis alijs prodeſt, & ſibi non nocet, vt ff. de aqua plu. ar. in ſumma. §. item varus. & 86. di. paſce.

d ¶ Nec cōmutationes.] hoc intelligas de rebus

de rebus collatis eccleſię ab Imperatore, vt T. ea. hoc ius. in princ. vel loquitur ſecundum ſua tempora.

EPiſcopus habeat.] Hæc eſt tertia pars huius quæſtionis.

citatur ex concilio Carthaginenſi: ſed in nullo ipſorum eſt inuentum. potuit eſſe alicuius illarum prouinciarũ concilij. extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

ext. de precarijs

DE precarijs, quæ à rectoribus eccleſiarum irrationabiliter fiebant, & ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna graui obligabant, vt facta ipſorum nequiuiſſent diſſoluere; præcipimus, vt nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit conceſſum, vt ſi anteceſſor eius res eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ius eccleſiæ eiuſdem reuocentur.

In capitul. Martini Bracharenſis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarum.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

¶ Res eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habeat epiſcopus. C. VII.

3 EPiſcopus habeat poteſtatem in rebus eccleſiæ, vt diſpenſet neceſsitatem habentibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ neceſſaria ſunt: Si tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt, fratres indiguerint [a] aliquo: vt neceſsitatẽ nullo modo patiantur ſecundum ſanctũ Apoſtolũ dicentem: [Victu [b], & tegumẽto, his cõtenti ſumus.] Si autẽ res eccleſiaſticas epiſcopus in ſuas voluntates vſurpare voluerit, & loca eccleſiæ, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum conſilio contaminauerit †, aut fratribus [c], vel filijs, vel quibuſcumque propinquis ſuis dederit poteſtatem, vt per eos latenter lædantur res eccleſiæ; tunc oportet obnoxium eſſe concilio. ſinautem [α] epiſcopus, vel qui cum eo ſunt, presbyteri [d], aut diaconi accuſentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu [β] eccleſiæ veniunt, in ſinus ſuos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, ſecundum quòd ordinatum fuerit à ſancto concilio.

1. Tim. 6.

† ita minauerit] codex regius

α ¶ Sinautem.] *In capitulis habetur, ſimiliter: ſed melior videtur lectio duorum vetuſtiorum Gratiani codicum, ſin aliter: propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni, c. 25. vnde hoc ſumptum eſt:* εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *id eſt*, ſi autem & aliter, *vt infra* 12. *q.* 1. *c.* epiſcopus.

β ¶ Actu.] *Hæc vox in ſimili re habetur infra* 12. *q.* 2. *Vulterana.* Vulteranæ eccleſiæ actus, vel patrimonium, *græce eſt*, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς. *id eſt*, vel etiã ex qualibet alia cauſa, & occaſione eccleſiaſtica.

† al. aliqua

4 *Si vero [e] contra hanc prohibitionem, aliquam † de rebus eccleſiæ epiſcopum vendere contigerit, & res ipſa eccleſiæ reſtauranda, & ipſe gradu ſuo deijciendus decernitur.*

In iiſdẽ capit.

Vnde in eodem concilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶ De epiſcopo, qui nulla neceſsitate res eccleſiæ vendit. C. VIII.

Burc. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. c. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

SI quis epiſcopus nulla eccleſiaſticæ rationis neceſsitate compulſus, in clero ꝫ ſuo, aut vbi forte non eſt [f] presbyter, de rebus eccleſiaſticis aliquid præſumpſerit vendere;

CASVS. Statutũ fuit in concilio Martini Papæ, quòd epiſcopus debet diſpenſare res eccleſiæ cũ reuerentia & timore, & inde ſuſcipiat quãtum ſibi & ſuis fuerit neceſſariũ: ſi vero res eccleſię vſurpauerit, vel cõſanguineis dederit, eas pauperibus ſubtrahẽdo, ſit obnoxius cõcilio, & corrigatur. Sequens §. patet.

a ¶ Indiguerint.] no. qualiter exponit hoc verbũ, indiguerint, vt arctetur tantũ ad victũ & veſtitũ [1], arg. cõtra extra de præb. de monachis.

b ¶ Victu.] qui tñ melior vel peior dandus eſt ſecũdum qualitatẽ perſonarũ, vt 41. diſt. nõ cogantur. Et nomine cibariorum non intelliguntur veſtimenta: ſed nomine alimentorũ intelligunt veſtes [2] & habitatio, vt ff. de alimen. le. l. vlt. & l. ante pe.

c ¶ Aut fratribus.] præſumitur enim, quòd hoc carnali amore faciat, vt 89. diſ. decenter. ſic ſ. ead. nam hæc vſus. ſic extra de appe. poſtremo. ſic econuerſo conſanguinitas quãque elidit ſuſpicionẽ, vt extra de coha. cle. & mu. à nobis.

d ¶ Presbyteri.] æque puniunt illi, qui non reſiſtunt, ſcilicet officiati, ſicut ipſe epiſcopus, vt C. de appe. quoniam. & 2. quæſt. 7. qua propter.

e ¶ Si vero.] quarta pars, in qua dicitur, vt in c. ſequen. continetur. Io. de Fan.

SI quis eps.] CASVS. Quæſitũ fuit quã pœnam debeat pati eps, qui alienat rẽ eccleſiæ nulla neceſſitate cogente, vel qui alienat res vacantis eccleſiæ, quod intelligit Hug. nulla neceſſitate cogẽte. Et reſpondet, quòd cõuictus debet rem reſtituere, & poſtea deponi.

f ¶ Non eſt.] quia forte mortuus eſt, quia ſede vacante nõ poteſt

1 De hoc & leg. & not. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarum.

Alimẽtorũ nomine cõprehendũtur veſtes & habitatio.

2 Adde quòd veniat appellatione alimentorum. gl. in l. cũ hi. § qui tranſigit. ff. de trã. ſa. Bar. in l. legatis. ff. de ali. & ciba. le.

Conſanguinitas elidit ſuſpicionẽ.

& res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in iudicio epiſcoporum deijciatur auditus, & ª conuictus, & tamquam furti, aut latrocinij reus ſuo priuetur honore [a].

γ ¶ In clero ſuo.] *In codice Lucenſi regio legitur, inſcio clero.*
ª ¶ Et conuictus.] *hæ duæ voces non ſunt in capitulo Martini, neque apud Burchardum, neque apud Iuonem parte tertia. Parte autem quinta abeſt præterea vox,* auditus: *vetuſtis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO III.

[1] *Vid vero [b] nomine cathedratici epiſcopus exigere debeat, in ſecundo concilio Bracharenſi, capitulo ſecundo legitur.*

¶ Præter honorem cathedratici nihil epiſcopus per diœceſes exigat. C. I.

PLacuit, vt nullus epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans, præter honorem cathedræ ſuæ, ideſt duos ſolidos [c], aliud aliquid per eccleſias tollat: neque tertiam [d] partem ex quacumque oblatione populi in eccleſijs parochialibus requirat: ſed illa tertia pars pro luminaribus eccleſiæ, vel reparatione ſeruetur, & ſingulis annis epiſcopo inde ratio fiat [e]. Nam ſi tertiam partem illam epiſcopus tollat, lumen, & ſarta tecta abſtulit eccleſiæ. Similiter & parochiales clerici ſeruili more in aliquibus operibus epiſcopo † ſeruire non cogantur: quia ſcriptum eſt: [Neque vt dominantes in clero.] *† al. epiſcopi* *1. Pet. 5.*

Item ex concilio Emeritenſi, c. 16.

¶ Baſilicarum reparationi proficiat tertia, quam epiſcopus accipere conſueuerat. C. II.

PRiſcis quidem † canonibus erat decretum, vt epiſcopus de parochianis † eccleſiis tertiã [f] conſequeretur †, cui ſua pleniſsime ſufficere ª poſſunt. Placuit huic ſancto concilio, vt nullus prouinciæ Luſitanæ epiſcopus ſententiæ huius terminum excedat, nec à qualibet parochiana eccleſia tertiam auferre præſumat: ſed quæ ϵ exinde *† al. quippe* *† al. parochianis*

poteſt alienari res eccleſiaſticæ. ita. 12. quæſt. 2. ſi qua de rebus. & melius extra ne ſe. va. nouit 1. tamen H. dicit, q ſede ſacerdotali vacante; auctoritate epiſcopi poteſt fieri alienatio, vt 71. diſt. fraternitatem. & ĩ. ea. q. 1. decretum. & eſt arg. pro ipſo. C. qui admi. ad bo. poſ. bonorum. Sed eccleſia epiſcopali vacãte, clerici nihil poſſũt alienare. Item patet hic, q epiſcopus nihil poteſt alienare ſine cõſenſu ſacerdotis. 12. q. 2. placuit. & c. abbatibus.

a ¶ Honore.] pœna enim alienatoris indebite, eſt depoſitio. 12. q. 2. Vulteranæ. & c. abbatibus. & c. Apoſtolicos. 18. q. 4. nullus.

Q Vid vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In 1. ponit 5. auctο. per quas ꝓbat de cathedratico, & de alijs. Scđa ibi, [Cathedraticũ.] Io. de Fan. CASVS. Hic ponitur 3. q. qua quæritur, quid epiſcopus exigere debeat nomine cathedratici. & reſpõdet, q duos ſolidos, vt ſ. ead. illud. præterquam à monaſterio, vt ĩ. ea. inter cetera. hi aũt duo ſolidi erunt illius monetæ, quæ frequẽtatur in regione, vt ff. d leg. 3. nummis. Item procurationes põt petere tempore viſitationis, vt ĩ. e. q. 1. relata. Item collectas imponere, vt ext. de cen. cũ Apoſtolus. Item prẹter cathedraticum medietatẽ vel tertiam partem oblationum, vt ĩ. ea. §. cathedraticum.

b ¶ Quid vero.] duos ſolidos à qualibet eccleſia poteſt epiſcopus petere [2] nomine cathedratici præterquam à monaſterio, vt ĩ. ea. inter. põt tñ in neceſſitate à clericis collectã petere. extra de cen. cũ Apoſtolus. appellatur ẽt qñq; ſynodaticum, vt extra de cen. olim. quoniam frequẽter in ſynodo dantur. iſti aũt denarij erũt ſecundum communem monetam regionis, vt ff. de le. 3. nummis. & ſi plures monetæ ſunt forte meliores dabunt. extra de iureiu. quãto. in fi. vel ſaltẽ mediocres, vt extra de cenſi. ex parte. Item præter cathedraticum põt eps petere moderatam procurationem, vt ĩ. ea. inter.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c. ſcilicet q epiſcopus nihil debet tollere à parochialibus eccleſijs præter duos ſolidos nomine cathedratici, neq; tertiã partẽ oblationũ tollat, ſed reſeruetur reparationi eccleſiæ; neque cogat clericos ſibi in aliquibus operibus ſeruili more ſeruire, quia legitur in epiſtola Petri prima, neq. vt dominantes, &c.

c ¶ Duos ſolidos.] ad plus [3]. minus enim quandoque dãtur, vt extra de cen. olim. & ĩ. ea. nec numerus. Et forte ſolidus hic appellatur aureus, vt C. de ſponſ. l. 2. & inſti. de pœna temere litigantium. in fine.

d ¶ Tertiam.] ĩ. ea. q. 1. de his. & c. decernimus. contra. ĩ. 12. q. 3. c. vlt. & ĩ. ea. vnio. Solu. tertiam habet, cum vult hoc onus fabricæ ſubire.

e ¶ Epiſcopo inde ratio fiat.] per archidiaconum de reditibus & poſſeſſionibus eccleſiæ, vt 25. diſt. perlectis.

PRiſcis.] CASVS. Antiquitus epiſcopus tollebat tertiã de parochianis eccleſijs, cui etiam ſuæ pleniſſime ſufficiebant & ideo ſtatutum fuit in concilio Emeritenſi, vt nullus epiſcopus Luſitanæ prouinciæ cui ſua ſufficiant, illam tertiã auferre præſumat: ſed relinquat reparationi eccleſiæ.

f ¶ Tertiam.] Poteſt hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipſi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipſi

1 Et extra d re. eccl. nõ alien. dudũ. vbi eſt expreſſum. Arch.

Cathedratici nomine qđ exigendum eſt.

2 De hoc no. extra đ of. ord. con querente. ibi videas.

3 Infra eod. inter cetera. ſic extra de of. ord. conquerente. vbi causa quare dicatur cathedraticũ & quare ſynodaticum.

ipſi epiſcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abundat, niſi velit onus fabricæ ſubire.

V Nio.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, q̄ ſi epiſcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum à parochia- ecclesia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium ſacerdotem. illa vero quæ minus habet, alijs coniungatur eccleſijs: & qui hanc conſtitutionem deſpexerint, per duos mēſes excommunicētur. Secunda pars incipit ibi, [Sed & hoc neceſſariū.] Tertia ibi, [Ea ſcilicet ratione.]

conſequi poterat, totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuſcriptis corrupte citabatur ex concilio Merech. Eſt autem in Emeritenſi, c. 16. cuius concilij duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. miſſa ſunt. Huius concilij, & capitis meminit Innocentius tertius in epiſtolis Romæ impreſſis, lib. 2. epiſtola Petro Compoſtellano ſcripta, his verbis:* Emeritenſe vero concilium authenticum eſſe multis rationibus aſtruebas, tum quia cum alijs concilijs continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobauit; tum quia de ipſo concilio ſumptum eſt caput. [Priſcis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

a ¶ Sufficere poſſunt.] *Sublata eſt negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab vtroque exemplari concilij & à vetuſtis Gratiani codicibus abeſt: & hoc modo magis conuenit cū ratione legis.*

c ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde conſequi potuerat; totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano 16. c. 4.

¶ Non accipiant epiſcopi tertiam partem, niſi dirutas eccleſias reparare voluerint. C. III.

Tertia oblationum an pertineat ad epiſcopū.

V Nio noſtræ congregationis † decernit, atque inſtituit, vt tertias [a], quas antiqui canones de parochijs ſuis habendas epiſcopis cenſuerunt, ſi eas exigendas crediderint, ab ipſis epiſcopis dirutæ eccleſiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab earundem eccleſiarum cultoribus ſub cura & ſolicitudine ſui pontificis, reparatio eiſdē eſt adhibenda baſilicis. Quòd ſi omnes eccleſiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint; ſecundum antiquorum canonū inſtituta, ſi tertias ſibi debitas vnuſquiſque epiſcopus aſſequi voluerit, facultas illi omnimoda [b] erit: ita videlicet, vt citra ipſas tertias nullus epiſcoporum quidpiam pro regijs [c] inquiſitionibus à parochianis † eccleſijs exigat, nihilque de prædijs ipſarum eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipendij dare præſumat.

† al. adunationis

† al. parochitanis

¶ Sed & hoc neceſſario inſtituendum deligimus, vt plures eccleſiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia ſolus per totas eccleſias nec officiū valet perſoluere, nec populis ſacerdotali iure occurrere; ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere: ea ſcilicet ratione, vt eccleſia, quæ vſque ad decem habuerit mancipia, ſuper ſe habeat ſacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, aliis coniungatur eccleſijs. Si quis ſane epiſcopo-

a ¶ Tertias.] H. intellige hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationū, ſed contra eum eſt tex. extra de pſcrip. de quarta. Alij dicūt q̄ eps hodie nullam habebit tertiam, niſi in duobus caſibus. vnus, ſi vult reparare eccleſiam: & alius, ſi incubit onus regale, vt hic dicitur. Sed verius eſt, q̄ eps ad ſuū commodum habet vnā tertiam per ſe & aliam, quam pōt retinere ſi vult ſubire onus fabricæ: habebit pterea partē oblationum tempore dedicationis, vt J. ca. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutherius. Sed quid ſi eps partem fabricæ recepit, deinde cum egnerit eccleſia reparatione, velit eccleſiæ cedere tertiā illam; dico q̄ nō poteſt: Io. ſicut nec vſufructuarius poteſt in tali caſu vſufructui cedere. ff. d vſufruct. ſed cum vſufructuarius. & l. ſeq. ff. de aqua plu. arcen. is cū quo. Male dicit Io. quoniam reparare debet epiſcopus eccleſiam, poſtquā habet quartam fabricæ: quia res tranſit cum onere ſuo, vt 16. q. 1. ſi quis laicus. Sub. ſed eps cōpelli debet reparare, vt in l. hic alleg. ſm L. niſi forte neceſſitate corruiſſet. ff. d aqua plu. arc. l. cius.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet q̄ illam tertiā pōt eps in ſuos vſus cōuertere, cū eccleſia nō eget reparatione. ſed forte cōtrarium eſt 7. q. 1. ſi vobis, vbi dicitur q̄ annuatim reſeruabitur. Sol. ibi loquitur de illa parte, quæ ptinet ad reparationē epalis eccleſiæ: hic vero de tertia parochialis eccleſiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. q̄ pro itinere ad Papam, vel ad Regem, non poſſunt epiſcopi vltra ſtatutū petere, vt extra de cēſi. cū Apoſtolus. & 16. q. 1. §. placere.

d ¶ Committantur.] Hic eſt caſus vbi aliquis poteſt habere plures eccleſias. Alij caſus ſunt notati 21. quæſt. 1. in ſumma quæſtionis. & cap. relatio.

e ¶ Mancipia.] Cum ergo decem faciant plebem, patet

chianis ſuis, ſubire debent onus fabricæ reparandæ. ſi vero eas relinquat eccleſijs ſolicitudine epōrum reparentur baſilicæ a presbyteris. ſi autem eccleſiæ nulla indigent reparatione, accipiant epī illas tertias ſi volūt: ſed vltra nihil. In ſecunda parte dicitur, q̄ plures eccleſiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dī, q̄

intellectus illius cap. ī. 2. q. 5. presbyter ſi à plebe.

Illud.] CASVS. Præcepit Pelagius Creſconio illuſtri defenſori Siciliæ, vt non permittat epiſcopis Siciliæ petere à parochijs ſuæ diœce. vltra duos ſolidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna ſibi per eos fieri.

Gelaſium cuius iſtud c. eſt. Dicas ergo ꝙ loquitur de Iudæis & paganis, & tranſeuntibus, & talibus, qui non habent certum domicilium. ꝙ enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. ipſi enim non poſſunt eligere.

d ¶ Con-

a ¶ Supra vires.] ne victum longi temporis breuis hora cōſumat. extra de cēſi. cum Apoſtolus. & ſecundum quoſdam à pauperib⁹ nil petet, vt 1. q. 2. placuit. ar. ī. c. cauendum. ſed hoc non eſt verum: quia ſi aliquis vltra vires fuerit grauatus, fiet collectio ab alijs vicinis eccleſijs, vt extra de cenſi. cū inſtantia. & c. procurationes. non autem dabit epo niſi lac ad bibendū: ne ieiuniorum doctrinam rubentibus buccis prædicet, vt 35. diſt. ſexto. &c. eccleſiæ. Nec bibet vltra tertiam vicem, vt 44. diſt. in illa palea, quando pſbyter. & comedet lac dū vel carnes vaccinas, vel veruecinas cum aceto, vt C. de ero. mili. an. l. 1. lib. 12. ar. ī. 41. diſt. non cogantur. & c. eps.

Epiſcopo viſitanti, dandū eſt lac ad bibendum.

rū hanc noſtrā conſtitutionem paruipenderit, ſpatijs duorum menſium ſe nouerit excommunicatione mulctari a.

¶ *Caput hoc eſt pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exemplaria miſſa ſunt ex Hiſpania; ex quibus nonnulla ſunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum vero eſt concilium hoc Aera* DCCXXXI. *cum illud Emeritenſe habitum fuerit Aera* DCCIIII.

a ¶ Mulctari.] *In concilio ſequitur*, ita nempe, vt poſtquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis ſui remeauerit locum, cunctas huius canonis ſanctiones modis omnibus ſtudeat adimplere.

Item Pelagius Creſconio illuſtri.

¶ De eodem. C. IIII.

Illud te volumus modis omnibus cuſtodire, ne qui epiſcoporū Siciliæ de parochijs ad ſe pertinentibus nomine cathedratici amplius quàm duos ſolidos præſumant accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarū ſuarum ſupra vires a ſuas eis conuiuia præparare. Ivo p. 3. c. 136.

Item Gelaſius Papa Fabiano epiſcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathedraticum vltra vetuſtum morem exigatur. C. V.

Nec numerus b baptizandis iuſte creditur imponēdus: cum quanti petierint, vel ad regenerationem feſtinauerint, non ſint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo frater cariſſime huiuſmodi ſuperfluam conſtitutionem modis omnibus remouebis, vt vnuſquiſque, aut in vicina ſibi eccleſia, aut in electa c pro ſuæ mentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius quàm vetuſti moris eſſe conſtiterit, ab eius loci presbytero noueris exigendum; & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentium deuotione collata, conſuetudinem d, quæ generaliter omnibus eccleſijs eſt præſcripta, ſeruabis.

2 *Cathedraticum, quod his auctoritatibus epiſcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia eccleſiarum conſuetudine ex præmiſſis auctoritatibus epiſcopo debetur, intelligendum eſt: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda eſt; ſed vel anniuerſariæ dedicationis, vel quorundam etiā ſolennium dierum, prout inter epiſcopum & ſacerdotem tempore dedicationis conuenerit.*

Nec numerus.] CASVS. Fabianus epiſcopus quæſiuit de tribus à Gelaſio Papa. Primo, vtrū certus numerus pecuniæ ſit imponendus baptizandis. Et reſpōdet ꝙ non: ne baptizādi à baptiſmi gratia repellantur. Secūdo, vtrum ſit exigendum pro cathedratico, vltra antiquam conſuetudinem. Et reſpondet ꝙ non. Tertio quā partē debeat recipere epiſcopus de oblationibus, quæ offeruntur in die dedicationis. Et reſpōdet ꝙ cōſuetudo illa debet ſeruari, quæ omnibus eccleſijs eſt p̄ſcripta.

b ¶ Nec numerus.] Forte conſuetudò fuerat, ꝙ ſecundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum. vt 1. q. 1. baptizandis. & c. placuit. Ioan.

c ¶ Aut in electa.] contrarium eſt ī. 13. q. 1. c. 1. vbi dicitur, ꝙ ideo parochiæ ſunt diſtinctæ, ne aliquis iura alterius vſurpet. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ hoc capitulum loquitur ſecundum ea tempora quando nondum parochiæ erant diſtinctæ. ſed hoc ſtare non poteſt 1: quia Dionyſius, qui diſiunxit diœceſes, diu præceſſit

Diœceſes fuerunt à Dionyſio diſtinctæ.

1 Ad hoc quod not. gl. ī. 99. di. c. 1.

d ¶ Conſuetudinem.] Secundum quod conuenitur cum epiſcopo tēpore dedicationis. 18. q. 2. Eleutherius.

CATHEDRADICVM. Hæc eſt 2. pars q. in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus, & dicitur & procuratio vna ſola dicitur eſſe in anno: & exactio nulla, niſi à iure promiſſa. extra de cēſi. cum Apoſtolus. & hoc probat per v. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Gra. dicit, ꝙ epiſcopus accepit cathedraticum præter medietatem vel tertiā partē oblationū q̄ offerūt

in die

in die anniuerſariæ dedicationis, vel alterius ſolennitatis, prout conuenerit inter epiſcopum & ſacerdotem. DE HIS VERO. Dictū eſt ſ. de viſitatione epoꝝ. Sed quia quidam crudeliter ſæuiendo parochias viſitabant, ideo nunc oſtendit Grat. quid ſuper hoc tenendum ſit. Quia.]

eſt ius, vt 93. diſt. illud. 100. diſt. contra morem. 24. q. 1. ſchiſma. extra de ſim. cum in eccleſia. & c. non ſatis. 1. q. 1. nullus epiſcopus 2. extra de præſcrip. cauſam. Item arg. no. quod ſua auctoritate quis poteſt detinere quod de iure non præſtitit, licet illud diu ſoluerit, vt C. de agric. & cenſitibus. l. 1. tempus enim non inducit obligationem. extra de cenſ. peruenit. ff. de act. & obli. obligationum fere. §. placet. Prætor enim non tuetur iniquā poſſeſſionem. ff. de publi. cum ſponſus. §. ſi res. non enim ſufficit poſſediſſe, niſi cauſam poſſeſſionis probet. extra de præſcri. ſi diligenti. ff. de iti. actuq. priua. l. vlt. licet enim longiſſimo tempore aliquid gratis præſtitum ſit, in hoc non currit præſcriptio, vt 16. q. 3. clerici. & c. ſi epiſcopus. C. de præſcrip. xxx. vel xxxx. an. male. Arg. contra. 18. q. 2. ſeruitium. nā libertas non dandi decimam præſcribit 2. extra de præſcrip. de quarta. Item arg. contra. 1. q. 3. quæſitum. nec cogitur quis cauſam poſſeſſionis probare. ff. ſi ſer. ven. ſi quis diuturno. Sol. nec in longa nec in longiſſima præſcriptione ſufficit allegare diuturnam poſſeſſionem, niſi aliquā cauſam poſſidendi alleget. Sed allegata cauſa, cum de tempore conſtet præſumit eſſe debitū. ar. 12. diſt. illa. & non tenet probare cauſā ſiue titulū poſſidendi: quia poteſt eſſe quod non habet de hoc inſtrumēta nec teſtes, nec eſt hoc in memoria hominum, vt 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit contra: quia ſufficit ſi dicas, præſcripſi, niſi præſumptio ſit contra eum 3.

Obligatio nō inducit tempore.

2 Sub. cum aliquali titulo. quod dic vt no. extra de pſcr. ſi diligenti. in gl. ex hoc videtur. Arc. Poſſeſſio ſine cauſa poſſidendi non ſufficit ad pſcriptionem.

3 De hac materia no etiam 16. q. 3. dilecto. Archi.

De his vero epiſcopis, qui per parochias ſuas crudeliter deſæuiunt, ſic eſt ſtatutum in tertio concilio Toletano, c. 20.

¶ Vltra morem antiquum à parochianis presbyteris epiſcopi nil exigant. C. VI.

Ivo p. 3. c. 137.

1. Pet. 5.

QVia, cognouimus epiſcopos per parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſæuire, & dum ſcriptum ſit: [Forma eſtote gregi, neque vt dominantes in clero;] exactiones diœceſi ſuæ, vel dāna infligant: Ideo cenſemus (excepto quod veterum [a] conſtitutiones à parochijs habere iubent epiſcopos) vt alia, quæ illis hucuſque præſumpta [b] ſunt, denegentur; hoc eſt, neque in angarijs presbyteri, aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in eccleſia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœceſani, qui ſe ab epiſcopo grauari cognouerint, querelas ſuas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiuſmodi præſumptiones coercere †.

† al. diſtricte coercere.

Item ex concilio Cabilonenſi 2. c. 14.

¶ A parochianis ſtipendia non niſi cum charitate epiſcopi exigant. C. VII.

CAuendum eſt, ne cum epiſcopi parochias ſuas peragrant, quamdam damnoſam erga ſubditos [c], ſeu erga ſocios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam iudiciaria inuectione † ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiam modis omnibus, vt ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſsitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quàm in deprædandis, & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent. Et ſi quādo eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt; hoc ſummopere obſeruare debent, ne quem ſcandalizent [e], aut grauent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij ſumptus [f] deſunt, à fratribus accipiat, &

† al. inuectione

QVia.] CASVS. Quidam epiſcopus viſitando parochias ſuas in clericos crudeliter ſæuiebāt eos angarijs & indictionibus fatigando. ſuper hoc vero facta querimonia in concilio Toletano conſtitutum eſt, vt de cetero talia nō faciant, & quæ hactenus præſumpta ſunt, in futurum denegentur. ſi vero contra hoc venire præſumpſerint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui ſine mora præſumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ ſunt onera quæ perſonis imponunt: perangariæ poſſeſſionibus. [Indictionibus.] ideſt illicitis exactionibus vel conditionibus.

a ¶ Quod veterum.] nihil ergo poteſt epiſcopus petere ab aliquo, niſi oſtendat per canones illud ſibi debitū 4. vt 9. q. 3. conqueſtus. 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præſumpta.] No. quod longinqua vſurpatio nō fa

CAuendum.] CASVS. Quidam epiſcopi dum viſitarent eccleſias ſuas, ſiue parochias pro confirmādis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & ſpoliationi, quàm lucris animarum: & in ſtipendijs exigendis ſacerdotes ſcandalizabant. quare Cabilonenſe concilium ſtatuit vt de cetero epiſcopi non faciant hoc: ſed ſi proprij ſumptus deſint eis, à clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem vel ſcandalizent. & hoc probat auctoritate Apoſtoli.

c ¶ Subditos.] ſcilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicuntur clerici ſocij epiſcopi, alibi fratres, vt 95. diſt. olim. & 8. q. 1. quid autem.

e ¶ Scandalizent.] exigēdo vltra licitū, vt 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] videt ergo quod ſi habet ſumptus vnde poſſit expen-

expendere,non debet alios grauare. nam potius videntur hæc peti ex gratia quàm de iure, vt extra de cen. cum Apoſtolus, & ea quæ domi conſueuit expendere, debet expendere cum eſt in via, vt in authen. de man. prin. §. illud. colla. 3. & in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffragio. §. nulli. coll. 2. Sed nõ eſt ita, vt extra de ſimon. cũ ſit Romana. in parte deciſa.

ſi habet ſeruitutem adaquandi certum numerum pecorũ: ſi plus ducis ad aquã quàm debeas, ſuperflua poſſunt à domino remoueri, vt ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius. Item ſi cauſa proprij commodi venit ad eccleſiam, de proprio viuat, vt C. de ſta. & ima. l. vlt. Hæc

item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo apoſtoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte & manibus victum quærebat.

Item ex concilio Toletano ſeptimo, c. 4.

¶ Vltra duos ſolidos à parochianis eccleſiis epiſcopus non præſumat accipere. C. VIII.

INter cetera denique, quæ communi conſenſu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiã parochialium † presbyterorum Galliæ prouinciæ ſolertiſsime diſcernere decuit, quas contra pontificum ſuorum rapacitates neceſsitas, vt comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices, vt euidens inquiſitio patefecit, indiſcreto moderamine parochianas † eccleſias prægrauantes, dum in exactionibus ſuperflui † frequenter exiſtunt, pene vſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cetero, quod conſtat hactenus inordinate præſumptum; non amplius quàm duos ſolidos vnuſquiſq. epiſcoporum præfatæ prouinciæ per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas iuxta ſynodum Bracharẽſem annua illatione ſibi expetat inferri: monaſteriorum [a] tamen baſilicis ab hac ſolutionis † [b] penſione ſeiunctis. ¶ Cum vero epiſcopus diœceſim viſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat, nec vnquam quinquagenarium [c] β numerum euectionis excedat, aut amplius, quàm vna die per vnamquamque baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero pontificum eorumdem aliter, quàm decernimus, agendum præſumpſerit, correptioni proculdubio canonum ſubiacebit, tamquam conſtitutorum ſynodalium tranſgreſſor, & priſcorum patrum edictorum † corruptor.

α ¶ Galliæ.] *In concilijs impreſſis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur,* Galliciæ. *In alijs autem, & emendatioribus, atque in codice conciliorum Lucenſi regio habetur,* Gallicanæ prouinciæ. *Nam eo tempore archiepiſcopus Narbonenſis, & eius prouinciæ epiſcopi ad ſynodos Toletanas conueniebant; quod ex ſubſcriptionibus Toletani tertij apparet. In eo enim Nigetius Narbonenſis metropolitanus, Sergius epiſcopus Carcaſſonenſis, & Nebridius epiſcopus Agathenſis, & procuratores Magalonenſis & Nemauſenſis epiſcoporum ſubſcribunt. Eiuſdem quoque metropolitani, & ipſius prouinciæ epiſcoporum ſubſcriptiones in quarto & ſexto Toletanis concilijs impreſſis leguntur, vt illæ, quæ in manuſcriptis habentur, omittantur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionibus huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucenſi regio, vno Vaticano, & altero Bibliotheca Dominicana manuſcriptis, & vetuſtis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone eſt,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem ſecutus eſt Innocentius iij. in concilio Lateranenſi, c. cum Apoſtolus. extra de cenſi. & exact.*

Item Gregorius epiſcopis Siciliæ, lib. XI. epiſt. 20.

INter cetera.] CASVS. Epiſcopi Galliæ cum viſitabãt parochias ſuas ſæuas rapacitates in ſuos ſubditos exercebãt, centum vel ducẽtas equitaturas ſecũ ducẽdo: & ab eis vltra duos ſolidos pro cathedratico, & prandia nimis magna exigebant: & in eccleſia per duos vel per plures dies morabantur, ita quod eccleſias vſque ad exinanitionem perducebant: & ideo ſtatuit concilium Toletanum, ne vltra duos ſolidos exigant pro cathedratico, à quo monaſteria ſunt exempta. & vltra quinquaginta equitaturas non ducant: nec amplius quàm vna die in baſilica morentur. epiſcopus vero qui contra hoc fecerit, correptioni canonum ſubiacebit.

a ¶ Monaſteriorum.] j. 16. q. 2. cap. 1. & 2. contra j. 16. quæſt. 1. cum pro vtilitate. j. 18. quæſt. 2. quàm ſit. & cap. ſeruitium. contra.

b ¶ Solutionis.] Ipſa enim monaſteria à lege diœceſana ſũt exẽpta, vt hic, & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & 18. q. 2. quàm ſit. ſed eorum capellæ non, vt extra de capel. mona. c. vlt. & penul. & extra de præbendis, de monachis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus ſingulorũ in euectionibus eſt taxatus, vt extra de cenſi. cum Apoſtolus. nec numerus ibi taxatus retinẽdus eſt ſi eccleſia grauetur, vt ibidem dicitur, & ext. de exc. prę. cum ad quorumdã. extra de pœnis. c. pe. illos ergo qui ſuperflui ſunt poteſt remouere ſacerdos 2. quia

1 Sed Go. putat contra quod & in ciuitate manens, & viſitans põt exigere procurationes. extra de cenſi. venerabili. Archid.

Monaſteria ſunt exẽpta à lege diœceſana.

Viſitans ſit contentus euectionibus à iure taxatis.

2 Etiam & epiſcopus poteſt remouere. ar. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. § itẽ quæritur. Arch.

2. Theſſ. 3.

† parochianorum

Anſ. l. 7. c. 196.

† al. parochitanas

† al. ſuperflui frequentes

I. cad. placuit.

† al. ſolutionis penſionis

Burc. l. 1. c. 86. Iuo p. 5. c. 192.

† al. edicti

¶ Sacerdotes ab epiſcopis ſuis vltra modum non grauentur. C. IX.

RElatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tẽporibus per ſeruum Dei diaconum, qui tunc eccleſiaſtici patrimonij curam geſsit, fuiſſe depoſitum, vt ſacerdotes per vniuerſas veſtras diœceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuiſſent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis, vt audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem ſacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuiſſet. Atque hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Vnde fraternitatem veſtram admoneo, vt ſubiectis veſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Item Pelagius Creſconio Illuſtri.

¶ Secundum loci mediocritatẽ epiſcopis conuiuia parentur. C. X.

Anſ. l. 6. c. 171. Poly. l. 4. tit. 21.

ILlud magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quòd Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus inter alia, quæ in cautionum ſuarum pagina ſpopondit, hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione pœnæ [d] legitime promiſiſſe legitur; numquam ſe à quolibet ſuæ diœceſis presbytero vltra duos ſolidos cathedratici nomine petiturũ, nec per quãlibet aliam occaſionẽ quidquam in eius ſe diſpendio eſſe geſturum. Quod magnitudo tua, non ſolum à prædicto epiſcopo, ſed de omnium epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire non deſinat; nec ipſa quoque prandia enormia fieri, ſed ſecundum mediocritatem vniuſcuiuſque loci epiſcopo ad conſignationem venienti ſuſceptionis præparari conuiuium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAVSA VNDECIMA.

CLericus aduerſus clericum quæſtionem de prædijs agitauit, quẽ ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare volebat; actor vero potentia ciuilis iudicis illum à poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſentẽtia officiũ

Hæc allegatio forte hodie non tenet: quia ſi aliquis fuerit ſ. vires grauatus, alij vicini ſacerdotes tenentur cõferre, vt dixi ſ. ca. illud. & extra de cenſi. procurationes.

RElatum.] CASVS. Epiſcopi Siciliæ graues & onerosi erant eccleſijs ſuis cum eas viſitabant. tandem mediante legato anteceſſoris Greg. qui in Sicilia eccleſiaſticum patrimonium gubernabat, facta eſt compoſitio inter epiſcopos & clericos, vt certa ſumma daretur epiſcopis quolibet anno cum eccleſias viſitarent: quam quia epiſcopi non ſeruabant, præcepit Gregorius vt

omnia ſeruentur, nec ſubiectis ſuis graues in aliquo exiſtant.

a ¶ Summa.] ſ. ea. q. 1. relata. ar. q̀ pactio interuenire põt in ſpiritualibus [1], vt hic & 18. q. 2. Eleutherius. 12. quæſt. 2. cap. quicumque. extra de deci. ex multiplici. quãdoque enim prohibetur tranſigi vel paciſci. ſi th̃ fiat auctoritate iudicis, tenet, vt extra de præben. niſi. ff. de his, qui no. infa. furti. §. pactus. ff. de tranſactio. cum hi. §. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu conſecrandi, vt hic dicitur, & extra de ſimo. cum ſit Romana. & non pro actu baptizandi? ideo dico ne aliqui propter paupertatem vel auaritiã ſe ſubtrahãt à baptiſmo, vt 1. quęſt. 1. baptizandis.

Pactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit.

1 Verũ eſt hoc, dũmodo ſit licita, vt 18, q. 2. Eleutherius. ſm L. de hoc dixi 1. q. 2. q̃pio. de hoc not. 100. diſtin. in ca. Archid.

b ¶ Pro labore.] ſ. 1. q. 2. c. vlt. ſ. 12. q. 2. charitatem.

c ¶ Clericorum.] qui laborant cum epiſcopo in viſitatione.

ILlud.] CASVS. Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus cum à Papa ordinabatur, ſub interpoſitione legitimæ pœnæ promiſit ſpecialiter quòd ab aliquo clerico ſuæ diœceſis vltra duos ſolidos pro cathedratico nihil eſſet petiturus. Præcepit ergo Gre. Creſconio illuſtri, vt faciat hoc obſeruari, non ſolum ab epiſcopo Syracuſanæ ciuitatis, ſed etiã ab omnibus alijs Siciliæ epiſcopis: nec ipſa prandia enormia fieri ſinat: ſed ſecundũ mediocritatem cuiuſcumque loci viſitanti epiſcopo ea faciat pręparari: ne ſub hoc prætextu damna pauperibus inferantur.

d ¶ Pœnæ.] Nota q̀ aliquis ſub pœna poteſt obligari in ſpiritualibus, vt 23. diſt. quamquam. 16. q. 2. ſtatuimus. 1. quæſt. vlti. quoties.

CLericus.] CASVS. In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, quòd eccleſiæ cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum. ſed quia poſſet aliquis dubitare ſub quo iudice clerici debeant conueniri; ſub eccleſiaſtico ſcilicet, an ſub ſæculari. ideo Gratia. hanc 11. cauſam ſubnectit, in qua oſtendit cleri-

ſionem adminiſtrauit. Hoc comperto epiſcopus, ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.

1 *Hic primum quæritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus.*

2 *Secundo, ſi producendus non eſt, an hac culpa ſit digna ſuſpenſione.*

3 *Tertio, ſi digna non fuerit, an contemptorem ſententiæ ſui epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO I.

Q*Vòd clericus* [a] *apud ſæculares iudices accuſandus non ſit, Caius papa epiſt. ad Felicem epiſcopum, cap. 2. ſcribit dicens.*

¶ Apud ſæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vmquam epiſcopum apud iudicem ſæcularem, aut alios † clericos accuſare præſumat. † *al. reliquos*

PALEA. C. II.

j NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut iuniores † eccleſiæ, ſine licentia † pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſq. reatum ſuum agnoſcat, & emendet.

Extra de foro compet. c. 2. Capi. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22.

¶ *Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex iis, qui hanc paleam habent, & in Decretalibus tit. de foro compet. c. 2. citatur ex concilio Pariſienſi, c. 10. Verum in concilio Rhemenſi Trosleiano, c. 6. refertur ex capitularibus, in quibus habetur bis, id eſt lib. 6. c. 154. & lib. 7. c. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianenſi 4. c. 20. & Antiſſiodorenſi, c. 43.*

Item Marcellinus Papa, epiſt. 2.

Et in cōc. Aurelian. 3. c. 31.

clericos ſub eccleſiaſtico iudice eſſe conueniendos quod vt competentius oſtendat, thema proponit: de quo tres elicit quæſtiones.

Q Vòd clericus.]Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima probat per 14. auctoritates, quòd epiſcop⁹ & quilibet clericus per clericos eſt iudicandus, & non per laicos, niſi forsã eſſet incorrigibilis: quia actor debet ſequi forum rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [E contra.] Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, an clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus. Et diſtinguas, quòd cauſarum alia eſt criminalis, alia ciuilis, alia ſpiritualis. Criminalis eſt vbi de crimine agitur. Ciuilis, vbi de poſſeſſionibus & pecunia agitur. Spiritualis, vbi tractatur de rebus ſpiritualib⁹, ſcilicet de electione, de decimis & primitiis, & de iur. pat. & de vſuris. In quibus omnibus cauſis numquã clericus debet conueniri ſub iudice, niſi ſub iudice eccleſiaſtico, vt j. ead. nullus epiſcopus. & c. clericũ. niſi in cauſa feudi, vt ext. de iud. ceterum. & niſi ſit incorrigibilis, vt diſt. 17. non licuit. & in cauſa recõuentionis, vt 3. q. 8. cuius in agẽdo. & niſi Papa delegaret cauſam ſpiritualem, vel aliam laico, vt 7. 10. quæſt. 3. illud. Laicus vero ſub iudice ſæculari debet conueniri, vt infra ead. experientiæ. niſi in ſex caſib⁹. Vel ſi conueniat epiſcopum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extra de deci. quoniam. & 35. q. 6. epiſcopus. Vel ſi cõueniatur laicus de crimine eccleſiaſtico, vt infra ead. ſi quis cum clerico. & 6. q. 2. cap. 1. Vel niſi ſunt ruſticæ eccleſiæ, vt 89. diſtinct. indicatum. Vel ſi iudex ſæcularis eſt negligens, vt 23. q. 5. adminiſtratores. & quæſt. 2. dominus noſter. Vel niſi ſit raptor rerum eccleſiæ, vt extra de fo. com. cum ſit generale. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis, vel ſi habetur querela contra epiſcopum, vt in authen. vt diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæſtione. primo probat, quòd clerici non ſunt conueniendi coram iudice ſæculari, vſque ad [§. Cum ergo his.] Deinde probat contrarium, ſcilicet quòd in ciuili cauſa coram ſæculari iudice ſunt conueniendi, in criminali coram eccleſiaſtico: quod allegando dicit. Tandem dat ſolutionem in [§. quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quæſt. planum eſt.

a ¶ Quod clericus. cauſarum alia eccleſiaſtica, alia ſæcularis. Eccleſiaſticarum alia ſpiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis, eſt vbi agitur de decimis vel matrimoniis. Criminalis vbi agitur de crimine eccleſiaſtico, ſcilicet hæreſis vel vſurarum; cuius cognitio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, vt j. ea. ſi quis cũ clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria, vbi agitur de rebus temporalibus. arg. ad hanc diſt. 16. q. 1. frater. Item ſæcularium alia eſt ciuilis, alia eſt criminalis. In his omnibus numquam conuenitur clericus, niſi ſub eccleſiaſtico iudice, vt j. ea. nullus epiſcopus. niſi in tribus caſibus, vt in cauſa feudi, vt extra de iud. ceterum. & niſi ſit incorrigibilis, vt 17. diſt. nec licuit. Item & in cauſa reconuentionis. 3. q. 8. cuius in agẽdo. Alios caſus poſui j. e. clericum nullus. Similiter nec laicus poteſt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice niſi in caſibus v. vt ſi conueniat ipſum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extra de iud. c. 2. & 3. Vel niſi ruſtice eccleſiæ conueniantur, vt 89. diſt. indicatum. extra de app. ſi duobus. Vel vbi aliquis rapuerit res eccleſiæ: tunc potius ex conſuetudine quàm de iure conuenitur ſub clerico. extra de fo. comp. cũ ſit. & c. ſi clericus. Itẽ ſi iudex laicus eſt negligens. extra de fo. comp. ex tranſmiſſa, & 23. q. 5. adminiſtrato-

Cauſa duplex.

miniſtratores. Vel ſi ſuſpectus fuerit index ſecularis. Vel ſi haberetur querela contra ipſum, poteſt adiri eccleſiaſtic⁹ iudex. vt in auth. vt diſ. iud. coll. 9. §. 1. & 2. & §. pe. Nõ tñ pp negligentiã eccleſiaſtici iudicis clericus põt ꝯueniri corã laico iudice, vt ẽxt. d̃ iud. qualiter. ſ ſi. Cleri- priuilegio vxor & filius quo clericus, vt C. de epiſc. & cle. l. 1. & 2. ſed illa, quæ non eſt legitima vxor, non ſortitur forum à perſona viri. ff. ad muni. de iure. §. vlti. Ioan. quod dicit de coniugato, falſum eſt, vt extra de cle. coniug. Ioannes. & forte idem eſt in depoſito, cum ſit exauctoratus, vt 50. diſt. accedens. B.

Anſel. l. 3. c. 22. Pann. l. 4 c. 31. † *al. ſeculare iudicium* 2. q. 7. laico.

De eodem. C. III.

CLericum ᵃ cuiuſlibet ordinis abſque pontificis ᵇ ſui permiſſu nullus præſumat ad ſecularem † iudicem attrahere; nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

a ¶ Clericum.] *In epiſtola Marcellini ſecunda, & concilio Aureliãenſi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia ſic legitur,* Clericus cuiuslibet ordinis abſque pontificis ſui permiſſu nullum præſumat, &c. *Verum ob gloſſas, & citationes doctorum nihil eſt mutatum.*

b ¶ Abſq. Pontificis.] Hodie nec cum conſenſu epiſcopi poteſt, vt extra de fo. compe. ſi diligenti alias ab officio ſuſpenditur. vt 3. q. 6. non liceat. præterea cauſam perdit, vt ꝟ. ea. inolita. & cap. placuit.

Item ex Nicano concilio.

¶ *In concilio Nicano hodie canon hic non habetur: ſed fuiſſe olim plures canones illius concilij ſupra diſtin. 16. c. ſeptuaginta, eſt adnotatum. Quorum partem refert Iulius in reſcripto contra Orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶ Ab eis quiſque iudicandus eſt, quos ſibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. tit. 4. Pann. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij eſſe non debent, quàm quos ipſe, qui impetitur ᶜ, elegerit; aut quos ſuo cum conſenſu hæc ſancta ſedes, aut eius primates ᵈ auctoritate huius ſanctæ ſedis delegauerint.

IVdices.] CASVS. Reus & actor contendebant de iudicibus eligendis. quæſitum eſt in Niceno concilio ad cuius petitionem debẽt dari. Et reſpondet q̃ illi iudices debent dari quos reus elegerit. ſupple, cum conſenſu alterius partis, vel illi quos ſedes Apoſtolica vel eius primates delegauerint.

c ¶ Qui impetitur.] Arg. iudices eſſe dandos ad arbitrium rei, vt hic, & 15. q. 7. ſi autem. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 5. quiſquis. Sed contra. ff. de iud. obſeruandum, vbi dicitur, quòd ille iudex nõ eſt dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo ¹. Vel dic. ſi nõ poſſunt concordare actor & reus, tunc dabuntur ſecundum petitionem rei, vel ſupple. in omnibus iſtis iſtud, & actoris. Vel dic quòd hoc c. loquitur in criminali cauſa. tunc enim ex pluribus epiſcopis poteſt eligere reus quem vult, vt 3. quæſt. 8. accuſatores.

Iudex an poſſit dari ad arbitriũ rei.

¹ Huic ſolutioni ob. extra de off. dele. cũ R. vbi eligit actor.

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Imppp.

¶ Ad ſecularia iudicia nullus clericus eſt pertrahendus. C. V.

In cod. Theod. l. 16. tit. de epiſ. audien. c. vlt. Anſ. l. 3. c. 109. Poly. l. 1. tit. 19. 11. q. 1. futurã. & 11. q. 1. ſacerdotibus. Hiſt. eccleſiaſt. lib. 10. c. 2. Rufino auctore. † *al. quia Dei ſolius iudicio reſeruamini*

COntinua lege ſancimus, vt nullus epiſcoporum, vel eorum, qui eccleſiæ neceſſitatibus ſeruiũt, ad iudicia, ſiue ordinariorum ᵉ, ſiue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi ſuos iudices; nec quidquam his, publicis eſt commune cum legibus ᶠ. *Item.* ¶ Conſtantinus Imperator præſidens ᵍ in ſancta ſynodo, quæ apud Nicæã congregata erat, cum querelam quorumdam conſpiceret coram ſe delatam, ait. Vos à nemine diiudicari poteſtis: quia ad † Dei ᵍ ſolius iudicium reſeruamini.

g ¶ Præſidens] *quàm humiliter ibi ſe geſſerit Conſtantinus, docent Euſebius 2. lib. de vita ipſius c. 10. Socrates l. 1. c. 5. Theodoretus l. 1. c. 7.*

CLericum.] CASVS. Duo in hoc c. prohibentur: ſcilicet vt nullus clericum ad iudicem ſecularẽ trahat, maxime ſine conſenſu ſui epiſcopi. Item q̃ nulli laico liceat clericum accuſare.

a ¶ Clericum.] etiam depoſitum 1, vt 81. diſt. dictum. Nec etiam coniugatum 32. diſt. ſi qui vero. Nec ob. extra de apoſta. c. 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte ſit maritus viduæ: nam tunc perdit priuilegium, vt 84. diſt. quiſquis clericus. Idem dico de ſeruientibus 2. & mancipijs clericorum, vt 89. diſt. indicatum, & idem priuilegium habet familia quod dominus, vt extra de iudæ. ad liberandam. quia libertus forum patroni ſequitur. ff. ad muni. aſſumptio. 12. quæſt. 2. eccleſiarum ſeruos. Item vxores clericorum: quia ſortitur forum vxor ex perſona viri. vt ff. de iuriſ. om. iudi. cum quædam. & eodem gaudet

d ¶ Primates.] id eſt, epiſcopi, qui concilium celebrant auctoritate Papæ ³.

³ Vnde nõ intelligas ſ hoc demõſtrare Nicænam ſynodum: illa enim non habuit primates: vel cũ dicitur, hæc ſancta ſedes, intelligitur de ſede Romana. Archid.

COntinua.] CASVS. Valentinianus, Theodoſius, & Archadius conſtituerunt hac lege præſente, vt nec epiſcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem ſecularem ordinarium vel delegatum. Similiter Conſtantin⁹ Imperator præſidens in Nicæna ſynodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos à nullo laico, ſed ab eccleſia iudicandos.

e ¶ Ordinariorum.] id eſt, ad ordinarios, vel delegatos ab Imperatore.

f ¶ Cum legibus.] quæ dicunt clericum poſſe trahi ad ciuilem iudicem, vt ꝟ. ea. ſi quis cum clerico.

g ¶ Quia ad Dei.] id eſt, clericorum, qui dij appellant, vt ꝟ ea. ſacerdotibus.

Nullus

[Item ex concilio Matiſconenſi primo, c. 8.]

¶[De eodem.] PALEA. C. VI.

ij NVllus clericus alium clericum ad iudicem ſæcularem accuſare, aut ad cauſam dicẽdam trahere quocumque modo præſumat: ſed omne negotium clericorũ, aut a in epiſcopi ſui, aut presbyterorũ cum archidiaconi præſentia finiatur. Quòd ſi quis clericus hoc adimplere diſtulerit; ſi minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: ſi vero honoratior, triginta dierum incluſione mulctetur. Burc.l.16.c.21. † al. ictibus

a ¶ Aut in epiſcopi ſui.] *In concilio Matiſconenſi legitur, aut in epiſcopi ſui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præſentia finiatur. verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit. de foro competenti, c. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea.*

Item Marcellinus b epiſtola ſecunda, ad epiſcopos Orientales.

b ¶ Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad epiſcopos Galliæ, ſed in aliquot vetuſtis legitur, Marcel. Eſt enim hoc caput in ſecunda epiſtola Marcellini, & ipſi tribuit Iuo: ſequens autem eſt, quod in vetuſtis Gratiani exemplaribus, & à Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad epiſcopos Gallias vt ibi etiam dicetur.*

¶ De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcumque contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad eccleſiam deferantur, & ab eccleſiaſticis viris terminentur. Et ſi γ obedire noluerint, quouſque obediant, à liminibus eccleſiæ excludantur. Burc.l.3.c.139. Iuo p.3.c.105.

γ ¶ Et ſi obedire.] *Hinc vſque ad finem non leguntur in ipſa epiſtola; ſunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad epiſcopos Galliæ.

¶ *Hoc adſcribebatur Marcello: ſed, vt dictum eſt in proxima ſuperiore notatione, in vetuſtis codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio: & ſic eſt mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecesſorem nouell. 123. c. 10. quod in alijs, quæ nomine Bonifacij citantur, ſolet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369. hoc ipſum caput citat ex libro conſtitutionum, additis nonnullis verbis, quæ ſunt apud Iulianum.*

¶ Neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa epiſcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iii NVllus epiſcopus neque pro ciuili, neq. pro criminali cauſa apud quẽuis iudicem ſiue ciuilem, ſiue militarem producatur, vel exhibeatur a. Magiſtratus enim, qui hoc iubere auſus fuerit, amiſsionis cinguli b condemnatione plectetur. Authen. nullus eps. cod. de epiſcopis, & clericis. Burc.l.1.c.168. Iuo p.5.c.278. & 369.

Item Silueſter Papa in ſynodo Romana, c. 14.

¶ Quilibet clericus non eſt in publico examinandus. C. IX.

TEſtimonium clerici aduerſus laicum nemo recipiat c: nemo enim † clericum quemlibet in publico d examinare præſumat, niſi in eccleſia. Burc.l.2.c.104. Iuo p.6.c.276. Pann.l.4.c.89.

¶ *In Synodo Romana ſub Silueſtro, c. 14. & in Pannormia legitur eodem modo atque apud Gratianũ, & propterea nihil eſt mutatũ. Verum in epilogo eiuſdẽ cõcilij habetur, Teſtimoniũ laici aduerſus clericũ nemo recipiat. Et eodẽ modo legitur in capitulis*

NVllus epiſcopus.] CASVS. Statuit Bonifacius Papa, vt nullus eps producatur in ciuili vel criminali cauſa ad ciuilem iudicem vel militarem. ſi vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona ſua, & à dignitate repelletur ſiue deponetur. Quæ aũt ſequuntur, plena ſunt vſque ibi, [Epiſcopus non flagitetur. Honore,] id eſt, iure prætorio: vel honore iudicis, vel litigatoris. [Excepta,] id eſt, priuilegiata, vel excepta ab hac neceſſitate per leges.

a ¶ Vel exhibeatur.] Sed numquid tenetur venire, & allegare forum, vt extra de app. cum parati? nõ: qa citatio nulla eſt. Nam vbi quis citari non poteſt vel ratione perſonę, vel ratione temporis vel cauſæ: non tenetur venire, vt notaui 3. quęſt. 2. ſi epiſcopus & q. 1. cap. 2. & ff. de fer. l. 1. Citatio nulla nõ arctat citatum.

b ¶ Cingulí.] Nota q ecclesiaſtic⁹ iudex priuat etiam laicum ſua dignitate, vt 32. quæſt. 5. præceptum. in fi.

c TEſtimonium.] ¶ Recipiat.] In cauſa criminali, vt extra de teſti. de cetero.

d ¶ In publico.] ſcilicet foro ſæculari: ne ſit contra diſt. 23. c. illud ∫. 15. q. 5. c. 1.

a ¶ Nec

¶ Præcipue, cũ iſta ca. de ſe expurgãte loquant, hæc aũt de teſte loquũtur. Arch.

a ¶ Nec honore.] ideſt, iure prætorio.
b ¶ Ad teſtimonium.] à iudice ſæculari.
c ¶ Excepta.] ab hac neceſſitate.
d ¶ Iureiurando.] Hæc ſunt verba Gratiani: nec dicit verũ, nam epiſcopi bene tenentur iurare, vt 2. quæſt. 4. nullam.

de ſuis miniſtris ad epiſcopum, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit ſecundum quòd decet ſacerdotes. Et à principio vſque ibi, [Sed iudex.] verba ſunt Gratiani: qui credidit ꝙ epiſcopus non debet iurare. ſed certe iurat, ſed librum nõ tangit manibus: ſed manibus extenſis ſup librũ iurat; ſicut feci fieri in cauſa patriarchæ Grãdeñ. & epiſcopi Venetorum, qui iurauerunt de veritate dicenda: in qua aſſeſſor fui.

Hadriani, c. 72. in concilio Triburienſi, c. 4. & ex ipſo apud Burchardum & Iuonem.

Tit. 3. le. 7. & in cod. Theodoſ. libro 11. tit. 39. — Ibidem.

Item codicis lib. primo, titulo de epiſcopis & clericis. Imperator Theodoſius: [*Nec honore* [a], *nec legibus epiſcopus ad teſtimonium dicẽdum flagitetur.*] ¶ *Item dixit.* *Epiſcopum ad teſtimonium* [b] *dicẽdũ admitti non decet. Nam & perſona dehonoratur* †, *& dignitas ſacerdotis excepta* † [c] *confundetur.*]

† al. inhonoratur — † al. exem[pta]

Nouella conſtitutio.

Nouella 123. §. præterea nulli] apud Iulianũ nouel. 113. c. 9. Iuo p. 5. c. 369. Auth. ſed iudex cod. de epiſc. & clericis.

[*Epiſcopus non flagitetur ad teſtimonium iureiurando* a [d], *ſed Euangelijs tantum corã poſitis.*] ¶ *Item:* [*Sed iudex mittat* [e] *ad eum ex ſuis miniſtris vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſecundum quod decet ſacerdotes, dicat quæ nouerit.*]

a Iureiurando.] *Dictio hæc non eſt in nouella. Et verba græca, quæ ad hoc faciũt, ſunt hæc:* εἰδέναι δὲ πᾶν ἀρχόντων ἐξέσται τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγγίνεσθαι ἐπὶ τοῦ τινὰς μαρτυρίαν, *ideſt,* Præterea nulli magiſtratuũ licebit Dei amantiſsimos epiſcopos cogere, vt perhibendi teſtimonij cauſa in ius prodeant.

Item Silueſter in epilogo concilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema ſit. C. X.

SI quis clericus accuſans clericum in curiam introierit, anathema ſit.

Subaudiendum eſt, ſi publicorũ iudiciorum cognitionem petierit: epiſcopale namque iudicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare.

In Mileuitano c. 19. & 1 Afric. c. 71.

Vnde in Carthaginenſi concilio octauo legitur.

¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginenſe octauum, quo nomine videtur ſignificari concilium Mileuitanum, in quo caput hoc extat c. 19.*

¶ Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionẽ ab Imperatore poſtulans. C. XI.

PLacuit, vt quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorũ petierit [f], honore proprio priuetur. Si autem epiſcopale [g] judicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

Sic & ſequentes [h] *auctoritates intelligendæ ſunt, quibus clericorum cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur.*

† al. Zeia

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Ezechiæ † *comiti.*

¶ A ſæculari iudice clericus non eſt audiendus. C. XII.

CHriſtianis gratum ſemper debet eſſe quod ab eorum poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſeruien-

e ¶ Iudex mittat.] Extra, de teſti. qui teſtiũ. ff. de iureiur. ad perſonas.

PLacuit.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi aliquis ingreditur ad Imperatorem vt ibi contra aliquem clericum cauſam tractet criminalem, deponi debet: ſi vero rogat Imperatorem vt ſcribat epiſcopo ꝙ ſibi iuſtitiam ſeruet, non punitur.

f ¶ Petierit.] ergo ex ſola porrectione libelli perdit quis cauſã 1 & ſic eſt contra ff. de in ius vo. ſi libertus. & ff. rem ra. ha. l. amplius. vbi habes ꝙ nõ incidit in pœnã ſi deſiſtat ab agendo. Sic ergo videtur ꝙ quandoque confugitur ad ſæcularem iudicem propter deſidiam eccleſiaſtici iudicis, vt 16. q. 7. filius. ſicut ecõuerſo recurritur ad eccleſiaſticum iudicem à ſæculari, vt j. 23. q. vlt. ſæpe. & c. his. & c. ſi vobis. & extra de foro comp. licet. & c. ex tranſmiſſa. ſed non eſt hoc verum, vt extra de iudic. qualiter, in fine.

1 Quod ꝓcedit nõ bene colligit ex textu, licet dicat ꝙ priuet' honore: & ſm hoc nõ ob. qđ ſequit.

Iudice eccleſiaſtico negligente non recurrit ad ſæcularem.

g ¶ Epiſcopale.] in his quæ ſpectant ad iudicium Imperatoris. vt extra de foro compe. verum. Vel intellige quòd Imperator rogat epiſcopum cognoſcere de cauſa.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem

4. nullam. & 5. quæſt. 9. hortamur. ſed hoc eſt priuilegium eius, quod non tangit Euangelium, ſed tantum a longe manus eleuat verſus ipſum, videtur tamen ꝙ ſecũdum canones tenetur tangere Euangelium, vt 1. q. 7. quoties Ioan. Quod non debeat tangere, hodie determinatur extra de iur. calu. c. vlt. B.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iuſtinianus in hoc cap. vt iudex mittat aliquẽ

ſæcularem protrahendum, ſic & ſequentes auctoritates ſunt intelligendæ.

h ¶ Sic & ſequentes.] ideſt ſicut præmiſſæ auctoritates dicunt, quòd non niſi coram clericis ſint conueniendi clerici, ſic, &c.

CHriſtianis.] CASVS. Hoc c. & ſequens de eadem materia loquunt. Quidã manumiſit duos ſeruos, ſcilicet

ſcilicet Fauſtinianum & Siluestrum in puerltia ſua. & eo viuente facti ſunt clerici, poſt mortem cuius manumiſſoris Theodora & filij ſui conabant̃ trahere illos ante iudicem ſæcularem per archidiaconum Grumentinum, qui hoc à rege impetrauerat, vt in ſeruitutem redigerentur, ſuper quo eum conqueſti fuiſſent, præcepit Pa. Ezec. comiti in hoc c. Chriſtianis. vt ſi aduerſarij eorum ad iudices delegatos à Pa. venire cõtempſerint, eos à violentia tueat̃. [Depenſo.] ideſt, trãſmiſſo. In c. ſequenti delegant cauſam Criſpino & Sabino epiſcopis, narrando eis totum factum, & præcepit eis, vt citent ad ſuum iudicium quiſquis illos voluerit cõuenire. [Per eorum abſentiam.] ideſt, dũ eſſent abſentes. [Moderatoris.] ideſt, iudicis ſæcularis. Promiſit iſte archidiaconus ꝙ ipſi ſtarent iudicio ſæculari. [Calcatis.] ideſt, ſpreto iure eccleſiaſtico & humano.

gitima. vt C. de fideicom. authen. amplius. & forte lex præualet in hoc caſu huic canoni. Inn. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vot. & vo. redem. licet in fi. vnde poteſt dici ꝙ canon iſte corrigat authenticam.

f ¶ In veſtro.] auctoritate enim epiſcopi voluntas defuncto-

tibus beneficium negare non conuenit. Silueſter itaque atque Fauſtinianus, qui ſe à cunabulis clericos confitentur, à Theodora ſe opprimi per violentiam conqueruntur: quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo auctore, priſtinæ conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimæ iterũ ſeruitutis addici, & per auctoritatem regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo tenerentur adſtricti, per archidiaconum vrbis Grumentinæ eſſe conuentos; cum conſtet eum[1], qui cæleſtem [a] militem pulſat, non niſi eius forum debere ſectari. Et ideo dilecte fili depenſo ſalutationis affatu, ſupradictos clericos tibi commendo, vt ſi ad delegatorum iudicium, eorum aduerſarij † venire contempſerint [b], ſublimitatis tuæ tuitione vallentur: ne quid illis, aut ſurreptio, aut inimica legibus violentia neceſsitatis imponat: quia, qui iudicium refugit [c], apparet eum de iuſtitia diffiſum. T. ead. Silueſter. † al. aduerſaria venire cõtempſerit

Idem Criſpino †, *& Sabino epiſcopis.* † al. Criſpo

¶ Non niſi ad epiſcoporum iudicium clericus vocetur. C. XIII.

Silueſter, & Fauſtinianus eccleſiæ Grumentinæ clerici lacrymoſa nobis inſinuatione conqueſti ſunt, libertatẽ ſibi domini ſui benignitate conceſſam, heredum eius oppreſsione pulſari, ſibique in clericatus officio pene à cunabulis ſeruientibus, etiam manumiſſore viuente [d] in eodem actu nihilominus conſtitutis, diuinis miniſterijs † impendere ſeruitium non licere, cum (ſi petitionem veritas ſubſequatur) contra patris [e], & auctoris ſui factum veniẽtibus vt indignis, hereditas legibus auferatur: nec eis liceat hereditatem capientibus contra auctoris ſui proſilire iudicium. Et ideo, fratres chariſsimi, quoniam ſe etiam ab archidiacono dictæ eccleſiæ queruntur oppreſſos, qui per eorum abſentiam moderatoris iudicium promiſit eos eſſe ſecuturos, calcatis omnibus [2] rationibus †, & contra leges diuinas, & publicas pulſatis forum ſuum putauit auferri; in veſtro [f] iudicio, quiſquis ille eſt qui clericum laceſsit, adueniat: vt eccleſiæ iura, quæ vetuſti principes aſsidua ſanctione firmauerunt, impetitis clericis nõ negentur. Iuo p. 6. c. 108. † al. myſterijs T. ead. Chriſtianis. † abeſt à multis

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuerſas prouincias Chriſto Domino famulantibus, epiſt. 1. c. 1.

¶ Ante iudicem ciuilem ſacerdotes non accuſentur. C. XIIII.

Relatum eſt ad huius ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarum, & om- Poly. l. 1. tit. 2.

a ¶ Cæleſtem militẽ.] Clerici enim milites Chriſti ſunt 1. 23. q. vlti. reprehenſibile.

b ¶ Contempſerint.] ſi non veniunt ad iudicium iſti actores, in optione rei eſt an velit vt circumducatur edictum, vel ꝙ admittantur probationes [2] ſuæ. ſed iudex auditis probationib⁹ ſuis non pronuntiabit eum liberum, ſed ſeruum illius non eſſe, niſi euidentiſſimas probationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres. vel iudex poteſt imponere actoribus perpetuum ſilentium. C. de ing. ma. l. diffamari.

c ¶ Refugit.] ſic 74. diſt. honoratus. & 3. quæſt. 9. decreuimus.

d Silueſter.] ¶ Viuente.] hoc multum facit pro eis cũ pater eos non reuocauit, vt filij non poſſint reuocare, vt ff. de prob. Procula.

e ¶ Patris.] ſecundum legem antiquam heres qui non adimplebat voluntatem defuncti, omni ſucceſſione priuabatur. C. de fideic. l. vlt. hodie autem hoc tenet in extraneo herede: ſed ſi filius inſtitutus heres non implet voluntatem defuncti, priuatur ſucceſſione, relicta tamen ſibi le-

functorũ mãdat̃ executioni. extra de teſta. ſi heredes 3.

Relatum.] Casvs. Apoſtolus præcepit cauſas Chriſtianorum ad eccleſias deferri: ſed relatum fuit ad Apoſtolicam ſedem, ꝙ quidã æmuli Chriſti, & inſidiatores eo-

[1] Vel eccleſiæ. 50. diſt. clericum.

[2] Quibus ſe probarẽt ingenuos. ff. d li. cau. ordinata. ſecundũ L.

Heres nõ adimplens defunctivo lũtatẽ qualiter puniẽ

tores eccleſiæ ſacerdotes apud ſeculares iudices accuſabant: quare etiam Papa ſcripſit omnibus Chriſtianis, quòd tales accuſatores præuaricantur in Deum, & nõ obediunt præceptis eius.

a ¶ Chriſtianorum.] hoc obtinuit ſecundum primitiuum

E Xperientiæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicẽ prouinciæ ſecularem, ſuas accuſationes proponat. & ſi laicus vult clericum conuenire, ad epiſcopum propriũ recurrat, vel ad ſynodum conſtitutam, vbi quæſtio vertitur, i. vbi eſt res de qua agitur vel vbi crimen quod intẽditur, eſt commiſſum. Idem dicitur in ſequenti c. in quo ſupradicta pbãtur per regulam legis præcipientis actorem ſequi forum rei.

c ¶ Presbyterorum.] hoc intelligit H. cum cauſa his delegatur ab epiſcopo: alias epiſcopus ſolus iudex eſt ordinarius, vt ſ. eadẽ perſona. Vel expone, vel pro &, vt 15. q. 7. epiſcopus. vel dic q prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet etiam iuriſdictionẽ, vt extra de offi. ord. cum ab eccleſiarum. extra de elect. c. 1. ſed qui non eſt electus ab vniuerſitate vel collegio, non eſt iudex ordinarius. iudicem enim facit aut conſenſus populi, vt 93. diſtinct. legimus. in fi. & in authen. de defen. ciui. §. interim. colla. 3. aut conſuetudo, vt 9. quæſt. 3. cõqueſtus. C. de emã. l. 1. & l. fi.

nium negotia eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt, quaſi ad caput, ipſo dicente principi apoſtolorum Petro: *Matt. 16.* [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.]) quòd quidam æmuli Chriſti, eiuſque ſanctæ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei ad iudices publicos accuſare præſumant: *1. Cor. 6.* cum magis Apoſtolus Chriſtianorum [a] cauſas ad eccleſias deferri, & ibidẽ terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati ſunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis eius.

Item Pelagius Benegeſto Defenſori.

¶ Actor forum rei ſequatur. C. XV.

E Xperientiæ tuæ præſenti auctoritate mandamus, vt in cauſis, in quibus quælibet eccleſiaſtici officij perſona loco petitoris exiſtit, quemquam laicum pulſatura apud ſuæ prouinciæ iudicem ſuas proponere actiones non deſerat †. In ijs vero negotijs, in quibus eccleſiaſtici officij perſona pulſatur, totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad epiſcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæſtio vertitur, conſtitutorum occurrat indifferenter examen.

Tex. eſt p oc in l. 1. l. in criminali. C. iuriſ. n. iud. & ñ. C. vbi ſ m act. nõ tur.

† *al. Idem* *Item † Sergio cancellario.*

¶ De eodem. C. XVI.

S I quiſquam clericus, ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones; iſte modis omnibus non alibi, quàm apud prouinciæ iudicem negotium ſuum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuſcumque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad epiſcoporum iudicium in eadem ciuitate, vel territorio conſtitutorum proponat eas, quas ſe habere exiſtimat, actiones. Quem ordinem legibus per omnia conuenientem, atque conſentaneum demonſtrari illa regula [c] manifeſtat, quæ præcepit actorem forum ſemper ſequi pulſati. *Ʃ. 3. q. 6. neminem.* Clericis vero pulſatis in epiſcopali iudicio forum competere, principalium quoque ſanctionũ deſignat auctoritas.

e S I quiſquam. ¶ Regula.] quæ eſt ſ. 3. quæſt. 6. neminem. C. de iuriſdictione omnium iudicum, iuris ordinem.

Item in concilio Agathenſi, c. 32. legitur.

¶ Epiſcopo non permittente apud ſæcularem iudicem clericus pulſari non debet. C. XVII.

Iuo p. 6. c. 367. Ʃ. ead clericum nullus. ij C Lericum nullus præſumat apud ſæcularem [d] iudicem, epiſcopo non permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, vel † proponat [e]: nec audeat criminale negotium in ſæculari iudicio proponere. *† al. nec*

C Lericum. CASVS. Statutum fuit in concil. Agatheñ. vt nullus conueniat clericum apud iudicem ſæcularem: & ſi conuentus fuerit, non reſpondeat vel proponat excipiendo, nec cauſam criminalem criminaliter agendo coram iudice ſæculari proponat clericus.

d ¶ Sæcularem.] niſi in caſibus exceptis in ſumma. Item excipitur ſi Papa delegat laico cauſam ſpiritualẽ, vt 10. quæſt. 3. illud.

Clericus coram ſæculari quandoque conuenitur.

t Illius. Immo licet non ſit re9 principalis, tamen qa eum in eodem foro defẽdit, fit de illius foro quantũ ad hoc. Ad de Pe. Anc. repet. cap. ea quæ de regul. iur. in 6.

tiuum ſtatum eccleſiæ, vt 2. q. 5. ſi quis presbyter. & 95. diſt. ecce. Vnde adhuc ſecundum legem ſi iudex ſæcularis eſt ſuſpectus, epiſcopus ei adiungitur, vel cauſa trãſfertur ad iudicem eccleſiaſticum, vt in auth. vt diffe. iu. §. ſi tamen. coll. 9. in criminalibus cauſis tamen ſcilicet ſanguinis, non ſunt clerici iudices. 23. q. vlt. his à quib9.

Item forte cum ſuccedit clericus laico, vt ff. de iud. heres abſens, quod falſum eſt. Item ſecundum quoſdam cum tenetur de euictione, ſequit̃ forũ emptoris. ff. de iud. vẽditor. ſed hoc non eſt verum 1: quia per hoc non ſit de foro illius, licet præſtet ei auctoritatem.

e ¶ Vel proponat.] ideſt, excipiat.

igitized by Goo

SI quis ſacerdotum.] CASVS. Quia fecit G. mentionem de clerico non conueniendo coram iudice ſæculari: ideo Grat. ponit caſum in his tribus capitulis, in quibus poteſt à laico iudicari, ſcilicet cũ eſt incorrigibilis. Eſt ergo caſus huius cap. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc cap. ſuper quibus ſi ſacerdos vel clericus conuictus fuerit, deponi debet, & curiæ tradi, id eſt, à ſeculari poteſtate capi permittitur, vt recipiat pœnã pro eo quod inique geſſit.

a ¶ Si quis.] In his tribus cap. ponit quod clericus à laico poteſt iudicari, cum eſt incorrigibilis.

b ¶ Contumeliam.] ſi illa non tantũ epiſcopũ, ſed etiã eccleſiã eius tangat, aliàs non poſſet eum pro ſua contumelia excommunicare 11. q. 3. q. 4. inter.

c ¶ Mox depoſitus.] ſi ſit de nouo contumax, vt extra de iu. eũ non ab homine. Vel dic quod iſte caſus eſt ſpecialis vbi aliquis ſtatim tradit curiæ, ſicut eſt in falſario, vt extra de fal. ad falſariorum. Vel dic, tradit curiæ, id eſt, permittitur tradi, ita quod eccleſia non tenet eum defendere. Item in tertio caſu, traditur curiæ, ſcilicet in crimine hæreſis, vt in conſtitutione Innocentij, excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes extra de verb. ſig. nouimus.

PEtimus.] CASVS. Quidam epiſcopus multoties monitus nolebat reddere plebem, quam inuaſerat: quare quidam epiſcopi petebant in concilio Carthaginenſi, vt per rectorẽ prouinciæ expellatur. Et reſpõdet Aurelius epiſcopus: Nulla fit ei iniuria ſi per ſæcularem poteſtatem expellatur, ex quo admonitus nõ deſiſtit. Poſtea Honoratus & Vrbanus epi dixerunt: Hoc oĩbus placet. [Fiduciam.] i. licentiam & auctoritatẽ. [Appetitus.] id eſt, iniuſte expulſus, vel appetitus nomen, id eſt, cupiditas nocendi.

d ¶ Fiduciam.] id eſt, auctoritatem.

e ¶ Excludatur.] arg. quod ſi quis auctoritate iudicis mittitur in poſſeſſionem, & aduerſarius eum non admittat, qui nec attendit excõmunicationem, vel quod manu militari ei poſſit auferri res, vt 23. q. 5. principes. 24. q. 3. de illicita. 17. diſt. nec licuit. & eſt expreſſum. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſ. ſi quis miſſus. ff. de rei vendi. qui reſtituere. hodie tamen talis efficitur poſſeſſor poſt annũ, vt extra de do. & contu. contingit. & concordat legi. ff. de bo. auctor. iud. poſ. quamuis.

f ¶ Appetitus.] id eſt, iniuria laceſſitus. [illegible]

Millus … mam … quoque … cui res auferri.

¶ In concilio Agathenſi c. 32. in prima parte legitur, clericus nec quemquam præſumat, &c. *& poſterior einſdem capitis pars (quæ habetur ſupra 5. q. 6. c. fin.) in qua quaſi ex aduerſo agitur de laicis, qui eccleſiam, vel clerum vexant, oſtendit in priore dictum eſſe de clericis, qui ſine permiſſu epiſcopi ſui laicos pulſarent, & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epiſtola ſecunda.

¶ Clericus ſuo inobediens epiſcopo depoſitus curiæ tradatur. C. XVIII.

ij SI quis [a] ſacerdotum, vel reliquorum clericorum ſuo epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei parauerit, aut contumeliam [b], aut calumniam, aut [α] conuicia intulerit, & conuinci potuerit; mox [c] depoſitus [β] curiæ tradatur, & recipiat [γ] quod inique geſſit. — Poly. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 8. c. 17. Iuo p. 5. c. 243.

Etiam de hoc not. 2. q. 7. ſi qs ab epiſcopo.

Clericus ſtatim tradit curiæ ſeculari in aliquibus caſibus.

α ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetuſtis, & apud Anſelmum, & Polycarpum: ſed in epiſtola ipſa, & apud Iuonem non habentur iſta verba.*

β ¶ Depoſitus.] *abeſt iſta dictio ab originali, & Iuone.*

γ ¶ Et recipiat.] *In epiſtola, Polycarpo, & apud Anſelmum legitur.* Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 38. — Et in Africano. c. 15.

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuaſam non vult deſerere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciam [d], qua † neceſſitate ipſa cogente liberum ſit nobis rectorem prouinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorum principum aduerſus illum adire, qui [α] plebem, quam inuaſerat, vſque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitum; auctoritate iudiciaria protinus excludatur [e]. Aurelius epiſcopus dixit. Seruata forma diſciplinæ, non æſtimabitur appetitus [f], ſi à veſtra charitate modeſte † conuentus, recedere detrectauerit; cum fuerit, ſuo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus epiſcopi dixerunt. Hoc enim omnibus placet. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Iuſtum eſt, Placet.

† al. quoniam

† al. modeſtius

α ¶ Qui plebem.] *Hæc vſque ad verb.* contemnit, *ſunt à collectore ex verbis in eodem capite præcedentibus huc comportata; nec illa omnia referenda eſſent.*

Item Gregorius Papa.

Illud

Anſ.l.12. c.42. Poly.l.1.tit.15.

¶ A principibus corrigantur, quos eccleſia corrigere non valet. C. XX.

ISTud eſt [a], quod à vobis popoſcimus, & nunc iterum poſtulamus, vt Paulinũ Aquileienſem, pſeudoepiſcopum, & illum Mediolanenſem epiſcopum ad clementiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigatis; vt & iſte, qui epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra omnem canonicam conſuetudinem factus eſt, alios vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eũ ordinare præſumpſit, canonum vindictæ ſubiaceat.

¶ Hoc capitulum in Polycarpo refertur ſine auctoris nomine. In libro autem ſeptimo, titulo quinto ſimile quiddam refertur ex Gelaſio ad Ioannem magiſtrum militum: ſed in eo libro ſæpe pro Pelagio ſcribitur Gelaſius. Anſelmus quidem integram epiſtolam, Pelagij refert, cuius prior pars eſt hoc caput, poſterior vero cap. nec licuit. ſupra diſt. 17.

Et in Vormacienſi, c. 74.

Item in concilio Chalcedonenſi, c. 18.

¶ Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conſpirantes. C. XXI.

COniurationum [b], & conſpirationum crimen (quod apud Græcos dicitur *φρατρία* [c],) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi. Hoc multo magis in ſancta Dei eccleſia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas ſuis epiſcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

Tex. ſi q. clerici

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt. 2.

Poly.l.4.tit.30. Anſ.l.8.c.18. Burc.l.10.c.64. Iuo p.12.c.85. & p.6.c.346.

¶ Clerici conſpirantes, proprio amiſſo gradu, retrudantur in carcerem, ceteri excommunicentur. C. XXII.

COnſpirationum crimina veſtris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra epiſcopos ſuos conſpirare nobis manifeſtum eſt: cuius criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita. Et idcirco huius criminis reos non ſolũ eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi damnant leges: & non ſolum conſpirantes, ſed etiam conſentientes eis. Anteceſſores vero noſtri cum plurima turba epiſcoporum, quicumque eorum in ſacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: ceteros vero communione priuari, & ab eccleſia extorres fieri iuſſerunt, omneſque ſimul vtriuſque ordinis viros infames eſſe cenſuerunt; & non ſolũ facientes, ſed & eis conſentientes.

† *al. cadere*

7. ead. coniurationum. Poly.l.4.tit.34. Burc.l.10.c.68. Iuo p.12. c.87.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 18.

¶ Clerici aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. C. XXIII.

j SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes epiſcopis, aut clericis †; gradu proprio penitus abijciantur.

† *al. conclericis*

¶ Hic canon eſt pars canonis 18. concilij Chalcedonẽſis; qui paulo ante c. coniurationum integer ex alia refertur verſione.

ISTud eſt.] CASVS. Mediolan. & Aquilegien. olim ſe adinuicem conſecrabant, ita quòd ordinator ſemper deberet ire ad eccleſiam ordinandi, & ibi eum ordinare, & cum vterque eſſet ſchiſmaticus, Mediolanenſis Aquilegien. ordinauit contra conſuetudinem antiquã & comprobatam à Papa; quia eum ad ſe vocauit. quare Greg. præcepit cuidam nobili, vt vtrumque illorum capiat, & ad piiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigat puniendos.

a ¶ Iſtud eſt.] Caſum huius cap. etiam habes 24. q. 1. pudenda.

COniurationum.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges ſæculares, & multo fortius per eccleſiaſticas, ne coniuratio vel conſpiratio fiat contra ſuos prælatos, vel alios: & qui fecerit, ſi clericus eſt, deponatur.

b ¶ Coniurationum.] hæc quattuor c. idem dicunt, q. coniuratores deponuntur ſi clerici ſunt: ſi laici, excommunicantur.

c ¶ Phratria.] Aphares, quod eſt diuiſio: inde phariſæi. ꝺ. 46. diſtinct. ſeditionarios & 3. q. 4. conſpiratores. & 7. q. 1. denique.

COnſpirationum.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd conſpirationes abominabiles ſunt non ſolum inter Chriſtianos, ſed etiam inter ethnicos, quas leges ſæculi & eccleſiaſticæ dãnant, & eis conſentientibus. Sequens c. planũ eſt. Similiter illud c. ſi qui clericorum. de eadem materia loquitur, & per te videbis caſum, qui plan⁹ eſt. Et eamdem pœnam imponit Beneuen. etiam in iſtis quattuor cap. vnum pro omnibus. & breuem ponit caſum. [Labatur] id eſt, elidatur, vel inulta relinquatur. Supra ſacras leges, id eſt, contra ſacras.

a SI qui clericorum.] ¶ Aut ſacramento.] Coniurationes, quæ fiũt ſuper licita re, licitæ ſunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16.q.7.ſane.1.q.1. confuſſionis.22.q.1.c.1.ſed ſuper re illicita non tenent 5, vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio ſi eſt occulta, eſt illicita & prohibentur ergo fraternitates, quæ ſunt ad malum. ſic C. de monopo.l. vnica. ſed bonæ fraternitates admittuntur 42.diſt. ſi quis deſpicit.

b ¶ Præſumptio.] id eſt, temeritas. Quidã tamen hic ſcripſerũt, ꝙ hæc præſumptio ſit iuris, contra quam non admittitur probatio. ſecus ſi præſumptio ſit facti.

SI quæ cauſæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi cauſa vel contentio vertitur inter laicos actores, & clericos reos, recurrẽdũ eſt ad ſynodũ epõrũ, vt ibi terminet, ſicut ſynodus Nicæna diffinit, & hoc intelli ge cũ cauſæ ſunt difficiles, vel intellige hoc de cauſis ſpiritualib⁹, vel de crimine eccleſiaſtico, vbi quilibet dẽt conueniri corã iudice eccleſiaſtico tñ.

c ¶ Si quæ cauſæ.] hoc c. loquitur de crimine eccleſiaſtico, vel de rebus ſpiritualib⁹, & de cauſis generalibus ad totam prouinciam pertinentibus 5.

· CVM ERGO HIS. CASVS. Vſque ad locum iſtum probauit, quòd clerici ſunt conueniendi ſub iudice eccleſiaſtico. Nunc vero concludit quòd clerici ad ſæcularia iudicia non sũt pertrahendi, cum prędictæ auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem conueniendos; nec ſunt tradendi curiæ, niſi depoſiti ſint primo. Poſtea ſoluit ſophiſtice, ſ. ꝙ clerici q ex poſſeſſionibus ſunt Imperatori ſubiecti: ex ſpiritualibus debent epõ reſpondere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Auguſtini. & ad hoc etiam inducit ſequentia capitula, quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat magiſter ſuperficialiter, ſcilicet allegando, ꝙ in ſpiritualibus cauſis debet tantum clericus corã clerico reſpondere: in alijs autem cauſis lib⁹ corã iudice ſæculari. & hoc ꝓbare vĩ p 5. canones l. d F.

d ¶ Clerici.] allegando hoc dicit.

Coniuratio an ſit licita

1 Adde an & quales cõiurationes, vel conſpirationes prohibeantur, not. in l. non dubito. ff. de capti. & in l. 1. ff. de col. illic. Bar. in l. hac edicta li. §. conuenticulas de pa. te. col. 9.

2 Hanc opinio. iſti colligunt ex eo, quod j. in tex. dicitur; quia ſi charitas, & c. & ex verbo interdicente. Arc.

3 9.q.3. archiepiſcop⁹ cum c. ſeq.

4 ¶ Si ui-

Item ex concilio Toletano.

¶ De eodem. C. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conſpirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes epiſcopis, vel clericis; proprium amittant gradum. Poly. ibidem. Burc. l. 10. c. 69. Iuo p. 12. c. 88. Anſ. l. 8. c. 18.

¶ Iuo etiam & auctor Polycarpi citãt ex Toletano: ſed in nullo eſt inuentum, & eſt idem canon cũ priore, verbis tantum mutatis.

Item ex concilio Aurelianenſi 3. c. 21.

¶ De eodem. C. XXV.

ij SI qui clericorum (vt nuper multis locis per ſuperbiam, diabolo inſtigante, actum fuiſſe perpatuit) rebelli auctoritate ſe in vnum coniuratione intercedente collegerint, & aut ſacramenta [a] inter ſe data, aut chartulam cõſcriptam fuiſſe patuerit; nullis excuſationibus hæc præſumptio [b] elabatur †: ſed re detecta, cum in ſynodum ventum fuerit, in præſumptores iuxta perſonarum & ordinum qualitatem, à pontificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia ſicut charitas ex præceptis diuinis † corde, non chartulæ conſcriptione, vel coniurationibus eſt exhibenda; ita quæ † ſupra ſacras admittuntur ſcripturas, auctoritate & diſtrictione pontificali ſunt reprimenda.

† al. prænaleat] al. præualetur

† al. Dominicis

† al. quod admittitur, eſt reprimendum

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhothomagenſem, epiſt. 2. c. 3. Capi. l. 6. c. 287.

¶ Inter clericos & laicos cauſæ exortæ ab epiſcopis audiantur. C. XXVI.

SI quæ cauſæ [c], vel contentiones inter clericos, vel [α] inter laicos & clericos, tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ; placuit, vt ſecundũ ſynodum Nicænam congregatis [omnibus † eiuſdem prouinciæ epiſcopis iudicium [β] terminetur. Anſ. l. 3. c. 59. C. 5. conc. Ni.

† abeſt à nõnullis conciliorum editionibus

α ¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quattuor tomorum abſunt hæc*, vel inter laicos & clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

β ¶ Iudicium.] *In aliquot editionibus ipſius epiſtolæ, apud Anſelmum, in capitularibus, & in epiſtola Nicolai epiſcopis Galliæ in appendice bibliothecæ ſanctorum Patrum, in qua caput hoc refertur, legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatibus clerici ante ciuilem iudicem denegentur producendi, cum (niſi prius depoſiti, vel nudati fuerint) curiæ non ſint repræſentandi; patet, quòd ad ſæcularia iudicia clerici non ſunt pertrahendi.

4 *His ita reſpõdetur. Clerici [d] ex officio, epiſcopo ſunt ſuppoſiti: ex poſſeſſionibus prædiorũ, Imperatori ſunt obnoxij. Ab epiſcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum poſſeſſiones naciſcuntur. Vnde Auguſtinus ait ſuper Ioannem: [Quo iure* diſt. 8. quo iure.

Eccleſię prædia de quibus tributũ nõ ſoluiť, an poſſint ab Imperatore vẽdicari.

a ¶ Si tributum.] ¶ Agri.]] .23.q.vlt.l.ſecundum. contra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus ſũdata eſt eccleſia vel officinæ eius, quæ debẽt eſſe liberæ, vt extra de cenſi. ſancitum.

b ¶ Poteſtatem.] de facto, non de iure: nam ſi ſine au-ctoritate

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differentia ſignatur inter ius naturale, & ius conſtitutionis. Quia ergo, ut prædia poſſideantur, Imperiali lege factum eſt; patet, quòd clerici ex prædiorum poſſeſſionibus Imperatori ſunt obnoxij.

l.5.epiſtolarum poſt epiſt.32.

Item Ambroſius contra Auxentium in oratione de tradendis baſilicis.

¶ Imperatori tributum eccleſia denegare non debet. C. XXVII.

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri [a] eccleſiæ ſoluunt † tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem [b] habet vendicãdorum. *Ac paucis interiectis.* ¶ Tollant eos, ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego [c].

† al. ſoluant

Idem in commentarijs ad c.5. Lucæ, lib.4.c.penultimo.

¶ Poteſtatibus tributa non ſunt deneganda. C. XXVIII.

MAgnum quidem eſt, & ſpiritale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docẽtur debere eſſe ſubiecti [d]: ne quis conſtitutionem terreni regis putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum Dei filius ſoluit [e], quis tu tantus es, qui non putes eſſe ſoluendum?

Matt.17.

Item Apoſtolus: [Omnis anima [f] ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.] item Petrus apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit: [Eſtote ſubditi dominis veſtris, ſiue regi [g], quaſi præcellenti, ſiue ducibus, tãquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.]

Rom.13.

1. Pet.2.

Item ex epiſtola prima Clementis [h] ad Iacobum fratrem Domini.

¶ De ſæcularibus negotijs epiſcopus cognoſcere non debet. C. XXIX.

Inducit Petrus loquẽs Clemẽti

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias: ne fideiuſſor [i] exiſtas: ne aduoca-

exemplo Chriſti, & duabus auctoritatibus, vna ſcilicet Apoſtoli, & alia Petri.

d ¶ Subiecti.] tributum eſt probatio ſubiectionis. extra de cenſi.c.2. Sed ar. contra extra de priuil. recepimus. verum eſt, quod eſt ſignum ſubiectionis, licet non plena probatio.

e ¶ Soluit.] non ex debito, ſed ne ſcandalizaret alios, vt 23.q. 1. iam nunc.

f ¶ Omnis anima.] ſubdita peccato. Chriſtus enim nemini fuit ſubiectus. 23.q.5. in prin.

Chriſtus nemini fuit ſubiectus.

g ¶ Siue regi.] hæc verba interpretatur Innocen. extra de maio. & obed. ſolitæ.

h ¶ Epiſtola prima Clementis.] id eſt, miſſa Clementi à Petro: ſicut dicitur inſtrumentum meũ, quod mei cauſa factum eſt. ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epiſtola illius cui eſt miſſa: tamen cum diſt. ff. de fur. eum qui. §. vlt.

1 Quod ſic debeat exponi, patet ex ſequen. c. vbi Petrus loquiť Clementi & eſt de eadem epiſtola, ſecũdum H.

TE quidem.] CASVS. Caſum hũc ſic intelligit Hugo: Petrus miſit epiſtolã ad Clementem, in qua docet eum, vt irreprehenſibiliter viuat, & vt ſæcularia negotia vitet, non fideiuſſor, non litium aduocatus, non iudex ſæcularium negotiorum fiat; ſed tantum inſiſtat verbo Dei: laici vero ſæcularia negotia tractent, vnde H. ſic exponit illud verbum, [Ex epiſtola Clementis.] id eſt, miſſa ad Clemẽtem. Alij dicunt, quod miſſa fuit ad aliquem epiſcopũ: vnde Beneuent. ſic ponit hunc caſum. Clemens Papa miſit ad Iacobum Hieroſolymitanũ archiepiſcopum quamdam epiſtolam, cuius pars eſt hoc c. in qua Clemens oſtendit qualiter Petrus ſibi Clementi loquebatur, ſ. vt irreprehenſibiliter viueret: & ſæcularia negotia vitaret, nõ fideiuſſor, non aduocatus, non iudex ſæculariũ negotiorũ eſſet: ſed tñ inſiſteret verbo Dei: laici vero ſæcularia negotia expedirent.

ctoritate principis vel alterius quis detineat res eccleſiæ, ſacrilegus eſt, niſi reſtituat. 12.q.2. quiſquis. 16. q. 1. in canonibus. Videtur tamen, quòd ſi agri eccleſiæ non ſoluant tributum, quod poſſit imperator vendicare agros illos, vt hic, & C. de epiſco. & cle. de his. nam omnia bona illorum, qui tenentur alicui ſoluere tributum, ſunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. contra. l. 1. 1 Sed iſtud non eſt verum: quia tantum intelligitur de proprijs prædijs patrimonialibus aliquorum, vel clericorum, vel laicorum. Licet enim prædia eccleſiæ ceſſent à tributo, non ideo poſſunt vendicari, vt 16. q.1. §. nouarum.

Et videas quod dicã in prædic. 16. q. 1. licet. Arc.

c ¶ Non nego.] corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23.q.vlt. conuenior.

MAgnum.] CASVS. Ambro. in hoc c. oſtendit, quod tributum eſt ſoluendum ſublimioribus poteſtatibus

i ¶ Ne fideiuſſor.] clericus regulariter non debet fideiubere, vt hic, & extra de fideiuſ. clericus. niſi neceſſitas ſit. tunc enim ex pietate tenetur ſubuenire alij, vt 86. diſt. non ſatis. Item clerici poſſunt fideiubere pro eccleſijs ſuis, vt in auth. de ſanc. epiſc. §. alium autem. coll. 9. Item inter ſe mutuo fideiubent cũ conueniuntur, vt C. de epiſ. & cle. l. oẽs. §. in hanc. Itẽ nec adſtrictus curiæ põt fideiubere. C. loca. curialis. & ſi clericus fideiuberet, põt dici, quod non tenet fideiuſſio, niſi tali priuilegio ſuo renunciet: nã fideiuſſor pro nõ dato habeť, niſi priuilegio ſuo renũtiet: vt ff. ſi qs i ius voc. nõ ierit. l. 3. Vel dic,

Clericus an poſſit fideiubere.

Digitized by Google

ꝙ licet nō debeat fideiubere, ſi tñ fideiuſſerit, tenet obligatio, vt extra de fideiuſ. c. peruenit. & c. conſtitutus.

a ¶ Ne aduocatus.] quod prohibetur ſacerdotib. vt ſ. 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.

b ¶ Iudicem.] contra ſ. 23. q. vlt. c. ſæpe. & c. his à quibus. ſed dic, ꝙ poſſũt tractare de illis tēporalibus, quę ſpectant ad eccleſiam.

Sicut enim.] Casvs. Docet Petrus ꝙ ſicut impiũ eſt ſi Clemens neglecta ꝑdicatione ſuſcipiat curas ſæculares: ita peccatum eſt ſi in ſæcularibus laici vicisſim ſibi non ſubueniant: quod ſi per ſe nō intelligãt, per diaconos edoceantur.

c ¶ Vſum.] arg. quòd peccat, qui non recipit arbitrium †, & qui non componit inter partes. 90. diſt. præcipimus.

† Forte non eſt verũ in ſeruo, qui non põt eſſe arbiter. vt 3. q. 7. ſi qs vero. & idem forte in monacho, cũ ſeruus dicaſ, vt no. 12. q. 1. nō dicatis. in gl. nũquid pauper, &c.

d ¶ Ex his.] ideſt, ab his.

e ¶ Inſtare.] ideſt, intereſſe. ſ. 90. diſtinct. præcipimus.

f ¶ Per diaconos.] arg. ꝙ diaconi debent laicis exponere, & inſtruere modum viuẽdi. 25. diſt. audire.

EX HIS OMNIBVS. Casvs. Cõcludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ clericus in ciuili cauſa coram ſæculari iudice eſt conueniendus; quia ſicut iudex eccleſiaſticus legũ eccleſiaſticarũ eſt executor, & eas ſolus facit, condit & interpretatur; ſic iudex ciuilis leges ciuiles exequitur, & eas ſolus facit & interpretatur. In criminali vero cauſa clericus apud eccleſiaſticum iudicem eſt tantum conueniendus, niſi dẽ cõſenſu epiſcopi ſui ad ſæcularẽ iudicem pertrahatur cum incorrigibilis reperiťs: & hoc allegãdo dicit Gratianus, niſi forte hoc vltimum, ad qđ inducit ſequens capitulum.

tus [a] litium fias: neve in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occaſionem perplexus. Neque enim iudicem [b], aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus: ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſsis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos à malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem vacantes *a* laici: & te nemo occupet ab his ſtudijs, per quæ ſalus omnibus datur.

a ¶ Vacantes laici.] *In epiſtola Clementis legitur*, dicentes, id eſt, laici: *ſed Gratianus etiam infra poſt paleam*, clericus nullum. *eodem modo legit atque hic.*

Item ibidem continenter.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vſum pertinent, laici ſibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen eſt, neglectis verbi Dei ſtudijs, ſolicitudines ſuſcipere ſæculares; ita & vnicuiq. laicorum peccatum eſt; niſi inuicem ſibi etiam in his, quæ ad communis vitæ vſum [c] pertinent operam fideliter dederint. Te vero ſecurum facere ex his [d], quibus non debes inſtare † [e], omnes communiter elaborent. Quòd ſi forte à ſemetipſis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi ſunt, vt tibi ſolius eccleſiæ ſolicitudines derelinquant. † *vacare*] ori.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili cauſa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus eſt. Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator; ita & ciuilium nō niſi ciuilis debet eſſe executor. Sicut enim ille ſolus [g] *habet ius interpretandi canones, qui habet poteſtatem condendi eos; ita ille ſolus ciuilium legum debet eſſe interpres, qui eis ius, & auctoritatem impertit. In criminali vero cauſa non niſi ante epiſcopum eſt clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus & canonibus ſupra definitum eſt: vt in criminali videlicet cauſa ante ciuilem iudicem nullus clericus producatur, niſi forte cum conſenſu epiſcopi ſui: veluti quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curiæ tradendi ſunt.*

Vnde Fabianus Papa ait epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

¶ Qui epiſcopo inſidiatur, ſemotus à clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt ſi quis clericorum ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari voluerit, aut Anſ. l. 7. c. 159. Poly. l. 4. tit. 31.

g ¶ Sicut enim ille ſolus.] nam vnde ius prodijt, ab eo interpretatio requiritur, vt extra de ſent. excom. inter. quandoque legatus Papæ interpretatur reſcriptum Papæ. extra de poſtu. prælato. ad hæc. vltra medium. & extra de ſequeſtra. ad hoc. iudex etiam interpretatur legem. vt ff. de legi. nam vt ait. ſed non poteſt interpretari ſententiam ſuam, niſi ſit præſes prouinciæ. ff. de app. ab executore. ſimiliter conſuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. ſig. abbate. Interpretatio quædã eſt probabilis, & nõ neceſſaria, vt magiſtri, vt C. de profeſ. qui in vrbe Cõſtantinop. l. vnica. Quædam eſt neceſſaria, ſed non generalis, vt iudicis, vt ff. de legi. nam vt ait. Quædã eſt probabilis, neceſſaria & generalis; ſed non eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudinis, vt ff. de leg. ſi de interpretatione. & extra de verbo. ſig. abbate. Quædam probabilis, neceſſaria & in ſcriptis redigenda, vt principis, vt C. de legi. l. 1. & l. vlt.

Interpretatio eſt triplex.

STatuimus.] Casvs. Quæſitum eſt à Fabiano quam

quam pœnam debet pati clericus, ſi infeſtus fuerit epiſcopo ſuo, vel inſidiator? Et reſpondet, q ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ ſuæ curiæ tradi ſeruiturus, & infamis permaneat abſque vlla ſpe reſtitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id- gnoſcere debet. In ſecunda parte dat veram ſolutionẽ dicens, q ea quæ dicta ſunt pro actore, quamuis videantur veriſimilia, tamen pondere carent, cum ſecundum canones & leges ſæculares clericus nec in ciuili nec in criminali cauſa ad ſæcularem iudicẽ ſit pertrahendus.

conſpirator fuerit; mox ante [a] examinatum iudicium ſubmotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ ſuæ deſeruiat, & infamis abſq. vlla reſtitutionis ſpe permaneat.

Quia ergo iſte non in criminali, ſed in ciuili cauſa clericum ante ciuilem iudicem produxit; non eſt iudicandus tranſgreſſor canonum, nec eſt dicendus pertraxiſſe reum ad iudicem non ſuum; quia de ciuili cauſa non niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defenſione dicta ſunt, veriſimilia quidem videntur; ſed pondere † carent. Sacris enim canonibus, & forenſibus legibus, tam in ciuili, quàm in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

† al. pondere veritatis

Vnde in epiſtola prima Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 345. Anſ. l. 6. c. 158.

iij SI qui ex fratribus [b] negotia habent inter ſe, apud cognitores ſæculi non iudicentur: ſed apud presbyteros eccleſiæ, quidquid illud eſt, dirimatur.

Item Silueſter Papa in epilogo concilij Romani.

Et in concilio ipſo, c. 16.

¶ Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam. C. XXXIII.

Pann. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem *a* cauſam dicere præſumat.

a ¶ Ciuilem.] *In epilogo ſynodi Romanæ ſub Silueſtro, vnde hoc videtur ſumptum, legitur,* cinctum: *cingulo enim milites, ac magiſtratus ab Imperatore donabantur.*

Item Leo Papa ad Ruſticum, epiſt. 90. al. 92. c. 9.

¶ Eccleſiaſticum, non forenſe iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

‡. de pæn. diſt. 1. c. aliud.

ALiud quidem eſt, debita iuſte repoſcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorũ veniam poſtulantem [c] oportet etiam à multis licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: [Omnia mihi licent [d], ſed non omnia expediũt.] Vnde ſi quis pœnitens [e] habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius expetit eccleſiaſticum [f], quàm forenſe iudicium.

1. Corin. 6.

quod probat per omnia ſequẽtia cap. vſq; ad §. [Ex his omnib⁹.] Secunda pars incipit ibi, [Eccleſia.] Sequentia duo cap. patent.

ECONTRA. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua probat, q in omni cã, ſiue ciuili ſiue criminali per proprium epm clericus iudicetur. & hoc probat per 14. ca. in quibus punit etiam contemptores. Io. de Fan.

b SI quis ex fratribus.] Fratres hic vocat clericos, vel etiã omnes Chriſtianos 1, & loquit̃ ſm antiqua tpa, vt ĩ. ca. relatum.

1 Infra ea. q. 3. ad menſam.

A Liud quidem.] CASVS. Quidã laicus ſolenniter pœnitens cãm habebat cum alio laico. Quæſitum eſt à Leone Papa verum petere debet iudicem eccleſiaſticum, vel ſæcularẽ. Et rñdet, qui vult de illicitis veniam poſtulare, vt ſit perfectus, debet à multis illicitis abſtinere: verumtamen ſi cãm nõ vult negligere, melius recurret ad eccleſiaſticum iudicem, quàm forenſem. Intellige ſi reus conſentit, vel intellige cũ pœnitẽs ſolenniter cõueniebat.

c ¶ Poſtulantem.] pœnitentes eñi ſub regula eccleſiaſtica viuere debent, vt hic, & ‡. ea. de perſona & ‡. d pæ. diſt. 5. õriũ. & c. falſas.

d ¶ Omnia mihi licent.] tunc non expedit id, quod licitum eſt, quando vſus ipſi⁹ alijs infert impedimentum, vt 28. q. 1. ſic enim. Licet quod fidelis diſcedat ab infideli, ſed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, ſed non expedit ad vitam conſequendam, quia ſcandalizantur illi à quibus repetuntur 3. vel ſic: Omnes cibi liciti ſunt, ſed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quoſdam cibos reprobabãt: vel ſic, licitũ eſt prædicatori ſumere ſumptus ab illis quibus prædicat: ſed non expedit pp Corinthios, qui auari erant.

Omnia licent ſed nõ expediunt.

3 At ad hoc 14. q. 1. §. 1.

cium, ideſt, ante quam cauſa examinetur. & hoc quando notorium erat.

a ¶ Mox ante.] non intelligas, q hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: ſed eſt ſenſus, ante, ideſt, ante examinantem iudicem, ſiue coram examinante 1. Vel loquitur cum eſt notorium crimen. ſic C. de defen. ciui. defenſores.

QVIA ERGO. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ſophiſtice oſtendens, q ille clericus, de quo facta eſt mẽtio in themate, non eſt tranſgreſſor canonum, ſi & alium clericum non in criminali, ſed in ciuili ad iudicem trahat ſæcularem. nam tantum ciuilis iudex de ciuili cauſa co-

e ¶ Pœnitens.] ſcilicet ſolenniter, & loquitur de actore pœnitente, & cum eſt de voluntate rei, vel loquitur cũ ipſe pœnitens conuenitur.

f ¶ Eccleſiaſticum.] ſupple vel reus: quia de actore minus videbatur.

Digitized by

a ¶ Quamlibet.] ſ. in c. nullus epiſcopus.

QVicumque.] CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod quicumque litem habet ſiue actor, ſiue reus poteſt appellare à iudice ſæculari ad epiſcopum ante litem conteſtatam vel ſententiã, etiam aduerſario refragante, cui debent Apoſtoli dari cum geſtis cauſæ. In ſecunda parte dicitur, quod cauſæ terminatæ per epiſcopos retractari non debent. In tertia parte dicitur, quod vbi vnus ſolus epiſcopus fert teſtimoniũ, alius contra ipſum non audiatur: ſed habeatur firmum & incorruptũ quod per os epiſcopale profertur. Secunda pars eſt ibi, [Omnes.] Tertia ibi, [Teſtimonium] Et not. quod hæc lex eſt tota abrogata, nec habet locũ hodie.

b ¶ Quicumque.] ſ. in hac lege quinque notantur. Primum, quod à iudice ſæculari appellatur ad epiſcopũ. Secundum quod ante ſententiam appellatur. Tertium, quod ab epiſcoporum ſententia non appellatur. Quartum quod vnius epiſcopi teſtimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij non audiuntur poſt teſtimonium epiſcopi. Prima pars tollitur per id extra de appel. ſi duobus. Secunda per id. 2. q. 6. non ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Quarta per id 6. q. 2. ſi tantum. & cap. placuit. Quinta per id quod teſtimonium ſolius epiſcopi non valet. 4. q. 3. §. iuſiurandi. Et licet hæc lex ſit abrogata, tamen Inno. arg. ex ea extra de iud. nouit. non vt cõfirmet eam, ſed vt oſtendat quantam affectionem Imperatores habuerunt erga ſacerdotium.

c ¶ Decurſis.] id eſt, poſt litem conteſtatam 1.

d ¶ Cum ſermone.] id eſt allegationibus.

Non ait propter criminalem tantum, ſed generaliter propter quamlibet [a] *cauſam tam ciuilem, quàm criminalem intelligens.*

Vnde Theodoſius Imperator †.

¶ Cuicumque licet ſacroſanctæ ſedis antiſtitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque [b] litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor fuerit, vel in † initio litis, vel decurſis [c] temporum curriculis, ſiue cum negotium peroratur, ſiue cum iam cœperit promi ſententia, iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis † antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiã ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporum † iudicium cum [d] ſermone litigantium dirigatur a.

a ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodoſiano, lib. 16. tit de epiſcopali iudicio, l. prima, quæ repetitur lib 6. capitul. c. 281. & in concilio tertio Valentino ſub Lothario, & apud Iuonem, & Anſelmum ſequuntur hæc,* Multa enim quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis uincula nõ patiũtur, inueſtigat, & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas, *ac ſtatim adnectitur cap. ſequens,* omnes itaque cauſæ.

† Cod. Theodoſ. l. 16. de epiſcopali iudicio, le. 1. §. quicumque extr. de iudic. c. nouit. Capitul. l 6. c. 281. Anſ. l. 3. c. 108. Iuo p. 16. c. 312.

† al. iure ſuo

† *al. legis*

† *al. epiſcopũ cum*

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, epiſcoporum ſententijs terminatæ, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur: nec vlterius liceat retractare negotium, quod epiſcoporum ſententia deciderit. ¶ Teſtimonium etiam, ab vno licet epiſcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium † epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes.

Capitul. ibidẽ Anſ. ibidem. Iuo ibidem Pann. l. 5. c. 23.

† *al. teſtimonio*

Hæc ſi quis antiquata cõtendat, quia in Iuſtiniani codice non inueniuntur ita inſerta; per Carolũ renouata [illegible]*no ſcat, qui in ſuis capitularibus* [e] *l. 6. c. 281. ait inter c*[illegible]*a.*

C. XXXVII.

VOlumus, atq. præcipimus, vt omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubiecti, tam Romani, quàm Franci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Friſones, Galli, Brittones, Longobardi, Guaſcones, Beneuentani, Ghoti, Hiſpani, ceterique nobis ſubiecti omnes quocumque videantur legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario [f] more connexi, hanc ſententiam, quam ex

Anſ. ibidem.

1 Sub. ante cõcluſionem ſecundum In. vel ante diffinitiuam, ſẽtentiã quãdocumque ſecundum Hug.

OMnes itaque.] HÆC SI QVIS. CASVS. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens ſupradicta eſſe antiquata, ideo Grat. reſpondet dicens quod Carolus ea per legem ſequentem confirmauit, in qua præcepit Romanis & Francis, & omnibus hominibus ſui imperij vt legem illã tenerent, quã ad interrogata Ablauij ducis illi & omnibus tranſmiſit, extractam de 17. Theodoſij Imperatoris libro, hanc inq̃ ſniam. [Quicũque litẽ habens, &c.] Et nota quod talis cõfirmatio nulla eſt, cũ per legẽ iſtã Longobardam, quæ eſt inualida, aliã confirmet inualidã: vnũ enim inualidũ aliud inualidum confirmare non pôt. & non loquitur de Longobarda, quæ nũc eſt, quia in ea hoc nõ cõuenitur, ſed in ea, quæ ẽ in Gallia.

e ¶ Capitularibus.] id eſt, in Longobarda, non tamen inuenitur quæ in ea nunc eſt, ſed in Gallia.

f VOlumus.] ¶ Vel cõſuetudinario.] extra de eo qui mis. in poſ. c. 1.

De perſo-

DE perſona.] CASVS. Quidam presbyter Hiſpanus accuſatus fuit coram iudice ſæculari,& conuictus ab aduerſario, expulſus eſt ab eccleſia,& in exilium miſſus. quod cum ſignificatum eſſet Greg. delegauit hanc cauſam Io. defenſori eunti in Hiſpaniam, docens, q; non debuit accuſari niſi coram epo ſuo. Et ad hoc probandum inducit legem Iuſtiniani, in qua cauetur, q; quæcumq; ſit perſona eccleſiaſtica, non niſi ſub proprio epo debet côueniri: cuius ſniæ ſi altera partiũ non acquieſcat, iudex ſæcularis eam debet executioni mandare. & ſiquis obijciat q; lex hæc loquitur de clerico,& non de presbytero, ſciat q; nomine clericorũ preſbyteri & diaconi continentur, ſicut ſuperius in eadem conſtitutione legitur, cuius verba infra ponuntur.

a ¶ De perſona.] de hac habes 2 q. 1. in primis.

b ¶ Non ab alio.] id eſt, non à contrario. quandoque enim ab inferiori poteſt iudicari 1. H. ſñ huic litteræ adhæſit, qui dixit ſolum epum eſſe ordinarium iudicẽ clerici: & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas q; prælati eccleſiæ collegiatæ habent iuriſdictionẽ, vt 16. q. 2. c. 1. extra de immu. eccle. non minus. extra de iud. c. 2. C. de iuriſdic. om. iud. l. vlt. extra de of. ord. cum ab eccleſiarum. ſed qd hic dr, prius doceat, &c. dicas priuſquam ſæculare. Hu. tamen dixit ſolum epiſcopum habere poteſtatem excommunicandi, vt 16. q. 2. viſis. in fi. vbi dr q; excommunicatio ſit mucro epiſcopalis, & q; ſolus epiſcopus debeat de cauſis matrimonialibus cognoſcere. 35. q. 6. multorum. & melius dicit noua conſtitutio. extra de exceſ. præla. accedentibus. conſuetudo ẽñ in talibus dat iuriſdictionem, vt 9. q. 3. conqueſtus. C. de eman. lib. l. 1.

ſextodecimo Theodoſij Imperatoris libro, capitulo videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnibus reſcriptã a ſumpſimus, & inter noſtra capitula pro lege tenendam. conſultu omnium fidelium noſtrorum tã clericorum, quàm & laicorũ poſuimus, lege † cuncti perpetua teneant, id eſt, Quicumque litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor fuerit, & c. [vt ſupra.]

† *lege cunctis perpetuo tenendam*] ori. I. e. c. qcumq;.

a ¶ Reſcriptam ſumpſimus.] *Sic eſt emendatum ex capitulari. Antea legebatur*, per ſcripturam miſimus.

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 54. Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud epiſcopum tantum iudicari debet.

C. XXXVIII.

Anſ. l. 3. c. 95.

DE perſona a presbyteri hoc attendendum eſt; quia, ſi quam cauſam habuit, non ab alio b teneri, ſed epiſcopus ipſius adiri debuit, ſicut nouella conſtitutio manifeſtat, quæ loquitur de ſanctiſſimis, & Deo amabilibus, ac reueredisſimis epiſcopis, clericis, & monachis [Imp. Iuſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo præfecto a prætorio. Si quis contra aliquem clericũ, aut monachum c aut diaconiſſam, aut monaſtriam, aut aſcetriam d habeat aliquã actionem; doceat † e prius ſanctiſſimum epiſcopũ, cui horũ vnuſquiſq. ſubiacet *: ille vero cauſam inter eos diiudicet. Et ſi quidẽ vtraq. pars his, quæ iudicata ſunt non acquieuerit β, iubemus per loci iudicem f hæc † executioni perfecte mandari, &c.] Ne vero g obijciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero, ſciendum eſt; quia ſuperius in eadem conſtitutione lib. † cod. 1. legitur appellatione clericorum, etiam presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis iſta ſunt: [Presbyteros autem, & diaconos, & ſubdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus; & reliqua.]

Nouella 123. §. ſi quis contra. Apud Iulian. cap. 32.

† *adeat*] ori.

† *al. hoc*

In eadem Nouella § preſbyteros. apud Iulianum. c. 30.

† *al. l. 1. c.* id eſt, c. 51. nouellæ. Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis, Presbyteros.

β ¶ Præfecto prætorio.] *Græce eſt*, μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων, *id eſt*, magiſtro diuinorum noſtrorum officiorum.

γ ¶ Non acquieuerit.] *In Authentica de ſanctiſſ. epiſcopis, & apud Iulianum abeſt negatio.*

Idẽ Gregorius lib. 9. epiſt. 32. Romano defenſori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat. C. XXXIX.

PErienit ad nos, quòd ſi quis contra clericos quoſlibet

c ¶ Aut monachũ.] conuentum nomine monaſterij ratione alicuius ſucceſſionis, quæ obuenit monaſterio per eum. aliàs non competit actio ꝯ monachum, cum nihil habeat. vel intellige q; fideiuſſit de mandato eccleſiæ ſuæ, vel etiam ſine mandato: ſed pecunia eſt conuerſa in vulitatem eccleſiæ, vt noua conſtitutio dicit, q; quibuſdam. extra de fideiuſ. Si autem monachus ꝯ aliquem deliquit, ipſe monachus conueniendus eſt, non eccleſia 1, vt 18. q. 2. hoc tantum. ſicut ſeruus conuenitur, qui deliquit, non eius dominus. C. de noxa. l. penul. & vlt. in fi. Primo autẽ loco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatẽ, vt 24. q. 3. corripiant. & extra d of. ord. quãto. extra d ap. reprehẽſibilis. vbi autem procedendũ eſt ſm ordinẽ iuris, tunc ſolus eps eſt iudex ſm H. vt hic dr. Alij dicunt q; abbas habet ordinariã iuriſdictionẽ ſuper monachos ſuos, & excõicare eos poteſt, vt extra de maio. & obed. cum in eccleſijs.

1 Idẽ ſenſit In. extra de priuile. cum olim pp. in gl. & male. & in tali caſu monachus etiam conſtituit procuratorem vt ipſe not. extra de reſcrip. cum dilecta. in princip.

d ¶ Aut aſcetriam.] id eſt, incluſam, quæ ſemper aſſidue moratur ibi.

e ¶ Doceat.] id eſt, adeat.

f ¶ Iudicem hæc.] ſi ipſemet non poteſt. & eſt ſimile C. de epiſ. audi. epiſcopale.

g ¶ Ne vero.] Hæc ſunt originaliter verba Gregorij.

PErucuit.] CASVS. In Sicilia erat quidam defenſor Papæ nomine Romanus, qui deſpectis epis compellebat

pellebat clericos in ſuo iudicio laicis reſpondere. quod cum Grego. audiuit, præcepit ei ne decetero hoc faceret, ſed ſub proprio epiſcopo conueniantur, vt vel ipſe cognoſcat, vel det iudices delegatos, vel per executorem ipſius partes arbitros eligere compellantur, ſi alicui partium epiſcopus fuerit ſuſpectus. Si vero laicus vel clericus cõtra epiſcopum cauſã habuerit: tunc ſe interponere debet ille Romanus, vt vel ipſe cognoſcat, vel eo admonente iudices eligantur. & ſi aliter fiat, ordo eccleſiaſticus confunditur.

a ¶ Aut ſi forte.] extra de fo. cõp. ſi qs ꝟ.

b ¶ Executio.] id eſt, executor ad hoc deputatus, ſcilicet archidiaconus, vt 25. diſt. perlectis & extra de fo. comp. nullus. Cũ autem iudex accuſatur, in optione actoris erat an vellet q̃ recuſatus delegaret cauſam alijs, vel q̃ partes cogerentur ad eligendos iudices, vt extra de foro compe. licet. & c. ſi quis. Hodie autem ſi iudex recuſatus fuerit, & probata fuerit cauſa recuſationis, ad arbitriũ recuſatoris ipſe q̃ recuſatus fuerit, dabit iudices, vel tranſmittet negotium ad ſuperiorem, vt in conſtit. cũ ſpeciali. extra de appel. Sed quæro an iudices delegati ab epiſcopo poſſint partes punire, ſi non venirent ad iudicium? Non videtur, quia ſolus delegatus à principe poteſt citare, vt in authen. de litig. ꝟ. omnem. coll. 8. nec alij poſſunt ſuas ſententias mandare executioni, quàm ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. auctor. iud. poſſi. authen. & qui iurat. ff. de re iud. à diuo. & ſolus delegatus à principe poteſt mittere in poſſeſſionem, ff. de iuriſ. om. iud. iubere. Poteſt tamen dici q̃ ſecundum iura noſtra ſubdelegatus habet coertionem, quia poteſt interdicere eccleſiam, vt extra de of. deleg. ex litteris. in fi. & ſecundum legem, modicam ſaltem habebunt coertionem ſubdelegati. C. de ſportul. l. 2. & ff. de of. eius cui manda. eſt iuriſ. l. vlti. in fi.

c ¶ Interponere.] hoc verum eſt in modicis vel minimis cauſis: nam maiores cauſæ epiſcoporum ad metropolitanum deferuntur, vt 6. q. 4. ſi inter. 9. q. 3. conqueſtus. & 80. diſt. c. 1.

Iudice recuſato q̃d fiet.

¶ Iſta decr. hodie eſt remota, & fuit in prima compilatione: & eſt ſecũda dec. eiuſdẽ ti. & eſt palea. ſ. c. nullus clericus.

Delegatus epiſcopi an poſſit citare.

opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuiſſet per epiſcopum Felicem & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum ſimplicitati ſtudet, diſciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati.] ſupra 39. diſt. Petrus.

cauſam habeat, deſpectis eorum epiſcopis eoſdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde cõſtat eſſe incongruũ; hac tibi auctoritate præcipimus, vt denuo hoc facere non præſumas; ſed ſi quis cõtra quẽlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopum ipſius adeat; vt aut ipſe cognoſcat, aut certe ab eo iudices deputentur; aut ſi forte [a] ad arbitros eundũ eſt, partes ad eligendos † iudices ab ipſo executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus contra epiſcopum cauſam habuerit; tunc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonẽte ſibi iudices eligãt. Nam ſi ſua vnicuique epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur; quid aliud agitur, niſi vt per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?

† eligendũ iudicem] orig.

Idem Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non ſunt opprimendi. C. XL.

FRatris & coepiſcopi noſtri Felicis & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in inſula Sardinia ſacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatẽ tuã miniſtri ſui deſpiciant: dumque ſolum ſimplicitati [d] à vobis ſtudetur, quantum videmus, diſciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epiſt. 31. ſeu cap. 75.

¶ Sacerdotes à Regibus ſunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena poteſtate dominus noſter citius indignetur; ſed excellenti conſideratione propter eum, cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiã impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliquando Dij, aliquando angeli vocantur. Nam & per Moyſem de eo, qui ad iuramentum deducẽdus eſt, dicitur: [Applica illũ ad Deos,] id eſt ad ſacerdotes. Et rurſus ſcriptũ eſt: [Dijs nõ detrahes.] ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: [Labia ſacerdotis cuſtodiũt [e] ſciẽtiã,

Nicolaus epiſt. 7. ad Michaelẽ Imp. c. 35.
Exo. 22.
Ibidem.
Malach. 2.

FRatris.] CASVS. Ianuarius epiſcopus Caralitanus intantum erat ſimplex, q̃ clerici ſui eum deſpiciebant, & ſacerdotes in Sardinia à ſecularibus iudicibus

SAcerdotibus.] CASVS. Mauricius Imperator compellebat clericos ſub ſe reſpondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Grego. ſcribit contra ipſum, docens q̃ omnes ſacerdotes debet generaliter honorare, cum neſciatur qualis quiſque ſit futurus in futuro iudicio: & q̃ ipſos debeat honorare, probat vna ratione, ſcilicet quia Deus vocauit eos deos, & Malachias propheta ipſos Angelos appellauit: & duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & paganorum imperatorum, qui ſacerdotibus ſui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit ibi, [Nam in diuinis eloquijs.] Exemplum Conſtantini ibi, [Eccleſiaſtica quoque.] Exemplum paganorum eſt ibi, [Ante eum.]

e ¶ Cuſtodiunt.] id eſt, cuſtodire debent, vt ĩ. ead. q. 3. nolite.

a ¶ Appellat.] ergo ex ſola appellatione nominis aliquis conſequitur ius 1. ſic 32. q. 4. dicat. C. de lati. lib. tol. §. penul. extra de præſumptio. illud. inſti. de ado. §. vlt. arg. contra 2. q. 1. multi. in fi. vbi dicit, q ſola nominatio nō ſufficit. C. de prob. non epiſtolis. & l. fi.

Nolita.] CASVS. Relatum fuit in Mileuitano cōcilio, q clerici clericos ſuis epiſcopis relictis ad ſæcularem iudicem traherent; quare ſtatuit concilium, vt hoc decetero non fiat: & ſi quis decetero præſumet, ſuper hoc conuictus cauſam perdat, & etiam à communione repellatur. [Inolita,] id eſt, conſueta. Et loquitur hoc capitulū de actore. ſequēs de reo. d ¶ Inolita.] hoc c. de actore, & ſequens de reo loquitur. Et not. q ſi actor traxerit reum ad iudicem nō ſuum, perdit cauſam. ſed ſi reus traxerit actorem, pro conuicto habetur, vt C. de iuridic. om. iud. in criminali. hoc tamē intelligas lite conteſtata, quia ſi ante litis conteſtationem deſiſtit, nō incidit in pœnā 1, vt ∫. ea. c. prox. & ff. rem rat. hab. am plius. & ff. de in ius voc. quamuis. licet ſit arg. contra. C. de trāſac. ſi quis maior. ∫. ead. placuit. Et quod dicit, quòd cauſam perdit: dicunt quidā ipſo iure, verius credo, quòd per ſententiā, & hoc innuit hoc verbum. conuentus.

Ar. ad hoc 93. diſt. diſ vbi de hoc. ar. ɔtra. C. d teſt. neq. C. de libe. cau. iubemus. Arch.

b. ¶ In-

& legem requirent ex ore eius; quia angelus Domini exercituū eſt.] Quid ergo mirum, ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipſe etiam appellat [a] Deus? Eccleſiaſtica quoque hiſtoria teſtatur; quia cum piæ memoriæ Conſtantino principi, ſcripto oblatæ accuſationes contra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, epiſcopos conuocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit [b], dicens. Vos Dij eſtis, à vero Deo conſtituti. Ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite: quia dignum non eſt, vt iudicemus Deos. In qua tamen ſententia ſibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerētia impenſa. ¶ Ante eum quippe pagani in rep. principes fuerunt, qui verum Deum neſcientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, ſi Chriſtianus Imperator veri Dei ſacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui Dijs ligneis & lapideis ſeruiebant? Hæc ergo non tantum ſpecialiter [c], quantum generaliter pro omnibus aſſerimus ſacerdotibus: quoniam adhuc neſcimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus ſit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

∫. ea. c. cōtinua. §. item Conſtātinus.
B. Aug. epiſ. 66.
1. Cor. 4.

a ¶ Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaum in epiſtola, cuius initium,* Propoſueramus: *ſed in originali pro iſtis hæc leguntur,* Hæc ergo pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. *Et multis interiectis, quæ hic non referuntur, ſubdit.* Nam adhuc neſcimus, quis ſibi, qualis ſit. & Paulus egregius prædicator, &c. *præſtatque omnino integrum illum locum legere Apoſtolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano.

¶ *In concilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Ex ipſo tamen citatur etiam ab Innocentio iij in c. ſi diligenti. extra de foro compe. Habetur autem in Toletano 3. c. 13.*

¶ Qua pœna feriatur clericus clericum ad ſæcularia iudicia pertrahens. C. XLII.

In Tolet. 3. c. 13

INolita [d] præſumptio vſque adeo illicitis auſibus aditū patefecit, vt clerici conclericos ſuos, relicto pontifice [e]

e ¶ Pontifice.] hic manifeſte habes, q in cauſa eccleſiaſtica neuter poteſt adire alium iudicem, ſiue in ciuili, ſiue in criminali negotio; laici autem ſine conſenſu ordinarij eligūt aliū iudicem in ciuili negotio, vt ff. de iudi. l. 1. C. de iuriſd. om. iu. l. 1. ſed non in criminali, vt C. de iuriſdic. om. iu. in criminali. ∫. ead. c. ſi quis cū clerico. ſed in clerico requiritur cōſenſus epiſcopi, & etiā proprius conſenſus. ar. hic. & 9. q. 2. c. 1. & ∫. ea. clericum. & nullus. & c. inolita. & 6. q. 3. denique. & 3. q. 6. non liceat. extra de fo. cōp. ſignificaſti. Et eſt triplex ratio quare laicus poteſt, & non clericus: quia laicus poteſt iurare ſine licentia ſui iudicis, ſed clericus non, vt extra de iur. cal. inhærentes. Sed non poſſet coram laico litigare, niſi ibi iuraret. Item ab alio epiſcopo non poteſt ordines accipere, ergo nec iudicium, quod maius eſt, vt 9. quæſt. 2. nullus primas. Item non poteſt ab alio, quàm à ſuo prælato petere iudicium animæ, quod eſt occultum: ergo multo fortius nec manifeſtum.

Actoris pœnitio reum ad iudicem non ſuum trahentis.

1 Idē Bart. Bal. An. Cy. & Pau. de Caſtro in d. l. in criminali. in gl. alleg.

Clerici an poſſint Iudicē nō ſuū conſentire.

b ¶ Incendit.] hic vides, q iudex debet deſtruere libellū, qui non eſt legitime compoſitus, vt 2. q. viii. c. vlt.
c ¶ Specialiter.] pro bonis, ſed etiam generaliter pro bonis & malis; vel non tantū pro præſentibus, qui nunc accuſantur, & non conuincuntur, ſed etiam pro omnibus alijs. 13. q. 2. non æſtimemus.

ſecundū bene In- ſi aucto is Apo- li. ſed qd uit fuit entia M. 8. Iſi. ſe adū L.

Digitized by Google

ſuo, ad iudicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus hoc de cetero non præſumi. Si quis hoc præſumpſerit facere, conuentus [a] & cauſam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

a ¶ Conuentus.] *Dictio iſta in nullo concilij exemplari aut impreſſo, aut manuſcripto eſt inuenta.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 9.

Et in cõc. apud Palatiũ Vermis habito, c. 18.

¶ Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet. C. XLIII.

ij PLacuit, vt quiſquis epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum, ſeu clericorum, cum in eccleſia ei crimen fuerit intentatum [a], vel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs purgari [b] voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum [c] ſuum amittat. Et hoc in criminali actione. In ciuili vero perdat quod euicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit: ſiquidem [β] ad eligendos iudices inique [d] de eccleſiæ conſortio iudicat, qui de vniuerſa eccleſia male ſentiendo, de iudicio ſæculari poſcit auxilium: cum priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus etiam ad eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.

Iuo p. 6. c. 361. §. item placuit.

1. Cor. 6.

β ¶ Siquidem.] *In ceteris conciliorum editionibus, & vno Vaticano codice legitur,* ſiquidem ad eligendos iudices ſibi de eccleſiæ conſortio dubitat, vileq. eccleſiæ conſortium iudicat, qui de vniuerſa, &c. *In recentiore autem quattuor tomorum editione hoc modo,* cui enim ad eligendos iudices vndique patet auctoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio iudicat, qui de vniuerſa, &c. *eodemque fere modo eſt in codice Lucenſi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vermis habito, c. 18.*

Item ex eodem.

¶ Clericus non accuſetur, niſi ante eccleſiaſticum iudicem. C. XLIIII.

DE diuerſis ordinibus eccleſiæ ſeruientibus, ſi quis in cauſam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium eccleſiaſticum; debet periclitari [e].

Iuo ibidem initio capitis.

¶ *Eſt ſumma capituli præcedentis, & in concilijs olim Coloniæ ac Lutetiæ impreſſis, duobus exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino eſt loco ſummæ, nec multo aliter apud Iuonem p. 6. c. 362.*

Item conſtitutione 74. c. 1.

Nouella 83. apud Iulianum.

ſtum, vt de pæ. diſt. 6. placuit. Item inconueniens iam eſſet, q vnus eṗs iudicaret clericos alterius eṗi, quod eſſe non debet, vt 9. q. 2. per totum. & ſic omnes de vno eṗatu poſſent ſibi alium epiſcopum eligere in iudicẽ: nec renuntiare poteſt clericus huic iuri. extra de fo. comp. ſi diligenti. credo tñ, q licet non poſſint renuntiare expreſſe, q tamen ſponte, id eſt, tacite poſſunt cõſentire in aliũ iudicẽ [a]. nam arbitrum ſpõte eligunt & iudicẽ delegatũ, alioquin exſufflatum erit priuilegiũ clericorum, q clericus põt eligere coram quo iudice velit litigare. in conſti. Fed. Auth. habita. C. ne fil. pro pa. Itẽ multa poſſum facere ſpõte, ad quæ non poſſũ me pacto adſtringere. nam poſſum inſtituere aliquẽ heredẽ, nõ tamen pacto ad hoc me adſtringere poſſum, vt C. de pac. l. vl. Item tacite poſſum renũtiare foro, licet non expreſſe, ſicut tacite Papa renuntiat priuilegio ſuo, vt 2. q. 7. nos ſi. & q. 5. mãdaſtis. Sicut tacite poſſum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra militem, ſed non expreſſe, vt ff. de proc. filius fa. §. veterani. ſimiliter tacite poſſũ renuntiare iuramento cal. ſed non expreſſe. C. de iur. cal. l. 2. in fin. & q ſponte poſſit rñdere, habes 3. q. 6. pulſatus. Io. Quicquid dicat Io. hoc tene, q in laicum nullo modo cõſentit clericus, vt extra de for. compe. ſi deligenti. nec in clericum ſine conſenſu epiſcopi, vt extra de fo. comp. ſignificaſti. B.

a Hoc non puto verũ ſm Go. vt 3. q. 6. non liceat, vt ibi dixi. Arch.

PLacuit.] CASVS. Aliqs clericus accuſabatur de crimine, vel conueniebatur ciuiliter corã iudice eccleſiaſtico: lite conteſtata maluit accuſari vel conueniri coram iudice ſæculari: quærebatur in concilio Carthag. quam pœnam pati debeat. Reſpondet, q in criminali cauſa, ſiue fuerit cõdẽnatus ſiue abſolutus, locum ſuum amittat, ideſt, deponatur. In ciuili vero cauſa perdat, quod euicit, id eſt, id in quo fuit abſolutus, perdat: qa male de eccleſia ſentit, qui de ſæculari iudicio auxilium poſcit. Et nota, quòd Hug. & Beneuen. & Io. intelligunt hoc c. cum lis erat conteſtata coram eccleſiaſtico iudice. Sed certe ego credo, quòd poſſet intelligi cum nondum erat lis conteſtata coram eo. Sequens vero c. planum eſt.

a ¶ Intentatum.] id eſt, obiectum. Et ſic loquitur cum lis ſit conteſtata.

ADDITIO. Sic etiam intelligunt H. B. & Lau. Sed Bar. Brixien. dicit, Ego credo, q poſſit intelligi cum nõdum lis fuerit conteſtata coram eo.

b ¶ Purgari.] per hoc patet, quòd loquitur de reo: ſed quod dicit poſtea, euicit, intellige id in quo eſt abſolutus.

c ¶ Locum ſuum amittat.] ideſt, deponatur.

d ¶ Inique.] contumeliam enim facit iudici, qui eo relicto vadit ad alterum, vt ff. de arbi. l. litigatores. ſimiliter ſi quis rẽ deducit coram vno iudice & deductã poſtea corã alio perdit litẽ 2. C. de aſſer. tol. l. 2. in fi.

e DE diuerſis.] ¶ Periclitari.] ideſt, deponi.

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo dicitur, quod in pecuniaria cauſa actor debet clericũ cõuenire corã ep̃o ſuo: qui eãm debet examinare ſine damno ſportularũ, & ſine dilatiõe. Sed ſi ep̃s nõ vult cauſam pecuniariã dirimere, ad ſæculares iudices recurratur. Si verò vult eã dirimere ſine ſcriptura omnia procedere debent, niſi partes velint, quod ipſa acta redigantur in ſcriptis. Secundo dicitur, quod in cauſa criminali de ciuili crimine recurrendũ eſt ad iudices ſeculares, qui intra duos menſes à tẽpore litis conteſtatæ cauſam criminalẽ decidant, nõ tñ clericũ puniãt, niſi prius ab ep̃o ſuo fuerit degradatus. & hæc particula nõ tenet. pro crimine vero eccleſiaſtico tñ ad iudicem eccleſiaſticũ recurratur. Sc̃da pars incipit ibi. [Quod ſi de criminali.]

a ¶ Damno.] ſportularũ, ad quas clerici non tenent. vt in Auth. de ſanctiſ. epiſ. §. ſportularũ. coll. 9. ergo nec aduerſarij ipſorum teneri debent, vt C. de fruct. & lit. expen. l. vlti. 1

b ¶ Noluerit.] illud non tenet, Vel dic noluerit, id eſt, non potuerit, quia forte talem cauſã nõ poteſt audire.

c ¶ Sine ſcriptura.] ſine ſcriptura procedit ep̃s cum iudicat inter ſuos clericos. Similiter in modicis cauſis non requirit ſcriptura, vt in Auth. de mã. prin. §. ſi tibi. coll. 3. Non obſt. 3. 2. q. 1. in primis. vbi dicitur ſniã nulla, quæ ſine ſcripto profert. illud enim tantũ tenet in criminalibus & maiorib9 negotiis.

d ¶ Duorum.] hoc non tenet, vt 3. q. 3. §. ſpatium.

e ¶ Puniatur.] nec illud tenet, vt extra de iud. cum non ab homine.

1 Vt patet extra de iu. qualiter. in fi. Sed contra in Authen. de ſan. epiſ. §. ſi quis autem pro pecunia. vbi de hoc.

¶ Qui cum clerico litigium habet, epiſcopum ipſius adeat. C. XLV.

Iuo p. 6. c. 427. & p. 16. c. 150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, ſi quidem de cauſa pecuniaria, adeat prius epiſcopum, cuius iudicio clericus ſuppoſitus eſt. Ille enim ſine damno [a], & ſine dilatione competentẽ finem liti impoſiturus eſt. Sinautem noluerit α [b] epiſcopus litem dirimere; tunc ad ciuilẽ iudicẽ diſceptatio cauſæ perueniat. Vbi autem epiſcopus cauſam dirimere vult; ſine ſcriptura [c] omnia procedant, & diffinitiua ſententia ſine ſcriptis ab eo proferatur β. ¶ Quòd ſi de criminali γ cauſa litigium emerſerit; tunc cõpetentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati conſentaneum legibus terminum cauſæ imponant: ita tamen, vt diſceptatio litis duorum [d] menſium ſpatium nõ excedat, à litis conteſtatione numerandum δ. *Item.* [¶ In criminalibus vero cauſis numquã ſine ſcriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur [e] clericus, niſi obnoxius repertus, ſacerdotio nudatus fuerit ab epiſcopo ſuo, vel clericatus honore. Sinautem crimen eccleſiaſticum eſt; tunc ſecundum canones ab epiſcopo ſuo cauſæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiuſmodi cauſis habentibus.

α ¶ Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum, & Iuonem, & ſic legit auctor gloſſæ: ſed in nouella ipſa Iuſtiniani additur,* vel non potuerit.

β ¶ Proferatur.] *In nouella ipſa ſequuntur hec,* niſi forte partes voluerint, vt in ſcriptis ea inſeratur. Quòd ſi, &c. *Apud Iuonem loco dictionis,* proferatur, *eſt,* inſeratur; *quod ſuſpicionẽ facit intermedia ſcriptoris vitio deeſſe.*

γ ¶ De criminali] *in nouella Iuſtiniani additur,* ciuili tamen.

δ ¶ Numerandum] *Quæ ſequuntur vſque ad verſ.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in vetuſtis Gratiani codicibus habentur: ſed ob doctorum citationes non ſunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 9.

¶ Clericus aduerſus clericum negotium habens, ſæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

ext. de foro cõpet. c. 1. Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 183. Iuo p. 6. c. 228. † al. iudicium

SI clericus aduerſus clericum habeat negotium; non relinquat ſuum epiſcopum, & ad ſæcularia iudicia non concurrat: ſed prius negotium agitetur apud propriũ epiſcopũ: vel certe α ſi fuerit negotiũ † ipſius epiſcopi, apud arbitros [f] ex vtraque parte electos audiatur [g] negotium.

SI clericus.] CASVS. Quattuor articuli cõtinentur in hoc c. Primus eſt, quod ſi clericus litẽ habeat aduerſus clericũ, coram ſuo ep̃o conqueratur. Secundus eſt, quod ſi ep̃s litem habeat contra ſuũ clericũ, coram arbitris ab vtraque parte electis negotiũ terminetur. Tertius eſt, quòd ſi clericus habeat cauſam aduerſus ſuum aut aliũ epiſcopum, recurrat ad ſynodum prouinciæ. Quartus eſt, quòd ſi ep̃s vel clericus litem habeat contra metropolitanũ, pergat ad primatẽ, vel ad vrbẽ Cõſtantinopolitanam. Secũdus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Terti9 incipit, [Et ſi clericus.] Quartus. ibi, [Si vero contra ipſius prouinciæ.]

f ¶ Arbitros.] Et hæc eſt ratio: quia metropolitanus non eſt iudex clerici: vnde ſub eo non debet conueniri: nec coram epiſcopo debent cõueniri, cum non poſſit eſſe actor & iudex, vt extra de iũſti. ſpol conquerente & extra de conceſ. præben. & eccl. non vacan. poſt electionem, in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Reſpondetur, epiſcopus, licet ſit ei ſuſpectus, vt extra de ap ſecundo requiris. Item in alio caſu cogit ipſum eligere arbitros, ſcilicet cum recuſat eum, vel delegatum ab eo, vt 3. ea. peruenit.

g ¶ Audiatur.] 3. 6 q 2. ep̃s. contra. ſed ibi ſoluitur.

Arbitros eligere quãque coguntur litigantes.

a ¶ Syno-

Si quis vero contra hæc fecerit, canonum ſubiaceat correptionibus. ¶ Et ſi clericus aduerſus ſuum, vel alium epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam ſynodi [a] prouinciæ eius conquiratur. ¶ Si vero contra ipſius prouinciæ metropolitanum epiſcopum epiſcopus ſiue clericus habeat controuerſiam, pergat ad ipſius diœceſis primatem, aut certe ad Conſtantinopolitanæ regiæ ciuitatis ſedem, vt eorum ibi negotium exquiratur †.

a ¶ Vel certe ſi fuerit.] *Græce eſt*, ἤγουν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι. *id eſt*, vel certe ipſius epiſcopi ſententia, apud eos, quos vtraque pars voluerit, ea quæ ad iudicium pertinent, agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionyſius, cuius verſionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius. extra de foro compet. cap. 1. ſententia vero, quæ hoc loco ex priſca verſione elicitur, habetur paulopoſt in verſi.* Etſi clericus aduerſus ſuũ. *Quare nõ bene hic inculcatur: ſed ob gloſſã nõ eſt mutatũ.*

[*Item ex concilio Agathenſi, c. 32.*]

PALEA. C. XLVII.

iij CLericum nullus præſumat apud ſecularem iudicem epiſcopo non permittente pulſare. Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in iudicio ſæculari proponere.

¶ *Abeſt à pleriſque vetuſtis exemplaribus: & fruſtra hic repetitur, quod plane idem habetur ſupra eadem c. clericum nullus. De lectionis autem varietate ibi notatum eſt.*

Ex his omnibus datur intelligi, quòd clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali cauſa eſt producẽdus: niſi forte ciuilem cauſam epiſcopus decidere noluerit, vel in criminali, ſui honoris cingulo eũ nudauerit. ¶ *Illud autem quod in epiſtola Clementis dictũ eſt,* [*Non cognitorem ſecularium negotiorum te vult Deus eſſe,*] *ex epiſcopali vnctione intelligendum eſt. Nõ enim in epiſcopum vngitur, vt cognitor ſecularium negotiorum reſideat, ſed vt procurator animarum, & diſtributor ſpiritualiũ exiſtat. Prohibetur ergo ſecularibus negotijs occupari, non ad tempus ſequeſter fieri. Vel ſecularia iudicia, non de rebus ſecularibus, ſed ſecularium virorum intelligenda ſunt. Iudicia de rebus ſecularibus ſecularia appellãtur, iuxta illud Apoſtoli:* [*Secularia igitur iudicia ſi habueritis, contemptibiles, qui ſunt in eccleſia conſtituite.*] *Iudicia vero ſecularium, ſecularia appellantur, iuxta illud Apoſtoli in epiſtola Clementis: quod ex ſubſequentibus datur intelligi, cum dicitur:* [*Hæc opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant ſibi inuicem vacantes laici.*] *Prohibentur ergo clerici à cognitione negotiorum ſecularium virorum, non ſecularium cauſarum. Negotia quippe clericorum, ſiue criminalia, ſiue ciuilia fuerint, non niſi apud eccleſiaſticum iudicem ventilanda ſunt.*

Vnde Hadrianus Papa ait c. 35.

¶ Non niſi in foro ſuo audiatur clericus. C. XLVIII.

CLericus, ſiue laicus, ſi crimine, aut lite pulſatus fuerit, non alibi, quàm in foro ſuo prouocatus audiatur.

Idem ibidem, c. 40.

a ¶ Synodi.] Ergo ſi habetur ciuilis cauſa contra epiſcopum, ſolus metropolitanus non poteſt audire, vt hic, & 6. q. 4. ſi inter, ſed forte hoc non tenet in maiorib9 cauſis: vel loquitur ſecũdum antiqua tempora, quando pro ſingulis cauſis fiebat cõcilium, vt ĩ. ead. q. 5. cap. 2. & 3.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit ex ſupradictis dicens, q̃ ad ſecularem iudicem nec in ciuili, nec in criminali cauſa eſt clericus producendus, niſi epiſcopus ciuilem cauſam decidere nolit, vel niſi in criminali clericus pri9 ab epiſcopo fuerit degradatus. ſed male excipit Gra. nõ ſi dicat allegãdo. In ſecunda parte reſpicit illud c. te quidẽ. & exponit duobus modis illud verbum: ſcilicet, non cognitorem ſecularium negotiorum te vult Deus. & primo ſic: non vult Deus te ordinare cognitorem ſecularium negotiorum, id eſt, non vult te inungi in epiſcopum ad hoc tantum vt ſis cognitor ſecularium negotiorum: ſed vt potius animarum lucris intendas: Non tamen prohibetur ad tempus negotia ſecularia terminare. Secundo exponit ita, vt ſecularia negotia intelligantur ſecularium virorũ, quæ vacantes laici ſibi debent ad inuicem exhibere, negotia vero ſecularia de rebus ſecularibus eccleſiæ & clericorum, ſiue ſint criminalia, ſiue ciuilia, non niſi apud epiſcopum ſunt ventilanda. Secunda pars, incipit ibi, Illud autem. Sequentia duo cap. patent.

a ¶ In

† *terminetur*

ſ. ead. clericum nullus.
Iuo p. 6. c. 367.

ſ. e. te quidem.

1. Cor. 6.

ſ. e. te quidem.

Incipit. Hadriani, c. 35.

Anſ. l. 3. c. 88.

a ¶ In clericorum.] ſupra 1.quæſt.1. in primis. in fin. extra de iud.at ſi.

RES VERO. CASVS. Quia ſupra in multis c. facta eſt mentio de rebus litigioſis; ideo Gratianus nunc docet, q res litigioſa nō debet transferri ad aliquam perſonam.

C.de fund.& ſaltibus reipub.lib.11.l.ſi qua.nec res litigioſa poteſt dedicari.ff.de liti.l.vlti. qui autem rem litigioſam alienat:& alienatio nulla eſt,& præterea puniūtur venditor & emptor ſi ſciunt rē litigioſam, vt extra vt lite penden.eccleſia.C.eo.l.vlt. In caſibus tñ licite alienatur res litigioſa, ſcilicet ex cauſa dotis, vel tranſactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex cauſa legati, vel diuiſionis rerū hereditariarū, vt C. de litig. l. vlti. Item licite alienatur res litigioſa, quæ ſeruari non poteſt. ff. famil.erciſcun. alienationes.& ff.de peti.hered.diuus.

Litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt.

¶ De eodem. C. XLIX.

Anſ.ibidem. Deusdedit p.3.

IN clericorum [a] cauſa, huiuſmodi forma ſeruetur, ne quemquam eorum ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat.

Res vero in litigio poſita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri perſonam.

Vnde Gelaſius Papa Quingeſio [a] epiſcopo.

a ¶ Quingeſio.] *In antiquis exemplaribus partim eſt iſta vox, partim* Lucio, *partim* L. *partim* Quinquageſimo.

¶ In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis euentum. C. L.

QVia [b] res in litigio [c] poſita in nullam transferri poteſt omnino perſonam, donec legitimæ cognitionis euentu, cui potius debeatur, iudiciaria diſceptatione poſſit agnoſci; ex eadem re quiſpiam non ſinatur exigere [d] penſiones: ſed in eodem ſtatu, re eadem poſita, in quo videtur (ſicut dictum eſt) ante conſtituta †, quiſquis ſibi putat quidpiam poſſe competere, iuridico pulſet examine, præiudicijs omnibus inde ſubmotis.

†al. conſtitutam litem

c ¶ In litigio.] Res dicit litigioſa, de cuius dño vel quaſi cauſa vertitur inter petitorem & poſſeſſorem, vel iudiciaria conuentione, vel precibus principi oblatis, & per eum aduerſario cognitis, vt in authen. de litig. in prin. colla. 8. ſ

Litigioſa res quæ dicitur.

d ¶ Exigere.] Hoc intellige cum poſſeſſor eſt ſuſpectus, aliàs poſſeſſor ſemper vtitur fructibus pendēte lite, vt 16. q. 4. volumus. extra vt lit. pen den. à memoria.

ſ Et not. q authē. quæ ponit C. de litig. auth. res litigioſa. in corporalibus locū habet, vt patet in auth. de litigio. §. ad hoc. Hic adde quod notatur extra vt lit. pen. & de alien. iud. mu. cau. fa. c.1. & de reſti. ſpol. ſæpe. Arch.

QVAESTIO II.

ſ.q.1.inolita.

QVòd vero [e] culpa illa ſuſpenſione digna ſit, ex capitulo illo Mileuitani concilij liquido conſtat. Si enim communione priuandus eſt, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum; multo magis ſuſpenſione dignus eſt, qui ſui epiſcopi iudicium interpellantem ad iudicium ſæculare pertrahere non dubitauit.

QVòd vero.] CASVS. Hic intitulatur ſecūda quæſtio qua quæritur, an hæc culpa q clericus clericum aliquem inuitum trahit ad iudicem ſæcularem, digna ſit ſuſpenſione. Et reſpondetur q ſic: nam ſi dignus eſt priuari communione, vt ſ. ead. q. 1. inolita. multo magis dignus eſt ſuſpenſione.

e ¶ Quòd vero.] & eſt certum q ſic. ſ. ead. inolita.

QVAESTIO III.

SEd pona-[...]ſonam ante ſententiam diffinitiuam.

QVia res.] CASVS iſte dupliciter poni ſolitus eſt. Et primo ſic. Reus poſſidebat rem litigioſam; quæſitum eſt à Gelaſio, vtrum actor poſſit exigere pēſiones. Et reſpondetur q non, ante legitimæ cognitionis euentum: ſed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & ſi quid factū fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil valeat: & ſecūdum hoc expone, [Non ſinatur,] ſupple niſi ſit poſſeſſor. Poteſt etiā alio modo poni, vt Beneuentanus ponit. Cū de quadā re inter actorem & reū litigium verteretur, nec aliquis eorū eſſet in poſſeſſione illius rei: quæſitū fuit quis debeat de illa re recipere & exigere penſionem. Et reſpondet Gelaſius Papa, q nec actor, nec reus: ſed res debet permanere in eodem ſtatu, in quo poſita eſt, vſq; ad ſententiā diffinitiuam: caſſatis omnibus priuilegijs, vel reſcriptis, quæ contra hoc poſſunt dari lite pendente.

b ¶ Quia res.] Nec etiam actionem pōt quis cedere alij, poſtquam res eſt deducta in litigium, vt C. eod. l. 2. nec valet priuilegium impetratum tempore litis, vt extra de teſtib. [illegible] placuit. C. vnde vi. auth. [illegible]

SEd ponatur.] Hæc q. diuiditur in x. partes, in quarum prima probat per xx. cap. q ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timēda eſt. Secūda ibi, [Verum hoc.] Tertia ibi, [Sed hoc.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Si ergo.] Sexta ibi, [Cum ergo.] Septima ibi. [Idem eſt.] Octaua ibi, [Quòd autem.] Nona ibi, [Excōicationis.] Decima ibi, [Presbyteris.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur tertia quæſtio, vbi quæritur, ſi hæc culpa digna non ſit ſuſpenſione, ſcilicet q propter hoc non debeat ſuſpendi, quòd traxit clericum ad iudicem ſæcularem: ſi tamen ſuſpenſus fuit propter hoc, & poſt ſuſpenſionem diuina celebrauit: vtrum debeat deponi? Et reſpondet q ſic, vt j. ead. ſi quis presbyter. & cap. ſi quis epiſcopus. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione. Primo probat, quòd ſententiæ epiſcopali parendum eſt, ſiue iuſta, ſiue iniuſta: & hoc vſque ad §. [Præmiſſis.] Deinde probat contrarium, & reſpondet allegatis: tandem dat ſolutionem. Primum autem

tur [a], *quod hac culpa ſuſpenſione digna non fuerit; quæritur, vtrum ſit deponendus, qui officium contra prohibitionem epiſcopi celebrare auſus eſt. Sed quòd ſententia epiſcopi ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda ſit, Gregorius homilia 26. in Euangelia teſtatur dicens.*

¶ Timenda eſt ſententia paſtoris. C. I.

SEntentia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt [b].

¶ *Ipſa prorſus B. Gregorij verba leguntur infra ead. c. non ſolum, verſ. vtrum iuſte.*

Item ex concilio Antiocheno † c. 6. — † Et in Aquiſgran. c. 72.

¶ A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. C. II.

SI quis à proprio epiſcopo excommunicatus eſt; non eum prius ab alijs [c] debere ſuſcipi, niſi aut à ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio [d] facto epiſcopis [a] occurrat, & reſpondeat, & ſi ſynodo ſatisfecerit, quòd † ſtatuerit [e] ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

Burc. l. 11. c. 57. Iuo p. 14. c. 27. & 101. Pann. l. 5. c. 101. Deuſdedit p. 4. † al. *ſatisfecerit, ſtatuimus*

a ¶ Epiſcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex verſione Dionyſii: quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt.* aut certe (*inquit*) ad ſynodum, quæ congregatur, occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græce enim eſt*, πλείονα τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν.

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epiſtola, cuius initium: [Audito.]

¶ Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

PRæcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum à te repudiatæ communionem declina: excommunicata eſt enim, & vſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione vinctus, & obligatus ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quàm ceteri

Anſ. l. 5. c. 66. Regino chron. l. 2.

tem c. huius quæſtionis planum eſt.

a ¶ Sed ponatur.] Hic quærit an ille ſit dignus depoſitione, qui excommunicatus vel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic, vt j. ea. ſi quis presbyter. & extra de cle. excom. mi. cap. 1. 2. & 3. & beneficio poterit priuari, eo. tit. c. fraternitati. niſi diſpenſetur cum eo, vt 63. diſt. Salonitanæ. Magiſter tamen proſequitur aliam quæſtionem, ſcilicet, vtrum ſententia teneat ſiue iuſta, ſiue iniuſta. Tribus autẽ modis dicit̃ ſnīa iuſta ſiue iniuſta, vt j. ead. §. ſi ergo. ſcilicet ex animo, cũ malo vel bono zelo ſententiat. Ex cauſa, ſcilicet cũ certa cauſa ſubeſt vel nõ ſubeſt. Ex ordine cũ ſeruatur vel prætermittitur ordo iuris. Item ſnīa alia eſt cõdemnationis, alia excõicationis, alia ſuſpẽſionis alia præcepti: quæ tñ impropriè dicitur ſnīa. Sententia condemnationis, ſemper tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc non valet, vt 2. q. 6. diffinitiua 1. aliàs ſemper tenet, niſi appelletur ab ea. Item ſententia excommunicationis ordinem requirit, & etiam cauſæ cognitionem, vt 2. q. 1. nemo epiſcopus. extra de app. reprehenſibilis. extra de ſen. excõ. ſacro. ſiue tamen ſit iniuſta ex cauſa vel ex animo vel ex ordine, ſemper tenet, vt j. ea. ſi epiſcopus. Forte nec releuatur per appellationem, niſi quo ad cognitionem, vt extra de ſenten. excom. per tuas. Sententia autem mandati vel præcepti non ligat, niſi id quod præcipitur ſpectet ad officium præcipientis. 7. q. 1. quia frater noſter. Primo autẽ probat Grat. vſque ad §. [Præmiſſis.] j. in c. ſi epiſcopus. ꝙ ſententiæ epiſcopi etiam iniuſtæ ſit parẽdum: deinde probat eam quemquam apud Deum non ligare. de hac materia plenius habetur 2. quæſt. 1. in ſumma.

Sentẽtia diciť iuſta vel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

† Sub. exceptis & caſibus poſitis ſub c. 5. diffinitiua.

Excõicationis ſentẽtia in duobus caſibus nõ eſt timẽda.

a Hãc ſentẽtiã ſequiť Go. in hac decre. cũ à quorumdã dicẽs ꝙ hic eſt caſus ſpecialis in quo nõ tenet ſententia à ſuo iudice lata. Sed. Bar. Brix. ibi notat contra intelligens cum Ala. ꝙ illa decre. cõtinet indulgentiã.

b SEntentia.] ¶ Timenda eſt.] niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum ſententia eſt poſt appellationem lata: & cum continet intolerabilem errorem. extra de ſenten. excomm. per tuas. tertium caſum apponunt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, vt extra de exceſ. præla. cum à quorumdam 2.

SI quis à proprio.] CASVS. Quæſitum fuit in Niceno concilio, vtrum clerico à proprio epõ excommunicato ſit ab alijs cõmunicandum? & reſpondet ꝙ nõ, niſi à proprio epiſcopo fuerit abſolutus. vel niſi in ſynodo ſatisfaciens fuerit reconciliatus: quod non ſolũ circa clericos, ſed etiam circa laicos eſt obſeruandum.

c ¶ Ab alijs.] ſimiliter qui ſuſpenſus eſt ab vno, ſuſpẽſus eſt quantum ad omnes, vt 7. q. 1. ſi quis presbyter. & 4. q. 5. quiſquis.

d ¶ Concilio.] Hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excommunicationis, vt extra de ſenten. excom. per tuas.

e ¶ Quod ſtatuerit.] ſcilicet ſynodus.

PRæcipue.] CASVS. Lotharius dimiſſa Theberga vxore legitima, Gualdradam ſuperduxit, quã legitimã eſſe dicebant vxorẽ, ſed lata ſentẽtia diuortij inter eos, cum Gualdrada nollet ſententiæ parere, fuit excõicata, poſtquam excõicationem ferebatur Lotharius ei ſocialis

cultu eſicare. ſcribit ergo Nicolaus & monet Lothariũ, vt eius cõionem declinet: qđ ſi nõ fecerit duobus vel tribus teſtibus adhibitus cũ ea pari mucrone ſententiæ percelleretur: & q̃ debeat abſtinere, probat: quia fortius puniuntur prælati quàm alij: quia grauius peccãt: quia per eorum delicta exempla perditionis magis trãſmittuntur ad ſubditos, quàm per alios.

a ¶ Puniuntur.] infra 25. q. 1. nulli fas.

b ¶ Duos.] Ergo in cauſa denuntiationis idẽ põt eſſe iudex, accuſator & teſtis. extra de ſim. licet. Itẽ eſt hic ar. q̃ Euãgelica admonitio nõ ſolũ habet locum in occultis, ſed etiã in manifeſtis. 2. q. 1. peccauerit †.

† Concor. tex. in l. motis. §. iſte ſe te. ff. de pe. & in l. nemo. C. de ſum. tri.

Paſtor. p. 3. c. 5.

puniuntur [a] †, vt ait beatus Gregorius: [Scire etenim prælati debent, quia ſi peruerſa vmquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe cautius à culpa cuſtodiant, quanto per praua, quæ faciunt, non ſoli moriuntur.] *& infra.* ¶ Ceterum præcaue, ne quando nobis ſecundum Domini præceptum duos [b], aut tres teſtes adhibeamus, immo vero, ne hoc ſanctæ eccleſiæ dicamus, & (quod non optamus) de cetero fias cunctis ſicut ethnicus, & publicanus.

Matth. 18.

¶ *Sumptum eſt caput hoc ex epiſtola Nicolai, quæ incipit,* Audito reuertente miſſo veſtro. *& extat Romæ in monaſterio Dominicanorum: eſt autem quaſi in epitomen redactum, multis verbis omiſſis. Huius epiſtolæ bonam partem refert Regino libro ſecundo chronicorum.*

Et I Afri. c. 101.

Item ex concilio Sardicenſi, c. 17.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. l. 7. tit. 1.
Anſ. l. 3. c. 71.
Iuo p. 14. c. 15.
Pann. l. 5. c. 127.

SI epiſcopus quis forte iracundus [c] (quod eſſe nõ debet) cito [d] & aſpere [e] commoueatur aduerſus presbyterum, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de eccleſia voluerit; prouidendum eſt, ne innocẽs damnetur, aut perdat cõmunionẽ. Et ideo habet poteſtatẽ [f] is, qui abiectus eſt, vt epiſcopos finitimos interpellet [g], & cauſa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia nõ oportet ei negari audientiã roganti. Et ille epiſcopus, qui aut iuſte, aut iniuſte eũ abiecit, patiẽter accipiat, vt negotiũ diſcutiatur: vt vel probetur ſentẽtia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priuſquam omnia diligenter, & fideliter examinẽtur; eum qui fuerit à cõmunione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, vt communioni ſociet.

¶ *Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano, c. 101. vſque ad verſ.* Tamen. *Sed Græcus Sardicenſis, qui eſt decimusquartus, paulo copioſior eſt, & aliquot locis diuerſa etiã ſentẽtia. Propterea viſum eſt verba græca cũ verſione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν. τὸ δὲ πάντοτέ με κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω. εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶν μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. πάντες εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετ' ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀ-

SI eps quis forte.] CASVS. Quidam eps iracũdus iniuſte ſuũ clericum excõicauit. quæſitũ fuit in cõcilio Sardicen. qđ ſuper hoc ſit faciendũ? & reſpõdet q̃ excõicatus vicinos epiſcopos debet interpellare, vt cognoſcat vtrũ iuſte vel iniuſte ſit excõicatus: & epiſcopus qui excõmunicauit, patiẽter ferat, vt eius ſententia probetur vel reprobetur. ſed antequam cauſa diligẽter examinetur, nullus excõicato communicet. Hoc autem hodie per nouas cõſtitutiones corrigitur: quia excõicatus ſtatim abſoluitur p metropolitanũ, & non recurriẽ ad ſynodũ: ſed ad metropolitanum.

† Hic dicit Io. de Fã. q̃ ex iſta littera datur intelligi, q̃ vbi dictum eſt, ſi peccauerit in te frater tu', &c. dictũ eſſe de notorijs. Nã put ipſe no. 2. q. 1. ſi peccauerit. delictum illius erat notoriũ, vt c. q. 2. Lotharii. Arch.

c ¶ Iracundus.] id eſt, vt ex animo ſit iniuſta.

d ¶ Cito.] id eſt, non ſeruato ordine iuris.

e ¶ Et aſpere.] quia non adſit cauſa.

f ¶ Poteſtatem.] auctoritate huius canonis.

g ¶ Interpellet.] Secũdum hæc iura quilibet excõicatus audiebatur, qui volebat ſe probare iniuſte excommunicatum: hodie ſecus, niſi ſit poſt appellationẽ excõicatus. vel niſi dicat errorẽ expreſſum in ſẽtẽtia. vt extra eo. tit. per tuas. Si quis ergo cõqueritur metropolitano de iniuſta excõicatione: aut appellauit ad eũ, aut non. Si appellauit, primo præſtabit cautionem abſoluendus q̃ ſtabit iuri: deinde in optione habet, an velit eum abſoluere, vel remittere abſoluẽdum ei à quo appellauit, vt extra de ſenten. excom

Excõicatus cõquerens metropolitano, an poſſit ab eo abſolui.

excom.per tuas. Si nõ appellauit ad eũ: ſm priora iura debet remittere abſoluendũ: & ſi ille noluerit abſoluere, tũc metropolitanus poterit eũ abſoluere, vt extra de offic.ord. ad reprimendam. ſi tamen viderit ſnĩam excõmunicationis euidenter iniuſtã, poteſt pronũtiare ipſam iniuſtam, licet nõ ſit appellatum ad eũ, vt extra de app. ſolicitudinẽ. Itẽ ecõuerſo, ſi eſt appellatũ ad eum, & viderit iuſtã eſſe cauſam excõicationis: tenetur eum remittere abſoluẽdũ, vt extra de ſen. excõ. per tuas. in ſi. hodie aũt licet nõ appelletur ad ſuperiorẽ: ſi tñ eſt periculũ ĩ mora, põt eũ ſtatim abſoluere, vt extra ea. ſacro.

Si quis presbyter.] CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpendit quemdam ſuũ presbyterũ ab officio & ſacramentis: quæſitũ fuit qualiter ſuper hoc ſit procedendũ? Et reſpondet q ſuſpẽſus apud vicinos epiſcopos conqueri debet, vt per eos ſuo epiſcopo reconcilietur. ſi vero inflammatus ſchiſma faciens diuina cõtra ſuſpenſionẽ prçſumpſerit celebrare, anathematizetur, & poſtea deponatur. a ❡ Correptus.] ideſt ſuſpenſus vel excõicatus minori excõicatione, vt patet per id quod ſequitur, anathematizetur.

Si quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur ĩ hoc

ξιοῦσιν. κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἢ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ. πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Oſius epiſcopus dixit. Quod autem me vndequaque commouet, tacere non debeo. Si quis epiſcopus exiſtat ad iracundiam procliuis (quod quidem à tali viro longe abeſſe debet) & cito aduerſus presbyterum, vel diaconum commotus, ex eccleſia quemlibet eijcere voluerit; prouidendum eſt, ne is repente condemnetur, & communione priuetur. Omnes dixerunt. Qui eijcitur, facultatem habeat confugiendi ad epiſcopum metropolis eiuſdem prouinciæ: ſinautem metropolitanus abſit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipſius cauſa diligenter cognoſcatur. Minime enim decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero epiſcopus, qui iure, vel iniuria iſtum eiecit, generoſe ferre debet cauſam cognoſci, ipſiuſque ſententiam vel confirmari, vel corrigi. Verum priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo, c.8.

❡ De eodem. C. V.

ij Si quis presbyter ab epiſcopo a ſuo correptus fuerit; debet vtiq. apud vicinos epiſcopos conqueri, vt ab ipſis eius cauſa poſsit audiri, ac per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus ſecernendũ ſe ab epiſcopi ſui cõione duxerit, ac ſeparatim cũ aliquibus ſchiſma faciens, ſacrificiũ Deo obtulerit; anathema habeatur, & locũ amittat. At β ſi querimoniã γ iuſtã habuerit aduerſus epiſcopũ, inquirendũ eſt †. Burc.l.2.c.194. Iuo p.6.c.239. Anſ.l.12.c.33. Poly.l.7.tit.1. †al. erit

a ❡ Epiſcopo.] *In ſecundo Carthaginenſi, c.8 cum Alipius proponit, ita legitur,* Si quis forte presbyter ab epiſcopo ſuo correptus, aut excommunicatus. &c. *Sed cum ab vniuerſis epiſcopis canon fertur, loco epiſcopi affertur nomen præpoſiti, & ita in Carthaginenſi codicis canonum, c.11. legitur,* à præpoſito ſuo correptus. *Græce eſt,* ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ. *ideſt,* in † ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.* †al. in ſua cõuerſatione cõdemnatus

β ❡ At ſi.] *In codice canonũ, & Carthaginenſi græco, & apud collectores nihil hic eſt interiectum: Verũ in exemplaribus cõcilij impreſsis, & manuſcriptis ante iſtam clauſulam, hæc inſeruntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de cõgregatione, in qua fuerit, longius repellatur: ne vel ignorãtes, vel ſimpliciter viuentes ſerpẽtina fraude decipiat: quĩ ſecũdũ Apoſtolũ eccleſia vna eſt, vna fides, vnũ baptiſma. Et ſi querimoniã, &c. Epheſ.4.

γ ❡ At ſi querimoniam.] *Locus hic ita habet apud Burchardum, & Iuonem,* Si querimoniam iuſtam aduerſus epiſcopum non habuerit, inquirendum erit. *Græce eſt.* σκοπουμένου μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν. *ideſt,* hoc conſiderato, numquid aduerſus epiſcopum iuſtam habeat expoſtulationem.

Item ex concilio Antiocheno, c.4.

a De his, qui damnati à ſynodo ſacra miniſteria contingunt. C. VI.

iij Si quis epiſcopus damnatus a à ſynodo, vel presbyter, aut diaconus à ſuo epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſiue

Et Aquiſgran.c. 47. extra d cler. exc. depo. c.1. & 2. Nic. Papa epi.8. Polyc. ibid. Burc.l.1.c.199. Iuo p.5.c.362. Anſ.l.12.c.26.

hoc c.ꝙ ſi epiſcopus preſbyter, vel diaconus fuerint excõicati, non audeant in excõicatione manentes diuina officia celebrare: quod ſi præſumpſerint, ſpẽ reſtitutionis non habeant. communicantes vero cum eis ſciẽter, debent ab eccleſia ſeparari. Idem eſt caſus ſequentis c. ſed ſa. poſſet tamen dici, ꝙ epiſcopus cum talibus poſſet diſpenſare: & expone ꝙ ſpem, &c. id eſt ipſi ſic delinquẽtes non debeant habere ſpem reſtitutionis: quia ſibi incluſerunt. ſic 7.q.1. ſi quis presbyter. ȝ. 82. diſt. plurimos. in fi. cõſtat tamen ꝙ ipſe poteſt in caſibus talibus diſpenſare.

epiſcopus iuxta præcedentem conſuetudinem, ſiue preſbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia [a] ſynodo, reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes ei omnes abijci de eccleſia [oportet †]; & maxime [b], ſi poſtquam didicerint aduerſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint.

† abeſt à multis.

α ¶ Damnatus.] *Græce eſt, καθαιρεθεὶς, id eſt,* depoſitus.

In capitulis Martini Bracharenſis

Item ex concilio Martini Papæ, c.37.

¶ Sine ſpe ſit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præſumit. C. VII.

iiij Si quis [c] epiſcopus in concilio excommunicatus fuerit, ſiue presbyter, aut diaconus à ſuo epiſcopo, & poſt excommunicationem præſumpſerit, ſiue epiſcopus ille aut presbyter, aut diaconus facere oblationẽ, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut prius; non liceat ei nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, nec vltra recolligi †: ſed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab eccleſia reſpui; maxime eos, qui ſciebant eum eſſe deiectum. Si autem permanſerit turbans, & concitans eccleſiam per forinſecam β [d] poteſtatem; oportet eum ſicut ſeditionariũ ab omni plebe expelli.

† al. reconciliari

β ¶ Forinſecam.] *In aliquot Gratiani & concilij codicibus eſt,* foraſticam. *In canone quinto concilij Antiocheni, vnde hoc ſumptum eſt, legitur, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας. quæ Dionyſius vertit,* per poteſtates exteras.

Et in Vormac. c.14.

Item ex concilio Agathenſi, c.3.

¶ De epiſcopis, qui innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicant. C. VIII.

Burc. l.11.c.11. Iuo p.14.c.16. & 81. Pann. l.5.c.128.

Epiſcopi, ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut minimis [e] cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam baptiſmatis γ feſtinantes fortaſſe recipere noluerint; à vicinis epiſcopis eiuſdem † prouinciæ, litteris moneãtur: & ſi parere † noluerint; cõio illis vſque ad tempus ſynodi à reliquis epiſcopis denegetur δ: ne forte propter excõicationis † peccatum [f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

† al. cuiuslibet

6.q.2.c.fi. paulò aliter apud Burch. & Iuonem, c.81.

γ ¶ Baptiſmatis,] *Sic etiam in manuſcriptis: & doctores eam vocem agnoſcunt. Verum ab omnibus editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis, tam in concilio Agathenſi, quàm in*

b ¶ Maxime.] id eſt tantum. ſic 12. diſt. illud. 18. diſt. pueniſt. 16.q.3. per ſingulas.

c ¶ Si quis.] Videť ꝙ iſti clerici, qui communicant excommunicato in diuinis officiis, pari excommunicatione ligentur, vt extra de ſententia excõicationis, ſignificauit.

d ¶ Per forinſecã.] id eſt manu laicali. ſi. ȝ. 17. diſt. nec licuit.

Epiſcopi ſi ſacerdotali.] Casvs. Quidã epiſcopi quoſdam innocentes vel pro minimis cauſis culpabiles excommunicauerũt: & ad baptiſmum feſtinantes recipere neglexerũt, quęſitum fuit quam pœnam propter hoc patiantur? Et reſpondetur, ꝙ ſi à vicinis epĩs cõmoniti parere noluerint, ab aliorũ epõrum cõione vſque ad tempus ſynodi ſeparentur: & non maiori tempore: ne ipſi excommunicatione diu manentes, morte præueniantur. Sequens cap. patet.

e ¶ Minimis.] Ergo pro minoribus cauſis non eſt quis excõicandus: quod verum eſt, vt ĩ. ca. nullus. Sed ꝗ: nonne pro ſola contumacia eſt quis excommunicandus, vt ĩ. ca. certũ [1]. ergo ſiue crimen ſit magnum, ſiue paruum numquam eſt excõicandus aliquis niſi ſit contumax? Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ab homine non ſit aliquis excõicandus niſi pro contumacia, ſed à canone bene, vt 17.q.4. ſi quis ſuadente. hoc non eſt verum: quia quandoque excommunicatur aliquis pro contumacia, quandoque pro crimine, vt extra de verbo. ſignif. ex parte. Ioan. Sed certe illa decre. dicit, ꝙ pro offenſa ſit aliquis excõicandus, cum non vult ſatisfacere: & ita pro contumacia. quare alia diſtinctio eſt melior.

Excõicatio an pro ſola cõtumacia fertur.

1 Et ſupra 5.q.2.c.2. ſed forte hic loquiť de excõicatione, quæ ꝑ diuerſis cauſis infertur. arg. 86. diſt. tanta.

c. ſed in eo additur, ꝙ ſi talis incorrigibilis manſerit eccleſiam concitando, expelli debet per ſeculare poteſtatem tanquam ſeditionarius ab omni plebe & intellige, maxime: id eſt tantum.

a ¶ In alia.] Ergo epiſcopi non poſſunt diſpenſare cum talibus, qui poſt excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc poſſit. Arg. contra 2.q.5. quæ de can

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatum, vt 12.q.1.c.2. & tollit Deus malos de medio 2, ne pec-

Moriuntur boni & mali.

2 Id eſt de hac vita 23. q.4. hæc autem vita.

peccatum eorum augeatur. 23.q.4.ca vindicta. & tollit bonos ne malitia malorũ immutet intellectũ eorum. de pæ. diſt.4. ſi ex bono.

a ¶ Placuit.] ¶ Neglectu.]videt ergo q̃ pro negligentia aliquis excommunicetur, ſicut ꝑ negligentia aliquis deponitur 1, vt 81. diſt. dictum eſt.

1 Sic neglectus culpã geminat. 27.q.1. ſicut ſtos.in fin.

Teugualdum Treuerenſem.] CASVS. Nicolaus Papa delegauit cauſã inter Lotharium & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Gunthario archiepiſcopis; qui amore Lotharii corrupti Gualdradam pellicem adiudicauerũt legitimam vxorem eius eſſe, & à petitione Theibergæ eumdem Lotharium abſoluerunt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradæ contra Theibergam, iniuſte abſoluerunt. poſtea, cum citati à Papa Romam veniſſent, hæc omnia ꝓprio ore coram ſynodo ſunt cõfeſſi: & quia Nicolaus Papa dictos archiepiſcopos inuenit in hoc & in aliis pluribꝰ exceſſiſſe: ideo eos ab epiſcopali depoſuit officio: ita tamen, q̃ eis liceat eccleſiã ingredi & communicare ſicut laici: ſed nõ liceat eis eccleſiã perturbare: & debes ſic ordinare conſtructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Guntharium archiepiſcopos, &c.

b ¶ Iudicauerint.] ſic patet q̃ punitur iudex q maleiudicat, vt dixi 2.q.6. hoc ẽt.

c ¶ Vtilitates.]quod nulli prohibetur, vt 4.q 6. omnibus.

Vormacienſi, c.14. (vbi caput hoc repetitur) & à Barchardo, & Iuone abeſt ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur eſſe locus iis tantum, qui ſunt baptizati, & ad gratiam, id eſt, ad reconciliationem cum ſuo epiſcopo feſtinant.

a ¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pãnormia, & antiquiores conciliorũ editiones, & duo Vaticana exemplaria: videturq. huic ſimile, quod legitur ſupra. 6.q.2.c.fin. ſed in recentioribus editionibus eſt*, non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore ſuæ excommunicationis communicare præſumunt. C. IX.

PLacuit vniuerſo concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu [a], ſiue epiſcopus, ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communicare † præſumpſerit; ipſe in ſe damnationis iudicetur ſententiam protuliſſe.

Burc.l.1.c.200. Iuo p.5.c.314. Anſ.l.12.c.17. Poly.l.7.tit.1.

† al. cõmunionem

¶ *In concilio, quod hodie inſcribitur Africanum, caput hoc non habetur: ſed in Carthaginenſi inſerto in codice canonum, & in Græco, c.29. & refertur in quinta ſynodo, ſeſſi. 7. in epiſt. Vigilij.*

Item Nicolaus Papa.

In ſynodo Romana, c.2.

¶ Deponantur epiſcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

TEugualdum † Treuerenſem, & primatem Belgicæ prouinciæ, & Guntharium Agrippinæ coloniæ archiepiſcopos, nunc coram nobis, & ſancta ſynodo ſub geſtorũ † inſinuatione, qualiter cauſam Lotharij regis, & duarum mulierum eius, Theibergæ ſcilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint [b], ſcriptum ſuper hoc proprijs manibus roboratum offerentes; nihil ſe plus, vel minus, aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis affirmantes, & ſententiam, quam à ſede Apoſtolica in Engeltrudem vxorem Buſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis archiepiſcopus Thado, & ceteri coepiſcopi noſtri petiuerant emittendam, & nos diuino ſuccenſi zelo ſub anathematis atteſtatione canonice protuleramus, publice ſe viua † voce violaſſe confitentes, in quibus omnibus inuenimus eos Apoſtolicas, atque canonicas ſanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe, omni iudicamus ſacerdotij officio manere penitus alienos, ſancti ſpiritus iudicio, & beati Petri per nos auctoritate, epiſcopatus exutos regimine conſiſtere a definientes. Prædictis autẽ depoſitis licentiã concedimus eccleſiam ingrediendi, & cõicandi, ſicut laici, & loquendi ſuas vtilitates [c], non autem turbas concitandi, vel ſcandalũ ſolicitandi, illis tribuimus facultatẽ. Quantũ autẽ ad epale miniſteriũ ſpecialiter pertinet, nulla eis ſit licentia cõtingẽdi: ſicut nos cũ ſancta ſynodo iã decreuiſſe cõſtat.

† al. Thietgandum

Iuo p. 8.c. 216.

† al. ſuggeſtorum

† al. vna

¶ *Caput hoc Iuo citat ex Nicolao epiſcopis & archiepiſcopis per Galliam, Italiam, Germaniam, atque per vniuerſas prouincias conſtitutis. In qua epiſtola videtur retuliſſe, quid in cõcilio à ſe Romæ habito de Metẽſi ſynodo penitus abolẽda, & depoſitione Thietgandi, & Gunthary ſtatutũ fuerit. De quo quidẽ cõcilio, & horũ epiſcoporũ depoſitione Rhegino lib. 2. chronicorũ accurate hæc ſcribit.* Interea Thietgãdus, & Gũtharius archiepi Romã profecti ſunt, ea animi intentione, vt Regem innoxium in prædicto

facto demonſtrarent, ac ſe cum ceteris coepiſcopis Eccleſiaſtica, atq. Apoſtolica exercuiſſe decreta: ſtultitiæ quidem elogio decorandi, qui illam Petri ſedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe fefellit, nec ab aliqua hæreſi vnquam falli potuit. Itaque cum in præſentiam Nicolai Papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta ſynodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis ſtatuta fuerant. Qui cum à notario coram omnibus recitatus eſſet, interrogauit Pontifex, ſi hæc ſcripta verbis confirmarent? Reſponderunt inconueniens videri, vt quod proprijs manibus roborauerant, verbis infirmare mallent. Et ſic nec repulſa, nec admiſſa eorum aſſertione iuſſi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſque reuocarentur. Paucis interpoſitis diebus ad ſynodum, quam Papa congregauerat, ſunt accerſiti: vbi eorum damnata, & anathematizata ſunt ſcripta, & ipſi omnibus adiudicantibus epiſcopis, presbyteris, & diaconis, ſunt depoſiti, & omni eccleſiaſtica dignitate priuati.

a ¶ Conſiſtere.] *In ſecundo capite concilij locus hic ita habet,* conſiſtere: Diffinientes, quòd ſi iuxta præcedentem conſuetudinem tamquam epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia ſynodo reſtitutionis ſpem, aut locũ habere ſatisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de eccleſiis & maxime, ſi poſteaquam didicerint aduerſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint, *& ſunt verba ſumpta ex capite, ſi quis epiſcopus damnatus. ſupra eadem ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epiſtola tertia omnibus coepiſcopis.

Clemens epiſt. ad Iacobum. & Alexãder epi.1.

¶ Clerici & laici, qui non obediunt epiſcopis, infames efficiuntur. C. XI.

SI autem vobis epiſcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac ſubdiaconi, & reliqui clerici, omneſque principes [a] tam maioris ordinis, quàm inferioris, atque reliqui populi; non ſolum infames, ſed & extorres à regno Dei, & conſortio fidelium, ac à liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alieni erunt.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶ In Chriſtum peccat, qui veritatis doctorem contriſtat. C. XII.

QVicumque contriſtauerit doctorem veritatis, peccat in Chriſtum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

Item Ambroſius libro ſecundo de officijs, c. 24.

Ecin ehe. Aquiſgran. c. 9.

† al. affectatione

¶ Simulata virtutum affectione †, obedientia epiſcopo non denegetur. C. XIII.

SI quis vero non obediat epiſcopo, extollere atque exaltare ſeſe deſiderans, quærens etiam obumbrare merita epiſcopi ſimulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut miſericordiæ; is à vero deuius ſuperbit: quoniam veritatis ea eſt regula, vt nihil facias commendandi [b] tui cauſa †, quò minor alius fiat: neque ſi quid boni habeas, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶ Non defendas improbum, & ſancta in-

† al. affectatione

SI autem.] CASVS. Docet hic Clemẽs, ꝙ oẽs clerici & principes & populi ſi epis non obediãt, infames erũt: & ab eccleſia repelluntur. Sequens c. patet.

a ¶ Principes.] Ergo Imperatores ſubſunt epiſcopis, & ab eis poſſunt excommunicari 96. diſt. duo. mitius tamen cum eis [1] agẽdum eſt, quàm cum alijs, vt 12. q. 2. de rebus. & ſi in pluribus epõpatibus habet Imperator domicilium: quilibet põt eum excommunicare. ff. ad muni. aſſumptio.

Imperator ab ẽpo excõmunicari poteſt.

1 Adde arg. 5. ſ. e. q. præcipue. vet. deterius 25. q. 1. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidiẽ in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ nullus debet ſuperbire ꝯtra ſuum ẽpm ſe exaltãdo: nec aliquid facere ſimulãdo, vt eius auctoritatem obũbret: quia regula veritatis eſt, vt null[us] faciat aliquid commendandi ſui cauſa, vt alius vituperetur. In ſecunda parte dicit, ꝙ improbus defendi non debet, nec improbo ſancta debent cõmitti. In tertia parte dicit, ꝙ iterũ redargui & impugnari nõ debet, cuius crimen eſt incognitũ. Scda pars incipit ibi, [Nõ defendas improbũ.] Tertia ibi, [Neque iterum.]

b ¶ Cõmendandi.] In ſ aliorũ honores alijs nõ debẽt eſſe occaſio nocẽdi, vt C. de ſta. & ima. l. vlt. nec aliquis debet illud appetere, per quod honor aliorũ minuat, vt 99. diſ. nullus. nec tibi debes conſulere cũ alterius iniuria. 22. q. 2. primum. nec aliquid facias in domo tua, qđ vicino noceat. vt ff. de reg. iur. domum. ſi tamẽ facias aliquid eo propoſito, vt tibi pſit, licet alij noceat, non peccas. ar. ff. de aqua pluuia arcẽ. l. 1. §. [Denique.] ff. de dãno infecto, fluminũ. §. vlt. & l ſeq.

c ¶ Ad deformationem.] C. de ſta. & ima. l. vlt.

Digitized by Google

a ¶ Iterum arguas.] id eſt, multotie[s].

ABſit.] CASVS. Quidam ſubditi propter ſuſpicionem delictorum ſuis epiſcopis non obediebant. vñ de quæſitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et reſponſum eſt, q in veteri lege tales lapidebantur vel decapitabantur. ſed i nouo teſtamento debẽt anathematizari.

b ¶ Siniſtrũ.] [Hoc eſt verum in his quę poſſunt trahi ad bonũ & ad malũ: vbi ſemper in meliorẽ partẽ eſt interpretandũ, vt 11. diſt. cap. 1. & extra de reg. iur. eſtote. Si ergo clericus amplectitur mulierem, interpretabit q cauſa benedicendi eã hoc faciat, vt 96. diſ. in ſcripturis. tamen quandoq; canon ſolam cõfabulationem interpretatur in deteriorẽ partem, vt 27. q. 1. nec aliqua.

Clericus amplectẽs mulierem pſumitur bene agere.

c ¶ Aut gladio.] Hic habes q olim inobedientia capite puniebatur: ergo & hodie repelleretur à promotione. 54. diſ. multos. non tamen quælibet inobedientia capite puniebatur: ſed ſola illa, quæ ſchiſma inducebat, vt 7. quæſt. 1. denique. in fin. & de hoc notaui 4. q. 1. in princ.

Inobedientia an ſit capite puniẽda.

d ¶ Dæmonum.] Hoc olim fiebat ad litteram: hodie tamen Satanæ traditur vt citius conuertatur, vt j. c. audi. in princip. & cap. omnis Chriſtianus.

Vt 45. diſ. §. Salomon

qui ſcelerate. quãque infligitur à ſacerdote loco pœnæ cũ vult pœnitere, quãq; à canone, ſ. cũ quis excõicat excõicato. in his duobus caſibus eſt neceſſaria recõciliatio, vt j. ea. excellentiſſimus. 50. diſt. in capite Si ergo quis ſit excommunicatus, ſemper à ſuo excõmunicatore eſt abſo-

Excõicatus à quo eſt abſoluendus.

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum [a] arguas †, & impugnes eum, cuius crimen non deprehenderis.

† al. cõmittenda arbitreris

† al. vrgeas

Item Anterus Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

Hieronym⁹ ad Heliodorum.

¶ Epiſcopo non obediens, dæmonum ore diſcerpitur. C. XIIII.

ABſit, vt quidquam ſiniſtrum [b] de his arbitremur †, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos nos etiã Chriſtiani ſumus: qui claues regni cælorum habentes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio [c] ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore †. Nunc vero inobediens ſpirituali animaduerſione † truncatur, & eiectus ab eccleſia rabido dæmonum [d] ore diſcerpitur.

† loquar] ori.

† quodãmodo ante] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hiero.

† Adde al. hoc ...

Item Petrus in ordinatione Clementis.

Clemens epi. 1.

¶ Quibus Papa eſt inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

SI inimicus [e] eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis; vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, &c. *vt ſupra in tractatu ordinandorum: vbi agitur de obediẽtia minorum erga maiores.*

Anſ. l. 1. c. 6. Iuo p. 14. c. 22. diſ. 93. ſi inimicus.

Item Fabianus epiſcopus, epiſt. prima.

¶ Excommunicatus eſt, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apoſtoli [f] ſtatuerunt dicentes: [Cum excommunicatis non eſt communicandum: & ſi quis cum excommunicatis, auerſando † [g] regulas, ſcienter ſaltem [h] in domo [i] ſimul locutus fuerit, vel orauerit [k]; ille communione [l] priuetur.]

can. Apoſt. 11. Burc. l. 11. c. 35. Pann. l. 5. c. 95.

† al. auertẽdo

SI inimicus.] CASVS. Dicitur hic, q ſi Papa eſt alicui inimicus, omnes debent eum vitare, nec debent expectare vt ipſi moneantur à Papa. Hoc c. planius habetur s. 93. diſtin. ſi inimicus.

e ¶ Si inimicus.] Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et not. q quædam excommunicatio eſt ſimplex ſiue minor, quæ ſeparat à ſacramentis. & ab ingreſſu eccleſiæ. Alia ſolennis, quæ proprie dicit anathema, quæ ſeparat etiam à cõione fidelium. De vtraq; iſtarum habes 3. q. 4. Engeltrudã. Maior excõicatio imponitur vel pro maiori crimine, vel pro cõtumacia. Minor infligit pro quolibet mortali, vt j. ea. audi. & imponit ſiue pænitenti, ſiue nõ pænitẽti: vel à ſeipſo [z], vel à ſuo ſacerdote loco pœnæ: pæniteus tamen melius facit ſi auctoritate ſacerdotis abſtinet à ſacramentis, vt de pæ. diſt. 1. in actione. Impænitenti autem imponitur quandoq; à Deo: ſcilicet quando eſt in mortali peccato. tunc enim quantũ ad Deum priuatus eſt ſacramentis, vt j. ea. audi. quãque à ſeipſo, & male, ſ. cum non vult pænitere, & ceſſat à ſacramentis, qa hoc ſibi putat ſufficere ad pœnam ſine pænitentia, vt de pæ. diſt. 1. ſunt qui arbitrantur. ſed ſi non putat ſibi ſufficere, ſed abſtinet quia putat ſe indignum, bene facit, vt de conſe. diſt. 2.

Excõicatio duas habet ſpecies.

z Vt de pæ. diſt. 1. porro, aliàs incipit, ſacilius. j. c. §. euidenter. Arch.

ſoldendus, niſi vel ſit appellatũ ab eo, vel ipſe ſit negligẽs, vt dixi s. ea. ſi epiſcopus forte. Sed ſi à canone eſt excommunicatus, poteſt abſolui à ſuo ſacerdote, ſecundum diſtinctionem, extra de ſenten. excom. nuper. Hæc autem pœna eſt non ſeruantis excommunicationem. Si clericus eſt, deponitur, vt s. ea. ſi quis presbyter. ſi laicus, tardius abſoluitur. j. ea. qui iubente.

SIcut Apoſtoli.] CASVS. In hoc ca. & tribus ſequentibus fere idem dicitur, ſcilicet q cũ excõicatis ſcienter nõ cõicetur. ſi qs vero eis cõicauerit vel palã, vel occulte, ſi clericus eſt, deponatur: ſi laicus eſt, excõicetur.

f ¶ Sicut Apoſtoli.] Paulus ſtatuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24. q. 1. omnis.

g ¶ Auerſando.] id eſt, contemnendo.

h ¶ Saltem.] nedum alibi.

i ¶ Domo.] id eſt, ſub eodem tecto, vt 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. largius ſumitur domus. ff. ad Sill. l. 1. § c.

k ¶ Vel orauerit.] ſi ergo excommunicatus intrat eccleſiam, omnes exibunt, vt 24. q. 1. omnes, qui. ſacerdos tamen ſi inceperit Miſſam, non exibit, quia nõ relinquet officium inexpletum, vt 7. q. 1. nihil.

l ¶ Communione.] ſcilicet maiori, quia iam inciderat in minorem. j. ea. q. ſi quis presbyter.

a Excommunicatos.] Vtriuſq. ſcilicet, excommunicantis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quòd ignorante aduerſario non poſſet excommunicatus abſolui: quod falſum eſt, vt extra de ap. qua fronte. niſi pro crimine ſit excommunicatus, tunc enim oportet vt primò ei ſatisfaciat, vt extra de verb. ſig. ex parte 1. in fi. Vel dic, quòd ſi iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc non abſoluet eum antequam ab aduerſario intelligatur, an ſit pro manifeſto delicto excõicatus, vel nõ, vt ſ. e. feruntur. ſi autem iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquem: tunc ſuperior ipſum ſtatim põt abſoluere, vt in conſti. Inno. extra de app. cum ſpeciali.

Excõicatus an poſſit abſolui aduerſario ignorante. Ar. ad hoc extra. li. 6. de appel. Romana. §. ſnia. quæ in genere ca. ſtatim. &c. extra de in integ. reſt. vtam ex litteris. Arch.

& ¶ Saltem] In *epiſtola Fabiani eſt, ſcienter pſallat in domo, aut ſimul locutus, &c. Sed lectio Gratiani videtur magis conſentire cum canone Apoſtolico, εἴτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξεται, οὗτος ἀφοριζέσθω, quæ Dionyſius vertit,* Si quis cum excommunicato, ſaltem in domo ſimul orauerit, iſte communione priuetur.

Item Calixtus Papa epiſtola ſecunda, c. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

Polyc. l. 7. tit. 1. Anſ. l. 12. c. 14. Burc. l. 11. c. 38. Iuo par. 14. c. 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. can. Apoſt. 11.

EXcommunicatos quoſcumque † à ſacerdotibus nullus recipiat ante vtriuſque [a] partis iuſtam examinationẽ: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicũque in his, vel alijs prohibitis, ſcienter excommunicatis cõmunicauerit; iuxta Apoſtolorum inſtitutionem, & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit.

† al. quoſque

Item Iſidorus in regula monachorum, c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

Polyc. ibidem. Burch. l. 11. c. 31. & 32. Anſ. l. 12. c. 16. Iuo p. 14. c. 95. & 96.

CVm excommunicato neque orare, neq. loqui (niſi quæ ad eamdem excommunicationem pertinent) nec veſci liceat. Si quis ζ enim cum eo aut palam, aut abſconſe locutus fuerit; ſtatim [c] cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

¶ *Prior pars huius capituli vſque ad verſ. Si quis enim, habetur in regula ſancti Iſidori (quæ miſſa eſt ex Hiſpania) c. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expoſitione regulæ ſancti Benedicti, c. 26. excepta tamen iſta clauſula,* niſi quæ ad eamdem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Iſidori legitur, neque apud Smaragdum. Eſt tamen apud Burchardum, & Iuonem.*

ζ ¶ Si quis enim.] *Hæc vſque ad finem refert Smaragdus ex quodã magiſtro monachorũ, quod notabitur infra ea. c. ſi quis frater.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 73.

¶ De eodem. C. XIX.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 12. c. 18. Burc. l. 11. c. 44. Iuo par. 14. cap. 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.

QVi communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; ſi laicus γ eſt, excommunicetur [d]; ſi clericus, deponatur.

γ ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem par. 14. c. 108. & in Pãnormia. Sed in concilio ipſo cum varijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte, c. 28. legitur,* ſiue clericus, ſiue laicus, excommunicetur.

Item ex decreto Honorij Papæ.

¶ *Burchardus etiam, Anſelmus, & Iuo par. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. Sed idem Iuo eadem parte, c. 65. hoc ipſum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennam.*

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam, & publice annuntientur. C. XX.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 12. c. 32. Burch. l. 11. c. 49. Iuo p. 14. c. 65. & 113.

CVræ ſit omnibus epiſcopis [e] excommunicatorum omnino † nomina tam epiſcopis vicinis, quàm ſuis pa-

† al. omnium

b ¶ Nec aue.] 24. q. 1. omnis qui recedit.

c CVm excõicato. ¶ Statim.] Ergo eſt canõ iſte latæ ſententiæ minoris excõicationis: ꝓpterea ſi non corrigit ſe, excommunicatur per ſententiam, vt ſ. ea. c. proxi.

a Sic ſ. ſi quis frater. Arch.

d QVi communicauerit. ¶ Excommunicetur.] Si communicat in crimine & crimino ſo, eſt pari excommunicatione cum ipſo ligat[a], nec põt abſolui niſi ab excõicatore: ſed ſi communicat ei, ſed non in crimine, tunc poteſt à ſolo ſacerdote abſolui, extra ea. nuper.

CVræ.] CASVS. Dĩ hic quòd epĩ nomina excõicatorum debent tam vicinis epis quã ſuis parochianis indicare, vt eis non cõiceant: debent etiam ea præforibus eccleſiæ ponere, vt nec ſui parochiani nec extranei poſſint aliquo modo prætendere ignorantiam, & excommunicatis eccleſiaſticus aditus excludatur.

e ¶ Epiſcopis.] hic habes quòd litteris epi creditur. & habes expreſſe extra de proba. poſt ceſſionem. & inſtrumentis aliorũ principum creditur, ſi conſuetudo regionis hoc habet, vt extra de fi. inſtru. cum dilectus. Sed obijcitur, cum viua vox potior ſit quã mortua, quare non creditur verbo epi in talibus, vt 6. q. 2. ſi tantũ. & cap. placuit. nec Papa epõ credit, qui dicit ſe excõicaſſe aliũ, vt extra de teſt. cum

Litteris epi an ſit credendum.

cu fili., qñque enim elogia ex mala fide ſcribuntur, vt ff. de cuſto. & exhi. re. diuus. nec ſcripturę tabellionis creditur, niſi habeat teſtiũ ſubſcriptionem, vt in authen. de hære. & fal. §. ſancimus. coll. 1. nec inſtrumento procuratoris. extra de procu. c. 1. nec inſtrumento iudicis, vt extra de teſtibus, cum à nobis [1]. Et H. dicit q; ſemper ſtatur ſigillo epi, quia obtinet vicem publici inſtrumenti. extra de fide inſtru. ſcripta. & de fideiuſ. peruenit. Alij dicunt, q; non creditur ei niſi redactum ſit in publicam formam, vt in auth. vt nulli iud. §. ſi vero. colla. 9. & C. de dona. in donationibꝰ. Vel niſi habeat ſuſcriptionẽ teſtium, & ſi non ſit per publicam manum factũ: quia forte ibi nõ ſũt publicæ perſonæ, vt 26. q. 2. §. poteſt. Hodie expeditũ eſt circa ordinem iudiciorum, q; non præſumitur pro iudice niſi quantum aliàs probari poteſt. extra de proba. quoniam [contra]. in omnibus aliis prçſumo pro ſententia iudicis, ſcilicet, q; ſit iuſta ex animo & ex cauſa, & quantum ad ius litigatoris, vt in conſtitutione, cũ ſpeciali. extra de appel.

Primo quãdo quis anathematizatur. ſicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quẽ tradidit ſatanæ in interitũ carnis, vt ſpiritus eius in die iudicii ſaluaretur, quod non ſolum per Apoſtolos, ſed per eos qui in eccleſia præſident, fit quotidie: & dicuntur homines tradi ſatanæ,

rochianis pariter indicare †, eaque celebri loco poſita præ † foribus eccleſiæ cunctis conuenientibus inculcaret: quatenus in vtraque diligentia, & excommunicatis [a] vbique eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur.

† al. pro

2 *Verum hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim pœnam dupliciter ſubimus, & dum reatum incurrimus, & dum ſententia notamur.*

Vnde Hieronymus in librum Iudicũ, homilia ſecunda.

Origenes hom. 2. ad c. 2. Iudicum.

¶ *In hoc & ſequenti capite citatur B. Hieronymus, quòd ipſe has Origenis homilias Latinas fecit, ſicut etiam ſupra diſt. 36. cap. ſi quis. eſt adnotatum.*

¶ Duobus modis aliquis ſatanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apoſtolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.] Vides ergo, quia non ſolum per Apoſtolos ſuos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; ſed & per eos, qui eccleſiæ præſident, & poteſtatem habent non ſolum ſoluendi, ſed etiam ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cum pro delictis ſuis à Chriſti corpore ſeparantur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc traduntur homines de eccleſia in poteſtatem zabuli. Vno modo quo ſuperius diximus, cum delictum eius manifeſtum fit eccleſiæ, & per ſacerdotes de eccleſia pellitur, vt notatus ab omnibus erubeſcat: & conuerſo conueniat illi illud, quod ſequitur, [vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.] Alio autem modo quis traditur zabulo, cum peccatũ eius manifeſtum non fit hominibus: Deus autẽ qui videt in occulto, perſpiciens eius mentem, & animam, vitijs ac paſſionibus ſeruientẽ, & in corde eius nõ † ſe diligi, ſed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiuſmodi; iſtum talem ipſe Dominus tradit ſatanæ [b]. Quomodo eũ tradit ſatanæ? Diſcedit à mente eius, & auertit ſe, & refugit à cogitationibus eius malis, & deſiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

1. Cor. 5.

Ibidem.

† *non ſolum amorem ſeculi, ſed*] orig.

Cum ergo per ſententiam quis nominatus fuerit; cum eo communicare non debemus. Cum autem ſolo reatu, occulte excommunicationis contraxerit pœnam; non eſt ab eius cõione ceſſandum. Vnde Dominus in Euangelio tunc demum peccatorem dixit habendum ſicut ethnicũ & publi-

Matth. 18.

1 Hæc dec. loquitur in ciuitate Beneuētana, vbi notarij dicunt iudices, & hoc eſt veritas ſm Innocen.

a ¶ Excommunicatis.] Arg. q; [contra] ea quæ publice facta ſũt, nemo poſtmodum audiendus eſt, vt 8. q. 1. licet. 54. diſt. nulli, 16. diſ. q; dicitis. 12. q. 2. q & humanis. Arg. contra 82. diſt. propoſuiſti. in fi.

VERVM. Hæc eſt ſecũda pars q. in qua vult probare, q; nõ tenemur vitare omnes excõicatos, ſed illos ſolos, qui ſunt excõicati nominatim; & ponit multos modos excõicationis, & hoc probat per 7. auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fant. CASVS. Dictum eſt [supra] q; excõicatis non eſt cõicandum. Nunc vero dicit hoc eſſe intelligendum de nominatim excõicatis, quibus non eſt cõicandum. Et oſtendit Gra. q; dupliciter quis excõicatus ſit, ſcilicet à communione fideliũ, cui nunquam eſt cõicandum, & à corpore Chriſti propter mortale peccatũ quod egit, cui quandiu toleratur ſine peccato communicamus, quod probat per ſequens c.

AVdi denique.] CASVS. Oſtendit Hieron in hoc c. q; dupliciter dr̃ quis excõicari, & tradi ſatanæ. Primo quãdo quis anathematizatur ... ſatanæ, cum à tota eccleſia ſeparantur. Secundo modo excommunicatur quis vel traditur diabolo, cum per occultũ peccatum, quod ſolus Deus in abſcondito videt, ſeparatur à deo. [Vacuam,] à gratia Dei.

b ¶ Satanæ.] Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet poteſtatem quaſi in pecore ſuo, vt 24. q. 1. §. his auctoritatibus. in fine.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. q; cũ nominatim excommunicato communicare non

non debemus.quod probat duabus auctoritatibus,ſcili cet Euangelij,& Pauli apoſtoli.cum eo vero, qui propter mortale delictũ quod commiſit eſt excommunicatus,poſſumus communicare:& hoc probat auctoritate Vrbani.

ſiue de terra promiſſionis vſque ad hodiernum diem, qui ſpiritualiter ſignificant malos Chriſtianos, quibus eccleſia communicat. Et auctoritate Euãgelij, vbi dr, ꝙ zizania non ſunt eradicãda vel eruenda à frumento, ne ſimul eradicetur & triticum,per quam zizaniam de ſignatur,ꝙ occulti peccatores debent ab eccleſia tolerari,de quibus dicitur: Nolite mittere ſanctum canibus,neque margaritas ante porcos. Manifeſti autem peccatores ſi incorrigibiles ſunt, non debent in eccleſia tolerari.

catum,cum eccleſiam audire contẽpſerit. Apoſtolus quoq. non ait;ſi quis frater eſt fornicator,ſed:[ſi quis frater nominatur fornicator,&c.] ſententia nominationem intelligens. Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmundo epiſcopo: [Sane quod ſuper Ricardo.] Require in cauſa:[Quidam[a] epiſcopus in hæreſim lapſus.] Hinc etiam Chriſtus in Euãgelio zizania dixit eſſe toleranda vſque ad meſſem.

Hinc etiam Hieronymus.

¶ Mali à bonis penitus ſeparari non poſſunt. C. XXII.

NOlite recedere, à Domino in hodierno † die.] hoc eſt,donec ſæculum ſtat:oſtendat[b] ergo mihi, quomodo Hiebuſæus,donec ſæculum ſtat, habitet cum filijs Iuda in Hieruſalem: quippe cum ne ipſi quidem filij Iuda habitẽt in Hieruſalẽ.Ideo ergo nec iſtud verum eſſe poterit,quòd Hiebuſæi cum Iudæis habitent in Hieruſalem, quandoquidem ne ipſi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc ſpiritaliter,aſſumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs[c]: [Sinite vtraque[d] creſcere: ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis ſimul cũ ipſis etiam triticum[e].] *& infra.* ¶ Audi ergo ſcripturam dicentem;quia non potuerunt filij Iuda diſperdere Hiebuſæos: ſed habitauerunt cum ipſis vſque in hodiernum diem in Hieruſalem. Vnde deprecor vos,qui fideles eſtis, vt ita vitam veſtram,& conuerſationem ſeruetis,ne in aliquo vel ipſi ſcandalũ patiamini, vel alijs ſcandalũ faciatis:ſed ſit vobis ſummi ſtudij,ſummæque cautelæ;ne quis in hanc ſanctã congregationẽ veſtram pollutus introeat: ne quis Hiebuſæus habitet vobiſcum. Vides ergo, quia dicit ſcriptura,quòd non potuerũt eijcere filij Iuda Hiebuſæos de Hieruſalem. Hiebuſæus autem interpretatur conculcatio. Ergo, quia non poſſumus eijcere iſtos, qui nos conculcant;eos ſaltem,quos poſſumus, quorum peccata manifeſta ſunt, eijciamus. Vbi enim peccatum non eſt euidens, eijcere de eccleſia neminem poſſumus: ne forte eradicãtes zizania,eradicemus ſimul cum ipſis etiã triticum.Mouet me tamẽ quod dixit;quia non potuerunt eijcere Hiebuſæos,id eſt eos, qui interpretantur cõculcatio:& ideo videamus,qui ſunt in eccleſia cõculcãtes. Illi ſine dubio,de quibus dicit Dñs in Euãgelijs:[Nolite mittere sãctũ canibus,neq. margaritas[f] veſtras ante porcos; ne forte cõculcẽt eas pedibus ſuis,& cõuerſi elidãt vos.] Iſte eſt ergo Hiebuſæus cõculcatio:qui indigni † audiũt verbũ Dei;& cum audierint,neq. vt infideles diſcedunt, neq. ꝑmanẽt vt fideles: ſed percepta myſteriorũ notitia, & fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis,conuerſi poſtmodũ

(Patiamini.) tolerando malos manifeſtos.(Faciatis) eijciendo malos occultos. Beneuent. tamen dixit in caſu ſuo,ꝙ occulti & manifeſti peccatores sũt tolerandi, ſed littera contradicit Beneuẽt.

b ¶ Oſtendat.] ſupple qui hoc ad litterã vult intelligere.

ADDITIO. Nec ſemper etiam ad litteram intelligendæ ſunt auctoritates.de conſec. diſtin.2. acceſſerunt. 37.diſtin.relatum.33. quæſt.4.ecce.argumẽ. extra de verbo. ſigni. præterea.ff. de leg. 3. non aliter 26.q.5.nec mirum.Archid.

c ¶ De zizanijs.]id eſt de occultis peccatoribus.

d ¶ Vtraq; creſcere.] ideſt,malos eſſe cum bonis.

e ¶ Triticum.] Arg. ad quæſtionem vbi vnus interfectus eſt ab vno de tribus. ſi dubitatur à quo: qd ratione dubitationis omnes debeant promoueri:quia ratione dubitationis vitioſa & ſuperflua tolerantur. 13.quæſt. ſecunda, non æſtimemus. extra de ſepul. ſacris. ſimile 14.quæſt. 5.denique. & ſanctius eſt impunitum,&c.ff. de pœn. abſentem. argumen. contra de pœn.diſtin. 5. ſi quis vero.ff.ad leg. Aquil. ita vulneratus.6.q.2. ſi tantum & cap.placuit. Item eſt hic argumen.quòd rationẽ connexionis permittitur, quod aliàs non licet.ſic 81. diſt.tantis.& c.cum omnibus. & ff.de mi. denique. & l. verum. & l etiam.& quid iuris ſit de hoc in quæſtionibus notaui. B.

f ¶ Neque margaritas.] l.43 diſt.in mandatis.

a ¶ Quidam.] infra 24.q.2.c.3.

NOlite recedere.] CASVS. Hiero. oſtẽdit in hoc c.ꝙ peccatores occultos non poſſumus euitare:& probat hoc auctoritate veteris teſtamenti,vbi legitur ꝙ filij Iuda non potuerũt eijcere Hiebuſæos de Hieruſalẽ,

a ¶ Quidam.] 1.Cor.5. Vide §. ead. c. ad menſam.] in notatione. 24.q.2.ſane qđ.

Matt.13.

Origenes hom. 21.ad c.15. Ioſue.

† al. vſque in hodiernũ diẽ

Matt.13.

Ioſ.15.

Matt.7.

† al. indigne

Dubitatio facit vitioſa tolerari.

Quando

impugnant nos,& contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur; quia non potuerunt filij Iuda eijcere Hiebuſæum de Hieruſalem vſque in hodiernum diem.

Item idem ſuper duodecim prophetas. Hiero.in Amos propheta,c. 5. circa medium.

¶ Porcis & canibus ſancta non ſunt committenda. C. XXIII.

QVando [a] ergo vir eccleſiaſticus,& prudens,atque intelligens,multas impietates in ea,quę vocatur domus Dei,eſſe cognouerit,& non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſsint iuſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſsiſſe,vt accipiat [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant,pauperes quoque deuitent in portis,& audire contemnant; taceat in illo tempore,ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos;qui conuerſi conculcent eas,& imitetur Hieremiā dicentem:[Solus ſedebā,quia amaritudine repletus ſum:] & illud in pſal.[Singulariter ſum ego,donec tranſeam.]

Matth. 7. Hier. 15. Pſal. 149.

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 25. ad c. 11. epiſtolæ ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere,ſed cum excommunicato minime licet. C. XXIIII.

AD menſam quippe paganorum ſi volueris ire,ſine vlla prohibitione permittimus [c]. *& infra.* ¶ [Si enim quis frater,inquit,nominatur inter vos.]fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non monachum tantum.Quid autem eſt quod facit fraternitatem,niſi lauacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrem? *& infra.* ¶[Si quis,inquit,nominatus [a] fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus; cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de paganis ageret; non ita:ſed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans,) & vultis ire;omne,quod apponitur vobis,comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.]O quanta integritas †. Nos autem non ſolum nō fugimus ebrioſos; ſed etiam imus ad eos,participantes cum eis.

1. Cor. 5. † al. diligētia, ἀκρίβεια

a ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chryſoſtomum eo modo interpretari iſtam vocem,quo fere interpretatus eſt Auguſtinus ſupra 2. q. 1. c. multi. Locus integer græce ſic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντας; ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός. ὁ δὲ πιστὸς, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μονάζοντος ἦν, ἀλλὰ πα

QVādo.] CASVS. Docet Hieron. in hoc c. q, qñ multitudo eſt in ſcelere,ita vt etiam iudicēt pro pretio iudicēt,& pauperes vitēt, & audire contemnāt, quia non habent qđ offerant; taceat tunc prælatus, ne det ſanctū canibus,& mittat margaritas ante porcos:ſed imitetur potius Hiere.dicētem,Solus ſedebam:quia amaritudine repletus erā.

a ¶ Quando.]arg.ex hoc c. q, nō nocet taciturnitas, quādo nō prodeſt contradictio, vt notatur 18. diſtin. diaconi.

b ¶ Accipiant.]ſ. 43. diſt. in mandatis.

AD menſam.] CASVS. Io.Chryſoſtomus oſtēdit hic,q cū paganis, licet ſint peccatores,& à Deo ſeparati,comedere poſſumus,& aliàs cōicare: ſed cū Chriſtianis anathematizatis nō poſſumus. & hoc vtrumq; pbat auctoritate Apoſtoli.[O quanta.]ironice loquitur.

c ¶ Permittimus.]ad hoc,vt eos lucremur. 23. quæſtio. 4. infideles. cum Iudæis tamē non poſſumus comedere, vt 28. q. 1. oēs. ſed nec hodie cū paganis licitū eſt comedere,cū & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudæi.Hæc ergo eſt cauſa, quare poſſumus cōmunicare paganis [1] & non excommunicatis;cum tñ & illi [2] ſint membrū diaboli, vt eos lucri faciamus:tñ ideo quia nō multum curarēt, licet eos vitarem: ſed excommunicati erubeſcunt, ſi non communicatur eis,vt ī.e. c. audi denique.

EVIDEN-

1 Scilicet paganis.
2 Excōicatis cōicare nō poſſumus, ſed bene paganis.

τὰ πρὸς κοσμικοὺς διηγεῖτο ὁ μακάριος Παῦλ. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μὴ δὲ συνεσθίειν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ᾽ ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ φησι μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύοντας, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ᾽ αὐτῶν idest.

† In Veronē ſi eſt αρὶτ

Et neque Paulum veritus es; ad menſam quidem græcorum ſi voluerimus ire, non prohibentem: ad menſam autem auarorum, & aliena auferentium ne volentes quidem permittentem: [Nam ſi quis, inquit, qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnem fidelem ſimpliciter, non monachum tantum. Quid autem eſt, quòd facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id quòd poſſumus Deum vocare patrem. Proinde; qui catechumenus eſt, etiam ſi monachus ſit, non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiam ſi ſæcularis ſit, frater eſt: [ſi quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim veſtigium tunc monachi erat: ſed omnia ad ſæculares loquebatur tunc beatus Paulus: [Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de græcis ageret; non ita, ſed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos ſignificans: [& vultis ire; omne quod vobis apponitur, manducate.] [Si quis, inquit, qui frater nominatur, ſit ebrioſus.] Papè quanta diligentia. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam abimus ad eos, vnà ſumpturi quæ ab ipſis.

1. Corin. 5.

1. Corint. 10.

Euidenter itaque ex præmiſſis apparet, quòd eorum communionē vitare non cogimur, qui ſententia notati nō ſunt. Sed ipſius ſentētiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶ Aliquando enim arcetur quis à liminibus eccleſiæ, & à communione corporis & ſanguinis Chriſti, vel teſte[a] conſcientia, iuxta illud Apoſtoli: [Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indignè mādūcat & bibit, iudicium ſibi manducat & bibit.] Item illud Proſperi: [Facilius ſibi Deū placabunt, &c.] require infra cauſa xxxiij. Maleficijs impeditus, quæſtione[b] prima de pænitentia[c]. Vel ſententia eccleſiaſtica: ſicut pænitentes, quibus tempore præfinito[d] beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſententia[e] excommunicatio vocatur: quia à communione corporis & ſanguinis Chriſti notatum prohibet: ſicut & ab Adam eſu ligni vitæ excōmunicatus eſt, Domino dicente: [Videte ne forte ſumatis de ligno vitæ.] Qua ſententia non ſeparatur quis à conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema vocatur: qua quiſque ſeparatur à conſortio fidelium, de qua ſupra: [Cum excommunicatis nolite communicare.] ¶ Hanc diſtinctionē licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem[f] vxorē Boſonis, &c.] require ſupra in cauſa: [Quidam epiſcopus à propria ſede deiectus.] Item ex auctoritate

1. Corin. 11.

Gen. 3.

3. ea. multis capitibus habet ſententia. 3. q. 4. c. fin.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. cōcludit Grat. ex ſ. dictis, quòd eorū peccatorū cōmunionem vitare non cogimur, qui nō ſunt ſnīa notati. Et oſtendit, quòd notatio tribus modis intelligit. Primus modus eſt, quā aliquis committit mortale delictum ꝓp quod ſentit ſe indignū cōmunione corporis & ſanguinis Chriſti: iſte notatur à conſcientia teſte. Secundus modus eſt, quādo iniungitur alicui pænitentia, vt vſque ad certum tempus à corpore Chriſti abſtineat, vt poſtea recōcilietur: & cū iſtis duobus generibus hoim̄ poſſumus cōicare. Tertiꝰ modus eſt, quā aliquis anathematizat, cum quo nō eſt cōicandū: & hanc triplicem ſententiam excommunicationis ſiue notationis probandam. inducunt quædam capitula, quæ iā habuimus, & quædam quæ inferiꝰ habentur. Si autē ab omnibus excōmunicatis abſtineamus, iam eſſet falſum quòd dicitur ſ. 6. q. 2. c. ſi tātum. & c. placuit. Primus incipit ibi. [Aliquando enim.] Secūdus ibi. [Vel ſnīa] Tertius ibi. [Eſt & alia.]

a ¶ Vel teſte.] ergo aliquis contra ſeipſum fert ſententiam, vt. 32. diſt. nunc autem. arg. cōtra quia nemo ſibi imperare poteſt, vt ff. de arbit. l. pen. melius tamē eſt, ſi hoc faciat auctoritate ſuperioris j. de pæ. diſtin. 1. in a ſtione. B.

Imperare ſibi nemo poteſt.

b ¶ Quæſtione.] ideſt diſtinctione. nam tractatus de pæ. per diſtinctiones diuiditur.

c ¶ De pænitentia.] j. de pæ. diſtin. 1. §. ſicut.

d ¶ Tēpore præfinito.] in cœna Domini a.

a Vt 50. di. in capite. de conſec. diſt. 2. in cœna. aliàs incipit, à quibuſdā. Arch.

e ¶ Sententia.] ſic iudex ſæcularis poteſt aliquē excommunicare, ideſt, à legitimis actibus prohibere, vt ff. de pœ. l. minoris.

f ¶ Engeltrudem.] ſ. 3. q. 4. c. ult.

Digitized by Google

a ¶ Si qs domũ.] 17.q.4.qſqs.§.ſi qs domũ.Ꞇ.5.q.2.c.2.Ꞇ.
b ¶ Ab ingreſſu.] G. videtur hic ſentire, ꝙ qui clericũ verberat tantum eſt ſeparatus à ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ: nec obſtat ille canon, ſi quis ſuadente. 17.q.5. quia anathema ibi eſt idem quod ſeparatio: hoc tamen non tenet eccleſia, & contra eum eſt. extra de app. peruenit 1. Io. Fauen. voluit eum corrigere, & dixit talem eſſe excõmunicatum, ſed non vitandum ante quã denuntietur. ſed expreſſe contra eum eſt extra de ſen. excom. cũ non ab homine.
c ¶ Vrbani.] Ꞇ. ead. quibus epiſcopi.
d ¶ Ceterum.] quaſi dicat bene diſtinguo inter excommunicatos ſimpliciter, & anathematizatos, vt ſ. illi ſint vitandi, iſti non.
e ¶ Si tantum.] Ꞇ. 6. q.2. placuit. c.2. & vlt.
f ¶ Item Grego.] contra id quod dixerat ſimpliciter excommunicatos non eſſe vitãdos, modo oſtendit omnes excommunicatos eſſe vitandos.

tus, nullus ei cõicare præſumat. ſi vero ꝯ fecerit, & ipſe excõicetur. & hoc verũ eſt de præſentibus, vel etiam de abſentib⁹ qui nouerũt clericum vel laicum anathematizatum. [Excommunicetur.] id eſt, pro excõmunicato habeatur quo ad ſacramenta eccleſiæ.

i Vbi Vin. idem no. ꝙ hic dicitur Archid.

eiuſdem: [Si quis domum a *Dei violauerit, &c.] require infra in cauſa xvij. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶ Item ex auctoritate Silueſtri Papæ: [Præſenti decreto cenſemus, &c.] require ſupra in cauſa: [in infamia cuiuſdam epiſcopi.] Iuxta igitur hanc diſtinctionem intelligenda eſt illa auctoritas Innocentij Papæ ſecundi: [Si quis ſuadente diabolo, &c.] vt infra in cauſa: [Quidam presbyter.] vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati, id eſt ſeparationi ſubiaceat, qui in edictum illud inciderit, qui à corpore & ſanguine Chriſti, & ab ingreſſu* b *eccleſiæ ſe alienum facit: qui impias manus in clericum iniicere auſus fuerit: qui etiã à nullo epiſcoporũ abſolui, id eſt more pœnitentiũ reconciliari poterit: niſi primũ Apoſtolico conſpectui ſe repræſentare curauerit. ¶ Illud autẽ Petri de Clemẽte: [Si inimicus eſt iſte Clemens, &c.] de ſnĩa notatis intelligendum eſt, ſicut & illud Vrbani* c*. [Quibus epiſcopi nõ cõmunicant, &c.] vt infra in eadẽ cauſa. Ceterum* d *falſum eſſet illud Vaſenſis concilij ſecundi: [Si tantum* e *epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit.] Item, & illud: [Placuit, vt ſi quando epiſcopus, &c.] require ſupra in cauſa: [Duo fornicatores, & infamia notati.]*

17 q.4. quiſquis §.idem. ſi quis domum.
5.q.2.c.2.
17.q.4.
Ꞇ.ead.
6.q.2.
Ibidem,

Item Gregorius f *clero, & populo Salonitano* a.

a ¶ Salonitano.] *In regeſto B. Gregorij, lib. 5. c. 148. leguntur hæc verba in epiſt, 48. ſcripta clero, nobilibus, ac populo Iaderæ conſiſtentibus,* al. Iadertino.

¶ Communicare non licet iis, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

ROgo g, hortor, & moneo, vt à prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendatis: ne cuiquam ſacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti h, contra animam ſuã quiſquam veſtrum communicare præſumat.

Item ex concilio Toletano primo, c.15.

¶ Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abſtinetur; ad hunc, vel ad domũ eius, vel clericorũ, vel religioſorũ nullus accedat. Similiter & clericus ſi abſtinetur; à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehenſus; etiã ipſe abſtineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eiuſdẽ epiſcopi i ſunt, & ad omnes, qui commoniti k fuerint de eo, qui abſtinetur, ſiue laico quolibet, ſiue clerico. Iuo p.14.c.30.

ROgo.] C A S V S. Maximus nominatim excommunicatus erat ſicut dicitur 63. diſt. Salonitanæ. & 93. diſt. c. miratus. ſed quidam presbyteri ei communicabant. Præcepit ergo Greg. clero & populo Salonitano, vt illis ſacerdotibus non communicent: & intellige, ꝙ communicabant ei in crimine, vel erat excommunicatus cum omnibus ſuis fautoribus iſte Maximus.

Rogo qualiter ponit.

g ¶ Rogo.] verbum rogandi hic præceptiue a ponitur. monemus enim quos habemus charos, vt 28. q. 1. ſic enim. & alibi rogo, non ponitur deprecatiue. ff. de neg. geſt. ſi ſerui mei rogatu. ſed ponitur rogare pro mandare. ſic ponitur mandare pro rogare. 23. quæſt. 4. Guliſarius.

a Et ita ponitur cõtra propriã ſignificationem ipſius verbi. ſic aliàs ex æquitate contractus. verba accipiuntur ꝯ. propriã ſignificationem. ff. de enti. Lucius. § ſi. ff. loca. & cõd. l. ex cõducto. §. Papinians. vbi de hoc Arch.

h ¶ Communicanti.] in ſacris, ſecundum Hug. vel dic, ꝙ Maximus fuit excommunicatus cum omnibus ſuis fautoribus, vel iſti communicabant ei in crimine: aliàs excõmunicatio non deſcenderet vſque ad tertiam perſonã. Ꞇ. ead. quoniam multos. nec ob. 19. diſt. Anaſtaſius quia ibi communicabant ei in crimine hæreſis.

SI quis laicus.] C A S V S. Statutum fuit in concilio Toletano, ꝙ ſiue clericus ſiue laicus ſit anathematiza-

i ¶ Epiſcopi.] iſti enim non poterant ignorare ſententiam ſui epiſcopi, vt 12. q. 2. qui humanis.
K ¶ Commoniti.] ar. ꝙ ſufficit, ſi alicui dictũ eſt de excõicatione alicuius, vt ipſũ teneatᷣ vitare, vt extra de ele. venerabilẽ. vltra mediũ, in parte deciſa. & de poſtu. prælã. ad hęc. ar. ꝯ extra de cler. exc. mini. illud? Reſpõn. prima ſola vera eſt, qñ excõicatio alicuius peruenit ad aliũ per famã publicã, aliàs forte ſecus eſſet, vt in contrario.

Excõmunicatus vitandus eſt.

SED

3 *Sed hoc* [a] *ſpecialiter in his, qui excõicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus: [Sane quod ſuper Richardo, &c.] infra in cauſa: [Quidam epiſcopus in hæreſim* 24. q. 2. *lapſus* [b].] *Item Nicolaus Papa in cap. [Excellentiſſimus* [c] *Rex Carolus, &c.] infra circa finem huius cauſæ.*

Item Vrbanus omnibus epiſcopis, c. 5.

¶ Sententia paſtoris timenda eſt, licet iniuſte liget. C. XXVII.

Poly. l. 6. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burc. l. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.

QVibus epiſcopi non communicant, non communicetis [d]: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda ſententia epiſcopi, licet iniuſte liget [e].

Item ex octaua ſynodo.

¶ Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

ſ. ead. cũ exõm municato. Burc. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.

vij SI quis frater aut palam, aut abſconſe cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione; ſtatim cum eo excommunicationis contrahat pœnam.

¶ *Canon hic neq. habetur in octaua ſynodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipſa nominatur octaua ſub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruãtur. Multa vero, quæ à Gratiano ex octaua ſynodo citantur, in regulis Baſilij, Iſidori, & alijs ſcriptis ad monachos pertinẽtibus inuenta ſunt. Hoc quidem ſupra ead.* cum excommunicato, *fuit tributum Iſidoro, quemadmodum etiam à Burchardo, & Iuone. Sed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egiſſet de monacho à ſuo præpoſito excommunicato, hæc ſcribit valde ſimilia,* Hinc quidam magiſter Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut abſconſe cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo, c. 7.

¶ De eodem. C. XXIX.

Poly. c. 7. tit. 1. Burc. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.

QVi merito facinorum ſuorum ab eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo epiſcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communione ſuſcepti, etiam ipſe pari [f] cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens [α] [g] ſui epiſcopi regulare iudicium.

α ¶ Refugiens.] *In concilio cum multis impreſſis, & manuſcriptis codicibus collato legitur,* refugientes, *apud Burchardum vero, & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cum canone græco, qui eſt nonus: omnia verò hæc verba,* refugientes ſui epiſcopi regulare iudicium, *in recentioribus conciliorum editionibus non*

SED HOC. Hæc eſt tertia pars q. in qua dr. q. hæc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis nominatim, & ad hoc probandũ inducit ix. c. Io. de Fan. CASVS. Supra dictum eſt in c. rogo q. clericus Salonitanus non communicaret ſacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excommunicato, propter qđ videtur, vt etiam ab illis, qui non ſunt nominatim excommunicati, ſit abſtinendum. Soluit autem hoc Gra. & dicit q. illi ſacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo. ita dicit Hug. Gra. ſentire. vel ſecundum Bẽn. illud c. rogo, intelligitur de illis ſacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. ſic enim dixit Greg. excõico Maximum cum omnibus ſibi fauentibus. & ad hanc ſolutionẽ probandam inducit duas concordantias. Sequẽtia duo c. plana ſunt. [Excommunicationis.] id eſt, ſuſpenſionis à ſacramentis & ingreſſu eccleſiæ. Ita dicit Hug.

a ¶ Sed hoc.] vult dicere, quòd Maximus fuit excommunicatus cũ omnibus ſuis fautoribus. Nec obſt. ſ. 24. q. 2. c. 3. & ſ. ead. excellentiſſimus.

b ¶ Lapſus.] 24. q. 2. cap. 3.

c ¶ Excellentiſſimus.] ſ. ca. excellentiſſimus.

d QVibus epiſcopi.] ¶ Non communicetis.] ſim. 7. q. 1. ſcire debes. 93. diſtin. cap. 1. Nec ob. 6. quæſt. 2. ſi tantum. quia hic loquitur cum conſtat de ſententia: ſed ſcitur eam eſſe iniuſtã.

e ¶ Liget.] dumtamẽ error non ſit expreſſus in ſententia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Carthagin. quã pœnam pati debeat epiſcopus presbyter, vel clericus, ſi ſcienter communicẽt excommunicatis. Et reſpondetur, q. pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad ſacramenta, & ingreſſũ eccleſiæ. Sequẽtia duo cap. plana ſunt.

f ¶ Pari.] quid ergo ſi epiſcopus communicat alicui excommunicato à ſimplici ſacerdote? iã ligatꝰ eſt à canone. Sed à quo abſoluet? Decre. dicit, q. cõicans excõicato, à ſuo ꝑlato eſt à metropolitano. Sed dicas, quòd à ſimplici ſacerdote abſoluẽdus. extra de pæ. & remiſ. quod autẽ. & ita põt abſolui niſi excõmunicet ei in crimine, vt extra ex nuper. videtˀ tamen q. ſic in ſuſpenſo à iure poſt pœnitentiã nõ requiritˀ aliqua abſolutio, ſic nec in excõicato à canone: quod nõ eſt verũ, vt in c. nuper. in fi. Sed quid ſi Papa cõicet excõicato? ille non eſt ligatus quia non ligat ipſum canon. 25. q. 1. § his ita.

g ¶ Refugiens.] id eſt, contemnens.

1 Sub. quæ eſt iuſta ex ordine iudiciario.

Excommunicato cõmunicans à quo abſolui debet.

Clericus

a CLericus.] intellectum huius c.habes.ſ.e.q.ſi epiſcopus forte.

b NEmo.] ¶ Sed Chriſtus.] ex hoc c.dicit P.Hiſpanus haberi cauſam, quare non poſſit appellari à ſnia excõicationis, cum Chriſtus eũ liget, à cuius ſnia nõ põt appellari. Alia eſt ratio, quia nemo excommunicatur niſi pro contumacia. ſ.ſ.ca.nemo.& non auditur contumax appellans, vt 2.q.6.§.eſt autem quando. ver. ſunt etiam quorum. Quidam autem illã aſſignant rationem, quia excommunicatio ſecum trahit executionẽ ſuam. extra de ap. paſtoralis. vnde ſicut ab executore nõ apellatur, ita nec ab hac ſententia. Sed hoc nõ valet: qa qñq. appellatur ab executore, cum ſcilicet excedit modũ,& ſentẽtia qua qs abſoluitur ab alio, ſecũ trahit executionẽ: tñ appellat᷑ ab ea. extra de ap. qua fronte.

Appellari nõ põt ab excõicatione.

1 De hoc no.ſ.ead. epiſcopi ſi.

pit ligare 2.24.q.3. notãdum. in fi. ſed ideo maxime eſt timenda, quia maxima eſt pœna, vt 24. quæſt.3. corripiantur.

PResbyteri.] CASVS. Require caſum huius c.ſ.2.q.6. placuit. Sequens capitulum planum eſt. [Irrita.] id eſt,

2 Ad hoc infra ea. §. cum ergo. in fin.

ſunt hoc loco, ſed poſt verſ. ſuſcepti. A Sorienſi autem codice regis catholici omnino abſunt.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto, c.66.

¶ Qui ſententiam epiſcopi putat eſſe iniuſtam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus[a], qui epiſcopi circa ſe diſtrictionem iniuſtam putat, recurrat ad ſynodum.

Item Ioannes Chryſoſtomus, hom.4. ad c.2. epiſtolæ ad Hebræos.

¶ Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda. C. XXXI.

ij NEmo contemnat vincula eccleſiaſtica. Non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus[b], qui nobis hanc poteſtatẽ dedit, & dominos fecit homines tanti honoris. Iuo p.14.c.48. Pann. l.5.c.88.

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone 68.

¶ Sic etiam citat Iuo p.14.c.50. ſed p.2.c.94. coniuncte cum multis alijs verbis videtur citare ex libris de vnico baptiſmo.

¶ Satanæ traditur, qui ab eccleſia excommunicatur. C. XXXII. Iuo p.2.c.94. & p.14.c.50.

OMnis Chriſtianus, dilectiſsimi, qui à ſacerdotibus excommunicatur, ſatanæ[c] traditur ✝: quomodo? ſcilicet, quia extra eccleſiam[d] diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apoſtolus ſatanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos à ſe eſſe demonſtrat. ✝ al. tradi dicitur. 1.Tim.1. 1.Cor.5.

Idem tractatu 27. ad c.6. Ioannis.

¶ De eodem. C. XXXIII.

NIhil ſic debet formidare Chriſtianus, quàm ſeparari[e] à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti; non eſt membrum eius. Si non eſt membrum eius; non vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autem inquit Apoſtolus, ſpiritum Chriſti non habet; hic non eſt eius. Rom.8.

Item Hieronymus [a]: [*Quorum remiſeritis peccata, &c.*] *id eſt, quibus eccleſiam interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint; ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit.* Matth.16. Iuo p.14.c.53.

a ¶ Hieronymus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ſed in epiſt. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano, c.22. Et Afric.c.92.

¶ Vicini epiſcopi audiant eos, qui de iudicijs epiſcoporum ſuorum queruntur. C. XXXIIII.

PResbyteri[f], diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de iudicijs epiſcoporum ſuorũ queſti fuerint, vicini epiſcopi eos audiant, & inter eos, 2.q.9. placuit, vt presbyteri.

OMnis.] CASVS. Dicitur ĩ hoc ca. q; omnis qui excommunicat᷑, ſatanę traditur: quia ſicut extra eccleſiã eſt diabolus, ita ĩ eccleſia Chriſtus. vnde qui ab eccleſia remouet᷑, quaſi diabolo traditur, & ſic exponit eccleſia de traditis ſatanæ ab Apoſtolo.

c ¶ Satanæ.] dum tamen iuſta de cauſa excõicetur, vt 23. q.3. ſi qs non recto.

d ¶ Extra eccleſiã.] argum. quòd qui ſemel excommunicatus eſt, amplius excõmunicari nõ poteſt: quia qui extra eccleſiã eſt, nõ poteſt magis eſſe extra eam. argu. contra. 3. q.4. Engeltrudã. De hoc ibi notaui.

NIhil.] CASVS. Dicit hic Aug. q; Chriſtianus nihil debet magis timere, quàm ſeparari à corpore Chriſti, qđ eſt eccleſia: qa ſi ab eo ſeparatur, nõ eſt membrũ eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duab⁹ auctoritatib⁹, Pauli ſcilicet, & Hieronymi. [Sic] id eſt, tantum.

e ¶ Quàm ſeparari.] iuſte, aliàs non obeſt, vt extra eo. à nobis. ſ.ca. quid obeſt. tñ ſi contemnitur, ſtatim inci-

eſt, irritanda de facto, ſi eſt ipſo iure irrita. ſed non facit hoc c. directe ad propoſitum Gratia.

f ¶ Presbyteri.] hoc c. habetur ſ. 2.q.6. placuit

Irri-

a I Rritam.] ¶ Iniuſtã.] i. irritandã. Vel prout ſonat.
b Retractandam.] de facto ſi eſt ipſo iure irrita. vt extra de app. ad præſentiam.

R Vrſus.] CASVS. Beneuentanus ſic ponit hūc caſum. Quidam clerici fuerunt de quibuſdam criminibus

26. q. 6. c. cognouimus. [Purgare.] id eſt, venire ad iudicium, vt de cauſa cognoſcatur. vt ſic purgetur vel condemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui ſe purgare contemnunt.
c ¶ Rurſus.] id eſt, poſt alia ſtatuta. Sic pone caſum.

quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu epiſcoporum ſuorum. Quòd ſi & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum; à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpoſitum erat nomen Paleæ: ſed in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ſupra 2. q. 6. c. placuit.*

3. q. 6. Irritam. ex Felice.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 28.

¶ Iniuſta epiſcoporum damnatio, irrita eſſe cenſetur. C. XXXV.

† al. & iniuſtam

I Rritam eſſe iniuſtam † [a] epiſcoporum damnationem, & idcirco à ſynodo retractandam [b].

Et in Africano cap. 46. & Vormac. c. 71.

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c. 12.

¶ Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

Polyc. l. 7. tit. 1. Burc. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 232.

R Vrſus [c] cõſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis, vel a confeſſis in aliquo crimine, vel propter eorũ, quorum verecundiæ parcitur, vel propter eccleſiæ opprobrium aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiã ſuam aſſerere; intra annum excõicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contẽpſerint; nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

a ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur*, &. *Sed manuſcripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen eſt*, conuicti clerici, vel confeſsi. *Apud Iuonem vero legitur* vt aliquoties clerici conuicti, & cõfeſsi; *&* *vocem*, aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelaſius.

¶ Audientiam ſibi negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt †. C. XXXVII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 12. c. 24. Burc. l. 11. c. 47. Iuo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.

Q Vicumque intra anni ſpatium ciuiliter, ſiue publice [d]

Quidam accuſatus de crimine legitime fuit citatus, noluit venire, excõicatur pro contumacia. ſi intra annum venerit, auditur ſuper crimine, poſtea non: quia habetur pro conuicto vel confeſſo iuris interpretatione. nam qui excommunicatus eſt pro ſuſpicione hæreſis, poſt annum pro hæretico habetur, vt extra de hære. excõicamus. circa prin. non ob. 3. q. 9. decernim⁹. quia ibi loquitur cũ lis eſt conteſtata. Vel ibi non ponitur de crimine. ſed pro contumacia. Sed P. Hiſpanus propter hoc verbum purgare, intellexit hoc c. de clerico infamato, qui ſi citatur vt ſe purget, & cõtumax fuerit iuris interpretatione pro conuicto habetur. 24. q. 3. de illicita. Vel dic ꝙ temperat rigorem illorum canonum, qui dicebant, ꝙ ſi clericus contemnit excõicationem, ſtatim deponendus eſt. 3. ea. ſi quis p̃ſbyter. & cap. ſeq. ſed hic propter inſultationem hæreticorum datur eis annus ad p̃bandum innocentiã ſuam. ſed ſi per annũ ſteterit excommunicatus, tunc primo deponitur. Vel dic, ꝙ etiam poſt annum poteſt audiri de crimine quantum ad hoc vt oſtendat innocentiã ſuam: ſed non quantum ad hoc vt recuperet bona ſua. C. vt de requiren. reis l. 2.

1 Ita ꝙ directe agat de crimine in quo caſu loquitur hoc c. & ſeq. & 3. q. 9. decernimus. & iſta c. loquuntur lite conteſtata ſecũdum B. quod dic vt not. extra de dolo & cõtu. veritatis. in glo. hoc patet & 3. q. 9. in ſumma. Arch.

bus accuſati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt excommunicati. quæſitum fuit in concilio Carthaginenſi qualiter vlterius ſit procedendum? Et reſpõdet ꝙ quamuis contumacia faciente ſint conuicti vel confeſſi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad cutandam inſultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, ſi venerint, cauſam ſuam defendant: ſi vero non venerint intra annum, poſtea nullo modo audientur. Idem ſentit H. & Io. quia qui ſtat in excõmunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine ſuper quo accuſatur, nec de eo auditur vlterius: ſed de excõicatione vel contumacia qñcumque voluerit ſatisfacere auditur, iuxta illud. In quacumque hora peccator, &c.

quod tamen hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cleri. non reſid. ex tuæ. Sed dic ꝙ non habetur pro conuicto ſpatio minori quàm anno, vt hic dicitur: ſed tamen in minori ſpatio poteſt priuari beneficijs, vt ibi. Et not. quòd ſequens cap. loquitur de ciuili negõtio & criminali, hoc autem in criminali tantum.

Q Vicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicumque fuerint excõicati propter ciuilem vel criminalem cauſam ſi intra annum cauſam nõ peregerint corã ſuis excõicatoribus; poſtea non audiuntur: ſi vero in excõicatione fuerint mortui; iuxta ſniã beati Leonis, eis mortuis cõicare nõ debemus, ſicut eis viuis non cõicauimus. ſed diuino iudicio reſeruentur.
d ¶ Siue publice.] id eſt, ſiue criminaliter.

Digitized by Google

a ❡ Excommunicatoribus.] excommunicandus eſt re⁹; cum talis eſt cauſa q̄ actor non poteſt mitti in poſſeſſionem, vt extra vt lit. non conteſt. tuæ.
ADDITIO. Et intelligitur hoc c. quando non liquet, nec liquere poteſt de cauſa: aliàs eſt diſpenſatio ſecundum Hugo.

q̄ ſententiæ excommunicationis ſiue iuſtæ ſiue iniuſtæ parendum eſt. Modo allegat contrarium, & ↄ̃t. illis duobus cap. ſententia paſtoris. & cap. quibus epiſcopi non communicant. & dicit, q̄ loquuntur de ſententia iniuſta, quæ non eſt ſeruanda, ſed timenda, quod allegando

cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus [a] non peregerint; ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe [b] videantur. Quòd ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint; nos eorum cauſam, iuxta beati Leonis [c] prædeceſſoris noſtri ſententiam, diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus.

24.q.2.c.1.

† al. mortuis communicare non poſſumus

PALEA. C. XXXVIII.

Polyc. ibidem
Anſ. ibidem.
Burc. l. 11. c. 48.
Iuo p. 14. c. 112.
ex eiuſdem Gelaſij decretis.

QVi vero excommunicato ſcienter communicauerit, & amodo ſaltem in domo ſimul orauerit, atque latebras †, quominus ad ſatisfactionem perducatur, præbuerit; donec ab excommunicatore pænitẽtiam accipiat, corporis & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat.

Item ex concilio [d] Hilerdenſi, c. 10.

❡ Tardius recipiatur ad veniam, qui ſacerdote iubente de eccleſia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente ſacerdote pro qualicumque culpa ab eccleſia exire contempſerit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam.

† al. cõtumelia

Sed quæritur, ſi ante damnati abſolutionem epiſcopum mori contigerit; vtrum damnatus poſtea valeat abſolui. De his ita ſtatutum eſt in concilio Epaunenſi, c. 28.

❡ A ſucceſſore ſoluatur, qui poſt mortem epiſcopi remanet ligatus. C. XL.

Burc. l. 11. c. 50.
Iuo p. 14. c. 114.
Pann. l. 5. c. 121.

ij SI epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pænitentem ſucceſſori [f] licebit abſoluere.

Præmiſſis auctoritatibus, quibus iniuſtæ ſententiæ vſque ad examinationem vtriuſque partis parere iubemur, ita reſpondetur. Gregorius non dicit ſententiam iniuſte latam eſſe ſeruandam, ſed timendã, ſicut & Vrbanus [g]. Timenda eſt ergo, id eſt non ex ſuperbia contemnenda. Reliqua vero auctoritates de excommunicatis loquũtur; qui vel vocati ad ſynodum venire contempſerunt, vel calliditatibus aduerſantium occurrere neſcientes, iniuſtam ſententiam à iudice reportauerunt; vel qui neglectu ſuæ vitæ ſiniſtram de ſe opinionem naſci permittentes, ſententiam in ſe exceperunt. Hos ſi quidem ſolos excommunicationis ſententia ferire licet.

Vnde in Meldenſi concilio, c. 56.

Et i adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici.

b ❡ Clauſiſſe.] quantũ ad cauſam poſſeſſionis. ſed non proprietatis. vnde mitius agitur in ciuili quàm in criminali cauſa, vt dictum eſt ſ. c. prox. & extra vt lit. non cõteſt. quoniam frequẽter. Vel loquitur de actore contra quem bene proceditur lite non conteſt. vt extra de dolo & contumacia, cauſam.

c ❡ Leonis.] 24. q. 2. ſane. & c. de communione.

d ❡ Item ex concilio.] hæ ſunt paleæ. B.

e QVi iubente.] ❡ Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur. ſ. ead. ſi quis epiſcopus. & iudex poteſt alicui negare iuſtitiam propter delictum ſuum, vt ff. ex quib. cau. ma. ſed & ſi §. actio. immo quandoque duplicatur alicui pœna propter contumaciam ſuam, vt ff. de pœn. authen. dãnum. §. quiſquis. & eſt ſimile. ſ. 18. diſt. ſi quis autem.

SED QVÆRITVR. CASVS. Supra in cap. quicumq; dictũ eſt, q̄ mortui in excõmunicatione ſoli Deo reſeruantur. Nunc vero quæritur, ſi quis epiſcopus excommunicator primo moriatur quis debeat abſoluere excommunicatum? Et reſpondetur q̄ ſucceſſor: quod probat ſeq. c. cuius caſus patet.

Succeſſor factũ anteceſſoris cõfirmare tenetur.

f SI epiſcopus.] ❡ Succeſſori.] huic eſt ſimile ff. d iu. mortuo. Eſt ergo hic arg. q̄ ſucceſſor poteſt corrigere, & tenetur confirmare factum anteceſſoris ſui. 35. q. 9. quod quis. extra de precar. c. 2. & 16. q. 9. illud. 12. q. 2. quicumque. & in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. ſucceſſor autem delegati non poteſt abſoluere vel reſtituere poſſeſſionem adiudicatam, niſi ſuccedat in honore & onere, extra de offi. ord. paſtoralis. §. præterea.

PRAEMISSIS. CASVS. Hactenus probauit allegando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur non commiſerint, tamẽ excommunicationis ſententia licite feriuntur: quod probat per ſequentia c. Sequens §. planus eſt. [Hos ſolos.] ſcilicet contemptores vel negligentes.

g ❡ Sic & Vrbanus.] ſupra ea. quibus epiſcopi.

Nemo.

NEmo.]Casvs.Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur,q̃ nullus epiſcopus debet ſuum parochianum excommunicare,niſi propter manifeſtam cauſam peccati. In ſecunda parte dicitur, q̃ nullus debet anathematizari ab epiſcopo,niſi pp contumaciam

cerdos. & c.ecclesiæ. ſed hoc non eſt verum ſ,vt extra de verbo.ſig.ex parte.Vel dic q̃ tunc demum quis poteſt excõicari pro crimine, cum eſt incorrigibilis, cum aliter non poſſit corrigi.24.q.4. forte.Ioan.

d NVllus.] ¶Et leuibus.] Simile ſ.ea.epi. Vel intellige de venialibus, vt ĩ.de conſe.diſt.2.quotidie.& c. panem de altari.

ſ Ad hoc ſ.c.qui merito de con ſec.di.2. ſi non ſunt. ibi de hoc. & not.ſ. e. epiſcopi ſi. ſ.e. excom municatos & 17.q.4.ď presbyterorum.Arch.

¶Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione priuandus. C. XLI.

Burc.l.11.c.10.
Iuo p.14.c.80.
Pann.l.5.c.93.

ij NEmo epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione [a] priuet eccleſiaſtica. Sub ♣ anathemate autem ſine conſcientia [b] archiepiſcopi,aut coepiſcoporũ nullum præſumat ponere, niſi vnde canonica docet auctoritas:quia anathema eſt æternæ mortis [c] damnatio,& non niſi pro mortali debet imponi crimine,& illi,qui aliter non potuerit corrigi.

♣ ¶Sub anathemate.]*In concilio Meldenſi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur.* Anathema autem ſine con ſenſu archiepiſcopi,aut coepiſcoporum, prælata etiam euangelica admonitione,nulli imponat.*ceteri autem collectores patrum à Gratiano diſcrepant.*

Item ex concilio Aruernenſi.

¶*In concilio Aruernenſi,quod extat, non habetur: ſed in Aurelienenſi 5.c.2. & in Vormacienſi,c.13.*

¶Pro paucis & leuibus cauſis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus ſacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [d] cauſis à communione ſuſpendat:præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab eccleſia iuſſerunt committentes.

Item ex concilio Triburienſi.

¶Pro his tribus criminibus quilibet communioné priuetur. C. XLIII.

Polyc.l.7.tit.1.
Burc.l.11.c.74.
Iuo p.14.c.122.
Pann.l.5.c.121.

CErtum † eſt pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere:cum ad ſynodum canonice vocatus venire contemnit:aut ſi poſtquam illuc venerit, ſacerdotalibus reſpuit obedire præceptis:aut ſi ante finitã [g] cauſæ ſuæ examinationem à ſynodo abire † præſumit.

†al.profugus abire

4 *De his [h] inquam, & huiuſmodi, præmiſſæ auctoritates loquuntur,non de iniuſte ſuſpenſis. Quòd autem iniuſtæ ſententiæ parendum non ſit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima eſt illa Hieronymi ſuper Matthæum libro tertio.*

In comm.ad c.16.

¶Sententia paſtoris reum,vel innocentem non conſtituit, vel facit. C. XLIIII.

Polyc.l.7.tit.3.
Anſ.l.7.c.130.
Iuo p.14.c.7.
Pann.l.5.c.86.

QVomodo [i] ſacerdos mundum leproſum non facit;ſic

lige de venialibus, vt ĩ.de conſe.diſt.2.quotidie.& c. panem de altari.

e ¶ Arceri.] ideſt,excommunicari.Baz.tamen intelligit,q̃ quicumque eſt in mortali peccato, non debet ingredi eccleſiam,per id quod eſt 33. q. 4. vir cum propria. ſed non eſt verum, vt ibi dixi, & ĩ.de pœnit. diſt.5.falſas.& 1.q. 1. qui ſtudet.Ioan.

CErtum.]Casvs. Quidam clerici vocati ad ſynodum venire contẽnebant: aut ſi veniebant, non obediebant,vel ſi obediebãt ad tẽpus,ante finem cauſæ à ſynodo recedebant.quæſitum fuit de iſtis,vtrũ pro his tribus criminibus ſint excommunicandi. Et rñt q̃ ſic.

f ¶ Tribus.]ideſt,pro contumacia iſtorum. idem eſt de quolibet alio crimine.

g ¶Ante finitam.]ſic ĩ.de conſecra.diſt. 1. miſſus.

DE HIS.Hæc eſt 4. pars quæſtio. in qua probare intendit magiſter ſuperficialiter, q̃ ſententiæ iniuſtæ non ſit parendum,ſcilicet q̃ neminem ligat apud Deum. ſupple niſi contemnetur,aliàs contra 24.q. 3.notandum. Hoc tamen intendit probare per 19.cap. quæ aliter intelliguntur, quàm in ſententia excommunicationis. Ioannes de Fant.

Casvs. Nunc dicit Gra.q̃ de talibus contumacibus loquunť ſupradictæ auctoritates,quibus non eſt cõmunicandum: ſed nõ loquuntur de iniuſte ſuſpenſis, cui iniuſtæ ſententiæ probat ſophiſtice non eſſe parendum multis auctoritatibus,quarum prima eſt,&c.

h ¶ De his.]ideſt,de contumacibus.

maciam mortalis peccati.nec ſine conſcientia archiepiſcopi,vel ſuffraganeorum.

a ¶ Communione.]ſaramentorum.

b ¶ Sine conſcientia.]hoc eſt verum, cum illud delictum tangit totam prouinciam,aliàs non tenet,vt 9. q. 3.c.2.& c.archiepiſcopus.

c ¶ Mortis.]ſed cum ſit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis,vt 2.q.1.multi?Reſpon. cum contemnitur, eſt dãnatio, aliàs non,vt 24.q.3.notandũ.in fi.Item videtur hic q̃ nemo ſit excommunicandus niſi pro contumacia,vt 45.diſt.ſed illud.& 24.q.3. tam ſacerdos.

QVomodo.]Casvs. Oſtendit hic Hierony.q̃ ſicut ſacerdos veteris teſt. mundum non faciebat leproſum:ſic hodie prælatus non ligat per ſuam ſñiam inſontes,nec ſoluit noxios: ſed ex officio ſuo ſcire debet quis ligandus ſit,& quis ſoluendus.

i ¶ Quomodo.]ſi quis enim dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotẽ,& ſi ille iudicabat illũ leproſũ vel mundum,

Sentẽtia nõ dat nouũ ius.

mundum. Ita habebatur, vt ſ. de pœn. diſtin. 1. §. ex his itaque. Et ſic patet, quod ſententia non dat nouum ius, ſed vetus declarat, vt ff. ſi ſer. ven. ſicuti. §. 3. tñ ſi ſententia fuerit lata pro reo, per hoc nõ tollitur obligatio, vt ff. de cond. inde. Iulianus. ſed ſi pro actore feratur, dat ei nouam actionẽ, vt C. de reb. cred. actori.

a ¶ Non alligat.] quãtum ad Deũ, ſed quãtum ad eccleſiam, vt 24. quæſt. 3. ſi quis nõ recto.

b ¶ Nec ſoluit noxios.] talis abſolutio non prodeſt quantũ ad eũ, qui quærit indiſcretum ſacerdotẽ, vt eum per imperitiã abſoluat, vt ĩ. de pœ. diſt 6. qui vult.

c ¶ Scit.] id eſt, ſcire debet vt iudex. Ioan. de Fant.

g ¶ malefactorem, vt 32. q. 4. nemo.

COepiſti.] ¶ Dirumpit.] vt 15. q. 6. auctoritatem.

CVi.] CASVS. Dioſcorus hæreticus Alexãdrinus patriarcha quoſdã excõicauit, qui eius ſententia credebant ſe eſſe ligatos. quæritur à Gelaſio, vtrum à tali ſẽtentia ſint ligati, & rñdet, quòd non: nec indigẽt abſolutione, ſed deponant illam opinionẽ, & erit ſententia nulla.

d ¶ Illata.] à Dioſcoro hæretico, cuius ſententia nulla fuit. Sed quid ſi aliam tuliſſet ſententiam in ſuos ſubditos? Dico, quod tenet: quia illi, qui ſunt extra eccleſiã, benehabent iuriſdictionem, vt 23. q. 5. ſi propterea. & 3. q. 7. c. vlti. Alij cõtra ſentiũt, vt 24. q. 1. audiuim⁹. ſed illud nõ tenet cũ excommunicatus eſt, vt extra de ſent. & re iu. ad probandum.

SEcundũ.] CASVS. Dicit hic quod naturę Dei, ſcilicet homini, nõ põt aliqs iniuſte nocere: nec ipſa põt iniuſte & ſine cauſa nocere: quia Deus nõ patitur quemquã iniuſte nocere. Sequentia capitula plana ſũt vſq. ad ca. in cunctis.

e ¶ Nec Dei.] id eſt, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] quia puniat

a ¶ So-

epiſcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui inſontes ſunt, nec ſoluit [b] noxios: ſed pro officio ſuo cum peccatorum varietates audierit, ſcit [c] qui ligandus ſit, qui ſoluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum ſic habet.* Legimus in Leuitico de leproſis, vbi iubentur, vt oſtendant ſe ſacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc à ſacerdote immundi fiant: non quo ſacerdotes, leproſos faciant, & immundos; ſed quo habeant notitiam leproſi & non leproſi, & poſsint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum, vel immundum facit, ſic & hic alligat, vel ſoluit epiſcopus & presbyter: non eos, qui inſontes ſunt, vel noxij; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſoluendus.

[*Item Auguſtinus ſuper Matthaum.*]

PALEA. C. XLV.

RIdiculum eſt, vt eum mundum eſſe dicamus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolum, quòd epiſcopus dicitur habere huiuſmodi poteſtatem, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cælo; & ligati in terris, ligati ſint in cælo. ſit ergo irreprehenſibilis, qui alterum ligat, aut ſoluit.

Item Gelaſius Papa epiſcopis Orientalibus de damnatione [a] *Dioſcori.*

Sentẽtia habet aliqua ex parte in tomo Gelaſij de anathematis vinculo.

a ¶ Damnatione Dioſcori.] *Sic etiam in manuſcriptis. Apud Iuonem eſt,* de communione Achatii vitanda. *Et Dioſcorus quidem in Chalcedonenſi ſynodo, & à ſancto Leone primo damnatus eſt; Achatius autem à Felice tertio, & Gelaſio ipſo.*

¶ Non eſt petenda abſolutio, cum inique fertur ſententia. C. XLVI.

Iuo p. 14. c. 8.

CVi eſt illata [d] ſententia, deponat errorem, & vacua eſt: ſed ſi iniuſta eſt, tanto eam curare non debet, quãto apud Deum, & eccleſiam eius neminem poteſt iniqua grauare ſententia. Ita ergo ea ſe nõ abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Item Auguſtinus de ſummo bono.

l. 3. de natura boni, c. 39.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuſte. C. XLVII.

Iuo p. 14. c. 9.

SEcundum catholicam fidem, & ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatẽ, nec naturæ Dei [e] nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere [f] iniuſte cuiquam, vel nocere iniuſte † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apoſtolus) recipiet illud, quod nocuit.

† *impune*] vera lectio

Idem ſermone 16. de verbis Domini.

¶ Iniuſta vincula dirumpit iuſtitia. C. XLVIII.

Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 83.

COepiſti habere fratrem tuum tamquam publicanum, ligas illum in terra: ſed vt iuſte alliges, vide. Nam iniuſta vincula dirumpit [g] iuſtitia. Cum [a] autẽ correxeris, &

a ¶ Solueris.] quaſi dicat, ſi iuſte ligas, erit ligatus & in cælo, & econuerſo, vt de pæ. di. 1. quem pænitet.
b TEmerarium.] ¶ Plerumque.] nocet enim ſi contemnatur.
c ¶ Vt noceat.] quia ſi per imperitiam iudicat, facit litem

In totam litis æſtimationem 1. C. de pœ. iu. qui male iu. l. 2. eodem modo ad intereſſe punitur, qui iniuſte excommunicauit aliquem, niſi errauerit ex cauſa probabili. vt extra de ſenten. excom. ſacro.
d QVid obeſt.] ¶ Tabula.] 1. q. 1. c. nomen.

1 De hoc no. 2. q. 6. hoc etiam. & extra li. 6. de re iudi. cū æterni. quæ eſt in no. 4.

Index male iudicās qualiter puniatur.

concordaueris cum fratre tuo, ſoluiſti illum in terra: cum ſolueris [a] in terra, ſolutus erit & in cælo.

a ¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia.*

Idem de ſermone Domini in monte, lib. 2. c. 29.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, ſed iudici nocet. C. XLIX.

Iuo p. 14. c. 10.

TEmerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Ei autem, qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt, vt noceat [c].

Idem ad clerum Hipponenſem, epiſt. 137.

¶ Non obeſt homini iniuſta ſententia. C. L.

Poly. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 11.

QVid obeſt homini, quòd ex illa tabula [d] non vult eū recitari humana ignorantia, ſi de libro viuorum nō eum delet iniqua conſcientia?

Item in libro contra Secundinum Manichæum, c. 1.

¶ De eodem. C. LI.

Iuo p. 14. c. 12.

SEnti [e] de Auguſtino, quidquid libet: ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

Item Gregorius Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo, libro 6. epiſt. 14. ſeu c. 178.

Nic. epiſt. 2. ad Michaelē Imp.

¶ Quos conſcientia iuſtificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

IN cunctis, quæ in hac vita aduerſa proueniunt, ſola eſt, ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor ſemper proprium recurrendum: vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conſcientia non accuſat. Quem enim conſcientia defendit; & inter accuſationes liber eſt; & liber, vel ſine accuſatione [g] eſſe non poteſt, ſi ſola, quæ interius addicit † [h], conſcientia accuſet. De veſtra igitur ſanctitate abſit à Chriſtianorū iudicio, ea quæ maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo ſuſpicionis adduci: quia ex ſacri eloquij teſtimonio tenemus, vt maiora a mala, cum forſitan dicuntur, niſi [k] probata, credi non debeant; ſed probata [l] citius vlciſci [m]. *& infra.* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ eſſe leuitatis oſtenderem; ſi quis mala grauia credere ſtudeat, quæ probari non poſſunt. Vnde ſanctitas veſtra debet mentem ſuam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione diſiungere, & ſola, quæ æternæ vitæ ſunt, atq. ad vtilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare.

† al. audit

a ¶ Maiora mala.] *Sic emendatum eſt ex originali, & Nicolao: & ſæpe in hac epiſtola repetitur*, mala grauia. *Antea legebatur*, mala maiorum.

e SEnti.] ſ. ead. nō ſunt contra. 12. q. 1. nolo. de conſe. di. 1. iubemus. in illis c. dicitur, quod non ſufficit conſcientia: ſed requiritur bona fama quantum ad alios. ſed illa c. loquuntur quando ſumus inter tales, qui parati ſunt imitari, & non reprehendere, vnde ne tales corrumpamus exēplo, niti debemus vt fama noſtra luceat coram eis. ſed hic loquitur cum ſumus inter tales, qui non curant imitari, ſed reprehendere: tunc ſufficit nobis quantum ad eos conſcientia bona.

Fama bona cum conſcientia requiritur.

IN cunctis.] CASVS. Conſtantius archiepiſcopus Mediolan. infamatus erat à quibuſdam maledicis ſuper quibuſdam criminibus, & ideo corrigere ſubiectos prætermittebat; nec etiam prædicabat quia credebat vera eſſe quæ dicta ſunt de eo. Papa vero ſcribit ei, vt pp hoc nō dimittat vtilitatē ſubditorum, ſed ſolā conſciētiam mundā retineat apud Deū. & dicit ſe talia numquā credidiſſe, cū ſacri eloquij teſtimonia dicāt mala non eſſe credenda niſi probentur.
f ¶ Lingua.] ablatiui caſus. i. vt propter nullius linguam credat ſe aliquis implicitum & reum.
g ¶ Accuſatione.] interiori.
h ¶ Addicit.] id eſt, cōdemnat.
i ¶ Maledicorum.] arg. quod infamia orta ab inimicis non inducit purgationem. extra de pur. can. cum in iuuentute. & 2. q. 5. omnibus 2. nec etiā à leuibus perſonis. nec ab illis, qui de facili credunt.
K ¶ Niſi probata.] ſ. 30. q. 5. nullum ante.

1 Vbi de hoc videas 24. q. 4. non inuenit. iuxta ſi. Arch.

litem ſuam, vt inſt. de obli. quæ ex quaſi deli. na. §. 1. ſed ſi per dolum, incurrit infamiam, & præterea punit

l ¶ Probata.] aliàs prolata.
m ¶ Vlciſci.] i. puniri, quam citius fieri pōt, vt 23. q. 4. cū ſſq.

Digitized by Google

ET ſi ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. quòd quamuis homo damnetur in hoc ſæculo iniuſte à terrena poteſtate, vt Cyprianus martyr: non eſt tamen curandum quoniam à ſuperiori iudice recipiet coronam. & ſecundum H. eſt in littera. [Proconſul.] & ſecundum hoc erit ibi, [Addixerit.]

a ¶ Cyprianum.] Martyrem.

b ¶ Sella.] ideſt, ſedes iudicis.

c ¶ Coronam.] ſi ſententiam patienter ferat, vt infra ca. qui iuſtus.

CVſtodi.] CASVS. Dicitur hic, quòd licet falſum teſtimonium faciat alicui in ſto præiudiciũ apud ſacerdotes, nõ tamen apud Deum præualebit, cũ Deus erit iudex, & ſola conſcientia teſtis: & ideo in anima debet innocentia cuſtodiri, vbi cauſa iuſti non opprimitur.

d ¶ Cuſtodi.] quia corpori vis poteſt fieri, non animæ. 32. q. 5. §. 1. 23. q. 6. in prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſiue laudamur ſiue vituperamur, ſemper eſt ad mentem recurrendum. & ſi bonum quod dicitur, non eſt in nobis, triſtari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquuntur, non eſt in nobis, multum gaudere debemus. nã licet mala de nobis dicant; conſcientia tamen apud Deũ nos liberos eſſe demõſtrat: quod probat duabus auſtoritatibus, ſcilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahentes, puluerem peccati in oculos ſuos ſufflãt: quia magis ſibi nocẽt quàm alij: ſicut I puluerem ſuffl ans magis nocet ſibi quàm alij. In ſecunda parte dicitur, quòd infamantibus eſt ſatisfaciendum, ſi parati ſunt recipere ſatisfactionem: ne forte ſcandalizẽtur: quod probat exemplo Chriſti, qui ne Iudæi ſcandalizarentur, ſoluit tributum. ſi autem nolunt ſatisfactionem recipere, de ipſorum ſcandalo non eſt curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, ſcilicet exemplo Chriſti, qui cum audiſſet Phariſæos ſcandalizatos, eo quòd docebat cibos non diſcernendos, nõ curauit, ſed ait: Sinite illos: quia cæci ſunt, & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc. Secunda pars incipit ibi, [Vocandi tamen.]

e ¶ Ne forte.] hæc fuerunt verba Chriſti, cum peteretur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcem, qui tibi prius ocurrerit, tolle: & quod inueneris in ore piſcis, des pro me & pro te, vt 28. q. 1. iam nunc. Et eſt ar. quòd aliquid omittitur ratione ſcandali. diſtin. 50. de his vero.

Chriſtus tributum ſoluit.

Item Auguſtinus in pſal. 36. concione 3. ad ver. [Nec damnabit eum.]

¶ Fruſtra damnatur ab homine, quem Deus iuſtificat. C. LIII.

Ivo p. 14. c. 13.

ET ſi ad a tempus damnaris ab homine, & ſi dixit ſententiam proconſul in Cyprianum [a]; alia eſt ſella [b] terrena, aliud tribunal cælorum. Ab inferiore accepit ſententiam, à ſuperiore coronam [c].

a ¶ Et ſi ad tempus.] *Apud B. Auguſtinũ de diuino iudicio agentem ſic legitur.* Quando ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & ſi ad tempus videtur damnari ab homine, & ſi dixit ſententiam, &c.

Idem in pſalmum 37. ad ver. [Quoniam in te ſperaui.]

C. LIIII.

Ivo p. 14. c. 14.

CVſtodi [d] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit cauſam tuã. Præualebit † in te falſum teſtimoniũ, ſed apud homines. Numquid apud Deũ valebit, vbi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus iudex erit; alius teſtis, quàm conſcientia tua non erit. Inter iuſtum iudicem, & conſcientiam tuam noli timere, niſi cauſam tuam.

† al. præualuit

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, lib. 8. epiſtola 45.

Et in epiſtola Sixti iij.

¶ Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, ſiue vituperantium ad mẽtem ſemper recurrendum eſt: & ſi in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam triſtitiam generare debet: & rurſum ſi in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur; in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid enim, a ſi homines † laudent, & conſciẽtia nos accuſet? aut quæ debet eſſe triſtitia, ſi oẽs accuſẽt, & ſola conſcientia liberos nos eſſe demonſtret? Habemus Paulũ dicentẽ: [Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſciẽtiæ noſtræ.] Iob quoq. dicit: [Ecce in cælo teſtis meus.] Si ergo eſt nobis teſtis in cælo, teſtis in corde; dimittamus ſtultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atque in oculos ſuos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videãt. Vocandi tamen etiã ſunt ipſi, & tranquille admonendi, eiſq. ſatisfieri modis omnibus debet: ſcientes, quid de Iudæis veritas dicit: [ne forte [e] ſcandalizemus eos.] Si aũt ſatisfieri ſibi ex veritate noluerint; habes conſolationẽ, quã in ſancto Euangelio conſpicias. Cum enim Dño dictũ fuiſſet: Scis, quia Phariſæi audito

† al. vobis

† al. omnes

2. Cor. 1.

Iob. 16.

Matth. 17.

8 ¶ Verbo

a ¶ Verbo.]non quod intrat in os,ſed quod procedit ex ore coinquinat hominem:tunc dixerunt diſcipuli: ſcis quia phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? phariſæorum enim erat religio in cibis diſcernendis.
b ¶ Scandalizati ſunt.]ideſt,indignati ſunt.
c ¶ Præmi

eſt curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Gra.ꝗ hoc intelligendum eſt de illis, qui parati ſunt reprehendere,& non imitari,apud quos ſola conſcientia ſufficit:apud vero illos,qui parati ſunt audire,conſcientia & fama eſt neceſſaria: quod probat ſequẽs ca.

Forte me ius diceret ſedignau: ſecundum dꝗ leg.& o.45.diſt. era iuſti a.Archid.

Matt.15. verbo [a] hoc ſcandalizati [b] ſunt.] reſpondit:[Sinite illos: cæci ſunt,& duces cæcorũ.] Paulus quoq. apoſtolus ad
Rom.12. monet,dicens:[Si fieri põt,quod ex vobis eſt cũ omnibus hominibus pacẽ habẽtes.]Dicturus quippe:[Cum omnibus pacem habentes.]quia hoc difficile eſſe proſpexit, præmiſit [c]: [ſi fieri poteſt.]Sed tamen adiunxit,quod poſſit fieri,cum dixit:[quod ex vobis eſt.]Quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus,& ſi illi nobiſcum pacem non habent;nos tamen cum illis [d] ſine dubio habemus.

a ¶ Quid enim.] *Addita ſunt nonnulla ex epiſtola B. Gregorij, & partim etiam Sixti tertij,in qua idem fere repetitur.*

Hoc inter eos obſeruandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari,quod non vident;parati ſemper reprehendere, numquã imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis,fama illis.

Vnde Auguſtinus libro de bono viduitatis,c.22.

¶ Conſcientia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria. C. LVI.

12.q.1.nolo, vt aliquis. NOn ſunt [e] audiendi ſiue viri ſancti, ſiue feminæ,quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua,per quã fit, vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitam longe abeſſe ſciunt,dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam;exiſtimationem hominum non ſolum impudenter,
† *al. occidãt* verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant † [f] animas aliorum,ſiue blaſphemantium viam Dei [g] (quibus ſecundum ſuam ſuſpicionem, quaſi turpis, quæ caſta eſt,diſplicet vita ſanctorum)ſiue etiam cũ excuſatione [h] imitantium,non quod vident,ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum, atq. facinorum vitam ſuam cuſtodit,ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famam,& in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra,alijs fama noſtra.

Ad locum[Gratias ago Deo meo.] *Item Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonẽ.*

¶ Apud Deum maledicitur, qui moribus diſſonam profert ſententiam. C. LVII.

Iuo p.14.c.6. Pann.l.5 c.84. *Prou.17. ſecũdum 70.* viij SI quis [i] dixerit [k] iuſtum [l] iniuſtũ,& iniuſtũ iuſtũ; abominabilis vterque apud Deum eſt. Similiter, qui ſanctum dicit eſſe non ſanctũ,& rurſum non ſanctum aſſerit ſanctum;abominabilis [m] apud Deum eſt.

Idem ibidem paulo ſuperius.

NOn ſunt audiendi.] CASVS. Quidam ſancti viri vel feminæ cum infamarentur à quibuſdam, non curabant, dicentes ſolam conſcientiam mundam ſibi ſufficere apud Deum,quæſitum fuit ab Aug. vtrum bene dicerent?& reſpon.ꝗ non:quia conſcientia noſtra nobis eſt neceſſaria: alijs vero fama noſtra. Vel etiam cum excuſatione.verbigratia : Videbant mali iuſtum ex cauſa infirmitatis frangere ieiunia: qui neſcientes cauſam reprehendebant.vnde non debẽt hoc facere in publico vel forte prælatus malum parochianum ꝓpter ſcandalum tolerat in peccato,quod alij neſcientes reprehendũt:& ideo cauſa debet eis dici. Sequẽs capitulum patet.
e ¶ Non ſunt.] infra 2.q.1.nolo.
f ¶ Cum occidant.] exemplo,vt 2.q.7.Paulus.
g ¶ Viam Dei.]ideſt, Chriſtianam religionem ſ.
h ¶ Cum excuſatione.]vt ſi viderent aliquem ſoluere ieiunium iuſta de cauſa, ipſi idem faciunt exẽplo eorum:cum tñ ignorent cauſã quare ille faceret: & ſic ſe excuſant per alium.
i SI quis.] Hic reuertitur Gra.ad ꝓpoſitũ, ad oſtẽdẽdũ ſ.ꝗ ſola iniqua nocet ei,qui eam protulit,non autem ei contra quem prolata eſt. poteſt etiam hoc intelligi de rebus ipſis, ideſt. ſi quis vitia dixerit eſſe virtutes, vel econuerſo.

ſ Sub. in qua iſti viuunt, q cũ talia faciũt vel qui veniunt,i malam ſuſpicionem: ſicut ſi aliqs ſanctus homo intret ſolus ad publicas meretrices, vt eis prædicaret,& eas corrigeret. Arch.

c ¶ Præmiſit.]Arg.ex ordine verborum argumentandum.arg.43.diſt.c.1.in fi.extra de reſcri cũ dilecta.
d ¶ Cum illis.]arg.ꝗ fides eſt illi ſeruanda, qui eam non vult ſeruare 33.q.5.quod Deo.22.q.4.innocens. cõtra.ar.extra de iureiu.peruenit.in fi.2 & eſt huic ſimile ff.de arbi.Celſus.§.idem.
HOC INTER EOS. CASVS. Dictum eſt ſ. in c.inter verba.ꝗ dimittendi ſunt ſtulti foris loqui: nec

K ¶ Dixerit.]iudicando.
l ¶ Iuſtum.] abſoluendo.
m ¶ Abominabilis.]quia mortaliter peccat:& conſonat ei quod dicit Aug ſuper primam epiſtolam ad Corinth.ꝗ errare in rebus, eſt mortale peccatum,ſcilicet cum putat quis id opus eſſe bonum quod eſt malum: vel econuerſo. nam quilibet adultus tenetur ſcire hoc eſſe bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, ideſt fiteatur

Error quãdoq;eſt peccatũ mortale.

Idem iſ.eſto. de hoc

Digitized by Google

miter aſſeuerauerit, cum non ſit certus.

SI quis hominem.]C A S V S. Redit Grat. ad propoſitũ ſuum, ſcilicet ad probandum iniquam ſententiam nocere ei, qui eam tulit: & non illi contra quẽ lata eſt: & ita nõ eſſe ei parcendum. Eſt ergo caſus huius ca. Quidam dicebant iuſtum hominem eſſe iniuſtum: alij dicebãt iniuſtum eſſe iuſtum. quęſitum fuit à Hiero. verũ iſti ſint mali? & rñdet q. ſic: & hoc ꝓbat auctoritate Eſaiæ dicẽtis. Væ his, qui dicunt dulce amarũ.

tianus q. prælatus non debet abſoluere delinquentem, niſi prius videat à Domino peccatum ſibi eſſe remiſſum. Et hoc probat exẽplo Lazari mortui quatriduani: quem diſcipuli nõ abſoluerunt priuſquã viderunt ipſum à Chriſto viuificatum. Seq. duo cap. patent.

l ¶ In-

¶ Chriſtum violat, qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit. C. L V I I I.

ix SI quis hominem, qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit [a], & Dei eum iunxerit ſocietati; Chriſtũ violat, cuius corporis omnes membra ſumus. *& infra.*

¶ Omnes credentes, ſecundum Apoſtolum, Chriſti corpus efficiuntur. Qui in Chriſti corpore errat [b] & labitur, aſſerens membrum eius vel ſanctum eſſe, cum non ſit, vel non ſanctum eſſe, cum ſit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Væ (ait Eſaias) qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.] Dulce puto eſſe ſanctimoniam: amarum, quod ſanctimoniæ contrarium eſt. *Rom. 12.* *1. Cor. 6.* *Eſa. 5.*

Item Eſaias, c. 5.

¶ Aeternum væ maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. L I X.

VAe, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucẽ, & lucem tenebras. *& paulo ſuperius.* ¶ Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam: & nobiles eius [c] interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit [d] infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſq. vllo termino: & deſcenderunt fortes eius, & populus eius, & ſublimes, glorioſique eius ad eum: & incuruabitur homo [e], & humiliabitur vir [f], & oculi ſublimium deprimentur: & exaltabitur [g] Dominus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur [h] in iuſtitia. Eod. c.

Item Gregorius homilia 26. in Euang.

¶ Ligandi ſoluendique poteſtate ſe priuat, qui hanc iniuſte exercet. C. L X.

IPſe ligandi atque ſoluendi poteſtate ſe priuat [i], qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet. j.ca. plerumq; Poly. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 79.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. L X I.

IVdicare de ſubditis digne nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua [k] vel odia, vel gratiam ſequuntur. Iuo ibidem. Pan. l. 5. c. 80.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non eſt vera præſidentis abſolutio, niſi ſequatur arbitrium interni † iudicis. C. L X I I.

TVnc vera eſt abſolutio præſidentis, cum interni † [l] ſequitur arbitrium iudicis [m]. Quod bene quatri- † *al. æterni* j.ca. plerumq; Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 81.

a ¶ Crediderit.]ideſt, aſſeuerauerit.

b ¶ Errat.] non opinando, ſed ſtulte aſſerendo.

VAe qui dicitis.] C A S V S. Eſaias docet in hoc c. q. qui dicit malum eſſe bonum, & ecõuerſo, habebit pœnam temporalem & æternam. & hoc probat exemplo Iſraelitici populi, qui nõ ſolũ captiuus ductus eſt in Babylonẽ, ſed etiã infernus dilatauit animam ſuã, vt eos reciperet: & os ſuum abſque termino aperuit: q. in hoc deſcenderũt. [Ad eũ,] id eſt, ad infernum. Et poſſunt hæc duo c. intelligi nõ ſolum de perſonis, ſed etiã de rebus, ſcilicet de vitijs & virtutibus, vt ſi aliquis dicat vitium eſſe virtutẽ, vel econuerſo. Sequentia duo cap. plana ſunt.

c ¶ Eius.]ideſt, Hieruſalem.

d ¶ Dilatauit.]loquitur humano more.

e ¶ Homo.]i. minor.

e ¶ Homo.]ideſt, ſoperbia.

f ¶ Vir.]ideſt, maior.

f ¶ Vir.] ideſt, ſuperbus.

g ¶ Exaltabit.] ideſt, altus apparebit.

h ¶ Sanctificabitur.] ideſt, ſanctus apparebit, vt ibi, [Sanctificetur nomen tuum.]

i IPſe.] ¶ Priuat.] ideſt, meret priuari 1. ſic 12. queſt. 2. ſæpe fit, vel proprie, quia priuilegium nõ conceditur ad abuſum.

1 Ideſt, facit propter qd debes priuari. & eſt ſi. 55. diſ. penité. .I ſi. 82. diſt. plurimos. iuxta ſi. 4. q. 5. quis.

k IVdicare.]¶ Sua.]vt j.ca. quattuor.

TVnc vera eſt.]C A S V S. Inducit hoc c. Gratianus, q. ſicut iniuſta abſolutio non prodeſt: & à contrario ſen ſuit nec iuſta condemnatio. Eſt ergo caſus. Oſtendit Gra-

l ¶ Interni.]ideſt, conſcientiæ, vel Dei.

m ¶ Iudicis.]ideſt, Dei. hic vult dicere, q. ſacerdos neminem abſoluet, niſi præceſſerit abſolutio Dei, id eſt, contritio.

Pri-

PRiuilegium.] Hæc eſt pars illius ſ. diſt. 74. vbi iſta. & cap. geſta.

a ¶ Priuilegium.] perditur priuilegium propter abuſum, vt hic 1. Propter delictum 25. q. 2. ita nos. Item propter contrarium factum. extra de priuile. ſi de terra. & extra

b NOn debet.] ¶ Pœnam.] Si ergo conſtet ibi, q ſententia iudicis eſt iniqua, potes iudici violenter reſiſtere. extra de appel. ſignificauerunt. 61. diſt. cap. nullus inuitis. Eſt ergo hic arg. q ſi quis celebrat poſt excõicationẽ iniuſte latã, q nõ debet ſubſtinere aliquam pœnam: quia qui probat ſniam excõicationis eſſe iniuſtã, nõ eſt cogendus ad aliquam ſatisfactionem. extra de offi. ordi. ad reprimendam. arg. ſ. ead. cui eſt. ſed hoc nõ eſt verum, vt ſ. ea. ſi epiſcop⁹ forte. & c. ſeq. 1

Excõmunicatus iniuſte celebrãs an ſit puniendus.

duani mortui reſuſcitatio illa ſignificat: quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum Dominus ſuſcitauit, & viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & poſtmodum is, qui viuens fuerat egreſſus: à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt.

Io. 11.

Simplicius Papa epiſt. 2.

Idem in regeſto.

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur. C. LXIII.

Anſ. l. 4. c. 3. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140.

PRiuilegium [a] omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate †.

¶ *In regeſto B. Gregorij, ex quo citatur, non eſt inuentum. Habetur autem in epiſtola ſecunda Simplicij Papæ, cui etiam Nicolaus primus in epiſtola ad Hincmarum, cuius initium eſt,* Epiſtolam beatitudinis tuæ, *& Burchardus, & Iuo, & aliquot vetuſta Gratiani exemplaria tribuunt: ſupra etiam diſt. 74. c. vbi. §. nam priuilegium, citatur ex eodem Simplicio. Simile eſt quod B. Auguſtinus ſermone de tẽpore 247. ſcribit.* Iudicio enim legum, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio ſibi conceſſo abutitur.

Item Gregorius Antonio ſubdiacono, lib. 2. indict. XI. epiſtola 9.

¶ Is, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

NOn debet is pœnam [b] ſubſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.

Ex his datur intelligi, quòd iniuſta ſententia nullũ alligat apud Deum: nec apud eccleſiam eius aliquis grauatur iniqua ſententia, ſicut ex Gelaſii [c] capite habetur. Non ergo ab eius communione abſtinendum eſt, nec ei ab officio ceſſandum, in quem cognoſcitur iniqua prolata ſententia. Cur ergo capitula Carthaginenſis [d], & Africani [e], atque aliorum conciliorum, prohibent iniuſte damnatũ in cõmunione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinenſi ſtatutum eſt †?

ſ. ead. cui eſt.

ſ. ead. ſi epiſcopus.] & [Placuit.]

† In Toletano 4. c. 27.

¶ Qui damnatur à ſynodo, quomodo in ſecunda innocens reparetur. C. LXV.

EPiſcopus, presbyter, aut diaconus à gradu ſuo iniuſte deiectus, ſi in ſecũda ſynodo [f] innocens reperiatur †, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari de manibus epiſcoporum: ſi epiſcopus eſt, orarium [g], annulum, & baculum; ſi presbyter, orarium, &

Burc. l. 2. c. 192. Anſ. l. 8. c. 27. Poly. l. 2. tit. 36. Iuo p. 5. c. 367. & p. 6. c. 237. Pann. l. 3. c. 80.

EX HIS. CASVS Concludit Grat. ex ſ. dictis, q iniuſta ſnia nec apud Deum, nec apud eccleſiã quẽquã ligare põt. Et ad hoc ꝓbandum ſophiſtice inducit c. Gelaſij Papæ. ſ. ea. cui eſt illata. & ideo dicit ab eius communione non eſſe abſtinendum. Sed poſtea huic ſolutioni obijcit duo c. ſcilicet Carthaginenſis cõcilij, & Africani. ſ. c. clericus. & c. placuit. obijcit etiam c. Moguntinen. concilij, vt infra ea. cap. proxi.

1 Sed hoc ſophiſticũ. eſt: quia illud ca. cui eſt. intelligitur de ſẽtentia quæ ipſo iure nulla eſt: quia data à non ſuo iudice: quia ab hæretico dannato Hug.

c ¶ Ex Gelaſij.] ſupra ead. cui eſt.

d ¶ Carthaginenſis.] ſupra ea. ſi epiſcopus.

e ¶ Et Africani.] ſupra ea. cap. placuit.

EPiſcopus.] CASVS. Quidam epiſcopus vel presbyter vel diaconus iniuſte fuit degradatus. quæſitum fuit in concil. Moguntiñ. vtrum poſſit exercere officiũ ſuum ſicut prius faciebat? Et reſpondetur q non, niſi inſignia graduũ recipiat coram altari de manu epiſcoporũ, ſicut prius amiſerat. Idem eſt d reliquis clericis. hodie ſolus Papa reſtituit depoſitos, vt ſ. 2. q. 6. ideo. 2. vñ hoc c. ẽ correctũ. vel loqͬ ſm antiqua tpa: vel de delegatis à dño Papa.

f ¶ Synodo.] Hodie cõciliũ nõ deponit epiſcopum, ſed ſolus Papa, nec concilium reſtituit epum, ſed ſolus Papa, vt 2. q. 6. ideo. Et hic eſt ar. q eps poteſt reſtituere clericum depoſitum: qđ verum eſt cũ dicit depoſitionẽ nullã: quia per falſos teſtes, vel ꝑ allegationes eſt conuictus: licet ſit ar. contra ff. de quæſt. l. 1. in fine. ADDITIO. Vbi habeť q præſes prouinciæ illũ, quem damnauit, reſtituere nõ põt: ſed illud intellige cũ petiť reſtitutio officio iudicis: ſecus vbi iure actionis. Archi.

Epiſcopus deponitur & reſtituiť à ſolo Papa.

g ¶ Orarium.] ideſt, ſtolam.

extra de conſti. cum acceſſiſſent. Item propter negligentiam. ff. de nundinis. l. 1. Item propter enorme damnum ſuperueniens. extra de deci. ſuggeſtum. Sed numquid eccleſia perdit priuilegium ſi delinquant canonici vel monachi? Videtur quòd ſic: quia & ciuitas perdit ſi deliquerint ciues. 25. q. 2. ita nos. Item nauis eccleſiæ publicatur propter delictum. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. arg. extra de pri. l. cum & plantare. in fin. Sed dicas quod non. arg. extra de arbi. capi. cum tempore.

a ¶ Planetam.]ideſt,caſulam.
b ¶ Reliqui.] Hic patet,ꝙ æque deponitur aliquis à minoribus ordinibus ſicut à maioribus, vt 24.diſt.c.vlti. & 26.q.1.ſi qs epiſcopus.licet ſit ar.c̃.25.diſt.epiſcopus.
SI ERGO.Hæc eſt 5.pars,in qua facit diſtinctioné, &c.Io.de Fan.

cat tamen qui expectat remunerationem,ſicut fœnerator,vt 14.q.3.c.1.Sed numquid peccat qui iudici dat pecuniã vt iuſte iudicet? Dicunt quidam:ſi dans hoc exprimit,ꝙ iõ det pecuniã vt ꝓ eo ferat ſnĩã. turpiter facitnec uſc repetet qđ dedit. ſed ſi ſimpliciter det ꝰ vt iuſte

Iudici dãs pecuniã vt iuſte iudicet an peccet.

planetam [a];ſi diaconus,orariũ, & albam ; ſi ſubdiaconus, patenam,& calicem. Sic & reliqui [b] gradus in reparatione ſua recipiant ea,quæ, cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano 4. c.27. ex quo citant Iuo par.5.c.367. & Polycarpus l.3. tit.36. Idem tamen Iuo par.6. c.237. & Burchardus tribuunt concilio Moguntino: auctor autẽ Pannormiæ & Moguntino, & Toletano.*

§ *Si ergo iniuſte deiecti,nec etiam per epiſcopos reparari poſſunt , niſi de manibus eorum recipiant quæ amiſerant; quomodo ſua auctoritate cuique licet iniuſte ligatis communicare,& eis,non petita abſolutione, ſua celebrare officia, ſicut Gelaſius videtur ſentire? Ad hoc reſpondendum eſt, quòd ſententia aliquando eſt iniuſta ex animo proferentis, iuſta vero ex ordine & cauſa:aliquando eſt iuſta ex animo & cauſa,ſed non ex ordine: aliquando iuſta ex animo & ordine,ſed non ex cauſa [c].Cum autem ex cauſa iniuſta fuerit,aliquando nullum in eo omnino,qui accuſatur , delictum eſt,quod ſit damnatione dignum: aliquando non eſt in eo illud,ſupra quod fertur ſententia: ſed ex alio notandus eſt. Ex animo eſt iniuſta , cum aliquis ſeruata integritate iudiciarij ordinis in adulterum, vel in quemlibet criminoſum,non amore iuſtitiæ,ſed liuore odij , vel pretio,aut fauore aduerſariorum inductus ſententiam profert . Vnde Beda ſuper epiſtolam Iacobi ait . ¶ [Ira enim viri iuſtitiã Dei non operatur.] quia qui iratus in aliquem ſententiam profert,& ſi ille, quantum [d] ad ſe iuſtam reportet ſententiam;iſte tamen , qui non amore iuſtitiæ , ſed liuore odij in eum ſententiam dedit,iuſtitiam Dei, in quem perturbatio non cadit,non imitatur.*

Mutatis verbis ſed ſalua ſentẽtia.

Iac.1.

Item Gregorius.

¶ Sententia iuſtitiæ non eſt pro præmio ferenda. C. LXVI.

Iſidorus ſenten tiarũ de ſũmo bono,l.3.c.58. Beda in ſcintillis,c.71. Burc.l.16.c.28.

QVi recte iudicat , & præmium inde remunerationis expectat [e];fraudem in Deum perpetrat:quia iuſtitiã, quam gratis impertiri debuit,acceptione pecuniæ vẽdit. Bonis male vtuntur , qui iuſte pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iuſtitiæ defenſio,ſed amor præmij † prouocat: quibus ſi ſpes nummi ſubtrahitur , confeſtim à iuſtitiæ defenſione recedunt . Acceptio nummorum †,præuaricatio veritatis eſt. Vnde & pro iuſto dicitur : [Qui excutit manus ſuas ab omni [f] munere, iſte in excelſis habitabit.]

† al. pecuniæ
† al. munerũ
Eſa.33.

¶ *Apud B.Gregorium non eſt inuentum: ſed apud Iſidorũ lib. 3. de ſum.bono,c.58.quem citant Burchardus, & Beda in ſcintillis.*

CASVS.Concludit Gra.ex c.3.prox. dicẽs ꝙ ſi iniuſte degradati non poſſunt eſſe quod fuerunt, niſi de manibus epiſcoporũ recipiant quod iniuſte amiſerunt,apparet ꝙ iniqua ſententia excommunicationis ligat.Sed ſtatim reſpondendo facit trimẽbrẽ diuiſionem iniuſtæ ſnĩæ:dicens ꝙ ſententia qñque iniuſta eſt tantum ex animo:qñque tantum ex ordine:qñque tantum ex cauſa. Et ad probandum iſtam diuiſionem ſequentia cap.inducit: & dicit: ꝙ in omnibus caſibus iſtis eſt patendum ſententiæ.
c ¶ Ex cauſa.] ff. de li. & poſthu. ſed etſi. & l.ſi poſthumꝰ.§.vl. & l.idem.& ff. de condi.& demõ.cũ tale.§. falsũ.& §.ſe.& l falſa.
IRA. CASVS. Quidam ſeruato ordine iudiciario quemdam delinquentem ex odio condemnauit:quæſitum fuit an recte iudicauerit? Et reſpõdetur ꝙ ſic quãtum ad condemnatum:ſed tamen condemnans Dei iuſtitiã non imitabitur, in quem non cadit perturbatio,cum hoc ex odio fecerit.
d ¶ Quantum ad ſe.] Not.ſententiam quo ad vnum tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & c. cum miniſter. ſic 49. diſt. c.vlti.
QVi recte.] CASVS. Quidam iudex ordine iudiciario ſeruato iuſtã tulit ſnĩam pro pretio tñ.quæſitũ fuit à Greg.vtrum talis iudex debeat dici bonꝰ? Et reſpon.ꝙ nõ: quia non amor iuſtitiæ,ſed pecunia illud ad veritatem prouocauit:cui ſi ſpes nummi non aderit,à iuſtitiæ tramite deuiabit:ſed bonus iudex ab omni munere excutit manus ſuas: qui pro recto iudicio vitam accipiet ſempiternam.
e ¶ Expectat.]arg.ꝙ licet non interceſſit pactio, pec-

iuſte iudicet,vel vt iuſte teſtet,nõ peccat:& ideo repetet qđ dedit 1.14.q.5.nõ ſane.Pleriq;doctores legũ dicũt: qualitercumque det,non repetit:quia voluit corrumpere iudicem,vt ff.de condi.ob tur.cauſam.l.1.& venales ſententiæ nullæ ſunt 2.q.6.§.venales.
f ¶ Ab omni.]c̃.1.q.1.ſunt nonnulli.

Illa.

Digitized by Google

ILla.]C A S V S. Mauricius Imperator furioſe delinquentes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eū redarguit: quia tempore commotionis iudex putat eſſe iuſtum quod facit: & tñ eſt iniuſtum. vnde iudex iudicare non debet, niſi mente tota tranquilla & pacifica.

a ¶ Com-

b ¶ Coercere]Iudex non debet plus iuſto incandeſcere in eos, quos malos putat. ff. de offic. præſi. obſeruandū. c ¶ Vindicantes.]repercutiendo. 23. q. 1. §. 1. aliàs poſſumus vim vi repellere. ff. d iuſ. & iu. vt vi. & C. vnde vi. l. 1.

Item Gregorius lib. 8. epiſt. 12. ad Guidiſcalcum.

¶ In præpoſitorum operibus ſibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Burc. l. 15. c. 19. Iuo p. 16. c. 30.

ILla præpoſitorum ſolicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis; in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt: nec quidquā agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [a] tempore iuſtum omne † putat, quod fecerit.

† al. ira

Item Ambroſius libro de ſancto Ioſeph, c. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira ſententiam profert. C. LXVIII.

IRa ſæpe etiam innocentes in crimen abducit: quia, dum iuſto amplius iraſcimur, & volumus alienum coercere [b] peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apoſtolus ait. [Non vos ipſos vindicantes [c] chariſſimi: ſed date locum iræ.] hoc eſt, declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Ieſus dimittens ad Euangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga: id eſt, vt & incentiua litis, & inſtrumenta eriperet vltionis.

Rom. 12.

Lu. 9.

Item ex libro vndecimo eccleſiaſticæ hiſtoriæ Rufini, cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt. C. LXIX.

CVm apud Theſſalonicam ſeditione exorta quidam vir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuntij atrocitate ſuccenſus ad ludos Circenſes inuitari populum, eique ex improuiſo circumfundi milites, atque obtruncari paſſim vt quiſque occurriſſet, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, ſed furori: ob hoc, cum à ſacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque cum lacrymis profeſſus, publicam pænitentiam in conſpectu totius eccleſiæ egit †; & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque regali faſtigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege ſanxit in poſterum, vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione [d] prolatæ, in diem vigeſimum ab executoribus differrentur; quo locus miſericordię, vel, ſi res tuliſſet, pænitentiæ non periret.

† al. exegit

Item ex † dictis Gregorij.

† al. Gregorius.

CVm apud.]C A S V S. Quidam miles impetu furentis populi apud Theſſalonicā fuit interfectus: quo audito Theodoſius Imperator, atrocitate ſceleris commotus, ad ludos Circenſes iuſſit populū conuocari: & præcepit militibus vt populum indifferenter obtrūcarent. Super quo facto cum ab epiſcopis Italiæ redargueretur, in cōſpectu eccleſiæ, indumentis regalibus depoſitis publicam pænitentiam egit: & ſtatuit vt ſententiæ principum ſuper capitali cauſa prolato, ab executoribus vſque ad dies triginta differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare. d ¶ Animaduerſione.]In ciuilibus cauſis ſi actio eſt perſonalis, vſque ad quattuor menſes non mādatur ſententia executioni. extra de offi. de leg. quærenti. ſi eſt realis, ſtatim mandatur executioni, vt inſtit. de offi. iud. §. 1. Sed ſi ſnia ſit lata ſuper crime, ſtatim mandatur executioni, vt 2. q. 1. ſicut. C. de pœnis, cum reis. niſi in caſibus, ſcilicet, cum princeps ex iracundia tulit ſententiam, vt hic, & C. de pœnis. ſi vindicari. Item cū ſnia lata eſt cō mulierē pgnātē, differt᷑ executio vſq; ad tēpus partꝰ. ff. de pœ. prægnātis. Itē ſi eſt lata i ſeruū, differt᷑ executio quouſq; dño reddiderit ratiocinia. C. de bo. proſcrip. l. 1. Itē differt᷑ quādo inſula eſt aſſignāda à principe. 2. q. 6. biduū. §. ſi quidem. Item differtur cū quis eſt confeſſus de crimine [a] donec appareat an velit in cōfeſſione perſeuerare. C. de cuſto. re. l. 2. Hæc habentur in his verſibus:

In perſonali poſt menſes quattuor, in re
Protinus eſt omnis ſententia perficienda.
Sic incriminibus: ſed caſus excipe quinque:
Confeſſus, prægnans, iratus, & inſula, ſeruus.

1 Vt ꝟ. 1. diſt. ius naturale. & ſic hoc verbū Apoſtoli eſt conſilium: ſed ſubtilius intuentibus vř eſſe præceptum, ſm Lau.

Sententia intra quod tempus mādetur executioni.

Sententiā ſuper crimine lata ſtatim mādatur executioni pterquam in caſibꝰ quinque.

a Hoc ideo quia non ſtatur confeſſiōi, niſi confitens perſeueret. ff. de quæſtio. l. 1. §. diuus. & §. ſi quis vltro. Arch.

a ¶ Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, arg. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum, in fin. & q. 5. qui ambulat.

IRa.]C A S V S. Docet hic Ambro. q. prælatus in corrigendo delinquentes, iram debet à ſe remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Chriſti, & Pauli.

Sum-

¶ In dictandis ſententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

SVmmopere præcauere debent rectores eccleſiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis ſententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti ſint præcipites: ſed cauſis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit; tunc diuina, & humana lex reſoluatur † [c]: & tunc ſecundũ [d] quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione, definitiua proferatur ſententia. Hinc eſt, quòd Moyſes querelas populi ſemper ad Dominum tabernaculum ingreſſus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat: nimirum nos inſtruens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino condemnationis, vel iuſtificationis ſententiam proferamus.

Burc.l.16. c. 1. Anſ.l.13. c. 25.

† reuoluatur

Exo.33.

¶ *De non præcipitanda ſententia leguntur nonnulla apud B. Gregorium lib. 19. Mor. c. 23. ad ea verba Iob*, Cauſam, quã neſciebã, diligentiſſime inueſtigabam. *& lib. 12. regeſti, epi. 26. & alibi.*

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſtola 54.

¶ Iuſtum iudicium vendi non poteſt. C. LXXI.

NOn licet iudici vendere iuſtum [e] iudicium, & ſi liceat aduocato vendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium.

J.14.q.5.c. fin.

¶ *Propria verba B. Auguſtini referuntur infra 14. q. 5. c. fin. verſ. ſed non ideo.*

Item Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, c. 58.

¶ De eodem. C. LXXII.

PAuper [f] dum non habet quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur †. Cito violatur auro iuſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat [g].

Burc.l.16.c.28.

Huic itaque ſententiæ, quæ non amore iuſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quemquam, humiliter obediendum eſt.

Vnde in Nicano concilio, c. 5.

Et in Aquiſgrã. c.41.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui ſuorum epiſcoporum contrahunt offenſam. C. LXXIII.

SEruetur iſta ſententia, vt hi, qui ab alijs excõmunican-

Burc.l.11.c.36. Iuo p.14.c.100. Polyc.l.7.tit.1.

SVmmopere.] CASVS. Quidam rectores eccleſię vel ſæculares iudices ex leuitate vel furore ſententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non eſſe faciendum: ſed re pleniter inueſtigata, ſine acceptione perſonarum ſecundum leges & canones dicit eſſe definiendum: & hoc probat exemplo Moyſi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptum iudicabat: nos inſtruens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto Dei condemnationis & abſolutionis ſententiã proferamus. Seq. duo cap. plana ſunt.

a ¶ Qui publica.] id eſt, ſæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q. 1. Deꝰ omnipotẽs. J. 30. q. 5. iudicantẽ.

c ¶ Reſoluatur.] id eſt, aperiatur.

Iudex an ſecundum cõſciẽtiam debeat iudicare.

d ¶ Et tunc ſecundum.] Tamen bene tenetur iudex iudicare ſecundum quod ſibi vi, vt in authen. iuſiuran. quod præſtatur ab his. §. 2. col. 2. ff. de arb. qualem. Et eſt arg. ꝙ ſm allegationes potius ꝗ ſecundum conſcientiã ſit procedendũ, vt J. 3. q. 7. iudicet.

Aduocatus an poſſit operas ſuas locare.

e NOn licet.] ¶ Iuſtum.] Multo magis iniuſtum 14. q. 5. non ſane. Gan. dixit ꝙ aduocatus vel iuriſperitus non debet vendere vel conſiliũ vel patrocinium: quia ſi cauſa eſt iniuſta, nõ debet iudex eam aſſumere: immo ſemper acceptam vel aſſumptã deſerere debet. C. de iudi. rẽ non nouã. ſi eſt iuſta, gratis tenetur conſulere vel patrocinari. & dicit Auguſtinum hic loqui ſecundum leges. Sed tu dicas ꝙ tales operas bene põt locare quis [1]. nemo enim de ſuo cogitur facere beneficiũ. 10. q. 2. precariæ. Tamen dico, ꝙ ſi ſine labore poſſunt dare conſilium, nõ reuoluendo libros, nec laborando in perlegẽdis allegationibus: tunc gratis [2] tenentur ſubuenire. De iudice delegato dicas, ꝙ nihil poteſt petere niſi expenſas. extra de vi. & hone. cleri. cum ab omni. modica tamen xenia poteſt petere vel accipere: dum tamen talia ſint, quæ iudicantis animum non immutent. arg. extra de ſimo. & ſi quæſtiones. quia illa non computantur inter lucra. ff. de offi. proconſul. l. ſolet. §. vlt. nec huiuſmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad. l. Iuliam. repetun. l. ea. in fin. teſtis etiam ſumptus petit, vt 4. q. 3. venientis. Ordinarius autem iudex non poteſt expenſas petere, cum ei certi ſunt reditus ſtatuti. 23. q. 1. militare 3.

1 Adde an & qñ aduocatus poſſit paciſci de ſalario. gl. 2. in l. ſumptus. ff. de pac. & l. ſi qui aduocatorum. & ibi Cy. C. de poſt.

2 Contrarium tenet Ioã. An. in Mercuri. Fr. Purpur. in l. ſi me & Titium. in princ. ſi certum pet. Hier. Cagno. char. 46. col. 2. d offi. aſſeſſ. niſi pauperi. Alber. l. 1. C. de poſtul.

f PAuper.] 23. q. 4. ne amiſſo.

g ¶ Exiſtimat.] ſimile diſt. 50. ſi lapſis.

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis cap. dicens ꝙ quamuis ſententia non feratur amore iuſtitiæ, tamen ei humiliter eſt obediendũ.

SEruetur.] CASVS. Quæſitum fuit in Nicæno concilio, vtrum illi, qui ſunt excommunicati ab epis ſuis, ſint ab alijs epis recipiendi? Et reſpon. ꝙ non: ſed requirendum eſt vtrum iuſte vel iniuſte ſint excõicati, vt ſi iniuſte fuerint excommunicati, abſoluantur: Illi vero qui iuſte fuerint excommunicati à ceteris epiſcopis habeantur excommunicati quouſq; reſipiſcant.

a ¶ Ab

a ¶ Ab alijs.] licet etiam priuilegiati ſint aliquitamẽ tenentur vitare excommunicatos.
b ¶ Epiſcopi.] extra de ſent.excom.nulli.
c ¶ Abſtenti ſint.]ideſt,excommunicati ſunt.

Additio. ſic ĩ.ead.ſi quis laicus.in princ.
d ¶ Epiſcoporum.]Ergo ſi ex iuſta cauſa epiſcopus aliquẽ excõicauit,ſuperior non debet abſoluere eum:ſed debet eum remittere abſoluendum ad epiſcopum,etiã ſi appellatũ ſit ad ipſum: qd verũ eſt, cũ euidẽs eſt ipſã ſentẽtiã eſſe iuſtã. extra d ſen.excõ. c. per tuas, in fine. alioquin ſecus, vt eadẽ decre. ĩ. ca.ſi epiſcopus forte.

Ad-tur,ab alijs [a] ad communionem nun recipiantur. Requiratur ſane,ſi forte ex aliqua indignatione † animi,aut contentione, aut qualibet tali communione † epiſcopi [b] ſui abſtenti † ſint [c]. & *infra.* ¶Vt ita demum hi,qui ob culpas ſuas epiſcoporum [d] ſuorum offenſas merito contraxerunt,digne etiam à ceteris excommunicati ſimiliter habeantur,quouſque epiſcopo [a] ſuo viſum fuerit humaniorem circa eos ferre ſententiam.

† μικροψυχία
† ἀηδία
† al. excõmunicati ἀποσυνάγωγοι

a ¶ Epiſcopo ſuo.] *In priſca verſione,quæ eſt in collectione Iſidori, & huic valde ſimilis eſt,legitur,* quouſque in communi, vel ipſi epiſcopo ſuo: *nec multo aliter in altera vulgata verſione. Græce eſt μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ,ideſt,*quouſq. communi epiſcoporum videatur.

Item ſententia eſt iniuſta ex ordine, quando non ſeruato iudiciali ordine quilibet pro ſua culpa damnatur.

Vnde Gregorius ſcribit Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo,lib.8.epiſt.30.

ITEM SENTENTIA. Casvs. Hic Gra. oſtendit ſecundum membrum diſt. ſ. ꝙ ſententia tunc eſt iniuſta ex ordine. quãdo iudiciario ordine nõ ſeruato aliquis ꝓpter culpã ſuã condẽnatur;quod nõ eſt faciendũ:& hoc probat per ſeq.ca. Duo ſequẽtia cap. plana ſunt.

¶ Res dubia non definiatur certa ſententia. C. LXXIIII.

GRaue [e] ſatis eſt, & indecens, vt in re dubia certa detur † ſententia.

† al. dicatur

e GRaue.] ĩ. diſt. 13.cap.vlti. de hoc notatum eſt. ſed vbi ius dubiũ eſt,bene fertur ſentẽtia certa 30.q.5.c.vl.qñ que & in dubio facto certũ ius ſtatuitur. extra de ſpon.iuuenis.

Item Auguſtinus in libro de pœnitentia †, *c.3.*

† al. pœnitẽtiæ medicina
Iuo p.5. c. 147.
Pann.l.4.c.114.

¶Non credantur quæ certis indicijs non demonſtrantur. C. LXXV.

QVamuis vera ſint quædam, non tamen iudici [f] ſunt † credenda,niſi certis indicijs demonſtrentur.

†facile ſunt] orig.
Aliquot verbis mutatis.
...o.q.5.ſi qs ...uinis.]ex ...sto.

f QVamuis.] ¶Iudici.] Ar. ꝙ iudicandũ eſt ſecundum allegata, & non ſecũdum opinionem iudicis.

Item Damaſus Papa epiſtola ſexta.

¶ Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

EOrum,qui accuſantur,cauſas diſcutere nõ licet, priuſquam canonice vocati ad ſynodum veniant,& præſens per præſentem agnoſcat veraciter †, & intelligat [g] quæ ei obijciuntur. Quod bene,& per ſapientiam Salomonis [a] dicitur:[Antequam ſcruteris,ne reprehendas. Intellige [h] prius,& tunc increpa. Antequam audieris,ne reſpõdeas.] Et licet apertiſsima [i] ſit contrariorum [k] reprehenſio, verumtamen oportet ab his, qui dati † ſunt ad eorum examinationem,ordinem ſeruari.

Anſ.l.3.c.51.
† al. veritatẽ
Eccl. 11. ſecundum 70.
† al. deputati

EOrum.] Casvs. Quęſitũ fuit à Damaſo Papa, verũ crimina aliquorũ ſint examinanda vel puniẽda antequã canonice vocentur ad ſynodũ. Et rñdet ꝙ nõ: qđ ꝓbat auctoritate Salomonis:& quãuis obiecta crimina ſint manifeſta,nõ tamen iudici tamquã iudici, & ideo ſemper eſt examinatio facienda.

g ¶Intelligat.] nã niſi intelligat,nõ dicitur fieri eo pręſente.ff.de verb. ſignific.coram.
h ¶Intellige.] aliàs dicitur: ſicut praue intellexiſti,ſic praue reſpondes . de conſec. diſt.2.c.1.
i ¶Apertiſſima.] ideſt, aperta & manifeſta: non tñ vt iudici notoria. Vel intellige cũ iudici eſt manifeſta.
k ¶ Contrariorũ.] ideſt, aduerſariorũ.

a ¶ Salomonis.] *Citat librum ſapientiæ Sirach, ideſt Eccleſiaſticum, nomine Salomonis. Et ſic citatur etiam à B. Gregorio 1. q.1. non eſt putanda. & à Cypriano libro 3.ad Quirinum,c.20. & à Clemente Alexandrino Stromatum lib. 7. & ab Origene hom.18. in Numeros. & ab Hilario in pſal.67. & ab alijs patribus: cuius rei rationem reddidit B. Auguſtinus l.2. de doctr. Chriſtiana,c.8. & alibi.*

Item ex octaua ſynodo.

Iſidorus l.3. de ſum.bono c.59.

¶ Qui falſum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus eſt. C. LXXVII.

NOn ſolum [l] ille reus eſt, qui falſum de alio profert; ſed & is,qui aurem cito criminibus præbet.

l NOn ſolũ.] ſupra 86. diſt. ſi quid ĩ.ca.

Digitized by Google

T.ea.q.c.in cunctis.& cap.ſi quis dixerit.

CVM ERGO.Hæc eſt ſexta pars q.in qua probat, ꝙ ſi ſententia excommunicationis ex ordine nulla fue rit:tamen ſeruanda eſt, etiam ſi ſit ex cauſa iniuſta: qa ligatur propter contemptum. & hoc probat per 22. auctor.Ioan.de Fant.

c ¶ Quatuor.] Eſt & quintus modus, quando iudex pauperibus miſeretur,vt 23.quæſt.4.eſt iniuſta. & cap. ne amiſſo. Item ſunt alij duo modi:nimia ſeueritas:& nimia remiſſio,vt 45.diſtinct.diſciplina. non enim eſt conſtans iudex cuius animi motum vultus detegit. ff. de

CASVS.Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ licet ſententia ſit iniuſta ex ordine: ei tamẽ eſt obediendũ. & allegando quandã falſam rationem aſſignat,dicens aliquãdo contingere,ꝙ aliquis ligatus eſt apud Deum pro alieno reatu: & tamen pro reatu alio, quẽ non fecit,condemnatur:velut ſi adulter de crimine ſacrilegij quod non fecit, non ſeruato ordine iudiciario condemnatur:quę tamen ſententia tenet non ſacrilegij ratione quod nõ fecit,ſed rõne adulterij ꝓ quo iamdiu apud Deum fuerat excõicatus. Et ad hoc probandũ inducit c.Greg.ĩ.e.ſententia. & exponit ca. illud qualiter intelligi debeat.

a ¶ Pro ſacrilegio.] G. male intelligit illud c.T.e.c.1.innuit enim hic, ꝙ etiam eſt tunc timenda ſentẽtia paſtoris quando vel illud crimen pro quo eſt excõicatus, vel aliud eſt in eo: aliàs ſi nullũ eſt in eo crimen,nulla eſt vel nõ eſt timẽda ſentẽtia, & fuit deceptus ex illo verbo, ſiue ex aliã culpa mereatur. ſed Greg. vocat aliã culpam,quam de nouo quærit, contemnendo ſcilicet excommunicationem 1, Vel dicas eum allegando 2 hoc dicere.

1 Et hoc patet i. ſ. §.ibi fiat culpa. 2 Ad hoc dictũ facit T. ea.§.hæc et ſi. &c. vbi patet ꝙ ita intellexerit vt dictũ eſt. Arch.

b ¶ Non habet.] Sic 24.q.3. notãdum. in fine:vbi dicitur,ꝙ iniuſta excõicatio non nocet niſi contemnatur.ſic extra de ſent. excõ.per tuas ſic nec denunciatio iniuſta eſt contemnenda extra de noui operis nunciatione cap.cum ex iniuncto.

¶ De hac inſcriptione octauæ ſynodi notatum eſt ſupra eadem q. 3.ſi quis frater.

6 *Cum ergo ſententia ex ordine iniuſta eſt; nec tunc ab ea recedendum eſt: quia etiam, antequam ſententia daretur in eum; pro qualitate reatus ſui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, vt adulter ſententiam pro ſacrilegio* [a] *reportet,cuius reatum in conſciẽtia non habet* [b]. *Hac ſententia & ſi iniuſta ſit, quia non eſt in eo crimen, ſuper quod lata eſt ſententia; tamen iuſte ab eo reportata eſt,quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gregorij: [Sententia paſtoris,&c.] Iuſtam ſententiam vocat,quando crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: iniuſtam, quando illud non ſubeſt;quæ tamen timenda, vel ſeruanda eſt;quia ex alio iam dudum damnandus erat. Vnde, cum præmiſiſſet Gregorius: [Vtrum iuſte an iniuſte obliget paſtor,paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt,]ſubſecutus adiecit: [Ne is,qui ſubeſt, & cum iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſoluere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem,qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte; nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat: ne, & ſi iniuſte ligatus eſt,ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia,culpa,quæ non erat,fiat.] ¶ Aliquando nullum ſubeſt crimen: & tamen vel odio iudicis, vel factione inimicorum oppoſitam ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.*

T.ead.c.1.

Hom.26.I Euã.

Vnde Gregorius ait.

Iſidorus l. 3. de ſum.bono,c.58

¶ Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

Burc.l.16.c.28.

QVattuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore [d], dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus;cupiditate,dum præmio animum † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduerſarium † molimur: amore, dum amico [e], vel propinquo complacere contendimus.

† *al. muneris alicuius corrũpimur*] Iſid. † *al. aduerſa*

¶ Apud Gregorium non eſt inuentum:ſed apud Iſidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiam plenius: & ſequuntur nonnullis interiectis poſt caput quo recte ſupra ead.

Quàm vero graue ſit vel odio, vel amicitia, vel me-

ALIQVANDO. CASVS. Hic proſequitur tertiũ membrum,ſcilicet quando ſententia eſt iniuſta ex cauſa:ſcilicet qñ nullum crimẽ ſubeſt: ſed odio iudicis vel machinatione aduerſariorum ſeruato ordine iudiciario condemnatur.quod probat ſequenti cap.

QVattuor.] CASVS.Docet hic Greg.ꝙ quattuor ſunt, quibus humana iudicia peruertuntur:ſcilicet timor, cupiditas,odium, & amor: & de quolibet ponit exemplum.

de offi.præſi.obſeruandũ.Item eſt & alius modus quãdo per imprudentiam male iudicat. inſtit.de obli.quæ ex quaſi delictnaſ § 1.

d ¶ Timore.] Sed numquid tenet ſententia, quam iudex per metum tulit? ſic: ſed elidi poteſt per exceptionem 3 .25.quæſt.1.omne.ff.de furt. interdum §.1.Arg. contra.ff.de acqui.hære.l.6.§.vlt. ſententia autem quæ per premium lata eſt,nulla eſt,vt 2.q.6.§.venales.ſ.d ſi odio vel amore lata eſt:bene tenet, ſed irritatur. ff. ad Trebel.l.ſeruo.§.cum prætor.Io.

3 Subau. & ſic debet intelligi. T. e iniuſt.l vb de hoc &c Io.de Fant

e ¶ Dum amico.] de hac amicitia vel inimicitia nota.3.quæſt.3.c.1.

Qui-

Recuſatur iudex facilius quàm teſtis.

tu, vel munere, vel quolibet modo iudiciū peruertere, teſtatur Hieronymus in Amos, cap. 6. dicens.

Similia apud Iſidorum eod. l. 3. c. 57. & apud B. Hier. in Amos, c. 6. ad illud [Q ꝛ̄ conuertiſtis in amaritudinē iudiciū.]

¶ De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt.

C. LXXIX.

QVicumque aut conſanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hoſtili odio, vel inimicitijs [a] in iudicando ducitur; peruertit iudicium Chriſti, qui eſt iuſtitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Iſid. ibid. c. 59.

Item Auguſtinus ad Caſulanum.

¶ De ijs, qui metu poteſtatis veritatem occultant.

C. LXXX.

Deuſdedit p. 1. Burc. l. 16. c. 12. Extra de crim. falſi. c. 1.

QVisquis metu cuiuſlibet poteſtatis veritatem occultat [b]; iram Dei ſuper ſe prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deum. *& poſt pauca.* ¶ Vterque reus eſt, & qui veritatem occultat [c], & qui mendacium dicit: quia & ille prodeſſe [d] non vult, & iſte nocere deſiderat.

¶ Caput hoc non eſt inuentum apud B. Auguſtinum, cuius poſteriorem partem citat etiam Burchardus ex dictis Auguſtini. Simillima leguntur in eodem libro tertio Iſidori, c. 59.

Item.

¶ De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, quòd minus ſit periculum in verbis, lingua [e] mentiendo, quàm manibus ſanguinem fundendo. Melius [f] eſt autem pro veritate pati ſuppliciū, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epiſt. 2. Benigno archiepiſcopo.

¶ De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidendum eſt, ne aliquem iniuſte perſequatur, iudicet, vel puniat; ne Ieſum [g] perſequatur, iudicet, vel puniat.

Hic quoque, qui veritatem pro pecunia negat, vel falſum teſtimonium contra aliquem dicit; Deum negare, vel vendere probatur.

Et ad c. 26. Matthæi.

Vnde Beda ad c. 14. Marci.

¶ Qui falſum teſtimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, ſceleris Iudæ participes ſiunt. C. LXXXIII.

Mar. 14. Matt. 26.

ABiit Iudas ad ſummos ſacerdotes, & conſtituerunt ei pecuniam ſe daturos.] ¶ Multi hodie ſcelus Iudæ, quia Dominum, ac magiſtrum, Deumque ſuum pecunia vendiderit, velut immane, & nefariū exhorrent; nec tamē cauent. Nam cum pro muneribus falſum contra quemlibet teſtimonium dicunt; profecto, quia veritatem pro pe-

a QVicumque.] ¶ In inimicitiis.] Videtur quod iudex æque poſſit recuſari propter non capitales ſicut propter capitales inimicitias, vt 3. q. 7. iudices. extra de ap. ad hoc. vnde patet quod pro minori cauſa recuſatur iudex quàm teſtis, vt dixi 3. q. 5. accuſatores. ſed ideo, quia facilius habētur mille iudices quàm vnus teſtis. extra de ap. poſtremo.

QVisquis.] CASVS. Docet Aug. quod excuſari non debet qui metu alicuius poteſtatis celat in iudicio veritatem; quia vterque reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodeſſe non vult: & iſte nocere deſiderat.

b ¶ Occultat.] tunc ſcilicet cum inducitur in teſtem: aliàs bene poteſt: & etiam debet quandoque quis occultare veritatem, vt 22. q. 2. primum. ver. ſeptimum. & c. ne quis. & 43. diſt. in mandatis. & cum à Chriſto quæreretur quid eſt veritas, non reſpondit [1].

[1] Adde hoc quod dicā 22. q. 2. §. item quod dr. Archid.

c ¶ Occultat.] ff. de fal. ſi quis obrepſerit.

e ¶ Occultat.] contra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

d ¶ Prodeſſe.] Aliquis ergo cogitur alij prodeſſe, cū ſibi non obeſt. ff. de aqua pluuia arcen. l. 2. §. Itē Varus.

NEmo.] CASVS. Quæritur quis magis peccet, an qui mentitur, an qui ſanguinem effundit. Et reſpondit, quod æqualiter peccant. vnde nō debet aliquis mentiri: ſed melius eſt pro veritate pati ſupplicium: quàm pro mēdacio beneficiū. [Melius.] electiue ponitur. Sequēs cap. planū eſt.

e ¶ Lingua.] mentiēdo de aliquo propter quod ipſe perdit vitam. talis enim dr homicida. ī. de pæ. diſt. 1. periculoſe. 50. diſt. ſi quis viduam.

f ¶ Melius.] electiue, vt ī. ea. iniuſtum. 23. q. 1. conſideret.

g VNicuiq. ¶ Ne Ieſum.] 7. q. 1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. dictum eſt ſ. in præcedenti cap. quod qui iniuſte aliquem condemnat, Deum negat. dicit nūc Gratianus, quòd ſic Deū negat, qui veritatem occultat ꝓ pecunia, vel falſum teſtimonium dicit. quod ꝓbat per ſeq. cap.

ABiit Iudas. CASVS. Beda in hoc c. primo ponit verba Marci Euangeliſtæ, quæ durant vſq; ibi, [Multi.] Poſtea dicit, quòd multi hodie abhorrent ſcelus Iudæ, q Deū ꝓ pecunia vendidit: & tñ idē cōmittunt. Nam qui dicit falſū teſtimoniū ꝓ pecunia, Deū negat, q eſt veritas. Similiter q fraternā ſocietatē diſcordat & cōmaculat, Deū q charitas eſt ꝑdit, maxime cū nō ex infirmitate vel ignorātia hoc facit, imo faciēdi opportunitatē quærit.

a ¶ Ven-

Digitized by Google

cunia negant, Deum pecunia vendunt [a]. Ipſe enim dixit [Ego ſum veritas.] Cum ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte commaculant; Deum produnt: quia Deus charitas eſt. Qui ergo charitatis, & veritatis iuſſa ſpernunt, Deum vtique, qui charitas eſt & veritas, produnt: maxime cum non infirmitate [b], vel ignorantia peccant, ſed in ſimilitudinem Iudæ quærunt opportunitatem, qualiter arbitris [c] abſentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent. Io. 14. 1. Io. 4. Matth. 26.

Item Hieronymus in epiſtolam ad Titum, cap. 1. in extremo.

¶ Chriſtum negat, qui peruerſis ſe ſocium facit. C. LXXXIIII.

EXiſtimant quidam in eo tantum Chriſtum negari, ſi in perſecutione quis à gentilibus cõprehenſus, ſe renuerit eſſe Chriſtianum. Sed ecce Apoſtolus omnibus, quæ peruerſa ſunt, factis [d], Deum aſſerit denegari. Chriſtus ſapientia eſt, iuſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiã ſapientia, per iniquitatem iuſtitia, per mendaciũ veritas, per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotieſcumque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & e contrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Neq; arbitrandum eſt in die iudicij, illos tantum à Dei filio denegandos, qui in martyrio Chriſtum denegarunt, ſed † & illos omnes, quorum opere, vel ſermone, vel cogitatione Chriſtus negatus negat [e], vel confeſſus confitetur. De hac puto confeſſione, & diſcipulis præcepit dicens: [Eritis mi hi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad extremum terræ.] Tit. 1. Matt. 1. † al. *ſed per omnia opera, ſermones, cogitationes Chriſtus vel negatus, &c.* Act. 1.

Item Auguſtinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶ Qui Chriſtianum ſe negat, Chriſtum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij NOn ſolum abnegat Chriſtum, qui dicit eum non eſſe Chriſtum; ſed ille etiam, qui cum ſit, negat ſe eſſe Chriſtianum. Dominus enim non ait [f] Petro, diſcipulum meum te negabis: ſed [me negabis.] Negauit ergo ipſum; cum ſe negauit eſſe eius diſcipulum. Quid autem aliud iſto modo, quàm ſe negauit eſſe Chriſtianum? *Item tractatu 66.* Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita eſt confiteri Chriſtum; tanta mors eſt negare [g] Chriſtum. An Apoſtolus Petrus (ſicut eum quidam fauore peruerſo excuſare nituntur) Chriſtũ non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominẽ ſe neſcire reſpondit? Luc. 22. Io. 11.

Deus vendi non poteſt. a ¶ Vendunt.] quantum in ſe eſt. nam ipſe vendi non pôt. 1. q. 3. Saluator. Vel vendunt, id eſt, à ſe ſeperant ſicut venditor rem venditã à ſe ſeparat & alienat pretio accepto: ita iſti Deum à ſe alienant pretio accepto. & ſic dicitur per ſimilitudinem.

b ¶ Infirmitate.] Corporis 1. nam infirm⁹ neſcit quid faciat. 17. q. 2. cap. Gonſaldus. 1 Vt 15. q. 1. §. itaque.

c ¶ Arbitris.] id eſt, bonis viris, ſicut Iudas captauit abſentiam Apoſtolorum.

EXiſtimant.] CASVS. Quidam putãt q; Chriſtus tũc tñ negaret, cum à paganis quis captus ſe negauit Chriſtianũ eſſe. Sed probat Hiero. auctoritate Apoſtoli, q; non ſolũ Dñs verbis negatur, ſed etiam prauis factis, ſicut etiam bonis factis Deum confitemur. & oſtendit q; non ſolum illi ſunt à Deo reprobandi, qui in martyrio ipſum negant, ſed & illi quorum ſermone, opere, & cogitatione Chriſtus negať. & omnes illos cõfitebitur Chriſtus corã Patre, quorum opere bono & ſermone Chriſtus eſt confeſſus. Paſſiue ponitur hæc dictio [Confeſſus,] & Vel, ponitur pro id eſt, poteſt etiam proprie poni.

Ipſo facto multa fiũt. 2 Et ſic habes hic ar. q; quis ope ſe negat, loquitur, confiteť, prędicat. 24. q. 5. cauete. 46. diſt. habet hoc. & 2. q. 1. cum annis. Arc.

d ¶ Factis.] No. q; ipſo facto negamus Chriſtum, vt hic 2. ipſo facto mẽtimur. 22. q. 5. cauete. Ipſo facto appellamus. extra de ap. dilecti. Ipſo facto habemus ratum. ff. de inoffi. teſt. ſi proponas. §. 1. ff. rem. ra. hab. l. 5. ipſo facto eligimus. extra de iis quę fiũt à maio. par. cap. ex ore.

e ¶ Negat.] quidam habent, negatus negat, vt hic.

NOn ſolum.] CASVS. Quæſitũ eſt ab Auguſt. verũ ille, qui timore mortis negat ſe eſſe Chriſtianum, Chriſtum negare dicatur; Et reſpondet q; ſic, quia nõ ſolum negat ille Chriſtum, qui dicit eum non eſſe, ſed etiam qui negat ſe Chriſtianum, quod probatur exemplo Petri, qui Chriſtum negauit eo ipſo, q; ſe eius diſcipulum eſſe negauit.

f ¶ Non ait.] Ar. hic & ex ſequendi e. q; qui vnũ dicit, & omne id quod ſequitur ex illo dicit, vt 1. diſt. 8. quo iure. extra de do. & contu. cum dilecti, in fin. extra de officio dele. cum ſuper. ff. quòd met. cau. l. 1.

Chriſtum negans etiã ſolo ore, peccat. g ¶ Negare Chriſtũ.] ſed quid ſi aliquis coactus negat Chriſtum ore, ſed corde non negat: non videtur peccare: nam ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5. ſi quid. tamen dico q; mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 22. q. 2. primum. Nam et ſi non vult negare Chriſtum, vult tñ iſtud propter qđ negat, ſcilicet, vitã. 15. q. 1. merito.

Noli

Digitized by Google

NOlite timere eos.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod timore mortis nô debet aliquis veritatem tacere. In ſecunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, ſcilicet de eo, qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negli-

a ¶ [Item,] *In duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus hoc eſt aliud caput, & rubricam habet,* De eodem. *eſt enim ex tractatu 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chryſoſtomus, [ideſt, Auctor operis imperfecti, in Matth. hom. 25.]

¶ Veritatem prodit non ſolum qui pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matth. 10. NOlite timere [a] eos, qui occidût corpus:] ne forte propter timorem mortis nô libere dicatis quod audiſtis, nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sic ergo ex his verbis oſtenditur, quòd non ſolum ille proditor [b] eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur: ſed etiam ille, qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere conuenit, proditor eſt veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt, vt veritatem, quam audiuit à Deo, libere prædicet; ſic laicus debitor eſt, vt veritatem, quam audiuit quidem à ſacerdotibus probatam in ſcripturis, defendat fiducialiter. Quod ſi non fecerit, proditor eſt veritatis: *Rom. 10.* [Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.]

Hæc ſententia potius iudicem lædit, quam eum, in quem temere fertur.

Vnde Auguſtinus ait.

¶ Iniuſte aliquem anathematizans ſibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Anſ. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. ſine auctoris nomine.

ILlud plane non temere dixerim, quòd ſi quiſquam fidelium fuerit anathematizatus iniuſte; potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam [c]. ſpiritus enim ſanctus habitans in ſanctis, per quem quiſque ligatur, aut ſoluitur, immeritam [d] nulli ingerit pœnam. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ non agit perperam. *Rom. 5.* Pax [a] [e] eccleſiæ dimittit peccata, & ab eccleſiæ pace alienatio tenet peccata, non ſecundum arbitrium hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei. *Aug. de baptiſmo contra Donatiſtas l. 3. cap. 18.* Petra [f] enim tenet, petra dimittit: columba [g] tenet, columba dimittit: vnitas tenet, vnitas dimittit.

a ¶ Pax.] *Hæc pars (nam ſuperior non eſt inuenta apud B. Auguſtinum) ex ipſo eſt emendata, & nonnihil aucta.*

b ¶ Proditor.] proditor eſt qui loquitur mendaciû, vel non libere pronuntiat veritatê, vt hic, qui ſibi crimê cognitû malitioſe publicat. 2. q. 1. ſi peccauerit. qui aliû circûuenit, & eû in periculum trahit. vt 24. q. 5. trâſferût. qui res vel munitiones hoſtibus tradût. 22. q. 5. de forma. qui ſecreta ſibi commiſſa reuelat. de pæ. diſt. 6. ſacerdos.

HÆC SENTENTIA. Casvs. Supra in §. aliquando. dictû eſt, quod iudex quandoque ex odio condênat nô delinquentê. Nunc vero dicit G. quod talis ſententia potius iudicem lædit, quàm côdemnatum: quod probat ſequenti capitulo.

ILlud.] Casvs. Quidam prælatus iniuſte quendam ſuû parochianum excommunicauit. quæſitû fuit ab Auguſtino cui talis ſnia potius obſit. Et rñdet quòd prælato. Et hoc probatur vna ratione, ſ. quia ſpiritus ſanctus nulli ingerit pœnâ immeritâ; & peccata tenet, vel dimittit ſecundû arbitrium Dei, & nô hominum. Similiter probat vna ſimilitudine. Salomonis dicêtis, quod ſicut paſſer vel auis alia redit illuc vnde volauit: ſic maledictû, iniuſte prolatû reuertitur ſup maledicêtê. Et expone, [tenet,] i. nô dimittit.

c ¶ Iniuriâ.] pôt ergo agere contra excôicatorê actiône iniuriarû; quod verum eſt cû dolo excôicauit, aliàs nô. ff. vi bo. rap. l. 2. §. ſi publicanus. Lau. Immo ſemper pôt eum conuenire ad intereſſe, niſi iudex probabiliter errauerit, & êt agere vt aliàs puniatur. extra de ſen. excom. ſacro. 2. q. 1. nemo. Et ſi temerarie excommunicat, puniatur. ?. ea. temerarium.

negligit veritatem prędicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam ſicut ſacerdos veritatem quam audiuit à Deo, debet libere prædicare: ſic laicus veritatem quam audiuit à ſacerdotibus, debet libere defendere.

Mortê timere naturale eſt. a ¶ Nolite timere.] non remouet naturalem timorem mortis, naturale enim eſt quemlibet timere & horrere mortem, vnde Ieſus eâ timuit, ſicut legitur: Cœpit Ieſus pauere & tędere, & alibi, Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. ſed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iuſtitiam agamus, vel quod nobis per ſcripturam, vel magiſtros, vel per reuelationem diuinâ reuelatû eſt, ſubſtineamus. vnde ſubdit quaſi exponendo, ne forte, &c.

d ¶ Immeritam.] ideſt, ſine cauſa. nam ſine culpa ſæpe aliquis punitur temporaliter. 45. diſt. ſed illud 1. [1]

e ¶ Pax.] ideſt, ſpiritusſanctus.

f ¶ Petra.] ideſt, Chriſtus.

g ¶ Columba.] ideſt, eccleſia.

[1] Ad idê de côſ. diſ. 1. ſ ſancta. vbi d hoc ?. 1. q. 4. ſ prin.

a ¶ Vo-

Digitized by G

a ¶ Volans.] ſupple reuertitur quandoque.

PLerumque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehendit Greg. illos prælatos, qui iniuſte vel indiſcrete ſubiectos ligant vel abſoluunt. In ſecunda parte oſtendit, quod prælatus debet cauſas conſiderare, quibus peccator ſit ligādus vel abſoluendus. Vnde ſi viderit peccatorē interius, id eſt, in mēte à domino viuificatū, abſoluat eū exterius: quod pbat exemplo Lazari. Si vero viderit illū impœnitentē, non abſoluat eum, nec remedium ei cōferat. Secūda pars incipit ibi, (Cauſæ ergo.) Hæc ſolutionis verba ſunt Greg. & non Grat.

b ¶ Vt ipſe.] reperit hic tenorem illorū cap. ſ. ea. ipſe. & cap. iudicare. & capi. tunc vera.

c ¶ Per prophetam.] Ezechielem 13. cap.

INiuſtum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod ſententia lata per metū regis vel alterius, non valet. In ſcđa parte dicitur, quod parū eſt religioſo homini inimicitias nō exercere, niſi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, quod melius eſt mala humiliter confiteri, quàm de bonis ſuperbe gloriari. Secūda eſt ibi, Homini religioſo.] Tertia ibi, [Melior eſt in malis factis.] Seq. c. per ſe patet.

d ¶ Non valeat.] arg. quod ſentētia per metū lata, nulla[1] eſt ipſo iure, vt hic, & 31. q. 2. Lotharius. 25. q. 1. omne. Sed dic, quod teneat niſi elidatur per exceptionem.

[1] Arg. de pœnit. diſt. 1. quē pœnitet. ver. dicit enim. 2. q. 1. in primis. 15. q. 9. cap. 2. 33. q. 5. notificaſti. ext. lib. 6. de his quæ vi met. cau. fi. abſolutionis. Archid.

e ¶ Parum eſſe.] i. nō ſufficit ei, quod ipſe nō ſit inimicus, vel non generet alijs inimicitias, niſi ſtudeat in alijs eas extinguere. 22. q. 5. de forma.

f QVi iuſtus eſt. ¶ Præmiū.] In hoc quod patienter ſuſtinet.]

HIC ET SI. CASVS. Dictū eſt ſupra in duobus membris diſtinctionis ſententiæ excōicationis eſſe parendū. Nunc dicit Gratianus, quod etiā ſententiæ excōicationis eſt parendū ſecundū tertium membrū. ſ. quando apud Deū ligatus non erat, ne ex ſuperbia ſua ligandus videatur: poſtea oſtendit, quod ſi prælatus præcipiat aliquid mali ſubditis ſuis, ſubditi ei obedire nō debēt. quod

Item Salomon: [*Sicut auis in incertum volans*[a]*, & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſuper eum, qui miſit illud.*] — Prou. 26. ſed paulo aliter.

Item Gregorius Papa homilia 26. in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus ſoluit. C. LXXXVIII.

PLerumque contingit, vt hic iudicis† locum teneat, cuius ad locum vita minime concordat: ac proinde ſæpe agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſoluat; ſæpe in ſoluendis, ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequatur. Vnde fit, vt ipſe †[b] ligandi, aut ſoluendi poteſtate ſe priuet, *& infra.* ¶ Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem digne de ſubditis, &c. Vnde recte per prophetam[c] dicitur: [Mortificabant animas, quæ non moriebantur: & viuificabant animas, quæ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reum à ſupplicio abſoluere conatur. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atq. ſoluendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa [præceſſit†, & quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: vt quos omnipotens Deus per cōpunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enim vera eſt abſolutio, &c. *& infra.* ¶ Ex qua conſideratione intuēdum eſt, quòd illos nos debemus per paſtoralem auctoritatem ſoluere, quos auctorem noſtrū cognoſcimus per ſuſcitantem gratiā viuificare. *& infra.* ¶ Veniat itaque foras mortuus, id eſt, culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras ſoluant diſcipuli: vt paſtores eccleſiæ ei pœnam debeant amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. ¶ Hæc de ſolutionis ordine breuiter dixerim, vt ſub magno moderamine paſtores eccleſiæ, vel ſoluere ſtudeant, vel ligare.

Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 78. & 79. & 80.

† al. iudicij

† al. hac ipſa ſ. c. ipſe ligādi. ſ. ead. iudicare.

Ezech. 13.

† abeſt ab orig.

ſ. ea. tunc vera

Item Calixtus Papa epiſt. 1. ad Benedictum epiſcopum.

¶ Viribus caret ſententia iniuſte prolata. C. LXXXIX.

INiuſtum iudicium, & definitio iniuſta regio metu, aut iuſſu, aut cuiuſcumque epiſcopi, aut potētis à iudicibus ordinata, vel acta non valeat[d]. ¶ Homini religioſo parū eſſe[e] debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo; niſi etiam eas extinguere bene loquendo ſtuduerit. ¶ Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, quàm in bonis ſuperba gloriatio.

25. q. 1. omne. ſ. iniuſtum. ex Marcellino l c. Hadria. c. 78. capitul. l. 5. c. 251. Burc. l. 15. c. 8. Anſ. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. c. 235. & p. 16. c. 9.

Aug. l. [illegible] l. 3. c. 3.

Item Auguſtinus ſuper pſal. 111. ad verſ. [*Faciens miſericordias Dominus.*]

¶ Præmium meretur, qui iniuſte maledicitur. C. XC.

QVi iuſtus eſt, & iniuſte maledicitur; præmium[f] illi redditur.

Hic & ſi, vt dictum eſt, non teneatur ligatus apud

quod probat per ſeq. cap. vſque ad §. cum ergo.
IDEM EST. Hęc eſt 7. pars q. in qua intendit probare per 14. aucto. q; in malis non eſt obediendum prælatis. ſ. vbi iuſſio eorum continet errorem intolerabilẽ. extra de offic. deleg. cum contingat. & extra de ſenten. excom.

eius præcipere, vt 7. quæſt. 1. quia. & ff. de reg. iur. factũ. & ſi dubium eſt an ſit licitum, parendum eſt ei. 23. q. 1. quid culpatur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eutychiano, ſi eps aut abbas præcipiat pſbytero, vel monacho Miſſam p hæreticis cãtare, vtrum ei ſit obediendũ? Et respond. q; non. Sequens c. patet.

Deum; ſententiæ tamen parere debet: ne ex ſuperbia ligetur, qui prius ex puritate conſcientiæ abſolutus tenebatur.
7 *Idem eſt, quando contra æquitatem* [a] *ſententia fertur: veluti quando ſubditi non poſſunt cogi ad malum, ſcientes obedientiam non eſſe ſeruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus [α] *Papa ait.*

α ¶ Eutychianus.] *Burchardus, & Iuo referunt ex Eutychiano ſimul caput hoc & c. ſi quis, 24. q. 1. quod tamen Gratianus citat ex Iulio.*

¶ Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis Miſſam canere iubet. C. XCI.

Poly. l. 7. tit. 5. Burc. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo iuſſerit Miſſas pro hæreticis β [b] cantare; non licet, & non expedit obedire eis.

β ¶ Hæreticis.] *Ceteri collectores addunt,* mortuis. *quam vocem hic auctor gloſſæ ſupplevit.*

Item Auguſtinus.

¶ Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn ſemper malum eſt non obedire præcepto [c]: cum enim Dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo; tunc ei obediendum non eſt.

¶ *Huius capitis partim verba ipſa, partim ſententia habentur apud B. Ambroſium lib. de paradiſo, c. 6.*

Item Hieronymus in epiſt. ad Titum γ, *c. 2. verſi.* [*Serui dominis ſuis ſubditi.*]

γ ¶ Titum.] *Sic eſt emendatum ex Polycarpo, cum antea citaretur, ad Epheſios. emendato etiam, & non nihil locupletato ipſo capite ex originali.*

¶ De eodem. C. XCIII.

Anſ. l. 13. c. 26.

SI dominus [d] ea iubet, quæ non ſunt aduerſa ſcripturis ſanctis; ſubijciatur ſeruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat ſpiritus, quàm corporis domino. *& infra.* c. 3. ¶ Si bonum eſt, quod præcipit Imperator, & præſes; iubentis obſequere voluntati: ſi vero malum; reſponde ei illud de actibus Apoſtolorum: [Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.] Hoc ipſum & de ſeruis intelligamus apud dominos, & de vxoribus [e] apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeant dominis, viris, parentibus eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Poly. l. 1. tit. vlt.

Act. 5.

Item Ambroſius.

§. ea. Imperatores. §. Iulianus.

¶ Non ſunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator, quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites: quibus cum dicebat, producite aciem pro defenſione reipublicæ; obediebant [e] ei.

b ¶ Pro hęreticis.] mortuis, qđ nõ licet ſpeciali oratione, vt 13. q. 2. non æſtimemus. ſed pro viuis hæreticis, & alijs malis etiã ſpeciali oratione licitũ eſt orare, vt 13. q. 2. pro obeũtibus, ſed generali oratione pro oĩbus defunctis licitũ eſt orare, vt de pœnit. diſt. 5. falſas. & 24. q. 3. corripiantur.

Oratione ſpeciali p hæreticis orare licet.

c NOn ſemper.] ¶ Præcepto.] nõ ſolum iniuſto, ſed ẽt inhoneſto. vel etiam ſi à iudice præcipitur aliquid quod ſit inhoneſtum, vel incommodũ, vt ff. de recep. ſi cũ dies. §. cõpromiſſo. & 2. q. 2. præceptum. & ff. de iudi. ſi longius. & 3. q. 9. hortamur.

SI dominus.] CASVS. Dicitur hic, q; ſi dñs præcipiat ea q̃ bona ſunt, ei eſt obediẽdum: ſi vero mala pcipiat, Deo cæli potiusquàm terreno eſt obediendũ. Idem dicitur de ſeruis, vxoribus, & filijs, qui in bonis tantũ debent obedire. Sequentia duo cap plana ſunt.

d ¶ Si dominus.] ff. de re iudi. ad ea quæ.

e ¶ De vxoribus.] 33. q. 5. manifeſtum. cõtra, vbi dicit̃, q; licet vir præcipiat vxori, q; non ſeruet votũ, licet ipſe peccet; ipſa tamẽ tenet̃ ei obedire. Sed dic, q; licet vir præcipiendo peccat, nõ tñ pręcipit id, qđ eſt peccatũ qa pceptũ dñi eſt, vt in tali caſu obediat vxor viro, vt 33. q. 5. noluit. Itẽ adhuc objicit̃, q; ſeru⁹ quo ad qđ à p iurio excuſat̃, propter mandatum domini.

Votũ vxoris põt maritus impedire.

exc. per tuas. quæ de hoc loco tractæ ſunt. Ioan. de Fant.
a ¶ Aequitatem.] ab hoc loco oſtendit quid iuris ſit de ſententia præcepti. & dicas, q; ſemper parendum eſt iudici in rebus licitis, dum tamen illa ſpectent ad officiũ

22. quæſt. 5. qui compulſus, & c. ſi quis coactus. Reſpon. tamen excuſatur à pœna pro parte, ſed non à peccato.
e I ẽ. diſt. 4. denique.
IVlianus.] ¶ Obediebant.] ĩ. 15. quæſt. 6. nos ſanctorum.

Digitized by Google

ctorum .& c.iuratos.contra.ibi enim dicitur,q. ſi dominus eſt nominatim excõmunicatus,vel hæreticus,ſtatim vaſallus eius abſolutus eſt à ſacramento. Reſp. Iulianus adhuc tolerabatur ab eccleſia, ne ſuſcitaret ſcãdalum aduerſus Chriſtianos 1, hoc autẽ verum eſt,q̃a potius obedit regi,quàm ſuo metropolitano.18. diſtin. ſi quis epiſcopus. ſed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro quàm Deo,vt 33.q.5.manifeſtum.ſed ſolutum eſt.3.ea.ſi dominus.

c.¶ Pro-

Cum autem diceret eis, producite arma in Chriſtianos; tunc cognoſcebant Imperatorem cæli.

¶ *Infra eadem c.* Imperatores.§.Iulianus. *habetur hæc ſententia: fortaſſeque ex eo loco mutatis verbis, confectum eſt hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa,epiſt.2.omnibus epiſcopis.

¶ Non iubet aliquid iniuſtum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit;nec contra Euangelium,nec contra Apoſtolos, nec contra prophetas, vel ſanctorum patrum inſtituta aliquid vllo modo agere conſentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶Et qui peccat,& qui peccanti conſentit, vterque reus eſt. C. XCVI.

Iuo p.8.c.227. *Pſal.39.*

ITa corporis tui cedere motibus conſenſiſti,& relaxatis voluptatum habenis temetipſum in lacum miſeriæ,& in lutum fæcis prohibitum deiecisti;vt qui poſitus fueras ad gubernationem populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat[a] hoc Thiegualdi,& Guntharij dudum epiſcoporum legitimus caſus;qui pro eo,quòd te minime competenter erudierunt; quinimmo quia præuaricationem tuam tegere argumentis ſuis, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentionibus æquitatem obruere ſtuduerunt; noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti auctoritate,& ab omni epiſcopatus regimine regulariter ſequeſtrati.

T.ead.Teugualdum.

Item Auguſtinus ſermone 6.de verbis Domini.

¶ De eodem. C. XCVII.

Beda Rom.13. Poly.l.1.tit.27. Rom.13. † *ſed ſi*]orig.

QVi reſiſtit poteſtati[b], Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid † ſi illud iubeat, quod non debeas facere? Hic ſane contemne poteſtatem timendo poteſtatem. Ipſos humanarum legum † gradus aduertite. Si aliquid iuſſerit curator;nonne faciendũ eſt?tamen,ſi contra proconſul†[c] iubeat; non vtiq.contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire. Nec hinc debet minor iraſci,ſi maior prælata eſt. Rurſus ſi aliquid ipſe proconſul iubeat, & aliud iubeat Imperator; numquid dubitatur illo contempto, illi eſſe ſeruiendũ? Ergo,ſi aliud Imperator,& aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributũ: eſto mihi in obſequiũ:recte;ſed non in idolio.In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior poteſtas. Da veniam: tu carcerem;ille gehennã minatur.

† *al. verum*
† *al. proconſulem*

Excõicatio dñi nõ liberat vaſallũ à ſacramento.

1 Sub. ideo ei obediebat.arg 3.q.7.c.vlt.ſ.fi.17.q.4.§.vlt.Arch.

excõicatio non tollit obligationẽ, qua eſt vaſallus obligatus domino, ſed tãtum effectum obligationis,vnde domino abſoluto ſtatim tenetur ei obedire, vt 15.queſt.6.nos ſãctorum.

ITa corporis.] CASVS.Nicolaus Papa ĩ hoc c. redarguit Lothariũ regẽ, qui fornicabatur cũ Gualdrada,& ſubiectis p̃bebat exempla ſimilia faciendi, & quod ipſe deliquerat ĩ hoc probat per Thiegualdũ & Gunthariũ epiſcopos, qui depoſiti sũt,q̃a crimen ipſius approbauerũt,ei obedientes in malo.

a ¶Probat.]ar.q. ſnia lata contra vnũ,p̃iudicat alij. ſic 3. q. 6. hæc quippe.81. diſt. ſtãtis.extra de ſent. & re iu.cũ ſuper.vbi aliter appellãs cogitur probare cauſam appellationis.

QVi reſiſtit.]CASVS. Dicit hic Aug.q. ſi aliq̃s nõ obedit poteſtati in bonis, Deo reſiſtit. Si vero poteſtas malũ iubeat, potius eſt obediendũ domino cæli, quàm dño terreno. & hoc p̃bat exẽplo ſæculariũ poteſtatũ, in quibus ſi maior præcipiat contra minorẽ, maiori eſt obediendum.

b ¶ Poteſtati.] hæc regula vbique fallit, nam potius tenemur obedire epiſcopo, q̃ metropolitano,vt 9.q.3.per totum.Item.& monachus potius obedit abbati a quàm epiſcopo, vt 18. diſt. c.1.& 2.& potius ſtatur excõicationi prælati, q̃ abſolutioni epiſcopi.extra de of.or. cum ab eccleſiarum.niſi intelligas ĩ eo caſu loqui quãdo minor habet iuriſdictionem à maiore,ſecundum q. loquitur.ff.de iudi.l.iudicium. Vel loquitur in eo caſu, cum appellatur ad maiorem, tũc potius maiori,quàm minori parẽdum eſt. Item adhuc obijcitur de ep̃o,qui

Monachus abbati potius q̃ ep̃o obedire debet.

a Nã potius eſt monachus ſub abbate, q̃ vxor ſub viro,vt not. 33 q.5. noluit.Archi.

c ¶Proconſul.] ſi.diſt.8.quæ cõtra mores.& loquitur hic in eo caſu q̃ñ in eadẽ ciuitate ſunt plures iudices, quorũ vnus maior eſt alio,vbi maior iudex põt punire minorem,vt C. de offi.rec.prouin.potioris.H.

Impe-

Hic iam tibi aſſumenda eſt fides tua tamquam ſcutum; in quo poſſis omnia ignita iacula inimici extinguere. *Eph. 6.*

¶ *Emendatum & locupletatum eſt caput hoc ex ipſo originali.*

Item Donatiſtis, epiſt. 166.

¶ De eodem. C. XCVIII.

1. diſt. 9. c. 1. Polyc. ibidem

IMperatores, ſi in errore eſſent (quod abſit,) pro errore ſuo contra veritatem leges darent: per quas iuſti & probarentur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent; quia Deus prohiberet. Sicut iuſſerat Nabuchodonoſor, vt aurea ſtatua adoraretur: quod qui facere noluerũt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores veritatem tenent; pro ipſa contra errorem iubent. Quod quiſquis contempſerit; ipſe ſibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum ſortē † non habebit; quia hoc facere noluit, quod ei per cor regis ipſa veritas iuſſit: ſicut ipſe Nabuchodonoſor poſtea miraculo ſalutis trium puerorum commotus, atq. mutatus pro veritate contra errorem, edictum propoſuit, vt quicumque blaſphemarent Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in diſperſionem. Et non vultis, vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Chriſtiani; cũ ſciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari [a]? *Idem in pſalmis.* ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad cauſam Chriſti; non agnoſcebant, niſi illum, qui in cælo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt turificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem; ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant dominum æternum à domino temporali: & tamen ſubditi erant propter dominum æternum etiam domino temporali.

Dan. 3.

† al. frontem

ad Iulia... p. 5. c.

In pſal. 124. ad verſ. Q m̄ non derelinques] Beda ad Epheſios. 6.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deſerere, malum vero numquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum, ſi homo peccator, ſe obedientiæ in præſentis vitæ breuitate [b] ſubijcit; quando hanc mediator Dei & hominum tenuit [a], & tenendam præcepit; & cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero eſt, quòd numquam per obedientiam malum fieri; aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti [c]. Neque enim in paradiſo arbor mala extitit; quam Deus homini, ne contigeret, interdixit: ſed, vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus

Obedĩctia eſt ſumme neceſſaria.

IMperatores.] CASVS. Donatiſtæ dicebant, q; cũ Imperatores Chriſtiani iubebãt aliquid cõtra eos, ſubditi obedire non debebant. ſed Aug. ſcribit contra eos, docens, q; ſi Imperatores in errore eſſent, & iuberent iuſtos affligi, eis non eſſet obediendum: quia Deus hoc p̄hibet.

hibet. & hoc probat exemplo Nabuchodonoſor, qui cũ præciperet auream ſtatuam adorari, qui non obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores cõtra hæreſes, & ꝯ hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit, peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodonoſor, qui præcepit, vt quicumq; blaſphemaret Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionẽ. Poſt miracula p̄cepit Nabuchodonoſor vt Sidrac, Miſac, & Abdenago, adorarẽt ſtatuã auream, & quia facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem: ſed quia ignis non nocuit eis, ideo poſtea præcepit, vt nullus Deum eorũ blaſphemaret. [Exſufflari,] & à vobis, & ab illis quos rebaptizatis.

a ¶ Exſufflari.] Sicut enim noſtri ſacerdotes exſufflant in baptiſmo diabolum: ſic ſacerdotes hęreticorum Chriſtum, vt 23. q. 4. quando. & de cõſec. diſt. 4. poſtea.

IVLIANVS. CASVS. Iulianus Imperator, & apoſtata habebat ſub ſe milites Chriſtianos, qui ſi p̄cipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerent, non obediebant: ſi vero præcipiebat eis vt ꝯ hoſtes pro republica dimicarent, obediebãt ei.

QVid ergo.] CASVS. Docet in hoc cap. Greg. q; homo peccator in hac vita præſenti debet ſuo prælato in bono obedire: & hoc probatur exemplo Chriſti, qui vſque ad mortem patri obediuit. Docet etiam q; bonũ mediocre debet ſubditus propter obedientiam dimittere: quod probat exemplo Adæ, cui Dominus præcepit, vt ab eſu arboris paradiſi abſtineret: non quia arbor mala eſſet, ſed vt à bono mediocriter prohibitus, per obediẽtię meritũ creſceret. Si vero pręlat⁹ malũ pręcipiat, numquã eſt ei obediẽdũ.

b ¶ Breuitate.] breue enim dr̃ tempus vitæ huius. 23. q. 4. ipſa pietas. & de pœn. diſtin. 5. conſideret.

c ¶ Intermitti.] nota q; obedientia omitti bonũ, vt hic, 21. diſt. deniq;. & ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & 16. q. 1. monachi. Itẽ pro obedientia bonũ eſt pati etiam quod iniuſtũ eſt. ſi. 100. diſt. ꝯ morẽ. & licet iſte iniuſte facit præcipiendo: iſte tñ iuſte facit parendo. 23. q. 1. quid culpatur. in fin. & adimplere tenemur præceptum, licet vix tolerabile, 19. diſt. in memoriam. Sed

quid ſi epiſcopus pręcipiat alicui, vt eat Romam, & ille ſe excuſat, ideo quia alii inueniútur meliores. Hæc excuſatio non valet: quia in legationibus ordo non eſt ſeruandus, vt ff. de leg. ſciendum. §. penul. & eſt hic arg. quòd ſi clericus vouerit iter peregrinationis, q; non poteſt ire inuito epiſcopo. de cóſec. diſtin. 5. non oportet.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. dicens, q; ſi ſubditi excõicentur à prælato: quia nó obediunt ei in malo, tali ſententiæ nó eſt obediendum: quia iniqua ſententia non grauat quemquam apud Deum. Et oſtendit, q; ſupradicta c. in quibus cõican.

creſceret; dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus eſſet; quanto, & à bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet.

a ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc abſunt à pleriſque manuſcriptis, & ab originali. Simile quiddam legitur apud B. Auguſtinum ſermone 5. ad fratres in eremo.* Nec mirum, inquit, ſi nos peccatores obedientiæ ſubijcimur, quando hanc mediator Dei & hominum etiá in morte non deſeruit, & ei ſe ſubiecit, qui per omnia erat patri æqualis.

Item Iſidorus. Smaragd⁹ c. 69.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus conſentit. C. C.

QVi conſentit [a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione ſeueriſſima. Hinc etiam quidam ſanctiſſimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius [b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit, vt ſe tardius humiliet; ſciat ſe cum illo ſimili modo iudicandum culpabilem. Anſ. l. 11. c. 5. Burc. l. 11. c. 46. Iuo p. 14. c. 110.

¶ *Prima pars huius capituli vſque ad vocem,* ſeueriſſima, *habetur in regula B. Pachomij Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 69. Citat autem Baſilium quemadmodum & Burchardus &* Iuo: *& ſenſus eſt in regulis ipſius Baſilij breuioribus, regula ſeptima.*

Item Iſidorus.

¶ Non eſt obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum eſt, facere iuſſerit; vel, quod præceptú eſt, prætererit, aut præterire mandauerit; ſancti Pauli apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt, dicentis: [Etiam ſi nos [c], aut angelus de cælo euangelizauerit vobis, præterquam quod vobis euangelizauimus, anathema ſit.] *Idem.* ¶ Si quis [c] prohibet vobis, quod à Domino præceptum eſt, vel rurſus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deú. *Idẽ.* ¶ Is, qui præeſt, ſi præter voluntaté Dei, vel præter quod in ſanctis ſcripturis euidéter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat; tamquam falſus teſtis Dei, aut ſacrilegus habeatur. Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Baſilij, c. 114. & 303. ſimillima leguntur hiſce omnibus, quæ in hoc capite continentur.*

c ¶ Si quis prohibet.] *In lib. B. Baſilij de inſtitutis monachorũ, Rufino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus verſ.* is qui præeſt, *ibidem c. 16.*

Cum ergo ſubditi excommunicantur ideo, quia ad mandata prælatorum non obediunt, ...

QVi conſentit.] CASVS. In hoc c. tractatur de duob⁹ generibus conſenſus in malum, ſcilicet de conſenſu cooperationis, & de conſenſu illius, qui hominem in malo defendit. Primus conſenſus pariter cum faciente punitur, ſecundus magis. Et hoc probat duabus auctoritatibus ſanctorum patrum, quæ ſunt in libro quẽ dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui conſentit.] per cooperationé, & auctoritaté, vt 2. q. 1. notum ſit. in fine.

ADDITIO. Aliàs eſt conſenſus per negligentiam. 1. q. 1. qdquid. aliàs per conſilium, ſiue per approbationem. Arch.

b ¶ Acrius.] ſ. 24. q. 3. qui aliorum. ſ. 86. diſt. tanta.

SI is qui.] CASVS. Dicit in hoc c. q; nullus ex præcepto prælati debeat aliqd facere quod ſit contra Dominú: & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiam ſi nos, &c. Seq. duo c. plana ſunt.

c ¶ Etiam ſi nos.] ergo aliquis ſeipſum vel ſibi parem excommunicare poteſt, vt hic, & 12. q. 2. non liceat. 21. diſt. nunc autem. Sed contra: par in parem nó habet imperiú, vt 21. diſt. inferior. extra de elect. innotuit. nec aliquis in ſeipſú habet imperium, vt ff. de arbi. c. pen. Sed dic q; p hæc verba non anathematizauit, ſed tátum dixit eum eſſe anathematizatú, id eſt, ſeparatum ab eis, vt ei non eſſet credédum, vel oſtendit p hæc verba quid fieri debeat. Et eſt ſimile, q; non ſemper eſt credendum viro ſancto. 50. diſt. ſi quis præpoſtera.

cantes excõmunicatis ab eccleſia ſeparari iubentur, nó intel-

a Ad idem quod leg. & not. 23. q. 1. c. vlt. vbi de hoc vide. & q; leg. & not. 16. q. 1. nos autem. Ar.

Excõicare ſeipſum nemo poteſt.

intelliguntur de quibuſlibet communicantibus. quod probat ſequentibus cap. Sententiæ excõicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, ei tñ eſt obediendũ: quia ſe debet gerere pro excommunicato, & petere abſolutionem, vel ſententiæ præceptis. Dic q̃ ſi ambo illa verba proferunt, non eſt excõmunicatus. I. contrarium credo. B. Item quid ſi indeterminate dico, excommunico alterum illorum, numquid ambo ſunt vitandi? videtur q̃ ſic, quia in genere põt ferri excommunicatio. extra de offi. ordi. ſi ſacerdos.

a ¶ Cogi

lum cogi non poſſunt [a] *; tunc ſententia non eſt obediendum: quia iuxta illud Gelaſij:* [*Nec apud Deum, nec apud eccleſiam eius quemquam grauat iniqua ſententia.*]

ſ. ead. cui eſt illata.

8 *Quòd autem ſupra, communicantes excommunicatis de eccleſia abijci iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 8. pars q. in qua excipit quaſdã perſonas, quæ non ſunt excõicatæ, quãquam excommunicatis communicent, dumtamẽ in crimine nõ communicẽt eis: & hoc probat per quattuor aucto. Io. de Fant.

¶ De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

Iuo p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.

EXcellentiſsimus rex Carolus Apoſtolatum noſtrum conſuluit, quid agendum ſit de his, qui communicant cum his, qui cum Engeltrude ſæpe damnata femina communicant [b]: quoniam eam cum communicatoribus ſuis, & fautoribus pari vinculo anathematis conſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt ſuper hoc noſtra auctoritate fretus curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta diuinitus ſanctitas tua valde nouit aliud eſſe ex neceſsitate, aliud ex ignorantia, atq. aliud, quod ex ſtudio delinquitur, iſtudq. poſterius duobus prioribus diſtrictius eſſe puniendum; idcirco ſolerter inuigilet, & cauta diſcretione ſingulorum modos diiudicet: quatenus, qui ex neceſsitate, aut ignorantia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſoluantur [c]: ſi tamẽ ipſa eorum ignorantia, vel neceſsitas vera, & non ſimulata, vel non ex voluntate [d] proceſſerit: quia, vt bene noſti, plerique ſunt, qui poſſunt quidẽ, ſed nolunt recta noſſe. Vnde pſalmiſta de huiuſmodi: [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & cõtemptu interdicta noſtra poſtponunt; non niſi digna ſatisfactione præueniente volumus à te prorſus abſolui.

B. Greg. l. 34. mor. c. 16.

Pſal. 35.

EXcellẽtiſſimus.] CASVS. Engeltruda fuit excõicata cũ omnibus ſuis cõicatoribus & fautoribus cum quibus fautoribus quidam cõmunicabant ex neceſſitate: quidam ex ignorãtia: quidam ex voluntate: vnde Carolus quæſiuit à Nicolao, quid de his faciẽdum ſit. Nicolaus vero ſcribit non Carolo, ſed Hincmaro Rhemorũ archiepiſcopo, & præcipit, vt cõmunicantes ex neceſſitate vel ignorantia, abſoluat auctoritate Apoſtolica, niſi ignorãtia illa, vel neceſſitas ex volunntate, vel ex ſimulatione proceſſerit. ſponte vero communicantes non abſoluat, niſi digna ſatisfactione interueniente abſoluantur de facto: quia reuera excõicati non ſunt, vt ſ. cap. proxi. Vel põt dici, q̃ antiquo iure excõmunicati erãt, ſed hoc corrigitˀ per c. prox. quoniã multos.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regeſti, in concilio Romæ habito.

¶ De iis, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVo-

a ¶ Cogi non poſſunt.] Quid ſi epiſcopus dicat, excommunico te, & abſoluo te, an potius ſit excõicatus, quàm abſolutus? Duæ hic ſentẽtiæ videntur, ſicut plura ſunt præcepta iudicum, vt extra de dolo & contuma. cum dilecti. ſicut plures ſunt ſtipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de verb. ob. ſcire debemus. & l. quod dicitur 1. Dic, q̃ nulla eſt excõmunicatio, propter ſui contrarietatem. Si aũt diuerſæ ſententiæ ex interuallo proferũtur, valet vtraque. Item quid dices ſi dicat, excõico te, vel abſoluo? Dic q̃ ſi ante non erat excõmunicatus, modo eſt excõicatus: ſed ſi fuit ante excõicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico, q̃ talis prælatus præſumitur fatuus, & pro eodem habetur ac ſi non tuliſſet ſententiã, vt extra de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. B. Item pone. mandatum eſt duobus vt excommunicent aliquem, & vnus dixit, excommunico te, ſi ille nõ excõmunicat te.

Excõico te & abſoluo te, an liget vel abſoluat.

1 Sub. & ſic habetur p abſoluto, & cũ abſolutio vltima fuerit, ſm P. & idẽ ſẽtit Io. de Fant.

b ¶ Qui cõicant.] non intelligas, quòd hæc excõmunicatio tranſit in tertiam perſonam: quia ipſa cum ſuis communicatoribus omnibus fuit excommunicata. vnde illi communicantes intelliguntur nominatim excommunicati, vt extra de ſen. exc. quod in dubijs.

c ¶ Abſoluantur,] id eſt, abſoluti iudicentur 2, ſic 24. q. 1. audiuimus.

d ¶ Vel non ex voluntate.] ſic ff. quod metus cau. ſi mulier.

2 Sub. q̃ reuera excõicãti nõ ſũt, vt ſ. c. prox. vel põt dici, q̃ antiquo iure excõmunicati erãt, ſed corrigitˀ p ca. ſ. proxi. quoniã ſecundum B.

QVoniam multos.] CASVS iſte tripliciter ponitˀ ab H. qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Barth. Brix. ſine præiudicio melioris ſententiæ hũc caſum ſic intelligo. Quidam communicabãt excõicatis tẽpore Gre. vij. vel ignorantia iuris, vel propter nimiam ſimplicitatẽ: quidam timore vel neceſſitate, nec curabãt poſtea petere abſolutionem: quos cum videret Greg.

ſine abſolutione decedere; antiquum rigorem excōicationis tēperauit, excipiēs ab hac excōicatione quaſdam perſonas. ſ. vxores & filios, ſeruos & ancillas, mācipia, ruſticos & ſeruiētes excōicatorum, & eorū curiales: dummodo ſupradictorū conſilio ſcelera non perpetrentur.

f ¶ Ad tempus.] ſcilicet futurum.

g ¶ Temperamus.] id eſt, temperata eſſe oſtendimus. Eſt ergo hoc verum, ꝙ numquam familia excōicanda eſt propter delictū dñi, niſi forte vt dixi, propter enormitatem ſceleris, vt 24. q. 3. ſi habes. vbi dicit Aug. Niſi gra-

Familia domini delicto nō eſt excōicanda.

niam [a] multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia [b], partim nimia ſimplicitate [c], partim timore, partim etiam neceſsitate [d]; deuicti miſericordia anathematis [e] ſententiā ad tempus [f], prout poſſumus, opportune tēperamus [g]. Apoſtolica itaq; auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus; videlicet vxores [h], liberos, ſeruos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos ſeruientes, & omnes alios, qui non adeo curiales ſunt, vt eorum conſilio ſcelera [i] perpetrentur, & eos, qui ignoranter excommunicatis communicant, ſiue illos, qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicumque autem orator, ſiue peregrinus [k], aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non poſsit emere, vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis excōmunicatis non † in ſubſtentationem ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare [l] aliquid voluerit, non prohibemus.

† al. in ſubſtentationem, non ſuperbiæ

Item Bonifacius martyr Zachariæ Papæ in epiſt. qua incipit: [*Paterna.*]

¶ De Bonifacio, qui excommunicatis, & a pſeudoepiſcopis ſe non communicaturum iurauit. C. CIIII.

a ¶ Et pſeudoepiſcopis.] *Sic in aliquot vetuſtis. antea legebatur,* excommunicatis à pſeudoepiſcopis.

ANteceſſor prædeceſſoris veſtri venerandæ memo- Iuo p. 2. c. 95.

excipit ēt, qui ignorantia facti participāt excōicatis, & eos qui tranſeunt per terram excōmunicatorum. In fine dicitur, ꝙ nō prohibetur aliquid dari excōicato intuitu pietatis. Bern. ēt hūc caſum ſic ponere videtur. [Ad tēpus.] ideſt, propter tēpus futurū. vel propter defectum noſtri temporis.

a ¶ Quoniam.] quidam ſic ponunt hūc caſum: Aliquis ꝓpter enorme crimen fuit excōicatus, & propter enormitatē criminis prohibeť tēpore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei cōicaret, & hoc licite potuit fieri vt dictū, per id qđ eſt 24. q. 3. ſi habes. ibi, [Niſi grauiſſime cōmouerer.] ſed cū Gregorius videret eos cōtemnere talem excōicationem, tēperauit ſententiam circa familiam. & ſecundū hoc expone, [perire,] propter contemptū: quia non petebant abſolutionem.

b ¶ Ignorantia.] facti craſſa & ſupina.

c ¶ Simplicitate.] iuris errore.

d ¶ Neceſſitate.] quæ vitari poterat, vel etiam ineuitabili. ſed certe Inno. ponit hanc quæſtionem, & eam nō ſoluit, ſcilicet vtrū pro enormi delicto tota familia ſit vitāda. extra de ſen. exc. inter alia. in fi. & præterea hoc ſtatutū nō eſſet generale, ſed tantū in vno caſu qñ quis cōmitteret crimē enorme. Alij ſic ponūt caſum. Apoſtolus ait: ſi qui fratres nominanť, cū his nec cibū ſumere licet. & illa ſentētia ad oēs fideles extendebatur, vt j. ea. ad menſam. vnde vſque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excōmunicatorum vitabatur ſaltē in ſacramentis. hunc nimium rigorē tēperat hic Greg. nec tñ quò ad eccleſiā triumphantē ligatæ erant tales perſonæ, nec etiam credendū eſt Apoſtolū voluiſſe vxorē ſeparandā eſſe à viro. & ſecundū hoc expone, perire, ideſt, puniri ab eccleſia in ſacramentis. Tertius caſus melior videtur. Ante tempus Gregorij oēs qui in hoc c. cōtinentur, ipſo iure erāt exēpti ab excōicatione, licet cōicarent excōicatis: ſed quidā ſimplices credebāt ſe excōicatos, ſi cōicarent dñis ſuis, vel vxores maritis, nec tñ petebant abſolutionē: & ſic peccabant mortaliter propter conſciētiā læſā, qa omne qđ fit cōtra conſcientiam, ædificat ad gehennā. 28. q. 1. §. ex his. & melius extra de ſimo. ca. per tuas 2. Dat ergo hic Greg. conſtitutionē, ꝙ tales non ſūt excōicati habendi: & expone perire propter conſcientiā ignorantia facti, id eſt, ignorauerunt eos fuiſſe excōicatos. & tñ eis ignoranter communicauerunt. & credebāt ſe teneri, nec petebant abſolutionem.

Excōicatis ſine periculo cōicat eorū familia.

e ¶ Anathematis.] impropriè ponitur, id eſt, ſimplicis excommunicationis.

grauiſſime cōmouerer, numquā excōicarem filiū pro delicto patris. Sed nōne tota familia Bonifacij fuit pro eo excōicata, qa oblationes familiæ ſuæ nō recipiebantur, vt 17. q. 4. miror? Sed dic ꝙ tantū in ruborē dñi nō recipiebanť oblationes familiæ: ſicut non recipiuntur oblationes raptorum, & diſcordantiū & impœnitentiū, licet non ſint excommunicati, vt 90. diſt. oblationes.

h ¶ Vxores.] ſed numquid vir excommunicatus pōt petere debitum ab vxore? dicit H. ꝙ non: ſed ipſe tenetur reddere; quod concedo. Sed ſi petat vir mulierē in iudicio, & ipſa obijcit ei excōicationē, iudex tenetur ex ſuo officio reſtituere ei mulierē, cū in hoc caſu poſſit ei cōicare. vnde credo ꝙ teneť ei debitū reddere. Hoc tñ ſcias ꝙ ſi filius eſt excommunicatus vel ſeruus, non debet pater vel dñs cōicare ei, vt 27. q. 1. de filia. ſi filius ſit in poteſtate patris, tenetur filius cohabitare ei. ſed ſi eſt emancipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tñ obſtat 22. q. vlt. de forma. vbi eadē fide eſt ſuperior inferiori adſtrictus, quã econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, nō teneť in clericis, quia ſemper debent vitare ſuū epm excōicatum, vt 93. diſt. miratus. quia non ſunt ita adſtricti epiſcopo vinculo naturæ ſicut filius patri.

Excōicationē oppone re viro vxor nō poteſt.

i ¶ Scelera.] id eſt, ſi tales ſunt, qui non ſeruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excuſatur, vt extra de ſent. excom. inter alia.

K ¶ Siue peregrinus.] extra eo. ſi vere.

l ¶ Dare.] dummodo nō ſit eccleſiaſticū ſtipendiū †, vt extra de ele. excō. mi. poſtulaſti. & eſt ſi. 42. diſt. quieſcamus. qa eleemoſyna nulli eſt deneganda. 86. diſt. paſce.

† No. contra id qđ notat Ber. cōpoſtella. extra de elec. qđ ſicut.

ANteceſſor.] CASVS. Gregori⁹ miſit Bonifaciū martyrem ad prædicandum uerbum Dei Germanicis gentibus, ſed eum ſacramento adſtrinxit, vt verbo & facto bo-

Digitized by Google

cto bonis ſacerdotibus communicaret, falſos vero & hypocritas vel corrigeret, vel declinaret, quod ex parte ſeruauit, & ex parte ſeruare non potuit. nam cum veniſſet in Franciam, nõ potuit facere quin excommunicatis cõicaret neceſſitate cogn̄ente, nõ tñ in ſancta cõione corporis Chriſti illis cõicauit, de quo cũ putaret ſe obligatum, conſuluit Papam Zachariam. Zacharias vero reſcribit ſibi ſequens c. quod prędeceſſor, in quo ſupradicta narrat, dicens ꝙ ex tali communione neceſſitatis nullũ contraxit detrimentũ: ex quo anima eius conſilio vel conſenſu iniquitatis eorũ non eſt coinquinata.

riæ Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum Dei Germanicis gentibus miſit; ſacramento [a] me conſtrinxit, vt canonicis, & iuſtis epiſcopis, & presbyteris in verbo, facto, conſenſu adſtipulator [b] fierem, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere ſtudui:) falſos autẽ ſacerdotes, hypocritas, & ſeductores populorum vel corrigerem ad viam ſalutis, vel declinarem, & abſtinerem à communione ipſorum: quod ex parte ſeruaui, & ex parte cuſtodire, & implere non potui: ſed ſpiritaliter [c] impleui ſacramentum, quia in conſenſum, & in conſiliũ eorum nõ venit anima mea: corporaliter autem ab eis omnino abſtinere non potui. Dum enim veniſſem ad principem Francorum cogente eccleſiarum neceſſitate; non tales ibi repperi, quales volui: ſed tamen in ſancta communione corporis Chriſti illis non communicaui. (Gen. 49.)

¶ *Epiſtola, in qua habetur capitulum hoc, edita eſt per Laurentium Surium in vita ſancti Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuſcripta Romæ in bibliotheca monaſterij Dominicani.*

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epiſtola, cuius initium eſt [*Benedictus Deus.*]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non conſentit. C. CV.

(Iuo p. 1. c. 96.)

QVod [d] prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius huius ſanctæ ſedis Apoſtolicæ præſul, dum ad prædicandum verbum Euangelij tuam miſiſſet fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante eſſe munitam † (al. monitã): ita vt orthodoxos epiſcopos, presbyteros, vel quoſcumque reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos [e], amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum eſt:) ſi quos vero ſeductores epiſcopos aut pſeudopresbyteros, vel quoſque à recto fidei tramite deuiantes reperiſſes; nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te ſolatiante Deo vſque ad præſens ſpiritualiter ſeruaſſe confeſſus es: vel ſi omnino propter principalem, & humanum fauorem gentis Francorum, dum ad eos acceſſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente eccleſiarum Dei neceſſitate; & tamen in eorum conſilio, & conſenſu communionis anima [f] tua non eſt coinquinata. Itaque propter hoc, quòd cum eis conuerſatus es non conſentiens iniquitati eorum; nullum tibi eſt detrimentum coram Deo.

¶ *In epiſtola præcedunt hæc verba*, Suggeſſit itaque ſancta fraternitas tua in ſuis apicibus, quòd præceſſor noſter, &c.

9 *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic eſt.*

a ¶ Sacramento.] ſacramentũ forte ideo requiſiuit ab eo, q̃a habuit eũ ſuſpectũ, vel ad cautelam.

b ¶ Adſtipulator.] id eſt, confirmator.

c ¶ Sed ſpiritaliter.] Arg. ꝙ ſufficit, ꝙ quis nõ faciat ꝯ mentẽ reſcripti, licet faciat ꝯ verba. ſic 22. q. 2. ne quis. & q. 5. humanæ. ff. de in ius. voc. quãuis. Hic enim verbotenus exceſſit fines mandati: & habem° hic, ꝙ iuramentum pro parte valet, & ꝓ parte non. 22. q. 4. inter. ſic donatio. 12. q. 2. ſi quos. (Reſcriptũ quantũ ad verba q̃ſque non ſeruatur.)

d QVod.] ſupple ſcripſiſti nobis

e ¶ Perfectos.] hic habes quòd perfectũ amplius poteſt ꝑfici, vnde licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam; non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc eſt arg. ꝙ excommunicatus amplius põt excõmunicari. (Perfectum amplius ꝑficitur.)

f ¶ Anima tua.] ſufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiã ſi non corporaliter adimpleatur, vt 23. q. 4. recedite. Item arg. ꝙ in obligationibus bonę fidei plus eſt intelligẽdum quàm verbis exprimatur. 23. q. 5. ſi non licet. 32. q. 4. meretrices. Item argu. ꝙ ſi iurauit amodo non accedere ad concubinã meam, ꝙ per hoc nõ excluditur mihi licitus matrimonialis coitus. arg. 31. q. 1. illud. nam ſi liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptiis intelligit. ff. de iure patr. adigere. §. vlti.

EXCOMMVNICATIONIS. Hæc eſt nona pars, quæſtionis, in qua quæritur qualiter quis debet anathematizari, & abſolui, & de hoc ponit quattuor capitula. Ioa. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mẽtio de excommunicatione, quæ

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus oſtēdit quæ ſit forma vel modus reconciliationis: prius tñ oſtendit quę ſit forma excommunicationis.

DEbent.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ qñ eṗs facit ſolennem excõicationem, duodecim ſacerdotes debēt eṗum circũſtare, tenentes candelas ardētes in manibus ſuis, & in fine anathematis eas debent ꝓiicere, & pedibus conculcare: & poſtea epiſtola per parochias debet mitti continens nomina excommunicatorũ, & cauſam excõmunicationis.

a ¶ Debent.] ſed cũ dicit: excommunico te: videtur ꝙ de minori ſit intelligendũ. arg. extra de cenſi. ex parte. ff. de leg. 3. nũmis. ff. de reg. iu. ſemper in obſcuris. & ff. de pœnis, ſi ꝓſes. Nã maior ſemper ſpecificanda eſt. arg. 3. q. 4. Engeltrudam. Ioã. ſed certe à verbis nõ eſt recedendum, vt ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Conculcare.] nec poſtea ſumentur ad aliquẽ vſum, ſed foras proiicientur, vt ſal infatuatum. 1. q. 7. non omnes.

tum debeat reconciliare. Plana eſt tota littera. & per ſe videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. ꝙ in reſtitutione epiſcopi vel clerici tot intererunt epiſcopi, quot fuerunt in depoſitione. de hoc 15. q. 9. veniam.

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

DEbent [a] duodecim ſacerdotes epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis, vel excommunicationis proijcere debent in terram, & conculcare [b] pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis. Burch. l. 11. c. 3. Ivo p. 14. c. 76.

¶ *Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagenſi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuſcripta, iiſdem verbis, quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

Item ex concilio Arauſico.

¶ De eodem. C. CVII.

CAnonica inſtituta, & ſanctorum patrum exempla ſequentes, eccleſiarum Dei violatores α [c] auctoritate Dei, & iudicio ſancti ſpiritus à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quoaduſque reſipiſcant, & eccleſiæ Dei ſatisfaciant. Burch. l. 11. c. 7. Ivo p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetuſtis Gratiani codicibus ſequitur N. Ab alijs tamen Gratiani exemplaribus, & ab Iuone abeſt nota iſta.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excommunicatorum. C. CVIII.

CVm aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pænitentia ductus veniam poſtulat, & emendationem promittit; epiſcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas eccleſiæ venire debet, & duodecim [d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent β. Et ſi ille terræ proſtratus veniam poſtulat, & de futuris [e] cautelam [f] ſpondet; tunc epiſcopus apprehenſa manu eius dextera, in eccleſiam illum introducat, & communioni Chriſtianæ reddat, & ſeptem pſalmos pænitentiales decantet cum iſtis precibus, kyrie eleyſon, Pater noſter. Saluum fac ſeruum tuum. *Oratio*, Præſta quæſumus Domine huic famulo tuo dignum pænitentiæ fructum; vt eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccando, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius. Per, &c. Burc. l. 11. c. 8.

β ¶ Debent.] *Apud Burchardũ, qui etiã ex cõcilio Arauſico citat, hæc ſequũtur.* Vbi etiam adeſſe debent illi, quibus iniuria, vel damnũ illatũ eſt, *& multa alia, quæ omnino perlegenda ſunt.*

CAnonica. CASVS. Hic docet concilium Arauſicũ qualiter epiſcopus ſẽtentiam excommunicationis formare debeat & proferre, ſcilicet hoc modo: Tales violatores eccleſiarum auctoritate Dei & iudicio ſanctę ſynodi à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis excludimus donec reſipiſcant, & eccleſiæ ſatisfaciant. & dicit H. & Beneu. ꝙ ſacrilegi nõ ſunt ipſo iure excõicati. arg. 12. q. 2. indigne. 17. q. 2. quiſquis. Sed tunc temporis erant quidam ſacrilegi & violatores eccleſiarum, quos conciliũ excommunicauit.

c ¶ Violatores.] videtur hic ꝙ omnes ſacrilegi ſint ipſo iure excõmunicati, vt extra. de ſen. excom. cũ pro cauſa. ſecundũ hoc eſt cõtra. 17. q. 4. quiſquis. 12. q. 2. indigne. Dicas ꝙ violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati. alij non 1. vt extra de ſen. excom. conqueſti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur 2.

CVm aliquis.] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quibus ſolennitatibus epiſcopus anathematiza-

e ¶ Et de futuris.] ſi. extra de ſent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] ſimiliter ab hæretico reuertente requiritur iuramentum ꝙ decetero nõ labetur, vt 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, vt 23. q. 8. peſſimam. ſimiliter in quolibet horrendo crimine iurabit pænitens ſe numquam ſimile commiſſurum. 12. q. 2. de viro. non tñ idẽ credo faciendũ in quolibet mortali peccato. Sed cũ hodie ſimplici uerbo quis põt excõicari 3, vt extra de eo qui

Sacrilegi an ſint ipſo iure excõicati.

1 Argu. ad hoc 13. q. 2. clerici. Archid.

2 De hoc 10. 12. q. 2. cum deuotiſſimã, & extra de ſent. excõ. cum. & ibi videas. Ar.

Excõicatus an ſimplici verbo poſſit abſolui.

3 Hoc ſane intellige. ne contradicat extra de ſen. exc. cum medicinalis. Ar.

qui fur.or.re.c.1.videtur ergo,q hodie ſimplici verbo poteſt abſolui quis; quia omnis res per quaſcumque cauſas contrahitur,per eaſdem diſſoluitur,vt extra de regulis iuris,omnis res.

PRESBYTERIS.Hæc eſt 10.pars q.in qua ponitur quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt.Io. de Fant.

CASVS.Supra facta eſt mentio de presbyteris excommunicatis,qui diuina celebrate præſumunt. Nunc vero docet Gratia.quæ pœnitentia ſit eis iniungenda.

DE illis.]CASVS.Tempore Nicolai quidam presbyteri dum eſſent excommunicati,præſumpſerunt diuina officia celebrare;quo mortuo cum ipſi pœnitentiam agere vellent,quæſiuit clerus Salonitanus à Papa Ioanne,quæ pœnitentia ſit illis ſacerdotibus imponenda. Et reſpondet,q de iure deberent deponi;de miſericordia tamen ſedis Apoſtolicæ in ſancta communione permittuntur,ita vt tribus continuis annis in vnaquaque hebdomada in ſecunda & quarta & ſexta feria vino & carnibus ieiunent,& vltra lugenda non committant.

10 *Presbyteris vero,qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt,quæ pænitentia ſit imponẽda, Ioannes octauus clero,& ordini Salonitano* † *ſcribens definit dicens.*

† *al. Salernitano*

¶ Quæ ſit pœnitentia ſacerdotum , qui excommunicati ſacrũ miniſterium contingere præſumunt. C. CIX.

Iuo p. 14. c. 55. Pann. l. 5. c. 104.

DE illis presbyteris , qui tempore ſanctiſsimi prædeceſſoris noſtri domini Papæ Nicolai excommunicati ſacrum miniſterium † contingere præſumpſerunt ; ipſi in ſe damnationis(ſicut ſacri canones ſtatuerunt[a])ſententiam intulerunt. Tamen,quia miſeratio Apoſtolica veniã ſolet præſtare correctis ; ob multitudinem miſericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt ſancta communione ſaginati [b] ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni α ſecunda, & quarta,& ſexta feria à β vino, & à carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

† *al. myſteriũ*

α ¶ Omni ſecunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur*, omni ſecunda & ſexta feria: *in vno autem*, omni quarta, & ſexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia eſt*, aut à vino, aut à carne , *apud Iuonem*, à vino, aut aceto.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pænitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus II.Genebaldo† *Conſtantienſi epiſcopo.*

† *al. Gebehardo*

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

Iuo p. 14. c. 45. Pann. l. 5. c. 107

SAnctis quippe canonibus cautum conſtat , vt qui excommunicatis communicauerit,excommunicetur. Ipſius † tamen pœnitentiæ,atq. abſolutionis modos eo moderamine decernimus,vt quicumque ſeu ignorãtia [c], ſeu timore [d] , ſeu neceſsitate negotij cuiuſquam maximi , & maxime neceſſarij,eorum ſe cõuictu,ſalutatione,oratione,oſculatione † contaminauerit ; cum minoris pœnitentiæ medicina ſocietatis noſtræ participationem † ſortiantur. Eos vero,qui aut ſpontanee,aut negligenter [e] inciderint;ſub ea volumus diſciplinæ coercitione † [f] ſuſcipi,vt ceteris metus incutiatur.

† *al. Ipſi*

† *al. oſculone*

† *al. participium*

† *al. coercione*

a ¶ Statuerunt.]8. c. ſi quis epiſcopus. contra, vbi eis negatur ſpes reſtitutionis,ſed non negatur quin à Papa 1 poſſint reſtitui .

1 Sub. non ab alio,2.q. 5.quanto.ſ ſi.23.q. 4. ſ iniuſta.La.

b ¶ Saginati.] pingue verbum de pingui intellectu proceſſit.44.diſt.§.ſi.

QVI AVTEM. CASVS. Hic docet Grat.q communicantes excommunicatis pro modo peccati maioris vel minoris debent pœnitere, quod probat ſeq.c.

SAnctis.] CASVS. Quidam communicauerunt excommunicatis ex ignorãtia,vel timore, neceſſitate vel voluntate: quare quæſiuit Genebaldus epiſcopus Cõſtantienſis ab Vrbano ſecundo,qualiter puniri debeant, vel ad ſatiſfactioné recipi . Et reſpondet, q niſi reſipiſcant, anathematizari debent. Si vero ſatisfacere velint illi,qui ignorantia,timore, vel neceſſitate excommunicatis participauerunt, ſub minori pœnitentia ſunt recipiendi. Qui vero voluntate, vel negligentia communicauerunt,ita dẽ ſtricte ſunt recipiendi, vt ceteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorantia.] craſſa quia vere ignorans non eſſet excommunicatus. vnde lex dicit, Scientiam, non ignorantiam volum⁹ obligari.

d ¶ Timore.] extra qđ metus cau. ſacris.

e ¶ Aut negligenter.] no.negligentiam cõparari voluntati.ff.de reg.iur.l.latæ culpæ.

f ¶ Coercitione.]ſed pone,q aliquis laicus iurauit ſe alij laico ſatisfacere:poſt abſolutionem vult eis ſatisfacere coram ſæculari iudice:numquid iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de iſta ſatiſfactione, cum illa ſit cauſa ciuilis?ſic, argu. extra de dona. Inter virum & vxorem,de prudentia.extra de contu. ſer. c. licet. vbi iudex eccleſiaſticus de libertate ſiue de hereditate cognoſcit,& pronuntiat,& iudex eccleſiaſticus de cauſa natiuitatis cognoſcit,extra qui fil.ſint legi.c.lator.

Digitized by Google

Vidã clerici.] CASVS. In 11. cauſa quæſt. 1. c. inolita. & c. placuit, introduxit magiſter Gratia. clericos litigãtes de rebus proprijs. Sed quia poſſet dubitari, an clerici debeant habere propria, quia prædeceſſores eorum omnia habebant cõmunia, de quibus dicitur: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quiſquam eorũ aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia: ideo ſupponit hanc 12. cauſam, in qua oſtẽdit an clerici poſſint propria habere, & annectit de alienatione rerum eccleſię, & vtrum clericis liceat condere teſtamẽta. Vt autem hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones, in hunc modũ dicens: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] ſ. prox. cauſa, quæſt. 1. in illo c. inolita. & c. placuit. G. induxit clericos litigantes de proprijs rebus. Sed quia dubitari poſſet, an poſſint clerici habere propria: ideo ponit hanc cauſam, in qua quęrit an clerici poſſint propria poſſidere, & an poſſint res eccleſiæ alienare, & an poſſint condere teſtamentũ, & vt hęc & alia, &c.

b ¶ An vtrique.] id eſt, eccleſiæ & ſacerdoti.

erant omnia, ſecũdum q loquitur ĩ. ea. c. 2. & ſi qua capitula contrariũ dicant, loquuntur de conſilio, vel ſecũdum tempus primitiuæ eccleſię, vel de ijs qui tacite, vel expreſſe renuntiauerunt proprijs.

Omnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes.

expreſſe: tacite vt 19. q. 3. nunc autẽ: expreſſe cũ viua voce hoc exprimũt. B.

CAVSA DVODECIMA.

Qvidam clerici propria[a] relinquere volunt; de ſuis & eccleſiæ rebus teſtamentum conficiunt: de rebus eccleſiæ nonnulla largiuntur.

1 *Modo primum quæritur, vtrum liceat clericis propriũ habere.*

2 *Secundo, an res eccleſiæ, quæ ab eis data ſunt, poſſint conſtare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.*

3 *Tertio, ſi ante tempus ordinationis ſuæ, qui nihil habere videbantur, & poſt ordinationem aliqua inueniſſe noſcuntur, an poſſint ea relinquere quibus voluerint, an non.*

4 *Quarto, ſi de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, an vtrique[b] cõmuniter, an ſingulariter eccleſiæ, vel ſacerdoti, iure proueniant.*

5 *Quinto, ſi teſtamenta liceat eis conficere.*

QVAESTIO I.

1 p^s *Clericos[c] nihil poſſidere, multis auctoritatibus iubetur †.* †al. approbatur

Ait enim Toletanum concilium quartum, c. 23.

¶ Impuberes, & adoleſcentes in vno conclaui manentes probatiſſimo ſeniori deputentur. C. I.

Omnis ætas ab adoleſcentia[d] in malum prona eſt. Nihil enim incertius, quàm vita adoleſcentium †. Ob hoc conſtituere oportuit, vt ſi qui in clero impuberes †, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij cõmaneant †, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agãt, deputati probatiſſimo[e] ſe-

Anſ. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. Prou. 30.

†Cõuor. gl. ſ verb. auertit. §. his igitur. aliàs, his itaque. inſti. de iu. & iure.

†al. puberes

†al. commorentur

Clericos.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In prima probat magiſter per 17. auctor. quòd nullus clericus debet habere proprium: quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renuntiauerunt. Secũda ibi, [His omnibus.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur an clericis liceat habere proprium. & hoc ordine procedit Gratianus. Primo ꝓbat, q clerici non debẽt habere ꝓprium. Poſtea ɔtrium. Et ſcias, q clerici, qui nõ abrenuntiant proprijs, poſſunt habere propria. ĩ. ea. q. epi manifeſta. ſint manifeſtæ. Si vero abrenuntiauerũt tacite vel expreſſe, non poſſunt habere propria. tacite 19. q. 3. nũc autem. expreſſe cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quidquid Gra. dicat.

c ¶ Clericos.] in hac prima q. ſcilicet an clerici poſſint ꝓpria habere, Grat. alleg. pro & cõtra: deinde ſoluit in illo §. cũ ergo. & male. Dic ergo, q poſſunt habere propria niſi renũtiauerint ı proprijs. ĩ. ea. q. 1. ſint manifeſtæ. Sed hoc nota, q in primitiua eccleſia oẽs credentes ſiue clerici ſiue laici nihil proprij poſſidebant, ſed cõta

Clerici poſſũt habere proprium. ıScilicet tacite vel ex-

tes. In prima loquitur de impuberibus clericis & adoleſcentibus: quorum vita quia ſemper ad malum prona eſt, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputati ꝓbatiſſimo ſeniori, qui magiſter ſit doctrinę, & teſtis vitæ eorũ. In ſecunda parte loquitur de laicis pupillis eccleſiæ commendatis, quos prælatus eccleſiæ debet in omnibus cuſtodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxurioſe viuere voluerint, ſi aliter corrigi noluerint, ponant in monaſterijs, vt ibi diſtrictius viuant. Secũda pars incipit ibi, [Quòd ſi aliqui.] Et nota, q omnia c. quæ dicunt, q clerici non poſſunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renuntiant proprijs tacite, aut expreſſe.

d ¶ Ab adoleſcentia.] in clericis expectant xviij. anni, & tunc quæritur an velint in ſæculo perſeuerare, vt ſ. diſ. 28. de his. In monachis xiiij. vt ĩ. 20. q. 1. illud.

e ¶ Probatiſſimo.] pupillus enim apud tales educari debet, qui non inſidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pu. edu. de. l. pe. Vel dic, ſeniori, i. presbytero. 84. diſt. porro.

Pupillus vbi debet educari.

a ¶ Ma-

Digitized by Google

niori, quem & magiſtrum [a] diſciplinæ, & teſtem vitæ habeant. Quòd ſi aliqui ex his pupilli [b] exiſtunt; ſacerdotali tutela foueantur: vt & vita eorũ à criminibus intacta ſit, & res ab iniuria improborum. Qui autem his præceptis reſultauerint; monaſterijs deputētur, vt vagantes animi, & ſuperbi ſeueriori regula diſtringantur.

Item Clemens in epiſtola quinta.

¶ Omnibus clericis communis eſt vita ſeruanda. C. II.

Anſel. ibidem.

Dilectiſsimis [c] fratribus, & condiſcipulis, Hieroſolymis cum dilectiſsimo fratre Iacobo coepiſcopo habitantibus, Clemens epiſcopus. Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt, & maxime his, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt. ¶ Communis enim vſus omnium [d], quæ ſunt in hoc mundo, omnibus eſſe hominibus debuit. Sed per iniquitatem [e] alius hoc ſuum eſſe dixit, & alius illud; & ſic inter mortales facta diuiſio eſt. ¶ Denique Græcorum quidam ſapientiſsimus hæc ita ſciens eſſe, ait, communia debere eſſe amicorum omnia: [In omnibus ⁂ autem ſunt ſine dubio, & coniuges [f].] Et ſicut non poteſt, inquit, diuidi aer [g], neque ſplendor ſolis; ita nec reliqua, quæ communiter in hoc mundo omnibus data ſunt ad habendum, diuidi debere; ſed habenda eſſe communia. Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c.] (*Pſal.* 132.) ¶ Iſtius enim conſuetudinis more retento etiam Apoſtoli, eorumque diſcipuli, vt prædictum eſt, vnà nobiſcum & vobiſcum communem vitam duxere. (*Act.* 4.) Vnde, vt bene noſtis, erat multitudinis eorũ cor vnum & anima vna [h]: nec quiſquam eorum, aut noſtrum de his, quæ poſsidebat [i], aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed omnia illis & nobis erant communia: nec quiſquam egens erat inter nos. ¶ Omnes autem, qui domos, vel agros poſsidebant, vendebant eos, & pretia eorum, & reliquas res, quas habebant, afferebant ponentes ante pedes Apoſtolorum (ſicut nobiſcum qui-

Meum & tuum turbant humanũ ouũ

Amicos facere de mãmona iniquitatis qđ eſt.

Idem Ale[x]and. de mo[...] l. 1. ff. de [...]t. om. iu. [...]ol. 2. vbi di[...]r, ꝙ pro miſerabili[...]bus perſo[n]is iudex poteſt interponere officiumẽt non imploratum per [...]1. C. quan[d]o imp. in[t]er pupil. & vid.

a ¶ Magiſtrum.] no. ꝙ magiſter perhibere debet teſtimonium de vita diſcipuli, ſimiliter de eius doctrina, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. nemini. ſic domeſtica teſtimonia quandoque admittuntur. ſic & pater perhibet teſtimonium de filio. 20. q. 3. præſens. ſic & aliàs 2. q. 7. cum paſtorĩ cũ paſtoris. & ĩ. ea. q. manifeſta. 2. q. 1. Deus omnipotẽs.

b ¶ Pupilli.] hic de laicis loquitur, qui ſunt commendati eccleſiæ.

b ¶ Pupilli.] pupilli, orphani, viduæ, liberti, miſerabiles perſonæ 1 ſpectant ad iudicium eccleſiaſticum, vt 88. diſt. c. 1. & 2. & C. quãdo Imperator inter pu. & vid. l. vnica. §. ꝙ ſi pupilli. & 16. q. 1. generaliter. quæ hic pro contrario ſignantur. Sed dic, tutela, ideſt, protectione. Io. Credo, ꝙ ſint de foro vtriuſque. B. vnde eccleſia tales tueri, ideſt, nutrire non tenetur: ſed tueri, ideſt, protegere tenetur.

Dilectiſſimos.] Casvs. Hieroſolymis erant quidã, qui proprijs renuntiauerunt cum ipſis Apoſtolis: ſed non bene ſeruabant. & ideo Clemens Papa ſcribit Iacobo & ſecum habitantibus, & primo ſalutans eos docet, ꝙ omnia debent eſſe communia. Et hoc probat ſex rationibus. Prima eſt, quia de iure naturali à principio omnia fuerunt communia; ſed per iniquitatem eſt proprietas inducta, vt dicatur, hoc eſt meum, illud tuum. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere eſſe communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ. Quarto, exemplo Apoſtolorum. Quinto exemplo Chriſtianorum primitiuæ eccleſiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabant Apoſtolis. Sexto, exemplo Ananiæ & Sapphirę, qui mortui ſunt ante pedes Petri quia mentiti ſunt de pretio agrorum. In fine hortatur eos, vt ab Apoſtolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõmunis enim vſus.] Secunda ibi, [Denique.] Tertia ibi, [Ecce quàm bonũ.] Quarta ibi, [Iſtius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi, [Ananias.] Breuius repete. probat ſex rationibus, ꝙ omnia debent eſſe communia.

c ¶ Dilectiſſimis.] ſex rationibus probat omnia eſſe communia. Et nota, quòd Papa hic ſe poſtponit, ſic poſtponitur ſupra 97. diſtinct. victor.

d ¶ Omnium.] vnde Tullius: Dulciſſima rerum poſſeſſio communis eſt. & dicit Philoſophus. Quietiſſime viuerent homines in hoc mundo, ſi de medio ſublata eſſent duo verba, ſcilicet meum & tuum.

e ¶ Sed per iniquitatem.] ideſt, per conſuetudinem iuriſgentium æquitati naturali contrarium: ne ſit contra. ſ. diſt. 8. c. 1. Vel per iniquitatẽ ideſt, per ſolicitudinem, vt ibi, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ideſt de pecunia, quæ per ſolicitudinem eſt quæſita. 14. q. 5. §. ſed hoc multipliciter.

f ¶ Et coniuges.] non quo ad vſum carnis, ſed quo ad vſum obſequij, vel quo ad dilectionem. 31. diſt. omnino. Et eſt arg. ꝙ verbum generale generaliter intelligendum eſt, 19. diſt. ſi Romanorum 2.

g ¶ Aer.] Aer communis dicitur quo ad vſum, vt Inſt. de rerum diui. §. 1. ſed quo ad ius ædificandi cuius eſt ſolum, eius eſt aer vſque ad cælum, vt ff. ꝙ vi aut clã. l. vlt. in fine. poteſt enim ædificare homo quàm alte velit: tamen non excedat vſitatum modum altitudinis, vt C. de ædi. priua. l. 1.

h ¶ Cor vnum & anima vna.] ſcilicet vt ſint vniti vinculo charitatis.

i ¶ Poſſidebat.] Ergo aliquis poteſt poſſidere rem, cuius non poteſt habere proprietatem. Arg. contra, extra de præſcrip. cauſam. Sed dic poſſidebat, ideſt, detinebat

ſicut ſer-

1 Concor. tex. in l. 1. & fina. C. quæ res pi gno obli. poſ. & in l. 1. §. cũ verbem. ff. de offi. præf. vrb.

Digitized by

dam veſtrûm cognouerunt, & viderunt:) & diuidebantur ſingulis, prout cuique opus erat. ¶ Ananias autem vir auſterus, & Sapphira [a] vxor eius, qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorum ſuorum, quos vendiderant, nobis præſentibus in conſpectu omniũ circumadſtantium à conſpectu Apoſtolorum propter peccatum [b] eorum, & mendacium, quod fecerunt, mortui elati ſunt ambo. Cetera, quæ de talibus cognouimus, & vidimus, nec recordatione [c], nec demonſtratione digna ſunt. Quapropter hæc vobis cauenda mandamus, & doctrinis, & exemplis Apoſtolorum obedire præcipimus [d]: quia hi, qui mandata eorum poſtponunt non ſolum rei, ſed extorres fiunt. Quæ non ſolum vobis cauenda, ſed & omnibus prædicanda ſunt. *& infra.* ¶ Vnde conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras recte intelligentes, quæ Domino vouiſtis, adimplere ſatagatis.

Act. 5.

a ¶ In omnibus autem ſunt ſine dubio & coniuges.] *Verba hæc abſunt ab originali in recentioribus conciliorum editionibus impreſſo, & duobus ipſius manuſcriptis codicibus, vno Vaticano, altero bibliotheca ſancti Marci Florentiæ, & ab Anſelmo. Hanc vero ſententiam à Platone acceptam hæretici quidam volebant in Chriſtianam religionem inuehere. Ita enim ſcribit Epiphanius hæreſi 32.* Primum quidem, quòd ipſe Epiphanes cum patre ſuo, & ſectæ antiſtite Carpocrate, ac ſodalibus eius, communes eſſe hominum vxores ſanciuit, ex Platonis de repub. libris occaſionem nactus, & propriam concupiſcentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Chriſtianos hanc vxorum communionem vehementer damnari ſolitam Tertullianus in Apologetico euidenter teſtatur his verbis.* Omnia indiſcreta ſunt apud nos præter vxores. In illo loco conſortium ſoluimus, in quo ſolo ceteri homines conſortium exercent: qui non amicorum ſolùmodo matrimonia vſurpant, ſed & ſua amicis patientiſsime ſubminiſtrant, ex illa credo maiorum & ſapientiſsimorum diſciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui vxores ſuas amicis communicauerunt, &c.

Item Eugenius Papa II. & Leo quartus, c.7.

¶ Iuxta eccleſiam, clericorum clauſtra conſtituantur. C. III.

NEceſſaria [e] etenim res exigit, vt iuxta eccleſiam clauſtra [f] conſtituantur, in quibus clerici diſciplinis eccleſiaſticis vacent. Itaq. omnibus vnum ſit refectorium, ac dormitorium, ſeu ceteræ officinæ [g] ad vſus clericorũ neceſſariæ. Miniſtri vero poſt epiſcopum ſuper eos eligantur; quorum vita, atque doctrina illos potius exornet, quàm dehoneſtet.

Anſ.l.7.c.5.& l.4.c.1.

¶ *Eſt caput ſeptimum concilij Romæ ab Eugenio II. primum habiti, & poſtea à Leone IIII. innouati. Antea citabatur Leo nonus.*

Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus Papa.

In conci. Salegunſt. c.12.

Peccatũ vitam abbreuiat.

ſ Cõtra hoc facit littera cõſiliũ, &c. & hortamur, &c. ſed ſæpe q̃ ſunt præcepti conſuluntur & monentur, vt in pnæ dic.cap. ſic enſ. Archi.

ſicut ſeruus dicitur poſſidere. ſ. de acquirend. poſ. qđ ſeruus.
a ¶ Et Sapphira.] ſ. 23. quæſt. 8. legi. & c. Petrus.
b ¶ Propter peccatũ.] propter peccatum moritur quis citius, vt 23. quæſt. 4. ea vindicta.
c ¶ Recordatione.] alias retractatione.
d ¶ Præcipimus.] id eſt, monemus. ſimile 28. q. 1. ſic enim. videtur tamen q; hoc fuit præceptum ſ, quia primitiua eccleſia hoc potuit præcipere: ſicut continentiam. ſed ſi hoc hodie præciperetur, deformaret ſtatum eccleſiæ vniuerſalis: quod non debet eſſe. 1. q. vlt. & ſi illa. Vel dic q; præceptum erat eis qui tũc renuntiauerant proprijs, non alijs, 17. q. 1. cap. 1.

NEceſſaria.] C A S V S. Hic reprehenduntur quidam regulares, qui communiter viuere nolebant, nec volebant habere prælatos. præcipiunt ergo duo Papæ ſcilicet Eugenius & Leo, q; communiter viuant, & prælatos habeãt tales, qui eos exornent, & non dehoneſtent. [Miniſtri.] id eſt, plebani, vel archipresbyteri, vel œconomi, vel huiuſmodi. Sequens §. cum cap. planus eſt.
e ¶ Neceſſaria.] id eſt, vtilis & honeſta.
f ¶ Clauſtra.] Idem dicitur de conſecra. diſtin. 5. in omnibus. ſupra diſtinct. 32. præter.
g ¶ Officinæ.] ſ. diſt. 32. ſi qui vero. contra. ſ. 1. q. 2. ſacerdos. contra, j. e. quia tua. ſed ibi loquitur de eccleſijs collegiatis: hic nõ vel conſuetudo diuerſarum eccleſiarũ ſoluit contrarium.
A D D I T I O. Quia prouidetur eis vt pauperibus, non vt clericis, ſecundum H. hic autem loquitur quãdo viuunt in communi, & de communi, ſecundum Lauren.

a ſ Nulla

Atrium eſt cœmeteriũ

a Nulla.] ¶In atrio.] ideſt, in cœmeterio, quod habebit xl. paſſus in circuitu eccleſiæ maioris capellæ, vel minoris eccleſiæ xxx. vt ꝭ.17.q.4. ſicut antiquitus. ſic palatium Imperatoris non eſt priuatorum parietibus coarctandum. C. de ope. publi. quicumque. Clericus

pars eorum. Tertio oſtendit, ꝙ clericus de decimis & oblationibus viuere debet, & relinquere hereditatem parentibus. Hoc vltimum eſt de conſilio, quod datur perfectis. Vel ſecundum vetus teſtamentum qñ leuitæ de decimis & oblationibꝰ contenti erant, ſicut dixit H. cũ

¶Nec in atrio eccleſiæ, niſi clericorum ædificia ponantur. C. IIII.

Iuo p.15.c.178.

NVlla ædificia in atrio [a] eccleſiæ ponantur, niſi tantum clericorum.

¶Fere eadem leguntur in concilio Salegunſtadienſi, c.12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone p.15.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶Clericus nihil ſæculare poſsideat. C. V.

Deuſdedit p.3. Anſ.l.7.c.2. Iuo p.6.c.1.

CLericus, qui Chriſti ſeruit eccleſiæ, interpretetur primo vocabulum ſuum: & nominis definitione prolata nitatur [b] eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος græce, ſors latine appellatur; propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, ideſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partẽ habet; talẽ ſe exhibere debet, vt & ipſe poſsideat Dominũ, & poſsideatur à Domino. Qui Dominum poſsidet, & cũ propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominũ habere põt. Quòd ſi quidpiã aliud habuerit præter Dominũ: pars eius nõ erit Dominus: Verbi gratia, ſi aurum [c], ſi argentũ, ſi poſſeſsiones, ſi variã ſupellectilem; cum iſtis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus [d] hereditatis eius; nec accipio [e] partem intèr ceteras [f] tribus: ſed quaſi leuita, & ſacerdos viuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor. Habens victũ & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

Pſal. 15. — Pſal. 15. — 2. Tim. 6.

Item Ambroſius de fuga ſeculi, c.2.

¶Nihil præter Deum debet curare, qui in eius ſortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus eſt, nihil debet curare, niſi Deum: ne alterius impediatur neceſsitatis [g] munere. Quod enim ad alia officia [h] confertur, hoc religionis cultui, atq. huic noſtro officio decerpitur [i]. Hæc enim vera eſt ſacerdotis fuga, abdicatio [k] domeſticorum, & quædã alienatio chariſsimorum: vt ſuis ſe abneget, qui ſeruire Deo elegerit †.

† geſtit] or.

Item Hieronymus ad quemdam ſuum leuitam de duobus generibus hominum.

¶Clericis, & Deo deuotis nec cauſas agere, nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

hodie etiam monachi ab hereditate paterna vel materna nõ excludanẽ, vt 18.q.1. ſtatutũ. & 19.q.3. præſens.

b ¶ Nitatur.] Argu. à nominis interpretatione. 16.q.1. ſi cupis. nomina enim debẽt eſſe conſona rebus. inſti. de dona. §. eſt & aliud.

c ¶ Si aurũ.] non tñ eſt peccatum habere diuitias, ſi adſint bona opera, vt 35. diſt. hæc aũt ſcripſimus. ſed tunc eſt peccatũ, ſi propter eas iuſtitia deſerit. ꝭ. ea. habebat. vel cum homo in eis ſpem ſuam ponit, vt 8. q.1. sũt in eccleſia.

Diuitias habere peccatum nõ eſt.

d ¶Et funiculus.] Funiculus hic dicitẽ menſura quædam, qua diuidebatur hereditas poſt funus defuncti, ſecundum illud: Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Funiculus quid ſit.

e ¶ Nec accipio.] Monachus tamen ſuccedit in hereditatem, vt 19.q.3. non liceat. & eccleſia nomine eius recipit, vt 18.q.1.c.1. Vnde Ouidius.

Alterius vires ſubtrahit alter amor.

f ¶Inter ceteras.] ſed ſingulariter: & eſt ar. quòd clerici non debent partiri hereditatem cum fratribus.

CVi.] CASVS. Quidam rogauit Ambro. vt ſcriberet ſibi qualiter poſſet ſæculum fugere, & Deo ſeruire: cui Ambro. reſcribit dicens, ꝙ ſæculum duobus modis fugitur, ſcilicet renunciando rebus proprijs & ſæcularibus curis: & abdicando ſe à domeſticis perſonis & conſanguineis, vt ſuis ſe abneget, qui Deo ſeruire eligit.

CLericus.] CASVS. Nepotianus rogauit Hier. vt dictaret ſibi libellum de clericorum vita. quod Hier. fecit. hoc ergo cap. quod eſt pars illius libri, tria oſtendit, ſcilicet ꝙ clericus debet nomen ſuum interpretari: & iuxta interpretationem viuere. Secundo oſtendit, ꝙ clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia poſſident dominus eſſe dedignatur, nec vult fieri

g ¶ Neceſſitatis.] ideſt, ſolicitudinis.
h ¶ Officia.] ſcilicet ſæcularia.
i ¶ Decerpitur.] ideſt, ſubtrahitur. ſic 99. diſt. ecce.
K ¶ Abdicatio.] quo ad carnalem affectum, vel copulã.

DVo ſunt.] CASVS. Quidã leuita rogauit Hiero. vt aſſignaret ſibi differentiã inter clericos & laicos & quod

Digitized by Google

contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporaliũ ceſſare conuenit: vt ſunt clerici, & Deo deuoti, videlicet conuerſi [a], κλῆρος enim græce, latine ſors. Inde huiuſmodi homines vocãtur clerici, ideſt ſorte electi. Omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent. Et hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio [b]. Illi enim victu & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem [c] habentes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus eſt Chriſtianorum, vt ſunt laici. λαὸς enim græce, eſt populus latine. His licet temporalia poſsidere, ſed non niſi ad vſum [d]. Nihil enim miſerius eſt, quàm propter nummum Deum contemnere. His conceſſum eſt vxorem ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, cauſas agere, oblationes [e] ſuper altari apponere, decimas reddere: & ita ſaluari poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Aug. ſer. 21. ad fratres in eremo.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, reſponſionum, c. 1. & 2.

Ioan. diac. in vita l. 2. c. 37.

¶ Clerici nihil proprium poſsideant. C. VIII.

QVia tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum [f] non debet fieri † à clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta eſt; hanc debet inſtituere conuerſationem, quæ in initio naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in quibus nullus eorum ex ijs, quæ poſsidebat, aliquid ſuũ eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia. ¶ Si qui vero [g] ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe non poſſunt continere; ſortiri vxores [h] debent, & ſtipendia ſua exterius accipere: quia & de eiſdẽ patribus, de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum, [quòd diuidebatur ſingulis, prout cuique opus erat.] De eorum ergo ſtipendio cogitandũ,

Anſ. l. 7. c. 3. † al. viuere

32. diſtin. ſi qui vero. Reſp. 2.

Act. 4.

& quod eſſet officium vniuſcuiuſque. Hiero. ergo reſeribit ei aſſignando duo genera hominum, ſcilicet clericos & laicos. clericorum eſt officium diuina cõtemplari, orationibus & diuinis officijs inſiſtendo: & ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare. iſti dicuntur reges: quia ſe & alios regere in virtutibus debent. & in ſignum huius rei geſtant coronam in vertice. Laicorum vero officium eſt ducere vxorem, terram colere, & ea quæ cõtinent, in fin. cap. & oſtẽdit qualiter vtrique interpretentur.

Conuerſũ verberãs incidit in canonem.

a ¶ Conuerſi.] Conuerſi omnes dicunt eccleſiaſticæ perſonæ, vt 17. quæſt. 4. quiſquis, & verberãs talẽ incidit in canonem. extra de ſent. excommu. non dubium. & habebunt habitum illorum cum quibus conuerſantur, vt 16. quæſt. 7. in nona. & licet cõuerſi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium profitentur, quidam non, vt 17. quæſt. 1. vt lex. nam acolythi ſunt eccleſiaſticæ perſonæ, & tamen non tenẽtur continere, vt 32. diſtinct. ſi quis eorum. quia poſſunt contrahere matrimonium legitimũ. Item licite templarij ſint eccleſiaſticæ perſonæ, tamen poſſunt mouere arma ex pmiſſione eccleſiæ.

b ¶ Depoſitio.] ſic ſ. diſt. 23. prohibete. & capilli, qui remanẽt, deſignãt quod aliqua debemus retinere ad ſuſtentationem.

c ¶ Proprietatem.] rerum eccleſiaſticarũ: tamen bene concedẽdum eſt, quod clericus ſit dñs fructuũ collectorũ. ſed licet proprietas fructuum ſua ſit: tamen non poteſt eam in morte eius alicui largiri ratione teſtamenti. ſed intuitu eleemoſynæ ſic, vt extra de teſta. ad hæc. ſicut heres licet ſit dominus rerũ, quas tenetur per fideicommiſſum reſtituere alij: tamen nihil poteſt inde alienare. ff. ad Trebel. deducta. §. vlt. & l. quidam. §. ſi quis.

Pecuniam ſeruare vtrum licitũ ſit.

d ¶ Ad vſum.] Prohibetur etiam laicis ne ſeruent pecuniam, vt 47. diſtin. ſicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona ſua ſtatim effundere, vt 86. diſt. non ſatis. & dic non niſi ad vſum, ideſt, non ad abuſum, bene enim poſſunt habere proprium.

e ¶ Oblationes.] immo præcipitur eis oblationes dare, vt 16. q. 1. ſtatuimus. ſ. de conſec. diſt. 1. omnis Chriſtianus. 10. q. 1. quia ſacerdotes.

QVia tua.] CASVS. Tres quæſtiones fecit Aug. Gregorio: quibus quæſtionibus Greg. tres dat reſponſiones. Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & communiter viuere. & reſpondet quod ſic, vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati, & in minoribus ordinibus conſtituti debeant habere ſtipendia eccleſiaſtica. Et reſpõdetur quod ſic, ſicut eſt à patribus ſcriptum, quòd diuidebant, &c. qui ſub regula eccleſiaſtica ſunt tenendi. Tertia fuit ſi quid ſupereſt communiter viuentibus de annuo reditu, quid debeat inde fieri. Et reſpondet quòd debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Chriſti dicẽtis, Quod ſupereſt. &c. Secunda pars ibi, [Si qui vero ſunt.] Tertia ibi, [Communiter autem viuentibus.]

f ¶ Seorſum.] Ergo monachus epiſcopus factus non poteſt habere proprium. ſed ſi hereditas aliqua deuoluitur ad eum, erit eccleſiæ, vt 18. quæſt. 1. c. 1. in fin.

g ¶ Si qui vero.] ſ. diſt. 32. ſi qui vero. & cap. placuit. hoc hodie non tenet, extra de cle. coniuga. Ioannes. & cap. 1.

h ¶ Vxores.] ſi ſint clerici, numquid ergo dormiunt cũ alijs, vt ſ. ead. neceſſaria, non: quia eſſet inhoneſtum in vxo-

vxorato. Item, cantabunt ne cũ clericis? quod videtur quia non aliter perciperent ſtipendia. & quod hic dicitur, ſpeciale eſt in Anglicis: nec enim ſimul habebit quis eccleſiaſticum beneficium & vxorem. extra de cleric. coniuga. diuerſis. & cap. Ioannes.

a ſ Sub

atque prouidendum eſt: & ſub eccleſiaſtica [a] regula ſunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis pſalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſeruent. Communiter † autem uiuentibus iam de faciendis portionibus [b], vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum? cum omne, quod ſupereſt, in cauſis pijs, ac religioſis erogandum eſt? Domino & magiſtro omnibus dicẽte: [Quod ſupereſt [c], date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.]

† *al. communi autem vita*

Lu. 11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epiſtola vnica, c. 1.

ſ Clericis omnia communia eſſe debent. C. IX.

Anſ. l. 7. c. 4. Iuo p. 3. c. 139. † *al. bonos*

SCimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes † Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in ſortem Domini ſũt electi, ideſt clericos: ſicut in actibus legitur Apoſtolorũ: [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erãt illis omnia communia.] *& infra.* ſ Quicumque veſtrum communem vitam ſuſceptã habet, & vouit ſe nihil proprium habere; videat, ne pollicitationem [d] ſuam irritam faciat: ſed hoc, quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat: quoniam ſatius eſt non vouere; quàm votum, prout melius poteſt, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem [e] percepe runt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quàm illi, qui vitam ſine voto finierunt; aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

Act. 4.

In ead. epiſ. c. 6.

Item Auguſtinus in ſermone de cõmuni vita clericorũ.

Serm. 52 ad fratres in eremo. In conc. Aquiſgran. c. 112. Beda 2. Cor. 8. 12. q. 3. non ſũt audiendi.

Anſ. l. 7. c. 6 Rom. 12. 2. Cor. 8.

ſ De eodem. C. X.

NOlo [f], vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occaſionem. Prouidemus enim bona, vt ait Apoſtolus non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos, conſcientia noſtra ſufficit nobis; propter uos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt

quod non eſt vetum.

SCimus.] CASVS. Quidam clerici catholici vouerũt ſe nihil proprium velle habere: quod votum male ſeruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendam, exemplo Apoſtolorum, quibus erant omnia communia, & vt votum quod fecerunt Domino, fideliter cuſtodiant, ne damnationem, ſed præmiũ ſibi acquirant: quoniam melius eſt non vouere, quàm votũ, prout melius poteſt, non adimplere: grauius enim puniuntur qui votum vel fidem nõ ſeruauerũt, quàm illi, qui numquam votum fecerunt, & ſemper ſine fide fuerunt.

d ſ Pollicitationem.] Nota q ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, poteſt conueniri. 22. q. 5. c. iuramẽtũ. ſic ex nuda pollicitatione facta reipublicæ, vt ff. de pollici. l. prima.

Pollicitatio nuda quandoque obligat.

e ſ Aut fidem.] hic videtur Vrbanus ſoluere quæſtionẽ Aug. 6. q. 1. quæro. in fin. Dicunt tamen quidã magis puniendum eſſe illum, qui ſemper fuit infidelis: quàm illum, qui quandoque fuit bonus. nam iſti opera quandoque viua fuerunt. tamen hæc littera contradicit eis r.

NOlo.] CASVS. Ad euidentiam huius c. nota q Aug. fecit tres conſtitutiones. Primo cõſtituit, nullum ordinare clericũ, niſi proprijs renũtiet: ſed quidam vt clerici fierent, proprijs renuntiabant; quod poſtea male ſeruabant. quare Augu. videns hoc eſſe multis occaſionem peccandi, primam conſtitutionem retractauit, vt infra cap. certe, volens potius habere claudos quàm mortuos. Tertio iuxta voluntatem ſuorum clericorum primam conſtitutionem confirmauit: ſicut continetur in hoc c. in quo ſtatuit, vt nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter oſtendit, rationes plures aſſignando. & ſi habuit, non poteſt facere teſtamentum: immo deponetur. facit etiam mentionẽ de prima cõſtitutione, & eius retractatatione. j. c. certe. Sequens §. qui non vult. patet.

r Ar. ſ aut. de liti. §. ſi vero apud. in fi. Arch.

a ſ Sub eccleſiaſtica regula.] Hic patet, q ſi aliquis in minoribus ordinibus conſtitutus ducat vxorem, non tamen poteſt more laicorum viuere: nec poteſt conueniri coram ſæculari iudice: nec verberari ſine ſacrilegio, vt 20. q. 3. eos. & 81. diſt. dictum. Io. quod falſum eſt, vt extra de cle. coniug. Ioannes. B.

b ſ Portionibus.] ideſt, dandis decimis. monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt j. 16. q. 1. decimas. extra de deci. fraternitatem.

Monachi n tenen ad deci s. Decimas ere pau non m ur.

c ſ Quod ſupereſt.] Videtur ergo q ſi aliquis ita pauper eſt: q ei non ſufficiant ſua, videtur q non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto ſibi aliquis teneatur ſubtrahere neceſſaria, vt 86. diſt. non ſatis. in fi.

f ſ Nolo.] Aug. fecerat tres conſtitutiones: prima fuit q clerici non poſſent habere propria; ſed illa male ſeruabatur, & plurimi erant tranſgreſſores: ideo ſecundo reuocauit eam, vt j. c. certe. Tertio de cõſenſu clericorũ

ſuorum

Digitized by Google

ſuorum confirmauit primam conſtitutionem, vt in hoc c.
a ¶ Neceſſaria.] 11. q.3. ſentit contra. hoc ibi ſolutum eſt.
b ¶ Aurum.] 86. diſt. fratrem. quod loquitur de illis, qui ante tetractationem renũciauerant proprijs, & tamen volunt habere proprium.
c ¶ Dixeram.] in ſecunda conſtitutione, quam feceram.
d ¶ Non illis tollerem.] ideſt, non præcluderem eos fieri clericos.
e ¶ Claudos.] quia adhuc temporalibus non renuntiauerãt.
f ¶ Mortuos.] ideſt, qui renuntiauerunt proprijs, & tamen volunt habere propriũ.
NOn dicatis.] CASVS. Dicit Aug. in hoc c. q̃ qui renũtiauerunt mundo, ꝓprium habere nõ poſſunt: & ſi litteras vel munus aliquod occulte receperint: ſi ſponte confiteantur, parcetur illis. ſi autem de hoc conuicti fuerint, ſecundum arbitrium ſui præpoſiti vel presbyteri puniuntur. Tales enim nihil poſſunt habere vel poſſidere, vel dare vel accipere ſine licentia ſuperioris. & ſi de eius licentia aliquid receperint, de accepto fiat quod ſuperiori placuerit.
g ¶ Non dicatis.] extra de accu. ex parte. extra ne cleri. vel mona. non magnopere.
h ¶ Poſſidere.] numquid pauperi famæ morienti tenentur ſubuenire ſine licentia? ita. nec obſtat. 1. q.1. non eſt putanda. quia in hoc caſu quilibet ei ſubueniret. res enim, quæ nobis ſuperabundant, pauperum ſunt, vt 47. di. ſicut hi. Si autem eſt in ſcholis, de licentia agere poteſt, & mutuare ſicut filius familias, vt C. ad Mace. l. vl. ff. d iud. ſi lõgius. §. filius familias. ar. extra de offi. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſd. omn.

conſcientia, & fama. Conſcientia neceſſaria [a] eſt tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt. *& infra.* ¶ Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi forte aliqui † habent, nulli licet: & qui habuerint, faciunt quod non licet. *& infra.* ¶ Enthecam nobis habere non licet. Non enim epiſcopi eſt ſeruare aurum [b], & à ſe reuocare mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures triſtes relinquamus: quia, quod poſſimus dare omnibus, nõ habemus. Non habeamus ergo entheca͂. *& infra.* ¶ Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & contra iſta præcepta facere; parum eſt vt dicam, non mecum manebit, ſed nec clericus erit. Dixeram [c] enim, & ſcio me dixiſſe, quòd ſi nollent ſuſcipere vitam ſocialem mecum; non illis tollerem [d] clericatum: ſed ſeorſum manerent, ſeorſum viuerẽt: quomodo noſſent, Deo viuerent; & tamen ante oculos poſui, quantum mali ſit à propoſito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos [e], quàm plangere mortuos [f]. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicumq. voluiſſet extra manere, & de ſuo viuere, non tollerem ei clericatũ: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat teſtamentum; ſed delebo eum de tabula clericorum. *Item ſupra.* ¶ Qui [a] non vult mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatem; ſed videat, vtrum habere poſſit felicitatis hereditatem †.

† aliquid] orig.

J. 2. q. vobis eni

Serm. 53.

Serm. 52. in eremo.

† al. æternitatem

¶ *Initium huius capitis vſque ad verſ.* Qui habere voluerit. *legitur in ſermone 2. de communi vita clericorum, ſeu 52. ad fratres in eremo: cetera vero partim in ſermone 53. ad fratres in eremo, ſiue ſerm. 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. ſiue 2. de quibus ſermonibus adnotatum eſt ſupra diſt. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. ſub hoc titulo,* Ex ſermone de vita & moribus clericorum.

a ¶ Qui non vult.] *In ſermone ipſo præcedit c. certe ego. infra eadem, & paucis interiectis ſequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Idem ſermone tertio de communi vita clericorum.

Et epiſt. 109. ad monachas.

¶ Non licet habere proprium ijs, qui ſuis renuntiant, & communiter viuere ſpondent. C. XI.

NOn dicatis [g] aliquid proprium: ſed ſint vobis omnia communia. *& infra.* ¶ Quicumque autem in tantum progreſſus fuerit malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet munus accipiat; ſi hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atq. conuincitur ſecundum arbitrium presbyteri, vel præpoſiti grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum [a] huius noſtræ cogregationis fratres non ſolum facultatibus, ſed voluntatibus proprijs in ipſa ordinationis ſuſceptione renuntiauerint, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperijs in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint; certum [ß] eſt eos nihil habere, poſſidere [h], dare,

Religioſus etiam in veſte proprietatem nõ haber.

omn.iudi.l.2.Sed numquid veſtis eſt ſua,quam habet? vel numquid dicitur poſſidere res temporales, vel veſtem? non videtur: quia veſtis qua ſemper vtitur ſeruus,de peculio domini eſt. ff. de peculio, id veſtimentum,ſed ſeruus non poſſidet ea,quæ ſunt in peculio, vt ff.de ac-

E Xemplum.]Casus.Dictum eſt 7.q. clerici non debent habere propria.Sed quia poſſet aliquis dicere ꝙ eccleſia non debet habere propria eadem ratione, quia ſi haberent clerici non poſſent ea poſſidere: ideo Gratianus ab hoc loco vſque ad §. his omnibus. probat ꝙ eccleſia poteſt habere propria,& poſſeſſiones, & ꝙ clerici nomine eccleſiæ poſſidere poſſunt,etſi nomine ſuo nihil poſſideant. Probatur ergo in hoc cap. ꝙ eccleſia loculos & poſſeſſiones habere poteſt: & hoc probat exemplo Domini,qui loculos habuit, & qui furem admiſit, vt oſtenderet, ꝙ quando eccleſia perſecutionem patitur à furibus, i.malis,patienter ferat,.B.

In prima regula,c.4.

vel accipere debere ſine ſuperioris[a] licentia. Quòd ſi propinquus,vel amicus, vel quilibet fratrũ cuiquam aliquid offerre voluerit;primo quidem Priori inſinuetur: & ſic ſuſcipiatur,ſi ipſe mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud,niſi quod Priori placuerit.

¶ Caput hoc ſumptum eſt ex ſermone 3. de cõmuni vita clericorũ, in quo regula B. Auguſtini continetur, ac repetitur in epiſtola 109 ſed in ea ad monachas oratio conuertitur.

α ¶ Cum huius noſtræ.] *Hæc vſq. ad ver.* certum eſt. *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum.*

β ¶ *Hæc habentur in prima regula,c.4.*

Idem tractatu 50.ad c.12.Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

E Xemplum[b] Domini accipe cõuerſantis in terra.Quare habuit loculos,cui Angeli miniſtrauerunt;niſi quia eccleſia ipſius, loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit;niſi vt eius eccleſia fures[c] patienter toleret?

b ¶ Exemplum.]Ab hinc oſtendit ꝙ eccleſia poſſit habere proprium: & hoc vſque ad §.econtra.

c ¶ Fures.] ideſt, occultos peccatores. ſi. 23.q.4.tu bonus. extra de tempo. ordi. cap.vlti.

Et in cõc.Aquiſgran.c.35.

Item Proſper de vita contemplatiua,lib.2.c.9.

¶ Eccleſiarum præpoſiti,rerum diſpenſatores efficiuntur. C. XIII.

E Xpedit facultates eccleſiæ poſsideri,& proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ ſunt,ſed communes[d] eccleſiæ facultates: & ideo quiſquis omnibus,quæ habuit,dimiſsis,aut venditis fit rei ſuæ contemptor;cum præpoſitus[e] fuerit factus eccleſiæ:omniũ, quæ habet eccleſia,efficitur diſpenſator.Denique ſanctus Paulinus,vt ipſi melius noſtis, ingentia prædia, quæ fuerunt ſua, vendita pauperibus erogauit: ſed cum factus eſſet epiſcopus; non contempſit eccleſiæ facultates, ſed fideliſsime diſpenſauit. Quo facto ſatis oſtẽdit & propria debere propter perfectionem contemni; & ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ † ſunt profecto communes, poſsideri. Quid ſanctus Hilarius?

† *quæ ſũt profecto communia*] or.

E Xpedit.]Casus In hoc cap.oſtendit Proſper, quòd eccleſia poteſt habere poſſeſſiones. & hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Paulini, qui ſua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus epiſcopus, poſſeſſiones eccleſiæ poſſedit & diſpenſauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: qui fact⁹ epiſcopus non ſolum res eccleſiæ poſſedit, ſed etiam acquiſitis innumeroſis hereditatibus fidelium poſſeſſiones eccleſiæ augmentauit,qui epiſcopi ſi ſciuiſſent eſſe peccatum eccleſiam habere poſſeſſiones,numquam eas diſpenſandas ſuſcepiſſent.

Eccleſiaſticarum rerum dominium apud quem eſt.

ff.de acquir.poſ.quod ſeruus.Item qui ab alio poſſidetur:ipſe nihil poſſidet,vt ff.de adulte.l. ſic eueniet. Sed dicas ꝙ ex permiſſione prælati ſui poſſunt poſſidere, vt extra de ſta.mona.c.monachi. Et nota ꝙ monachus ratione contractus nec agere poteſt,nec conueniri 1: ſicut ille qui ceſſit bonis, vt ff. de arbi.item ſi vnus, in princi. Sed hoc notaui 11.q. 1. de perſona. Item cum monachus dicatur ſeruus,vt 54.diſt.multos. ergo non habet liberum arbitrium,vt 32.q.5.cap.vnico. nec enĩ velle videtur qui ex neceſſitate obtemperat. ff. de reg. iur.l.velle. Item agere non poteſt de iniuria ſibi illata: ſed tamen eius prælatus poteſt agere 2,niſi prælatus abſit,nec reliquerit procuratorem,ad inſtar filij familias. ff.de iniu.ſed ſi vnus.§.ait prætor.

1 Extra de fideiuſ. de quibuſdã. vbi de hoc.

2 Quod dic vt not. extra de ſẽ. excõ. parochianis.

a ¶ Sine ſuperioris]extra de of.ord quanto. habet tñ ius eligendi 3 & ius accuſandi ſuum prælatum ſiue abbatem:& illud poteſt facere ſine licentia abbatis, quia hoc iure ius conceditur.extra de accuſ.ex parte.

3 Vt extra de reſcr. p. cum dilecta.de conſuet.cũ dilectus.Arc.

d ¶ Communes.] quæritur quis ſit dominus rerum eccleſiaſticarum,numquid pauperes dicuntur eſſe domini.arg.ꝙ ſic.16.q.1.quoniam quidquid. Poteſt dici, ꝙ eccleſia ſit domina,vt 16.q.3.inter memoratos.ſicut hereditas eſt domina,vt ff.de acq.re.do.hereditas. Alij dicunt ꝙ ipſe Deus 4, vt infra ea.q.2.qui Chriſti.& c.qui abſtulit.Vel dic dominium eſſe apud clericos, ſicut dominium rerum vniuerſitatis apud ciues. inſtit. de rẽ. di.§.vniuerſitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde ſuſtentantur.

Additio.De hoc etiam no.extra de verb.ſig. cauſa. & per Innoc.& Hoſtien.extra de cauſa poſ. cum ſuper. & ibi videas.Arch.

4 Et cum omnia ei⁹ ſint:hoc tamen ſpecialius vide. 1.q. 3.Saluator. ver. quiſque c. res quæ 16. q. 1. in canonibus ver.ſi quis. & hoc verum ſecundum Rav. & Vin.Arc.

e ¶ Cum præpoſitus.]& confirmatus. nam ante non poteſt adminiſtrare,niſi ſit valde remotus, vt extra de elect.ꝙ ſicut.&c.nihil.

a ¶ Si ſcirent.] ſimile 7.q.1.omnis qui. ar. bonum pro illis qui ſuis renuntiauerunt. q; ſemper præſumitur illos iuſtā cauſam & litem fouere. & eſt bonum. ſimi. extra de no.oper.nun.c.1.

b QVoniam. ¶ Velina.] Not. plurium eccleſiarum viſitationē vni committi. Et eſt arg. q; ratione ꝓpinquitatis aliquid ſtatuitur contra ius. ſic extra de poſtul. ad hoc. & ſic tōne remotiōis.63.diſ. cū lōge.

c ¶ Conſtitutę.] 7.q.1. conſtitutum. & 3.61.diſt. obitum.

d ¶ Melchiades.] falſus eſt titulus: quia Melchiades fuit proximus ante Siluestrū, & eius tēpore eſt Cōſtantinus conuerſus. 96.diſt. in illa palea, Conſtantinus.

FVturā.] CASVS. Dicebāt quidam q; eccleſia nō debeat recipere prædia: & hoc probant exemplo Apoſtolorū, qui in Iudæa prędia non recipiebant, ſed pretia prædiorū, vt pauperes ſubſtētarent. q bus Melchiades Papa reſpondet dicens, q; ideo Apoſtoli in Iudæa prædia non recipiebant, quia præuidebant eccleſiam ad Gentes tranſituram. quod cum factum eſſet, principes Romanorū facti ſunt Chriſtiani: de quibus Cōſtantinus fuit vnus, qui legē dedit, vt quicumque vellet fieri Chriſtianus, & eccleſiā frabicaret, & prædia eccleſiæ donaret. & ipſemet multa donauit: & eccleſiā beati Petri inſtituit: & ſedē imperialē ei reliquit & ab illo tēpore cœpit eccleſia poſſeſſiōes habere: & Chriſtiani cœperūt eccleſias ædificare, & ſeipſos conſecrare.

1 Ad hoc facit expſſe 3.q.6. dudū. vbi l. approbat iſtā ſnīam. Alij ꝺ q; eccleſia Lateran. eſt patriarchalis, ſed eccleſia beati Petri nō, nec ēt epalis, ſed eſt ꝺ epiſcopatu Portuenſi. & ideo exponunt vt ſequitur, & hoc tenet Hugo.

e ¶ Romani.] Ergo Imperator eſt dominus totius mundi. 3.7.q.1. in apibus.

f ¶ Primę.] Videt ergo q; eccleſia beati Petri ſit prior eccleſia beati Ioannis Apoſtoli Laterana 10.q.1. ſanctorū. ſed expone primæ beati Petri, ideſt, Apoſtoli: vel primæ, ideſt, Apoſtolicæ.

g ¶ Concederet.] ergo imperium eſt apud eccleſiā Romanam, vt 96.diſt. in illa palea, Conſtantinus.

h ¶ Synodo.] nam ante eum non fuerunt generales ſynodi congregatæ, vt 15.diſt. cap.1.

i ¶ Baſilicas.] de conſ. diſt.1. nemo.

Viden-

nonne & ipſe omnia bona ſua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis ſuæ fieret eccleſiæ Arelatenſis epiſcopus; quæ illa tunc habebat eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiā acceptis fidelium numeroſis hereditatibus ampliauit. Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti pontifices, factis euidenter clamant poſſe, & debere fieri quod fecerunt. Qui vtique homines tam ſæcularium, quàm diuinarum rerum ſine ambiguitate doctiſsimi, ſi ſcirent [a] res eccleſiæ debere contemni; numquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant, retinere †. (Addita ex ori. hæc clauſula.) († al. ſuſcipere)

Item Gregorius Felici epiſcopo de Acropoli, lib. 2. ep. 29.

¶ Diaconi, vel quælibet religioſæ perſonæ regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

QVoniam Velina [b], Buxentina, & Blandana eccleſiæ, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ [c], ſacerdotis noſcūtur vacare regimine; propterea fraternitati tuæ earum ſolenniter operam viſitationis iniunximus: illud præ omnibus commonentes, vt vbi præfatarum eccleſiarum, ſiue diœceſeos earum, vel diaconi, vel religioſæ perſonæ inuentæ fuerint; diſtricte, canoniceque viuant. (Anſ. l.7. c.7.)

Item Melchiades [d] Papa.

¶ Quare in primitius eccleſia prædia vendebantur. C. XV.

FVturam eccleſiam in gentibus Apoſtoli præuidebant: idcirco prædia in Iudæa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduerſa mundi ſuccreſceret eccleſia; eouſque peruenit, vt non ſolum Gentes, ſed etiam Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiā tenebant, ad fidē Chriſti, & baptiſmi ſacramenta cōcurrerent. E quibus vir religioſiſsimus Conſtantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuerſum orbem, ſub ſuo degentes imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricare eccleſias, & prædia tribuere poſſe cōſtituit. Denique idem præfatus princeps donaria immenſa contulit, & fabricam templi primæ [f] ſedis beati Petri principis Apoſtolorum inſtituit: adeo, vt ſedem imperialem, quam Romani principes poſſederant, relinqueret, & beato Petro, ſucceſſoribusq. † ſuis profuturam concederet [g]. Idem vero præſidens in ſancta ſynodo [h], quæ apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorumdam conſpiceret corā ſe delatam, ait; Vos à nemine diiudicari poteſtis: quia ſolius Dei iudicio reſeruamini. Dii etenim vocati eſtis: & idcirco non poteſtis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tēpore, & deinceps, viri religioſiſsimi nō ſolum poſſeſſiones, & prædia, quæ poſſederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrarunt, ædificantes baſilicas [i] (Polyc. l.1. tit.19. Burc. l.3. c.2. & 5. Iuo p.3. c.4. & 7. Pann. l.2. c.3.) († al. ſuiſque præſulibus)

Digitized by Google

VIdentes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quattuor partes. In prima parte oſtenditur ratio, quare eccleſia habet poſſeſſiones, ſcilicet quia plus vtilitatis confert eccleſiæ de poſſeſſionibus quàm de pretio: cum ex his plura poſſint fidelibus miniſtrari. In ſecunda parte dicitur, ꝙ res eccleſiæ debent eſſe in poteſtate epiſcoporum: ex quibus debent communiter viuentibus neceſſaria miniſtrare. In tertia parte dicitur, quo nomine cenſeantur res eccleſiæ, ſcilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vſurpantis res eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi, [Ipſe vero.] Tertia ibi, [Ipſe eni.] Quarta ibi, [ideo.]

in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per ciuitates, ac monaſteria innumera: in quibus cœtus Domino ſeruientium conueniret.

¶ Ceteri etiam collectores Melchiadem citant: quod conſtare non poſſe recte animaduertit auctor gloſſæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ ſynodi: quo tempore (vt ex ipſa ſynodo, Euſebio, & ceteris hiſtoricis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autẽ integrum in ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini: quod in collectione Iſidori, Lutetiæ bis impreſſa, ſequitur ſtatim poſt decreta Melchiadis, quemadmodum ſupra diſt. 88. ad c. decreuit. adnotatum eſt.

Item Vrbanus Papa, epiſtola vnica, c. 1.

¶ Quare prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur. C. XVI.

Anſ. l. 7. c. 6. Burc. l. 3. c. 3. Iuo par. 3. c. 5.

VIdentes autem ſummi ſacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis poſſe conferre, ſi hereditates, & agros, quos vendebant, eccleſijs, quibus præſidebant, epiſcopi traderent; eo quòd ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus communẽ vitam † ducẽtibus, quàm ex pretio ipſorum: ceperunt prædia, & agros, quos vendere ſolebant, matricibus [a] eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. ¶ Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarum epiſcoporum (qui locum tenent Apoſtolorum [b]) erant, & ſunt vſq. adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus. E quibus epiſcopi, & fideles diſpenſatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. ¶ Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. *& infra, c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantum eccleſiæ, quibus epiſcopi præſident, Domino adminiculante creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus; vt nullus ſit in eis communem gerens † vitam, indigens: ſed oĩa neceſſaria ab epiſcopo [c], ſuiſq. miniſtris percipit. ¶ Ideo ſi aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur; iam dicta damnatione feriatur.

† al. fidem

† al. ei gens] al. degens

Item Auguſtinus tractatu 62. in Ioannem.

Et Beda ad c. 13 Io. & ibi gloſſa ordin.

¶ De eodem. C. XVII.

Anſ. l. 5. c. 32. Poly. l. 3. tit. 24.

HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſsitatibus, & alijs indigentibus [d] tribuebat. Tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, non cogitandum [e] eſſe de craſtino, nõ ad hoc fuiſſe præceptũ, vt nihil pecuniæ ſeruetur à ſanctis; ſed ne Deo pro iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur.

Matt. 6.

a ¶ Matricibus.] videtur ergo ꝙ tantum matrices eccleſiæ olſ. habuerunt prædia & poſſeſſiones. vnde videtur ꝙ illa ſollennitas, quæ in alienatione rerum eccleſiæ ſeruari præcipitur. 10. q. 2. caſellas. aliàs hoc ſus tantum de matricibus eccleſijs intelligatur. cũ enim olim eccleſiæ erant tenues, maior erat inquiſitio adhibẽda in alienatione. ſed cũ hodie augmentatæ ſunt poſſeſſiones eccleſiæ: ſufficit conſenſus capituli eccleſiæ ad alienationem faciendam, vt ī. ea. q. 2. ſine.

Eccleſiaſticæ res facilius poſſũt alienari hodie quàm olim.

b ¶ Apoſtolorum.] Epiſcopi tenent locũ Apoſtolorum, vt hic, ſcilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renunciationem propriorum, & communem vitam. 16. q. 1. ex auctoritate. omnes ſacerdotes quo ad ſacramentorum diſpenſationem. 11. q. 3. abſit. 21. diſt. in nouo. 68. diſt. quorum vices.

Apoſtolorum locũ tenent viri eccleſiaſtici diuerſimode.

c ¶ Ab epiſcopo.] extra de præb. cap. epſ. ADDITIO. Et ſic habes hic, ꝙ epiſcopus per ſe vel per alium tenet̃ prouidere cuilibet clerico indigenti. 70. diſt. ſanctorũ. H.

HAbebat.] CASVS. Probatur in hoc c. exemplo Domini, ꝙ eccleſia poteſt habere poſſeſſiones: quia Dominus loculos habuit. & qd̃ dixit, non eſſe cogitandum de craſtino, non ita intelligendum eſt, vt nihil habeamus, ſed ne Deo propter mundana ſeruiat̃. Sequens §. patet.

d ¶ Indigentibus.] argu. de eleemoſynis fieri eleemoſynam. 16. q. 1. decimæ tributa.

e ¶ Cogitandum.] ī. 1. q. 7.

Digitized by Go

1.q.7.conuenientibus.contra,vbi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris caſibus debemus occurrere,(23.diſt.in nomine,Solutio.cautela non prohibetur,ſed ſolicitudo nimia, per quam cultus diuinus minuatur.47.diſt.cap.omnes huius.& cap.ſicut hi.

Solicitudo nimia eſt prohibita.

f ¶ Cadere.]ideſt,non aſſumere.

g ¶ Sanctitatem.]ideſt,minus periculum eſt eſſe manifeſtû quàm occultum.& ſic non eſt contra 32. q. 4. nemo.vbi dicitur quòd tolerabilior eſt culpa, ſi lateat.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus, ꝙ clerici ꝙ clerici poſſint habere propria.quod verum eſt ijs qui non renunuauerunt proprijs: in quo caſu loquitur vſque ad §.De rebus.

2 *His omnibus auctoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quòd ſi habuerint, non clerici erunt;non tamen clericatus eis tollendus eſt.*

Vnde Auguſtinus in ſermone 2.de communi vita clericorum. al.52.ad fratres in eremo.

¶ Clericatus non tollitur eis, qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

CErte ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare clericum, niſi qui mecum vellet manere: aut ſi vellet recedere [a] à propoſito; rectè illi tollerem [b] clericatum: quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumque conſortium. Ecce [c] in conſpectu Dei, & veſtro, muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus, & eccleſia ſua; maneant vbi volunt, & vbi poſſunt: non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malum [d] enim eſſe quis neſciat? Malum [e] eſt cadere [f] à propoſito: ſed peius eſt ſimulare propoſitum. *& poſt pauca.* ¶ Si non † ſeruat ſanctitatem [g] foris; dimidius cecidit: ſi vero intus habuerit ſimulationem; totus cecidit. Nolo vt habeat neceſsitatem ſimulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere.

Aug.l.7.c.8.

† Si ſeruat] orig.

Econtra ſunt alia auctoritates, quibus conceditur propria habere, non ſolum alijs, ſed etiam epiſcopis.

Vnde in concilio Agathenſi, c.48.legitur.

¶ De rebus proprijs, vel acquiſitis epiſcopi heredibus ſuis derelinquant. C. XIX.

EPiſcopi de rebus proprijs, vel acquiſitis [h], vel quidquid de proprio habent [i], heredibus ſuis, ſi voluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouiſione [k] ſuæ eccleſiæ fuerit, ſiue de agris, ſiue de fructibus † [l], ſiue de oblationibus; omnia † in iure eccleſiæ reſeruare cenſuimus.

† al.frugibus

† al. omnia iure

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, ꝙ poſſunt habere proprium tam clerici, quàm epiſcopi, & eccleſiæ.& hoc probat ꝑ 11.aucto.lo. de Fât.

CErte.]CASVS. Aug.fecerat conſtitutionem quamdam,ſcilicet, ꝙ nullum ordinaret clericum niſi communiter viueret,& proprijs renuntiaret. & ſi inueniretur tranſgreſſor, deponeretur. Poſtea clerici renuntiabant,& fiebant tranſgreſſores.quare Aug. conuocatis omnibus clericis ſuis mutauit conſtitutionem, quã fecerat,volens potius habere claudos,ideſt, propria habentes, q̃ hypocritas,ideſt trãſgreſſores: quia ſi habet propria,dimidius cadit, ideſt, imperfectus eſt: ſed ſi renuntiat proprijs,& habet poſtea propria, totus cadit:quia perfectionem non ſeruat exterius nec interius in anima.

a ¶ Recedere.] ideſt non aſſumere propoſitum: renuntiandi vt ib::Cadent à latere tuo.

a Non habet proprietas.non.n. inde cadit qui non ſuſcipit ſecũdum Hug.

b ¶ Tollerem.]ideſt, non admitterem.

c ¶ Ecce.]arg. aliquẽ venire contra factum ſuum.17.q.2.Gonſaldus.35.q.9.quodquis 22.q.4.in malis. & c. iurauit.55.diſt.pœnitentes.ff. de ijs quibus vt indig.tutorem.Contra,32.q.5.hortendus. Argu. contra,7.q.1.quàm periculoſum.8.q.2.dilectiſſimi.17.q.4.ſunt qui opes.C.de tranſact. ex cauſa. C. de cap. & poſtli.re. nec nos. C. de remiſſio. pig.debitum. ff. de acqui.hære.qui ſuperſtitis. ff. de adopt. poſt mortem. contra.ff.de ſerui,ruſtic. præ. per fundum. Ioan. Solu. quilibet poteſt venire contra factum ſuum, vbi eſt expreſſum in iure,aliàs non.55.diſt.pœnitentes.B.

Facto proprio poteſt quis contrauenire.

d ¶ Malum.]ideſt, occaſio mali: quia rei familiaris cura ſine peccato vix poteſt exerceri.25.diſt. qualis.Vel intellige proprie,peius enim eſt per hypocriſim peccare,quàm manifeſte,vt extra de hære. cum ex iniuncto. ff.de ritu.nup.palam,& plus eſt veneno occidere quàm gladio.C.de maleſi.l.vnica.& plus eſt perſuadere quã compellere.ff.de ſer.corrup.l.1.§. vld. & ſic non obſtat 32.quæſt.4.nemo.

Hypocrita plus peccat quàm manifeſte delinquens

e ¶ Malum.] hoc ſcilicet.

EPiſcopi.]CASVS. Statuitur in hoc c. ꝙ ſi epiſcopi habent aliquid de rebus proprijs, poſſunt relinquere cui velint. Sed quidquid de rebus eccleſiæ habuerunt,totum eccleſiæ reſeruentur.

h ¶ Acquiſitis.]de proprio.Vel dic,acquiſitis non occaſione eccleſiæ.vt extra de teſta.quia nos.

i ¶ Habent.]de hoc dicemus ĩ.ea.q.4.cap.1.

K ¶ De prouiſione.] clerici de rebus mobilibus nihil in vltima voluntate poſſunt dare,niſi talis ſit eccleſiæ conſuetudo,vt extra de teſta.ad hæc.& c.relatũ. §. licet.

Clerici nihil poſſunt dare in vltima voluntate.

l ¶ De fructibus.]nondum perceptis,arg.ff. quẽadmodum vſusfruc.amit. ſi vſusfructuarius. in fine. immo etiam de perceptis non poſſunt condere teſtamentum. extra de teſta.quia nos admonet.

Manife-

MAnifeſta.]CASVS. Dicitur, q manifeſtum debet eſſe ijs, qui circa epiſcopos morantur, quæ ſunt res eccleſiæ, & quæ ſunt res propriæ epiſcoporum, ne ſi tranſitus inopinatus emergat, propter confuſioné res epiſcopi pro rebus eccleſiæ, vel econuerſo detrimentum patiantur.

SInt manifeſtæ.]CASVS. Dicitur q res propriæ epiſcopi, & res eccleſiæ debent eſſe ſeparatæ, vt epiſcopus in obitu ſuo ſine interdictione vel contradictione quibus voluerit, propria relinquere poſſit. iuſtum enim eſt, vt nec eccleſia nec propinqui epiſcopi detrimentum patiantur, & in cauſas incidant vel lites. Sequens c. planũ eſt, & indicitur à contrario ſenſu, quaſi non ſufficiant ei ſua propria.

In capitul. Martini Brachareſi. ex can. 4. conci. Antiocheni mutatis verbis, ſed ſalua ſententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶ De eodem. C. XX.

MAnifeſta [a] autem debent eſſe, quæ ad eccleſiam pertinent, his qui circa [b] ipſos ſunt, presbyteris, & diaconis; vt ſi epiſcopo contigerit inopinatus tranſitus, res eccleſiæ nullo modo poſsint minui, & perire; neque res propriæ epiſcopi importunitatẽ patiantur pro rebus eccleſiæ: vt nec eccleſia incurrat damnum, nec epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur.

Idem ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, cap. 40. vbi legitur.

¶ De eodem. C. XXI.

Anſ. l. 6. c. 167.

SInt manifeſtæ [c] res propriæ epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ [d]: vt poteſtatem habeat de proprijs moriens epiſcopus ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere: nec ſub occaſione eccleſiaſticarum rerũ ea, quæ epiſcopi eſſe probantur [e], intercidant. Fortaſsis enim aut vxorem habet, aut filios [f], aut propinquos, aut ſeruos [g]. Et iuſtum eſt hoc apud Deum & homines; vt nec eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis; nec epiſcopus, vel eius propinqui ſub obtentu eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas [h] incidant, qui ad eum pertinent, morſque [α] eius iniurijs malæ famæ ſubijciatur.

α ¶ Morſque eius.] *Antea legebatur*, mortiſque eius iniurijs infamentur. *Reſtitutus eſt locus ex priſca verſione, cui totum reliquum caput conuenit. Græce eſt*, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις † περιβάλλεσθαι. *id eſt*, & eius mors maledictis vndique appetatur.

† *al.* δυσφημίᾳ

Item in eiſdem canonibus, c. 41.

¶ Ex rebus eccleſiæ epiſcopus, ſi indiget, ſibi & ſuis neceſſaria ſumat. C. XXII.

EX his autem, quibus epiſcopus indiget (ſi tamen indiget [i]) ad ſuas neceſsitates, & peregrinorum fratrum vſus & ipſe percipiat, vt nihil ei [β] poſsit omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, vt qui altario deſeruiunt, paſcantur de ipſo.

1. Cor. 9.

β ¶ Ei poſsit.] *Legitur etiam*, eis poſsit. *Nam & in græcis codicibus partim eſt* αὐτῷ, *partim* αὐτοῖς.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

Et in Pariſienſi conc. l. 1. c. 15.

a ¶ Manifeſta.] facit ergo inuentarium, vt 28. diſtin. de Syracuſanæ.

b ¶ His qui circa.] ideſt, vicedominis, vt 89. diſt. volumus. & cap. ſequenti. qui erit teſtis adminiſtrationis ſuæ. alij erunt teſtes vitæ ſuæ, ſupra 2. quæſt. 7. cum paſtoris.

c ¶ Sint manifeſtæ.] ideſt, diſtinctæ.

d ¶ Dñicæ.] i. eccleſię.

e ¶ Probantur.] ex hoc c. & in auth. de eccl. titu. §. interdicimus. colla. 9. ff. de dona. inter virũ & vxo. Quintus Mutius. C. eo. tit. etiam videtur q ſemper res acquiſitæ præſumuntur eſſe de bonis eccleſiæ, niſi ꝓbetur contrarium. Arg. contra. C. arbi. tu. ſi defunct⁹. ibi. n. dicitur, q tutor qui nihil ante habebat, poſtea per induſtriã ſuam multa potuit fuiſſe lucratus. vnde pupillus cogitur probare illas ſuas eſſe. Tu dicas, q ſi epiſcopus, vel alius prælatus permiſtim vtitur rebus ſuis & eccleſiæ cum non ſit facta diſtinctio, cogentur heredes epiſcopi probare illas res non eſſe eccleſiæ: ſicut vxor cogitur probare res aliquas non eſſe mariti, quia promiſcue vtitur rebus mariti vt ſuis. Vel aliter diſtinguas. Si certum eſt, q epiſcopus ante epiſcopatum habuit proprium; tunc incumbit eccleſiæ onus probandi res acquiſitas eſſe tantum de rebus eccleſiæ. arg. ʒ. q. 4. c. 1. & 2. Vel dic quòd ſi poſt mortem epiſcopi eccleſia inuenitur in poſſeſſione rerum, tunc heredibus incũbit probatio. Sed ſi heredes ſũt in poſſeſſione, tunc eccleſia ꝓbabit, vt ĩ. e. q. 5. c. 1. in fine.

Clericorũ bona an ꝓ ſumant eſſe de bonis eccleſiæ.

f ¶ Aut filios.] ʒ. 28. diſt. de Syracuſanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apoſtolorum, quorum 1 canon iſte eſt.

g ¶ Aut ſeruos.] quos poteſt facere & liberos.

h ¶ In cauſas incidant.] ideſt, litigare cogantur.

i EX his.] ¶ Indiget.] q̃a ď reb⁹ eccleſiæ nõ debet q̃s paciſci, ſi hẽt ꝓpria, vt 1. q. 2. clericos. & c. paſtoris.

1 Ar. cõtra ʒ. e. q. c. 2. & ſeq. Dic q ſi tũc illo tempore primitiuo nõ liceret clericis habere propria: tñ Apoſtoli inſtinctu ſpiritus ſancti prȩuiderũt eccleſiã & clericos poſſeſſiones habituram ʒ. e. futurã & ſic potuit eſſe iſte canon Apoſtolorum. Archid.

Digitized by Google

EPiſcopus.] CASVS. In concilio Antiocheno ſuper quattuor querimonia facta fuit de epiſcopis. Primo q res eccleſiæ vertebant in ſuos vſus. Secundo, q res eccleſiæ ſine conſcientia clericorum pertractabát. Tertio, q domeſticis & conſanguineis & propinquis de rebus eccleſiæ poteſtatem dabant, vt per huiuſmodi perſonas res eccleſiæ lęderent. Quarto, q quidam ex eis pauperibus alimoniam ſubtrahebant. vnde ſermo prædicationis, & hi qui res eccleſiæ diſpenſabant, infamabátur: quare ſtatutum fuit in concilio Anthiocheno, vt epi habeát rerum eccleſiaſticarum poteſtaté ad ſui & fratrũ ſuorum victũ & veſtitũ, ſi indigent. ſi vero ſuper prędictis quattuor accuſati & conuicti fuerint, pœnas ſuſtineant.

a ¶ Epiſcopus.] hoc c. habes 10. q. 2. epſ.

b ¶ Vſibus.] hic oſtenditur quá neceſſitate clerici debent eſſe cõtenti, ſcilicet vt habeát victũ & veſtitũ; & ita refertur hic neceſſitas ad naturæ neceſſitaté. & eſt arg. cõtra illos, qui dicũt ſe ppter neceſſitaté habere plures eccleſias.

c ¶ Fructus.] ergo res mobiles non poteſt dare ſine conſcientia[1] cleri ſui. extra de do. cap. 2.

1 Hoc non videtur verũ. extra de dona. ceterũ. vbi de hoc. & j. e. c. vlt. 16. q. 1. poſſeſſiones. in gl. id & Arch.

d ¶ Conſcientia.] j. ea. q. 1. fine. & c. alienationes.

e ¶ Propinquis.] j. 89. diſt. decenter.

PRæcipimus.] CASVS. Quęſitũ fuit an epi debét habere poteſtaté de rebus eccleſiæ. Et rñdetur q ſic ad diſpenſandum eas per pſbyteros & diaconos cũ timore & ſolicitudine. Et hoc probat argumẽto à maiori, quia animæ hominũ multo pretioſiores rebus ſũt illis commiſſis.

f ¶ Pretioſiores.] ſic j. 16. q. 7. cap. 1.

¶ Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet. C. XXIII.

Anſ. l. 6. c. 163.

EPiſcopus [a] eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cum ſumma reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget (ſi tamen indiget) tam in ſuis, quàm in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſarijs vſibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occaſione fraudentur, iuxta ſanctum Apoſtolum ſic dicentem: [Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus.] Quòd ſi contentus iſtis minime fuerit, conuertat autem res eccleſiæ in ſuos vſus domeſticos, & eius commoda, vel agrorum fructus [c], nõ cum presbyterorum conſcientia [d], diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis [e] aut fratribus, filijſque committat, vt per huiuſmodi perſonas occulte [a] res lædantur eccleſiæ; ſynodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. Si autem & aliter accuſetur epiſcopus, aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate ſibimet vſurpent; ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero, & blaſphemijs tam ſermo prædicationis, quàm ij, qui diſpenſant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, ſancta ſynodo id quod condecet, approbante.

1. Tim. 6.

[a] ¶ Occulte res.] *In verſione Dionyſii legitur*, vt per huiuſmodi perſonas occulte ceteri † lædantur fratres eccleſiæ, *&* *concordat cum alia antiqua verſione, quæ & ipſa eſt in tomis conciliorum*, vt per eorum ſecretam diligentiam eccleſiaſticæ lædi videantur. *Græce in codicibus, qui lecti ſunt, habetur*, *εἰς τὸ διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας* *idest*, vt ex his rationes eccleſiæ latenter lædantur.

† al. cetera lædantur eccleſia

Item in canonibus Apoſtolorum, c. 41.

¶ Res eccleſiæ ſint in epiſcopi poteſtate. C. XXIIII.

Anſ. l. 6. c. 160.

PRæcipimus, vt in poteſtate ſua epiſcopus eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominũ pretioſiores † [f] illi ſunt creditæ †, multo magis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt poteſtate eius, indigentibus omnia diſpenſentur per presbyteros [h], & diaconos, & cum Dei timore, & omni ſolicitudine † miniſtrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *vt ſupra.*

† *pretioſæ*] or.
† πιστευτέον i. credendæ
† εὐλαβείας i. integritate

Cum ergo [i] in concilio Agathenſi, & Martini, & canonibus Apoſtolorum dicatur: [Sint manifeſta res propria epiſcopi,] cũ in eiſdẽ canonibus, & in concilio Antiocheno

g ¶ Multo magis.] ſimile eſt qđ oſtendit ius, ex quo mulier credit ſe viro de corpore, dignũ eſt vt credat de dote reſtituẽda, vnde nõ tenet vir dare fideiuſſoré de dote reſtituẽda, niſi vir laberet in facultatibus, extra de don. int. vir. & vxo. per veſtras. C. ne fideiuſ. do. den. l. 1.

Vir pro dote nõ tenet fideiuſſoré dare.

h ¶ Presbyteros.] ſ. 89. diſt. cap. voluntus.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gra. ex c. epi, & ex c. manifeſta. & ex c. ſint manifeſtæ. & ex c. epi. q epiſcopis licèt habere propria. ſed ex hoc mouet quamdã quæſtionem, cum epiſcopus habeat propria, quare dicitur ſ. in c. nolo. q clericus habens propria non erit clericus? cui quæſtioni reſpondet Gratia. pro ſuo arbitrio, dicens quoſdam epiſcopos in oriente habere vxores & filios, & quoſdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere vxores & filios, quibus licet habere propria: alijs vero clericis, qui ab infantia clerici facti ſunt, non licet habere propria niſi renũcẽdo ſua, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

i ¶ Cum ergo in concilio.] concludit q clerici poſſunt habere propria.

2 ¶ Quomo-

a ¶ Quomodo ergo.] modo quærit de contrarietate illorum capitu. ſ.cap.nolo.& ſ.ea.expedit.
b ¶ Sed notandum eſt.] male ſoluitur 1. Sed dic vt dixi ſ.ead.in princip.quæſtionis.

ILli autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renuntiare nolebât. quæſitū eſt à Proſpero, an ſine peccato poſſint hoc facere? Et reſpondet q́ ſic, ſi præbendam diſpéſatori relinquant: qui quodammodo ſua relinquunt, quando contenti rebus proprijs nihil de rebus eccleſiæ accipiunt.

1 Quod nulla nititur ratiõe, nulla fulcit̃ veritate, Lau. Hu.

† al. rebus

præcipiatur, vt epiſcopus participet res † eccleſiæ, ſi tamen indiget; nonne patenter oſtenditur, quòd epiſcopus habeat libere propria? Dicendo enim: [ſi indiget rebus eccleſiæ.] notat eum habere propria, quæ fortaſſe ſuis neceſſitatibus non ſufficiunt. Quomodo ergo [a] *clericus, ſi proprium habere voluerit, clericus non erit? & epiſcopus habens propria non ſolum non deſinit eſſe epiſcopus, verumetiam cunctas eccleſiaſticas facultates in ſua iubetur habere poteſtate? ¶ Sed notandum eſt* [b]*, epiſcopos orientales vxores habere & filios: quoſdam autem ex noſtris partibus, cum in laicatu, ſiue in minoribus ordinibus conſtituti habeant vxores & filios, ſiue morte vxoris interueniente, ſiue continentia pari voto ſeruata, ad ſacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad ſuos, & ſuorum vſus. Qui autem ab infantia ſacræ militiæ traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis: niſi fortaſſe retinendo ſua, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant. Quod fieri poſſe Proſper de vita contemplatiua, l.2.c.12. teſtatur dicens.*

¶ De ijs, qui tam infirmi ſunt, vt ſuis rebus renuntiare non poſſint. C. XXV.

ILli autem, qui tam infirmi [c] ſunt, vt poſſeſſionibus ſuis renuntiare non poſſint; ſi ea, quæ accepturi erāt diſpenſatori [d] relinquant nihil habentibus [e] conferenda, ſine peccato [f] poſſident ſua: quia & ipſi quodammodo ſua relinquūt; quando proprijs contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero eccleſiæ quæritur, an liceat eas per præbendas diuidi, vt annuos reditus quiſque ſibi ſpecialiter vendicet. Hoc non poſſe fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici ſucceſſores eorum ſunt, de quibus dicitur:

Act. 4.

[Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna.] Neceſſe eſt ergo, vt eorum ſequantur vitam, quorum in eccleſia gradum adminiſtrant. Non ergo aliquid proprium ſibi vendicabunt, ſed erunt eis omnia cõmunia.

Item Vrbanus Papa ait in epiſtola vnica, c.2.

¶ Res eccleſiæ quaſi communes epiſcopus diſpenſet. C. XXVI.

Anſ.l. 5. c. 35. Poly.l.6.ti.15.

REs eccleſiæ non quaſi propriæ [g], ſed vt communes & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios quàm in præfatos vſus ſunt fideliter diſpenſandæ.

Itẽ ex ſynodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. c. 16.

¶ Non liceat epiſcopo res eccleſiarum in proprios vſus conuertere. C. XXVII.

NVlli epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de ſubiectis plebibus, alijſque pijs locis in pro-

c ¶ Infirmi.] ſcilicet animo.
d ¶ Diſpenſatori.] ſcilicet ſuo: vel diſpenatori, ideſt, epiſcopo.
e ¶ Nihil habentibus.] ideſt, pauperibus. 16.q.1.c.fi.
f ¶ Sine peccato.] hic patet, q́ ſi clerico ſufficiant propria, non habebit eccleſiaſtica, vt 16.q. 1. quoniam quidquid. 1.q.2. clericos. & c.paſtor. & ĩ. c. ſi priuatum. 10. q. 3. cauendum. Sed ſ, nemo ſuis ſtipendijs cogitur militare. extra de ſimo. cum ſit Romana. & qui altario deſeruit, &c. vt ſ. ca. ex his. Solu. hoc c. de conſilio loquitur: vel de clericis vagabūdis, vel loquitur de oblationibus, quæ illis nõ ſunt communicādæ, vel poſſunt habere dona eccleſiaſtica. nõ vt ibi reſeruent, ſed vt diſtribuant pauperibus. 16. quæſt. 1. cap. fin.

DE REBVS. CASVS. Hic Grat. mouet quamdā quæſtionem incidentem, an poſſeſſiones eccleſiæ poſſint diuidi p præbendas. Et primo probat, q́ non, exemplo apoſtolorum, & duobus cap. ſeq. Sequens cap. patet.

g RES eccleſiæ.] ¶ Propriæ.] ſi ergo de rebus eccleſiæ emiſti equū vel aliud, illud non eſt tuum: ſed dicas, q́ illud ſolum clericorum eſt, quod probabili ratione conſumunt 2, vt ſ. ead. expedit. & ĩ. c. ſi priuatum. & ĩ. e. q. 2. ſine exceptione. Quidquid enim habes ſupra illud quod ſufficit tibi, illud violenter detines, vt ſupra diſt. 47. ſicut.

Clerici quę bona habent.

2 Ad hoc facit quod leg. & no. 44. diſt. in prin. ver. ſi ſacerdos & 47. diſt. c. ſicut hi. ver. proprium. & ſ. ea. epiſcopi. ver. quidquid. vbi de hoc Arch.

NVlli.] CASVS. Præcepit Eugenius in ſynodo habita Romæ, vt nullus epiſcopus res mobiles vel immobiles de

eccleſijs ſibi ſubiectis in proprios vſus aſſumat,ne maiores eccleſiæ locupletentur,& minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerit,canonica ſententia feriatur.

a ¶ Enormiter.]argu.q̄ epiſcopus de iure vnius eccleſiæ poteſt detrahere, & alij conferre. dummodo alij eccleſiæ grauia damna non infligat, vt j. ea.q.2.bonæ.Quid iuris ſit,dicemus ibi, & 16, quæſt.1. §. quod autem.

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis duobus cap.dicens: ſi res eccleſiæ ſint habendę tamquam communes,& non tamquam propriæ,cum de communi nullus dicat. hoc eſt meum ergo de rebus eccleſiæ non poteſt quis dicere hęc eſt mea: quia ſi diceret,nõ videretur imitari Apoſtolos,quibus nihil proprij erat,ſed omnia communiter poſſidebant. Poſtea huic concluſioni reſpondet,dicens q̄ ſicut poſſeſſiones diuiſæ ſunt per vniuerſum orbem, & aliæ ſunt aſſignatæ vni eccleſiæ,& aliæ alij: ex quibus licet res eccleſiæ debeant eſſe communes omnibus, diſpenſator tamen eccleſiæ ſibi & ſuis primo neceſſaria miniſtrabit,& reliqua quę ſuperſunt, fidelibus miniſtrentur: ita & præbendæ & prædia eccleſiarum inter canonicos diuidi poſſunt, vt ex his non tamquam proprijs, ſed communibus primo ſibi neceſſaria percipiant,& reſidua in communes vſus eccleſiæ expendant.

b ¶ Hoc meum eſt.] falſum dicit.nam res quæ communis eſt aliquibus,omnium illorum eſt 1,vt ff. de ritu.nupt. illud . vnde hoc verbum,ſuum,ambiguum eſt pro toto & pro parte.& qui iurat ſuum non eſſe, iurabit etiam ſibi commune non eſſe.ff.de ver. ſign.pupillus.§.vlt.& cum quis legat ſeruos ſuos,tam illi,qui ex toto ſui ſũt, quàm qui pro parte,intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3.ſi quis ſeruos.Si autem eſt aliquid vniuerſitatis vel ciuitatis, illud non eſt cuiuſlibet,infra ead. quæſtio. 2. qui manumittitur.

1 Ar. extra de vſu pal. c.1.& de p̄ben.pro illorum. in prin. & de priuileg.paſtoralis. in prin.ar. ff. de contrah emp.qui tabulas,Arç.

c ¶ Expendat.]mirum eſt quare Gratianus non inducit cap.quòd poſſeſſiones eccleſiæ poſſunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propoſitum, vt j. quæſtio. 2. quiſquis.& cap.ſæpe ſit.10.quæſt.2.caſellas.in fin.& 16. quæſt.1.poſſeſſiones.& quæſt.3.clerici. argum. contra: j.quæſtio.2.vobis.10.q.5.vnio.& ſupra ead. quia tua.& cap.neceſſaria.

d SI priuatum.] Poteſt intelligi ſi, idèſt, quamuis priuatum,ſeparatim aliquid eccleſiaſticum poſſidemus :non tamen illud eſt noſtrum quorum procurationem, ideſt,quia tantum illius procuratio nobis eſt commiſſa. Vel dic priuatum, ideſt,proprium.

prio vſu habere:ne maiores enormiter [a] locupletentur,& minores tali facto pauperes inueniantur . Contra agens canonica auctoritate coarctatus exiſtat.

Si ergo res eccleſiæ,non quaſi propria, ſed quaſi communes habenda ſunt;cum de communi nullus dicat, hoc meũ eſt [b];nec de rebus eccleſiæ,hæc eſt mea poteſt aliquis dicere : ne videatur non imitari charitatem illorum , in qua nulli aliquid erat proprium; ſed erant illis omnia communia.His ita reſpondetur . Sicut perfectione charitatis manente, ſecundum diſcretionem eccleſiarum , diſtributio fit eccleſiaſticarum facultatum , dum alijs poſſeſſiones huius eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur , ex quibus , licet res eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes , primum tamen ſibi, & ſuæ eccleſiæ deſeruientibus neceſſaria ſubminiſtret †,reliqua,quæ ſuperſunt,fidelium vſibus miniſtraturus;ita & præbendæ eccleſiarum eadem charitate manente,pie & religioſe poſſunt diſtribui : nec tunc rebus eccleſiæ, vt proprijs,ſed vt communibus vtilitatibus deſeruituris: vt ex his,quæ ſibi aſſignata ſunt,primum ſibi neceſſaria percipiat : ſi qua vero ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes vſus eccleſiæ expendat [c].

Act.4.

† al. eps ſubminiſtret

Vnde Auguſtinus ad Bonifacium comitem,epiſt. 50.

¶De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † [d] poſſidemus, quod nobis ſufficiat ; non illa noſtra ſunt [e], ſed pauperũ:quorum procurationẽ [f] quodammodo gerimus , non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus.

† *priuatim , quæ nobis ſufficiant, poſſidemus*]or. & j. 23. q. 7.q. autẽ.] §. ſi aut priuatum.

Oſtenſum eſt,quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non . Item,quomodo res eccleſiæ per præbendas diuidi poſſint.

QVAESTIO II.

1 ps

NVnc quæri-

e ¶ Non illa noſtra ſunt.]ideſt, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.]ergo prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum,vt hic,& 14.q 1.§.1.quando que domini dicuntur.16.q. 1. & temporis. quandoque defenſores 16. quæſt. 1. in canonibus : quandoque patres,vt 68.diſtin.quorum vices. non tamen habent liberam & generalem adminiſtrationem ſicut procurator Cæſaris, vt ff.de officio proc.Cæſaris.l.1. modicum tamen donare poſſunt.extra de donat. ceterum.tamen loco domini habentur, cum bene adminiſtrant; loco prædonis,cum male,vt ff. pro empto. qui fundum.§.ſi tutor.

NVnc quæritur.] Hæc quæſtio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magiſter per ſexdecim canones , quòd res

res eccleſiæ vendi non debent, vel alienari in caſu non conceſſo, & ponit pœnas diuerſas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, [Terrulas.] Septima ibi, [Item ſi rectores.] Octaua ibi, [Item ſi ſeruos.] Nona ibi, [Ne vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum eſt, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non, & qualiter res eccleſiæ poſſint diuidi per præbendas. Nunc autem in hac 2. q. quæritur, an res eccleſiæ alienatæ poſſint apud alios remanere quibus alienatæ ſunt. & certum eſt quod nó, niſi ſint alienatæ in caſibus conceſſis à iure, vt infra ca. aurum. & c. ſine exceptione. in quo c. dicitur, quod pro vtilitate poſſunt res eccleſiæ alienari, vt 10. q. 2. hoc ius porrectũ. & procedit hoc ordine Gra. primo probat, quod res alienari non poſſunt, nec alienatæ poſſideri. vſque ad §. his omnibus auctoritatibus. poſtea ſupponit quoſdã caſus ſpeciales, in quibus licite res eccleſiæ alienantur. Primum autem cap. huius quæſtionis planum eſt.

a ¶ Nunc quæritur.] Alienatio eſt omnis contract⁹ per quem dominium transfertur, vt C. de fũ. do. l. 1. ſed hic largius ſumitur alienatio? quia nec obligari p̃nt res eccleſiæ. Quid autẽ ſub ſe contineat hoc nomen, alienatio, dicitur extra de reb. ec. non alie. c. nulli, in auth. de non alie. vel permu. coll. 2. §. nos igitur. prohibentur res eccleſiæ, alienari, vt infra c. ſine, 10. q. 2. hoc ius. & res Cæſaris. ff. de leg. 1. apud Iulianum. §. vlt. Sed excipiuntur quattuor caſus, Cauſa neceſſitatis; vt ſi debitum vrget, vt in illa l. hoc ius. Cauſa pietatis pro redemptione captiuorum; vel alimonia pauperum; vt infra c. aurum. Cauſa neceſſitatis vel vtilitatis, vt infra c. ſine exceptione. Cauſa incommoditatis, vel minoris vtilitatis, vt infra ea terrulas, aliæ cauſæ poſſunt aſſignari: ſed ad has poſſunt oẽs canones reduci. res tamen eccleſiæ, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, citra aliquam ſolennitatem alienantur, vt C. de admin. tut. l. lex, quæ. §. vlt. C. quando decre. non eſt opus. l. vlt. & 96. diſtin. bene. Sed aliæ res eccleſiæ cum ſolennitate alienandæ ſunt 1. & olim quidẽ duo de vicinis epiſcopis intererant, & de cauſa alienationis cognoſcebant, & ſubſcribebant, vt 10. q. 2. caſellas. in ſi. infra c. quicunque ſuffragio. & 17. q. 4. nullus. ſed hodie ſufficit conſenſus capituli & epiſcopi, vt infra e. c. ſine. & ſi res ſit modica, & neceſſitas magna, nõ eſt neceſſarius conſenſus capituli, vt infra ea. terrulas. In rebus monaſteriorum alienandis requiritur conſenſus abbatis & capituli & epi. infra ca. abbatibus. 17. q. 4. in venditionib⁹. Idẽ in eccleſiis parochialib⁹, vbi etiã cõſenſus ſacerdotis requiritur. infra ca. placuit. 10. q. 2. ſiquis epiſcopus. Facta alienatio contra dictã formam, eſt nulla, licet ſit in caſu licito 2, vt infra c. ſine. ſed cum præſcripta forma facta, & etiã in caſu non conceſſo, tenet ipſo iure arg. extra de his quæ ſi. à præl. ſine cõſenſu c. cum nos. extra de emp. & ven. cum dilecti. ſed ſi dãnoſa fuerit eccleſiæ, reſtituitur. extra de reſt. in integ. c. 1.

Eccleſiæ bona cũ qua ſolennitate ſunt alienanda.

1 Addẽ quæ ſolennitates requirũtur in alienatione rerum eccleſiæ not. in authe. hoc ius porrectũ. quæ eſt canonizata 10. q. 2. C. de ſac. ſan. ec.

2 Licito. Contrariũ ex diametro ad hãc gl. no. doct. in l. cum his. §. eam tranſactionẽ. de tranſ. vide Anto. Corſ. ſin. ver. alienatio. & quod meli⁹ tenet gl. pen infra e. q. c. ſine exceptione.

Aliena tio quod comprehendit. Eccleſiaſticæ res in quattuor caſibus licite alienãtur.

tur [a], *ſi ſacerdotes aliqua de rebus eccleſiæ dediſſe noſcuntur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate conſtabunt. Quod res eccleſiæ nullo modo diſtrahi poſſunt, & diſtractæ poſſideri, multis auctoritatibus probatur.*

Anacletus epi. 1. c. 2. Lucius. c. 6. In 36. Trib. c. 7.

Ait enim Stephanus Papa.

¶ Eccleſiæ pecunias auferens velut homicida damnatur.

C. I.

Burc. l. 11. c. 18. Ivo p. 14. c. 88.

QVi Chriſti pecunias [b], & eccleſiæ aufert, fraudat [c] & rapit [d]; vt homicida [e] in cõſpectu iudicis deputabitũ

¶ *In epiſtolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: ſed in epiſtola prima Anacleti, ex quo citatur à Burchardo, & Iuone, & in concilio Triburienſi, & infra ead. c. qui abſtulerit, Idem etiam legitur apud Lucium Papam.*

Item Pelagius Hoſtilio epiſcopo.

¶ Quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſteriis à quolibet clerico vſurpatum fuerit, eccleſiæ reſtituatur.

C. II.

AVguſtino [f] noſtræ ſedis notario ſuggerente didicimus, quòd ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet, quoſdam de clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium non pauca ſacrata vaſa, vel miniſteria diſtraxiſſe, & aliqua huiuſmodi perperraſſe, quæ à religioſo aliena ſunt propoſito. Charitatem vero tuam (vt hoc competenti ſolicitudine debeat inſequi, vel vlciſci) noſtræ præceptionis auctoritate cupis communiri [g]. Qua de re præſentibus mandamus affatibus; vt competentis viuacitatis inſtantia, quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſteriis à quolibet clericorum vſurpatum, vel diſtractum fuiſſe comperes; ſine cuiuſquam moræ interuentu exigere non dimittas, & eccleſiaſticis vſibus reformare.

6. capitu. c. 303. † al. Ex decretis Bonifacij Papæ.

Item Bonifacius † Papa.

b QVi Chriſti pecunias.] large ſumitur, vt infra q. 3. per totum.

c ¶ Fraudat.] occulte.

d ¶ Et rapit.] vi.

e ¶ Homicida.] etiã eſt ſacrilegus, vt infra c. prox. & 16. q. 1. decimas.

AVguſtino.] CASVS. Hoſtilius epũs ſignificauit Auguſtino notario Papæ, quod quidam clerici ſui diſtraxerant illicite multa ſacra vaſa, vel miniſteria ſuarũ eccleſiarum, propter quæ reuocanda cupiebat auctoritate Apoſtolica cõiri. Auguſtin⁹ ergo illud Papæ ſignificauit. quo audito Pelagius ſcripſit Hoſtilio epo, vt Apoſtolica functus auctoritate, ſine mora omnia reuocet ad vſus eccleſiarum, per quæcumque clericum fuerint alienata,

f ¶ Auguſtino.] alias incipit, Notario noſtræ ſedis Auguſtino ſuggerente. &c.

g ¶ Communiri.] etiã ſi & illud de iure cõi poſſet facere.

a Simi. eſt huic extra de off.ord. licet, & ca. graue. 11. diſt.c.ſi.in ſi. Archid.

re 1.& ſic eſt contra id quod dicit lex, ſuperfluum eſt poſtulare quod lex indulſit, C. de theſau.l. 1. ſed fit ideo, quia plus timetur quod ſingulariter pollicet, quàm qđ generali ſponſione fit, vt 25.diſt.quamquam.

i ¶ Rectoribus.]inuitis.

k ¶ Conſenſu.]conſenſus enim prælati nō obſtat clericis repetentib⁹ res eccleſiæ, vt ĩ.ca.nō liceat. Sed quare non eſt ille tutus q ab Imperatore poſſidet. C. de quadri. præſcrip. bene. cum iſte poſſidet q auctore prætore poſ-

NVlli.]Casvs. Docet Bonifacius Papa in hoc ca. q quidquid fuerit ſemel eccleſiæ oblatū, Domini eſt, & ad ius pertinet ſacerdotum. vnde quicūque illud inuaſerit vel vſurpauerit, ſacrilegium committit: & ſi non emendauerit, debet excommunicari. [Conſecratur.] id eſt datur vel deputat̃ vel offert̃. [Sanctū.] id eſt, eccleſiæ deputatū erit. [Sanctorū,] id eſt, ſacerdotum. & [Domino,] id eſt, ad honorē Domini. ſic conſtrue, q omne ſanctum quod conſecratur Domino, erit ſanctum.

¶ Quidquid Domino conſecratur, ad ius pertinet ſacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne, quod Domino conſecratur [b], ſiue fuerit homo, ſiue animal [c], ſiue ager, vel quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui à Domino, & eccleſia cui cōpetunt, aufert, vaſtat, inuadit [e], vel eripit, & vſq; ad emendationē, eccleſiæque ſatisfactionem, vt ſacrilegus iudicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur [f].

Poly.l.6.tit. 15. Burc.l.11.c. 17. Iuo p.14. c. 87. Pann.l.5.c.113.

Item Gregorius vij. lib. 6. Regeſti, in concilio, c. 1.

¶ Excommunicationi ſubiaceat, qui eccleſiaſtica prædia inuadit. C. IIII.

QVicumque militum, vel cuiuſcúque ordinis vel profeſſionis perſona prædia eccleſiaſtica à quocumque [g] rege, ſeu ſæculari principe, vel ab epiſcopis inuitis, ſeu abbatibus [h], aut aliquibus eccleſiarum rectoribus [i] ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de rectorum deprauato, ſeu vitioſo conſenſu [k] tenuerit; niſi eadem prædia eccleſijs reſtituerit, excommunicationi ſubiaceat.

Poly.l.6.tit. 15.

Item Pius Papa, epiſt. 2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia eccleſiaſtica vexat. C. V.

PRædia diuinis vſibus tradita quidam humanis applicant vſibus, & Domino, cui tradita ſunt, ea ſubtrahūt, vt ſibi † inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius vſurpationis contumelia depellenda eſt; ne prædia vſibus ſecretorū cæleſtiū [l] dicata à quibuſdā irruentibus vexentur [m]. Quod ſi quiſquā præſumpſerit, vt ſacrilegus [n] habeatur.

Poly.ibidem. Anſ.l.5.c.36. Iuo p. 13.c. 39. † *al. ſuis vſibus*

Et in epiſto.Lucij,c.6.

Item Anacletus Papa, epiſt. 1.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abſtulerit aliquid

Poly. ibidem. Burc.l.11.c.18. Iuo p.14. c. 88.

a ¶ Nulli.]quod ſemel eſt cōſecratum Deo etiā, licet ſit alienum, poſtea non fiet profanū, vt ĩ.17.q.4. q̃ſtio. ff. de re.diui.in tantum. arg. contra. ſ.diſt.54.ex antiquis. &c.frequens.

b ¶ Conſecratur.]id eſt, datur.

c ¶ Siue animal.]aliud ab homine. aliàs ſequeretur quòd homo nō eſſet animal.

d ¶ Sanctum ſanctorum.] id eſt, ad vſū ſanctorum ſacerdotum pertinet.

e ¶ Inuadit.]ergo q ſeruum eccleſiæ inuadit, ſacrilegus eſt. ſed forte non eſt, ſed reputatur. ſi.ſ̃.ca.c.r.

f ¶ Excōmunicetur.] ergo non omnis ſacrilegus ipſo iure eſt excommunicatus, vt ĩ.cap.proxi. De hoc dixi 11. q. 3. canonica.

QVicumque.]Casvs. In hoc cap. dicitur, q quicūque prædia eccleſiaſtaſtica à rege, vel ab alio principe ſæculari ſuſceperit, niſi reſtituat, debet excommunicari. Idem ſtatuitur de eo qui ab inuitis prælatis bona eccleſiæ ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de cōſenſu eorum retinuerit.

g ¶ A quocumque.] ille ergo conueniendus eſt, qui rē eccleſiæ qualemcumque detinet, licet exhibeat auctorē ſuum, vt ĩ.16.q.1.in canonibus. Sed diſtingue, an rem mobilem detineat, vel immobilē, vt C. vbi in rē act. l. 2. extra vt lit.non conte.quoniam. & hoc intelligas qñ quis ſuo nomine aliquid poſſidet, vt tūc ſemper poſſeſſor ſit conueniendus. & tunc non eſt neceſſe vocare illum cuius auctoritate poſſidet. ſecus ſi alieno nōe, vt extra vt lit.non conteſt.qm̄. Item hoc ſcias, q licet conuentus rei vendicatione poſſet dñm nominare, non tñ conuentus poſſeſſorio iudicio, vt hic.

Poſſidens rē eccleſiæ ſiue ſuo ſiue alieno nōe, an ſemper ſit conueniendus.

Poſſidens ab Imperatore nō eſt ſemper tutus.

h ¶ Seu abbatibus.]inuitis.

poſſidet, vt ff. de acq. poſſ. iuſte. Sed dicas 1 iſtud obtinere in reb⁹ priuatorū: q̃a nec eccleſia tuta eſt, ſi rē recipit ab Imperatore niſi eam pſcripſerit, vt 16.q.3. placuit 1.

PRædia.]Casvs. Significatū fuit Pio Papæ, q quidam præd a eccleſiarū vſurpabant, & Deo cui tradita ſunt ſubtrahunt. quare Pius Papa ſtatuit, vt quicumq; hoc præſumpſerit, debeat vt ſacrilegus iudicari.

l ¶ Secretorum cæleſtium.] id eſt, eccleſiæ.

Additio. Vbi tractantur ſecreta cæleſtia. de conſec. diſt.1.c.cap.1.

m ¶ Vexentur.]iniuſte. nam ad tributa & ſeruitia tenentur. 11.q.1. ſi tributum, vel expone, vt ibi dixi.

n ¶ Sacrilegus.]alia pœna ſacrilegij eſt ſecundum legem. ff. ad leg. Iuliam pecul. ſacrilegij. Alia ſecundum canones. 17. quæſt. 4. per totum.

QVi abſtulerit.]Casvs. Dicit Anacletus in hoc cap. quòd Deus eſt pater noſter, & eccleſia mater: & ideo qui Dei, & eccleſiæ pecuniam aufert, vſurpat & fraudat, homicida eſt, ſicut ille qui patri vel matri carnali abſtulit aliquid iniuſte, dicitur homicida.

a ¶ Patri.

Digitized by Google

a ¶ Patri.] homicida enim eſt, qui non paſcit patrem vel matrem: vt 22. quæſt. 4. inter cetera. & 86. diſtin. non ſatis. in fin.

IN antiquis.] CASVS. Quæſitum fuit à Ioã. Papa, quã pœnam debeat pati, qui inuadit aliena. & reſpondet quòd ſecundum antiqua ſtatuta quadruplum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Euangelij & Euſebij Papæ.

Cum deuotiſſimam.] CASVS. Iulianus epiſcopus cõqueſtus eſt Papæ de quibuſdam, qui de nocte quaſdam villas ſuæ eccleſiæ cõbuſſerunt, & prædã inde exportauerunt: & ſæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Conſtantiæ Reginæ Galliæ, & ei primo applaudit commendando ipſam, & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit, quòd damnũ illud debẽt cũ multiplicatione pœnæ reſtituere. & hoc probat per legẽ Lombardã, & per exemplũ Zachæi dicẽtis in pſentia Chriſti ſe velle reſtituere quadruplũ ſi aliquẽ defraudauit, vt cõtinet in Euangelio ſecundum Lucã. In tertia parte inſinuat ei, quòd in menſe Nouembris præſentis anni, mittet in Galliam Petrũ epiſcopum, & monet ipſam Reginam, vt cum eo, & cũ alijs epiſcopis eiuſdẽ prouinciæ cõgregatis ſic faciat damnum emẽdari, vt ceteri terreantur. Secunda pars incipit ibi, [Dum & ſeculi.] Tertia ibi, [Ea propter.]

[1] Arg. contra iſta. I. 93. di. diaconi ſũt, in pri. ſed ibi aliter exponitur.

patri [a], vel matri, dicitque hoc peccatum non eſſe; homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit [*]: mater vero noſtra, eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regenerauit. Ergo, qui Chriſti pecunias, & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida eſt.

[*] Concor. Alexand. & Iuo. I I. cũ alienam. C. de lega.

I. ea. q. Chriſti.

Et in epiſt. 2. Euſebij Papæ ad Aegyptios, & in decre. Iulij. c. 1. & Symmachus in 5. ſynodo.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiſcopum.

¶ Quadruplum reſtituat, qui res eccleſiæ inuadit. C. VII.

Burch. l. 11. c. 25. Iuo p. 3. c. 149. & 13. c. 1. & p. 5. c. 249.

IN antiquis eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, vt qui aliena inuadit, non exeat impunitus: ſed cum multiplicatione [b] omnia reſtituat. Vnde & in Euangelio ſcriptũ eſt: [Quòd ſi aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus ſæculi cautum habetur: [Qui rem ſurripit alienam, &c.] *vt infra in auctoritate [c] Euſebij Papæ.*

Luc. 19.

I. ea. in legibus.

Item Gregorius ad Conſtantiam reginam Galliæ, lib. 4. epiſt. 33. ſeu. c. 77.

¶ Pro tenore ſæcularium legum puniantur inuaſores rerum eccleſiaſticarum. C. VIII.

Burc. l. 11. c. 26. Iuo a. 13. c. 36.

† *ſereniſſimã*] orig.

† *al. patria, atque anima ſua vita ſedulo*

CVm deuotiſsimam † [d] dominam ſciam de cæleſti vita †, atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare; culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea, quæ pro timore omnipotentis Domini ſunt ſuggerenda, ſiluero: & te ſanctiſsimam de eccleſiaſtica pace ſedulo non commonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtauit, maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ à nequiſsimis prædonibus ſint deprædatæ, atque nocturnis incendijs more furum combuſtæ: & dum ijdem maligni iuxta noſtri prædeceſſoris Bonifácij decreta pro violata *a* emunitate [e] illud emendare noluerint: dum & ſæculi leges [f] hæc eadem ita ſe habere voluerint, lege vulgari [g] teſte, in qua ſic ſcribitur: [Si quis manu armata vſque ad quattuor homines in vicum alterius ad maleſaciendum venerit; ille, qui prior eſt [h], pro illicita præſumptione componat [i] ſolidos nongentos: ſequaces vero eius, vnuſquiſque ſolidos octuaginta. Si vero incendium [k] fecerint, ibi nonies tantum componant: ſi prædã vero, in quadruplum reſtituant.

lib. 1. legũ Longobard. tit. de aggreſſ. in vic. fact. leg. 1.

d ¶ Cum deuotiſſimam.] Intercedit Papa pro eccleſia apud Reginam, ſicut alibi apud principẽ, vt 97. diſt. eccleſiæ.

e ¶ Pro violata emunitate.] & dicit emunitas priuilegiũ quo gaudet eccleſia, vt in ambitu ſuo non fiat pugna vel inſultus, vel rapina per quadraginta vel triginta paſſus, vt 17. q. 4. ſicut antiquitus. Quæ aũt pœna pro emunitate eccleſiæ læſa ſit ſoluẽda, habes 17. q. 4. ſi quis contumax.

Emunitas eccleſiæ quid eſt.

f ¶ Leges.] ſcilicet Lõbardæ.

g ¶ Vulgari.] ſcilicet Lombarda. 23. q. 8. ſi quis mẽbrorũ. & c. peſſimam.

h ¶ Qui prior eſt.] nam tot ſunt iniuriæ, quot ſunt iniuriãtes, vt ff. de iniur. ſi plures, & ideo pœna vnius non liberat alios. ff. ad legem Aquil. item Mela. §. ſed ſi plures.

b ¶ Multiplicatione.] argu. pœnam pecuniariam poſſe ab eccleſia infligi. 21. quæſt. 5. ſi quis cuiuſlibet. 23. diſt. quamquam. extra de arbi. dilecti. in fin. extra de relig. domi. conſtitutus. in fin. argum. contra infra ead. fraternitas. vbi de hoc dicitur. & extra de pœnis. ſuam 2. Sed illud poteſt intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

Pœna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia.

[2] Et ca. licet vbi de hoc 14. q. 1. quòd debet. I prin. vbi de hoc. Arch.

c ¶ In auctoritate.] I. ead. in legibus.

i ¶ Componat.] inſtit. de actio. §. omnes. contra. vbi dicitur, quòd nulla pœna debet excedere quadruplũ. Sol. quidam dicunt, quòd pœna legalis non poteſt excedere quadruplum, ſed conuentionalis poteſt: melius dicas, quòd legalis & conuentionalis in infinitum poteſt extendi ſecundum qualitatem negotij vel delicti. ſed ſi habetur reſpectus pure ad rem ipſam, tunc ſufficit pœna quadrupli. ar. C. de ſer. fug. quicumque. & l. ſi quis ſeruum. & licet hæc lex non teneat, tamen ex ea argumentatur hic Grego. ſic extra de iud. nouit.

Pœna an poſſit excedere quadruplum.

k ¶ Si vero incendium.] incendiarius eſt ipſo iure excom-

Incendiarius an ſit ipſo iure excõicatus.

Digitized by Google

communicatur, nec prius abſoluitur, quàm ſatisfaciat, & iuret ſe id amodo non facturum. 23. q. 8. ſi quis mẽbrorũ. & cap. peſſimam. & ſi fuerit denuntiatus, amodo nõ põt abſolui niſi à Papa, vt extra de ſent. excommu. tua. ſecundum leges capite punitur. ff. de pœna capitalium. §. nõnunquã. vbi dicitur, ꝙ ſi quis intra oppidũ vel propter inimicitias, vel ob prædã aliquid exuſſerit, igne crematur. ſed ſi villã cõbuſſit, leuius punitur. ff. de incen. rui. nau. qui ædes. lo. nõ inuenio, ꝙ incendiarius ſit ipſo iure excõicatus, niſi incẽdiarius eccleſiæ, vt extra de rap. ca. in litteris.

a ¶ Iuſtitiam colere.] inſti. de iuſt. & iur. §. præcepta iuris.

b ¶ Regia.] ergo fœmina poteſt eſſe iudex 1, vt hic, & 23. q. 4. ſi quos. & 15. q. 3. c. 1. argum. cõtra 33. quæſt. vlt. mulierem. C. de arbit. l. vlt. Sed dic vbi conſuetudo eſt, bene poſſunt iudicare. extra de arbit. dilecti.

1 Hoc fuit ex cõmiſſione Papæ.

Additio. Vbi not. Inno. ꝙ ſi femina habet regimen vel comitatum, de iure poteſt iudicare, vt hic patet. Arch.

IN legibus.] Casvs. Quęſitum fuit ab Euſebio, quantã pœnam debeat pati raptor rerum eccleſiarum: & reſpondet, ꝙ ſecundum leges ſæculi, ſcilicet Goticam & Salicam, in decuplum debet emendare. dicit enim in fin. cap. vt ſacrilegus iudicetur, & quadruplum reſtituat, & canonicæ pœnitẽtiæ ſubijciatur.

c ¶ In legibus ſæculi.] in Lombarda & Gotica, & Salica, non in Romana.

d ¶ Terminos.] ſecundum leges punitur talis pœna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶ Quadruplum.] vt in illo quadruplo rei perſecutio cõputetur, vt inſt. vi bon. rap. in prin. ſed in furto eſt rei perſecutio præter pœnã furti. vt inſti. d oblig. quæ ex delic. in fi. & eſt ſimile 79. diſt. decenter.

Contra Gregorius. Casvs. Supra in quibuſdam c. dictum eſt, ꝙ res eccleſiæ vſurpatæ cum pœna debent reſtitui. Nunc vero probat contrariũ per ſequens cap.

FRaternitas tua.] Casvs. Augu. Anglorum epiſcopus de duobus quęſiuit à Grego. Primo qua pœna ſi puniri

¶ *Initium huius capitis vſque ad ver.* ſiluero, *eſt acceptum ex epiſtola indicata. Reliqua non ſunt inuenta.*

a ¶ Violata.] *hæc dictio abeſt à pleriſque vetuſtis & hic, & in ſequenti capite, vbi in vulgatis eſt,* emunitas violata.

Item.

¶ De eodem. C. IX.

SI ſæculi leges talem iuſtitiam habere voluerunt; lex diuina cur inferior eſſe debebit? cum in ipſius veritatis præſentia à Zachæo collaudatum ſit, vt ſi aliquem defraudarat, in quadruplum reſtitueret? Et quia ſummum in rebus bonum eſt iuſtitiam colere [a], ac ſua cuique iura ſeruare, & in ſubiectos non ſinere quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus ſtudere;) ea propter excellentiæ veſtræ, menſe Nouembri præſentis anni, ſecunda indictione, Petrum fratrem & coepiſcopum noſtrum à gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmittemus, vt fratribus eiuſdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & præſumptio, & ſacrilegium canonica auctoritate, & veſtra regia [b] dignitate talem terminum accipiant; ne poſthac membra diaboli, filij nequam, in ſancta eccleſia, te etiam ibi regnante, talia præſumant.

Burc. & Iuo ibi.

Luc. 19.

¶ *In pleriſque vetuſtis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonẽ caput hoc eſt coniunctum ſuperiori.*

Item Euſebius Papa epiſt. 2.

Et Symmachus in 5. ſynodo. & Ioannes 1. ep. 4. 3. ca. in antiqs.

¶ Eccleſiæ res ſurripiens in decuplum reſtituat, quod abſtulit. C. X.

IN legibus ſæculi [c] cautum habetur: [Qui rem ſurripit alienam, illi, cuius res direpta eſt, in vndecuplum †, quæ ſublata ſunt, reſtituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præſumantur abſque vltione, nec exerceantur abſq. ſua damnatione. Proinde [a], ſi quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt rapuerit, vel conſenſerit facientibus; vt ſacrilegus diiudicetur, & damnum in quadruplũ [e] reſtituat, & canonice pæniteat.

Poly. l. 8. ti. 15. Anſ. l. 5. c. 41. Burc. l. 11. c. 27. Iuo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 149. & p. 3. c. 149. Pann. l. 4. c. 47.

a ¶ Proinde.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola Euſebij, neque apud Ioannem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem par. 13. c. 37. & in Polycarpo interpoſitis etiam aliquot verbis, quæ in epiſtola habentur poſt ver.* damnatione.

Contra Gregorius ſcribit, c. 4. reſponſionum ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum de his, qui furtim auferunt aliquid de eccleſia.

¶ Sine augmento ſibi ablata eccleſiam recipere oportet. C. XI.

FRaternitas tua ex perſona furis penſare poteſt, qua-

Poly. l. 6. tit. 16. Iuo par. 13. c. 5.

Digitized by Google

nendus fur reſpondet dicens, q. quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furãtur, damnis; qui inopia, verberibus ſunt corrigendi, & cum diſtrictius agitur, in verberibus ex charitate agendũ eſt. Secundo quæſiuit ſub quo augmen- ne ſit contra ꝟ. diſt. 89. decenter. 17. q. 4. quiſquis. ꝟ. ea. q. 5. c. pen. & ꝟ. ea. q. 1. in ãtiquis. Ad hoc rñdent quidam, ſi vult libere fur vel predo reſtituere rem ante quam conuen iatur, pœnam euitat: hoc falſum eſt quia non ſufficit raptori reſtituere rem ad euitandam pœnam, vt ff. vi. bo. rap. l. non prodeſt. Vel dic q. ecclesia non petet pœnam, ſed iudex ex officio ſuo eam infliget, & dabit eccleſiæ, cui ſanctitas ignoſcẽdi gloriam dereliqt. C. de epiſco. & cler. ſi quis. & eſt ad hoc bonum. arg. 23. q. 3. §. 1. in fi. Vel dic q. poteſt petere naturale augmentum, id eſt, intereſſe. ſed innaturale non poteſt. Vel dic, q. non poteſt petere intereſſe quod eſt extra rem. vel ſi forte occaſione rei ſublatæ familia vel pecora mortua ſunt, illud non poteſt petere. ſicut nec emptor, vt ff. de act. emp. & vẽ. ſi ſterilis. §. cum per uẽditorem. vel ponas caſum ſic. Quæſitũ fuit ſi aliquis confeſſus fuit ſe furtum feciſſe ſacerdoti ſuo, an in pænitẽtia debet ei iniungi, vt illam rẽ reſtituat cũ pœna? 1 Rñdeo q. nõ; 2 & ſic contraria non tangunt caſum.

Eccleſiam poſſit petere rem ſuã cum augmento.

liter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia, furtum perpetrant: & ſunt alii, qui hac in re ex inopia [a] delinquunt. Vnde neceſſe eſt, vt quidam damnis, quidam vero verberibus [b], & quidam diſtrictius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur; ex charitate agendum eſt, & non ex furore; quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶ Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de eccleſijs abſtulerunt, reddere debeant, Sed abſit, vt eccleſia cũ augmento [c] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

Verum illud Euſebij de legum ſeueritate: illud † *Gregorij de eccleſiaſtica manſuetudine dictum intelligitur.* — † al. iſtud

Idem Gregorius lib. 10. *epiſt.* 42. *Deuſdedit* † *epiſcopo Mediolanenſi.* — † al. Deodato

¶ Non ſunt alienanda in epiſcopatu acquiſita. C. XII.

ꝟ. e. q. 5. c. nulli

Res in epiſcopatu acquiſitas [d] ſacerdotibus nulla eſt alienandi licentia.

Item ex octaua [a] *ſynodo vniuerſali, c.* 15.

[a] ¶ Octaua.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, cum antea legeretur, ſexta. Eſt autem canon decimuſquintus ſynodi octauæ habitæ tempore Hadriani Papæ ſecundi cõtra Photium, ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij.*

¶ Vaſa ſacra, niſi pro redemptione captiuorum, non ſunt alienanda. C. XIII.

Anſ. l. 6. c. 171.

Apoſtolicos, & [e] paternos canones renouans hæc ſancta, & vniuerſalis ſynodus diffiniuit, neminem prorſus epiſcopum vendere, vel vtcumque alienare cimelia †, & vaſa [f] ſacrata, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet [a] pro redemptione captiuorum [g]: ſed nec tradere ſalaria eccleſiarum in emphyteutica pacta, nec alias ruſticas poſſeſſiones venũdare, ac per hoc eccleſiaſticos reditus lædere: quos ad propriã vtilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorũ ſuſtenta-

† κειμήλια, Græce theſauri dicuntur, opes, pecuniæ repoſitæ, inſtrumenta pretioſa, aurea vaſa, cimelia... nodia. inde cimeliarchus. C. de agri. & cẽſi. l. litibus. libro 11.

Paupertas in delictis nõ excuſat.

1 Iſtam gl. dicit eſſe ſing. Alex. de Immo. in l. ſi pœnæ. ff. de cõdi. indebi.

2 Tenetur tñ damnũ reſtituere, vt extra de iniu. ſi læſerit. & duobus c. ſeq. & extra de rap. c. 1. 2. & 3. &c. in litteris. in fine.

VERVM. CASVS. Determinat Gratia. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima præcedẽtia cap. dicens q. primum ex rigore, ſecundum ex manſuetudine intelligitur. Sequens cap. patet.

[d] RES ¶ Acquiſitas.] occaſione eccleſiæ, vt ꝟ. ea. q. 5. §. fixum.

APoſtolicos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ſtatuitur, q. ſi quis clericus alienat quocũque titulo alienationis poſſeſſiones vel reditus vel vaſa eccleſiæ in caſu non conceſſo, deponi debet, alienatione reſciſſa: ſiue ſit facta in ſcriptis, ſiue non: & emptor debet rem reſtituere & chartam ad incidendum: quod ſi non fecerit, excõicetur. In ſecunda parte dicitur, q. ſi eps conſtruxerit monaſteriũ de reditibus eccleſiæ, eidem eccleſiæ monaſteriũ ſubijciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem eps. Salaria.] id eſt, reditus. Iterum habeat ſicut prius habebat, Et interſerit Grat. tria ſequentia cap. præter principale propoſitum, vt oſtendat caſum in quo licite res eccleſiæ poſſũt alienari, quorum primum patet.

augmento eccleſia ſuum debeat recipere. Et rñdet ſub nullo augmento. Secunda pars incipit ibi, [Addis &c.]

[a] ¶ Ex inopia.] in delictis non excuſat inopia, vt hic. & 32. q. 4. ſicut ſatius. ff. de rit. nup. l. palam. 32. q. 5. ita ne. 22. q. 2. faciat. Arg. ꝟ de conſe. diſt. 5. diſcipulos. & di. 1. ſicut contra. extra de furt. ſi quis propter neceſſitatẽ, Quidam dicunt, q. potius debet homo mori quàm furari. Humanius eſt dicere, q. ſumma neceſſitas excuſat. extra de reg. iu. c. quod non eſt. vnde hic non fuit tanta neceſſitas, quæ poſſet excuſare.

[b] ¶ Verberibus.] hoc generale eſt, vt verberibus caſtigentur qui ſunt inopes, vt ff. de iuriſ. om. iud. ſi quis id §. in ſeruos. & ff. de in ius vocan. l. vlt. ꝟ. ea. q. §. libertus. 14. q. 6. ſi res aliena. Alio etiã modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24. q. 1. qui contra.

[c] ¶ Cum augmento.] ſcilicet innaturali & illegitimo,

[e] ¶ Et.] pro, id eſt.

[f] ¶ Vaſa.] ꝟ. 10. q. 2. hoc ius. contra.

[g] ¶ Captiuorum.] & alijs cauſis.

[a] ¶ Depo-

by Goo

tionem eſſe decernimus *β*. *& paulo poſt*. ¶ Quiſquis autem apparuerit poſt hanc diffinitionem noſtram contrarium quid huic ſanctæ, ac vniuerſali ſynodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: caſſata videlicet omnino, quæ facta eſt in ſcriptis, vel ſine ſcriptis ab epiſcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum ſcilicet, & ſalariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel ſalarijs, & non reſtituerit eccleſiæ iterū, quæ eccleſiæ ſunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuſeos; ſit anathema vſque dum fecerit: quod ab hac ſancta, & vniuerſali ſynodo confirmatum eſt. ¶ Si autem epiſcopus conuictus fuerit conſtruxiſſe [b] monaſterium de reditibus eccleſiaſticis; tradat [c] ipſum eidem eccleſiæ monaſterium.

a ¶ Videlicet pro redemptione.] *In concilio ipſo, & apud Anſelmum legitur*, quæ accipiuntur in redemptionem captiuorū.

c ¶ Decernimus.] *In ipſo canone ſequuntur hæc.* Omnem vero eccleſiaſticarum rerum poteſtatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit: eccleſiaſtica loca, quæ per reditus fiunt, & inſuper propriam rerum diſpoſitionem diſtribuere, ac committere, ſeu conferre quibuſcumque voluerit, & iudicauerit, iuxta propriam poteſtatem, ac dominatum. Quiſquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epiſt. 35. ſeu. c. 199. domino epiſcopo Meſſanenſi.

¶ Pro redemptione captiuorum ſacra vaſa non prohibentur alienari. C. XIIII.

Le. Sancimus, Cod. de ſacroſ. eccl. Anſ. l. 5. c. 48.

ET ſacrorum canonum, & legalia ſtatuta permittunt miniſteria eccleſiæ pro captiuorum eſſe redemptione vendenda.

Idem Demetrio, & Valeriano clericis Firmanis, lib. 7. indict. 2. epiſt. 14.

¶ Res eccleſiæ licite impenduntur pro redemptione captiuorum. C. XV.

Ivo. p. 3. c. 145.

SAcrorum canonum ſtatuta, & legalis permittit auctoritas licite res eccleſiaſticas in redemptionem captiuorum impendi. Et ideo, quia edocti à vobis ſumus ante annos fere xviij. virum reuerentiſſimum quemdam Fabium epiſcopum eccleſiæ Firmanæ libras xi. argenti de eadem eccleſia pro redemptione veſtra, ac patris veſtri Paſſiui, fratris & coepiſcopi noſtri, tunc vero clerici, necnon ma-

---

Eccleſiaſticas res male alienans qualiter punitur.

1 Et c. diaconi. 17. q. 4. poteſt tñ eps diſpenſare cum prælato ſibi ſubdito, vt non deponatur, vt 50. diſt. ſi quis preſbyter. Arc.

Aedificiū de pecunia eccleſiæ factum an acquiratur ipſi eccleſiæ.

1 Dicas hāc gl. ſeq. Spe. de empt. & ven. §. tertio loco, in 1. verſi. qd ſi clericus. & ibi per Ioan. And. in additio. Bal. in l. in tantum. de rerum diuiſ. Philip. Fran. in c. ſemel. de reg. iur. l 6.

a ¶ Deponatur.] hęc eſt pœna male alienantis res eccleſiæ, vt 𝔍. ea. quiſquis. & c. non liceat. & c. ſtatuimus 1. Sed contra extra de reb. eccl. non alie. ſi quis preſbyterorum. de elec. ꝙ ſicut. in ſi. ff. de alie. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto. §. ſi quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, ꝙ ſufficit ſi ſtatim reddat eccleſiā indemnem. Poſſet dici hoc verū eſſe, quo ad hoc vt exinde nō poſſit vlterius conueniri: ſed non quò ad ad hoc ne pro huiuſmodi malæ electione ab adminiſtratione remoueatur. Arg. cōtra. ff. vi bo. rap. non prodeſt. vbi habes ꝙ non ſufficit prædoni ad pœnam euitandā rem reſtituere. Item ſufficit ſemel dolū commiſiſſe, vt de depo. l. 1. §. ſi rem depoſitam. Ioan. Ego ſto illi decr. ſi quis preſbyterorum. B.

b ¶ Conſtruxiſſe.] lędendo eccleſiam priorem. poteſt tamē cōſtruere, dū tñ non lędat eccleſiam. 𝔍. e. ſi eps. & cap. bonæ rei. Tradetur ergo eccleſiæ, vt habeat in ipſa ius patronat⁹, qđ habetur ex ædificatione ſeu fundatione. 16. q. 7. quicumque. & cap. decernimus. & c. filijs. extra de eccle. ędi. ad audientiā. vel aliquod honeſtū ſeruitiū. extra đ iure pat. præterea. vel ob alia tēporalia. extra de capel. mo. in eccleſijs. 16. q. 2. ſane. Et eſt arg. ꝙ acquiſita de rebus eccleſiæ poteſt eccleſia vendicare. 𝔍. ea. q. 4. ſacerdotes. & q vi. fixum. Sed quid ſi clericus de peculio eccleſiæ in proprio ſolo ædificat? tunc vř ædificium ſolo cedere. ff. de re. diui. in tā tū. Sed dicas 1 in fauorem eccleſiæ ſolū ædificio cedere. 17. q. 4. c. quæſti. & hoc eſt ſpeciale in eccleſia, ꝙ ſi res comparatur de bonis eccleſiæ, ſtatum eſt facta eccleſię, vt hic, & extra de pecu. cle. c. 1. & c. ſi quis. Idem eſt in milite. C. de rei vend. ſi vt proponis. & in pullo. C. arbi. tut. l. 3. & in vxore. ff. de dona. inter vir. & vxo. vxor.

c ¶ Tradat.] id eſt, ſubiiciat. 𝔍. 14. q. 6. comperimus. 17. q. 4. quæſti. 𝔍. vbi habes ꝙ res conſecrata non debeat reſtitui. ſed ſupple laicis, & ad profanos vſus. & licet hic dicatur ꝙ debet ſubiici priori eccleſiæ: nihil ominus tñ eps poteſt vnam eccleſiam alij ſubijcere cui vult. arg. extra de exceſ. præla. ſicut vnire.

SAcrorum.] CASVS. Fabius Firmianæ ciuitatis eps dedit xj. libras argenti de ſua eccleſia pro redemptione ne quattuor perſonarum, ſ. Paſſiui tūc clerici. & vxoris, & duorum ſuorum filiorum, ſcilicet Demetrij & Valeriani, quo præfato epo mortuo Paſſiuus factus eſt eps, poſt cuius obitum filij timebant ne ille xi. libræ argēti ab eis vel heredibus eorū repeterentur. & ideo à Papa

ſuper

ſuper hoc poſtulauerũt ſecuritatem. Papa igitur eis plenam ſecuritaté concedit, ita vt de cetero ſuper hoc nulla quæſtio eis moueatur. Sequens cap. patet.

a ¶ Repetitionis.] quia quod ex cauſa pietatis impenditur, nõ repetit. C. de nego. geſt. alimenta, niſi forte fuerit

tris veſtræ, hoſtibus impendiſſe, atq. ex hoc quamdam formidinem vos habere, ne hoc, quod datũ eſt, à vobis quolibet tempore repetatur; huius præcepti auctoritate ſuſpicionem veſtram præuidimus auferendam; cõſtituentes nullam vos exinde, heredeſque veſtros quolibet tempore repetitionis [a] moleſtiam ſubſtinere: nec à quoquam vobis aliquam obijci quæſtionem.

Idem libro 6. epiſt. 35. ad Domnum epiſcopum.

¶ Res eccleſiæ deſolatæ non præponantur captiuis. C. XVI.

Iuo p. 3. c. 176.

SIcut omnino graue eſt fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venumdare; ſic iterum culpa eſt, imminente huiuſmodi neceſsitate res maxime deſolatæ eccleſiæ captiuis ſuis [b] præponere, & in eorum redemptione ceſſare.

2 *Quæ vero pænitentia huiuſmodi inuaſoribus, atque prædonibus, qui vaſa ſacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quaſi profana contrectant, ſit indicenda; Nicolaus Papa definit ſcribens Frontario archiepiſcopo Burdegalenſi.*

¶ Inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum quæ pænitentia ſit imponenda. C. XVII.

DE viro nefando, Burgando nomine, qui rabie inſana commotus diabolicis ſe irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [c] inſidians vobis in veſtræ eccleſiæ villa, vnà cum clericis veſtris manentibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ ſalutis deſiderium habentibus, ſancta apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, collectis malitiæ ſuæ ſequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuaſiones, & deprædationes violentas inferre dæmoniaco auſu præſumpſit: &, vt epiſtolæ veſtræ textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraque Dominici corporis & ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum chriſma pollutis arripere manibus, quaſi vilia, & ad vſum communem apta præſumpſit; dilectio nos veſtra conſuluit [d], ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo ſcelere fuerunt, ad pænitentiã quandoq. gratia tracti † diuina venire voluerint, quo eos pænitentiæ vinculo conſtringatis, noſtræ inſtitutionis cenſuram

† al. tacti

ſit præſtatus. ff. de reli. ſi qt. §. hęc actio. & in alio caſu. C. de nupt. patrẽ. hic tñ nõ valet præſtatio: quia eccleſia tenetᷣ redimere, vt ĩ. c. proxi. ſi vero priuatus redemiſſet, pretiũ datũ repeteret ſine diſtinctione, ſecundũ quoſdã. Et hic rédẽptus operas præſtabit eccleſiæ per quinquenniũ: ſi nõ poſſit ſoluere. C. de cap. l. 2. & vlt. l. é numquid hoc de quolibet capto verũ eſt? ita. Sed numquid de capto in maleficijs? qd videtᷣ 1 86. diſ. nõ ſatis. 23. q. 5. c. 1. & c. ſeq. & 14. quæſt. 6. ſi res. Argum. contra 1. q. 1.

Redẽptus eccleſia, ſeruiat quinquenniũ. Quod vſ. Fely. in

iubemus. Tamẽ ſi priuatus det pecuniã pro redẽptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.

b SIcut. ¶ Suis.] ſuis potius quàm alienis ſubueniat, ſubueniat tñ & extraneis. 86. diſt. nõ ſatis. 42. diſti. quieſcamus. Sed qui dicuntᷣ hic captiui? Dic q̃ ſi ab hereticis vel gentilibus capti ſunt, vel à talibus vbi timetur periculum corporis 2 vel animæ, tales tenetᷣ redimere eccleſia, & etiã quilibet priuatus, vt 86. diſt. nõ ſatis. ĩ. c. aurum. 23. q. 5. non in inferenda.

QVÆ VERO. Hęc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua ponit pœnã ſacrilegij, & hoc per capit. ſeq. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra facta eſt mentio de inuaſoribus rerum eccleſię. Nũc vero docet Gratia. quæ pænitẽtia ſit huiuſmodi inuaſoribus imponenda, qui ſacra vaſa & alia Deo dedicata polluti manibus quaſi profana rapiũt, & contrectant.

DE viro.] CASVS. Frontarius Burdegalen. archiepš cũ vellet beati Petri limina viſitare, & in quadam villa ſuæ eccleſiæ celebraret diuina, & populum ſalubertimis dogmatibus erudiret, quidã nomine Burgandus vir nefandus inſidiãs ei, cum complicibus ſuæ malitiæ venit ad villam præfatam, & ſacra vaſa dominici corporis, & ſanctum chriſma pollutis manibus accipere præſumpſit. quare dictus Frontarius quæſiuit à Nicolao, ſi aliquo tempore ad gremium matris eccleſiæ redierint, quæ pænitentia ſit eis indicenda. Qui reſpondet dicens, quòd primo debent iurare, quòd talia non faciant decetero, & poſtea pæniteant iuxta modum in c. expreſſum.

c ¶ Et compita.] Compitum eſt locus vbi plures viæ concurrunt. 48. diſt. ſicut.

ADDITIO. Et dicitur à con, quod eſt ſimul, & pita, qđ eſt via, ſecundum Hug. & Lau.

d ¶ Conſuluit.] quæ ſit pœna talium, qui inferunt iniuriam clericis dum inſiſtũt diuinis officijs & obſequijs, habes 17. q. 4. §. qui autem. & c. ſi quis ſuadẽte. C. de epi. & cle. ſi quis in hoc genus.

c. ſignificauit, de Iudęis. Phil. Dec. in c. q̃ in eccleſiarum. de cõſtit. Ludo. Gomes ſuper 6. cha. 100. in paruis.

Redẽptio qñque eſt neceſſaria.

2 Ideſt, mortis, vt leg. & not. ĩ. c. aurum ver. cur tot. Arch.

a ¶ Aper

a ¶ Ante fores.] ſed nonne in primo anno eſt extra eccleſiam? Sed dic quòd in primo anno ſtet extra cœmeterium quod violauit, & ſecúdo anno iuxta fores eccleſię.
b ¶ Audientes.] non communicantes, vt 33. quæſt. 2. latorem.

vt ¶. c. cum deuotiſſimam. ſi agit ad intereſſe, nō pōt 2. Item quæritur ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum ius à poſſeſſore, an teneatur cedere actioné, quam habet contra alienantē? Reſpōdeo, q; non: qa qua frōte pōt petere ceſſioné qui ex contumacia ſua condemnatur, vt ff. de ad miniſt.

2 Hoc ideo quia is (qui) conſecutus eſt, & ita intereſſe deſijt. ff. de eo per quē factū eſt. l. 1. §. plures.

expoſcere curaſtis. De quibus (ſi tamen ita eſt) iubemus, cum ad pænitentiam reuerti accelerauerint, vno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cuius ſacratiſsima vaſa, extra ritum fidei Chriſtianæ, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secundo vero anno ante fores [a] eccleſiæ ſine communione maneant. Tertio vero anno eccleſiam Dei ingrediantur, & inter audientes [b] adſtent ſine oblatione, non manducantes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Reſurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (ſi his prioribus tribus eorum fructuoſus fuerit pænitentiæ labor) communioni fidelium reſtituantur: totaque mentis intentione ſpondentes [c] talia ſe vlterius numquam facturos, corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur, & vſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pænitentes.

¶ *Caput hoc alibi non eſt inuentum, quàm in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res eccleſiæ epiſcopus vſurpare, vel alienare non præſumat. C. XVIII.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus epiſcoporum, vel ſacerdotum, rem tituli [d] ſui vſurpare præſumat: ſed neque ſalarium à Chriſtianis, ſanctis locis oblatum cauſa amicitiæ, vel timoris, aut muneris pertentet auferre: ne eccleſia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præſumpſerit epiſcopus, vel ſacerdos, canonicam ſine dubio ſubeat vltionem, & quod eccleſiæ iniuſte ablatum eſt, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum [f], vel poſsidendum habere poſsit. Deuſdedit p. 4. Poly. l. 4. tit. 19.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum & apud Anſelmum citabatur,* ex hiſtoria Euſebii epiſcopi Cæſarienſis. *Iuo verum auctorem citauit. Verſio autem eſt Anaſtaſii Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuſcriptis nonnulla ſunt emendata.*

¶ Epiſcopo, vel abbati res eccleſiæ alienare non licet. C. XIX.

QVíſquis epiſcopus, vel abbas inuentus fuerit de ſalarijs [a] epiſcopij, vel monaſterij transferre quidquam in principum manus, vel etiam alij perſonæ conferre; Poly. l. 6. tit. 15. Anſ. l. 6. c. 184. Iuo p. 5. c. 375.

c ¶ Spondentes.] ſacrilegos argue promittere cogendos ſe numquam ſimile facturos, ſic 23. q. 8. peſſimā. & ca. ſi quis inſ bronum, vt dixi 11. q. 3. cum aliquis.

MOnemus.] Hæc eſt tertia pars q. in qua reuertitur ad principale, & probat per v. c. q; res eccleſiæ non ſunt alienandæ in caſu non conceſſo. Io. de Fant.

CASVS. Quęſitū fuit à Leone Papa quam pœnam pati debeat epīs, vel ſacerdos, qui cauſa amicitiæ, timoris vel muneris rem ſuæ eccleſiæ vel ſalariū à Chriſtianis oblatū auferre vel vſurpare præſumit. Et reſpondet, q; debet deponi, & qd̄ iniuſte abſtulit, reddere cōpellatur, & pro his nullas deinceps vires habeat ad litigādū vel poſſidendum.

d ¶ Rem tituli.] id eſt, ſpectantem ad eccleſiā ſuam non auferre alij propria auctoritate 1. Nā & tutor & curator punit, qui aufert alij rē pupilli ſui, vt C. vnde vi. meminerint. ſ ſi.

1 Nā pro tali exceſſu videt depo nendus. L.

e ¶ Reddere.] ipſe ergo, qui alienauit, poteſt cōueniri, vt hic, & ī. ead. ſtatuimus. & duobus c. ſequentibus. Item & poſſeſſor poteſt conueniri, vt ſ. c. Auguſtino. & no. ī. ead. quicumque. & ſ. ea. Apoſtolicos. cū. enim eccleſia habet in optione quē velit conuenire, ſi primo cœpit vnū cōuenire, & poſtea velit alium conuenire, nō fiet ei præiudiciū aliquod p electioné, vt C. ſi tutor vel curator. l. vlt. Sed quid ſi eccleſia eſt conſecuta ius ſuum à poſſeſſore, numquid adhuc poteſt cōuenire ipſum, qui alienauit? non videtur: quia bona fides non patitur, vt bis idē exigat. ff. de reg. iur. bona fides. Quod autem poſſet ipſum conuenire. ad hoc eſt arg. ī c. Vulteranæ. & c. ſtatuimus. & c quicumque. & ff. de peti. here. nec vilam. §. vlt. Reſpondeo, aut eccleſia agit ad pœnam, aut ad intereſſe. ſi ad pœnam, poteſt agere adhuc contra alienantem: quia pœna vnius non liberat aliū,

Eccleſia ab vno ſuũius conſecuta eſt, an poſſit aliū cōuenire?

miniſt. tuto. ſi plures. & ff. de tuto. ſi plures. & ff. de rati. & ratio. diſtra. l. 1. §. nunc tractemus.

f ¶ Litigandum.] arg. eſt hic, q; qui male alienauit rē eccleſiæ, non poteſt eam repetere.

QVíſquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, q; epiſcopus, vel abbas de ſalarijs epiſcopij, vel monaſterij principi vel aliæ perſonæ in caſu non conceſſo nil dare debeat, & ſi dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon

Apo-

Apoſtolorum, qui dicit, ꝙ de rebus eccleſiæ non debet aliquid defraudari. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopus dicat agrum nullum fructũ eccleſiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi cõcedere nõ debet, ſed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi prin-

NOn liceat.] CASVS. Symmachus Papa ſtatuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia eccleſiæ alienare, quo ad proprietatem vel vſumfructum, niſi tantum domos quæ in vrbibus modica impenſa non ſuſtentantur, ſub qua lege oẽs prælati eccleſiarum conſtringantur. Cõtra quam conſtitutionẽ ſi aliquid fuerit alienatũ, donator vel vẽditor, & mediator deponantur. Subſcribentes ſint anathematizati cum eo, qui dedit, & cum eo, qui recipit, niſi reſtituat quod alienatum eſt. Sit licentia cuilibet eccleſiaſticæ perſonę cõtradicendi, & repoſcere cũ fructibus alienata. hoc intellige, niſi alienatio facta eſſet in caſu licito & conceſſo.

e. Apoſtolicos. ſm Hu. illæ intelligunt̃ cum actũ fuit ab initio cũ toto clero ipſius eccleſiæ. Arch.

irritum ſit, quod datum eſſe conſtiterit, ſecundum canonem ſanctorum Apoſtolorum, qui dicit: [Omnium eccleſiaſticarum rerum epiſcopus habeat ſolicitudinem, & diſpenſet eas, tamquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare β quidquam ex illis, vel cognatis [a] proprijs donare, quæ Dei ſunt. Quòd ſi pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: ſed non ſub horum occaſione, quæ ſunt eccleſiæ, defraudẽtur.] ¶ Quòd ſi excuſationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum exiſtere; nec ſic principibus, qui per loca illa ſunt, tribuatur ager, vel locus: ſed clericis, vel agricultoribus.

Can. Apoſt. 39.

¶ Quòd ſi calliditate vſus fuerit, & à colono [b], vel à clerico emerit princeps agrum; irrita ſit venditio, & reſtituatur epiſcopio, vel monaſterio; & epiſcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur [c]: epiſcopus γ quidem ab epiſcopio; abbas autem à monaſterio, tamquam qui diſpergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *græce eſt, ἐκ τῶν αὐτουργιῶν, pro qua voce in Pariſienſi græcorum canonum editione legitur in rubrica, ἐκ τῶν προαστείων, id eſt,* ex ſuburbanis, *quaſi ſuburbana vocentur auturgia, quòd ipſius poſſeſſoris manibus colantur. Balſamon tamen eos agros interpretatur, qui per ſe ipſi ſine magna cultura fructũ ferre poſſunt, vt ſilua, & alia huiuſmodi.*

β ¶ Fraudare.] σφετερίζεσθαι, *id eſt,* ſibi vendicare, & ſuum facere.

γ ¶ Epiſcopus quidem ab epiſcopio, abbas autem à monaſterio.] *Hæc ad ſententiæ integritatem addita ſunt ex ipſo canone.*

Item Symmachus Papa in ſynodo tertia, c. 4. & ſequentibus vſque ad nonum.

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 17.

¶ Prædia eccleſiæ non liceat Papæ alienare. C. XX.

NOn liceat Papæ [d] prædium eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſsitate, nec in vſumfructum α rura dare: niſi tantummodo domos, quæ in quibuslibet [e] vrbibus non modica impenſa ſubſtentantur. Qua lege omnes cuſtodes adſtringantur; vt donator, accenſator, venditor honorem perdat. Et qui ſubſcripſerit, anathema ſit cum eo, qui dedit, vel qui recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiam quibuslibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus [f] alienata repoſcere. Quod β non modo in Apoſtolica ſeruandum eſt eccleſia, verumetiam vniuerſis eccleſijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

Anſ. l. 4. c. 29.

d ¶ Papæ.] Symmachus Papa ſucceſſori ſuo legẽ imponit vt Imperator ſuo. ĩ. 16. q. 1. quia iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papam poſſit iudicare. extra de elect. innotuit. 40. diſtin. ſi Papa. nec inferior ſuperiorem. 21. diſt. inferior? ſed certe licet ſit ſolutus legibus, tamen ſecũdum leges viuere debet. ff. de legi. princeps.

Papam nullus mortaliũ iudicare poteſt.

e ¶ Quibuſlibet.] Videtur ergo ꝙ ad hãc accuſationẽ quilibet admittatur. extra de reb. eccl. non aliena. ſi quis. & Auth. de nõ alie. aut permu. in ſi. coll. 3. & not. 16. q. 7. filijs. & quæſt. 1. conſtitutum.

f ¶ Et cum fructibus.] hic auerte, ꝙ fructus poſſunt peti. Sciẽdum eſt, quòd ſi agitur per interdictũ aliquod ad petendũ rem cum fructibus, tũc reſtituentur omnes fructus percepti à tempore eo quo eſt propoſitum interdictum, niſi in interdicto vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tẽpore deiectionis, vt ff. de interdic. l. interdictis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ex die. Si autẽ agitur rei vendicatio. aut poſſeſſor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ reſtituet omnes fructus perceptos à tẽpore litis conteſt. vel qui culpa ſua non ſunt percepti, ſed ante litem conteſtatam perceptos non tenetur reſtituere, ſed tantum extãtes, vt C. de rei vendi. certum eſt. Inſtit. de offi. iud. §. poſt inchoatam. Si fuerit poſſeſſor malæ fidei: tam perceptos, quàm quos percipere potuit, tenet̃ reſtituere, vt ext. de reſt. ſpo. grauis. & ff. de rei vẽdi. ſi nauis. §. gñaliter. & C. de rei vend. certum eſt. Si vero malæ

Fructus autẽ ab omni poſſeſſore ſunt reſtituendi.

ſi princeps callide à colono vel clero agrum eccleſiæ emerit, venditione reſciſſa ager reſtituatur epiſcopio vel monaſterio. Epiſcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur. Secundã pars incipit ibi, [Quòd ſi excuſationem.] Tertia ibi, [Quòd ſi calliditate.]

a ¶ Cognatis.] niſi victum & veſtitum, vt 86. diſt. non ſatis. & 16. q. 1. ſi cupis. in ſi.

b ¶ A colono.] licet enim colonus tradat alij poſſeſſionem, non ideo perdit eccleſia poſſeſſionem. C. de acq. poſſ. l. vlt.

c ¶ Abijciatur.] mitius cum eo agitur, ĩ. ca. ſi quis quaſlibet. & q. 5. ſi epiſcopus 1.

De hoc le-
ĝi. & not. ſ.

malæ fidei poſſeſſor titulum habuit, tunc excuſatur à percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. ſi fundum, niſi ita ſit, quod ille titulus habeatur pro non titulo 1, vt cum quis emit contra interdicta legis, vt C. de agric. & cenſi. quemadmodum. lib. 11. & alios habes notatos ff. qđ met. cau. ſed & partus.

1 Nã tũc & de percipiẽdis tenet. ff. de his q̃ in frau. cred. ait prætor. §. per hanc. Laur.

c ¶ Maturata.] id eſt, mature prolata. ȳ. 16. quæſt. 1. in canonibus.

d ¶ Et inſtitutæ.] ideſt, deſtinatæ à talibus.

De rebus.] Casvs. Quidam inuadebant vel rapiebãt res eccleſiarum, & dicebant ſe habere à principibus

¶ Caput hoc collectum eſt ex pluribus capitibus ſynodi Romanæ tertiæ ſub Symmacho, in epitomen tamen redactis.

a ¶ In vſumfructum.] *In conciliorũ editionibus partim legitur,* ſed nec in vſufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim,* ſed nec in vſufructum iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impreſſo. Nam in vetuſto manuſcripto eſt,* ſed nec vſufructuario aliquibus dari liceat. *Idem vero ſignificare vſufructuarium & vſufructum ſcribit Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti c. 59 his verbis.* vſumfructum dicit, quod nos dicimus vſumfructuarium.

β ¶ Quod nõ modo.] *In ipſa ſynodo longe aliter habetur.* Huius autem conſtitutionis legẽ in Apoſtolica tantum volumus ſede ſeruari, vniuerſis eccleſiis per prouincias ſecundum animarum conſiderationem, quem propoſito religionis conueniре rectores earum viderint, more ſeruato.

Idem in ſynodo ſexta.

¶ Qui res eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

INdigne ad altare [a] Dei properare permittitur; qui res eccleſiaſticas audet inuadere, aut iniuſte α poſsidere, aut iniqua, vel iniuſta defenſione in eis perdurat. *& paulo poſt.* ¶ Debet tamen eſſe prouiſio, vt vindictam admonitio β [b] præcedat, & res vſurpatas iniuſte qui abſtulit, aut iniuſte ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſsitas compulerit; demum prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata [c] percellat. *& infra.* ¶ Valde iniquum ergo & ingens ſacrilegium eſt, vt quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute, vel requie animarum ſuarum vnuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit; ab ijs, quibus hæc maxime ſeruari conuenit, id eſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus γ, & ſuper omnia à principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm ſcriptum eſt, prædia eccleſijs tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel δ iniuſte defenderit, aut retinuerit; niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriatur: ſitque accipiẽti & danti, & poſſidẽti anathema, & inſtitutæ [d] pœnæ contubernium aſſiduum. Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, qui à religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.

Iuo p. 3. c. 181.

16. q. 1. in canonibus. §. valde.

α ¶ Aut iniuſte.] *In ſynodo legitur,* aut iniuſte, ideſt, ſine licentia epiſcopi poſsidere.

β ¶ Admonitio.] *In ſynodo additur,* manifeſta.

INdigne.] Casvs. In hoc ca. notãtur tria genera hominũ, qui contractant res eccleſiarũ, ſcilicet inuaſor, & iniuſte poſſidens ſua auctoritate, & qui iniuſte poſſidet auctoritate alterius; & iſti oẽs niſi cito ſe correxerint male ablata reſtituẽdo, debent anathematizari etiam cũ admonitione. Valde enim iniquũ eſt, vt ab aliquo maxime Chriſtiano vſurpetur qđ eccleſiæ relinquitur vel confertur.

a ¶ Ad altare.] q̃a nec oblatio eius recipit̃, vt ſ. c. de viro. & etiã à ſacramẽtis eccleſiæ ſuſpenſus eſt, vt 17. q. 4. quiſquis.

Admonitio ſemper vindictam præcedat.

b ¶ Admonitio.] arg. q̧ admonitio ſemper præcedat vindictam, vt hic, & 2. q. 7. accuſatio. & c. ſequent. 11. q. 1. petimus. Sed verũ eſt cum agit̃ ad pœnam excõicationis: quia nemo excõmunicandus eſt niſi præcedat admonitio trina 2, vt 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. presbyterorum. & extra de ſenten. excommu. c. ſacro. Itẽ & in illis criminibus præcedet admonitio vbi ad brachium ſæculare eſt recurrendũ, vt 1. q. 7. patet. Itẽ vbicumque non agitur ad depoſitionem. Et generaliter vbicũque agitur ad denũtiationem, vt extra de ſimo. licet Hely. ſed vbicumque aget̃ ad depoſitionem, nõ præcedat admonitio. extra de accuſat. qualiter. ad quid eñ admoneretur tunc, cũ ſufficit ad depoſitionem q̧ homo ſemel deliquerit. 25. diſ. primum. Non ob. extra de accuſ. ſi quis. quia loquitur in denuntiatione. Itẽ nõ obſt. 2. q. 7. ſi quis erga. quia loquitur ibi de alijs cauſis, quæ non inducunt depoſitionem, vt 5. quæſtio. 4. in loco.

2 Sed ↄ̃ 24. q. 1. ca. ſanc. ver. imperiũ. vbi đ hoc ſ gl. ſed dicit, & c.

bus conceſſionem, quare Adon Vieneñ archiepiſcopus quæſiuit à Nicolao quid eſſet ſuper hoc faciẽdum, qui reſpondet dicens, quòd ſi princeps conceſſit, redarguatur ſuper hoc, Si autem inuaſor ſua auctoritate facere

facere præſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat.
a ¶ Vt prius.] Et hoc arg. 1 q. auctoritas maioris excuſat. 28. diſt. diacon. & 63. diſt. Salonitanæ. ſed non eſt hoc verum, vt ſ. ea. quicumque. & licet hic dicatur, q. princeps ſit redarguendus; bene tamen poteſt excommuni-

bat q. eccleſię facultates debẽt diuidi in quattuor partes: & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fan.

Casvs. Quidam epiſcopus ſuſpectus remotus fuit ab adminiſtratione rerum eccleſię: remanſit tamen in officio & adminiſtratione ſpiritualium. committit ergo Gelaſius curam rerũ eccleſiaſticarum duobus, ſcilicet archidiacono Iuſtino, & Fauſtino defenſori: & ne epiſcopus iſte infametur, præcepit Gelaſius, vt ab ipſo epiſcopo tertius eligatur: qui nomine epiſcopi vniuerſa diſponat, & vt omnia prædia praue alienata ad vſum eccleſiæ reuocent: nec alicui clerico p. ſua portione aliquod prædium aſſigent: & omnem pẽſionem prædiorum vrbanorum vel ruſticorum ad epiſcopũ deferãt, vt ſequeſtrãdo de medio quod ad cauſas & expenſas ſuperuenientium neceſſitatum eſſe opus proſpicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quattuor inde fiant portioes. Primam habebit epiſcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta eccleſiæ fabrica reparetur: & ſi aliquid fuerit reſiduũ, idoneo cuſtodi ab vtraque parte electo tradatur. vt vel inde in futuro fabrica reparetur, vel ematur inde poſſeſſio pro vtilitate communi. [Ad noſtrum ſtudium,] id eſt, per noſtrum ſtudium.

γ ¶ Hominibus.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver.* in aliud. *addita ſunt ex ſynodo.*

δ ¶ Vel iniuſte dederint, aut retinuerint.] *Addita ſunt & iſta: ſicque omnia, quæ in vſurpatione huiuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

1 Hoc arg. ſumitur ex eo quod dixit textus: ipſe princeps ſit redarguẽdus q.d. non ille qui eius auctoritate accepit ſm Hug. Maioris auctoritas nõ ſemper excuſat.

Item Nicolaus Papa Adoni Viennenſi archiepiſcopo in epiſtola, cuius initium: [Quia ſanctitatis veſtræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt eccleſię. C. XXII.

Iuo p. 3. c. 152.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis principum à quibuſdam inuaduntur, atque diripiuntur; ſancimus, vt prius [a] conſulatis principem ad reſecandam tam præſumptiuã factionem, & cognoſcendũ, vtrum illius ſit conceſſio, an inuaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio; ipſe ſit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio; vſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

¶ *Extat epiſtola hæc in libro ſæpe citato bibliothecæ Dominicanæ: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone † ſibi propoſitas.*

† *al. Odone*

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino † defenſori.

† *al. Fauſto*

¶ De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum. C. XXIII.

Deuſdedit p. 3. c. 98.

4 VObis enim, & famæ veſtræ conſultum duximus, vt pontificis [b] veſtri loco, vobiſcum ab eodem [c] aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter vniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum reuocetis ſtudiũ, nec cuiquam clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſiæ putetis eſſe deputandum: ne per incuriam, & negligentiam minuatur: ſed omnis penſionis ſummam ex omnibus prædijs ruſticis, vrbaniſque collectam ad antiſtitem deferatis. Ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad cauſas [d], vel expenſas accidentium neceſſitatum opus eſſe perſpicitur, vt de medio ſequeſtretur: & quattuor portiones [e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus penſione: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiam

b ¶ Pontificis veſtri.] Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione temporaliũ: ſed nõ ſpiritualiũ.
c ¶ Ab eodem.] Iſto enim remoto ab adminiſtratione reſeruatur vt ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.
d ¶ Quid ad cauſas.] ſcilicet, vt expenſę prius deducantur, quę factæ ſunt in colligendis fructibus: quod ius deductionis nullus caſus põt impedire. ff. fami. erci. fundus. ff. de peti. here. ſi à domino. §. fructus. in decimis ſecus, vt extra de deci. cum homines. ſed cum diſtinctione, quam habes extra de deci. paſtoralis.
e ¶ Portiones.] Ar. q. prædia eccleſiarum non debent diuidi per præbendas, vt not. ſ. q. proxi. §. vlt. hoc nõ eſt verum: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici fue-

a Intellige non omni: & hoc colligitur ſ. vbi dicit q. omnes reditus debent ad ipſum deferri, vel ab eo diuidi. Ar. Expenſæ ſemp ſunt deducẽdæ.

municari. 11. q. 3. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt contra illum, qui recipit poſſeſſionem vel à principe, vel ab alio: cũ ſcriptum ſit in lege, Non videor vi poſſidere ſi recipio poſſeſſionẽ ab illo quẽ ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. vti poſſi. ſi duo. § non videor. & ar. extra de reſti. ſpol. cũ ad ſedẽ. Sed hæc quæſtio hodie exſufflata eſt per id qd eſt hodie extra de reſt ſpol. ſæpe cõtingit.

V Obis.] Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua pro-

ſ Hoc colligitur ex illa littera, ne per in curiã, &c. vnde ibi innuit vř à contrario, ꝙ ſi illa cauſa ceſſa ret. ſ. q; eſſent diligẽtes clerici: ꝙ poſſunt diuidi ſm H. & Laur.

fuerunt ſuſpecti ı. ſed vbi non ſunt ſuſpecti, bene diuidentur vt meliorentur per eos poſſeſſiones, vt ĩ. ea. ſæpe fit. nam deligentius tractantur res propriæ quàm cõmunes, vt 47. di. §. neceſſe eſt, & C. quando & qui. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

a ¶ Vt ſi maior.] optimum arg. cõtra prælatos eccleſiarum, vt non poſſint allegare ſterilitatem temporis, vel incurſum hoſtium, ſi præcedentibus annis fuerũt vberes anni ſicut nec colonus. ſi. ff. loca. ex cõducto. §. ſi vno. huic cõtrarium ſignatur. 10. q. 3. vnio. ſed ibi ſoluitur.

QVi & diuinis.] CASVS. Seren⁹ epiſcopus conqueſt⁹ eſt de quibuſdam, q contemptis diuinis & humanis legibus eccleſiaſtica priuilegia deprimebant, ſiue deſtruebant, pauperes opprimentes: nec commoniti res eccleſiæ ablatas reſtituere volebant: quos à communione corporis Chriſti ſuſpenderat propter hoc: quibus ſupradictus Cæleſtinus presbyter cõtra interdictum proprij epi ſacrã præbuit cõiõnẽ. Cõmiſit ergo Gelaſius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epiſcopis mandans eis, vt illos vſurpatores participatione corporis Chriſti priuent. Cæleſtinus vero presbyter, qui ſententiã ſui epiſcopi, nec debuit nec potuit ignorare, ab eccleſiaſtico repellatur officio. vt ceteri metum habeant. Ego Bartho. ſic puto caſum ponendum: licet Bene. aliquantulum minus dixerit. [Inciuili,] ideſt, non ciuili, ſed praua & incongrua.

b ¶ Inciuili.] i. impia.

c ¶ Ignorare.] ſic ſupra 16. diſt. quod dicitis. ĩ. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 36. q. 2. nullus. ĩ. diſt. 20. ſi decreta. ĩ. 87. diſt. c. vlt. & 17. q. 2. c. vlt. audiretur tamen iſte ſi vellet ꝓbare ſe ignoraſſe. 82. diſt. ꝓpoſuiſti. in fi. & 1. q. 1. ſi qs à ſimoniacis & extra de ele. innotuit. in fin. Sed qualiter probabit ſe ignoraſſe? Reſpondeo, probabit q; fuit in alia prouincia, vt extra de teſti. ex tenore. & C. de contrah. ſtipu. optimã. vel etiam proprio iuramento, vt 34. quæſt. 2. in lectum.

Ignorantia probatř dupliciter.

VVlteranę.] CASVS. Poſt damnationem epiſcopi Eucharisti quantum ad adminiſtrationem temporalium, liurn, qui patrimoniũ eccleſiæ Vulteranæ diſſipauerat, commi-

pauperibus ſub omni † conſcientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem pontificis erogatione ueſtra decernimus eſſe penſandam. Si quid forte ſub annua remanebit expenſa; electo idoneo ab vtraque parte cuſtode tradatur enthecis: vt ſi maior [a] emerſerit fabrica; ſit ſubſidio, quod ex diuerſi temporis diligẽtia potuerit cuſtodiri: aut certe ematur poſſeſſio, quæ vtilitates reſpiciat communes. † al. omnium

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni epiſcopis.

¶ Diuini muneris participatione priuetur, qui eccleſiaſtica priuilegia calcat. C. XXIIII.

QVi & † diuinis, & humanis legibus inciuili [b] damnatione calcatis, & reuerentia religionis abiecta, vel eccleſiaſtica priuilegia calcare contendunt, vel vbilibet in pauperum proſilire diſpendium, nec huiuſmodi, ſaltem cõmoniti, conuictique, nequitiam ſopire conſentiunt, atq. illata ſacris rebus detrimenta ſarcire; merito diuini muneris participatione ſunt priuandi: vt huius perceptione careant, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cæleſtinus vero presbyter fratris, & coepiſcopi noſtri Sereni, qui contra pontificale iudicium, contraque Apoſtolicæ ſedis mandata prorumpens, ſupradictis communionẽ ſacram miniſtrare præſumpſit; cum non potuerit ignorare [c] ſententiã proprij ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico pellatur: vt nullus eccleſiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta venire contendat. Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

Idem eiſdẽ Iuſtino [a] archidiacono, & Fauſto defenſori.

a ¶ Iuſtino, &c.] *Antea legebatur,* Idem eiſdem. *Emendatum eſt, & poſita iſtorum virorum nomina ex Iuone, ad quos etiã ſcriptũ eſt ſuperius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hæc, quæ nunc afferentur, pertinere poſſe ad epiſcopos, quibus proxime præcedens caput ſcribebatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referuntur, ſed etiam apertius verba, quæ apud Iuonem poſt ultima huius capitis ſequuntur*. Si quis vero in eccleſiæ veſtræ damnũ, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtrę prohibita, pontificem veſtrum videritis admittere, &c.

¶ De eodem. C. XXV.

VVlteranæ † eccleſiæ actus, vel patrimonium, quod hactenus comperimus deſtitutum, poſt damnationem Euchariſti, quo fuerat deprauante diſperſum, curæ veſtræ decreuimus eſſe delegandum: vt diligentia (qua vos pro vtilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & reuocetis, ſi qua ſunt vendita, aut donata mancipia. Poſſeſſiones etiam, quas ab Eumancio, & Opilione epiſcopis, vel ceteris quouis iure videritis teneri (quia contra cõſtituta ſynodi ab epiſcopis prædia alienari nullo potuerunt cómento;) nihilominus Iuo p. 3. c. 151. † al. Volaterrana

Digitized by Goo

commiſit Papa quibuſdam epiſcopis vt reuocẽt prædia & mancipia male alienata, ſimiliter & poſſeſſiones quas Eumancius & Opilio epiſcopi, vel ceteri quocumq; modo detinent, reuocent: & emptores recurſum habeát ad venditores. Penſiones vero vel oblationes deferant ad epi-

vero rei. Sed contra 16.q.3. vniuerſas. C. de euic. ſi fundus. Solu. hoc c. loquitur de poſſeſſore bonæ fidei: contraria de poſſeſſore malæ fidei. ſed ad hæc objicit̃: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agri. & cenſ. quemadmodum. l. 11. Rũdeo. quantũ ad hoc eſt malę fidei poſſeſſor, q̃a nõ vſucapit: ſed quãtum ad hoc eſt bonę fidei poſſeſſor, q; habet recurſum cõtra ſuũ venditorem.

reuocentur[a]. Sit emptoribus[b] ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de eccleſiæ rebus illicita venditione diſtrahere: ita vt penſiones annuas ad pontificem deferatis: cui priuilegia ſua integra conuenit omni ratione ſeruari, vt eius diſpenſatione portiones proueniant conſuetæ: ita vt portionem quartam, quæ ad eos pertinet, ſua pontifex ordinatione diſtribuat, prout cuiuſque locum[c] meritumq. cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, vt clericis quartam eroget pro conſideratione ſuæ electionis antiſtes. Fabricarũ etiam portio epiſcopo ſciente, & diſponente, veſtra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Idem clero, & ordini, & plebi Brunduſii.

¶ Redituum, & oblationum duæ portiones clericis committantur. C. XXVI.

Anſ. l. 6. c. 43.

CONceſſo vobis, quem petiſtis, antiſtite fratre iam & coepiſcopo meo Iuliano, neceſſarium fuit (eodem ad eccleſiam ſuam mox remiſſo) ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari: quibus agnoſceretis eidem fuiſſe præceptũ, ne vmquam ordinationes præſumat illicitas. *& infra.* ¶ Reditus, & oblationes fidelium in quattuor partes diuidat: quarum vnam ſibi ipſe retineat: alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate[d] diſtribuat: fabricis tertiã: quartã pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem diuino eſt redditurus examini.

¶ Epiſtola Gelaſii, in qua eſt hoc caput, miſſa eſt cum aliis ex Hiſpania. Eadem vero inter epiſtolas Gregorii II. impreſſa eſt tertia clero, & plebi Turingiæ ſcripta. Talis quædam epiſtola, ſed breuior, refertur in libro, qui inſcribitur Ordo Romanus, & formata epiſcopo danda nuncupatur.

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 15.

Idem in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 29.

¶ De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

Poly. l. 3. tit. 11. Anſ. l. 5. c. 68. Burc. l. 3. c. 137. Iuo p. 3. c. 203. Pann. l. 2. c. 7.

QVattuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) conuenit fieri portiones: quarum ſit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus ſicut ſacerdotis intererit integram miniſtris eccleſiæ memoratam dependere quantitatem; ſic clerus vltra delegatam ſibi ſummã nihil inſolẽter nouerit expetendum. Ea vero, quę eccleſiaſticis ædificijs attributa ſunt, huic operi, vera-

c ¶ Locum.] Arg. q; ſecundum priorem locũ & maius meritũ conferendæ ſunt dignitates, vt ĩ. c. prox. & ſ. diſt. 1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75.[1] diſt. c. vlt. & ille gradus ceteros antecedat, quẽ ſtipendia lõgiora & labor prolixior fecerũt anteire, vt C. de of. ma. offi. l. nemo. 61. diſ. c. 1. & c. miramur. & ſtipẽdiorũ ratio habenda eſt vt ff. de re mili. l. nõ omnes. in princ. Arg. contra 16. q. 7. omnes decimæ. & c. 1. in fin. & extra de cõſti. cum omnes 2.

Dignitates cõferantur ſecũdũ merita.

1 Al. 74.

COnceſſo.] CASVS. Clerus & populus Brunduſij petierũt à Gelaſio epm Iulianum, quem eis conceſſit: & cũ eũ illis deſtinaret, ſignificauit eis per ſcripta ſua, q; duo ſibi præceperat, ſcilicet, quòd nũquam faceret illicitas ordinationes: & reditus & oblationes in quattuor diuideret portiones. Primã haberet antiſtes: ſecũdam clerici: tertiã fabrica: quartam pauperes.

2 Vbi ð hoc ẽt & pleni⁹ extra ð ma. & obe. ſtatuimus. Archid.

d ¶ Sedulitate.] Arg. cõtra clericos exiſtẽtes in ſcholis, vt non debeant percipere eccleſiaſtica ſtipendia, vt 16. q. 1. generaliter & ĩ. c. charitatẽ. Arg. contra. 32. diſt. ſi quis vero.

QVattuor.] CASVS. In hoc c. ſtatuiť, vt ð reditibus & oblationibus eccleſiæ quattuor fiãt portiones, quarũ vna ſit epi, ſecunda clericorũ, tertia pauperum: quarta vero fabricę applicanda: ita q; clerici vltra quartã nõ expetant: & manifeſtũ ſit qualiter duæ quartæ ſint in vſum pauperũ, & in vſum fabricæ conuerſæ; vt de hoc bona fama inter homines oriatur.

epiſcopum: de quibus fiant quattuor portiones, vt dictũ eſt in c. ſupradicto, vobis.

a ¶ Reuocentur.] C. ſi tu. vel cu. inter. l. vlt.

b ¶ Emptoribus.] ſ. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. in fi. §. qui

citer prærogata, locorum doceat [a] inſtauratio manifeſta ſanctorum: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum præſul impendia his deputata conuertat. Ipſam nihilominus adſcriptam pauperibus portionem, quãquam diuinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur; tamen iuxta quod ſcriptum eſt: [Vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt] oportet etiam præſenti teſtificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quiſpiam, &c. *Matth. 5.* *2. q. 7. quapropter.*

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Seuero epiſcopis, epiſt. 3.

¶ De reditibus oblationum, & redituum eccleſiæ quattuor portiones presbytero diſpenſandæ credantur. C. XXVIII.

DE reditibus eccleſiæ, vel oblatione fidelium quid deceat neſcienti nihil licere permittat: ſed ſola epiſcopo ex his vna portio remittatur: duæ eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, à Bonagro † presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur: vltima inter ſe clericis pro ſingulorum meritis diuidatur. *& infra.* ¶ Cui, *ideſt Gaudentio*, hoc ſpecialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur ſibi tantummodo vendicaſſe, reſtituat. *Anſ. l. 5. c. 66.* *† al. ab Onagro* *† al. per triennium*

¶ *Addita ſunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad ſententiam facere aliquid videbantur.*

Item Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano, lib. 3. epiſt. 11. *Ioannes diac. l. 4. num. 34.*

¶ De reditibus eccleſiæ etiam nouiter quæſitis quarta pars clericis erogetur. C. XXIX.

COgnouimus de reditibus eccleſiæ nouiter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime prouenire: ſed epiſcopos locorũ diſtribuere tantummodo quartam antiquorum redituum; nunc vero quæſita ſuis vſibus retinere. Quam rem † prauam ſubintroductamq. conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet: vt ſiue de præteritis reditibus, ſiue de his, quæ obuenient † [d], vel obuenientibus quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt vnam, eamdemq. eccleſiæ ſubſtantiam duplici [e] quodammodo iure cenſeri, ideſt † vſurpationis, & canonum. *Anſ. l. 5. c. 70.* *† al. ob rem* *† al. nunc obuenerunt, vel obuenerint* *† addita ex or.*

Idem Auguſtino epiſcopo Anglorum in reſpon. ad primam interrogationem.

¶ De ſtipendio eccleſiæ quattuor debent fieri portiones. C. XXX.

MOs eſt Apoſtolicæ ſedis ordinatis epiſcopis præceptum tradere, vt de omni ſtipendio, quod accedit, *Anſ. l. 5. c. 64.* *Pann. l. 2. c. 8.*

Clerici ſoli ad reparationẽ fabricæ cõpellãtur.

1 Arg. ꝙ etiã principes teneant ad hoc. 96. diſ. c. vlt. L.

a ¶ Doceat.] Argu. per vnum factum probari aliud: & cauſam probari per effectum: quia per reparationem fabricarum probatur, ꝙ bene ſit expenſa quarta fabricæ: & ſic 18. diſ. peruenit. ſic C. de admi. tut. l. lex quę, in fi. Item ex omnibus his capitulis collige laicos non eſſe cõpellendos ad reparationem fabricæ: ſed tantũ clericos 1. 10. q. 1. decernimus.

b ¶ Teſtificatione.] Ar. ꝙ res ſemper ſũt gerendæ in illorum præſentia, quorũ intereſt, vt 3. q. 1. licet.

DE reditib⁹.] CASVS. Gaudentius epiſcopus non diuidebat reditus & oblationes in quattuor portiones, ſed eas ſibi vendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florẽtino & Equitio epis, vt vnã tantummodo portionem de reditibus & oblationibus concedãt epo: alia diuidatur clericis pro meritis ſingulorũ: reliquis duabus fabricis & pauperibus profuturis: & compellãt ipsũ Gaudentiũ epm iſtas tres portiones reſtituere: quas per tres annos ſibi tantũ illicite & indebite vendicauit.

c ¶ Triennio.] licet iſte eps per trienniũ poſſederit res eccleſiæ mobiles, non tamẽ vſucapiebat eas, quia furtum commiſit in eis, vt 10. q. 2. cap. vlt.

COgnouimus.] CASVS. Quidam epi faciebant quattuor partes tantum de antiquis reditibus: ſed nouos omnes ſibi retinebãt. pcepit Greg. Maximiano epiſcopo Syracuſano, vt tam de antiquis reditibus, quàm de nouis quattuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeant diuerſo iure cenſeri: quia incongruũ eſt eandẽ ſubſtantiam eccleſiæ duplici quodãmodo iure cenſeri. Sequens cap. planũ eſt. Aliud qđ poſtea ſequitͬ, eſt palea, ſcilicet ſancimus. eſt tamẽ eius caſus planus per ſe.

d ¶ Obuenient.] Arg. cõtra. ff. de iure dot. cum in fundo. §. ſi fundus. ſi. ff. de pac. do. inter ſocerum. § 2. ſi. C. de allu. l. 2.

e ¶ Duplici.] No. duplicitatẽ à canone reprobari. 16. q. 7. in nona. & 18. q. 2. in nullo. ſic ff. de vſuca. cum qui ædes. Item ar. ꝙ idem iuris eſt in veteribus quod in nouis.

uis.extra de cen.cum olim:&c.cum in eccleſijs.Ar.ꝫ.de deci.tua. nam licet veteres decimæ ſint conceſſæ laico. nõ ideo nouæ,vt ibi dicitur, quandoq; tñ eadẽ res duplici iure cenſetur.extra de reli.domi. quia. & ff.de pecul. hinc quæritur. §. 1. vbi habes ꝙ peculium q̃nque dupliduplici iure cenſetur ſed iſti ſunt caſus ſpeciales 1.

a SAncimus.] ¶ Dona.] ſecundum diſtinctionem: extra de teſta. requiſiſti.

b ¶ Titulorum.] id eſt, eccleſiarum, ad quas intitulati ſunt.

1 Quod autem hic dĩ regulare ẽ. de hoc etiã le. & not. extra de deci. cum in tua l ſi.

quattuor fieri debeant portiones, vna videlicet epiſcopo, & familiæ eius propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta eccleſijs reparandis.

[*Item ex concilio Toletano.*]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus epiſcopis curam laicorum inſtare, vt ſi quos in fide Chriſti inuenerint, nimio affectu diligant. Inſuper confirmamus, vt ſi aliqua ab ipſis accipiant dona[a], ſtatim in quattuor diuidãt partes: ita, vt prima pars ſecundum α Apoſtolorum præcepta, titulorum [b], necnõ cœmeteriorũ reſtaurationibus diligẽter attribuatur, ſecũda clericis, tertia cũctis pauperibus, quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc (quod in omnibus vetuſtis exemplaribus, exceptis duobus, & ſine Paleæ nomine habetur, & gloſſam habet) in nullo Toletano concilio aut impreſſo, aut manuſcripto inuentum eſt. In collectione canonum incerti auctoris, quæ aſſeruatur in Vaticana bibliotheca, tribuitur Silueſtro: quamuis in ſynodo Romana ſub ipſo habita, c. 4. paulo aliter hæ partes aſſignentur, id eſt, vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apoſtolorum præcepta.] *In ea collectione non ſunt hæc verba. In vno vetuſto Gratiani codice eſt*, ſecundum Apoſtolicorum præcepta.

Item ex concilio Agathenſi, c. 22.

¶ Omnes presbyteri ſecundum iuſſionem epiſcopi res eccleſiæ diſpenſare ſtudeant. C. XXXII.

Poly. l. 3. tit. 12.

ſ STatuimus (quod omnes canones β iubent) vt ciuitatenſes, ſiue diœceſani presbyteri, vel clerici, ſaluo in re eccleſiæ, rẽ eccleſiæ, ſicut permiſerũt epiſcopi, teneant: vendere autẽ, aut donare penitus nõ præſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, & facta venditio non valebit, & de facultatibus, ſi quas habent proprias, indemnem [c] eccleſiã reddant, & communione priuentur.

β ¶ Canones.] *Reſtituta eſt hæc vox ex originali. Antea legebatur*, epiſcopi. *In Polycarpo autem tantũ eſt*, quod omnes iubẽt.

STatuimus.] Hæc eſt 5. pars q. in qua magiſter reuertitur & probat per 10. c. ꝙ res eccleſiæ non ſunt alienandę, niſi in caſu cõceſſo: aliàs alienatio non tenet; & alienatores quocũque caſu debent puniri. Ioan. de Fan.

Casvs. Relatum fuit in Agatenſi concilio, ꝙ clerici exiſtentes in ciuitate vel extra, res eccleſiarum ſuarum non gubernabant ſecundũ epiſcoporum ſuorum diſpoſitionem. ſed vindicabant vel donabant ſicut eis placebat. quare conciliũ ſtatuit, vt hoc de cetero non faciant: & ſi fecerint, irritetur. & de proprio ſi quod habent, eccleſiam reddant indemnem, & cõione priuentur.

c ¶ Indemnem.] De hoc dixi ſ. ea. monemus.

Item ex eodem concilio, c. 26.

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut aduerſarijs tradunt. C. XXXIII.

ꝉ. ead. ſi quis de clericis. Burc. l. 3. c. 183. Ivo p. 3. c. 156.

SI quis de clericis documenta [d], quibus eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere [e], aut negare, aut aduerſarijs fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid [f], per abſentiam documentorum, damni eccleſiæ illatũ eſt, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno eccleſiæ impie ſolicitati, à traditoribus aliquid acceperint; ſuperiori † ſententia teneantur.

† al. pari

SI quis.] Casvs. Quidam abſcondebant vel denegabant inſtrumenta eccleſiarum: aut ea aduerſarijs dabant. quæſitum fuit quã pœnam pati debeãt. Et reſpondetur ꝙ omne damnum eccleſię illatũ per abſẽtiã inſtrumẽtorũ, debẽt reſtituere de proprijs facultatib⁹: & cõione priuẽr. Qui vero talia documenta recipiũt, eadẽ pœna debent puniri.

d ¶ Documẽta.] Idẽ eſſet ſi teſtes aliquos impediret dicere veritatem, vt extra de teſt. cogen. peruenit.

e ¶ Supprimere.] q: crimen falſi incurrunt. ff. de fal. l. 1. §. iis qui depoſita.

f ¶ Quid quid.] Argu. ꝙ eccleſia põt petere intereſſe, qđ eſt extra rẽ 2. ſed illud nõ eſt extra rẽ: q: in inſtrumẽto tradito poſſeſſionis, & poſſeſſio tradi videt, vt C. de dona. l. 1.

2 Idem L. & idẽ not. extra đ intur. in noſtra. de ſẽt. excõ. ſacro. in gloſ. 1; Archid.

& in Hiſpalen. 1. c. 1.

Item ex eodem, c. 33.

EPiſcopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathenſi, vt epiſcopus, qui non habet filios vel nepotes, nõ inſtituat alium heredem quàm eccleſiam ſuã, ſi vero illicite de rebus eccleſiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur, & ad eccleſiam quod alienatum eſt reuocetur. ſi vero filios habet, quibus ſua bona reliquit, de bonis illis indemnitati eccleſiæ conſulatur.

reuocantur in ſeruitutem. aliud in liberto priuati, vt C. de lib. cau. ſolo obſequij. quod eſt hic ſpeciale. Item aliud ſpeciale, ꝙ filij iſtorum libertorum ſunt obnoxij eccleſiæ. ſ. e. de libertis. ſecus in alijs, vt C. de li. & eorum li. l. 1. & 2. Item aliud ſpeciale ꝙ liberti tenentur ſeruire

a ¶ Alium.] hoc eſt conſilium, quia eũ vxorem & ſeruum ſuum poſſet inſtituere heredem, vt ĩ ead. q. 1. ſint manifeſtæ.

b ¶ Ab heredibus.] Hic duo contraria dici videntur, ſcilicet, ꝙ eccleſia debeat eſſe heres defuncti: & ꝙ eccleſia poſſit conuenire filium defuncti de eo quod male alienauit defunctus. nam ſi eccleſia eſt heres defuncti, etiam ſi defunctus aliquid indebite alienauit, illud non poteſt reuocare eccleſia, vt C. de re. alie. non alie. l. 3. C. de lib. cau. l. ſi ab eo. & C. de rei ven. cũ à matre. tenet enim ſequi voluntatem defuncti, vt 11. q. 1. Silueſter, ideo ſic exponas. eccleſiam ſibi relinquat heredem: ſed ſi eccleſiam non inſtituit heredem, ſupple tunc ſi quid de eccleſia, &c. Generaliter enim omnis heres tenetur ad omnia onera defuncti, niſi fecerit inuentarium, vt C. de iur. deli. ſancimus. hoc tamen teneas, ꝙ ſecundum canones in contractib⁹ & in delictis ſiue aliquid peruenerit ad heredem, ſiue nõ: ſiue lis ſit cõteſtata cũ defuncto, ſiue non, heres ſemper tenetur inſolidum, vt 16. q. 6. ſi epm 1. in ſi. extra d cap. in litteris.

Heres onera defuncti ſuſtineat.

a Vbi de hoc. & ſupra 1. q 4. §. item peccato ciuiũ. vt ibi ſatis dixi. Arch.

¶ Epiſcopus heredem non habens, non alium, quàm eccleſiã ſibi heredem inſtituat. C. XXXIIII.

EPiſcopus, qui filios, aut nepotes non habuerit α; aliũ a quàm eccleſiam non relinquat heredem. Si quid de eccleſia non in eccleſiæ cauſa, aut neceſſitate præſumpſerit; quod diſtraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet; de bonis, quæ reliquit, ab heredibus b eius, indemnitatibus eccleſiæ conſulatur. Poly. l. 3. tit. 12.

α ¶ Non habuerit.] *In originali impreſſo, & manuſcripto & in Polycarpo legitur,* non habens alium, quàm eccleſiam reliquit heredem; ſi quid, & c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hiſpalenſis concilij primi, c. 1. ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex eodem, c. 49.

¶ Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſiæ nihil alienare præſumant. C. XXXV.

DIaconi, vel presbyteri in parochia conſtituti de rebus eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes nihil de rebus eccleſię ſibi commiſſæ (vt ſuperius comprehenſum eſt) alienare præſumant. Quod ſi fecerint c; conuicti in concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo aliud d tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumpſiſſe β. *& infra.* ¶ Libertos tamen, quos ſacerdotes, vel diaconos de eccleſia ſibi commiſſa facere voluerint, actus e eccleſiæ proſequi iubemus. Quod ſi facere contempſerint; placuit eos ad proprium reuerti ſeruitium. Iuo p. 3. c. 161.

β ¶ Præſumpſiſſe.] *Si hic interponas c. ſi quis qualibet. infra eadem, habebis integrum canonem 49. ipſius concilij Agathenſis.*

Item ex eodem, c. 53. & in Epaunenſi, c. 7.

¶ De poſſeſſione eccleſiaſtici iuris quidquid à presbytero diſtrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

QVidquid parochiarum presbyter de eccleſiaſtici iuris poſſeſſione diſtraxerit; inane habeatur & vacuũ vendicatione f γ comparantis, & actione vendentis. Iuo p. 3. c. 162.

γ ¶ Vendicatione.] *Sic etiam in recentioribus conciliorum editionibus. In alijs, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur,* venditore comparantis. *apud* Iuonem, vẽditione comparantis.

DIaconi.] CASVS. Hoc c. diuiditur. in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ diaconi, presbyteri vel epiſcopi de rebus eccleſiæ nil debent illicite alienare: quod ſi fecerint, de hoc conuicti deponantur, & de ſuo proprio tantundem reſtituant. In ſecunda parte dicitur, quòd liberti eccleſiæ negotia eccleſiæ proſequi debent: quod ſi cõtempſerint, in ſeruitutem adducentur. Secunda pars incipit ibi: [Libertos etiam].

c ¶ Fecerint.] æſtimatione ſeruorum reddita de proprio: aliquin reuocarentur, vt ĩ. e. & ſi illi. niſi ſint bene meriti, vt ĩ. e. ſi quos de ſeruis. Et eſt in hoc dura conditio libertorum eccleſiæ, ꝙ propter operas non præſtitas re eccleſiæ nulla eis opera impoſita, vt hic, & ĩ. e. liberti. hodie tamen diſtinguitur, vt extra de ſeruis non or. eo libentius.

Liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum.

d ¶ Aliud.] i. ipſã rẽ reſtituet, & aliud tantũ de ſuo, ſic 89. di. decernet. & 10. q. 2. hoc ius. ver. qui vero res.

e ¶ Actus.] id eſt, negotia.

QVidquid.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſi presbyter illicite alienat aliquam poſſeſſionem eccleſiæ, irrita ſit talis alienatio, ita vt emptor nullam habeat actionem ad poſſeſſionem petendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] in emptorem enim non transfertur domi-

Digitized by Google

dominium. vnde non poteſt rem vendicare: habet tamẽ contra venditorem actionem ex empto, vt ſ. ea. Vulteranæ. in auth. de non alie. aut permu. §. quia vero leonis. colla. 2. Sed nonne venditor poteſt petere pretium re nondum euicta? quia venditor non ad alium tenet, niſi vt

niſi vt faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: vt ff. de act. empt. ſeruus quem. §. ſi ſciens. ſed hic contractus eſt nullus.

ne. ff. de rebus eorum, qui ſub tu. vel cu. l. quicumque. arg. ſ. j. de conſec. diſtin. 2. & dixit. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. 3. q. 7. tria, in prin.

b ¶ Conſecrandus.] id eſt, benedicendus. abbas. n. non conſecratur, niſi cum ordinatur in ſacerdotẽ, ſed tñ dr, q ei manus imponitur ab epiſcopo. 69. diſt. qm videmus. vnde abbas ſine benedictione poteſt monachos benedicere. extra de ſup. ne præla. ſtatuimus.

Abbas non conſecrat.

In Epaunenſi, vbi hoc videtur reperi, in venditorẽ comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intruſis, & ordinationes ſine cõſenſu clericorum irritæ ſunt. C. XXXVII.

ALienationes [a] omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus [b] eſt; alienationes dico quocumque modo factas, necnon & ordinationes [c] perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſiue per ſimoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶ Illud etiam per omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam [d] ſuam, ſeu beneficiũ aliquod eccleſiaſticũ aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi prę ſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ ſubiacebit.

¶ *Poſt collectionem Anſelmi in codice perantiquo, habetur fragmentum cuiuſdam concilij Vrbani ſecundi: in cuius initio hæc leguntur.* Alienationes, quæ ſpecialiter per Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum vbilibet de poſſeſſionibus Rauennatis exarchatus factæ ſunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, vel abbatis . . . eccleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocumque modo factas, *& cetera vſque ad finem huius capitis ſine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 16.

¶ Epiſcopo defuncto, vel adhuc in ſupremis agente, de rebus eccleſiæ nihil eſt vſurpandum. C. XXXVIII.

Concor. concilium Valẽt. c. 2.

HAec huius [e] placiti [f] conſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri; vt defuncto antiſtite, vel etiã adhuc in ſupremis agente, nullus clericorum cuiuſlibet ordinis, officij, gradusve ſit, quidquam de domo præſumat, vel quod de vtilitate inſtrumenti domus eſſe agnoſcitur, id eſt mobilis & immobilis rei eccleſiaſticæ conetur inuadere; nihil furto [a], nihil dolo ſupprimens, auferens, atque

e ¶ Ordinationes.] hoc non poteſt facere ſine conſenſu capituli ſui, vt 24. diſt. c. vlti. & pen.

d ¶ Præbẽdam.] fructus poteſt. extra ne præla. vices ſuas. c. vlt. ad inſtar fructuarij. ff. de vſufru. arboribus. ſicut fructus decimarum & oblationum poſſunt vendi, licet hoc non ſit honeſtum: quia prohibitum non inuenitur [1] ſed tantum cum conſenſu epiſcopi. extra de re. ec. non alie. nulli. niſi ad modicum tempus. arg. extra de cen. præterea. & extra de tranſa. de cetero. Sed quid ſi obligauit ad quinquennium? numquid ſtabit ſucceſſor contractui? ita, ſi noſe eccleſiæ ꝯxit, & cum epiſcopi auctoritate. extra de ſol. c. 1. ſecus ſi nomine ſuo. ff. de pi. l. lex vectigali. ff. qui. mo. pi. vel hy. ſol. ſi res diſtracta. ff. loca. ſi quis domum. §. hic ſubiungi ſolet. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. ego credo, q ſicut clericus, poteſt vendere fructus præbendæ ſuæ ſine conſenſu epiſcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus [2] ſicut tutor vendit fructus ſine auctoritate iudicis, vt C. de admini. tuto. lex, quæ. nec aliqua decre contradicit legi. B.

Beneficij fructus vẽdi poſſunt.

1 Et extra de ele. nihil eſt. in gl. in duobus caſibus, &c. ibi videas Sed per hæreticũ beneacquiritſ loco religioſo, ſiue eccleſiæ. argu. 32. q. 4. recurrat. ver. quomodo ergo. vbi de hoc. Arc.

2 Hoc plane olim ꝑbat extra de empt. & vẽ c. 1. vbi habentur iſta verba hic poſita plo.

ALienationes.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicit, q alienationes; quæ fiũt ab epiſcopis vel abbatibus intruſis, vel canonice electis; ſimiliter ordinationes factæ ſine conſenſu clericorum, vel per ſimoniam, irritæ ſunt. In ſa parte dicitur, q ſi quis clericus ſuam præbendam alienare præſumpſerit olim, vel modo præſumat alienare. irritum ſit, & canonicæ ſubiacebit vltioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶ Alienationes.] hoc ad canonice electos referas: quia intruſi vel ſchiſmatici, nec etiam cum conſenſu capituli poſſunt aliquid alienare. j. cap. precariæ. extra de ſchiſma. quod à pdeceſſore 1. 7. q. 1. factus, 25. q. 1. omne.

HAec huius placiti.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui poſt obitum epi omnia bona defuncti antiſtitis vſurpabant. facta eſt conſtitutio ne hoc de cetero fiat: ſed œconomus adiũcto ſibi vno vel duobus fidelibus viris paſcat ex illis bonis clericos, ſi qui ſunt in domo epiſcopali: vel ſeruet ad vſum ſucceſſoris, qui vti debet bonis illis cum clericis ſui anteceſſoris. clericus autem contra hanc cõſtitutionem faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic conſtrue, hæc cenſura placuit cuſtodiri placiti conſtitutione, & ſecundum hoc verbum placuit, eſt perſonale verbum.

f ¶ Placiti.] id eſt, decreti.

a ¶ Con-

Digitized by

a ¶ Conſeruare.] Ar. ſucceſſori omnia ſeruanda à morte prædeceſſoris. extra de of. & po. iu. or. cum vos plerúque. & extra de teſt. relatú. Itẽ ar. ꝙ mobilia prædeceſſoris pertinent ad ſucceſſorem, vt ꝟ. ea. de laicis.

b ¶ Et vix.] Quod vix hũtñ fit. ſ. diſtinct. 19. in memoriam, arg cõtra. ff. ad Vell. tutor. in prin.

q. 3. ſi ſacerdos. extra de precar. c. 1.

h ¶ Reuocabit.] niſi per decem annos ſteterint in libertate. ff. qui & à qui. ma. ſicut. §. Ariſto. ſic ergo reſtituitur contra libertatem eccleſiæ: quod non eſt in minore, niſi ex magna cauſa, vt ff. de mino. ſi ex cauſa, in ſi.

abſcondens. Sed is, cui domus commiſſa eſt, ſubiunctis β ſibi vno, vel duobus fideliſsimis clericis omnia vſque ad tempus pontificis ſubſtituendi debeat conſeruare [a]; & his, qui in domo inueniuntur, clericis conſuetam alimoniã adminiſtrare. Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptæ γ ſedis commodà ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit diſciplinæ, & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quòd ſi quiſquam poſt hæc cuiuslibet ordinis (vt ſuperius dictum eſt) clericus quacumque occaſione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſsiſſe; reus ſacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix [b] quoque peregrina ei communio concedatur: quia [c] durũ eſt, vt hi, quos conſtat in ſeruitio Domini cum primæ ſedis antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores †, vel vtilitatibus ſeruientes, atq. vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpecti aliquatenus crucientur.

† *al. incubitatores, atque vagãtes fuiſſe*

α ¶ Nihil furto.] *In codice Lucenſi regio ſequitur*, nihil vl.

β ¶ Subiunctis ſibi.] *In conciliorum editionibus ſequitur*, cum conſilio: *& in codice regio additur*, clerici: *fortaſſe autem legendum*, cum conſilio cleri.

γ ¶ Suſceptæ ſedis.] *In eodem regio codice eſt*, ſuſcepta ea, prout deceſſor ſuus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 66.

¶ Epiſcopi, qui nihil eccleſiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

Burc. l. 3. c. 189. Iuo p. 3. c. 249.

ET ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt [d], æterni iudicis voce in futuro cõdemnabũtur; quanto magis [e] ij, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Qua propter epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compẽſauerunt, hãc diuinam ſententiam metuant, & liberos † ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium enim eſt, vt qui res ſuas eccleſiæ Chriſti non cõtulerit [f], damnum inferat; & ius eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † ſucceſſor [g] epiſcopus abſque vllà oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit [h]: quia eos non æquitas, ſed improbitas abſoluit.

† *al. libertos ex familiis*

† *al. libertos*

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ *Hoc idem citatur ſupra ead. ſi quis de clericis. ex concilio Agathenſi, in quo habetur. Non eſt autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianenſi, quod non extet, eſſe repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

SI quis de clericis documenta, quibus eccleſiæ poſſeſſio firma tenetur, aut ſupprimere, aut negare, aut auertere, Iuo p. 3. c. 156

c ¶ Quia.] hoc refertur ad id qđ ſ. dixit.

ET ſi illi.] CASVS. Quæſitũ fuit in cõcilio Toletano, an ſucceſſor poſſit reuocare in ſeruitutẽ illos quos anteceſſor manumiſit, qui nihil de rebus ſuis eccleſię cõtulerat. Et rñdet ꝙ ſic: & ideo q hoc faciũt, in futuro dãnabũtur, & hoc ꝓbatur vna ratione: qa ſi illi qui nihil pauperibus erogant, in futuro dãnabuntur, multo magis illi, qui pauperibus auferunt quod non dederunt: cũ iniquum ſit, vt illi qui nihil eccleſię cõtulerũt, ius eccleſiæ alienare contendant.

d ¶ Diſtribuunt.] neceſſitatis articulo. de hoc notatur 47. diſt. ſicut hi.

e ¶ Quanto magis.] innuit hic, ꝙ magis ſit auferre quàm nõ dare: cum tamẽ quãdoque ęquiparentur, & ſic eſt contra 67. diſt. ſicut.

f ¶ Non contulerit.] ſic videtur, ꝙ ſi res ſuas contulerit eccleſiæ, ꝙ tunc alienare poſſit. arg. ꝟ. cap. ſi qs qualibet. extra de rebus eccle. nõ alie. epi. Ad hoc dicũt quidam, ꝙ nullo caſu poteſt alienare, niſi cõmuni conſenſu canonicorum. ſed hoc nihil eſt: quia ſi habet cõſenſum cleri, quare reſtituet tãtumdem de ſuo: cum nec alienare poſſet, licet adeſſet omnium conſenſus, niſi eſſet communis vtilitas eccleſiæ, vt ꝟ. ead. ſine. Sed intellige cum ille manumiſſus nõ erat benemeritus: & ſic erat malæ fidei poſſeſſor, aliàs poſſet præſcribere libertatem, vt C. de præſcrip. longi tempo. l. 1.

Epĩs ſeruũ eccleſiæ an poſſit manumittere.

1 Dũtñ toleret ſ admiſtratione aliàs ſecus, vt ſ. e. monem⁹. & de hoc no. extra đ reb. ecc cle. nõ alie. ſi quis preſbyterorũ. Arch.

g ¶ Succeſſor.] vel ipſemet 35. q. 9. quod quis. & eſt ar. ꝙ ſucceſſor reuocat malẽfactũ ſui anteceſſoris 1, vt 16.

SI quis de clericis.] Caſum iſtum habes ſ. ea. in ca. ſi qs de clericis. & ideo ibi videbis.

Ab-

A Bbatibus.] Casvs. Conſtitutum eſt in concilio Aurelianē. vt abbates, presbyteri, vel alij prælati nil de rebus ſuarū eccleſiarū alienare præſumant ſine licētia & ſubſcriptione epi: & q hoc pſumpſerint, de ponatur, & quod temere alienatum eſt, per epm reuocet. a ¶ Sub- ditio poſſit reſcindi. Et reſpondet q ſic: in arbitrio tamen epiſcopi erit, vtrum pretium recipiat, vel recuperet poſſeſſionem: quia quandoque magis expedit habere pretium quàm poſſeſſionem. Sequens ca. planum eſt, & per ſe patet.

aut fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid pro abſentia documentorū damni eccleſiæ illatum eſt, de proprijs facultatibus reddat.

H. 7. cap. c. 175.

Item ex concilio Aurelianenſi 3. c. 23.

¶ Miniſtris eccleſiæ de rebus eiuſdem eccleſiæ abſque epiſcopi permiſſu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly. l. 3. tit. 12.

A Bbatibus, presbyteris, ceteriſque miniſtris de rebus eccleſiaſticis, vel ſacro miniſterio alienare, vel obligare abſq. permiſſu, & ſubſcriptione epiſcopi [a] ſui nihil liceat. Quod qui præſumpſerit, degradetur communione conceſſa: & quod temere præſumptum, aut alienatum eſt, ordinatione epiſcopi reuocetur.

Item ex ſynodo Ancyrana, c. 15.

¶ Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahuntur, ad ius eccleſiaſticum reuocentur. C. XLII.

An ſ. l. 6. c. 162.

† ἀνακαλεῖσθαι τὸ χωρίον

al. ſi cō... [illegible]

S I qua [b] de rebus eccleſiæ, cū epiſcopus nō eſt, presbyteri [c] vendiderint; placuit reſciſſo [d] contractu ad ius † eccleſiaſticum reuocari. In iudicio autem erit epiſcopi conſtitutum †, ſi pretium debeat recipi [e], nec ne: propterea quòd [f] ſæpe contingit diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi [a].

a ¶ Reddi.] *Sic in quibuſdam exemplaribus priſcæ verſionis. In alijs vero eſt*, reddidiſſe *Græce legitur*, διὰ τὸ πολλάκις τὴν πρόσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμήν, *id eſt*, propterea quòd ſæpe rerū venditarū reditus maius pretiū his ipſis reddiderit. *Sed ob gloſſam non eſt mutatū.*

Et in Agſgtaſ. cap. 88.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 22.

¶ Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

N On liceat clericis poſt mortē [g] epiſcopi ſui rapere [h] res pertinentes ad eum: ſicut iam præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari ſe nouerint in proprio gradu.

In Meldēſi c. 21

Item ex concilio Mediomatricis.

¶ Reſcindantur precariæ, & commutationes ab inuaſoribus factæ. C. XLIIII.

Burc. l. 3. c. 166. Iuo p. 3. c. 217. ex Belluacenſi.

P Recariæ [i], & commutationes tempore viduatarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporum occu-

c ¶ Presbyteri.] ideſt canonici.

d ¶ Reſciſſo.] hic patet, q ſede vacante clerici nihil diſponere poſſunt de rebus eccleſiæ, vt 10. q. 2. ſi quis eps. & 75. diſtin. quoniam, immo potius ſede vacante nō poſſunt immutare ſtatum eius. extra, ne ſede vacan. c. nouit. tamen ſi eſt magna neceſſitas, clerici poſſunt aliqua alienare, ſm H. vt dixi 71. diſt. fraternitatem. & arg. ĵ. ea. precariæ. tñ de auctoritate ſuperioris. Nam & iudex præſtat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum non habet curatorem, vt C. qui admit. ad bon. poſſ. l. bonorum. Item in minoribus eccleſijs poteſt epiſcopus aliqua alienare mortuo ſacerdote [1] tempore neceſſitatis, vt 10. q. 2. ſi quis epiſcopus. & not. q cōtractus ipſo iure tenet, quem faciunt clerici mortuo epo, ſed reſtituitur eccleſia ſi probat ſe læſam, ſicut eſt in contractu minoris, qui non habet curatorē, vt C. de in inte. reſt. ſi curatorem. & ideo benedicit hic, reſciſſo contractu, ſcilicet per in integrum reſtitutionem.

Sede vacāte an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere.

1 Videt' cōtra extra, li. 6. de reb. ec non alien. dudū. ſed poteſt intelligi quod ibi dicitur cū hac determinatione: & ita hoc nō corrigetur ad hoc ĵ. ca. precariæ. Arc.

e ¶ Recipi.] ab emptore.

f ¶ Propterea q.] ſ. qa ſæpe cōtingit ampliorē ſummā redit' diſtractarū rerū reddi, ſcilicet emptori pretio accepto, hoc eſt dicere, q emptor amplius ſæpe percipit de reditibus, q̄ ſit pretium quod dedit, vel q̄ eccleſia inueniat pro pretio quod accepit: & ideo magis expedit epo repetere fructus perceptos, quàm retinere pretium.

a ¶ Subſcriptione epiſcopi.] licet abbas non poſſet ſine conſenſu epi alienare rem eccleſiæ, vt hic. & ĵ. 17. q. 4. in venditionibus. & extra de rebus ec. non ali. nulli. tñ ſi conſuetudo loci habet, bene poteſt dare modicū. extra de do. c. 2. & 3. & infeudare poteſt. extra de rebus ecc. non alie. ad noſtrā. & hoc poteſt eps vel abbas ſine conſenſu capituli, ſi ſubeſt neceſſitas, & res eſt modica. ĵ. ea. c. terrulas. Io. quod falſum eſt, niſi in paruis rebus.

Abbas an poſſit donare.

b S I qua de rebus.] Casvs. Vacante epiſcopali eccleſia, quidam presbyter vendidit eccleſiaſticam poſſeſſionem: tempore præcedente epiſcopus eſt ſubſtitutus. quæſitum eſt in ſynodo Ancyrana, vtrum talis ven-

g N On liceat.] ¶ Poſt mortem.] Narrat quod contingere ſolet. vnde ſub. maxime. ĵ. ea. hæc huius.

h ¶ Rapere.] vitium. no. ĵ. ead. de laicis. & c. illud. ead. q. 5. ſicubi. H.

P Recariæ.] Casvs. Statuitur in hoc c. vt precariæ & commutationes, quæ factæ ſunt ab intruſis vacantibus eccleſijs, reſcindantur: & ſi expediat, fiant ſecundum canones, vel ſecundum leges.

i ¶ Precariæ.] ergo clerici poſſunt alienare eccleſia vacante,

Digitized by Google

cante, quia capitulum ſupplet defectum epiſcopi. extra de hære. ad abolendam. Ioan. quod falſum eſt, vt extra ne ſede vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili.] ſ. 96. diſt. bene. in fi. Vel dic ciuili, ideſt, principis: cuius auctoritas requirit᷑ in rebus ab ipſo collatis. 10. q. 2. precariæ.

dum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut ſucceſſori reſeruentur. Idem etiam ſeruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui contra fecerit, anathema ſit. Secunda pars incipit ibi. [Epiſcoporum vero.]

pauerant, reſcindantur; & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili [a], ſi faciendæ ſunt, fiant.

¶ Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldenſi refertur ex concilio Bellouacenſi, ex quo etiam citant Burchardus & Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis ſæpe eadẽ repetuntur, nõ eſt mutata inſcriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia ſunt habita, inter cetera leguntur quædam capitula excerpta à domino Rege Carolo, & principibus ſuis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. *ediderunt ẽpi in ſynodis, &c. Quorum capitulorum vnum eſt hoc,* Vt precariæ & commutationes tempore viduarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporum occupauerunt, reſcindantur, & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili denuo ſi fienda fiant.

CHaritatem.] CASVS. Hoc cap. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano epiſcopo Syracuſano, quem fecerat in Sicilia legatum, vt ſi quis ẽps moriatur vel deponatur, conueniant œconomus & clerici eccleſiæ, & plati, & in præſentia eius de rebus ecc. faciant inuẽtarium. pro quo neque ſpecies, neq; pretium aliud ſcriptori tribuatur. In ſcda parte præcipit ei, vt cum viſitatores parochias vacantium eccleſiarum viſitant, eo diſponente, ipſi & clerici eorũ, qui cum eis viſitant, aliquid emolumenti pp ſuum laborẽ percipiant vt illi conſequãtur ſtipendiũ, &c. [Subſidij.] Dicit H. ꝙ noĩe ſubſidij intelligitur pcuratio tñ, licet poſſet & aliter intelligi. Scda pars incipit ibi, [Viſitatores.]

b ¶ Pro faciendi.] hoc intellige cum habet ſalarium de publico, vt 23. q. 1. militare. in fi. & 1. q. 3. ſi quis ẽps. aliàs ſecus. 10. q. 2. precariæ.

c ¶ Stipendium.] ar. ꝙ ad quem onus ſpectat, & emolumentũ. ĩ. e. quicumque. 7. q. 1. pontifices. 16. q. 6. de lapſis. Item eſt hic arg. ꝙ iudices licite poſſunt petere ſumptus à partibus, vt dixi 11. q. 3. non licet. & eſt ſimile qđ dr̃ alibi, ꝙ labor non debet eſſe ſine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

Item Gregorius Maximiano Syracuſano epiſcopo, lib. 3. epiſt. 11. Ioan. Diaconus lib. 3. c. 23.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus eccleſiæ. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt ſi quiſpiam epiſcoporũ de hac luce migrauerit, vel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſsibus; conuenientibus œconomis [a], cunctiſque clericis † prioribus, atque in ſui præſentia inuentarium eccleſiæ rerum faciẽtibus, omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Viſitatores eccleſiarum, clericique eorum, qui cum ipſis per non ſuæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant te diſponente ſubſidium. Iuſtum namque eſt, vt illi † conſequantur ſtipendium [c]; qui † pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.

† *al. cleri*

† *al. illic*

† *al. quo*

a ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetuſtis: ſed: in originali tam impreſſo, quàm manuſcripto legitur,* hierarchicis. *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui moriẽtium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæſtio facta eſt, qui moriẽtibus epiſcopis, ſiue alijs clericis res defunctorum inuaſas, eccleſiæ, pauperibuſq. ſubripiunt. Contra quos commune totius concilij anathema prolatũ eſt, ipſo Papa huiuſmodi ſententiam promulgante. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem [d] epiſcoporũ, ſeu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaſerit; vſque ad ſatisfactionem

DE laicis.] Hoc c. diuidit᷑ in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ in Aluernia erat quædã praua cõſuetudo, ſ. ꝙ morientibus epiſcopis ſiue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt ſi quis decetero talia præſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat. In ſecunda parte dicitur, quòd res epiſcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros & ſecun-

d ¶ Cognitionem.] non ligat conſtitutio niſi à tempore ſciẽtiæ. 82. diſt. pꝑoſuiſti. in fi. ſi. d dec. ab or. fa. l. vl.

e ¶ Res.] proprias. ſ. quia de rebus eccleſiæ non pñt teſtari, vt extra de teſ. quia ſed morientes poſſunt aliqua dare, ſi hoc habet eccleſiæ cõſuetudo. extra d te. ad hęc.

d ¶ Cogni

a ¶ Per át

a ¶ Per archipresbyterorum.] ſi defunctus nihil de his diſpoſuit, tunc ſi habet heredem, ei tradet: ſi non habet, eccleſia ſuccedit ſicut collegium ſuccedit in hereditatem decurionis. C. de her. decur. l. 2. & 3. & j. ead. q. 5. c. vlt. & ſ. c. epiſcopus qui.

b ¶ Iudicium.] poteſt etiam moriens ſuam voluntatem 1 committere iudicio alterius, vt extra de teſta. cum tibi.

1 Id eſt, diſpenſationem rerũ ſuarum, ſecundũ Inno. & H.

Illud quod.] Casvs. In concilio Chalced. ſtatutum fuit, vt nullus rapiat bona defunctorũ epiſcoporũ, vel aliorũ clericorũ: ſed oĩa p œconomos ad opus eccleſiæ & ſucceſſoris reſeruentur. Innocentius vero modo confirmat illud, & ſtatuit q. ſi quis ꝯ hoc fecerit, excommunicetur.

b ¶ Iudi-

excommunicetur. ¶ Epiſcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum [a], ſeu archidiaconorum manus, aut ſecundum mortuorum iudicium [b] pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur; aut ſucceſſori, qui futurus eſt reſeruentur. Idipſum de presbyterorum, ſeu clericorũ aliorum rebus per epiſcopum, vel ſupradictas perſonas, aut cui deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem aduerſus iſta præſumpſerit, anathema ſit.

Epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda.

¶ In titulis capitulorum concilij Claremontenſis (quod Aluernia celebratum eſt) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc ſpectantia. Ne aliquis clericus res epiſcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel poſt mortem eorum diripiat, vel in vſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit: & dictum eſt ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranenſi, c. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

ſ. ead. nõ liceat Pann. l. 8. c. 141.

ILlud, quod in ſacro Chalcedonenſi concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſeruari præcipimus; vt videlicet decedentium bona epiſcoporum à nullo omnino hominum diripiãtur: ſed ad opus eccleſiæ, & ſucceſſoris [c] ſui in libera œconomi [d], & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur decetero illa deteſtabilis, & ſæua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit; excommunicationi ſubiaceat. Qui vero morientium [a] presbyterorum, vel clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiaceant.

a ¶ Morientium.] *In vulgatis ſequebatur,* epiſcoporum: *quæ vox & à vetuſtis, & ab ipſo concilio manuſcripto abeſt, & fruſtra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo ſuperius aliquot verba.*

Hoc non ſolum de laicis, verumetiam de metropolitanis, & quibuſlibet alys clericis intelligendum eſt: ſicut in ſexta ſynodo, c. 35. legitur.

¶ Res epiſcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res eius, aut eccleſiæ ſuæ auferre: ſed ſint ſub cuſtodia cleri eccleſiæ defuncti epiſcopi, vſq. dum alius ordinetur epiſcopus. Si vero clerici in eccleſia nõ fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia epiſcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

Sicut autem res eccleſiæ nulli vſurpare licet; ita eccleſia aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius, lib. 2. epiſtola 43. ad Bonifacium epiſcopum.

¶ Aliena, eccleſiæ non licet inuadere, C. XLIX.

SIcut eccleſia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas [e] non oportet.

c ¶ Succeſſoris.] hoc teneas, q. moriente ẽpo vel ſacerdote ſucceſſori eius reſeruantur bona eius, vt hic dr. & ſ. c. hæc huius. ſed moriente canonico nihil reſeruatur ſucceſſori, ſed diuidũtur inter canonicos, vt extra de teſta. relatum.

d ¶ Oeconomi.] ſi eccleſia habet œconomum in ptãte eius erunt res eccleſiæ decedentiũ eporum a, vt hic, & 75. diſt. qm quidem. ſi non habet erũt in poteſtate maiorum eccleſiæ, vt ſ. c. proxi. ſi illi non sũt idonei, tunc erunt in poteſtate aliorum clericorum, vt j. c. prox. omnibus deficientibus erunt in poteſtate metropolitani, vt j. ead. non liceat. niſi ibi viſitator ſit, quia tũc ille cuſtodiet eas 61. diſt. obitum.

a Quidqd dicat hic gl. dic q. œconom' & clerici cathedralis eccleſiæ gubernabunt bona ipſius eccleſiæ, vt ſ. c. charitaté cui c. ſtandum eſt. & hoc habet expreſſie vt, patet ex tex huius cap. cui ſtandũ eſt ſecũdũ Inno. prout hoc no. extra d of. ord. cũ vos & vt ec. benefic. ca. 1. Archid.

HOC NON SOLVM. Casvs. Supra dictũ eſt, q. laici bona clericorũ defunctorũ inuadere nõ pſumãt: nunc vero docet idẽ Grat. de metropolitano, & de quibuſlibet alijs clericis, & ad hoc inducit ſeq. c.

NOn liceat.] Casvs. Cõſtitutũ eſt in ſexta, ſynodo vt moriẽte epo, res illius vel eccleſiæ ſuæ nõ pſumat auferre metropolit. ſed ſeruẽt à clericis eiuſdẽ eccleſiæ. ſi vero clerici non ſunt ibi idonei, metropolitan' futuro ẽpo oĩa illibata reſeruet. Seq. §. cũ c. ſeq. p ſe patet.

e SIcut. ¶ Alienas.] Rẽ alienã ſemp tenet reſtituere: niſi illa iam ſit conſecrata, vt 17. quæſt. 4.

contra

Digitized by Google

His omnibus auctoritatibus perſpicue monſtratur, quòd nulli ſacerdotum res eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu ſacerdotis facultates eccleſiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere quod illicite accepit. Sed notandum [a] *eſt, quòd quibuſdam cauſis exigētibus res eccleſiæ diſtrahi poſſunt. Cauſa enim neceſsitatis cum conſilio clericorum, vel vt meliora proſpiciant, res eccleſiæ à ſacerdotibus diſtrahi poſſunt.*

Vnde in Africano concilio legitur. — Et in Moguntino ſub Rabano c.8.

¶ Niſi cauſa neceſsitatis nec epiſcopo rem eccleſiæ ſuæ vſurpare licet. C. L.

NOn habenti † neceſſitatē nec epiſcopo licet matricis eccleſiæ [a] rem ſui tituli [b] vſurpare [c]. — Burc.l.3.c.178. Iuo p.3.c.239. — † habēti] orig.

¶ *Gratianus citat hoc ex concilio Africano, & ſequens ex Carthaginenſi. Sed in vnico Carthaginēſi inſerto in codice canonū hac quidem eſt pars poſterior, ſequens vero prior capitis eiuſdem, quod eſt vltimum, id eſt, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginenſi.*

a ¶ Eccleſiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum ſequitur,* nec presbytero rem: *apud Iuonem vero legitur,* nec epiſcopo liceat rem matris eccleſiæ ignorante concilio, vel presbyteris, ſuis titulis vſurpare. *Poſt ſequens autem caput apponetur integer canon græce nona cum verſione.*

Item ex concilio Carthaginenſi vnico, c. vltimo.

¶ Nec presbyteri ignorātibus epiſcopis, nec epiſcopi ignorāte concilio rem eccleſiæ vendant. C. LI.

PLacuit, vt presbyteri nō vendant rē eccleſiæ, vbi ſunt conſtituti, neſcientibus epiſcopis ſuis; quomodo nec epiſcopis liceat vendere prædia eccleſiæ inconſulto concilio [d], vel ß cuncto presbyterio [e] ſine vlla neceſsitate [f]. — Iuo ibidem Burch.ibidem

ß ¶ Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginenſis legitur,* vel presbyteris ſuis. Nō habēte ergo neceſsitatē, & c. *vt proximo ſuperiore capite, quemadmodum apud Burchardum etiā & Iuonē; licet ipſi legant,* habenti: *Græce autem ita totus canon habet.*

ὁμοίως ἤρεσεν, ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρονται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐν τῷ τίτλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

Similiter placuit, vt presbyteri præter ſuorum epiſcoporum ſententiam non vendant rem eccleſiæ, in qua conſecrantur: quemadmodum neque epiſcopis licet prædia eccleſiæ vendere inſciente ſynodo, vel proprijs presbyteris. Ergo, niſi adſit neceſsitas, neque epiſcopo liceat abuti re aliqua ex titulo eccleſiaſticæ matricis.

Item ex epiſtola Leonis Papæ vniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

---

contra. quia nihil. & c. 54. diſt. generalis. & 14. q. vlt. cōperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Infert G. ex omnibus fere ſupradictis c. q. prælati res eccleſiaſticas alienare non debent; & ſi alienatæ ſunt, reſtitui debent: qd̄ verū eſt, ſi illicite alienentur. Nunc vero dicit, q. ex cauſa neceſſitatis vel vtilitatis licite poſsūt res eccleſiæ alienare. De neceſſitate ꝓbat per c. prima. De vtilitate probat ꝑ tria ſequētia c. ſ. ſine exceptione. itē domus. & terrulas. Seq. c. patet. [Vt meliorati.] vt cauſa vtilitatis.

a ¶ Sed notandum.] nunc incipit oſtendere quādo poſſunt alienari res eccleſiæ.

b NOn habenti. ¶ Sui tituli.] i. eccleſiæ. vel ſui tituli. i. ad ſuū cōmodū, vt s. c. monemus.

c ¶ Vſurpare.] i. alienare. & ponit in mala ſignificatione, cū nō ſubeſt neceſſitas.

PLacuit.] CASVS. Statuit in hoc c. vt conſenſu epōrum presbyteri non vēdāt res eccleſiarū, ſicut nec epī vēdere poſſunt pdia eccleſiarū inconſulto cōcilio. & inducit hoc c. à contrario ſenſu. [Concilio,] hoc quo ad res matricis eccleſiæ. [Vel cūcto presbyterio,] hoc quo ad res aliarū eccleſiarū, quarū pdia alienant. & ſic conciliū dicit collegiū matricis eccleſiæ, presbyteriū dicit collegiū aliarum eccleſiarum.

d ¶ Concilio.] ſcilicet clericorū, vt s. c. ꝓx. ADDITIO. Et vide quod no. 17. diſt. in ſum. 33. diſ. quando. in gl. vlt. vbi hoc c. placuit allegat. Arc.

e ¶ Presbyterio.] hic habes, q. eps requirit cōſenſum ſacerdotū in alienatione, vt 10. q. 2. ſi quis epiſcopus.

f ¶ Neceſſitate.] ergo in neceſſitate poſſūt etiā inconſultis r. vt ſ. ea. terrulas.

1 Dic q. ſi ita imminet neceſſitas, q. cōcilium canonicorū expectari non poſſit, tunc eps alienare poterit. argu. ff. de adm. tut. §. 1. ff. de pet. hered. l. diuus. dummodo id gerat qd̄ de iure reprobari nō debeat. ar. ff. de ritu nu. pt. ſi filius.

Sine

SIne exceptione.] C A S V S. Leo Papa præcipit epis Siciliæ, vt res ſuarũ eccleſiarũ aliquo modo nõ alienẽt niſi cauſa vtilitatis hoc faciãt, & cũ tractatu & cõſenſu totius capituli & ſubſcriptione. & ſi aliter facta fuerit alienatio, irrita erit & vacua. Sequẽtia duo c. patẽt. ...cta locupletior, vt ff. de neg. ge. ſi pupilli. in prin. niſi ita ſit, q̃ res illa naturaliter, vel terræmotu perierit, vt ff. de min. verum. §. ſi locupleti. Sed quid ſi eccleſia ex illo contractu non eſt locupletata vel damnificata? Tunc dicam contractum tenere 2, quia ſufficit, q̃ nihil ad læſionem diuinæ domus ſit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nam eo ipſo, q̃ non eſt pauperior facta, intelligitur locupletior. ff. de ſolu. l. in pupillo. Hoc ſcias q̃ licet omnes clerici conſentiant, ſi tamen non obſeruatur forma alienationis, alienatio nulla eſt 3, vt C. de ſa. ſan. ec. iubemus. in fi. & hic idẽ dr. Item ſi fiat alienatio in caſu non conceſſo, dummodo ſeruetur forma alienationis tenet 4 alienatio, vt extra de iis quę fi. à prælа. cum nos. & extra de emp. & ven. cum dilecti. & c. cum cauſa. ſed reſtituitur eccleſia, ſi probat ſe læſam.

¶ Niſi vt meliora proſpiciat, rem eccleſiæ non licet diſtrahere epiſcopo. C. LII.

Anſ. l. 5. c. 69. & l. 6. c. 189.

SIne exceptione a decernimus, ne quis epiſcopus de rebus eccleſiæ ſuæ quidquam donare b, vel commutare, vel vendere c audeat; niſi forte aliquid horum faciat, vt meliora proſpiciat, & cum totius d cleri tractatu e atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium profuturum f eccleſiæ. *& infra.* ¶ Epiſcopus rebus eccleſiæ tamquam cõmendatis, non tamquam proprijs vtatur. Irrita enim epiſcoporum venditio, & commutatio rei eccleſiaſticæ erit abſque conniuentia ☩ g, & ſubſcriptione clericorum.

In conc. Carthaginen. 4. c. 31. Ibidem c. 32. & ext. de his, quæ fiũt à prǽla. c. 1. Iuo p. 3. c. 131. Pann. l. 2. c. 86.

☩ ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur,* abſque omnium conniuẽtia. *Inducta vero eſt dictio,* omnium; *quia neque in vetuſtis exemplaribus, neque in Decretalibus, c. 1. de his, quæ fiunt à præl, neque apud ceteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat cõcilium Carthagin. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias, loco iſtius vocis,* conniuẽtia, *eſt,* collaudatione.

Item domus vrbium, vel caſtrorum, quæ eccleſiæ plus incommodi, quam vtilitatis afferunt, licet rectoribus eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi: [Non liceat Papæ, & c.] continetur) vendere, vel commutare.

Item, ſicut in Agathenſi concilio, c. 45. legitur.

¶. ead.

¶ De eodem. C. LIII.

Iuo p. 3. c. 160.

6 TErrulas †, aut vineolas exiguas h & eccleſiæ minus vtiles, aut longe poſitas paruas, epiſcopus ſine conſilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem.

¶ *Capitulum hoc in aliquos vetuſtis codicibus eſt coniunctum ſuperiori.*

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retineri non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶ Alienentur fugitiui, qui retineri nõ poſſunt. C. LIIII.

FVgitiui i domos ſuas, aut familias deſerentes, qui etiã ſi reuocati fuerint, non poſſunt teneri, ſimili ratione

g ¶ Conniuentia.] ſufficit tñ eorum taciturnitas. extra de iis quæ fi. à prǽla. cõtinebatur. & eſt hic arg. q̃ nulla ſit alienatio niſi adſit ſubſcriptio, vt 96. diſt. bene quidem.

TErrulas.] Hæc eſt 6. pars q. in qua proponit ſeu ꝓponere intendit caſus, in quibus poſſit alienatio fieri capitulo inconſulto: credo tñ, q̃ non in omni caſu capitulum ſit conſulendum. extra de ijs quę fi. à ma. parte c. per totum Io. de Fã. ſed hic contradicit.

h ¶ Exiguas.] forte exiguas vocat non valentes vltra xx. ſolidos 5, vt ¶. ea. ſi quos. varijs. n. modis dr aliquid eſſe modicum, vt dixi 2. q. 6. anteriorũ. vbi dr, q̃ ſine decreto non poſſunt alienari res exiguę, vt ff. de reb. eo. qui ſub tu. l. vlt. in prin. 17. q. 4. quicumque. & ff. de tranſact. cũ hi. §. ſi in annos ſingulos. qđ cõcedo dum tñ ſint vtiles, nec ineſt neceſſitas, vt alienentur; aliàs ſecus. & hoc verum eſt, niſi conſuetudo ſit contraria. ar. contra, ext. de dona. ceterum.

a ¶ Sine exceptione.] & tamen poſſunt aliqui caſus excipi. & ſic eſt arg. q̃ licet Papa præcipiat nullam audiẽdam exceptionem, tamen eſt admittenda, vt extra de offi. deleg. ex parte, & extra de reſcri. ſi qñ. & c. cũ adeo.

b ¶ Quidquã donare.] niſi modicũ 1. ext. de don. ceterũ.

c ¶ Vendere.] vel obligare, vt extra de reb. eccle. non alie. nulli.

d ¶ Totius.] 65. diſtin. ſane.

e ¶ Tractatu.] quis debeat eſſe tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

A D D I T I O. Extra de ijs quæ fiunt à præla. tua. & đ reb. ecc. dudum. C. de vend. re. ciui. l. fi. lib. 11. Arch.

f ¶ Profuturum.] ſed nonne ſufficit, q̃ vtiliter cœptum eſt, licet non ſit inde ſecutus effectus, vt ff de ne. ge. ſed an vltro? Rñ. q̃ non: quia cum eccleſiam comparemus pupillo, nõ ſufficit vtiliter cœptum, niſi eccleſia ſit fa-

FVgitiui.] C A S V S. Quidam ſerui eccleſiarum fugitiui erant, & ſi reuocẽt ſiue vocabãtur nõ poterant teneri. Statuit ergo concilium, vt ab ẽpis ſi voluerint diſtrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt ẽpi facere, ſi illi ſerui meruerint aliàs. Vel forte đ alijs ſeruis, & nõ fugitiuis loquitur quod dicit c. in fi.

i ¶ Fugitiui.] ſed quãdiu eſt in fuga, vendi non poteſt. C. ad legẽ Flauiã de plag. in fuga. Item põt fugitiuꝰ vẽdi ſub ea cõd. nõne, ſi apprehẽdatur, ff. de eod. l. 3. Item autem

1 ¶. ſequitur, arg. 3. 44. diſt. in pri. Arch.

2 Tenere. quod eſt æquiſſimum & tenent Doc. in L. cum hi. §. eam tranſactionem. de trãſact.

3 Adde Bal. & Alexan. de Imol. in l. cum aliẽnam. C. de lega.

4 Tenet. Idẽ gl. ĩ c. I ſũma. ſed cõiter reꝓbãt à doctis poſſunt tamẽ ſaluari, ſecũdũ Ant. But. I c. cũ Apoſtolica de his, quæ fi. à præla. ſine conſẽ. per gl. ibi, ver. ꝓfuturũ. qñ alienatio communi opinione reputabatur vtilis eccleſię, licet nõ eſſet. Anto. Corſ. in ſingu. ver. alienatio.

5 Iſta fuit ſententia Lau. vel dic melius ſm Hoſt. conſuetudinẽ terræ & facultates eccl. & rei vẽditæ vel datæ facultatem attendendam, vt in decret. hic in fi. gl. alleg. & hoc ipſe Hoſti. no. in ſum. de his quæ fiunt à præla. §. vlt. in prin. & hoc etiam tenet Goff. vt no. in ſum. eo. tit. §. in ſumma notandũ eſt. &c. Arch.

by Google

autem prohibetur vendi ſeruus fugitiuus: quia fuga eſt quædã ſpecies libertatis.ff.de ædil.edict.quis ſit fugitiuus.§.idem recte.

a ¶ Meruerint.]in alio.

c ¶ Benemeritos.]ſed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod inſigne ſeruitium fecerunt eccleſiæ. & ponas exemplum 79.diſt.ſi quis Papa. Nam pro præmio remunerãdus eſt ſeruus libertate,vt ĩ.c.§.in criminali.C.de ſer.qui pro præ.li.ac.per totum:large tamen bene-

Benemeritus quis dicitur.

ab epiſcopo,ſi voluerit,aũt ſi ita illi meruerint [a], diſtrahantur.

[*Item ex concilio apud Tanſiacum* †,*c.2.*

† *al.Cariſiacum*

PALEA. C. LV.

INiuſtum videtur,& impium, vt mancipia, quæ fideles viri ſeu feminæ pro redemptione † animæ ſuæ Deo,& ſanctis eius conſecrauerint,cuiuſcumque muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in ſæcularem ſeruitutem redigantur: cum canonica auctoritas ſeruos fugitiuos tantummodo diſtrahi permittat.Et ideo omnes rectores eccleſiarũ ſummopere caueant,ne vnius eleemoſyna,alterius peccatum fiat: & eſt abſurdũ, vt eccleſiaſtica dignitate ſeruus decedẽs, humanæ obnoxius ſit ſeruituti.

ext.de rerũ per mu. c. iniuſtũ. Bur.l.3.c.174. Iuo p.3.c. 255.

† al.tentio

¶ *A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Cariſiacum, in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex concilio apud Syluanectum. Et habetur hæc palea in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus.*

7 *Item ſi rectores eccleſiæ de rebus proprijs tantumdem eccleſiæ reſtituere voluerint; eccleſiaſticas facultates libere dare poſſunt: & conſtabunt his, quibus data fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathenſi concilio,c.49. legitur.]

¶ Alienatio de rebus eccleſiæ, quomodo rata eſſe poterit. C. LVI.

Iuo p.3.c. 161.

† *al. pro qualibet*

SI quis qualibet † conditione de rebus eccleſiæ aliquid alienare præſumpſerit;ſi de ſuo proprio tantum eccleſiæ contulerit [b],quantum viſus eſt abſtuliſſe; tum demum illud ſtare licebit.

8 *Item ſi ſeruos eccleſiæ libertate epiſcopus donauerit; ea, quæ in manumiſſione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: ſi tamen quantitatem canonibus præfixam data non exceſſerint.*

Vnde in eodem concilio,c.7.legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

Iuo p.16.c.50.

SI quos de ſeruis eccleſiæ benemeritos [c],ſibi epiſcopus libertate donauerit;collatam libertatem [d] à ſucceſſoribus placuit cuſtodiri cum hoc, quod eis manumiſſor in libertatem contulerit.Quod tamen iubemus viginti ſolidorum numerum †, & modum in terrula, & vineola,vel hoſpitiolo tenere. Quod amplius [e] datum fue-

† *al. numeri modum*

INiuſtum.]ITEM.Hæc eſt 7.pars q. in qua dicit, q ſi alienator reddat eccleſiam indemnẽ. ſ.ſponte euadet depoſitionem. Io.de Fan. CASVS. Ponit quartum caſum Gra. in quo poſſunt prælati eccleſiæ res alienare licite.ſ.ſi tantumdem velint de proprijs facultatibus recompenſare, quod probatur ſequenti ca.cuius caſus patet.Qualiter tñ illud c.intelligat̃,melius dr̃ in apparatu.

b SI quis.]¶Contulerit.]Ergo ſi d ſuo tñ eccleſię dedit, euadit pœnam depoſitionis, & ſic eſt contra ĩ.ead. monemus. & c. ſtatuimus. & c. diaconi.vbi non euadit pœnam depoſitionis: licet tñ de ſuo det.ſed hic loquitur in eo caſu, qñ prius habitus eſt tractatus cum clericis, q de ſuo tñ vellet dare, vt poſſet rem illam alienare & clerici hoc permiſerũt 1. vel dic q ſi eps primo aliqd dedit eccleſiæ, ſed poſtea tantum dealienat ab eccleſia, hoc intelligitur feciſſe ex volũtate eccleſiæ. ar. ff.ſol.mat.dotem.

1 Ad hoc fuit ſententia H. qui credit ſufficere conſenſum clericorum in genere.fuit etiam ſententia.L.

ITEM SI SERVOS. Hæc eſt octaua pars q.in qua ponit qđ iuris ſit de libertis eccleſiæ:& hæc eſt ſnĩa, q ſerui benemeriti poſſunt manumitti,& d rebus eccleſiæ habere vñ viuãt,&c. Io.d Fã. CASVS. Ponit hic Gra. quintũ caſum, in quo prælatus põt aliquid de rebus eccleſiæ alienare. Nam cũ manumittit ſeruũ põt ei donare vſq; ad xx.ſolidos,& nõ vltra & ad hoc inducit ſequens cap.

SI quos.] CASVS. Quidã eps quoſdam ſeruos ſuæ eccleſiæ benemeritos manumiſit,& eis quædam de rebus eccleſiæ donauit,quos ſucceſſor eius voluit in ſeruitutem reuocare,& ea quæ eis donata fuerãt.quare q̃ſitũ fuit, in cõcilio Agathen. vtrum hoc facere poſſit.Et ſtdet,q nõ põt eos in ſeruitutẽ reuocare,nec qđ datũ eſt vſque ad xx.ſoli.poterit reuocare.vltra vero datũ reuocabit.

benemeritus dicitur quicumque non demeruerit, vt ff.de manu.teſta.ſeruos.ſic quilibet dicit̃ dignus, qui non eſt indignus,vt extra de præſum.dudum.

d ¶ Libertatem.]ĩ.e.q.& ſi illi.ar.contra.ff. ſi quid in fraũ.pa.vnius.

e ¶ Amplius.]& ita donatio pro parte valet,& p parte non.Item

non. Item eſt hic arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. ſi. C. de don. ſancimus. ȷ̄. de conſec. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. ȷ̄. 17. q. 4. queſiti. & ȷ̄. ea. q. 5. quia. Ioan.

a ¶ Poſt manumiſſoris.] & ante poſſet, ſed poſtea magis commode reuocare poſſet.

ſi ſeruus eſt bonus, diligenter gerit res eccleſiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. ſi eſt malus, per eum poteſt extorqueri veritas. hanc rationem aſſignat lex C. de admi. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] id eſt, voluntas.

SED

rit, poſt manumiſſoris [a] mortem eccleſiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetuſto Gratiani exemplari abeſt dictio, ſibi.*

Sed notandum eſt, quòd ſerui eccleſiarum manumitti non poſſunt non retento eccleſiaſtico patrocinio: niſi forte manumiſſor duos eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij eccleſiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

¶ De epiſcopo, qui non retento patrocinio ſeruos eccleſiæ manumittit. C. LVIII.

Poly. l. 3. tit. 13. Burc. l. 3. c. 176. Iuo. p. 3. c. 237.

EPiſcopus, qui mancipium iuris eccleſiæ non retento eccleſiaſtico patrocinio [b] manumitti deſiderat; duo meriti eiuſdem, & peculij corã concilio eccleſiæ, cui præeminet, per cõmutationẽ ſubſcribentibus ſacerdotibus offerat: vt rata, & iuſta inueniatur diffinitio [c] cõmutantis. Tunc enim liberã manumiſſionẽ ſine patrocinio eccleſiæ concedere poterit: quia eum, quem libertati tradere diſponit, iam iuri proprio [d] acquiſiuit. (Iuo p. 16. c. 63.) Huiuſmodi autem liberto, aduerſus eccleſiã, cuius iuris extitit, accuſandi [e], vel teſtificandi denegetur licẽtia. Quod ſi præſumpſerit; placet, vt ſtante [f] commutatione in ſeruitutem propriæ eccleſiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Libertus enim (niſi venia [g] impetrata) patronum in ius vocare non permittitur. Vnde in ſecundo libro digeſtorum, tit. de in ius vocãdo. l. fin. ¶ [*Si ſine venia edicti impetrata libertus patronum in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † ſupradictam pœnam, id eſt quinquaginta aureos* [h] *dat*]

tit. 4. le. 5.

† al. vel quinquaginta aureorũ pœnam

d ¶ Iuri proprio.] id eſt, ſeruus ipſe proprij iuris eſt factus.

e ¶ Accuſandi.] ergo videtur, quod alter quàm libertus poſſit accuſare eccleſiam, vt ſi accuſatur, quod ſimoniace elegit aliquem, vt extra de ſi. veniens. vel quod metum intulit alicui, vt ff. quod met. cau. metum. §. 1. Sed cõtra vniuerſitas nõ poteſt dolum committere, vt ff. de dolo, ſed ſi ex dolo. ſic nec dicitur aliquid poſſidere. ff. de acq. poſſ. l. 1. §. vlt. Nec ciuitas poteſt excommunicari, vt 24. q. 3. ſi habes. Itẽ vniuerſitas per actorem vel procuratorẽ ſuum debet ſe defendere: ſed in crimine non interueniẽt procurator. ergo vniuerſitas non poteſt de crimine conueniri. quod verum eſt. Dicas ergo hic ponit verbum accuſandi pro verbo agendi 1. Vel intellige cum eps accuſatur de crimine, quod conſiſtit de conſilio vniuerſitatis 2, vt 16. q. 6. placuit. Item per modũ inquiſitionis poteſt agi contra vniuerſitatẽ, prout legitur ext. de ſi. veniens 2. Vel dic, quod nõ proceditur ȷ̄ vniuerſitatem. ſed potius ȷ̄ ſingulos. Io. ego credo, quod vniuerſitas (niſi ſint infantes & ſimiles perſonæ) accuſari poteſt: quia dolum committere poteſt, nec ob. lex illa. ff. de dolo, ſed ſi ex dolo. quia qđ ibi dr, non poteſt committere dolum, ſupple de facili. & videmus quod ſępe capitulũ accuſatur, & excõicatur cõcilium vniuerſitatis. Et delictũ qđ maiores de vniuerſitate cõmittunt, ad omnes refertur. ff. de re iu. l. aliud. B.

Vniuerſitas an poſſit accuſari

1 Ad idem qđ not. C. de inoffi. teſt. l. 2. ff. eo. poſthumus. §. ſi quis.

2 Quæ delinquere poteſt ſicut & eccleſia, vt legi. & not. ȷ̄. 7. q. 1. ſi ... currit. ver. ſi vero. Ar.

f ¶ Vt ſtante.] ergo pœna ſoluta remanet contractus in ſua firmitate. 25. q. 2. quęcumque. quòd aliàs non eſt verum, niſi ſit hoc dictum, vt ff. de tranſa. qui fidem. Nã iniquum eſt, quod ſimul habeatur pœna & res. ff. de doli excep. apud Labeo. extra de pœ. ſuam.

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictum eſt quod ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti quandoque. Nunc vero docet, quod ipſa manumiſſio non eſt facienda niſi retento patrocinio, niſi manumiſſor recompenſet eccleſiæ alium ſeruum eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

EPiſcopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam epiſcopus quemdam ſeruum eccleſiæ ſuæ manumittere deſiderabat nullo patrocinio in ipſo retento, quæſitum fuit in concilio Toleta. qualiter hoc fieri poſſet. Et rñdetur, quod ſi manumiſſor conferat eccleſiæ duos ſeruos eiuſdem meriti & eiuſdem peculij de cõſenſu canonicorum ſubſcribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumiſſio talis: quia quẽ epiſcopus manumiſit, iam iuri proprio acquiſierat: ita tamen vt præfatus libertus non habeat licentiam accuſandi, vel teſtificandi contra eccleſiam. quod ſi præſumpſerit cõmutatione manẽte, reuocabit' in ſeruitutẽ.

b ¶ Patrocinio.] tali, ſcilicet, quod conſiſtit in faciendo, ſcilicet in ſeruiendo: ſed patrocinium quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet, quod eum non vocet in ius, illud non põt remittere, vt patet per id quod ſequitur. vtrum autem patronus ex toto poſſit remittere ius patronatus, notaui 54. diſtin. quicumque. Sed quæritur quare pro vno ſeruo dantur duo ſerui, & non pro vna re eccleſiæ dantur duæ res, vt ȷ̄. ead. c. ſi quis. Rñdeo, quia

Patrociniũ libertis d...ſitũ an poſſit remitti.

LIBERTVS. CASVS. Supra dictum eſt, quod libertus ſuum patronum accuſare non poteſt, vel contra ipſum teſtificari. Nunc vero docet G. quod in ciuili cauſa non põt eũ in ius vocare, niſi venia impetrata à maiori.

g ¶ Niſi venia.] id eſt licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidã libertus licẽtia non impetrata patronũ ſuũ in ciuili cauſa in ius vocauit, quæſitũ fuit quã pœnã libertus ille pati debeat, & rñdẽt & ſi patronus conqueritur, punietur libertus pœna aureorũ 50. ſi fuerit diues: ſi fuerit pauper tamquam in officioſus verberibus caſtigabitur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] niſi pœniteat ante litis conteſta. vt ff. de in ius voc. quamuis.

Digitized by Google

a ¶ Inofficioſus.] ideſt.impius.
b ¶ Si inopia.]pauperes enim ſemper puniuntur verberibus.¶.ead.fraternitas.

SI VERO. CASVS. Supradictum eſt, quid iuris ſit cum ſeruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet G.qd iuris ſit cũ manumittitur à collegio:quia tunc nõ ſingulis;ſed vniuerſitati reuerẽtiam debet.

decapitari, ſeruus autem comburi debet, & dat licentia oibus accuſandi de hoc crimine, & officialibus copia nuntiãdi. Seruus ẽt poterit de hoc crimine accuſare, & ſi crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.
f ¶ Capitali.]hodie adultera verberat,& detrudit in monaſte-

dat: vel à præfecto vrbis † quaſi inofficioſus [a] *caſtigatur, ſi inopia* [b] *dignoſcitur laborare.*] ¶ *Si vero à collegio quis manumiſſus fuerit, non ſingulis, ſed vniuerſitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. ſed ſi hac.* † al. vrbis

¶ [*Qui manumittitur à corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate; ſingulos* [c] *in ius vocabit. Nam non eſt illorum libertus; ſed reip. honorem habere debet.* ¶ *Et ſi aduerſus remp. vel vniuerſitatem velit experiri, veniam edicti petere debet; quamuis actorem* [d] *eorum conſtitutum in ius ſit vocaturus.*] *Si vero ingenuum* [e] *princeps facit, patrono reuerentiam non debet.* ¶ *In criminali vero cauſa, ſi libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus; ante litis exordium capite puniendus eſt. Crimen vero læſæ maieſtatis excipitur, vel ſi patronam illicito ſerui concubitu vti deprehenderit: quo caſu, etiam ſeruo cum munere libertatis dominam accuſare permittitur: ſicut Codi. libro nono, titulo de mulieribus, quæ ſe proprijs ſeruis iunxerunt. leg. vnica Imperator Conſtantinus conſtituiſſe legitur.* [*Si qua cum ſeruo ſuo occulte rem habere detegitur; capitali* [f] *ſententia ſubiugetur* †, *tradendo ignibus verberone* [g]. *Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: ſit officio copia nuntiandi: ſit etiam ſeruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur.*] ¶ *In patronos etiam teſtificari non poſſunt, niſi in quibuſdam caſibus, in quibus etiam ſerui in dominos torqueri iubentur.*

l. 10. §. qui manumittitur.

ex le. ſi quis ex familiaribus. Cod. qui accuſ. non poſſ.

tit. 11. le. vnica.

† Concor. tex. i l. quo ni ã Alex. & in l. caſtr... ſi. cum ſi... not. C. de adul.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæſtionibus. l. prima. Impp. Antoninus & Verus.

dt. 41. l. 1.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dicitur hic, quod ſi quis manumittitur à corpore aliquo, i. à ſocietate cerdonũ vel pelliipariorum, vel à collegio clericorum, vel à ciuitate, ſingulos de vniuerſitate in ius vocabit ſine venia impetrata: quia nõ eſt libertus ſingulorum, ſed vniuerſitatis tantum. ſed ſi aduerſus ciuitatem vel vniuerſitatem aliam cuius eſt libertus, habeat actionem, nõ poteſt in ius vocare rectores vel actorem ipſius ciuitatis vel vniuerſitatis, niſi venia impetrata. Sed ſi princeps aliquem faciat ingenuũ, nullã reuerentiã debet patrono. [Corpore.] Corpus dicit ſocietas hominum non habitãtium ſimul. Collegiũ vero ſimul habitantium dicitur.
c ¶ Singulos.] ſed cõis libertus duorũ neutrũ poteſt in ius vocare. ff. de in ius vo. communis libertus. quia res communis omnium eſt. ff. de ritu nuptia. illud.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæſtionem de ſeruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati

1 Ideſt tutor vel curator. & eſt pro cauſa patroni, ſed in ſimplici procuratore ſecus, ſecundum quoſdã. ff. de obſeq. honori. & qa tũc ſemper patronus cõuenit,& habet iurare de calumnia. C. de iura calũ. l. 2. Arch. Patronus à liberto nõ poteſt conueniri.

d ¶ Actorem.] gloſſauerunt aũt quidam hęc in propria cauſa, non in cauſa vniuerſitatis: hæc gloſſa falſa eſt: quia bene poteſt conueniri procurator 1 patroni, licet non ipſe patronus, vt ff. de obſeq. l. licet. ff. de in ius voc. ſed & ſi. §. vlt. ſed ipſe patronus ſiue ſuo ſiue alieno nomine agat, non poteſt conueniri à liberto, vt per eamdẽ legem probatur. ſed econuerſo eſt in liberto: quia licet libertus ſuo nomine nõ poſſit conuenire patronum: tamen nomine alterius poteſt, vt ff. eod. quæſitum.
e ¶ Ingenuum.] reſtituendo cum natalibus, vt ff. de natalibus reſt. l. 2.

IN CRIMINALI. CASVS. Dictũ eſt ſ. in l. ſi ſine. quid iuris ſit cum libertus vocat patronum in ius ſine venia in cauſa ciuili: Nunc vero docet Gra. quod ſi vult patronum accuſare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet ſi probaretur, ante litis conteſta. debet decapitari libertus: niſi in crimine læſæ maieſtatis, & niſi patrona cum ſeruo ſuo concubuerit, quo caſu cum munere libertatis ſeruo permittitur accuſare. & ad hoc inducit l. ſeq.

SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædam mulier cum ſeruo concubuit, quæſitum fuit quã pœnã debeat pati vterque? Et reſpondetur, quod fœmina debet

naſteriũ. vt C. de adul. auth. ſed hodie. Vel dic, quod auth. intelligit qñ nõ adulterat cũ proprio ſeruo. Sed nũquid ſeruus põt accuſare dñam ſuã ſi cũ alio ſeruo adulteratur? Rñ. quod nõ: quia hic loquit de proprio tantũ ſeruo. ſimiliter nec dña virũ ſuũ põt accuſare, ſi cũ ancilla ſua iacet vel cũ aliena 2, cũ hoc cautũ nõ inuenio. hoc ideo, qa deteſtabilius eſt hoc crimen in muliere, quam in viro. loã. Maledicit Io. quia accuſari poteſt mulier, & vir ſi cum ancilla ſua fornicetur, aut femina ſi adulterium committat. vt extra de diuor. ex litteris. B.
g ¶ Verberone.] ideſt, ſeruo qui poſt verbera cõburitur.

IN PATRONOS. CASVS. Supradictum eſt quod liberti patronos ſuos accuſare non poſſunt. Nunc vero dicit, quod contra eos teſtificari non poſſunt, niſi in caſibus quibuſdam, in quibus ſerui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

QVæſtionem.] CASVS. Lex iſta diuiditur in tres partes. In prima dicit, quod ſerui contra dños in criminibus nõ admittunt ſine indicijs alijs, niſi in exceptis criminibus in quibus ſerui contra dños torquentur ẽt ſoli, & ſi alia indicia non præcedant. In ſecunda parte dicitur, quod in certis criminibus non creditur ſolis ſeruis contra dños, ſed eis fides cũ alijs probationibus ad-

Dña adultera an poſſit à ſeruo ſuo accuſari.
2 Adde quod no. gl. Bar. Pe. & Cy. in l. 1. C. de adul. Spec. tit. de adult. verb. ſed nunquid

adhibetur. In tertia parte dicitur, q. in pecuniaria cauſa, nec ſoli, nec cum alijs probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi, [In ceteris autem.] Tertia ibi, [In pecuniarijs.] Sequẽs c. patet p ſe.
a ¶ Cenſus.] reipub. vel etiam eccleſiæ: quia eccleſia com pa- …

e ¶ Præſcriptionis.] id eſt, exceptionis talis, ſcilicet iſte eſt ſeruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶ Interrogari.] niſi cum de facto ſuo interrogatur, vt 4. quæſt. 3. item ſerui.
e INſolitum.] ¶ Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorũ, vt C. qñ mu. tut. offi. fungi. l. 2. & finita tutela poteſt agi §. eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillum ſpoliant. ff. de vſucap. pro emptore. qui fundum. §. ſi tutor.

cenſus[a] accuſationibus, & crimine maieſtatis, quod ad ſalutem principis pertinet. ¶ In ceteris autem, quanquam ea, quæ ſeruus contra dominum dixit, iudicaturi ſententiam formare non debeant; tamen, ſi alijs[b] quoque probationibus fides veritatis inueſtigetur, præſcriptionis[c] inuidia euaneſcit. ¶ In pecuniarijs vero cauſis ex[a] inopia probationum ſeruos contra dominum poſſe interrogari[d] manifeſtum eſt.

¶ In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori.

a ¶ Ex inopia.] In antiquis codicibus Gratiani legitur, nec inopia: & ſic videtur etiam legiſſe auctor gloſſæ. In antiquiore etiam editione codicis Iuſtiniani tit. de quæſtionibus, le. quæſtionem. eodem modo habet, eamdemque lectionem ſecutus eſt auctor illarum gloſſarum, & in Baſil. tit. 50. de quæſtio. eadem eſt lectio. Sed quia in codice ab Haloandro edito legitur, ex inopia, & in l. Diuus. ff. de quæſt. videtur ſtatutũ, ex inopia probationum etiã in cauſis pecuniarijs poſſe torqueri ſeruos, nihil eſt mutatum.

Item ibidem l. ſecunda.

¶ De eodem. C. LX.

INſolitum eſt, & graue exemplo, audiri ſeruos aduerſus tutores, vel matrem[e] dominorum ſuorum, niſi tutelæ agatur.

Si vero libertus ſua auctoritate à patrocinio eccleſiæ receſſerit, ſi admonitus redire contempſerit, in ſeruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quarto, c. 70. legitur.

¶ De libertis eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedunt. C. LXI.

Burc. l. 5. c. 184. Iuo p. 5. c. 244.

LIberti eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcendentes quibuſlibet perſonis adhæſerunt; ſi admoniti redire[f] contempſerint; manumiſſio eorum irrita fit: quia per inobedientiæ † contemptum ingrati actione[g] tenentur.

† *al. obedientiæ*

Item ex concilio Hiſpalenſi 2. c. 8.

¶ Reuocentur in ſeruitutem eccleſiarum liberti, qui contra eius libertatem ſuperbiunt. C. LXII.

OCtaua diſcuſ-

SI VERO. CASVS Dictum eſt ſ. in c. epiſcopus qui. q. libertus à patrocinio eccleſiæ recedere poteſt, ſi epiſcopus duos ſeruos eiuſdem meriti & peculij pro eo dederit. Nunc vero dicit Grat. q. ſi ſua auctoritate à patrocinio eccleſiæ recedat, niſi admonitus reſipiſcat, reuocetur in ſeruitutem: & hoc probat per ſeq. cap.

LIberti.] CASVS. Conſtitutũ fuit in Toletano concilio vt ſi liberti eccleſiæ ab eius patrocinio dCeſſerint: ſi commoniti ad eccleſiam nõ redierint, reuocentur in ſeruitutem. [Ingrati actione.] id eſt, actione intentata propter ingratitudinẽ. ſ. actione in factum.

f ¶ Redire.] ſed quare coguntur iſti redire, cum nullæ operæ ſint eis impoſitæ: libertus enim non tenetur præſtare operas, niſi ſint eis impoſitæ. C. de ope. lib. l. 1. licet honorem eis exhibere teneatur, & etiam alere ipſum, vt C. de ope. lib. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud eſſe in libertis eccleſiæ, vt ſ. ea. diaconi. tamen licet liberti eccleſiæ teneantur ei præſtare operas, non tamen tales quales ſerui. aliqua n. debet eſſe differentia, vt ff. de ope. lib. ſi libertus.

f. q. fortes fuerunt qa ſufficiẽter fuit aliàs probatum, vnde licet domin⁹ dicat non debere torqueri ſeruum contra eum, & verũ dicat, non tamẽ per hoc abſoluiſ, cũ aliàs inſufficiẽter ſit probatum & ſic domini exceptio nulla eſt. arg. extra de re iudi. cum lo. &c. Arch.

Libertus an teneat ad operas.

cõparatur reipub. vt C. de ſac. ſan. ecc. l. vt inter diuinũ.
b ¶ Si alijs.] dicunt quidam, q. nec in exceptis criminibus ſeruus contra dominum admittitur, niſi aliqua præſumptio præcedat. nam ſerui & viles perſonæ ſemper quæſtionibus ſubduntur, vt 4. q. 3. ſi autem ea rei conditio ſit. Sed à quæſtionibus numquam eſt incipiendum, niſi præcedant indicia, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione. ſed littera iſta hoc non patitur 1. Dico ergo hoc ſpeciale, vt initium ſumatur à tormentis. ſimiliter cum maritus dicitur vxorem occidiſſe. C. ad le. Cor. de ſic. l. vlt. & cum agitur de occiſo domino. ff. ad Sylla. & ſi certus ſit percuſſor.

g ¶ Ingrati actione.] id eſt actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim eſt hoc propriũ nomen actionis. ſic dicitur actio oneris aduerſi, id eſt, quæ datur propter onus aduerſum, vt ff. loc. in naue.

OCtaua.] CASVS. Eliſæus ſeruus Agabren. eccleſiæ, ſtatim cum fuit ab epiſcopo manumiſſus, non ſolũ voluit ipſum epiſcopum interficere, ſed etiam patronam eccleſiam in quadam cauſa ciuili, vbi arbiter reſidebat, iniuſte damnauit, vel eius bona propter rapinam vſurpauit: quare quæſitũ fuit de iſto in Hiſpalenſi concilio in octaua die ipſius concilij, quã pœnã

Digitized by Google

debeat pati iſte libertus. Et reſpondet q debet in ſeruitutem reuocari, vt cuius libertas erat pernicioſa, ſit ſeruitus ſalutifera: & qui adepta libertate voluit ſuperbire, diſcat obedire ſubiectus. & dicit H. damnauit, id eſt, damnificauit, vel ad damnificandum eccleſiã alios inſtigauit, vocádo eccleſiam in ius ſine venia.

a ¶ Diſcuſſio.] id eſt, quæſtio.

b ¶ Prædamnauit.] id eſt, valde damnificauit.

c ¶ Reuocetur.] hic habes q propter ingratitudinem reuocetur libertus in ſeruitutem. & intelligas ingratitudinem graué offenſam, quia non niſi pro graui offenſa reuocatur libertus in ſeruitutem, & propter eaſdem cauſas, propter quas reuocatur donatio. in auth. vt liber. de cetero. colla. 6. § illud. ſm leges veteres ſufficit leuis offenſa. C. de libe. & eorum li. l. 2. Item hic habes quòd ſiue committat libertus eccleſiæ ingratitudinem § eccleſiam, ſiue contra epũm, reuocatur in ſeruitutem. ſecus ſi contra alium de eccleſia. ʒ. ead. qui manumittitur.

Libert⁹ pp ingratitudinem reuocatur in ſeruitutẽ.

d ¶ Proditi.] id eſt, ã inobedientia cõuicti.

De libertis.] Casus. Hoc c. diuitur in duas partes. In prima parte dicitur, q ſi liberti eccleſiarũ facti ſunt presbyteri, vel diaconi, iuxta modum quem canones antiqui docent, ſint liberi tamen à patrocinio eccleſiæ, nec ipſi, nec eorum filij recedere debent. In ſecunda parte dicitur, quòd libertos eccleſiæ commendatos debet epiſcopus tueri, nec poteſt epiſcopus impetrare à principe, vt eos alicui donet. quod intelligit Hu. ſi manumiſſi fuerant pleno iure, vel quo ad onus indebitum, vel in caſu non conceſſo. Sed ego intelligo ſicut littera ſonat, quia licet ſint eccleſiæ commendati, non tamen ſunt liberti eccleſię: & ideo eos epiſcopus donare non poteſt. Secunda pars, ibi, [Ab alijs quoque.]

e ¶ Ab eis progeniti.] ergo filij libertorum debent obedientiam præſtare eccleſiæ patronæ ſuæ, ſicut & patres eorum, vt hic, & C. de libe. & eorum liber. libertinæ. ſed contra; quod ex liberta naſcitur ingenuũ eſt, vt C. de ope. liber. quod ex liberta. Sol. quidã intelligunt legem illam, libertinæ. de filijs manumiſſis cum patre & ante manumiſſionem natis. leges ʒtias intelligũt de

Libertorũ eccleſiæ filij ſunt eccleſiæ obnoxij.

natis poſt manumiſſionem. ſed hoc ſtare non poteſt, quia hic dicitur: tam ipſi, quàm ab eis progeniti. Item ex ſequen. c. ʒ. ea. liberti. patet q intelligitur de filijs natis poſt manumiſſionem, vbi dicit de futura prole, q ab eccleſiæ patrocinio ſe non poteſt ſubtrahere, Ideo

re. Ideo quidam dixerunt iſtud ſpeciale eſſe in libertis eccleſiæ, vt filij nati poſt manumiſſionem patrum ſuorum ſint liberti eccleſiæ. Tu dicas q filij nati poſt manumiſſionem ſunt ingenui: ſunt tamen obnoxij eccleſiæ quo ad quaſdam operas, quæ conſiſtunt in honore in aſſurgendo, & in ſalutando: item q non vocabunt eam in ius. aliàs reuocant in ſeruitutẽ, vt in c. ſeq. Io.

f ¶ Non recedant.] hic habet locum diſtinctio decre. extra de ſer. non ord. eo libentius. Eſt tñ hoc ſpeciale in libertis eccleſiæ, q etiam licet facti ſint ſacerdotes, q propter ingratitudinem reuocantur in ſeruitutem, vt 54. diſt. qui ex famulis. ſecus tñ in famulis priuatorũ.

Ne vero. Casus. Supra dictum eſt, q liberti eccleſiarũ nõ debẽt ab eorũ patrocinio recedere, ſed q factum

ſio [a] agitata eſt de quodam Heliſæo ex familia Agabrenſis eccleſiæ: qui ab epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum tranſiliuit; ſicque per ſuperbiam non ſolum eiuſdem epiſcopi veneficis † artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam eccleſiam libertatis immemor prædamnauit [b]. Aduerſus quem ingrati actio, canonum & legum auctoritate iuſte dirigitur; ſcilicet, vt immeritæ libertatis damno mulctatus ad ſeruitutis nexum reuocetur [c]. Talium enim ſtatus, qui contra epiſcopum ſuum, vel patronam eccleſiam nituntur, decidi potius quàm conſeruari conuenit: vt quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſeruitus: & qui ſuperbire nouerunt adepta [a] libertate, proditi [d], diſcant obedire ſubiecti.

† *al. maleficis*

Iuo p. 16. c. 66.

a ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco eſt varietas in vetuſtis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent*, adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate præditi, *vt concilium ipſum impreſſum, & manuſcriptum, etiam in codice Lucenſi regio. Apud Iuonem vero legitur*, adepta libertate elati, perdita diſcant obedire ſubiecti.

Item ex concilio Toletano 3. c. 6.

¶ A patrocinio non diſcedant eccleſiæ liberti ad ſacros ordines promoti. C. LXIII.

De libertis autem hoc præcipit ſancta ſynodus, vt ſi qui presbyteri [a], vel diaconi ab epiſcopis facti ſunt ſecundum modum, quo canones antiqui dant licentiam; ſint liberi: & tamen à patrocinio eccleſiæ tam ipſi, quàm ab eis progeniti [e] non recedant [f]. ¶ Ab alijs quoq. libertati traditi, & eccleſijs cõmendati, patrocinio epiſcopi † colligantur; & ne cuiquam donentur, à principe hoc epiſcopus poſtulet.

† *al. epiſcopali regantur*

a ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quattuor tomis impreſſis, & in codice Lucenſi regio legitur.* De libertis autẽ id Dei præcipiunt ſacerdotes, vt ſi qui ab epiſcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne vero longinquitate temporis obſcuretur conditio originis; tẽpore ſuæ manumiſſionis ſcribãt liberti profeſſionẽ,

factum ſæpe longinquitate temporis obſcuratur: ideo hic dicetur, vt liberti tempore ſuæ manumiſſionis ſcribant profeſſionem, qua confiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ, & ab eius obſequio numquam receſſuros: & ad hoc duo c. ſeq. inducuntur.

clesia eorum obedientia non careat: ſi vero hoc contemnent, reuocentur in ſeruitutem.

Longin-

qua ſe profiteantur de familia eſſe eccleſiæ, & ab eius obſequio ſe numquam receſſuros.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 9. legitur.

¶ Profeſsionem ſuæ conditionis liberti eccleſiæ faciant. C. LXIIII.

LOnginquitate [a] ſæpe fit temporis, vt non pateat conditio originis. Vnde iam decretum eſt in anteriori [α] [b] vniuerſalis concilij canone, vt profeſsionem ſuam liberti eccleſiæ debeant facere: qua profiteantur ſe & de familijs eccleſiæ eſſe †, & eius obſequium numquam relicturos. Vnde his quoq. nos adijcimus; vt quoties curſum vitæ ſacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cum ſucceſſor eius aduenerit, omnes liberti eccleſiæ, vel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi ſubſtituto pontifici publicare, & profeſsiones ſuas in conſpectu eccleſiæ renouare: quatenus ſtatus ſui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum eccleſia non careat. Si autem aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifeſtare contemſerint, aut profeſsiones renouare noluerint; vacuæ & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi origini ſuæ redditi, ſint perpetuo ſerui.

c. proximo.

† al. manumiſſos

[α] ¶ In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit pleniſſimum, in ſequentibus Toletanis vocari ſolet vniuerſale concilium, vt in quinto, c. 2. & 7. & in ſexto concilio, c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipſius quarti concilij epiſcopi aiunt,* quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69.

¶ Nec liberti, nec eorum poſteri à patrocinio diſcedant eccleſiæ. C. LXV.

LIberti eccleſiæ (quia numquam moritur [d] eorum patrona) à patrocinio eiuſdem numquam diſcedãt; nec poſteritas quidem eorum: ſicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole non pateat, ipſaque poſteritas naturali ingenuitate obnitens ſeſe ab eccleſiæ patrocinio † nõ ſubtrahat; neceſſe eſt, vt tam hi liberti, quàm ab eis geniti † [e] profeſsionem epiſcopo ſuo faciãt: per quam ex familia eccleſiæ libertos effectos

Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 185. Iuo p. 3. c. 245.

† al. libertinitas

† al. patrocinio ſubtrahat

† al. progeniti

a ¶ Longinquitate.] quia ſi per decem ann. ſteterit in libertate, amodo liber habetur, vt extra de coniu. ſer. licet. ff. qui & à qui. ma. ſi. cum §. Ariſto. Vel ſi mater alicuius tempore mortis eius ſe pro libera geſſerit, & filius eius p quinquennium vixerit vt liber, amodo liber erit, vt C. ne de ſta. defun. l. 2. & 3. ſed licet ſeruus fugitiuus ſe pro libero geſſerit non ideo eſt in poſſeſſione libertatis, vt C. de agri. & cenſ. cum ſimus. in fi. lib. 11. & ff. de acqui. poſ. l. per eum, in fi.

b ¶ In anteriori.] nõ determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annum.] ſimiliter ſi vaſallus intra annum non petit inueſtituram, cadit à iure feudi, vt in conſti. Friderichi, imperialis. §. præterea. de feud. nec obſtat quod legitur extra de iureiu. veritatis. vbi dicitur q; non iuratur ſucceſſori Papæ. poteſt enim dici ſpecialem ibi eſſe indulgentiam: in emphyteota ſecus eſt, quia licet non ſoluat canonem intra annum tñ nõ expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. q; hic excurſus anni priuat aliquem libertate, ſicut excurſus anni probat crimen. 11. q. 3. rurſus. ſic 20. q. 2. puella. ſic extra de of. ordi. paſtoralis. ſic 54. diſt. ſi ſeruus.

Anni excurſus aliqua facit.

LIberti.] CASVS. Statuitur in c. iſto, vt liberti eccleſię à patrocinio eccleſiæ nũquã recedãt: qa eorũ patrona, ſ. eccleſia numquã morit, nec poſteritas eorũ, ſicut antiq canones decreuerũt. & hoc i prima parte. In ſa parte dr, q; liberti & eorũ fil. ſ faciãt pfeſſioné, qua pfiteant ſe eſſe libertos eccleſiæ & q; ab eius patrocinio non recedẽt, ne libertas in futura prole non pereat: & ipſa poſteritas à patrocinio eccleſiæ ſe nõ ſubtrahat.

LOnginquitate.] CASVS. Statutum fuit in concil. Toletano, vt liberti eccleſiarum profeſſionem facere debeant, qua confiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ & ab eius obſequio non receſſuros. Sed cum idem concilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum epiſcopus eccleſiæ fuerit defunctus, & ei alius ſubſtitutus, omnes liberti eccleſiæ, vel ab eis progeniti ſubſtituto pontifici intra annum à tempore ſuæ ordinationis chartulas ſuas in conſpectu eccleſiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi ſuum ſtatum teneant, & eccleſia eorum obedientia non careat.

d ¶ Moritur.] eccleſia enim non poteſt eſſe nulla 1, vt 24. q. 1. pudenda.

e ¶ Geniti.] propter hoc dixerũt quidã, q; ſpeciale eſſet in eccleſia q; filij libertorũ eccleſiæ ſint liberti eccleſię: qđ non eſt verum. ſed tñ quò ad quid ſunt adſtricti eccleſiæ, vt ei aſſurgant, vt eam non accuſent. 3. ead. epiſcopus qui. cum §. ſeq.

1 Iſtã glo. ſequit Alexã. d Imol. in l. pactũ. q; col. 2. C. de pact. & idem Alexã. in l. extraneum. col. 3. de here. inſt. vbi vide cõcor.

Digitized by Google

ſe eſſe fateantur, eiuſque patrocinium non relinquant: ſed iuxta virtutem ſuam obſequium ei, vel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione etiam impenſi obſequij res eccleſiaſticæ vtiliter poſſunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4.c.36.legitur.

¶Quæ de rebus eccleſiæ in remunerationem obſequii præſtantur, rata permaneant. C. LXVI.

QVicumque epiſcopi ſuffragio[a] cuiuslibet aliquid eccleſiaſticæ vtilitatis prouiderint[b], & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiſerint[c]; promiſsi ſolutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, vt eorum conniuentia confirmetur; quia (ſicut Paulus ait) dignus eſt operarius mercede ſua.

† *al. deductū eorum conuentū cōfirmetur*

Item Gregorius lib.2.indict.11.epiſt.18.Theodoro conſiliario.

¶Serui eccleſiarum in eorum dominium transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt. C. LXVII.

Polyc.l.3.tit.13.

ECcleſiaſticis vtilitatibus deſudantes, eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere; vt qui ſe voluntarijs[d] obſequiorum neceſsitatibus ſponte ſubijciunt, digne noſtris prouiſionibus conſolentur. Quia igitur te[α] Theodorum virū eloquentiſsimum conſiliarium noſtrum mancipiorū cognouimus miniſterio deſtitutum; ideo puerum nomine Acoſimum natione Siculum iuri, dominioq. tuo dari, tradiq. præcipimus: quem quoniā traditum ex noſtra volūtate iam poſsides; huius te neceſſe fuit [ſcripti†, pro futuri temporis teſtimonio[e], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, ſecure cum ſemper, & ſine vllius retractationis ſuſpicione, quippe vt dominus, valeas poſsidere[β].

† abeſt ab orig.

α ¶ Te.] *Addita eſt vox iſta, & cetera ſunt emendata ex originali, vt intelligatur eumdē eſſe cui ſcribitur, & cui ſit donatio.*

β ¶ Poſsidere.] *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur.* Neque enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione conceſſam deſideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemque tempore & verecundū ſit à deceſſoribus bene geſta reſoluere, & verecundum ſit docere ceteros in ſua quandoque reſolutoriam proferre largitate ſententiam.

Miſerationis quoque intuitu ſerui eccleſiarum libertati donari poſſunt.

Vnde Gregorius Montana †, & Thomæ lib. 5.epiſt. 12.ſeu c.112.

† *al. Montano*

¶ Miſerationis, & pietatis intuitu ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti. C. LXVIII.

CVm redem-

PRO REMVNERATIONE. CASVS. Ponit hic Grat. ſextum caſum, in quo res eccleſiarum licite poſſunt alienari, ſcilicet pro remuneratione facienda.

QVicumque.] CASVS. Aliqui ſuſtinuerunt laborem pro eccleſia aliqua. prælatus illius eccleſiæ promiſit aliquid illis pro remuneratione laboris ſui, terram .ſ. vel aliquid aliud: poſtea nolebat ſoluere promiſſum. vnde quæſitum fuit in cōcilio Toletano, vtrum ad hoc poſſit cōpelli de iure? Et reſpondetur quod ſic: hoc probatur auctoritate Pauli: ita tamen, vt illa remuneratio per conciliū prouinciale cōfirmetur.

a ¶ Suffragio.] id eſt, quia ſuffragium præſtitit eccleſiæ concilio vel auxilio.

b ¶ Prouiderint.] alicui.

c ¶ Promiſerint.] videtur quod aliquis obligetur nudis verbis, licet nō interceſſit ſtipulatio, vt extra de teſta. indicāte. 22.q.5. iuramenti. & ſ.e.q.5. quia Ioānes. quod verum eſt. & poteſt dici quod cōpetit actio ex nuda promiſſione ı, ſcilicet cōdictio ex canone illo. ſ.22.q.2. iuramenti.

ı Hoc nō habet locū apud Cathelanos, apud quos nō datur actio ex promiſſo. teneri tñ debet Cathelanus qui vanis pmiſſionibus & inutilibus inuitationibus detinet viatorē, ſaltē de dolo. ff. ſi quis cau. ſi actio. & in Vin. qui ita not. extra ſ proce. Rex pacificus. Arch.

ECcleſiaſticis.] CASVS. Theodorus vir eloquentiſſimus conſiliarius Romanæ ſedis ſeruo aliquo indigebat; & ideo G. tradidit ei Acoſimū ſeruum natione Siculum, & vt hæc donatio nullo tempore valeat retractari, ad cautelam futuri temporis ſibi fecit publicū inſtrumentum, quod G. ſubſcriptione ſua roborauit. [Huius.] ſ. largitatis. [Futuri,] ſcilicet temporis.

d ¶ Voluntarijs.] volūtarium vocat, & tū ipſe dicit ineſſe neceſſitatē, quia ab initio eſt voluntarium: ſed poſtquam illud incepit, tenetur illud conſūmare, vt C. de ac. & ob. ſicut. Et habes hic, quod eccleſia tenetur ad antidora. extra de teſta. cum in officijs.

e ¶ Teſtimonio.] id eſt, inſtrumento ſuo, quod fuit ei teſtimoniū profuturum.

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Gratianus vij. caſum, in quo ſerui eccleſiarum miſerationis intuitu libertati donari poſſunt, & ſic quodam modo alienantur.

CVm redemptor noſter.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod Greg.

ptor [a] noſter totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem aſſumere, vt diuinitatis ſuæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo ſeruitutis, priſtinæ nos reſtitueret libertati; ſalubriter agitur, ſi homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gétium [b] iugo ſubſtituit ſeruitutis, in ea, in qua nati fuerant, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atq. ideo pietatis intuitu, & huius rei conſideratione permoti, vos Montanam †, atque Thomam famulos ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui, Deo adiutore, deſeruimus, liberos ex hac die, ciueſque Ramanos efficimus; omneque veſtrum vobis relaxamus [c] ſeruitutis peculium α. *& infra*. ¶ Hanc autem manumiſsionis paginam Paterio notario ſcribendam dictauimus, & propria manu vnà cum tribus [d] presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro pleniſsima firmitate ſubſcripſimus, vobiſque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

†al. Montanū

α ¶ Peculium.] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorij bibliotheca Vaticana legitur*, periculum.

Item ſerui eccleſiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano 3.c.21. legitur.

¶ Serui eccleſiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib.7.capitul.c.190. Iuo p.3.c.138.

Eccleſiarum β ſeruos, & epiſcoporum, vel omniū clericorum [e] à iudicibus, vel actoribus publicis in diuerſis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omne concilium à pietate glorioſiſsimi Domini noſtri popoſcit; vt tales deinceps auſus inhibeat: ſed ſerui ſupraſcriptorum officiorum in eorum vſibus, vel eccleſiæ laborent. Si quis vero iudicum, aut actorum, clericum, aut ſeruum clerici, vel eccleſiæ, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione eccleſiaſtica, cui impedimétum facit, efficiatur extraneus.

β ¶ Eccleſiarum.] *In ceteris huius concilij exemplaribus impreſſis, & manuſcriptis, quæ collata ſunt, & apud Iuonem legitur quemadmodum apud Gratianum; præterquam in editione quattuor tomorum, & codice Lucenſi regio: in quibus initium capitis 21. ſic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus eccleſiarum ſeruos, & epiſcoporum, vel.o.c.a.i.v.a.p. in diuerſis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta eſt mutatio: alia vero, in quibus omnes conciliorum codices concordant, ſunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res ſacras diſtrahi licet.

Greg. intuitu pietatis duos ſeruos Romanæ eccleſiæ, ſ. Montanum & Thomam manumiſit, & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad inſtar Ieſu Chriſti, qui venit in mūdum, vt vinculum diabolicæ ſeruitutis rumperet, quo tenebamur adſtricti. vnde præci- præcipit Paterio notario, vt ſcriberet inſtrumentum, cui Greg. Papa propria manu ſubſcripſit cum tribus presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] hic habetur forma, ſub qua fiūt manumiſſiones, & planum eſt.

b ¶ Iuſgentium.] alibi dicitur, quod iure diuino eſt inducta ſeruitus. Sed de hoc dixi ſ. diſt. 1. ius gentium.

c ¶ Relaxamus.] Sed nonne eo ipſo, quod aliquis inter viuos manumittitur, videtur ei peculium datum, niſi expreſſe hoc adimatur. C. de pe. eius qui li. meruit. l. vnica. Sed dicas, quod aliud eſt in libertis eccleſiæ. nā eis in manumiſſione non licet dari vltra ſummam viginti ſolidorū, vt ſ. e. ſi quos.

d ¶ Cum tribus.] ergo non requiritur cōſenſus omnium vbi libertas datur 1, & hoc in fauorem libertatis fit, vt C. de communi ſeruo ma. l. 1. arg. cōtra. 54. diſt. c. 1. ſ. ead. epiſcopus qui. Item videtur hic, quod ſigillum 2 Papæ non facit chartam authenticam, niſi adſit ſubſcriptio. Io..

1 Scilicet à Papa, vt hic fuit: quod non obtinet ī alijs prælatis. ſecundum L. & Hug.

2 Circa iſtā materiam, annotarius poſſit omittere in inſtrumentis ſuū ſolitū ſignum, & apponere aliud, de quo vide p Archi. hic cui adde G. d cu. in cōparatione & ibi Bal. ī vlt. col. C. de fide inſtru. & per Bal. in pri. C. col. 2. & Ang. ī Aut. de inſtru. cau. & fi. in prin.

ITEM SERVI. Casvs. Dictum eſt ſ. e. q. 2. c. prædia. quod poſſeſſiones eccleſiarum non debent à laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratian⁹ de ſeruis eccleſiarum.

Ecleſiarum ſeruos.] Casvs. Relatum eſt in concilio Toleta. quod quidam iudices & adminiſtratores publicorum officiorum ſeruos eccleſiarum vel epiſcoporum, vel aliorum clericorum diuerſis angarijs fatigabant. Quare conciliū poſtulauit à Greg. vt tales præſumptores prohiberet, & ſtatuit cōcilium, vt ſi quis de cetero talia præſumeret, ab eccleſiaſtica cōione repelleretur.

e ¶ Clericorum.] ar. quod eodem priuilegio gaudent ſerui clericorum, quo eccleſiæ. ī. 16. q. 1. ſimiliter. ſi. 87. diſt. eos qui. & 89. di. iudicatum. Clerici enim & eorū mācipia ſunt exépta ab omnibus muneribus ciuitatū, niſi ſubſit magna neceſſitas. extra de immu. eccle. non minus. C. de epiſc. & cler. l. 2.

Clerici ſūt à muneribus ciuilibus exempti.

*ITEM PRO ALIMONIA. Casvs. Ponit hic Grat. viij.

Digitized by Goo

caſum in quo res eccleſiæ licite diſtrahi poſſunt,ſ.pro alimonia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad hæc ſequẽtia c.inducuntur vſq;ad §.item largitate.

d ¶ Quid.] id eſt.ſimile illi.
e ¶ Timui.]ſic forte ſe excuſabat.
f ¶ Spatia laxata.]ideſt,ampliata.
g ¶ In his tribus.] ideſt, in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, in ædificatione templi, vel augmentatione cœmeterij.

A Vrum.]C A S V S. Beneuen. hunc caſum ſic poſuit. Amb.in hoc c.ponit tria genera largitionis. Primum eſt,cum res eccleſiæ pauperibus vel captiuis largiuntur. Secundum eſt, cum alienantur pro templo ædificando. Tertium eſt, cum largiũtur pro cœmeterio emendando vel ampliando.in iſtis trib⁹ generibus docet aurum & pecuniam eccleſiæ non eſſe ſeruãdam,ſed erogandam tempore neceſſitatis: quod ſi prælatus nõ fecerit,aſportabit hoſtis:ſicut Aſſyrij aurum & argentum de tẽplo Dñi ſuſtulerũt. Et hoc primo debet fieri de auro & argẽto,quod nõ conſiſtit ĩ vaſis,diuino officio deputatis.Si vero ſũt vaſa diuinis officijs deputata ,primo non conſecrata ſunt largienda.deinde etiam ea quæ ſunt conſecrata,in pios vſus ſunt expendenda: ita tñ, vt forma calicis in ſua forma non remaneat.niſi alij eccleſiæ diſtrahatur:laicis vero confracta& conflata.H. hunc caſum ſic ponit Ambro. intendit oſtendere,ꝙ res eccleſiaſticæ debent dari & alienari tempore neceſſitatis. Et ponit quinque caſus, quibus licite alienantur res eccleſiæ, ſcilicet pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum, pro loco religioſo ædificando, pro cœmeterijs ampliandis, pro ſepulturis mortuorum extruendis. In his quidem vaſa precioſa & ſacrata debent alienari alij eccleſiæ in eadem forma,laicis confracta & conflata.[Tribus.]Quinque poſuit,non dicit tribus,ſed duos primus ponit ſub vno membro, & duos vltimos ſub alio, medium vero ſub tertio.

Vnde Ambroſius ait lib.2.de officijs,c.28.

¶Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant. C. LXX.

Poly.l.6.tit.10. Iuo p.3.c.180. Anſ.l.13.c.28.

A Vrum eccleſia habet,non vt ſeruet, ſed vt eroget,& ſubueniat in neceſsitatibus. Quid opus eſt cuſtodire,quod nihil adiuuat? An ignoramus,quantum auri , atq. argenti de templo Domini Aſſyrij [a] ſuſtulerunt ? Nonne melius conflat ſacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint,quàm ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis. Nonne dicturus eſt Dominus , cur paſſus es tot inopes fame emori?Et certe habebas aurum , vnde † miniſtraſſes [b] alimoniam . Cur tot captiui deducti in commercium† ſunt,nec † redempti,ab hoſte occiſi ſunt [c]? Melius fuerat,vt vaſa viuentium ſeruares , quàm metallorũ. His non poſſet reſponſum referri . Quid [d] enim diceres ? Timui [e],ne templo Dei ornatus deeſſet?Reſponderet, aurum ſacramenta non quærunt : neque auro placent , quæ auro non emuntur.Ornatus ſacramentorum , redemptio captiuorum eſt:& vere illa ſunt vaſa pretioſa , quæ redimunt animas à morte . Ille verus theſaurus eſt Domini, qui operatur quod ſanguis eius operatus eſt. *& poſt pauca.* ¶ Nemo enim poteſt dicere,cur pauper viuit.? nemo poteſt queri ; quia captiui redempti ſunt . Nemo poteſt accuſare,quia templum Dei ædificatum eſt. Nemo poteſt indignari , quia humandis fidelium reliquijs ſpatia laxata [f] ſunt. Nemo poteſt dolere,quia in ſepulturis Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus [g] generibus vaſa eccleſiæ etiam initiata confringere,conflare,vendere licet.opus eſt,vt de eccleſia myſtici [h] poculi forma nõ exeat:ne ad vſus nefarios ſacri calicis miniſteriũ transferatur.Ideo intra eccleſiam primum quæſita ſunt vaſa,quę initiata nõ eſſent;deinde comminuta; poſtremo conflata, per minutas erogationes diſpenſata egentibus,captiuorũ quoq. pretijs profecerunt . Quòd ſi deſunt noua, & quæ nequaquam initiata videantur ; in huiuſmodi vſus , quos ſupra diximus,arbitror omnia pie poſſe conuerti.

4. Reg.24.

Item vide timeſmors animæ, vt ĩ.e. c. verſ. & vera.velut ſi cogeretur adorare idola. 23.q.4. ipſa pietas. ſecundum Lau. & ca. diſplicet.& 24.q.3.ſi habes ſecundum H.

† al. vt

† in vulgatis legebatur, in captiuitatem ducti]

† nec redempti ? Cur tot ab hoſte] orig.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorũ. epiſt.2.

¶Non parietes tẽpli ornare,ſed pauperibus prouidere, gloria epiſcopi eſt. C. LXXI.

G Loria epiſcopi eſt pauperũ inopiæ † prouidere;ignominia ſacerdotis eſt proprijs ſtudere diuitijs . Natus

† al. opibus

a ¶ Aſſyrij.]ideſt Babylonij, qui cum Nabuchodonoſor ceperunt Hieruſalem,& abſtulerunt vaſa de templo Domini.ĩ.de conſecra.diſt.1.veſtimenta.
b ¶ Miniſtraſſes.]ideſt,miniſtrare debuiſſes.
c ¶ Occiſi ſunt.] ergo tunc demum cum timeatur mors 1,redimi debent captiui,vt no. ſupra ead, ſicut omnino.

1 Scilicet corporis.

h ¶ Myſtici.]ideſt,in forma calicis,in quo myſticum poculum ſanguinis Chriſti conficitur. Et quod dixi de eccleſia, intelligunt quidam de eccleſia, in qua eſt: quia cum ſit res ſacra , non poteſt vendi etiam alij eccleſiæ . Et de hoc notaui 10. quæſtione ſecunda. hoc ius.

G Loria epiſcopi.]C A S V S. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. in prima parte Hie.reprehendit epos, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur: cum vero facti ſunt diuites, vel delitijs incumbentes,cibos

Digitized by Google

tes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat ſemetipſum talibus connumerat. In ſecunda parte reprehendit epos, qui ornant templum gemmis & lapidibus ad inſtar ſacerdotum veteris teſtamenti: ſed de clericis per quos eccleſia gubernatur, nullam curam habent.

b ¶ Rugientem.] id eſt, famelicum.
c ¶ Parietes.] id eſt, imperitos 1. ſic 46. diſtin. ſunt nonnulli.
d ¶ Columnas.] id eſt, peritos.
e ¶ Subtrahunt.] id eſt, non recipiunt.

1 Scilicet eos promouendo ad beneficia, cōtra illud extra de præbē grane. & c. ſuper inordinata. Arch.

in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] ſaturare ventrē poterā; nunc ſimilam, & mella faſtidio. *Item paulo inferius.* ¶ Multi ædificant parietes [c], & colūnas [d] eccleſiæ ſubtrahunt † [e], marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues in Iudæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cetera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] à Domino; quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat remiſſio † peccatorum [h]: quamquam hæc omnia præceſſerint in figura: ſcripta autem ſunt propter nos; in quos fines ſæculorum deuenerunt. Nunc vero, cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit; portemus † crucem [i], & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.* ¶ Amico quidpiam rapere furtum eſt: eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit; & eſurientibus plurimis, vel cautū [k] eſſe velle, vel timidum [l], aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. *Item eiuſdem ad Paulinum de inſtitutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditiſſimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neque putauit ſe ſimul poſſe & virtutes, & diuitias [m] poſſidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur: & ſub prætextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena [n] fideliter diſtribuere, qui noſtra timide reſeruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunijs diſputat. Non Hieroſolymis [p] fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudandū eſt.

† *ſubſtruūt*] vera lectio

† *al. redēptio*

1. Cor. 10.

† *al. cogitem*

epiſt. 13.

f ¶ Opponat.] arg. ab exemplis non eſſe argumentandum.
g ¶ Hæc probātur.] ſed nonne hæc hodie probantur à Domino. ī. de conſecra. diſt. 1. & calix? ita: ſed non in ſuperabundantiam, vt non habeatur delectus perſonarum. 86. diſt. nō ſatis. 47. diſt. ſicut.
h ¶ Peccatorum.] venialium: quia cæremonialia tollebant tm̄ venialia peccata, ſicut hodie aqua benedicta, vt ĵ. de conſe. diſt. 3. aqua.
i ¶ Crucem.] ſuſtinendo contumelias.
k ¶ Vel cautum.] qđ ideo fit, quia expectatur maior neceſſitas.
l ¶ Timidum.] ſi ideo facit, quia timet ne ſibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] nam vere philoſophantes contemnunt 2 pecuniam. ff. de vaca. mu. l. in honoribus. §. penult.
n ¶ Aliena.] id eſt, res eccleſiæ.
o ¶ Plenus venter.] id eſt, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hieroſolymis.] id eſt, non tantum eſſe prælatum: ſed opera prælati facere laudabile eſt. 27. q. 5. cauete.

2 Id eſt, nō ponunt amorem, ſiue animū in diuitijs aliàs diuites cum bonis operib⁹ non abijcimus, 30. di. c. pe. Arch.

Item largitate etiam epiſcopi ſtipendium de rebus eccleſiæ clericis dare licet: cuius profeſſio ſub precaria nomine fieri debet.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab eccleſia accepit, eius profeſſionem nomine precariæ faciat. C. LXXII.

Iuo p. 6. c. 372.

SAepe fit, vt proprietati originis obſiſtat [q] longinquitas tēporis. Qua propter prouidētes decernimus, vt ſi quis clericorū [a], ſtipendium de rebus eccleſiæ, cuiuſquā epi [r]

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat. nouum caſum, in quo epi res eccleſiaſticas poſſunt alienare quo ad vſumfructum, dando eas clericis ſub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit ſeq. cap.

SAepe fit.] CASVS. Quidam ep̄s volebat concedere prædium eccleſiæ cuidam clerico quo ad vſumfructum. Quæſitū eſt in concilio Toleta. qualiter ei cōcedere poſſet, ne eccleſia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionē. Et reſpondet, ſub precario nomine debet clericus ab eccleſia recipere, & profeſſionem ſuam ſcribere, & quod ab eccleſia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: qđ ſi quis facere contempſerit, à precaria repelletur.

habent. & dicit, q̄ in veteri teſtamento factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, q̄ amico aliquid rapere, furtum eſt: eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium eſt & de his quę pauperibus ſunt eroganda ſubtrahere prędonis ſuperat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philoſophandum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet ſe poſſe virtutes ſimul & diuitias poſſidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]
a ¶ Cibario.] ſcilicet familiæ.

q ¶ Obſiſtat.] de facto, non de iure, vt ī. ead. cap. longinquitate.
r ¶ Cuiuſquam epiſcopi.] infra 16. q. 3. ſi epiſcopus. & c. clerici.

a ¶ Lar-

Digitized by Google

a ¶ Largitate.] Sed quomodo eſt largitas, ſi dr̄ precariaꝰ cū de precaria certa penſio ſtatuatur. 10.q.2.precariæ? reſpon. non eſt precaria, ſed donatio gratuita quoad vſumfructum: & ideo dicit, ꝙ interueniet ſcriptura, ne poſſit allegare præſcriptionem. nam per quantumcunq; tempus poſſideret, nūquā præſcriberet, vt 16.q.3.clerici. Fructuarius. n. nō poteſt præſcribere. inſti. p quas pſo. no. acquiri. §. fructuarius. nec ille, qui alieno nomine poſſidet, vt extra de præſc. ſi diligenti. C. de præſcr. triginta annorū, male.

b ¶ Sub precariæ.] id eſt, ſicut ſolet fieri in precaria. non enim eſt hic contractus p̄catie: ſed donatio vſusfructus epiſcopi. 16.q.3. ſi epiſcopus. & c. clerici.

c ¶ Laborare.] id eſt, colere.

d ¶ Priuare.] ar. clericum poſſe remoueri ab eccleſia ſi negligit agros, vel alias vtilitates eccleſiæ. ſic ff. de pe. here. ei, qui pat tes. §. cum prædia. & C. loca. l. 3. nā ꝑpter negligentiam ꝗliqs deponitur, vt 81. diſt. dictum.

Fructuariꝰ non præſcribit.

percepit largitate [a]: ſub precariæ [b] nomine debeat profeſſionem ſcribere: vt nec per tentionem † diuturnā præiudiciū afferat eccleſiæ; & quæcumque in vſu perceperit, debeat vtiliter laborare [c]: vt nec res diuini iuris videātur aliqua occaſione negligi; & ſubſidiū ab eccleſia, cui deſeruiunt, percipere poſſint clerici. Quòd ſi quis eorum contempſerit facere; ipſe ſe ſtipēdio ſuo videbitur priuare [d].

† *al. retentionem*

a ¶ Clericorum.] *In codice conciliorū Lucenſi regio ſequitur*, vel aliarum quarumlibet perſonarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus eccleſia detrimentum non patitur, monaſteriis tradi poſſunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res eccleſiæ alienare.
C. LXXIII.

SI epiſcopus [e] vnam de parochianis eccleſijs ſuis monaſterium dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat; hoc de conſenſu concilij ſui habeat licentiam faciendi. Qui etiam ſi de rebus eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum [f] eccleſiæ non exhibeat, eidem loco donauerit; ſit ſtabile. Rei enim bonæ ſtatuendæ ſanctum conciliū dat conſenſum [g].

Iuo p. 3. c. 168.

Item ex Toletano 9. c. 5.

¶ Non vltra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ, monaſterio quod conſtituit, epiſcopo licet conferre. C. LXXIIII.

BOnæ rei dare conſultum †, & præſentis habetur vitæ ſubſidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quiſquis itaque epiſcoporum in parochia ſua monaſterium conſtruere forte voluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ, cui præſidet, ditare decreuerit; non amplius ibidem, quàm quinquageſimam [h] partem dare debebit: vt hac temperamenti æquitate ſeruata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad eccleſiā vero, quæ monaſticis non informabitur regulis, aut quā pro ſuis magnificare † voluerit ſepul-

Iuo p. 3. c. 170.
† *al. conſilium*
† *al. munificare*

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grat. decimū caſū, in quo pōt ep̄s aliquid alienare de reb' eccleſiæ ſuæ tradēdo eas monaſteriis cauſa religionis; dūmodo eccleſiam ſuam nō lædat enormiter. Et ad hoc inducit ſequentia cap.

SI ep̄s.] CASVS. Quidā ep̄s volebat facere monaſteriū de quadā eccleſia parochiali: & aliqd de rebus ep̄alis eccleſiæ ei conferre volebat. Vnde quæſitum fuit in concilio Toletano, vtrū hoc facere poſſet? Et reſpōdet ꝙ ſic, dūmodo de cōſēſu capituli hoc faciat, & eccleſiæ ſuę detrimentum non exhibeat.

e ¶ Si ep̄s.] hic habes ꝙ de ſæculari eccleſia pōt fieri ab ep̄o monaſterium, vt extra de eccle. ędi. ad audientiam. ſed econuerſo non poteſt, vt 19. q. 3. quæ ſemel. extra de reli. do. inter quattuor. niſi fiat auctoritate Papæ, vt extra de cenſi. cum venerabilis. & extra ne cleri. vel mona. c. relatum. vel vbi aliter non poſſit locus reformari, niſi per canonicos ſęculares, vt extra in eadem decre. inter quattuor.

f ¶ Detrimentum.] graue. ſi enim læderet eccleſiā grauiter, poſſet reuocari, vt 3. ca. Apoſtolicos. l fi. & 7. c. pri.

g ¶ Conſenſum.] quæro, de quorum clericorum cōſenſu hoc intelligas. an detur clericis ep̄alis eccleſiæ, an de clericis parochiæ illius? reſpondetur de clericis eccleſiæ cathedralis. Nam conſenſus clericorum eccleſiæ cathedralis requiritur circa ordinationem & depoſitionem clericorum, vt 24. diſt. ep̄s. 67. diſt. reliqui. 3. ca. alienationes. Lau. tñ & H. intelligunt etiam requirendū conſenſum clericorum parochialis eccleſiæ. Nam iſti ſine culpa non debent priuari ſuis ſtipendijs. 16. q. 7. inuentum.

Eccleſia ſęcularis poterit conuerti in monaſterium, ſed non econtra.

Ep̄s conuertens eccleſiā ſæcularem in regularem, quorū clericorū conſenſum requirere debeat.

BOnę rei.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat ædificare monaſterium in parochia ſua, vel aliquam eccleſiam ſæcularem magnificare: apud quam forte ſepeliri volebat, & deſiderabat ditare monaſterium vel eccleſiam de rebus eccleſiæ ſuæ. quęſitum eſt in concilio Toletano, quantum monaſterio vel eccleſiæ dare poſſet? Et reſpondet, ꝙ monaſterio dabit quinquageſimam partem de rebus eccleſiæ ſuæ, dummodo ei damna grauia non infligat: eccleſię vero ſæculari non amplius quàm centeſimā dabit partem, & in arbitrio epiſcopi erit vt vel monaſterium tantum, vel eccleſiam tātum debeat de rebus eccleſię ditare.

h ¶ Quinquageſimam.] Sed nunquid epiſcopus poteſt dare [i]

i Allegādo dicit: quia non eſt verū ſm̄ Lau. Vin. Gof. & B. vt ipſi nota. extra de reb' ecc. nō alie. poſſeſſiones. & hoc not. in decre. ad audientiā. alle. in gl. Archid.

Epiſcopus poteſt dare quinquageſimam, vel centeſimā.

Digitized by Google

dare centeſimam vel quinquageſimam ſine conſenſu canonicorum? videtur ꝗ ſic extra de ijs quæ fi. à præla. ſine cōſen. ca. paſtoralis. & nō obſtāte iuramēto de non alienand. s rebus eccleſiæ, vt extra de ecc. ædi. tua. nemo enim pōt accuſare epm, ꝗ templū Dei ædificauerit, vt ⁊. ea. iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B.

ADDITIO. Quæſtio venerialis eſt, & incipit, eſto quòd epiſcopus, &c. vbi dicit, quòd Tan. dicebat, quòd tantū vltima reuocatur: quod verum credit ipſe B. Brix. nam non reſtituitur minor, niſi in quo decipitur. ff. de mino. eadem quæſtione. Nō obſt. lex. præd. ſi tota, quoniā intelligitur in Falcidia. licet quidā ſtēt illi legi. Archidiaconus.

turis; non amplius quàm centeſimam partem cenſus [a] eccleſiæ, cui præſidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela ſeruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem † aſſumat.

† *al. remunerandam*

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 17. Gratioſo ſubdiacono.

¶ Iure proprietatis res eccleſiæ monaſteriorum ædificijs tradere licet. C. LXXV.

Anſ. l. 5. c. 31.

Religioſam [b] vitam eligentibus congrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cuiuſquam neceſsitatis occaſio, aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) conuerſationis infringat. Idcirco præſenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domū poſitam in hac vrbe, regione quarta, iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui auctore Deo præſidemus, in qua Campana quondam vxor [a] Patritij manſiſſe dinoſcitur, ſimul & hortum, atque hoſpitia, quæ intra eamdem domum ianua cōcludit, Floræ † abbatiſſæ debeas tradere proprietatis iure proculdubio poſsidendam: in qua domo monaſterium virginum (vbi cum congregatione ſua habitare poſsit) Chriſto queat adiuuante conſtruere; & † tam ipſa, quàm quæ in eius loco, honoreq. ſucceſſerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto, inconcuſſoq. iure à nobis pietatis conſideratione conceſſa valeat poſsidere.

† antea legebatur, *eidem*

† *al. vt*] orig.

[a] ¶ Vxor.] *In aliquot epiſtolarum editionibus, & nonnullis Gratiani exemplaribus non eſt iſta dictio. In vetuſto autem Vaticano epiſtolarum codice legitur,* quondam patritia.

Ecce oſtenſum eſt, quomodo res eccleſiæ ſine culpa dari poſſint, & conſtare his, quibus data fuerint.

QVAESTIO III.

1 p.

Nunc quæritur [c], ſi ante tempus ſuæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ poſt ordinationem ſuam inueniſſe noſcuntur.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Carthaginenſi 3. c. 49.

Et in Moguntino ſub Rabano c. 8.

[a] ¶ Cenſus.] propter hoc verbum, cenſus, dicit L. & H. ꝗ de cenſu poſſet epiſcopus dare partem, ſed non de poſſeſſionibus eccleſiæ: aliàs reuocaretur vel eo viuo, vel poſt mortem ſuā, vt 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Sed hoc falſū eſt: quia decre. dicit & de poſſeſſionibus, extra de do. Apoſtolicæ.

Religioſam.] CASVS. Quædā abbatiſſa poſtulauit à Grego. vt quemdam locū ſibi concederet, in quo volebat conſtruere monaſterium ꝗ forte expulſa erat de ſuo monaſterio cū ſua congregatione: quare Grego. precibus ſuis annuit. Vnde mandat cuidā (forte ſuo procuratori) vt tradat ſibi & ſucceſſoribus ſuis iure perpetuo poſſidendā quandam domū & hortū & hoſpitia, ꝗ intra eamdē domum ianua concludit, vt ipſa abbatiſſa ſibi monaſteriū cōſtruat, vt ibi cum ſua habitet congregatione.

[b] ¶ Religioſā.] Ergo ꝗ dat domū vel aliā rē, nō videt̃ dediſſe ea ꝗ ſunt annexa ei, niſi expreſſa fuerint. ſic 63. diſt. ego Ludouicus. Arg. ɔtra. ff. ſi ſer. ven. teſtatrix. ff. d act. emp. creditor. in fi. 1

1 Dicas ꝗ ꝗ dat domū, videt̃ ei donaſſe annexa. ff. de cōtrah. empt. creditor. §. vlt. C. d bo. vacan. l. 1. li. 10. licet hic ſit ɔtra. Lan. ad hoc facit quod le. & no. ſupra 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Arch.

⁊. e. aurū. Itē quia ſufficit ſemel à iure eſſe cōceſſum: vnde non eſt neceſſe requirere nouum conſenſum. ff. de cōdi. inſti. quæ ſub cōditione. §. vlt. ſed contra de do. paſtoralis. extra de ijs quæ fi. à præla. cū vos. Tu dicas, ꝗ licet à iure permittatur ei talis donatio, tñ facit eandē de conſenſu clericorū, vt ⁊. ea. c. prox. ⁊. ea. Apoſtolicos. vehementer tamē obuiat illa decre. paſtoralis. niſi vis fiat litteræ. Vnde dic, illis decret. ſtandum eſt. Sed quid ſi epiſcopus plures donationes fecit, ita ꝗ omnes ſimul excedant quinquageſimam; an dices vltimam reuocari, vel omnes? Videtur ꝗ tantum vltimam: quia ſola illa fuit vitioſa, vt ⁊. ea. ſi quos. & 17. q. 4. queſti. econtra videtur, ꝗ de qualibet donatione eſt detrahendum; vt C. de inof. do. ſi totas. ff. ad leg. Fal. pœnales. §. annua. Hæc quæſtio ſoluitur extra de dona. Apoſtolicæ. Ioan. quid

Quæſtio ſingularis.

Nunc quæritur.] Hæc q. diuiditur ī duas partes: in prima quarum probat per duo ca. ꝗ ſi nihil habebat epiſcopus cū fuit promotus: in morte ſua totū debet eccleſiæ dimittere. Secunda ibi, [Sed quærit̃.] Io. de Fan.

CASVS. Hic tractatur 3. q. in qua connectuntur dicta dicendis: vbi quæritur quid fieri debeat de rebus illis, quas clerici acquiſiuerunt de rebus eccleſiæ, qui ante ſuam ordinationem nihil habebāt. & certum eſt, quòd quidquid clericus acquirit de rebus eccleſiæ, & intuitu eccleſiæ, totum debet eccleſiæ relinquere. ſi vero intuitu perſonæ aliquid acquiſierit, poteſt relinquere cui velit, vt ⁊. ea. c. 1. 2. & 5.

[c] ¶ Nunc quæritur.] Habeas pro ſumma quæſtionis quod dicitur in c. 1.

Placuit.

Digitized by Google

PLacuit.]CASVS. Statutum fuit in conc. Cathag. vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarẽtur, & poſtea de rebus eccleſiæ tantum ſuo nomine poſſeſſiones comparauerũt, puniantur tamquam inuaſores rerũ dominicarũ: niſi ſuæ eccleſię commoniti eas reſtituant. Si aũt aliquid acquiſiuerint intuitu perſonæ, i. ex donatione amicorũ, vel ſucceſſione ex teſtamento vel ab inteſtato: poſſunt de hoc facere quidquid volũt, dũmodo à ſuo propoſito nõ recedãt. ſ. tali pecunia abutẽdo, vt negotiando vel fœnerãdo: quod ſi fecerint, indigni honore eccleſiaſtico iudicentur in eum.

a ¶ Habentes.] Ergo propter paupertatem nec impeditur nec excuſat' etiã quis à prælatura. ſecus eſt in tutore, vt inſtit. d excu. tu. §. ſed & ꝓpter paupertatem.

b ¶ Suo.] Hoc ſpeciale eſt in eccleſia, q. licet ſacerdos aliquid ſuo emat nomine de pecunia eccleſiæ, q. res illa ſtatim facta eſt eccleſiæ. aliud eſt in rebus priuatorũ, vt C. de rei vend. ſi vt proponis. & d hoc notaui ĩ. ea. quæſt. 2. Apoſtolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c. 1. inquirendum. & c. ſi quis. Vtrum autem pręſumatur de rebus eccleſiæ, vel de rebus ſuis comparaſſe, dicitur ĩ. ea. q. 1. ſint manifeſtæ.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

c ¶ Cognationis.] vſque ad quartum gradũ 1. C. de epi. & cle. auth. licentiã, Vel vſque ad 7. defert' ſucceſſio. Arg. contra 35. q. 2. c. 1.

1 Iſta eſt vera ſnía ſecundũ. Go. & Ho. de hoc no. extra de teſt. requiſiſti. § ſi vero reliquit. & ibi no. Arch.

ea quæ dantur clericis intuitu perſonæ, dare poſſunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecũda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæſt. vtrũ ea quæ dantur epiſcopo communiter cum eccleſia vel ſeque-

¶ De his, qui primum nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquirunt. C. I.

PLacuit, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumq. clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore epiſcopatus, vel clericatus ſui agros, vel quæcumq. prædia nomine ſuo [b] comparant; tamquam rerum Dominicarum inuaſionis crimine teneantur †; niſi admoniti eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis proprie aliquid liberalitate alicuius, vel ſucceſsione cognationis [c] obuenerit; faciant inde, quod eorũ propoſito congruit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint; honore eccleſiaſtico indigni tamquam reprobi iudicentur.

Burc. l. 3. c. 120. Iuo p. 3. c. 96. Pann. l. 2. c. 52.

† al. teneãtur obnoxij

Item ex concilio Toletano 9. c. 4.

¶ De miniſtris, qui nulla eccleſiæ occaſione, ſed ſui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumque de ſacerdotibus, vel miniſtris pro ſui vtilitate, atque amicitia, vel præſtatione, aut quocumq. modo, aut per ſcripturæ ſeriem aliquid meruerint à quolibet percipere †; in rebus eccleſiæ non poterit numerari: Sed quod exinde voluerint facere, ipſorum voluntatis arbitrio ſubiacebit. Quòd ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit; eccleſia, cui præfuit, vel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum vendicabit [d].

† Adde Alexan. de Im. in l. cũ fundus. §. vſuum. ff. ſi cer. pe. circa fin. dicti §.

Ecce quòd illa, quæ non ex officio eccleſiaſtico, ſed ex aliqua præſtatione ſuæ vtilitatis lucratus eſt, poteſt dare quibus voluerit.

2 *Sed quæritur de his, quæ ſibi communiter cum eccleſia, vel ſequeſtratim pro remedio animæ offeruntur, vel de tertia parte, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſibi debitam accipit; ſi ea poterit dimittere quibus voluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathenſi, c. 6.

¶ De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cum eccleſia, vel ſequeſtratim aliquid dimittitur. C. III.

POntifices [e], quibus in ſummo ſacerdotio cõſtitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cum eccleſia, aut ſequeſtratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo ſacerdotis

extra de teſtamentis c. requiſiſti.

Burc. l. 1. c. 217. Iuo p. 5. c. 331.

† al. extraneis dũtaxat

QVicumque.]CASVS. Quidam ſacerdotes aliquid acquiſierunt ex artificio ſuo, vel ex datione amicorum, vel ex inſtitutione facta in teſtamento. q̃ſitum eſt in concilio Toleta. vtrũ eccleſiæ ſuæ relinquere teneantur. Et reſpon. q. nõ, ſed dabunt cui voluerint ſi vero poſt mortem ſuam remanſerit inordinatum, eccleſia ſua in perpetuum vendicabit ſuæ vtilitati, id eſt, ſuo vtili officio.

d ¶ Vendicabit.] ideſt, defendet, quando eccleſia inuenitur in poſſeſſione. ſed ſi heredes eſſent in poſſeſſione, oporteret eccleſiam probare de iure ſuo, vt ĩ. ea. quæſt. 5. c. 1. in fi. ſicut not. ſ. ea. q. 1. ſint manifeſtæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet ſacerdos heredes. in authen. de eccle. tit. §. ſi quis autem epiſcopus. coll. vlti. & ĩ. quæſt. 5. cap. vlti.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, q. ſequeſtratim pro remedio animarũ, vel tertiã partẽ, quã accipit de parochianis eccleſijs, poſſit relinquere cui velit. Et de hoc quid iuris ſit, in c. ſeq. diffinitur.

POntifices.]CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q. ſi aliquis relinquit aliquid pontificium eccleſiæ vel ſeparatim pro redẽptione animæ ſuæ: totum inter eccleſiæ facultates computabitur. In ſecunda parte dicitur, q. ſi aliquid relinquitur eccleſiæ vel ſacerdoti alij reſtituendum, non debet inter facultates eccleſiæ computari. Secunda pars incipit ibi, [Sane quidquid.]

e ¶ Pontifices.] idem in alijs.

f ¶ Ab extraneis.] Si aliquid datur tantum ẽpo, illud non tenetur diuidere cũ eccleſia. ſed licet aliquid detur tantum eccleſiæ, illud diuidendum eſt cum ẽpo: & diſtingue an à propinquo vel extraneo ſit relictum epiſcopo.

Eccleſiæ data cum ẽpo diuidũtur.

ſcopo, vt habes diſtinctum extra de teſta. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictum, illud nõ tenetur diuidere cum eccleſia. ſemper enim præſumitur, q; id quod datum eſt prælato, ſit intuitu eccleſiæ datum. & eſt ſi. ff. de an. le. annua. in §. 1. ff. de re. du. ciuibus.

poteſt dare tertiam partem, quam recipit de parochianis eccleſijs irreuocabiliter, vel eccleſiæ à qua recipiebat: vel alteri eccleſiæ cui voluerit. quod intelligit H. ſi velit ſubire onus fabricæ reparandæ.

d ¶ Irreuocabile.] Cum de conſenſu canonicorũ hoc facit: aliàs ſucceſſor poteſt illud reuocare, vt 16. q. 1. poſſeſſiones. & hic eſt arg. q; ſi epiſcopus ſimpliciter dedit aliquid eccleſiæ, intelligitur illud perpetuo dediſſe, vt 16. quæſt. 1. quoniam quidquid. Arg. contra 16. q. 1. poſſeſſiones. & dixi 10. q. 2. hoc ius. in ſi.

te probatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum eccleſiæ inter facultates eccleſiæ computabunt: quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet [a] quod eccleſiæ dimiſſum eſt; ita & eccleſia habeat [b] quod relinquitur ſacerdoti. ¶ Sane quidquid per fidei commiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicumque alij poſtmodum profuturum; id inter facultates ſuas eccleſia computare, aut retinere non poterit [c].

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶ **Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſiæ relinquere poterit. C. IIII.**

Iuo p. 3. c. 171. EPiſcopus, ſi tertiam partem, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam nouit, aut ipſi eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſię, quam elegit, conferre decreuerit; & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius ſententia ferat.

QVAESTIO IIII.

QVod autem [e] quæritur, ſi de ſuis, & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui prouenient; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.

¶ **De his, qui de ſuis & eccleſię rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur. C. I.**

Iuo p. 3. c. 169. SAcerdotes, vel quicumque illi ſunt, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt; quæcumq. adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus proprijs vel vile, vel carũ habuerint; ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarũ conficere inſtrumenta procurent [f]: non enim conuenit, vt eccleſia, quem ſuſcepit extraneũ, efficiat in alieno [g] diuitem, & in ſuo [h] retineat fraudatorem. ¶ Hi vero, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium; ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumenta confecta; compenſatione [a] [i] tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæquauerit; inter

QVod autẽ.] CASVS. hic ponitur 4. q. in qua quæritur cui debeant dari res acquiſitæ cõiter ex rebus prælati & eccleſiæ, & qualiter debeant diuidi. & tãdem q; pro rata pretij dati debẽt diuidi inter eccleſiã & heredes plati.

a ¶ Quod autem.] ſi de vtriuſque pretio empta eſt res, pro rata pretij diuidenda eſt inter eccleſiam & heredes prælati, vt j. e. c. 1. ver. hi vero. Io.

SAcerdotes.] CASVS. hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte loquitur de rebus, quas p̄lati emunt, & de pecunia eccleſiæ, & tantum ſuo nomine: in quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid vile vel charum habuerint, curent conficere inſtrumenta nomine eccleſiæ, cui p̄ſunt. In ſecunda parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter eccleſiam & decedentis heredes, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæquauerit. Secunda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile vel charũ ideo dicit, quia ſi cõſtaret eos nihil habere: ſiue ſuo nomine ſiue nomine eccleſiæ emerint, totũ eccleſia vendicabit. Et licet c. videatur loqui in p̄lato tñ, tñ ego Bar. Brix. idẽ intelligo ī quolibet clerico, vt ſ. e. q. 3. placuit.

f ¶ Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus eccleſiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone prælatum fuiſſe confeſſum plus eſſe in bonis eccleſiæ quàm eſſet in veritate: numquid ei præiudicatur? dicit Lau. quòd non: niſi hoc ſcriberet. C de arb. tut. l. vlt. Arch.

g ¶ In alieno.] id eſt, in rebus proprijs ipſius ſacerdotis, quæ ſunt alienæ eccleſiæ, vel ꝓpriæ intelligas poni.

h ¶ Et in ſuo.] id eſt, rebus eccleſiæ.

i ¶ Compenſatione.] id eſt, computatione, vel cõparatione.

nibus. Hoc tamen ſcias, q; aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis: & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu relictum intelligo eis, & non eccleſiæ. In ſecundo caſu eccleſiæ, & ad vſum eorum: & licet ſit arg. contra. ff. de re. du. ciuibus.

ADDITIO. Poteſt dici, q; ſi exprimit propria nomina, vera eſt prima opinio: ſi autem non exprimit, valet vltima opinio. arg. ff. ad Trebel. quoties. 1. reſp. Archi.

a ¶ Habet.] quo ad vſum.

b ¶ Habeat.] quo ad proprietatem.

c ¶ Non poterit.] Tñ ſi eſt heres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hereditatem illam, poteſt detrahere quartam, vt inſti. de fideicom. hered. §. ſed quia. Sed ſi eccleſiæ legaretur aliquid, vt illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari conſueuit, an tunc poſſit partem de tali legato retinere, vt C. communia de leg. l. 1. reſpon. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q; epiſcopus

Digitized by Google

tione, vel collatione. hoc vult dicere, ꝙ cōputabit quantum de ſuis rebus, & quantum de rebus eccleſiæ dedit pro re empta, vt ſm hoc diuidatur inter eccleſiam & heredes defuncti 1. Sed pone, poſtquam adeptus eſt eccleſiam: nullus ſumptus voluit facere de patrimonio proprio: ſed quidqd emit, emit de patrimonio proprio tantum: & ſolis redditib⁹ eccleſiæ fuit vſus. Vt ꝙ computandi ſunt illi ſumptus, quos facere conſueuit, vel quos facturus fuiſſet de proprio patrimonio, ac ſi non haberet eccleſiam, vt ff. de pe. her. ſed & ſi. §. adeo autem. in fin. Et ſic proprie ponitur hoc verbum compenſatione. Item nō debent negligere lucrū eccleſiæ propter lucrum ſuum, vt ſ. c. proxi. Vel intellige ꝙ hic dicit quando dubium eſt, an de rebus eccleſiæ, an de ſuo patrimonio emerit. nam tunc diuidi deberet ſm quantitatē ſui patrimonij, & rerum eccleſiæ 2.

Acquiſita de bonis eccleſiæ & de bonis clericorum ad quos pertinebunt.

1 Et ꝙ plus dedit, maiorem partem habebit. ff. de vſufructu. ſed & ſi qs. §. interdū. ſm Lau.

d ¶ Proprie auxit.] ideſt, in rebus ꝓprijs locupletat⁹ eſt.

e ¶ Aut neglectum.] Hic habes, ꝙ ſi prælatus aliquid negligit acquirere eccleſiæ ſuæ cum poſſet, & maluit ſibi acquirere: ꝙ hoc imputatur ei: & de hoc tenetur ad inſtar tutoris, vt C. arbi. tu. quidquid. nec enim præponere

Prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ.

eccleſiam & decedentis heredes æquo iure conquiſitio [a] pertinebit.

a ¶ Compenſatione.] *In concilio ipſo cum vetuſtis exemplaribus collato legitur*, compenſata tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio ſuarum rerum, eccleſiæ rebus detrimentum intulerit, vel ſi occaſione rerum eccleſiaſticarum in rebus proprijs detrimentum paſſus fuerit; viciſſim qui lucrum ſentiunt, detrimentū patientibus reſarciēt.

Vnde in concilio Bracharenſi 3. c. 8. legitur.

¶ Reſarciātur detrimenta ſacerdoti, vel eccleſiæ, quæ alterius occaſione alter ſenſerit. C. II.

QVicumque ſub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] diſtulerit; placito ſpeciali diſtringendus eſt: qualiter ſi de rebus, ſeu augmentis eccleſiæ quæſtum laboribus ſuis proprie [d] auxit, & ex hoc eccleſiaſticis rebus aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionē induxit; quidquid in rebus eccleſiæ minuit, illi reſtituat; ex cuius rebus, atque ſuffragijs ſuos conuictus fuerit ampliaſſe labores. Quòd ſi aliquid pro vtilitatibus eccleſiæ, aut ſubſtantiæ expendit, aut diſpendij, vel perditionis quidpiam pertulerit; ſi hoc comprobari potuerit, totum illi à rebus eccleſiæ eiuſdem reformabitur †, pro cuius [f] vtilitate id expendiſſe probatur.

† Idē Pan. conſ. 10 ....

Si vero de rebus eccleſiæ tantummodo aliqua acquiſiſſe noſcuntur; & ad nomen eccleſiæ inſtrumenta debent componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 54. legitur.

¶ De his, quæ ſacerdotes emunt, ad eccleſiæ nomen ſcripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœceſim tenet, de his, quæ emerit, ad eccleſiæ nomen ſcripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, eccleſiæ ordinatione diſcedat.

Extra de pecul. cler. c. pſbyter. Burc. l. 3. c. 119. Iuo par. 3. c. 95. Pann. l. 2. c. 51.

¶ *Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Panormiæ citatur ex Agathenſi, in quo extat. In Decretalibus vero tit. de pecul. cler. ex concil. Arelatenſi: & apud Burchardum, & in prima collectione decretalium ex concilio Arauſico.*

a Eccleſiæ. Panor. in c. vlt. de pecu. cler. Clem. verſi. clericus.

a ¶ Conquiſitio.] id eſt, conquiſitū. ſic C. cōi diuidundo, ad officiū. ff. de vſufruct. ſed & ſi quis. §. interdum.

SI QVIS. CASVS. Supra oſtenſum eſt quid iuris ſit de rebus proprijs clericorum, & de rebus eccleſiæ. ſed quia occaſione rerum eccleſiaſticarum clerici in rebus proprijs patiuntur detrimentū, vel econuerſo: ideo dicit Gratianus, ꝙ viciſſim debent ſibi reſtituere detrimentum. & ad hoc inducit ſeq. cap.

QVicumque.] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Bracharenſe, quòd ſi prælatus res proprias augmentando, aliquod detrimentum vel damnum rebus eccleſiaſticis intulerit: totum debet eccleſiæ reſarcire. Si vero aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus eccleſiaſticis expenderit, vel occaſione eccleſiæ in rebus proprijs paſſus eſt detrimentum: ſi hoc probare poterit, totum ſibi de rebus eccleſiæ reſtituatur. Quæ autem ſequuntur plana ſunt vſque ad quæſtionem.

b ¶ Neglectu.] id eſt, quia negligit res eccleſiæ, augendo ſuas.

c ¶ Laborare.] ideſt, periclitari vel tolere.

nete debet vtilitatem ſuam vtilitati eccleſiæ. ſicut nec tutor vtilitatem ſuam vtilitati pupilli. ff. de admi. tu. tutor. §. 1. ff. commo. ſi vt certo. §. commodatum. in fi. & 7. q. 1. præſentium; & ca p. placuit.

f ¶ Pro cuius.] Sic extra de procur. cum cauſa.

QVAESTIO V.

TEſta-

TEſtamenta vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In prima probat p 5. c. ꝙ presbyter vel alius clericus poteſt de rebus proprijs facere teſtamentum. Secunda ibi, [Sed ſi epiſcopus.] Ioan. de Fan.

CASVS.

Digitized by Google

Casvs. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur an liceat clericis condere teſtamentum: & certum eſt quòd ſi habeant propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs poſſunt condere teſtamentum, vt ĵ. c. 1. & minus autem idoneos heredes non poſſunt inſtituere.

Nvlli dubium.] Casvs. Lucidius epiſcopus conqueſtus eſt Grego. q. Conſtantius ſuus anteceſſor reliquit Luminoſæ ancillæ & fratribus ſuis in teſtamento & nomine legati quædam mobilia, quæ ipſe Conſtantius acquiſierat poſt tēpus ſuæ ordinationis. Et reſpon. Greg. q. ſicut res in epiſcopatu acquiſitas alienare non poteſt prælatus: ſic res proprias poteſt relinquere cui vult. Vnde propter hoc eccleſia nō debet præiudiciū pati, ſi pōt cōſtare res legatas poſt ordinationē acquiſitas. ipſe aūt reuerſus Luminoſam illā ſuper his rebus inquietabat. præcipit ergo Grego. ſibi, q. ſine cauſæ cognitione nihil de his q poſſidet Luminoſa, auferre præſumat. H. vero ſic caſum breuiter ponit. Conſtantius epiſcopus teſtamentū fecerat: in teſtamēto legauerat quædā Luminoſæ, quæ dicebātur fuiſſe eccleſiæ. Lucidius eius ſucceſſor volebat ea reuocare. ſcribit ergo ei Gregorius vt de hoc cognoſcatur ordine iuris: & ſi cōſtiterit illa fuiſſe eccleſiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa eſt in poſſeſſione, non debet ei auferre ſine iudiciali cognitione. ſed prior verior eſt, & magis videtur literæ conſonare.

menta [a] *vero non licet eis conficere, niſi de rebus proprijs.*

† al. Deodato

Vnde Gregorius ſcribit Deuſdedit a † *epiſcopo, lib.* 10. *epiſt.* 42.

a ¶ Deuſdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Reſtituta eſt inſcriptio ex originali: quæ inſcriptio integra eſt ſupra ead. q.* 2. *res in epiſcopatu. Illud enim caput in hoc continetur.*

¶ Quomodo de rebus eccleſiæ liceat teſtari ſacerdotibus. C. I.

ĵ. ea. q. 2. res in epiſcopatu. Poly. l. 4. tit. 19.

NVlli dubium eſt, quia ſicut ſacerdotibus res in epiſcopatu acquiſitas nulla eſt alienandi licentia; ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, queſtam eſſe recolimus, quòd quædam mobilia ¢, quæ Conſtantius deceſſor veſter Luminoſæ ancillæ Dei filiæ fratris ſui, teſtamenti ſerie, legati titulo reliquit, iam epiſcopus acquiſiſſet, decreuiſſeque nos, vt ſi hoc [b] conſtaret, nullum ex his eccleſia veſtra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & moleſtiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his, quæ poſsidet, quidquam auferre.

¢ ¶ Mobilia.] *In originali impreſſo, & manuſcripto eſt,* immobilia: *ſed non eſt mutatum propter doctorum ſcripta; nonnulla vero alia ſunt emendata.*

b ¶ Vt ſi hoc.] ideo epiſcopo incumbit probationis onus, quia ille erat in poſſeſſione, vt dixi ĵ. ead. q. 1. ſint manifeſtæ.

Idem lib. 4. *epiſt.* 22. *ſeu c.* 66. *Cypriano diacono.*

¶ De eodem. C. II.

OBitum Theodori epiſcopi dilectionem tuam iam credimus cognouiſſe. Sed quia ipſe teſtamentum dicitur condidiſſe, ſubtiliter † te (ne quid de rebus eccleſiæ ſuæ conſumpſiſſet) oportet inquirere. Et ſiquidem eum exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris; ita age, vt res ipſæ ab eo, cuius intereſt [c], modis omnibus reparentur.

† Adde an & qñ ſubtilitas ſit approbanda vel nō: no. I capi. inter corporalia. de tranſlat. præla. ff. de verbo. obliga. l. ſi ſeruum. §. ſequitur.

Obitum.] Casvs. Significatū fuit G. quòd Theodorus epiſcopus in obitu ſuo de rebus eccleſiæ teſtamentum condiderat. quare Papa præcepit cuidam, vt ſubtiliter inquirat, an de rebus eccleſiæ teſtamentū cōdiderit: qđ ſi inuenerit, oīa d rebus eccleſię alijs relicta modis oībus reſtituantur eccleſiæ.

idē Bal. in auth. ex teſtamēto, in 7. col. ſ ver. 11. c. de col. facitqđ no. Bar. in l. ſi inter. ff. de rebus dubijs. & Io. An. I addi. ad Spe. I ti. de ac. §. 1. ſuper verbo. ſed qđ ſi dubitat. & moderni legiſtæ in l. cū fundus. §. ſerud. circa fi. ff. ſi cer. petatur.

c ¶ Intereſt.] ſcilicet vt heres vniuerſa reſtituat, vt 16. q. 6. ſi epiſcopum. & ĵ. ead. q. 2. ſi epiſcopus.

Idem Gregorius Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 5. *epiſt.* 1. *ſeu c.* 101.

¶ Quæ monaſterijs ab epiſcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

QVia Ioannes a quondam deceſſor tuus, dum viueret, ſæpius à nobis expetiit, vt ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod iuxta eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus; fraternitatem ve-

re, vt 14. quæſt. 2. ſane. de rebus autem eccleſiæ teſtari non poſſunt, niſi tantum de ſuo eccleſię recompenſent, vt ĵ. c. ſi epiſcopus.

a ¶ Teſtamenta.] nec aliquid dare, nec teſtamentum condere licet de rebus eccleſiæ. ſi tamen conſuetudo habet, poteſt mobilia aliqua dare, vt extra de teſta. ad hæc. & c. quia.

QVia Ioannes.] Casvs. Ioannes archiepiſcopus Rauennas quoddam monaſterium cōſtruxerat iuxta eccleſiam ſancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & ſupplicauit Greg. vt bona, quæ illi monaſterio contulerat confirmaret, poſtea in mortis articulo con-

Digitized by Google

conſtitutus teſtamentum condidit de rebus eccleſiæ & præcepit in teſtamento, vt quæ præfato monaſterio contulerat irreuocabiliter apud ipſum remaneret,quo mortuo ſucceſſor eius Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuiſſet ſignificatum Gregorio, confirmauit ea,quę illi monaſterio fuerant per Ioannē collata: non q̃ eius ſequatur vltimam voluntatem: ſed quia promiſerat hoc ſibi viuenti: vnde Greg.mandat Mariano archiepiſcopo, vt omnia illa firma ſtudeat ſtabilitate ſeruare:ſed omnia illa quæ ratione teſtamēti ſunt data vel facta in damnum eccleſię ſuæ,nullam habeant firmitatem.

a ¶ Supremam.]Nota,q̃ licet ſit magnus fauor vltimæ volūtatis: tamen potius ſequitur hic voluntatem viuētis quàm morientis 1.Itē arg. q̃ licet aliqua voluntas non valeat tamquam teſtamētum: valet tamen tamquā ſimplex donatio: qđ eſt contra l.1.ff.de iure codi. Sed videtur quod poſt mortem epiſcopi non poſſit rata haberi donatio facta ab ipſo, quia oportet ſcilicet q̃ eo tempore rata habeatur,quo poteſt donatio fieri, vt ff. de acqui.here. ſi quis alicui.ff.de bo.poſſ.l. 3. §.acquirere. & l. vlt. ſed ſecus eſt: qa nec mors,nec furor, nec petentis pænitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rem ratā hab.bonorum.

1 Hoc ideo qa ipſa vltima volūtas fuit illegitima:aliàs nihil eſt q̃ ita debeat,&c. C.de ſa. ſā. ecc.l.1. ſm L.qui dicit, q̃ hæc volūtas eſt ambulatoria ſicut & circa depoſitū. ff. de po.l.1.§. penult.Sed argu.ↄtra. ff. de lega.3.ſi qs ſup. in prin.Arch.

b ¶ Monaſterio.]Sed nonne canō permittit ei legitimam portionem dare monaſterio ad conſtruendum monaſterium? ſic:ſed nō ad dandū. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum,ſ.ea q.2. bonæ.&c.ſi quos.

ſtram neceſſario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit,atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui; ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſeruari. Huius igitur monaſterij, & collatarum illic rerum,quia in teſtamento,quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem; ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo confirmaſſe, quoniā ſupremam [a] eius ſequimur voluntatem: ſed quia ei hoc (ſicut diximus)viuenti promiſimus. Hæc itaque ſic ſolicite fraternitas veſtra implere feſtinet; quatenus & quæ in ſupraſcripto monaſterio [b] conſtituit,& à nobis ſunt firmata,ſeruentur; & illa,quæ in damnum dari, vel fieri per teſtamentum ſuæ decreuit eccleſiæ,nullam,prohibente nempe lege,obtineant firmitatem.

a ¶ Ioannes quondam deceſſor tuus.] *Hæc verba non ſunt hoc loco apud B.Gregorium,ſed ex ſuperioribus huc comportata.*

Item ex concilio Hiſpalenſi.

¶ *Sic etiam citant Burchardus,& Iuo; & in Hiſpalenſi primo habentur nonnulla ad hanc rem facientia. Sed integrum caput habetur in concilio Pariſienſi, lib 1.c.16. & in capitularibus lib. 5. c.175.refertur inter alia decreta concilij Pariſienſis.*

¶ Quæ ante ſuam ordinationem, vel poſt hereditaria ſucceſsione acquiſiuit epiſcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

FIxum ab hinc, & perpetuo mā̃ſurum eſſe decreuimus, vt epiſcopus res ſui iuris,quas aut ante epiſcopatum, aut certe in epiſcopatu [c] hereditaria ſucceſsione acquiſiuit,ſecundum auctoritatem canonicam quidquid vult,faciat,& cui vult,conferat. Poſtquam autem epiſcopus factus eſt; quaſcumque res de facultatibus eccleſiæ aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparauerit; decreuimus,vt non in propinquorum ſuorum,ſed in eccleſiæ,cui præeſt,iura deueniant. Burc.l.1.c.214. Iuo p.5.c.328.

De rebus vero eccleſiaſticis teſtari licet epiſcopo,ſi tantumdem de proprijs reſtituat.

Vnde in Agathenſi concilio,c.51.Statutum eſt. Et in Epaunēſi, c.17.

¶ Quomodo poſſunt eſſe rata,quæ de eccleſiæ proprietate teſtamento legantur. C. V.

SI epiſcopus condito teſtamento aliquid de eccleſiaſtici iuris proprietate legauerit [d]; aliter non valebit,niſi tantumdem [e] de iuris proprii facultate ſuppleuerit. Burc..l.1.c.212. Iuo p.5.c.326.

2 *Sed ſi epiſcopus, vel quilibet ex gradu eccleſiaſtico inte-*

FIxum ab hinc.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Hiſpalen.cui debet epiſcopus relinquere res,quas ante epiſcopatū vel poſtea acquiſiuit hereditaria ſucceſſione? Reſpondetur q̃ poteſt relinquere cui vult:illa vero quæ de rebus eccleſiæ ſuo nomine vel alterius comparauit,in iura ſuæ eccleſiæ tantum deueniant.Sequēs §. cum c.ſeq.per ſe planus eſt.

c ¶ In epiſcopatu.]contra in authen.de ecc.titu. §. interdicimus.coll.vlt.vbi dicitur, Quocumque modo res aliquas acquiſiuit poſt epiſcopatum:niſi iure cognationis ad eum peruenerint, non poteſt eas relinquere alij quàm eccleſiæ.ſed illud non tenet.

SI epiſcopus.

d ¶ Legauerit.]Licet enim heres teneatur redimere rem legatam à defuncto,vel dare eius æſtimationem. vt inſtit. de leg. §. non ſolum. ſecus tamen eſt cum legatur res eccleſiæ 2, vt extra de teſta. ſiluus.

e ¶ Niſi tantumdem.] vt ſ.ead. quæſt. 2. ſi quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc eſt 2. pars huius q.Ioan.de Fan.

by Google

Casvs. Dictum eſt ſ. q. epiſcopus vel clericus res proprias poteſt relinquere cui vult. Nunc vero oſtẽdit Gra. q. ſi epiſcopus vel clericus ab inteſtato decedat, nec aliquos habeat conſanguineos, qui ei ſuccedant, ſua eccleſia omnia vendicabit, vt ſ. c. 1. & 2.

Sicubi.] Casvs. In concilio Tarraconen. ſtatutũ fuit, vt ſi epiſcopus deceſſerit ab inteſtato, presbyteri & diacones ipſius eccleſiæ de rebus ipſius faciãt inuentarium à minimo vſque ad maximum; ita vt ſi quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, ſecundum tenoré furti reſtitutionem faciat.

Qvicumque.] Casvs. Dicitur q. ſi quis clericus ſine cognatione ab inteſtato deceſſerit, hereditas ei⁹ deuoluatur ad eccleſiam.

a ¶ Deuoluatur.] Eccleſia enim eſt ei ꝓximus heres, vt extra de pœ. pſbyteri 1. ꝯtrium tñ eſt huic extra de ſucceſſ. ab inteſtato. ca. 1. & 2. ſed illud fuit locale. Vel illud intelligit̃ ſecũdum iſtud.

b ¶ De ſanctimonialibus.] Argu. eſt hic pro ſanctimonialibus Teutoniçis q. poſſunt habere propria, q̃a veſtẽ religioſam poteſt quis habere in domo propria. 27. q. 1. de viduis. ad id facit 27. q. 1. ſi quis rapuerit. tamen talium monialiũ vita condemnatur. 18. q. 2. pernicioſam. Io.

† Arg. huius decre. pſbyteri. & hui⁹ c. quicũq;. dicunt quidã q. ſi ab inteſtato decedit, & habet vxoré, q. vxor nõ præfert̃ eccleſiæ, ſed arg. contra. C. de epi. & cleri. ſi qs presbyter. ſupra ea. q. 1. ſint manifeſtæ. Fra. Lau.

Dioeceſani cuiuſdã. Casvs. Supradictũ fuit ſ. 12. cauſa. q. quidã clerici non debẽt habere propria. Sed aliquis quæreret vnde viuere debent: oſtendit Gratianus, quòd de decimis & oblationibus viuere debent. ſed quia de decimis & oblationibus & ſepulturis ſæpe oritur contentio inter clericos & ẽt laicos: ideo G. ſubnectit hanc 13. cauſam, in qua oſtẽdit quid de decimis, & oblationibus & ſepulturis ſit obſeruandum. Et vt cõpetentius agat, ꝓponit thema, de quo duas elicit quæſtiones. Eſt ergo caſus thematis talis. Quidam laici hoſtili metu compulſi in aliã diœceſim domicilia trãſtulerant: antiqua tñ prædia ſemper colebãt, quorũ decima-tio-

Siſtatus defunctus fuerit, nec aliqui inuenti fuerint, qui iure cognationis ei ſuccedant; eccleſia ſua ei ſuccedat in integrũ: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præſumere.

Vnde in Tarraconenſi concilio, c. 12. ſtatutum eſt.

¶ Epiſcopo inteſtato eccleſia ſuccedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit epiſcopus inteſtatus; poſt defunctionem[a] eius à presbyteris, & diaconis de rebus ipſius inuentarium fideliter conſcribatur à minimo vſque ad maximum, ideſt de vtenſilibus, vel de omni ſupellectile: ita tamen, vt ſi quis exinde vel præſumpſiſſe aliquid, vel occulte fuerit tuliſſe conuictus; ſecundum furti tenorem reſtituat vniuerſa.

a ¶ Defunctionem eius.] *Antea legebatur*, hanc diſſinitionem. *Emendatum eſt ex varijs conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, quemadmodum & nonnulla alia. In codice autem Lucenſi regio legitur*, poſt depoſitionem eius.

Item ex concilio Triburienſi.

¶ De eodem. C. VII.

Burc. l. 2. c. 107. Iuo p. 6. c. 282. QVicumque ex gradu eccleſiaſtico ſine teſtamento, & ſine cognatione deceſſerit; hereditas eius ad eccleſiam, vbi deſeruiuit, deuoluatur[a]. Similiter de ſanctimonialibus[b].

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum hoc ex concilio Triburienſi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecesſorem nouella.* 131. c. 18.

CAVSA XIII.

DIœceſani cuiuſdam baptiſmalis eccleſiæ cladibus bellorum preſſi, hoſtili metu compulſi, domicilia ſua tranſtulerunt in aliam diœceſim: prædia tamen antiqua non deſierunt colere: cœperunt perſoluere decimas illi eccleſiæ in cuius diœceſim trãſierunt: & apud eam ſibi elegerunt ſepulturas. Trãſactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam perſoluerant decimas, cœperunt mouere quæſtionem in eos, qui ab iſtis accipiunt † primitias, & decimas: veniunt ad cauſam.

† al. acceperunt

1 *Modo primum quæritur, ſi illi quorum domicilia ſunt in diœceſi huius baptiſmalis eccleſiæ, debeant perſoluere decimas illi eccleſiæ, & celebrare ſuas exequias apud eam eccleſiam, in qua quondam hæc fiebant à parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præſcriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

Digitized by Google

tiones per quinquaginta annos ſoluerunt illi eccleſiæ, ad quam tranſierunt:& apud eam ſibi ſepulturas elegerunt: elapſis quinquaginta annis clerici quibus quondam ſoluerant, & à quibus tranſierunt, cœperunt mouere quæſtionem.

nendum ſit de diuiſione parochiarũ:& Diony.reſcribit ei dicens. ꝙ ipſe diuiſit parochias & cœmeteria eccleſiarum,vt nullus alterius parochiæ terminos vel ius inuadat: ſed vnuſquiſque plebem ſibi commiſſam intra terminos ſuos ita cuſtodiat,vt pro ſuis actibus gloriam

Q Vòdpriori.] Hæc q. diuiditur in tres partes: in prima quarũ probatur, ꝙ poſtquã eccleſiæ ſunt limitatæ, non debent decimę ad alios vſus trãſire: nec mutari de parochia.& hoc proſequitur vſq; ad §. illum,[His itaq;.]&c. Secũda ibi, [His itaque.]Tertia ibi, [Ad hæc.]Io.de Fant.

Casvs. Hic intitulatur prima q. qua quæritur cui eccleſię ſint perſoluẽdæ decimæ. Et certum eſt,ꝙ decimæ prædiales ſunt perſoluẽdæ illi eccleſiæ intra cuius terminos prædia ſita reperiuntur,vt 16.q.1. ſi quis laicus.& c.ꝰ decimis. niſi pſcriptio impediat.Perſonales vero,vtputa de artificio vel negotiatione, ſunt perſoluendæ illi eccleſiæ vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16. quæſt. 1. queſti. Et procedit hoc ordine G. primo probat, quòd decimæ ſunt perſoluẽdę priori eccleſiæ: poſtea ꝓbat quòd ſunt perſoluendæ illi eccleſiæ,ad quam ſe tranſtulerunt,inducens actores & reos allegantes,& viciſſim ſibi reſpondentes.

QVAESTIO PRIMA.

1 Q Vòd priori [a] eccleſia hæc omnia iure perſoluenda ſint, actores his argumentis probare contendunt. Conſtat vnamquamq. baptiſmalem eccleſiam habere diœceſim ſibi legitime aſſignatam: ſicut & parochiales eccleſiæ habent parochias ſibi diſtributas.

Vnde Dionyſius Papa Seuero epiſcopo, epiſt. 2.

¶ Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias. C. I.

ECcleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus: parochias,& cœmeteria eis diuiſimus [b]: & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos [c], aut ius inuadat: ſed ſit vnuſquiſque ſuis terminis contentus,& taliter eccleſiã, & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat,vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus ſibi commiſsis rationem reddat, & non iudicium,ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat. Polyc.l.4.tit.31. Burch.l.3.c.43. Iuo p.3.c.47. Anſ.l.5.c.73. Pann.l.2.c.42.

In diœceſi autem deſignata quæcumque prædia coluntur; prouentus decimationum baptiſmali eccleſiæ aſſignatus debet ſolui. Quia ergo prædia hæc intra terminos noſtræ diœceſis continentur; & prouentus decimationum nobis legitime aſſignatus, noſtræ eccleſiæ perſoluendus eſt.

2 *His ita reſpondetur. Decimæ à Deo conſtitutæ ſunt per Moyſem, vt perſoluerentur à populo filijs Leui pro miniſterio, in quo deſeruiebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, niſi ab eis, pro quibus offerebant preces, & ſacrificia. Quia ergo nos ſeruimus Domino in* Num. 18.

a ¶ Quòd priori.] hic ponit primam q. an decimæ ſint dandæ illi eccleſiæ à qua ſe transferunt: vel ad quam ſe traſtulerunt. Diſtingue ergo, aut decimæ ſunt prædiales: aut perſonales. Si prædiales, ſemper dandæ ſunt illi eccleſiæ vbi prædia ſunt ſita,vt 16. q. 1. ſi quis laicus. Si perſonales ſunt, quæ proueniunt ex artificio vel negatione: tunc ſunt dandæ illi eccleſiæ vbi recipiunt ſacramenta,vt 16.q.1 queſti. ſicut illi ciuitati eſt tributũ ſoluendũ vbi agri ſunt, vt ff.de cen.forma 1 .Et hæc diſtinctio probatur extra de deci.ad Apoſtolicæ.tamen prædiales decimæ dantur ſecundum conſuetudinẽ loci.extra de dec.cum ſint homines.&hęc vera ſunt circa veteres decimas:& dicendum eſt circa nouas vt ſemper dandæ ſint illi eccleſiæ,in cuius parochia ſita ſunt prędia:ſed ſi parochia non eſt limitata, in arbitrio eſt epiſcopi cui eccleſiæ dentur nonalium decimæ.vt extra ea. quoniam. Item in dubio eccleſijs matricibus potius quàm capellis dabuntur decimæ,vt extra c. nuntios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur vbi audiuntur frequentius diuina, vt extr. eod. ad Apoſtolicæ.

Decimę cui eccleſiæ sũt dandæ.

1 §. ſi vero qs.ff.de cu. bo. dã.l.2. §.1.ar. bonum.C. de mult.i quo loco mu. ſex. cõgru. l.vna.in fi. li.x.in. authen.de eccle.ti.§. ad hoc. Arch.

ECcleſias.] Casvs. Seuerus cõſuluit Diony. quid teriam à Domino percipiat.

b ¶ Diuiſimus.] iſte Dionyſ. diuiſit,vel diſtinxit terminos eccleſiarum,ſed non terminos epiſcopatuum, quia in gentilitate fuerunt diſtincti,vt 80. diſt.c.1. ſimiliter termini prouinciarum ſunt diſtincti ante tempus Chriſti,vt 99.diſtin.c.1.

c ¶ Terminos.] propter hoc inducitur cap.

IN DIOECESI. Casvs. Concludunt actores ex ſupradicto c. ꝙ decimæ illi eccleſiæ ſunt perſoluendæ intra cuius terminos reperiuntur prædia, de quibus decimæ debent perſolui: & ideo concludũt decimas iſtorum prædiorum,de quibus contentio vertitur, ſuæ eccleſiæ eſſe perſoluendas: cũ intra terminos eiuſdem prædia ipſa colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat contra, ſcilicet quòd ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptiſma. Ioan. de Fant.

Casvs. Nunc rei reſpondent allegationibus ſupradictis oſtendentes decimas iſtas non actoribus, ſed ſibi tantum ſoluendas,cum ipſi eis ſpiritualia quotidie miniſtrent. & hoc probant 16. auctoritatibus,quas legendo litteram per te videbis, ſi diligenter inſpexeris. & quæ ſatis ſunt faciles.

a ¶ Et pri

Primitiæ et decimæ ſoluendæ ſunt.

a ¶ Et primitias.] primitiæ ergo debitæ ſunt ſicut & decimæ. 16. q. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non eſt determinata, ſed qui plus dabat, quadrageſimam dabat partem: qui minus, ſexageſimam: & ſic licitum erat dare inter lx. & xl. quantum quiſque volebat. hoc erat in aridis & liquidis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, vt ait Hiero. ſuper Ezechielem. & extra de deci. c. 1.

b ¶ Manuum veſtrarum.] Arg. q. non excuſantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cũ illud ſit præceptum Domini: ſed illi legiſlatori nemo põt contradicere, vt 27. q. 2. ſunt qui dicunt. nec licet diſpenſare contra præceptum Domini, vel Apoſtoli. 25. q. 1. ſunt quidã. De hoc dicemus. 16. q. 1. decimas. & c. reuertimini.

Monachi an teneantur ad decimas.

tabernaculo, offerendo pro iſtis preces, & ſacrificia; & ipſi debent nobis perſoluere decimas, & primitias [a] ¶ Itẽ, cum decimæ darentur filijs Leui; nõ electione offerẽtis perſoluebãtur, vt contempto Leuita, qui ſecum erat, ipſe eligeret, cui vellet, decimas dare. Nam dictũ eſt:

Deuter. 14. & 16. [Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.] Ideo ex ſingulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaqueq. tribus illis perſolueret decimas, qui ſecũ erant. Nam Moyſes præcepit filiis Iſrael (ſicut legitur in

Deuter. 12. Deuteronomio) [In loco quem elegerit Dominus Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo: illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta, & hoſtias, & decimas, ac primitias manuum veſtrarum [b], & quidquid præcipuum eſt in muneribus veſtris, quæ vouiſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro vos, & filij, & filiæ veſtræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus veſtris commoratur. Neque enim habet aliam partem, atque poſſeſſionem inter vos.] & infra. ¶ [Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia, quæ voueris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua, ſeruus [c], & famula, atque Leuita, qui manet in vrbibus tuis.] ¶ Quia ergo nos intra muros vrbis iſtorum ſedemus, & eis habitatione iuncti ſumus; rite ab eis decimas accipimus. Item ait propheta:

pſ. 103. [Producens fœnum [d] iumentis, & herbam ſeruituti hominum.] Fœnum, & herba ex terra producitur: ſed quibus? iumentis irrigantibus eam, id eſt hominibus colentibus eam †, & in hoc ſeruientibus [e] ipſi.

† al. eum

Gal. 6. Item Apoſtolus [f]: [Communicet autem is, qui catechizatur [g] verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.] Hoc Galatis.

1. Cor. 9. Corinthijs autem probat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, qui eis ſpiritualia miniſtrauit, dicẽs. [Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus; magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus [h]?]

Ibidem. Item, [Si alij poteſtatis [i] veſtræ participes ſunt; quare non potius nos?] Item, [Quis plantat vineã: & de fructu eius non edit?] Nos plantauimus vineam, & vos vultis fructus eius edere?

Deuter. 23. Item præcepit Dominus per Moyſem, vt nemo mittat falcem in alienam meſſem. Hæc meſſis noſtra eſt, & vos vultis falcem in eam mittere? Item.

Deuter. 25. [Non alligabis os boui trituranti.] Nos ſumus boues triturantes: vos vultis alligare os noſtrum, & de noſtra tritura victum vobis quæritis?

1. Cor. 9. ſed paulo aliter. Item Apoſtolus, [Qui altario ſeruiunt, de altario viuant.] Sed numquid de eo, cui non ſeruiunt? Item, [Qui in ſacrario operantur, cum ſacrario participant.] Sed numquid cum illo, in quo non operantur? Nos ſeruimus altario: vos ei participare vultis? nos vero vacuos, & inanes dimittere quæritis?

2. Tim. 2. Item Apoſtolus: [Laborantem agricolam oportet primum accipere de

c ¶ Seruus.] videtur hic q. laici cum clericis debeant vti decimis. & ſic eſt contra. 16. q. 7. c. 1. Sed prout Hiero. teſtatur, in veteri teſtamento, quatuor modis dabantur decimæ. Primo de omnibus bonis, quæ habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de reſiduis nouem portionibus ſumebant decimam, & de hac ter in anno, cum aſcendebant in templum, paſcebant ſe & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de reſiduis portionibus ſumebant decimam, & reſeruabãt ad vſus pauperum & pupillorũ. Item decimabant reſiduas partes, & ipſã deferebant in tẽplũ; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima. nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, ſumebant Leuitæ partem decimam, & offerebant eam ſummo ſacerdoti: & inde fiebant panes propoſitionis 1. Hodie nec vna bene dat. & ideo fame & penuria & alijs pœnis maledicti ſum⁹. 16. q. 1. reuertimini.

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

1 Hæc dicebatur decima decimæ. hæc ſignificabat carnẽ Chriſti, quæ in ſacrificiũ ẽ oblata: ſicut illa offerebatur in illis panibus propoſitionis, qui fiebant ex illa, ſcdm Hug.

d ¶ Fœnum.] id eſt, temporalia.

e ¶ Seruientibus.] id eſt, prędicatorib⁹ ſeruientibus alijs.

f ¶ Item Apoſtol⁹.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizat.] id eſt, inſtruitur.

h ¶ M:tam⁹.] quaſi dicat, r6. 1. q. 1. noſti.

i ¶ Poteſtatis.] ſed ſi

Digitized

ita poteſtatiue vtuntur alii veſtris ſicut voſipſi, cur nõ magis etiam nos, qui intendimus ſaluti veſtræ?
a ¶ Nec vltimum.] quandoque tamen dicitur primus non reſpectu vltimi, vt extra de ver. ſign. Ioſeph.
Decimæ pecorum vbi ſunt dandæ.
b ¶ Paſcit.] Ar. bonum quod ibi dandæ ſunt decimæ, de grege, vbi grex paſtus eſt, & vbi concepit, nõ vbi moratur: nam & boues dicuntur eſſe de illo fundo vbi laborant, non vbi morantur, vt ff. de fund. inſtruct. l. cum quidam. nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cum vſus tantum predii conſiſtit in paſtu pecoris, vt ff. de ſer. ruſti. prædi. pecoris. & quod ſit de foro illius vbi grex ſuus paſcitur, probatur, quia ibi poteſt conſtituere tugurium, vel officinam, vt ff. de ſer. ruſti. præd. veluti. ſed ratione tugurii vel officinæ fit quis de foro alterius, vt ff. de iud. heres. §. 2. hoc dicto ſequitur incõueniens: quia eadem ratione dabuntur decimę vbi grex parturit, & vbi fœtus paſcitur. præterea coloni non dãt decimas 1 vbi laborant dominis ſuis, ſed vbi recipiunt ſacramenta, vt 16. q. 1. queſti.
1 Scilicet perſonales.
c ¶ Sapere.] Ironice loquitur, quaſi dicat: magna ſapientia eſt velle illud quod non potes: ſcilicet de alieno viuere.
d ¶ Pſalmum.] id eſt, ſpiritualia.
e ¶ Tympanum.] id eſt, temporalia.
f ¶ De decimis.] ſ. 16. q. 1. de decimis. ADDITIO. Dicit L. quod iſtud cap. ſophiſtice inducit, quia loquitur de perſonalibus decimis tantum, hic autẽ agitur de predialibus. & idem hic tenet Io. de Fan. Archid.
g ¶ Sinere.] ſponte.
h ¶ Vel.] id eſt, ſaltẽ.
i ¶ Patiamini.] ſcilicet coacte.
k ¶ Audiatis.] verbũ eſt Terẽtij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.

tionibus, rationes pro ſe multiplices inducendo, & in ſumma concludunt, quod oblationes quotidianæ debent perſolui illi eccleſiæ, vbi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero prędiorum priori eccleſiæ perſoluantur, comparantes ipſos reos muti, igni, & ſerpenti. & ad probandum decimas priori eccleſiæ fore perſoluendas, inducunt c. 16. q. 1. ſi quis laicus.

fructibus ſuis :] vos autem econtra queritis? Nos ſumus
agricolæ laborantes : vos primum vultis percipere de fru-
ctibus noſtris? immo non primum: quia nec vltimum [a] no-
bis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paula-
tim ſerpitis : & totum vſurpare contenditis : vt pro vo-
bis videatur dictum, fruſtatim lupus comedit agnum. Item:
[Quis militat ſtipendijs ſuis vmquam ? quis paſcit [b] gre- 1. Cor. 9.
gem, & de lacte eius non edit ?] Nos militamus: & vos
ſtipendia noſtræ militiæ vobis quæritis. Nos gregem paſci-
mus: & vos lac eius, & lanã accipere vobis vultis. Sapere[c]
eſt, de alieno labore victum quærere; ſi ſapere eſt, velle quod Terentius
non poſſis. ¶ Item Dominus dixit diſcipulis ſuis: [In Lu. 10.
quamcumque domum intraueritis; in eadem manete, eden-
tes, & bibentes, quæ apud illos ſunt. Cum autem intraueri-
tis, primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc
ingreſſi ſumus, & ei pacem obtulimus: vos autẽ quaſi otioſi
alieno cibo paſci gaudetis? Videte, ne in vos vertatur illud:
[Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.] ¶ Item prophe- Terentius
ta: [Sumite pſalmum [d], & date tympanum.] Iſti à nobis Pſal. 80.
ſumunt pſalmum, & vos ab eis quæritis tympanum [e]?
¶ Item Leo quartus: [De decimis [f] nõ tãtum nobis, ſed etiã 16. q. 1. de decimis.
maioribus noſtris iuſto ordine viſum eſt plebibus tantum,
vbi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari.] ¶ Qui-
bus autem plebibus debentur; illis, à quibus baptiſma accipi-
unt, an aliis? Nos eos baptizamus, & vos ab eis decimas ſu-
mitis? Honeſta iſta interpretatio eſt: vtinã inueniatis, qui
ſic pro vobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus popu-
lum hunc, imbrem doctrinæ ei miniſtrantes, quia colimus
eum vomere prædicationis, corda eius ad fidem aperien-
tes; ſi non vultis ſinere [g], vel † [h] patiamini [i] nobis eum fru- † al. ſaltem patimini
ctificare, & qualia vobis fieri non vultis, nobis inferre ca-
uete; ne ſi pergitis dicere, quæ vultis; audiatis [k], quæ non Tob. 4. Matt. 7.
vultis. 3 *¶ Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argu-*
mentatione iura noſtra auferre contenditis; ita, vt ſi fides
verbis adhiberetur; non verba pro verbis, ſed res pro ver-
bis reportaretis: Sed Deo propitio, ſi verba [l] dediſtis, ver-
ba recipietis. ¶ Arguitis nos, quòd ea, quæ vobis debentur,
ſubripere quærimus; quia noſtra perſequimur. Sapienti [m]
quidẽ, & philoſophico ore prolata ſententia: ſuũ perſequi, eſt
ne aliena rapere? Vnde ad vos hæc ſententia manauit; niſi
quia tanto ardore noſtra concupiſcitis, vt veſtra putetis
vobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Vnde, cum
cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit; exclamabitis,
ah miſer, crucior tantum bolum eſſe ereptum ex faucibus. Terentius

AD HÆC CALLIDA. Hæc eſt 3. pars q. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit Io. de Fant.
CASVS. Ric reſpondent actores ſupradictis allega-
l ¶ Verba.] Res date pro rebus, pro verbis verba ſolemus.
m ¶ Sapienti.] ironice loquitur.

a ¶ Re-

Sed videte, ne damnum effuſi vnguenti vobis recompenſare [a] quæratis. Conſtituiſtis vos plantatores vinearum, foſſores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiuſmodi officia vobis aſſumpſiſtis: & debita vobis obſequia à nobis ſubtrahi conqueſti eſtis. Sed nos non negamus, quod veſtrum eſt. Boui trituranti palea, & tegumenta ſeruantur: Sint hæc vobis, & grana nobis relinquite. Paſtinatores [b] vinearum, foſſores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearum, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta [c] mercede veſtri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obſequijs, quæ pro ſpiritualibus, quæ à vobis accipiunt, quotidie deferuntur; prouenientes fructus decimationum, & primitiarum nobis relinquite. ¶ Item præcepit Dominus diſcipulis ſuis, vt comederent & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erant; ſed nõ iuſſit eis, vt dominos de domibus ſuis eijcerent, & rebus ſuis ſpoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hoſpites libenter ſuſcipiant. Mus in pera, ignis in ſinu [d], ſerpens in gremio male ſuos remunerant hoſpites. Vnde in prouerbijs dicitur: [Qui ſerpentem in ſinu ſuo nutrit, percutietur ab eo.] Tales inueniatis vobis [e] hoſpites, quales nobis eſſe vultis. Non ſufficit vobis edere et bibere quæ in domo noſtra ſunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis; ex quibus victum & veſtitum habeatis: quibus cum Apoſtolo debetis eſſe contenti: ſed non vultis, quia imitatores eius non eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & rebus noſtris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autẽ vniuerſaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro vobis inducta ſunt, ſiue de laborante agricola, ſiue de eo, qui ſuis ſtipendijs non militat, ad hunc articulum deferimus, vt fructum veſtri operis, quem adeo recipere contenditis, in oblationibus, & quotidianis obſequijs iſtorum recipiatis: decimationes vero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite: ne dum quæritis vſurpare quod veſtrum non eſt, iuſta animaduerſione etiam illud cogamini amittere, quod vobis aliquo modo videbatur competere. Quòd autem hæ decimationes nullo iure vobis debeantur, facile probamus. Dicitur enim in quodam concilio: [Si quis laicus [e], vel clericus, ſiue vtriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, &c.] ſicut in eodem capitulo in cauſa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, vel clericus, vel qualibet perſona, loca ſuæ proprietatis vendens, aut donans prouentum decimationum ab eccleſia, cui legitime aſſignatus eſt, nullo modo poteſt abſtrahere; nec iſti de diœceſi ad diœceſim tranſeuntes, decimas ſuorum prædiorum, quæ intra terminos noſtræ parochiæ continentur, nobis auferre poſſunt. Quantum enim ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem eſt poſſeſſorem de diœceſi ad diœceſim tranſire, quod poſſeſſionem de diœceſano ad diœceſanum transferre.

extr.de Iudæis, c.etſi. citatur hoc tamquam vulgare prouerbiũ Serpẽs in gremio]

1.Tim.6.

16.q.1.ſi quis laicus.

¶ Adde quod hæc dictio, ad hæc, aduerbialiter & cõtinuatiue ponitur, idẽ in l.1.§. ad hæc. C. de anna.exempt.

a ¶Recompenſare.] hoc eſt dicere, videte ne ita cõtriſtemini de illa amiſſione, quod propter hæc deterioratio cõmittatis, ſ.ſuſpẽdatis vos, ſicut fecit Iudas qui ita triſtabatur de effuſione vnguenti, de quo propoſuerat decimam partem furari, ſicut de alijs rebus conſueuerat. vnde vt recompenſaret illud damnum, vẽdidit Dominum pro xxx. quæ ſunt decima pars trecentorum. tãti enim potuiſſet vendi vnguẽtum. & ad ſimilitudinem Iudæ camerarij ſemper furantur decimam partẽ illorum quæ dantur dominis ſuis 1.

Iudas quare ſe ſuſpẽdit.

1 Ad idẽ quod leg.& no.1.q.1.Chriſtus. Arch.

b ¶Paſtinatores.] paſtinare idem eſt quod colere. ſic ponitur ff. quod vi aut clam. l. ſemper.§.1.

c ¶ Recepta.] ideſt, ſi deberetis, recipere aliquid, deberetis tantum mercedẽ recipere, vnde non confiterentur, quod aliquid recipere deberent. extra de teſti.ex tenore.

d ¶In ſinu.] hæc verba habes extra de Iudæis.& ſi Iudæos.

d ¶Vobis.] ſic 25.q.2. ſic decet. ſimile 11.q.3. priuilegiũ.& extra de ſimo. quia, in ſi.

e ¶ Laicus.] vt 16.q.1. ſi quis laicus.

AD hæc. Decimationes.] Hęc q. diuidit in 12. par-

QVAESTIO SECVNDA.

1 AD hæc †, Decimationes iſtæ, & ſi iure vobis debentur,

Digitized by Google

12.partes. In prima quęritur vtrũ pſcriptione tollantur decimæ,& probat, ꝙ ſic per c.ſeq. Secunda ibi, [Nunc autem.]Tertia ibi, [Vnaquæque.]Quarta ibi, [Quòd de libero.]Quinta ibi,[Quia ergo.]Sexta ibi,[Oblationes.]Septima ibi,[Item quæritur.]Octaua ibi,[Quibus peccata.] Nona ibi, [De obſeruatione.] Decima ibi, [Lugere.] Vndecima ibi, [De mortuis.] Duodecima ibi, [De his autem.] Io. de Fant. CASVS. Hic intitulatur ſecunda q. qua quæritur, an præſcriptione temporis ius percipiédi decimas, & ius funerandi tollatur; & reſpondet ꝙ ſic quadragenaria præſcriptione, vt ſ. 16.q.4.volum*.olim tñ præſcriptio currebat tricennalis, vt ſ. c.1.& cótinet hæc quæſtio duos articulos. Primus eſt circa ius decimádi, vt in hoc §. Scdus circa ius funerádi, vt ſ.c. §.quo modo. Reſpondent ergo rei in hoc primo articulo,ꝙ licet iure territorij priori eccleſiæ decimæ ſint perſoluendæ, tamen à ſua actione excluditur prior eccleſia tricénaria, vel quadragenaria pſcriptione.& ad hoc inducit ſeq.ca.[Ad hæc,]ideſt,contra hæc, vel præter hæc.

præſcribi,vt contra epiſcopum,vt extra de præſcrip. de quarta. Itẽ vna eccleſia poteſt præſcribere decimas intra parochiã alterius eccleſiæ, vt extra de præſcri.ad aures. ſimiliter ius funerandi præſcribitur ſecundũ léges vt C.de reli.monumentorum.ſimiliter alia ſacramenta ec- | not.10.q.3. quia,§ ſi.2o

vt aſſeritis [a]*; tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis ſilentium imponit. Omnis enim poſſeſſio tricennaria præſcriptione tollitur, vel quadragenaria (ſicut poſſeſſiones religioſorum domorum) vel centenaria, ſicut prædia ſancta Romanæ eccleſia.*

Vnde Gelaſius Papa ait epiſcopis Siciliæ, epiſt.2.c.2.

¶ Quæ triginta annis ab epiſcopis poſsidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] eccleſiæ,necnon & diœceſes, ſi quæ ab aliquibus poſsidentur epiſcopis,iure ſibi vendicẽt,quod [d] tricennalis lex concluſit: quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit auctoritas,vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus excluſit. | 16.q.3.c.2.§. illud etiam. Anſ.l.5.c.19. Burc. l.3.c.149. Pann.l.2.c.65.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis ſilentium imponitis, eiuſdem auctoritate veſtra ora claudimus. Ait enim idem Gelaſius: [Nulla [g] *præſumptione ſtatum parochia-* | 16. q.3. licet in regulis.

a ¶ Vt aſſeritis.] hic de vna exceptione tranſitur ad aliã. ſi quis enim ſuccubuerit in vna exceptione, trãſire ad aliã poteſt,& etiam ad cótrariam tranſire poteſt, vt extra de pręſcri.auditis.ff.de excep.nemo.ſimiliter de vna actione poteſt tranſire ad contrariam, qui in vna ſuccubuit,vt extra de iudi.examinata.& C.de inoff.teſt.cótra maiores.& ff.de euict.minor.Sed quid ſi iurauit, ꝙ omnes exceptiones proponeret intra certum terminũ? nó videtur,ꝙ poſſit vnam poſt aliam proponere, vt extra de excep.paſtoralis. Nam etiã qui vnam exceptionẽ propoſuit,ſi poſtmodum cũ in illa ſuccubuit, vult aliã proponere. debet hoc facere intra terminum præfixũ, vt inſti.de excu.tu.§.qui autem.Ad hoc dico,ꝙ ſi alicui cõpeterent plures exceptiones, quæ nó ſunt ꝯtriæ: in eo caſu ſi intra pręfixum terminum non proponit omnes exceptiones;ſi in vna ſuccubuit,non audit in altera: & ſic intelligit inſti.de excu.tut.§.qui autem. & extra de excep.paſtoralis.ſi autem ſunt ꝯtriæ,vt ſi primo dixit ſe exemptum,tunc licet ſuccubuerit,nihilominus poſt tẽpus præfixum poteſt aliam proponere, vt C.de inoffic. teſt.l.contra maiores.Sed in actionibus ita eſt dicendũ, ꝙ ſi alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua vellet agere, eligendo vnam, ſi in alia ſuccubuerit,nó poterit tranſire ad aliam 1, vt ff.de tribu. ꝙ in heredem.§.eligere.Item qui negat ſe aliquid debere, ſi vincatur,poteſt adhuc alia exceptione vti,niſi in caſibus à iure expreſſis,vt ff.de reg.iu. nemo ex his.Nam ſi quis neget. Nam ſi quis neget numeratam pecuniam ſibi,ſi poſtmodum conuictus eſt,& velit dicere ſe ſoluiſſe,nó audietur, vt C.de nó nu.pe.in auth. contra qui.& ita non eſt incóueniens, ſi de vna exceptione tranſit ad ꝯtriam.ſic 24.q.1. quiſquis. extra de teſtib.ex tenore. ſic extra de excep.cum venerabilis.

Actiones plures habẽs an vna electa perdat alias.

1 Adde an hoc ſit indiſtinctè verũ per Cyn. in l.edita. & ibi etiã Bald.C. de eden.

b ¶ Tricennalis.]hic tacite annectit ſecundam quæſt. ſcilicet an ius decimarum,vel etiam ius funerandi poſſit præſcribi.Et eſt expeditum,ꝙ ius,ideſt, libertas non dandi a decimas à clerico nomine eccleſiæ ſuæ poteſt

Decimę an poſſint pręſcribi.

a De hoc ẽt

eccleſiaſtica præſcribuntur,vt extra de reli.do.conſtitutus.Si quæras qualiter præſcribuntur decimæ, cum nó continue dentur,& ſeruitutes præſcribi nó poſſunt, cũ nó continuo poſſideantur,vt ff.de ſer.ſeruitutes? Reſp. licet perceptio decimarum non ſit cótinua, tñ ius percipiendi eſt continuum. Vel aliter,licet perceptio nó ſit continua,tamen cauſa percipiendi (ſcilicet præceptum Domini, quod perpetuum & continuum eſt) perpetua eſt & naturalis. & hoc ſufficit ad præſcriptionem quòd cauſa ſit perpetua & naturalis,vt ff.de ſer. vrba. præd. foramen.ibi enim dicitur,ſi cauſam à cælo habet, continuum dicitur.

FAcultates.] CASVS. Quidam epiſcopi poſſeſſiones aliarum eccleſiarum, ſimiliter & diœceſes aliorum epiſcoporum xxx. annis poſſederunt. Quæſitum fuit à Gelaſio, vtrum ſint tuti,vel ſecuri tanti temporis præſcriptione.Et reſpon.quòd ſic,quia principum ita emanauit auctoritas, vt poſt xxx. annos nulli ſuper his liceat iudicem interpellare.[Concluſit,]ideſt,acquiſiuit. [Excluſit,]illas poſſeſſiones ab epiſcopis quorũ erant.

c ¶ Facultates.] ſic conſtrue,facultates eccleſiæ, quæ ab aliquibus epiſcopis poſſidentur, ſupple ipſi epiſcopi iure ſibi vendicent,ideſt,defendant.

d ¶ Quod.] id eſt, quia tricennalis lex concluſit, id eſt, acquiſiuit illas poſſeſſiones eis. Vel pone caſum, quòd ille epiſcopus, qui præſcripſerat res alterius, cecidit à poſſeſſione illarum rerum; tunc enim licite poſſet eas vendicare à poſſeſſore, vt 16. quæſt. 3. §. poteſt.

e ¶ Xxx.] cum eccleſia pręſcribit contra priuatum 3. ſed ſi eccleſia præſcribit contra eccleſiam, & priuatus contra eccleſiam,requiruntur xl.anni,vt 16.quæſt.3. §. poteſt in fin.

3 Argu.ad hoc extra de pſcr. illud. vbi de hoc Arch.

f ¶ Appellare.]ideſt, interpellare.

AT ILLI. CASVS. Per c.ſ.dictum videbatur imponi ſilentium actoribus: & ideo actores eccleſiæ nituntur claudere os reis eiuſdem Gelaſij auctoritate,quę eſt 16.q.3.licet in regulis.vbi dicitur,ꝙ ſtatus parochiarum temporali præſcriptione diuelli non poteſt:& ideo decimationes priori eccleſiæ aſſignatas nullus ſibi debet vſurpare.

g ¶ Nulla.]ſ.16.q.3.licet in regulis.

a ¶ Vindica-

b ¶ Vindicabili.] id eſt, iniuſta. Io. de Fan.

QVOMODO. CASVS. Non ſoluit hic G. contrarietatem duorum præmiſſorum cap. Gelaſij: ſed ſeruat reſolutioné ꝟ. 16. q. 3. Poſtea aũt annectit ſecundũ articulum huius quæſt. ſcilicet, vtrum ius funerandi præ-

in ſepulchris parentum ſuorum, vt ꝟ. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere poteſt quis eligere ſepulturam vbicumque voluerit 1, vt extra eo. tit. cum liberum ſit. dum tamen legitimam portionem relinquat priori eccleſiæ, vt eo. tit. nos inſtituta. etiam apud locum minus religioſum, vt extra eo. in noſtra. & omnia ſ͞tia intelligas, quando eſt illectus. vel qñ ex contemptu vel temeritate deſerit ſuam eccleſiã, vel qñ legitimam portionem non vult relinquere eccleſiæ priori: parentes tñ non poſſunt filijs intra annos diſcretiõis eligere ſepulturam, niſi hoc habeat conſuetudo, vt extra de ſepul. de vxore. & extra eo. tit. in noſtra. in fi. ſi quis autẽ in caſu non conceſſo receperit corpus alienum, etiam ſepult͞ reddere cogentur, cũ omnibus quæ occaſione ipſius receperat, vt extra eo. fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturæ electio vnicuique libera eſt.

1 Dũmodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate. ꝟ. eo. placuit. ſm Lau. & B.

rum, & c.] *Si ergo temporalis obiectio diœceſim ſemel conſtitutam diuellere non poteſt; patet quòd nec vobis patrocinabitur, vt ſtatum parochiæ noſtræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime aſſignatas, vindicabili* [a] *vſurpatione vobis vendicetis.* ¶ *Quomodo autem diſtinguendæ ſint hæ auctoritates; in cauſa monachorum inuenietur.*

16. q. 4.

2 *Nunc autem* [b] *quæritur de iure funerandi; quæ harum eccleſiarum habeat ius tumulandi iſtos. Sicut Hieronymus ſcribit, coniugati in vno ſepulchro videntur eſſe ponendi.*

In queſt. hebraicis in Geneſim, & de locis hebraicis.

Ait enim.

¶ In ſepulchro parentum ſuorum filij ſunt collocandi. C. II.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 160. Iuo p. 3. c. 223.

EBron dicitur eſſe ciuitas quattuor [a] virorũ; quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchæ in ſpelunca [c] duplici cum tribus vxoribus ſuis, id eſt, Abrahã & Sara Iſaac & Rebecca, Iacob & Lia, præter [d] ipſum Adam & Euam vxorem ſuam. Tobia dicit ad filium ſuum. [Cum acceperit Deus animam meam; corpus meum ſepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipſa compleuerit tempus ſuum; ſepelias eam iuxta me in vno ſepulchro. *Ibidem.* ¶ Quos coniunxit [e] vnum coniugium; coniungat vnum ſepulchrum: quia vna caro ſunt; & quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Tob. 4. & 14.

Burc. l. 3. c. 161. Iuo p. 3. c. 224. Matt. 19.

a ¶ Quattuor.] *Sic emendatum eſt, cum antea legeretur,* trium. *Sic enim legitur apud B. Hieronymum in quæſtionibus hebraicis in Geneſim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ. Ac dictio hebraica ſignificat quatuor, & quattuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi ſepulti ſunt: Abraham, Iſaac, Iacob, & Adam cum vxoribus ſuis.*

EBron.] CASVS. Dicit in hoc c. Hie. vxores eſſe ſepeliendas in ſepulchris virorum ſuorum: & hoc probat exemplo quinque virorum ſcilicet. Abrahæ, Iſaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq. duo c. patent per ſe.

c ¶ In ſpelunca duplici.] id eſt, quia duo receptacula habuit. in vno recipiebantur maſculi, in alio feminæ.

d ¶ Præter.] hæc dictio, præter, hic ponitur incluſiue 2 ſic 35. q. 3. ff. de pigno. act. l. 1. in fin.

Aliquid ſimile 9. confeſſ. c. 11. ex ſententia aliqñ matris ſuæ. Poly. ibid. Burc. l. 3. c. 162. & 163. Iuo p. 3. c. 225. & 226.

Item Auguſtinus.

C. III.

3 VNaquæque mulier ſequatur [f] virum ſuum, ſiue in

2 Sed excluſiue ponit̃ 16. q. 1. adijcimus. Ar.

præſcriptione tollatur. & certum eſt, ꝙ ſic, cum quadragenaria præſcriptione omne ius & omnis actio tollatur. procedit G. ſic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos reſpondentes. Probant ergo actores, ꝙ ius funerandi ad ſuam eccleſiam debet pertinere: quia vxores & filij in ſepulchro virorum & parentum ſunt collocandi: quod probat ix. auctoritatibus & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat per c. Hierony. (ſuperficialiter tamen) ꝙ omnes conſanguinei debent ſimul ſepeliri. Ioan. de Fan.

b ¶ Nunc autem.] hic explicatur alter articulus primæ quæſtionis, ſcilicet, vbi iſti ſint ſepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura. H. dicit ꝙ quilibet poteſt ſepeliri in ſua eccleſia, vbi audiuit diuinum officium, vt extra de ſepul. in noſtra. niſi in tribus caſibus. ſi velit tranſire ad epiſcopalem eccleſiam, vt ꝟ. ea. vbicumque. vel ſi elegit ſepulturam in loco magis religioſo, vt extra de ſepul. fraternitatem. vel ſi velit ſepeliri

e ¶ Quos coniunxit.] largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & eſt ſi. 28. q. 1. idololatria.

VNaquæque.] Hæc eſt 3. pars q. in qua probat, ꝙ omnes non poſſunt ſimul ſepeliri. Io. de Fan.

f ¶ Sequatur.] Numquid ergo tenetur ſequi virum vagantem? Videtur quòd non, vt 34. q. 2. ſi quis. ſic nec libertus tenetur ſequi patronum vagantem, vt ff. de ope. lib. quod niſi. ar. ff. de procu. ſed & hæ. §. non ſolũ. ff. de an. leg. l. Mæuia. §. 1. Sed contra. quia etiam tenetur ſequi leproſum. extra de coniug. lepro. c. 2. & 3. Credo, ꝙ ſi ſciret eum eſſe hiſtrionem, tenetur eum ſequi, aliàs non. H. tamen dicit, ꝙ ſemper debet ipſum ſequi, & dicit, ꝙ illud c. ſi quis. eſt abrogatum: ſimiliter dicit, ꝙ debet ipſum ſequi etiam ſi mittatur in carcerẽ, vel ſi cogatur ire in exercitum. Sed eadem ratione debet ipſum ſequi quoties dominus petit à viro, qui eſt ſeruus, vt ſeruiat ſibi. lex tamen dicit, ꝙ poſtquam liberta nupſit voluntate patroni, ꝙ amodo non debet ſeruire patrono,

Vxor an teneatur ſequi virum vagantem.

Digitized by Google

arono, propter ſuſpicionem: ſed patronæ ſuæ poteſt honeſte ſeruire, vt ff. de ope. lib. ſicut.
a ¶ In morte.] hoc eſt conſilium, vt extra eo. tit. de vxore. Quærit H. pone, q̃ mulier plures viros habuit: quẽ illorũ debeat ſequi in ſepultura ſibi eligenda ſecundũ Io. non eſt quæſtio, quia poteſt eligere ſepulturam vbi voluerit. H. dicit 1, q̃ tenetur vltimũ ſeq: ſicut vltima eccleſia ſuccedit clerico 18. q. 1. c. vno. ſicut vltimum virũ ſequit᷑ in domicilio & honore. ff. ad muni. filij. §. 1.

e ¶ Econtra.] reſponſio defenſorum.
f ¶ Arbee.] id eſt, Ebron.
g ¶ De Cethura.] quæ etiam Agar dicitur.
h ¶ Rachel.] vxor Iacob.
i ¶ Arbitrium.] ſic extra de offic. deleg. de cauſis.

Vxor quæ plures viros habuit, cum quo ſepelietur.

1 Iſtam opinionem ſequit᷑ Alex. de Imo. in l. cum quędam. col. 3. ff. de iur. em. iud.

vita, ſiue in morte [a]. *Item Gregorius*. ¶ Soror beati Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro quod ipſe ſibi præparauerat: vt quorũ mens vna fuit ſemper in Domino, eorum quoque corpora ſepultura non ſepararet.

B. Greg. l. 2. dial. c. 34.

¶ *In plериſque vetuſtis caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, nec ipſa prorſus auctorum verba afferuntur.*

Item Ioſeph moriens in Aegypto rogauit fratres ſuos, vt tempore viſitationis [b] *ſuæ oſſa ſua ſecum deferrent, & in ſepulchro patrum ſuorum ea collocarent.* ¶ *Item. Dictum eſt prophetæ* [c], *qui contra præceptum Domini comederat in Bethel:* [*Non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum.*] ¶ *Item. De nonnullis legitur in libro Regũ:* [*obijt, & appoſitus eſt ad patres ſuos.*] *hoc eſt in ſepulchro patrum ſuorum.* ¶ *Item. In nouo* [d] *teſtamento beatus Philippus legitur ædificaſſe ſibi ſepulchrum, in quo ipſe, & filiæ eius quieuerunt.* ¶ *Item. Beatus Seuerus Rauennatum archiepiſcopus tumulum fieri iuſſit, in quo ſe, & vxorem, & filiam collocauit.* ¶ *His omnibus exemplis colligitur, quòd in ſepulchris parentum corpora filiorum collocanda ſunt. Quia ergo parentes iſtorum apud priores eccleſias ſepulti ſunt; & hi apud eaſdem debent tumulari.* ¶ *Econtra* [e], *Adam, vt aſſeritis, in ciuitate Arbee* [f] *tumulatus eſt. Sed nũquid omnes filij eius ſepulti ſunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo nõ tã facile poſſet includi.* ¶ *Item Abraham ibi ſepultus eſt. Sed numquid Iſmael, & Madai, & alij, quos de Cethura* [g] *genuit, ibi ſepulti ſunt?* ¶ *Item Iſaac ibi ſepultus eſt. Sed numquid Eſau cũ eo tumulatus eſt?* ¶ *Itẽ Iacob ibi collocatus eſt. Sed numquid aliquis filiorum eius præter Ioſeph ibi ſepultus eſt? Rachel* [h] *quoq. non in Ebron, ſed iuxta Bethleem † tumulata legitur. Exẽplo igitur iſtorum liquet, quòd liberum eſt filijs ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum, & liberum eſt eis alibi pro locorum & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitiũ inuenire. Non ergo hoc exemplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulcris patrum ſuorum.* ¶ *Item, quæ legibus definita ſunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium* [i] *ſequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitũ eſt, quibus decimæ ſint perſoluendæ; & ideo danti mutare non licet. Vbi autem quiſque tumulandus ſit, legibus expreſſum non eſt; & ideo in voluntate tumulandi conſiſtit.*

Vnde beatus Gregorius ait.

Gen. 50.
3. Reg. 13.
Ruſinus hiſt. eccleſ. l. 3. c. 31.
In vit. SS. to. 1. & in pomœrio eccleſię Rauennatis.
Gen. 25.
Gen. 35. 49. & 50.
Gen. 35.
† in vulgatis legebatur, Bethel
16. q. 1. admonere.

¶ Vltima voluntas defuncti ſeruari debet.

C. IIII.

VLtima [k] voluntas defuncti modis omnibus conſeruari debet.

SOROR. CASVS. Probat G. in hoc c. q̃ omnes de eadem parentela & coniugati oẽs ſunt in codẽ ſepulchro ponendi, & hoc probat exemplis v. & auctoritatibus.

b ¶ Viſitationis.] id eſt, cũ Deus eos viſitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. Aegyptiaca ſeruitute: & hoc petijt, quia ignominioſum erat tunc, q̃ aliquis non ſepeliretur in ſepulchro patrum ſuorũ, vt ſtatim ſequitur. vel quia in ſpiritu viderat. quia dominus reſurgere dberet ibi, & præuiderat multos reſurrecturos ibi cum illo, & ipſe forte erat vnus ex illis.

Ioſeph in ſepulchro maiorum ſepult⁹ fuit certa ratione.

c ¶ Prophetæ.] Abdo ſcilicet. hanc hiſtoriam habes 1. q. 1. ſi quis inquit.

d ¶ In nouo teſtamẽto.] id eſt, tempore noui teſtamenti. nõ fuit iſte Philippus Apoſtolus, ſed vnus de ſeptem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS. Concludũt actores ex ſupradictis x. auctoritatibus vel exemplis, q̃ iſti parochiani, qui ſuperſunt, apud eccleſiam ſuam cũ parentibus ſunt tumulandi, qa parentes apud illam ſepulti fuerũt.

ECONTRA. CASVS. Nunc reſpondent rei, q̃ vxores vel filij non coguntur virorum ſuorum vel parentum ſepulturas ſequi: ſed vbicunque voluerint, ſuo corpori ſepulturam poſſunt quærere pro locorum & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, vna ratione, & vna auctoritate. Et omnia plana ſunt vſque ad §. { quod de libero. }

k ¶ VLtima.] Vltima voluntas defuncti pro lege ſeruanda eſt, vt in Aut. be. de nupt. §. diſponat. coll. 4. & ſi quis eam non ſeruat, hoc ipſum quod ei eſt relictũ, ab eo auferrur, vt 11. q. 1. Silueſter. & hoc intelligas cum

Defuncti voluntas ſit ſemper ſeruanda.

cum voluntas eſt rationabilis. nam ſi moriens exheredare vult filium ſine cauſa, hæc voluntas non eſt ſeruãda, vt ĩ. ead. ſi quis. ſimiliter ſi quis præcipiat corpus ſuum iactari in mare, vt ff. de cond. inſti. quidã. ſed ipſe moriens bene poteſt mutare voluntatem ſuam, nã ambulatoria

non ſerui. ſeruus enim teſtamentum condere non poteſt. & ad hoc inducit ſeq. cap. & non facit iſte §. ad principale propoſitum Gratiani.

Illud etiam.] Casvs. Ampliatus ſeruus Romanæ eccleſiæ cõduxerat quædam prædia, de quibus tertiã partem vel quartam iuxta Siciliæ prouinciæ morem Papæ reddebat: qui cum ægrotaret, condidit teſtamentum. Præcepit ergo Gelaſius Honorio epiſcopo, vt omne peculiũ & omnem ſubſtantiam eius filijs eius fideli deſcriptione faciat tradi, vt per eos eccleſia reddatur indemnis. ſic poſuit Ben. hunc caſũ. H. vero ponit ſic. Ampliatus iſte ſeruus erat eccleſiæ Romanæ, & cum iuſdam patrimonij eccleſiaſtici procurationem geſſerat cum quibuſdã filijs ſuis: ex qua adminiſtratione adhuc nõ reddiderat ratiocinia. Teſtamẽtũ tñ licet eſſet ſeruus, facere volebat. Scribit ergo Gelaſius Honorio epõ mãdãs ei, vt non permittat illũ facere teſtamẽtũ, & ſi cõtingerit cũ mori, totũ patrimonium eccleſiæ ſibi cõmiſſũ faciat deſcribi, & intactũ apud filios ſeruari donec ipſi pro tẽpore ratiocinia reddant. & eccleſiam ſeruẽt indemnem. Sed certe ego Barth. Brix. magis approbo caſum H.

ſit alterius ff. de ſer. quoties. ſecũdũ Goff. qui ita no. extra de cõſtit. exuteris. Archid.

¶ *Sententia huius capituli habetur lib.* 3. *epiſt.* 9. *in verbis, quæ referuntur infra* 16. *q.* 1. admonere. *itemque lib.* 9. epiſt. 20. Neceſſe eſt, inquit, vt ſi impletum hoc fuerit, defuncti diſpoſitio conſeruetur. *Sic enim in manuſcriptis: licet in vulgatis ſit,* depoſitio conſeruetur.

4 *Quod de libero, & non de ſeruo intelligendum eſt. Seruus enim teſtamenti paginam condere non poteſt.*

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Honorio epiſcopo.

¶ Seruus teſtamentum facere non poteſt. C. V.

Iuo p. 16. c. 111.

Illud etiam ſinceritatem tuam volumus non latere; ad nos fuiſſe perlatum, quòd Ampliatus conductor [a] (quẽ non ſolum ſeruum conſtat eſſe eccleſiæ, ſed ita eius rationibus à multis temporibus implicatum, vt etiam ſi eſſet igenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) auſu temerario molitus fuerit condere paginam teſtamenti; cuius omne peculium eccleſiaſtico iuri legibus non dubitetur obſtrictum [b]. Quapropter his præſumptionibus vice noſtra, tua fraternitas contradicat [c]: nec fieri prorſus aliqua ſurreptione permittat. Ac, ſi eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandæuus eſſe memoratur; mox eius ſine dilatione ſubſtantiam præcipiat humanitas † tua filijs eius dumtaxat, quibus patrimonium probatur eſſe commiſſum, ſub fideli deſcriptione contradi; donec vniuerſis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernaſſe cognoſcitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† *al. vnanimitas*

5 *Quia ergo ſecundum Gregorium vltima voluntas defuncti conſeruanda eſt; pro iſtorum voluntate corpora eorum ſunt tumulanda, non pro arbitrio ueſtræ diſpoſitionis.*

Item in Triburienſi concilio legitur.

¶ *In Triburienſi impreſſo, cap.* 15. *habetur eadem ſentẽtia, ſed nõ ijſdem omnino verbis expreſſa.*

¶ Vbi quiſque decimas perſoluerit, ibi ſepulturam eligere debet. C. VI.

16. q. 1. vbicũq; Burc. l. 3. c. 237. Iuo p. 3. c. 278.

Vbicum-

a ¶ Conductor.] improprie dr̃ ſeruus cõductor. Nã nec ſeruus aliquid debet, nec aliquid ei debetur: ſed potius per talia verba reſpicitur factum, q̃ ius, vt ff. de pecu. nec ſeruus.

bulatoria eſt voluntas defuncti, vt ff. de adimen. leg. l. 2. ſed pone, q̃ quis iurauit, q̃ non veniret cõ voluntatem ſuam, numquid poteſt venire cõ? Videtur q̃ non 1, quia hoc iuramentum non vergit in interitum ſalutis æternæ, ergo eſt ſeruandum, vt extra de iureiu. ſi vero. Sed cõ. nemo poteſt ſibi indicere legem 2, vt non liceat ſibi recedere à priori volũtate. vt ff. de leg. 3. ſi quis. in prin. & libertatem ſupremi iudicij nemo põt conſtringere, vt ff. pro ſoc. cum duobus. §. Papinianus, in fin. argu. cõ. extra de iureiu. cum contingat. Ioan. hoc plene notaui in quæſtionibus. B.

1 Quod & verũ eſt hic ar. C. ſi aduerſus ven. auth. ſacramenta. extra de iureiur. cũ contingat. ſm Io. de Fan.

2 Dicas, q̃ nemo põt ſibi impone legem, niſi inter-

QVOD DE LIBERO. Hęc eſt quarta pars q. in qua ꝓbat contra, ſcilicet, q̃ ſeruus non poteſt facere teſtamentũ. & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fant.

Casvs. Dictum eſt ſ. q̃ vltima voluntas defuncti modis omnibus eſt ſeruanda. Nunc vero dicit Gratian. q̃ hoc intelligendum eſt de voluntate liberi hominis. &

b ¶ Obſtrictũ.] non intellige obſtrictum. id eſt, obligatum: quia cum peculium quod ſeruus habet, ſit domini, domino non poteſt res ſuas obligare, vt ff. de reg. iur. neque.

c ¶ Contradicat.] non tamquam heredibus, quia ſeruus non poteſt habere heredem. vt C. commu. de ſuc. ſeruus. ſed conſuetudo eſt plurium locorum, quòd filijs relinquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus heredem habere nõ põt.

QVIA ERGO. Hæc eſt 5. pars, in qua dicitur, q̃ nullus ſine cauſa debet dimittere ſepulturam patrum, & hoc probat per tres aucto. Io. de Fant.

Casvs. Hic reuertitur G. ad principale propoſitum, & concludit ex illo c. Greg. ſ. vltima voluntas, q̃ quilibet poteſt ſibi eligere ſepulturam pro arbitrio ſuo. & non pro arbitrio prioris eccleſiæ, & ad hoc probandũ inducit ſeq. cap.

Vbicumque.] Casvs. Triburien. concilium ſtatuit q̃ ſiquis

Digitized by G

ꝗ ſi quis poteſt, debet ſepeliri apud epiſcopalem eccleſiam: ſin autem, apud aliquod monaſterium vel eccleſiã regularem. Sed ſi hoc apte fieri non poteſt, ſepeliatur apud illam eccleſiam vbi viuus decimas magis perſoluebat. Et dicit H. ꝗ illud quod dicitur de ep̄ali eccleſia, intelligitur de illis, ꝗ habent antiquam ſepulturam in ep̄ali eccleſia: quia d' omnibus caſibus non poſſet intelligi, quia nõ impediuntur ratione loci vel temporis: nec de illis, qui ſunt in epiſcopatu, cũ ratio & conſuetudo non obtineat, nec de peregrinis poteſt intelligi, cum eis ca. contra dicat: quia tales, ibi decimas non perſoſoluunt.

ſpondebit ɩ, vt ff. de iudi. heres.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciunt actores contra reos, & inducunt ſeq. c. ſed per illud nõ reſpondent vltimæ allegationi reorum, ſed ſolum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas. & etiam ex illo cap. vbicumque.

ne ſecundũ, cũ eo animo latem mutat, vt ibi permaneat. C. de inco. ciues. ſm Lau.

a Scilicet ratione ſtatus: & in alijs caſibus notatis 3. q. 6. in ſumma. Io. de Fan.

que [a] temporum, vel locorum facultas tulerit; apud maiorem eccleſiam, vbi ſedes eſt epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci aſperitatem hoc difficile fuerit viſum; apud eccleſiam, in qua religioſorum canonicorum, vel monachorum, vel ſanctimonialium religioſa congregatio communiter degerit, ſepeliatur. Si autem & hoc ineptum viſum fuerit; vbi quis decimas perſoluebat viuus, ibi ſepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [b] nobis perſoluebat viuus; & apud nos ſepeliendus eſt mortuus. Item, ſi quis de prouincia ad prouinciam tranſiret, & ibi domicilium ſibi collocaret, liber [c] factus à ditione prioris iudicis, iuriſdictioni illius iudicis ſubyceretur, in cuius prouincia ſedem ſibi eligeret. Quia ergo iſti à veſtra diœceſi in noſtrã tranſierunt; liberi à veſtra ditione, noſtro iuri ſubyciuntur. Noſtrum eſt ergo ius funerandi eos.

Sed obycitur illud Melchiadis Papæ.

¶ Propria temeritate ſepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno concilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam eccleſiam, niſi cui vſus antiquorum parentum canonica inſtitutione ſubiacere perhibetur, ſepulturæ cauſa adire procuret: niſi infirmitatis [e] cauſa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progreſſus. Ad hæc, ſi quis prælatus contra hoc agere ſategerit; eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat.

Sed

Sepulturã an poſſit aliquis ſibi eligere.

a ¶ Vbicumque.] ſed nonne quilibet ſepeliendus eſt, vbi recepit ſacramenta eccleſiaſtica? vt ĩ. c. proxi. & extra eod. tit. in noſtra. Ad quid ergo diuiſa eſſẽt cœmeteria. ĩ. ead. cap. 1? Reſpon. verum eſt. Sed iſtud ca. inſtruit, ꝗ ſi quis vult eligere aliam ſepulturam, ꝗ hũc ſeruabit ordinem in eligendo. potius enim eliget ep̄alem eccleſiam, quàm alterã. ſi tñ alio modo eligit, ſtandum eſt volũtati ſuæ: dum tñ habeat iuſtam cauſam eligẽdi, ep̄o autem non præfigitur talis doctrina. nam poteſt eligere ſepulturam in minori eccleſia, vt 12. quæſt. 2. bonæ. & intelligo quòd ſemper ex temeritate vel contemptu, vel ex electione mutatur ſepultura, niſi appareat certa cauſa mutationis, vel niſi ſeruet hunc ordinem, qui hic ſtatuitur in eligendo ſepulturam.

QVIA ERGO. CASVS. Concludunt rei ꝗ apud ſuam eccleſiam iſti parochiani ſunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis c. ſcilicet, quia viui epiſcopo eccleſiæ decimas perſoluerunt: ergo ibi ſepeliendi ſunt. ſecunda ratio, quia poſtquam quis tranſit de prouincia in prouinciam, liber factus eſt à iuriſdictione prioris iudicis, & ſubijcitur illi in cuius prouincia ſedem collocauit: vnde iſti ſubijciuntur iuriſdictioni ſecundæ eccleſiæ, & apud eam debent ſepeliri.

b ¶ Decimam.] perſonalem.

c ¶ Liber factus.] hoc eſt verum, quando plene ſe tranſtulit, vt 21. quæſt. 2. ſi quis iam tranſlatus. ſecus ſi transferret ſe ad ſecundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & ſecundum, vt ff. ad municip. ſi quis inſtructus. Et quod hic dicitur, intellige ꝗ quis poteſt ſe transferre de vno foro ad aliud re integra. nam ſi quis in vno loco eſt conuentus, licet tranſeat ad aliud forum, tamen in priori foro reſpondebit, vt ff. de iuriſ. om. iudi. l. pen. Item & hic ſcias ꝗ ſola habitatio non facit aliquẽ eſſe de iuriſdictione alicuius, niſi per x. annos ſteterit ibi ɩ, vt C. de inco. l. a. li. x. niſi quo ad hoc ꝗ ibi re-

Forũ mutare, an alicui liceat.

ɩ Idẽ tũc dicas cum de iuriſdictio-

PLacuit.] CASVS. Quæſitum fuit à Melchiade Papa, vtrum aliquis poteſt ſepulturam nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum ſuorum deſerere? Et reſpondet ꝗ non. ſi quis prælatus contra fecerit, debet excommunicari.

d ¶ Temeritate.] iſtud verbum ſoluit contraria: nã aliàs poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, vt extra eo. c. 1. & cap. cum ſit liberum. & cap. in noſtra.

e ¶ Niſi infirmitatis.] hoc eſt contra H. qui dicit, quòd in tribus caſibus pōt mutari ſepultura, vt dixi in ſumma. hic habet locum diſtinctio decret. extra eod. titu. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iſte § diuiditur in 3. partes. In prima parte ponit G. quandam ſolutionem pro reis, dicens quòd aliquis ex temeritate, ſcilicet ſuperbia, vel odio, vel vanis perſuaſionibus, vel muneribus illectus non debet eligere ſepulturam nouam, & contemnere ſepulturam parentum ſuorum, ſed rationabili cauſa, & iuſta nouã eligere poteſt. Nec obſtat quod dicit Grego. quòd vltima voluntas libera debet eſſe: quia libera eſt cum quis certa ratione ductus, nouam ſibi quærit ſepulturã. In ſecunda parte ponit quãdam ſolutionem aliorũ, quæ videtur facere cõtra reos, dicentium, ꝗ libera eſt voluntas vltima cuiuſcumque, non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Vnde teſtamentum dicitur; quia eo quiſque libere teſta-

Digitized by

teſtatur. In tertia parte objicit Gratianus, ꝙ etiam in teſtamento non videtur libera voluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: vna Auguſtini dicentis, ꝙ pro numero filiorum debet fieri diſtributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, ꝙ quilibet debet medietatem eorum quæ

c ¶ Sed non videtur.] nunc obijcit ſolutioni ſuæ.
d ¶ Medietatem.] quandoque tertiam, ſecundum conſuetudines diuerſas, vt extra eo. titu. certificati.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totam hereditatem recipere, cum pater filium ſuum exheredabat, quos reprehẽdit Auguſtinus, cum potius debeant patri filium reconciliare, quàm hereditatẽ appetere. Vnde docet, ꝙ ſi pater vult tantum relinquere Chriſto quantũ vni filiorum, paratus eſt ſuſpicere. [Non eum.] idest, nõne & ponitur interrogatiue, & littera ſequens ſimiliter ponitur interrogatiue.

aliud[a] eſt ex temeritatis ſuperbia vſum antiquorum parentum non ſequi: atque aliud, rationabili occaſione nouã ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis Papa auctoritatem mittur, qui ſuperbia, vel odio ductus, ſiue vanis perſuaſionibus, aut varijs munuſculis illectus, ſepulturam parentum ſuorum ſequi contemnit a. *Secundum Gregorium autem liberam habet voluntatem; qui certa rationis cauſa nouum ſuo corpori quærit hoſpitium.* ¶ *Vel vt quidam*[b] *diſtinguunt, libera eſt vltima voluntas cuiuſque, non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamẽto conficiendo. Vnde & teſtamentum appellatur: quia eo quiſque libere teſtatur, quod poſt ſuum deceſſum de proprijs rebus fieri velit.*

¶ *Sed non videtur*[c] *libera teſtatoris voluntas; cum ſecundum Auguſtinum pro numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatum: veluti, ſi quis habet vnũ filium; Chriſtum putet alterum: ſi vero duos; Chriſtum faciat tertium: & ſic per ordinem. Et ſecundum Leonem quiſque medietatem*[d] *eorum, quæ Chriſto teſtatur, eccleſiæ iubetur relinquere, apud quam fidei ſacramenta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini non eſt iubentis, ſed dehortantis: ne quis iratus filium ſuum exheredaret, atque totum Chriſto relinqueret. Ait enim in ſermone 2. de vita clericorum.*

[margin: ℑ. c. proximo.]
[margin: ex. tit. de ſepult. c. relatum.]
[margin: Siue ſerm. 52. ad fratres in eremo: omittũť autem verba aliquot.]

a ¶ Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis ſequitur*, Ait Leo epiſcopus, &c. *& ponitur integrum caput*, relatum *extra tit. de ſepult. quod etiam refertur ab Iuone par. 7. c. 150. & ab Anſelmo l. 5. c. 55. & in Polycarpo lib. 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus vetuſtis, & valde emendatis hoc idem caput ponitur poſt verſ.* Sacramenta ſuſcepit. *Et certe verba iſta*, & ſecundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem à Gratiano eſſe relatam.*

¶ Pro numero filiorum pars hereditatis Deo offeratur. C. VIII.

[margin: In conc. Aquiſgran. c. 112. Iuo p. 3. c. 178.]

SI quis iraſcitur[e] filio ſuo, & moriens exheredat eum; ſi viueret, non eum placarem? non ei filiũ reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo vt habeat pacem, cuius appeto[f] hereditatem? Sed plane ſic faciat: quod ſæpe hortatus ſum. Vnum filium habet; putet Chriſtum alterum: duos habet, putet Chriſtum tertium; decẽ habet, Chriſtum vndecimum faciat; & ſuſcipio.

Hac nimirum auctoritate menſura teſtatori præfigitur, non quam cogatur exoluere, ſed quam prohibetur[g] *tranſcendere.*

6 *Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginenſi concilio 4. c. 95.*

e ¶ Iraſcitur.] hodie enim non poteſt quis exheredare filiũ ſuũ niſi habeat iuſtam cauſam exheredationis. & illa debet ſcribi in teſtamento, vt C. de li. præte. authẽ. non licet. tamen ex iracundia omnia ſua dare poteſt, eccleſiæ, dum tamen relinquat legitimã filijs, vt 17. q. 4. ſunt qui opes. Item ſi quis relinquit bona ſua eccleſiæ propter defectum filiorum, honeſtum eſt, ꝙ eccleſia reſtituat ei bona ſi cœperit habere filios, 17. q. 4. c. vlti.

[margin: Pater ſine cauſa filiũ exheredare non poteſt.]

f ¶ Appeto.] ſic 22. q. 1. non enim.

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Grat. quãdam ſolutionem falſam, dicẽs, ꝙ Aug. non præcipit teſtatori vt tantũ Chriſto relinqueret quantum vni filiorum, ſed prohibet ne plus Chriſto relinquat quàm vni filiorum, quod falſum eſt, cum pater filijs ſuis vltra tertiã, ſi ſunt quattuor vel pauciores; vel medietatem, ſi ſunt ſex, & vltra relinquere non teneantur, vt in auth. de trien. & ſe. circa prin. In fine oſtendit, ꝙ qui oblationes defunctorum reddere nolunt, ſunt excommunicandi. Primum

[margin: 1 Et cap. ſi qua. quæ ſignantur ꝑ ꝯtriis: ſed intellige, prohibeť tranſcendere ex calore iracundiæ & ex odio, vel prohibetur id eſt, diſſuadeť, & conſulitur ei. i. conſilio Augu. ſuadetur, & conſulitur ei, vt non tranſcendat eã ſm H. hæc vltima expoſitio videtur melior quàm prima, vt non ꝯdicat. qđ dic vt ℑ. c. proxi. in gl. 1. Ar.]

rum, quæ teſtatur eccleſiæ ſuæ relinquere. Tandem dicit ꝙ Auguſtinus loquitur exhortatiue, vel de conſilio, ne pater iratus filium exheredet. Secunda pars incipit ibi, [Vel vt quidam.] Tertia ibi, [Sed non videť libera.]
a ¶ Sed aliud.] G. hic ponit duas ſolutiones.
b ¶ Vel vt quidam.] ſecunda ſolutio.

c. quod ſequitur, planum eſt.
g ¶ Prohibetur.] falſum dicit, quia etiam totum dare poteſt eccleſiæ, vt 19. q. 3. perlatum 1. dũm legitimam relinquat filijs, vt C. de inoff. teſt. auth. nouiſſima.
OBLATIONES. Hæc eſt 6. pars quæ in qua probat magiſter, ꝙ ille qui detinet oblationes defunctorum,

Digitized by Go

quas defunctus mandauit, peccat mortaliter. & hoc ꝓbat per tria cap. Ioan. de Fant.

a QVi oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs, ſed de illis, quæ relicta ſunt eccleſijs. qui enim debitas oblationes tenet vel decimas vel primitias, excommunicatur, vt 32. diſtin. præter hoc. & 16. q. 1. ſtatuimus.

b ¶ Negant eccleſijs.] ſi autem confitentur, q debeant, ſed exceptionem aliquã proponunt quare dare non debent, audiendi ſunt, vt ff. de leg. 1. ſi domus. §. qui confitentur. extra de offi. dele. ex parte 2.

c ¶ Egentium.] vt 66. diſt. paſce. & 16. q. 1. decimæ. & extra de reſcript. ſi quando.

QVi oblationes.] CASVS. hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur q excommunicandi ſunt qui tradere nolunt eccleſijs oblationes defunctorum. Et hoc probat tribus rationibꝰ. Prima eſt, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorum nõ ſeruant. Tertia, quia pauperibꝰ neceſſaria ſubtrahunt. In ſecunda parte dr̃, q tales ſacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.]

d ¶ Et quidam.] ſcilicet Hieronymus, vt 12. q. 2. gloria epi.

e ¶ Sacrilegium.] alibi dicitur talis homicida, vt 12. q. 2. qui abſtulerit.

CLerici.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q clerici vel laici sũt excommunicandi, q nolunt reſtituere oblationes, quas parentes dederunt in vita, vel reliquerunt in teſtamento: vel qui volunt auferre eccleſiæ id quod ipſi donauerunt. In ſecunda parte dicitur, quòd clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. [Peregrina cõmunio.] ideſt, viaticũ in morte, cum incipiunt peregrinari, ideſt, recedere de hac vita. Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.]

f ¶ Vel ſæculares.] ideſt, laici.

g ¶ Excludãt.] ar. q ſacrilegi nõ sũt ipſo iure excõicati.

h ¶ Peregrina.] i. cõmorabit̃ inter laicos, vel peregrina ideſt, cum recedit vel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM QVÆRITVR. Hæc eſt 7. pars q. in qua prohibetur ne ꝓ ſepultura aliquid exigatur, niſi detur ſpontanea voluntate. & hoc probat per 4. cap. Ioan. de Fant.

CASVS. Quærit hic Gratianus incidẽter, an ꝓ ſepultura mortuorum ſit aliquid exigendũ. Et certe ſepultura quadrupliciter dr̃, ſ. terra nondũ dedicata, hæc vendi põt, vt ar. 12. q. 2. aurũ. Itẽ dr̃ ſepultura officiũ ſepeliendi, iſtud ſine ſimonia vendi nõ põt, vt 1. q. 1. dictũ. Tertio dicitur terra dedicata. Quarto ius ſepeliendi: hæc vendi non debent, vt infra ea. in eccleſiaſtico.

¶ Excommunicẽtur qui defunctorum oblationes eccleſijs negant. C. IX.

QVi oblationes [a] defunctorum aut negãt [b] eccleſijs, aut difficulter reddunt; tamquam egentium [c] necatores excommunicentur. Burc. l. 3. c. 142. Iuo p. 3. c. 208.

Item ex concilio Vaſenſi 1. c. 4.

¶ Vt infideles eijciantur ab eccleſijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

QVi oblationes defunctorum retinẽt, & eccleſijs tradere demorantur; vt infideles ſunt ab eccleſia abijciendi: quia vſque ad inanitionem fidei peruenire certum eſt hanc pietatis diuinæ exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi enim tales quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi ſunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit, congruente ſententia, qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum eſt; eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium [e].] Deuſdedit p. 4. Iuo p. 3. c. 155. 7. 12. q. 2. gloria.

Item ex concilio Agathenſi, c. 4.

¶ Qui oblata eccleſijs, aut teſtamento relicta retinere præſumpſerint, excommunicentur. C. XI.

CLerici, vel ſæculares [f], qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamẽto relictas retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donauerint eccleſijs, vel monaſterijs, crediderint auferendum; ſicut ſancta ſynodus conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant excludantur [g] eccleſijs. ¶ Si quis autem clericus furtũ eccleſiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur. Burc. l. 3. c. 140. ex cõcilio apud Valentias. Iuo p. 3. c. 206. Pann. l. 2. c. 5.

7 *Item quæritur [i], an pro ſepultura mortuorum aliquid ſit exigendum. De his ita ſcribit Gregorius lib. 7. regeſti, indict. 2. epiſt. 55. Ianuario epiſcopo Sardiniæ.* & in conc. Meldenſi, c. 72.

¶ Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt. C. XII.

QVeſta eſt nobis Nereida femina clariſsima, quod ab ea centum [a] ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraterni- Poly. l. 8. tit. 5. Iuo p. 3. c. 101.

i ¶ Item quæritur.] Hic ponit incidentem qõnẽ 1, an ſepultura poſſit vẽdi H. ponit quattuor ſignificationes huius nominis ſepultura. Q hq; dicitur ſepultura locus vbi quis ſepelitur. talis locus licite venditur, ſi non eſt ſacer, vel religioſus, ideſt, qui non ſit in cœmeterio aliquo, quia licite venditur ad eccleſiam ædificandam vel ad cœmeterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur ſepultura, ipſa ſepultura iam facta, & hæc vendi non poteſt, ſpecialiter ſi locus eſt ſacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in ſepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi poteſt. Quarto dicitur ipſe actus vel officium ſepeliendi, & illud non poſſunt vendere clerici, qui ex officio ſuo ad hoc tenentur, vt infra ead. præcipiendum. & 1. quæſt. 1. dictum. & extra de ſimo. non ſatis.

Sepultura an poſſit vendi.

1 Hoc ideo quia ſupra fecerãt mẽtionem de iure funerandi. ſecũdum L.

QVeſta eſt.] CASVS. Nereida cõqueſta eſt Greg. de epõ Ianuario, qui pro ſepultura filiæ ſuæ ſolidos centũ

dos centum ab ea exigebat. Greg. vero reſcribens ei dicit, q. hoc vitium de eccleſia ſua remoueret: vnde præcipit ſibi ne decetero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro ſepultura Saræ pretium recipere noluit. vnde ſi paganus ille pro ſepultura nil accipere voluit, multo fortius ſacerdotes nil accipere debent. Sponte tamen oblata reſpui non debent. Iſte Ephron primo accipere noluit. vnde de hoc commendatur: ſed poſtea victus precibus pretium pro ſepultura accepit. & de hoc reprehenditur in ſeq. c. & iſte Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] ſcilicet Ephron, & licet ĩ. diceret de filijs Seor in plurali, dicit tñ poſtea in ſingulari de Ephron, q. ipſe renuit.

a ¶ Seor.] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati ſunt deſcendentes ab eo propter famam ipſius.

† *al. non erubeſcat*

tas veſtra velit † exigere. *& infra.* ¶ Hoc autem vitium & nos, poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſsimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus; & prauã denuo conſuetudinem nequaquam vſurpari permiſimus: memores, quia dum Abraham à filijs Ephron β, hoc eſt à filijs Seor [a], ſepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, præmium accipere renuit [d]: ne commodum videretur de cadauere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præſumatur, admoneo: Sed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri cõceditis; ſiquidem parentes ipſius proximi, vel heredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint; accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe (quod abſit) dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari; ſi ex eorum cadaueribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium γ.

Gen. 23. Act. 7.

α ¶ Centum.] *Dictio iſta abeſt à nonnullis exemplaribus Gratiani, & epiſtolarum B. Gregorij. Sed quia in alijs earundem codicibus etiam manuſcriptis legitur, non eſt inducta.*

β ¶ Ephron.] *Locus hic varie legitur. In epiſtolis B. Gregorij magis recepta lectio hæc eſt,* à filijs Emor: hoc eſt Ephron filio Seor. *& Gen. 23. habetur,* intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

γ ¶ Compendium.] *Poſt hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani ſecundi, quæ placuit hic afferri, ne plane interirent, quòd alibi non facile inueniantur. & vnum eorum citatur extra de ſepul. c. certificari.*

Vrbanus II. Gothfredo Magalonenſi epiſcopo.

¶ Mortuorum, qui in monaſterijs ſepeliri deſiderant, aut omnino iuxta prædeceſſoris noſtri Leonis decretum, partẽ eleemoſynarum mediam, aut iuxta diſpenſationem noſtram in Lateranenſi concilio promulgatam, partem tertiã parochialibus eccleſiis ſtatuimus derelinquendam. Idem eidem.

¶ Capellanos quoque monachorum, ſicut reliquos parochiæ tuæ clericos, debitam tibi obedientiam perſoluere volumus.

Item Hieronymus in queſt. Hebra. ad c. 23. Gen.

¶ Etiam coacti de ſepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 16.

POſtquam pretio victus eſt Ephron, vt ſepulchrũ venderet argento, licet cogente [c] Abraham; vau littera, quæ apud illos pro o [d] legitur, ablata de eius nomine

b ¶ Renuit.] primo enim commendatur in hoc ca. poſtea tamen conuictus precibus ſumpſit quadringentos ſiclos argenti, & inde vituperatur in ſeq. cap.

POſtquam.] CASVS. Hieronymus docet in hoc c. q. nullus debet vendere ſepulturam. Et hoc probatur exemplo Ephron, qui licet cogente Abraham acceperit aliquid pro ſepultura, poſtea vocatus eſt Ephran, id eſt, imperfectus, cum primo vocaretur Ephrõ, id eſt, perfectus; & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur, q. de iuſtis fiunt iniuſti, qui pro ſepultura ab inuitis aliquid extorquent, cum etiam Ephron de iuſto ſit factus iniuſtus, & tamen inuitus accepit. Secunda pars incipit ibi, [Frãt igitur.] Memoriam.] id eſt, ſepulturam.

c ¶ Cogente.] per preces populi, & licet contractus factus ad clamorem populi teneat non tamen electio, vt extra de elect. Oſi[9]. & 61. diſt. nitamur. in prin. & 8. quæſ. 1. ſi ergo.

d ¶ Pro o.] o, eſt vltima littera Græcorum: & a, prima. & deſignat o, conſũmationem & perfectioné. a, initium & imperfectionem. & Hebræi ponunt vau, pro o, in iſta dictione Ephron, quæ ablata eſt, &c. & videtur hic Hierony. velle, quòd Ephron peccauit: ſed nunquid Abraham peccauit, qui coegit ipſum vendere locũ talem, maxime quia locus ille iam deputatus erat ſepulturæ, erant enim ibi ſepulti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, quòd neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic à Hiero. Reſpon. non propter ſuum factum, ſed propter futuros, volens oſtendere, quòd illi peccarent, qui tali modo venderent.

a ¶ Ephron.

eſt,& pro Ephron [a] appellatus eſt Ephran [b]: ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſummatæ,perfectæque virtutis,qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶ Sciant igitur,qui ſepulchra venditant nec coguntur, vt accipiãt pretium,ſed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum,& perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occulte,qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburienſi,c.16.

¶ De eodem. C. XIIII.

IN eccleſiaſtico [c] namque libro ſcriptum eſt: [Mortùo non prohibeas gratiam,ſciens, quoniam omnes moriemur.] & item: [omnia, quæ de terra ſunt, in terram conuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es,& in terram ibis [a],& quoniam mors tibi futura eſt:appropiat,& non tardat.Recordare, quoniã non hominis eſt terra: ſed, vt pſalmiſta commemorat: [Domini eſt terra,& qui habitant in ea.]ſi terram [d] vendis,inuaſione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepiſti à Deo: gratis da pro eo.Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis,terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare: niſi forte proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

Iuo p.3.c.215. Eccli.7. Eccli.40. Gen.3. Pſal.23. † al. Dominica † al. nomen Domini

a ¶ Ibis.] *In codicibus vulgatis erat*, reuerteris: *& ſequebantur hæc*,& alibi de homine dictum eſt: terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra ſumeris: *quæ ſunt expuncta: quia abſunt à pleriſque vetuſtis,& ab originali.*

Item ex concilio Varenſi.

¶ De eodem. C. XV.

PRæcipiendum eſt ſecundum canonum auctoritatem, vt de ſepulchris,& hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitur, viuens iuſſerit eccleſiæ,in cuius atrio ſepelitur,aliquid de ſuis rebus tribuere, aut etiam poſt mortem ipſius, illi, quibus commiſſum eſt eius eleemoſynam facere de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus à presbyteris eccleſiæ † illius aliquid exigatur;ſiue ab illis, qui locis, & villis † præſunt. ¶ Prohibendum eſt etiam ſecundum maiorum inſtituta,vt in eccleſia nullatenus ſepeliantur; ſed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] eccleſiæ. Intra eccleſiam vero, aut prope altare, vbi corpus & ſanguis Domini conficitur,nullatenus ſepeliantur [f].

Bure.l.3.c.159. Iuo p.3.c.222. † al. *illis aliquid* † *al.vicis* † *al.extra eccleſiam*

a ¶ Ephron.]id eſt,perfectus.

b ¶ Ephran.]id eſt,imperfectus.

IN eccleſiaſtico.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Tributien,vtrum terra cœmeteriata vendi poſſit pro ſepultura?& reſpondetur, q; non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, vna Salomonis, & alia Dauid:& vna ratione: ſponte tamen oblata recipi poſſũt. Ratio incipit ibi,[Si terram vẽdis.]Quare interdictum ſit,] ideſt, interdicatur, vel quare,ideſt,ergo.

c ¶ In Eccleſiaſtico.] ideſt in eccleſiaſte 1. & ille liber eſt Salomonis,& incipit:Vanitas.Eſt alter qui dicitur.eccleſiaſticus q incipit: Omnis ſapiẽtia à Domino, & ille liber eſt Ieſu filij Syrach.

1 Immo in eccleſiaſtico.

d ¶ Si terram.] ſacram vel religioſam, & dico, q; terra ſit ſacra vel religioſa auctoritate põtificis,nõ ex eo,q; mortuus infertur ad locũ,vt extra de reli.domi.ad hoc. Sed ſm legẽ ſec9 eſt: nã ſi trãsfertur corpus ad alium locum,deſinit locus eſſe religioſus, vel etiam ſi capitur ab hoſtibus, vt ff. de reli. cum in diuerſis,& l.cum loca.Et not.q; qdquid eſt ſacrũ, eſt religioſum:ſed non conuertitur.vbi enim mortuus infertur, fit religioſus 2, ſed nõ ſacer,vt ff. de re.di.inſtitũ.§. ſacræ. Itẽ dicitur locus religioſus vbi corpus eo propoſito ponitur, vt ibi ppetuo remaneat:aliàs remaneret profanus,vt ff. de relig.ſi qs eo animo.& remoueri põt qñcumque placuerit vt C.eo.tit.ſi nec dũ. Et licet partes hominis in diuerſis ſepulchris ſepeliantur, non ideo oĩa loca fiũt religioſa:ſed tantũ vbi caput eſt ſepultum, vt ff.eodem, cum in diuerſis. Item nec totus locus deputatus ſepulturæ fit religioſus, ſed ille in quo corpus eſt humatum,vt ff.eo.l.2.§.ſepulchrum.

2 Hoc non eſt verũ, ſi mortu9 eſſet excõicatus & ita ſẽtit Gof.ext. de ſepul.ſacris.& ibi de hoc p Ber.

PRæcipiendum.]CASVS.Hoc c.diuiditur in duas partes.In prima parte dicitur,q; pro ſepultura,ideſt, p hominibus ſepeliendis clerici nihil exigent niſi in duobus caſibus:ſcilicet ſi defunctus iuſſit aliquid eccleſię dari, & niſi viuente ſponte aliquid obtulerit. In ſecunda parte dicitur,q; intra eccleſiã nullus eſt ſepeliendus,ſed in cœmeterio, vel etiam in arcubus muri eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi.[Prohibendum eſt.]

e ¶ In exhedris.]exhedræ dicuntur quædam voltæ,quæ exterius adhærent parietibus eccleſiæ 3.

f ¶ Sepeliantur.]ſi ſint modicæ perſonæ,vt j.e.nullus. & ideo prohibetur fieri ſepultura in eccleſia, quia locus ille ſpecialiter Deo dedicatus eſt: cui mors vltra nõ dominabitur.

Qui-

QVibus peccata.] Hæc eſt 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus debeat ſepeliri in eccleſia niſi ſit ſanctus, niſi in atrio vel in exhedris: & ponit etiam, ꝙ proficiant mortuis cœmeteria, & qualiter & vbi animæ ſunt defunctorū. & hoc probat per viij. auctо. Io. de Fā. Caſus damnantur: quia loca ſacra eos non liberant, ſed temeritas accuſat eos.

a ¶ A ſacris locis.] id eſt, ab orationibus, quæ in eis fiūt vel ad litteram intelligas, quia locus non ſanctificat hominem, vt 40. diſt. non loca.

¶ Extat caput hoc in concilio Nannetenſi, c. 6. ex quo citatur à Burchardo, & Iuone: ſed quia potuit eſſe repetitum in aliquo Varenſi, ſeu Vaſenſi, non eſt mutatum. In epitome quidem conciliorum eſt in Vaſenſi, c. 3.

Item Auguſtinus.

¶ A ſacris locis non iuuantur poſt mortem, quibus peccata non ſunt dimiſſa. C. XVI.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 152. Iuo p. 3. c. 214. in conc. Tribur c. 17.

8 QVibus peccata dimiſſa non ſunt, à ſacris locis [a] poſt mortem adiuuari nō poſſunt: quia quos peccata grauiora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri, faciunt; reſtat, vt de ſua præſumptione iudicentur: quia eos ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat.

¶ *Caput hoc à Burchardo etiam & Iuone citatur ex Auguſtino, & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis, c. 1. ſed videtur confectum ex duobus locis lib. 4. dialog. B. Gregorij; vno quidem in c. 51. altero autem in c. 53. quod refertur in cōc. Tribur. c. 17. Nam capite quidem 51. cum narraſſet quamdā ſanctimonialē, quæ in eccleſia ſepulta fuerat, viſam fuiſſe ibi cremari, ex eo colligit,* Qua ex re aperte datur intelligi; quia hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint, ad euitandum iudiciū ſacris locis poſt mortem nō valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memoraſſet corpus cuiuſdam Valentini è ſepulchro per dæmonas fuiſſe extractum, & extra eccleſiam proiectum, hæc ſubiungit.* Ex quo Petre collige; quia his, quos peccata grauia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant; reſtat, vt etiam de ſua præſumptione iudicentur: quatenus eos ſacra loca non liberent: ſed etiam culpa temeritatis accuſet.

Item Gregorius lib. 4. dial. c. 50.

Nic. ad cōſulta Bulgarorū, c. 99

¶ Quibus proſit in eccleſia ſepeliri. C. XVII

Poly. ibidem. Burc. l. 3. c. 153. Iuo p. 3. c. 216.

† Quos] orig.

CVm † grauia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in eccleſia ſepeliantur [b]; quòd eorum proximi quoties ad eadem ſacra loca veniunt, ſuorum, quorum ſepulchra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt; non ad abſolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in eccleſijs ponuntur.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

¶ Qui ſepeliantur in eccleſia. C. XVIII.

Burc. l. 3. c. 233. Iuo p. 3. c. 274.

NVllus mortuus intra eccleſiam ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles [c] laici.

Quid vero mortuis proſit iuxta eccleſiam ſepeliri, quidue ad eos perueniat, Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. oſtendit dicens.

CVm grauia peccata.] CASVS. Quæſitum fuit à Grego. vtrum proſit mortuis in cœmeterio ſepeliri. Et reſpondet ꝙ ſic, ſi cum mortali delicto non deceſſerint: quia proximi eorum ſepulturas aſpicientes pro eis orant ad Dominum. ſi vero cū mortali deceſſerint, potius obeſt, quàm prodeſt. Sequens cap. cū §. patet.

b ¶ Sepeliantur.] Ecce ratio vna, quare homines potius ſunt ſepeliendi apud eccleſias quàm alibi. Secūda ratio, quia ſpecialiter commendantur patrocinijs ſanctorū illorum, in quorum nomine dedicata eſt eccleſia illa, vt ĩ. ead. non æſtimemus. In fin. Tertia ratio eſt, quia minus ibi vexātur à ſpiritibus immundis. vnde in cœmeterijs dicitur eſſe requies defunctorum vt 12. q. 2. autum. lex tñ alia conſideratione præcepit ne corpora in ciuitate ſepelirent, ne ciuitas corrumperetur fœtore, vt C. de reli. & ſum. fun. l. mortuorum. & hic arg. ꝙ ibi potius ſepeliendi ſunt homines vbi eſt maior concurſus populorum, vt in cathedralibus eccleſijs, vt ĩ. eadem, vbicumque.

Sepeliātur corpora in eccleſijs, aut cœmeterijs.

c NVllus.] ¶ Fideles.] Vocantur laici hic fideles à fidei virtute, ita vt faciāt miracula 1. Alij intelligunt à fide baptiſmi. ſecūdum hoc intellige C. de ſac. ſanc. eccle. l. 2. Vel dic ꝙ omnis Chriſtianus pōt ſepeliri in eccleſia. ſed non gentilis, vt ĩ. de con ſe. diſt. 1. eccleſiā. & hoc intelligas, niſi aliàs in mortali deceſſerit, vel impænitens, vel niſi eccleſia interdicta ſit, vel niſi ſint torneamentarij, quibus propter terrorem interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. extra de torneam. c. 1. & extra de rap. ſuper eo.

1 Hæc ſententia fuit La. & Hu. Sed quod ſequitur, fuit ſententia. B. Iſi. quā H. reprobat.

CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ non prodeſt decedentibus in mortali delicto, ſi in ſacris locis ſepeliantur: immo ſi ibi ſe faciant ſepeliri, de ſua præſumptione

Non æſti-

¶ Quare mortui iuxta eccleſiam ſepeliantur. C. XIX.

Ino p.2.c.113.

N On æſtimemus † ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire; niſi quòd pro eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleemoſynarum ſacrificijs [a] ſolenniter ſupplicamus. Quamuis nõ pro quibus fiunt, omnibus proſint: ſed his tantum, quibus dum viuunt, comparatur, vt proſint. Sed quia non diſcernimus [b] qui ſint; oportet ea pro regeneratis omnibus [c] facere †: vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint & debeant peruenire. Melius enim ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt nec proſunt, quàm eis deerunt, quibus proſunt. ¶ Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſarijs ſuis, quo † pro illo fiat ſimiliter à ſuis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur; non eſt præſidium ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum affectum, quo nemo vnquam carnem ſuam odio habet. Vnde oportet, vt quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] receſſerit, qui gerebat †. Et ſi hæc faciunt, qui carnis reſurrectionem nõ credunt; quanto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, ſed tamen reſurrecturo [e], & in æternitate manſuro impenſum eiuſmodi officium, ſit etiã quodãmodo eiuſdem fidei teſtimoniũ. ¶ Quod vero quiſque apud memoriam martyrum ſepelitur; hoc tantum mihi videtur prodeſſe defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo ſupplicationis augeatur.

† al. exiſtimemus

† Adde q verbum generale omnia comprehendit in l.à procuratore. & ibi bona gloſſ. cum cõcor. C. manda.

† al. quod

Eph. 5.

† al. regebat

Econtra [f] *Hieronymus in epiſtola ad Gal. c.6. ad ea verba:* [*vnuſquiſque onus ſuum.*]

¶ Poſt mortem orationes viuentium mortuis damnatis non proſunt. C. XX.

I N præſenti ſæculo ſcimus ſiue orationibus, ſiue conſilijs inuicem poſſe nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Chriſti venerimus; non Iob [g], non Daniel [h], nec Noe [i] rogare poſſe pro quoquam; ſed vnumquemq. portare onus ſuum.

¶ *Verba B. Hieronymi ſunt hæc*. Obſcure licet, docemur per hanc ſententiolã nouum dogma quod latitat, dum in præſenti ſæculo ſumus, ſiue, &c.

Verum hoc de impœnitentibus accipiendum eſt, de quibus propheta dicit. Non dabit Deo placationem ſuam, nec pretiũ redemptionis animæ ſuæ; & ideo frater nõ redimet eum, ſed laborabit [k] *in æternum, & viuet adhuc in finem.*

Pſal. 48.

N On æſtimemus.] C A S V S. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quòd tria bona viuorũ proſunt defunctis, ſcilicet, ſacrificiũ, oratio, & eleemoſyna, quæ defuncti in præſenti vita egerunt vt eis prodeſſent: & quia neſcitur qui ſint, pro omnibus regeneratis generaliter orare debemus. In ſecũda parte dicitur, quòd ſpecialius & cum maiori diligentia oramus pro cõſanguineis noſtris. In tertia parte dicitur, quòd ſeruitium impenſum corpori defuncti non prodeſt defuncto, ſed eſt ſolatium viuorum: quia cum illi, qui reſurrectionem non credunt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In quarta parte dicitur, quòd ſi defunctus ſepeliatur apud eccleſias martyrum, prodeſt ei: quia patrocinio martyrũ commendatur. Secunda pars incipit ibi, [Diligentius.] Tertia ibi, [Corpori.] Quarta ibi, [Quòd vero.] Sequens c. cũ §. patet.

a ¶ Sacrificijs.] aut ieiunijs parentum, vt ĩ. ead. cap. animæ.

b ¶ Quia non diſcernimus.] arg. quòd ratione dubitationis melius eſt totum & ſuperfluum facere, quàm nihil facere, vel etiam aliquid omittere. ſic 42. diſt. quieſcamus. 24. q. 3. corripiantur. Item ratione dubitationis fiunt quæ aliàs eſſent illicita, vt extra de ſepul. ſacris. extra de vſu. in ciuitate. 11. q. 3. nolite. & ratione dubitationis poſſum vendicare incertam partem, vel rem. ff. de rei ven. quæ de tota. & nummos meos nõ poſſum vendicare, ſi ſint miſti alijs. ff. de ſolutio. ſi alieni.

Dubitationis ratione fiũt aliqua.

c ¶ Omnibus.] Infra ea. pro obeuntibus. cõtra ſolu. eccleſia pro omnibus viuis ſiue bonis ſiue malis poteſt orare generali ſiue ſpeciali oratione 1: & pro Iudæis & paganis, vt conuertantur: quia de nemine eſt deſperandum, dum eſt in vita iſta, vt ĩ. de pæ. diſt. 7. nemo. ſed pro paganis vel Iudæis mortuis non eſt orandum, nec pro cathecumenis: ſed pro baptizatis mortuis orandum eſt generali oratione, vt hic dicitur, & 23. q. 4. ſicut. & hoc ſiue ſint damnati, ſiue non: dum tamen hoc non conſtet: ſed ſpeciali oratione non eſt orandum pro eis mortuis, quos conſtat eſſe damnatos. ſic loquitur illud cap. pro obeuntibus, ſed pro illis, qui non ſunt damnati, oratione ſpeciali & generali oramus licite, niſi ſint valde boni, vt ĩ. ead. tempus.

Eccleſia an poſſit pro omnibus orare.

1 De hoc etiã no. 11. q. 3. ſi quis epr & ibi di xi. Archi.

d ¶ Cum ille.] ſcilicet ſpiritus.

e ¶ Vt reſurrecturo.] Niſi enim quis reſurrecturos ſperaret, &c. 2 eſt ergo hoc ſignum quòd credamus futuram reſurrectionem, vt ĩ. ead. habent.

2 Superfluũ videretur mihi & vanum orare pro mortuis, ſecundum L. & hoc continetur ſub iſto, & ſic Lau. & ita fuit illa gl.

f ¶ Econtra.] contra id quod dicit, quòd poſſumus orare pro mortuis. Ioan.

g I N præſenti.] ¶ Iob.] id eſt, coniugati.

h ¶ Daniel.] id eſt, virgines vel continentes.

i ¶ Noe.] id eſt, rectores eccleſiarum, & hoc intellige ſi deceſſerint in mortali. ſic 25. diſt. qualis.

k ¶ Sed laborabit.] id eſt, punietur æternaliter.

Pro obeun-

Digitized by Google

PRo obeuntibus.]CASVS. Bonifacius archiepiſcopus quæſiuit à Gregorio ſi liceat ſpecialiter pro defunctis celebrare diuina, & oblationes offerre. Et reſpõdet q̃ pro catholicis licet:pro impijs autem ſpecialiter hoc fieri non licet.
a ¶ Pro

ANimæ.]CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quattuor proſunt defunctis, ſcilicet oblatio ſacerdotum, preces ſanctorũ, amicorum eleemoſynæ, & ieiunia cognatorum. In ſecunda parte dicitur, quòd illa obſequia, quæ fiunt circa corpus mortui, magis ſunt ſolatia viuorum, quàm defunctorum ſubſidia: non tamẽ ideo corpora defunctorum, & maxime iuſtorum ſunt abijcienda. iſtud enim ſeruitium quod corpori impẽditur, apud Deũ nõ perit. multo magis eleemoſyna, quam viuentibus & ſentientibus facimus apud Deum, perire non debet.

De alijs autem intelligi non poteſt.

Vnde Gregorius Papa ſecundus Bonifacio epiſcopo, epiſtola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona proſunt viuentium. C. XXI.

Poly.l.8. tit. 7. PRo obeuntibus quippe conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre: ſancta ſic tenet eccleſia, vt quiſque pro ſuis mortuis vere Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat: & quãuis omnes peccatis ſubiaceamus; congruit, vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit.

† al. Idem *Item* †.

¶ Animæ mortuorum quattuor modis ſoluuntur. C. XXII.

Poly.l.8. tit. 6. Burc.l.19.c.112 Iuo p.15.c.124. Aug. de cura p mortuis,c. 2.& lib.1.de ciuit.c. 12.& 13. ANimæ [a] [b] defunctorum quattuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorũ. ¶ Curatio vero funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum ſolatia ſunt, quàm ſubſidia mortuorum. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa; oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen contemnenda, & abijcienda ſunt corpora defunctorum, maximeque iuſtorum, ac fidelium. *& infra.* ¶ Vbi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quos viuentibus, & ſentientibus exhibemus; ſi neque hoc apud Deum perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque perſoluitur.

a ¶ Animæ.] *Horum verborum vſque ad verſ.* curatio. *nullus auctor inuentus eſt. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Auguſtinus in Enchiridio, c.109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, ſacrificijs, & eleemoſynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent.4.diſt. 45. Anſ.l.7. c. 170. TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas [d] abditis [e] receptaculis continet, ſicut vnaquæq. digna eſt vel requie, vel ærumna pro eo, quod ſortita eſt in carne, dũ viueret.

b ¶ Animæ.] Hoc e. eſt quaſi pars illius, non æſtimemus.

c ¶ Exanimis.] ideſt, exanimatis.i.mortuis & eſt hic arg. q̃ magis meretur homo impendendo aliquid viuis quàm mortuis. Vnde patet, quòd ſicut ieiuniũ alicuius liberat mortuum, multo potius alterius ieiunium prodeſt viuo. quod concedo ſi ille eſt vicine coniũctus illi, vt dixi 83. diſt. presbyter. in gl. & ita.

Ieiunium plus prodeſt viuis quàm defunctis.

TEmpus.]CASVS. Licet Beneuen. diuiſerit hoc cap. in duas partes, ego tamẽ Barth.B.hoc c. diuido in quattuor partes. In prima parte dicitur, q̃ inter mortẽ hominis & iudicium futurum animæ morantur in locis nobis occultis, prout quæq; digna eſt requie vel ærumna. In ſecunda parte dicitur, q̃ beneficia viuorum proſũt defunctis, qui in p̃ſenti vita ita egerũt vt ſibi p̃deſſent. In tertia parte dr̃. q̃ hæc beneficia nõ p̃ſunt sũme bonis, vel ſumme malis, ſed mediocriter bonis & mediocriter malis. In quarta parte dr̃ q̃ pro sũme bonis fiũt gratiarũ actiones, ſed p̃ nõ valde malis p̃pitiationes: ſed valde malis beneficia nõ proſunt, ſed ſunt cõſolationes viuorũ: ſed in mediocriter bonis operant̃ plenã remiſſionẽ: i mediocriter vero malis mitiorẽ dãnationẽ. Secũda pars incipit ibi, [Neq. negãdũ eſt.] Tertia ibi, [Eſt.n.quidam.] Quarta ibi, [Et poſt pauca.]

Orandũ ne eſt pro his qui in mortali peccato deceſſerũt?

a ¶ Pro impijs.] Sed numquid eccleſia orabit pro illis quos conſtat deceſſiſſe in mortali? Videtur q̃ ſic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. ſane.argu.contra 11.q.3.Cyprianus? Reſpon. ſi euidens eſt aliquem deceſſiſſe in mortali, vt cum quis ſuſpendit ſe, vel præcipitat, aut aliomodo ſe interficit, pro illo non eſt orandum, vt 23.quæſt.5. placuit. & quæſt. 8. quicumque clericus. ſecus ſi eſt dubium. vnde ſi aliquis occiſus eſt in ebrietate: non oratur pro illo, vt extra de reliquijs. audiuimus. & 23. quæſt. 5. placuit.

d ¶ Animas.] nõ sũme bonas: nã tales credo ſtatĩ ad cælos volare, iuxta illud: Gaudent in cælis animæ ſanctorum. 25.diſt. ſanctorum.

e ¶ Abditis.] ideſt, locis nobis occultis. Ex his verbis

videtur, quod Auguſtinus dubitabat quo animę defunctorum recedant, cum infernus ſit ſub terra, & cælum ſit ſupra, vt 23.q.4. hæc autem.

a ¶ Pro baptizatis.] tantum proſunt orationes cuilibet, ſi fiant generaliter * pro omnibus, ſicut ſi fierent ſpecialiter pro quolibet, vt ĩ. de conſe. diſt. 5. nõ mediocriter.

* *Hoc ceteris paribus non eſt verum. vide S. Thomã quol. 2. ar. 14.*

b ¶ Propitiationes.] ideſt, vt Deus propitius ſit eis.

c ¶ Pro valde.] Hic Aug. diſtinguit quattuor genera hominũ, ſcilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis non eſt orandum. iniuriam enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Miſ. cũ Marthę. §. vlt. Item nec valde malis proſunt, ſed mediocriter bonis proſunt, vt citius liberentur ab igne purgatorij *, mediocriter malis proſunt ad hoc vt minus puniantur, numquã tñ liberabuntur: & ſecũdum hoc etiã patet, quod oratione ſpeciali oramus pro illis qui deceſſerunt in mortali: dummodo nõ ſint ſumme mali: licet ar. contra ĩ. ca. pro obeũtibus. ſed pone quòd aliquis dat eleemoſynã pro eo, qui deceſſit in mortali peccato, qui eſt mediocriter malus, eleemoſynę vel orationes proſunt talibus ad mitiorem pœnã, vt hic dicit, ergo aliquantulum de pœna ſublatum eſt 1. Ponamus quod centeſima pars pœnę ſit ſublata per vnã eleemoſynã: ſi ergo dentur centum eleemoſynæ, tota pœna erit remiſſa: ergo iſte liberatur: quod hic negatur. Ad hoc dico, quod ſi prima eleemoſyna tollit cẽteſimam partem pœnæ, ſecunda eleemoſyna etiam tollit tantam pœnã, ſed non tantam in quantitate, ſed tantam in proportione, & ſic ſemper aliquid remanet de pœna: & ſic ſoluo illud quod obijcitur de indulgentijs, quod ſi propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium vel venialium, per oblationem ſecundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantũ in quantitate: & ſemper aliquid remanet, licet omne argentum [illegible].

Hominum gña quattuor ſunt.

* *Vide S. Th. 4. ſen. diſt. 45. 2. q. ar. 2.*

Eleemoſynæ defunctis proſunt.

1 Hoc vult dicere: prima eleemoſyna tollit centeſimã totius pœnæ, ſed nõ totius cẽteſimã, ſed reſiduũ. & ſic de alijs. & ſic eſt intelligẽ q. l. infra dicitur Arch.

contineror quod in ſeq. cap. declaratur. Ioan. de Fan.

Casvs. Dictum eſt ĩ. quod ſacrificia, vel eleemoſynæ, & huiuſmodi fiunt pro mortuis: ſed quia hæc obſeruatur circa diuerſos dies: ideo vnde ſumpſit initium talis obſeruatio, videamus: & propter hoc inducit ſeq. c. Quia.

¶ Neque negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cum pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in eccleſia fiunt. Sed hæc eis proſunt, qui cum viuerent, vt hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. ¶ Eſt enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem: nec tam malus, vt ei nõ proſint iſta poſt mortẽ. Eſt vero talis in bono, vt iſta nõ requirat: & eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam releuari quiſpiam, vel grauari. *& poſt pauca.* ¶ Cum ſacrificia altaris, ſiue quarumcumque eleemoſynarum pro baptizatis [a] defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes [b] ſunt: pro valde [c] malis, etſi nulla ſint adiumenta mortuorum, qualeſcumque viuorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt; aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio; aut certe, vt tolerabilior fiat ipſa damnatio.

9 *De obſeruatione autem tertij, ſeptimi, trigeſimi, vel quadrageſimi diei quæritur, vnde exordium ſumpſerit.*

Ambroſius in lib. de obitu Theodoſii Imperatoris dicit fere in principio.

¶ Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſeruentur. C. XXIIII.

Qvia alij tertium [a] diem, alij triceſimum, alij ſeptimũ, alij quadrageſimum obſeruare cõſueuerunt; quid doceat lectio [d], conſideremus. [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioſeph pueris ſuis ſepultoribus, vt ſepelirent eum, & ſepelierunt ſepultores Iſrael, & repleti ſunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerantur dies ſepulturæ. Et luxit eum Iſrael [a] ſeptem diebus.] Hæc ergo ſequenda ſolẽnitas, quam præſcribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio ſcriptum eſt: [Quia planxerunt filij Iſrael Moyſem diebus triginta: & conſumati ſunt dies luctus.] Vtraque ergo obſeruatio habet auctoritatem, qua neceſſarium pietatis † impletur officium.

Poly. l. 8. ti. 7. Anſ. l. 7. c. 169.

Gen. 50.

Deut. 34.

† Scilicet humanæ ſolationis, & officij humanitatis debiti, vt docet Ambro, in li. de Abrahã patriarcha, & Io. Chryſo. c. vtriuſque inf. cad.

a ¶ Alij tertium.] *Apud B. Ambroſium legitur.* Quia alij tertium diem, & triceſimum; alij ſeptimum, & Quadrageſimum. *Verum in miſſalibus Romanis tam antiquis, quam recentioribus, & Ambroſianis nulla eſt mentio diei quadrageſimi, neque in c. nullus. ſupra. diſt. 44. & infra de conſ. diſt. 5. ex concilio Nannetenſi. Eſt tamen frequens apud Græcos.*

Qvia.] Casvs. Quæſitũ fuit ab Ambro. vnde ſumpſit initium obſeruatio iij. vij. & xxx. & xl. diei in officijs mortuorũ. Et rñdet, quod à veteri teſtamẽto: & hoc pbat auctoritate Gen. & Deut. nã filij Iacob ſeruauerũt eũ aromatibus conditũ in Aegypto xl. diebus: & cũ portarẽt eũ ſepeliendũ in ſpelũca duplici, luxerunt eũ vij. diebus. & inuenitur legiſſe, quod filij Iſrael luxerunt Moyſẽ xxx. [illegible]

De obſervatione [illegible]

Digitized by Google

LVGERE. Hic incipit x. pars q. in qua probat per 4. c. q. non debemus plangere mortuos ex diffidentia tamquam non debeant reſurgere. Io. de Fan.
CASVS. Supra facta eſt mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter ſit lugendum, & q. lugere nimium ex deſperatione futuræ reſurrectionis nõ licet, ſed intuitu pietatis licet, vt infra ea. habent.

Q Vàm præpoſterũ.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes in prima parte oſtẽditur, q. ſicut ſerui rebelles à dñis ſuis nõ remunerantur, ſic nos cæleſtibus præmijs non honoramur: cũ quotidie dicamus. Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra: & tamẽ dolentes & inuiti de hoc ſæculo recedimus, quando vocamur à Domino. In ſecunda parte dicit Cyprianus, q. Deus multoties ſibi reuelauit, vt inter homines prædicaret mortuos non eſſe lugendos: quia non amittuntur, ſed præmittuntur in patriam vitæ ad inſtar proficiſcentium & nauigatorum. Secunda pars incipit ibi, [Nobis quoque.] Seq. cap. planum eſt. [Exhibeatur,] id eſt debitum officij funeris impleatur.

ꝭ ¶ Iſrael ſeptem.] *Codices B. Ambroſii habent*, & luxit eum Aegyptus ſeptuaginta diebus: *quemadmodũ habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen viſa eſt ferri poſſe lectio hac, quæ eſt in omnibus etiam Gratiani manuſcriptis: quoniam paulo poſt in eodem c. 50. Gen. hac adduntur de Ioſeph, & ceteris filijs Iſrael.* Veneruntq. ad aream Adad, quæ ſita eſt trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt ſeptem dies.

10 *Lugere autem, & triſtari tam pro noſtra, quàm pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in ſermone de mortalitate.*

¶ Nec pro noſtra, nec pro aliorum morte triſtari debemus. C. XXV.

QVàm præpoſterum eſt, quàmque peruerſum, vt cum Dei voluntatem fieri poſtulemus [a], quando euocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum Domini cum triſtitia, & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſsitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo præmijs cæleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti [b]. *Idem paulo inferius.* ¶ Nobis quoque ipſis minimis, & extremis quoties reuelatum eſt, quàm frequenter, atque manifeſte, de Dei dignatione, præceptum eſt; vt conteſtarer aſsidue, & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos accerſione † Dominica de ſæculo liberatos: cũ ſciamus non eos amitti, ſed præmitti; recedentes præcedere, vt proficiſcentes, & † nauigantes ſolent.

† al. accerſitione
† al. vt

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 26. in c. xi. epiſtola ad Hebræos.

¶ Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

Pſal. 23.

VBicumque [c] ſepeliamur; Domini eſt terra, & plenitudo eius. Omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem, & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit.

Hoc autem ex deſperatione futuræ reſurrectionis intelligitur. Vnde & Apoſtolus non ſimpliciter ait: [Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini.] ſed addidit: [ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.] Pietatis namque affectu, & humanitatis intuitu mortuos lugere nõ prohibemur: ſicut nonnullos ſanctorum, aliorum exequijs pias lacrymas impendiſſe legimus.

1. Theſſ. 4.

Hinc etiam Anaſtaſius Papa, epiſt. 2. ad Nerianum.

Et in regeſto B. Gregorij. lib. 7. epiſt. 111.

¶ Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent, de mortuis triſtari non debent. C. XXVII.

Anſ. l. 7. c. 171. Bur. l. 19. c. 129. Iuo p. 15. c. 139.

HAbent forſitan illi iuſtam longi doloris excuſatio-

a ¶ Poſtulemus.] cũ dicimus, Fiat voluntas tua. & eſt argum. q. opere id complere debemus quod voce proteſtamur. diſt. 23. pſalmiſta.

b ¶ Inuiti.] ſic 23. q. 5. ad fidem. & ſic eſt arg. q. non debemus cõſequi commodum ex eo quod inuiti facimus, vt ff. ad Tre. ſi patroni. §. 2. ſic 17. q. 4. ſunt qui opes. 8. q. 1. ſciendum.

c VBicũque.] [Libera fortuna mors eſt: capit omnia tellus, Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet vrnam.] arg. contra. [Mollius oſſa cubant manibus tumulata ſuorum.]

HOC AVTEM. CASVS. Nunc ſoluit Grat. dicens non eſſe lugendum ex deſperatione futuræ reſurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: ſed propter pietatẽ lugere non prohibemur, ſicut multos ſanctos legimus feciſſe: & ad hoc inducit duo ſeq. cap.

HAbent.] CASVS. Non eſt mirum, ſi pagani lugent mortuos ſuos, quia excuſationem habent,

Digitized by Google

habent, cum de alia vita non confidant. Sed nos Chriſtiani nimiũ contriſtari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere videamur: & hoc probatur exemplo Apoſtoli dicentis: Nolumus vos ignorare, &c. [Apud alios], id eſt, laicos aut idiotas.

a ¶ Neſciunt.] id eſt, non credunt. Ioan.

ſpondet quòd nõ, donec aliquid agitur hic, ſed poſtea p mortuos q vadũt ad eos ſciũt non oĩa, ſed q̃ illi permittunt audire, & q̃ iſtos recordari liceat aut per Angelos, qui vident claritatem, nihil eſt in creatura quod videre non poſſit: ſub. ſcilicet quãtum permittit diuina potentia, ſecundum Ioan. de hoc ſcis no. ar. ſ. pr. c. 1.*

* Sed & vide S. Th. 4 ſent. di. 45. q. 3. art. 1. & diſt. 49 q. 1. ar. 5.

nem; qui vitam alteram neſciunt a; qui de hoc ſæculo ad melius eſſe tranſitum non confidunt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; cõtriſtari nimiũ de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentię quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſque prædicat, torqueri α mæſtitia, dicẽte Apoſtolo: [Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non cotriſtemini, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.] *1. Theſſ. 4.*

α ¶ Torqueri.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola B. Gregorij, in qua hoc idẽ habetur. In epiſtola Anaſtaſij legitur*, contra quod quiſque prædicator queritur, iuſtitiam amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuſcriptis videbatur miſta eſſe lectio ex vtraque hoc modo*, contra hoc, quod quiſque prædicat quærere, iuſtitiam amans, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri. Nam β funebre † carmen, quod vulgo defunctis cãtari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos, aut familias cædere omnino prohibemus. Sufficiat autẽ, quòd in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: [De dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.] Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius plorauit ærumnas reſuſcitandum. Si autẽ † poteſt hoc epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. Religioſis † tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† al. funeris precamen

1. Theſſ. 4.

Io. 11.

† al. enim

† al. A religioſis

β ¶ Nam Funebre.] *Hinc vſque ad verſ.* ſufficiat. *addita ſunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa ſint, quæ in hoc canone prohibentur.*

II *De mortuis etiam quæritur, vtrum ſciant c ea, quæ hic à viuis geruntur. Eſaias ex perſona populi afflicti ait:* [*Abraham pater noſter neſciuit.*] d *Auguſtinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem teſtatur, dicens cap. 15.* *Eſa. 63.*

¶ Mortui ex ſe neſciunt, quid hic à viuis geratur. C. XXIX.

FAtendum eſt, neſcire quidem mortuos, quid hic agatur; ſed dum hic agitur: poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos, quibus hæc indicãt, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præſto ſunt, audire aliquid mortui, quod vnum quemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. *& infra.*

QVi diuina.] CASVS. Quæſitũ fuit in concilio Toleta. vtrum mortui ſepeliẽdi ſunt cũ pſalmodia & luctu. Et reſpondet q cum pſalmodijs ſic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: De dormientibus autem, &c. & hoc quilibet epiſcopus parochianis ſuis prohibeat. religioſis tamen hoc ſpecialiter prohibetur.

b ¶ Religioſis.] illi enim magis tenentur abſtinere ab huiuſmodi, quàm laici.

DE MORTVIS Hæc eſt 11. pars queſ. ſecundum Ioan. de Fant.

CASVS. Facit Grat. quandam incidentem quæſtionem, vtrum defuncti ſciãt quæ in mundo geruntur à viuis? & reſpondet quòd non: & hoc probat auctoritate Eſaiæ.

c ¶ Sciant.] mali neſciunt niſi quod eis ſcire permittitur ſimiliter nec boni, qui adhuc ſũt in igne purgatorio: quia adhuc nõ fruuntur viſione Dei, vt ſ. ea. fatendum. ſed boni, qui fruuntur viſione Dei, ſciũt qd agatur hic: iuxta illud Gregor. Quid eſt q neſciant qui videntem omnia vident?? Et alij dicunt q boni dicuntur ſcire omnia quæ ſunt eis neceſſaria.

Defuncti vtrũ ſciant quæ hic aguntur.

Dicũt quidam q animæ immediate vidẽt in ſpeculo trinitatis ſicut Angeli: vnde Beda ſuper Lucã in illo euãgelio, Homo quidã erat diues. &c. vbi dicitur q iuſti

d ¶ Neſciuit.] quia nondum erat hoſtia oblata, per quã aperta fuit ianua paradiſi, vt extra de baptiſ. maiores. Ioan.

FAtendũ.] CASVS Quæſitum eſt ab Au. vtrũ mortui ſciãt quid in hoc mundo agatur à viuis? & re-

Digitized by Google

¶ Multi α quoque ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt [a], ſicut econtrario Paulum ex viuis in paradiſum raptum eſſe diuina ſcriptura teſtatur.

α Multi quoque.] *Apud B. Auguſtinum ſic legitur.* Mitti quoq. ad viuos aliquos ex mortuis, ſicut econtrario Paulus ex viuis raptus eſt, diuina ſcriptura teſtatur. *Sed ob gloſſam non eſt emẽdatum. Veritatem vero ſuæ ſententiæ confirmat B. Auguſtinus aliquot alijs exemplis ſcripturæ ſacræ: quare ex textu deprauato auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſit.*

Et in Vormacien.c.vlt.

12 *De his autem, qui in patibulis ſuſpenduntur, quæritur, an iuxta eccleſias ſint ſepeliẽdi. De quibus in Moguntinenſi concilio 2. ſub Rabano, c. 27 ita ſtatutum eſt.*

¶ Non eſt deneganda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur. C. XXX.

Burc.l.11.c.76. Iuo p.14.c.124. Pan. l.5. c.122.

QVæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis [b] ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt confeſsionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus, ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſsionem agentibus, & digne pænitentibus communio in fine ſecundum canonicũ iuſſum danda eſt: cur non β eis, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluunt? Scriptum eſt enim: [Non vindicat Deus bis in idipſum.]

Naum primo, ſecundum lxx.

β ¶ Cur non eis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſo concilio Moguntino, & Vormacienſi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quàm illuſtrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Extra d fur.c.2. In Triburienſi, c.31. Poly.l.6.tit.16. Burc.l.11.c.59. Iuo p.13. c.45.

FVres, & latrones, ſi in furando, aut deprædando occidantur; viſum eſt pro eis non orandum. Si comprehẽſi, aut vulnerati, presbytero, vel diacono confeſsi fuerint communionem γ eis non negamus.

γ ¶ Communionem.] *Antea legebatur*, confeſsionem. *Emendatum vero ſic eſt ex Burchardo, Iuone, & Decretali: quibus locis hoc idem citatur ex concilio Triburtienſi, & in eo, quod extat, habetur ſententia c.31. copioſius expoſita: vbi etiam diaconi nulla fit mentio: ſed ita dicitur,* Deoque, & ſacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianenſi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus eſt hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in Decretali: ex quibus ſunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶ De eodem. PALEA C. XXXII.

Sententia habetur extra de homi.c.2. Poly.ibidem. Burc.l.11.c.60. & l.19.c.5.inter feciſti furem. Iuo p.13.c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda abſque occiſione poteſt comprehendi, & tamen interficitur; quia ad imaginẽ Dei creati, & in nomine eius baptizati ſunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent eccleſiam. Lanea veſte induti ab eſcis, & potibus, qui interdicti ſunt, à thoro, à gladio, ab equitatu ſe abſtineant. In tertia, quinta feria, & ſabbato, aliquo genere leguminum: vel olerum, & pomis, paruiſque piſciculis cum mediocri ceruiſia vicisſim vtantur, & temperate. Sin autem à veridicis

los, qui præſentes ſunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipſos, qui quandoque ad nos venire creduntur, ſicut econtrario Paulus viuus dicitur eſſe raptus in paradiſum.

a ¶ Credunt.] & male, quia ſunt phantaſmata, vt 26. quæſt. 5. epiſcopi.

DE HIS AVTEM. Hæc eſt 12. pars q. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quæritur an homines, qui ſuſpenduntur in patibulis, ſint ſepeliendi in cœmeterio. Et reſpondetur q; ſic, ſi ipſi pœnituerint.

QVæſitum.] CASVS. Quidã quæſiuerunt in concilio Moguntiñ. vtrum corpora illorum, qui in patibulis ſuſpenduntur, ſint ad eccleſias deferenda, & diuina pro eis ſint celebranda? Et reſpondet quòd ſic, ſi digne pænituerint, quia ſicut communio ſacramentorum eis in fine non denegatur: ita communio corporis Chriſti vel ſepultura eis denegari non debet: quia ſcriptũ eſt. Non vindicat Deus bis in idipſum.

b ¶ In patibulis.] licet ergo ſepeliuntur ſuſpenſi & concremati, dũmodo hoc fiat auctoritate principis, vt ff. de cadaue. l. 2. & non eſt contra. 23. q. 5. placuit. Quæri conſueuit, quare liberetur ille qui fugit ad eccleſiam, & non ille qui recipit corpus Chriſti, cum corpus Chriſti, maius ſit omnibus, vt de conſe. di. 2. nihil. Reſpon. quia corpus Chriſti eſt cibus animæ, & non corporis, ergo animã liberat, & non corpus. Vel dic q; priuilegium eccleſiæ eſt, & nõ debet trahi ad cõſequẽtiã 1, vt ∫. 17. q. 4. ſicut. nec aliquod priuilegiũ trahendũ eſt ad cõſequẽtiã. 7. q. 1. petiſti. & 16. q. 1. hic.

Sepeliri poſſunt ſuſpẽſi.

Eccleſia & nõ corpus Chriſti protegit malefactorem.

1 Ad idem extra d priuile. ſane. verum tamen q talis fugitiuo deferret, bene faceret: ſed non eſt ſtatutum ſecundũ Vin. Sed tu defendas q; malus eſt per eccleſiã defendendus, q̃a corpori Chriſti aliqua res anteponi non debet. 1. q. 1. c. multi. 95. diſt. 1. ecce. de cõſecrat. diſt. 5. nihil. Ar.

Digitized by G

comprobatur teſtibus, quod ſine odij meditatione ſe, ſuaq. liberando, Diaboli membra interfecerint, & a capi non poterant; pænitentiam pro homicidio eis non iniungimus: niſi ipſi voluerint aliquid, quod humanitatis eſt, facere. At ſi presbyter eſt; non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ ſuæ pænitentiam agat.

a ¶ Et capi non poterant.] *Loco iſtorum verborum in codicibus Gratiani erant hæc*, & pariter pæniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime ſequentibus*, pænitentiam pro homicidio eis non iniungimus. *Reſtitutus autem eſt locus ex ceteris collectoribus*.

CAVSA XIIII.

Canonici † cuiuſdam eccleſiæ quæſtionem mouent de prædijs: teſtes ex fratribus ſuis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent. †al. Clerici

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis ſua* [a] *repetere.*

2 *Secundo, an illi teſtes ſint audiendi.*

3 *Tertio, an illud ſit vſuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis à quolibet vſuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemoſynæ de vſuris fieri poſſint.*

6 *Sexto, an vſurarij pænitentiam agere valeant, niſi, quod male acceperunt, reſtituant.*

QVAESTIO PRIMA.

Q Vòd autem ſua repetere non poſſint, facile videtur poſſe probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [Si vis perfectus [b] *eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes; & da pauperibus.] Quia ergo iſti iter perfectionis arripiunt, non licet eis ſua habere. Multo ergo minus licet eis repetere: quia non debet repeti quod poſſideri* [c] *non licet.* ¶ *Item. [Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere,*

Matth. 19. Luc. 18. Mar. 10.

Matth. 5.

C Anonici cuiuſdam.] CASVS. Supra in proxima cauſa clerici introducuntur litigantes de ſpiritualibus. Nunc autem ſubnectit Gra. hanc 14. cauſam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, oſtendens qualiter clericis liceat repetere ſua, & an domeſtici teſtes ſint admittẽdi, vel aſſumẽdi. Addit etiam de vſuris & de turpi quæſtu clericis interdicto, & vtrũ eleemoſynæ fieri poſſunt de male acquiſitis & vt hæc omnia facilius pateãt, proponit thema, de quo ſex elicit quæſt.

a ¶ Sua repetere.] Omnes clerici, qui habẽt proprium vel habere poſſunt, poſſunt repetere ſua: ſi nõ habent propriũ nõ poſſunt, ſed bona eccleſiæ ſuæ repetere poſſunt, ſi ſunt prælati: vel ſi prælati nõ sũt de mandato ſuperioris poſſunt ea repetere, vt 16. q. 1. monachi 2. Item omnes clerici poſſunt agere pro miſerabilibus perſonis de mandato ſuperioris, vt 86. diſtin. peruenit.

Clerici an poſſint ſua repetere.

Q Vod autem.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, an clericis liceat repetere ſua: & certum eſt, ꝙ omnes qui renuntiauerunt proprijs, cum nihil habeant, ſua repetere nõ poſſunt, nomine tamẽ eccleſiæ ſuæ de mandato ſui ſuperioris experiri poſſunt, & eſſe in iudicio, vt 16. q. 1. monachi. clerici vero ſæculares, & omnes, qui non renũtiauerũt proprijs, ſua repetere poſſunt, quia neque lege neq. canone prohibẽtur. Et procedit hoc ordine Gra. in hac quæſtione. Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis ſua repetere non licet, & hoc duabus, Domini, & alia Apoſtoli, quarta Greg. quinta Carthagineñ. conc. tandem allegatis rñdet duplicem adhibendo ſolutionem. & ita omnia plana ſunt vſq; ad §. [Sicut ergo.]

b ¶ Perfectus.] id eſt, ſine mortali peccato, & ſine veniali. nam curam proximorum non poſſumus habere ſine peccato vt 25. diſt. qualis.

c ¶ Poſſideri.] ſimile eſt 3. q. 1. § patet. vnde hæreticus non poteſt petere reſtitutionem aliquorum: quia nihil proprium poteſt poſſidere, vt 8. diſt. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. & 2. nec laicus poteſt repetere decimas: quia eas nõ poteſt poſſidere, vt extra de preſcri. cauſam. ad hoc enim vt quis poſſit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in poſſeſſione iuris vel facti, vt extra de reſti. ſpolia. ex parte. vnde non ſufficit probare ſpoliationem niſi probauerit quòd poſſederit, vt extra de offi. delega. conſultationibus. vnde patet, ꝙ quilibet ſpoliatus habet reſtitutionis beneficium. extra de appel. ſignificauerunt. & extra de reſt. ſpo. olim. Inuenio tamen ꝙ quis poteſt petere reſtitutionem, qui de iure poſſidere non põt. nã petit reſtitutio conſanguineæ, cũ qua de iure quis nõ põt cõmiſceri, vt extra de reſti. ſpo. litteras. Itẽ ſeruus petit reſtitutionem rerum dñi abſentis, quas de iure non poteſt poſſidere, vt C. ſi per vim vel alio modo. l. 1. ſimiliter vxor poteſt petere res à viro ſibi data ſi ſpoliata eſt: quorum rerũ dominium non poteſt habere. ff. de vi & vi

Reſtitutionem quis petit q poſſidere nequit.

vel arma.l.1.§.deijcitur.Item habens plura ſtipendia pe tit reſtitutionem alicuius:cum tamen de iure non poſſit illud poſſidere cum alijs,vt extra de præben.referente.Ioan.Ego credo ſaluo meliori conſilio,q laicus ſpoliatus decimis poteſt petere reſtitutionem,cum latro reſtituatur,

c ¶ Episcopus.] ¶Prouocatus.]ideſt, in iudicium vocatus:debet enim per alium litigare, vt no.5.q.3.cap.vlti. & ſi mala eſt cauſa eccleſiæ, non debet eam fouere:ſicut nec tutor pupilli,vt ff.de adminiſt. tuto.l. quoties.§.ſicut autem.

Laicus poteſt decimas petere quibus ſpoliatus eſt.

dimitte ei & pallium.] ¶ *Item Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios:* [*Secularia igitur iudicia ſi habueritis*[a]*,omnino peccatum eſt in vobis.*] ¶ *Item Gregorius exponēs:*[*Omnia mihi licent:ſed ego ſub nullius*[b] *redigar poteſtate.*] *inquit:*[*Cum mens concepta deſideria ſequitur;ſeruire rebus conuincitur,quarum amore ſuperatur.*]

1.Cor.6.

L.5.moral.c.8. ad 5.c.Iob.

Item ex concilio Carthaginenſi 4.c.19.

¶ Pro rebus tranſitorijs epiſcopus prouocatus non litiget. C. I.

EPiſcopus nec prouocatus[c] pro rebus tranſitorijs litiget.

Quia ergo[d] *generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere;patet,quòd iſtis non licet ſtare coram iudice.* ¶ *His ita reſpondetur.Prohibetur perfecto,in iudicio ſtare captando lucrum,ſed nō euitando damnum. Vel aliter: Aliud eſt ſua poſsidere: aliud eſt communium procuratorem eſſe.Canonici nō poſsident ſua:quia res Deo oblatæ nō ſunt alicuius. Vtuntur enim rebus eccleſiæ non vt ſuis, ſed tamquam ad diſpenſandum ſibi creditis. Vnde Proſper in lib.de vita contemplatiua:*[*Sacerdos,cui diſpenſationis cura commiſſa eſt,&c.*]*require in cauſa eius, à quo pro ingreſſu monaſterij pecunia exigebatur.* ¶ *Sicut ergo iſti non ſua poſsident;ita nec ſua repetūt; ſed res eccleſiæ, quarum procurationem gerunt.Similiter,quòd in iudicio prohibentur contendere;ſic intelligendum eſt: videlicet, vt non ſibi ſtent coram iudice,ſed alijs. Alijs autem coram iudice,aſtitiſſe,& pro eis iudicem interpellaſſe nonnullos ſanctorū*[e] *legimus.Hi autem non ſibi ſtant,ſed pauperibus, quorum neceſsitatibus profutura repetunt, & ita non prohibentur ſtare coram iudice.* ¶ *Illud vero Euangelij:*[*Si quis abſtulerit tibi tunicam,&c.*] *non eſt præcipientis , ſed exhortantis.*

1. q. 2.ſacerdos.

Vnde Auguſtinus ait libro 19.contra Fauſtum,c.25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit,non qui ſibi debita repoſcit. C. II.

QVod debetur[f] etſi benigne dimittitur,non tamen inique repetitur.Peccat autem,qui exigit vltra[g] debitum : ideoque lex modum figens, pœnam talionis[h] inſtituit.Sed tu eò longe es à peccato iniuſti exactoris;

d ¶Quia ergo.]require ſupra 1.q.2.ſacerdos.

SICVT ERGO. CASVS.Concludit Gra.ex ſupradictis, q clericis ſua repetere non licet: poſtea reſpondet dupliciter allegatis. Et primo ſic,ſcilicet q perfecti non debent contendere i iudicio captādo lucrum, ſed vitando damnum poſſunt eſſe in iudicio.Secundo dicit,q licet clerici regulares ſua repetere non poſſunt, cū nihil habeant:tamen res eccleſiaſticas tamquam cōmunes, quarum procurationem gerunt, repetere non prohibentur: qui in iudicio contendere poſſunt non ſibi, ſed alijs,ſcilicet pauperibus: ſicut multi ſancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] 7. 12.q.1.expedit.

ILLVD. CASVS. Nunc reſpondet auctoritati Euangelij, ſi quis,&c.& dicit quòd conſilium Domini eſt, & non præceptum:& ad hoc inducit ſeq.cap.

QVod debetur.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. vtrum ſit peccatum repetere ſua? Et reſpondet q non , licet non poſſint benigne remitti. ſed illi peccant , qui vltra debitum exigunt;contra quos lex pœnam talionis inſtituit. ſed qui nullo modo petunt, remoti ſunt à peccato. & pœna iniuſte petentis.[Eo.]i.in tātū. [Quo.]i.in quantū.

Fur ad pœnam dupli vel quadrupli poteſt conueniri.

ſtituatur, vt extra de reſti. ſpol. in litteris. cum laici quotidie poſſideant 1 decimas ex tolerantia prælatorū ſecus in hæretico, cum ſit excommunicatus, vt extra de hære.excommunicamus.& decre.illa, cauſam. dicit detinere,& non poſſidere B.

1 De facto, quod dic vt no.16.q.7.c. 1. Arc.

a ¶ Habueritis.]iniurioſe.ita vt ſcandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.]ideſt,ſub rei temporalis poteſtate nolo redigi intantum vt aliquem offendam, iuxta illud:

Et mihi res:non me rebus ſubmittere conor.

vt extra de verbo.ſig.intelligentia.

Horatius i epiſtolis.

f ¶ Quod debetur.]ex aliquo maleficio. vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.]videtur ergo,q non poſſit licite peti pœna dupli vel quadrupli à fure,vt no.12.q. 2.in antiquis. quod concedit Hu.ſed non eſt ita.quia hoc habetur ex canone quòd peti poſſit.11.q.2.in legibus 2.

h ¶ Talionis.] 7 delinquentem , ſ. vt tanta ſatisfactio petatur ab eo,quanta iniuria præceſſit,vt 23.q.3.ſex differentiæ.vel loquitur de pœna talionis infligenda actori,qui iniuſte litigat:& quia calumnioſæ agens punitur in ſumptibus litis,vt extra de pœnis, calumniam.

2 De hoc no.12. q. 2 fraternitas ibi videas & facit ad hoc ext de ſent excō. quāuis &c. ea noſcitur vbi plene de hoc nota. per Hoſt.

Digitized by

a ¶ Nullum.]ſcilicet quo ipſe teneatur alijs. vel aliter, ideſt, nulli vult ſoluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.]ideſt, pœnam debitam ex peccato.
c ¶ Sic &.]hic eſt §.
d ¶ Cetera.]ideſt, quod omnia ſunt conſilij: ſicut illud, qui percuſſerit te in vnam maxillam, &c.

Nam pro ſe quis teſtificari non poteſt. ſed contra ſe ſic. & ideo cum iſti ferunt teſtimonium ſuper rebus eccleſiæ ſuæ, quæ ſpectant ad ſuam vtilitatem, non ſunt audiendi. Poſtea ſoluit dicens, quod in cauſa criminali eſt hoc ſeruandum, ſed in cauſa eccleſiæ bene admittuntur domeſtici

quò omnino non exigis debitum: ideoque bonus magiſter ait: [Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram.] præſertim ne cogamur & ipſi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum.[b] *Luc. 6. Matth. 5.*

a *In aliquot vetuſtis exemplaribus capitulum hoc coniunctum eſt ſuperiori, & confectum eſt ex verbis B. Auguſtini lib. 19. contra Fauſtum, c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare praſtat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] & cetera [d] accipias. Item in libro de ſancta virginitate a, c. 14. & 15.

a ¶ Virginitate.]*Reſtituta eſt citatio ex Polycarpo. Antea citabatur*, ex ſermone Domini in monte. *Sic etiã* §. Quod præcipitur. *reſtitutum eſt B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

QVisquis præceptis non obtemperat; reus eſt, & debitor pœnæ. *& paulo poſt.* ¶ Præcepto Domini nõ obedire, peccatum eſt: conſilio ſi vti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis. *Itẽ Hieronymus* † *libro primo contra Iouinianum.* Quod præcipitur, imperatur: quod imperatur [e], neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, pœnam habet. *& infra.* ¶ Vbi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt: vbi præceptum, neceſsitas eſt ſeruientis. [a] *Poly. l. 1. tit. 24. Cap. 15.* † *In vulgatis erat, Greg. in epiſt. ad Iouinianum.*

a ¶ Seruientis.]*Sequebantur hæc verba*, vt obediat, vel imperantis, vt ei obediatur, *qua ſunt expuncta auctoritate codicum vetuſtorum, & originalis.*

QVAESTIO II.

DE eo autem, quod quæritur, an de ſuis [f] fratribus teſtes producere poſsint, multis auctoritatibus videtur eſſe prohibitum. Leges enim tam ſacrorum canonum, quàm ſecularium principum prohibent aduerſus aliquem †, *teſtem de ſua domo produci. Contra ſe enim quiſque teſtari poteſt, pro ſe vero minime. Quia ergo iſti producuntur, vt pro ſeipſis teſtimonium ferant. (Non enim vtilitatis ſuæ eccleſiæ ſe penitus immunes arbitrantur futuros); patet, quòd eorum vox in talibus non eſt audienda. Sed diſtinctio* † *hæc, & teſtium* † *al. extraneum* † *al. diſtrictio*

QVisquis.] CASVS. In hoc c. & ſequenti aſſignatur differentia inter præceptum & cõſilium: quia peccatum eſt non obedire præcepto, & pœnã ſuſtinet, qui non obſeruat: conſilio vero non obedire peccatũ non eſt; ſed qui non obedit, minus boni adipiſcitur.

[e] QVod præcipitur, imperatur.] Hic Greg. innuit differẽtiã inter præcipere & imperare [1]. nam aliàs Aug. dicit: quod Cæſar præcipit, faciendum eſt; quod imperat, tolerandum eſt, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatum & præceptum videtur eſſe differentia, quia finitur [2] mãdatum morte mandatoris, vt extra de offi. deleg. relatum. ſed præceptũ non, vt in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. Item quandoque ea quæ ſunt præcepti, conſuluntur, vt 28. q. 1. ſic enim. quandoque etiam quæ ſunt mandati, præcipimus vt ſic æquiparentur præceptum & mandatum, vt C. de actio. & obli. ſi quidam. Item quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur, vt 11. q. 3. rogo.

1 Iſtam gl. approbat & dicit eã veram & notabi'ẽ Alexã. de Imo. in l. more. col. x. ff. de iu. om. iu. & per Spe. ſ tit. de iu. deleg. §. reſtat. ad fin. 1. col. & in ti. de leg. §. finitur. ver. ſed pone d facto.
2 Ope exceptionis, vt dicam 18. q. 2. dudũ. ibi videas. 63. diſt. principali. Arc.

DE eo autẽ.] CASVS. Hic intitulatur ſecũda quæſtio, qua quæritur, an fratres vel domeſtici teſtes ſint audiendi. Et certum eſt, quod in cauſa criminali non admittuntur, vt 3. q. 5. c. 1. niſi quando clerici accuſant ſuum prælatũ, vt 2. q. 7. lator. & cum accuſatur patrimonium propter conſanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. ſimiliter in cauſa ciuili domeſtici teſtes non admittuntur, vt 4. q. 3. etiam in re propria. clerici tamen tam pro ſua eccleſia, quàm pro aliena bene admittuntur, vt j. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quòd fratres & domeſtici teſtes non ſunt admittendi. poſtea dat ſolutionem. Dicitur ergo, quod tam leges, quàm canones prohibent domeſticos teſtes aduerſus extraneum aſſumi. domeſtici teſtes, vt in ſeq. c. patet.

f ¶ An de ſuis fratribus.]In cauſa criminali nunquã admittuntur domeſtici, vt 3. quæſt. 5. cap. 1. niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum canonici accuſant prælatum ſuum, vt 2. quæſt. 7. lator. & cum accuſatur matrimonium propter conſanguinitatem, vt 35. quæſt. 6. cap. 1. ſimiliter in cauſa ciuili non admittitur domeſticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam niſi in cauſa eccleſiæ ſuæ, vt j. e. c. 1. & extra de teſti. inſuper. Similiter ad probãdũ conſanguinitatem admittitur domeſticus, vt 35. q. 6. c. 1. ſiue agatur ad contrahendum, ſiue ad dirimendũ matrimoniũ, vt extra qui matrimoni. accu. poſ. videtur, Sed pro-

Teſtificari poſſe qui doceat domeſtic.

Sed pro alio impedimento matrimonij domeſtici non admittuntur, etiam ſi velint probare affinitatem, vt extra de teſti. in litteris. Io. Sed contra videtur dicere decre. extra de teſta. ſuper eo. & ſic de facto ſeruatur: & in illa decre. in litteris. ſuſpicio erat contra eum: quia ſteterat

alijs litteris ſuper teſtibus recipiendis ſibi miſſis prius.

a ¶ Stephani.] Vnus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuũ concanonicum contra eiuſdem eccleſiæ canonicos: quia non eſt magis domeſticus vni quàm alij: & par affectionis cauſa ſuſpicionem excludit, vt ff. de ritu nup. non ſolum. §. 1. ſicut & poteſt ipſum inducere contra ſuum prælatum, vt 2. q. 7. laicos. Sed numquid poteſt eum inducere cõtra canonicũ alterius eccleſiæ: Hug. dicit ꝙ non. Tu potes dicere ꝙ ſic: quia nõ eſt domeſticus iſtius. ſed eccleſiæ tantum. ſimiliter prælatus iſte poteſt induci in teſtem pro eccleſia ſua: dũ tamen alius conſtituatur, qui nomine eccleſiæ agat, vt extra de teſt. inſuper 2. nec dicuntur iſti ferre teſtimonium in ꝓpria cauſa: quia cauſa eccleſiæ non eſt in cauſa ſingulorum, vt 12. q. 2. qui manumittuɫ. ſic legatarius fert teſtimonium in cauſa teſtamẽti, in quo aliquid ei relictum eſt, vt inſti. de teſta. §. legatarius. Sed nonne talibus imperatur ab eccleſia; ergo nõ poſſunt eſſe teſtes pro illa. vt 4. q. 3. idonei. Sed iſtud eſt in fauorem religionis. nam contra rationem pro religione iudicatur. vt ff. de relig. & ſump. ſunt perſonæ. Sed licet dicam, ꝙ vnus canonicus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui concanonici, nõ tamen dico, ꝙ poſſit eſſe iudex ſuus contra extraneum, quia minor cauſa repellit aliquẽ à iudicio quàm à teſtimonio, vt extra de offi. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico teſtificari poteſt.

examinatio in criminalibus cauſis ſeruanda eſt: in ciuilibus autem non vſquequaque. In criminali enim cauſa non licet teſtem de propria domo produci; in ciuili autem prælatis eccleſiæ licet.

Vnde Paſchalis II. Guidoni archiepiſcopo Vienenſi Apoſtolicæ ſedis legato ſcribit dicens.

¶ Clerici pro ſua eccleſia teſtimonium ferre poſſunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negotio beati Stephani [a], clericorum ipſorum acceptare nolueris teſtimonium. Diuerſæ namque ſunt ſpecies cauſarum: nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus † ſiquidem, accuſatorum, & teſtium illa diſtrictio obſeruanda eſt, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Ceterum in poſſeſſionum, vel huiuſmodi negotijs hi potiſſimum aſſumendi ſunt; qui eadem negotia tractauerunt [b], de quorum auditu, & viſu [c] hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei ſunt ad aſſertionem cauſæ illius; nullatenus remoueantur: ſed ſicut alijs litteris deliberatum eſt, inter S. Ioannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† *al. criminalibus*

1 Ad idem ff. de verb. ſigni. princeps. C. de digni. ius ſenatorum ſed ꝯ. quia executores negotiorũ, & adminiſtratores iu eiſdem negotijs teſtes eſſe non poſſunt. ff. de teſt. mandatis. Arc.

Poteſt etiam intelligi aliter. Domeſtici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant. Hi autem (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) non pro domeſticis, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium pauperum, teſtimonium dicant. In conficiendis autem inſtrumentis ſæcularium negotiorũ presbyteri non vocentur ad teſtimonium: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, iubente epiſcopo teſtimonium dicant.

Contra rationem cõmunẽ pro religiõe iudicatur.

Vnde in ſynodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. ſtatutum eſt, c. 13.

¶ In conficiendis inſtrumentis ſacerdotes ad teſtimonium non vocentur. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31.

QVamquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habeatur; tamen ipſi in ſæcularibus negotijs pro [a] te-

terat cum vxore per ſeptem annos, & etiam ibi ſuper affinitate inducebantur domeſtici. Præterea vt notauit ibi T. familiares ſui erant, vel domeſtici, quibus imperare poteſt ratione dominicæ vel patriæ poteſtatis. aliàs domeſtici bene admittuntur. I. B.

SVper prudentia.] CASVS. Guido archiepiſcopus Vienenſis, Apoſtolicæ ſedis legatus in cauſa, quæ vertebatur inter canonicos ſancti Stephani, & canonicos ſancti Ioannis, canonicos ſancti Stephani ad perhibendũ teſtimonium veritati recipere nolebat, quia domeſtici erant; quare Paſchalis ſecundus ſcribit ſibi, & docet, ꝙ in cauſa criminali teſtes domeſtici non aſſumanɫ, ſed in ciuili eccleſiaſtica potius ipſi ꝗ alij recipiantur. præcipit ergo ſibi, vt à teſtimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dumodo idonei videanɫ. [Alijs litteris,] quibus cauſam illam cõmiſerat ſibi: vel

a Alij ꝯ 4. q. 3. etiam ciuili iure. nam mercenarij ſunt domeſtici. ff. de pœ. reſpiciendũ. §. furti. C. de his qui ad ecc. confu. præſenti. Archi.

b ¶ Tractauerunt.] quia ea, quæ in capitulo geſta ſunt, melius poſſunt probari per canonicos quàm per alios, vt extra de teſtib. veniens. in fi. licet lex dicat aliàs inter domeſticos, facile quid confingi poſſe pro negotij qualitate, vt C. de dona. data.

c ¶ Et viſu.] 3. q. 9. teſtes.

POTEST. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima ſoluit aliter quam ſuperius dixerat, dicens ꝙ domeſtici ad teſtimoniũ non admittuntur pro eo cuius ſunt domeſtici. ſupradicti autem clerici non pro domeſticis admittuntur, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium. In ſecunda parte dicitur, ꝙ presbyteri in contractibus ſecularium non debent ad teſtimonium vocari. ſi tamen caſu interfuerint, iubente epiſcopo teſtimonium ferre poſſunt, vt in ſeq. c. docetur.

QVamquam.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eugenio,

Digitized by Go

ſtimonio a, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur[a]; quia eos in talibus rebus eſſe non conuenit. Si autem β euentu[b] aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint[c], vbi nullæ idoneæ ſæcularium inueniantur perſonæ; ne veritas occultetur[d], & malus vt bonus æſtimetur, in prouidentia proprij epiſcopi ſit, vt aut coram ſe[e] & competentibus[f] iudicibus, aut aliter[g] honorifice veritatem attollant †.

† al. teſtificentur

a ¶ Pro teſtimonio.] *Sic eſt emendatum ex concilijs Eugenij II. & Leonis IIII. & Polycarpo. Antea enim legebatur*, pro conficiendis inſtrumentis ad teſtimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipſis, & Polycarpo legitur*, ſi enim euentæ cauſæ aliquid viderint, &c.

QVAESTIO III.

Q Vòd autem[h] præter ſummam emolumenta ſectari, ſit vſuras exigere, Auguſtini auctoritate probatur, qui in pſalmum 36. ad verſ. [Tota die] ſcribit dicens.

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, vſuras expetit. C. I.

SI fœnerauerit homini, ideſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quàm[i] dediſti, expectes

Sent. 3. diſt. 37. Iuo p. 13. c. 17.

vtrum ſacerdotes ſint vocandi ad teſtimonium ſuper conficiendis inſtrumentis in negotijs ſæcularibus? Et dicitur quod non, ſi tamen caſu interfuerunt, vbi laici non inueniuntur idonei, iubente epiſcopo poſſunt dicere teſtimonium, ne veritas occultetur.

a ¶ Non rogentur.] an poſſit clericus cogi, not. 2. quæſt. 6. ſtatuendum.

b ¶ Euentu.] 3. q. 3. ad ſidem.

c ¶ Vel audierint.] & hoc eſt in illis caſibus, vbi teſtimonium valet de auditu, vt 9. quæſt. 9. ſi debitum.

d ¶ Occultetur.] iſtud eſt regulare quòd in defectum probationum quilibet poſſit cogi, vt extra de teſt. cog. peruenit. immo talis admittitur, qui aliàs non eſt idoneus vt 4. quæſt. 3. item ſerui reſponſo. ſimile eſt 55. diſtinct. priſcis. & de conſec. diſtin. 4. in neceſſitate. & C. de hæret. l. vlt.

Clerici nõ coguntur teſtificari.

e ¶ Coram ſe.] ſed qualiter teſtatur clericus coram epiſcopo cum cauſa verſatur coram laico iudice, cum continentia cauſæ diuidi nõ debeat, vt extra de ſequeſt. ad hæc? Reſpon. hoc eſt priuilegium clericorum, quod non coguntur coram quolibet iudice teſtificari ſicut egregiæ perſonæ nõ coguntur corã quolibet iudice teſtificari, vt ff. de iureiu. ad perſonas 1.

1 Ad idẽ extra de teſt. c. ſi quis. & maximè cũ tũc iurare debeãt: quia facere nõ debent laici. 22. q. vlti. c. vlt. ſ. in lo. de Fant.

f ¶ Competentibus.] ſcilicet iudicibus eccleſiaſticis.

g ¶ Aut aliter.] ideſt, vt committat epiſcopus aliquibus qui recipiant teſtimonia ipſorum.

Q Vòd autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæſtio, in qua quæritur vtrum ſit vſura, ſi aliquid præter ſortẽ exigatur? Et certum eſt, quod ſic: niſi cum eccleſia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prædium eccleſiaſticum de manu laici redimatur: quo caſu fructus eccleſiaſtici fundi præter ſortem retinebit, vt dicit Inno. III. in prima decre. de feu. & Alex. de vſu. in prima decre. in fin. Similiter non licet aliquid expectare præter ſortem, vt ĩ. ea. c. 1. Spes enim facit vſurarium ſicut ſimoniacum. arg. 1. q. 3. non ſolum.

h ¶ Quòd autem.] Hic quæritur an vſura ſit vltra ſortem aliquid recipere? Et certe ſic: niſi in quinq; caſibus. Primo, in caſu fauore eccleſiæ. extra de vſur. c. 1. & c. conqueſtus. Secundo, & cum fideiuſſor ſoluit ſortem & vſuras, poteſt vſuras petere, vt ff. de fideiuſ. conſtitutus. Tertio, & cum pœna petitur præter ſortem, vt 12. q. 2. in legibus. Quarto, & cũ petitur vſura tamquam intereſſe, vt dicam ĩ. ea. q. 4. quoniã multi. & ff. pro ſoc. l. ſocius qui. Quinto, & cum recipitur aliquid pro re, quæ non conſiſtit in pondere, numero vel menſura, ſicut in locatione. Itẽ in ſexto caſu rõne incertitudinis, vt extra de vſur. in ciuitate. & nõ ſolum quodcumque lucrum, ſed etiam ipſa ſpes facit hominem vſurarium, vt ĩ. ea. c. 1. ſicut ſpes facit hominem ſimoniacum, vt 1. q. 3. non ſolum. Ad intelligentiam autem huius quæſtionis ſcias, quòd duo ſunt contractus, qui de natura ſui gratuiti ſunt, vt mutuum & commodatum. In mutuo certum eſt & ſequitur, quòd ſit gratuitum: alioquin eſt vſuram. Item ſi commodatum non eſt gratuitum, non quidem eſt vſura, ſed tamen ſi aliquid recipitur pro commodato, ſtatim deſinit eſſe commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipſa, aut pro vſu rei. ſi pro re ipſa aliquid recipitur, aut eſt pecunia: aut alia res. ſi pecunia, eſt emptio ſeu venditio. ſi alia res, erit contractus permutationis. ſi pro vſu rei accipitur pecunia, erit contractus locationis. ſi res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes iſti contractus sũt liciti laicis etiam cauſa negotiationis, vt 88. diſtinct. fornicari. Clerici tamen in quantum poſſunt debent abſtinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit ſine peccato, vt ĩ. de pœni. diſtinct. 5. qualitas. tamen in cauſa neceſſitatis permiſſum eſt clericis negotiari, vt extra ne cle. vel mona. c. 1. licitum tamen eſt clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, ſi eis ſua non ſufficiunt, vt 91. diſtin. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de conſe. diſtinct. 5. numquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negotiatione, ſed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apoſtolis, vt 21. quæſt. 1. c. 1.

Vſura aliquando nõ committitur licet vltra ſortẽ quid accipiatur.

Contractus duo gratuiti.

SI fœnerauerit.] CASVS. Aliquis dedit pecuniam mutuam, & præter ſortem aliquid expectabat. quæſitum fuit ab Auguſtino, vtrum ſit vſurarius? Et reſpondet quòd ſic.

i ¶ Plus quàm.] ſupple quod conſiſtit in pondere, numero, & menſura. ſed in equo & domo aliud eſt: quia ibi licitum eſt recipere ſortem & lucrum. & eſt ea ratio, quia in prædictis quæ conſiſtunt in pondere, numero & menſura, trãsfertur dominium, cum illud ſit mutuum. Vnde res illa ſtatim eſt periculo 2 illius qui recipit eam. vnde incõueniẽs eſſet vt nomine illius rei magis grauaretur 3. ſed domus & equus nõ ſunt periculo ſui. vnde non eſt inconueniens, ſi aliàs grauetur pro re tali dando aliquid. ad hoc facit ff. de iureiur. cum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone quòd aliquis vendat vſum

2 Periculo. l. ſi vnus ex socijs. §. ſi vnus pro ſocio.

3 Arg. ff. de iureiu. cũ qui.

vſum pecuniæ,& recipiat in ſe periculum pecuniæ, talis contractus non eſt vitioſus,quia cum vſus ſit illius qui vendidit,licite poteſt eum vendere : & ſic habes q aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniam & aliud in hoc caſu,aliàs non:& hoc ideo,quia pecunia non deterio-

nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. quæſt.3.totum.

PLerique.] CASVS. Quidam cum pecuniam mutuaſſent negotiatoribus,de lucro mercium partem recipiebant:quæſitum fuit ab Ambro.vtrum hoc debeat reputari vſura? Et reſpondet q ſic: & non ſolum hoc, ſed cum quidquid vltra ſortē exigitur, quicumque nomine cēſeatur, dicitur vſura.& ad hoc ꝓbandū auctoritatē legis Moſaicę inducit. Sequēs c. planū eſt.

c ¶ Præcepta.] nolūt quidam facere contra legem, ſed faciūt fraudem legi. Ille vero facit fraudem legi,qui obſeruat verba legis,ſed mētem eius circumuenit,vt ff. de legi.fraus.Fit fraus legi quattuor modis. De re ad rē, id eſt, qñ in fraudē datur aliqua res,vt hic.& 1.q. 1.ſunt nonnulli,talis eſt fraus Macedoniani, ff. ad Macedo. l. ſed Iulianus. §. mutui. Itē de perſona ad perſonā,vt cum quis ſub perſona alterius exercet vſurā, vt 46. diſt.ſicut non ſuo, & cum maritus non poteſt aliquid dare vxori, ſupponit aliā perſonam cui dat, vt ff. de dona.inter virum & vxo. hæc eſt 16. §. vlt.Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cū mulier nō poſſit dare aliquid viro,fingit ſe vēdere ei: vt ff. de donat. inter virū & vxo. ſi ſponſus. §. circa.ſic 16.q.3.ſi ſacerdotes . Item de

Legi fit fraus quadrupliciter.

accipere,nō pecuniam ſolam, ſed aliquid plus, quàm dediſti †, ſiue illud triticum ſit, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud ſi plus; quàm dediſti,expectas [a] accipere,fœnerator es; & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus ſuper Ezechielem lib.6.ad c.18.

¶ Quidquid ſupra datum exigitur,vſura eſt. C. II.

Sent ibidem. Iuo p.13.c.18. Pann.l.3.c.160.

PVtant quidam vſuram tantum eſſe in pecunia [b]. Quod præuidens ſcriptura diuina omnis rei aufert ſuperabundantiam,vt plus non recipias, quàm dediſti *. *Item ibidem.* ¶ Alij pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diuerſi generis: & non intelligunt vſuram appellari,& ſuperabundantiam,quidquid illud eſt;ſi ab eo, quod dederint,plus acceperint.

Item Ambroſius in lib. de Tobia,c.14.

¶ Quidquid ſorti accedit,vſura eſt. C. III.

Iuo p.13.c.16.

PLerique refugientes præcepta [c] legis [d], cum dederint pecuniam negotiatoribus [e], non in pecunia vſuras exigunt;ſed de mercibus eorum,tamquam vſurarum emolumenta percipiunt.Ideo audiant,quid lex [f] dicat *. [Neque vſuram,inquit,eſcarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulo poſt.* ¶ Et eſca vſura eſt; & veſtis vſura eſt,& quodcumque ſorti accedit [g], vſura eſt ; quod velis ei nomen imponas, vſura eſt. *Item paucis interiectis.* ¶ Si quis inſtaurandum conuiuium putat ; ad negotiatorem [h] mittit, vt abſynthiaci † a cupellam ſibi gratis deferat ; ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut tyriacum † requirat: ad lanium, vt hilam † ſibi procuret;ad alium,vt poma [i] ſibi adornet.

Deut. 23.

† al. abſynthiati † al. theriacū † al. vuluam

a ¶ Abſynthiaci.] *De hoc vino, quod tardam coctionem acceleret, ideoque inſtaurandis conuiuijs aptum eſt, meminit Dioſcori-*

rioratur,ſed aliæ res deteriorantur.Item nonne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam, venditor tenetur ei ad antidora,vt extra de teſta.cum in officijs.& ff. de peti.hære.ſed & ſi.§.conſuluit. & naturaliter eſt ei obligatus ad aliā. quare ergo illam naturalem obligationem non poteſt deducere in eiuſdem ſcilicet,vt pactum fiat pro illa danda,ad quam tamen tenetur,cum etiam talia pacta interueniant in ſpiritualibus, ad quæ aliàs quis tenetur.extra de præben.ſignificatum. & extra de elect.ſignificaſti.

a ¶ Expectas.] ex pacto ſecundum quoſdam, vel etiam ſine pacto:quia ſola ſpes facit vſurarium,vt hic. Sed qd ſi mutuet eo pacto : vt ſibi etiam remutuet cū opus habuerit? Nō credo quod illud poſſet deducere in pactum: & ita hic naturalis obligatio non poteſt deduci in pactum a.

PVtant.] CASVS. Quidā pecunia mutuata pecuniā pro vſura recipere nolebant,ſed munuſcula,qd dicebant non eſſe vſurā.ſed Hieron.dicit q quid quid vltra ſortem recipitur,vſura reputatur.

b ¶ Pecunia.] ſtricte ſumitur hic nomen pecunia.

vno contractu ad alium fit fraus, ſed alio modo, vt cū mulier non poſſit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem,vt ff.ad Velle.quamuis,33.q.5.mulierem 3.

d ¶ Legis.] id eſt, canonis legitime agentis,ſ.legis propheticæ dicētis: Qui pecuniā ſuam nō dedit ad vſurā,&c.

e ¶ Negotiatoribus.] videtur, q ſi quis pecuniā ſuā dedit negotiatori,vt inde emat merces,& det ſibi partē lucri,q illud ſit licitū. quod non concedo,ſi periculū ſpectet ad recipientem,vt ſit inter eos cōtractus mutui. ſed ſi per illa verba ſocietatem cōtrahūnt, & tunc periculum ſpectat ad vtrumque; tūc bene licitum eſt,q vnus ſocius det pecuniam,& alter ſuppleat laborem, qui deeſt in pecunia,vt ff.pro ſo.l.quinta.

f ¶ Lex.] Moſaica.

g ¶ Accedit.] ex pacto.

h ¶ Ad negotiatorem.] cui crediderit pecuniam.

i ¶ Poma.] Videt ergo q vſura differat in hoc à crimine ſimonię, qa crimē ſimonię nō cōmittitur in modico. vt extra de ſim.& ſi quæſtiones,ſed non eſt ita & cap.& ſi quæſtiones,intelligas,q non præſumitur in modico committi ſimonia ratione perſonæ.

3 De hac materia plene not. extra d priui. quanto.ibi videas ſ ſūma Hoſti, de ſhen. empt.§. vl.

Simonia an in modico cōmittatur.

Vide re ꝑ ta locādo. Franc. Pur pura.l.2.§. 1.colū. 9. n.68.ſi cer. per. † Adde hic Bal. ſ rubr. C. de cōſti. pec.in 1.gl. & in l.3. & ibi clarius per eumdē & ibid. gl. ord. Bal. & Salic.C.de ex ercito. Ba. in l. 2. in prin.C. de vſu.rei iu. & in c. 1. ſ 5.col. de plus pe. la te per Sal. in auth.ad hæc in 11. q.C. d vſu. Iaſon.in l. cunctos. in 14.col.ver. ſexto & ſ vltimo q.10.C. de ſum.trini. Io. Cal. in conſi.11. poſito ſub tit. de vſuris. Domi. Alex.in cōſi. 303. qd incipit, viſo proceſſu cauſæ veritatis inter Io.ſ vl. col. *Cōco.tex. in l. 1.§ cū vrbem.ff.d of. pf. vrb. & in l.1. C. de hered. inſtit. *Adde ad hoc plene not. per Iaſ. ſ l. cunctos. col.12.C. d ſum. trini.

aliā ſententiam tenet Goſ.extra d vſu.conſuluit. ſed gl. ſcedens vi def innue ſ rum, verſ. itē nō ac.Arch.

Quòd

Digitized by Google

QVòd vero nec.] CASVS. Hic intitulaẽ quarta quæſtio, qua quæritur vtrũ laicis vel clericis liceat vſuras accipere? Et certum eſt, q nõ, niſi in caſibus notatis ĩ. in proxi. quæſt. & in apparatu: & in ſumma illis qſtionis.

SI quis obligatus.] CASVS. Quidam clerici vſuras centeſimas exigebant, vel aliquid aliud præter ſortẽ. & vilius emebant, vt carius alijs vendant. quare conſtitutum à Martino Papa, vt qui decetero talia fecerint: deponantur. Item eſt caſus ſequentis capituli.

a ¶ Quòd vero.] Nulli licitum eſt vſuras ſumere, nec etiam Iudæo, vt extra de vſu. poſt miſerabilem. videtur tamẽ quòd in caſu licitum ſit etiã Chriſtiano ſumere vſuram, vt ĩ. ead. cap. vlt. tamen licitũ eſt aliquando vltra ſortem aliqnid recipere, vt notaui in proxima quæſtio. ĩ. in ſũma.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelaſius in hoc cap. vt clerici ab omni illicita cupiditate cuiuſlibet negotiationis ſe abſtineant: alioquin in quocumq; gradu fuerint: deponentur. Sequens capitulum patet.

b ¶ Indignis.] licitas enim negotiationes poſſunt clerici facere, vt extra ne clerici vel monachi. ca. 1. & hoc cũ eis ſua nõ ſufficiunt, vt 91. diſt. clericus.

c ¶ Si ceſſare.] non ergo ſtatim deponẽdus eſt clericus propter vſuras. 47. diſt. c. 1. arg. cõtra 47. diſt. c. 2. Sol. ſtatim deponendus eſt, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem diſpenſandi 1.

d MInistri.] ¶ Datam.] ſ. 46. diſt. non licet.

CAnonum.] CASVS. Quidã clerici emebãt vilius vt carius venderent: & hoc faciebant ſtudioſa cupiditate lucrandi. Ideo ſtatutum fuit in concilio Tarraconenſi, vt decetero hoc non faciant, alioquin deponẽtur. [Studio,] id eſt, ſtudioſa cupiditate.

e ¶ Vel vendẽdi.] in eadẽ forma: ſed in tali materia poſſunt emere corium & chartas, & inde facere ſotulares & libros, vt 21. q. 3. c. 1. & 91. diſ. clericus. nec eſt negotiatio, ſed artificium.

1 Vel de turpi lucro hoc intelligeres ſed ꝯtra in vſura ſecundũ Lau. de hoc leg. & no. extra de vſu. p̃terea. ibi videas Arch.

des lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & roſato, atque abſynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l. 7. c. vlt.*

a ¶ Ex † *fortaſſe*, abſynthiaco, aut abſynthiaco. cap. l. 1. c. 125.

Item ex concilio Agathenſi.

¶ Quando amplius, quàm debetur, exigitur, vſura eſt. C. IIII.

VSura eſt, vbi amplius requiritur, quàm datur. Verbi gratia, ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris: vel dederis frumenti modium vnum, & ſuper aliquid exegeris.

Burc. l. 2. c. 126. Iuo p. 6. c. 200. Pann. l. 3. c. 161.

Ecce euidenter oſtenditur, quòd quidquid vltra ſortem exigitur, vſura eſt.

QVAESTIO IIII.

QVòd vero [a] *nec clericis, nec laicis liceat vſuras exigere, probatur auctoritate Gelaſii, & aliorum.*

Ait enim Gelaſius Papa ſcribens epiſcopis per Lucaniam, & Siciliam, c. 17.

¶ A quæſtibus negotiationis clerici abſtineant. C. I.

CLerici aut ab indignis [b] quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum; aut in quocumque gradu ſint poſiti; ſi ceſſare a [c] noluerint, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur.

diſtin. 88. conſequens. §. proinde. Iuo p. 13. c. 28.

a ¶ Si ceſſare noluerint.] *Hæc non ſunt in epiſtola, neq. referuntur ſupra diſt. 88. c. cõſequens. ſed non ſunt expuncta ob gloſſam.*

Item ex concilio Arelatenſi primo, quod confirmauit Papa Silueſter, c. 12.

¶ Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur. C. II.

MIniſtri †, qui fœnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam [d], eos à communione abſtinere.

Iuo p. 13. c. 10. † *De miniſtris*] orig.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 2.

¶ Qui volunt eſſe in clero, à ſtudio negotiationis abſtineant. C. III.

CAnonum ſtatutis firmatum eſt, vt quicumque in clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi [e] carius ſtudio non vtatur. Quod certe ſi voluerit exercere, cohibeatur à clero.

Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62.

In capitulis Mart. Bracha.

¶ Alienetur à clero vſuras, aut ſuperabundantiam exigens. C. IIII.

1 SI quis oblitus timorem Domini, & ſanctam ſcripturam, quæ dicit; [Pecuniam ſuam nõ dedit ad vſuram.]

Pſal. 14.

Digitized by Google

a ¶ Ex quolibet.] 21.q.3.placuit.

SI quis clericus.] CASVS. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tempore ſoluendam: quæſitum eſt in Nicæno concilio, ſi tempore ſtatuto ad ſolutionem faciendā velit recipere pretio debeat eam recipere. Et reſpondet, ꝗ ſub eo pretio, quo vendi poteſt tēpore ſolutionis faciendæ, & tm̄ recipiat ſub eo pretio donec perueniat ad ſummā, quā mutuauit. Si vero non vult ſpeciem, ſed pecuniam: recipiat eam ſine augmento. Ita videtur mihi quæſtio huius c. formanda, licet Beneuē. aliter eam formauerit: nec in ea caſus poſitio à ſua differt, niſi in formatione quæſtionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuē. Sequens cap. patet.

poſt hanc cognitionem magni a concilij fœnerauerit, & centeſimas exegerit, aut ex quolibet a negotio turpe lucrū quæſierit, aut per diuerſas ſpecies vini, vel frugis, vel cuiuſlibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incremēta ſuſceperit; de gradu ſuo deiectus, alienus habeatur à clero.

a ¶ Magni concilij.] *Sic loquitur Martinus Bracharenſis: quoniam hanc ſententiam accipit ex capite 17. concilij Nicæni, quod citatur infra ead. c. quoniā. & in duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus poſt hoc continuo illud ſubiungitur.*

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iuſto pretio ſpecies accipere poteſt. C. V.

ij SI quis clericus ſolidum [b] in neceſſitate præſtiterit; hoc [c] de vino, vel frumēto accipiat, quod [d] mercandi [e] cauſa tempore [f] ſtatuto decretum [g] fuerit venumdari. Ceterum ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam; ipſum, quod dedit, ſine vllo augmento recipiat.

Item ex concilio Carthaginenſi † 3. c. 16.

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accomodauerit: ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſpeciem eamdem, quantam dederit, accipiat: & quidquid aliud, tantum, quantum dederit, accipiat.

Item Leo Papa epiſt. 1. c. 3.

¶ Etiam laicis vſura damnabilis eſt. C. VII.

NEc hoc quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdā lucri turpis cupiditate captos vſurariam exercere pecuniā, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicā in eos, qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item ex Nicæno concilio, c. 17.

¶ Eijciantur à clero turpia lucra ſectantes. C. VIII.

QVoniam multi clerici auaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes, obliti ſunt diuini præcepti, quo dictum eſt: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] fœnerantes, centeſimas exigunt; ſtatuit hoc ſanctum concilium, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionē vſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frumentorum ad ſeſcuplum dare; omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæſtum [h], deijciatur à clero, & alienus ab eccleſiaſtico habeatur gradu.

¶ *Supra diſt. 47. hic idem canon affertur ex verſione Dionyſii, qui nunc ex priſca, quæ eſt in collectione Iſidori.*

Item Iulius Papa.

b ¶ Solidum.] ſcilicet pecuniam numeratam.
c ¶ Hoc.] id eſt, vſi.
d ¶ Quod.] id eſt, quantum.
e ¶ Mercandi.] ſi deberent vendi.
f ¶ Tempore ſtatuto.] id eſt, ſolutionis tempore.
g ¶ Decretum.] à iudice, vel ab alio: ſcilicet hoc vult dicere, ꝗ creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantum valuit tempore ſolutionis 1, & ita conſiderandū eſt tempus ſolutionis. ſed ſi non eſt præfixum: tunc æſtimatur quantum valet tempore quo res petitur, vt ff. ſi cer. pet. l. vinū.

NEc hoc.] CASVS Dicit Leo Papa, ꝗ quidam turpia lucra ſectantes, vſuras exercēt: de quo dicit ſe valde dolere nō ſolum in clericis, ſed etiam in laicis: quod dicit eſſe acrius vindicandū in clericos, ꝗ in laicos, vt ceteris metus incutiatur.

h QVoniā.] ¶ Ad quæſtū.] Vt hic ꝗ prohibeamur ſumere vſuram cauſa lucri captandi, nō autē uitādi dāni. ar. ad hoc ſ. ea. ſi qs oblitus. vbi dicit, incrementa ſuſceperit. maxime ſit ſit bonæ fidei ꝯtus 2, vbi ex ſola mora veniunt vſuræ, vt ff. de vſur. mora. §. in bonæ. ſi quis ergo eſt in mora ſoluēdi, ab eo poſſūt repeti vſuræ, non tamquā vſuræ, ſed tāquā intereſſe, vt ff. pro ſoc. ſocius qui. & tunc petuntur vſuræ iudicis officio, non iure actionis. licite eſt pôt qs agere ad hoc vt

re frumentum, vel aliā ſpeciem loco pecuniæ, ſub quo

1 Non intelligas, ꝗ hic imponatur neceſſitas venditori aliud ꝙ debeat accipiendi, ſed plus nō exigendi. aliud enim pro alio nō poteſt ſolui inuito. ff. de ſolut. ſi quis. C. eod. tit. cū autem, ſm Bart. Iūd. Arch.

Vſuræ cauſa damni vitandi poſſunt peti.

2 Quæ ſint actiones ſiue ꝯtus bonæ fidei, habetur inſtit. d actio. §. actiond. & no. extra de except. cū venerabilis. in gl. quæſitum, &c.

Ino p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14. Pann. l. 3. c. 159.

† In vulgatis erat Agathēſi 3.] Anſ. l. 7. c. 153. Burc. l. 2. c. 124. Iuo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pann. l. 3. c. 158. Rab. pœn. c. 31.

& in cōc. Aquiſgran. c. 62.

Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 123. Anſ. l. 7. c. 149. Iuo p. 6. c. 65.

& in Aquiſgrā. c. 40.

diſt. 47. quoniā multi. Burc. l. 2. c. 120. Iuo p. 13. c. 8.

Pſal. 14.

† al. cōmentus

capit. l. 1. c. 131.

Digitized by Goo

vt reddatur indemnis,vt extra de fideiuſſ.peruenit. & 12.q 2.ſi quis de clericis.vbi agitur ad intereſſe.

Qvicumque.] Casvs. Aliqui tempore meſſis,vel vindemiarum, non neceſſitate,ſed propter lucri cupiditatem emunt vinum vel annonam pro duobus denarijs,hac intẽtione, vt ſeruent poſtea, donec pro quattuor vendant vel pro pluribus. Quæſitum eſt à Iulio Papa, vtrum hoc ſit turpe lucrũ? Et reſpondet q̃ ſic.& dicit Hugo, q̃ hoc c. loquitur generaliter tam de clerico,quàm de laico. Sequens c. patet.

a ¶ Modium.] ſi aliquis vendat merces quæ modo valent quattuor,& facit pactum, vt ei dentur quinque ad terminũ præfixum: illud non eſt vſura, ſi dubium eſt quantum poſſunt valere merces illę ad terminum præfixũ: vt extra de vſur. in ciuitate, licet ſi venderet longe cariori foro,quàm modo valeſit,tunc eſſet vſura, vt extra eo. tit. conſuluit.Io.Et quod dicitur de venditione mercium, intelligitur ſi tempore cõtractus non fuerat venditurus: alioquin eſſet vſura, vt extra eo.tit.c.vlt.B.

Vſura qñque nõ ſit, licet pro quattuor quinq; ſoluantur.

b Sl quis.] ¶ Rapinam.] ſic ergo vſurarius eſt raptor. ergo in eum non trãſfertur dominium.ſicut nec in ſimoniacũ. poteſt tamen concedi,q̃ trãsfertur dominium in eum. licet eum vſurarius non audiatur, niſi reſtituat vſuras, quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor, vt vſ: quod non admitto,& rapina large ſumitur pro qualibet iniuſta vſurpatione,vt 32.q.4.meretrices.

Dominiũ an transferatur in vſurariũ.

Qvid dicam.] Casvs. Hoc cap.diuiditur in duas partes.In prima parte dicitur, q̃ crudelis eſt, qui vſuram exercet.ſicut ille,qui facit rapinam; quia vſura reſtitui debet,ſi ſit ſub quo iudice repeti poſſit. In ſecunda parte inuehitur contra auaritiam & cupiditatem vſurarij,quæ ſatiari non poteſt.Et oſtendit,q̃ vſurarius cum peccato poſſidet vſuram, quia alienum eſt: & ideo reſtituendum, quia iniuſte poſſidet, & eo male vtitur.

c ¶ Reddi.]id eſt,dari:quia verbum reddendi ponitur pro verbo dandi.ff.de verb.ſign.verbum reddendi.Poteſt th̃ dici,q̃ ſm̃ leges non ſunt dandæ vſuræ,tũ quia ſacræ leges non dedignantur imitari ſacros canones,vt 2.q.3.§.notandum.tum quia Imperator iubet ſeruari ea quæ ſtatuta ſunt in Niceno concilio,vt in Auth.de eccl.tit.in prin.coll.9.ſed Nicænum concilium prohibet vſuras,vt 47.diſt.quoniam.& ẽ.ca.quoniam. cũ ergo Imperator conſtitutione ſua confirmauit ſtatuta Nicæni concilij,patet q̃ voluit derogare omnibus legibus, q̃ loquuntur de vſuris.Vel dic vt dixi 10.diſt.lege.

Vſuræ eti[am] ſm̃ leges non ſunt dandæ.

¶ Turpe lucrum ſequitur,qui minus emit,vt plus vendat. C. IX.

Qvicumque tempore meſſis,vel vindemiæ,non neceſſitate,ſed propter cupiditatem comparat annonam, vel vinum,verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum,& ſeruat vſque dum vendatur denarijs quattuor,aut ſex,aut amplius;hoc turpe lucrum dicimus.

Poly.ibidem Burc.l.2.c.117. Iuo p.6.c.201. & p. 13.c.21. Pann.l.3.c.162.

¶ *Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem par. 6. c. 201. & in Panormia citatur ex decretis Iulij Papæ vſurarijs miſſis. Verum idem Iuo par. 13. c. 21. citat ex capitularibus,quorum lib. 1. cap. 131.habetur.*

Item Ambroſius in libro de bono mortis,c.12.

Rapinam facit,qui vſuram accipit. C. X.

Sl quis vſuram acceperit;rapinam [b] facit,vita non viuit.

Item Auguſtinus ad Macedonium,epiſt.54.

¶ Non minus crudelis eſt,qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

Qvid dicam de vſuris, quas etiam ipſæ leges, & iudices reddi [c] iubent? An crudelior eſt,qui ſubtrahit aliquid,vel eripit diuiti;quàm qui trucidat pauperem fœnore?Hæc,atque huiuſmodi male vtiq; poſſidentur: & vellem,vt reſtituerentur:ſed non eſt, quo iudice repetantur. Iam vero,ſi prudenter intueamur,quod ſcriptum eſt [d]:[Fidelis hominis totus mundus [e] diuitiæ ſunt:infidelis autem, nec obolus [f]:] nonne omnes,qui ſibi videntur gaudere licite conquiſitis,eiſque vti neſciunt;aliena poſſidere conuincimus? Hoc enim certe alienum [g] non eſt, quod iure poſſidetur:hoc autem iure,quod iuſte:& hoc iuſte, quod bene †. Omne igitur,quod male poſſidetur; alienum eſt: male autem poſſidet,qui male vtitur.

Poly.l.6.tit.20.

Prov.17.

Porro,à quo vſura exigenda ſint; Ambroſius teſtatur dicens in libro de Tobia,c.15.

¶ Ab illo vſuram exigere poſſumus,cui iure nocemus. C. XII.

Ab † illo vſuram exige,cui merito nocere deſideras;

Iuo p.23.c. 27. † Ibi inquit] orig.

d ¶ Scri-

d ¶ Scriptum eſt.] in prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus.] id eſt, quælibet parua pars mundi: 1, vt hæc dictio,totus, hic ponatur diſtributiue.

f ¶ Nec obolus.] ſupple eſt totus mundus.

g ¶ Alienum.] canon fingit rem alienam illam, qua quis male vtitur,vt hic, & 47. diſt. ſicut hi.& extra de verbo.ſignifi.c.ius dicitur.

Porro. Casvs. Supra dictum eſt, q̃ vſuræ non debent exigi:nunc ponit caſum, in quo poſſunt exigi. & ad hoc inducit ſequens cap.

Ab illo.] Casvs. Quæſitum fuit Ab Ambroſio, à quo vſuræ exigi ſine peccato vel recipi poſſint.Et reſpondet q̃ ab illo,cui nocere merito deſideramus. & contra quem bellum iuſte mouemus,ſed bello vincere non valemus.Hoc cap.intelligit H. generaliter de Iudæo, pagano, hæretico, & Chriſtiano quolibet,contra quem bellum iuſte mouetur.

† Hinc [...] Thoma[...] quinas [...] opuſcul[...] tract. de [...] ſur.c.[...] fert q̃ [...] legẽdu[...] non tra[...] fertur d[...] miniũ [...] vſurari[...] ſed tan[...] ſm̃ leg[...] humana.

† Hic [...] dicere,q[...] quæ p[...] det, [...] pauca, [...] ei ſuffici[...] ac ſi to[...] mundus [...] ſet ſou[...] Goſ. Aut[...]

a ¶ Cui.] ſicut nulli nocere debes, ſic à nullo debes petere vſuras. vt c. intelligat negatiue, & ſic planũ eſt. Alij dicũt, q ab hoſtibus licitũ eſt petere vſuras. nã & oĩa eorũ licite poſſumus auferre, vt 23. q. 7. ca. 1. & 2. & quibuſcumq. inſidijs poſſumus nocere eis, vt 23. q. 2. dominus.

b ¶ Vbi

bus, non prohibet quin idem de alijs.

c ¶ Quòd vero.] Quidam generaliter dicunt, q de nullo illicite acquiſito põt fieri eleemoſyna, nec de meretricio, nec de vſura, nec de alea, nec de hriſtrionatu, nec de ſimonia. ſcriptũ eſt enim: Honorabis dñm Deũ tuũ ex iuſtis tuis laboribus. 1. q. 2. nõ eſt putãda. & in Deute. dicitur: Nõ accipies mercedẽ proſtibuli. & eſt ar. ad hoc ĩ. c. eleemoſyna. & 32. q. 4. ſicut nõ ſunt, nã illicite acquiſita nõ ſunt in bonis nřis, nec noſtra, vt ff. pro ſoc. cũ duobus. §. vlt. Alij dicunt, q ſi de illicite acquiſitis nõ transfertur dominium, vel etiã trãsfertur, ſed competit repetitio; non poteſt tamen fieri eleemoſyna, vt in vſura. arg. e xt. de iureiur. debitores. & in ſimonia, vt extra de ſimo. veniens. Sed ſi non datur repetitio, & transfertur dominiũ, bene fit inde eleemoſyna, vt ſi aliquid daſ meretrici, illud non poteſt repeti, vt ff. de cõdi. ob turpẽ cau. idẽ q ſi. §. quoties. vnde de tali poteſt meretrix facere eleemoſynã. Idem de eo eſt quod datur hiſtrioni, & de eo quod extorquetur rõne officij alicuius, vt ĩ. ead. non ſane. Quod autem dicitur, quòd ſacerdos nõ poteſt percipere mercedẽ proſtibuli, poteſt dici, quòd non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſſit inde fieri. & hæc eſt ratio, vt propter ruborem citius conuertatur, vt 90. diſtinct. oblationes. & 17. quæſt. 4. miror. Sed de illis, quæ ſunt extorta per violentiam, non ratione officij alicuius, vt de rapina, & de furto, non poteſt fieri eleemoſyna[i]. Dicunt tamen quidam, quòd ſi res furtiua vendatur, de nummis illis poteſt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua, vt ff. de fur. qui vas. §. vlti. quod non credo, vt extra de vſur. cum tu. in fine i.

Eleemoſyna, verũ fieri poſſit de illicite acquiſitis.

cui[a] iure inferuntur arma, huic legitime indicantur vſuræ, quem bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centeſima vindicare te. Ab hoc vſuram exige; quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vſuram flagitat: ſine gladio ſe de hoſte vlciſcitur, qui fuerit vſurarius exactor inimici. Ergo vbi ius[b] belli, ibi etiam ius vſuræ.

QVAESTIO V.

Quòd verò[c] eleemoſynæ non ſint facienda ex fœnore, vel vſuris, nec ex quolibet male acquiſito; Auguſtinus teſtatur in libro de verbis Domini, ſermone 35.

¶ De vſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt. C. I.

Iuo p. 13. c. 16.

NOlite velle eleemoſynas facere de fœnore, & vſuris[d].

Item Eccleſiaſtici 34.

¶ Oblatio de rapina reprobatur à Deo. C. II.

† Immolantis] orig.

IMmolans † ex iniquo oblatio eſt maculata. *& infra.* ¶ Dona iniquorum[e] non probat altiſsimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine[f] ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum: quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium, vita pauperis eſt ĩ. Qui defraudat illum, homo ſanguinis[g] eſt. Qui aufert in ſudore panem; quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres[h] ſunt.

† Facit ad hũc text. l. cũ hi. cum ibi no. ff. de tranſactio.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

b ¶ Vbi ius.] iuſtum bellum eſt quod geritur ex edicto principis, vt 33. q. 1. iuſtum. Ioan.

Quòd vero.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes, in prima quarum probat per ix. auctorit. q de vſuris & rebus male acquiſitis, de quibus dñium nõ transferſ, nõ poſſunt fieri eleemoſynæ. Scđa ibi, [Econtra.] Tertia ibi, [Item obijcitur.] Quarta ibi, [Sed Aug.] Io. CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, vbi quęritur, an ex vſuris & rebus male acquiſitis poſſint eleemoſynę fieri. Et certe quidam dicunt, q ex nulla re illicite acquiſita põt eleemoſyna fieri, vt ĩ. c. eleemoſyna. & 1. q. 1. nõ eſt putanda. vbi dicitur: Honora Dñm de tuis iuſtis laboribus. & in Deutero. Non accipies mercedẽ proſtibuli. Alij diſtinguunt: verũ transferatur dñium, vel non. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemoſyna fieri non poteſt, vt de rapina & furto. Vel vbi transfertur, ſed datur repetitio, ſimiliter eleemoſyna fieri nõ poteſt, vt in vſura, & re per metum extorta, & etiam in ſimonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio eleemoſyna fieri poteſt, vt de re per meretriciũ acquiſita. & de re quæ datur hiſtrioni, vt ĩ. c. qui habe. t s. & c. non ſane. Quòd dicitur: non accipies mercedem proſtibuli, non obſtat: quia oblatio licet de ea fieri non poſſit, non prohibetur quin eleemoſyna fieri poſſit. & quod dicitur: Honora Dominum de tuis laboribus

d NOlite.] ¶ Vſuris.] hic inculcatio verborum eſt, & fœnus dicitur vſura vſurarum. Vnde Lucanus

Hinc vſura vorax, auidumque in tempore fœnus.

IMmolans.] CASVS. Augu. in hoc ca. reprehendit illos, qui ex male acquiſito faciunt oblationes. Nam qui offert ſacrificium, vel oblationes ex iniuſte acquiſito, ſimilis eſt illi, qui interficit filium in conſpectu patris. nam qui rapit pauperibus, & qui ſanguinem fundit humanum & homicida reputatur, & ſimiles ſunt in malo. [Immolans,] id eſt, immolantis.

e ¶ Iniquorum.] ĩ. 1. q. 1. nullus. & c. non eſt putanda.

f ¶ Nec in multitudine.] ſed in meritis, vt 24. q. 1. odi.

g ¶ Sanguinis.] ĩ. 86. diſt. paſce.

h ¶ Fratres.] id eſt, pares hoc eſt ſimiles in peccato. ĩ. ea. c. melius. & de pen. diſt. 1. homicidiorum.

i De hoc nota extra de decimis ex transmiſſa.

Digitized by Google

FOrte.]Casvs. Quidã putant ſe non peccare ſi auferant auaro & diuiti, vt pauperibus largiant̃: ſed dicit Aug. q̃ tales diabolica ſuggeſtione mouent̃: quia qui talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati.

a ¶ Non habebo.] nec enim propter bonum eſt faciendum malum, vt 30. q. 1. noſſe. 32. q. 4. ſicut nõ ſunt. non videtur tamen, q̃ talis furtum committat: quia furtũ nõ fit niſi adſit animus lucrãdi, vt ff. de fur. l. 1. ſed nõ eſt ita: q̃a ſpecies furti eſt ex alieno largiri, vt ff. de furt. ſi pignore. §. 1.

SI quid inueniſti.] Casvs. Dicit Augu. in hoc cap. q̃ ſi aliquis inueniat aliquid, & animo lucrãdi retinuit, talis dicit̃ raptor: nam qui alienũ negat, ſi inueniret alienum, tolleret: & dolet q̃ plus non inuenit. Deus enim reſpicit cor, & nõ manum. Sequentia duo capitula patent.

b ¶ Si q̃d inueniſti.] hic notabis q̃ ſi inueni rem aliquã habitam pro derelicto, licet intendam eã furari: non tamen committo furtum. Itẽ ſi nõ habet̃ pro derelicto. credo tñ q̃ habeatur pro derelicto, ſimiliter nõ cõmitto furtũ. ſi autem non habetur pro derelicto, nec credas q̃ habeatur, ſi eo animo accepiſti, vt dño reſtituas, nõ cõmittis furtũ: hoc tñ in libellos debes p̃teſtari. hoc totum habes ff. de furt. falſus. §. qui alienũ. Item & hoc ſcias, q̃ ſi quis inuenit theſaurũ in loco proprio, ſtatim inuẽtoris eſt: ſi aũt in loco alieno, & caſu fortuito eũ inuenerit, dimidius ſit inuentoris, & dimidius ſit dñi loci. ſi vero ſtudioſe quæſiuit, & inuenit eum in loco alterius, totus erit dñi loci. ſi vero in ſacro vel religioſo loco caſu fortuito inuenit theſaurũ, totus eſt inuẽtoris, vt inſt. de re. diui. §. theſaur. & C. de theſau. l. nemo. lib. 10.

nere, vt C. vnde vi. conquerebatur.

NEque.] Casvs. In hoc c. oſtendit Auguſt. q̃ malum præcedens (vt rapina vel inuaſio) non excuſat̃ propter bonũ ſequens. & hoc probatur duobus exemplis, ſcilicet primo & tertio. Et econuerſo bonum præcedens non

Aliud pro-[illegible] propter bonũ nõ eſt fac. [illegible] [illegible] ne[illegible] [illegible] vel [illegible] 3.

¶ Non eſt aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc ſecum cogitat, & dicit: multi ſunt Chriſtiani diuites, auari, cupidi: non habebo [a] peccatum; ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedẽ habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero. Etiam in hac re parcat vnuſquiſq. animæ ſuæ: quia huiuſmodi cogitatio ex diaboli calliditate ſuggeritur. Nam etiam ſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit; addit potius peccata, quàm minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NEmo qui † rapit, moriens, ſi habet vnde reddat, ſaluatur. Si eos quorum fuit, inuenire nõ poterit; eccleſiæ, vel pauperibus tribuat. *† al. in rapina moriens*

¶ *Hac & ſequens Palea abſunt à pleriſque vetuſtis, etiam in quibus cetera eſſe ſolent. In vno autem habentur ſupra ead. q. 4. poſt c. ſi quis vſuram.*

[*Item Ambroſius.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, niſi ea intentione, vt cui eſt ablata, reddatur.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 9. & ſerm. 21. de verbis Apoſtoli

¶ Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI.

SI quid inueniſti [b], & non reddidiſti; rapuiſti: quantum potuiſti, feciſti. Quia plus non inueniſti, ideo non plus rapuiſti. Qui alienum negat; ſi poſſet, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manum. Poly. l. 6. tit. 16.

Furari intẽdẽs quãque furtum nõ cõmittit.

Item Gregorius lib. 7. epiſt. 110. ad Siagrium.

¶ Qui de rebus conceſsis, & bene quæſitis eleemoſynam impendit, illa placet Deo. C. VII.

ELeemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congeritur; ſed quæ de rebus conceſsis, & bene acquiſitis impenditur. Polyc. l. 2. tit. 1. Pann. l. 2. c. 191.

¶ *In epiſtola Beati Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis, non eſt putanda. ſupra 1. q. 1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici. Origenes ho. 4. ad c. 6. Leuitici.

¶ Peccat, qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

MVlti ſine peccato putant eſſe; ſi alienum, quod inuenerint, teneant: & dicunt [c], Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Diſcant ergo peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ, ſi quis inuenta non reddat.

Item Auguſtinus lib. de bono coniugali, c. 14.

¶ Bonus vſus non iuſtificat iniuſte quæſita. C. IX.

NEque enim ſi agris inique, ac perperam inuaſis ita

Theſaurus inuentus cuius eſt.

c MVlti.] ¶ Dicunt.] Iſti male dicunt: quia omnes ſcire debent quod ſuum non eſt, ad alios perti-

nõ vitiatur malo ſequenti. & hoc probat duobus exemplis: ſcilicet ſecundo & quarto. Et no. q̃ prima duo exempla

pla opponuntur ſibi:& ſequentia duo ſimiliter. Secundum exemplum eſt ibi, [Neque ſi aliàs.] Tertiū ibi, [Nec tyrannicæ.] Quartum ibi, [Nec vituperabilis ordo.]

a ¶ Iuſtificat.] Arg. q̧ bonum non improbatur propter malum cohærens: nec malum approbatur propter bonū cohærens: vt 56. diſt. vndecumque & 23. q. 5. relegentes. Arg. contra. 22. q. 2. ſi quælibet.

b ¶ Laudabilis.] id eſt, licet iniuſte electus bene vtať dignitate, per hoc non conualeſcit dignitas, vt 1. q. 1. principatus. hoc tamen fallit, vt extra de renun. niſi.

c ¶ Iniuſta.] id eſt, iniuſte acquiſita. Omnis enim poteſtas à Deo eſt. arg. 23. q. 1. quid culpatur.

Denique.] Casvs. Quæſitum eſt ab Ambro. vtrum cauſa pecuniaria, quæ vertitur inter aliquos, poſſit ſacerdos pro altero licite poſtulare? Et reſp. q̧ nō: qa cōmodius eſt vt neuter iuuetur, quàm grauet alter: quia ad officiū ſacerdotis ſpectat vt nemini noceat, ſed proſit omnibus. & facit principium. c. ad propoſitū Gratiani, ſ. vt alienū non auferam, vt alteri ſubueniā, pecuniariter maxime.

† al. quiſquā

quiſque † vtatur, vt ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat; ideo rapinam iuſtificat [a]. ¶ Neque ſi alius rure paterno, vel iuſte quæſito auarus incumbat, ideo culpanda eſt iuris ciuilis regula, qua poſſeſſor legitimus factus eſt. ¶ Nec tyrannicæ factionis peruerſitas laudabilis [b] erit, ſi regia clementia tyrannus ſubditos tractet. ¶ Nec vituperabilis ordo regiæ poteſtatis, ſi rex crudelitate tyrannica ſæuiat. Aliud eſt namque iniuſta [c] poteſtate iuſte velle vti: & aliud eſt iuſta poteſtate iniuſte velle [a] vti.

a ¶ Velle vti.] *Poſt hæc verba apud B. Auguſtinum ſequitur, c. concubina. inf. 32. q. 2.*

Item Ambroſius lib. 3. de officijs, c. 9.

¶ Cum alterius detrimento alteri ſubuenire non licet. C. X.

Denique [d] ſi non poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur; commodius eſt neutrum [e] iuuari, quàm grauari alterum. Ideoq. in cauſis pecuniarijs interuenire non [f] eſt ſacerdotis: in quibus non poteſt fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur. Sacerdotis eſt igitur nulli nocere, prodeſſe velle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt.

Item Gregorius in regeſto lib. 7 indict. 2. epiſt. 126. Recaredo regi.

¶ Eleemoſynæ, & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere. C. XI.

3. q. 7. ſ gravib. Prov. 15. Gen. 4. Eccli. 34. Prov. 15.

Scriptum [g] eſt: [Victimæ impiorum abominabiles Deo: vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur, ſed à quo detur, inſpicitur. Hinc eſt enim quod ſcriptum eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius non reſpexit.] Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera: præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt [a]. [Dona quippe iniquorum non probat altiſsimus: nec reſpicit in oblationes eorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Longe eſt Dominus ab impijs: & orationes iuſtorum exaudiet.]

a ¶ Placuerunt.] *Hucuſque B. Gregorius: ſicut ſupra 3. q. 7. c. in grauibus. eſt notatum.*

Exod. 3.

2 *Contra in Exodo legitur, quòd filij Iſrael exituri de Aegypto à vicinis ſuis acceperunt mutuo vaſa aurea, & argētea: ex quibus poſtea ædificauerūt tabernaculū Domino.*

His reſpondet Aug. in lib. quæſt. Exodi, q. 39.

2 Ad hoc 1. q. 6. conſuetudo. 32. q. 3. §. his ita. & ca. quidquid. 11. q. 4. qui recte. Arg. contra 23. q. 3. tūc ſaluabitur. Arch.

2 Arg. 32. q. 4. ſicut nō ſunt. 14. diſ. q̧ ait. C. de ſta & ima. l. vlt.

Puniri nō debet alter pro altero.

d ¶ Denique.] ſic 11. q. 3. nolite. cum ſuis concor. & 13. q. 2. non æſtimemus.

e ¶ Neutrum.] Ar. q̧ nulli ſubueniendum eſt cum iniuria alterius, vt 22. q. 2. primum 2. & cauendū eſt ne prætextu nocētis innocens puniať. C. de his qui latro. occ. l. 1. in fi. quia ſanctius eſt, & c. ff. d pœ. abſentē. & pœna ſuos tenebit auctores. C. de pœ. ſancimus. extra d his quę fi. à maio. parte c. quæſiuit. nec debet alteri per alterū iniqua conditio afferri, vt ff. de reg. iu. non debet.

f ¶ Non eſt ſacerdotale.] Arg. q̧ ſacerdotes non poſſunt aduocare in cauſis, vt hic. & 88. diſ. perlatū. Ar. ɔtra. 15. q. 2. obſeruandū. Solu. corā ſeculari iudice nō poſſunt allegare niſi pro certis perſonis, vt extra de poſt. c. 1. ſed corā eccleſiaſtico bene. Io. ſ. Hodie ſacerdos non pōt poſtulare niſi p ſe & eccleſia ſua, vel p coniūctis & miſerabilibus perſonis, vt extra eo. c. vlt. B.

Scriptū.] Casvs. Quæſitum fuit à Greg. an de illicite acquiſitis poſſint facere peccatores ſacrificia vel oblationes? Et rñdet q̧ nō: & hoc pbat exēplo Cain, ad cuius munera vel perſonā dominus non reſpexit, cum malus eſſet & impius: ſed ad Abel & ad munera eius reſpexit. Dona enim iniquorum nō probat altiſſimus, ſed bonorum.

g ¶ Scriptum.] hoc cap. expoſitum eſt ſ. 3. q. 7. in grauibus. §. ecce.

CONTRA. Hęc eſt 2. pars quæſtio. ſecundum Io. de Fant.

Digitized by Go

CASVS. Supra probatum eſt, q̃ de furto, vel rapina, vel conſimilibus eleemoſynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probatur contra exemplo Iudæorum, qui de vaſis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptijs, ędificauerũt poſtea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni ſndet Grat. per ſeq. cap.

e ¶ Rapinam.] arg. q̃ aliquo prohibito prohibita ſunt omnia ſimilia, vt extra de conſtit. tranſlato. & 3. diſtin. 4. deniq. in fi. & quæ ſequuntur ex illo: extra de conſtit. nam concupiſcentiam.

f ¶ A parte enim.] ſimile 32. q. 4. meretrices: eſt autem fur-

D[ixit.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. verò exẽplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliauerunt auro & argẽto, poſſit quis ſuum proximũ ſpoliare? Et reſpõdet q̃ non, nec Iudæi furtum fecerũt, ſed pręceptum Domini ſeruauerunt.

a ¶ Sumendum exẽplum.] Argu. ab exẽplis nõ eſſe argumẽtandũ. 12. q. 2. gloria. ver. neque verò. Arg. contra. 37. diſt. qui de menſa.

b ¶ Furtũ.] Arg. hoſtes poſſumus decipere & eis ſua auferre, vt 43. diſtin. in mandatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. 3. diſt. 8. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. 2. Hic tñ ideo excuſant, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita eſt argu. hic, q̃ auctoritas maioris excuſat in illicitis, vt 63. diſt. Salonitanæ. & de conſ. diſt. 5. diſcipulos. 23. q. 5. q̃d culpatur. ſic Abrahã & Sampſon & alij multi fuerunt excuſati auctoritate Domini, vt 23. queſt. 5. ſi non licet. arg. contra 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 2. quicumque.

Delicta excuſant auctoritate maioris.

ITEM OBICITVR.] Hæc eſt 3. pars quæſtio, in qua quæritur vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita: & probat q̃ ſic per cap. ſequẽt. Ioan. de Fant.

¶ Non licet aliena rapere exemplo Iſraelitarum ſpoliantium Aegyptios. C. XII.

paulo aliter in orig. Burc. l. 11. c. 53. Iuo p. 13. c. 2.

DIxit Dominus ad Moyſem: [Petat vir à proximo, & mulier à proxima, vaſa aurea, & argentea, & veſtem. Non hinc quiſquam ſumendum exemplum[a] putare debet ad expoliandum iſto modo proximum. Hoc enim Deus iuſſit, qui nouerat, quid quemque pati oporteret. Nec Iſraelitæ furtum[b] fecerunt: ſed Deo iubenti miniſterium præbuerunt.

3 *Item obijcitur. Aliena rapere non eſt contra præceptum. Nullo ſiquidẽ Dei mandato rapina videtur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita vſurpatio rei alienæ intelligitur.*

Vnde Auguſtinus in eodem libro q. 71.

¶ Maioris pœnæ eſt violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

32. q. 4. meretrices. Sent. 3. diſt. 37. Burc. l. 11. c. 54. Iuo p. 13. c. 3. Poly. l. 6. tit. 16. Anſ. l. 11. c. 109.

POenale[c] eſt occulte auferre: multo maioris[d] pœnæ eſt viſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti ſiue occulte, ſiue palam, habet præceptum ſuum. Furti * enim nomine bene intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit: ſed vtiq. furti nomine in lege veteris teſtamenti & rapinam[e] intelligi voluit. A parte enim[f] totum ſignificauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

* ¶ Furti enim.] *Hæc ſunt verba B. Auguſtini, licet mutato orationis ductu: quæ autem antecedunt apud ipſum non ſunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & mœchia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquiſitis eleemoſynam quiſquam facere poteſt.

4 *Sed Auguſtinus contra teſtatur ſerm. 35. de verbis Domini dicens:*

¶ De male acquiſitis bonum fieri poteſt. C. XIIII.

Iuo p. 13. c. 16.

QVi habetis de malo[g], facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Eſto bonus tu, qui bonum facis de malo: & cum cœperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus.

CASVS. Adhuc probat Grat. q̃ ex illicite acquiſito velut ex rapina poſſunt eleemoſynæ fieri. nã rapina nullo Dei mandato videtur eſſe prohibita. ſed reſpondet q̃ cum furtum ſit prohibitum, omnis illicita vſurpatio intelligitur eſſe prohibita, vt probatur ſeq. cap.

POenale.] CASVS. Docet hic Auguſt. quòd maius eſt peccatum rapere manifeſte, quàm occulte furari: & quòd nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vſurpatio intelligitur. A parte enim totum ſignificatur. [A parte.] Furtum ſecundum quod dicitur à furto, & rapina, ſunt ſpecies illicitæ vſurpationis: ſed ſecũdum quod dicitur furtum cõtractio rei alienæ inuito dño, furtum non eſt ſpecies rapinæ, ſed econtra.

c ¶ Pœnale.] id eſt, dignum pœna.

d ¶ Maioris.] magis enim delinquit raptor quàm fur, vt inſtit. vi bono. rap. in princ.

3 Nõ mirũ eſt, ſi pcedat culpa qua prout dicit Aug. plus fraudator læditur dãno innocẽtiæ q̃ alius dãno pecuniæ. l'c.

furtum pars rapinæ, eodem modo quo genus eſt pars ſpeciei. rapina enim eſt ſpecies furti: nam omnis raptor eſt fur, vt inſtit. vi bono. rapto. in prin.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex omnibus ſupradictis c. à princ. quæſt. q̃ ex rebus male acquiſitis eleemoſyna fieri non debet, poſtea probat contrarium.

SED AVGV. Hæc eſt 4. pars q. in qua dicitur, q̃ de quibuſdam male acquiſitis quandoq. tranſit dñium, & tunc poteſt fieri eleemoſyna. Io. de Fant.

QVi habetis.] CASVS. Docet hic Aug. q̃ qui habet pecuniam de malo acquiſitã, conuertat illã in bonum. & ipſe malus nõ remaneat. abſit enim vt nummi tui cõuertantur in bonũ, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Grat. tribus modis exponit illud verbũ, facite de malo bonum, & bene, &c.

SED

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit [a] *quod illicite abſtulit. Nomine etiã mali, cura, & ſolicitudo mortalium exprimitur. De malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat quod cum labore, & ſolicitudine acquiſiuit, iuxta illud Euangelij.* Luc. 16. *[Facite vobis amicos de mammona* [b] *iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſſidetur; veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænuntiat, nõnulla lucratur. Quæ vero de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt conuerti. De peccato etiam aliqua nonnumquam acquiruntur, quæ pauperibus iuſte erogantur.*

Vnde Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 54.

¶ Quæ male acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi. C. XV.

Poly. l. 6. tit. 10.

NOn ſane, quidquid ab inuito ſumitur, iniurioſe auferetur [c]. Nam plerique nec medico [d] volunt reddere honorem ſuum, nec operario mercedem: nec tamen hæc qui ab inuito accipiunt, per iniuriã accipiunt: quæ potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verum teſtimonium; quia vẽdit aduocatus iuſtum patrocinium [e], iuriſperitus verum conſilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur: iſti ex vna parte conſiſtunt. Cum autem iudicia, & teſtimonia †, quæ nec iuſta, nec vera vẽdenda ſunt, iniqua, & falſa venduntur; multo ſceleratius vtique pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam, quamuis à volentibus datur. Ille [f] tamen ſolet tamquã male ſibi ablatam pecuniam repetere, qui iuſtum iudicium emit: quoniam venale eſſe non debuit. Qui vero pro iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe. Sunt aliæ perſonæ inferioris loci, quæ ab vtraque parte non inſolenter accipiunt [g], ſicut officialis, & qui † amouetur [h], & cui admouetur officium. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti [i] ſolent data a per tolerabilem conſuetudinem non ſolent; magiſque [k] reprehendimus, qui talia inuſitate repetiuerunt, quàm qui ea de more ſumpſerunt: quoniam multæ neceſſariæ perſo-

11. q. 3. non licet.

† al. examina

† Concor. Ldiuus. cũ no. ff. de re iudi. & Bal. in l. comparatiões. C. de fide inſtr.

† à quo] ori.

1 Adde qñ debent recipere. no. glo. & Cy. in l. 1. C. de ſuf.

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum eſt ſupra in præcedenti verbi dicitur, q de malo poteſt quis facere bonum. & exponit illa verba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum cum reddit quæ illicite abſtulit. Secundo, cum pauperibus diſpenſat ea, quæ cum malo, ideſt, cura & ſolicitudine acquiſiuit. & hoc probat auctoritate Euangelii dicentis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, id eſt quod ex arte mathematica acquiſiuit.

a ¶ Reddit.] vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, vbi non transfertur dominium, nec dat repetitio.

b ¶ De mammona.] mamon dicitur dæmon, qui præeſt diuitijs.

ADDITIO. Sub. non q in eis poteſtatem habeat, ſed quia homines tentat per eas. Arch.

NOn ſane.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte oſtendit quæ perſonæ poſſint vendere ſuum patrocinium vel laborem, vt medici, operarij, aduocati, & officiales: ſed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab vna. Sunt & aliæ perſonæ, quæ vendere non poſſunt, vt iudices & teſtes, qui magis peccant ſi pecuniam pro falſis & iniquis iudicijs & teſtimoniis accipiunt, quàm ſi accipiunt pro veris. In ſecunda parte dicitur, q illud quod officiales acquirunt ratione officii eius ſine peccato, poſſunt pauperibus erogare: quæ vero furto vel rapina vel inuaſione acquiruntur, non ſunt pauperibus erogãda. Secunda pars incipit ibi, [Iſti ſi viã.] Ego B. ſic credo caſũ ponendum. Bencuen. vero breuius ponit. Et ſcias, q H. intelligit illud verbum [Iſta ſi viam.] de omnibus ſupradictis, ſcilicet iudice, aduocato, teſte, officiali, & iuriſperito.

c ¶ Auferetur.] per iudicem.

d ¶ Nec medico.] ponitur enim hic medicos quaſi digniores, cum tamen medici non ſint maioris valoris, quàm obſtetrices, vt C. cõmu. de leg. ſi duobus. 1. reſpon.

e ¶ Patrocinium.] Hoc eſt contra G. qui dixit nihil poſſe recipi pro iuſto patrocinio, vt no. 11. q. 3. non licet 1.

f ¶ Ille.] arg. contra illos, qui dicũt, ſi dedi tibi pecuniam, vt pro me iudicares in iuſtã cauſa: q nõ poſſum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 2. vbi dicitur, q nihil litem perdit, quia videtur velle iudicem corrumpere. Ego credo q poſſit talis repetere pecuniam, ſi nõ eo animo dat, vt iudicem corrumpat: nã ſi dat eo animo, vt ius & quietem ſibi conſeruet, tũc poteſt repetere, vt probatur extra de ſimo. dilectus. ſed ibi dicitur, q repetit ſi non ſeruatur pactum.

g ¶ Accipiunt.] ſportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt ſalarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. di. nõ ſatis. ver. in ſingulis. Ioan. de Fan.

h ¶ Amouetur.] Vt diſtinguere inter perpetuos & temporales officiales. Tẽporalẽ vocat eũ q amouet: perpetuũ vocat eum cui perpetuo admouetur, i. traditur tale officium.

i ¶ Repeti.] de facto.

k ¶ Magiſque.] hic vult dicere, q officiali reprehẽduntur, non ex eo, q aliqua extorquent, ſed qa ea immoderate exquirunt. Vnde talia non repetunt ab eis, niſi cer-

Digitized by Go

tũ ſit eis ſalarium conſtitutũ: tunc enim ſi aliqd vltra hoc petierint, crimine concuſſionis tenentur, vt 13. q. 1. militare. & ſoluent quadruplum. 18. diſt. quoniam.
a ¶ Neceſſariæ perſonæ.] ad officium tale.
b ¶ Tamquam ſua.] arg. q. de rebus illicite acquiſitis, dummũ transferatur dominiũ in accipientem, fit eleemoſyna, vt ĩ. ea. qui habetis.
c ¶ Donanda.] pauperibus.
d ¶ Zachęi publicani.] Qui dixit: Si quem defraudaui, reddo quadruplũ. & ſic patet, q. licite quadruplum, vel duplũ peti poteſt, vt 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

Vòd vero.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes, in prima quarum probat per ſ c. Aug. q. non agitur penitentia digna ſi res non reſtituitur. Secũda ibi, [Si vero.] Tertia ibi, [Pro malis] Quarta ibi, [Furtũ autem.] Io. de Fan.
Casvs. Hic intitulatur 6. q. in qua quæritur, vtrum quis pænitere poſſit, niſi reddat aliena: Et reſpondetur q. non, ſi poteſt reddere ea, vel eorũ æſtimationem.
e ¶ Quòd vero.] ſiue ſint raptores, ſiue fures, veram pęnitentiam non poſſũt agere, ideſt, fructum veræ pænitentiæ non conſequuntur, vt ĩ. ea. ca. 1. tamen admitti debent ad pænitẽtiam, vt extra de pæ. & remiſ. quod quidã. & ĩ. de pæ. diſt. 3. §. vlt. & diſt. 5. falſas.

re præſcriptionis, vt extra de præſcr. quoniam omne. Tu dicas, q. ſi ex omni parte præſcriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta eſt ſua, de beneficio iuris vnde tunc nõ eſt dicendũ, q. habeat conſcientiã rei alienæ, licet poſt tẽp⁹ præſcriptionis incipiat ſcire rẽ alienã fuiſ-

…næ [a], rebus humanis vel inuitantur huiuſmodi commodis, vel tenentur. ¶ Iſti, ſi viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conſcenderint ſanctitatis gradum; facilius ea, quæ hoc modo acquiſierunt, tamquam ſua [b], pauperibus largiuntur; quàm eis, à quibus accepta ſunt, tamquam aliena reſtituant. Qui vero contra ius ſocietatis humanæ furtis, rapinis, calumnijs, oppreſſionibus, inuaſionibus abſtulerit; reddenda potius, quàm donanda [c] cenſemus †, Zachæi publicani [d] Euangelico exemplo.

Luc. 19.

† Conut. text. in l. 2. §. eſt enim. ff. de vi. & extra, eod. cog.

a ¶ Data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent.] *Addita ſunt hæc ex originali, ſine quibus ſequentia nõ ſatis conſtabãt.*

Sequitur apud B. Augu. c. quid dicam. I. e. q. 4.

QVAESTIO VI.

*Q*Vòd vero [e] *penitentia agi non poſſit, niſi res aliena reddatur, teſtatur Auguſtinus ad Macedonium, epiſtola 54.*

¶ Pænitentia non agitur, ſi aliena res non reſtituatur. C. I.

SI res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur; non agitur pænitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum niſi reſtituatur [f] ablatum: ſed, vt dixi cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſiue alios patiendo [g] malos, ſiue ipſe male viuendo: nec aliud habet, vnde reſtituat. ¶ Huic certe non poſſumus dicere, redde [h] quod abſtuliſti; niſi cum habere credimus, & negare. Vbi quidem ſi aliquos ſuſtinet cruciatus [i] à repetente [a], dum exiſtimatur habere quod reddat; nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt vnde reddat † ablatam pecuniam; merito tamen, dum eam per moleſtias corporales reddere † compellitur; peccati [k], quo male ablata eſt, pœnas luit.

Poly. l. 6. tit. 10. Iuo p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25.

† *al. luat*
† *al. redhibere*

SI res.] Casvs. Macedonius de quattuor quęſiuit ab Aug. primo, an dimittatur peccatum niſi reſtituatur ablatum. & reſpon. q. non, ſi põt reſtitui. Secundo, an fur poſſit verberari cum ſe negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & reſpon. q. ſic. Tertio, an eccleſia pro talibus verberatis poſſit intercedere. & reſpõ. q. ſic, nõ vt ablata non reddantur: quia ſic ſocia criminis videretur. Quarto an clerici debeant tales verberare, vel verberandos iudici tradere ſæculari. & reſpon. q. non: ſed minari ſibi humanum iudicium aliqñ, diuinum vero ſemper: quandoq; clam, quandoq; manifeſte, prout peccatum eſt occultum vel manifeſtum. vel prout exigit diuerſitas perſonarum. Secunda reſponſio eſt ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi. [Sed non inhumanum.] Quarta ibi. [Sed nam quid] Nos,] ſupple clerici.
f ¶ Niſi reſtituatur.] videtur hic, q. quantocumque tẽpore quis alienam rem poſſederit q. non currit in ea præſcriptio, vt 34. q. 2. ſi virgo. nam diuturnitas temporis nõ minuit, ſed auget peccatum & aggrauat, vt 24. q. 1. ſchiſma. vnde in præſcriptione requiritur bona fides à principio & in medio & in fine, & ex omni tẽpo-

a Vt extra de conſue. c. vlt. extra de ſimon. cum in eccleſię. extra de eo qui dux. in ma. cũ haberet. iuxta finem. Arch.

fuiſſe: niſi velis intelligere. id eſt, rei q̃ fuit aliena. Quidã tñ dicũt, q. ſi aliqs rem p̃ſcriptã haberet ex cauſa lucratiua, tenef ipſã reſtituere, ſi remordet ipſũ cõſciẽtia: qa nihil deperire credim⁹ eccleſiæ vtilitatibus, ſi ea q̃ ſũt aliena reddantur, vt 54. diſt. generalis. ſed ſi eam habet ex cauſa non lucratiua, non tenetur, vt ff. de his quæ in fraud. cre. qui autem. §. ſi quid cum pupillo.
g ¶ Patiẽdo.] id eſt, permittẽdo, q. alij male ei auferãt.
h ¶ Redde.] hoc intellige quando fur vel raptor non eſt ſoluendo, ſed ſi eſſet ſoluendo, licet res quam abſtulerit, ſiue culpa ſua perijſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius, vt C. de fur. ſubtracto.
i ¶ Cruciatus.] arg. q. qui pauperes ſunt, & non ſunt ſoluendo, ſemper verberandi ſunt pro debito, vt 12. q. 2. fraternitas. & in l. libertus. & hoc eſt verũ vbi cõueniũtur ex maleficio: ſed ſi cõueniuntur ratione c̃ctus alicuius, tunc ſufficit cedere bonis, vt C. qui bo. ced. poſ. l. vlt.
k ¶ Peccati.] Ergo adhuc nõ eſt liberatus à debito, ſed tantum à pœna. vnde ſi poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque poteſt conueniri ſicut ille, qui ex aliquo contractu eſt obligatus. inſt. de act. §. vlti. & extra de ſolu. Odoardus.

a Vt Abb. quod dic no. extra de præſcri. vigilanti. & de conſ. præb. c. nulla. Arch.

Pauperes quãdoque ſufficit bonis cedere.

a ¶ In-

a ¶ Intercedere.] vt 23.q.5. reos.17.q.4.reum. & eſt hic arg. q clericus in foro ſæculari poteſt aliquem defendere in cauſa ſanguinis, vt 23.q.5.c.1.2.& 3.
b ¶ Subtrahimus.] arg.3.5.q.5.non omnis.
c ¶ Adiuuat.] arguitur, q non debemus dominos noſtros

tur clericis ſuis, vt 23.q.5. vitum ſolum. Item nec clericum depoſitum tradet epiſcopus iudici. extra de in. ac ſi clerici. Vel dic quòd clerici tales maleficos poſſunt tradere curiæ, non vt puniantur ad ſanguinis effuſionem, ſed alio modo, vt extra de Iudæis. ita quorumdã. & 11. q. 1. ſi. quis ſacerdotum 1.

¶ Sed inhumanum non eſt, etiam pro talibus intercedere [a], tamquam pro reis criminum, non ad hoc, vt minime reſtituantur aliena; ſed ne fruſtra homo in hominem ſæuiat. *& paulo poſt.* ¶ Illud vero fidentiſsime dixerim, eũ, qui pro homine ad hoc interuenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantũ honeſte poteſt) ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus [b], quàm impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccandum adiuuat [c]; ac non potius ſubuertit, atq. opprimit. Sed numquid ideo nos aut exigere [d], aut ad exigendum tradere [e] vel poſſumus, vel debemus? Agimus quantum epiſcopalis facultas dat †, & humanũ quidem nonnumquam, ſed maxime, ac ſemper diuinum iudicium comminantes. Nolentes autem reddere, quos nouimus & male abſtuliſſe, & vnde reddant, habere, arguimus, increpamus, obteſtamur †, quoſdã clam [f], quoſdam palam [g], ſicut diuerſitas [h] perſonarum diuerſam videtur poſſe recipere † medicinam.

† *datur*] ori.

† *& deteſtamur*] orig.

† *al. vel velle accipere*

a ¶ Repetente.] *Sic eſt emendatum ex codice epiſtolarum Vaticano, & editione Antuerpiana, cum antea legeretur,* repente.

c ¶ Adiuuat.] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt ex codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur*, qui ad peccandum adiuuat, ac non potius adiuuat, ſed obuiat ſubuertendo, atque opprimendo. *Gloſſa autem optime conuenit in vocem*, adiuuat, *ſuo loco poſitam.*

2 *Si vero rem alienam quis conſecrauerit; non eandem, ſed æſtimationem eius reſtituere debet.*

Vnde Gregorius lib.7.indict.2.ep.58.Famino defenſori.

¶ Qui rem alienam conſecrat, eius æſtimationem reſtituat. C. II.

COmperimus nullam extitiſſe cauſam; pro qua res Iudæorum [7] potuiſſent rationabiliter occupari; atq. eas eſſe inconſulte, ac temere conſecratas. Idcirco experientiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod ſemel conſecratum eſt, eis [i] non valet vltra reſtitui; ſtudij tui ſit, vt ipſe epiſcopus debeat precium dare †.

7 ¶ Iudæorum.] *repoſita eſt hæc dictio ex epiſt. B. Gregorij, vt intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia ſunt emendata.*

f ¶ Clam.] ſi eſt occultum. 2. quæſt. 1. ſi peccauerit.
g ¶ Palam.] ſi eſt manifeſtum. 6.q.1.ſi omnia.
h ¶ Diuerſitas.] arg. quòd ſecundum diuerſitatem perſonarum diuerſæ pœnæ ſtatuuntur, vt 12. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. corripiantur.
SI VERO REM ALIENA &c. Hæc eſt 2. pars. Ioan. de Fan.
CASVS. Dictum eſt ſ. quòd res aliena domino reſtitui debet. Nunc vero ponit Gratia. caſum, in quo nõ ipſa, ſed eius æſtimatio eſt reſtituendæ, puta cum res aliena fuerit conſecrata. & ad hoc inducit ſeq. c.
COmperimus.] CASVS. Aliquis rapuit argentum vel aurum. epiſcopus hoc ſciens, calices inde factos temere & inconſulte cõſecrauit. Præcepit ergo Gregorius cuidam, vt cõpellat epiſcopum ad æſtimationem rei ablatæ, & non ad rem ipſam conſecratam. Et dicit Beneuen. & etiã Hug. hoc innuit q epiſ, qui conſecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.
i ¶ Ei.] ideſt, laicis quia res ſemel conſecrata nõ debet amodo ad profanos vſus redigi, vt 12. q. 2. aurum. & ĩ. de conſecr. diſt. 1. ligna. Si aũt res illa fuiſſet alicuius eccleſiæ, illi bene eſſet reſtituenda, vt 12. quæſt. 2. Apoſtolicos 1. & 17. quæſt. 4. queſti. aliud tamen eſt in re animata. Nam ſi ſeruus alicuius fuit conſecratus, bene reſtituitur domino ſuo, vt 54. diſtinct. ex antiquis. ſed hoc ideo eſt, quia cum ſeruus ſit res animata, delinquit permittendo ſe ordinari. ſed res inanimata in nullo delinquit, vt vides in ſimili. 7. quæſt. 1. epiſcopus in diœceſi. Eamdem rationem aſſignat lex, quòd ſi neſcio vbi ſit ſeruus meus, non ideo poſſeſſionem ipſius perdidi. ſed aliud eſt in his, quæ anima carent, vt ff. de acq. poſſ. ſi rem mobilem. & l. Pomponius, in princip.

ſtros iuuare in illicitis. 11. quæſt. 3. ſi dominus. & c. non ſemper.
d ¶ Exigere.] ideſt, pœnas corporales infligere. Sed nõne clerici poſſunt vel eccleſia põt pœnas corporales infligere, vt 5.q.5. illi qui. & 23.q.5. circumcelliones? Reſpõdeo, poteſt vel poſſunt, ſed nõ tantas quantas ſæcularis iudex. non enim poteſt punire quantũ ad membri mutulationem, vt extra de rap. in archiepiſcopatu.
e ¶ Tradere.] ſi ergo clericus cepit furẽ in domo, nõ tradet ipſum iudici: ſed ſi iudex furem captum ei abſtulerit, vt non imputatur clerico: alioquin licite auferen-

1 De hoc &c no. 23. q. 5. Maximianus. ibi videas & 2. q. 7. laicos. Archid.

Cõſecratio rei inanimatæ tollit dñium: ſecus in re animata.

2 Vbi d hoc vbi loquitʳ de monaſterio de reb⁹ eccleſiæ cõſtructo, q debet reddi ipſi eccleſiæ ſecundũ Lau. & hoc ẽt no. Ray. in ſum. de immu. eccl. §. item pone. Arch.

† Ex iſto tex. infert, q aliqñ q rẽ ſuã vẽdere cogit, cõ cor. tex. I l. ſi. ff. ad legẽ Iul. de annona. Bario. l l. annonã. ff. de var. & extraor. cri.

Pœna corporalis ab eccleſia põt infligi.

Clericus an poſſit furẽ tradere iudici.

Digitized by Go

5 *Pro malis autem apud principes eccleſia debet intercedere, non eos temerario auſu defendere.*

Vnde Gregorius Romano defenſori lib. 7. indict. 2. ep. 24.

¶ Eccleſia pro malis intercedat, non eos temerario auſu defendat. C. III.

HI, qui in furtis publicis implicati ſunt, à nobis non videantur iniuſte [a] defendi: ne opinionẽ male agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo transferamus: ſed, quantum decet eccleſiam, admonendo, & verbum interceſsionis adhibendo, quibus valeris, ſuccurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ non inquinetis. Poly. l. 6. tit. 16.

¶ *Infra 23. q. 5. reos refertur ſumma huius capitis, cum hic ſint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quàm in affectu furantis conſideratur.*

Vnde Hieronymus in epiſtolam ad Titum ad c. 2.

¶ Non ſolum in maioribus furtum committitur, ſed etiam in minoribus. C. IIII.

FVr † autem non ſolum in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur. Non enim id, quod furto [b] ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione [c], non idcirco diuerſa ſit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, ſed qualiſcumq. illa fuerit, vna eſt fornicatio; ita & in furto, quantumcumque quis abſtulerit, furti crimen incurrit. Poly. ibidem Bur. l. 11. c. 55. Iuo p. 13. c. 41. † al. Furtum

¶ *Referuntur verba B. Hieronymi nonnullis tamen omiſſis, & mutatis, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

CAVSA XV.

QVidam ſacerdos † in crimen carnis lapſus eſſe perhibetur, antequam ſacerdotalem benedictionẽ conſequeretur. Poſtquã vero ſacerdotium adeptus eſt; in furorem verſus quemdã interfecit. Recuperata vero ſanitate, apud epiſcopũ accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. Epiſcopus autẽ die Domi- † al. clericus

PRO MALIS AVTEM. Hæc eſt tertia pars q. ſo. de Fãt. CASVS. Adbuc probat Gratianus, q. eccleſia pro malis intercedere poteſt, & nõ eos temere defendere. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ eccleſiæ defenſor, latrones temere defendebat. quare Gregor. præcipit ei, ne fures iniuſte defendat, ne ex hoc ipſa infametur eccleſia: ſed monẽdo & intercedendo opẽ ferat in quantum decet eccleſiam.

Eccleſię immunitate nõ oẽs maleſactores potiuntur.

a ¶ Iniuſte.] id eſt, nimis improbe & importune, & hoc verũ eſt cum ſcit, aut credit eos iuſte condemnatos. Si autem fugerint ad eccleſiam, tũc omnibus modis quibus poteſt tenetur eos defendere: niſi ſit publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorum, vt 17. q. 4. reũ. & c. ſicut & extra de immu. eccl. inter alia. Si autẽ fuerit iniuſte cõdẽmatus: tũc eccleſia tenetur eum modis omnibus iuuare. vnde illud eſt præceptum: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, vt 23. q. 3. nõ inferenda.

FVRTVM AVTEM. Hæc eſt 4. pars quæſt. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quia ſupra facta eſt mentio de furto: ideo nunc oſtẽdit Gratianus, q. furtum magis conſideratur in effectu furãtis, quàm in quantitate exteriori: & ad hoc inducit ſeq. cap.

FVr aũt.] CASVS. Oſtendit Hieron. in hoc c. q. furtum ita committitur in re parua ſicut in re magna: vbi magis attenditur mens furantis, quàm quantitas rei ablatæ. Et hoc probat ad inſtar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, ſicut in turpi: ita in ancilla ſicut in ingenua: æque in paupere vt in opulenta.

b ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur ff. de abig. l. 1. vbi perpenditur, q. magis quis punitur pro boue q̃ pro oue: quia pro boue dat v. boues: pro oue iiij. Sed dicas, q. ibi dicitur q. dabit iiij. oues: intellige præter illã quam abſtulit. Item eſt contra. extra de ſi. & ſi quæſtiones. vbi nõ cõmittitur ſimonia in modico. ſicut in magno. ſed intellige q. ita non præſumitur cõmitti in modico ſicut in magno. quãdoque tamen pro modico nec magis nec minus, vt de conſ. diſt. 2. reuera. in princ. vbi dicit, q. omnes in deſerto mortui ſunt: & tñ duo ex eis nõ fuerunt mortui: ſ. Caleph. & Ioſue. 76. diſt. ieiunium. ſic ergo pro minima re poteſt agi de furto, vt hic, & inſti. de re. diui. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re, vt ff. de dolo. idem.

Simonia non fit in modico.

Furti agiſ ꝓ modico.

c ¶ Fornicatione.] Hu. dixit magis peccari cũ pulchra † quàm cum deformi: quia magis voluptuoſe cognoſcit pulchram: ſed in deformi quàm citius poteſt abſoluit ſe. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura ſũt quæ ſuadent committere cum pulchrę quàm deformi: ſcilicet pulchritudo eius & libido.

† Pulchra. Do. Andr. Tiraq. de le connubial. charta 5. vbi late.

QVidam ſacerdos.] CASVS. In proxima cauſa tractatũ eſt de auaritia, quæ obnubilat mentẽ clericorũ: ſed quia incõtinentia idẽ facit, ideo ſubiecit xv. cauſã, in qua de incõtinen-

nico cauſam examinat. Sacerdos inficiatur crimen ſibi illatum: quorumdam clericorum ſibi patrocinia quærit: illi vero non ſine pretio ſibi patrocinantur: tandem epiſcopus confeſſionem quæſtionibus extorquet: demum ſolus, & abſque ſynodali audientia illum ſententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.*

2 *Secundo, an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertio, an ex mulieris confeſſione iſte ſit cōdemnandus.*

4 *Quarto, an die Dominico eius cauſa ſit ventilanda.*

5 *Quinto, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.*

6 *Sexto, an eius confeſſio cruciatibus ſit extorquenda.*

7 *Septimo, an abſque ſynodali audientia epiſcopus valeat ſacerdotem damnare.*

8 *Octauo, ſi ſponte confeſſus, aut ab alijs conuictus fuerit, quòd ante ordinationem peccauerit; an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.*

QVAESTIO PRIMA.

1 D. *Vòd autem [a] ea, quæ alienata mente fiunt, non ſint [b] imputanda, facile videtur poſſe probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur conſiſtere: Eſt autem voluntas (vt ait Auguſtinus lib. 1. retractat. cap. 15.) animi motus cogente nullo ad aliquid vel non imitandum [c], vel adipiſcendum [d]. Quod propterea [e] dictum eſt, vt hac definitione volens à nolente diſcerneretur. ¶ Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis propoſito committuntur. Porro infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi, eſt ignorātia. Carnis infirmitas, eſt concupiſcētia [f].*

tinentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata: & de alijs multis, quæ vt melius pateant, thema proponit de quo octo elicit quæſtiones.

CASVS thematis talis eſt. Quidam cum eſſet clericus, fornicationem commiſit: poſtea ſacerdos factus furioſus quendam hominem interfecit, recuperata ſanitate mulier quam cognouit, ipſum apud epiſcopum accuſat. Die vero Dominica epiſcopus causā examinat: ſacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandē eps ille cōfeſſionē verberibus extorquens, abſq; ſynodo epiſcoporum & concilio illum condemnauit.

Vòd autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, q ignorantes & pueri non peccant, ſi ignorantia eſt inuincibilis, ſcilicet cum nullo modo potuit ſcire, quamuis daret operam. Si autem ſcire potuit, & nō dedit operā, nō excuſatur à toto: ſed à tanto, id eſt, in parte, ita intelligenda eſt littera vſque ad c. [Merito quæritur.] Secunda ibi, [De furioſis.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et reſpon. q non, vt j. ca. aliquos. & c. illa. & 15. q. 9. indicas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, q ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur: poſtea probat contrarium: & reſpondet allegatis: tandem dat veram ſolutionem, vt j. ca. §. vlt. Oſtendit ergo primo G. q ſiue peccata procedant ex voluntate, ſiue ex carnis infirmitate, ſemper imputantur ad pœnā: quod probat quatuor auctoritatibus. poſtea probat contrarium: cum peccatū ſecundū Auguſtinū ſit adeo voluntariū, vt nullo modo ſit peccatum, niſi de voluntate procedat.

a ¶ Quod autem.] No. q ſi quis eſt ita alienatus mente, q neſcit quod faciat: nec diſcernit, nec intelligit: non imputatur ei quod facit. j. ca. aliquos. & c. illa. & 17. q. 2. Conſaldus. & 15. q. 9. indicas. Quidā tñ diſtinguunt, q ſi ſua culpa incidit quis in alienationē mentis, imputatur ei: ſi ſine culpa, non, vt j. ca. ſi quis inſaniens. quam diſtinctionem non admitto. G. allegat pro & ꝯ. Et ad intelligentiā eius quod dixi, not. q infirmitas alia eſt animæ: alia eſt carnis. Infirmitas animæ duplex eſt: vna dr̄ ira vel odium, vel delectatio: & hæc eſt peccatum: & quæ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia eſt pœna, vt ē obliuio, ignorantia: & quæ ex hac fiunt, quandoq; imputantur, quandoq; non. Similiter infirmitas carnis duplex eſt. Vna eſt fomes peccati, ſcilicet originale peccatū *: & q ex hac cauſa fiunt, imputantur. Alia eſt pœna peccati, vt febris, & furor: & quę ex hac cauſa fiunt non imputantur, ſi non diſcernit quid agat.

b ¶ Non ſint.] melius eſſet ſine non: quia primo probat quòd imputantur.

c ¶ Non imitandum.] ideſt, non faciendum.

d ¶ Vel adipiſcendum.] ideſt, faciendum.

e ¶ Quod propterea.] ideſt in diffinitione voluntatis, ideo ponitur affirmatio & negatio, vt oſtendatur qua uoluntate quis dicatur volens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis uolens: & uoluntate ad aliquid non faciendū dicitur quis nolens: & ſic omnis nolens dicitur volens: & eadem qualitas dici poteſt voluntas, & noluntas. Nā nolle facere idem eſt quod non velle facere. vnde lapis non dicitur nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam ſecundum regulam iuris, eius eſt nolle cuius eſt velle, vt ff. de regul. iu. l. eius. Hinc patet q Aug. vult q eadem vis animæ ſit vis concupiſcibilis, & vis iraſcibilis. Nam per vim concupiſcibilem appetimus aliquid: & per vim iraſcibilem deteſtamur aliquid.

f ¶ Concupiſcentia.] ideſt, fomes originalis peccati.

Et in l. de duabus animabus, c. 10.

Sent. 2. diſt. 47.

Mente alienato an ſit imputādū quod facit.

Animæ infirmitas eſt duplex.

* *Fomes nō eſt proprie originale peccatum. Conciliū Trid. ſeſſ. 5. in extremo quinto anathematiſmo.*

Animæ vis eſt duplex.

Digitized by Google

a ¶ Ad pœnam.] ſed non ſemper puniuntur peccata, quæ proueniunt ex ignorantia. 34.q.2. in lectum.
b ¶ Ignorat.] ideſt, qui appetit ignorare: vel qui contemnit ſcire: vel negligit ſcire, cum poſſit quærere à peritioribus. Vnde quædam ignorantia eſt ex ſimplicitate, vt illorum qui ad litteram aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quædam ex negligentia: & ſecundum hoc magis vel minus punitur. 11.q.3. excellentiſſimus. c. quoniam. & c. fin.

Ignorantia eſt triplex.

c ¶ Zelum.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebantur contra diſcipulos Domini, & ipſum Dominum: & ipſe Dominus in cruce pro illis orauit, cum dixit: Pater dimitte illis: quia, &c. Lucæ 23. Iſti habebant zelum: ſed non ſecundum ſcientiam, ideſt, ſecundum fidem: quia erroneam habuerunt conſcientiam. alij autē ſcienter deliquerunt. 23.q.1. paratus.

Zelū bonū quidam ex Iudæis habuerunt.
Iſti erant ſimplices, & errabant non in motu ad ſeruiendū: ſed in modo ſeruiendi. Lau.

d ¶ De corpore.] id eſt, de dominio carnis, in qua mors eſt. 3. diſt. 5. ſed penſandum. palea eſt.
e ¶ Semper.] allegando dicit.
f ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quòd ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, defenſor.
SED HOC. CASVS. Superius dictum eſt, quòd peccatum vſque adeo eſt voluntarium, vt nullo modo ſit peccatum niſi ſit voluntarium, ſed quia multum facere videbatur pro defenſione ſacerdotis furioſi: ideo eius impugnator dicit, quòd auctoritas illa Aug. intelligitur de eo quod eſt tantummodo peccatum: & non de eo quod eſt pœna peccati. & ad hoc probandū inducit duas auctoritates Au. quāuis quodam modo voluntaria peccata dici poſſint quæ à neſcientibus & coactis perpetrantur. [Non immerito.] ſed merito nō omnimodo nō voluntaria dicit, ſed quodā modo voluntaria dici poſſunt.
g ¶ Sed hoc.] eſt notula impugnatoris.
h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur ſimpliciter peccatum, & non pœna: & quædam pœna peccati, & non peccatū. Pœna peccati, ſicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autē dr̄ ſimpliciter peccatū, qd ex libera voluntate procedit. Quidā tn̄ dicunt, quòd omne peccatū præter peccatum primi parentis ſit peccatum, & pœna peccati: peccata enī quæ quotidie facimus, ſunt pœna ori-

Peccati & peccati pœna diſtincta ſunt.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam [a]*. Vnde de quibuſdam ignorantibus dictum eſt: [Si quis ignorat* [b] *ignorabitur.] Tales illi erant, de quibus Chriſtus ait Apoſtolis: [Extra ſynagogam facient vos: quia arbitrabuntur obſequium ſe præſtare Deo.] De eiſdem etiam Apoſtolus ſcribit in epiſtola ad Romanos: [Teſtimonium illis perhibeo, quia zelum* [c] *Dei habēt, ſed non ſecundum ſcientiam.] Nullum tamen eorum in ſua perfidia perſeuerantem hæc ignorantia excuſat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ natura languore fiunt: quæ, niſi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apoſtolus lege carnis grauatus diceret: [Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore* [d] *mortis huius? & c.] ſiue ergo penes voluntatem, ſiue penes infirmitatem peccata conſiſtant, ſemper* [e] *imputantur ad pœnam. Cui* [f] *ſententiæ illud Auguſtini de vera religione, c.14. contrarium videtur: [Vſque adeo peccatum, voluntarium malum eſt: vt nullo modo peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium; & hoc quidem adeo manifeſtū eſt, vt nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat. Quare aut negandum eſt peccatum committi: aut fatendū eſt voluntate committi.] Sed hoc* [g] *non generaliter de omnibus peccatis intelligendum eſſe idem Auguſtinus in lib.1. retractat. c.13. oſtendit, dicens: [Vſque adeo peccatum, voluntarium malum eſt, vt nullo modo* [h] *peccatum ſit, ſi non ſit voluntariū. Poteſt videri falſa hæc definitio: ſed ſi diligēter diſcutiatur, inuenietur eſſe veriſſima. peccatum quippe illud cogitandum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati.† Quamuis & illa quæ non* [γ] *immerito non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à neſcientibus, vel à coactis perpetrantur, non omnino poſſint non † voluntaria dici.] Idem in eodem libro, c.15. [Definitio peccati, quam diximus; peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi, quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere, propterea vera eſt, quia id definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati.]*

1.Cor.14.
Io.16.
Rom.10.
Rom.7.
Sent.2.diſt.35.
Et in l.de duab[us] animabus, c.11.
† hic omittuntur aliquot verba.
† ſine voluntate committi.] orig.

α ¶ Cogente nullo.] *Hæc ſunt addita ex B. Auguſtino, vt verba ſequentia melius intelligantur.*

β ¶ Imitandum.] *Apud B. Auguſtinum in lib. de duab. animab. & lib.1. retractationum legitur,* amittendum. *ob gloſam tamen non eſt mutatum: ſed ſublata eſt priore loco vox,* imitandum, *quæ abeſt etiam à manuſcriptis Gratiani codicibus. Nā in vulgatis erat,* ad aliquid imitandum, vel non imitandum.

γ ¶ Non immerito.] *In libris B. Auguſtini impreſſis legitur,* immerito.

originalis peccati: ſed qualiter hoc ſtare poteſt, cum omnis pœna à Deo ſit: & nullum peccatum à Deo ſit. ergo nullum peccatum eſt pœna. Item omnis pœna eſt paſſio: & omne peccatum eſt actio. cum ergo actio non ſit paſſio, non eſt dicendum ꝙ peccatum ſit pœna. ſi autẽ alicubi inuenias ꝙ peccatum eſt pœna, expone, ideſt pro quolibet peccato debetur pœna: quia eſt pœna & paſſio animæ.

conuer. coniu. ex parte. Argu. contra. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. ſi quis volentem. tamen coacta licentia non eſt licentia, vt argumen. 33. q. 5. notificaſti.

c ¶ Vult.] Certe argumentatio hæc non valet: volo hoc, ergo volo omne quod ſequitur ex illo: vt iſte vult fornicari, ergo vult damnari: niſi intelligas indirecte, & per conſequentiam, vt diſtin. & quo iure.

d ¶ Nemo.] vnde Seneca. Et ſi ſcirẽ Deos ignoſcituros, homines autem neſcituros adhuc dedignarer peccare. — Senecę dictũ aureũ.

e ¶ Neſcientium.] Sic neſciens non peccat. & ſic eſt contra 32. q. 7. quemadmodũ Sol. varijs modis dicitur quis neſcire. Dicitur enim neſcire qui non ſcit id, quod facit eſſe peccatum; vel non ſcit tantum eſſe peccatum quantum eſt: & talis neſciens punitur, licet non adeo grauiter, vt 8. diſt. conſuetudo. & pone exemplum de tali. 14. quæſt. 5. forte. Item dicitur neſcire qui ſcit factum, ſed neſcit qualitatem facti. talis quandoque punitur ſi errat in iure. ſic ignorabat Paulus concupiſcentiam eſſe peccatum. extra de conſti. nam concupiſcentiam. quandoq. non punitur, ſcilicet cum errat circa factũ ipſum, vt 34. q. 2. in lectũ. Item dicitur neſcire propter caſum ſequentem, vt ſi aliquis volens interficere Leonem dum vult defendere hominem, caſu interficit hominem, vt 50. diſt. ſæpe. Item dicitur neſcire qui omnino neſcit, vt puer ebrius, furioſus. talis enim non peccat. ĩ. co. aliquos. — Neſcire dicitur quis multipliciter.

Idem lib. 4. quæſtionum, q. 24. ad c. 15. Numerorum.

¶ Non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium. C. I.

MErito quæritur, quæ ſint ipſa peccata nolentium, vtrum quæ à neſcientibus committuntur; an etiam poſſit recte dici peccatum eſſe nolẽtis: quod facere compellitur [a]. Nam & hoc contra voluntatem facere dici ſolet: ſed vtique vult [b], propter quod facit: tamquam ⁂ ſi peierare nolit: quod tamen facit, cum vult viuere, ſi ſcilicet quiſquam, niſi fecerit mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per ſeipſum appetendo, vt falſum iuret; ſed vt falſum iurando viuat. Quod ſi ita eſt, neſcio vtrum poſsint dici iſta peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam ſi diligenter conſideratur forte ipsũ peccare nemo velit, ſed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui ſcientes faciũt; quod non licet, vellent licere. Vſque adeo ipſum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipſum, ſed propter illud, quod ex eo conſequitur. Hæc ſi ita ſe habent; non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium [e], quæ diſcernuntur à peccatis volentium.

⁂ ¶ Tamquam ſi peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non ſunt in vulgatis codicibus B. Auguſtini.*

Lib. 47. digeſt. tit. 10.

Digeſt. tit. de iniurijs, le. 3.

C. II.

ILlud relatum peræq. eſt, eos qui iniuriam pati poſsũt, & facere poſſe: ſane ſunt quidam, qui facere non poſſunt, vt puta furioſus [f], & impubes, qui doli capax [g] non eſt. Namque hi iniuriam pati ſolent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis conſiſtat; conſequens erit dicere hos, ſiue pulſent, ſiue conuitium dicant, iniuriam

MErito.] CASVS. Duæ ſunt hic quæſtiones: quarũ prima eſt, an peccata neſcientium dicantur peccata nolentium? Et reſpondet ꝙ ſic: & iſta reſponſio eſt in fi. c. Secunda eſt, an peccatum, quod quis per metũ facit, dicatur eſſe peccatum volentis, vel nolentis? & reſpondetur ꝙ volentis: quia licet quis nolit directe ipsũ peccatum ad quod compellitur, indirecte tamen vult illud per aliud quod habere non poteſt ſine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de pererante. Hæc ſi ita ſe habent, ſequitur ꝙ peccata coactiua ſunt volentium.

a ¶ Compellitur.] Refert qualis ſit coactio 1, an abſoluta vel conditionalis, vt extra quod metus cau. factis.

b ¶ Vult.] Arg. ꝙ coacta voluntas, eſt voluntas, vt hic & 23. q. 4. diſplicet. & q. 6. vides. & 74. diſt. conſuluit. & ff. quod me. cau. ſi mulier. §. vlt. Eſt ergo in iſtis caſibus arg. ꝙ tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 22. q. 4. inter cetera. & ff. de ritu nup. ſi patre. Sed hoc non eſt verum, vt extra de ſpon. veniens. & c. cum locũ. & 31. q. 2. c. 1. & 2. Item ſicut coacta voluntas eſt voluntas, ſic decepta voluntas dicitur voluntas, vt 20. q. 3. cõſtituit. & extra quod met. cau. cum dilectus. & extra de

1 Sed cõtra quia animo violentia non infertur. vt 32. q. 5. §. ꝙ autem. in prin. dic vt ibi not.

Matrimonium coacte factum non tenet.

ILlud.] CASVS. Redit nunc Grat. ad principale propoſitum, & inducit legem iſtam ad probandum, ꝙ ea quæ fiunt ex ignorantia vel mente alienata, non imputãtur. Caſus ergo ſic ponitur. Quæſitum fuit à iuriſperito, vtrum quicumque poteſt pati iniuriam, poſſit facere iniuriam? Et rñdet ꝙ ſic, niſi ſit furioſus vel impubes, qui non eſt doli capax. nã iſti iniuriam pati poſsũt, facere vero nũquã, cũ iniuria non procedat niſi ex voluntate. & probat duobus exẽplis, ſ. exemplo iocoſe aliũ percutientis, & domini interficientis liberum hominẽ, quem putat eſſe ſeruum ſuum. Et no. ꝙ lex iſta (vt dicit Hu. & Ioan. Bene.) male ponitur hic, cum inducatur pro defenſione ad oſtendendum, ꝙ ea, quæ fiunt mente alienata, non imputãt: ſed deberet legi poſt §. ſequẽtẽ, vel ĩ ſequẽti §. poſt illud verbũ [nõ peccſſerũt.]

f ¶ Furioſus.] no. quod furioſus facit, idem eſt ac ſi caſu accidiſſet, vt ff. de adminiſt. tuto. l. vlt. in fi.

g ¶ Qui doli capax.] ſi enim eſt doli capax, bene punitũr, vt extra de delic. pue. c. 1. 2 & de conſe. diſt. 5. cos, ſed in impubere minori diſtinguitur, an delinquat. ex animo, an ex culpa, vt C. ſi adue. deli. ll. 1. & 2.

2 Et hoc omnino videas quod le. & not. e. tit. c. 2. & de hom. exhibita. in gl. quod ci. & ĩ gl. ex hoc Archid.

a ¶ Per

Digitized by Google

a ¶ Per iocum.] dum tamen iocus ille non ſit noxius, vt extra de præſum.c.1.nam ludus noxius eſt in culpa, vt ff.ad l.Aquil.nam ludus.

b ¶ Seruum ſuum.] ſecus ſi alienum ſeruum, vel etiā aliquem liberum voluit percutere, & percuſſit alium: quia tūc tenet᷑ actione iniuriarū illi, qui percutitur, vt ff.de iniur.eum qui.§.ſi iniuria.& hoc ideo, quia hic omnibus modis intendit nocere, & ſi nō illi cui nocet: ſed ſecus in caſu priori. Et eſt arg.q̄ ſi aliquis credit ſolutā cognoſcere, & cognoſcat vxoratā, videtur q̄ nō puniatur quaſi adulter †.

ITAQVE. CASVS. Concludit Gra.ex ſupradictis dicēs,q̄ peccata imputantur ſiue ex volūtate,ſiue ex infirmitate procedant. poſtea rñdet huic cōcluſioni diſtinguens, q̄ infirmitas carnis eſt duplex. Alia eſt cōcupiſcentia carnis, q̄ imputatur,& hæc nō dicit᷑ proprie infirmitas carnis: quia accidit animæ ex cōiunctione carnis. Alia eſt turbatio elementorū & humorum, quæ dī ppriè infirmitas carnis,vnde febris & furor oriuntur,quæ nō imputant᷑. Similiter infirmitas animi duplex eſt. Alia eſt mala qualitas, vt ira & odiū,quæ imputant᷑. Alia eſt obliuio vel ignorantia,q̄ nō imputantur, cū ſint pœna peccati.Sed poſtea obijcit᷑ de Lamech, quē nō excuſauit infirmitas cæcitatis,cū Cain interfecit ſagittando. Et tandē ſoluit dicēs,quòd cæcitas & ignorātia ſimiles ſūt. Nā ex vtraq; quędam fiūt q̄ imputant᷑,& q̄dā quæ nō imputantur.nam ſi cæcus cognoſcat aliquā, quā putat eſſe ſuā vxorē, nō eſt reus adulterij. Si vero cæcus aliquē perimat iactādo,reus eſt homicidij: qa officium alienū vſurpat. Sed furioſus cū non ſit compos mētis,in occidendo non peccat, quia deliberare non pōt.vnde pupillo & furioſo in maleficijs ſubuenitur. Et ad hoc inducit legem illam, ſcilicet,illud. quæ deberet hic legi.& c.ſeq.ſcilicet,firmiſſime.

c ¶ Non eſt reus.] vt 34.q.2.in lectum.

d ¶ Penitus.] Cum enim inſiſtit quis operi illicito,tunc non excuſat caſus, ſecus ſi licito: quia tunc excuſat, vt 50.diſtinct.ſæpe.

† Iſta fuit ſentētia domini Pilei ſ.q̄ nō punit᷑.p hoc facit, q̄ nō committit᷑ adulteriū ſine dolo. ff. de adul. l.pe. ad idē facit ff. de iniur.itē apud Labeonem. §. ſi quis. Arch.

fecisſe non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam ſi non ſentiat,poteſt: facere nemo, niſi qui ſcit ſe iniuriam facere,& ſi neſciat,cui faciat. Quare ſi quis per iocum [a] percutiat,aut dum certat;iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit †, dum putat ſeruum ſuum [b]; in ea cauſa eſt,ne iniuriarum teneatur. († al. occiderit)

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus à capite*, merito. *vſque ad cap.* mulier. *nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

Itaque, vt ex præmiſſis apparet, ſiue ex voluntate, ſiue ex infirmitate peccata procedant, palam eſt illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Eſt enim languor naturæ, qui carnis concupiſcentia appellatur: quæ verius animæ infirmitas dici poteſt: ſed ideo carnis infirmitas dicitur; quia accidit animæ ex corrupta † carnis coniunctione. Porro alia eſt infirmitas, quæ proprie carnis dicitur: quæ elementorum, ſeu humorum concordia turbata, ipſa caro afficitur, & tamdem diſſoluitur. Similiter animi infirmitas duplex eſt. Vna, quæ vitium appellatur, qua anima à Deo ſeparatur, vt eſt ira, odium, & alia huiuſmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipſa non ſit peccatum; eſt tamen pœna, & cauſa peccati, vt eſt obliuio, & ignorantia. Furor autem, cum non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati: vt febris, & cetera paſſiones, quas proprie carnis dicimus eſſe: quarum motus, ideſt, ea, quæ illis perturbantibus fiunt, nulli imputantur ad pœnam. († al. coniuncta carnis corruptione) *¶ Sed obycitur de Lamech, qui cū cæcus eſſet, Cain interfecit: nec eum excuſauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictū eſt: [Septuplum vltio dabitur de Caim: de Lamech vero ſeptuagies ſepties.] Sed cæcitas ignorantia ſimilis eſt. ¶ Ex vtraque enim quædam fiunt, quæ imputantur: quædam vero minime. Cæcus namque ſi debitum ſuæ vxori ſe credens reddere, alienam polluit, non eſt reus [c] adulterij. Si autem ludo, vel exercitatione virium, vel venatione iaculum mittens aliquē perimat; quia ab eo penitus [d] hoc debet eſſe alienum, homicidij reus habetur. Mens vero alienata furore, cum ſui compos non ſit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioſo in maleficijs ſubuenitur: vt non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione nō proceſſerunt [α]. Quod non ſolum humanis, ſed etiam diuinis legibus noſcitur approbatum.* (Gen. 4.)

Ait enim Auguſtinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c. 30.

α ¶ Proceſſerunt.] *Hoc loco in vulgatis erant interiecta hæc verba*, ff.tit.de iniuriis, Illud relatum. require ſupra, *quæ abſunt à manuſcriptis, ideoque inducta.*

C. III.

FIrmiſsime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, (Ivo p.1.c.30.)

FIrmiſſime.] CASVS. Petrus quæſiuit ab Au. vtrum quilibet ſit accepturus vitam æternam, niſi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit: & reſpondet quòd non, niſi fuerit baptizatus ſanguine ſuo, vel in aqua: vel niſi habuerit cordis contritionem: & docet quòd baptiſmus & pœnitentia adultis ſit neceſſaria: paruulis vero baptiſmus ſolummodo ſufficit, quamdiu ratione

baptiſmus fluminis, flaminis, & ſanguinis, ideſt, aquæ, & ſanguinis, & contritionis. vt de conſe. diſt. 4. cap. baptiſmi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Grat. ex fine ſuperioris cap. ſcilicet quòd nec adulto nec paruulo poſt baptiſmũ peccatum imputatur niſi vtatur ratione: ſicut nec brutis animalibus aliquid imputatur. Et ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſtini. reperitur tamen in ſcriptura animalia eſſe interfecta non ratione delicti, ſed quia facti memoriam refricant, vt infra ſeq. cap.

qui pro nomine Chriſti [a], ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam; qui non hic à malis ſuis fuerit per pœnitentiam, fidemque conuerſus, & per ſacramentum fidei, & pœnitentiæ, ideſt per baptiſmũ [b] liberatus: Et maioribus quidem neceſſarium eſſe & pœnitentiam de malis ſuis agere, & fidem catholicam ſecundum regulam veritatis tenere, & ſacramentum baptiſmatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt; ſacramentum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, quamdiu rationis ætas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem.

Ex eo autem, quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, ſcilicet, rationis eorum ætas capax eſſe non poteſt.] euidenter datur intelligi, nulli poſt baptiſmum peccata imputari, ſiue ſit adultus, ſiue impubes, niſi rationis ſit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Auguſtino in eodem libro, c. 3. redditur, quare ſua facta eis non imputantur: [Animalia igitur, inquit, præſentis ſæculi curſum, atque ornatum ſecundum creatoris incomprehenſibilem peragunt voluntatem: quæ de ſuis factis nullam rationem reddituræ ſunt, quia rationabilia non ſunt. Num 1. Cor. 9. *quid enim de bobus [c] cura eſt Deo? Homines vero, quia rationales facti ſunt, & de ſe, & de omnibus rebus, quas in vſum vitæ præſentis acceperunt, rõnẽ reddituri ſunt Deo: & pro ſuorum actuum qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacra tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conſcientiam peccati, ſed quia refricant memoriam facti.*

Vnde Auguſtinus ſuper Leuiticum ad c. 20. quæſt. 74.

¶ Non propter culpam, ſed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier acceſſerit. C. IIII.

Iuo p. 9. c. 108. Leuit. 20.

MVlier, quæ acceſſerit ad omne [d] pecus aſcẽdi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei ſunt.] ¶ Quæritur, quomodo ſit reum pecus: cum ſit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶ Pecora inde credendum eſt iuſſa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam [e].

2 *De furioſis autem euidentiſsime ſcribit Auguſtinus in libro quæſtionum veteris & noui teſtamenti, quæſt. 2. in fine ita dicens.*

c ¶ De bobus.] ſcilicet quo ad vitam æternam: ſed quo ad vitam temporalem bene, iuxta illud: Homines & iumenta ſaluabis Domine, ſcilicet pro ſalute temporali prouidendo eis neceſſaria: iuxta illud. Omnia expectãt à te Domine, vt des illis eſcam in tempore opportuno.

MVlier.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quòd mulier quæ acceſſerit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus ſimiliter. In ſecunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit quòd animalia iubẽtur interfici, non quia peccauerunt, ſed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi, [Quæritur quomodo.]

d ¶ Ad omne.] ideſt, ad aliquod ex omnibus. ſi. eſt 1. quæſt. 7. ſi quis omnem.

e ¶ Memoriam.] ſi. eſt 81. diſt. valet. Alibi tamen reſeruantur thuribula laminarũ, & publice exponũtur, vt 7. q. 1. denique. & de conſec. diſt. 1. & dixit. ſed iſtud ad terrorem fit, &c.

ratione vti non poſſunt.

a ¶ Pro nomine Chriſti.] dum tamen abſit charitas. aliter non ſufficit alicui ad ſalutem pati martyrium, vt 90. diſt. neque.

Baptiſmus triplex. b ¶ Per baptiſmum.] Deberet addere tertium membrum, ſcilicet baptiſmum cõtritionis. Eſt enim triplex

DE FVRIOSIS. Hæc eſt 2. pars q. in qua intendit ꝓbare q̃ ignorantes ex toto, furioſi & ebrij, nõ peccãt in illo actu, ſed peccãt ſe inebriando: & hoc probat per 9. auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Quia facta eſt ſuperius mẽtio de furioſis, ideo nunc euidenter oſtendit Gratia. q. ea quæ fiũt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit ſeq. cap.

Aliquis

Digitized by Google

Aliquos ſcimus.]Casvs. Quidam furioſi quoſdam interfecerunt. Quæſitum fuit ab Aug. vtrũ eis imputetur? Et reſpondetur q; non:quia non ex voluntate fecerunt,ſed impellente furore, & neſcientes fecerunt.

a ¶ Et iudicijs.]ideſt iudicibus.

b ¶ Reos.] ideſt, condemnatos.

c ¶ Vi.]ideſt,furore.

d ¶ Qui neſcit.] hic manifeſte vides, q; ea quæ à furioſis fiunt, non imputantur 1,vt j.c.prox.& 3.q.9. indicas. licet quidam dicãt, q; ſi culpa ſua quis incidat in furorem, imputatur ei. infra ead. ſi quis inſaniens.

1 An furioſus vel prodigus aliena re poſsit ante interdictionem, vel poſt, ſi ibi factam: not. ff. de cura. fur. l. 1. & facit ff. de teſt. is cui.

Illa cauenda ſunt.] Casvs. Quæſitũ fuit ab Ambr. quæ ſunt illa,quæ imputantur alicui, & quæ non? Et reſpondet q; peccata quæ procedunt ex voluntate, imputantur:& etiam quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in veteri teſtamẽto: quod probat auctoritate legis Moſaicæ:ſed ægritudo, paupertas,mors, & ignobilitas,cum non ſint mala, non imputãtur.

e ¶ Domini.] ideſt, auctores.

f ¶ Horum.]ideſt,vitiorum.

g ¶ Principia.]ideſt, cauſas.

h ¶ Extrinſecus.]ideſt,alijs non imputemus.

i ¶ Agnoſcamus.] i. nobis attribuamus ea.

k ¶ Voluntarios.] quia vaſis iræ, &c.vt 23.quæſt.4.Nabuchodonoſor.

l ¶ Legis.] Moſaicæ. Tangit quod legitur in Exodo & Deuteronomio, q; tres erãt ciuitates refugij vltra Iordanem 2,& tres citra 3: quarum talis erat vſus,q; ſi quis hominem nolẽs occidiſſet, & fugiebat ad vnam illarum:ibi de conſanguineis occiſi erat tutus. ſed ſi antequam illuc peruenisset inuentus fuiſſet, ille qui poterat eſſe vltor ſanguinis effuſi, impune occidebat eum. ſed poſtquam illuc venerat. ſi propinqui occiſi volebant eum conuincere, quòd ſponte occidiſſet eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum. erat autem ibi fugitiuus vſque ad reconciliationem cum propinquis occiſi. vel vſque ad mortem ſummi pontificis,in qua omnes fugitiui ſecure redibant ad propria.

Ciuitates refugij erant tres.

2 Nomina iſtarũ ciuitatum ſũt iſta.Boſor, Ramoth, Golam.

3 Scilicet Cades, Sichem, Ebron.

m ¶ Hoc igitur.]ideſt,primo dictum.

Sane.]Casvs. Oſtendit Ambro.in hoc cap.ebrietatem eſſe vitandam, per quam ſi qua mala faciunt ebrij apud ſapientes impunita relinquuntur,& donantur venia: & de hoc damnãtur,quia faciles fuerunt ad bibendum vltra modum.

n ¶ Venia.]ideſt,minori pœna,quàm ſi ex certa ſcientia feciſſent.4

o ¶ Damnantur.]Et etiam redarguũt eos,qui ſunt nimis

4 Ad hoc ff. de re mil. l. omne delictum. ... quis fe.

¶ Culpa non neceſsitate,ſed voluntate reum conſtringit. C. V.

Ino p.13. c. 91.

Aliquos ſcimus ſubito dementes factos fuſſe, ferro, lapidibus,morſibus,multis nocuiſſe: quoſdam etiã occidiſſe:captos autem induſtria, & iudicijs †[a] oblatos minime reos [b] factos:eo quod non voluntate, ſed impellente ui [c] neſcio qua hæc geſſerint neſcientes. Quomodo enim reus conſtitueretur,qui neſcit [d] quid faciat?

† al. indicibus

Item Ambroſius in Hexameron in tractatu primi diei.

Lib. 1. c. 8.

¶ Reus voluntate,non neceſsitate conſtringitur. C. VI.

Illa cauenda ſunt,quæ ex noſtra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis,& irrationabiles paſsiones corporis. Quorum igitur nos ſumus domini [e]; horum [f] principia [g] extrinſecus[h] nõ requiramus,nec deriuemus in alios, ſed agnoſcamus [i] ea, quæ proprie noſtra ſunt. Quod enim poſſumus non facere,ſi volumus;huius electionem mali nobis potius debemus,quàm alijs adſcribere. Ideo etiam in iudicijs iſtis voluntarios [k] reos,non ex neceſsitate compulſos culpa ſtringit, pœna condemnat. Neque enim ſi per furorem aliquis innocẽtem peremerit,obnoxius morti eſt:quin etiam ipſius diuinæ legis [l] oraculo, ſi quis per imprudentiam intulerit necem,accipit impunitatis ſpem, refugij facultatem,vt poſsit euadere. Hoc igitur [m] de eo, quòd proprie malum videtur,dictum ſit. Mala enim non ſunt,niſi quæ crimine mentem implicant, & conſcientiã ligant. Ceterum pauperiem,ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo ſapiens mala dixerit,nec in malorum ſorte numerauerit:quia nec [a] contraria iſtis in bonis habentur maximis:quorum alia nobis ex natura,alia ex commoditate accidere videntur.

Deuter. 4. & 19.

a ¶Nec contraria iſtis.] *Emendatum eſt ex originali. Nam antea legebatur*:quia neceſſaria iſta in bonis,&c. *In multis tamẽ antiquis finis huius capituli eſt in verbo*, numerauerit.

Idem in libro de Patriarchis,c.6.lib.de Abraham.

¶ Veniam habent,quæ ignorantes ebrii cõmittunt. C. VII.

Sane diſcimus vitandam ebrietatem;per quam crimina cauere non poſſumus. Nam quæ ſobrij cauemus; per ebrietatem ignorantes committimus. *& paulo poſt.* ¶ Neſciunt quid loquantur,qui nimio vino indulgent;iacent ſepulti:ideoque,ſi qua per vinum deliquerint;apud ſapientes iudices venia [n] quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur † [o] auctores.

† notatur] orig.

nis facilis ad inebriandum ſe. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius facit: ſed tantum pro eo q; leuis erat ad inebriandum ſe.

SI concupiſcentia.]CASVS. Oſtēdit hic Aug. q; ſi homo vigilans extra mentem poſitus aliquid per concupiſcen-

INebriauerunt.]CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Geneſ. [Inebriauerunt.] &c. In ſecunda parte verba Aug. exponentis verba illa: dicit enim q; propter inceſtum Loth, puniri non debet: ſed quia nimis fuit facilis ad inebriandum. Secunda pars eſt ibi, (Quapropter.) Ita videtur caſus ponendus ad hoc vt faciat ad propoſitū Gratiani. gl. tñ diuerſimode verba illa exponunt.

e ¶ Culpandus eſt.] videtur ergo q; peccat qui neſciens in ebrietate aliquid facit, vt hic. & 35. diſt. ſexto die. Sed dic q; hic nō erat Loth neſciens. natura enim non patitur, q; aliquis neſciēs coeat: ſed dicitur neſciens, quia neſciebat eſſe filias ſuas. credebat enim eſſe vxorem ſuam.

f ¶ Quantum.] Tripliciter exponit hoc. Quidam ſic exponūt q; punitur pro inceſtu, & pro ebrietate: vel aliter: non punitur quantum inceſtus meretur, ſcilicet ſi eſſet commiſſus ex deliberatione. Alij dicunt, q; nullo modo punitur pro inceſtu: ſed tantū pro ebrietate: quæ ebrietas tñ eſt veniale peccatum, vt 25. diſt. §. criminis. Lau.

NOn eſt.]CASVS. Quidam peccata, quæ committebant, in alios deriuabant: ſed probat Ambro. q; crimina ex propria voluntate committuntur, per quæ quis ſe diabolo ſubijcit: ſicut quis ex propria voluntate miles Chriſti efficit.

g ¶ Aerumnam.] id eſt, pœnā vel culpā.

h ¶ Reluctantibus.] ideſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cū eſt abſoluta coactio. 50. diſt. presbyteros.

Et l. 2. cōtra Iulianū, in fine.

Item Auguſtinus libro primo de ciuitate Dei, c. 25.

¶ Inobedientia, vel concupiſcentia nō habet culpam in corpore non conſentientis. C. VIII.

SI concupiſcentia[a] α, vel inobedientia[b], quæ adhuc in membris moribundis habitat[c], præter noſtræ voluntatis legem, quaſi lege ſua mouetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis[d]?

¶ Adde q; hæc dictio abſq; ponitur hic excluſiue. cōcordat l. minime, & ibi glo. C. de app.

α ¶ Concupiſcētia vel.] *In originali legitur.* Quòd ſi illa concupiſcentialis inobedientia.

Idem libro 22. contra Fauſtum, c. 44.

¶ Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur. C. IX.

Ino' p. 9. c. 116. Gen. 19.

INebriauerunt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerūt. ¶ Quapropter culpandus eſt[e] quidem: non tamē, quantum[f] ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambroſius libro primo de Iacob, & vita beata, c. 3.

¶ Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. C. X.

NOn eſt, quòd cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam β g, niſi noſtræ voluntati. Nemo tenetur ad culpā, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus[h]. Voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia[i], quam † in alios deriuamus[k]. Voluntarium ſibi militem legit Chriſtus: voluntariū ſeruum ſibi diabolus auctionatur[l] γ. Neminem iugo ſeruitutis adſtrictum poſsidet, niſi ſe prius peccatorum ære[m] ei vendiderit.

Loth etiā ebrius peccauit.

† *quod in alios, deriuamus*] orig.

β ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambroſium legitur,* culpam: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* & acquirit iuri ſuo: *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt à manuſcriptis, & originali.*

Idem in libro 2. de Cain & Abel, c. 4.

¶ Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit. C. XI.

NEc is, qui inui-

cupiſcentiam vel in obedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad inſtar dormientis, in quo concupiſcentia ſine culpa ſua lege mouetur.

a ¶ Si concupiſcentia.] ideſt, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] ideſt, originale peccatum: quod ex inobedientia proceſſit.

c ¶ Habitat.] non enim tollitur penitus originale in baptiſmo * quo ad ſui eſſentiam: ſed eius effectum mitigat baptiſmus, ne per illud damnemur, vt infra de conſec. diſt. 4. cap. 2.

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum eſt, an dormiens peccet. 7. diſt. 6. teſtamentum. Io. de Fan.

* *Immo tollitur totū illud quod veram, & propriam peccati rationem habet. Cōcil. Trident. ſeſſ. 5. in vlt. anathematiſmo.*

i ¶ Inuidia.] ideſt, pœna.

k ¶ In alios deriuamus.] ideſt, alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] ideſt, emit. Vel auctionatur, ideſt, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorum ære.] ideſt, peccatis delectantibus. nā ipſum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, vt nos demus ei ius ad occidendum nos.

NEc eis.]CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q; ſi quis caſu interfecit aliquem, miniſter Dei eſt: quod probat auctoritate Deutero. ſicut leuita miniſter eſt remiſſionis. In ſecunda parte dicitur, quòd cum interficitur aliquis impius,

Chriſtus

Chriſtus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi: [Illud quoque.] In manus eius.] id eſt, occidentis caſu.

a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, q cum aliquis caſualiter occidit hominē, non peccat. vt 15. q. 5. ſi homicidium.

b ¶ Eius.] ſcilicet occidentis.

c ¶ Leuites.] id eſt, ſacerdos.

d ¶ Remiſſionis.] peccatorum.

e ¶ Chriſtus.] id eſt, gratia Chriſti.

f ¶ Infunditur.] aliis. alii em per hoc emēdantur.

g ¶ Vbi abominatio.] id eſt, perſona abominabilis.

h ¶ Conſecratur.] in aliis.

i ¶ Primogenitū.] totum hoc myſtice pōt legi: & ſic appellātur primogenita Aegypti, vitia, quæ quotidie facim⁹, primogenita Iſrael virtutes.

k ¶ Non ad vnū.] Ecce qualiter indiffinita exponitur vniuerſaliter. ſic 1. q. 3. Saluator. circa ſi. 28. q. 1. idololatriæ.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, q ſacerdos iſte non eſt re⁹ homicidii: & ideo ſacerdotio priuari nō debet. ſed contra hoc ſtatim obiicit ſeq. c. cuius caſus patet.

l Si quis.] ¶ Pœnitentia. Iſtis imponitur pœnitētia: & ſi non deliquerunt, ſed hoc fit ad cautelā, vt 50. diſt. presbyteros. & 34. q. 2. in lectū: & ne diſciplina eccleſiæ deſeratur, vt 23. q. 5. excommunicatorum. lo. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo ſoluit ſupradictum c. G. & dicit q pōt de eo intelligi, qui ſua culpa incidit in furorē. Poſtea obiicit ultra hoc, & dicit q quædā ſūt, quæ nō deiiciūt promotū, nec imputātur ad pœnā, ſed impediunt executionem. Vnde ſicut parentum ambitio impedit promouendum, etſi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

m ¶ Propria.] hæc opinio nō eſt approbāda, qa ſatis ipſo ſuſtore puniētr, vt 15. q. 1. indicas. ff. de offi. præſi. diuus.

n ¶ Obeſt.] vt 1. q. 5. c. 1. Ioan. de Fant.

Si quis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q ſi quis corrigēdo diſcipulum ſuum caſu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatem reſpicit, & nō factum ſed quā tum ad legē promotionis eſt reus: in qua opus requiritur, & voluntas. & hoc probat Hiero. exemplo virginis oppreſſæ: quæ & ſi nō peccauerit, inter virgines tamen conſecrari non poteſt.

o ¶ Propter diſciplinam.] leuis aūt caſtigatio permittitur magiſtro, vt ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi. §. vlt.

---

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, inſtrumenti modo, diuinæ vltioni miniſterium præbuerunt. Leuites [c] igitur miniſter remiſſionis [d] eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed præter voluntatem fecerit homicidium, diuinæ miniſter eſt vltionis. ¶ Illud quoque ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, ſanctificatio conſecratur [h α]; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, ſed ad omne tempus β.

Exod. 21. Deut. 19. Num. 3.

α ¶ Conſecratur.] *Apud B. Ambroſium legitur*, congregatur.
β ¶ Omne tempus.] *Poſt hæc in originali, ſequitur, c. cum renuntiatur. infra. 32. q. 1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit, miniſter Dei ſit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius ſit, cum ſubito dementes, eorum, quæ faciunt, reatum minime geſtent; patet hunc ſacerdotem homicidii reum non eſſe: vnde nec ſacerdotio priuari debet.

Obiicitur autem illud, quod eſt in pœnitentiali Theodori.

In c6c. Vormacien. c. 28.

¶ In ſe reuerſus pœnitentiam agat, qui, inſaniens aliquem occidit. C. XII.

i SI quis inſaniens aliquem occiderit; ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia [l] imponenda eſt.

Burch. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 164.

¶ *In concilio Vvormacienſi, & apud Burchardum, & Iuonem hæc ſequuntur*, quàm ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpa ad furorem perduxit. ¶ *Item obiicitur. Sunt quædam, quæ etſi non imputentur ad pœnam, tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt [n] ad eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt; etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.*

Vnde Hieronymus ait.

Auctor opis imperf. in Matthęum, hom. 28.

¶ Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit. C. XIII.

ij SI quis non iratus, ſed propter diſciplinam [o], pal-

a ¶ Quan

a ¶ Quantum autem ad legem.] Moſaicam, quæ permittebat q. ſi quis caſu occidiſſet hominem, dummodo non inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occiſi interficere occiſorem ſecundum quoſdã: ſimiliter ſm leges canonum impedit à promotione †, ſecundum

P Ro impenſis.] Casvs. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an clerici pro impẽſis patrocinijs ſalaria petere poſſint. Et reſpond. clerici aut ſunt religioſi, aut ſunt ſæculares. Religioſi exigere non poſſunt, vt ſ. ead. §. vlt. quia poſtulare nõ poſſunt, niſi in cauſa monaſterij ſui, & de Abbatis licentia, vt 16. q. 1. monachi. Si vero ſunt ſæculares, coram ſæculari iudice poſtulare non poſſunt, ſi ſunt in ſacris ordinibus conſtituti vel in minoribus, ſi habeant beneficium vnde viuant: niſi in propria cauſa, vel eccleſiæ ſuæ, vel miſerabilium perſonarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de poſtulando. Clerici in criminali cauſa corã ſæculari iudice non poſſunt aduocare, vt 51. diſt. aliquãtos. ſed coram eccleſiaſtico aduocabunt: epiſcopi tamen & ſacerdotes aduocare non poſſũt, vt 5. q. 3. quia eps.

† Quia talis deceterо non poterit promoueri, nõ quia peccauerit, ſed propter hor[...] ſcandal[...] & propter eccleſiaſticam diſciplinã ſeruandam. Sed H. credit q. iſte nõ debeat repelli à promotõe. ſed quidquid hic dicat, dic q. bene per legem diſtinguit, 50. diſt. §. caſu. Arch.

mam alicui dederit, & euentu occiderit; ſicut fieri ſolet; quantum ad gratiam, innocens eſt: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem [a], reus eſt: quia opera requirit. ¶ Item ſi in perſecutione virgo fuerit oppreſſa; repellitur lege [b]: quia opus inſpicit, non voluntatẽ [c]; in gratia autem quaſi virgo ſuſcipitur: quia non opera quærit, ſed voluntatem.

32. q. 5. de pudicitia.

¶ *Verba huius capitis vſque ad verſ. Item ſi in perſecutione, leguntur in homil. 28. operis imperfecti, ad c. 11. Matthæi. Reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & ſimillima in comm. B. Hieronymi in idem 21. c. Matt. Ipſa autem prorſus B. Hieronymi verba referuntur infra 32. q. 5. c. de pudicitia, verſ. finge.*

Sicut ergo, qui propter diſciplinam caſu homicidium facit, quantum ad legem reus eſt, quantum ad gratiam [d] innocens: ſic iſte ſacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens eſt, quantum ad ſuſcepti muneris executionem reus probatur. ¶ His ita reſpondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deijciunt [e]. ¶ Non enim poteſt ad ſacerdotium promoueri, qui aliquando inſaniuit †. Verumtamen ſi poſt ſacerdotium furere cœperit; non ideo ſacerdotio carebit; niſi forte numquam ad ſanæ mentis officium illum redire contingat. ¶ Sicut de quodam epiſcopo Gregorius ſcribit in regeſto ad Eleutherium epiſcopum: [Quamuis [f] triſte ſit nobis, &c.] vt ſupra in cauſa: [Longa inualetudine grauatus.]

† Adde idẽ eſſe in matrimonio, vt no. in l. furor. & ibi cõcor. ff. de ſponſa.

7. q. 1. quamuis.

QVAESTIO II.

P Ro impenſis [g] vero patrocinijs in Taraconenſi concilio clerici exigere munera prohibentur: in quo ſic ſtatutum legitur, c. 10.

g ¶ Pro impenſis.] hic quæritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationibus. Primo ergo ſciat. q. clericus in cauſa criminali corã ſæculari iudice non poteſt allegare, vt 51. diſtin. aliquantos. & 23. q. 8. his à quibus, niſi ad hoc vt ſupplicet pro eis, vt 14. q. 6 ſi res. & 23. q. 5. c. 1. & 2. & c. reos. Item in ciuili cauſa coram ſæculari iudice non aduocabit niſi pro ſe & eccleſia ſua, & pro miſerabilibus perſonis. & hoc ſiue ſint in ſacris, ſiue in minoribus ordinibus conſtituti: dummodo beneficijs eccleſiaſticis ſuſtententur, & ſi non habent beneficium: tunc ſi ſunt in minoribus ordinibus, poſſunt: vt extra de poſtul. clerici. epiſcopi autem & ſacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vileſcant dignitates ipſorum, vt 88. diſt. perlatum, & 14. q. 5. denique. ſed coram eccleſiaſtico iudice licite poſſunt petere ſalariũ, ſi ſunt in ſacris ordinibus. vt ſ. ead. c. 1. Derogatum tamen eſt huic canoni per contrariam conſuetudinem. nemo enim cogitur facere de ſuo beneficium, vt 10. quæſt. 3. precariæ. Item dignum eſt eum recipere emolumentum, qui præſtat obſequium, vt 12. quæſt. 2. charitatem. Item nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare, vt extra de ſi. cum ſit. in parte deciſa immo eſt expreſſum extra de præſcri. cum ex officij. Religioſi vero & monachi, vel regulares non niſi pro ſua eccleſia debent aduocare & abbate ſuo præcipiente. 16. quæſt. 1. monachi. Ioan. quod dicit de ſacerdote, hodie corrigitur, vt extra de poſtu, cap. vlt. B.

Clerici an poſſint aduocare.

ſm quoſdam: quod non concedo, vt dixi. 50. diſt. de his. vel intellige quod hic dicit, quando exceſſit modum in corrigendo.

b ¶ Lege.] canonica: quia non poteſt inter virgines conſecrari, vt 33. q. 5. ille.

c ¶ Voluntatem.] ſic. 14. q. 5. ſi quid inueniſti. infra ea, quæſt. 6. cap. 1. in fine.

SICVT. Casvs. Infert G. ex ſupradicto c. dicens, q. iſte ſacerdos innocẽs eſt quo ad Deum: ſed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] ſcilicet Dei.

HIS ITA. Casvs. Modo ponit G. veram ſolutionẽ dicens q. multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt iam promotum. Vnde ſacerdos iſte & ſi promoueri non poſſit, non carebit ſacerdotio iã ſuſce pto: niſi forte numquam ad ſanam mentem rediret. & ad hoc inducit c. ſupra 7. q. 1. quamuis ſit triſte.

e ¶ Deijciũt.] vt 68. di. ſicut. 89. diſ. Petrus. & turpius eijcit, &c. 50. di. quicũq; 2. & extra de iureiu. quẽadmodũ.

f ¶ Quamuis.] ſcilicet. ſ. 7. q. 1. quamuis.

Obſec-

OBſeruandum.] Casvs. Quæſitum fuit in Tarraconenſi concilio, vtrum clerici more ſæcularium aduocatorum pro patrocinijs munera exigere poſſent. Et reſp. q̄ non: ſed ſponte oblata poſſunt recipere: & ſi quis contra fecerit, tanquam vſurarius deponatur.

a ¶ Iudicum.] id eſt aduocatorum. Vel dic iſtum eſſe tenorem c. q̄ licet pro ſæculari honore aliquid dari, vt ff. de pol. pactum. & l. ſi quis ob honoré. non tamen pro eccleſiaſtico aliquid poteſt peti. Item not. quòd licet pro ſæculari honore aliquid poſſit promitti, non tamen pro ſæculari adminiſtratione, vt 1. q. 7. ſancimus 1. Ioan.

Hoc. Casvs. Dicit Gratia. q̄ hoc c. de regularibus loquitur. ſæculares vero clerici de conſuetudine eccleſiæ pro impenſis patrocinijs munera exigere poſſunt.

ipſa ead. nemini. & regulariter confeſſio vnius alteri non præiudicat, vt 2. quæſt. 5. interrogandum. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modum denunciationis, vel inquiſitionis, vt extra de teſtib. quoniam. vel cum agitur in modum exceptionis, vt extra de teſti. tam litteris.

¶ Pro patrocinijs impenſis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBſeruandum quoque decreuimus, ne quis ſacerdotū, vel clericorum, more ſæculariū iudicum [a], pro impenſis patrocinijs munera audeat accipere †, niſi [b] forte in eccleſijs gratuito oblata: quæ non fauore muneris videantur accepta, ſed collatione deuotionis illata. Quòd ſi quis iſta † probatur accipere; veluti exactor fœneris, aut vſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta patrum ſe nouerit degradandum. † al. exigere † al. ita

Hoc autem de illis intelligendum eſt, qui canonicam vitam profeſſi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Generali namque eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impenſis ſuſcipiant.

QVAESTIO III.

TErtio [b] quæritur, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus. In quo primo videndum eſt, an mulier ſacerdotem accuſare valeat. Quod ſacris canonibus omnino videtur eſſe prohibitum [c]. Generaliter [d] enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem non ſolum ad ſacerdotium, ſed nec etiam ad diaconatum prouehi poſſunt. Vnde nec ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari valent. Legibus [e] quoque cautum eſt, vt ob verecundiam ſui ſexus mulier apud prætorē pro alio non intercedat †: niſi forte ſuas, vel ſuorum iniurias perſequi voluerit. Hac autem, quæ nec ſuas, nec ſuorū iniurias perſequitur, ad hanc accuſationem admitti non debet. ¶ Econtra [f] qui iudicis perſonam gerere valet, ab accuſatoris officio non remouetur. Mulieres [g] autem in veteri teſtamento populum iudicaſſe, quicumque librum Iudicum [h] legerit, ignorare non poteſt. Non itaque ab accu-

2. q. 7. ſicut ſacerdotes.

ff. de regu. iur. l. femina.

Iud. 4.

Vide q̄d not. ſ. 1. q. 2. §. 2. in gl. 2.

TErtio.] Casvs. Hic ponit 3. q̄ſtio in qua quæritur, vtrum ex mulieris confeſſione preſbyter iſte ſit condemnandus: & certum eſt q̄ non, vt ſ. e. nemini. Primo tñ probat, q̄ mulier ſacerdotem accuſare non valet duabus rationibus. Prima eſt, quia ſm canones nullus poteſt ſacerdotem accuſare, nec in eum teſtificari, qui non eſt ſacerdos: nec pōt ad ſacerdotiū ꝓmoueri: ſed mulier ad ſacerdotiū ꝓmoueri non pōt, nec etiā ad diaconatū, & ita mulier accuſare nō pōt: ad q̄d inducit c. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. Secūda ratio eſt, qa mulier ſm leges apud iudices poſtulare non poteſt, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. Quare cum iſta mulier nec ſuam nec ſuorum iniuriam proſequatur: ad accuſandum admitti non debet. Poſtea probat ↄ̄trium. Nam mulier admittitur ad maius, ſcilicet ad iudicandum: & hoc probat exemplo Delboræ propheteſſæ: quæ populum Iſrael in veteri teſtamento iudicauit, ergo etiam poteſt ad accuſandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam ſcripturam.

Mulier an poſſit teſtificari ī crimine contra clericū.

b ¶ Tertio.] per mulieris teſtimonium non poteſt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non eſt, nec poteſt eſſe euiſdem ordinis, vt ſ. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. & c. teſtes. tum quia ipſa, quæ confitetur proprium delictum, non poteſt teſtificari de alterius delicto, vt ſ.

c ¶ Prohibitum.] vt ī. 33. q. 5. mulierem. & extra de verb. ſig. forus.

d ¶ Generaliter.] excipit.

e ¶ Legibus.] ff. de regu. iur. feminæ. ī. 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra.] intendit.

g ¶ Mulieres.] femina de iure non poteſt eſſe iudex, vt 33. q. 5. mulierem. & 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. feminæ, niſi ei princeps ſciēter deleget cauſam, vt 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. ſi quos. 12. q. 2. cum deuotiſſimam. Vel niſi ex præſcripta conſuetudine hoc habeat, vt extra de arbi. dilecti. Item nec docere poteſt, vt 23. diſtinct. mulier.

Femina an poſſit eſſe iudex.

h ¶ Iudicum.] ibi enim legit. q̄ Delbora propheteſſa

poſuit

poſuit tentorium ſuum in monte Effraim ſub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Iſrael.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Reſpondet Gratia. obiectioni ſupradictæ, dicens ꝙ licet in veteri

leat accuſare. Et reſpondetur, ꝙ non, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione: & ideo diſcretus iudex examinabit, vtrum tale ſit crimen ad cuius accuſationem poſſit admitti.

ſatione remoueri poſſunt, quas etiam iudicis perſonam frequenter geſſiſſe conſtat: nec vlla ſerie diuinarum ſcripturarum ab accuſatione prohibentur. ¶ *His ita reſpondetur. In veteri lege multa permittebantur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita ſunt. Cum enim mulieribus permitteretur populum iudicare; hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apoſtolo eis indicitur* [a] *verecundari, viro ſubditas eſſe, in ſignum ſubiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro ſubiecta eſſe oſtenditur, cui pro alio poſtulare non conceditur; ad accuſationem admittenda non videtur. Econtra, quamquam paſſim, & indifferenter ad accuſationem mulier non admittatur; ſunt tamen quædam crimina, quorum accuſationem mulier ſubire nõ prohibetur.*

Eph. 5.

Vnde in libro codicis nono, tit. 1. le. 12. Imp. Diocletianus ſcribit dicens.

tit. qui accu. nõ poſſ.

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulieri accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis; id eſt, ſi ſuam, ſuorumque perſequatur iniuriam ſecundum antiqui † [c] iuris ſtatuta tantum, de quibus ſpecialiter eis conceſſum eſt, non exacta ſubſcriptione. Vnde aditus præſes prouinciæ in primis examinabit, an tale ſit crimen, cuius accuſationem mulier ſubire non prohibeatur.

† *al. antiquitus ſtatuta*

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus ab initio quæſtionis, vſque ad cap. ſane. nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

Item in libro digeſtorum Paulus libro 2. de adulterijs, tit. de teſtibus, le. 18.

lib. dig. 22. ti. 5.

C. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulterijs teſtimonium dicere condemnatam mulieré, colligitur [d] etiã mulieres in iudicio teſtimonium † [e] dicendi ius habere. *Item. Digeſtis titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus, libro ſecundo.* ¶ Non eſt permiſſum mulieri publico iudicio quemquam reum facere: niſi ſcilicet parentum, liberorumque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotis neptisve mortem exequatur.

† *al. teſtimonij*

lib. 48. tit. 2. l. 1.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de cauſis conceſſa eſt mulieribus publica accuſatio: veluti ſi mortem exequantur eorum earũq., in

b ¶ Publicorum.] ſ. 32. q. 5. publico. quæ ſint publica, habes inſtitu. de publi. iud. in prin. & per totum.

c ¶ Antiqui iuris.] hoc vult dicere, ꝙ in quibus caſibus antiqua iura permittunt, ꝙ poſſit fieri accuſatio ſine inſcriptione, in illis femina non tenetur inſcribere 1. Qui autem ſunt illi caſus, habes 4. q. 4. §. aliquando. & 2. q. 8. in ſumma. Quidam tamen dicunt ex hac lege, ꝙ femina in nullo caſu tenetur inſcribere.

1 Aliter ponit H & dicit, ꝙ antiqua ſtatuta fuerũt quæ feminas in certis criminibus ſine inſcriptiõe accuſare pmiſerunt. illa ſtatuta nõ habẽt in iure noſtro. forte apud Græcos habẽtur. forte continebãtur de crimine læſæ maj. & de crimine abigeatus. 4. q. 4. c. nullus. §. aliqñ ẽm H.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulterijs prohibet mulierem condemnatam teſtificari: ergo à contrario ſenſu non condemnata ad teſtimonium poteſt admitti.

d ¶ Colligitur.] arg. quod ꝗ vno negatur, de alijs omnibus conceditur 2. Item arg. ꝙ poſſumus argumentari per arg. à contrarijs, vt hic, & 25. diſt. qualis. & 45. diſt. diſciplina. & 23. q. 4. quæſitum. Et lex dicit, ꝙ fortiſſimum eſt argumentum à contrario ſenſu, vt de offi. eius cui manda. eſt iuriſdi. l. 1.

2 Tex. eſt ꝓ hoc in l. cũ lex. ff. de le. & l. l. cũ prętor. cũ concor. ff. d iu.

e ¶ Teſtimonium.] ſecundum leges mulier in omni cauſa poteſt teſtificari, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis: niſi tantum in vltimis voluntatibus. ſecundum canones vero mulier in nullo crimine põt teſtificari, niſi in exceptis, ſed in ciuilib9 poteſt teſtificari. Nec obſt. 33. q. 5. mulierem. & extra de verb. ſig. fortius. vbi dicit, ꝙ mulier nõ põt eſſe teſtis, ſed intelligas de criminalibus cauſis, & vltimis voluntatibus. Quidã tñ dicunt, ꝙ mulier ſm canones nõ põt teſtificari niſi in caſibus a iure expſſis.

veteri teſtamento populum iudicaſſet, hodie tamen nõ permittitur, ſed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet verecundari, & viro ſubijci: in cuius ſignum iubetur habere caput velatum. Poſteà probat quòd in quibuſdam caſibus mulier admittitur ad accuſandum, & probatur per leges ſequentes.

a ¶ Indicitur.] vt ſ. 33. q. 5. mulierem.

DE crimine.] CASVS. Quæſitum eſt ab Imperatore vtrum mulier in publico iudicio quemquam va

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier nõ poteſt quemquam in iudicio publico accuſare: niſi ſuã vel ſuorum proſequatur iniuriam.

CErtis de cauſis.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ conceſſum eſt mulieribus accuſare ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur contra quos nõ coguntur inuitæ

dicere teſtimonium. ſimiliter ſi volunt dicere teſtimonium ſuorum conſanguineorum, vt liberti paterni vel materni eſſe falſum, admittuntur ad accuſandum. pupillus vero vel pupilla mortẽ patris vel aui exequi poteſt auctoritate tutoris: ſimiliter de teſtamento patris põteſt experiri.

IN QVÆSTIONIBVS. Casvs. Dicitur hic, ꝙ in crimine læſæ maieſtatis mulier poteſt accuſare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quæ Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVAECVMQVE. Casvs. Dictũ eſt ſupra, ꝙ mu-

quos ex lege publicorum teſtimonium inuitæ [a] nõ dicũt. ¶ Idem & in lege Cornelia teſtamẽtaria [b] ſenatus ſtatuit; ſed & de teſtamento paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permiſſum eſt. ¶ Pupillis [d] ex conſilio tutorum patris mortem: item pupillæ aui ſui mortem exequi conceſſum eſt lege teſtamentaria [e]. Nã & de patris quidem teſtamento pupillis agere diuus Veſpaſianus permiſit. Sed etſi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] poſſunt experiri. *Codice de ijs, qui accuſare poſſunt, vel non, lege quarta.* Imp. Alex. Dionyſio. Vxor tua, ſi conſobrini ſui necem vindicandam exiſtimat adeat præſidẽ prouinciæ. *In digeſtis ad legem Iuliam maieſtatis lege octaua, Papianus libro xij. reſponſorum.* ¶ In quæſtionibus læſæ maieſtatis etiã mulieres audiuntur *. ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium conſulem iudicio ſuo inſtruxit.

li. 9. ti. 1. l. vxor

lib. 48. tit. 4. l. in quæſtionibus,

† al. Sergij

*Adde cõtra quos poteſt admitti. not. in l. ſi familia. ff. de iuri. om. iud. & in l. nemo. C. de epiſ. aud.

Quacumque [g] vero perſona ad accuſationem publicorũ iudiciorum, vel læſæ maieſtatis admittitur, eadem accuſationem ſimoniæ ſubire non prohibetur.

Vnde in primo libro Codicis Imp. Leo Armaſio præfecto Prat. & c. 29.

tit. 3. de epiſcopis & cle. l. ſi quemquam.

¶ Læſæ maieſtatis, & publicorum iudiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur. C. IIII.

SAne † [h] quiſquis hanc ſanctam, & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ interuentu ſubiſſe, aut ſi quis, vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur; ad † inſtar [i] publici criminis, & læſæ maieſtatis accuſatio-

† Cum ſane ſi quis] orig.

† al. inſtar

a ¶ Inuitæ.] quædã enim perſonæ ſunt, contra quas non cogitur aliquis teſtificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

b ¶ Teſtamentaria.] vt mulier poſſit accuſare teſtamentum falſum, ſi teſtamentũ ad ſe vel ad ſuos pertineat.

c ¶ Paterni.] quia filij patronorum, & etiã hi, qui ex tranſuerſo veniunt vſq; ad quintum gradum vocantur ad ſucceſſionẽ liberti, vt in inſti. d. ſucceſ. lib. §. ſi autẽ ſine liberis.

d ¶ Pupillis.] regula te eſt, ꝙ minor annis ſine tutore, vel curatore nec agere põt, nec conueniri, vt C. d aucto. pręſtan. l. clarum. alioquin ſententia lata ꝯtra ipſũ nulla eſt: ſi tñ lata fuerit pro ipſo, tenet, vt C. de procur. nõ eo minus. quãque tamẽ agit vel cõuenit ſine tutore vel curatore, vt in caſibus hic poſitis. Itẽ ſi impetrauit veniã ætatis, vt C. de his q ve. æta. impetr. l. 3. itẽ ſi agatur de libero homine exhibendo, vbi etiam pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. pen. item ſi agatur de recuperanda poſſeſſione, vbi & impubes ſine tutore auditur, vt C. qui legit. pe. ſo. l. vlt. item minor poteſt agere de thoro ſuo violato, vt ff. de adult. l. ſi maritus. §. lex Iulia. licẽt autem minor pro ſe non poſſit agere, pro alijs tamen põteſt, ſi habet mandatum, vt ff. de mino. cũ mandato. & ff. de procu. filiusfamilias. in fin. Vtrum autem in cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, vel pro eccleſia poſſit minor litigare pro ſe? Dicunt quidam ꝙ ſic: quia in his cenſetur maior. ſed certe cum ibi maius periculum vertitur, magis eſſet ibi conſulendum minoribus, vt ff. ad Carbo. l. 1. §. 3. nam circa maiora maius periculũ vertitur, vt 32. diſt. quieſcamus. Item video, ꝙ in matrimonio locum habet in integrum reſtitutio, vt extra de in integ. reſt. ex litteris: ſimiliter in alijs cauſis ſpiritualibus, ſcilicet in religione aſſumenda. 20 q. 1. illud. in ordine ſacro. 77. diſt. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem ſecundum canones. 2. q. 7. quæritur. in matrimonio certũ eſt, quòd minor pro ſe admittitur ad agendum, vt extra de teſti. ſpol. ex parte. ſed de hoc poſſet dubitari, vtrum ibi locum habeat reſtitutio. ſed de hoc dixi ſuper illa decre. ex parte. 3. de teſti. ſpo.

e ¶ Teſtamentaria.] ide ſt, lege Cornelia de falſis.

f ¶ Per interdictum.] ſcilicet per interdictũ de tabulis exhibendis: quo experitur omnis ille cuius intereſt, vt ff. de tabulis exhiben. locum 1.

Minor agere & conueniri non põt, niſi in certis caſib.

1 Sub. §. cõdẽnatio, in cuius tñ lo cũ ſuccedit hodie actio

lier admittitur in publico crimine, & in crimine læſæ maieſtatis ad accuſandum. Nunc vero probat, quòd admittitur in crimine ſimoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læſæ maieſtatis. Et ad hoc inducit legem ſequentem.

g ¶ Quæcumque.] hoc non facit ad propoſitũ: ſed hoc ponit vt inducat ſequen. cap.

SAne quiſquis.] Casvs. Statuit Leo imperator in hac lege vt ſi quis Romanam ſedem per pecuniã acquiſierit, vel alium per pecuniam ordinauerit vel elegerit, ad inſtar criminis læſæ maieſtatis accuſatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipſi ſint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hæc lex eſt pars illius C. de epis & cle. ſi quemquam.

i ¶ Ad inſtar.] non tamẽ eſt ibi omnimoda ſimilitudo inter crimen ſimoniacũ & crimen læſæ maieſtatis: quia ꝓ crimine ſimoniæ imponitur pœna depoſitionis, ſed pro crimine læſæ maieſtatis pœna mortis, vt 6. q. 1. §. verum. ſed quo ad accuſationem & teſtimonium paſſi ſicari videntur, vt quicumque admittatur accuſator vel teſtis in vno, & in reliquo, vt extra de ſi. licet Hely. in fine. & cap. tanta. 79. diſt. ſi quis Papa. Itẽ ſimonia * eſt maius crimen quàm hæreſis. vt 1. q. 1. eos. immo eſt maius crimen quàm aliquod aliud crimẽ, vt 1. q. vlt. pater: ſed in hæreſi quilibet admittitur, ergo multo fortius in ſimonia. argum. tamen contra eſt extra de teſti. veniens 1. vbi

Simonia, & crimẽ læſæ maieſtatis non omnino conueniunt.

* *Quomodo ſimonia interdum dicatur grauius crimen, vide ſupra q. vlt. c. pater, in gl. in ver. reputatur. Nam proprie loquẽdo, hæreſis eſt maius crimẽ quàm ſimonia.*

in factũ, vt teſtamentũ exhibeat. ff. de aucto. pſtan. l. 4. ff. de tabu. exhibẽ. locũ. Ian.

vbi dicitur, q in ſimonia ſocij criminis non admittuntur. ſed in crimine læſæ maieſtatis audiuntur, vt 6. q. 1. §. verum. & §. porro. Sed dic, q non admittuntur ſocij criminis cum accuſatus eſt bonæ famæ, aliàs quilibet auditur. Vel dic vt dixi 2. q. 1. in primis. in fin. 1 Vel dic

1 Et melius ?. 1. q. 2. ſi quis epiſcopus. ibi videas.

deportationi, ſiue decapitationi. vt 5. q. 6. delatori.

CVM AVTEM. CASVS illis §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex ſupradictis dicens, quòd canones non recipiunt accuſationes, quas leges ſæculi repelluntur: ergo à contrario ſenſu per canones ſunt admittendi, qui per leges non prohibentur. Poſtea reſpondet huic concluſioni dicens, quòd nõ bene infertur: quia leges prohibent omnes clericos nuptias contrahere, qui per canones prohibentur: non tamen leges admittunt copulam omniũ clericorum, qui per canones non prohibẽtur. Et de hoc ponit exemplum. Et ita quãuis canones non admittũt accuſationes, quas admittunt leges; non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. In ſecunda parte dicitur quòd in negotijs eccleſiaſticis tunc legibus eſt vtendum, cũ canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læſæ maieſtatis & ſimoniæ admittitur ad accuſandũ, & per canones eſt admittenda: vel oſtendatur canon per quam repellatur. Et ſi quis dicere velit, quòd mulier alios de ſimonia & non ſacerdotes poſſit accuſare: tunc eius diſtinctio locũ non habebit, niſi ſpecialitèr hoc aliqua lege inueniatur eſſe ꝓhibitum, cum legibus generaliter ei permiſſum videatur. Poſtea huic quæſtioni reſpondet dicens, q ſpecialia ſunt crimina, in quibus mulieri permittitur accuſare, inter quæ cum fornicatio non connumeretur, de qua mulier pſbyterum accuſat; patet, q propter hoc mulier hic repellenda, & etiam propter aliud: quia dum de ſe confitetur contra ſacerdotem, ei credi non debet, vt ĩ ſeq. cap. Secunda pars incipit ibi, [Sed ſicut.] &c.

ne propoſita, à gradu ſacerdotij retrahatur. Nec ſolũ hoc deinceps honore priuari; ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat; vtroſque ſimilis pœna comitetur.

Cum autem ſacris canonibus accuſationes omnino ſubmoueantur, quas leges ſæculi non aſciſcunt, è diuerſo viden tur admittendæ, quæ legibus [b] *ſæculi non prohibentur. Verum hoc non infertur. Quicumque enim clericorum ſacris canonibus nuptias contrahere prohibentur, & legibus Imperatorum. Non autem conſequenter omnium copulam leges admittunt, quorum coniunctionem ſacri canones non prohibent. legibus* [a] *enim ſoli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi uxores ducere poſſunt. Quamuis igitur ſacris canonibus ſubmoueantur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſcunt; non ideò conſequenter recipiuntur, quaſcumque principum leges admittunt. § Sed (ſicut circa huius operis initium* [c] *præmiſſum eſt) toties legibus Imperatorum in eccleſiaſticis negotijs vtendum eſt; quoties ſacris canonibus obuiare non inueniuntur. § Vnde aut ſpecialiter ſacris canonibus mulier ab accuſatione læſæ maieſtatis, & ſimoniæ oſtendatur prohibita: aut præmiſſis rationibus ad huiuſmodi accuſationem admittenda probetur. Nec quiſquam diſtinguere quærat ad aliorum, nõ ad ſacerdotum accuſationem in hoc caſu ſimoniæ mulieres eſſe admittendas. Cum enim generaliter* [d] *legibus hoc eis permiſſum inueniatur; niſi quis ſpecialiter aliqua lege hoc prohibitum oſtenderit, eius diſtinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina ſpecialiter excepta ſint, in quibus mulieri accuſare permittitur, inter quæ fornicatio nõ numeratur; patet, quòd huius accuſatio dupliciter infirmatur; & quia fornicationis crimen intendit; & quia dum de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet.*

dist. 10. c. 1.

† Concor. tex. i l. quẽquam. cũ gl. C. de epiſco. & cle.

& Dionyſius, epiſt. 1.

Vnde Iulius Papa ſcribit in decretis, c. 18. dicens.

a ¶ Legibus enim. *Diſcrepantia hæc legum, & canonum verà non eſt. Sed fortaſſe in hanc opinionem venit Gratianus ex quibuſdam verbis nouellæ vigeſimæ ſecundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur collat. 4. tit. de nuptijs.* §. ſed & ſi quis inter reuerendiſsimos cõſtitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hunc ex noſtra conſtitutione cadere ſacerdotio conſtituimus, atque volumus. *Iulianus autem anteceſſor eadem nouella 22. num. 27. illud,* ſupra

Vel dic q admittitur quilibet ad accuſandũ in his criminibus, ſed non ad teſtificandum: quia tota vis conſiſtit in teſtimonio, ſed non in accuſatione.

a ¶ Quos.] non intellige q eamdem pœnam patiatur conuictus de ſimonia, quam conuictus de læſa maieſtate. Sed hoc vult dicere, q eamdem pœnam patiatur dans quàm accipiens pecuniam 2. Vel dic eadem pœna, id eſt, conſimili: nam pœna depoſitionis ſimilis eſt

2 Ad hoc ?. 1. q. 1. quos conſtiterit.

b ¶ Legibus.] ĩ. 10. diſt. lege Imperatorum.

c ¶ Initium.] ĩ. diſt. 10 cap. 1.

d ¶ Generaliter.] Sic ergo argumentatur, cum nuſquã inueniatur prohibitum: ergo non debet prohiberi, vt 27. q. 2 lex diuina, ſimile vigeſima prima q. 1. q ſi dormierit. & 55. diſtin. ſi Euangelica.

NEmini.]CASVS. Quæſitum eſt à Iulio Papa, vtrũ alicui de ſe confeſſo contra ſocium criminis ſit credendum? Et reſpond. ꝙ non: niſi in crimine læſæ maieſtatis: quia omnis confeſſio accuſanti periculoſa eſt aduerſus quemlibet. Item §. qui poſtea ſequitur planus eſt.

a ¶ Læſæ maieſtatis.] & præterquam de crimine ſimoniæ, vt 79. diſt. ſi quis Papa. & 1. ea. ſane. licet ſit argu. contra extra de teſt. veniens 1. Quidam tamen dicunt, ꝙ in crimine ſimoniæ nõ auditur ſocius contra ſocium. & ad illud decretum 79. diſ. ſi quis Papa. reſpondet, ꝙ ibi ſocius admittebatur contra ſocium. hoc ideo fuit: quia non fuit ibi tantum crimen ſimoniæ, ſed etiã crimen læſæ maieſtatis. Item auditur confeſſio vnius latronis ꝯ alios, vt C. de fer. prouinciarum. Item falſarius contra ſociũ ſuum auditur 1. vt C. de fal. mo. l. 1. numquam tamen valet confeſſio talium ad conuincendum ſocium, niſi adſit aliqua præſumptio, vt ff. de eu. re. diuus. Io.

Confeſſio latronis cõtra latronẽ auditur.

1 Iſta fuit ſentẽtia. B. Iſi. qui dicebat, ꝙ nũquã valet cõfeſſio ſocij contra ſocium, niſi aliqua ſit præſũptio contra ipſum. ſed Azo dicit ſẽper valere, niſi expreſſũ inueniatur. Arc.

b ¶ Credi.] præiudicatur tamen alteri ex tali confeſſione, inductum, ꝙ ei indicitur purgatio, vt extra de adul. ſignificaſti, qđ verum eſt ſi laboret infamia, aliàs non. vt extra de purga. c. nos inter alios. & extra de confeſſ. cũ monaſteriũ.

bus cauſis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra inſignes latrones agitur: vt C. de fer. prouinciarum. Item ſi partes ſpontanee velint litigare feriatis diebus, poſſunt: aliàs non tenet ſententia, vt ff. eod. l. 1. libellus autem poteſt porrigi die feriato, vt ff. de adul. miles. §. ſexa-

lectorem, & cantorem, *exponit*, veluti ſubdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in c. lex continentiæ, ſupra diſt. 31. fere iiſdem verbis vſus eſt, quibus Iuſtinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines ſignificauit.*

¶ Rei profeſſio aduerſus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquam a de crimine læſæ maieſtatis a) de ſe confeſſo credi b poteſt † ſuper crimen alienum: quoniam eius, atque omnis rei profeſſio periculoſa eſt, & admitti aduerſus quemlibet non debet.

Anſ. l. 3. c. 75. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69.

† *al. oportet*] *al. debet.*

a ¶ Præterquam de crimine læſæ maieſtatis.] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anſelmum.*

Quia ergo iſta de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet, ſed contra eam ſua confeſſio interpretanda eſt.

QVAESTIO IIII.

QVod vero c die Dominico nec epiſcopo, nec presbytero cauſam aliquam ventilare liceat, in Tarraconenſi concilio prohibetur, in quo ſic ſtatutum eſt, c. 4.

¶ Miniſtri eccleſiæ die Dominico cauſas ventilare non debent. C. I.

NVllus epiſcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propoſitum cuiuſcumque cauſæ negotium audeat ventilare †; niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolennia peragant. Ceteris vero diebus, conuenientibus perſonis illa, quæ iuſta ſunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali d.

Iuo p. 4. c. 22.

† *al. iudicare*

† *al. exceptis criminalibus negotijs*

Item ex concilio apud Erphesfurt à habito præſente rege Henrico.

QVod vero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur vtrum die Dominico liceat cauſas ventilare? Et reſpondetur, quòd nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, vt infra ead. c. 1. 2. & 3. niſi tractetur de pace, vt infra 22. quæſt. 5. decreuit. & niſi partes in hoc ſponte conſentiant, vt ff. de fer. l. 1. item ſi res ſit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & atrocibus iniurijs. & vt aliquis in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ mittatur, agitur diebus iſtis, vt ff. eod. l. 2. & 3. & contra inſignes latrones agitur diebus feriatis, vt C. eod. l. prouinciarum. & in quibuſdam alijs caſibus, qui notantur C. eod. tit. & in ſumma huius quæſtionis.

Feriatis diebus an poſſit litigari.

c ¶ Quòd vero.] Diebus feriatis cauſæ non ſunt tractandæ, vt infra cap. 1. & vlti. niſi tantum de pace, vt 22. quæſt. 5. decreuit. agitur tamen in quibuſdam caſibus, ſcilicet cum actio eſt tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberali-

§. ſexaginta. Ioan. tamen dixit quòd partes mutuo conſenſu poſſunt litigare diebus feriatis. hoc tantum intelligendum eſt de ferijs meſſium, vel vindemiarũ: alioquin conſenſus earum non ſufficeret, vt litigent aliquo ſolenniſſimo die, vt extra eo. c. vl. B. Item ſaus vi, ꝙ cauſæ matrimoniales poſſunt tractari diebus feriatis, cum ibi ſit periculum adulterij, vel inceſtus. ſimiliter vbi agitur de electione epi vel prælati, propter periculum moræ: quia non debet eccleſia vacare vltra tres menſes, vt 50. diſt. poſtquam. & quia in his caſibus multa ſunt ſpecialia, vt extra vt lite non conte. quoniam. Io.

NVllus epiſcoporum.] CASVS. Statutum fuit in cõcilio Tarraconenſi, vt in diebus Dominicis, vel alijs ſolennibus diebus epiſcopi vel alij clerici cauſas ventilare non audeant: ſed in alijs diebus poſſunt, excepta cauſa criminali, vbi agitur ad ſãguinis effuſionẽ.

d ¶ Criminali.] ſcilicet cum agit de effuſione ſanguinis. tūc clerici non poſſunt eſſe iudices, vt 23. q. 8. his à quibus. delegari tñ põt clerico criminalis cauſa, vt tamen princeps tut et de impunitate rei, vt 23. q. 8. ſæpe.

Placita

PLacita.]CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis feſtiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs ſæcularia placita non tractentur. In ſecunda parte dicitur, ꝙ in ſeptem diebus ante natiuitatem domini, vſque ad octauam

β ¶Erphesfurt.] *In vulgatis legebatur*, Epheſum, *quaſi hoc eſſet decretum aliquod concilij Epheſini habiti tempore Cæleſtini Papæ, & Theodoſij iunioris. Hoc vero eſt Germanicum concilium habitum præſente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuſcripti habẽt, quemadmodum eſt reſtitutum. In hoc autem oppido petijt Bonifacius à Zacharia Papa conſtitui epiſcopum, & impetrauit. Quod apparet ex prima epiſtola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zachariæ ad Bonifacium.*

¶ Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum ſæcularia placita non agantur. C. II.

Burc. l. 13. c. 21. Iuo. p. 4. c. 53.

PLacita ſæcularia Dominicis diebus, vel alijs præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, ſecundum canonicam cõſtitutionem minime fieri decernimus. Inſuper etiam ſancta ſynodus decreuit, vt nulla iudiciaria poteſtas licẽtiam habeat ſua auctoritate Chriſtianos ad placitum bannire in ſupradictis diebus, ideſt † ſeptem dies ante Natalem Domini vſque in octauas Epiphaniæ, & à Quinquageſima [a] vſq. in octauas Paſchæ, & ſeptem dies ante natiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ: quatenus adeundi eccleſiam, orationibuſque [b] vacandi liberius habeatur facultas.

† &]fortaſſe

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Burc. l. 1. c. 112. Iuo. p. 5. c. 204.

NVllus epiſcopus, vel infra poſitus die Dominico cauſas iudicare præſumat.

QVAESTIO V.

P*Vrgationem* [c] *vero neganti eſſe præſtandam Stephanus ſcribit Leoni epiſcopo Theanenſi.*

¶ Idem eſt titulus in c. de manifeſta. ſupra 2. quæſt. 1.

¶ Diaconus ſi de crimine conuinci non poterit, apud epiſcopum ſeipſum ſecreto purificet. C. I.

Iuo p. 6. c. 460.

DE crimine ſibi illato diaconus tuus veriſsime fatebatur ſe eſſe immunẽ. Verũtamen ſi ſuſpicio habetur,

pro pace, vt 12. q. 5. decreuit 1. & ſic non poſſet præſtari ſacramentum calumniæ. Sed pone quòd Papa commiſit alicui, quòd intra triginta dies terminaret cauſam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadrageſimales; videtur ꝙ cum res ſit peritura tempore, quòd iudex inuitis partibus procedere poſſit, qđ quidam concedunt: ſed non eſt verum hoc: quia licet litteræ pereant, lis tamen ſalua manet corã alio 1. Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato; numquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegiũ ſuũ? Videtur, ꝙ ſic: quia ſi poſt appellationẽ citat aliquem, tenetur venire, & allegare priuilegium ſuum, vt extra de appel. ſi duobus. & c. cum parati. Item etſi non teneatur quis reſpondere die illa: tamen poteſt ad hoc citari, vt libellus ei detur 2. vt ff. de adult. miles. §. ſexaginta. Item quid ſi ſub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc vſque ad diẽ Dominicam hic compareas, vt extra de do. & contuma. cum dilecti. Reſpondeo, ſi citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed ſi citat vt reſpondeat, nõ tenet: quia talis citatio nulla eſt 3, vt ff. đ fer. l. 1. & vbi citatio nulla eſt. & hoc liquet ꝙ eſt nulla. non tenetur venire ad allegandum priuilegiũ ſuum, ſed vbi dubiũ eſt an teneat, tenetur venire, vt dixi tertia quæſt. ſecunda, ſi epiſcopus. Io.

PVrgatione.] CASVS. hic intitulatur 5. q. qua quæritur, an neganti ſit purgatio indicenda? Et reſpondetur quòd non, ſi de crimine non eſt infamatus, vt 6. quæſt. quinta, cap. vno. Si autem eſt infamatus de crimine, indicitur ei purgatio, vt infra ea. cap. 1.

1 Idẽ ſẽtit Inn. extra de offic. de lega. đ cauſis. Archi.

2 Idẽ tenet Al. de Imo. ſ l. 1. col. 2. ff. de ferijs & B. in l. 1. §. nuntiatio. de op. no. nũ. & ſ l. 1. in ver. compellendi. ff. de fer & in glo. 1. l. iure, in ver. eius. & ibi Bal. C. de adul. & no. gl. in c. fin. & ibi vide doc. đ iud. extra.

3 Concor. Alex. de Imol. in l. ex quacũque. col. 2. ff. ſi quis ĩ ius voc. nõ iter. & Cyn in l. dies. ff. de ferijs & per Bar. in l. 1. nuntiatio. de op. no. nun.

uam epiphaniæ, & à quinquageſima vſque ad octauã paſchæ, & ſeptem diebus ante feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars eſt ibi, [Inſuper.] Sequens capitulũ patet.

a ¶ A quinquageſima.] alibi dicitur à ſeptuageſima, vt 22. quæſt. 5. decreuit. hoc tamen hodie non ſeruat Romana curia. Ioan.

b ¶ Orationibuſque vacandi.] ratio ſecunda eſt ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt ſic partes à litibus reſpirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio eſt, quia talibus diebus non præſtatur iuramentum niſi

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti ſit indicenda purgatio. Et eſt dicendum ꝙ non, niſi laboret infamia. 6. q. 5. quod autem. hæc quæſtio dicta eſt ſ. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur ſuſpectus de quodam crimine: & ideo per ipſum Aldericum Menen. epiſcopus conſuluit Stephanum Papam, qualiter ſuper hoc eſſet procedẽdũ? Et reſpondet,

Digitized by Google

& accuſatores idonei reperiuntur, & tales teſtes, quales ſacri canones ſanciunt; accito tecum certo epiſcoporum numero [a] veniant accuſatores [b], vocetur & ipſe Aldericus diaconus: & ſi negauerit, ventiletur cauſa canonice: &, ſi vel ſponte confeſſus, vel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica feriatur ſententia. Qui ſi nec ſponte confitetur, nec accuſatores, & teſtes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit; non publico [c] examine, ſed coram te, & aliquantis reuerendiſsimis presbyteris, & diaconis tuæ eccleſiæ ſecreto iuramento ſe purificet. Et tu deinceps boni teſtimonij eum annuntia; & compeſce, & commone eccleſiæ tuæ filios, ne ſacerdotem [d] Dei vlterius infamare præſumant; timentes, quòd Cham [e] maledictus eſt, qui patris verenda deriſit. *Gen. 9.*

Item Nicolaus Solomoni Conſtantienſi epiſcopo.

¶ Non eſt ſpoliandus presbyter, vel diaconus, niſi ſponte confeſſus, vel legitime conuictus fuerit. C. II.

Iuo p.6.c.122.

PResbyter, aut diaconus, quem aſſeris crimina nolle publice confiteri, ſed velle cum ſacramento [f] defendere ſe; & ſi tamen notum ſit epiſcopo eſſe ſcelus ab ipſo perpetratum; non poteſt per aliquam pœnitentiam [g] ſacerdotali, vel diaconali officio potiri: ſed mirandū eſt [h], ſi ipſe cōfeſſus nō fuerit, quomodo notum poſsit eſſe epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratū, niſi accuſatore forte idoneo per teſtes idoneos approbante. Vnde ſi examinante epiſcopo cauſam presbyteri, vel diaconi nō fuerit per teſtiū approbationē presbyter †, vel diaconus forte cōuictus; nō eſt ſcelus epiſcopo legitime manifeſtū; niſi ſua ſpōte ſcelus ipſe cōfiteatur. Quod niſi fecerit, interim non vi-

† al. ille presbyter

ſpondet, ſi accuſatores & teſtes idonei reperiuntur, coram certo numero epiſcoporum accuſetur ipſe Aldericus, & ſi confeſſus fuerit, vel legitimis teſtibus conuictus, canonica ſententia feriatur. Si vero crimen non confiteatur, nec teſtibus poteſt probari, & infamatus eſt de crimine nō in publico, ſed coram te, & aliquot teſtibus, presbyteris, & diaconis, ſecreto ſe purget, præſtito iuramēto, & deinde cōmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare pſumant, exēplo Chā, qui maledictus fuit in filijs, quia verēda patris deriſit.

a ¶ Numero.] ſ.e.q.7. Felix.

b ¶ Accuſatores.] id eſt, accuſator.

c ¶ Publico.] 2.q.5. presbyter. 23. diſt. illud contra. Sed ibi loquitur cū publice quis eſt infamatus 1, hic cū clanculo vel à clero eſt infamatus.

1 Itē arg. 6.q.1. teſtamentū. ibi ſol.

d ¶ Ne ſacerdotem.] hic ſacerdotem vocat diaconum. ſic extra de coha. clericorū, & mu. ſi quiſpiam.

e ¶ Cham.] 2.q.7. ſententia. Ioan.

PResbyter.] CASVS. Quidam eps ſciens peccatū cuiuſdā presbyteri & diaconi ſui (quod peccatū ſibi notū erat per eorū confeſſionem ſibi extra iudiciū factā) cōpellebat eos publice cōfiteri, quod cū facere nollēt, ſed ſe ſacramento defendere vellent, ab officio vtrūque ſuſpendit. ſuper hoc Solomon Conſtan. epiſcopus quæſiuit à Nicolao de duobus: Primo vtrum per ſolam pœnitentiam poſſit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum epiſcopo ſit notum ſcelus eſſe perpetratum? Et rñdet quod non. Secundo, vtrum propter cōfeſſionem extra iudicium factam poſſit quis ſuſpendi vel dānati. Et rñdet quod non, ſed per teſtium approbationem, vel ſpontaneam confeſſionem in iudicio factam. ita ponit Ben. hunc caſum. H. vero ſic. Quidam epiſcopus dicebat ſe ſcire crimen cuiuſdam presbyteri, & cuiuſdam diaconi: & ideo noluit purgationem eorum recipere, ſed ſtatim eos depoſuit. tandem delata fuit cauſa ad Solomonem epiſcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationē: quia forte metropolitanus eorum erat: qui dum vellet de cauſa cognoſcere, eps inſtabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuſte damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam conſuluit: cui nunc Papa reſcribit, oſtendens qualiter in cauſa debeat procedere. Si enim legitime ſunt conuicti, vel confeſſi iure: remaneant ſic depoſiti. ſi vero nec in iure ſint confeſſi, nec legitimis teſtibus coram ſuo epiſcopo cōuicti, priſtino ſtatui ſiue honori reſtituantur.

f ¶ Sacramento.] hic conſueuit quæri, ſi eps ſcit clericum infamatum eſſe reum, an debeat eius purgationē audire, vel etiam compellere eum ad purgationem 1? Et videtur quod ſic: quia generaliter traditur in canone, quòd clericus infamatus debeat ſe purgare. 2.q.5. per totum. Item quia ſacerdos tenetur concedere Euchariſtiam ei quē ſcit in mortali conſtitutum, vt infra de conſecr. diſt. 2. non prohibeat. Item epiſcopus iure ſuo vtatur, ſi quid mali inde accidit, non eſt ei imputandum 2, vt 33.q.5. de occidendis. Item non potes dicere, quod eum epiſcopus cogat ad periurium, ſed potius canon cogit ipſum iurare, vt 33.q.2. quos Deus. Sed contra, ille qui recipit alterius iuramentum, & ſcit eum falſum iuraturum, vincit homicidā, vt 22.q.5. ille. Item qui permittit aliū falſum iurare cū poſſit prohibere, peccat, vt 22.q.5. hoc vī. H. dicit quod eps ſecreto debet ei cōſulere, vt potius confiteatur publice crimen, quàm vt fiat periurus. Sed ſi ad hoc non poteſt eum inducere, dicet populo: abſit vt quidquam ſiniſtri de hoc clerico ſuſpicemur, vt 11.q.3. abſit. Alij dicunt, quod delegabit purgationē. Tertij dicūt, quod non peccat audiendo purgationem: quia auctoritate canonis facit. 23.q.4. qui peccat.

Eps an poſſit clericū inſ[...] cog[...] pur[...] nem[...]

2 Hoc idem quia lege permittente fit, &c. C. de adul. Gracchus. C. de concu. l. an tepe. arg. 32.q.1. hac rōne. 23.q.4. quod peccauit. ſ prin.

g ¶ Pœnitentiam.] quia pœnitentia non reſtituit aliquem dignitati, ſed gratiæ tantum, vt ſ. de pœ. diſtin. 6. qui vult. niſi quandoque, vt quando crimē occultū eſt, vt 50. diſt. domino ſancto. & c. quia tua. ſed per reſtitutionem in integrum vel diſpenſationem.

3 Adde an & quando ſit ſecundū conſcientiā iudicandum tex. l. illicitas. §. 1. ff. de offi. pſi. & in l. 2. ff. de ſer.

h ¶ Sed mirandum eſt.] arg. quod non ſecundum conſcientiam iudicandum ſit 3, vt 3.q.7. iudicet. & per hoc decretū intelligo illud 32. diſt. nullus. intelligo enim illud de ſcientia iuris, nō facti, licet aliàs verbum ſciendi large ſumatur, vt 22.q.5. hoc videtur.

Quòd

demus ſuo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo ſpontanea confeſsio, & canonicus numerus, & qualitas teſtium (decernentibus epiſcopis, & accuſatore, quod obiecerat, comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

1 ps Q*Vòd vero* [a] *confeſsio cruciatibus extorquenda non ſit, Alexander Papa teſtatur ſcribens omnibus orthodoxis, epiſtola prima, c. 2.*

¶ Miniſtrorum confeſsio non ſit extorta. ſed ſpontanea. C. I.

Ino p.5.c.241. Pan.l.4.c.118.

SI quandoque à ſacerdotibus, & auctoribus ecclesiæ, quædã ſcripturæ quoquomodo per metum [b], aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt ſe liberare poſſint, quocumque ab eis conſcriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio; ad nullum eis præiudicium [c], vel nocumentum valere † cenſemus: neque vllam eos infamiam, vel calumniam, aut à ſuis ſequeſtrationem bonis vmquam, Deo auctore, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſubſtinere permittimus. Confeſsio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confeſsio, quæ fit ex neceſsitate, fides non eſt. *& paulo poſt.* ¶ Confeſsio ergo in talibus non extorqueri debet, ſed potius ſponte profiteri. Peſsimum enim eſt de ſuſpicione, aut extorta confeſsione quemquam iudicare: cum magis ſit inſpector cordis Dominus, quàm operis. *& paucis interiectis.* ¶ Non poteſt autem humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſeruauit iudicio. Si omnia namque in hoc ſæculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. *Item multo ſuperius.* ¶ Eſt etiam &

† al. prouenire

Q Vòd vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes: In quarum prima dicitur, quòd confeſſio extorta non præiudicat. Secunda ibi, [A fidelitatis.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 6.q. qua quæritur an confeſſio ſit cruciatibus extorquenda. Et reſpondetur q. viles teſtes poſſunt cruciari, vt 5.q.6. presbyteri, & 2.q.1. in primis. accuſator vero non eſt cruciandus à iudice, niſi in crimine excepto propter inopiam probationum: vel ne falſitatem dicat. C. ad legem Iul. læſæ maieſtatis, ſi quis. vbi quilibet accuſator & reus & teſtis torquetur: aliàs à reo veritas non eſt cruciatibus eruenda, vt ĩ. ead. c. 1. niſi ſit præſumptio ꝯ eum, vt 23.q.5.c. 1. De hoc ſatis notatur in ſumma huius quæſtionis.

a ¶ Quòd vero.] ab aduerſario numquam eſt extorquenda confeſſio cruciatibus, vt ĩ. e. c. 1. & 2. ſed à iudice licite extorquetur confeſſio tormentis & quæſtionibus. Nam à iudice quandoque torquetur teſtis: quandoque reus: quandoque accuſator. Teſtis torquetur tam in ciuili quàm in criminali vt ſi eſt ſeruus, vel vilis perſona: vel etiam ſi ſit liber & ſit criminoſus & infamis vel obſcurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad teſtimonium ſine quæſtionibus, licet ſint clerici. 4. q.3. ſi res. & 5.q.5. illi qui. & q.6. presbyteri. & 2.q.1. in primis. & in authen. de teſti. §. nos igitur. & §. licet. coll. 7. & C. de fal. ſi quis decurio. Torquetur etiam libera perſona licet non ſit vilis, dumtamen vacillet in teſtimonio, vt ff. de quæſtioni. ex libero. extra de pœnis. ſuper his 1. Item reus quandoque torquetur, licet raro, ſcilicet cum eſt ſuſpectus, & non poteſt aliàs res probari, maxime ſi eſt vilis perſona, & hoc in ciuili cauſa, vt 14.q.6. ſi res aliena. ſimiliter in criminali torquetur, vt 23.q. 5. cap. 1. Actor vero in ciuili cauſa numquã torquetur, ſed accuſator in criminali cauſa quandoque torquetur, vt in crimine læſæ maieſtatis, cum criminaliter non poteſt probari. vt C. ad leg. Iu. maie. ſi quis. ibi enim qualicumque dignitate ſit prædictus nullo priuilegio ſe poteſt tueri, ſiue ſit accuſator, ſiue reus vel teſtis, vt 6.q.1. §. porro. & 50. diſt. nullus omnino. Ioan.

1 Ad idem argu. C. de teſt. nullũ, & 4.q.3. q falſo. idem videtur, & ſi non vacillet. ff. de quæſti. l. vnius. §. teſtes. ſm Io. de Fan.

Torquere poteſt iudex aliquas perſonas.

SI quandoque à ſacerdotibus.] CASVS. Significatum fuit Alexandro Papæ, q. quidam capiebant ẽpos vel ſacerdotes, vel auctores eccleſiarum, vel ab eis per metum vel fraudem, aut per vim confeſſiones extorquebant in ſcriptis, vt ſic ſuis bonis eos ſpoliarent: vel vt ſuas cauſas non requirerent, vel vt de ſecta eorum eſſe confiterentur, & hoc corã populis eos confiteri faciebant. quare ſtatuit Papa Alexander vt propter hoc nullam infamiam vel calumniam vel præiudicium aliquod paterentur: quia Deus reſpicit potius ad cogitationes & voluntates hominum, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem vel neceſſitatem fiunt. nam in talibus non extorta, ſed ſpontanea confeſſio eſt exigẽda [Fides non eſt,] id eſt, non facit fidem.

b ¶ Per metum.] dummodo talis ſit metus, qui cadat in conſtantem virum, vt extra quod met. cauſa, ad audientiam. Si quæris qualis metus debeat cadere in conſtantem virũ: dico q. qui continet metum mortis, vel cruciatũ corporis, vt extra eo. tit. cũ dilectus. Coactio autẽ verborũ non ſufficit, etiam ſi Rex ſit qui minetur, vt extra qui clerici, vel vouen. inſinuante. C. de tranſa. interpoſitas. ibi meltus di. licet ſit ar. ĩ. 31. q. 2. Lotharius. & ſ. di. 7. fuerũt. ff. de acqui. here. l. 6. §. vl. vbi di. q. nõ ſit heres qui pp metũ verborũ adijt hereditatẽ. Et nota q. canõ hic tria æquiparat, vim, metũ, & fraudẽ, vt 3.q.1. redintegrãda. metꝰ tñ ꝑ reuerẽtia à lege accipit, & hæc accuſat, ff. qua. re. actio non dat. l. 1. §. quæ onerãdæ.

Metus cadens in cõſtantẽ virũ qualis eſt.

c ¶ Præiudicium.] bene ſit præiudicium ei quantum ad hoc, q. ille cui per metum traditur res, dominus ſit rei: ſed quantũ ad hoc, non ſit ei præiudicium. quin detur ei actio, quod metus cauſa ad repetendũ: ſi tradidit vel exce-

vel exceptio, ſi non tradidit, vt ff. eod. metum 2. §. ſed quod prætor. & §. ex hoc edicto. ſi tamen primo coactus promiſit, & poſtea ſpontanee tradidit, non excuſat coactio, vt C. quod metus cauſ. l. 2. & extra qui cle. vel uo. inſinuante, ibi, patientia temporis, &c. & eſt ſimi. extra de eo qui duxit in matrim. ſignificauit.

a ¶ Litteras.] in quibus fatentur aliqua ſe debere.

b ¶ Requiſitione.] [illegible] eſt, confiteantur quòd abſoluerunt aliquos à debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris.] id eſt, qui confitentur ſe tenere aliquã hæreſim. Sed nonne peccat mortaliter ille qui confitetur hoc? Reſpond. ſic: nec excuſat eum aliqua coactio quia talis coactio non eſt abſoluta. & coactio conditionalis neminem excuſat. vt 50. diſt. presbyteros. & de conſe. diſt. 4. eos. potius enim debet quis pati mortem, quàm malo conſentire, vt 32. q. 5. ita ne. & occiſores corporis non ſunt contra iuſtitiã timendi. vt 11. q. 3. non ſolum & c. nolite. 31. q. 2. Lotharius. Solu. hic non excuſantur tales à toto, ſed à tanto. metus enim vel coactio conditionalis nõ excuſat peccatum, ſed attenuat, vt extra quod metus cau. ſacris. Et no. hic quòd contra ea, quæ publice facta ſunt, admittitur probatio in contrarium. ſic 31. q. 2. Lotharius. extra quod metus cauſa, perlatũ. quod eſt contra regulã generalem. 8. q. 1. licet.

d ¶ Quæ fiunt.] potius reſpiciẽda ẽ cauſa facti quàm ipſum factum, vt 23. q. 8. occidit. de pœn. diſt. 1. aut facta.

Coactio eſt duplex.

Iuramentũ per vim extortum, vtrũ obliget.

e ¶ Abſoluimus.] Hic conſueuit dubitari circa duo: ſcilicet an iuramentum per vim extortum obliget: Itẽ an Papa poſſit diſpenſare in illicito iuramento. & quod non

ad hanc ſanctam ſedem perlatum (quod pudet dicere, & non ſolum ſacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomini eſt inimicum) quòd nonnulli epiſcopos, vel ſacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confeſsionis ſuæ in alteram partem, quàm debeant, litteras [a] [β] ſcribere, aut pro ſuarum non requiſitione [b] cauſarum †, aut (quod deterius eſt) pro alieni erroris [c] ſecta ſcripturas facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergaſtulis retrudi †, vt ſaltem his territi inſidijs deuient Domini ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus. *Item vbi ſupra.* ¶ Confeſsio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet ipſo atteſtante, qui ait: [Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blaſphemiæ.] & cetera, quæ ſunt ad hæc pertinentia. ¶ Nec tantum attendenda ſunt, quæ fiunt [d], quantum quo animo fiant. *& paulo poſt.* ¶ Amplius autẽ reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt.

† *al. rerum*

† *recludi*] or.

I. in hoc eod. c.

Matth. 15.

a ¶ Auctoribus.] *Ibi habet*, ſi ſacerdotibus, vel actoribus eccleſiæ, *quemadmodum etiam in eadem epiſtola dicitur*, ſi quis erga epiſcopum, vel actorem eccleſiæ. *& refertur ſupra* 2. q. 7. *ſi quis erga. Hoc autem loco in epiſtola legitur*, ſimiliter ſi huiuſmodi perſonis quædam ſcripturæ, &c. *Praceſſerant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in verſ.* Eſt etiam & ad hanc. *Confectum enim eſt hoc caput ex locis epiſtola hinc inde ſumptis, ordine non ſemper ſeruato.*

β ¶ Litteras ſcribere.] *Hæc abſunt ab originali. Sufficiunt enim illa, quæ ſequuntur*, ſcripturas facere. *Sed ob gloſſam non ſunt expuncta.*

Item Nicolaus Papa epiſcopis Galliæ.

¶ Apoſtolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

Poly. l. 6. tit. 11.

AVctoritatẽ venerabilium prædeceſſorũ noſtrorum ſecuti, & nominatim beatiſsimi Papæ, & martyris [a] Alexandri quinti à beato Petro, ab omnibus iuramẽtis †, & cuiuſcumque modi obligationibus, quibus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligauerant, abſoluimus [e]:

† *al. iuramentis illis*

AVctoritate.] CASVS. Archiepiſcopus Treueren. & præpoſitus eius, & multi alij clerici capti fuerunt a quibuſdam prædonibus, & coacti fuerunt ab eis ſe obligare iuramento, & alijs obligationibus: occaſione quarum obligationum res eccleſiaſticas perdiderunt. quare Nicolaus ſcribens epiſcopis Galliæ, abſoluit eos ab omni vinculo iuramenti & obligationis, & dicit quòd propter huiuſmodi iuramentum vel obligationes, nullam infamiam vel calumniam aut ſuorum bonorum amiſſionem, illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiſcopo & defenſoribus Treueren. eccleſiæ, vt ſpirituali & materiali gladio tamdiu malignos illos perſequantur donec ablata reddantur.

non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quòd non debet eſſe vinculum iniquitatis, vt 22. quæſt. quarta. inter. & extra de iureiu. verum. & extra de teſti. ſpo. ſolicite. & extra quod metus cauſa, perlatum. Item quia inconueniens eſſet, quod male factor ex improbitate ſua conſequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea, ſi male factor petit rem, poteſt ſe reus tueri exceptione quod metus cauſa, cum illa exceptio per iuramentum non ſit ſublata. Prętetea nõ obſtante tali iuramento poteſt petere rem, ſi eam tradidit cum illud non iurauerit, vt extra de iureiur. debitores. & extra

& extra quod metus cauſa, ad audientiam. Ergo cum poteſt rem petere, multo fortius poteſt ſe tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de ſuperfi. l. 1. extra de iureiuran. quemadmodū. Et econtra probatur, q̧ obliget: quia licet fue- cis

non denunciet, illud iuramentum non eſt ſeruandū, vt extra ea. quemadmodum. in fin. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. ſi peccauerit. Io. Tu breuiter dicas, q̧ iuramentum ſuper re illicita, ipſo iure non obligat, ſiue quis faciat ſponte, ſiue coactus, vt ſi iuraui hominem innocētem interficere. & hoc probatur 22. q. 4. in malis. & c. ſeq. & c. q̧ Dauid. Iuramentum tñ ſuper re licita metu extortum, ipſo iure obligat: ſed datur exceptio q̧ met. cauſa ad reſcindendum, vt ff. quod me. cauſa. per totum. & C. eod. tit. l. 1. & 3. niſi in caſu, vt ff. eo. l. ſi mulier §. ſi dos. Item in matrimonio. extra de ſpon. cum locum. Item in voto, extra quod met. cauſa, perlatum. B. Vtrum autem in iuramento Papa poſſit diſpenſare, quæritur. Hoc c. videtur dicere q̧ ſic, per prædictas decretales, vt extra de vo. & vo. re. magnæ. immo in omni iuramē to eſt excepta auctoritas maioris, vt extra de iureiu. venientes. & extra de reſcri. conſtitutus. Item Imperator diſpenſat in eo. ff. ad munici. Imperatores. Item videtur q̧ non: quia iuramentum eſt de iure naturali, vt 22. q. 4. ſi

& ne illa ſeruentur, vetuimus tam præfatum archiepiſcopum Treuerenſem, quàm eius præpoſitum, & omnes, qui tunc temporis capti ſe illis quoquomodo obligauerunt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut à ſuis bonis ſequeſtrationem vnquam auctore Deo, & ſanctis Apoſtolis, & noſtris prædeceſſoribus ſubſtinere permittimus: ſicut per prophetam Dominus dicit: [Diſſolue

Eſa. 58. colligationes impietatis.] Quinetiam præfato fratri noſtro, filiiſque Treuerenſis eccleſiæ, illiuſque defenſoribus hæc in mandatis damus; vt ſpirituali ſimul, & materiali [a] gladio tamdiu malignos illos, eorumque fautores inſequantur; quouſque cum integritate poſſeſſiones, vel quæcumque res eccleſiaſticæ hoc facto, vel quocumque pacto diſtractæ, ſeu direptæ ſunt, reuocentur.

a ¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epiſtolam Alex. 1. de qua re notatum eſt ſupra diſt. 19. ſi Romanorum.*

2 *A fidelitatis etiam iuramento Romanus Pontifex nonnullos abſoluit, cum aliquos à ſua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶ *In manuſcriptis eſt vt in vulgatis,* Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. *Cuius Gelaſii eſſe non poteſt. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo poſt Gelaſiū vixerunt. Habetur autem in regeſto Gregorij vij. lib. 8. epiſt. 21. Herimanno Metenſi epiſcopo ſcripta, quam refert* Iuo. *In qua quidem epiſtola paulo ante multa ex epiſtola Gelaſii Anaſtaſio Imperatori ſcripta afferuntur.*

rit coactus, tamen voluit, quia coacta voluntas eſt voluntas, vt ī. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum ſalutis æternæ, eſt ergo obſeruandum, vt extra de iureiuran. ſi vero. nec prodeſt q̧ compulſus fuit. 22. q. 5. qui cōpulſus. & c. ſi quis coactus. Solu. quidam dicunt quòd talis fuit metus, qui cadit in conſtantem virum. quòd iuramentum ob talem metum factum nō obligat 1. & ſecundum eos exponitur hic hoc verbum abſoluimus, ideſt, abſolutos oſtendimus. Alii dicunt quod qualiſcumque ſit metus, tenetur ſeruare iuramentum factum de rebus propriis, ſed nullum iuramentum adſtringit ipſum pro rebus eccleſiæ non repetendis, quia iſtud eſt illicitum. & hoc magis probabile videtur, ex quo licitū eſt quod iurat, & poteſt adimplere, vt 22. q. 4. ſi aliquid. Qui priorem opinionem ſubſtinent, diſtinguunt inter promiſſoria iuramenta, & aſſertoria. In promiſſorijs iuramētis excuſat met9; in aſſertorijs non: quia potius debet quis oīa mala pati, q̄ falſum aſſerere, vt 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, q̧ omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi, q̧ iſte habet exceptionem quod metus cauſa; hoc bene cōcedo: non poteſt tamen vti ea, ratione iuramenti. ſi tamē fuerit vſus ea, bene dico q̧ repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obſtante iuramento. peccat tamen vtendo ea. ſi ergo quis iurauit rem ſuam per metum alij dare, petat à iudice vt cogat illum non recipere, vel q̧ abſoluat ipſum à iuramento, vt extra de iureiur. ex administrationis. ſed ſi ad hoc induci non poteſt, ſoluat, & poſtea repetat. ſi autem iurauerit ſe non repetere, tūc denunciet eccleſiæ factum illius. ſi autem iurauerit q̧

1 Dūmodo ſit tale, q̧ poſſit ſeruari ſine interitu animæ: aliàs ſecus, vt legi. & not. extra de iureiur. ſi vero.

ad peccatum. ſed in talibus Papa non poteſt diſpenſare. 25. q. 1. ſunt quidam. Item argum. ad hoc extra de ſtatu monach. cum ad monaſterium. Hugo. dicit quòd in nullo iuramento licito poteſt Papa diſpenſare, niſi ad hoc ſolum quòd non habeatur infamis, qui tranſgreditur illud. & hos non abſoluit, ſed abſolutos denūtiat, quoniam iurauerunt de rebus eccleſiæ non repetendis, vt dicit. Tu dicas quòd in voluntarijs iuramentis non diſpenſat, ſed in coactis bene. ſi tamen abſoluit aliquem, tenet abſolutio. Dico enim quòd contra ius naturale poteſt diſpenſare, dumtamen non contra Euangelium, vel contra articulos fidei: tamen contra Apoſtolum * diſpenſat. 34. diſt. lector. 82. diſt. presbyter. Ioan.

Papa an poſſit in iuramento diſpenſare.

a ¶ Materiali.] Argu. quòd iudex eccleſiaſticus bene poteſt indicere bellum, & in bello inſequi hoſtes, vt 23. q. 8. igitur. & cap. hortatu. & cap. vt pridem. & 63. di. Hadrianus. Item arg. q̧ iudex eccleſiaſticus poteſt præcipere iudici ſæculari vt puniat maleficos, vt 23. q. 4. ſi quos. & q. 5. relegentes. & q. 8. vt pridem. Arg. contra 23. q. vlt. his à quibus.

* *Papa quādo contra Apoſtolum diſpēſet, Vide. 34. di. c. lector.*

A FIDELITATIS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat q̧ laicus incorrigibilis per eccleſiam poſſit deponi à ſua dignitate. & hoc probat per iſta c. Ioan. de Fant.

Bellum poteſt indici à iudice eccleſiaſtico.

C a s v s. Supra in duobus proximis cap. abſoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc vero vult oſtendere Gratian. q̧ idem poſſit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos à ſuis dignitatibus deponit.

Alius.]

¶ Pontificalis auctoritas à iuramento fidelitatis nonnullos abſoluit. C. III.

Gre.vij.l.8.reg. Iuo p.5.c.vlt.

ALius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias ſcilicet, regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ poteſtati erat inutilis [b], à regno depoſuit [c]: & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum ſubſtituit; omneſque Francigenas à iuramento [d] fidelitatis, quod illi fecerant, abſoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit ſancta eccleſia, cum milites abſoluit à vinculo iuramenti: quod factum eſt his epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritate à pontificali gradu deponuntur.

Item Gregorius vij. Romanæ ſynodo præſidens dixit. lib.5.regeſti.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

Pann.l.5.c.110.

NOs ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate [e], aut ſacramento cōſtricti ſunt [f], Apoſtolica auctoritate à ſacramento abſoluimus: & ne eis fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus: quouſque α ipſi ad ſatisfactionem veniant.

α ¶ Quouſque, &c.] *Verba hæc non ſunt in codice manuſcripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. epiſcopo Vapicenſi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus ſeruare cogitur. C. V.

Pann.l.5.c.111.

IVratos milites Hugoni comiti, ne ipſi, quamdiu excommunicatus eſt, ſeruiant, prohibeto †. Qui ſi ſacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis ſeruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Chriſtiano principi iurarunt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti, & eorum præcepta calcanti nulla cohibentur auctoritate perſoluere.

†*al. prohibete*

Act.5.

ALius.] CASVS. Gelaſius Papa ſcribens contra Anaſtaſium Imperatorem dicit, quòd poteſt eum deponere propter malitiam ſuam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui Regem Francorum depoſuit, non tantum propter ſua delicta, quantum pro eo quòd inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli poſuit: & omnes Francigenas à fidelitate eius abſoluit: & milites à vinculo iuramenti in depoſitionibus epiſcoporum. Alij habent verba iſta vlti. pro §. Gratiani, qui ſic incipit, quod ex frequenti.

a ¶ Alius.] quia de alio Papa præceſſerat ſermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis.] non intelligas inutilis, id eſt, inſufficiens: tunc enim debuiſſet ei dari coadiutor, vt 7.q.1. quamuis. & cap. petiſti. ſed diſſolutus erat cum mulieribus, & effeminatus.

Imperator poteſt à Papa deponi.

c ¶ Depoſuit.] ergo Papa deponit Imperatorem 1, vt 96.diſt. duo. & c. ſi Imperator. nam & transferre poteſt imperium. vt extra de ele. venerabilem. Arg. contra 93.diſt. legimus. in fi. & 96.diſt. cum ad verum. Solu. dicitur depoſuiſſe, qui deponentibus conſenſit.

1 Adde idē tenuit ille Bal. in l. nō ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuramento.] ſupple ratione dignitatis præſtito, non ratione perſonæ. Ioan. de Fan.

NOs ſanctorum.] CASVS. Quidā ſacramento fidelitatis quibuſdam excōicatis erant adſtricti. quærebatur vtrum tēpore excommunicationis deberent eis ſeruire? Et reſpondetur quòd non, niſi ſatisfaciant prius, & abſoluantur ab excommunicatione, aut ſacramēto, id eſt, ſacramento fidelitatis: & etiam ſine ſacramento faciunt quidam fidelitatem alijs. & ideo hæc diuerſificare potes.

Excōicato an debeat fieri ſolutio.

e ¶ Fidelitate.] 11.q.3. quoniam multos. contra. ſed ibi eſt ſolutum. Item contra arg. 11.q.3. Iulianus. ſed ibi eſt ſolutum.

f ¶ Conſtricti ſunt.] ſed quid dices. ſi iuraui me ſoluturum alicui pecuniam, vel ſub pœna promiſi: & ille excommunicatur: numquid teneor ei ſoluere? Videtur quòd non a, quia qualitercunque poſſumus debemus vexare malos, vt ceſſent à malo, vt 23.q.6. iam vero. & vtili* eſurienti, & c. vt 5.q.5. non omnis. & excommunicatis in nullo caſu cōicabimus, niſi in his, quæ ſpectant ad correctionem eorum, vt 11.q.3. cum excōicato. Item quia intelligor iuraſſe ſub hac conditione, ſi res in eodem ſtatu permanet, vt 22.q.2. ne quis. in fi. ff. de ſolu. cum quis. Itē vbi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora, vt ff. de verb. obli. ſi pupillus. Itē quia male meriti publica egeſtate laborare debēt, vt ff. depo. bona fides. De hoc autē nō eſt dubiū quin debitū poſſit peti ab excōicato, vt extra de ſen. excommu. ſi vere. Sol. pecunia illa non reddatur ei, ſed deponatur in ędem ſacram. Verius credo quòd licet ille non habeat ius petendi, tamen debet ei ſolui, ſic extra de iureiu. debitores. & probatur hoc extra de ſen. excommu. ſi vere. vnde licet excōicatio tollat obligationē quo ad fidelitatem, non tamen quoad alios contractus, vt videtur Io. Probabiliter dici poteſt, quòd excommunicato non ſit ſoluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11.q.3. cum excommunicato. niſi in caſib*, vt ſ. 11.q.3. quoniam multos. Nec obſtat illa decre. ſi vere. quia illud factum fuit de neceſſitate. B.

a Et verum eſt ſm Bar. qui ſic nota. extra de hære. c. vlt. & ibi etiā not. Inno. de conceſ. præb. cum noſtris. vbi dicit quòd excōicato nil debet ſolui

IVratos milites.] CASVS. Hugo comes excommunicatus erat: propter quod ſcribit Vrbanus ſecundus cuidam epiſcopo vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis ſeruiant ipſi comiti quādiu fuerit excommunicatus: quia magis oportet Deo ſeruire, quàm comiti eccleſiæ aduerſanti.

Abſque

A Bſque ſynodali.] Hæc q. diuiditur in duas partes, in quarum prima ꝓbat per quinque c. quòd ſolus epiſcopus non poteſt deponere presbyterum, Secunda ibi, [Solus.] Ioan. de Fant.

ſex epiſcopis, diaconum cum tribus, reliquos vero clericos deponere poteſt, vt j. ca. quæſt. 1. Felix. & c. ſi autem. epiſcopum vero ſolus Papa deponere poteſt. 3. 3. quæſt. 6. dudum. De hoc not. in ſumma huius q.

a ¶ Abſque.] ſi agatur contra clericum de crimine criminaliter, neceſſaria eſt præſentia epiſcoporum, ſecundum quod traditur j. ca. ſi quis. & Felix. Diſtinguit tamẽ, quia ſi agatur de crimine ad depoſitionem ordinis: tunc habet locum cap. Felix. & c. ſi quis. Si autem agatur ad depoſitionem beneficij, tũc ſolus epiſcopus poteſt cognoſcere cũ clericis ſuis, vt 18. q. 2. ſi quis abbas. & 16. quæſt. 7. inuentum. & extra de iud. at ſi clerici. & 11. quæſt. 3. quis epiſcopus damnatur. & extra de coha. cleric. & mulie. c. ſicut. & c. de ſacerdotibus. Item ſi agatur de crimine in modum exceptionis, ſolus põt cognoſcere. extra de accu. ſuper his. licet ſit argu. contra 25. diſtin. illud. Tamẽ quocumque modo agatur de crimine, ſemper accuſator punitur vt calumniator, vt extra de accu. ſuper his. & c. cum dilectus.

Clerico criminoſo qs pænitentiã imponit.

Ca.

QVAESTIO VII.

A Bſque [a] *ſynodali vero audientia ſacerdotem damnari, in Hiſpalenſi ſecundo cõcilio, cui Iſidorus interfuit, c. 6. ſic prohibetur.*

¶ Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

SExta actione comperimus, Fragitanum Cordubenſis eccleſiæ presbyterum iniuſte olim à pontifice ſuo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo reſtituentes α, id denuo aduerſus præſumptionem noſtram β decreuimus, vt iuxta priſcorum Patrum ſynodalem ſententiam nullus noſtrum ſine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, vel diaconum deijcere audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant; ita quoſdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [c] honorem dare poteſt: ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo à dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reuoluuntur, niſi publice apud prætoris, ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris ſui priuilegijs exui: ſed præſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis præceperit, diffiniri.

J. ea. epi] & I. diſt. 67. epa.

α ¶ Reſtituentes.] *Sic eſt emendatum ex codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice a concilio eſſe reſtitutum, quam ex lectione Gratiani vulgata,* reſtitutum eſſe comperimus.

β ¶ Noſtram.] *Antea legebatur,* veſtram. *in recentioribus autem conciliorum editionibus eſt*, nouam. *Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucenſi regio, quemadmodum & paulo poſt*, nullus noſtrum, *cum antea eſſet*, nullus veſtrum. *Modeſti enim & religioſi epiſcopi ſibi etiam metuunt. Alia vero quædam ſunt ex iiſdem codicibus emendata.*

SExta actione.] CASVS. Fragitan⁹ Cordubẽſis eccleſię presbyter iniuſte à ſuo epiſcopo depoſitus, in exilium eſt condemnatus. Tandẽ ab eodem epiſcopo vel ſynodo fuit reſtitutus, propter quã pręſumptionem remouendam ſtatuit Hiſpalẽſ. concilium, vt abſque ſynodali pręſentia nullus epiſcopus presbyterum deponat, vel diaconum: & hoc probat ad inſtar libertorum, qui licet ſiant ingrati: nõ tamẽ auctoritate dominorum, ſed in tribunali foro apud iudicem accuſati & cõuicti in ſeruitutem reuocantur. Caſum ſequentis c. inuenies 86. diſtinct. ſi quid vero.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. vbi quæritur, an epiſcopus ſacerdotem cõdemnare valeat abſque ſynodali audientia: Et reſpondetur, quòd ſolus epiſcopus presbyterum ſuſpendere poteſt, vt j. ea. quæſt. 8. hi, qui. & in cauſa ciuili inter ſuos clericos cognoſcere, vt I. 10. quæſt. 3. quia. Deponere vero non poteſt presbyterum, niſi cum

b ¶ Concilij.] ergo tres epiſcopi faciunt concilium: q̃a tres epiſcopi examinant cauſam diaconi, vt j. e. ſi quis. c ¶ Solus.] incorporalia enim facilius conſtruuntur quàm deſtruuntur. extra de tranſlat. inter. Hæc eſt vna

ca-

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11. epiſt. 49.

¶ Cauſas clericorum epiſcopus non niſi cum ſenioribus eccleſiæ audiat. C. II.

SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſsit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. dist. 86. ſi quid.

Item ex concilio Carthaginenſi a *primo, c. 11.*

a ¶ Carthaginenſi.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat,* Agathenſi primo, *cum vnicum duntaxat Agathenſe memoretur.*

¶ A quot epiſcopis presbyteri, vel diaconi ſunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in maiorem natu [a], vel aliquam cauſam habuerit; à tribus vicinis epiſcopis, ſi diaconus β eſt, qui arguitur: ſi presbyter, à ſex: ſi epiſcopus, à duodecim conſacerdotibus audiatur. Vniuerſi epiſcopi dixerunt. Contemptus debet contumaciæ, & ſuperbiæ in omnibus frangi. Cauſæ † vero pro perſonis † [b] ab his [c] ſtatuto numero audiantur. † *al.* Cauſa audiatur † *al.* perſonis ſtatuto

β ¶ Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur,* ſi diaconus eſt, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginenſi 2. c. 10.

¶ De eodem. C. IIII.

3. q. 8. ſuggero. Anſ. l. 3. c. 121. Bur. l. 1. c. 149. Iuo p. 5. c. 262.

FElix epiſcopus Selemſelitanus dixit. Etiam hoc adijcio ſecundum ſtatuta veterum conciliorum, vt ſi quis epiſcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſsitas, non poſſe plurimos congregare; ne in crimine remaneat; à duodecim epiſcopis audiatur, & à ſex presbyter γ, & à tribus diaconus cum proprio [d] ſuo epiſcopo. † *al.* opinamur

γ ¶ Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod eſt in codice canonum, c. 12. & græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio perantiquo, & concordat cum ſequenti capite. In editionibus autem conciliorum Pariſienſibus, ac Colonienſibus habetur,* & à ſex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum & in multis Gratiani manuſcriptis.*

Item ex concilio Carthaginenſi tertio, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

Anſ. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. Iuo p. 6. c. 280.

SI autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accuſati [3] adiuncto ſibi ex vicinis locis proprius † epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, ideſt vnà ſecum in presbyteri nomine a ſex, in diaconi tribus, ipſorum cauſas diſcutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & à communione [f] remotionum, & diſcuſsione perſonarum inter ac- † *cum proprio epiſcopo* † *al.* diſcutiāt † *al.* dieru dilationum

---

ratio quare in promotione clericorum nō requiruntur plures epi, ſed in remotione ſic. Item quia ſæpius ordinātur clerici, q̄ deponuntur: vnde graue eſſet toties vocare tot epiſcopos. Item qa depoſitio frequēter fit cauſa odij, ſed ordinatio cauſa electionis. ſolus autē offert dignitates, ſi hoc habet ex conſuetudine, vt extra de his q̄ fi. à præla. ca noſcit. Ordinatio clericorū facilius fit, quàm depoſitio.

SI quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc c. q in cauſa criminali vbi agitur ad depoſitionem diaconi, debent tres epiſcopi intereſſe: in cauſa presbyteri ſex: in cauſa vero epiſcopi xij. qui cauſam debent diligenter examinare.

a ¶ Natu.] quantum ad ordines.

b ¶ Pro perſonis.] id eſt, prout perſonę sūt conſtitutæ in ſacris ordinibus.

c ¶ Ab his.] id eſt, ab epiſcopis.

FElix.] CASVS. In hoc c. dicitur, q cauſa criminalis epiſcopi à xij. epiſcopis audiri debet, cauſa presbyteri à ſex, cauſa vero diaconi à tribus cū proprio epō.

d ¶ Cum proprio.] ideſt, præter propriū epiſcopum. 2. q. 5. presbyter.

SI autem.] CASVS. Dicit in hoc c. q ſi presbyter accuſatur, ſex epiſcopi debent intereſſe: ſi diaconus, tres: ceterorū vero clericorum cauſas criminales ſolus epſ poteſt tractare.

e ¶ Si autē.] hoc ca. eſt pars illius. 4. q. 5. quiſquis.

f ¶ A cōmunione.] ideſt, eædem dilationes dantur accuſatori, quæ & reo, & æque excommunicabitur accuſator ſi non vene-

venerit,ſicut reus,vt 4.q.5.quiſquis.
a ¶ Solus.] id eſt,ſine alijs epiſcopis: non tamen ſine clericis ſuis,vt ĵ.ea.c.proxi.Ioan.

SOLVS. Hæc eſt 2.pars q.in qua dicitur, ꝙ cauſas aliorum clericorum à ſacerdote & diacono in capitulo ſuo.

& ſententia ſine talibus aſſeſſoribus lata,nulla eſt:ſicut ſententia nulla eſt, quæ fertur contra fiſcum abſente aduocato fiſci, vt ff. de iure fiſci,ſi fiſcus. ſicut videtur dicere lex, vt ſententia quæ fertur officio iudicis ipſa abſente,ꝙ nulla ſit,vt C.de ſent.& inter. om. iu. cum ſententiã. Quòd tamen clerici ſint iudices,eſt arg.6.q.3. ſcitote.

cuſatores,& eos,qui accuſantur,forma ſeruata. Reliquorum autem clericorum cauſas etiam ſolus [a] epiſcopus loci agnoſcat,& finiat.

a ¶ Nomine ſex.] *Sic in ceteris codicibus impreſsis,& manuſcriptis,præterquam in editione Colonienſi quattuor tomorũ, in quo habetur*,presbyteri nomine quinque,in diaconi duobus.

2 *Solus autem ad excluſionem aliorum epiſcoporum, non ſuorum clericorum dicitur,ſine quorum præſentia eius ſententia erit irrita.*

Vnde in Carthaginenſi concilio 4.c.23.legitur.

¶ Abſque præſentia clericorum nullius cauſam epiſcopus audiat. C. VI.

Burc.l.1.c.114. Iuo p.5.c.214.

j EPiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum [b] clericorum: alioquin irrita erit ſententia epiſcopi,niſi clericorum præſentia confirmetur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2.c.6.

¶ Niſi in ſynodo canonice vocati ſacerdotes damnari non poſſunt. C. VII.

3.e.c.ſexta actione. & diſt. 67. epiſcopus.

† al. nexũ non reuoluuntur

ij EPiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt,auferre ſolus non poteſt. Si enim hi,qui in ſæculo à dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis iugum † non reuocantur, niſi publice apud prætoris,ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati:quãto magis hi,qui diuinis altaribus conſecrati honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto nec ab vno damnari,nec vno iudicante poterunt honoris ſui priuilegijs exui: ſed præſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis præceperit,definiri.

QVAESTIO VIII.

DE vltima vero [c] quæſtione ſic ſtatutum eſt in concilio Neocæſarienſi,c.9.& 10.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ epiſcopus ſolus dare honorem poteſt, quem ſolus auferre non poteſt. Si enim libertus in ſeruitutem reuocari nõ poteſt, niſi apud iudices legitime fuerit conuictus:quãto magis diuinis altaribus conſecratus, ab vno ſolo non poterit dãnari?

DE vltima. CASVS. Hic intitulatur 8. q. vbi quæritur, ſi aliquis ſponte confitetur vel conuincitur peccaſſe ante ordinationẽ, verum poſſit officio ſuo frui. Et reſpon.ꝙ ſi in præſentia confiteatur: nõ abſtineat, vt 50. diſt. de his vero.in fi. ſi extra ius, non præiudicat ſibi, vt ĩ.ea.q.5. pˀsbyter. Si vero in iure confiteatur, & timore probationum deponit, ſiue ante ordinationem ſiue poſt commiſerit illud, vt 24. diſt. c. vlt. ſi ſponte confiteatur,remouet ab executione ſacerdotij: in alijs tamen ordinibus diſpenſatiue remanebit,vt.ĵ.ea.c.1. Si vero confitetur crimen quòd fecit poſt ordinationem, acta pænitentia diſpenſatiue in ſuo ordine permanebit,vt ĵ.c.2.& in vtroque iſtorũ caſuum de rigore iuris eſſet deponendus.& hoc verum eſt in magnis criminibˀ,quæ inducunt depoſitionem. Sed pro paruo crimine acta pænitentia ſtat in ordine ſuo,vt 5.q.4.in loco.& de conſ.diſt. 2. relatum. & hoc inuenies in ſumma huius quæſtionis planius.

ſuo poteſt epiſcopus diffinire,ſupple excepto ſubdiacono, qui hodie cum diacono pari paſſu ambulat. extra de ſeruis non ord.miramur.Ioan.de Fant.

CASVS. Dictum eſt, ꝙ ſolus epiſcopus poteſt tractare cauſas criminales clericorum:ſed ne aliquis putaret,ꝙ alij clerici non deberent intereſſe: ideo dicit Grat. ꝙ hæc dictio,ſolus,non excludit clericos:ſed alios epiſcopos. Sequens cap.planum eſt.

b EPiſcopus.] ¶ Suorum.] Sufficit tamen maior pars,ſi abſentes præbeant aſſenſum, vt 64. diſt. cap. 1 & 2. Sed numquid & iſti clerici ſunt iudices iſtius? Non videtur, cum quilibet eorum ſit forte minor eo. Quidam dicunt ꝙ ipſum concilium ſiue capitulum habet iuriſdictionem ordinariam:nullus tamen per ſe eſt iudex.Alij dicunt, ꝙ ſunt aſſeſſores epiſcopi:

Eps an poſſit ſolus dẽlinquentẽ condẽnare

Crimen ante ordinationem cõmiſsũ, an impediat ſtiu officiũ

c ¶ De vltima vero.] Hic q̃ritur, ſi aliqs confitetur crimẽ qđ fecit ante ordinationẽ ſuã.vel cõuincitˀ peccaſſe ante ordinationẽ ſuã, an poſſit frui officio ſuo: Diſtinguas ergo qa aut eſt tale crimẽ qđ inducit depoſitionẽ, aut nõ:ſi nõ inducit, acta pænitẽtia remanet in ordine ſuo,vt hic,& 68.di.ſicut.Item ſi inducit dpoſitionẽ:tũc ſi cõfiteˀ illud in pænitẽtia, nõ abſtinebit ab officio,vt 50.diſt.de his vero,in fin. ſimiliter ſi confitetur illud extra ius,ꝙ talis cõfeſſio ei nõ p̃iudicat,vt ĩ.e.q.5.presbyter.

byter. licet ſit arg. contra extra de exceſ. prælat. quàm ſit graue [1]. Si vero confitetur in iure crimen ſuum commiſſum ante ordinationem ſuam, deponitur ab officio ſacerdotali: retinebit tamen nomen presbyteri [3] & omne inferius officium, vt. ſ. ea. c. 1. & c. ſi quis presbyter, & hoc cū ſponte illud confitetur. Si vero confiteatur illud timore probationū: tunc ſiue ante, ſiue poſt ordinationem ſuam illud commiſit, deponitur irreparabiliter, vt 24. diſt. c. vlt. 50. diſt. ex pœnitentibus. 81. di. ſi quis ſine examinatione. & c. ſi quis epiſcopus. Si ergo quis ſponte confitetur crimen commiſſū poſt ordinationem, ad tēpus debet ſuſpendi ad agendam pœnitētiam: ſed poſtea reſtituitur ex diſpenſatione, vt ĩ. e. c. 2. Si quæras quæ crimina inducunt depoſitionē: dico q̄ non eſt à canone expreſſum. videmus enim q̄ quædam non inducunt: nam clericus tumultum faciens in ſynodo, nō deponitur, vt 5. q. 4. in loco. Item qui cantat duas Miſſas ſub vno canone, vt de conſe. diſt. 2. relatum. Item ſi epiſcopus citatus non venit ad ſynodum. 18. diſt. ſi quis autem. &c. decernimus: & tamen quodlibet tale eſt mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, vt extra de iureiuran. ſicut.

1 Non ſtra dicit, quoniam ibi accipit propter accidens, ſ. propter ſcandalum & infamiā, non propter cōfeſſionem, vt ibi no. per Vincē. & B. ſed de hac materia dic vt plene notat Inn. B. Com. & H. extra d cle. per inquiſitionem.

Crimina q̄ ſūt depoſitiōe digna.

¶ Presbyter, qui ante ordinationem confitetur ſe corporaliter lapſum, poſtea non offerat. C. I.

Qvi admiſit corporale [a] peccatum, & hic poſtea presbyter ordinatus eſt, ſi confeſſus fuerit [b], quòd ante ordinationem ſuam peccauerit, non quidem offerat [c]; maneat autem † in alijs officijs propter α eius ſtudij [d] vtilitatem. Nam cetera [e] peccata cenſuerunt plurimi etiam ordinatione priuari β. Quòd ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquibus poteſt manifeſte conuinci; huic ipſi de ſe poteſtas [f] eſt committenda. ¶ Similiter & diaconus ſi in eodē culpæ genere fuerit inuolutus: ſeſe à miniſterio [g] cohibebit.

Rabanus lib. pœnit. c. 1. Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 2. c. 49. Iuo p. 6. c. 150. Pann. l. 3. c. 151.

† al. tamē

Cap. 10 ibid.

α ¶ Propter eius ſtudij vtilitatem.] *Græce eſt*, διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, *id eſt*, propter ſtudium, ac diligentiam, quam ceteroquin adhibet.

β ¶ Priuari.] *Græce legitur*, τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι, *ideſt*, per manus impoſitionem dimitti. *quemadmodū fere vertit Dionyſius, cuius verſionem ceteri collectores attulerunt: hæc tamen clauſula omiſſa. Nam hæc verſio, quam Gratianus affert, eſt priſca, quæ in collectione Iſidori. Ita ex his verbis longe alia elicitur ſententia, atque auctor gloſſæ putarit.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 5.

¶ Deſeruientes altario, ſi carnis fragilitate delinquerint, epiſcopi arbitrio ſubiaceant. C. II.

HI, qui [h] altario Dei deſeruiunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint [i], & Domino reſpiciente digne pœnituerint; ita vt mortificato corpore cordis contriti ſacrificiū Deo offerant; maneat in poteſtate [k] pontificis vel veraciter afflictos nō diu ſuſpēdere, vel deſidioſos prolixiore tēpore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita ta

Diſt. 50. hi, qui altario. Rabanus l. pœnit. c. 1. Burc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

Tradunt autem quidam pro regula, q̄ omne crimen inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter à canone excipiatur. Alij dicunt q̄ nullum crimen inducit depoſitionē, niſi ſpecialiter à canone excipiatur [2] & hæc opinio maiori æquitati innititur: quare tenenda eſt. Ioan. Sed hæc materia eſt hodie determinata extra de tem. ord. cap. vlt. B. [3].

2 Idē tenet Alc. d Imo. Il. ſcimus. circa pri. C. d iure deli be. p tex. in §. cū igit̃. in auth. de nō eligē. ſecundo nuben.

3 De hoc ēt no. 81. di. c. 1. extra d tē po. or. ex tenore. & c. vlt. & in p̄. di. decre. ſicut. & q̄ iſta ſentētia tamquā verior ſit tenenda hic, not. Hu.

Fornicatio nem pauci cuitant.

Qvi admiſit.] Casvs. Quidam presbyter in iudicio ſponte confeſſus eſt fornicationem feciſſe ante ſuam ordinationem. quæſitum eſt in concilio Neocæſarienſi quam pœnam debeat pati: Et reſpondet q̄ ſi presbyter eſt confeſſus ſponte, executione ſacerdotali carebit: ſed in alijs officijs permanebit, ſi eſt vtilis. Si vero non eſt confeſſus vel conuictus, ſuo arbitrio relinquatur. Cetera vero peccata, grauiora ſcilicet, vt dixerunt plurimi: inducunt depoſitionem. Vel [cetera peccata,] id eſt ceteri peccatores, qui conuincuntur nolentes confiteri: debent deponi. Idem ſtatuitur de diacono quod de ſacerdote ſtatutum eſt. Caſum ſequentis capituli inuenies 50. diſt. hi qui.

a ¶ Corporale peccatum.] id eſt fornicationem.

b ¶ Si confeſſus fuerit.] ſponte, non metu probationū.

c ¶ Offerat.] id eſt, officia ſacerdotalia conficiat.

d ¶ Studij.] quia ſtudioſe confeſſus eſt: vel quia vtilis eſt eccleſiæ, cum tali enim diſpenſatur, vt 50. diſt. ſtudeat.

e ¶ Cetera.] id eſt, ceteros peccatores, qui nolunt ſponte confiteri. Vel dic propriè, alia peccata à fornicatione. & ſic eſt arg. q̄ minus punitur aliquis propter fornicationem, quàm propter aliud crimen: hoc ideo, q̄a pauci ſine illo crimine inueniuntur, vt 40. diſt. quia tua. & ad idem eſt argu. 82. diſt. presbyter. 81. diſt. ſi qui clerici. argu. contra 33. diſt. cap. vlt.

f ¶ Poteſtas.] confitendi [4] crimen: ſed & ſi non vult non confiteri, relinquitur arbitrio ſuo, vt 33. diſt. habuiſſe.

g ¶ A miniſterio.] diaconali: ſed non ſubdiaconali.

h Hi qui.] hoc ponitur ſ. diſt. 50. hi qui.

i ¶ Corruerint.] Loquitur ergo de eo, qui poſt ordinationem delinquit. Sed nōne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, vt 40. diſt. homo Chriſtianus. & 25. q. 1. nulli. Reſp. ſic: ſed ideo magis punitur, quia ſciens ſe permiſit ordinari. 50. diſt. ex pœnitentibus.

k ¶ In poteſtate.] Si intelligas hoc c. de clerico depoſito, tunc eſt hic arg. q̄ epiſcopus poteſt reſtituere clericum depoſitum. Si autem de ſuſpenſo, tunc patet q̄ relinquitur arbitrio epiſcopi, an velit ſuſpenſo reddere officium ſuum. ſed cum iſte clericus ratione

4 Subaudi vel purgandi, ſi non ē infamat[9]. ſed ſi eſt, cogit ad purgationem. arg. 2. q. 5. presbyter. ſecūdum H. & Lau.

Dignitas aggrauat peccatum.

tione criminis non poſſit promoueri ad ſublimiorem gradum: quomodo ergo pôt ipſum reſtituere famæ: cum per pœnitentiam non tollatur infamia, vt 2.q.3.§. hinc colligetur. poteſt dici, q ex quo Papa dat poteſtatẽ diſpenſandi: ergo per conſequens reſtituendi famæ.

a ¶ Ite-

neret: filij vero eius in ſeruitutẽ eccleſiæ ad cuius ignominiam nati ſunt, redigântur.

b ¶ Ex ancillæ.] Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Reſpon. in fauorem eccleſiæ: vel ideo quia ratione criminis illa facta eſt de ſuo foro.

men, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd ſi iterato[a] velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti iacuerint; non ſolùm dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶ Ex miniſtris eccleſiæ geniti, in ſeruitutem deuocentur eiuſdem. C. III.

Iuo p. 6. c. 425. † al. innocentia]

CVm multæ ſuper incontinentia † ordinis clericorum hactenus emanauerint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiuerit correctio morum; vſque adeo ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores ſcelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab epiſcopo vſq. ad ſubdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ[b], vel ex ingenuæ[c] deteſtando connubio[d] in honore cõſtituti filios procreauerint; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura damnentur. Proles autem aliena † pollutione nata, non ſolum hæreditatem[e] † numquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis vel miniſtri ignominia nati ſunt, iure perenni manebunt.

† al. tali † al. hereditatem parentũ

Item ex concilio Martini Papæ, c. 25.

In capitul. Martini Bracharẽſ. Ex conc. Neocæſarieñ. c. 9. & 10.

¶ Qui confitetur ſe ante ordinationem peccaſſe, non ſacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 48. Iuo p. 6. c. 149. Pann. l. 3. c. 150.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & poſt ordinationem confeſſus fuerit, quòd ante peccauerit; non offerat; ſed tantum pro religione nomen[f] presbyteri portet. Si autem non ipſe confeſſus, ſed ab alio publice fuerit conuictus: nec hoc ipſum habeat, vt nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconis obſeruandum eſt, vt ſi ipſi confeſſi fuerint, ordinem ſubdiaconi accipiant †.

† al. retineãt

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 71.

¶ De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licite ſacramenta ſumuntur. C. V.

Extra de cohab. cler. & mul. c. veſtra duxit. Iuo p. 2. c. 83. Pann. l. 5. c. 13.

SCiſci-

c ¶ Ingenuæ.] Specialis eſt iſte caſus, vbi filius conditionẽ matris liberę non ſequitur, cõtra id quod eſt 32. quæſt. 4. liberi.

d ¶ Connubio.] Ergo patet, quòd loquitur de ſacerdotibus, qui legitime ducũt vxores. tales enim grauius puniuntur, vt 32. diſtin. eos. 81. diſtinct. quidam, & 28. diſt. presbyter. Quidquid tamen hic dicatur: cum eccleſia non ſit iſto iure vſa, perdit ius iſtud, ſicut & illud quod poſſit exigere pœnã ſacrilegij, vt 17. q. 4. q ſquis.

e ¶ Hereditatem.] ſcilicet paternam. nã matri etiam ſuccedit ſpurius filius: & teſtamentũ matris poteſt dici inofficioſũ, vt ff. d inoffi. teſta. ſi ſuſpectã. §. 1. Ioan. hodie ſpurij omni beneficio excluduntur, vt C. de natu. lib. authen. licet. B.

Spurius ſuccedit matri.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc c. q ſi quis presbyter confeſſus fuerit ſponte ante ordinationem feciſſe fornicationem, non habebit executionẽ ſacerdotij. quia nõ celebrabit: ſed tãtũ nomẽ ſacerdotis habebit. Si autem nõ fuerit ſponte confeſſus, ſed ab alio conuictus: tunc nec nomẽ ſacerdotis habebit. Idem eſt de diacono, quod dictum eſt de ſacerdote.

f ¶ Nomen.] Si quæris quid ei valeat retinere nomen presbyteri? Dico quòd in omnibus retinet priuilegiũ presbyteri in loco ſubſcriptionis, & in alijs: præter hoc ſolum q nõ poteſt Miſſam celebrare, vt ĩ ea. q. 7. Felix.

a ¶ Iterato.] arg. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. quæſt. 2. ita nos. extra de coha. cleri. clericos. & de hæreti. ad abolendam. Ioan. de Fant.

CVm multæ.] CASVS. Conſtitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in ſacris ordin. conſtituti viuerẽt continenter, quod cum non facerent, ſtatutum fuit in concilio Toletano, vt quicumque deinceps ab epiſcopo vſque ad ſubdiaconum ex deteſtando connubio liberæ vel ancillæ liberos procreauerit, canonica cenſura dam-

SCiſcitantibus.] CASVS. Bulgari quæſiuerunt à Nicolao, vtrum à ſacerdote in adulterio deprehẽſo, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et reſpondet quòd ſic: quouſque epiſcoporum iudicio reprobetur: quia poteſt aliquis quantumcumque pollutus diuina polluere ſacramenta. Et quòd recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima

ma eſt, quia ſicut cereus accenſus ſeipſum cōſumit, alijs vero lumen præbet: ſic presbyter peccando nocet ſibi, alijs vero ex officio prodeſt. Secunda eſt, quia ſacramēta non habent effectum ſecundum merita dantis, ſed accipientis. Tertia eſt, quia ante examinationem & criminis probationem nullus eſt à communione ſuſpendēdus. Prima ratio eſt ibi, [Quoniam mali.] Secunda ibi, [Sumite.] Tertia ibi, [Qui rurſus.]

c ¶ Mundum.] id eſt, amorem & delectationem mundanorum.

d ¶ Sed accipientis.] id eſt recipitur ſecundum merita recipientis: ſed non ſecundum meritum dantis. de conſec. diſtin. 2. vtrum.

K. ſ. At.

tantibus [a] vobis, ſi à ſacerdote, qui ſiue deprehenſus in adulterio, ſiue de hoc ſola fama reſperſus eſt, debeatis communionem ſuſcipere, nec ne, reſpondemus. Non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus ſit, ſacramenta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt: nec poteſt ſolis radius per cloacas & latrinas tranſiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiſcumque ſacerdos ſit; quæ ſancta ſunt, coinquinare non poteſt. Idcirco ab eo, vſquequo iudicio epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniam mali bona adminiſtrando ſe tantummodo lædunt; & cerea [α] fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, alijs vero lumen in tenebris adminiſtrat: & vnde alijs commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni ſacerdote Chriſti myſteria †: quia omnia fide † Chriſti [b] purgantur. Fides eſt enim, quæ hunc mundum [c] vincit: & quia non dantis †, ſed accipientis [d] fit, dicente beato Hieronymo [β]: [Ad credendum in anima omni baptiſmus eſt perfectus: & in omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum.] ¶ Qui rurſus ſacræ ſcripturæ concordans ait: [Priuſquam audias, ne iudicaueris quemquam:] atque ante probationem accuſationis illatæ neminem a tua communione ſuſpendas: quia non ſtatim, qui accuſatur [e], reus eſt; ſed qui conuincitur, criminoſus.

† *al. miniſteria*

† *al. in fide*

† *al. dătis meritum*

In epiſtola d̄ ſeptem gradibus tomo 4.

Act. 15.

1. Io. 5.

Eccl. 11.

a ¶ Sciſcitantibus.] ſ. diſtinct. 32. nullus. contra. Ioan. ſed ibi loquitur de crimine quod eſt notorium per ſententiam [1], quod falſum eſt, vt extra de cohabi. cle. veſtra. & c. ſeq. & c. vlt. vbi dicitur quòd ſufficit ſi eſt notoriū rei euidentia. B. Sed nonne eo ipſo quòd quis comprehenſus eſt in adulterio, infamis eſt, licet nōdum ſit damnatus, vt ff. d ritu nup. palam? Reſpond. talis infamia nō ſufficit ad hoc vt abſtinēdum ſit à ſacramentis ſuis, niſi infametur per ſententiam, vt dixi 32. diſtin. §. verum. requiritur enim quòd ſit deprehenſus & conuictus, extra de iudi. eum nō ab homine. tamen bene cōcedo, quòd omnis ſacerdos in mortali exiſtēs eſt ſuſpēſus quo ad ſe, vt 1. quæſt. 1. ſacerdotes. ſed nō quoad alios: niſi ſit præciſus, vel niſi ſit notorius fornicator, vel ſimoniacus, vt 32. diſt. §. verum.

[1] Hic arg. d occulto vel aliàs manifeſto ſuſpH.

Infamis ne eſt ſ adulterio deprehenſus.

b ¶ In fide Chriſti.] id eſt, per fidem Chriſti.

α ¶ Et cerea.] *Antea legebatur*, &c. *Reſtitutum eſt ex originali, ex quo alia etiam ſunt emendata, & addita.*

β ¶ Hieronymo.] *Eſt in epiſtola de ſeptem gradibus, quemadmodum & quod ſequitur*, priuſquam audias, &c. *eſt ibidem ſuperius.*

e ¶ Accuſatur.] Si. 8. quæſt. 4. nonne. 15. quæſt. 6. multorum. & 11. quæſt. 3. eorum. extra vt lite pen. laudabilem. Ioan.

Quidam

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google